Gramar

Dicționar ITALIAN ROMÂN

DIZIONARIO ITALIANO/ROMENO

Coordonator ştiinţific: Acad. prof. dr. doc. Alexandru Balaci

80.000 de cuvinte titlu

www.gramar.ro

ISBN 978-973-591-564-3

Dicționar

ITALIAN ROMÂN

DIZIONARIO
ITALIANO/ROMENO

Coordonator științific:
Acad. prof. dr. doc. Alexandru Balaci

Gramar

DIZIONARIO ITALIANO-ROMENO
DICŢIONAR ITALIAN-ROMÂN

Coperta şi grafica: *Ioan Nicolau*

DIZIONARIO ITALIANO-ROMENO

DICŢIONAR ITALIAN-ROMÂN

Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită

Editura GRAMAR
București, 2008

AUTORI

Lector univ. dr. MARIANA STĂNCIULESCU-CUZA (a - fonduta)
Conf. univ. dr. HARITINA GHERMAN (prostendere - zzz)
Prof. dr. GEORGE LĂZĂRESCU (fonema - prossimo)

COORDONATOR ŞTIINŢIFIC
Acad. prof. dr. doc. ALEXANDRU BALACI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Dizionario italiano-romeno = Dicţionar italian-român /
Haritina Gherman, Mariana Cuza, George Lăzărescu, Alexandru Balaci ; cuv. înainte: Alexandru Balaci. - Bucureşti : Gramar, 2008
ISBN 978-973-591-564-3

I. Gherman, Haritina
II. Cuza, Mariana
III. Lăzărescu, George
IV. Balaci, Alexandru (pref.)

81'374.8=131.1=135.1

© Editura GRAMAR

Tiparul executat la Imprimeria de Vest,
Oradea, Calea Aradului nr. 35.
ROMÂNIA

PREMESSA

La pubblicazione di un nuovo dizionario italiano-romeno corrisponde alle nuove condizioni culturali esistenti oggi in Romania.

Realizzato ad opera di alcuni insegnanti alla Cattedra di lingua e di letteratura italiana dell'Università di Bucarest, il Dizionario è un'opera di generale consultazione, uno strumento di studio per chiunque s'interessi alla lingua e alla millenaria cultura italiana, un segno concreto della profonda amicizia che lega i due popoli, un' altra testimonianza della continuità degli studi italiani in Romania e del loro attuale e superiore sviluppo.

Il nuovo dizionario cerca di raccogliere gli ultimi risultati della ricerca lessicografica per presentare un moderno lavoro linguistico, come risultato di un'armoniosa collaborazione di un gruppo di valenti italianisti romeni.

Il Dizionario cerca di essere uno strumento di lavoro per ogni attività umana ma in particolare per l'insegnamento della lingua italiana e romena nelle scuole, nelle università.

Il Dizionario è un documento della lingua italiana scritta dai classici della letteratura ad un alto livello espressivo ma, altrettanto, una testimonianza della lingua di uso corrente, registrando con frequenza le forme familiari e qualche volta anche gergali. Vi sono abbondanti le voci della letteratura, dell'arte, della politica, della scienza, della tecnica, dei commerci, della marina, dell'esercito, dello sport, delle nuove teorie fisiche e spaziali ecc. Sono numerosissime anche le locuzioni speciali originate dai singoli vocaboli, ma si è tenuta sempre una giusta misura di non farcire il dizionario con frasari desueti o inutili.

Si è voluto così dar uno strumento di lavoro, il più possibilmente compiuto, corrispondente alla moderna curiosità di sapere nel campo della lingua che rimane sempre il più prezioso patrimonio di un popolo.

La ricerca linguistica nel nostro paese ha continuato a progredire e i suoi studi si sono aggiornati continuamente alle esperienze più moderne. E per questo dobbiamo affermare anche che il presente dizionario è un tentativo, osiamo dire, moderno e compiuto, di realizzare un nuovo grande dizionario italiano-romeno, un'opera lessicografica molto utile e non soltanto all'insegnamento ma ad ogni altra zona della vita contemporanea, un contributo alla cultura che unisce tutti i popoli.

A questa finalità di carattere generale, vi è, nel caso dell'Italia e della Romania, anche una specifica finalità determinata da una solidarietà, da una fraternità che rimane sempre viva, risalendo sulla scala della storia fino alla comune origine. La reciproca storia e le relazioni di collaborazione che sempre troviamo nello sviluppo storico dei nostri popoli, hanno dunque alla base la comune origine latina, le incidenze del loro sviluppo sincronico e diacronico, le fonti comuni della lingua e della cultura.

Il tesoro dei valori culturali creati dalle genti dei nostri paesi lungo i secoli, sotto la nobile egida della spiritualità latina, le realizzazioni e i progressi attuali della scienza, della tecnica, della letteratura e dell'arte, rendono possibile, e, possiamo dirlo, doverosa, una migliore conoscenza reciproca. Perchè nella nostra concezione la storia autentica è, in realtà, la SOMMA delle opere di cultura che le generazioni del passato hanno trasmesso alle successive ad attestare l'immortalità della vita spirituale. Al tempo stesso, noi consideriamo che, in realtà, la cultura è stata l'ARCA in cui, durante le catastrofe vissute dall'umanità, sono stati salvati e conservati i valori essenziali del gènere umano.

"... Chi, nato in Italia valica l'Alpe o il mare varcando il Danubio, e seguedone il corso, prende il cammino verso l'Oriente, quando passate molte genti varie di lingua e di costume, s'apparecchia a sentire il grido di tartare parole, ode invece con grande maraviglia accenti a lui noti sicchè pargli essere venuto in contrada italiana, dove il bellissimo idioma preso abbia sembianze severe..."

Queste parole concernenti la lingua romena appartengono al famoso poliglotta, il cardinale, Giuseppe Mezzofanti e furono pronunziate il 13 luglio 1815 in un discorso tenuto all'Accademia di Scienze di Bologna e possono essere ricordate come un simbolo dei nostri reciproci, secolari, rapporti culturali. Perchè nel corso dei secoli trascorsi, l'Italia, il Paese che ha donato al mondo il miracolo del Rinascimento, è sempre stata per la Romania, cosciente della comune origine di sangue e di lingua dei due popoli, il simbolo stesso della sua luminosa latinità.

Acad. prof. dr. doc. ALEXANDRU BALACI

PREAMBUL

Publicarea unui nou dicţionar italian-român corespunde noilor condiţii culturale existente azi în România.

Realizat prin străduinţa unor cadre didactice de la Catedra de limbă şi literatură italiană a Universităţii din Bucureşti, Dicţionarul este o operă de consultare generală, un instrument de studiu pentru oricine se interesează de limba şi milenara cultură italiană, un semn concret al prieteniei adânci ce leagă cele două popoare, o altă mărturie a continuităţii studiilor italiene în România şi a actualei şi tot mai dezvoltatei desfăşurări a acestora.

Noul dicţionar caută să ancestreze ultimele rezultate ale cercetării lexicografice, pentru a prezenta astfel o modernă lucrare lingvistică, drept rezultat al armonioasei colaborări a unui grup de valoroşi italieniști români.

Dicţionarul doreşte, de asemenea, să fie un instrument de lucru pentru orice activitate umană, dar în special, pentru învăţământul limbii italiene şi române, în şcoli, în universităţi.

Dicţionarul acesta este, în sfârşit, un document al limbii italiene scrisă de clasicii literaturii la un înalt nivel expresiv, dar şi o mărturie a limbii de uz curent, înregistrând cu frecvenţă, formele familiare şi câteodată chiar pe cele ale jargonului. În el abundă termenii din domeniul literaturii, artei, politicii, ştiinţei, tehnicii, comerţului, marinei, armatei, sportului, noilor teorii fizice şi spaţiale etc. Sunt foarte numeroase şi locuţiunile speciale, create de fiecare cuvânt în parte, respectându-se totodată măsura dreaptă de a nu încărca dicţionarul cu terminologii desuete şi inutile.

S-a obţinut astfel un instrument de lucru, cât mai complet cu putinţă, corespunzător curiozităţii moderne de a se cunoaşte cât mai mult în domeniul limbii care rămâne cel mai preţios patrimoniu al unui popor.

Cercetarea lingvistică în ţara noastră a continuat să progreseze şi studiile sale au fost actualizate corespunzător celor mai moderne experienţe. Şi pentru asta trebuie să mai afirmăm că prezentul dicţionar este o încercare, şi îndrăznim s-o spunem, modernă şi desăvârşită, de a realiza un nou, mare dicţionar italian-român, o operă lexicografică foarte utilă nu numai învăţământului ci oricărei alte zone a vieţii contemporane, o contribuţie la cultura care uneşte toate popoarele.

Acestei finalităţi de ordin general, există, în cazul Italiei şi al României şi o finalitate specifică determinată de o solidaritate, de o fraternitate care rămâne totdeauna vie, urcând pe scara istoriei până la comuna origine. Istoria reciprocă şi raporturile de colaborare pe care le aflăm totdeauna în dezvoltarea istorică a popoarelor noastre au deci la bază comuna origine latină, incidenţele dezvoltării lor sincronice şi diacronice, izvoarele comune ale limbii şi ale culturii.

Patrimoniul valorilor culturale create de oamenii ţărilor noastre de-a lungul secolelor sub nobila egidă a spiritualităţii latine, realizările şi progresele actuale ale ştiinţei, ale tehnicii, ale literaturii şi ale artei, fac posibilă, şi trebuie s-o spunem, necesară, obligatorie, o mai bună cunoaştere reciprocă. Pentru că, în concepţia noastră, istoria autentică este în realitate, SUMA *operelor de cultură pe care generaţiile din trecut le-au transmis celor următoare, pentru a atesta nemurirea vieţii spirituale. În acelaşi timp, noi considerăm că, în realitate, cultura a fost* ARCA *în care, în timpul catastrofelor trăite de umanitate, au fost salvate şi conservate valorile esenţiale ale genului uman.*

"... Cine, născut în Italia străbate Alpii sau marea traversând Dunărea şi urmărindu-i cursul ia drumul spre Orient, când, după ce a trecut prin multe ginţi cu limbi şi obiceiuri deosebite, se pregăteşte să audă strigătul unor cuvinte tătăreşti, aude în schimb, cu o mare uimire, cuvinte cunoscute lui, încât îi pare că a ajuns într-un ţinut italian, în care, prea frumoasa limbă a dobândit unele trăsături mai sobre..."

Aceste cuvinte despre limba română aparţin faimosului poliglot, cardinalul Giuseppe Mezzofanti şi au fost pronunţate la 13 iulie 1815, într-o conferinţă ţinută la Academia de Ştiinţe din Bologna şi pot să fie amintite ca un simbol al reciprocelor, secularelor noastre raporturi culturale.

Pentru că, în tot cursul secolelor trecute, Italia, ţara care a dăruit omenirii minunea Renaşterii, a fost totdeauna pentru România, conştientă de originea comună, de sânge şi de limbă a celor două popoare, simbolul însuşi al luminoasei sale latinităţi.

Acad. prof. dr. doc. ***ALEXANDRU BALACI***

LISTA ABREVIERILOR

a	avere
ac.	acuzativ
adj.	adjectiv ; adjectival
adm.	administrativ
adv.	adverb ; adverbial
agr.	agricultură
alpin.	alpinism
anat.	anatomie
ant.	antic ; antichitate
apic.	apicultură
arg.	argotic
arheol.	arheologie
arhit.	arhitectură
art.	articol ; articulat
astrol.	astrologie
astron.	astronomie
atom.	atomistică
augm.	augmentativ
auto.	automobilism
av.	aviaţie
biol.	biologie
bis.	termen bisericesc
bot.	botanică
buc.	bucătărie
chim.	chimie
chir.	chirurgie
cinema.	cinematografie
com.	comerţ, comercial
compl.	complement
conj.	conjuncţie ; conjunctiv
constr.	construcţie
cont.	contabilitate
dat.	dativ
dem.	demonstrativ
depr.	depreciativ
deriv.	derivat
dial.	dialectal
dim.	diminutiv, diminutival
dispr.	dispreţuitor
e	essere
ec.	economic ; economie
echit.	echitaţie
electr.	electricitate ; electric
entom.	entomologie
eufem.	eufemistic
expr.	expresie
fam.	familiar
farm.	farmacie
ferov.	feroviar
fig.	figurat
fil.	filozofie
filat.	filatură
fin.	financiar
fiz.	fizică
fiziol.	fiziologie
folc.	folclor
fon.	fonetică
foto.	fotografic
geogr.	geografie
geol.	geologie
geom.	geometrie
gram.	gramatică
herald.	heraldică
hidr.	hidrologie, hidraulică
hip.	hipism
hiperb.	hiperbolic
hort.	horticultură
hot.	hotărît
iht.	ihtiologie
imperf.	imperfect
ind.	industrie
inf.	infinitiv
interj.	interjecţie
interog.	interogativ
invar.	invariabil
iron.	ironic
ist.	istorie
înv.	învechit
jur.	juridic
jurn.	jurnalistic
lingv.	lingvistică
lit.	literar
loc.	locuţiune
log.	logică
mar.	marină
mat.	matematică
mec.	mecanică
med.	medicină ; medical
mediev.	medieval
merid.	meridional
metal.	metalurgie
meteor.	meteorologie
metr.	metrică
mil.	termen militar
min.	minier, minerit
mineral.	mineralogie
mit.	mitologie
muz.	muzică
nehot.	nehotărît
neol.	neologism ; neologic
nom.	nominativ
num.	numeral
opt.	optică
ornit.	ornitologie

part. participiu
ped. pedagogic ; pedagogie
peior. peiorativ
pers. persoană ; personal
pesc. pescărie ; pescăresc
pict. pictură
pl. plural
pol. (termen) politic
pop. popular
pref. prefix
prep. prepoziție ; prepozițional
pron. pronume
prop. propoziție
prov. proverb
psih. psihologie

reg. regional
rel. religie

s.f. substantiv feminin
s.m. substantiv masculin
sculpt. sculptură
sg. singular
SIN. sinonim
stil. stilistică
stomat. stomatologie
subst. substantival
suf. sufix
superl. superlativ

tehn. tehnică ; (termen) tehnic
tele. telecomunicații
telev. televiziune
temp. temporal
teol. teologie
text. textile
tipogr. termen tipografic
topogr. topografie
tosc. toscan
tr. trecut

vet. veterinar
vi. verb intranzitiv
vîn. termen vînătoresc
vr. verb reflexiv
vt. verb tranzitiv
vulg. termen vulgar

zool. zoologie
zoot. zootehnie

A

a[1] *s.m.* și *f. (sunetul și litera)* a; *essere alla ~* a fi la început; *dalla ~ alla z* de la început pînă la sfîrșit, de la a la z.

a[2] *prep.* (înaintea unei vocale primește **un d** eufonic și devine **ad**; cu art. definit se unește devenind **al, allo, ai, agli, alle**). **I.** (stabilește diferite relații indicînd:) **1.** *(direcția)* la, către, spre; *vado ~ Roma* merg la Roma. **2.** *(locul, starea pe loc)* la; lîngă; *ero ~ due passi da lui* eram la doi pași de el; *dimoro ~ Milano* locuiesc la Milano. **3.** *(timpul)* la, pe la; *~ mezzogiorno* la amiază. **4.** *(valoarea, prețul)* de; *~ sei soldi* de șase bani. **5.** *(mijlocul, instrumentul)* cu; *barca ~ vela* barcă cu pînze. **6.** *(maniera)* ca, la, pe; *alla francese* ca francezii, franțuzește; *alla perfezione* la perfecție; *~ memoria* pe dinafară. **7.** *(scopul)* la; *uscire ~ passeggio* a ieși la plimbare. **8.** *(comparația)* cu; *uguale ~ noi* egal cu noi. **9.** *(vîrsta)* la; *~ trent'anni* la treizeci de ani. **10.** *(avantajul, dezavantajul)* în, spre; *lo fai ~ tuo danno* o faci în dezavantajul tău/spre paguba ta. **11.** *(limitarea)* în; *essere coraggioso ~ parole* a fi curajos în vorbe. **12.** *(pedeapsa)* la; *condannare ~ tre anni di carcere* a condamna la trei ani de închisoare. **13.** (cu art. definit sau fără indică dativul) *alla donna* femeii; *~ noi* nouă. **II.** (precedă infinitivul, cu funcție de conjuncție) să; că; de; la; *cominciò ~ ridere* începu să rîdă; *hai fatto bene ad aiutarlo* ai făcut bine ajutîndu-l; *vado subito ~ vederlo* mă duc îndată să-l văd; *~ vederlo fui felice* am fost fericit văzîndu-l; *è bello ~ vedere* e frumos de văzut; *~ ~ rivederci* la revedere. **III. 1.** (în locuțiuni adv.) cu; la; în; pe; *~ stento* cu greu; *~ caso* la întîmplare; *alla rinfusa* grămadă, în vrac; *~ tentoni* pipăind; pe bîjbîite. **2.** *(cu loc. prep.)* la; lîngă; în; *fino ~* pînă la; *vicino ~* lîngă; *di fronte ~* în față. **3.** *(în loc. cu valoare distributivă)* cîte; *~ due ~ due* doi cîte doi.

a- *pref. privativ* a-; *acefalo* acefal, fără cap.

àbacho *àbachi, s.m.* **1.** *(arhit.)* abacă. **2.** abac. *SIN. palottoliere.*

abàte *s.m.* **1.** abate, stareț. **2.** preot, cleric.

abatìno *s.m.* **1.** stareț tînăr. **2.** preot monden. **3.** sclifosit.

abazìa *s.f. v.* abbazia.

abaziàle *adj. v.* abbaziale.

abbacàre *vi. (e)* **1.** *(rar)* a calcula, a socoti. **2.** *(fig.)* a visa; a aiura, a bate cîmpii.

abbacchiaménto *s.m.* **1.** baterea fructelor, scuturarea pomilor. **2.** deprimare.

abbacchiàre I. *vt.* **1.** a scutura, a bate cu prăjina (un pom). **2.** *(fig.)* a vinde ieftin; *~ una ragazza* a mărita prost o fată. **3.** *(fig.)* a umili. **II.** *vr.* **1.** a se întrista; a fi abătut. **2.** *(dial.)* a ațipi.

abbacchiàto *adj. (fam.)* **1.** abătut; întristat; deprimat. **2.** umilit.

abbacchiatùra *s.f.* **1.** scuturarea/baterea pomilor. **2.** vînzare la preț scăzut.

abbàcchio *s.m.* miel de lapte.

abbacchìsta, -isti, *s.m. (înv.)* socotitor.

abbacinaménto *s.m.* orbire.

abbacinàre *vt.* **1.** *(despre o lumină)* a orbi. **2.** *(ist.)* a orbi; a aplica supliciul orbirii. **3.** *(fig.)* a înșela, a lua ochii.

abbacinàto *part. tr.* și *adj.* **1.** orbit. **2.** înșelat. **3.** lipsit de intensitate, slab; *lume ~* lumină slabă. **4.** *(înv.)* lipsit de strălucire/de luciu; mat.

àbbaco, *àbbachi, s.m.* **1.** carte de aritmetică. **2.** aritmetică; *(fig.) avere poco ~* a nu fi prea deștept. **3.** tabla înmulțirii.

abbacóne *s.m.* visător, aiurit.

abbadàre *vi. (a) (lit., înv. lit.)* **1.** a fi atent; a observa; *~ a uno* a da dreptate cuiva. **2.** a lenevi, a-și pierde timpul.

abbadessa *s.f. (înv.)* stareță.

abbagliaménto *s.m. (lit.)* **1.** orbire, tulburare temporară a vederii (din pricina unei lumini puternice etc.). **2.** tulburare; uimire. **3.** greșeală, eroare. **4.** *(pict.)* degradare a tonurilor, a culorilor.

abbagliànte I. *adj.* **1.** orbitor. **2.** înșelător. **II.** *s.m.* far.

abbagliàre I. *vt.* **1.** *(despre o lumină puternică)* a orbi; a tulbura/a întuneca vederea. **2.** *(fig.)* a lua ochii, a înșela, a amăgi. **3.** *(pict.)* a atenua (culorile). **II.** *vi. (e)* **1.** a lumina puternic. **2.** a nu mai vedea, a fi amețit (de foame etc.). **III.** *vr.* **1.** a fi orbit. **2.** a rămîne surprins, uimit; a se zăpăci. **3.** a se înșela.

abbagliatóre, -trice *adj.* orbitor.

abbàglio *s.m.* **1.** orbire. **2.** greșeală, eroare; *prendere, pigliare un ~* a comite o eroare.

abbaiaménto *s.m.* lătrat; lătrătură.

abbaiàre I. *vi. (a)* **1.** a lătra; *(prov.) can che abbaia non morde* cîinele care latră nu mușcă. **2.** *(fig.)* a striga, a țipa, a urla; *~ alla luna* a lătra la lună. **II.** *vt. (înv.)* a striga.

abbaiàta *s.f. (rar)* **1.** lătrat, lătrătură. **2.** *(fig.)* huiduială.

abbaiatóre, -trice, -tóra I. *adj.* care latră. **II.** *adj., s.m.* și *f.* defăimător, clevetitor, bîrfitor.

abbaìno *s.m.* **1.** lucarnă, fereastră în acoperiș. **2.** mansaradă.

abbàio[1], *-ài, s.m.* lătrat, lătrătură, hămăit.

abbaio[2] *s.m.* lătrat continuu, hămăială, hămăitură.

abbaióne *s.m.* **1.** *(fam.)* clevetitor, defăimător. **2.** *(rar, lit.)* huiduială.

abballàre *vt.* **1.** a face baloturi, a balota. **2.** *(fig.)* a spune minciuni gogonate.

abballinàre *vt.* **1.** a face saltelele sul. **2.** *(înv.)* a face baloturi.

abballottàre *vt.* și *deriv. v.* sballottare și *deriv.*

abbamboläto *adj.* somnoros; obosit.

abbandonàre I. *vt.* **1.** a abandona, a părăsi, a lăsa; *~ la casa* a părăsi casa; *~ qualcuno a se stesso* a nu-i păsa de cineva. **2.** a neglija. **3.** a lăsa moale; *~ le mani/la testa* a lăsa să-i cadă mîinile/capul. **II.** *vr. (fig.)* a se lăsa în voia, a ceda; a uita de sine; *~-si alla corrente* a se lăsa dus de curent; *~-si a uno* a se încrede cu totul în cineva.

abbandonataménte *adv.* **1.** nereţinut; fără rezervă. **2.** imprudent.

abbandonàto I. *adj.* **1.** părăsit; abandonat; neglijat; nefolosit. **2.** istovit. **II.** *s.m.pl.* copil crescut la azil.

abbandóno *s.m.* **1.** părăsire, abandonare. **2.** obosească; deprimare. **3.** uitare de sine; *un attimo di ~* o clipă de uitare de sine. **4.** *(jur.)* cedare, cesiune, renunţare (la un drept, la un avantaj etc.). **5.** neglijare; delăsare. **6.** *(sport)* abandon. *SIN. ritiro.*

abbarbagliaménto *s.m.* **1.** orbire (şi *fig.*). **2.** greşeală, eroare.

abbarbagliàre I. *vt. (despre o lumină puternică)* a orbi. **II.** *vr.* **1.** a fi orbit. **2.** *(fig.)* a se zăpăci, a se încurca.

abbarbàglio[1], *s.m.* orbire.

abbarbaglío[2] *s.m.* orbire puternică/de lungă durată.

abbarbàre *vr. (înv.)* a se înrădăcina, a prinde rădăcină.

abbarbicaménto *s.m.* **1.** *(despre plante)* prindere. **2.** înrădăcinare.

abbarbicàre *vi. (a), vr.* **1.** a se prinde, a prinde rădăcină. **2.** *(fig.)* a se statornici, a prinde rădăcini într-un loc.

abbarcàre *vt.* **1.** a îngrămădi. **2.** a strînge snopii.

abbarràre *vt. (înv.)* a bara.

abbaruffaménto *s.m.* **1.** învălmăşire. **2.** încăierare.

abbaruffàre I. *vt.* a răscoli, a învălmăşi. **II.** *vr.* a se încăiera, a se părui.

abbaruffàta *s.f. (înv.)* încăierare, păruială.

abbaruffío *s.m.* **1.** învălmăşeală, zăpăceală, dezordine. **2.** păruială (prelungită).

abbassalíngua *s.m. invar. (med.)* lingură pentru examinat gîtul. *SIN. cataglosso.*

abbassaménto *s.m.* **1.** coborîre; *~ di voce* răguşeală uşoară. **2.** diminuare, scădere. **3.** înclinare, aplecare; plecăciune.

abbassàre I. *vt.* **1.** a coborî, a lăsa în jos. **2.** a apleca; a înclina. **3.** *(fig.)* a umili, a înjosi; *~ la cresta/le orecchie* a ceda, a se supune; *~ le armi* a depune armele, a capitula. **4.** a coborî, a scădea, a reduce (glasul, preţul). **II.** *vi. (e) (despre temperatură, presiune)* a coborî, a scădea. **III.** *vr. (fig.)* a se umili.

abbàsso I. *adj.* jos; *~ i tiranni!* jos tiranii! *SIN. giù* **II.** *s.m.* **1.** strigăt de aversiune. **2.** partea interioară a navei.

abbastànza *adv.* **1.** destul, de ajuns, suficient; *averne ~* a fi sătul de ceva, a-i fi lehamite. **2.** (cam) mult, destul (de).

abbàte *s.m. v.* abate.

abbataggio *s.m. (min.)* abataj.

abbàttere I. *vt.* **1.** a doborî. **2.** a ucide. **3.** *(fig.)* a doborî; a învinge; a răsturna. **4.** a slăbi (energia, curajul cuiva); a deprima. **5.** a nimici. **II.** *vr.* **1.** a se descuraja. **2.** a nimeri; a găsi, întîlni din întîmplare; *~-si in qualcuno* a da de cineva, a se întîlni cu cineva din întîmplare. **3.** a se întredeschide.

abbattifièno *s.m.* gura podului (de la grajd).

abbattiménto *s.m.* **1.** descurajare; deprimare. **2.** lovitură, atac; ucidere; *~ della selvaggina* uciderea, doborîrea vînatului. **3.** încăierare. **4.** *(rar şi fig.)* răsturnare, doborîre. **5.** *(înv.)* întîmplare; întîlnire întîmplătoare. **6.** *(înv.)* întîlnire armată, ciocnire. **7.** *(min.)* abataj; *sezione di ~* sector de abataj. **8.** venit scutit de taxe.

abbattúta *s.f.* **1.** tăierea copacilor. **2.** zonă de pădure tăiată. **3.** măcel, masacru. **4.** *(mil.)* întăritură (făcută din arbori doboriţi).

abbattúto *adj.* **1.** *(fig.)* descurajat; abătut, deprimat. **2.** învins.

abbatuffolàre I. *vt.* a răsuci, a înfăşura. **II.** *vr.* a se încăiera.

abbazía *s.f.* **1.** abaţie, mănăstire. **2.** funcţie, demnitate de stareţ.

abbaziàle *adj. (lit.)* mănăstiresc.

abbecedàrio *s.m.* abecedar.

abbellàre *vt. (poetic)* v. abbellire.

abbelliménto *s.m.* **1.** înfrumuseţare; împodobire. **2.** găteală, podoabă. **3.** *(muz.; la pl.)* variaţiuni.

abbellíre *vt., vr.* a (se) înfrumuseţa; a (se) împodobi.

abbeveràggio *s.m.* adăpare.

abbeverare I. *vt.* **1.** a adăpa. **2.** a iriga. **3.** a îmbăta. **II.** *vr.* **1.** a se adăpa. **2.** a se îmbăta. **3.** a-şi potoli setea.

abbeveràta *s.f.* **1.** adăpare. **2.** adăpătoare.

abbeveratóio *s.m.* adăpătoare.

abbiadàre *vt.* a furaja.

abbiàtico *s.m. v.* abiatico **(I).**

abbicàre I. *vt.* a face claie; a face grămadă. **II.** *vr. (rar)* a se îngrămădi.

abbicatúra *s.f.* strîngere; îngrămădire.

abbicci, abbicí *s.m.* **1.** alfabet. **2.** abecedar. **3.** *(fig., colectiv)* noţiuni elementare; alfabet.

abbiènte *adj., s.m.* **1.** (om) avut, bogat, înstărit; bogătaş. **2.** *(înv.)* (om) abil, capabil, priceput.

abbiètto *adj. v.* abietto.

abbigliaménto *s.m.* **1.** îmbrăcăminte; haine. **2.** confecţii. **3.** ornament, decor; podoabă.

abbigliàre I. *vt.* **1.** a îmbrăca pe cineva (cu eleganţă). **2.** a împodobi. **II.** *vr.* a se îmbrăca.

abbigliatóio, *-ói, s.m. (rar)* vestiar.

abbigliatúra *s.f.* îmbrăcare; îmbrăcăminte.

abbinaménto *s.m.* **1.** cuplare; îmbinare. **2.** unire.

abbinàre *vt.* a împerechea; a împreuna, a uni, a cupla *(ind. textilă).*

abbinàta *s.f.* cuplare; îmbinare, unire.

abbinatríce *s.f. (ind. textilă)* maşină de reunit.

abbinatúra *s.f. (ind. textilă)* reunire.

abbindolaménto *s.m.* **1.** depănare. **2.** *(fig.)* înşelare, tragere pe sfoară.

abbindolàre I. *vt.* **1.** a depăna. **2.** *(fig.)* a înşela, a trage pe sfoară. **II.** *vr. (despre firele unui scul)* a se încurca.

abbindolatóre *s.m.* excroc.

abbiosciare *vi. (e)* a cădea, a se prăbuşi; *(fig.)* a se descuraja.

abbiosciàto *part. tr.* şi *adj.* **1.** prăbuşit; descurajat. **2.** veştejit.

abbiosciàre I. *vt. (mar.)* a strînge cablul în spirale. **II.** *vi. (e)* a se încolăci.

abbisognàre *vi. (a)* **1.** a avea nevoie. **2.** *(rar)* a fi necesar, a fi nevoie.

abbocceaménto *s.m.* **1.** întrevedere, întîlnire; convorbire. **2.** *(anat.)* anastomoză. **3.** *(înv.)* luptă, ciocnire. **4.** îmbucare; unire.

abbocceàre I. *vt.* **1.** *(despre animale)* a apuca cu gura; a înhăţa. **2.** a umple pînă la gură/cu vîrf. **3.** *(fig.)* a înhăţa, a înşfăca. **II.** *vi. (e)* **1.** *(despre tuburi, ţevi etc.)* a se îmbuca. **2.** *(despre o navă)* a se înclina foarte mult. **III.** *vr.* **1.** a se întîlni pentru a sta de vorbă. **2.** *(despre ape, înv.)* a se vărsa în.

abbocceàto *adj.* **1.** plin ochi; *vino ~* (şi *substantivat m.*) vin dulce. **2.** *(despre un om)* mîncăcios.

abbocceatóio *s.m.* gura cuptorului.

abbocceatúra *s.f.* **1.** gură (a unui vas). **2.** îmbucare. **3.** loc unde se îmbucă canaturile uşii, îmbucătură. **4.** pîine necoaptă.

abbocchévole *adj. (mar.)* care se înclină uşor.
abbocconàre *vt.* **1.** *(înv.)* a tăia în bucăţele. **2.** a înghiţi.
abboffàrsi *vr.* a se îndopa.
abbominàbile *adj. v.* abominevole.
abbonamènto *s.m.* liniştire (a vremii), acalmie.
abbonacciaménto *s.m.* liniştire (a vremii), acalmie.
abbonacciàre I. *vt.* **1.** a potoli, a calma, a linişti. **2.** a îmblînzi. **3.** a împăca. **II.** *vr. (despre vreme)* a se potoli; a se însenina; a se linişti, a se calma.
abbonaménto *s.m.* abonament.
abbonàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a îmbuna. **2.** *(înv.)* a îmbunătăţi. **3.** *(com.)* a reduce (o datorie). **4.** a aproba (un cont etc.). **5.** a abona. **II.** *vr.* a se abona.
abbonàto *s.m.* şi *f.* abonat.
abbondànte *adj.* îmbelşugat, abundent; *(înv.)* *di ~* în plus.
abbondanteménte *adv.* din belşug, din abundenţă, din plin.
abbondànza *s.f.* **1.** abundenţă, belşug, bogăţie; *(fig.)* *per ~ di cuore* cu căldură, din toată inima. **2.** *(înv.)* aprovizionare.
abbondàre I. *vi.* (*a* şi *e*) a abunda; a prisosi; *(fig.)* *~ in cautele* a fi excesiv de grijuliu/de atent/de precaut. **II.** *vt.* a face să devină abundent; a mări, a spori.
abbondévole *adj. (lit.)* abundent, din belşug.
abboniménto *s.m.* ameliorare; înseninare.
abboníre I. *vt.* **1.** a calma, a linişti, a potoli, a îmbuna. **2.** a îmbunătăţi, a ameliora, a bonifica. **II.** *vi. (e)* **1.** a se potoli, a se ameliora. **2.** *(înv.)* a se coace.
abbòno *s.m. v.* abbuono.
abbordàggio *s.m.* **1.** *(mar.)* abordaj. **2.** *(fig.)* acostare.
abbordàre *vt., vi.* **1.** (şi *mar.*) a aborda. **2.** *(fig.)* a acosta.
abbordatóre *adj.* şi *s.m.* **1.** care abordează. **2.** care acostează.
abbórdo *s.m.* **1.** *(mar.)* abordare; abordaj. **2.** apropiere; acostare; *(fig.)* *uomo di facile ~* persoană accesibilă/abordabilă.
abbordóne *s.m. (augm.)* obraznic, neruşinat.
abborracciaménto *s.m.* lucru făcut de mîntuială; cîrpăceală; rasoleală.
abborracciàre I. *vt.* **1.** a lucra de mîntuială, a rasoli; a cîrpăci. **2.** a umple de scame. **II.** *vr. (înv.)* a bea din ploscă.
abborracciàto *adj.* rasolit, făcut de mîntuială.
abborracciatóre *s.m.* cîrpaci.
abborracciatúra *s.f.* rasoleală, cîrpăceală.
abborraccióne, -óna *s.m.* şi *f.* cîrpaci.
abbottàre I. *vt. (dial.)* a lovi; a umfla; *~ un occhio* a umfla un ochi. **II.** *vr.* a se îndopa, a se umfla.
abbottinàre I. *vt. (înv.)* a prăda, a jefui. **II.** *vr.* a se răscula.
abbottonàre I. *vt.* a încheia nasturii. **II.** *vr. (fig., fam.)* a fi rezervat/închis. **III.** *vi.* a fi închis cu nasturi.
abbottonàto *adj.* **1.** încheiat, închis în nasturi. **2.** *(fig., fam.)* rezervat, necomunicativ, închis în sine.
abbottonatúra *s.f.* **1.** încheiere în nasturi. **2.** nasturii cu butonierele respective. **3.** garnitură de nasturi.
abbozzacchiàre *vi.* **1.** *(rar)* a face schiţe proaste, a mîzgăli. **2.** a face o treabă de mîntuială.
abbozzaménto *s.m.* **1.** schiţare, **2.** *(rar)* schiţă.
abbozzàre I. *vt.* **1.** a schiţa; a însăila. **2.** a face o primă redactare, a face o ciornă. **3.** *(mar.)* a lega cu un cablu. **II.** *vi. (a) (fig.)* a suporta, a răbda pe cineva; a se obişnui cu; *chi ha cattiva moglie, bisogna che abbozzi* cine are soţie rea trebuie să o suporte.
abbozzàta *s.f. (rar)* **1.** schiţă. **2.** ciornă; *dare un' ~* a face o schiţă în grabă.
abbozzatícelo I. *adj. (rar)* abia schiţat, înşirat. **II.** *s.m.* lucru de mîntuială.
abbòzzo *s.m.* **1.** schiţă. **2.** ciornă; concept. **3.** tentativă, încercare. **4.** *(biol.)* organism în perioada embrionară; *(fig.)* stîrpitură.
abbozzolàrsi *vr.* **1.** *(despre viermii de mătase)* a se închide în cocon, a-şi face gogoaşa. **2.** *(despre făină etc.)* a (se) face cocoloaşe.
abbracciabòschi *s.m. (bot.)* caprifoi *(Ionicera caprifolium)*.
abbracciaménto *s.m.* îmbrăţişare.
abbracciàre I. *vt.* **1.** a îmbrăţişa, a strînge în braţe. **2.** *(fig.)* a îmbrăţişa, a accepta (o idee, o concepţie); *~ l'occasione* a prinde ocazia; *(prov.)* *chi molto abbraccia nulla stringe* cine fuge după doi iepuri nu prinde nici unul. **3.** *(despre vin)* a întări, a da sănătate. **4.** *(fig.)* a cuprinde; a conţine; *~ con lo sguardo* a cuprinde cu privirea. **5.** *(despre plante)* a se încolăci. **II.** *vr.* a se îmbrăţişa.
abbracciàta *s.f.* **1.** îmbrăţişare; *dare un' ~* a îmbrăţişa. **2.** *(ist.)* acoladă.
abbracciatúra *s.f.* **1.** îmbrăţişare. **2.** grosime (cît se poate cuprinde cu braţele).
abbracciatútto *s.m. invar.* băgăreţ, înfigăreţ.
abbràccio *s.m.* îmbrăţişare.
abbraccióne, -óna *s.m.* şi *f.* băgăreţ, înfigăreţ; inoportun.
abbranchàre I. *vt.* **1.** a apuca, a înhăţa. **2.** a strînge. **3.** *(fig.)* a uzurpa; a fura. **II.** *vr.* **1.** a se agăţa. **2.** a se aduna (în cireadă, în turmă).
abbreviaménto *s.m.* scurtare.
abbreviàre *vt.* **1.** a scurta; *per abreviarla* pe scurt, pentru a nu lungi vorba. **2.** a prescurta.
abbreviatívo *adj.* care scurtează, care reduce.
abbreviatóre *s.m. (bis.)* prelat însărcinat cu redactarea bulelor, a ordinelor papale.
abbreviatúra *s.f.* **1.** prescurtare, abreviere. **2.** *(rar)* cuvînt prescurtat, frază prescurtată.
abbreviazióne *s.f.* **1.** prescurtare, abreviere. **2.** rezumat; compendiu; *(lingv.)* apocopă.
abbricciàgnolo *s.m. (ornit.)* pasăre căţărătoare *(Certhia familiaris)*.
abbricciàre I. *vr. (înv.)* a se căţăra; a se agăţa. **II.** *vt.* a lovi; *~ un colpo* a da o lovitură.
abbrivàre I. *vt. (mar.)* a porni (o navă). **II.** *vi. (a), vr. (despre o navă)* a pluti cu cea mai mare viteză.
abbrividàre *vi. (înv.)* *v.* rabbrividire.
abbrividíre *vi. (a, e)* *v.* rabbrividire.
abbrívo *s.m.* **1.** *(mar.)* viteză de pornire (a unei nave etc.); *spegnere l' ~* a micşora viteza. **2.** *(fig.)* început, avînt, elan; *prendere l' ~* a porni cu elan.
abbronzaménto *s.m.* bronzare.
abbronzànte *s.m.* cosmetic care bronzează pielea.
abbronzàre I. *vt.* **1.** a arde uşor, a pîrli. **2.** a bronza (pielea). **3.** a rumeni, a prăji. **4.** *(despre metale)* a bronza, a da culoarea bronzului. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se pîrli, a se arde uşor. **2.** a se bronza.
abbronzàta *s.f.* pîrlire (uşoară); *dare un' ~* a pîrli uşor (o rufă etc.).
abbronzatúra *s.f.* **1.** bronzare (a pielii); *prendere l' ~* a se bronza. **2.** *(agr.)* arsură *(boală a unor vegetale)*.

abbronzíre. I. *vi. (e)* a se bronza. **II.** *vt. (înv.)* a pîrli, a arde (un lucru).
abbrucicchiaménto *s.m.* **1.** pîrlire. **2.** pîrjolire.
abbrucicchiàre *vt.* **1.** a arde (la suprafaţă, uşor). **2.** a pîrli (porcii, păsările). **3.** *(despre soare, vînt etc.)* a păli; a pîrjoli, a usca, a veşteji.
abbrucciaménto *s.m.* **1.** ardere. **2.** arderea miriştei.
abbrucciàre *vt.* şi *deriv. v.* b r u c i a r e şi *deriv.*
abbrucciatíccio *adj.* ars uşor, pîrlit.
abbrunaménto *s.m.* **1.** îndoliere. **2.** *(rar)* înnegrire, pîrlire; bronzare.
abbrunàre I. *vt.* **1.** a pune doliu; a coborî steagul în. bernă. **2.** *(rar)* a înnegri, a da culoare închisă, brună. **II.** *vr.* **1.** a pune haine de doliu. **2.** a se închide la culoare, a se înnegri. **III.** *vi. (poetic)* a se întuneca.
abbruníre *vt.* **1.** a pîrli, a bronza (pielea). **2.** a înnegri metalul (prin tratament chimic).
abbruscèare *vt. (rar, dial.)* **1.** a prăji. **2.** a pîrli.
abbrustiàre *vt.* **1.** a pîrli (păsări). **2.** a prăji; a pîrpăli.
abbrustíre *vt. (înv.) v.* a b b r u s t o l i r e **(I).**
abbrustolíre I. *vt. (rar)* **1.** a pîrli; a prăji puţin, a rumeni; a pîrpăli. **2.** a usca, a pîrli (pielea omului). **II.** *vr.* a se bronza; a se prăji la soare.
abbrustolíta *s.f.* rumenire; *dare un' ~* a rumeni.
abbrutíre *vt., vi. (e), vr.* a (se) abrutiza, a (se) îndobitoci.
abbrutiménto *s.m.* abrutizare, îndobitocire.
abbruttíre I. *vt.* **1.** a urîţi. **2.** a desfigura. **II.** *vi. (e)* a se urîţi.
abbuffàrsi *vr. (glumeţ)* a se îndopa.
abbuiàre I. *vt.* **1.** a întuneca. **2.** a trece sub tăcere, a da uitării, a muşamaliza. **II.** *vr.* **1.** *(despre vreme)* a se întuneca. **2.** a orbi. **3.** *(fig.)* a se întrista; a se întuneca. **4.** a înnebuni; **a i se întuneca mintea.**
abbuòno *s.m.* **1.** bonificare. **2.** *(sport)* handicap.
abbuonàre *vt.* a face bonificaţii, a reduce preţul.
abburattaménto *s.m.* **1.** cernere. **2.** *(fig.)* analiză, examinare, disecare. **3.** tulburare a capacităţii de a vorbi.
abburattàre I. *vt.* **1.** a cerne, a trece prin sită. **2.** *(fig.)* a examina cu atenţie, a diseca. **3.** a înşela, a trage pe sfoară. **4.** *(fig.)* a scutura; a zgîlţîi; a trata rău. **II.** *vi. (a)* a trăncăni, a da cu gura. **III.** *vr.* a se zbate, a se agita.
abburattàta *s.f.* **1.** cernere rapidă; *dare un' ~* a cerne în grabă. **2.** sită, ciur (de mălai, de făină).
abburattatóre, -trice *(pop. tosc.) s.m.* **1.** persoană care cerne/analizează. **2.** muncitor care se ocupă de cernutul făinii.
abburattatúra *s.f.* **1.** cernere. **2.** tărîţe. **3.** compensaţie în bani.
abbuzzíre *vi. (e)* **1.** a se îndopa. **2.** a se înno(u)ra.
abdicàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a abdica. **2.** a renunţa. **II.** *vt. (înv.)* a repudia.
abdicatàrio *adj.* care abdică.
abdicazióne *s.f.* abdicare.
abduttóre *s.m. (anat.)* (muşchi) abductor.
abduzióne *s.f. (anat.)* abducţiune.
abecedàrio I. *adj.* alfabetic, în ordine alfabetică. **II.** *s.m. (rar) v.* a b b e c e d a r i o.
abelmósco *s.m. (bot.)* specie de malvacee *(Ilibiscus abelmoscus).*
abena *s.m. (înv.)* hăţuri.
abènto *s.m. (înv.)* odihnă.
abberrànte *adj.* aberant.
aberràre *vi. (a; lit., rar)* **1.** a se depărta de adevăr, a devia. **2.** *(despre un astru, o rază)* a prezenta o aberaţie, a devia, a se abate.
aberrazióne *s.f.* **1.** aberaţie; deviere. **2.** *(fig.)* rătăcire, aberaţie. **3.** aberaţie vizuală. *SIN. cromatismo.*
aberràmetro *s.m.* aberoscop.
abetàia *s.f.* brădet; pădure de brazi.
abéte *s.m.* **1.** brad; *~ rosso, ~ di Moscovia* molid *(Abies excelsa)*; *~ bianco* brad-alb *(Abies alba, pectinata).* **2.** lemn de brad.
abetèlla *s.f.* **1.** brad tăiat; trunchi de brad. **2.** stîlp. **3.** *(dial., sport)* prăjină.
abetína *s.f. v.* a b e t a i a.
abéto *s.m. (pop.) v.* a b e t e.
abiàtico, -àtici, I. *s.m.* nepot de fiu. **II.** *adj. (jur.) eredità ~a* moştenire de la bunic.
abiettàre I. *vt. (înv.)* a dispreţui. **II.** *vr.* a se înjosi.
abiettézza *s.f. (rar)* abjecţie, josnicie.
abiètto *adj.* abject, josnic; netrebnic, ticălos.
abiezióne *s.f.* **1.** abjecţie, josnicie; laşitate. **2.** *(rel.)* umilinţă.
abigeàto *s.m. (jur.)* furt de vite.
abígeo *s.m.* hoţ de vite.
àbile *adj.* **1.** abil, dibaci; priceput. **2.** apt, potrivit, indicat. **3.** apt pentru serviciul militar.
abilità *s.f.* **1.** abilitate, dibăcie, îndeminare, pricepere. **2.** aptitudine, înclinare. **3.** îndrăzneală, temeritate, semeţie. **4.** *(înv.)* înlesnire, avantaj.
abilitàre I. *vt.* **1.** a învăţa pe cineva, a crea deprinderi. **2.** a abilita. **II.** *vr.* a obţine un titlu/o diplomă.
abilitàto *adj., s.m.* abilitat.
abilitazióne *s.f.* abilitare; *esame di ~* examen de abilitare (prin care se obţine dreptul de a exercita o profesie).
abissàle *adj.* **1.** abisal. **2.** *(fig.)* enorm.
abissàre *vt. (înv.) v.* i n a b i s s a r e.
abissíno *adj., s.m.* abisinian.
abísso *s.m.* **1.** abis; prăpastie. **2.** *(lit.)* infern. **3.** diferenţă, distanţă. **4.** grămadă, mulţime (de necazuri, de greutăţi etc.).
abitàbile *adj.* locuibil.
abitabilità *s.f.* calitatea de a fi locuibil.
abitàcolo *s.m.* **1.** spaţiul destinat călătorilor (într-un vehicul). **2.** *(av.)* cabina pilotului. **3.** cabina reflectoarelor. **4.** *(mar.)* habitaclu (de busolă). **5.** *(înv.)* locuinţă mizeră. **6.** *(fig., înv.)* parte ascunsă.
abitànte I. *s.m.* locuitor. **II.** *adj.* care locuieşte, domiciliat.
abitàre I. *vi. (a)* **1.** a locui. **2.** *(despre un sentiment etc.)* a sălăşlui. **II.** *vt.* a locui, a popula (un oraş, o casă).
abitàto *s.m.* aşezare omenească.
abitatóre, -trice *s.m.* şi *f.* locuitor; *(înv., ist.) ~-i a gravezza* cetăţeni impozabili.
abitazióne *s.f.* locuinţă, casă; domiciliu.
abitévole *adj. (înv.) v.* a b i t a b i l e.
abitíno *s.m.* **1.** *(dim.)* hăinuţă. **2.** *(bis.)* scapular.
àbito *s.m.* **1.** haină, îmbrăcăminte; *taglio d' ~* stofă pentru un costum; *staccare un ~* a cumpăra stofă pentru un costum. **2.** jachetă pe talie. **3.** rochie de gală. **4.** port, fel de a se îmbrăca. **5.** *(bis.)* haină preoţească; *prendere, vestir l' ~* a se călugări; *(prov.) l' ~ non fa il monaco* nu haina îl face pe om. **6.** *(fig.)* obişnuinţă, deprindere; *far l' ~ a una cosa* a se obişnui cu un lucru. **7.** *(înv.)* persoană. **8.** *(med.)* predispoziţie pentru o boală.
abituàle *adj.* obişnuit.
abitualità *s.m.* obişnuinţă.
abitualménte *adv.* de obicei, în mod obişnuit.
abituàre, -àrsi, *vt., vr.* a (se) obişnui, a (se) deprinde. *SIN. assuefarsi, avvezzarsi.*
abituàto *adj.* **1.** obişnuit. **2.** *(înv.)* îmbrăcat.

abitudinàrio, -àri, *adj., s.m.* rutinar, care nu-şi schimbă obiceiurile. *SIN. consuetudinario.*
abitudinarísmo *s.m.* rutină.
abitúdine *s.f.* **1.** obicei; obişnuinţă, deprindere. *SIN. costume, consuetudine.* **2.** *(înv.)* înclinaţie; predispoziţie.
abitúro *s.m.* **1.** *(lit.)* bordei, colibă. **2.** culcuş de animale. **3.** *(înv.)* locuinţă.
abiúra *s.f.* **1.** abjurare, renegare. **2.** renunţare.
abiurare *vt.* **1.** a abjura, a renega. **2.** a se dezice.
abiurazióne *s.f.* abjurare, renegare.
ablasmare *vt. (înv.)* a dezaproba; a critica.
ablativo *s.m. (gram.)* ablativ.
ablazióne *s.f.* **1.** *(chir.)* ablaţiune, extirpare. **2.** *(geogr.)* ablaţiune.
ablefaría *s.f. (med.)* ablefarie.
ablegàto *s.m.* trimis al papei.
abluzióne *s.f.* abluţiune.
abnegare *vt. (rar)* a renunţa la.
abnegazióne *s.f.* abnegaţie, spirit de sacrificiu; devotament. *SIN. dedizione, desinteresse.*
abnórme *adj.* abnorm, anormal, neobişnuit.
abolíre *vt.* a aboli, a desfiinţa; a suprima. *SIN. sopprimere.*
abolitivo *adj.* care desfiinţează; care suprimă.
abolizióne *s.f.* abolire, desfiinţare; suprimare.
abolizionísmo *s.m. (pol.)* aboliţionism.
abolizionísta, -ísti, *s.m. (pol.)* aboliţionist.
abolizionístico *adj.* abolitionist.
abomàso, abòmaso, *s.m.* cheag (a patra cavitate a stomacului rumegătoarelor).
abominàbile *adj. (rar)* *v.* abominevole.
abominàndo *adj. (lit.)* *v.* abominevole.
abominare *vt.* **1.** a urî; a detesta, a avea oroare. **2.** *(înv.)* a dezonora. **3.** *(înv.)* a acuza.
abominatóre, -trice *s.m.* cel care urăşte.
abominazióne *s.f.* **1.** oroare. **2.** *(înv.)* dezgust, repulsie. **3.** nelegiuire, infamie.
abominévole *adj.* abominabil, îngrozitor, oribil.
abomínio *s.m.* *v.* abominazione.
abominóso *adj. (înv.)* abominabil.
aborígeno *adj., s.m.pl. (lit.)* aborigen, indigen; autohton.
aborrévole *adj. (lit.)* abominabil, respingător.
aborriménto *s.m.* aversiune, repulsie, oroare.
aborríre *vt., vi. (a)* a urî; a avea oroare (de ceva, de cineva). *SIN. detestare, odiare.*
abortíre *vi. (a)* **1.** a avorta. **2.** a nu reuşi; a nu duce la capăt (o acţiune etc.); a eşua. *SIN. fallire.*
abortívo I. *adj.* **1.** avortiv, care provoacă avortul. **2.** nedezvoltat, născut prematur. **3.** *(fig., rar)* nereuşit. **II.** *s.m.* substanţă care provoacă avortul.
abòrto *s.m.* **1.** avort, lepădare. **2.** avorton. **3.** fruct care nu se coace. **4.** *(fig.)* acţiune eşuată.
abracadàbra *s.m.* **1.** abracadabra. **2.** joc de cuvinte; ghicitoare.
abrădere *vt.* a rade, a răzui.
abrasióne *s.f.* **1.** ştergere (prin răzuire). **2.** *(med.)* excoriaţie, cojire a pielii. **3.** abraziune, abrazare.
abrasívo *adj., s.m.* abraziv.
abrogàre *vt.* a abroga.
abrogatòrio *adj.* abrogatoriu.
abrogazióne *s.f.* abrogare.
abròstine *s.m.* **1.** viţă sălbatică *(Vitis labrusca).* **2.** strugurii viţei sălbatice; *dar l'~* a vopsi roşu închis.
abròtano *s.m. (bot.)* lemnul-domnului *(Artemisia abrotanum).*
abruzzése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Abruzzo.
absidàle *adj.* absidial, absidal.
absidàto *adj.* în formă de absidă; dotat cu absidă.
àbside *s.f. (arhit.)* absidă.
absídola *s.f.* absidolă.
abulía *s.f. (med.)* abulie; inerţie.
abúlico *adj.* abulic; inert.
abúna *s.m.* şef al bisericii etiopiene.
abusàre *vi. (a)* a abuza; a comite un abuz.
abusióne *s.f.* **1.** *(lit.)* abuz. **2.** catahrezǎ.
abusívo *adj.* abuziv.
abúso *s.m.* abuz; exces.
abuzzàgo *s.m. (ornit.)* specie de erete *(Falco subbuteo).*
acàcia, *-ce, -cie, s.f. (bot.)* **1.** salcîm *(Robinia pseudacacia).* **2.** *(iht.)* ~ *a tre spine* plătică *(Gleditschia triacanthos).*
acagiù *s.m. (bot.)* acaju, mahon *(Sw ietenia mahagoni).*
acàico *adj. (ist.)* din Ahaia; grec.
acalèfe *s.f. pl.* urzici de mare.
acànto *s.m.* **1.** *(bot.)* acantă *(Acanthus)*; talpa-ursului *(Achantus longifolius).* **2.** ornament în formă de frunză de acantă (stil corintic).
acaricída *s.m.* acaricid, acarioză.
acariasi *s.f. (vet.)* *v.* acaro.
àcaro *s.m. (vet.)* acarien; ~ *della scabbia* riie, sarcopt *(Sarcoptes scabiei).*
àcarpo *adj.* fără fruct.
acatalèssia *s.f.* acatalepsie.
acatalèttico *adj.* acataleptic.
acatalètto *adj.* acataleptic.
acatísto *s.m.* acatist.
acattòlico *adj., s.m.* necatolic.
acàule *adj. (bot.)* cu tulpină mică, nedezvoltată sau subterană.
àcca *s.f.* **1.** litera h *(numele acestei litere).* **2.** nimic; *non me ne importa un' ~* nu-mi pasă nici un pic; *non saperne un'acco* a nu şti nimic/o iotă/o boabă.
accadèmia *s.f.* **1.** academie; *far dell' ~* **a)** a vorbi în mod elevat/academic; **b)** a vorbi/a acţiona în zadar, fără rezultat. **2.** şcoală superioară; ~ *militare* academie militară. **3.** *(pict.)* studiu de nud (după natură). **4.** *(rar)* serată (literară, muzicală).
accademicaménte *adv.* în mod formal, fără rezultat practic; abstract, retoric.
accadèmico, *-èmici,* **I.** *adj.* **1.** academic. **2.** universitar, de învăţământ superior. **3.** retoric. **II.** *s.m.* academician.
accademísmo *s.m.* academism.
accadémista, *-isti, s.m.* cadet, elev de şcoală militară. *SIN. cadetto.*
accadènza *s.f. (înv.)* întîmplare.
accadére I. *vi. (e)* **1.** a se întîmpla. *SIN. avvenire, capitare.* **2.** *(înv.)* a decurge, a urma. **II.** *vr. (înv.)* a conveni, a se potrivi.
accadiménto *s.m. (lit.)* întîmplare, fapt întîmplat.
accadúto *s.m.* întîmplare, fapt.
accaffàre *vt.* a înhăţa, a înşfăca.
accagionàre *vt.* **1.** *(înv.)* a considera drept motiv/drept cauză. **2.** a acuza, a învinovăţi.
accagliaménto *s.m.* închegare, covăsire.
accagliàre *vt., vi. (e),* a (se) închega, a (se) prinde.
accagliatúra *s.f.* închegare, covăsire.
accalappiacàni *s.m. invar.* hingher.
accalappiaménto *s.m.* **1.** prindere în laţ/în sbilţ. **2.** *(fig.)* ademenire; înşelare; înşelăciune.
accalappiàre *vt.* **1.** a prinde cu sbilţul. **2.** *(fig.)* a ademeni; a înşela.
accalappiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** hingher. **2.** escroc; şarlatan, pungaş.

accalappiatúra *s.f.* **1.** prindere în laţ. **2.** escrocare.
accalcàre, -àrsi, *vt., vr.* a (se) îngrămădi; a (se) înghesui.
accaldàrsi *vr.* a se înfierbînta.
accalàre *vr. (înv.)* a se întredeschide.
accaloramènto *s.m.* înflăcărare.
accaloràre I. *vt.* **1.** *(rar)* a încălzi. **2.** a înflăcăra (un auditoriu). **II.** *vr.* a se înflăcăra. *SIN. appassionarsi, infiammarsi, scaldarsi.*
accalorire *vt., vr. v.* accalorare.
accambiàre *vt. (lit., înv.)* a face schimb.
accampaménto *s.m.* **1.** tabără; lagăr, cantonament. **2.** casă neorînduită.
accampanàre *vt.* a aşeza în formă de clopot (viţa de vie).
accampàre I. *vt.* **1.** *(mil.)* a instala o armată în tabără, a cantona. **2.** *(fig.)* a invoca, a aduce (un motiv, un argument). **II.** *vi. (a), vr.* **1.** *(mil.)* a instala tabăra. **2.** a se adăposti în.
accampionàre *vt.* a înregistra, a inventaria bunuri publice.
accanalàre *vt. (înv.) v.* scannallare.
accanàre *vt. (despre cîini)* a urmări (vînatul), a hăitui.
accaneggiàre *vt.* **1.** a hăitui, a urmări (vînatul) cu cîini. **2.** *(fig., rar)* a chinui; a sfîşia. **3.** *(fig.)* a persecuta.
accaniménto *s.m.* **1.** îndîrjire, înverşunare. **2.** sîrguinţă, tenacitate.
accanìre I. *vt. (rar)* a asmuţi, a înverşuna; a îndîrji. **II.** *vr.* **1.** a se îndîrji, a se înverşuna. **2.** *(fig.)* a persevera, a lucra cu încăpăţînare/cu înverşunare.
accanitaménte *adv.* cu îndîrjire, cu înverşunare.
accannatólo *s.m. (text.)* depănător.
accannellàre *vt.* **1.** a depăna firul pe bobine. **2.** *(arhit., înv.)* a canela, a împodobi cu caneluri.
accànto I. *adv.* aproape, alături. **II.** *prep.* ~ *a* lîngă.
accantonaménto *s.m. (mil.)* **1.** cantonare, încartiruire. **2.** cantonament.
accantonàre *vt.* **1.** a cantona, a încartirui, a încazarma. **2.** a pune deoparte, a păstra. **3.** a da uitării. **4.** a amîna; a lăsa deoparte.
accantonàto *adj.* **1.** lăsat deoparte. **2.** *(arhit.)* ascuţit, în unghi.
accapacciàre *vi. (e)* a-şi simţi capul greu.
accapacciatúra *s.f.* durere de cap; migrenă.
accapàre *vt. (înv.)* a duce la capăt, a sfîrşi ceva.
accaparraménto *s.m.* acaparare (a unei mărfi de pe piaţă) pentru speculă. *SIN. incetta.*
accaparràre *vt.* **1.** a arvuni. **2.** a acapara. **3.** *(fig.)* a cîştiga, a obţine; ~ *la benevolenza* a cîştiga bunăvoinţa.
accaparratóre, -trice *s.m.* şi *f.* acaparator. *SIN. incettatore.*
accapezzàre *vt.* **1.** a repara grosolan. **2.** a potrivi/a ciopli marginile (unei pietre pentru construcţie, pavaj etc.). **3.** *(înv.)* a duce la bun sfîrşit. **4.** a lega cu un căpăstru.
accapigliaménto *s.m.* păruială, încăierare.
accapigliàrsi *vr.* **1.** a se încăiera, a se părui. **2.** a se certa.
accapigliatúra *s.f.* **1.** ceartă. **2.** încăierare.
accàpo I. *adv. (rar)* la cap, la început. **II.** *s.m. (înv.)* capul rîndului.
accappatóio *s.m.* **1.** halat (de baie, de casă). **2.** pelerină folosită la coafor.
accappiàre *vt.* **1.** a înnoda; a face un laţ. **2.** *(fig., rar)* a prinde în laţ; a înşela, a seduce.
accappiatúra *s.f.* **1.** nod; laţ. **2.** înnodare.
accappiattàre *vt.* a lega cu fundă.
accapponàre I. *vt.* a castra (un cocoş), a claponi. **II.** *vi. (e)* a se înfiora; *sentirsi* ~ *la pelle* a face piele de găină.
accapponatúra *s.f.* castrare, claponire.
accappucciàre *vt., vr.* a-şi pune glugă; a (se) înfofoli, a (se) îmbrobodi.
accaprettàre *vt.* a pune piedică.
accaprìcciare *vi. (e), vr. (rar)* **1.** a se înfiora, a se cutremura. **2.** *(înv.)* a se îndrăgosti.
accareggiàre *vt. (înv.) v.* accarezzare.
accarezzaménto *s.m.* mîngîiere, dezmierdare.
accarezzàre *vt.* **1.** a mîngîia, a dezmierda. **2.** a îngriji cu dragoste. **3.** *(fig.)* a măguli. **4.** *(ironic)* a bate cu băţul. **5.** a dori mult; ~ *un proposito* a pregăti îndelung o hotărîre. **6.** a agita, a aţîţa.
accarezzévole *adj.* mîngîietor.
accarnàre *(înv.)* **I.** *vt. (fig.)* a pătrunde în miezul lucrurilor. **II.** *vi.* a pătrunde în carne.
accarpionàre *vi.* **1.** a păstra în sos marinat, a marina. **2.** *(rar, lit.)* a răsuci.
accartocciaménto *s.m.* **1.** răsucire. **2.** *(arhit.)* ornament în formă de cornet.
accartocciàre *vt.* a răsuci (în formă de cornet), a face un cornet.
accasaménto *s.m. (rar)* căsătorie.
accasàre I. *vt.* a căsători. *SIN. maritare, sposare.* **II.** *vr.* **1.** a se căsători, a se rostui, a coabita. **2.** *(înv.)* a se înrudi. **III.** *vi. (înv.)* a clădi (case).
accasàto I. *adj., s.m.* **1.** căsătorit. **2.** (persoană) care locuieşte, care s-a instalat. **3.** *(înv.)* cu casă, care are o casă; *luogo* ~ loc cu casă. **II.** *s.m.* sportiv care concurează pentru culorile unui club, unei firme.
accaselaménto *s.m.* **1.** slăbiciune, surmenare. **2.** deprimare. *SIN. avvilimento, prostrazione.*
accasciàre I. *vt.* **1.** a dobori, a surmena, a slăbi. **2.** a deprima. *SIN. abbattere, indebolire, prostrare.* **II.** *vr.* **1.** a se prăbuşi (de oboseală etc.). **2.** *(fig.)* a se lăsa doborît, deprimat. *SIN. abbattersi, avvilirsi.*
accasellàre *vt.* a rîndui/a aşeza în sertare.
accasermàre *vt. (mil.)* a încazarma.
accastellaménto *s.m.* **1.** grămadă, teanc; îngrămădire. **2.** *(mar.)* turelă.
accastellàre I. *vt.* **1.** a strînge, a îngrămădi; a face teanc, a pune grămadă. **2.** a fortifica. **II.** *vr. (mil.)* a se întări, a se fortifica.
accatarraménto *s.m. (rar)* răceală, guturai.
accatarràre *vi. (e), vr. (înv.)* a răci, a face (un) guturai. *SIN. incatarrare.*
accatastabile *adj.* care se poate stivui.
accastaménto *s.m.* **1.** îngrămădire; stivuire. **2.** grămadă; teanc; stivă.
accatastàre *vt.* **1.** a îngrămădi, a face grămadă. **2.** a stivui lemnele. **3.** a cadastra, a înregistra bunurile.
accattabrìghe *s.m. invar.* certăreţ, gîlcevitor.
accattaflèno *s.m.* combină, maşină de strîns şi de stivuit fînul.
accattaménto *s.m. (înv.)* cerşit; cerşetorie.
accattapàne *s.m. invar.* cerşetor.
accattàre *vt.* **1.** a cerşi. *SIN. mendicare.* **2.** *(depr.)* a lua cu împrumut. **3.** *(fig.)* a cere, a cerşi (laude etc.). **4.** *(înv.)* a obţine. **5.** *(dial., înv.)* a cumpăra.
accattatòzzi *s.m. invar.* cerşetor, milog.
accattatóre *s.m.* cerşetor.
accattìno *s.m.* persoană care umblă cu cheta în biserică.
accattivàre *vt. v.* cattivare (II).
accàtto *s.m.* **1.** cerşetorie; *vivere d'* ~ a trăi din

pomană; *andare all' ~* a cere de pomană; *d' ~* de proastă calitate, de mîna doua, uzat; de pomană. **2.** *(înv.)* împrumut public. **3.** *(înv.)* cumpărătură.

accattòlica *s.f.* cerşetorie; *(glumeţ) andare all' ~* a cerşi.

accattonàggio, *-àggi*, *s.m.* cerşetorie.

accattóne *s.m. (augm.)* cerşetor.

accattonería *s.f.* cerşetorie.

accavalcàre *vt.* **1.** a încăleca. **2.** a trece peste.

accavalcatúra *s.f.* suprapunere.

accavalciàre *vt.* **1.** a sta călare; a încăleca; *~ una sedia* a se aşeza călare pe un scaun; *~ le gambe* a pune picior peste picior. **2.** a trece peste ceva.

accavalcióne *adv.* călare.

accavalcióni *adv. v.* accavalcione.

accavallàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a pune călare, a pune pe cal. **2.** a încăleca. **3.** *(tipogr.)* a prinde paginile în fascicul. **4.** a lăsa un fir deoparte (la ţesut). II. *vr.* **1.** a se îngrămădi; a se învălmăşi. **2.** a se suprapune în dezordine.

accavallatúra *s.f.* **1.** încălecare, suprapunere. **2.** răsucire (a tendoanelor). **3.** fire rămase neţesute.

accavezzàre *vt.* a lega cu căpăstrul.

accavigliàre *vt.* **1.** a depăna. **2.** *(rar)* a lega.

accecamènto *s.m.* **1.** orbire. **2.** *(fig.)* pierderea raţiunii/a autocontrolului. **3.** astupare, înfundare, obturare. **4.** tăierea unui altoi.

accecànte *adj.* orbitor.

accecàre I. *vt.* **1.** a orbi. **2.** a atenua, a reduce o lumină. **3.** *(fig.)* a întuneca mintea; a amăgi. **4.** a astupa, a înfunda, a obtura. **5.** a zidi (o fereastră). **6.** *(agr.)* a tăia pomi. II. *vr., vi. (e) (lit.)* a orbi, a-şi pierde vederea.

accecatóio *s.m.* sfredel, burghiu.

accecatúra *s.f.* **1.** *(rar)* orbire. **2.** gaură (făcută cu sfredelul). **3.** *(tipogr.)* înnegrirea completă a literelor. **4.** ştersătură.

accèdere *vi.* **1.** a se apropia; *(jur.) ~ ad un luogo* a face anchetă la locul delictului. **2.** a intra, a face parte. **3.** *(fig.)* a consimţi, a accepta, a-şi da consimţămîntul. *SIN. acconsentire, aderire.* **4.** *(bis.)* a vota pentru (la alegerea unui papă).

accelfàre *vt. (înv.) (despre cîine)* a apuca cu botul, cu dinţii.

accéggia *s.f. (înv., ornit.)* becaţă *(Scolopax rusticola)*.

acceleraménto *s.m.* accelerare; grăbire.

accelerare I. *vt.* a accelera, a iuţi; a grăbi. *SIN. affrettare.* II. *vi.* a mări viteza, a accelera.

accelerata *s.f.* accelerare; apăsare pe accelerator.

accelerato I. *adj.* grăbit. II. *s.m.* tren personal.

acceleratívo *adj.* care accelerează, accelerator.

acceleratóre *s.m.* accelerator.

accelerazióne *s.f.* accelerare; accelerare.

accelerògrafo *s.m.* accelerograf.

accelerómetro *s.m.* accelerometru.

accenciàre *vt.* a şterge.

accèndere I. *vt.* **1.** a aprinde; a da/a pune foc; *~ un fiammifero* a aprinde un chibrit. **2.** a deschide; a da drumul; *~ la radio* a deschide aparatul de radio. **3.** *(fig.)* a provoca, a aţiţa. **4.** *(lit.)* a stimula, a îmboldi. **5.** *(jur.)* a înscrie (o ipotecă). II. *vr.* **1.** a se aprinde. **2.** *(fig.)* a se îndrăgosti. **3.** a se supăra, a se aprinde (de mînie).

accendíbile *adj.* inflamabil.

accendigàs *s.m. invar.* aprinzător.

accendiménto *s.m.* aprindere; înflăcărare.

accendigliólo *s.m. (fam.)* surcele (pentru foc).

accendino *s.m.* brichetă.

accendisigari *s.m.* brichetă.

accenditóio *s.m.* aprinzător.

accenditóre *s.m. (tehn.)* dispozitiv de aprindere.

accennàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a indica; a arăta. **2.** a schiţa un gest. **3.** a vorbi în treacăt despre ceva; a se referi la, a face aluzie la. **4.** a da semne de; *il tempo accenna di calmarsi* vremea dă semne de liniştire. **5.** a indica, a arăta cu degetul. II. *vt.* **1.** a indica: *~ coppe e dar denari* a făgădui una şi a da alta. **2.** *(pict.)* a schiţa. **3.** *(muz.)* a indica tema. III. *vr.* a-şi face semne (reciproc); a se înţelege prin semne.

accénno *s.m.* **1.** semn, indiciu; urmă. **2.** referire, aluzie uşoară. **3.** avertisment.

accensíbile *adj. (rar)* **1.** inflamabil. **2.** *(fig.)* irascibil.

accensióne *s.f.* **1.** aprindere. **2.** îmbujorare, înroşire; fierbinţeală. **3.** culoare aprinsă. **4.** *(jur.)* înscrierea unei ipoteci.

accentàre *vt.* **1.** a accentua, a pune accentul (şi *fig.*). **2.** a pronunţa accentuat.

accentatúra *s.f.* **1.** accentuare. **2.** pronunţare accentuată.

accentuazióne *s.f. (rar) v.* accentatura.

accènto *s.m.* **1.** accent. **2.** accent grafic. *SIN. segnaccento.* **3.** inflexiune (a vocii), intonaţie, ton. **4.** *(poetic)* cuvînt, vorbă.

accentraémnto *s.m.* **1.** centralizare. **2.** concentrare.

accentràre I. *vt.* **1.** a centraliza. **2.** a concentra. **3.** a atrage. II. *vr.* a se concentra.

accentratóre, -trice I. *s.m.* persoană care concentrează toate sarcinile; coordonator. II. *adj.* centralizator.

accentuàre I. *vt.* **1.** a accentua, a pronunţa răspicat. **2.** *(fig.)* a pune accentul, a sublinia. **3.** a pune în evidenţă. II. *vi.* a se accentua; a se agrava.

accentuatívo *adj.* bazat pe accent.

accentuazióne *s.f.* accentuare; subliniere.

acceppàre *vt. (mar.)* a fixa ancora.

accerchiaménto *s.m.* **1.** *(mil.)* încercuire, împresurare. **2.** *(înv.)* ocol, înconjur. **3.** *(pol.)* izolare.

accerchiàre *vt.* **1.** a încercui. **2.** a pune cercuri, a cercui.

accerpellàto *adj. (rar)* ciupit (de vărsat etc.).

accerìto *adj. (înv., tosc.)* aprins (la obraz).

accertàbile *adj.* verificabil, constatabil.

accertabilità *s.f.* posibilitatea de a verifica/constata.

accertaménto *s.m.* **1.** constatare, verificare. **2.** *(fin.)* evaluare a venitului impozabil.

accertàre I. *vt.* **1.** a confirma, a adeveri, a certifica. *SIN. assicurare.* **2.** a verifica. *SIN. verificare.* **3.** a evalua, a stabili. **4.** *(înv.)* a nimeri ţinta; a reuşi. **5.** a asigura. II. *vr.* a se încredinţa, a se convinge, a se asigura.

accertataménte *adv.* cu certitudine.

accèrto *s.m. (înv.)* **1.** ochire. **2.** precizie, siguranţă.

accéso I. *part. tr.* de la accendere. II. *adj.* **1.** aprins, înfocat. **2.** iritat, mîniat. **3.** înflăcărat; îndrăgostit, amorezat. **4.** *(despre culori)* aprins, viu.

accessíbile *adj.* **1.** accesibil. *SIN. raggiungevole.* **2.** afabil, cordial.

accessibilità *s.f.* accesibilitate.

accessióne *s.f.* **1.** acces. **2.** *(med.)* acces, atac. **3.** *(fig.)* adeziune, aderare, asentiment, consimţire. **4.** adaos; *~ della luna* lună nouă.

accèsso *s.m.* **1.** acces, intrare; *vietato l' ~ ai non addetti al lavoro* intrare interzisă persoanelor străine (de instituţie, de întreprindere); *uomo di facile ~* om accesibil. **2.** *(med.)* acces.

accessório, *-óri* **I.** *adj.* accesoriu, secundar. *SIN. accidentale, marginale.* **II.** *s.m.* accesorii.
accessorista *s.m.* persoană care fabrică sau vinde accesorii de automobil.
accessuàle *adj. (med.)* care se manifestă sub formă de acces.
accestiménto *s.m.* înfrunzire.
accestire *vi. (a)* a înfrunzi.
accétta *s.f.* secure; *(fig.) fatto con l' ~* făcut din topor; grosolan; *darsi l' ~ sui piedi* a-şi face rău singur, a-şi bate singur cuie-n tălpi.
accettàbile *adj.* acceptabil.
accettabilità *s.f.* acceptabilitate.
accettànte *s.m.* cel care acceptă (o cambie).
accettàre *vt.* **1.** a accepta, a primi; *~ per* a accepta, a lua drept. **2.** a aproba, a consimţi, a admite. **3.** *(fin.)* a accepta, a iscăli o cambie.
accettàta *s.f.* (lovitură de) secure.
accettatóre *s.m.* cel care acceptă.
accettazióne *s.f.* **1.** acceptare, primire, consimţire. **2.** primire solemnă, recepţie. **3.** *(jur.)* acceptare (a unei cambii). **4.** cambie.
accettévole *adj. (lit.)* acceptabil.
accètto *adj. (lit.)* plăcut; binevenit; drag; *ben ~* bine primit.
accezióne *s.f. (lit.)* **1.** accepţie, sens. **2.** *(înv.)* acceptare; primire.
acchetaménto *s.m. (rar)* liniştire, calmare.
acchetàre *vt., vr. v.* acquietare şi chetare.
acchiappacàni *s.m. invar. (rar)* hingher.
acchiappafarfàlle *s.m. invar.* plasă de prins fluturi.
acchiappamósche *s.m. invar.* **1.** prinzătoare de muşte. **2.** *(bot.)* specie de plantă asclepiadee *(Cynanchum acutum).* **3.** *(fig.)* leneş.
acchiappanúvoli *s.m.* visător, aiurit.
acchiappàre I. *vt.* **1.** a înhăţa, a prinde, a apuca. *SIN acciuffare, agguantare.* **2.** a lua (o boală), a se îmbolnăvi. **3.** *(fam.* şi *depr.)* a prinde asupra faptului. **4.** a pune o întrebare încuietoare. **5.** a lovi, a nimeri. **II.** *vr.* a se prinde (unul pe altul); *fare ad ~-si* a se juca de-a prinselea.
acchiapparèllo *s.m. v.* chiapparello.
acchiappatóio, *-ói, s.m.* **1.** cursă, capcană. **2.** unealtire.
acchiappino *s.m. (tosc.)* joc de-a prinselea.
acchiavàre *vt. (înv.)* a bate în cuie.
acchinàre *vt.* **1.** *(înv.)* a se apleca. **2.** *(fig.)* a umili.
acchiocciolaménto *s.m.* răsucire în spirală.
acchiocciolàre I. *vt.* a răsuci în spirală. **II.** a se răsuci ca melcul în cochilie; a se ghemui.
acchiocciolatúra *s.f.* răsucire în spirală.
acchitàre *vt.* a lovi, a trimite bila într-un punct anumit (al biliardului).
acchito *s.m.* **1.** lovitură la biliard. **2.** poziţie a bilei (după lovitură); *di primo ~* de la început, de la prima lovitură.
acchiúdere *vt.* **1.** *(înv.)* a închide (înăuntru). **2.** a include, a anexa.
àccia[1], *àcce, s.f.* **1.** scul, canură de in/de cînepă. **2.** *(dial.)* firul de lînă pe care torcătoarea îl trage odată din caier.
àccia[2], *àcce, s.f. (înv.)* secure.
acciabattàre I. *vt. (a)* a tîrî, a tîrşîi papucii. **II.** *vt. (fig.)* a face un lucru de mîntuială, a cîrpăci.
acciabattaménto *s.m.* **1.** tîrşîit, tîrşîitură. **2.** cîrpăceală.
acciabattío *s.m.* tîrşîit.
acciabattóne, *-óna s.m.* şi *f.* cîrpaci.
acciaccaménto *s.m.* **1.** strivire; zdrobire; călcare în picioare. **2.** *(fig.)* slăbire; prăbuşire.
acciaccàre *vt.* **1.** a apăsa; a turti; a strivi. **2.** a pisa uşor. **3.** a sparge (nuci etc.). **4.** *(fig., fam.)* a slăbi, a slei puterile.
acciaccàta *s.f.* strivire.
acciaccatúra *s.f.* **1.** turtire; strivire, zdrobire. **2.** *(muz.)* notă executată rapid.
acciaccinàrsi *vr. (fam.)* a se învîrti de colo pînă colo; a face un lucru în grabă şi prost.
acciàcco, *-àcchi, s.m.* **1.** boală, suferinţă, slăbiciune (deseori cronică). **2.** *(fig.)* nenorocire; pagubă; ruină. **3.** *(înv.)* insultă.
acciaccóso *adj.* şubred, bolnăvicios.
acciaiàre *vt.* **1.** a căli (oţelul). **2.** a întări cu oţel.
acciaiatúra *s.f.* **1.** oţelire, călire (a oţelului). **2.** galvanizare.
acciaieria *s.f.* oţelărie.
acciaíno *s.m.* **1.** pilă. *SIN. acciaiolo.* **2.** ac de brodat.
acciàio, *-ài, s.m.* **1.** oţel. **2.** *(poetic)* spadă; pumnal; armă (de oţel). **3.** dispozitiv de aprindere.
acciaiuòla *s.f.* **1.** blacheu. **2.** peniţă de oţel.
acciaiòlo *s.m.* **1.** pilă; *dare l' ~* a ascuţi. **2.** *(înv.)* amnar.
acciambellàre *vt., vr.* a (se) încovriga.
acciapinàre *vi. (e), vr.* a-şi face de lucru; a se agita.
acciarino *s.m.* **1.** amnar. **2.** *(înv.)* cocoş (de armă). **3.** brichetă.
acciàro *s.m.* **1.** *(dial.)* oţel. **2.** *(poetic)* spadă; pumnal; armă.
acciarpaménto *s.m. (rar)* cîrpăceală.
acciarpàre I. *vi. (a)* a lucra în grabă şi prost, a cîrpăci. *SIN. abboracciare, acciabbattare.* **II.** *vt.* a strînge vechituri.
acciarpatóre, *-trice s.m.* cîrpaci.
acciarpóne *s.m.* cîrpaci.
accidèmpoli *interj. (fam.)* drace!
accidentàle *adj.* **1.** întîmplător, accidental. *SIN. casuale, fortuito.* **2.** accesoriu, secundar; neesenţial. **3.** *(muz.)* de accident; *segni ~-i* accidenţi muzicali.
accidentalità *s.f. (rar)* **1.** caracter întîmplător/accidental. **2.** *(rar)* fapt fortuit, întîmplare.
accidentàrio *adj. (înv.)* accidental, neesenţial.
accidentàto *adj.* **1.** lovit de apoplexie; paralizat. **2.** *(despre o suprafaţă, un teren)* accidentat.
accidènte *s.m.* **1.** întîmplare; incident; *per ~* din întîmplare. **2.** accident; nenorocire. **3.** *(med.)* complicaţie. **4.** persoană plicticoasă. **5.** teren accidentat. **6.** *(fil.)* calitate întîmplătoare, neesenţială; *(înv., gram.) ~-i del nome* gen, număr, caz al substantivului. **7.** *(muz.)* accident. **8.** *(fam.)* femeie urîtă. **9.** *(fam.)* copil zburdalnic. **10.** apoplexie, dambla.
accidènti *interj.* drace!, la dracu!
accidèrba *interj. (fam.) v.* accidenti.
accidia *s.f. (lit.)* **1.** apatie; indolenţă. **2.** plictiseală. **3.** lene.
accidiàre *vi. (e) (înv.)* **1.** a fi apatic. **2.** a fi plicticos.
accidiosàggine *s.f. (rar)* **1.** apatie, indolenţă. **2.** lene.
accidióso *adj.* **1.** apatic, indiferent. **2.** indolent, leneş. **3.** plicticos, neinteresant.
acciglìare I. *vr.* a se încuraja. *SIN. aggrondarsi.* **II.** *vt. (înv.)* a coase pleoapele (la şoimii de vînătoare).
acciglìato *adj.* încruntat.
acciglìatúra *s.f.* **1.** *(rar)* încruntare a sprîncenelor. **2.** *(înv.)* distanţă între sprîncene; formă a sprîncenelor.
acciglionàre *vt.* a întări cu margini ridicate, cu maluri.

accilecċàre *vt.* **1.** a amăgi. **2.** a-şi bate joc; a înşela, a păcăli.
accincigliàto *adj.* împodobit cu ciucuri.
accincignàre *vt. (înv.)* **1.** a mototoli; a şifona. **2.** *(înv.)* a strînge în talie.
accíngere I. *vt. (înv.)* a încinge (sabia etc.). II. *vr.* a se apuca de, a se porni, a începe o acţiune. *SIN. apprestarsi, prepararsi.*
accínto I. *part. tr.* de la a c c i n g e r e. II. *adj.* pregătit.
accio I. *suf. peior.; libraccio* carte proastă. II. *adj.* rău; *(tosc., fam.)* prost, fără valoare.
acciò *conj.* **1.** pentru ca, spre a, ca să. **2.** *(înv.)* pentru că, pentru motivul că.
accioccké *conj. v.* a c c i ò.
accioccbíre I. *vt. (fam.)* a adormi pe cineva, a face să aţipească. II. *vi. (e)* a adormi, a aţipi.
accíottolàre *vt.* **1.** a pava, a pietrui, a pardosi cu piatră. **2.** a zăngăni (vasele).
accíottolàto I. *s.m.* pavaj. II. *adj. (înv.)* lapidat.
accíottolatóre *s.m.* pavator.
accíottolío *s.m.* zăngănit de vase.
accipicchia *interj.* pe naiba!, la dracu!
accipigliàre *vi. (e), vr.* a se încrunta.
accipítride *s.m. pl.* acvilide (uliu, şoim etc.).
accísmàre *vt. (înv.)* **1.** a împodobi, a găti. **2.** a aranja. **3.** a separa, a despărţi.
accíso[1] *adj. (înv.) v.* u c c i s o.
accíso[2] *(înv.) v.* a c c e s o.
accíucchíre I. *vt. (fam.)* a năuci, a ameţi. II. *vi.* a rămîne năuc.
accíuffàre I. *vt.* **1.** a apuca de păr. **2.** a înşfăca, a apuca cu putere. **3.** a fura, a şterpeli. II. *vr.* a se încăiera, a se părui.
accíúga *s.f.* **1.** scrumbie *(fig.) aver cervello quanto un'~* a nu avea minte deloc. *SIN. alice.* **2.** *(fig.)* femeie slabă. **3.** *(bot.)* sovîrf *(Origanum vulgare).*
accíugàia *s.f. (bot.) v.* a c c i u g a **(3).**
accíugàta *s.f.* scrumbii prăjite.
accíughína *s.f.* cariu, insectă care roade cărţile etc. *(Lepisma saccharina).*
accívettàre *vt.* **1.** a momi, a ademeni (păsări). **2.** a cocheta (cu); a seduce. **3.** a face pe cineva mai isteţ, mai precaut.
accívíre *vt. (înv.)* **1.** a aproviziona cu alimente etc. **2.** a obţine; a reuşi. **3.** a desăvîrşi, a termina.
acclamàre I. *vt., vi.* a aclama, a ovaţiona. *SIN. applaudare, inneggiare.* II. *vt.* **1.** a alege prin aclamaţii. **2.** a lăuda, a elogia.
acclamazióne *s.f.* **1.** aclamaţie. **2.** alegere prin aclamaţii.
acclarare *vt. (rar)* a clarifica.
acclimàre *vt.* a aclimatiza.
acclimatàre *vt. v.* a c c l i m a r e.
acclimatazióne *s.f. v.* a c c l i m a z i o n e.
acclimazióne *s.f.* aclimatizare; *giardino di ~* **a)** grădină botanică; **b)** grădină zoologică.
accline *adj. (lit., înv.)* **1.** în pantă, abrupt. **2.** înclinat spre.
acclíno *adj. v.* a c c l i n e.
acclive *adj. (lit.)* în pantă, abrupt.
acclività *s.f. (rar)* pantă; înclinaţie (a terenului).
acclúdere *vt.* a anexa. *SIN. allegare.*
acclúsa *s.f.* anexă (la o scrisoare, la un act, la o cerere).
acclúso I. *part. tr.* de la a c c l u d e r e. II. *s.m.* act anexat (la altele principale).
accoccàre *vt.* **1.** a aşeza/a potrivi săgeata în arc. **2.** a înfige. **3.** a plesni, a pocni; *~ uno schiaffo* a da o palmă; *accoccarla a uno* a-i juca cuiva o festă. **4.** a înnoda capetele (unei basmale etc.).
accoccolàrsi *vr.* a se chirci, a se ghemui, a se aşeza pe vine.
accoccovàrsi *vr.* a se ghemui.
accodaménto *s.m.* **1.** legarea animalelor de povară unul în spatele celuilalt. **2.** coadă, şir (de oameni).
accodàre I. *vt.* **1.** *(fig.)* a înşira, a înşirui. **2.** a lega animalele de povară unul după altul. II. *vr.* **1.** a se aşeza la rînd, la coadă. **2.** *(ciclism)* a merge în plasa cuiva.
accogliènte *adj.* primitor; cordial.
accogliènza *s.f.* primire, întîmpinare; *far ~* a primi bine.
accògliere I. *vt.* **1.** a primi bine/cu dragoste; a întîmpina. **2.** a accepta, a aproba. **3.** a cuprinde, a conţine. **4.** *(poetic)* a aduna, a strînge. II. *vr.* a se strînge, a se aduna, a se reuni.
accoglimento *s.m. (rar)* **1.** primire, întîmpinare. **2.** acceptare; *in ~ di* primind în mod favorabil. **3.** *(înv.)* adunare, întrunire.
accoglitícclo *adj.* adunat în grabă/la întîmplare/fără alegere.
accoglitrice *s.f. (înv.)* moaşă.
accòlito *s.m.* **1.** acolit, partizan. **2.** *(bis.)* paracliser.
accollacìàto *adj. (despre o cămaşă etc.)* închis pînă la gît, pe gît.
accollaménto *s.m.* închidere pînă la ultimul nasture pe gît.
accollàre I. *vt., vr.* **1.** a(-şi) pune în spate, a (se) împovăra. *SIN. addossare.* **2.** a învăţa boii la jug. **3.** *(fig.)* a da în sarcina cuiva. **4.** a pune greutatea în partea din faţă a carului. **5.** a da în antrepriză. **6.** *(înv.)* a (se) îmbrăţişa. **7.** *(mar.)* a întinde vela pătrată în bătaia vîntului dinspre pro ră; a strînge funia în spirală. II. *vi. (a) (despre o haină, o rochie)* a se închide pînă la gît. III. *vr.* a-şi asuma, a lua asupră-şi.
accollàta *s.f. (ist.)* acoladă.
accollatàrio *s.m.* **1.** *(jur.)* persoană care ia asupra sa (o datorie, un contract). **2.** antreprenor (al unei lucrări).
accollàto I. *adj.* **1.** închis pînă la gît. **2.** *(despre un pantof)* montant. **3.** *(herald.)* unit, suprapus. II. *s.m.* debitor a cărui datorie a fost preluată de altcineva.
accollatóre *s.m.* cel care dă în antrepriză.
accollatúra *s.f.* **1.** urmă lăsată de jug (pe gîtul animalului). **2.** răscroială pe gît.
accòllo *s.m.* **1.** partea încărcăturii care apasă gîtul animalului de povară. **2.** *(arhit.)* ieşind (de zid); *in ~* ieşit în afară. **3.** *(rar)* antrepriză. **4.** asumarea voluntară a unei obligaţii. **5.** *(mar.)* partea velei în bătaia vîntului.
accolpàre *vt. (rar)* a învinui, a acuza.
accòlta *s.f.* **1.** *(lit.)* adunare. **2.** *(înv.)* primire.
accoltellàre I. *vt.* a lovi, a înjunghia cu cuţitul. II. *vr.* a se răni cu cuţitul.
accoltellàto I. *adj.* **1.** înjunghiat. **2.** aşezat vertical; *muro ~* zid de cărămizi (aşezate pe muchie). II. *s.m.* zid de cărămizi; pardoseală de cărămizi (aşezate pe muchie).
accoltellatóre *s.m.* cuţitar, cel care atacă cu cuţitul.
accòlto I. *part. tr.* de la a c c o g l i e r e. II. *adj.* **1.** adunat, strîns la un loc. **2.** recules. **3.** primit, adăpostit. **4.** *(înv.)* lovit, atins.
accomandànte *s.m. (com.)* comanditar.
accomandàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a da în grijă, a da în seama cuiva; a încredinţa, a da în păstrare. **2.**

(lit.) a lega, a fixa; a asigura. **3.** *(com.)* a comandita. **4.** *(înv.)* a împrumuta. **II.** *vr. (lit.)* a se pune sub protecţia cuiva.

accomandatàrio, *-àri, s.m. (com.)* comanditar.

accomandígia *s.f. (înv.)* **1.** *(ist.)* pact de punere sub protecţie. **2.** depunere. **3.** împrumut.

accomàndita *s.f.* **1.** *(com.)* comanditǎ; societate în comanditǎ; *dare in ~* a comandita. **2.** *(înv.)* tutelă, protecţie.

accomandolàre *vt.* a înnoda firele din urzeală.

accom(m)iatàre **I.** *vt.* a saluta la plecare. **II.** *vr.* a se despărţi, a-şi lua rămas bun.

accomodàbile *adj.* care se poate aranja.

accòmoda *s.m. (fam.)* persoană gata să facă orice serviciu.

accomodaménto *s.m.* **1.** aranjament; acord; împăcare. **2.** *(rar)* reparare. **3.** *(lingv.)* asimilare parţială.

accomodànte *adj.* conciliant.

accomodàre **I.** *vt.* **1.** a aranja; a pregăti. **2.** a repara, a drege. **3.** a îndrepta, a corecta (o frază etc.). **4.** a rîndui, a face ordine. **5.** a potrivi/a aranja hainele. **6.** a prepara, a pregăti. **7.** a rezolva un diferend; a împăca. **8.** a mărita o fată, a o aşeza la casa ei. **9.** a ajuta. **10.** a împrumuta. **II.** *vi. (e)* a conveni; a fi pe plac. **III.** *vr.* **1.** a se aranja; a se adapta, a se acomoda. **2.** a se învoi, a se înţelege cu cineva *SIN. aggiustarsi.* **3.** a se împăca. *SIN. riconciliarsi.* **4.** a se aşeza; *s'accomodi!* luaţi loc, poftiţi!

accomodatícelo, -icci, **I.** *adj.* cîrpăcit. **II.** *s.m.* cîrpăceală.

accomodatívo *adj.* uşor adaptabil.

accomodatízio *adj. (rar)* *v.* accomodativo.

accomodatóre, -trice *s.m.* şi *f.* reparator. *SIN. aggiustatore, riparatore.*

accomodatúra *s.f.* reparaţie.

accomodazióne *s.f.* **1.** *(med.)* acomodare. **2.** *(rar)* adaptare.

accompagnaménto *s.m.* **1.** însoţire. **2.** cortegiu, suită. **3.** *(jur.)* aducere în faţa justiţiei; *mandato di ~* mandat de aducere. **4.** *(muz.)* acompaniament.

accompagnàre **I.** *vt.* **1.** a însoţi, a întovărăşi; a escorta. **2.** a urmări, a nu pierde din vedere. **3.** a forma o pereche potrivită. **4.** a îmbina, a uni. **5.** a asorta, a potrivi. **6.** *(muz.)* a acompania. **II.** *vr.* **1.** a se întovărăşi. **2.** *(muz.)* a se acompania. **3.** a se armoniza, a se asorta, a se potrivi. **4.** *(înv.)* a se căsători.

accompagnatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** însoţitor. **2.** *(muz.)* acompaniator.

accompagnatúra *s.f.* **1.** *(rar)* companie. **2.** acompaniament. **3.** potrivire, simetrie; *essere, servire d'~* a servi drept termen de comparaţie.

accompàgno *s.m.* **1.** însoţire. **2.** *(dial.)* cortegiu funerar.

accomunàbile *adj.* care poate fi apropiat, care are puncte comune.

accomunaménto *s.m.* apropiere, asociere.

accomunàre **I.** *vt.* **1.** a uni, a pune laolaltă. **2.** a apropia, a uni. **3.** a reuni. **II.** *vr.* a se apropia, a se uni.

acconcèzza *s.f. (înv.)* **1.** atitudine. **2.** eleganţă. **3.** ordine.

acconcíamente *adv.* în mod oportun; potrivit, adecvat.

acconciaménto *s.m.* **1.** adaptare, potrivire. **2.** aranjare, gătealǎ. **3.** *(înv.)* dispoziţie, aptitudine.

acconciàre **I.** *vt.* **1.** a aranja. **2.** a pieptăna, a aranja (părul). **3.** a îmbrăca elegant, a găti; *(ironic) ~ uno per le feste/per il dì delle feste* a cotonogi pe cineva. **4.** *(despre fructe)* a prepara, a conserva; *(fig.) ~ le uova nel paniere* a-şi aranja treburile, a se aranja bine. **5.** *(înv.)* a îmbuna, a împăca, a linişti. **6.** a aranja, a pregăti (patul, masa etc.). **7.** a repara. **8.** a adapta. **II.** *vr.* **1.** a se pregăti, a se adapta. **2.** a se resemna. **3.** a se pieptăna. **4.** a se îmbrăca, a se găti. **5.** *(înv.)* a se împăca. **6.** a se conforma, a se adecva.

acconciatóre, -trice *s.m.* **1.** persoană care aranjează/care pune la punct; decorator. **2.** peruchier; coafor.

acconciatúra *s.f.* **1.** aranjare; reparare. **2.** pieptănătură, coafură; *~ a frangia* pieptănătură cu breton. **3.** podoabă (pentru cap); parură.

acconcíme *s.m. (înv.)* **1.** reparaţie; restaurare. **2.** *(înv.)* oportunitate. **3.** *(înv.)* condiment.

acconcio **I.** *adj. (lit.)* **1.** convenabil, potrivit; oportun. **2.** pregătit, dispus. **3.** *(lit.)* pregătit. *SIN. adatto, appropriato.* **4.** *(înv.)* aranjat, gătit, pus la punct, pieptănat. **5.** *(înv.)* înclinat. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** aranjare; punere la punct. **2.** folos, utilitate. **3.** avantaj; oportunitate; *cadere, venire in ~* a veni la ţanc. **4.** podoabă. **5.** împăcare, acord.

accondiscéndere *vi. (a)* a consimţi; a îngădui, a acorda permisiunea.

accóne *s.m. (înv.)* barcă de transport fără vele.

acconsentíre **I.** *vi. (a)* **1.** a consimţi; a adera. *SIN. aderire.* **2.** *(fig., despre un argument)* a fi eficace, a se dovedi bun, a corespunde. **3.** *(rar)* a încuviinţa, a permite, a aproba. **4.** a ceda unei presiuni. **II.** *vt. (lit.)* a acorda.

acconsenziènte *adj.* care e de acord, care consimte.

accontaménto *s.m. (înv.)* **1.** întîlnire; colocviu. **2.** veste.

accontàre **I.** *vr. (înv.)* **1.** a se înţelege, a conveni (cu alţii). **2.** a se întîlni pentru a discuta. **3.** a face cunoştinţă, a se împrieteni. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a povesti, a informa, a relata. **2.** a număra.

accontentaménto *s.m. (înv.)* mulţumire.

accontentàre *vt.* a mulţumi, a satisface.

accónto[1] *s.m.* arvună; acont.

accónto[2] *s.m. (înv.)* cunoscut, cunoştinţă.

accoppàre **I.** *vt.* **1.** a ucide. **2.** a omorî în mod barbar. **II.** *vi.* a-şi pierde viaţa.

accoppiaménto *s.m.* **1.** îmbinare. **2.** împerechere; împreunare. **3.** *(înv.)* cuplare.

accoppiàre **I.** *vt.* **1.** *(fig.)* a uni, a îmbina. **2.** a împreuna; a împerechea. **3.** *(înv.)* a căsători. **II.** *vr.* **1.** a face pereche cu cineva. **2.** a se împreuna, a se împerechea.

accoppiàta *s.f. (hip.)* pariu (pe doi cai în aceeaşi cursă).

accoppiatúra *s.f. (rar)* **1.** împerechere. **2.** *(înv.)* concordanţă gramaticală.

accoraménto *s.m.* **1.** durere, mîhnire. **2.** uciderea animalelor prin străpungerea inimii.

accoràre *vt.* **1.** a ucide străpungînd inima. **2.** *(fig.)* a mîhni, a întrista, a îndurera. *SIN. addolorare.*

accoratèzza *s.f. (rar)* mîhnire.

accoratamènte *adv.* cu mîhnire, cu tristeţe.

accoratóio *s.m.* cuţit subţire pentru tăierea porcilor.

accorciaménto *s.m.* **1.** scurtare. **2.** prescurtare (de cuvinte).

accorciàre *vt., vi. (e)* a (se) scurta.

accorciativo **I.** *adj. (rar)* care (pre)scurtează. **II.** *s.m.* nume prescurtat.

accorciatóla *s.f. (rar)* *v.* scorciatoia.

accorciatúra *s.f.* scurtare; prescurtare.

accordaménto *s.m. (rar)* **1.** acord, învoire, consimţire. **2.** *(muz., pict.)* acord, concordanţă.

accordànza *s.f. (înv.)* *v.* accordamento.
accordàre **I.** *vt.* **1.** a împăca, a pune de acord. *SIN. conciliare.* **2.** *(muz.)* a acorda (un instrument). **3.** *(despre glasuri)* a armoniza, a acorda. **4.** *(despre culori)* a asorta, a potrivi, a armoniza. **5.** a acorda, a da, a atribui. **6.** *(gram.)* a face acordul, a acorda. **II.** *vr.* **1.** a fi de acord, a cădea de acord, a se învoi. **2.** a se potrivi, a se adecva.
accordàta *s.f. (muz.)* acordare; *dare un'~* a acorda.
accordatóre, -trice *s.m.* şi *f.* acordor.
accordatúra *s.f. (muz.)* acordare; *andare, finire in ~* a tergiversa; a nu ajunge la o concluzie.
accordellàre *vt.* a răsuci.
accordío *s.m.* **1.** *(muz.)* acordare prelungită (a instrumentelor). **2.** *(înv.)* acordeon; armonică.
accordíssimo *s.m.* (în *loc. adv.*) *d'~* foarte bine, de acord.
accòrdo *s.m.* **1.** înţelegere; acord; convenţie; pact. **2.** consimţământ; *d'~* de acord; *procedere d'amore e d'~* a proceda în deplin acord. **3.** armonie sufletească; *trovarsi d'~* a fi de acord, a se înţelege. **4.** *(muz.)* acord. **5.** împăcare, conciliere. **6.** *(lingv.)* concordanţă. **7.** *(gram.)* acord.
accòrgersi *vr.* **1.** a băga de seamă, a observa. **2.** a înţelege, a-şi da seama. *SIN. avvedersi, capire.*
accorgiménto *s.m.* **1.** isteţime; prezenţă de spirit; inteligenţă. **2.** pricepere, abilitate. **3.** viclenie; vicleşug. *SIN. avvertenza.*
accòrre *vt., vr. (înv., poetic)* *v.* accogliere.
accórrere *vi. (e)* **1.** a alerga către; **2.** a veni în ajutor; *accor'uomo!* ajutor! **3.** *(înv.)* a trebui, a fi necesar.
accorruòmo *interj. (rar)* ajutor! săriţi!
accortézza *s.f.* **1.** pricepere, isteţime, sagacitate. **2.** şiretenie, viclenie.
accòrto **I.** *part. tr.* de la accorgersi. **II.** *adj.* **1.** priceput, dibaci, isteţ. *SIN. astuto, avveduto, cauto.* **2.** atent; *fare ~* a înştiinţa, a atrage atenţia, a preveni, a avertiza; *male ~, malaccorto* imprudent, nesocotit. **3.** informat; cunoscător. **4.** *(înv.)* prompt. **5.** oportun; potrivit.
accosciàrsi *vr.* a se pleca pe vine, a se ghemui.
accostaménto *s.m.* apropiere.
accostàbile *adj.* **1.** accesibil. *SIN. accessibile, raggiungevole.* **2.** afabil; abordabil.
accostànte *adj.* **1.** care se apropie uşor. **2.** *(înv.)* plăcut; îmbietor.
accostàre **I.** *vt.* **1.** a apropia, a lipi. *SIN. appressare, avvicinare.* **2.** a închide pe jumătate, a întredeschide (o uşă, o fereastră). **3.** a întreţine relaţii de prietenie cu cineva, a fi prieten cu cineva. **II.** *vr.* **1.** a se apropia (mult). **2.** a adera. **3.** a se asemăna. **III.** *vi. (e)* **1.** a se afla aproape, a sta aproape. **2.** *(mar.)* a schimba direcţia; *~ a destra* a îndrepta prora spre dreapta. **3.** *(înv.)* a acosta; a se apropia de ţărm.
accostarèllo *s.m.* persoană care acostează.
accostàta *s.f.* **1.** apropiere. **2.** *(mar.)* acostare (în port).
accostévole *adj.* amabil; afabil; accesibil. *SIN. accessibile.*
accòsto **I.** *adj. (fam.)* apropiat; lipit de. **II.** *adv.* lîngă, pe lîngă, alături; *~ ~* foarte aproape; *d'~* aproape; *farsi ~* a se apropia; *esser ~* a fi rudă apropiată. **III.** *prep. comp. ~ a* alături de. **IV.** *s.m.* **1.** *(înv.)* apropiere, acostare. **2.** *(pop.)* protecţie, ajutor.
accostolàre *vt.* **1.** a lucra în coaste/dungi (o ţesătură). **2.** *(înv.)* a îmbina scheletul unei nave.
accostolàto *s.m.* scheletul unei nave. *SIN. corbame.*
accostolatúra *s.f.* îndoitură, cută.
accostumàre **I.** *vt.* a obişnui, a deprinde, a educa. **II.** *vr.* a se obişnui.
accostumatézza *s.f.* *v.* costumatezza.
accostumàto *adj.* **1.** obişnuit, deprins, învăţat cu. **2.** cu deprinderi bune, bine crescut. **3.** instruit.
accotonàre *vt.* **1.** a încreţi firele (la un postav). **2.** a căptuşi cu bumbac. **3.** a tapa părul.
accotonatóre *s.m.* muncitor care încreţeşte firele unui postav.
accotonatúra *s.f.* încreţirea firelor unui postav.
accottimàre *vt.* a lucra în acord.
accovacciàrsi *vr.* **1.** *(despre animale)* a se aşeza în cuib, în culcuş. **2.** *(despre persoane)* a se ghemui, a se cuibări; a se întinde, a se culca.
accovacciolàrsi *vr.* **1.** *(despre păsări)* a se cuibări, a se aşeza în cuib. **2.** *(despre persoane)* a se cuibări în pat.
accovonàre *vt.* a face snopi; a lega în snopi.
accovonatóre *s.m.* **1.** cel care leagă snopi. **2.** dispozitiv al secerătorii care strînge grîul în snopi.
accozzàglia *s.f.* **1.** amestecătură; îngrămădeală. **2.** adunătură de oameni. *SIN. congerie, farragine, miscuglio.*
accozzaménto *s.m.* **1.** alăturare întîmplătoare/dezordonată; amestec, îngrămădeală. **2.** *(înv.)* întîlnire; întrevedere.
accozzàre **I.** *vt.* **1.** a pune de-a valma; *~ una cosa* a pune la un loc părţile unui lucru, a reconstitui un lucru; *~i pentolini* a lua masa împreună aducînd fiecare de mîncare; *(non poter) ~ il desinare/il pranzo con la cena* a trăi din sărăcie. **2.** a amesteca (cărţile la joc). **II.** *vr.* **1.** a se uni, a se strînge la un loc. **2.** *(înv.)* a se ciocni, a se încăiera. **3.** *(înv.)* a se întîlni.
accozzatóre, -trice *s.m.* cel care amestecă/învălmăşeşte.
accòzzo *s.m.* **1.** *(peior.)* îngrămădire. **2.** adunătură, amestec, grămadă, învălmăşeală.
accreditaménto *s.n.* acreditare.
accreditànte *s.m.* cel care acreditează.
accreditàre **I.** *vt.* **1.** a face să devină credibil; *~ un sospetto* a întări o bănuială. *SIN. avvalorare.* **2.** a acredita. **3.** a face credit cuiva, a da cuiva pe credit; *~ uno* a deschide cont cuiva, a-i procura credit. **4.** a acredita (un diplomat). **II.** *vr.* a-şi cîştiga stimă, credit.
accreditàto **I.** *adj.* **1.** demn de încredere, acreditat, care se bucură de credit/de încredere. **2.** acreditat, avînd scrisorile de acreditare. **II.** *s.m. (fin.)* cel care are un credit deschis.
accreditatóre, -trice *s.m.* cel care dă credit/autoritate/faimă.
accrédito *s.m. (fin.)* deschiderea unui cont (la bancă).
accrèscere **I.** *vt.* **1.** a mări. **2.** a adăuga, a înmulţi. *SIN. aumentare, crescere.* **3.** *(înv.)* a creşte (un animal, un copil). **II.** *vi. (e)* a se mări, a creşte. *SIN. aumentare, ingrandire.*
accrescimènto *s.m.* **1.** creştere, mărire; adăugare. *SIN. aumento, ingrandimento.* **2.** *(biol.)* creştere, dezvoltare. *SIN. crescita, sviluppo.*
accrescitivo *adj., s.m. (gram.)* augmentativ.
accrespàre *vt. v.* increspare.
accucciàrsi *vr.* **1.** *(despre un cîine)* a se ghemui în culcuş; a se încovriga. **2.** *(despre persoane)* a se înghemui, a se cuibări.
accucciolàrsi *vr. (rar)* a se ghemui.
accudire *vi. (a)* **1.** a se ocupa cu grijă de ceva; a se îngriji de; *~ alla casa* a se îngriji de gospodărie; *~ alla bottega* a se ocupa de prăvălie. *SIN.*

badare, dedicarsi, occuparsi. **2.** a supraveghea; a îngriji.

acculàre **I.** *vt.* **1.** a da înapoi (un cal, o căruţă). **2.** a rezema de un zid. **II.** *vr. (despre cîini etc.)* a sta în două labe, a face sluj.

acculattàre *vt.* a trînti jos; a arunca; ~ *le panche* a trîndăvi.

accumulaménto *s.m.* acumulare; îngrămădire.

accumulàre *vt.* **1.** a acumula, a strînge, a aduna. *SIN. ammassare, ammucchiare.* **2.** a economisi. **3.** a pune teanc.

accumulatóre, -trìce **I.** *s.m.* şi *f.* cel care acumulează; strîngător. **II.** *s.m.* ~ *eletrico* acumulator electric.

accumulazióne *s.f. (ec. pol.)* acumulare; ~ *originaria/primitiva* acumulare primitivă.

accúmulo *s.m. (ec. pol.)* acumulare.

accupàrsi *vr. (rar)* **1.** *(despre cer)* a se întuneca, a se închide. **2.** *(fig.)* a se întrista.

accuràre *vt. (înv.)* a îngriji.

accuratèzza *s.f.* acurateţe, grijă deosebită; exactitate. *SIN. cura, diligenza.*

accuràto *adj.* **1.** făcut cu grijă, cu atenţie, îngrijit. *SIN. diligente, preciso.* **2.** sîrguincios, zelos. **3.** exact.

accùsa *s.f.* **1.** acuzaţie; imputaţie; *(prov.) scusa non chiesta* (sau *richiesta*) ~ *manifesta* cine se scuză se acuză. **2.** *(jur.)* acuzare; *pubblica* ~ **a)** procuror; **b)** rechizitoriu; *privata* ~ avocaţii părţii civile; *metter sotto* ~ a pune sub acuzaţie; *capo d'* ~ capăt de acuzare; *atto d'* ~ act de acuzare. **3.** *(la jocul de cărţi)* anunţarea unei combinaţii şi a numărului de puncte.

accusabilità *s.f.* calitatea de a fi acuzat.

accusàre *vt.* **1.** a acuza, a învinui. **2.** *(rar)* a denunţa. **3.** a manifesta, a arăta; a vădi, a acuza (o durere, o boală). **4.** a notifica; ~ *la ricevuta d'una lettera* a confirma primirea unei scrisori; *tre assi* a declara/a arăta că ai trei aşi (la jocul de cărţi).

accusàta *s.f. (la jocul de cărţi)* anunţarea jocului, a cărţilor *SIN. accusa.*

accusatìvo *adj., s.m. (gram.)* acuzativ.

accusàto *s.m.* acuzat; inculpat.

accusatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* acuzator; *pubblico* ~ acuzator public, procuror.

accusatório *adj. (lit.)* acuzator, care conţine o acuzaţie.

acèfalo *adj.* **1.** *(zool.)* acefal. **2.** fără cap, început; fără **titlu**; *manoscritto* ~ manuscris din care lipsesc primele pagini.

acellulàre *adj. (biol.)* lipsit de structură celulară.

aceràia *s.f. v.* a c e r e t a.

acerbaménte *adv.* **1.** prematur, înainte de vreme. **2.** acerb, aspru, crud,

acerbézza *s.f.* **1.** nematurizare; necoacere; acreală. **2.** *(rar)* durere mare. **3.** duritate, severitate.

acerbità *s.f.* **1.** gust acru. *SIN. asprezza.* **2.** severitate, asprime, duritate.

acèrbo *adj.* **1.** *(despre un fruct)* acru. **2.** necopt, crud. **3.** *(fig.)* sever, dur, aspru. **4.** *(fig.)* dureros, sfîşietor. **5.** tînăr, neformat, nematurizat. *SIN. immaturo.*

aceréta *s.f.* pădurice de arţari, de paltini.

àcero *s.m.* **1.** paltin *(Acer pseudoplatanus)*; ~ *riccio* arţar *(Acer platanoides)*; ~ *campestre* jugastru *(Acer campestre). SIN. oppio, loppio, testucchio.* **2.** lemn de arţar/de paltin.

acèrvo *s.m.* **1.** *(rar)* grămadă. **2.** *(fil.) argomento dell'acervo* raţionament format din silogisme legate între ele. *SIN. polisillogismo.*

acescènte *adj. (despre vin, lapte)* care se acreşte

acescènza *s.f.* acrire, oţetire (a vinului).

acetàbolo *s.m.* **1.** *(anat.)* cavitatea osului iliac. **2.** sticlă de oţet (la romani).

acetaldèide *s.f.* acetaldehidă. *SIN. aldeide acetica.*

acetàto *s.m.* acetat.

acetàio *s.m.* fabricant/vînzător de oţet.

acetàre *vt.* a acri cu oţet.

acetàrie *s.f. pl.* verdeţuri (de salată).

acetèlla *s.f.* oţet diluat cu apă.

acètico, -èticì, *adj. (chim.)* acetic.

acetificàre *vt.* a acetifica.

acetificazióne *s.f.* acetificare.

acetifício *s.m.* fabrică de oţet.

acetilène *s.m.* acetilenă.

acetilsalicílico *adj.* acetilsalicilic.

acetilùro *s.m.* acetilură.

acetíno **I.** *adj.* acru, cu gust de oţet. **II.** *s.m.* varietate de granat roşu.

acetíre *vi. (e)* a se oţeti.

acéto *s.m.* **1.** oţet; ~ *cosmetico* oţet aromatic; ~ *dei quattro* sau *dei sette ladri* oţet medicinal; *verdura sotto* ~ murături; *(despre vin) pigliar d'* ~ a se oţeti. **2.** *(lit.)* spirit satiric, caustic.

acetollièra *s.f.* oţetar, serviciu de masă pentru oţet şi untdelemn.

acetóne *s.m.* **1.** *(chim.)* acetonă. **2.** boală epidemică (la animale).

acetonemía *s.f. (med.)* acetonemie.

acetonùria *s.f. (med.)* acetonurie.

acetósa *s.f.* **1.** *(bot.)* măcriş *(Rumex acetosa).* **2.** băutură preparată din apă cu oţet şi zahăr.

acetosèlla *s.f. (bot.)* **1.** măcriş sălbatic; *sale di* ~ sare de măcriş. **2.** măcrişul iepurelui *(Oxalys acetosella). SIN. alcalina, trifoglio acetoso.*

acetosità *s.f.* **1.** aciditate, acreală. **2.** suc acru.

acetóso *adj.* oţetit; acru.

acetúme *s.m.* **1.** substanţă acetică. **2.** *(rar)* murături în oţet.

achènio *s.m. (bot.)* achenă.

achèo *adj., s.m.* (locuitor) din Ahaia, aheu.

achèrdo *s.m. (bot.)* păr sălbatic.

acheróntico *adj.* acherontic, subpămîntean.

acheròntico *adj.* mortuar, funebru.

achillèa *s.f. (bot.)* coada-şoricelului *(Achillea millefolium).*

achillèo **I.** *s.m.* specie de burete. **II.** *adj.* al lui Ahile.

aciclico *adj.* aciclic.

acicolàre *adj. (miner., bot.)* acicular, în formă de ac.

acidézza *s.f. (fam.) v.* a c i d i t à.

acidificàre *vt., vi.* a acidula.

acidità *s.f.* **1.** aciditate, acreală. **2.** *(fig.)* ostilitate; asprime; răutate. *SIN. acredine, asprezza, agrezza.*

àcido **I.** *adj.* **1.** acid, acru. **2.** *(fig.)* sever, aspru; muşcător; răutăcios. **II.** *s.m. (chim.)* acid.

acidòfilo *adj.* acidofil.

acidòsi *s.f. (med.)* acidoză.

acidulàre *vt.* a acidula.

acidulazióne *s.f.* acidulare.

acídulo *adj. (dim.)* acrişor.

acidúme *s.m.* **1.** substanţă acidă. **2.** gust acru, acreală. **3.** acrituri.

acinètico *adj.* **1.** relativ la absenţa mişcărilor musculare. **2.** relativ la medicamentul care paralizează mişcările.

àcino *s.m.* **1.** bob de strugure etc. **2.** *(rar)* sîmbure de strugure etc. **3.** specie de cimbru *(Thymus acinos).* **4.** *(anat.)* acin.

acínoso *adj.* **1.** cu multe boabe. **2.** cu mulţi sîmburi. **3.** *(înv.)* acinos.

aclrologia *s.f. (lingv.)* utilizarea termenilor improprii.
aclrológico *adj.* folosit în mod impropriu.
aclassismo *s.m.* teorie politică care nu consideră determinante opoziţiile de clasă.
aclassista *adj.* care nu consideră determinante opoziţiile de clasă.
aclassistico *adj. v.* a c l a s s i s t a.
aclòrico *adj.* lipsit de clorofilă.
àcme *s.f.* **1.** *(lit.)* perioadă culminantă, apogeu. **2.** criză, faza acută (a unei boli).
àcne *s.m. (med.)* acnee.
aconfessionale *adj.* ateu, care nu este legat de vreo religie.
acònito *s.m. (bot.)* aconit, omag *(Aconitum napellus). SIN. napello.*
acònzia *s.f. (înv.)* specie de şarpe veninos; şarpe-zburător. *SIN. saettone, serpe volante.*
àcoro *s.m. (bot.)* obligeană *(Acorus calamus)*; *~ falso* stînjenel-galben *(Iris pseudocacorus). SIN. coltellaccio, giglio giallo.*
acqua *s.f.* **1.** apă; *~ naturale* apă naturală; *~ potabile* apă potabilă; *~ gas(s)osa* apă gazoasă; *~ (di) selz* sifon; *~ di scolo* apă utilizată pentru irigaţie; *~-e bianche* apă de ploaie; *~-e nere* ape reziduale; *~ limpida* apă curată; *~ viva* apă de izvor; *~ piovana* apă de ploaie; *~ dolce* apă dulce; *~ salata, salmastra* apă de mare; *~ morta* apă stătătoare; *~ termale* apă termală; *~ santa* aghiasmă; *~ tinta, pazza* vin botezat; *~ arzente|di vita|vite|vita* rachiu; *~ cheta (fig.)* persoană aparent blîndă; *~ in bocca! (fig.)* linişte!; *contro ~* împotriva curentului; *a fior d' ~* la suprafaţă; *filo dell' ~* curent; *pelo dell' ~* suprafaţa apei; *mulino ad ~* moară de apă; *tirare l' ~ al proprio mulino (fig.)* a trage cenuşa pe turta sa; *lavare a più ~-e* a spăla în mai multe ape; *fare un buco nell' ~* a se afla în treabă, a nu fi în stare de nimica; *intorbidire le ~-e (fig.)* a tulbura apele; *lavorare sott' ~ (fig.)* a lucra pe la spate; a acţiona pe furiş; *pestare l' ~ nel mortaio* a bate apa în piuă; *mettere a pane e ~* a condamna la pîine şi apă; a pedepsi sever; *(mar.) avere ~* a avea spaţiu de manevră; *(mar.) fare ~* **a)** a lua apă; **b)** a se aproviziona cu apă; *aver l' ~ alla gola* a fi în primejdie; a-i ajunge cuţitul la os; *trovarsi in cattive ~-e* **a)** a fi la ananghie; **b)** a nu fi în toate apele sale; *navigare in basse ~-e* a avea ghinion; *stare fra due ~-e (fig.)* a sta la îndoială; *essere come un pesce fuori d' ~* a fi ca peştele pe uscat; *pescare nell' ~ torba* a pescui în apă tulbure; *(iron.) essere puro come l' ~ dei macheroni* a fi plin de păcate; *è facile come bere un bicchiere d' ~* este foarte uşor; *acqua passata non macina più* mortul de la groapă nu se mai întoarce; *sentirsi venir l' ~ in bocca* a-i lăsa gura apă; *giochi d' ~* jocuri de ape; *~ ! ~ ! fuoco fuoco* în jocurile de copii, formulă cu care se indică depărtarea sau apropierea de un obiect; *acqua in bocca!* vorba!; ţine-ţi gura! **2.** *(mai ales la pl.)* întindere de apă; *le ~-e del mare* apa mării; *le ~-e di un torrente* apele unui torent; *(fig.) specchio d' ~* întindere de apă care formează un golf; *~ piena della luna* maree; *~-e territoriali* ape teritoriale. **3.** ploaie; *rovescio d' ~* ploaie repede; *~ a dirotto, a catinelle, a secchio* ploaie cu găleata; *prendere l' ~* a fi udat de ploaie. **4.** *(în special la pl.)* izvor termal, apă termală; *bere le ~-e, passare le ~-e* a bea apă minerală. **5.** amestec lichid; *~ tonica* apă tonică; *~ dentrificia* apă de gură; *~ di rose* apă de trandafir; *~ ai toeletta* apă de toaletă. **6.** soluţie; *~ di calce* apă de var; *~ forte* apă tare; *~ ossigenata* apă oxigenată; *~ pesante* apă grea; *~ ragia* terebentină; *~ regia* apă regală; *~ tofana* otravă; *~ celeste* zeamă bordeleză. **7.** *(pop.)* lichid organic; *fare ~* a urina. **8.** *(în special la pl.)* lichid amniotic; *rompersi le ~-e* s-a rupt apa. **9.** *(la pietre preţioase)* ape, transparenţă; *un brillante d' ~ purissima* un briliant de o transparenţă perfectă; *(fig., glumeţ) briccone, furfante, manigoldo della più bell' ~* un derbedeu, o puşlama în toată regula.
acquacedràta, *acquecedràte s.f.* sirop de chitră.
acquafòrte, *acquefórti s.f.* **1.** acid azotic, apă tare. **2.** acvaforte.
acquafortísta, *-isti, s.m.* acvafortist.
acquàio, *-ai* **I.** *s.m.* **1.** chiuvetă, spălător de bucătărie; *essere un ~ in gola* a fi mare mîncău; *mandar tutto per la gola dell' ~* a cheltui totul pe mîncare şi băutură; *andarsene per il buco dell' ~* a se strecura pe furiş, a se fofila. **2.** *(agr.)* şanţ. **II.** *adj.* care aduce ploaie.
acquaiòla *s.f. (med.)* băşică cu apă.
acquaiólo I. *adj.* de apă, acvatic. **II.** *s.m.* **1.** apar, sacagiu. **2.** *(înv. şi reg.)* stropitor.
acquamàre *s.f.* albastru-marin *(culoare).*
acquamarína *s.f.* acvamarin.
acquapendènte *s.m. (rar)* **1.** povîrniş, coastă. **2.** linia de despărţire a apelor.
acquapiàno *s.m.* **1.** *(sport)* schi nautic. **2.** *(înv.)* hidroavion.
acquaràgia *s.f.* terebentină.
acquàre *vt. (rar)* **1.** a stropi, a uda. **2.** a iriga. **3.** a face provizie de apă. **4.** *(înv.)* a adăpa.
acquarèllo *s.m. v.* a c q u e r e l l o.
acquàrio *s.m.* **1.** acvariu. **2.** constelaţia Vărsătorului.
acquartieraménto *s.m. (rar)* încartiruire, cantonare.
acquartieràre I. *vt. (mil.)* a încartirui, a cantona (trupe). **II.** *vr.* a se stabili, a se instala.
acquasànta *s.f.* apă sfinţită, aghiasmă; *essere come il diavolo e l' ~* a nu se înţelege deloc.
acquasantièra *s.f.* agheasmatar.
acquastríno I. *adj.* mlăştinos, cu bălţi. **II.** *s.m.* mlaştină; teren mlăştinos.
acquàta *s.f.* **1.** ploaie repede/neaşteptată. **2.** *(mar.)* provizie de apă; loc de unde se aprovizionează navele cu apă.
acquàtico, *-àtici, adj.* **1.** acvatic. **2.** *(rar)* umed, care aduce umezeală.
acquàtile *adj. (rar.)* acvatic, de apă.
acquatína *s.f.* vin botezat.
acquatínta, *acquetínte, s.f.* acvatintă, gravură în aramă.
acquattàre I. *vt.* **1.** a ascunde, a vîrî într-un colţ. **2.** *(reg.)* a culca la pămînt. **II.** *vr.* a se pitula, a se ascunde; a se ghemui.
acquataménto *s.m.* **1.** ascundere. **2.** ghemuire.
acquavitàio *s.m.* fabricant şi vînzător de rachiu.
acquavíte *s.f.* rachiu; băutură tare.
acquazzóne *s.m.* ploaie torenţială, aversă. *SIN. rovescio di pioggia.*
acquedótto *s.m.* apeduct.
àcqueo *adj. (rar)* de apă, apos; *(anat.) umore ~* umoare apoasă.
acqueréecla *s.f. (înv.)* vas de apă.
acquerèlla *s.f.* ploaie măruntă, ploaie mocănească.
acquerellàre *vt. (rar)* **a picta** în acuarelă.
acquerellísta, *-isti,* **s.m. acuarelist.**
acquerèllo *s.m.* **1. acuarelă. 2.** băutură diluată cu apă. **3.** vin botezat, poşircă.

acquerúgiola *s.f.* burniță; ploaie măruntă.
acquetàre *vt. (lit.)* *v.* acquietare.
acquétta *s.f.* **1.** burniță. **2.** poșircă. **3.** otravă.
acquicoltùra *s.f.* creștere dirijată a peștilor etc. (în ape dulci sau sărate).
àcquido *adj. (rar)* apos.
acquidóccio, -ócci, *s.m.* **1.** șanț (pentru scurgerea apelor pe cîmp). *SIN. capifosso.* **2.** *(înv.)* canal de scurgere. **3.** *(înv.)* apeduct.
acquidóso *adj. (înv., rar)* apos, cu infiltrații de apă.
acquidótto *s.m. (înv.)* *v.* acquedotto.
acquiescènte *adj.* docil, supus; resemnat.
acquiescènza *s.f. (mai ales jur.)* **1.** consimțămînt tacit. **2.** supunere, docilitate. *SIN. arrenvedevolezza, docilità, remissività*
acquietaménto *s.m.* liniștire, calmare.
acquietàre I. *vt.* **1.** a liniști, a potoli, a calma. **2.** *(înv.)* a plăti. **II.** *vr.* **1.** a se potoli, a se liniști. **2.** a se resemna.
acquífero *adj.* acvifer.
acquirènte *adj., s.m.* achizitor, cumpărător. *SIN. compratore.*
acquisíre *vt.* a obține, a căpăta, a dobîndi.
acquisíto *adj.* **1.** obținut, dobîndit. **2.** *(jur.; despre un act etc.)* anexat la dosar.
acquisitóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* cumpărător, achizitor.
acquisizióne *s.f.* dobîndire; achiziție.
acquistàre I. *vt.* **1.** a obține, a dobîndi; a achiziționa. **2.** a cumpăra; *capacità d' ~* capacitate, putere de cumpărare. *SIN. comprare.* **3.** a cîștiga; *~ tempo* a cîștiga timp, a amîna un răspuns; *~ terreno* a dobîndi un avantaj. **4.** *(lit.)* a cuceri. **II.** *vi. (e)* a înainta, a progresa, a se îmbunătăți.
acquísto *s.m.* **1.** achiziționare, cumpărare; *potere d' ~* putere de cumpărare. **2.** achiziție. **3.** creștere (a prețului, a valorii); *la casa ha fatto grande ~* casa a crescut mult în valoare. *SIN. compera.* **4.** *(lit.)* cucerire.
acquitrínо *s.m.* **1.** baltă; mlaștină. **2.** strălucire a ochilor. **3.** *(înv.)* rîuleț.
acquitrinóso *adj.* mlăștinos. *SIN. paludoso.*
acquolína *s.f.* **1.** *(dim.)* ploaie măruntă, burniță. **2.** salivă; *farsi venire l' ~ in bocca* a-i lăsa gura apă.
acquosità *s.f.* umiditate, umezeală.
acquóso *adj.* **1.** apos; apătos. **2.** mlăștinos.
àcre *adj. (lit.)* **1.** acru, picant. **2.** *(despre un sunet, un miros)* aspru, supărător. **3.** *(despre un om)* aspru, sever; *~ lavoro* muncă obositoare. **4.** *(despre cuvînt)* caustic, mușcător. *SIN. aspro, agro, acido.*
acrèdine *s.f.* **1.** asprime, severitate. **2.** *(med.)* aciditate. **3.** acreală, gust acru. *SIN. asprezza, agrezza, acidità.*
acrése *adj. s.m.* și *f.* (locuitor) din Acri.
acribía *s.f. (lit.)* exactitate, precizie; acribie.
acridína *s.f.* acridină; colorant.
acrídio *s.m. (entom.)* lăcustă.
acrilàto *s.m.* acrilat.
acrimónia *s.f.* **1.** acrime, acreală. **2.** *(fig.)* asprime, severitate. **3.** ciudă, ranchiună. *SIN. acredine, asprezza.*
acrimonióso *adj.* **1.** *(fig.)* acru. **2.** supărat. **3.** ostil, acrimonios.
acrisía *s.f.* **1.** *(fil.)* lipsă de discernămînt. **2.** *(med.)* lipsa simptomelor crizei specifice unei boli.
acrítico *adj.* **1.** lipsit de critică. **2.** dogmatic; irațional.
àcro *s.m.* acru *(unitate de măsură).*
acròbata, -òbati, *s.m.* acrobat.
acrobàtica *s.f.* acrobație.
acrobàtico, -àtici, *adj.* acrobatic.
acrobatísmo *s.m.* **1.** acrobație; meserie de acrobat. **2.** *(fig.)* oportunism politic, acrobație.
acrobazía *s.f.* acrobație.
acrocianòsi *s.f. (med.)* acrocianoză.
acrocòro, acròcoro *s.m.* podiș.
acroleína *s.f.* acroleină. *SIN. aldeide acrilica.*
acròlito *s.m.* acrolit, statuie de lemn.
acromàtico *adj.* acromatic.
acromatizzàre *vt.* a acromatiza.
acromatopsía *s.f.* acromatopsie.
acromegalía *s.f. (med.)* acromegalie.
acròpoli *s.f.* **1.** *(ist.)* acropolă. **2.** culme stîncoasă.
acròstico *s.m.* **1.** *(lit.)* acrostih. **2.** siglă.
acrotèrio *s.m. (arhit.)* acroteră.
actinomicèti *s.m. pl.* vegetale microscopice.
acuíre *vt. (lit.)* a ascuți (mintea, privirea, auzul etc.); a intensifica.
acuità *s.f. (lit.)* **1.** ascuțime, acuitate. **2.** istețime, inteligență vie, perspicacitate.
aculeàto I. *adj.* **1.** prevăzut cu ac, cu vîrf ascuțit. **2.** ascuțit. **II.** *s.m. (la pl.)* himenoptere.
acúleo *s.m.* **1.** ac (de insectă). **2.** *(bot.)* spin. **3.** *(fig.)* stimul; atițare. **4.** cuvînt mușcător, împunsătură.
acúme *s.m.* **1.** subtilitate, ascuțime de minte; perspicacitate. **2.** ascuțiș, ascuțime, intensitate.
acuminàre *vt.* a ascuți, a face vîrf.
acuminàto *adj.* ascuțit, cu vîrf. *SIN. acuto.*
acúsma *s.m. (med.)* țiuitul urechii.
acústica *s.f. (fiz.)* acustică.
acústico, -ústici, *adj.* acustic.
acutaménte *adv. (fig.)* subtil, cu spirit.
acutàngolo *adj. (geom., despre un triunghi)* cu unghiuri ascuțite.
acutézza *s.f.* **1.** ascuțime. **2.** *(fig.)* ascuțime de minte, perspicacitate, inteligență, acuitate.
acutizzàre I. *vt.* a ascuți. **II.** *vr.* **1.** a se ascuți. **2.** a deveni acut; a se agrava.
acúto I. *adj.* **1.** ascuțit; acut; *angolo ~* unghi ascuțit; *accento ~* accent ascuțit; *arco a sesto ~* arc ogival. *SIN. ogivale.* **2.** *(fig.)* ager, inteligent, ascuțit la minte. **3.** *(despre o boală, o durere)* acut, puternic, intens. **II.** *s.m.* **1.** miros puternic/neplăcut. **2.** nota mai înaltă a unui cîntec. *SIN. aguzzo, acuminato, appuntito.*
acúzie *s.f. (rar)* **1.** ascuțime; asprime. **2.** *(med.)* stare acută, criză.
ad *prep. v.* a[2].
adacquaménto *s.m.* **1.** stropire, udare (prin ploaie). **2.** irigare.
adacquàre *vt.* **1.** a stropi. **2.** a iriga. **3.** a modera; a diminua. **4.** a amesteca (vinul cu apă). **5.** *(înv.)* a adăpa vitele.
adacquatúra *s.f.* *v.* adacquamento.
adagiaménto *s.m.* **1.** așezare, întindere. **2.** poziție comodă.
adagiàre I. *vt.* **1.** a așeza. **2.** a întinde, a pune cu grijă. **3.** *(înv.)* a zăbovi; a face un lucru fără grabă. **4.** *(înv.)* a instala. **II.** *vr.* **1.** a se așeza (comod); a se întinde. **2.** a se liniști. **3.** a se lăsa în voia. *SIN. coricarsi, distendersi.* **4.** *(înv.)* a face lucrurile încet.
adagíno *adv.* cu grijă; încet, cu prudență.
adàgio[1] I. *adv.* **1.** încet; *parlar ~* a vorbi încet/lent. **2.** comod. **3.** prudent, lent; *~ a pigliar impegni* precaut, prudent în asumarea unei obligații; *~ ai mali passi!* atenție la lucrurile grele. **II.** *s.m. (muz.)* adagio.

adàgio[2] *s.m. (lit.)* adagiu, maximă, sentință.
adamànte *s.m.* **1.** *(poetic)* diamant. **2.** *(înv.)* fier, metal foarte dur.
adamantíno *adj.* **1.** *(lit.)* de diamant, diamantin; strălucitor. **2.** *(mai ales fig.)* dur, puternic.
adamítico *adj.* al lui Adam, adamic; *vestito* ~ goliciune, costumul lui Adam; *usanze* ~ *-iche* obiceiuri străvechi.
Adàmo *s.m.* Adam; *(glumeț) costume d'* ~ costumul lui Adam, goliciune; *da* ~ *in qua* de la Adam încoace, de cînd lumea; *i figli d'* ~ oamenii; *pomo d'* ~ mărul lui Adam.
adattàbile *adj.* adaptabil.
adattabilità *s.f.* adaptabilitate.
adattaménto *s.m.* adaptare; acomodare.
adattàre I. *vt.* a adapta; a potrivi. **II.** *vr.* **1.** a se adapta, a se acomoda. **2.** a se potrivi, a merge. *SIN. addirsi, confarsi.* **3.** *(fig.)* a se resemna; a se supune. *SIN. conformarsi.*
adàtto *adj.* **1.** potrivit, bun, indicat pentru. **2.** apt, capabil; înclinat spre. *SIN. atto, idoneo, opportuno, adeguato.*
addàrsi *vr.* **1.** a băga de seamă, a observa. **2.** a se dedica, a se consacra; a se deda. **3.** a se apuca să facă un lucru; *s'erano addatti a urlare* se apucaseră să urle.
addaziàre *vt.* **1.** a impune, a supune impozitului. **2.** *(înv.)* a înscrie în registrul de impozite.
addebitàre *vt.* **1.** a debita, a trece în contul cuiva (o datorie). **2.** a acuza, a atribui o vină, a socoti vinovat.
addébito *s.m.* **1.** imputare, reproș; vină. **2.** atribuire a unei datorii.
addecimàre *vt. (înv.)* a dijmui, a lua dijmă.
addenda *s.m.* addenda.
addèndo *s.m.* număr de adunat, fiecare termen al adunării.
addensaménto *s.m.* îndesare, îngroșare, îngrămădire.
addensàre I. *vt.* **1.** a îngroșa, a îndesa, a face dens. **2.** *(înv.)* a condensa. **II.** *vr.* a se aduna, a se îngrămădi; a se îndesa.
addentàre I. *vt.* **1.** a apuca cu dinții, a mușca. **2.** a roade, a produce coroziune. **3.** *(fig.)* a critica, a lovi în cineva, a blama. **II.** *vr.* a se angrena.
addentatúra *s.f.* **1.** mușcătură. **2.** *(rar)* semn de mușcătură. **3.** *(tehn.)* îmbucătură dințată.
addentellàre *vt. (arhit.)* a dința (un zid, pentru a-l lega de un altul).
addentellàto I. *adj. (rar)* dințat; *discorso* ~ discurs neterminat/trunchiat/întrerupt. **II.** *s.m.* **1.** *(arhit.)* margine dințată (la un zid). *SIN. ammorsato.* **2.** *(fig.)* punct de plecare, motiv, premisă.
addentràre I. *vt.* a înfige, a introduce adînc. **II.** *vr.* a se adînci; a pătrunde în adîncime.
addéntro I. *adv.* înăuntru, în fund, în adînc; *sapere, vedere* ~ *a* ști, a vedea dincolo de aparențe; *essere* ~ *in una questione* a cunoaște bine o chestiune. **II.** *adj.* expert, priceput.
addestràbile *adj.* care poate fi dresat.
addestraménto *s.m.* **1.** instruire. **2.** dresare. *SIN. esercitazione, allenamento.*
addestràre I. *vt.* **1.** a instrui, a forma. **2.** a dresa. **3.** *(înv.)* a însoți un călăreț. **II.** *vr.* a deveni îndemînatic; a dobîndi o deprindere, a învăța, a se exersa. *SIN. allenare.*
addétto I. *part. tr.* de la addire. **II.** *adj.* **1.** destinat; potrivit, adecvat. **2.** *(înv.)* dedat, înclinat, robit; ~ *alle passioni* supus patimilor. **3.** *(lit.)* obligat; aservit, supus. **III.** *s.m.* atașat (militar, cultural etc.); *l'* ~ *stampa* atașatul de presă.
addì *adv. (indicînd data) (înv.)* în ziua de, astăzi.
addiacciaménto *s.m.* **1.** înghețare, congelare. **2.** ținerea unei turme în țarc.
addiacciàre *vt.* **1.** a îngheța, a congela. **2.** a ține turma în țarc noaptea.
addiàccio *s.m.* **1.** țarc, ocol (de vite); *all'* ~ sub cerul liber. **2.** *(mil.)* bivuac. **3.** *(vîn.)* vizuina/locul unde se ascunde iepurele ziua.
addiètro *adv.* **1.** înapoi, îndărăt, în urmă; *un anno* ~ cu un an în urmă; *tempo* ~ acum cîtva timp; *dare* ~ a da înapoi; *tenere* ~ a ține la distanță, a nu lăsa să înainteze (un dușman etc.); *voltarsi* ~ a se uita înapoi; *(fig.)* a se compara cu alții (care sînt mai nenorociți); *farsi* ~ a da înapoi; *lasciarsi* ~ *alcuno* a depăși, a lăsa în urmă pe cineva; *rifarsi* ~ a o lua din nou de la început/de la un anumit punct; ~ *!* stai! înapoi!; *nell'* ~, *in* ~, *per l'* ~ în trecut, în timpurile trecute; *(despre un ceasornic) andare* ~ a merge în urmă, a rămîne în urmă. **2.** la o parte, alături; *lasciar* ~ *un lavoro* a suspenda, a amîna un lucru, o lucrare; *tenersi* ~ a sta rezervat/mai deoparte; *tirarsi* ~ *un biasimo* a-și atrage critica/dojana cuiva.
addiettívo *s.m. (înv.) v.* aggettivo.
addimanda, addomanda *s.f. (înv.)* întrebare, cerere.
addimandàre, addomandàre I. *vt. (rar, înv.* sau *poetic)* **1.** a întreba. **2.** a numi, a desemna. **II.** *vr.* a se numi, a se chema.
addimesticàre *vt., vr. v.* addomesticare.
addimoràre *vi. (înv., poetic)* **1.** a rămîne/a sta (într-un loc). **2.** a întîrzia.
addimostràre *vt. (poetic) v.* dimostrare.
addío I. *interj.* **1.** adio, (rămîi) cu bine; ~ *a poi* la revedere, pe altă dată. **2.** atît, numai; *un po' di pane e* ~ puțină pîine și la revedere! **3.** (exprimă și părerea de rău pentru un lucru pierdut) ~ ~ *divertimento!* adio distracții! **II.** *s.m.* rămas bun, adio; *dare l'* ~ *alle scene* a se retrage din teatru, a nu mai juca.
addipanàre *vt. (poetic) v.* dipanare.
addíre I. *vt.* a destina, a consacra, a dedica. **II.** *vr.* **1.** a se dedica, a se consacra. **2.** a se supune. **3.** a se potrivi, a conveni.
addirittúra *adv.* **1.** de-a dreptul, direct. **2.** în mod hotărît, fără ezitare, fără întîrziere. **3.** nici mai mult, nici mai puțin; chiar.
addirizzaménto *s.m.* **1.** îndreptare, aliniere (a unei șosele). **2.** redresare, ridicare, îndreptare.
addirizzàre I. *vt.* **1.** a îndrepta, a redresa, a ridica, a pune drept, a pune în picioare. **2.** *(fig.)* a repara; a corecta, a îndrepta; ~ *le gambe ai cani* a încerca imposibilul. **3.** *(poetic)* a adresa. **II.** *vr.* **1.** a se îndrepta, a se redresa. **2.** a se îndrepta către, a porni spre. **3.** *(înv.)* a se adresa.
addirizzatóio *s.m. (rar)* pieptene.
addírsi *vi. (folosit numai la pers. a III-a sg. și pl. la prezent, imperfect și viitor indicativ; la prezent și imperfect conjunctiv și la condițional)* a se potrivi, a conveni; *questo incarico non mi si addice* această sarcină nu mi se potrivește/nu-i de mine. *SIN. convenire.*
additaménto *s.m.* **1.** adaos, adăugire; creștere. **2.** indicare; indicație.
additàre *vt.* **1.** a arăta cu degetul. **2.** *(fig.)* a arăta, a indica; a expune.
additívo I. *s.m. (chim.)* aditiv. **II.** *adj.* care se referă la o adunare.
addivenire *vi. (e)* **1.** a ajunge; ~ *a una cosa* a ajunge la o înțelegere/la o soluție. **2.** *(înv.)* a se întîmpla.

addizionàle **I.** *adj.* adiţional; suplimentar. **II.** *s.f.* impozit, taxă suplimentară.
addizionàre *vt.* a aduna, a adiţiona; *(ext.)* a adăuga. *SIN. sommare.*
addizionatrice *s.f.* maşină de calculat.
addizióne *s.f.* **1.** *(mat.)* adunare. **2.** *(lit.)* adaos, adăugire. **3.** notă de plată. **4.** *(chim.)* reacţie de adiţiune. **5.** *(înv.)* tribut extraordinar.
addobbaménto *s.m.* **1.** găteală, îmbrăcăminte de gală. **2.** decorare, pavoazare. **3.** mobilier fastuos. **4.** condiment. **5.** tăbăcire. **6.** *(înv.)* ceremonia învestirii unui cavaler.
addobbàre *vt.* **1.** *(glumeţ)* a împodobi, a orna, a găti. **2.** a decora, a pavoaza. **3.** a mobila (luxos). **4.** a condimenta. **5.** a argăsi, a tăbăci. **6.** *(înv.)* a înarma, a învesti (un cavaler).
addobbatóre *s.m.* cel care împodobeşte/pavoazează.
addòbbo *s.m.* **1.** decorare, pavoazare. **2.** draperie. **3.** podoabă; îmbrăcăminte bogată. **4.** sos; condiment (la o mîncare). **5.** ciubăr, vas (pentru argăsit).
addocilíre *vt.* **1.** a îmblînzi, a face supus/docil. **2.** *(text.)* a face moale/mătăsos, a înmuia; a da supleţe. **3.** a cizela, a rafina.
addogàre *vt.* **1.** *(lit.)* a vărga, a face dungi. **2.** a împărţi în fîşii.
addogliàre *vt.* a îndurera, a mîhni.
addoleàre **I.** *vt. (înv.)* **1.** a îndulci. **2.** a îmblînzi; a modera. **II.** *vi. (e)* a se îndulci; a se potoli; a se îmblînzi.
addoleiàre *vt., vr. (înv.)* *v.* addolcire.
addoleiménto *s.m.* **1.** îndulcire. **2.** îmblînzire; alinare, potolire.
addolcíre **I.** *vt.* **1.** a îndulci. **2.** a atenua tăria, a face să cedeze. **3.** a îmblînzi, a alina, a linişti. *SIN. attenuare, lenire, mitigare.* **4.** a civiliza; a înnobila. **5.** a îndulci, a atenua (o culoare). **II.** *vr.* a se îndulci; a se îmblînzi.
addolcitívo **I.** *adj.* care îndulceşte. **II.** *s.m. (med.)* lenitiv; calmant.
addoloràre **I.** *vt.* a provoca durere; a îndurera, a mîhni, a întrista. *SIN. affliggere, rattristare.* **II.** *vi. (e) (înv.)* a suferi; a fi mîhnit. *SIN. contristarsi.*
addomanda *s.f.* *v.* addimanda.
addomandàre *vt., vr.* *v.* addimandare.
addòme *s.m.* abdomen, pîntec.
addomesticàbile *adj.* care poate fi domesticit.
addomesticaménto *s.m.* **1.** domesticire. **2.** îmblînzire.
addomesticàre **I.** *vt.* **1.** a domestici. **2.** a îmblînzi. *SIN. ammansire, domare.* **3.** a cultiva (un teren). **4.** a aclimatiza (o plantă). **5.** a obişnui, a familiariza. **II.** *vr.* a se deprinde, a se familiariza.
addomesticàto *adj.* **1.** îmblînzit. **2.** *(ironic)* pregătit, aranjat dinainte; măsluit; *plebiscito* ~ plebiscit aranjat. **3.** atenuat.
addomestichévole *adj.* uşor de domesticit.
addomestichíre *vt.* **1.** a domestici. **2.** a îmblînzi, a potoli (o persoană).
addominàle *adj.* abdominal.
addòmine *s.m.* *v.* addome.
addonàre *vr.* **1.** *(înv.)* a se consacra, a se dedica. **2.** *(rar)* a-şi da seama.
addopàrsi *vr. (înv.)* a se aşeza după cineva, a se ascunde. *SIN. nascondersi.*
addoppiaménto *s.m. (înv.)* îndoire; dublare.
addoppiàre *vt.* **1.** *(despre aţă etc.)* a pune în două. **2.** *(înv., lit.)* a dubla, a spori, a creşte.
addoppiatóio *s.m.* unealtă pentru pus în două firele de mătase.
addormentaménto *s.m.* adormire.
addormentàre **I.** *vt.* **1.** a adormi. **2.** *(pop.)* a anestezia, a amorţi. **3.** a plictisi de moarte. **4.** a potoli, a linişti (o durere). **5.** a moleşi. **II.** *vr.* **1.** a dormita; a adormi. *SIN. assopire.* **2.** a moţăi, a fi neatent. **3.** a amorţi; *mi s'è addormentato il braccio* mi-a amorţit braţul.
addossaménto *s.m.* **1.** sprijinire cu spatele, rezemare. **2.** sarcină, povară. **3.** imputare.
addossàre **I.** *vt.* **1.** a pune în spinare/în circă; a încărca. **2.** a atribui, a da în sarcina cuiva, a încredinţa. **3.** a imputa. **4.** a sprijini, a rezema cu spatele. **II.** *vr.* **1.** a-şi asuma o răspundere, a lua asupră-şi o obligaţie. **2.** a se rezema (cu spatele), a se sprijini; a se înghesui.
addossàta *s.f.* **1.** punere în spinare. **2.** probă (la haine, la rochie).
addossàto *adj.* **1.** sprijinit cu spatele. **2.** *(fig.)* în grija, pe seama; în spatele.
addossatùra *s.f.* *v.* addossamento.
addòsso *adv.* **1.** în spate, în spinare; *levarsi i panni d'* ~ a se dezbrăca; *avere la sfortuna* ~ a fi persecutat de soartă; *avere la maledizione* ~ a fi blestemat; *un vestito che piange* ~ o haină care cade prost, care atîrnă; *aver* ~ a avea asupra sa (o sumă de bani etc.); *aver il male* sau *il malanno e l'uscio* ~ a fi într-o pasă proastă, a avea un an prost; *levarsi uno d'* ~ a se elibera de cineva, a scăpa de el; *star* ~ *a uno* a insista, a sta pe capul cuiva; *metter gli occhi* ~ *a uno* a ochi, a pune ochii pe cineva, a alege; *serrare/stringere i panni* ~ *a uno* a constrînge pe cineva la un răspuns, la o hotărîre; *tagliare i panni* ~ *a uno* a critica în spate, a vorbi de rău; *buttar, gettar la broda* ~ *a uno* a arunca vina pe cineva; *metter le mani* ~ *a uno* a bate pe cineva; *dar* ~ *a uno* a urmări, *(fig.)* a persecuta; ~ *!* pe el! **2.** împotrivă, asupra; *andare, venire* ~ a da peste; *dare* ~ a ataca. **3.** foarte aproape, alături. **4.** înăuntru, în tine; *avere il diavolo* ~ a fi neastîmpărat, agitat, a avea pe dracu în tine. **5.** împotriva, contra; *saltare* ~ *a qualcuno* a fi împotriva cuiva, a nu-i da dreptate; *dare* ~ *a qualcuno* **a)** a fugări pe cineva; **b)** a da vina pe cineva; **c)** a persecuta pe cineva.
addótto *part. tr.* de la adurre.
addottoraménto *s.m.* trecerea, obţinerea licenţei.
addottoràre **I.** *vt.* **1.** a conferi titlul de doctor, de licenţiat. **2.** a învăţa, a instrui. **3.** *(ironic)* a face să prindă curaj, să devină îndrăzneţ, a dezgheţa. **II.** *vr.* a-şi lua licenţa.
addottoràto *adj.* **1.** doct. **2.** expert.
addottrinaménto *s.m.* îndoctrinare, instruire.
addottrinàre *vt.* **1.** a instrui, a îndoctrina, a învăţa pe cineva. **2.** *(ironic)* a face să prindă curaj, să devină isteţ, a dezgheţa.
addottrinatúra *s.f.* îndoctrinare.
addrapparsi *vr. (înv.)* a se împodobi, a se îmbrăca.
addrièto *adv.* *v.* addietro.
addrizzàre *vt.* *v.* addirizzare **(I)**.
adduàre *vt. (înv.)* a uni, a împerechea.
addúcere *vt.* *v.* adurre.
adducíbile *adj. (jur.)* care poate fi invocat; *prova* ~ probă, dovadă care poate fi invocată.
addurre **I.** *vt.* a întări. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se căli, a se obişnui. **2.** a se încăpăţîna; a persevera.
addúrre *vt.* **1.** a aduce. **2.** a produce, a cauza. **3.** *(jur.)* a invoca (argumente, dovezi). *SIN. allegare, apportare, produrre.* **4.** *(poetic)* a conduce; a aduce. **5.** *(înv.)* a reduce. **6.** a îndemna. **7.** a convinge.

adduttóre I. *adj. (anat.)* aductor. II. *s.m.* 1. *(anat.)* muşchi aductor. 2. *(electr.)* conductor.
adduzióne *s.f.* 1. aducere. 2. aducţie.
adeguaménto *s.m.* 1. egalizare, proporţionare. 2. potrivire; adecvare. *SIN. adattamento.*
adeguàre I. *vt.* 1. a egala; a face egal cu; ~ *al suolo* a face una cu pământul, a nimici. 2. a potrivi, a face să fie conform, adecvat. *SIN. adattare, conformare.* II. *vr.* a se conforma.
adeguàto *adj.* adecvat, potrivit, conform. *SIN. adatto, idoneo.*
adeguazióne *s.f.* 1. *v.* adeguamento. 2. *(fil.)* adecvare.
adèmpiere *vt. v.* adempire.
adempimènto *s.m.* 1. îndeplinire, executare. *SIN. compimento, esecuzione.* 2. împlinire, satisfacere. 3. ascultare, supunere.
adempire I. *vt., vi. (a)* 1. a îndeplini, a executa. 2. a împlini, a satisface (o dorinţă etc.). 3. *(înv.)* a compensa, a suplini. 4. *(înv.)* a umple. II. *vr.* a se dovedi, a se adeveri, a se împlini.
adempiutaménte *adv.* complet, desăvîrşit.
adempito *part. tr.* de la adempire.
adempiúto *part. tr.* de la adempiere.
adenite *s.f. (med.)* adenită.
adenòide *adj.* adenoid.
adenóma *s.m.* adenom.
adenóso *adj.* glandulos, adenoid, asemănător unei glande.
adèpto *s.m.* 1. adept, discipol. 2. *(înv.)* iniţiat (în tainele alchimiei). 3. *(depr.)* zbir.
adequàre *vt., vr. (înv.) v.* adeguare.
adequazióne *s.f.* 1. adecvare, potrivire. 2. *(înv.)* calcul, socoteală.
aderbàre *vt. (înv.)* 1. a duce la păscut. *SIN. pascere, pascolare.* 2. a acoperi cu iarbă.
aderènte I. *adj.* 1. aderent, adeziv. 2. alăturat. II. *s.m.* aderent, partizan.
aderènza *s.f.* 1. aderenţă; adeziune; alipire. 2. *(la pl.)* legături de rudenie, de prietenie; cunoştinţe, relaţii.
adèrgere *vt. (poetic)* a înălţa, a ridica.
aderiménto *s.m.* adeziune, aderare.
aderíre *vi. (a)* 1. a adera la, a se lipi, a fi lipit de. 2. *(fig.)* a adera (la o părere, la un partid). 3. *(fig.)* a favoriza, a consimţi.
aderizzàre *vt.* a mări aderenţa unui pneu.
aderizzatrìce *s.f.* maşină pentru mărirea aderenţei pneurilor.
adeseàbile *adj.* care poate fi ademenit/momit/amăgit.
adescaménto *s.m.* 1. ademenire, momire, amăgire. *SIN. allettamento.* 2. *(hidr.)* umplere a unei pompe cu lichid.
adeseàre *vt.* 1. a prinde cu momeală (peşti etc.). 2. a momi, a ademeni, a amăgi. 3. *(hidr.)* a umple o instalaţie cu lichid.
adescatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* cel care ademeneşte.
adesióne *s.f.* 1. alipire, aderenţă. 2. *(fig.)* adeziune; consimţire, asentiment.
adesívo *adj.* 1. aderent, adeziv. 2. care serveşte la lipit. *SIN. collante.*
adèspoto *adj.* 1. fără stăpîn. 2. *(lit., despre un manuscris etc.)* anonim. *SIN. anonimo.*
adèsso *adv.* 1. acum, în momentul acesta; ~ ~ imediat; *per* ~ deocamdată. 2. adineauri; de puţin timp; *l'ho incontrato proprio* ~ l-am întîlnit adineauri. 3. chiar acum; imediat; *dovrebbe telefonare* ~ ar trebui să telefoneze chiar acum.
adiabàtico *adj. (fiz.)* adiabatic.
adiacènte *adj.* 1. *(geom.)* adiacent. 2. vecin, alăturat, limitrof.
adiacènza *s.f.* 1. *(geom.)* adiacenţă. 2. alăturare, vecinătate. 3. loc alăturat; vecinătate.
adiacése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Ajaccio.
adiànto *s.m. (bot.)* părul-Maicii-Domnului *(Adianthum Capilus Veneris).*
adìbire *vt. (cu prep.* **a***)* a folosi pentru, a destina unui anume scop.
a dièlro *adv. v.* addietro.
adimàre I. *vt.* 1. *(poetic)* a apleca; a îndrepta în jos; a coborî. 2. a umili. II. *vi.* a se lăsa în jos, a se duce la vale.
adinamìa *s.f. (med.)* adinamie.
àdipe *s.m.* strat adipos, grăsime. *SIN. pinguedine.*
adìpico *adj.* adipic; *acido* ~ acid adipic.
adiposità *s.f.* obezitate; adipozitate.
adipóso *adj.* adipos, gras; obez.
adiràre I. *vt.* a mînia, a înfuria. II. *vr.* 1. a se mînia, a se înfuria. *SIN. arrabbiarsi, irritarsi.* 2. a se supăra, a se încrunta. 3. a se întrista; a se tulbura.
adiràto I. *part. tr.* de la adirare. II. *adj.* furios, mînios, supărat.
adìre I. *vt.* 1. a apuca pe un drum. 2. a se adresa; a apela, a recurge la; ~ *il tribunale* a se adresa tribunalului. 3. *(jur.)* a primi; ~ *un'eredità* a accepta o moştenire. II. *vi. (jur.)* a se prezenta (în faţa justiţiei), a se adresa tribunalului.
àdito *s.m.* 1. intrare; vestibul. 2. loc de trecere. 3. drept de intrare, acces; *(fig.) dare* ~ a oferi prilejul.
adiutóre, -trìce *s.m.* şi *f. (înv.)* 1. ajutor; adjunct. 2. locţiitor de magistrat.
adiutório *s.m. (înv.)* 1. ajutor providenţial. 2. tribut (dat unui principe).
adiuvàre *vt. (înv.)* a ajuta, a da ajutor.
adizióne *s.f. (jur.)* actul de acceptare (a unei moşteniri).
adnàta *s.f. (anat.)* conjunctivă.
adocchiaménto *s.m.* 1. ocheadă, aruncătură de ochi. 2. ochire.
adocchiàre *vt.* 1. a privi cu atenţie. 2. *(înv.)* a descoperi, a recunoaşte. 3. a arunca ocheade.
adolescènte *adj., s.m.* adolescent. *SIN. giovanotto, ragazzo.*
adolescènza *s.f.* adolescenţă.
adombràbile *adj.* susceptibil.
adombraménto *s.m.* 1. *(lit.)* umbrire, întunecare; tulburare. 2. indiciu. 3. smucitura unui animal speriat. 4. resentiment.
adombràre I. *vt. (lit.)* 1. a umbri, a întuneca. 2. *(pict.)* a da umbre. 3. *(fig.)* a ascunde, a disimula. 4. a indica rapid, a schiţa, a da o idee despre. 5. a simboliza; a exprima, a reprezenta. II. *vr.* 1. a fi susceptibil/bănuitor. 2. *(despre cai)* a se speria uşor. 3. a intra în umbră.
adonàre I. *vt. (înv., poetic)* a doborî. II. *vr.* a se lăsa copleşit; a se resemna.
adóne *s.m.* tînăr frumos; *credersi un* ~ a se crede un Adonis, a se crede foarte frumos.
adonestàre *vt. (lit.)* a ascunde ceva rău sub aparenţe oneste.
adònio *s.m.* vers adonic.
adontaménto *s.m.* supărare, mînie; resentiment.
adontàre I. *vt.* 1. *(înv.)* a face de ruşine. 2. a insulta, a ofensa. II. *vr.* a se considera insultat, a se supăra.
adoperànte *adj.* utilizabil.
adoperaménto *s.m. (rar)* întrebuinţare.

adoperàre I. *vt.* **1.** a întrebuința, a folosi. *SIN. impiegare, usare, utilizzare.* **II.** *vi. (înv.)* a lucra, a face; a acționa. **III.** *vr.* a se strădui, a-și da silința. *SIN. affaccendarsi, ingegnarsi.*
adopràre *vt., vi., vr. v.* adoperare.
adoràbile *adj.* **1.** demn de adorație. **2.** adorabil.
adoràre I. *vt.* a adora; a idolatriza, a venera. **II.** *vi. (lit.)* **1.** a se ruga. **2.** a iubi cu pasiune.
adoratóre, -trice *s.m.* și *f.* adorator.
adorazióne *s.f.* **1.** adorare. **2.** adorație, idolatrizare.
adòreo I. *adj. (lit., rar)* preparat din grîu. **II.** *s.f. pl. (ist. ant.)* sărbători religioase romane.
adorezzàre *vi. (înv.)* a fi umbră, a fi răcoare.
adornàbile *adj.* care poate fi împodobit.
adornaménto *s.m.* **1.** împodobire, ornare; decorație. **2.** *(mai ales la pl.)* podoabă, ornament.
adornàre I. *vt.* a orna, a împodobi, a înfrumuseța. **II.** *vr.* a se împodobi; a se aranja, a se îmbrăca cu grijă.
adornézza *s.f. (lit., înv.)* frumusețe, grație.
adórno I. *adj.* **1.** împodobit, ornat, decorat. **2.** *(lit.)* frumos. **II.** *s.m. (rar, lit.)* podoabă.
adottàbile *adj.* care poate fi adoptat.
adottaménto *s.m. (rar, lit.) v.* adozione.
adottàndo *s.m. (jur.)* persoană adoptată/înfiată.
adottànte *s.m.* cel care adoptă.
adottàre *vt.* **1.** a adopta, a înfia. **2.** *(fig.)* a adopta, a accepta, a-și însuși.
adottàto *s.m.* fiu adoptiv.
adottívo *adj.* adoptiv.
adòxa *s.f. (bot.)* frăguliță *(Adoxa moschatellina).*
adozióne *s.f.* **1.** adoptare, înfiere. **2.** alegere.
adragànte *adj. (în expr.) gomma ~* adragant.
adriaco *adj. (lit.)* adriatic.
adriàtico *adj.* adriatic.
adsorbènte *adj., s.m.* adsorbant.
adsorbiménto *s.m.* adsorbție.
adsorbìre *vt. (chim.)* a adsorbi.
adstràto *s.m. (lingv.)* adstrat.
adúggere *vt. (înv., lit.)* a usca; a ofili.
aduggiaménto *s.m. (înv.)* **1.** umbră (dăunătoare). **2.** *(fig.)* plictiseală; silă.
aduggiàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a umbri. **2.** *(despre plante)* a usca, a ofili. **3.** *(fig.)* a slăbi, a vlăgui. **II.** *vr.* a se ofili, a se usca, a se vlăgui; a deveni steril, arid.
adugnàre *vt. (înv., rar)* a apuca cu unghiile.
adulàbile *adj.* care se lasă adulat.
adulàre I. *vt.* a adula, a linguși; a măguli. *SIN. lusingare, incensare, piaggiare, lisciare.* **II.** *vr.* a fi prea încîntat de sine. *SIN. illudersi.*
adulatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* adulator, lingușitor. *SIN. incensatore, piaggiatore.*
adulatório, -òri, *adj. (lit.)* adulator, lingușitor. *SIN. servile.*
adulazióne *s.f.* adulație, lingușire, măgulire. *SIN. piaggeria, servilismo.*
adulteraménto *s.m.* și *f.* contrafacere, falsificare.
adulterànte I. *adj.* care falsifică. **II.** *s.m.* substanță cu care se falsifică.
adulteràre I. *vt.* **1.** a altera, a falsifica, a denatura. *SIN. alterare, sofisticare.* **2.** a corupe, a strica. **3.** *(înv.)* a face să comită un adulter. **II.** *vi. (a; rar)* a comite un adulter, a înșela.
adulteràto *adj.* alterat; falsificat.
adulteratóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** falsificator. **2.** *(înv.)* persoană care comite un adulter, care îndeamnă la adulter.
adulterazióne *s.f.* falsificare; alterare.
adulterìno *adj.* **1.** adulterin. **2.** *(înv.)* falsificat, fals.
adultèrio *s.m.* adulter.
adúltero I. *adj.* **1.** adulter: *marito ~* soț adulter. **2.** falsificat, contrafăcut. **3.** *(fig.)* fals, înșelător. **II.** *s.m.* (*f.* **-a**) care comite un adulter; *sorprendere gli adultari* a-i surprinde pe cei vinovați de adulter.
adúlto *adj., s.m.* și *f.* adult, matur.
adunaménto *s.m.* adunare, strîngere.
adunànza *s.f.* adunare, întrunire.
adunàre I. *vt.* **1.** a aduna, a întruni; a convoca. *SIN. radunare, convocare.* **2.** *(lit.)* a strînge, a reuni. **3.** a conține, a cuprinde. **II.** *vr.* a se aduna.
adunàta I. *s.f. (mil.)* adunare, întrunire. **II.** *interj. (mil.)* adunarea!
adunatóre, -trice *s.m. (poetic)* care strînge/îngrămădește.
adunazióne *s.f.* adunare.
adúneo, -únchi, *adj.* încovoiat, încîrligat.
adunghiàre *vt.* **1.** a apuca cu unghiile. **2.** a înhăța.
adúnque *conj., adv.* **1.** deci, așadar, prin urmare. **2.** *(înv.)* atunci.
adusàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a obișnui, a deprinde. **2.** *(înv.)* a frecventa. **II.** *vt.* a se obișnui.
adustézza *s.f. (rar)* uscăciune, ariditate.
adustióne *s.f.* **1.** ardere. **2.** *(med.)* arsură. **3.** *(chim.)* combustibilitate.
adústo *adj. (lit.)* **1.** ars, pîrlit. **2.** bronzat. **3.** slab, uscat, numai piele și os.
aèdo *s.m. (lit.)* **1.** aed. **2.** poet.
aeràggio *s.m.* aerisire, ventilație.
aeraménto *s.m.* aerarea mustului.
aeràre *vt.* **1.** a aerisi, a ventila. **2.** a aera.
aeràto *adj.* **1.** spațios, aerisit. **2.** aerat.
aeratóre *s.m.* aerator, ventilator.
aerazióne *s.f.* **1.** aerisire. **2.** aeraj.
àere *s.m. sg. (înv., poetic)* **1.** aer, atmosferă. **2.** cer, **3.** climă, temperatură. **4.** fire, natură. **5.** aer, înfățișare.
aereàre *vt. v.* aerare.
aèreo I. *adj.* **1.** aerian; *gli spazi aerei* văzduh; *radici aeree* rădăcini aeriene; *linea ~-a* linie aeriană; *posta ~-a* poștă aeriană; *per via aerea* prin avion; *navigazione aerea* navigație aeriană; *arma ~-a* aviație. **2.** ușor. **3.** *(fig.)* inconsistent, fără bază. **4.** *(fig., lit.)* elevat. **II.** *s.m.* **1.** avion. **2.** antenă exterioară.
aeriformе *adj.* aeriform; gazos.
aerimànte *s.m. v.* aeromante.
aèrio *adj. (lit.)* aerian.
aeròbio *s.m. (biol.)* aerob.
aerobiòsi *s.f. (biol.)* aerobioză.
àerobus, aèrobus *s.m.* avion de pasageri.
aeroclùb *s.m.* aeroclub.
aerodìna *s.f. (av.)* aerodină.
aerodinàmica *s.f.* aerodinamică.
aerodinàmico *adj.* aerodinamic.
aeròdromo *s.m.* aerodrom.
aerofagìa *s.f.* aerofagie.
aerofàro *s.m.* aerofar.
aeròfono *s.m.* aerofon, receptor acustic (pentru detectarea avioanelor în zbor).
aerofotografìa *s.f.* fotografiere, fotografie din avion, aerofotografie.
aerogètto *s.m.* aeroreactor.
aerogìro *s.m.* mijloc de transport aerian de tipul helicopterului.
aerògrafo *s.m. (tipogr.)* aerograf.
aerogràmma *s.m.* aerogramă.
aerolìnea *s.f.* linie aeriană.
aerolìto, aeròlito *s.m.* aerolit, meteorit.

aerologìa *s.f.* aerologie.
aerològo *s.m.* specialist în aerologie.
aeromànte *s.m.* ghicitor, prezicător (după fenomenele care se produc în aer).
aeròmetro *s.m.* aerometru.
aeromézzo *s.m.* mijloc de transport aerian de orice fel.
aeromòbile *s.m.* aeromobil.
aeromodellìsmo *s.m.* aeromodelism.
aeromodellìsta, -ìsti, *s.m.* aeromodelist.
aeromodellìstica *s.f.* aeromodelism.
aeromodèllo *s.m.* aeromodel.
aeromòto *s.m.* mişcarea maselor de aer în atmosferă.
aeromotóre *s.m.* aeromotor, motor eolian.
aeronàuta *s.m.* aeronaut.
aeronàutica *s.f.* aeronautică.
aeronàutico *adj.* aeronautic.
aeronavàle *adj.* aeronaval.
aeronàve *s.f.* **1.** dirijabil. **2.** aeronavă.
aeronavigazióne *s.f.* navigaţie aeriană.
aeroplàno *s.m.* aeroplan, avion.
aeropòrto *s.m.* aeroport. *SIN. campo d'aviazione.*
aeroportuàle *adj.* relativ la aeroport.
aeropòsta *s.f.* poştă aeriană.
aeropostàle *adj.* aeropoştal.
aeroreattóre *s.m.* aeroreactor. *SIN. aerogetto.*
aeróso *adj. (rar)* **1.** aerian. **2.** aerat. **3.** cordial, degajat, deschis.
aerosbàrco *s.m.* debarcare (a trupelor) făcută cu ajutorul avioanelor.
aeroscàlo *s.m.* **1.** aeroport pentru dirijabile. **2.** loc de oprire pentru avioane.
aeroscòpio *s.m.* aeroscop.
aeroservìzio *s.m.* linie aeriană pentru transportul public.
aerosilurànte *s.m. (av.)* avion purtător de torpile.
aerosòl *s.m.* aerosol.
aeròstato *s.m.* aerostat, balon.
aerostazióne *s.f.* aerostaţie.
aerostière *s.m. (av.)* persoană în serviciul navigaţiei cu aerostate.
aerotassì *s.m. invar.* taxi aerian, avion de dimensiuni reduse.
aerotécnica *s.f.* aerotehnică.
aeroterapìa *s.f.* aeroterapie.
aerotrasportàre *vt.* a transporta cu avionul. *SIN. aviotrasportare.*
aerovìa *s.f. (av.)* coridor aerian.
àfa *s.f.* **1.** zăduf, zăpuşeală; *fare* ~ a înăbuşi. **2.** *(fig.)* plictiseală, urît. **3.** greaţă.
afagìa *s.f.* afagie.
afanite *s.f. (miner.)* mehenghi.
afasìa *s.f. (med.)* afazie.
afàto *adj.* **1.** *(despre un fruct)* pălit. **2.** *(despre o persoană)* plăpînd.
afèlio *s.m. (astron.)* afeliu.
afèresi *s.f.* **1.** *(gram.)* afereză. **2.** *(med.)* amputare.
affàbile *adj.* afabil, politicos, prietenos, cordial. *SIN. cordiale, amabile, cortese.*
affabilità *s.f.* afabilitate, politeţe, cordialitate. *SIN. amabilità, cortesia, cordialità.*
affaccendaménto *s.m.* zel, hărnicie.
affaccendàre I. *vt. (rar)* ocupa, a da de lucru. **II.** *vr.* **1.** a lucra cu zel. **2.** a-şi face de lucru, a se agita.
affaccettàre *vt. (rar)* a tăia, a face feţe (la diamant).
affacchinàre I. *vt.* a osteni, a trudi. **II.** *vr.* a se speti.
affacciàre I. *vt. (rar)* **1.** a arăta, a expune; a prezenta. *SIN. avanzare, presentare.* **2.** a propune; a indica. **3.** a pune, a scoate (la fereastră). **II.** *vr.* **1.** a ieşi (la fereastră, la uşă); ~*-si allo specchio* a se aşeza în faţa oglinzii. **2.** a se arăta, a se înfăţişa, a se prezenta. **3.** *(fig.)* a-i veni în minte; *mi si affaccia un'idea* îmi vine o idee. **4.** a aşeza faţă în faţă/simetric.
affacciàto *adj.* pus faţă în faţă.
affagottàre I. *vt.* **1.** a lega, a face o legătură/o boccea. **2.** a înfăşura, a înfofoli. **II.** *vr. (fig.)* a se îmbrăca prost, fără gust.
affagottàto *adj.* **1.** îmbrăcat prost, fără gust. **2.** *(rar, fig.)* confuz, învălmăşit.
affaittàrsi *vr. (înv.)* **1.** a se împodobi, a se înzorzona. **2.** a se conforma.
affaldàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a îndoi. **2.** a suprapune. **II.** *vr.* **1.** a se desface. **2.** a se sbîrci.
affaldellàre *vt.* a scămoşa.
affalsàre *vt.* a falsifica.
affamàre I. *vt.* a înfometa. **II.** *vi. (e)* **1.** a fi înfometat. **2.** a dori cu ardoare.
affamàto I. *adj.* **1.** înfometat, flămînd; famelic. *SIN. famelico.* **2.** *(fig.)* dornic, avid. **II.** *s.m.* **1.** înfometat, nemîncat. **2.** amărît, nenorocit.
affamigliàre *vr. (înv.)* a forma o familie.
affangàre *vt., vi. (e)* a (se) umple de noroi, a (se) murdări.
affannaménto *s.m.* **1.** gîfîială, respiraţie grăbită. **2.** *(fig.)* nelinişte, teamă.
affannàre I. *vt.* **1.** a face să gîfîie, a tăia respiraţia. **2.** a îndurera, a mîhni. **II.** *vi. (e)* a gîfîi. *SIN. ansimare.* **III.** *vr.* a se agita; a se frămînta.
affannévole *adj. (lit.)* supărător, obositor.
affànno *s.m.* **1.** greutate în respiraţie, gîfîială. **2.** oboseală, trudă. **3.** durere, suferinţă. **4.** nelinişte, teamă, anxietate. *SIN. ambascia, ansia, angoscia, pena, travaglio.* **5.** *(rar)* nenorocire.
affannóne, -óna *s.m.* şi *f. (augm., fam.)* încurcălume; băgăreţ, trepăduş. *SIN. faccendone.*
affannóso *adj.* **1.** care respiră greu. **2.** obositor, greu. **3.** apăsător, neliniştitor; supărător. **4.** neliniştit, anxios.
affantoeclàre *vt.* a lega (viţa de vie).
affardellaménto *s.m.* **1.** împachetare. **2.** îngrămădire. **3.** *(mil.)* obiectele purtate în raniţă, efecte militare.
affardellàre *vt.* **1.** a lega, a face balot. **2.** a pune grămadă/la întîmplare. **3.** *(mil.)* a-şi face raniţa.
affàre *s.m.* **1.** lucru care trebuie rezolvat; problemă, chestiune; treabă; afacere; *sbrigare un* ~ a descurca o treabă; *rimandare un* ~ a amîna o treabă; *è un* ~ *urgente* e o treabă/o problemă urgentă; *affare pubblico* afacere, treburi publice; *affare privato* treburi/probleme private/particulare; *affari di Stato* **a)** afaceri de stat; **b)** *(iron.)* probleme cărora li se acordă o importanţă exagerată. **2.** *(fin.)* afacere; *concludere un* ~ a încheia o afacere; *un magro* ~ o afacere nerentabilă; *un cattivo* ~ o afacere proastă; *un buon* ~ o afacere bună; *mettersi in affari* a intra în afaceri; *uomo di affari* om de afaceri; *gli affari sono affari* afacerile sînt afaceri. **3.** *(jur.)* proces răsunător; *l'* ~ *Dreyfus* afacerea Dreyfus. **4.** *(fam.)* lucru care nu se precizează; treabă, afacere, problemă; *un* ~ *di comune interesse* o problemă de interes comun; *un* ~ *serio* o problemă serioasă; *un* ~ *da poco/da nulla* o problemă fără importanţă; *è affare mio, tuo, ecc.* este treaba mea, a ta etc.! *che bell* ~ *!* frumoasă treabă!; *farsi gli affari propri* a-şi face treburile. **5.** condiţie socială; *essere di alto, di grande* ~ a fi de foarte bună condiţie socială; *essere di basso* ~

a fi de foarte proastă condiţie socială; *gente di mal* ~ oameni necinstiţi; *dama di mal* ~ prostituată; *casa di mal* ~ casă de toleranţă.

affaràccio *s.m.* bătaie de cap; situaţie neplăcută; problemă greu de rezolvat.

affario *s.m. (fam.)* treburi (multe), agitaţie, vînzoleală.

affarismo *s.m.* afacerism.

affarista, -isti, *s.m.* afacerist.

affaristico *adj.* de afacere; de afacerist.

affàrsi *vr. (înv.)* a se potrivi; a conveni. *SIN. adattarsi.*

affasciàre *vt.* **1.** a lega (viţa de vie etc.). **2.** *(lit., rar)* a înmănunchea, a face fascicul.

affasciatúra *s.f.* legarea (viţei de vie sau a ramurilor unor pomi fructiferi). *SIN. aggrafatura.*

affascinànte *adj.* fascinant; încîntător.

affascinàre[1] *vt.* **1.** a vrăji, a fermeca. **2.** *(fig.)* a fascina, a seduce. *SIN. ammaliare, incantare.*

affascinàre[2] *vt.* a lega (lemne, nuiele).

affascinazióne *s.f. (rar)* vrajă, farmec.

affastellaménto *s.m.* îngrămădire, grămadă, amestecătură.

affastellàre *vt.* **1.** a lega în mănunchi, a face snop. **2.** a îngrămădi, a pune grămadă. **3.** *(fig.)* a învălmăşi cuvintele (din cauza grabei).

affaticaménto *s.m.* oboseală, trudă, muncă.

affaticàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a obosi, a istovi. *SIN. stancare; (agr.)* ~ *un terreno* a epuiza fertilitatea unui teren. *SIN. spossare.* **2.** a supăra; a nelinişti. **II.** *vr.* a se agita; a se munci; a se istovi; a se trudi.

affàtto *adj.* **1.** cu totul, de tot, în întregime, în mod absolut. **2.** *(ca negaţie)* deloc; *niente* ~ nicidecum.

affattucchiàre *vt.* a vrăji, a fermeca. *SIN. affatturare, ammaliare.*

affatturàre *vt.* **1.** a vrăji, a fermeca. **2.** a altera, a falsifica. **3.** a înşela.

affatturazióne *s.f.* **1.** vrăjitorie. **2.** alterare, falsificare.

affazzonàre *vt.* **1.** a înfrumuseţa; a împodobi. **2.** *(înv.)* a găti, a dichisi.

affè *interj. (rar, glumeţ)* pe legea mea!, zău!

afferènte *adj.* **1.** *(anat.)* aferent. **2.** *(rar)* referitor la.

affermàre I. *vt.* **1.** a afirma. *SIN. asserire, attestare, sostenere.* **2.** a confirma. **3.** *(lit.)* a întări, a susţine, a fixa (cu proptele etc.). **II.** *vr.* **1.** a se afirma; a cîştiga notoritate. **2.** a se întări, a prinde putere.

affermativa *s.f.* afirmaţie; aserţiune.

affermativo *adj.* afirmativ.

affermazióne *s.f.* **1.** afirmaţie; aserţiune. *SIN. asserzione, dichiarazione.* **2.** succes, victorie. **3.** *(gram.)* propoziţie afirmativă.

afferraménto *s.m. (rar)* **1.** prindere, apucare. **2.** înţelegere (rapidă), pricepere.

afferràre I. *vt.* **1.** a apuca, a prinde cu putere, a înşfăca; *(fig.)* a şti să profiţi; ~ *l'occasione* a prinde ocazia. **2.** a înţelege uşor, a prinde repede. *SIN. cogliere, capire.* **3.** *(lit.)* a lovi cu fierul. **II.** *vi. (a)* a acosta. **III.** *vr.* **1.** a se apuca, a se agăţa, a se ţine de. **2.** a se încăiera. **3.** *(bot.)* a prinde rădăcină.

affertilíre *vt. (înv.)* a fertiliza.

affettàre[1] *vt.* **1.** a afecta; a simula, a se preface. **2.** *(înv.)* a dori cu pasiune.

affettàre[2] **I.** *vt.* **1.** a tăia felii. **2.** a omorî. **II.** *vr. (despre o ţesătură)* a se tăia.

affettataménte *adv.* afectat, prefăcut.

affettàto[1] *adj.* afectat, artificial, cu pretenţii. *SIN manierato, ricercato, lezioso.*

affettàto[2] *s.m.* mezeluri (tăiate felii).

affettatóre, -trice *s.m.* prefăcut. *SIN. similatore.*

affettatrice *s.f.* maşină de tăiat mezeluri (în felii).

affettatúra *s.f.* **1.** *(înv.)* tăiere în felii. **2.** *(rar)* afectare.

affettazióne *s.f.* afectare; exagerare. *SIN. ricercatezza, smanceria, leziosaggine.*

affettività *s.f.* afectivitate.

affettívo *adj.* **1.** afectiv. **2.** afectuos.

affètto[1] *adj.* **1.** bolnav, atins, lovit (de o boală). **2.** afectat, atins de; *essere ben* ~ (sau *benaffetto) di uno* a fi preferatul cuiva. **3.** *(jur.)* grevat. apăsat de; ~ *da ipoteca* grevat de ipotecă.

affètto[2] *s.m.* **1.** afect; afecţiune, dragoste. **2.** sentiment; *mettere* ~ *a* a se ataşa, a se îndrăgosti de. *SIN. affezione, amore, tenerezza.*

affettosità *s.f.* afecţiune, tandreţe.

affettuóso *adj.* afectuos, drăgăstos. *SIN. amorevole, amoroso, tenero.*

affezionàbile *adj.* afectuos, prietenos.

affezionaménto *s.m. (înv.)* îndrăgostire, ataşament sentimental.

affezionàre I. *vt.* **1.** a inspira dragoste, afecţiune. **2.** *(înv.)* a impresiona. **II.** *vr.* a se ataşa, a se lega cu afecţiune de cineva, de ceva.

affezionàto *adj.* **1.** îndrăgostit. **2.** ataşat de, devotat. **3.** pasionat.

affezióne *s.f.* **1.** afecţiune, dragoste. *SIN. affetto, attaccamento, devozione.* **2.** *(înv.)* dorinţă; *prezzo d'*~ preţ superior valorii reale a obiectului. **3.** *(fil.)* modificare, alterare. **4.** *(med.)* afecţiune, boală.

affiacchíre *vt.* a istovi.

affiancàre I. *vt.* **1.** a aşeza, a dispune, a ordona. **2.** *(mil.)* a flanca, a apăra. **3.** *(fig.)* a ajuta; a sprijini; a susţine. **II.** *vr.* **1.** *(a)* a se apropia, a se alătura de. **2.** *(rar)* a se apropia.

affiancàto *adj.* **1.** *(mil.)* aliniat în flanc, flancat. **2.** *(fig.)* susţinut; ajutat.

affiattaménto *s.m.* **1.** armonie, bună-înţelegere. **2.** *(teatru)* realizare a unui joc armonios/de ansamblu/ perfect sudat.

affiattàre I. *vt.* **1.** a pune de acord, a armoniza. **2.** *(muz.)* a acorda. **II.** *vr.* **1.** a se înţelege; a deveni intim, a se apropia de cineva. *SIN. familiarizzare.* **2.** *(teatru)* a juca în armonie cu ceilalţi. **3.** *(muz.)* a fi în ton, în armonie.

affibbiàre *vt.* **1.** a încheia (cu o cataramă, cu nasturi). **2.** a da, a atribui; ~ *un pugno* a da un pumn; ~ *a uno un biglietto falso* a da cuiva o bancnotă falsă; ~*-la a uno* a juca o festă cuiva; ~ *una colpa* a acuza pe nedrept; ~ *un soprannome* a porecli.

affibbiatúra *s.f.* **1.** încheiere cu o cataramă etc. **2.** cataramă; nasturi; butonieră etc.; partea pe care se închide.

affidaménto *s.m.* **1.** încredere. **2.** asigurare, garanţie, promisiune. *SIN. assegnamento.*

affidàre I. *vt.* **1.** a încredinţa. **2.** a asigura (pe cineva de ceva). **II.** *vr. (rar)* a se încrede.

affidataménte *adv.* cu încredere.

affienàre *vt.* **1.** a hrăni cu fîn/cu nutreţ. **2.** a cultiva cu nutreţ. **3.** a face fîn.

affienàta *s.f.* **1.** fînul care se dă odată animalului, porţia de fîn. **2.** *(rar, fig.)* masă.

affieníre *vi. (e; agr.)* a creşte pipernicit, a nu se dezvolta normal.

affievolíre I. *vt.* a slăbi, a diminua. II. *vi. (e)* a slăbi, a se istovi.
affiggere I. *vt.* 1. a afişa. 2. a fixa, a privi fix/ţintă. 3. *(înv.)* a înfige. II. *vr.* 1. a se uita fix, a fixa. 2. a se concentra.
affigliàre I. *vt.* a afilia, a înscrie într-o societate, a asocia. II. *vr.* a înfia.
affiguràre I. *vt. (înv.)* 1. a reprezenta. 2. a asemăna. 3. a recunoaşte. II. *vi. (a)* a se gîndi.
affilalàme *s.m.* maşină de ascuţit lame.
afilaménto *s.m.* ascuţire.
affilàre I. *vt.* 1. a ascuţi. 2. a subţia. 3. *(rar)* a stimula, a aţîţa, a îndemna. 4. a slăbi, a face să slăbească. II. *vr.* 1. a slăbi, a se ascuţi. 2. *(înv.)* a se îndrepta către, a se duce de-a dreptul.
affillàta *s.f.* ascuţire.
affilàto *adj.* 1. ascuţit; *naso* ~ nas subţire; *lingua* ~*-a* limbă ascuţită. 2. slab, descărnat.
affilatóio, -ói, *s.m.* unealtă/aparat de ascuţit.
affilatrice *s.f.* maşină de ascuţit.
affilatúra *s.f.* 1. ascuţire. 2. tăiş.
affiliàre I. *vi.* 1. a înfia. 2. a afilia. II. *vr.* a se afilia, a se înscrie într-o asociaţie etc.
affinaménto *s.m.* rafinare, purificare.
affinàre I. *vt.* 1. a ascuţi; ~ *una lama* a ascuţi o lamă; *(fig.)* ~ *l'ingegno* a ascuţi mintea. 2. *(fig.)* a perfecţiona, a îmbunătăţi. 3. *(metal.)* a separa de impurităţi, a afina. II. *vr.* 1. a se subţia. 2. a se purifica. 3. *(fig.)* a se cizela, a se perfecţiona. *SIN. migliorare, perfezionarsi.*
affinatóre, -trice *s.m.* şi *f. (metal.)* afinor.
affinatúra *s.f.* 1. afinare, curăţire, epurare. 2. *(înv.)* rafinament, eleganţă în purtări.
affinazióne *s.f. (metal.)* afinaj.
affinché *conj. (se foloseşte cu conjunctivul)* pentru a, spre a, ca să, pentru ca; *te lo dico* ~ *tu possa provvedere* ţi-o spun ca să poţi lua măsuri.
affine[1] I. *adj.* 1. înrudit; afin. *SIN. analogo, simile.* 2. *(fig.)* cu afinităţi; asemănător. 3. *(înv.)* învecinat, limitrof. II. *s.m.* rudă prin alianţă.
affine[2] *conj. (urmat de* **di,** *se construieşte cu inf.)* ca să, pentru ca, cu scopul.
affinità *s.f.* 1. *(fig.)* afinitate; asemănare. 2. simpatie; ~ *elettiva* afinitate electivă, atracţie recpirocă. *SIN. attrazione.* 3. *(jur.)* afinitate, înrudire prin căsătorie.
affiochiménto *s.m.* 1. slăbire, diminuare, reducere a intensităţii. 2. răguşire, răguşeală uşoară.
affiochíre I. *vt.* a slăbi, a micşora (intensitatea). II. *vi. (e), vr.* 1. *(despre lumină, sunet)* a slăbi, a pierde din intensitate. 2. a pierde vocea, a răguşi.
affiochíto *adj.* slab; slăbit, atenuat.
affioraménto *s.m.* ieşire la suprafaţă, apariţie, ivire.
affioràre I. *vt.* 1. *(rar)* a scoate făină fină. 2. a plămădi (aluat) din făină fină. 3. a înflora (o ţesătură). II. *vi. (e)* 1. a apărea, a se ivi, a ieşi la suprafaţă. 2. *(fig.)* a ieşi la iveală.
affisàre *vt. v.* affissare **(I).**
affissaménte *adv.* atent, cu atenţie.
affissaménto *s.m.* fixare, concentrare a atenţiei.
affissàre I. *vt.* 1. a privi atent, a fixa. 2. a lipi. 3. *(înv.)* a se stabili; ~ *il piede in qualche luogo* a se stabili într-un loc. II. *vr.* 1. a-şi fixa privirea; a se uita fix. 2. a se concentra. 3. *(rar)* a se opri.
affissióne *s.f.* afişare, afişaj; *proibita l'*~ lipirea afişelor este interzisă.
affísso I. *part. tr.* de la affiggere. II. *adj.* 1. lipit. 2. *(lit.)* îndreptat spre. 3. *(înv.)* neclintit. III. *s.m.* 1. afiş, anunţ. 2. *(gram.)* afix. 3. element de construcţie care separă provizoriu încăperile.
affittàbile *adj.* (bun) de închiriat.
affittacàmere *s.m.* şi *f. invar.* proprietar, persoană care închiriază camere mobilate.
affittaménto *s.m.* 1. arendare. 2. închiriere. 3. teren, loc arendat, închiriat.
affittànza *s.f. (rar)* 1. arendă. 2. chirie.
affittàre[1] *vt.* 1. a arenda. 2. a închiria. 3. *(înv.)* a da în antrepriză.
affittàre[2] *vt.* a zgîria; *la grandine ha affittato la carrozzeria della macchina* grindina a zgîriat caroseria maşinii.
affittàvolo *s.m.* arendaş.
affittíre I. *vt.* a îndesa; a umple. II. *vr., vi. (e)* a deveni mai dens; a se îngroşa.
affítto I. *s.m.* 1. arendă. 2. chirie. *SIN. fitto, pigione.* II. *adj. (înv.)* înfipt.
affittuàrio I. *adj. (despre un contract etc.)* de închiriere, de arendă. II. *s.m.* 1. arendaş. 2. chiriaş.
affiàto I. *s.m. (lit.)* 1. suflare; suflu, respiraţie. 2. *(fig.)* inspiraţie poetică. 3. *(înv.)* exalaţie. II. *adj. (înv.)* inspirat.
affliggènte *adj.* dureros, care îndurerează, care mîhneşte.
affliggere *vt., vr.* 1. a (se) întrista, a (se) îndurera, a (se) mîhni. 2. a (se) chinui. *SIN. rattristare, addolorare, accorare, tormentare.*
affliggiménto *s.m. (rar)* durere; mîhnire, întristare.
afflittívo *adj.* care mîhneşte; dureros; *(jur.) pena* ~*-a* **a)** pedeapsă aflictivă, corporală; **b)** pedeapsă cu închisoare.
afflítto I. *part. tr.* de la affliggere. II. *adj.* 1. chinuit. *SIN. triste, addolorato, abbattuto, accorato.* 2. lovit de o boală. III. *s.m.* nenorocit.
afflizióne *s.f.* 1. mîhnire, îndurerare; supărare. *SIN. dolore, infelicità, tristezza, accoramento.* 2. flagel; calamitate.
affloscìare I. *vt.* a muia; *(fig.)* a istovi. II. *vi. (e), vr.* 1. a se muia; *(fig.)* a se dezumfla. 2. *(fig.)* a-şi pierde puterea; a se istovi; *(fig.)* a leşina.
affluènte *s.m.* afluent. *SIN. confluente, tributario.*
affluènza *s.f.* 1. afluenţă, curgere spre un anumit loc. 2. afluenţă, mulţime. *SIN. afflusso.* 3. *(rar, lit.)* abundenţă, belşug.
affluíre *vi. (e)* 1. a curge către. 2. a veni din belşug, a fi din belşug. 3. a se îndrepta în număr mare (spre acelaşi loc).
afflússo *s.m.* 1. aflux. 2. afluenţă, îmbulzeală; năvală. *SIB. affluenza.*
affocàre I. *vt.* 1. a da foc; a incendia. 2. a înroşi la foc; a înfierbînta. 3. *(fig.)* a înflăcăra. II. *vr.* 1. a lua foc, a se aprinde. 2. *(fig.)* a se înflăcăra. 3. a se înroşi.
affocàto *adj.* 1. fierbinte; înroşit; roşu ca focul. 2. *(fig.)* înfocat, înflăcărat, arzător. 3. de culoarea focului.
affogaménto *s.m.* 1. înec; înecare. 2. sufocare, înăbuşire, asfixiere.
affogàre I. *vt.* 1. a îneca. 2. *(înv.)* a înăbuşi, a sufoca. 3. a nenoroci; a ruina. 4. a atenua (sunete, culori). 5. a suprima. 6. *(înv.)* a inunda. 7. a mărita prost. II. *vi. (e), vr.* 1. a (se) îneca; *o bere o* ~ ori una, ori alta; ori laie, ori bălaie; ~ *in un bicchiere d'acqua* a se pierde în faţa unor greutăţi mici, a nu se descurca. *SIN. annegare.* 2. a (se) înăbuşi; a muri. 3. a se ruina; ~ *nei debiti* a se îngloda în datorii.
affogàto *adj.* 1. înecat; înăbuşit; *stanza* ~*-a* odaie

fără ferestre; *uova ~-e* ochiuri ţărăneşti. 2. oprimat; apăsat; supraîncărcat.

affollaménto *s.m.* 1. înghesuire; înghesuială. 2. mulţime. *SIN. folla, ressa.*

affollàre[1] I. *vt.* 1. a înghesui, a îngrămădi, a umple. 2. *(fig.)* a copleşi. 3. a înconjura; *~ una persona* a se strînge în jurul cuiva. II. *vr.* 1. *(fam., tosc.)* a se înghesui, a se îngrămădi; a se îmbulzi. *SIN. accalcarsi, addensarsi, adunarsi.* 2. *(rar)* a se grăbi.

affollàre[2] *vi. (înv.)* a respira; a gîfîi.

affollataménte *adv. (tosc.)* grămadă, în număr mare.

affollàto *adj.* 1. foarte frecventat, aglomerat. 2. îngrămădit. 3. *(fig.)* ocupat, supraîncărcat, copleşit de treburi.

affoltàre I. *vt. (înv.)* a strînge, a îndesa, a înghesui. II. *vr.* 1. a se îngrămădi. 2. a se îndesa. 3. a vorbi mult şi încîlcit.

affondaménto *s.m.* 1. scufundare, imersiune. 2. *(înv.)* săpare; săpătură.

affondàre I. *vt.* 1. a afunda, a cufunda, a lăsa la fund. 2. a scufunda. 3. *(rar)* a săpa, a adînci. 4. *(înv.)* a asupri, a apăsa. II. *vi. (e), vr.* 1. a se cufunda. 2. a se scufunda.

affondatúra *s.f.* 1. adîncire. 2. *(rar)* săpare; *~ di una fossa* săpare a unei gropi.

affóndo I. *s.m.* lovitură de atac (la scrimă). II. *loc. adv.* în adîncime *SIN. allungo.*

afforcàre *vt., vi. (a)* 1. *(mar.)* a afurca, a fixa o navă cu două ancore. 2. *(înv.)* a spînzura.

afforzaménto *s.m. (rar)* întărire, fortificare.

afforzàre *vt. (lit.)* a întări, a fortifica.

affossaménto *s.m.* 1. săpătură. 2. groapă, adîncitură. 3. îngropare. 4. alunecare de teren.

affossàre I. *vt.* 1. a săpa gropi, a săpa şanţuri; *~ un campo* a face gropi (pentru a sădi viţă de vie). 2. a desfunda (un drum, o şosea). 3. *(mil.)* a înconjura/a întări cu şanţuri. 4. *(fig.)* a abandona o iniţiativă/o acţiune. II. *vr.* 1. *(despre ochi)* a se adînci în orbite, a intra în fundul capului. 2. a se desfunda.

affossàto *adj.* 1. înconjurat de şanţuri. 2. adîncit, scobit; *occhi ~-i* ochi înfundaţi în orbite.

affossatóre *s.m.* 1. gropar. 2. maşină de săpat şanţuri. 3. plug de săpat gropi.

affossatúra *s.f.* 1. groapă; săpătură; săpare. 2. scobitură.

affralíre *vt., vr. (rar, poetic)* a slăbi.

affrancaménto *s.m. (lit.)* 1. eliberare; dezrobire. 2. *(jur.)* degrevare, eliberare (de o servitute).

affrancàre I. *vt.* 1. a elibera, a dezrobi. 2. *(jur.)* a degreva, a elibera de servituţi. 3. a da putere, a împuternici. 4. a franca (o scrisoare). 5. *(rar)* a da putere. II. *vr.* 1. a se elibera. 2. a prinde curaj.

affrancatóre, -trice *s.m.* şi *f.* eliberator, mîntuitor.

affrancatrice *s.f.* maşină de francat.

affrancatúra *s.f.* francare.

affrancazióne *s.f.* 1. eliberare. 2. *(jur.)* degrevare a unei proprietăţi. 3. plată (a unei taxe, a unui impozit, a unei ipoteci). 4. *(rar)* francare a unei scrisori.

affrángere *vt. (înv.)* 1. a rupe, a frînge. 2. a doborî, a istovi.

affránto I. *part. tr.* de la a f f r a n g e r e. II. *adj.* 1. frînt, obosit, istovit. 2. copleşit, doborît.

affratellaménto *s.m.* înfrăţire; fraternizare.

affratellàre *vt., vr.* a (se) înfrăţi, a (se) uni. *SIN. fraternizzare.*

affrenàre I. *vt.* a frîna, a înfrîna. II. *vr.* a se reţine, a se înfrîna.

affrescàre *vt.* a picta în frescă, a acoperi un perete cu picturi în frescă.

affrescàtista, -isti, *s.m.* pictor în frescă.

affrésco, -éschi, *s.n. (pict.)* frescă.

affrettàre I. *vt.* 1. a grăbi, a zori. *SIN. accelerare.* 2. a anticipa. 3. *(poetic)* a aspira. II. *vr.* a se grăbi.

affrettataménte *adv.* în grabă, în pripă.

affricàta *s.f. (fon.)* africată, semioclusivă.

àffrico I. *s.m.* vînt cald de sud-vest. II. *adj. (înv.)* african.

affrittellàre *vi.* 1. a prăji. 2. *(glumeţ)* a ucide.

affrontaménto *s.m.* 1. înfruntare, insultare. 2. *(rar)* ciocnire. 3. *(rar)* confruntare.

affrontàre I. *vt.* 1. a înfrunta, a ţine piept. 2. a ataca. 3. a lua în discuţie, a aborda. 4. *(rar)* a confrunta. 5. a pune cap la cap, a îmbina. II. *vr.* 1. a se înfrunta, a se ciocni. 2. a lua drept afront, a se considera insultat. 3. *(înv.)* a sta faţă-n faţă.

affrontàta *s.f. (înv.)* ciocnire.

affrontàto *adj.* pus faţă în faţă.

affrontatúra *s.f.* îmbinare, punere cap la cap.

affrónto *s.m.* 1. afront, ofensă, grosolănie. 2. *(gram.)* hiat. 3. *(înv.)* ciocnire, întîlnire duşmănoasă. 4. *(înv., jur.)* confruntare. *SIN. offesa, ingiuria.*

affumàre *vt., vr. (rar)* 1. a (se) afuma. 2. a (se) tămîia. 3. a (se) întuneca, a (se) înnegri.

affumicaménto *s.m.* afumare.

affumicàre *vt.* 1. a afuma. 2. a întuneca. 3. a tămîia, a afuma cu tămîie.

affumicàta *s.f.* afumare, afumat; *dare un' ~* a afuma uşor.

affumicàto *adj.* 1. afumat. 2. înnegrit; întunecat; *occhiali ~-i* ochelari de soare.

affumicatóio *s.m.* afumătoare.

affumicatóre *s.m.* muncitor care afumă (carne, peşte).

affumicatúra *s.f.* 1. afumare. 2. afumătură.

affusiône *s.f. (chim.)* stropire; picurare.

affusolàre *vt.* 1. a da formă de fus, a subţia. 2. a înfrumuseţa. 3. *(înv.)* a arunca.

affusolàto I. *adj.* subţire, prelung, fin; subţiat, alungit; *dita ~-e* degete prelungi. II. *adv. (înv., în expr.) andare ~* a merge repede/drept la ţintă.

affústo *s.n. (mil.)* afet.

afgàno *adj., s.m.* afgan; *l'afgano* limba afgană.

àfide *s.m. (entom.)* afid, păduche de frunze.

afillo *adj. (bot.)* fără frunze

àfnio *s.m. (chim.)* hafniu.

afonía *s.f.* afonie.

àfono *adj.* afon.

aforísma *s.m.* aforism, maximă.

aformàle *adj.* neconstrîns de legi formale.

aforístico, -istici, *adj.* aforistic.

afóso *adj.* înăbuşitor, sufocant, zăpuşitor *SIN. pesante.*

afrézza *s.f. (rar)* astringenţă.

africanísmo *s.m.* 1. expansiune colonială în Africa. 2. mişcare de eliberare a popoarelor africane. 3. idiotism african.

africanísta *s.m.* africanolog.

africanística *s.f.* africanologie.

africàno I. *adj., s.m.* african. II. *s.m.* prăjitură cu ciocolată şi migdale.

àfrico *s.m., adj.* african.

àfro *adj.* 1. *(despre un fruct)* acru; astringent. 2. *(lit.)* african.

afrodisíaco, -íaci, *adj., s.m.* excitant, afrodiziac.

afróre *s.m.* miros neplăcut de acru.

afróso *adj.* cu miros neplăcut de acru/de fermentaţie.

àfta *s.f. (med.)* aftă.

agalassía *s.f.* agalacsie.

àgami *s.m. (ornit.)* agamis, pasăre-trompetă *(Psophidae).*

àgape *s.f.* agapă.

agàrico, *-àrici, s.m. (bot.)* specie de ciupercă *(Polyporus officinalis).*
àgata *s.f. (miner.)* agat.
àgave *s.f.* **1.** *(bot.)* agavă *(Agave americana).* **2.** fir textil.
agèmina *s.f.* incrustaţie de bucăţi de metale colorate într-un alt metal.
agènda *s.m.* **1.** agendă; ~ *tascabile* agendă de buzunar. **2.** *(pol.)* agendă, ordine de zi.
agènte I. *adj.* care acţionează. **II.** *s.m.* **1.** agent; ~ *delle tasse* agent fiscal; ~ *di cambio* agent de schimb; ~ *di commercio* agent comercial; ~ *segreto* agent secret; ~ *di polizia* poliţist. **2.** *(gram.) complemento di* ~ complement de agent.
agenzàre *(înv.)* **I.** *vt.* a înfrumuseţa, a orna. **II.** *vi. (e) (lit.)* a plăcea.
agenzìa *s.f.* agenţie; ~ *immobiliare* agenţie imobiliară; ~ *pubblicitaria* agenţie de publicitate; ~ *di informazioni* agenţie de informaţii.
agevolaménto *s.m.* înlesnire, uşurare.
agevolàre *vt.* **1.** a facilita. a înlesni. **2.** *(rar, lit.)* a uşura. **3.** a ajuta, a favoriza; ~ *i carcerati* a trata deţinuţii mai blînd. *SIN. facilitare.*
agevolazióne *s.f.* uşurare, înlesnire; ~*-i ferroviarie* reducere a tarifului pe căile ferate; ~ *di pagamento* înlesnire de plată.
agévole *adj.* **1.** uşor, comod; *all'* ~ moderat, cu chibzuială; *prezzo* ~ preţ moderat. **2.** *(despre curaj, inteligenţă)* prompt, puternic. **3.** *(tosc.)* blînd, docil, supus; *(despre un cal)* ~ *di bocca* uşor de strunit. **4.** *(poetic)* favorabil.
agevolézza *s.f.* **1.** înlesnire, uşurinţă. **2.** reducere de preţ, înlesnire de plată. **3.** *(fam.)* amabilitate, politeţe. **4.** uşurinţă în exprimare.
agevolménte *adv.* lesne, uşor.
aggallàre *vi. (e)* a ieşi la suprafaţă. *SIN. assommare.*
aggallàto *s.m.* **1.** pămînt cu vegetaţie (în mijlocul unei bălţi). **2.** teren mlăştinos.
agganciaménto *s.m.* **1.** unire, prindere, legare temporară. **2.** dispozitiv cu care se unesc vagoanele. **3.** *(mil.)* întîlnire impusă inamicului.
agganciàre *vt.* **1.** a prinde; a ataşa ~ *vetture, carri ferroviari* a prinde, a ataşa vagoanele. **2.** a agăţa; ~ *la giacchetta al chiodo* a agăţa haina în cui. **3.** a încheia, a închide; ~ *le scarpe, il cappotto, ecc.* a se încheia la pantofi, la palton. **4.** *(mil.)* a înfrunta, a ataca, a sili duşmanul să primească lupta. **5.** *(fam.)* a acosta, a agăţa. **6.** *(sport)* ~ *la palla* a intra în posesia mingiei din volé; ~ *un avversario* a pune piedică unui adversar, a agăţa un adversar.
aggàncio *s.m.* **1.** *(rar)* prindere; agăţare. **2.** cîrlig. **3.** copcă; agăţătoare. **4.** dispozitiv de cuplare; ~ *semplice, a mano* dispozitiv de cuplare manuală. **5.** *(sport)* prinderea mingiei din volé.
aggangherare *vt., vr. (rar)* **1.** a (se) încopcia, a se închide cu copci. **2.** a (se) ţine strîns/unit.
aggarbàre I. *vt.* **1.** *(mar.)* a proiecta/a desena corpul unei nave. **2.** *(rar)* a da graţie, farmec. **II.** *vi. (e)* a plăcea, a fi agreabil.
aggattàre, aggattonàre I. *vi. (e)* a se căţăra pe copaci/ pe acoperişuri (ca o pisică). **II.** *vt. (rar)* a se apropia pe furiş de vînat. **III.** *vr.* **1.** a se lua de păr, a se încăiera. **2.** a se încolăci; a se ghemui.
aggattigliàrsi *vr.* a se încăiera.
aggavignàre I. *vt. (rar)* a prinde, a înhăţa. **II.** *vr.* a se agăţa.
aggecchìrsi *vr. (înv.)* a se descuraja, a-şi pierde cumpătul, a se pierde cu firea.
aggeggiàre I. *vt. (fam., tosc.)* a drege, a cîrpi; a cîrpăci. **II.** *vi. (a)* a pierde vremea cu fleacuri.
aggèggio *s.m.* **1.** obiect, lucru. **2.** fleac, flecuşteţ. **3.** *(fig.)* lucru încurcat. **4.** *(fam.)* persoană neserioasă.
aggeggióne *s.m.* încurcătură.
aggelàre I. *vt. (înv., dial.)* a îngheţa. **II.** *vr.* a se îngheţa.
aggentilìre *vt. v.* ingentilire.
àggere *s.m.* **1.** *(înv.)* ridicătură, val de pămînt. **2.** şanţ, tranşee.
aggettànte *adj.* ieşit în afară.
aggettàre *vi. (e) (arhit.)* a ieşi în afară.
aggettivàle *adj. (gram.)* adjectival.
aggettivàre *vt. (lit.)* **1.** a adjectiviza. **2.** *(lit.)* a folosi adjective, a le alege.
aggettivazióne *s.f.* adjectivare.
aggettìvo *s.m. (gram.)* adjectiv.
aggètto *s.m.* **1.** *(arhit.)* ieşind, partea ieşită în afară; *far* ~ a ieşi în afară. **2.** *(în alpinism)* ieşitură în peretele de stîncă, priză.
agghiacciaménto *s.m.* îngheţare; congelare.
agghiacciàre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a îngheţa; a (se) congela. **2.** *(fig.)* a (se) atenua, a (se) reduce. **3.** *(fig.)* a îngheţa, a încremeni (de spaimă); a (se) îngrozi.
agghiadàre I. *vi., vr. (înv.)* **1.** a îngheţa; a muri de frig. **2.** *(despre metale topite)* a se întări, a se solidifica. **3.** a se îngrozi. **II.** *vt.* **1.** a înjunghia. **2.** a îngheţa.
agghialàre *vt.* a pietrui, a prundui.
agghindàre *vt., vr. (fam.)* **1.** a (se) găti, a (se) dichisi. **2.** a (se) înfrumuseţa, a (se) împodobi. **3.** *(mar.)* a ridica pînzele.
aggiaccàre *vt.* **1.** a doborî, a culca la pămînt. **2.** a mototoli, a şifona.
aggiàccio *s.m. (mar.)* mînerul, roata cu care se manevrează cîrma.
aggìna *s.f.* păşune alpină.
àggio *s.m.* **1.** *(fin.)* agio. **2.** *(înv.)* vîrstă; timp. **3.** *(com.)* avantaj oferit cumpărătorilor. **4.** procent acordat încasatorilor publici.
aggiogaménto *s.m.* **1.** înjugare. **2.** subjugare.
aggiogàre *vt.* **1.** a înjuga. **2.** a împerechea, a împreuna. **3.** *(rar)* a subjuga.
aggiornaménto *s.m.* **1.** *(jur.)* fixare de termen. **2.** amînare; prorogare. **3.** punere/aducere la zi. **4.** reciclare.
aggiornàre I. *vi. (e)* a se face ziuă, a se lumina de ziuă. **II.** *vt.* **1.** *(lit.)* a lumina. **2.** *(rar)* a fixa o zi. **3.** a amîna. **4.** a pune/a aduce la zi. **5.** a prelucra o piatră preţioasă, a-i da strălucire. **III.** *vr.* **1.** a se lumina de ziuă. **2.** a se pune la curent, la zi. **3.** a se conforma cerinţelor actuale. **4.** a se recicla.
aggiornàto *adj.* **1.** la curent, la zi; complet, cu ultimele date; pus la zi. **2.** *(despre pietre preţioase)* şlefuit.
aggiotàggio *s.m. (fin.)* agiotaj.
aggiotatóre, -trice *s.n.* şi *f. (fin.)* cel care agiotează; speculant.
aggiraménto *s.m.* **1.** înşelăciune, tragere pe sfoară. **2.** *(mil.)* încercuire. **3.** vîrtej.
aggirare I. *vt., vi. (e)* a merge împrejur, a face ocolul. **II.** *vt.* **1.** a convinge prin vorbe multe. **2.** *(fig.)* a înşela, a trage pe sfoară. **3.** *(înv.)* a roti, a învîrti. **4.** a ocoli, a înconjura. **III.** *vi. (e), vr.* **1.** a se învîrti, a se roti. **2.** a se încurca, a se zăpăci. **3.** *(despre o sumă)* a ajunge aproximativ la.
aggiràta *s.f. (înv.)* rotire, ocol.
aggiràto *adj.* **1.** înconjurat, împrejmuit. **2.** întortocheat.
aggiratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* înşelător, escroc, impostor.
aggiucchìre *vt., vi. (tosc. fam.)* a uimi, a minuna.
aggiudicàre *vt.* **1.** *(jur.)* a adjudeca, a atribui. **2.** a concesiona. **3.** a cuceri, a cîştiga.

aggiudicatàrio, *-àri, s.m.* şi *f.* adjudecatar.
aggiudicazióne *s.f. (jur.)* adjudecare.
aggiúngere I. *vt.* **1.** a adăuga. *SIN. unire, aggregare.* **2.** *(înv.)* a ajunge (din urmă). **II.** *vi. (e; înv.)* a ajunge, a sosi. **III.** *vr.* **1.** a se adăuga la. **2.** *(înv.)* a se uni cu, a se întovărăşi.
aggiungiménto *s.m. (lit.)* adăugire; adaos.
aggiúnta *s.f.* **1.** adaos. **2.** completare. *SIN. addizione, giunta.*
aggiuntàre *vt.* **1.** a înnădi; a uni, a prinde. **2.** *(înv.)* a adăuga.
aggiuntatúra *s.f.* **1.** nadă; înăditură; cusătură. **2.** înnădire.
aggiuntívo I. *adj. (lit.)* adiţional. **II.** *s.m. (înv.)* adjectiv.
aggiúnto I. *part. tr.* de la a g g i u n g e r e. **II.** *adj.* **1.** adjunct. **2.** *(înv.)* prins; înşfăcat. **III.** *adj., s.m.* adjectiv; epitet. **IV.** *s.m. (mil.)* locţiitor de comandant.
aggiunzióne *s.f. (înv.)* **1.** adaos. **2.** epitet.
aggiustàggio *s.m.* **1.** *(tipogr.)* ajustare. **2.** *(mec.)* ajustaj.
aggiustaménto *s.m.* **1.** ajustare; reparare. **2.** împăcare; acord. **3.** *(înv.)* chitanţă.
aggiustàre[1] **I.** *vt.* a aranja, a potrivi, a ajusta, a pune la punct/în ordine; ~ *un orologio* a potrivi un ceas; ~ *un vestito/i capelli* a aranja/a ajusta o haină/părul; ~ *il tiro* a potrivi/a regla tirul; ~ *i conti* a pune la punct socotelile; ~ *lo stomaco* a-şi pune în ordine stomacul, a se drege la burtă; ~ *il colpo* a da cu precizie o lovitură, a arde, a trage o lovitură; ~ *uno per le feste* a aranja bine pe cineva, a ciomăgi, a cotonogi pe cineva; *t'aggiusto io!* te aranjez eu! *SIN. accomodare, ordinare, sistemare.* **II.** *vr.* **1.** a se aranja. **2.** a se înţelege, a cădea de acord.
aggiustàre[2] *vr. (înv.)* a se aşeza alături.
aggiustatèzza *s.f.* precizie, exactitate.
aggiustàto *adj.* **1.** reparat; ajustat. **2.** *(lit.)* măsurat, ponderat.
aggiustatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** reparator. **2.** ajustor, mecanic de precizie.
aggiustatúra *s.f.* reparaţie; ajustare.
agglobàre *vt.* **1.** a da formă de glob. **2.** *(înv.)* a face ghem.
agglomeraménto *s.m.* **1.** aglomerare. **2.** aglomeraţie.
agglomeránte *s.m.* aglomerant.
agglomeràre I. *vt.* **1.** a aglomera, a îngrămădi. **2.** *(înv.)* a face ghem, a răsuci. **II.** *vr.* a se aglomera, a se înghesui, a se îngrămădi.
agglomeràto I. *s.m.* **1.** aglomerat. **2.** *(la pl.; geol.)* conglomerat. **II.** *adj.* aglomerat.
agglomerazióne *s.f.* **1.** aglomerare. **2.** aglomeraţie.
agglutinaménto *s.m. (lit.)* aglutinaţie; aglutinare.
agglutinàre I. *vt.* a lipi. **II.** *vr.* **1.** a se lipi; a se aglutina. **2.** a se strînge, a se coagula.
agglutinánte *adj.* aglutinant.
aggobbíre I. *vt.* a cocoşa. **II.** *vi. (e)* **1.** a se cocoşa. **2.** a trudi mult.
aggomitolàre I. *vt.* a face ghem. **II.** *vr.* a se ghemui, a se strînge.
aggomitolatóre *s.m.* maşină de făcut gheme.
aggottàre *vt.* **1.** *(mar.)* a scoate apă. **2.** a usca săpăturile pentru fundaţie.
aggottatóio *s.m.* vas cu care se scoate apa sărată din saliră.
aggradáre *vi. (e)* a fi pe plac, a fi agreabil; a conveni.
aggradévole *adj.* plăcut, agreabil.
aggradìre I. *vt. (lit.)* a primi cu plăcere. **II.** *vi. (lit.)* a place.
aggraffàre *vt.* **1.** a prinde cu agrafe; *(fig.)* a îmbăta, a înşfăca. **2.** a uni cu agrafe. **3.** a imprima ceva pe ţigări.
aggraffiàre *vt.* **1.** a apuca cu ghearele. **2.** a înşfăca. **3.** *(fig.)* a răpi, a fura.
aggranchiménto *s.m.* înţepenire; contractare.
aggranchìre I. *vt. (despre frig)* a înţepeni, a amorţi. **II.** *vi. (e), vr.* a se contracta, a se chirci, a se zgîrci.
aggrandiménto *s.m.* mărire, creştere.
aggrandìre I. *vt.* **1.** a mări, a spori. **2.** a amplifica, a exagera; a exalta, a ridica în slăvi. **II.** *vi. (e), vr.* a se mări, a creşte; a deveni mare.
aggranellàre *vt.* a culege, a aduna, a strînge.
aggranfiàre *vt.* **1.** a apuca cu ghearele, a înhăţa. **2.** a fura.
aggrappante *adj. (despre plante)* cătărător, urcător.
aggrappàre I. *vt.* a apuca, a înhăţa, a înşfăca. **II.** *vr.* **1.** a se agăţa, a se prinde puternic de ceva. **2.** a se ataşa, a se lega.
aggrappolàto *adj.* în formă de ciorchine.
aggraticciàre I. *vt.* a împleti (în formă de reţea). **II.** *vr.* **1.** a se înfăşura, a se răsuci. **2.** a se prinde solid de ceva. **3.** a se cătăra.
aggravaménto *s.m.* **1.** agravare, înrăutăţire. **2.** creştere (în greutate). **3.** *(înv.)* impozit, taxe.
aggravánte *adj.* agravant.
aggravàre I. *vt.* **1.** a agrava. **2.** a apăsa. **3.** *(fig.)* a împovăra; a îngreuna; ~ *alcuno di faccende* a împovăra pe cineva cu treburi. **II.** *vr.* **1.** a se agrava, a se înrăutăţi. **2.** a se lăsa (pe), a apăsa, a se sprijini. **3.** *(despre o boală)* a se înrăutăţi. **4.** a îmbătrîni. **II.** *vr.* **1.** a se agrava, a se înrăutăţi. **2.** a se lăsa (pe), a apăsa. **3.** *(despre o boală)* a se înrăutăţi. **4.** a îmbătrîni.
aggràvio *s.m.* **1.** înrăutăţire, agravare. **2.** *(lit.)* nedreptate, samavolnicie. **3.** greutate, povară. **4.** impozit. **5.** imputare, învinuire; ~ *di coscienza* **a)** vină; **b)** remuşcare. **6.** ofensă, jignire; nedreptate.
aggraziàre I. *vt.* **1.** a înfrumuseţa. **2.** a da gust plăcut. **3.** *(rar)* a graţia; a ierta. **II.** *vr.* **1.** a cîştiga bunăvoinţa cuiva. **2.** a deveni graţios/fermecător.
aggraziàto *adj.* **1.** graţios; fermecător. *SIN. grazioso, bello; garbato.* **2.** politicos.
aggredíre *vt.* a ataca; a comite o agresiune.
aggregaménto *s.m.* agregare, alipire, reunire.
aggregàre I. *vt.* **1.** a asocia; a agrega. **2.** a uni, a pune laolaltă. **II.** *vr.* a se asocia, a se uni.
aggregàto I. *adj.* **1.** unit. **2.** adjunct; *professore* ~ profesor agregat. **II.** *s.m.* **1.** grup; agregat. **2.** *(geogr.)* aşezare omenească, grup de case. **3.** locţiitor.
aggregazióne *s.f.* **1.** agregare, asociere, unire. **2.** agregat.
aggressióne *s.f.* agresiune, atac.
aggressività *s.f.* agresivitate.
aggressívo I. *adj.* agresiv. *SIN. bellicoso, impetuoso, irruente, violento.* **II.** *s.m.* substanţă dăunătoare; ~ *-i chimici* gaze toxice etc.
aggressóre, aggreditrice *adj., s.m.* şi *f.* agresor.
aggrevàre *vt. (înv.)* a apăsa; a oprima.
aggrezzíre *vi. (e)* a degera.
aggricciàre I. *vt.* a încreţi. **II.** *vr. (lit., fig.)* a tremura, a dîrdîi; a înţepeni.
aggrinzàre *vt., vr.* a face riduri; a (se) încreţi.
aggrinzíre *vt., vr.* v. a g g r i n z a r e.
aggrommàre *vi. (e)* a se acoperi de piatră.
aggrondàre I. *vt. (înv.)* a încrunta sprîncenele. **II.** *vr.* a se încrunta, a se supăra.

aggroppàre[1] **I.** *vt.* a înfăşura; a îndoi. **II.** *vr.* a se îndoi, a se strînge.
aggroppàre[2] *vt. (înv.)* a rotunji.
aggrottaménto *s.m. (rar)* încruntare.
aggrottàre *vt.* a încrunta (sprîncenele).
aggrovigliaménto *s.m.* înfăşurare, răsucire; încurcare.
aggrovigliàre *vt.* a încurca.
aggrovigliàto *adj.* **1.** încurcat, răsucit. **2.** complicat.
aggrovigliolàre *vt.* **1.** a învălmăşi, a încurca. **2.** *(fig.)* a complica.
aggrumàre I. *vt.* a închega. **II.** *vr.* **1.** a se coagula, a se închega, a se prinde. **2.** a prinde crustă.
aggruppaménto *s.m.* grupare, reunire.
aggruppàre *vt.* a grupa, a strînge la un loc.
aggruzzolàre *vt. (rar)* a strînge/a aduna bani.
agguagliàre I. *vt.* **1.** a netezi, a nivela; *~ una superficie/una strada* a netezi o suprafaţă, o stradă. **2.** a face egal, a egala. **3.** a compara. **4.** *(mat.)* a egaliza. **II.** *vr.* **1.** a se compara. **2.** a deveni asemenea, egal.
agguàglio *s.m. (rar)* comparaţie, confruntare; *(înv.) sopra ogni ~* fără comparaţie, fără egal.
agguantàre I. *vt.* **1.** a apuca, a prinde, a înhăţa. *SIN. acchiappare, acciuffare.* **2.** a lovi, a izbi. **3.** *(mar.)* a apuca şi a ţine cu putere (o frînghie); *~ al vento* a încerca să cîştigi viteză şi spaţiu contra vîntului. **II.** *vr.* a se apuca cu putere de ceva.
agguatàre I. *vt. (înv.)* **1.** a pîndi. **2.** a fixa, a privi fix. **II.** *vr.* a sta la pîndă.
agguàto *s.m.* **1.** cursă; *tendere un ~* a întinde o cursă; *cadere in un ~* a cădea într-o cursă. *SIN. imboscata, insidia.* **2.** *(rar)* locul în care se întinde cursa.
agguattàre *vt. (înv.)* a sta la pîndă.
aggueffàre *vt. (înv.)* a face ghem, a face scul.
agguerriménto *s.m.* întărire, călire, oţelire (pentru luptă).
agguerrìre I. *vt.* **1.** a instrui. **2.** *(fig.)* a căli, a pregăti. **II.** *vr.* a se căli.
agguerrìto *adj.* **1.** pregătit, călit, puternic. **2.** viteaz.
agguindolàre I. *vt.* **1.** a depăna. **2.** a înşela, a trage pe sfoară. **II.** *vr.* a se răsuci, a se învîrti.
aghétta *s.f. (chim.)* litargă, protoxid de plumb.
aghétto *s.m.* **1.** tresă. **2.** *(tosc.)* şnur, şiret (cu metal) la capăt. **3.** *(dial.)* croşetă.
aghifòglie *s.f. pl. (bot.)* conifere.
aghifórme *adj.* acicular.
aghiróne *s.m. (înv.) v.* airone.
agiaménto *s.m.* **1.** bunăstare. **2.** posibilitate, prilej. **3.** *(înv.)* closet.
agiatézza *s.f.* **1.** îndestulare, bunăstare; înstărire. *SIN. prosperità.* **2.** *(rar)* încetineală (în acţiune). **3.** comoditate; confort.
agiàto *adj.* **1.** înstărit. *SIN. benestante.* **2.** *(înv.)* leneş, încet.
agìbile *adj. (lit.)* **1.** care poate fi făcut. **2.** realizabil. **3.** care poate funcţiona; *teatro non ~* teatru care nu poate fi încă deschis.
agibilità *s.f.* stare de funcţionare.
àgile *adj.* **1.** agil, sprinten; *libro ~* luorare scurtă. *SIN. svelto, lesto, sciolto.* **2.** prompt, perspicace; *~ di mano* iute de mînă; *~ di mente* vioi, inteligent.
agilità *s.f.* **1.** agilitate, sprinteneală; uşurinţă. *SIN. sveltezza, lestezza, scioltezza.* **2.** promptitudine; inteligenţă; vioiciune. **3.** *(muz.)* uşurinţă în execuţie.
agilitàre *vt.* a face agil/sprinten.
àgio *s.m.* **1.** posibilitate, condiţii potrivite. **2.** tihnă, timp şi spaţiu suficient; *ad ~* **a)** fără grabă; **b)** după plac; *a bell' ~* comod, în tihnă; *non essere a proprio agio* a nu fi în apele sale; *(înv.) fare ~* a face plăcere. **3.** *(la pl.)* bunăstare, bogăţie; viaţă fără griji.
agiografía *s.f.* hagiografie.
agiògrafo *s.m.* hagiograf.
agìre *vi. (a)* **1.** a acţiona, a activa. **2.** a funcţiona, a se comporta, a proceda. **3.** *(jur.)* a da în judecată. **4.** *(teatru)* a fi deschis, a da reprezentaţii. **5.** *(despre un actor)* a juca.
agitàre I. *vt.* **1.** a mişca, a clătina, a agita. **2.** a agita, a aţîţa. **3.** *(fig.)* a impresiona puternic, a tulbura. **4.** a dezbate. **II.** *vr.* **1.** a se agita, a se tulbura. **2.** a lupta pentru ceva.
agitàto *s.m.* nebun furios.
agitatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** *(pol.)* agitator. **2.** *(chim.)* amestecător.
agitazióne *s.f.* **1.** agitaţie, mişcare. **2.** *(fig.)* tulburare, nelinişte; *~ di stomaco* greaţă, indispoziţie. **3.** *(înv.)* tratative.
àgli *prep. art. v.* a[3].
agliàceo *adj.* de usturoi.
agliàlo *s.m.* loc plantat cu usturoi; brazdă de usturoi.
agliàta *s.f. (înv.)* **1.** sos de usturoi, mujdei. **2.** vorbărie; dăscăleală.
agliétto *s.m.* usturoi verde.
àglio, àgli, *s.m. (bot.)* usturoi *(Allium sativum); uno spicchio d' ~* un căţel de usturoi; *roder, mangiar l' ~* a îndura în tăcere; *un ~* sau *un mazzo d' ~-i* un nimic.
agnàto *s.m. (jur.)* rudă din partea tatălui, agnat.
agnazióne *s.f.* înrudire în linie masculină.
agnellàio *s.m.* **1.** vînzător de carne de miel. **2.** crescător de miei.
agnellatúra *s.f.* fătatul oilor.
agnellíno *s.m.* **1.** *(dim.)* mieluşel; *~ di Persia* blană de caracul. **2.** *(fig.)* om blînd.
agnèllo *s.m.* **1.** miel. **2.** *(fig.)* om blînd.
agnellòtto *s.m.* **1.** cîrlan. **2.** colţunaş cu carne. **3.** naiv.
agnìno *adj. (lit.)* de miel.
agnizióne *s.f.* **1.** *(lit.)* recunoaşterea unei persoane. **2.** *(jur.)* recunoaştere.
àgno *s.m.* **1.** *(înv.)* buboi; *(fig.) tagliarsi l' ~* a lua o hotărîre curajoasă; **2.** *(lit.)* miel.
agnocàsto *s.m. (bot.)* mielărea *(Vitex agnus castus).*
àgnolo *s.m. (înv.)* înger; *v.* angelo.
agnolòtti *s.m. pl. (buc.)* colţunaşi cu carne.
agnosticismo *s.m.* agnosticism.
agnòstico, -òstici, *adj., s.m.* agnostic.
agnusdèi *s.m.* **1.** medalion de ceară cu imaginea mielului sfînt; *essere, parere un ~* a fi, a părea nevinovat; *far l' ~* a face pe nevinovatul. **2.** rugăciune. **3.** *(înv.)* agneţ.
àgo, àghi, *s.m.* **1.** ac; *infilar l' ~* a băga aţă în ac; *la cruna dell' ~* urechea acului; *~ magnetico* ac magnetic; *~ della bussola* acul busolei; *~ da siringa* acul siringii; *~ da stadera (ant.)* acul balanţei; *~ da calza* andrea; *~ chirurgico* ac chirurgical; *~ torto* croşetă; *~ dello scambio* macaz; *cercar un ~ in un pagliaio* a căuta acul în carul cu fîn. **2.** ac (la insecte). **3.** *(iht.)* ac-de-mare *(Syngnathus acus).*
agògica *s.f. (lit.)* agogie.
agognàre *vt., vi. (a)* a rîvni, a pofti, a dori; *~ alle ricchezze* a rîvni la bogăţie.

agonàle I. *adj.* 1. de arenă; în formă de arenă. 2. dornic de luptă. II. *s.m. pl.* întreceri sportive, agonale.
agóne[1] *s.m.* 1. arenă; *scendere nell' ~* a intra în luptă; a înfrunta primejdia. 2. competiţie. 3. *(lit.)* cîmp de bătălie.
agóne[2] *s.m.* 1. *(augm.)* ac mare. 2. *(iht.)* chepă, costraş-spinos *(Clupea alosa)*.
agonía *s.f.* 1. agonie. 2. *(fig.)* nelinişte sufletească, chin. 3. *(înv.)* luptă.
agonísmo *s.m.* spirit de întrecere.
agonísta *s.m. (rar)* 1. luptător în arenă. 2. atlet.
agonística *s.f.* 1. atletică. 2. spirit combativ.
agonístico, -istici, *adj.* competitiv, de întrecere; combativ.
agonizzàre *vi. (a)* a agoniza.
agonizzànte I. *adj.* care este în agonie. II. *s.m.* muribund.
agopuntúra *s.f.* acupunctură.
àgora *s.f.* agora.
agorafobía *s.f.* agorafobie.
agoràio *s.m.* 1. acăriţă, acarniţă, cutiuţă de ace. 2. *(înv.)* fabricant/vînzător de ace.
agostaménto *s.m.* formarea cercului anual al lemnului copacilor.
agostàna *s.f.* struguri care se coc în august.
agostàno *adj.* propriu lunii august, de august; *fieno ~* fîn din a doua recoltă.
agostàro *s.m. (ist.)* monedă de aur (sub domnia lui Frederic al II-lea, în Sicilia).
agostiniàno I. *adj., s.m.* augustin *(călugăr)*. II. *(la pl.)* mănăstire, biserică a ordinului Sf. Augustin.
agostíno *adj.* născut în august; *uva ~-a* struguri de august.
agósto[1] *s.m.* (luna) august.
agósto[2] *adj. (înv.)* august, imperial.
agotíle *s.m. (ornit.)* păpăludă *(Caprimulgus europaeus)*.
agra *s.f.* zer acidulat cu care se face urda.
ágrafe *s.f.* agrafă, clamă.
agrafía *s.f.* agrafie.
agrammatísmo *s.m.* agramatism.
agraménte *adv.* 1. acru. 2. cu zel, cu hărnicie.
agrària *s.f.* agrotehnică; agronomie.
agràrio I. *adj.* agrar, agricol. II. *s.m.* moşier.
agràvico *adj. (astron.)* nesupus forţei gravitaţiei.
agrèsta *s.f.* aguridă.
agrèste *adj.* 1. rustic, ţărănesc, agrest. *SIN. campestre.* 2. *(rar, lit.)* sălbatic, grosolan, necioplit.
agrèsto I. *s.m.* 1. aguridă. 2. vin (fabricat din aguridă). II. *adj. (înv.)* rustic.
agrestézza *s.f. (înv.)* 1. acrime. 2. rusticitate.
agrestúme I. *adj.* acrişor. II. *s.m.* gust acrişor.
agrétto *s.m. (bot.)* creson *(Lepidium salivum)*.
agrézza *s.f.* 1. gust acru. 2. asprime. 3. *(med.)* hiperaciditate.
agrícola *s.m. (înv., lit.)* agricultor, ţăran.
agrícolo *adj.* agricol. *SIN. agrario.*
agricoltóre *s.m.* agricultor. *SIN. contadino rurale.*
agricoltúra *s.f.* 1. agricultură. 2. *(rar)* agrotehnică.
agricultúra *s.f. (înv.) v.* agricoltura.
agrifòglio *s.m. (bot.)* pomişor-ghimpos *(Ilex aquifolium)*. *SIN. allore spinoso.*
agrigentíno *adj., s.m.* (locuitor) din Agrigento.
agrígno *adj.* acrişor.
agrimensóre *s.m.* agrimensor.
agrimensúra *s.f.* agrimensură.
agriòtta *s.f.* vişină. *SIN. visciola.*
agriòtto *s.m.* vişin. *SIN. visciolo.*
àgro[1] *s.m.* şes, cîmp, cîmpie (împrejurul unui oraş); *l' ~ romano* cîmpia din vecinătatea Romei.
àgro[2] I. *adj.* 1. acru. 2. sever, aspru. 3. înţepător, muşcător. 4. ascuţit, strident. II. *s.m.* 1. gust acru; *salsa all' ~* sos acrit cu lămîie; *questo vino tende all' ~* vinul acesta începe să se acrească. 2. zeamă de lămîie. 3. supărare. 4. amărăciune, tristeţe.
agrobiología *s.f.* agrobiologie.
agrocòtto *s.m.* suc concentrat de citrice.
agrodólce I. *adj.* 1. dulce-acrişor. 2. *(fig.)* binevoitor (în aparenţă). II. *s.m.* sos dulce-acrişor.
agrología *s.f.* agrologie.
agronomía *s.f.* agronomie.
agronómico *adj.* agronomic.
agrònomo *s.m.* agronom.
agróre *s.m.* 1. *(lit.)* gust acru, acreală. 2. *(fig.)* asprime.
agròstide *s.f. (bot.)* 1. gen de graminee, plante furajere. 2. iarba-cîmpului *(Agrostis alba)*.
agrumàrio *adj.* citric.
agrúme *s.m. (înv.)* 1. gust acru, acreală. 2. citrice (plante, fructe).
agruméto *s.m.* teren plantat cu plante citrice.
agúcchia *s.f. (rar)* 1. andrea. 2. ac.
aguecchiàre *vi. (e)* 1. a coase (de mîntuială). 2. a împleti a tricota.
agúglia[1] *s.f. (înv.)* 1. acvilă. 2. steag roman.
agúglia[2] *s.f.* 1. *(înv.)* ac. 2. ac magnetic. 3. ac indicator (la un aparat). 4. *(rar, arhit.)* turlă (ascuţită). 5. obelisc. 6. *(iht.)* specie de ac-de-mare *(Syngnathus acus)*.
aguglióne *s.m.* 1. imbold. 2. ac (de albină). 3. trompă de insecte. 4. ghimpe.
aguglióttо *s.m. (mar.)* ţiţîna timonei.
agúto I. *s.m.* cui lung şi ascuţit. II. *adj. (înv.)* ascuţit.
aguzzaménto *s.m.* şi *f.* ascuţire.
aguzzàre I. *vt.* a ascuţi; *~ un bastone* a ascuţi un băţ; *~ l'appetito* a stîrni foamea; *~ le ciglia, gli occhi, lo sguardo* a-şi ascuţi privirea; *~ le orecchie* a-şi ascuţi urechile; *~ l'ingegno, la mente* a-şi ascuţi mintea; *(prov.) il bisogno aguzza l'ingegno* nevoia te-nvaţă. *SIN. acuire.* II. *vi.* 1. a se ascuţi. 2. a se sforţa.
aguzzàta *s.f.* ascuţire superficială/rapidă.
aguzzatúra *s.f.* 1. vîrf. 2. ascuţire.
aguzzíno *s.m.* 1. temnicer. 2. *(ist.)* paznic al sclavilor vîslaşi de pe corăbii. 3. agent de poliţie. 4. *(fig.)* zbir.
agúzzo *adj.* 1. ascuţit; *naso ~* nas ascuţit. *SIN. acuto, acuminato, appuntito.* 2. pătrunzător, intens; *sguardo ~* privire pătrunzătoare.
ah! *interj. (exprimă mirare, indignare) ah!; (repetat redă un rîs sarcastic)* ha, ha!
ahi! *interj. (exprimă regret, durere)* vai!
ahimè! *interj.* vai de mine!, aoleu!
ahó *interj. (exprimă invitaţie)* hei!
àl[1] *prep. art. v.* a[2] **(I, 11)**.
al[2] *(în expr.) né ~ né bai* nimic.
àia[1] *s.f.* 1. arie, bătătură; *menare il can per l' ~* a duce cu vorba, a tergiversa; *pagare sull' ~* a plăti imediat; *(înv.) mettere in ~* a se expune, a risca. 2. *(înv.)* brazdă; răzor. 3. *(înv.)* suprafaţă.
àia[2] *s.f. v.* a i o.
aiàta *s.f.* 1. grîul pe o arie. 2. baterea grîului (pe arie).
aiàto *adv. (înv., în expr.) andare ~* a hoinări; *stare ~* a sta cu mîinile în sîn, a nu face nimic.

aidúco, -úchi, *s.m. (ist.)* **1.** infanterist ungur. **2.** haiduc.
aierîno *s.m. (dial., poetic)* spiriduș.
aigrette *s.f. (înv.)* pene de egretă; egretă.
ailànto *s.m. (bot.)* cenușar *(Ailanthus glandulosa)*.
àio *s.m.* preceptor, pedagog.
aiòlo *s.m. v.* a i u o l o.
aire *s.m.* **1.** impuls, avînt; *(în expr.) dare l' ~* a da impuls; *prendere l' ~* a lua avînt; *prendere un brutto ~* a lua o întorsătură proastă. **2.** direcție, orientare.
airóne *s.m. (ornit.)* bîtlan *(Ardea cinerea)*; *~ bianco, ~ maggiore* bîtlan alb, egretă mare, stîrc alb mare *(Herodias alba)*. *SIN. sgarza.*
aita *s.f. (poetic)* ajutor.
aitànte *adj. (lit.)* **1.** voinic, robust. **2.** viteaz.
aitàre *vt. (poetic)* a ajuta.
àiuga *s.f. (bot.)* vineriță *(Ajuga reptans)*.
aiuóla *s.f.* răzor, brazdă.
aiuòlo *s.m.* plasă, rețea de prins păsări; *(glumeț) tirar l' ~* **a)** a-i băga cuiva mîna în buzunar; **b)** a trage profit; **c)** *(fam., tosc.)* a muri.
aiutànte I. *adj.* **1.** ajutător, care ajută. **2.** *(înv.)* robust, voinic, viteaz. **II.** *s.m.* **1.** adjutant; ajutor. **2.** asistent. **3.** *(mil.)* aghiotant.
aiutàre I. *vt.* **1.** a ajuta. **2.** *(înv., cu prep. di, da)* a apăra, a salva, a libera de. **II.** *vr.* **1.** a se apăra; *(prov.) chi s'aiuta, Dio l'aiuta* pe cel ce se ajută singur îl ajută și Dumnezeu. **2.** a se strădui, a se sili. **3.** a da ajutor, a-fi de folos; a facilita.
aiutàto *s.m.* **1.** *(înv.)* ajutor. **2.** asistent.
aiúto *s.m.* **1.** ajutor; *gridare ~* a striga, a chema în ajutor; *~ di costa* primă, gratificație. *SIN. assistenza.* **2.** asistent. **3.** *(mil.)* trupe de ajutor. **4.** mijloace, procedee auxiliare.
aizzaménto *s.m.* **1.** aținare, instigație. **2.** provocare.
aizzàre I. *vt.* **1.** a aținа, a întărîta, a asmuți. **2.** a provoca. **II.** *vr.* **1.** a se aținа reciproc. **2.** *(rar)* a se înfuria.
aizzatóre, -trice *s.m.* și *f.* instigator.
al *prep. art. v.* a².
àla, àli, *s.f.* **1.** aripă (la păsări, la avioane); *~ di polmone* lob al plămînului; *sciupare un' ~ di polmone* a-și scuipa plămînii vorbind mult; *(la pl. ali* sau *ale)* aripi (la mori de vînt); *spiegare le ali* a-și desface aripile; *apertura d'ali* anvergura aripilor. **2.** *(fig.)* zbor; *batter l'ali* a zbura; *(fig.) tarpare le ali* a opri, a frîna elanul cuiva; a reteza aripile; *abbassar le ali* a renunța la orgoliu; *star sulle ali* a fi pe punctul de a pleca; *sotto le ali* sub protecția; *mettere ali* a alerga cu mare repeziciune; *l'uccello mette le ali* pasărea începe să zboare, îi cresc aripile. **3.** aripioară (la pește). **4.** latură, aripă, parte laterală; *far ~* a face loc de trecere cuiva, între două șiruri laterale. **5.** *(mil.)* aripă, flanc. **6.** *(pol.)* extremă; aripă; *~ destra* extremă dreaptă; *~ sinistra* extremă stîngă. **7.** bor; *l' ~ del cappello* borul pălăriei.
alabàrda *s.f. (ist.)* halebardă.
alabardàta *s.f.* (lovitură de) halebardă.
alabardière *s.m.* halebardier.
alabastràio, -ài, *s.m.* lucrător, vînzător de alabastru.
alabastríno *adj.* de alabastru; de culoarea alabastrului.
alabàstro *s.m.* **1.** alabastru. **2.** *(înv.)* vas care conține un cosmetic. **3.** *(mai ales la pl.)* obiecte din alabastru.
allacciàra *s.f.* plasă de pescuit.
àlacre, alàcre *adj.* **1.** iute, sprinten. **2.** săritor, inimos. *SIN. solerte, sollecito.*
alacreménte *adv.* prompt.
alacrità *s.f.* **1.** rapiditate, sprinteneală. *SIN. solerzia, sollecitudine.* **2.** vioiciune, promptitudine. **3.** *(înv.)* bucurie, exaltare.
alaése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Ala dei Sardi.
alàggio *s.m. (mar.)* halaj; *strada d' ~* drum de halaj.
alalà *interj.* **I.** *(lit.)* ura! victorie! **II.** *s.m.* strigăt de luptă.
alamànna *s.f.* varietate de strugure tămîios.
alamàro *s.m.* găitan, brandenburg.
alambícco *s.m. v.* l a m b i c c o.
alàno *s.m.* **1.** ogar. **2.** dulău de rasă.
alàre¹ *s.m. (mai ales la pl.)* pirostrii.
alàre² *vt.* **1.** *(mar.)* a trage la edec. **2.** a trage cu forță o funie.
alàre³ *adj. (rar)* de aripă, al aripii; *osso ~* os sfenoid; *muscoli ~-i* mușchi dilatatori ai nasului.
alasceàno *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Alasca.
alàta *s.f.* (lovitură de) aripă.
alàto I. *adj.* **1.** cu aripi, înaripat; zburător. **2.** *(fig.)* înaripat, inspirat. **3.** *(rar)* trecător, fugar. **II.** *s.m.* ființă înaripată/cu aripi.
alàuda *s.f. (poetic)* ciocîrlie.
alatríno *adj., s.m.* (locuitor) din Alatri.
àlba *s.f.* **1.** aurora, zori; *sul far dell' ~* în zori; *(glumeț) ~ dei tafani* amiază. **2.** început; *~ della civiltà* începutul civilizației. **3.** *(ist. lit.)* compoziție poetică în literatura provensală. **4.** *(rar)* haină preoțească albă.
albagía *s.f.* **1.** vînt din zorii zilei. **2.** orgoliu; trufie, înfumurare. **3.** *(înv.)* vedenie, nălucire.
albàglo *s.m. (înv.)* postav gros, aba.
albaglóso *adj.* trufaș, vanitos.
albàna *s.f.* **1.** varietate de strugure (alb și dulce). **2.** varietate de vin.
albanèlla *s.f. (ornit.)* uliu; *~ reale* uliu-vînăt *(Circus cyaneus)*; *~ col collare* uliu-roșcat, uliu-castaniu *(Circus rufus)*.
albanése I. *adj.* albanez. **II.** *s.m.* **1.** albanez. **2.** *(ist.)* (soldat) mercenar. **3.** *(înv.)* străin; *far l' ~* a face pe prostul.
albàno I. *adj., s.m.* (locuitor) din Albano. **II.** *s.m.* viță de vie de Albano *(orășel de lîngă Roma)*.
albardèola *s.f. (ornit.)* lopătar *(Platalea leucordia)*.
albarèllo *s.m.* **1.** vas de ceramică. **2.** *(bot.)* plop-alb *(Populus alba)*.
albària *adj. (în expr.) opera ~* tencuială fină (din praf de marmură și var).
àlbaro *s.m. (bot.)* plop-alb *(Populus alba)*.
albàsia *s.f. (lit.)* mare liniștită.
albàsio *s.m.* cărămidă fărîmicioasă.
albaspína *s.f. (bot.)* păducel *(Cratagus monogyna)*.
albastrèllo *s.m. (ornit.)* rîndunică-de-mare *(Totanus stagnatilis)*; fluierar-de-lac *(Tringa stagnatilis)*.
albàtico, -àtici, *s.m.* varietate de struguri albi.
àlbatra *s.f.* fruct de pomișor.
àlbatro¹ *s.m. (bot.)* pomișor *(Diomcda exulans)*.
àlbatro² *s.m. (ornit.)* albatros.
albèdine *s.f.* **1.** *(lit.)* culoare alburie, albeață. **2.** partea albă a citricelor. **3.** albedo.
albèdo *s.m.* albedo.
albeggiaménto *s.m.* revărsatul zorilor.
albeggiàre *vi. (e)* **1.** a se crăpa de ziuă. **2.** *(fig.)* a se ivi, a apărea, a începe. **3.** a bate în alb; a străluci.
alberàggio *s.m.* taxă plătită la încărcarea și descărcarea mărfurilor în port.
alberànte *s.m.* marinar de veghe (la catargul mare).
alberàre *vt.* **1.** a planta (arbori). **2.** a arbora (un

steag). **3.** *(mar.)* a pune, a instala catargele (la o corabie).

alberàta *s.f.* **1.** şir de arbori. **2.** şosea, stradă mărginită de arbori. **3.** viţă de vie sprijinită de arbori. **4.** catargele unei nave, arboradă.

alberàto *part. tr.* de la alberare.

alberatúra *s.f.* **1.** *(rar)* plantaţie de pomi fructiferi. **2.** *(mar)* arboradă. **3.** lemnărie de catarge.

alberèlla *s.f. (bot.)* plop-tremurător sau plop-de-munte *(Populus tremula)*.

alberèllo *s.m. (dim.)* copăcel.

alberèllo[2] *s.m.* borcănel, vas (de pămînt)

alberése *s.m.* varietate de calcar cristalin.

alberéta *s.f.* **1.** loc sădit de arbori. **2.** pădurice de plopi.

alberéto *s.m. (rar) v.* albereta.

albergànte *s.m.* **1.** gazdă. **2.** hangiu. **3.** *(rar)* locatar.

albergàre I. *vt.* **1.** a găzdui. *SIN. ospitare.* **2.** *(fig.)* a nutri (un sentiment). II. *vi. (a)* a locui.

albergatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** hotelier. **2.** gazdă.

albergheria *s.f.* **1.** *(înv.)* han; hotel. **2.** *(ist.)* drept de a fi găzduit (acordat pelerinilor, săracilor). **3.** obligaţia oraşelor de a găzdui gratuit pe rege şi pe funcţionarii publici.

alberghièro *adj.* hotelier; *industria ~-a* industrie hotelieră.

albergo, -èrghi, *s.m.* **1.** hotel; han; *~ diurno* hotel de zi; *dormire all' ~ della stella, della luna* a dormi sub cerul liber; *dare ~* a găzdui; *scendere all' ~* a trage la hotel. **2.** culcuş; adăpost (de animale) *(despre păsărele) andare all' ~* a se culca. **3.** azil, refugiu. **4.** *(rar, lit.)* casă.

àlbero[1] *s.m.* **1.** arbore, copac; *~ da frutta* pom fructifer; *~ della vita* tuia *(Tuia occidentalis)*; *~ del burro* specie de arbore tropical *(Persea gratissima)*; *~ di Giuda v.* siliquastro; *(prov.) al primo colpo non cade l' ~* orice lucru cere osteneală şi timp; *dal frutto si conosce l' ~* omul se cunoaşte după fapte; *ad ~ caduto, dagli, dagli* pe cel căzut toţi îl lovesc. **2.** catarg.; *~ di maestra* catarg(ul) mare. **3.** *(anat.)* formaţie anatomică cu ramificaţii; *~ respiratorio* complexul de ramificaţii al traheii şi al bronhiilor. **4.** *~ genealogico* arbore genealogic. **5.** *(mec.)* organ de maşină, arbore. **6.** *(chim.)* totalitatea compuselor; *~ dell'acetilene* compuşii acetilenei.

àlbero[2] *s.m. (dial.)* plop.

albicàre *vi.* **1.** *(e)* a se albi, a bate în alb. **2.** *(a; lit.)*; a sclipi, a străluci.

albicàto I. *part. tr.* de la albicare. II. *adj.* **1.** albicios. **2.** strălucitor. **3.** *(despre frunze)* cu pete albe.

albicócca *s.f.* caisă.

albicocchéto *s.m.* plantaţie de caise.

albicócco *s.m.* cais *(Prunus armeniaca)*.

albigése I. *adj., s.m.* **1.** (locuitor) din Alpi. **2.** *(ist.)* albigenz, catar. II. *s.m.* specie de oi (din Pirinei).

albinàggio *s.m. (jur.)* drept (al statului) de a moşteni averea unui străin.

albinismo *s.m.* **1.** albinism. **2.** *(bot.)* cloroză.

albíno I. *adj.* albicios. II. *s.m.* albinos.

àlbio *s.m. (înv.)* albie.

albiónico *adj. (dispr.)* englez.

albíte *s.f. (miner.)* albit.

àlbo[1] *adj. (poetic)* alb; *vino ~* vin tulbure.

àlbo[2] *s.m.* **1.** avizier, afişier public. **2.** tablou, registru (cuprinzînd numele membrilor unei Academii, ai unei societăţi, ai unei bresle); *~ d'onore* panou de onoare; *l' ~ d'oro* cartea de aur; *~ dei vincitori, dei premiati* palmares, listă a învingătorilor, a premianţilor. **3.** carte ilustrată (pentru copii). **4.** album; *~ di famiglia* album de familie.

albogàtto *s.m. (lit.)* plop alb.

albóre *s.m.* **1.** zori de zi. **2.** lumină alburie. **3.** *(poetic)* albeaţă. **4.** *(mai ales la pl.)* începuturi.

alborélla *s.f. (iht.)* albişoară, obleţ *(Alburnus lucidus)*. *SIN. avola.*

albúgine *s.f.* **1.** *(med.)* albeaţă. *SIN. leucoma.* **2.** *(anat.)* cornee. **3.** *(bot.)* mucegai (pe frunze).

albugíneo *adj.* albicios.

àlbula I. *s.f.* cataractă (la cîini). II. *adj. (în expr.) acque ~-e* ape sulfuroase, albicioase.

àlbum[1] *àlbi s.m.* album (de fotografii etc.).

albúme *s.m.* **1.** albuş (de ou). *SIN. biancore.* **2.** *(bot.)* albumen.

albumína *s.f. (chim.)* albumină.

albuminòide I. *s.m. (chim.; mai ales la pl.)* proteină. II. *adj.* albuminoide.

albuminùria *s.f. (med.)* albuminurie.

albúrno *s.m. (bot.)* alburn.

àlcade *s.m. v.* alcalde.

alcàico[1] *-àici, adj, (lit., metr.)* alcaic.

alcàlde *s.m.* alcade, primar (în Spania).

àlcali *s.m. invar. (chim.)* **1.** bază. **2.** hidroxidul unui metal alcalin. **3.** *(rar)* sare de sodiu sau potasiu.

alcalimetría *s.f.* alcalimetrie.

alcalímetro *s.m.* alcalimetru.

alcalinità *s.f.* alcalinitate.

alcalinizzare *vt.* a alcaliniza.

alcalíno *adj. (chim.)* alcalin.

alcalòide *s.m. (chim.)* alcaloid.

alcalèsi *s.f. (med.)* alcaleză.

alcamése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Alcamo.

àlce *s.m. (zool.)* elan *(Alces palmatus)*.

alcèa *s.f. (înv., bot.)* **1.** cînepă-sălbatică. **2.** nalbă cu flori roşii sau albe *(Malva silvestris)*. **3.** nalbă cu flori trandafirii-albe *(Althae officinalis)*.

alcèdine *s.f. (ornit.)* pescăruş *(Alcea Simpla)*.

alchechèngi *s.m. (bot.)* păpălău *(Physalis alkekengi)*.

alchène *s.m.* alchenă.

alchèrmes *s.m. invar.* **1.** lichior (de culoare roşie). **2.** cîrmîz.

alchimía *s.f.* **1.** alchimie. **2.** înşelăciune; fals.

alchimiàre *vt.* **1.** a practica alchimia. **2.** a falsifica. **3.** a unelti.

alchimístico *adj.* **1.** propriu alchimiei/alchimiştilor. **2.** *(fig.)* întortocheat, sofisticat, misterios.

alchimísta, -isti, *s.m.* alchimist.

alchimizzàre I. *vt.* a falsifica, a altera. II. *vi.* a practica alchimia.

alcióne *s.m. (poetic)* pescăruş.

alciònio I. *adj.* al pescăruşului; *giorni ~ -i* zile de iarnă/după solstiţiul de iarnă. II. *s.m.* substanţă (din care se credea că pescăruşii îşi fac cuibul).

àlcole *s.m. (rar)* alcool.

alcolemía *s.f.* procent de alcool prezent în sînge.

àlcool *s.m. invar.* alcool, spirt; *~ etilico* alcool etilic; *~ denaturato* spirt denaturat.

alcoolàto *s.m.* alcoolat.

alcoolicità *s.f.* gradul alcoolic al unui lichid.

alcoólico I. *adj.* alcoolic. II. *s.m.* băutură alcoolică.

alcoolimetría *s.f.* alcoolmetrie.

alcoolimétro *s.m.* alcoolmetru.

alcoolísmo *s.m.* alcoolism.

alcoolísta *s.m.* alcoolic, beţiv.

alcoolizzàre I. *vt.* a alcooliza. II. *vr.* a se alcooliza, a deveni alcoolic.

alcoolizzàto I. *adj.* alcoolizat. II. *s.m.* alcoolic, beţiv.

alcorànо *s.m.* **1.** coran. **2.** *(arhit.)* minaret.

alcòva *s.f.* **1.** alcov; iatac. **2.** dormitor.

alcunchè *pron.* **1.** ceva. **2.** nimic.

alcùn(o) **I.** *adj. ndef.* **1.** *(la pl., în prop. negative)* unii cîţiva; ~ *-i anni fa* acum cîţiva ani. **2.** vreun; *vi è forse ~ dubbio?* e oare vreo îndoială? **3.** nici un; *non ha ~ amico* nu are nici un prieten. **II.** *pron. ndef.* **1.** *(la pl.)* unii; *secondo ~ -i* după părerea unora. **2.** cineva, vreunul; *se ~ osasse* dacă cineva ar îndrăzni. **3.** nimeni, nici unul; *non c'è stato ~ che abbia parlato* n-a fost nici unul care să vorbească.

aldàce *adj. (înv.) v.* audace.

aldèide *s.f. (chim.)* aldehidă.

aldilà *s.m.* lumea de dincolo; *non credere all' ~* a nu crede în lumea cealaltă.

aldino *adj. (tipogr.)* aldin.

aldina *s.f.* ediţie (tipărită în tipografia lui Aldo Manuzio).

àldio *s.m. (ist.)* ţăran liber (sub longobarzi).

àlea *s.f.* **1.** risc, hazard, întîmplare; *correr l'~* a înfrunta un risc, a risca. **2.** risc, factori de risc, incertitudine.

aleàtico, -àtici, *s.m.* **1.** varietate de struguri negri. **2.** vin roşu şi dulce.

aleatòrio, -òri, *adj.* aleatoriu.

aléce *s.m. (înv.)* scrumbie.

aleggiàre *vi. (a)* **1.** a da uşor din aripi. **2.** *(fig.)* a pluti în jur.

alemànna *s.f. (muz.)* alemană.

aléna *s.f.* **1.** *(înv.)* suflu, respiraţie. **2.** *(poetic)* adiere.

alenàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a respira. **2.** a gîfîi.

alepino *adj., s.m.* (locuitor) din Alep.

alére *vt. (defectiv, înv.)* a alimenta.

alerióne *s.m. (herald.)* acvilă cu aripile lăsate în jos.

aleróne *s.m. v.* alettone.

alesàggio *s.m. (mec.)* alezaj; alezare.

alesàre *vt. (mec.)* a aleza.

alesatóio *s.m. (mec.)* alezor; maşină de alezat.

alesatrice *s.f. (mec.)* maşină de alezat.

alessandrino **I.** *adj.* **1.** alexandrin, propriu culturii alexandrine. *SIN. ellenistico.* **2.** rafinat, preţios. **3.** decadent. **4.** din Alexandria. **II.** *s.m. (lit.)* vers alexandrin.

alessandrinismo *s.m.* alexandrinism.

alessía *s.f. (med.)* alezie.

alessifàrmaco *s.m. (lit.)* antidot împotriva veninului de şarpe.

alétta *s.f.* **1.** *(dim.)* aripioară. **2.** înotătoare (la peşti) **3.** penele de la îndoitura aripei. **4.** *(av.)* eleron.

alettàre *vt. (tehn.)* a prevedea cu palete.

alettóne *s.m. (av.)* eleron.

àlfa *s.f.* **1.** alfa. **2.** *(fig.)* început. **3.** steaua principală din fiecare constelaţie. **4.** *(bot.)* plantă graminee *(Stipa tenacissima).*

alfabèta *s.m.* ştiutor de carte.

alfabetàre *vt.* a pune în ordine alfabetică.

alfabetàrio *s.m.* alfabetar.

alfabetière *s.m.* alfabetar.

alfabetísmo *s.m. (rar)* ştiinţă de carte.

alfabètico, -ètici, *adj.* alfabetic; *ordine ~* ordine alfabetică.

alfabéto *s.m.* alfabet; *perder l' ~* a-şi pierde capul, a se zăpăci.

alfàna *s.f.* **1.** cal arab. **2.** animal de călărire. **3.** *(glumeţ)* mîrţoagă. **4.** *(fig.)* femeie înaltă/lungană.

alfanétta *s.f. (ornit.)* specie de şoim *(Falco punicus).*

alfiére *s.m.* **1.** *(mil.)* stegar. **2.** nebun (la jocul de şah). **3.** *(fig.)* promotor. **4.** *(sport)* căpitanul echipei.

alfine *adv.* la urmă, la sfîrşit.

àlga, àlghe, *s.f. (bot.)* algă; *~ di fiume* mătriţă *(Zannichellia palustris); ~ dei vetrai* iarbă-de-mare *(Zostera marina).*

àlgebra *s.f.* **1.** algebră. **2.** *(fam.)* lucru complicat.

algèbrico, *-èbrici, adj.* algebric.

algebrista, *-isti, s.m.* şi *f.* specialist în algebră.

algènte *adj. (poetic)* rece, glacial; îngheţat.

algerino *adj., s.m.* (locuitor) din Alger.

àlgido *adj.* **1.** *(poetic)* glacial; rece. **2.** *(med.)* algid.

algología *s.f.* algologie.

algòlogo *s.m.* specialist în algologie.

algonchiano *s.m.* algonchian.

algoritmico *adj.* algoritmic.

algóre *s.m. (poetic)* frig (mare), ger.

algoritmo *s.m. (mat.)* algoritm.

algóso *adj.* plin/acoperit de alge.

àlia *s.f. (mai ales la pl.)* aripă.

aliànte *s.m.* planor.

aliàre *vi. (a; rar)* **1.** a pluti, a plana, a zbura. **2.** a se roti, a se învîrti, a da ocol.

àlibi *s.m. invar.* **1.** *(jur).* alibi. **2.** *(fig.)* justificare.

alice *s.f.* scrumbie.

alidàda *s.f.* alidadă.

alidíre *vt. (înv.)* a (se) usca.

àlido **I.** *adj.* **1.** arid, uscat. **2.** slab, descărnat; *carne ~-a* carne uscată. **II.** *s.m.* secetă.

alidóro *s.m. (tosc.)* uscăciune; secetă.

alienàbile *adj.* alienabil.

alienabilità *s.f.* alienabilitate.

alienaménto *s.m.* alienare, înstrăinare.

alienàre **I.** *vt.* **1.** a înstrăina, a îndepărta; a aliena. **2.** a vinde. **II.** *vr.* **1.** a înstrăina, a se îndepărta. **2.** a-şi face duşmani. **3.** *(înv.)* a-şi pierde mintea, a înnebuni.

alienàto **I.** *adj.* **1.** vîndut. **2.** înstrăinat; *~ di mente* nebun. **3.** *(rar)* în extaz. **II.** *s.m.* nebun.

alienazióne *s.f.* **1.** înstrăinare, alienare. **2.** aversiune; îndepărtare; *~ mentale* alienare mintală.

alienísta, *-isti, s.m.* psihiatru.

alienità *s.f.* diversitate, caracter eterogen.

allèno *adj.* **1.** care aparţine altuia; străin. **2.** potrivnic, contrar; *non ~* înclinat, dispus la.

alièutica *s.f. (lit.)* pescuit.

alifàtico *adj.* alifatic.

àliga *s.f. (rar)* algă.

alígero *adj.* **1.** *(poetic)* înaripat, cu aripi. **2.** rapid, iute.

alighièro *s.m. (mar.)* **1.** cange (cu două cîrlige). **2.** marinarul care manevrează cangea.

aligústa *s.f. (înv.)* langustă.

alimentàre[1] **I.** *vt.* **1.** a hrăni. **2.** *(fig.)* a întreţine; *~ un sentimento* a întreţine un sentiment. **3.** a alimenta cu combustibil. **II.** *vr.* a se hrăni.

alimentàre[2]**,** *-àri* **I.** *adj.* alimentar, comestibil; hrănitor; *generi ~-i* (magazin de) alimente; *assègno ~* pensie alimentară. **II.** *s.m.pl.* produse alimentare.

alimentàrio, *-àri, adj.* alimentar; *(anat.) condotto ~* tub digestiv.

alimentarísta *s.m.* **1.** băcan. **2.** lucrător în industria alimentară. **3.** specialist în industria alimentaţiei. **4.** medic dietetician.

alimentatóre *s.m.* **1.** *(tehn.)* alimentator. **2.** fochist. **3.** dispozitiv care alimentează.

alimentazióne *s.f.* **1.** alimentaţie; hrană; hrănire. **2.** alimentare.

alimentízio *adj.* alimentar.

alimento *s.m.* **1.** aliment; hrană. **2.** *(la pl.; jur.)* întreţinere, sumă necesară întreţinerii zilnice. **3.** *(mec.)* combustibil. *SIN. cibo, nutrimento, vivanda, vitto.*

alimònia *s.f. (jur.)* pensie alimentară.

alínea *s.m. (înv.)* **1.** alineat; început de paragraf. **2.** capul rîndului.

allósso *s.m.* arşice.
alípedo I. *adj. (poetic)* cu aripi la picioare. II. *s.m. (lit.)* cal foarte iute.
alíquota *adj., s.f.* 1. cotă, parte, cotă-parte, procent. 2. *(mil.)* formaţie, detaşament.
aliscàfo *s.m. (mar.)* rachetă *SIN. idroplano.*
alíseo *adj., s.m.* alizeu *(vînt).*
alísma *s.f. (înv., bot.)* limbariţă *(Alisma plantago).*
alísso *s.m. (înv., bot.)* albiţă.
alitàre *vi. (a)* 1. a respira uşor. 2. *(fig.)* a-şi ţine respiraţia; a tăcea. 3. a adia.
àlito *s.m.* 1. suflare, suflu, respiraţie; *raccoglier l' ~* a-şi reveni; *fatto con l' ~* lucrat cu finеţe. 2. adiere.
alitòsi *s.f. (med.)* mirosul neplăcut al respiraţiei.
alívolo *adj.* 1. cu aripi. 2. *(lit., poetic)* zburător. 3. *(fig.)* rapid.
alizarína *s.f. (chim.)* alizarină.
àlla *prep. art. v.* a^3.
àlla[2] *s.f.* unitate de lungime, cot.
allacciaménto *s.m.* 1. legare, înnodare. 2. branşament, racord.
allacciàre I. *vt.* 1. a lega, a încheia, a strînge; *~ le scarpe* a se încheia la pantofi, a lega şireturile de la pantofi; *~ la cintura* a-şi strînge cureaua, a se încheia la cordon; *~ il cappotto* a se încheia la palton; *~ le vene/le artere* a lega venele, arterele; *~ le viti* a lega viţa de vie/via; *~ le acque* a reuni mai multe izvoare într-unul singur. 2. *(tehn.)* a face un branşament. 3. *(fig.)* a lega prietenie cu cineva; a face cunoştinţă cu cineva; a stabili relaţii cu cineva; *~ un'amicizia* a se împrieteni; *~ contatti/relazioni* a stabili contacte/relaţii. 4. *(fig., lit.)* a seduce, a amăgi. II. *vr.* a se încinge, a-şi pune cordon.
allacciatùra *s.f.* 1. legare. 2. încheutoare (şiret, şnur, bentiţă, gaică etc.). 3. *(rar)* centură, bandaj herniar.
allagaménto *s.m.* inundaţie, revărsare.
allagàre I. *vt.* 1. a inunda. 2. *(fig.)* a umple, a invada; *la città è allagata di turisti* oraşul este plin de turişti. II. *vi. (e), vr.* a se revărsa, a se acoperi de apă.
allagatìccio *adj.* (uşor) inundabil.
allamàre I. *vi. (e; înv., despre un teren)* a deveni mlăştinos. II. *vr. (despre un teren)* a aluneca, a se surpa.
allampanàre *vi. (e; înv.)* a slăbi, a se jigări; a fi înfometat.
allampanàto *adj.* înalt şi slab, costeliv.
allappàre *vt.* a strepezi.
allardàre *vt.* a împăna (cu slănină).
allargaménto *s.m.* 1. lărgire, întindere; mărire; extindere. 2. indulgenţă.
allargàre I. *vt.* 1. a lărgi; a mări; *~ la mano* a) a întinde mîna; b) *(fig.)* a fi darnic; *~ il freno* a) a slăbi frîul; b) *(fig.)* a da mai multă libertate; *~ il cuore* a-şi uşura inima. 2. a extinde. 3. *(fig.)* a îndulci, a îmblînzi, a atenua; *~ le leggi* a îmblînzi legile. 4. *(muz.)* a cînta lent. 5. *(înv.)* a răspîndi, a divulga. II. *vr.* 1. a se lărgi. a se întinde; *~ -si in mare* a porni în larg; *~ -si nelle spese* a cheltui prea mult; *~ -si con uno* a se destăinui cuiva. 2. a se muta într-o locuinţă mai mare, a se extinde. III. *vr., vi.* (a) 1. a se lărgi. 2. *(rar)* a se însenina. 3. *(lit.)* a ieşi în larg.
allargàta *s.f.* lărgire; *dare un' ~* a lărgi puţin.
alargatóio, -tói, *s.m. (mec.)* instrument de lărgit.
allargatrìce *s.f.* aparat de întins ţesăturile.
allargatùra *s.f.* lărgire; lărgitură.
allarmànte *adj.* alarmant.
allarmàre I. *vt.* a alarma; a nelinişti. II. *vr.* a se speria, a se agita.
allàrme *s.m.* 1. alarmă; *dare, suonare l' ~* a da/a suna alarma; *suonare il cessato ~* a anunţa încetarea alarmei. 2. *(fig)* teamă, nelinişte; *essere/stare in ~ per la salute di uno* a fi neliniştit de starea sănătăţii cuiva.
allarmìsmo *s.m.* alarmism.
allarmìsta,, -ísti, *s.m.* alarmist.
allarmìstico, -ci, *adj.* alarmist.
allascàre *vt. (mar.)* a slăbi o frînghie.
allàto *adv.* 1. alături, lîngă. 2. *(înv.)* în comparaţie.
allattaménto *s.m.* alăptare.
allattàre I. *vt.* a alăpta; a hrăni. II. *vi. (e)* a suge. *SIN. poppare.*
allattatrìce *s.f. (rar)* doică.
allattatùra *s.f.* alăptat.
àlle *prep. art. v.* a^3.
alleànza *s.f.* 1. alianţă. 2. unire; *~ parlamentare* alianţă parlamentară. *SIN. lega.*
alleàre *vt., vr.* a (se) alia, a (se) uni.
alleàto *adj., s.m.* aliat.
allefiàre I. *vt.* 1. a creşte (animale). 2. a cultiva (plante). II. *vi. (e)* a se prinde, a încolţi.
allegagióne *s.f.* 1. *(despre plante)* legare, rodire. 2. *(jur.)* alegaţiune.
allegaménto *s.m.* 1. strepezire a dinţilor. 2. *(despre plante)* legare.
allegàre[1] I. *vt. (jur.)* 1. a alega, a cita, a aduce (probe, mărturii). 2. a anexa. II. *vi. (a)* a dovedi, a argumenta. III. *vr.* a se declara.
allegàre[2] I. *vi. (e)* 1. *(bot.)* a lega, a prinde roď. 2. a se alia, a se uni. II. *vt.* 1. a strepezi (dinţii). *SIN. allappare.* 2. a face un aliaj.
allegàto *s.m.* act/document anexat; anexă.
allegazióne *s.f.* 1. *(despre plante)* legare. 2. *(jur.)* alegaţie. 3. *(rar)* aliaj.
alleggeriménto *s.m.* 1. uşurare. 2. *(fig.)* alinare.
alleggerìre I. *vt.* 1. a face mai uşor, a face să scadă din greutate. 2. *(fig.)* a alina. 3. *(glumeţ)* a uşura de bani. 4. a ajuta; *~ uno di un lavoro* a ajuta pe cineva într-o muncă. II. *vr.* 1. a se uşura de o greutate. 2. a se îmbrăca uşor; *(prov.) d'aprile non t' ~* nu te grăbi să îmbraci haine uşoare cum se desprimăvărează.
alleggerìto *adj.* uşurat; liniştit; *~ di cervello* prost.
alleggiàre *vt. (poetic)* 1. a uşura. 2. *(fig.)* a alina. 3. a micşora, a diminua.
allégglo *s.m. (mar.)* 1. ponton. 2. descărcare, uşurare (totală sau parţială) a unei nave.
alleghìre *vi. (a), vr. (despre plante)* a lega, a prinde rod.
allegoreggiàre *vi. (a)* a se folosi de alegorii.
allegorìa *s.f.* alegorie.
allegòrico, -òrici *adj.* alegoric.
allegorìsta, -ísti, *s.m.* care foloseşte alegorii.
allegorizzàre *vt.* a folosi alegoria; a exprima alegoric.
allegraménte *adv.* vesel; *lavorare ~* a lucra cu plăcere; *(fam.) prendersela ~* a lua lucrurile uşor, a nu se supăra.
allegraménto *s.m. (înv.)* veselie; mîngîiere, consolare.
allegràre *vt., vr. (înv., poetic)* *v.* rallegrare.
allegrézza *s.f.* bucurie. *SIN. letizia, contentezza, gioia.*
allegrìa *s.f.* 1. veselie; bucurie; *fare ~ a uno* a primi, a întîmpina pe cineva cu bucurie; *stare in ~* a se distra, a petrece; *vivere in ~* a o duce în petreceri, a petrece. *SIN. contentezza, gaiezza, giocondità.* 2. *(despre culori, sunete)* viu, vioi.
allégro I. *adj.* 1. vesel; bucuros; *star ~* a nu se necăji; *(prov.) gente ~-a, il ciel l'aiuta* pe cei senini cerul îi ajută. *SIN. contento, gaio, gioioso.* 2. vioi, plăcut. 3. puţin beat, ameţit. 4. uşuratic; *discorsi ~-i* conversaţie uşoară. II. *s.m. (muz.)* allegro.

allegrône, -óna *adj., s.m. şi f. (augm.)* (om) vesel, jovial, hazliu.
allelúia *s.m. şi f.* **1.** aleluia; *cantare ~* a exprima o bucurie mare; *fino al dì dell' ~* veşnic. **2.** *(bis.) il tempo dell' ~* Paşti. **3.** *(bot.)* măcrişul-iepurelui *(Oxalis acetosella).*
allemànda *s.f. (muz.)* alemandă.
allenaménto *s.m. (sport)* antrenament.
allenàre[1] *vi. (e), vr. (lit.)* a se îmblînzi; a slăbi.
allenàre[2] **I.** *vt.* **1.** a pregăti, a obişnui. *SIN. addestrare.* **2.** *(sport)* a antrena. **II.** *vr.* **1.** a se obişnui, a se pregăti, a face exerciţii. **2.** *(sport)* a se antrena.
allenatóre, -trice *s.m. şi f. (sport)* antrenor.
allenìre I. *vi. (înv.)* a alina, a îndulci, a uşura. **II.** *vr.* **1.** *(rar)* a-şi pierde puterile, a se istovi. **2.** a slăbi. **3.** *(lit.)* a se îmblînzi.
allentaménto *s.m.* **1.** încetinire. **2.** relaxare, slăbire, destindere. **3.** micşorare.
allentàre I. *vt.* **1.** a slăbi, a desface, a da drumul la; *~ un nodo* a desface un nod; *~ il freno* a slăbi frîul; *~ la cintura* a desface cureaua; *~ i cordoni della borsa* a-şi lărgi băierile pungii, a fi generos; *(pop.) ~ un calcio* a da/a arde un picior. **2.** a atenua a potoli, a îmblînzi; *~ la disciplina* a introduce o disciplină mai puţin severă; *~ l'ira* a potoli mînia. **3.** a încetini; *~ il passo* a încetini mersul, a micşora pasul; *~ la membra* a destinde membrele. **4.** *(muz.)* a cînta mai lent. *SIN. allargare.* **II.** *vr.* **1.** a se slăbi. **2.** a se atenua, a se reduce, a scădea.
allentatúra *s.f. (rar)* hernie.
allergène *s.m.* alergen.
allergía *s.f.* alergie.
allèrgico *adj.* alergic.
allergizzàre *vt. (med.)* a face să devină alergic.
allergòlogo *s.m. (med.)* specialist în alergologie/în boli alergice.
all'erta I. *adv.* în loc; *stare ~* a sta de pază; a sta la pîndă; a fi atent. **II.** *interj. (mil.) ~!; ~ sto!* aici! sînt la post! **III.** *s.f. (înv.)* semnal, prealarmă; *suonare dare l' ~* a da alarma.
allessàre *vt. (rar)* a fierbe.
allésso I. *adv.* prin fierbere; *cuocere la carne ~* a găti carnea prin fierbere. **II.** *adj.* fiert; *patate ~-e* cartofi fierţi; *(prov.) chi la vuole ~-e e chi arrosto* unuia îi place popa şi altuia preoteasa. **III.** *s.m.* rasol.
allestiménto *s.m.* pregătire; aranjare, organizare, punere la punct (a unei expoziţii etc.); *~ scenico* punere în scenă; *l' ~ di una nave* echiparea unui vas.
allestìre I. *vt.* **1.** a prepara, a pregăti, a aranja; *~ una mostra* a aranja o expoziţie; *~ una nave* a echipa o navă. *SIN. preparare, apprestare, apparecchiare.* **2.** *(înv.)* a grăbi. **II.** *vr. (rar)* **1.** a se pregăti. **2.** a fi gata de plecare.
alletamàre *vt. (agr.)* a îngrăşa cu gunoi.
alletaiuòlo *s.m.* momeală (pentru păsări).
allettaménto *s.m.* momire, ademenire; momeală.
allettànte *adj.* ademenitor; atrăgător.
allettàre[1] *vt.* a momi, a ademeni, a atrage; *~ il sonno* a provoca somnul.
allettàre[2] **I.** *vt.* **1.** a obliga să stea la pat. **2.** a culca la pămînt (cereale, iarbă). **II.** *vr.* **1.** a cădea la pămînt, a fi doborît. **2.** a cădea la pat, a zăcea. **3.** a se cuibări.
allettatìva *s.f.* **1.** momeală. **2.** atracţie, farmec.
allettatìvo I. *adj.* atrăgător, ademenitor. **II.** *s.m. (înv.)* ademenire, atracţie.
allettatóre, -trice *adj., s.m. şi f. (lit.)* **1.** linguşitor. **2.** amăgitor, ademenitor.
allettévole *adj.* atrăgător, plăcut; ademenitor.
allevaménto *s.m.* **1.** creştere (a unui copil, a animalelor etc.); *fattoria di ~* crescătorie (de); *~ di visoni* crescătorie de vizoni. **2.** educare; instruire.
allevàre *vt.* **1.** a creşte (un copil, animale, plante). **2.** a educa; a instrui.
allevàta *s.f.* **1.** creşterea vitelor. **2.** *un' ~ di pulcini* pui scoşi odată de cloşcă.
allevatóre, -trice *s.m. şi f.* crescător de animale.
allevatrice *s.f.* **1.** doică. **2.** *(înv.)* moaşă.
alleviaménto *s.m.* uşurare; alinare.
alleviàre I. *vt.* **1.** a uşura. **2.** a alina. **3.** *(înv., rar)* a scădea, a micşora, a reduce. **II.** *vr. (înv.)* a se uşura.
allezzàre *vi. (a)* a mirosi urît.
allibàre *vt.* a deşcărca o navă.
allibìre *vi. (e)* a păli, a înlemni de frică, a-şi pierde cumpătul.
allìbo *s.m.* **1** *(rar)* descărcarea unei nave. **2.** ponton.
allibràre *vt. (rar)* **1.** *(fin.)* a înregistra. **2.** a face recensămînt fiscal; a impune la fisc.
allibraménto *s.m.* înregistrarea unei operaţii financiare.
allibratóre *s.m.* persoană care înregistrează pariurile (la cursele de cai etc.). *SIN book-maker.*
allicciatúra *s.f. (text.)* netezire/trecere a firelor prin spată.
allìdere I. *vt. (înv.)* **1.** a lovi, a izbi. **2.** a strivi. **II.** *vi.* a se lovi, a se ciocni.
allietàre *vt., vi., vr.* a înveseli.
allièvo[1] *s.m.* **1.** elev, şcolar. **2.** ucenic. **3.** prunc (alăptat de doică). **4.** *(rar)* animal mic, pui.
allièvo[2] *s.m. (mar.)* orificiu pe fundul ambarcaţiilor pentru evacuarea apei.
alligatóre *s.m. (zool.)* aligator.
allignàre *vi. (e şi a)* **1.** *(despre plante)* a prinde rădăcină; a creşte bine. *SIN. attecchire, barbicare, radicare.* **2.** *(fig.)* a prinde rădăcini, a se statornici. **3.** *(fig.)* a prospera. **4.** *(fig.)* a prinde, a avea succes.
allindàre *vt. (înv.)* **1.** a găti, a dichisi. **2.** *(fig.)* a înfrumuseţa.
allineaménto *s.m.* aliniere; *~ monetario* adaptare a cursului monetar; *~ dei prezzi* ajustarea preţurilor.
allineàre *vt., vr.* a (se) alinia; a pune în linie; a adopta linia politică.
allineàto *adj.* aliniat; *paesi non ~-i* ţări nealiniate.
allisióne *s.f. (înv.)* **1.** coliziune; ciocnire, lovire. **2.** hiat.
allitterazióne, alliterazióne *s.f. (ist., lit.)* aliteraţie.
allivellàre *vt. (jur.)* a arenda (pe termen lung).
allivellazióne *s.f. (jur.)* arendare (pe termen lung).
allividìre *vi. (înv.) (e)* a se învineţi, a deveni livid.
àllo *prep. art. v.* a[2].
allòbrogo, -òbroghi, *s.m.* **1.** *(ist.)* alobrog (populaţie celtică în sud-estul Franţei şi nord-vestul Elveţiei). **2.** *(poetic)* piemontez.
allocàre *vt., vr. (înv., dial.) v.* allogare.
allocazióne *s.f.* alocaţie, suma alocată pentru premii (la o cursă de cai).
alloceàggine *s.f. (rar)* prostie, neghiobie, idioţie.
allocchería *s.f. (rar)* răsfăţ, fiţe, fasoane.
allòcco, -òcchi, *s.m.* **1.** *(ornit.)* strigă, huhurez-de-pădure *(Strixt aluco, otus).* **2.** *(fig.)* prost, neghiob.
alloeròico, -òici, *adj. (despre o culoare)* şanjant.
alloeromasía *s.f.* falsă percepere a culorilor.
alloeromàtico *adj.* alocromatic.
alloeutóre, -trice *s.m. şi f.* orator, vorbitor.
alloeuzióne *s.f.* alocuţiune; discurs, cuvîntare.
allodiàle *adj.* alodial. *SIN. burgensatico.*
allòdio *s.m. (ist.)* alodiu.

allòdola *s.f. (ornit).* ciocîrlie.
allogaménto *s.m.* **1.** aşezare, plasare, instalare. **2.** închiriere.
allogàre I. *vt.* **1.** a aşeza, a aranja, a rîndui. **2.** a găzdui. **3.** a angaja. **4.** a mărita.; ~ *una figlia* a mărita o fată. **5.** *(rar)* a investi; ~ *denaro* a investi bani. **6.** *(rar)* a arenda. **II.** *vr.* **1.** a se aranja. **2.** a se angaja.
allogazióne *s.f.* **1.** închiriere; arendare. **2.** angajare; comandare.
allògeno *adj., s.m.* alogen; străin.
alloggiaménto *s.m.* **1.** *(mil.)* cantonament, tabără. **2.** fortificaţie; *bruciare l'* ~ a pleca definitiv dintr-un loc. **3.** *(înv.)* etapă (militară). **4.** *(rar)* han.
alloggiàre I. *vt.* **1.** a găzdui. **2.** *(mil.)* a-şi aşeza tabăra, a poposi. *SIN. ospitare, albergare.* **II.** *vi. (a)* a locui. *SIN. abitare, dimorare.* **III.** *vr.* a se instala (într-o locuinţă).
alloggiatóre, -tríce *s.m.* şi *f.* gazdă.
allòggio *s.m.* **1.** locuinţă (la o gazdă); *prendere* ~ a trage la, a se instala; *vitto e* ~ masă şi casă. **2.** locuinţă (stabilă). **3.** *(mil.,* la *pl.)* încartiruire. **4.** *(mar.)* cabine (pe vapor).
allogliàto *adj.* **1.** *(despre grîu)* amestecat cu neghină. **2.** *(înv.)* prostănac.
alloglòtto şi alloglótta *adj., s.m.* (persoană) care vorbeşte o altă limbă faţă de cea oficială; aloglot.
allombàto *adj. (despre un cal)* lat în crupă, voinic.
allontanaménto *s.m.* îndepărtare.
allontanàre I. *vt.* **1.** a îndepărta; ~ *un pericolo* a îndepărta o primejdie. **2.** a alunga; ~ *uno dalla propria casa* a alunga pe cineva din casa lui. **3.** a concedia. **4.** a fi respingător. *SIN. scostare, separare.* **II.** *vr.* **1.** a se îndepărta. **2.** a lipsi, a nu fi prezent.
alloppiaménto *s.m. (înv.)* **1.** beţie provocată de opiu. **2.** toropeală.
alloppiàre I. *vt.* **1.** a amesteca (o băutură) cu opiu. **2.** a adormi (cu opiu). **3.** a linişti. **4.** a ademeni. a fermeca, a vrăji. **5.** a convinge. **II.** *vr.* a dormi adînc; ~*-si in un luogo* a se instala undeva şi a nu mai pleca.
alloppicàre *vt.* a aţipi, a dormita.
allóppio *s.m. (înv.)* opiu.
allòra I. *adv.* **1.** în acel moment, atunci; *ero uscito* ~ ieşisem atunci, în acel moment; ~ *come* ~ pe moment; *da* ~ *in poi* de atunci înainte; *fino* ~ pînă atunci. **2.** în acel timp, atunci; *per* ~ pentru acel timp. **II.** *conj. (concluzivă)* atunci; *se mi dici così,* ~ *vengo senz'altro* dacă îmi vorbeşti aşa atunci vin fără îndoială. **III.** *adj. (înv.)* de atunci; *l'* ~ *direttore* directorul de atunci.
allorchè *conj. (construit cu indicativul)* atunci cînd, imediat ce, în momentul în care.
allorìno *s.m.* **1.** *(dim.)* laur mic. **2.** specie de lămîi cu frunze de laur.
allòro *s.m.* **1.** *(bot.)* laur, dafin *(Laurus nobilis)* ~ *spinoso* pomişor-ghimpos *(Ilex aquifolium)* ~ *d'ogni festa* persoană pe care o întîlneşti pretutindeni. **2.** coroană de lauri; glorie; *mietere* ~ *-i* a recolta succese; *riposare sugli* ~ *-i* a se culca pe lauri.
allorquàndo *conj.* atunci cînd, chiar cînd.
allotropía *s.f. (chim.)* alotropie.
allotròpico *adj.* alotropic.
allòtropo *s.m.* **1.** *(chim.)* alotrop. **2.** *(lingv.)* dublet.
allòtta *adv. (înv.)* atunci.
allottàre *vt.* **1.** *(tosc.)* a împărţi în loturi. **2.** a pune la loterie.
àlluce *s.m.* degetul mare (de la picior). *SIN. ditone, pollice.*
alluclàre *vt.* a fixa cu privirea, a privi cu atenţie.
allucidàre *vt.* a da lustru, a lustrui (mai ales o piele).
allucinànte *adj.* halucinant.
allucinàre I. *vt.* **1.** a orbi. **2.** a impresiona puternic, a provoca halucinaţii. **II.** *vr.* a se înşela, a se amăgi.
allucinàto *adj., s.m.* **1.** halucinat. **2.** exaltat.
allucinazióne *s.f.* halucinaţie, nălucire.
allucinògeno *s.m.* halucinogen.
allúda *s.f. (ind.)* impregnare/tratare a pieilor cu alaun.
allúdere *vi. (a)* a se referi, a face aluzie la.
allumacàre *vt.* **1.** *(despre melc)* a lăsa urme de bale. **2.** a lustrui.
allumacatúra *s.f.* **1.** bale de melc, dîră lăsată de melc. **2.** *(stil.)* ornament.
allumàre[1] **I.** *vt.* **1.** *(înv., lit.)* a ilumina. **2.** a aprinde. **II.** *vr.* a se ilumina; a se aprinde.
allumàre[2] *vt.* **1.** a tăbăci (cu alaun). **2.** a spoi, a cositori (vase de aramă).
allumatúra *s.f. (ind.)* tratare cu alaun.
allúme *s.m.* alaun.
allumière *s.f.* mină de alaun.
allumína *s.f.* oxid de aluminiu.
alluminàre[1] **I.** *vt.* **1.** a ilumina. **2.** *(înv.)* a instrui, a învăţa, a lumina (mintea). **3.** a reda vederea. **4.** a orna (cu miniaturi). **II.** *vr.* a deveni strălucitor/luminos, a străluci.
alluminàre[2] *vt. (înv.)* a adăuga aur şi argint culorilor unei miniaturi (în Evul Mediu).
alluminàre[3] *vt.* a acoperi cu aluminiu.
alluminatóre, -tríce *s.m.* şi *f. (înv.)* pictor miniaturist.
alluminería *s.f.* fabrică de aluminiu.
alluminio *s.m. (chim.)* aluminiu.
allunàre[1] *vi. (e)* a aseleniza.
allunàre[2] *vt. (mar.)* a încovoia.
allunàto *adj.* **1.** încovoiat ca o seceră. **2.** *(despre vin)* tulburel.
allúnga *s.f. (tehn.)* alonjă.
allungaménto *s.m.* **1.** alungire, prelungire. **2.** interval; distanţă. **3.** tergiversare, amînare.
allungàre I. *vt.* **1.** a lungi, a prelungi; ~ *il passo* a întinde pasul, a se grăbi; ~ *gli orecchi* a ciuli urechile; ~ *il muso* **a)** a slăbi; **b)** a se supăra; ~ *il collo* a aştepta mult un lucru dorit, a umbla cu limba scoasă după ceva; ~ *il collo di uno* a spînzura pe cineva; ~ *la mano* a întinde mîna, a cere de pomană. **2.** *(fam.)* a pasa; ~ *la palla* a pasa mingea. **3.** *(fig., fam.)* a lovi, a arde; ~ *una pedata a qlc.* a arde cuiva un picior. **4.** a amîna, a tergiversa. **5.** *(înv.)* a îndepărta. **6.** a îndoi cu apă, a dilua. *SIN. prolungare.* **II.** *vr.* **1.** a se lungi, a se întinde. **2.** a se îndepărta. **3.** a se lungi (la vorbă).
allungatúra *s.f. (rar)* **1.** lungire. **2.** adaos.
allúngo *s.m.* **1.** bucată de piele care se adaugă unui calapod. **2.** *(sport)* accelerare (în ciclism). **3.** alonjă (la box). **4.** pasă (la fotbal).
allupàre *vt. (rar)* **1.** a deveni asemenea unui lup. **2.** a avea o foame de lup.
allupàto *adj. (în expr.) cavallo* ~ cal muşcat de lup.
allusióne *s.f.* aluzie. *SIN. cenno, accenno, riferimento.*
allusívo *adj.* **1.** aluziv, care conţine o aluzie. **2.** *(lit., rar)* analogic evocativ.
allúso *part. tr.* şi *adj.* de la a l l u d e r e.
alluviàle *adj. (geol.)* aluvionar.
alluviàre *vt. (înv.)* a inunda.
alluvionàle *adj.* aluvionar.
alluvionàto *adj., s.m.* sinistrat de pe urma inundaţiei.
alluvióne *s.f.* **1.** inundaţie. *SIN. inondazione.* **2.** *(geol.)* aluviune.
àlma *s.f. (înv., poetic)* suflet.
almagèsto *s.m.* **1.** carte de astronomie; culegere de

observaţii astronomice. **2.** *(glumeţ)* ştiinţă ciudată, ocultă.

almanaccàre *vt., vi (e)* a-şi bate capul, a născoci, a inventa, a face presupuneri neîntemeiate. *SIN. arzigogolare, mulinare.*

almanàcco, -àcchi, *s.m.* **1.** almanah; *fare ~ -i* a născoci, a inventa. **2.** *(rar)* calendar. *SIN. calendario, lunario, effemeride.*

almanaccóne, -óna *s.m.* şi *f. (augm.)* **1.** născocitor de idei, fantast, spirit extravagant. **2.** pungaş, escroc.

almànco *adv. (lit.)* cel puţin, barem, măcar dacă.

almandìno *s.m. (miner.)* granat.

alméno *adv.* **1.** măcar; *~ venisse!* măcar să vină! **2.** *(restrictiv)* cel puţin; *~ così penso* cel puţin aşa cred. **3.** cel puţin, pe puţin; *c'erano ~ dieci persone* erau cel puţin / pe puţin zece persoane.

almiràntе *s.m. (înv.)* **1.** amiral. **2.** navă-amiral.

àlmo *adj. (poetic)* **1.** însufleţitor, care dă viaţă. **2.** nobil, măreţ. **3.** bogat, fertil.

almùzia *s.f.* capă de blană purtată de preoţi.

àlnico *s.m.* aliaj din aluminiu, nichel şi fier.

àlno *s.m.* arin-negru *(Alnus glutinoso); ~ nero* cruşin *(Rhamnus frangula).*

àlo *s.m. (înv.) v.* a l o n e .

àloe, aloè *s.m.* **1.** *(bot.)* aloe; *~ epatico* sabur *(Aloe vera).* **2.** *(fig.)* lucru neplăcut/dezgustător.

aloètico, -ètici, *adj. (bot.)* de aloe.

alofàuna *s.f.* faună marină.

alòfita *s.f.* plantă care trăieşte în apă sărată.

aloflòra *s.f.* floră marină.

alògeno *adj.* alogen.

alògico *adj* alogic.

alòne *s.m. (astron.)* halo.

alopecia *s.f. (med.)* alopecie, cădere a părului.

alòsa *s.f. (iht.)* specie de sardea *(Clupea alosa). SIN. cheppia.*

alpàca *s.m.* şi *f.* **1.** *(zool.)* alpaca *(Lama pacos).* **2.** ţesătură din lînă de alpaca.

alpàcca, *(rar)* **alpàca** *s.m.* alpaca *(aliaj). SIN. argentone.*

àlpe *s.f.* **1.** munte înalt. **2.** păşune alpină.

alpeggiàre **I.** *vt.* a duce oile la munte. **II.** *vi. (despre animale)* a paşte la munte.

alpèggio *s.m.* păşunatul oilor (la munte).

alpèstre *adj.* **1.** alpin. **2.** muntos; rîpos. **3.** *(fig., lit.)* sălbatic, aspru.

alpèstro *adj. v.* a l p e s t r e .

alpicoltùra *s.f.* cultură alpină.

alpière *s.m. (mil.)* vînător de munte.

alpigiàno *adj., s.m.* **1.** (locuitor) al Alpilor. **2.** muntean.

alpinísmo *s.m.* alpinism.

alpinísta, -ísti, *adj., s.m.* şi *f.* alpinist.

alpinístico, -ici, *adj.* de/relativ la alpinism; *centri ~ -ci* centre de alpinism.

alpíno **I.** *adj.* **1.** alpin, din Alpi; *(bot) stella ~ -a* floare-de-colţ, edelvais. **2.** muntos, de munte, alpin. **II.** *s.m. (mil.)* vînător de munte.

alquànto **I.** *adj.* **1.** cîtva, puţin, ceva; cam; *è ~ distratto* e cam distrat; *è ~ invecchiato* a cam îmbătrînit; *sta ~ meglio oggi* azi e puţin mai bine. **2.** *(la pl.)* cîţiva, unii. **II.** *pron. (la pl.)* cîţiva, unii. **III.** *adv.* puţin; oarecum, întrucîtva; *è ~ felice* este oarecum fericit.

alsaziàno *adj., s.m.* alsacian.

alsína *s.f. (bot.)* răcovină, rocoină *(Alsine media* şi *Stellaria media).*

àlt **I.** *interj.* **1.** *(mil.)* stai!, pe loc!. **2.** stop (în telegrame). **II.** *s.m.* **1.** ordin de oprire; *intimare ~* a opri, a suspenda. **2.** suspendare, întrerupere, pauză; *fare ~* a întrerupe.

altàico *adj. (geogr.)* altaic, din Altai.

altaléna *s.f.* **1.** scrînciob. **2.** leagăn. **3.** *(fig.)* alternanţă (de bine şi rău).

altalenàre *vi. (a), vr.* **1.** a se balansa, a se da în leagăn. **2.** a oscila.

altaléno *s.m.* **1.** *(ist., mil.)* macara (cu care asediatorii erau trecuţi peste zidul fortăreţei duşmane). **2.** scripete de fîntînă.

altaménte *adv.* **1.** mult; *stimare qlc. ~* a stima pe cineva mult. **2.** tare, cu voce ridicată.

altàna *s.f.* terasă pe acoperiş.

altàre *s.m.* **1.** altar; *porre, mettere sull' ~* a ridica în slavă; *scoprire gli ~-i* a dezvălui cuiva lucruri ascunse; *levar di sull' ~ una cosa* a uzurpa bunul altuia; *andare all' ~* a se cununa; *far un contro ~ a uno* a face concurenţă cuiva, a păgubi pe cineva; *(prov.) per un miracolo non si va sull' ~* pentru o faptă bună nu ţi se iartă toate păcatele; *scoprire un ~ per coprire un altro* a face o datorie pentru a plăti o alta. **2.** religie.

altarìno *s.m. (dim.)* altar mic; *scoprire gli ~-i* a descoperi slăbiciunile cuiva.

altéa *s.f. (bot.)* nalbă (cu flori roşii sau albe) *(Althaea officinalis).*

alteràbile *adj.* alterabil.

alterabilità *s.f.* alterabilitate.

alteràre **I.** *vt.* **1.** a strica, a altera. **2.** a denatura, a falsifica. *SIN. adulterare, guastare.* **3.** a înrăutăţi. **4.** a supăra, a mînia. **II.** *vr.* **1.** a se altera, a se schimba. **2.** a se tulbura, a se indispune; a-şi pierde luciditatea. **3.** a se supăra, a se mînia.

alteràto *adj.* **1.** alterat, stricat. *SIN. guasto, adulterato.* **2.** supărat. **3.** schimbat; *~ da vino* beat. **4.** *(lingv.)* derivat cu un sufix diminutival, peiorativ etc.

alterazióne *s.f.* **1.** alterare, stricare; *~ di una sostanza* alterarea unei substanţe; *~ di un documento* falsificarea unui document; *(jur.) ~ di stato* falsificarea stării civile a unui nou născut. **2.** tulburare; supărare. **3.** ciudă, mînie **4.** *(muz,)* alteraţie. **5.** *(geol.)* eroziune.

altercaménto *s.m. (rar) v.* a l t e r c o .

altercàre *vi. (a)* a discuta în contradictoriu; a se certa.

altercazióne *s.f.* **1.** altercaţie, dispută. **2.** *(lit.)* contrast.

altèrco, -èrchi, *s.m.* **1.** altercaţie, ceartă; litigiu. **2.** *(bot.)* măselariţă *(Hyoscyamus niger).*

alterézza *s.f.* mîndrie, orgoliu.

alterígia *s.f.* îngîmfare, trufie. *SIN. superbia, altezzosità, arroganza.*

alternaménte *adv.* alternativ.

alternànza *s.f.* **1.** alternanţă, alternare; *~ di bene e di male* alternare de bine şi de rău; *(lingv.) ~ vocalica* alternanţă vocalică. **2.** *(agr.)* rotirea culturilor. *SIN. avvicendamento, rotazione.*

alternàre **I.** *vt.* **1.** a alterna. **2.** *(înv.)* a cînta pe rînd. **II.** *vi. (e), vr.* a (se) alterna, a (se) produce alternativ.

alternatíva *s.f.* **1.** alternare. **2.** alternativă; dilemă. **3.** posibilitate de alegere, alternativă, soluţie; *non aver altra ~* a nu avea altă alternativă; *l'unica ~ possibile* singura soluţie posibilă.

alternatívo *adj.* alternativ.

alternatóre *s.m. (electr.)* alternator, generator de curent alternativ.

alternazióne *s.f.* alternare. *SIN. avvicendamento.*

altèrno *adj.* altern; *(geom.) angoli ~-i* unghiuri alterne.

altèro *adj.* **1.** orgolios, mîndru; *andare ~ di qlc.* a fi mîndru de cineva. *SIN, fiero, altezzoso.* **2.** prezumţios, încrezut. **3.** *(rar, lit.)* maiestuos, măreţ. **4.** *(înv.)* înalt, ridicat.

altézza *s.f.* **1.** înălțime. **2.** adîncime; grosime. **3.** lățime (a unei stofe). **4.** vîrf, culme; *a media* ~, *a mezz'* ~ nici sus nici jos, la înălțime medie; *essere all'* ~ a fi la înălțime. **5.** statură înaltă. **6.** noblețe sufletească. **7.** demnitate. **8.** alteță (*titlu*). **9.** *(muz., fig.)* înălțime (a unui sunet). **10.** *(geogr.)* latitudine; *all'* ~ *del Capo di Buona Speranza* în dreptul Capului Bunei Speranțe. **11.** *(mat.)* înălțime; ~ *di un triangolo* înălțimea unui triunghi. **12.** *(tipogr.)* distanța dintre primul și ultimul rînd al unei pagini.

altezzosità *s.f.* îngîmfare; aroganță.

altezzóso *adj.* îngîmfat, trufaș; arogant. *SIN, altero, superbo, borioso.*

àltica *s.f.* specie de coleopter dăunător legumelor *(Haltica oleracee).*

altiecio *adj.* amețit de băutură, pilit, cherchelit.

altièro *adj. v.* altero.

altímetro *s.m.* altimetru.

altipiàno *s.m. v.* altopiano.

altíre *vi. (a)* a urca.

altisonànte *adj.* răsunător, sonor.

altísono *adj. (lit.) v.* altisonante.

altitonànte **I.** *adj.* care sună puternic, răsunător, tunător. **II.** *s.m. (mit.)* Zeus.

altitúdine *s.f.* **1.** altitudine, înălțime. **2.** adîncime. **3.** *(înv.)* latitudine.

àlto[1] **I.** *adj.* **1.** înalt; *un uomo* ~ un om înalt; *una montagna* ~ *-a* un munte înalt; *avere il morale* ~ a avea moralul ridicat; *andare a testa* ~ *-a* a ține capul sus, a fi mîndru. **2.** tare; *parlare a voce* ~ *-a* a vorbi cu voce tare/cu glas ridicat. **3.** adînc; profund; *acque* ~ *-e* ape adînci; *sonno* ~ somn pro fund; *silenzio* ~ tăcere profundă; ~ *mare* **a)** largul mării; **b)** zona din afara apelor teritoriale; *(fig.) essère in* ~ *mare* a fi departe de soluția finală. **4.** lat; *un tessuto* ~ *70 cm* un țesut lat de 70 cm. **5.** inițial, de început; ~ *Medioevo* începutul evului mediu; *(fig.) giorno* ~ dimineața tîrziu, ziua mare. **6.** nordic; situat la altitudine; *l'* ~ *-a Italia* Italia de nord; *la Germania* ~ *-a* Germania de sus, muntoasă. **7.** apropiat de izvor; *l'* ~ *Po* izvoarele Padului; *l'* ~ *Tevere* izvoarele Tibrului. **8.** înalt, puternic, important, sus pus; ~ *comando* înaltul comandament; ~ *-a autorità* înalta autoritate; ~ *-a società* înalta societate; *alta moda* croitorie de lux; modă foarte elegantă; *a, di* ~ *livello* de înalt nivel; la nivel înalt; *avere un* ~ *concetto di sé* a avea o părere foarte bună despre sine; *tenere* ~ *il suo nome* a nu-și face numele de rușine. **9.** *(lit.)* nobil, generos; ~*-e idee* idei generoase; ~*-i sentimenti* sentimente înalte. **10.** mare, ridicat; *prezzo* ~ preț ridicat; *percentuale* ~*-a* procent ridicat; *pressione* ~*-a* presiune mare. **II.** *s.m.* **1.** înălțime; *gli alti e i bassi* suișuri și coborîșuri; *guardare dall'* ~ *in basso* a privi de sus; *fare cadere una cosa dall'* ~ a exagera importanța unui lucru; *fare* ~ *e basso* a tăia și a spînzura. **2.** *(tipogr.)* indicația de a scrie cu majuscule; ~ *e basso* text scris cu majuscule și litere mici. **3.** *(lit.)* mare. **4.** *(lit.)* cer. **III.** *adv.* **1.** sus; *volare* ~ a zbura sus; *mirare in* ~ a ținti sus. **2.** tare; *parlare* ~ a vorbi tare. **3.** *(în loc, adv.) in* ~ sus; *arrivare in* ~ a ajunge sus; *(fig.) mani in* ~ *!* mîinile sus; *cuore in* ~, sus inimile!, curaj!

àlto[2] **I.** *s.m.* haltă, oprire; *fare* ~ a se opri. **II.** *interj.* ~ *là* stai!, oprește!

altoatesíno *adj. (geogr).* din regiunea Alto Adige.

altofòrno, *altifórni, s.m.* furnal.

altolà **I.** *interj.* stai! **II.** *s.m.* ordin de oprire; *dare l'* ~ *a qlc.* a cere cuiva să înceteze/să se potoleacă.

altolocàto *adj.* **1.** *(rar)* așezat sus. **2.** suspus, din înalta societate.

altomàre *s.m, invar.* largul mării.

altoparlànte *s.m.* difuzor, megafon.

altopiàno *s.m.* platou, podiș.

altóre, -trice *s.m.* și *f. (înv.)* **1.** *(fig.)* (persoană, lucru) care susține, care întreține. **2.** autor.

altorilièvo *s.m.* sculptură în relief.

altraménte *adv. (rar) v.* altrimenti.

altresí, altressí *adv.* **1.** de asemenea, în același fel. **2.** și chiar **3.** *(înv.)* tot așa, la fel, asemenea.

altrettàle **I.** *adj. (lit.)* asemănător, egal. **II.** *s.m. (înv.)* celălalt. **III.** *adv. (înv.)* în mod asemănător.

altrettànto **I.** *adj., adv.* **1.** tot atît de, la fel; *grazie,* ~ mulțumesc, asemenea! **2.** nici mai mult, nici mai puțin. **II.** *pron. nedef.* **1.** tot atît; *di questo panno ce n'è* ~ din postavul acesta mai este încă pe atît. **2.** același lucru; *penso* ~ și eu cred același lucru. **III.** *adv.* la fel de.

àltri *pron. nehot. invar. (lit.)* **1.** altcineva, altul; *(prov.) non fare ad* ~ *quel che non vorresti fosse fatto a te* ce ție nu-ți place altuia nu face. **2.** cineva, unul; ~ *che* nimeni altcineva; nimeni afară de; ~ *semina,* ~ *raccoglie* unii seamănă, alții culeg.

altrièri **I.** *adv., s.m.* **1.** alaltăieri. **2.** acum cîteva zile. **II.** *s.m.* ziua de alaltăieri.

altriménti *adv.* **1.** altfel, în mod diferit. **2.** altfel, în caz contrar. **3.** deloc; *senza* ~ *udirlo* fără a-l mai asculta deloc/cu nici un chip; *non ne parlerò* ~ nu nu voi mai vorbi de aceasta.

àltro **I.** *adj. nehot.* **1.** altul; *in un* ~ *modo* în alt fel; *(fig.) questo è un* ~ *paio di maniche* aceasta e altă poveste; *(fig.) sono cose dell'* ~ *mondo* sînt lucruri de necrezut; *d'* ~*-a parte* de altfel, pe de altă parte. **2.** încă unul, încă odată; *dammi un* ~ *foglio* mai dămi o foaie, dă-mi încă o foaie; *provaci* un' ~*-a volta* mai încearcă odată, încearcă încă odată. **3.** ceilalți. **4.** trecut; *l'* ~ *giorno* ziua trecută; *l'* ~*-a settimana* săptămîna trecută. **5.** viitor; *domani l'*~ poimîne; *quest'* ~ *mese* luna viitoare. **6.** (cu *pron. voi, noi)* noi (voi) ceștia; *ci andremo noi* ~*-i* o să mergem noi, ceștia. **7.** (cu ,,uno'' indică al doilea membru al unei perechi) *in un modo o nell'* ~ într-un fel sau altul; *parlammo dell'una e dell'* ~*-a questione* am vorbit de una și de alta. **II.** *pron. nedef.* **1.** altul; *parere un* ~ a părea altul. **2.** altceva; *non ho* ~ *da aggiungere* nu am altceva de adăugat; *non fa* ~ *che criticare* nu face altceva decît să critice; *bugiardo, che non sei* ~ mincinosule ce ești, că nu ești altceva; *dell'* ~ încă; *se non* ~ măcar; *senz'* ~ desigur, fără îndoială; *tra l'* ~ printre altele; în plus; *piú che* ~ mai ales; *tutt'* ~ dimpotrivă; *per* ~ însă, totuși; de altfel. **III.** *interj. (afirmativ)* desigur!; ~ *che!*; cum să nu!, nici vorbă!

altroché *interj.* desigur; cum să nu! nici vorbă!

altrónde *adv. (lit.)* **1.** din altă parte, de aiurea. **2.** *(înv.)* într-altă parte, altundeva; *d'* ~ de altminteri, de altfel.

altróve *adv.* într-altă parte, aiurea; *avere la testa* ~, *essere* ~ *col pensiero* a fi cu mintea aiurea.

altrúi **I.** *pron. nehot. (înv.)* altul; *giovare* ~ a fi de folos altuia. **II.** *adj.* altuia; *la roba* ~ bunul altuia. **III.** *s.m.* ceea ce aparține altuia; *chi desidera l'* ~, spesso *perde anche il suo* cine rîvnește la bunul altuia, deseori îl pierde și pe al său.

altruísmo *s.m.* altruism.

altruísta, *-isti, s.m.* altruist.

altruístico, *-istici, adj.* altruist.

altúra *s.f.* **1.** înălțime, creștet, pisc. *SIN. colle, monte, rilievo.* **2.** largul mării; *navigazione d' ~* navigație în largul mării. **3.** *(fig.)* mîndrie.
aluníte *s.f.* alunit.
alunnàto *s.m.* **1.** ucenicie. **2.** perioadă de școlarizare.
alúnno *s.m.* **1.** elev, școlar. **2.** ucenic. **3.** *(înv.)* crescut de cineva. **4.** stagiar.
alveàre[1] *s.m.* **1.** stup. *SIN. arnia.* **2.** prisacă. **3.** *(fig.)* bloc.
alveàre[2] *vt.* a canaliza (o apă curgătoare).
àlveo *s.m.* **1.** matcă, albie. **2.** pîntece. **3.** uter. **4.** canal; conductă, țeavă. **5.** *(înv.)* stup.
alvèolo *s.m.* **1.** celulă de fagure. **2.** *(anat.)* alveolă.
alverniàta *adj., s.m.* și *f. v.* a l v e r n i e s e.
alvernièse *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Auvergne.
alvíno *adj. (anat.)* ventral, intestinal. *SIN. intestinale.*
àlvo *s.m. (lit.)* **1.** intestin. **2.** pîntece. **3.** uter. **4.** cavitate internă.
alzabandièra *s.f.* ridicare solemnă a drapelului.
alzàia *s.f.* funie (cu care se trag navele la edec); *tirare l' ~* a se osteni; *strada d' ~* drum de-a lungul malului, drum de halaj.
alzaménto *s.m.* **1.** ridicare. **2.** ridicătură. **3.** *(fig.)* exaltare.
alzamòlle *s.m.* remontoar.
alzàre I. *vt.* **1.** a înălța, a ridica; *~ qlc. al cielo* a ridica în slăvi; *~ le mani* a ridica mîinile, a se preda; *~ le mani su qlc.* a ridica mîna asupra cuiva; *~ le spalle* a ridica/a da din umeri; *~ le carte* a tăia cărțile; *(mar.) ~ le vele* a ridica pînzele; *(fig.) ~ il gomito* a trage la măsea; *(fig.) non ~ il capo dal piatto* a mînca repede, a fi mîncău; *non ~ un dito* a nu ridica un deget; *(fig.) ~ la cresta, le corna* a deveni orgolios, îngîmfat; *(fig.) ~ la voce* a ridica glasul; *(fig.) ~ i tacchi* a fugi. **2.** (în limbajul vînătorilor) a face să se ridice vînatul. **3.** *(fig., lit.)* a cinsti, a onora, a înălța. **4.** a supraetaja. *SIN. sopraelevare.* **5.** a construi, a ridica, a înălța. *SIN. edificare, erigere.* **II.** *vi. (e)* **1.** a crește. **2.** a răsări, a se ridica, a se înălța. **III.** *vr.* **1.** a se ridica, a se scula. **2.** a se înălța, a zbura.
alzàta *s.f.* **1.** ridicare, înălțare; *(ironic) ~ d'ingegno* inspirație ingenioasă, idee năstrușnică; *~ di scudi* răzvrătire neașteptată; *~ di terra* stăvilar, ridicătură de pămînt; *votazione per ~ e seduta* votare prin ridicare în picioare și așezare. **2.** *(sport)* aruncare. **3.** zbor. **4.** *(mil.)* șanț de apărare. **5.** înălțimea treptei. **6.** partea superioară a unei mobile. **7.** fructieră.
alzàto I. *adj.* **1.** drept, în picioare. **2.** scumpit. **3.** suflecat, ridicat. **II.** *s.m.* **1.** ridicare. **2.** *(geom., arhit.)* plan în secțiune verticală.
alzàvola *s.f. (ornit.)* rață pitică *(Anas arecca).*
alzísta *s.m.* speculant la bursă.
àlzo *s.m.* **1.** *(mil.)* înălțător. **2.** lunetă. **3.** bucată de piele cu care se ajustează calapodul.
amàbile *adj.* **1.** demn de dragoste; amabil; plăcut. *SIN. affabile, garbato.* **2.** *(despre o băutură)* dulcișor.
amabilità *s.f.* amabilitate. *SIN. affabilità.*
amàca *s.f.* hamac.
amadrìade **1.** *(mit.)* nimfă a pădurii, driadă. **2.** *(zool.)* specie de maimuță *(Papio hamadryas).*
amalfitàno *adj.* amalfitan, din Amalfi; *(ist.) Tavola ~-a* cod maritim (al Republicii Amalfi).
amàlgama, -àlgami, *s.m.* **1.** amalgam. **2.** *(fig.)* amestec.
amalgamàre I. *vt.* **1.** *(chim.)* a amalgama. **2.** a amesteca. **3.** a plămădi. **II.** *vr.* a se uni, a se amesteca.
amanìta *s.f.* specie de ciupercă.
amànte I. *adj.* iubitor de, înclinat spre. **II.** *s.m.* și *f. (rar, lit.)* amant, iubit.
amantíglio *s.m. (mar.)* balansină.
amanuènse *s.m.* **1.** *(ist. lit.)* copist de manuscrise. **2.** funcționar; secretar; conțopist.
amànza *s.f. (lit.)* **1.** dragoste. **2.** *(înv.)* femeie iubită. **3.** *(ironic)* iubită, amantă.
amàraco *s.m. (bot.)* maghiran *(Origanum maiorana).*
amarantino *adj.* purpuriu, rubiniu.
amarànto I. *s.m. (bot.)* **1.** busuioc-roșu. **2.** știr. **II.** *adj.* rubiniu; purpuriu.
amaràsca *s.f. (bot.)* vișină.
amarasciàto *s.m.* lichior cu gust de vișină.
amaraschíno *s.m.* m a r a s c h i n o.
amaràsco, -àschi, *s.m.* specie de vișin *(Cerasus caproniana griotta).*
amàre I. *vt.* **1.** a iubi. **2.** a dori; a-ți plăcea; *amo di star solo* îmi place să fiu singur. **II.** *vr.* **1.** a se iubi. **2.** *(înv.)* a se iubi pe sine.
amareggiaménto *s.m.* amărăciune, mîhnire, supărare.
amareggiàre I. *vt.* **1.** a face amar. **2.** *(fig.)* a mîhni; a amărî. **II.** *vi.* (e) *(înv.)* a deveni amar. **III.** *vr.* a se amărî, a-și face sînge rău.
amaréggiola *s.f. (bot.)* granat *(Chrysanthemum* sau *Pyrethrum parthenium).*
amarèna *s.m.* **1.** cireașă amară. **2.** cireșată.
amarèno *s.m.* varietate de vișin *(Cerasus caproniana).*
amarétto I. *adj.* amărui. **II.** *s.m.* prăjitură cu migdale, picromigdală.
amarézza *s.f.* **1.** amăreală. **2.** *(fig.)* amărăciune, mîhnire. **3.** ranchiună. *SIN. dispiaciere, mestizia.*
amarieànte *s.m. (med.)* substanță/băutură cu gust amar.
amàrico *s.m. (lingv.)* limba amarică.
amarílli *s.f. invar.* plantă amarilidacee.
amarillìde *s.f. v.* a m a r i l l i.
amarire I. *vi.* (e; *înv.*) a deveni amar. **II.** *vt.* a mîhni, a amărî.
amaritúdine *s.f. (lit.)* **1.** amărăciune. **2.** *(rar)* durere, mîhnire.
amàro I. *adj.* **1.** amar. **2.** *(fig.)* dureros, amar, crud; *aver la bocca ~-a* a simți un gust amar; a fi amărît; *boccone ~* supărare, neplăcere; nedreptate; *riso ~* rîs trist/amar. *SIN. triste.* **II.** *s.m.* **1.** amăreală, gust amar. **2.** un fel de lichior amar. **3.** amărăciune, durere; *aver l' ~ in corpo* a ascunde o durere, o supărare; *inghiottire ~ e sputar dolce* a te arăta vesel deși ești amărît. **4.** ranchiună; ură.
amarógnolo *adj.* amărui.
amaróre *s.m. (rar.)* **1.** gust amar. **2.** amărăciune.
amàrra *s.f. (mar.)* parîmă, odgon.
amarràre *vt. (mar.)* a acosta.
amarúme *s.m.* **1.** *(colectiv)* lucruri amare. **2.** amăreală, gust amar. **3.** *(fig.)* amărăciune.
amàsio, -àsia *s.m.* și *f. (înv., lit.)* amant, ibovnic.
amatísta *s.m. (pop.) v.* a m e t i s t a.
amàto *s.m.* iubit.
amatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** îndrăgostit. **2.** pasionat; *~ di musica* pasionat de muzică; *prezzo da ~* preț de colecționar. *SIN. appassionato.* **3.** amator, diletant.
amatòrio *adj. (lit.)* de iubire, privind iubirea.
amattàre *vi. (a; înv.)* a face semne (cerînd ajutor).
amauròsi *s.f. (med.)* cecitate, orbire. *SIN. cecità.*
amàzzone *s.f.* **1.** amazonă. **2.** călăreață; *cavalcare all' ~* a călări cu picioarele pe o singură parte a șeii. **3.** costum de călărie. **4.** specie de papagal din regiunea Amazonului *(Chrysotis amazonica).*
amazzònio *adj. (lit.)* care privește amazoanele.
amazzoníte *s.f. (miner.)* amazonit.
àmba *s.f. (în Etiopia)* colină.
ambàge, -àgi, *s.f.* **1.** drum ocolit. **2.** cuvinte ambigue. **3.** enigmă. **4.** *(la pl.)* imagini confuze.

ambasceria *s.f.* **1.** funcție de ambasador. **2.** mesaj, solie. **3.** misiune diplomatică; *andare in* ~ a merge cu (într-o) misiune diplomatică.
ambàscia, -àsce, *s.f. (lit.)* **1.** oboseală, gîfîială, *SIN. affanno.* **2.** *(fig.)* mîhnire; durere puternică. **3.** necaz, supărare; frămîntare. *SIN. affanno, travaglio, angoscia.*
ambasciàre *vt. (rar)* a întrista, a îndurera.
ambasciàta *s.f.* **1.** ambasadă. **2.** mesaj, solie. *SIN. commissione, incarico.* **3.** misiune, delegație (formată din mai multe persoane).
ambasciatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** ambasador. **2.** sol. *SIN. messaggero.*
ambascióso *adj. (lit.)* chinuitor.
ambàsso *s.m. (în jocul de zaruri)* dublă (1—1).
ambàta *s.f. (în jocul de loto)* combinație de două numere.
ambedúe *adj., pron. (lit.)* amîndoi, ambii. *SIN. entrambi.*
ambianése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Amiens.
ambiàre *vi. (rar)* a merge în buiestru.
ambiatúra *s.f. (rar)* buiestru
ambidestrísmo *s.m.* calitatea de a fi ambidextru.
ambidèstro *adj.* **1.** ambidextru. **2.** ambivalent. **3.** *(fig., lit.)* dibaci, isteț; viclean.
ambientàle *adj.* ambiant, înconjurător.
ambientaménto *s.m.* adaptare.
ambientàre *vt., vr.* **1.** a (se) adapta, a (se) deprinde cu un anumit mediu. **2.** a (se) situa într-un anumit mediu; ~ *un personaggio storico* a situa, în epocă un personaj, a da culoare locală unui personaj istoric.
ambientatóre *s.m. (rar)* artist decorator.
ambientazióne *s.f.* **1.** aclimatizare. **2.** reconstituire a unui mediu.
ambiènte I. *s.m.* ambianță, mediu înconjurător. **II.** *adj.* înconjurător, ambiant.
ambientista *s.m.* pictor de interioare.
ambigènere *adj. (gram.)* ambigen.
ambiguità *s.f.* ambiguitate, lipsă de precizie. *SIN. equivocità.*
ambíguo I. *adj.* **1.** ambiguu, neprecis. *SIN. equivoco.* **2.** *(fig.)* suspect, echivoc. **3.** nehotărît; nesigur. **II.** *s.m.* nesiguranță.
àmbio *s.m.* mers în buiestru; *dare l'* ~ a concedia, a lăsa să plece; *pigliar l'* ~ a pleca. *SIN. ambiatura.*
ambíre I. *vt.* a dori mult, a rîvni. **II.** *vi. (a)* **1.** a avea ambiție; a năzui, a tînji. **2.** a dori.
àmbito *s.m.* **1.** spațiu circumscris, cuprins. **2.** *(fig.)* cadru, sferă, domeniu; *nell'* ~ *dei suoi poteri* pe măsura puterilor sale; *nell'* ~ *degli amici* în cercul prietenilor; *nell'* ~ *delle preoccupazioni* în cadrul preocupărilor; *non rientra nell'* ~ *delle mie funzioni* nu este de competența mea; *l'* ~ *della matematica* domeniul matematicii. **3.** *(lit.)* manevră electorală. **4.** *(muz.)* ambitus.
ambivalènte *adj.* ambivalent.
ambivalènza *s.f.* ambivalență.
ambizióne *s.f.* ambiție.
ambiziosàggine *s.f. (rar)* ambiție meschină.
àmbo I. *adj., pron. (rar, lit.)* amîndoi, amîndouă; *da* ~*-e le parti* de ambele părți. **II.** *s.m. (la jocul de loto)* ambo, două numere care trebuie să iasă împreună.
ambóne *s.m.* amvon.
àmbra *s.f.* **1.** ambră; ~ *grigia* chihlimbar cenușiu, mosc. **2.** culoare chihlimbarie. **3.** parfum de mosc.
ambràto *adj.* chihlimbariu; care miroase a mosc.
ambracàne *s.m. (înv.)* ambră, chihlimbar cenușiu; mosc.
ambrétta *s.f.* **1.** plantă erbacee tropicală *(Abelmoschus moschatus).* **2.** piele tăbăcită cu mosc, **3.** varietate de pară de toamnă.
ambrogétta *s.f.* placă de faianță, de marmură etc.
ambrogíno *s.m. (ist.)* monedă milaneză (cu chipul sf. Ambrozie).
ambròsia *s.f.* **1.** ambrozie. **2.** *(fig.)* suavitate, dulceață, gust plăcut. **3.** *(bot.)* specie de plantă *(Ambrosia maritima)*
ambrosiàno I. *adj.* **1.** al Sfîntului Ambrozie; *rito* ~ ritul Sfîntului Ambrozie. **2.** milanez; *dialetto* ~ dialectul milanez; *biblioteca* ~*-a* biblioteca ambroziană. **II.** *s.m.* milanez. *SIN. milanese.*
ambròsio *adj. (lit.)* **1.** chihlimbariu. **2.** suav, ambroziac.
ambulàcro *s.m.* **1.** galerie; coridor. **2.** hol, foier. **3.** ambulacru.
ambulànte I. *adj.* ambulant; rătăcitor; *biblioteca* ~ bibliotecă ambulantă. **II.** *s.m.* **1.** vînător ambulant. **2.** *(rar)* ambulatoriu, dispensar.
ambulànza *s.f.* **1.** ambulanță; salvare. **2.** *(mil.)* ambulanță.
ambulàre *vi. (a; rar)* a merge, a umbla.
ambulatòrio, -tòri, I. *adj.* **1.** mobil, fără sediu fix. **2.** *(anat.)* ambulator. **II.** *s.m.* policlinică; dispensar.
amburghése *adj., s.m.* și *f.* hamburghez, din Hamburg.
amèba *s.f. (zool.)* amibă.
amebèo *adj. (lit.)* reciproc, alternativ; dialogat; *canto* ~ cîntec dialogat.
amèllo *s.m. (bot.)* steluță *(Aster amellus). SIN astro.*
àmen I. *interj.* amin; *e allora* ~, *fa' come ti pare* bine! n-ai decît să faci cum crezi! **II.** *s.m.* amin; *in un* ~ într-o clipită; *essere, giungere all'* ~ a fi pe moarte.
amendúe *adj., pron. (rar) v.* ambedue.
amenità *s.f.* **1.** grație și frumusețe; înfățișare plăcută. **2.** atmosferă plăcută. **3.** dulceață, bîndețe. **4.** glumă, lucru nostim. **5.** prostie; afirmație ridicolă.
amèno *adj.* **1.** plăcut, frumos. **2.** vesel, amuzant. **3.** recreator, odihnitor, *SIN. vago, gaio, ridente, dilettevole.* **4.** *nostim.* **5.** ciudat, bizar; *capo* ~ persoană curioasă, puțin trăsnită; *(ironic) questa è proprio amena!* asta-i bună!
amentàceo *adj. (bot.)* cu amenți, amentaceu.
amènte *adj., s.m.* **1.** dement. **2.** *(înv.)* nebun.
amènto *s.m. (bot.)* ament; mîțișor. *SIN gattino.*
amènza *s.f. (med.)* demență.
americàna *s.f.* cursă ciclistă în pereche.
americanàta *s.f. (glumeț, ironic)* acțiune în stil mare/extraordinară/excentrică.
americanísmo *s.m.* **1.** *(lingv.)* americanism. **2.** mod de viață american. **3.** *(pol.)* admirație pentru modul de viață american; politică inspirată după constituția americană. **4.** tendințele liberale manifestate de catolicii americani la finele sec. al XIX-lea.
americanística *s.f.* disciplină care studiază istoria și etnografia Americii.
americàno I. *adj.* american; american; *all'* ~*-a* americănește, după sistemul american; *truffa all'* ~*-a* a scoate bani dînd în schimb lucruri fără valoare. **II.** *s.m.* **1.** locuitor al Statelor Unite ale Americii, american. **2.** emigrant întors din America. **3.** băutură *(amestec de vermut cu sifon).* **4.** registru.
amerindiàno, amerìndo *adj., s.m.* amerindian.
ametísta *s.f.* ametist.
ametròpe, amètrope *adj. (med.)* ametrop.
ametropía *s.f. (med.)* ametropie.
amiànto *s.m. (miner.)* amiantă, azbest.
amicàle *adj.* amical.
amicàre I. *vt.* **1.** a face pe cineva prieten. **2.** a face pace. **II.** *vr.* a se împrieteni; a-și cîștiga prietenia cuiva.

amichévole *adj.* amical, prietenesc; *in via* ~ ca între prieteni.
amichevolézza *s.f.* gest/act de prietenie/de bunăvoinţă/ de simpatie.
amicízia *s.f.* **1.** prietenie, amiciţie; ~ *di cappello* cunoştinţă din vedere; *per* ~ din prietenie; *dire in* ~ a spune confidenţial; *(prov.) patti chiari, ~ lunga* socoteală dreaptă, prietenie lungă. *SIN. affezione, familiarità.* **2.** legătură de dragoste; relaţie. **3.** asemănare, analogie. **4.** înţelegere. **5.** *(la pl.)* prietenii, relaţii.
amíco, -ici **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** prieten, amic; *da* ~ prietenește; ~ *di saluto* cunoştinţă din vedere; ~ *del cuore* prieten intim; *essere amici per la pelle* a fi prieteni foarte buni/la toartă/la cataramă; *(fig.) l'* ~ *del giaguaro* cel care sprijină duşmanii propriilor prieteni; *l'* ~ *dell'uomo* câinele. *SIN. compagno, alleato.* **2.** amant, iubit. **3.** *(ironic)* persoana influentă la care se face aluzie fără a o numi; pilă. **4.** amator, iubitor; ~ *dello sport* amator de sport. **II.** *adj.* **1.** prietenesc. **2.** favorabil, propice. **3.** apropiat. drag, iubit.
àmido[1] *s.m.* **1.** amidon. **2.** scrobeală.
àmido[2] *s.f.* broască ţestoasă.
amidàceo *adj.* care conţine amidon.
amidatóre *s.m.* apretor.
amidatúra *s.f.* apretură.
amígdala *s.f.* *(anat.)* amigdală.
amigdalíte *s.f.* amigdalită.
amissióne *s.f.* **1.** pierdere. **2.** *(jur.)* recunoaşterea unui drept al celuilalt.
amistà *s.f.* *(poetic)* **1.** amiciţie, prietenie. **2.** *(la pl., înv.)* aliaţi.
amistànza *s.f.* *(înv.)* *v.* amistà.
amítto *s.m.* *(bis.)* bucată de pînză albă (care acoperă umerii preotului).
amlètico *adj.* **1.** nehotărît, şovăielnic. **2.** ambiguu, misterios, contradictoriu.
ammaccamènto *s.m.* **1.** înghesuială. **2.** contuzionare, învineţire.
ammaccàre **I.** *vt.* **1.** a lovi; a învineţi; a contuziona. **2.** a zdrobi. **II.** *vr.* **1.** a se zdrobi. *SIN. acciaccare.* **2.** a se acoperi cu vînătăi.
ammaccatúra *s.f.* **1.** lovire; deformare; contuzionare; învineţire; strivire. **2.** vînătaie; contuzie; cucui. *SIN. contusione.* **3.** *(pict.)* cută la veşmînt.
ammacchiàre *vi.* *(e)*, *vr.* *(înv.)* **1.** a se sălbătici. **2.** *(despre un animal)* a se ascunde în desiş, în pădure.
ammaestraménto *s.m.* **1.** învăţare, instruire. **2.** lecţie; învăţătură.
ammaestràre *vt.* **1.** a învăţa, a instrui. **2.** a dresa.
ammaestratívo *adj.* *(înv.)* instructiv.
ammaestratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** îmblînzitor, dresor; ~ *di orsi* dresor de urşi. **2.** maestru; instructor.
ammagliàre[1] *vt.* **1.** a lega (cu sfori împletite în formă de plasă). **2.** *(înv.)* a lega. **3.** a prinde ochiurile. **4.** a îmbrăca într-o reţea metalică. **5.** a coase marginea unei saltele.
ammagliàre[2] *vt.* a bate cu maiul.
ammagliatóre *s.m.* muncitor care leagă baloturile.
ammaiàre *vt.* *(înv.)* a împodobi (cu flori, cu fruuze).
ammainàre *vt.* a coborî; a lăsa în jos (pînza corăbiei, un balot etc.); ~ *a mano* a lăsa jos încetul cu încetul; ~ *le vele* **a)** a strînge pînzele; **b)** *(fig.)* a se retrage, a renunţa; ~ *la bandiera* a coborî steagul (în semn de capitulare sau de doliu).
ammainabandièra *s.m.* coborîre a steagului.
ammalàre **I.** *vi.* *(e)*; *vr.*, *vt.* a (se) îmbolnăvi. **II.** *vt.* a strica, a corupe.
ammalàto *adj.*, *s.m.* bolnav. *SIN. malato, infermo.*
ammalazzàre *vi.* *(e)*, *vr.* *(rar)* a deveni bolnăvicios.
ammaliaménto *s.m.* **1.** fermecare, vrăjire. **2.** farmec, vrajă.
ammaliàre *vt.* **1.** a vrăji, a fermeca. *SIN. affatturare.* **2.** a încînta, a fascina; a cuceri, a seduce. *SIN. affascinare.*
ammaliatóre, -trice *adj.*, *s.m.* şi *f.* seducător, (persoană) care farmecă/vrăjeşte.
ammalinconíre **I.** *vt.* a provoca melancolie; a întrista. **II.** *vi* *(e)*, *vr.* a deveni melancolic.
ammalizzíre **I.** *vt.* **1.** a face pe cineva mai deştept, a dezgheţa. **2.** a face pe cineva să devină răutăcios. **II.** *vi.* *(e)*, *vr.* a-şi pierde sfiala, a se dezgheţa; a deveni mai isteţ; a se şmecheri.
ammaltàre *vt.* **1.** *(rar)* a face tencuială. **2.** *(înv.)* a smălţui.
ammammolàrsi *vr.* *(fam., pop., tosc.)* **1.** a sta să izbucnească în plîns. **2.** a aţipi. **3.** a se ramoli.
ammàneo *s.m.* deficit, pagubă; ~ *di cassa* lipsă în casa de bani.
ammandorlàto **I.** *adj.* migdalat, în formă de migdală. **II.** *s.m.* **1.** reţea (de fier, de lemn); grilaj. **2.** zid de cărămidă (cu goluri în formă de romb).
ammanettàre *vt.* **1.** a pune cătuşe la mîini. **2.** a aresta.
ammanieràre *vt.* **1.** a înfrumuseţa ostentativ, a înzorzona; ~ *lo stile* a scrie în stil înflorit. **2.** *(rar)* a modifica.
ammanieràto *adj.* căutat, afectat, artificios.
ammanigliàre *vt.* *(mar.)* a uni zalele unui lanţ; a agăţa un lanţ/un odgon de ancoră.
ammanigliàto *adj.* **1.** legat, agăţat. **2.** *(fig.)* solidar în rău, complice.
ammannàre **I.** *vt.* **1.** a face snopi. **2.** *(înv.)* a prepara, a aranja. **II.** *vr.* *(înv.)* a se pregăti, a fi gata.
ammannellàre *vt.* a face scul; a depăna.
ammanìre *vt.* **1.** a prepara, a pregăti. **2.** a aranja, a pregăti.
ammansàre *vt.*, *vr.*, *vi.* *v.* ammansire.
ammansatóre, -trice *s.m.* şi *f.* îmblînzitor.
ammansire *vt.*, *vr.*, *vi.* *(e)* **1.** a (se) îmblînzi, a (se) domestici. **2.** *(fig.)* a (se) calma, a (se) potoli, a (se) îmbuna.
ammantàre *vt.*, *vr.* **1.** a (se) înveşmînta (într-o mantie). **2.** a (se) îmbrăca. **3.** a (se) acoperi. **4.** *(fig.)* a-şi atribui.
ammantatúra *s.f.* **1.** veşmînt; mantie. **2.** învesmîntare.
ammantellàre *vt.* **1.** a învesmînta; a acoperi. **2.** *(fig.)* a acoperi cu o mantie, a ascunde.
ammànto *s.m.* **1.** *(lit.)* mantie, veşmînt solemn; togă; hlamidă. **2.** manta. **3.** *(fig., lit.)* funcţie, demnitate.
ammaràggio *s.m.* *(av.)* amerizare.
ammaraménto *s.m.* amerizare.
ammaràre *vi.* *(a; av.)* a ameriza.
ammarezzàre *vt.* a marmora.
ammarginàre **I.** *vi.* *(e; inv.)* a se cicatriza. **II.** *vt.* a îmbina, a suda.
ammarraménto *s.m.* *(rar)* fixare/asigurare a navei etc.
ammarràre *vt.* **1.** a fixa/a asigura o navă, a amara. **2.** a fixa liniile telefonice etc.
ammartellàre *vt.* **1.** a ciocăni, a lovi (cu ciocanul). **2.** a chinui, a frămînta.
ammassaménto *s.m.* **1.** îngrămădire; grămadă. **2.** *(mil.)* intendenţă, aprovizionare.
ammassàre **I.** *vt.* **1.** a îngrămădi, a pune claie peste grămadă. **2.** a strînge, a economisi, a acumula. **3.** a duce la locul de depozitare; ~ *il grano* a duce grîul la bază/la siloz. *SIN. accumulare, ammucchiare.* **II.** *vr.* **1.** a se aduna; *a* se înghesui; a se masa. **2.** a se strînge, a se acumula.

ammassatóre, -trice *s.m.* şi *f., adj.* **1.** strîngător. **2.** *(dispr.)* acaparator. **3.** (persoană) care administrează un depozit.

ammassellàre *vt.* a îngrămădi.

ammassiecìàre I. *vt.* **1.** a presa; a face să devină compact/solid. **2.** a face un terasament. **II.** *vr.* **1.** a face masă, a se întări. *SIN. rassodarsi.* **2.** a se deprinde; a cîştiga experienţă.

ammàsso *s.m.* **1.** grămadă, îngrămădire. **2.** acaparare. **3.** colectare, strîngere (de cereale etc.); *prezzo di* ~ preţ de colectare; ~ *obbligatorio, volontario* **a)** cotă obligatorie/voluntară; **b)** bază de colectare, depozit, siloz; *portare il grano all'* ~ a duce grîul la bază. **4.** *(geol.)* conglomerat, rocă.

ammatassàre I. *vt.* a face scul. **II.** *vr. (fig.)* a se încurca.

ammattàre *vt. (mar.)* **1.** a chema în ajutor (prin semnale). **2.** a atrage atenţia (prin semnale). **3.** *(înv.)* a echipa (o navă).

ammattiménto *s.m.* **1.** haos, zăpăceală. **2.** *(rar)* înnebunire; nebunie.

ammattìre I. *vi. (e)* **1.** a înnebuni; ~ *per il dolore* a înnebuni de durere. *SIN. impazzire.* **2.** *(fig.)* a-şi pierde răbdarea. **II.** *vr. (fig.)* a-şi stoarce creierii.

ammattonaménto *s.m.* pardosire.

ammattonàre *vt.* a pardosi (cu cărămidă).

ammattonàto *s.m.* **1.** pardoseală de cărămizi. **2.** pavaj.

ammattonatùra *s.f.* pardosire (cu cărămizi).

ammàzzalo *interj.* dă-i!; arde-l!

ammazzaménto *s.m.* **1.** ucidere, omorîre; omor, măcel. **2.** *(fig.)* trudă, oboseală mare.

ammazzàre I. *vt.* **1.** a omorî, a ucide. **2.** *(fig.)* a obosi, a istovi; *questo lavoro ci ammazza* munca aceasta ne ucide; *l'inazione mi ammazza* lipsa de activitate mă omoară; ~ *il tempo* a omorî timpul. **3.** *(rar, înv.)* a lovi, a omorî cu măciuca. **II.** *vr.* **1.** a se omorî; a-şi găsi moartea. **2.** a se obosi, a se istovi, a se speti muncind.

ammazzasétte *s.m. invar.* fanfaron, lăudăros. *SIN. bravaccio, smargiasso.*

ammazzàta *s.f. (fam.)* oboseală foarte mare; *questo viaggio è stato un'* ~ călătoria asta m-a dat gata, m-a dărîmat.

ammazzatólo, *-ói s.m.* abator.

ammazzatùra *s.f.* **1.** plată pentru tăierea vitelor. **2.** *(rar)* ucidere, omorîre.

ammelmàre *vi. (e)* **1.** a se împotmoli. **2.** a se înnoroi, a se umple de noroi.

àmmen *s.m. v.* a m e n.

ammenèire *vt., vi (e)* a (se) muia, a (se) înmuia, a (se) vesteji.

ammènda *s.f.* **1.** corecţie, ispăşire, pedeapsă; *far* ~ *d'una colpa* a recunoaşte o vină; *fare* ~ *dei propri peccati* a-şi recunoaşte propriile păcate. **2.** amendă, despăgubire.

ammendaménto *s.m.* **1.** îndreptare, corectare; amendament. **2.** îmbunătăţire, ameliorare funciară, amendament. **3.** substanţele folosite pentru îmbunătăţirea solului. *SIN. correttivo.*

ammendàre I. *vt.* **1.** a îndrepta; a corecta. **2.** a ameliora (un teren). **3.** a amenda (un text). **II.** *vr. (lit.)* a se corecta, a se îndrepta.

ammennicolàre I. *vt.* **1.** a furniza probe. **2.** a născoci pretexte, a şicana. **II.** *vi. (a)* **1.** a născoci, a umbla cu chiţibuşuri. **2.** a pierde timpul cu fleacuri.

ammennicolo *s.m.* **1.** probă; născocire, chiţibuşerie. **2.** *(fig.)* nimicuri, fleac, flecuşteţ.

ammennicolóne *s.m.* **1.** chiţibuşar; intrigant. **2.** pierdevară, tîrîiebrîu.

ammèsso I. *part. tr.* de la a m m e t t e r e. **II.** *adj.* şi *s.m.* admis; *gli ammessi al concorso, all'esame* cei admişi la concurs/la examen.

ammestàre *vt. (rar)* **1.** a face pe stăpînul. **2.** a lucra dezordonat.

ammèttere *vt.* **1.** a introduce, a lăsa să intre. **2.** a primi, a admite. **3.** a accepta, a aproba; a consimţi. **4.** a presupune. **5.** *(înv.)* a da drumul ciinilor (la vînătoare).

ammezzaménto *s.m. (rar)* înjumătăţire.

ammezzàre *vt.* **1.** a împărţi în două, a face jumătate; ~ *la via a qualcuno* a merge în întîmpinarea cuiva pînă la jumătatea drumului; ~ *un fiasco* a umple sau a goli sticle pe jumătate. **2.** a face lucrurile pe jumătate; ~ *un lavoro* a face treaba pe jumătate; ~ *un discorso* a nu termina vorba.

ammezzàto *s.m.* mezanin. *SIN. mezzanino.*

ammezzìre *vi. (e), vr. (despre un fruct)* a putrezi; a păli.

ammiecàre *vi. (a), vt.* a arăta din ochi.

ammiceo, -ìcchi *s.m.* semn (făcut cu ochiul).

ammìde *s.f. (chim.)* amidă.

ammìna *s.f. (chim.)* amină.

ammineolàre *vt. v.* a m m e n n i c o l a r e **(I)**.

amministràre *vt.* **1.** a administra, a conduce; ~ *la giustizia* a aplica legea; ~ *lo stato* a conduce statul, a guverna; ~ *la guerra* a duce războiul. **2.** *(rar)* a da, a administra; ~ *una medicina* a da/a administra un medicament. **3.** a oficia.

amministrativo *adj.* **1.** administrativ; *decentramento* ~ descentralizare administrativă; *potere* ~ puterea executivă. **2.** particular; *occuparsi di questioni amministrative* a se ocupa de probleme administrative.

amministratóre, -trice *s.m.* şi *f.* administrator.

amministrazióne *s.f.* **1.** administrare. **2.** administraţie; *consiglio di* ~ consiliu de administraţie. **3.** conducere administrativă. **4.** sediu administrativ, administraţie.

amminoàcido *s.m.* aminoacid.

amminutàre *vt.* a fărîmiţa; a mărunţi.

amminutaménto *s.m.* fărîmiţare, mărunţire.

ammiràbile *adj.* **1.** admirabil. **2.** *(lit.)* minunat. *SIN. mirabile, ammirevole.*

ammiragliàto *s.m.* **1.** funcţie de amiral. **2.** amiralitate.

ammiràglia *adj., s.f.* navă-amiral.

ammiràglio, *-àgli s.m.* amiral.

ammiràndo *adj. (lit.)* admirabil, de admirat.

ammiràre I. *vt.* a admira, a stima, a respecta. **II.** *vt., vr. (rar, lit.)* a se mira, a se minuna, a fi uimit.

ammirativaménte *adv.* cu admiraţie, admirativ.

ammirativo *adj.* admirativ; *punto* ~ semn de exclamaţie.

ammiràto *adj.* uimit; *rimanere* ~ a rămîne uimit de ceva.

ammiratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** admirator. **2.** curtezan.

ammirazióne *s.f.* **1.** admiraţie; *essere in* ~ *di qualcuno* a fi în admiraţia cuiva. **2.** stimă, consideraţie; *suscitare, destare* ~ *in qualcuno* a trezi admiraţia cuiva; *nutrire* ~ *per qualcuno* a nutri admiraţie pentru cineva. **3.** *(înv.)* uimire, stupoare.

ammirévole *adj.* demn de admiraţie, admirabil. *SIN. ammirabile, mirabile.*

ammiserìre *vt. (rar)* a sărăci.

ammissìbile *adj.* admisibil; acceptabil.

ammissibilità *s.f.* admisibilitate.

ammissióne *s.f.* **1.** admitere; *esame di* ~ examen de admitere. **2.** acceptare, aprobare; *per comune* ~ admis în unanimitate.

ammobigliàre *vt. v.* a m m o b i l i a r e.

ammobiliaménto *s.m.* **1.** mobilare. **2.** mobilier.
ammobiliàre *vt.* a mobila.
ammodernaménto *s.m.* modernizare.
ammodernàre *vt.* a moderniza.
ammodernatúra *s.f.* modernizare.
ammodino I. *adv.* meticulos, cu multă grijă. **II.** *adj.* îngrijit, (făcut) cum trebuie.
ammòdite *s.m.* viperă cu corn *(Ammodytas lanceolatus). SIN. vipera del corno.*
ammòdo I. *adv.* corect, cu grijă, cu chibzuială. **II.** *adj. invar.* **1.** *(despre o persoană)* corect, bine crescut, atent. **2.** înţelept, prudent. *SIN. perbene, garbato.*
ammoinàre I. *vi. (e), vr. (mar.)* a se agita, a provoca confuzie, zăpăceală. **II.** *vt. (înv.)* a linguşi; a măguli.
ammogliàre I. *vt.* a mărita. **II.** *vr.* **1.** a se însura. **2.** *(rar)* a se uni.
ammogliàto *adj., s.m.* însurat.
ammollàre[1] **I.** *vt.* **1.** a muia; ~ *il pane nel vino* a muia pîinea în vin; ~ *il bucato* a muia rufele. **2.** *(fig.)* a înduioşa. **II.** *vi. (e), vr.* a se muia; a se înmuia, a se uda. **III.** *vr. (înv.)* a se înduioşa.
ammollàre[2] *vt.* **1.** a slăbi, a da drumul; ~ *un cavo* a slăbi un cablu. **2.** *(fig.)* a lovi, a da o lovitură; ~ *uno schiaffo* a arde o palmă; ~ *un pugno* a da un pumn.
ammolliènte *adj., s.m.* (medicament) emolient.
ammollimènto *s.m.* **1.** înmuiere. **2.** *(fig.)* îmblînzire; înduioşare.
ammollire I. *vt.* **1.** a muia, a face moale. **2.** a domoli; a înduioşa, a îndupleca. **3.** a slăbi, a moleşi. **II.** *vr.* **1.** a se muia, a se topi. **2.** a se înduioşa; a se îmblînzi.
ammollitivo *adj.* emolient.
ammòllo *s.m.* înmuiere.
ammoncellàre *vt. (agr.)* a face grămadă; a face claie.
ammoniaca *s.f. (chim.)* amoniac.
ammoniacàle *adj.* amoniacal.
ammoniàco, -iàci *adj.* **1.** de amoniac. **2.** de amoniu; *(chim.) sale* ~ clorură de amoniu.
ammònio *s.m. (chim.)* amoniu.
ammònico *adj.* de amoniac; *cloruro* ~ clorură de amoniu.
ammonire *vt.* **1.** a avertiza, a preveni. *SIN. riprendere, sgridare, esortare.* **2.** a îndemna, a povăţui. **3.** a mustra, a dojeni, a admonesta. **4.** *(jur.)* a da un avertisment martorilor; a da o mustrare, o sancţiune; a impune anumite restricţii.
ammonite *s.f. (geol.)* amonit.
ammonito *s.m. (jur.)* persoană supusă anumitor restricţii.
ammonitóre I. *adj.* **1.** mustrător, dojenitor. **2.** care avertizează, care previne. **II.** *s.m.* persoană care mustră/care dojeneşte/care admonestează.
ammonitòrio *adj.* **1.** povăţuitor, prevenitor. **2.** mustrător.
ammonizióne *s.f.* **1.** îndemn; învăţătură. **2.** avertisment, mustrare, dojană. *SIN. riprensione, esortazione, monito.* **3.** *(jur.)* avertisment dat de judecător martorilor. **4.** mustrare, sancţiune administrativă. **5.** restricţie, obligaţie de a respecta anumite norme. **6.** *(sport)* avertisment; sancţiune.
ammontaménto *s.m.* **1.** îngrămădire. **2.** grămadă.
ammontàre I. *vt.* a îngrămădi. *SIN. ammucchiare.* **II.** *vr. (rar)* a se înghesui. *SIN. accalcarsi.* **III.** *vi. (e)* a ajunge, a atinge, a se ridica; *i debiti ammontano a un milione* datoriile se ridică la un milion. **IV.** *s.m.* total general; *l'* ~ *delle spese è eccessivo* totalul cheltuielilor este mult prea mare.
ammontícchiare I. *vt.* a îngrămădi, a pune una peste alta. **II.** *vr. (rar)* a se înghesui; a se îngrămădi.
ammorbaménto *s.m.* **1.** infecţie. **2.** miros greu.
ammorbàre I. *vt.* **1.** a transmite o boală. **2.** a împrăştia miros pestilenţial. **3.** *(fig.)* a corupe. **II.** *vi. (e; înv.)* a se îmbolnăvi.
ammorbidàre *vt., vi. (e), vr. (înv.)* v. ammorbidire.
ammorbidìre *vt., vi (e), vr.* **1.** a (se) muia, a (se) face moale. **2.** *(fig.)* a (se) îndulci, a (se) îmblînzi.
ammorsàre[1] *vt.* **1.** a strînge în menghine. **2.** *(constr.)* a lăsa harpoane.
ammorsàre[2] *vt.* a muşca.
ammorsatúra *s.f. (constr.)* harpon.
ammorsellàto *s.m.* carne tocată amestecată cu ou.
ammortaménto *s.m.* **1.** amortizare; ~ *del debito pubblico* amortizarea datoriei publice. *SIN. (rar) ammortizzazione.* **2.** anulare. **3.** *(înv.)* stingere, încetare. **4.** mortificare, chinuire.
ammortàre *vt.* **1.** a amortiza, a stinge o datorie. **2.** *(înv.)* a face să moară, a omorî. **3.** *(înv., lit.)* a stinge, a slăbi, a atenua.
ammortiménto *s.m.* **1.** amorţire. **2.** atenuare, amortizare.
ammortìre I. *vt.* **1.** *(rar)* a amorţi. **2.** a atenua, a slăbi. **II.** *vi. (e), vr. (înv.)* a leşina, a-şi pierde cunoştinţa.
ammortizzaménto *s.m.* amortizare.
ammortizzàre *vt.* a amortiza.
ammortizzatóre *s.m. (tehn.)* amortizor; *(mec.)* ~ *a camme* amortizor cu came; ~ *ad olio, (idraulico)* amortizor cu ulei; ~ *idropneumatico,* ~ *delle scosse* amortizor de şoc.
ammortizzazióne *s.f.* v. ammortizzamento.
ammorzaménto *s.m.* stingere, atenuare; slăbire.
ammorzàre I. *vt.* **1.** a stinge, a micşora, a reduce; ~ *la fiamma, il fuoco* a stinge flacăra/focul. **2.** *(fig.)* a potoli, a domoli, a atenua, a încetini; ~ *la voce/ il passo* a încetini glasul/pasul. **II.** *vr. (rar, lit.)* a se stinge, a se pierde, a se anula.
ammoscelàre *vi. (dial.)* v. ammoscire.
ammoscìre *vi. (e)* **1.** a se muia, a se fleşcăi. **2.** a se veşteji.
ammosfèra *s.f. (rar)* v. atmosfera.
ammostàre I. *vt.* a zdrobi (struguri). **II.** *vi. (e)* a se transforma în must.
ammostatóio *s.m.* teasc.
ammostatúra *s.f.* zdrobire a strugurilor.
ammozzàre *vi. (e) (despre sol, pămînt)* a se întări, a se face bulgări.
ammuchiaménto *s.m.* **1.** îngrămădire. **2.** grămadă.
ammucchiàre I. *vt.* a pune grămadă, a îngrămădi; a strînge; ~ *denaro* a strînge bani. *SIN. accumulare, ammassare.* **II.** *vr.* a se înghesui, a se îngrămădi.
ammucidìre *vi. (e), vr.* a mucegăi.
ammuffàre *vi. (dial.)* v. ammuffire.
ammuffiménto *s.m.* mucezire, mucegăire.
ammuffìto *adj.* **1.** mucezit. **2.** *(fig.)* bătrîn, depăşit, mucegăit.
ammuffìre *vi. (e)* **1.** a face mucegai, a prinde mucegai, a mucegăi; *(fig.) tenere il denaro ad* ~ a ţine banii la ciorap, a nu-i investi. **2.** *(fig.)* a îmbătrîni, a se ofili, a se mucegăi; ~ *sui libri* a se mucegăi studiind.
ammulinàre *vi. (e) (rar; despre apă, praf, zăpadă)* a face vîrtejuri.
ammusàre I. *vr. (despre animale)* a apropia boturile. **II.** *vi. (e), vr.* a se bosumfla, a se îmbufna.
ammusirsi *vr. (rar)* a se bosumfla, a se îmbufna.
ammusonìto *adj.* bosumflat, îmbufnat.
ammutinaménto *s.m.* **1.** răzmeriţă, răscoală. **2.** nesupunere.
ammutinàre *vr., (rar) vt.* a (se) răscula, a (se) răzvrăti.

ammutinàto *adj., s.m.* răsculat; nesupus.
ammutìre *vi. (e), vt. (rar; lit.)* a amuți.
ammutolìre *vi. (e), vt.* a amuți.
amnesìa *s.f.* amnezie.
àmnio *s.m. (fiziol.)* amnios.
amniòtico *adj.* amniotic.
amnistìa *s.f.* amnistie.
amnistiàre *vt.* a amnistia.
àmo *s.m.* **1.** undiță; *il pesce abbocca all' ~* peștele se prinde în undiță. **2.** vîrf îndoit, cîlig; *l' ~ dell'ancora* cîrligul ancorei. **3.** *(fig.)* amăgire, înșelătorie; *abboccare all' ~* a cădea în cursă; *gettare l' ~* a arunca undița, a întinde cursa.
amoèrre, amoèrro *s.m.* moar.
amòmo *s.m. (bot.)* ghimbir *(Zingiber officinale).*
amoràle *adj.* amoral.
amoralìsmo *s.m. (fil.)* amoralism.
amoralità *s.f.* amoralitate.
amoràzzo *s.m.* **1.** *(peior.)* amoraș. **2.** iubire trecătoare; aventură galantă.
amóre[1] *s.m.* **1.** dragoste, iubire, afecțiune, amor; *~ paterno* dragoste paternă; *essere tutto ~* a fi foarte afectuos; *d' ~ e d'accordo* în deplină înțelegere; *per ~ o per forza* vrînd, nevrînd, de voie sau de nevoie; *per l' ~ di Dio!* pentru Dumnezeu!; *~ proprio* amor propriu; *~ corrisposto* dragoste împărtășită; *~ platonico* dragoste platonică; *figlio d' ~* fiu natural; *fare all' ~, fare l' ~ con qualcuno* a face curte cuiva; a face dragoste cu cineva; *soffrire il mal d' ~* a iubi pătimaș; *(prov.) ~ con ~ si paga* dragostea cu dragoste se răsplătește; *l' ~ fa bollir la pentola* dragostea seacă cui dracu să-i placă! **2.** dragoste, aspirație permanentă spre un ideal; interes, predilecție, preferință; *~ della giustizia sociale* dragoste de dreptate socială; *~ per le arti* dragostea pentru artă. **3.** dorință puternică; *~ del potere* dorință de putere; *~ del denaro* dragostea pentru bani. **4.** zel, rîvnă; *studiare con ~* a studia cu rîvnă/cu tragere de inimă. **5.** *(fig.)* Dumnezeu; *il Sommo, Eterno, divino ~* Dumnezeu. **6.** lucru frumos/atrăgător; *la tua bambina è proprio un ~* fetița ta este foarte drăguță, e o păpușă, e un copil minunat. **7.** zeul Amor, Eros. **8.** *(bot) ~ nascosto* căldărușă *(Aquilegia vulgaris). SIN. aquilegia.*
amóre[2] *s.m.* **1.** zeul Amor. **2.** *(la pl.)* amoruri; aventuri.
amoreggiaménto *s.m.* flirt.
amoreggiàre *vi. (a; peior.)* a flirta.
amorétto *s.m.* **1.** *(dim., fam.)* dragoste scurtă, ușoară; flirt. **2.** amoraș
amorévole *adj.* afectuos, iubitor; binevoitor, afabil.
amorevolèzza *s.f.* **1.** bunătate, bunăvoință, afabilitate. **2.** atenție dovadă de bunăvoință; dar.
amòrfa *s.f. (bot.)* salcîm-mic *(Amorpha fruticosa).*
amòrfo *adj.* **1.** amorf. **2.** *(fig.)* lipsit de personalitate.
amorìno *s.m.* **1.** amoraș. **2.** *(fig.)* copil drăguț. **3.** canapea (în formă de S). **4.** *(bot.)* rozetă, rezedă *(Reseda dorata).*
amoróso I. *adj.* **1.** amoros; erotic. **2.** iubitor, drăgăstos. *SIN. affettuoso.* **3.** *(rar)* îndrăgostit. **II.** *s.m.* **1.** îndrăgostit. **2.** *(teatru)* prim-amorez.
amoscìno *s.m.* varietate de prun *(Prunus domestica hungarica).*
amostànte *s.m.* muftiu.
amovìbile *adj.* amovibil.
amovibilità *s.f.* amovibilitate.
amozióne *s.f.* destituire, revocare.
ampelidàcee *s.f. pl.* ampelidacee.
ampelografìa *s.f.* ampelografie.
amperàggio *s.m. (electr.)* amperaj.
ampère *s.m. (electr.)* amper.
amperòmetro *s.m. (electr.)* ampermetru.
amperòrametro *s.m. (electr.)* amperormetru.
ampièzza *s.f.* **1.** întindere, lărgime. *SIN. vastità, spaziosità.* **2.** mărime; *(fig.)* amploare, extindere. **3.** orizont larg, minte deschisă, lărgime de idei. **4.** *(fiz.)* amplitudine. **5.** *(rar)* generozitate.
àmplo I. *adj.* **1.** întins, vast, spațios; comod, larg. *SIN. vasto, spazioso.* **2.** abundent, amplu. **3.** *(fig.)* umflat, grandilocvent; extins. **II.** *s.m. (înv.)* lărgime, întindere.
amplèsso *s.m. (lit.)* îmbrățișare; *(eufemistic)* act sexual.
ampliaménto *s.m.* lărgire, extindere, mărire; adăugire.
ampliàre I. *vt.* **1.** a lărgi, a mări, a extinde. **2.** a exagera. **II.** *vr.* a se mări, a se extinde. *SIN. aumentare, estendere, dilatare, ingrandire.*
amplificaménto *s.m.* amplificare.
amplificàre *vt.* **1.** a amplifica, a mări. **2.** a preamări, a ridica în slăvi.
amplificatóre *s.m. (tehn.)* amplificator; *~ ad alta fedeltà* amplificator de înaltă fidelitate; *~ ad alta frequenza* amplificator de înaltă frecvență.
amplificazióne *s.f.* **1.** amplificare. **2.** mărire, creștere. **3.** exagerare.
àmplio, àmpli, *adj. v.* a m p i o **(I)**
amplìssimo *adj.* **1.** *superl.* foarte amplu. 2. *(lit.)* mare, strălucit.
amplitùdine *s.f.* **1.** amplitudine. **2.** lărgime, întindere.
àmplo *adj. (înv.)* **1.** *(despre o haină)* larg. **2.** extins. **3.** plin.
ampólla *s.f.* **1.** vas de sticlă cu toartă/cu gît îngust; *le ampolle dell'olio, dell'aceto* sticlele de ulei și oțet. **2.** mic vas metalic în care se ține uleiul sfințit. **3.** fiolă. **4.** partea cea mai largă a unui tub; *~ rettale* rect. **5.** *(rar)* umflătură. **6.** băsică.
ampollière *s.f.* serviciu de ulei și oțet.
ampollìna *s.f. (dim.)* **1.** fiolă. **2.** vas mic de sticlă. **3.** *(mar.)* ceas cu nisip. **4.** *(la pl.)* potir.
ampollosità *s.f.* emfază, grandilocvență; declamație emfatică. *SIN. tronfiezza, magniloquenza.*
ampollóso *adj. (despre stil)* emfatic, umflat, bombastic. *SIN tronfio, magniloquente.*
amputàre *vt.* **1.** a amputa. **2.** *(fig.)* a tăia, a elimina.
amputazióne *s.f.* **1.** amputare; amputație. **2.** tăiere, eliminare.
amstelodamènse *adj., s.m.* și *f. v.* a m s t e r d a m i a n o.
amsterdamiàno *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Amsterdam.
amuléto *s.m.* amuletă, talisman.
amùrca *s.f. v.* m o r c h i a.
àna *s.f. (înv.)* efort, travaliu.
anàbas *s.f. (lit.)* călătorie lungă/dificilă.
anabàtico *adj. (med.)* anabatic.
anabattìsmo *s.m.* anabaptism.
anabattìsta, -isti, *s.m.* anabaptist.
anabiòsi *s.f.* anabioză.
anabolìsmo *s.m.* anabolism.
anacàrdio *s.m. (bot.)* anacardier.
anacàrdo *s.m. (bot.)* anacard.
ànace *s.m.* anason *(Pimpinella anisum).*
anaciàto *adj.* cu anason.
anaciclìco *adj.* anaciclic. *SIN. palindromico.*
anacìno *s.m.* bomboană cu anason.
anacolùto *s.m. (gram.)* anacolut.
anacònda *s.m.* anaconda, specie de șarpe din Brazilia *(Eunectes murinus).*
anacorèsi *s.f.* viață de anahoret, sihăstrie.
anacorèta, -èti, *s.m.* anahoret, sihastru, pustnic. *SIN. eremita.*

anacorètico *adj.* de sihastru.
anacorestismo *s.m.* viaţă de sihastru; sihăstrie.
anacreòntica, *-òntiche, s.f.* odă anacreontică.
anacreòntico, *-òntici, adj.* anacreontic.
anacronismo *s.m.* anacronism.
anacronistico *adj.* anacronic.
anacrùsi *s.f.* anacruză.
anadèma *s.f. (ist. ant.)* panglică în jurul capului.
anadiplósi *s.f.* anadiploză.
anaeròbico *adj.* anaerob.
anaeròbio *s.m. (bot.)* bacterie anaerobă.
anaerobiòsi *s.f.* anaerobioză.
anafilàssi *s.f.* anafilaxie.
anafilàttico *adj.* anafilactic.
anàfora *s.f. (lit.)* **1.** *(stil.)* anaforă. **2.** *(bis.)* partea centrală a liturghiei. **3.** *(med.)* vomitare.
anafòrico *adj.* anaforic, prin anaforă.
anaforèsi *s.f.* anaforeză.
anagàllide *s.f. (bot.)* scînteiuţă *(Anagallis arvensis).*
anàglifo I. *adj.* dăltuit, sculptat în basorelief. **II.** *s.m. (sculpt.)* anaglifă.
anaglittico *adj.* anagliptic.
anagnìno *adj., s.m.* (locuitor) din Anagni.
anagnòste *s.m. (bis.)* anagnost, ţîrcovnic.
anagogìa *s.f.* interpretare mistică (a unui text); anagogie.
anagògico, *-ògici, adj.* mistic; simbolic, anagogic.
anàgrafe *s.f.* registru de stare civilă; *ufficio di ~* oficiu de stare civilă.
anagràfico, *-ici, adj. (adm.)* relativ la starea civilă; *dare i propri dati ~-i* a-şi indica starea civilă.
anagràmma, *-àmmi, s.m.* anagramă.
anagrammàre I. *vt.* a face o anagramă. **II.** *vr.* a-şi face anagrama numelui.
analcòlico, *-ici* **I.** *adj.* fără alcool. **II.** *s.m.* băutură fără alcool.
anàle *adj. (anat.)* anal.
analécta *s.m. pl.* analecte.
analèssi *s.f. (stil.)* repetiţie.
analèttico *adj. (farm.)* analeptic.
analfabèta *adj., s.m.* şi *f.* analfabet.
analfabetismo *s.m.* analfabetism.
analfabètico *adj.* care nu se bazează pe literele alfabetului.
analgesìa, analgìa *s.f. (med.)* analgezie.
analgèsico *adj.* analgezic.
anàlisi *s.f.* **1.** analiză; cercetare, studiu; *~ grammaticale* analiză gramaticală; *~ psicologica* studiu psihologic; *in ultima ~* în concluzie; *~ del sangue* analiza sîngelui; *~ spettrale* analiză spectrală; *~ matematica* analiză matematică. **2.** psihoanaliză.
analista, -ìsti, *s.m.* analist.
analìtico, *-ìtici, adj.* analitic.
analizzàre *vt.* a analiza.
analizzatóre *s.m.* analizator.
analogìa *s.f.* analogie. *SIN. affinità, somiglianza.*
analògico, *-ògici, adj.* **1.** analogic. **2.** analog; asemănător.
analogìsmo *s.m. (log.)* raţionament analogic, raţionament pe bază de analogie.
anàlogo, *-àloghi, adj.* **1.** analog. **2.** *(lit.)* potrivit; adecvat; *risposta analoga* răspuns adecvat.
anamnèsi *s.f. (med.)* anamneză.
anamnèstico, *-ici, adj. (med.)* relativ la anamneză.
anamorfòsi *s.f. (fiz.)* anamorfoză.
ananàsso *s.m. (bot.)* ananas *(Ananas sativus* sau *Bromelia ananas).*
anandrìa *s.f.* laşitate.
anapèstico *adj.* anapestic.
anapèsto *s.m.* anapest.
anapodèttico *adj.* care nu trebuie demonstrat.
anàppo *s.m. (înv.)* *v.* nappo.
ànarchia *s.f.* anarhie; dezordine, indisciplină.
anàrchico, *-àrchici* **I.** *adj.* anarhic; dezordonat, haotic. **II.** *s.m.* anarhist.
anarchismo *s.m.* anarhism.
anarcòide *adj., s.m.* nesupus, anarhic.
anasàrca *s.f. (med.)* anasarcă.
anastigmàtico, *-àtici, adj. (fiz.)* anastigmatic.
anastigmatismo *s.m. (fiz.)* anastigmatism.
anastomizzàre *vt. (chir.)* a anostomoza.
anastomòsi *s.f.* anastomoză.
anàstrofe *s.f.* anastrofă.
anatèma, *(rar)* **anàtema** *s.m.* **1.** anatemă, afurisenie. **2.** blestem.
anatematizzàre *vt. (rar)* *v.* anatemizzare.
anatemizzàre *vt.* a anatemiza, a afurisi.
anatocìsmo *s.m.* anatocism.
anatomìa *s.f.* **1.** anatomie; *~ umana normale* anatomia corpului omenesc; *~ patologica* anatomie patologică. **2.** disecţie; *fare l' ~ di un cadavere* a face disecţia unui cadavru. **3.** structura unui organism; piesă anatomică. **4.** *(fig.)* analiză minuţioasă. **5.** *(fig., glumeţ)* corp slab/uscat; *sembra un' ~* pare un schelet. **6.** înfăţişare, conformaţie; *ha una bella anatomia* e bine făcută.
anatòmico I. *adj.* **1.** anatomic; *pezzo ~* piesă anatomică; *sala anatomica* sală de disecţie; *tavolo ~* masă de disecţie; *(fig.) mettere una questione sul tavolo ~* a diseca o problemă, a despica firul în patru. **2.** modelat după forma corpului omenesc; *sedia ~-a* scaun curbat. **II.** *s.m.* anatomist.
anatomìsta, *-ìsti, s.m.* anatomist.
anatomizzàre *vt.* **1.** a diseca; *~ un cadavere* a diseca un cadavru. *SIN. dissecare.* **2.** a examina minuţios.
anatóssina *s.f.* anatoxină.
ànatra *s.f.* raţă.
anatràia *s.f.* **1.** *(ornit.)* acvilă-ţipătoare *(Aquila clanga).* **2.** crescătorie de raţe.
anatràre *vi. (a)* a măcăi.
anatrèlla *s.f.* răţuşcă.
anatrìno *s.m.* **1.** boboc (de raţă). **2.** copil plăpînd.
anatròccolo, anatròtto *s.m.* boboc (de raţă).
ànca, *ànche, s.f.* **1.** şold; *menare ~* a merge; *avere buona ~* a ţine la drum; *muovere le anche* a-şi mişca şoldurile; *dare d'anche* a fugi, a o lua la fugă; *battersi l'~* a face gesturi disperate. **2.** crupă. **3.** *(mar.)* părţile laterale ale pupei.
ancàre *vi. (a; înv., despre cai)* a avea respiraţia grea, a gîfîi.
ancàta *s.f.* lovitură cu şoldul.
ancèlla *s.f.* **1.** *(lit.)* sclavă, slujitoare. **2.** *(glumeţ)* slujnică.
ancestràle *adj.* ancestral, strămoşesc.
ànche I. *conj.* **1.** şi, chiar; *~ oggi non potrò venire* chiar astăzi nu voi putea veni. **2.** totuşi; *potevi ~ dirmelo* puteai totuşi să-mi spui. **3.** chiar şi; *l'hai trattato ~ troppo bene* l-ai tratat chiar prea bine. **4.** în plus; în afară de asta; *c'è da considerare ~ questo fatto* în plus trebuie să se ţină cont şi de acest fapt. **5.** tocmai; *~ da te dovevo sentirmelo dire* tocmai de la tine trebuie să aud asta. **6.** chiar dacă, deşi, cu toate că; *~ dicendoglielo tu, non ci crederà* chiar dacă o să i-o spui tu n-o să creadă; *~ se volesse non potrebbe farcela* chiar dacă ar vrea n-ar putea s-o facă; *quand' ~* chiar dacă, admiţînd totuşi că. **II.** *adv.* **1.** *(lit., înv.)* pînă acum; *per ~* încă, pînă acum; *non ~* nici măcar. **2.** *(lit., înv.)* încă, din nou. **3.** *(lit.)* de acum; în sfîrşit.
anchilosàre *vt., vr.* a (se) anchiloza.

anchilosàto *adj.* anchilozat.
anchilòsi *s.f.* *(med.)* anchiloză.
anchilòtico, -òtici, *adj.* anchilozat.
anchìna *s.f.* nanchin *(pînză).*
ància *s.f.* *(muz.)* ancie. *SIN. pivetta, linguetta.*
ancìdere *vt.* *(înv., lit.)* a ucide.
ancile *s.m.* *(ist., ant.)* scut mic.
ancillàre[1] *adj.* de slugă; specific slujnicelor; *(glumeț) amori ancellari* legături de dragoste cu servitoarele; *(glumeț) crisi* ~ lipsă de slujnice, de femei de serviciu.
ancillàre[2] *vt.* *(înv.)* a înrobi, a face sclav.
anciòlo *s.m.* specie de rechin *(Galeus laevis).*
ancìpite *adj.* **1.** *(poetic) (despre spadă)* cu două tăișuri. **2.** *(despre silabe sau vocale)* care pot fi considerate lungi sau scurte. **3.** *(lit.)* nesigur, îndoielnic; neprecis. **4.** *(zool.)* amfibiu.
ancirànо *adj., s.m.* (locuitor) din Ankara.
àncо *conj.* *(rar)* încă, și, chiar; *per* ~ *che...* este o minune că...
ancòi *adv.* *(înv.)* astăzi.
ancóna *s.f.* *(bis.)* **1.** troiță. **2.** tabernacul; capelă.
ancóne *s.m.* **1.** *(anat.)* cot. **2.** *(augm.)* șold (mare).
anconetàno *adj., s.m.* (locuitor) din Ancona.
àncora *s.f.* **1.** *(mar.)* ancoră; *gettare l'* ~ **a)** a arunca ancora; **b)** *(fig.)* a se opri, a face popas; *stare sull'* ~ a sta pe loc; *dare fondo all'* ~ a arunca ancora; *levare, salpare l'* ~ a ridica ancora; ~ *di salvezza (fig.)* ultima posibilitate de salvare. **2.** *(mec., tehn.)* ancoră.
ancòra I. *adv.* **1.** încă; *stava* ~ *dormendo* încă dormea. **2.** pînă acum, deocamdată; *non si è visto* ~ deocamdată n-a apărut. **3.** în acel timp, atunci; pînă atunci. **4.** din nou, încă o dată; *proverò* ~ o să mai încerc o dată. **5.** mai; *ne vuoi* ~ *un po'?* mai vrei puțin? **II.** *conj.* **1.** chiar, și; și mai; *tu sei* ~ *più fortunato di me* tu ești și mai norocos decît mine. **2.** *(înv.)* deși, cu toate că.
ancoraché *conj. v. ancorché.*
ancoràggio, -àggi, *s.m.* *(mar.)* **1.** loc de ancorare/de ancoraj; ancorare; *tassa d'*~ sau *all'* ~ taxă de ancorare. **2.** *(constr.)* ancorare.
ancoràio, -ài, *s.m.* fabricant de ancore.
ancoraménto *s.m.* *(constr.)* ancorare.
ancoràre I. *vt.* **1.** a ancora. **2.** *(și fig.)* a agăța, a fixa. **3.** *(fig.)* a raporta valoarea monedei la valoarea aurului, a dolarului etc.; a admite convertibilitatea monedei în aur sau în valută; ~ *la lira al dollaro* a raporta lira la dolar. **II.** *vr.* **1.** a arunca ancora; a se prinde. **2.** a se stabili, a se opri pentru mult timp.
ancorché *conj.* *(lit.)* deși, cu toate că; chiar dacă.
ancorèssa *s.f.* ancoră foarte grea.
ancorètta *s.f.* **1.** ancoră mică. **2.** grapină. **3.** undiță cu trei sau patru vîrfuri.
ancoròtto *s.m.* *(mar.)* ancoră cu gheare, grapină.
ancorquàndo *conj.* *(cu conjunctivul)* chiar dacă, deși.
ancròia *s.f.* *(înv.)* femeie bătrînă și urîtă.
ancúde *s.f.* *v.* ancudine.
ancúdine *s.f.* *(rar, poetic)* nicovală.
ancúsa *s.f.* *(bot.)* miruță *(Anchusa officinalis);* limba-boului *(Anchusa italica).*
ànda *s.f.* plecare, pornire.
andalúso *adj., s.m.* andaluz.
andalúzzo *c.m.* cal de Andaluzia.
andaménto *s.m.* **1.** dezvoltare, evoluție; desfășurare. **2.** mers, umblet. **3.** *(mil.)* operație, mișcare. **4.** *(înv.)* călătorie. **5.** *(înv.)* drum, parcurs. **6.** *(înv., în special la pl.)* manevre, intrigi.
andàna *s.f.* **1.** spațiu, loc liber, interval. **2.** coridor în care se prelucrează cînepă pentru funii. **3.** *(mar.)* șir de nave ancorate la chei; chei. **4.** *(mar.)* aparatură de turnare; *l'* ~ *delle ancore* turnarea ancorelor.
andànte I. *adj.* **1.** continuu; *nuovo* ~ zel care continuă, **2.** curent, în curs; *anno* ~ anul curent. **3.** *(fig.)* care se vinde ușor; ieftin; de calitate scăzută; *mobile* ~ mobilă de calitate proastă. **4.** ușor, curgător; spontan, simplu, natural, lipsit de artificiu. **II.** *s.m.* *(muz.)* andante.
andantaménte *adv.* *(rar)* **1.** în mod continuu, fără întrerupere. **2.** obișnuit, comun.
andàre I. *vi.* *(e)* **1.** a merge, a umbla; ~ *scalzo* a umbla desculț; ~ *a capo chino* a merge cu capul în jos; ~ *a testa alta* a merge cu capul sus; ~ *di corsa* a merge în fugă; ~ *a piedi* a merge pe jos; ~ *in aereo* a merge cu avionul; ~ *per la strada* a merge pe drum; ~ *fuggendo* a fugi; ~ *in fila indiana* a merge în șir indian; ~ *a gambe levate* a cădea cu picioarele în sus; ~ *a quattro gambe* a merge în patru labe; ~ *zoppiconi* a șchiopăta; ~ *a zonzo* a merge haihui; ~ *di lungo* a-și continua drumul; ~ *troppo forte (fig.)* a o lua prea repede. **2.** a merge, a se duce; ~ *al bar* a merge la bar; ~ *in biblioteca* a se duce la bibliotecă; ~ *a pesca* a se duce la pescuit; ~ *in prigione* a merge la închisoare; ~ *per fragole* a merge după fragi; ~ *all'estero* a se duce în străinătate; ~ *per mare* a naviga; ~ *per i sei anni* a merge pe șase ani; ~ *sulla bocca di tutti (fig.)* a fi foarte cunoscut, ~ *a nozze (fig.)* a fi fericit; ~ *a fondo, a picco (despre nave)* a se duce la fund, a se scufunda; *(fig.)* a se ruina. **3.** a fi așezat, a fi destinat pentru a fi pus într-un anumit loc; *questo quadro va nel salotto* acest tablou merge în salon; ~ *su, sopra* **a)** a urca, a sui; a se ridica; **b)** *(despre un spectacol de teatru)* a începe; ~ *oltre, troppo oltre* a depăși limita, a merge prea departe; ~ *giù, sotto* a merge în jos, a coborî; a decădea; ~ *addosso* a da peste; ~ *dentro* a merge la închisoare; ~ *in collera, in bestia* a se înfuria; ~ *d'accordo* a se înțelege; ~ *soldato* a-și face serviciul militar; *(fig.)* ~ *all'altro mondo, al Creatore, in cielo in Paradiso, a Buda* a muri, a se duce pe lumea cealaltă ~ *a vuoto, a monte, all'aria, alla malora, al diavolo, a rotoli* a se duce de rîpă; ~ *avanti (fig.)* a progresa; ~ *indietro (fig.)* a regresa; ~ *in macchina* a începe să fie tipărit; ~ *in scena* a fi reprezentat pe scenă; ~ *in scena con una commedia* a reprezenta o comedie; ~ *in onda* a fi transmis la radio sau la televiziune; ~ *in buco (fig.)* a ajunge într-o situație fără ieșire; a fi la strîmtoare; ~ *al fondo di una questione* a diseca o problemă; a o întoarce pe toate fețele; *non* ~ *giù* a nu mai suporta; ~ *con Dio* a se îndepărta în liniște; ~ *a buon fine* a se termina bine; ~ *col pensiero a qualcosa* a merge cu gîndul la ceva, a-și aminti de ceva; ~ *alle calende greche* a amîna la calendele grecești; ~ *a ruba* a avea căutare, a se vinde ca pîinea caldă; ~ *all'asta, all'incanto* a fi vîndut la licitație; ~ *a nascondersi* a se rușina; ~ *a Canossa* a-și recunoaște greșelile. **4.** *(sport)* a marca; ~ *a canestro* a marca la coș; ~ *in fuga* a iniția o detașare/o evadare (în ciclism). **5.** a se comporta într-un anumit mod; ~ *fiero, orgoglioso, superbo* a fi mîndru, orgolios; ~ *a fronte alta* a merge cu fruntea sus; ~ *pazzo per qualcosa* a fi nebun după ceva; ~ *per la maggiore* a fi la modă; ~ *a naso, a fiuto* a merge după miros/instinctiv; ~ *a tasto, a tastoni, alla cieca* a merge la întîmplare/orbește; ~

contro corrente (fig.) a merge împotriva curentului; ~ *sul sicuro* a merge la sigur; ~ *terra terra (fig.)* a proceda cu prudență; ~ *a letto con qualcuno* a se culca cu cineva; ~ *di corpo (fiziol.)* a ieși afară. **6.** *(despre monete)* a avea curs legal, a merge; a costa, a valora, a face; *questo tessuto va a mille lire il metro* țesătura aceasta costă o mie de lire metrul. **7.** *(combinat cu gerunziul, exprimă o acțiune care continuă)* ~ *dicendo* spunînd; ~ *dietro a dire* continuînd să spui. **8.** *(unit cu un participiu)* trebuie să fie; *questa tassa va pagata* această taxă trebuie să fie plătită; ~ *errato* a fi în greșeală; ~ *perduto, smarrito* a se pierde; a fi pierdut. **9.** *(unit cu particula pronominală* **ne***)* a fi în pericol/în joc; *ne va della nostra vita* este în joc viața noastră. **10.** a se transforma, a se preface; ~ *in cenere* a se preface în cenușă; ~ *in pezzi, in briciole, in frantumi* a se sparge, a se sfărîma, a se face bucăți; *(fig.)* ~ *in brodo di giuggiole* a fi în al nouălea cer de bucurie; ~ *in visibilio* a rămîne cu gura căscată, a fi uimit; ~ *in amore, in caldo* a fi în călduri; *(pop.)* ~ *in vacca* a nu avea chef de treabă; *andarci di mezzo* a fi la mijloc, a fi vîrît în ceva. **11.** a dispare, a se îndepărta. **12.** a muri. **13.** *(despre timp)* a trece. **14.** a înainta, a merge; *gli affari per ora vanno* afacerile deocamdată merg; ~ *bene* a merge bine; ~ *male* a merge prost/rău; ~ *di male in peggio* a merge din rău în mai rău; *(fig.)* ~ *a gonfie vele* a merge foarte bine; ~ *liscio* a se sfîrși cu bine. **15.** a funcționa; *il mio orologio non va più* ceasul meu nu mai merge. **16.** a fi potrivit/plăcut; *questo vestito ti va a pennello* rochia aceasta îți vine de minune; *questa faccenda non mi va proprio* povestea asta nu-mi place deloc. **II.** *s.m.* **1.** mers, umblet; ~ *e venire* du-te vino; *a tutto* ~ cu intensitate, foarte mult; *a lungo* ~ cu vremea; *con l' ~ del tempo* cu timpul, în cele din urmă; *dare l' ~ a qualcuno* a concedia, a da papucii cuiva. **2.** înaintare; fel de a merge. **3.** *(înv.; în special la pl.)* drum, potecă, cărare.

andàta *s.f.* **1.** mers; ~ *e ritorno* dus și întors; *a lunga* ~ cu timpul; *(rar) dare l' ~* a pune în mișcare. **2.** *(sport) girone d' ~* tur; *all' ~* tur; *vincere il girone d' ~* a cîștiga turul/prima etapă. **3.** *(înv.)* drum, călătorie.

andàto *adj.* **1.** dus, trecut, sfîrșit, terminat; mort; *ormai è ~!* de acum s-a terminat!; *l'è ~-a* s-a sfîrșit; *essere bell'e ~* a fi distrus/pierdut; *essere male ~ in salute* a sta prost cu sănătatea. **2.** *(fam.)* stricat, deteriorat, avariat; *male ~* stricat; *frutta ~-a* fructe stricate; *merce ~-a* marfă deteriorată.

andatùra *s.f.* **1.** mers, umblet; *(med.)* mers defectuos. **2.** *(sport)* retur; viteză; ~ *sostenuta, veloce* viteză susținută, mers rapid; *procedere a forte ~, a tutta ~* a merge cu maximum de viteză; *fare l' ~* a merge în frunte; a trage. **3.** *(mar.)* mod de a naviga; ~ *a fil di ruota, in poppa* navigație cu vîntul la pupă.

andàzzo *s.m. (peior.)* **1.** modă trecătoare, vogă. **2.** curs, evoluție.

andesite *s.f. (miner.)* andezit.

andieappàre *vt.* **1.** *(sport, rar)* a acorda un handicap. **2.** *(fig.)* a handicapa, a pune în inferioritate.

andìno *adj.* andin.

andirivièni *s.m.* **1.** du-te-vino. **2.** *(fig.)* ocolișuri.

anditìno *s.m. (dim.)* **1.** loc de trecere. **2.** străduță, ulicioară.

àndito *s.m.* **1.** coridor. **2.** intrare, antreu, vestibul. **3.** colț, ungher

andorrànо *adj., s.m.* (locuitor) din Andorra.

andrèna *s.f.* viespe-de-pămînt.

andrièmne *s.f. (înv.)* capot larg folosit în sec. XVIII și XIX.

andriòlo *s.m. (bot.)* grîu-mare *(Triticum turgidum)*.

andrivèllo *s.m. (mar.)* **1.** ancoră mică. **2.** funie.

androcèo *s.m.* **1.** *(bot.)* androceu. **2.** *(în casele grecești)* partea rezervată bărbaților.

androfobìa *s.f. (psih.)* androfobie.

andrògino *adj., s.m.* androgin, hermafrodit. *SIN. ermafrodito.*

androginìa *s.f.* androginie. *SIN. ermafroditismo.*

andróne *s.m.* intrare; gang; coridor.

andropàusa *s.f.* andropauză.

androsterone *s.m.* androsteron.

andropogóne *s.m. (bot.)* sadină *(Andropogon gryllus)*.

anecumène *s.f.* zonele nelocuibile ale pămîntului.

aneddòtica *s.f.* **1.** culegere de anecdote. **2.** totalitatea anecdotelor cu privire la un personaj/la o epocă. **3.** rubrica de anecdote (într-o revistă).

aneddòtico, *-òtici, adj.* anecdotic.

aneddotìsta, *-ìsti, s.m.* creator/culegător/povestitor de anecdote.

anèdotto *s.m.* anecdotă.

anelàre I. *vi. (a)* **1.** *(lit.)* a gîfîi. **2.** *(fig.)* a dori, a aspira; a duce dorul. *SIN. tendere.* **II.** *vt. (fig.)* a aștepta cu nerăbdare, a dori.

anelasticità *s.f.* **1.** plasticitate. *SIN. plasticità.* **2.** *(fig.)* rigiditate.

anelàstico 1. *(mec.)* plastic. **2.** *(cig.)* rigid, fix; *atteggiamento morale* ~ atitudine morală rigidă.

anelèttrico *adj.* care nu este electric; rău conducător de electricitate.

anèlito *s.m.* **1.** *(lit.)* respirație scurtă, gîfîială. **2.** *(fig.)* dorință (arzătoare), dor.

anèlla *s.f. pl. v.* a n e l l o.

anellamènto *s.m.* inelare, marcare a păsărilor migratoare.

anellàre *vt. (înv.)* a oferi un inel.

anellazióne *s.f.* incizie inelară în scoarța copacilor. *SIN. cercinatura.*

anèllide *s.m. (zool.)* anelid.

anellìno *s.m.* **1.** *(dim.)* ineluș. **2.** *(la pl.)* paste în formă de inel.

anèllo, *-èlli, s.m.* **1.** inel; ~ *di fidanzamento* inel de logodnă; ~ *di matrimonio/matrimoniale* verighetă; *dare/mettere l' ~* a lua în căsătorie; *prendere l' ~* a se căsători; *giorno dell' ~* ziua nunții; ~ *Pescatore/piscatorio* inelul Papei. **2.** obiect circular; structură circulară; inel, cerc, anou; *l' ~ della chiave* inel pentru chei; ~ *stradale* racord între străzi; *l' ~ della pista* traseu circular; *ad ~* în formă de cerc, circular; *(astron.)* ~ *di Saturno* inelul lui Saturn. **3.** *(zool.)* segment circular, inel; *(bot.)* inel anual; *contare gli anelli di un albero tagliato* a număra inelele unui copac tăiat. **4.** verigă, za; element de legătură. **5.** *(mec.)* ~ *a sfere* rulment; ~ *di arresto* inel de oprire; ~ *di cuscinetto* inelul lagărului de rulment; ~ *di pressione assiale* șaibă de presiune; inel de reazem; ~ *di basamento* inel de reglare; ~ *di scorrimento* inel de rulment; ~ *di spalla* inel de sprijin; ~ *di tenuta* inel, manșetă de etanșare; ~ *raschiatore* inel ștergător. **6.** *(chim.)* ciclu. **7.** *(tosc.)* degetar. **8.** *(la pl.)* paste în formă de inel. **9.** *(poetic) (la pl.)* cîrlionț. **10.** *(sport)* inele; *fare un esercizio agli anelli* a face un exercițiu la inele.

anèlo *adj.* **1.** *(poetic)* gîfîitor, gîfîind. **2.** *(fig.)* neliniștit; chinuit.

anemia *s.f.* **1.** *(med.)* anemie. *SIN. oligoemia.* **2.** *(fig.)* slăbire, slăbiciune, vlăguire.
anèmico, -èmici, *adj.* **1.** anemic. **2.** palid; *volto ~* chip palid, anemic; *foglia di un verde ~* foaie de un verde palid. **3.** *(fig.)* slab, slăbit, vlăguit.
anemizzàre *vt., vr.* a (se) anemia.
anemizzazlóne *s.f.* anemizare.
anèmolo *s.m. v.* anemone.
anemocóro *adj.* anemocor.
anemòfilo *adj.* anemofil.
anemografia *s.f.* anemografie.
anemògrafa *s.f.* anemograf.
anemometrìa *s.f.* anemometrie.
anemòmetro *s.m.* anemometru.
anèmone *s.m.* **1.** *(bot.)* dediţei *(Pulsatilla pratensis).* **2.** *(zool., în sintagma) ~ di mare* actinie.
anemoscòpio *s.m.* anemoscop.
aneròbio *s.m. v.* anaerobio.
aneròide *adj. (în expr.) barometro ~* barometru lichid/aneroid.
anestesìa *s.f. (med.)* anestezie.
anestèsico *adj., s.m. v.* anestetico.
anestesista, -isti, *s.m.* anestezist.
anestètico, -ètici, *adj., s.m.* anestezic, anesteziant.
anestetizzàre *vt.* a anestezia.
anéto *s.m. (bot.)* mărar *(Anethum graveolens).*
aneurìna *s.f.* aneurină, vitamina B_1.
aneurisma, -ìsmi, *s.m. (med.)* anevrism.
aneurismàtico *adj.* anevrismatic.
anfanaménto *s.m.* **1.** vorbărie goală, inutilă. **2.** agitaţie, vînzoleală.
anfanàre *vi. (a)* **1.** a trăncăni, a sporovăi; a bate cîmpii. **2.** a se afla în treabă. **3.** *(înv.)* a merge de colo pînă colo.
anfanìa *s.f. (rar)* himeră; născocire.
anfesibèna *s.f.* **1.** *(mit.)* şarpe fabulos, cu două capete. **2.** specie de şarpe *(Amphisboen alba).*
anfibio, -ibi, **I.** *adj.* **1.** amfibiu. **2.** *(fig.)* îndoielnic, ambiguu; *un individuo ~* un individ dubios/nesigur. **3.** *(mil.)* care utilizează acţiuni terestre, maritime şi aeriene. **II.** *s.m.* **1.** amfibiu, vehicul utilizabil pe apă şi uscat; vehicul dotat cu diferite sisteme de alimentare. **2.** hidroavion. **3.** *(la pl.)* amfibii.
anfibolìa *s.f.* anfibolie.
anfìbolo **I.** *adj.* ambiguu, echivoc. **II.** *s.m. (miner).* amfibol.
anfibologìa *s.f.* ambiguitate. *SIN. equivoco.*
anfibològico *adj.* amfibologic.
anfibraco *s.m.* (vers) amfibrah.
anfimacro *s.m.* anfimacru.
anfiòsso *s.m. (zool.)* amfiox *(Amphyoxus lanceolatus). SIN. lancetta.*
anfipròstilo *s.m.* amfiprostil.
anfiteàtro *s.m.* **1.** amfiteatru. **2.** arenă sportivă, stadion. **3.** *(în sala de spectacol)* balcon. **4.** aulă, amfiteatru. **5.** *(geol.)* amfiteatru.
anfitrióne *s.m.* amfitrion.
anfizionìa *s.f. (inst. ant.)* amfictionie.
ànfora *s.f.* amforă.
anfratto *s.m. (lit.)* **1.** drum îngust. **2.** ungher, ascunzătoare, tainiţă.
anfrattuosità *s.f.* **1.** cotitură; sinuozitate. **2.** *(anat.)* anfractuozitate.
anfrattuóso *adj.* strîmt, întortocheat.
angarìa *s.f.* **1.** angara. *SIN. parangaria.* **2.** rechiziţie de nave. **3.** bir, taxă excesivă; *(fig.)* samavolnicie.
angariàre *vt.* a supune la angarale; a tiraniza.
àngela[1] *s.f. (lit.)* **1.** suflet de femeie ajuns în Paradis. **2.** femeie bună/frumoasă/generoasă.
àngela[2] *s.f.* varietate de struguri albi de masă.
angèlica *s.f. (bot.)* **1.** anghelică *(Archangelica officinalis).* **2.** varietate de pară.
angelicàle *adj. (lit.)* îngeresc.
angelicàto *adj. (lit.)* angelic, îngeresc.
angèlico, -èlici, *adj.* angelic, îngeresc; *il dottore ~* Toma din Aquino; *pera ~-a* varietate de pară.
àngelo *s.m.* **1.** înger; *~ custode/tutelare* **a)** înger păzitor; **b)** *(fig.)* însoţitor permanent; *angelo custode (glumeţ)* poliţiştii care încadrează arestatul; *~ caduto/infernale/delle tenebre* Lucifer; diavol, demon; *pane degli angeli* împărtăşania. **2.** *(fig.)* persoană cu daruri excepţionale/perfectă; *una testina d' ~* un cap de înger; *un ~ di bontà/d'innocenza* de o bunătate/de o nevinovăţie îngerească; *cantare come un ~* a cînta extraordinar/ca un înger. **3.** copil mort; *sonare ad ~* a trage clopotul la înmormîntarea unui copil. **4.** *(sport)* figură liberă în patinaj. **5.** ghiulea de tun. *SIN. palla incatenata.* **5.** *(zool.) ~ di mare, pesce ~* peşte selacian *(Squatina Squatina).*
angelolatrìa *s.f.* cultul îngerilor.
àngere *vt. (înv.)* a chinui; a îndurera.
angherìa *s.f.* **1.** taxă excesivă. **2.** *(fig.)* violenţă, samavolnicie; *fare angherie* a comite samavolnicii.
angìna *s.f. (med.)* anghină; *~ pectoris* anghină pectorală; *~ difterica* anghină difterică, difterie.
anginóso **I.** *adj. (med.)* de anghină. **II.** *s.m.* bolnav de anghină.
angiocolite *s.f. (med.)* angiocolită.
angiografia *s.f.* angiografie.
angiogramma *s.m.* angiografie.
angioìno *adj., s.m.* (locuitor) din Anjou; *(ist.) gli Angioini* casa de Anjou.
àngiola *s.f.* varietate de struguri albi.
àngiolo *s.m. v.* angelo.
angiolóna *s.f.* varietate de pară.
angiòma *s.m.* angiom.
angiopatìa *s.f.* angiopatie.
angiospàsmo *s.m.* angiospasm.
angiospèrma **I.** *s.f. (la pl.)* plante angiosperme. **II.** *adj. (la f.)* angiosperm.
angipòrto *s.m.* **1.** fundătură. **2.** radă, partea apărată a portului.
anglicanismo *s.m.* anglicanism.
anglicàno *adj.* anglican.
anglicismo *s.m. (lingv.)* anglicism. *SIN. inglesismo.*
anglicizzàre **I.** *vt.* a imita manierele englezeşti. **II.** *vr.* a se angliciza.
àngllco, -ici, *adj.* al anglilor; *(rar)* englez.
anglismo *s.m. (rar)* anglicism.
anglista, -isti, *s.m.* angli(ci)st.
ànglo **1.** *s.m. pl.* anglo. **2.** *(lit., rar)* englez.
anglofilia *s.f.* anglofilie.
anglòfilo *adj.* anglofil.
anglofobìa *s.f.* anglofobie.
anglòfobo *s.m.* anglofob.
anglòmane *adj., s.m.* şi *f.* angloman.
anglomanìa *s.f.* anglomanie.
anglossàssone *adj.,* şi *s.m.* **1.** anglosaxon. **2.** englez(esc).
angolàno *adj., s.m.* angolez.
angolàre[1] **I.** *adj.* **1.** cu unghiuri. **2.** unghiular. **3.** de colţ; *pietra ~* piatră de temelie. **II.** *s.m.* cornieră.
angolàre[2] *vt.* **1.** a aşeza în unghi; a pune în colţ. **2.** *(fotbal)* a trage la colţul porţii/la colţ. **3.** *(foto., cinema)* a prinde imaginea dintr-un anumit unghi.
angolarità *s.f.* formă unghiulară.
angolàto *adj. (rar)* în unghi, cu unghiuri; unghiular.
angolazióne *s.f. (foto., cinema., telev.)* **1.** unghi de

fotografiere. **2.** poziţie, punct de vedere. **3.** *(fotbal)* lovitură la vinclu.

angolièra *s.f.* colţar.

àngolo *s.m.* **1.** *(mat.)* unghi; ~ *acuto* unghi ascuţit; ~ *ottuso* unghi obtuz; ~ *retto* unghi drept; *(mec.)* ~ *alla sommità* unghi al flancurilor filetului; ~ *dell'addendum* unghiul filetului; ~ *della sacca* unghiul etalajului (la furnal); ~ *dell'elica, dell'utensile* unghiul elicoidal; ~ *di becheggio* unghi de înclinare longitudinală; ~ *di decalaggio* unghi de defazaj; ~ *di spoglia* unghi de degajare; ~ *di taglio* unghi de aşchiere. **2.** colţ; *l' ~ di una stanza* colţul unei camere; *un tavolo d' ~* o masă de colţ; *battere contro l' ~ del mobile* a te lovi de colţul mobilei. **3.** loc izolat, colţ; *un ~ fuori mano* un colţ, un loc izolat; *cacciarsi in un ~* a se vîrî într-un colţ; *in ogni ~, in tutti gli angoli* peste tot, oriunde; *(mil.)* ~ *morto* unghi mort. **4.** *(fotbal)* colţ.

angolosità *s.f.* **1.** caracter unghiular; formă colţuroasă. **2.** *(fig.)* lipsă de amabilitate, asprime.

angolóso *adj.* **1.** cu unghiuri; colţuros. **2.** slab, descărnat; *corpo* ~ trup colţuros. **3.** *(fig.)* puţin amabil, morocănos, aspru.

àngora *s.f.* *(în loc.)* *d'~* de angora; *gatto d' ~* pisică de angora; *lana d' ~* lînă de angora.

angóre *s.m.* *(înv.)* nelinişte, teamă.

angòscia *s.f.* **1.** nelinişte, tulburare, îngrijorare. *SIN. ambascia, ansia.* **2.** *(fil.)* angoasă; *filosofia dell' ~* existenţialism. **3.** *(psih.)* anxietate; angoasă, nelinişte. **4.** *(lit., înv.)* gîfîit.

angosciàre **I.** *vt.* a nelinişti, a îngrijora. **II.** *vr.* a se frămînta, a se nelinişti, a se îngrijora; a se chinui.

angoscióso *adj.* **1.** plin de nelinişte, anxios. **2.** neliniştitor, îngrijorător; chinuitor. **3.** *(dial.)* plîngăreţ; plicticos, supărător.

àngue, *àngui, s.m. (rar, lit.)* **1.** şarpe. **2.** *(astron.)* Balaurul.

anguiehiomàto *adj. v.* anguierinito.

anguierinito *adj. (poetic)* cu şerpi (în loc de păr).

anguilla *s.f.* **1.** *(iht.)* anghilă, ţipar *(Anguilla anguilla).* **2.** *(fig.)* persoană iute în mişcări, zvîrlugă. **3.** persoană care se eschivează/se fofilează

anguillàia *s.f.* crescătorie de anghile.

anguillèsco *adj.* nesigur, ambiguu.

anguilliförme *adj.* în formă de anghilă.

anguillula *s.f. (zool.)* specie de vierme.

anguinàia *s.f. (înv.)* vintre.

anguinèo *adj.* de şarpe.

anguistàra *s.f. (înv.)* vas, carafă.

angúria *s.f. (pop.)* pepene verde, lubeniţă, harbuz *(Citrullus vulgaris).*

angùstia *s.f.* **1.** lipsă de spaţiu; strîmtoare; ~ *di un appartamento* strîmtoarea unui apartament; ~ *del tempo* lipsă de timp. **2.** *(fig.)* lipsă, sărăcie; *versare in ~* a fi la strîmtoare, a avea dificultăţi financiare; ~ *di mente* lipsă de minte; ~ *di idee* sărăcie de idei. **3.** *(fig.)* nelinişte, îngrijorare, grijă; *dare, recare ~* a nelinişti; *stare in ~ per qualche cosa* a fi neliniştit, îngrijorat pentru ceva; *tenere qualcuno in ~* a ţine pe cineva în stare de nelinişte.

angustiàre *vt., vr.* a (se) chinui, a (se) nelinişti, a (se) îngrijora.

angustiàto *adj.* **1.** chinuit. **2.** preocupat; îngrijorat.

angustióso *adj. (lit.)* **1.** greu, neliniştitor. **2.** sărac, mizer.

angústo *adj.* **1.** strîmt, îngust, incomod. **2.** *(fig.)* mărginit, lipsit de orizont. **3.** *(fig., rar, înv.)* insuficient.

àniee *s.m. v.* anace.

anieino *s.m.* **1.** biscuit cu anason. **2.** bomboane cu anason.

anieìone *s.m.* lichior de anason.

anidride *s.f. (chim.)* anhidridă; ~ *carbonica* anhidridă carbonică. *SIN biossido di carbonio.*

ànidro *adj. (chim.)* anhidru.

anidrite *s.f. (miner.)* anhidrit.

ànima *s.f.* **1.** suflet; *(fig.)* *l' ~ di un'impresa* sufletul unei acţiuni; *l' ~ nera* persoană lipsită de scrupule; *amare con tutta l' ~, volere bene dell' ~* a iubi din tot sufletul; *giurare sull' ~ propria, di qualcuno* a jura pe propria conştiinţă; *essere pronto a dare l' ~ per qualcuno o qualcosa* a-şi da sufletul pentru cineva; *non avere ~* a nu avea inimă, a fi lipsit de suflet; *tenere/reggere l' ~ coi denti* a fi foarte bolnav, a fi pe ducă; *rendere l' ~ a Dio* a-şi da sufletul; *vendere l' ~ al Diavolo* a-şi vinde sufletul diavolului, a face compromisuri; *essere l' ~ gemella di qualcuno* a semăna în toate cu cineva; *darsi ~ e corpo a qualcuno, a qualche cosa* a se dedica trup şi suflet; *toccare l' ~ a uno* a muia inima cuiva; *in corpo e ~* trup şi suflet; ~ *dannata* om rău; *far dannar ~, far perdere l' ~* a scoate sufletul; *essere l' ~ dannata di qualcuno* a fi spiritul/geniul rău al cuiva; a fi un sfătuitor prost; *cavar l' ~ a uno* a scoate sufletul; *dar l' ~* a-şi da şi sufletul; *romper l' ~* a sfîşia/a rupe inima; *aver sull' ~ una cosa* a avea ceva pe suflet. **2.** *(fil.)* principiu vital. **3.** persoană, fiinţă, om; *un paese di poche anime* un sat cu puţine suflete/puţini oameni; *non c'è anima viva* nu-i nimeni, nu-i nici ţipenie de om; *un' ~ dannata* om rău/blestemat; *la buon ~* defunct, răposat. **4.** nucleu, miez, element central; *l' ~ del dente* pulpa dintelui; *l' ~ del frutto (pop.)* sămînţă; *l' ~ di un modello di fonderia* miezul unei forme de turnătorie. **5.** interiorul puştii; ~ *rigata* ţeavă ghintuită.

animàbile *adj.* care poate fi însufleţit.

animadversióne *s.f.* **1.** *(lit.)* observaţie, mustrare, dojană. **2.** *(înv.)* însemnare, adnotare; observaţie critică.

animàle[1] *s.m.* **1.** fiinţă, organism viu, animal. **2.** *(fig.)* ignorant, neghiob.

animàle[2] *adj.* **1.** *(lit.)* sufletesc, spiritual. **2.** care aparţine fiinţelor. **3.** animalic, de animal, propriu animalului; *regno ~* regnul animal.

animaleria *s.f.* **1.** prostie. **2.** grup de animale.

animaléseo, *-éschi, adj.* animalic, brutal. *SIN. bestiale.*

animalière, animalista *s.m.* pictor de animale.

animalistico *adj.* animalier.

animalità *s.f.* animalitate; bestialitate.

animàre **I.** *vt.* **1.** a însufleţi, a da viaţă, a anima. **2.** a îndemna, a da curaj; a stimula. **II.** *vr.* a se însufleţi.

animàto *adj.* **1.** însufleţit; *bastone ~* baston cu fier în interior; *disegno/cartone ~* desen animat. **2.** *(fig.)* vioi, animat, însufleţit.

animatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** însufleţitor, animator, care dă viaţă. **2.** *(cinema)* desenator (de desene animate).

animazióne *s.f.* **1.** animaţie, însufleţire. **2.** *(fig.)* vioiciune. **3.** *(cinema.)* animare.

animèlla *s.f. (anat.)* **1.** măruntaie (de miel şi viţel). **2.** supapă.

animismo *s.m.* animism.

animista *adj., s.m.* animist.

animistico, *-istici, adj. (fil.)* animist.

ànimo **I.** *s.m.* **1.** suflet; *disposizione d'~* dispoziţie sufletească; *mettere l' ~ in pace* a se resemna;

a se liniști; *andare all' ~* a merge la inimă; *avere l' ~ di fare qualche cosa* **a)** a te îndemna inima să faci ceva; a avea de gînd să faci ceva; **b)** a avea curajul să faci ceva; *di buon ~* bine dispus; *volgere l' ~* a se dedica din tot sufletul; *ad un ~* într-un gînd, de acord. **2.** înclinație, dispoziție, propensiune. **3.** curaj; *prendere ~* a îndrăzni, a-și lua inima în dinți; *perdersi d' ~* a se pierde cu firea, a se descuraja; *bastare l' ~* a avea curaj destul. **II.** *interj.* hai! sus! curaj!

animosità *s.f.* **1.** animozitate, ură. *SIN. ostilità, rancore.* **2.** *(lit., rar)* curaj, îndrăzneală.

animóso *adj.* **1.** curajos, îndrăzneț. **2.** *(rar)* răutăcios; ostil.

anióne *s.m. (chim.)* anion.

anisètta *s.f.* lichior de anason.

anisotropia *s.f. (fiz.)* anizotropie.

anisòtropo *adj. (fiz.)* anizotrop.

ànitra *s.f. v.* anatra.

anitrina *s.f. (bot.)* lintiță-de-apă; linte-de-baltă.

annaequaménto *s.m.* **1.** diluare, îndoire cu apă. **2.** *(econ.)* supraevaluarea capitalului unei întreprinderi.

annaequàre *vt.* **1.** a dilua cu apă; *~ il vino* a îndoi vinul cu apă, a-l boteza. **2.** *(fig.)* a modera, a tempera, a atenua; *~ un capitale* a supraaprecia un capital.

annaequàta *s.f.* **1.** aversă scurtă. **2.** stropire ușoară; *dare un' ~ai fiori* a stropi puțin florile.

annaequàto *adj.* îndoit cu apă, diluat; *colore ~* culoare ștearsă/palidă; *stile ~* stil lînced/searbăd/lipsit de vigoare; *lume ~* lumină slabă.

annaequatúra *s.f.* diluare.

annaffiaménto *s.m.* stropire, udare; irigare.

annaffiàre *vt.* a stropi, a uda.

annaffiàta *s.f.* **1.** stropire. **2.** ploaie măruntă.

annaffiatòio, -òi, *s.m.* stropitoare.

annaffiatúra *s.f.* stropire, stropit.

annàli *s.m. pl.* anale.

annalista, -isti, *s.m.* autor de anale, analist.

annalistico *adj.* care se referă la autorii de anale sau la istoriografia greco-romană.

annamìta *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Annam.

annasàre *vt., vi. (lit., dial.) v.* annusare.

annaspàre **I.** *vt.* a face scul; *(rar, fig.) ~ la vista* a împăienjeni privirea. **II.** *vi. (a)* **1.** a se agita, a se zbate, a face gesturi dezordonate. **2.** a se trudi zadarnic, a se zbate/a se agita fără rost. **3.** a bîjbîi; *~ nel buio* a bîjbîi pe întuneric. **4.** *(fig.)* a se încurca, a se poticni, a se bîlbîi; *~ nel parlare* a se încurca/ a se poticni în timp ce vorbește.

annaspicàre *vi. (a)* a se încurca, a se poticni în timp ce vorbește.

annaspìo *s.m.* **1.** agitație, zbatere. **2.** bîjbîială. **3.** bîlbîială.

annàspo *s.m. (pop.)* vîrtelniță.

annaspóne *s.m.* încurcă-lume.

annàta *s.f.* **1.** an, durata/cursul unui an; *~ agraria* anul agricol. **2.** fenomenele produse în cursul unui an; *un' ~ fredda* un an friguros; *l' ~ turistica* anul turistic; *è stata una buona/cattiva ~ per i campi* a fost un an bun/rău pentru cîmpuri. **3.** venit anual. **4.** impozit anual. **5.** quantum anual al chiriei. **6.** colecție pe un an (a unei publicații periodice).

annebbiaménto *s.m.* **1.** înnegurare, încețoșare. **2.** *(fig.)* întunecare; îmbătrînire.

annebbiàre **I.** *vt.* **1.** a înnegura, a încețoșa, a învălui în ceață. **2.** *(fig.)* a întuneca, a învălui; a îmbătrîni. **II.** *vi. (e) (rar)* a se întuneca din cauza ceții, a se tulbura. **III.** *vr.* a se încețoșa, a se înnegura.

annegaménto *s.m.* înecare; înec.

annegàre **I.** *vt.* a îneca; *(fig.) ~ i dispiaceri nel vino* a-și îneca necazurile în vin. *SIN. affogare.* **II.** *vi. (e)* **1.** a se îneca, a muri înecat. **2.** *(fig.)* a se pierde, a se scufunda; *~ nell'oro* a se îneca în aur. **III.** *vr.* a se îneca, a se sinucide înecîndu-se.

annegàto *adj., s.m.* înecat.

anneghittìre **I.** *vt. (lit.)* a face ca cineva să devină leneș/trîndav. **II.** *vi. (e), vr.* a se lenevi.

anneràre *vt., vi., vr. v.* annerire.

anneriménto *s.m.* înnegrire, întunecare.

annerire **I.** *vt.* **1.** a înnegri. **2.** *(fig., înv.)* a defăima, a denigra. **II.** *vi. (e), vr.* a se înnegri; a se întuneca.

annerità/tra *s.f.* înnegrire.

annessióne *s.f.* anexiune; anexare.

annessionismo *s.m.* anexionism.

annessionista *s.m., adj.* anexionist.

annessionistico *adj.* anexionist.

annessite *s.f. (med.)* anexită.

annèsso **I.** *part. tr.* de la annettere. **II.** *adj.* anexat, alăturat. **III.** *s.m.* **1.** *(la pl.)* anexă, dependință; *~-i e connessi* accesorii; dependințe. **2.** *(anat.; la pl.)* anexă.

annestàre *vt.* **1.** a altoi. **2.** *(fig.)* a grefa.

annèttere *vt.* **1.** a anexa, a alătura. **2.** a uni la; a adăuga; *~ importanza* a acorda importanță. **3.** a face o anexiune, a anexa.

anniebilàre **I.** *vt.* a anihila, a nimici; *(fig.)* a doborî, a umili, a înjosi. **II.** *vr., vi. (e)* a se anula; a se umili, a se înjosi.

anniebilazióne *s.f.* anihilare, nimicire.

anniebilaménto *s.m.* **1.** anihilare, nimicire. **2.** *(lit.)* abnegație.

anniehilire *vt., vi. v.* annichilare.

annidàre **I.** *vt.* **1.** a pune în cuib. **2.** *(fig.)* a păstra, a ascunde în suflet. **II.** *vr.* **1.** a-și face cuib. **2.** a se ascunde; *(fig.)* a se cuibări.

annidaménto *s.m.* **1.** cuibărire. **2.** pătrunderea ovulului fecundat în mucoasa uterului.

annientaménto *s.m.* nimicire, distrugere.

anninentàre **I.** *vt.* **1.** a nimici, a distruge. **2.** *(fig.)* a umili, a doborî, a anihila. **II.** *vr.* a se umili, a se înjosi.

annitrire **I.** *vi. (a) (lit.)* a necheza. **II.** *s.m.* nechezat.

anniversàrio, -àri **I.** *adj.* de aniversare. **II.** *s.m.* **1.** aniversare; comemorare. **2.** zi de naștere, aniversare.

ànno *s.m.* **1.** an, unitate de măsură a timpului; *~ solare* an solar; *~ astronomico* an astronomic; *~ luce* an lumină; *l' ~ nuovo* anul nou; *l' ~ prossimo* anul viitor; *l' ~ entrante/nascente* anul care începe; *il primo/l'ultimo dell' ~* începutul, sfîrșitul anului; *di ~ in ~* din an în an; *~ per ~* an de an; *entro l' ~* în cursul anului; *in capo a un ~* de acum într-un an; *per anni e anni* ani în șir; *Capo d' ~* Anul nou; *un altr' ~, quest altr' ~, l' ~ che viene* anul care vine, anul viitor; *anni fa, anni or sono* cu ani în urmă. **2.** perioadă de timp în care se desfășoară o anumită activitate; *~ scolastico* anul școlar; *~ accademico* anul universitar. **3.** stadiu de studiu în anumite forme de învățămînt; *iscriversi al primo ~ di università* a se înscrie în anul întîi de facultate; *essere all'ultimo ~ di licco* a fi în ultimul an de liceu. **4.** *(la pl.)* măsură a vîrstei; *pieno di anni* în vîrstă, bătrîn; *verdi anni* tinerețea; *essere in là con gli anni* a fi înaintat în vîrstă; *ad anni interposti* un an da și unul nu, la doi ani o dată; *levarsi, togliersi gli anni* a-și ascunde vîrsta adevărată, *portare bene/male gli anni* a arăta bine/rău pentru vîrsta respectivă.

5. perioadă ; *i poeti degli anni venti* poeţii din perioada anilor 1920.

annobilire *vt.* **1.** a înnobila. **2.** a împodobi, a înfrumuseţa.

annodaménto *s.n.* înnodare ; legare.

annodàre I. *vt.* **1.** a înnoda, a lega cu nod ; ~ *il fazzoletto al collo* a-şi lega basmaua la gît ; ~ *le scarpe* a se încheia la şireturi ; *annodarsi la cravatta* a-şi face nod la cravată. **2.** *(fig.)* a face ; a lega ; ~ *una relazione* a face o relaţie ; ~ *un'amicizia* a lega o prietenie. **II.** *vi.* **1.** a se încurca. **2.** *(rar, fig.)* a învălmăşi, a amesteca, a se împotmoli.

annodatúra *s.f.* **1.** înnodare ; nod. **2.** articulaţie, încheietură.

annoiàre *vt., vr.* a (se) plictisi.

annoiàto *adj.* plictisit.

annoiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* plictisitor.

annomàre *vt. (înv.)* a numi.

annominazióne *s.f.* **1.** *(stil.)* paronomază. **2.** *(rar, înv.)* denumire.

annòna *s.f.* **1.** recoltă, producţie anuală ; recoltă de grîu. **2.** *(în vechea Romă)* alimentele distribuite periodic poporului ; aprovizionarea oraşului ; veniturile anuale ale statului. **3.** normele de organizare şi activitatea legate de aprovizionare ; *ufficio dell'* ~ organismul administrativ care se ocupă de alimentaţia publică. **4.** *(înv.)* bucate, merinde, provizii.

annonàrio, -àri, *adj.* **1.** care privea distribuirea alimentelor în vechea Romă ; *Province annonarie* provincii care plăteau un tribut în grîu. **2.** care priveşte consumul de bunuri ; privitor la aprovizionarea unui oraş ; *tessere* ~*-ià* bon de provizii ; cartelă.

annosità *s.f.* bătrîneţe ; vechime.

annóso *adj.* **1.** bătrîn. **2.** care durează de mulţi ani.

annotàre *vt.* **1.** a nota, a însemna. **2.** a adnota. **3.** *(înv.)* a stigmatiza.

annotatóre, -trice *s.m.* şi *f.* adnotator.

annotazióne *s.f.* **1.** notiţă, însemnare. **2.** adnotare, comentariu, notă. **3.** notificare anunţată public ; ~ *sull'atto di stato civile* notificare a actului de stare civilă.

annottàre *vi. (e), (rar) vr.* **1.** a (se) înnopta. **2.** *(rar, lit.)* a se întuneca. **3.** *(rar, înv.)* a-şi petrece noaptea.

annoveràre *vt. (lit.)* **1.** a număra. **2.** a cuprinde, a îngloba într-un număr. **3.** a enumera.

annuàle I. *adj.* **1.** anual. **2.** cu durată de un an. **II.** *s.m.* **1.** aniversare. **2.** *(rar)* durată a unui an.

annualità *s.f.* **1.** anuitate, rată. **2.** venit anual.

annuàrio, -àri *s.m.* anuar.

annuènza *s.f. (lit.)* consimţire, aprobare.

annuìre *vi. (a ; lit.)* **1.** a da din cap (în semn de aprobare). **2.** a consimţi, a admite. *SIN. assentire.*

annuìàbile *adj.* anulabil.

annuìabilità *s.f.* anulabilitate.

annullaménto *s.m.* anulare.

annullàre I. *vt.* **1.** a declara nul, a anula. **2.** a lipsi de eficacitate, a anula. **3.** a distruge, a anihila. **II.** *vr.* **1.** a se pierde. **2.** *(rar, fig.)* a se umili, a se înjosi. **3.** a se elimina reciproc, a se anula, a se discredita.

annullatívo *adj.* care anulează.

annullatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* care anulează ; *bollo* ~ ştampilă cu care se anulează o marcă poştală.

annullazióne *s.f. (rar)* anulare.

annúllo *s.m.* semnul care indică anularea mărcilor poştale.

annumeràre *vt. v.* annoverare.

annunciàre, annunziàre *vt.* **1.** a anunţa, a înştiinţa ; a vesti. **2.** a prezice. **3.** a preceda.

annunciatóre, -trice, *(rar)* **annunziatóre, -trice** *aaj., s.m.* şi *f.* care anunţă, vestitor ; ~ *radiofonico/televisivo* crainic.

annunciatùra *s.f. (înv., bis.)* Buna-Vestire.

annunciazióne *s.f. (bis.)* Buna-Vestire.

annùncio *s.m.* **1.** anunţare, vestire ; anunţ, ştire, veste ; *dare/recare l'* ~ a da de veste ; *spargere l'* ~ a răspîndi ştirea ; ~ *inatteso* veste neaşteptată. **2.** anunţ, anunţare, comunicare scrisă ; ~ *di matrimonio* anunţarea căsătoriei ; ~ *di morte* anunţarea decesului ; ~ *pubblicitario* anunţ publicitar. **3.** *(fig.)* semn prevestitor ; prezicere, prevestire. **4.** *(în jocul de popice)* anunţarea loviturii. **5.** *(radio, telev.)* anunţarea programului. *SIN. avviso.*

annunziàre *vt. v.* annunciare şi *deriv.*

annunziàta *s.f.* **1.** Sfînta Fecioară. **2.** *(bis.)* Buna-Vestire. **3.** ordin cavaleresc instituit în secolul al XIV-lea, în Savoia.

annunziazióne *s.f. (rar, bis.)* Buna-Vestire.

annùnzio, *-ùnzi, s.m., v.* annuncio.

ànnuo *adj.* anual ; *stipendio* ~ salariu pe un an/anual ; *festività annue* festivităţi anuale/care se sărbătoresc în fiecare an ; *piante annue* plante anuale.

annusàre *vt.* **1.** a mirosi, a adulmeca ; ~ *tabacco* a priza tutun. *SIN. fiutare.* **2.** *(fig.)* a avea fler, a intui ; a mirosi ; *annusò il tranello* îşi dădu seama de cursă.

annusàta *s.f.* mirosire ; *dare un'* ~ a mirosi puţin/în fugă.

annùso *s.m. (rar)* miros.

annuvolaménto *s.m.* înno(u)rare, întunecare.

annuvolàre I. *vt.* **1.** a acoperi cu nori, a înnoura. **2.** *(fig.)* a tulbura/a întuneca mintea ; *la notizia gli annuvolò la mente* vestea i-a întunecat mintea. **II.** *vr.* **1.** a se înnoura. **2.** *(fig.)* a se întuneca la faţă.

àno *s.m. (anat.)* anus.

anòbio *s.m.* cari *(Anobium). SIN. (pop.) tarlo.*

anòdico, *-ci adj. (electr.)* anodic.

anodino, anòdino *adj.* **1.** *(med.)* calmant. *SIN. calmante.* **2.** anodin, fără efect. **3.** *(fig.)* insignifiant, şters.

anodizzàre *vt.* a supune unei oxidări anodice.

ànodo *s.m. (electr.)* anod.

anòfele *s.m. (entom.)* anofel.

anomalia *s.f.* anomalie ; *(med.)* ~ *funzionale* anomalie, anomalitate funcţională ; *(geogr.) anomalie magnetiche* anomalii magnetice.

anomalista *s.m.* susţinător al principiului anomaliei în flexiune şi în formarea cuvintelor.

anomalìstico *adj. (astron.)* care priveşte anomalia ; *anno* ~ timpul folosit de pămînt pentru a se întoarce la periheliu.

anòmalo *adj. (lit.)* anormal, care prezintă o anomalie ; neregulat.

anòna *s.f. (bot.)* specie de plantă tropicală *(Anona cherimolia).*

anonimàto *s.m.*, **anonimìa** *s.f.* anonimat.

anònimo I. *adj.* **1.** anonim ; *lettere* ~*-e* scrisori anonime ; *libro* ~ carte scrisă de un anonim. **2.** *(jur.) società anonima* societate anonimă/pe acţiuni. **II.** *s.m.* **1.** autor necunoscut, anonim ; *conservare l'* ~ a păstra anonimatul. **2.** scriere anonimă.

anorèssia *s.f. (med.)* anorexie.

anorgànico, *-ànici, adj.* anorganic.

anormàle I. *adj.* **1.** anormal, neregulat ; *notare qualcosa di* ~ a observa ceva anormal. *SIN. anomalo, irregolare.* **2.** care prezintă anomalii ; *persona* ~ persoană anormală. **II.** *s.m.* **1.** persoană anormală. **2.** *(la f.)* homosexual, pederast.

anormalità *s.f.* anormalitate, anomalie. *SIN. anomalia, irregolarità.*
anortite *s.f. (miner.)* anortit.
anosmia *s.f. (med.)* anosmie.
anossia *s.f. (med.)* anoxie.
anossemia *s.f. (med.)* anoxemie.
ànsa *s.f.* **1.** toartă; mîner. **2.** pretext, prilej; *dare* ~ a da ocazie; *prender* sau *pigliar* ~ a dobîndi curaj. **3.** meandru. *SIN. meandro.* **4.** golf mic. **5.** *(med.)* ansă.
ansaménto *s.m. (înv.)* **1.** gîfîire, respiraţie scurtă. **2.** astmă.
ansànte *adj.* **1.** gîfîitor. **2.** *(lit.)* anxios, neliniştit.
ansàre I. *vi. (a)* a gîfîi, a respira greu. **II.** *vt. (înv.)* a dori mult un lucru.
ansàto *adj.* prevăzut cu toarte/cu mînere.
anesàtico, *-àtici, adj. (ist.)* hanseatic.
anseriformi *s.m. pl.* anzeriforme.
anserino *adj.* de gîscă; ca de gîscă; *cute* ~*-a* piele de gîscă.
ànsia *s.f.* **1.** *(psih.)* anxietate. *SIN. ansietà, affanno.* **2.** nelinişte, grijă; *essere in* ~ *per qualcuno* a fi neliniştit din cauza cuiva.
ansiàre *vi. (a)* **1.** a gîfîi. **2.** a fi neliniştit.
ansietà *s.f.* **1.** nelinişte, anxietate. **2.** *(înv.)* gîfîială.
ànsima *s.f.* gîfîială, respiraţie grea.
ansimàre *vi. (a)* **1.** a gîfîi, a respira cu greutate. **2.** *(fig.)* a pufăi.
ànsio *adj. (poetic)* **1.** gîfîit, agitat. **2.** *(lit.)* neliniştit, anxios. **3.** *(lit.)* dornic, doritor.
ansióso *adj.* **1.** neliniştit, anxios. **2.** nerăbdător, doritor. **3.** îngrijorător.
ànsito *s.m. (lit.)* gîfîit.
ànta[1] *s.f.* **1.** parte a unui diptic sau triptic. **2.** uşă (de dulap). **3.** *(arhit.)* antă.
ànta[2] *s.m. pl. (glumeţ)* anii de la patruzeci la nouăzeci; *entrare negli* ~*/passare gli* ~ a trece de patruzeci de ani.
antagonìsmo *s.m.* antagonism.
antagonista I. *adj. (pl. m.)* **1.** advers; opus; contrar. **2.** *(mec.)* care asigură revenirea în poziţie iniţială. **3.** *(despre muşchi)* care exercită o acţiune în sens opus. **II.** *s.m.* şi *f. (pl. m.)* concurent; adversar; rival. **III.** *s.m.* muşchi antagonic.
antagonìstico, *-ici, adj.* antagonist.
antanèlla *s.f.* plasă (pentru prins păsări)
antàrtico, *-àrtici, adj.* antarctic.
ànte- *pref.* ante-; *anteporre* a pune înainte.
antebèllico, *-ci, adj.* antebelic.
antecedènte *adj., s.m.* antecedent;
antecedènza *s.f.* antecedenţă; *in* ~ înainte.
antecèdere *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a preceda, a o lua înainte. **2.** *(rar, fig.)* a fi superior, a întrece, a depăşi.
antecessóre, *-óra adj., s.m.* şi *f.* **1.** antecesor; predecesor. **2.** *(mil.)* cercetaş. **3.** *(înv.)* strămoş.
antedètto *adj. (lit.)* spus anterior.
antediluviàno *v.* antidiluviano.
antefàtto *s.m.* fapt anterior (în narativă, dramaturgie etc.), faptele care precedă acţiunea.
antefìssa *s.f. (arhit.)* antefix.
anteguèrra I. *s.m. (înv.)* perioadă antebelică. **II.** *adj. (rar)* antebelic.
antèlio *s.m.* halo solar.
antelucàno *adj. (lit.)* de dinaintea zorilor.
antelunàre *adj. (lit.)* anterior primului pătrar al lunii.
antèmide *s.m. (bot.)* varietate de muşeţel *(Anthemis nobilis). SIN. camomilla romana.*
antèmio *s.m. (arheol.)* motiv decorativ floral.
antemuràle *s.m.* **1.** *(arhit.)* zid de apărare. **2.** *(mar.)* mol, zid de piatră. **3.** *(mil.)* întăritură, fortificaţie.
antenàto *s.m.* **1.** străbunic. **2.** străbun.
antènna *s.f.* **1.** *(mar.)* antenă. **2.** *(fig., poetic)* navă. **3.** par, prăjină. **4.** *(fig., poetic)* lance. **5.** *(constr.)* element portant vertical, bilă. **6.** *(radio, telev.)* antenă. **7.** *(zool.)* antenă.
antennàle *s.f. (mar.)* învergătură.
antennista, *-isti, s.m.* instalator/reparator de antene.
antènnula *s.f. (la crustacee)* antenă.
antenotàto *adj. (rar)* sus-amintit.
antepórre *vt. (lit.)* **1.** a prefera. **2.** a pune înainte.
anteposizióne *s.f. (lit.)* **1.** preferare. **2.** punere înainte/în faţă.
antepòsto *adj.* **1.** preferat. **2.** pus înainte/în faţă.
anteprìma *s.f. (cinema.)* avanpremieră.
antèra *s.f. (bot.)* anteră.
antèridi *s.f. pl.* **1.** *(arhit., mil.)* barbacană. **2.** grindă de susţinere.
anteridio *s.m. (bot.)* anteridie.
anteriòre *adj.* **1.** anterior. **2.** *(lit.)* precedent, primul.
anteriorità *s.f.* anterioritate.
anteriorménte *adv.* anterior, înainte.
anteroposteriòre *loc. adj. (anat.)* anteroposterior.
anterozòo *s.m.* anterozoid.
antèsi *s.f.* înflorire. *SIN. fioritura.*
antesignàno *s.m. (inst.)* **1.** stegar. **2.** *(fig.)* pionier, precursor.
ànti-[1] *pref.* pre-, ante; *antidiluviano* antediluvian.
ànti-[2] *pref.* contra-, anti; *antipode* antipod; *antinevralgico* antinevralgic.
antiabbagliànte I. adj. care nu orbeşte; *fari* ~*-i* faruri cu fază mică. **II.** *s.m. pl. (auto)* (faruri cu) fază mică.
antiàcido I. *s.m.* medicament care reduce aciditatea sucului gastric. **II.** *adj. farmaco/medicamento* ~ medicament antiacidic.
antiàcne I. *s.m.* substanţă folosită împotriva acneei. **II.** *adj. crema/pomata* ~ cremă, pomadă antiacnee.
antiàerea *s.f. (mil.)* apărare antiaeriană.
antiaèreo *adj.* antiaerian; *rifugio* ~ adăpost.
antialcoòlico, antialcòlico, *-ici, adj.* antialcoolic; *campagna* ~*-a* campanie împotriva consumului de băuturi alcoolice.
antialcoolista, antialcolista, *s.m.* susţinător al antialcoolismului.
antiallèrgico, *-ici* **I.** *s.m.* medicament antialergic. **II.** *adj. farmaco/medicamento* ~ medicament antialergic.
antianèmico I. *s.m.* medicament împotriva anemiei. *SIN. emopoietico.* **II.** *adj. farmaco* ~ medicament împotriva anemiei.
antiartrìtico, *-ici* **I.** *s.m.* medicament împotriva artritei. **II.** *adj.* antiartritic; *farmaco* ~ medicament antiartritic.
antiastènico, *-ici,* **I.** *s.m.* medicament împotriva astheniei. **II.** *adj. antastenic; farmaco/medicamento* ~ medicament antiastenic.
antiatòmico, *-ici, adj.* antiatomic.
antibàgno *s.m.* vestibulul băii.
antibattèrico, *s.m., adj.* bactericid.
antibèlico *s.m. (constr.)* avanbec.
antibèse *adj., s.m.* şi *f. (pop.)* (locuitor) din Antibe.
antibiòtico *adj., s.m.* antibiotic.
antibrachiàle *adj.* al antebraţului.
antibràccio, *-àcci, s.m.* avambraccio.
anticàglia *s.f.* **1.** *(peior.)* lucru vechi, vechitură. **2.** obiceiuri demodate. **3.** *(înv., la pl.)* ruină.
anticàmera *s.f.* **1.** anticameră; *fare* ~ a face anticameră; *(fam.) non passare neppure per l'*~ *del cervello* a nu-ţi trece deloc prin minte. **2.** *(înv.)* personalul de serviciu, slujitorii.

anticanceróso *adj.* anticanceros.
anticàrie I. *s.m.* medicament împotriva cariilor. **II.** *adj.* anticarie; *dentrifricio* ~ pastă anticarie.
antiçàrro *adj. invar. (mil.)* antitanc.
anticatarràle *s.m., adj.* anticataral.
anticàtodo *s.m.* anticatod.
anticattòlico, -ici, *adj., s.m.* anticatolic.
anticellulìtico, -ici *adj.* care reduce celulita.
anticheggiàre *vi. (a; rar)* a afecta obicciuri vechi, a fi de modă veche.
antichità *s.f.* **1.** vechime; antichitate. **2.** *(la pl.)* antichități. **3.** *(lit.)* trecut. **4.** *(glumeț)* vechituri. **5.** *(înv.)* bătrînețe.
anticiclóne *s.m.* anticiclon.
anticipaménto *s.m.* anticipare.
anticipàre *vt.* **1.** a anticipa, a face ceva înainte de termenul stabilit; ~ *di un mese la data del matrimonio* a anticipa cu o lună căsătoria; ~*i tempi* a grăbi executarea unei lucrări; *(sport)* ~ *un avversario* a preveni acțiunile adversarului, a-i lua mingea. **2.** a veni mai repede/mai devreme/înainte de timpul stabilit; *quest'anno il freddo ha anticipato* anul acesta frigul a venit mai devreme. **3.** a plăti înainte/cu anticipație; a avansa; ~ *un mese di stipendio* a plăti leafa pe o lună înainte. **4.** a da informații asupra unor lucruri care, oficial, nu sînt încă publice; ~ *una notizia* a anticipa o veste, a o lansa înainte ca să fie făcută publică oficial. **5.** *(rar)* a prevedea. **6.** *(înv.)* a preveni.
anticipàto *adj.* **1.** anticipat. **2.** venit înainte de vreme. **3.** plătit cu anticipație, avansat. **4.** difuzat înainte de a deveni oficial. **5.** prevăzut. **6.** prevenit.
anticipazióne *s.f.* **1.** anticipare; anticipație; *l' ~ della partenza* anticipare/grăbire a plecării. **2.** previziune, pronostic. **3.** *(fil.)* prolepsă. **4.** semn, indiciu. **5.** premisă; antecedent. **6.** *(bancar)* împrumut acordat pe baza garanției în titluri sau mărfuri.
anticipo *s.m.* **1.** anticipare; anticipație; *in* ~ cu anticipație. **2.** avans; *ottenere un* ~ a obține un avans. **3.** *(fotbal)* prinderea/preluarea mingei înaintea adversarului; *avere il senso dell'* ~ a avea capacitatea de a prelua balonul; *giocare sull'* ~ (și *fig.*) a preveni mișcările adversarului. **4.** *(bancar)* împrumut acordat pe baza unor încasări viitoare.
anticlericàle *adj., s.m.* anticlerical.
anticlericalismo *s.m.* anticlericalism.
anticlinàle *adj., s.f. (geol.)* anticlinal.
antico, -ichi I. *adj.* **1.** antic; *età antica* perioadă antică; *storia antica* istorie antică. **2.** vechi; învechit; *passione antica* pasiune veche; *un' ~ abitudine* o veche obișnuință; *arredamento* ~ mobilier vechi; *virtù antiche* virtuți vechi; *uomo di ~-o stampo* om croit după tiparul vremurilor trecute; *all'antica* după vechile obiceiuri; *uomo all'antica* om sobru, simplu. **3.** bătrîn, înaintat în vîrstă. **II.** *s.m.* **1.** ceea ce este vechi; învechit; *sapere d'* ~ a avea iz de învechit; *distinguere l'* ~ *dal moderno* a distinge ce-i vechi de ce-i modern; ~ *d'epoca* mobilă stil; *in* ~ în vechime, cîndva. **4.** *(la pl.)* oameni din alte timpuri, din timpuri îndepărtate; cei vechi.
àntico *s.m. (arhit.)* parte anterioară, fațadă a unui templu.
anticoncettivo, anticoncezionàle I. *adj. (med.)* anticoncepțional. **II.** *s.m. (farm.)* produs anticoncepțional.
anticonformismo *s.m.* anticonformism, noncouformism.
anticonformista *adj.* anticonformist.
anticonformistico *adj.* anticonformist.
anticongiunturale *adj. (ec.)* destinat să limiteze efectele conjuncturale.
anticonòscere *vt.* a cunoaște/a ști dinainte; a prevedea.
anticórpo *s.m. (biol.)* anticorp.
anticostituzionàle *adj.* anticonstituțional.
anticórte *s.f.* loc în fața curții, intrare.
antierési *s.f. (jur.)* antihreză.
antieristo *s.m.* **1.** antihrist. **2.** dușman/persecutor al bisericii. **3.** om rău, păcătos.
antidàta *s.f.* antedată.
antidatàre *vt.* a antedata.
antidàto *adj.* antedatat.
antidemocràtico, -ici *adj., s.m.* antidemocratic.
antidérapant *adj. invar.* antiderapant.
antidetonànte *s.m., adj.* antidetonant.
antidifitèrico, -ici *adj.* antidifteric.
antidiluviàno *adj.* **1.** antediluvian. **2.** *(fig.)* foarte vechi.
antidivorzìsta I. *adj.* contra divorțului. **II.** *s.m.* adversar al divorțului.
antidivorzìstico, -ici *adj.* împotriva divorțului.
antidolorìfico, -ici I. *s.m.* calmant. **II.** *adj. farmaco* ~ medicament calmant.
antidùmping I. *s.m. invar.* antidumping. **II.** *adj. controllo* ~ control antidumping.
antìdoto *s.m.* antidot.
antieconòmico, *adj.* neeconomic.
antiemorràgico, -ici *s.m., adj.* hemostatic.
antiestètico, *adj.* antiestetic.
antifading *s.m. invar.* antifading.
antifascismo *s.m.* antifascism.
antifascìsta, -isti, *s.m.* antifascist.
antifàto *s.m. (jur.)* supradotă, dotă asigurată soției de către soț.
antifèbbrile *adj.* febrifug. *SIN. antipiretico, antitermico.*
antifecondativo I. *s.m.* anticoncepțional. *SIN. anticoncezionale controcettivo.* **II.** *adj. pillula* ~*-a* pilulă anticoncepțională.
antifemminìsta, *-isti s.m., adj.* antifeminist.
antifemminìstico *adj.* antifeminist.
antifermentativo I. *s.m.* antiferment~. **II.** *adj. sostanza antifermentativa* substanță care împiedică fermentarea.
antifiscalismo *s.m.* doctrină contrară fiscalismului excesiv.
antiflogìstico, *-ici s.m., adj.* antiinflamator.
antifona *s.f.* **1.** *(muz.)* antifon. **2.** *(rel.)* antifon; *l' ~ è più lunga del salmo (fig.)* introducerea e mai lungă decît cuprinsul. **3.** *(la pl.)* cîntece de slavă în cinstea Sfintei Fecioare. **4.** *(fig.)* discurs aluziv; *capire l'* ~ a înțelege aluzia, a pricepe unde bate. **5.** *(fig.)* dăscăleală, dojană; *ripetere sempre la stessa* ~ a repeta într-una aceeași dăscăleală.
antifonàle I. *adj.* antifonic. **II.** *s.m.* antifonal.
antifonàrio, *-àri, s.m. (bis.)* antifonar.
antifrasi *s.f. (lit.)* **1.** antifrază. **2.** contrar, opozitie.
antifràstico, *-àstici, adj.* care conține o antifrază.
antifrizióne *s.f. (tehn.)* antifricțiune.
antifùrto *adj., s.m. invar.* dispozitiv de siguranță împotriva hoților/antifurt.
antigàs *adj. invar.* antigaz; *maschera* ~ mască de gaz.
antigèlo *s.m., adj.* antigel.
antigene *s.m. (în special la pl.)* antigen.
antigiènico *adj.* antiigienic.
antigràndine *adj. invar.* contra grindinei.
antigravità *adj. (fiz.)* antigravitațional.
antiguardàre *vt. (poetic. înv.)* a privi înainte; a prevedea.
antigrafo *adj. (despre un manuscris)* transcris după un alt manuscris, antigraf.
antillide *s.f. (bot.)* vătămătoare *(Anthyllis vulneraria).*

antilocàpra *s.f.* rumegător asemănător antilopei *(Antilocapra americana)*.
antilogarìtmo *s.m. (mat.)* antilogaritm.
antilogìa *s.f. (fil.)* antilogie.
antilope *s.m. (zool.)* antilopă.
antimalàrico, -ici, *adj., s.m.* (medicament) antimalaric.
antimatèria *s.f.* antimaterie.
antimeridiàno[1] *adj.* antemeridian, care precedă prînzul; *ore antimeridiane* orele dinaintea prînzului.
antimeridiàno[2] *s.m.* meridianul care trece prin antipodul unui loc.
antimetàbole *s.f.* antimetabolă.
antimetafisìco, -ici, *s.m., adj.* care se opune metafizicii.
antimèsso *adj.* antepus, prepus.
antimilitarismo *s.m.* antimilitarism.
antimilitarista, -isti, *s.m., adj.* antimilitarist.
antimilitaristìco, -ici, *adj.* antimilitarist.
antimissile *adj.* care poate distruge o rachetă.
antimonàrchico, -àrchici, *adj.* antimonarhic.
antimoniàle *adj.* care conţine antimoniu; relativ la antimoniu.
antimònico *adj.* antimonic; *acido* ~ acid antimonic.
antimònio *s.m. (chim.)* antimoniu.
antimonìte *s.f. (miner.)* sulfură de antimoniu.
antimùro *s.m. (înv.)* **1.** parapet. **2.** zid (aşezat în faţa altui zid). **3.** apărare.
antinazionàle *adj.* antinaţional.
antincèndio *adj.* (dispozitiv) contra incendiilor.
antineurìtico, -ici, *adj., s.m.* (medicament) antinevrotic.
antineutróne *s.n.* antineutron.
antinève *adj. invar.* folosit împotriva zăpezii.
antinevràlgico *adj.* antinevralgic.
antinevrìtico *adj. v.* antineuritico.
antinevròtico *adj. v.* antineuritico.
antinfluenzàle *adj., s.m.* (medicament) antigripal.
antinfortunìstico, -ici, *adj.* contra accidentelor; *misure* ~*-che* măsuri pentru prevenirea accidentelor.
antinomìa *s.f.* antinomie.
antinòmico, -ici *adj.* antinomic.
antiochèno *adj., s.m.* antiohian.
antiofìdico *adj. (med.)* antiotrăvitor; *siero* ~ ser antiveninos.
antiopa *s.f. (entom.)* specie de fluture *(Antiopa)*.
antioràrio *adj. (despre mişcare)* care se produce în sens opus faţă de acele ceasornicului.
antiossidànte *adj., s.m.* (substanţă) antioxidantă.
antipalchétto *s.m. (teatru)* anticamera lojii.
antipàpa *s.m.* antipapă.
antipapàle *adj.* **1.** propriu unui antipapă. **2.** antipapal.
antiparassitàrio *adj., s.m.* (medicament) care se foloseşte împotriva paraziţilor.
antiparlamentàre *adj.* antiparlamentar.
antiparticèlla *s.f.* antiparticulă.
antipastièra *s.f.* platou pentru gustări aperitive.
antipàsto *s.m.* (gustare) aperitiv.
antipatìa *s.f.* antipatie; *avere* ~ *per/verso* ***qualcuno/qualche cosa*** a avea antipatie pentru cineva sau ceva; *ispirare* ~ a inspira antipatie; *superare l'* ~ a-ţi învinge antipatia.
antipàtico, -ici, *adj.* antipatic; *aspetto* ~ înfăţişare antipatică; *essere* ~ *a qualcuno* a fi antipatic cuiva.
antipatriòttico, -ici, *adj.* antipatriotic.
antipatriottìsmo *s.m.* antipatriotism.
antipenùltimo *adj.* antepenultim.
antipièga *adj. invar.* neşifonabil.
antipirètico, -ci *adj., s.m.* (medicament) antipiretic.
antipirìna *s.f.* antipirină.
antìpode *s.m.* antipod; *(fig.) essere agli* ~*-i* a fi la antipod, a avea idei cu totul opuse.
antipodìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* acrobat care, întins pe spate, execută exerciţii cu picioarele.
antipoètico, -ici *adj.* antipoetic.
antipòlio *adj., s.f.* (vaccin) antipoliomielitic.
antipòrta *s.f.* **1.** prima uşă. **2.** spaţiul dintre două uşi. **3.** fortificarea porţii unui oraş/unei fortăreţe. **4.** *(tipograf.)* forzaţ.
antiprotóne *s.m.* antiproton.
antipurgatòrio *s.m.* anticamera purgatoriului.
antiquària *s.f.* **1.** studiul antichităţilor. **2.** arheologie. **3.** comerţ cu obiecte antice.
antiquariàto *s.m.* **1.** comerţ/colecţionari de cărţi/opere de artă/obiecte vechi etc.; *negozio di* ~ magazin de antichităţi; *pezzo di* ~ obiect de colecţie; *mostra dell'* ~ expoziţie de obiecte vechi; ~ *del vino* magazin de vinuri vechi. **2.** anticariat (de cărţi).
antiquàrio, -àri **I.** *s.m.* **1.** anticar. **2.** *(lit.)* colecţionar de obiecte vechi/antice. **II.** *adj.* **1.** relativ la antichitate. **2.** arheologic.
antiquàto *adj.* învechit, ieşit din uz.
antiquo *adj. (rar)* antic.
antiràbbico, antiràbico *adj.* antirabic.
antirachìtico, -ici, *adj.* care previne rahitismul.
antiràdar *adj.* capabil să împiedice buna funcţionare a radarului, antiradar.
antirazionàle *adj.* care se opune raţiunii.
antireligióso *adj.* contrar religiei.
antireumàtico *adj., s.m.* (medicament) antireumatic.
antirollànte *adj.* care atenuează tangajul unei nave.
antirollìo *adj. invar.* care atenuează tangajul unei nave.
antirrìno *s.m.* gura leului *(Antirrhinum majus)*. *SIN. bocca di leone*.
antirùggine, *adj., s.m.* (substanţă) care împiedică ruginirea materialelor feroase.
antirùghe *adj. invar.* care previne formarea ridurilor.
antirómbo *adj. (despre materiale)* insonorizant.
antisàla *s.f.* anticameră, vestibul.
antiscàlo *s.m. (mar.)* avancală.
antischiavìsmo *s.m.* antisclavagism.
antischiavista, -isti, *s.m., adj.* antisclavagist.
antisciòpero *adj. invar.* destinat să împiedice o grevă.
antiscorbùtico *adj., s.m.* (medicament) antiscorbutic.
antisdrucciolévole *adj.* antiderapant.
antisemìta, -iti, *adj., s.m.* antisemit.
antisemitìsmo *s.m.* antisemitism.
antisèpsi *s.f. (med.)* antisepsie; sterilizare.
antisèttico, -èttici, *adj. (med.)* antiseptic.
antisilurànte **I.** *s.m. (mar.)* distrugător. **II.** *adj. (despre unităţi militare, arme)* folosit împotriva torpilelor.
antisismìco, -ici, *adj.* antiseismic.
antismòg *adj. invar.* care atenuează efectele smogului.
antisociàle *adj., s.m.* antisocial.
antisolàre *adj.* antisolar.
antisóle *adj.* contra soarelui; *occhiali* ~ ochelari de soare.
antisommergìbile *s.m., adj.* (mijloc) folosit împotriva submarinelor.
antispasmòdico, -ici, *adj., s.m.* (medicament) antispastic.
antispàsto *s.m.* antispast.
antisportìvo *adj.* **1.** nesportiv. **2.** contrar sportului.
antistànte *adj.* situat în faţă; *il giardino* ~ *alla villa* grădina situată în faţa vilei.
antistèrico, -èrici *adj. (med.)* antiisteric.
antiste *s.m. v.* antistite.
antistite *s.m.* **1.** prelat ataşat pe lîngă curtea papală. **2.** episcop. **3.** paroh.
antistoricìsmo *s.m.* antistorism.

antistòrico, *-ici, s.m.* antiistoric.
antistrofe *s.f.* antistrofă.
antitèrmico, *-ici, adj., s.m.* (medicament) antitermic.
antitesi *s.f.* **1.** antiteză. **2.** contrast.
antitetànico, *-ici, adj.* antitetanic.
antitètico, *-ètici, adj.* antitetic.
antitifico, *-ici adj.* antitific.
antitòssico, *-ici adj., s.m.* antitoxic. *SIN. disintossicante.*
antitossina *s.f.* antitoxină.
antituberculàre *adj.* antituberculos.
antiùrico, *-ici adj.* care elimină acidul uric.
antivariolóso *adj.* antivariolic.
antivedère I. *vt. (lit.)* a prevedea. **II.** *s.m. (lit.)* presimțire.
antivedùto I. *part. tr.* de la antivedere. **II.** *adj. (înv.)* prevăzut; presimțit.
antiveggènte *adj.* capabil de a prevesti/de a prezice.
antiveggènza *s.f. (lit.)* prevedere, previziune.
antivenèreo *adj.* antiveneric.
antivenìre *vt., vi. (e)* **1.** a preveni, a preîntîmpina. **2.** *(înv.)* a preceda, a sosi înainte.
antivigìlia *s.f.* zi anterioară ajunului unei sărbători.
antivìpera *adv. invar.* care neutralizează veninul de viperă.
antiviràle *adj.* antiviral.
antivìsto I. *part. tr.* de la antivedere. **II.** *adj. (înv.)* prevăzut; presimțit.
antocianina *s.f.* antocian.
antografia *s.f.* arta de a aranja florile pentru a se exprima simbolic.
antologia *s.f.* antologie. *SIN. crestomazia, florilegio.*
antològico, *-ògici, adj.* antologic.
antoniàno I. *s.m.* călugăr aparținînd congregațiilor catolice orientale. **II.** *adj.* care se referă la Sfîntul Anton din Padova.
antonimia *s.f.* antonimie.
antonìmico, *-ici, adj.* antonimic.
antònimo *adj., s.m.* antonim.
antonomàsia *s.f.* antonomază; *per ~* prin excelență.
antonomàstico, *-ici, adj.* prin antonomază; *termine ~* antonomază.
antóra *s.f. (bot.)* omeag-galben *(Aconitum anthora).*
antozòi *s.m. pl. (zool.)* antozoare.
antràce *s.m. (med.)* antrax, dalac. *SIN. favo, vespaio.*
antracène *s.m.* antracen.
antrachinòne *s.m.* antrachinonă.
antracite *s.f. (miner.)* antracit.
àntro *s.m.* **1.** peșteră. **2.** *(fig.)* cameră întunecoasă, umedă. **3.** *(anat.)* cavitate.
antròpico, *-òpici, adj.* al omului, antropic; *geografia ~-a* antropogeografie.
antropocèntrico, *-ici, adj.* antropocentric.
antropocentrismo *s.m.* antropocentrism.
antropofagia *s.f.* antropofagie. *SIN. cannibalismo.*
antropòfago, *-òfagi, -òfachi, s.m.* canibal. *SIN. cannibale.*
antropogènesi *s.f.* antropogeneză.
antropogeografia *s.f.* antropogeografie. *SIN. geografia umana.*
antropòide *adj., s.m.* antropoid.
antropologia *s.f.* antropologie.
antropológico, *-ici, adj.* antropologic.
antropologismo *s.m.* antropologism.
antropólogo, *-òlogi, -òloghi, s.m.* antropolog.
antropometria *s.f.* antropometrie.
antropomètrico, *-ici, adj.* antropometric.
antropomórfico, *-ici, adj.* relativ la antropomorfism.
antropomorfismo *s.m.* antropomorfism.
antropomòrfo *adj.* antropomorf.
antroponimia *s.f.* antroponimie.
antroponìmico, *-ici, adj.* antroponimic.
antropònimo *s.m. (lingv.)* nume de persoană, antroponimic.
antroposofia *s.f.* antropozofie.
antropozòico, *-ici,* **I.** *adj.* antropozoic. *SIN. quaternario.* **II.** *s.m.* era geologică antropozoică.
anulàre I. *adj.* inelar. **II.** *s.m.* deget inelar.
anulóso *adj. (zool.; despre un corp)* format din inele, inelar.
anurési, anùria *s.f. (med.)* anurie.
anùro *adj. (zool.)* fără coadă, anur.
ànzi I. *conj.* **1.** sau mai bine, sau mai degrabă, *ti avviserò quando sarà pronto, ~ te lo porterò io stesso* te voi anunța cînd va fi gata, sau mai bine ți-o voi aduce eu însumi. **2.** *(cu valoare adversativă)* în schimb; dimpotrivă; ba chiar; *non mi dispiace, ~ la cosa mi fa veramente piacere* nu-mi displace, ba chiar îmi face plăcere; *non è antipatico, ~ !* nu-i antipatic, dimpotrivă!; *~ che* mai degrabă; *~ che no* oarecum. **3.** *(cu valoare de întărire) verrò presto ~ prestissimo* voi veni repede, chiar foarte repede. **4.** *(cu valoare temporală, cu modul conj.) ~ che* înainte ca. **II.** *prep.* **1.** *(lit.)* înainte de; *~ sera* înainte de căderea serii; *~ tempo* înainte de vreme. **2.** *(înv.)* înaintea, în prezența. **III.** *adv. (lit.)* înainte; *poco anzi* cu puțin timp înainte.
anzianàto *s.m.* **1.** *(în comunele medievale)* adunarea bătrînilor. **2.** vechime în muncă.
anzianità *s.f.* **1.** vîrstă înaintată; starea de om vîrstnic. **2.** întîietate, prioritate. **3.** vechime (în funcție).
anziàno I. *adj.* **1.** mai mare; în vîrstă; vîrstnic; bătrîn; *ormai è una donna anziana* de acum este o femeie în vîrstă; *è troppo ~ per queste cose* e prea bătrîn pentru asemenea lucruri; *lo studente più ~ ha ventidue anni* studentul cel mai în vîrstă are douăzeci și doi de ani. **2.** care are vechimea cea mai mare, cel mai vechi. **3.** *(rar)* antic. **II.** *s.m.* **1.** persoană în vîrstă. **2.** persoană care are vechime mare într-o instituție; *~ aziendale* persoană care a lucrat multă vreme în aceeași instituție. **3.** *(în comunele medievale)* magistrat. **4.** *(arg.)* student de la anul trei în sus.
anziché, *(rar)* **anzi che** *conj.* **1.** în loc să, decît *ha preferito rimanere in casa, ~ venire al cinema* a preferat să rămînă acasă în loc să vină la cinema; *è meglio andare di persona, ~ scrivere* e mai bine să mergi personal decît să scrii; *anzi che no (glumeț)* mai degrabă, oarecum. **2.** înainte de.
anzidétto *adj.* sus-zis, spus mai înainte.
anzipétto *s.m. (rar)* parapet.
anzitèmpo *adv.* **1.** înainte (de data fixată). **2.** prematur, prea devreme; *alzarsi ~* a se scula foarte devreme; *invecchiare ~* a îmbătrîni înainte de vreme.
anzitùtto *adv.* înainte de toate.
aocchiàre *vt. v.* adocchiare.
aombràre *vt., vi., (e) vr. (rar) v.* adombrare.
aònio *adj. (lit.)* **1.** al munților aoni; *Sorelle Aonie* Muzele. **2.** al muzelor; *fonte ~-a* poezie.
aoristico *adj.* al aoristului; *aspetto ~* aspectul momentan al acțiunii.
aoristo *s.m. (gram.)* aorist.
aortite *s.f. (med.)* aortită.
aostàno *adj., s.m.* (locuitor) din Aosta.
aovàre I. *vt.* a da formă ovală. **II.** *vr.* a oua.
apache *s.m. și f. (înv.)* **1.** apaș, indian din Arizona. **2.** apaș, huligan parizian. **3.** răufăcător; vagabond.
apagòge *s.f. (fil.)* demonstrație prin reducere la absurd.
apagògico, *-ici, adj.* apagogic.

apalàte *adj. (înv.)* dat pe față.
aparìne *s.m. (bot.)* turiță *(Galium aparine)*.
apartheid *s.f.* apartheid.
apartiticità *s.f.* neîncadrare într-un partid.
apartìtico, *-ìtici adj.* fără de partid.
apàtia *s.f.* **1.** apatie. **2.** indiferență; lene; indolență. *SIN. indifferenza, pigrizia.*
apàtico, *-àtici, adj., s.m.* și *f.* **1.** apatic. **2.** indiferent. *SIN. indolente.*
apatìsta, *-isti, adj., s.m.* **1.** *(fil.)* care se străduiește să ajungă la apatie, la imperturbabilitate. **2.** *(rar)* apatic; indiferent.
apatite *s.f. (miner.)* apatit.
àpe *s.f.* albină *(Apis)*.
aperiènte *adj. (med.)* care provoacă o secreție; stimulator.
aperidiocità *s.f.* lipsă de periodicitate.
aperiòdico, *-ici, adj.* aperiodic.
aperitivo[1] *adj., s.m. (înv.)* (substanță) care deschide, care stimulează; stimulator.
aperitivo[2] *s.m.* aperitiv (băutură care se servește înainte de masă).
apèrta *s.f. invar.* deschidere; lărgime, spațiu, întindere.
apèrto I. *part. tr.* de la a p r i r e. **II.** *adj.* **1.** deschis, spațios, descoperit, liber; *zona aperta* zonă deschisă; *mare* ~ mare deschisă; *in aperta campagna* în plin cîmp; *accogliere a braccia aperte* a primi cu brațele deschise; *rimanere a bocca aperta* a rămîne cu gura căscată; *stare a occhi aperti, tenere gli occhi aperti* a fi atent, a deschide bine ochii; *sognare a occhi aperti* a visa cu ochii deschiși; *ufficio* ~ *al pubblico* birou deschis pentru public. **2.** *(lingv.)* deschis; *vocale aperta* vocală deschisă; *sillabe aperta* silabă care se termină în vocală. **3.** *(fig.)* sincer, deschis; *carattere* ~ caracter deschis; *a viso, a cuore* ~ în mod deschis, cu sinceritate, curajos. **4.** *(fig.)* deschis, neconformist, lipsit de dogmatism; *è di mente aperta* are o minte deschisă/disponibilă pentru idei noi. **III.** *s.m.* loc liber, descoperit; *all'* ~ în aer liber. **IV.** *adv.* deschis, cu claritate, cu sinceritate; *parlare* ~ a vorbi deschis.
apertóre *s.m.* **1.** deschizător. **2.** *(la jocurile de cărți)* cel care dă cărțile.
apertùra *s.f.* **1.** deschidere; ~ *di una lettera* deschiderea unei scrisori; ~ *di una strada* deschiderea unei șosele; *(lingv.) grado di* ~ grad de deschidere. **2.** deschizătură, crăpătură; *praticare un'* ~ *nella parete* a face o deschizătură în zid. **3.** *(înv.)* tăietură, scobitură. **4.** *(înv., fig.)* ocazie, acces. **5.** lărgime, amploare.; ~ *alare* lărgimea/deschiderea aripilor; ~ *visiva* lărgimea cîmpului vizual; *(fig).* ~ *di intelletto* deschidere intelectuală; ~ *di mente* minte deschisă. **6.** deschidere; inaugurare; ~ *di un negozio* deschiderea unui magazin; *l'* ~ *di una mostra* inaugurarea unei expoziții. **7.** începere, deschidere; ~ *di credito* deschiderea unui credit; ~ *di un giuoco* începerea unui joc. **8.** *(fig.)* înțelegere cu adversarii politici; ~ *a sinistra, a destra* înțelegere cu partidele de stînga, de dreapta. **9.** *(optică)* diametrul util al unui obiectiv. **10.** (articol) editorial. **11.** *(rugby)* trimiterea mingii lateral. **12.** *(baschet)* acțiune laterală.
apètalo *adj. (bot.)* apetal.
apiàlo, *-ài, s.m.* apicultor.
apiària *s.f.* apicultură.
apiàrio, *-àri, s.m.* **1.** stupărie. **2.** prisacă.
apiàto *adj. (despre talpa piciorului)* plat, aplatizat.
apicàle *adj.* apical.
àpice *s.m.* **1.** vîrf; culme; *l'* ~ *di una lama* vîrful unei lame; *essere all'* ~ *della gloria* a fi în culmea gloriei. **2.** parte opusă bazei; ~ *polmonare* partea superioară a plămînului; ~ *vegetativo* partea terminală a tulpinii sau a rădăcinii. *SIN. cono vegetativo.* **3.** *(lingv.)* semn diacritic care, pus sus în dreapta unei litere, desemnează funcțiile acesteia în transcrierea fonetică; ~ *sillabico* centrul unității silabice. **4.** *(astron.)* apex. **5.** dispensă regală prin care se asigură protecție sau imunitate.
apicoltóre, -trice *s.m.* și *f.* apicultor.
apicoltùra *s.f.* apicultură.
apicultóre *s.m.* și *f. v.* a p i c o l t o r e.
apicultùra *s.f. (rar) v.* a p i c o l t u r a.
àpidi *s.m. pl.* apide.
apìna *s.f.* venin de albină.
àpio *s.m. (bot.)* țelină *(Apium graveolens)*.
apirèno *adj., s.m.* (fruct) fără sămînță.
apiressìa *s.f.* apiretie.
apirètico, *-ici, adj.* apiretic. *SIN. afebbrile.*
àpiro *adj.* necombustibil.
apìstico, *-istici,* adj. privitor la apicultură.
apiterapia *s.f.* terapie cu venin de albină, apiterapie.
aplanàtico, *-ici, adj. (despre un sistem optic)* lipsit de aberații.
aplasìa *s.f. (med.)* aplazie.
aplìsia *s.f.* moluscă marină *(Aplysia). SIN. lepre di mare.*
aplografìa *s.f.* simplificarea grafică a unui grup de semne egale sau asemănătoare.
aplòide *adj.* haploidă.
aplologìa *s.f. (lingv.)* haplologie.
aplològico, *-ici, adj.* propriu haplologiei.
aplómb *s.m. invar.* **1.** linia perfectă a unui obiect de îmbrăcăminte. **2.** *(fig.)* aplomb; *avere dell'* ~ a avea aplomb, a fi dezinvolt, sigur de sine.
apnèa *s.f.* apnee; *immergersi nell'* ~ a-și opri respirația.
àpoca *s.f.* **1.** chitanță, recipisă. **2.** contract.
apocalìsse *s.f.* **1.** apocalips. **2.** *(fig.)* catastrofă.
apocalìttico, *-ici, adj.* **1.** apocaliptic. **2.** catastrofal. **3.** *(fig.)* îngrozitor; cumplit; *scena apocalittica* o scenă apocaliptică; *(glumeț) cavallo* ~ gloabă, mîrțoagă.
apocinàcee *s.f. pl.* apocinacee *(Apocynacee)*.
apòcino *s.m.* **1.** plantă din familia apocinaceelor *(Apocynum cannabinum).* **2.** fibrele textile produse din această plantă. *SIN. canapa del Canadà.*
apocopàre *vt.* a scurta (un cuvînt) prin apocopă, a apocopa.
apòcope *s.m. (fon.)* apocopă.
apòcrifo *adj., s.m. (text.)* apocrif; neautentic, fals. *SIN. spurio.*
apòdi *s.m. pl.* ordin de pești în formă de șarpe. *SIN. murendidi.*
apodìssi *s.f. (fil.)* demonstrație.
apodìtèro *s.m. (în vechile terme)* vestiar.
apodìttica *s.f. (fil.)* apodictică, parte a logicii care se ocupă de demonstrație.
apodìttico *adj.* **1.** *(fil.)* apodictic, care nu trebuie demonstrat **2.** evident; *verità apodittica* adevăr evident.
àpodo *adj.* apod, fără picioare.
apòdosi *s.f. (gram.)* apodoză.
apòfisi *s.f. (anat.)* apofiză.
apofonìa *s.f. (lingv.)* apofonie.
apofònico, *-ici, adj.* privitor la apofonie.
apoforèti *s.m. pl. (înv., lit.)* **1.** daruri împărțite de gazdă invitaților la un banchet. **2.** epigrame care însoțesc darurile primite de invitați la un banchet.
apoftégma, *-èmi, s.m.* apoftegmă; maximă.

apogèo I. *s.m.* 1. *(astron.)* apogeu. 2. *(fig.)* culme; *essere all' ~ della potenza* a fi în culmea puterii. II. *adj. (lit.)* relativ la punctul orbitei cel mai îndepărtat de pământ.

apògrafo I. *adj.* copiat direct de pe original; *manoscritto ~* manuscris care este copiat direct de pe original. II. *s.m.* text/manuscris copiat direct de pe original.

apòlide *adj., s.m.* (persoană) fără cetăţenie, apatrid.

apolidìa *s.f.* situaţie de apatrid.

apolitìcità *s.f.* apolitism.

apolìtico *adj.* apolitic.

apollìneo *adj.* 1. *(lit.)* apolinic, referitor la Apolo. 2. *(fig.)* foarte frumos, perfect; *viso ~* chip de Apolo/minunat.

Apòllo *s.m.* 1. bărbat de mare frumuseţe; *essere un ~* a fi un adevărat Apolo, a fi frumos ca Apolo. 2. fluture mare diurn *(Parnassinis Apollo)*

apologèta *s.m.* apologet. *SIN. apologista.*

apologètico *adj.* apologetic.

apologìa *s.f.* apologie.

apològico, *-ici, adj.* apologetic.

apologìsta *s.m.* apologet.

apologìstico, *-ici, adj.* apologetic.

apologizzàre I. *vt.* a elogia. II. *vi. (a)* a face apologia (cuiva).

apólogo, *-òloghi, s.m. (lit.)* fabulă, apolog.

aponeuròsi *s.f.* aponevroză.

apòne *s.m. (augm.)* trîntor,

apoplessìa *s.f. (med.)* apoplexie.

apoplèttico, *-èttici, adj., s.m. (med.)* apoplectic.

aporìa *s.f. (fil.)* aporie.

apostasìa *s.f.* apostazie.

apòstata, *-òstati, adj., s.m.* şi *f.* apostat; renegat.

apostatàre *vi. (a)* 1. a abjura, a renega (o religie). 2. *(înv.)* a greşi drumul.

apostàtico *adj. (rar)* apostat; renegat.

apostèma *s.m. (med.)* abces.

apostemàre *vi. (med.)* a supura.

apostolàto *s.m.* 1. apostolat. 2. *(înv.)* pontifical.

apostòlico, *-òlici* I. *adj.* 1. apostolic, de apostol. 2. papal, pontifical. II. *s.m. (înv.)* papă.

apòstolo, **-a** *s.m.* şi *f.* 1. apostol. 2. *(mar.)* fiecare dintre cele două extremităţi printre care trece bompresul.

apostrofàre[1] I. *vt.* a interoga, a întreba insistent. II. *vi. (a) (lit.)* a apostrofa.

apostrofàre[2] *vt.* a pune apostrof.

apòstrofe *s.f.* apostrofă, invectivă.

apòstrofo *s.m. (gram.)* apostrof.

apotèca *s.f. (înv.)* 1. cămară; magazie 2. pivniţă.

apotècio *s.m. (bot.)* apotecă.

apotèma *s.m. (geom.)* apotemă.

apoteòsi *s.f.* apoteoză; *far l' ~* a sărbători/a glorifica pe cineva.

apotropàico, *-àici, adj. (despre obiecte, inscripţii etc.)* benefic, capabil să înlăture influenţa nefastă/malefică.

appaccàre *vt. (înv.)* a împacheta.

appaciaménto *s.m.* pacificare; *(ist.)* împăcare între părţi sau partide adverse.

appaciàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a pacifica. 2. a potoli. II. *vr.* 1. *(lit.)* a se împăca. 2. a se potoli.

appacificàre I. *vt.* 1. a împăca. 2. a potoli. II. *vr.* a se împăca.

appagaménto *s.m.* 1. satisfacere. 2. potolire. 3. liniştire. 4. mulţumire.

appagàre I. *vt.* 1. a satisface; a împlini; *~ un'aspirazione* a satisface o aspiraţie; *~ un desiderio* a împlini o dorinţă. 2. a potoli, a domoli; *~ la fame, la sete* a potoli foamea, setea. 3. a linişti; *~ la propria coscienza* a-şi linişti propria conştiinţă. II. *vr.* a se mulţumi, a fi satisfăcut; *appagarsi di poco* a se mulţumi cu puţin.

appagatóre, **-trìce** *adj., s.m.* şi *f. (rar)* care satisface/împlineşte/mulţumeşte.

appalaménto *s.m.* împerechere.

appalàre I. *vt.* 1. a împerechea; *~ due guanti dello stesso colore* a împerechea două mănuşi de aceeaşi culoare; *~ due animali di razza* a împerechea două animale de rasă. 2. *(lit., fig.)* a egaliza. II. *vr.* 1. a se împerechea, a se uni. 2. *(rar)* a se căsători; *(prov.) Dio li fa e poi li appaia* Dumnezeu întîi îi face şi apoi îi împerechează.

appaiàto I. *part. tr.* de la appaiare. II. *adj.* 1. imperecheat. 2. egalizat.

appaiatùra *s.f. (rar)* împerechere.

appalesàre *vt. (rar) v.* palesare.

appallottolàre I. *vt.* a face cocoloş; *~ la mollica del pane* a face cocoloş miezul de pîine. II. *vr.* 1. a se face cocoloş; *la farina con l'acqua si appallottola* făina cu apă se face cocoloaşe. 2. a se ghemui, a se face ghem; *il gatto si appallottolò sul cuscino* pisica s-a ghemuit pe pernă.

appalmàto *adj.* 1. *(herald.)* palmat. 2. *(despre mîini)* cu palma deschisă.

appaltànte I. *part. prez.* de la appaltare. II. *adj. (rar)* care dă în antrepriză. III. *s.m.* cel care dă în antrepriză.

appaltàre *vt.* 1. a da în antrepriză. 2. *(rar)* a lua în antrepriză; *(înv.) ~ con le parole* a zăpăci cu vorba.

appaltatóre *s.m.* antreprenor.

appàlto *s.m.* 1. antrepriză. 2. *(tosc.)* locul în care se vînd produsele monopolului de stat; *~ del sale e del tabacco* debit de tutun (unde se vinde şi sare).

appannàggio *s.m.* 1. *(ist.)* apanaj. 2. retribuţie fixă. 3. dată. 4. *(fig.)* prerogativă, împuternicire; *in ~* ca prerogativă.

appannaménto *s.m.* înceţoşare; întunecare.

appannàre[1] I. *vt.* 1. a face să devină mat/opac/să-şi piardă transparenţa; *~ un vetro* a face ca geamul să-şi piardă transparenţa. 2. *(fig.)* a atenua, a reduce; a slăbi, a tulbura; *la stanchezza appanna i riflessi* oboseala reduce/slăbeşte/tulbură reflexele. 3. *(înv.)* a înveli, a acoperi; a îmbrăca. II. *vr.* 1. a-şi pierde transparenţa, a deveni mat, a se aburi, a se înceţoşa; *i finestrini dell'auto si appannano coll'alito* geamurile maşinii se aburesc din cauza respiraţiei. 2. *(fig.) (despre vedere)* a se înceţoşa. a se întuneca. 3. *(despre voce)* a se slăbi, a se voala.

appannàre[2] *vi. (a), vr.* a face smîntînă; *il latte appanna* laptele face smîntînă.

appannàto *adj.* 1. opac; întunecat; *i vetri erano tutti appannati* geamurile erau în întregime opace; *(fig.) mente appannata* minte întunecată; *riflessi appannati* reflexe deregulate. 2. *(tosc., rar)* **a)** gros îmbrăcat; **b)** abundent, din plin; *un desinare ~* o masă consistentă/abundentă. 3. *(înv.)* mare.

appannatólo *s.m.* ţesătură cu care se acoperă ochii cailor sperioşi.

appannatùra *s.f.* înceţoşare; întunecare.

appannúme *s.m. (agr.)* plantă semănată ca îngrăşămînt.

apparàre[1] I. *vt. (înv.)* a pregăti; a împodobi. II. *vr.* a se îmbrăca, a se găti, a se împodobi.

apparàre[2] *vt. (înv., lit.)* a învăţa.

apparàto *s.m.* 1. aparat, ansamblu de mijloace folosite în vederea atingerii unui scop; *~ bellico* maşină de război; *~ industriale* aparat industrial; -

offensivo aparat ofensiv; ~ *scenico* montare. **2.** *(anat.)* aparat, sistem; ~ *circulatorio/osseo/muscolare/intestinale* aparat circulator, sistem osos/muscular, aparat digestiv. **3.** ansamblu organic de informaţie; *disporre di un ricco* ~ *culturale* a dispune de un bogat aparat cultural; ~ *critico* aparat critic. **4.** *(fig.)* pregătiri deosebite, pompă; *le nozze si celebrarono con magnifico* ~ nunta s-a desfăşurat cu mare pompă; *un magnifico* ~ *di forze* o strălucită desfăşurare de forţe. **5.** aparatură; ~ *a motore di una nave* aparatura mecanică a unei nave. **6.** *(fig., neol.)* aparat, totalitatea serviciilor care asigură funcţionarea unei instituţii; ~ *burocratico* aparatul administrativ.

apparatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** *(teatru)* cel care se ocupă de montare. **2.** decorator; tapiţer.

apparecchiaménto *s.m.* **1.** pregătire. **2.** *(înv.)* podoabă.

apparecchiàre I. *vt.* **1.** a pregăti, a pune la punct, a aranja; ~ *la tavola per la cena* a pune masa pentru cină; ~ *una colazione* a pregăti o gustare. *SIN. apprestare, allestire.* **2.** a pune masa; *ho apparecchiato in giardino* am pus masa în grădină. **3.** *(despre ţesătură, hîrtie)* a apreta. **II.** *vr.* **1.** *(lit.)* a se pregăti. **2.** *(înv.)* a se înarma, a-şi pregăti armele/mijloacele de apărare.

apparecchiàto *adj.* pregătit; *andare a tavolo* ~ a trăi pe spinarea altuia; a veni la de-a gata.

apparecchiatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** decorator; tapiţer. **2.** *(ind.)* apretor.

apparecchiatùra *s.f.* **1.** pregătire. **2.** *(text.)* apretare. **3.** *(pict.)* pregătirea pînzei. **4.** *(arhit.)* tăierea şi dispunerea pietrelor de construcţie. **5.** aparatură; ~ *meccanica* aparatură mecanică.

apparécchio *s.m.* **1.** *(anat.)* aparat, sistem; ~ *muscolare* sistem muscular. **2.** ansamblu de mijloace; ~ *bellico* maşină de război. **3.** *(tehn.)* aparat, sistem; ~ *radiofonico* aparat de radio; ~ *televisivo* televizor; ~ *fotografico* aparat de fotografiat; *(med.)* ~ *gessato* pansament din ghips. **4.** aeromobil (avion, hidroavion, elicopter). **5.** *(text.)* secţie de apretat; apret; *dare l'* ~ *a un tessuto* a da apret unei ţesături, a apreta o ţesătură.

apparentaménto *s.m.* **1.** *(înv.)* înrudire. **2.** *(pol.)* listă comună.

apparentàre I. *vt.* a lega/a uni prin înrudire. **II.** *vr.* **1.** a se înrudi. **2.** *(înv.)* a deveni familiar cu cineva. **3.** *(pol.)* a stabili o alianţă.

apparènte I. *part. prez.* de la apparire. **II.** *adj.* **1.** aparent. **2.** fastuos, pompos. **3.** *(lit.)* vizibil. **4.** *(rar)* evident. **5.** iluzoriu.

apparènza *s.f.* **1.** aspect, înfăţişare; *avere una bella* ~ a avea o înfăţişare plăcută; *l'* ~ *delle cose* înfăţişarea lucrurilor; *a giudicare dall'* ~ judecînd după înfăţişare/după aspectul exterior. **2.** aparenţă; ~ *falsa* aparenţă înşelătoare; *avere un'* ~ *di onestà* a fi cinstit numai în aparenţă; *in* ~, *all'* ~ după aparenţe, după cum pare; *salvare le apparenze* a salva aparenţele. **3.** *(lit.)* apariţie.

apparigliàre *vt.* a pune la ham o pereche de cai asemănători.

apparimènto *s.m.* *(înv.)* apariţie.

apparìre *vi.* *(e)* **1.** a apărea, a se arăta. **2.** a răsări. **3.** a ieşi la iveală; a rezulta. **4.** a părea. **5.** *(rar)* a face figură bună.

apparisceènte *adj.* frapant, care sare în ochi; *colore* ~ culoare frapantă; *vestito* ~ îmbrăcăminte care-ţi sare în ochi; *donna* ~ femeie care atrage privirile/de o frumuseţe frapantă/izbitoare.

apparisceènza *s.f.* capacitatea de a frapa/de a izbi/de a sări în ochi.

apparìta *s.f.* apariţie.

apparitóre *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.) (în vechea Romă)* persoană în serviciul magistraţilor. **2.** *(în Evul Mediu)* servitorul unui magistrat. **3.** *(în timpul epidemiilor de ciumă)* cel care preceda carul cu ciumaţi sunînd un clopot.

apparizióne *s.f.* **1.** apariţie. **2.** fantomă.

appàrso *part. tr.* de la apparire.

appartaménto *s.m.* **1.** apartament. **2.** *(mar.)* deplasarea unei nave pe o rută înclinată faţă de meridianę.

appartàre I. *vt.* a pune deoparte, a separa. **II.** *vr.* a se separa, a se izola; a se retrage; ~*-si dalla vita politica* a se retrage din viaţa politică.

appartàto I. *adj.* **1.** izolat, depărtat, singuratic; *un luogo* ~ un loc singuratic; *vivere* ~ a trăi izolat. **2.** *(înv.)* separat, particular, deosebit. **II.** *s.m.* *(înv.)* apartament.

appartenènte I. *adj.* aparţinînd/propriu cuiva. **II.** *s.m.* cel care face parte dintr-un grup/dintr-o categorie etc.; membru; *gli appartenenti al sindicato* cei care aparţin sindicatului.

appartenènza *s.f.* **1.** apartenenţă. **2.** dependinţă; anexe. **3.** *(înv., mai ales la pl.)* atribuţie, calitate.

appartenére I. *vi.* *(e* sau *a)* **1.** a aparţine/a fi al cuiva. **2.** *(rar, lit.)* a se înrudi. **3.** a face parte (din). **4.** a se cuveni, a reveni; *questo mi appartiene di diritto* aceasta mi se cuvine de drept; *appartiene a me giudicare queste cose* îmi revine mie să judec aceste lucruri. **II.** *vr.* *(înv.)* a se potrivi.

appassiménto *s.m.* veştejire, ofilire.

appassionaménto *s.m.* înflăcărare; pasiune.

appassionànte I. *part. prez.* de la appassionare. **II.** *adj.* **1.** pasionant. **2.** impresionant.

appassionàre I. *vt.* **1.** a trezi o pasiune, a face să se pasioneze; ~ *qualcuno alla musica* a trezi cuiva pasiunea pentru muzică. **2.** a îndurera; a impresiona. **II.** *vr.* **1.** a se pasiona, a fi pasionat; *appassionarsi allo sport* a fi pasionat după sport. **2.** a se întrista, a se mîhni.

appassionàto I. *adj.* **1.** pasionat. **2.** pătimaş, lipsit de obiectivitate. **II.** *s.m.* amator, pasionat; *gli appassionati della fotografia* amatorii de fotografie.

appassìre *vi.* *(e), vr.* **1.** a se veşteji, a se ofili; a se usca. **2.** *(despre struguri)* a se stafidi. **3.** *(fig.)* a se trece, a se ofili; *la sua bellezza presto appassì* frumuseţea sa s-a trecut repede.

appastàre I. *vt.* a plămădi. **II.** *vr.* a se îngroşa, a deveni ca o pastă.

appastellàrsi *vr.* *(despre vopsea)* a se scoroji.

appéggi *s.m. pl.* *(bot., pop.)* specie de ienupăr.

appellàbile *adj.* *(jur.)* atacabil prin apel.

appellabilità *s.f.* *(jur.)* posibilitatea de a face apel.

appellàre I. *vt.* **1.** *(rar., lit.)* a numi, a chema. **2.** *(înv.)* a provoca, a sfida; *(poetic)* a incita. **3.** *(înv.)* a acuza. **II.** *vt., vi.* *(e), vr.* *(jur.)* a face apel/recurs; ~ *una sentenza* a cere prin apel anularea unei sentinţe; *i condannati decisero di* ~ condamnaţii au hotărît să facă apel; *appellarsi contro una sentenza* a face apel împotriva unei sentinţe. **III.** *vr.* **1.** a apela la cineva, a se adresa cuiva; *appellarsi alla generosità di qualcuno* a face apel la generozitatea cuiva. **2.** *(lit.)* a se numi, a se chema.

appellànte *adj., s.m.* *(jur.)* apelant, persoană care a făcut recurs.

appellativo I. *adj.* **1.** apelativ. **2.** *(jur., rar)* relativ la apel. **II.** *s.m.* **1.** titlu. **2.** epitet.; poreclă; nume, denumire, apelativ. **3.** substantiv comun.

appellazióne *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* nume, denumire, epitet. **2.** *(înv.)* apel, recurs.

appèllo *s.m.* **1.** apel; *fare l' ~* a face apelul; *mancare all' ~* a fi lipsă la apel; *~ nominale* votare prin ridicare de mînă. **2.** sesiune de examene; *esami in primo ~* examenele din prima sesiune. **3.** chemare, implorare, invocare; *un ~ alla bontà altrui* a face apel la bunătatea cuiva; *il disperato ~ dei naufraghi* apelul disperat al naufragiaţilor; *(fig.) fare ~ alle proprie risorse* a-şi concentra toate resursele. **4.** *(jur.)* apel, recurs; *corte di ~* curtea de apel; *presidente di ~* preşedintele curţii de apel; *atto d' ~* act împotriva căruia se poate face apel; *giudizio di ~* judecarea recursului; *senz' ~* fără drept de apel.

appèna I. *adv.* **1.** cu greu, cu greutate; abia, de-abia; *riusciraemo ~ a distruggerlo* abia reuşim să-l distrugem. **2.** numai, doar; *mi era fatto ~ un cenno* mi-a făcut doar un semn. **3.** *(temporal)* **a)** de puţină vreme, abia; *sono ~ arrivato* abia am sosit; **b)** îndată, imediat; *~ arrivato telefono* cum sosesc telefonez. **II.** *conj.* îndată ce; *non ~ mi ha visto, se l'è data a gambe* îndată ce m-a văzut a luat-o la sănătoasa.

appenàre I. *vt. (înv.)* a mîhni. **II.** *vi. (e)* a suferi. **III.** *vr.* a se trudi.

appèndere I. *vt.* **1.** a agăţa, a atîrna; *~ un quadro al muro* a agăţa tabloul de pe perete; *(fig.) ~ i guantoni* a se retrage din box; *~ la bicicletta* a se retrage din ciclism. **2.** *(lit)* a spînzura. **3.** *(fig., înv.)* a cîntări. **II.** *vr.* a se agăţa, a se prinde; *~ -si al braccio di qualcuno* a se agăţa/a se sprijini de braţul cuiva; *(fig.) ~ -si al collo di qualcuno* a se agăţa de gîtul cuiva.

appendice *s.f.* **1.** apendice, adaos; anexă. **2.** *(anat.)* apendice. **3.** (jurnal) foileton; *romanzo d' ~* roman foileton.

appendicista, *-isti, s.m.* foiletonist.

appendicite *s.f. (med.)* apendicită.

appendicolàre *adj.* apendicular.

appendigònna *s.m. (înv.)* umeraş pentru fuste.

appendizie *s.f. pl. (jur.)* daruri în natură datorate proprietarului pămîntului.

appennecchiàre *vi.* a face caier.

appennellàre *vt. (mar.)* a fixa mai bine ancora cu ajutorul unui ancorot (unei ancore mai mici).

appennìnico, *-ici, adj.* apeninic.

Appennìno I. *s.m. (lit,)* munţii Apenini. **II.** *adj. (rar., lit.)* apeninic.

appercettìvo *adj. (fil., psih.)* aperceptiv.

appercezióne *s.f. (fil.)* apercepţie.

appertizzàre *vt.* a steriliza alimentele (în recipiente ermetic închise).

appertizzazióne *s.f.* sterilizarea alimentelor (în recipiente ermetic închise).

appesantìre I. *vt.* **1.** a încărca excesiv; a face să devină greu/greoi/apăsător; *~ una valigia di libri* a încărca, a îndesa o valiză cu cărţi; *~ una pagina di giornale* a încărca o pagină de ziar. **2.** *(fig.)* a îngreuna; *~ lo stomaco* a îngreuna stomacul. **II.** *vr.* **1.** a se încărca; *appesantirsi con carichi eccessivi* a se încărca cu sarcini prea mari. **2.** a se îngrăşa, a se îngreuna; *con gli anni si appesantisce* cu vîrsta te îngreunezi. **3.** *(fig.)* a-şi pierde vioiciunea/promptitudinea; a fi cuprins de lîncezeală/de lene/de somnolenţă.

appéso *part. tr.* de la appendere.

appestàre I. *vt.* **1.** a contamina cu ciumă. **2.** a împuţi; *il fumo del sigaro appestava la casa* fumul trabucului împuţea casa. **3.** *(fig.)* a strica, a corupe. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se îmbolnăvi de ciumă, a se contamina de ciumă. **2.** a puţi, a mirosi urît.

appestatóre, -trice *adj., s.m.* **1.** molipsitor, care contaminează. **2.** care împrăştie miros pestilenţial.

appetènte *adj. (rar, lit.)* apetisant.

appetènza *s.f.* **1.** *(rar, fil.)* apetenţă. **2.** poftă de mîncare.

appetìbile *adj.* îmbietor, apetisant; de dorit.

appetibilità *s.f.* calitatea de a fi apetisant.

appetìre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a dori, a rîvni. **2.** *(lit.)* a pofti, a avea poftă. **II.** *vi. (e, a) (lit.)* a face poftă.

appettitìvo *adj.* care te face să doreşti/să poftești, apetisant.

appetìto *s.m.* **1.** dorinţă, înclinaţie, instinct. **2.** apetit, poftă; *perdere l' ~* a pierde apetitul; *avere poco ~* a nu prea avea poftă de mîncare; *mangiare con ~* a mînca cu poftă; *mangiare di buon ~* a mînca cu poftă; *buon ~ !* poftă bună! **3.** dorinţă puternică, poftă, lăcomie; *(prov.) l' ~ vien mangiando* pofta vine mîncînd.

appetitóso *adj.* **1.** apetisant. *SIN. gustoso.* **2.** atrăgător. *SIN. allettante.* **3.** *(înv.)* dornic. **4.** *(înv.)* lacom.

appettàre I. *vi. (a)* **1.** *(rar)* a trage bine (la ham). **2.** *(despre un zid)* a ieşi în afară. **II.** *vt. (înv.)* a atribui, a pune în seama cuiva, a da vina pe cineva; *l'hanno appettato proprio a me* au aruncat vina tocmai pe mine.

appettàta *s.f. (rar, dial.)* urcuş greu.

appètto I. *adv. (lit.)* în faţă, dinainte; *(fig.)* în comparaţie cu; faţă de. **II.** *(în loc. prep.) ~ a* vizavi, în faţă, faţă în faţă cu; *(fig.)* faţă de, în comparaţie cu.

appezzaménto *s.m.* petic/bucată de pămînt; lot, teren.

appezzàre *vt.* **1.** a înnădi; *~ una fune* a înnădi o sfoară. **2.** *(înv.)* a tăia în bucăţi.

appezzàto I. *part. tr.* de la appezzare. **II.** *adj.* **1.** înnădit. **2.** tăiat în bucăţi. **III.** *s.m. (lit.)* lot, teren, bucată de pămînt.

appezzatùra *s.f.* înnădeală, înnădire; înnădităură.

àppia *s.f.* varietate de mere (foarte roşii).

appianàbile *adj.* care se poate netezi.

appiacevolìre *vt. (rar)* **1.** a face plăcut. **2.** a atenua, a îndulci.

appiallàre *vt.* a trage la rindea.

appianaménto *s.m.* **1.** netezire. **2.** aplanare.

appianàre I. *vt.* **1.** a netezi, a întinde, a nivela; *~ una strada* a nivela, a netezi o şosea. **2.** a doborî, a tăia, a culca un pămînt; *~ un bosco* a tăia o pădure. **3.** *(fig.)* **a)** a aplana un conflict; **b)** a uşura, a facilita; a netezi calea. **II.** *vr.* a se rezolva; a se simplifica; a se clarifica, a se limpezi; *col tempo ogni cosa si appiana* cu vremea toate lucrurile se lămuresc.

appianatóia *s.f.* mistrie.

appianatóio *s.m.* compresor; tăvălug.

appianatùra *s.f.* **1.** netezire, nivelare. **2.** porţiune netezită.

appiastràre I. *vt. (rar)* **1.** a întinde un strat, a unge. **2.** a lipi, a prinde. **II.** *vr.* a se lipi, a se prinde.

appiastricciàre I. *vt. (rar)* a întinde ceva lipicios. **II.** *vr.* a deveni lipicios, a se lipi.

appiàstro *s.m. (bot.)* roiniţă *(Melissa officinalis).*

appiattaménto *s.m.* ascundere, pitulare; tupilare.

appiattàre I. *vt. (rar)* a ascunde. **II.** *vr.* a se ascunde, a se pitula, a se tupila.

appiattiménto *s.m.* **1.** turtire; aplatizare. **2.** nivelare; *~ dei salari* nivelarea salariilor. **3.** *(astron.)* reducerea razei polare faţă de cea ecuatorială.

appiattìre I. *vt.* a turti; a aplatiza. **II.** *vr.* **1.** a se tupila, a se pitula. **2.** a se aplatiza.

appiccàgnolo *s.m.* **1.** cîrlig. **2.** *(fig.)* pretext, chiţibuş. **3.** şicană.

appiccaménto *s.m. (rar)* lipire.

appiccàre I. *vt.* **1.** a uni, a prinde; a lipi; ~ *un manifesto al muro* a lipi un manifest pe perete. **2.** a agăţa; a spînzura. **3.** a contagia, a contamina. **4.** *(rar, lit.)* a începe; ~ *zuffa* a începe încăierarea; ~ *discorso* a intra în vorbă; ~ *fuoco a qualcuno* a pune foc. **5.** *(înv.)* a prinde, a fixa. **II.** *vr.* **1.** a se agăţa, a se prinde; a se atîrna. **2.** a se spînzura. **3.** *(înv.)* a se încăiera. **4.** a se contamina. **5.** a prinde rădăcini, a se prinde.

appiccatìccio *adj.* **1.** lipicios; cleios. **2.** *(fig.)* pisălog, plicticos.

appiccatóio *s.m. (înv.)* cîrlig.

appiccatùra *s.f.* **1.** lipire. **2.** lipitură.

appicciàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a agăţa; *(tosc.)* ~ *i ficchi* a prinde smochinele două cîte două. **2.** *(dial.)* a aprinde; ~ *il fuoco* a aprinde focul. **II.** *vr. (rar)* a se lipi.

appicciàre I. *vt.* **1.** a lipi; ~ *un francobollo* a lipi un timbru. **2.** *(fig.)* a lovi; a da/a trage/a arde o lovitură; ~ *un colpo* a trage o lovitură. **3.** a atribui; ~ *un sopranome* a da o poreclă. **4.** a fi lipicios; *il miele appiccica* mierea e lipicioasă. **II.** *vr.* **1.** a se lipi. **2.** *(fig.)* a fi lipicios, a avea lipici.

appicciaticcio I. *adj.* **1.** lipicios; cleios, vîscos; *liquido* ~ lichid vîscos. **2.** *(fig.)* plicticos, supărător, neplăcut, importun. **II.** *s.m.* **1.** *(rar)* lucruri lipite între ele. **2.** lucru făcut de mîntuială.

appicciatùra *s.f.* **1.** lipire. **2.** lipitură; punctul de lipire. **3.** *(fig.)* adaos inutil, apendice de prisos, lipitură.

appicciccóso *adj.* **1.** lipicios, *mani* ~*-e* mîini lipicioase. **2.** *(fig.)* plicticos, pisălog.

appicco[1]**, -icchi,** *s.m.* **1.** *(rar)* obiect de care te poţi agăţa. **2.** *(fig.)* pretext; prilej, ocazie, motiv; *dare* ~ a da prilej; *servire di* ~ a servi drept pretext.

appìcco[2] *s.m. (alpin.)* perete abrupt (de stîncă sau de gheaţă).

appiccolire *vt.* **1.** *(rar)* a micşora. **2.** a atenua. **3.** *(fig.)* a umili, a înjosi.

appiè I. *adv.* **1.** *(înv.)* pe jos. **2.** *(rar, fig.)* în fund. **II.** *în loc. prep.*; ~ *di* dedesubt, jos, în partea de jos; ~ *del monte* la poalele muntelui.

appiède *adv. v.* appiè.

appiedaménto *s.m.* **1.** coborîre de pe cal/din maşină. **2.** folosire a cavaleriştilor ca trupe de infanterie. **3.** descalificare a unui jocheu.

appiedàre *vt.* **1.** *(mil.)* a ordona coborîrea din maşină/de pe cal. **2.** a folosi ca infanterie trupe motorizate sau de cavalerie. **3.** a constrînge să coboare dintr-un vehicul; *un guasto all'automobile mi ha appiedato* o defecţiune la maşină m-a constrîns să cobor; *il ciclista rimase appiedato per una frattura* ciclistul n-a mai putut continua cursa din cauza unei fracturi. **4.** *(hipism)* a descalifica un jocheu.

appiedàto I. *part. tr.* de la appiedare. **II.** *adj.* **1.** constrîns să coboare/să meargă/să acţioneze pe jos. **2.** *(hipism)* descalificat.

appiène *adv. (lit.)* pe deplin, cu totul; în întregime, total.

appigionaménto *s.m. (rar)* închiriere.

appigionàre *vt.* a închiria, a da cu chirie.

appigiònasi *s.m. invar.* bilet de închiriat; *metter/attaccare l'*~ a pune anunţ de închiriat; *a lettere d'* ~ cu litere mari/de-o şchioapă.

appigliàrsi *vr.* **1.** a se agăţa, a se prinde; *nella caduta si appigliò al ramo* cînd a căzut s-a agăţat de ramură; ~ *al braccio di qualcuno per non cadere* a se agăţa de braţul cuiva ca să nu cadă; ~ *a qualunque pretesto* a se agăţa de orice pretext; ~ *a un partito* a ţine de o hotărîre, a se agăţa de ea. **2.** *(despre foc)* a se extinde. **3.** *(despre plante)* a se prinde.

appìglio *s.m.* **1.** punct de sprijin; *(alpinism)* priză, ieşitură a stîncii de care te poţi agăţa; *(mil.)* ~ *tattico* ridicătură de pămînt, denivelare care favorizează acţiunea unei unităţi. **2.** pretext, scuză, ocazie, motiv; *cercare un* ~ *per giustificarsi* a căuta o scuză ca să se justifice.

appinzàre *vt. (despre o insectă)* a înţepa.

àppio *s.m. v.* apio.

appiòlo *s.f. (bot.)* varietate de mere, de un roşu intens.

appiombàre *vt.* a stabili poziţia verticală; ~ *un muro* a stabili verticalitatea zidului cu firul de plumb.

appiòmbo I. *adv.* perpendicular, vertical. **II.** *s.m.* **1.** direcţie verticală, verticalitate; *l'* ~ *di un'opera muraria* verticalitatea unei zidării. **2.** *(vet.)* direcţia membrelor animalelor faţă de sol.

appioppàre *vt.* **1.** a lega viţa de vie de plopi. **2.** a planta cu plopi. **3.** *(fig., fam.)* a lovi; a cîrpi/a trage/a arde o lovitură; ~ *un pugno* a arde un pumn. **4.** *(fig.)* a da, a atribui; ~ *un nomignolo/un sopranome* a da o poreclă. **5.** a da, a trage pe sfoară; ~ *une merce deteriorata* a da o marfă deteriorată; ~ *denaro falso* a păcăli cu bani falşi. **6.** *(rar)* a face să creadă, a păcăli, a înşela.

appioriso *s.m. (bot.)* boglari *(Ranunculus sceleratus)*.

appisolàrsi *vr.* a aţipi, a moţăi, a dormita.

applaudìre *vt., vi. (e)* **1.** a aplauda. **2.** a aproba; a lăuda, a elogia. *SIN. lodare, elogiare.*

applaudìtore, -trice *s.m.* şi *f.* cel care aplaudă; susţinător.

applàuso *s.m.* **1.** aplauze; ~ *fragoroso* aplauze furtunoase. *SIN. plauso.* **2.** aprobare; consens. **3.** elogiu. *SIN, lode, elogio.*

applausòmetro *s.m.* aparat cu care se măsoară durata şi intensitatea aplauzelor.

applicàbile *adj.* aplicabil.

applicabilità *s.f.* aplicabilitate.

applicàre I. *vt.* **1.** a aplica, a pune, peste; ~ *un'etichetta* a lipi o etichetă; ~ *un unguento* a întinde, a aplica un unguent; ~ *una guarnizione* a aplica o garnitură. **2.** a apropia; ~ *la labbra all'orecchio di qualcuno* a lipi, a apropia buzele de urechea cuiva. **3.** *(fig.)* a da, a atribui, a impune; ~ *un nomignolo/un titolo* a da o poreclă/un titlu; ~ *una multa/una tassa* a impune o amendă/o taxă. **4.** *(fig.)* a folosi, a utiliza, a destina; *è stato applicato a un ufficio importante* a fost folosit într-o funcţie importantă; ~ *la mente/l'anima* a-şi dedica mintea/sufletul. **5.** *(fig.)* a aplica. a pune în aplicare, a face să intre în vigoare; ~ *una legge* a aplica o lege; ~ *la messa* a celebra o liturghie cu un anumit scop. **II.** *vr.* **1.** a se dedica. **2.** a se strădui.

applicativo *adj.* aplicativ.

applicàto I. *part. tr.* de la applicare. **II.** *adj.* **1.** *(despre o disciplină)* cu aplicaţie practică, aplicat; *chimica/matematica/arte* ~ chimie/matematică/artă aplicată. **2.** *(despre lenjerie)* cu aplicaţii. **III.** *s.m.* funcţionar superior; ~ *statale* funcţionar de stat.

applicatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* care aplică.
applicazióne *s.f.* **1.** aplicare; aplicaţie; ~ *di una legge* aplicarea unei legi; ~ *di un'imposta* aplicarea unui impozit; *scuola d'* ~ şcoală de aplicaţie; *applicazioni tecniche* aplicaţii tehnice; *colori di* ~ culori care se imprimă. **2.** aplicaţie, decoraţie, garnitură; *applicazioni in pizzo* aplicaţii de dantelă; *applicazioni metalliche* aplicaţii metalice. **3.** *(mat.)* relaţie între două mulţimi. **4.** *(fig.)* adaptare; aplicare; ~ *di un criterio generale al caso pratico* aplicarea unui criteriu general la o situaţie concretă. **5.** *(fig.)* atenţie, concentrare, sîrguinţă; *studiare con* ~ a studia cu sîrguinţă.
àppo *prep. (înv.)* **1.** lîngă, alături. **2.** la, în opera (unui autor). **3.** *(fig.)* după opinia cuiva. **4.** faţă de, în comparaţie cu. **5.** *(rar)* după.
appoderaménto *s.m.* împărţire în loturi (a unui teren), parcelare.
appoderàre **I.** *vt.* a divide un teren în loturi care pot fi cultivate de o familie. **II.** *vr.* a se instala pe un lot, a-l lua cu arendă.
appoggiacàpo *s.m. (înv.)* **1.** fîşie de stofă, aplicată pe spatele unui fotoliu, pe care se sprijină capul. **2.** rezemătoare pentru cap aplicată unui fotoliu.
appoggiafèrro *s.m. invar.* suport (pentru fierul de călcat).
appoggiamàno *s.m. (pict.)* suport.
appoggiàre **I.** *vt.* **1.** a sprijini, a rezema; ~ *la scala alla parete* a sprijini scara de perete. **2.** a pune uşor, a aşeza cu grijă; ~ *i bicchieri sul tavolo* a pune paharele pe masă; *(box)* ~ *un colpo* a da o lovitură; ~ *uno schiaffo* a şterge o palmă. **3.** *(fotbal)* a pasa mingea unui jucător nemarcat. **4.** *(fig.)* a susţine; a ajuta, a favoriza; ~ *le proprie idee* a-şi susţine propriile idei; ~ *una persona* a ajuta o persoană; ~ *un'azienda* a acorda credit unei întreprinderi. **5.** *(rar)* a încredinţa. **II.** *vi. (a)* (şi *fig.*) a se sprijini; *la colonna appoggia su un forte basamento* coloana se sprijină pe un postament solid; *i miei dubbi appoggiano su valide prove* îndoielile mele se sprijină pe probe serioase. **III.** *vr.* **1.** a se sprijini; *appoggiarsi alla spalla di qualcuno* a se sprijini de umărul cuiva; *appoggiarsi a un amico* a se sprijini pe un prieten. **2.** *(fig.)* a se baza.
appoggiàta *s.f.* **1.** rezemare; sprijinire. **2.** *(înv., mar.)* mişcare orizontală de rotaţie imprimată unei ambarcaţii cu pînze.
appoggiatèsta *s.m. invar.* **1.** *v.* appoggiacapo. **2.** accesoriu care se aplică pe speteaza scaunului unei maşini pentru a sprijini capul.
appoggiatóio *s.m.* **1.** rezemătoare. **2.** balustradă.
appoggiaménto *s.m.* aplecarea aripii (unei nave, unui aeromobil).
appoggiatùra *s.f.* **1.** sprijinire, rezemare. **2.** *(muz.)* apogiatură.
appòggio **I.** *s.m.* **1.** sprijin, reazem; rezemătoare; *le stampelle gli servono d'* ~ cîrjile îi servesc drept sprijin; *banca senz'* ~ bancă fără rezemătoare; *vocale d'* ~ anaptixă. **2.** *(fig.)* ajutor, protecţie, sprijin; *dare* ~ *a qualcuno* a da ajutor cuiva; *rimanere senza* ~ a rămîne fără sprijin; ~ *esterno* vot favorabil dat de un partid unui guvern la care nu participă. **3.** persoană influentă în măsură să ajute/să susţină; pilă; *avere molti appoggi al ministero* a avea multe pile la minister; *non avere appoggi* a nu avea pe nimeni care să te susţină. **4.** *(alpin)* colţ de stîncă de care te poţi sprijini. **5.** *(mil.)* foc de artilerie care sprijină atacul infanteriei. **6.** *(jur.) diritto di* ~ dreptul de a construi un imobil zid în zid cu altcineva. **7.** *(sport)* postament. **II.** *adj. (înv.) în loc. nave* ~ navă de aprovizionare.
appollaiàrsi *vr.* **1.** a se aşeza; a se cocoţa; a se cuibări. **2.** *(fig.)* a se ghemui. **3.** a se stabili, a se opri.
appollaiàto **I.** *part. tr.* de la appollaiarsi. **II.** *adj. (fig., fam.) (despre case)* situat pe înălţime, cocoţat.
apponìbile *adj. (rar)* care se poate pune/aplica.
appontàggio *s.m. (av.)* apuntare.
appontàre *vi. (av.)* a apunta.
appoppàrsi **I.** *vr. (mar.)* a trece greutatea spre pupa. **II.** *vi. (e), vr.* a lăsa pupa în jos.
appórre **I.** *vt.* **1.** a pune, a aplica; a adăuga; ~ *i sigili* a aplica sigiliile; ~ *la data* a pune data; ~ *una firma in bianco* a semna în alb; ~ *l'iniziale del nome* a adăuga iniţiala numelui. **2.** *(fig.)* a atribui; ~ *qualcuno a lode* a aduce laude cuiva. **3.** a imputa; ~ *una colpa* a imputa o vină. **4.** *(rar)* a absenta. **II.** *vr. (rar)* a se apropria; ~ *al vero* a ghici adevărul.
apportàre *vt.* **1.** a duce, a purta. **2.** a cauza, a provoca, a produce, a pricinui; ~ *benessere* a produce bunăstare; ~ *dolore* a provoca durere; ~ ~ *danni* a cauza pagube. **3.** *(jur.)* a produce, a aduce; ~ *fatti/prove/ragioni* a produce fapte/dovezi/motive. **4.** a cita; ~ *un motto* a cita un moto. **5.** *(înv.)* a anunţa.
apportatóre, -trice *s.m.* şi *f.* aducător.
appòrto *s.m.* **1.** aport, contribuţie; *metallo di* ~ metalul cu care se face sudura; *dare un valido* ~ a aduce o serioasă contribuţie. **2.** taxa de înscriere într-o societate.
appositaménte *adv.* dinadins; expres.
appositivo *adj.* **1.** adăugat, complementar. **2.** *(lingv.)* apozitiv. **3.** *(înv.)* fals, ficţiv.
appositizio *adj. (înv.)* fictiv; artificial.
appòsito *adj.* **1.** *(înv.)* pus înainte/alături/deasupra. **2.** cuvenit, adecvat, potrivit; *scrivere sull'* ~ *modulo* a scrie pe formularul cuvenit.
apposizióne *s.f.* **1.** aplicare, punere; ~ *della data* datare, punere a datei. **2.** *(gram.)* apoziţie.
appòsta **I.** *adv.* **1.** într-adins, dinadins, înadins; *l'ho detto* ~ am spus-o înadins. *SIN. deliberatamente.* **2.** cu scop precis, anume; *è venuto* ~ *per te* a venit anume pentru tine. **II.** *adj. invar.* făcut anume, destinat unui anumit scop; adecvat; *una stanza* ~ *per bambini* o cameră destinată copiilor.
appostaménto *s.m.* **1.** pîndă; cursă; *mettersi in* ~ a se aşeza la pîndă; *preparare un* ~ a pregăti o cursă. **2.** *(mil.)* groapă, adăpost pentru unul sau doi trăgători. **3.** locul în care se aşteaptă vînatul, loc de pîndă.
appostàre[1] **I.** *vt.* **1.** a pîndi, a supraveghea; a spiona; ~ *il nemico* a supraveghea duşmanul; ~ *la selvaggina* a pîndi vînatul. **2.** *(înv.)* a recunoaşte. **II.** *vr.* a se aşeza la pîndă.
appostàre[2] *vt. (înv.)* a pune la loc, a aşeza; ~ *un colpo* a da o lovitură.
appostissimo *adj. invar. (fam.)* foarte la locul său, echilibrat, corect.
appòsto *part. tr.* de la apporre.
appozzàre *vt.* **1.** a înunda, a face băltoace. **2.** *(rar)* a cufunda într-un puţ, în apă; *(polo)* ~ *un avversario* a împinge adversarul în apă.
appratìre **I.** *vt.* a transforma (un teren) în pajişte. **II.** *vi.* **1.** *(e; despre un teren)* a deveni pajişte. **2.** *(despre grîu)* a răsări.

apprèndere I. *vt.* 1. a înţelege ; ~ *con facilità* a înţelege cu uşurinţă. 2 a învăţa ; ~ *un'arte* a învăţa o meserie. 3. a afla, a cunoaşte, a şti ; *ho appreso la notizia dal giornale* am aflat vestea din ziar. 4. *(lit., înv.)* a preda, a învăţa pe cineva. 5. *(înv.)* a coagula, a se prinde. II. *vr.* 1. a se agăţa. 2. *(fig., lit.)* a se propaga, a se întinde, a se extinde.

apprendènte *s.m.* începător, învăţăcel; ucenic.

apprendìbile *adj.* care se poate învăţa.

apprendiménto *s.m.* 1. învăţătură, învăţare. 2. *(psih.)* deprindere. 3. *(înv.)* frică, teamă nelămurită.

apprendìsta, *-isti s.m.* ucenic.

apprendistàto *s.m.* 1. *(jur.)* condiţia de ucenic, ucenicie ; *disciplina legislativa dell' ~* disciplină legislativă a ucenicilor. 2. ucenicie, perioadă de ucenicie. 3. *(rar)* totalitatea ucenicilor (categoria profesională respectivă).

apprensìbile *adj.* 1. *(rar)* accesibil, uşor de învăţat. 2. *(impropriu)* sperios, bănuitor.

apprensióne *s.f.* 1. *(rar, lit.)* învăţare, cunoaştere ; înţelegere. 2. nelinişte, teamă, anxietate ; *destare ~* a trezi nelinişte ; *mettere ~* a nelinişti ; *vivere in ~* a trăi neliniştit ; *provare ~* a fi neliniştit. *SIN. inquietudine, timore.* 3. *(jur.)* însuşire, luare în posesie. 4. *(înv.)* inteligenţă.

apprensionìre *vr. (rar)* a se nelinişti, a se teme.

apprensìva *s.f. (înv.)* 1. inteligenţă, capacitate de a învăţa/de a înţelege. 2. fantezie, imaginaţie.

apprensìvo *adj.* 1. *(rar, lit.)* care serveşte la învăţat ; *facoltà apprensiva* capacitate de a învăţa ; apt de învăţătură ; *intelligenza apprensiva* inteligenţă aptă de învăţat. 2. temător, neîncrezător, anxios; neliniştit.

appresentàre I. *vt.* 1. *(înv., lit.)* a prezenta, a oferi. 2. a arăta ; ~ *guerra* a declara război. II. *vr.* a se prezenta.

appressaménto *s.m. (rar)* apropiere.

appressàre I. *vt.* a apropia. II. *vi. (e), vr. (rar)* a se apropia ; *(fig.)* a se asemăna.

apprèsso I. *adv.* 1. alături ; *mettere due cose ~ (fig.)* a compara, a confrunta două lucruri. 2. după, apoi, mai tîrziu, pe urmă ; *subito ~* îndată după ; *poco ~* puţin după. 3. în urmă. II. *prep.* 1. alături, lîngă ; *stammi ~* stai lîngă mine ; *portati l'ombrello ~* ia umbrela cu tine. 2. *(lit., înv.)* după ; *~ la sua morte* după moartea sa. 3. *(înv.)* după ; *~ a* în urmă ; *andare ~ a qualcuno* a) a merge în spatele cuiva ; b) *(fig.)* a dori pe cineva. 4. *(lit., înv.)* lîngă. III. *adj. invar.* următor, succesiv; *il mese ~* luna următoare.

appressochè I. *conj.* după ce. II. *adv. (rar)* aproape, circa.

apprestaménto *s.m. (lit.)* pregătire ; preparative; *~-i difensivi* lucrări de apărare.

apprestàre I. *vt.* 1. a pregăti, a pune la punct. *SIN. apparecchiare, allestire.* 2. a acorda, a oferi ; *~ aiuto* a acorda ajutor. II. *vr.* a se pregăti.

apprèsto *s.m. (înv.)* v. apprestamento.

apprettaménto *s.m.* apretare.

apprettàre *vt.* a apreta. *SIN. insaldare.*

apprettatóre, -trice *s.m.* şi *f. (ind.)* apretor.

apprettatrìce *s.f.* maşină de apretat.

apprettatùra *s.f.* apretură.

apprètto *s.m.* 1. apret. 2. apretură.

apprezzàbile *adj.* 1. preţios, apreciabil. 2. evaluabil, care se poate evalua.

apprezzaménto *s.m.* apreciere, preţuire, stimă. *SIN. valutazione, stima.*

apprezzàre *vt.* 1. *(fig.)* a stima, a preţui ; a aprecia ; *~ le premure di qualcuno* a aprecia atenţiile cuiva. 2. *(rar)* a estima.

apprezzatìvo *adj. (rar)* de apreciere ; *sentimento ~* sentiment de stimă/de apreciere.

apprezzatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* apreciator, preţuitor.

approcciàre *vi., vr.* a se apropia.

appròccio *s.m.* 1. *(înv.)* lucrări de protecţie realizate de asediatori. 2. apropiere ; *zona d' ~* zona din apropiere a unei gări ; zonă de acces. 3. tatonare ; apropiere ; contact ; *tentare un ~* a încerca o apropiere, o luare de contact ; *fare degli approcci* a face încercări de apropiere ; *l'~ al problema* contactul/ luarea de contact cu problema.

approdàre[1] *vi. (e* sau *a)* 1. *(mar.)* a se apropia de ţărm, a acosta ; a debarca. 2. *(fig.)* a reuşi ; a ajunge un scop ; *non approdare a nulla* a nu reuşi nimic, a nu izbuti.

approdàre[2] *vi. (înv.)* a folosi, a fi de folos, a fi util ; a profita.

approdàre[3] *vt. (rar)* a face şanţuri la marginea unui cîmp.

appròdo *s.m.* 1. debarcare ; acostare. 2. debarcader ; escală ; port. 3. punct de sosire ; rezultat.

approfittàre I. *vi. (a)* a profita, a folosi ; *~ dell'esperienza di qualcuno* a profita de experienţa cuiva. II. *vr.* a profita ; *approfittarsi della buona fede di qualcuno* a profita de bunacredinţa cuiva.

approfondàre *vt. v.* approfondire (I).

approfondiménto *s.m.* (şi *fig.)* adîncire, aprofundare.

approfondìre I. *vt.* 1. a adînci ; *~ un pozzo* a adînci un puţ. 2. *(fig., lit.)* a intensifica ; *~ un rimpianto* a intensifica un regret. 3. *(fig.)* a aprofunda ; *~ ~ una materia* a aprofunda o materie. II. *vr.* (şi *fig.)* a se adînci.

approntaménto *s.m.* 1. *(rar)* pregătire, preparare. 2. *(mil.)* instruire.

approntàre *vt.* 1. a pregăti, a prepara. *SIN. apprestare, preparare, apparecchiare.* 2. *(înv.)* a isprăvi, a termina. 3. *(mil.)* a instrui.

approntatùra *s.f. (mec.)* pregătire.

appropiàre *vi. v.* appropriare.

appropinquàre *vt., vi. (e), vr. (înv.)* a (se) apropia.

appropòsito I. *adv. invar.* în modul cuvenit, cum se cuvine. II. *adj. invar. (rar)* oportun.

appropriàbile *adj. (rar)* care poate fi însuşit.

appropriaménto *s.m.* 1. însuşire. 2. *(rar, lit.)* adaptare.

appropriàre I. *vt.* 1. a apropria ; *appropriarsi dei beni altrui/un diritto/un titolo* a apropria bunurile altuia/un drept/un titlu. 2. *(înv.)* a atribui, a da în proprietate. 3. *(lit.)* a adapta, a adecva ; *~ un principio a un'idea* a adecva un principiu unei idei ; *~ l'abito alle circostanze* a adecva îmbrăcămintea împrejurărilor. 4. *(înv.)* a trage profit. 5. *(înv.)* a semăna. II. *vr. (rar)* 1. a se potrivi, a se adecva ; *questo colore non ti si appropria* culoarea asta nu ţi se potriveşte. 2. *(lit., înv.)* a-şi însuşi, a lua în stăpînire.

appropriataménte *adv.* potrivit, adecvat ; în mod convenabil ; cum se cuvine.

appropriàto *adj.* potrivit, cuvenit, corespunzător, convenabil.

appropriazióne *s.f. (jur.)* apropriere; însuşire; *~ indebita* însuşire abuzivă (a unui lucru încredinţat spre păstrare).

approssimàre *vt., vr.* a (se) apropia. *SIN. accostare, avvicinare.*

approssimativo *adj., adv.* aproximativ.

approssimàto *adj.* aproximativ.

approssimazióne *s.f.* 1. aproximaţie ; *per ~* cu aproximaţie. 2. *(mat.)* aproximare.

approvàbile *adj.* care poate fi aprobat.

approvàre *vt.* **1.** a aproba, a aprecia pozitiv, a considera bun; a lăuda, a elogia; ~ *le idee di qualcuno* a aproba ideile cuiva; ~ *incondizionatamente qualcuno* a aproba total pe cineva/fără condiție. **2.** a admite, a considera potrivit. **3.** *(jur.)* a aproba, a fi de acord, a accepta; ~ *l'apertura di un pubblico servizio* a aproba deschiderea unui serviciu public. **4.** *(înv.)* a experimenta, a face probe.

approvativo *adj.* aprobativ, aprobator.

approvazióne *s.f.* **1.** aprobare; consimțămînt; părere favorabilă; *riportare l'* ~ *generale* a obține aprobarea generală/consimțămîntul tuturor. **2.** laudă; *è degno di* ~ e demn de laudă. **3.** *(jur.)* aprobare; ratificare; ~ *dei bilanci* aprobare a bilanțului; ~ *delle leggi* ratificare a legilor.

approvvigionaménto *s.m.* **1.** aprovizionare; provizii. **2.** *(mil.)* intendență, serviciul aprovizionării.

approvvigionàre *vt., vr.* a (se) aproviziona; ~ *una casa/una città/una nave/un esercito* a aproviziona o casă/un oraș/o navă/o armată.

approvvisionàre *vt., vr. v.* approvvigionare.

appruaménto *s.m.* înclinare a prorei.

appruàre I. *vt.* a muta înspre proră (lest, mărfuri). II. *vi. (e), vr.* a înclina prora.

appulcràre *vt. (înv.)* a înfrumuseța.

appùlso *s.m.* **1.** impuls, imbold; stimul. **2.** *(fiz., astron.)* momentul inițial al unui fenomen celest.

appuntàbile *adj.* imputabil, criticabil.

appuntalàpis *s.m. invar.*, ascuțitoare.

appuntaménto[1] *s.m. (rar)* ascuțire.

appuntaménto[2] *s.m.* **1.** întîlnire; *darsi* ~ a-și da întîlnire; *tardare a un* ~ a întîrzia de la o întîlnire; ~ *d'affari* întîlnire de afaceri; *casa d'appuntamenti (eufemistic)* casă de toleranță, bordel; *mancare all'* ~ **a)** a lipsi de la întîlnire; **b)** a dezamăgi. **2.** *(rar, lit.)* acord, convenție.

appuntàre[1] I. *vt.* **1.** a prinde cu un ac; a înfige; ~ *un fiore* a prinde o floare; ~ *l'ago* a înfige acul. **2.** a ascuți; ~ *una matita* a ascuți un creion. **3.** a îndrepta (spre); ~ *un'arma/un dito* a ochi, a îndrepta arma/degetul; *(fig.)* ~ *gli occhi* a-și ațintí ochii; ~ *le orecchie* a-și ascuți urechile; ~ *le proprie speranze su qualcuno* a-și îndrepta speranțele spre cineva, a-și pune speranțele în cineva. **4.** *(rar)* a sprijini, a propti; ~ *i piedi al suolo* a propti picioarele în pămînt. II. *vr.* **1.** *(rar, lit.)* a se agăța, a se sprijini. **2.** *(rar)* a se ascuți. **3.** a se îndrepta; *(fig.)* a tinde, a ținti. **4.** *(rar, înv.)* a se încheia, a se termina, a se sfîrși.

appuntàre[2] *vt.* **1.** a face însemnări, a nota. **2.** a lua notă de absenții nemotivați. **3.** a critica; a reproșa.

appuntàta *s.f.* **1.** însăilare. **2.** lovitură (la scrimă).

appuntàto[1] I. *part. tr.* de la appuntare. II. *adj.* **1.** *(herald.)* care se ating cu vîrfurile. **2.** *(fig., lit.)* mușcător, caustic; *parole* ~*-e* cuvinte mușcătoare. **3.** *(fig.)* afectat.

appuntàto[2] *s.m.* **1.** *(în vechea cavalerie)* fruntaș. **2.** *(în jandarmerie)* caporal.

appuntatóre, -trice *s.m.* și *f. (înv.)* **1.** persoană care nota absențele. **2.** cel care critică orice/care dojenește întruna.

appuntatùra[1] *s.f. (rar)* **1.** prindere, fixare; înfigere. **2.** ascuțire. **3.** îndreptare, orientare; țintire.

appuntatùra[2] *s.f. (înv.)* **1.** notare a absențelor. **2.** măsură disciplinară; amendă. **3** critică; dezaprobare.

appuntellàre I. *vt.* **1.** a propti, a sprijini. **2.** *(fig.)* a susține. II. *vr.* a se sprijini.

appuntellàta *s.f.* proptire (ușoară).

appuntellatùra *s.f.* **1.** proptire. **2.** proptele.

appuntìno *adv.* exact, cu multă precizie, meticulos.

appuntìre *vt.* a ascuți.

appuntìto *adj.* ascuțit.

appùnto[1] *s.m.* **1.** notiță, însemnare. **2.** observație critică; dojană; *fare/muover* ~ a face reproșuri. **3.** *(bancar)* efect.

appùnto[2] *adv.* **1.** tocmai; *per l'* ~ chiar așa. **2.** *(în răspunsuri)* întocmai, exact.

appuraménto *s.m.* verificare, controlare; *l'* ~ *della verità* restabilirea adevărului.

appuràre *vt.* a controla, a verifica; a lămuri; ~ *una notizia* a verifica o știre; ~ *un conto corrente* a verifica un cont curent.

appuzzàre *vt.* **1.** a împuți, **2.** (și *fig.*) a infecta, a contamina.

aprassìa *s.f. (med.)* apraxie.

apribile *adj.* care se poate deschide.

apribòcca *s.m. invar.* instrument cu care se ține gura deschisă în timpul operațiilor.

apribottiglie *s.m.* tirbușon.

aprieàre *vi. (înv.)* a sta în aer liber.

aprieàsse *s.m. invar.* unealtă pentru desfacerea lăzilor.

aprìco, -ichi, *adj. (lit.)* **1.** expus la soare, însorit. **2.** senin, luminos.

aprilànte *adj. (fam.)* din luna aprilie; *(prov.)* *terzo* ~, *quaranta dì durante* cum este vremea în a treia zi din aprilie, așa va fi timp de patruzeci de zile.

aprile *s.m.* **1.** aprilie; *pesce d'* ~ păcăleală de 1 aprilie; *(prov.)* *d'* ~ *ogni gocciola un barile* în aprilie, picătura de ploaie e mare cît o copaie; *per tutto* ~ *non ti scoprire* nu lepăda prea devreme hainele de iarnă; *l'* ~ *della vita* tinerețea. **2.** *(fig.)* tinerețe; *nell'* ~ *degli anni* în floarea vîrstei.

aprilìno *adj. (lit.)* de aprilie, aprilin.

a priori *adv. (fil.)* apriori.

apriorismo *s.m. (fil.)* apriorism.

aprioristico, -istici, *adj. (fil.)* aprioric.

apripista *s.m. invar.* **1.** cel care pregătește o pistă de schi; cel care deschide oficial pista de schi. **2.** *(constr.)* buldozer.

aprire I. *vt.* **1.** a deschide; ~ *una porta* a deschide o ușă; ~ *una via sotterranea* a deschide/a săpa un drum subteran; ~ *un cadavere per farne l'autopsia* a deschide/a tăia un cadavru pentru a-i face autopsia. **2.** a întinde; a deschide; ~ *il compasso* a deschide compasul; ~ *un tessuto piegato* a întinde o țesătură îndoită; *(box)* ~ *la guardia* a deschide/a pătrunde garda; *(fotbal)* ~ *il gioco* a deschide jocul, a desfășura acțiuni pe o rază extinsă; ~ *la bocca* a deschide gura, a vorbi; *non aprir bocca (fig.)* a păstra tăcere; ~ *le vele* a întinde pînzele. **3.** a declara, a explica. **4.** *(fig.)* a manifesta, a revela; a-și deschide...; ~ *l'animo/il cuore a qualcuno* a-și deschide inima/sufletul cuiva; ~ *gli occhi a qualcuno (fig.)* a deschide ochii cuiva; ~ *gli occhi alla luce* a vedea lumina zilei; a se naște; *(fig.)* ~ *la mente* a-și deschide mintea, capul; ~ *gli orecchi* a-și deschide urechile. **5.** *(fig.)* a fonda; a institui ~ *una scuola* a deschide o școală. **6.** a începe; a deschide; ~ *la seduta* a începe, a deschide ședința; ~ *un corso di lezioni* a deschide un curs; *(alpinism)* ~ *una via* a deschide un nou traseu; ~ *la caccia* a deschide vînătoarea (în prima zi permisă de lege); ~ *la processione* a deschide/a conduce procesiunea; ~ *il fuoco* a începe să tragă, a deschide focul; ~ *casa* a aranja/a mobila casa; ~ *la luce* a deschide/a aprinde lumina; ~ *l'acqua* a deschide apa, a da drumul la robinet. **7.** *(la jocul de cărți)* a începe partida, a deschide jocul. II. *vi. (e), vr.* **1.** a se crăpa, a se sparge, *la nave si aprì su una fiancata* nava s-a crăpat pe o parte. **2.**

a se deschide; *questa giacca apre troppo davanti* această haină se deschide prea mult în față. **3.** a se lărgi, a se întinde, a se deschide; *dopo la strettoia la caverna si apriva* după partea îngustă grota se deschidea/devenea mai largă; *una vasta pianura si aprì dinanzi a noi* o vastă cîmpie se deschise în fața noastră; *i fiori si aprono al calore* florile se deschid la căldură. **4.** a începe; *la sessione si aprì in autunno* sesiunea a început toamna. **5.** a se confesa/a se destăinui; *aprirsi a un amico* a se confesa/mărturisi unui prieten.

apritivo *adj. (înv.)* laxativ.

apritóio *s.m. (ind. text.)* mașină pentru eliminarea impurităților din bumbac.

apritóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** *(înv.)* deschizător. **2.** (muncitor) sticlar care dă forma obiectului.

aprìtura *s.f.* **1.** deschidere. **2.** *(înv.)* deschizătură, crăpătură. **3.** *(lingv., înv.)* hiat. **4.** viroagă.

àpro *s.m. (înv.)* porc mistreț.

àptero *s.m.* **1.** *(entom.)* apter; *insetti apteri* insecte aptere/fără aripi. **2.** *(arhit., despre un templu grec)* fără porticuri laterale; *(sculpt.)* figură înaripată reprezentată fără aripi.

apuàno I. *s.m. adj.* apuan (popor antic din seminția ligurilor fixat în Toscana nord-vestică); *Alpi Apuane* lanț muntos din această regiune. **II.** *adj.* din regiunea Alpilor Apuani; *marmo* ~ marmură din Alpii Apuani.

àpulo I. *adj.* din vechea Apulia; *vasi apuli* vase de ceramică din Italia meridională. **II.** *s.m.* locuitor din vechea Apulia.

aquàrio *s.m. v.* acquario.

aquàtico *adj. v.* acquatico.

àquila *s.f.* **1.** vultur; acvilă; ~ *reale* iepurar *(Aquila chrysaetus)*; *occhio, sguardo d'* ~ ochi/privire de vultur; *nido d'* ~ cuib de vultur, loc singuratic în vîrf de munte. **2.** acvilă, pajură. **3.** *(fig.)* persoană foarte inteligentă; *non essere un'* ~ a fi limitat, mediocru. **4.** ~ *di mare* pește cartilaginos *(Myhobatis aquila)*.

aquilàno *adj., s.m.* (locuitor) din Aquila (oraș din Abruzzi).

aquilàstro *s.m. (ornit.)* vultur-pescar *(Pandion haliaetus)*.

aquilègia *s.f. (bot.)* căldărușă *(Aquilegia vulgaris)*. *SIN. amor nascosto.*

aquilìano *adj.* neprevăzut în contract; *danno* ~ daună extracontractuală.

aquilìfero *s.m. (ist.)* stegar roman.

aquilìno I. *adj.* acvilin; *naso* ~ nas acvilin. **II.** *s.m.* monedă cu cap de vultur.

aquilonàre *adj. (lit.)* nordic; dinspre nord; *vento* ~ vînt de nord.

aquilóne[1] *s.m.* **1.** nord, zonă septentrională. **2.** vînt de nord.

aquilóne[2] *s.m.* zmeu (jucărie).

aquilòtto *s.m.* **1.** *(ornit.)* pui de vultur. **2.** *(av.)* elev pilot. **3.** *(herald.)* vultur care apare pe suprafața scutului.

aquinàte *adj., s.m.* (locuitor) din Aquino; *l'* ~ San Tommaso d'Aquino.

àra[1] *s.f.* **1.** altar. **2.** *(lit.)* templu.

àra[2] *s.f. (ornit.)* specie de papagal (din America de Sud).

àra[3] *s.f. v.* aro[2].

arabeschàre *vt.* **1.** a împodobi cu arabescuri. **2.** a acoperi cu desene ciudate.

arabésco, -éschi I. *adj.* arab. **II.** *s.m.* **1.** arabesc. **2.** motiv ornamental ciudat. **3.** mulțime de linii întretăiate; *(glumeț)* mîzgăleală.

aràbico, -àbici, *adj.* **1.** arabic, arab; *gomma* ~*-a* gumă arabică; *cifre* ~*-che* cifre arabe; *deserto* ~ deșertul arabic. **2.** *(fig.)* incomprehensibil, indescifrabil. **3.** *(fig., înv.)* ciudat, straniu; capricios.

aràbile *adj.* arabil; *terreno* ~ teren arabil.

arabìsta *s.m.* arabist (savant orientalist).

àrabo I. *s.m.* **1.** arab. **2.** limba arabă; *(fig.) parlare* ~ a vorbi în mod incomprehensibil. **II.** *adj.* arab, al arabilor; *arte araba* arată arabă.

aràchide *s.f. (mai ales la pl.)* arahidă *(Arachis hypogea)*.

aracnèo *adj. (lit.)* de păianjen.

aràcnidi *s.m. pl. (zool.)* arahnide.

aracnòide *s.f. (anat.)* arahnoidă.

aragonése *adj., s.m.* și *f.* aragonez.

aragonite *s.f. (miner.)* aragonit.

aragósta I. *s.f. (zool.)* langustă *(Palinurus vulgaris)*. **II.** *adj. invar.* de culoare roșie; *automobile color* ~ automobil de culoarea langustei/de culoare roșie.

aràldica *s.f.* heraldică.

araldìsta *s.m.* specialist în heraldică.

aràldo *s.m.* herald; vestitor, sol.

aramàica *adj., s.m.* (limba) arameic(ă).

aranceéto *s.m.* livadă de portocali.

arància, -ànce, *s.f.* portocală.

arancià̀ta *s.f.* **1.** oranjadă. **2.** *(înv.)* lovitură dată cu o portocală.

arancià̀to *adj.* portocaliu.

arancièra *s.f.* seră de portocali.

arancino[1] *adj.* **1.** de portocală; *sapore* ~ gust de portocală; *profumo* ~ parfum de portocală. **2.** ca o portocală, asemenea unei portocale; *frutto* ~ fruct ca o portocală. **3.** *(lit.)* portocaliu.

arancino[2] *s.m.* **1.** *(dim.)* portocală mică. **2.** portocală care cade din pom înainte de coacere. **3.** crochetă de orez în formă de portocală.

aràncio I. *s.m.* **1.** portocal; ~ *dolce* portocal cu fructele dulci acrișoare *(Citrus sinensis)*. *SIN. melarancio, portogallo;* ~ *amaro* portocal cu fructul amar *(Citrus amara)*. *SIN. cedrangolo, melangolo; fiori d'* ~ flori de portocal. **2.** *(pop.)* portocală. **3.** culoarea portocalei, portocaliu. **4.** *(înv.)* substanță de culoare portocalie. **II.** *adj.* portocaliu.

arancióne *adj.* portocaliu.

aràre *vt.* **1.** a ara; *(fig.)* ~ *in su e in giù* a merge de colo pînă colo/încolo și încoace; *(fig.)* ~ *dritto* a se comporta bine. **2.** *(fig., lit.)* a brăzda; ~ *il mare, il cielo* a brăzda marea/cerul; *(fig.)* ~ *il mare* a se afla în treabă. **3.** *(mar., despre ancore)* a aluneca, a nu se agăța.

aratìvo *adj.* arabil.

aratóre *adj., s.m.* plugar; *bue* ~ bou de muncă/de jug.

aratório *adj.* care folosește la arat.

aratrice *s.f. (rar)* plug mecanic, autoplug.

aràtro *s.m.* plug; ~ *affossatore* plug de săpat șanțuri; ~ *assolcatore* plug cu care se trag brazde; ~ *polivomere/monovomere* plug cu mai multe cuțite/cu un cuțit.

aratùra *s.f.* **1.** arare. **2.** *(rar)* arătură. **3.** (vreme de) arat.

arazzerìa *s.f.* **1.** *(colectiv)* tapiserie; goblenuri. **2.** fabrică de tapiserii/de goblenuri.

arazzière *s.m.* lucrător de tapiserii/de goblenuri.

aràzzo *s.m.* tapiserie; goblen.

arbitràggio *s.m. (com., jur.)* arbitraj.

arbitràle *adj. (jur.)* arbitral.

arbitraménto *s.m.* **1.** arbitraj. **2.** *(înv.)* arbitru.

arbitràre I. *vt.* a arbitra. **II.** *vi. (a)* **1.** *(rar)* a acționa din proprie voință. **2.** *(înv.)* a gîndi; a presupune.

III. *vr. (rar)* a-şi lua libertatea de a acţiona fără permisiune.

arbitrarietà *s.f.* arbitrarietate.

arbitràrio, *-àri, adj.* arbitrar; abuziv.

arbitràto I. *part. tr.* de la arbitrare. **II.** *adj.* arbitrat. **III.** *s.m.* **1.** funcţie de arbitru. **2.** hotărîrea arbitrului. **3.** arbitraj.

arbìtrio *s.m.* **1.** voinţă, judecată; *agire/comportarsi secondo il proprio* ~ a acţiona, a se comporta după propria judecată; *ad* ~ *di qualcuno* după voinţa sa; *libero* ~ liberul arbitru. **2.** autoritate, putere; *tutto dipende dal suo* ~ totul depinde de autoritatea sa. **3.** act abuziv/ilegal; *commettere un* ~ a comite un act arbitrar; *prendersi un* ~ a-şi permite o ilegalitate/o samavolnicie; *d'* ~ în mod arbitrar.

àrbitro *s.m.* **1.** cel ce poate dispune după plac; stăpîn; *essere* ~ *della propria vita* a fi stăpîn pe propria viaţă; ~ *dei destini dello Stato* a fi stăpînul destinelor statului; *(fig.)* ~ *dell'eleganza/della moda* arbitrul eleganţei/al modei. **2.** *(jur.)* judecător arbitru. **3.** *(sport)* arbitru. *SIN. fischietto.*

arboràto *adj.* plantat cu copaci.

àrbore *s.m. (înv.) v.* albero[1] **(1).**

arbòreo *adj.* arborescent.

arborescènte *adj.* arborescent.

arborescénza *s.f.* arborescenţă.

arboréto *s.m.* **1.** loc plantat cu copaci, arboret. **2.** grădină botanică.

arboricolo *adj. (zool., bot.)* care trăieşte în/pe copaci.

arboricoltóre *s.m.* pomicultor.

arboricoltúra *s.f.* pomicultură.

arborìfero *adj. (lit.)* care produce copaci.

arborizzazióne *s.f.* arborizaţie.

arboscèllo *s.m.* **1.** arbust. **2.** plantă.

arbustìno *adj.* de arbust; *vite* ~*-a* viţă sălbatică.

arbùsto *s.m.* arbust. *SIN. frutice.*

àrbuto *s.m. v.* corbezzolo.

àrca *s.f.* **1.** sarcofag. **2.** ladă; *riporre il corredo in un'arca* a pune zestrea într-o ladă; ~ *dell'Alleanza* chivotul păcii; *(fig.)* ~ *di scienza/di virtù* persoană foarte învăţată/foarte virtuoasă. **3.** hambar. **4.** arcă, corabie; ~ *di Noè* corabia lui Noe; *essere vecchio come l'* ~ *di Noè* a fi bătrîn ca tata Noe. **5.** *(înv.)* tronul căruţei. **6.** partea de jos a puţului. **7.** moluscă marină *(Arca Noae).*

àrcade I. *adj. (lit.)* din Arcadia. **II.** *s.m. (f. -essa, glumeţ)* **1.** *(lit.)* locuitor din Arcadia. **2.** arcad, membru al Academiei literare „Arcadia". **3.** scriitor retoric.

Arcàdia *s.f.* **1.** Academia literară „Arcadia"; curentul literar legat de respectiva academie. **2.** *(fig.)* societate literară, curent literar care se ocupă de lucruri mărunte; *fare dell'* ~ a discuta lucruri neesenţiale.

arcàdico, *-ici adj.* **1.** din Arcadia. **2.** *(fig.)* idilic. **3.** relativ la Academia literară „Arcadia". **4.** *(fig.)* pastoral, sentimental; afectat.

arcadóre *s.m. (înv.)* **1.** arcaş. **2.** înşelător, pungaş.

arcaicità *s.f.* caracter arhaic; vechime.

arcaicizzàre *vi. v.* arcaizzare.

arcàico, *-àici* **I.** *adj.* arhaic. **II.** *s.m., adj. (geol.)* (era) arhaică.

arcaìsmo *s.m.* **1.** *(lingv.)* arhaism. **2.** tendinţă de întoarcere la formele primitive.

arcaìsta, *-isti, s.m.* scriitor care foloseşte arhaisme.

arcaizzànte I. *part. prez.* de la arcaizzare. **II.** *adj.* arhaizant.

arcaizzàre *vi. (a)* a arhaiza, a vorbi/a scrie arhaizant, arhaic.

arcàle *s.m.* **1.** arcadă. **2.** arc de boltă.

arcangèlica *s.f. (bot.)* anghelică *(Angelica arcangelica).*

arcàngelo *s.m.* arhanghel.

arcàno I. *adj.* tainic, misterios. **II.** *s.m.* taină, mister; *svelare l'* ~ a dezvălui taina.

arcàre *vt.* **1.** a arcui. **2.** a trage cu arcul. **3.** *(fig.)* a înşela, a păcăli.

arcaréccio *s.m. (constr.)* coamă (a şarpantei).

arcàrio, *-àri s.m.* custode (la un muzeu arheologic).

arcàta *s.f.* **1.** *(arhit.)* arcadă; *le arcate dei ponti* arcadele podurilor. **2.** *(anat.)* formaţie anatomică în formă arcuită, arcadă; ~ *sopraccigliare/dentaria* arcada sprîncenelor/dentară. **3.** traiectoria unei săgeţi sau a unui proiectil; *tirare in* ~ a trage/a ţinti foarte sus. **4.** *(muz.)* trăsătură de arcuş, tuşeu.

arcàto *adj.* arcuit.

arcàvolo *s.m.* **1.** străstrăbunic. **2.** strămoş.

àrce *s.f.* **1.** *(înv.)* fortăreaţă, acropolă. **2.** vîrf, culme.

arcèlla *s.f.* **1.** *(în biserica paleocreştină)* ladă cu relicve, raclă. **2.** ladă de zestre.

archaeoptery *s.m.* archeopterix.

archeggiaménto *s.m.* **1.** arcuire. **2.** *(rar, muz.)* arta de a mînui arcuşul.

archeggiàre I. *vt., vi. (a) (muz.)* a cînta la instrumente cu coarde. **II.** *vt. (înv.)* a arcui.

archeggiàto *adj.* arcuit.

archeggiatùra *s.f. (arhit.)* arcade, şir de arcade.

archéggio, *-éggi, s.m.* mişcare a arcuşului pe coarde.

archeggio *s.m.* mişcarea repetată a arcuşului pe coarde.

archeozóico, *-oici, s.m., adj.* (era) arheozoic(ă).

archegònio *s.m. (bot.)* arhegon.

archeografìa *s.f.* descriere a monumentelor antice.

archeogràfico, *-ici, adj.* relativ la descrierea monumentelor antice.

archeologìa *s.f.* arheologie.

archeològico, *-ògici, adj.* arheologic.

archeòlogo, *-òlogi, -òloghi, s.m.* arheolog.

archètipo I. *s.m.* **1.** *(fil.)* arhetip, model originar. **2.** arhetip, textul ipotetic cel mai apropiat de un manuscris reconstituit pe baza unor copii manuscrise derivate din el. **3.** arhetip, prototip, model iniţial; ~ *di perfezione* arhetip de perfecţiune; *idee archetipe* idei arhetip. **4.** manuscris original al unei opere. **II.** *adj. (lit.)* primitiv, originar; *forme archetipe* forme arhetip.

archètto *s.m.* **1.** *(dim.)* arc mic, arcuşor. **2.** *(muz.)* arcuş; *l'* ~ *del violino* arcuş de vioară. **3.** *(arhit.)* arcadă mică. **4.** praştie. *SIN. fronda elastica.* **5.** cursă de prins păsări în formă de arc. **6.** *(ferov.)* captator. **7.** *(scrimă)* arcul metalic al spadei.

archiacùto *adj.* ogival, gotic.

archiàtre *s.m.* medic-primar, medic-şef. *SIN. protomedico.*

archibugètto *s.m.* **1.** *(dim.)* arhebuză mică. **2.** armă de foc scurtă. *SIN. pistola, pistoletto.*

archibugerìa *s.f. (ist.)* corp/trupă de archebuzieri.

archibugiàta *s.f.* **1.** lovitură de archebuză. **2.** rană produsă de o archebuză.

archibugière *s.m.* **1.** *(ist.)* archebuzier, puşcaş; ~ *a cavallo* cavalerist înarmat cu archebuză. **2.** *(înv.)* armurier.

archibùgio, *-ùgi, s.m. (ist.)* archebuză.

archibuserìa *s.f. v.* archibugeria.

archibusièra *s.f. (ist., mil.)* şir de orificii în zidul fortăreţei (prin care se trăgea cu archebuza).

archidiócesi *s.f.* arhidioceză, arhiepiscopie.

archiepiscopàle *adj. (rar)* arhiepiscopal.

archiepiscopo *s.m.* arhiepiscop.

archiginnàsio *s.m. (ist.)* universitate (la Roma şi Bologna); sediul universităţii din Bologna (pînă în sec. al XIX-lea).

archilèo *s.m.* mobilă veche/uzată.

archimandrìta *s.m.* **1.** arhimandrit. **2.** *(fig.)* cap, şef.

archipèndolo, archipènzolo *s.m.* (echer cu) fir cu plumb *(unealtă de zidar)*.
architettaménto *s.m. (rar)* uneltire, maşinaţie.
architettàre *vr.* **1.** a proiecta (planul unei construcţii). **2.** *(fig.)* a imagina; ~ *un nuovo sistema* a imagina un nou sistem. **3.** *(fig.)* a urzi, a unelti, a pune la cale; ~ *imbrogli a danno di uno* a urzi o cursă/o înşelăciune în dauna cuiva.
architètto *s.m.* **1.** arhitect. **2.** *(fig.)* creator.
architettònico, -ònici, *adj.* arhitectonic.
architettóre *s.m. (înv.)* **1.** arhitect. **2.** făuritor, faur.
architettùra *s.f.* arhitectură; ~ *di edifici pubblici* arhitectura edificiilor publice; ~ *grafica* prezentarea grafică; *l' ~ del Foro Romano* arhitectura Forului Roman; *l' ~ fuzionale* arhitectura funcţională.
architravàto *adj.* prevăzut cu arhitrave.
architravatùra *s.f.* totalitatea arhitravelor unui edificiu.
architràve *s.m. (arhit.)* arhitravă.
archiveconomìa *s.f.* arhivistică.
archiviàre *vt.* **1.** a înregistra; a include în arhivă, a pune la dosar; ~ *un documento/una pratica* a înregistra un document/un dosar; *(fig.)* ~ *una questione* a pune o chestiune la dosar, a nu te mai ocupa de ea. **2.** *(jur.)* a clasa.
archiviazióne *s.f.* **1.** înregistrare; punere la dosar. **2.** *(jur.)* clasare.
archìvio *s.m.* **1.** arhivă; ~ *di famiglia* arhivele familiei; ~ *fotografico* arhivă fotografică; ~ *storico* arhive istorice; *ricerche in* ~ cercetări în arhivă; ~ *di Stato* arhivele de stat. **2.** titlu de reviste cu caracter ştiinţific; ~ *giuridico* arhiva juridică.
archivista *s.m.* şi *f.* **1.** arhivar. **2.** arhivist.
archivìstica *s.f.* arhivistică.
archivìstico *adj.* relativ la arhive, la arhivari.
archivólto *s.m.* motiv decorativ situat deasupra unei arcade.
àrci- *pref. (augm. şi superl., folosit pe lîngă substantive, adjective şi verbe)* arhi-
arcibasìlica *s.f.* basilică mare.
arciconfraternità *s.f.* confrerie, confrăţie principală.
arciconsolàto *s.m.* funcţie de preşedinte al Academiei „della Crusca".
arciconsolo *s.m.* preşedinte (al Academiei „della Crusca").
arcicontènto *adj. (fam.)* foarte mulţumit, fericit.
arcidiaconàto *s.m.* titlul, funcţia şi demnitatea de arhidiacon.
arcidiàcono *s.m.* arhidiacon.
arcidiàvolo *s.m.* **1.** tartor, scaraoţchi. **2.** *(bot.)* simbovină *(Celtis australis)*.
arcidiocesàno *adj.* arhidiocezan.
arcidiòcesi *s.f.* arhidioceză.
arcidùca *s.m.* arhiduce.
arciducàle *adj.* arhiducal.
arciducàto *s.m.* arhiducat.
arciduchèssa *s.f.* arhiducesă.
arciera *s.f.* deschizătură/crenel în vechile fortificaţii prin care se trăgea cu arcul.
arciére *s.m.* **1.** *(ist.)* arcaş. **2.** *(înv.)* escroc. **3.** ţap. **4.** *(astron.)* constelaţia Săgetătorului. **5.** *(zool.)* specie de lup.
arcifànfano, -a *s.m.* şi *f. (rar)* fanfaron, lăudăros.
arcigno *adj.* **1.** *(fig.)* încruntat, aspru, sever. **2.** *(înv.)* astringent.
arcile *s.m.* **1.** hambar. **2.** ladă. *SIN. cassamadia.*
arcilìuto *s.m.* lăută mare, chitară mare.
arcionàto *adj. (despre şa)* cu oblîncuri.
arcióne *s.m.* **1.** oblînc (la şa). **2.** şa; *montare in* ~ a încăleca; *stare bene in* ~ a călări bine.
arcipèlago, *-èlaghi, s.m.* **1.** arhipelag. **2.** *(fig., lit.)* mulţime de obiecte asemenea insulelor.
arciprète *s.m.* preot paroh.
arcispedàle *s.m.* spital principal (dintr-un oraş).
arcivescovàdo *s.m.* arhiepiscopie.
arcivescovile *adj.* arhiepiscopal.
arcivéscovo *s.m.* arhiepiscop.
àrco *s.m.* **1.** arc; *tendere l' ~ (fig.)* a ţinti, a urmări un scop; *distendere l' ~* a înceta să urmăreşti un scop; *stare con l' ~ teso* a sta pregătit/în tensiune; *tendere l' ~ dell'intelletto* a face un efort intelectual, a căuta o soluţie; *avere molte frecce al proprio* ~ a avea multe posibilităţi, *(prov.) l'arco troppo teso si spezza* coarda prea întinsă se rupe. **2.** *(arhit.)* arc; ~ *a tutto sesto/a pieno centro* arc romanic/semicircular; ~ *a sesto acuto/ogivale* arc gotic, ogivă; ~ *di trionfo* arc de triumf; ~ *trionfale* arcul care separă naosul; ~ *cieco* arc zidit în perete. **3.** arc, parte a unei circonferinţe; *l' ~ delle sopracciglia* arcul sprîncenelor; *l' ~ dell'orizzonte* linia curbă a orizontului; ~ *divino* traiectoria descrisă pe cer de un astru; *l' ~ del cielo* bolta cerului; *l' ~ celeste* bolta cerească; *ad* ~ în formă de arc. **4.** ~ *voltaico* arc voltaic; *lampada ad* ~ *voltaico* bec; *saldatura ad* ~ *voltaico* sudură electrică. **5.** *(mil.)* una din cele două părţi ale traiectoriei de la origine pînă dincolo de punctul maxim, bătaie; *secondo* ~ a doua parte a traiectoriei. **6.** *(fig.)* durată, perioadă, răstimp; ~ *di tempo* interval, perioadă; *l' ~ degli anni* de-a lungul anilor; *l' ~ della vita* răstimpul vieţii. **7.** grupare; *i partiti del* ~ *costituzionale* grupul partidelor aprobate prin constituţie. **8.** *(muz.)* arcuş; *(la pl.) gli archi* instrumente cu coarde.
arcobalèno *s.m.* curcubeu.
arcobalèstro *s.m. (înv.)* arbaletă.
arcolàio *s.m.* **1.** vîrtelniţă; *girare come un* ~ a se învîrti ca o vîrtelniţă. *SIN. bindolo.* **2.** *(înv., fig.)* capriciu, ciudăţenie. **3.** *(înv., fig.)* om necinstit, pungaş. **4.** *(înv., fig.)* om ciudat.
arcónte *s.m. (ist. ant.)* arhonte.
arcoscènico *s.m.* arhitrava scenei.
arcoseceànte *s.f. (mat.)* arc cosecantă.
arcoséno *s.m. (mat.)* arc sinus.
arcosòlio *s.m.* mormînt (sarcofag îngropat într-o nişă săpată în peretele catacombei).
arcotangènte *s.f. (mat.)* arc tangentă.
arcuàre I. *vt.* a arcui, a curba, a îndoi; ~*un ferro* a îndoi o bucată de fier; ~ *la schiena* a îndoi spinarea. **II.** *vr.* a se arcui, a se îndoi.
arcuàto *adj.* arcuit, curb.
arcuatùra *s.f. (despre lemn)* îndoire, curbare, arcuire *SIN. imbarcatura.*
ardeatino *adj., s.m.* ardeatin, din Ardea (în provincia Lazio).
ardènte I. *part. prez.* de la a r d e r e. **II.** *adj.* **1.** arzător, fierbinte, *sole* ~ soare fierbinte; *febbre* ~ febră mare; *camera* ~ capelă mortuară; *acqua* ~ alcool. **2.** *(fig.)* aprins la faţă, roşu. **3.** *(fig.)* impetuos, înfocat; pasionat. *SIN. veemente, appassionato.* **4.** *(fig.)* dornic; ~ *di apprendere un'arte* dornic de a învăţa o meserie. **5.** *(fig.)* strălucitor, luminos; *uno sguardo* ~ privire arzătoare; *colore* ~ culoare vie. **6.** *(înv.)* picant, pişcător. **7.** *(mar.)* care merge împotriva vîntului.
ardènza *s.f.* **1.** *(înv.)* fierbinţeală, caniculă. **2.** nelinişte, nerăbdare.
àrdere I. *vt.* **1.** a arde; ~ *le legna* a arde lemne; ~ *una casa* a arde o casă. **2.** a usca; a distruge; *il gelo arse le piantine* gerul a ars/a distrus plantele; *il solleone*

ha arso la campagna arșița a ars/a uscat cîmpul. **3.** *(fig.)* a inflăcăra. **II.** *vi. (e)* **1.** a arde; a străluci; *il fuoco arde nel caminetto* focul arde în cămin; *le fiaccole ardevano nella notte* torțele străluceau în noapte. **2.** a încerca un sentiment/o pasiune; *ardere d'ira* a fi plin de furie; *ardere d'amore* a fi aprins de dragoste. **3.** a emana căldură; ~ *di febbre* a avea febră mare, a arde. **4.** *(fig., lit.)* a bîntui.

ardèsia I. *s.f.* **1.** ardezie. **2.** culoare gri-albastruie; *cielo d'* ~ cer de culoarea ardeziei. **II.** *adj. invar. (în loc.) grigio* ~ gri-albăstrui.

ardiglióne *s.m.* **1.** limbă/cîrlig cu care se închide catarama. **2.** vîrful cîrligului (la undiță). *SIN. barbetto, aletta.*

ardiménto *s.m.* **1.** *(lit.)* îndrăzneală, curaj. *SIN. baldanza.* **2.** *(lit.)* acțiune îndrăzneață.

ardimentóso *adj.* curajos, îndrăzneț.

ardiare I. *vi. (a)* a îndrăzni, a cuteza; *(prov.) chi nulla ardisce nulla fa* cine nu riscă nu cîștigă. **II.** *s.m.* îndrăzneală, cutezanță.

arditézza *s.f.* îndrăzneală, cutezanță.

ardíto I. *part. tr.* de la a r d i r e. **II.** *adj.* **1.** îndrăzneț, curajos, temerar. *SIN. audace, impavido, baldanzoso, baldo.* **2.** impertinent, insolent, nerușinat; *farsi* ~ a prinde curaj; *farsi* ~ *di* a îndrăzni, a-și lua inima în dinți. **3.** *(fig.)* nou, original, îndrăzneț; *idea* ~*-a* idee îndrăzneață. **4.** *(tosc.)* abrupt; *strada ardita* drum abrupt. **5.** *(tosc.)* mult, abundent. **III.** *s.m.* soldat voluntar din detașamentele speciale constituite în primul război mondial.

ardóre *s.m.* **1.** fierbințeală, caniculă, căldură foarte mare. **2.** *(fig.)* ardoare, înflăcărare; dragoste puternică. **3.** fervoare. **4.** *(înv.)* foc, flacără.

arduità *s.f.* greutate, dificultate.

àrduo *adj.* **1.** abrupt; *sentiero* ~ potecă abruptă. **2.** *(lit.)* situat la înălțime. **3.** *(fig.)* greu, anevoios, trudnic, dificil; *impresa ardua* acțiune dificilă; *passo* ~ pas greu.

àrea *s.f.* **1.** arie; zonă; ~ *fabbricabile* zonă construibilă; ~ *di servizio* punct pentru asistența tehnică a automobilelor; autoservice. **2.** *(mat.)* suprafață, arie. **3.** parte, zonă, regiune; ~ *di alta/bassa pressione* zonă de presiune înaltă/joasă; ~ *linguistica* arie lingvistică; ~ *corticale* zonă corticală; ~ *del dollaro* zona dolarului; ~ *depressa/sottosviluppata* zonă înapoiată/subdezvoltată. **4.** *(fig.)* grupare; ~ *di destra* gruparea de dreaptă. **5.** *(fig.)* complex de fenomene; *(lingv.)* ~ *di dispersione* arie de răspîndire a fenomenului (lingvistic).

areàle *adj.* relativ la o arie.

areàto *adj. v.* a e r a t o.

arèca *s.f. (bot.)* specie de palmier african.

arefàtto *adj. (înv.)* uscat, arid. *SIN. inaridito.*

arèico *adj.* lipsit de ape.

areligióso *adj.* areligios, lipsit de religie.

arèlla *s.f.* rogojină.

arèm *s.m. v.* h a r e m.

arèmme *s.m. v.* h a r e m.

aréna[1] *s.f.* **1.** nisip; *sdraiarsi sull'* ~ a se întinde pe nisip; ~ *di mare/di fiume* nisip de mare/de apă curgătoare; *seminare nell'* ~, *costruire sull'* ~ a construi pe nisip, a face un lucru inutil. *SIN. sabbia,* **2.** țărm, litoral; pămînt.

aréna[2] *s.f.* **1.** arenă; *(fig.) scendere nell'* ~ a înfrunta primejdia; ~ *del circo* pistă. **2.** amfiteatru; cinematograf; teatru în aer liber. **3.** stadion.

arenàceo *adj.* nisipos.

arenàio *s.m.* carieră de nisip.

arenaménto *s.m. (rar)* **1.** împotmolire. **2.** depunere de nisip (pe fundul unei ape, la vărsare). **3.** *(fig.)* oprire.

arenàre *vi. (e), vr.* **1.** (și *fig.*) a se împotmoli. **2.** *(mar.)* a eșua.

arenària *s.f. (miner.)* gresie; *cava di* ~ carieră de gresie.

arengàrio *s.m.* primărie specifică Italiei nordice, prevăzută cu un balcon de unde se vorbea cetățenilor; construcție fascistă cu aceleași caracteristici.

arèngo, -ènghi, *s.m.* **1.** *(ist.)* adunarea poporului (în Comunele italiene). **2.** loc de adunare a poporului, piață publică.

arenícola *s.m.* vierme *(Arenicola piscatorum).*

arenícolo *adj.* care trăiește în nisip.

arenile *s.m.* **1.** carieră de nisip; teren nisipos. **2.** plajă.

arenosità *s.f. (geol., miner.)* structură/natură nisipoasă.

arenóso *adj.* **1.** *(lit.)* nisipos. **2.** *(fig., lit.)* instabil, nesigur.

arènte *adj. (lit.)* uscat; arid.

arèola *s.f.* **1.** arie mică. **2.** răzor.

areolíto *s.m. v.* a e r o l i t o.

areòmetro *s.m.* areometru.

areonàuta și *deriv. v.* a e r o n a u t a.

areopàgo, -àghi, areòpago, *-òpaghi, s.m.* areopag.

areoplàno *s.m. v.* a e r o p l a n o.

areòstato *s.m. v.* a e r o s t a t o.

areticàre *vi. (a; înv.)* **1.** a fi eretic; a blestema. **2.** a se înfuria.

aretino *adj., s.m.* **1.** (locuitor) din Arezzo. **2.** *(rar, depr.)* individ fără scrupule. **3.** dialectul vorbit în Arezzo.

arfasàtto *s.m. (rar)* prost.

arganista, -isti *s.m.* cel care manevrează scripetele.

àrgano *s.m.* scripete; *a forza d'* ~*-i* cu multă trudă; ~ *orizontale (mar.)* vinci de ancoră.

argànte *s.m. (teatru)* **1.** persoană care manevra scripetele. **2.** stîlp așezat în culise de care se agață lista cu actorii în ordinea intrării în scenă. **3.** candelabru.

argentàio, -ài, *s.m.* argintar.

argentàna *s.f. v.* a r g e n t o n e.

argentàto *adj.* argintat; argintiu; *volpe* ~*-a* vulpe argintie.

argentàre *vt.* a arginta.

argentàrio, -àri I. *adj.* **1.** de argint; care seamănă cu argintul. **2.** relativ la argintari. **II.** *s.m. (lit.)* argintar; bijutier.

argentatóre *s.m.* **1.** cel care argintează. **2.** pictor de icoane (în aur sau argint).

argentatùra *s.f.* **1.** argintare. **2.** strat de argint suflat.

argènteo *adj.* **1.** de argint. **2.** argintiu.

argenteria *s.f.* argintărie.

argentièra *s.f.* mină de argint.

argentière *s.m.* **1.** argintar. **2.** *(înv.)* bancher.

argentífero *adj.* argentifer.

argentìna[1] *s.f.* specie de pește din Mediterana *(Argentina sphyraena).*

argentìna[2] *s.f. (bot.)* coada racului *(Potentiella anserina).*

argentìna[3] *s.f.* tricou pe gît cu răscroiala mînecii largă.

argentìno[1] *adj. (despre culoare, sunet)* argintiu.

argentìno[2] *adj., s.m.* argentinian.

argènto *s.m.* **1.** argint; ~ *vivo, liquido d'* ~ argint-viu, mercur; ~ *corneo* clorură de argint; *aver addosso l'* ~ *vivo* a nu sta nici o clipă, a fi vioi,

a avea argint-viu în vine; *nozze d' ~* nuntă de argint; *d' ~* argentiu; *capelli di ~* păr cărunt. **2.** obiect de argint. **3.** *(la pl.)* argintărie. **4.** *(înv.)* bani.

argentóne *s.m. (metal.)* argentan.

argilla *s.f.* argilă; lut.

argillàceo *adj.* argilos; lutos.

argillóso *adj.* argilos.

arginàle *adj.* care îndiguieşte, care zăgăzuieşte; *sentiero ~* potecă de-a lungul digului.

arginaménto *s.m.* îndiguire; zăgăzuire.

arginàre *vt.* **1.** a îndigui; a zăgăzui. **2.** *(fig.)* a stăvili.

arginatùra *s.f.* **1.** îndiguire. **2.** *(colectiv)* stăvilare; zăgazuri; diguri.

àrgine *s.m.* **1.** zăgaz, stăvilar, dig. **2.** *(fig.)* stavilă; obstacol; *rompere gli ~-i* a întrece măsura; *fare ~* a stăvili; *porre un ~ alla corruzione* a pune frîu corupţiei. **3.** *(mil.)* fortificaţie. **4.** terasament. **5.** *(echit.)* obstacol.

argiriasi *s.f. (med.)* argirază.

argirismo *s.m. (med.)* argirism.

argironèta *s.m.* păianjen de apă *(Argyroneta aquatico)*.

argìvo *adj., s.m.* **1.** (locuitor din Argos; grec(esc). **2.** grec.

àrgo[1] *s.m.* argus.

àrgo[2] *s.m. v.* argon.

àrgo[3] *s.m. (zool.)* fazanul-argus *(Argusianus argo)*.

argòlico, -ici, *adj.* din Argolida; *(lit.)* din Grecia.

argomentàbile *adj.* demonstrabil.

argomentàre I. *vt. (rar)* a deduce. **II.** *vi. (a)* **1.** a argumenta; *~ con sottigliezza* a argumenta cu subtilitate; *~ contro qualcuno* a aduce argumente împotriva cuiva. **2.** a demonstra. **III.** *vr. (înv.)* a se strădui.

argomentatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cel care argumentează.

argomentazióne *s.f.* argumentare; argumentaţie.

argoménto *s.m.* **1.** *(fil.)* raţionament; *~ cornuto* dilemă. **2.** argument, dovadă; *addurre un ~* a prezenta un argument; *(rar, lit.) fare ~ a qualcuno* a furniza cuiva o dovadă. **3.** ocazie, motiv; *dare ~ a qualcosa* a da/a oferi cuiva pretextul să fie/să creadă ceva. **4.** *(rar)* indiciu, semn; *~-i inequivocabili di colpa* indicii certe de vinovăţie. **5.** subiect; *scegliere un ~ difficile* a alege un subiect greu; *uscire dall' ~* a depăşi subiectul; *entrare in ~* a intra în subiect; **6.** sumar; rezumat. **7.** *(înv.)* mijloc, remediu. **8.** *(inv.)* clistir.

àrgon *s.m. (chim.)* argon.

argonàuta, *-àuti, s.m.* **1.** argonaut. **2.** *(fig.)* navigator îndrăzneţ. **3.** *(zool.)* specie de moluscă, argonaut *(Argonauta argo)*.

arguìre *vt.* **1.** a deduce, a conchide. **2.** *(înv.)* a dovedi, a demonstra. **3.** a contrazice.

argutézza *s.f.* **1.** inteligenţă, ascuţime de minte, isteţime; subtilitate; *mancare di ~* a fi lipsit de subtilitate. **2.** vorbă de duh.

argùto *adj.* **1.** inteligent, isteţ, deştept, spiritual, subtil; *scrittore ~* scriitor subtil; *conversazione ~-a* conversaţie spirituală. *SIN. faceto, lepido, spiritoso.* **2.** *(lit.)* expresiv; *sguardo ~* privire expresivă. **3.** *(lit.) (despre sunete)* **a)** cristalin, melodios; **b)** strident, ascuţit, pătrunzător. **4.** *(înv.) (despre miros, gust)* înţepător, picant; *(despre durere)* intens, adînc.

argùzia *s.f.* **1.** inteligenţă, subtilitate, fineţe. **2.** spirit, vorbă de duh. *SIN. facezia.*

ària[1] **I.** *s.f.* **1.** aer; *~ fresca* aer proaspăt; *~ pura* aer curat; *~ chiusa* aer închis; *~ aperta* aer liber; *~ calata (fig.)* aer îmbîcsit; *~ liquida* amestec de oxigen şi azot în stare lichidă; *~ compressa* aer comprimat; *~ condizionata* aer condiţionat; *corrente d' ~* curent de aer; *~ fritta* **a)** aer îmbîcsit; **b)** *(fig.)* conversaţie nesinceră/plină de locuri comune; *un colpo d' ~ (fig.)* curent; *dare ~ a qualcosa* a pune la aerisit; *dare ~ a un ambiente* a aerisi o cameră; *cambiare ~* a împrospăta aerul, a deschide ferestrele; *pigliare/prendere ~/ un po' d' ~* a lua (puţin) aer; *mancare l' ~* a se sufoca, a nu avea aer; *campare d' ~ (fig.)* a se hrăni cu aer; *avere paura dell' ~ (fig.)* a se teme de orice. **2.** văzduh; *alzarsi in ~* a se ridica în văzduh; *all' ~ , in ~, per ~* în sus, în cer, în văzduh; *col naso all' ~, colla testa per ~ (fig.)* cu capul în nori; *a pancia all' ~* culcat, pe spate; *finire a gambe all' ~* a cădea pe spate; *essere/trovarsi in ~/ per ~/ all' ~* (şi *fig.*) a fi în aer, a fi răvăşit/dat peste cap; *buttare in ~/ per ~/ all' ~* (şi *fig.*) **a)** a arunca în aer; **b)** a arunca claie peste grămadă; *sparare in ~* a trage în aer; *saltare in ~* a sări în aer, a exploda; *(fig.)* a fi eliminat/scos din circulaţie; a face figură proastă; *per ~, nell' ~* în aer; în văzduh, în înălţime; *progetto per ~/ campato per ~ (fig.)* un proiect în aer, nerealizabil, dificil; *c'è qualcosa per ~ /nell' ~ (fig.)* ceva pluteşte în aer/se pregăteşte; *(rar) intendere/ capire per ~* a înţelege din zbor/într-o clipită; *fare castelli in ~* a bate cîmpii, a o lua razna; *a mezz' ~* nici sus nici jos, pe la jumătate; *discorsi a mezz' ~/campati in ~ (fig.)* cuvinte ambigue. **3.** climă; *(fig.)* situaţie, loc; *cambiare ~* **a)** a schimba clima; **b)** *(fig.)* a schimba aerul, locul; a face o schimbare; *non è ~ di fare qualcosa* nu e momentul să faci ceva. **4.** *(în închisoare)* ora de ieşire la aer. **5.** *(teatru)* element scenografic care reprezintă bolţi/tavane. **6.** *(muz.)* arie. **7.** *(la pl.) (echit.)* exerciţii de dresură; *arie di maneggio* dresură de manej; *arie di alta scuola* dresură de înaltă şcoală. **II.** *interj.* haide!, valea!; gata!; ajunge!, destul!

ària[2] *s.f.* **1.** înfăţişare, aspect; expresie; *avere un' ~ stanca* a avea un aer obosit; *avere l' ~ di* a părea, a avea aerul că; *senza averne l' ~* fără a avea aerul; *con un' ~ da nulla* cu aerul că nu s-ar fi întîmplat nimic, cu indiferenţă; *darsi un' ~ di/da* a-şi da aere de; *darsi delle arie* a-şi da aere, a-şi da importanţă. **2.** *(înv.)* capriciu; ciudăţenie.

arianésimo *s.m. (bis.)* arianism.

arianizzàre *vt.* a face să devină arian.

ariàno[1] *s.m. (bis.)* arian.

ariàno[2] **I.** *adj., s.m.* şi *f.* arian (din familia popoarelor ariene). **II.** *adj. (lingv.)* indoeuropean; *lingue ariane* limbi indoeuropene.

aribàllo *s.m. (arheol.)* urcior.

aridézza *s.f. (rar) v.* aridità.

aridità *s.f.* **1.** aridităte; uscăciune. **2.** *(fig.)* insensibilitate.

àrido *adj.* **1.** arid; uscat; *terra ~-a* pămînt arid; *deserto ~* deşert arid; *clima ~* climă uscată. *SIN. riarso.* **2.** steril, neroditor. **3.** *(fig.)* insensibil; *stile ~* stil arid/uscat; *parole aride* cuvinte aride/aspre; *cuore ~* inimă lipsită de sensibilitate. **4.** *(rar)* redus; sărac.

aridocoltura *s.f.* cultivarea plantelor în condiţii de climă aridă.

aridóre *s.m. (înv.)* uscăciune, aridităte.

arieggiàre I. *vt.* **1.** a aerisi; *~ le stanze* a aerisi camerele; *~ gli abiti* a aerisi hainele. **2.** a semăna, a fi asemănător, a aduce cu. **3.** a imita, a copia; *~ gli atte-*

ggiamenti di qualcuno a imita atitudinile cuiva. **II.** *vi. (a)* a face pe, a vrea să pară; *quella giovane arieggia a gran dama* acea tînără își dă aere de mare doamnă.

ariènto *s.m. (înv.) v.* a r g e n t o.

arietàre *vt. (înv.)* **1.** *(mil.)* a izbi cu berbecele. **2.** a lovi, a ciocni. **3.** a impinge.

ariéte *s.m.* **1.** berbec. *SIN. montone.* **2.** *(ist.)* berbec, mașină de război. **3.** *(mar.)* navă de război cu cioc (din sec. al XIX-lea). **4.** *(astron.)* berbec, constelație din emisfera boreală; berbec, primul semn al zodiacului.

arièttа *s.f.* **1.** *(muz.)* arietă. **2.** adiere, vînticel.

arìnga *s.f. (iht.)* hering *(Clupea harengus).*

aringo *s.m.* și *deriv.* v. a r r i n g o și *deriv.*

àrio *adj., s.m.* **1.** indoiranian. **2.** *(rar)* indoeuropean.

arióso *adj.* **1.** aerisit; aerat; luminos; deschis; *un locale* ~ un local luminos/aerat; *un panorama* ~ o panoramă vastă/deschisă. **2.** *(fig., lit.)* de amplă respirație; *poesia* ~*-a* poezie de amplă respirație/armonios alcătuită/amplă. **3.** *(înv.)* înfumurat. **4.** *(înv.)* capricios, straniu.

ariostésco, *-éschi, adj. (ist. lit.)* în felul/în stilul lui Ariosto.

arìsta 1. *s.f. (bot.)* extremitatea spicului. *SIN. resta.* **2.** *(lit.)* spic.

àrista *s.f.* filè de porc.

aristocràtico, *-àtici, adj.* aristocratic, aristocrat.

aristocrazìa *s.f.* aristocrație; *(fig.) l' ~ dei poeti italiani* cei mai buni scriitori italieni; *l' ~ dello sport dilettantistico* cei mai buni sportivi amatori; *trattare qualcuno con* ~ a trata pe cineva cu rafinament.

aristofanèo I. *s.m.* vers (grec și latin) de șapte silabe. **II.** *adj. verso* ~ vers cu șapte silabe.

aristofanésco, *-èschi, adj.* **1.** propriu/specific lui Aristofan. **2.** satiric, mușcător, caustic.

àriston *s.m. (muz.)* ariston.

aristotèlico, *-èlici, adj. (fil.)* aristotelic.

aristotelismo *s.m.* aristotelism.

aritmètica *s.f.* aritmetică.

aritmètico, *-ètici* **I.** *adj.* **1.** aritmetic. **2.** *(fig.)* regulat precis, matematic. **II.** *s.m.* matematician.

aritmìa *s.f. (med.)* aritmie.

aritmico I. *adj.* aritmic, neregulat. **II.** *s.m.* bolnav de aritmie cardiacă.

arizotònico, *-ònici adj. (lingv.)* neaccentuat.

arlecchinàta *s.f.* **1.** gest/ispravă de arlechin. **2.** prostie, caraghioslîc.

arlecchinèsco, *-éschi, adj.* **1.** specific lui Arlechin, de Arlechin; *casacca arlecchinesca* cazacă de Arlechin. **2.** caraghios, ridicol; *scherzo* ~ glumă caraghioasă.

arlecchìno I. *s.m.* **1.** arlechin (persoană mascată). **2.** extremitățile laterale ale scenei. **3.** *(fig.)* bufon; *fare l' ~* a face pe bufonul; *discorso di ~* vorbire incoerentă; *essere un ~* a fi o marionetă. **II.** *adj. (înv.) tovaglia ~* față de masă viu și diferit colorată.

arlòtto *s.m. (înv.)* **1.** cerșetor; vagabond. **2.** netrebnic; jegos; nemîncat.

arm *s.f. (mil.) (în loc. interj.) present' ~ !* prezentați arm'!; *spall' ~ !* pe umăr arm'; *pied' ~ !* la picior arm'!

àrma, *àrmi s.f.* **1.** armă; *~ convenzionale* armă convențională; *~ offensiva/difensiva* armă ofensivă/defensivă; *~ bianca* armă albă; *~ da fuoco* armă de foc; *armi biologiche/chimiche* arme biologice/chimice; *presentare le armi* a prezenta armele, a da onorurile militare; *passare per le armi (fig.),* a trece prin sabie; *venire alle armi* a începe lupta, **a se lupta**; *prendere le armi* a pune mîna pe arme, a se pregăti de război; *deporre/abbassare/posare le armi (fig.)* a depune armele, a înceta ostilitățile, a se preda; *stare con le armi al piede (fig.)* a fi pe picior de război; *uomo d'armi* expert în arta militară,; *piazza d'armi* **a)** cîmp de instrucție; **b)** încăpere (casă) foarte mare; *(înv.) gente d'armi* călăreț cu armament greu; *porto d'armi* portarmă, permis de portarmă; *porto abusivo di armi* port ilegal de arme; *atto/fatto d'armi* fapte de arme, lupte; *viso dell'arma* chip sever/aspru; *affilare l'arma* (și *fig.*) a-și pregăti armele, a se pregăti de bătălie; *muovere le armi* (și *fig.*) a începe lupta; *essere alle prime armi* **a)** a participa pentru prima dată la luptă; **b)** a fi la începutul unei activități, a fi începător; *armi e bagagli* (și *fig.*) cu tot echipamentul; cu arme și bagaje; cu tot calabalîcul. **2.** *(fig.)* mijloc, armă; *le unghie sono le armi del gatto* unghiile sînt armele pisicii; *(fig.) ~ a doppio taglio* armă cu două tăișuri. **3.** armată; armă; *~ di fanteria/di cavalleria/dei carabinieri* infanteria, cavaleria, jandarmeria; *armi dotte (fig.)* artileria și trupele de geniu; *l' ~ azzurra* aviația militară; *l' ~ benemerita* jandarmeria. **4.** serviciu militar; *chiamare alle armi* a chema sub arme; *andare/essere sotto le armi* a pleca/a fi în armată; *compagno d'armi* tovarăș de arme, camarad.

armacòllo *s.m.* **1.** *(înv.)* fișie de piele peste piept, diagonală. **2.** *(ist.)* grumăjer. **3.** *în loc. adv. ad ~* în bandulieră; *portare il fucile ad ~* a purta pușca în bandulieră. *SIN. a bandoliera, a tracollo.*

armadìllo *s.m.* **1.** specie de mamifer din America de Sud *(Dasypus novemcinctus).* **2.** specie de crustaceu *(Dasypus tricinctus).*

armàdio *s.m.* dulap; *~ a muro* dulap în perete; *~ a specchi* dulap cu oglinzi; *~ a tre luci* dulap cu trei uși.

armaiòlo *s.m.* **1.** *(înv.)* armurier. **2.** *(mil.)* militar care întreține sau păzește armele, armurier. **3.** *(mar.)* artilerist care asigură repararea armelor.

armamentàrio *s.m.* **1.** instrumentele/uneltele/sculele/ustensilele necesare desfășurării unei activități, instrumentar; *l' ~ del falegname* uneltele lemnarului; *~ chirurgico* trusă chirurgicală. **2.** locul în care se păstrează uneltele/ustensilele. **3.** *(fig.)* bagaj de cunoștințe; complexul de idei etc. **4.** *(înv.)* arsenal.

armaménto *s.m.* **1.** înarmare. **2.** *(înv.)* mașină de război. **3.** armament; *corsa agli armamenti* cursa înarmărilor. **4.** *(mar.)* armătură; *~ di un pezzo* echipaj; *~ di regata* vîslași; *società di ~* societate de armatori. **5.** echipament; *~ ferroviario/telefonico* echipament feroviar/telefonic.

armàre I. *vt.* **1.** a înarma; a fortifica; *~ l'esercito* a înarma armata; *~ qualcuno cavaliere (în evul mediu)* a învesti pe cineva cavaler; *~ una testa di ponte* a fortifica un cap de pod. **2.** a chema sub arme, a concentra. **3.** a încărca o armă; *~ il fucile* a încărca pușca. **4.** a arma, a echipa (o navă); *~ i remi* a introduce vîslele în furcheți. **5.** a consolida, a arma; *~ una galleria* a arma/a consolida o galerie/un tunel. **6.** *(teatru)* a monta decorul. **7.** *(muz.) ~ la chiave* a stabili cheia. **II.** *vr.* a se înarma; *armarsi di un sasso* a se înarma cu o piatră; *armarsi fino ai denti* a se înarma pînă în dinți; *(fig.) armarsi di pazienza* a se înarma cu răbdare.

armàrio, *-àri, s.m. (înv.)* dulap.

armàta *s.f.* **1.** *(mil.)* unitate militară complexă, armată; *la VI armata* armata a VI-a; *generale di corpo d' ~* general de corp de armată; *corpo d' ~* corp de armată. **2.** *(mar.)* flotă; *L'Invincibile ~*

Invincibila Armada. **3.** *(av.)* unitate de aviaţie; flotă aeriană.

armàto I. *part. tr.* de la a r m a r e. II. *adj.* **1.** înarmat; *a mano armata (lit. armata mano)* cu arma în mînă. **2.** armat; *cavo* ~ cablu izolat. **3.** *(zool.)* acoperit de ţepi/spini/solzi. **4.** *(herald.) (despre animale)* cu labele sau ghearele diferit colorate faţă de corp. III. *s.m.* soldat.

armatóre I. *s.m.* **1.** armator. **2.** muncitor care armează galeriile. **3.** *(ferov.)* muncitor care supraveghează şi întreţine linia. II. *adj. (f.* **-trice***) compagnia/società armatrice* companie/societate de armatori.

armatoriàle *adj. (mar.)* relativ la echiparea unei nave; *impresa* ~ întreprindere pentru echiparea navelor (de către armatori).

armatùra *s.f.* **1.** armură. **2.** înveliş; apărătoare; pavăză; ~ *di un cavo sottomarino* învelişul unui cablu submarin; *(fig.) un'* ~ *di coraggio* o pavăză de curaj. **3.** armătură; ~ *di servizio* armatură, sprijinire provizorie; schelă. **4.** ceea ce susţine/sprijină/consolidează; stîlp, pilon; proptea. **5.** *(text.)* modul în care urzeala se împleteşte cu bătătura. **6.** *(electr.)* conductor.

arme *s.f.* **1.** *(herald.)* armă, ansamblul semnelor simbolice de pe un scut. **2.** *(înv.) v.* a r m a.

armeggiaménto *s.m.* **1.** *(ist.)* turnir. **2.** vînzoleală, agitaţie inutilă.

armeggiàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a mînui armele; a se pregăti de război; a lupta. **2.** *(înv.)* a participa la un turnir. **3.** *(fig.)* a bîjbîi, a se bălăbăni; a se agita, a se vînzoli, a se afla în treabă. **4.** *(fig.)* a aiura, a bate cîmpii. **5.** *(fig.)* a urzi, a unelti, a trage sforile, a pune la cale.

armeggiatóre *s.m. (înv.)* participant la turnir.

armèggio *s.m.* **1.** *(înv.)* înarmare. **2.** *(rar)* agitaţie, vînzoleală.

armeggióne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care se agită mult. **2.** *(fig.)* intrigant; escroc; impostor.

armellina *s.f.* sîmburi de caise şi de piersici folosiţi la pregătirea prăjiturilor.

armellino *s.m. v.* e r m e l l i n o.

armènica *s.f.* caisă.

armèno *adj., s.m.* armean.

armentàrio, -àri I. *adj.* de turmă. II. *s.m. (înv.)* cioban.

arménto *s.m.* turmă.

armería *s.f.* **1.** arsenal. **2.** panoplie; colecţie de arme.

armerista, -isti *s.m. (herald.)* carte în care sînt reproduse stemele.

armière *s.m.* **1.** armurier. **2.** *(în aviaţie)* mitralior.

armigeno I. *adj.* **1.** înarmat. **2.** îndrăzneţ, curajos, bătăios. II. *s.m.* **1.** militar. **2.** *(fig.)* corp de gardă; paznic. **3.** *(înv.)* scutier.

armilla *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* brăţară. **2.** *(astron.)* inelul care reprezintă planeta.

armillàre *adj. (rar, astron., în expr.) sfera* ~ instrument care figurează mişcarea aparentă a astrelor.

armillàto *adj. (lit.)* ornat cu inele reprezentînd planetele.

armilùstino *s.m.* sărbătoare militară (la Romani).

armipotènte *adj. (poetic)* cu arme puternice.

armistiziàle *adj.* de/relativ la armistiţiu.

armistìzio *s.m.* armistiţiu.

àrmo *s.m. (mar.)* **1.** armare **2.** echipaj.

armonìa *s.f.* armonie; *(muz.) studiare* ~ a studia armonia; ~ *vocalica* armonie vocalică; ~ *imitativa* armonie imitativă; *un'* ~ *di colori e di proporzioni* o armonie de culori şi proporţii; *vivere in buona* ~ a trăi în armonie; *essere in buona* ~ *con qualcuno* a se înţelege bine/a fi în armonie cu cineva; *agire in* ~ *con le leggi* a acţiona în conformitate cu legile.

armonicìsta *s.m.* **1.** armonist. **2.** cel care face instrumente muzicale.

armònica *s.f.* **1.** *(muz.)* armonică. **2.** armonie. **3.** *(fiz.)* armonică.

armònico, -òmici I. *adj.* **1.** armonios; armonic; *cassa* ~*-a* cutie de rezonanţă; *suono* ~ sunet secundar. **2.** *(fig.)* proporţionat. **3.** *(despre vin)* cu buchet. II. *s.m. (rar)* armonist.

armònio, *-òni, s.m. (muz.)* armoniu.

armonióso *adj.* **1.** armonios. **2.** *(fig.)* proporţionat.

armonista, -isti, *s.m.* maestru de armonie; muzician, compozitor.

armonizzaménto *s.m. (rar)* armonizare.

armonizzàre *vt.* a armoniza; ~ *i versi di una composizione* a armoniza versurile unei compoziţii; ~ *i colori di un quadro* a armoniza culorile unui tablou.

armonizzàto I. *part. tr.* de la a r m o n i z z a r e. II. *adj.* **1.** armonizat. **2.** *(fig., lit.)* proporţionat.

armonizzatóre, *-trice s.m.* şi *f.* cel care armonizează.

armonizzazióne *s.f.* armonizare.

arnése *s.m.* **1.** instrument, unealtă. **2.** *(fam.)* obiect al cărui nume nu se cunoaşte sau se evită; *che cos'è quell'* ~ *?* ce-i scula aia, ce-i chestia aia?; *scriveva con uno strano* ~ scria cu un instrument ciudat. **3.** mod de a se îmbrăca; *non posso ricevere gli ospiti in quest'* ~ nu pot primi musafiri îmbrăcată aşa. **4.** condiţii economice şi fizice; *essere bene/male in arnese* a o duce bine/rău; *rimettersi in* ~ a-şi reveni. **5.** *(înv.)* cunună. **6.** *(fig. fam.,)* puşlama derbedeu; *frequentava un brutto* ~ frecventa un mare derbedeu; *tristo* ~, ~ *da galera* haimana. **7.** *(lit., la pl.)* lucruri; mobilă. **8.** *(înv., la pl.)* bagaje.

àrnia *s.f.* stup.

àrnica *s.f. (bot.)* arnică *(Arnica montana).*

arnióne *s.m.* rinichi (de animale).

àro[1] *s.m. (bot.)* rodul-pămîntului *(Arum maculatum).*

àro[2] *s.m. (rar)* ar, decametru pătrat.

aròma, *-òmi. s.f.* **1.** aromă. **2.** substanţă aromată. **3.** miros; parfum; ~ *di caffè* miros de cafea.

aromatàrio *s.m. (lit.)* vînzător de arome.

aromàtico, *-ici, adj.* **1.** aromat; *piante* ~*-che* plante aromate; *vino* ~ vin aromat. **2.** *(chim.)* aromatic. **3.** *(rar, înv.)* ciudat, fantastic.

aromatizzànte I. *part. prez.* de la a r o m a t i z z a r e. II. *adj.* aromatizant.

aromatizzàre *vt.* a aroma, a parfuma.

aromatizzazióne *s.f.* aromatizare.

àrpa *s.f.* harpă.

arpagóne[1] *s.m. (mil.)* cioc de corabie.

arpagóne[2] *s.m.* avar, harpagon.

àrpe[1] *s.f. (ist. ant.)* spadă (în formă de coasă).

àrpe[2] *s.f. (ist.)* spadă scurtă şi lată cu dublu tăiş.

àrpe[3] *s.f. (înv.) v.* a r p a.

arpeggiàre *vi. (a)* **1.** a cînta din harpă. **2.** a cînta (la orice instrument cu coarde). **3.** a face arpegii. **4.** *(vet.). (despre animale)* a merge defectuos, a ridica prea mult piciorul din spate.

arpeggiàto I. *part. tr.* de la a r p e g g i a r e. II. *adj.* arpegiat. III. *s.m.* executarea unui arpegiu; semnul prin care se indică.

arpeggiatóre, *-trice s.m.* şi *f* harpist.

arpèggio[1]**,** *-èggi, s.m.* **1.** *(muz.)* arpegiu. **2.** *(vet.)* mers defectuos (al animalului care îndoaie brusc genunchiul, ridicînd exagerat piciorul din spate).

arpeggio[2] *s.m. (muz.)* executare prelungită a arpegiilor.

arpeggióne *s.m. (mus.)* instrument cu şase coarde.
arpènto *s.m.* veche măsură de suprafaţă (circa 3 000 m²)
arpèse *s.m. (constr.)* cîrlig de fier, cange.
arpìa *s.f.* **1.** *(mit.)* harpie. **2.** femeie certăreaţă; femeie zgîrcită; zgripţuroaică. **3.** pasăre răpitoare americană *(Tharasaëtus harpya)*. **4.** fluture de noapte *(Cerula vinula)*.
arpicàre *vi. (e)* a se căţăra; ~ *col cervello* a născoci, a aiura.
arpicòrdo *s.m. (muz)*. clavecin; spinetă.
arpinàte *adj., s.m.* (locuitor) din Arpino; *L'* ~ Cicero.
arpionàre *vt. (pesc.)* a prinde, a pescui cu harponul.
arpióne *s.m.* **1.** *(mec.)* dinte, zimţ. *SIN. nottolino.* **2.** ţîţînă. **3.** cîrlig. **4.** *(pesc.)* harpon. **5.** *(albin.)* piton.
arpionismo *s.m. (mec.)* înclichetare.
arpìsta *s.m.* şi *f.* harpist.
arpóne *s.m.* harpon.
àrra *s.f. (lit.)* **1.** arvună. **2.** *(fig.)* semn/garanţie/gaj/mărturie a unei făgăduinţe.
arrabattàrsi *vr.* a se trudi, a se agita, a se zbate; *(prov.) ccchio non vede e cuore non s'arrabatta* ochiul nu vede, inima nu cere.
arrabbiaménto *s.m. (rar)* supărare.
arrabbiàre **I.** *vi. (e)* a turba; *il cane arrabbiò improvvisamente* cîinele a turbat imediat. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se mînia, a se înfuria, a se supăra; *(rar)* ~ *dalla fame/dalla sete* a suferi de foame/de sete. **2.** *(fam.)* a munci cu înverşunare, a se zbate; *s'arrabbia tutto il giorno ad accumulare denaro* se zbate toată ziua ca să strîngă bani. **3.** *(despre plante)* a se usca, a se veşteji.
arrabbiàta *s.f.* mînie, furie, supărare; *all'* ~ în grabă, în fugă; sumar, neîngrijit.
arrabbiaticcio *s.m.* situaţie anormală a terenului lucrat în condiţii de climă nefavorabilă.
arrabbiàto **I.** *part. tr.* de la arrabbiare. **II.** *adj.* **1.** turbat. **2.** *(fig.)* furios, minios, supărat. **3.** *(fig.)* îndîrjit; *fumatore* ~ fumător îndîrjit. **4.** *(fig.)* intolerabil, de nesuportat; *un frastuono* ~ un bubuit îngrozitor. **5.** extremist, intolerant. **6.** *(despre mîncare)* pregătit la foc iute; *carne* ~*-a* carne prăjită, puternic condimentată; *salato* ~ foarte sărat. **III.** *s.m.* tînăr englez anti conformist (după al II-lea război mondial).
arrabbiatùra *s.f.* mînie, furie.
arraffàre *vr.* a smulge, a înşfăca; a înhăţa.
arrampicaménto *s.m.* căţărare.
arrampicàre **I.** *vi. (e) (alpin.)* a se căţăra; *(ciclism)* a depăşi un urcuş, a se căţăra. **II.** *vr.* **1.** a se căţăra; *arrampicarsi sugli alberi/sulle pareti scoscese* a se căţăra pe copaci, pe pereţii stîncoşi; *il glicine si arrampica lungo i muri* glicina se căţăra de ziduri. **2.** a urca cu greu, a merge pe un urcuş, a se căţăra.; *l'autobus si arrampica sui colli* autobuzul se caţără pe dealuri; *(fig.) arrampicarsi sui vetri/sugli specchi* a ţine cu tot dinadinsul, a încerca imposibilul.
arrampicàta *s.f.* **1.** căţărare. **2.** *(alpin.)* ascensiune; *tecnica dell'* ~ tehnica ascensiunii; *effettuare un'* ~ a face o ascensiune; ~ *libera* ascensiune în care nu se folosesc materiale ajutătoare; ~ *artificiale* ascensiune în care se utilizează corzi, pitoane etc. *SIN. scalata.* **3.** *(gimnastică)* ridicare cu funia sau prăjina. **4.** *(ciclism)* depăşire a unui urcuş foarte greu.
arrampicatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** căţărător; *(fig.)* ~ *sociale* carierist. **2.** *(alpin.)* alpinist. *SIN. rocciatore, scalatore.* **3.** *(ciclism)* ciclist specializat în traseele muntoase.
arrànca *interj. (canotaj)* comandă dată echipajului ca să intensifice vîslitul.
arrancàre *vi.* **1.** a se bălăbăni, a şchiopăta, a merge cu greu, a se tîrî; *la vecchia arrancava su per la salita* bătrîna abia se tîra pe povîrniş. **2.** *(rar, fig.)* a se zbate, a se mişca cu greutate; ~ *fra le difficoltà quotidiane* a se mişca cu greu printre greutăţile cotidiene. **3.** a vîsli puternic.
arrancàta *s.f.* **1.** şchiopătare; tîrîre. **2.** *(fig.)* zbatere. **3.** vîslire, vîslit continuu.
arrandellàre *vt.* **1.** a lovi cu ciomagul/cu reteveiul. **2.** *(fig., pop., tosc.)* a vinde pe nimic/pe nimica toată. **3.** *(înv.)* a arunca cu putere.
arrangiaménto *s.m.* **1.** acord, înţelegere; aranjament; *cercare/trovare un* ~ a căuta/a găsi o modalitate de înţelegere; *venire a un* ~ a ajunge la o înţelegere. **2.** *(muz.)* aranjament. **3.** furtul de efecte militare săvîrşit de un soldat ca să-şi completeze echipamentul.
arrangiàre **I.** *vt.* **1.** a aranja; *vedremo di* ~ *questa faccenda* să vedem cum să aranjăm această afacere; *(fig., fam.)* ~ *qualcuno* a aranja pe cineva. **2.** *(fig.)* a înjgheba; *cercate di* ~ *la cena* încercaţi să înjghebaţi o cină. **3.** *(fam.)* a fura. **4.** *(muz.)* a face un aranjament. **II.** *vr.* a ajunge la o înţelegere, a se înţelege; a se aranja, a se descurca; *nelle difficoltà bisogna arrangiarsi* cînd ai dificultăţi trebuie să ştii să te descurci.
arrangiatóre *s.m. (muz.)* cel care face un aranjament; aranjeur.
arrangolàre **I.** *vi. (e)* a vorbi cu voce răguşită. **II.** *vr.* a se înfuria, a se mînia, a se supăra.
arrapinàre **I.** *vt. (înv.)* a supăra, a înfuria. **II.** *vr.* **1.** *(rar)* a se înfuria. **2.** *(rar, fig.)* a se strădui, a se trudi, a se obosi.
arrappàre **I.** *vt.* **1.** a smulge, a înşfăca, a înhăţa. **2.** *(înv.)* a fura. **II.** *vr.* a se căţăra, a se apuca de.
arraspàre *vt. (înv.)* **1.** a rîcîi. **2.** *(fig.)* a fura.
arrazzàre **I.** *vt.* **1.** a incendia; a face să explodeze. **2.** *(fig.)* a excita. **II.** *vi. (e), vr.* a arde ca o rachetă; a străluci.
arrecàre **I.** *vt.* **1.** a purta, a duce. **2.** *(fig.)* a provoca, a pricinui; ~ *noia a qualcuno* a plictisi pe cineva; ~ *disturbo a qualcuno* a deranja pe cineva; ~ *danno* a aduce pagube/daune. **3.** *(înv.)* a atribui. **4.** *(înv.)* a cita; a audia. **II.** *vr.* **1.** a se adecva, a se conforma. **2.** *(înv.)* a se apropia, a se duce.
arrecatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar, lit.)* purtător, aducător.
arredaménto *s.m.* **1.** mobilare; instalare. **2.** mobilier. **3.** *(teatru)* decor.
arredàre *vt.* a mobila; ~ *un appartamento* a mobila/a aranja/a monta un apartament.
arredatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** artist decorator. **2.** *(teatru)* scenograf.
arrèdo *s.m.* **1.** mobilier (în special de lux). **2.** draperie, ornamente; ~*-i sacri* obiecte sfinte, odoare.
arrembàggio *s.m.* **1.** *(mar.)* abordaj; asalt; *all'* ~ *!* (strigăt de luptă) la asalt! **2.** *(fig.)* acţiune, atac, încercare disperată; *andare/buttarsi/gettarsi all'* ~ a porni la acţiune, a se arunca în luptă.
arrembàre[1] *vt., vi. (a; mar.)* **1.** a aborda, a asalta (o navă). **2.** a acosta.
arrembàre[2] **I.** *vi. (e), vr.* **1.** *(despre cal)* a avea copita deviată. **2.** a merge cu greutate. a se tîrî. **II.** *vt. (rar)* a se apleca într-o parte.
arrembàta *s.f. (rar)* abordaj.
arrembàto[1] **I.** *part. tr.* de la arrembare[1]. **II.** *adj.* abordat; asaltat.

arrembàto[3] **I.** *part. tr.* de la a r r e m b a r e[3]. **II.** *adj.* *(despre cai)* cu copita deviată.
arrembatùra *s.f.* *(despre cai)* copită deviată.
arrèmbo *s.m.* *(rar, lit.)* abordaj.
arrenaménto *s.m.* *v.* a r e n a m e n t o.
arrenàre I. *vt.* a curăţa, a freca cu nisip. **II.** *vi. (e), vr. v.* a r e n a r e.
arrendaménto *s.m.* taxă; impozit; bir.
arrendatóre *s.m.* strîngător de biruri.
arrèndere I. *vt. (înv.)* a preda, a restitui. **II.** *vr.* **1.** a se preda. **2.** *(fig.)* a se da învins, a ceda, a abandona; *arrendersi all'evidenza* a se pleca/a se preda în faţa evidenţei. **3.** *(rar, lit.)* *(despre o ramură)* a se îndoi.
arrondévole *adj.* **1.** mlădios, suplu, moale. **2.** supus, docil.
arrendevolézza *s.f.* **1.** flexibilitate, supleţe. **2.** docilitate.
arréso *part. tr.* de la a r r e n d e r e.
arrestaménto *s.m.* *(rar)* **1.** oprire. **2.** *(înv.)* prindere, captură; sechestru.
arrestàre[1] **I.** *vt.* **1.** a opri (şi *fig.*), a stăvili; a frîna; ~ *una macchina* a opri o maşină; ~ *un'emorragia* a opri o emoragie; *la guerra ha arrestato lo sviluppo del paese* războiul a frînat dezvoltarea ţării; ~ *i passi* a se opri; *(sport)* ~ *il gioco* a opri, a întrerupe jocul. **2.** a aresta. **3.** *(înv.)* a sechestra. **II.** *vr.* a se opri.
arrestàre[2] *vt. (înv.)* a aşeza lancea în poziţie de atac.
arrestàto I. *part. tr.* de la a r r e s t a r e[1]. **II.** *adj.* **1.** oprit. **2.** arestat. **3.** *(herald., despre nave)* fără catarg; *(despre patrupede)* aşezate pe patru labe. **III.** *s.m.* arestat.
arrèsto *s.m.* **1.** oprire; întrerupere, suspendare; amînare; întîrziere; *l'* ~ *di un'auto* oprirea unui automobil; *linea d'* ~ linie de oprire; *battuta d'* ~ pauză, interval; *senz'* ~ fără întrerupere, fără întîrziere. **2.** frînă. **3.** *(sport)* întrerupere (în vederea aplicării unei lovituri de pedeapsă); ~ *al volo* stop. **4.** *(jur.)* arestare; *in stato di* ~ în stare de arest. **5.** *(mil., la pl.)* arest; *essere/stare/mettere agli arresti* a fi/a sta/a pune la arest. **6.** *(med.)* încetare bruscă a unei funcţii; ~ *cardiaco* stop cardiac; ~ *psichico* întrerupere a dezvoltării psihice.
arretraménto *s.m.* retragere.
arretràre I. *vt.* a da înapoi. **II.** *vr., vi. (a şi e)* a se da înapoi, a se retrage.
arretratézza *s.f.* înapoiere; ~ *economica* înapoiere economică; ~ *mentale* înapoiere mintală.
arretràto I. *part. tr.* de la a r r e t r a r e. **II.** *adj.* **1.** înapoiat, rămas în urmă; neterminat, nerezolvat; *numero/fascicolo* ~ număr/fascicol publicat anterior/rămas/nevîndut; *lavoro* ~ lucru neterminat/rămas în urmă; *affare* ~ afacere nerezolvată; *essere* ~ *negli studi* a fi rămas în urmă cu studiile; *essere* ~ *col pagamento dell'affitto* a fi în urmă cu plata chiriei. **2.** înapoiat, insuficient dezvoltat, subdezvoltat; *mentalmente* ~ înapoiat mintal; *area* ~*-a* arie subdezvoltată; *popolazioni arretrate* populaţii înapoiate; *paese* ~ ţară înapoiată; *metodo* ~ metodă înapoiată/primitivă/grosolană. **3.** *(lingv.)* anterior. **III.** *s.m.* **1.** datorie neplătită; sumă de imputat. **2.** *(fig.)* răfuială; socoteală; problemă (de rezolvat); *avere degli arretrati con la giustizia* a avea probleme cu justiţia.
àrri! *interj.* dii!, hii! (strigăt cu care se îndeamnă animalele de tracţiune).
arricchiménto *s.m.* îmbogăţire.
arricchìre I. *vt.* a îmbogăţi; ~ *la propria famiglia* a îmbogăţi propria familie; *(fig.)* ~ *la propria cultura* a-şi îmbogăţi propria cultură; *(fig.)* *arricchì il suo giardino di fiori* şi-a îmbogăţit grădina cu flori. **II.** *vi. (e), vr.* a se îmbogăţi, a se pricopsi; ~*-si alle spalle/alle spese di qualcuno* a se îmbogăţi pe spinarea/pe spezele cuiva.
arricchìto I. *adj.* îmbogăţit. **II.** *s.m.* parvenit.
arricciabùrro *s.m.* *invar.* ustensilă de bucătărie cu care se taie untul în spirale/în formă de cîrlionţi/de melci.
arricciapèlli *s.m.* *invar.* fier de frizat, drot. *SIN calamistro.*
arricciaménto *s.m.* **1.** încreţire (a părului) **2.** *(despre frunze)* răsucire. *SIN. virosi.*
arricciàre I. *vt.* **1.** a încreţi, a cîrlionţa, a răsuci, a îndoi; ~ *i capelli* a încreţi/a cîrlionţa părul; ~ *gli angoli di una pagina* a răsuci/a îndoi colţurile unei pagini. **2.** a încrunta; a se strîmba, în semn de dezaprobare; ~ *il naso* a strîmba din nas; ~ *le labbra/il muso* a-şi strîmba buzele/gura (în semn de dezaprobare); ~ *i peli/la pelle* a se face părul măciucă; ~ *il pelo (despre animale)* a-şi zbîrli părul. **3.** *(constr.)* a grundui. **II.** *vr.* **1.** a se încreţi; a se răsuci. **2.** *(rar)* a se înspăimînta, a se îngrozi. **III.** *vi. (e), vr.* **1.** *(rar)* *(despre păr)* a se ridica, a se face măciucă. **2.** *(rar)* a se înfuria, a se mînia.
arricciàto I. *part. tr.* de la a r r i c c i a r e. **II.** *adj.* încreţit. **III.** *s. m.* **1.** grund; stratul de tencuială peste care se trasează desenul unei fresce. **2.** *(înv.)* brocart.
arricciatùra *s.f.* **1.** încreţire, cîrlionţare; frizare. **2.** *(despre lînă)* încreţire, ondulare. **3.** grunduire.
arricciо *s.m.* grunduire.
arricciolaménto *s.m.* cîrlionţare.
arricciolàre I. *vt.* a da formă de cîrlionţ, a cîrlionţa; ~ *il burro* a tăia untul în formă de melci/de cîrlionţi. **II.** *vr. (rar)* a se cîrlionţa.
arridàre *vt. (mar.)* a întinde parîmele (cu întinzătoare).
arridatóio *s.m. (mar.)* instrument (de fier) cu care se întind parîmele.
arridere I. *vi. (a)* a fi favorabil/propice, a surîde; *la fortuna gli arride* norocul îi este favorabil/îi surîde. **II.** *vt.* **1.** *(lit.)* a face să zîmbească, a înveseli. **2.** *(lit.)* a fi binevenit.
arriffàre *vt., vi.* **1.** a juca la loterie. **2.** a risca.
arringa *s.f.* **1.** discurs, cuvîntare. **2.** pledoarie.
arringàre *vt., vi.* **1.** a ţine un discurs, a vorbi în public; *nel Foro i tribuni arringavano la folla* în For tribunii vorbeau în faţa mulţimii; *il deputato arringa dal balcone* deputatul vorbeşte/ţine un discurs de la balcon; *(înv.)* ~ *il popolo* a vorbi în faţa mulţimii; ~ *i soldati prima del combattimento* a vorbi soldaţilor înainte de luptă, a-i îmbărbăta. **2.** *(înv.)* a participa la un turnir. **3.** *(înv.)* a aşeza soldaţii în ordine de bătaie.
arringatóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* cel care ţine un discurs/care vorbeşte în public, orator.
arringo, -inghi, *s.m.* **1.** *(ist.)* teren împrejmuit în care se desfăşurau turnirurile; *scendere nell'* ~ a intra în luptă; *correre l'* ~ a lupta. **2.** *(fig.)* întrecere; luptă; dispută; *(rar) mantenere l'* ~ a primi o provocare. **3.** *(înv.)* discurs.
arrischiàre I. *vt.* **1.** a pune în primejdie, a primejdui, a risca; ~ *la propria vita* a pune în primejdie/a risca viaţa. **2.** a îndrăzni; a avea curajul, a risca; *ha arrischiato una mossa molto audace* a îndrăznit să facă o mişcare foarte îndrăzneaţă; ~ *un intervento* a avut curajul să intervină; *preferì piuttosto* ~ *che rinunciare all'impresa* preferă mai degrabă să riste decît să renunţe la acţiune. **II.** *vr.* **1.** a se expune unui risc, a risca. **2.** a îndrăzni, a-şi asuma îndrăzneala, a se aventura, a se hazarda.

arrischiàto *adj.* **1.** riscant, imprudent. **2.** îndrăzneț, cutezător.
arrischio *s.m. (înv.)* risc.
arrisicàre *vt., vr. v.* arrischiare.
arriso *part. tr.* de la arridere.
arriva *interj. (mar.)* sus! pe catarg!
arrivàbile *adj. (rar)* realizabil.
arrivàre **I.** *vi. (e)* **1.** a sosi; ~ *a casa* a sosi acasă; ~ *alla laurea* a ajunge la licență; ~ *alla conoscenza di qualcosa* a ajunge să cunoști ceva; ~ *al cuore di qualcuno* a ajunge la sufletul cuiva; ~ *sopra/addosso (fig.)* a ajunge pe neașteptate; ~ *in gruppo/in un fazzoletto* a ajunge la linia de sosire în grup; ~ *a qualcosa* a ajunge la ceva. **2.** a obține; ~ *a un certo prezzo* a obține un anumit preț. **3.** a reuși; a ajunge să...; a înțelege; ~ *a studiare* a ajunge să studiezi; *non ci arrivi? eppure è molto semplice* nu înțelegi? (nu pricepi?) și totuși e foarte simplu. **4.** a atinge un anumit nivel; *le trecce le arrivano fino alla cintura* cozile îi ajung pînă la brîu; *è arrivato a ottant'anni* a ajuns la optzeci de ani; *(fig.) è arrivato a dire che siamo tutti in mala fede* a ajuns să spună că sîntem toți de rea credință. **5.** a se afirma. **6.** a veni pe neașteptate, a cădea; a se întîmpla. **7.** *(înv.)* a se apropia de țărm; a acosta. **II.** *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a obține, a cîștiga; a realiza; ~ *uno scopo* a atinge un scop. **2.** *(fam.)* a atinge, a prinde; ~ *un oggetto* a atinge, a prinde un obiect; *l'hanno arrivato con tre colpi di fucile* l-au atins cu trei lovituri de pușcă. **III.** *vr. (fam.)* a se lovi, a se atinge reciproc (cu armele).
arrivàto **I.** *part. tr.* de la arrivare. **II.** *adj.* **1.** sosit; *nuovo* ~ nou sosit, sosit de puțină vreme; *essere il ben* ~ a fi bine primit; *dare il ben* ~ a ura bun venit; *ben* ~ *!* fii bine venit! **2.** ajuns, aranjat, realizat, făcut; *ormai è un uomo* ~ acum e un om făcut. **III.** *s.m.* ajuns.
arrivedérci, *(rar)* a rivedérci *(sens I)* **I.** *interj.* **1.** la revedere; ~ *(a)* stasera la revedere pe diseară ~ *a presto* la revedere pe curînd. **2.** *(fam.)* ~, *ho capito* la revedere, am înțeles; ~ *e grazie!* mulțumesc și la revedere! **II.** *s.m.* rămas bun, la revedere; *un felice* ~ un fericit rămas bun.
arrivedèrla *interj.* la revedere (formulă folosită cînd îți iei rămas bun de la o persoană căreia i te adresezi cu *d-voastră*).
arrivismo *s.m.* arivism.
arrivista *s.m.* arivist.
arrivo *s.m.* **1.** sosire; *l' ~ del treno/dell'autobus* sosirea trenului/a autobuzului; *(în gări) tabellone degli arrivi* tabelul sosirilor; *essere in* ~ a fi gata de sosire, pe punctul de a sosi; *avere in* ~ a fi în așteptare. **2.** loc de sosire; *ti aspetterò all'* ~ te voi aștepta la locul de sosire; *(fig.) punto d'* ~ punct de sosire; *(sport)* **a)** linie de sosire; **b)** sosire; ~ *in gruppo* sosire în grup; ~ *in volata (gimnastică)* aterizare. **II.** *s.m.* marfă sosită de curînd, noutăți; *esporre/mostrare gli ultimi* ~ *-i* a expune/a arăta ultimele noutăți.
arroccaménto *s.m.* **1.** rocadă (la șah). **2.** *(mil.)* linie cu valoare strategică paralelă cu linia frontului; *linea di* ~ totalitatea liniilor de comunicație paralele cu frontul.
arrocàre[1] *vt.* a pune caierul în furcă.
arrocàre[2] **I.** *vt.* **1.** *(șah)* a face rocadă. **2.** *(mil.)* a face mișcări de trupe pe liniile interioare ale frontului. **3.** *(fig.)* a adăposti, a pune la adăpost. **II.** *vr.* **1.** *(șah)* a face rocadă. **2.** *(fotbal)* a face baraj. **3.** *(alpin.)* a se bloca. **4.** a se adăposti.
arrocchiàre *vt. (înv.)* a rula, a face rulou; ~ *un lavoro* a face un lucru la repezeală, a da peste cap.
arrocciàrsi *vr. (alpin.)* a rămîne plecat; **a nu mai** putea nici să urci, nici să cobori.
arròcco *s.m. (șah)* rocadă.
arrochiménto *s.m. (rar)* răgușire.
arrochìre *vt., vi. (e), vr.* a răgușì.
arrogànte *adj.* arogant. *SIN prepotente, tracotante, superbo, insolente.*
arrogànza *s.f.* aroganță; impertinență. *SIN. tracotanza, alterigia.*
arrogàre *vt.* (folosit în construcția **arrogare a sè, arrogarsi**) **1.** a-și aroga, a-și atribui pe nedrept; *arrogarsi un diritto/un merito/un titolo/un privilegio* **a-și** aroga un drept/un merit/un titlu/un privilegiu. **2.** *(jur.)* a adopta.
arrogazióne *s.f. (jur.)* adoptare.
arrògere *vt. (înv., rar)* a adăuga; a integra.
arrolaménto *s.m.* înrolare.
arrolàre *vt. v.* arruolare și *deriv.*
arrolàto *s.m.* recrut.
arronchigliàre **I.** *vt.* **1.** *(înv.)* a apuca cu cangea. **2.** *(înv.)* a răsuci. **II.** *vr.* a se răsuci.
arronzàrsi *vr. (fam., tosc)* a se osteni, a se trudi, a trebălui.
arrosàre *vt. (rar)* a stropi ușor.
arrossàre **I.** *vt.* a înroși. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se roși. **2.** *(înv.)* a se rușina.
arrossiménto *s.m. (rar)* înroșire.
arrossire **I.** *vi. (e)* a se înroși. **II.** *vi., vr.* **1.** a se înroși (la față). **2.** a se rușina.
arrostàre **I.** *vt. (înv.)* a mișca, a agita. **II.** *vr.* a se apăra, a se feri.
arrostìta *s.f.* castană prăjită. *SIN. bruciata.*
arrostire **I.** *vt.* **1.** a frige. **2.** a prăji. **3.** a usca. **4.** *(înv.)* a vești. **II.** *vi. (e) (fig.)* a se bronza; a se prăji la soare.
arrostitùra *s.f.* prăjeală.
arròsto **I.** *s.m.* **1.** friptură; ~ *di vitello* friptură de vițel; *(fig.) fumo d'* ~ lucru zadarnic; *più fumo che* ~ mult zgomot pentru nimic; *fare un'* ~ a greși, a amesteca lucrurile, a face un ghiveci. **2.** lucru de mîntuială. **II.** *adj.* fript, prăjit; *pollo* ~ pui fript; *castagne arroste* castane prăjite. **III.** *adv.* fript, prăjit; *mettere la vitella* ~ *e il pollo al lesso* a face vițelul friptură și puiul rasol; *carne cotta* ~ carne gătită ca friptură, carne friptă.
arrotaménto *s.m. (rar)* ascuțire.
arrotàre **I.** *vt.* **1.** a ascuți; ~ *il coltello* a ascuți cuțitul. **2.** a șlefui. **3.** a freca; ~ *i denti* a scrîșni din dinți; *(fig.)* ~ *la lingua* a vorbi de rău pe cineva, a bîrfi; ~ *gli abiti/i panni* a toci hainele. **4.** *(despre vehicule)* a lovi, a ciocni, a accidenta, a călca. **5.** *(înv.)* a trage pe roată. **II.** *vr.* **1.** *(despre vehicule)* a se ciocni. **2.** *(rar, lit.)* a se agita, a se neliniști.
arrotatóre *s.m. (rar)* tocilar.
arrotatrice *s.f.* mașină de șlefuit.
arrotino *s.m.* tocilar.
arrotatùra *s.f.* **1.** ascuțire (la tocilă). **2.** *(rar)* ciocnire (între vehicule).
arrotìo *s.m. (rar)* șlefuire prelungită.
arròto *s.m.* **1.** *(înv.) (în evul mediu)* funcționar atașat pe lîngă un magistrat. **2.** ajutor de prior (în guvernarea Florenței).
arrotolaménto *s.m.* **1.** înfășurare. **2.** sul.
arrotolàre *vt.* a înfășura, a face sul.
arrotolatrice *s.f.* mașină de îndoit tabla/cu care se face tabla sul.
arrotondadòrsi *s.m. (tipogr.)* mașină cu care se rotunjește cotorul cărților.

arrotondaménto *s.m.* rotunjire; ~ *di una somma* rotunjire a unei sume de bani.
arrotondàre I. *vt.* **1.** a rotunji, a da formă rotundă, a face rotund; *il farmacista arrotonda le pillole* farmacistul rotunjește pilulele; *(fig.)* ~ *il periodo* a șlefui, a cizela fraza. **2.** *(mat.)* a rotunji un număr, a-i elimina diviziunile; ~ *lo stipendio* a-și completa salariul (cu un cîștig suplimentar). II. *vr.* a se rotunji, a se îngrășa.
arrotondàto I. *part. tr.* de la arrotondare. II. *adj. (lingv.)* rotunjit.
arrovellaménto *s.m.* **1.** supărare, furie, ciudă. **2.** frămîntare, agitație, zbatere.
arrovellàre I. *vt. (înv.)* a chinui; *(fig.) arrovellarsi il cervello* a-și bate capul, a-și stoarce creierii. II. *vr.* **1.** a se supăra, a se înfuria, a-și ieși din fire. **2.** a se agita, a se frămînta, a se strădui; ~ *per vivere* a se zbate, a se agita ca să trăiască; ~ *inutilmente* a se zbate de pomană.
arroventaménto *s.m.* înfierbîntare, încingere, ardere, înroșire în foc.
arroventàre I. *vt.* a arde, a înfierbînta, a încinge, a înroși în foc; ~ *il ferro prima di batterlo* a înroși/a arde fierul înainte de a-l bate; *il sole d'agosto arroventa la città* soarele de august încinge orașul. II. *vr.* a se încinge, a se înfierbînta; *la sabbia si arroventa sotto il sole* nisipul este încins de soare.
arroventàto I. *part. tr.* de la arroventare. II. *adj.* **1.** înfierbîntat, încins, înroșit în foc; *(fig.) estate arroventata* vară foarte călduroasă. **2.** înflăcărat, pasionat; *mi rivolse parole arroventate* mi-a adresat cuvinte înflăcărate.
arroventatùra *s.f.* **1.** ardere, încingere, înfierbîntare. **2.** înflăcărare.
arrovesciaménto *s.m.* **1.** răsturnare, **2.** întindere.
arrovesciàre I. *vt.* **1.** a răsturna; a întoarce; a îndoi, a sufleca; ~ *un bicchiere/il vino sulla tavola/un secchio d'acqua* a răsturna un pahar/vinul pe față de masă/o găleată de apă; ~ *un abito* a întoarce o haină pe dos; ~ *le maniche* a sufleca mînecile; ~ *le tasche* a întoarce buzunarele pe dos. **2.** a da pe spate, a apleca înapoi, a lăsa să cadă; *s'attaccò al fiasco arrovesciando il capo all'indietro* a prins bine sticla lăsînd capul pe spate; *arrovesciò la testa sulla spalla* și-a lăsat capul pe umăr; ~ *il capo sul cuscino* și-a lăsat capul pe pernă. II. *vr.* a se întinde, a se lăsa pe spate, a se răsturna; *si arrovesciò al suolo* s-a întins pe pămînt.
arrovesciatùra *s.f.* **1.** răsturnare. **2.** îndoire, suflecare. **3.** întindere.
arrubinàre *vt.* **1.** a înroși (ca rubinul). **2.** *(în expr.)* ~ *il fiasco* a umple sticla cu vin roșu.
arruffamatàsse *s.m.* și *f. invar.* intrigant.
arruffaménto *s.m.* încîlceală; încurcătură.
arruffapòpoli *s.m. invar.* demagog.
arruffàre I. *vt.* **1.** a încîlci, a încurca, a ciufuli, a zbîrli; ~ *i capelli* a încurca părul; ~ *il pelo (despre animale)* a zbîrli părul; ~ *la matassa* **a)** a încurca sculul/firele; **b)** a încurca/a complica lucrurile. **2.** *(fig.)* a complica, a încîlci, a zăpăci. II. *vr.* a se ciufuli.
arruffàto I. *part. tr.* de la arruffare. II. *adj.* **1.** ciufulit, încîlcit, dezordonat, răvășit; *capelli* ~*-i* păr ciufulit; *un cassetto* ~ un sertar răvășit. **2.** *(fig.)* confuz, încîlcit, încurcat; *una faccenda arruffata* o treabă încurcată.
arruffianàre I. *vt.* **1.** a prostitua. **2.** *(fig.)* a făți, a aranja, a dichisi. II. *vr. (vulg.)* a se prostitua; *ormai s'è arruffianato col principale* acum se dă pe lîngă șef, se pune bine cu șeful.
arruffìo *s.m.* dezordine, încîlceală, zăpăceală, confuzie.
arruffóne, -óna *s.m.* și *f. (augm.)* **1.** încurcă-lume. **2.** pungaș.
arruggiadàre *vt. (înv.)* a înroura.
arrugginiménto *s.m.* **1.** ruginire. **2.** slăbire, vlăguire; ramolisment.
arrugginìre I. *vt.* **1.** a rugini. **2.** *(fig.)* a slăbi, a vlăgui. II. *vi. (e), vr.* **1.** a se rugini, a se acoperi cu rugină. **2.** *(despre plante)* a fi atacat de rugină, a rugini. **3.** *(fig.)* a se ramoli, a se zaharisi.
arruolaménto, *(rar)* **arrolaménto** *s.m.* înrolare.
arruolàre *vt., vr.* a (se) înrola.
arruvidìre *vi. (e), vr. (rar)* a (se) înăspri, a face să devină aspru/să-și piardă netezimea.
arsèlla *s.f. (zool., dial.)* moluscă comestibilă.
arsenàle *s.m.* **1.** *(mar.)* șantier. **2.** *(mil.)* arsenal. **3.** îngrămădire de obiecte disparate; *la sua cantina è un* ~ *di robba vecchia* pivnița sa e un depozit de lucruri vechi; *è partito portando con sè un vero* ~ a plecat luînd cu sine un adevărat arsenal. **4.** *(fig.)* acumulare de cunoștințe; *quello scienziato è un* ~ *di scienza* acel savant este o bibliotecă ambulantă.
arsenalòtto *s.m.* lucrător într-un arsenal.
arsenicàle *adj.* de arsenic, arsenical.
arsènico *s.m.* arsenic.
arsenióso *adj. (chim.)* arsenios.
arsicciàre *vt. (rar)* **1.** a pîrli, a arde ușor. **2.** a usca.
arsiccìo, -ìcci, *adj., s.m.* **1.** pîrlit, ars; *saper d'* ~ a mirosi a ars. **2.** uscat; ars; *avere la gola* ~*-a* a avea gîtul uscat/ars de sete; *campo* ~ cîmp uscat/ars de secetă.
arsìna *s.f. (chim.)* arsină.
arsióne *s.f.* **1.** senzație de uscare a gurii (cauzată de febră/de sete etc.). **2.** *(înv.)* foc, incendiu; ardere.
àrso I. *part. tr.* de la ardere. II. *adj.* **1.** ars, consumat de flăcări; pîrlit. **2.** uscat. **3.** *(poet.)* înflăcărat.
arsùra *s.f.* **1.** canicula. **2.** secetă. **3.** uscare, uscăciune (a gurii), arsură; sete. **4.** *(înv.)* incendiu.
artanìta *s.f. (bot.)* pîinea-porcului *(Cyclamen europaeum).*
artàre *vt. (înv.)* a constrînge, a forța.
artataménte *adv.* prin înșelătorie.
artàto *adj. (lit.)* căutat, forțat.
àrte *s.f.* **1.** meșteșug, meserie; complex de reguli; ~*-i meccaniche* meserii manuale; ~*-i liberali* profesii intelectuale; *l'* ~ arta retorică (în evul mediu); ~*-i grafiche* arte grafice; *l'* ~ *del fabbro* meseria de fierar; *l'* ~ *oratoria/medica* arta oratoriei/a medicinii; ~ *militare* artă militară; ~ *poetica* artă poetică; *(glumeț) l'* ~ *di Michelaccio* arta de a nu face nimic/de a trîndăvi; *a regola d'* ~ după toate regulile artei; *(fig.) esser senz'* ~ *nè parte* a nu ști să faci nimic, a nu avea nici un rost/nici un Dumnezeu. **2.** artă; *arti maggiori* artele majore (arhitectură, pictură, sculptură); *arti minori* artele minore (ceramică, orfevrărie etc.); *arti belle, belle arti, arti figurative* artele plastice, bele-arte; *arte sacra* arta ca subiect religios; *critico d'* ~ critic de artă; *storia dell'* ~ istoria artei; *l'* ~ *per l'* ~ artă pentru artă; *mostra d'* ~ expoziție de artă; *decima* ~ a zecea artă, cinematograful; *figlio d'* ~ descendentul unei familii de artiști; *nome d'* ~ pseudonim; *in* ~ cu pseudonimul *(Alberto Pincherle, in* ~ *Moravia).* **3.** îndemînare, pricepere, abilitare; *l'* ~ *di farsi ben vedere* arta de a se face plăcut; *ad* ~ intenționat, în mod deliberat. **4.** breaslă. **5.** *(înv.)* vrajă, farmec; *fare/gettare l'* ~ a face farmece.

artefàre *vt.* a falsifica, a contraface.
artefàtto I. *part. tr.* de la artefare. II. *adj.* 1. contrafăcut, falsificat; *vino* ~ vin botezat, contrafăcut. 2. *(fig.)* fals, lipsit de naturaleţe, artificial, afectat; *maniere artefatte* maniere contrafăcute/artificiale. III. *s.m. (înv.)* operă de artă.
artèfice *s.m.* şi *f.* 1. meşter. 2. artist, autor, creator; *il Sommo* ~ Dumnezeu.
artemisia *s.f. (bot.)* pelinăriţă *(Artemisia vulgaris)*.
artèria *s.f.* arteră; ~ *coronaria* arteră coronariană; *(fig.) arterie stradali/autostradali/ferroviarie* comunicaţii stradale/autostradale/feroviare; *un'* ~ *di grande traffico* o arteră cu trafic mare.
arteriàle *adj.* arterial.
arteriografia *s.f.* arteriografie.
arteriòla *s.f. dim.* de la arteria; ~ *terminale* partea terminală a arterei.
arteriosclerósi *s.f.* arterioscleroză.
arterioscleròtico *adj., s.m.* bolnav de arterioscleroză.
arterióso *adj.* arterial.
arterite *s.f.* arterită.
artesiàno *adj.* artezian; *pozzo* ~ fîntînă arteziană.
artézza *s.f. (înv.)* îngustime, strîmtoare.
àrtico, àrtici I. *adj.* arctic, nordic; *calotta* ~-*a* calotă arctică. II. *s.m.* polul nord.
articolàre[1] I. *vt.* 1. *(despre membre)* a mişca; ~ *un braccio* a mişca un braţ; *non riesco ad articolare la gamba* nu reuşesc să mişc piciorul. 2. *(fig.)* a ordona, a aşeza în ordine logică, a structura, a organiza; ~ *un discorso* a structura un discurs. 3. a articula, a pronunţa; a spune, a zice; *non potè* ~ *parola* n-a putut să mai articuleze nici un cuvînt. 4. *(muz.)* a pronunţa notele distinct, a le uni, a le staca. 5. a divide, a împărţi; *articolò la relazione in più sezioni* a divizat referatul în mai multe părţi. 6. *(înv.)* a asambla, a monta. II. *vr.* 1. *(despre membre)* a se articula. 2. a se împărţi, a se divide.
articolàre[2] *adj.* articular.
articolàto[1] I. *part. tr.* de la articolare. II. *adj.* 1. *(despre membre)* articulat, care oferă libertate de mişcare. 2. cu articulaţie, articulat; *autobus* ~ autobuz articulat. 3. *(fig.)* clar, curgător; *regionamento/periodo bene* ~ raţionament/period bine articulat/clar. 4. *(despre tulpină)* cu noduri, noduros. 5. *(lingv.)* articulat, pronunţat cu ajutorul organelor vorbirii; *suono* ~ sunet articulat; *linguaggio* ~ limbaj articulat. 6. sinuos; crestat; neregulat; *linea costiera* ~-*a* linie de coastă cu promontorii/cu golfuri etc.
articolàto[2] *adj. (gram.)* articulat.
articolatóre *s.m. (lingv.)* partea mobilă a aparatului fonator.
articolatòrio *adj. (lingv.)* articulatoriu.
articolazióne *s.f.* 1. articulare; *l'* ~ *di una nota/di un concetto* articularea unei note/a unui concept. 2. *(anat.)* articulaţie. 3. *(bot.)* nod. 4. *(lingv.)* articulaţie; *punto di* ~ punctul de articulaţie; *base di* ~ bază de articulaţie; *modo di* ~ mod de articulare. 5. *(mec.)* articulare.
articolèssa *s.f. (depr.)* articol (de ziar) plictisitor şi snob.
articolista *s.m.* ziarist, autor de articole.
articolo *s.m.* 1. *(gram.)* articol. 2. parte fundamentală a unei religii; ~ *di fede* punct esenţial al unei doctrine religioase; *(fig.)* adevăr incontestabil. 3. *(jur.)* articol (subdiviziune a legilor, regulamentelor etc.). *SIN. capitolo.* 4. *(jurn.)* articol; ~ *di fondo* articol de fond; ~ *di spalla* articolul publicat pe prima pagină în stînga; ~ *di taglio* articol publicat la mijlocul paginii pe mai multe coloane; ~ (sau *pezzo*) *di colore* articol care se ocupă de fapte diverse. 5. *(adm.)* partidă. 6. *(com.)* articol, obiect de vînzare; *articoli sportivi/di lusso* articole sportive/de lux; *è un* ~ *che va molto* este un articol foarte cerut; *(fig., despre o persoană) sei proprio un bell'* ~ eşti un tip bine. 7. *(înv.)* moment, clipă; împrejurare; *(înv.) in* ~ *di morte* în clipa morţii.
artière *s.m.* 1. meşteşugar; meşter. 2. *(lit.)* artist, poet. 3. *(mil.)* genist.
artificiàle *adj.* artificial; *allattamento* ~ alăptare artificială; *lago* ~ lac artificial; *lingua* ~ limbă convenţională; *ghiaccio* ~ gheaţă artificială; *pioggia* ~ ploaie artificială; *fiori* ~-*i* flori artificiale; *fuochi* ~-*i* focuri artificiale; *cordialità* ~ cordialitate artificială/falsă.
artificiàre *vt. (înv.)* 1. a lucra (folosind artificii). 2. a falsifica, a denatura, a altera.
artificiàto *adj.* 1. artificial; *stile* ~ stil preţios, nefiresc. 2. falsificat, contrafăcut; *vino* ~ vin contrafăcut.
artificière *s.m.* 1. *(mil.)* artificier. 2. fabricant de focuri de artificii.
artificio *s.m.* 1. meşteşug; măiestrie, abilitate; *cantare/suonare con* ~ a cînta cu măiestrie. 2. artificiu, expedient, stratagemă; viclenie, înşelăciune; *usa ogni artificio per sembrare più bella* foloseşte orice artificiu ca să pară mai frumoasă; *ricorrere ad un* ~ *per ottenere qualcosa* a recurge la un artificiu ca să aibă ceva. 3. afectare, preţiozitate; *parlare/scrivere con* ~ a vorbi/a scrie afectat. 4. dispozitiv (în genere explosiv); artificiu; ~ *d'illuminazione* rachetă luminoasă; *artifici esplosivi/di grane* materiale explozive; *fuochi di artifici* focuri de artificii.
artificiosità *s.f.* artificiozitate; artificialitate.
artificióso *adj.* 1. artificial, artificios; *argomentazione* ~-*a* argumentare artificială. 2. *(înv.)* ingenios, abil. 3. afectat, căutat, artificial; *espressioni* ~-*e* expresii căutate, afectate. 4. viclean; fals.
artifizio *s.m.* şi *deriv. v.* artificio şi *deriv.*
artigianàle *adj.* meşteşugăresc.
artigianàto *s.m.* 1. artizanat. 2. breaslă; meşteşugari. 3. produse meşteşugăreşti de artizanat.
artigianèllo *s.m.* 1. *dim.* de la artigiano. 2. elev la o şcoală de meserii (de pe lîngă o mănăstire).
artigianésco, -éschi, *adj.* meşteşugăresc.
artigiàno, -ànа I. *s.m.* şi *f.* artizan, meşteşugar. II. *adj.* meşteşugăresc; *scuola* ~-*a* şcoală de meserii; *produzione* ~-*a* producţie meşteşugărească; *associazioni* ~-*e* asociaţii meşteşugăreşti.
artigliàre *vt. (rar)* a înhăţa, a înşfăca, a apuca cu ghearele.
artigliàto I. *part. tr.* de la artigliare. II. *adj.* 1. prevăzut/înarmat cu gheare. 2. îndoit ca o gheară; *mano* ~-*a* mînă îndoită ca o gheară. 3. rănit de gheare; zgîriat.
artiglière *s.m.* 1. artilerist. 2. *(înv.)* armurier de piese de artilerie.
artiglièria *s.f.* 1. artilerie; ~ *pesante/leggera/antiaerea* artilerie grea/uşoară/antiaeriană; ~ *autotrasportata/a cavallo* artilerie autotransportată/cu cai; *pezzo d'* ~ piesă de artilerie, tun; *arma d'* ~ artileria, partea armatei care mînuieşte artileria; *la divisa dell'* ~ uniforma de artilerie; *tenente d'* ~ locotenent de artilerie; *scuola d'* ~ şcoală de artilerie. 2. *(înv., la pl.)* maşini de război de aruncat, care merg înaintea armelor de foc.
artiglio *s.m.* 1. gheară. 2. *(fig.)* mînă; *gli artigli dell'assassino* ghearele asasinului; *cadere negli artigli*

di qualcuno a cădea în ghearele cuiva. **3.** *(rar, la pl.)* veche mașină de război.

artimóne ,*s.m.* *(mar.)* *(înv.)* artimon.

artista *s.m.* și *f.* **1.** artist; ~ *di canto* cîntăreț; ~ *di caffè concerto* artist de café concert; ~ *di varietà* artist de varietăți; ~ *di cartello* artist celebru/cunoscut; ~ *lirico/drammatico* artist liric/de dramă; ~ *del cinema* artist de film; *(fig.)* *quel chirurgo è un* ~ acel chirurg e un artist. **2.** *(înv.)* profesor. **3.** *(înv.)* meșter, meseriaș.

artistico, -ìstici, *adj.* **1.** artistic; *attività* ~*-a* activitate artistică. **2.** de artă; *opera* ~*-a* operă de artă,

àrto[1] *s.m.* membru; ~ *superiore* membrele superioare; ~ *inferiore* membrele inferioare.

àrto[2] *adj.* *(înv.)* strîmt, îngust.

artocàrpo *s.m.* arbore de pîine *(Articarpus incisa)*. *SIN. albero del pane.*

artrite *s.f.* artrită,

artrìtico, -ìtici, *adj., s.m.* artritic.

artritismo *s.m.* artritism.

artrologìa *s.f.* studiul articulațiilor.

artropatìa *s.f.* artropatie.

artròpodo *s.m. pl.* artropod.

artròsi *s.f.* artroză.

arturiàno *adj.* al regelui Artur; din ciclul breton.

arùndine *s.f.* prăjină prevăzută cu trei lumînări în vîrf, cu care se aprinde lumina pascală.

aruspicàre *vi.* *(a)* a prezice, a prevesti.

arùspice *s.m.* *(ist. ant.)* haruspiciu; profet, prezicător.

aruspicìna *s.f.* arta haruspiciului de a prevesti; profeție.

aruspìcio *s.m.* prezicere,

arvìcola *s.f.* șoarece-de-cîmp *(Arvicola arvalis)*:

arzàgola *s.f.* *(înv.)* *v.* a l z a v o l a.

arzanà *s.m.* *(înv.)* *v.* a r s e n a l e.

arzènte *adj.* *(înv.)* arzător; *acqua* ~ rachiu rafinat, alcool pur.

arzigogolàre *vi.* *(a)* **1.** a complica, a încurca; a șicana. **2.** a aiura, a bate cîmpii, a o lua razna, a divaga; ~ *su un argomento* a divaga pe marginea unui subiect.

arzigogolàto **I.** *part. tr.* de la a r z i g o g o l a r e. **II.** *adj.* **1.** complicat. **2.** artificial, artificios.

arzigògolo *s.m.* **1.** aiureală, divagație. **2.** născocire, trăznaie, găselniță.

arzigogolóne, -óna *s.m.* și *f.* care bate cîmpii; care născocește, năzdrăvan.

arzìllo *adj.* **1.** *(mai ales despre bătrîni)* vioi, sprinten. **2.** *(glumeț)* cu chef, amețit; *vino* ~ vin care înțeapă.

arzìnela *s.f.* clește de foc.

àsaro *s.m.* *(bot.)* pochivnic *(Asarum europaeum)*.

asbèsto *s.m.* azbest.

asbùrgico, *-ici, adj.* *(ist.)* habsburgic.

ascaride *s.m.* limbric *(Ascaris lumbricoides)*.

àscaro *s.m.* **1.** soldat indigen (în fostele colonii italiene din Africa). **2.** *(fig., la pl.)* mică grupare politică care servește drept auxiliar marilor partide.

àsce *s.f.* *v.* a s c i a.

ascèlla *s.f.* subsuoară.

ascellàre *adj.* axilar.

ascendentàle *adj.* *(lit.)* ascendental.

ascendènte **I.** *adj.* ascendent; *cronaca* ~ cronică care începe în prezent și merge spre trecut; *linea* ~ linie ascendentă; *ritmo* ~ ritm ascendent; *(muz.)* *scala* ~ scară ascendentă. **II.** *s.m.* **1.** ascendent, prestigiu, autoritate morală. **2.** *(la pl.)* ascendenți, strămoși.

ascendènza *s.f.* **1.** ascendență. **2.** origine. **3.** *(înv.)* urcuș.

ascèndere **I.** *vi.* *(e, a)* **1.** a urca; *(fig.)* a se înălța; ~ *al trono* a (se) urca pe tron. **2.** *(despre o sumă de bani)* a ajunge. **II.** *vt.* *(înv.)* a urca.

ascènsa *s.f.* *(înv.)* urcare; înălțare.

ascensionàle *adj.* ascensional; *andamento* ~ mișcare ascensională.

ascensióne *s.f.* **1.** ascensiune; ~ *al trono* urcare pe tron. **2.** *(bis.)* Înălțarea (Domnului).

ascensóre *s.m.* ascensor.

ascensorìsta, *-ìsti, s.m.* liftier.

ascésa *s.f.* *(lit.)* urcare; ~ *al trono* urcare pe tron; ~ *al potere* preluarea puterii.

ascèsi *s.f.* *(lit.)* asceză.

ascéso *part. tr.* de la a s c e n d e r e.

ascèsso *s.m.* abces; buboi; *incidere un* ~ a deschide un abces. *SIN. apostema,*

ascèta, *-èti, s.m.* ascet.

ascètica *s.f.* ascetică.

ascètico, *-ètici, adj.* ascetic, mistic.

ascetìsmo *s.m.* ascetism.

àscia, *àsce, s.f.* **1.** topor, secure; *maestro d'ascia* dulgher; *fatto/tagliato con l'* ~ făcut din topor; *dissotterrare l'* ~ *di guerra (fig.)* **a)** a avea intenții războinice; **b)** *(glumeț)* a începe o controversă. **2.** lemnar; dulgher.

asciàre *vt.* a ciopli cu securea.

asciàta *s.f.* lovitură de secure.

asciàtico *adj.* *(în expr.)* *lampada* ~*-a* dispozitiv de iluminat care nu proiectează umbră (în chirurgie).

asciàio *s.m.* ascidie.

asciàiosi *s.f.* fenomen prin care foile se transformă în ascidii.

asciòlvere **I.** *vi.* *(a)* *(înv.)* a lua micul dejun; a lua o gustare. **II.** *vt.* *(înv.)* a mînca. **III.** *s.m.* *(lit.)* masă, gustare.

ascissa *s.f.* *(mat.)* abscisă.

ascite *s.f.* *(med.)* ascită.

ascìtico, *-ici, adj.* ascitic.

ascìtizio *adj.* *(rar, lit.)* adăugat, împrumutat; care nu este propriu cuiva; accesoriu.

asciugacapèlli *s.m.* uscător de păr (electric), föhn; *casco* ~ cască.

asciugàggine *s.f.* *(rar)* uscăciune.

asciugamàno *s.m.* prosop, ștergar.

asciugaménto *s.m.* ștergere; uscare.

asciugàre **I.** *vt.* **1.** a șterge; ~ *i piatti* a șterge farfuriile; ~ *il pavimento* a șterge podeaua; ~ *il pianto/le lacrime* **a)** a șterge lacrimile; **b)** *(fig.)* a mîngîia, a consola; ~ *il sudore* a se șterge de transpirație. **2.** a usca; ~ *i capelli con il föhn* a-și usca părul cu föhnul; *il caldo asciuga la campagna* căldura usucă cîmpul; ~ *le palludi* a deseca, a asana mlaștinile; *(fig.)* ~ *le tasche a qualcuno* a lefteri pe cineva, a-l lăsa lefter; a-l scutura de bani, a-l usca. **II.** *vr.* a se șterge; *asciugarsi il viso/le mani* a se șterge pe față/pe mîini, a-și șterge fața/mîinile; *(fig.)* *asciugarsi un fiasco/un bicchiere* a bea pînă la fund o sticlă/un pahar. **III.** *vi.* *(e)*, *vr.* a (se) usca; ~ *al sole/al fuoco/all'aria* a usca la soare/la foc/la aer; *stendere i panni ad* ~ a întinde rufele la uscat.

asciugatóio *s.m.* **1.** ștergar, prosop. **2.** cearșaf de baie. **3.** *(mec.)* uscător.

asciugatrìce *s.f.* *(mec.)* mașină de uscat, uscător.

asciugatùra *s.f.* ștergere; uscare; *l'* ~ *dei panni* uscarea rufelor.

asciùtta *s.f.* **1.** secetă. **2.** *(în cultura orezului)* tim-

pul în care se scoate apa din orezării. **3.** *(zoot.)* perioadă dintre două lactaţii.

asciuttaménte *adv.* brusc, brutal; sec.

asciuttàre *vt. (rar)* a usca.

asciuttèzza *s.f.* uscăciune.

asciutto I. *part. tr.* de la asciugare. **II.** *adj.* **1.** uscat; arid; secat; *tempo* ~ timp uscat; *vento* ~ vînt uscat; *a piedi asciutti* fără să-ţi uzi picioarele; *(fig.) pasta asciutta* paste făinoase (pregătite fără zeamă); *pane* ~ *(fig.)* pîine goală, fără nimic; *balia asciutta* doică care doar îngrijeşte un copil fără a-l alăpta; *stagno* ~ baltă secată; *terra asciutta* pămînt arid. *SIN. secco, arido.* **2.** însetat, uscat de sete; *labbra asciutte* buze uscate; *gola asciutta* gît uscat; *bocca asciutta* gură uscată; *(fig.) restare a bocca asciutta* a rămîne cu buzele umflate; *(fig.) rimanere a denti asciutti* a rămîne nemîncat. **3.** fără lacrimi; *occhi asciutti* ochi fără lacrimi; *a ciglio* ~ fără să plîngi. **4.** *(despre vin)* care păstrează urme de zahăr. **5.** *(fig.)* slab, uscat; descărnat; *corpo/viso* ~ corp/chip uscat. *SIN. scarno.* **6.** *(fig.)* lipsit (mai ales de bani); *avere le tasche asciutte* a avea buzunarele goale; *sono completamente* ~ sînt pe geantă/complet lefter/fără nici un sfanţ. **7.** *(fig.)* sobru, sec, uscat; scurt, tăios, energic; *ha un modo di fare* ~ are un fel sec de a fi; *una risposta* ~*-a* un răspuns tăios.

asclepiadéo *adj. (metr.)* asclepiad.

àsco *s.m. (bot.)* ască.

ascolàno *adj., s.m.* (locuitor) din Ascoli Piceno.

ascoliàsmo *s.m. (la Greci şi Romani)* joc care consta în menţinerea echilibrului pe un burduf umflat.

ascólta[1] *s.f. v.* scolta.

ascólta[2] *s.f.* loc din care poţi asculta fără să fii văzut.

ascoltàre *vt.* **1.** a asculta, a audia; ~ *la lezione* a asculta lecţia; ~ *un oratore* a asculta un orator; ~ *la messa* a asista la liturghie. **2.** a ţine cont de, a asculta de; *ha ascoltato i consigli del medico* a urmat sfaturile doctorului; *non vuole mai* ~ *i suoi genitori* nu vrea niciodată să-şi asculte părinţii; ~ *una preghiera* a îndeplini o rugăminte. **3.** *(med.)* a ausculta.

ascoltatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* auditor, ascultător.

ascoltazióne *s.f. (lit.)* **1.** ascultare. **2.** *(med.)* auscultare; auscultaţie.

ascólto *s.m.* **1.** ascultare; *essere/stare/mettersi in* ~ a asculta atent; *dare/porgere/prestare* ~ a da ascultare. **2.** *(înv.)* spion, iscoadă.

ascomicèti *s.m. pl.* ascomicete.

ascóndere *vt. (poetic)* a ascunde.

ascòrbico *adj.* ascorbic.

ascóso *adj. (lit.)* ascuns; tainic.

ascrèo *adj.* din Ascra (oraş în Beoţia); *tanto* ~ poezie didactică *(la grecii antici).*

ascritto I. *part. tr.* de la ascrivere. **II.** *adj.* **1.** înscris. **2.** *(rar)* scris alături. **III.** *s.m.* înscris; *gli ascritti in un registro* cei înscrişi într-un registru.

ascrìvere *vt.* **1.** a înscrie; a cuprinde într-un număr; a număra, a socoti; *in quella prova fu ascritto fra i migliori* în acea probă s-a înscris printre cei mai buni. **2.** a atribui, a pune în seama cuiva, a imputa; ~ *a biasimo di qualcuno* a imputa cuiva; ~ *a colpa di qualcuno* a învinui pe cineva; ~ *a merito/a lode di qualcuno* a lăuda/a elogia pe cineva; ~ *a benefizio di qualcuno* a face un lucru în favoarea cuiva.

àsdie *s.m.* asdie, ecogoniometru.

asèllo *s.m. (zool.)* crustaceu *(Ascellus aquaticus).*

asèpsi *s.f.* **1.** asepsie. **2.** *(fig.)* neutru, nediferenţiat.

assessuàle *adj. (biol.) (despre reproducere)* asexuat. *SIN. agamio.*

asessuàto *adj.* asexuat.

asèttico *adj.* **1.** aseptic; dezinfectant. **2.** *(fig.)* rece, steril, lipsit de pasiune,

asfaltàre *vt.* a asfalta.

asfaltatóre *s.m.* asfaltor.

asfaltatrice *s.f.* maşină de asfaltat.

asfaltatùra *s.f.* asfaltare.

asfaltista, -isti, *s.m.* asfaltor.

asfàlto *s.m.* asfalt,

asfissia *s.f.* asfixie; sufocare.

asfissiànte I. *part. prez.* de la asfissiare. **II.** *adj.* asfixiant.

asfissiàre I. *vt.* **1.** a asfixia; a sufoca; *un calore che asfissia* o căldură sufocantă. **2.** *(fig., fam.)* a plictisi; ~ *qualcuno con le chiacchiere* a sufoca/a omorî pe cineva cu vorbăria. **II.** *vi. (e)* **1.** a se asfixia; a se sufoca. **2.** *(fig.)* a se simţi oprimat/apăsat, a se sufoca. **III.** *vr.* a se sinucide prin asfixiere, a se asfixia.

asfittico, -ici I. *adj.* **1.** în stare de asfixie. **2.** *(fig.)* lipsit de vitalitate/de energie; leşinat. **II.** *s.m. (med.)* persoană asfixiată, asfixiat.

asfodèlo *s.m. (bot.)* crin-de-pădure *(Asphodelus albus).*

asiaco, -àci, *adj. (lit.)* asiatic.

asianésimo *s.m.* **1.** mişcare literară din antichitatea greco-romană caracterizată prin imitarea retoricii grandilocvente din Asia mică, asianism. **2.** retorică grandilocventă; preţiozitate.

asiàno I. *adj.* **1.** *(poetic)* din Asia. **2.** relativ la asianism. **II.** *s.m.* scriitor care respectă canoanele asianismului.

asiàtico, -àtici I. *adj.* asiatic; *morbo* ~ holeră; *popolazioni asiatiche* populaţii asiatice; *(fig.) stile* ~ stil grandilocvent/încărcat; *(fig.) lusso* ~ lux exagerat/excesiv. **II.** *s.m.* locuitor al Asiei, asiatic.

asìlo *s.m.* **1.** refugiu, adăpost, azil; *cercare/chiedere/trovare* ~ a căuta/a cere/a găsi adăpost; *diritto di* ~ *(în antichitate)* inviolabilitatea acordată celui refugiat într-un templu sau o biserică; ~ *politico* azil politic. **2.** institut de asistenţă socială, azil; ~ *di mendicità* azil de bătrîni; ~ *notturno* azil de noapte. **3.** grădiniţă; ~ *infantile/d'infanzia* grădiniţă.

asimmetrìa *s.f.* asimetrie.

asimmètrico, -èlrici, *adj.* asimetric.

asinàggine *s.f.* **1.** ignoranţă, prostie. **2.** mojicie, măgărie.

asinàio, -ài, *s.m.* catîrgiu.

asinàta *s.f.* măgărie, prostie.

asincronìa *s.f.* lipsă de sincronie, asincronie.

asincronismo *s.m.* **1.** *(fiz.)* caracteristica a ceea ce este asincron. **2.** *(cinema)* lipsă de sincronizare (între imagine şi coloana sonoră).

asincrono *adj.* **1.** asincron. **2.** asincronic.

asindètico, -ici, *adj. (lingv.)* coordonat prin asindet, asindetic.

asindeto *s.m. (gram.)* asindet.

asineria *s.f.* mojicie, măgărie, prostie, idioţie,

asinésco, -éschi, *adj.* prostesc, grosolan, mîrlănesc.

asinino *adj.* **1.** de măgar, măgăresc; *orecchie asinine* urechi de măgar; *tosse* ~*-a* tuse măgărească. **2.** *(fig.)* mîrlănesc, grosolan, necioplit,

asinità *s.f.* **1.** măgărie, grosolănie. **2.** prostie; ignoranţă.

àsino, -ina I. *s.m.* **1.** măgar, asin *(Equus asinus); essere un* ~ a fi un măgar; *comportarsi da* ~ a

se purta ca un măgar; *testardo come un* ~ încăpățînat ca un măgar; *(fig.) fare l'* ~ a face pe îndrăgostitul; *legare l'* ~ *dove vuole il padrone* a juca cum ți se cîntă; *lavare la testa all'* ~ a se afla în treabă; *calcio d'* ~ ingratitudine; *bellezza dell'* ~ *(fam.)* frumusețea omului tînăr; *a schiena d'* ~ *(despre străzi, poduri* etc.) arcuit; cu profil; *qui casca l'* ~ aici e-aici!, aici e buba; *credere che un* ~ *voli* a crede că tot ce zboară se mănîncă; *(prov.) meglio un* ~ *vivo che un dottore morto* mai bine un măgar viu decît un doctor mort; *raglio d'* ~ *non giunse mai in cielo* răgetul măgarului n-a ajuns niciodată în cer; *chi non può dare all'* ~ *dà al basto* cine nu poate lovi măgarul, loveşte samarul. **2.** *(fig.)* ignorant, prost, necioplit; *un pezzo d'* ~ un dobitoc; *essere un* ~ *calzato e vestito* a fi un bou încălțat; ~ *risalito* toapă ajunsă. **II.** *adj.* **1.** *(rar)* ignorant. **2.** grosolan.

asintòtico, *-ici, adj. (mat.)* asimptotic,

asìntoto *s.m. (mat.)* asimptotă.

àsma *s.m.* şi *f. (med.)* astmă.

asmàtico, *-àtici, adj.* astmatic.

asociàle I. *adj.* **1.** asocial, lipsit de conştiinţă socială; care refuză exigenţele vieţii sociale. **2.** nesociabil, închis, introvertit. **II.** *s.m.* persoană nesociabilă.

asocialità *s.f.* lipsă de conştiinţă socială.

àsola *s.f.* **1.** butonieră. **2.** orificiul prin care intră un ax. **3.** orificiul în care se introduce o fişă.

asolàia *s.f.* muncitoare specializată în butoniere. *SIN. occhiellaia.*

asolàre *vi. (a)* **1.** a adia. **2.** a se aerisi, a lua aer. **3.** *(înv.)* a da tîrcoale.

àsolo *s.m. (lit.)* adiere, suflare.

asparagéto *s.m.* loc plantat cu sparanghel.

aspàragio *s.m. v.* asparago.

aspàrago, *-agi, s.m.* sparanghel. *SIN. corrudo.*

aspatólo *s.m. (tehn.)* haspel.

aspatóre, -trice *s.f.* depănător.

aspatùra *s.f. (text.)* depănare.

asperèlla *s.f. (bot.)* coada calului.

aspèrge *s.m. (bis.)* sfeştoc.

aspèrgere *vt.* **1.** a stropi. **2.** a presăra. **3.** *(bis.)* a stropi cu agheasmă.

aspèrges *s.m.* sfeştoc.

aspergìllo *s.m.* un fel de mucegai *(Aspergillus).*

aspèrgine *s.f. (lit.)* stropire.

asperità *s.f.* **1.** asperitate. **2.** *(fig.)* dificultate; impediment.

àspero *adj. v.* aspro.

aspersióne *s.f.* **1.** stropire, aspersiune. **2.** ritul stropirii cu agheasmă. **3.** presărare.

aspèrso *part. tr.* de la aspergere.

aspersòrio, *-òri, s.m. (bis.)* sfeştoc.

aspettàre *vt.* a aştepta; ~ *il treno/una lettera/una telefonata* a aştepta trenul/o scrisoare/un telefon; *farsi* ~ a se lăsa aşteptat, a întîrzia; *(fig.)* ~ *un bambino* a aştepta un copil, a fi însărcinată; ~ *la manna/la Provvidenza* a aştepta să-i pice din cer; ~ *a braccia aperte* a aştepta cu braţele deschise; ~ *la palla al balzo* a aştepta să prinzi ocazia; ~ *al varco* a aştepta momentul oportun; *qui t'aspettavo!* aici te vreau, aici vroiam să te aduc!; *(prov.) chi ha tempo non aspetti tempo* vremea ce a trecut nu se mai întoarce; *me l'aspettavo* mă aşteptam; *da un tipo come lui c'è da aspettarsi del tutto* de la unul ca el te aştepţi la orice; *c'era da aspettarsela* era de aşteptat; *(prov.) chi la fa, l'aspetta* cine greşeşte, plăteşte.

aspettativa *s.f.* **1.** aşteptare; expectativă; *essere/stare in* ~ *di qualcosa* a fi/a sta în aşteptarea unui lucru; *essere inferiore all'* ~ a fi sub aşteptări; *essere superiore all'* ~ a fi peste aşteptări; *la nostra* ~ *non è stata delusa* aşteptările noastre nu au fost înşelate. **2.** întrerupere a activităţii; *chiedere un anno di* ~ a cere o întrerupere de un an; *mettersi in* ~ *per motivi di salute/di famiglia* a întrerupe activitatea din motive de sănătate/familiale; *superare ogni* ~ a depăşi orice aşteptare.

aspettatóre, -trice *s.m.* şi *f. (înv.)* persoană care aşteaptă.

aspettazióne *s.f.* **1.** *(lit.)* aşteptare; *starre in* ~ a sta în aşteptare; *contro ogni* ~ *tutto andò per il meglio* în ciuda oricărei aşteptări, totul merse cum nu se putea mai bine. **2.** speranţă, aşteptare; *rispondere all'* ~ a răspunde aşteptărilor/speranţelor; *venire meno all'* ~ a nu răspunde aşteptărilor/speranţelor; *deludere l'* ~ a dezamăgi speranţele.

aspètto[1] *s.m.* aşteptare; *stare in* ~ a sta în aşteptare; *sala d'* ~ sală de aşteptare; *battuta d'* ~ pauză; amînare, temporizare; *caccia all'* ~ vînare la pîndă.

aspètto[2] *s.m.* **1.** *(lit.)* vedere; *a primo* ~ la prima vedere. **2.** aspect; înfăţişare; *l'* ~ *del paese era tranquillo* înfăţişarea satului era liniştită; *avere un brutto/un bell'* ~ a avea o înfăţişare neplăcută/plăcută; *essere di* ~ *gradevole/sgradevole/sofferente* a avea o înfăţişare plăcută/neplăcută/suferindă; *un uomo di umile* ~ un om cu înfăţişare umilă. **3.** punct de vedere, aspect; *sotto certi* ~ *-i sono d'accordo* sub anumite aspecte/din anumite puncte de vedere, sînt de acord. **4.** *(gram.)* aspect. **5.** *(astron.)* poziţia planetelor în zodiac; *pianeta in buon* ~ planeta în poziţie favorabilă, zodie bună.

aspic *s.f.* aspic.

àspide *s.m.* **1.** *(lit.)* şarpe veninos, aspidă. **2.** viperă; ~ *di Cleopatra* viperă *(Naja haje). SIN. cobra egiziana.* **3.** gură de foc de calibru mic. **4.** *(fig.)* persoană rea, aspidă.

aspirantàto *s.m.* aspirantură.

aspiránte *s.m.* aspirant; ~ *a un ufficio/a un premio/a una nomina* aspirant la o slujbă/la un premiu/la o numire; *(box)* ~ *al titolo* challanger; ~ *ufficiale* grad intermediar între ofiţer şi subofiţer.

aspirapólvere *s.m.* aspirator de praf.

aspiràre I. *vt.* **1.** a aspira, a inspira; ~ *l'aria pura del primo mattino* a inspira aerul curat al dimineţii. *SIN. inspirare.* **2.** *(despre aparate)* a aspira. **3.** a pronunţa cu aspiraţie; ~ *la consonante* a aspira o consoană. **4.** *(lit., înv.)* a inspira. **5.** *(înv.)* a fi favorabil. **II.** *vi. (a)* **1.** a aspira, a năzui; ~ *al successo/all'amore/all'immortalità* a aspira/a năzui la succes/la dragoste/la nemurire. **2.** *(lit., înv.)* a muri. **3.** *(fig.)* a favoriza.

aspiratóre *s.m.* aspirator.

aspirazióne *s.f.* **1.** *(med., rar)* inspiraţie. **2.** *(lingv.)* aspiraţie. **3.** aspirare. **4.** absorbţie; *tubo di* ~ tub absorbant; *capacità di* ~ capacitate de absorbţie. **5.** *(fig.)* aspiraţie, năzuinţă. **6.** *(înv.)* fervoare.

àspo *s.m.* **1.** depănătoare. *SIN. aspa, annaspo, naspo.* **2.** *(la secerătoare)* dispozitiv care adună grînele pe banda transportoare.

asportàre *vt.* **1.** a lua, a duce, a căra, a transporta. **2.** a smulge, a extirpa; ~ *una pianta* a smulge o plantă. **3.** *(med.)* a extirpa.

asportazióne *s.f. (chir.)* extirpare.

aspòrto *s.m.* extirpare.

aspreggiàre *vt.* **1.** a strepezi. **2.** a înăspri. **3.** *(fig.)* a trata cu asprime.

asprétto I. *adj.* **1.** acrişor; acidulat. **2.** *(rar)* aspru,

cu asperitate; *(fig.)* cu maniere dure. **II.** *s.m.* gust acrişor.

asprèzza *s.f.* **1.** asprime; *l' ~ di un sapore* un gust aspru/crud/neplăcut; *~ di un suono* un sunet aspru. *SIN. acredine, acidità, acrimonia.* **2.** neregularitate; *l' ~ di una superficie* o suprafaţă neregulată; *l' ~ del cammino* un drum cu hîrtoape. **3.** *(fig.)* severitate, duritate, asprime, sălbăticie, ferocitate, cruzime; *riprendere qualcuno con ~* a certa pe cineva cu asprime; *mitigare l' ~ del proprio carattere* a atenua duritatea propriului caracter; *l' ~ della lotta* sălbăticia luptei. **4.** frig intens, asprime; *l' ~ dell'inverno* frigul aspru al iernii; *l' ~ del clima nordico* asprimea climei nordice.

asprìgno *adj.* **1.** *(despre fructe, vin)* acrişor. **2.** *(fig.)* ostil, aspru, dur.

àspro *adj.* **1.** acru; *il limone è ~* lămîia esre acră; *vino ~* vin acru. **2.** înţepător, pătrunzător; *l'odore ~ dell'aceto* mirosul pătrunzător al oţetului. **3.** *(despre sunete)* neplăcut, strident, aspru; *voce ~-a* voce aspră. **4.** *(despre suprafeţe)* cu neregularităţi aspru. **5.** *(despre drum)* greu, prăpăstios, aspru. **6.** *(fig.)* sever, dur, aspru, crud; *trattare qualcuno in modo ~* a trata pe cineva cu asprime. **7.** *(despre climă)* friguros, aspru.

àssa *s.f. v.* assafetida.

assaettàre **I.** *vt.* **1.** *(tosc.)* a săgeta. **2.** *(fig., lit.)* a supăra, a chinui. **II.** *vi. (a)* a fi lovit (de trăsnet etc.); *~ dalla sete* a muri de sete. **III.** *vi. (e), vr.* a se înfuria, a se mînia.

assaetàto **I.** *part. tr.* de la assaettare. **II.** *adj. (tosc., pus înaintea unui subst. capătă valoare intensivă); pane duro ~* pîine tare ca piatra; *oggetto caro ~* obiect foarte scump.

assafètida *s.f.* răşină produsă de aerel *(Ferula Asafoetida).*

assaggiàre *vt.* **1.** a gusta; a mînca puţin, a ciuguli; a începe să mănînci; *~ il caffè* a gusta cafeaua; *non ho fame, assaggerò qualcosa* nu mi-e foame, o să gust ceva; *non gli lasciarono neppure il tempo di ~ la cena* nu i-au lăsat nici măcar timpul de a atinge cina/de a începe să mănînce; *(fig.) ~ i pugni di qualcuno* a încerca pumnii cuiva, a mînca bătaie. **2.** *(rar)* a încerca, a controla, a verifica; a sonda; *~ l'oro* a controla greutatea aurului; *~ la propria resistenza* a încerca propria rezistenţă; *~ il terreno* a sonda terenul.

assaggiatóre **-trice** *s.m.* şi *f.* degustător; *~ di vino* degustător de vinuri.

assaggiatùra *s.f.* **1.** gustare. **2.** degustare. **3.** examinare a titlului unor metale.

assàggio *s.m.* **1.** gustare. **2.** degustare. **3.** cantitate mică de mîncare. **4.** eşantion, dovadă, probă; *ecco un ~ della nostra merce* iată un eşantion din marfa noastră; *(fig.) vi darò un ~ della mia capacità* am să vă dau o dovadă a capacităţii mele.

assài **I.** *adv.* **1.** destul, suficient; *ha già visto ~* a văzut destule; *averne ~ di qualcuno* a fi sătul pînă peste cap de cineva. **2.** mult; *bere/mangiare/viaggiare ~* a bea/a mînca/a călători mult; *(formează superl. absolut al adv.); ~ meno* foarte puţin; *~ più* foarte mult; *~ prima* cu mult înainte; *~ dopo* mult după; *~ tardi* foarte tîrziu. **3.** nimic, deloc; (prin antifrază) *(în loc.) sapere ~* a nu şti nimic; *importare ~* a nu te interesa/a nu te sinchisi deloc. **4.** *(în loc.) d' ~* în mod considerabil; de mare importanţă; *la sua influenza è crescente d' ~* influenţa sa a crescut în mare măsură. **II.** *adj.* mult, destul de mult, în număr mare; *ha avuto ~ fastidi* a avut multe supărări/necazuri; *ci hai messo ~ tempo* ţi-a trebuit mult timp; *c'era ~ gente* era multă/destulă lume. **III.** *s.m.* **1.** *(la pl.)* cel mai mult, majoritatea; *sono ~ quelli che la pensano così* sînt foarte mulţi cei care gîndesc aşa; *eravamo in ~ a volerlo* eram destui care voiam acest lucru. **2.** cantitate mare, mult; *(prov.) molti pochi formano un assai* în unire stă tăria; *l' ~ basta e il troppo guasta* tot ce-i mult strică, ce-i prea mult nu e bun.

assaìssimo **I.** *adv. superl.* de la assai. **II.** *adj.* foarte variat; numeros; mult.

assàle *s.m.* osie, ax.

assaliménto *s.m. (înv.)* asalt.

assalìre *vt.* **1.** a asalta; a ataca; a năvăli; *~ il nemico* a atăca duşmanul; *~ alle spalle* a ataca pe la spate; *~ con male parole* a ataca cu vorbe urîte. **2.** a năpădi, a cuprinde. **3.** *(înv.)* a ispiti, a corupe.

assalitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* atacant, asaltator.

assaltàre *vt.* a asalta, a lua cu asalt; *(înv.) ~ alla strada* a comite un act de tîlhărie.

assaltatóre, -trice *s.m.* şi *f.* asaltator.

assàlto *s.m.* **1.** asalt, atac hotărîtor; *reparto d' ~* trupă de asalt; *mezzi d' ~* mijloace navale destinate să lovească unităţile duşmane refugiate în porturi. **2.** atac; luptă; *all' ~ ! (strigăt de luptă)* la luptă, la atac!; *l' ~ al castello* atacarea castelului; *l' ~ al treno* atacarea trenului; *muovere all' ~* a porni la atac; *gettarsi all' ~* a se arunca în luptă; *conquistare al primo ~* a cuceri dintr-un foc; *far fronte all' ~* a face faţă atacului; *cogliere d' ~* a lua prin asalt; *prendere d' ~* **a)** a lua cu asalt, a ataca; **b)** a năvăli, a asalta; **c)** a înfrunta; a începe cu hotărîre; *(fig.) l' ~ alla diligenza* încercarea de a cuceri ceva ispititor. **3.** *(scrimă)* asalt; *~ in sala* întîlnire în sală; *~ in gare* întîlnire în concurs; *~ accademico* demonstraţie. **4.** *(fig.)* acces, puseu.

assannàre *vt., vr. (înv.)* v. azzannare.

assaporaménto *s.m. (lit.)* degustare; savurare.

assaporàre *vt.* **1.** *(lit.)* a degusta; a savura. **2.** *(fig.)* a se bucura de, a gusta. **3.** *(rar)* a da gust, a condimenta.

assaporire *vt.* a da gust (bucatelor), a condimenta.

assassinaménto *s.m.* **1.** asasinare, ucidere. **2.** *(fig., lit.)* agresiune, daună, rău (cauzat cuiva).

assassinàre *vt.* **1.** a asasina. **2.** *(lit.)* a maltrata; a oprima, a chinui. **3.** *(fig.)* a face rău, a aduce daune grave; a distruge, a masacra; *~ la reputazione di qualcuno* a distruge reputaţia cuiva; *~ un brano musicale* a masacra o bucată muzicală.

assassìnio *s.m.* **1.** asasinat; *si è reso colpevole di ~* s-a făcut vinovat de asasinat. **2.** *(lit., fig.)* violenţă, agresiune.

assassino **I.** *s.m.* **1.** asasin; ucigaş; *processare un ~* a judeca un ucigaş. **2.** *(rar, lit.)* ucigaş plătit; criminal. **II.** *adj.* **1.** criminal; *mano ~-a* mînă criminală; *tendenze ~-e* tendinţe criminale. **2.** *(fig.)* seducător; *occhi assassini* priviri seducătoare; *mosca ~-a* aluniţă falsă.

àsse[1], *àssi, s.f.* scîndură; *amucchiare le assi nel magazzino* a stivui scîndurile în depozit; *~ da stiro* scîndură de călcat; *(sport) ~ di battuta* prăjină; *~ di equilibrio* bară; *essere/trovarsi stretto fra due assi (fig.)* a fi/a se afla la strîmtoare; *fra quattro assi* între patru scînduri, în cosciug.

àsse[2] *s.m.* **1.** *(tehn.)* ax, osie; *l' ~ delle ruote* osia/axul roţii; *~ fisso* ax fix; *~ rotante* ax rotor. *SIN. sala.* **2.** axă; *~ di simmetria di una figura piana* axa de simetrie a unei figuri plane; *~ di*

rotazione axă de rotaţie; *assi aerodinamici di un acromobile* axele aerodinamice ale unui aeromobil; ~ *stradale* linia mediană a părţii carosabile a unui drum; ~ *attrezzato* stradă cu semafore; ~ *terrestre* axa pămîntului; ~ *della nave* axa imaginară care trece prin centrul de gravitaţie al navei.

àsse[3] *s.m.* **1.** veche monedă romană. **2.** *(jur.)* ~ *patrimoniale* totalitatea bunurilor, averea; ~ *ereditario* întreaga avere lăsată de un defunct. *SIN. massa ereditaria;* ~ *ecclasiastico* totalitatea bunurilor bisericii.

assecondàre *vt.* **1.** a seconda; a sprijini, a favoriza; ~ *i tentativi di qualcuno* a sprijini încercările cuiva. *SIN. secondare.* **2.** a satisface, a mulţumi; ~ *i capricci di un bambino* a satisface capriciile unui copil. *SIN. compiacere.* **3.** a urmări; ~ *col capo il ritmo della musica* a urmări cu capul ritmul muzicii.

assecuràre *vt., vr. (înv., poetic)* *v.* a s s i c u r a r e.

assedére **I.** *vt. (înv.)* a asedia. **II.** *vi. (rar)* a sta aproape; a locui. **III.** *vr.* a se aşeza.

assediànte **I.** *part. prez.* de la a s s e d i a r e. **II.** *adj.* asediator. **III.** *s.m.* asediator.

assediàre *vt.* **1.** a asedia. **2.** a izola, a bloca; a înconjura; *essere assediati dalle acque* a fi înconjuraţi de ape; *il villaggio era assediato dalla neve* satul era izolat de zăpadă. **3.** *(fig.)* a asedia, a plictisi, a importuna, a presa; *lo assediavano con richieste insistenti* îl asediau cu cereri insistente; ~ *una donna,* a asedia, a presa o femeie.

assediàto **I.** *part. tr.* de la a s s e d i a r e. **II.** *adj.* asediat. **III.** *s.m.* asediat; *gli assediati attendevano rinforzi* asediaţii aşteptau întăriturl.

assediatóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* asediator.

assèdio *s.m.* **1.** asediu; *stato d'* ~ stare de asediu; *prendere l'* ~ a începe asediul; *togliere l'* ~ a ridica asediul; *cingere d'* ~ *un luogo* a asedia un loc; ~ *economico* blocadă economică. **2.** încercuire, blocare, izolare; *(fig.)* îngrămădire, înghesuire.

assegnàbile *adj.* atribuibil.

assegnaménto *s.m.* **1.** atribuire. **2.** rentă, venit. **3.** *(fig.)* încredere, speranţă; *fare* ~ *su qualcuno/su qualcosa* a conta pe cineva/pe ceva.

assegnàre *vt.* **1.** a atribui; a stabili, a fixa; ~ *ai braccianti i terreni espropriati* a atribui ţăranilor fără pămînt terenurile expropriate. **2.** *(lit.)* a conferi, a acorda; a da, a dărui. **3.** *(lit.)* a prezenta, a aduce; ~ *un argomento* a prezenta un argument. **4.** a încredinţa; *gli assegnarono un lavoro molto difficile* i-au încredinţat o muncă foarte grea. **5.** a afecta, a destina unui anumit scop; a repartiza; *fu assegnato a un nuovo impiego* a fost repartizat într-o muncă. **6.** a stabili, a prescrie; ~ *un termine/una scadenza* a stabili un termen/o scadenţă.

assegnatàrio *adj.* beneficiar; *contadino* ~ ţăran împroprietărit. *SIN. aggiudicatorio.*

assegnàto[1] **I.** *part. tr.* de la a s s e g n a r e. **II.** *adj.* **1.** *(bancar)* de plătit; *porto* ~ cu plata transportului la destinatar. **2.** *(înv.)* cumpătat; chibzuit, precaut.

assegnàto[2] *s.m. (la pl., ist.)* asignat.

assegnatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* care atribuie.

assegnazióne *s.f.* atribuire, adjudecare; *l'* ~ *di un premio* atribuirea unui premiu.

assègno *s.m.* **1.** alocaţie, indemnizaţie; retribuire; ~ *vitalizio* alocaţie pe viaţă; ~ *di carovita* alocaţie de scumpire; *assegni familiari* alocaţii de stat; ~ *alimentare* pensie alimentară; *licenza senza* ~ concediu fără plată. **2.** rentă, venit. **3.** *(bancar)* ~ *bancario,* cec; ~ *a vuoto* cec fără acoperire; ~ *a apertura garantita* cec cu acoperire garantată; ~ *non trasferibile* cec la purtător; ~ *in bianco,* cec în alb; ~ *sbarrato* cec care poate fi încasat doar de la bancă; ~ *turistico* cec turistic. **4.** ramburs; *spedire contr'* ~ a expedia contra ramburs.

asseguìre *vt. (lit., rar)* **1.** a obţine, a dobîndi. **2.** a urma.

assemblàggio *s.m. (tehn.)* asamblare.

assemblàre *vt.* a asambla.

assemblatóre *s.m.* ambalator.

assemblèa *s.f.* **1.** *(jur.)* adunare; ~ *generale* adunare generală; ~ *deserta* adunarea care nu întruneşte numărul legal de membri; ~ *legislativa* parlament, adunarea legislativă; *convocare l'* ~ a convoca adunarea; *sciogliere l'* ~ a închide adunarea; *indire un'* ~ a convoca o adunare. **2.** reuniune; ~ *liturgica* credincioşii care asistă la liturghie. **3.** *(mar.)* adunare a echipajului.

assembleàre *adj.* propriu adunării; de pertinenţa adunării; *una decisione* ~ o hotărîre a adunării; *deliberazione* ~ dezbatere în adunare.

assembraménto *s.m.* **1.** mulţime; *l'* ~ *della folla* adunarea mulţimii; *l'* ~ *dei curiosi* mulţimea curioşilor. **2.** *(înv.)* oameni înarmaţi; armată.

assembràre[1] **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a părea. **2.** a semăna. **II.** *vt.* **1.** a reprezenta aidoma. **2.** a compara.

assembràre[2] **I.** *vt.* **1.** *v.* a s s e m b l a r e. **2.** *(lit.)* a strînge, a pune laolaltă; *(rar)* a reuni. **II.** *vi. (e), vr.* a se îngrămădi; *(înv.)* a se uni.

assennàre *vt. (înv.)* **1.** a înţelepţi, a cuminţi. **2.** a atrage atenţia, a face atent; a dojeni.

assennatézza *s.f.* înţelepciune, chibzuinţă.

assennàto *adj. (lit.)* chibzuit, înţelept.

assènso *s.m. (lit.)* învoire, consimţire, aprobare; consimţămînt. *SIN. consenso.*

assentàre[1] **I.** *vi. (a) (înv.)* a consimţi. **II.** *vt. (lit.)* a linguşi, a adula.

assentàre[2] **I.** *vt. (înv.)* a îndepărta; a mişca din loc. **II.** *vr.* a lipsi, a absenta; ~ *da casa per alcuni giorni* a lipsi de acasă cîteva zile.

assentàre[3] **I.** *vt. (rar)* a aşeza. **II.** *tr.* a se aşeza.

assènte **I.** *adj.* **1.** absent; *essere* ~ *da scuola* a absenta de la şcoală; *essere* ~ *alle lezioni* a lipsi de la lecţii. **2.** distrat, absent; *espressione* ~*-a* expresie absentă. **3.** *(jur.)* dispărut. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** absent; *gli assenti hanno sempre torto* absenţii sînt totdeauna vinovaţi. **2.** *(fig.)* defunct, decedat, răposat.

assenteìsmo *s.m.* **1.** absenteism. **2.** *(fig.)* dezinteres, indiferenţă pentru problemele politice şi sociale.

assenteìsta, -isti, *s.m.* **1.** absenteist. **2.** *(fig.)* persoană indiferentă la problemele politice şi sociale.

assentiménto *s.m.* consimţămînt, asentiment; învoire; aprobare.

assentìre **I.** *vi. (a; lit.)* a consimţi; a se învoi; a aproba. **II.** *vt. (lit.)* a permite, a îngădui. *SIN. acconsentire, consentire.*

assènza *s.f.* **1.** absenţă; lipsă; *registro delle assenze* registru de absenţe; *giustificare le assenze* a motiva absenţele; *fare parecchie assenze* a face multe absenţe; ~ *di luce/d'aria/di sole* lipsă de lumină/de aer/de soare. **2.** *(jur.)* dispariţie; *dichiarazione di* ~ declaraţie de dispariţie. **3.** *(med.)* ~ *epilettica* pierdere a cunoştinţei (specifică crizei de epilepsie).

assenziènte *adj.* care consimte; aprobator.

assènzio *s.m.* **1.** *(bot.)* pelin *(Artemisia absinthium).* **2.** absint. **3.** *(fig., lit.)* amărăciune, durere.

asserenàre *vt., vi. (e), vr. (poetic, înv.)* a (se) înseni na; a (se) înveseli.

asseriménto *s.m. (rar)* afirmaţie; aserţiune.
asserire *vt.* a afirma, a susţine; ~ *qualcosa in giudizio* a ridica pretenţii; ~ *uno debitore* a susţine că cineva ţi-e dator.
asserpolàto *adj. (fam.)* încolăcit (ca şarpele).
asserragliaménto *s.m.* **1.** baricadare. **2.** baricadă.
asserragliàre I. *vt.* **1.** a închide, a bara; a baricada. **2.** a ridica baricade. **II.** *vr.* a se baricada.
assertivo *adj. (lit.)* afirmativ; asertoric.
assèrto *s.m. (lit., rar)* aserţiune, afirmaţie.
assertóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* susţinător (persoană) care afirmă, care susţine (un principiu, o doctrină etc.).
assertório *adj.* asertoric.
asservimènto *s.m.* **1.** aservire; supunere, subordonare. **2.** *(mec.)* legătură.
asservire I. *vt.* a aservi, a supune. **II.** *vr.* a se supune.
asserzióne *s.f.* aserţiune, afirmaţie.
assessoràto *s.m.* funcţie de asesor; reşedinţă a asesorului.
assessóre *s.m.* **1.** consilier comunal, regional sau provincial care răspunde de un sector administrativ; asesor. **2.** *(înv.)* funcţionar inferior, ajutor. **3.** *(înv.)* membru nespecialist al curţii cu juri sau al curţii de apel.
assessoriàle *adj. (rar)* al asesorului.
assestaménto *s.m.* **1.** aranjare, rînduire. **2.** reglare, potrivire, stabilizare, aşezare; *l' ~ della situazione finanziaria* stabilizarea situaţiei financiare; *l' ~ del terreno* **a)** asanarea terenului; **b)** *(geol.)* reaşezarea straturilor de pămînt, tasare. **3.** *(constr.)* lăsare, cedare.
assestàre I. *vt.* **1.** a rîndui, a aranja, a pune la loc. **2.** a potrivi, a regla, a fixa, a stabiliza; *una mina* a regla o mină; ~ *un colpo/un pugno* a trage/a arde o lovitură/un pumn. **II.** *vr.* **1.** a se aşeza, a se instala. **2.** a se aranja.
assestatézza *s.f.* ordine; rînduială.
assestàto *adj.* chibzuit, înţelept; ordonat.
assèsto *s.m. (rar)* ordine; *dare ~ alle cose* a pune lucrurile în ordine.
assetaménto *s.m. (rar)* însetare.
assetàre I. *vt.* **1.** a înseta; a provoca sete. **2.** *(fig.)* a trezi sete/dorinţă (de ceva). **II.** *vi. (e)* a ţi se face sete, a fi însetat.
assetàto *adj.* **1.** însetat. **2.** *(despre cîmpuri)* lipsit de apă; uscat. **3.** lacom, dornic, doritor.
assettaménto *s.m.* **1.** aranjare, rînduire. **2.** *(constr.)* tasare.
assettàre I. *vt.* **1.** a aranja; a împodobi. **2.** a pune la loc, a rîndui; *(rar)* ~ *una fanciulla* a mărita o fată, a o da la casa ei. **3.** *(rar)* a pregăti, a pune la punct. **4.** *(lit., rar)* a bate, a ciomăgi. **II.** *vr.* **1.** a se găti, a se dichisi, a se aranja. **2.** *(lit.)* a se pregăti de (ceva). **3.** *(înv.)* a se aşeza.
assettàto *adj.* **1.** aranjat, ordonat. **2.** îngrijit.
assettatùra *s.f.* aranjare.
assètto *s.m.* **1.** ordine, rînduială, aranjare; *mettere in ~* a pune în ordine; *dare ~* a aranja; *mettersi in ~* a se pregăti, a se pune în ordine; *pigliare ~* a se aranja. **2.** ţinută; echipament; *essere in ~ di guerra* a fi în echipament de război; *essere bene/male in ~* a fi/a nu fi pus la punct; *essere in pieno/in perfetto ~* a fi perfect echipat. **3.** *(av., mar.)* poziţie; stabilitate. **4.** *(înv.)* sediu, reşedinţă.
asseveraménto *s.m. v.* asseveranza.
asseverànza *s.f. (rar)* energie, siguranţă, hotărîre în afirmaţie.
asseveràre *vt.* a afirma ceva cu hotărîre.
asseverativo *adj. (rar)* afirmativ.
asseverazióne *s.f. (lit.)* afirmaţie categorică/hotărîtă.
assiàle *adj. (mat.)* axial.
assibilàre I. *vt.* **1.** *(lingv.)* a asibila. **2.** *(lit., înv.)* a fluiera împreună. **3.** a susura, a murmura. **II.** *vr. (lingv.)* a suferi o asibilaţie.
assibilazióne *s.f. (lingv.)* asibilaţie; asibilare.
assicèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* scîndurică. **2.** *(constr.)* şindrilă, şiţă, draniţă.
assicuràbile *adj.* care poate fi asigurat.
assicuràndo I. *part. prez.* de la assicurare. **II.** *s.m.* **1.** cel care face o asigurare. **2.** cel care plăteşte cotizaţia la asigurările sociale.
assicuràre I. *vt.* **1.** a asigura; ~ *una buona retribuzione* a asigura o retribuţie bună; ~ *la vecchiaia* a asigura bătrîneţea. **2.** a linişti, a încuraja, a asigura, a da asigurări; *ti assicuro che non accadrà nulla* te asigur că nu se va întîmpla nimic. **3.** a lega bine, a fixa, a asigura; ~ *qualcosa con corda* a lega/a asigura cu frînghie; *(fig.)* ~ *qualcuno alla giustizia* a aresta pe cineva; a pune să aresteze pe cineva. **4.** *(jur.)* a încheia un contract de asigurare, a asigura; ~ *un bene contro i furti* a asigura un bun împotriva furturilor; ~ *una lettera* a trimite o scrisoare cu valoare declarată. **5.** *(mar.)* ~ *la bandiera* a înălţa pavilionul trăgînd simultan o salvă de tun. **6.** *(înv.)* a înarma; a fortifica. **II.** *vr.* **1.** a se asigura; *(lit.)* a se linişti; *(înv.)* a se încrede, a avea încredere. **2.** a se pune la adăpost. **3.** a se asigura; *assicurarsi contro gli incidenti* a se asigura împotriva accidentelor.
assicurativo *adj.* **1.** relativ la asigurare; *(fin.)* ***ramo ~*** domeniu al asigurărilor. **2.** liniştitor.
assicuràta *s.f. (rar)* scrisoare cu valoare declarată.
assicuràto I. *part. tr.* de la assicurare. **II.** *adj.* asigurat. **III.** *s.m.* asigurat, persoană care a încheiat o asigurare.
assicuratóre, -trice I. *s.m.* **1.** *(jur.)* societatea de asigurări. **2.** agent de asigurare. **II.** *adj. ente ~, società assicuratrice* societatea de asigurare.
assicurazióne *s.f.* asigurare; *dammi l' ~ di aver ricevuto il pacco* confirmă-mi primirea pachetului; ~ *contro i danni* asigurare împotriva pagubelor; ~ *sulla vita* asigurare pe viaţă; *polizza d' ~* poliţă de asigurare; *società d'assicurazioni* societate de asigurări; *(în alpinism) fare ~* a se asigura; ~ ~ *diretta* asigurarea prin coardă.
assideraménto *s.m. (med.)* degerare.
assiderare I. *vt.* **1.** a îngheţa; a congela. **2.** *(med.)* a degera. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a îngheţa, a se congela. **2.** a degera.
assiderato I. *part. tr.* de la assiderare. **II.** *adj.* **1.** îngheţat; congelat. **2.** degerat. **3.** *(rar, fig.)* inert.
assidere I. *vt.* **1.** a pune, a aşeza. **2.** *(înv.)* a asedia. **II.** *vr. (lit.)* a se aşeza; a se opri.
assiduità *s.f.* asiduitate; stăruinţă; ~ *nello studio* asiduitate în studiu.
assìduo *adj.* **1.** asiduu, continuu, permanent; *lavoro ~* muncă asiduă. *SIN. incessante.* **2.** asiduu, stăruitor; zelos, harnic, silitor; *lettore ~* cititor asiduu. *SIN. zelante.*
assième I. *adv.* împreună; *stare ~* a sta împreună; *mettere/riunire ~* a strînge laolaltă. **II.** *(în loc prep.)* ***~ a,*** *(rar)* ***~ con*** împreună cu; *verrò ~ a te* voi veni împreună cu tine. **III.** *s.m.* întreg, totalitate, complex; *una squadra di calcio che forma un bell' ~* o echipă de fotbal care e foarte bine sudată; *l' ~ orchestrale* întreaga orchestră;

l' ~ delle costruzioni complexul/totalitatea construcţiilor.
assiepaménto *s.m. (rar).* **1.** îngrămădire, înghesuire. **2.** împrejmuire (cu un gard).
assiepàre **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a acoperi. **2.** a împrejmui cu gard. **3.** *(fig.)* a înconjura. **II.** *vr.* a se îngrămădi.
assiepàto **I.** *part. tr.* de la a s s i e p a r e. **II.** *adj.* **1.** împrejmuit. **2.** înghesuit, plin, înţesat; *lo stadio era ~ di spettatori* stadionul era înţesat de spectatori.
assile *adj. (despre organe)* axial, situat de-a lungul axei longitudinale a unui alt organ.
assillabazióne *s.f. (lit.)* aliteraţie.
assillànte *adj.* obsedant; *un lavoro ~* o muncă obositoare.
assillàre[1] **I.** *vt.* a sîcîi, a hărţui; a incita, a îmboldi. **II.** *vi. (e) (lit.)* a se agita; a se înfuria.
assillàre[2] *adj. (anat.)* axilar.
assillo *s.m.* **1.** *(entom.)* tăun *(Tabanus bovinus).* **2.** obsesie, gînd chinuitor; *l' ~ degli esami* gîndul examenelor; *avere l' ~* a fi neliniştit/agitat.
assimilàre **I.** *vt.* a asimila; *~ un fatto a un altro* a asimila un fapt altuia, a-l considera egal cu altul; *due consonanti che si assimilano* două consonante care se asimilează; *mangia molto ma non assimila* mănîncă mult dar nu asimilează; *(fig.) ~ bene una materia* a asimila bine o materie. **II.** *vr.* a se asimila.
assimilatóre, -trice *adj.* asimilator.
assimilazióne *s.f.* asimilaţie; asimilare.
assiòlo *s.m. (ornit.)* ciuf *(Otus scops); (înv.) capo d' ~* ignorant, prost.
assiologìa *s.f. (fil.)* axiologie.
assiològico *adj.* axiologic.
assiòma *s.m.* axiomă.
assiomàtico, -àtici, *adj.* axiomatic.
assiomatizzàre *vt.* a axiomatiza.
assiomatizzazióne *s.f.* axiomatizare.
assiòmetro *s.m. (mar.)* axiometru.
assiriologìa *s.f.* asiriologie.
assiriòlogo *s.m.* asiriolog.
assìro *adj., s.m. (ist.)* asirian.
assìsa[1] *s.f.* **1.** uniformă; livrea. **2.** *~ geologica* totalitatea stratelor geologice. **3.** *(biol.)* strat de celule.
assìsa[2] *s.f. (înv.)* impozit, bir, taxă.
assìse *s.f. pl.* **1.** *(în evul mediu)* adunare de judecată. **2.** redactare de lege. **3.** *(fig.)* congres, reuniune, plenară; *le ~ dei rivoluzionari in esilio* congresul revoluţionarilor din exil; *Corte d'Assise* Curtea cu juri; *difendere qualcuno in ~* a apăra pe cineva la curtea cu juri.
assisiàte *adj., s.m.* (locuitor) din Assisi.
assìso *part. tr.* de la a s s i d e r e.
assistentàto *s.m.* funcţie de asistent universitar (şi durata ei).
assistènte **I.** *part. prez.* de la a s s i s t e r e. **II.** *adj.* asistent. **III.** *s.m.* asistent; *~ universitario* asistent universitar; *~ ai lavori* supraveghetor; *~ sociale* expert în legislaţie socială şi în probleme de psihologie; *~ sanitario* asistent sanitar; *~ di volo/di bordo* stiuardesă.
assistènza *s.f.* asistenţă; *~ alle lezioni* asistenţă la lecţii; *~ legale* asistenţă legală; *~ sociale* asistenţă socială; *~ sanitaria* asistenţă sanitară; *~ tecnica* asistenţă tehnică; *prestare ~ ai malati* a acorda asistenţă bolnavilor; *l' ~ del medico* îngrijire, asistenţa medicului.
assistenziàle *adj.* de asistenţă, de ajutorare; *opere ~-i* acţiuni de **asist**enţă socială; *ente ~* societate de asistenţă publică.
assistenziàrio *s.m.* instituţie de asistenţă socială.
assistere **I.** *vi. (a)* **1.** a asista, a participa; *~ a uno spettacolo* a asista la un spectacol. **2.** *(rar)* a ajuta, a servi, a sta în preajmă. **II.** *vt.* a asista; a ajuta, a ocroti; a îngriji; a apăra; *~ un ferito* a îngriji un rănit; *l'avvocato assiste i propri clienti* avocatul îşi apără clienţii.
assistìto **I.** *part. tr.* de la a s s i s t e r e. **II.** *s.m.* **1.** persoană care beneficiază de ocrotirea cuiva. **2.** *(dial.)* persoană care ghiceşte numerele cîştigătoare la loto.
assìto *s.m.* **1.** perete despărţitor (din scînduri); paravan. **2.** podea.
assiuòlo *s.m. (lit.) v.* a s s i o l o.
àsso *s.m.* **1.** as (în jocul de cărţi, la domino, la zaruri); *~ di picche* as de pică; *avere l' ~ nella mano (fig.)* a fi stăpîn pe situaţie; *~ fermo/fisso (rar, fig.)* persoană care frecventează asiduu un loc; stîlp de cafenea; *(fig.) lasciare/piantare in ~* a lăsa baltă; *(fig.) restare in ~* a rămîne singur, a fi părăsit. **2.** *(fig.)* maestru, as; *è un ~ in matematica* e un as la matematică; *gli assi del ciclismo* aşii ciclismului.
assoceiaménto *s.m.* şeptel.
assoceiàre *vt. (com.)* a da vitele în îngrijire cuiva (împărţind cîştigul şi pierderea).
associaménto *s.m.* asociere; însoţire.
associànte **I.** *part. tr.* de la a s s o c i a r e. **II.** *adj.* asociat. **III.** *s.m.* asociat; tovarăş.
associàre **I.** *vt.* **1.** a lua ca tovarăş, a admite ca asociat, a face să participe. **2.** a uni, a asocia, a strînge laolaltă. **3.** a însoţi, a duce; *~ un morto alla chiesa* a însoţi un mort la biserică; *~ alle carceri* a duce la închisoare. **II.** *vr.* **1.** a se asocia, a se întovărăşi. **2.** a se uni; a adera, a se înscrie; *associarsi a un partito politico* a adera la un partid politic. **3.** *(fig.)* a participa; *associarsi al dolore/alla gioia di qualcuno* a împărtăşi durerea/bucuria cuiva; *associarsi al lutto* a participa la durerea provocată de moartea cuiva.
associativo *adj.* asociativ.
associàto *s.m.* asociat.
associazionìsta, -ìsti, *s.m.* şi *f. (psih.)* asociaţionist.
associazióne *s.f.* **1.** asociere; *~ di medicamenti* asocierea a două medicamente. **2.** asociaţie; *~ politica/di beneficenza* asociaţie politică/de binefacere; *libertà di ~* libertate de asociere; *~ a/per delinquere* cîrdăşie, complicitate. **3.** *(psih.)* asociaţie.
associazionismo *s.m. (psih.)* asociaţionism.
assodaménto *s.m.* **1.** învîrtoşare, întărire. **2.** constatare; verificare. **3.** consolidare.
assodàre **I.** *vt.* **1.** a întări; a consolida; *~ un argine/un muro* a consolida un dig/un stăvilar/un zid; *~ il carattere/la propria posizione* a-şi consolida/a-şi fortifica caracterul/propriile poziţii. **2.** *(fig.)* a verifica; *~ la verità/i fatti* a verifica adevărul/faptele. **II.** *vr.* **1.** a se întări; *la colla si assoda raffreddandosi* cleiul se întăreşte răcindu-se. **2.** *(fig.)* a se consolida, a se fixa; *con l'esercizio le capacità naturali si assodano* prin exerciţiu capacităţile naturale se consolidează.
assoggettaménto *s.m.* supunere; subordonare.
assoggettàre *vt., vr.* a (se) supune; a (se) subordona.
assolàre[1] *vt. (rar)* a aşeza în straturi.
assolàre[2] **I.** *vt.* a expune la soare. **II.** *vi. (e) (rar, lit.)* a se face ziuă.
assolatìo *adj.* însorit; expus la soare.
assoleàre *vt.* a brăzda; a trage brazde.
assoleatóre **I.** *adj.* care brăzdează. **II.** *s.m.* brăzdar.
assoleatùra *s.f.* brăzdare.

assoldaménto *s.m.* **1.** înrolare. **2.** angajare.
assoldàre *vt.* **1.** a înrola. **2.** a angaja.
assòlo *s.m. (muz.)* solo.
assòlto *part. tr.* de la a s s o l v e r e.
assolutaménte *adv.* absolut; neapărat.
assolutézza *s.f.* fermitate, intransigenţă; *~ di un giudizio* fermitatea unei judecăţi.
assolutìsmo *s.m.* absolutism.
assolutìsta, -isti, *adj., s.m.* şi *f.* **1.** absolutist, partizan al absolutismului. **2.** intransigent; tiranic.
assolutìstico, -ici, *adj.* absolutist.
assolùto I. *part. tr.* de la a s s o l v e r e şi *(rar) adj.* cu sensurile verbului. **II.** *adj.* **1.** *(lit.)* absolut; *stato ~* stat absolut. **2.** *(fig.)* hotărît, autoritar. **3.** general, universal; *verità ~-a* adevăr absolut; *in ~* în mod absolut. **4.** total, întreg, complet; *un'assoluta padronanza di sé* o totală stăpînire de sine; *bisogno ~* nevoie urgentă; *fede ~-a/cieca* credinţă oarbă; *maggioranza ~-a* majoritate absolută, unanimitate; *(mat.) valoare ~ d'un numero reale* valoarea absolută a unui număr real. **5.** *(gram.)* care este independent, fără legătură sintactică; *ablativo ~* ablativ absolut. **III.** *s.m. (fil.)* absolut. *SIN. infinito.*
assolutóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care achită/absolvă/iartă.
assolutòria *s.f. (jur.)* sentinţă absolutorie/de achitare.
assolutòrio, *-òri adj. (jur.)* care absolvă; *sentenza ~-a* sentinţă de achitare.
assoluzióne *s.f.* **1.** absolvire, iertare. **2.** *(jur.)* achitare, *sentenza di ~* sentinţă de achitare; *~ per insufficienza di prove* achitare din insuficienţă de probe. **3.** *(bis.)* iertare a păcatelor.
assòlvere *vt.* **1.** a dezlega (de o obligaţie, un jurămînt, o promisiune etc.). **2.** a plăti, a achita, a lichida; *~ un debito* a plăti o datorie. **3.** *(jur.)* a achita; *~ l'imputato* a achita imputatul. **4.** a absolvi de păcate. **5.** a îndeplini, a achita; *~ il proprio dovere* a-şi îndeplini propria datorie.
assolviménto *s.m.* absolvire.
assomiglianza *s.f.* asemănare.
assomigliàre I. *vt.* **1.** a asemăna, a compara. **2.** a face să pară, să semene; *la lunga barba lo assomiglia a un vecchio* barba lungă îl face să pară/să semene cu un bătrîn. **II.** *vi. (e* sau *a), vr.* a fi asemănător, a semăna; a se asemăna; *il bambino assomiglia alla madre* copilul seamănă cu mama; *si assomigliano come due gocce d'acqua* seamănă ca două picături de apă; *i due racconti si assomigliano molto* cele două povestiri se aseamănă mult.
assommàre[1] **I.** *vt.* a aduna; a reuni, a strînge; *(înv.)* a aduna, a face adunarea. **II.** *vi. (e)* a însuma, a se ridica, a urca. **III.** *vr. (fig.)* a se aduna, a se strînge, a se reuni.
assommàre[2] **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a termina, a sfîrşi. **2.** a trage, a ridica la suprafaţă. **II.** *vi. (e).* **1.** a ieşi la suprafaţă. *SIN. aggallare.* **2.** *(mar.)* a ieşi pe covertă.
assonànte *adj.* asonant.
assonànza *s.f.* **1.** asonanţă. **2.** corespondenţă armonică de culori, sunete etc.
assonanzàto *adj.* cu asonanţe.
assonàre *vi. (a, e; fig., lit.; despre un sunet)* a fi în armonie cu alt sunet.
assóne *s.m.* **1.** scîndură mare. **2.** *(med.)* prelungire a celulei nervoase.
assonnàre *vt.* **1.** a moţăi. **2.** *(fig., lit.)* a dormita, a sta inactiv.
assonnàto I. *part. tr.* de la a s s o n n a r e. **II.** *adj.* **1.** adormit. **2.** leneş.
assonometrìa *s.f.* axonometrie.
assopiménto *s.m.* **1.** adormire; aţipire. **2.** calmare, liniştire.
assopìre I. *vt.* **1.** a adormi. **2.** *(fig.)* a calma, a potoli, a domoli, a atenua. **II.** *vr.* **1.** a aţipi; *si è appena assopito* abia a aţipit. **2.** *(fig.)* a se linişti, a se calma.
assorbènte I. *adj.* absorbant; *carta ~* sugativă. **II.** *s.m.* substanţă absorbantă, material absorbant; *(constr.) ~ acustico* izolare acustică; *~ igienico* tampon.
assorbiménto *s.m.* absorbire.
assorbìmetro *s.m.* aparatele care măsoară absorbţia gazelor în lichide.
assorbìre *vt.* **1.** a absorbi; *(fig., box) ~ un colpo* a primi o lovitură (fără a arăta că se resimte); *(fotbal) ~ gli attacchi* a neutraliza atacurile. **2.** a înghiţi; *le onde assorbirono la piccola imbarcazione* valurile au înghiţit mica ambarcaţie. **3.** a-şi însuşi; *quell'autore assorbì la cultura del proprio tempo* acel autor şi-a însuşit cultura din timpul său. **4.** a epuiza, a consuma; *ogni suo risparmio è stato assorbito da quell'affare* toate economiile sale au fost înghiţite de acea afacere.
assordaménto *s.m.* asurzire.
assordàre I. *vt.* **1.** a asurzi. **2.** *(fig.)* a plictisi, a sîcîi; *lo assorda tutto il giorno con le sue chiacchiere inutili* îl sîcîie toată ziua cu vorbăria sa inutilă. **3.** a atenua (un sunet). **II.** *vi. (e)* a surzi. **III.** *vr.(despre sunete)* a se domoli, a se atenua, a se reduce.
assordiménto *s.m. (rar)* **1.** asurzire. **2.** *(lingv.)* trecere a unui sunet sonor la corespondentul său surd.
assórgere *vi. (e) (înv.) v.* a s s u r g e r e.
assortiménto *s.m.* **1.** sortiment; *un vasto ~ di articoli sportivi* un vast sortiment de articole sportive. **2.** asortiment; *~ di mobili* asortiment de mobile.
assortire[1] *vt.* **1.** a aranja, a potrivi, a asorta. **2.** a aproviziona cu mărfuri variate, a asorta.
assortire[2] *vt. (înv.)* a trage la sorţi.
assortito *adj.* asortat, de diferite feluri; *caramelle assortite* bomboane asortate.
assortitóre, -trice *s.m.* şi *f.* sortator.
assortitùra *s.f.* sortarea lînii abia tunse.
assórto[1] *adj. (poetic)* absorbit.
assòrto[2] *part. tr.* de la a s s o r g e r e.
assottigliaménto *s.m.* **1.** subţiere. **2.** rafinare; perfecţionare.
assottigliàre I. *vt.* **1.** a ascuţi; *~ un palo* a ascuţi un stîlp; *~ una lama* a ascuţi un cuţit; *(fig.) ~ il sangue* a subţia sîngele; *(fig., înv.) ~ il vino* a boteza vinul. **2.** a ajusta, a reduce, a împuţina; *~ le scorte dei viveri* a reduce proviziile; *(fig.) ~ la borsa* a goli punga; *(fig.) ~ le tenebre* a reduce întunericul. **3.** *(fig.)* a mări, a spori (perspicacitatea, sensibilitatea etc.); *~ la mente/il cervello* a-şi ascuţi mintea. **II.** *vr.* **1.** a slăbi, a se ascuţi. **2.** *(fig.)* a se reduce. **3.** *(înv.)* a se sforţa, a se strădui.
assuefàre *vt., vr.* a (se) obişnui, a (se) deprinde.
assuefazióne *s.f.* obişnuinţă, deprindere.
assuèto *adj. (înv.)* obişnuit, deprins.
assuetùdine *s.f. (înv.)* obişnuinţă.
assùmere *vt.* **1.** a accepta, a primi, a-şi asuma; *~ una carica* a primi o funcţie; *assumersi un onore* a-şi asuma o responsabilitate; *assumersi il merito* a-şi atribui meritul. **2.** a lua; *~ un contegno distaccato* a-şi lua un aer detaşat; *~ un tono confidenziale* a adopta un ton confidenţial. **3.** a angaja (salariaţi); *~ una segretaria* a angaja o secretară. **4.** a acorda o demnitate, a înălţa, a ridica; *~ al trono* a înălţa pe tron. **5.** *(jur.)* a face cercetări; a strînge probe,

a audia martori; ~ *mezzi di prove* a strînge probe; ~ *informazioni su di qualcuno* a lua informații despre cineva; ~ *testimonianze* a interoga martorii.

Assùnta *s.f. (bis.)* Înălțarea Maicii Domnului.

assuntìvo *adj.* care se admite.

assuntìva *s.f.* ipoteză admisă; teză.

assùnto[1] *part. tr.* de la a s s u m e r e.

assùnto[2] *s.m.* **1.** teză, argument; *sostenere il proprio* ~ a susține propria teză. **2.** sarcină, obligație; *mi sono liberato di un gravoso* ~ m-am eliberat de o obligație apăsătoare.

assuntóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** persoană care angajează pe cineva în muncă. **2.** antreprenor.

assunzióne *s.f.* **1.** angajare; asumare, luare; ~ *di un operaio* angajare a unui muncitor; ~ *di un impegno morale* luare a unui angajament moral. **2.** înălțare, ridicare (la o demnitate); ~ *alla corona* a înălța pe tron. **3.** ridicare a Sfintei Fecioare la cer; *il giorno dell'Assunzione* Înălțarea Maicii Domnului.

assurdità *s.f.* absurditate.

assùrdo **I.** *adj.* absurd. *SIN. illogico, paradossale, incongruente.* **II.** *s.m.* absurditate; *dimostrazione per* ~ demonstrație prin absurd; *sostenere un* ~ a demonstra o absurditate.

assùrgere *vi. (e) (lit.)* a se ridica în picioare; *(fig.)* a se înălța.

assùrto **I.** *part. tr.* de la a s s u r g e r e. **II.** *adj.* înălțat.

àsta *s.f.* **1.** prăjină; băț, *l'* ~ *della bandiera* bățul steagului; *bandiera a mezz'asta* steag în bernă. **2.** braț; ~ *della stadera* brațul balanței; *l'* ~ *del compasso* brațul compasului; ~ *degli occhiali* brațul ochelarilor; ~ *di presa* troleu; ~ *di armamento* vergea. **3.** *(mar.)* bompres. **4.** *(atletism)* prăjină; *salto con l'* ~ săritură cu prăjina. **5.** lance; ~ *braccata* prăjină din lemn cu vîrf neascuțit din metal. **6.** linia verticală a unei litere ~ *ascendente* linia de deasupra rîndului (ca la t, d); ~ *discendente* linia de dedesubtul rîndului (ca la p). **7.** linioară (primele elemente de scriere învățate de copii); *fare le aste* a face linioare. **8.** *(jur.)* licitație; *vendere, mettere all'* ~ a vinde, a scoate la licitație; ~ *fallimentare* licitație care are loc în urma unui faliment.

àstaco *s.m. (lit.)* specie de crustaceu.

astànte *s.m.* **1.** persoană prezentă; *gli astanti applaudirono* cei prezenți au aplaudat. **2.** *(înv.)* medic de gardă.

astanterìa *s.f.* **1.** cameră de gardă. **2.** spital de urgență.

astàta *s.f. (rar)* lovitură cu lancea.

astàto[1] **I.** *adj.* **1.** înarmat cu lance. **2.** *(fig.)* foarte drept, drept ca lancea. **3.** *(bot.)* lanceolat. **II.** *s.m.* lăncier.

astàto[2] *s.m. (chim.)* astatiniu. *SIN. (rar) alabamio.*

àste *s.f. v.* a s t a.

asteggiàre *vi. (a)* a face bastonașe, a învăța să scrii.

asteggiatùra *s.f.* învățarea primelor elemente de scriere.

astèmio *adj., s.m.* abstinent.

astenére **I.** *vt. (lit.)* a ține departe, a îndepărta. **II.** *vr.* **1.** a se abține; a se reține, *astenersi dal vino/dal fumo/dal gioco* a se abține de la vin/de la fumat/de la joc; *astenersi dalla maldicenza* a te reține să bîrfești. **2.** a nu vota, a se abține de la vot. **3.** *(jur.)* a nu participa la un proces.

astenìa *s.f. (med.)* astenie.

astènico *adj., s.m. (med.)* astenic.

astensióne *s.f.* abținere (mai ales de la vot).

astensionìsmo *s.m.* abstenționism.

astensionìsta, -isti *adj., s.m.* și *f.* abstenționist.

astenùto **I.** *part. tr.* de la a s t e n e r e. **II.** *s.m.* cel care se abține de la vot; *gli astenuti sono diciotto* s-au abținut optsprezece (persoane).

astèrgere *vt.* **1.** a spăla ușor; a șterge, a curăța; ~ *una ferita* a spăla/a curăța o rană; ~ *la fronte dal sudore* a-și șterge fruntea de sudoare. **2.** *(fig., lit.)* a șterge.

astèria *s.f. (zool.)* stea-de-mare *(Asterias).*

asterisco, -ischi *s.m.* **1.** asterisc. **2.** fiecare dintre articolele scurte în care este împărțită o rubrică. *SIN. stelloncino.*

asteròide *s.m.* asteroid.

astersióne *s.f.* **1.** curățare. **2.** degresare.

astèrso *part. tr.* de la a s t e r g e r e.

asticeiòla *s.f. (dim.)* **1.** săgeată. **2.** arc.

àstice *s.m. (zool.)* homar.

astieèlla *s.f.* **1.** bastonaș. **2.** *(sport)* bară peste care se fac săriturile în înălțime.

astigiàno *adj., s.m.* (locuitor) din Asti.

astigmatìsmo *s.m. (med.)* astigmatism.

astigmòmetro *s.m.* aparat cu care se măsoară astigmatismul.

astile *s.m.* **1.** *(lit.)* mînerul lancei; lancia. **2.** *(înv.)* vlăstar, mlădiță. **3.** vargă, vergea.

àstilo *adj. (arhit.)* fără coloane.

astinènte *adj.* abstinent.

astinènza *s.f.* abstinență.

àstio *s.m.* ciudă, pizmă, invidie; ură; *portare* ~ *a qualcuno* a purta ranchiună cuiva; *avere/provare* ~ *a qualcuno* a avea/a simți ură pentru cineva.

astiosità *s.f.* ranchiună; ură.

astióso *adj.* invidios, pizmaș; ranchiunos; *uomo* ~ om pizmaș; *parole astiose* cuvinte pline de invidie.

astista, -isti *s.m. (sport)* săritor cu prăjina.

àsto *s.m. (înv.)* vicleniе; *ad* ~ cu viclenie.

astóre *s.m.* **1.** *(ornit.)* erete *(Astur palumbarius).* **2.** om viclean/șiret/dibaci.

astraeàn *s.m.* astrahan.

astràere *vt., vi., vr. (înv.) v.* a s t r a r r e.

astràgalo *s.m.* **1.** *(anat., arhit.)* astragal. **2.** arșice. **3.** *(bot.)* gen de leguminoase *(Astragalus).*

astràggere *vt. v.* a s t r a r r e **(I)**

astrakàn *s.m.* astrahan.

astràle *adj.* astral, stelar.

astrànzia *s.f. (bot.)* ștevie *(Astrantia maior).*

astràrre **I.** *vt.* **1.** *(fil.)* a abstrage. **2.** *(lit.)* a îndepărta; ~ *la mente dallo studio* a-și îndepărta mintea de la studiu. **II.** *vi. (a)* a face abstracție, a nu lua în considerare; *non si può giudicare astraendo dai fatti* nu se poate judeca făcînd abstracție de fapte. **III.** *vr.* a se concentra, a se retrage în sine; a se distrage.

astrattàggine *s.f.* neatenție, distracție; abstracție.

astrattézza *s.f.* **1.** caracter abstract. **2.** *(rar)* neatenție, distracție.

astrattìsmo *s.m. (arte)* abstracționism.

astrattìsta, -isti *s.m.* și *f.* abstracționist.

astrattìstico, -istici *adj. (rar)* abstracționist.

astrattìvo *adj.* care tinde spre abstract; *intelligenza* ~*-a* inteligență abstractă.

astràtto **I.** *part. tr.* de la a s t r a r r e. **II.** *adj.* **1.** abstract; *concetto* ~ concept abstract; *nome* ~ substantiv abstract; *arte* ~*-a* artă abstractă; *in* ~ în abstract; *parlare/discutere in* ~ a vorbi/a discuta în abstract. **2.** abstracționist; *scultore* ~ sculptor abstracționist. **III.** *s.m.* **1.** abstract; *l'* ~ *e il concreto* abstractul și concretul. **2.** *(în loc.) fare l'* ~ a te face că nu vezi.

astrazióne *s.f.* **1.** abstracție, abstracțiune; *fare* ~ *da una cosa* a face abstracție de ceva.

astrètto **I.** *part. tr.* de la a s t r i n g e r e. **II.** *adj.* constrîns, chinuit.

astringènte *adj., s.m.* astringent.

astringere *vt.* **1.** *(lit.)* a constrînge; a obliga. **2.** a stringe. **3.** a reduce secreţiile din ţesuturi. **4.** a constrînge.
àstro *s.m.* **1.** astru. **2.** *(fig.)* stea, vedetă. **3.** ~ *della Cina* plantă perenă din ordinul compozitelor *(Callistepluis chinensia)*.
astrochimica *s.f.* astrochimie.
astrodinàmica *s.f.* astrodinamică
astròfilo *s.m.* astronom amator.
astrofisica *s.f.* astrofizică.
astrofisico **I.** *adj.* astrofizic. **II.** *s.m.* astrofizician.
astrofotografia *s.f.* astrofotografie.
astrografìa *s.f.* astrografie.
astrògrafo *s.m.* astrograf.
astrolàbio *s.m.* *(astron.)* astrolab.
astrologàre *vi.* *(a)* **1.** a face astrologie. **2.** a face ipoteze, a născoci.
astrologia *s.f.* astrologie.
astrològico, *-ògici, adj.* astrologic.
astròlogo, *-òlogi, -òloghi, s.m.* astrolog.
astronàuta *s.m.* astronaut.
astronàutica *s.f.* astronautică.
astronàutico *adj.* astronautic.
astronàve *s.f.* navă cosmică.
astronomia *s.f.* astronomie.
astronòmico, *-òmici, adj.* **1.** astronomic. **2.** *(fig.)* excesiv, exagerat; *cifre astronomiche* cifre astronomice.
astrònomo *s.m.* astronom.
astrusàggine *s.f.* complicare forţată/căutată/gratuită.
astruseria, astrusìa *s.f.* **1.** dificultate, subtilitate, complicare. **2.** idee/concepţie obscură/greu de înţeles.
astrùso *adj.* **1.** obscur, greu de înţeles; subtil. *SIN. enigmatico, incomprensibile.* **2.** *(rar, lit.)* ascuns, tainic.
astuceiàio *s.m.* lucrător/vînzător de tocuri (de piele)/ de truse.
astùccio *s.m.* **1.** etui; toc; cutie; trusă; penar; ~ *del violino* cutia viorii; ~ *degli occhiali* toc de ochelari; ~ *delle matite,* ~ *portapenne* penar; trusă; ~ *del compasso* trusă de compas. **2.** husă, învelitoare pentru arme.
astutézza *s.f.* *(rar)* viclenie, şiretenie.
astùto *adj.* **1.** şiret, viclean. **2.** iscusit. *SIN. furbo, scaltro, sagace.*
astùzia *s.f.* viclenie, şiretenie; *destreggiarsi con* ~ a se descurca cu viclenie; *giocare d'* ~ a folosi viclenia. *SIN. furberia, scaltrezza, sagacità.*
atabàgico *s.m.* antidot contra intoxicaţiei tabagice.
atalànta *s.f.* *(entom.)* specie de fluture *(Vanessa atalanta)*.
atarassia *s.f.* *(fil.)* ataraxie.
atàre *vt., vr.* *(înv.)* *v.* a i u t a r e.
atàvico, *-àvici, adj.* atavic.
atavìsmo *s.m.* atavism.
atavìstico, *-ici adj.* atavic.
àtavo *s.m.* **1.** străbun. **2.** strămoş.
atavatària *s.f.* ţară ereditară.
ateismo *s.m.* ateism.
ateista, *-isti s.m.* ateu.
ateistico, *-istici, adj.* ateu.
atelier *s.m.* *(înv.)* **1.** atelier; ~ *fotografico* atelier fotografic. **2.** croitorie de damă.
atenèo *s.m.* **1.** ateneu. **2.** *(lit.)* universitate. **3.** nume de reviste.
ateniése *adj., s.m.* şi *f.* atenian.
àteo *s.m.* ateu.
atermàno *adj.* *(rar)* aterman.
atèrmico, *-ici, adj.* care absoarbe radiaţiile ultraroşii.
ateròm, *-òmi s.m.* *(med.)* aterom.
atipicità *s.f.* caracteristica de a fi atipic.
atìpico *adj.* atipic.
atesìno *adj., s.m.* (locuitor) din Alto Adige.
atlànte[1] *s.m.* **1.** atlante. *SIN. telamone.* **2.** *(anat.)* atlas (vertebră).
atlànte[2] *s.m.* atlas; ~ *geografico/anatomico/botanicc/linguistico* atlas geografic/anatomic/botanic/lingvistic.
atlàntico[1], *-ici, adj.* **1.** *(rar, lit.)* vast, impunător. **2.** *(despre cărţi)* care are formatul maxim.
atlàntico[2] *adj.* **1.** atlantic; *corrente* ~*-a* curentul atlantic; *dorsale* ~ dorsala atlantică. **2.** *patto* ~ pactul atlantic (între Statele Unite şi ţările occidentale); *alleanze atlantiche* alianţe atlantice.
atlantismo *s.m.* linia politică bazată pe pactul atlantic; ideologia alianţei atlantice.
atlèta, *-èti, (rar) -èssa, s.m.* şi *f.* **1.** atlet. **2.** *(lit.)* campion, apărător.
atlètica *s.f.* atletică; ~ *pesante* atletică grea, halterofile şi lupte; ~ *leggera* alergări, marş, aruncări, atletică uşoară.
atlètico, *-ètici, adj.* atletic.
atletismo *s.m.* atletism.
atmosfèra *s.f.* atmosferă; *gli alti strati dell'* ~ straturile înalte ale atmosferei; *(fig.) essere immerso in un'* ~ *ostile* a fi prins într-o atmosferă ostilă; *una pressione di 80 atmosfere* o presiune de optzeci de atmosfere.
atmosfèrico, *-èrici, adj.* atmosferic.
atòllo *s.m.* *(geogr., geol.)* atol.
atomicità *s.f.* proprietatea de a fi constituit din atomi.
atòmico, *-ici adj.* **1.** *(chim.)* atomic; *stato* ~ în stare de atom; *peso* ~ greutate atomică; *energia* ~*-a* energie atomică. **2.** nuclear; *guerra atomica* război atomic; *bomba atomica* bombă atomică; *sottomarino* ~ submarin atomic; *era atomica* eră atomică. **3.** *(fig.)* excepţional, extraordinar; *una bellezza atomica* o frumuseţe extraordinară.
atomismo *s.m.* atomism.
atomista, *-isti, s.m.* atomist.
atomistico, *-istici, adj.* atomistic.
atomizzàre *vt.* **1.** *(chim.)* a atomiza. **2.** a distruge cu arme atomice.
atomizzatóre *s.m.* *(tehn.)* atomizor, pulverizator; atomizator.
atomizzazióne *s.f.* *(chim.)* atomizare. *SIN. nebulizzazione.*
àtomo *s.m.* **1.** atom; *la scissione dell'* ~ fisiunea atomului. **2.** *(fig.)* dram; *un* ~ *di verità* un dram de adevăr.
atonàle *adj.* atonal.
atonalità *s.f.* atonalitate.
atonìa *s.f.* **1.** *(med.)* atonie. **2.** *(gram.)* neaccentuare.
atonicità *s.f.* caracteristica de a fi aton.
atònico, *-ici, adj.* *(med.)* atonic.
àtono *adj.* **1.** *(lingv.)* aton, neaccentuat. **2.** *(rar)* atonic; slăbit, istovit.
atòssico, *-ici, adj.* lipsit de toxicitate, netoxic.
atout *s.m. invar.* atu.
atràbile *s.f.* **1.** *(înv., med.)* umoare neagră. **2.** *(fig., lit.)* ipohondrie; proastă dispoziţie.
atrabilìare **I.** *adj.* **1.** *(înv., med.)* referitor la umoarea neagră. **2.** *(fig., lit.)* irascibil, iritabil, coleric. **II.** *adj., s.m.* *(înv., med.)* bolnav de umoare neagră.
atragène *s.f.* *(bot.)* curpen-de-munte *(Atragene alpina)*.
atraménto *s.m.* *(înv.)* cerneală.
atrèplice *s.f.* *(bot.)* lobodă *(Atriplex hortense). SIN. bretolone, spinacione.*
àtrepsia *s.f.* *(med.)* epuizare organică (mai ales la sugaci). *SIN. (înv.) mal dello scimmione.*

atresia *s.f. (med.)* dezvoltare incompletă a unui orificiu.
atriale *adj. (med.)* al atriului, al auriculului.
àtrio, àtri, s.m. 1. atrium. 2. intrare, hol. *SIN. hall.* 3. *(anat.)* auricul, atriu. *SIN. orecchiella.* 4. *(geogr.)* zonă intermediară (între conul vulcanic format în interiorul altuia şi marginea vechiului crater).
atriplice *s.f. v.* atreplice.
àtro *adj.* 1. *(lit.)* negru, întunecat; murdar. 2. *(fig.)* oribil, îngrozitor.
atróce *adj.* 1. atroce, îngrozitor. *SIN. feroce, efferrato, orrendo, orribile.* 2. crud, sălbatic.
atrocità *s.f.* atrocitate, cruzime. *SIN. efferatezza.*
atrofia *s.f.* atrofie.
atròfico, -ici, adj. atrofic.
atrofizzàre *vt., vr.* a atrofia.
àtropo *s.m. (entom.)* strigă, fluture cap-de-mort *(Acherontia atropos).*
attaccabottòni *s.m.* şi *f. invar.* pisălog.
attaccabrighe *s.m. invar.* certăreţ, gîlcevitor.
attaccàgnolo *s.m. (fam.)* 1. cîrlig. 2. *(fig.)* pretext, şicană.
attaccalite *s.m. invar.* certăreţ, gîlcevitor.
attaccamàni *s.f. (bot.)* turiţă *(Galium aparine). SIN. aparine, attaccavesti.*
attaccaménto *s.m.* 1. ataşament, afecţiune. 2. *(fig.)* legătură afectivă. *SIN. affezione.* 3. *(înv.)* sedimentare.
attaccànte I. *adj.* 1. care atacă. 2. lipicios. II. *s.m.* 1. atacant, atacator. 2. *(sport)* înaintaş; atacant. *SIN. avanti.*
attaccapànni *s.m. invar.* cuier.
attaccàre I. *vt.* 1. a lipi; a prinde; a lega; a agăţa; *~ la fodera a un vestito* a prinde/a coase căptuşeala unei haine; *~ le maniche a un abito* a prinde mînecile unei haine; *~ un cerotto* a aplica un plasture; *~ un manifesto* a lipi un manifest; *~ due pezzi di corda/difilo* a prinde două bucăţi de sfoară/de aţă; *~ i buoi al carro* a înjuga boii la car; *~ i cavalli alla carrozza* înhăma caii la trăsură; *~ due frammenti di metallo* a lipi/a suda două bucăţi de metal; *~ un quadro alla parete* a agăţa un tablou de perete; *~ la giacca all'attaccapanni* a agăţa haina în cuier; *(fig., fam.) ~ un bottone* a importuna, a fi pisălog. 2. *(fig.)* a transmite; *~ l'influenza/il tifo/il vizio* a transmite gripa/tifosul/viciul. 3. a ataca; *~ il nemico* a ataca duşmanul; *(fig.) ~ i polmoni* a ataca plămînii; *~ le iniziative di qualcuno* a ataca iniţiativele cuiva; *attaccarla a qualcuno* a se certa cu cineva. 4. *(fotbal)* a ataca, a desfăşura acţiuni ofensive. 5. a începe; *~ battaglia/zuffa/lite/discorso* a începe bătălia/încăierarea/cearta/vorba; *~ un brano musicale* a începe să cînţi o bucată muzicală; *(ciclism) ~ la salita* a începe urcuşul; *~ il fuoco* a aprinde focul. II. *vi. (a)* 1. a se prinde; *questa vernice non attacca* vopseaua asta nu se prinde; *gli inesti hanno attaccato* altoii au prins; *questa moda non attacca* moda aceasta nu prinde. 2. a ataca, a începe atacul; *i soldati attaccarono allo scoperto* soldaţii au atacat la loc deschis. 3. a începe, a se deschide; *quel concerto attaccò con una suite di Bach* acel concert a început cu o suită de Bach. III. *vr.* 1. a se lipi; *le pagine si sono attaccate* paginile s-au lipit; *la carne/la salsa si attacca* carnea/sosul se lipeşte/se prinde. 2. a se lua, a se transmite; *molte sono le malattie che si attaccano* multe boli se iau. 3. a se agăţa, a se prinde; *l'edera si attacca al tronco* iedera se agaţă de trunchi; *~ a una sporgenza* a se agăţa de o ieşitură/de un colţ; *(fig.) ~ a un pretesto* a se agăţa de un pretext; *(fig.) attaccarsi alla bottiglia/al fiasco* a bea sticla pînă la fund. 4. a se ataca, a se încăiera, a se ciocni; a se lua la bătaie.
attaccaticcio, -ìcce I. *adj.* 1. lipicios; *fango ~* noroi cleios/lipicios. 2. contagios; *male ~* boală contagioasă; *(fig.) allegria ~-a* veselie contagioasă. 3. *(fig.)* pisălog; *è un tipo ~* e un tip pisălog/de care nu mai scapi/care se ţine scai de tine. II. *s.m.* partea care se prinde de fundul vasului; arsură; *avere sapore/odore di ~* a avea gust/miros de ars; *sapere d' ~* a mirosi a ars.
attaccàto I. *part. tr.* de la attaccare. II. *adj.* ataşat, legat.
attaccatùra *s.f.* 1. lipire, prindere. 2. legare; agăţare. 3. lipitură; legătură; *~ della manica* răscroiala mînecii.
attacchino *s.m.* 1. lipitor de afişe. 2. *(fam., tosc.)* om certăreţ/gîlcevitor.
attàcco *s.m.* 1. lipire; prindere; agăţare; punct de articulare; *l'~ delle maniche* răscroiala mînecilor. 2. *(la schi)* legătură. 3. priză. 4. atelaj; *~ a quattro* atelaj format din patru animale. 5. asalt, atac; *andare/muovere all' ~* a merge/a porni la asalt; *respingere un ~* a respinge un atac. 6. *(sport)* linie de atac, totalitatea atacanţilor. 7. *(med.)* acces. 8. *(fig.)* critică violentă/acerbă; atac. 9. început; *l' ~ di un racconto* începutul unei povestiri; *l' ~ dei violoncelli è stato troppo forte* intrarea violoncelelor a fost prea puternică. 10. *(alpinism)* începutul căţărării. 11. punct de sprijin..
attagliàre I. *vt.* 1. *(înv.)* — a tăia. 2. *(înv.)* a adapta. II. *vi. (e) (înv.)* a plăcea. III. *vr.* a se potrivi.
attalentàre *vi. (e) (înv.)* a face plăcere, a plăcea.
attanagliaménto *s.m.* 1. strîngere; încleştare. 2. *(în evul mediu)* smulgerea cărnii unui condamnat cu cleştele înroşit.
attanagliàre *vt.* 1. a strînge cu cleştele, a încleşta. 2. a strînge ca în cleşte, a încleşta. 3. *(fig.)* a chinui.
attapinàrsi *vr.* 1. *(rar, tosc.)* a se agita. 2. *(înv.)* a se umili, a se înjosi, a se lamenta.
attarantàto *adj.* muşcat de tarantulă.
attardàrsi I. *vt. (lit.)* a încetini. II. *vr.* a se opri.
atteechiménto *s.m.* 1. încolţire, înrădăcinare, prindere. 2. dezvoltare, reuşită, prosperare.
atteechire *vi. (a)* 1. a se prinde, a încolţi, a prinde rădăcină; a creşte bine. *SIN. allignare, barbicare, radicarsi.* 2. a prinde, a reuşi; *è una moda che non può ~* e o modă care nu poate prinde.
attediàre *vt., vr. (lit.)* a plictisi, a importuna.
atteggiaménto *s.m.* 1. atitudine. 2. poziţie.
atteggiàre I. *vt.* 1. a exprima (prin gesturi, expresie); *~ le mani a preghiera* a-şi ţine mîinile ca la rugăciune/în semn de rugăciune. 2. *(înv.)* a reprezenta. II. *vr.* a-şi lua mină/aer de; a face pe; *atteggiarsi a martire/a vittima* a face pe martirul/pe victima.
attempàre *vi. (e), vr.* 1. a îmbătrîni. 2. *(înv.)* a zăbovi, a întîrzia.
attempàto *adj.* în vîrstă.
attendaménto *s.m.* 1. instalare în tabără. 2. tabără, bivuac.
attendàrsi *vr.* 1. a instala o tabără. 2. a se adăposti, a se instala (în tabără).
attendàto *adj.* 1. instalat în tabără/în cort. 2. *(glumeţ)* instalat provizoriu.
attendènte I. *adj.* care se ocupă cu; *donna ~ alla casa* gospodină. II. *s.m. (mil.)* ordonanţă.
attèndere I. *vt.* 1. a aştepta. 2. *(înv.)* a păzi cu grijă. 3. *(înv.)* a ţine o promisiune. II. *vi. (a)* 1. a se dedica, a se îngriji, a se ocupa, a vedea de; *~ a propri affari* a-şi vedea de treburi; *~ a un lavoro*

a se dedica unei activităţi; ~ *a un malato* a se ocupa de un bolnav. 2. *(înv.)* a fi atent, a observa.

attendibile *adj.* demn de luat în seamă/de crezut. *SIN. credibile.*

attendibilità *s.f.* caracter verosimil.

attendismo *s.m. (pol.)* politică de amînare/de aşteptare.

attendista, -isti, *s.m. (pol.)* partizan al unei politici de amînare/de aşteptare.

attenènte I. *part. prez.* de la attenere. **II.** *adj. (rar) s.m.* **1.** rudă. **2.** cunoştinţă.

attenére I. *vt. (lit.)* a menţine, a ţine. **II.** *vi. (e)* a privi; a avea legătură cu; *tutto ciò non mi attiene* toate acestea nu mă privesc. **III.** *vr.* **1.** a se ţine, a se agăţa; a se sprijini. **2.** *(înv.)* a se susţine. **3.** *(fig.)* a urma, a se ţine de, a se conforma, a respecta; ~ *alle regole* a se ţine de reguli; ~ *a un consiglio* a urma un sfat.

attentàre *vi. (a)* **1.** a atenta; ~ *alla vita/all'onore/alla persona di qualcuno* a atenta la viaţa/la onoarea/la persoana cuiva. **2.** *(înv.)* a încerca. *SIN. ardire.*

attentàto *s.m.* atentat.

attentatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* atentator.

attènti I. *interj.* drepţi!; ~ *a destra!* la dreapta!; ~ *a sinistra!* la stînga! **II.** *s.m.* **1.** poziţie de drepţi; *mettersi sull' ~, stare sull' ~* a sta în poziţie de drepţi; *mettere sull' ~ (fig.)* a aduce la ordine. **2.** semnalul prin care se comanda poziţie de drepţi; *suonare l' ~* a da comanda de drepţi (sunînd goarna); *dare l' ~* a da comanda de drepţi.

attènto I. *adj.* atent, cu grijă; scrupulos; prompt; *stare ~ a una lezione* a sta atent la o lecţie; *sguardo ~* privire atentă; *è molto ~ ai suoi doveri* e foarte scrupulos în privinţă îndatoririlor sale; *un'attenta analisi dei fatti* o analiză atentă a faptelor. **II.** *interj.* ~*!* atenţie!; *attenti ragazzi!* atenţie copii! **III.** *s.m. (înv.)* intenţie, scop.

attenuaménto *s.m.* atenuare.

attenuànte I. *adj.* atenuant. **II.** *s.f. (jur.)* circumstanţă atenuantă; *concedere le attenuanti* a acorda circumstanţele atenuante.

attenuàre I. *vt.* **1.** a atenua, a reduce, a micşora; a uşura; ~ *l'urto/il dolore/il rumore* a atenua ciocnirea/durerea/zgomotul; ~ *la pena* a reduce/a micşora pedeapsa. **2.** *(înv.)* a istovi, a extenua. **II.** *vr.* a se atenua, a se domoli, a se potoli.

attenuazióne, *s.f.* atenuare; reducere, micşorare.

attenzióne I. *s.f.* **1.** atenţie; concentrare; grijă; *attirare/richiamare/fermare/destare/suscitare/sviare/distrarre l' ~ di qualcuno* a atrage/a concentra/a opri/a trezi/a stîrni/a distrage atenţia cuiva; *osservare qualcuno con ~* a observa pe cineva cu atenţie; *fare/prestare ~* a fi atent, a acorda atenţie; *mettere ~ nel fare qualcosa* a face ceva cu atenţie/cu grijă. **2.** atenţie, gentileţe, amabilitate, solicitudine; *colmare qualcuno di attenzioni* a copleşi pe cineva cu atenţiile; *prodigare attenzioni* a oferi multe atenţii; *usare mille attenzioni a qualcuno* a avea mii de atenţii pentru cineva; *essere pieno di attenzioni per qualcuno* a fi plin de solicitudine faţă de cineva. **II.** *interj.* atenţie!

attergàre I. *vt.* **1.** *(adm.)* a scrie, a nota pe verso. **2.** *(fin.)* a andosa. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se aşeza în spatele cuiva. **2.** *(rar)* a întoarce spatele.

attergàto I. *part. tr.* de la attergare şi *adj.* **II.** *s.m. (adm.)* notă scrisă pe spatele unui document.

atterràggio *s.m.* **1.** aterizare, aterizaj; ~ *forzato* aterizare forţată; ~ *guidato* aterizare dirijată; ~ *mancato* aterizare eşuată; ~ *strumentale* aterizare fără vizibilitate; *carrello d' ~* tren de aterizare; *campo d' ~* aerodrom. **2.** *(mar.)* punct de reper (folosit pentru a stabili poziţia navei).

atterraménto *s.m.* **1.** trîntire, doborîre la pămînt. **2.** *(lupte)* punere la pămînt (cu ambii umeri lipiţi de podea). **3.** *(box)* cădere, incapacitate de redresare (timp de zece secunde).

atterràre I. *vt.* **1.** a doborî; a culca, a trînti la pămînt; *(box)* ~ *l'avversario* a pune adversarul în imposibilitate de a se redresa timp de zece secunde. *SIN. abattere.* **2.** *(înv.)* a-şi îndrepta chipul/ochii spre pămînt. **3.** *(lit.)* a umili, a înjosi; a supune; a nimici. **II.** *vi. (a şi rar e)* **1.** a ateriza. **2.** *(mar.)* a acosta. **3.** *(sport)* a atinge pămîntul, a ateriza. **III.** *vr.* **1.** *(lit.)* a cădea la pămînt. **2.** *(fig., înv.)* a se înjosi, a se umili.

atterriménto *s.m.* groază, spaimă.

atterire *vt., vr.* a (se) îngrozi, a (se) înspăimînta.

atterzàre I. *vt. (înv.)* a reduce la o treime; a ajunge la a treia parte.

attésa *s.f.* aşteptare; *sala d' ~* sală de aşteptare; *in ~* în aşteptare; *venir meno all' ~* a nu răspunde aşteptărilor; *essere/restare/stare in ~* a fi/a rămîne/a sta în aşteptare.

attesismo *s.m. v.* attendismo.

attèso I. *part. tr.* de la attendere. **II.** *adj.* **1.** *(lit.) (mai ales cu valoare adv.)* dat fiind; *attese le circostanze, non proferì parola* date fiind împrejurările nu spuse nici un cuvînt; ~ *che* dat fiind că. **2.** *(înv.)* atent.

attestàbile *adj.* care poate fi atestat.

attestaménto *s.m. (mil.)* stabilirea dispozitivului de luptă.

attestànte I. *part. prez.* de la attestare[1]. **II.** *adj.* atestant.

attestàre[1] *vt.* **1.** a atesta, a certifica, a dovedi; ~ *la verità dei fatti* a atesta adevărul faptelor. **2.** a susţine, a afirma; ~ *la propria innocenza* a susţine propria nevinovăţie. **3.** *(fig.)* a arăta, a demonstra, a indica, a dovedi; *il rossore attestava la sua timidezza* roşeaţa dovedea timiditatea sa.

attestàre[2] **I.** *vt.* a pune cap la cap; ~ *due mattoni* a pune cap la cap două cărămizi; ~ *un ponte alla riva* a prinde/a fixa podul de mal. **2.** *(mil.)* a stabili dispozitivul de luptă. **II.** *vr. (mil.)* **1.** a se reorganiza. **2.** *(înv.)* a se înfrunta, a se lupta.

attestàto I. *part. tr.* de la attestare[1]. **II.** *adj.* atestat. **III.** *s.m.* atestat; certificat; document; ~ *di benemerzena* certificat de bună purtare; recunoaşterea oficială a meritelor; *rilasciare un ~* a elibera un ceritificat; *portare sempre con sé i propri attestati* a purta întotdeauna cu sine documentele personale; *in ~ di* în semn de.

attestatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* martor.

attestatùra *s.f. (agr.)* modalitate de legare orizontală a viţei de vie sau a ramurilor.

attestazióne *s.f.* **1.** atestare, certificare. **2.** document; atestat, certificat. **3.** mărturie, declaraţie; afirmare, susţinere. **4.** *(fig.)* manifestare, dovadă; ~ *di stima/di affetto/di biasimo* dovadă de stimă/de afecţiune/de dezaprobare; *(rar) in ~ di* în semn de, ca dovadă, ca mărturie.

atticciàto *adj.* **1.** voinic, robust, zdravăn. **2.** îndesat, corpolent.

atticismo *s.m.* aticism.

atticista, -isti, *s.m.* **1.** adept al aticismului. **2.** scriitor rafinat/cu un stil elegant.

atticizzànte I. *part. tr.* de la atticizzare. **II.** *adj.* rafinat, elegant. **III.** *s.m.* persoană care foloseşte în scris sau în vorbire un stil rafinat/elegant.

atticizzàre *vi. (a)* a scrie cu eleganţă.

àttico[1], *-ici adj.* **1.** atic, caracteristic Aticii; *tempio* ~ templu atic. **2.** relativ la aticism; *scrittore* ~ scriitor elegant/rafinat. **3.** *(fig.)* elegant, rafinat; *stile* ~ stil elegant/rafinat; *(fig.) sale* ~ vorbă de duh foarte subtilă.

àttico[2], *-ici, s.m.* **1.** *(arh.)* atic. **2.** ultimul etaj locuibil al unei clădiri. **3.** *(înv.)* parte a urechii medii.

attìgnere *vt., vi. v.* attingere.

attiguità *s.f.* contiguitate; alăturare.

attìguo *adj.* alăturat; contiguu.

attillàre **I.** *vt.* **1.** *(rar)* a îmbrăca cu grijă excesivă. **2.** a mula; ~ *una gonna/una giacca* a mula o fustă/o jachetă. **II.** *vr.* a se îmbrăca cu grijă, a se aranja, a se dichisi, a se găti.

attillatézza *s.f. (rar)* **1.** eleganță căutată. **2.** mulare.

attillàto **I.** *part. tr.* de la attillare. **II.** *adj.* elegant, dichisit.

attillatùra *s.f.* **1.** aranjare, dichisire, gătire. **2.** eleganță, rafinament (în îmbrăcăminte). **3.** *(lit.)* haină foarte elegantă. **4.** parte a hainei care se mulează.

àttimo *s.m.* clipă, moment; *senza un* ~ *di requie* fără o clipă de liniște; *in un* ~ într-o clipită; *di* ~ *in* ~ din clipă în clipă; *cogliere l'* ~ *fuggente* a te bucura de orice clipă; *vivere nell'* ~ a trăi prezentul.

attinènte **I.** *adj.* aparținînd, privitor la, referitor la, care privește. **II.** *s.m.* și *f. (rar)* rudă.

attinènza *s.f.* **1.** relație, legătură, raport. **2.** legătură de rudenie sau de prietenie. **3.** *(la pl.)* anexe, dependințe.

attingere **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a atinge, a ajunge (pînă la); a obține; ~ *la riva* a atinge malul, a ajunge la mal; ~ *con la vista* a ajunge cu privirea, a zări; ~ *la fama/la gloria* a atinge/a obține faima/gloria. **2.** a lua, a scoate; ~ *acqua alla sorgente/al fiume/al (dal) pozzo* a lua/a scoate apă din izvor/rîu/puț; ~ *il vino dalle botti* a trage vinul din butoaie. **3.** a lua, a extrage; ~ *voci dalla parlata del popolo* a lua, a extrage cuvinte din vorbirea populară. **4.** *(fig.)* a obține, a afla; ~ *notizie a una fonte sicura* a obține, a afla vești dintr-o sursă sigură. **II.** *vi. (a) (lit.)* a ajunge, a sosi.

attingitóio *s.m. (rar)* căuș.

attinia *s.f. (zool.)* actinie.

attìnico *adj.* actinic.

attinide *s.m.* actinide.

attìnio *s.m.* actiniu.

attinografìa *s.f.* actinografie.

attinometrìa *s.f.* actinometrie.

attinòmetro *s.m.* actinometru.

attinomicèti *s.m. v.* actinomiceti.

attinoptèngi *s.m. pl.* actinoptengii.

attinoterapìa *s.f.* actinoterapie.

attìnto *part. tr.* de la attingere.

attintùra *s.f. (zoot.)* cositură.

attiràre *vt., vr.* a-și atrage; ~ *gli sguardi della gente* a atrage privirea oamenilor; *attirarsi la simpatia generale* a-și atrage simpatia generală.

attitudinàle *adj.* de aptitudine; *(psih.) esame* ~ test de aptitudine; *selezione* ~ selecție după aptitudine.

attitùdine[1] *s.f.* aptitudine, capacitate; ~ *al lavoro* capacitatea de muncă. *SIN. idoneità al lavoro.*

attitùdine[2] *s.f.* atitudine, poziție (a corpului).

attivànte *s.m. (chim.)* activant. *SIN. attivatore.*

attivàre *vt.* **1.** a pune în funcțiune; a activa, a acționa, a intensifica. **2.** a grăbi rezolvarea unei probleme administrative sau desfășurarea unui proces. **3.** *(chim.)* a activiza capacitatea de reacție a moleculelor.

attivatóre *s.m. (chim.)* activant.

attivazióne *s.f.* activare; punere în acțiune, activizare, ~ *di un catalizatore* activarea unui catalizator.

attivìsmo *s.m.* **1.** *(fil.)* doctrină în care toate valorile sînt subordonate acțiunii. **2.** *(ped.)* doctrină pedagogică care consideră acțiunea elementul educativ determinant, activism. **3.** tendință de a pune accentul pe acțiune în activitatea politică și sindicală.

attivìsta, *-isti,* **I.** *s.m.* și *f.* **1.** adept al activismului. **2.** militant politic; activist. **II.** *adj.* **1.** care privește activismul; care are caracteristicile activismului. **2.** dinamic.

attivìstico *adj.* **1.** care privește activismul; care are caracteristicile activismului. **2.** dinamic.

attività *s.f.* activitate; muncă, ocupație; *essere in* ~ a fi în mișcare/în acțiune/în funcție; ~ *produttiva/lucrativa* activitate productivă/lucrativă; *dedicarsi a una* ~ *professionale* a se dedica unei activități profesionale; ~ *primaria* agricultură; ~ *secondaria* industrie; ~ *terziaria* activitate terțiară.

attivizzàre *vt.* a activiza.

attìvo **I.** *adj.* activ; *vita* ~*-a* viață activă; *uomo* ~ om activ; *avere/prendere parte attiva a/in un'impresa* a avea o funcție importantă într-o întreprindere; *(com.) bilancio* ~ balanță activă; *(mil.) servizio* ~ serviciu activ; *(ped.) scuola* ~*-a* școală activă; *metodi attivi* metode active. **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* diateză activă. **2.** *(com.)* activ; *segnare al proprio* ~*/all'* ~ a trece la activ. **3.** activ, totalitatea conducătorilor/a activiștilor unui partid/unui sindicat.

attizzaménto *s.m.* **1.** ațîțare. **2.** incitare, îndemn.

attizzatóio, *-òi, s.m.* vătrai.

attizzatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** cel care aține focul. **2.** *(fig.)* aținător, instigator.

àtto[1] *s.m.* **1.** act, realizare, concretizare; ~ *linguistico* actul vorbirii; *mettere/passare in* ~ a traduce în act, a concretiza; *essere in* ~ a fi în curs de realizare; *nell'* ~, *sull'* ~ asupra faptului; în momentul în care; *sorprendere nell'* ~ *di rubare* a surprinde în timp ce fura; *all'* ~ *pratico* în realitate. **2.** act, comportament, atitudine; ~ *gentile/onesto/nobile/ambiguo/scorretto/vile/spregevole* atitudine amabilă/cinstită/nobilă/ambiguă/incorectă/josnică/de disprețuit; ~ *di giustizia* act de dreptate. **3.** mișcare, gest; *fare l'* ~ *di* a schița o acțiune fără a o executa; *fare l'* ~ *di andarsene* a da să plece. **4.** *(lit.)* poză, demonstrație, dovadă; ~ *d'affetto/di stima/di amicizia* dovadă de afecțiune/de stimă/de prietenie; *fare* ~ *di presenza* a face act de prezență. **5.** *(jur.)* act, acțiune; faptă, atitudine; ~ *lecito/illecito/libero/dovuto* act permis/nepermis/liber/obligatoriu. **6.** *(jur.)* act, document, certificat; ~ *pubblico, gli atti del processo* dosarul unui proces; ~ *legislativo* lege; ~ *autentico* act autentic; ~ *d'accusa* act de acuzare; ~ *di nascita* act de naștere; *atti d'archivio* acte de arhivă; *passare gli* ~*-i* **a)** a pune actele la arhivă; **b)** *(fig.)* a pune la arhivă, a da uitării; *prendere* ~ *di qualcosa* a lua act de ceva; *dare* ~ *di* **a)** a comunica oficial; **b)** *(fig.)* a recunoaște un merit. **7.** culegere de acte, comunicări etc.; *atti parlamentari* actele parlamentului; *gli atti del congresso internazionale* actele congresului internațional. **8.** declarație; ~ *di fede* act de credință. **9.** *(teatru)* act; ~ *unico* piesă într-un act.

àtto[2] *adj.* **1.** apt; bun, potrivit pentru. **2.** cu aptitudine pentru, înclinat; ~ *agli studi* cu înclinație pentru învățătură, *SIN. adatto.* **3.** *(înv.)* eficace, abil, priceput.

attòlere *vt. (rar)* a ridica.
attonimènto *s.m.* năucire, uimire.
attònito *adj.* **1.** mirat, surprins, uimit. **2.** *(înv.)* prost, stupid.
attòrcere **I.** *vt.* a răsuci; ~ *una corda* a răsuci o frînghie. **II.** *vr.* a se contorsiona.
attorcigliaménto *s.m.* răsucire; înfăşurare; încolăcire.
attorcigliàre *vt., vr.* a (se) răsuci, a (se) înfăşura, a (se) încolăci.
attorcigliatùra *s.f.* sucire, răsucire, înfăşurare.
attorciniénto *s.m. (rar)* sucire, răsucire; contorsionare.
attorcitùra *s.f.* **1.** sucire, răsucire; contorsionare. **2.** *(agr.)* legarea corzilor de vie.
attòre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** actor; ~ *teatrale/ cinematografico* actor de teatru/de cinema; ~ *di rivista* actor de revistă. **2.** *(fig.)* participant activ. **3.** *(jur.)* reclamant. **4.** *(tosc., înv.)* agent, executor.
attòrio *adj. (jur.)* care îl priveşte pe reclamant.
attorniaménto *s.m.* **1.** *(lit.)* înconjurare; ocol. **2.** împresurare, asediu.
attorniàre **I.** *vt.* **1.** a înconjura; a încercui, a împresura. **2.** a copleşi pe cineva cu atenţii, a-i face cuiva curte. **3.** *(înv., ist.)* a face turnire. **II.** *vr.* a se înconjura cu/de; *si attorna di cattivi consiglieri* se înconjoară de sfătuitori proşti.
attòrno **I.** *adv.* în jur, împrejur, de jur împrejur; *mandare* ~ **a)** a trimite de jur împrejur; **b)** a difuza o veste, a duce vorba; *andare/girare* ~ **a)** a merge/a umbla de colo pînă colo, a umbla fără rost; **b)** a se răspîndi, a se difuza; *l'ho sempre* ~ îmi stă tot timpul pe cap; *guardarsi* ~ *(fig.)* a fi atent/cu ochii în patru; *levarsi qualcuno o qualcosa d'* ~ *(fig.)* a scăpa de cineva sau de ceva; *darsi* ~ (sau *d'* ~) a se agita, a-şi găsi/a-şi face de lucru; ~ ~ de jur împrejur. **II.** *în loc. prep.* ~ *a* în jur; *si rincorrevano* ~ *al tavolo* se alergau în jurul mesei; *stare* ~ *a qualcosa (fig.)* a urmări cu asiduitate ceva; *stare* ~ *a qualcuno* a nu slăbi deloc pe cineva, a pisa pe cineva.
attortigliaménto *s.m.* sucire, răsucire.
attortigliàre *vt., vr. (rar)* a (se) suci, a (se) răsuci.
attoscanàre *vt. (rar)* a toscaniza.
attòrto **I.** *part. tr.* de la a t t o r c e r e. **II.** *adj. (arhit., în expr.) colonne* ~*-e* coloane cu trunchiul în spirală.
attoscàre *vt.* **1.** *(poetic)* a otrăvi. **2.** a chinui, a tortura.
attossicàre *vt.* **1.** *(lit.)* a otrăvi; ~ *l'acqua* a otrăvi apa. **2.** *(fig., lit.)* a mîhni; a chinui. **3.** *(fig.)* a corupe.
attossicatòre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** otrăvitor. **2.** chinuitor.
attraccàggio *s.m.* manevră în vederea acostării.
attraccàre *vt., vi. (mar.)* a apropia (o navă) de chei (pentru îmbarcare sau debarcare).
attràcco, -àcchi, *s.m.* **1.** *(mar.)* acostare la chei. **2.** loc de acostare.
attraènte **I.** *part. prez.* de la a t t r a r r e. **II.** *adj.* atrăgător, seducător.
attràere *vt. (înv.)* *v.* a t t r a r r e.
attrappàre **I.** *vt. (înv.)* a prinde, a apuca, a înşfăca. **II.** *vr.* a se contracta, a se stringe, a se zgîrci.
attrappìre *vt., vr. v.* r a t t r a p p i r e.
attràrre *vt.* **1.** a atrage. **2.** *(fig.)* a încînta, a ademeni. **3.** a reduce.
attrattìva *s.f.* **1.** atracţie; *(fig.) avere* ~ a fi atrăgător, a avea pe vino-încoace; *esercitare una forte* ~ a exercita o mare atracţie; *sentire l'* ~ *di qualcuno o qualcosa* a se simţi atras de cineva sau de ceva. **2.** farmec, putere de seducţie; *è dotata di molta* ~ este dotată cu mult farmec. **3.** *(la pl.)* tentaţii, ispite, atracţii; *le* ~*-e della vita* tentaţiile vieţii.
attrattivo *adj. (lit.)* **1.** care atrage, atractiv; *forza* ~*-a della terra* forţa de atracţie a pămîntului. **2.** *(fig.)* atractiv, atrăgător, seducător.
attratto **I.** *part. tr.* de la a t t r a r r e. **II.** *adj.* atras. **III.** *s.m. (înv.)* paralitic; olog.
attraversaménto *s.m.* **1.** traversare; ~ *pedonale* trecere pentru pietoni. **2.** întretăiere, răscruce.
attraversàre **I.** *vt.* **1.** a traversa, a trece prin; a străbate; *esitò a lungo prima di* ~ ezită îndelung înainte de a traversa; *attraversò in fretta la strada* a traversat în grabă strada; *il fiume attraversa la città* fluviul străbate oraşul; *un sospetto gli attraversò la mente* o bănuială îi trecu prin minte; ~ *la strada/il passo a qualcuno* **a)** a tăia drumul/calea cuiva; **b)** *(fig.)* a pune piedici, a bara drumul cuiva. **2.** *(mar.)* a tăia calea unei nave, a se încrucişa. **3.** *(rar)* a pune de-a curmezişul/de-a latul; ~ *un carro a una strada* a pune căruţa de-a curmezişul drumului. **4.** *(fig.)* a trece prin greutăţi/prin încercări grele; *stanno attraversando un momento difficile* trec printr-un moment greu. **5.** *(fig., lit.)* a împiedica, a fi împotrivă, a face obstrucţii; *mi attraversa tutti i miei progetti* este împotriva tuturor proiectelor mele. **II.** *vr.* **1.** a se pune de-a curmezişul. **2.** *(fig.)* a se opune.
attravèrso **I.** *adv. (lit., înv.)* oblic, de-a curmezişul; *andare* ~ **a)** *(despre mîncare)* a se opri în gît; **b)** *(fig.)* a merge prost, pe dos; *capire* ~ a înţelege pe dos, a răstălmăci; *prendere una cosa* ~ a se supăra/a se mînia/a se înfuria din pricina unui lucru rău interpretat. **II.** *prep. (unită de substantiv direct sau cu ajutorul prepoziţiei simple* **a) 1.** prin; *la luce penetra* ~ *le imposta* lumina pătrunde prin obloane; *(fig.) passare* ~ *grandi dolori* a trece prin dureri mari. **2.** de-a curmezişul, de-a latul; *misero l'automobile* ~ (sau ~ *alla*) *strada* au pus automobilul de-a curmezişul străzii. **3.** datorită, cu ajutorul, în urmă, prin intermediul; ~ *ricerche/indagini* datorită cercetărilor.
attrazióne *s.f.* **1.** atragere; atracţie; *l'* ~ *universale/ magnetica* atracţie universală/magnetică. **2.** *(lingv.)* asimilare; ~ *modale* utilizarea conjunctivului în locul indicativului. **3.** *(fig.)* atracţie, interes; *esercitare una forte* ~ *sulle masse* a exercita o mare atracţie asupra maselor; *provare* ~ *per qualcuno o qualcosa* a avea interes pentru cineva sau ceva, a fi atras. **4.** număr sezaţional/atractiv; *quell'acrobata è la grande* ~ *del circo* acel acrobat este marea atracţie a circului.
attreccìare *vt. (înv.)* a împleti părul, a face cozi.
attrezzaménto *s.m.* **1.** utilare, echipare. **2.** utilaj, echipament.
attrezzàre **I.** *vt.* a echipa; a utila; ~ *una nave/uno studio dentistico/una spedizione* a echipa o navă/ un cabinet dentar/o expediţie ştiinţifică. **II.** *vr.* a se echipa.
attrezzàto **I.** *part. tr.* de la a t t r e z z a r e. **II.** *adj. (despre oraşe)* prevăzut cu locuri de agrement.
attrezzatóre *s.m. (înv.)* marinar care se îngrijea de vele.
attrezzatùra *s.f.* **1.** utilare, echipare; dotare. **2.** utilaj; echipament; *l'* ~ *di un ristorante/di un albergo* dotarea unui restaurant/unui hotel; *l'* ~ *di una nave* echiparea unei nave; *l'* ~ *meccanica* utilaj mecanic; *le* ~*-e ricreative/culturali di una città* dotările recreative/culturale ale unui oraş. **3.** *(mar.)* punere la punct a velelor şi a manevrelor de îmbarcare; echipare.

attrezzeria *s.f. (teatru)* recuzită.
attrezzista, -isti, *s.m.* **1.** gimnast (la aparate). **2.** *(teatru)* decorator. **3.** sculer.
attrezzistica *s.f.* gimnastică la aparate.
attrezzistico, -ici, *adj.* **1.** care se face cu aparate; *ginnastica ~-a* gimnastică la aparate. **2.** care se referă la utilaj/echipament; *allestimento ~ di una nave* pregătirea echipamentului unei nave.
attrèzzo I. *s.m.* **1.** unealtă, instrument; *~ di cucina* obiect de bucătărie; *~ del falegname* unealtă a lemnarului. **2.** aparat sportiv; *ginnastica con attrezzi* gimnastică la aparate; *esercizi agli attrezzi* exerciții la aparate. **3.** *(mar., la pl.)* echipament. **II.** *adj.* mijloc; *carro attrezzi* mașină de depanat.
attribuire I. *vt.* **1.** a da, a acorda, a conferi, a atribui; *~ a qualcuno una ricompensa* a da cuiva o recompensă; *~ a qualcuno la capacità di decidere* a acorda cuiva capacitatea de a hotărî. **2.** a atribui, a pune pe seama cuiva; *~ una disgrazia all'imprudenza di qualcuno* a pune o nenorocire pe seama cuiva; *~ un quadro al Mantegna* a atribui un tablou lui Mantegna; *~ a lode* a elogia; *~ a biasimo* a critica. **II.** *vr.* a-și atribui, a-și aroga; *attribuirsi un merito/un diritto* a-și atribui/a-și aroga un merit/un drept.
attributivo *adj.* **1.** *(gram.)* atributiv. **2.** *negozio giuridico ~* acțiune juridică prin care se urmărește trecerea unor bunuri de la un individ la altul.
attribùto *s.m.* **1.** atribut, însușire esențială. **2.** simbol; *le bilance sono l' ~ della giustizia* balanțele sînt simbolul dreptății. **3.** *(herald.)* adjectivele sau participiile care servesc la indicarea particularităților figurilor. **4.** *(lingv.)* atribuit.
attribuzióne *s.f.* **1.** atribuire, conferire, acordare. **2.** atribuție, sarcină, obligație.
attristaménto *s.m. (înv.)* mîhnire, durere.
attristàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a întrista; a mîhni; a chinui. **2.** *(înv.)* a înrăi. **II.** *vr. (lit.)* a se întrista.
attristiménto *s.m.* **1.** întristare. **2.** vlăguire.
attristìre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a întrista. **2.** *(rar)* a face sterp, steril, neproductiv. **II.** *vi. (e)* **1.** a se vlăgui. **2.** *(despre plante)* a se păli. **III.** *vr. (rar, lit.)* a se întrista.
attrito[1] *s.m.* **1.** frecare. **2.** tocire, uzare. **3.** *(fig.)* neînțelegere, conflict, dezacord.
attrito[2] *adj. (lit.)* **1.** uzat, consumat, tocit. **2.** care se căiește, pocăit, spășit.
attrizióne *s.f.* **1.** *(bis.)* teamă de pedeapsă. **2.** *(mec., înv.)* frecare.
attruppaménto *s.m.* strîngere, adunare; mulțime.
attruppàrsi I. *vt. (lit.)* a strînge, a aduna (mai ales animalele). **II.** *vr.* a se strînge, a se aduna, a se îngrămădi.
attuàbile *adj.* realizabil.
attuabilità *s.f.* posibilitate de realizare.
attuàle *adj.* **1.** actual, de azi, prezent. **2.** real; care a trecut din starea potențială în stare reală; *peccato ~* păcat imputabil unei persoane/voinței acesteia.
attualismo *s.m.* **1.** *(fil.)* doctrină filozofică conform căreia întreaga realitate este produsul activității spontane a gîndirii, actualism. **2.** *(geol.)* actualism.
attualista, -isti, I. *s.m. (fil.)* care se inspiră din actualism. **II.** *adj.* care privește actualismul.
attualistico, -ici, *adj.* care privește actualismul.
attualità *s.f.* **1.** actualitate; *l' ~ di una teoria* actualitatea unei teorii; *essere d' ~* a fi de actualitate; *tornare d' ~* a fi din nou de actualitate. **2.** fapt recent, eveniment, noutate; *film d' ~* film de actualitate.
attualizzàre *vt.* a actualiza.
attualménte *adv.* **1.** acum, actualmente. **2.** efectiv, în realitate, în fapt.
attuàre I. *vt.* **1.** a realiza, a îndeplini, a efectua, a concretiza. **2.** a transpune în viață. **II.** *vr.* a se înfăptui, a se realiza.
attuariàle *adj.* referitor la o premisă a matematicii care studiază tehnica asigurărilor pe baze statistice, actuarial.
attuàrio[1] *s.m.* de transport; *navi attuarie* nave de război romane.
attuàrio[2] *s.m.* **1.** ofițer roman care se ocupă de supravegherea depozitelor, actuar. **2.** *(în evul mediu)* grefier. **3.** cel care se ocupă de matematica aplicată la asigurări.
attuazióne *s.f.* realizare, îndeplinire, efectuare, concretizare, transpunere în viață.
attuffàre I. *vt. (rar, lit.)* a scufunda, a cufunda, a băga la fund. **II.** *vr. (lit.)* a se scufunda. **III.** *vi. (e), vr. (rar, lit.)* a apune.
attuóso *adj. (lit.)* activ, muncitor.
attutàre I. *vt. (înv., lit.)* a calma, a domoli, a potoli. **II.** *vr. (lit.)* a se liniști.
attutìre I. *vt.* **1.** a atenua, a reduce intensitatea; *~ l'urto/il dolore/un suono* a atenua ciocnirea/durerea/un sunet. **2.** *(tosc., înv.)* a calma, a domoli. **II.** *vr.* a se potoli, a se domoli, a se calma.
aucùpio *s.m. (lit.)* vînătoare de păsări (mai ales cu plasa și cu momeli).
audàce I. *adj.* **1.** îndrăzneț, curajos, cutezător. *SIN. ardito, coraggioso, interpide.* **2.** îndrăzneț, riscant, hazardat; primejdios; provocator; *(fig.)* inovator; *impresa ~* acțiune îndrăzneață; *sguardi ~-i* priviri îndrăznețe; *indossare abiti ~-i* a îmbrăca haine îndrăznețe; *risposta ~* răspuns îndrăzneț; *moda ~* modă îndrăzneață. **II.** *s.m.* și *f.* îndrăzneț.
audàcia *s.f.* **1.** îndrăzneală, cutezanță. **2.** nerușinare, insolență.
audiènza *s.f. v.* udienza.
àudio *s.m. invar. (telev.)* audio.
audiofrequènza *s.f.* audiofrecvență.
audiogràmma *s.m.* audiogramă.
audiòmetro *s.m.* audiometru.
audiovisìvo *adj.* audiovizual.
audìre *vt., vi. v.* udire.
auditìvo *adj.* auditiv.
auditóre *s.m. v.* uditore.
auditòrio[1] *s.m. (înv.) v.* uditorio[1].
auditòrio[2] **1.** *s.m.* auditoriu, sală de concerte, de conferințe etc. **2.** *v.* uditorio[2].
audizióne *s.f.* **1.** auzire; ascultare; audiere; *(jur.) ~ dei testi* audierea martorilor. **2.** audiție (muzicală etc.).
aùff *interj v.* uff; **aùffa** *v.* uf; **aùfette** *v.* uf.
àuge *s.f. (numai sg.)* **1.** *(astron.)* apogeu. **2.** *(fig.)* culme; *essere in ~* a fi în culmea gloriei; *venire in ~* a ajunge în culmea gloriei.
augéllo *s.m. (înv., poetic)* pasăre.
auggiàre *vt. (înv.) v.* aduggiare.
augnàre I. *vt.* **1.** a apuca cu unghiile. **2.** a tăia pieziș. **II.** *vr.* a se prinde, a se uni, a adera.
augnatùra *s.f.* tăiere/tăietură piezișă.
augumentàre *vt., vi. (înv.) v.* aumentare.
auguràle *adj. (lit.)* **1.** de bun augur, prevestitor. **2.** *(ist. ant.)* de augur sacerdotal.
auguràre I. *vt.* **1.** a ura; *~ buon viaggio* a ura drum bun; *~ la buona notte* a ura noapte bună; *~ la buona riuscita di un affare* a ura mult succes într-o afacere; *~ il buon anno/il buon compleanno* a ura la mulți ani; *augurarsi qualcosa* a-și dori ceva, a spera. **2.** *(înv.)* a prezice, a prevesti. **II.** *vi. (a)*

1. a prevesti după sistemul augurilor; a îndeplini funcția de augur. 2. a face prevestiri urmărind zborul păsărilor.

augurato I. *adj. (în expr.) male* ~ nenorocit; *ben* ~ fericit, norocos. II. *s.m.* demnitate/funcție de augur.

auguratóre, -trice *adj., s.m. și f. (rar)* 1. urător, (cel) care urează. 2. (cel) care prevestește.

augurazióne *s.f. (rar)* 1. urare. 2. tehnica prevestirii la romani.

àugure *s.m. (lit.)* augur *(preot roman)*.

augùrio *s.m.* 1. augur, auspiciu. 2. semn, prevestire; presentiment; *essere di buon/di cattivo* ~ a fi de bun/de rău augur. 3. urare; *un* ~ *di buona fortuna/di prosperità/di pronta guarigione* o urare de noroc/de prosperitate/de însănătoșire grabnică; *formulare/porgere/presentare un sincero/affettuoso* ~ a formula/a adresa/a prezenta o sinceră/afectuoasă urare. 4. *(mai ales la pl., formulă folosită în diferite ocazii) biglietto di auguri* felicitare; *fare/porgere gli auguri* a felicita.

augurosaménte *adv.* cu urări de bine.

auguróso *adj.* care conține urări; *bene* ~ de bun augur; *male* ~ de rău augur.

augustàle I. *adj.* 1. a lui Augustus. 2. *(înv.)* imperial. II. *s.m.* 1. *(în vechea Romă)* preot care oficia cultul lui Augustus și a altor împărați zeificați. 2. monedă de aur bătută de Frederic al II-lea (1194—1250).

augùsto[1] I. *adj.* august, măreț, nobil. II. *s.m.* împărat (roman).

augùsto[2] *s.m.* tip comic din circul ecvestru.

àula *s.f.* 1. sală de curs; sală de clasă; clasă; *le alunne sono entrate in* ~ elevele au intrat în clasă; *l'* ~ *di fisica* sala/laboratorul de fizică; *l'* ~ *di disegno* sala de desen. 2. sală de adunări/de conferințe; aulă; *le aule del Tribunale* sălile tribunalului. 3. *(lit.)* sala unui palat regal/a unui castel; ~ *reggia* palat regal.

àula-màgna *s.f.* sală de festivități; aulă; *l'inaugurazione dell'anno accademico si terrà nell'* ~ deschiderea anului universitar se va face în aulă.

aulènte *adj. (înv.)* îmbălsămat, frumos mirositor.

aulète *s.m. (lit.)* flautist.

aulètride *s.f. (lit.)* cîntăreață din flaut.

àulico, -ici *adj.* 1. aulic, de curte; *consigliere* ~ consilier al curții; *camera aulica* camera curții. 2. nobil, cult, rafinat, elegant.

auliménto *s.m. (înv.)* parfum.

aulire *vi. (înv.)* a mirosi frumos.

auliàs *s.m.* vechi instrument muzical grec asemănător cimpoiului.

aumentàbile *adj.* care poate fi mărit.

aumentàre I. *vt.* 1. a mări, a crește; ~ *lo stipendio* a mări salariul. 2. *(în tricotaje)* a adăuga ochiuri, a crește; ~ *i punti/le maglie* a adăuga ochiuri, a crește. II. *vi. (e)* a crește, a se mări. *SIN. ampliare, ingrandire.*

aumentativo *adj. (înv.)* augmentativ.

aumentatista, -isti *s.m.* cel care speculează creșterea titlurilor de bursă. *SIN. rialzista.*

auménto *s.m.* mărire, creștere.

aumonière I. *s.f.* pungă de bani (purtată la brîu). II. *adj. (în loc.) scollatura* ~ decolteu drapat.

àuna *s.f.* cot *(unitate de măsură)*.

aunàre *vt. v.* adunare.

aunghiàre *vt. (rar) v.* augnare.

àura *s.f.* 1. *(rar, lit.)* adiere; vînt ușor, boare; zefir. 2. *(rar)* aerul care se respiră; respirație, răsuflare. 3. *(fig., lit.)* atmosferă; *un'* ~ *di sventura/di pace* o atmosferă/un aer de nenorocire/de pace. 4. *(fig.)* credit, încredere; ~ *popolare* favoarea/stima/încrederea poporului. 5. *(med.)* aură, starea care precedă criza de epilepsie. 6. *(rar, lit.)* emanație, efluviu.

aurare *vt. (înv.)* a auri.

aurato I. *(poetic)* aurit, strălucitor. II. *s.m.* sarea acidului auric.

àureo *adj.* 1. de aur; *anello* ~ inel de aur; *riserva aurea* tezaur, rezervă de aur a unei țări; *sistema* ~ sistem monetar bazat pe aur; *valuta aurea* monedă de aur sau convertibilă în aur. 2. auriu; luminos, strălucitor. 3. *(lit., fig.)* prețios, nobil, de mare preț; *libretto* ~ libret strălucit; *periodo/secolo* ~ perioadă/secol de aur; *età aurea* vîrstă de aur. 4. *(mat.) sezione aurea* secțiune de aur.

aurèola *s.f.* aureolă, nimb; cunună; ~ *di bontà/di santità* aureolă de bunătate/de sfințenie; *l'* ~ *della fiamma* nimb de flăcări; *un'* ~ *di riccioli* o aureolă/o cunună de cîrlionți.

aureolare *vt. (lit.)* a încununa, a înconjura cu o aureolă/cu un nimb.

aureomicina *s.f. (farm.)* aureomicină.

àurica I. *adj. (mar.)* referitor la vela trapezoidală. II. *s.f.* velă trapezoidală.

àurico *adj. (chim.)* de aur; *sale* ~ aurat. *SIN. acido aurico.*

auricola *s.f.* 1. *(anat.)* auricul. 2. plantă din familia primulaceelor *(Primula auricola)*.

auricolare I. *adj.* 1. auricular, al urechii; *padiglione* ~ pavilionul urechii; *testimone* ~ martor care a auzit direct; *confessore* ~ confesiune făcută la urechea confesorului. 2. referitor la degetul mic; *dito* ~ degetul mic. II. *s.m.* 1. accesoriu cu ajutorul căruia se ascultă convorbirea telefonică fără receptor. 2. cască.

aurifero *adj.* aurifer.

auriga, -ighi *s.m. (lit., rar)* vizitiu.

aurino *adj.* auriu.

àuro *s.m. (înv., poetic) v.* oro.

aurora *s.f.* 1. aurora; *all'* ~ la răsăritul soarelui, în zori; ~ *polare* aurora polară; ~ *boreale/australe* aurora boreală/australă. 2. *(fig.)* început; *l'* ~ *della civiltà* începutul civilizației.

aurorale *adj.* 1. ale aurorii; *righe aurorali* unde de emisie prezente în spectrele aurorelor polare. 2. *(fig.)* inițial.

ausàre *vt., vi. (înv.) v.* adusare.

auscultare *vt., vi. (a; med.)* a asculta.

auscultazióne *s.f. (med.)* ascultație.

ausiliare, -àri I. *adj. (rar)* auxiliar, ajutător; *verbo* ~ verb auxiliar. II. *s.m. și f.* ajutor, colaborator. *SIN. coadiutore.* III. *s.m.* verb auxiliar.

ausiliària *s.f.* femeie care lucrează în serviciile auxiliare ale armatei.

ausiliàrio I. *adj.* 1. ajutător, auxiliar; *truppe ausiliarie* trupe auxiliare; *motore/velatura ausiliaria* motor/vele ajutătoare/de folosit în caz de necesitate, *naviglio* ~ vas comercial rechiziționat de marina militară. 2. *(despre medicamente)* auxiliar, care ajută acțiunea medicamentului principal. II. *s.m.* 1. colaborator. 2. *(mar., la pl.)* corpuri străine de armată care ajutau armatele romane. 3. *(fam.)* (ofițer) adjutant.

ausiliatrice *adj., s.f.* titlu al Sfintei Fecioare ca ajutătoare a creștinilor.

ausìlio, -ìli *s.m. (lit.)* ajutor, apărare.

àuso *adj. (înv.)* îndrăzneț, cutezător.

ausònio[1], **-òni** *adj.* 1. ausonic, aparținînd Ausonilor (populație fixată între Lațiu și strîmtoarea Messina). 2. italic; italian.

ausònio[2] *s.m. (chim., rar)* neptuniu.

auspicàle *adj.* **1.** referitor la auspicii. **2.** *(lit.)* sub bune auspicii, de bun augur; *pietra* ~ piatră de temelie.

auspicàre *vt.* **1.** *(ist. ant.)* a face auspicii, a prevesti. **2.** *(lit.)* a ura.

àuspice *s.m. (lit.)* **1.** preot roman (care făcea auspicii). **2.** inițiator, promotor; ~ *il sindaco* sub auspiciile primarului.

auspicio *s.m.* **1.** auspiciu, prevestire făcută de auguri; augur. **2.** pronostic; dorință; urare; *iniziare un'attività con/sotto buoni auspici* a începe o activitate sub auspicii bune; *essere di buono* ~ a fi de bun augur; *essere di cattivo* ~ a fi de rău augur; *è nostro* ~ *che la squadra vinca* dorința noastră este ca echipa să învingă. **3.** *(fig.)* protecție; favoare; *la mostra fu inaugurata sotto gli auspici delle autorità locali* expoziția a fost inaugurată sub auspiciile autorităților locale.

austerità *s.f.* **1.** austeritate; *l'* ~ *di vita/di costumi/di comportamento* austeritatea vieții/a obiceiurilor/a comportamentului. *SIN. severità, rigoare, serietà, gravità.* **2.** *(ec.)* complexul de măsuri impuse cheltuielilor publice, austeritate. **3.** *(înv.)* gust acru, acreală.

austèro *adj.* **1.** auster; *carattere/aspetto/costume* ~ caracter/aspect/obicei auster; *vita/disciplina/morale austera* viață/disciplină/morală austeră. *SIN. serio, grave.* **2.** *(rar) (despre gust)* aspru, acru, sec, astringent; *vino* ~ vin sec/aspru; *clima* ~ climă aspră; *colore* ~ culoare închisă.

austòrio *s.m. (arheol.)* vas pentru sacrificii.

austràle *adj.* austral, sudic.

australiàna *s.f.* tip de cursă ciclistă.

australiàno *adj., s.m.* și *f.* australian.

australòide *adj.* australoid.

australopitèco, *-èchi, s.m.* australopitec.

austriacànte *s.m. (ist.)* partizan al Austriei (în Italia).

austriaco, *-àci, adj., s.m.* și *f.* austriac.

àustro *s.m.* **1.** austru (vînt de miazăzi). **2.** *(lit.)* sud.

àustro-ungàrico *adj. (ist.)* austro-ungar.

autarchìa *s.f.* autarhie.

autàrchico[1], *-ici, adj.* autarhic; *politica* ~*-a* politică autarhică; *tessuti autarchici* țesături autarhice, produse cu mijloace proprii.

autàrchico[2], *-ici, adj. (jur.)* dotat cu autarhie administrativă; *ente* ~ *territoriale* întreprindere cu autonomie teritorială.

autarchizzàre *vt.* a face autarhic.

autèntica *s.f. (jur.)* **1.** act autentic. **2.** autentificare.

autenticàre *vt.* **1.** *(jur.)* a autentifica; ~ *un testamento/una firma* a autentifica un testament/o iscălitură. **2.** a confirma; ~ *le affermazioni di qualcuno* a confirma afirmațiile cuiva; ~ *un'opera d'arte* a confirma autenticitatea unei opere de artă.

autenticazióne *s.f.* autentificare.

autenticità *s.f.* autenticitate.

autèntico *adj.* **1.** autentic; autentificat; *documento* ~ document autentic; *copia* ~*-a* copie autentificată. **2.** autentic, adevărat, real, nealterat; *un fatto* ~ un fapt autentic, real; *un mobile* ~ *del '700* o mobilă autentică din secolul al XVIII-lea; *gli aspetti più autentici della nostra civiltà* aspectele cele mai autentice/nealterate ale civilizației noastre.

autentificàre *vt. (rar)* a autentifica.

autièra *s.m. (mil.)* soldat din trupele auto (motomecanizate).

autista, *-isti, s.m.* șofer.

auto[1] *s.f. (înv.)* automobil; ~ *civetta* mașina poliției.

auto[2] *s.m.* dramă sacră, într-un act, jucată în Spania și în Portugalia în secolul al XV-lea.

àuto-[1] *pref.* element de compunere însemnînd: auto, de la sine, prin mijloace proprii; *autodifesa* autoapărare; *autodidatta* autodidact.

àuto-[2] *pref.* element de compunere prescurtat din „automobile"; *autoparco* parc auto; *autotrasporto* transport auto.

autoabbronzànte *adj., s.m.* (produs) care bronzează fără expunere la soare.

autoaccensióne *s.f.* autoaprindere.

autoaffondaménto *s.m. (mar.)* sabordaj, sabordare.

autoarticolàto *s.m.* vehicul articulat.

autobiografia *s.f.* autobiografie.

autobiogràfico, *-àfici, adj.* autobiografic.

autoblinda *s.f. v.* autoblindata.

autoblindàta *s.f.* autoblindat.

autoblindo, autoblindàto *s.m.,* **autoblindomitragliatrice** *s.f.* automitralieră blindată.

autobótte *s.m.* autocisternă.

autobrùco *s.m.* autoșenileță.

àutobus *s.m.* autobuz.

autocalùnnia *s.f. (jur.)* autoînvinuire.

autocamionàle *s.f.* șosea pentru autocamioane.

autocampèggio *s.m.* camping automobilistic.

autocarràto *adj. (mil.)* transportat cu camionul.

autocàrro *s.m.* autocar, autocamion; ~ *a cassone aperto* camion cu caroserie deschisă; ~ *a cassone ribaltabile* mașină cu cabină rabatabilă.

autocefalìa *s.f.* autocefalie.

autocèfalo I. *adj.* autocefal. **II.** *s.m.* episcop al bisericii grecești care nu depinde de patriarh.

autocentriènte I. *adj. (mec.)* care centrează automat. **II.** *s.m.* menghină.

autocinema *s.f.* mașină pentru proiecții cinematografice.

autocingolato *s.m.* vehicul cu șenile.

autocisterna *s.f.* autocisternă.

autoclàve *s.f.* autoclavă.

autoclavista, *-isti, s.m.* mecanic care supraveghează funcționarea unei autoclave.

autocolónna *s.f.* coloană auto.

autocombustióne *s.f.* **1.** aprindere spontană a fînului etc. **2.** combustie.

autocompiacimènto *s.m.* automulțumire.

autoconsùmo *s.m.* utilizare de către agricultor a unei părți din produs pentru nevoile familiei, consum propriu.

autocontròllo *s.m.* autocontrol.

autoconvòglio *s.m.* convoi auto.

autocorrièra *s.f.* autobus (pentru transport interurban).

autocoscièнza *s.f.* autoconștiință, conștiință de sine.

autòcrate *s.m. (lit.)* autocrat, despot.

autocràtico, *-àtici, adj.* autocratic. *SIN. dispotico.*

autocrazia *s.f.* autocrație.

autocritica *s.f.* autocritică.

autocriticàre *vr.* a-și face autocritica.

autocritico, *-ici, adj.* autocritic.

autòctono *adj., s.m.* autohton, băștinaș.

autodafè *s.m. (ist.)* **1.** autodafeu. **2.** ardere pe rug.

autodecisióne *s.f.* autodeterminare ~ *dei popoli* autodeterminarea popoarelor.

autodenùncia *s.f.* autodenunțare, autoînvinuire.

autodidàtta *s.m.* autodidact.

autodidàttico, *-ici, adj.* de autodidact.

autodifèsa *s.f.* **1.** autoapărare. **2.** autotutelă.

autodìna *s.f.* autodină.

autodisciplìna *s.f.* autodisciplină.

autòdromo *s.m.* autodrom, pistă de automobil.

autoeccitazióne *s.f.* autoexcitație.

autoeducazióne *s.f.* autoeducație.

autoemotèca, *-èche s.f. (med.)* ambulanţă echipată pentru luarea de sînge.
autofecondazióne *s.f.* autofecundare.
autoferrotranviàrio *adj. (despre circulaţie, vehicule)* privitor la automobile, căi ferate, tramvaie.
autoferrotranvière *s.m.* lucrător în transporturile feroviare şi auto.
autofficina *s.f.* autodepanare.
autofilotranviàrio *adj.* privitor la transporturile urbane (autobuze, troleibuze, tramvaie).
autofinanziaménto *s.m.* autofinanţare.
autofinanziàrsi *vr.* a se autofinanţa.
autofurgòne *s.m.* autofurgon.
autogamia *s.f.* autogamie.
autògeno *adj.* autogen; *saldatura ~-a* sudură autogenă.
autogìro *s.m.* autogir.
autognosia *s.f. (fil.)* autocunoştinţă.
autogòl *s.m. (înv.) (fotbal)* autogol.
autogovèrno *s.m.* autoconducere; autonomie; *~ locale* autoconducere locală; *~ dei popoli* autonomia popoarelor.
autografia *s.f.* **1.** calitatea de a fi autograf, caracteristica de autograf. **2.** autografie, litografie.
autogràfico, *-ici, adj.* **1.** relativ la autograf. **2.** referitor la autografie; *riproduzione ~-a* reproducere prin litografie, litografie.
autògrafo *s.m.* **I.** *adj.* autograf, scris de mîna autorului; manoscritto *~* manuscris autograf. **II.** *s.m.* **1.** *(lit.)* manuscris autograf. **2.** document autograf; iscălitură; *gli abbiamo chiesto un ~* i-am cerut un autograf.
autogrù *s.m. (înv.)* automacara.
autoguida *s.f.* autodirijare.
autoinduzióne *s.f.* autoinducţie.
autoinnaffiatrice *s.f.* autostropitoare, autocisternă utilizată pentru stropirea străzilor.
autointossicazióne *s.f.* autointoxicare, intoxicare cu propriile toxine.
autolatria *s.f.* autolatrie, adoraţie a propriei persoane.
autolesionismo *s.m.* **1.** *(med.)* automutilare. **2.** *(fig.)* masochism.
autolesionista, *-isti, s.m.* automutilat.
autolettiga *s.f.* autoambulanţă.
autolibro *s.m.* bibliobuz, bibliotecă mobilă.
autolinea *s.f.* linie auto, rută.
autòlisi *s.f. (med.)* autoliză.
autòma, *-òmi, s.m.* **1.** automat, robot (şi *fig.*); *camminare come un ~* a merge ca un automat; *eseguire un ordine come un ~* a executa un ordin ca un automat; *essere impassibile come un ~* a fi impasibil ca un automat.
automaticità *s.f.* însuşirea de a fi automat.
automatizzàre *vt.* a automatiza.
automatizzazióne *s.f.* automatizare.
automàtico **I.** *adj.* automat; *chiusura ~-a* închidere automată; *lavatrice ~-a* maşină de spălat automată; *distributoare di biglietti ~* distribuitor de bilete automat; *telefono a selezione ~-a* telefon interurban automat; *orologio ~* ceas (care se întoarce) automat; *bottone ~* buton; capsă; *arma ~-a* armă automată. **II.** *s.m.* **1.** buton, capsă. **2.** puşcă automată (mai ales) de vînătoare.
automatismo *s.m.* **1.** automatism. **2.** utilaj automat.
automatizzàre *vt. (tehn.)* a automatiza.
automatizzazióne *s.f. (tehn.)* automatizare.
autòmato *s.m. (înv.) v.* automa.
automazióne *s.f.* automatizare.
automedónte *s.m. (ironic)* vizitiu.
automézzo *s.m.* autovehicul.
automobilàstro *s.m. (dispr.)* automobilist nepriceput/de duminică.
automòbile **I.** *adj.* care se mişcă singur. **II.** *s.f.* automobil; *~ da corsa* automobil de curse; *~ da turismo* automobil de turism; *~ elettrica* automobil electric; *~ sportiva* automobil sport; *~ di piazza* taxi.
automobilismo *s.m.* automobilism.
automobilista, *-isti, s.m.* automobilist.
automobilistico, *-istici, adj.* automobilistic; *carta ~-a* hartă automobilistică.
automontàto *adj. (mil.)* motorizat; *divisione ~-a* divizie motorizată.
automotòre, -trice *adj.* automotor; *rotabile ~* tren automotor. *SIN. automotrice; gruppo ~* tren electric. *SIN. elettrotreno.*
automotrice *s.f. (ferov.)* automotor.
automutilazióne *s.f.* automutilare.
autonoleggiatóre *s.m.* proprietarul sau administratorul unei întreprinderi de închiriat auto.
autonolèggio *s.m.* închiriere de maşini; întreprinderea de închiriat auto.
autonomaménte *adv.* (în mod) autonom.
autonomia *s.f.* autonomie.
autonomismo *s.m.* autonomisim, tendinţă spre autonomie politică sau administrativă.
autonomista, *-isti* **I.** *s.m.* şi *f.* realizator al autonomiei, autonomist. **II.** *adj.* relativ la autonomism; care ţinteşte spre autonomie.
autonomistico, *-ici, adj.* care priveşte autonomismul; care tinde spre autonomie.
autònomo *adj.* **1.** autonom; *ente ~* întreprindere autonomă; *regione ~-a* regiune autonomă. **2.** autonom, liber, independent; *attività ~-a* activitate autonomă. **3.** *(lingv.) (despre schimbările tematice)* care nu este condiţionat de alţi factori.
autoparchèggio *s.m.* parcaj, loc de parcare auto.
autopàreo, *-chi, s.m.* **1.** loc de parcare. **2.** parc de automobile.
autopiàno *s.m.* pian mecanic.
autopilòta, *-òti, s.m.* autopilot; pilot automat; *~ giroscopico* autopilot care funcţionează cu ajutorul unor giroscoape. *SIN. giropilota.*
autopista *s.f.* **1.** şosea carosabilă. **2.** pistă pentru automobile electrice (în parcurile de distracţii).
autoplastia *s.f. (med.)* autoplastie.
autoplàstica *s.f. (med.)* autoplastică.
autopómpa *s.f.* autopompă.
autopropulsióne *s.f.* autopropulsie.
autopsia *s.f.* autopsie.
autopùbblica *s.f.* taxi.
autopullman *s.m.* autobuz.
autoradio *s.f. (înv.)* **1.** aparat de radio pentru maşini. **2.** maşină prevăzută cu emiţător şi receptor radio.
autoradùno *s.m.* adunare de maşini (în scopuri sportive sau publicitare).
autóre, -trice *s.m.* şi *f.* autor; *l' ~ di un danno* autorul unei daune; *(glumeţ) l' ~ dei propri giorni* tata; *l' ~ di un trattato* autorul unui tratat; *diritto d' ~* drept de autor; *quadro d' ~* tablou pictat de un mare pictor; *(teatru) fuori l' ~!* autorul!; *autori classici* scriitori clasici.
autoreattóre *s.m.* autoreactor.
autorepàrto *s.m. (mil.)* detaşament motorizat.
autorespiratóre *s.m. (mar.)* scafandru autonom.
autoréte *s.f.* autogol.
autorévole *adj.* **1.** cu autoritate, cu prestigiu. **2.** *(rar)* autoritar.
autorevolèzza *s.f.* autoritate, prestigiu.
autoribaltàbile *s.m.* maşină rabatabilă.

autoriméssa *s.f.* garaj.
autoriparazióne *s.f.* reparaţie auto.
autorità *s.f.* autoritate; *l' ~ della legge/ dello Stato* autoritatea legii/ a statului; *non riconoscere nessuna ~* a nu recunoaşte nici o autoritate; *agire d' ~* a acţiona în baza unei autorităţi legitime; *~ legislativa/governativa* autoritatea legislativă/guvernamentală; *l' ~ costituita* autoritate constituită; *autorità civili/militari* autorităţile civile/militare; *abusare della propria ~* a abuza de propria autoritate; *l' ~ di un filosofo* autoritatea unui filozof; *l' ~ del proprio nome* autoritatea/prestigiul propriului nume; *è un' ~ nel campo matematico* este o autoritate în domeniul matematicii.
autoritàrio, -àri, *adj.* autoritar; *carattere ~* caracter violent; *governo ~* guvern despotic.
autoritràtto *s.m.* autoportret.
autorizzàre *vt.* **1.** a autoriza, a permite. **2.** a participa.
autorizzazióne *s.f.* **1.** autorizare. **2.** autorizaţie.
autoscàfo *s.m.* barcă cu motor.
autoscàla *s.f.* maşina pompierilor (prevăzută cu scară extensibilă).
autoscàtto *s.m. (foto.)* declanşator automat.
autoscóntro *s.m.* **1.** *(în parcurile de distracţii)* maşină electrică care se ciocneşte cu altele asemănătoare; pista pe care circulă aceste maşini. **2.** automobil cu comenzi duble.
autoservìzio[1] *s.m.* **1.** service, serviciile oferite de un garaj. **2.** linie auto; *(la pl.)* reţea de linii auto.
autoservìzio[2] *s.m.* autoservire.
autosilo *s.m.* garaj (cu mai multe etaje).
autosnodàto *s.m.* autobuz articulat.
autospazzatrice *s.f.* maşină prevăzută cu utilaje necesare curăţirii oraşului.
autossidazióne *s.f.* autooxidare, oxidare spontană, datorată mediului.
autostazióne *s.f.* **1.** staţie de serviciu în care maşinile sînt revizuite, curăţate etc. **2.** cap de linie.
autossìa *s.f. (rar)* *v.* autopsia.
autostèllo *s.m.* motel. *SIN. motel.*
autostòp *s.m.* autostop.
autostoppista, -isti, *s.m.* persoană care foloseşte autostopul, autostopist.
autosalóne *s.m.* salon auto, expoziţie de maşini.
autostràda *s.f.* autostradă; *~ a pedaggio* autostradă cu taxă de utilizare; *~ libera* autostradă care poate fi folosită fără nici o taxă.
autostradàle *adj.* de autostradă; autorutier.
autosufficiènte *adj.* autosuficient.
autosufficiènza *s.f.* autosuficienţă.
autosuggestionàbile *adj.* care se autosugestionează uşor.
autosuggestióne *s.f.* autosugestie.
autotelàio, -ài, *s.m.* şasiu.
autotrainàto *adj.* transportat cu mijloace auto.
autotrasformatóre *s.m.* autotransformator.
autotrasportàre *vt.* a transporta cu mijloace auto.
autotrasportatóre *s.m.* cel care face transporturi auto.
autotraspórto *s.m.* transport auto.
autotrattóre *s.m.*, **autotrattrice** *s.f. (agr.)* tractor.
autorenista *s.m.* conducătorul unui autocar cu remorcă.
autotrèno *s.m.* **1.** autocamion (cu una sau mai multe remorci). **2.** *(ferov.)* automotor.
autotrofìa *s.f.* autotrofie.
autòtrofo *adj.* autotrof.
autotutéla *s.f.* posibilitatea întreprinderilor de a-şi apăra singure drepturile fără a recurge la autoritatea juridică, autotutelă *~ collettiva* apărarea propriilor interese pe care muncitorii o fac prin organizaţiile sindicale.
autovaccìno *s.m.* autovaccin.
autoveìcolo *s.m.* autovehicul.
autovettùra *s.f.* automobil.
autunnàle *adj.* autumnal, de toamnă.
autùnno *s.m.* toamnă; *l' ~ della vita* vîrstă înaintată.
auxìna *s.f.* auxină.
auxologìa *s.f. (med.)* ştiinţă care studiază dezvoltarea unui organism.
avacciàre *vt., vr. (înv.)* a (se) grăbi.
avàccio *adv. (înv.)* repede; grabnic.
avallànte *s.m. (com.)* girant.
avallàre *vt.* **1.** a gira. **2.** *(fig.)* a susţine, a confirma.
avàllo *s.m.* gir.
avambècco *s.m. (constr.)* avanbec. *SIN. antibecco.*
avambràccio, -àcci, *s.m.* antebraţ.
avampórto *s.m. (mar.)* avanport.
avampósto *s.m. (mil.)* avanpost.
avàna I. *s.m. invar.* **1.** havană. **2.** culoarea tutunului. **II.** *adj.* de culoarea tutunului, havan.
avancàrica *s.f. (în expr.) ad ~* (armă) care se încarcă pe la gura ţevii.
avancòrpo *s.m. (arhit.)* parte a unei clădiri care iese în afară.
avanguàrdia *s.f.* avangardă; *essere all' ~* a susţine idei avansate; *scrittore/artista d' ~* scriitor/artist de avangardă.
avanguardìsmo *s.m.* avangardism.
avanguardista *s.m.* **1.** avangardist. **2.** tînăr înscris în organizaţiile paramilitare fasciste.
avanìa *s.f.* **1.** tribut; bir impus de turci creştinilor din Orient. **2.** *(fig.)* vexaţiune, nedreptate, samavolnicie.
avannòtto *s.m.* **1.** peştişor. **2.** *(fig.)* prostălău.
avanscèna *s.f.* avanscenă.
avanscopèrta *s.f. (mil.)* recunoaştere.
avanspettàcolo *s.m.* spectacol de varietăţi (înaintea unui film).
avànti I. *adv.* **1.** înainte *(în spaţiu)*; *il capofila faccia due passi ~* sau *in ~* capul de rînd să facă doi paşi înainte; *andare ~* **a)** a merge înainte; *(fig.)* a continua, a face progrese; **b)** a trăi; *metter ~ scuse* a se scuza; *mettersi/farsi ~ (fig.)* a se pune în evidenţă, a se afirma; *mandare ~ bene la famiglia* a asigura familiei condiţii destul de bune; *mettere le mani ~ (fig.)* a-şi lua măsuri de precauţie; *(fig.) essere ~ negli studi/in un'impresa* a fi avansat/a sta bine cu studiile/cu o acţiune; *essere ~ nella legislazione sociale* a avea o legislaţie socială avansată; *(fig.) essere ~ con gli anni/negli anni* a fi înaintat în vîrstă; *~ e indietro* înainte şi înapoi; *tanto ~* atît de departe. *SIN. dinanzi, innanzi.* **2.** înainte *(în timp)*. *SIN. dapprima, prima; d'ora in ~, di qui in ~* de acum înainte. **II.** *in loc. conj. ~ di, ~ che* (introduce o prep. temporală) înainte de; *~ di decidersi chiede consiglio a destra e a sinistra* înainte de a se hotărî cere sfat în dreapta şi în stînga; *~ che se ne andasse lo pregai di un favore* înainte de a pleca l-am rugat să-mi facă un serviciu. **III.** *interj.* **1.** (folosită ca o invitaţie, comandă) *~ ! si accomodi* poftiţi!; *~ ! march* înainte marş; *~ tutta forza! ~ tutta!* înainte cu toată forţa! **2.** *(folosită ca îndemn) ~ non abbia paura* înainte, nu vă fie teamă; *~ ! smettila* gata, termină! **IV.** *prep.* **1.** în faţă, înainte; *ti aspettavo ~ casa* te aşteptam în faţa casei; *~ a* în faţa, în prezenţa; *~ al sindaco* în prezenţa primarului. **2.** înainte de; *~ lo spuntar del sole* înainte de răsăritul soarelui. **V.** *adj.* precedent; *il giorno ~* ziua precedentă; *la settimana ~* săptămîna trecută; *ti avviserò un mese ~* te voi anunţa cu o lună înainte. **VI.** *s.m. (înv., sport)* atacant.

avantieri *adv.* alaltăieri.
avantilèttera I. *s.f.* *(înv.)* proba unei gravuri. II. *adv.* *(fig.)* înainte de timp.
avantrèno *s.m.* 1. partea anterioară a mașinii. 2. avantren.
avanzaménto *s.m.* 1. înaintare; *l' ~ delle truppe* înaintarea trupelor. 2. *(adm.)* promovare, înaintare, avansare; *ottenere un ~ di grado* a obține o avansare în grad. 3. *(fig.)* progres; *l' ~ della tecnica* progresul, avansarea tehnicii.
avanzàre[1] I. *vi.* *(e)* 1. a înainta; *~ a piedi* a înainta pe jos; *~ a tutta birra* a înainta cu mare viteză; *~ alla cieca/a tentoni* a înainta orbește/pe pipăite; *~ negli anni* a înainta în vîrstă; *~ nello studio* a face progrese în studiu; *~ in altezza* a crește în înălțime. 2. *(mil.)* a înainta. 3. a ieși în afară. 4. *(înv.)* a risca, a îndrăzni să spună. II. *vt.* 1. a face să înainteze/să avanseze/să progreseze; a împinge înainte; a avansa; *~ le trincee* a împinge înainte tranșeele; *~ un lavoro (fig.)* a face să progreseze un lucru; *~ una domanda/una proposta* a avansa o întrebare/o propunere. 2. *(fig.)* a depăși, a întrece; *~ qualcuno in astuzia/in sapienza* a întrece pe cineva în viclenie/în înțelepciune. 3. *(fig.)* a înainta în grad, a avansa, a promova. III. *vr.* 1. a înainta, a se apropia. 2. *(fig., lit.)* a se lansa, a se avînta prea departe. 3. *(fig.)* a se apropia.
avanzàre[2] I. *vt.* 1. a avea de primit, a trebui să ia de la cineva, a ți se datora; *avanzo da te una forte somma* ai să-mi dai/îmi datorezi o sumă mare. 2. *(rar)* a economisi, a cruța; *(fig.)* *~ tempo e fatica* a economisi timp și oboseală; *(înv.)* *~ denaro* a economisi bani. II. *vi* *(e)* 1. a rămîne, a fi de prisos/în plus; *dopo la cena avanza molta frutta* după cină rămîn multe fructe; *il tempo che avanza* timpul care rămîne, restul de timp. 2. *(rar, fig.)* a supraviețui, a scăpa, a se salva; *~ all'incendio* a supraviețui incendiului
avanzàta *s.f.* 1. înaintare, avansare (și *mil.*). 2. *(rar, fig.)* progres.
avanzaticcio, -ìcci, *s.m.* *(rar)* rest, rămășiță (de mîncare); *gli ~-icci della cena* rămășițele cinei.
avanzàto I. *part. tr.* de la a v a n z a r e[1]. II. *adj.* 1. avansat, înaintat; îndrăzneț, inovator. 2. trecut, înaintat; matur; tîrziu; *era notte avanzata* era noapte tîrzie; *in età avanzata* înaintat în vîrstă. 3. *(despre sunete)* articulat mai aproape de buze.
avanzatòtto *adj.* bătrîn (dar sprinten).
avànzo *s.m.* 1. rest, rămășiță; *~ di tessuto* rest de țesătură; *~ di pane* rest de pîine; *(fig.)* *~ di galera/di forca* delincvent; *averne/esserne d' ~* a avea din plin/să mai și rămînă; *gli avanzi dell'Acropoli/di Pompei* ruinele de pe Acropole/din Pompei; *(lit.)* *gli avanzi mortali* rămășițele pămîntești. 2. *(cont.)* excedent 3. *(mat.)* rest. 4. *(rar, lit.)* economie; *(înv.)* *mettere in ~* a pune la păstrare, a economisi. 5. *(mar.)* *~ dell'elica* distanța străbătută de navă cît se învîrtește o dată elicea.
avaria *s.f.* 1. avarie. 2. deteriorare. 3. *(mec.)* defecțiune, stricăciune.
avariàre I. *vt.* a deteriora, a strica; *la lunga sosta ha avariato la merce* lunga oprire a deteriorat marfa. II. *vi.* *(e)*, *vr.* a se strica, a se altera; *i cibi mal conservati si avariano* alimentele prost conservate se alterează.
avariàto I. *part. tr.* de la a v a r i a r e. II. *adj.* *(rar, fig.)* corupt; *anima ~-a* suflet corupt.
avarizia *s.f.* avariție, zgîrcenie; *peccare d' ~* a avea păcatul zgîrceniei; *(glumeț)* *crepi l' ~!* fie ce-o fi!
avàro I. *adj., s.m.* avar, zgîrcit. *SIN. gretto, taccagno, spilorcio.* II. *s.m.* *(la pl., cu majusculă, ist.)* *Avari* avarii, poporul avarilor.
àve I. *interj.* slavă! *(în limbajul religiei catolice)*. II. *s.f.* *(prescurtare)* rugăciunea „Ave Maria"; *(fig.)* *in un ~, in meno di un ~* într-o clipită, cît ai clipi din ochi.
avèlla *s.f.* v. a v e r l a.
avellàna *s.f.* 1. alună. 2. *(herald.)* figură compusă din patru alune reunite în formă de cruce.
avellàno *s.m.* 1. alun *(Corylus avellana)*. 2. *(herald.)*. *adj. in croce avellana* cruce compusă din patru alune
avèllere *vt.* *(lit.)* a smulge, a dezrădăcina.
avèllo *s.m.* *(înv., poetic)* mormînt.
Ave Maria, avemaria, avemmaria *s.f.* 1. rugăciune adresată Maicii Domnului. 2. sunetul clopotului de dimineață, de la prînz și de seară; *(curent)* clopotul de seară; ora la care se trage clopotul. 3. boabele mătăniilor.
avènte I. *part. prez.* de la a v e r e și *adj.* II. *s.m.* *(în loc jur.)*; *~ diritto* cel căruia i se recunoaște un drept; *~ causa* succesorul unui titlu.
avéna *s.f.* 1. ovăz *(Avena sativa)*. 2. *(lit.)* cimpoi.
avére I. *vt.* 1. a avea, a poseda; *~ molto denàro* a avea mulți bani; *~ fiducia* a avea încredere; *~ capelli bianchi* a avea păr alb; *~ molta memoria* a avea memorie bună; *~ qualcosa per la testa (fig.)* a avea ceva pe cap, a fi îngrijorat; *~ qualcuno della propria parte (fig.)* a avea pe cineva de partea sa, a avea un sprijin; *(fig.)* *~ un diavolo per capello* a fi nervos, a fi plin de draci; *averne fin sopra i capelli/fin sopra gli occhi/fin qui* a fi sătul pînă peste cap; *averne per un pezzo* a avea ce face pentru o vreme, a folosi mult timp pentru un lucru; *~ da mangiare/da bere* a avea de mîncat/de băut; *~ le mani bucate* a fi mînă spartă; a fi foarte darnic; *~ qualcuno sullo stomaco (pop.)* a nu înghiți pe cineva, a nu avea pe cineva la stomac; *avercela con qualcuno* a avea ceva cu cineva, a purta ranchiună cuiva, a nu înghiți pe cineva; *~ bisogno* a avea nevoie; *~ un po' dell'incosciente/dello sciocco* a fi cam inconștient/cam prost; *~ molto del padre* a semăna mult cu tatăl. 2. a ține, a avea; *~ un pacco in mano* a ține un pachet în mînă; *~ le mani in pasta (fig.)* a fi amestecat/băgat în ceva; *~ un vestito elegante* a avea/a îmbrăca o haină elegantă. 3. a obține, a căpăta, a primi; *~ una forte gratifica* a obține a gratificație mare; *~ un posto importante* a căpăta un post important; *~ una lettera* a primi o scrisoare; *dover ~* a fi creditor. 4. a simți, a fi afectat de ceva; *~ sonno/freddo* a-ți fi somn/frig; *~ dolore* a simți o durere, a te durea; *~ compassione* a simți compasiune; *~ febbre/il raffreddore* a avea febră/guturai. 5. *(rar, lit.)* a afla; a ști, a cunoaște (o meserie, o disciplină etc.). 6. *(urmat de prep. a sau da și de un verb la infinitiv indică o obligație)*; *~ da finire il lavoro* am de terminat lucrul; *ho da confidarti un segreto* trebuie să-ți încredințez un secret; *~ altro da fare/da pensare* a avea altceva de făcut/de gîndit; — *(a) che fare, (a) che vedere con qualcuno* sau *qualcosa* a avea de-a face cu ceva sau cu cineva; *non ~ niente a che fare/a che vedere con qualcosa* sau *qualcuno* a nu avea nimic de-a face, a nu avea nici în clin nici în mînecă cu ceva sau cu cineva; *~ a che dire con qualcuno* a te certa cu cineva. 7. *(lit., urmat de prep. a și un verb)* *ebbe a soffrire* a suferit; *temo che abbia a rovinarsi* mă tem că se va ruina. 8. *(rar, lit., la trecut, urmat de prep. a și de un verb la infinitiv)* a fi pe punctul de a se realiza; *ebbe a morire* puțin a lipsit să moară, era cît pe aici să moară. 9. *(cu adv. sotto, sopra,*

accanto, dietro etc. indică un raport spațial) ~ *dietro una lunga fila di automobili* a avea în spate un lung șir de automobile. **10.** *(urmat de un adj. sau subst., citeodată cu prep.* a *sau în poziție intermediară, transferă valoarea sa verbală adj. sau subst.)* ~ *caro* a agrea, a plăcea; ~ *cura* a îngriji; ~ *riguardo* a fi respectuos; ~ *a sdegno* a disprețui; ~ *in odio/in disprezzo* a urî, a disprețui; ~ *a mente* a-și aminti ~ *luogo* a se desfășura, a avea loc să se desfășoare; ~ *in animo* a intenționa, a avea intenția; *aversene a male* a se supăra; ~ *sulle corna (fig.)* a urî; ~ *qualcosa per le mani/alle mani* a avea ceva pe mînă. **II.** *vi. (a) (rar)* a fi; *non v'ho dubbio/motivo* nu-i nici un dubiu/nici un motiv. **III.** *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* avere, bogății, bunuri; *consumare i propri averi* a-și irosi/a-și mînca/a-și consuma averea. **2.** denumire convențională a părții drepte a unui cont. **3.** credit; *esigere la restituzione del proprio* ~ a cere restituirea propriului credit; *il dare e l'* ~ debit și credit.

avèrla *s.f. (ornit.)* codălhiță, sfrancioc-roșu *(Lanius collurio)*.

avernàle *adj.* infernal.

avèrno *s.m.* **1.** *(lit.)* infern. **2.** *(înv.)* loc care exală miros pestilențial.

averroìsmo *s.m.* averoism.

averroìsta, -isti **I.** *adj.* propriu filozofiei lui Averroè. **II.** *s.m.* adept al averoismului.

averroìstico, -istici *adj.* conform cu filozofia lui Averroè.

aversièra *s.f. (înv.) v.* versiera.

aversière *s.m. (înv.) v.* avversiere.

aversièro *s.m. (înv.) v.* avversiere.

aversióne *s.f. (înv.)* îndepărtare, aversiune.

avèrso **I.** *part. tr.* de la avertere. **II.** *adj. (înv.)* îndepărtat.

avèrtere *vt. (înv., lit.)* a îndepărta.

avèsta *s.m. (înv.)* cartea sfîntă a religiei lui Zoroastru.

avèstico, -ici **I.** *adj,* referitor la ,,avesta" și la vechea limbă persană folosită în această carte. **II.** *s.m.* vechea limbă iranică folosită în ,,Avesta".

aviàrio **I.** *adj.* al păsărilor, caracteristic păsărilor; *malattie aviarie* bolile păsărilor. **II.** *s.m.* colivie mare (în grădini zoologice), volieră.

aviatóre, -trice *s.m.* și *f.* aviator.

aviatòrio, *-òri adj.* de aviație; *raduno* ~ miting de aviație.

aviazióne *s.f.* aviație; ~ *da bombardamento* aviație de bombardament; ~ *da caccia* aviație de vînătoare; ~ *civile* aviație civilă; ~ *commerciale* aviație comercială; ~ *di diporto/sportiva* aviație sportivă; ~ *italiana* aviația italiană. *SIN. aeronautica.*

avicolo *a dj.* avicol.

avicoltóre *s.m.* avicultor.

avicoltùra *s.f.* avicultură.

avidèzza *s.f. (rar)* aviditate.

avidità *s.f.* aviditate, lăcomie.

àvido *a dj.* avid, lacom. *SIN. bramoso, cupido.*

avière *s.m.* soldat de aviație; ~ *semplice* soldat de aviație; ~ *scelto* fruntaș; *primo* ~ caporal major.

avifàuna *s.f.* totalitatea păsărilor unei regiuni.

àvio *adj. (înv.)* de avion, relativ la avion; *benzina* ~ benzină de avion; *pneumatici* ~ cauciucuri de avion.

aviogèt to *s.m.* avion cu reacție.

aviolanciàre *vt.* a lansa din avion (un material etc.) cu parașuta.

aviolàncio *s.m.* lansare cu parașuta (a unor materiale etc.).

aviolìnea *s.f.* linie/rută aeriană.

avioradùno *s.m.* miting de aviație.

aviorimèssa *s.f.* hangar.

aviosbàrco *s.m.* parașutare de trupe.

aviotrùppe *s.f. pl.* unități de parașutiști; unități aeropurtate.

avitaminósi *s.f.* avitaminoză.

avito *adj.* străbunesc.

àvo *s.m.* **1.** bunic. *SIN. nonno.* **2.** *(la pl.)* strămoși.

avocàdo **I.** *s.m. (înv.)* copac din familia Lauraceelor *(Persea gratissimus).* **II.** *adj. (înv., în loc.)*; *pera avocada* fructul acestui copac.

avocàre *vt.* **1.** *(jur., despre un magistrat)* a prelua un proces (de la un magistrat subaltern, căruia îi fusese inițial încredințat). **2.** a lua asupra-și o sarcină (care fusese dată unui subaltern).

avocazióne *s.f.* preluarea unui proces/a unui caz.

avocatório *adj.* care privește preluarea unui caz/a unui proces.

avogadóre *s.m.* **1.** *(ist.)* magistrat (al Republicii venețiene). **2.** *(înv.)* avocat.

àvolo *s.m.* **1.** *(rar, lit.)* bunic. **2.** *(la pl.)* strămoși.

avoltólo *s.m. v.* avvoltoio.

avòrio **I.** *s.m.* ivoriu; fildeș; ~ *fossile* fildeș fosil; *nero d'* ~ cărbune de fildeș (folosit în orfevrărie); ~ *artificiale* ivoriu/fildeș sintetic; ~ *vegetale* substanță asemănătoare fildeșului extrasă din plante. **2.** culoare alb gălbuie; ivoar, crem; *una vecchia vestita d'* ~ o bătrînă îmbrăcată în ivoar. **3.** *(fig., lit.)* alb intens, strălucire; *l'* ~ *delle mani/delle spalle* strălucirea/albeața mîinilor/a umerilor. **4.** *(mai ales la pl.)* obiecte din fildeș; ~ *cinese* obiecte din fildeș chinezești. **II.** *adj. (înv.)* care are culoarea fildeșului, ivoar; *pizzo* ~ dantelă ivoar; *abito color* ~ haină de culoare fildeșului/ivoar.

avornèllo *s.m. v.* avornio.

avòrnio *s.m. (bot.)* **1.** mojdrean *(Fraxinus ornus).* **2.** salcîm-galben *(Cytisus laburnum).*

avulsìvo *adj.* **1.** care se poate desprinde/smulge. **2.** *(lingv., despre un sunet)* produs în timpul inspirației.

avùlso **I.** *part. tr.* de la avellere. **II.** *adj.* smuls; *(fig.)* desprins; *un individuo* ~ *dalla società* un individ desprins de societate.

avulsióne *s.f. (jur.)* mărirea unei proprietăți prin adăugarea unei porțiuni de teren smulsă de furia apelor de pe celălalt mal.

avùto *part. tr.* de la avere.

avvalèrsi *vr. (lit.)* a se folosi, a se prevala de; ~ *dei consigli di qualcuno* a se folosi de sfaturile cuiva.

avvallaménto *s.m.* **1.** *(geogr.)* depresiune, alunecare de teren. **2.** desfundare (a unei șosele).

avvallàre **I.** *vt.* **1.** *(rar. lit.)* a trimite la vale, a împinge; a coborî. **2.** *(rar, fig.)* a umili, a înjosi. **II.** *vi. (e) (rar, lit.)* a coborî. **III.** *vr.* **1.** a se lăsa (în jos); a se prăbuși. **2.** *(fig., înv.)* a se umili, a se înjosi.

avvallàto **I.** *part. tr.* de la avvallare. **II.** *adj.* situat la capătul unei văi; *paese* ~ sat așezat în fundul văii.

avvallatùra *s.f.* alunecare de teren.

avvaloraménto *s.m.* punere în valoare, valorificare.

avvaloràre **I.** *vt.* **1.** a confirma. **2.** a garanta autenticitatea unei iscălituri. **3.** *(rar)* a întări, a consolida. **II.** *vr.* a se întări, a se consolida.

avvampaménto *s.m.* aprindere, ardere; învăpăiere; văpaie.

avvampàre **I.** *vi. (e)* **1.** a arde. **2.** *(fig.)* a se înroși, a se învăpăia; *il cielo avvampa al calar del sole* cerul se înroșește la apusul soarelui; ~ *in viso per la eccessiva timidezza* a se înroși la față/a se învăpăia din cauza excesivei timidități. **3.** *(fig.)* a se aprinde; a arde; ~ *di sdegno/di ira/di rabbia* a se aprinde

din cauza dispreţului/a mîniei/a furiei. **II.** *vt. (rar, lit.)* a aprinde, a arde.

avvantaggiaménto *s.m. (rar)* avantaj.

avvantaggiàre I. *vt.* **1.** a avantaja, a oferi un avantaj. **2.** a da întîietate. **3.** a îmbunătăţi, a ameliora. **4.** *(rar)* a depăşi. **II.** *vr.* **1.** a avea un avantaj, a avea un avans, a avea superioritate asupra cuiva. **2.** a profita, a avea un profit; a fi avantajat, **3.** a predomina, a întrece în valoare.

avvantaggiàto I. *part. tr.* de la avvantaggiare. **II.** *adj.* avantajat. **1.** *(rar)* de bună calitate. **2.** *(ind.)* excedentar, în plus, peste măsură.

avvantàggio *s.m. (înv.)* avantaj, superioritate; *(loc. adv.; înv.) d' ~* sau *davvantaggio* mai mult, în plus faţă de; *prendere l' ~* a căpăta superioritate.

avvantaggióso *adj. (înv.)* avantajos.

avvedèrsi *vr.* **1.** a-şi da seama. **2.** *(înv.)* a-şi recunoaşte greşelile, a se căi.

avvediménto *s.m. (lit.)* **1.** iscusinţă; prudenţă; şiretenie; viclenie. **2.** pătrundere, isteţime; promptitudine; înţelegere. **3.** expedient; ingenios.

avvedutaménte *adv.* **1.** cu iscusinţă, cu pătrundere. **2.** *(rar)* intenţionat, conştient, dinadins.

avvedutézza *s.f.* **1.** înţelegere, isteţime; promptitudine. **2.** şiretenie; iscusinţă; viclenie.

avvedùto I. *part. tr.* de la avvedersi. **II.** *adj.* **1.** iscusit; deştept, pătrunzător. **2.** conştient de; atent; *fare ~ di una cosa* a avertiza, a preveni.

avvegnaché *conj. (înv.)* **I.** *(construit cu conjunctivul)* deşi, cu toate că. **II.** *(construit cu indicativul)* pentru că.

avvelenaménto *s.m.* **1.** otrăvire. **2.** *(tehn.)* dereglare a unui tub catodic.

avvelenàre I. *vt.* **1.** a otrăvi, a face otrăvitor; a polua; *~ il cibo* a otrăvi mîncarea; *~ l'aria* a polua aerul. **2.** a intoxica cu otravă; a ucide cu otravă, a otrăvi. **3.** *(fig.)* a tulbura; a mîhni. **II.** *vr.* a se otrăvi.

avvelenàto I. *part. tr.* de la avvelenare. **II.** *adj.* **1.** otrăvit. **2.** *(fig.)* mînios, furios; *avere il dente ~ con qualcuno* a avea un dinte împotriva cuiva.

avvelenatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* otrăvitor.

avvelenìre *vt., vr. (rar)* a otrăvi.

avvenànte *adj. (înv.)* **1.** plăcut, atrăgător. **2.** cuvenit. **3.** *(în loc. adv.) all' ~, a questo ~* în comparaţie cu, în raport cu.

avvenènte *adj.* **1.** plăcut, atrăgător. **2.** *(înv.)* manierat.

avvenènza *s.f.* frumuseţe; drăgălăşenie, graţie

avvenévole *adj. (înv.)* afabil, politicos, plăcut, atrăgător.

avvengaché *conj. v.* avvegnaché.

avveniménto *s.m.* **1.** eveniment; întîmplare. **2.** *(înv.)* rezultat, reuşită.

avvenire[1] **I.** *vi. (e)* a se întîmpla; *come spesso avviene* cum se întîmplă adeseori; *avvenga quel che vuole* întîmplă-se ce s-o întîmpla, fie ce-o fi. **II.** *vr.* **1.** *(rar)* a se potrivi cuiva; *non ti si avviene* nu ţi se potriveşte. **2.** *(înv.)* a se întîlni pe neaşteptate; *avvenirsi a, in ~* a se întîlni pe neaşteptate, a se lovi/a se ciocni de cineva. **3.** *(înv.)* a se întîmpla, a se nimeri; *avvenirsi in un luogo* a se nimeri într-un loc.

avvenire[2] **I.** *adj. (înv.)* viitor; *il tempo ~* timpul viitor; *le generazioni ~* generaţiile viitoare. **II.** *s.m.* **1.** viitor; *pensare all' ~* a te gîndi la viitor; *per l' ~, in ~* în viitor; *(rar) gli ~* urmaşii. **2.** soarta viitoare; bunăstare viitoare, viitor; *pensare all' ~ dei figli* a te gîndi la viitorul copiilor.

avvenirismo *s.m.* viitorologie, futurologie.

avvenirista, -isti, *s.m.* viitorolog, futurolog, viitorist.

avveniristico, -ici *adj.* referitor la viitorologie.

avvenitìccio *s.m. adj. v.* avventizio.

avventaménto *s.m.* aruncare; lansare.

avventàre I. *vt.* **1.** a arunca (cu putere). **2.** a afirma (fără a chibzui). **II.** *vr.* a se arunca asupra cuiva, a se năpusti. **III.** *vi. (a) (fig.)* a izbi, a frapa, a sări în ochi.

avventatàggine *s.f.* nesocotinţă, nechibzuinţă.

avventatézza *s.f.* nechibzuinţă, nesocotinţă, nesăbuinţă; *agire con ~* a acţiona fără chibzuinţă/în mod nesăbuit. *SIN. sventatezza, imprudenza, sconsideratezza.*

avventàto I. *part. tr.* de la avventare. **II.** *adj.* **1.** nesăbuit, nechibzuit, nesocotit. **2.** *(rar) (în loc. adv.) all'avventata* în mod nesăbuit; *parlare/agire all'avventata* a vorbi/a acţiona fără să te gîndeşti/fără să chibzuieşti. *SIN. sventato, imprudente, sconsiderato.*

avventìzio I. *adj.* **1.** care vine din afară; străin; instabil; *popolazione ~-a* populaţie străină/nestabilă. **2.** temporar, provizoriu; *impiegato ~* funcţionar temporar/provizoriu. **3.** cazual, ocazional, nesigur, aleatoriu; *guadagno ~* cîştig ocazional. **II.** *s.m.* angajat provizoriu, temporar; *assumere avventizi* a angaja salariaţi temporar.

avvènto *s.m.* **1.** sosire. **2.** ridicare la o funcţie înaltă; *l' ~ al trono* urcarea pe tron; *l' ~ al soglio pontificio* alegerea ca papă. **3.** *(rel.)* venirea Mîntuitorului; intervalul de patru săptămîni dinaintea Crăciunului.

avventóre, -tóra *s.m.* şi *f.* client, muşteriu.

avventùra[1] *s.f.* **1.** aventură, întîmplare; *ha avuto una vita piena di avventure* a avut o viaţă plină de aventuri; *trovarsi in una brutta ~* a fi într-o primejdie; *amare l' ~* a iubi aventura; *(înv.) mettersi in ~* a se aventura; *per ~* din întîmplare. **2.** legătură de dragoste, aventură; *è stata solo un' ~* a fost numai o aventură.

avventùra[2] *s.f.* soartă, noroc.

avventuràre[1] **I.** *vt.* a risca; *~ il proprio patrimonio in un'impresa azzardata* a risca propria avere într-o acţiune hazardată; *(fig.) ~ una domanda* a risca/a îndrăzni să pui o întrebare. **II.** *vr.* a se aventura; a se hazarda, a risca.

avventuràre[2] *vt.* a noroci, a aduce cuiva noroc, a ferici.

avventuràto[1] *part. tr.* de la avventurare **(1)** şi *adj.*

avventuràto[2] **I.** *part. tr.* de la avventurare **(2). II.** *adj.* norocos; *bene ~* norocos; *(înv.) male ~* nenorocos; nenorocit.

avventurièro, -èra, I. *s.m.* **1.** aventurier; escroc. **2.** mercenar. **II.** *adj. (lit.)* care iubeşte şi caută aventura; *gioventù ~-a* tineret care iubeşte aventura.

avventurina *s.f. (miner.)* aventurin.

avventuróso[1] *adj.* **1.** atras de aventură; bogat în aventuri; *racconto/viaggio ~* povestire/călătorie plină de aventuri. **2.** riscant, aventuros; *seguire una politica ~-a* a urma o politică aventuroasă.

avventuróso[2] *adj. (lit.)* norocos; *male ~* nenorocit.

avvenùto *part. tr.* de la avvenire şi *adj.*

avveràbile *adj.* realizabil; *una speranza ~* o speranţă care se poate realiza.

avveraménto *s.m.* **1.** adeverire. **2.** confirmare. **3.** realizare.

avveràre I. *vt.* **1.** a adeveri. **2.** *(înv.)* a afirma ca adevărat, a da ca sigur; a confirma. **II.** *vr.* a se realiza, a se adeveri.

avverbiàle *adj.* adverbial.

avvèrbio, -èrbi, *s.m.* adverb.

avversaménte *adv.* în mod contrar; cu duşmănie.

avversàre I. *vt.* a contracara, a fi ostil, a persecuta, a duşmăni; *tutti lo avversano* toată lumea e împotriva

lui. **II.** *vr.* a se duşmăni, a-şi face neajunsuri. a se lupta.

avversàrio, -àri **I.** *s.m.* adversar, duşman. **II.** *adj.* advers, potrivnic.

avversativo *adj. (gram.)* adversativ.

avversatóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* adversar, opozant.

avversière *s.m.* **1.** duşman; adversar. **2.** diavol.

avversióne *s.f.* aversiune; *provare/nutrire/sentire/dimostrare ~ per qualcosa o qualcuno* a încerca/a nutri/a simţi/a manifesta repulsie pentru ceva sau cineva. *SIN. odio, malanimo, ostilità.*

avversità *s.f.* **1.** *(lit.)* adversitate, opoziţie, împotrivire. **2.** nenorocire, destin potrivnic.

avvèrso[1] *adj.* **1.** contrar, nefavorabil; nefericit, nenorocit. **2.** *(înv., lit.)* opus, contrar.

avvèrso[2] *prep.* **1.** *(lit., înv.)* contrar; (astăzi numai în limbajul juridic) *riconoscere ~ la sentenza* a face recurs împotriva sentinţei. **2.** *(rar) (în loc. adv.) per ~* contrar, viceversa, opus.

avvertènte **I.** *part. prez.* de la a v v e r t i r e. **II.** *adj. (înv.)* prudent, precaut, cu grijă.

avvertènza *s.f.* **1.** prudenţă; chibzuinţă. *SIN. cautela.* **2.** dojană, avertisment; sfat. **3.** cuvînt înainte, prefaţă. **4.** *(mai ales la pl.)* instrucţiuni; *avvertenze per l'uso di una medicina* instrucţiuni pentru întrebuinţarea unui medicament.

avvertibile *adj.* perceptibil, observabil.

avvertiménto *s.m.* **1.** dojană; observaţie; avertisment; sfat. *SIN. avviso.* **2.** *(sport)* avertisment.

avvertire **I.** *vt.* **1.** a percepe, a simţi; a sesiza, a observa; a descoperi; *~ il colore del sole/la stanchezza/un breve rumore* a simţi căldura soarelui/oboseala/un zgomot uşor; *~ la bellezza di un paesaggio* a descoperi frumuseţea unui peisaj. **2.** a aviza, a anunţa, a face atent; *~ un amico di un pericolo* a atrage atenţia unui prieten asupra unei primejdii. *SIN. avvisare.* **3.** a dojeni, a avertiza; a ameninţa. **II.** *vt., vi. (e) (rar, lit.)* a fi atent, a băga de seamă; a lua aminte.

avvertito **I.** *part. tr.* de la a v v e r t i r e. **II.** *adj.* atent, precaut, chibzuit; *guardare con occhio ~* a privi cu atenţie; *stare ~* a fi avertizat/prevenit, a fi în gardă; *rendere/fare ~* a aviza, a pune în gardă; *(prov.) uomo ~ mezzo munito* omul avertizat este pe jumătate salvat.

avvertitaménte *adv.* în mod deliberat/intenţionat.

avvezzaménto *s.m. (rar, lit.)* deprindere (mai ales la animale).

avvezzàre **I.** *vt.* a obişnui, a deprinde; a educa; *~ bene i figli* a educa bine copiii. **II.** *vr.* a se obişnui; a se deprinde; *avvezzarsi ai rumori/alle fatiche* a se obişnui cu zgomotele/cu oboselile. *SIN. abituare, assuefare.*

avvèzzo **I.** *adj.* deprins, obişnuit cu; *mal ~* prost crescut. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** deprindere, obişnuinţă. **2.** răsfăţ.

avviaménto *s.m.* **1.** orientare, îndrumare; *~ al lavoro/allo studio* orientare spre muncă/spre studiu; *scuola di ~* şcoală tehnică/profesională. **2.** situaţia unei întreprinderi economice în funcţie de renume, volumul afacerilor, clientelă etc. **3.** *(mec.)* pornire, punere în mişcare; *~ difettoso* pornire defectuoasă. **4.** *(tipogr.)* complexul de operaţii care precedă tipărirea.

avviàre **I.** *vt.* **1.** a îndruma, a îndrepta, a orienta; *~ l'ospite alla stazione* a îndruma musafirul către gară; *(fig.) ~ qualcuno agli studi giuridici* a orienta pe cineva spre studii juridice. **2.** a începe, a întreprinde; *~ una nuova costruzione* a începe o nouă construcţie; *~ un interrogatorio* a începe un interrogatoriu; *~ un'indagine* a întreprinde o cercetare; *~ il fuoco* a aprinde focul. **3.** a porni, a pune în mişcare; *~ il motore* a porni motorul. **II.** *vr.* **1.** a se îndrepta; *si avviarono di corsa verso l'uscio* s-au îndreptat în fugă spre uşă. **2.** *(fig.)* a fi pe punctul de a face ceva; *si avviava a diventare un ottimo chirurgo* era pe punctul de a deveni un chirurg foarte bun.

avviàto **I.** *part. tr.* de la a v v i a r e. **II.** *adj.* îndrumat, orientat.

avviatóre *s.m.* dispozitiv de diferite tipuri folosit pentru pornirea avioanelor.

avviatùra *s.f.* **1.** *(rar)* început; lucru început. **2.** cărbuni cu care se aprinde focul. **3.** primul rînd (dintr-un obiect tricotat).

avvicendaménto *s.m.* **1.** alternare. **2.** *(agr.)* asolament.

avvicendàre **I.** *vt.* **1.** a alterna. **II.** *vr.* a se succeda; *l'avvicendarsi delle stagioni* succesiunea anotimpurilor.

avvicinàbile *adj.* **1.** care se poate apropia. **2.** *(fig.)* abordabil.

avvicinaménto *s.m.* **1.** apropiere, învecinare. **2.** *(tipogr.)* distanţă între feţele laterale ale literelor.

avvicinàre **I.** *vt.* **1.** a apropia, a pune aproape/lîngă; *~ la sedia al tavolo a pune* scaunul lîngă masă; *(fig.) ~ una data* a anticipa o dată. *SIN. accostare, appressare, approssimare.* **2.** a aborda; *non è facile avvicinarlo* nu e uşor abordabil, nu te poţi apropia cu uşurinţă de el. **II.** *vr.* **1.** a se apropia; *il freddo si avvicina* frigul se apropie. **2.** *(fig.)* a se asemăna; *la traduzione si avvicina molto all'originale* traducerea se apropie mult de original. *SIN. accostarsi, approssimarsi.*

avvilènte *part. tr.* de la a v v i l i r e şi *adj.*

avviliménto *s.m.* **1.** deprimare, descurajare; *cadere in un profondo ~* a cădea într-o profundă descurajare; *abbattersi nell' ~* a se lăsa descurajat, a se lăsa doborît de descurajare. **2.** umilire; degradare morală.

avvilire **I.** *vt.* **1.** a degrada; *la menzogna avvilisce le tue qualità* minciuna degradează calităţile tale. **2.** a deprima, a umili. **3.** *(înv.)* a micşora, a diminua (preţul, valoarea). **II.** *vr.* **1.** a se descuraja, a-şi pierde cumpătul; *si è molto avvilito per la recente disgrazia* şi-a pierdut complet cumpătul din cauza recentei nenorociri. **2.** *(rar)* a se degrada, a decădea, a deveni josnic/de dispreţuit; *si è avvilito nei vizi* a decăzut din cauza viciilor. **3.** *(lit.)* a se umili.

avvilitivo *adj.* **1.** *(rar)* umilitor. **2.** *(lingv.)* depreciativ.

avvilito **I.** *part. tr.* de la a v v i l i r e. **II.** *adj.* **1.** deprimat, abătut. **2.** umilit, jignit, injosit.

avviluppaménto *s.m. (rar)* **1.** încurcare, încîlcire. **2.** înşelare. **3.** înfăşurare.

avviluppàre **I.** *vt.* **1.** a încurca, a încîlci; *~ i fili/i cordoni* a încurca firele/corzile. **2.** *(fig.)* a înşela, a trage pe sfoară; *~ qualcuno con astuzie* a înşela pe cineva cu viclenii. **3.** a înfăşura; *avvilupparono il ferito in una coperta* au înfăşurat rănitul într-o pătură. **4.** a încurca, a încîlci (acţiunea unei piese, a unei povestiri). **II.** *vr.* **1.** a se înfăşura; *avvilupparsi in un mantello* a se înfăşura într-o mantie. **2.** *(rar, fig.)* a se încurca, a se împotmoli. **3.** a se încîlci.

avviluppàto **I.** *part. tr.* de la a v v i l u p p a r e. **II.** *adj. (rar)* incert, uesigur.

avviluppatùra *s.f. (înv.)* **1.** încurcare, încîlcire. **2.** înşelare. **3.** înfăşurare.

avvinàre *vt.* **1.** a spăla cu vin un butoi nou ca să piardă mirosul de lemn. **2.** *(rar)* a amesteca cu vin; *~ l'acqua* a amesteca apă cu vin.

avvinazzaménto *s.m.* îmbătare; ameţire.

avvinazzàre *vt., vr. (rar)* a (se) îmbăta; a (se) ameţi.
avvinazzàto I. *part. tr.* de la avvinazzare II. *adj.* alterat din cauza vinului; *voce avvinazzata* voce de beţiv. III. *s.m.* beat; beţiv.
avvincènte *part. prez.* de la avvincere şi *adj.*
avvincere *vt.* 1. *(lit.)* a lega; a strînge; a înfăşura. 2. *(fig.)* a atrage, a cuceri, a captiva; *le sue parole mi avvincono* cuvintele sale mă atrag.
avvinciglière *vt. (înv.)* 1. a lega strîns. 2. a împleti, a răsuci.
avvinghiàre I. *vt.* a cuprinde cu forţa; *lo avvinghiò con le braccia* îl cuprinse cu braţele. II. *vr.* a se strînge cu putere, a se încleşta, a se agăţa; *si avvinghiò al collo della madre* se încleştă de gîtul mamei.
avvinto *part. tr.* de la avvincere şi *adj.*
avvìo *s.m.* pornire; începere; început; *dare l' ~* a) a porni, a pune în mişcare. b) *(fig.)* a începe; *prendere l' ~* a) a se pune în mişcare; b) *(fig.)* a începe.
avvisàglia *s.f. (mil.)* 1. încăierare. 2. *(mai ales la pl.)* indiciu, simptom, semn prevestitor; *le ~-e del male* primele simptome ale bolii.
avvisàre[1] I. *vt.* 1. a anunţa, a înştiinţa. 2. a dojeni, a sfătui; a avertiza. II. *vi. (a) (rar, lit.)* a crede, a socoti. III. *vr. (înv.)* 1. a hotărî, a-şi propune. 2. *(rar)* a fi atent, a băga de seamă; *(prov.) umo avvisato mezzo salvato* omul avizat e pe jumătate salvat.
avvisàre[2] I. *vt. (înv.)* 1. a zări, a observa. 2. a ţinti. II. *vr. (rar, lit.)* a-şi da seama.
avvisàrsi *vr. (rar) (în special despre armate)* a se înfrunta.
avvisàto *part. tr.* de la avvisare[1] şi *adj.*; *(lit.) bene ~* prevăzător; *male ~* neprevăzător; *(înv.) andare/stare ~* a se comporta cu atenţie.
avvisatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. cel care avertizează. 2. automat (pentru semnalizare), semnalizator; *~ di grisou/d'incendio* aparat care semnalizează grisoul, incendiul; *~ acustico* claxon.
avvìso[1] *s.m.* 1. aviz, înştiinţare; notă; *~ telefonico* aviz telefonic; notă de telefon; *(jur.) ~ di sfrato* ordin de evacuare; *~ d'asta* înştiinţare de scoatere la licitaţie. 2. anunţ; *dare ~ di qualcosa* a anunţa ceva. 3. sfat, dojană, avertisment; *stare sull' ~* a fi în gardă; *(rar) andare sull' ~* a proceda cu grijă. 4. părere, opinie; *a mio ~* după părerea mea; *essere d' ~* a fi de părere; *essere dello stesso ~* a fi de aceeaşi părere; *essere d' ~ contrario* a avea o părere opusă. 5. *(rar, lit.)* desen, plan. 6. *(înv.)* găselniţă.
avvìso[2] *s.m. (mar.)* vas de război de tonaj mic şi cu viteză mare, avizo.
avvistaménto *s.m.* zărire.
avvistàre *vt.* 1. a zări, a recunoaşte de departe. 2. *(înv.)* a privi atent; a măsura cu privirea.
avvistàto I. *part. tr.* de la avvistare. II. *adj.* frapant, ţipător, bătător la ochi.
avvìsto *part. tr.* de la avvistare şi *adj.*
avvitaménto *s.m.* 1. înşurubare. 2. *(înv.)* cădere în vrilă. 3. *(sport)* mişcare de rotaţie a corpului pe axa sa longitudinală, şurub.
avvitàre[1] *vt.* 1. a strînge în şuruburi, a prinde cu şuruburi. 2. a înşuruba; a monta; *~ una lampadina* a înşuruba un bec.
avvitàre[2] *vt.* a strînge în talie; *~ un abito* a strînge o haină în talie.
avvitàto I. *part. tr.* de la avvitare. II. *adj.* 1. înşurubat. 2. *(sport)* executat cu şurub.
avvitatóre *s.m.* aparat de înşurubat. *SIN. avvitatrice.*
avvitatrice *s.f.* aparat de înşurubat.
avvitichiaménto *s.m. (lit.)* înfăşurare, strîngere de jur împrejur.
avvitichiàre I. *vt.* a înfăşura, a strînge tare. II. *vr.* 1. a se încolăci. 2. a se prinde, a se agăţa.
avvivaménto *s.m. (rar)* însufleţire, înviorare.
avvivàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a înviora, a da viaţă; *(fig.)* a da putere; *~ le forze/la memoria* a împrospăta puterile/memoria. 2. *(fig.)* a anima, a însufleţi; a înveseli. II. *vr.* a se înviora.
avvizziménto *s.m. (lit.)* 1. veştejire, ofilire. 2. *(despre plante)* deshidratare, uscare.
avvizzìre *vt., vi. (e)* a se veşteji; a se ofili.
avvocàta *s.f.* 1. *(bis.)* patroană, protectoare. 2. *(glumeţ)* femeie sigură de sine, căreia îi place să vorbească mult.
avvocatería *s.f.* 1. *(rar)* chiţibuş avocăţesc. 2. *(depr.)* grup de avocaţi.
avvocatéseo, -éschi, *adj. (depr.)* avocăţesc.
avvocatéssa *s.f.* 1. avocată; apărătoare. 2. *(glumeţ)* soţie de avocat. 3. femeie care iubeşte polemica.
avvocàto *s.m.* 1. avocat; *parlare come un ~* a vorbi ca un avocat; *saperne quanto un ~* a fi foarte abil în chiţibuşuri/învîrteli; *~ delle cause perse* avocatul cauzelor pierdute; *~ del diavolo* a) ecleziastul care într-un proces de canonizare susţine teza opusă; b) *(fig.)* cel care într-o discuţie susţine teze contrare acelora în general admise. 2. protector.
avvocatùra *s.f.* 1. avocatură; *esercitare l' ~* a exercita avocatura. 2. complex de avocaţi; *~ dello Stato/erariale* jurisconsult.
avvogliàrsi *vr. (rar)* a-ţi veni poftă.
avvogliàto I. *part. tr.* de la avvogliarsi. II. *adj.* pofticios.
avvolgènte I. *part. prez.* de la avvolgere. II. *adj. (fig.)* înconjurător, care înconjoară.
avvòlgere I. *vt.* 1. a înfăşura; *~ una fascia/una corda* a înfăşura o faşă/o sfoară; *~ un bambino nelle coperte* a înfăşura un copil în scutece. 2. *(rar, fig.)* a înşela, a păcăli, a trage pe sfoară. II. *vr.* 1. a se înfăşura; a se încurca, a se încîlci. 2. *(fig., tosc.)* a se zăpăci. 3. a se înfăşura.
avvolgìbile I. *adj.* care se poate înfăşura/răsuci. II. *s.m.* jaluzea, rulou.
avvolgiménto *s.m.* 1. înfăşurare. 2. *(rar, fig.)* înşelăciune, înşelătorie; intrigă. 3. *(mil.)* împresurare. 4. *(electr.)* totalitatea conductorilor (unei maşini electrice); *~ induttore* inductor; *~ a bobina* bobinaj.
avvolgitóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. ambalor, persoană angajată la serviciul de ambalaj. 2. *(rar, fig.)* înşelător. 3. *(electr.)* bobinator.
avvolgitrice *s.f.* maşină de bobinat.
avvolpacchiàre I. *vt.* a înşela, a trage pe sfoară. II. *vr.* a se încurca.
avvoltecchiàre I. *vt. (rar)* a înfăşura de mai multe ori. II. *vr. (rar)* 1. a se răsuci. 2. a se zăpăci.
avvólto *part. tr.* de la avvolgere.
avvoltóio *s.m.* 1. uliu *(Aegypus monachus).* 2. *(fig.)* persoană acaparatoare şi crudă.
avvoltolàre I. *vt.* a se înfăşura (de mai multe ori şi dezordonat. II. *vr.* 1. a se înfăşura. 2. a se rostogoli; *i maiali si avvoltolano nel fango* porcii se rostogolesc în noroi.
avvoltolàto *part. tr.* de la avvoltolare şi *adj.*
axiologìa *s.f. (fil.)* axiologie.
axiològico *adj. (fil.)* axiologic.
azalèa *s.f. (bot.)* azalee.
azeruòlo *s.m. v.* lazzeruolo.
aziènda *s.f.* 1. administraţie; *~ domestica* gospodărie. 2. întreprindere; *~ agricola* gospodărie agrico-

lă; ~ *elettrica* societate de electricitate; ~ *autonoma statale* (antrepriză în) regie.

aziendàle *adj.* de întreprindere; *mensa* ~ cantină de întreprindere; *contratto* ~ *collettivo* contract colectiv.

àzimo *s.m. v.* azzimo.

àzimut *s.m. (astron.)* azimut.

azimutàle, azimuttàle *adj.* azimutal.

azionaménto *s.m.* acționare.

azionàre *vt.* a acționa, a pune în mișcare (o mașină).

azionariàto *s.m.* **1.** posedare a unui număr de acțiuni. **2.** totalitatea acțiunilor.

azionàrio, *-àri, adj. (com.)* acționar, format din acțiuni; *capitale* ~ *di una società* capitalul constituit din acțiuni al unei societăți.

azióne I. *s.f.* **1.** acțiune; *passare all'* ~ a trece la acțiune; *uomo di* ~ om de acțiune; *entrare in* ~ a intra în acțiune. **2.** funcționare, funcție; *mettere qualcosa in* ~ a pune ceva în funcție. **3.** faptă; *commettere un'* ~ *buona/cattiva/infame/indegna* a comite o faptă bună/rea/infamă/nedemnă; *bisogna avere il coraggio della propria* ~ trebuie să avem curajul propriilor acțiuni. **4.** *(rar)* mișcare, gest. **5.** eficacitate; *l'* ~ *delle sue parole é nulla* eficacitatea cuvintelor-sale e nulă. **6.** subiect, acțiune; *l'* ~ *del romanzo si svolge in Africa* acțiunea romanului se desfășoară în Africa. **7.** *(jur.)* proces. **8.** *(mil.)* luptă; ~ *terrestre/navale* acțiune terestră/navală. **9.** *(sport)* acțiune; manevră; ~ *lenta/decisa* acțiune lentă/hotărîtă; ~ *d'attacco/difensiva* acțiune de atac/de apărare. **II.** *interj.* (se folosește ca ordin dat actorilor de către un regizor la începutul fiecărei secvențe).

azióne[2] *s.f. (com.)* acțiune.

azionista, *-isti, s.m.* **1.** acționar. **2.** înscris în partidul Acțiunii.

azòico, *-ici adj. (geol.)* care se referă la intervalul în care viața nu apăruse pe pămînt.

azotàto *adj. (chim.)* azotat.

azotatùra *s.f. (agr.)* îngrășarea pămîntului (cu îngrășăminte azotoase).

azòtico, *-òtici, adj. (chim.)* azotic.

azòto *s.m. (chim.)* azot.

azotùria *s.f (med.)* azoturie.

azotùro *s.m. (chim.)* azotură.

aztèco, *-èchi, adj., s.m.* aztec.

azza *s.f.* secure.

azzannàre *vt.* **1.** a mușca, a înfige colții. **2.** *(rar, fig.)* a critica în mod feroce.

azzannàta *s.f.* mușcătură făcută cu colții.

azzannatùra *s.f.* mușcătură.

azzardàre I. *vt., vr.* a risca; ~ *una domanda* a risca a întrebare; ~ *un'ipotesi* a avea curajul să lansezi o ipoteză. **II.** *vi. (a)* a se hazarda, a se aventura.

azzardàto I. *part. tr.* de la azzardare. **II.** *adj.* îndrăzneț, temerar.

azzàrdo *s.m.* **1.** hazard, risc; *sfidare l'* ~ a risca; *esporsi all'* ~ a se expune riscului/hazardului; *giochi d'* ~ jocuri de noroc. **2.** *(rar)* soartă; întîmplare. *SIN. rischio.*

zzeccagarbùgli *s.m. invar.* avocat chițibușar/intrigant.

zzeccàre *vt.* **1.** a nimeri, a nimeri la țintă. **2.** a da, a arde, a pocni; *azzeccarla a uno* a i-o face cuiva. **3.** *(fig.)* a ghici, a nimeri, a brodi; *ha azzeccato la risposta esatta* a nimerit răspunsul exact; *non azzeccare mai una (fam.)* a nu reuși nimic, a n-o nimeri niciodată, a n-o brodi niciodată.

azzeccàto I. *part. tr.* de la azzeccare. **II.** *adj.* nimerit.

azzeràre *vt.* **1.** a reduce la zero, a anula **2.** *(fiz.)* a varia mărimea fizică care se măsoară pînă cînd pe scala instrumentului de măsură se citește zero, a aduce la zero. **3.** a aduce la zero toate cifrele unui totalizator pe o mașină de calcul; (în sistemele electronice cu memorie) a șterge o parte dintr-o memorie.

azzeruòlo *s.m. v.* lazzeruolo.

àzzima *s.f.* pască, azimă.

azzimàre I. *vt.* a îngriji, a dichisi; a aranja, a împodobi; ~ *la propria persona* a-și îngriji, a-și dichisi propria persoană. **II.** *vr.* a se dichisi; *azzimarsi i capelli* a-și aranja părul.

azzimàto *part. tr.* de la azzimare și *adj.*

àzzimo I. *adj. (despre pîine)* preparat fără drojdie. **II.** *s.m.* pască; azimă; *festa degli azzimi* sărbătoare care la vechii Evrei cădea a șaptea zi după Paște.

azzittàre I. *vt.* a face să tacă. **II.** *vi. (e)* a tăcea.

azzittìre I. *vt.* a liniști, a potoli, a face să tacă; ~ *la scolaresca* a-i face să tacă pe elevi. **II.** *vi. (e), vr.* a tăcea.

azzoppàre I. *vt.* a face să devină șchiop. **II.** *vi. (e), vr.* a deveni șchiop.

azzoppiménto *s.m.* **1.** căpătare a unei infirmități la picior. **2.** *(fam.)* cotonogire.

azzoppìre *vi. (e), vr. v.* azzoppare.

azzuffaménto *s.m.* încăierare.

azzuffàre I. *vt.* a întărîta; a atița. **II.** *vi. (e), vr.* a se încăiera, a se lua la bătaie; *(rar, fig.)* ~*-si col vino* a bea prea mult.

azzurràgio *s.m. (text.)* azurare.

azzurraménto *s.m.* depozitare pe suprafața unei lentile a unui strat de substanță cu reflexe albăstrii.

azzurràre *vt., vr.* a vopsi în albastru.

azzurràto I. *part. tr.* de la azzurrare. **II.** *adj.* albăstrui; *obbiettivo* ~ obiectiv ale cărei lentile au fost acoperite cu un strat care elimină reflectarea unor radiații. **III.** *s.m. (tipogr.)* semn tipografic.

azzurreggiàre *vi. (a; lit.)* **1.** a bate în azuriu. **2.** a fi de culoare azurie.

azzurrìccio, *-icce adj.* albăstrui, azuriu.

azzurrìgno *adj.* azuriu.

azzurrìno I. *adj.* de culoarea azurului. **II.** *s.m.* culoarea azurului.

azzurrità *s.f.* întindere azurie.

azzurrìte *s.f. (miner.)* azurit.

azzùrro I. *adj.* **1.** albastru, azuriu; *cielo* ~ cer albastru; *mare* ~ mare albastră; *principe* ~ Făt Frumos. **2.** *(sport)* care face parte din echipa națională; *i cestisti* ~*-i* echipa națională de baschet. **II.** *s.m.* **1.** culoarea albastră. **2.** atlet care face parte din echipa națională; reprezentant italian la concursuri internaționale. **3.** *(chim.)* compus chimic de culoare albastră; ~ *di rame* azurit; ~ *di Berlino* albastru de Prusia; ~*di metilene* albastru de metilen; ~ *oltremarino* albastru ultramarin, *arma* ~*-a* aviația.

azzurròGnolo I. *adj.* albăstrui. **II.** *s.m.* specie de sturz cu pieptul albastru.

B

b *[bi] s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* b ; ~ *minuscolo* b mic ; ~ *maiuscolo* b mare/de tipar.
babà *s.m. invar.* prăjitură (din aluat de cozonac).
bàba *s.f.* bătrînă, babă.
babàu *s.m. invar.* bau-bau ; sperietoare.
babbaciòne *adj.* prost, nătărău.
babbagìgi *s.m. invar. (bot.)* specie de trestie orientală/de căprişor *(Cyperus esculentus). SIN. (tosc.) dolcichini.*
babbalèo *adj., s.m. (tosc.)* prost.
babbalòcco, -òcchi, *adj., s.m.* prost.
babbèo *adj., s.m.* prost, prostănac ; *fare il* ~ a face pe prostul
bàbbio *adj., s.m. (înv.)* prost.
babbióne *adj., s.m.* prost, gogoman, nătărău.
bàbbo *s.m. (fam.)* tată ; *a* ~ *morto (despre datorii)* care se vor plăti după moartea tatălui (din moştenire) ; *cose che non hanno né* ~ *né mamma* lucruri fără sens/absurde/fără noimă/fără bază ; *Babbo Natale* Moş Crăciun, Moş Gerilă.
babborivéggioli *s.m. v.* babboriveggoli.
babborivéggoli *s.m. (tosc., glumeţ, în expr.) andare a* ~ a muri, a da ortul popii.
babbuàsso *adj., s.m.* prost, nătîng.
babbùccia, *-ce, s.f.* **1.** papuc. **2.** botoşel.
babbucciàio *s.m.* papucar.
babbuìno *s.m.* **1.** babuin *(Cynocephalus babuin).* **2.** *(fig.)* prost, nătîng.
babbùseo *adj. (înv., lit.)* mare, voinic.
babéle *s.f. (fig.)* zăpăceală, dezordine ; balamuc ; *che* ~ *in questa sala* ce balamuc în această sală ; *il tuo ufficio è una vera* ~ biroul tău e un adevărat turn babel.
babèlico, -ici, *adj.* **1.** *(lit.)* relativ la turnul Babel. **2.** *(fig.)* zgomotos. **3.** *(fig.)* dezordonat.
babilonése I. *adj.* babilonean, babilonic. **II.** *s.m.* şi *f.* babilonean, locuitor al Babilonului. **III.** *s.m. (numai sg.)* limba babiloneenilor.
babilònico, -ònici, *adj.* **1.** babilonic. **2.** *(fig.)* dezordonat, confuz.
babirùssa *s.m. (zool.)* porcul-cerb, babirusa *(Babirussa).*
babórdo *s.m. (mar.)* babord.
bàby I. *s.m.* şi *f. (înv.)* nou născut ; copil. **II.** *s.f. (înv., rar, fam.)* fată, femeie tînără. **III.** *adj.* de copii, pentru copii ; *moda* ~ modă pentru copii.
bacàccio *s.m.* **1.** *(peior.)* vierme de mătase (de calitate proastă). **2.** vierme de mătase mort.
bacàio, -àia *s.m.* şi *f.* sericicultor.
bacaménto *s.m.* **1.** stricare, alterare. **2.** corupere.
bacàre I. *vt. (rar)* a corupe, a strica. *SIN corrompere.* **II.** *vi. (e), vr. (despre alimente)* a face viermi ; a se strica.
bacàto I. *part. tr.* de la bacare. **II.** *adj.* **1.** viermănos ; alterat, stricat. **2.** *(fig.)* corupt ; *mente* ~*-a* minte găunoasă/stricată. **III.** *s.m.* **1.** *(tosc.)* sericicultură. **2.** *(tosc.)* producerea mătăsii naturale.
bàcca *s.f.* **1.** *(bot.)* bacă. **2.** *(înv.)* perlă. **3.** *(fig.)* mărgea, boabă de mărgea.
baccagliàre *vt. (a ; fam.)* a se certa, a face scandal.
baccalà[1] *s.m.* **1.** peşte sărat şi uscat. **2.** *(fig.)* prost, tîmpit. **3.** *(fig.)* slăbănog.
baccalà[2] *s.m. (fam., tosc.)* necredincios.
baccalaràio *s.m. (tosc.)* vînzător de peşte sărat şi uscat.
baccalàre *s.m. (rar)* bacalaureat.
baccalaria *s.f. (ist.)* **1.** proprietate, domeniu feudal. **2.** *(rar)* bacalaureat.
baccalàro *s.m. (tosc.)* care se ocupă de caii trăsurilor publice.
baccalaureàto *s.m.* **1.** bacalaureat. **2.** persoană care şi-a dat bacalaureatul.
baccanàle *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* bacanală. **2.** *(fig.)* orgie ; chef, chiolhan ; *fare* ~ a face chef, a o face lată. *SIN. baldoria, gozzoviglia.* **3.** *(înv.)* carnaval. **4.** *(muz.)* compoziţie corală la modă în sec. XVI—XVII.
baccanàlia *s.f. (înv.)* **1.** glumă zgomotoasă. **2.** *(pict.)* scenă bahică.
baccanària *adj. (înv.)* bahic.
baccanèlla *s.f. (înv.)* **1.** reuniune zgomotoasă. **2.** tavernă, bombă.
baccàno *s.m.* **1.** zgomot, zarvă, tărăboi ; *fare un* ~ *infernale* a face un tărăboi infernal. *SIN chiasso, confusione, strepito.* **2.** *(înv.)* casă de toleranţă. **3.** orgie,
baccànte I. *s.f.* **1.** *(mit.)* bacantă. **2.** femeie pasionată/senzuală. **II.** *adj. (lit.)* **1.** furibund. **2.** cu mişcări dezordonate.
bàccara *s.f. (bot.)* plantă cu floarea violacee *(Asarum emopaeum) SIN. renella.*
baccarà[1] *s.m.* bacara *(joc de noroc).*
baccarà[2] *s.m.* cristalerie.
baccarat I. *s.m. (înv.)* cristal foarte fin. **II.** *adj. (înv.) cristallo* ~ cristal bacara.
baccàre *vi. (a) (înv.)* a se deda orgiei, a se destrăbăla.
baccellàio *s.m.* **1.** *(tosc.)* cîmp plantat cu păstăi ; *(fig., glumeţ) restar padrone del* ~ a rămîne fără rivali/fără concurenţi. **2.** *(tosc.)* vînzător de păstăi.
baccellàto *adj. (arhit.)* împodobit cu elemente decorative în formă de păstaie.
baccellatùra *s.f. (arhit.)* împodobire cu ornamente în relief, în formă de păstaie.
baccelleria[1] *s.f. (înv.)* bacalaureat.
baccelleria[2] *s.f. (tosc.)* prostie, nerozie.
baccellètto *s.m.* **1.** *(dim.)* păstaie mică. **2.** prost, nătîng.
baccellieràto *s.m. (ist.)* bacalaureat. *SIN baccalaureato.*
baccellière *s.m.* **1.** aspirant cavaler (în cavaleria medievală). **2.** *(ist.)* bacalaureat. **3.** *(fig.)* atotştiutor.
baccellino *adj. (bot.)* care produce păstăi.
baccèllo *s.m.* **1.** *(bot.)* păstaie. **2.** *(tosc.)* bob. **3.** element decorativ constînd în stilizarea păstăii naturale. **4.** *(fig., tosc.)* prost, nătîng, nerod ; *essere fiori e* ~ a fi înfloritor/prosper ; *(prov.) chi ha mangiato i baccelli, spazzi i gusci* unul duce ponoasele şi altul trage foloasele.
baccellòne[1]**, -òna** *s.m.* **1.** *(augm.)* păstaie mare. **2** prostălău.

baccellòne[2] *adj. (tosc.)* în loc; *caccio* ~ brînză care se mănîncă cu bob; *pisello* ~ mazăre mare cît bobul.
baccelloneria *s.f. (tosc.)* nerozie, stupizenie.
baccheggiàre *vi. (a) (lit.)* **1.** a se comporta ca o bacantă. **2.** a se mişca dezordonat.
bacchèo *s.m. (lit.)* vers metric în poezia greacă şi latină (în cîntecele bahice).
bacchètta 1. vargă, nuia; ~ *magica* baghetă magică; ~ *divinatoria* sau *rabdomantica* baghetă magică folosită în rabdomanţie; *(fig.) con un colpo di* ~ cu o lovitură de baghetă, ca prin farmec. *SIN. bastoncino.* **2.** baston de comandant; *(fig.) comandare a* ~ a comanda cu multă autoritate; *dare la* ~ a da comanda/puterea; *gettare la* ~ a renunţa la putere. **3.** *(muz.)* baghetă; ~ *del direttore d'orchestra* bagheta dirijorului; *la* ~ *dell'arco* vergeaua de lemn a arcuşului; bagheta arcuşului; *le* ~*-e del tamburo* baghetele/beţişoarele de lemn cu care se bate toba. **4.** vergeaua (cu care se curăţă arma).
bacchettàre *vt.* **1.** a bate covoare etc. cu bătul. **2.** *(fig., tosc.)* a vinde la preţ redus.
bacchettàta *s.f.* lovitură de baghetă.
bacchètto *s.m.* baston, băţ (nu prea gros); ~ *della frusta* coadă de bici.
bacchettonàggine *s.f. (rar)* **1.** bigotism. **2.** făţărnicie, ipocrizie.
bacchettóne, *-òna s.m.* **1.** bigot. *SIN. bigottismo, santimonia.* **2.** făţarnic, ipocrit; *fare il* ~ a fi ipocrit.
bacchettoneria *s.f.* **1.** bigotism. **2.** făţărnicie, ipocrizie. *SIN. bigottismo, santimonia.*
bacchiàre *vt.* **1.** a bate pomul cu prăjina; ~ *le castagne/le noci/le olive* a bate castanele/nucile/măslinele. **2.** *(fam., tosc.)* a vinde pe nimic.
bacchiàta *s.f.* **1.** lovitură cu prăjina. **2.** *(fig.)* nenorocire, necaz.
bacchiatóre, *-trice s.m.* şi *f.* cel care bate pomul cu prăjina.
bacchiatùra *s.f.* bătutul/baterea pomilor.
bàcchico, *bàcchici adj.* bahic.
bacchillòne *s.m. (tosc.)* om de nimic, pierde vară, tîriie brîu.
bàcchio *s.m.* prăjină; *al* ~ la întîmplare.
bacciffero *adj.* bacifer.
bacciifórme *adj.* baciform.
bàcco *s.m.* **1.** *(lit.)* vin. **2.** *(glumeţ)* năravul băuturii, obiceiul de a bea; *gli effeti di* ~ efectele băuturii; *dedito a* ~ slujitor al lui Bahus, băutor, beţiv. **3.** *loc. interj. (fam., eufem.) per* ~*! corpo di* ~*!* pe dracu! fir-ar să fie!
bachèca, *-èche s.f.* cutie/casetă etc. cu capac de sticlă.
bachelite *s.f.* bachelită.
bacheròzzolo *s.m.* **1.** larvă, vierme. **2.** insectă. **3.** *(dial.)* gîndac. **4.** om supărător/dezgustător/scîrbos.
bachicoltóre *s.m.* sericicultor.
bachicoltùra *s.f.* sericicultură.
baciabàsso *s.m.* reverenţă adîncă, plecăciune.
baciamàno *s.m.* **1.** sărutare de mînă; sărut reverenţios; *fare il* ~ *a una signora* a săruta mîna unei doamne. **2.** gestul de sărutare a mîinii, făcut de la distanţă.
baciapile *s.m.* şi *f. invar.* **1.** bigot. **2.** făţarnic.
baciapólvere *s.m. invar. (rar)* **1.** bigot. **2.** făţarnic.
baciàre I. *vt.* **1.** a săruta; ~ *sulle guance* a săruta pe obraz; ~ *la mano a qualcuno* a săruta mîna cuiva; *bacio/baciamo le mani* sărut mîna *(formulă de salut folosită în Sicilia)*; ~ *in fronte* a săruta pe frunte; *(fig.) la fortuna ti ha baciato in fronte* ţi-a pus Dumnezeu mîna în cap. **2.** a atinge; *baciato dal sole/dalle onde* atins de soare/de valuri; ~ *il fiasco* a trage duşcă, a răsturna sticla pe gît; ~ *il chiavistello* a pleca pentru totdeauna; *(lit.)* ~ *la polvere* a săruta ţărîna, a cădea la pămînt învins. *SIN. lambire.* **II.** *vr.* **1.** a se săruta. **2.** *(mec.)* a adera perfect, a se potrivi, a se îmbuca. **III.** *s.m. (înv.)* sărutat; sărutare; sărut.
baciasànti *s.m.* şi *f.* **1.** bigot. **2.** făţarnic, ipocrit.
baciàtico, *-àtici s.m. (în Evul Mediu)* donaţie făcută sau promisă de logodnic cînd îşi săruta viitoarea soţie.
baciàto I. *part. tr.* de la baciare. **II.** *adj.* **1.** *(rar) a mano* ~*-a, a bocca* ~*-a* fără oboseală. **2.** *(lit.) rima* ~*-a* rimă îmbrăţişată.
baciatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cel care sărută.
baciccio *s.m.* **1.** *(înv., glumeţ)* nume care se dă genovezilor. **2.** om gras şi molîu.
bacile *s.m.* **1.** lighean. **2.** *(arhit.)* parte a capitelului doric.
bacillàre *adj. (med.)* bacilar.
bacillífero *adj.* purtător de bacili.
bacillifórme *adj.* baciliform.
bacillo *s.m.* **1.** *(biol.)* bacil; ~ *del tetano* bacilul tetanosului; ~ *di koch* bacilul lui koch. **2.** *(zool.)* ~ *di Rossi* insectă octopteră cu corpul alungit şi cu picioare lungi *(Bacillus Rossi).*
bacinèlla *s.f.* lighenaş, vas mic.
bacinèllo *s.m. (ist.)* scufie din lame de fier (purtată sub coif).
bacinètta *s.f. v.* bacinella.
bacinètto[1] *s.m. v.* bacinello.
bacinètto[2] *s.m.* **1.** *(dim. de la* bacino) bazin mic; lighenaş. **2.** *(anat.)* bazinet, cavitate a rinichiului. *SIN. pelvi renale.* **3.** *(mil.) cască.*
bacìno *s.m.* **1.** lighean. **2.** *(anat.)* bazin. *SIN. pelvi.* **3.** *(arhit.) volta* ~ boltă circulară; **4.** *(geol.)* bazin, zonă bogată în zăcăminte; ~ *aurifero/arborifero/petrolifero* bazin aurifer/arborifer/petrolifer. **5.** *(geogr.)* bazin; ~ *idrografico/imbrifero/di raccolta* regiune ale cărei ape se varsă într-un singur fluviu. **6.** *(hidr.)* lac de acumulare, bazin. **7.** *(mar.)* bazin/parte a unui port unde staţionează navele.
bàcio *s.m.* sărut, sărutare; *dare un* ~ a da o sărutare; *stampare un* ~ a săruta apăsat; *appiccicare un* ~ a săruta pe neaşteptate/din fugă; *buttare un* ~ a trimite o bezea; *coprire di* ~*-i, mangiare di* ~*-i* a acoperi cu sărutări, a săruta mult; ~ *di Giuda* sărutul Iudei, adulare care ascunde trădarea; ~ *della pace* sărutul păcii; ~ *della buonanotte* sărutare dinaintea culcării.
bacìo I. *adj.* fără soare, umbros. **II.** *s.m.* loc expus spre nord; *a* ~ spre nord.
baciòcco *adj., s.m. (înv.)* prostănac.
baciucchiaménto *s.m. (rar)* ţocăire.
baciucchiàre *vt. (rar)* a pupa, a ţocăi.
baciùcchio *s.m. (rar)* sărutare dată în fugă, pupătură.
baciucchio *s.m. (rar)* ţocăit.
bàco[1]**,** *-àchi, s.m.* **1.** *(zool.)* vierme; ~ *da seta* vierme de mătase *(Bombix mori)*; *fare i bachi* a creşte viermi de mătase; *castello dei bachi* paturile de lemne pe care se cresc viermii de mătase. **2.** *(pop.)* vierme (din făină, fructe); *avere il* ~ a avea viermi. **3.** *(la pl.)* viermi intestinali. **4.** *(fig.)* preocupare permanentă/chinuitoare; *avere il* ~ *della gelosia* a fi chinuit de gelozie.
bàco[2] *s.m.* joc cu capul (ascunzînd faţa, făcînd bau etc.).
bacòcco *adj. (înv.) v.* bacucco[1].
bàcola *s.f.* păstaie de fasole.
bàcolo *s.m.* **1.** *(lit.)* baston. **2.** cîrjă episcopală. **3.** *(înv.)* instrument pentru măsurarea distanţelor.

bacologìa *s.f.* sericicultură.
bacològico, *-ici, adj.* relativ la sericicultură.
bacòlogo, *-gi, -ghi, s.m.* specialist în sericicultură.
bacùcco[1], *-chi, adj., s.m.* ramolit; *vecchio ~* bătrîn ramolit; *un gran ~* un mare ramolit. *SIN. cucco.*
bacùcco[2] *s.m. (înv.)* glugă.
bàda *s.f. (rar, lit.)* aşteptare, zăbavă; *tenere a ~ qualcuno* **a)** a ţine/a duce pe cineva cu vorba, a-l tot amîna; **b)** a supraveghea (un copil).
badalóne[1] *s.m. (înv.)* **1.** pierde-vară, tîrîie-brîu. **2.** mălai-mare, prostălău.
badalóne[2] *s.m.* strană/pupitru care se pune în mijlocul corului unei biserici.
badalucciàre *vi.* **1.** a se hărţui, a se încăiera. **2.** a întîrzia, a zăbovi. **3.** a se distra, a pierde vremea.
badalùcco, *-ùcchi, s.m.* **1.** *(lit.)* petrecere, distracţie. **2.** *(înv.)* încăierare, hărţuială.
badanài *s.m. (tosc.)* zarvă, tărăboi, rumoare.
badàre I. *vi. (a)* **1.** a supraveghea, a avea grijă, a veghea; *~ ai bambini/alla casa/al gregge* a avea grijă de copii/de casă/de turmă. **2.** a fi atent, a băga de seamă; *bada a quel che fai* bagă de seamă ce faci; *non ~ a spese* a nu te uita la cheltuieli. **3.** a se interesa; *~ ai fatti propri* a-şi vedea de propriile treburi; *~ solo a divertirsi* a se interesa numai de distracţii. **4.** *(înv.)* a zăbovi. **5.** *(înv.)* a ezita. **II.** *vt.* **1.** a supraveghea, a păzi. **2.** *(înv.)* a privi cu atenţie.
badatóre *s.m.* supraveghetor, paznic (care supraveghează mai ales vînatul).
badatùra *s.f. (tosc.)* pază făcută în timpul nopţii; *~ dell'uva* paza viei.
badèrla *s.f. (înv.)* femeie proastă.
badèrna *s.f.* **1.** *(mar.)* împletitură care apără corzile de frecare. **2.** *(mec.)* dispozitiv care strînge garniturile.
badèssa *s.f.* **1.** stareţă; *madre ~* maica stareţă. **2.** *(fig.)* femeie grasă şi mare. **3.** *(fig.)* femeie plină de gravitate.
badìa *s.f.* **1.** mănăstire (de călugări). **2.** *(fig.)* loc în care domneşte belşugul; *(prov.) casa mia, casa mia, benché piccola tu sia, tu mi pari una ~* casa mea, casa mea, deşi eşti mică tu îmi pari o stăreţie..
badiàle *adj.* **1.** *(lit.)* mănăstiresc. **2.** spaţios, enorm; *casa ~* casă foarte mare; *errore ~* greşeală imensă. **3.** prosper, mare. **4.** jovial, afabil.
badiàna *s.f. (bot.)* badian, anason-stelat *(Illicium verum). SIN. anice stellato.*
badilànte *s.m.* terasier, lucrător la terasamente; săpător. *SIN. spalatore, sterratore.*
badilàta *s.f.* lovitură de cazma.
badile *s.m.* cazma *SIN. pala.*
badiòtto I. *adj.* din Val Badia (în Alto Adige). **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Val Badia. **2.** dialect latin vorbit în Val Badia.
badoglìano I. *adj.* relativ la mareşalul Badoglio, mai ales în anii 1943—45; *governo ~* guvern condus de mareşalul Badoglio. **II.** *s.m.* partizan/adept al mareşalului Badoglio.
baerìa *s.f. (înv.)* vanitate.
bàffo *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* mustaţă; *ridere sotto i ~-i* a rîde pe sub mustaţă; *torta de leccarsi i ~-i* un tort să-ţi lingi buzele; *(fam.) non fa un baffo* puţin îmi pasă, mă doare în cot; *(fam.) il suo vestito non fa un ~ al tuo* haina sa nu face două parale faţă de a ta; *coi baffi (fig.)* important, de valoare. **2.** *(fig.)* pată, mîzgălitură; *fare baffi con l'inchiostro* a face pete de cerneală. **3.** *(mai ales la pl.)* cele două valuri înspumate care se formează de-o parte şi de alta a prorei unei nave în mişcare.
baffóne *s.m.* **1.** *(augm. de la* **baffo***)* mustaţă mare. **2.** (bărbat) mustăcios.
baffùto *adj.* mustăcios, cu mustăţi.
bàga[1] *s.f. (înv.)* bijuterie.
bagà[2] *s.f. (înv.)* sac de piele, burduf.
bagàglia *s.f. (înv.)* *v.* b a g a g l i o.
bagagliàio *s.m.* vagon de bagaje.
bagàglio *s.m.* **1.** bagaj. *SIN fardello*; *(ferov.) ~ presso/appresso* bagajul cu care se poate călători în vagon. **2.** *(fig.)* cantitatea de cunoştinţe de care dispune cineva; *~ di nozioni tecniche* bagajul de noţiuni tehnice. **3.** *(mil.)* materialele transportate cu animalele; *con armi e bagagli (fig.)* cu tot ce are, cu arme şi bagaje; *andarsene/partire con armi e bagagli* a pleca definitiv/de tot/cu arme şi bagaje.
bagagliùme *s.m. (dispr.)* calabalîc, catrafuse.
bagarinàggio *s.m.* speculă.
bagarìno *s.m.* speculant; *~ di biglietti teatrali* speculant de bilete de teatru.
bagàscia *s.f.* femeie stricată, prostituată, curvă.
bagàrre *s.f. (ciclism)* fază tumultoasă şi rapidă.
bagàscio *s.m. (lit.)* *v.* b a g a s c i o n e.
bagascióne *s.m.* **1.** bărbat care frecventează prostituate. **2.** homosexual.
bagàssa *s.f.* reziduuri din preluerarea trestiei de zahăr.
bagattèlla *s.f.* **1.** bagatelă, fleac. *SIN. bazzecola, inezia.* **2.** *(muz.)* bagatelă, piesă instrumentală scurtă. **3.** joc asemănător biliardului. **4.** *(înv.)* scamatorie făcută cu paharul.
bagattellière *s.m. (înv.)* scamator.
bagattìno *s.m.* **1.** *(ist.)* monedă divizionară veneţiană. **2.** *(fig.)* om de nimic.
baggèo *adj., s.m.* prost, nătărău.
baggiàna *s.f.* **1.** *(bot.)* bob. **2.** *(înv., la pl.)* minciună, vorbă uşuratică; *dar ~-e* a spune vorbe de clacă.
baggianàta *s.f.* prostie, neghiobie.
baggiàno *adj., s.m.* **1.** prost, neghiob. **2.** poreclă dată milanezilor în regiunea Bergamo.
baggiolàre *vt. (rar)* a susţine marmura/piatra.
bàggiolo *s.n. (arhit.)* sistem de susţinere a pietrei şi marmurei
bàghero *s.m. (înv.)* trăsurică; cabrioletă; docar.
baghètta *s.f.* **1.** broderie laterală pe ciorapi. **2.** garnitură laterală pe mănuşi. *SIN. fiore, freccia, spighetta.*
bagigi *s.m. pl.* alune americane.
bàglio *s.m. (mar.)* traversă de punte.
baglionàto *adj. (herald. despre animale)* care ţine în gură un os sau un băţ.
baglióre *s.m.* **1.** strălucire, lumină orbitoare. *SIN. baleno, barbaglio, fulgore, splendore.* **2.** *(fig.)* manifestări strălucite, sclipire; *gli ultimi bagliori di una civiltà* ultimele sclipiri ale unei civilizaţii; *i primi bagliori di una nuova era* primele sclipiri ale unei noi ere. **3.** *(fig.)* apariţie neaşteptată şi de scurtă durată; strălucire falsă, amăgire; *~ di uno sguardo* scînteierea unei priviri. **4.** *(med., rar)* dereglare a ochiului datorită apariţiei unor dungi sclipitoare.
bàgna *s.f.* sos; *lasciare nella ~ (fig.)* a lăsa în încurcătură/la ananghie.
bagnacàuda *loc. subst. f. numai sg.* sos preparat cu ulei, usturoi, scrumbii şi verdeaţă.
bagnaiòlo, -òla *s.m.* şi *f.* **1.** băiaş. **2.** *(înv.)* persoană care face baie.
bagnaiuòlo *s.m. v.* b a g n a i o l o.
bagnànte I. *part. prez.* de la b a g n a r e ; şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care face baie. **2.** vilegiaturist.
bagnàre I. *vt.* **1.** a uda, a stropi; *~ i panni prima di stirarli* a uda/a stropi rufele înainte de a le călca; *~-si la* bocca/*le labbra/la lingua* a-şi uda gura/buzele/limba. *SIN. aspergere, inaffiare.* **2.** *(fig.)*

a sărbători, a uda ceva; ~ *i galloni* a uda tresa/galoanele, a bea în cinstea avansării. **3.** *(despre mări, ape)* a uda, a scălda; *il Tirreno bagna Napoli* Marea Tireniană scaldă Neapolul; *Torino è bagnato dal Po* Torinul este scăldat de Pad. **II.** *vr.* **1.** a face baie, a se scălda. **2.** a se uda.

bagnaròla *s.f.* **1.** vană, cadă (de baie). **2.** *(glumeț)* mijloc de transport în condiții proaste.

bagnasciùga *s.m.* **1.** *(mar.)* linie de plutire. **2.** *(pop.)* porțiunea plajei pînă unde ajung valurile. *SIN. battigia, battima.*

bagnàta *s.f.* baie; scăldat.

bagnàto I. *part. tr.* de la b a g n a r e. **II.** *adj.* ud; *essere/parere come un pulcino ~ (fig.)* a fi/a sta plin de umilință/înfricoșat. **III.** *s.m.* loc/teren moale/muiat/înmuiat; *piovere sul ~ (fig.)* **a)** unde-i ața subțire acolo se rupe; **b)** cui îi dă Dumnezeu, îi dă; *(prov.) se non è zuppa è pan ~* **a)** ori laie, ori bălaie; **b)** dacă nu-i una e alta.

bagnatùra *s.f.* **1.** îmbăiere; baie. **2.** *(mai ales la pl.)* sezon de băi. **3.** serie/cură de băi.

bagnìno *s.m.* băiaș

bàgno[1] *s.m.* **1.** baie; *bagni di mare* băi în mare; *~ di schiuma/di fanghi* baie de spumă/de nămol; *fare il ~* a face baie; *costume da ~* costum de baie; *vasca da ~* (cadă de) baie; *essere in un ~ di sudore* a fi ud leoarcă; *~ di sole/di luce/di vapore* baie de soare/de lumină/de abur; *~ turco* baie turcească; *a ~ d'olio* în baie de ulei. **2.** baie, lichid în care se face imersiunea; *mettere a ~* a pune în baie; *~ fotografico* baie fotografică; *~ galvanico* baie galvanică. **3.** cadă de baie. **4.** *(chim.)* baie/recipient care conține o anumită substanță. **5.** baie *(încăperea în care este instalată baia); ~ pubblico* baie publică. **6.** *(mai ales la pl.) (fig.)* localitate balneară.

bàgno[2] *s.m.* ocnă, temniță

bagnòlo *s.m. (med.)* **1.** *(mai ales la pl.)* compresă. **2.** *(constr.)* recipientul în care se stinge varul.

bagnomaria sau **bagno maria/bagno Maria** *s.m.* **1.** sistem indirect de încălzire sau fierbere, bainmarie; *cuocere a ~* a găti folosind acest sistem indirect. **2.** vasul în care lichidul este încălzit direct.

bagnucchiàre *vt.* a se scălda des.

bàgola *s.f.* **1.** *(bot., dial.)* bacă. **2.** palavră; minciună.

bagolàre *vi. (a) (dial.)* a trăncăni, a pălăvrăgi.

bagolàro *s.m. (bot.)* sîmbovină *(Celtis australis). SIN. arcidiavolo.*

bàgolo *s.m. (bot., dial.)* afin.

bagolóne *s.m. (dial.)* fanfaron.

bagordàre *vi. (a)* **1.** a chefui, a face chefuri/chiolhanuri. **2.** *(înv.)* a mînui armele cu pricepere (mai ales lancea).

baguette, baguettes, *s.f.* **1.** broderie laterală pe ciorapi. **2.** garnitură laterală pe mănuși. **3.** briliant tăiat în formă de dreptunghi alungit. **4.** tăietură dreptunghiulară alungită a diamantului.

bah *interj. (exprimă incertitudine, resemnare, dispreț etc.)* cine știe, poate e așa, fie ce-o fi; *~! non so proprio cosa pensare* de! nu știu zău ce să cred.

bagòrdo *s.m.* **1.** chef, petrecere; chiolhan; *far bagordi* a face chefuri; *darsi a bagordi* a se ține de chiolhanuri. **2.** *(mil.) (înv.)* lance folosită în turnir. **3.** mînuirea cu pricepere a armelor; faptă de vitejie.

bài[1] *interj. (reproduce lătratul cînelui)* ham.

bài[2] *numai în loc. fam.; non dire né ai né ~* a nu spune nici o vorbă, a nu zice nici pîs, a tăcea chitic.

bàia[1] *s.f.* **1.** glumă; batjocură; *dare la ~ a qualcuno* a rîde de cineva; a batjocori pe cineva, a-ți bate joc de cineva. **2.** fleac, prostie, inepție.

bàia[2] *s.f.* golf mic.

bàia[3] *s.f.* hîrdău.

baiadèra I. *s.f.* **1.** baiaderă, dansatoare indiană. **2.** balerină specialistă în dansuri exotice. **3.** *(rar)* prostituată. **II.** *adj. (înv.) (despre țesături de lînă, bumbac, mătase)* cu dungi viu colorate.

baiàta *s.f.* **1.** hărmălaie. **2.** prostie.

baiètta *s.f. (text.)* serj.

baicolo *s.m.* biscuit uscat (specific venețian).

baillàmme *s.m. (înv.)* hărmălaie, balamuc, zăpăceală. *SIN. baraonda, chiasso, confusione.*

bàilo *s.m. (înv.)* consul, ambasador (al Veneției).

bàio. *bài, adj., s.m.* murg.

baiòcco, *-chi, s.m.* **1.** monedă de aramă folosită în statul papal. **2.** *(mai ales la pl.)* bani; *non avere ~--chi* a nu avea bani/bîștari/gologani; *non valere un ~* a nu face doi bani. **3.** *(fig., înv.)* om de nimic.

baióne I. *adj., s.m.* (om) batjocoritor, rîzător. **II.** *s.m. (tosc.)* batjocură; gălăgie, zarvă; *fare il ~* a face gălăgie.

baionètta I. *s.f.* **1.** baionetă; *~ in canna* baionetă la armă; *assalto alla ~* asalt la baionetă. **2.** soldat. **II.** *interj.* comandă de a pune baioneta la armă.

baionettàta *s.f.* lovitură de baionetă.

bairàm *s.m. (înv., rel.)* bairam.

baire *vi. (înv.)* a fi năucit.

bàlta *s.f.* **1.** colibă; adăpost. **2.** construcție modestă din piatră sau de lemn folosită ca adăpost de păstori. **3.** cabană.

baiùcola *s.f. (înv.)* prostie.

baiulàre *vt. (înv.)* a duce/a purta/a căra în spate.

bàlulo *s.m.* **1.** purtător. **2.** educator, instructor.

balalàica *s.f.* balalaică.

balanìno *s.m. (zool.)* insectă coleopteră *(Balaninus nucum).*

bàlano *s.m.* **1.** *(zool.)* crustaceu marin *(Balanus tintinnabulum).* **2.** *(bot.)* copac indian *(Balanus myrepsicus).* **3.** *(anat.)* penis.

balàscio *s.m.* balaș, varietate de rubin.

balàta *s.f. (chim.)* amestec de cauciuc și rășină obținut din latexul unor plante exotice.

balàusta *s.f. (bot.)* floarea și fructul de rodiu.

balaùstra *s.f. (bot.) (rar, lit.)* floarea și fructul de rodiu.

balàustra[1] *s.f. (înv.) v.* b a l a u s t a.

balaùstra[2] *s.f.* balustradă.

balaustràta *s.f.* balustradă.

balaustràto I. *adj.* înconjurat (de)/prevăzut cu o balustradă. **II.** *s.m. (înv.)* balustradă.

balaùstro *s.m. (arhit.)* balustru; colonetă.

balbettaménto *s.m.* bîlbîială. *SIN. balbettio, barbugliamento, tartagliamento.*

balbettàre I. *vi. (a)* **1.** a bîlbîi. *SIN. barbugliare, tartagliare.* **2.** *(despre copii)* a gînguri. **3.** *(fig.)* a fi nesigur, a avea cunoștințe aproximative, a se bîlbîi. **II.** *vt.* **1.** a pronunța bîlbîit; *~ una scusa* a bîlbîi/a îngăima o scuză. **2.** a vorbi prost (o limbă străină).

balbettìo, *-ìi, s.m.* bîlbîit.

bàlbo *ad. (înv.)* bîlbîit.

balbutire *vt., vi. (a; lit.)* a bîlbîi.

balbùzie *s.f. invar.* bîlbîială.

balbuziènte I. *part. tr.* de la b a l b u z i a r e. **II.** *adj. s.m.* bîlbîit. *SIN. sabugnato, tartaglione.*

balbuzzàre *vi. (înv.)* a se bîlbîi.

balbuzzìre *vi. (înv.) v.* b a l b u t i r e.

balcànico, *-ici, adj., s.m.* **1.** balcanic; *paese ~* țară balcanică. **2.** *(înv., pol.; referitor la vechile state balcanice)* haotic, violent.

balcanizzàre *vt. (pol.)* a face să domnească dezordinea și violența într-un stat (ca în vechile state balcanice).

baleanizzazióne *s.f. (înv. pol.; referitor la vechile state balcanice)* instaurarea dezordinei şi violenţei.
bàleo *s.m. (poetic)* **1.** balcon. **2.** *(fig.)* cer. **3.** *(tosc.)* poliţă.
baleonàta *s.f.* **1.** balcon; rînd de balcoane. **2.** *(teatru)* balcon. **3.** *(mar.)* galeriile dinspre pupă.
baleóne *s.m.* **1.** balcon; terasă. **2.** *(înv.)* lojă.
baleoncino *s.m.* **1.** *(dim. de la balcone)* balconaş. **2.** sutien; *reggiseno/busto a ~* sutien fără bretele. *SIN. balconnet.*
baldacchino *s.m.* **1.** baldachin; *persona di ~* personalitate de seamă; *pittore/dottore di ~* pictor/învăţat de seamă. **2.** polog. **3.** *(înv.)* postav fin.
baldànza *s.f.* cutezanţă, îndrăzneală; încredere în sine; *prendere ~* a prinde curaj. *SIN. arditezza.*
baldanzeggiàre *vi. (a) (înv.)* a se arăta sigur de sine, a-şi da aere.
baldanzóso *adj.* cutezător, îndrăzneţ; sigur de sine. *SIN. ardito, arrogante. spavaldo.*
baldèzza *s.f. (înv.) v.* baldanza.
baldo *adj. (lit.)* curajos, îndrăzneţ; sigur de sine. *SIN. animoso, ardito, pronto.*
baldòria *s.f.* **1.** veselie zgomotoasă. **2.** *(dispr.)* chef, chiolhan; *fare ~* a face chiolhan. *SIN, baccanale, crapula, stravizio.* **3.** *(tosc.)* focul aprins de sărbătoare.
baldósa *s.f.* vechi instrument cu coarde.
baléna *s.f. (zool.)* **1.** balenă *(Balena mysticetus)*; *pesca delle balene* pescuitul de balene; *caccia alla balena* vînătoarea de balene; *stecche di ~* balene (lamele fabricate din lamele cornoase de balenă). **2.** *(fig., glumeţ)* femeie grasă/obeză/diformă, balenă.
balenaménto *s.m.* sclipire, fulgerare. *SIN. lampeggiamento, lampo.*
balenàre **I.** *vi. (e)* **1.** a fulgera; *~ a secco* a fulgera fără tunet. **2.** a sclipi, a străluci pe neaşteptate. *SIN. baluginare, brillare.* **3.** *(fig.)* a ţîşni/a răsări/a veni deodată; *mi balenò un sospetto* mi se trezi deodată o bănuială. **4.** *(rar)* a se clătina; a se legăna. **II.** *vt. (lit.))* a emana/a emite lumină.
baleneria *s.f. (lit.)* felul de a trăi/de a munci al vînătorilor de balene.
balèngo, *-ghi, adj.* trăsnit, straniu; ciudat.
balenièra *adj., s.f. (mar.)* balenieră.
balenière *s.m.* vînător de balene.
balenio *s.m.* **1.** fulgerare continuă, fulgere succesive. **2.** scînteiere, sclipire.
baléno[1] *s.m.* fulger; *in un ~* într-o clipită. *SIN. bagliore, lampo; (prov.) dopo il ~ viene il tuono* tunetul vine după fulger.
baléno[2] *adj. (înv.) în loc. pesce ~* balenă.
balenòttera *s.f. (zool.) ~ azzurra* balena albastră *(Balaenoptera musculus).*
balenòtto *s.m. (zool.)* pui de balenă.
balèra *s.f.* **1.** local de dans modest. **2.** pistă de dans.
balèstra *s.f.* **1.** arbaletă; *(fig., lit.) tiro di ~* aruncătură de băţ/de săgeată (indicaţie aproximativă a distanţei); *(lit., fig.) dare il pane con la ~* a face binele în silă; *essere una ~ furlana (fig.)* a lovi de-a valma duşmani şi prieteni, a nu alege. **2.** *(mai ales la pl.)* arc (folosit ca suspensie) *v.* şi *molla a ~* arc de automobil. **3.** pîrghie puternică (folosită la lansarea navelor). **4.** *(tipogr.)* dispozitiv pe care se înşiră caracterele tipografice, prevăzut cu un suport care poate fi tras în afară.
balestràio *s.m. (înv.)* fabricant/vînzător de arbalete.
balestràre **I.** *vt.* **1.** a trage cu arbaleta. **2.** a străpunge. **3.** *(fig.)* a fixa. **4.** *(rar)* a arunca de colo pînă colo. **II.** *vi. (a)* a trage cu arbaleta.
balestràta *s.f.* lovitură de arbaletă.
balestratóre *s.m.* trăgător cu arbaleta; soldat înarmat cu arbaletă: arbaletier.
balestreria *s.f.* **1.** depozit de arbalete. **2.** companie de soldaţi înarmaţi cu arbalete. **3.** acţiune a soldaţilor înarmaţi cu arbalete.
balestrièra *s.f.* orificiu în zid prin care se trăgea cu arbaleta, crenel, barbacană.
balestrière *s.m.* trăgător cu arbaleta; soldat înarmat cu arbaletă.
balestriglia *s.f.* vechi instrument de măsurat unghiurile.
balèstro *s.m. (mil.)* arbaletă mare.
balestrône **I.** *s.m. (mar.)* prăjină, pusă în diagonală, cu care se sprijină vîrful unor vele. *SIN. livarda, struzza.* **II.** *adj. în loc. pan ~* prăjitură cu mere, nuci şi smochine uscate.
balestrùccio *s.m. (zool.)* specie de rîndunică *(Martila urbica); (fig.) avere le gambe/le dita a ~* a avea picioarele/degetele strîmbe.
balì *s.m.* **1.** cavaler de grad superior (în ordinele cavalereşti). **2.** funcţionar numit de rege care administrează un anumit teritoriu. *SIN. balivo.*
bàlia[1] *s.f.* **1.** doică; *~ asciutta* dădacă, bonă, îngrijitoare de copii; *(fig.) morire a ~* a muri tînără; *avere bisogno di ~* a avea nevoie de dădacă; *tenere a ~ qualcuno* **a)** a nu înţărca pe cineva, a-i mai da încă să sugă; **b)** *(fig.)* a nu lăsa pe cineva să se descurce singur/să se realizeze. *SIN. nutrice.* **2.** *(înv.)* moaşă.
balìa[2] *s.f.* **1.** *(lit.)* autoritate, putere absolută. **2.** *(în loc.) in ~* în puterea/în voia/la discreţia; *essere/cadere/darsi/sentirsi in ~ delle onde/della sorte* a fi/a cădea/a se lăsa/a se simţi în voia valurilor/a sorţii. **3.** *(lit., înv.)* forţă, energie, vigoare. **4.** *(în comunele medievale)* consiliu cu putere extraordinară creat în cazuri de forţă majoră.
balliàtico, *-àtici, s.m.* **1.** alăptare (la doică). **2.** copil (alăptat de doică). **3.** salariu (de doică).
balliàto *s.m.* **1.** funcţie de reprezentant al regelui, care administrează un teritoriu. **2.** teritoriul guvernat de reprezentantul regelui.
balilla *s.f. (înv.)* nume comercial al maşinii utilitare italiene; *(fam.)* maşină veche; rablă.
bàlio[1] *s.m. (înv.)* **1.** guvernator. **2.** trimis, ambasador.
bàlio[2] *s.m.* soţul doicii.
ballóso *adj. (înv.)* viguros, puternic.
balipèdio *s.m. (mil.)* poligon.
balìre[1] *vi. (înv.)* a fi doică/dădacă, a creşte copii.
balìre[2] *vt. (înv.)* **1.** a duce, a purta. **2.** a conduce, a guverna.
balista *s.f. (mil.)* bombardă.
balìstica *s.f. (mil.)* balistică.
balìstico, *-ici, adj.* balistic.
balistite *s.f.* exploziv format din nitroglicerină şi nitroceluloză.
balìvo *s.m.* **1.** *(ist.)* magistrat cu puteri locale. **2.** cavaler cu grad superior, într-un ordin cavaleresc. *SIN. balì.*
bàlla *s.f.* **1.** balot; *~ di lana* balot de lînă. *SIN. involto.* **2.** *(tosc.)* sac din ţesătură grosolană. **3.** *(fig.)* prostie, năzdrăvănie, aiureală; minciună; *(rar) essere di ~ con qualcuno* a se înţelege cu cineva, a cădea la învoială cu cineva. **4.** *(dial.)* beţie; *prendere/avere la ~* a fi băut/pilit.
balläbile **I.** *adj. (muz., despre o melodie)* de dans. **II.** *s.m.* melodie de dans.
ballàre **I.** *vi. (a)* **1.** a dansa; *~ come un orso* a dansa prost/caraghios/greoi. *SIN. danzare.* **2.** a sări, a ţopăi; *~ per la gioia* a sări în sus de bucurie. **3.** a se agita; *~ dal nervoso* a se agita din cauza nervozităţii. **4.** a se legăna, a se balansa, a oscila; *la nave ha*

ballato durante la burrasca nava s-a legănat în timpul furtunii. **5.** a se mişca; *le monete gli ballano in tasca* monedele i se mişcă în buzunar; *fare ~ i quattrini* a cheltui banii; *far ~ qualcuno* a face pe cineva să joace cum vrei tu, a-l constrînge. **6.** *(fig.)* a fi larg; a juca/a atîrna pe cineva; *la giacca gli balla addosso* haina joacă/atîrnă pe el. **II.** *vt.* a dansa; *~ un valzer* a dansa un vals; *(prov.) quando manca la gatta i topi ballano* cînd pisica nu-i acasă, şoarecii joacă pe masă; *quand'uno è in ballo bisogna ballare* cînd ai intrat în horă trebuie să joci.

ballast *s.m. (înv., ferov.)* balast.

ballàta *s.f.* **1.** dans scurt. **2.** *(lit.)* **a)** specie de poezie medievală (cu formă fixă), baladă; **b)** compoziţie poetică populară legată de o anumită muzică şi un anumit dans. *SIN. canzone a ballo; ~ romantica* compoziţie lirică narativă din perioada romantică. *SIN. romanza;* **c)** cînt narativ popular în versuri, balade. **3.** *(muz.)* compoziţie vocală sau instrumentală cu caracter narativ. **4.** farfurie din ceramică (pe care se serveau dulciurile).

ballatóio[1] *s.m.* **1.** balcon, galerie. *SIN. pianerottolo, terrazzino.* **2.** *(alpin.)* ieşituri în afară de-a lungul unui perete de stîncă. **3.** ieşitură în afară a covertei pe vechile nave de război.

ballatóio[2] *s.m. (mai ales la pl.)* vergelele prinse transversal în colivii.

ballerìna *s.f.* **1.** balerină. *SIN. danzatrice.* **2.** pantof decoltat, balerin. **3.** *(ornit.)* codobatură. **4.** *(bot.)* zîrnă, umbra-nopţii *(Solanum nigrum).*

ballerìno **I.** *s.m.* **1.** balerin, baletist. *SIN. danzatore.* **2.** dansator; *un ottimo ~* un dansator foarte bun. **3.** maestru de dans. **4.** *(bot.)* specie de orhidee *(Aceras anthropophora).* **II.** *adj.* care dansează; *cavalli ~-i* cai de circ; *terre ~-e* pămînturi în care au loc adesea cutremure.

ballettàre *vi. (a)* **1.** a ţopăi, a umbla săltînd. **2.** a dansa prost. **3.** a se bălăbăni.

ballettìstico, *-ici, adj.* de balet; *stagione ~-a* stagiune a spectacolelor de balet.

ballètto *s.m.* balet.

ballìsta, *-ìsti, s.m. (glumeţ)* mincinos.

bàllo *s.m.* **1.** dans; *maestro/scuola di ~* maestru/şcoală de dans; *corpo di ~* corpul de balet; *canzone a ~* muzică de dans; *(fig.) essere in ~* a fi în joc; *mettere/tirare in ~ qualcuno* a face pe cineva părtaş la greutăţi, a vîrî/a tîrî pe cineva în încurcătură/în bucluc; *mettere/tirare in ~ qualcosa* a lua ceva în discuţie, a examina, forfeca. *SIN. danza.* **2.** tur de dans. **3.** tip de dans; *~ liscio* dans potolit/lent. **4.** bal; *dare un ~* a da bal; *aprire il ~* a deschide balul; *~ delle matricole* dansul bobocilor; *~ in maschera* bal mascat. *SIN. veglia, veglione.* **5.** balet. **6.** saltul suferit de un avion datorită curenţilor de aer. **7.** *~ di S. Vito* boală a sistemului nervos caracterizată prin contracţii musculare şi mişcări involuntare; *avere il ~ di S. Vito (fig.)* a nu sta locului nici o clipă, a nu avea astîmpăr. **8.** *(înv.)* bătălie.

ballonzàre **I.** *vi. (e)* a dansa prost, a ţopăi. **II.** *vt. (rar)* a face exerciţii cu mingea.

ballonzolàre *vi. (a)* **1.** a dansa în cadru restrîns/în familie. **2.** a ţopăi. **3.** a se mişca, a se agita.

ballónzolo *s.m.* serbare cîmpenească; dans în cadru restrîns, fără pretenţii.

ballòtta[1] *s.f.* castană fiartă. *SIN. caldalessa.*

ballòtta[2] *s.f.* **1.** bilă de vot. **2.** *(înv.)* glonte, proiectil.

ballottàggio, *-àggi, s.m.* balotaj; *essere/entrare in ~* a fi/a intra în scrutinul decisiv.

ballottàre *vt.* **1.** a vota (cu bile). **2.** a pune la vot. **3.** *(lit.)* a agita; a hîţîna, a hurducăi.

ballottàta *s.f.* **1.** *(echit.)* figură, în echitaţie, în care calul îndoaie picioarele din faţă şi le ţine perpendiculare pe teren pe cele din spate. **2.** *(mar., înv.)* mişcare neregulată a navei pe vînt potrivnic.

ballottìna *s.f. (înv.)* **1.** *(dim.)* bilă mică de vot. **2.** *glonţ.*

ballottìno, -ìna, **I.** *s.m. (tosc., dim.)* balot mic **II.** *s.f. (glumeţ, tosc.)* copil cu nasul ca o castană/borcănat.

ballòtta *s.m.* **1.** *(tosc.)* castană. **2.** varietate de castan.

bàlma *s.f. (dial.)* **1.** stîncă ieşită în afară. **2.** grotă.

balneàre, *-àri, adj.* balnear; *stabilimento ~* instalaţie balneară.

balneàrio *adj. (rar)* balnear; *v.* balneare.

bàlneo *s.m.* edificiu în care se făcea baie în antichitate.

balneoterapìa *s.f.* balneoterapie.

baloàrdo *s.m. (înv.) v.* baluardo.

balocceàggine *s.f. (rar, lit).* copilărie, prostie,

balocceaménto *s.m.* **1.** prosteală; amuzament, distracţie.

balocceàre **I.** *vt.* **1.** a amuza, a distra pe cineva. **2.** *(rar)* a duce pe cineva, a zăpăci pe cineva cu vorbăria/cu flecăreala. *SIN. trastulare.* **II.** *vr.* **1.** a se amuza, a se distra. **2.** a pierde vremea cu fleacuri. *SIN. oziare.*

balocceatóre *s.m. (înv.)* persoană care distrează/care amuză.

balocchería *s.f.* **1.** amuzament, distracţie. **2.** prostie, copilărie.

balòcco, *-òcchi, s.m.* **1.** jucărie. **2.** *(fig.)* pierdere de vreme. **3.** *(rar)* nătîng, prostănac.

balocconе, -ona **I.** *s.m. (fam., tosc.)* persoană care pierde vremea cu distracţiile, pierde-vară. **II.** *(în loc. adv.) andare ~* a merge fără rost/năuc/cu capul în nori.

balòggio, *-ògi, adj.* **1.** prostănac; greoi; adormit; *tempo ~* vreme nesigură/gata de ploaie. **2.** bolnăvicios.

balordàggine *s.f.* prostie, neghiobie. *SIN. sciocchezza.*

balorderìa *s.f. (rar) v.* balordaggine.

balórdo *adj.* **1.** prost, neghiob. **2.** fără noimă, lipsit de sens; *idea ~-a* idee fără noimă/năstruşnică. **3.** prostit, năucit; *mezzo ~ dal vino* pe jumătate prostit din pricina vinului; *uscimmo dal cinema con la testa un po' ~-a* am ieşit de la cinema cu capul năuc/năucit de cap/cu capul mare. **4.** nereuşit, prost făcut, stricat; *affare ~* afacere nereuşită; *merce ~-a* marfă stricată. **5.** lipsit de valoare; *cavallo ~* cal lipsit de valoare. **6.** nesigur; *tempo ~* timp nesigur, **7.** fără noimă; *vita ~-a* viaţă fără noimă.

balordòne *s.m.* **1.** *(augm.)* prostălău, neghiob. **2.** *~ addominale* enterită toxică (la cai).

bàlsa *s.f.* lemn de balsa.

balsamèlla *s.f. v.* besciamella.

balsàmico, *-ci.* **I.** *adj.* **1.** balsamic. **2.** *(fig.)* îmbălsămat, parfumat. **II.** *s.m. (farm.)* medicament calmant cu care se tratează inflamaţiile pielii/mucoaselor etc.

balsamìna *s.f. (bot.)* balsamină *(Impaticus balsamina). SIN. begliuomini.*

balsamìno *s.m.* **1.** plantă din care se extrage un balsam. **2.** viţă de vie care face struguri negri.

bàlsamo *s.m.* **1.** balsam, substanţă răşinoasă. **2.** leac/remediu împotriva unei dureri. **3.** *(fig.)* mîncare sau băutură foarte reconfortante/foarte gustoase. **4.** *(fig.)* alinare, mîngîiere.

bàlta *s.f.* răsturnare; brînci care răstoarnă; *dare la ~, dare di ~* a răsturna, a pune claie peste grămadă; *gli ha dato di ~ il cervello* a înnebunit; *dar la ~ ai denari* a risipi banii.

bàlteo *s.m.* **1.** *(mil.)* centură purtată în bandulieră de soldaţii romani. **2.** curea purtată în jurul şoldurilor sau în bandulieră. *SIN. cingola, tracolla.*

bàltico, *-ci, adj. (geogr.)* baltic.

baluàrdo *s.m.* **1.** bastion. **2.** *(fig.)* sprijin, apărare.

balùba I. *adj.* referitor la populaţiile care vorbesc limba bantu (în Congo şi Katanga). **II.** *s.m.* şi *f.* persoană care aparţine populaţiei din Congo.

balugginàre *vi. (e)* **1.** a apărea şi a dispărea foarte repede; a se întrezări. *SIN. balenare.* **2.** *(fig.)* a veni în minte, a trece prin minte pe neaşteptate, deodată; *mi balugginò un sospetto* îmi veni în minte deodată o bănuială. *SIN. balenare.* **3.** a vedea confuz/neclar.

balùgine *s.f. (înv.)* lumină slabă şi intermitentă.

baluginìo *s.m.* lumină slabă şi intermitentă, licărire; zare de lumină.

bàlza *s.f.* **1.** rîpă, prăpastie. *SIN. dirupo, greppo, rupe.* **2.** porţiune plană care întrerupe o prăpastie. **3.** decoraţie care mărgineşte tapiţeria. **4.** fîşie de stofă pusă ca ornament sau ca întăritură (la îmbrăcăminte, perdele etc.). *SIN. falpalà, frangia, orlo.* **5.** pată albă (la picioarele calului pintenog).

balzachiàno *adj. (ist. lit.)* balzacian.

balzàna *s.f.* **1.** garnitură la tivul unei rochii, perdele etc. **2.** manşeta pantalonilor. **3.** fîşie albă (deasupra copitelor cailor pintenogi).

balzàno *adj.* **1.** *(despre cai)* pintenog. **2.** *(fig.)* extravagant, trăsnit, ciudat; *cervello* ~ om curios/trăsnit. **3.** *(herald., despre o stemă)* în două culori (despărţite prin diagonală).

balzàre I. *vi. (e)* **1.** a sări în sus, a sălta (ca un corp elastic). **2.** a se arunca, a sări; ~ *sul tram in moto* a sări în tramvai după ce a pornit. **3.** a tresări; a sări repede, a se mişca cu rapiditate; ~ *dalla poltrona* a sări de pe fotoliu. **4.** a atrage atenţia, a izbi; ~ *agli occhi* a sări în ochi. **II.** *vt.* a arunca, a trînti.

balzellàre I. *vi. (e, a)* a ţopăi. **II.** *vt.* a pîndi.

balzèllo[1] **I.** *s.m.* **1.** *(dim.)* salt mic, săritură uşoară. **2.** *(înv.)* trecere; loc de trecere; *prendere/cacciare/aspettare/stare a* ~ *la selvaggina* a prinde/a vîna/a aştepta vînatul la locul de trecere; *(fig.) a* ~ la pîrleaz. **3.** pîndă, aşteptare a vînatului. **II.** adv. cu salturi mici.

balzéllo[2] *s.m.* bir, impozit (neaşteptat).

balzellóne *adv.* **1.** cu salturi mici, în salturi; *camminare/procedere* ~ sau *a* ~ a merge/a înainta în salturi. **2.** cu hurducături. **3.** *(fig.)* cu întreruperi; în mod neregulat.

balzìculo[1] *s.m.* săritură uşoară.

balzìculo[2] *s.m. (tosc.)* rostogolire.

bàlzo[1] *s.m.* **1.** salt, săritură; *prendere la palla al* ~ a prinde momentul potrivit. **2.** mişcare bruscă; depăşire; *fare un* ~ *nella propria carriera* a face un salt în carieră.

bàlzo[2] *s.m.* **1.** proeminenţă, teren ieşit în afară. **2.** rîpă, prăpastie. **3.** fîşie folosită ca garnitură.

balzòla *s.f.* mică terasă acoperită la capătul scării exterioare.

bàmba[1] *s.f. (înv.)* păpuşă.

bàmba[2] *s.m.* şi *f. (înv.)* persoană ramolită.

bambàgia, -àgie, *s.f.* **1.** bumbac netors; vată; *vivere/stare/alevare/tenere nella* ~ a trăi/a sta/a creşte/a ţine în vată; *essere di* ~ *(fig.)* a fi delicat/slab; *salute di* ~ sănătate plăpîndă. **2.** *(bot.)* bumbac *(plantă) (Antennaria dioica).*

bambagiàro *s.m. (înv.)* **1.** muncitor în cultura bumbacului. **2.** vînzător de bumbac.

bambagiàto *s.m.* gogoaşe (de vierme de mătase) cu stratul exterior neregulat.

bambagina *s.f.* **1.** pînză de bumbac. **2.** hîrtie în compoziţia căreia intră în şi cînepă.

bambagìno I. *adj.* de bumbac. **II** *s.m.* pînză de bumbac.

bambagiòne *s.m.* **1.** om gras/calm/placid. **2.** prost.

bambagióso *adj.* făcut din vată, moale ca vata.

bambàra *s.f.* joc de cărţi.

bamberòttolo, *-ola s.m.* **1.** *(rar, dispr.)* copil disgraţios/grăsan; *(glumeţ)* broscoi. **2.** *(fig.)* persoană cu înfăţişare de copil; persoană subdezvoltată.

bambìna *s.f.* **1.** fată (pînă la 8—12 ani). **2.** *(fam.)* tînără. *SIN. bimba.*

bambinàggine *s.f. (rar, dispr.)* copilărie, acţiune copilărească.

bambinàia *s.f.* dădacă, bonă; *(fig.) avere ancora bisogno della* ~ a avea nevoie de dădacă, a fi necopt. *SIN. balia asciutta, bonne, nurse.*

bambinàio, *-ài, adj., s.m. (om)* iubitor de copii.

bambinàta *s.f.* copilărie. *SIN. ragazzata.*

bambineggiàre *vi. (a)* a se purta ca un copil, a face pe copilul. *SIN. bamboleggiare, pargoleggiare.*

bambinerìa *s.f. (rar)* faptă de copil, copilărie.

bambinésco, *-éschi, adj.* copilăresc.

bambìno I. *s.m.* **1.** copil (pînă la 8 ani); *allevare/educare un* ~ a creşte/a educa un copil; ~ *prodigio* copil minune; *(mai ales la pl.) ha due bambini* are doi copii; *(fam.) aspettare un* ~ a aştepta un copil; *Gesù* ~ sau *il* ~ Isus copil. *SIN. bimbo, piccino, piccolo.* **2.** *(fig.; ironic* sau *glumeţ)* adult care se comportă prosteşte; *fare il* ~ a se purta ca un copil. **II.** *adj.* **1.** foarte tînăr; *sposa* ~*-a* mireasă foarte tînără/copil. **2.** ingenuu, naiv; lipsit de experienţă; *mente -a* minte de copil. **3.** nedezvoltat; *civiltà/cultura* ~*-a* civilizaţie/cultură nedezvoltată.

bambinóne, *-óna s.m.* şi *f.* **1.** *(augm.)* copil mare; măgădău. **2.** *(fig., glumeţ)* adult care se comportă copilăreşte.

bàmbo I. *s.m.* **1.** *(înv.)* copil. **2.** *(fig.)* prost. **II.** *adj. prost.*

bamboceria, bambocciàta *s.f.* copilărie; neghiobie.

bambocciàio *s.m.* fabricant şi vînzător de păpuşi de cîrpă.

bambocciànte *s.m.* pictor de compoziţii de format mic, inspirate din viaţa cotidiană a poporului.

bambocciàta *s.f.* **1.** copilărie. **2.** *(pict.)* compoziţie picturală de format mic inspirată din viaţa cotidiană a maselor populare (în sec. al XVI-lea).

bambòccio, *-òcci, s.m.* **1.** copil (grăsuţ şi vioi). **2.** neghiob, nătîng; *fare il* ~ a acţiona prosteşte. *SIN. scioccone, semplicione.* **3.** păpuşă de cîrpe. **4.** chip uman desenat grosolan. *SIN. pupazzo.*

bàmbola *s.f.* **1.** păpuşă. *SIN. pupa, pupattola.* **2.** *(fig.)* femeie cu chip frumos dar lipsit de expresivitate. **3.** *(neol.)* femeie foarte frumoasă. **4.** *(înv.)* geamul oglinzii.

bamboleggiaménto *s.m.* prosteală; sclifoseală; fiţăraie.

bamboleggiàre *vi. (a)* **1.** a se purta copilăreşte. **2.** *(mai ales despre femei)* a face fiţe, a face pe fetiţa, a se fandosi. *SIN. bambineggiare, pargoleggiare.*

bambolina *s.f.* păpuşică.

bambolóna *s.f.* **1.** *(augm.)* păpuşă mare. **2.** femeie în vîrstă care face pe tinerica. **3.** *(neol.)* femeie foarte frumoasă, vampă.

bambolóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** *(augm.)* băieţoi, băietan, băieţandru. **2.** *(fig.)* bărbat gras care se comportă copilăreşte/prosteşte.

bambolòtto *s.m.* **1.** *(dim.)* copilaş. **2.** păpuşă; marionetă.

bambù *s.m.* **1.** bambus; *(mai ales la pl.)* diferite specii din familia graminaceelor *(Arundinaria, Bambusa*

dendrocalamis). **2.** tulpină de bambus (folosită ca baston, undiță, cutii etc.).

bambusàia *s.f.* plantație de bambuși.

banàle *adj.* banal.

banalità *s.f.* **1.** banalitate; *cadere nella* ~ a cădea în banalitate. *SIN. mediocrità ordinarietà, volgarità.* **2.** lucru banal; *dire/fare delle* ~ a spune/a face lucruri banale.

banalizzàre *vt. (rar)* a banaliza.

banalizzazióne *s.f. (rar)* banalizare.

banàna *s.f.* **1.** banană. **2.** buclă în formă de banană făcută în vîrful capului (la copii).

bananéto *s.m.* plantație de banani.

bananicoltóre *s.m.* cultivator de banane.

bananicoltùra *s.f.* cultivarea bananelor.

bananièra *s.f.* vas (pentru transportul bananelor).

bananièro **I.** *adj.* relativ la banane; *nave* ~*-a* navă pentru transportul bananelor. **II.** *s.m.* cultivator/comerciant de banane.

banàno *s.m. (bot.)* banan, bananier *(Musa sapientum)*.

banàto *s.m. (ist.)* banat.

banàusico, *-ci adj.* **1.** *(lit., despre arte)* care este exclusiv mecanică. **2.** programatic, practic.

bànca *s.f.* **1.** bancă; *funzionario/impiegato di* ~ funcționar de bancă; *biglietto di* ~ bancnotă; ~ *agente* bancă autorizată să opereze cu valută; ~ *d'emissione popolare* bancă care poate emite bancnote; ~ *popolare* bancă cu caracter local. **2.** depozit de organe/sînge etc.; ~ *degli occhi/del sangue* bancă/depozit de ochi/sînge. **3.** consolidarea unui dig. **4.** *(înv.)* bancă; *sedere alla* ~ a face parte dintr-un complet de judecată, judecător; *capo di* ~ magistratul suprem în orașele medievale italiene. *SIN. banco.* **5.** *(înv.)* registru pentru înrolarea soldaților.

bancàbile *adj. (com., despre o cambie)* scontabil.

bancabilità *s.f.* calitatea de a fi scontabil.

bancàccia, *-ce, s.f.* **1.** *(peior.)* bancă proastă/prăpădită. **2.** *(mar.)* bancă pe care ședeau timonierii galerelor.

bancàle **I.** *s.m.* **1.** bancă lungă. **2.** ~*di macchina utensile* batiu. **3.** acoperămînt bogat ornamentat cu care se acoperă băncile într-o biserică (în ocazii solemne). **II.** *adj. (înv.)* referitor la bancă.

bancarèlla *s.f.* stand, tarabă (mai ales pentru cărți).

bancarellista, *-isti, s.m.* vînzător (la un stand pentru cărți, la o tarabă).

bancàrio, *-àri* **I.** *adj.* bancar; *vaglia/assegno* ~ cec. **II.** *s.m.* funcționar de bancă.

bancarótta *s.f.* **1.** bancrută, faliment. **2.** *(fig.)* nereușită, insucces; *fare* ~ a da faliment. *SIN. fallimento.*

bancarottière *s.m.* bancher care dă faliment, falit.

bancàta *s.f. (înv., mar.)* distanță între două bănci de vîslași.

bancàto *adj. (înv.)* prevăzut cu bănci.

bancheàre *vt. (înv., mar.)* a pune băncile la locul lor.

bancherèlla *s.f.* și *deriv.* v. bancarella și *deriv.*

bancheròttolo *s.m. (înv.)* **1.** *(dim.)* băncuță. **2.** tarabă (pentru vinderea cărților în aer liber).

banchettànte **I.** *part. prez.* de la banchettare. **II.** *s.m.* și *f.* persoană care participă la un banchet, conviv, comesean. *SIN. commensale, convitato.*

banchettàre **I.** *vi. (a)* a participa la un banchet; a benchetui. **II.** *vt. (rar, lit.)* a invita la masă/la un banchet.

banchettatóre, -trice *s.m.* și *f.* persoană care participă la un banchet/care benchetuiește.

banchètto *s.m.* **1.** *(dim.)* băncuță. **2.** tarabă. **3.** banchet, ~ *di nozze* petrecere de nuntă. *SIN. convito, epula, simposio.*

banchière, *-èra, s.m.* **1.** bancher (administrator sau proprietar al unei bănci). **2.** persoană care ține banca (la jocurile de noroc). **3.** *(înv.)* negustor cu tarabă fixă.

banchìglia *s.f. v.* banchisa.

banchìna *s.f.* **1.** băncuță. **2.** chei. **3.** refugiu. **4.** peron. **5.** *(pe șoselele carosabile)* pistă rezervată pietonilor și cicliștilor. **6.** *(constr.)* bîrnă orizontală la construcții în lemn. **7.** *(mil.)* ridicătură de pămînt în spatele unui parapet. **8.** *(rar)* bancă.

banchinàggio *s.m. (constr.)* totalitatea bîrnelor folosite într-o armătură provizorie.

banchìsa *s.f.* banchiză.

banchìsta, *-isti, s.m.* barman.

bànco, *bànchi, s.m.* **1.** bancă; ~ *di scuola* bancă de școală, pupitru; ~ *dei deputati/degli imputati* banca deputaților/a acuzaților. **2.** tejghea; ~ *di vendita* tejghea; *di sotto* ~ *(despre marfă)* reținută/vîndută pe sub mînă; *sotto* ~ *(fig.)* pe furiș. **3.** *(tehn.)* banc; ~ *di prova* banc de probă. **4.** *(fin.)* bancă. **5.** locul unde se vînd sau se schimbă diferite bunuri; ~ *dei pegni* loc unde se amanetează obiecte; ~ *del lotto* locul unde se vînd biletele de loto, agenție de loto. **6.** *(la jocurile de noroc)* banca; *tenere/perdere/avere il* ~ a ține/a pierde/a avea banca; *tenere* ~ *(fig.)* a însufleți o discuție/o reuniune; *tenere* ~ *contro tutti (fig.)* a rezista, a ține piept. **7.** *(geol.)* strat de rocă; strat de minereu; ~ *di carbone fossile/di calcare* strat de carbon fosil/de calcar. **8.** banc, aglomerat, îngrămădire; ~ *di sabbia* banc de nisip; ~*di coralli* sau *corallino* banc de corali; ~ *di nubbi/di nebbia* strat gros de nori/de ceață; ~ *di pesci* banc de pești; ~ *di ghiaccio/di roccia* aglomerare de gheață/de rocă.

bancóne *s.m.* **1.** *(augm.)* bancă mare. **2.** ghișeu. **3.** *(tipogr.)* masă la care se face corectură, punerea în pagină etc.

banconiére, -éra *s.m.* și *f.* tejghetar.

banconista, *-isti s.m.* tejghetar.

bancogìro *s.m. (com.)* cliring; virament.

banconòta *s.f.* bancnotă.

bànda[1] *s.f.* **1.** latură; parte; *da* ~ deoparte; *mettere da* ~ a pune deoparte; *da* ~ *a* ~ de la o parte la alta, străpuns; *(înv.) dall'altra* ~ de altfel, pe de altă parte. **2.** *(fig.)* loc. **3.** *(înv.)* partid, facțiune; *gettarsi dalla* ~ *di qualcuno* a se arunca de partea cuiva. **4.** *(înv.)* partea navei; *andare a banda (despre ambarcațiile cu vele)* a merge aplecată într-o parte; *timone alla* ~ cîrma învîrtită la maximum de înclinație. **5.** oblon. **6.** prelungire a plasei de pescuit.

banda[2] *s.f.* **1.** dungă, bandă. **2.** panglică, bandă; fîșie. **3.** *(herald.)* fîșia care taie un scut în diagonală. **4.** steag bisericesc purtat în procesiune. **5.** fîșia care ține arma în bandulieră. **6.** *(fiz.)* totalitatea dungilor spectrului unui gaz. **7.** *(electr.)* ~ *perforata* bandă perforată. **8.** *(cinema.)* ~ *sonora* coloană sonoră.

bànda[3] *s.f.* **1.** steag. **2.** unitate de soldați (diferențiată cu ajutorul unui anumit steag). **3.** unitate de voluntari; *-e di partigiani* unități de partizani; unitate de trupe indigene încadrate într-o armată colonială. **4.** bandă; ~*-e di rapinatori* bande de hoți/de jefuitori/de tîlhari. **5.** *(fig., glumeț)* grup, șleahtă, gașcă; *uscire in* ~ a ieși în oraș în grup. *SIN. cricca, ghenga.* **6.** fanfară.

bànda[4] *s.f.* placă metalică.

bandàlo *s.m. (dial.)* tinichigiu.

bandàto **I.** *s.m. (herald.)* scut împărțit în diagonală într-un număr egal de fîșii. **II.** *adj.* traversat de o bandă.

bandeggiàre *vt. (înv.)* a exclude, a îndepărta, a înlătura.
bandèlla *s.f.* **1.** balama. **2.** partea rabatabilă a unei mese.
banderàio, -ài, *s.m.* **1.** *(înv.)* stegar. **2.** fabricant de drapele; *(înv.)* fabricant de draperii.
banderàle *s.m. (herald.)* scut în formă dreptunghiulară.
banderése *s.m.* senior feudal care aducea la război, sub steagul său, un anumit număr de vasali.
banderuòla *s.f.* **1.** flamură. **2.** morişcă de vînt ·(pe acoperişuri). *SIN. anemoscopio, ventaruola.* **3.** *(fig.)* persoană nestatornică. *SIN. girella.*
bandièra I. *s.f.* **1.** steag, drapel; *alzare/ammainare la ~* a înălţa steagul; *mettere fuori la ~* a scoate steagul la fereastră/balcon etc.; *~ abbrunata* steag cu o pînză neagră, în semn de doliu; *~ a mezz'asta* steag în bernă; *~ bianca* steag alb; *alzare ~bianca (fig.)* a renunţa la o acţiune; *~ gialla* steag galben (prin care se semnalează o boală contagioasă); *~ rossa* steag roşu; *~ tricolore* steag tricolor; *~nazionale* steag naţional; *battere ~* a aparţine unui anumit stat, al cărui steag este autorizat să-l înalţe; *stato della ~* statul al cărui steag este înălţat, în mod legitim, de navă; *~ da segnale* steag de semnalizare; *~ di cortesia* steagul statului, în apele teritoriale ale căruia se găseşte nava; *~di comodo* steag oferit de unele state armatorilor care vor să obţină facilitări fiscale; *aiutante di ~* adjutantul amiralului; *a ~* spînzurat ca un steag; *a ~-e spiegate (fig.)* cu steagurile în vînt, triumfal, cu toate onorurile; *piantare la ~* (şi *fig.*) a înfige steagul, a intra în posesia unui loc/unui lucru; *andare sotto la ~ (fig.)* a presta serviciul militar, a merge în armată; *abbandonare la ~ (fig.)* a dezerta; *alzare la propria ~ (fig.)* a-şi spune ideile proprii; *portare la ~* a fi cel dintîi, a fi în frunte; *portare alta la ~ (fig.)* a ţine steagul sus; *il punto/il goal della ~ (fig.)* singurul punct cîştigat de cel care a suferit o grea înfrîngere; *voltare/cambiare ~ (fig.)* a întoarce foaia, a schimba părerile. *SIN. insegna, stendardo, vessillo.* **2.** *(fig.)* simbol. **3.** joc care se desfăşoară între două grupuri de copii care are drept scop cucerirea unui steag. **4.** *(teatru)* bucată de stofă neagră, prinsă de un băţ cu care se întrerupe un fascicol de lumină. **5.** *(av.) a ~, in ~ (despre un avion)* dispus ca un steag faţă de vînt. **6.** *(mil., înv.)* **a)** companie de soldaţi adunaţi sub acelaşi steag; **b)** soldat înarmat cu lance prevăzută cu steag. **II.** *adj. (înv.) rosso/verde ~* roşu/verde avînd nuanţele tricolorului italian; *(prov.) bandiera vecchia, onor di capitano* steagul vechi, cinstea căpitanului.
bandieràbile *adj. (av.)* care poate fi dispus ca un steag.
bandieràio *s.m.* fabricant/vînzător de steaguri.
bandieràle *adj.* referitor la steag.
bandierina *s.f. (sport)* fanion; *tiro dalla ~* lovitură de colţ, corner.
bandiménto *s.m.* alungare; exilare.
bandìna *s.f.* **1.** *(dim.)* fişioară, dunguliţă. **2.** fişie lată formată din bucăţi de blană.
bandinèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* fişioară. **2.** pînză tare. **3.** pînză cu care se acoperă în biserică pupitrul de la care se citeşte cazania. **4.** labarum. **5.** prosop lung care se învîrteşte pe două tambure fixate în perete. **6.** *(arhit.)* decoraţie renascentistă în formă de panglică. **7.** apărătoare de nuiele folosită în crescătoriile de peşte.
bandìre *vt.* **1.** a face cunoscut, a vesti în mod public; *~ la croce addosso a uno* a stîrni pe toţi împotriva unuia; *~ un concorso* a publica/a anunţa un concurs. **2.** a exila; a alunga. *SIN. indire.* **3.** a înlătura, a suprima; a evita.
bandìsta, -isti, *s.m.* muzicant (într-o fanfară).
bandìstico, -ici, *adj.* de fanfară; *concerto ~* concert de fanfară.
bandìta *s.f.* **1.** loc rezervat (pentru vînătoare, pescuit); *cacciare in ~* a vîna într-un loc rezervat. **2.** *(înv.)* privilegiu.
bandìto I. *adj. (în expr.) corte ~-a* casă deschisă/cu mulţi oaspeţi. **II.** *s.m.* **1.** exilat. **2.** bandit; *dar la caccia al ~* a urmări un bandit; *faccia/ceffo da/di ~ (fig.)* muteră/figură de bandit; *capo ~* căpetenie de bandiţi. *SIN. brigante, delinquente, fuorilegge, masnadiero.*
banditóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(ist.)* crainic, vestitor. **2.** propagator (al unei idei etc.). **3.** persoană care conduce o licitaţie.
bàndo *s.m.* **1.** anunţare, publicare; *~ di vendita/d'asta/d'arruolamento* anunţarea vînzării/a licitaţiei/a înrolării; *~ di concorso* publicarea concursului. *SIN. avviso, editto, ordine, prodoma.* **2.** *(jur.)* decret, proclamaţie. **3.** condamnare la exil proclamată public; exil, alungare; *minacciare il ~* a ameninţa cu exilul; *intimare il ~* a impune exilul; *mandare in ~* a trimite în exil; *metter al ~* a exila; *~ perpetuo* exil perpetuu; *rompere il ~* a se întoarce din exil înainte de expirarea pedepsei; *porre in ~ (fig.)* a pune deoparte; *bando alle chiacchiere/agli scrupuli* ajunge cu vorbăria/cu scrupulele.
bandolèro *s.m.* bandit.
bandolièra *s.f.* **1.** bandulieră; *a ~* în bandulieră. **2.** *(înv.)* cartuşieră.
bàndolo *s.m.* capătul firului (într-un scul); *(fig.) trovare il ~* a găsi soluţia, a-i da de cap, a-i veni de hac; *perdere il ~* a se zăpăci, a se încurca.
bandòne *s.m.* **1.** foaie de tablă. **2.** jaluzea din metal (pentru magazine etc.).
bandùra *s.f. (muz.)* bandură.
bang I. *interj.* bang. **II.** *s.m. (în expr.) ~ sonico* bubuitură produsă de avioanele supersonice.
bànglo *s.m. v.* b a n j o.
bànjo *s.m.* banjo.
bannalità *s.f. (jur.)* dreptul feudalului de a impune desfăşurarea unor activităţi agricole sau industriale.
bàno *s.m. (ist.)* ban.
bàntam *s.m. (înv., box)* greutatea cocoş.
bàntu *adj., s.m.* bantu.
baobàb *s.m. (bot.)* baobab *(Adansonia digitata).*
bar[1] *s.m.* bar.
bar[2] *s.m. (înv., fiz.)* bar (unitate de măsură).
bàra *s.f.* **1.** sicriu, coşciug; *avere un piede nella ~* a fi cu un picior în groapă. **2.** *(rar)* năsălie. **3.** cor cu care se poartă într-o procesiune relicvele unui sfînt. **4.** *(înv.)* lectică.
baràbba *s.m. invar.* răufăcător, vagabond, pungaş. *SIN. bandito.*
barabùffa *s.f.* învălmăşeală, încăierare.
baracàno *s.m. (înv.)* **1.** ţesătură/veştmînt din păr de cămilă sau de capră. **2.** burnuz.
baràcca *s.f.* **1.** baracă. *SIN. capanna, casetta.* **2.** *(fam.)* problemele legate de casă/întreprindere etc.; *mandare avanti la ~* a ţine şandramaua pe picioare, a continua să ţii pe picioare, a merge înainte; *piantar ~ e burattini* a lăsa totul baltă. **3.** *(dispr.)* lucru prost făcut; *questa bicicletta è una ~* bicicleta asta este o catastrofă/o rablă/un dezastru; *andare/mandare in ~ (fig.)* a se duce de rîpă. **4.** chef, chiolhan; *far ~* a o face lată.

baraccaménto *s.m. (mil.)* baracament, grup de bараci.
baraccèare *vi.* **1.** a instala bараci. **2.** *(fig., lit., dial.)* a chefui, a petrece. **3.** *(fig., lit.)* a face curte, a trage clopotele.
baraccèato *s.m.* locatar de baracă.
barachìno *s.m.* **1.** *(dim.)* baracă mică. **2.** adăpost provizoriu. **3.** *(pop.)* chioşc.
baraccòne *s.m.* **1.** *(augm.)* baracă mare; cort; hală (pentru spectacole de circ etc.); *fenomeno da ~ (fig., glumeţ)* fenomen straniu/de circ. **2.** *(fig.)* familie/întreprindere etc. dezorganizată.
baraccònista, *-isti, s.m.* şi *f.* proprietarul unei bараci de circ, cel care lucrează într-o baracă de circ.
baràggia, *-ge, s.f.* teren argilos aproape steril.
baraónda *s.f.* zăpăceală, haos, harababură.
barare I. *vi. (a)* a trişa. II. *vt. (înv.)* a înşela.
bàratro *s.m.* prăpastie, abis; *sprofondare in un ~* a se prăbuşi într-o prăpastie; *(fig.) ~ di miserie* mizerie imensă. *SIN. abisso, precipizio.*
baràtta[1] *s.f.* încăierare.
baràtta[2] *s.f. (rar)* schimb; negoţ.
barattaménto *s.m.* schimb, troc; negoţ.
barattàre I. *vt.* **1.** a face schimb, a schimba un lucru cu altul; *(fig.) ~ parole* a sta de vorbă, a sta la şuetă; *~ le carte in mano a qualcuno* a denatura, a răstălmăci vorbele cuiva. *SIN. cambiare, permutare.* **2.** *(înv.)* a înşela, a păcăli, a trage pe sfoară. **3.** *(înv.)* a înfrînge, a învinge. II. *vi. (înv.)* a ceda, a se preda.
barattería *s.f.* **1.** *(înv.)* delapidare, fraudă; înşelăciune. **2.** organizarea jocurilor de noroc în pieţe etc. (în Evul Mediu).
barattière *s.m.* **1.** *(înv.)* telal. **2.** defraudator, delapidator, escroc. **3.** *(în Evul Mediu)* cel care organiza jocuri de noroc în pieţe, bîlciuri etc.
baràtto[1] *s.m.* **1.** schimb; troc; *fare un ~ con qualcuno* a face schimb cu cineva, a schimba ceva. **2.** *(jur.)* transfer/schimb de proprietate. **3.** *(tosc.)* spaţiu, într-o stradă îngustă, în care vehiculele se pot încrucişa; *esserci/non esserci in ~* a fi/a nu fi în punctul unde poţi manevra maşina. **4.** *(tosc.)* macaz. **5.** *(înv.)* delapidare, fraudă; înşelăciune.
baràtto[2] *s.m. (înv.)* încăierare.
baràttolo *s.m.* borcan.
bàrba[1] *s.f.* **1.** barbă; *~ dura/morbida/lunga/corta/folta/rada/incolta* barbă tare/moale/lungă/scurtă/deasă/rară/neîngrijită; *~ alla cappucina* barbă obişnuită, asemănătoare celei purtate de călugării capucini; *portare/avere la ~* a purta/a avea barbă; *radersi la ~* a-şi rade barba; *farsi la ~* a-şi rade barba, a se rade; *fare la ~ a qualcuno* **a)** a bărbieri pe cineva, a rade barba cuiva; **b)** a fi superior cuiva, a răzbi pe cineva; *(fig.) ~ d'uomo* om de valoare; *di prima ~* foarte tînăr; *avere la ~ di qualcuno* a fi sătul de cineva; *che ~ d'un uomo!* ce pisălog!, ce plicticos!; *che ~! (fig.)* ce plictiseală!; *farla in ~ a qualcuno* a înşela/a trage pe sfoară pe cineva; *servire qualcuno di ~'e capelli* a aranja pe cineva, a-i trage o mamă de bătaie. **2.** *(fig.)* bărbat. **3.** ciuf de păr, barbă (la animale); *la ~ del capro* barba ţapului. **4.** *(mai ales la pl.)* rădăcină subţire, mustaţă; *le ~-e del granoturco* rădăcinile prumbului; *mettere le ~-e* a se prinde, a prinde rădăcini. **5.** *(bot.) ~ di becco* iarba caprei *(Tragopogon pratensis); ~ di bosco* lichen cenuşiu *(Usnea barbata); ~ di cappuccino* cicoare sălbatică *(Plantago coronopus). SIN. barbatella, erba stella; ~ di capra* barba caprii *(Hydnum coralloides); ~ di Giove* vătămătoare *(Anthyllis barba-Jovis).* **6.** *(zool.)* parteă din penele păsărilor care se depărtează de axul principal. **7.** *(mai ales la pl.)* bucăţele de metal care rezultă din incizia făcută cu dalta. **8.** grosimea marginilor netăiate ale unei cărţi. **9.** *(mar., înv.)* funie scurtă (în general de calitate proastă); *(prov.) a ~ folle rasoio molle* şi-a găsit sacul peticul.
bàrba[2] *s.m. (înv.)* **1.** unchi. **2.** om în vîrstă, moş. **3.** *(înv.)* păstor valdez.
barbabietola *s.f.* sfeclă *(Beta vulgaris).*
barbablù *s.m.* **1.** soţ gelos. **2.** *(glumeţ)* om înfricoşător, barbă albastră.
barbacane *s.m.* barbacană.
barbacàrlo *s.m.* vin roşu rubiniu (în zona Paviei).
barbachèppio *s.m. (înv.)* prostălău.
barbafòrte *s.m. (bot.)* hrean *(Armoracia rusticana). SIN. cren, rafano.*
barbagianneria *s.f. (înv.)* cîrd de cucuvele.
barbagiannésco *adj. (înv.)* caracteristic cucuvelelor.
barbagiànni *s.m.* **1.** *(zool.)* răpitoare din ordinul strigiformelor, asemănătoare cucuvelelor *(Tyto alba).* **2.** *(fig.)* prost, prostălău, tontălău.
barbagliàre[1] *vi. (rar, înv.)* a se bîlbîi.
barbagliàre[2] *s.f.* băutură caldă pe bază de lapte şi ciocolată
barbagliàta *vi. (înv.)* a sclipi, a scînteia; a străluci.
barbàglio[1], *-àgli, s.m.* lumină strălucitoare, orbitoare; fulger. *SIN. abbaglio.*
barbàglio[2] *s.m.* lumină intensă şi repetată.
barbàia *s.f.* plasă de pescuit.
barbàre I. *vi. (a) (rar)* **1.** a prinde rădăcini. **2.** *(fig.)* a creşte, a se întări. II. *vt.* **1.** a băga, a înfige. **2.** a da, a atribui. **3.** *(fig.)* a juca un renghi, o festă.
barbareggiàre *vi. (a)* a folosi barbarisme (în vorbire şi în scris).
barbaréseo[1] *-àschi, adj.* **1.** barbar. **2.** ciudat.
barbaréseo[2], *-éschi* I. *adj.* referitor la Barberia. II. *s.m.* **1.** locuitor din Barberia. **2.** sarazin. **3.** pirat din Barberia. **4.** cal de curse din Barberia.
barbaréseo[3] *s.m.* vin roşu din Piemont.
barbaricino I. *adj.* din Barbagia (regiune din Sardinia). II. *s.m.* locuitor din Barbagia.
barbàrico, *-àrici, adj. (ist.)* barbar; *invasioni ~-che* invaziile barbarilor; *usanze ~-che* uzanţe/obiceiuri barbare.
barbàrie *s.f. (înv.)* **1.** condiţia de popor barbar/necivilizat/înapoiat. *SIN. inciviltà.* **2.** cruzime, barbarie; *le ~ della guerra* barbariile războiului. *SIN. efferatezza, ferocia.*
barbarismo *s.m.* **1.** *(lingv.)* barbarism. **2.** *(rar)* barbarie, lipsă de bun gust în artă.
barbarità *s.f. (rar)* acţiune barbară, barbarie, cruzime.
barbarizzàre *vi. (a) (lit.)* a folosi barbarisme.
bàrbaro *adj., s.m.* **1.** barbar. **2.** grosolan, necivilizat, incult. **3.** *(fig.)* crud, inuman.
barbassòro *s.m.* **1.** *(lit.)* persoană înţeleaptă cu mare autoritate. **2.** *(lit., glumeţ)* persoană care-şi dă aere/care face pe deşteptul. *SIN. sapientone.*
barbastèllo *s.m.* **1.** specie de liliac (cu pielea brună pe spate şi cenuşie pe pîntec) *(Barbastello barbastellus).* **2.** rîndunică de mare.
barbàta *s.f. (bot.)* **1.** mlădiţă, butaş. **2.** pepinieră. **3.** *(colectiv)* firele rădăcinii, mustăţi.
barbatèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* mlădiţă, vlăstar. **2.** cicoare sălbatică.
barbatelàno *s.m.* parte din pepinieră în care se pun să dea rădăcini corzile de viţă.
barbàto *adj.* **1.** *(despre o plantă)* cu rădăcini. **2.** cu mustăţi; bărbos. **3.** *(înv.)* înţelept.
barbazzàle *s.m.* **1.** zăbală. **2.** *(rar, fig.)* frîu, frînă; *senza ~* fără reţinere. **3.** *(despre capre)* pielea care

atîrnă de cele două părţi ale gîtului. *SIN. tettola.*

barbecue *s.m. (înv.)* friptură la grătar sau pe jeratic (în aer liber).

barbèra *s.f.* **1.** varietate de struguri negri. **2.** vin roşu din Piemont.

barberésco *s.m. v.* barbaresco (**II.** 2.).

bàrbero[1] *s.m.* **1.** cal de rasă (din Berberia). **2.** cal de curse. **3.** *(fig., tosc.)* om plin de spirit/strălucitor.

bàrbero[2] *s.m. v.* barbaro.

barbètta I. *s.f.* **1.** bărbuţă; ~ *a pizzo* cioc; ~ *a mosca* muscă. **2.** smoc de păr (la genunchiul calului). **3.** *(mar.)* barbetă; *dare la* ~ *(glumeţ)* a depăşi în viteză o ambarcaţie asemănătoare. **4.** *(mil.)* platformă într-o fortificaţie (pentru aşezarea tunului). **II.** *s.m. (înv., fig.)* om care poartă barbă în formă de cioc/de muscă etc.

barbétto[1] *s.m.* **1.** *(rar, dim.)* bărbuţă. **2.** cîrpă cu care se şterge briciul.

barbétto[2] *s.m. (mai ales la pl.) (glumeţ)* valdez.

barbicàia *s.f.* grup/mănunchi de rădăcini la suprafaţă.

barbicaménto *s.m. (rar)* înrădăcinare.

barbicàre *vi. (a), vr.* a prinde rădăcini.

barbière *s.m.* **1.** bărbier, frizer. *SIN. barbitonsore, coiffeur, figaro.* **2.** *(înv.)* chirurg prost, măcelar.

barbierìa *s.f.* frizerie.

barbièro *s.m. (înv.) v.* barbiere.

barbificàre *vi. (a)* a prinde rădăcini, a se înrădăcina.

barbìgi *s.m. pl. (glumeţ)* **1.** favoriţi, barbete. **2.** mustăţi.

barbìglio *s.m.* **1.** *(la peşti, larve etc.)* mustăţi. **2.** *(la păsări)* bărbie. **3.** *(la săgeată)* părţile laterale care împiedică vîrful să iasă. **4.** cîrligul undiţei. *SIN. cordiglione.*

barbìna *s.f.* **1.** *(dim.)* bărbuţă. **2.** paste făinoase, gen spaghete, foarte fine. **3.** garnitură (văl, dantelă, panglică) la bonetele din sec. al XIX-lea.

barbìno I. *s.m.* **1.** *(dim.)* bărbuţă. **2.** *(tosc.)* cîrpă cu care se şterge briciul. **II.** *adj.* **1.** mizerabil, mizer, sărman. **2.** prost făcut; disgraţios, urît; *pittura* ~*-a* pictură urîtă; *fare una figura* ~*-a* a face figură urîtă/proastă. **3.** greu de suportat/de îndurat.

bàrbio *s.m. v.* barbo.

barbitonsóre *s.m. (glumeţ)* bărbier.

barbituràto *s.m.* barbituric.

barbitùrico, -ùrici. *adj., s.m.* barbituric.

barbiturìsmo *s.m.* intoxicaţie cu barbiturice, barbiturism.

bàrbo *s.m. (iht.)* mreană *(Barbus barbus).*

barbògio *adj., s.m.* **1.** ramolit; *è un vecchio* ~ e un bătrîn ramolit; *età* ~*-a* vîrsta ramolismentului/a decrepitudinii. **2.** (persoană) care bombăne întruna, care se vaită mereu; văicăreţ, bodogănitor.

barbóne I. *s.m.* **1.** *(augm.)* barbă mare. **2.** cîine lăţos. **3.** vagabond. **4.** *(bot.)* împărătească *(Bryonia didica).* **5.** boală contagioasă la bivoli caracterizată prin tumefierea maxilarului. **6.** monedă de argint din Lucca (sec. XV—XVIII).

barbòtta *s.f.* **1.** navă medievală de atac, protejată de plăci metalice. **2.** barcă folosită la vînătoarea de raţe sălbatice.

barbottàre I. *vt. (dial.)* a bombăni. **II.** *vi. (a)* a fierbe.

barbòtto *s.m.* (la armuri) vizieră,

barbóso *adj. (fam.)* plicticos.

barbòzza *s.f.* **1.** *(vet.)* buză inferioară (la cal). **2.** *(ist., mil.)* vizieră.

barbùdo *s.m. (înv.)* bărbos; partizan/discipol al lui Fidel Castro.

barbugliaménto *s.m.* bolborosire, bodogăneală, bombăneală.

barbugliàre I. *vt.* a bolborosi, a bodogăni, a bombăni; a vorbi în mod confuz. *SIN. balbettare, borbottare.* **II.** *vi. (a) (despre lichide)* a bolborosi.

barbuglióne *s.m. (rar)* persoană care bolboroseşte/bodogăneşte/bombăne.

barbùta *s.f. (ist., mil.)* **1.** coif (cu vizieră). **2.** soldat cu coif.

barbùto *adj.* bărbos.

bàrea[1] *s.f.* **1.** grămadă de snopi, căpiţă. *SIN. bica.* **2.** *(fig.)* grămadă; *avere una* ~ *di soldi* a avea o grămadă de bani.

bàrea[2] *s.f.* **1.** barcă; ~ *da pesca* barcă de pescuit; ~ *a remi/a vela/a motore* barcă cu vîsle/cu vele/cu motor; *andare/essere in* ~ *(fig.)* a fi năucit, a nu fi în stare să acţionezi; *La* ~ *di Pietro (fig.)* **a)** biserică (în special cea catolică); **b)** *(glumeţ)* orice ambarcaţie de plăcere. **2.** *(fig.)* familia, afacerile, munca; *mandare avanti la* ~ a o scoate la capăt; *mantenere la* ~ *dritta* a ţine pe linia de plutire; *reggere la* ~ *(fig.)* a fi complice. **3.** recipient pentru vopsirea firelor.

bareàccia *s.f.* **1.** *(peior.)* barcă proastă. **2.** *(pe veliere)* cea mai mare ambarcaţiune de la bord, cu care se transportă oamenii şi materialele. **3.** lojă de avanscenă.

bareaiòlo *s.m.* barcagiu.

bareamenàrsi *vr.* **1.** *(înv.)* a conduce barca. **2.** a-şi conduce bine treburile, a se descurca; a nu se compromite.

bareàna *s.f.* dună semicirculară.

barearéccio *s.m.* flotilă de bărci.

barearòla *s.f. (muz.)* barcarolă.

bareàta *s.f.* **1.** încărcătură a unei bărci. **2.** *(fig.)* cantitate mare.

bareheggiàre I. *vi. (a) (rar)* a se plimba cu barca. **II.** *vi. (a), vr.* a se descurca, a reuşi.

barehéggio *s.m.* **1.** circulaţie/du-te-vino al vapoarelor. **2.** trecere, traversare peste un fluviu. **3.** plimbare cu barca.

barehéssa *s.f.* şopron.

barehétta *s.f.* **1.** *(dim.)* bărcuţă. **2.** ambalaj în formă de barcă. **3.** recipient din piele folosit de vînători pentru băut. **4.** plasă de prins păstrăvi (în Piemont şi Lombardia).

barehettàta *s.f.* încărcătură a unei bărci.

barehétto *s.m.* **1.** *(dim.)* bărcuţă (de vînat pe baltă). **2.** barcă mare de pescuit cu vele şi cu două catarge.

barehettóne *s.m.* pat stil imperial. *SIN. battello.*

barehíno *s.m.* **1.** *(dim.)* bărcuţă. **2.** ambarcaţie mică folosită pentru vînatul în baltă. **3.** barcă cu motor folosită ca mijloc de asalt.

bàreo[1], *-chi, s.m.* velier de transport.

bàreo[2], *-chi, s.m.* barcă.

bàreo[3] *s.m. v.* parco.

bareollaménto *s.m.* **1.** oscilare, legănare, clătinare. **2.** *(fig.)* şovăire.

bareollàre *vi. (a)* **1.** a se clătina; ~ *sotto i colpi* a se clătina sub lovituri; a nu se ţine pe picioare; a oscila. *SIN. ondeggiare, traballare, vacillare.* **2.** a şovăi.

bareollìo *s.m.* clătinare/legănare/oscilare continuă.

bareollòni *adv.* nesigur, clătinat; *andar* ~ a umbla clătinîndu-se.

bareòne *s.m.* **1.** *(mar.)* şaland, şlep. **2.** *(constr.)* barcă de ponton.

bàrda *s.f.* **1.** *(ist.)* armură (pentru cal). **2.** şa (fără oblînc). **3.** samar.

bardaménto *s.m.* **1.** acoperire a calului cu armură. **2.** gătire, împodobire.

bardàglio *s.m.* sac umplut (servind drept şa), samar.

bardàna *s.f. (bot.)* brusture *(Lappa maior* şi *minor)*.
bardàre **I.** *vt.* **1.** a pune armura (la cai). **2.** a înşeua; a înhăma. **3.** *(fig.)* a împopoţona. **II.** *vr. (glumeţ)* a se găti, a se împopoţona; ~ *-si a festa* a se găti de sărbătoare.
bardàssa, -i, I. *s.m.* **1.** *(lit., dispr.)* tînăr homosexual. *SIN. cinedo.* **2.** *(lit., dispr.)* tînăr efeminat. **3.** *(dial.)* băieţel. **II.** *s.f.* **1.** *(lit., dispr.)* prostituată. *SIN. bagascia.* **2.** *(dial.)* fetiţă.
bardatùra *s.f.* **1.** harnaşament. **2.** înhămare; înşeuare. **3.** *(glumeţ)* împodobire, împopoţonare.
bardèlla *s.f.* **1.** şa grosolană/ţărănească. **2.** sacul umplut de sub şa.
bardellòne *s.m.* şa mare (cu care se învaţă la călărie mînjii).
bardiglio *s.m.* marmură (cu dungi albe şi albastre).
bardito **I.** *adj. (rar, lit.)* caracteristic barzilor. **II.** *s.m.* cîntec războinic al vechilor popoare germanice.
bàrdo[1] *s.m.* bard, poet.
bàrdo[2] *adj.* prost.
bardòsso *s.m. (în loc. adv.) cavalcare a ~* **a)** a călări pe deşelate; **b)** *(fig.)* a face un lucru prost.
bardòtto *s.m.* **1.** catîr. **2.** *(fig.)* băiat de prăvălie; ucenic. **3.** edecar.
barèlla *s.f.* **1.** brancardă. *SIN. lettiga.* **2.** targă.
barellàre **I.** *vt.* a transporta cu targa. **II.** *vi. (a)* **1.** a se clătina. **2.** a şovăi (în împlinirea datoriei).
barellàta *s.f.* targă; cantitate de material care se cară cu targa.
barellière *s.m.* **1.** brancardier. **2.** muncitor care cară cu targa.
baréna[1] *s.f.* teren care, în perioadele de reflux, iese din apele lagunare.
baréna[2] *s.f.* cutie de scule montată pe maşina de alezat.
barenatóre *s.m.* muncitor la maşina de alezat.
barenatrice *s.f.* maşină de alezat.
barenatùra *s.f.* efectuarea unei găuri cilindrice înaintea alezării.
barèno *s.m.* cutie de scule montată pe maşina de alezat. *SIN. barena*[2].
bareria *s.f. (înv.)* pungăşie.
barése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Bari.
barestesìa *s.f.* sensibilitatea organelor la presiune.
barestesiòmetro *s.m.* aparat pentru măsurarea sensibilităţii organelor la presiune.
baragagnàre *vi. (a; înv.)* a (se) tocmi.
bargèllo *s.m. (ist.)* **1.** ispravnic. **2.** poliţist, zbir. **3.** sediul poliţiei şi închisorii (la Florenţa). **4.** *(rar, tosc.)* băgăreţ, persoană curioasă/indiscretă/inoportună/care se bagă în treburile altora.
bargìglio, -igli, *s.m.* bărbie (la păsări). *SIN. barbiglio.*
bargiglióne *s.m.* **1.** *(augm.)* bărbie mare (la păsări). **2.** excrescenţă cărnoasă la porci. *SIN. tettola.*
bargigliùto *adj.* cu bărbie.
barìa *s.m. (înv.)* unitate de presiune.
bàribal *s.m. (înv.)* urs american *(Enarctos americanus)*.
baricentràle *adj.* baricentral.
baricèntrico, -ci, *adj.* baricentral.
baricéntro *s.m.* baricentru, centru de gravitate. *SIN. centro di gravità.*
bàrico[1], *-ici, adj.* baric.
bàrico[2], *-ici, adj.* referitor la bariu.
barigliòne *s.m.* **1.** butoi de pulbere (în depozitele militare). **2.** *(rar, tosc.)* butoi de peşte (în saramură); *a ~-i (fig.)* în mare cantitate.
barilàio *s.m.* **1.** dogar. **2.** purtător de butoaie.
barilàme *s.m. (rar)* cantitate mare de butoaie.
barile *s.m.* **1.** butoi, butoiaş. **2.** conţinutul butoiului; *un ~ d'olio/di acciughe* un butoi de ulei/de scrumbii; *(fig.) essere un ~ di lardo/di ciccia* a fi gras ca un butoi; *essere grasso come un ~* a fi gras ca un butoi. **3.** unitate de măsură pentru lichide (între 30 şi 70 litri). **4.** monedă florentină (sec. XVI).
barilétto *s.m.* **1.** *(dim.)* butoiaş. **2.** *(înv.)* sticlă folosită în călătorie. **3.** *(înv.)* recipient mic. **4.** roată dinţată (la un ceas). **5.** *~ dell'obiettivo* partea anterioară sau posterioară a unui obiectiv pe care sînt fixate lentilele.
barilòtto *s.m.* **1.** *(dim.)* butoiaş. **2.** *(fig.)* persoană scundă şi îndesată.
barimetrìa *s.f.* **1.** barimetrie. **2.** metodă de măsurare a presiunii atmosferice.
bàrio *s.m. (chim.)* bariu.
barióne *s.m. (fiz.)* particela grea.
barisfèra *s.f.* barisferă.
barista *s.m.* barman.
barite *s.f. (chim.)* baritină.
baritìna *s.f.* baritină.
baritonàle *adj. (muz.)* baritonal, de bariton.
baritoneggiàre *vi. (a)* a cînta ca un bariton.
baritono **I.** *s.m.* bariton. **II.** *adj.* **1.** cu accentul pe ultima silabă. **2.** cu ultima silabă neaccentuată.
barlàccio, -àcci, *adj.* **1.** *(despre ouă)* stricat. **2.** *(fig.)* bolnăvicios.
barlétto *s.m. (tehn.)* clamă.
barlòtta *s.f.* rindea.
barlùme *s.m.* **1.** licărire. *SIN bruzzolo, luccichio, penombra.* **2.** indiciu slab; *un ~ d'intelligenza/di speranza/di coraggio* o licărire de inteligenţă/de speranţă/de curaj. **3.** *(fig.)* idee confuză.
barman *s.m.* barman.
barnabìta, -iti, *s.m. (bis.)* barnabit (din ordinul înfiinţat în 1530 la Milano).
bàro *s.m.* escroc, trişor.
barocchétto *s.m.* **1.** baroc tîrziu (care preanunţă stilul rococo). **2.** stil de mobile compus din elemente baroce, rococo şi chineze.
barocchìsmo *s.m.* manieră/stil baroc.
baròcco, -òcchi **I.** *adj.* **1.** baroc. **2.** *(fig.)* exagerat, încărcat; ciudat; bizar. **II.** *s.m.* stil baroc. *SIN. secentismo.*
barocecùme *s.m.* **1.** *(dispr.)* baroc de calitate proastă. **2.** operă barocă de calitate proastă. **3.** *(fig., dispr.)* obiecte de prost gust.
barògrafo *s.m.* barograf.
barogràmma, -àmmi, *s.m.* barogramă.
baròlo *s.m.* vin roşu piemontez.
barometrìa *s.f. (fiz.)* măsurarea variaţiilor presiunii atmosferice cu barometru.
barométrico, -ci, *adj.* barometric.
baròmetro *s.m.* barometru.
baronàggio *s.m. (înv.)* **1.** baronie. **2.** baroni, categoria baronilor.
baronàle *adj.* de baron.
baronàre *vi. (e)* a trăi ca un pungaş.
baronàta *s.f.* pungăşie. *SIN. bricconata, prepotenza, sopraffazione.*
baronàto *s.m.* baronie.
baroneìno *s.m.* baron tînăr; fiu de baron.
baróne[1] *-éssa s.m.* şi *f.* **1.** baron. **2.** *(înv.)* senior, nobil. **3.** persoană care are o mare putere economică; *i ~-i dell'industria/dell'alta finanza* magnaţii industriei/finanţelor. **4.** *(înv.)* joc de zaruri.
baróne[2] *s.m. (lit.)* pungaş, ticălos.
baronésco[1] *adj.* referitor la baron.
baronésco[2], *-éschi, adj.* pungăşesc; ticălos.
baronétto *s.m.* baronet.
baronìa *s.f.* **1.** baronie. **2.** *(înv.)* categoria baronilor,

totalitatea nobililor. **3.** putere economică exercitată despotic.

baroscòpio *s.m. (fiz.)* baroscop.

barotermògrafo *s.m.* instrument pentru înregistrarea presiunii atmosferice şi a temperaturii aerului.

bàrra *s.f.* **1.** bară, pîrghie; ~ *del timone* bara cîrmei; ~ *spaziatrice* bara maşinii de scris; ~ *di rimorchio/di traino* bară de remorcat. **2.** bară, drug, lingou; ~ *d'oro/d'argento* lingou de aur/de argint. **3.** *(jur. rar)* bară; *andare/stare alla* ~ *(fig.)* a pleda, a apăra. **4.** bară (semn grafic); *dividere i versi con una* ~ a separa versurile cu o bară. **5.** *(geol.)* grind, bară.

barracàno *s.m.* burnuz.

barracellàre *adj.* referitor la paznici/pîndari (în Sardinia).

baracèllo *s.m.* paznic, pîndar (în Sardinia).

barracùda *s.m. (înv.)* baracudă, peşte teleoster *(Sphyraena picuda)*.

barramìna *s.f.* perforator (pentru stînci).

barrare *vt. (înv.)* **1.** a bara, a închide drumul. **2.** *(rar)* a ridica baricade.

barratùra *s.f.* barare; baricadare.

barricadièro, barricardièro *adj.* revoluţionar; extremist.

barricàre **I.** *vt.* a baricada, a ridica o baricadă. **II.** *vr.* a se baricada, a se închide. *SIN. asseragliarsi.*

barricàta *s.f.* **1.** baricadă.; *combattere sulle* ~*-e* a lupta pe baricade; *fare le* ~*-e (fig.)* a se răscula; *essere dall'altra parte delle* ~*-e (fig.)* a fi de cealaltă parte a baricadei. **2.** ~ *di apprentaggio* plasă de la extremitatea punţii de zbor a unui portavion.

barrièra *s.f.* **1.** barieră; ~ *stradale* barieră; ~ *doganale* vamă. **2.** *(echit.)* obstacol (format din două bare orizontale). **3.** *(geogr.)* ridicături de teren, formaţie naturală; *una* ~ *di montagne* o barieră muntoasă; ~ *corallina* barieră de corali. **4.** *(fig.)* impediment, dificultate, obstacol; *superare ogni* ~ a depăşi orice obstacol/orice barieră; ~ *doganale* barieră protecţionistă; ~ *razziale* barieră rasială. **5.** *(av.)* limită, barieră; ~ *sonica/del suono/termica* barieră sonică/sonoră/termică. **6.** *(fotbal)* baraj. **7.** *(fig.)* adăpost, protecţie.

barrire *vi. (a; despre elefant)* a emite urlete ascuţite.

barrìto *s.m.* **1.** strigătul elefantului. **2.** urlet.

bàrro[1] *s.m.* **1.** pămînt argilos/de culoare neagră din care se fac vase. **2.** vas din pămînt negru.

bàrro[2] *s.m.* şi *deriv. v.* baro şi *deriv.*

barroceiàio *s.m.* **1.** căruţaş. **2.** om necioplit.

barroceiàta *s.f.* o căruţă, încărcătură a unei căruţe; *una* ~ *di pietre/di fieno* o căruţă de pietre/de fîn, *a* ~*-e* în cantitate mare.

barroceìno *s.m.* cabrioletă, şaretă.

barròccio *s.m.* **1.** căruţă. **2.** încărcătură a unei căruţe.

bartolommèo *s.m. (rar)* prost, tîmpit.

barùffa *s.f.* încăierare, păruială, ceartă; *far* ~ a se certa, a se încăiera.

baruffàre *vi. (a)* a se încăiera.

barullàre *vt. (înv., rar)* a vinde cu amănuntul.

barùllo *s.m. (înv.)* **1.** negustor cu amănuntul. **2.** prost, idiot.

barzellètta *s.f.* anecdotă; *pigliare/prendere in* ~ a lua în glumă/în rîs. *SIN. arguzia, freddura.*

barzellettàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a spune anecdote. **2.** a vorbi în glumă.

basàle *adj.* **1.** bazal, de bază. **2.** *(în expr.) ricambio* ~ metabolism bazal.

basàltico, -àltici, *adj.* bazaltic, de bazalt.

basaltìno *adj. (rar)* de natura bazaltului.

basàlto *s.m.* bazalt.

basaménto *s.m.* **1.** *(arhit.)* temelie, bază, fundament. **2.** piedestal, soclu. **3.** pervaz (la duşumea).

basàno *adj.* **1.** murdar. **2.** trivial.

basàre **I.** *vt. (arhit.)* a pune pe o temelie/pe un fundament. **II.** *vr. (fig.)* a se baza; a se întemeia.

bàsca, baschìna *s.f.* basc. *SIN. basco.*

baseìà *s.m. (înv.)* p a s c i à.

bàseo, bàschi **I.** *adj. (geogr.)* basc **II.** *s.m.* **1.** bască; ~ *nero* tanchist; ~ *rosso/cremisi* paraşutist. **2.** limba bască.

baseùlla, bàscula *s.f.* **1.** basculă, cîntar decimal. **2.** basculă mobilă a unei arme de vînătoare.

bàse **I.** *s.f.* **1.** bază, fundament, temelie. **2.** partea inferioară, bază de susţinere; ~ *di un mobile* baza de susţinere a unei mobile; ~ *cranica* bază craniană. **3.** *(fig.)* principiu, fundament; *gettare/porre le* ~*-i di una dottrina* a pune bazele unei doctrine; *avere buone* ~*-i* a avea bază bună/solidă, a fi bine pregătit; *mancare di* ~ a fi nepregătit, a nu avea bază; *in* ~ *a* pe baza; *a* ~ *di* pe bază de. **4.** element constitutiv, bază; *il riso è la* ~ *dell'alimentazione giaponese* orezul constituie baza alimentaţiei japoneze. **5.** *(mil.)* bază; ~ *aerea/navale* bază aeriană/navală ~*-i militari all'estero* baze militare în străinătate; ~ *d'operazione* bază de operaţii; ~ *spaziale* bază spaţială; *non fare ritorno alla* ~ *(despre avioane)* a nu se întoarce la bază. **6.** *(mat.)* **a)** radical, rădăcină; ~ *di una potenza* rădăcină ridicată la o putere; ~ *di un logaritmo* radicalul unui logaritm; **b)** bază; ~ *di un quadrato/di un triangolo/di una piramide* baza unui pătrat/unui triunghi/unei piramide. **7.** ~ *geodetica/topografica* porţiunea dintre două puncte, măsurată cu precizie, care serveşte ca bază de triangulaţie. **8.** ~ *imponibile* valoare pe baza căreia se stabileşte impozitul. **9.** *(lingv.)* ~ *apofonica* grupul radical sau sufixul care prezintă alternanţă vocalică. **10.** electrod (la tranzistor). **11.** totalitatea celor înscrişi într-un partid. **12.** *(chim.)* bază. *SIN. alcali.* **13.** cremă care se aplică pe faţă înaintea machiajului. **II.** *adj. (înv.)* fundamental, esenţial, principal; *salario/problema* ~ salariul/problema de bază.

basedowiano **I.** *adj.* bazedovian. **II.** *s.m.* persoană bolnavă de boala lui Bazedow, bazedovian.

basedowismo *s.m.* boala lui Bazedow.

basèo *s.m. (înv.)* prost.

basétta *s.f.* **1.** *(înv.)* mustaţă. **2.** favoriţi.

basicità *s.f. (chim.)* bazicitate.

bàsico, bàsici, *adj.* **1.** de bază, fundamental. **2.** *(chim.)* bazic; *terreno* ~ teren bogat în săruri naturale. **3.** *(despre rocile eruptive)* sărac în siliciu.

basìdio *s.m. (bot.)* bazidie.

basidromieète *s.m. (la pl.)* clasă de ciuperci.

basificàre *vt.* a adăuga o bază unui lichid.

basificazióne *s.f.* adăugare a unei baze (la un lichid).

basilàre *adj.* **1.** care serveşte drept bază/drept temelie. **2.** de bază, fundamental, esenţial.

basilica, -àliche, *s.f.* bazilică.

basilicàle *adj.* propriu bazilicii; *arte* ~ artă specifică unei bazilici.

basìlico[1]**,** *s.m.* busuioc *(Ocymum basilicum)*.

basìlico[2]**, -ci** *adj.* **1.** regal; *libri* ~*-i* codurile legislative ale lui Justinian. **2.** *(rar)* principal; *(anat.) vena* ~*-a* vena de pe partea anterioară a braţului.

basilìsco, -ìschi, *s.m.* **1.** *(zool.)* vasilisc, specie de reptilă *(Basiliscus americanus)*. **2.** *(mit.)* şarpe, balaur, vasilisc. **3.** *(ist.)* tun cu ţeavă lungă (folosit în marină).

basilissa *s.m. (lit.)* bazilisă, împărăteasă bizantină.

basiménto *s.m. (rar)* leşin.

basìre *vi. (a)* **1.** a leşina; ~ *di fame* a leşina de foame.

2. a fi tulburat, a se zăpăci, a se pierde cu firea; ~ *di paura* a se zăpăci din cauza spaimei. **3.** *(înv.)* a muri.

basista, *-isti, s.m.* şi *f.* **1.** persoană care urmează orientarea politică a bazei de masă. **2.** *(arg.)* persoană care organizează delicte după un plan stabilit.

basket *s.m. invar.* baschet.

basofobìa *s.f.* spaima de a sta în picioare şi de a merge.

basolàro *s.m.* pavator, pavagiu.

basolatièra *s.f.* pavarea străzilor cu lespezi dreptunghiulare de piatră.

bàsolo *s.m. (rar)* **1.** bază, fundament, temelie. **2.** lespede dreptunghiulară de piatră (pentru pavaj).

bàssa[1] *s.f.* regiune de luncă.

bassa[2] *s.f. (adm.)* permis.

bassacórte *s.f.* curte de păsări.

bassadànza *s.f.* dans lent (din sec. XVI).

bassàrico *-ci, s.m. (lit.)* bahic.

bassàride *s.f. (mit.)* bacantă.

bassètta[1] *s.f.* vechi joc de cărţi.

bassètta[2] *s.f.* **1.** *(tosc.)* sticlă spartă. **2.** *(tosc.)* persoană bolnăvicioasă. **3.** *(înv.)* blană de miel abia născut.

bassettàre *vt. (înv.)* a doborî, a ucide.

bassétto *s.m. (muz., înv.)* bas de violă

bassézza *s.f.* **1.** *(rar)* calitatea de a fi jos/coborît. **2.** *(fig.)* pasiune; ~ *d'animo* micime sufletească, josnicie. **3.** *(înv.)* depresiune, loc jos. **4.** *(fig.)* condiţie socială umilă/joasă. **5.** *(fig., înv.)* decadenţă politică/socială. **6.** *(înv.)* vulgaritate în exprimare. **7.** *(fig.)* acţiune josnică.

bassìna *s.f.* recipient sferic (folosit la prepararea bomboanelor).

bàsso I. *adj.* **1.** jos, puţin înalt, scund; *casa ~-a* casă joasă; *statura ~-a* statură joasă, scund de statură; *~ ventre* partea de jos a abdomenului; *(fig.) fare man bassa di qualcosa* a fura, a înhăţa; *(fig.) avere il morale ~* a avea moralul scăzut. **2.** lipsit de munţi, jos; *regione ~-a* regiune joasă. **3.** puţin adînc; *l'acqua di questo fiume è ~-a* apa acestui fluviu e scăzută; *(fig.) essere in ~-e acque* a o duce greu. **4.** jos, grav, profund; *le note ~-e della scala musicale* notele joase/grave ale gamei; *tono ~* ton scăzut; *voce ~-a* voce scăzută/joasă. **5.** strîns. **6.** referitor la partea tîrzie a unei epoci; *~ Impero* ultimii ani ai Imperiului; *~ latino* latina din ultima perioadă; *~ Medioevo* ultima parte a Evului Mediu, Evul Mediul tîrziu. **7.** anticipat faţă de data obişnuită, devreme; *Pasqua ~-a* Paşte care cade foarte devreme; *~-a stagione* începutul şi sfîrşitul sezonului turistic. **8.** meridional, sudic; *~-a Italia* Italia de sud. **9.** situat la vale/către mare/la vărsare; *il ~ Po* partea dinspre vărsare a Padului. **10.** modest, lipsit de importanţă; *~-a forza* forţă modestă; *spirito di ~-a lega* spirite de factură modestă; *i ceti più ~-i* straturile sociale cele mai joase; *~ clero* clerul mărunt; *Messa ~-a* liturghie fără muzică. **11.** vulgar, meschin, imoral, josnic; *~-i scopi/istinti* scopuri/instincte josnice; *persona/azione ~-a* persoană/acţiune josnică/abjectă. **12.** mic, redus; scăzut; *prezzo/stipendio ~* preţ/salariu scăzut; *un ~ quoziente di intelligenza* un procent redus de inteligenţă; *pressione ~-a* presiune scăzută/joasă. **II.** *adv.* **1.** jos, în jos, în partea de jos; *guardare ~* a privi în jos; *mirare/colpire ~* a ţinti/a lovi jos/în partea de jos; *volare ~* a zbura jos. **2.** încet; *parlare ~* a vorbi încet/cu voce joasă. **III.** *s.m.* **1.** partea inferioară/de jos; *in ~ della colonna* în partea de jos a coloanei; *cadere in ~* a cădea în jos (şi *fig.*); *scendere a ~/da ~* a coborî jos. **2.** adîncime; *(fig.) gli alti e ~-i della vita* întîmplările bune şi rele ale vieţii. **3.** *(muz.)* bas. **4.** *(la Napoli)* locuinţă la demisol. **5.** *~ di lenza* ultima parte a firului undiţei. **6.** *(la pl.) primi/secondi/terzi/quarti ~-i* gradele de calitate ale cînepii.

bassofóndo, *bassifóndi, s.m.* **1.** *(mar.)* loc puţin adînc. **2.** *(fig., la pl.)* drojdia societăţii, mediu interlop.

bassoparlànte *s.m.* aparat care reproduce sunete joase.

bassopiàno *s.m.* cîmpie joasă.

bassorilièvo *s.m.* basorelief.

bassòtto I. *adj.* mic de statură. **II.** *s.m.* (cîine) baset.

bassùra *s.f.* **1.** zonă joasă de cîmpie. **2.** luncă. **3.** *(rar, fig.)* situaţie umilă.

bàsta[1] *s.f.* **1.** însăilătură. **2.** cerculeţ.

bàsta[2] **I.** *interj.* basta! ajunge! **II.** *conj.* (introduce o concesivă) chiar dacă; *otterete il permesso, ~ non insistiate* veţi obţine permisul chiar dacă nu insistaţi. **III.** *(în loc. conj.) ~ che* numai să, cu condiţia ca; *fai quello che vuoi, ~ che tu non esageri* fă ceea ce vrei, numai să nu exagerezi.

bastàgio, *-àgi, s.m.* **1.** om de serviciu în instalaţiile de pescuit ton. **2.** *(înv.)* hamal.

bastàio, *-ài, s.m.* vînzător de samare.

bastànte I. *part. prez.* de la b a s t a r e. **II.** *adj.* suficient.

bastànza *s.f.* **1.** *(înv.)* cantitate suficientă; *a ~* destul. **2.** *(rar)* durată; *a ~* destul, suficient.

bastàrda *s.f.* **1.** fiică bastardă. **2.** scris foarte înclinat la dreapta. **3.** barcă folosită în instalaţiile de prins ton. **4.** *(dial.)* curent marin (în strîmtoarea Messina).

bastardàggine *s.f. (dispr.)* situaţie de bastard.

bastardèlla *s.f.* tingire.

bastardèllo *s.m. (înv.)* registru (de notar).

bastàrdo I. *adj.* **1.** bastard. *SIN. illegitimo.* **2.** corcit, hibrid **3.** *(fig.)* corupt, lipsit de autenticitate/de sinceritate; *parole ~-e* cuvinte reprobabile; *tempi ~-i* timpuri corupte. **4.** neregulat, eterogen; *caratteri tipografici ~-i* caractere tipografice eterogene. **II.** *s.m.* **1.** bastard. **2.** *(mar.)* pînză de corabie. **3.** *(înv.)* tun scurt.

bastardùme *s.m.* **1.** *(colectiv)* bastarzi. **2.** situaţie de bastard. **3.** lume amestecată/eterogenă.

bastàre *vi. (e)* a ajunge, a fi de ajuns/suficient; *~ a se stesso* a nu avea nevoie de nimeni; *mi basta l'anima di* sînt în stare să; *basta che* numai să, măcar să; *basta!* destul, ajunge!

bastèrna *s.f. (înv., ist.)* car împodobit.

bastévole *adj. (lit.)* suficient, destul.

bàstia[1] *s.f. v.* b a s t a[1].

bàstia[2] *s.f. (mil.)* bastion, fortăreaţă.

bastimènto *s.m.* **1.** *(mar.)* bastiment; vapor, navă. **2.** conţinutul unui vapor.

bastingàggio *s.m. (mar.)* bastingaj.

bastionàre *vt. (înv.)* a fortifica (cu bastioane).

bastionàta *s.f.* **1.** fortificaţie. **2.** zid gros din stîncă.

bastionatóre *s.m. (rar)* constructor de bastioane.

bastionatùra *s.f.* fortificare (cu bastioane).

bastionazióne *s.f. (rar)* fortificaţie (cu bastioane).

bastióne *s.m.* **1.** bastion. **2.** *(fig.)* adăpost, apărare.

bastìre *vt. (înv.)* a clădi, a construi.

bastita *s.f.* bastion, fortăreaţă.

bàsto *s.m.* **1.** samar, tarniţă. **2.** povară; *(fig.) esser da ~ e da sella* a se pricepe/a fi priceput la multe lucruri; *avere/portare il ~* a avea/a duce samarul/povara; *mettere il ~* a pune samarul, a supune pe cineva; *non portare il ~* a nu purta samarul, a nu fi sclavul nimănui. **3.** *~ rovescio* rigolă; *(fig.) portare il ~* a suporta întreaga povară.

bastonàre I. *vt.* **1.** a lovi cu bătul/cu ciomagul/cu bastonul, a ciomăgi, a bate; *lo hanno bastonato di*

santa ragione l-au stîlcit din bătaie, l-au ciomăgit zdravăn. *SIN. battere, legnare.* **2.** *(fig.)* a ataca, a critica violent; *con poche parole l'hanno proprio bastonato* cu cîteva cuvinte l-au desfiinţat/l-au făcut zob. **3.** a cînta prost la un instrument; ~ *il violino* a scîrţîi la vioară. **II.** *vr.* a se ciomăgi.

bastonàta *s.f.* **1.** lovitură de băţ; *prendere una bella* ~ a încasa o ciomăgeală bună; *fare alle* ~*-e* a se ciomăgi. *SIN. bussa, legnata.* **2.** *(fig.)* necaz, nenorocire; pierdere, daună; *prendere una* ~ *in affari* a suferi o pierdere în afaceri.

bastonàto I. *part. tr.* de la b a s t o n a r e. **II.** *adj.* **1.** bătut. **2.** *(rar)* rupt de oboseală; *sembrare un cane* ~ a fi umilit.

bastonatóre, -trice *s.m. şi f., adj. (rar, lit.)* ciomăgar, bătăuş.

bastonatùra *s.f.* **1.** ciomăgeală; bătaie. **2.** *(fig.)* daună pagubă.

bastoncèllo *s.m.* **1.** *(dim.)* beţişor. **2.** franzelă; baton *(corn)*. **3.** caracter tipografic mic. **4.** *(la pl.)* razele evantaiului.

bastoncino *s.m.* **1.** *(dim.)* bastonaş. **2.** beţele (schiorilor), rachete. **3.** *(la alergările cu ştafete)* beţişorul care se transmite. **4.** *(arh.)* astragal. **5.** *(constr.)* stucatură cu profil semicircular decorat cu şiruri de măslini, mărgele etc. **6.** *(anat.)* partea terminală a nervului optic.

bastóne *s.m.* **1.** băţ, ciomag, baston; ~ *da passeggio* baston de plimbare; ~ *animato* şiş, baston cu lamă în interior; *tirare di* ~ a face scrimă cu bastonul, a folosi bastonul ca o sabie; ~ *da pollaio* băţ murdar; *(fig.) mettere i* ~*-i fra le ruote* a pune beţe în roate; *usare il* ~ *e la corda (fig.)* a da una caldă, una rece. **2.** însemn al autorităţii; ~ *di maresciallo di Francia* bastonul de mareşal al Franţei; ~ *vescovile* cîrja episcopală; *avere il* ~ *del comando* a avea cea mai mare autoritate, a comanda. **3.** *(sport)* crosă; ~ *da golf* crosă de golf. *SIN. mazza.* **4.** *(gimnastică)* prăjină. **5.** *(mai ales la pl.)* una dintre cele patru culori *(coppe, denari, bastoni, spade)* în care se împart cărţile de joc italiene; *asso di* ~*-i (fig.)* lovituri; *accennare in coppe e dare in* ~*-i* a spune una şi a face alta. **6.** *(fig.)* ajutor, sprijin. **7.** franzelă subţire. *SIN. filone, sfilatino.* **8.** *(herald.)* bandă redusă la jumătatea lăţimii. **9.** *(arhit.)* stucatură în formă semicirculară folosită la baza coloanelor. **10.** *(mai ales la pl.)* caractere tipografice cu liniile de aceeaşi grosime. *SIN. grottesco.*

bastraeóne *s.m.* om voinic.

bataechiàre *vt. (rar)* a lovi/a bate cu prăjina/cu bîta.

batàecchio *s.m.* **1.** prăjină. **2.** limbă de clopot. **3.** *(fig.)* om de nimic, prostălău. **4.** inel de fier prins de uşă. *SIN. batteporta, picchiotto.*

bàtalo *s.m. (ist.)* fişie de postav prinsă pe haină ca semn distinctiv sau ierarhic în avocatură, în ierarhia ecleziastică etc.

batassàre *vt. (înv.)* a scutura, a agita.

batàta *s.f.* cartof dulce *(Ipomoea batatas)*.

bàtavo I. *adj. (ist.)* batav. *SIN. olandese.* **II.** *s.m. (ist., la pl.)* batavi.

batigrafìa *s.f.* ştiinţă care studiază fundul mărilor.

batigràfico, -ci, *adj.* relativ la ştiinţa care studiază fundul mărilor.

batimetrìa *s.f.* batimetrie.

batimètrico, -ci, *adj.* referitor la batimetrie.

batìmetro *s.m.* batimetru.

batiàle *adj. (geogr.)* batial.

batiscàfo *s.m. (tehn.)* batiscaf.

batisfèrio *s.m. (tehn.)* batisferă.

batista I. *s.f.* batist; ~ *di lino* batist de in. **II.** *adj. tela* ~*-a* pînză foarte subţire.

batòecchio *s.m.* **1.** toiag.; baston. **2.** limbă de clopot. **3.** inel (cu care se ciocăne) montat pe o uşă.

bàtolo *s.m. v.* b a t a l o.

batòmetro *s.m.* batimetru.

batoscòpico, -ci, *adj.* apt să exploreze fundul mării.

batosfèra *s.f.* batisferă.

batòsta *s.f.* **1.** lovitură. **2.** ceartă; încăierare. **3.** nenorocire; daună, pagubă.

batostàre *vi. (a; înv.)* a se părui, a se încăiera.

batràce *s.m. (zool.)* batracian.

battàglia *s.f.* **1.** bătălie; ~ *offensiva/difensiva/controffensiva/aeroterrestre* bătălie ofensivă/defensivă/contraofensivă/aeroterestră; *dare/ingaggiare/attaccare/accettare/rifiutare* ~ a da/a angaja/a începe/a accepta a refuza bătălia; ~ *campale* bătălie în cîmp deschis; ~ *navale* bătălie navală. *SIN. combattimento conflitto.* **2.** *(fig.)* conflict, luptă; *nome di* ~ nume/poreclă/pseudonim adoptat de cei care luptă în ilegalitate; *cavallo di* ~ *(fig.)* muncă/activitate în care se excelează. **3.** campanie propagandistică; *la* ~ *per il disarmo* bătălia pentru dezarmare. **4.** *(înv.)* unitate de soldaţi; batalion. **5.** *(muz.)* compoziţie axată pe texte care descriu bătălii.

battagliàre **1.** *vi. (a)* **1.** a lupta, a se bate. **2.** a discuta în contradictoriu, a discuta, a se certa. **II.** *vt. (înv.)* a ataca, a asalta.

battaglière *s.m. (înv.)* războinic.

battaglièro *adj.* **1.** războinic; bătăios. **2.** viteaz.

battàglio *s.m.* **1.** limbă de clopot. **2.** ciocănaş (pentru bătut la uşă).

battaglióne *s.m. (mil.)* batalion.

battàna *s.f.* luntre cu o vîslă (curentă în lagună).

battellàta *s.f. (înv.)* încărcătura unui vaporaş.

battellière *s.m.* luntraş, barcagiu.

battèllo *s.m.* **1.** vaporaş; ~ *a vapore* vapor cu aburi; ~ *elettrico* vapor cu electricitate; ~ *sottomarino* submarin; ~ *porto* cheson; ~ *pneumatico* barcă pneumatică. **2.** pat (stil imperial).

battènte I. *part. prez.* de la b a t t e r e. **II.** *adj. a tambur* ~ *(fig.)* cu mare rapiditate. **III.** *s.m.* **1.** oblon. **2.** canat (de uşă). **3.** şanţul, făgaşul unei rame. **4.** ciocănaş (cu care se ciocăne în poartă). *SIN. battiporta, picchiotto.* **5.** *(la războiul de ţesut)* bătător. **6.** dispozitivul care indică ora (la ceasurile cu sonerie). **7.** partea clopotului lovită de limbă. **8.** clapa buzunarului; *tasca a* ~ buzunar cu clapă.

battere I. *vt.* **1.** a bate; ~ *il cavallo con la frusta* a bate calul cu biciul; ~ *un chiodo col martello* a bate un cui cu ciocanul; ~ *i panni/i tappeti* a bate hainele/covoarele de praf; ~ *il grano* a bate grîul, a-l treiera; ~ *i frutti* a bate fructele cu prăjina; ~ *la carne* a bate carnea; ~ *la verdura* a toca verdeaţa; ~ *la porta* a trînti uşa; *(sport)* ~ *un calcio di punizione/di rigore* a trage o lovitură de pedeapsă; ~ *moneta* a bate monedă; ~ *a macchina* a bate la maşină; ~ *il tamburo* a cînta la tobă; ~ *la grancassa (fig.)* a bate toba; ~ *cassa (fig.)* a cere bani; ~ *banco (fig.)* a ţine banca; ~ *il chiodo (fig.)* a insista, a pisa; ~ *il ferro finchè è caldo* a bate fierul cît e cald; *la lingua batte dove il dente duole* fiecare vorbeşte de ce-l doare; ~ *l'acqua nel mortaio* a bate apa în piuă; ~ *la fiaca (fig.)* a lucra prost/în dorul lelii; ~ *i tacchi* a-şi lua călcîiele la spinare; *battersela* a o şterge pe furiş; ~ *la strada/il marciapiede* a face trotuarul; ~ *i denti* a clănţăni din dinţi; ~ *le mani* a aplauda; ~ *i piedi (despre copii răsfăţaţi)* a bate din picior·

~ *il naso (fig.)* a se lovi nas în nas; ~ *il capo (fig.)* a se încăpăţîna să continue ceva; *non sapere dove ~ il capo (fig.)* a nu şti ce să faci/încotro s-o apuci; *~-si il petto (fig.)* a se pocăi; *~-si i fianchi (fig.)* a se exalta în mod artificial/de pomană; *non batter ciglio* a nu clipi, a rămîne imperturbabil; *senza ~ ciglio (fig.)* fără să clipeşti; ~ *le ali/le penne* a-şi lua zborul; *in un batter d'occhio/di ciglio/di palpebre/d'ali* într-o clipită; ~ *bandiera (pe nave)* a ridica steagul, a merge cu steagul desfăşurat; ~ *il passo* a merge în cadenţă, a bate pasul; ~ *il tempo* a merge într-un anumit tempo; ~ *le ore* a bate ora; ~ *la chiama/la ritirata* a da semnalul cu sunete de trompete/cu bătăi de tobă; ~ *le sillabe* a pronunţa silabele distinct; ~ *il sostantivo (fig.)* a recita emfatic/teatral; ~ *una fortezza/una città* a lovi/a pisa un oraş/o fortăreaţă cu artileria; ~ *in breccia* **a)** a orienta tirul de artilerie într-un singur loc ca să facă breşă; **b)** *(fig.)* a înfrînge categoric. **2.** a străbate; ~ *la via/il cammino* a bate drumurile; *(fig.)* ~ *la strada dello studio* a se dedica studiului; ~ *la città/il mercato* a bate oraşul/piaţa, a le frecventa; ~ *la campagna (fig.)* a divaga, a bate cîmpii; ~ *un bosco* a face o bătaie (pentru alungarea vînatului). **3.** *(fig.)* a învinge; ~ *il nemico* a bate/a învinge/a înfrînge duşmanul; ~ *qualcuno in velocità* a învinge pe cineva la viteză; ~ *un primato* a depăşi un record. **4.** *(înv.)* a lupta. **5.** *(înv.)* a umili, a pedepsi. **6.** a domina, a stăpîni. **7.** *(lit.)* a uda, a scălda. **II.** *vi. (a)* **1.** a cădea cu violenţă, a bate; *la pioggia batte sui vetri* ploaia bate în geam. **2.** a ciocăni, a bate; ~ *alla porta* a ciocăni la uşă. **3.** a pulsa, a palpita; *il cuore batteva regolarmente* inima bătea regulat. **4.** a se lovi, a se izbi; ~ *in testa (despre motor)* a scoate un zgomot caracteristic datorită combustiei anormale. **5.** *(tenis)* serviciu. **6.** *(despre ceas)* a bate o anumită oră. **7.** *(fig.)* a fi prostituată. **8.** *(fig.)* a insista. **9.** *(înv.)* a tinde. **10.** a fugi, a o şterge. **III.** *vr.* **1.** a se lupta, a se bate. **2.** *(rar)* a se întîlni. **3.** a se duela; *~-si all'ultimo sangue* a se bate pe viaţă şi pe moarte. **IV.** *s.m. (muz.) (în loc.) in ~* care indică tempoul forte al unei măsuri.

batteria *s.f.* **1.** *(mil.)* baterie; ~ *costiera/contraerea/da campagna* artilerie de coastă/antiaeriană/de cîmp; *scoprire le proprie ~-e (fig.)* a-şi dezvălui intenţiile. **2.** *(înv.)* bombardament de artilerie; locul în care se fixa artileria pentru a bombarda zidurile unei fortăreţe ca să facă o breşă; poziţie. **3.** *(mar.)* artileria cu care era dotată o navă; puntea pe care erau puse tunurile. **4.** ansamblu de obiecte necesare unui scop determinat; ~ *di test psicotecnici* complex de texte psihotehnice; ~ *da cucina* obiectele necesare într-o bucătărie; ~ *elettrica* baterie electrică; *caricare la ~ dell'automobile* a încărca bateria automobilului. **5.** *(muz.)* baterie. **6.** *(la ceas)* dispozitivul care bate orele. **7.** *(la puşcă)* dispozitivul de tragere. **8.** instalaţie pentru creşterea industrială a păsărilor şi animalelor. **9.** haită de ciini de vînătoare.

batterìcida *adj., s.m.* bactericid.

batterìco, -èrici, *adj.* bacterian.

batteriòfago, -gi, *s.m.* bacteriofag.

batteriologìa *s.f. (med.)* bacteriologie.

batteriològico, -ci, *adj.* bacteriologic; *guerra ~-a* război bacteriologic.

batteriòlogo, -ògi, *s.m. (med.)* bacteriolog.

batteriostàtico, -ci, *adj., s.m.* bacteriostatic.

batterioterapìa *s.f.* îngrijirea unei boli cu ajutorul bacteriilor.

batterìsta, -ìsti, *s.m. (muz.)* persoană care cîntă la baterie.

battesimàle *adj.* de botez; *rito/cerimonia ~* ritul ceremonial de botez; *vasca ~ cristelniţă; innocenza ~* complet nevinovat.

battésimo *s.m.* **1.** botez; *tenere uno a ~* a fi naşul cuiva; *nome di ~* nume de botez. **2.** inaugurare; *~ di una nave* lansare a unei nave; *ricevere il ~ del fuoco* a primi botezul focului.

battezzàndo *adj., s.m.* (persoană) care trebuie să primească botezul.

battezzàre **I.** *vt.* **1.** a boteza, a administra botezul; *essere battezzato in domenica* a fi un prost. **2.** a boteza, a da un nume. **3.** a uda, a stropi (de sus pînă jos); ~ *il vino* a boteza vinul, a-l îndoi cu apă. **II.** *vr.* **1.** a se boteza, a primi botezul. **2.** *(fig.)* a-şi asuma abuziv un titlu/o calificare; *~-si principe* s-a autointitulat principe.

battezzàto **I.** *part. tr.* de la b a t t e z z a r e. **II.** *adj.* botezat. **III.** *s.m.* botezat.

battezzatóio *v.* b a t t e z z a t o r i o.

battezzatóre *s.m.* botezător, cel care botează.

battezzatòrio *s.m.* cristelniţă.

battezzière *s.m.* preot care botează.

battezzóne *s.m. (înv.)* monedă florentină.

battibaléno *s.m.* clipită, clipă; *in un ~* într-o clipă.

battibécco, -écchi, *s.m.* ceartă, altercaţie, vorbe aruncate reciproc. *SIN. alterco, diverbio.*

batticàrne *s.m. invar.* ciocan de bătut şniţelul.

batticóda *s.f. (ornit.)* codobatură *(Motacilla).*

battiòffa *s.m. (mar.)* întăritură a unei vele pătrate.

battiòre *s.m. (fam.)* b a t t i c u o r e.

battiscúlo *s.m.* **1.** *(la vechile armuri)* partea agăţată de spatele cuirasei care proteja fesele. **2.** taşcă atîrnată de bandulieră pe partea dreaptă a spatelui. **3.** *(la frac)* coadă. **4.** *(mar.)* nod care menţine cablul de-a lungul axei remorcherului. **5.** *(mar., înv.)* vela din extremitatea pupei. *SIN. mezzanella.*

battisuòre *s.m.* palpitaţie; *avere il ~ (fig.)* a fi nerăbdător, a fi cu sufletul la gură; *far, venire il ~ (fig.)* a provoca nelinişte/anxietate.

battisfàlce *s.m.* nicovală mică pe care se bate coasa.

battisfiàco *s.m.* şi *f.* tîrîie-brîu.

battisfiànco *s.m.* stănoagă.

battisfòlle *s.m.* bastion.

battisfóndo *s.m.* **1.** joc de biliard. **2.** joc de cărţi (în care un singur jucător face faţă celorlalţi).

battisfrédo *s.m. (ist.)* turn de observaţie.

battisfuòco *s.m. (înv.)* amnar.

battìgia[1] *s.f.* parte a plajei pînă unde ajung valurile. *SIN. bagnasciuga, battima.*

battìgia[2] *s.f. (înv.)* epilepsie.

battilàno *s.m.* dărăcitor.

battilàrdo *s.m.* fund (de bucătărie).

battilòro *s.m.* aurar.

bàttima *s.f.* parte a plajei pînă unde ajung valurile.

battimàno, *battimàni, s.m.* aplauze.

battimàre *s.m.* parapet pe o corabie (contra valurilor).

battimàzza *s.m. invar.* calfă (la un fierar).

battiménto *s.m.* **1.** bătaie; batere. **2.** palpitaţie, bătaie de inimă. **3.** *(fiz.)* creşterea şi scăderea alternativă a amplitudinii oscilaţiilor. **4.** *(la un motor cu explozie)* bătaie. **5.** amplificare a intensităţii sunetelor.

battimúro *s.m.* joc de copii.

battipàlo *s.m.* **1.** maşină de bătut pari. *SIN. berta.* **2.** muncitorul care manevrează maşina de bătut pari.

battipànni *s.m. invar.* bătător (de covoare), palmă.

battipìsta *s.m. invar.* deschizător de pistă (în schi).

battipólvere *s.m.* bătător, palmă.

battipóppa *s.f. invar. (mar.)* parte a pînzei care lovește pupa.
battipórta *s.m.* **1.** ciocanul cu care se bate în ușă. **2.** ușă dublă.
battiscàrpa *s.m. (în expr.) a ~* în picioare; *mangiare a ~* a mînca în picioare.
battisègola *s.f. (bot.)* albăstrea *(Centaurea cyanus)*.
battisóffia *s.f. (rar, lit.)* frică; trac.
battispólvero *s.m.* pulverizator.
battista[1] *adj., s.f. (rar) v.* b a t t i s t a.
battista[2], *-ìsti, s.m. (rel.)* **1.** botezător, care administrează botezul. **2.** cel care aparținea vechilor secte orientale care practicau botezul. **3.** baptist.
battistèrio *s.m. (rar) v.* b a t t i s t e r o.
battistèro *s.m.* baptisteriu.
battistràda *s.m. invar.* **1.** *(ist.)* servitor călare (care preceda trăsura stăpînului). **2.** cel care deschide cortegiile oficiale/procesiunile etc. **3.** *(glumeț)* cel care precedă sau anunță pe ceilalți; *(ironic)* cel care favorizează. **4.** *(sport)* cel care este în capul cursei. **5.** partea exterioară a cauciucului de mașină.
battitàcco, *-àcchi*, *s.m.* extraforul care protejează manșeta pantalonilor.
battitappéto *s.m.* mașină de curățat covoare.
battitìccio **I.** *s.m.* rest de grîu bătut pe arie. **II.** *adj. paglia ~-a* paie cu resturi de grîu.
bàttito *s.m.* **1.** bătaie; batere; lovitură; *il ~ della pioggia/dell'orologio* bătaia ploii/a ceasului. **2.** palpitație, pulsație. **3.** *~ in testa* bătaia specifică a motorului cînd combustia se face defectuos. **4.** *(înv.)* tremur.
battitóia *s.f. (tipogr.)* bătătoare, călfuță.
battitóio **1.** oblon. **2.** șanț, făgaș (în care se montează o oglindă etc.). **3.** *(muz.)* baghetă. **4.** mașină de bătut bumbacul. **5.** *(înv.)* berbec (cu care se loveau zidurile). **6.** *(înv.)* caldarîm.
battitóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** cel care bate, bătător; *~ di grano/di lana/di ferro* cel care bate grîul/lîna/fierul. **2.** *(în jocurile cu mingea)* cel care aruncă mingea/care servește. **3.** hăitaș, gonaci, bătăiaș. **4.** canat. **5.** organ, presă (la treierătoare).
battitrice *s.f. (agr.)* batoză, treierătoare.
battitùra *s.f.* **1.** batere; *~ a macchina* batere la mașină. **2.** treierat. **3.** lovitură; *recare i segni delle ~-e subite* a purta semnele loviturilor primite. **4.** *(fig.)* pedeapsă; pagubă; lovitură. **5.** bucățele de aramă care cad cînd aceasta este bătută; urmele de ciocan imprimate în aramă.
bàttoia *s.f.* **1.** toacă. **2.** drișcă de zidar. **3.** *(la pl.)* garnituri de pînză albă apretată care completează toga magistraților. **4.** *(rar, fig.)* palavragiu.
battologìa, *-gie*, *s.f. (lit.)* trăncăneală, pălăvrăgeală; repetarea acelorași cuvinte sau fraze.
battològico, *-ci*, *adj.* care repetă inutil cuvinte sau fraze.
battolóne, -óna *s.m.* și *f. (dial.)* pisălog.
battóna *s.f. (pop.)* prostituată.
battùra *s.f. (mar.)* batură, crestătură.
battùta *s.f.* **1.** batere. **2.** lovitură; urma loviturii. **3.** bătaie; *~ del pettine di un telaio* bătaia spetei unui război de țesut; *(la mașina de scris) 180 ~-e al minuto* 180 de bătăi pe minut. **4.** *(în metrica greacă și latină)* accent. **5.** *(teatru)* replică; *saltare/perder/dare la ~* a sări/a pierde/a da replica; *non perdere una ~ (fig.)* a nu pierde nici o replică/nici un cuvînt; a fi foarte atent; *avere la ~ pronta* a avea replica promptă; *dare la ~ a qualcuno (fig.)* a lua pe cineva peste picior. **6.** *(muz.)* măsură; *~ d'aspetto/d'arresto* **a)** pauză; **b)** *(fig.)* amînare a unei acțiuni; *a ~* la timp, la țanc; *contro ~* inoportun; *alle prime ~-e (fig.)* la început. **7.** hărțuială. **8.** *(sport)* bătaie, punere în joc (a mingei); serviciu. **9.** parte a pragului/a pervazului pe care se oprește canatul. **10.** *~ di un fiume* parte a malului în care apa bate mai puternic. **11.** *(rar)* stradă frecventată; drum bătut, pistă; *andare per la ~* a merge pe drumuri bătute, a face ce fac și ceilalți.
battùto **I.** *part. tr.* de la b a t t e r e. **II.** *adj.* bătut; *ferro ~* fier forjat; *denaro ~* bani bătuți; *a spron ~* în grabă. **III.** *s.m.* **1.** carne tocată. **2.** umplutură. **3.** pardoseală
battùffolo, *batùfolo* *s.m.* **1.** legătură de cîrpe, șomoiog. **2.** *(chir.)* tampon. **3.** rulou de păr fals (la coafură). **4.** copil grăsuț.
bàu *s.m. invar. (în expr.) far ~ ~* a face bau; *essere il ~* a fi o sperietoare.
baulàre *vt.* a face brazde pe un teren pentru a asigura scurgerea apei.
baùle *s.m.* **1.** cufăr; *fare/disfare il ~* a umple/a goli cufărul; *fare i ~-i (fig.)* a o lua din loc, a-și face geamantanele; *viaggiare come un ~* a călători fără a vedea nimic/fără a trage nici un folos. **2.** portbagaj. *SIN. bagagliera.* **3.** *(glumeț)* cocoașă. **4.** *(rar)* cretin, idiot.
baulerìa *s.f.* sortiment de cufere.
baulétto *s.m.* **1.** *(dim.)* cufăraș. **2.** cutie de bijuterii. **3.** geantă în formă de cufăr.
baugliera *s.f. (rar)* portbagaj.
baùsela *s.m. invar.* fanfaron.
baussite *s.f. (rar) v.* b a u x i t e.
baùtta *s.f.* **1.** domino; mantie neagră de seară cu glugă (folosită de venețieni în sec. XVIII). **2.** mască de mătase care acoperă partea superioară a feței.
bauxite *s.f. (miner.)* bauxită.
bàva *s.f.* **1.** bale; *avere la ~ alla bocca (fig.)* a fi furibund; *fare la ~ (fig.)* a turba de mînie; *far venire la ~ alla bocca (fig.)* a înfuria pe cineva. **2.** firul de borangic (înfășurat în jurul gogoașei). **3.** adiere de vînt. **4.** *(la pl.)* bavură. **5.** capătul undiței.
bavaglino *s.m.* bărbiță, bavetă. *SIN. bavetta.*
bavàglio, *-àgli*, *s.m.* căluș; *mettere il ~* a pune căluș.
bavarése **I.** *adj.* din Bavaria, bavarez. **II.** *s.m.* și *f.* locuitor al Bavariei, bavarez. **III.** *s.f.* **1.** ciocolată cu lapte. **2.** înghețată din lapte, frișcă și ouă.
bavàrico, *-ci*, *adj. (lit.)* din Bavaria, bavarez.
bavèlla *s.f.* **1.** fir de borangic. **2.** țesătură de borangic.
bàvera *s.f.* **1.** guler încrețit sau plisat. **2.** pelerină, manteluță; șal.
bàvero *s.m.* guler; *prendere/pigliare per il ~* **a)** a lua pe cineva de guler, a-l ataca; **b)** a batjocori pe cineva.
bavétta *s.f.* **1.** bărbiță, bavetă. **2.** bavieră. **3.** apărătoare (la roțile din spate ale unui vehicul). **4.** *(la pl.)* tăiței.
bavièra *s.f. (înv., ist.)* partea anterioară a coifului (care acoperea obrajii și gura).
bavóso *adj.* **1.** bălos. **2.** *(depr.)* decrepit.
bazàr *(rar)* **bazzàr** *s.m. invar.* bazar.
bazoka *s.m. invar.* **1.** *(înv.)* bazoka, aruncător de rachete mobil. **2.** *(cinema.)* suport cu un picior pentru camera de luat vederi.
bàzza[1] *s.f.* **1.** fiecare din cărțile cîștigate de la adversar. **2.** noroc (la joc), șansă, baftă; *~ a chi tocca!* ferice de cel care cîștigă!; *è una ~* este un chilipir.
bàzza[2] *s.f.* bărbie ascuțită; *(fam.)* barbă.
bazzàna *s.f.* piele de oaie (folosită în legătorie).
bazzècola *s.f.* fleac, bagatelă. *SIN. bagatella, inezia.*
bazzìca[1] *s.f.* **1.** treizeci și unu *(joc de cărți)*. **2.** joc de biliard. *SIN. trentuno reale.*

bazzica[2] *s.f.* **1.** *(dial.)* prietenie. **2.** *(dispr.)* tovarăş, prieten.

bazzicàre **I.** *vt.* a frecventa. **II.** *vi. (a)* a veni des în casă, a frecventa; *(prov.) chi bazzica lo zoppo impara a zoppicare* cine trăieşte cu lupul învaţă să urle.

bazzicòtto *s.m. (la jocul treizeci şi unu)* combinaţie de trei cărţi egale.

bazzicottóne *s.m. (la jocul treizeci şi unu)* combinaţie de patru cărţi egale.

bazzòffia *s.f.* **1.** mîncare multă/din belşug. **2.** *(fig.)* îngrămădeală dezordonată de lucruri. **3.** discurs încîlcit, poliloghie.

bazzóne, -óna *s.m.* băftos.

bazzótto *adj.* **1.** *(despre ouă)* cleios. **2.** *(fig.)* care se află într-o situaţie nedefinită/într-o condiţie incertă. **3.** nepriceput. **4.** *(rar, fig.)* dolofan, grăsuliu.

be'[1] *adj. (tosc., prescurtarea formei* **bel***) v.* bello **(I)**.

be'[2] *interj. v.* beh.

bè *interj.* **1.** be (reproduce behăitul oilor, caprelor etc.). **2.** *(fig.)* exprimă batjocură pentru cei fricoşi.

be *(înv.) v.* bi [2].

beaclóne *s.m.* ramură de salcie cu care se leagă viţa de vie de plopi.

beànte[1] *adj.* **1.** care rămîne deschis. **2.** *(geol.) (despre o falie etc.)* care separă două mase stîncoase printr-o crăpătură.

beànte[2] *adj. (med., despre vase sanguine)* deschis.

beàre **I.** *vt. (lit.)* a ferici. **II.** *vr.* a se bucura de, a se desfăta.

beatificàre *vt.* **1.** *(rar)* a ferici/a mulţumi pe cineva; a face fericit/mulţumit. **2.** a beatifica, a glorifica.

beatificazióne *s.f.* beatificare, glorificare.

beatìfico, -ìfici, -ìfica, -ìfici *adj.* care face fericit, care fericeşte.

beatiglia *s.f. (înv.)* ţesătură rară, muselină.

beatitùdine *s.f.* beatitudine, fericire.

beàto **I.** *part. tr.* de la beare. **II.** *adj.* **1.** *(folosit în exclamaţii de admiraţie, uimire etc.) ~ lui!* ferice de el!; *~ fra le donne* un singur bărbat între mai multe femei; *~ chi lo vede!* ferice de cine-l vede!; *(despre cineva scump la vedere); vita ~-a* viaţă senină; *(iron.) uomo ~* om prost. **2.** *(bis.)* prea fericit; *la ~-a Vergine* prea fericita Fecioară. **3.** *Beatissimo Padre* formulă adresată papei.

beatóre *adj., s.m. (rar)* aducător de fericire.

beatrice *s.f., adj.* **1.** *(înv., rar, lit.)* aducătoare de fericire. **2.** *(rar, lit.)* inspiratoare sentimentală şi intelectuală.

béeca[1] *s.f. (înv.)* **1.** eşarfă de mătase purtată de profesorii universitari şi de magistraţi. **2.** bandulieră. **3.** jartieră de mătase.

béeca[2] *s.f.* **1.** colţul unei batiste/unei basmale etc. **2.** colţ de pagină îndoit. **3.** vîrf de munte. **4.** beretă cu două coarne (cum purtau dogii veneţieni).

beccàccia *s.f. (ornit.)* becaţă, sitar de pădure *(Scolopax rusticola)*.

beccacciìno *s.m. (ornit.)* **1.** specie de becaţă, becaţină *(Cappella gallinago)*. **2.** mică ambarcaţiune de regate. *SIN. snipe.*

beccafico, -ìchi *s.m. (ornit.)* pasăre asemănătoare pitulicii *(Sylvia simplex)*.

beccàio, -ài *s.m.* **1.** cel care vindea carne de capră. **2.** măcelar. **3.** *(dispr.)* călău. **4.** *(fig,. ironic, dispr.)* chirurg nepriceput, măcelar.

beccamòrti *s.m. invar.* cioclu, gropar.

beccapésci *s.m. (ornit.)* rîndunică-de-mare *(Sterna sandvicensis)*.

beccàre **I.** *vt.* **1.** a ciuguli; a lovi cu ciocul. **2.** *(glumeţ)* a mînca puţin, a ciuguli. **3.** *(fig., fam.)* a cîştiga, a obţine cu viclenie, a pune mîna pe ceva. **4.** *(fig., fam.)* a căpăta, a lua, a te pricopsi, a te căptuşi cu ceva; *~-si un malanno/un ceffone/la prigione* a te alege cu un necaz/o palmă/puşcărie. **5.** *(fig., fam.)* a surprinde asupra faptului, a înhăţa, a prinde; *l'hanno beccato mentre rubava* l-au înhăţat în timp ce fura. **6.** *(teatru)* a fluiera/a huidui un actor. **7.** *(despre puşca de vînătoare)* a nu avea echilibru. **II.** *vr.* **1.** a se ciuguli, a se lovi cu ciocul. **2.** a se certa; *(prov.) gallina secca spesso becca* găina slabă ciuguleşte mult.

beccastrìno *s.m.* săpăligă.

beccàta *s.f.* **1.** lovitură de cioc. **2.** cantitate (de hrană) luată în cioc. **3.** *(teatru)* fluierătură, huiduială.

beccatèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* lovitură uşoară de cioc. **2.** bucată de carne care se arunca şoimului. **3.** *(fig.)* prostie, inepţie.

beccatèllo *s.m.* **1.** consolă. **2.** cîrlig (la cuier).

beccatóio, -òi *s.m.* vas care se ţine în colivie (pentru mîncarea păsărelelor).

beccatùra *s.f.* urma unei lovituri de cioc.

beccheggiàre *vi. (a; mar, despre o navă)* a se balansa, a avea tangaj.

becchèggio *s.m. (mar.)* tangaj.

becchería *s.f.* măcelărie.

becchettàre **I.** *vt.* a ciuguli. **II.** *vr.* **1.** a se lovi des cu ciocul. **2.** a se certa.

becchettìo *s.m.* ciugulit.

becchétto *s.m.* **1.** vîrf, moţ (la o căciuliţă, la o glugă). **2.** gaură de şiret (la încălţăminte).

becchìme *s.m.* mîncare (pentru păsări).

becchinerócce *s.m. (ornit.)* forfecuţă *(Loxia curvirostra)*.

becchìno *s.m.* **1.** gropar, cioclu. *SIN. beccamorti.* **2.** *(entom.)* necrofor *(Necrophorus germanicus)*.

bècco[1], **-chi** *s.m.* **1.** cioc; *(fig., glumeţ) ecco fatto il ~ all'oca* gata!; *(fig.) non avere il ~ di un quattrino* a nu avea nici un chior/nici un sfanţ/nici o para chioară. **2.** *(fig., glumeţ)* gură; *aprire/chiudere il ~* a deschide/a închide gura/pliscul; *tenere il ~ chiuso* a ţine pliscul închis, a tăcea; *avere il ~ lungo* a vorbi mult, a sporovăi, a bate cîmpii; *mettere il ~ in qualcosa (fig.)* a-şi vîrî nasul/a se amesteca unde nu-i fierbe oala; *dare di ~* **a)** a prinde/a apuca cu dinţii; **b)** ; *(fig.)* a da din gură, a face pe deşteptul; *avere paglia in ~ (fig.)* a nu fi la curent cu un secret; *restare a ~ asciutto* a rămîne cu buzele umflate; *bagnarsi il ~, mettere il ~ a/in molle (fig.)* a-şi muia ciocul, a bea. **3.** vîrful unor obiecte. **4.** muştuc (la instrumentele de suflat). **5.** *~d'oca* ac de cap; clamă. *SIN. beccuccio.* **6.** bec. **7.** *(constr.) ~ di civetta* ciubuc curbat. **8.** *(miner.) ~ di stagno* casiterit din cristale geminate. **9.** munte cu vîrful ascuţit şi pereţi prăpăstioşi.

bécco[2], **-chi** *s.m.* **1.** ţap. *SIN. caprone.* **2.** *(bot.) barba di ~* barba caprei *(Tragopogon major)*. **3.** *(pop., fig.)* soţ încornorat; *~ contento* soţ încornorat care s-a obişnuit cu aceasta; *~ e bastonato* bărbat care este şi înşelat şi batjocorit.

bécco[3], **-chi** *s.m. (înv.)* probă. *SIN. prua.*

beccofrusóne *s.m.* botgros *(Bombycella garulus)*. *SIN. galletto di bosco.*

beccolàre *vt., vi. (a) (rar)* a mînca încet, a ciuguli.

beccucchiàre *vt. (rar)* a ciuguli, a piguli.

beccùccio *s.m.* **1.** *(dim.)* cioculeţ. **2.** gîtul unui ulcior/unei garafe; gurgui. **3.** gîtul lămpii (de gaz). **4.** clamă.

beccùto *adj. (rar)* **1.** cu cioc. **2.** cu cioc lung.

beceràta *s.f.* grosolănie, mojicie.

béceero I. *s.m.* bădăran, mojic. II. *adj.* vulgar, insolent.
becerùme *s.m. (tosc.)* drojdie a societății.
bèchico, *-ci, adj., s.m.* (medicament) contra tusei.
béco *s.m. (tosc.)* **1.** bădăran, mitocan; țărănoi. **2.** vierme.
bedanatrice *s.f.* mașină de găurit scînduri.
bedàno[1] *s.m.* cuțit pentru intarsii.
bedàno[2] *adj.* prost.
bedina *s.f.* plasă de pescuit.
beduina *s.f.* capă, mantie (de seară).
beduino I. *s.m.* **1.** beduin. **2.** *(fig.)* persoană mică/necioplită/ciudată. II. *adj.* al beduinilor.
befàna *s.f.* **1.** bobotează. **2.** personaj imaginar (care aduce daruri de bobotează). **3.** dar de bobotează. **4.** femeie bătrînă și urîtă. **5.** darurile primite de bobotează.
bèffa *s.f.* bătaie de joc, glumă; *da* ~ în glumă; *farsi* ~ *di uno* a-și bate joc de cineva; *restare col danno e con le* ~*-e* a rămîne și cu paguba și cu batjocura. *SIN. baia, derisione, dileggio.*
beffàrdo *adj.* **1.** zeflemitor, ironic, caustic. *SIN. mordace.* **2.** disprețuitor, batjocoritor; *riso* ~ rîs batjocoritor. *SIN. derisore, ironico, schernitore.*
beffàre I. *vt.* **1.** a înșela, a amăgi. **2.** a-și bate joc, a batjocori, a lua în rîs. II. *vr.* a-și bate joc.
beffatóre, -trice *s.m.* și *f. (rar, lit.)* batjocoritor.
beffeggiàre *vt.* a-și bate joc, a lua în rîs (în mod repetat).
bèga, *bèghe, s.f.* **1.** ceartă, dispută. **2.** încurcătură, treabă încurcată; *pigliarsi delle* ~*-ghe* a se vîrî în încurcături; *non voler* ~*-ghe* a nu vrea încurcături.
beghina *s.f.* **1.** călugăriță. **2.** femeie care trăiește într-o comunitate religioasă. **3.** bigotă, ipocrită. *SIN. bacchettone, pinzachera.*
beghinàggio *s.m.* **1.** loc de retragere, într-o comunitate religioasă. **2.** *(fig.)* bigotism.
beghino *s.m.* **1.** bărbat care trăiește într-o comunitate religioasă. **2.** bigot, ipocrit.
beghismo *s.m. (pol.)* spirit de discordie.
begliuòmini *s.m. invar. (bot.)* balsamina.
bégole *s.f. pl. (înv.)* vorbe, povești.
begònia *s.f. (bot.)* begonie.
bèh *interj.* **1.** *(interog. și concesiv)* ei? ce zici? ~. *che ve ne pare?* ei, ce crezi (despre asta)?; ~. *hai ragione* ei bine, ai dreptate. **2.** *(concluziv)* ~. *andiamo* ei bine, (acum) să mergem!
behaviorismo *s.m. (psih.)* comportamentism, behaviorism.
bei, bèi, *s.m. invar. (ist.)* bei.
beilicàle *adj.* relativ la bei.
beilicàto *s.m.* demnitate/grad de bei.
bel *s.m. (electr.)* bel.
belànte I. *part. prez.* de la belare. II. *adj. (fig.)* plîngăreț, plicticos; *voce* ~ voce plîngăreață. III. *s.f.* și *m. (rar, lit.)* oaie; miel.
belàre I. *vi. (a)* **1.** a behăi. **2.** *(fig., fam.)* a se smiorcăi, a se văicări. **3.** *(fig., fam.)* a sporovăi, a pălăvrăgi. II. *vt. (fig.)* a recita, a cînta lamentabil; a behăi.
belàto *s.m.* **1.** behăit. **2.** văicăreală, smiorcăială. **3.** cîntec, recitare plîngăreță.
belemnita, *-ti, s.m.* belemnit.
bèlga, *-bèlgi, bèlghe* I. *adj., s.m.* și *f. (geogr.)* belgian. II. *s.m.* monedă belgiană (de 3 franci).
belgioino *s.m. v.* benzoino.
belìo *s.m.* behăit continuu.
bèlla *s.f.* **1.** femeie frumoasă. **2.** iubită. **3.** copie, transcriere pe curat; *mettere in* ~ a copia pe curat. **4.** *(în diferite jocuri și sporturi)* ultima partidă între adversari egali. *SIN. spareggio.* **5.** *(bot.)* ~*-di notte* barba-împăratului *(mirabilis Jalapa)*; ~*-di-giorno* zorea *(Convulvulus tricolor).* **6.** vas de ceramică pe care erau pictate trupuri de femei.
belladònna *s.f.* **1.** *(bot.)* mătrăgună, beladonă *(Atropa belladona).* **2.** extras de beladonă.
bellàre *vt. (înv.)* a lupta, a se război.
bellavèdova *s.f. (bot.)* lalea *(Iris tuberosa).*
bellètta *s.f. (lit.)* noroi; zloată.
belletristica *s.f.* beletristică.
belletristico *adj.* beletristic.
bellètto *s.m.* **1.** fard, suliman, dres. **2.** *(fig.)* artificiu stilistic, afectare.
bellèzza *s.f.* **1.** frumusețe; ~ *greca* frumusețe clasică; ~ *dell'asino (fig., fam.)* frumusețea primei tinereți; *concorso di* ~ concurs de frumusețe; *Istituto di* ~ institut de înfrumusețare/de cosmetică; *per* ~ de frumusețe; *che* ~*!* ce frumos! ce minunat!; *chiudere/finire in* ~ a termina/a sfîrși (o activitate). frumos. *SIN. beltà, avvenenza, grazia, leggiadria.* **2. persoană, lucru frumos,** plăcut; *è una* ~ este o plăcere/o minune; *ciao,* ~*!* la revedere, frumoaso!; *il lavoro procede che è una* ~ treaba merge de mai mare dragul. **3.** *(pop.)* belșug, cantitate mare. **4.** durată; *(în loc.) la* ~ *di*; *la* ~ *di un anno* un an întreg.
bellicismo *s.m.* ațîțare la război.
bellicista, *-isti, s.m.* ațîțător la război.
bèllico[1]**,** *bèllici, adj.* de război; războinic.
bèllico[2]**,** *-ichi, s.m.* **1.** adîncitura lăsată de codiță în punctul în care s-a desprins de fruct. **2.** *(pop.)* buric.
bellicóne[1] *s.m. (înv.)* pahar pîntecos.
bellicóne[2] *s.m. (rar)* bărbat gras și voinic.
bellicóso *adj.* **1.** războinic. **2.** belicos, certăreț.
belligeránte *adj., s.m.* beligerant.
belligeránza *s.f.* beligeranță.
belligero *adj. (lit.)* războinic, belicos.
bellimbùsto *s.m.* filfizon; *fare il* ~ a face pe fantele. *SIN. cicisbeo, ganimede.*
bellino *adj.* **1.** *(dim.)* frumușel. **2.** afectat; *(lit.) fare il bello* ~*/le belle* ~*-e* a face fițe/mofturi/grații.
bèllo I. *adj.* (înainte de consoană, **bel,** *pl.* **bei**; înainte de vocală, **bell'** *pl.* **begli**; înainte de *z, s* impur, *gn, ps, sc,* **bello** *pl.* **begli**) **1.** frumos; *è troppo* ~ *per essere vero* e prea frumos ca să fie adevărat; ~*-e lettere* literatură; ~*-e arti, arti* ~*-e* arte plastice; ~ *scrivere* stil literar considerat ca model; *bel tempo* timp frumos/senin; *bella giornata* zi frumoasă/senină; *bel mare* mare calmă; ~*-e parole* maniere înșelătoare; *bel sesso* sexul frumos; *bel mondo* lumea mare; *bell'ingegno* persoană de o inteligență strălucitoare; *begli anni* tinerețea; *bella stagione* primăvara; *bella vita (dispr.)* viață de huzur; *farsi* ~ a se găti, a se face frumos; *farsi* ~ *di qualcosa (fig.)* a se lăuda cu ceva; a-și atribui meritul de a fi făcut ceva; *darsi bel tempo (fig.)* a huzuri, a o duce tot într-un trai și un berechet. **2.** considerabil, mare; *una* ~*-a altezza/rendita/eredità/spesa* o mare înălțime/rentă/moștenire/cheltuială; *un bel patrimonio* o avere considerabilă; *un bel nulla* un vax, un nimic; *un bel sì* un da din toată inima; *è bell'e fatto* e bine făcut; *è bell'e morto* e mort de-a binelea; *nel bel mezzo* cînd ți-era lumea mai dragă; *a bel principio* de la bun început; *a bell'agio* în largul său; *a* ~ *studio/a* ~*-a pasta* intenționat; *bell'e buono* adevărat, propriu-zis (cu valoare intensivă, *glumeț*); *questa è* ~*-a!* asta-i bună; *l'hai fatta* ~*-a* ai făcut-o de oaie; *ne ha dette delle* ~*-e/di* ~*-e* a spus vrute și nevrute/multe și de toate;

(prin antifrază; *~-e cose!* lucruri urîte; *~-a figura!* figură urîtă; *(cu valoare pleonastică) un bel giorno* într-o bună zi; *una ~-a mattina* într-o bună dimineaţă. **3.** bun; *una ~-a azione* o acţiune bună/frumoasă *fare una ~-a riuscita* a reuşi bine; *un bel lavoro* o treabă bună. **II.** *adv.* **1.** *(în loc.) bel ~* încet, încet. **2.** *(în loc.) alla bell'e meglio* aproximativ. **III.** *s.m. (numai sg.f. -a)* **1.** frumos; *avere il gusto del ~* a avea gustul frumosului; *avere l'amore del ~* a avea dragoste pentru frumos; *che ~!* ce frumuseţe! **2.** *(în filozofia platonică)* manifestarea binelui. **3.** timp frumos/senin; *la stagione si mette al ~* vremea se îndreaptă; *fa ~* e timp frumos. **4.** *(cu valoare neutră şi intensivă) il ~ è che* frumuseţea/ciudăţenia e că; *ha di ~ che* partea sa pozitivă/bună este că; *sul più ~* în momentul culminant; *ci vuole del ~ e del buono* e nevoie de multă trudă/de tras nu glumă; *(glumeţ) adesso viene/comincia il ~* acum vine/începe greul; *(fam.) cosa fa di ~* ce mai faci? **IV.** *s.m. (f. -a)* **1.** bărbat frumos; *il ~ del paese* frumosul satului; *fare il ~* a face pe frumosul, a chocheta; *fare il ~ in piazza* a se umfla în pene; *(dial., glumeţ* sau *ironic) ~ di mamma* frumosul mamei. **2.** iubit.

bellòcchio *s.m. (miner.)* ochi de pisică.

bellòccio, -òcci, *adj* frumuşel.

bellóna *s.f.* femeie frumoasă (de o frumuseţe nerafinată).

bellospìrito *s.m.* om de spirit. *SIN. bellumore, burlone.*

belluìno *adj. (rar, lit.)* **1.** referitor la animale. **2.** feroce, sălbatic, bestial. *SIN. ferino.*

bellumóre *s.m.* om spiritual/cu umor, mucalit. *SIN. bellospirito, burlone.*

bellùria *s.f.* **1.** *(fam.)* frumuseţe aparentă. **2.** *(lit., mai ales la pl.)* eleganţă forţată/mediocră (mai ales în scris).

bèlo *s.m. (rar, lit.)* behăit.

belóne, -óna *s.m.* şi *f.* plîngăcios.

beltà *s.f.* **1.** *(poetic)* frumuseţe. **2.** *(lit.)* femeie foarte frumoasă.

belùga *s.f. (zool.)* delfinul-alb, beluga *(Delphinapterus leucas).*

bèlva *s.f.* fiară. *SIN. fiera.*

belvedère *s.m.* **1.** belvedere; terasă. *SIN. bellavista.* **2.** *(mar.)* artimon (la corăbiile cu pînze). **3.** trăsură de lux (cu ferestre mari); limuzină. **4.** *(bot.)* mături *(Chenopodium scoparium). SIN. cipressina, granata.*

belzebù *s.m. invar.* satana, belzebut.

belzoìno *s.m.* răşină parfumată.

belzuìno *s.m. v.* benzoino.

bemòlle *s.m. (muz.)* bemol.

bemolizzàre *vt.* a bemoliza.

benaceètto *adj. (lit.)* plăcut, agreat, iubit.

benaffètto *adj. (rar)* **1.** afecţionat. **2.** scump, iubit.

benallevàto *adj. (rar, lit.)* binecrescut, educat, amabil.

benalzàto *s.m.* bună dimineaţa *(salut).*

benamàto *adj. (lit.)* mult iubit, prea iubit.

benànche *adv. (fam.)* chiar dacă.

benandàre *s.m. invar.* permisiunea de a continua o activitate începută.

benandàta *s.f.* **1.** *(rar)* bacşiş. **2.** *(rar)* filodormă.

benarrivàto *adj., s.m.* bun sosit, bun venit; *dare il ~* a ura bun venit.

benauguràto *adj. (înv.)* norocos.

benavére *vt. (în expr.) non lasciar ~ uno* a nu lăsa în pace pe cineva.

benavvedùto *adj.* prudent, atent.

benavventuràto *adj. (înv.)* norocos.

benchè *conj.* **1.** *(construit cu conjunctivul)* cu toate că, deşi; *~ stanco, mi ha aiutato* deşi obosit, m-a ajutat. **2.** dar, totuşi. **3.** oricît de; *il ~ minimo sospetto* o bănuială oricît de mică.

benereàto *adj. (rar, lit.)* binecrescut.

bènda *s.f.* **1.** faşe, bandaj; *~ elastica* faşe elastică; *~ gessata* faşe impregnată. **2.** bandă (pusă în jurul capului); *~-e sacerdotali* bandă purtată de preoţi ca însem; *auree ~-e* diademă regală; *le sacre ~-e* banda preoţilor sau a călugăriţelor. **3.** văl (purtat de femei mai ales în Evul Mediu); *~-e vedovali* voal de văduvă. **4.** *(fig.)* păr; *due ~-e ondulate di capelli* două părţi ale părului ondulate. **5.** legătură (la ochi); *la ~ nera dei condannati* legătura neagră a condamnaţilor la moarte; *avere la ~ agli occhi (fig.)* a fi legat la ochi. **6.** *(la vele)* fişii transversale, întăriturii.

bendàggio *s.m.* **1.** bandajare, legare. **2.** bandaj. *SIN. fasciatura.* **3.** bandajul care protejează mîinile boxerului.

bendàre *vt.* **1.** a acoperi cu o bandă; a lega; a înfăşa; *~ gli occhi* a lega la ochi. **2.** a bandaja.

bendatùra *s.f.* legătură, faşă; bandaj.

bendispósto *adj.* favorabil; *essere ~ verso qualcosa* a fi favorabil, a privi ceva cu ochi buni.

bendóne *s.m.* fişie prinsă de mitra arhiereilor etc.

bène I. *adv.* **1.** bine; *fare qualcosa ~* a face ceva bine; *agire ~* a acţiona bine; *comportarsi ~* a se comporta bine. **2.** în mod satisfăcător, adecvat.; bine, cum trebuie; *crescere ~* a creşte bine; *lo conosco ~* îl cunosc bine; *il conto torna ~* socoteala e bună; *gli affari vanno ~* afacerile merg bine; *gli è andata ~* i-a mers bine; *quest'abito mi sta ~* haina asta îmi stă bine; *vestire ~* a veni bine; *stare/sentirsi ~* a fi/a se simţi bine; *stare/sentirsi poco ~* a nu fi/a nu se simţi bine, a fi indispus/bolnav; *gli sta ~! ben gli sta!* bine-i mai stă! o merită!; *va ~!* bine, de acord; *ben detto/fatto* zis/făcut cum trebuie; *trattare ~* a trata bine; *passarsela ~* a o duce bine; *nascere ~* a se naşte într-o familie bună; *~ o male* bine sau rău, într-un fel sau altul, oricum; *di ~ in meglio* din ce în ce mai bine; *guadagnare ~* a cîştiga bine/mult; *star ~ a quattrini* a fi bogat, a avea bani; *ben ~* foarte bine; *lo picchiò ben ~* îl bătu zdravăn; *guardare ben ~ in viso* a privi drept în faţă. **3.** *(cu valoare intensivă) è ben grande* e foarte mare; *ben cotto* bine gătit; *si tratta di ben altro* este vorba de cu totul altceva; *pesa ben cento chili* cîntăreşte mai bine de o sută de chile; *ne sei ben certo?* eşti foarte sigur? **4.** *(prin antifrază) sì è conciato ~!* s-a aranjat bine de tot!; *adesso sì che siamo ben messi!* acum zic şi eu că ne-am aranjat bine!; *vai proprio di ~ in meglio* mergi din ce în ce mai bine! **II.** *adj. invar.* care se referă la categoriile sociale suprapuse; *gente ~* lumea mare/bună; *quartiere ~* cartier locuit de lumea bună, cartier şic. **III.** *interj.* **1.** *(exprimă satisfacţie, admiraţie, entuziasm) ~, adesso puoi andare!* bine, acum poţi să pleci!; *bravo! ~* bravo! bine! **2.** *(introduce sau încheie o conversaţie) ~, sentiamo cos'hai da dirmi* bine, să auzim ce ai să-mi spui; *~, basta così* bine, ajunge aşa. **IV.** *s.m.* **1.** bine; *tendere/aspirare al ~* a tinde/a aspira la/spre bine; *fare ~* a face bine, a face fapte bune; *a fin di ~* cu intenţii bune; *(rar) avere per ~* a considera lucru bun; *(tosc.) pensare a ~* a judeca bine/pozitiv; *opere di ~* fapte bune, acţiuni caritabile. **2.** *(în teologia creştină)* Dumnezeu; *il sommo Bene* Dumnezeu. *SIN. beatitudine.* **3.** ceea ce este util/plăcut, ceea ce se cuvine; *il ~ della patria* binele patriei; *l'ha fatto per il tuo ~* a făcut-o pentru binele tău; *(lit.) condurre/portare a ~* a obţine

un rezultat favorabil; *(înv.) partorire a* ~ a naşte normal. **4.** dragoste, afecţiune; *voler* ~*/voler del* ~ *a qualcuno* a iubi/a îndrăgi pe cineva, a ţine la cineva; *un* ~ *dell'anima* un sentiment profund; *l'amato* ~ persoană iubită. **5.** pace, linişte; *non avere un giorno di* ~ a nu avea o zi de linişte. **6.** *(jur.)* bun, avere, proprietate; ~ *mobile/immobile/privato* bunuri mobile/imobile/private. **7.** *(ec.)* ceea ce satisface nevoile omului; *beni di consumo* bunuri de consum. **8.** *(la pl.)* avere, bogăţie, bunuri; *ha perso tutti i suoi* ~*-i* şi-a pierdut întreaga avere/toate bunurile.

benedétta *s.f. (bot.)* cerenţel, călţunul-doamnei *(Geum urbanum)*.

benedettìna *s.f.* benedictină *(lichior)*.

benedettìno[1] *s.m.* **1.** benedictin. **2.** învăţat, erudit; cercetător harnic.

benedettìno[2] *s.m.* benedictin *(lichior.)*

benedètto I. *part. tr.* de la benedire. **II.** *adj.* **1.** binecuvîntat, sfînt, sacru. **2.** bun, minunat, binecuvîntat; *terra* ~*-a* pămînt binecuvîntat/foarte bun/fertil; *clima* ~ climă foarte sănătoasă. **3.** ferice, favorabil. **4.** *(în exclamaţii exprimă admiraţie, elogiu, nerăbdare, reproş)*; ~ *che puoi correre!* ferice de tine că poţi să alergi!; *benedetti ragazzi che non stanno mai fermi* afurisiţii ăştia de copii care nu stau locului niciodată. **III.** *s.m. (pop.)* convulsiile copiilor.

benedìre *vt.* **1.** a binecuvînta; ~ *il cibo* a binecuvînta hrana. **2.** a consacra, a sfinţi; ~ *una chiesa* a sfinţi o biserică; *(fam.) mandare qualcuno a farsi* ~ a trimite pe cineva la naiba; *(fam.) è andato tutto a farsi* ~ s-a dus dracului totul, s-a dus tot de rîpă; ~ *con le pertiche (fig.)* a ciomăgi. **3.** a-şi exprima recunoştinţa; *benedico il suo buon cuore* binecuvîntez inima sa bună. **4.** a acorda protecţie, a păzi, a apăra; *Dio ti benedica!* Dumnezeu să te păzească! să te apere! **5.** a lăuda, a exalta; ~ *la memoria/il nome di qualcuno* a binecuvînta/a slăvi memoria/numele cuiva.

benedizionàle *s.m.* carte liturgică conţinînd formulele binecuvîntărilor.

benedizióne *s.f.* binecuvîntare; *dare/impartire la* ~ a da binecuvîntarea, a binecuvînta; *(înv.) dare la* ~ *a qualcosa* a-i pune cruce,

beneducàto *adj.* binecrescut.

benefattóre, -trìce, *(rar)* **-tóra** *s.m.* şi *f.* binefăcător. *SIN. filantropo.*

beneficiàre *vt.* a face bine cuiva, a milui.

beneficiàto *s.m.* persoană îndatorată cuiva.

beneficènte *adj. (lit.)* binefăcător.

beneficènza *s.f.* binefacere; *fare delle* ~*-e* a face binefaceri; *elargire denaro in* ~*-e* a da bani pentru binefaceri; *qui non si fa* ~ aici nu se fac acte caritabile. *SIN. carità, filantropia.*

beneficiàle *adj.* referitor la un bun ecleziastic. *SIN. beneficiario.*

beneficialìsta, -isti, *s.m.* jurist specializat în bunuri ecleziastice.

beneficiàre I. *vt.* **1.** a favoriza, a da un beneficiu cuiva. **2.** *(înv.)* a folosi, a utiliza. **II.** *vi. (a)* a beneficia de; ~ *di una tessera gratuita* a beneficia de o legitimaţie gratuită. *SIN. godere, usufruire.*

beneficiàrio I. *adj.* **1.** dat sau obţinut în folosinţă; *fondo* ~ fond dat în folosinţă; *erede* ~ moştenitor care a acceptat moştenirea sub beneficiu de inventar. **2.** avantajat, beneficiat. **II.** *s.m.* **1.** beneficiar (al unui venit etc.) **2.** *(înv.)* feudal.

beneficiàta *s.f.* **1.** reprezentaţie în beneficiul unui artist. **2.** *(fig.)* succesiune de împrejurări favorabile.

beneficiàto I. *adj.* avantajat, privilegiat. **II.** *s.m.* **1.** beneficiar. **2.** preot (inferior canonicului).

beneficio, -ìci, *s.m.* **1.** bine; binefacere. **2.** beneficiu, avantaj, cîştig; *a* ~ în beneficiul cuiva; ~ *d'inventario* posibilitatea pe care o are moştenitorul de a face inventarul bunurilor înainte de a accepta moştenirea, limitînd responsabilitatea sa faţă de datoriile legate de aceasta. **3.** ~ *ecclesiastico* bunuri alocate unei biserici care încasează veniturile lor.

benèfico, *-èfici, adj.* binefăcător.

benefizio *s.m. v.* beneficio.

benemerènte *adj. (rar)* merituos, demn de răsplată.

benemerènza *s.f.* merit; *in* ~ ca răsplată; *attestato di* ~ certificat de bună purtare.

benemèrito I. *adj., s.m.* merituos; *rendersi* ~ *della patria* a binemerita de la patrie; *l'arma* ~*-a* sau *la*~*-a* jandarmeria. **II.** *s.m. (înv.)* merit.

benenànza *s.f. (înv.)* bine, fericire; prosperitate.

beneplàcito *s.m.* **1.** consimţămînt, aprobare; *ottenere il* ~ *delle autorità* a obţine aprobarea de la autorităţi. **2.** bun plac, arbitru.

benèssere *s.m.* **1.** stare bună a sănătăţii; *provare un senso di* ~ a se simţi bine. **2.** bunăstare; *vivere nel* ~ a trăi în belşug; *economia/società del* ~ economie/societate a bunei stări.

benestànte *adj., s.m.* (om) înstărit/avut. *SIN. abbiente, agiato, facoltoso.*

benestàre *s.m.* **1.** bunăstare, linişte. **2.** aprobare, viză. *SIN. autorizzazione, consenso.*

beneventàno *adj., s.m.* (locuitor) din Benevento.

benevolènte I. *adj.* binevoitor. **II.** *s.m. (lit., înv.)* prieten apropiat/intim.

benevolènza *s.f.* **1.** bunăvoinţă; simpatie; *ha la dote di cattivarsi subito la* ~ *di tutti* are darul să cîştige numaidecît bunăvoinţa tuturor. *SIN. affetto.* **2.** indulgenţă, bunăvoinţă; *mi affido alla Sua* ~ mă încredinţez bunăvoinţei dumneavoastră.

benèvolo *adj., s.m.* **1.** binevoitor; *è stato* ~ *verso i miei errori* a fost binevoitor faţă de greşelile mele. **2.** amabil, afabil, binevoitor; *è* ~ *con tutti* e binevoitor/plin de amabilitate cu toţi.

benfàre *s.m. (rar)* corectitudine.

benfàtto *adj.* **1.** făcut bine, proporţionat; *cuore* ~ inimă nobilă, generoasă; *corpo* ~ trup bine făcut. **2.** bine realizat, bine făcut.

bengàla, -àli, -àla, *s.m.* foc bengal, foc de artificii.

bengalése *adj., s.m.* şi *f. (geogr.)* bengalez.

bengàli *s.m.* limba bengaleză/din Bengal.

bengalìna *s.f.* ţesătură de mătase sau de lînă (originară din Bengal).

bengòdi *s.m. (în expr.) il paese di* ~ ţara belşugului, ţara minunilor. *SIN. cuccagna.*

beniamìno *s.m.* **1.** fiu preferat, mezin. **2.** răsfăţat, favorizat, favorit.; ~ *della sorte* răsfăţatul sorţii; ~ *del superiore* preferatul şefului. *SIN. favorito, preferito.*

benignàrsi *vr. (înv.)* a se complăcea.

benignità *s.f.* **1.** amabilitate, afabilitate, bunătate, bunăvoinţă; *trattare con la massima* ~ a trata cu cea mai mare bunăvoinţă. **2.** blîndeţe, lipsă de rigiditate; ~ *del clima* climă blîndă. **3.** indulgenţă; clemenţă.

benigno *adj.* **1.** afectuos; afabil, binevoitor; *sorriso/gesto* ~ surîs/gest plin de bunăvoinţă. **2.** blînd, indulgent, clement. **3.** *(med.)* benign.

benintenzionàto *adj.* bine intenţionat; *essere* ~ *verso qualcuno* a fi bine intenţionat faţă de cineva.

benintéso I. *adv.* desigur, natural, bineînţeles; *allora ci pensi tu* ~*!* atunci te gîndeşti tu la asta? desigur, bineînţeles. **II.** *loc. conj.* ~ *che* cu condiţia ca

ti darò una riposta, ~ che tu ti faccia vedere îți voi da un răspuns, cu condiția ca tu să nu dispari. **III.** *adj. (rar)* drept, oportun, cuvenit, justificat; *un beninteso orgoglio* un orgoliu justificat.

benmeritàre *vi. (a) (rar)* a bine merita.

bènna *s.f.* **1.** benă. **2.** *(mar.)* cleşte special, care se coboară de pe navă în mare deasupra obiectelor care urmează să fie recuperate. **3.** *(tosc.)* căruţă din nuiele, cu patru roţi, folosită în munţi.

bennàto *adj.* **1.** *(lit.)* amabil, binecrescut, bine educat. **2.** *(înv.)* născut într-o familie bogată, cu o poziţie socială înaltă; de familie bună.

benparlànte *s.m., adj.* **1.** (persoană) care vorbeşte corect, propria limbă/limba maternă. **2.** *(rar, lit.)* care vorbeşte fluent/curgător/elocvent.

benparlàre *s.m. invar. (înv.)* vorbire fluentă/curgătoare/elegantă.

benpensànte *s.m.* tradiţionalist, conservator; conformist. *SIN. conformista.*

benportànte *adj.* sănătos, voinic, zdravăn în ciuda vîrstei; *un vecchio ~* un bătrîn zdravăn/ţeapăn.

benservìto *s.m.* certificat de bună purtare; *(rar) dare il ~* a concedia.

bensì *conj.* **1.** *(cu valoare adversativă)* dar, ci, mai curînd; totuşi, cu toate acestea; *è difficile, ~ non impossibile* e greu, totuşi nu imposibil. **2.** *(cu valoare afirmativă)* da, desigur; *i pareri erano ~ diversi, ma non opposti* părerile erau desigur diferite dar nu erau contrare.

bentonìte *s.f. (miner.)* bentonit.

bentornàto **I.** *adj. (cu funcţie de interj., folosit ca salut); bentornati!* fiţi bine veniţi! **II.** *s.m.* **1.** persoană bine primită; *siate i bentornati!* fiţi bine veniţi. **2.** formulă de salut; *dare il ~ a qualcuno* a ura cuiva bun sosit.

bentòsto *adv. (lit.)* îndată, numaidecît, imediat.

bentrovàto, ben trovato *adj., s.m. (în funcţie de interj. folosit şi ca salut); ben trovato/ben trovata* bine te-am găsit; *ben trovati!* bine v-am găsit.

benvedùto *adj. (rar)* binevăzut.

benvenùto **I.** *adj. (cu funcţie de interj. folosit ca salut); ~ a casa nostra* fii binevenit în casa noastră. **II.** *s.m.* **1.** persoană bine venită; *siate il ~ tra noi* fii bine venit printre noi. **2.** bun venit *(formulă de salut); dare il ~ a qualcuno* a spune, a ura cuiva bine ai venit/bun venit.

benvisto *adj.* bine văzut.

benvolére **I.** *vt. (folosit la infinitiv şi part. tr.)* a iubi, a îndrăgi; a stima; *farsi ~* a se face iubit/îndrăgit/stimat. **II.** *s.m. (numai sg.)* afecţiune, stimă.

benvolùto **I.** *part. tr.* de la benvolere. **II.** *adj.* îndrăgit, stimat; favorizat.

benzìna *s.f.* benzină; *~ auto* benzină de maşină; *~ avio* benzină de avion; *~-e leggere/medie/pesanti* benzine uşoare/medii/grele; *~ naturale* gazolină; *(fam.) fare ~* a face plinul; *rimanere senza ~ (fig.)* a rămîne fără benzină, a nu mai avea putere/resurse fizice şi intelectuale să continui.

benzinàio *s.m.* distribuitor de benzină.

benzoàto *s.m. (chim.)* benzoat.

benzoè *s.m.* benzoe.

benzòico, -òici, *adj. (chim.)* benzoic.

benzoìno *s.m.* **1.** arbust răşinos exotic *(Styrax benzoin).* **2.** benzoe.

benzolismo *s.m. (med.)* benzolism.

benzopirène *s.m.* benzopirenă.

bèo *în loc. (fam.) non dire ~* a nu zice nici pîs, a nu scoate nici o vorbă.

bèola *s.f.* **1.** *(miner.)* gnais micaceu. **2.** dală.

beóne *s.m.* beţivan. *SIN. ubriacone.*

beòta **I.** *s.m.* **1.** *(geogr.)* beoţian, din Beoţia. **2.** *(fig.)* prost, nătîng. *SIN. idiota, sciocco, tardo.* **II.** *adj.* de idiot, de tîmpit; *sguardo/viso ~* privire/chip de cretin.

beòtico, -ci, *adj.* din Beoţia, relativ la Beoţia.

bequàdro *s.m. (muz.)* becar.

bèrbero[1] *s.m. (bot.)* dracilă *(Berberis vulgaris).*

bèrbero **I.** *adj.* berber; *cavallo ~* cal pur sînge. **II.** *s.m.* **1.** berber. **2.** cal berber/pur sînge arab. **III.** *s.m. sg.* limba popoarelor berbere.

bèrbice *s.f. (înv.)* oaie; miel.

bercIàre *vi. (a)* a urla, a zbiera. *SIN. strillare, urlare.*

bèrcio, *bèrci. s.m. (tosc.)* urlet, zbieret.

bére **I.** *vt.* **1.** a bea; a suge, a înghiţi; a consuma băuturi alcoolice; *~ acqua/un bicchiere di vino* a bea apă/un pahar de vin; *~ un uovo* a sorbi un ou crud; *uova da ~* ouă foarte proaspete; *~ a garganella* a turna pe gît, a da peste cap; *~ a centellini* a bea puţin cîte puţin/cu sorbituri mici; *~ a collo/a fiasco* a bea din sticlă; *~ come una spugna* a suge ca un burete, a bea mult; *~ alla salute* a bea în sănătatea cuiva, a toasta; *~ un bicchierino di più* a bea un pahar în plus; a se îmbăta; *(înv.) ~ a paese* a judeca vinul după proveniență nu după gust; *(fig.) bersi lo stipendio* a cheltui toţi banii pe băutură; *~ il sangue di qualcuno* a suge sîngele cuiva, a exploata pe cineva; *~ un avversario (fig., pop.)* a înfrînge un duşman cu uşurinţă, a-l face praf în doi timpi şi trei mişcări; *o ~ o affogare (fig.)* ori laie, ori bălaie; *(fig.) mi sono bevuto venti chilometri* am înghiţit douăzeci de chilometri, i-am parcurs fără oprire; *beve per dimenticare* bea/se îmbată ca să uite. **2.** *(fig.)* a crede/a înghiţi orice; *questo non lo bevo* asta nu se înghite; *l'ho bevuta* am înghiţit-o; *darla a ~* a da de înţeles; *~ le parole di qualcuno* a asculta pe cineva cu atenţie, a-i sorbi cuvintele; *~ grasso/tutto (fig.)* a înghiţi orice. **3.** a absorbi, a înghiţi; *questo terreno beve acqua* terenul acesta absoarbe/înghite apă; *il motore beve olio* motorul consumă/înghite ulei; *terreno/motore che beve* teren care absoarbe apă, motor care consumă ulei. **4.** *(la jocul de biliard)* a pierde punctele cîştigate. **5.** *(înv.)* a primi o lovitură. **II.** *s.m. (numai sg.)* băut, băutură, consum de băuturi alcoolice; beţie; *per dimenticare si è dato al ~* ca să uite s-a apucat de băut/de băutură/de beţie; *(prov.) chi ha bevuto berrà* lupul îşi pierde măselele dar nu obiceiurile, lupu-şi pierde părul dar năravul ba.

bèrga *s.f. (înv.)* dig, stăvilar (contra inundaţiei).

bergamàsco, -chi, *adj., s.m.* (locuitor) din Bergamo.

bergamìna *s.f.* **1.** vacă de lapte. **2.** creşcătorie de bovine.

bergamòtta *s.f.* (pară) bergamotă.

bergamótto **I.** *adj. (numai f.)* referitor la perele bergamote; *pera ~-a* pară bergamotă. **II.** *s.m.* păr/arbore asemănător portocalului dar cu fructe mai mici; *essenza di ~* ulei extras din coaja fructelor acestui arbore *(Citrus bergamia).*

bergolàre *vi. (a) (înv.)* a trăncăni.

bèrgolo[1] *s.m. (înv.)* vorbăreţ.

bèrgolo[2] *s.m. (înv.)* coş din răchită.

berìllio *s.m. (chim.)* beriliu.

berillo *s.m. (miner.)* beril.

beriòlo *s.m.* vas cu apă pentru păsările (într-o colivie).

berlèffe *s.f. (înv.)* v. sberleffo.

berlèngo *s.m. (înv., arg.)* masă.
berlicche *s.m. invar. (glumeț)* drac, diavol; *far ~ berlocche* a nu se ține de cuvînt; *rimanere ~* a rămîne de rușine.
berlina[1] *s.f.* **1.** pedeapsa de a fi pus la stîlpul infamiei; locul unde se aplica pedeapsa, stîlpul infamiei. **2.** batjocură, dispreț; *mettere in ~ (fig.)* a pune la stîlpul infamiei, a expune batjocurii publice/ridicolului. **3.** joc de societate (în care cineva trebuie să ghicească cui aparțin anumite păreri despre el care-i sînt relatate).
berlina[2] *s.f.* **1.** berlină, caleașcă. **2.** limuzină.
berlinése *adj., s.m.* și *f.* berlinez.
berlinga *s.f.* monedă milaneză (sec. XVI—XVII).
berlingàccio, *-àcci, s.m.* joia grasă (ultima joi a carnavalului).
berlingàre *vi. (înv.)* a sta de vorbă/la taclale.
berlingòzza *s.f.* vechi dans țărănesc.
berlingòzzo *s.m.* un fel de colac (cu zahăr).
berlòcca *s.f.* ora mesei de prînz pentru marinarii și muncitorii din șantierele navale.
bermùda *s.m. pl.* pantaloni pînă sub genunchi.
bernardìno I. *adj.* referitor la ordinul religios al bernardinilor. **II.** *s.m.* bernardin.
bernèccheˈ *s.m. (în expr.) andare/essere in ~* a se îmbăta, a fi beat.
berneggiàre *vi. (a)* a scrie în maniera lui Francesco Berni.
bernésco, *-éschi, adj.* **1.** în stilul lui Francesco Berni. **2.** burlesc.
bèrnia *s.f. (înv.)* haină femeiască.
bernòccolo *s.m.* **1.** cucui; protuberanță; umflătură. **2.** înclinație; *avere il ~ di qualche cosa* a avea înclinație/talent pentru ceva; *avere il ~ della matematica/del critico/dell'inventore* a avea stofă de matematician/de critic/de inventator. *SIN. attitudine, inclinazione.* **3.** mică protuberanță pe o suprafață, bosă.
bernoccolùto *adj.* cu cucuie; *cranio ~* craniu cu cucuie.
berétta *s.f.* **1.** acoperămînt pentru cap de diferite forme; beretă; *~ basco* bască; *~ da ciclista* șapcă de biciclist; *~ frigio* beretă frigiană; *~ goliardica* beretă lungă, cu colțuri ascuțite, purtată de studenți; *~ da prete* tocă preoțească; *~ da notte* scufie de noapte (bărbătească); *(fam.) far di ~* a saluta, a scoate pălăria; *(fig.)* a se înclina cu respect; *in ~* cu pălăria pe cap. **2.** *(bot.)* salbă-moale *(Evonymus latifolius).*
berrettàio, *-ài, s.m.* pălărier; ceaprazar; *(înv.) menar le mani come i ~-i* a mișca mîinile repede.
berretterìa *s.f.* magazin de pălării.
berrettìficio *s.m.* fabrică de pălării.
berrettinàio *s.m.* pălărier; ceaprazar.
berrettìno I. *adj.* **1.** gri-cenușiu. **2.** gri-albăstrui (specific vaselor de maiolică din Faienza). **3.** *(lit., fig.)* înșelător, rău. **II.** *s.m. (înv.)* culoarea gri-cenușie.
berrètto *s.m.* acoperămînt pentru cap (în general cu cozoroc); șapcă; chipiu etc.; *~ da fantino/da collegiale/da ciclista* șapcă de jocheu/de elev/de ciclist; *~ basco* bască; *~ da notte* scufie de noapte; *~ goliardico* pălărie alungită, cu două colțuri ascuțite, purtată de studenți; *~ frigio* beretă frigiană; *levarsi il ~ (fig.)* a saluta respectuos; *~ dogale* beretă de catifea roșie purtată de doge.
berrovière *s.m. (înv.)* polițist, zbir.
bersagliàre *vt.* **1.** a ochi, a ținti. **2.** a lovi întruna; *~ qualcuno di pugni* a lovi întruna cu pumnii. **3.** *(fig.)* a hărțui, a persecuta; *~ qualcuno di scherzi* a face glume pe socoteala cuiva, a face pe cineva ținta unor glume repetate.
bersaglièra I. *adj. f. (în expr.) alla ~* **a)** *(despre pălărie)* pe o ureche; **b)** cu avînt, avîntat. **II.** *s.f. (glumeț)* femeie foarte hotărîtă și promptă.
bersaglière I. *s.m.* **1.** *(mil.)* țintaș, bersalier. **2.** soldat din infanteria ușoară instituită în 1836. **3.** *(fig.)* persoană foarte energică și hotărîtă. **II.** *adj.* **1.** *(în loc.) alla ~-a* ca bersalierii; de bersalier. **2.** *(fig.)* energie, cu promptitudine.
bersaglieréscoˈ, *-éschi adj.* **1.** specific bersalierilor. **2.** impulsiv, prompt, energic.
bersàglio *s.m.* **1.** țintă; *mirare al ~* **a** ochi ținta; *colpire/mancare al ~* a nimeri/a nu nimeri ținta; *tiro al ~* tragere la țintă; *(box) ~ grosso* torace. **2.** obiectiv; *colpire il ~ (fig.)* a-și ajunge ținta, scopul. **3.** *(fig.)* persoană/lucru devenit(ă) țintă batjocurii/a glumelor/a criticilor. **4.** *(electr.)* electrod tubular cu raze catodice. **5.** *(înv.)* încăierare.
bersò *s.m.* **1.** boltă de verdeață. **2.** leagăn.
bèrta[1] *s.f.* **1.** *(lit.)* glumă; batjocură; *dar la ~* a batjocori, a lua în rîs. **2.** *(înv.)* bagatelă, fleac.
bèrta[2] *s.f.* **1.** garnitură de dantelă la decolteu (în sec. al XIX-lea). **2.** șal de dantelă.
bèrta[3] *s.f. (mec.)* mai; mașină de bătut pari.
bèrta[4] *s.f. (ornit.)* ciocănitoare *(Puffinus).*
bèrta[5] *s.f. (în loc.) grossa/gran ~* tun puternic (folosit de germani în primul război mondial).
berteggiàre *vt.* a batjocori, a lua în rîs.
bertésca *s.f. (ist.)* **1.** meterez, turn de observație. **2.** *(vînătoare)* loc de pîndă ridicat. **3.** schelă.
bertìno *adj. v.* berrettino **(I).**
bertóldo *s.m.* om care face pe prostul, păcală.
bertóne *s.m.* **1.** *(lit.)* întreținut, pește. **2.** cal cu urechile retezate. *SIN. drudo, lenone.*
bertovèllo *s.m. v.* bertuello.
bertùccia, *-ùcce, s.f.* **1.** maimuță. **2.** *pigliar la ~* a se îmbăta. **3.** femeie urîtă. **4.** tip vechi de tun.
bertucciàta *s.f.* maimuțăreală, imitație prostească.
bertucciòne *s.m.* **1.** *(augm.)* maimuță mare. **2.** *(fig.)* maimuțoi, om urît și caraghios.
bertuèllo *s.m.* **1.** năvod. **2.** plasă (de prins păsări). **3.** *(tosc., fig.)* încurcătură; *(în loc.) lasciare/mettere/entrare nel ~* a lăsa/a pune/a intra în încurcătură; *togliere dal ~* a scoate din încurcătură.
berùzzo *s.m. (rar, tosc.)* **1.** masa țăranilor la cîmp. **2.** gustare.
bèrza *s.f. (înv.)* **1.** călcîi. **2.** piciorul de la genunchi la labă, gambă.
beselamèlla *s.f. (buc.)* sos alb; ciulama.
bèsso *adj. (înv., tosc.)* prost, nesărat.
bestèmmia *s.f.* **1.** înjurătură; *dire/tirare delle ~-e* a zice/a trage înjurături, a înjura. *SIN. moccolo.* **2.** ultragiu, jignire. **3.** imprecație, blestem, ocară. **4.** afirmație absurdă/grosolană, absurditate, enormitate.
bestemmiàre *vt.* **1.** a înjura; *~ come un turco/come un facchino* a înjura ca un birjar/ca un hamal. *SIN. smoccolare.* **2.** a blestema; *~ la propria sorte* a-și blestema soarta. **3.** a vorbi prost o limbă.
bestemmiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f., (prop.)* **-tora** (persoană) care înjură/care blestemă.
bestemmiróne *s.m. (vulg.)* persoană care are obiceiul să înjure.
béstia *s.f.* **1.** animal; *~-e feroci* animale sălbatice, fiare; *~-e da soma* animale de povară; *~-e da tiro* animale de tracțiune; *vivere/dormire/mangiare come una ~* a trăi/a dormi/a mînca ca un animal; *andare in ~* a-și ieși din fire, a se înfuria; *~ rara* animal rar/neobișnuit/rar întîlnit; *~ nera (fig.)* oaia

neagră; *brutta ~ (fig.)* persoană, obiect de care te temi; cîine rău. **2.** *(fig.)* necioplit, ignorant; *sei una ~!* eşti un animal! *(insultă generică).* **3.** *(glumeţ)* etolă; blană. **4.** joc de cărţi.

bestiàio, *-ài, s.m.* văcar.

bestiàle *adj.* **1.** animalic, de animal. **2.** brutal, bestial; crud, inuman. **3.** *(fam.)* foarte intens; *fa un freddo ~* e un frig turbat; *una fame ~* o foame de lup.

bestialeggiàre *vi. (a)* **1.** a se purta ca un prost. **2.** a se purta ca o bestie.

bestialità *s.f.* **1.** bestialitate, violenţă. **2.** *(înv.)* prostie, greşeală grosolană.

bestiàme *s.m. (colectiv)* vite; *allevamento di ~* creşterea animalelor; *~ grosso* vite mari; *~ minuto* vite mici (capre, oi).

bestiàrio[1], *-àri, s.m.* **1.** îngrijitor de animale sălbatice/de fiare. **2.** gladiator.

bestiàrio[2] *s.m.* **1.** bestiar. **2.** decoraţie sculpturală pe bază de animale şi monştri.

bestìno *adj., s.m.* (miros) de vită.

bestióne *s.m.* **1.** vită mare. **2.** *(fig., fam.)* namilă de om, matahală. **3.** *(fig.)* mălai mare.

bèta I. *s.m.* **1.** beta (a doua literă din alfabetul grec). **2.** a doua stea a unei constelaţii. II. *adj. (înv., în loc.) raggi/particelle ~* raze/particule beta.

betatróne *s.m. (fiz.)* betatron.

betlemìti *s.m. pl. (ist., rel.)* locuitorii din Betleem.

betòn *s.m.* beton.

betonàggio *s.m.* ansamblu de operaţii legate de pregătirea betonului.

betónica *s.f. v.* b e t t o n i c a.

betonièra *s.f.* betonieră.

betonìsta, *-isti, s.m.* betonist.

bètta[1] *s.f. (mar., mil.)* şalupă.

bètta[2] *s.f.* peşte vorace de apă dulce *(Betta splendens). SIN. pesce combattente.*

béttola[1] *s.f.* cîrciumă; tavernă; *(fig.) parole/modi da ~* cuvinte/apucături vulgare.

béttola[2] *s.f. (tosc.)* luntre; ponton; plută.

bettolànte I. *part. prez. (rar)* de la b e t t o l a r e. II. *s.m. (rar, lit.)* **1.** care bate cîrciumile, beţiv. **2.** cîrciumar.

bettolàre *vi. (a) (rar, lit.)* a frecventa/a bate cîrciumile.

bettoliére, -éra *s.m. (lit.)* cîrciumar. *SIN. oste, tavernière.*

bettolìna *s.f.* luntre, plută; ponton (pentru mărfuri).

bettolìno *s.m.* **1.** cîrciumioară. **2.** popotă.

bettolìo *s.m. (rar)* vorbărie, vacarm.

bettònica *s.f. (pop.)* plantă perenă medicinală din ordinul labiatelor *(Stachys officinalis); (fig., glumeţ) avere le virtù della ~* a avea calităţi extraordinare; *(fig., glumeţ) essere conosciuto come la/più della ~* a fi cunoscut ca un cal breaz.

betùlla *s.f.* mesteacăn *(Betula alba).*

bèuta *s.f.* eprubetă.

béva *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* băutură. **2.** degustare a vinului. **3.** gustul vinului. **4.** momentul în care vinul este bun de băut.

bevàce *adj. (rar, lit.)* care se îmbibă uşor, absorbant.

bevànda *s.f.* băutură.

bevànte *s.m.* marginea/buza paharului.

bevatróne *s.m. (fiz.)* sincroton pentru protoni.

bevazzàre *vi. (a)* a bea mult.

beveràggio *s.m.* **1.** amestec de făină şi apă (pentru animale). **2.** amestec, filtru, băutură otrăvitoare. **3.** bacşiş; răsplată, dar.

beveràre *vt. (înv.)* a adăpa.

beveratóio, *-ói, s.m.* **1.** adăpătoare, jgheab. **2.** vas mic de băut (în colivie).

bèvere *vt. v.* b e r e **(I).**

beveréccio, *-écci, adj. (înv.)* plăcut, bun de băut. băubil.

beverìa *s.f. (înv.)* beţie, chef, petrecere cu băutură.

beverìno *s.m.* vas de apă (într-o colivie).

bévero *s.m. v.* b i v e r o.

beveròio *s.m.* vas de apă (în colivie).

beveróne *s.m.* **1.** amestec de apă şi tărîţe (pentru animale). **2.** poşircă. **3.** *(înv.)* filtru. **4.** *(fig.)* vorbire/scriere prolixă.

bevìbile *adj.* **1.** care se poate bea, băubil. **2.** *(fig., glumeţ)* care se poate înghiţi/crede; credibil, plauzibil.

bevicchiàre *vi. (a)* a sorbi, a bea încet/puţin cîte puţin.

bevitóre, -trìce, *(pop.)* **-tóra** I. *s.m.* şi *f.* **1.** beţiv; *rissa tra ~-i* încăierare de beţivi. **2.** băutor; *è un buon ~!* ţine la băutură! *è un gran ~ di caffè* e un mare băutor de cafea. II. *adj. (rar)* care bea.

bevóne *s.m. v.* b e o n e.

bèvuta *s.f. v.* b e u t a.

bevùta *s.f.* **1.** băut; băutură; *fare una ~* a bea destul de mult/mult. **2.** băutură care se serveşte o dată; cinste; *una ~ tra amici* o trataţie cu băutură între prieteni; *offrire una ~* a oferi băutură/de băut, a face cinste.

bevùto I. *part. tr.* de la b e r e. II. *adj. (fam.)* băut, ameţit, beat.

bèy *s.m. v.* b e i.

bezzicàre I. *vt.* **1.** a lovi cu ciocul; a ciuguli. **2.** *(fig., înv.)* a jigni, a înţepa. II. *vr.* a se certa.

bezzicàta *s.f.* lovitură de cioc.

bèzzo *s.m.* **1.** *(ist.)* monedă veneţiană. **2.** *(la pl., fam.)* bani, gologani.

bi[1] *s.m.* şi *f.* be *(numele literei b).*

bi[2] *pref. (indică repetarea, dublarea)* bi.

biàcca *s.f. (miner.)* ceruză, alb de plumb.

biàcco, *-àcchi* I. *s.m.* **1.** şarpe veninos *(Coluber viridiflavus).* **2.** *(fig.)* laş, fricos. II. *adj.* **1.** supărăcios. **2.** slab, nenorocit.

biàda *s.f.* **1.** nutreţ, hrană pentru vite, furaj. *SIN. foraggio.* **2.** *(la pl.)* grîne, cereale; bucate.

biadaiòlo *s.m.* **1.** cerealist. **2.** negustor de furaje.

biadaiuòlo *s.m. v.* b i a d a i o l o.

biadàre *vt.* a da nutreţ (la vite).

biadétto *adj., s.m.* azuriu.

biàdo[1] *adj. s.m. (înv.) v.* b i a v o.

biàdo[2] *s.m. (înv.) v.* b i a d a.

biadùme *s.m.* **1.** *(înv.)* nutreţ, furaje. **2.** *(rar)* resturi de nutreţ.

biànca *s.f.* **1.** primul somn al viermilor de mătase. **2.** parte a unei foi care se tipăreşte întîi; *stampato in ~ e volta* tipărit pe amîndouă feţele. **3.** cronica evenimentelor de interes general.

biancàre *vt. (înv.)* a înălbi, a albi.

biancàstro *adj.* alburiu; *viso ~* chip palid.

biancheggiaménto *s.m.* înălbire, albire.

biancheggiàre I. *vi. (a)* **1.** a fi alb, a bate în alb, a se arăta/a apărea alb. **2.** a încărunţi, a albi. *SIN. incanutire.* II. *vt.* a zugrăvi.

biancherìa *s.f.* rufărie, albituri, lenjerie; *~ personale* lenjerie personală/intimă; *~ da uomo* lenjerie bărbătească; *~ per signora* lenjerie de damă; *~ da letto* lenjerie de pat; *~ da tavola* feţe de masă şi şervetele.

biancherìsta *s.f.* lenjereasă.

bianchètto I. *s.m.* **1.** fard, cosmetic. **2.** var (de spoit). **3.** praf alb (de curăţat pantofi etc.). **4.** *(la pl.)* sardele, scrumbii mici, albitură. II. *adj. (rar)* alburiu.

bianchèzza *s.f.* albeaţă; candoare. *SIN. biancore, candidezza.*

bianchiccio, *-icci, adj.* alburiu.
bianchimento *s.m.* **1.** înălbire. **2.** soluție de acid sulfuric și apă cu care se curăță metalele prețioase.
bianchino *s.m.* **1.** albișor. **2.** pahar de vin alb.
bianchire I. *vt.* **1.** a albi, a înălbi; ~ *lo zucchero/il sale* a înălbi/a decolora zahărul/sarea. **2.** a curăța metalele prețioase. **3.** a opări; ~ *la carne* a opări carnea. **II.** *vt. (e) (rar)* a deveni alb, a se albi.
bianciàre *vi. (înv.)* a albi; a fi alb.
bianco, *-chi,* **I.** *adj.* **1.** alb; *vino* ~ vin alb; *uva* ~*-a* struguri albi; *carni* ~*-che* carne albă; *pane* ~ pîine albă; ~ *come la neve/come il latte* alb ca zăpada/ca laptele; ~ *rosato* alb trandafiriu; ~ *avorio* alb sidefiu; *diventar* ~ *per la paura* a se înălbi de spaimă; *mosca* ~*-a (fig.)* pasăre rară; *carbon* ~ *(fig.)* cărbune alb; *notte* ~*-a (fig.)* noapte albă; *arma* ~*-a (fig.)* armă albă; *calor* ~ temperatură foarte înaltă; *(fig.) portare l'entusiasmo al calor* ~ a se înflăcăra foarte tare, a duce înflăcărarea la paroxism; *bandiera* ~*-a* steag alb. **2.** imaculat, curat; *il camice* ~ halat alb; *la veste* ~*-a* rochie albă. **3.** cărunt, încărunțit; *vechio dai capelli* ~*-chi* bătrîn cu părul cărunt; *fare i capelli* ~*-chi in un lavoro* a îmbătrîni lucrînd la ceva; *far venire i capelli* ~*-chi a qualcuno* a scoate peri albi. **4.** nescris, necompletat; *scheda* ~*-a* fișe albă; *consegnare il foglio* ~ *in un compito di esame* a da foaia albă la un examen; *dare/avere carta* ~*-a* a da/a avea deplină libertate de acțiune; *libro* ~ culegere de documente cunoscute; *matrimonio* ~ căsătorie neconsumată; *voce* ~*-a* **a)** voce subțire (specifică cîntăreților castrați și copiilor); **b)** voce nebărbătească; *arte* ~ meserie de brutar. **5.** invernal, de iarnă; *sport* ~ sport alb, sporturi de iarnă. **6.** *(fig.)* contrarevoluționar, reacționar; *terrore* ~ teroarea albă; *Russi* ~*-chi* ruși albi. **7.** *(fig.; despre organizațiile de inspirație creștină) cooperative bianche* cooperative de inspirație creștină. **8.** *(despre fațiunile orășenești în perioada comunelor) guelfo da parte bianca* guelf din fațiunea moderată. **II.** *s.m.* **1.** culoare albă; *il* ~ *della neve* albul zăpezii; *un* ~ *accecante* un *alb orbitor*; *non distinguere* ~ *da nero (fig.)* a nu pricepe nimic; *far vedere nero per* ~ *(fig.)* a prosti pe cineva, a-i demonstra că negrul este alb; *di punto in* ~ pe neașteptate. **2.** parte albă a unui lucru; *(pop.) il* ~ *dell'occhio* albul ochiului; *(pop.) il* ~ *dell'uovo* albușul oului (mai ales fiert). **3.** substanță/compus de culoare albă; ~ *di barite* oxid de bariu; ~ *di zinco* oxid de zinc; *dare il* ~*/dare una mano di* ~ a tencui. **4.** haină/podoabă de culoare albă; *(în loc.) sposarsi in* ~ a îmbrăca la căsătorie rochie albă de mireasă; *vestire di* ~ a se îmbrăca în alb. **5.** lenjerie; *(în loc.) cucitrice in* ~*/di* ~ lenjereasă. **6.** foaie albă nescrisă; *(în loc.) mettere nero su* ~ a pune negru pe alb. **7.** *(în loc.)* ~ *e nero* alb negru; *disegno/fotografia/cinema in* ~ *e nero* desen/fotografie/film în alb negru. **8.** ~ *tipografico* elementul din care rezultă spațiul alb dintre litere. **9.** *(șah)* persoană care joacă cu piesele albe, albul. **10.** monedă din Italia septentrională în sec. XV—XVI. **11.** *(herald.)* argint. **12.** alb, om cu pielea albă; *discriminazioni fra Bianchi e Negri* discriminări între albi și negri. **13.** persoană care aparținea unei fațiuni „albe" în perioada comunală; *Bianchi e Neri* „Albii și Negrii", moderații și extremiștii. **14.** *(fig.)* vin alb; ~ *del Colle Berici* vin alb de Berici. **15.** *(în loc)* nesemnat; nescris; *consegnare il compito in* ~ a da foaia albă; *foglio in* ~ document deja semnat care va fi redactat ulterior; *firmare in* ~ *(fig.)* a semna în alb, a-ți asuma o responsabilitate fără să cunoști condițiile/riscurile/responsabilitățile; *cambiale/assegno in* ~ poliță/cec în alb. **16.** *(în loc.) in* ~ *fără sos*; *mangiare in* ~ a mînca regim; *pesce in* ~ pește rasol. **17.** *(în loc., fig.) in* ~ referitor la scopuri nerealizate; *matrimonio in* ~ căsătorie neconsumată; *andare in* ~ a nu reuși, a se duce de rîpă.
biancofiòre *s.m.* vechi dans executat de două perechi.
biancolìna *s.f.* al doilea somn al viermilor de mătase.
biancomanglàre *s.m.* **1.** prăjitură (cu lapte). **2.** albitură (pești mici) prăjită.
biancóne *s.m. (ornit.)* șerpar *(Circaetus gallicus).*
biancóre *s.m. (lit.)* culoare albă, albeață, albiciune; strălucire; lumină difuză.
biancoségno *s.m.* iscălitură în alb.
biancóso *adj. (rar. lit.)* alb, alburiu.
biancospino *s.m. (bot.)* păducel *(Crataegus oxyacantha).*
biancùme *s.m.* **1.** lucruri albe. **2.** albituri.
biàscia *s.f. (tosc.)* salivă.
biasciàre *vt. v.* biascicare.
biascicapaternòstri *s.m. invar. (rar)* bigot.
biascicàre *vt.* **1.** a mozoli, a molfăi; ~ *un pezzo di pane* a molfăi o bucată de pîine. **2.** *(fig.)* a vorbi încet, stîlcind cuvintele; ~ *orazioni* a spune rugăciunile repede; ~ *le parole* a molfăi cuvintele, a le pronunța în mod neintelegibil.
biascicatùra *s.f. (rar)* **1.** molfăială, mozoleală. **2.** lucru mozolit/molfăit.
biascicòtto *s.m.* gogoloi de mîncare mozolită (scos din gură).
biascino, -ina, *s.m., adj. (rar)* **1.** sclifosit la mîncare. **2.** *(mai ales despre copii)* cel care pocește cuvintele.
biasimàbile *adj. v.* biasimevole.
biasimàre I. *vt.* a dojeni, a dezaproba, a blama. *SIN. criticare, disapprovare, riprendere, riprovare.* **II.** *vr. (înv.)* a se văita, a se văicări; *(prov.) chi ti loda in presenza, ti biasima in assenza* pe din față te linge, pe din dos te frige.
biasimatóre *s.m.* cenzor, critic aspru.
biasimévole *adj.* blamabil; de dojenit. *SIN. riprovevole.*
biàsimo *s.m.* dojană, reproș; blam, critică, dezaprobare; *meritare il* ~ a merita să fie criticat; *dare* ~ a critica, a dezaproba; *(înv.) avere* ~ a fi dezaprobat/criticat.
biastèma *s.f. (înv.) v.* bestemmia.
biatòmico, *-ci, adj. (fiz.)* biatomic.
biàvo *adj., s.m.* (culoare) albastru-deschis.
bibàce *adj. v.* bevace.
bìbbia *s.f.* **1.** biblie; ~ *vulgata* biblia în traducerea latină a Sfîntului Ieronimus. **2.** *(fig.)* scriere sau autor folosite ca sursă de inspirație. **3.** *(fig., înv.)* conversație sau scriere plicticoase.
bìbbio *s.m. (ornit.)* pescar.
biberòn *s.m. (înv.)* biberon; *avere ancora bisogno del* ~ *(fig.)* a fi necopt/neînțărcat.
bìbita *s.f.* sirop, băutură răcoritoare.
bibitàro *s.m.* vînzător de răcoritoare.
bìblico, *bìblici* **I.** *adj.* **1.** biblic. **2.** *(fig.)* solemn, dramatic, grandios. **II.** *s.m. (înv., rar)* interpret al Bibliei.
bibliofilia *s.f.* bibliofilie.
bibliòfilo *s.m.* bibliofil.
bibliografia *s.f.* bibliografie.
bibliogràfico, *-àfici, adj.* bibliografic.
bibliògrafo *s.m.* bibliograf.
bibliologia *s.f.* bibliologie.
bibliòlogo, *-òlogi, s.m.* bibliolog.
bibliòmane *s.m. (rar)* biblioman.
bibliomanìa *s.f. (rar)* bibliomanie.
bibliotèca, *-èche, s.f.* bibliotecă; ~ *capitolare* biblioteca unei catedrale; ~ *universitaria/popolare/comunale/*

circolante bibliotecă universitară/populară/comunală/de împrumut; *(fig., glumeț)* ~ *ambulante/vivente* bibliotecă ambulantă.

bibliotecàrio, *-àri, s.m.* bibliotecar.

biblioteconomia *s.f.* biblioteconomie.

biblioteconomista, *-isti, s.m.* și *f.* specialist în biblioteconomie.

biblista, *isti, s.m.* și *f.* specialist în studiul biblic.

biblistica *s.f.* totalitatea disciplinelor care studiază biblia.

bibulo *adj.* **1.** absorbant, sugativ; *carta ~-a* sugativă. **2.** *(rar, glumeț, lit.)* care bea, care suge, băutor, bețiv.

bica, *biche, s.f.* **1.** grămadă de snopi. *SIN. bevada.* **2.** grămadă.

bicameràle *adj.* bicameral.

bicameralismo, bicamerismo *s.n. (pol.)* sistem bicameral.

bicarbonàto *s.m. (chim.)* **1.** bicarbonat, sare a acidului carbonic. *SIN. carbonato acido; ~ di sodio/sodico* bicarbonat de sodiu. **2.** *(curent)* bicarbonat de sodiu.

bicchieràio, -ài, s.m. sticlar.

bicchieràta *s.f.* **1.** (conținutul unui) pahar. **2.** adunare de prieteni (la un pahar de vin).

bicchière *s.m.* **1.** pahar; *riempire di vino un ~* a umple un pahar cu vin; *~ da vino/acqua* pahar de/pentru vin /apă; *il ~ della staffa* paharul de vin băut la plecare, ultimul pahar; *levare il ~* a ridica paharul în cinstea cuiva, a toasta; *bere un ~ di più/di troppo* a bea un pahar în plus, a se îmbăta; *affogare in un ~ d'acqua (fig.)* a se pierde în fața greutăților mici/la primul obstacol; *(fig.) tempesta in un ~ d'acqua* furtună într-un pahar cu apă; agitație fără rost; *fondo/culo di ~ (fig.)* diamant fals, sticlă chioară. **2.** *(fig.)* conținutul unui pahar; *bere un ~ di vino* a bea un pahar cu vin. **3.** veche unitate de măsură pentru lichide.

bicchierino *s.m.* **1.** *(dim.)* păhărel. **2.** pahar de lichior; *bersi/farsi un ~* a bea un lichior. **3.** pahar de candelă.

bicciàrsi *vr. (despre animale cornute)* a se împunge.

bicèfalo *adj.* bicefal. *SIN. bicipite.*

bici *s.f. (fam.)* bicicletă.

bicicletta *s.f.* bicicletă; *~ da corsa* bicicletă de curse.

bicìclo *s.m.* biciclu.

bicilìndrico *adj.* **1.** *(mec.)* dotat cu doi cilindri. **2.** *(despre lentile)* cu două suprafețe cilindrice.

bicìpite I. *adj.* **1.** bicefal. **2.** *(despre un munte)* cu două culmi. **3.** *(în expr.) muscolo ~* biceps. **II.** *s.m.* biceps.

bicòcca *s.f.* **1.** cetățuie (în vîrful unui munte). **2.** fortăreață prost întărită. **3.** colibă; *abitare in una ~* a locui într-o șandrama.

bicolóre I. *adj.* bicolor. **II.** *s.m. (în loc.) leva del ~* pîrghie care permite folosirea celor două secțiuni diferit colorate ale unei panglici (la mașina de scris).

bicomàndo *adj. (înv.)* cu dublă comandă.

bicòncavo *adj.* biconcav.

bicóne *s.m.* **1.** *(augm.)* grămadă de snopi. **2.** *(fig.)* grăsan.

bicònico, -ci, *adj.* biconic.

biconvèsso *adj.* biconvex.

bicòrne *adj.* **1.** bicorn, cu două coarne; *cappello ~* bicorn. **2.** bifurcat.

bicòrnia *s.f.* nicovală (cu două vîrfuri).

bicòrno I. *s.m.* bicorn *(pălărie).* **II.** *adj.* bicorn.

bicornùto *adj.* **1.** bicorn. **2.** *(fil.) argomento ~* dilemă.

bicromàto *s.m.* bicromat.

bicromia *s.f.* procedeu de tipărire în două culori.

bicròmico, -ci, *adj.* care conține doi atomi de crom.

bicuspidàle *adj. (arhit.)* bicuspid.

bicuspidàto *adj.* bicuspid.

bicùspide *adj. (lit.)* cu două vîrfuri, bicuspid.

bidè *s.m.* bideu.

bidèllo, -èlla *s.m.* și *f.* om de serviciu (la o școală, la o universitate).

bidènte I. *adj. (despre animale)* care are doi ani; care este la a doua dentiție. **II.** *s.m.* **1.** furcă cu doi dinți. **2.** sapă cu doi dinți. **3.** *(la romani)* animal de doi ani, bun pentru sacrificiu.

bidétto *s.m. (înv.)* căluț; mîrțoagă.

bidimensionàle *adj.* bidimensional.

bidimensionalità *s.f.* capacitatea de a fi bidimensional.

bidonàre *vt. (pop.)* **1.** a înșela, a trage pe sfoară. **2.** a trage clapa cuiva.

bidonàta *s.f. (arg.)* înșelătorie; tragere pe sfoară.

bidóne *s.m.* **1.** bidon; *~ di benzina* bidon de benzină. **2.** *(mar.)* recipient în care se păstrează vinul. **3.** *(pop., dispr.)* înșelătorie, escrocherie; *fare un ~ a qualcuno* a trage pe sfoară/în piept pe cineva. **4.** *(pop., dispr.)* glumă grosolană. **5.** *(pop., dispr.)* aparat/mașină care nu funcționează; rablă. **6.** *pop., dispr.)* atlet fără valoare.

bidonista, *-isti. s.m. (pop.)* escroc, pungaș.

bièco, *-echi, adj.* **1.** *(despre privire)* pieziș, strîmb; *guardar ~* a privi piezi. **2.** amenințător, nefavorabil.

biélla *s.f. (mec.)* bielă.

biellorusso *adj., s.m.* bielorus.

biennàle I. *adj.* bienal. **II.** *s.f.* expoziție de artă plastică modernă (la Veneția).

biènne *adj.* de doi ani.

biènnio *s.m.* **1.** durată/interval de doi ani. **2.** curs de doi ani (în învățămînt).

bièscio *adj. v.* sbieco.

bièta *s.f.(înv.) v.* bietola.

bieticolo *adj.* relativ la sfeclă; *mercato ~* piață de desfacere a sfeclei.

bieticoltùra *s.f.* cultura sfeclei.

bietola *s.f.* **1.** specie de sfeclă comestibilă *(Beta vulgaris). SIN. Cardo netto, casta.* **2.** sfeclă (obișnuită).

bietolàggine *s.f.* prostie, tîmpenie.

bietolóne *s.m.* **1.** *(bot.)* lobodă. **2.** nătărău. *SIN. sciocco, semplicione.*

bièttа *s.f.* **1.** ic, pană de despicat lemne; *metter ~* a face zîzanie; *mala ~* persoană care vîră zizanie. *SIN. chiavetta, cuneo.* **2.** *(fig.)* bărbie ascuțită.

bifàse *adj. (electr.)* bifazic.

biffa *s.f.* **1.** jalon. **2.** semnul x pe un zid crăpat.

biffàre[1] *vt.* a jalona.

biffàre[2] *vt.* **1.** a bifa. **2.** *(fig.)* a fura, a șterpeli.

bìfido *adj. (lit.)* despicat (în două).

bifilàre I. *adj.* bifilar. **II.** *s.m.* antenă cu doi conductori.

bifocàle *adj.* bifocal.

bifòlco, *-òlchi, s.m.* **1.** boar, văcar. **2.** îngrijitor de animale, salariat care îngrijește animalele și lucrează cu ele.

bifora *adj., s.f. (arhit.)* (fereastră) cu două arcade.

biforcaménto *s.m.* bifurcare.

biforcàre *vt., vr.* a (se) bifurca.

biforcatùra *s.f.* bifurcație.

biforcazióne *s.f.* bifurcare.

biforcùto *adj.* bifurcat; *lingua ~-a* **a)** limba reptilelor; **b)** persoană veninoasă/rea de gură/clevetitoare.

bifórme *adj.* cu două forme.

bifrónte I. *adj.* **1.** care are două fețe; *una costruzione ~* o construcție cu două fațade. **2.** *(despre zeul latin Janus)* cu două fețe. **3.** *(fig.)* ambiguu, lipsit de lealitate, care prezintă două aspecte contradictorii;

un individuo ~ om cu două fețe; *politica* ~ politică duplicitară. **4.** *(despre cuvinte)* care citit invers dă același cuvînt *(anilina)* sau unul nou *(Roma-amor)*. **II.** *s.m.* joc lingvistic care constă în a găsi mai multe cuvinte care se pot citi invers.

bìga, *bìghe, s.f.* **1.** car roman (cu două roți). **2.** cabrioletă. **3.** *(mar.)* bigă. **4.** macara (rudimentară).

bigamìa *s.f.* bigamie.

bìgamo *adj., s.m.* bigam.

bigattièra *s.f.* crescătorie de viermi de mătase.

bigattière *s.m.* persoană care se ocupă cu creșterea viermilor de mătase, sericicultor.

bigàtto *s.m.* **1.** vierme de mătase. **2.** viermе. **3.** *(fig., înv.)* om șiret/răutăcios.

bigèllo *s.m.* abà, dimie (cu firul lung).

bigèmino *adj.* bigemen; *parto* ~ naștere a doi gemeni.

bighellàre *vi. v.* b i g h e l l o n a r e.

bighellonàre *vi. (a)* a trîndăvi, a pierde vremea, a arde gazul, a tăia frunză la cîini.

bighellòne, -óna *s.m.* și *f.* trîndav, leneș pierde-vară, tîrîie-brîu. *SIN. ciondolone, fannullone, infingardo, perdigiorno*

bigherìno *s.m.* dantelă (de rochie).

bìgia *s.f. (ornit.)* pitulice *(Silvia hortensis)*.

bigiàre *vt.* a chiuli; ~ *la scuola* a chiuli de la școală.

bigiarèlla *s.f.* pasăre asemănătoare pitulicii *(Sylvia curruca)*,

bigìno *s.m. (pop.)* **1.** juxtă (în vorbirea școlarilor). **2.** îndreptar, manual de rezumate.

bìgio, *bìgi, bìgie, adj.* **1.** gri spălăcit/stins; *asino* ~ măgar gri/spălăcit/stins. **2.** întunecat, plumburiu; *cielo* ~ cer plumburiu; *tempo* ~ timp întunecat; *scorgere il* ~ *dal nero (fig.)* a ști că distingi negrul de alb/grîul de neghină. **3.** *(fig.)* nehotărît, care nu ia atitudine. **4.** *(înv.)* rău.

bigiognolo *adj.* care bate înspre gri.

bigiotterìa *s.f.* **1.** bijuterie. **2.** galanterie *(magazin)*.

bigiù *s.m. (înv.)* bijuterie.

bìglia *s.f. v.* b i l i a.

bigliàrdo *s.m. v.* b i l i a r d o.

bigliettàio *s.m.* taxator (la tramvai); persoană care vinde bilete; casier.

bigliètto *s.m.* **1.** bilet. **2.** felicitare; ~ *da/di visita* carte de vizită. **3.** bilet; ~ *ferroviario/tramviario/ d'ingresso/di lotteria* bilet de tren/de tramvai/de intrare/de loterie. **4.** ~ *di banca* bancnotă. **5.** ~ *postale* hîrtie de scris francată care se poate lipi. **6.** *(înv.)* ordin scris.

bigliòne *s.m. v.* b i l l o n e.

bignamìno *s.m. (pop.)* compendiu, volum care cuprinde rezumatele lecțiilor (dintr-o anumită disciplină).

bignè *s.m. (buc.)* **1.** prăjitură cu cremă. **2.** chiflă în formă de rozetă.

bìgo *s.m. (mar.)* bigă.

bigodìno *s.m.* bigudiu.

bigòllo *s.m. (dial.)* cobiliță.

bigóncia *s.f.* **1.** hîrdău de lemn (pentru struguri etc.); *a* ~ din belșug. **2.** *(înv.)* măsură pentru fructe. **3.** *(înv.)* catedră, amvon; *(glumeț) salire in* ~ a ține discursuri.

bigóncio *s.m.* **1.** hîrdău mare. **2.** găleată de lemn. **3.** *(teatru)* casetă în care se introduc biletele controlate.

bigordàre *vi. (a; înv.) v.* b a g o r d a r e.

bigòtto *s.m.* bigot; *fare il* ~ a fi bigot. *SIN. baciapile, collotorto, picchiapetto, tartufo.*

bigùtta *s.f.* **1.** marmită, oală de supă. **2.** *(peior.)* ciorbă. **3.** scriere lungă/plicticoasă.

bikìni *s.m. invar.* bikini, costum de baie (din două piese).

bilabiàle **I.** *adj.* bilabial. **II.** *s.f.* consoană bilabială.

bilabiàto *adj.* bilabiat.

bilanceìla *s.f.* barcă cu pînze, iolă.

bilància, *-ce, s.f.* **1.** balanță. cîntar; ~ *di precisione/ per analisi* cîntar de precizie; ~ *automatica* cîntar automat; ~ *a molla* dinamometru; ~ *a bilico* basculă; ~ *romana* balanță romană; *dare il crollo/ tracollo/trotto alla* ~ a face să atîrne cîntarul într-o parte; *porre sulla* ~ *(fig.)* a cîntări, a pune în balanță; *mettere sulla dell'orafo (fig.)* a cîntări cu balanța farmaceutică, a examina cu grijă; *in* ~ în echilibru instabil. **2.** *(fig.)* ~ *commerciale* balanță comercială; ~ *dei pagamenti* balanță de plăți. **3.** balanță, simbolul justiției. **4.** *(astron.)* constelația balanței. **5.** balanță, al șaptelea semn al zodiacului. **6.** plasă de pescuit. **7.** *(ferov.)* supapă de siguranță. **8.** *(teatru)* aparat cu care se luminează scena. **9.** *(constr.)* schelă. **10.** *(min.)* elevator. **11.** balansier de ceasornic.

bilancìaio *s.m.* fabricant de balanțe/de cîntare. *SIN. staderaio.*

bilanciaménto *s.m.* **1.** cîntărire cu balanța. **2.** cumpănire.

bilanciàre **I.** *vt.* **1.** a cîntări; *(fig.)* ~ *le proprie possibilità/i propri argomenti* a-ți cîntări posibilitățile/ argumentele. **2.** a egala, a echivala; ~ *le entrate e le uscite* a egala intrările și ieșirile; *(fig.)* ~ *i vantaggi e gli svantaggi di qualcosa* a cîntări/a măsura avantajele și dezavantajele. **3.** a menține în echilibru; a cumpăni. **II.** *vi. (e)* a corespunde, a fi exact. **III.** *vr.* a se echilibra; *le loro forze si bilanciano* forțele lor se echilibrează; ~*-si fra due partiti (fig.)* a se ține la distanță egală de două partide.

bilanciàto[1] **I.** *part. tr.* de la b i l a n c i a r e. **II.** *adj. (fig., înv.)* ambiguu.

bilanciàto[2] *adj.* înscris într-un bilanț; *spesa* ~*-a* cheltuială trecută în bilanț.

bilancière *s.m.* **1.** balansier, balansor, balanțier. **2.** presă cu care se fac șuruburi, se bat monezi. *SIN. torchio a vite.* **3.** prăjină, balansier (la exercițiile de echilibru pe sîrmă, ridicarea de greutăți etc.). **4.** *(mar.)* prăjină/ramă etc. cu care se echilibrează mișcările provocate de tangaj. **5.** *(zool.)* balansier, organ de echilibru al zborului la insectele diptere. *SIN. antera.*

bilancino *s.m.* **1.** cîntar mic; ~ *portalettere* cîntarul pe care se cîntăresc scrisorile; ~ *del farmacista* balanță farmaceutică. **2.** crucea trăsurii, bucată de lemn de care se leagă șleaurile calului. **3.** cal de tracțiune folosit ca ajutor, alături de cel înhămat; *(fig.)* persoană care ajută la terminarea unei munci grele. **4.** *(în schiul nautic)* bucată de lemn de care se ține schiorul nautic (legată cu două funii de o ambarcație).

bilàncio, *-ànci, s.m.* **1.** *(com.)* bilanț. **2.** buget; ~ *preventivo* bilanț preventiv. *SIN. budget;* ~ *consumativo* bilanț redactat la finele exercițiului; ~ *di chiusura* bilanț final; ~ *ministeriale* bilanțul fiecărui minister; ~ *governativo,* ~ *statale* bilanțul general; *ministero del* ~ ministerul bugetului public; ~ *familiare* bugetul familiar. **3.** *(fig.)* evaluare a unei situații; *il* ~ *dell'affare è positivo* bilanțul afacerii e pozitiv; *fare il* ~ *delle proprie azioni* a-și face bilanțul propriilor acțiuni.

bilancista, *-isti, s.m.* fabricant/vînzător de cîntare.

bilateràle *adj.* bilateral.

bilateralità *s.f.* caracter bilateral.

bilàtero *adj.* care are două fețe/două laturi, bilateral.

bile *s.f.* **1.** *(fiziol.)* bilă, fiere. **2.** *(fig.)* mînie; *crepar dalla* ~, *sentirsi rodere dalla* ~ a crăpa de ciudă/de

furie/de mînie ; *sputare* ~ a turba de furie ; *ingoiare* ~ ~ a-şi înfrîna furia.

bìlia *s.f.* **1.** gaură (în masa de biliard). **2.** bilă de biliard ; *fare* ~ a trimite mingea adversarului în gaura mesei de biliard. **3.** sferă de sticlă sau de ceramică cu care se joacă copiii.

biliardàio, -ài, *s.m.* fabricant de biliarde.

biliardàta *s.f.* partidă de biliard.

biliardière *s.m.* administratorul sau paznicul unei săli de biliard.

biliardìno *s.m.* biliard de proporţii mici ; ~ *elettrico* flipper.

biliàrdo *s.m.* **1.** biliard; *palla da* ~ bilă de biliard; *(glumeţ) essere calvo come una palla da* ~ a fi complet chel/ca o bilă. **2.** masă de biliard ; *liscio come un* ~ perfect neted, neted ca-n palmă. **3.** camera în care se găseşte biliardul.

biliàre *adj. (fiziol.)* biliar.

bilicàre **I.** *vt.* **1.** *(rar)* a pune/a aşeza în echilibru. **2.** *(fig., înv.)* a cumpăni, a chibzui. **II.** *vr,, vi. (rar)* a se echilibra.

bìlico, -ci, *s.m.* **1.** cumpănă, echilibru ; *porre in* ~ a pune în echilibru, a echilibra ; *essere/stare in* ~ a fi/a sta în echilibru. **2.** *(fig.)* incertitudine; *tenere qualcuno in* ~ a ţine pe cineva în incertitudine/ suspensie ; *in* ~ *tra la vita e la morte* nici cu viii, nici cu morţii. **3.** ax de fier (care permite mişcarea clopotului). **4.** *(la balanţă)* punctul în care este prins lanţul de care se agaţă talerele. **5.** *(ferov.) ponte a* ~ basculă, podul pe care se cîntăresc camioanele. *SIN. stadera a ponte ; carro con* ~ camion pentru transportul materialelor lungi. **6.** *(înv.)* centru ; axă.

bilìneo *adj. (mat.)* bilinear.

bilìngue *adj.* **1.** bilingv. **2.** *(fig., lit.)* mincinos, cu două feţe, nesincer.

bilinguìsmo *s.m.* bilingvism.

biliône *s.m. (mat.)* bilion.

biliórsa *s.f. (înv.)* căpcăun, monstru.

bilióso *adj.* **1.** *(fiziol.)* bilios. **2.** *(fig.)* coleric, irascibil. *SIN. fegatoso, irascibile.*

biliottàto *adj. (herald.)* stropit cu pete în formă de picături.

bilirubìna *s.f.* bilirubină.

biliverdìna *s.f.* biliverdină.

billóne *s.m.* aliaj de argint şi aramă (folosit la confecţionarea monedelor romane în sec. III e.n.).

bilobàto *adj.* bilobat.

bilocazióne *s.f.* prezenţă simultană a unui corp în două locuri diferite.

biluce *adj. (înv.) (despre o lampă)* cu două lumini.

bilùstre *adj. (lit.)* decenal, de zece ani.

bimano *adj.* biman, cu două mîini.

bimare *adj. (poetic)* scăldat de două mări.

bimbo *s.m.* copil.

bimèmbre *adj.* **1.** *(rar)* format din două membre. **2.** cu două părţi ; *il Tessalo* ~ centaurul.

bimensile *adj.* bilunar.

bimestràle *adj.* bimestrial.

biméstre *s.m.* bimestru, perioadă de două luni ; *pagare a* ~ a plăti la fiecare două luni.

bimetàllico *adj.* bimetalic.

bimetallismo *s.m. (ec., fin.)* bimetalism.

bimetàllo *s.m.* bimetal.

bimillenàrio **I.** *s.m.* sărbătorire a unui eveniment bimilenar. **II.** *adj.* bimilenar.

bimmòlle *s.m. v.* b e m o l l e.

bimotóre **I.** *adj.* bimotor ; *aereo* ~ avion bimotor. **II.** *s.m.* avion bimotor.

binàre **I.** *vt. (rar)* **1.** a face o acţiune de două ori, a repeta o acţiune ; ~ *la messa* a oficia două liturghii în aceeaşi zi. **2.** a uni, a îmbina două lucruri. **II.** *vi. (a) (înv.)* a naşte doi gemeni.

binària *s.f.* steaua care se învîrteşte în jurul perechii sale.

binàrio[1] *adj.* binar ; *verso* ~ vers bisilabic ; *stelle* ~*-e* pereche de stele care gravitează în jurul celorlalte.

binàrio[2] *s.m.* şină, linie (de cale ferată, tramvai) ; ~ *morto/tronco* linie moartă ; *essere su un* ~ *morto (fig.)* a fi în impas ; *rientrare nel* ~ *della legalità* a intra în cadru legal ; *politica del doppio* ~ *(fig.)* politică care îşi fixează două scopuri ca să realizeze cel puţin unul.

binàto[1] *adj. (înv.)* **1.** geamăn. **2.** cu două forme, biform.

binàto[2] **I.** *part. tr.* de la b i n a r e . **II.** *adj.* **1.** dublat, duplicat. **2.** *(mar.)* prevăzut cu turn blindat şi două tunuri.

binatóia *s.f. (text.)* maşină de îndoit fire.

binatóio *s.m. (text.)* maşină de îndoit fire.

binatrice *s.f.* **1.** maşină de îndoit fire. **2.** muncitoare la maşina de îndoit fire.

binatùra *s.f. (text.)* operaţia de îndoire a firelor.

binazióne *s.f.* **1.** repetare. **2.** îmbinare.

bìnda *s.f. (mec.)* cric. *SIN. criccco.*

bindèlla *s.f.* **1.** bucată de panglică. **2.** fişie de oţel care uneşte ţevile unei puşti.

bindellàre *vt.* a închide ermetic cutiile de conserve.

bindellatùra *s.f.* închiderea ermetică a cutiilor de conserve.

bindèllo *s.m.* fişie de metal folosit pentru închiderea ermetică a cutiilor de conserve.

bindolàre *v.* a b b i n d o l a r e.

bindoleria *s.f. (rar)* înşelătorie ; pungăşie.

bìndolo *s.m.* **1.** pompă (servind la irigaţie). **2.** vîrtelniţă. **3.** *(fig.)* înşelătorie ; pungăşie. **4.** *(fig.)* înşelător pungaş.

binòcolo *s.m.* binoclu.

binoculàre *adj.* binocular.

binomiàle *adj.* relativ la binom.

binòmio **I.** *s.m. (mat.)* binom. **II.** *adj.* compus din doi termeni.

binùbio adj., *s.m.* căsătorit de două ori.

biocatalizzatóre *s.m.* substanţă care favorizează reacţiile biochimice.

biòccolo *s.m.* **1.** smoc (de lînă, bumbac netoarse). **2.** ghemotoc ; *raccattare i* ~*-i (fig.)* a umbla cu vorba, a duce vorba de colo, colo. **3.** *(rar)* cocoloş.

biocculùme *s.m. (rar)* smocuri de lînă.

biocculùto *adj.* făcut din smocuri ; plin de smocuri ; scămoşat.

biocenòsi *s.f.* animalele şi vegetalele care trăiesc într-un anumit mediu. *SIN. associazione biologica.*

biochìmica *s.f.* biochimie.

biochìmico *adj.* biochimic.

bioclimatologìa *s.f.* bioclimatologie.

bioculàre *adj.* biocular.

biodegradabile *adj.* biodegradabil.

biódo *s.m.* plantă erbacee care creşte prin locuri mlăştinoase.

bioelettricità *s.f.* bioelectricitate.

biofilìa *s.f.* instinct de conservare.

biofìsica *s.f.* biofizică.

biofìsico, -ci **I.** *adj.* referitor la biofizică, biofizic. **II.** *s.m.* biofizician.

biogènesi *s.f.* biogeneză.

biogenètico, -ci *adj.* biogenetic.

biogenìa *s.f.* studiul originii şi evoluţiei organismelor.

biògeno *adj., s.m.* biogen.

biografìa *s.f.* biografie.

biogràfico, -àfici, *adj.* biografic.

biògrafo *s.m.* biograf.
biólco *s.m. v.* b i f o l c o.
biologìa *s.f.* biologie.
biològico, *-ci adj.* biologic.
biòlogo, *-gi, s.m.* biolog.
bioluminescènza *s.f.* producere a energiei luminoase de un organism viu.
biór ı, *-òmi, s.m.* complexul ecologic care se formează în raport cu un mediu dat.
biometeorologìa, *s.f.* studiere a efectelor condiţiilor meteorologice asupra organismelor vii.
biometrìa *s.f.* biometrie.
biónda[1] *s.f. (pop.)* ţigară.
biónda[2] *v.* b l o n d a.
biónda[3] *s.f.* vopsea (cu care se face părul blond).
biondàstro *adj.* blond spălăcit.
biondeggiàre *vi. (a)* **1.** a fi blond; a apărea blond. **2.** *(despre grîne)* a se îngălbeni, a se coace.
biondèlla *s.f. (bot.)* fierea-pămîntului *(Erythraea centaurium).*
biondézza *s.f.* blond, culoarea blondă.
biondìccio, *-icci, adj.* care bate în blond.
biónd o 1. *adj.* blond, auriu, bălai; *testa/chioma ~-a* cap/păr blond; *baffi ~-i* mustaţă blondă; *(fig.) il ~ metallo* metal galben, aur; *(fig.) messe/spighe ~-e* grîne/spice aurii; *(fig.) il ~ Tevere* Tibrul gălbui (din cauza mîlului); *(fig.) il ~ dio* Apolo. **II.** *s.m.* **1.** culoare blondă (a părului). **2.** persoană blondă.
biònica *s.f.* bionică.
biopsìa *s.f.* biopsie.
bioritmo *s.m.* bioritm.
biorizzazióne *s.f.* sterilizare a laptelui; pasteurizare.
biòscia, *-sce, s.f. (rar)* **1.** lapoviţă. **2.** *(rar, fig.)* poşircă, zeamă lungă/chioară.
bioscòpio *s.m.* vechi proiector cinematografic.
biosfèra *s.f.* biosferă.
biosìntesi *s.f.* sinteză chimică realizată de organismele vii.
biosociologìa, *-gie, s.f.* biosociologie.
biòssido *s.m.* bioxid.
biostratigrafìa *s.f.* ramură a geologiei care distinge rocile după fosilele pe care le conţin; biostratigrafie.
bioterapìa *s.f.* bioterapie.
biotìna *s.f.* biotină. *SIN. vitamina H.*
biotìno *s.m.* **1.** *(biol.)* totalitatea indivizilor care posedă acelaşi genotip. *SIN. linea pura.* **2.** *(med.)* ansamblul caracteristicilor morfologice, intelectuale şi psihice ale unei persoane. *SIN. tipo costituzionale.*
biotite *s.f. (miner.)* biotit.
biòtopo *s.m. (med.)* unitate a mediului fizic în care se desfăşoară viaţa unei specii sau a unei asociaţii biologice, biotop.
biòtto *adj. (înv.)* amărît, nenorocit, mizer, sărman; *a ~* vai de lume, cum dă Dumnezeu.
bìpalo *adj. (înv., rar)* cu două palete.
bipartìbile *adj.* care poate fi împărţit/divizat/bifurcat.
bipartìre I. *vt.* a împărţi în două. **II.** *vr.* a se bifurca.
bipartìtico, *-ici, adj. (pol.) (despre un guvern)* format din două partide.
bipartitismo *s.m.* sistem politic bazat pe existenţa a două partide.
bipartìto[1] **I.** *adj.* bipartit, format din două partide. **II.** *s.m.* alianţă între două partide.
bipartìto[2] *s.m. (bot.)* bipartit, împărţit în două.
bipartizióne *s.f.* bipartiţie.
bìpede I. *adj.* biped, care are două picioare. **II.** *s.m.* **1.** biped, animal cu două picioare. **2.** perechi de picioare ale unui patruped; *~ anteriore/posteriore/laterale/diagonale* picioarele anterioare/posterioare/laterale/în diagonală.
bipènne *s.f. (lit.)* secure cu două tăişuri.
bipiràmide *s.f.* corp format din două piramide.
biplàcca *s.f.* tub electronic care conţine doi anozi.
biplàno I. *adj. (av.)* cu două planuri aerodinamice **II.** *s.m.* biplan.
bipolàre *adj. (fiz.)* bipolar.
bipolarità *s.f. (fiz.)* bipolaritate.
bipòlide *adj., s.m.* şi *f.* care are dublă cetăţenie.
bipólo *s.m.* curent electric cu două borne.
bipósto *adj. (înv.)* cu două locuri.
biqquàdro, biquàdro *s.m. v.* b e q u a d r o.
biràcchio, *-àcchi, s.m. (rar, lit.)* zdreanţă; *(înv.) non saper ~* a nu avea habar.
bìrba[1] *s.f. (înv.)* faeton, cabrioletă.
bìrba[2] *s.f.* **1.** lichea, escroc, ticălos; *è una ~* e un nemernic. **2.** *(glumeţ)* chiulangiu, puşlama, hahaleră *come scolaro è una gran ~* ca şcolar e o mare puşlama *SIN. mascalzone, monello.* **3.** *(înv.)* înşelătorie fraudă.
birbaccióne *s.m.* pungaş, ticălos.
birbantàggine *s.f. v.* b i r b a n t e r i a.
birbànte *s.m.* **1.** pungaş, derbedeu. *SIN. furfante mascalzone.* **2.** ştrengar.
birbanteggiàre *vi. (a)* a fi pungaş/derbedeu.
birbanterìa *s.f.* **1.** necinste. **2.** pungăşie.
birbantéseo, *-eschi, adj.* necinstit; de pungaş.
birbàta *s.f. (înv.)* ticăloşie, nemernicie.
birberìa *s.f.* necinste, nemernicie.
birbéseo, *-eschi, adj. (rar)* ticălos, nemernic.
bìrbo *s.m.* ticălos, nemernic.
birbonàggine *s.f. (rar)* ticăloşie; nemernicie.
birbonàia *s.f. (tosc.)* şleahtă de ticăloşi/de nemernici.
birbonàio *s.m. (tosc.)* **1.** loc locuit de derbedei/de ticăloşi. **2.** *(fig.)* rumoare, dezordine.
birbonàta *s.f.* **1.** ticăloşie, nemernicie. **2.** pungăşie.
birbóne, *-a* **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** ticălos, nemernic, bandit. *SIN. briccone, canaglia, mascalzone.* **2.** *(înv.)* vagabond, cerşetor. **II.** *adj. freddo ~* frig cumplit/puternic/intens; *fame/sete ~-a* foame/sete cumplită/grozavă.
birboneggiàre *vi. (a)* a fi un ticălos, a comite ticăloşii.
birbonerìa *s.f.* ticăloşie, nemernicie.
birbonéseo, *-eschi, adj.* ticălos, nemernic.
bìrcio *adj.* **1.** miop. **2.** saşiu. *SIN. guercio.*
bireattóre I. *adj. (av.)* cu două reactoare. **II.** *s.m.* avion cu două reactoare, bireactor.
birème *adj., s.f. (ist., mar.)* biremă.
biribàra *s.m. (rar, înv.)* **1.** joc de noroc. **2.** hahaie, încurcătură.
biribìssi *s.m. invar.* **1.** joc de noroc, loterie. **2.** *(fig.)* risc, hazard. **3.** sfîrleză, titirez.
birichinàta *s.f.* ştrengărie, copilărie. *SIN. bambinata.*
birichinerìa *s.f.* ştrengărie, copilărie.
birichìno I. *s.m.* şi *f.* **1.** ştrengar. **2.** haimana, puşlama. *SIN. birba.* **II.** *adj.* ştrengăresc; viu, vioi; *occhi ~-i* ochi vioi/de drăcuşor. *SIN. furbo, vivace.*
birifrangènte *adj.* birefringent.
birifrangènza *s.f.* birefringenţă.
birifrazióne *s.f.* birefringenţă.
birignào *s.m. (teatru)* rostire emfatică, declamaţie
birillo *s.m.* popic; *giocare ai ~-i* a juca popice.
bìro *s.f.* pix.
biròccio, *-òcci, s.m. v.* b a r r o c c i o.
biroldo *s.m.* lebăr cu sînge.
birotóre *adj.* prevăzut cu două rotoare.
bìrra *s.f.* bere; *~ scura/chiara/bionda* bere brună/blondă; *~ alla spina* bere de butoi; *(fig.) a tutta*

~ cu mare viteza; *(fig.) dare la ~ a qualcuno* a depăşi/a întrece pe cineva (mai ales în întreceri sportive); *(fig., pop.) farci la ~* a considera un lucru inutil.

birràcchio, -àcchi, *s.m.* viţel tînăr.

birràio *s.m.* berar.

birràrio *adj.* referitor la fabricarea berei.

birrerìa[1] *s.f.* **1.** berărie. **2.** *(rar)* fabrică de bere.

birrerìa[2] *s.f. (înv.)* **1.** meserie de poliţist. **2.** poliţie.

birrésco, -éschi, *adj.* poliţienesc.

birro[1] *s.m.* **1.** pelerină scurtă de blană (a episcopilor catolici). **2.** zbir, poliţist *v.* sbirro.

birro[2] *s.m. (mar.)* nod marinăresc.

bis I. *interj.* bis! **II.** *s.m.* **1.** bis, repetare; *chiedere un ~* a cere un bis; *concedere/fare il ~* a acorda/a face un bis. **2.** repetare; *questo vino è ottimo, facciamo il bis* vinul ăsta este foarte bun, să mai servim, să facem un bis. **III.** *adj.* suplimentar, în plus; *treno ~* tren suplimentar.

bis-[1] *pref.* care conferă sens peiorativ verbelor şi adjectivelor cu care se combină; *bistrattare* a maltrata; *bisunto* slinos.

bis-[2] *pref.* dublu, de două ori, *biscotto* biscuit; *bisnipote, bisnonno* strănepot, străbunic.

bisàccia, *-àcce, s.f.* **1.** desagă, traistă; *aver le ~-e fornite* a avea provizii. **2.** măsură agrară de suprafaţă în Sicilia.

bisànte *s.m.* **1.** *(ist.)* monedă bizantină şi veneţiană. **2.** medalion.

bisarcàvolo, -a *s.m.* şi *f. (rar)* străstrăbunic. *SIN. arcibisnonno.*

bisàvo, -a *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** străbunic. **2.** *(la pl.)* străbuni, strămoşi.

bisbètico, -ètici, *adj.* **1.** certăreţ, capricios, îndărătnic. **2.** ciudat, bizar. *SIN. capriccioso, lunatico.*

bisbigliaménto *s.m. (rar)* murmur, şoaptă.

bisbigliàre I. *vi. (a)* **1.** a şopti, a murmura; a şuşoti. *SIN. mormorare, sussurare.* **2.** a bîrfi, a vorbi de rău; *sul suo conto bisbigliano molto* pe seama sa se vorbeşte mult. *SIN. mormorare, sparlare.* **II.** *vt.* **1.** a spune încet, a şopti; *mi bisbigliò alcune parole incomprensibili* mi-a şoptit cîteva cuvinte de neînţeles. **2.** a vorbi de rău; *di lui bisbigliano cose terribili* despre el se spun lucruri îngrozitoare.

bisbìglio[1]**,** *-ìgli, s.m.* **1.** şoaptă, murmur, veste care se răspîndeşte pe ascuns, zvon; *un ~ infondato* un zvon fără bază. *SIN. mormorio, sussurro.* **2.** *(poetic)* şopot, freamăt.

bisbìglio[2] *s.m.* rumoare. *SIN. brusio.*

bisbigliône *s.m.* persoană care şopteşte în dreapta şi în stînga, zvonist.

bisbòccia, *-òcce, s.f.* petrecere, chef, chiolhan. *SIN. baldoria, festa.*

bisbocciàre *vi. (a)* a chefui.

bisboccióne *s.m.* chefliu.

bisca *s.f.* tripou.

biscaglino *adj., s.m.* **1.** (locuitor) din Biscaya. **2.** *(ist.)* puşcă.

biscaiòlo *s.m.* jucător de cărţi, client de tripou.

biscaiuòlo *s.m. v.* biscaiolo.

biscànto[1] *s.m. (înv.)* cantilenă.

biscànto[2] *s.m. (înv.)* **1.** colţ de zid/de stradă. **2.** *(fig.) loc retras.*

biscazzàre I. *vi. (a; rar)* a frecventa tripourile. **II.** *vt.* a-şi risca averea (la jocul de cărţi).

biscazzière *s.m.* **1.** patron de tripou. **2.** persoană care marchează punctele (la jocul de biliard).

bischero, bischeri, *s.m.* **1.** *(muz.)* cui de vioară. *SIN. pirolo.* **2.** *(tosc., vulg.)* organ genital bărbătesc. **3.** *(pop.)* om prost. *SIN. minchione.*

bischètto *s.m.* măsuţă de lucru (la cizmar).

bischizzàre *vi. (înv.)* **1.** a folosi jocuri de cuvinte. **2.** a-şi stoarce creierii, a născoci.

bìscia, *bìsce, s.f.* **1.** şarpe. **2.** şarpe-de-apă *(Natrix natrix)*; *a ~* **a)** în zigzag; **b)** *(fig., înv.)* din belşug.

bisciola *s.f. v.* visciola.

biscióne *s.m.* **1.** şarpe mare. **2.** *(herald.)* şarpe (figurînd în stema Visconţilor).

biscottàre *vt.* a coace, a prăji; *~ il pane* a prăji pîinea.

biscottàto I. *part. tr.* de la biscottare. **II.** *adj. pane ~* pîine prăjită; *fete ~-e* felii de pîine prăjită.

biscotteria *s.f.* **1.** fabrică sau prăvălie de biscuiţi. **2.** biscuiţi asortaţi.

biscottièra *s.f.* vas pentru biscuiţi.

biscottièro *adj.* referitor la industria biscuiţilor.

biscottificio *s.m.* fabrică de biscuiţi.

biscottino *s.m.* **1.** biscuit mic. **2.** bobîrnac. *SIN. buffetto.* **3.** *(mec.)* piesă jumelată (a unui mecanism).

biscòtto I. *s.m.* **1.** biscuit. **2.** pîine coaptă de două ori, pesmeţi; *mettersi in mare senza ~ (fig.)* a te apuca de o treabă fără să ai ce-ţi trebuie, a pleca la luptă fără puşcă. **3.** teracotă care urmează să fie smălţuită. **II.** *adj.* copt, prăjit (bine).

biscugino *s.m.* văr (de gradul al doilea).

bisdòsso *(în loc. adv.) a ~* pe deşelate, fără şa; *montare/andare/cavalcare a ~* a încăleca/a merge/a călări pe deşelate.

bisdrùcciolo *adj. (despre un cuvînt)* accentuat pe a patra silabă de la sfîrşitul cuvîntului.

bisecànte I. *adj.* care divide un unghi în jumătate. **II.** *s.m.* bisecantă.

bisecàre *vt. (mat.)* a împărţi un unghi în două.

bisecolàre *adj.* care are două secole, bisecular.

biségolo *s.m.* raşpă, raşpel.

bisellàre *vt. (tehn.)* a bizota, a tăia oblic o margine (de oglindă etc.).

bisellatùra *s.f. (tehn.)* bizotare (a unei oglinzi etc.).

biséllo *s.m. (tehn.)* margine tăiată oblic (la o oglindă etc.).

bisènso *s.m.* **1.** cuvînt cu două înţelesuri. **2.** joc enigmistic.

bisessuale *adj.* bisexuat.

bisessualità *s.f.* bisexualitate.

bisessuàto *adj.* bisexual.

bisestile *adj.* bisect.

bisèsto I. *s.m.* **1.** *(rar)* zi care se adaugă lunii februarie (în anii bisecţi). **2.** *(înv.)* spaţiu de patru ani. **II.** *adj.* bisect.

bisettrice *s.f. (geom.)* bisectoare.

bisillabo *adj., s.m.* (cuvînt) bisilabic.

bislaccheria *s.f. (rar)* trăsnaie, ciudăţenie.

bislàcco, -àcchi, *adj.* trăsnit, caraghios.

bislùnga *s.f.* plantă perenă din familia liliaceelor *(Ruscus hypophillum).*

bislùngo *adj.* **1.** prelung. **2.** *(despre formă)* neregulat.

bismàlva *s.f.* nalbă *(Althaea officinalis).*

bismùto *s.m.* bismut.

bisnipóte *s.m.* strănepot.

bisnònno *s.m.* **1.** străbunic. **2.** *(la pl.)* strămoşi.

bisógna *s.f. (lit.)* **1.** treabă; ocupaţie. **2.** nevoie, necesitate.

bisognàre I. *vi.* (folosit la pers. III sg. şi pl.) *(e)* **1.** a fi util, a fi necesar, a fi de trebuinţă; *mi bisogna il tuo aiuto* am nevoie de ajutorul tău. *SIN. necessitare, occorrere.* **2.** *(înv.)* a avea nevoie. **II.** *vi. impers.* a fi necesar.

bisognatàrio *s.m.* persoană indicată pe poliţă, cu drept de a ridica banii.

bisognévole I. *adj.* **1.** necesar, trebuitor. *SIN. occorren-*

tc. **2.** *(rar, lit.)* nevoiaş. **II.** *s.m.* lucruri necesare, necesarul.
bisognino *s.m. (eufem.)* necesitate corporală, nevoie.
bisógno *s.m.* **1.** nevoie, necesitate, trebuinţă; *~-i reali/fittizi* nevoi reale/închipuite; *essere pieno di ~-i* a fi plin de nevoi; *avere ~ di* a avea nevoie de; *al ~* la nevoie; *un caso di ~* un caz de nevoie/de necesitate; *secondo il ~* după nevoie, după necesitate. *SIN. occorrenza, uopo.* **2.** sărăcie, lipsă de mijloace, nevoie; *essere/trovarsi/vivere in grande/urgente/assoluto/estremo ~* a fi/a se găsi/a trăi în mare/urgentă/absolută/extremă nevoie/sărăcie. **3.** imbold fizic sau psihic, dorinţă, nevoie; *sento il ~ di sfogarmi* simt nevoia să-mi descarc sufletul. **4.** *(mai ales la pl.)* nevoi (corporale); *fare i propri ~-i* a-şi face nevoile.
bisognóso *adj., s.m.* **1.** (persoană) care are nevoie; *~ di guida/di consiglio* (persoană) care are nevoie de îndrumare/de sfaturi. **2.** nevoiaş, sărac; *(prov.) giovane ozioso, vecchio ~* cine nu munceşte la tinereţe, n-are la bătrîneţe.
bisónte *s.m. (zool.)* bizon.
bissàre *vt.* a bisa, a repeta.
bisso *s.f.* pînză fină.
bissóna *s.f.* **1.** barcă mare. **2.** *(ist.)* monedă de argint (milaneză, veneţiană).
bistànte *s.m. (înv.)* interval de timp; *in ~-i* şovăitor.
bistècca, -écche, *s.f.* biftec; *~ al sangue* biftec în sînge.
bistecchièra *s.f.* grătar.
bistènto *s.m. (înv.)* greutate, dificultate.
bistiecciaménto *s.m.* dispută, ceartă.
bistiecciàre *vi. (a), vr.* a (se) certa.
bistiéccio, -icci, *s.m.* **1.** ceartă. *SIN. litigio.* **2.** *(lit.)* joc de cuvinte, calambur.
bistóndo *adj.* uşor rotunjit. *SIN. tondeggiante.*
bistórta *s.f. (bot.)* răculeţ *(Polygonum bistorta).*
bistórto *adj.* **1.** răsucit, strîmb. **2.** *(fig.)* maliţios. **3.** trăsnit; ciudat; certăreţ.
bistràre *vt.* a colora cu negru de fum.
bistràto *part. tr.* de la bistrare şi *adj.; occhi ~-i* ochi făcuţi/machiaţi.
bistrattàre *vt.* a trata rău.
bistrattàto *adj.* tratat rău, maltratat.
bìstro *s.m.* negru de fum; *truccarsi gli occhi col ~* a-şi face ochii.
bìsturi *s.m. invar.* bisturiu.
bisùlco, -ùlchi, *adj. (înv., lit.); (despre copitele rumegătoarelor)* împărţit în două.
bisùnto *adj.* unsuros, soios, slinos.
bitagliènte *adj.* cu tăiş dublu.
bitemàtico, -ci, *adj. (muz.)* brodat pe două teme principale.
bitonàle *adj.* **1.** *(muz.)* care prezintă simultan două tonalităţi diferite. **2.** *(despre un semnalizator acustic)* cu două note; *clacson ~* clacson bitonal.
bitonalità *s.f. (muz.)* folosirea simultană a două tonalităţi diferite.
bitórzolo *s.m.* neg, excrescenţă.
bitorzolùto *adj.* plin de excrescenţe/de negi.
bìtta *s.f. (mar.)* stîlp (de care se leagă odgonul ancorei); *grado ~ (fig., arg.)* galoanele în formă de inel ale ofiţerilor din marina militară.
bittàre *vt.* a lega odgonul ancorei.
bittatùra *s.f.* cerc/inel al odgonului în jurul stîlpului.
bittóne *s.m.* par/stîlp de care se leagă odgoanele.
bitumàre *vt.* a bituma; a gudrona.
bitumatóre *s.m.* muncitor care gudronează.
bitumatrice *s.f.* maşină de gudronat.
bitùme *s.m.* bitum.
bituminàre *vt.* a bitumina.
bituminóso *adj.* bituminos.
bitumizzazióne *s.f.* bituminizare.
biunivocità *s.f. (mat.)* corespondenţă biunivocă.
biunìvoco, -ci *adj.* biunivoc.
biùta *s.f. (înv.)* **1.** pomadă. **2.** glazură.
bivaccàre *vi. (a; mil.)* **1.** a bivuaca. **2.** *(fig.)* a locui provizoriu.
bivàcco, -àcchi, *s.m.* bivuac; tabără.
bivalènza *s.f.* bivalenţă.
bivalènte *adj. (chim.)* bivalent.
bivàlve *adj. (zool.)* bivalv.
bìvero *s.m. (înv.)* castor.
bivère *s.m.* lac, baltă.
bìvio *s.m.* **1.** răspîntie, răscruce. *SIN. biforcazione.* **2.** *(fig.)* moment crucial, răscruce, nesiguranţă, îndoială, dubiu.
bizantineggiàre *vi. (a)* **1.** a imita arta bizantină. **2.** *(fig.)* a discuta pedant şi subtil.
bizantinismo *s.m.* **1.** *(în artele plastice)* tendinţă de a realiza un stil asemănător celui bizantin; preţiozism estetizant. **2.** bizantinism; subtilitate, pedantism.
bizantinista, -isti, *s.m.* şi *f.* specialist în arta şi civilizaţia bizantină, bizantinolog.
bizantino *adj.* **1.** bizantin. **2.** *(fig.)* rafinat, bogat, subtil; pedant.
bìzza *s.f.* mînie neaşteptată, toană, capriciu; *(mai ales la pl.) far le ~-e* a ţipa din senin.
bizzarìa *s.f.* **1.** bizarerie, ciudăţenie, extravaganţă. *SIN. stranezza, stravaganza.* **2.** acţiune bizară; capriciu, trăsnaie, ciudăţenie. *SIN. capriccio, stranezza.* **3.** *(înv.)* mînie.
bizzàro *adj.* **1.** ciudat, bizar, trăsnit. *SIN. originale, stravagante.* **2.** *(despre cai)* sperios. **3.** *(rar, lit.)* vioi; irascibil.
bizzèffe *adv. (în loc. adv.) a ~* din belşug, cu prisosinţă; *avere quattrini a ~* a avea bani gîrlă, a fi plin de bani.
bizzóco, -óca *s.m., adj.* **1.** (persoană) care aparţine unei secte eretice din sec. XIV care respingea autoritatea papală. **2.** *(fig., dispr.)* bigot.
bizzóso *adj.* **1.** *(despre copii)* răsfăţat; capricios. **2.** *(despre cai)* sperios. *SIN. ombroso.*
blandiménto *s.m. (lit.)* **1.** mîngîiere. **2.** linguşire, măgulire. **3.** potolire (a unei dureri).
blandire *vt.* **1.** *(lit.)* a mîngîia, a potoli (o durere). **2.** a măguli, a linguşi.
blanditivo *adj. (rar, înv.)* **1.** mîngîietor. **2.** calmant, care potoleşte (o durere).
blandizia *s.f. (mai ales la pl.)* măgulire, linguşire.
blàndo *adj.* **1.** blînd, dulce, plăcut, delicat. **2.** care se lasă amăgit/înşelat de linguşiri.
blasfèma *s.f. (lit.)* blestem, hulă.
blasfemàre *vi. (înv.)* a blestema, a huli.
blasfematóre, -trice *s.m., adj. (rar, lit.)* (persoană) care blestemă.
blasfematório *adj. (rar, lit.)* profanator.
blasfemìa *s.f. (înv., rar)* blasfemie.
blasfèmo I. *adj.* **1.** profanator, sacrileg. **2.** eretic. **3.** ireverenţios. **II.** *s.m.* cel care blestemă/huleşte.
blasonàre *vt. (herald.)* a interpreta un blazon.
blasonàto *adj.* cu blazon, nobil. *SIN. nobile, titolato.*
blasóne *s.m.* **1.** blazon, stemă. **2.** heraldică. **3.** *(fig.)* noblete, neam, viţă.
blasonìsta *s.m.* specialist în heraldică.
blastóma *s.m. (med.)* tumoare.
blàstula *s.f. (biol.)* blastulă.
blateràre *vi. (a)* a sporovăi, a trăncăni, a pălăvrăgi. *SIN. cianciare, ciarlare, cicalare.*
blateróne *adj., s.m. (rar, lit.)* palavragiu.

blàtta *s.f. (entom.)* gîndac *(Blatta orientalis)*.
blefarite *s.f. (med.)* blefarită.
blènda *s.f. (chim.)* blendă, sulfură de zinc.
blénnio *s.m. (iht.)* specie de peşte mucilaginos *(Blennius)*.
blenorragìa *s.f. (med.)* blenoragie.
blenorràgico, -ci, *adj., s.m.* blenoragic.
blenorrèa *s.f.* blenoragie.
blenorróico, -ci, *adj., s.m.* blenoragic.
blesità *s.f.* pelticie, pelticeală.
blèso *adj.* peltic, bîlbîit.
blìnda *s.f.* blindaj.
blindàggio, blindaménto *s.m.* **1.** blindare. **2.** blindaj.
blindàre *vt.* a blinda.
blindatùra *s.f.* blindaj uşor.
bloccàggio *s.m.* blocare, blocaj.
bloccaménto *s.m.* blocare.
bloccàre I. *vt.* **1.** a asedia; a bloca. **2.** a împiedica accesul, a bloca; ~ *il transito/le uscite* a bloca trecerea/ieşirile. *SIN. proibire, vietare.* **3.** a opri, a bloca; *la polizia bloccò il corteo dei dimostranti* poliţia a oprit coloana demonstranţilor. *SIN. fermare.* **4.** a opri acţiunea adversarului, a bloca; a bloca mingea; ~ *al volo/a terra* a bloca mingea în zbor/pe teren; ~ *un tiro a rete* a bloca o lovitură la poartă. **5.** a bloca/a limita unele fenomene economice; ~ *i prezzi/gli affitti/i licenziamenti* a bloca preţurile/chiriile/concedierile; ~ *un conto* a bloca un cont. **6.** *(electr.)* a polariza negativ un tub electronic, a bloca. **7.** a fixa într-o anumită poziţie, a bloca. **II.** *vi. (a)* a face un bloc, a concentra forţele. **III.** *vr.* a se opri, a se bloca; *il motore si è bloccato* motorul s-a blocat.
bloccastérzo *s.m.* dispozitiv de blocare a volanului.
bloccchièra *s.f.* maşină pentru construirea blocurilor de beton.
blocchista, -isti, *s.m.* şi *f.* comerciant cu ridicata, angrosist.
bloccatùra *s.f.* blocare.
blòcco[1], blòcchi *s.m.* **1.** bloc, masă compactă; *un ~ di granito/di marmo* un bloc de granit/de marmură. **2.** bloc, cantitate mare; *un ~ di tessuti di libri* o cantitate mare de ţesături/de cărţi; *in ~* în bloc; *vendere/comprare in ~* a vinde/a cumpăra în bloc; *(fig.) considerare/valutare qualcosa in ~* a studia/a aprecia în bloc/global. **3.** *(geol.)* bloc, element cu diametru mai mare de 25 cm. **4.** *(mec.)* ~ *cilindro/* ~ *motore* bloc motor. **5.** *(sport)* ~*-chi di partenza* bază pe care se sprijină la plecare atleţii, înotătorii etc. **6.** *(fig.)* unire, alianţă; ~ *politico* alianţă între partidele politice, bloc. **7.** *(filatelie)* patru sau mai multe timbre unite, bloc. **8.** *(electr.)* bloc electric. **9.** grup de informaţii înregistrate într-o anumită memorie. **10.** blocnotes.
blòcco[2] *s.m.* **1.** blocare, oprire; ~ *di una macchina* blocarea unei maşini. **2.** blocadă; ~ *navale/continentale* blocadă navală/continentală; *rompere il* ~ a nu respecta blocada; *posto di* ~ post de control. **3.** îngheţare, blocare; ~ *dei fitti/dei salari* blocarea/îngheţarea chiriilor/a salariilor. **4.** *(med.)* întreruperea/blocarea unei funcţiuni; ~ *cardiaco/renale* blocare a inimii/a rinichilor. **5.** *(ferov.)* asigurarea distanţării trenurilor pe o linie; *sezione/posto di* ~ post de control feroviar.
blónda *s.f.* blondă, dantelă de mătase.
blù I. *adj.* albastru; ~ *reale* albastru intens; ~ *elletrico* albastru strălucitor; *avere il sangue* ~ a avea sînge albastru; *essere di sangue* ~ a fi de neam ales; *(fam.) prendersi una fifa* ~ a trage o spaimă soră cu moartea. **II.** *s.m.* **1.** culoare albastru. **2.** substanţă chimică albastră; ~ *di metilene* albastru de metileu; ~ *di Parigi* albastru de Paris.
bluàstro *adj.* albăstrui, care bate în albastru.
bluff *s.m. invar.* **1.** cacialma. **2.** bluf.
bluffàre *vt.* **1.** a trage cacialmale. **2.** a folosi blufuri.
bluffatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care trage cacialmale/care înşală prin bluf.
blùsa *s.f.* **1.** bluză. **2.** bluză de lucru; salopetă.
bòa[1] *s.m. invar.* **1.** (şarpe) boa *(Boa constrictor)*. **2.** boa (eşarfă din pene de struţ).
bòa[2] *s.f. (mar.)* geamandură.
bòa[3] *s.f.* alunecare de pămînt.
boarìna *s.f. (ornit.)* codobatură.
boàrio, -àri, *adj. (în expr.) foro* ~ tîrg de vite.
boàro, -àri *s.m. v.* b o v a r o.
boàto *s.m.* **1.** vuiet, uruit. *SIN. rimbombo, tuono.* **2.** *(av.)* ~ *sonoro* zgomotul provocat de avioanele supersonice. *SIN. bang sonoro.*
boattière *s.m. (înv.)* **1.** negustor de boi. **2.** boar. **3.** ţăran care-şi lucrează pămîntul cu vitele proprii.
bob *s.m. invar. (sport)* bob.
bobbàre *vi. (a) (sport)* a conduce bobul.
bobbista *s.m. (sport)* conducător de bob.
bobìna *s.f.* **1.** bobină, mosor. **2.** *(electr.)* bobină; ~ *d'induttanza* bobină de inducţie; *(telev.)* ~ *di rettifica d'immagine* bobină de cadraj.
bobinàre *vt.* a bobina.
bobinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* bobinator.
bobinatrice *s.f.* **1.** muncitoare bobinatoare. **2.** *(electr.)* maşină de bobinat. *SIN. spolatrice.*
bobinatùra *s.f.* bobinare, bobinaj.
bobóleo, -ólchi, *s.m. (înv.)* bouar.
bócca *s.f.* **1.** gură; *respirazione a* ~ respiraţie gură la gură; ~ *fatta* gura unui animal care prezintă incisivi permanenţi; *duro/tenero di* ~ *(despre cai)* tare/moale în gură. **2.** *(fig.) (în loc.)* cu referire la cavitatea bucală; *restare a* ~ *aperta* a rămîne cu gura căscată; *cadere in* ~ *al lupo/al nemico* a cădea în ghearele lupului/ale duşmanului; *(prin antifrază) in* ~ *al lupo!* noroc!, baftă!; *avere/sentirsi il cuore in* ~ a fi cu sufletul la gură; *non ricordare dal naso alla* ~ a uita de la mînă pînă la gură. **3.** *(fig.) (în loc.)* care se referă la funcţiile nutritive şi gustative; *a* ~ *asciutta* nemîncat, pe burta goală; *restare/lasciare qualcuno a* ~ *asciutta* a rămîne/a lăsa pe cineva cu buzele umflate; *avere/lasciare la* ~ *buona/cattiva* a avea/a lăsa un gust bun/amar; *essere di buona* ~ **a)** a mînca de toate, a nu face mofturi la mîncare; **b)** a fi uşor de mulţumit; *essere di mezza* ~*/di* ~ *dolce* **a)** a fi sclifosit la mîncare; **b)** a fi greu de mulţumit; *tenere qualcuno a* ~ *dolce* a linguşi pe cineva; *fare la* ~ *a qualcosa* a se obişnui cu ceva; *rifarsi la* ~ **a)** a-şi drege gustul; **b)** a şterge o impresie proastă; *far venire l'acquolina in* ~ a face să-i lase gura apă; *togliersi il pane dalla* ~ a-şi lua pîinea de la gură; a face mari sacrificii; *togliere/levare il pane di* ~ *a qualcuno* a lua cuiva pîinea de la gură, a jecmăni pe cineva; *avere molte bocche da sfamare* a avea multe guri de săturat; ~ *inutile (fig.)* persoană care consumă fără să producă/care mănîncă de pomană; *fare a* ~ *e borsa* a plăti nemţeşte; *a* ~ *libera (despre restaurante)* în care pentru un preţ mic poţi consuma orice. **4.** *(fig., în loc.)* cu referire la funcţiile vocale; *non aprir* ~ a nu deschide gura; *chiudere/cucire/tappare la* ~ a închide/a coase/a astupa gura; ~ *d'oro* gură de aur, persoană care spune lucruri înţelepte; ~ *d'inferno* persoană care înjură şi vorbeşte urît; *tenere la* ~ *chiusa/cucita* a tăcea cu încăpăţînare;

parlare/dire/rispondere a mezza ~ a vorbi/a spune/a răspunde cu jumătate de gură; *promettere, lodare ecc. con la* ~ *e non col cuore* a promite/a lăuda etc. din gură, nu din inimă; *dire per* ~ *di qualcuno* a spune prin intermediul altcuiva; *cavar di* ~ a trage vorba din gură cu cleştele; *mettere in* ~ *a qualcuno* a pune în gura cuiva, a-i atribui ceva; *avere qualcosa/qualcuno in/sulla* ~ a vorbi mereu de ceva, de cineva, a fi tot timpul cu el în gură; *essere/andarenella* ~ *di tutti* a ajunge în gura lumii; *non avere nè* ~ *nè orecchie* a fi mut şi surd; *passare di* ~ *in* ~ a trece din gură în gură; *essere larghi di* ~ a fi spurcat la gură, a vorbi fără perdea; *essere di* ~ *larga e di mano stretta* a promite mult şi a face puţin; *lasciarsi sfuggire/scappare qualcosa di* ~ a lăsa să-i scape din gură; *mettere* ~ *in qualcosa* a-şi vîrî nasul în ceva; *togliere la parola di* ~ *a qualcuno* a lua cuiva vorba din gură; *acqua in* ~ *!* gura! linişte! *(pop.) lavarsi la* ~ *di qualcuno* a vorbi de rău pe cineva; *parole che riempiono la* ~ cuvinte care îţi umplu gura, vorbe mari, pompoase; *essere la* ~ *della verità* a fi foarte sincer. **5.** *(fig.)* buze; *baciare sulla* ~ a săruta pe gură/pe buze; *battere la* ~ a bate din buze; *storcere la* ~ a strîmba gura/din nas. **6.** *(fig.)* gură, deschizătura unui recipient etc.; ~ *del sacco/del vaso* gura sacului/a vasului; *sciogliere/slegare la* ~ *del sacco* **a)** a dezlega sacul; **b)** a spune tot ce ştii; ~ *della strada* capul străzii; ~ *del forno* gura cuptorului. **7.** *(mil.)* ~ *da fuoco* **a)** parte a armei; **b)** piesă de artilerie. **8.** vărsarea unui rîu, gură. **9.** *(bot.)* ~ *di leone* gura leului. **10.** ~ *di dama* prăjitură din ou, migdale şi zahăr. **11.** ~ *di lupo* **a)** *(mil.)* gură de lup; **b)** *(mar.)* nod marinăresc. **12.** *(hidr.)* ~ *d'acqua* gură de apă. **13.** ~ *di martello* partea ciocanului cu care se bate; *(prov.) in bocca chiusa non c'entrano le mosche* în oala acoperită nu cad gunoaie.

boccaccésco, -éschi, boccaccévole *adj.* **1.** în genul lui Boccaccio. **2.** licenţios, libertin.

boccàccia *s.f.* **1.** *(peior.)* gură urîtă. **2.** strîmbătură, mutră; *far la* ~ a se strîmba; *far le* ~*-e* a face mutre. **3.** gură amară; *svegliarsi con la* ~ a se trezi cu gura amară. **4.** *(fig.)* **a)** persoană clevetitoare; **b)** persoană slobodă la gură/licenţioasă.

boccadòpera *s.f. v.* b o c c a s c e n a.

boccadòro *s.m., adj. (ironic)* **1.** gură de aur, orator. **2.** filozof.

boccàglio *s.m. (tehn.)* ajutaj.

boccalàio *s.m. (rar)* olar.

boccàle[1] *s.m.* **1.** cană; pocal; *a* ~*-i* din plin, mult. **2.** conţinutul unei căni; *un* ~ *di birra* o cană de bere. **3.** unitate de măsură pentru lichide.

boccàle[2] *adj.* bucal.

boccalóne *s.m.* **1.** om cu gură mare/largă/căscată. **2.** copil plîngăreţ. **3.** persoană clevetitoare/bîrfitoare/licenţioasă.

boccàme *s.m. (metal.)* maselotă.

boccapòrto, -òrti, s.m. 1. *(mar.)* tambuchi. **2.** *(ferov.)* gură de focar (la locomotivă).

boccascèna *s.f. (teatru)* avanscenă.

boccàta *s.f.* **1.** îmbucătură, gură; *prendere una* ~ *d'aria* a lua o gură de aer curat, a face o plimbare. **2.** *(rar, înv.)* lovitură peste gură.

boccétta *s.f.* **1.** flacon, sticluţă. **2.** bilă de fildeş.

boccheggiaménto *s.m.* **1.** gîfîit. **2.** horcăit. **3.** agonie.

boccheggiànte *adj.* muribund.

boccheggiàre *vi. (a)* a horcăi; a agoniza.

boccheìlo *s.m.* gură, orificiu (pe unde iese apă).

boccheìtta *s.f.* **1.** gură mică, deschizătură (la un vas, un tub etc.). **2.** *(muz.)* muştiuc. **3.** garnitură (la un robinet). **4.** gură (la stropitoare). **5.** căpută (la pantof). **6.** trecătoare, pas.

bocchettóne *s.m. (mec.)* tubulară, stuţ.

bocchìno *s.m.* **1.** guriţă, botişor. **2.** mutră, strîmbătură. **3.** portţigaret. **4.** muştiuc. **5.** palmă dată peste gură.

bòccia, bòcce, s.f. 1. *(glumeţ)* cap; *mi duole la* ~ mă doare tărtăcuţa. **2.** *(la pl.)* bulă de săpun. *SIN. bolla.* **3.** cană, carafă. **4.** bilă (de popice); ~ *da bowling* bilă de bowling; *giocare/fare una partita di* ~*-e* a juca/a face o partidă de popice. **5.** *(înv., fig.)* minciună, născocire. **6.** *(înv.)* bubă, coş. *SIN. bolla.* **7.** *(lit.)* boboc (de floare).

bocciàrda *s.f. (constr.)* buciardă.

boccіàre I. *vt.* **1.** a respinge; ~ *una legge/una proposta/un amendamento* a respinge o lege/o propunere/un amendament. **2.** *(fam.)* a trînti, a respinge la examen; *l'hanno bocciato e dovrà ripetere l'anno* l-au trîntit şi va trebui să repete anul. **3.** *(la jocul de popice)* a lovi bila. **II.** *vi. (a) (fam.)* a se ciocni de o maşină.

boccіàta *s.f.* lovirea bilei (la jocul de popice).

boccіatóre, -trice *s.m.* şi *f.* jucătorul de popice.

boccіatùra *s.f.* **1.** respingere. **2.** *(fam.)* ciocnire.

boccіno *s.m.* **1.** bobocel. **2.** *(fig.)* cap; *girare il* ~ a enerva, a scoate din sărite. **3.** bilă de popice. *SIN. pallino.*

bòccio, bòcci, s.m. 1. boboc (de floare); *(în loc.) in* ~ îmbobocit; *un fiore in* ~ o floare îmbobocită. **2.** *(înv.)* vierme de mătase.

boccіòdromo *s.m.* popicărie.

boccіòfilo *s.m. (sport)* jucător (pasionat) de popice; *(adjectival) società* ~*-a* asociaţie a jucătorilor de popice.

boccіòlo *s.f.* **1.** *(bot.)* boboc. **2.** *(bot.)* întrenod (la tulpina graminaceelor). **3.** camă. **4.** fofează (la sfeşnic).

bòccola[1] *s.f.* **1.** pafta, agrafă; bijuterie (în formă de buclă). **2.** *(mec.)* corp cilindric folosit ca suport/rulment etc. **3.** *(ferov.)* cutie care conţine rulmenţii axelor. **4.** inel, buclă de fier. **5.** figură de patinaj.

bóccola[2] *s.f. v.* b u c c o l a.

boccolàre *s.m. (tehn.)* gură de vînt.

bóccolo *s.m. v.* b u c c o l o.

bocconàta *s.f. (rar)* gură, îmbucătură.

bocconcino *s.m.* **1.** *(dim.)* fărîmă (de mîncare), bucăţică. **2.** bucată/înghiţitură de mîncare; ~ *del complimento/della vergogna* bucăţica cu ruşinea; *(fig.) quella ragazza è un* ~ fata aceea este foarte drăguţă. **3.** fel de mîncare, mîncare; *sa preparare certi boncconcini* ştie să pregătească nişte mîncăruri nemaipomenite. **4.** crochete de caşcaval prăjite. **5.** *(la pl.)* tocană.

boccóne *s.m.* **1.** înghiţitură, gură, dumicat, îmbucătură; *un* ~ *di pane* un dumicat de pîine; *un* ~ *di minestra* o înghiţitură/o gură de supă; *mangiare/prendere/mandar giù un* ~ a mînca/a înghiţi/a lua ceva în fugă; *guadagnarsi un* ~ *di pane (fig.)* a-şi cîştiga bucata de pîine; *levarsi il* ~ *dalla bocca (fig.)* a-şi lua bucata de pîine de la gură; *contare i* ~*-i (fig.)* a număra bucăţelele/îmbucăturile; ~ *di cardinale (fig.)* mîncare foarte rafinată; ~ *del prete (fig.)* tîrtiţa; ~*-i amari (fig.)* pîine amară/amărîtă. **2.** *(fig.)* cantitate mică, bucăţică; *si nutre solo di* ~*-i* mănîncă ca o păsărică; *a pezzi e* ~ puţin cîte puţin. **3.** mîncare, masă; *fra un* ~ *e l'altro* între mese; *avere ancora il* ~ *in bocca (fig.)* a nu-şi fi înghiţit bine bucăţica; *è un* ~ *che fa gola a molti* e o bucăţică după care

multora li se scurg ochii. **4.** *(înv.)* pilulă (mare). **5.** *(înv.)* cocoloș de mîncare otrăvită (pentru animale); *dare il* ~ **a)** a otrăvi; **b)** a corupe; *pigliare il* ~ *(fig.)* a se lăsa corupt. **6.** *(înv.)* momeală.

boccóni *adv.* pe brînci, pe burtă; *giacere/dormire/cadere* ~ a sta/a dormi/a cădea cu gura în jos/pe burtă.

boccùccia *s.f.* **1.** guriță; *far* ~ a face mofturi, a strîmba din gură. **2.** persoană mofturoasă/sclifosită.

bociàre *vt.* și *deriv. v.* v o c i a r e și *deriv.*

bòcio *s.m. (înv.)* **1.** băiat, tînăr. **2.** *(arg.)* recrut la vînători de munte.

bòdola *s.f. v.* b o t o l a.

bodóni *s.m. invar.* caracter tipografic desenat de tipograful Bodoni.

bodoniàno *adj. (despre ediții, caractere tipografice etc.)* bodonian (de la numele tipografului Bodoni din Parma); *rilegato alla* ~*-a* cartonat.

boèmo *adj., s.m. (geogr.)* boem, (locuitor) din Boemia.

boèro *s.m.* **1.** *(geogr.)* bur. **2.** bomboană cu lichior.

bòffice *adj.* **1.** moale, pufos; *pane* ~ pîine bine crescută. **2.** *(lit.)* durduliu.

bofonchiàre *vi. (a)* a mîrîi, a mormăi, a bombăni.

bofónchio, -ònchi *s.m. (tosc.)* bondar.

bòga, *bòghe, s.f. (iht.)* pește din familia perciformilor.

bogàra *s.f.* plasă de pescuit.

bogliènte *adj. v.* b o l l e n t e.

bògliolo *s.m. (tosc.)* ou vechi/stricat.

bohème *s.f.* boemă; viață de boem.

bohèmien *s.m. invar.* boem.

bohémienne *s.f. invar.* dans popular asemănător mazurcii.

bóia, -essa I. *s.m. (rar)* **1.** călău, gîde; *essere il* ~ *di qualcuno (fig.)* a fi un adevărat călău față de cineva, a fi fără milă față de cineva. *SIN. carnefice.* **2.** delincvent, ticălos; *è un vero* ~ e un adevărat ticălos; *faccia/espressione di/da* ~ chip de bandit/de ticălos/de nemernic. **3.** *(în loc. interj., exprimă mînie, furie etc.)* ~ *d'un mondo!* lume nenorocită!; ~ *d'un cane!* cîine nenorocit!; ~ *d'una miseria!* mizeria dracului! **II.** *adj. invar. (pop.)* rău, ticălos, nemernic; *mondo* ~*!* lume ticăloasă.

boiàro *s.m.* boier.

boiàta *s.f.* **1.** *(pop.)* faptă rea; blestemăție, măgărie; *è una delle sue solite boiate* este una din obișnuitele lui blestemății. **2.** *(fig.)* lucru/lucrare prost executat(ă); *questo libro è una gran* ~ cartea asta este o porcărie. **3.** frază vulgară; *smettila di dire* ~*-e* termină cu porcăriile, nu mai spune porcării.

boicottàggio *s.m.* boicot; boicotare; *atti di* ~ acte de boicot.

boicottàre *vt.* a boicota.

boicottatóre, -trice *s.m.* și *f., adj.* persoană care boicotează.

bòldo *s.m.* copac din familia lanimiaceelor *(Plumus boldus).*

boldóne *s.f. (înv.)* cîrnat.

boldróne *s.m. (înv.)* blană de oaie, sarică.

bolèa *s.f. (înv.)* minge de joc; *di* ~ dintr-o dată; *andar di* ~ **a)** a arunca mingea; **b)** a avea noroc.

bolèro *s.m.* **1.** bolero *(dans spaniol).* **2.** bolero, ilic. **3.** pălărie.

boléto *s.m. (bot.)* mînătarcă *(Boletus edulis).*

bolgètta *s.f.* **1.** servietă. **2.** tașcă/geantă de postaș.

bòlgia, *bòlgie* *s.f.* **1.** pungă. **2.** desagă. **3.** valiză. **4.** vale adîncă; *Male bolge* văi rele (în cercul al optulea al *Infernului* lui Dante). **5.** *(fig.)* loc plin de agitație, infern.

bòlide *s.m.* **1.** bolid; stea căzătoare, aerolit. *SIN. aerolito, meteorite.* **2.** bolid, obiect care trece cu viteză mare; *è passato come un* ~ a trecut ca un bolid; *(în fotbal)* bombă, minge trasă cu putere. **3.** persoană grasă, butoi.

bolìna *s.f. (mar.)* cablu aplicat unei vele; *andar di* ~ a naviga contra vîntului.

bolinàre *vt.* a întinde cablul prins de velă.

boliviàno *adj., s.m. (geogr.)* bolivian.

bólla[1] *s.f.* **1.** bulă; ~ *di sapone* **a)** bulă/balon de săpun; **b)** lucru efemer; *è finito tutto in una* ~ *di sapone (fig.)* s-a ales praful, s-a dezumflat ca o bulă de săpun. **2.** *(med.)* bășică. **3.** *(bot.)* umflătură provocată de ciupercile ascomicete. **4.** *(despre gaze)* bășicuță, bulă de aer. **5.** *(chim.)* parte sferică a unor aparate.

bólla[2] *s.f.* **1.** pecete; ștampilă. **2.** bulă papală. **3.** diplomă a împăraților Sfîntului Imperiu Roman. **4.** document (care însoțește și descrie o marfă); ~ *di spedizione/di carico/di scarico/di consegna* document care atestă expedierea/încărcarea/descărcarea/livrarea. **5.** podoabă (de formă rotundă), disc, rozetă.

bollàre *vt.* **1.** a ștampila; ~ *una lettera/una merce* a ștampila o scrisoare/o marfă; ~ *la cartolina/il cartellino* a ponta. **2.** *(fig.)* a stigmatiza, a înfiera. *SIN. infamare, tacciare.* **3.** *(rar, fig.)* a înșela, a trage pe sfoară.

bollàrio, -àri *s.m.* culegere/colecție de bule papale.

bollàto *part. tr.* de la b o l l a r e; *carta* ~*-a* hîrtie cu timbru sec; *furbo* ~ ticălos știut de toată lumea.

bollatrice *s.f.* mașină de ștampilat.

bollatùra *s.f.* ștampilare; ~ *della carne* ștampilarea cărnii; *spese di* ~ taxă de timbru.

bollènte *adj.* clocotit; fierbinte; arzător.

bollètta[1] *s.f.* **1.** *(dim.)* ștampilă mică, ștampiluță. **2.** document; chitanță; recipisă; ~ *di spedizione* chitanță de expediere; ~ *del dazio/del gas/di telefono* chitanță de plată a vămii/a gazelor/a telefonului. **3.** *v.* b u l l e t t a.

bollètta[2] *s.f. (în loc.) essere/stare in* ~ a fi lefter/fără bani/la strîmtoare.

bollettàrio *s.m.* chitanțier.

bollettìno *s.m.* **1.** *(dim.)* ștampilă mică. **2.** document; chitanță, recipisă; formular, buletin; ~ *di consegna/di acquisto* chitanță de livrare/de cumpărare; ~ *di versamento* formular de depunere. **3.** foaie periodică, buletin; ~ *meteorologico* buletin metereologic; ~ *medico* buletin medical; ~ *ufficiale* buletinul oficial; ~ *di guerra* buletin de război. **4.** *(în întreceri sportive)* buletinul/formularul pe care se înregistrează punctajul.

bollicàre *vi. v.* b u l i c a r e.

bollichio, -ìi *s.m.* mișunare; agitație.

bollilàtte *s.m.* vas de fiert lapte

bolliménto *s.m.* **1.** *(rar)* clocotire, fierbere. **2.** *(fig., lit.)* agitație.

bollino *s.m.* **1.** *(dim.)* ștampilă mică. **2.** tichet; ~*-i della carta annonaria* tichetele cartelei de alimente. **3.** *(sport)* crampon.

bollìre I. *vi. (a)* **1.** a fierbe, a clocoti; *l'acqua bolle a cento gradi* apa fierbe la o sută de grade; *avere il sangue che bolle (fig.)* a-i fierbe sîngele în vine, a avea un temperament pasionat. **2.** a fierbe, a găti, a pregăti prin fierbere; *le patate bollono* cartofii fierb; *quel che bolle in pentola (fig.)* ceea ce se pune la cale; *lasciar* ~ *qualcuno nel suo brodo* a lăsa pe cineva să fiarbă în suc propriu. **3.** a clocoti, a bolborosi; *la pentola bolle* oala clocotește. **4.** *(fig.)* a muri de căldură; *in quella camera si bolle* în camera aceea te coci de căldură/mori de cald. **5.** *(fig.)* a fi foarte fu-

rios ~ *d'ira/di rabbia* a fierbe/a clocoti de mînie/de furie. **6.** *(despre must)* a fermenta, a fierbe. **II.** *vt.* a fierbe (ceva); ~ *una gallina* a fierbe o găină. *SIN. lessare.*

bollisiringhe *s.m. invar.* recipient în care se fierb seringile.

bollita *s.f.* dare în clocot.

bollito I. *part. tr.* de la b o l l i r e şi *adj.* **II.** *s.m.* carne fiartă; rasol; *mangiare il* ~ a mînca carne rasol/rasol; *comprare il* ~ a cumpăra rasol. *SIN lesso.*

bollitóre *s.m.* **1.** fierbător; ~ *elettrico* fierbător electric. **2.** căldare; autoclavă. **3.** muncitor specialist în fierbere.

bóllo[1] *s.m. (dial.)* clocot.

bóllo[2] *s.m.* **1.** marcă, ştampilă, sigiliu, pecete; ~ *freddo* marcă gravată; ~ *a secco* marcă imprimată; *il* ~ *del notaio sui documenti* ştampila notarului pe documente; *il* ~ *postale* ştampilă poştală care anulează timbrele; *il* ~ *del veterinario* ştampilă care atestă comestibilitatea cărnii; *il* ~ *sulle ceramiche* marca fabricii pe ceramică. **2.** timbru (care certifică plata unei taxe); *carta da* ~ hîrtie cu timbru sec; *marca da* ~ timbru fiscal; ~ *di circolazione* timbru aplicat pe parbriz care atestă plata impozitului. **3.** ştampilă, pecete, sigiliu (instrument) ~ *a umido* ştampilă. **4.** stigmat. **5.** *(reg.)* timbru. **6.** *(fig., fam.)* semn, vînătaie.

bollóne *s.m. v.* b u l l o n e.

bollóre *s.m.* **1.** clocot; *alzare/levare/staccare il* ~ a începe să clocotească; *dare un* ~ a da un clocot. **2.** caniculă. **3.** *(fig.)* înflăcărare. **4.** *(fig.)* agitaţie, clocot, înflăcărare; ~ *di sdegno/d'ira* clocot de mînie.

bollóso *adj.* cu bubuliţe, cu băşici, băşicat.

bòlo *s.m.* **1.** bol alimentar. **2.** caşetă, pilulă mare. **3.** lut, argilă roşcată (cu oxid de fier). **4.** strat de lut peste care se aplică foiţă de aur. *SIN. bolarmenico.*

bolognése *adj., s.m. şi f.* bolonez, (locuitor) din Bologna.

bolognino *s.m. (ist.)* monedă boloneză (de 20 de centime).

bolòmetro *s.m.* bolometru.

bolsàggine *s.f.* **1.** *(vet.)* răpciugă. **2.** *(fig.)* epuizare, oboseală.

bolscevíco, *-evichi, adj., s.m.* bolşevic.

bolscevìsmo *s.m.* bolşevism.

bolsèdine *s.f.* răpciugă.

bólso *adj.* **1.** *(despre cai)* bolnav de răpciugă. **2.** astmatic. **3.** lînced; flasc; *carne* ~*-a* carne flască; *(fig.) ferro* ~ obtuz; *(fig., despre stil)* lipsit de vigoare, fără nerv; *(fig.) prosa* ~*-a* proză forţată.

bolzonàre *vt.* **1.** a răni (cu săgeata), a săgeta. **2.** a lovi cu berbecul (în zidul unei cetăţi).

bolzóne *s.m.* **1.** berbec *(maşină de război).* **2.** săgeată cu vîrful tocit. **3.** grinzile cu care se mişcă un pod mobil. **4.** ştampilă cu care se marchează monezile/medaliile etc. **5.** instrument cu care se lovesc porcii în frunte la abator. **6.** convexitatea punţii vaporului în sens transversal. **7.** argint aliat cu metal nepreţios (pentru monede). *SIN. billone.* **8.** *(constr.)* stîlp de fier care sprijină o boltă.

bómba I. *s.f.* **1.** bombă; ~ *aerea* bombă aruncată din avion; ~ *a mano* grenadă; ~ *a orologeria* bombă cu ceas; ~ *asfissiante/incendiaria/fumigena/lacrimogena* bombă asfixiantă/incendiară/fumigenă/lacrimogenă; ~ *A/atomica/H, all'idrogeno/termonucleare/nucleare* bombă atomică/cu hidrogen/termonucleară/nucleară; *a prova di* ~ **a)** care rezistă la bombă; **b)** foarte solid; *un'amicizia a prova di* ~ o prietenie solidă; *corpo di mille* ~*-e!* *(fig., glumeţ)* ei, pe naiba! fir-ar să fie! nu mai spune! **2.** ~ *d'artifizio* artificiu. **3.** ~ *vulcanica* bombă vulcanică. **4.** *(fig., tosc.)* **a)** minciună, născocire; *non raccontar* ~*-e!* nu mai spune minciuni, lasă-te de gogoşi!; **b)** bombă, eveniment zgomotos, scandal. **5.** *(pop., fig.)* gogoaşe umplută. **6.** formă de îngheţată. **7.** bilă de gumă de mestecat. **8.** *(med.)* aparatură metalică, în formă de sferă, folosită în radioterapie; ~ *al cobalto* aparat pentru cobaltoterapie. **9.** *(fiz.)* ~ *manometrica* bombă manometrică. **10.** *(chim.)* ~ *calorimetrica* bombă calorimetrică. **11.** *(rar)* pălărie cilindrică. **12.** *(sport)* doping. **13.** *(în jocurile de copii)* jocul de-a prinselea; *(fig.) tornare a* ~ a reveni la subiect (după o divagaţie). **II.** *adj. invar. (fig.)* exploziv, senzaţional; *notizia* ~ veste trăsnet.

bombàggio *s.m.* bombarea cutiilor de conserve alterate.

bombànza *s.f. (înv.)* vanitate, ostentaţie.

bombàrda *s.f.* **1.** *(ist., mil.)* bombardă, tun. **2.** *(mil.)* mortier. **3.** *(înv.)* navă de război. **4.** *(muz.)* instrument de suflat asemănător oboiului; registru al orgii.

bombardaménto *s.m.* **1.** bombardament; ~ *a casaccio/a puntamento diretto* bombardament la întîmplare/la ţintă; *aerei da* ~ avioane de bombardament. **2.** serie rapidă de întrebări, acuzaţii etc. **3.** ~ *catodico/elettronico* aflux de electroni. **4.** *(fiz., mil.)* bombardare a unei ţinte cu particule sau fotoni.

bombardàre *vt.* **1.** a bombarda; ~ *con l'aereo/con l'artiglieria pesante* a bombarda cu avionul/cu artileria grea. **2.** *(fig.)* a supune pe cineva unei acţiuni intense; ~ *qualcuno di domande/di accuse* a bombarda pe cineva cu întrebări/cu acuzaţii. **3.** *(fiz.)* a bombarda o ţintă cu particule sau fotoni.

bombardàta *s.f. (înv.)* lovitură de bombardă.

bombardièra *s.f. (ist., mil.)* gaură în zidul unei fortăreţe (de unde se trăgea cu bombarda).

bombardière *s.m.* **1.** avion de bombardament, bombardier. **2.** pilot; membru în echipajul unui bombardier. **3.** persoană care pescuieşte cu exploziv. **4.** tunar. **5.** *(înv.)* artilerist. **6.** *(entom.)* specie de coleopter *(Brachinus crepitans).*

bombardièro *adj. (despre o navă de război)* înzestrată cu bombarde; *galeotta* ~*-a* navă de război (din secolul al XVIII-lea).

bombardìno *s.m.* trombon. *SIN. flicorno baritono.*

bombardóne *s.m. (muz.)* bombardon. *SIN. flicorno basso grave.*

bombàre[1] *vi. (a; înv.)* a bubui.

bombàre[2] *vi. (a; înv.)* a bea, a fi beţiv.

bombàre[3] *vt.* a bomba, a rotunji.

bombàto I. *part. tr.* de la b o m b a r e[3]. **II.** *adj.* bombat, rotunjit; convex.

bombatùra *s.f.* bombare, rotunjire.

bomberìna *s.f.* cui cu floare mare.

bómbero[1] *s.m.* prost, nătîng.

bómbero[2] *s.m. v.* v o m e r e[1].

bombètta *s.f.* pălărie tare, gambetă.

bombettàre *vi. (a; dial.)* a bea mereu.

bómbice *s.m.* **1.** *(entom.)* fluture *(Bombyx).* **2.** vierme de mătase.

bombicìno[1] *adj. (rar)* de mătase.

bombicìno[2] *adj. (în loc.) carta* ~*-a* hîrtie din in/cînepă.

bombìre *vi.* **1.** *(rar)* a bubui. **2.** *(lit.)* a zumzăi.

bombista, *-isti, s.m.* **1.** *(înv.)* tunar. **2.** *(fig., fam.)* mincinos, persoană care născoceşte.

bómbito *s.m. (lit.)* bubuit. *SIN. bombo*[1].

bómbo[1] *s.m.* **1.** bubuit; uruit. **2.** zumzet (de albine). **3.** *(entom.)* specie de viespe *(Bombus).*

bómbo[2] *s.m. (tosc.)* băutură.
bómbola *s.f.* **1.** butelie (de gaz); ~ *spray* spray. **2.** *(rar)* găleată; căldare; oală etc.
bómbolo *s.m. (glumeț)* persoană scundă/îndesată.
bombolóne *s.f.* **1.** butelie mare. **2.** *(tosc.)* prăjitură asemănătoare eclerului. **3.** bomboane colorate.
bombolótto *s.m. (mai ales la pl.)* melcișori (paste făinoase).
bombóne[1], **-ona** *s.m. (tosc.)* lăudăros.
bombóue[2] *s.m. (înv.)* băutor, bețiv.
bombóne[3] *s.m.* bomboană.
bomboniera *s.f.* bomboniera.
bompresso *s.m. (mar.)* bompres.
bonàccia, -àcce, *s.f.* **1.** *(mar.)* timp frumos/liniștit. **2.** *(fig.)* perioadă fericită; noroc, soartă favorabilă.
bonàccio *adj. (rar)* naiv, cumsecade, prostuț.
bonacciône, -óna *s.m., adj.* (om) cumsecade/de treabă/naiv/simplu. *SIN. bonario, gioviale, pacioccone.*
bonalàna *s.f. v.* buonalana.
bonamàno *s.f. v.* buonamano.
bonapartismo *s.m.* bonapartism.
bonapartista, -isti, *s.m.* și *f.* bonapartist.
bonarietà *s.f.* **1.** bunătate. **2.** naivitate. **3.** amabilitate. *SIN. affabilità, bonomia, semplicità.*
bonàrio, -àri, *adj.* **1.** blînd, bun. **2.** naiv, credul. **3.** amabil, afabil.
bonavòglia *s.m. v.* buonavoglia **(II)**.
bonderizzazióne *s.f.* tratament împotriva ruginii.
bondióla *s.f.* cîrnat.
bonétta *s.f. (înv.)* desagă, traistă.
bonétto *s.m.* **1.** *(înv.)* chipiu. **2.** ridicătură de pămînt pe partea fortificată a tranșeului.
bongiórno *interj., s.m. v.* buongiorno.
bongovèrno *s.m. v.* buongoverno.
bongustàio *s.m. v.* buongustaio.
bonifica *s.f.* **1.** asanare; ~ *integrale* lucrări de asanare/de ameliorare a terenurilor. **2.** teren asanat. **3.** ~ *di guerra* înlăturarea armamentului neexplodat, deminare. **4.** călire specială a oțelului (prin tratament tehnic). **5.** *(fig.)* asanare, însănătoșire, îmbunătățire; ~ *dei costumi* asanarea obiceiurilor.
bonificaménto *s.m.* asanare. *SIN. risanamento.*
bonificàre *vt.* **1.** a asana. **2.** *(mil.)* a demina. **3.** *(com.)* a bonifica, a reduce, a face un rabat. **4.** *(despre tehnologii)* **a)** a îmbunătăți, a depura; **b)** *(fig.)* a însănătoși, a îmbunătăți.
bonificatóre *s.m.* **1.** *(tehn.)* asanator. **2.** *(mil.)* soldat care demineză.
bonificazióne *s.f.* **1.** asanare. **2.** teren asanat. **3.** bonificare, reducere.
bonifico, -ichi, *s.m.* **1.** *(com.)* bonificare. **2.** *(fin.)* virament, transfer.
bonomìa *s.f.* **1.** bonomie, bunătate. *SIN. benignità, bonarietà.* **2.** credulitate, simplitate, prostie.
bonòmo *s.m. v.* buonuomo.
bontà *s.f.* **1.** bunătate; ~ *d'animo* bunătate sufletească; *non approfittare della sua bontà* nu profitați de bunătatea sa. **2.** bunăvoință, amabilitate, gentilețe; *non ha avuto la* ~ *di rispondere alle mie richieste* nu a avut amabilitatea să dea un răspuns la cererile mele. **3.** eficacitate; *la* ~ *di una macchina* eficiența unei mașini. **4.** *(înv.)* titlu de aliaj.
bontempóne *s.m. v.* buontempone **(I)**.
bónza *s.f.* **1.** mașină cu care se transportă bitumul. **2.** bute; cisternă.
bónzo[1] *s.m.* **1.** bonz, călugăr budist. **2.** *(fig.)* persoană care își dă aere.
bónzo[2] *s.m.* scîndură pe care se descalcă cusăturile.
bòra *s.f.* bora, vînt de nord-est.
boràce *s.m. (chim., rar)* borax.
boracèma *s.f.* placă de marmură pe care se pregătește boraxul pentru lipituri.
boracífero *adj.* care conține borax; *soffioni* ~*-i* emanații de vapori bogați în acid boric.
boràsso *s.m. (bot.)* specie de palmier *(Borassus flabelliformus)*.
boràto *s.m. (chim.)* borat.
borbogliàre *vi. (a) (rar, lit.)* a bolborosi.
borbóglio[1] *s.m. (rar)* bolboroseală.
borbóglio[2] *s.m.* **1.** bolboroseală. **2.** zgomot, bubuit. **3.** *(înv.)* tumult, rumoare.
borbónico, -ònici, *adj. (ist.)* burbonic.
borborìgmo *s.m. (med.)* chiorăială.
borbottaménto *s.m.* **1.** șușoteală. **2.** bombăneală, bodogăneală. **3.** bolborosit, chiorăit.
borbottàre I. *vi. (a)* **1.** a șușoti, a șopti. **2.** a bombăni, a bodogăni; a se văicări. *SIN. bofonchiare, mormorare, parlottare.* **3.** a bolborosi, a chiorăi, a ghiorăi. **II.** *vt.* a bolborosi, a pronunța neclar.
borbottío *s.m.* **1.** șușoteală, șușotit. **2.** gîlgîit.
borbottóne, -óna *s.m., adj.* persoană care bombăne/bodogăne.
bòrchia *s.f.* **1.** țintă (ornamentală). **2.** pafta, cataramă. **3.** placă care acoperă gaura cheii. **4.** *(tehn.)* garnitură circulară.
borchiàio *s.m.* persoană care face sau aplică ținte/garnituri etc.
borchiàto *adj.* împodobit cu ținte etc.
bòrda *s.f. (la galere)* pînză latină.
bordàglia *s.f.* gloată, adunătură.
bordàme *s.m. (mar.)* partea de jos a unei vele.
bordàre[1] *vt.* **1.** a face tiv, a tivi; ~ *una tovaglia/un vestito* a tivi o față de masă/o haină. **2.** a pune o margine/o bordură; ~ *una busta a lutto* a pune o margine neagră în semn de doliu pe plic. *SIN. orlare.* **3.** a întinde o pînză în vînt. **4.** *(înv.)* a construi bordajul (unei nave). **5.** *(înv.)* a lovi.
bordàre[2] *vi. (rar)* a lucra cu zel, a-și face de lucru, a-și găsi întruna ceva de făcut.
bordàta *s.f.* **1.** parcurs oblic al unei corăbii față de direcția mișcării sale. **2.** foc simultan al tunurilor unei nave pe aceeași parte. **3.** *(fig.)* serie/succesiune rapidă; *una* ~ *d'ingiurie* o avalanșă de injurii.
bordatino *s.m.* dril. *SIN. bordato.*
bordàto *s.m.* dril.
bordatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** persoană care coase tivurile. **2.** *(la mașina de cusut)* dispozitivul care îndoiește tivul. *SIN. orlatore.*
bordatrice *s.f.* **1.** persoană care face tivurile. **2.** mașină care finisează margini metalice.
bordatùra *s.f.* **1.** finisare a marginii unor obiecte din tablă. **2.** tiv; bordură (la rochii, perdele, cearșafuri etc.).
bordeggiàre *vi. (a)* **1.** *(mar.)* a naviga în zigzag. **2.** a merge strîmb/oblic. **3.** *(fig.)* a se descurca, a învinge greutățile.
bordéggio, -éggi, *s.m. (mar.)* navigație în zigzag.
bordellière *s.m.* persoană care frecventează bordelurile.
bordèllo *s.m.* **1.** bordel, casă de toleranță. **2.** *(fig.)* loc dezordonat/zgomotos; *fare* ~ a face zgomot.
bordellàre *vi. (a) (înv.)* a sta la bordel.
borderò *s.m. (com.)* borderou.
bordìno *s.m.* **1.** *(dim.)* tivuleț. **2.** *(ferov.)* buză de bandaj.
bordizio *s.m. (înv.)* turnir, luptă de cavaleri.
bórdo *s.m.* **1.** *(mar.)* bord; *nave di alto* ~ navă mare/înaltă; *persona/gente d'alto* ~ *(fig.)* persoană suspusă. **2.** navă, vas; *carta/documento/libro di* ~ document/registru de bord; *gente di* ~ echipajul navei; *vita di* ~ viața de pe navă; *virare di*

~ **a)** a schimba direcţia vasului; **b)** a schimba de direcţie; *andare/salire a* ~ a merge/a urca la bord/pe navă; *a* ~*!* la bord!; *-fuori* ~ peste bord; *star sui* ~*-i* a aştepta, schimbînd din cînd în cînd direcţia; ~ *libero* distanţa de la suprafaţa apei la puntea de sus a navei. **3.** bord (al unui vehicul); *a* ~ *di* la bordul; *a* ~ *di un'automobile* la bordul unui automobil. **4.** tiv, margine. **5.** bordură.

bordolése I. *adj.* **1.** din Bordeaux. **2.** *(în loc.;* referitor la viticultură) *poltiglia* ~ zeamă bordeleză; *tazza* ~ ceaşcă, de obicei din argint, folosită la degustare; *fusto* ~ butoi, recipient de circa 223 l; *bottiglia* ~ sticlă de vin de trei sferturi de litru. **II.** *s.m.* şi *f.* locuitor din Bordeaux. **III.** *s.m.* butoi, recipient (pentru vin). **IV.** *s.f.* cană din argint (pentru degustarea vinului).

bordóne[1] *s.m.* **1.** baston, toiag; *piantare il* ~ a se opri. **2.** bîrnă; par.

bordóne[2] *s.m.* **1.** pană de pasăre abia apărută, tulei; *far venire i* ~*-i* a i se face piele de găină. **2.** barbă rară, tuleie.

bordóne[3] *s.m.* **1.** *(muz.)* bas (sunet jos folosit continuu ca acompaniament); *falso* ~ veche formă de contrapunct. **2.** parte a instrumentului care ţine basul continuu, registru de orgă/grav; *(fig.) tener* ~ *a qualcuno* a ţine hangul cuiva.

bordonizzàre *vi. (înv., muz.)* a executa o veche formă de contrapunct.

bordùra *s.f.* **1.** bordură, margine. **2.** garnitură.

bòrea *s.m.* şi *(înv.) f.* **1.** *(lit.)* nord, miazănoapte. **2.** vînt de nord, vînt rece.

boreàle *adj.* -boreal, nordic; *aurora* ~ aurora boreală; *clima* ~ climă nordică.

borgàta *s.f.* **1.** tîrguşor. **2.** *(la Roma)* cartier popular/periferic.

borghése I. *adj.* **1.** *(înv.)* cetăţenesc. *SIN. cittadino.* **2.** burghez; *famiglie* ~*-i* familii burgheze; *mentalità* ~ mentalitate burgheză; *maniere* ~*-i* maniere burgheze. **3.** îmbrăcat în haine civile; *in* ~, *alla* ~ în haine civile. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** *(înv.)* tîrgoveţ. orăşean (nesupus jurisdicţiei feudalului). **2.** burghez. **III.** *s.m.* civil.

borghesìa *s.f.* burghezie; *alta/grande/grossa* ~ marea burghezie; *media* ~ burghezie medie; *piccola* ~ mică burghezie.

borghesùme *s.m. (dispr.)* totalitatea burgheziei.

borghigiàno I. *s.m.* tîrgoveţ. **II.** *adj.* **1.** care locuieşte într-un tîrg. **2.** referitor la tîrg.

borgiàno *adj.* **1.** borgian, referitor la familia Borgia. **2.** *(fig.)* referitor la perioadele politice dominate de violenţă şi intrigă.

bórgo, *-ghi, s.m.* **1.** tîrg. *SIN. paesello.* **2.** cartier. **3.** *(tosc.)* stradă (care se afla cîndva în afara zidurilor).

borgognóne, -óna I. *adj.* **1.** din Bourgogne. **2.** *(în loc.)* referitoare la viticultură; *poltiglia* ~*-a* un fel de zeamă bordeleză; *bottiglia* ~*-a* sticlă de trei sferturi. **3.** burgund. **II.** *s.m.* **1.** locuitor al oraşului Bourgogne. **2.** burgund. **3.** pasăre din ordinul paseriformelor *(Pirrhula pirrhula coccinea).*

borgognòtta *s.f. (înv.)* coif (fără penaj).

borgomàstro *s.m.* primar (în Belgia, Germania, Elveţia).

bòria *s.f.* îngîmfare, trufie; *metter su* ~ a se îngîmfa, a se umfla în pene; *pieno di* ~ plin de trufie. *SIN. burbanza, superbia, vanagloria.*

boriàre *vi. (a), vr.* a se îngîmfa, a se umfla.

bòrico, *bòrici, adj. (chim.) acido* ~ acid boric.

borióne *s.m. (rar)* arogant, îngîmfat.

borioslità *s.f. (rar)* îngîmfare, trufie, aroganţă.

borióso *adj.* îngîmfat; arogant. *SIN. milantatore.*

borlànda *s.f. v.* burlanda.

borlòtto *s.m.* varietate de fasole verde.

bòrnia *s.f. invar.* minciună, născocire.

bòrnio[1] *adj. (înv.)* **1.** chior. **2.** şaşiu. **3.** năuc, zăpăcit.

bòrnio[2] *s.m.* **1.** *(înv.)* piatră ieşită în afara pereţilor. **2.** cărămizi/pietre etc. care formează un zid dinţat.

bòrniola *s.f. (înv.)* greşeală, eroare gravă.

bòro *s.m. (chim.)* bor.

bòrra *s.f.* **1.** păr/scamă etc. care susţine gogoşile viermilor de mătase pe ramuri. *SIN. ragna, spelaia.*

borràccia, *-àcce, s.f.* bidon (pentru soldaţi, ciclişti etc.).

borracìna *s.f. (bot.)* muşchi.

borràgine *s.f. (bot.)* limba-mielului *(Borrago officinalis).*

borràggio *s.m. (min.)* buraj, burare.

borràna *s.f.* pantă; albie de torent.

borràre *vt. (min.)* a bura.

borratóre *s.m.* mai (pentru consolidarea terenului).

bórro *s.m.* **1.** văgăună, rîpă. **2.** albia unui torent. **3.** canal de scurgere.

bórsa[1] *s.f.* **1.** geantă; servietă; *la* ~ *del postino* geanta poştaşului; ~ *da avvocato* geantă/servietă de avocat. **2.** plasă; pungă; sacoşă; ~ *della spesa* plasă, sacoşă; *la* ~ *per tabacco* pungă de tutun; ~ *da viaggio* geantă de voiaj; ~ *diplomatica* servietă de diplomat; ~ *dell'acqua* buiotă, pungă de apă (caldă); ~ *da ghiaccio* pungă de gheaţă. **3.** pungă, bani; *o la* ~ *o la vita* ori punga, ori viaţa; *avere la* ~ *piena/vuota* a avea punga plină/goală; *aprire/sciogliere la* ~ a deschide punga, a desface baierile pungii; *chiudere/stringere a la* ~ a ţine strîns baierile pungii, a face economie; *mettere mano alla* ~ a pune mîna în pungă, a începe să plătească; *mungere/vuotare la* ~ *a qualcuno* a goli punga cuiva, a-i cheltui toţi banii; *far* ~ *comune* a avea buzunar comun, a pune banii laolaltă; *toccar qualcuno nella* ~ a atinge pe cineva la buzunar/la bani; *pagare di* ~ *propria* a plăti din buzunar. **4.** bursă; ~ *di studio* bursă de studiu; ~ *premio* bursă oferită ca premiu. **5.** pungă în care preotul catolic păstrează bucata de in pe care pune anafura şi împărtăşania. **6.** *(rar)* umflătură. **7.** *(bot.)* ~ *di pastore* traista ciobanului *(Capsella bursa-pastoris).* **8.** înveliş care acoperă seminţele unor plante. **9.** *(anat.)* formaţie anatomică în formă de pungă; *avere le borse sotto gli occhi* a avea pungi la ochi; *la* ~ *del canguro* punga cangurului. **10.** *(pop.)* testicule. **11.** *(fig.)* plictiseală; persoană plicticoasă; *che* ~*!* ce plictiseală **12.** *(la pomacee)* partea îngroşată a ramurii care poartă fructul; *(prov.) chi fa di testa paga di borsa* cine greşeşte, plăteşte.

bórsa[2] *s.f. (com.)* **1.** bursă; ~ *merci* bursă de mărfuri; ~ *valori* bursă de valori; *giocare in* ~ a juca la bursă. **2.** localul în care se fac tranzacţiile, bursa. **3.** piaţă; vînzare; trafic.

borsàio, *-ài, s.m. (înv.)* fabricant/negustor de genţi.

borsaiòlo *s.m.* hoţ de buzunare. *SIN. tagliaborse.*

borsanèra *s.f.* bursa neagră.

borsanerista, *-isti, s.m.* cel care face bursă neagră. *SIN. borsaro nero.*

borsàro *s.m. (în loc.)* ~ *nero* persoană care face bursă neagră.

borsàta *s.f.* **1.** conţinutul unei pungi/genţi etc. **2.** lovitură dată cu geanta etc.

borseggiàre *vt.* a buzunări, a fura.

borseggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* hoţ de buzunare.

borséggio *s.m.* buzunăreală.

borsellino *s.m.* **1.** punguță de bani; portofel; *vuotarsi il* ~ a-și goli punga, a cheltui tot. **2.** pungă în vîrful unei prăjini (pentru chetă în bisericile catolice). **3.** buzunar de ceas.
borsètta *s.f.* geantă de damă; ~ *sportiva* geantă de sport; ~ *da sera* geantă de seară.
borsettàio *s.m.* fabricant/vînzător de genți.
borsettière *s.m.* fabricant/vînzător de genți.
borsétto *s.m.* **1.** punguță. **2.** portofel, portmoneu.
borsiglio *s.m.* *(înv.)* **1.** punguță. **2.** portmoneu. **3.** *(fig.)* bani · economii; agoniseală.
borsino *s.m.* **1.** *(dim.)* punguță. **2.** oficiu bancar în care se fac operații de bursă. **3.** negociere de titluri (cînd bursa este închisă).
borsista[1], **-isti**, *s.m.* și *f.* bursier.
borsista[2], **-isti**, *s.m.* și *f.* persoană care face speculații la bursă.
borsistico, **-ci**, *adj.* de bursă; *contrattazioni* ~**-che** tranzacții de bursă.
borsóne *s.m.* **1.** geantă mare. **2.** sumă mare cîștigată la joc.
borsòtto *s.m.* **1.** *(dim.)* punguliță; gentuță. **2.** pungă pentru alice.
borzacchìno *s.m.* cizmuliță.
borzàcchio *s.m.* *v.* bozzacchio.
boscàglia *s.f.* **1.** desiș. **2.** mărăciniș.
boscaiòlo *s.m.* **1.** tăietor de lemne. *SIN. spaccalegna, taglialegna.* **2.** pădurar. *SIN. guardaboschi.*
boscheréccio *adj.* **1.** de pădure, de crîng. *SIN. forestale, selvale.* **2.** *(fig.)* simplu, lipsit de rafinament.
boschétto *s.m.* **1.** pădurice, crîng. **2.** tufiș, boschet. **3.** frunziș (în care se prind, în clei, păsările).
boschìvo *adj.* **1.** plantat cu copaci. **2.** de pădure; *vegetazione* ~**-a** vegetație de pădure.
boscimàno *adj., s.m.* boșiman.
bòsco, **-chi**, *s.m.* **1.** pădure; ~ *di querce|di faggi|di castagni* pădure de stejari/fagi/castani; ~ *ceduo* pădure care se taie periodic în vederea regenerării; *andare al* ~ a merge după lemne; *buono da* ~ *e da ripresa (fig.)* **a)** potrivit pentru orice situație; **b)** descurcăreț; *essere|diventare uccel di* ~ *(fig.)* a fi de negăsit; *portar legna al* ~ *(fig.)* a vinde pepeni/castraveți la grădinar; *curare qualcuno con sugo di* ~ *(glumeț)* a ciomăgi, a lua la bătaie. *SIN. foresta, selva.* **2.** *(fig.)* lucruri încurcate, grămadă, claie; *un* ~ *di capelli* o claie de păr. **3.** ramuri verzi pe care se urcă viermii de mătase; *andare al* ~ *(despre viermi de mătase)* a se sui pe ramuri. **4.** *(rar, poetic)* lemne; *(prov.) meglio uccel di bosco che uccel di gabbia* la pasăre liberă nu-i face colivie.
boscosità *s.f.* densitatea suprafeței împădurite; *l'indice di* ~ procentul/proporția suprafețelor împădurite.
boscóso *adj.* acoperit de păduri, împădurit.
bòsforo *s.m.* *(geogr.)* strîmtoare.
bosinàta *s.f.* compoziție satirică în dialect milanez, cîntată de cîntăreți populari.
bosìno *s.m.* **1.** cîntăreț popular din zona Milanului. **2.** țărănoi necioplit.
bòsso *s.m.* *(bot.)* **1.** merișor *(Buxus sempervirens).* **2.** lemn de merișor.
bòssola *s.f.* **1.** țesală. **2.** veche măsură pentru lichide, de circa trei litri.
bòssolo[1] *s.m.* **1.** *(înv.)* borcănel (pentru cosmetice, medicamente etc.). **2.** urnă (de vot). **3.** cutie pentru jocul cu zaruri. **4.** *(înv.)* cutia milei. **5.** învelișul metalic al proiectilului.
bòssolo[2] *s.m.* *v.* bosso.
bòstrico, **-ici**, *s.m.* gîndac *(Bostrychus capucinus).*
botànica *s.f.* botanică.
botànico, **-ànici** **I.** *adj.* botanic; *orto|giardino* ~ grădină botanică. **II.** *s.m.* botanist.
bóto[1] *s.m.* *(înv.)* *v.* voto.
bóto[2] *adj.* *(înv.)* prost, prostălău.
bòtola *s.f.* chepeng.
bòtolo *s.m.* **1.** căței; potaie. **2.** *(fig.)* om supărăcios/certăreț (incapabil să ducă cearta pînă la cap).
bòtri *s.m.* *(bot.)* tămîiță *(Chenopodium botrys).*
bòtrio[1] *s.m.* element de compunere inițial însemnînd „groapă" sau „brazdă".
bòtrio, -bòtrio[2] element de compunere, final sau inițial, însemnînd „ciorchine", „în formă de ciorchine".
botriocèfalo *s.m.* botriocefal.
botrioterapia *s.f.* cură de struguri. *SIN. ampeloterapia.*
botriomicósi *s.f.* botriomicoză.
botrite *s.f.* *(bot.)* tămîiță, peliniță-grecească *(Chenopodium botrys).*
bótro[1] *s.m.* *(lit.)* văgăună; vale.
bótro[2] *s.m.* ciorchine de struguri.
bótta[1] *s.f.* **1.** lovitură, *dare una* ~ *col bastone|col martello* a da o lovitură de băț/de ciocan; *fare a* ~**-e** a se bate; ~**-e** *da orbi* lovituri violente/dezordonate; *parare le* ~**-e** *(fig.)* a para loviturile; *cadendo ho preso una grave* ~ căzînd m-am lovit zdravăn; *guarda che* ~ *ho sul ginocchio* privește ce lovitură am pe genunchi; *(înv.) di tutta* ~ bine dovedit; *tenere* ~ *(fig.)* a rezista, a ține piept; *a* ~ *calda (fig.)* sub impresia unui fapt dureros/neplăcut abia petrecut. **2.** *(fig.)* pierdere, daună, pagubă. **3.** *(fig.)* înfrîngere. **4.** pocnitură, bubuitură, bubuit; *una* ~ *di fucile* pocnetul puștii. **5.** *(fig.)* înțepătură, ironie caustică/mușcătoare; *dirigere|indirizzare una* ~ *a qualcuno* a adresa cuiva ironii mușcătoare; ~ *e risposta (fig.)* schimb rapid de replici. *SIN. battuta, frizzo.* **6.** *(scrimă)* lovitură. **7.** alice; *restar sulla* ~ *(despre vînat)* a fi lovit în plin. **8.** malul concav al unui meandru erodat de curentul fluviului.
bótta[2] *s.f.* **1.** *(tosc.)* broască rîioasă. **2.** *(lit., tosc.)* persoană scundă și dizgrațioasă; *(fig.) camminare a* ~ a merge ca o broască; *essere|parere una* ~ a fi/a semăna cu o broască; *gonfio come una* ~ umflat ca o broască.
bottàccio[1] **-àcci**, *s.m.* **1.** damigeană. **2.** sticlă de vin. **3.** scoc de moară, lăptoc. **4.** cisternă în care se golesc haznalele.
bottàccio[2] *s.m., adj.* varietate de sturz.
bottaccióło *s.m.* **1.** damigeană mare. **2.** pustulă. **3.** scorojire (a varului). **4.** *(fig.)* persoană grasă; butoiaș.
bottàglie *s.f. pl.* cizme (impermeabile).
bottàio, **-ài**, *s.m.* dogar.
bottalàre *vt.* a trata/a tăbăci pieile.
bottàle *s.m.* cisternă rotativă în care se tăbăcesc pieile.
bottalista, **-isti**, *s.m.* tăbăcar.
bottàme *s.m.* butoaie; pivniță cu butoaie.
bottàrga, **-àrghe**, *s.f.* icre sărate, tarama.
bottàta *s.f.* **1.** *(înv.)* lovitură. **2.** *(înv.)* pagubă neașteptată. *SIN. botto.* **3.** *(lit.)* ironie mușcătoare. **4.** preț exagerat/piperat.
bottatrice *s.f.* *(iht.)* mihalț *(Lota lota).*
bótte *s.f.* **1.** butoi; *dare un colpo al cerchio e uno alla* ~ *(fig.)* a împăca și capra și varza; *la* ~ *piena e la moglie ubriaca* și cu șunca în pod și cu burta plină; *in una* ~ *di ferro* în siguranță; *essere|far sedile di* ~ a suporta tot greul unei situații. **2.** loc de pîndă (format dintr-un butoi ascuns în vegetație); ~

~ *artificiale* butoi din ciment sau metal. **3.** *(constr.)* *volta* ~ boltă rotundă. **4.** trăsură de piaţă. **5.** veche unitate de măsură pentru lichide. **6.** veche unitate de măsură echivalentă cu o tonă; *(prov.)* *la botte dà il vino che ha* fiecare dă numai ce are, toată musca nu face miere.

bottéga *s.f.* **1.** prăvălie; *la* ~ *del fruttivendolo* prăvălia zarzavagiului; *una* ~ *ben avviata* o prăvălie cu vad bun; *mettere su* ~*/aprire* ~ a deschide prăvălie, a începe să practici o activitate comercială; ~ *del caffé* cafenea; *(tosc.)* *tornar di* ~ a-şi muta prăvălia; *chiudere* ~ *(fig.)* a închide prăvălia; *sviare la* ~ *(fig.)* a-i scîrbi pe clienţi, a-i face să dea bir cu fugiţii; *esser uscio e* ~*/casa e* ~ a sta uşă în uşă; *scarto di* ~ *(fig.)* lucru/persoană bun(ă) de aruncat; *far* ~ *di tutto (fig.)* a vinde şi pe mamă-sa; *(glumeţ)* *aver la* ~ *aperta* a fi deschis la prăvălie/la pantaloni. **2.** atelier; ~ *del falegname* atelierul lemnarului; *ferri di* ~ scule; *mettersi/andare/stare a* ~ *da qualcuno* a intra/a merge/a sta ucenic la cineva. **3.** atelierul unui pictor afirmat; ~ *di Giotto* atelierul lui Giotto; *opera di* ~ operă începută de un artist celebru dar terminată de ucenicii săi.

bottegàio, -ài **I.** *s.m.* **1.** negustor. *SIN. negoziante.* **2.** vînzător. **3.** *(fig., dispr.)* traficant. **II.** *adj.* *(tosc. înv.)* negustoresc, interesat, venal.

bottegànte *s.m.* *(rar, lit.)* negustor, prăvăliaş.

botteghìno *s.m.* **1.** *(dim.)* prăvălioară. **2.** casă de bilete; ~ *del teatro/del cinema* casă de bilete a unui teatru/a unui cinematograf. **3.** birou de loterie. **4.** *(rar)* vînzător ambulant de obiecte de mercerie; cutia în care ţine marfa.

bottèllo *s.m.* etichetă.

botticèlla *s.f.* **1.** butoiaş. **2.** trăsură de piaţă (la Roma). *SIN. botte.* **3.** îngroşare a vîrfului firului de grîu, înainte de apariţia spicului; *grano in* ~ grîu în perioada de îngroşare a firului.

botticellièsco *adj.* **1.** *(pict.)* botticellian, în maniera lui Botticelli. **2.** *(despre femei)* cu forme fine/rafinate.

botticèllo *s.m.* **1.** *(dim.)* butoiaş. **2.** vas de cristal în formă de butoi.

botticìno *s.m.* **1.** butoiaş. **2.** piatră de construcţie.

bottìglia **I.** *s.f.* **1.** sticlă; *stappare/sturare una* ~ a destupa o sticlă; *vino di* ~ vin vechi/bun/de soi; ~ *Molotov* bombă incendiară rudimentară; ~ *di Leyda* butelie de Leyda. **2.** conţinutul sticlei; *ho bevuto una* ~ *di vino* am băut o sticlă de vin. **II.** *adj.* *(înv., în loc.)* *verde* ~ verde închis.

bottigliàio *s.m.* **1.** sticlar specialist în fabricarea sticlelor. **2.** *(dial.)* persoană care cumpără sticle.

bottigliàta *s.f.* lovitură de sticlă.

bottiglière *s.m.* *(înv.)* **1.** *(ist.)* paharnic. **2.** *(ist.)* pivnicer. *SIN. cantiniere.* **3.** fabricant de lichior.

bottiglierìa *s.f.* **1.** prăvălie de vinuri. **2.** pivniţă de vinuri. **3.** sortiment de sticle.

bottigliètta *s.f.* sticluţă, flacon.

bottiglióne *s.m.* **1.** *(augm.)* sticlă mare. **2.** sticlă de circa doi litri. **3.** ghem, bobină (de fire pentru tricotaje).

bottinàio *s.m.* vidanjor.

bottinàre **I.** *vi.* *(a)* *(despre albine)* a culege nectarul. **II.** *vt.* *(înv.)* a jefui.

bottinatùra *s.f.* îngrăşarea pămîntului cu conţinutul haznalelor.

bottìno[1] *s.m.* **1.** pradă; pradă de război; *far* ~ a prăda; *magro* ~ pradă nesubstanţială/ lipsită de valoare; *(lit.)* *mettere a* ~ a jefui. **2.** echipamentul fiecărui soldat.

bottìno[2] *s.m.* **1.** hazna; latrină; conţinutul haznalei. **2.** capătul unui canal de scurgere; galerie/săpătură subterană. **3.** *(la apeducte)* recipient pentru depunerea apei.

bòtto[1] *s.m.* **1.** lovitură. *SIN. botta.* **2.** zgomot neaşteptat, pocnitură; ~ *di campana* dangăt de clopot; *di* ~ pe neaşteptate, dintr-o dată; *in un* ~ într-o clipită, cît ai bate din palme. **3.** *(mai ales la pl.)* *(dial.)* focuri de artificii.

bòtto[2] *s.m.* *(dial.)* broască rîioasă.

bottonàio, -ài, *s.m.* fabricant/negustor de nasturi.

bottóne[1] *s.m.* *(bot.)* boboc.

bottóne[2] *s.m.* **1.** nasture; ~*-i d'osso/di madreperla/dorati* nasturi de os/de sidef/aurii; ~*-i gemelli* butoni; ~ *automatico/a pressione* capsă; *attaccare un* ~ *a qualcuno (fig.)* a obliga pe cineva să asculte un discurs lung şi plicticos, a pisa pe cineva; *non valere un* ~ a nu face doi bani. **2.** buton; ~ *dell' ascensore/del campanello/della radio* butonul ascensorului/al soneriei/al aparatului de radio; ~ *della luce* întrerupătorul de lumină; *stanza dei* ~*-i* tabloul de comandă; ~ *della spada/del fioreto* butonul spadei/floretei; ~ *disco,* ~ *di manovella* butonul/discul manivelei; ~ *del termometro* capătul termometrului. **3.** *(bot.)* boboc; ~ *d'argento* rotoţele albe *(Achillea ptarmica)*; ~ *d'oro* plantă din familia ranunculaceelor *(Trollius europaeus).* **4.** *(filat.)* defecţiune a firului, umflătură, guşă. **5.** *(anat.)* formaţie nodulară, nodul; ~ *gustativo* papilă gustativă.

bottonièra *s.f.* **1.** şir de nasturi (la o haină etc.). **2.** butonieră. **3.** *(tehn.)* tablou de comandă; ~ *dell' ascensore* butoanele liftului.

bottonièro *adj.* de nasturi, referitor la industria nasturilor.

bottonificio *s.m.* fabrică de nasturi.

botalismo *s.m.* intoxicaţie alimentară. *SIN. allantiasi.*

boule *s.f.* **1.** *(chim.)* bulă. **2.** pungă de apă caldă, buiotă.

boulevard *s.m. invar.* bulevard. *SIN. viale.*

bouquet *s.m. invar.* **1.** buchet (de flori). **2.** buchet (la vin).

boutique *s.f.* magazin de îmbrăcăminte elegantă.

bovarìna *s.f. v.* boarina.

bovarismo *s.m.* bovarism.

bovàro *s.m.* **1.** bouar. **2.** negustor de boi. **3.** *(fig.)* ţopîrlan, mitocan, cioban. **4.** cîine ciobănesc.

bòve *s.m. v.* bue.

bòvidi *s.m. pl.* bovine.

bovile *s.m. (rar)* staul de vite.

bovìna *s.f.* bălegar (de vacă), îngrăşămînt natural.

bovìndo *s.m. (arhit.)* bovindou.

bovìno **I.** *ad.* **1.** bovin; *carne* ~*-a* carne de bovină/de vită/de vacă; *occhi* ~*-i* ochi bovini/ca de bou. **2.** *(fig.)* obtuz, lipsit de vioiciune; *comportamento* ~ comportament lipsit de vioiciune/ placid; *intelligenza* ~*-a* lipsă de inteligenţă, obtuzitate. **II.** *s.m. pl.* **1.** bovine. **2.** animal, vită, bovină.

bòvo *s.m.* corabie mică cu vele.

bòvolo *s.m.* *(în expr.)* *molla/scala a* ~ resort/scară în spirală.

box *s.m. invar.* boxă.

boxàre *vi.* *(a)* a boxa, a practica boxul.

boxe *s.f. invar.* box; *tirare di* ~ a boxa, a practica boxul; *possedere una buona* ~ a poseda o tehnică bună a boxului.

boxeur *s.m.* boxer.

bózza[1] *s.f.* **1.** piatră de construcţie (cu protuberanţe). *SIN. bugna.* **2.** protuberanţă, cucui, umflătură; *ho battuto la testa e mi è spuntata una bella* ~ m-am

lovit la cap şi mi-a crescut ditamai cucuiul; ~-*e frontali/orbitarie* protuberanţe frontale/orbitale. **3.** *(mar.)* **nod**, legătură provizorie. *SIN. abbozzatura.*

bòzza[2] *s.f.* **1.** ciornă, prima redactare. *SIN abbozzo.* **2.** corectură de tipar; *prime/seconde ~-e* prima/a doua corectură; *correggere/riscontrare le ~-e* corectarea/revederea corecturii de tipar; ~ *impaginata* corectură în pagină.

bozzàcchio *s.m.* prună bolnavă/stricată (datorită unui parazit).

bozzàgo *s.m. (ornit.)* uliul rîndunelelor.

bozzèllo *s.m. (mar.)* (roată de) scripete.

bozzettìsmo *s.m.* preferinţă pentru genul scurt.

bozzettista *s.m.* autor de schiţe.

bozzettìstica *s.f.* arta de a scrie schiţe.

bozzètto *s.m.* **1.** schiţă (a unei opere de artă). **2.** schiţă (în literatură sau pictură).

bòzzima *s.f.* **1.** *(text.)* apret. **2.** amestec de tărîţe cu apă (pentru păsări). *SIN. pastone.* **3.** amestec de apă, pămînt şi îngrăşămînt în care se pun puieţii înainte de plantare. **4.** amestec scîrbos/ dezgustător.

bozzina *s.f. (înv.)* fiertură.

bòzzo[1] *s.m.* **1.** piatră lucrată grosolan. *SIN. bozza.* **2.** protuberanţă; cucui. **3.** *(înv.)* eroină.

bòzzo[2] *s.m.* **1.** încornorat. **2.** bastard.

bòzzo[3] *s.m.* băltoacă. *SIN. fossa.*

bozzolàia *s.f.* cameră în care se ţin viermii de mătase.

bozzolàio, *-ài, s.m.* **1.** negustor de gogoşi de viermi de mătase. **2.** locul în care se ţin viermii de mătase.

bozzolàre *vt. (despre crisalidă)* a ieşi din gogoaşă.

bòzzolo[1] *s.m.* **1.** gogoaşă (de viermi de mătase etc.); ~ *fuso* gogoaşă care conţine crisalida vie; ~*secco* gogoaşă opărită; ~*-i doppioni* gogoşi care conţin două crisalide; ~ *calcinato* gogoşi care conţin crisalide atacate de mucegai alb; ~*-i bambagiati/flosci* gogoşi mai mari decît cele normale; ~*-i aperti* gogoşi insuficient acoperite; ~*-i sfarfallati* gogoşi din care au ieşit fluturii; ~*-i negroni* gogoşi înnegrite din cauza putrezirii crisalidei; *uscire dal ~* **a)** *(despre viermele de mătase)* a ieşi din gogoaşe, a deveni fluture; b) *(fig.)* a ieşi din carapace, a încerca noi experienţe; *chiudersi nel proprio ~ (fig.)* a se închide în carapace, a se izola. **2.** nodul care se formează pe fir; guşe. **3.** cocoloş (de făină etc.). **4.** *(înv.)* umflătură.

bòzzolo[2] *s.m.* **1.** *(rar)* lingură de aramă (folosită de vopsitori). **2.** veche unitate de măsură pentru viermi.

bozzolóso *adj.* bubos, buburos; *pasta ~-a* cocă cu cocoloaşe; *filato ~* ghem/bobină cu neregularităţi, guşe. *SIN. botozzoluto.*

bozzolùto *adj. (rar) v.* b o z z o l o s o.

bozzóne[1] *s.m.* **1.** *(augm.)* ciornă mare. **2.** corectura de tipar a unei întregi pagini de ziar.

bozzóne[2] *s.m.* **1.** miel castrat. **2.** *(tosc.)* prost; ignorant.

brabantìno *adj., s.m.* (locuitor) din Brabant.

bràca, *bràche, s.f.* **1.** crac de pantaloni. **2.** *(mai ales la pl.)* pantaloni largi; *(pop.)* nădragi; *calare le ~-che (fig.)* a se umili, a ceda; *farsi cascare le ~-che (fig.)* a se înspăimînta, a face în pantaloni de frică; *portare le ~ -che (fig., despre femei)* a purta pantaloni, a comanda. **3.** cîrpă (la copii mici). **4.** centură de protecţie. **5.** sfoară/legătură cu care se împiedică păsările. **6.** fîşie de hîrtie cu care se lipeşte o foaie desprinsă dintr-o carte etc. **7.** *(mar.)* frînghie, funie. **8.** *(tosc., mai ales la pl.)* vorbărie, vorbe, flecăreală.

bracalóne I. *s.m., adj. (fam.)* (persoană) care umblă cu pantalonii în vine; *(fig.)* îmbrăcat neglijent, neîngrijit. II. *s.m. pl. (tosc.)* pantaloni largi, de protecţie, îmbrăcaţi peste pantalonii obişnuiţi.

bracalóni *adj. (despre haine)* care cad/atîrnă/spînzură; *a ~* care atîrnă.

bracàto *adj.* îmbrăcat cu pantaloni de protecţie; *(fam., tosc.) grasso ~* foarte gras.

braccàre *vt.* **1.** a hăitui vînatul. **2.** *(fig.)* a urmări, a hăitui.

braccàta *s.f.* **1.** bătaie, hăituială (la vînătoare). **2.** locul în care se desfăşoară hăituiala.

braccatóre *adj., s.m.* hăitaş.

braccatùra *s.f.* hăituială.

braccèsco *adj. pl.* **1.** propriu condotierului Braccio da Montone. **2.** *(înv.)* violent; samavolnic.

braccétto *s.m.* **1.** *(dim.)* braţ mic. **2.** *(în loc.) a ~* la braţ; *prendere qualcuno a ~* a lua pe cineva la braţ; *andare a ~ con qualcuno (fig.)* a fi de acord cu cineva, a merge mînă în mînă cu cineva. **3.** *(mar.)* otgonul velei mari. **4.** braţ/bucată de lemn/fier ieşit(ă) în afară. **5.** înot bras.

braccheggiàre I. *vt. (rar)* a hăitui; ~ *la selvaggina* a hăitui vînatul. II. *vi. (a) (fig.)* a mirosi, a adulmeca.

braccheggiatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* **1.** hăitaş. **2.** *(fig.)* persoană care adulmecă/miroase/prinde din zbor.

braccheggio, *-éggi, s.m. (rar)* căutare insistentă.

braccheria *s.f. (înv.)* haită de copoi.

bracchière *s.m.* hăitaş, gonaş.

braccialuòla *s.f. (înv.)* **1.** brăţară. **2.** armura braţului.

braccialùle *s.m.* **1.** brăţară. **2.** brasardă, banderolă; ~ *di neutralità* brasardă albă; ~ *nero* brasardă neagră/de doliu. **3.** apărătoare din lemn cu care se loveşte mingea (la un joc cu mingea numit *pallone a ~*). **4.** brasardă, parte a armurii care apără braţul. **5.** braţ de fotoliu. **6.** inel ornamental din fier/bronz (la faţadele edificiilor).

braccialétto *s.m.* **1.** brăţară. **2.** curea de ceas, brăţară. *SIN. cinturino.*

bracciantàle *adj.* referitor la muncitorii agricoli.

bracciantàto *s.m.* muncitori agricoli.

bracciante *s.m.* muncitor agricol nespecializat, ziler.

bracciantile *adj.* referitor la muncitorii agricoli.

braccièare[1] *vt.* a înota bras.

braccièare[2] *vi. (mar.)* a orienta antenele astfel ca velele să prindă vîntul.

braccièta *s.f.* **1.** cantitatea care se poate purta pe braţ, braţ; *una ~ di fieno/di paglia* un braţ de fîn/de paie; *a ~-e (fig.)* cu grămada, cu braţul, în cantitate mare. **2.** *(la înot)* o mişcare completă a braţelor; distanţă străbătută dintr-o mişcare a braţelor. **3.** *(rar)* lovitură de braţ. **4.** *(înv.)* îmbrăţişare.

braccialètto *s.m.* colac.

braccialùra *s.f.* cot *(unitate de măsură).*

braccière *s.m. (lit.)* cavaler (care ţine la braţ o femeie).

bràccio *s.m., pl. braccia* şi *bracci* **1.** braţ; *muovere/sollevare/piegare/allungare il ~, le braccia* a mişca/a ridica/a îndoi/a întinde braţul/braţele; *sollevare a braccia* a ridica cu braţele; *trasportare a braccia* a căra/a transporta cu/în braţe/pe braţe; *(înv.) fare alle braccia* a se lupta, a se bate; *con le braccia in croce* cu mîinile în semn de rugăciune; *avere le braccia rotte per la fatica (fig.)* a avea mîinile amorţite de oboseală; *allargare le braccia (fig.)* a deschide braţele în semn de resemnare/de neputinţă; *alzare le braccia (fig.)* a se preda, a ridica mîinile; *incrociare le braccia (fig.)* a sta cu braţele încrucişate, a sta degeaba; *tenere/portare qualcosa sotto ~* a ţine/a duce ceva sub braţ; *prendere/tenere*

in ~ a lua/a ţine pe braţ; *dare/offrire il ~ a qualcuno (fig.)* a oferi braţul cuiva; *buttare/gettare le braccia al collo (fig.)* a se arunca de gîtul cuiva, a arunca braţele în jurul gîtului; *stendere/aprire le braccia (fig.)* a întinde braţele; *mettersi nelle braccia di qualcuno (fig.)* a se lăsa în grija cuiva; *darsi/gettarsi in ~ a qualcuno* a se lăsa în mîinile cuiva; *essere/andare nelle braccia di Morfeo (fig.)* a fi/a te duce în braţele lui Morfeu, a dormi/a merge la culcare; *sentirsi cascare le braccia (fig.)* a se descuraja, a-şi pierde cumpătul; *riceverc' a braccia aperte (fig.)* a primi cu braţele deschise; *discorso/versi a ~ (fig.)* discurs/versuri improvizate. **2.** *(fig.)* forţă, putere, autoritate; *il ~ della legge* puterea legii; *~ secolare* autoritate; laică; *(fig.) avere le braccia lunghe* a fi puternic, a avea influenţă; avere le braccia *legate (fig.)* a avea mîinile legate, a nu putea să acţionezi; *tagliare le braccia a qualcuno (fig.)* a împiedica pe cineva să acţioneze; *essere il ~ destro/il ~ forte di qualcuno (fig.)* a fi mîna dreaptă a cuiva; *dare ~ (fig.)* a acorda puteri exagerate; *prendere ~ (fig.)* a-şi lua/a-şi aroga o libertate excesivă; *dare un dito prendere un ~ (fig.)* a profita de generozitatea cuiva. **3.** *(la pl.)* mînă de lucru, forţă de muncă; *(fig.)* muncă; *l'agricoltura manca di braccia* agricultura nu are suficientă forţă de muncă; *(fig.) avere buone braccia* a fi muncitor priceput; *avere sulle braccia qualcuno* a ţine pe cineva în spate, a-l întreţine cu propria muncă; *vivere sulle proprie braccia* a trăi din propria muncă. **4.** *~ di ferro* încercarea de a îndoi braţul adversarului; *(fig.) fare ~ di ferro/a ~ di ferro con qualcuno* a se înfrunta/a se confrunta cu cineva. **5.** *(la patrupede)* partea de sus a membrelor anterioare. **6.** braţ, obiect sau parte a unui obiect care seamănă cu braţul; *il ~ della lampada/della stadera* braţul lămpii/al balanţei; *i bracci della croce* braţele crucii. **7.** *(mar.)* parîmă fixată la extremităţile unei vergi, braţ. **8.** *(constr.)* aripă. **9.** *(înv.)* cartier. **10.** ramificaţie, braţ; *~ di fiume* braţul fluviului; *~ di mare* braţ de mare; strîmtoare, canal; *~ di terra* istm. **11.** unitate de măsură a adîncimii apelor (1,80 m). **12.** cot, unitate de măsură pentru lungime (0,58 cm — 0,70 cm).

braccìolo *s.m.* **1.** braţ (de fotoliu etc.), rezemătoare. **2.** balustradă (de scară). **3.** *(la undiţele cu mai multe cîrlige)* bucată de sfoară care se desprinde din undiţa principală. **4.** *(mar.)* consolă.

bràcco, -àcchi, *s.m.* **1.** brac, cîine de vînătoare. **2.** poliţist, copoi.

bracconàggio, -àggi, *s.m.* braconaj.

braccònière *s.m.* braconier.

bràce *s.f.* **1.** jar, jeratic; cărbuni aprinşi; *(fig.) sguardo di ~* privire înflăcărată; *farsi di ~ (fig.)* a se înroşi tare; *soffiare sulle ~-i (fig.)* a aţîţa; *cadere dalla padella nella ~ (fig.)* a cădea din lac în puţ; *essere sulle ~-i* a sta ca pe cărbuni aprinşi, a fi nerăbdător. **2.** *(tosc.)* mangal. *SIN. carbonella.*

brachèssa *s.f.* **1.** şalvari. **2.** *(glumeţ)* pantaloni.

brachètta *s.f.* **1.** *(dim.)* crac mic de pantaloni. **2.** partea anticară a unui anumit tip de pantaloni (prinşi cu nasturi pe şolduri). **3.** *(mai ales la pl.)* chiloţi; pantaloni scurţi. **4.** *(la vechile armuri)* apărătoare a părţii de jos a abdomenului. **5.** *(în legătorie)* fişie cu care se prinde o foaie, un fascicul etc.

bràchi- *s.m.* element de compunere iniţial, însemnînd „scurt".

brachiàle *adj.* brahial, al braţului.

brachialgìa, *-gie, s.f.* nevralgie brahială.

brachiblàsto *s.m.* ramură nedezvoltată şi acoperită de frunze dese.

brachicardìa *s.f. (med.)* brahicardie.

brachicefalìa *s.f.* brahicefalie.

brachicèfalo *adj., s.m.* brahicefal.

brachiclàdico, *-ci, adj. (despre copaci)* cu ramuri scurte.

bràchico, *-ci, adj. (rar)* brahial.

brachière *s.m.* bandaj, centură pentru hernie, suspensor. *SIN. cinto erniario.*

brachigrafìa *s.f.* stenografie.

brachilogìa, *-gie, s.f.* brahilogie.

brachilògico, *-ci, adj.* exprimat în mod concis.

brachimòrfe *adj. (zool.)* în care diametrul transversal are prevalenţă asupra celui longitudinal.

brachiòpodi *s.m. la pl.* brahiopode.

brachipnèa *s.f.* respiraţie greoaie datorată reducerii amplitudinii actului respiratoriu.

brachitìpo *s.m.* tip al unui ax caracterizat prin prevalenţa diametrelor transversale asupra celor longitudinale.

bràcia *s.f. v.* b r a c e.

braciàio *s.m.* **1.** lădiţă (pentru cărbunii stinşi reutilizabili). **2.** cărbunar, vînzător de cărbuni.

braciaiòla *s.f. (la sobe)* partea de sub grătar, cuptor.

braciaiólo *s.m.* cărbunar.

bracière *s.m.* vas cu jeratic (pentru încălzit).

braciìno *s.m.* **1.** cărbunar. **2.** persoană murdară.

braciòla *s.f.* **1.** friptură la grătar sau prăjită în tigaie. **2.** *(fam., glumeţ)* tăietură (la bărbierit); *(rar) far ~ d'uno* a tăia în bucăţi, a ciopîrţi.

bràco *s.m. (înv.) v.* b r a g o.

bracóne *s.m.* **1.** *(augm.)* cîine mare de vînătoare. **2.** *(fig.)* om grosolan.

bracòtto *s.m. (mar.)* macara rudimentară.

bràdi- element de compunere iniţial însemnînd „lent".

bradicardìa *s.f.* bradicardie.

bradifasìa *s.f.* bradifazie.

bradifrasìa *s.f.* încetineală în formularea frazelor.

bradilalìa *s.f.* bradilalie.

bradipepsìa *s.f.* bradipepsie.

bràdipo *s.m. (zool.)* leneş.

bradipsichìsmo *s.m.* bradipsihie.

bràdo *adj.* **1.** *(despre animale)* nedomesticit, sălbatic. **2.** *(despre animale)* crescut în aer liber. **3.** *(fig.)* brutal, primitiv, în afara convenienţelor sociale; *stato ~* stare de primitivitate.

bràga *s.f. (tehn.)* branşament.

bràgia *s.f. v.* b r a c e.

bràgo, bràghi, *s.m.* **1.** nămol. **2.** *(fig., lit.)* abjecţie.

bragòzzo *s.m.* barcă de pescuit.

brahmanésimo *s.m.* brahmanism.

brahmànico, *-ci, adj.* brahmanic.

brahmàno *s.m.* brahman.

bràido *adj. (înv., dial.)* vioi, sprinten.

bràma *s.f.* **1.** dorinţă intensă; lăcomie, aviditate; *~ di uccidere* dorinţă de a ucide; *~ di onori* sete de onoruri. *SIN. avidità, bramosia.* **2.** rîvnă, dorinţă, poftă; *~ di apprendere* dorinţă de a învăţa.

bramangière *s.m. (înv.) v.* b i a n c o m a n g i a r e.

bramàno *s.m.* brahman.

bramàre *vt. (lit.)* a dori intens; a rîvni.

bramino *s.m. v.* b r a m a n o şi *deriv.*

bramire *vi. (a)* **1.** *(despre fiare sălbatice)* a urla, a mugi. **2.** *(lit.)* a scoate strigăte inumane, a urla ca un animal.

bramito, bràmito *s.m.* **1.** urlet (de fiară). **2.** *(lit.)* strigăt inuman/de fiară.

bramosìa *s.f.* **1.** dorinţă intensă. **2.** aviditate.
bramosità *s.f.* *(înv.)* *v.* b r a m a.
bramóso *adj.* *(lit.)* **1.** doritor, dornic. **2.** avid.
brànca *s.f.* **1.** gheară. **2.** *(înv.)* cleşte (la rac, scorpion). **3.** *(fig.)* mînă (întinsă să apuce). **4.** *(dispr., la pl.)* putere, autoritate; stăpînire. **5.** extremitate a unui obiect de apucat; *le ~-che delle pinze* capătul pensetei; *~-che delle tenaglie* gura cleştelui. **6.** ramură, creangă; *~ madre* ramura principală. **7.** *(fig.)* ramură, domeniu. *SIN. suddivisione.* **8.** *(mar.)* bucată de frînghie cu două inele la capăt. **9.** rampa unei scări.
brànche *s.m.* *(mai ales la pl.)* *(la războiul de ţesut)* picioare.
brancèare **I.** *vt.* *(înv.)* a apuca, a înhăţa. **II.** *vi.* a încolţi.
brancàta *s.f.* **1.** mînă, pumn, cantitate luată într-o mînă; *una ~ di sassolini* o mînă/un pumn de pietricele. **2.** *(rar, lit.)* lovitură de labă/de mînă.
brànchia, *brànchie*, *s.f.* *(zool.)* branhie.
branchiàle *adj.* *(zool.)* branhial.
branchiàto *s.m.* *(mai ales la pl.)* animal care respiră prin branhii.
branchiòpode *s.m.* *pl.* branhiopod.
branchiosàuro *s.m.* branhiozaur.
brancicaménto *s.m.* *(rar)* pipăire; pipăit.
brancicàre **I.** *vi.* *(a)* a bîjbîi, a merge bîjbîind; *~ nel buio* a bîjbîi/a orbecăi pe întuneric. **II.** *vt.* a pipăi; a palpa.
brancicatùra *s.f.* **1.** pipăit. **2.** urmă lăsată de pipăit, vînătaie uşoară.
brancichìo, *-ìi*, *s.m.* *(rar)* pipăire (continuă sau frecventă).
brancicóne, *-óna* **I.** *s.m.* *(rar)* bărbat care are obiceiul să pipăie femeile. **II.** *adv.* *(înv.)* pe brînci, pe burtă; pe bîjbîite; *andar ~* a merge pe brînci/pe bîjbîite.
brànco, *-chi*, *s.m.* **1.** turmă, cireadă; herghelie; haită; stol; *un ~ di pecore* o turmă de oi; *un ~ di cavalli* o herghelie de cai; *un ~ di lupi* o haită de lupi; *un ~ di cicogne* un stol de berze. **2.** *(dispr.)* adunătură, şleahtă; ceată, gaşcă; *un ~ di fannulloni* o şleahtă de derbedei; *andare/camminare/viaggiare in ~* *(fig.)* a merge/a călători ca oile; *mettersi in ~, entrare nel ~* *(fig.)* a nu crîcni, a da dovadă de spirit gregar.
braconaménto *s.m.* **1.** bîjbîială, dibuire. **2.** şovăire.
braconàre *vi.* *(a)* **1.** a merge pe dibuite/pe bîjbîite/orbecăind. *SIN. annaspare.* **2.** *(fig.)* a acţiona cu incertitudine, a bîjbîi; a şovăi.
braconóne *adv.* *(rar)* pe pipăite, pe dibuite.
braconóni *adj.* *v.* b r a n c o l o n e.
bracnóso *adj.* *(înv., rar)* cu ramuri.
brànda *s.f.* **1.** pat pliant. **2.** *(mar.)* hamac.
brandeggiàre *vi.* *(a)* **1.** *(mil.)* a mişca ţeava tunului (pentru a lua linia de ochire). **2.** *v.* b r a n d i r e **(II).**
brandéggio *s.m.* *(mil.)* îndreptare a gurii de foc spre linia de ochire.
brandèllo *s.m.* **1.** bucată, bucăţică, fîşie; *un ~ di pelle* o fîşie de piele. *SIN. pezzo.* **2.** *(fig.)* cantitate mică; fărîmă, dram; *non avere un ~ di intelligenza/di pudore/di ritegno* a nu avea un dram de inteligenţă/de pudoare/de reţinere. *SIN. briciola.*
brandìre **I.** *vt.* **1.** a apuca, a înşfăca (o armă); a pune mîna pe armă; *~ la spada/un coltello/un bastone* a pune mîna pe sabie/cuţit/ciomag. **2.** a agita, a flutura; *~ una lettera* a flutura o scrisoare. **II.** *vi.* *(a)* a tremura, a vibra; a se clătina.
brandistòcco, *-òcchi*, *s.m.* *(înv.)* armă cu trei tăişuri.
bràndo *s.m.* **1.** spadă cu două tăişuri. **2.** *(lit.)* spadă.
brànno *s.m.* **1.** bucată; fîşie; *~ di stoffa/di carne* fîşie de stofă/de carne; *fare a ~-i/ridurre in ~* a face bucăţi, a sfîşia; *cadere a ~-i* **a)** a se zdrenţui, a se sfîşia; **b)** a se ruina; *(lit.) a ~ a ~* bucată cu bucată. *SIN. brandello, pezzo.* **2.** pasaj, bucată, fragment; *~ scelto* opere alese. *SIN. passo.*
branzìno *s.m.* *(iht.)* peşte de mare *(Dicentrarchus labrax).*
brasàre *vt.* **1.** *(buc.)* a frige carnea (pe jeratic). **2.** a face friptură înăbuşită. **3.** *(metal.)* a lipi, a suda prin brazură.
brasàto **I.** *part. tr.* de la b r a s a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* friptură de vacă înăbuşită.
brasatóre *s.m.* sudor.
brasatùra *s.f.* **1.** sudare. **2.** brazură.
bràsca *s.f.* reziduuri de la prelucrarea fierului; şpan.
brascàino *s.m.* ucenic (la o fierărie).
brasìle *s.m.* **1.** lemn roşu. *SIN. verzino.* **2.** varietate de tutun.
brasiliàno *adj., s.m.* *(geogr.)* brazilian.
brattàre *vi.* *(a)* a vîsli cu o singură ramă.
bràttea *s.f.* **1.** *(bot.)* bractee. **2.** foiţă de aur/argint, decorată, folosită pentru ornamente.
bratteàto **I.** *adj.* **1.** care are bractee. **2.** *(despre monede, medalii)* falsificată prin aplicarea unei foiţe de aur/argint. **II.** *s.m.* monedă medievală (din Germania).
brattelfórme *adj.* care are formă de bractee.
brattèola *s.f.* bracteolă.
bràtto *s.m.* propulsie cu o singură ramă.
bravacceìata *s.f.* **1.** nemernicie, mîrşăvie. **2.** lăudăroşenie.
bravàccio, *-àcci*, *s.m.* **1.** om autoritar/despotic; laudăros, fanfaron. **2.** *(înv.)* ucigaş plătit; mercenar.
bravàre **I.** *vi.* *(a)* *(lit.)* a se comporta în mod arogant/provocator, a brava, a înfrunta. **II.** *vt.* **1.** *(lit.)* a ameninţa; a provoca; a sfida. **2.** *(dial.)* a certa.
bravàta *s.f.* **1.** bravadă; sfidare, provocare, înfruntare. *SIN. smargiassata, spacconata.* **2.** bravadă, acţiune riscantă. **3.** *(lit., dial.)* ceartă, dojană.
bravazzàta *s.f.* fanfaronadă.
braveggiàre *vi.* *(a)* a face pe nebunul.
braverìa *s.f.* *(rar)* **1.** lăudăroşenie, aroganţă. *SIN. spavalderia.* **2.** *(ist., colectiv)* bandiţi (în slujba unui feudal).
bravézza *s.f.* *(înv.)* bravură, curaj, vitejie.
bràvo **I.** *adj.* **1.** capabil, iscusit, priceput; silitor, bun; *un ~ operaio* un muncitor priceput; *un ~ scolaro* un şcolar bun/silitor; *un ~ professionista* un profesionist capabil; *un ~ cavallo da tiro* un cal bun de căruţă; *un ~ cane da caccia* un ciine bun de vînătoare; *(fam.) chi ci riesce è ~* cine reuşeşte e deştept. *SIN. abile, capace.* **2.** bun, cinstit, cumsecade; *una ~-a moglie* o soţie bună/de treabă/cumsecade; *un ~ giovane* un tînăr onest/bun; *(prin antifrază) ~-a donna* prostituată; *(în formule de politeţe, ironic); ascoltate brav'uomo!* ascultă omule!; *su, da~ !* hai sus! **3.** *(lit.)* curajos, viteaz, brav; *fare il ~* a face pe viteazul; *notte ~-a* noaptea în care se produc acte de terorism; *alla ~-a* **a)** cu aroganţă, cu ostentaţie; **b)** cu pricepere; **c)** cu dezinvoltură. **4.** *(fam.)* cu valoare intensivă; *ogni giorno fa la sua ~-a passeggiata* în fiecare zi îşi face plimbarea sa grozavă. **5.** *(înv.)* înalt, prăpăstios. **6.** *(înv.)* sălbatic, nedomesticit. **II.** *interj.* *(exprimă satisfacţie, aprobare, admiraţie)* *~, bis !* bravo! bis; *(prin antifrază, exprimă ironie) ~ furbo!* bravo viclean!; *~ fesso!* bravo fraier! **III.** *s.m.* *(în Italia, în sec. XVII)* **1.** bandit care se refugia pe lîngă un potentat. **2.** persoană înarmată în slujba unui feudal, sicar,

brav; *(prov.) i bravi alla guerra e i poltroni alla scodella* la plăcinte înainte, la război înapoi.

bravóne *s.m.* **1.** *(augm.)* de la „bravo". **2.** fanfaron; *fare il ~* a face pe grozavul.

bravùra *s.f.* **1.** dibăcie, pricepere; *dimostrare ~ in un lavoro* a arăta mare pricepere într-o muncă. **2.** *(rar)* bravadă.

brèccia[1], *brécce, s.f.* breşă; *battere in ~* a trage mereu în acelaşi punct pentru a face breşă; *spianare la ~* a lărgi breşa; *rimanere sulla ~ (fig.)* a rămîne pe poziţie, a continua să-şi facă datoria; *morire/cadere sulla ~ (fig.)* a muri/a cădea pe poziţie; *(fig.) far ~ nell'animo/nel cuore/nei pensieri di qualcuno* a face impresie favorabilă/a rupe inima/a intra pe sub pielea cuiva; *essere sulla ~* a fi la datorie, a continua să-şi desfăşoare activitatea cu succes.

brèccia[2], *-ce, s.f.* **1.** prundiş, pietriş. **2.** *(min.)* conglomerat.

breccialólo *s.m.* spărgător de piatră.

brecciàle *s.m.* pietriş.

brecciàme *s.m.* pietriş.

breccialino *s.m.* pietriş, prundiş.

breccióso *adj.* acoperit cu pietriş.

brefotròfio *s.m.* orfelinat (pentru copii găsiţi).

brègma, *-mi, s.m. (anat.)* bregmă.

brènna *s.f.* **1.** gloabă, mîrţoagă. *SIN. ronzino, rozza.* **2.** *(rar, fig.)* persoană prost făcută şi slabă.

brènta *s.f.* **1.** hîrdău cu care se cară vinul. **2.** unitate de măsură (pentru lichide).

brentatóre *s.m.* persoană care cară hîrdăul cu vin/care duce vinul la clienţi.

bréntolo *s.m. (bot.)* plantă perenă.

bresàola *s.f. (buc.)* carne uscată.

brésca *s.f. (dial.)* fagure.

bresciàna *s.f.* **1.** lopată subţire. **2.** cursă de prins păsări.

bresciàno *adj., s.m.* (locuitor) din Brescia.

bretèlla *s.f.* **1.** *(mai ales la pl.)* bretele. **2.** *(mai ales la pl.)* umeraşi, bretele. **3.** cureaua puştii. **4.** racord, legătură. **5.** *(mec.)* element de fortificaţie care leagă două puncte. **6.** traversă de cale ferată.

brétto *adj. (înv.)* **1.** steril, pustiu. **2.** mizer, sărac, murdar.

brèttone *adj., s.m.* breton.

brèva *s.f.* vînt de sud-vest.

brève I. *adj.* **1.** scurt, de scurtă durată; *discorso/spettacolo ~* discurs/spectacol scurt; *lavoro ~* muncă de scurtă durată; *~ incontro* scurtă întîlnire; *tra ~* peste puţină vreme. *SIN. fugace, rapido, spiccio.* **2.** concis, concentrat, scurt; *~ esposizione di fatti/teorie/idee* o scurtă expunere de fapte/teorii/idei; *essere ~ (fig.)* a fi scurt, a nu se lungi; *in ~* pe scurt; *a farla/a dirla ~* pe scurt, în puţine cuvinte. *SIN. compendioso, succinto.* **3.** puţin întins în spaţiu, scurt; *una strada ~* o stradă scurtă. *SIN. corto.* **4.** *(lit.)* mic, îngust, strîmt. **5.** *(despre vocale, silabe)* scurt. **II.** *adv. (lit.)* pe scurt, în puţine cuvinte. **III.** *s.m.* **1.** brevă, scrisoare papală. **2.** *(în evul mediu)* documentul pe care era scrisă formula de jurămînt a noilor magistraţi. **3.** statut (al corporaţiilor). **4.** text pus într-o punguţă şi purtat ca amuletă. **IV.** *s.f.* **1.** veche notă muzicală. **2.** notă scurtă (într-un ziar).

brevettàre *vt.* **1.** a breveta; *~ un medicinale* a breveta un medicament. **2.** a da brevet; *~ un pilota* a da brevet unui pilot.

brevettàto I. *part. tr.* de la b r e v e t t a r e. **II.** *adj. (fig., glumeţ)* garantat, bun, eficace.

brevètto *s.m.* **1.** brevet, patentă. **2.** brevet act de privilegiu.

brevlàrio, *-àri, s.m.* **1.** breviar; ceaslov. **2.** breviar, compendiu.

brevilìneo *adj. (despre o persoană)* mic şi îndesat, scund.

breviloguènte *adj.* concis.

breviloquènza *s.f. (lit.)* conciziune.

brevilóquio, *-òqui, s.m. (rar)* vorbire/expunere concisă.

brèvio *s.m.* element chimic radioactiv.

brevità *s.f.* **1.** scurtime (de timp, de spaţiu). **2.** conciziune. **3.** dreptul băncii de a încasa poliţele cu scadenţă foarte scurtă.

brézza *s.f.* vînt uşor, adiere, boare; *~ marina/di mare* briză.

brezzàre I. *vi. (e; despre briză)* a sufla, a bate. **II.** *vt.* a vîntura grîul.

brezzatóre, -trice *s.m.* persoană care vîntură grîul.

brezzatùra *s.f.* vînturarea grîului.

brezzeggiàre *vi. (e; despre un vînt, lit.)* a adia.

briàco *adj. v.* u b r i a c o şi *deriv.*

bricca *s.f. (înv.)* rîpă.

briccheètta *s.f.*, **briccheètto** *s.m. (mine.)* brichetă, cărămidă de material aglomerat.

briccica *s.f.* fleac; nimic, prostie, prostioară. *SIN. briciola.*

briccicàre *vi. (a) (tosc.)* a se ocupa de fleacuri.

briccó[1] *s.m. v.* b u r i c c o[1].

briccó[2], *bricchi, s.m.* ibric.

briccó[3] *s.m.* cărămidă; pavea.

briccó[4] *s.m. (înv.)* **1.** berbec. **2.** ţap. **3.** *(rar, fig.)* ştrengar.

briccola *s.f.* **1.** catapultă. **2.** *(la pl.)* pari înfipţi in apă (care delimitează zonele navigabile).

briccolàre *vt. (înv.)* a arunca pietre cu catapulta.

bricconàta *s.f.* ticăloşie, blestemăţie.

briccóne, -óna I. *s.m.* **1.** ticălos, nemernic; *un ~ matricolato* un mare ticălos. *SIN. birbante, furfante, mascalzone.* **2.** *(fam.)* ştrengar, puşlama; *quel ~ di mio figlio* puşlamaua de fecioru-meu. **II.** *adj.* rău, necinstit; *gente ~-a* oameni necinstiţi; *tiro ~* faptă necinstită; *alla ~-a* în mod necinstit.

brieconeggiàre *vi. (a)* a faceticăloşii/blestemăţii.

brieconerìa *s.f.* pungăşie; blestemăţie.

brieconésco, *-éschi, adj. (rar)* de nemernic; *atti ~-chi* fapte de ticălos.

brieiola *s.f.* fărîmitură (în special de pîine); *riempire la tovola di ~-e* a umple masa cu fărîmituri; *(fig.) ha ricevuto solo le ~-e del patrimonio* a primit numai fărîmituri din avere; *andare in ~-e* a se face praf; *ridurre in ~-e* a distruge; *(tosc.) tirar su qualcuno a ~-e (fig.)* a creşte cu grijă/cu dragoste. *SIN. minuzzolo.*

brieiolo *s.m.* fărîmitură, fărîmă, dram; *(fig.) non ha un ~ di cervello* nu are nici un dram de minte.

brieòlla *s.f.* **1.** coş/sac de contrabandist. **2.** marfă de contrabandă.

brìda *s.f.* **1.** *(înv.)* hăţ; frîu. **2.** *(ist.)* maşină de război. **3.** menghină.

briève *adj. (înv.) v.* b r e v e e **(I).**

brìga *s.f.* **1.** neplăcere, încurcătură; *gli è capitata una bella ~ !* i s-a întîmplat o mare neplăcere!; *darsi/prendersi la ~ di* a fi preocupat/îngrijorat de, a a fi cu gîndul la; *(înv.) a gran ~* cu greu, cu mare greutate. **2.** controversă, ceartă; *attaccare/cercare ~* a începe/a căuta ceartă; *venire a ~* a ajunge la ceartă. **3.** *(înv.)* luptă, bătaie, război.

brigadière *s.m. (mil.)* **1.** subofiţer, sergent major (de jandarmi). **2.** *~ generale* general de brigadă.

brigantàggio, *-àggi, s.m.* brigandaj, tîlhărie, jaf.

brigànte, *-éssa s.m.* şi *f.* **1.** brigand, bandit, tîlhar.

SIN. bandito. **2.** *(fig.)* nemernic, ticălos, tîlhar, bandit. **3.** *(fam., glumeț)* puşlama. **4.** *(înv.)* petrecăreț, chefliu.

briganteggiàre *vi. (a; rar, lit.)* a duce viață de bandit, a tîlhări.

brigantésco, *-éschi, adj.* banditesc, tîlhăresc.

brigantéssa *s.f. (rar)* **1.** femeie care practică tîlhăria; bandită. **2.** *(fig.)* femeie îndrăzneață/neruşinată.

brigantìno *s.m.* brigantină *(navă).*

brigàre I. *vi. (a), vr.* **1.** a unelti, a umbla cu intrigi. **2.** *(lit.)* a se strădui, a se sforța. **3.** *(lit.)* a se ocupa, a se agita. **II.** *vt. (rar)* a manevra pentru a obține ceva; ~ *un seggio in Parlamento* a manevra ca să obțină un loc în Parlament.

brigàta *s.f.* **1.** grup, cerc, societate; *una allegra* ~ un cerc/grup vesel; *di* ~ împreună. **2.** *(înv.)* familie. **3.** *(mil.)* brigadă; ~ *di fanteria/di cavalleria/corazzata/alpina* brigadă de infanterie/de cavalerie/de blindate/de vînători de munte; *generale di* ~ general de brigadă; ~ *di artiglieria* brigadă de artilerie. **4.** grup organizat, brigadă; ~ *partigiana* brigadă de partizani; ~*-e internazionali* brigăzile internaționale. **5.** *(înv.)* bandă. **6.** turmă, cireadă; herghelie; haită; stol etc.; *(prov.) poca* ~ *vita beata* prieteni puțini, viață fericită.

brigatóre *s.m. (înv.)* intrigant.

brighèlla *s.m.* **1.** *(teatru)* servitorul şiret (în „commedia dell'arte"). **2.** *(fig.)* caraghios, bufon; *fare il* ~ a face pe bufonul. **3.** *(rar, fig.)* intrigant.

brigiàre *vt. (înv.)* a sparge.

brigidìno *s.m.* **1.** covrig cu anason. **2.** cocardă (la pălărie).

brìglia *s.f.* **1.** *(la pl.)* hățuri. **2.** *(fig.)* frîu; *a* ~ *sciolta (fig.)* fără frîu; *a tutta* ~ *(fig.)* foarte repede, cu viteză mare; *dar la* ~ *sul collo (fig.)* a lăsa liber; *raccorciare la* ~ *(fig.)* a strînge frîul; *tenere in* ~ *(fig.)* a ține în frîu; *voltare la* ~ *(fig.)* a se întoarce înapoi; *(înv.) ruzzare/scherzare in* ~ *(fig.)* a se văița de pomană/fără motiv; *tirar la* ~ *(fig.)* a strînge frîul. **3.** *(mai ales la pl.)* curelele cu care se prind copiii mici, ham. **4.** fîşie de piele/stofă care trece pe sub talpa piciorului. **5.** *(mar.)* parîmă care fixează o antenă; ~ *per torrenti* stăvilar care frînează apele unui torent. *SIN. traversa.* **6.** *(med.)* aderență.

brillaménto *s.m. (rar)* **1.** decorticare. **2.** *(mil.)* aprindere, explodare (a unei mine, a unei bombe).

brillantàre *vt.* **1.** a şlefui; ~ *un diamante/un cristallo* a şlefui un diamant/un cristal. **2.** a împodobi cu briliante. **3.** a lustrui; ~ *-si le unghie* a-şi lustrui unghiile. **4.** a acoperi cu glazură (prăjiturile).

brillantàto I. *part. tr.* de la brillantare. **II.** *adj. (fig. despre stil)* supraîncărcat.

brillànte I. *part. prez.* de la brillare[1]. **II.** *adj.* **1.** viu, strălucitor; *un verde* ~ un verde viu. **2.** *(fig.)* strălucit, plin de vervă; *attore/oratore* ~ actor/orator strălucit. **3.** *(fig.)* spiritual, rafinat; *società* ~ societate rafinată. **4.** *(fig.)* reuşit, strălucit; *risultato* ~ rezultat strălucit. **III.** *s.m.* **1.** briliant. **2.** inel cu briliant. **3.** *(teatru)* rol vesel/plin de vervă.

brillantìna[1] *s.f.* briantină.

brillantìna[2] *s.f. (bot.)* plantă din familia graminaceelor *(Briza minor).*

brillàre[1] **I.** *vi. (e)* **1.** a străluci, a scînteia, a sclipi. **2.** *(fig.)* a străluci, a ieşi în evidență; *(glumeț)* ~ *per l'assenza* a străluci prin absență. *SIN. emergere.* **3.** *(despre mine)* a exploda. **4.** *(fig.) (înv.)* a exulta, a se bucura. **5.** *(dial.)* a fi pilit. **II.** *vt.* a face să explodeze.

brillàre[2] *vi.* **1.** a se învîrti repede. **2.** *(dial.; despre păsări)* a bate/a fîlfîi din aripi.

brillàre[3] *vt.* a decortica.

brillatóio *s.m.* **1.** loc unde se face decorticarea orezului. **2.** maşină de decorticat.

brillatùra *s.f.* decorticare.

brillìo *s.m.* sclipire, strălucire continuă.

brillo[1] *adj.* amețit, cherchelit, pilit. *SIN. alticcio.*

brillo[2] *s.m. (bot.)* mlajă *(Salix purpurea).*

brìna *s.f.* **1.** brumă. **2.** *(fig.)* încărunțire. **3.** albeață (a pielii).

brinàre I. *vi. unipers. (e; despre brumă)* a cădea. **II.** *vt.* a acoperi cu brumă.

brinàta *s.f.* **1.** brumă, depunere de brumă. **2.** *(fig.)* încărunțire.

brinàto I. *part. tr.* de la brinare. **II.** *adj. (fig., lit.)* cu pete albe.

brincèllo *s.m. (tosc.)* fîşie, bucată.

brìncio, brìnci, *adj. (tosc., despre gură)* contractată, crispată (din cauza plînsului).

brindàre *vi. (a)* a bea în sănătatea cuiva, a închina, a toasta.

brindèllo *s.m. v.* brandello.

brindellóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** persoană dezordonată/neglijentă/neîngrijită. **2.** tîrîie-brîu.

brìndillo *s.m.* rămurea, rămurică.

brìndisi *s.m. invar.* **1.** toast, închinare. **2.** toast (compoziție poetică).

brinóso *adj.* acoperit de brumă.

brìo[1], *brìi, s.m.* brio, vervă, vioiciune, însuflețire. *SIN. garetta.*

brìo[2] *s.m.* mușchi *(Brijum argenteum).*

briònia *s.f. (bot.)* împărătească, curcubețea *(Bryonia).*

briòscia *s.f.* brioşă.

briòfite, *-iti, s.f.* briofită.

briosità *s.f.* vervă, însuflețire, vioiciune.

brióso *adj.* **1.** plin de vervă, însuflețit, vioi. **2.** *(fig.) colore* ~ culoare vie/veselă.

briozòi *s.m. pl. (zool.)* briozoare.

briscola *s.f.* **1.** joc de cărți (cu trei cărți în mînă şi una jos, pe față). **2.** fiecare carte, de acelaşi fel ca cea de pe masă, care are valoare mai mare decît celelalte; *contare quanto il due di* ~, *valere come il due di* ~ *(fig.)* a nu avea nici o importanță/a nu însemna nimic; *esser l'asso di* ~ *(fig.)* a avea foarte mare importanță, a avea greutate mare. **3.** *(la pl., fig., fam.)* lovitură, bătaie.

briscolàta *s.f.* partidă de joc de cărți (de briscolă).

britànnico, *-ci, adj., s.m.* britanic,.

britànno *adj., s.m.* **1.** britan. **2.** *(lit.)* englez.

brividìo, -ìi, *s.m.* înfiorare; fior prelungit.

brìvido *s.m.* **1.** tremur de frig. **2.** fior; emoție intensă.

brizzolàto *adj.* **1.** încărunțit. **2.** pestriț. **3.** *(despre cai)* bălțat.

brizzolatùra *s.f.* **1.** încărunțire. **2.** împestrițare, amestec de culori.

brocàrdico *adj.* **1.** relativ la maximele juridice. **2.** dificil, greu de soluționat.

brocàrdo *s.m.* maximă juridică.

bròcca[1] *s.f.* cană, ulcea.

bròcca[2] *s.f.* **1.** mlădiță. **2.** *(hort.)* cîrlig/cleşte de cules fructe. **3.** țintă de bocanci. **4.** țintă (de ornament). **5.** *(înv.)* țintă, obiectiv; *dare in* ~ a nimeri la țintă.

broccàio *s.m.* sulă. *SIN. punteruolo.*

broccàme *s.m.* țintele de pe bocancii de munte.

brocàrdo *s.m. v.* brocardo şi *deriv.*

broccàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a da pinteni calului. **2.** *(text.)* a ornamenta stofele cu fire în relief, din aur şi argint. **II.** *vi. (înv.)* a încolți.

broccàta *s.f.* **1.** lovitură de pinten. **2.** *(fig.)* încercare, tentativă.

broccatèllo *s.m.* **1.** țesătură/imitație de brocart. **2.** varietate de marmură (roșie cu pete galbene, cenușii și albe).
broccàto *s.m.* **1.** brocart (stofă). **2.** haină din brocart.
broccbière *s.m. (înv.)* scut cu țintă la mijloc.
bròccia[1] *s.f. (înv., tosc.)* ploaie măruntă.
bròccia[2] *s.f. v.* b r o c c a[2].
bròccia[3], *-ce, s.f. (mec.)* broșă, unealtă de așchiere cu tăișuri multiple.
broccіàre *vt.* a da pinteni, a îmboldi cu pinteni.
broccіatrіce *s.f.* mașină de așchiat/de broșat.
broccіatùra *s.f. (tehn.)* broșare.
bròccio *s.m. (mil., înv.)* **1.** spadă lungă; lance. **2.** fus folosit în industria tapiseriilor.
bròcco, *-chi, s.m.* **1.** ramură uscată, plină de spini. **2.** *(înv.)* mlădiță. **3.** vîrf metalic în centrul unui scut. **4.** *(înv.)* țintă; *dare nel ~* a lovi la țintă, a nimeri. **5.** model ieșit în relief (pe o țesătură). **6.** mîrțoagă, gloabă. *SIN. ronzino.*
bròccolo *s.m.* **1.** varietate de varză. **2.** *(bot.)* căpățînă de varză/de ridiche. **3.** cioc. **4.** *(fig.)* prost, nătîng.
broccolóso *adj. (rar) v.* b r o c c o s o.
broccóso *adj. (bot., înv.)* plin de noduri.
broccùto *adj. (înv.) v.* b r o c c o s o.
bròco *adj. (înv.)* care vorbește greu.
bròda *s.f.* **1.** apă în care s-au fiert legumele/pastele făinoase etc. **2.** *(dispr.)* mîncare nesăzută/ insipidă, zeamă lungă; lături; *non mi va di mangiare questa ~* nu sînt în stare să mănînc lăturile astea; *gettar la ~ addosso a qualcuno (fig., lit.)* a arunca vina pe cineva. **3.** apă noroioasă/murdară. **4.** *(fig.)* scriere lungă plicticoasă.
brodàglia *s.f.* **1.** *(dispr.)* zeamă lungă. **2.** mîncare fără gust. **3.** *(fig.)* scriere lungă și plicticoasă.
brodaiòlo I. *s.m.* **1.** *(înv.)* mîncău. **2.** *(dispr.)* călugăr. **II.** *adj.* **1.** lacom. **2.** călugăresc.
brodettàre *vt.* a găti o mîncare cu sos din zeamă de carne și ouă bătute.
brodétto *s.m.* **1.** *(dim.)* ciorbuliță. **2.** pește marinăresc în sos. **3.** sos din zeamă de carne și ouă bătute; *più antico del ~ (fig.)* foarte vechi. **4.** *(rar, lit.)* ciorbă, supă, zeamă. **5.** *(fig.)* amestec. **6.** *(înv.)* resturi, gunoi în stare lichidă; *andare in ~* a se ruina; *mandare in ~* a ruina pe cineva.
brodìglia *s.f.* mocirlă, noroi.
brodìno *s.m.* supă/ciorbă în cantitate mică.
bródo *s.m.* **1.** supă, zeamă de carne; *~ magro/lungo/ristretto* supă slabă/diluată/concentrată; *~ di manzo/di cappone/di pesce/di tartruga* supă de vacă/ de clapon/de pește/de broască țestoasă; *~ di dadi* supă din extract de alimente (în formă de cuburi); *primo ~* zeamă de carne abia dată în clocot; *lasciare cuocere qualcuno/qualcosa nel suo ~ (fig.)* a lăsa pe cineva/ceva să fiarbă în suc propriu; *(fig.) andare in ~ di giuggiole* a nu-și mai încăpea în piele de bucurie; *(fig.) tutto fa ~* orice lucru prinde bine/e bun la ceva. **2.** farfurie/ ceașcă de supă; *prendere un ~* a servi o supă. **3.** *(dispr.)* zeamă lungă. **4.** *(fig.)* discurs lung și plicticos, peltea. **5.** *(biol.) ~ di coltura* mediu de cultură; *(prov.) gallina vecchia fa buon ~* găina bătrînă face zeama bună.
brodolóne, -óna *s.m.* și *f.* **1.** persoană care se murdărește cînd mănîncă. **2.** neglijent, murdar.
brodóso *adj. (despre mîncare)* cu sos, cu zeamă subțire.
bròglio *adj., s.m. (înv., tosc.)* prost, netot.
brogiòtto I. *s.m.* varietate de smochin cu fructul mare. **II.** *adj. (bot., în loc.) fico ~* varietate de smochină mare, care se coace în august.
brogliàccio *s.m.* **1.** registru de intrare și ieșire. **2.** caiet de însemnări. **3.** jurnal.
brogliàre *vi. (a; înv.)* **1.** a unelti, a umbla cu intrigi, a conspira. **2.** a se agita.
brogliàzzo *s.m. v.* b r o g l i a c c i o.
bròglio, brògli, *s.m.* **1.** manevră, mașinație; *~-i elettorali* mașinații electorale. **2.** învălmășeală.
brolétto *s.m.* **1.** *(ist., în comunele medievale)* piață în care se țineau adunările populare. *SIN. arenga.* **2.** tribunal; primărie.
bròllo *adj. v.* b r u l l o.
bròlo *s.m. (rar, lit.)* **1.** grădină. **2.** pădurice; plantație de arbori. **3.** *(poetic, înv.)* ghirlandă; coroniță.
bromàto *s.m., adj.* bromat.
bromatologia, *-gìe, s.f.* studiul chimic al compoziției, alterărilor și conservării substanțelor alimentare.
bròmico, -ci *adj.* bromic.
bromìdrico, -ci, *adj.* bromhidric.
bromìsmo *s.m.* bromism.
brómo *s.m.* brom.
bromoformio *s.m.* bromoform.
bromurazióne *s.f.* bromurare.
bromùro *s.m. (chim.)* bromură.
bronchiàle *adj.* bronhial.
bronchiettasìa *s.f. (med.)* bronsectazie.
bronchiòlo *s.m.* bronhiolă.
bronchite *s.f.* bronșită.
bronchìtico I. *adj.* bronșitic. **II.** *s.m.* bolnav de bronșită.
bróncio, *bronci* **I.** *s.m.* mutră, grimasă, strîmbătură (a gurii); încruntare; *pigliare/tenere/portare/fare il ~ (fig.)* a face mutre; a fi iritat. **II.** *adj. (rar)* încruntat.
bróncо[1], *brónchi, s.m. (anat.)* bronhie.
bróncо[2], *brónchi, s.m.* **1.** *(lit.)* ramură noduroasă fără frunze. **2.** rămurișul/lăstarul din jurul trunchiului unui copac tăiat. **3.** mărăciniș. **4.** ramificație a coarnelor cerbului.
broncografia *s.f.* bronhografie.
broncóne *s.m.* **1.** ramură groasă. **2.** arac.
broncopolmonite *s.f.* bronhopneumonie.
broncoscopia *s.f.* bronhoscopie.
broncoscòpio *s.m.* bronhoscop.
broncotomia *s.f.* bronhotomie.
brònto- element de compunere inițial însemnînd ,,tunet".
brontofobia *s.f.* frică de tunete.
brontolaménto *s.m.* bombănit.
brontolàre I. *vi. (a)* **1.** a bombăni, a bodogăni. *SIN. borbottare.* **2.** *(fig.)* a tuna, a bubui. **II.** *vt.* a mormăi, a spune mormăind; *~ minacce* a mormăi vorbe de amenințare; *~ insulti* a spune mormăind/ bombănind cuvinte insultătoare.
brontolìo, -ìi, *s.m.* **1.** bombănit, bombăneală, bodogănit. **2.** tunet surd, bubuit.
brontolóne, -óna *adj., s.m.* și *f.* ursuz, morocănos, (persoană) care bombăne mereu, nemulțumit.
brontosàuro *s.m. (zool.)* brontozaur.
brónza[1] *s.f.* **1.** jeratic. **2.** *(rar, lit., fig.)* căldură intensă.
brónza[2] *s.f.* clopot; talangă.
bronzàre *vt.* **1.** a bronza. **2.** a lustrui metalele. **3.** *(înv.)* a prăji. **4.** *(înv.)* a pîrli.
bronzàto I. *part. tr.* de la b r o n z a r e. **II.** *adj.* **1.** *(lit.)* din bronz; de culoarea bronzului. **2.** *(despre cai)* roib. **3.** *(despre curcani)* cu pene gălbui.
bronzatóre *s.m.* lustruitor (de metale).
bronzatrice *s.f.* mașină de lustruit metale.
bronzatùra *s.f.* **1.** *(despre metale)* bronzare. **2.** *(despre metale)* lustruire. **3.** *(despre tomate)* mană, apariție de pete pe frunze. **4.** închiderea unor nuanțe ale fibrelor textile.

brónzeo *adj.* **1.** *(lit.)* de bronz. **2.** ca bronzul, de culoarea bronzului; bronzat; *pelle ~-a* piele bronzată. **3.** care are sunetul bronzului; *risonanze ~-e* rezonanţe de bronz. **4.** *(fig.)* tare, impenetrabil.

bronzétto *s.m. (dim.)* statuetă în bronz.

bronzìna *s.f.* **1.** *(mec.)* rulment de bronz. **2.** clopoţel de bronz.

bronzìno I. *adj.* **1.** de culoarea bronzului; din bronz; care are sunetul bronzului. **2.** *(med.) morbo ~* boala lui Addison. **II.** *s.m.* clopoţel de bronz.

brónzo *s.m.* **1.** bronz; *fusione in ~* turnare în bronz; *~ dorato* bronz făcut cu aur; *polvere di ~* pulbere de bronz cu care se lustruiesc metalele; *età del ~* vîrsta bronzului; *cielo di ~ (fig.)* cer cu soare arzător; *faccia di ~ (fig.)* neruşinat; *petto/cuore di ~ (fig.)* **a)** inimă de piatră, lipsă de inimă; **b)** inimă de leu, curaj deosebit; *incidere qualcosa nel ~* a lăsa o urmă de neşters. **2.** obiect din bronz; obiect de artă din bronz. **3.** *(lit.)* tun, piesă de artilerie. **4.** *(lit.)* clopot.

bronzótto *adj. (rar)* brun.

bròscia *s.f.* **1.** boască. **2.** supă fără gust. **3.** scriere lungă şi plicticoasă, peltea.

brossùra *s.f.* broşură; *in ~* broşat.

bròzza *s.f. (înv., dial.)* umflătură; băşică; bubuliţă.

brozzolóso *adj. (înv., rar)* plin de coşuri, bubos.

bruca màglia *s.m. (înv.)* mulţime de omizi.

brucàre *vt.* **1.** *(despre omizi)* a mînca frunzele. **2.** *(despre oi, capre)* a paşte. **3.** a curăţa o ramură de frunze (trecînd-o prin mînă); *~ la foglia* **a)** a culege frunză de dud pentru viermi de mătase; **b)** a tăia lăstari pentru animale; *~ le olive* a culege măslinele din pom. **4.** *(înv.)* a smulge, a lua. **5.** *(fig., înv.)* a slăbi, a atenua, a reduce. **6.** *(rar, fig., înv.)* a încerca, a căuta.

brucatóre, -trice *s.m.* şi *f.* culegător de măsline/de frunze.

brucatùra *s.f.* **1.** roadere a frunzelor (de către omizi etc.). **2.** culegere a frunzelor de dud. **3.** culegere a măslinelor din pom. *SIN. spiccatura.*

brucellósi *s.f. (med.)* bruceloză. *SIN. febbre maltese/ ondulante.*

brucènte *adj. (rar, tosc.)* fierbinte, care frige.

bruciacchiàre *vt.* a pîrli; *(fig.) ~ le dita* a-şi frige degetele.

bruciacchiatùra *s.f.* pîrlire; *~ lasciata dal ferro da stiro* pîrlitură lăsată de fierul de călcat.

bruciaménto *s.m.* ardere, incendiere.

bruciànte I. *part. tr.* de la b r u c i a r e. **II.** *adj.* fulgerător.

bruciapélo *adv. (în loc.) a ~* **a)** de aproape, de la distanţă mică; *sparare/tirare a ~* a trage cu arma de aproape; **b)** *(fig.)* pe neaşteptate.

bruciaprofùmi *s.m.* casoletă de ars mirodenii.

brucià re I. *vt.* **1.** a arde; *~ la legna/l'incenso/una casa/la camicia col ferro da stiro/la carne* a arde lemnele/tamîia/o casă/cămaşa cu fierul de călcat/ carnea; *~ le cervella (fig.)* a-şi zbura creierii; *(fig.) ~ la scuola* a chiuli de la şcoală; *~ il paglione/ il pagliaio (fig.)* a nu se ţine de cuvînt; *(fig.) ~ le tappe* a se grăbi; *~ l'alloggiamento (fig.)* a pleca fără să plăteşti; *~ i ponti (fig.)* a rupe complet legătura; *~-si il dito/la lingua* a-şi frige/a-şi arde degetul/limba; *~-si i vascelli alle spalle (fig.)* a exclude orice revenire asupra unor hotărîri luate; *~-si le ali (fig.)* a-şi arde aripile. **2.** a coroda, a ataca, a arde; *l'acido muriatico brucia i tessuti cutanei* acidul clorhidric atacă/arde pielea. **3.** *(pop.)* a cauteriza, a arde; *~ una ferita* a cauteriza o rană. **4.** a usca, a arde, a distruge; *il gelo ha bruciato i germogli* gerul a distrus mugurii; *la siccità ha bruciato i campi* seceta a ars/uscat cîmpurile. **5.** *(fig.)* a distruge, a mînca, a roade; *lo brucia l'ambizione* îl roade ambiţia; *~ le proprie forze* a-şi măcina/distruge forţele/puterile; *~ la carriera di qualcuno* a distruge cariera cuiva, a-l compromite, a-l arde; *(sport, fig.) ~gli avversari* a depăşi cu mult adversarii; *~ la palla* a da o minge imparabilă. **II.** *vi. (e)* **1.** a fi aprins, a arde; a se arde; *il fuoco bruciava nel camino* focul ardea în cămin; *l'arrosto sta bruciando* friptura se arde. **2.** a fi foarte fierbinte, a arde, a frige; *un coperchio che brucia* un capac care frige/arde; *~ di febbre* a frige/a arde din cauza febrei. *SIN. scottare.* **3.** a produce arsuri/ inflamaţii; a arde; a fi inflamat; *la tintura di iodio brucia* tinctura de iod arde; *la ferita brucia* rana arde/ este inflamată; *gli brucia la gola* îl arde pe gît, i s-a inflamat gîtul. **4.** *(fig.)* a jigni, a ofensa, a produce o mare neplăcere; *quell'insulto lo brucia ancora* ofensa aceea îl arde încă. **5.** *(fig.)* a simţi cu intensitate; a se înflăcăra; *mi brucia in petto una voglia* mă arde la inimă/îmi arde în piept o dorinţă; *~ di amore* a arde/a se înflăcăra de dragoste; *~ di vergogna* a muri de ruşine. **6.** *(fig., poetic)* a dispărea, a se anula. **III.** *vr.* **1.** a se arde, a se frige. *SIN. ustionarsi.* **2.** *(fig.)* a se irosi, a-şi irosi forţele; *bruciarsi in attività inutili* îşi iroseşte forţele cu activităţi inutile. **3.** *(fig.)* a se compromite, a da faliment; *nella politica, ormai s'è bruciato* în politică de acum s-a compromis.

bruciàta *s.f.* castană coaptă. *SIN. arrostita.*

bruciaticcio, -ce I. *adj.* pîrlit, ars. **II.** *s.m.* **1.** cenuşă scrum; *il ~ della carta* hîrtie arsă, scrumul de hîrtie. **2.** miros de ars; *sapere di ~* a mirosi a ars.

bruciàto I. *part. tr.* de la b r u c i a r e. **II.** *adj.* **1.** ars; *(fig.) ore ~-e* orele de la amiază; *~ dal sole (fig.)* bronzat, ars de soare; *gioventù ~-a* tineretul din primii ani de după al doilea război mondial. **2.** *(despre cai)* murg. **III.** *s.m.* gust, miros de ars; *sapere di ~* **a)** a avea gust de ars; **b)** a mirosi a ars.

bruciatóre *s.m. (tehn.)* arzător.

bruciatùra *s.f.* **1.** arsură. *SIN. scottatura, ustione.* **2.** bacterioză a tutunului. **3.** *(arg.)* ştire care lipseşte dintr-un ziar, publicată însă de ziarele adverse. *SIN. buco.*

brucìna *s.f.* brucină.

brùcio[1] *s.m. (tosc.)* omidă.

brùcio[2] *s.m.* arsură, usturime.

brùciolo *s.m.* aşchie; şpan.

bruciólre *s.m.* **1.** usturime, arsură. **2.** *(fig.)* ardoare. **3.** *(fig.)* umilinţă.

brùco, *brùchi* **I.** *s.m.* **1.** omidă; vierme. **2.** gărgăriţa bobului *(Bruchus granarius)*; *~ del pisello* gărgăriţa mazării *(Bruchus pisarani)*. **3.** suport cilindric de care se agaţă semnele de cărţi. **II.** *adj.* sărac; zdrenţăros; *nudo e ~* sărac, lipit pămîntului.

brùfolo *s.m.* bubuliţă, coş.

brufolóso *adj.* plin de coşuri.

brughièra *s.f.* landă.

brughièro *adj. (despre teren)* arid, nisipos.

brùgo *s.m. (bot.)* iarbă neagră *(Calluna vulgaris)*. *SIN. brentolo, crecchia.*

bruire *vi. (înv.)* a foşni, a fîşîi.

brulleàme *s.m.* mişunare, forfotă, viermuială, foială, colcăială.

brulleàre *vi.* a mişuna; a forfoti, a viermui, a colcăi, a se foi; *la piazza brulicava di gente* piaţa mişuna de oameni; *(fig.) mille idee gli brulicavano nel cervello* mii de idei îi treceau/i se vînturau/i se foiau prin minte. *SIN. formicolare, pullulare.*

brulichìo *s.m.* **1.** mişunare; forfotă. **2.** *(fig.)* mulţime/agitaţie de idei.
brùllo *adj.* **1.** arid, fără vegetaţie. **2.** *(fig.)* fără un ban.
brulótto *s.m.* mică ambarcaţie folosită pentru incendierea navelor.
brum *s.m. invar. (înv., reg.)* trăsură de piaţă pentru două persoane.
brùma[1] *s.f.* **1.** pîclă; ceaţă, negură. **2.** *(rar, lit.)* iarnă, toiul iernii.
brùma[2] *s.f.* **1.** scoică (fixată pe carena vaselor). **2.** *(bot.)* muşchi (pe carena vaselor).
brumàio, *-ài, s.m.* **1.** brumar. **2.** toamnă.
brumàle *adj.* **1.** iernatic. **2.** ceţos.
brumista, *-isti, s.m. (dial.)* vizitiu.
brumóso *adj.* neguros.
bruneggiàre *vi. (a)* a bate în brun.
brunèlla *s.f. (bot.)* tătăneasă *(Symphytum officinale).*
brunézza *s.f. (rar)* **1.** înfăţişare/culoare brună. **2.** întunecime.
bruniménto *s.m.* lustruirea metalelor.
brunire *vt.* **1.** a galvaniza. **2.** a închide culoarea metalelor prin oxidare. **3.** a lustrui, a netezi.
brunìto I. *part. tr.* de la b r u n i r e. **II.** *adj.* **1.** închis la culoare, înnegrit. **2.** netezit, neted.
brunitóio *s.m.* **1.** polizor. **2.** roata tocilarului.
brunitóre *s.m.* (muncitor) lustruitor.
brunitùra *s.f.* **1.** galvanizare. *SIN. metallocromia.* **2.** lustruire; netezire. **3.** lustruirea foilor unei cărţi înainte de aurire.
brùno I. *adj.* **1.** brun, negru, închis; *occhi ~-i* ochi negri; *terra ~-a* pămînt negru. **2.** brunet; *una ragazza ~-a* o fată brunetă. **3.** *(despre pielea animalelor)* brun. **4.** *(lit.)* întunecos. **5.** *(fig., rar, poetic)* trist, tulburat. **6.** *(înv.)* rău. **II.** *s.m.* **1.** culoare brună. **2.** întuneric; *far ~* a se întuneca. **3.** brunet; *le ~-e e le bionde* brunetele şi blondele. **4.** haină de doliu, doliu; *mettere/prendere/portare/vestire/deporre il ~* a pune/a lua/a purta/a îmbrăca/a lăsa doliu/doliul; *parare a ~* a pune doliu. *SIN. gramaglie, lutto.*
brùsca[1] *s.f.* **1.** ţesală. **2.** *(tosc.)* coadă de cal.
brùsca[2] *s.f.* rămurică.
brùsca[3] *s.f.* boală a măslinilor provocată de o ciupercă.
bruscàre[1] *vt.* **1.** a ţesăla. **2.** a tăia/a curăţa pomii.
bruscàre[2] *vt.* a prăji.
bruscèllo *s.m.* **1.** ramură unsă cu ulei pentru a prinde păsări. **2.** ramură de chiparos, ornamentată. **3.** reprezentaţie populară toscană (ai cărei protagonişti poartă o ramură de chiparos).
bruschètta *s.f. (mai ales la pl.)* joc de copii.
bruschètto *s.m.* pîine prăjită (cu ulei, sare, piper, usturoi).
bruschézza *s.f.* **1.** gust acru, acreală; *la ~ del limone* gustul acru al lămîii. **2.** asprime; *tratta tutti con molta ~* îi tratează pe toţi cu multă asprime. **3.** *(fig., despre stil)* uscăciune. **4.** rapiditate; *frenare/fermarsi con ~* a frîna/a se opri brusc.
bruschinàre *vt.* **1.** a ţesăla. **2.** a freca cu putere.
bruschìno[1] *s.m.* **1.** ţesală. **2.** perie aspră.
bruschìno[2] *adj. (înv.)* roşu tare/puternic.
brùsco[1], *-uschi* **I.** *adj.* **1.** acru; *uomo ~* om acru; *frutta ~-a* fructe acre. *SIN. acido, acre, agro.* **2.** aspru; rigid, auster; *con le ~-che* cu vorbe aspre. **3.** *(fig., despre stil)* rigid, acid, sec. **4.** neaşteptat, brusc; *una ~-a frenata* o frînă bruscă. **5.** înnourat; *tempo ~* timp prevestitor de furtună. **6.** *(despre vînt)* tare, puternic. **7.** plin de primejdii, dificil, greu. **II.** *s.m.* gust acru, acreală; *tra il lusco e il ~* **a)** pe înserate, în amurg; **b)** *(fig.)* într-o situaţie nesigură; **c)** *(despre expresia feţei)* nici blînd, nici sever.
brùsco[2] *s.m. (dial.)* **1.** ramură uscată. **2.** paie şi ramuri uscate.
brùscola *s.f.* coş din papură în care se pun măslinele la presat. *SIN. forcolo, sportina.*
brùscolo *s.m.* **1.** *(dim.)* aşchie de lemn, bucăţică de pai etc. **2.** fir de praf etc.; *mi è entrato un ~ in un occhio* mi-a intrat un fir de praf în ochi; *il vento solleva i ~-i* vîntul ridică praful; *(fig.) levare i bruscoli dagli occhi* a scăpa de sîcîială. *SIN. briciolo, festuca, minuzzolo.* **3.** *(fig.)* persoană micuţă/puţintică.
brusìo *s.m.* **1.** rumoare; murmur, şuşoteală. **2.** şopot; susur. **3.** freamăt; foşnet. **4.** zumzet.
brusire *vi. (a; lit.)* a face un zgomot nedesluşit; a produce rumoare.
brustolàre *vt.* a prăji.
brustolino *s.m.* **1.** sămînţă de dovleac prăjită. **2.** *(rar)* maşină de prăjit cafea.
brutàglia *s.f. (înv.)* adunătură de brute.
brutàle *adj.* **1.** animalic. **2.** *(fig.)* brutal, sălbatic, violent. *SIN. bestiale, crudele, spietato.*
brutalità *s.f.* violenţă, brutalitate, sălbăticie. *SIN. bestialità, crudeltà, violenza.*
brutalizzàre *vt.* a brutaliza.
brùto I. *adj.* **1.** neraţional. **2.** brutal, animalic, violent. **3.** brut, inert. **II.** *s.m. (fig.)* brută, bestie.
bruttacchiólo *adj.* urîţel.
brùtta *s.f.* ciornă; *stendere in ~* a redacta pe ciornă.
bruttàre *vt.* **1.** a mînji, a murdări; *~ qualcuno di sangue/di fango* a murdări pe cineva de sînge/de noroi. **2.** *(fig.)* a păta, a întina.
bruttèzza *s.f.* **1.** urîţenie. **2.** faptă urîtă, lucru urît; urîciune. **3.** *(fig.)* murdărie, păcătoşenie.
brùtto[1] **I.** *adj.* **1.** urît. **2.** nenorocit. **3.** neplăcut. **4.** rău; îngrozitor. **5.** prost, grosolan. **6.** prost, fără valoare; *una ~-a donna* o femeie urîtă; *un quadro/un romanzo ~* un tablou/un roman urît; *(cu valoare intensivă, în special în insulte) ~ cattivo!* bestie nenorocită!; *~ bugiardo!* mincinos nenorocit!; *~ odore* miros urît; *~ tempo* timp urît/ploios; *~-a notizia* veste proastă/neplăcută; *~ segno* semn rău/îngrijorător; *~-a ferita* rană urîtă/periculoasă; *~ male (eufem.)* tumoare malignă; *~ scherzo* glumă proastă grosolană; *~ momento* moment greu; *~ copia* ciornă; *~-e carte* cărţi proaste; *(fig.) fare una ~-a figura* a face figură proastă; *(fig.) avere una ~-a cera* a arăta prost; *alla brutta* în cel mai rău caz; *con le ~-e* cu răul, cu asprime; *venire alle ~-e* a se încăiera; *vedersela ~-a* a fi la ananghie/în impas; *passarne delle ~-e* a trece prin greutăţi; *farla ~-a a qualcuno* a face cuiva o glumă de prost gust; *farsi ~* a se înfuria, a se mînia. **7.** reprobabil, rău, urît; *una ~-a azione* o faptă rea; *un ~ vizio* un viciu urît. **II.** *adv. (în loc.) guardare ~/di ~* a privi cu ochi răi. **III.** *s.m. (numai la sg.)* **1.** urît, urîciune. **2.** urîţenie, timp urît; *la stagione volge al ~* vremea se strică; *fa ~* e urît, e vreme urîtă. **3.** *(cu valoare neutră) il ~ è che* partea proastă/greutatea e că. **IV.** *s.m.* şi *f. -a* persoană urîtă; *(prov.) il diavolo non è così brutto come si dipinge* nu-i aşa de negru dracu cum îl zugrăvesc oamenii.
brùtto[2] *adj. (în loc. adv., fam.) di ~* brusc, pe neaşteptate.
bruttùra *s.f.* **1.** lucru urît, urîciune. **2.** murdărie. **3.** josnicie; faptă josnică.
brùum *interj.* bum!
bruzzàglia *s.f. (rar)* **1.** gloată, mojicime, adunătură. **2.** dezordine, zăpăceală.

brùzzico *s.m.* **1.** zori. **2.** amurg.
brùzzo *s.m. (înv.) v.* b r u z z i c o.
brùzzolo[1] *s.m. (tosc.)* **1.** sclipire, scînteiere. **2.** zori. **3.** amurg.
brùzzolo[2] *s.m. (rar, tosc.)* **1.** aşchie, aşchiuţă. **2.** bucăţică de pai.
bùa *s.f. (fam.)* durere.
buàccio, *-àcci, s.m. (înv.)* dobitoc, vită încălţată.
buàggine *s.f.* tîmpenie, dobitocie.
buassàggine *s.f. (lit., rar)* obtuzitate.
bùbbola[1] *s.f.* **1.** minciună, născocire; *non raccontare -e!* nu mai umbla cu născociri, nu mai minţi! **2.** fleac, prostie. *SIN. bagattella, inezia.*
bùbbola[2] *s.f. (zool., tosc.)* pupăză.
bùbbola[3] *s.f.* ~ *maggiore* ciupercă din familia agaricaceelor. *SIN. mazza di tamburo.*
bubbolàre[1] *vi. (a)* **1.** a răsuna, a bubui. **2.** a bombăni, a bodogăni. **3.** a tremura; ~ *di freddo/di paura* a tremura de frig/de frică.
bubbolàre[2] *vt. (pop., tosc.)* a înşela, a defrauda.
bubbolàta *s.f.* prostie.
bubbolièra *s.f.* zurgălăi.
bubbolìo *s.m.* **1.** bubuit (de tunet). **2.** clinchet de clopoţei.
bùbbolo *s.m.* zurgălău, clopoţel.
bubbóne *s.m.* buboi.
bubbònico, *-ònici, adj.* bubonic; *peste* ~*-a* ciumă bubonică.
bubóne *s.m. (înv.)* cucuvea.
bubù *s.f. (fam.)* durere, boală.
bùca *s.f.* **1.** gaură, groapă; *fare/praticare una* ~ *nel terreno* a face o gaură în pămînt; *una strada piena di* ~*-che* o stradă plină de gropi; ~ *sepolcrale* groapă, mormînt; ~ *del suggeritore* cuşca suflerului; ~ *delle lettere* cutie de scrisori; ~ *del golf* gaură de golf; ~ *del biliardo* gaură de biliard; *andare a* ~ *(fig.)* a se sfîrşi cu bine; ~ *cieca* capcană. **2.** ruptură, gaură (într-o ţesătură). **3.** *(agr., înv.)* groapă de gunoi. *SIN. pozzetto.* **4.** depresiune; vale. *SIN. bassura.* **5.** restaurant la subsol. **6.** *(înv.)* ciupitură de vărsat. **7.** *(fig.)* gaură, situaţie financiară dezastruoasă; datorie, pierdere; *andare/mettere in* ~ a intra/a vîrî la apă.
bucacchiàre *vt.* a găuri.
bucanéve *s.m.* ghiocel *(Galanthus nivalis).*
bucanière *s.m. (ist.)* pirat, corsar.
bucàre I. *vt.* **1.** a găuri, a perfora; ~ *una parete* a găuri un perete; ~ *i biglietti* a perfora biletele. **2.** a sparge, a găuri; ~ *una gomma/uno pneumatico* a sparge un cauciuc; *ho bucato sulla ghiaia* s-a spart cauciucul pe prundiş. *SIN. forare.* **3.** *(fig.)* a lovi greşit mingea. **4.** a pătrunde. **5.** a înţepa; a răni; a lovi cu armă albă sau de foc; ~ *il corpo/il ventre/la pancia a qualcuno* a găuri trupul/pîntecele/burta cuiva. **II.** *vi. (a; rar)* a pătrunde, a-şi face loc. **III.** *vr.* **1.** a se găuri; *si è bucata la gomma* s-a găurit cauciucul. **2.** a se înţepa, a se răni; ~*-si con una spina/con un ago* a se răni cu un spin/cu un ac.
bucatàio, *-ài, s.m. (tosc.)* **1.** spălător, spălătoreasă. **2.** spălătorie.
bucàto[1] **I.** *part. tr.* de la b u c a r e. **II.** *adj.* găurit; *aver le mani* ~*-e* a fi mînă spartă.
bucàto[2] *s.m.* **1.** spălatul rufelor; *fare il* ~ a spăla rufele; ~ *di colore* spălatul rufelor colorate; *lenzuola di* ~ cearşafuri proaspăt spălate/foarte curate; *fare il* ~ *in famiglia (fig.)* a spăla rufele în familie. **2.** rufele care se spală odată; *stendere/stirare il* ~ a întinde/a călca rufele; *scrivere il* ~ a face lista rufelor date la spălat; *(prov.) lo scritto non si mette in bucato* ce e scris nu iese la spălat, ce e scris e bun scris.
bucatùra *s.f.* **1.** perforare, găurire. **2.** gaură, împunsătură. **3.** explozie a unui cauciuc. **4.** *(pop.)* injecţie.
buccellàto *s.m.* prăjitură de formă rotundă.
bùcchero *s.m.* **1.** argilă neagră. **2.** argilă roşcată frumos mirositoare. **3.** vas de argilă.
bùcchio *s.m. (înv.)* **1.** coajă, scoarţă. **2.** piele.
bùccia *s.f.* **1.** coajă (de fructe/copaci tineri); *la* ~ *della mela/dell'arancio/della patata* coajă de măr/de portocală/de cartof; *incidere la* ~ a scrijela coaja copacului. **2.** pieliţă; ~ *della mandorla* pieliţa migdalei; *la* ~ *del salame/del formaggio* pieliţa salamului/a brînzei; *rivedere le* ~*-ce (fig.)* a-şi îndrepta greşelile. **3.** piele (de om); *essere di* ~ *dura, avere la* ~ *dura* a fi foarte rezistent/foarte puternic; a duce la tăvăleală; *lasciarci/rimetterci la* ~ a-şi lăsa pielea, a muri; *fare la* ~ *a qualcuno* a găuri pielea cuiva, a-l omorî. **4.** piele de animal (în special de reptile). **5.** înveliş exterior.
bùccina *s.f. (ist. ant.)* trîmbiţă, bucină (la romani).
buccinàre I. *vi. (a) (înv.)* a suna bucina, a trîmbiţa. **II.** *vt.* a împrăştia zvonuri.
buccinatóre *s.m.* **1.** trîmbiţaş, cel care suna din bucină (la romani). **2.** persoană care împrăştie zvonuri. **3.** muşchiul obrazului.
bùccino *s.m.* moluscă gasteropodă marină *(Tritonium nodiferum).*
bùccio *s.m.* **1.** coajă, scoarţă. **2.** piele.
buccióso *adj.* cu coajă.
bùccola *s.f.* **1.** cercel. **2.** cîrlionţ.
buccólica[1] *s.f. (înv.) v.* b u c o l i c a.
buccòlica[2] *s.f. (glumeţ)* de-ale gurii.
bùccolo *s.m.* buclă.
buccèlalo *s.m. (glumeţ)* gloabă, mîrţoagă.
buccèllo *s.m. (înv., tosc.)* juncan.
bucentòro *s.m. v.* b u c i n t o r o.
bucheràme *s.m.* pînză fină/transparentă.
bucheràre I. *vt.* **1.** a găuri. **2.** *(rar)* a aspra. **II.** *vi.* **1.** a umbla cu intrigi/maşinaţii. **2.** a obţine voturi prin maşinaţii.
bucherellàre *vt.* a găuri fin/mărunt.
buchètte *s.m.* gropiţă (în obraji, bărbie).
bùcine *s.m.* **1.** plasă de pescuit. **2.** plasă de prins potîrnichi; *entrar nel* ~ *(fig.)* a intra în încurcătură.
bucintòro *s.m.* **1.** bucentaur, corabie de gală (bogat împodobită); ~ *di Roma* corabie de gală a papilor (pe Tibru). **2.** corabia dogelui Veneţiei.
bùco *s.m.* **1.** gaură; ~ *dell'ago/della serratura* gaura acului/a cheii; *un* ~ *nella tasca* o gaură în buzunar; *banda del* ~ bandă de hoţi care pătrund printr-o gaură făcută în zid; *non cavare un ragno dal* ~ *(fig.)* a nu fi bun de nimic; *fare un* ~ *nell'acqua* a se afla în treabă; ~*-chi del naso/delle orecchie* orificii nazale/ale urechilor. *SIN. foro, pertugio.* **2.** loc strîmt, încăpere mică/întunecoasă; *vivere nel proprio* ~ a trăi retras. **3.** *(fig.)* lipsă, datorie, gaură; *tappare/turare un* ~ a astupa o gaură. **4.** ştire importantă nepublicată de un ziar. **5.** *(fotbal etc.)* minge ratată; *(prov.) non tutte le ciambelle riescono col* ~ nu tot ce zboară se mănîncă.
bucólica *s.f.* poezie bucolică.
bucólico, *-ólici, adj.* bucolic, pastoral.
bueràmio *s.m. (arhit.)* ornament (în formă de craniu de bou).
buddismo *s.m.* budism.
buddista, *-isti, s.m.* budist.
budellàme *s.m.* maţe, măruntaie.
budèlle *s.f. pl. v.* b u d e l l o.
budellìno *s.m.* **1.** copilaş. **2.** pui; puişor.

budèllo *s.m., pl. budella* **1.** *(pop.)* maţ, intestin; *empirsi le budella* a-şi umple maţul, a mînca mult; *cavar le budella (fig.)* a scoate maţele cuiva, a ucide; *sentirsi tremare/torcere/rimescolare le budella (fig.)* a simţi cum îi îngheaţă sîngele în vine. **2.** *(fig.)* tub, furtun; *un ~ di gomma per annaffiare* un furtun de cauciuc pentru stropit. **3.** uliţă (mizeră şi rău mirositoare). **4.** coridor (lung şi îngust).

budellóne *s.m.* **1.** maţ gros. **2.** *(fig., dispr.)* mîncău.

budgèt *s.m.* buget.

budgetàrio *adj.* bugetar.

budrière *s.m. (ist., mil.)* centiron de spadă.

bùe, *buòi, s.m.* **1.** bou; *~ muscato* bou muscat *(Ovibos moschatus); occhio di ~ (fig.)* **a)** ochi foarte mare; **b)** fereastră rotundă; **c)** lentilă convexă de far; *uova all'occhio di ~* ouă ochiuri. **2.** carne de vacă. **3.** *(fig.)* ignorant, prost, greu de cap; *~ d'oro* om bogat şi ignorant; *avere del ~* a avea puţină judecată; *(rar) imparare il ~ a niente* a nu învăţa/studia nimic; *(prov.) moglie e buoi dei paesi tuoi* nevasta şi boii din satul tău; *serrar la stalla dopo scappati i buoi* după ce au fugit boii în zadar încuie grajdul.

buéssa *s.f.* **1.** *(înv.)* vacă. **2.** *(fig.)* vacă, femeie necioplită, ignorantă.

bufalàro *s.m.* bivolar, păzitor de bivoli.

bufalàta *s.f. (ist.)* cursă de bivoliţe (la Florenţa).

bufalino *adj.* de bivol.

bùfalo, -ala *s.m., s.f.* **1.** bivol *(Bubalus); (fig.) fare il ~* a duce la tăvăleală/a trage ca un bivol; *(fig.) mangiare come un ~* a mînca fără măsură; *(fig.) soffiare come un ~* a gîfîi/a sufla ca o locomotivă; *(înv.) non vedere un ~ nella neve* a nu vedea nici lucrurile cele mai evidente. **2.** *(fig.)* om caraghios/grosolan.

bufàre *vi. impers. (e) (înv.)* a viscoli.

bufèra *s.f.* **1.** vijelie, furtună; viscol. **2.** *(fig.)* perioadă de răsturnare socială. *SIN. burrasca, tormenta.*

bùffa *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* pală de vînt. **2.** căciulă. **3.** vizieră; *(înv.) tirar giù la ~ (fig.)* a da jos masca. **4.** *(rar, lit.)* glumă, batjocură. **5.** *(mil., arg.)* infanterie, pifani.

buffàre I. *vi. (a)* **1.** *(rar)* a pufăi, a sufla. **2.** *(fig.) (înv.)* a spune prostii. II. *vt. (la jocul de dame)* a lua o piesă; *~ una pedina* a sufla o piesă.

buffàta *s.f.* rafală, pală (de vînt, fum etc.). *SIN. sbuffo.*

buffet *s.m. (înv.)* **1.** bufet. **2.** masă pe care se pun mîncărurile/băuturile etc., bufet. **3.** restaurant; *~ della stazione ferroviaria* restaurantul/bufetul gării.

buffetterìa[1] *s.f.* bufet.

buffetterìa[2] *s.f. (mai ales la pl.)* accesorii de piele (ale vînătorilor, soldaţilor).

buffètto[1] *adj. (în loc.) pan ~* pîine moale.

buffètto[2] *s.m.* **1.** pocnitură din degete. **2.** lovitură pe obrazul umflat. **3.** *(înv., fig.)* baftă.

buffètto[3] *s.m. v.* buffet.

bùffo[1] *s.m.* pală, rafală. *SIN. buffata.*

bùffo[2] I. *adj.* **1.** caraghios, buf. **2.** comic; *opera ~-a* operă bufă. II. *s.m.* **1.** actor comic. **2.** *(rar)* om ridicol. III. *s.m. sg.* **1.** caraghioslîc, parte nostimă; *il ~ è che ha ragione lui* partea nostimă e că are dreptate el. **2.** aspect comic; *scoprire/notare il ~ di una situazione* a nota aspectul comic al unei situaţii.

buffonàggine *s.f. (rar)* bufonerie.

buffonàta *s.f.* **1.** reprezentaţie în timpul carnavalului la Versiglia. **2.** bufonerie, caraghioslîc. *SIN. pagliacciata.*

buffóne[1] *s.m.* **1.** bufon, neserios, om fără cuvînt. *SIN. giullare.* **2.** măscărici. *SIN. burlóne, pagliaccio.*

buffóne[2] *s.m.* vas de sticlă bombat.

buffoneggiàre *vi. (a)* a face pe bufonul.

buffonerìa *s.f.* bufonerie, caraghioslîc. *SIN. buffonata.*

buffonéseo, -éschi, *adj.* caraghios.

bufóne *s.m.* broască rîioasă *(Bufo vulgaris).*

buftàlmo *s.m. (bot.)* lăptucu-oii *(Buphalmum cordifolium).*

bugànza *s.f. (dial.)* degerătură.

bùggera *s.f.* **1.** minciună, născocire, aiureală. *SIN. buggerata.* **2.** supărare, ciudă.

buggeràre *vt. (vulg.)* a trage pe sfoară. *SIN. buscherare.*

buggeràta *s.f. (vulg.)* prostie, născocire.

buggeratùra *s.f. (vulg.)* înşelăciune, păcăleală.

buggerìo *s.m. (tosc., vulg.)* zgomot, gălăgie.

buggeróne, -òna I. *s.m.* şi *f. (vulg.)* înşelător, escroc. II. *adj. (vulg.)* mare, extraordinar.

bugìa[1]**,** *-gìe, s.f.* sfeşnic.

bugìa[2]**,** *-gìe, s.f.* **1.** minciună; *~ pietosa* disimularea adevărului pentru a evita consecinţe dureroase. *SIN. fandonia, frottola, menzogna.* **2.** *(fam.)* noiţă; *(prov.) le bugie hanno gambe corte* minciuna e scurtă de picioare.

bugiardàggine *s.f.* caracter mincinos.

bugiarderìa *s.f.* **1.** *(rar)* minciună. **2.** caracter mincinos.

bugiàrdo I. *adj.* **1.** mincinos; *(înv.) fare ~ qualcuno* a dezminţi pe cineva. **2.** *(lit.)* fals, iluzoriu, mincinos. **3.** *(înv.) (despre un soi de pere)* care pare acră dar nu este. II. *s.m.* mincinos; *dare a qualcuno del ~* a face pe cineva mincinos; *è un ~ incorreggibile* este un mincinos incorigibil. *SIN. impostore; (prov.) il bugiardo deve avere buona memoria* cine poartă plosca cu minciunile nu o duce mult.

bugiardóne *s.m. (augm.)* mare mincinos.

bugigàttolo *s.m.* **1.** cămăruţă întunecoasă. **2.** locuinţă mizeră. **3.** casa scării.

bùglo I. *adj. (înv.)* găurit; gol. II. *s.m.* gaură.

bùglia *s.f. (înv.)* mulţime, învălmăşeală, amestec.

bugliòlo *s.m.* **1.** găleată de lemn etc. **2.** hîrdău pentru excremente (folosit în închisori).

buglióne *s.m.* **1.** *(înv.)* supă; zeamă. **2.** *(lit.)* adunătură (de oameni, de lucruri).

buglóssa *s.f. (bot.)* **1.** limba-boului *(Anchusa italica).* **2.** limba-mielului *(Borrago officinalis).*

bùgna *s.f. (arhit.)* **1.** piatră cioplită, ornament de piatră în relief (la o faţadă). *SIN. bozza.* **2.** *(mar.)* fiecare unghi inferior al velei. **3.** stup.

bugnàto *s.m.* perete, faţadă (din piatră cipolită în relief).

bugneréccia *s.f.* prisacă.

bùgno *s.m.* stup. *SIN. buzzo.*

bùgnola *s.f.* **1.** coş de paie. **2.** coşuleţ. **3.** *(fig.)* catedră. **4.** *(tosc.)* banca acuzaţilor.

bùgola *s.f. (bot.)* vineriţă *(Aiuga reptans). SIN. morandola.*

bùio I. *adj.* **1.** întunecos; *tempo ~* timp întunecos/noros. *SIN. oscuro, tenebroso.* **2.** *(fig.)* încruntat, întunecat. **3.** *(fig.)* greu de înţeles. *SIN. astruso.* II. *s.m.* **1.** întuneric; *~ pesto/che si affetta/come in gola al lupo/fitto* întuneric beznă/să-l tai cu cuţitul; *a ~* pe înserate; *al ~* pe întuneric; *avvolto/involto nel ~* în umbră, ignorat; *essere al ~ (fig.)* a ignora; *tenere al ~ (fig.)* a ascunde; *fare un salto nel ~ (fig.)* a risca/a înfrunta ceva fără să poţi prevedea consecinţele; *mettersi al ~ (rar)* a băga la răcoare/la puşcărie. *SIN. oscurità, tenebre.* **2.** ceea ce este puţin cunoscut/comprensibil;

(prov.) al buio tutte le gatte sono bigie noaptea toată vaca-i neagră/toate pisicile sînt negre.

bulbàre *adj.* bulbar, al bulbului.

bulbiförme *adj.* în formă de bulb.

bùlbo *s.m.* **1.** *(bot.)* bulb. **2.** rădăcină (de păr, de dinte). **3.** globul ocular. **4.** bulă, sferă; *il ~ del termometro* sfera (cu mercur) a termometrului.

bulbocàstano *s.m. (bot.)* plantă din familia ombeliferelor *(Bunium bulbo castanum). SIN. castagna di terra.*

bulbóso *adj. (bot.)* bulbos, cu bulb.

bùlgaro **I.** *adj.* bulgăresc; bulgar. **II.** *s.m.* **1.** bulgar. **2.** limba bulgară. **3.** piele roşu închis. *SIN. cuoio di Russia.* **4.** varietate de parfum. **5.** broderie multicoloră.

bùlica *s.f. (înv.)* băşicuţă.

bulicàme *s.m.* **1.** *(rar)* izvor termal. **2.** izvor; apă; torent. **3.** *(geol.)* vulcan de noroi. *SIN. salso.* **4.** *(fig.)* mulţime; vînzoleală.

bulicàre *vi. (a)* **1.** *(despre un izvor)* a ţîşni fierbinte, a clocoti. **2.** a forfoti, a mişuna.

bulimàca, *-àche, s.f. (înv., bot.)* osul-iepurelui *(Ononis spinosa).*

bulìmia *s.f. (med.)* foame de nesăturat, bulimie.

bulinàre *vt.* a grava (în metal).

bulinatóre *s.m.* gravor (în metal).

bulino *s.m.* dăltiţă (pentru gravură în metal).

bullétta *s.f.* ţintă.

bullettàio, *-ài, s.m.* fabricant/negustor de ţinte.

bullettàme *s.m.* sortimente de ţinte/cuie.

bullettàre *vi.* a orna cu ţinte.

bullettatùra *s.f.* ornare cu ţinte; granitură de ţinte.

bullettinàio, *-ài, s.m.* vînzător de bilete (la intrare).

bullettìno *s.m. v.* bollettino.

bullettonàto **I.** *s.m.* pardoseа din plăci de marmură/de ceramică etc. **II.** *adj. pavimento ~* pardosea făcută din plăci de marmură etc.

bullionìsmo *s.m.* sistem monetar în care bancnotele au acoperire integrală în aur.

bùllo **I.** *s.m.* **1.** papiţoi, fante. **2.** huligan; terorist. **3.** fanfaron; *fare il ~* a face pe grozavul/pe nebunul. **II.** *adj.* **1.** neruşinat. **2.** agresiv; *aria ~-a* aer agresiv.

bullonàggio *s.m.* bulonare.

bullonàre *vt.* a bulona.

bullonatùra *s.f.* bulonare.

bullóne *s.m.* bulon; *~ a vite* piuliţă; *~ a gancio* scoabă.

bulloneria *s.f.* **1.** fabrică de buloane. **2.** buloane (de diferite tipuri, măsuri).

bum *interj.* bum!

bùmerang *s.m. invar.* bumerang.

bùma *sf.* gumă sintetică.

buonafède *s.f. sg.* **1.** bună-credinţă; *era in ~ quando ha preso la sua decisione* era de bună-credinţă cînd a luat hotărîrea. **2.** ingenuitate, bună-credinţă; *approfittare della ~ di qualcuno* a profita de buna-credinţă a cuiva.

buonagràzia *s.f.* **1.** amabilitate; politeţe. **2.** ornament la streaşină. **3.** draperie.

buonalàna *s.f.* puşlama, derbedeu, lichea.

buonalància *s.m. (înv., rar)* persoană foarte pricepută în mînuirea lancei.

buonamàno *s.f.* bacşiş.

buonamòrte *s.f.* **1.** moarte bună/senină. **2.** rugăciune/slujbă religioasă prin care se invocă moarte bună.

buonànima, *buonànime.* **I.** *s.f.* **1.** răposat, defunct; *la ~ di mia nonna* bunica, Dumnezeu s-o ierte!; *così diceva sempre la ~* aşa zicea răposata. **2.** *(ironic, prin antifrază)* păcătos; *quella ~ ne ha fatte di cotte e di crude* păcătosul ăla a făcut multe blestemăţii/tot ce vrei şi ce nu vrei. **II.** *adj. (înv.)* răposat, decedat.

buonanòtte *interj.* **1.** *(folosită ca formulă de salut)* noapte bună; *(fam.) ~!, ~ sonatori!* adio/la revedere şi n-am cuvinte!; *dare/augurare la ~* a spune a ura noapte bună; *il bacio della ~* sărutarea dată înainte de culcare. **2.** *(pop.)* opaiţ; veioză rudimentară.

buonaséra **I.** *interj. (folosită ca salut de la jumătatea după-amiezei pînă seara)* bună seara. **II.** *s.f.* (urarea de) bună seara; *dare la ~ a uno* a spune bună seara cuiva, a-i da bună seara.

buonavòglia **I.** *s.f.* vigoare, ardoare; elan; *tornò a lavorare di ~* reîncepu să lucreze cu elan. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** medic onorar (de spital). **2.** *(tosc., rar)* leneş, puturos; tîrîie-brîu. **3.** *(tosc.)* persoană care prestează voluntar serviciu în cadrul companiei florentine „della Misericordia". **4.** *(înv.)* persoană care lucra pe galere fără să fie condamnată (pentru a achita o datorie).

buoncostùme *s.m.* **1.** bune moravuri; decenţă; *reato contro il ~* atentat contra bunelor moravuri; *squadra del ~* poliţia de moravuri. **2.** poliţia de moravuri.

buondì **I.** *interj.* bună ziua. **II.** *s.m. dare il ~* a da bună ziua.

buongiórno **I.** *interj. (folosită ca formulă de salut)* bună ziua; *~ a tutti* bună ziua tuturor/la toată lumea. **II.** *s.m. (înv.)* bună ziua; *dare il ~* a da bună ziua; *ricevere il ~* a răspunde la bună ziua.

buongovérno *s.m. (înv.)* **1.** guvernare bună. **2.** *(în vechile state italiene)* numele diferitelor magistraturi şi organe administrative.

buongràdo *(în loc. adv.) di ~, con/a ~* cu plăcere, bucuros.

buongustàio, **-a** *s.m.* şi *f.* **1.** gurmand. **2.** persoană de bun gust, cunoscător.

buongùsto *s.m. (la sg.)* **1.** bun gust; *una persona di ~* o persoană cu gust; *vestire con ~* a se îmbrăca cu gust. **2.** bun simţ; bunăcuviinţă; decenţă; *abbiate il ~ di andarvene* aveţi bunul simţ să plecaţi.

buóno[1] **I.** *adj.* **1.** bun; *un uomo ~* un om bun; *una donna ~-a* o femeie bună; *un'anima ~-a* un suflet bun; *una ~-a azione* o faptă bună; *~-i sentimenti* sentimente bune; *~-e intenzioni* intenţii bune; *~-a volontà* bunăvoinţă; *~-a fede* bună-credinţă; *(pop., prin antifrază) ~-a donna* prostituată. **2.** docil, blînd, paşnic; *è un ~ figliolo* e un copil bun/cuminte; *(fig.) un ~ diavolo, un buon uomo* un om simplu; *~ come il pane* bun ca pîinea caldă; *essere in ~-a* a fi în toane bune; *alla ~-a* fără pretenţii. **3.** liniştit, calm, cuminte; *siate ~-i* fiţi cuminţi; *se ne stava ~ in un angolo* stătea cuminte într-un colţ; *mare ~* mare liniştită; *fare ~-a vita con qualcuno* a trăi în pace/a trăi bine cu cineva. *SIN. mite.* **4.** politicos, amabil, afabil; *~-e maniere* maniere frumoase; *~-e parole* vorbe bune; *~-a grazia* gentileţe, amabilitate; *buon garbo* politeţe; *fare ~ viso/~-a cera* a primi frumos/bine; *con le ~-e* cu blîndeţe/gentileţe; *con le buone o con le cattive* şi cu binele şi cu răul, în toate felurile. **5.** binevoitor; afectuos, bun; *essere ~ con qualcuno* a fi bun cu cineva; *~-i uffici* intervenţie; *una ~-a parola* recomandare, o vorbă bună; *di ~-a voglia, di ~ grado, di ~ animo* bucuros, cu plăcere; *di ~ cuore* cu afecţiune, din inimă; *di ~ occhio* cu bunăvoinţă/afecţiune. **6.** priceput; apt, bun; *un ~ soldato* un soldat bun; *un ~ medico* un medic bun/priceput; *un ~ pagatore* un bun

platonic; *una ~-a vista* o vedere bună; *un ~ stomaco* un stomac bun; *~ a nulla* incapabil; *una ~-a penna (fig.)* un scriitor bun; *essere in ~-e mani* a fi/a se găsi/a se afla în mîini bune; *essere in ~ stato* a fi în stare bună; *una ~-a forchetta (fig.)* un mare mîncău, un mare gurmand; *essere di ~-a bocca (fig.)* **a)** a nu fi pretenţios la mîncare; **b)** a fi uşor de mulţumit, a nu fi pretenţios. **7.** folositor, avantajos; *~-i affari* afaceri avantajoase; *~ prezzo* preţ bun; *a ~ mercato* ieftin; *~ pro ti faccia* să-ţi fie de folos; *~-a uscita* **a)** filodormă; **b)** indemnizaţie de vechime (dată cînd încetează contractul). **8.** propice, favorabil, bun; *~ vento* vînt bun; *~-a stagione* anotimp bun; *~ Natale!* la mulţi ani (de Crăciun); *Dio ce la mandi ~-a* să dea Dumnezeu bine, să ne ferească Dumnezeu; *nascere sotto una ~-a stella (fig.)* a se naşte în zodie bună; *avere ~ gioco* **a)** a avea carte bună (la jocul de cărţi); **b)** a fi în formă. **9.** just, drept, acceptabil, valabil; *battersi per una ~-a causa* a se bate pentru o cauză bună/dreaptă; *una ~-a scusa* o scuză bună/acceptabilă; *a ~ diritto* pe drept; *di ~ luogo (rar, fig.)* dintr-o sursă demnă de încredere; *menar ~ (rar)* a acorda; *far ~* a trece cu vederea; *questa è proprio ~-a!* (şi *ironic*) asta-i bună!; *a ~ conto* oricum, în orice fel; *moneta ~-a* monedă bună/valabilă; *palla ~-a* minge bună. **10.** mare; din plin, abundent; *un ~ numero* un mare număr; *una ~-a quantità* o cantitate bună/mare; *una ~-a dose* o mare cantitate; *un ~ peso* cu bătaie la cîntar; *un ~ voto* o notă mare; *di buon'ora, di buon mattino* devreme, de dimineaţa; *di ~ passo* rapid; *di ~-a lena* cu energie. **11.** de familie bună; din lumea bună; *~-a famiglia* familie onorabilă; *~-a società* înalta societate, lumea bună; *~ partito* partidă bună. **12.** plăcut, bun; *~ odore* miros plăcut; *~ sapore* gust bun/plăcut; *essere in ~-a compagnia* a avea un cerc plăcut; *~-a cera* înfăţişare plăcută; *fare una ~-a vita (fig.)* a huzuri; *(fig.) darsi ~ tempo* a se distra. **13.** *(lit.)* frumos, graţios. **14.** *(pop.)* frumos; *quella è buona* aceea e frumoasă. **II.** *s.m. sg.* **1.** frumosul; *in lui c'è del ~* este ceva frumos în el; *essere un poco di ~* a fi o puşlama; *avere ~ in mano (rar)* a avea dreptate; *di ~* serios; *è ~* este drept; *~ per me* spre norocul meu. **2.** timp frumos, vreme frumoasă; *la stagione si mette al ~* ~ vremea se îndreaptă. **3.** *(cu valoare neutră); ci vuole del bello e del ~* trebuie să-l iei cu binişorul. **4.** *(înv.)* bine. **III.** *s.m.* persoană bună; *i ~-i saranno premiati* cei buni vor fi răsplătiţi.

buòno[2] *s.m.* bon; *~nominativo/al portatore* bon la purtător; *~ di carico/di scarico* bon de încărcare/de descărcare; *~ fruttifero* obligaţie; *~ del tesoro* bon de tezaur.

buonóra *s.f. sg.* **1.** *(rar)* primele ore ale dimineţii. **2.** *(în loc. adv.) di ~, (dial., înv.) a ~* **a)** de dimineaţă; **b)** devreme; *partire di ~* a pleca dis-de-dimineaţă; *cenare di ~* a cina devreme; *andare a dormire/coricarsi di ~* a se culca devreme.

buonsènso *s.m. sg.* bun simţ.

buonprò *(în expr.) ~ti faccia!* să fie cu folos!

buontèmpo *s.m.* viaţă veselă.

buontempóne **I.** *s.m.* om vesel, chefliu, petrecăreţ. **II.** *adj.* jovial, vesel.

buonumóre *s.m,* bună dispoziţie; *essere di ~* a fi bine dispus; *perdere ~* a-şi pierde buna dispoziţie; *acquistare il ~* a deveni bine dispus.

buonuómo *s.m.* **1.** om cumsecade/de treabă. **2.** *(folosit ca apelativ)* oameni buni!

buonuscìta *s.f.* **1.** filodormă. **2.** indemnizaţie de vechime (la lichidarea contractului).

buprèste **I.** *s.f. (entom.)* specie de coleopter otrăvitor *(Buprestus)*. **II.** *s.f.* otrava acestui coleopter.

burattàio *s.m.* persoană care cerne.

burattàre *vt.* **1.** a cerne; *~ la farina* a cerne făina. **2.** *(rar, fam.)* a examina, a trece prin sită.

burattatùra *s.f.* cernere.

burattinàio, *-ài, s.m.* **1.** păpuşar, mînuitor de marionete. **2.** *(rar)* fabricant/negustor de marionete.

burattinàta *s.f.* **1.** comportare mecanică/de marionetă. **2.** bufonerie, neseriozitate. **3.** comedie cu marionete.

burattinéseo, *-èschi, adj.* de păpuşă, de marionetă.

burattino[1] *s.m.* **1.** păpuşă, marionetă; *rocca dei ~-i* teatru de păpuşi; *piantare barracca e ~-i (fig.)* a lăsa totul baltă; *far ballare i ~-i (fig.)* a manevra pe cineva, a obliga pe cineva să joace cum i se cîntă. **2.** *(la pl.)* reprezentaţie (la teatrul de păpuşi); *andare ai ~-i* a merge la teatru de păpuşi. **3.** *(fig.)* păpuşă, marionetă, persoană lipsită de voinţă. **4.** *(fig., rar)* copil neastîmpărat.

burattino[2] *s.m. (înv.)* persoană care cerne.

buràtto *s.m.* **1.** ţesătură din păr de cal (pentru site). **2.** etamină. *SIN. stamigna.* **3.** *(mec.)* sită, maşină prevăzută cu site. **4.** simbolul Academiei „della Crusca" (Academia tărîţei); academia respectivă. **5.** *(înv.)* manechin folosit ca ţintă (în turnire).

bùrba *s.f.* **1.** *(mil., arg.)* recrut, boboc. **2.** om prost, prostălău, tontălău.

burbànza *s.f.* trufie, aroganţă. *SIN. boria, superbia.*

burbanzóso *adj.* trufaş, arogant. *SIN. arrogante.*

bùrbera *s.f.* scripete.

bùrbero *adj.* morocănos, ursuz, posac.

bùrchia *s.f. (înv.)* bărcuţă; *(fig.) alla ~* la întîmplare, neglijent; *(fig.) andare alla ~* a plagia.

burchièllo *s.m.* barcă mică (de pasageri şi de marfă).

bùrchio *s.m.* **1.** barcă de transport; *barca ~* barcă în care se menţin peştii vii. **2.** *(lit., înv.)* barcă cu rame. **3.** veche unitate de măsură pentru lichide (la Veneţia).

bùre *s.f.* grindei (la plug).

burèlla *s.f.* **1.** boltă, coridor subteran. **2.** închisoare subterană.

burètta[1] *s.f.* ţesătură din resturi de mătase.

burètta[2] *s.f.* biuretă.

bùrga *s.f.* **1.** înveliş din plasă metalică (umplut cu pămînt, pietre) folosit contra eroziunii apelor. **2.** coş din răchită în care se păstrează peştele viu.

burgràvio, *-àvi, s.m. (ist.)* pîrcălab.

burlàna *s.f. (pop.)* **1.** furtună scurtă neaşteptată. **2.** vînt rece. **3.** viscol. **4.** *(fig., pop.)* scandal, balamuc.

burìceo[1] *s.m. (rar)* măgar.

burìceo[2] *s.m. (înv.)* **1.** haină lungă de lînă. **2.** umplutură de lînă (la saltele etc.).

burìna *s.f. v.* bolina.

bùrla *s.f.* **1.** glumă; *è stata una ~ gustosissima* a fost o glumă foarte bună; *da ~* fără importanţă; *un oratore da ~* un orator neserios; *mettere/recare in ~* a lua în glumă; *parlare per ~* a vorbi în glumă. **2.** replică glumeaţă. *SIN. beffa, burletta, celia, canzonatura.* **3.** fleac, bagatelă, lucru uşor; *risolvere questo problema per me è una ~* a rezolva această problemă pentru mine e o glumă. *SIN. bagatella, inezia.* **4.** (în sec. XVIII) operă comică italiană.

burlànda *s.f.* reziduuri de la fabricarea alcoolului.

burlàre[1] **I.** *vt.* a zeflemisi, a batjocori. **II.** *vi. (a)* a glumi. **III.** *vr.* a-şi bate joc, a lua în rîs.

burlàre[2] *vt.* **1.** *(dial.)* a rostogoli, a da drumul. **2.** *(fig.)* a irosi.

burlésco, *-éschi* **I.** *adj.* **1.** caraghios, hazliu. **2.** *(despre stil)* burlesc. **3.** *(lit.)* glumeţ. **II.** *s.m. sg. (ist. lit.)* gen(ul) burlesc.
burlètta *s.f.* **1.** farsă, poznă. **2.** vodevil; *mettere in ~* a lua în rîs; *far la ~* a vorbi în glumă.
burlévole *adj.* glumeţ, hazliu, ridicol.
burlóne I. *s.m.* mucalit; *sei un gran ~!* eşti un mare mucalit! *SIN. buontempone, mattacchione.* **II.** *adj.* glumeţ; *un tipo ~* un tip glumeţ. *SIN. allegro, brioso, canzonatore.*
burnùs *s.m.* burnuz.
burò *s.m. invar.* birou.
burocrate *s.m.* **1.** funcţionar. **2.** *(fig.)* birocrat.
burocràtico, *-àtici, adj.* **1.** administrativ; *apparato ~* aparatul administrativ. **2.** birocratic, formalist.
burocratìsmo *s.m.* birocratism.
burocratizzàre *vt.* a birocratiza.
burocratizzazióne *s.f.* birocratizare.
burocrazia *s.f.* **1.** administraţie publică, aparat administrativ de stat. **2.** *(depr.)* birocraţie. **3.** totalitatea funcţionarilor.
burràia *s.f. (rar)* încăpere în care se prepară untul.
burràio, *-ài, s.m.* fabricant sau negustor de unt.
burràsca *s.f.* **1.** furtună (pe mare cu vînt puternic); *far ~* a fi furtună; *tempo di ~* furtună; *il mare è in ~* pe mare e furtună; *~magnetica* perturbaţie magnetică a atmosferei. **2.** *(fig.)* tulburare (psihică, politică etc.)
burrascóso *adj.* **1.** care este bîntuit de furtună; *mare ~* mare bîntuită de furtună. **2.** *(fig.)* vijelios, furtunos, agitat; *colloquio ~* convorbire furtunoasă. *SIN. turbolento.*
burràto[1] *adj.* uns cu unt.
burràto[2] *s.m. (înv.)* văgăună.
burrièra *s.f.* untieră.
burrificàre *vt.* a bate putineiul (ca să se aleagă untul), a fabrica untul.
burrificàto *part. tr.* de la burrificare şi *adj*; *formaggio ~* brînză căreia i s-a adăugat unt.
burrificazióne *s.f.* prepararea untului.
burrificio *s.m.* întreprindere de produs unt.
bùrro *s.m.* **1.** unt; *~ fresco/rancido* unt proaspăt/rînced; *~ da tavola* unt de masă; *riso al ~/col ~* orez cu unt; *~ o cannone (fig.)* alegere între producţia bunurilor de consum sau a armelor. **2.** substanţă asemănătoare untului, unt; *~ di palma* unt de cocos; *~ di cacao* unt de cacao. **3.** *(agr.)* *~ nero* gunoi de grajd descompus. **4.** *albero del ~* arbore tropical *(Bassia butyracea).* **5.** *(fig.)* substanţă moale; *carne di ~* carne moale; *avere mani di ~* a-ţi cădea lucrurile din mînă, a avea mîini moi; *dare del ~ a qualcuno* a linguşi pe cineva.
burróna *adj. (despre pere, picrsici)* fraged, moale.
burróne *s.m.* prăpastie; rîpă.
burróso *adj.* **1.** untos, gras. **2.** *(fig.)* de culoarea untului; care are consistenţa untului, untos.
busbaccàre *vi. (a; înv., lit.)* a înşela, a minţi, a escroca.
bùsbo *s.m. (înv.)* impostor.
bùsca *s.f.* **1.** căutare; *andare alla ~* a merge la cerşit/după pomană; *vivere alla ~* a trăi din pomană/din furt; *cane da ~* brac. **2.** *(despre militari)* însuşire abuzivă de echipament militar.
buscalfàna *s.f.* mîrţoagă.
buscàre *vt.* **1.** a agonisi, a procura; a obţine, a căpăta, a lua; *~ da vivere* a agonisi cele necesare traiului; *~-si un premio* a căpăta un premiu; *~ una ramanzina* a primi o dojană/o săpuneală; *buscarla (fam.)* a le încasa. **2.** *(rar)* a fura. **3.** *(despre cîine)* a căuta şi a aduce vînatul.
buscheràre *vt.* **1.** a înşela, a trage pe sfoară. **2.** *(rar)* a prăpădi, a strica.
buscheràta *s.f. (fam.)* **1.** prostie, nerozie; *non dire ~-e!* nu mai spune prostii! **2.** fleac.
buscheratùra *s.f. (pop.)* înşelătorie, tragere pe sfoară.
buscherìo *s.m.* **1.** *(fam.)* zarvă, tărăboi. **2.** cantitate mare.
buscheróne *adj.* grozav, cumplit; *fa un freddo ~* e un frig cumplit.
busèeca *s.f.* stomac/burtă de vită.
busècchia *s.f.* **1.** maţe. **2.** *(tosc., pl.)* intestine.
busillis *(fam., în expr.) qui sta il ~* aici e aici; *questo è il ~* aceasta e problema
busnàga *s.f.* mărar sălbatic.
bùso *adj. v.* bugio **(I).**
bùssa *s.f.* lovitură; *(la pl.) dare/ricevere ~-e* a da/a încasa lovituri/bătaie.
bussàre I. *vi. (a)* a ciocăni, a lovi, a bate (în special în uşă, poartă); *~ alla porta di qualcuno (fig.)* a bate la poarta cuiva, a cere cuiva ajutor; *(fig.) ~ a quattrini* a cere bani cu împrumut. *SIN. picchiare.* **II.** *vt.* a bate, a da bătaie; *lo hanno bussato di santa ragione* l-au bătut zdravăn. **III.** *vr.* a se bate.
bussàta *s.f.* **1.** ciocănitură/bătaie în uşă. **2.** lovitură, bătaie. **3.** *(tosc., fig.)* nenorocire; pagubă.
bussétto *s.m.* sculă din lemn tare sau oţel cu care cizmarul lustruieşte pingelele.
bùsso[1] *s.m.* **1.** lovitură. **2.** tumult, învălmăşeală.
bùsso[2] *s.m. (înv.) v.* bosso.
bùssola[1] *s.f.* **1.** busolă; *~ magnetica* busolă magnetică. *SIN. girobussola.* **2.** *(fig.)* normă, busolă; *perdere la ~* a-şi pierde busola, a se zăpăci; *navigare senza ~* a acţiona la întîmplare.
bùssola[2] *s.f.* **1.** uşă interioară (între camere). **2.** lectică. **3.** apărătoare din lemn în spatele uşilor (împotriva curentului). **4.** uşă rotativă. **5.** cămăruţă din care papa ascultă predicile fără să fie văzut. **6.** urnă. **7.** *(mec.)* manşon. **8.** perie aspră; ţesală.
bussolànte *s.m.* **1.** persoană care poartă lectica. **2.** uşier (la locuinţa papei).
bùssolo *s.m. v.* bossolo[1].
bussolòtto *s.m.* **1.** pahar (pentru zaruri folosit de prestidigitatori); *giocatore di ~-i* prestidigitator, ilu zionist, scamator; *(fig.)* persoană care demonstrează că negru-i alb; *gioco di ~-i* scamatorie. **2.** *(fig.)* înşelătorie. **3.** *bicchiere a ~* pahar larg, cu fund masiv pentru whisky. **4.** borcănel.
bùsta, *-uste, s.f.* **1.** plic; *affrancare una ~* a pune timbre pe un plic; *~ chiusa/sigillata* plic închis/sigilat; *~ a finestrella* plic cu o porţiune transparentă prin care se citeşte adresa; *~ postale* plic poştal (pe care e tipărit timbrul); *~ paga* plicul care conţine salariul. **2.** învelitoare (pentru cărţi etc.). **3.** trusă (de şcoală, medicală etc.); toc (de ochelari). **4.** casetă (de bijuterii, tacîmuri etc.).
bustàia *s.f.* corsetieră.
bustàrella *s.f.* bacşiş, mită.
bustìna *s.f.* **1.** *(mil.)* capelă, bonetă, plic. **2.** pliculeţ, pacheţel; *(farm.) ~ di bicarbonato* (pacheţel cu) praf de bicarbonat. *SIN. cartina.*
bustìno *s.m.* corsaj. *SIN. corpino.*
bùsto *s.m.* **1.** bust, piept. **2.** *(sculpt.)* bust. **3.** corset. **4.** *(înv.)* mormînt. **5.** plic.
butachène *s.m.* butachenă.
butàno *s.m. (chim.)* butan.
butifióne *s.m.* **1.** grăsan, borţos. **2.** *(fig., dial.)* înfumurat.
butìlico, *-ci, adj.* butilic.
butìrrico, *-ci adj.* butiric.

butìrro I. *s.m.* 1. unt. 2. *(chim.)* substanţă vegetală asemănătoare untului. II. *adj. (despre pere)* cu pulpă dulce; *(despre fasole)* cu păstăi mari.
butirròmetro *s.m.* butirometru.
butirróso *adj.* untos.
bùtta *s.f. (min.)* stîlp de susţinere.
buttafuòco *s.m. (mil.)* aprinzător.
buttafuòri *s.m.* 1. *(teatru)* persoană care anunţă pe actori să intre în scenă. 2. *(în localuri de noapte)* persoană care-i înlătură pe clienţii scandalagii. 3. *(mar.)* prăjină care depăşeşte bordul.
buttalà *s.m.* 1. suport pentru haine. *SIN.* ometto. 2. *(pop.)* veche monedă din Piacenza.
buttàre I. *vt.* 1. a arunca; ~ *qualcosa in terra* a arunca ceva jos; ~ *un fiore verso qualcuno* a arunca o floare spre cineva; ~ *giù il cibo/un boccone/un sorso d'acqua* a înghiţi în grabă mîncarea/un dumicat/o gură de apă; ~ *giù un edificio* a dărîma/a pune la pămînt un edificiu; ~ *giù la pasta/la verdura* a pune la fiert pastele făinoase/zarzavatul; ~ *giù una carta* a juca o carte; ~ *giù qualcuno (fig.)* a bîrfi/a face zob pe cineva; *è una faccenda che mi butta giù* e o treabă care mă face praf/mă doboară/mă demoralizează; ~ *giù uno scritto* a scrie pe nerăsuflate ceva, a redacta în grabă; ~ *all'aria* a pune grămadă; ~ *via* a arunca cît colo; a scăpa de ceva; ~ *là una frase (fig.)* a arunca o frază. 2. *(fig.)* a strica, a irosi; ~/~ *via tempo/denaro/energia ecc.* a arunca/a irosi timp/bani/energie. 3. *(bot.)* a da; a produce, a genera; *gli alberi buttano le foglie nuove* copacilor le dau frunzele; *le piante cominciano a* ~ *in marzo* plantelor începe să le dea frunzele în martie. 4. *(înv.)* a renta. 5. *(rar, înv.)* a da (ca rezultat aritmetic). II. *vr.* 1. a se arunca; ~*-si nell'acqua* a se arunca în apă; ~*-si nel fuoco per qualcuno (fig.)* a se arunca în foc pentru cineva; ~*-si sul letto/su una poltrona* a se întinde pe pat/pe fotoliu; ~*-si a rubare* a începe să fure; ~*-si alla campagna* a ieşi în afara legii. 2. *(fig.)* a se deochea. 3. *(despre păsări)* a se aşeza pe un pom/o pajişte etc.
buttasèlla *s.m. invar. (mil.)* încălecarea! *(semnal de trompetă pentru încălecare).*
buttàta *s.f.* 1. prima carte (la jocul de cărţi). 2. înfrunzire (a unei plante). 3. *(vînătoare)* aşezarea păsărilor într-un anumit loc; locul respectiv; *pianta di* ~ copac pe care se aşază păsările.
butteràre *vt.* a acoperi cu ciupituri de vărsat.
butteratùra *s.f.* 1. ciupituri de vărsat. 2. apariţie de pete pe coaja merelor. *SIN. maculatura, plara.*
butteràto *adj.* ciupit de vărsat.
bùttero[1] *s.m.* ciupitură de vărsat.
bùttero[2] *s.m.* paznic de vite (călare).
bùtto *s.m.* 1. jet de apă. 2. *(dial.)* mugur.
buzzàio *s.m. (rar)* vînzător de burtă de vacă.
bùzzico *s.m.* mişcare scurtă.
buzzicàre *vi. (e) (înv.)* 1. a se mişca încet/în tăcere. 2. a şopti.
bùzzo[1] *s.m. (pop.)* burtă, pîntec; *empirsi il* ~ a mînca mult, a se îndopa; *mettere su il* ~ a face burtă; *(fig.) di buono* ~ cu rîvnă.
bùzzo[2] *s.m. (dial.)* stup.
bùzzo[3] *adj. (tosc.)* 1. taciturn, încruntat, morocănos. 2. *(despre timp)* înnourat, întunecat.
buzzóne *s.m.* 1. burtă mare. 2. burtos, borţos. 3. mîncău.
buzzùrro *s.m.* 1. vînzător ambulant (de castane etc.). 2. obraznic, insolent. 3. persoană ajunsă de puţină vreme la oraş. *SIN. forestiero.* 4. mitocan, ţopîrlan, *SIN. burino, cafone.*

C

c *(ci) s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* c.
ca', ca *s.f. (înv.)* **1.** casă. **2.** *(înv.)* palat vechi; *Ca d'oro/Ca'Venier/Ca'd'Andrea* Palatul de aur/Venier/ familiei Andrea. **3.** *(rar)* neam, familie.
càbala *s.f.* **1.** cabală. **2.** ghicirea viitorului prin diferite tehnici; ~ *del loto* arta de a face pronosticuri (la jocul de loterie). **3.** intrigă, înşelătorie, uneltire; *(fig.) far* ~ a complota, a unelti.
cabalàre *vi. (a; fig.)* **1.** a ghici viitorul prin diferite tehnici. **2.** a născoci, a bate cîmpii. **3.** a face intrigi; a complota, a unelti.
cabalètta *s.f. (muz.)* arietă.
cabalìsta, -ìsti, *s.m.* **1.** persoană care face pronosticuri la jocul de loterie. **2.** *(rar, fig.)* escroc.
cabalìstico, -ìstici, *adj.* **1.** cabalistic, magic; ciudat; obscur; *segni* ~*-ci* semne cabalistice. **2.** propriu artei de a face pronosticuri (la jocul de loterie).
cabalóne, -óna *s.m.* şi *f. (rar, fig.)* înşelător, escroc.
cabaret *s.m.* **1.** cabaret. **2.** spectacol de cabaret. **3.** tavă.
cabarettìstico, -ici, *adj.* de cabaret.
cabestàno *s.m.* cabestan.
cabìla I. *s.f.* trib de beduini din Africa de Nord. **II.** *adj.* care aparţine unui trib beduin, care aparţine populaţiilor islamice din Arabia şi din Africa de Nord.
cabìna *s.f.* cabină; ~ *spaziale* capsulă spaţială; ~ *telefonica* cabină telefonică; ~ *dell'ascensore* cabina ascensorului; ~ *di pilotaggio* cabina pilotului; ~ *elettrica* bloc electric; ~ *di blocco/di manovra* cabină de bloc; ~ *di proiezione* cabină de proiecţie; ~ *elettorale* cabină de votare.
cabinàto I. *adj.* **1.** *(despre nave)* cu cabine. **2.** *(despre autocare)* cu partea din faţă izolată. **II.** *s.m. semi-* ~ barcă/ambarcaţie cu motor prevăzută cu cabină.
cabinista, -ìsti, *s.m.* **1.** muncitor care supraveghează un bloc electric. **2.** *(cinema.)* persoană care proiectează un film.
cabinovìa *s.f.* funicular.
cablàggio *s.m. (electr., tehn.)* cablaj.
cablàre *vt.* **1.** a lega prin cablaj. **2.** *(fam.)* a transmite prin cablogramă.
cablatóre, -trice *s.m.* muncitor care cablează.
càblo *s.m.* cablu.
cablografàre *vt. (rar)* a cabla.
cablografìa *s.f.* cablogramă.
cablogràfico, -ci, *adj.* referitor la cablograme.
cablografìsta, -ìsti, *s.m.* persoană care transmite cablograme.
cablogràmma, -i, *s.m.* cablogramă.
cablòtto *s.m.* cablu de ancoră (la ambarcaţii mici cu pînze).
cabotàggio, -àggi, *s.m. (mar.)* cabotaj; *piccolo* ~ navigaţie de-a lungul litoralului unui stat; *grande* ~ navigaţie de coastă (pe o distanţă mare, delimitată); *(fig.) di piccolo* ~ de importanţă redusă/modestă.
cabotàre *vi. (mar.)* a face cabotaj.
cabotière *s.m. (mar.)* cabotier.
cabotièro *adj., s.m.* (navă) de cabotaj.
cabràre *vi. (a; despre avioane)* a cabra.
cabràta *s.f. (av.)* cabraj.
cabrèo *s.m.* registru de cadastru.
cabriolet *s.m.* **1.** cabrioletă. **2.** automobil decapotabil.
cacadùbbi *s.m.* şi *f. invar. (pop., dispr.)* **1.** persoană nehotărîtă/bănuitoare. **2.** cusurgiu, dificil; meticulos.
cacaiòla *s.f.* **1.** *(rar, vulg.)* diaree; *avere/far venire la* ~ *(fig.)* a face pe tine de frică. **2.** *(rar, pop.; în loc.) avere le scarpe alla* ~ a avea pantofii descheiaţi; *avere le calze alla* ~ a avea ciorapii în vine.
cacào *s.m. sg.* **1.** arborele de cacao *(Theobenoma cacao)*. **2.** cacao; *burro di* ~ unt de cacao.
cacàre *vt.* **1.** *(vulg.)* a elimina; ~ *sangue* **a)** a avea dizenterie; **b)** *(fig.)* a se canoni, a se chinui, *cacarsi sotto (fig.)* a face pe el de frică. **2.** *(fig., vulg.)* a se canoni, a se chinui.
cacarèlla *s.f. (vulg.)* dizenterie; *avere/far venire la* ~ *(fig.)* a face pe el de frică.
cacasénno *s.m.* şi *f. invar. (dispr.)* persoană care-şi dă aere/care face pe atotştiutorul.
cacasòdo *s.m.* şi *f. invar. (pop. dispr.)* afectat, încrezut.
cacasòtto *s.m.* şi *f.* invar. *(fig., vulg.)* laş, incapabil.
cacastécchi *s.m.* şi *f. invar. (vulg., dispr.)* avar, zgîrie-brînză.
cacatòa *s.m. v.* c a c a t u a .
cacatóio, -ói, *s.m. (vulg., rar)* latrină.
cacatùa *s.m. invar. (ornit.)* specie de papagal *(Cacatua)*
cacatùra *s.f. (rar, vulg.)* excremente de insecte.
cacazibétto *s.m. (înv.)* filfizon.
càcca I. *s.f.* **1.** *(pop.)* excremente. **2.** murdărie; porcărie. **3.** *(fig., vulg., dispr.)* trufie. **II.** *interj. (pop.)* exprimă dispreţ, mînie.
caccabàldola *s.f. (înv.)* măgulire, linguşire.
caccavèla *s.f.* oală de pămînt.
càcchio[1] *v.* c a z z o şi *deriv.*
càcchio[2] *s.m.* mugure care nu dă rod.
cacchióne *s.m.* **1.** larvă de albină. **2.** ouă de insecte. **3.** *(la pl.)* puf, pene mici, abia ieşite (la păsări), tuleie. **4.** iepure.
càccia[1], *-ce*, *s.f.* **1.** vînătoare; ~ *al cinghiale/alla volpe* vînătoare de mistreţi/de vulpi; *avere la passione della* ~ a avea pasiunea vînătorii; ~ *grossa* vînătoare de animale mari; *apertura della* ~ deschiderea vînătorii; *riserva di* ~ rezervaţie de vînătoare; *battuta di* ~ partidă de vînătoare; *la dei leoni alle antilopi* vînarea antilopelor de către lei. **2.** pescuit cu arme de foc; ~ *subacquea* pescuit subacvatic; ~ *alla balena* pescuirea/vînarea balenelor. **3.** vînat; *cucinare/mangiare la* ~ a găti/a mînca vînat. *SIN. cacciagione.* **4.** urmărire; *pilotare un aereo da* ~ a pilota un avion de vînătoare; *mettersi in* ~ *sulle orme di un malvivente* a se pune pe urmele unui răufăcător; ~ *all'uomo* urmărirea unui fugar; *dare la* ~ *a qualcuno* a urmări pe cineva; *(înv.) correre in* ~ a fi urmărit. **5.** căutare minuţioasă/ insistentă; ~ *alle streghe (fig.)* căutarea suspecţilor. **6.** *(fig.)* goană; *andare a* ~ *di onori/di guadagni*

a alerga după onoruri/cîştiguri; *un giornalista a ~ di notizie* un ziarist în goană după ştiri; *dare la ~ a qualcuno* a persecuta într-una pe cineva, a nu slăbi pe cineva. **7.** compoziţie poetică descriind o vînătoare.

càccia² *s.m. (înv.)* **1.** avion de vînătoare. **2.** torpilor.

cacciabombardière *s.m.* avion de vînătoare.

cacciachiódo *s.m.* cleşte.

cacciadiàvoli *s.m.* **1.** *(înv.)* exorcist. **2.** sunătoare.

cacciafèbbre *s.f. (înv., bot.)* fierea-pămîntului.

cacciagióne *s.f.* vînat.

cacciamósche *s.m. v.* scacciamosche.

cacciapiètre *s.m. (ferov.)* pinten de fier, fixat de roţi, care înlătură pietrele (de pe şine).

cacciàre I. *vt.* **1.** a vîna; *~ le lepri/le quaglie* a vîna iepuri/prepeliţe. **2.** a persecuta. **3.** a alunga; a îndepărta; *~ qualcuno a pugni e calci* a alunga pe cineva cu lovituri de picior/în pumni; *~ la malincolia* a alunga tristeţea, melancolia. *SIN. espellere.* **4.** a băga, a vîrî, a înghesui, a îngrămădi; *~ qualcuno in prigione* a băga pe cineva la puşcărie; *~ le mani in tasca* a vîrî mîinile în buzunar; *~ mano a qualcuno (rar)* **a)** a înhăţa ceva *(fig.)* a începe ceva; **b)** a scoate, a trage afară; *~ il coltello/il portafoglio* a scoate cuţitul/portofelul. **5.** *(înv.)* a urmări, a alunga. **II.** *vi. (a)* a merge la vînătoare. **III.** *vr.* **1.** a se vîrî, a se băga; a se ascunde *~si* fra la folla a se vîrî în mulţime; *~-si nei pasticci* a se vîrî în încurcături; *dove ti sei cacciato* unde te-ai vîrît/băgat/ascuns. **2.** *(rar)* a se arunca împotriva cuiva. *SIN. mettersi.*

cacciaspolètta *s.m.* dispozitiv pentru extragerea focosului din proiectil.

cacciàta *s.f.* **1.** alungare. *SIN. allontanamento, bando, espulsione.* **2.** vînare, vînătoare. **3.** *(înv.)* extragere, luare; *~ di sangue* luare de sînge. **4.** *vaso a ~* closet.

cacciatóra *adj. v.* cacciatore **(II).**

cacciatóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* **1.** vînător; *~ di frodo* braconier; *~ subacqueo* vînător subacvatic; *~-i di teste* vînători de capete; *(fig.) ~-i di guadagni/di onori/di facili amori* vînători de cîştiguri/de onoruri/de aventuri; *~ di dote* vînător de zestre. **2.** *(înv., mai ales la pl.)* vînători de munte. **3.** pilot de vînătoare. **4.** *(înv.)* servitor în livrea care mergea la spatele trăsurii. **5.** *(înv.)* prigonitor, asupritor, persecutor. **II.** *adj. (în loc.) alla ~-a* haină vînătorească (din catifea reiată, cu buzunare aplicate); *(despre mîncăruri) alla ~-a* cu sos vînătoresc/de vin.

cacciatorpedinière *s.m. invar. (mar.)* contratorpilor.

cacciavíte *s.m. invar.* şurubelniţă.

cacciù *s.m. (farm.)* extras parfumat (din *Areca catechù).*

cacciùcco, -ùcchi, *s.m.* **1.** ciorbă de peşte marinărească. **2.** amestecătură, amestec.

càccola *s.f.* **1.** excremente (de insecte, animale mici); murdărie; căcărează; *~ di mosca* murdărie de muşte. **2.** ghemotoace murdare (în lîna animalelor). **3.** *(pop.)* muci. **4.** *(pop.)* urdori. **5.** *(fig., pop., mai ales la pl.)* trăncăneală, vorbărie.

caccolóne, -óna *s.m.* şi *f. (pop.)* mucos.

caccolóso *adj.* **1.** mucos. **2.** urduros. **3.** *(pop.)* murdar, îngălat.

caccóso *adj.* **1.** *(vulg.)* murdar de excremente. **2.** *(fig., vulg.)* fricos.

cacherèllo *s.m.* bălegar.

cacheróso *adj. (înv., pop.)* afectat, dulceag.

cachessia *s.f.* **1.** *(med.)* caşexie, anemie. **2.** paliditate.

càchi¹ *s.m. invar. (bot.)* **1.** arbore de Japonia *(Mospyras Kaki).* **2.** fructul comestibil al acestui arbore.

càchi² **I.** *adj. invar.* kaki. **II.** *s.m.* culoarea cachi.

cachinno *s.m. (lit.)* rîs batjocoritor.

caciàia *s.f.* căşărie.

caciàio. *-ài, s.m. v.* casaro.

caciàra¹ *s.f. v.* caciaia.

caciàra² *s.f.* învălmăşeală, zăpăceală; balamuc, tărăboi.

cacicco. *-chi, s.m.* **1.** cacic, căpetenie indiană (în timpul ocupaţiei spaniole). **2.** *(fig.)* notabilitate, autoritate politică.

cacimpèrio, *-èri, s.m.* omletă (cu brînză şi lapte).

càcio, *càci, s.m.* brînză; caş; *cascare come il ~ sui maccheroni* a veni/a cădea la ţanc; *alto come un soldo di ~* de statură mică; *esser pane e ~* a se înţelege de minune/ a fi trup şi suflet cu cineva.

caciocavàllo, *cacıocavàlli, s.m.* caşcaval (în formă de pară) (obişnuit în sudul Italiei); *~ parmigiano* **parmezan**; *~ svizzero* şvaiţer.

caciòtta *s.f.* brînză moale (în forme rotunde).

cacióso *adj.* brînzos.

cacodèmone *s.m.* geniu rău.

cacofonia *s.f.* cacofonie.

cacofònico, *-ci, adj.* cacofonic.

cacografia *s.f.* cacografie.

cacologia, *-gìe, s.f.* cacologie.

cacóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** *(vulg.)* căcăcios. **2.** *(fig., vulg.)* fricos.

càctus *s.m.* cactus *(Cactus).*

cacùme *s.m. (rar, lit.)* vîrf, pisc.

cacuminàle *adj.* **1.** care se găseşte în vîrf. **2.** *(fon.)* cacuminal.

cadaùno *pron. nehot., adj.* fiecare.

cadàvere *s.m.* cadavru; *seppelire il ~* a îngropa cadavrul; *bianco/freddo come un ~* palid/rece ca un cadavru; *~ ambulante* cadavru ambulant.

cadavèrico, *-ci, adj.* cadaveric, de cadavru.

cadènte I. *part. prez.* de la cadere şi *adj., palazzo/edificio ~* palat/clădire dărăpănată; *vecchio ~* bătrîn decrepit; *anno/mese ~* an/lună pe sfîrşite; *sole ~ (fig.)* soare care apune; *stella ~* stea căzătoare. **II.** *s.m. (înv.)* corp greu.

cadènza *s.f.* **1.** *(muz.)* cadenţă; ritm. **2.** *(rar, gram.)* desinenţă.

cadenzàre *vt.* a cadenţa; a ritma. *SIN. ritmare.*

cadére *vi. (e)* **1.** a cădea; *è caduto dall'albero* a căzut din copac; *gli cadono i capelli* îi cade părul; *~ dalle nuvole* a cădea din nori, a se minuna; *~ in piedi/retto* a cădea în picioare. **2.** a cădea, a atîrna; *i capelli le cadevano fino alla vita* părul îi cădea pînă la brîu; *il capotto cade bene* paltonul cade bine; *far ~ le braccia (fig.)* a deprima, a aduce la disperare. *SIN. cascare.* **3.** a se prăbuşi, a cădea; *il soffitto cadde con rumore assordente* tavanul a căzut/s-a prăbuşit cu un zgomot asurzitor; *la fortezza è caduta* fortăreaţa a căzut/s-a prăbuşit; *il regime dittatoriale cadde dopo anni di lotta* regimul dictatorial a căzut/s-a prăbuşit după ani de luptă. **4.** *(fig.)* a decădea, a ajunge rău; a cădea; *~ ammalato* a cădea bolnav; *~ in disperazione* a ajunge la disperare; *~ in miseria* a cădea/a ajunge în mizerie; *~ in peccato* a cădea în păcat; *~ in rovina* a ajunge la ruină, a se ruina; *~ in sospetto* a cădea la bănuială; *~ in trappola* a cădea în cursă; *~ dalla padella nella brace* a cădea din lac în puţ; *(fig.) ~ agli esami* a cădea la examen; *la commedia cadde alla prima rappresentazione* comedia a căzut la prima reprezentaţie; *~ in battaglia/sulla breccia* a cădea în luptă; *~ ai piedi di qualcuno* a cădea la picioarele cuiva. **5.** *(fig.)* a sfîrşi; *il vento cadde improvvisamente* vîntul s-a potolit deodată; *tutti i suoi sospetti sono*

caduti toate bănuielile sale au căzut. **6.** *(fig.)* a renunța, a lăsa baltă; *lasciar ~ il discorso/la proposta* a renunța la discuție/la propunere. **7.** *(fig.)* a apărea, a pica; a veni, a cădea pe neașteptate; *~ in animo* a merge la inimă; *~ a proposito* a veni la țanc; *~ sotto gli occhi* a pica sub ochi; *(fig.) lasciar ~ una parola/una frase* a spune ca din întîmplare/a arunca un cuvînt/o frază. **8.** a pica cu regularitate, a cădea; *oggi cadde il mio compleanno* astăzi cade ziua mea de naștere. **9.** *(despre desinențe)* a se termina în.

cadétto I. *adj.* **1.** *(despre fiu, frate)* mai mic, mai tînăr (în familiile nobile) fără drept de moștenire. **2.** *(sport)* din divizia B; *squadra ~-a* echipă din divizia B; *campionato ~* campionatul diviziei B. **II.** *s.m.* **1.** al doilea născut (fără drept de moștenire). **2.** *(mil.)* cadet. **3.** *(mar.)* aspirant (primul grad de ofițer). **4.** *(ist.)* cadet (tînăr nobil, elev de școală militară). **5.** echipă din divizia B.

cadì *s.m. invar.* cadiu.

cadiménto *s.m. (rar)* **1.** cădere. **2.** *(fig.)* ruină, decădere.

caditóia *s.f. (ist., mil.)* **1.** meterez. *SIN. piombatoia.* **2.** chepeng. **3.** oblon (de magazin). **4.** deschidere spre canalul de scurgere.

cadmia *s.f. (metal.)* cadmie.

cadmiàre *vt.* a cadmia.

cadmiatùra *s.f.* cadmiere.

càdmio *s.m.* cadmiu.

cadrèga *s.f. (dial.)* scaun.

cadreghìno *s.m.* **1.** scăunel. **2.** *(dial., fig.)* putere; *perdere il ~* a pierde scaunul.

caduceazióne *s.f. (jur.)* caducitate.

caduceàto *adj. (poetic)* cu caduceu.

caducèo, *(rar)* cadùceo *s.m.* **1.** *(mil.)* caduceu. **2.** *(ist.)* vargă (purtată ca simbol de pace de către soli).

caducífero *adj.* care poartă caduceul.

caducifòglio *adj. (despre plante)* caduc.

caducità *s.f.* **1.** caducitate; vremelnicie. **2.** *(jur.)* pierderea unui drept, decădere dintr-un drept. **3.** *(înv.)* bătrînețe înaintată.

cadùco, *-chi*, *adj.* 1. caduc, vremelnic, trecător. *SIN. effimero; (pop.) mal ~* epilepsie. **2.** *(biol.)* caduc, care cade; *foglie/corna ~-che* frunze/coarne care cad. **3.** *(lingv., despre sunete)* care (se) poate atenua/cădea.

cadùno *pron. nehot., adj. v.* c a d a u n o.

cadùta *s.f.* **1.** cădere; *~ dall'albero* cădere din copac; *la ~dei denti/dei capelli/delle foglie/della pioggia/della neve/della grandine* căderea dinților/a părului/a frunzelor/a ploii/a zăpezii/a grindinii; *~ di un grave* căderea unui corp (sub acțiunea gravitației); *~ di tensione* scădere a tensiunii; *~ d'acqua* cădere de apă. **2.** *(fig.)* capitulare. *SIN. resa.* **3.** *(fig.)* prăbușire, cădere. *SIN. crollo.* **4.** *(fig.)* păcat. **5.** *(fig., pol.)* cădere; *la ~ del governo/del ministero/della monarchia* căderea guvernului/a ministerului/a monarhiei.

cadùto I. *part. tr.* de la c a d e r e. **II.** *adj.* căzut. **III.** *s.m.* căzut (în luptă); *monumeto ai ~-i* monumentul eroilor.

cafàggio *s.m.* **1.** *(înv.)* teren interzis pentru vînătoare. **2.** țarc de vite.

cafàrnao *s.m.* haos, învălmășeală; *andare in ~* a se pierde, a se rătăci.

caffè I. *s.m.* **1.** arbore de cafea *(Caffea arabica)*; fructul respectiv. **2.** cafea (măcinată). **3.** cafea (preparată); *fare il ~* a face cafeaua; *un ~* o ceașcă de cafea; *~ nero* cafea neagră; *~ macchiato* cafea cu puțin lapte; *~ corretto* cafea cu lichior, *~ turco/alla turca* cafea turcească; *~ espresso* cafea expres; *~ lungo/alto* cafea puțin concentrată; *~ ristretto/basso* cafea foarte concentrată; *al ~* după prînz. **4.** surogat de cafea; *~ d'orzo/di cicoria/di ghianda* cafea de orz/de cicoare/de ghindă; *~ bianco* înghețată de cafea. **5.** cafenea, bar; *passare la serata al ~* a petrece seara la cafenea. *SIN. bar; chiacchiere/politica de ~* discuții/politică de cafenea; *~ concerto* caféconcert. **II.** *adj.* cafeniu.

caffeàrio *adj.* al cafelei.

caffeìna *s.f.* cafeină.

caffeìsmo *s.m.* intoxicație.

caffelàtte I. *s.m.* cafea cu lapte. **II.** *adj.* de culoarea cafelei cu lapte.

caffettàno *s.m.* caftan.

caffetteria *s.f.* băuturile și prăjiturile care pot fi consumate într-o cafenea.

caffettièra *s.f.* **1.** ibric de cafea. **2.** cafetieră. **3.** *(glumeț)* mașină rablagită, rablă. **4.** *(ironic)* locomotivă de tip vechi.

caffettière *s.m.* cafegiu, patron de cafenea.

càffo I. *s.m.* **1.** *(tosc.)* număr impar; *non essere né pari né ~* a nu fi nici cal, nici măgar. **2.** *(înv.)* cel mai bun (om). **II.** *adj. (tosc.)* impar.

cafisso *s.m. (înv.)* măsură de capacitate (în Sicilia); *a ~* în mare cantitate.

cafonàggine *s.f.* mojicie, bădărănie; *una ~ senza pari* o mojicie fără seamăn.

cafonàta *s.f.* mojicie, bădărănie; *fare/dire una ~* a face/a spune o mojicie.

cafóne, -óna I. *s.m.* și *f.* **1.** *(dial. merid.)* țăran; *i cafoni del Sud* țăranii din Sud. **2.** *(dispr.)* necioplit, bădăran, mitocan, mojic, mîrlan; *non faccia il ~!* nu face pe mitocanul!; *comportarsi da ~* a se purta ca un bădăran. *SIN. buzzurro, zotico.* **II.** *adj.* mitocan, mojic.

cafonerìa *s.f. (dial.)* bădărănie.

cafonésco, *-eschi*, *adj.* mitocănesc, mojicesc.

càfro *s.m., adj. (geogr.)* cafru; *una gallina ~-a* găină neagră.

cagionàre *vt.* **1.** a cauza, a pricinui; a produce. **2.** *(înv.)* a acuza.

cagióne *s.f.* **1.** cauză, pricină; *(loc. prep.) a ~ di* din cauza. **2.** *(înv.)* motiv, pretext, ocazie. **3.** *(înv.)* scuză; *trovar ~* a găsi scuze.

cagionévole *adj.* bolnăvicios, plăpînd, șubred.

cagionevolézza *s.f.* șubrezenie, debilitate.

cagionóso *adj. (dial., tosc.)* bolnăvicios.

cagliàre[1] *vi. (e)* **1.** a se speria, a-i fi frică. **2.** a tăcea.

cagliàre[2] I. *vi. (e) (despre lapte etc.)* a se prinde, a se închega. **II.** *vt.* a închega.

cagliaritàno *adj., s.m.* (locuitor) din Cagliari.

cagliatà *s.f.* lapte închegat; caș.

cagliatùra *s.f.* coagulare, închegare (a laptelui).

càglio[1] *s.m.* **1.** cheag. *SIN. presame.* **2.** *(anat.)* cheag la stomacul rumegătoarelor.

càglio[2] *s.m. (bot.)* drăgaică *(Galium verum)*.

càgna *s.f.* **1.** cățea; *la ~ frettolosa fece i cagnini ciechi* graba strică treaba. **2.** *(fig.)* tîrfă. **3.** *(înv.)* femeie rea/aspră. **4.** *(fig., teatru, ironic)* cîntăreață fără voce.

cagnàccio *s.m. (peior.)* **1.** javră. **2.** *(rar, fig.)* om rău/josnic. **3.** pește din familia selacienilor *(Carcharicas ferox)*.

cagnàio *s.m. (înv.)* viață dezordonată.

cagnàra *s.f.* **1.** *(înv.)* hămăit, lătrături. **2.** *(fig., fam.)* zgomot, vacarm, scandal.

cagnàzzo *adj. (înv.)* **1.** cîinesc, urît, diform. **2.** vînăt, violet.

cagnésco, *-éschi, adj.* **1.** *(înv.)* specific cîinelui: de cîine; cînesc. **2.** *(fig.)* ostil, amenințător; *guardare in ~* a privi chiorîș/amenințător; *(lit.) stare/essere in ~* a fi supărat (pe cineva).

cagnètto *s.m.* **1.** *(dim.)* cățeluș. **2.** *(dial.)* porumbel sălbatic. **3.** pește de apă dulce *(Blennius fluviatilis).*

cagnòla *s.f. (mar.)* cabină foarte mică.

càgnolo *adj. (despre cai)* cu picioarele strîmbe.

cagnóne *(în loc.) riso ~* orez fiert cu unt și parmezan.

cagnótto *s.m.* **1.** *(dim.)* cățeluș. **2.** bătăuș (angajat cu plată).

cai *interj.* reproduce chelălăitura cîinelui.

càia *s.f.* fluture din ordinul lepidopterelor *(Arectia caia).*

caiàco, caiàcco *s.m.* caiac, barcă de pescuit (la eschimoși).

caicco, calcchi, *s.m.* **1.** caic. **2.** barcă de serviciu sau de salvare (pe un vas).

caimàno *s.m. (zool.)* caiman; *~ dagli occhiali* crocodil din America *(Caiman crocodylus).*

cairòta, *-ti* **I.** *adj.* din Cairo. **II.** *s.m.* și *f.* locuitor al orașului Cairo.

càla[1] *s.f.* golfuleț.

càla[2] *s.f.* **1.** *(mar.)* cală. **2.** tăietură de la baza unui bloc de marmură (pentru a-l scoate din carieră). *SIN. sottoscavo.*

calabràche I. *s.m.* și *f. (înv., vulg.)* laș. **II.** *s.m.* joc de cărți în doi.

calabrése I. *adj. (geogr.)* calabrez; *cappello alla ~* pălărie înaltă cu boruri late. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Calabria. **2.** dialectul calabrez.

calabresèlla *s.f.* joc de cărți (în trei).

càlabro, -bra I. *adj.* **1.** referitor la vechia populație mesapică. **2.** calabrez. **II.** *s.m.* locuitor aparținînd populației mesapice.

calabróne *s.m.* **1.** bondar. *SIN. vespa crabro.* **2.** *(fig.)* curtezan, sîcîitor, persoană inoportună, pisălog.

calafatàggio *s.m. (mar.)* călăfătuire.

calafatàre *vt. (mar.)* a călăfătui; a etanșa (o crăpătură la o navă).

calafàto *s.m. (mar.)* călăfătuitor.

calamàio[1]**, -ài,** *s.m.* **1.** călimară. **2.** toc în care se țin penele de scris. **3.** *(la mașinile de tipărit)* dispozitiv care transmite cerneala de tipărit.

calamàio[2] *s.m. v. calamaro.*

calamàndra *s.f.* **1.** lemn prețios din India. **2.** *(înv.)* țesătură fină (folosită pentru pantofi).

calamarièra *s.f.* plasă pentru prinderea sepiilor.

calamàro *s.m.* **1.** calamar, specie de sepie *(Loligo vulgaris).* **2.** *(mai ales la pl.)* cearcăne. **3.** *(rar) v.* calamaio[1].

calambùcco, -ùcchi, *s.m. (bot., înv.)* lemn de aloe.

calaménto *s.m.* capătul undiței.

calamínta *s.f. (bot.)* mentă, izmă *(Saturcia calamintha). SIN. nepitella.*

calamistro *s.m. (lit.)* fier (de ondulat părul), drot.

calamìta *s.f.* **1.** magnet. **2.** ac de busolă, ac magnetic; *elettro-~* electromagnet. **3.** *(fig.)* persoană care posedă putere de atracție.

calamità *s.f.* calamitate, dezastru. *SIN. catastrofe.*

calamitàre *vt.* **1.** a magnetiza. **2.** a atrage.

calamitàto I. *part. tr.* de la calamitare. **II.** *adj.* magnetizat; *ago ~* acul busolei/magnetic.

calamitazióne *s.f. (rar)* magnetizare.

calamitico, *-ci adj.* **1.** magnetic. **2.** *(fig., înv.)* atrăgător.

calamitóso *adj. (rar, lit.)* nenorocit.

càlamo *s.m.* **1.** specie de palmier *(Calamus).* **2.** tulpină; internod. **3.** *(lit.)* lujer. **4.** *(la pene)* partea înfiptă în piele. **5.** pană de scris. **6.** *(poetic)* săgeată.

calànca *s.f. (rar)* golfuleț. *SIN. cala.*

calànco, *-chi, s.m. (geogr.)* vale îngustă (într-un teren argilos).

calàndra[1] *s.f.* specie de ciocîrlie *(Aelancorypha calandra).*

calàndra[2] *s.f. ~ del grano* gîndac care-și depune ouăle în bobul de grîu *(Calandra granaria). SIN. punteruolo.*

calàndra[3] *s.f. (mec.)* calandră.

calandràggio *s.m.* calandrare.

calandràre *vt. (ind.)* a calandra.

calandratóre *s.m. (ind.)* calandror.

calandratùra *s.f. (ind.)* calandrare.

calendrèlla *s.f.* (specie de) ciocîrlie *(Calandrella brachydactyla).*

calandrìno[1] *s.m.* **1.** scară cu trei cuie. **2.** instrument în formă de echer folosit de lemnari/pietrari etc.

calandrìno[2] *s.m.* prostălău; *fare qualcuno ~* a trage pe sfoară/a prosti pe cineva.

calàndro *s.m. (ornit.)* (specie de) vrabie *(Anthus campestris).*

calandróne *s.m.* flaut țărănesc.

calànte *part. prez,* de la calare și *adj.; moneta ~* monedă care cîntărește mai puțin decît trebuie; *luna ~ (fig.)* lună în scădere.

calàppio *s.m.* **1.** laț. **2.** *(fig.)* cursă, înșelătorie; *tendere il ~* a întinde o cursă.

calapránzi *s.m. invar.* ascensor pentru transportul mîncării (din bucătărie în sufragerie).

calàre I. *vt.* **1.** a coborî, a lăsa în jos; *~ un secchio nel pozzo* a coborî/a lăsa o găleată în puț; *~ le vele* a coborî pînzele; *~ il sipario (fig.)* a lăsa/a coborî cortina, a înceta o activitate; *~ le brache (fig., vulg.)* a face pe el de frică; *calarla a qualcuno (fig.)* a i-o face cuiva. **2.** *(la tricotaje)* a scădea (numărul de puncte). **3.** a juca o carte fără să ai ce lua de jos. **4.** *~ la perpendicolare* a trasa/a trage/a coborî o linie perpendiculară. **II.** *vi. (e)* **1.** a coborî (de la înălțime la șes); *i lupi affamati calano al piano* lupii înfometați coboară la șes. **2.** a scădea, a se reduce, a se micșora, a se diminua, a se slăbi; *~ di peso/volume/lunghezza* a scădea în greutate/în volum/în lungime; *~ di livello/di durata* a reduce nivelul/durata. *SIN. ridurre, scemare; ~ nel credito* a-i scădea creditul; *~ nella considerazione/nella stima* a scădea în ochii cuiva, a nu te mai bucura de aceeași stimă/considerație; *gli è calata la voce* i s-a slăbit vocea. **3.** *(despre lumină, fazele unui astru)* a coborî, a apune, a scădea; *la luna cala dopo il plenilunio* după perioada de lună plină, luna scade. **4.** *(despre un sunet, un glas)* fals. **III.** *vr.* a se coborî

calàstra *s.f.* **1.** bîrnă de sprijin pentru butoaie. **2.** *(înv.)* suporturi pe care stau bărcile pe puntea unei nave. *SIN. sella.*

calastrèllo *s.m. (mec.)* element rigid de legătură transversală.

calàta *s.f.* **1.** coborîre. *SIN. discesa.* **2.** invazie. **3.** *(alpin.)* coborîre; *~ a corda doppia* coborîre la coardă dublă. **4.** povîrniș, coborîș. *SIN. china, pendio.* **5.** cadență dialectală; *la ~ romana/bolognese* cadență specifică dialectului din regiunea Romei/Bologniei. **6.** dans din sec. al XVI-lea. **7.** cadență (a glasului). **8.** chei de mărfuri.

càlato *s.m.* **1.** coș (larg la gură și strîmt în partea de jos). **2.** acoperămînt pentru cap în formă de coș (pentru anumite zeități și preoți). **3.** capitel în formă de cupă, potir.

calatóia *s.f. v.* calatoio.

calatóio *s.m.* birou rabatabil; ușă rabatabilă.

calavérna *s.f.* **1.** gheaţă care se formează pe ramuri iarna. **2.** învelitoare (din piele, pînză) care apără diferitele părţi expuse frecării.
calàza *s.f. (biol.)* porţiune densă dintr-un albuş de ou.
calàzia *s.f.* chist pe pleoapă.
càlca *s.f.* mulţime, gloată; *aprir la* ~ a-şi croi drum; *fare* ~ a se îngrămădi. *SIN. affollamento, folla, ressa.*
calcàbile *adj.* care poate fi înghesuit.
calcafògli *s.m. invar. (rar)* obiect de birou (care fixează un teanc de hîrtii), prespapie.
calcagnàre *(înv.)* **I.** *vi. (e; fig.)* a fugi. **II.** *vt.* a îmboldi, a da pinteni.
calcagnàta *s.f.* lovitură de călcîi.
calcàgno *s.m., pl. m. calcàgni, pl. f. calcàgna.* **1.** călcîi; *avere qualcuno alle calcagna (fig.)* a avea pe cineva pe urmă; *mostrare/voltare/battere le calcagna (glumeţ)* a o lua la fugă; *porre il ~ sulla testa (fig.)* a oprima, a pune piciorul pe grumaz; *sedersi sui calcagni* a se ghemui, a sta pe vine; *fatto con le calcagna* făcut cu picioarele. *SIN. tallone.* **2.** partea de la spate a pantofului, călcîi. **3.** partea foarfecelui care se prinde cu degetele. **4.** *(mar.)* ultima parte a chilei.
calcagnòlo *s.m.* **1.** *(mar.)* ieşitură a ultimei părţi a pupei. **2.** daltă scurtă (pentru prelucrarea marmurei).
calcalèttere *s.m. invar. (rar)* prespapie metalic (cu resort).
calcaménto *s.m.* **1.** înghesuire. *SIN. compressione, pigiatura.* **2.** *(fig., înv.)* agravare.
calcànte *part. prez.* de la c a l c a r e şi *adj. carta* ~ hîrtie carbon.
calcàra *s.f.* **1.** vărărie, cuptor de var. **2.** cuptor de calcinat (la o fabrică de sticlă).
calcàre[1] **I.** *vt.* **1.** a călca, a bate, a lovi, a strivi (cu picioarele); ~ *la terra smessa* a bătători pămîntul deplasat; ~ *le scene (fig.)* a fi actor; ~ *l'uva nel tino* a zdrobi/a strivi strugurii cu picioarele; ~ *una strada/un marciapiede (fig.)* a bate o stradă/un trotuar; ~ *le orme di qualcuno (fig.)* a călca pe urmele cuiva, a semăna cuiva, a imita pe cineva. **2.** a înghesui, a apăsa, a presa; ~ *i vestiti in una valigia* a presa hainele într-o valiză; ~ *il cappello in testa a qualcuno* a îndesa pălăria pe capul cuiva; ~ *la mano (fig.)* a fi foarte riguros/foarte exigent. **3.** a sublinia, a scoate în evidenţă; ~ *le parole* a sublinia cuvintele. **4.** a copia un desen, a calchia. **5.** *(fig., înv.)* a oprima, a asupri. **6.** *(înv.)* a călca (găina etc.). **7.** *(înv.)* a cloci; ~ *le uova* a cloci ouăle. **II.** *vr. (rar)* a se îngrămădi, a se înghesui, a se călca.
calcàre[2] **I.** *s.m.* calcar. **II.** *adj.* calcaros.
calcàre[3] *s.m. (înv., lit.)* pinten.
calcàreo *adj.* calcaros.
calcaróne *s.m. (tehn.)* calcaron.
calcastóppa *s.f. (mar.)* unealtă de călăfătuit.
calcàta *s.f.* **1.** călcare în picioare. **2.** *(înv.)* drum bătut.
calcatóio *s.m.* **1.** *(mine.)* fuituitor. **2.** *(ist., mil.)* împingător de tun. **3.** unealtă de calchiat.
calcatóre, -trìce, *s.m.* şi *f. (înv.)* **1.** persoană care calcă/apasă/zdrobeşte. **2.** *v.* c a l c a t o i o.
calcatùra *s.f. (rar)* **1.** călcare; călcătura (cu picioarele). **2.** înghesuire, înghesuială.
càlce[1] *s.m. (în expr.) in* ~ în josul paginii.
càlce[2] **I.** *s.f.* var; *(rar)* ~ *viva* oxid de calciu, var nestins; ~ *spenta* var stins; *latte di* ~ lapte de var; *acqua di* ~ apă de var; *azzurro di* ~ albastru (culoare). **II.** *adj.* alb intens/ca varul.
calcedònio, *-òni, s.m. (miner.)* calcedonie.
càlceo *s.m. (la romani)* încălţăminte în formă de cizmă.
calcèola *s.f.* coral fosil (în formă de pantof).
calceolària *s.f.* specie de plante ornamentale *(Calceolaria integrifolia* şi *corymbosa).*
calcése *s.m. (mar.)* **1.** vîrf de catarg. **2.** scripete.
calcestrùzzo *s.m.* beton.
calcètto[1] *s.m.* pantofi de gimnastică.
calcètto[2] *s.m.* **1.** *(dim.)* lovitură de picior (redusă ca intensitate). **2.** fotbal mecanic. **3.** *(dispr.)* fotbal de calitate proastă.
calciàre I. *vi. (a)* a da, a lovi cu piciorul; a da din picioare; *il mulo calcia* catîrul dă cu piciorul; *il bambino calciava dalla rabbia* copilul dădea din picioare de furie. **II.** *vt.* **1.** a împinge, a lovi cu piciorul; ~ *un sasso per la strada* a împinge cu piciorul o piatră pe drum. **2.** *(în fotbal, rugby)* a lovi mingea. **3.** *(înv.)* a bate cu picioarele lîna/postavul.
calciatóre *s.m.* **1.** *(rar)* cel care loveşte. **2.** fotbalist.
calciatùra *s.f.* patul puştii.
càlcico, *-ìchi, adj. (chim.)* de calciu; referitor la calciu.
calciferàto *s.m.* calciferat, vitamina D_2.
calcificàre I. *vt.* a îmbogăţi în calciu. **II.** *vr.* a calcifica, a calcifia.
calcìcolo *adj. (bot.)* calcicol, calcifil.
calcificazióne *s.f. (med.)* calcifiere, calcificare.
calcimetrìa *s.f.* măsurarea procentului de calciu (din roci şi terenuri).
calcìmetro *s.m.* aparatul de măsurat procentul de calciu (din roci şi trenuri).
calcìna *s.f.* **1.** var. **2.** tencuială; ~ *dolce* tencuială subţire; ~ *forte* tencuială groasă; ~ *magra* tencuială cu nisip mult; ~ *grassa* tencuială cu nisip puţin; *muro a* ~ zid din cărămizi şi tencuială.
calcinàccio, *-àcci, s.m.* **1.** moloz. **2.** *(la pl.)* ruine. **3.** boală a păsărilor.
calcinàio, *-ài, s.m.* **1.** groapă (de stins varul). **2.** recipient în care se pun pieile în lapte de var.
calcinàre *vt.* **1.** *(chim.)* a calcina. **2.** a stinge varul. **3.** *(agr.)* a împrăştia var pe teren; a trata seminţele cu var. **4.** a pune pieile (de argăsit) în lapte de var.
calcinàto I. *part. tr.* de la c a l c i n a r e. **II.** *adj. (despre viermele de mătase)* atins de pebrină.
calcinatório *adj.* calcinator.
calcinatùra *s.f.* calcinare; calcinaţie.
calcinazióne *s.f.* calcinare; calcinaţie.
calcìno *s.m. (vet.)* pebrină (boală a viermilor de mătase datorită unei ciuperci) *(Botrytis bassiana).*
calcinóso *adj.* calcaros; de var, care conţine var stins. *SIN. calcareo.*
càlcio[1] *s.m.* **1.** lovitură de picior; *prendere a calci* a începe să loveşti cu picioarele, să dai lovituri de picior. *SIN. pedata; mandare via a ~-i (fig.)* a alunga pe cineva cu lovituri de picior în spate; *dare un* ~ *a qualcuno, trattare qualcuno a calci (fig.)* a trata rău pe cineva, a fi mojic cu cineva; *dare dei ~-i alla greppia (fig.)* a fi ingrat; *tenere sotto i ~-i (fig.)* a ţine sub călcîi, a oprima, a asupri; *(fig.) questi argomenti fanno a ~-i* argumentele astea se bat cap în cap; *tirar ~-i al rovaio (fig., lit.)* a fi spînzurat; *dare/tirar ~-i all'aria a* muri de moarte violentă; *(în special)* a fi spînzurat. **2.** lovitură de copită; *il* ~ *del cavallo/del mulo* lovitură de picior/de copită dată de cal/de catîr; *il* ~ *dell'asino (fig.)* ingratitudine. **3.** fotbal. *SIN. football.* **4.** lovitură; lovire a mingei (în fotbal); ~ *di punizione* lovitură de pedeapsă; ~ *di rigore* penalti, lovitură de la unsprezece metri; ~ *di rinvio* lovitură de repunere în joc; ~ *d'angolo* corner, lovitură de colţ. *SIN. corner;* ~ *d'inizio* lovitură de începere.

càlcio[2] *s.m.* **1.** pat de armă. **2.** *(înv.)* călcîi. **3.** partea de jos (a copacului, a muntelui etc.).

càlcio[3] *s.m.* *(chim.)* calciu.

càlcio-balilla *loc. subst. m. invar.* fotbal mecanic.

calciocianamide, calciocianammide *s.f.* *(chim.)* cianamidă calcică.

calciòlo *s.m.* garnitură (din metal, corn etc.) la patul puştii.

calcispònge, calcispongie *s.f.pl.* *(zool.)* bureţi calcaroşi.

calcistico, *-ìstici, adj.* fotbalistic; *squadra ~-a* echipă de fotbal; *incontro ~* meci de fotbal.

calcìte, *-ìti, s.f.* *(miner.)* calcit.

calcitrare *vi.* *(a)* *(rar)* a fi recalcitrant.

càlco, *càlchi, s.m.* **1.** copie, calc. **2.** reproducere în ceară a unui relief. **3.** desen lustruit. **4.** *(lingv.)* calc.

calcografia *s.f.* **1.** calcografie. **2.** atelier de calcografie.

calcògrafo *s.m.* calcograf.

càlcola *s.f.* pedală, călcătoare, tălpigă (la războiul de ţesut).

calcolare *vt.* **1.** a calcula, a socoti, a face calcule. **2.** a considera, a socoti. **3.** a judeca, a aprecia, a socoti, a calcula; *~ le probabilità di riuscita/i rischi* a calcula probabilităţile de reuşită/riscurile; *~i pro e i contra* a calcula argumentele pro şi contra.

calcolatóre, -trice **I.** *adj.* **1.** care face calcule; *ingegnere ~* inginerul care face calculele; *regolo ~* riglă de calcul. **2.** *(fig.)* calculat; *un uomo infido e ~* un om neîncrezător/dubios şi calculat. **II.** *s.m.* **1.** socotitor. **2.** *(fig.)* persoană calculată. **3.** *(mec.)* calculator; *~ elettronico* calculator electronic; *~ numerico/digitale* maşină de calcul; *~ elettronico analogico* calculator analogic.

calcolatrice **I.** *adj.* **1.** calculată; *(fig.) donna avida e ~* femeie avidă şi calculată. **2.** care calculează, de calculat; *macchina ~* maşină de calculat. **II.** *s.f.* maşină de calculat; *~ manuale/automatica* maşină de calculat manuală/automată.

calcolazióne *s.f.* *(rar)* calcul.

calcolite *s.f.* *(min.)* hidrat radioactiv de uraniu şi aramă.

calcolitografia *s.f.* calcografie.

càlcolo *s.m.* **1.** *(mat.)* calcul, socoteală; *~ algebrico/numerico* calcul algebric/ numeric; *~ differenziale/infinitesimale* calcul diferenţial/infinitesimal; *~ delle probabilità* calculul probabilităţilor; *macchina da ~* maşină de calculat. **2.** matematică. **3.** *(fig.)* apreciere, socoteală, calcul, presupunere; *~ approssimativo/preventivo* socoteală aproximativă/preventivă; *(fig.) far ~ su qualcuno o qualcosa* a te baza pe cineva sau pe ceva; *agire con/per ~* a acţiona din calcul; *far bene/male i propri ~-i* a-şi face socotelile bine/prost. **4.** *(med.)* calcul; *~ biliare/renale* calcul biliar/renal. **5.** *(înv.)* pietricică.

calcolósi *s.f.* *(med.)* litiază.

calcolóso *adj.* **1.** bolnav de litiază. **2.** *(înv.)* pietros.

calcomanìa *s.f.* abţibilduri.

calcopirite *s.f.* *(min.)* calcopirită.

calcosilografia *s.f.* proces de tipărire care combină gravura în aramă cu cea în lemn.

calcotipìa *s.f.* proces de tipărire cu matriţe din aramă.

càlda *s.f.* *(rar)* încălzire a fierului (pentru a fi topit şi lucrat); *far due chiodi a una ~* a face două lucruri deodată.

caldàia *s.f.* cazan, căldare; conţinutul unei căldări/ unui cazan; *~ del bucato* cazan de rufe; *la ~ del termosifone* cazanul caloriferului; *~ a vapore* cazan cu aburi; *una ~ di acqua bollente* o căldare/un cazan cu apă fiartă.

caldàico, *-ci adj.* *(lit.)* din Caldeea, caldeean; *lingua ~-a* limba arameică.

caldàio *s.m.* **1.** căldare mare. **2.** *(mar.)* cazan (în care se pregăteşte mîncarea echipajului).

caldaista *s.m.* cazangiu.

caldaléssa, *-ésse, s.f.* castană fiartă. *SIN. ballotta.*

caldàna *s.f.* **1.** arşiţă. **2.** fierbinţeală. **3.** *(fig.)* mînie; *quando gli vengono le ~-e è irriconoscibile* cînd îl apucă furiile e de nerecunoscut. **4.** izolaţia (din nisip etc.) a pardoselei. **5.** cameră situată deasupra brutăriei (unde se punea pîinea la crescut). **6.** recipient (sau suprafaţă de pămînt cu stăvilare) în care se încălzeşte apa folosită la irigaţii.

caldanino *s.m.* vas de aramă cu jeratic (pentru încălzit picioarele.

caldàno *s.m.* **1.** vas cu jeratic (pentru încălzit). *SIN. braciere.* **2.** cameră, despărţitură deasupra cuptorului pentru dospitul pîinii.

caldarina, calderina *s.f.* mic generator de aburi (la bordul unei nave).

caldaróne *s.m. v.* caldarone.

caldarròsta, *caldarròste, s.f.* castană coaptă. *SIN. bruciata.*

caldarrostàio -àia, *s.m.* şi *f.* vînzător de castane coapte.

caldeggiare *vt.* a recomanda/a susţine cu căldură; *~ una proposta/un progetto/una soluzione* a susţine o propunere/un proiect/o soluţie. *SIN. sostenere.*

caldèo **I.** *adj., s.m.* *(ist.)* caldeean, (locuitor) din Caldeea. **II.** *s.m.* **1.** limba caldeeană. **2.** *(înv.)* astrolog, impostor. **III.** *adj.* greu de înţeles, obscur.

caldéra *s.f.* *(geol.)* caldeiră, crater vulcanic mare.

calderàio, *-ài, s.m.* **1.** căldărar. **2.** *(rar)* cazangiu. **3.** membrul unei societăţi secrete din sudul Italiei (sec. XVII).

calderìna *s.f. v.* caldarina.

calderìno *s.m. v.* caldarina.

calderóne *s.m.* *(augm.)* **1.** căldare (mare). **2.** *(fig.)* amestecătură; grămadă; *mettere tutto nello stesso ~* a îngrămădi, a pune grămadă.

calderótto *s.m.* căldăruşă cu capac.

caldézza *s.f.* *(înv.)* **1.** căldură. **2.** *(fig.)* înflăcărare; vehemenţă.

càldo **I.** *adj.* **1.** cald; căldură; *clima ~* climă caldă; *giornata ~-a* zi caldă; *stagione ~-a* anotimp cald; *avere le mani/le orecchie ~-e* a avea mîinile/urechile calde; *terreno ~* teren care se încălzeşte uşor; *stoffa ~-a* stofă care ţine de cald/călduroasă. **2.** *(fig.)* înflăcărat, înfierbîntat, pasionat; *ha un temperamento/un carattere ~* are un temperament/ un caracter pasionat. *SIN. focoso, impetuoso; essere una testa ~-a* *(fig.)* a avea o minte înfierbîntată, a avea idei năstruşnice; *a sangue ~* *(fig.)* pasionat, înflăcărat. **3.** afectuos, cordial, cald. *SIN. caloroso; piangere a ~-e lacrime* a plînge în hohote/ cu lacrimi fierbinţi *(fig.) pigliarsela ~* a se frămînta, a se agita, a pune la inimă; *darne una ~-a e una fredda* a da una caldă, una rece/o veste bună şi una proastă. **4.** proaspăt, abia scos din cuptor, cald, fierbinte; *(fig.) notizie ~-e* ştiri proaspete. **5.** *(despre culori)* intens, luminos, cald. **6.** *(despre sunete)* profund, plăcut, cald. **7.** *(fig.)* fierbinte; critic, dificil; *zona ~-a* zonă critică; *giorni ~-i* zile fierbinţi. **II.** *adv.* **1.** *(rar)* cu pasiune. **2.** *(rar, înv.)* imediat. **III.** *s.m.* **1.** căldură intensă; temperatură ridicată; *~ della stufa/del letto* căldura sobei/a patului; *oggi è/fa ~* astăzi este cald; *tenere in ~ un piatto* a ţine o mîncare la cald. **2.** *(fig.)* ardoare, entuziasm, elan; *non fare né ~ né freddo* a nu ţine nici de cald nici de frig. **3.** *(fig.)* moment dificil/ critic; *a ~* în momentul critic; *operare un paziente a ~* a opera un pacient în momentul critic.

caldùccio *s.m.* căldură; *stare al* ~ a sta la căldurică.
caldùra *s.f.* zăpuşeală, zăduf, caniculă. *SIN. calura, canicola.*
calèdone *adj., s.m. (geogr.)* caledonian, (care este) din Caledonia.
calefacènte *adj. (rar; despre o mîncare, un medicament)* care încălzeşte.
calefazióne *s.f. (fiz.)* calefacţie.
caleffàre *vt. (înv.)* **1.** a lua în batjocură. **2.** a reîmprospăta, a înviora, a aprinde.
caleidoscópio, -òpi, *s.m.* caleidoscop.
calendàrio *s.m.* **1.** calendar; ~ *gregoriano* calendarul gregorian; ~ *da tavolo/murale* calendar de masă/de perete; ~ *civile* calendarul pe care sînt indicate sărbătorile naţionale; ~ *scolastico* calendarul pe care este indicată structura anului şcolar; *orologio con* ~ ceas pe cadranul căruia apare data; *essere nel* ~ a fi favorizat de soartă, a avea noroc; *non avere qualcuno nel* ~ a nu da doi bani pe cineva. *SIN. lunario.* **2.** program cronologic de activitate; an; ~ *sportivo* an sportiv; ~ *agricolo* an agricol.
calendarìsta, -isti, *s.m.* persoană care face calendare/care se ocupă de calendare.
calendaristica *s.f.* disciplină care se ocupă de calendare.
calènde *s.f. pl.* calende; *alle* ~ *greche* la calendele greceşti, la paştele cailor.
calendimàggio *s.m. (ist.)* arminden, întîi mai.
calèndola *s.f. (bot.)* hilimică *(Calendula officinalis). SIN. calta fiorrancio.*
calenzuòla *s.f.* gen de plantă euforbiacee; *erba* ~ **laptele-cucului** *(Euphorbia helioscopia).*
calenzuòlo *s.m. (ornit.)* florinte *(Fringilla chloris).*
calepìno *s.m.* **1.** dicţionar. **2.** carte mare şi groasă; *(fig.)* ceaslov. **3.** carnet.
calére *vi. (e; impers., rar, lit.)* a păsa, a importa, a-i sta la inimă; *non me ne cale* nu-mi pasă, puţin îmi pasă; *mettere/porre in non cale* a neglija, a nu se sinchisi.
calessàbile *adj. (rar)* carosabil.
calessàta *s.f. (înv.)* caleaşcă, trăsură (plină cu lume).
calèsse *s.m.* cabrioletă.
calessìna *s.f.* cabrioletă cu patru locuri.
calèstro *s.m. (înv.)* teren pietros (bun pentru viticultură).
calétta *s.f.* îmbucare; îmbinare, împreunare.
calettaménto *s.m. (tehn.)* îmbinare, îmbucare.
calettàre I. *vt.* a îmbuca; a îmbina, a împreuna; a potrivi. **II.** *vi. (a)* a se potrivi, a se închide bine.
calettatùra *s.f.* îmbinare, îmbucare; îmbinarea dintre cauciuc şi roată.
càli *s.f. (înv., bot.)* săricică *(Salsola hali).*
calìa *s.f.* **1.** *(înv.)* pilitură/aşchie de aur. **2.** nimic, fleac. **3.** vechitură. **4.** *(fig.)* om bolnăvicios/plicticos/plîngăreţ.
càlibe *s.m. (înv.)*
calibràre *vt.* **1.** a calibra. **2.** a sorta după mărime; *(fig.)* a măsura cu exactitate.
calibratóio, -ói, *s.m.* **1.** alezator. **2.** instrument pentru verificarea calibrului unei arme de foc. **3.** instrument pentru readucerea la calibrul potrivit a cartuşelor de vînătoare folosite.
calibratóre *s.m.* **1.** *v.* calibratoio **(3). 2.** calibror. **3.** controlor.
calibratrice *s.f.* maşină de calibrat (fructe, seminţe).
calibratùra *s.f.* calibrare (a fructelor, seminţelor).
calibrazióne *s.f.* calibrare; calibraj.
càlibro *s.m.* **1.** calibru; *piccolo* ~ calibru mic; *medio* ~ calibru mediu; *grosso* ~ calibru mare. **2.** piesă de artilerie; *sparano i grossi* ~*-i* trag tunurile grele; *grosso* ~ *(fig.)* persoană importantă/cu greutate, ştab. **3.** calibru (instrument de măsură); ~ *a corsoio* şubler. **4.** *(fig.)* valoare; calitate.
càlice[1] *s.m.* **1.** cupă; *a* ~ în formă de cupă; *gonna a* ~ fustă evazată; *colletto a* ~ guler evazat. **2.** *(lit.)* pahar; *al levarsi dei calici* la ridicarea paharelor; *levare i* ~*-i* a toasta; *(fig.) bere al* ~ *dell'amarezza/del piacere* a bea din cupa amărăciunii/a plăcerii; *bere il* ~ *fino alla feccia (fig., lit.)* a bea paharul pînă la fund. **3.** potir.
càlice[2] *s.m.* caliciu.
calicétto[1] *s.m.* **1.** *(dim.)* cupă mică. **2.** păhărel.
calicétto[2] *s.m.* **1.** păhărel. **2.** verticil de frunze care se găseşte în afara caliciului.
calicò *s.m. (text.)* pînză de bumbac, percal.
calidàrio *s.m.* **1.** *(la vechile terme)* încăpere în care se făcea baie cu apă caldă sau de aburi. **2.** *(înv.)* cazan de încălzit apă. **3.** seră.
calidità *s.f. (înv.)* **1.** căldură. **2.** afecţiune.
càlido *adj. (lit.)* cald.
califfàto *s.m.* califat.
califfo *s.m.* calif.
californiàno *adj., s.m.* californian.
califòrnio *s.m. (chim.)* californiu.
càliga *s.f. (ant.)* sanda romană (purtată de soldaţi).
caligàre *vi. (e; înv.)* a se întuneca, a se înceţoşa.
caligine *s.f.* **1.** suspensie de particule; ceaţă, negură, abur; fum. **2.** *(înv.)* ~ *della vista* cataractă. **3.** *(dial.)* funingine. **4.** *(fig.)* diminuare/pierdere a facultăţilor intelectuale; *la sua mente era avvolta nella* ~ mintea sa era învăluită în ceaţă/înceţoşată/înnegurată. **5.** *(fig., lit.)* vină, păcat.
caliginóso *adj.* **1.** înceţoşat. **2.** *(lit.)* întunecat.
càlla[1] *s.f.* **1.** *(înv.)* deschidere, trecere, drum. **2.** *(la un curs de apă)* stăvilar.
càlla[2] *s.f. (bot.)* cală *(Zantedeschia aethiopica).*
callàia *s.f.* **1.** potecă, drum de cîmp. **2.** spărtură, deschizătură, trecere (într-un gard viu). **3.** *(rar, lit.)* trecătoare, pas. **4.** *(înv.)* cădere de apă, cataractă.
callaiòla *s.f.* laţ.
càlle I. *s.m. (rar, poetic)* cale, drum, potecă. **II.** *s.f.* stradă (la Veneţia), stradă îngustă.
callidità *s.f. (lit.)* viclenie, înşelăciune.
càllido *adj. (lit.)* viclean, şiret.
callìfugo, -ifughi, *s.m.* medicament contra bătăturilor.
calligrafìa *s.f.* **1.** caligrafie; ~ *rotonda* caligrafie rondă. **2.** scriere, scris; *una* ~ *illeggibile* un scris neciteţ/ilizibil.
calligràfico, -àfici, *adj.* **1.** caligrafic; *saggio/perizia* ~*-a* expertiză grafologică. **2.** care se preocupă excesiv de formă; *stile* ~ stil afectat.
calligrafismo *s.m.* tendinţă artistică caracterizată printr-o excesivă preocupare formală.
calligrafo *s.m.* **1.** caligraf; *perito* ~ expert. **2.** care are un scris frumos. **3.** *(fig.)* artist care se preocupă excesiv de formă.
calligràmma, -i, *s.m.* poezie figurată.
calliònimo *s.m.* peşte viu colorat *(Callionymus).*
callipìgia, -gie, **I** *adj. (despre Venere)* cu fesele frumoase. **II.** *s.f. sg.* Venere.
callista, -isti *s.m.* şi *f.* pedichiurist.
càllo *s.m.* **1.** *(med.)* bătătură; *fare il* ~ *a qualcosa (fig.)* a se obişnui cu ceva; *pestare i* ~*-i a qualcuno (fig.)* a călca pe cineva pe bătături, a călca pe cineva pe nervi. **2.** *(med.)* ~ *osseo* cicatrice osoasă între două fragmente de os. **3.** protuberanţă la piciorul unui cal (lîngă articulaţie). **4.** *(bot.)* ţesutul vegetal din jurul unei ramuri rupte etc.
callorìno *s.m.* ~ *dell'Alaska* mamifer asemănător focii *(Callorbinus alarcanus). SIN. foca orsina.*

callosità *s.f.* **1.** calozitate, bătătură. **2.** bătătorire.
callóso *adj.* **1.** cu bătături, bătătorit; *mani ~-e* mîini pline de bătături. **2.** înăsprit; *viso ~* chip înăsprit; *(fig.) coscienza ~-a* conştiinţă înăsprită/împietrită. **3.** *(anat.) corpo ~* corp calos.
callùto *adj.* plin de bătături/de cucuie.
càlma *s.f.* **1.** calm, lipsă de vînt; *~ equatoriale* zona ecuatorială lipsită de vînturi; *~ tropicale* zona tropicală cu vînturi slabe. **2.** linişte, calm. *SIN. pace, quiete.* **3.** *(fig.)* seninătate, linişte, calm; *esaminare con ~ qualcosa* a examina ceva cu calm/cu seninătate; *conservare/non perdere la ~* a-şi păstra/a nu-şi pierde calmul; *prendersela con ~* a privi cu calm, a nu se agita, a nu-şi pierde cumpătul; *~e sangue freddo!* calm şi sînge rece! **4.** încetineală; *lavorare/agire con ~* a lucra/a acţiona cu încetineală/calm.
calmànte I. *part. pr.* de la calmare şi *adj.* **II.** *s.m.* calmant; *prendere un ~* a lua un calmant.
calmàre I. *vt.* **1.** a potoli, a domoli; *~ l'ira* a potoli mînia; *la pioggia ha calmato la furia dei venti* ploaia a domolit furia vînturilor. *SIN. placare.* **2.** a calma/a atenua o durere fizică; *~il mal di testa* a calma durerea de cap. *SIN. alleviare, lenire.* **II.** *vr.* **1.** a se linişti; *il mare si è calmato* marea s-a liniştit. *SIN. placarsi.* **2.** a se calma; *il mal di stomaco si è calmato* durerea de stomac s-a calmat. *SIN. attutirsi, sopirsi.*
calmerìa *s.f. (înv., mar.)* calm absolut.
calmieraménto *s.m.* fixarea preţurilor maximale; stabilirea mercurialului.
calmierâre *vt.* **1.** a fixa preţuri maximale/oficiale; a stabili un mercurial. **2.** a supune (o marfă) unui preţ maximal.
calmieratóre, -trice *adj. (rar)* cel care fixează mercurialul.
calmière *s.m.* mercurial; listă de preţuri maximale.
càlmo[1] *adj.* calm, liniştit, potolit.
càlmo[2] *s.m. (pop.)* vlăstar.
calmùcco, -àcchi I. *s.m.* **1.** calmuc. **2.** ţesătură de lînă cu fir lung. **3.** om stîngaci. **II.** *adj.* **1.** calmuc. **2.** cu trăsături de calmuc; *profilo/viso ~* profil/chip de calmuc/de mongol.
càlo *s.m.* **1.** coborîre. **2.** pierderea/reducerea/scăderea forţelor; căderi; *~ della vista* reducerea vederii. **3.** scădere (în greutate, volum etc.); *la merce viggiando subì un ~* marfa a suferit o scădere în greutate din cauza transportului.
calòcchia *s.f.* îmbălăciu. *SIN. vetta.*
calomelàno *s.m. (chim., farm.)* calomel.
calònaco *s.m. (înv.) v.* cannonico **(II).**
calóre *s.m.* **1.** *(fiz.)* căldură; *~ solare* căldură solară; *~ terrestre* căldura pămîntului; *~ molecolare/specifica* căldură moleculară/specifică; *calor rosso* temperatură la 500° C; *calor bianco* căldură la 2 000° C; *(fig.)* moment de maximă tensiune; *la crisi è giunta al calor bianco* criza a ajuns la punctul maxim. **2.** caniculă, arşiţă; *il ~ estivo* arşiţa verii. **3.** *(fig.)* înflăcărare, însufleţire, fervoare, entuziasm; *parlare con ~* a vorbi cu căldură. *SIN. ardore.* **4.** *(med.; pop.)* febră, fierbinţeală. **5.** *(despre animale)* călduri; *andare in ~* a intra în călduri.
calorìa *s.f.* calorie.
calòrico, -òrici, I. *adj. (înv.)* caloric. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** cauză a căldurii. **2.** căldură.
calorìfero *s.m.* calorifer.
calorìfico, -ifici, *adj.* calorific; caloric.
calorìgeno *adj.* calorific.
calorimètrico, -ci, *adj.* calorimetric.
calorìmetro *s.m.* calorimetru.
calorosità *s.f. (rar)* căldură, însuşirea de a fi călduros.
caloróso *adj.* **1.** călduros, care încălzeşte. **2.** *(fig.)* înflăcărat. *SIN. cordiale.*
calòseia, -òsce, *s.f.* galoş.
calòscio *adj. (lit.)* slab, nevolnic.
calosòma, -òmi, *s.m.* calosomă.
calòtta *s.f.* **1.** *(mat.)* calotă; *~ sferica* calotă sferică. **2.** formă asemănătoare calotei, calotă; *le ~-e polari* calotele polare; *la ~ artica/antartica* calota arctică/antarctică; *la ~ del paracadute* umbrela paraşutei; *la ~ dell'orologio* capacul ceasului. **3.** *(arhit.)* cupolă. **4.** *(anat.)* calotă craniană. **5.** *(la pălărie)* calotă. *SIN. capino.* **6.** calotă, tichie preoţească. **7.** calotă glaciară. **8.** *(mil., arg.)* ofiţerii inferiori ai unei unităţi.
calpàcco, -àcchi, *s.m.* calpac.
calpestaménto *s.m. (rar)* călcare în picioare.
calpestâre *vt.* **1.** a călca/a lovi cu picioarele. **2.** *(fig.)* a asupri. **3.** a maltrata; a călca în picioare; *~ i diritti/l'onore/gli affetti di qualcuno* a călca în picioare drepturile/onoarea/sentimentele cuiva. *SIN. violare.*
calpestatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* asupritor.
calpestatùra *s.f. (rar)* călcare în picioare.
calpestìo, -ìi, *s.m.* **1.** călcare repetată în picioare. **2.** zgomot de paşi.
càlta *s.f. (bot.)* calce *(Caltha palustris).*
calùgine, calùggine *s.f.* **1.** puf (la păsări, fructe, frunze) **2.** tulei.
calumâre I. *vt.* a coborî un cablu/o funie (în mare etc.). **II.** *vr.* a se scufunda uşor/încet.
calumèt *s.m. (înv.)* calumet, pipă sfîntă a pieilor roşii; *fumare il ~ della pace* a fuma pipa păcii.
calùmo *s.m. (mar.)* lungime a lanţului ancorei lăsat în apă.
calùnnia *s.f.* **1.** calomnie, defăimare; *spargere/fabbricare ~-e* a împrăştia/a inventa calomnii; *difendersi da una ~* a se apăra de o calomnie. *SIN. denigrazione, maldicenza.* **2.** *(glumeţ)* minciună.
calunniaménto *s.m. (rar)* calomniere; defăimare.
calunniâre *vt.* a calomnia; a defăima. *SIN. denigrare, diffamare, screditare.*
calunniatóre, -trice *s.m.* şi *f.* calomniator; defăimător. *SIN. denigratore, diffamatore.*
calunnióso *adj.* calomnios; defăimator. *SIN. denigratorio, diffamatorio, maligno.*
calùra *s.f. (lit.)* zăpuşeală, zăduf.
calvària *s.f. (înv.)* craniu, ţeastă.
calvàrio, -àri, *s.m.* calvar.
calvézza *s.f. (rar)* chelie.
calviniàno, *-àna adj., s.m.* şi *f.* calvin, calvinist.
calvinìsmo *s.m.* calvinism.
calvinìsta I. *s.m.* calvin. **II.** *adj.* calvinist.
calvinìstico, -ci, *adj.* calvin, calvinist.
calvìzie *s.f. (invar.)* chelie, pleşuvie.
càlvo I. *adj.* **1.** chel, pleşuv, fără păr. **2.** *(rar)* fără vegetaţie. **II.** *s.m.* chel.
càlza *s.f.* **1.** ciorap; *~ da uomo/da dama* ciorap bărbătesc/de damă; *~ di lana/di seta/di cotone/di nailon* ciorapi de lînă/de mătase/de bumbac/de nailon; *~-e con cucitura/senza cucitura* ciorapi cu dungă/fără dungă; *~ elastica* ciorap elastic; *ferri da ~* andrele; *far la ~* a împleti cu andrele; *calze a bracaloni/a bracarella* ciorapi în vine; *(rar) tirare le ~-e (fig.)* a muri; *(rar) farsi tirare le calze (fig.)* a se lăsa rugat; *la ~ della Befana* ciorapul pe care îl agaţă copiii la sobă în noaptea de Bobotează. **2.** înveliş din material tricotat pentru cabluri etc. **3.** *(la pl.) (înv.)* pantaloni.
calzaiólo *s.m.* fabricant de ciorapi.

calzamàglia *s.f.* **1.** maiou (de balerin, acrobat). **2.** *(înv.)* pantaloni. **3.** ciorapi cu chilot.
calzaménto *s.m. (înv.)* încălţăminte.
calzànte **I.** *part. prez.* de la c a l z a r e . **II.** *adj. (fig.)* potrivit, adecvat; eficace. **III.** *s.m.* încălţător.
calzàre[1] **I.** *vt.* **1.** a încălţa; ~ *stivalli* a se încălţa cu cizmele. **2.** a pune/a trage pe mînă; ~ *guanti* a-şi pune mănuşa. **3.** a pune pe cap; ~ *il cappello* a pune pălăria; *(lit.)* ~ *il coturno (fig.)* a scrie/a juca comedii/tragedii. **4.** a purta; *calzava guanti e scarpe di camoscio* purta mănuşi şi pantofi din piele de căprioară. **5.** a procura încălţăminte, a încălţa; *quel negozio calza una clientela scelta* acel magazin procură încălţăminte unei clientele alese. **6.** a împiedica (o roată); ~ *il carro* a împiedica căruţa. **7.** *(înv.)* a susţine. **II.** *vi. (a şi e)* **1.** a cădea/a veni bine; *queste scarpe calzano benissimo* pantofii aceştia vin foarte bine. **2.** *(fig.)* a se potrivi; ~ *a pennello/a cappello* a veni turnat.
calzàre[2] *s.m. (mai ales la pl.)* încălţăminte, încălţări; *andare con ~-i di piombo* a călca/a merge cu multă prudenţă, a umbla încet.
calzascàrpe *s.m. (înv.)* încălţător, limbă de pantofi.
calzàto **I.** *part. tr.* de la c a l z a r e[1]. **II.** *adj.* **1.** încălţat; *(în loc., lit.)* ~ *e vestito* în întregime, cu totul; *(fig.)* *asino* ~ *e vestito* vită încălţată. **2.** *(herald.)* referitor la scutul prevăzut cu o bucată în formă de triunghi isoscel.
calzatóia *s.f.* **1.** pană/bucată de lemn cu care se împiedică vehiculele. **2.** scăunel pe care se sprijină persoanele cînd se încalţă sau îşi curăţă încălţămintea. **3.** *(rar)* încălţător.
calzatóio, *-ói, s.m.* încălţător. *SIN. calzascarpe, corno.*
calzatùra *s.f.* încălţăminte; ~ *da passeggio/elegante/da sera* încălţăminte de plimbare/elegantă/de seară.
calzaturière *s.m.* muncitor în sectorul încălţămintei.
calzaturièro **I.** *adj.* relativ la încălţăminte; *industria ~-a* industria încălţămintei. **II.** *s.m.* muncitor într-o fabrică de încălţăminte.
calzaturificio, *-ici, s.m.* fabrică de încălţăminte.
calzeròtto *s.m.* ciorap bărbătesc.
calzètta *s.f.* **1.** ciorap bărbătesc. **2.** şosetă. **3.** ciorapi de mătase; *mezza ~ (fig.)* persoană mediocră.
calzettàio, *-ài, s.m.* **1.** fabricant/negustor de ciorapi. **2.** muncitor într-o fabrică de ciorapi.
calzetterìa *s.f.* **1.** fabrică de ciorapi. **2.** magazin de ciorapi. **3.** sortiment de ciorapi; (produse de) galanterie.
calzétto *s.m.* **1.** ciorăpel. **2.** *v.* c a l z e t t a.
calzettóne *s.m.* **1.** ciorapi trei sferturi; *~-i da uomo* ciorapi trei sferturi bărbăteşti. **2.** *(la pl.)* cizme lungi de cauciuc pentru vînători.
calzificio *s.m.* fabrică de ciorapi.
calzìno *s.m.* şosetă; ciorap bărbătesc.
calzolàio, *-ài, s. m.* cizmar.
calzolerìa *s.f.* cizmărie.
calzoncìni *s.m. pl.* **1.** pantalonaşi (de copii). **2.** chiloţi; ~ *da bagno* chiloţi de baie; ~ *da ginnastica* chiloţi de gimnastică.
calzóne *s.m.* **1.** crac de pantalon; ~ *destro/sinistro* cracul drept/stîng. **2.** *(mai ales la pl.)* pantaloni; *~-i lunghi/corti/con risvolto* pantaloni lungi/scurţi/ cu manşetă; *un ~ ben tagliato* un pantalon bine croit; ~ *a coscia* pantaloni ficşi pe picior; *calzoni a campana/a zampe d'elefante* pantaloni evazaţi; *~-i a staffa* pantaloni cu o baretă care trece pe sub picior *~-i a bracalone* pantaloni largi/care cad; *mettersi i ~-i lunghi (fig.)* a trece de la copilărie la tinereţe; *(fam.) farsela nei ~-i* a face în pantaloni/a muri de frică; *tirarsi sui ~-i (fig.)* a se simţi în largul său; *la moglie porta i ~-i (fig.)* femeia poartă pantaloni, cîntă găina în casă. *SIN. brache, pantaloni.* **3.** ~ *alla napoletana* un fel de „pizza".
calzuólo[1] *s.m.* **1.** pană de lemn care se vîră sub mobilă, (ca să nu se mişte). **2.** vîrful metalic (al umbrelei, bastonului). **3.** patul armei de foc.
calzuólo[2] *s.m. v.* c a l z a t o i a **(1).**
camàglio, *-àgli, s.m.* **1.** *(ist.)* zale (parte a armurii care proteja gîtul). **2.** căciulă îmblănită (care se lasă peste urechi).
camaldolése *adj., s.m.* **1.** (locuitor) din Camaldoli. **2.** călugăr camaldolez, din ordinul întemeiat în Camaldoli (Toscana).
camaleónte *s.m.* **1.** cameleon *(Chamalleo chamalleo).* **2.** oportunist.
camaleontèo *adj.* **1.** de cameleon. **2.** *(fig.)* oportunist, cameleon.
camaleòntico, *-òntici, adj.* de cameleon; *istinto/contegno ~* (fig.) instinct/atitudine de cameleon.
camaleontismo *s.m.* cameleonism.
camàlo *s.m.* docher.
camangiàre *s.m. (înv.)* **1.** zarzavaturi (fierte sau crude). **2.** mîncare gustoasă.
camarilla *s.f.* camarilă.
camarlinga *s.f. (înv.)* doamnă de curte.
camarlingo *s.m. v.* c a m e r l e n g o.
camàto *s.m.* **1.** bătător (pentru bătut lîna din saltele). **2.** băţ, vergea.
camàuro *s.m.* **1.** scufie de catifea (purtată de papi). **2.** cască de aviator/motociclist/schior.
cambellòtto *s.m. v.* c a m m e l o t t o.
cambiàbile *adj.* care poate fi schimbat. *SIN. commutabile, permutabile.*
cambiàle[1] *adj. (anat., bot.)* referitor la cambiu.
cambiàle[2] *s.f.* **1.** cambie, poliţă; *firmare/emettere/girare una ~* a iscăli/a emite/ a gira o poliţă; *~ in bianco* poliţă în alb; *~ ipotecaria* poliţă a cărei plată e garantată de ipotecă. **2.** *(fig.)* promisiune.
cambiaménto *s.m.* schimbare; transformare; *~ di opinione/di posto/di abito* schimbare a părerii/a funcţiei/a hainelor; *~ di scena (fig.)* schimbare neaşteptată. *SIN. mutamento, trasformazione.*
cambiamonéte *s.m. invar. v.* c a m b i a v a l u t e.
cambiàre **I.** *vt.* **1.** a schimba; *~ i fiori nel vaso* a schimba florile din vas; *~ idea/parere/discorso* a schimba ideile/părerile/vorba; *~ parrucchiere/vestito* a schimba coafeza/haina; *~ casa* a se muta; *~ strada (fig.)* a se purta altfel; *~ aria* **a)** a schimba aerul/clima; **b)** a schimba locul, a se transfera; *~ qualcuno* a schimba pe cineva, a-i schimba hainele; *la cosa cambia aspetto* lucrurile stau altfel; *~ le carte in mano/in tavola (fig.)* a lua lucrurile cum îi convine/cum îi vine la socoteală; *~ colore/espressione/sguardo* a-şi schimba culoarea/expresia, privirea, a se schimba la faţă; *~ vita* a-şi schimba viaţa; *~ treno* a schimba trenul. *SIN. mutare.* **2.** a face schimb, a schimba, *~ un orologio con denaro contante* a schimba un ceas cu bani numerar. **3.** a schimba o monedă (în bani mărunţi, în monedă străină); *~ un biglietto da mille* a schimba o hîrtie de o mie; *~ le lire in franchi svizzeri* a schimba lirele în franci elveţieni. **4.** a manevra schimbătorul de viteze, a schimba viteza. **5.** a transforma,. *SIN. mutare.* **II.** *vi. (e)* a se modifica, a se schimba; *il tempo cambia* timpurile se schimbă *(pop.)* *~ di posto/di camera/di opinione* a schimba locul/camera/părerile. *SIN. mutare, variare.* **III.** *vr.* **1.** a-şi schimba hainele, a se schimba; *~-si per la cena* a se schimba pentru

cină. **2.** a se transforma, a se schimba; *la pioggia si cambiò in grandine* ploaia s-a transformat în grindină. *SIN. convertirsi.*

cambiàrio, *-ârî, adj.* **1.** cambial. **2.** propriu schimbului; *leggi ~-e* legi valutare/referitoare la schimburile valutare.

cambiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) care schimbă. **2.** *(înv.)* zaraf.

cambiatùra *s.f. (înv.)* schimbare, schimb.

cambiavalùte *s.m. invar.* agent de schimb valutar.

càmbio *s.m.* **1.** schimbare; *effettuare un ~* a efectua un schimb; *un ~ d'abito/di casa* o schimbare a hainelor/a casei; *il ~ della guardia (fig.)* rotarea cadrelor; *dare il ~ a qualcuno* a înlocui pe cineva; *rendere a qualcuno il ~* a se achita faţă de cineva; *fare a ~* a schimba ceva cu cineva; *~ di vocale/di consonante/di sillaba* joc lingvistic în care prin schimbarea unei vocale, a unei consoane, a unei silabe se obţine un sens nou; *~ di lettera* joc lingvistic. *SIN. cambiamento.* **2.** schimb valutar; *agente di ~* agent de schimb; *listino dei cambi* lista valorilor de schimb. **3.** *(mec.)* schimbător; *~ di velocità* schimbător de viteză; *~ a mano/meccanico/sincronizzato* schimbător de mînă/mecanic/sincronizat. **4.** *(bot.)* cambiu.

cambìsta, *-isti, s.m.* agent de schimb valutar.

cambogiàno *adj., s.m.* (locuitor) din Kampuchea, kampuchian.

càmbra *s.f. (tehn.)* scoabă.

cambrì *s.m. invar.* ţesătură de bumbac (foarte fină). *SIN. pelle d'uovo.*

cambriàno *adj., s.m. (geol.)* cambrian.

cambriglióne *s.m.* întăritură care se aplică între toc şi talpă.

cambùsa *s.f. (mar.)* cambuză.

cambusière *s.m. (mar.)* **1.** paznic al cambuzei. **2.** intendent (pe un vapor).

camédrio *s.m. (bot.)* dumbeţ *(Teucrium chamaedrys). SIN. querciola.*

camélia *s.f. (bot.)* camelie *(Camellia japonica).*

camelìna *s.f. (bot.)* lubit *(Camelina sativa). SIN. forella.*

camèllo *s.m. v.* cammello **(I).**

camelopàrdo *s.m. (rar)* girafă.

caména *s.f. (lit.)* muză; inspiraţie.

camepizio *s.m. (bot.)* dumbeţ galben *(Ajuga chamaepitys).*

càmera[1] *s.f.* **1.** cameră, încăpere, odaie; *~ da pranzo* sufragerie; *~ da letto* dormitor; *~ di soggiorno* cameră de zi; *~ degli ospiti* cameră de musafiri; *appartamento di quattro ~-e* apartament din patru camere; *musica da ~* muzică de cameră; *(înv.) far ~ pulita* a-i alunga pe toţi. *SIN. stanza.* **2.** dormitor, cameră de dormit; *è restato in ~ per tutto il giorno* a rămas în cameră toată ziua; *affittare una ~* a închiria o cameră; *~ mobilata* cameră mobilată; *fare la ~* a aranja/a orîndui camera, a face ordine în cameră; *veste da ~* haină de casă, halat; *maestro di ~* valet; *valletto di ~* paj; *chierico di ~* demnitate în cadrul curiei papale; *(fig.) la ~ della coscienza* (în) adîncul conştiinţei, (în) forul interior. *SIN. stanza.* **3.** mobilă (dintr-o cameră cu o anumită destinaţie); *è una ~ da pranzo in stile imperiale* e o sufragerie în stil imperial. **4.** cameră, încăpere (folosită în diferite scopuri); *~ a gas* cameră de gazare; *~ ardente (într-un crematoriu)* capelă mortuară; *~ blindata* cameră blindată, seif; *~ di consiglio* sală de consiliu; *~ di punizione (mil.)* carceră; *~. di sicurezza* secret, celulă izolată; *~ oscura* cameră obscură (în care se manipulează materialul fotografic). **5.** *(tehn.)* spaţiu (cu diferite utilizări); *~ a eco* spaţiu închis în care se studiază efectele ecoului produs artificial; *~ d'aria* spaţiu liber în interiorul zidăriei care asigură izolarea tehnică şi acustică; *~ da mina* scobitură în stîncă la capătul unei galerii strîmte, în care se păstrează explozivul; *~ della morte* spaţiul în care sînt sacrificaţi tonii (în cadrul unei crescătorii); *~ di caricamento* camera cartuşului; *~ di combustione/di scoppi* cameră de combustie; *~ di compressione* cameră de compresiune; *~ oscura* cameră obscură (în interiorul aparatului de fotografiat); *~ d'aria* camera unui cauciuc; *~ di manovra (la submarine)* camera maşinilor. **6.** organ legislativ, cameră; *la ~ dei deputati* camera deputaţilor; *~ alta* senat; *~ bassa* camera deputaţilor; *le ~-e* camera deputaţilor şi senatul. **7.** *(înv.)* cancelarie. **8.** cameră/întreprindere care tutelează anumite interese; *~ di commercio/di industria/di agricoltura* cameră de comerţ/de industrie/de agricultură; *~ arbitrale* (comisie de) arbitraj. **9.** întreprindere financiară; *~ apostolica* oficiu care administrează bunurile Statului Papal; *(înv.)* trezorerie. **10.** *(în vechile state)* tribunal; magistratură; organ juridic. **11.** *(anat.)* cavitate (a ochiului); *~ anteriore* cavitatea anterioară.

càmera[2] *s.f.* aparat de fotografiat sau de filmat; *~ fotografica* aparat de fotografiat; *~ cinematografica* aparat de filmat.

cameràle *adj.* **1.** al camerei; *canto ~* colţul camerei. **2.** *(rar)* fiscal, referitor la administraţie şi buget; *beni ~-i* bunurile statului; *anno ~* an financiar. **3.** *(jur.)* referitor la comisia de arbitraj/de comerţ etc.; *imposta ~* taxă plătită de cei înscrişi în camera de comerţ.

cameràno *s.m. (în evul mediu)* vistier, trezorier.

cameràrio *s.m.* **1.** *(bis.)* cardinal care girează Vaticanul pînă la alegerea noului papă. **2.** *(ist.)* ofiţer pe lîngă rege, pe lîngă un nobil.

cameràta[1] *s.f.* **1.** dormitor (în internate, în cazarmă). **2.** persoanele care dorm în comun. **3.** cerc literar, cenaclu. *SIN. circolo.*

cameràta[2], *-i, s.m.* şi *f.* **1.** coleg; tovarăş, prieten. **2.** *(în sensul folosit de fascişti)* camarad. **3.** *(înv.)* însoţitor.

cameratéseo, *-éschi, adj.* camaraderesc.

cameratismo *s.m.* camaraderie. *SIN. solidarietà.*

camerélla *s.f.* **1.** coajă, ghioc (la grîne). **2.** spaţiul închis de baldachin.

camerètta *s.f.* **1.** *(înv.)* cămăruţă. **2.** spaţiul de acces la conductele subterane.

camerièra *s.f.* **1.** femeie (de serviciu) care serveşte la masă; femeie de serviciu; *avere/non avere la ~* a avea/a nu avea femeie de serviciu. **2.** *(în hoteluri)* femeie de serviciu. **3.** *(în restaurante)* chelneriţă, ospătăriţă.

camerière *s.m.* **1.** valet, fecior, lacheu; *(înv.)* camerier, valetul care serveşte la masă; om de serviciu. *SIN. servitore.* **2.** chelner, ospătar. **3.** titlu dat nobilului care se ocupa de camerele suveranului; demnitar laic sau ecleziastic la curtea Vaticanului.

camerìno *s.m.* **1.** cabină (de teatru). **2.** *(fam.)* closet. *SIN. cesso, latrina.* **3.** *(mar., pe navele de război)* cămăruţă rezervată ofiţerilor şi subofiţerilor.

camerìsta I. *s.f.* cameristă. **II.** *s.m. v.* cameriere.

cameristico, *-ci, adj. (despre muzică)* de cameră.

camerlèngo, *-enghi, s.m.* **1.** *(bis.)* econom. **2.** *(ist.)* vistiernic, trezorier.

camerótto *s.m.* elev marinar, mus.

càmice *s.m.* **1.** halat; ~ *bianco* medic. **2.** *(bis.)* stihar. **3.** giulgiu.

camiceria *s.f.* **1.** magazin/fabrică/atelier de cămăşi. **2.** sortiment de cămăşi; ~ *per uomo/per donna* cămăşi bărbăteşti/de damă.

camicétta *s.m.* bluză.

camicia, *-cie* sau *-ce, s.f.* **1.** cămaşă; ~ *maschile/femminile* cămaşă bărbătească/de damă; ~ *di cotone/di lana/di seta/di nailon* cămaşă de bumbac/de lînă/de mătase/de nailon; ~ *alla Robespierre* cămaşă cu gulerul răsfrînt; ~ *da notte* cămaşă de noapte; ~ *da giorno* furou; ~ *di forza* cămaşă de forţă; *in maniche di ~/in ~* în cămaşă, fără haină; *rimanere/ridursi in ~ (fig.)* a rămîne doar cu cămaşa; *aver la ~ sudicia (fig.)* a se simţi cu musca pe căciulă, a se simţi vinovat; *la ~ non gli tocca il fianco (fig.)* a nu-şi mai încăpea în piele de bucurie; *darebbe la ~ (fig.)* şi-ar da şi cămaşa de pe el; *nato con la ~ (fig.)* norocos, băftos; *sudare sette ~-ie (fig.)* a trudi mult; *giocarsi la ~ (fig.)* a pierde tot la joc, a-şi pierde şi cămaşa de pe el; *(fig.) uova in ~* ochiuri fierte în apă. *SIN. uova affogate.* **2.** simbolul unei organizaţii/unui partid; *indossare la ~ nera* a adera la partidul fascist; *~-ie rosse* voluntarii lui Garibaldi, garibaldini; *~-e nere* fascişti; *~-ie brune* nazişti. **3.** *(mar.)* cazacă scurtă purtată de marinari (în marina militară). **4.** înveliş interior de protecţie, cămaşă; *la ~ della caldaia* învelişul de protecţie al cazanului. **5.** *(mil.)* blindaj. **6.** *(adm.)* dosar.

camiciàia *s.f.* lenjereasă.

camiciàio, *-ài, s.m.* negustor/fabricant de cămăşi.

camiciàta[1] *s.f. (mil.)* ieşire dintr-un loc asediat în timpul nopţii.

camiciàta[2] *s.f.* năduşeală, transpiraţie abundentă.

camiciàto *adj. (despre proiectil)* blindat.

camicino *s.m.* **1.** *(dim.)* cămăşuţă (pentru nou-născuţi). **2.** *(înv.)* plastron (care acoperea pieptul şi umerii femeilor). **3.** vestă.

camicióla *s.f.* **1.** *(dim.)* cămăşuţă. **2.** maiou; *(fig.) far ~* a trişa. **3.** bluză cu mînecă scurtă; *~ da uomo/da donna* bluză bărbătească/de damă.

camiciòtto *s.m.* **1.** bluză (care se poartă) pe dinafară. **2.** bluză de lucru.

caminàta[1] *s.f. v.* c a m m i n a t a[1].

caminàta[2] *s.f.* **1.** *(lit.)* cameră cu cămin/şemineu. **2.** *(rar)* coridor.

caminétto *s.m.* **1.** cămin, şemineu. **2.** *(alpin.)* horn, scobitură în stîncă.

caminièra *s.f.* **1.** oglindă (deasupra căminului). **2.** paravan de metal în faţa şemineului. **3.** lădiţă de lemne. *SIN. cassina.* **4.** consolă deasupra căminului.

camìno[1] *s.m.* **1.** cămin; *la pietra del ~* vatră. **2.** horn, coş; *il ~ non tira* hornul nu trage. **3.** coş; *~ della locomotiva* coşul locomotivei; *fumare come un ~ (fig.)* a fuma întruna. **4.** *(alpin.)* horn. **5.** *(la vulcan)* puţul natural prin care iese lava.

camìno[2] *s.m. (înv.) v.* c a m m i n o[1] **(1).**

camiòn, càmion *s.m. invar.* autocamion.

camionàbile I. *adj.* carosabil. **II.** *s.f.* şosea.

camionàle *adj., s.f.* (şosea) de/pentru autocamioane.

camioncino *s.m.* furgonetă.

camionétta *s.f.* camionetă.

camionista, *-isti, s.m.* şofer de autocamion.

camionistico, *-ici, adj.* de autocamion.

camisàccio *s.m.* bluză de marinar (militar).

camìta, *-iti, s.m.* hamit.

camìtico, *-itici, adj.* hamitic.

càmma *s.f. (mec.)* camă. *SIN. eccentrico.*

cammeista, *-isti, s.m. (rar)* gravor/sculptor de camee.

cammellàto *adj.* transportat cu cămila.

cammellière *s.m.* conducător de cămile.

cammèllo I. *s.m.* **1.** cămilă *(Camelus bacterianus).* **2.** stofă din păr de cămilă. **II.** *adj.* de culoarea cămilei.

cammellòtto *s.m.* postav din păr de cămilă.

cammèo *s.m.* **1.** camee; *(fig.) avere un profilo da ~* a avea un profil de camee/cu trăsături perfecte. **2.** ornament în formă de camee.

camminaménto *s.m. (mil.)* **1.** drum de intrare în tranşee. **2.** drum ferit/mai scurt pentru vînătoare.

camminàre I. *vi. (e)* **1.** a merge; *~ adagio/in fretta/a fatica/piano* a merge încet/în grabă/cu greu/lent; *~ molto/poco* a merge mult/puţin; *cammina cammina (în poveşti)* şi după ce a mers, a mers/după ce a mers multă vreme; *~ sui trampoli (fig.)* a bîjbîi, a acţiona în mod nesigur; *(fig., tosc.) ~ sulle uova* a merge uşor/ca pe ouă; *~ sui calli a qualcuno (fig.)* a provoca cuiva un necaz, a face cuiva un rău/o pagubă; *~ sul sicuro (fig.)* a merge la sigur; *~ diritto (fig.)* a proceda cinstit, a merge de-a dreptul; *pare un morto che cammina* parcă ar fi ieşit din coşciug/ar fi înviat din morţi. **2.** *(despre vehicule, maşinării)*, a se mişca, a merge, a funcţiona. **3.** *(fig.)* a se dezvolta, a progresa. **4.** *(fig.)* a evolua normal; *un discorso che cammina* un discurs care merge. **II.** *vt. (rar, lit., înv.)* a străbate.

camminàta[1] *s.f.* **1.** drum, mers pe jos; plimbare lungă/obositoare. *SIN. scarpinata, tirata.* **2.** umblet, mers. *SIN. andatura.*

camminàta[2] *s.f. v.* c a m i n a t a.

camminatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** curier, comisionar. **2.** drumeţ.

camminatùra *s.f.* umblet, mers.

cammino[1] *s.m.* **1.** mers, umblet; *mettersi in ~* a porni la drum; *riprendere il ~* a relua drumul; *due ore di ~* două ore de mers; *essere in ~* a fi pe drum. **2.** drum; *indicare il ~* a arăta drumul; *chiedere il ~* a întreba de drum; *un ~ accidentato* un drum accidentat; *~ battuto* drum bătut/frecventat; *cammin facendo* pe drum; în mers; *essere fuori di ~ (înv.)* a fi alăturea cu drumul/departe de subiect; *aprirsi il ~* a-şi deschide drum; *tagliare il ~ a qualcuno* a bara drumul cuiva, a-i pune piedici; *~ coperto* drum acoperit/mascat; *~ di ronda* culoar îngust de-a lungul zidurilor exterioare (la fortăreţe, bastioane). *SIN. percorso, strada, tragitto.* **3.** mişcarea (aştrilor); *il ~ della luna/dei pianeti* mişcarea lunii/a planetelor. **4.** cursul unei ape; *il ~ del Po'* cursul Padului. **5.** rută; *il transatlantico allungò il ~* transatlanticul şi-a prelungit ruta. **6.** cursul/durata vieţii. **7.** conduită, fel de a se purta; *il retto ~* drumul drept. **8.** dezvoltare; progres; *far molto ~* a se dezvolta mult; a străbate un drum lung. **9.** *(mat.)* curbă.

cammino[2] *s.m. v.* c a m i n o[1] şi *deriv.*

cammuccà *s.m. (înv.)* postav oriental.

càmo *s.m. (lit.)* frîu, căpăstru.

càmola *s.f. (dial., entom.)* **1.** car. **2.** molie.

camomilla *s.f. (bot.)* muşeţel *(Matricaria chamomilla) SIN. camomilla comune, camomilla volgare.*

camomillièra *s.f.* ceainicul în care se pregăteşte decoctul de muşeţel.

camòrra *s.f.* **1.** (la Napoli, în perioada burbonică) asociaţie de răufăcători. **2.** bandă; *fare il ~* a se uni pentru a comite fărădelegi/abuzuri/favoritisme. *SIN. camarilla.*

camorrismo *s.m. (rar)* atitudine de răufăcător.

camorrista, *-isti, s.m.* şi *f.* **1.** persoană care făcea parte din asociaţia de bandiţi napoletani. **2.** persoană

care face abuzuri/care practică favoritisme/care-şi procură cîştiguri ilicite; bandit, escroc.

camorrístico. *-ci, adj.* propriu celor care fac abuzuri/ escrocherii etc.

camòrro *s.m. (rar)* indispoziţie, boală.

camoseiàre *vt. (rar) v.* scamosciare.

camóscio[1], *-òsci, s.m.* **1.** capră-neagră *(Rupicapra rupicapra).* **2.** piele de căprioară/antilopă.

camóscio[2] *adj. (înv.)* cîrn.

camózza *s.f.* **1.** *(înv.)* capră-neagră (femelă). **2.** *(fig., înv.)* femeie murdară şi josnică.

campàgna *s.f.* **1.** pămînt cultivabil în afara satului; teren agricol; cîmp; cîmpie, şes; *il silenzio della ~* tăcerea cîmpiei; *~ rasa* cîmpie ca-n palmă; *in aperta ~* în cîmp deschis; *buttarsi alla ~* a trăi în afara legii, a deveni bandit; *battere/scorrere la ~* a comite acte de banditism. **2.** aşezare rurală; *gente di ~* ţărănime; *vivere in ~* a trăi la ţară; *osteria in ~* circiumă (la ţară); *trasferirsi in ~* a se muta la ţară. **3.** perioada/vremea/timpul în care se desfăşoară o activitate agricolă; campanie; *la ~ delle barbabietole* vremea/timpul sfeclei de zahăr. **4.** *(mil.)* cîmp (de bătălie, manevre etc.); *artiglieria da ~* artilerie de cîmp; *~ di guerra* cîmp de bătălie. **5.** *(mil.)* campanie; război; expediţie; *le ~-e di Napoleone* războaiele/campaniile lui Napoleon; *esercito di ~* trupe de campanie; *entrare in ~* a intra în război. **6.** *(fig.)* aventură; *in gioventù ha fatto le sue ~-e* în tinereţe a avut multe aventuri. **7.** *(mar.)* expediţie. **8.** activitate susţinută, campanie; *~ elettorale/pubblicitaria/di stampa* campanie electorală/publicitară/de presă. **9.** *(herald.)* fîşia care acoperă partea de jos a scutului.

campagnòlo I. *adj.* rural; ţărănesc; *topo ~* şoarece-de-cîmp *(Arvicola arvalis). SIN. agreste, rustico.* **II.** *s.m.* ţăran; om care trăieşte la ţară.

campàio *s.m.* pîndar, paznic de cîmp.

campàle *adj.* **1.** de cîmp. **2.** în cîmp deschis; *battaglia ~* bătălie în cîmp deschis; *giornata ~* **a)** zi hotărîtoare; **b)** zi obositoare.

campaménto *s.m. (rar)* **1.** trai, cele necesare existenţei. **2.** *(înv.)* refugiu, scăpare.

campàna *s.f.* **1.** clopot; *~ a feste* clopote de sărbătoare; *~ a morte* clopote de mort; *la ~ del vespro/di mezzogiorno* clopotul de vecernie/de amiază; *suonare le ~-e a martello* a suna clopotul de primejdie; *per chi suona la ~-a (fig.)* nu se ştie pentru cine sună clopotul/pe cine paşte primejdia; *legare le ~-e* a nu suna clopotul, în semn de doliu, în joia Paştelui; *sciogliere/slegare le ~-e* a bate clopotele de înviere; *sentire tutte e due le ~-e (fig.)* a asculta motivele celor două părţi; *sordo come una ~* a fi complet surd; *far ~* a face pîlnie la ureche; *a ~* evazat; *curva a ~* curba lui Gauss. **2.** *(muz., la pl.)* instrument de percuţie. **3.** partea exterioară a instrumentelor de suflat. **4.** clopot de sticlă; *tenere qualcosa sotto una ~ di vetro (fig.)* a ţine sub clopot, a păzi cu mare grijă; *vivere sotto una ~ di vetro* a trăi sub clopot; a se îngriji excesiv. **5.** glob; *la ~ del lume a petrolio* globul lămpii cu gaz. **6.** *(arhit.)* partea interioară a capitelului corintian. **7.** *~ da palombaro/pneumatica* cheson cu aer comprimat folosit la lucrările subacvatice. **8.** şotron.

campanàccio, *-àcci, s.m.* **1.** talangă. *SIN. bronzo.* **2.** clopot din pămînt ars cu care se cheamă albinele.

campanàio *s.m. v.* campanaro.

campanàrio *adj.* de clopot; *torre ~-a* clopotniţă; *cella ~-a* partea clopotniţei în care se găsesc clopotele.

campanàro *s.m.* **1.** clopotar. **2.** *(înv.)* turnător de clopote.

campanatùra *s.f.* **1.** înclinarea razelor roţilor faţă de planul circumferinţei *(la autovehicule).* **2.** *(despre flori, farfurii, globuri etc.)* conformaţie în formă de clopot.

campanélla *s.f.* **1.** clopoţel; *suonare la ~* a suna clopoţelul; *la ~ della scuola* clopoţelul şcolii. **2.** inel de metal prins de uşă (pentru ciocănit). **3.** belciug (prins în zid, de botul animalelor). **4.** inel, anou (de prins perdelele). **5.** cercei. **6.** *(bot.)* clopoţel *(Campanila persicaefolia).*

campanèllo *s.m.* **1.** clopot, clopoţel; *il ~ della porta/ del portone* clopotul de la intrare. **2.** *il ~ elettrico* sonerie; *~ d'allarme* **a)** sonerie de alarmă; **b)** *(fig.)* semnal de alarmă. **3.** *(muz., mai ales la pl.)* instrument de percuţie. **4.** *(înv.)* zăbală.

campaniförma *adj.* în formă de clopot.

campanìle *s.m.* **1.** clopotniţă; *~ rotondo/quadrato* clopotniţă rotundă/pătrată; *alto come un ~* înalt ca o prăjină; *a ~* vertical; *volo/tiro a ~* zbor/tir înalt/vertical. **2.** *(fig.)* locul de baştină/în care te-ai născut; *amore di ~* dragoste pentru locul în care te-ai născut; *questione di ~ (fig.)* probleme mărunte/meschine. **3.** *(alpin.)* formaţie dolomitică, înaltă, cu pereţi verticali, turn.

campanilìsmo *s.m.* patriotism local.

campanilìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* susţinător al particularităţilor locale.

campanilìstico. *-ci, adj.* local, regional; *spirito ~* patriotism local.

campanìno *s.m.* marmură de Pietrasanta (Toscana).

campàno[1] *adj., s.m.* (locuitor) din Campania.

campàno[2] *s.m.* talangă.

campànula *s.f. (bot.)* campanulă, clopoţel *(Campanula).*

campanulàto *adj.* în formă de clopot.

campàre[1] **I.** *vi. (e)* **1.** a trăi, a-şi agonisi traiul; *~ di rendita* a trăi din rentă; *~ del proprio lavoro* a trăi din munca proprie; *~ sulla bottega* a trăi din prăvălie; *~ di elemosina* a trăi din pomană; *~ di aria (fig.)* a trăi cu aer, a nu avea mijloace de trai; *~ alla giornata* a trăi de pe o zi pe alta; *~ alla meglio* a trăi cum dă Dumnezeu; *tirare a ~* a trăi de la o zi la alta, a nu-şi crea probleme; *si campa* trăim cum putem. **2.** *(lit.)* a evita; a scăpa de; *~ dalla prigionia/dalla morte* a scăpa de puşcărie/de moarte. **II.** *vt.* **1.** a libera, a salva. **2.** *(înv.)* a evita; *(prov.) campa caval che l'erba cresce* paşte murgule iarbă verde.

campàre[2] *vt.* a scoate în relief, a reliefa.

campàro *s.m.* pîndar, paznic de cîmp.

camparèccio, *-écci, adj.* care trăieşte mult.

campàta *s.f.* **1.** *(arhit.)* extensiunea unui arc/unei arcade. **2.** *(av.)* anvergură.

campàto I. *part. tr.* de la campare. **II.** *adj. ~ in aria* nefondat, neîntemeiat.

campeggiàre I. *vi.* **1.** *(a; mil.)* a întinde tabără. **2.** *(mil.)* a hărţui duşmanul. **3.** a sta în camping. **4.** a ieşi în relief. *SIN. spiccare.* **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a asedia. **2.** *(înv.)* a picta fondul (unui tablou).

campeggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care practică campingul.

campéggio[1] *s.m.* tabără de corturi, camping.

campéggio[2], *-éggi, s.m. (bot.)* **1.** băcan (copacul). *(Haematoxylon campechianum).* **2.** lemnul copacului.

campeggìsta, *-isti, s.m.* şi *f. v.* campeggiatore.

camperéccio, *-écci, adj. (înv., dial.)* **1.** cîmpenesc. **2.** care stă pe pămînt.

campèstre *adj.* cîmpenesc; *guardia* ~ pîndar. *SIN. campagnolo.*
campicchiàre *vi. (e; fam.)* a trăi în sărăcie, a o duce greu. *SIN. sbarcare il lunario, vivacchiare.*
campidàno *s.m. (în Sardinia)* podiş.
campidòglio *s.m.* fortăreaţa unui oraş.
campièllo *s.m.* piaţetă (la Veneţia).
campière *s.m. (dial.)* pîndar (pe o moşie în Sicilia).
campigiàna *s.f.* cărămidă de pardoseală.
campionaménto *s.m. (com.)* pregătire de mostre/de eşantioane.
campionàre *vt.* a lua/a alege un eşantion.
campionàrio, *-àri* **I.** *s.m.* colecţie de eşantioane. **II.** *adj.* de mostre/eşantioane; *mostra/fiera* ~*-a* expoziţie/tîrg de mostre.
campionarista, *-ìsti, s.m.* şi *f.* organizatorul unui tîrg de mostre; prezentatorul mostrelor.
campionàto *s.m. (sport)* campionat; ~ *di calcio* campionat de fotbal; ~ *italiano* campionatul italian; ~ *del mondo* campionat mondial.
campionatùra *s.f.* alegerea mostrelor.
campióne, -éssa I. *s.m.* şi *f.* **1.** *(înv., lit.)* persoană care se luptă în duel pentru sine sau pentru alţii; *(rar)* ~ *da frode* luptător care recurge la înşelătorie pentru a învinge. *SIN. difensore, paladino.* **2.** *(fig.)* apărător, campion; ~ *della libertà/del progresso* campion al libertăţii/al progresului. **3.** *(sport)* campion; ~ *del mondo* campion mondial; ~ *assoluto* campion absolut; *(fig.) è un* ~ *della matematica* este un campion al matematicii. **4.** eşantion; mostră; *un* ~ *di stoffa* eşantion de stofă; *prelevare un* ~ *da un giacimento minerario* a preleva un eşantion dintr-un zăcămînt de minereuri; *(ironic) un bel* ~*!* un eşantion straşnic!, o persoană lipsită de calităţi; *vendita su* ~ vînzare pe bază de eşantion; ~ *senza valore* eşantion expediat fără valoare declarată. **5.** *(fiz.)* prototipul de referinţă al unităţilor de măsură; *il* ~ *internazionale del metro/del chilogrammo* etalon, prototipul internaţional al metrului/al chilogramului. **6.** anchetă; *metodo del* ~ metodă de realizare a anchetei. **7.** *(înv.)* registru (al vămii, cadastrului etc.). **II.** *adj. (înv.)* **1.** victorios; *-squadra* ~ echipă victorioasă/campioană. **2.** relativ la o parte reprezentativă pentru întreg. **3.** adecvat ca măsură/confruntare etc.
campionìssimo *s.m.* supercampion.
campìre I. *vt. (pict.)* a picta fondul; a întinde culoarea uniform. **II.** *vi. (e) (înv.)* a se salva.
càmpo *s.m.* **1.** cîmp, ogor, lan, ţarină; cultură; *un* ~ *di grano* un cîmp/lan de grîu; *un* ~ *di patate* un ogor/o cultură de cartofi. **2.** zăcămînt; ~ *petrolifero/aurifero* zăcămînt petrolifer/aurifer. **3.** teren, cîmp; ~ *da/di tennis/golf* teren de tenis/de golf; ~ *da gioco* terenul de joc; ~ *giochi* loc de joacă pentru copii; ~ *d'aviazione* cîmp de aviaţie; ~ *di tiro* poligon. **4.** tabără; *mettere/piantare il* ~ a întinde tabăra; *levare/muovere il* ~ a strînge/a ridica tabăra; *ospedale da* ~ spital de campanie; ~*-i internazionali di lavoro e vacanza* tabere internaţionale de muncă/vacanţă. **5.** lagăr; ~*-i di lavoro coatto* lagăre de muncă forţată; ~*-i di concentramento* lagăre; ~ *di profughi* lagăre de refugiaţi; ~ *di prigionia* lagăre de prizonieri; ~ *di annientamento/di eliminazione/di sterminio* lagăre de exterminare. **6.** cîmp de luptă; ~ *di battaglia* cîmp de bătălie; *scendere in* ~ **a)** a începe lupta; **b)** a începe o discuţie/o polemică; *abbandonare il* ~ a se retrage, a părăsi cîmpul de luptă; *rimanere padrone del* ~ a învinge; *mettere in* ~ **a)** a introduce în luptă; **b)** *(fig.)* a prezenta; *tenere il* ~ *(fig.)* a se ţine pe poziţie, a nu ceda; ~ *d'istruzione/d'armi* cîmp de instrucţie; ~ *trincerato* întăritură, fortificaţie; ~ *minato* cîmp minat; ~ *di tiro* zonă care poate fi ajunsă de tirul unei arme; ~ *di Marte* teren de instrucţie; *promozione sul* ~ avansarea pe cîmpul de luptă. **7.** ocazie, posibilitate; *aver* ~ *di riflettere su un problema* a avea ocazia să reflecteze asupra unei probleme; *aver* ~ *libero* a avea posibilitate de acţiune, a avea mînă liberă; *lasciare libero il* ~ a da cuiva mînă liberă, a-i lăsa libertate de acţiune. **8.** întindere; ~ *di neve* întindere de zăpadă. **9.** *(dial.)* piaţă. **10.** *(fiz.)* regiune din spaţiu, cîmp; ~ *elettrico* cîmp electric; ~ *elettromagnetico* cîmp electromagnetic; ~ *magnetico* cîmp magnetic; ~ *gravitazionale* cîmp gravitaţional. **11.** orizont; ~ *visivo/di visione* cîmp vizual; ~ *d'immagine* cîmpul imaginii. **12.** *(lit.)* fond. *SIN. sfondo.* **13.** *(herald.)* suprafaţa scutului. **14.** ramură, sector, domeniu; *il* ~ *della matematica* domeniul matematicii. *SIN. ambito, ramo.* **15.** *(lingv.)* ~ *semantico* cîmp semantic, sector al lexicului.
camposànto *s.m.* cimitir; *andare al* ~ a muri.
camuffaménto *s.m.* camuflare, travestire.
camuffàre I. *vt.* **1.** a travesti, a masca; *(fig.)* ~ *le proprie aspirazioni* a-şi ascunde propriile aspiraţii. *SIN. mascherare, travestire.* **2.** *(înv.)* a înşela. **II.** *vr.* a se camufla, a se travesti, a se masca.
camùffo *s.m. (înv.)* pungaş, hoţ.
camùso I. *adj. (despre nas).* turtit. **II.** *s.m.* persoană cu nasul turtit/lătăreţ.
can *s.m.* han, principe (tătar, mongol).
canadése *adj., s.m.* şi *f.* canadian.
canàglia *s.f.* **1.** plebe, gloată, adunătură. **2.** canalie. *SIN. birbante.*
canagliàta *s.f.* ticăloşie. *SIN. birbanteria.*
canagliéso, *-éschi adj.* propriu unei canalii.
canagliùme *s.m.* şleahtă de ticăloşi/de canalii.
canàio *s.m.* **1.** crescător/paznic de cîini. **2.** conducătorul cîinilor într-o vînătoare colectivă.
canaiòla *s.f. v.* canaiolo.
canaiòlo *s.m.* viţă de vie (care produce struguri roşii din care se prepară vinul de Chianti).
canalàre *vt. v.* scanalare.
canàle *s.m.* **1.** canal; ~ *di irrigazione/di scolo/di drenaggio* canal de irigaţie/de scurgere/de drenaj. **2.** adîncitură asemănătoare albiei unui torent provocată de eroziune/ger/ape. **3.** canal/porţiune de mare între două ţărmuri apropiate. **4.** *(anat.)* canal; ~*-i semicircolari* canalele semicirculare (din urechea internă). **5.** *(electr.)* interval de frecvenţă, canal; ~ *televisivo* canal de televiziune; *primo/secondo* ~ canalul unu/doi. **6.** *(fig.)* cale/mijloc de comunicare/de transmitere; canal; ~ *gerarchico/burocratico/diplomatico* transmitere pe cale ierarhică/administrativă/diplomatică; ~*-i di distribuzione* intermediari (întreprinderi etc.). **7.** *(fig.)* culoarul dintre scaune (în mijlocul unei săli de teatru).
canalètta *s.f.* canal de irigaţie.
canalìcolo *s.m. (anat.)* canalicul.
canalizzàre *vt.* a canaliza; ~ *una zona paludosa* a asana/a canaliza o zonă mlăştinoasă; *(fig.)* ~ *un'operazione bancaria* a canaliza, a orienta o operaţie bancară către o anumită bancă.
canalizzazióne *s.f.* **1.** canalizare. **2.** reţea de conducte.
cananéo *adj., s.m.* (locuitor) din Canaan, canaanean.
cànapa *s.f.* **1.** *(bot.)* cînepă *(Cannabis sativa).* **2.** fir de cînepă; ~ *di Calcutta* iută. **3.** ţesătură din cînepă. **4.** sfoară de cînepă. **5.** ~ *indiana* varietate de cînepă din care se extrage haşişul *(Cannabis indica).*
canapacciàia *s.f.* cultură de cînepă de sămînţă.

canapàccio *s.m.* cînepă de sămînță. *SIN. canapone.*
canapàia *s.f.* **1.** cînepiște. **2.** *(fig.)* încurcătură.
canapàio *s.m.* **1.** cînepiște, ogor de cînepă. **2.** persoană care prelucrează/care vinde cînepă.
canapé *s.m. invar.* canapea.
canapètta *s.f.* **1.** cînepă foarte fină. **2.** pînză din cînepă.
canapicolo *adj.* referitor la cultura de cînepă.
canapicoltóre *s.m.* cultivator de cînepă.
canapicoltùra *s.f.* cultivarea cînepii.
canapièro *adj.* de cînepă; *industria ~-a* industria cînepei.
canapificio *s.m.* fabrică/atelier de prelucrat cînepă.
canapìna *s.f.* pînză tare.
canapìno[1] **I.** *adj.* **1.** de cînepă; *tela ~-a* pînză de cînepă. **2.** cînepiu; *capelli ~ -i* păr cînepiu. **II.** *s.m.* **1.** persoană care lucrează cînepa. **2.** *(rar, glumeț)* persoană cu părul alb. **3.** pînză tare.
canapìno[2] *s.m.* pasăre din ordinul paseriformelor *(Hyppoluis prelyglotta).*
cànapo *s.m.* funie de cînepă; *(rar) saltare il ~* a depăși măsura.
canapóne *s.m.* **1.** cînepă de sămînță. **2.** funie de cînepă.
canapùccia, *-ce, s.f.* sămînță de cînepă.
canapùle, canàpulo 1. *s.m.* tulpină de cînepă. *SIN. cannerello.* **2.** stilet cu vîrful lanceolat.
canaricoltùra *s.f.* creșterea canarilor.
canarìno, -ìna I. *s.m.* și *f.* **1.** *(ornit.)* canar *(Fringilla canaria); (fig.) mangiar come un ~* a mînca cît o păsărică. **2.** *(fig.)* persoană delicată/fragilă. **II.** *adj.* de culoarea canarului; *guanti canarini* mănuși galbene.
canàrio *s.m.* **1.** *(ornit.)* canar. **2.** dans pantomimic spaniol (sec. XV—XVII).
canàsta *s.f.* canastă.
canàto *s.m. (ist.)* hanat.
canavàccio *s.m. v.* canovaccio.
cancàn[1] *s.m.* cancan (dans).
cancàn[2] *s.m.* **1.** tărăboi, zăpăceală; *non fate tanto ~* nu mai faceți atîta tărăboi. **2.** *(fig.)* scandal.
cancaneggiàre *vi. (a; lit.)* a face un scandal mare.
cancellàbile *adj.* care poate fi șters. *SIN. delebile.*
cancellaménto *s.m. (rar)* ștergere.
cancellàre I. *vt.* **1.** a șterge; a face ștersături; a tăia, a anula. *SIN. depennare.* **2.** *(fig.)* a înlătura, a elimina, a distruge, a îndepărta din minte/suflet/conștiință, a șterge. *SIN. abolire.* **3.** *(înv.)* a face gard, a îngrădi. **4.** *(înv.)* a încrucișa (mîinile, picioarele). **II.** *vr.* a se șterge, a se îndepărta; *~-si dalla mente* a se șterge din minte.
cancellàta *s.f.* gard; grilaj.
cancellatùra *s.f.* ștersătură. *SIN. canatura.*
cancellazióne *s.f.* ștergere; ștersătură.
cancellerèsca *s.f.* scriere foarte frumoasă (specifică cancelariilor).
cancellerésco *adj.* care se referă la cancelarie/la cancelari; *scrittura ~-esca* scris foarte elaborat/de cancelarie; *stile ~* stil pedant/administrativ.
cancellerìa *s.f.* **1.** registratură; *depositare un atto in ~* a depune un act la registratură. **2.** grefă. **3.** funcția de cancelar. **4.** cancelarie. **5.** rechizite.
cancellieràta *s.f.* cancelariat, funcția de cancelar; durata cancelariatului.
cancellière *s.m.* **1.** funcționar la registratură. **2.** grefier. **3.** ministru de justiție. **4.** cancelar; *~ dello scacchiere* ministrul de finanțe (în Anglia); *~ apostolico* cardinalul care conduce cancelaria Vaticanului.
cancellino *s.m.* burete/cîrpă de șters tablă. *SIN. cassino.*
cancèllo *s.m.* **1.** poartă; *chiudere/spalancare il ~* a închide/a deschide larg poarta. **2.** punctul de intrare pe o autostradă unde se plătește. **3.** *(echit.)* tip de obstacol; *~ arcuato/verticale* gard curbat/vertical. **4.** *vendere a ~ chiuso* a vinde o proprietate cu toate acareturile.
cancerìgeno *adj.* cancerigen.
cancerizzàre *vt.* a se canceriza.
cancerògeno *adj., s.m.* canceros.
cancerologìa, *-gìe, s.f.* oncologie.
cancerològo *s.m.* medic oncolog.
canceróso *adj., s.m.* canceros.
cànchero I. *s.m.* **1.** *(pop.)* cancer. **2.** *(pop.)* boală; supărare. **3.** om sîcîitor. **4.** *(dial.)* înjurătură. **II.** *interj.* exprimă mirare, mînie, nerăbdare.
cancheróso *adj. v.* canceroso.
canerèna *s.f.* **1.** *v.* gangrena. **2.** *(fig.)* năravuri, viciu înrădăcinat; corupție.
canerenàre I. *vi. (e), vr.* **1.** *v.* gangrenare. **2.** *(fig.)* a se corupe, a se decompune moral. **II.** *vt. (fig.)* a strica, a corupe.
canerenóso *adj. v.* gangrenoso.
cànero[1] *s.m.* **1.** rac. **2.** *(astron.)* cancer, rac.
cànero[2] *s.m.* **1.** *(med.)* cancer. **2.** *(fig.)* rău incurabil; distrugere lentă. **3.** *(fig.)* idee fixă. **4.** *(bot.)* boală provocată de ciuperci și bacterii, cancer.
candeggiànte *s.m. (text.)* produs pentru decolorarea țesăturilor.
candeggiàre *vt.* a înălbi, a decolora (țesături, hîrtie etc.).
candeggiatóre *s.m.* muncitor care decolorează.
candeggìna *s.f.* decolorant. *SIN. varecchina.*
candéggio, *-éggi, s.m.* **1.** decolorant. *SIN. sbianca.* **2.** scoaterea petelor de pe lenjerie cu decolorant.
candéla *s.f.* **1.** lumînare; *leggere a lume di ~* a citi la lumina lumînării; *~ vergine* lumînare neaprinsă; *struggersi come una ~* a se topi ca o lumînare; *accendere una ~ a un santo* a aprinde o lumînare unui sfînt; *accendere una ~ a qualcuno (fig.)* a fi foarte recunoscător cuiva; *ridurre qualcuno alla ~ a* ruina pe cineva complet; *tenere la ~ (fig.)* a ține luminarea, a favoriza o legătură amoroasă; *(fig.) non valere la ~* a nu merita; *essere alla ~ (fig.)* a fi pe moarte; *faccia da ~* chip de mort; *mostrare qualcosa a lume di ~* a arăta ceva în fugă; *(fam.) avere la ~ al naso* a-i curge lumînările, a avea lumînări la nas. *SIN. cera, mocolo.* **2.** unitate de măsură pentru lumină, candelă. **3.** bujie. **4.** *(sport) a ~* lumînare; *tirare la palla a ~* a trage mingea lumînare.
candelàbra *s.f.* decorație asemănătoare unui sfeșnic (pe elementele arhitectonice).
candelàbro *s.m.* sfeșnic.
candelàio, *-ài, s.m.* **1.** lumînărar. **2.** *(înv.)* sfeșnic.
candelàra *s.f. v.* candelora.
candelètta *s.f.* **1.** *(dim.)* lumînărică. **2.** *~ medicata* ovule. **3.** *(mar.)* scripete (pentru greutăți mari). *SIN. caliorna, candeletta.*
candelièra *s.f.* decorație asemănătoare unui sfeșnic (pe elementele arhitectonice).
candelière *s.m.* **1.** sfeșnic; *~ di chiesa/per altare/da pianoforte* sfeșnic pentru biserică/altar/pian; *essere sul ~ (fig.)* a fi în prim plan; *cercare guai col ~* a căuta belelele cu lumînarea; *mettere qualcuno sul ~ (fig.)* a respecta foarte mult pe cineva; *ardere il ~* a fi foarte sărac; *reggere il ~ (fig.)* **a)** a ține lumînarea, a favoriza legături amoroase; **b)** a participa indiferent la ceva. **2.** *(mar.)* prăjină metalică verticală.
candelóra *s.f.* intrarea în biserică (sărbătoare religioasă).
candelòtto *s.m.* **1.** lumînare (scurtă și groasă); lumînare folosită la procesiuni. **2.** *(la pl.)* un fel de clătite; *~ fumogeno* artificiu care produce ceață artificială.

candènte *adj. (lit.)* lucios, lucitor.
candidàto *s.m.* **1.** candidat; *presentarsi ~ alle elezioni amministrative* a candida la alegerile administrative. **2.** candidat la un examen. *SIN. esaminando.*
candidatùra *s.f.* candidatură.
candidézza *s.f.* **1.** culoare albă strălucitoare. *SIN. candore.* **2.** *(rar, fig.)* sinceritate. **3.** *(fig.)* inocenţă. *SIN. candore.*
càndido I. *adj.* **1.** alb strălucitor. *SIN. immacolato.* **2.** *(poetic)* strălucitor. **3.** *(fig.)* candid, pur; inocent, nevinovat, sincer, simplu. **II.** *s.m. (rar, lit.)* candoare.
candìre[1] *vt.* a decolora, a înălbi.
candìre[2] *vt.* a zaharisi fructele.
candìto I. *part. tr.* de la c a n d i r e[2]. **II.** *adj.* zaharisit. **III.** *s.m.* fructă zaharistică.
canditóre *s.m.* aparat pentru zaharisirea fructelor.
canditùra *s.f.* zaharisirea fructelor.
candóre *s.m.* **1.** albeaţă, alb strălucitor. *SIN. biancore.* **2.** *(fig.)* candoare, inocenţă; simplitate. *SIN. ingenuità, purezza.* **3.** puritate stilistică.
càne[1] **I.** *s.m.* **1.** cîine; *~ da guardia/di lusso/da pastore* cîine de pază/de lux/ciobănesc; *~ lupo* cîine lup; *~ da caccia* cîine de vînătoare; *~ poliziotto* cîine poliţist; *~ da pagliaio* **a)** cîine de curte; **b)** *(fig.)* persoană mai curajoasă în vorbe decît în fapte; *menar il can per l'aia* a tărăgana lucrurile; *stare come ~ e gatto (fig.)* a se avea ca pisica cu cîinele; *trattare qualcuno come un ~* a trata ca pe un cîine; *mangiare/dormire come un ~* a mînca/a dormi ca un cîine; *lavorare da ~ (fig.)* a munci ca un cîine/cîineşte/din greu; *vita da ~ (fig.)* viaţă de cîine/insuportabilă/grea; *stare come il ~ alla catena (fig.)* a trăi în constrîngere; *tempo da ~-i* timp mizerabil; *cose da ~-i/fatte da ~* lucruri date peste cap; *non trovare un ~* a nu găsi pe nimeni/nici ţipenie de om; *sentirsi come un ~ bastonato* a se simţi ca un cîine bătut/umilit; *sono come i ~-i gialli (fig.)* ciudat, greu de găsit; *voler drizzare le gambe ai ~-i (fig.)* a te afla în treabă; a încerca imposibilul; *(fig.) darsi ai ~-i* a ajunge la disperare; *(rar, fig.) far spiritare i ~-i* a speria; *morire solo come un ~* a muri singur ca un cîine; *~-i sciolti* deputaţi izolaţi/nelegaţi de un partid; *(fig.) color di can che fugge* culoarea vîntului turbat, culoare decolorată. **2.** *(fig.)* **a)** persoană crudă, furioasă; **b)** zgîrcit; *si è comportato da ~* s-a purtat ca un cîine; *fare il ~* a fi nemilos ca un cîine. **3.** *(fig.)* persoană incompetentă (în special actori sau cîntăreţi). **4.** *(fig., dispr.)* persoană josnică/abjectă; *(mai ales în interj.); ah ~!* ah cîine!; *tacete ~-i!* tăceţi cîinilor!; *figlio di ~!* fiu de căţea! **5.** *(la armele de foc)* cocoş. **6.** bucată de fier cu care se fixează lemnul pe bancul lemnarului. **II.** *adj. invar.* **1.** *(pop.)* rău, ticălos; *(în loc. interj.) mondo cane!* lume ticăloasă. **2.** *(pop.)* intens; *freddo/fame ~* frig/foame teribilă; *(prov.) cane che abbaia non morde* cîinele care latră nu muşcă; *il ~ scottato dall'acqua calda, ha paura della fredda* cîinele cînd l-ai opărit fuge şi de apă rece, cine s-a fript cu ciorbă suflă şi-n iaurt.
càne[2] *s.m.* han.
canèfora *s.f.* **1.** *(ist., ant.)* tînără fată în procesiunile panatenee. **2.** *(arhit.)* cariatidă. **3.** *(bot.)* plantă din familia rubiaceelor.
canèstra *s.f.* **1.** coş, tîrnă. **2.** căruţă joasă cu coş de nuiele.
canestràio, -ài, s.m. împletitor/negustor de coşuri.
canestràta *s.f.* conţinutul unui coş.
canestrèllo *s.m. (rar)* inel de vîslă.
canèstro[1] *s.m.* **1.** coş. *SIN. cesta, paniere.* **2.** *(sport)* coş.
canèstro[2] *s.m.* canistră.
canevàccio *s.m. v.* c a n o v a c c i o.
cànfora *s.f.* camfor.
canforàto I. *adj.* camforat. **II.** *s.m.* sare a acidului camforat.
cànforo *s.m. (bot.)* arbore de camfor *(Laurus camphora).*
cànga *s.f.* barcă uşoară cu pinze şi vîsle (folosită pe Nil).
cangiàbile *adj. (lit.)* care se schimbă (uşor), care ia aspecte diferite.
cangiaménto *s.m. (lit.)* schimbare.
cangiànte I. *adj. (despre culori)* şanjant, cu ape. **II.** *s.m.* **1.** culoare cu ape (care se schimbă după lumină). **2.** amestec.
cangiàre I. *vt., vi. (a şi e)* a schimba; *~ di colore (fig.)* a păli. **II.** *vr.* a se schimba; *~-si in statua di sale (fig.)* a rămîne împietrit.
càngio *s.m.* **1.** culoare schimbătoare/cu ape. **2.** schimb.
cangrèna *s.f. v.* c a n c r e n a.
cangùro *s.m.* cangur *(Macropus).*
caniccio *s.m. v.* c a n n i c c i o.
canìcola *s.f.* caniculă, căldură. *SIN. afa, calura, vampa.*
canicolàre *adj.* canicular.
canile I. *s.m.* **1.** cuşcă de cîine. **2.** locul unde se cresc/îngrijesc cîini. **3.** *(fig.)* culcuş murdar. **4.** odăiţă mizerabilă/mizeră. **II.** *adj.* de cîine, cîinesc.
canìno I. *s.m.* căţeluş. **II.** *adj.* canin, de cîine; *mostra ~-a* expoziţie de cîini; *mosca ~-a* muscă nesuferită; *rabbia ~-a* furie mare; *rosa ~-a* floare de măceş, trandafir sălbatic; *tosse ~-a* tuse convulsivă; *denti ~-i* dinţi canini; *fame ~-a* foame de lup.
canizie *s.f. invar.* **1.** încărunţire. **2.** păr alb. **3.** *(fig.)* bătrîneţe. *SIN. vecchiaia.*
canizza *s.f.* **1.** hămăit furios de cîine la vînătoare. *SIN. canea.* **2.** *(fig.)* zgomot, tărăboi. *SIN. chiasso.*
cànna *s.f.* **1.** trestie *(Arundo donax); ~di palude* trestie de baltă *(Phragmites communis). SIN. cannuccia; ~ indica* belşiţă *(Canna indica); ~ da zucchero* trestie de zahăr *(Saccharum officinarum); essere come una ~ al vento* a fi flexibil/maleabil ca trestia sub bătaia vîntului; a fi slab/influenţabil; *tremare come una ~* a tremura foarte tare; *(fig.) povero in ~* sărac lipit pămîntului; *~ fessa (fig.)* om de nimic. **2.** baston; prăjină; *~ da passeggio* baston de plimbare; *~ da pesca* undiţă. **3.** ţeavă, tub; *(vulg.) la ~ della gola* esofag; *~ del fucile* ţeava puştii; *~ -e dell'organo* tuburile orgii; *~ della bicicletta* cadrul bicicletei; *~ fumaria* horn; *~ di caduta* burlan (prin care se aruncă gunoiul în ghenă). **4.** veche unitate de măsură între doi şi trei metri; *(fig.) misurare tutto con la propria ~* a măsura totul cu propria măsură/după propria judecată; *gli uomini non si misurano a ~-e (fig.)* oamenii nu se judecă după înfăţişare; *lavorare a un tanto la ~* a lucra în acord. **5.** *(pl., poetic)* cimpoi.
cannabìsmo *s.m. (med.)* intoxicaţie cronică cu haşiş.
cannàio, -ài, s.m. **1.** leasă, grătar de trestie (pentru uscarea fructelor). **2.** coş de trestie. **3.** ladă în care urzitorii pun ghemele. **4.** instrument pentru prinderea peştelui. **5.** stăvilar de trestie, leasă. *SIN. gradara, rela.*
cannaiòla *s.f. (ornit.)* lăcar, tîrîiac *(Aerocephalus scripaceus).*
cannalàdra *s.f.* prăjină cu foarfece la un capăt, pentru curăţat pomii şi pentru cules fructe.
cannamièle *s.f. (lit., înv.)* trestie de zahăr.

cannàta *s.f. (rar)* **1.** lovitură (dată cu o vergea de trestie). **2.** împletitură de trestie.

canneggiàre I. *vi. (înv.)* a se lupta în turnir cu lance. **II.** *vt.* a face măsurători topografice.

cannèggio *s.m.* **1.** arpentaj. **2.** *(muz.)* tuburile care formează instrumentele de suflat.

cannèlla[1] *s.f.* **1.** extremitatea țevii de care se fixează robinetul. **2.** cană.

cannèlla[2] **I.** *s.f.* **1.** *(bot.)* copac de scorțișoară *(Cinnamomum zeylanicum)*. **2.** scorțișoară (coajă). **II.** *adj. invar.* de culoarea scorțișoarei.

cannellàto[1] *adj. (înv.)* de scorțișoară, cu aromă de scorțișoară.

cannellàto[2] **I.** *s.m.* țesătură în coaste. **II.** *adj.* cu coaste; *tessuto* ~ țesătură în coaste.

cannellètto *s.m.* cioc (la un vas) în formă de cană.

cannèllo *s.m.* **1.** internod (de trestie). **2.** tulpină de cînepă. **3.** toc de scris. **4.** tub, țeavă; ~ *in vetro* tub de sticlă; ~ *ossiacetilenico* aparat de sudură oxiacetilenică; ~ *da saldare* aparat de sudură; ~ *ferruminatorio* arzător. **5.** fragment de material de formă cilindrică; *un* ~ *di zucchero* baston(aș) de zahăr; *un* ~ *di cerabeca* o bucată de ceară de sigilat. **6.** *(zool.)* moluscă comestibilă din ordinul lamelibranhiatelor *(Solen vagina)*. *SIN. cannolicchio, cappalunga.*

cannellóne *s.m. (mai ales la pl.)* macaroane groase, umplute.

cannerèllo *s.m.* partea teioasă a tulpinii de cînepă.

canneté 1. *s.m. invar.* țesătură în costițe. **II.** *adj.* cu costițe în relief; *nastro* ~ panglică în costițe.

cannèto *s.m.* **1.** stufăriș; teren plantat cu trestie; *(fig.) fare il diavolo nel* ~ a face zarvă/gălăgie/tărăboi. **2.** plasă de pescuit prevăzută cu undițe.

cannètta *s.f.* **1.** toc de scris. **2.** baston. **3.** fier mic de călcat.

cannettùto *s.m., adj. v.* c a n n e t è.

cannìbale *s.m.* **1.** canibal, antropofag. **2.** *(fig.)* om crud. **3.** *(glumeț)* excursionist care mănîncă din rucsac.

cannibaléseo, -éschi, *adj.* canibalic.

cannibalismo *s.m.* **1.** canibalism. antropofagie. **2.** *(fig.)* cruzime inumană. *SIN. barbarie.* **3.** *(biol.)* asimilarea și distrugerea unei celule de către alta.

cannibalizzàre *vt.* a devaliza un avion, o mașină nepăzite; a lua piese din ele pentru a le folosi.

cannicciàia *s.f.* leasă din trestie pentru uscarea smochinelor/castanelor etc.

cannicciàta *s.f.* **1.** gard din trestie. **2.** cantitatea de fructe care se usucă odată pe leasă.

cannìccio *s.m.* **1.** rogojină. **2.** leasă. **3.** decorație asemănătoare unei gratii.

cannìsta, -isti, *s.m.* pescar (cu undița).

cannocchiàle *s.m.* ochean; ~ *astronomico* lunetă astronomică; *a* ~ făcut din tuburi care intră unele în altele.

cannòcchio *s.m.* **1.** trunchiul cu muguri de la rădăcina trestiei. **2.** cocean de porumb.

cannolicchio *s.m.* **1.** *(zool.; dial.)* moluscă din ordinul lamelibranhiatelor *(Solen vagina)*. *SIN. cannello, cappalunga.* **2.** *(la pl.)* paste făinoase scurte.

cànnolo *s.m.* rulouri cu brînză.

cannonàta *s.f.* **1.** lovitură de tun; zgomotul produs de canonadă; *non lo svegliano neanche le* ~*-e* nu se trezește să tragi și cu tunul. **2.** *(fam.)* lucru extraordinar, eveniment excepțional; *quello spettacolo è stato una* ~ spectacolul acela a fost extraordinar. **3.** *(fig.)* lăudăroșenie. **4.** *(fig.) (fotbal)* bombă.

cannoncètti *s.m. pl.* paste făinoase, tăiței de supă (de diferite forme).

cannoncìno *s.m.* **1.** tun ușor/mobil; ~ *antiaereo* tun antiaerian. **2.** rulouri cu frișcă/cu cremă de ciocolată etc. **3.** cerculeț (la bluze, rochii etc.).

cannòne I. *s.m.* **1.** tun; ~ *di piccolo/medio/grosso calibro* tun de calibru mic/mediu/mare; ~ *anticarro/navale/antiaereo/atomico* tun antitanc/naval/antiaerian/atomic; *(fig., fam.) essere un* ~ a fi foarte priceput, a fi un as; *carne da* ~ carne de tun. **2.** partea posterioară a bombardelor. **3.** țeavă (pe care se deapănă firul). **4.** *(la armuri)* părțile tubulare care apărau brațul și antebrațul. **5.** tub, burlan, țeavă (groase). **6.** cută dublă prinsă doar în talie. **7.** piciorul cailor. **8.** ~ *elettronico* dispozitivul care produce fascicule de electroni. **II.** *adj. invar.* enorm, foarte gras; *(în loc.) donna* ~ femeie foarte grasă.

cannoneggiaménto *s.m.* canonadă. *SIN. bombardamento.*

cannoneggiàre I. *vt.* a bombarda (cu tunul). *SIN. bombardare.* **II.** *vi. (a)* a trage cu tunul.

cannonièra *s.f.* **1.** deschizătură (într-un zid sau în peretele unei nave) pe unde se trage cu tunul. **2.** *(mar.)* canonieră.

cannonière *s.m.* **1.** tunar, artilerist (mai ales la marină). **2.** *(fig., fotbal)* atacant care marchează multe goluri; golgheter; *classifica dei* ~*-i* clasamentul golgheterilor.

cannonissìmo *s.m. (glumeț)* persoană foarte priceputa în domeniul său de activitate; as.

cannòso *adj. (rar)* acoperit de stuf.

cannùccia, *-ce*, *s.f.* **1.** pai (pentru răcoritoare). **2.** țeava pipei. **3.** stuf *(Pragmites communis)*.

cànnula *s.f. (med.)* canulă.

cannutìglia *s.f. v.* c a n u t i g l i a.

canòa *s.f.* **1.** pirogă. **2.** *(sport)* canoe.

canòcchia[1] *s.f. v. conocchia.*

canòcchia[2] *s.f.* crustaceu marin comestibil *(Squilla mantis)*. *SIN. cicala di mare, pannachia, scillaro.*

canocchiàle *s.m. v.* c a n n o c c h i a l e.

canoìno *s.m.* canoe foarte ușoară.

canoìsta, -isti, *s.m. (sport)* canoist.

cànone *s.m.* **1.** normă, principiu, regulă (fundamentală), canon; *i* ~*-i della ricerca scientifica* canoanele cercetării științifice. *SIN. norma.* **2.** *(jur.)* plată, arendă; chirie; taxă; ~ *mensile/annuo* plată lunară/anuală; ~ *d'affitto/di locazione* plata chiriei; ~ *enfiteutico* arendă; ~ *d'abbonamento* taxă de abonament, plata abonamentului. **3.** *(bis.)* canon. **4.** articol din dreptul canonic. **5.** catalogul cărților recunoscute sfinte sau autentice. **6.** partea principală a liturghiei. **7.** listă de autori și opere reprezentative pentru o epocă/o școală. **8.** *(muz.)* canon.

canònica *s.f.* casă parohială.

canonicàle *adj.* de canonic.

canonicàto *s.m.* **1.** funcție/grad de preot canonic. **2.** *(fig., glumeț)* loc în care se muncește puțin și se cîștigă mult; loc călduț; sinecură. *SIN. sinecura.*

canonicità *s.f. (bis.)* conformitate cu canoanele.

canonichéssa *s.f.* călugăriță scutită de obligațiile claustrale.

canònico I. *adj.* **1.** conform unei norme, reglementar; *procedimento* ~ procedeu regulamentar. **2.** *(bis.)* canonic, conform canoanelor; *diritto* ~ drept canonic. **3.** care aparține listei cărților sfinte. **II.** *s.m.* **1.** preot canonic. **2.** *(mai ales la pl.)* călugăr care urmează regula sf. Augustin. **3.** *(fig.)* persoană fără preocupări care muncește puțin și cîștigă mult; *far vita da* ~ a trăi fără griji.

canonìsta, -isti, *s.m.* specialist în dreptul canonic.

canonizzàre *vt.* **1.** a canoniza, a pune în rîndul sfinților. **2.** *(fig.)* a consfinți; a aproba. **3.** *(în dreptul*

canonic) a recepționa o normă care face parte din alt sistem juridic.
canonizzazióne *s.f.* canonizare.
canòpo *s.m.* **1.** *(arheol.)* zeu egiptean. **2.** urnă mortuară (egipteană sau etruscă).
canòro *adj. (lit.)* **1.** care cîntă frumos, cîntător; *uccelli ~-i* păsări cîntătoare; *il ~ monte* Parnasul; *cigno ~* poet. **2.** melodios, plăcut, înduioșător. **3.** *(lit.)* retoric, superficial.
canottàggio, *-àggi, s.m. (sport)* canotaj.
canottièra *s.f.* **1.** maiou. **2.** canotieră. *SIN. paglietta.*
canottière *s.m.* canotor.
canòtto *s.m.* **1.** barcă; *~ pneumatico* barcă pneumatică; *~ di salvataggio* barcă de salvare. **2.** *(tosc.)* canotieră. *SIN. canottiera.*
cànova *s.f.* **1.** băcănie. **2.** *(înv.)* cămară, magazie de alimente; pivniță.
canovàccio *s.m.* **1.** pînză groasă de cînepă pentru cîrpe de bucătărie/de șters pe jos etc. *SIN. strofinaccio.* **2.** canava. **3.** schemă sumară a acțiunii comediei „dell'Arte". **4.** *(fig.)* schema/planul unei opere literare. **5.** intrigă, tramă.
canovàio, *-ài, s.m. (înv.)* **1.** chelar (la o mănăstire). **2.** pivnicer. **3.** vînzător de sare.
cansàre *vt. v.* scansare.
cantàbile I. *adj.* cantabil. **II.** *s.m.* compoziție muzicală, cantabile.
cantafàvola *s.f.* **1.** poveste lungă și neverosimilă, fantasmagorie, elucubrație. *SIN. cantafera.* **2.** *(lit., pop.)* povestire mixtă din proză și versuri adeseori în formă de dialog.
cantafèra *s.f. (rar)* **1.** sporovăială. **2.** fantasmagorie.
cantaiòlo *adj. (rar, glumeț; despre păsări, insecte),* care cîntă mereu, cîntător.
cantallùscio *s.m. (înv.)* cîntăreț, vagabond.
cantambànco, *-ànchi, s.m.* **1.** cîntăreț de piață/de tîrg. **2.** șarlatan, saltimbanc.
cantànte *s.m.* și *f.* cîntăreț, cîntăreață; *~ d'opera/di musica leggera* cîntăreț de operă/de muzică ușoară.
cantàre I. *vi. (a)* **1.** a cînta; *~ a orecchio* a cînta după ureche; *lasciare ~ qualcuno* a lăsa pe cineva să vorbească fără a-i da atenție. **2.** a emite sunete plăcute, a cînta; *i grilli/gli uccelli cantano* greierii/păsările cîntă; *il vento faceva ~ i rami degli alberi* vîntul făcea să cînte ramurile copacilor. **3.** a fi cîntăreț, a cînta; *canta alla radio* cîntă la radio; *~ da tenore/da soprano* a cînta ca tenor/ca soprană. **4.** a elogia, a cînta; *~ vittoria* a cînta victoria. **5.** *(fig.)* a face mărturisiri, a mărturisi, a vorbi; *dopo tre giorni di interrogatorio ha cantato* după trei zile de interogatoriu a vorbit. *SIN. soffiare, spiattellare, spifferare.* **II.** *vt.* **1.** a cînta; *~ una canzone/un'aria* a cînta un cîntec/o arie; *~ messa* a celebra o liturghie solemnă cu anumite părți cîntate. **2.** a pronunța cu emfază, a recita cu voce tare; *(fig.) ~ vittoria* a se bucura pentru o reușită; *(fig., fam.) ~ la solfa a qualcuno* a face reproșuri cuiva, a dojeni pe cineva; *(fig.) cantarla chiara a qualcuno* a vorbi deschis/pe față. **3.** *(fig.)* a elogia, a cînta în opere literare. **III.** *s.m.* **1.** *(în literatura italiană din sec. XIV și XV)* poem epic în octave, recitat în piețe. **2.** povestire în versuri.
cantarèlla *s.f.* **1.** specie a ciocîrliei *(Alauda arvensis canterella).* **2.** *(dial.)* greiere. **3.** strigăt cu care se atrag potîrnichile. **4.** pește teleosten comestibil *(Spondyliosoma cantharuis).*
cantarèllo *s.m. (bot.)* bureți-galbeni *(Cantherellus). SIN. gallinaccio.*
cantàride *s.f.* **1.** *(entom.)* cantaridă, gîndac de frasin, gîndacul frasinului. *SIN. lyssa vesicatoria.* **2.** substanță extrasă din cantaridă (folosită în industria farmaceutică).
cantaridìna *s.f.* principiul activ al substanței extrase din cantaridă.
càntaro[1] *s.m.* **1.** vas grecesc în formă de potir. **2.** *(în bisericile paleocreștine)* cadă pentru abluțiuni. **3.** pește teleosten comestibil *(Spondyliosoma cantharus). SIN. cantarella.*
cantàro[2] *s.m.* veche măsură de cîntărit (între 50 și 80 kg).
cantastòrie *s.m.* **1.** *(ist. lit.)* cîntăreț popular. **2.** *(dispr.)* saltimbanc, șarlatan.
cantàta *s.f.* **1.** cîntat. **2.** *(muz.)* cantată.
cantatóre, -trice I. *s.m.* și *f., adj. (pop., tosc., rar)* cîntăreț. **II.** *adj. (înv.)* cîntător; melodios.
cantautóre, -trice *s.m.* și *f.* autor de cîntece; persoană care scrie textul și compune muzica unui cîntec.
canteràle *s.m. v.* canterano.
canterànо *s.m.* scrin.
canterèlla *s.f. (pop.)* cantaridă.
canterellaménto *s.m. (rar)* fredonare.
canterellàre *vt., vi. (a)* **1.** a fredona, a cînta încet/cu întreruperi. *SIN. canticchiare.* **2.** *(peior.)* a compune (versuri); a cînta la un instrument fără har.
canterellìo *s.m.* fredonare continuă/supărătoare; lălăit.
canterìno I. *adj.* **1.** cîntător. **2.** *(despre o pasăre)* care momește prin cîntec. **II.** *s.m.* **1.** cîntăreț (fără talent). **2.** cîntăreț popular. **3.** *(ist.)* recitator (care însoțea recitarea cu o melodie).
càntero *s.m.* **1.** *(înv.)* pahar, vas, cană. **2.** cupă. **3.** oală de noapte din pămînt (folosită în închisoare).
càntica, *-iche, s.f.* **1.** compoziție poetică solemnă cu conținut narativ sau religios. **2.** fiecare dintre cele trei părți ale Divinei comedii.
canticchiàre *vt., vi. (e)* a fredona; a cînta încet.
cantière *s.m.* **1.** *(mar.)* șantier naval. *SIN. arsenale.* **2.** *(constr.)* șantier; *(fig.) avere qualcosa in ~* a avea ceva în lucru. **3.** *~ di abbattimento* abataj. **4.** *(înv.)* bancul/tejgheaua/masa tîmplarului.
cantieristico, *-ci adj.* care privește șantierele (în special navale).
cantilèna *s.f.* **1.** catilenă; melopee. **2.** *(fig.)* vorbă lungă, peltea. **3.** intonație monotonă, lălăit. **4.** psalmodie. *SIN. salmodia.*
cantilenàre *vt., vi. (a)* a cînta încet și monoton, a lălăi.
cantilever *s.m. invar. (constr., tehn.)* tip de pod metalic.
cantimbànco *s.m. v.* cantambanco.
cantimplòra *s.f.* **1.** *(înv.)* vas pentru ținut la gheață vinul etc. **2.** stropitoare (cu fundul găurit).
cantìna *s.f.* **1.** pivniță, beci. **2.** cameră la subsol sau demisol; boxă; *andare in ~ (fig.)* a coborî tenul. **3.** *(fig.)* loc umed/întunecos; *quell'appartamento è una cantina* apartamentul ăla e o pivniță. **4.** *(dial.)* loc pentru pregătirea și conservarea industrială a vinului, vinărie; depozit de vin; *~ sociale* pivnițele în care se păstrează vinul producătorilor asociați. **5.** magazin de desfacere pentru vinuri; vinărie. *SIN. osteria.* **6.** *(în cazărmi)* bufet. **7.** *(min.)* groapă adîncă de cîțiva metri din fundul căreia încep perforările.
cantinàto *s.m. v.* scantinato.
cantinèlla[1] *s.f.* **1.** bucată de lemn lung și subțire. **2.** *(teatru)* șir vertical de lumini puse în spatele scenei.
cantinèlla[2] *s.f.* recipient pentru struguri sau must.
cantinière *s.m.* **1.** chelar; pivnicier. **2.** persoană care se ocupă de vinificarea strugurilor. **3.** cîrciumar; negustor de vinuri. **4.** gestionarul unui bufet într-o cazarmă.

cantìno *s.m. (muz.)* coarda cea mai subţire (la vioară şi la alte instrumente cu coarde) ; *rompere il ~ alla chitarra* **a)** a rupe coarda chitarei ; **b)** a reteza vorba.
cànto[1] *s.m.* **1.** cîntec ; *~ a bocca chiusa* cîntec cîntat cu gura închisă ; *~ fermo/gregoriano* cîntec gregorian. **2.** canto, arta de a cînta ; *lezione di ~* lecţie de canto ; *bel ~* bel canto. **3.** sunete scoase de pasăre, cîntec ; *il ~ dell'usignolo* cîntecul privighetorii ; *levarsi al ~ del gallo* a se scula la cîntatul cocoşului/ în zori ; *il ~ del cigno (fig.)* cîntecul lebedei. **4.** sunetul unui instrument muzical ; *~ di un violino/ di un pianoforte* sunetul viorii/al pianului. **5.** *(fig.)* sunet emis de obiecte, cîntec. **6.** *(lit.)* cînt ; poem.
cànto[2] *s.m.* **1.** colţ (exterior sau interior) ; *il ~ della strada* colţul străzii ; *il ~ della stanza* colţul camerei. **2.** parte, latură ; *a ~* alături ; *in un ~, da ~ (fig.)* deoparte, retras ; *d'altro ~* de altfel ; *da un ~ e dall'altro* dintr-un punct de vedere şi din altul ; *dal mio ~* în ceea ce mă priveşte ; *per ogni ~* peste tot ; *(înv.) per ~* de-a curmezişul.
cantonàle[1] *adj.* specific cantoanelor elveţiene, cantonal.
cantonàle[2] *s.m.* **1.** colţar. **2.** cornieră. **3.** vinciu.
cantonàta *s.f.* **1.** colţul unui edificiu care coincide cu colţul străzii. **2.** *(fig.)* greşeală ; ambiguitate, echivoc ; *prendere una ~* a cădea în greşeală, a greşi, a o zbîrci. *SIN. granchio, sbaglio.*
cantóne[1] *s.m.* **1.** colţ ; *a un ~ della strada* la un colţ al străzii ; *in un ~* deoparte ; *gioco dei quattro ~-i* joc de copii. **2.** loc izolat/îndepărtat. **3.** *(herald.)* bucată pătrată în colţul scutului. **4.** fiecare din fişiile diferit colorate ale unui steag. **5.** dintre incisiv (la bovine şi cabaline).
cantóne[2] *s.m.* canton.
cantóne[3] *s.m.* piatră unghiulară. *SIN. massello.*
cantopiàno *s.m.* partitură (de muzică uşoară).
cantóre, -óra **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** cantor ; persoană care cîntă în corul unei biserici. **2.** *(rar)* cîntăreţ (de profesie). **3.** *(fig.)* poet. **II.** *adj.* **1.** care conduce corul canonicilor ; *canonico ~* canonic dirijor. **2.** *maestri ~-i (în Germania)* maeştri cîntăreţi (membri ai breslelor muzicienilor şi poeţilor).
cantorìa *s.f.* **1.** *(bis.)* cafas. **2.** corul bisericesc, cei care cîntă într-un cor bisericesc.
cantorìno *s.m.* **1.** caiet de note (pentru cor). **2.** metodă de studiu (la cîntecul gregorian).
cantùccio *s.m.* **1.** *(dim.)* colţişor. **2.** colţ interior (la o cameră modestă) ; *cercare in tutti i ~-i* a căuta în toate colţurile. **3.** colţişor, loc retras, ascunzătoare ; *cercare un ~ caldo e tranquillo per dormire* a căuta un colţişor cald şi liniştit ca să doarmă ; *stare in un ~ (fig.)* a sta deoparte. **4.** colţ de pîine, bucată de pîine etc. cu coajă. **5.** *(la pl.)* biscuiţi.
cantucciàio *s.m. (dial.)* vînzător de biscuiţi cu anason.
canutézza *s.f.* încărunţire.
canutìglia *s.f.* **1.** broderie cu fir (de aur, argint). **2.** fişie răsucită din aur sau argint (pentru broderie). **3.** mărgele de sticlă colorată (subţiri şi lungi). **4.** tuburi/bare/fire de plumb.
canutìre *vi. (înv.)* a încărunţi.
canùto *adj.* **1.** alb, cărunt, încărunţit. **2.** bătrîn. **3.** *(fig., lit.)* înţelept. **4.** *(lit.)* alburiu.
canzóna *s.f. (pop.)* *v.* canzone.
canzonàre **I.** *vt.* **1.** a batjocori, a lua peste picior, a zeflemisi. *SIN. beffare.* **2.** *(înv.)* a cînta în versuri. **II.** *vi. (a)* a glumi, a vorbi/a acţiona în glumă.
canzonatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* zeflemitor. *SIN. burlone.*
canzonatòrio, -òri *adj.* zeflemitor, batjocoritor. *SIN. beffardo, derisorio.*
canzonatùra *s.f.* zeflemea ; batjocură. *SIN. beffa.*
canzóne *s.f.* **1.** *(ist. lit.)* canţonă (poezie lirică) ; *(ist. lit.) le ~-i di gesta* cîntecele de vitejie/poemele cavalereşti din ciclul carolingian ; *~ a ballo* baladă medievală (însoţită de muzică). **2.** canţonetă. **3.** *(fig.)* acţiune/discuţie repetată la nesfîrşit ; *la solita ~* acelaşi cîntec, aceeaşi poveste ; *mettere in ~* a-şi bate joc, a zeflemisi pe cineva.
canzonèlla *s.f.* batjocură ; ironie ; *mettere in ~* a-şi bate joc.
canzonètta *s.f.* canţonetă ; cîntec.
canzonettìsta, -isti, -iste, *s.m.* şi *f.* autor/cîntăreţ de canţonete. *SIN. sciantosa.*
canzoniére[1] *s.m.* **1.** *(ist. lit.)* culegere de poezii lirice, canţonier. **2.** culegere de cîntece/canţonete.
canzoniére[2] *s.m.* compozitor/versificator de canţonete.
caolinizzazióne *s.f. (chim.)* caolinizare, transformare a feldspatului în caolin.
caolìno *s.m. (miner.)* caolin.
càos *s.m.* **1.** haos. **2.** *(fig.)* dezordine, învălmăşeală.
caòtico, -òtici, -òtica, -òtiche *adj.* **1.** haotic. **2.** dezordonat.
capàccio *s.m.* **1.** *(înv.)* om prost/mărginit. **2.** capsoman, încăpăţînat.
capacciùto *adj. (înv.)* căpăţînos.
capàce *adj.* **1.** încăpător ; mare. **2.** capabil ; priceput ; competent. *SIN. abile, esperto.* **3.** inteligent, dotat, înzestrat, capabil. **4.** *(jur.)* care are capacitate juridică. **5.** *(fam.)* în stare de a face ceva ; *non è mai capace di sgridarmi* nu e în stare/capabil să mă certe ; *se no lo fermi è ~ di partire subito* dacă nu-l opreşti e în stare să plece imediat ; *è ~ di tutto* e în stare de orice. **6.** *(fam.)* convins, *(în loc.) fare/farsi/rimanere ~ di qualcosa* a convinge/a fi convins/a rămîne convins de ceva.
capacìmetro *s.m.* capacimetru.
capacità *s.f.* **1.** capacitate ; *una botte di grande ~* un butoi de mare capacitate. **2.** pricepere, competenţă, capacitate. **3.** *(jur.)* capacitate ; *~ giuridica* capacitate juridică ; *~ a delinquere* capacitate delictuală ; *~ d'intendere e volere* capacitate de a evalua valoarea socială a propriilor acţiuni. **4.** posibilitate, înzestrare, capacitate ; *quell'impresa è superiore alle sue ~* acea acţiune este superioară posibilităţilor sale. **5.** *~ produttiva* capacitate productivă. **6.** *(fiz.) ~ dell'accumulatore/termica* capacitatea acumulatorului/termică. **7.** *~ vitale* capacitate pulmonară (volumul maxim de aer aspirat).
capacitàre **I.** *vt.* **1.** a convinge ; *questa scusa non mi capacita* această scuză nu mă convinge. **2.** *(înv.)* a plăcea, a satisface. **II.** *vr.* a se convinge.
capacitività *s.f. (fiz.)* capacitate electrică specifică.
capacitìvo *adj. (despre un curent electric)*, care prezintă o capacitate.
capànna *s.f.* **1.** colibă ; *~ di pastore* colibă de cioban. **2.** casă mizeră, bordei ; *(fig.) un cuore e una ~* dragoste şi un bordei ; *(fig., glumeţ) pancia mia, ventre mio fatti ~* şi acum să mîncăm, să halim ; *a ~ (despre acoperiş)* în unghi. **3.** magazie (pentru unelte, produse). **4.** cabană.
capannaseóndere *s.m. invar. (în expr.) giocare a ~* a se juca de-a v-aţi ascunselea.
capannèlla *s.f.* **1.** grămăjoară de/trei nuci (la jocul cu nuci, castane etc.). **2.** *(înv.)* colibă mică. *SIN. castellina.*
capannèllo *s.m.* **1.** grup, pîlc (de oameni). *SIN. crocchio.* **2.** ascunzătoare din frunziş etc. de unde se vînează păsările. **3.** *(înv.)* grămadă de lemne folosită ca rug ; rug. **4.** *(înv.)* cupolă mică.
capannìna *s.f.* *~ metereologica* punct meteorologic.
capannìsta, -isti, *s.m.* vînător care vînează din adăpos..

capànno *s.m.* **1.** adăpost, colibă (de ramuri, de paie etc.). **2.** boltă de verdeaţă; umbrar. **3.** cabină de plajă.
capannóne *s.m. (augm.)* **1.** colibă (mare). **2.** magazie. **3.** staul (de vite). **4.** şură, fînărie. **5.** hală.
caparbiàggine *s.f. (rar)* încăpăţînare, îndărătnicie.
caparbierìa *s.f.* **1.** încăpăţînare, îndărătnicie. **2.** acţiune de om încăpăţînat.
caparbietà *s.f. (rar)* încăpăţînare, îndărătnicie. *SIN. cociutaggine.*
caparbìo *adj.* încăpăţînat, îndărătnic. *SIN. cocciuto.*
capàrra *s.f.* **1.** arvună, acont; *versare/rendere la ~* a da/a restitui arvuna. *SIN. arra.* **2.** garanţie.
caparràre *vt. (rar)* a acapara.
caparróne[1] *s.m. (înv.)* escroc.
caparróne[2] *s.m.* **1.** ţap. **2.** berbec.
capàta *s.f.* **1.** lovitură de cap; *dare una ~ nel muro* a se lovi cu capul de zid; *battere l'ultima ~ (fam., fig.)* a da ortul popii; *fare alle ~-e con qualcuno (rar, fig.)* a se bate cap în cap/a se ciocni cu cineva; *dare/fare una ~ in un luogo* a trece în fugă printr-un loc; *dare una ~ a qualcuno* a arunca o privire cuiva. **2.** *(înv.)* semn din cap.
capatìna *s.f.* **1.** lovitură cu capul (mai uşoară). **2.** vizită de scurtă durată; *(în loc.) dare/fare una ~* a trece în fugă.
capécchio, *-écchi*, *s.m.* **1.** fuior. **2.** *(bot.)* scumpie *(Rhus continus).*
capeggiaménto *s.m.* conducere.
capeggiàre *vt.* a conduce, a fi în frunte.
capeggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* conducător.
capellatùra *s.f. (lit.)* **1.** părul capului. **2.** *(fig.)* frunzele unui copac. **3.** *(înv.)* pieptănătură. **4.** *(înv.)* iradiaţie.
capellièra *s.f. (rar)* părul capului.
capellìno *s.m.* **1.** perişor. **2.** *(la pl.)* tăiţei subţiri; fidea. *SIN. capelli d'angelo.*
capellizio *s.m.* parte din pielea capului acoperită de păr.
capèllo *s.m.* **1.** păr; *~-i biondi/rossi/castani/radi/folti/canuti/ricciuti/morbidi* păr blond/roşu/castaniu/rar/des/cărunt/cîrlionţat/moale; *perdere i ~* a cheli; *(fig.) avere un diavolo per ~* a fi nervos; *essere sospeso a un ~ (fig.)* a fi în pericol continuu, a atîrna de un fir de păr; *essere a un ~ da qualcosa* a fi cît pe-aci să, a fi gata să; *tirare qualcuno per i ~-i* a constrînge pe cineva; *spaccare un ~ in quattro* a despica firul în patru; *un ~ (fig.)* nimic; *non riuscire un ~* a nu reuşi nimic; *non spostarsi di un ~* a nu se urni nici un pic; *non torcere un ~* a nu face nici un rău, a nu atinge nici un fir de păr; *mettersi le mani nei ~-i (fig.)* a se lua cu mîinile de cap, a-şi smulge părul din cap; *averne fin sopra ~-i* a fi sătul pînă peste cap; *sentire drizzarsi/arricciare i ~-i (fig.)* a simţi cum i se face părul măciucă; *prendersi per i ~-i (fig.)* a se lua de păr, a se încăiera, a se certa; *fino alla punta dei ~-i (fig.)* din cap pînă în picioare; *avere più guai che ~-i* a avea mai multe necazuri decît fire de păr în cap; *essere in ~-i* a merge cu capul descoperit; *a ~* exact, la ţanc; *fare i ~-i bianchi (fig.)* a îmbătrîni, a albi. **2.** *(lit., înv.)* plete. **3.** *~ di Venere (bot.)* părul-maicii-domnului. **4.** *(la pl.)* tăiţei; fidea.
capellóne I. *s.m.* **1.** persoană cu păr bogat şi lung. **2.** tînăr pletos/cu chică. **3.** monedă de argint din Modena (sec. XVIII). **II.** *adj.* **1.** cu păr des/lung. **2.** referitor la oameni pletoşi/cu chică; *moda ~-a* moda pletoşilor.
capellùto *adj.* **1.** păros; acoperit cu păr; *(anat.) cuoio ~* pielea capului. **2.** *(glumeţ)* pletos, cu chică. *SIN. chiomato, zazzeruto.* **3.** *(despre plante)* cu rădăcini filamentoase.
capelvènere *s.m. (bot.)* părul-maicii-domnului *(Asplenium adianthum nigrum).*
capénse *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Cape Town.
càpere[1] *vt. (înv.)* a prinde, a captura.
capére[2] *vt., vi. (defectiv, rar)* a înţelege; *(glumeţ) non mi cape* nu mă convinge.
capestrerìa *s.f. (rar)* **1.** desfrînare. **2.** ciudăţenie.
capèstro *s.m.* **1.** streang, spînzurătoare; *persona da ~ (fig.)* delincvent; *mandare qualcuno al ~* a trimite pe cineva la spînzurătoare. **2.** căpăstru; *mettere il ~ a qualcuno (fig.)* a pune şaua/a supune pe cineva. **3.** cordonul fraţilor franciscani.
capezzàgna *s.f.* drum de acces (pe la capătul ogoarelor).
capezzàle *s.m.* **1.** căpătîi. **2.** pat de moarte; *stare al ~ di qualcuno* a sta la căpătîiul cuiva.
capezzièra *s.f.* **1.** broderie care se pune pe speteaza fotoliului în dreptul capului. **2.** sforile cu care se suspendă hamacul.
capezzolàre *adj.* al mamelonului.
capézzolo *s.m.* sfîrc, mamelon.
capibàra *s.m. (zool.)* porc-de-apă *(Hydrochoemus hydrochoemus).*
capidòglio, *-ògli*, *s.m. (zool.)* specie de caşalot *(Physeter macrocephalus).*
capiènte *adj.* încăpător.
capiènza *s.f.* capacitate; *un autobus della ~ di quaranta persone* un autobuz cu o capacitate de patruzeci de persoane. *SIN. capacità.*
capifòsso *s.m. v.* capofosso.
capifuòco *s.m. (rar)* pirostrie.
capigliatùra *s.f.* părul capului; *~ folta/ricca* păr des/bogat. *SIN. criniera, zazzera.*
capillàre I. *adj.* **1.** capilar, subţire; fin; îngust; *(anat.) vaso ~* vas capilar. **2.** *(fig.)* răspîndit peste tot; minuţios, amănunţit; *propagandà ~* propagandă care ajunge pînă în punctele cele mai îndepărtate şi neînsemnate; *analisi ~* analiză minuţioasă. **II.** *s.m.* **1.** vas capilar. **2.** tub prin care se scurge limfa plantelor. **3.** *(fiz.)* tuburi foarte înguste (1—2 mm) în care sînt posibile fenomenele de capilaritate.
capillarità *s.f.* capilaritate.
capillìfero *adj.* care generează firul de păr; *bulbo ~* rădăcina părului.
capillizio *s.m. v.* capellizio.
capinéra *s.f. (ornit.)* pitulice *(Sylvia atricapilla).*
capintèsta *s.m.* şi *f.* **1.** *(sport)* liderul clasamentului. **2.** *(dispr.)* şef. *SIN. caporione.*
capìre I. *vt.* **1.** a înţelege; *(fig.) ~ l'antifona* a înţelege unde bate/ce vrea să spună/aluzia *~ a volo* a înţelege din zbor; *~ fischi per i fiaschi* una vorbim şi başca ne înţelegem; *~ la musica/la poesia* a înţelege muzica/poezia; *~ una persona* a înţelege o persoană; *non volerla ~ (fig.)* a nu vrea să înţelegi. *SIN. comprendere; non ~ un fico secco/un accidente* a nu înţelege nici o iotă; *(fam.) capirci/non capirci qualcosa* a nu reuşi/a nu reuşi să înţelegi ceva; *non ci capisco proprio niente* nu înţeleg chiar nimic; *si capisce* desigur. **2.** a scuza, a justifica, a privi cu indulgenţă. **3.** *(înv.)* a cuprinde. **II.** *vi. (a şi e)* **1.** a fi inteligent. **2.** *(lit.)* a intra (în ceva), a încăpea; *(fig.) non ~ in sè dalla gioia* a nu-şi încăpea în piele de bucurie. **III.** *vr.* a se înţelege, a cădea de acord; *ci siamo capiti* ne-am înţeles.
capiròsso *s.m. (ornit.)* **1.** specie de pasăre cu capul roşu *(Lanius rufus);* măcăleandru *(Erithacuta rubecula);* prigorie *(Meropus apiaster).* **2.** specie de raţă sălbatică *(Anas penelope).*

capistèo *s.m.* **1.** albie. **2.** tavă (de purtat pe cap). **3.** *(dial.)* lopată (pentru grîu).

capitàgna *s.f.* hat.

capitàle I. *adj.* **1.** mortal, de moarte, capital; *pena* ~ pedeapsă capitală; *peccato* ~ păcat de moarte; *sette peccati capitali* cele şapte păcate capitale; *nemico/odio* ~ duşman/ură de moarte. **2.** capital, fundamental, esenţial, de primă importanţă; *argomento/ragione/punto* ~ argument/motiv/punct capital. *SIN. principale.* **3.** *scrivere* ~ scriere cu majuscule; *lettera* ~ literă mare/majusculă. **4.** *bene* ~ bun utilizat în producţia de bunuri de consum. **II.** *s.f.* **1.** capitală. **2.** scriere cu majuscule. **3.** literă majusculă. **III.** *s.m.* capital; *investire un* ~ *al 5%* a investi un capital cu 5%; *far* ~ *di qualcosa* a transforma ceva în capital, a se folosi de el; *(ironico) è un bel* ~ *!* e o mare puşlama!; ~*fisso/circolante/netto/sociale/nominale* capital fix/circulant/net/social/nominal; *accumulare un* ~ a strînge un capital, a se îmbogăţi; *(fig.) avere un* ~ *di cognizioni/nozioni* a avea un bagaj de cunoştinţe/de noţiuni; *perdere il frutto e il* ~ a nu realiza nimic.

capitalìsmo *s.m.* capitalism; ~ *di Stato* capitalism de stat.

capitalìsta, *-isti, s.m., adj.,* capitalist.

capitalìstico, *-ci, adj.* capitalist; *regime* ~ regim capitalist.

capitalizzàre *vt.* **1.** a capitaliza; a acumula. **2.** a adăuga dobînda la capital.

capitalizzazióne *s.f.* capitalizare.

capitàna I. *s.f.* **1.** *(glumeţ)* soţia căpitanului, căpităneasă. **2.** *(mar., în expr.) (nave)* ~ navă de comandă, care poartă steagul escadrei; navă amiral. **II.** *adj. nave* ~ navă amiral.

capitanàre *vt.* **1.** a comanda (trupe). **2.** a conduce, a călăuzi; ~ *un movimento politico/la sommossa/l'insurrezione* a conduce o mişcare politică/o răscoală/o insurecţie. *SIN. comandare, guidare.*

capitanàto *s.m.* **1.** *(înv.)* district (guvernat de un căpitan). **2.** *(ist).* căpităţie (grad şi funcţie de căpitan de oşti); căpităţie (reşedinţă).

capitaneggiàre *vt. (rar) v.* capitanare.

capitanerìa *s.f.* **1.** *(mar.)* căpităţie (de port). **2.** *(înv., mil.)* grad şi funcţie de căpitan de oşti.

capitàno, -éssa *s.m.* şi *f.* **1.** *(ist.)* conducător, comandant; ~ *del popolo (în comunele italiene)* magistratul care tutela interesele poporului timp de un an; ~*-i reggenti* cei doi conducători de stat ai republicii San Marino; ~ *di ventura* comandant de armate de mercenari. **2.** *(mil.)* căpitan. **3.** *(mar.)* căpitan de vas; ~ *mercantile* căpitanul unui vas comercial; ~ *di lungo corso* căpitan de cursă lungă. **4.** *(av.)* comandant de escadrilă. **5.** conducător, şef; *il* ~ *dei rivoltosi* conducătorul rebelilor; ~ *d'industria* mare industriaş. *SIN. capo.* **6.** *(fotbal)* căpitan. **7.** mască în „Commedia dell'arte"; ~ *Fracasso/Spaventa* tipul soldatului fanfaron/lăudăros.

capitàre I. *vi. (e)* **1.** a sosi pe neaşteptate, din întîmplare; a pica, a nimeri; ~ *bene/male* a nimeri bine/rău. **2.** a se întîmpla; *mi è capitato un grosso guaio* mi s-a întîmplat/a dat peste mine un mare necaz; ~ *tra capo e collo* a se întîmpla/a păţi ceva pe neaşteptate. **3.** *(rar, lit.)* a se termina, a sfîrşi. **II.** *vt. impers.* a se întîmpla; *capita spesso che ci vediamo in città* se întîmplă des să ne vedem în oraş. *SIN. avvenire.* **III.** *vt. (înv.)* a conchide.

capitària *adj. f. (în loc).quota* ~ cotă, cotă pe cap de om.

capitàto *adj. (bot.)* cu bulb mare.

capitazióne *s.f. (înv.)* capitaţie.

capitèllo *s.m.* **1.** *(arhit.)* capitel. **2.** un fel de leşie tare. **3.** fîşie de piele etc. (la cotorul cărţii).

capitolàre[1] I. *vi. (a)* **1.** a capitula, a se preda. **2.** a cedă; a fi de acord. *SIN. arrendersi.* **II.** *vt. (înv.)* a împărţi în capitole.

capitolàre[2] *adj.* **1.** capitular (**referitor** la o adunare de preoţi, călugări). **2.** relativ la o adunare de canonici.

capitolàre[3] *s.m.* **1.** *(în dreptul francez)* text de lege promulgat de rege şi împărţit în capitole. **2.** culegere de hotărîri (ale unei adunări ecleziastice şi civile).

capitolàto I. *adj.* împărţit pe capitole. **II.** *s.m.* **1.** articol, clauză (dintr-un contract). **2.** text împărţit în capitole. **3.** *(jur.)* caiet; ~ *d'oneri* caiet de sarcini.

capitolazióne *s.f.* **1.** *(mil.)* capitulare. **2.** *(mil., pol.)* acord (de orice fel). **3.** *(ist., la pl.)* capitulaţie.

capitolìno *adj.* **1.** capitolin, referitor la Capitoliu. **2.** roman.

capitolo[1] *s.m.* **1.** capitol. **2.** paragraf. **3.** capitol, compoziţie poetică. **4.** compoziţie literară în proză. **5.** *(la pl.)* condiţii (într-un tratat).

capitolo[2] *s.m.* **1.** colegiu, grup de canonici (pe lîngă o catedrală etc.); *aver voce in* ~ *(fig.)* a avea un cuvînt de spus. **2.** adunarea periodică a unei congregaţii (religioase, cavalereşti); locul de adunare.

capitombolàre *vi. (e)* a se rostogoli; ~ *per le scale* a se rostogoli pe scări. *SIN. cadere.*

capitómbolo *s.m.* **1.** căzătură, rostogolire. **2.** *(fig.)* dare peste cap, răsturnare.

capitombolóni *adv.* de-a rostogolul, de-a dura.

capitóne *s.m.* **1.** *(ihț.)* anghilă. **2.** fir de mătase (gros şi negru). **3.** *(dial.)* pirostrii.

capitóso *s.m. (înv.)* încăpăţînat, căpăţînos.

capitòzza *s.f.* copac cu trunchiul tăiat la o anumită înălţime.

capitozzàre *vt.* a tăia trunchiul la o anumită înălţime.

càpo I. *s.m.* **1.** cap; ~ *canuto/biondo/calvo* cap cărunt/blond/chel; *tenere il cappello in* ~ a ţine pălăria pe/în cap; *scoprirsi il* ~ a-şi descoperi capul, a se descoperi, a-şi scoate pălăria din cap; *avere mal di* ~ a avea durere de cap; *battere il* ~ *contro il muro (fig.)* a întreprinde o acţiune disperată; *non sapere dove battere il* ~ *(fig.)* a nu şti încotro s-o apuci; *chinare/abbassare/piegare il* ~ *(fig.)* a pleca capul; *alzare il* ~ *(fig.)* a se revolta; *scuotere il* ~ a clătina din cap; *grattarsi il* ~ a se scărpina în cap (în semn de incertitudine); *i successi gli hanno dato al* ~ *(fig.)* succesele i s-au urcat la cap; *cadere fra* ~ *e collo (fig.)* a se întîmpla pe neaşteptate; *mangiare la minestra in* ~ *a qualcuno* **a)** a fi mai înalt; **b)** a răzbi pe cineva; *andare col* ~ *rotto (fig.)* a se ruina, a se duce de rîpă; *tenere le mani in* ~ *a qualcuno* a ţine mîna pe cineva, a proteja; *prendere una lavata di* ~ a încasa o săpuneală; *non avere nè* ~ *nè coda* a nu avea nici cap, nici coadă; *dar di* ~ *(fig.)* a se pocni de cineva/a se întîlni pe neaşteptate; *(lit.) la pena del* ~ decapitare. *SIN. testa.* **2.** minte, creier, cap; ~ *ameno* persoană trăsnită/ciudată; *rompersi il* ~ a-şi stoarce creierii; *mettersi in* ~ *qualcosa* a-şi pune ceva în minte/în cap; *passare per il* ~ a trece prin minte; ~ *scarico* persoană fără griji; *fare le cose col* ~ *nel sacco* a face lucrurile fără cap; *avere il* ~ *nel piede* a fi distrat; ~ *quadro* cap pătrat; *mettere il* ~ *a una cosa* a-ţi fi mintea la ceva. **3.** comandant, conducător, şef, cap; ~ *dello Stato* conducătorul/capul Statului; ~ *del governo* şeful guvernului; ~ *di Stato Maggiore* comandantul/şeful statului major; *in* ~ suprem; *comandante in* ~ comandant

suprem. **4.** conducător, căpetenie; *il ~ dei rivoltosi* conducătorul răsculaţilor; *è il ~ della mafia locale* este căpetenia mafiei locale; *essere a ~ di qualcosa* a fi în frunte; *è un vero ~* e un conducător născut. *SIN. capitano, capoccia.* **5.** *(mar.)* subofiţer. **6.** cap, căpetenie (de animale); *~-i di bestiame* capete de vite; *selezionare i ~-i da riproduzione* a selecţiona animalele de reproducere. **7.** *(la obiecte)* partea cea mai înaltă, capăt, cap; *il ~ della scala* capul scării; *il ~ di una colonna* capătul/vîrful coloanei; *in ~ a* deasupra; *a ~ di* în partea superioară, în capul; *a ~ del letto* la capul patului; *il ~ di un fiume/di una strada* capătul unui fluviu/unei străzi; *prendere il ~ di una corda/di un filo* a prinde capătul unei sfori/unui fir; *~ grosso* punct în care converg mai multe linii din diferite părţi; *in ~ al mondo* la capătul lumii. *SIN. estremità, fine, inizio.* **8.** început; capăt; *cominciare/ricominciare da ~* a o lua de la capăt. **9.** *(fig.)* sfîrşit, capăt; *in ~ a un mese/a un anno* la sfîrşitul lunii/al anului; *venire a ~ di qualcosa* a da de capăt unui lucru, a o scoate la capăt cu ceva. **10.** parte a unui obiect; capăţînă; cap; *~ di un chiodo* capul/floarea cuiului; *il ~ dell'aglio/della cipolla* căpăţîna de usturoi/de ceapă. **11.** obiect, bucată; parte; *~ di biancheria/di vestiario* obiecte de lenjerie/de îmbrăcăminte; *scegliere ~ per ~* a alege bucată cu bucată; *(fig.) riferire per sommi ~-i* a relata în linii mari. **12.** *(geogr.)* cap, promontoriu. **13.** *(herald.)* porţiunea care ocupă treimea superioară a scutului. **II.** *adj.* care conduce/comandă; *commissario ~* comisar şef; *redattore ~* redactor şef; *(prov.) cosa fatta ~ ha* ce-i făcut e bun făcut; *meglio essere capo che coda* mai bine cap decît coadă.

capobànda *s.m.* şi *(rar) f., pl.m. capibanda, pl. f. capobande.* **1.** şef de orchestră, dirijor. **2.** şef de bandă (de răufăcători).

capocàccia *s.m.* **1.** maestru de vînătoare. **2.** *(mar.)* navă care conduce urmărirea inamicului.

capocannonière *s.m., pl. capicannonièri,* **1.** subofiţerul cel mai vîrstnic (pe o navă). **2.** golgheter.

capocàrico *s.m., pl. capicàrichi (mar.)* subofiţer care răspunde de muniţii.

capocàrro *s.m., pl. capicàrro* subofiţer care comandă echipajul unui tanc.

capocàttedra *s.m.* şef de catedră.

capòcchia *s.f.* **1.** căpăţînă; măciulie; gămălie. **2.** *(ironic)* cap, căpăţînă, dovleac; *fare una cosa a ~* a face un lucru cum te taie capul/alandala/anapoda.

capocchieria *s.f. (rar)* prostie.

capocchiùto *adj.* cu măciulie mare.

capòccia, *-òcci, -òccie* **I.** *s.m.* **1.** supraveghetor şef. **2.** *(glumeţ)* cap de familie. **3.** *(peior.)* persoană care pretinde să fie în fruntea unei acţiuni etc. **II.** *s.f. (glumeţ)* căpăţînă, cap.

capocciòne *s.m.* **1.** *(dial.)* persoană cu capul mare. **2.** *(glumeţ)* deştept. **3.** *(dial., fig., dispr.)* ştab. **4.** supraveghetor.

capocèllula *s.m. (pol.)* organizator (de celulă comunistă)

capocèntro, *capicèntro s.m.* persoană care conduce un centru electronic etc.

capocièlo *s.m. (bis.)* baldachin (deasupra altarului).

capoclàsse *s.m., pl. capiclàsse* **1.** primul la învăţătură. **2.** monitor, şef de clasă.

capocòllo *s.m., pl. capicòllo* **1.** ceafă (sort de carne). **2.** salam (din cap şi ceafă de porc).

capocòmico, *-ci, s.m. (teatru)* director de trupă.

capocomicàto *s.m.* funcţia de conducător de companie teatrală.

capoconvòglio *s.m., pl. capiconvòglio* conducător/şef de convoi.

capocòrda *s.m. pl. capicòrda* **1.** element terminal al unui conductor electric. **2.** *(alpin.)* cap de coardă.

capocordàta *s.m., pl. capicordàta (alpin.)* cap de coardă.

capocrònaca *s.f.* articol principal (în pagina de cronică locală).

capocronista *s.m.* şi *f., pl. m. capicronisti, pl. f. capocroniste* redactorul care răspunde de cronica unui ziar.

capocuòco *s.m., pl. capicuochi,* bucătar şef.

capodànno *s.m., pl. capodànni* Anul nou.

capodibàndo *s.m., pl. capidibande* marginea unei bărci.

capodipartiménto *s.m., pl. capidipartimento* şef de departament.

capodivisióne *s.m., pl. capidivisione* şef de serviciu.

capodóglio *s.m. v.* capidoglio.

capodópera *s..m., pl. capidopera* **1.** capodoperă. **2.** om ciudat

capofàbbrica *s.m., pl. capifabbrica* şef de producţie; director.

capofabbricàto *s.m., pl. capifabbricato* responsabil de imobil (cu protecţia aeriană etc. pe timp de război).

capofamìglia, *s.m. (înv.) capi famiglia* cap de familie.

capofficina *s.f. v.* capoofficina.

capofila *s.m., pl. capifila* cap de rînd/de coloană (mai ales de soldaţi).

capofitto, *capofitti* **I.** cu capul în jos; *loc. adv. a ~* **a)** cu capul în jos; **b)** cu toată pasiunea, nebuneşte; *battersi a ~ nel lavoro* a se apuca nebuneşte de muncă. **II.** *s.m. (sport)* plonjon.

capofòsso *s.m., pl. capifosso (hidr.)* canal de scurgere la capătul fiecărui ogor.

capogàtto *s.m., pl. capogatti,* **1.** *(înv.)* amorţeală (la oameni şi la animale). **2.** *(înv., agr.)* butaş.

capogìro *s.m., pl. capogìri,* ameţeală.

capogrùppo *s.m.* şi *f. pl. m. capigrùppo* conducător de grup.

capolavóro *s.m., pl. capolavóri,* capodoperă.

capoléga *s.m.* conducător de ligă muncitorească în Italia.

capolèttera *s.m., pl. capilèttera* **1.** antet. **2.** literă mare la început de capitol etc.

capolètto *s.m., pl. capolètti* căpătîi/capăt de pat.

capolìnea *s.m. capilinea* **1.** cap de linie. **2.** capătul liniei, punct terminus.

capolino *s.m.* **1.** căpşor; *far ~* **a)** a scoate nasul; **b)** a ieşi la iveală; a apărea, a se zări. **2.** gămălie. **3.** *(bot.)* capitul (inflorescenţă).

capolista, *capilista* **I.** *s.m.* cap de listă. **II.** *s.f. (sport)* echipă care a cîştigat un campionat.

capoluògo, *s.m. capoluòghi* capitală (de provincie, de district, de regiune).

capomacchinìsta, *s.m., pl. capomacchinisti,* maşinist şef.

capomaèstro *s.m. v.* capomastro.

capomàfia *s.m., pl. capimàfia,* căpetenia unui grup mafiot.

capomàndria *s.m.* conducător de herghelie.

capomanòvra *s.m., pl. capimanovra, (mar.)* marinar de cart (la catarguri).

capomàstro, *s.m., pl. capomàstri,* maistru şef.

capomòrto *s.m. (chim.)* reziduu (după distilare); reziduu (în general).

capomoviménto, *s.m., pl. capimoviménto, (ferov.)* şef de mişcare.

capomùsica, *s.m., pl. capimùsica* şef de fanfară, capelmaistru.

caponàggine *s.f.* încăpăţînare.
caponàta *s.f. v.* capponata[2].
capóne[1], **-óna** *s.m., adj.* **1.** cu cap mare, căpăţînos. **2.** încăpăţînat.
capone[2] *s.m. v.* cappone[1].
capóne[3] *s.m. (mar.)* palanc, palan.
caponerìa *s.f. (înv.)* încăpăţînare, îndărătnicie.
capoofficìna *s.m., pl. capiofficìna*, director de uzină.
capopàgina *s.m., pl. capipàgine*, vinietă; frontispiciu. *SIN. frontone, testata*; *andare a ~* a merge în capul paginii.
capopàrte *s.m., pl. capipàrte*, şef al unui partid politic.
capopàrto *s.m., pl. capipàrto*, prima menstruaţie după naştere.
capopattùglia *s.m., pl. capipattùglia*, şef de patrulă.
capopèzzo *s.m., pl. capipezzo*, comandantul servanţilor unui tun.
capopòpolo *s.m., pl. capipòpolo*, conducător (al unei răscoale etc.).
capopósto *s.m., pl. capipósto, (mil.)* şef de post.
caporàle *s.m.* **1.** *(mil.)* caporal. **2.** persoană autoritară şi nepoliticoasă; tambur. **3.** *(pop.)* şef de echipă (de muncitori). **4.** *(pop.)* salariat într-o întreprindere agricolă. **5.** *(înv.)* conducător, căpetenie (de facţiune).
caporaléseo, *-éschi adj.* **1.** de caporal. **2.** autoritar, nepoliticos.
caporalismo *s.m. (dispr.)* autoritate militărească/de caporal.
caporàncio *s.m., pl. caporànci, (mar.)* subofiţer care răspunde de aprovizionare.
caporedattóre, -trice *s.m., pl. capiredattóri*, redactor şef.
caporepàrto, *s.m., pl. capirepàrto*, şef de secţie.
caporiccio *s.m.* **1.** *(înv.)* cutremurare, spaimă; zbîrlire, ridicare a părului. **2.** capriciu.
caporióne, *s.m., pl. caporióni* **1.** *(ist.)* conducătoru lunui cartier (la Roma). **2.** cap, căpetenie, şef, cap de gaşcă/de bandă.
caporivèrso *adv.* cu capul în jos.
caporónda *s.m., pl. capirónda*, şef de gardă/de rond.
caporovéscio *adv.* **1.** cu capul în jos. **2.** *(în loc.) a ~* cu capul pe spate.
caposàla *s.m., pl. capisàla*, şef de sală.
caposàldo, *s.m., pl. capisàldi.* **1.** punct fix, punct de plecare (la o măsurătoare etc.). **2.** *(fig.)* premisă principală, parte esenţială/fundamentală; *questi sono i ~-i del vivere civile* acestea sînt elementele de bază ale vieţii civilizate. *SIN. base, fondamento, principio.*
caposcàla, *s.m., pl. capiscala*, palier.
caposcàrico *s.m., pl. caposcàrichi*, vesel, glumeţ.
caposcuòla *s.m., pl. capiscuòla, (arte, lit.)* şef de şcoală/de curent.
caposervìzio *s.m.* şi *f., pl. m. capiservìzio* **1.** şef de serviciu. **2.** redactorul unei anumite rubrici (ştiri interne, externe, sport etc.).
caposèsto *s.m. (înv.) (la navele din lemn)* ultimele două scînduri de la proră şi pupă.
caposètta *s.m.* conducător de sectă.
caposezióne *s.m., pl. capisezióne*, **1.** şef de secţie. **2.** *(echit.)* călăreţul care sare în frunte, în timpul exerciţiilor la manej.
caposquàdra *s.m. pl. capisquàdra*, şef de echipă.
caposquadrìglia *s.m., pl. capisquadrìglia*, comandant de escadrilă.
capostànza *s.m., pl. capistànza*, şef de birou.
capostazióne *s.m., pl. capistazióne, (ferov.)* şef de gară.
capostipìte *s.m., pl. capostipìti*, **1.** strămoş, străbun (din care coboară o familie). **2.** prototip. **3.** arhetip.
capostórno *s.m. (vet.)* căpială. *SIN. capogatto, cenurosi.*
capotambùro *s.m. (mil.)* toboşar şef. *SIN. tamburo maggiore.*
capotàre *vi. v.* cappottare **(I)** şi *deriv.*
capotàsto *s.m., pl. capitasto, (muz.)* căluş (de vioară etc.).
capotàvola *s.m.* şi *f., pl. capitàvola*; *pl. f. (înv.)* capul mesei (persoană).
capòte *s.f., pl. capotes*, capotă.
capotècnico *s.m., pl. capitecnici, (rar) capotecnici*, şef de echipă.
capotòrto *s.m. (înv.)* bigot, făţarnic, ipocrit.
capotréno, *s.m., pl. capitréno, (ferov.)* şef de tren.
capotribù *s.m.* şi *f., pl. (înv.)* şef de trib.
capotùrno *s.m.* şi *f., pl. capitùrno, pl. f. (înv.)* şef de tură.
capoufficio *s.m.* şi *f., pl. m. càpi ufficio, (rar) capiufficio, pl. f. (înv.)* şef de birou.
capovaccàio *s.m. (ornit.)* vultan-pleşuv *(Neophron percnopterus).*
capovèrso *s.m., pl. capoversi*, **1.** început, cap de vers; început de frază (la început de paragraf). **2.** paragraf, alineat.
capovóga *s.m., pl. capivóga*, marinarul/canotistul care conduce echipajul.
capovòlgere I. *vt.* **1.** a răsturna, a da peste cap; *~ un bicchiere* a da peste cap un pahar, a-l sorbi dintr-o dată. **2.** *(fig.)* a schimba complet; *~ la situazione* situaţia s-a schimbat total. *SIN. rovesciare.* **II.** *vr.* **1.** a se răsturna, a se da peste cap. **2.** *(fig.)* a se schimba radical.
capovolgiménto *s.m. (şi fig.)* răsturnare. *SIN. ribaltamento, rovesciamento.*
capovólta *s.f.* **1.** răsturnare. **2.** *(înot)* întoarcere rapidă.
capovoltàre *vt.* a răsturna.
capovòlto *part. tr.* de la capovolgere şi *adj.*
càppa[1] *s.f.* **1.** mantie (cu glugă); capă; pelerină; *la ~ dei dignitari ecclesiastici/dei preti* mantia demnitarilor ecleziastici/a călugărilor; *~ da sera/in velluto* mantie de seară/de catifea; *(fig.) essere/trovarsi sotto una ~ di piombo* a fi/a se găsi într-o situaţie apăsătoare; *(ironic) vestirsi in ~/mettersi in ~ magna* a se îmbrăca de gală; *(înv.) cavarne ~ o mantello* a trebui să iei o hotărîre; *film/racconti di ~ e spada* filme/povestiri de capă şi spadă; *(prov.) per un punto Martin perse la ~* pentru una a pierdut Stan căciula. **2.** hotă; *la ~ del camino* partea superioară a căminului; *nero come la ~ del camino* negru ca un coşar; *(fig.) la ~ del cielo* bolta cerului; *(rar) sotto la ~ del sole* în lume. **3.** *(mar.)* invelitoare din pînză cu care se protejează obiectele la bord. **4.** *(mar.)* traiectoria cea mai indicată în timpul furtunilor; *navigare alla ~* a naviga cu prudenţă. **5.** *diritto di ~* compensaţie specială care revine căpitanilor de vase comerciale.
càppa[2] *s.f.* moluscă/scoică comestibilă.
càppa[3] *s.f.* numele literei k.
cappalùnga *s.f., pl. cappelùnghe, (zool.)* scoică bivalvă.
cappamàgna *s.f.* **1.** mantie de cavaler. **2.** robă profesorală; *(fig.) essere/mettersi in ~* a se îmbrăca în mare ţinută.
cappàto *adj.* **1.** *(înv.)* îmbrăcat în mantie. **2.** *(herald.) (despre scut)* divizat de două linii curbe.
cappeggiàre *vi. (a)* a naviga cu puţine vele (pentru a rezista furtunii), a naviga cu prudenţă.
cappèlla[1] *s.f.* **1.** capelă; *~ gentilizia* capelă construită

de o familie în partea laterală a unei biserici; ~ *palatina* capela unui palat regal; ~ *mortuaria* capelă mortuară. **2.** ~ *papale* slujbă solemnă celebrată în prezența papei. **3.** tabernacol, oratoriu, paradis. **4.** corul și cantorii unei biserici; *maestro di* ~ dirijorul corului unei biserici; *musica a* ~ muzică polifonică vocală fără acompaniament instrumental.

capèlla[2] *s.f.* **1.** pălărie (de ciupercă). **2.** *(fig., glumeț, arg.)* recrut.

cappellàccia *s.f. (ornit.)* ciocîrlan *(Galerida cristata)*.

cappellàccio *s.m.* **1.** pălărie ponosită. **2.** *(fig.)* ceartă, dojană, săpuneală; *fare/dare un* ~ *a qualcuno* a trage o săpuneală cuiva. **3.** partea alterată, de la suprafața unei zăcăminț.

cappellàio, *-ài, s.m.* **1.** pălărier. **2.** *(înv.)* persoană care acoperea și descoperea capul șoimului de vînătoare.

cappellanàto *s.m. (rar)* funcția de capelan.

cappellanìa *s.f.* funcție de capelan; venitul acestei funcții.

cappellàno *s.m.* **1.** capelan. **2.** preot de instituție (spital, închisoare); preot pe lîngă o curte princiară. **3.** diacon.

cappellàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu pălăria. **2.** cantitate care poate încăpea într-o pălărie; *a* ~*-e* în mare cantitate.

cappellerìa *s.f.* magazin de pălării (bărbătești).

cappellifìcio *s.m.* fabrică de pălării.

cappellìna *s.f.* **1.** beretă. **2.** *(înv.)* coif. **3.** pălărie cu borurl largi (pentru femei). **4.** *(înv.)* scufie de noapte. **5.** legătură de cap; basma.

cappellinàio, *-ài, s.m.* cuier de pălării.

cappellìno *s.m.* **1.** *(dim.)* pălărioară. **2.** pălărie de damă.

cappèllo *s.m.* **1.** pălărie; ~ *di pelo/di feltro/di paglia* pălărie de blană/de fetru/de paie; ~ *a cilindro/tuba* cilindru; ~ *a cencio* pălărie cu bor moale; *tenere/portare il* ~ *sul ventitrè* a ține/a purta pălăria pe-o ureche/într-o parte; *far di* ~ a saluta, a-și scoate pălăria; *(fig.) cavarsi il* ~, *fare tanto di* ~ a recunoaște meritele cuiva, a-și scoate pălăria în fața cuiva; *prender* ~ *(fig.)* a se ofensa, a se supăra; *amico di* ~ persoană cu care ai doar relații de bună ziua. **2.** *(înv.)* tocă. **3.** obiect în formă de pălărie; *il* ~ *di un chiodo* floarea unui cui; *il* ~ *del comignolo* acoperișul coșului; ~ *del lume* abajur; ~ *da prete* tobă (de porc). **4.** boască (resturi de struguri după stoarcere). **5.** *(bot.)* pălărie (la ciuperci). **6.** *(înv.)* coroană, ghirlandă. **7.** *(fig.)* introducere, prezentare (scurtă).

cappellòna I. *s.f. (fam.)* călugăriță care poartă o beretă mare. **II.** *adj. suora* ~ călugăriță infirmieră.

cappellòne I. *s.m.* **1.** *(augm.)* pălărie mare. **2.** *(arg.)* recrut. **3.** *(fam.)* personaj de film Western. **4.** pletos, tînăr cu păr lung/cu chică. **II.** *adj. (în loc.) film* ~ film Western.

cappellòtto *s.m.* **1.** *(ist. mil.)* capsă (pentru puști). **2.** bulon.

cappellùto *adj.* moțat.

capperéto *s.m. (înv.)* loc plantat cu caperi, pădurice.

càppero I. *s.m.* **1.** *(bot.)* caper *(Capparis spinosa)*; *(la pl., exclamativ) capperi!* ei drace! **2.** capere murate (în oțet). **II.** *(la pl. cu funcție de interj.)* exprimă uimire, admirație; ~*!* ia te iută!, măi, măi!

capperóne *s.m. (înv.)* glugă.

capperùccia *s.f. (înv.)* **1.** glugă (prinsă de haină). **2.** mantie sărăcăcioasă; *andare in* ~ a merge pe furiș. **3.** scufie (de călugăriță).

càppio, *càppi, s.m.* **1.** nod cu fundă. **2.** fundă. **3.** căpăstru, laț; *avere il* ~ *al collo* a avea lațul de gît.

cappóna *s.f.* puică castrată și îngrășată.

capponàia *s.f.* **1.** coteț de claponi (puși la îngrășat). **2.** cușcă. **3.** *(fig., arg.)* închisoare.

capponàre *vt., vr. (înv.)* a castra.

capponàta[1] *s.f.* festin, masă bogată cu preparate din clapon.

capponàta[2] *s.f.* pesmeți muiați în apă și amestecați cu diverse ingrediente.

capponatùra *s.f.* castrare.

cappòne[1] *s.m.* clapon; ~ *lesso/arrosto* clapon fiert/fript; *(fig.) far pelle di* ~ a face piele de găină; ~ *di galera* mîncare marinărească (din miez de pîine, pește etc.).

cappòne[2] *s.m. v.* capone[3].

capponèssa *s.f. v.* cappona.

cappòtta *s.f.* **1.** haină femeiască. **2.** pălărie femeiască. **3.** scufiță. **4.** capotă (de automobil).

cappottàre I. *vi. (a)* a capota. **II.** *vt.* a aplica capotă.

cappottàta *s.f.* capotare.

cappottìno *s.m.* uniforma ofițerilor de marină.

cappòtto[1] *s.m.* **1.** palton. **2.** manta; ~ *da scolta* manta căptușită cu blană.

cappòtto[2] *s.m. (în loc.) fare/dare* ~ a face pe cineva capot (la jocul de cărți); *fare* ~ **a)** a te întoarce de la vînătoare fără vînat; **b)** *(despre ambarcație)* a se răsturna.

cappucciàto *adj. (rar; despre petale și frunze)* îndesat, așezate strîns una peste alta.

cappuccìna *s.f.* **1.** *(bot.)* varietate de lăptucă cu frunze late *(Lactuca sativa capitata)*. **2.** hrean *(Tropaeolum maius)*. *SIN. nasturzio indiano.*

cappuccinésco, *-eschi, adj. (bis.)* de/relativ la ordinul călugărilor capucini.

cappuccìno[1] **I.** *s.m.* **1.** călugăr capucin; *barba da* ~ barbă lungă; *vita da* ~ viață retrasă; *pazienza da* ~ răbdare de înger. **2.** *(la pl.)* mănăstire de capucini. **II.** *adj.* capucin.

cappuccìno[2] *s.m.* capuținer.

cappuccìno[3] *s.m.* **1.** șoim de baltă. **2.** porumbel moțat.

cappùccio[1] *s.m.* **1.** glugă. **2.** apărătoare de cap (la cai). **3.** ambalaj; etui (de formă conică); *il* ~ *della birro/della stilografica* trusa picsului/stiloului. **4.** învelișul de oțel al unui proiectil. **5.** partea superioară a elementelor portante verticale ale unui pod.

cappùccio[2] *adj. (despre varză)* îndesată; *cavolo* ~ varză îndesată.

cappùccio[3] *s.m. (fam.)* capuținer.

càpra[1] *s.f.* capră *(Capra hircus)*; *luoghi da* ~*-e* locuri prăpăstioase; *cavalcar la* ~ a se înșela; *salvar* ~ *e cavolo* a împăca și capra și varza; *tener l'orto salvo e la* ~ *sazia* a fi și cu slănina în pod, și cu pita unsă.

càpra[2] *s.f.* **1.** macara; scripete. **2.** *(mar.)* mașină de ridicat catargele. **3.** structură care leagă corpul avionului de aripi. **4.** suport de lemn pentru transportarea coliviilor de păsărele. **5.** *piè di* ~ instrument de extras dinți.

capràggine *s.f. (bot.)* ciinărea.

capràio, *-ài, s.m.* păstor (de capre).

capraréccia, *-écce, s.f.* staul de capre.

capràro, *-àri, s.m. (înv.) v.* capraio.

capràta *s.f. (înv.)* capră (un fel de stăvilar).

capreolàto *adj.* decorat cu ornamente în formă de cîrcei.
caprèolo *s.m.* **1.** *(rar, lit.)* cîrcel (la plante agățătoare). **2.** *(lit.)* ornament arhitectonic în formă de cîrcel.
caprètta *s.f.* **1.** *(dim.)* căprioară. **2.** daltă (folosită de gravorul în lemn).
caprètto *s.m.* **1.** ied. **2.** piele de căprioară, șevro.
capriàta *s.f.* *(constr.)* căpriori.
capriccio *s.m.* **1.** capriciu, dorință, poftă, chef, toană; trăsnaie, aiureală; *avere più capricci che capelli in testa* a avea mai multe capricii decît fire de păr; *cavarsi/levarsi/togliersi un* ~ a-și satisface un capriciu; *agire a* ~ a acționa după toane. *SIN. ghiribizzo, grillo, bizzarro, stramberia.* **2.** bosumflare, fițe, răsfăț; *fare i* ~*-i, esser pieno di* ~*-i* a se răsfăța. **3.** aventură de scurtă durată, capriciu. **4.** ciudățenie; *i* ~*-i della natura/della fortuna* capriciile/ciudățeniile naturii/ale soartei. **5.** draperii. **6.** *(muz.)* capriciu. **7.** *(lit.)* fior.
capricciόso *adj.* **1.** răsfățat; *è un bambino* ~ e un copil răsfățat. *SIN. bizzoso.* **2.** instabil, schimbător, capricios; *stagione* ~*-a* anotimp capricios; *carattere* ~ caracter instabil/capricios; *moda* ~*-a* modă schimbătoare. **3.** original; bizar, ciudat; extravagant; *un pittore* ~ un pictor original; *un'acconciatura* ~*-a* o coafură extravagantă.
capricόrno *s.m.* *(astron.)* capricorn.
caprificazióne *s.f.* *(bot.)* altoire a smochinilor sălbatici.
caprifìco, *-ìchi, s.m.* smochin sălbatic.
caprifòglio, *-ògli, s.m.* *(bot.)* caprifoi *(Lonicera caprifolium). SIN. abbracciabosco, madreselva, vincibosco.*
caprìgno *adj.* caprin.
caprile *s.m.* *(rar)* țarc de capre.
caprimùlgo, *-ùlgi, s.m.* *(ornit.)* păpăludă, mulgătorul-caprelor *(Caprimulgus).*
caprìno I. *adj.* **1.** caprin, de capră; *corna* ~*-e* coarne de capră; *lana* ~*-a* păr de capră; *(fig.) questione di lana* ~*-a* lucru fără importanță și inutil. **2.** care seamănă cu o capră. **II.** *s.m.* **1.** miros de capră. **2.** bălegar de capră. **3.** brînză din lapte de capră.
caprìola[1] *s.f.* căprioară.
caprìola[2] *s.f.* **1.** săritură, dare peste cap. **2.** săritură, salt; *fare le* ~*-e per la gioia* a sări în sus de bucurie; *(fig.) far la* ~ a schimba foaia/poziția/atitudinea. **3.** salt, figură de balet. **4.** salt de căprioară (la cîini dresați).
capriolàre *vi.* *(a)* a zburda, a sălta sprinten.
caprìolo *s.m.* *(zool.)* **1.** căprior. **2.** *(la tir)* țintă mobilă.
càpro *s.m.* țap; ~ *espiatorio,* ~ *emisario* țap ispășitor.
capróne *s.m.* *(augm.)* **1.** țap. **2.** *(fig., dispr.)* persoană neîngrijită.
caprònico, *-ci adj.* *acido* ~ *(despre acid)* care se găsește în laptele de capră și de vacă.
capruggìnare *vt.* a face gardine (la butoaie, la doage).
caprùggine *s.f.* gardină, șanț (la doagele butoiului).
càpsula *s.f.* **1.** capsulă, înveliș; ~ *spaziale/orbitale* capsulă spațială/orbitală; ~ *microfonica* capsulă telefonică. **2.** *(mil.)* capsă. **3.** *(farm.)* pilulă, capsulă, casetă; *inghiottire una* ~ a înghiți o pilulă. **4.** *(chim.)* recipient de porțelan rezistent la foc, capsulă. **5.** *(bot.)* capsulă. **6.** *(stomat.)* coroană. **7.** înveliș de staniol (la gura sticlelor de vin etc.). **8.** capsă (la sticle). **9.** *(biblioteconomie)* clasor.
capsulatrice *s.f.* mașină de capsulat (sticle).
captàre *vt.* **1.** a obține; ~ *l'appoggio di qualcuno* a obține sprijinul cuiva. *SIN. cattivarsi, procurarsi.* **2.** a capta, a strînge, a obține; ~ *l'acqua piovana per utilizzarla* a strînge apă de ploaie pentru a o utiliza. **3.** a prinde (cu diverse aparate); ~ *un programma musicale* a prinde un program muzical. **4.** *(fig.)* a înțelege, a prinde sensul. *SIN. cogliere, intuire.*
captatόre *s.m.* captator.
captatòrio, *-òri, adj.* *(jur.)* captatoriu, de captație.
captazióne *s.f.* *(rar)* **1.** *(jur.)* captație (mijloc necinstit pentru a obține o moștenire). **2.** captare (de unde radiofonice). **3.** înlăturarea particulelor dintr-un fluid (pentru recuperare sau depurare).
captìvo *s.m.* captiv, prizonier.
capufficio *s.m.* *v.* capoufficio.
capziosità *s.f.* **1.** caracter înșelător/insidios. **2.** caracter sofistic; *la* ~ *di un argomento* viclenia unui argument.
capziόso *adj.* *(lit.)* **1.** insidios, viclean, înșelător. **2.** *(despre un argument etc.)* sofistic.
carabàttole *s.f. pl.* **1.** calabalîc, bulendre, boarfe; rablă. **2.** *(fig.)* fleac, prostioară, bagatelă.
carabìna *s.f.* carabină; ~ *automatica/ad aria compressa* carabină automată/cu aer comprimat.
carabinàta *s.f.* lovitură de carabină.
carabinière *s.m.* **1.** *(ist., înv.)* carabinier. **2.** jandarm polițist; ~ *a cavallo* jandarm din poliția călare; *fare il* ~ *(fig.)* a face pe jandarmul; *essere un* ~ *(fig.)* a fi un jandarm.
càrabo *s.m.* **1.** *(entom.)* specie de cărăbuș carnivor *(Carabus).* **2.** *(mar.)* corăbioară.
carabottìno *s.m.* grătar de lemn (pe fundul unei bărci etc.).
caràcca, *-àcche s.f.* *(ist., mar.)* corabie de transport; corabie de război.
carachìri *s.m.* harachiri.
caracollàre *vi.* *(a)* **1.** *(despre călăreț)* a juca calul. **2.** *(fig., despre capre)* a zburda, a sălta.
caracòllo *s.m.* **1.** voltă (la călărie), răsucire. **2.** *(mil.)* mișcare de retragere (la cavalerie).
caracùl *s.m.* caracul.
caràdrio *s.m.* *(ornit.)* fluierar *(Charadrius pluvialis).*
caràffa *s.f.* **1.** carafă; *una* ~ *di cristallo* o carafă de cristal; *una* ~ *di vino* o carafă de vin. **2.** măsură de capacitate (în sudul Italiei).
caraìbico, *-ici, adj.* din insulele mării Caraibilor.
caràmbola[1] *s.f.* *(bot.)* copac din famila oxlidaceelor *(Averrhoa carambola).*
caràmbola[2] *s.f.* **1.** *(la biliard)* carambol. **2.** *(fotbal)* carambol, lovitură de minge deviată. **3.** *(fig.)* ciocnire (de mașini), carambol.
carambolàre *vi.* *(a)* a face un carambol.
carambolàta *s.f.* carambolaj.
caràmbolo *s.m.* carambol (la biliard).
caramèlla I. *s.f.* **1.** bomboană. **2.** *(fig., fam.)* monoclu. **II.** *adj.* *(înv., în loc.)* *rosa* ~ roz zmeuriu.
caramellàio, *-ài, s.m.* negustor de bomboane.
caramellàre *vt.* **1.** a carameliza. **2.** a acoperi cu zahăr caramel. **3.** a colora băuturi cu zahăr caramel.
caramellàto *part. tr.* de la caramellare și *adj.*
caramèllo I. *s.m.* **1.** caramel. *SIN. colore di zucchero; zucchero bruciato.* **2.** culoarea zahărului ars. **II.** *adj.* *(înv.)* care are culoarea zahărului ars.
caramellόso *adj.* **1.** care are caracteristicile caramelului. **2.** *(fig.)* dulceag; *(fig.) parole* ~*-e* vorbe mieroase.
caramellìsta, *-isti s.m.* și *f.* muncitor într-o fabrică de bomboane.
caramògio *s.m.* *(înv.)* **1.** statuetă care reprezintă un personaj grotesc. **2.** *(fig.)* persoană scundă și diformă.
carampàna *s.f.* **1.** femeie nerușinată/vulgară. **2.** femeie neglijentă/neîngrijită.
carapàce *s.m.* *(zool.)* carapace.

caràssio *s.m. (ikt.)* caras *(Carassius vulgaris)*.
caratàre *vt. (rar)* **1.** a cîntări în carate. **2.** *(înv.)* a evalua. **3.** a examina cu atenţie.
caratèllo *s.m.* butoiaş.
caratista, *-ìsti, s.m.* persoană/întreprindere proprietară a unei nave de comerţ.
caràto *s.m.* **1.** carat. **2.** cotă de participare; acţiune. **3.** sămînţă de roşcov. **4.** *(fig.)* grad de perfecţiune/de bunătate etc.; *persona di molti ~-i* persoană care face multe parale.
caràttere *s.m.* **1.** semn grafic convenţional, caracter tipografic. **2.** sistem de scriere; sens. **3.** caracter, temperament, fire; *avere un buono/un ottimo ~* a avea un caracter bun/foarte bun; *essere di ~ forte/debole/aggressivo/pacifico* a avea un caracter puternic slab/agresiv/paşnic; *un uomo di ~* un om de caracter; *non aver ~* a nu avea caracter; *essere senza ~, essere privo di ~* a fi fără caracter. *SIN. temperamento.* **4.** caracteristică; *notare/rilevare/sottolineare i ~-i salienti di qualcuno* a nota/a releva/a sublinia caracteristicile cuiva; *essere in ~* a se potrivi, a fi adecvat; *l'abito era in ~ con la cerimonia* îmbrăcămintea era adecvată ceremoniei.
caratteriàle *adj. (psih.)* relativ la caracter.
caratterìno *s.m. (ironic)* fire, temperament insuportabil/dificil/agresiv.
caratterìsta, *-ìsti, s.m. (teatru)* actor (care interpretează roluri de caracter).
caratteristìco, *-ìstici, adj.* caracteristic. *SIN. peculiare, proprio, tipico*; *nota ~-a* notă repetată (la canto).
caratterizzàre *vt.* **1.** a caracteriza, a fi caracteristic. **2.** a prezenta, a descrie, a caracteriza.
caratterizzazióne *s.f.* caracterizare.
caratterologìa *s.f. (psih.)* caracterologie.
caratùra *s.f.* **1.** măsurare în carate. **2.** *(com.)* cotă de participare.
caravanìsta, *-ìsti s.m.* şi *f.* persoană care voiajează cu rulotă.
caravanserràglio, *-àgli, s.m.* caravanserai.
caravèlla[1] *s.f. (ist., mar.)* caravelă.
caravèlla[2] **I.** *s.f.* clei (folosit de lemnari). **II.** *adj. colla ~* clei foarte rezistent.
carbàsio *s.m.* vînt de răsărit.
càrbaso *s.m. (înv.)* **1.** haină subţire/uşoară. **2.** *(mar.)* velă/pînză bogat pictată.
carbinòlo *s.m. (chim., rar)* alcool metilic.
carbonàia *s.f.* **1.** grămadă de lemne din care se face mangal. **2.** depozit de mangal. **3.** *(fig.)* încăpere murdară/întunecoasă. **4.** *(mar.)* depozitul de cărbuni.
carbonàio, *-ài, s.m.* cărbunar.
carbonaménto *s.m.* aprovizionare a navei cu cărbuni.
carbonàre *vi.* a aproviziona cu cărbuni.
carbonarìsmo *s.m. (ist.)* carbonarism.
carbonàro I. *s.m. (ist., pol.)* carbonar. **II.** *adj.* al carbonarilor; *moti ~-i* mişcări ale carbonarilor.
carbonàta *s.f.* **1.** grămadă de cărbuni. **2.** carne de porc sărată, friptă la grătar.
carbonatazióne *s.f. (chim.)* carbonatare.
carbonàto *s.m. (chim.)* carbonat.
carbonatùra *s.f.* petele negre de pe pielea unui cal.
carboncèllo *s.m.* **1.** bucăţică de cărbune. **2.** *(înv.)* pustulă. **3.** varietate de rubin.
carbónchio *s.m.* **1.** varietate de rubin. **2.** *(med.)* cărbune, antrax. **3.** *(bot.)* tăciune. **4.** *(înv.)* pustulă.
carbonchióso I. *adj.* **1.** bolnav de antrax. **2.** *(înv.)* ars, pîrlit, uscat. **II.** *s.m.* persoană/animal bolnav(ă) de antrax.
carboncìno *s.m.* **1.** *(dim.)* cărbune mic. **2.** cărbune de desen. **3.** desen în cărbune.
carbóne *s.m.* **1.** cărbune; *~ fossile* huilă; *~ coche* (sau *coke*) cocs; *da segnare col ~ bianco* (lucru) foarte rar/care se întîmplă foarte rar; *a misura di ~* în mare cantitate, mai mult decît trebuie. **2.** *(bot.)* tăciune.
carbonèlla *s.f.* **1.** mangal. **2.** varietate de pară.
carboneria *s.f. (ist., pol.)* carbonerie (societate politică secretă a carbonarilor).
carbonétto *s.m.* mărgean (roşu închis).
carboniccio, *-ìcci, adj. (rar)* negricios.
carbònico, *-ònici* **I.** *adj.* carbonic; *anidride ~-a* anhidridă carbonică. **II.** *s.m., adj.* carbonifer.
carbonièra *s.f. (rar)* **1.** magazie de cărbuni (pe o navă). **2.** navă de transportat cărbuni. **3.** *(rar)* tender.
carbonière *s.m.* **1.** miner (într-o mină de cărbuni). **2.** industriaş (în industria cărbunelui).
carbonièro *adj.* carbonier; *industria ~ -a* industria carbonieră.
carbonìfero I. *adj.* carbonifer, bogat în cărbune. **II.** *s.m. (geol.)* carbonifer.
carbonile[1] **I.** *s.m.* magazie de cărbuni (pe nave). *SIN. carbonaria.* **II.** *adj.* destinat depozitării cărbunilor.
carbonile[2] **I.** *s.m.* carbonil. **II.** *adj.* de carbonil.
carbònio, *-òni, s.m. (chim.)* carbon.
carbonióso *adj.* care conţine carbon.
carbonite *s.f.* exploziv folosit în minele de cărbuni.
carbonizzàre *vt., vi. (e), vr.* a (se) carboniza.
carbonizzazióne *s.f.* carbonizare.
carborùndo *s.m. v.* carborundum.
carborùndum *s.m.* carborundum.
carbosiderùrgico, *-ci, adj.* care priveşte industria siderurgică şi cea a cărbunelui.
carbossiemoglobìna *s.f.* carboxihemoglobină.
carburànte *s.m.* carburant.
carburàre I. *vt. (metal.)* a carbura. **II.** *vi. (a)* **1.** a realiza procesul de carburaţie. **2.** *(fig., arg.)* a fi în formă.
carburatóre *s.m. (mec.)* carburator.
carburazióne *s.f. (metal.)* carburaţie.
carbùro *s.m. (chim.)* carbură.
careàme *s.m.* carcasă; schelet.
careàre *vt. (poetic) v.* caricare **(I)**.
careàssa *s.f.* **1.** carcasă, schelet. *SIN. carcame.* **2.** animalul tăiat, jupuit şi curăţat de măruntaie. **3.** *(fig.)* corp scheletic; mortăciune. **4.** schelet/de corabie/maşină etc., carcasă. **5.** îmbrăcăminte metalică, carcasă. **6.** vehicul vechi/hodorogit; rablă.
careeraménto *s.m.* întemniţare.
careeràre *vt.* a întemniţa. *SIN. imprigionare.*
careerànio *adj.* de închisoare, privitor la închisoare.
careeràto *s.m.* deţinut.
careerazióne *s.f.* **1.** întemniţare. **2.** detenţiune. *SIN. detenzione.*
càreere, *-ri, s.m.* şi *f.* **1.** închisoare, puşcărie; carceră; *entrare in ~* a intra la închisoare; *evadere dal ~* a evada din închisoare. *SIN. prigione.* **2.** pedeapsă cu închisoarea, închisoare; *scontare tre anni di ~* a ispăşi trei ani de închisoare; *~ preventivo* închisoare preventivă. **3.** *(fig.)* loc în care se stă forţat.
careerière *s.m.* **1.** temnicer, paznic de închisoare. *SIN. secondino.* **2.** *(fig., dispr.)* persoană care supraveghează cu severitate excesivă.
carcinòma, *-òmi, s.m. (med.)* carcinom, cancer epitelial.
carcinomatóso *adj.* **1.** relativ la carcinom. **2.** care are carcinom.
carcinòsi *s.f.* cancer generalizat.
carciofàia *s.f.* teren plantat cu anghinare.
carciofàio, *-ài,* **I.** *s.m.* vînzător de anghinare. **II.** *adj.* care produce anghinare.
carciòfo *s.m.* **1.** *(bot.)* anghinare *(Cynara cardunculus)*; *mangiare il ~ a foglia, a foglia* a reuşi, lucrînd

cu răbdare; *saper pelare il* ~ a-şi face interesele pe spinarea altora. **2.** om de nimic, prost; *sei un* ~ eşti un netot.

càrco I. *part. tr.* de la caricare. **II.** *s.m. (poetic)* greutate, povară.

càrda *s.f. (text.)* cardă.

cardàio *s.m.* fabricant de maşini de cardat/darace etc.

cardaiuòlo *s.m. (text.)* dărăcitor (muncitor specializat).

cardamòmo *s.m. (bot.)* specie de plantă din India *(Elettaria cardamomum)*. *SIN. amomo.*

cardànico, *-ànici, adj.* cardanic; *sospensione* ~*-a* suspensie cardanică.

cardàno *s.m.* cardan.

cardàre *vt.* **1.** a carda, a scărmăna, a dărăci (lînă). **2.** *(fig.)* a bîrfi.

cardàta *s.f.* **1.** cardare, scărmănare, dărăcire. **2.** cantitate de lînă (scărmănată în acelaşi timp).

cardatóre, *-trice, s.m.* şi *f.* dărăcitor (muncitor specializat).

cardatrìce *s.f.* **1.** cardă, maşină de dărăcit. **2.** muncitoare care lucrează la cardă.

cardatùra *s.f.* cardare, dărăcire.

cardellìno *s.m. (ornit.)* sticlete *(Carduelis carduelis)*. *SIN. capirosso.*

cardènia *s.f. v.* gardenia.

carderìa *s.f.* secţia de cardare.

cardèto *s.m.* cîmp cu scăieţi.

cardìaco, *-ìaci, adj., s.m. (anat.)* cardiac.

càrdias *s.m. (anat.)* cardie.

cardinalàto *s.m.* cardinalat.

cardinàle[1] **I.** *adj.* fundamental, de bază, cardinal; *virtù* ~*-i* virtuţile cardinale; *numerale* ~ numeral cardinal; *punti* ~*-i* puncte cardinale; *venti* ~*-i* vînturi care bat din cele patru puncte cardinale. **II.** *s.m.* **1.** cardinal; *collegio dei* ~*-i* colegiul cardinalilor; *rosso* ~ roşu purpură; *(fig., fam.,) boccone/cibo da* ~ mîncare rafinată. **2.** *(înv.)* ţiţînă (la uşă).

cardinale[2] *s.m.* pasăre cîntătoare din ordinul paseriformelor *(Richmondena cardinalis)*.

cardinalésco, *-éschi, adj.* **1.** *(depr.)* de cardinal. **2.** *(înv.)* roşu aprins.

cardinalìzio, *-ìzi, adj. (lit.)* de cardinal, propriu unui cardinal.

càrdine *s.m.* **1.** ţiţînă. **2.** *(fig.)* fundament, pivot; punct principal de sprijin. *SIN. base, principio; i* ~*-i della terra* cei doi poli ai pămîntului. **3.** *(rar)* punct cardinal. **4.** *(într-o tabără militară romană)* drum de la nord la sud.

cardino *s.m.* **1.** *(dim.)* scaiete; spin. **2.** perie de pălărier.

cardiografìa *s.f.* cardiografie.

cardiògrafo *s.m.* cardiograf.

cardiogràmma *s.m., pl. -i,* cardiogramă.

cardioìde *s.f.* cardioidă.

cardiologìa *s.f. (med.)* cardiologie.

cardiòlogo, *-òlogi, s.m.* cardiolog.

cardiopàlmo *s.m. (med.)* palpitaţie; respiraţie accelerată.

cardiopatìa *s.f.* cardiopatie.

cardioscleròsi *s.f.* cardioscleroză.

cardiostenòsi *s.f.* stenoză cardiacă.

cardiotònico, *-ci, s.m., adj.* cardiotonic.

cardiovascolàre *adj.* cardiovascular.

cardìte *s.f. (med.)* cardită.

càrdo[1] *s.m. (bot.)* spin; scai; scaiete *(Carduus acanthoides)*; cardon *(Cynara cardunculis)*; *dare il* ~ a bîrfi; ~ *benedetto* schinel *(Centaurea benedicta)*. **2.** varga ciobanului *(Dipsacus fullonun)*. **3.** *(tosc.)* coajă ţepoasă de castană sălbatică. **4.** *(text.)* darac. *SIN. scardasso.*

càrdo[2] *s.m.* (în tabăra militară romană) drumul de la nord la sud.

cardóne *s.m. (bot.)* cardon *(Cynara cardunculus)*.

carducciàno *adj. (ist. lit.)* relativ la opera lui Carducci.

cardùccio, *-ùcci, s.m.* **1.** anghinare sălbatică. **2.** vlăstar (de anghinare); scaiete.

carèlla *s.f.* plasă în formă de sac pentru prinderea anghilelor.

carèllo *s.m.* **1.** pernă de sprijinit picioarele. **2.** capac de closet.

carèma *s.m.* vin roşu piemontez.

carèna *s.f.* **1.** *(mar.)* carenă. **2.** *(av.)* învelişul exterior al dirijabilului. **3.** *(ornit.)* carenă (creastă osoasă a sternului la păsări). **4.** *(bot.)* proeminenţă lineară pe unele organe vegetale.

carenàggio, *-àggi, s.m. (mar.)* carenaj.

carenàre *vt. (mar.)* a carena.

carenatùra *s.f. (mar.)* carenaj.

carènza *s.f.* **1.** lipsă, deficienţă, carenţă; ~ *di cibo/di grano/di medicinali* lipsă de hrană/de grîu/de medicamente; *c'è molta* ~ *di idee in quel libro* există o mare carenţă de idei în acea carte; ~*legislativa* carenţă legislativă. *SIN. assenza, insufficienza.* **2.** lipsă a unui element indispensabil alimentaţiei; ~ *vitaminica* lipsă de vitamine.

carestìa *s.f.* **1.** lipsă de alimente, foamete. **2.** penurie, lipsă; ~ *di mezzi di trasporto* lipsă de mijloace de transport. *SIN. mancanza.* **3.** *(înv.)* avariţie.

carestióso *adj.* **1.** mizer. **2.** care vinde la preţuri excesive. *SIN. esoso.*

carètta *s.f. (zool.)* specie de broască-ţestoasă *(Caretta caretta)*.

carézza[1] *s.f.* scumpete.

carézza[2] *s.f.* **1.** mîngîiere, dezmierdare; *fare* ~*-e* a mîngîia; *ricevere* ~*-e* a fi mîngîiat; *essere prodigo di* ~*-e* a fi darnic cu mîngîierile; *(rar) le* ~*-e del bastone* lovituri de băţ. *SIN. moina, vezzo.* **2.** atingere uşoară, mîngîiere; *la* ~ *del sole* mîngîierea soarelui; *le* ~*-e dell'artista (fig.)* ultimele retuşuri ale unei opere. **3.** *(fig.)* linguşire, adulare. **4.** *(rar, lit.)* grijă, solicitudine.

carezzàre *vt.* a mîngîia, a dezmierda. *SIN. vezzeggiare.*

carezzévole *adj.* mîngîietor, dezmierdător. *SIN. affettuoso, dolce.*

carezzóso *adj. (lit.)* mîngîietor, afectuos.

carfalogìa *s.f.* carfalogie.

càrfano *s.m. (bot.)* nufăr.

cariàre *vt., vr.* a (se) caria.

cariàtide *s.f.* cariatidă; *fare da* ~ *a qualcuno (fig.)* a substitui pe cineva. **2.** persoană care stă nemişcată şi tăcută. **3.** susţinător al unor idei depăşite; *è una* ~ *del vecchio regime* este un susţinător al vechiului regim. **4.** *(fig.)* persoană în vîrstă şi urîtă.

cariàto *adj.* **1.** cariat. **2.** bătrîn.

caribìco, *-ici, adj.* din Marea Caraibilor; *Mar* ~ Marea Caraibilor.

caribo[1] **I.** *adj.* relativ la populaţia caraibă. **II.** *s.m.* caraibi, caribi.

caribo[2] *s.m. (ist., înv.)* **1.** instrument muzical. **2.** melodie de dans. **3.** dans.

càrica I. *s.f.* **1.** încărcare. **2.** încărcătură, greutate, sarcină, povară. **3.** funcţie; ~ *di sindaco/di ministro* funcţia de primar/de ministru; *occupare una* ~ *importante* a ocupa o funcţie importantă; *essere in* ~ a fi în funcţie; *conferire la* ~ *a qualcuno* a încredinţa o funcţie cuiva; *indennità di* ~ indemnizaţie pentru o funcţie; *le più alte* ~*-che* cele mai înalte personalităţi. **4.** încărcătură; cantitatea de

energie sau dispozitivul care fac să funcţioneze un mecanism; ~ *elettrica* sarcină electrică; ~ *di un accumulatore* încărcătura unui acumulator; *dare la ~ a un orologio* a întoarce un ceas; *rompere la ~ di un giocattolo* a rupe arcul unei jucării. **5.** încărcătură, material auxiliar; *dare la ~ alla carta* a adăuga hîrtiei substanţa auxiliară care o face mată. **6.** încărcătură, explozivul introdus în glonţ/proiectil etc.; ~ *di lancio* încărcătură necesară lansării; ~ *da scoppio* încărcătură necesară exploziei. **7.** încărcătură, concentrare de energie psihică; ~ *affettiva* încărcătură afectivă; *avere una gran ~ di entusiasmo* a avea o mare încărcătură de entuziasm; *dare una ~ di fiducia* a transmite multă încredere; *avere una forte ~ di simpatia* a fi extrem de simpatic. *SIN. slancio, spinta.* **8.** *(mil.)* asalt, şarjă; semnal de atac; ~ *alla baionetta* asalt la baionetă; *condurre la cavalleria alla ~* a conduce o şarjă de cavalerie; *tornare alla ~ (fig.)* a relua asaltul, a insista; *fare una ~ a fondo (fig.)* a se angaja total/pînă în pînzele albe; *passo di ~* pas hotărît. **9.** *(sport)* lovirea adversarului. **II.** *interj. (folosită ca ordin în cavalerie)* încălecarea!; pe cai!; la atac!

caribàlle *s.m. (înv.)* maşină de încărcat baloturi de fîn.

caricabbàsso *s.m. (înv.)* funia care trage vela.

caricafièno *s.m. (înv.)* maşină de încărcat fîn.

caricaletàme *s.m. (înv.)* maşină de încărcat gunoi.

caricaméento *s.m.* **1.** încărcare; ~ *di un'arma da fuoco* încărcarea unei arme de foc; ~ *di una cine presa* introducerea peliculei într-un aparat de filmat. **2.** încărcătură de armă. **3.** *(sport)* încălzire. **4.** *(înv.)* încărcătură; greutate,.

caricàre **I.** *vt.* **1.** a încărca; ~ *i bagali sul treno/i passeggeri sul battello* a încărca bagajele în tren/pasagerii pe un vapor; ~ *il grano/il bestiame su un carro* a încărca grîul/animalele într-un camion. **2.** a încărca excesiv, a îngreuna, a apăsa prea tare; ~ *la nave oltre la portata* a încărca nava peste capacitatea sa; ~ *qualcuno di debiti/tasse a* încărca pe cineva cu datorii/taxe; ~ *di botte* a răzbi din bătaie; *di öffese* a bălăcări, a face de două parale; ~ *la schiena di qualcuno (fig.)* a bate, a ciomăgi pe cineva; ~ *lo stomaco* a încărca stomacul; *(rar)* ~ *in pieno al loto* a juca mulţi bani la loto. *SIN. appesantire.* **3.** *(fig.)* a exagera; ~ *le dosi* a exagera, a se întrece cu firea; ~ *la mano* a se întrece cu bătaia, a fi foarte violent; ~ *la tinta* **a)** a picta cu culori intense; **b)** a îngroşa lucrurile. **4.** a pune în stare de funcţionare, a încărca; a întoarce, a umple; ~ *la molla di un orologio* a întoarce arcul unui ceas; ~ *la batteria* a încărca bateria; ~ *la macchina fotografica* a introduce filmul în aparatul de fotografiat; ~ *la pipa* a umple pipa cu tutun. **5.** a încărca o armă de foc. **6.** *(mar.)* ~ *la vela* a umfla pînzele. **7.** a ataca, a asalta. **8.** *(sport)* a lovi adversarul. **9.** *(ind.)* a adăuga produsul auxiliar, a încărca; ~ *tessuti/carta/gomma* a adăuga materiale auxiliare ţesăturilor/hîrtiei/cauciucului. **10.** *(electr.)* a face legătura cu un generator electric/un motor. **II.** *vr.* **1.** a se încărca, a se îndesa, a se umple; ~*-si di cibo* a se îndesa cu mîncare; ~*-si di attività* a se încărca cu multe activităţi/treburi; ~*-si di abiti* a-şi pune multe haine, a se îmbrăca gros; *(fig.)* ~*-si di sdegno* a se umple de mînie; ~*-si di stupore* a fi uluit. **2.** *(fig.)* a-şi aduna forţele, a se concentra; ~*-si prima di un esame* a se concentra înainte de examen.

caricàto **I.** *part. tr.* de la caricare. **II.** *adj.* **1.** afectat; exagerat. *SIN. eccessivo.* **2.** *(herald.; despre o figură de pe scut)* care are alte figuri suprapuse. **3.** caricaturizat.

caricatóre **I.** *s.m.*, [**1, 2**] **-trice, 1.** hamal. **2.** încărcător, muncitor care încarcă cuptoarele siderurgice. **3.** *(mil.)* servant. **4.** încărcător (de armă). **5.** dispozitiv/aparat/maşină de încărcat, încărcător. **6.** *(foto.)* învelişul în care se ţine pelicula. **7.** învelişul în care se ţine panglica de magnetofon. **8.** *(mar.)* persoană care solicită transportul maritim. **II.** *adj.* care încarcă, de încărcare.

caricatùra *s.f.* **1.** caricatură; *fare la ~ di qualcuno* a face caricatura cuiva; *mettere in ~* a ridiculiza, a batjocori. **2.** ~ *fotografica* deformare a unei imagini **3.** *(înv.)* încărcare.

caricaturàle *adj.* caricatural.

caricaturista *s.m.* caricaturist.

caricazióne *s.f. (mar.)* încărcare.

càrice *s.f. (bot.)* rogoz *(Carex vulpina).*

cariehìno *s.m. (mine.)* artificier.

càrico, *-chi* **I.** *s.m.* **1.** încărcare; *assistere al ~ del materiale* a asista la încărcarea materialului. **2.** încărcătură, povară; *portare un ~ sulle spalle* a purta o povară în spate; *nave da ~* navă de transport; *viaggiare a pieno ~* a călători complet încărcat; ~ *utile* capacitatea de transport (a unui vehicul); *(fig.) un ~ di legnate* o ciomăgeală bună. **3.** *libro di ~* registru de evidenţe a încărcărilor. **4.** obligaţie, îndatorire, responsabilitate, grijă, preocupare; învinuire; ~ *di coscienza* obligaţie morală; ~ *di lavoro* obligaţii de serviciu; ~ *fiscale* impozit; *persona a ~* persoană de întreţinut; *a ~ di qualcuno* pe seama/pe cheltuiala cuiva; *spedizione a ~ del committente* expediere pe cheltuiala expeditorului; *farsi ~ di qualcosa* a fi îngrijorat de ceva; *fare ~ di qualcosa a qualcuno* a învinui pe cineva de ceva; *segnare qualcosa a ~ di qualcuno* a pune pe seama cuiva; *deporre a ~* a depune ca martor împotriva cuiva; *certificato di ~-chi pendenti* certificat că persoana respectivă nu are procese penale în curs. **5.** *(rar, fig.)* funcţie, sarcină. **6.** *(fig., înv.)* prejudiciu, daună. **7.** *(tehn.)* sarcină. **8.** *(la joc de cărţi)* asul şi treiul. **II.** *adj.* **1.** încărcat, plin; supraîncărcat, grevat; *un carro ~ di sassi* un car încărcat de pietre; *un vestito ~ di ornamenti* o rochie supraîncărcată cu podoabe; ~ *di tasse/di debiti* grevat de taxe/de datorii; *(fig.) cielo/tempo ~* un timp întunecat. **2.** *(fig.)* copleşit; ~ *di onori* copleşit cu onoruri. **3.** intens; dens, concentrat; *colore ~* culoare intensă; *tè/caffè ~* ceai/cafea concentrat(ă). **4.** în stare de funcţionare; *orologio ~* ceas întors; *fucile ~* puşcă încărcată.

càrie *s.f. (înv.)* **1.** carie; ~ *dentaria* carie dentară. **2.** ~ *del frumento* mălură *(Tilletia tritice);* ~ *dell'olivo* boală datorată unei ciuperci care atacă ramurile şi trunchiul măslinului. **3.** eroziune internă produsă de exploziv pe ţeava puştii. **4.** *(entom.; înv.)* car.

cariglióne *s.m.* carilon.

carìno *adj.* drăguţ; plăcut.

carióca *s.f.* dans popular sud-american.

carioeinèsi *s.f.* cariochineză. *SIN. mitosi.*

carióso *adj. (rar)* cariat.

cariòsside *s.f. (bot.)* cariopsă.

carismа, *-ìsmi, -ìsmati, s.m. (teol.)* har.

carismàtico, *-ici, adj.* **1.** *(teol.)* relativ la har; *dono ~* har ceresc. **2.** *(fig.)* care-şi bazează legitimitatea puterii pe o capacitate de comandă înnăscută; *capo/leader ~* conducător/lider care se crede născut pentru a conduce.

carità *s.f.* **1.** dragostea de Dumnezeu şi de aproape

(una din cele trei virtuţi teologale). **2.** milă, compasiune, înţelegere; *anima piena di* ~ suflet plin de compasiune. **3.** pomană; binefacere; caritate; filantropie; *chiedere/fare/ricevere la* ~ a cere/a face/a primi pomană; *vivere di* ~ a trăi din milă; ~ *pronta* pomană din toată inima; *(fig.)* ~ *pelosa* binefacere interesată. **4.** favoare; *usami la* ~ *di andartene* fă-mi favoarea şi pleacă; *per* ~ *!* pentru numele lui Dumnezeu *!*, te rog! fă-mi plăcerea/favoarea! **5.** *(lit.)* dragoste, iubire, afecţiune.

caritatévole *adj.* caritabil, milos.

caritativo *adj.* **1.** *(înv.)* de caritate. **2.** *(rar)* binevoitor; *istituto* ~ instituţie de caritate.

carìzia *s.f.* privaţiune; lipsă.

carlìna *s.f. (bot.)* turtă *(Carlina acaulis)*.

carlìnga, -ìnghe, *s.f.* carlingă.

carlìno[1] *s.m. (ist.)* carlin (veche monedă în Piemont şi Sardinia); *(despre o neplăcere, o pedeapsă etc.; fig.) il resto del* ~ restul urmează.

carlìno[2] *s.m.* mops pitic.

carlóna *(în loc. adv.) fare le cose alla* ~ a face un lucru în grabă/neglijent/la întîmplare.

carmagnòla *s.f.* carmaniolă.

càrme *s.m.* **1.** text religios/magic în proză simetrică. **2.** poezie lirică; imn; cînt. **3.** *(înv.)* exorcism; descîntec. **4.** *(înv.)* profeţie.

carmelita, -iti, *adj., s.m.* carmelit.

carmelitàno *adj., s.m. (bis.)* carmelit; ~*-i scalzi* carmeliţi din ordinul reformat de sf. Tereza d'Avila.

carminàre[1] *vt.* **1.** *(înv.)* a scărmăna/a dărăci lînă. **2.** *(fig.)* a cerceta cu atenţie. **3.** *(fig.)* a bate.

carminàre[2] *vt.* a elimina gazele din stomac.

carminativo *s.m., adj.* carminativ; *farmaco* ~ medicament carminativ.

carminazióne *s.f.* eliminare a gazelor intestinale.

carmìnio, -ìni **I.** *s.m.* **1.** carmin. **2.** culoarea roşie. **II.** *adj. (înv.)* carmin; *rosso* ~ roşu carmin/viu.

carnàccia *s.f.* **1.** carne proastă. **2.** carne flască/fleşcăită. **3.** *(fig.)* ticălos, netrebnic.

carnacciùto *adj. (înv.)* cărnos.

carnàggio *s.m. (înv.)* **1.** carne comestibilă. **2.** mîncare cu carne; *fare* ~ a se aproviziona cu carne. **3.** măcel, masacru. **4.** plata păşunatului în natură.

carnagióne *s.f.* ten; carnaţie. *SIN. cera, colorito, incarnato.*

carnàio *s.m.* **1.** groapă comună. **2.** grămadă de cadavre; măcel, masacru. **3.** aglomeraţie, mulţime compactă. **4.** depozit de carne.

carnaiòlo *s.m. (înv.)* **1.** tolbă. **2.** *(rar)* măcelar. **3.** *(fig.)* călău. **4.** vînzător de carne friptă/fiartă.

carnàle *adj.* **1.** *(rar)* privitor la carne; carnal. **2.** privitor la corpul uman, carnal, trupesc. **3.** luxurios, desfrînat. **4.** înrudit de aproape; *fratello* ~ frate bun/de sînge; *cugini* ~*-i* veri buni. *SIN. consanguineo.*

carnalità *s.f.* **1.** (ceea ce are) caracteristica de a fi carnal. **2.** senzualitate. **3.** *(înv.)* afecţiune, gingăşie.

carnallite *s.f.* carnalit.

carnàme *s.m. (înv.)* **1.** masă de carne în putrefacţie. **2.** *(dispr.)* aglomeraţie, îngrămădire de oameni.

carnasciàle *s.m. (înv.)* carnaval.

carnascialésco, -éschi, *adj.* carnavalesc, de carnaval.

carnàto **I.** *s.m. (rar)* ten; carnaţie. **II.** *adj.* **1.** *(înv.)* trandafiriu. **2.** înnăscut congenital; încarnat.

carne **I.** *s.f.* **1.** carne; *avere molta* ~ *addosso* a fi gras; *avere poca* ~ *addosso* a fi slab; *essere bene in* ~ a fi înfloritor; *in* ~ *e ossa* în carne şi oase; *è un diavolo in* ~ *e ossa* e dracul gol, e un drac împelitat; *essere* ~ *e unghia* a fi trup şi suflet; ~ *viva* carne vie. *SIN. ciccia.* **2.** carne, trup; natură umană; om; *le tentazioni della* ~ ispitele trupeşti; *(fig.) essere di* ~ *debole* a fi slab de înger; *il peso della* ~ senzualitate; *trafficante di* ~ *umana* traficant de sclavi; ~ *da macello/da cannone* carne de tun; *(rar, fig.)* ~ *venduta* mercenar; *(fig.)* ~ *battezzata* creştin; *è della mia carne* e carne din carnea mea; *la resurrezione della* ~ învierea trupului. **3.** carne (de animale); ~ *bovina/ovina/suina/equina* carne de vacă/de oaie/de porc/de cal; ~ *in conserva/in scatola/congelata/affumicata* carne conservată/la cutie/congelată/afumată; ~ *secca/salata* carne uscată/sărată; ~ *insaccata* cîrnaţi; ~ *bianca* carne albă; ~ *rossa* carne roşie; ~ *da macello* carne comestibilă; *fare* ~ a tăia un animal; *mettere molta* ~ *al fuoco (fig.)* a începe multe lucruri odată; *(fig.) non è carne per i suoi denti* nu e de nasul său; *ha trovato* ~ *per i suoi denti (fig.)* şi-a găsit naşul; *(fig.) non essere nè* ~ *nè pesce* a nu fi nici cal nici măgar. **4.** pulpa fructelor, carne. **5.** *(mai ales al pl.)* constituţie fizică; carnaţie; *essere di* ~*-i sode/fresche/bianche/sane* a avea o carnaţie tare/proaspătă/albă/sănătoasă; *carni rosee/olivastre* carnaţie trandafirie/măslinie. **6.** partea interioară a pieilor. *SIN. cresta.* **II.** *adj.* care are culoarea cărnii; ~ *viva* culoare roşie.

carnèade *s.m.* om necunoscut.

carnéfice *s.m.* **1.** călău. *SIN. boia, giustiziere.* **2.** *(fig., lit.)* tiran, asupritor.

carneficìna *s.f.* **1.** măcel, masacru; *(fig.)* distrugere. *SIN. massacro.* **2.** *(fig.)* chin.

càrneo *adj.* **1.** de carne, cărnos; *massa* ~ masă cărnoasă. **2.** preparat din carne; *alimentazione* ~*-a* alimentaţie pe bază de carne. **3.** asemănător cărnii; *fiori* ~*-i* flori trandafirii.

carnesécca *s.f.* **1.** carne de porc sărată. **2.** *(glumeţ)* babă.

carnevalàre *vi. (a; rar)* a se distra în timpul carnavalului; *(fig.)* a chefui.

carnevalàta *s.f.* **1.** distracţie de carnaval. **2.** nostimadă; caraghioslîc, maimuţăreală.

carnevàle *s.m.* **1.** carnaval; *(bis.)* perioadă a carnavalului; *faccia di* ~ figură jovială; *aver parecchi* ~*-i sulle spalle* a duce mulţi ani în spate; *di* ~ *ogni scherzo (burla) vale* în timpul carnavalului poţi să-ţi permiţi orice; ~ *di Sant'Ambrogio* primele patru zile din postul mare (la Milano). **2.** *(fig.)* perioadă de chefuri, chiolhanuri; *fare* ~ *(fig.)* a se distra. **3.** învălmăşeală, tărăboi, balamuc. **4.** *(fig., dispr.)* caraghioslîc, maimuţăreală. **5.** paiaţă, reprezentînd carnavalul, arsă în ultima seară a acestuia; *bruciare il* ~ *(fig.)* a sărbători sfîrşitul carnavalului. **6.** *(fig.)* persoană grăsulie/jovială.

carnevaléseo, -éschi, *adj.* **1.** carnavalesc, de carnaval. **2.** *(fig.)* lipsit de seriozitate/de reţinere.

carnevalìno *s.m. (bis.)* prima duminică din postul mare.

carnevalòne *s.m.* prelungirea carnavalului (la Milano) cu patru zile.

carniccio *s.m.* **1.** fişie de carne (care rămîne prinsă de pielea unui animal jupuit). **2.** resturi de carne de calitate proastă.

carnicino **1.** *adj.* trandafiriu, de culoarea pielii. **2.** culoarea trandafirie.

carnièra *s.f.* **1.** buzunar mare, posterior, în care se pune vînatul. **2.** haină de vînătoare cu un astfel de buzunar. **3.** *(rar)* tolbă.

carnière *s.m.* **1.** tolbă (de vînător). **2.** animalele ucise odată, la vînătoare.

carnivoro *adj., s.m.* carnivor.
carnosità *s.f.* **1.** caracteristica de a fi cărnos. **2.** *(fig.)* aspectul cărnos al unui fruct. **3.** delicateţea liniilor unui desen. **4.** excrescenţă cărnoasă.
carnóso *adj.* **1.** cărnos; *corpo* ~ trup cărnos; *labbra* ~*-e* buze cărnoase; *frutta* ~*-a* fructe cărnoase. **2.** din carne.
carnovàle *s.m. v.* carnevale.
carnùme *s.m.* **1.** excrescenţă cărnoasă. **2.** specie de molusc㠄 *(Microcosmus sulcatus) SIN. uovo di mare.*
carnùta *s.f.* coşul în care se duce mîncarea cardinalilor în conclav.
carnùto *adj. (rar, lit.)* cărnos.
càro[1] **I.** *adj.* **1.** scump; drag, iubit; *avere* ~*-a la patria* a-ţi fi scumpă patria; *ci siete più cari degli occhi* ne sînteţi mai dragi decît lumina ochilor; *cara mia, mio* ~ draga mea, dragul meu; *cari saluti, tanti cari saluti* dragi salutări, multe salutări (formulă de politeţe cu care se încheie o scrisoare); ~ *signore! (exclamaţie ironică)* dragă domnule!; *il* ~ *estinto* scumpul nostru răposat. *SIN. amato.* **2.** plăcut; agreabil, simpatic, drăguţ; *è proprio una* ~*-a donna* e o femeie drăguţă. **3.** preţios, scump, plăcut, agreabil; *la vostra salute ci è particolarmente* ~*-a* sănătatea voastră ne este deosebit de scumpă; *tenersi* ~ *qualcuno* a păstra prietenia cu cineva; *avere* ~, *avere a* ~ a stima/a preţui pe cineva; *mi è* ~ *ricordare* îmi amintesc cu plăcere; *tenere* ~ a păzi/a păstra cu dragoste. **4.** care costă mult/scump; *vitto/alloggio/oggetto* ~ mîncare/locuinţă/obiect scump(ă); *vendere la pelle a* ~ *prezzo (fig.)* a-şi vinde pielea scump. *SIN. costoso, dispendioso.* **II.** *adv.* scump; *vendere/pagare/costare* ~ a vinde/a plăti/a costa scump; *(fig.) vendere* ~ *la vita/la pelle* a-şi vinde scump pielea/viaţa; *costare* ~ *(fig.)* a te costa scump; *(fig.) pagare* ~ *un errore* a plăti scump o greşeală. **III.** *s.m.* persoană iubită; *i miei cari* persoanele care-mi sînt dragi.
càro[2] *s.m.* **1.** scumpire. **2.** *(înv.)* foamete, lipsă.
carógna *s.f.* **1.** hoit, stîrv. **2.** mîrţoagă, gloabă,; mortăciune. **3.** canalie, ticălos, nemernic, netrebnic.
caròla *s.f. (lit.)* horă; cîntec de horă; *(poetic) far/tesser* ~*-e* a dansa.
carolàre *vi. (a) (înv.)* a juca hora.
carolìna[1] *s.f.* un joc de biliard.
carolìna[2] *s.f* ţesătură de bumbac pentru şorţuri.
carolìngio *adj. (ist.)* carolingian.
carolìno *adj. (ist., rar)* carolingian; *scrittura* ~*-a* minusculă (in manuscrisele din epoca lui Carol cel Mare).
carólo *s.m.* **1.** *(agr.)* boală a orezului. **2.** *(zool.)* mucoză a copitei (la cai).
carosèllo *s.m.* **1.** turnir. **2.** carusel, căluşei. **3.** învîrtire, mişcare circulară; ~ *tranviario* cap de linie (la tramvai). **4.** *(fig.)* vîrtej; *un* ~ *di idee* o mulţime de idei (care vin deodată în minte).
caròta I. *s.f.* **1.** morcov *(Daucus carota); pel di* ~ păr de culoarea morcovului/roşcat. **2.** *(fig.)* minciună, palavră; *piantar/vendere* ~*-e* a spune palavre. **3.** *(mine.)* carotă. *SIN. nucleo, testimone.* **II.** *adj.* de culoarea morcovului; roşcat.
carotàggio *s.m. (mine.)* carotaj.
carotàio, -ài *s.m. (rar)* **1.** *(glumeţ)* mincinos, palavragiu. **2.** zarzavagiu, negustor de morcovi.
carotàre I. *vi. (a)* a pălăvrăgi. **II.** *vt. (mine.)* a carota.
caròtide *s.f.* carotidă.
carotièra *s.f. (mine.)* carotieră.
carovàna *s.f.* **1.** caravană; *una* ~ *di mercanti/di pellegrini* o caravană de negustori/de pelerini; *far* ~ a merge împreună cu alţi călători. **2.** grup. ceată; pîlc; convoi; *siamo andati a fare una gita con una* ~ *di amici* am mers într-o excursie cu un grup de prieteni. *SIN. brigata, comitiva, compagnia.* **3.** coloană (de vehicule); *una* ~ *di turisti* o coloană de turişti. **4.** ucenicie, noviciat, practică; *fare la* ~ a-şi face ucenicia. **5.** corporaţie de docheri; hamali. **6.** rulotă.
carovanièra *s.f.* drum de caravană.
carovanière *s.m.* conducător de caravană.
carovanièro *adj.* de caravană.
carovìta *s.m. invar.* scumpire; *indennità di* ~ indemnizaţie de scumpire.
carovìveri *s.m. v.* carovita.
càrpa *s.f. (iht.)* crap *(Cyprinus carpio).*
carpàre I. *vi. (a; înv.)* a se tîrî, a merge pe brînci/tîrîş. **II.** *vt.* a apuca, a înhăţa, a înşfăca.
carpàtico, -ici, *adj.* carpatic, al Carpaţilor.
carpèllo *s.m. (bot.)* carpelă.
carpellàre *adj.* referitor la carpelă.
carpenterìa *s.f.* **1.** dulgherie. **2.** atelier de dulgherie.
carpentière *s.m.* dulgher.
carpènto *s.m. (înv.)* **1.** car roman. **2.** căruţă.
carpétta *s.f. (adm.)* dosar.
carpiato *adj. (înot) tuffo* ~ săritură executată cu corpul în poziţie asemănătoare păstrăvului.
carpigna *s.f. (bot.)* măcriş sălbatic.
càrpine *s.m.* carpen *(Carpinus betulus).*
carpinéto *s.m.* cărpiniş.
càrpine *s.m.* carpen *(Carpinus betulus).*
carpinéta *s.f.* pădure de carpeni.
carpinèto *s.m. v.* carpineta.
càrpino *s.m. v.* carpine.
càrpio *s.m. v.* carpione.
carpionàre *vt. (buc.)* a prepara peştele marinat.
carpióne *s.m.* specie de păstrăv mare (de lacuri).
carpire *vt.* **1.** a smulge; ~ *un segreto a qualcuno* a smulge un secret cuiva. **2.** a stoarce bani, a estorca; ~ *denaro a qualcuno* a stoarce bani de la cineva. *SIN. ghermire.* **3.** *(înv.)* a surprinde.
carpìta *s.f.* **1.** *(înv.)* postav gros şi păros. **2.** snop.
càrpo *s.m. (anat.)* carp.
carpocàpsa *s.f.* carpocapsă. *(Carpocapsa pomonella).*
carpologìa *s.f.* carpologie.
carpóni *adv.* de-a buşilea, în patru labe; *stare/camminare/trascinarsi* ~ a sta/a merge/a se tîrî de-a buşilea; *carpon* ~, *a* ~ de-a buşilea.
càrra *s.f. pl. (înv.) v.* carro.
carràbile *adj.* **1.** bun de căruţe/de care. **2.** carosabil; *strada* ~ **a)** drum de care; **b)** şosea carosabilă; *passo* ~ porţiunea de trotuar cu bordură joasă, pe unde pot trece vehiculele.
carradóre *s.m.* **1.** rotar. **2.** *(înv.)* cărăuş, căruţaş.
carràia I. *s.f.* **1.** drum de care. **2.** poartă pe care intră carele. **II.** *adj. f.* **1.** de care, de căruţe. **2.** carosabil.
carràio, -ài *s.m.* rotar.
carraréccia *s.f.* **1.** drum de care. **2.** făgaş.
carraréccio *adj.* **1.** de car, propriu unui car; *(despre un drum)* de care. **2.** transportabil cu carul.
carrarése I. *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Carrara. **II.** *s.m. (ist.)* monedă (din Padova).
carràta *s.f.* cantitate care intră într-un car/într-o căruţă; *a* ~*-e* cu carul, din belşug.
carreggiàbile I. *adj. (despre un drum)* de care, de căruţe. **II.** *s.f.* şosea pentru care/căruţe.
carreggiaménto *s.m. (geol.)* şariaj.
carreggiàre I. *vt.* a transporta cu carul/cu căruţa. **II.** *vi. (a) (înv.)* a umbla cu carul.
carreggiàta *s.f.* **1.** partea carosabilă a străzii, bandă; *l'automobile uscì dalla* ~ automobilul a ieşit de

pe bandă. **2.** drumul bun/drept; făgaş; *mettersi in* ~ a intra pe făgaş; *andare per la* ~ a merge pe drumul bun/bătut; *stare/mantenersi in* ~ a sta/a se menţine pe drumul cel bun, a nu ieşi din făgaş; *uscire di* ~ a o lua razna; *rimettersi in* ~ a reintra pe făgaş. **3.** distanţă dintre roţile coaxiale ale unui vehicul. **4.** urmele roţilor. **5.** *(rar)* drum de care. **6.** drumeag.

carréggio *s.m.* **1.** transport cu care. **2.** transport cu vagoneţi (în mine). **3.** tranzit de vehicule. **4.** convoi de care/vehicule. **5.** *(în evul mediu)* obligaţia de a face prestaţii cu carele; impozit pe care.

carrellàre *vi. (a)* a filma o scenă cu un aparat mobil.

carrellàta *s.f. (cinema., telev.)* travling.

carrellàto *adj.* montat pe şasiu; *artiglieria* ~*-a* artilerie tractată.

carrellista, *-isti, s.m.* **1.** vînzător ambulant (pe peronul unei gări). **2.** *(cinema., telev.)* operator.

carrèllo *s.m.* **1.** şasiu (de diferite forme, montat pe roate); ~ *per veicoli ferroviari* boghiu; ~ *da telcferica* şasiul care alunecă pe cablu; ~ *elementare* elevator. **2.** vagonet; decovil. **3.** *(av.)* tren de aterizare. **4.** *(cinema.)* travling. **5.** *(la maşina de scris)* car. **6.** măsuţă mobilă.

carrètta *s.f.* **1.** căruţă cu două roţi (pentru cărat); *(fig.) tirare la* ~ a trage la jug. **2.** navă de transport neutilată. **3.** vehicul deteriorat, rablă.

carrettàio, *-ài, s.m.* **1.** căruţaş; vizitiu. **2.** proprietar de căruţe (care le dă cu chirie).

carrettàta *s.f.* cantitate (de lucruri) care încap într-o căruţă; *a* ~*-e* din belşug.

carrettèlla *s.f.* **1.** cărucioară. **2.** trăsurică. **3.** *(teatru)* replică improvizată prin care actorul vrea să smulgă aplauze.

carrettière *s.m.* **1.** căruţaş; cărăuş. **2.** vizitiu.

carrettivista, *-isti, s.m.* persoană care vinde la o tarabă improvizată pe un căruţ.

carrétto *s.m.* **1.** cărucior, căruţ cu care se transportă marfă; ~ *siciliano* căruţă decorată cu culori vii. **2.** armătură care serveşte la susţinerea culiselor.

carrettóne *s.m.* **1.** *(augm.)* căruţă. **2.** cotigă. **3.** *(mil.)* furgon. **4.** haraba. **5.** dric (sărăcăcios). **6.** *(înv.)* căruţaş.

carriàggio *s.m. (mil.)* **1.** furgon. **2.** *(colectiv)* coloane de transport (pentru alimente, muniţii).

carrièra *s.f.* **1.** carieră, profesiune; *la* ~ *militare/forense/medicale* profesiunea de militar/avocat/medic; *una brillante* ~ o carieră strălucită; *fare* ~ a face carieră; *rinunziare alla* ~ a renunţa la carieră; *ufficiale di* ~ ofiţer de carieră. **2.** perioada de viaţă productivă a unui animal. **3.** mersul în fugă al calului. **4.** cursă; *andare di* ~ a merge în fugă; *di gran* ~, *a tutta* ~ în mare viteză; *(înv.) fare in* ~ a o lua prin păpuriş, a o lua razna. **5.** *(înv.)* spaţiul destinat cursei. **6.** *(înv.)* căruţ.

carrierismo *s.m.* carierism.

carrierista, *-isti, s.m.* şi *f.* carierist.

carrìola *s.f.* **1.** roabă; *tirare la* ~ *(fig.)* a trage din greu. **2.** cantitatea de material cărat cu roaba. **3.** căruţul pe care este montată roata tocilarului.

carrìsta, *-isti, s.m.* tanchist.

càrro *s.m., pl. m. carri, pl. f. (înv.) carra,* **1.** car (cu tracţiune animală sau mecanică); *mettere il* ~ *davanti ai buoi* a pune carul înaintea boilor; *pigliare la lepre col* ~ **a)** a face lucrurile încet dar cu temei; **b)** a întîrzia prea mult; *la peggior ruota del* ~ roata care nu mai este de folos; *essere l'ultima/la quinta ruota del* ~ a fi ultima/a cincea roată la căruţă; ~ *agricolo* căruţă/car pentru transportul produselor agricole; ~ *ferroviario/merci* vagon de marfă; ~ *bestiame* vagon de vite; ~ *funebre* car funebru; ~ *botte* cisternă care împrăştie insecticide; ~ *riparazioni/a torre* atelierul mobil care repară liniile electrice/de tramvai etc.; ~ *serbatoio* autocisternă; ~ *rifiuti* maşină pentru gunoi; ~ *pompa* autopompă; ~ *attrezzi di soccorso* atelier de depanat; ~ *marsupio* vehicul cu două etaje pentru transportul maşinilor; ~ *falcato* vechi car de război prevăzut lateral cu coase ascuţite. **2.** conţinutul unui car; *un* ~ *di legna/di ghiaia* un car de lemne/prundiş. **3.** veche măsură de capacitate (pentru vin) şi de greutate (pentru grîu şi fîn). **4.** ~ *di Tespi* teatru ambulant. **5.** ~ *armato* tanc. **6.** partea interioară a trăsurii. **7.** *(astrom. gran* ~ carul mare; *piccolo* ~ carul mic. **8.** *(înv.)* trăsură.

carròbbio[1] *s.m.* răscruce.

carròbbio[2] *s.m. v.* carruba.

carròccio *s.m. (în vechile comune italiene)* car de război cu patru roţi, tras de boi şi escortat de oşteni de elită (pe care se purtau insemnele comunei, un altar şi un clopot).

carronàta *s.f. (mar.)* tun scurt de calibru mare.

carròzza *s.f.* **1.** trăsură; *noleggiare una* ~ a închiria o trăsură; *(fig.) la* ~ *di San Francesco* propriile picioare; *non si va in Paradiso in* ~ fără trudă nu obţii nimic; *(prov.) la superbia andò in* ~ *e tornò a piedi* cine se mîndreşte rămîne scăpătat. **2.** vagon (de tren); ~ *di prima/di seconda classe* vagon de clasa întîi/a doua; ~ *letto* vagon de dormit; ~ *ristorante* vagon restaurant; ~ *ristoro* vagon-bar; *arrivare con la* ~ *di Negri* a ajunge tîrziu. **3.** *mozzarella in* ~ crochetă (din brînză „mozzarella" şi miez de pîine).

carrozzàbile *adj., s.m.* (drum) carosabil.

carrozzàio, *-ài, s.m.* rotar.

carrozzàre *vt.* a monta caroseria (la un automobil).

carrozzàta **I.** *s.f.* **1.** *(colectiv)* persoanele/obiectele care încap într-o trăsură. **2.** trăsură plină de lume. **II.** *part. tr.* de la carrozzare. **III.** *adj. (pop., despre femei)* cu forme pline/provocatoare.

carrozzèlla *s.f.* **1.** cărucior de copii. **2.** cărucior pentru un invalid. **3.** *(dial.)* birjă.

carrozzerìa *s.f.* **1.** caroserie. **2.** atelier unde se fac sau repară caroserii/trăsuri.

carrozzière *s.m.* **1.** fabricant/reparator de trăsuri. **2.** carosier, fabricant/reparator de caroserii. **3.** persoană care închiriază trăsuri. **4.** *(înv.)* vizitiu.

carrozzìna *s.f.* cărucior de copii.

carrozzìno *s.m.* **1.** docar. **2.** ataş (de motocicletă). *SIN. side car.* **3.** cărucior de copii. **4.** contract necinstit. **5.** cîştig ilicit.

carrozzóne *s.m.* **1.** vagon tras de cai sau de maşină (folosit şi ca locuinţă); *il* ~ *dei saltimbanchi* căruţă-vagon a artiştilor de circ. **2.** vagon (de tren, de tramvai) **3.** car funebru. **4.** furgon celular; dubă. **5.** *(fig.)* cîrdăşie. **6.** *(rar)* cîştig ilicit.

carrùba *s.f.* roşcovă.

carrùbio *s.m. (rar) v.* carrubo.

carrùbo *s.m. (bot.)* roşcov *(Ceratlonia siliqua).*

carrùccio, *-ùcci, s.m.* ţarc cu rotiţe (cu care se învaţă copiii să meargă.

carrùcola *s.f.* scripete; *(fig.) ungere la* ~*/le* ~*-e a qualcuno* a unge, a mitui.

carrucolàre *vt.* **1.** *(rar)* a ridica cu scripetele. **2.** a înşela, a îmbrobodi.

carrùga *s.f.* larvă de cărăbuş *(Vinamolia vitis).*

càrsico, *càrsici, adj. (geol., geogr.)* carstic.

carsìsmo *s.m. (geol.)* fenomen carstic, coroziunea munţilor calcaroşi.

càrta *s.f.* **1.** hîrtie; ~ *di legno/di seta* hîrtie din lemn/din mătase; ~ *da lettere/da imballaggio/da disegno* hîrtie de scrisori/de ambalaj/de desen; ~ *assorbente* sugativă; ~ *crespata* hîrtie creponată; ~ *da zucchero* hîrtie albastră; ~ *filigranata* hîrtie filigranată; ~ *igienica* hîrtie igienică; ~ *moschicida* hîrtie impregnată cu o substanţă care ucide muştele; ~ *patinata* hîrtie patinată; ~ *da parete* tapet de hîrtie; ~ *pergamena* hîrtie de pergament; ~*velina* hîrtie velină. **2.** foaie, pagină; *affidare alla* ~ a încredinţa hîrtiei, a scrie; *voltar* ~ *(fig.)* a întoarce foaia; *(fig.) mandare a* ~ *e quarantotto* a face să eşueze; *(fig.) andare a* ~*-e quarantotto* a duce de rîpă; *dare* ~ *bianca* **a)** a semna în alb; **b)** a da depline puteri; ~ *bollata/da bollo/legale* hîrtie cu timbru sec; ~ *libera* hîrtie fără timbru sec. **3.** *(rar)* scrisoare, bilet; ~ *da visita* carte de vizită. **4.** listă de bucate; *mangiare alla* ~ a mînca alegînd meniul după listă; *di* ~ de hîrtie, fragil; *stomaco di* ~ stomac delicat; *(fig.) secolo di* ~ secol decadent; *tigre di* ~ *(fig.)* cîine care latră dar nu muşcă. **5.** document; ~ *notarile* document eliberat de notar; ~ *d'identità* document/carte de identitate, buletin; *(pop.)* ~ *annonaria* cartelă de alimente; ~ *verde* document care atestă că automobilul este asigurat; ~ *di credito* carte de credit; *mettere in* ~*/sulla* ~ a pune pe hîrtie; *avere le* ~*-e in regola* a avea hîrtiile în regulă; *fare* ~*-e false (fig.)* a recurge la orice pentru a ajunge un scop; ~*-e di bordo* documentele de bord. **6.** *(pop.)* bancnotă; *una* ~ *di diecimila* o hîrtie de zece mii. **7.** cartă; ~ *delle Nazioni Unite* carta Naţiunilor Unite. **8.** *(mai ales la pl.)* scrieri; *quante* ~*-e polverose!* cîte scrieri prăfuite!; *la sacra* ~ biblia. **9.** hartă; ~ *generale/fisica/politica/geologica/climatica/economica/etnica/linguistica/meteorologica/topografica* hartă generală/fizică/politică/geologică/climaterică/economică/etnică/lingvistică/meteorologică/topografică; ~ *muta* hartă fără denumiri/fără numele localităţilor etc.; ~ *parlata* hartă cu numele locurilor; ~ *automobilistica* hartă automobilistică; ~ *nautica* hartă nautică. **10.** carte de joc; *carte francesi* cărţi franţuzeşti (de pică/treflă/caro/cupă); ~*-e italiane* cărţi italieneşti (avînd semnele: spadă, bani, bastoane, cupe); *fare le* ~*-e* a face cărţile; *cambiare le* ~*-e in tavola (fig.)* a lua lucrurile cum îţi convine/cum îţi vine la socoteală; *mettere le* ~*-e in tavola (fig.)* a juca cu cărţile pe masă; *rischiare una* ~ *(fig.)* a risca o carte, a face o încercare; *forzare la* ~ *(fig.)* a se impune; *giocare l'ultima* ~ *(fig.)* a juca ultima carte; *avere buone* ~*-e in mano (fig.)* a avea cărţi bune în mînă; *imbrogliare le* ~*-e (fig.)* a încurca lucrurile; *tenere la* ~ *bassa (fig.)* a-şi ascunde intenţiile; *a* ~*-e scoperte* cu cărţile descoperite/pe faţă; *leggere le* ~*-e* a ghici în cărţi. **11.** poliţele neonorate de care dispune o bancă.

cartacarbóne *s.f.* indigo, hîrtie de carbon.

cartàccia, -àcce, *s.f.* **1.** *(peior.)* hîrtie proastă, maculatură care se reprelucrează. **2.** carte fără valoare (la jocul de cărţi). **3.** carte proastă, maculatură.

cartàceo *adj.* **1.** de hîrtie. **2.** ca hîrtia.

cartaginése *adj., s.m.* şi *f.* cartaginez.

cartaglòria *s.f. (bis.)* antimis.

cartàio, -ài, *s.m.* **1.** fabricant (de hîrtie). **2.** muncitor din industria hîrtiei. **3.** tapiţer, fabricant (de tapete). **4.** jucător (care face cărţile).

càrtamo *s.m. (bot.)* şofrănaş *(Carthamus tinctorius). SIN. sofferano falso.*

cartamodèllo *s.m.* tipar (de croit).

cartamonéta *s.f.* hîrtie-monedă.

cartapècora, -ècore, *s.f.* **1.** pergament; *viso/faccia di* ~ faţă zbîrcită. **2.** act scris pe pergament.

cartapésta *s.f.* **1.** mucava. **2.** amestec de hîrtie, argilă, ipsos şi clei (pentru statuete, jucării etc.); *(fig.) gente di* ~ oameni slabi; *uomo di* ~ om fără caracter; *eroe di* ~ un fals erou.

cartarìa *s.f.* tehnologia hîrtiei.

cartàno[1] *adj.* privitor la fabricarea hîrtiei; *industria* ~*-a* industria hîrtiei.

cartàno[2] *s.m.* documente; acte (privitoare la o instituţie, o persoană).

cartastràccia, *cartastràcce* *s.f.* **1.** hîrtie deja întrebuinţată. **2.** hîrtie de împachetat. **3.** document fără valoare.

cartasùga *s.f.* sugativă.

cartàta *s.f.* cornet, conţinutul unui cornet. *SIN. cartoccio.*

cartavetràta *s.f.* giaspapir.

carteggiàre I. *vi. (a)* **1.** a folosi hărţi nautice. **2.** a coresponda. **II.** *vt. (înv.)* a răsfoi o carte.

cartèggio *s.m.* **1.** schimb de scrisori, corespondenţă. **2.** culegere de scrisori expediate şi primite de un personaj. **3.** operaţiile şi calculele operate de navigator pe o hartă nautică.

cartèlla *s.f.* **1.** formular (cu diferite funcţii); ~ *della loteria* bilet de loterie; ~ *della tombola* bilet de tombolă; ~ *clinica* fişă clinică; ~ *esattoriale* aviz de la administraţia financiară. **2.** pagină de manuscris scrisă pe o singură parte (pentru tipar). **3.** titlu; acţiune. **4.** dosar. **5.** mapă; servietă; **6.** ghiozdan. **7.** *(arhit.)* placă pentru inscripţie sau pentru decoraţie. **8.** placă pe care este fixat mecanismul de aprindere (la armele de foc).

cartellàre I. *vi. (înv.)* a publica amintiri. **II.** *vt. (înv.)* a sfida, a provoca la duel.

cartellièra *s.f.* clasor.

cartellìna *s.f.* mapă, dosar (de carton).

cartellìno *s.m.* **1.** *(pe sticle, borcane)* bucăţică de hîrtie cu indicaţii. **2.** cartonaş pe care se scrie preţul. **3.** etichetă pe spatele cărţilor. **4.** placă cu numele (pe uşă). **5.** formular, fişă; ~ *d'iscrizione* formular de înscriere; ~ *segnaletico* fişă cu amprentele digitale; ~ *di presenza,* ~ *orologio* cartelă de pontaj. **6.** *(sport)* legitimaţie (la un anumit club).

cartellìsta, -isti I. *s.m.* membru al unui cartel. **II.** *adj.* privitor la un cartel.

cartellìstico *adj.* privitor la un cartel.

cartèllo[1] *s.m.* **1.** afiş, aviz, anunţ; ~ *pubblicitario* afiş publicitar; ~ *indicatore/stradale* semne de circulaţie; ~ *di riserva* afiş care indică rezervaţia de vînătoare; ~ *di bandita* aviz care indică rezervaţia naturală. **2.** pancartă, lozincă. **3.** firmă. **4.** inscripţie pe spatele cărţilor. **5.** *(înv.)* scriere infamantă atîrnată de gîtul condamnaţilor. **6.** *(înv.)* plăcuţă pentru nume, cu stemă.

cartèllo[2] *s.m.* **1.** cartel; consorţiu. **2.** alianţă politică.

cartellóne *s.m.* **1.** afiş mare. **2.** anunţ publicitar. **3.** tabel cu cele 90 de numere de la jocul de tombolă. **4.** *(fotbal)* programul unei zile din campionat. **5.** *(sport)* lista celor înscrişi într-o competiţie. **6.** *(teatru)* programul stagiunii; *tenere il* ~ *(fig.)* a ţine afişul, a se juca de multe ori un spectacol.

cartellonìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* pictor de afişe.

cartellonìstica *s.f.* arta şi tehnica afişelor.

càrter *s.m.* carter.

cartesianìsmo *s.m. (fil.)* cartezianism.

cartesiàno I. *adj.* **1.** *(fil.)* cartezian. **2.** *(fig.)* raţional, evident, clar. **II.** *s.m.* cartezian.

cartevalòri *s.f. pl.* documente din hîrtie cu valoare de schimb (bancnote, devize, titluri etc.).

cartiçìno *s.m. (tipogr.)* foaie albă, încorporată în carte pentru o eventuală erată.
cartièra *s.f.* fabrică de hîrtie.
cartifìcio *s.m.* fabrică de hîrtie.
cartìglia *s.f.* carte de joc fără valoare.
cartìglio *s.m.* **1.** fîşie de hîrtie. **2.** *(arhit.)* motiv decorativ, cartuş (pentru inscripţii).
cartillàgine *s.f.* cartilaj, zgîrci.
cartillaginóso *adj.* cartilaginos.
cartìna *s.f.* **1.** hîrtioară. **2.** foiţă (de ţigări). **3.** ambalaj în formă de plic; ~ *per aghi* testea de ace; ~ *per automatici/ganci* pachet de capse/de cîrlige. **4.** pliculeţ cu prafuri (de medicamente); praf; hap. **5.** hartă geografică mică (alături de una mare). **6.** hîrtie reactivă; ~ *al tornasole* hîrtie de turnesol. **7.** *(la jocul de cărţi)* carte fără valoare.
cartocciàta *s.f.* conţinutul unui cornet.
cartòccio, *-òcci, s.m.* **1.** cornet. **2.** conţinutul unui cornet. **3.** *(arhit.)* ornament în formă de cornet. **4.** foaie de porumb uscată. **5.** încărcătură de lansare a unei arme.
cartografìa *s.f.* cartografie.
cartogràfico *adj.* cartografic.
cartògrafo *s.m.* cartograf.
cartogràmma, *-i, s.m.* cartogramă.
cartolàio, *-ài, s.m.* papetar.
cartolàre[1] *vt. (lit.)* a numerota paginile (unui codice, ale unui manuscris), a pagina.
cartolàre[2] *adj.* care derivă din document; *diritto* ~ drept care nu poate fi exercitat decît pe baza unui anumit document.
cartolàre[3] *s.m.* **1.** dosar, mapă; bloc. **2.** *(rar)* caiet. **3.** *(lit.)* carnet de însemnări.
cartolàro, *-àri, s.m. v.* cartolaio.
cartolerìa *s.f.* papetărie.
cartolibrerìa *s.f.* papetărie şi librărie.
cartolìna *s.f.* **1.** carte poştală; ~ *con risposta pagata* carte poştală cu răspuns plătit; ~ *postale* carte poştală (francată); ~ *illustrata* ilustrată; ~ *in franchigia* carte poştală, fără timbru, pentru soldaţi; ~ *precetto, (pop.)* ~ *rosa* ordin de chemare. **2.** *(înv.)* document de identitate. **3.** panglică dintr-o fîşie de pergament pe care e înfăşurată în spirală o fibră textilă. **4.** hap, praf. **5.** *(pop.)* fişă de prezenţă; *bollare/timbrare la* ~ a prezenta cartela.
cartomànte *s.m.* şi *f.* ghicitor în cărţi de joc.
cartomanzìa *s.f.* ghicitul în cărţi.
cartonàggio, *-àggi, s.m.* **1.** cartonaj; *lavori di* ~ obiecte de carton, cartonaje. **2.** tehnica prelucrării cartonului.
cartonàre *vt.* a cartona.
cartoncìno, *s.m.* **1.** cartonaş. **2.** carton subţire/fin. **3.** carte de vizită.
cartóne *s.m.* **1.** carton. **2.** *(pict.)* carton model (pentru o viitoare pictură). **3.** model (pentru un imprimeu). **4.** ~*-i animati* film de desene animate. **5.** ambalaj din carton.
cartonifìcio *s.m.* fabrică de carton.
cartonìsta, *-isti, s.m.* şi *f. (cinema.)* desenator de desene animate.
cartotéca *s.f.* **1.** culegere de hărţi geografice. **2.** cartotecă; fişier.
cartotécnica *s.f.* industria hîrtiei.
cartùccia[1] *s.f.* **1.** cartuş; *sparare l'ultima* ~ *(fig.)* a face ultima încercare; *mezza* ~ *(fig.)* om de nimic. **2.** filtru (la carburator etc.). **3.** rezervor (la stilou).
cartùccia[2] *s.f.* **1.** *(dim.)* hîrtioară. **2.** *(înv.)* buletin de vot. **3.** carte de joc lipsită de valoare.
cartuccièra *s.f.* cartuşieră.
cartulàrio[1] *s.m. (în Evul Mediu)* funcţionar la trezorerie.
cartulàrio[2] *s.m.* culegere de documente referitoare la un subiect.
carùncola *s.f.* **1.** excrescenţă (la extremitatea internă a ochiului), urcior. **2.** *(tosc.)* creastă. **3.** *(bot.)* mică umflătură la suprafaţa seminţelor.
carùso *s.m.* salahor copil (în minele de sulf din Sicilia).
càsa *s.f.* **1.** casă; ~ *di campagna* casă la ţară; ~ *di città* casă în oraş; ~ *rurale/rustica* casă rustică/de ţară; ~ *operaia* casă muncitorească; ~ *signorile* vilă somptuoasă; *una* ~ *di legno/di pietra* o casă din lemn/din piatră; ~*-e prefabbricate* case prefabricate; *avere una* ~ *al mare/in montagna* a avea o casă la mare/la munte; ~*-e popolari* case construite cu împrumut de la stat; ~ *di bambola* casă mică/plăcută; *(fam.) il padrone di* ~ proprietarul casei (raportat la chiriaş); ~ *colonica* casă în care locuieşte cel care a luat în arendă o bucată de pămînt; ~ *Bianca* Casa Albă; *arredare la* ~ a mobila casa; *mettere su* ~ a mobila casa în vederea căsătoriei; *rassettare la* ~ a face curăţenie, a orîndui casa; *(fig.) grande come una* ~ cît o casă, enorm. **2.** locuinţă; *tornare/andare a* ~ a se întoarce/a merge acasă; *stare sempre in* ~ a sta mereu în casă; *le faccende/i lavori di* ~ treburile casei/gospodăriei; *fatto in* ~ făcut în casă/de casă; *donna di* ~ gospodină; femeie de casă; *vestito/abito da* ~ *(fig.)* haină uzată; *aprire/riaprire* ~ a reveni într-o locuinţă după o lungă absenţă; *cambiare* ~ a se muta; *chiudere* ~ a se pregăti în vederea unei lungi absenţe; *avere* ~ *aperta* a avea casă deschisă; *stare in* ~ *di qualcuno* a locui la cineva, a sta în casa cuiva; *(înv.) a* ~ *suo padre* la taică-său acasă; ~ *del diavolo* iadul; *mandare qualcuno a* ~ *del diavolo* a trimite pe cineva la dracu; *(fig.) abitare a* ~ *del diavolo* a locui la mama naibii; *a* ~ *mia (fig.)* după mine; *riportare la pelle a* ~ *(fig.)* a-şi scăpa pielea, a se salva, a se întoarce acasă; *tieni le mani a* ~*!* ţine-ţi mîinile acasă!; *avere il cervello a* ~ *(fig.)* a fi cu mintea întreagă/cu scaun la cap; *essere/sentirsi a* ~ *propria* a fi/a se simţi ca acasă/în largul său; *non sapere dove qualcosa stia di* ~ *(fig.)* a nu şti unde se află ceva. **3.** cuib, culcuş, vizuină *(mai ales în poveşti); la* ~ *dei tre porcellini* casa celor trei purceluşi. **4.** *(fig.)* familie, viaţă de familie; *è una perfetta padrona di* ~ e o gazdă/amfitrioană perfectă; *il padrone di* ~ capul familiei; ~ *Bianchi* familia Bianchi; *essere di* ~ a fi de-al casei; *essere tutto* ~ *e famiglia* a fi foarte ataşat vieţii de familie; *fare* ~ *con qualcuno (fig.)* a face casă cu cineva, a conviţui; *fare gli onori di* ~ a face onorurile casei, a primi oaspeţi; *mettere su* ~ *(fig.)* a se căsători, a forma o familie. **5.** neam, familie, dinastie; *essere di* ~ *nobile* a fi dintr-o familie nobilă; ~ *reale* casa regală; *maestro di* ~ majordom. **6.** *(fig.)* patrie; *avere gli stranieri in* ~ a avea ţara ocupată de străini. **7.** edificiu public, instituţie publică; ~ *comunale* primărie; ~ *di Dio* biserică; ~ *di ricovero* ospiciu; ~ *di pena* închisoare; ~ *di cura* clinică particulară; ~ *del popolo* casă în care îşi au sediul asociaţiile populare; ~ *dello studente* cămin; ~ *del soldato* casa oştirii; ~ *da gioco* local de joc, tripou. **8.** mănăstire; ~ *religiosa* mănăstire; ~ *madre* prima mănăstire a ordinului respectiv. **9.** *(jur.)* casă de corecţie; închisoare, puşcărie; ~ *di correzione* casă de corecţie. **10.** firmă, întreprindere; societate; ~ *editrice* editură; ~ *di mode* casă de mode. **11.** casă rău famată; bordel;

(eufemistic) ~ *di tolleranza/chiusa* casă de toleranţă; ~ *equivoca* casă dubioasă; ~ *di appartamenti* casă de rendez-vous. **12.** *(fotbal)* poartă; teren propriu; *giocare in* ~ a juca acasă; *giocare fuori* ~ a juca în deplasare. **13.** *(la şah)* pătrăţel; *le* ~*-e degli scacchi* pătrăţelele jocului de şah. **14.** ~ *astrologica* una din cele douăsprezece zone de influenţă în care e împărţit zodiacul. **15.** *(astron.; înv.)* a douăsprezecea parte a sferei cereşti.

casàcca *s.f.* **1.** veston (la anumite uniforme militare); *(fig.) voltare/mutare* ~ a-şi schimba părerile politice din oportunism. **2.** jachetă de damă. **3.** *(hipism)* haină de jocheu. **4.** *(sport)* maiou.

casacchìno *s.m.* cazacă (de femei).

casàccio, *-àcci*, *s.m. (peior.)* întîmplare neplăcută/neobişnuită; *a* ~ la nimereală, la întîmplare; *agire/parlare/girare a* ~ a acţiona/a vorbi/a se învîrti la întîmplare.

casàle *s.m.* **1.** cătun. **2.** grup de case de ţară izolate. **3.** casă de ţară.

casalìna *s.f.* ţesătură de bumbac în dungi (pentru şorţuri).

casalìnga, *-inghe* *s.f.* gospodină, casnică.

casalìngo, *-inghi* **I.** *adj.* **1.** privitor la casă; *pane* ~ pîine de casă; *alla* ~*-a* **a)** *(despre mîncare)* bun, gustos, natural; **b)** simplu, discret, modest, intim. **2.** de casă; căruia îi place să aibă grijă de casă. **3.** *(sport) incontro* ~ întîlnire pe teren propriu; *vittoria/sconfitta* ~*-a* victorie/înfrîngere pe teren propriu. **II.** *s.m. pl.* obiecte de uz casnic; *negozio di* ~*-ghi* magazin cu obiecte de uz casnic.

casamàtta *s.f., pl. casemàtte*, **1.** cazemată. **2.** *(mar.) cannoni in* ~ tunuri instalate sub punte.

casaménto *s.m.* **1.** bloc (cu apartamente construite pe credit). **2.** locatarii dintr-un imobil.

casanòva *s.m.* (un) donjuan, casanova.

casaréccio *adj. v.* c a s e r e c c i o.

casàro *s.m.* lucrător la o fabrică de produse lactate.

casàta *s.f.* neam, stirpe, descendenţă (care în general poartă acelaşi nume).

casàtico *s.m. (înv.)* impozit pe case.

casàto *s.m.* **1.** nume de familie. **2.** familie, neam. *SIN. stirpe.* **3.** *(înv.)* mică aşezare omenească; cătun.

casatórre *s.f., pl. casetórri*, casă medievală înaltă.

càsba *s.f.* **1.** cartier arab în oraşele din Africa septentrională. **2.** cartier rău famat (într-un oraş).

caseàggine *s.f. (rar)* **1.** slăbiciune. **2.** somnolenţă; lîncezeală.

casecàme *s.m.* **1.** resturi de stofă de mătase. **2.** persoană care face pe îndrăgostitul. *SIN. corteggiatore.*

casecamórto *s.m. (glumeţ)* amorez.

caseànte **I.** *part. prez.* de la c a s c a r e. **II.** *adj. (fig.)* **1.** dulceag, leşinat. **2.** slăbit, obosit, istovit.

casecàre *vi. (e; fam.)* **1.** a cădea, a cădea pe neaşteptate, a pica; ~ *dal letto* a cădea din pat; *cascar morto* a cădea/a pica mort; ~ *a pezzi (fig.)* a se face praf; ~ *dal sonno/dalla fame/dalla stanchezza (fig.)* a pica/a cădea jos/a nu se mai ţine pe picioare de somn/foame/oboseală; ~ *bene/male (fig.)* a cădea bine/rău; .~ *in piedi/ritto (fig.)* a cădea/a pica în picioare; *(fig.) far* ~ *le braccia* a duce la disperare; ~ *dalle nuvole (fig.)* a cădea/a pica din nori; *far* ~ *qualcuno dall'alto (fig.)* a face pe cineva să cadă de sus, a lucra pe cineva; *qui casca l'asino!* aici e aici!; *non casca il mondo!* nu se prăbuşeşte/răstoarnă lumea!; *cascarci* a se lăsa păcălit, a se prinde; ~ *addosso (fig.)* a cădea pe capul cuiva (o nenorocire); ~ *di dosso (fig., despre haine)* a cădea de pe tine, a atîrna. **2.** *(lit.)* a aluneca, a cădea jos; *(prov.) quando la pera è matura casca da sè* toate îşi au vremea lor; *l'asino dove è cascato una volta non ci casca più* tot păţitu-i priceput, cine s-a fript cu ciorba suflă şi-n iaurt.

caseàta *s.f.* **1.** *(fam.)* cădere, răsturnare. *SIN. capitombolo.* **2.** cascadă. **3.** garnitură, pieptănătură, bijuterii (care atîrnă). **4.** *(tehn.) in* ~ *(despre maşini electrice rotative)* dispuse una după alta pe acelaşi ax.

caseatìccio, *-ìcci*, *adj.* **1.** *(despre un fruct)* care cade uşor din pom. **2.** şubred. **3.** *(fig., depr.)* lipsit de energie morală, slab de înger.

caseatòio, *-òi*, *adj. (rar)* **1.** şubred, moale. **2.** care se îndrăgosteşte uşor.

caseatóre *s.m.* cascador.

caseatùra *s.f.* **1.** *(rar)* pleavă. *SIN. pula, mondiglia.* **2.** părul căzut/tăiat (folosit la confecţionarea perucilor).

casechétto *s.m.* **1.** *(dim.)* cască mică. **2.** calotă din oţel care se pune sub coif.

casechimpètto *s.m.* medalion, pandantiv.

casecimirra *s.f. v.* c a s i m i r a.

caseìna[1] *s.f.* **1.** grajd de vaci. **2.** căşărie. **3.** fermă zootehnică. **4.** casă în care locuieşte cel care a arendat o bucată de pămînt. **5.** grup de case izolate.

caseìna[2] *s.f.* **1.** cerc de fag în care se presează caşul. **2.** scînduri subţiri de fag din care se fac lădiţe.

caseinàio *s.m.* **1.** proprietarul/administratorul unei ferme zootehnice. **2.** muncitor care prepară brînza.

caseinàle *s.m.* **1.** casă de ţară. **2.** grup de case ţărăneşti.

caseìno *s.m.* cerc din lemn de fag în care se presează caşul.

càscio *s.m.* ramă de lemn cu care se delimitează forma, grosimea şi greutatea foii de hîrtie.

càsco[1] **I.** *s.m.* **1.** cască, coif, chivără; *il* ~ *dei paracadutisti/dei motociclisti* casca paraşutiştilor/a motocicliştilor; ~ *coloniale* cască colonială; ~ *blu* cască albastră (a trupelor ONU); *caschi delle antiche armure* coifurile vechilor armuri. **2.** cască telefonică. **3.** cască (pentru uscat părul). **4.** pieptănătură asemănătoare unei căşti. **II.** *adj. (înv.; în loc.) polizza* ~ poliţă de asigurare care priveşte şi daunele pricinuite de asigurat.

càsco[2], *càschi*, *s.m.* ciorchine de banane.

càsco[3], *càschi*, *s.m. (rar, dial.)* cădere; *frutti di* ~ fructele căzute pe jos.

càscola *s.f.* căderea prematură a florilor de pom şi a fructelor.

caseàrio *adj.* de brînză, privitor la brînză; *industria* ~*-a* industria de produse lactate.

caseggiàto *s.m.* **1.** teren de case. **2.** grup de case. **3.** bloc (foarte mare).

caseificazióne *s.f.* cazeificare.

caseifìcio, *-ìci*. *s.m.* fabrică de produse lactate.

caseifórme *adj.* care are aspect de caş.

caseìna *s.f.* cazeină.

casèlla *s.f.* **1.** *(înv.)* căsuţă. **2.** celulă de fagure. **3.** sertar; ~*postale* cutia poştală. **4.** pătrăţică (la caietele de matematică). *SIN. quadretto.* **5.** ~ *salante/evaporante* fiecare din porţiunile în care este împărţit terenul destinat concentrării apei de mare şi depunerii sării. **6.** *(în cuptoare)* despărţitură (din materiale refractare) pentru materiale care nu trebuie să vină în contact cu flacăra. **7.** *(bot.)* fiecare din cavităţile interne ale unui organ vegetal, lojă. **8.** *(lingv.)* locul pe care îl ocupă un fonem în sistemul respectiv.

casellànte *s.m.* **1.** cantonier. *SIN. cantoniere.* **2.** supraveghetorul unei autostrăzi.

casellàrio *s.m.* **1.** dulap cu sertare, cazier; ~ *postale* panoul cu căsuțe poștale. **2.** ~ *giudiziario* cazier; serviciul care ține evidența condamnărilor penale.
casellista, *-isti, s.m.* persoană care primește scrisori la o căsuță poștală.
casèllo *s.m.* **1.** canton. **2.** stație terminală sau intermediară pe o autostradă. **3.** căsuță de vînătoare.
casentino *s.m.* **1.** țesătură aspră de lînă. **2.** palton din țesătură de lînă cu blană de vulpe sau iepure.
càseo *s.m.* cheag (de lapte).
caseóso *adj.* **1.** privitor la cazeificare. **2.** brînzit. **3.** cu cheaguri.
caséra *s.f.* **1.** *(dial.)* casă în munte unde se prelucrează laptele în timpul pășunatului. *SIN. malga.* **2.** depozit în care se țin brînzeturile pînă cînd sînt bune de consumat.
caserèccio, *-ècce, adj.* de casă; *pane* ~ pîine de casă; *cucina* ~*-a* bucate gătite în casă.
casérma *s.f.* **1.** cazarmă. **2.** *(lit., fig.)* regim militarist.
casermàggio, *-àggi, s.m.* mobilier de cazarmă; cazarmament.
casermerìa *s.f. (rar)* post de gardă în cazarmă.
caserméseo, *-éschi, adj. (dispr.)* de cazarmă.
casermìstico, *-ci, adj.* de cazarmă.
casermóne *s.m.* **1.** *(augm.)* cazarmă mare. **2.** *(fig.)* edificiu; bloc mare.
casiére, -a, *s.m.* și *f. (tosc.)* paznic de casă (în absența stăpînilor).
casigliàno, -àna *s.m.* și *f. (tosc.)* colocatar.
casile *s.m. (înv.)* căscioară, cocioabă.
casimìr *s.m. v.* casimira.
casimìra, casimìrra *s.f.* cașmir; *punto* ~ punct de goblen (la lucrul de mînă).
casìno *s.m.* **1.** *(înv.)* căsuță. **2.** vilă (la țară). **3.** club. *SIN. circolo, club.* **4.** *(rar)* casă de joc, tripou. **5.** *(pop.)* bordel, casă de toleranță. *SIN. bordello.* **6.** *(fig., pop.)* zarvă, tărăboi, balamuc; dezordine. *SIN. chiasso.*
casinò *s.m.* cazinou, casă de joc.
casìpola *s.f. v.* casupola.
casìsta, *-isti, s.m.* **1.** cazuist. **2.** *(fam.)* persoană meticuloasă/scrupuloasă.
casìstica *s.f.* **1.** cazuistică. **2.** *(med.)* listă de cazuri concrete.
càso *s.m.* **1.** întîmplare; *è stato un* ~ a fost o întîmplare; *parlare/agire a* ~ a vorbi/a acționa anapoda; *a* ~ la întîmplare; *per puro* ~, *per* ~ din întîmplare, accidental; *fare* ~ *a qualcosa* a face caz de ceva; *si dà il* ~ *che* se întîmplă ca; *(jur.)* ~ *fortuito* întîmplare fortuită/neprevăzută. **2.** soartă, întîmplare; *il* ~ *ci ha fatto incontrare* întîmplarea/soarta ne-a făcut să ne întîlnim; *non bisogna attribuire tutto al* ~ nu trebuie să atribuim totul întîmplării/sorții; *affidarsi al* ~ a se lăsa în voia sorții. *SIN. fatalità, sorte.* **3.** caz, eveniment, circumstanță, întîmplare; afacere; ~ *brutto/disperato/imbarazzante* un caz urît/disperat/problematic; *il* ~ *Dreyfus* afacerea Dreyfus; ~ *giudiziario* un caz judiciar; *mi ha parlato dei* ~*-i suoi* mi-a vorbit despre întîmplările din viața sa; ~ *di Stato (fig.)* afacere de stat; ~ *limite* caz limită; ~ *da manuale* întîmplare de citat ca exemplu; ~ *di coscienza* caz de conștiință. *SIN. circostanza, contingenza, evento.* **4.** *(med.)* caz; *un* ~ *di tifo* un caz de tifos; ~ *clinico* **a)** caz clinic; **b)** *(fig.)* persoană anormală; ~ *patologico* caz patologic. **5.** caz, eventualitate, posibilitate; *in* ~ *di* în cazul că; *in ogni* ~ în orice caz, oricum; *in tutti i* ~*-i* în toate cazurile, mereu; *in nessun* ~ în nici un caz; *nel* ~ *che* în cazul că; *non c'è* ~ nu există posibilitatea; *in* ~ *contrario* în caz contrar; *porre il* ~ *che* a presupune că; ~ *mai* eventual. *SIN. evenienza, eventualità, probabilità.* **6.** caz, oportunitate, necesitate, nevoie; *regolati secondo il* ~ aranjează-te după caz; *non è il* ~ nu e cazul; *al'* ~ la nevoie. **7.** *(înv.)* cădere. **8.** *(lingv.)* caz; ~ *genitivo/dativo* cazul genitiv/dativ.
casolàre *s.m.* căsuță de țară/izolată.
casomài *conj.* eventual, în cazul că.
casóne[1] *s.m.* **1.** *(augm.)* casă mare, căsoi. **2.** bloc. **3.** *(în regiunea venetă)* casă cu acoperiș de paie.
casóne[2] *s.m.* fabrică de produse lactate.
casóso *adj. (înv.)* meticulos; scrupulos.
casottàio, *-ài, s.m. (rar, tosc.)* **1.** cantonier. **2.** cabinier (pe plajă).
casòtto *s.m.* **1.** cabină din lemn (în genere transportabilă); *il* ~ *della sentinella/del custode* ghereta santinelei/pazniculuí; *il* ~ *del cacciatore* adăpostul vînătorului; ~ *del confessore* confesional; ~ *dei burrattini* baraca marionetelor; ~ *del cane* cotețul cîinelui; ~ *da spiaggia* cabină. **2.** *(rar)* canton feroviar. **3.** *(mar.)* cabină (pe puntea de comandă). **4.** *(pop.)* bordel. **5.** *(fig., vulg.)* tărăboi, balamuc; *fare* ~ a face scandal.
càspa *s.f.* partea inferioară a trunchiului unui copac (care rămîne în pămînt după tăiere). *SIN. ceppaia.*
càssa *s.f.* **1.** ladă, cutie; ~ *di legno/metallo/cartone* ladă/cutie de lemn/de metal/de carton; ~ *mobile* container; *(pop.)* ~ *delle api* stup; *(pop.)* ~ *da morto* coșciug. **2.** ladă, mobilă în formă de ladă, cufăr; *conservare in una* ~ *gli abiti pesanti* a păstra într-o ladă hainele groase. **3.** conținutul unei lăzi; *una* ~ *di frutta* o ladă de fructe; *una* ~ *di biancheria* un cufăr de lenjerie. **4.** casă, casă de bani *la* ~ *di un bar* casa unei cafenele; *stare alla* ~ a sta la casă; *ritirare lo scontrino alla* ~ a lua bonul de la casă. **5.** ghișeu; *presentare un assegno alla* ~ a prezenta un cec la ghișeu; *buono di* ~ bon de casă; *tenere la* ~ a îndeplini oficiul de casier; ~ *continua* sistem care permite depunerea banilor la bancă și după ora închiderii; *(fig., fam.) battere* ~ a cere bani. **6.** casă; sumă de bani din casă; casierie; *tenere la* ~ a ține evidența banilor din casă; *scappare/fuggire con la* ~ a fugi cu banii din casă; *ammanco di* ~ lipsă/sustragere a banilor din casă; *fondo di* ~ bani care trebuie să se găsească în mod normal în casă; fond de casă; *piccola* ~ fondul din casă folosit pentru cheltuieli limitate; *libro di* ~ registru de casă; *(fig.) a pronta* ~ în numerar; *pagare a pronta* ~ a plăti în numerar. **7.** serviciu, resort financiar; *la* ~ *di un partito/d'un associazione* resortul financiar al unui partid/unei asociații. **8.** *(jur.)* casă, instituție de asistență socială; ~ *di risparmio* casă de economii; ~ *rurale e artigiana* casă de ajutor reciproc (pentru țărani și meșteșugari); ~ *malattia* casă de asigurări sociale. **9.** ~ *dell'orologio* partea care acoperă mecanismul ceasului. **10.** *(tipogr.)* casetă de litere. **11.** *(mar.)* ~ *d'acqua* rezervor de apă pe corabie; ~ *d'immersione/di emersione* cameră de imersiune/de emersiune. **12.** *(anat.)* ~ *toracica* cavitate toracică; ~ *del timpano* cavitatea timpanului. **13.** *(muz.)* ~ *armonica/di risonanza* cutie de rezonanță.
cassaforte *s.f.* casă de fier, casă de bani.
cassàio, *-ài, s.m.* **1.** ceasornicar (care repară cutia ceasornicului). **2.** tîmplar (care face lăzi).
cassamàdia *s.f.* ladă-dulap. *SIN. arale.*
cassaménto *s.m.* casare; desființare, abrogare.
cassapànca, *cassapànche, s.f.* **1.** laviță; *(înv.) dormire come una* ~ a dormi buștean. **2.** femeie trecută/grasă.

cassàre *vt.* **1.** a anula ce este scris, a şterge. *SIN. cancellare.* **2.** *(jur.)* a casa, a revoca, a anula; ~ *una sentenza* a casa o sentinţă; ~ *una persona* a radia/a scoate de pe rol o persoană; ~ *un debito* a stinge o datorie. **3.** *(fig.)* a concedia, a destitui.

cassàro *s.m. (înv.) v.* c a s s e r o.

cassàta *s.f.* **1.** tortă siciliană (cu fructe glasate). **2.** casată.

cassatóio *s.m.* cuţitaş (de răzuit, de şters).

cassatùra *s.f.* **1.** ştergere; radiere. **2.** ştersătură.

cassazióne[1] *s.f.* compoziţie instrumentală din secolul XVII.

cassazióne[2] *s.f.* **1.** casare; anulare; ~ *di una sentenza* casarea unei sentinţe; *corte di* ~ curte de casaţie. **2.** curtea de casaţie; *una sentenza della* ~ sentinţa curţii de casaţie.

càsse *s.f. (înv.)* boală a vinului (care îl înnegreşte şi îl tulbură).

casserètto *s.m. (mar.)* dunetă.

càssero *s.m.* **1.** *(mar.)* covertă (între pupă şi catargul mare). **2.** cofraj. **3.** turn, donjon (la un castel).

casseruòla *s.f.* cratiţă cu coadă lungă.

cassétta *s.f.* **1.** cutie, casetă, lădiţă; *una* ~ *di frutta* o lădiţă cu fructe; *la* ~ *degli arnesi* cutia cu scule; ~ *per api* stup; ~ *per le lettere* cutie de scrisori; ~ *delle elemosine* cutia milei; ~ *delle idee (într-un local public)* cutia în care se depun reclamaţiile/sugestiile; *muro a* ~ zid de umplutură; *pane a/in* ~ pîine dreptunghiulară (pentru sandvişuri); ~ *di sicurezza* seif. **2.** aparat, dispozitiv în formă de casetă; ~ *di distribuzione* aparatul care stabileşte legătura între cablurile secundare şi linia unui telefon; ~ *di derivazione* aparatul care distribuie energia electrică; ~ *di resistenza* aparat pentru măsurarea rezistenţelor electrice. **3.** *(la tejghea)* sertar pentru încasările zilnice *(fig.) far buona* ~ a cîştiga bine. **4.** încasări; *(teatru)* încasările pentru un spectacol; *(fig.) lavoro/film di* ~ piesă de teatru/film cu finalitate comercială (nu artistică); *(fig.) lavorare per la* ~ a se preocupa numai de aspectul comercial. **5.** cavitate; ~ *di risonanza* cutie de rezonanţă. **6.** capră (la trăsură). **7.** *(tosc.)* sertar.

cassettàta *s.f.* lucruri care încap într-o lădiţă/într-un sertar.

cassettièra *s.f.* **1.** garderob cu sertare. **2.** comodă, scrin.

cassettìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care are seif la bancă. **2.** persoană care operează la bursă.

cassètto *s.m.* **1.** sertar; *scritto/libro/romanzo nel* ~ scriere/carte/roman în sertar/nepublicat(ă). *SIN. tiretto.* **2.** *(mec.)* sertăraş; ~ *a stantuffo* sertăraş/comodă cu piston.

cassettóne *s.m.* **1.** scrin, comodă. **2.** *(arhit.)* casetă (despărţitură săpată în plafon, cu decoraţii în relief). *SIN. lacunare.*

càssia *s.f. (bot.)* siminichie (Cassia).

càsside *s.f. (lit.)* **1.** coif. **2.** specie de gasteropod. *(Cassia).*

cassière, -a, *s.m.* şi *f.* casier, casieriţă.

cassinése *adj., s.m. v.* c a s s i n e n s e.

cassinènse I. *adj.* de la Monte Cassino. **II.** *s.m.* călugăr benedictin (aparţinînd mănăstirii de la Monte Cassino).

cassìno[1] *s.m.* **1.** căruţă închisă (folosită de hingheri şi gunoieri). **2.** scîndurile care se pun pe laturile căruţei, loitre. **3.** tron, coş (la căruţă etc.).

cassìno[2] *s.m.* burete/cîrpă de şters tabla.

cassiterite *s.f.* casiterită.

càsso[1] *adj.* **1.** *(înv.)* gol. **2.** inutil. **3.** lipsit de.

càsso[2] *part. tr.* de la c a s s a r e şi *adj.*

càsso[3] *s.m. (lit.)* torace, cavitatea toracică.

càsso[4] *s.m. v.* c a s c i o.

cassóne *s.m.* **1.** ladă, cufăr. **2.** construcţie mică pentru protejarea culturilor; seră mică. **3.** cheson. **4.** *(înv.)* cheson. **5.** caroseria deschisă a camionului; ~ *ribaltabile* maşină rabatabilă. **6.** *(înv.)* sarcofag.

càssula *s.f. v.* c a p s u l a.

càsta *s.f.* castă.

castàgna *s.f.* **1.** castană; ~ *di terra* alună de pămînt; ~*-e lesse* castane fierte; ~*-e arrostite* castane prăjite; *castrare le* ~*-e* a crăpa coaja castanelor; *(înv.) a scorza di* ~ castaniu; *(fig.) prendere qualcuno in* ~ a prinde în flagrant delict; *(fig.) cavar la* ~ *dal fuoco per qualcuno* a scoate castanele din foc pentru cineva; *(fig.) cavar la* ~ *dal fuoco con la zampa di gatto* a scoate castanele din foc cu mîna altuia; ~ *d'acqua* cornaci *(Trapa natans).* **2.** *(la cai)* castană, formaţii cornoase pe faţa internă a picioarelor. **3.** *(box.)* pumn puternic. **4.** *(fotbal)* lovitură puternică în poartă, bombă. **5.** petardă, pocnitoare. **6.** *(înv.)* pocnitură din degete. **7.** *(fig., înv.)* fleac, bagatelă; *meno che una* ~ nimic.

castagnàccio, *-àcci, s.m.* turtă de castane. *SIN. migliaccio, pattona.*

castagnàio, *-ài, s.m.* cultivator/culegător/vînzător de castane.

castagnatùra *s.f.* **1.** culesul castanelor. **2.** vremea cînd se culeg castanele.

castagnéto *s.m.* pădurice de castani.

castagnétta *s.f.* **1.** castană mică. **2.** petardă, pocnitoare. **3.** *(la cai)* castană.

castagnétte *s.f. pl.* **1.** castaniete. **2.** pocnitură din degete.

castagnìccio, *-ce, adj.* care bate în castaniu.

castagnìno *adj.* **1.** *(rar)* castaniu. **2.** *(despre teren)* bun pentru cultivarea castanelor.

castàgno *s.m. (bot.)* **1.** castan *(Castanea sativa);* ~ *d'India* castan sălbatic. **2.** lemn de castan

castagnòla I. *s.f.* **1.** *(rar, dim.)* castană mică. **2.** petardă, pocnitoare. *SIN. castagnetta.* **3.** un fel de gogoşi mici, de mărimea castanei. **4.** peşte din ordinul perciformilor *(Helisates chronus).* **II.** *s.f. pl.* castaniete.

castagnoléta *s.f.* pădure de castani.

castagnòlo *s.m.* **1.** castan tînăr. **2.** băţ de castan.

castàldia *s.f.* soţia administratorului.

castalderìa *s.f.* slujbă de administrator.

castàldo *s.m.* **1.** *(ist.)* demnitar cu funcţii administrative numit de rege. **2.** administrator. **3.** *(reg.)* muncitor agricol. **4.** *(înv.)* majordom. **5.** *(înv.)* călău.

castàneo *adj. v.* c a s t a n o.

castanìcolo *adj.* care se referă la cultura de castani.

castanicoltùra *s.f.* cultivarea castanilor.

castàno I. *adj.* castaniu; *capelli* ~*-i* păr castaniu. **II.** *s.m.* culoare castanie.

castellàna *s.f.* castelană.

castellanìa *s.f. (înv.)* **1.** funcţia de castelan. **2.** teritoriul pus sub jurisdicţia unui castelan.

castellàno[1] **I.** *s.m.* **1.** *(ist.)* castelan, comandantul unui castel. **2.** *(înv.)* locuitorul unui castel. **II.** *adj.* care se referă la castel.

castellàno[2] *s.m.* monedă de aur (din Castilia).

castellàre[1] *s.m.* **1.** *(rar)* teritoriu supus castelului. **2.** *(înv.)* castel în ruine.

castellàre[2] **I.** *vt. (rar)* a construi un castel. **II.** *vi.* a face tabără.

castellatùra *s.f.* armătura de lemn a mobilelor.

castellètto *s.m.* **1.** *(dim.)* castel mic. **2.** *(min.)* construcţie din lemn/oţel/beton armat (deasupra puţului de mină). **3.** *(constr.)* schelă. **4.** *(tipogr.)* dispo-

zitiv care fixează rîndul. **5.** *(bancar)* registrul în care se nota creditul acordat fiecărui client. **6.** *(în administrația loto)* registru în care se trec sumele jucate și eventualele cîștiguri.

castellière *s.m.* sat preistoric fortificat.

castellina *s.f. (rar)* **1.** teanc. **2.** joc de copii (cu grămăjoare de nuci).

castèllo *s.m.* **1.** castel. *SIN. maniero.* **2.** palat, castel; *~ di carte* castel din cărți de joc; *(fig.) ~-i in aria* proiecte irealizabile; *crollare/cadere come un ~ di carte (fig.)* a se prăbuși ca un castel din cărți de joc. **3.** fortăreață, întăritură. **4.** sat/burg înconjurat de fortificații. **5.** *(mar.)* partea cea mai ridicată a navelor înspre proră. **6.** *(ist.)* mașină de război (în formă de turn). **7.** structură/osatură/schelet din lemn sau metal; *il ~ di un maglio/di una gru* scheletul maiului/al macarlei; *~ di estrazione* turn de extracție; *~ motore* structura unui avion (care susține unul sau mai multe motoare propulsoare); *~ dei bachi da seta* scheletul de lemn/paturile pe care se cresc viermii de mătase; *letto a ~* paturi suprapuse; *colonna idraulica a ~* castel de apă. **8.** schele.

castigàbile *adj.* care poate fi pedepsit.

castigamàtti *s.m. invar.* **1.** băț cu care se țineau în frîu nebunii dintr-un balamuc. **2.** *(fig., glumeț)* instrument de pedepsire a rebelilor. **3.** persoană care aduce la ordine indivizii turbulenți.

castigaménto *s.m. (înv.)* pedepsire.

castigàre I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a pedepsi. **2.** *(rar)* a critica, a dojeni. **3.** a controla; a reprima. *SIN. punire.* **4.** *(lit.)* a corecta, a perfecționa, a cizela. **5.** *(rar)* a tăia pomi; a desfrunzi; a distruge plantele. **6.** *(înv.)* a lucra metalul. **II.** *vr. (înv.)* a se corecta.

castigatézza *s.f.* moderație, cumpătare, sobrietate. *SIN. moderazione, temperanza.*

castigàto I. *part. tr.* de la castigare. **II.** *adj.* **1.** *(fig.)* modest, sobru, auster. **2.** corect, impecabil.

castigatóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (rar)* pedepsitor.

castigazióne *s.f. (înv.)* **1.** pedeapsă; pedepsire. **2.** *(despre tenis)* corectitudine.

castigliàno I. *adj., s.m.* castilian. **II.** *s.m.* **1.** limba castiliană. **2.** veche monedă castiliană.

castiglióne *s.m. (înv., augm.)* castel/sat înconjurat de ziduri.

castigo, -ghi, *s.m.* **1.** pedeapsă; *dare un ~* a da o pedeapsă; *subire un ~ meritato* a suferi o pedeapsă meritată; *(fam.) mettere in ~* a supune unei pedepse, a pedepsi; *essere/stare in ~* a ispăși o pedeapsă. *SIN. lezione, penitenza.* **2.** *(fig.)* persoană supărătoare/primejdioasă; *quel bambino è un vero ~ di Dio* copilul acela e pedeapsa lui Dumnezeu/e o pacoste.

castimònia *s.f. (lit.)* castitate; abstinență.

castità *s.f.* **1.** castitate, puritate. *SIN. purezza.* **2.** *(fig.)* puritate, simplitate în expresie/în sens.

càsto *adj.* **1.** pur, cast, inocent; *orecchio ~-e* urechi care nu pot auzi lucruri necuviincioase; *occhi ~-i* ochi care nu pot vedea lucruri necuviincioase; *(glumeț) la ~-a Susanna* femeie care se laudă ostentativ cu puritatea sa; *(ironic) fare il ~ Giuseppe/la ~-a Susanna (glumeț)* a face pe virtuosul/virtuoasa. **2.** *(lit., despre stil)* simplu, sobru, elegant.

castóne *s.m.* lăcașul pietrei prețioase (la o bijuterie).

castòreo *s.m.* lichid extras dintr-o glandă a castorului, folosit în medicină și în parfumerie.

castorìno *s.m.* **1.** *(dim.)* castor mic. **2.** blană de castor. **3.** țesătură de lînă (care imită blana de castor). *SIN. pannino.*

castòro *s.m.* **1.** *(zool.)* castor. **2.** blană de castor.

castracàni *s.m. invar.* **1.** jugănar de cîini. **2.** *(peior.)* chirurg nepriceput, măcelar.

castrametazióne *s.f. (înv., mil.)* arta de a instala o tabără.

castrapòrci *s.m.* **1.** jugănar de porci. **2.** *(peior.)* chirurg nepriceput, măcelar.

castràre *vt.* **1.** a castra, a jugăni. *SIN. gonadectomizzare, evirare.* **2.** a cresta coaja la castane. **3.** *(fig.)* a anula originalitatea și vitalitatea unui lucru/unei persoane. **4.** *(fig.)* a cenzura (un text). *SIN. mutilare.*

castràto I. *part. tr.* de la castrare. **II.** *adj. (fig.)* slab; efeminat. **III.** *s.m.* **1.** animal/ființă umană castrat(ă). **2.** cîntăreț castrat. **3.** carne de miel castrat.

castratóio *s.m.* cuțit pentru castrat animalele.

castratóre *s.m.* **1.** jugănar. **2.** *(fig.)* cenzor.

castratùra *s.f.* castrare.

castrazióne *s.f.* **1.** castrare, jugănire. **2.** *(bot.)* castrare. **3.** *(fig.)* mutilare.

castrènse *adj. (mil.)* privitor la o tabără/la un cantonament.

castrìno *s.m. (dim.)* **1.** cuțitaș (pentru despicat castanele). **2.** cuțit prost. **3.** miel/mînz castrat. **4.** jugănar. **5.** *(pop., dispr.)* medic incompetent.

castrismo *s.m.* ideologie inspirată din revoluția cubană condusă de Fidel Castro.

castrista, -i I. *adj.* privitor la castrism. **II.** *s.m.* și *f.* susținător/promotor al castrismului.

càstro *s.m. (înv.)* castru.

castronàggine *s.f.* mojicie; prostie.

castróne *s.m.* **1.** miel/mînz castrat, cal castrat. **2.** *(fig., vulg.)* prost, dobitoc, nătîng; ticălos, netrebnic.

castroneria *s.f. (pop.)* mojicie, prostie.

casuàle *adj.* **1.** întîmplător; fortuit. **2.** eventual. *SIN. accidentale, fortuito, occasionale.*

casualismo *s.m.* cazualism.

casualità *s.f.* **1.** cazualitate. **2.** întîmplare, caz, fapt întîmplător. *SIN. accidentalità, contingenza.*

casuàrio *s.m. (ornit.)* cazuar *(Casuarius casuarius).*

casuìsta *s.m. v.* casista.

càsula *s.f. (bis.)* stihar.

casùpola *s.f.* cocioabă; colibă.

catàbasi *s.f. invar.* **1.** coborîrea sufletului în Hades. **2.** *(lit.)* retragere.

catabòlico, -ci, *adj.* privitor la catabolism.

catabolismo *s.m.* catabolism.

catàclasi *s.f. (geol.)* cataclază.

cataclìsma *s.m.* cataclism.

cataclismo *s.m. v.* cataclisma.

catacómba *sf.* catacombă; subterană.

catacombàle *adj.* de catacombă.

cataerèsi *s.f. (stil.)* catahreză.

catadiòttro *s.m. (fiz.)* catadioptru; ochi de pisică.

catafàlco, -àlchi, *s.m.* **1.** catafalc. **2.** *(înv.)* tribună, estradă.

catafàscio *(în loc. adv.) a ~* în neorînduială, amestecat, răvășit; *andare a ~* a se ruina.

catafillo *s.m.* frunză lipsită de clorofilă. *SIN. scaglia, squama.*

catàfora *s.f. (med.)* stare discontinuă de letargie.

cataforèse *s.f.* cataforeză.

catafràtta *s.f. (ist.)* cuirasă; armură.

catafràtto I. *adj.* **1.** apărat de armură. **2.** *(fig., lit.)* bine apărat/protejat. **II.** *s.m.* soldat îmbrăcat în cuirasă.

catalanésco, -èschi, *adj. (înv.)* catalan, din Catalonia; *uva ~ -a* strugure alb cu bobul tare.

catalàno I. *adj., s.m.* catalan. **II.** *s.m.* limba catalană.

catalessìa *s.f. v.* catalessi[1].
catalèssi[1] *s.f.* catalepsie.
catalèssi[2] *s.f.* lipsa celei de-a doua jumătăţi a ultimului picior dintr-un vers.
catalèttico[1], *-èttici, adj. (med.)* cataleptic.
catalèttico[2], *-èttici, adj. (gram., despre versuri)* catalectic.
catalètto *s.m.* **1.** targă, brancardă. **2.** coşciug.
catàlisi *s.f. invar. (chim.)* cataliză.
catalìtico *adj.* catalitic, de cataliză.
catalizzatóre *s.m.* catalizator.
catalizzazióne *s.f.* catalizare.
catalogàre *vt.* **1.** a cataloga, a înregistra, a înşira. **2.** a enumera.
catalogazióne *s.f.* catalogare.
cataloghìsta, *-i, s.m.* şi *f.* persoană care face cataloage.
catalògico, *-ci, adj.* propriu unui catalog.
catàlogo, *-àloghi, s.m.* **1.** catalog. **2.** listă, enumerare. *SIN. elencazione.*
catalóne *adv. (înv.)* încet, încet.
catàlpa *s.f. (bot.)* catalpa *(Catalpa).*
catamaràno *s.m.* catamaran.
catàna[1] *s.f.* tolbă de vînătoare.
catàna[2] *s.f.* pistol cu ţeavă scurtă (folosit în Corsica).
catapàno *s.m.* guvernator al teritoriilor supuse imperiului bizantin.
catapécchia *s.f.* cocioabă, magherniţă.
cataplàsma, *-àsmi, s.m. (med.)* **1.** cataplasmă. *SIN. impiastro; ~ a una gamba di legno* lucru inutil. **2.** om supărător/plicticos. *SIN. catorcio, impiastro.*
catapùlta *s.f.* **1.** *(ist.)* catapultă. **2.** *(av.)* catapultă (pentru lansarea avioanelor).
catapultaménto *s.m.* catapultare.
catapultàre *vt. (av.)* a catapulta (un avion).
catapùzia *s.f. (bot.)* laptele-cucului *(Euphorbia helioscopia).*
cataràffio *s.m. (mar.)* unealtă de călăfătuit (în formă de bardă).
cataràtta *s.f. v.* cateratta.
catària *s.f. (bot.)* cătuşnică *(Nepeta cataria).*
catarifrangènte *adj., s.m.* (aparat) care reflectă lumina (în forma unui fascicul de raze).
catarràle *adj.* de guturai, provenind din guturai.
catàrro *s.m.* **1.** catar, inflamaţie. **2.** guturai.
catarróso *adj.* **1.** bolnav de guturai. **2.** care produce guturai.
catàrsi *s.f. (lit.)* purificare; eliberare.
catàrtico, *-àrtici, adj.* **1.** *(med.)* purgativ. **2.** *(lit.)* purificator; eliberator.
catàsta *s.f.* **1.** grămadă; teanc; *a ~ -e* cu grămada, în cantitate mare. *SIN. mucchio.* **2.** stînjen (de lemne). **3.** *(ist.)* estradă (pe care erau aşezaţi sclavii la vînzare). **4.** *(înv.)* loc de tortură a condamnaţilor; *pezzo da ~* pungaş, ticălos.
catastàle *adj.* cadastral.
catastàre[1] *vt. (rar)* a îngrămădi.
catastàre[2] *vt.* a cadastra.
catàstasi *s.f. (în lit. greacă)* partea dramei în care se creează premisele deznodămîntului.
catàsto *s.m.* **1.** cadastru; inventar general al bunurilor imobile. **2.** birou/oficiu care se ocupă cu cadastrul.
catàstrofe *s.f.* **1.** catastrofă. **2.** *(teatru)* deznodămînt. *SIN. calamità.*
catastròfico, *adj., m.pl. -ci,* catastrofal. *SIN. calamitoso, disastruoso.*
catastrofìsmo *s.m.* catastrofism.
catatermòmetro *s.m. (fiz.)* catatermometru.
catechèsi *s.f. invar.* cateheză.
catechìsmo *s.m.* catehism.
catechìsta, *-ìsti, s.m.* catihet.
catechìstico, *-ìstici, adj. (rar)* catihetic.
catechizzàre *vt.* **1.** *(bis.)* a catehiza, a catihisi. **2.** *(fig.)* a catehiza, a îndoctrina.
catechizzazióne *s.f.* **1.** *(bis.)* catehizare. **2.** *(fig.)* îndoctrinare.
catecumenàto *s.m. (bis.)* stare de catehumen.
catecùmeno *s.m.* catehumen.
càtedra *s.f. (înv.) v.* cattedra şi *deriv.*
categorìa *s.f.* **1.** categorie. **2.** clasă.
categoriàle *adj. (fil.)* categorial, relativ la categorii.
categòrico, *-òrici, adj.* **1.** categoric, precis. *SIN. netto, reciso.* **2.** care se referă la o anumită categorie de lucruri sau persoane; *elenco telefonico ~* o carte de telefon în care abonaţii sînt împărţiţi după activitatea pe care o desfăşoară.
catèllo *s.m.* **1.** *(înv.)* căţel. **2.** pui (de animal).
catellóne *adv. (înv., în expr.) ~ catellone, ~ catelloni* tiptil; încet, încet.
caténa *s.f.* **1.** lanţ *portare una ~ d'oro al collo* a purta un lanţ de aur la gît; *la ~ dell'orologio* lanţul ceasului; *la ~ del cane/dell'ancora* lanţul cîinelui/ancorei; *la ~ della bicicletta* lanţul bicicletei; *la ~ dell'uscio* lanţul de la uşă; *la ~ del pozzo* lanţul de care se atîrnă găleata; *~-e da neve/antineve/antisdrucciolevoli* lanţuri de zăpadă/antizăpadă/antiderapante; *~ di distribuzione* lanţ de transmisie; *non sentire la ~ (în ciclism)* a merge cu viteză; *cane alla ~ (fig.)* persoană care n-are libertate de alegere; *rodere la ~ (fig.)* a fierbe de mînie/de indignare; *avere la ~ al collo (fig.)* a fi lipsit de libertate; *pazzo da ~* nebun de legat. **2.** *(fig.)* opresiune, servitute, sclavie; *~-e dell'amore/dell'odio* lanţurile dragostei/urii; *essere in ~-e (fig.)* a fi în lanţuri, a fi lipsit de libertate; *tenere qualcuno in ~-e (fig.)* a ţine pe cineva în lanţuri; *spezzare le ~-e (fig.)* a rupe lanţurile. *SIN. oppressione.* **3.** *(lit.)* lănţişor, colier. **4.** *(lit.)* ghirlandă; coroană. **5.** serie, succesiune, şir; *una ~ di sventure* un şir de nenorociri; *fare la ~* a trece din mînă în mînă; *~ di montagne/montuosa* şir de munţi; *~ parlata* lanţul vorbirii; *~ di montaggio/di lavorazione* bandă de montaj; *~ d'affari/di interessi* serie/succesiune de afaceri/de interese; *~ di sonetti* culegere/ciclu de sonete (legate între ele). **6.** reţea/grup de întreprinderi aparţinînd aceleiaşi firme; *~ di distribuzione* reţea de distribuire (a produselor); *~ di giornali/di negozi* reţea de ziare/de magazine. **7.** *(text.)* urzeală. **8.** *(chim.)* lanţ. **9.** *(mil.)* lanţ/şir de combatanţi; *stendersi in ~* a se dispune în lanţ. **10.** *(arhit.)* traversă de fier (pentru susţinerea zidurilor sau a bolţilor). *SIN. tirante.* **11.** *(muz.)* scîndurică de brad prinsă cu clei în interiorul instrumentelor cu coarde (paralelă cu acestea). **12.** veche măsură de lungime şi de suprafaţă.
catenàccio I. *s.m.* **1.** zăvor; *mettere/dare il ~* a pune/a trage zăvorul; *chiudere con tanto di ~* a închide cu zăvorul. *SIN. chiavistello, paletto.* **2.** *(fotbal)* tactică exclusiv defensivă. **3.** *(fig., glumeţ)* automobil vechi/rablagit; rablă. **4.** *(jurn., argot)* subtitlu (la un articol de ziar). **5.** *(med.)* cicatrice. **II.** *adj. (înv., fig.)* care blochează/închide/împiedică; *decreto ~* decret privitor la economie care intră în vigoare îndată ce a fost dat (pentru a împiedica evaziunile fiscale); *esame ~* examen de promovarea căruia se leagă posibilitatea de a te prezenta la examenele următoare.
catenàre *vt. (rar)* a încătuşa.
catenària *s.f.* îndoitură, curbură (a unui fir, lanţ etc. prins la capete).
catenèlla *s.f.* **1.** lănţişor; lanţ (de ceas etc.). **2.** *punto*

a ~ **a)** lănţişor făcut cu croşeta; **b)** punct de broderie care formează o împletitură în formă de lanţ. **3.** cusătură în jurul tocului (de la pantofi). **4.** *(înv.)* colier.

catenèllo *s.m.* laţ, leaţ (la gard).

cateràtta *s.f.* **1.** cataractă, cascadă; *le ~-e del Nilo* cataractele Nilului. **2.** stăvilar, zăgaz; baraj; *alzare/aprire/abbassare/chiudere le ~-e* a ridica/a deschide/a coborî/a închide stăvilarele; *si sono aperte le ~-e del cielo (fig.)* s-au deschis zăgazurile cerului; *piovere a ~-e* a ploua cu găleata. **3.** *(med.)* cataractă.

caterinètta *s.f.* midinetă.

catèrva *s.f.* **1.** mulţime, grămadă (de oameni, animale, lucruri); *c'era una ~ di gente* era o mulţime de lume; *dire una ~ di sciocchezze* a spune o mulţime de prostii.

catetère *s.m. (chir.)* sondă, cateter.

cateterismo *s.m.* cateterism.

cateterizzàre *vt.* a cateteriza.

catèto *s.m. (geom.)* catetă.

catetòmetro *s.m.* catetometru.

catgut *s.m.* catgut.

catilinària *s.f. (fig.)* catilinară; invectivă. *SIN. filippica.*

catinàio *s.m.* fabricant şi vînzător de lighene; tinichigiu.

catinèlla *s.f.* **1.** lighenaş; *a ~-e (fig.)* din plin; *piovere a ~-e* a ploua cu găleata. **2.** conţinutul unui lighean; *(prov.) cielo a pecorelle acqua a ~-e* cînd cerul este acoperit cu norişori albi, plouă cu găleata.

catinellàta *s.f.* conţinutul unui lighenaş.

catino[1] *s.m.* **1.** lighean. *SIN. bacile.* **2.** conţinutul unui lighean. **3.** adîncitură la gura cuptorului în care se scurge metalul topit. **4.** *(geogr.)* bazin. **5.** *(arhit.)* nişă, firidă. **6.** *(fig.)* stadion; pistă de întrecere.

catino[2] *adj. (înv.)* azuriu.

catióne *s.m.* cation.

càto *adj. (înv.)* deştept; şmecher.

catoblèpa *s.m.* catoblepas.

catòdico, -òdici, *adj. (electr.)* catodic.

càtodo *s.m. (electr.)* catod.

católlo *s.m. (înv.)* aşchie (de piatră, de metal etc.).

catóne *s.m.* persoană intransigentă; *(ironic) fare il ~, atteggiarsi a ~* a face pe intransigentul/pe moralistul.

catoneggiàre *vi. (a; ironic)* a face pe moralistul.

catoniàno *adj.* catonic.

catòrbia *s.f. (arg.)* închisoare.

catòrcio, -òrci, *s.m.* **1.** *(tosc.)* zăvor. **2.** *(fig., fam.)* obiect/persoană rablagită; rablă.

catòrzo *s.m.* **1.** coardă uscată de vie. **2.** nod (în lemn).

catórzolo *s.m. v.* catorzo.

catorzolùto *adj.* **1.** noduros. **2.** uscat.

catòttrica *s.f.* parte a opticii care se ocupă de reflectarea luminii.

catòttrico, -ci, *adj. (despre un sistem optic)* care utilizează numai suprafeţele reflectante.

catramàre *vi.* a gudrona.

catramatóre *s.m.* muncitor care gudronează.

catramatrice *s.f.* gudronator, maşină pentru gudronaj.

catramatùra *s.f.* gudronare.

catràme *s.m.* gudron, catran.

catramina *s.f.* produse farmaceutice pe bază de gudron.

catramista, -isti, *s.m.* muncitor care gudronează.

catramóso *adj.* **1.** care conţine catran. **2.** asemănător catranului.

catrìosso *s.m. (rar)* **1.** schelet de pasăre; carcasă. **2.** *(fig., peior.)* slăbănog.

càtta *s.f.* maimuţă din Madagascar *(Lemur catta).*

cattàneo *s.m. (ist.)* **1.** stăpînul unui castel. **2.** *(înv.)* căpitan.

càttedra *s.f.* **1.** *(înv.)* scaun, tron. **2.** catedră; *(fig., glumeţ) stare/montare/parlare in ~* a-şi lua un ton profesoral, a face pe deşteptul. **3.** catedră, funcţia de profesor (mai ales în universităţi); *bandire un concorso a ~* a publica un concurs pentru o catedră; *~ di diritto romano* catedră de drept roman. **4.** tronul cu baldachin ocupat de papă sau episcopi în timpul slujbei; *~ di San Pietro* scaunul papal; papalitatea; *~ vescovale* demnitate de episcop.

cattedràle **I.** *adj.* privitor la reşedinţa unei episcopii; care este sediul unei episcopii; *chiesa ~* biserică episcopală. **II.** *s.f.* catedrală.

cattedrànte *s.m.* **1.** profesor titular. **2.** *(depr.)* pedant.

cattedràtico, -àtici **I.** *adj.* **1.** de catedră; *insegnamento ~* învăţămînt public. **2.** *(ironic)* profesoral, doctoral, pedant. **II.** *s.m.* profesor universitar (titularul unei catedre).

cattivàggio *s.m. (înv.)* captivitate.

cattivànza *s.f. (înv.)* **1.** captivitate. **2.** răutate; ticăloşie, nemernicie.

cattivàre **I.** *vt.* **1.** *(înv.)* a lua în captivitate, a lua prizonier. **2.** a cîştiga prietenia/bunăvoinţa; a captiva pe cineva. *SIN. amicarsi, attivarsi, ingraziarsi, propiziarsi.* **II.** *vi. (a) (înv.)* a se chinui, a duce o existenţă mizeră.

cattivèllo, -èlla **I.** *adj., s.m.* şi *f.* **1.** *(dim.; privito la copii)* rău. **2.** *(înv.)* mizer; nefericit. **3.** *(înv.)* prizonier, captiv. **II.** *s.m.* inelul de fier de care este agăţată limba clopotului.

cattivèria *s.f.* **1.** acţiune plină de răutate, ticăloşie. *SIN. iniquità, perversità.* **2.** răutate, perfidie. *SIN. iniquità, malvagità, perfidia.*

cattivèzza *s.f. (rar)* răutate.

cattività *s.f.* **1.** *(lit.)* captivitate, sclavie. **2.** *(înv.)* răutate, ticăloşie. **3.** *(înv.)* josnicie.

cattivo **I.** *adj.* **1.** rău, reprobabil, neindicat; *una ~-a azione* o acţiune reprobabilă; *una ~-a condotta* o conduită neindicată; *avere ~-e intenzioni* a avea intenţii rele; *una lettura ~-a* o lectură neindicată/nocivă; *~-e amicizie* prietenii neindicate/primejdioase ~ *soggetto* **a)** ticălos, netrebnic; **b)** *(fam.)* puşlama. **2.** rău, plin de răutate, răutăcios, răuvoitor, ostil; *uomo ~* om rău; *sguardo ~* privire rea; *~ augurio* cobe; *essere di ~ umore* a fi prost dispus. **3.** nepoliticos, necioplit, mitocan; *aver ~ sangue contro qualcuno* a nu înghiţi pe cineva; *con le ~-e* cu răul; *maniere ~-e* maniere necioplite. **4.** neascultător, nedisciplinat, rău; *(despre animale)* neliniştit, sălbatic, rău; *bambino ~* copil neascultător/nedisciplinat/rău; *animale ~* animal rău. **5.** de calitate proastă, lipsit de valoare; greşit, incorect, grosolan, caraghios, prost; *~-a merce* marfă proastă; *~-a moneta* monedă proastă/fără valoare; *parlare in ~ italiano* a vorbi o italiană incorectă; *~ gusto* prost gust; *un ~ scherzo* o glumă proastă. **6.** dezonorant, rău, prost; *~ nome* nume rău; *~-a fama* faimă proastă; *fare una ~-a figura* a face figură proastă. **7.** incapabil, incompetent, nepriceput, prost; *un ~ operaio/impiegato/professionista* un muncitor/funcţionar/profesionist prost; *un ~ pagatore* un rău platnic. **8.** inutil, ineficient, nesatisfăcător; defectuos, prost; *un ~ rimedio* un remediu ineficient; *un ~ metodo* o metodă proastă; *un ~ risultato* un rezultat nesatisfăcător; *avere ~-a memoria* a avea memorie proastă; *un ~ televisore* un televizor prost; *una strada ~-a* un drum prost/rău; *un abito in ~ stato*

o haină în stare proastă. **9.** care este simptom/semn de boală; îngrijorător, prost; *~-a cera* mină proastă; *~-a salute* sănătate proastă; *febbre/ferita ~-a* febră/rană îngrijorătoare; *male ~ (eufemistic)* cancer. **10.** neplăcut, dezgustător, rău; *~ sapore/odore* gust/miros neplăcut/dezgustător; *farsi ~ sangue* a-şi face sînge rău. **11.** dureros, trist, neplăcut; indezirabil; dificil; primejdios; nefavorabil; rău, prost; *una ~-a notizia* o veste proastă; *una situazione ~-a* o situaţie proastă; *un ~ incontro* o întîlnire neplăcută; *essere/trovarsi/navigare in ~-e acque* a se afla într-o situaţie dificilă, a trece printr-o situaţie dificilă; *la ~-a sorte* soartă rea/nefavorabilă; *essere nato sotto una ~-a stella* a fi născut într-o zodie nefavorabilă/rea. **12.** prost, neavantajos, inoportun, necuvenit; *un ~ affare* o afacere proastă; *una ~-a scelta* o alegere proastă. **13.** *(despre timp, climă)* prost, rău; *stagione ~-a* anotimp rău; *tempo ~* timp rău; *clima ~* climă nocivă. **14.** *(înv.)*. mizer, nenorocit, nefericit; *~ a me* nenorocitul de mine; *dir ~* a regreta. **II.** *s.m.* **1.** om/lucru rău. **2.** parte stricată. **3.** miros/gust neplăcut. **4.** timp urît.

càtto[1] *part. tr.* de la c a t t a r e *(înv.)*.

càtto[2] *s.m. v.* g a t t o.

cattolicésimo *s.m. v.* c a t t o l i c i s m o.

cattolicìsmo *s.m.* catolicism.

cattolicità *s.f.* **1.** totalitatea catolicilor şi a ţărilor catolice. **2.** faptul de a fi catolic.

cattòlico, *-òlici, adj., s.m.* şi *f.* catolic.

cattùra *s.f.* **1.** arestare; *mandato/ordine di ~* mandat de arestare. **2.** capturare. **3.** prindere (a unui animal viu). **4.** sechestru (al unei corăbii).

catturàre *vt.* **1.** a aresta. **2.** a captura. **3.** a sechestra.

catùno *adj., pron. nehot. v.* c a d a u n o.

caucàsico, *-ici, adj., s.m.* caucazian.

caucciù *s.m.* cauciuc.

caudàle *adj.* codal.

caudatàrio, *-àri, s.m.* **1.** purtător de trenă (la veşmintele preoţeşti). **2.** *(fig.)* adulator, linguşitor.

caudàto *adj.* codat, cu coadă; *sonetto ~* sonet format din mai mult de 14 versuri; *stella ~-a* cometă.

càule *s.m. (bot.)* tulpină, lujer (mai ales la erbacee).

caulinàre *adj.* care se referă la tulpină.

càuri *s.m.* cochilie albă gălbuie.

càusa *s.f.* **1.** cauză, pricină; motiv; *~ prossima/remota/esterna/occasionale* cauză apropiată/îndepărtată/externă/ocazională; *a/per ~ mia* din cauza mea. *SIN. motivo, ragione, occasione cagione.* **2.** *(fil.)* cauză; *dall'effetto si risale alla ~* de la efect se ajunge la cauză; *nulla accade senza ~* nimic nu se întîmplă fără cauză; *la Causa prima* Dumnezeu. **3.** *(jur.)* proces; *~ civile/penale* proces civil/penal; *fare/muovere/intentare ~ contro qualcuno* a intenta proces cuiva; *essere in ~* a avea proces cu cineva; *essere parte in ~ (fig.)* a fi direct interesat; *dar ~ vinta* a da cîştig de cauză; *~ persa* proces pierdut; *avvocato delle ~-e perse (fig.)* persoană care apără teze lipsite de fundament; *con cognizione di ~* în cunoştinţă de cauză. **4.** *(fig.)* cauză, revendicare de drepturi, scop, obiectiv; *~ buona/bella* cauză bună/frumoasă; *abbracciare/sposare una ~* a îmbrăţişa o cauză; *tradire una ~* a trăda o cauză; *far ~ comune con qualcuno* a face front comun cu cineva; *(prov.) chi è ~ del suo male pianga se stesso* n-ai băgat de seamă la început şi pe urmă ţi-au sărit ochii. **5.** *(gram.) complemento di ~* complement de cauză.

causàle **I.** *adj.* cauzal; *congiunzione ~* conjuncţie cauzală. **II.** *s.f.* **1.** *(jur.)* mobil (al unui delict). **2.** propoziţie cauzală.

causalità *s.f.* cauzalitate.

causàre *vt.* a cauza, a pricinui, a produce. *SIN. arrecare, cagionare, procurare, provocare.*

causativo *adj. (rar)* **1.** cauzator, cauzal. **2.** cauzativ

causìdico, *-ìdici, s.m.* **1.** apărător, pledant (fără diplomă). **2.** *(depr.)* avocat prost. *SIN. azzeccagarbugli, cavalocchio, leguleio.*

causticità *s.f.* causticitate.

càustico, *-ci* **I.** *adj.* **1.** caustic, care arde. **2.** *(fig.)* muşcător, aspru. **II.** *s.m. (med.)* substanţă caustică.

caustificàre *vt.* a transforma un carbonat alcalin în hidroxidul corespunzător.

caustificazióne *s.f. (chim.)* transformare a carbonaţelor alcaline în hidroxizi.

cautèla *s.f.* **1.** prudenţă, precauţie, prevedere, circumspecţie; *agire con ~* a acţiona cu prudenţă. *SIN. prudenza, accortezza, circospezione.* **2.** măsură de prevedere, precauţie; *prendere tutte le ~-e necessarie* a lua toate măsurile de prevedere necesare. *SIN. precauzione.* **3.** *(jur.)* clauză, măsură de prevedere.

cautelàre **I.** *vt.* a asigura, a lua măsuri de siguranţă; a proteja. **II.** *vr.* a se asigura faţă de, a se apăra.

cautelativo *adj. (rar)* care tinde să apere.

cautelóso *adj. (rar)* plin de precauţii.

cautèrio, *-èri (rar) s.m.* **1.** *(chir.)* cauter. **2.** cauterizare.

cauterizzàre *vt. (chir.)* a cauteriza.

cauterizzazióne *s.f. (chir.)* cauterizare.

cautézza *s.f. (rar)* precauţie, prudenţă.

càuto *adj.* precaut, prudent, circumspect; *andar ~* a proceda cu precauţie; *mal ~* imprudent; *far ~ di una cosa* a atrage atenţia, a avertiza pe cineva cu privire la un lucru.

cauzionàle *adj.* care ţine de cauţiune, privitor la cauţiune.

cauzionàre *vt. (jur.)* a vărsa o cauţiune.

cauzióne *s.f.* **1.** cauţiune, garanţie; *dare ~* a da o garanţie. **2.** gaj.

càva *s.f.* **1.** *(înv., rar)* grotă, peşteră; groapă; vizuină. **2.** *(min.)* carieră; *~ di marmo/pietra* carieră de marmură/piatră. **3.** *(fig.)* cantitate mare, grămadă, mulţime; belşug, abundenţă; *una ~ di soldi/di grana* a avea o mulţime de bani. **4.** *(electr.)* adîncitură în care sînt introduse dispozitive capabile să realizeze legături şi înregistrări.

cavadènti *s.m. invar.* **1.** persoană care scotea dinţi. **2.** *(depr.)* dentist prost.

cavafàngo, *-ànghi, s.m.* dragă.

cavàgno *s.m. (dial.)* coş, paner.

cavaiòlo *s.m.* muncitor la carieră.

cavalcàbile *adj.* **1.** *(despre un drum)* pe unde se poate merge călare, bun de călărie. **2.** bun de călărit.

cavalcànte *s.m.* **1.** călăreţ. **2.** servitor călare (care precedă sau urmează pe stăpîn). **3.** *(înv.)* soldat călare.

cavalcàre **I.** *vt.* **1.** a călări; *~ un mulo/asino* a călări un catîr/un măgar; *~ una tigre (fig.)* a încerca să ţii sub control o situaţie disperată; *~ a bisdosso/a bardosso/a ridosso* a călări pe deşelate/fără şa. **2.** a sta călare pe ceva; *~ un ramo/un muro* a sta călare pe o ramură/pe un zid. **3.** *(despre poduri etc.)* a trece peste; *un ponte cavalca il fiume* un pod trece peste fluviu. **4.** *(înv.)* a străbate/a devasta cu cavaleria un pămînt duşman. **5.** *(înv.)* a străbate un drum. **II.** *vi. (a)* a merge călare, a călări; *~ all'amazzone* a călări pe o parte.

cavalcàta *s.f.* **1.** plimbare călare; călărie. **2.** cavalcadă.

3. *(înv.)* ciocnire între călăreți; năvală dată de oameni călare.

cavaleatóre, -trice I. *s.m., adj.* călăreț bun. II. *s.m.* *(înv.)* oștean călare.

cavaleatùra *s.f.* **1.** animal de călărie. **2.** călărit, călărie. **3.** chirie pentru un cal de călărie.

cavalcavìa *s.f.* pod (peste o stradă).

cavalchina *s.f.* bal mascat.

cavalcióni *adv.* **1.** călare; *a ~* călare; *stare/mettersi a ~ di una panca/di un muretto* a sta/a se așeza călare pe o bancă/pe un zid. **2.** picior peste picior. **3.** cu picioarele după gît; *portava ~ sopra le spalle un bimbo* purta un copil cu picioarele după gît.

cavalièra *s.f.* *(înv., glumeț)* soția/fiica unui cavaler.

cavalieràto *s.m.* titlu și grad de cavaler.

cavalière *s.m., f.* *(înv.)* *-a, -essa,* **1.** călăreț, concurent la concursuri hipice; *~ abile/esperto* un călăreț iscusit; *un ~ improvvisato/da strapazzo* un călăreț improvizat/lipsit de eleganță. **2.** soldat călare; cavalerist. **3.** *(ist.)* cavaler; *i cavalieri della tavola rotonda* cavalerii mesei rotunde; *fare/creare/armare qualcuno ~* a face pe cineva cavaler; *~ errante/di ventura* cavaler rătăcitor; *il ~ della triste figura* cavalerul tristei figuri; *(dispr.) ~ d'industria* aventurier, escroc. **4.** *(fig.)* cavaler; *fare da ~ a una signora* a însoți o doamnă; *comportarsi da perfetto ~* a se purta ca un cavaler perfect; *~ servente* cicisbeu. **5.** cavaler, persoană care are titlul de cavaler. **6.** cavaler, persoană care a primit o decorație; *~ della S.S. Anunziata* cavaler al ordinului Sfînta Anunziata; *~ del lavoro* persoană care a primit ordinul muncii (pentru merite în economia națională). **7.** *(în Roma antică)* membru al ordinului cavalerilor. **8.** *(în vechile comune italiene)* ofițer inferior. **9.** *(înv.)* ridicătură în mijlocul bastioanelor fortăreței; *essere/stare a ~ di una valle* a domina o vale; *a ~ di due secoli/di due epoche* între două secole/două epoci. **10.** *(fiz., chim.)* greutate la balanța de precizie. **11.** *(înv.)* *(la jocul de șah)* calul. **12.** *~ d'Italia* mierlă-de-apă *(Himantopus himantopus).* **13.** *(dial.)* vierme de mătase.

cavàlla *s.f.* **1.** iapă. **2.** *(mar.)* strai, parîmă metalică. *SIN. carbonera.*

cavallàio, -ài, *s.m.* **1.** paznic de cai. **2.** căruțaș, chirigiu. **3.** geambaș, negustor de cai. **4.** *(înv.)* curier.

cavallànte *s.m.* **1.** *(mil., ist.)* curier călare. **2.** îngrijitor de cai, grăjdar.

cavallàre *vt.* *(înv.)* a încăleca.

cavallàro *s.m.* *v.* cavallaio.

cavallàta *s.f.* *(înv., ist.)* **1.** armată călare formată din cetățenii comunelor. **2.** obligația cetățenilor de a furniza armatei un călăreț cu cal sau de a plăti impozitul corespunzător.

cavalleggièro *s.m.* **1.** *(înv.)* soldat călare înarmat ușor; soldat din cavaleria ușoară. **2.** *(în armata actuală)* cavalerist.

cavallerésco, *-eschi, adj.* **1.** cavaleresc. **2.** de cavaler. **3.** nobil, generos, îndrăzneț. *SIN. cortese, leale.*

cavalleria *s.f.* **1.** armată călare; cavalerie; *~ grossa/grave/leggera* cavalerie grea/ușoară; *passare in ~* **a)** a nu se mai face; **b)** a dispărea. **2.** *~ blindata* trupe motorizate. **3.** instituția cavaleriei; totalitatea cavalerilor. **4.** cavalerism; lealitate, generozitate; politețe, curtoazie; *comportarsi con ~* a se comporta cavalerește; *avere/usare molta ~ verso le donne* a fi foarte curtenitor cu femeile; **5.** *(înv.)* vitejie, bravură. **6.** *(înv.)* curaj, îndrăzneală.

cavallerìzza *s.f.* **1.** manej. **2.** echitație, călărie.

cavallerìzzo *s.m.* **1.** călăreț. **2.** maestru de călărie. **3.** dresor de cai. **4.** călăreț de circ. **5.** *(ist.)* *~ maggiore* comis (demnitar).

cavallètta[1] *s.f.* **1.** lăcustă. **2.** *(fig.)* persoană avidă/vorace/insațiabilă.

cavallétta[2] *s.f.* **1.** *(mar.)* pînză de corabie. **2.** *(fig.)* înșelăciune, fraudă; *fare una ~* a face o nedreptate.

cavallétto *s.m.* **1.** *(dim.)* căluț. **2.** trepied; *il ~ della macchina fotografica/della lavagna* trepiedul aparatului de fotografiat/tablei; *~ da pittore* șevalet; *quadro di ~* tablou transportabil/de șevalet; *~ per scarnare* bancul pe care se curăță pieile; *~ dendrometrico* instrument pentru măsurarea diametrului copacilor. **3.** vechi instrument de tortură. **4.** cavalet, schelet care susține greutăți (macarale, telefericul). **5.** afet (de tun); trepied (pentru arme de foc). **6.** grămadă de snopi (pe cîmp). *SIN. cordello.*

cavallìna *s.f.* **1.** *(dim.)* iapă tînără. **2.** *(fig.)* femeie tînără/plăcută; *(fig.) correre la ~* a duce o viață dezordonată/plină de aventuri (galante). **3.** *(gimnastică)* cal. **4.** *(joc de copii)* capră.

cavallìno[1] *adj.* **1.** *(rar)* cabalin; de cal; *genere ~* ordinul cabalinelor; *muso ~* bot de cal; *mosca ~-a* **a)** muscă de cal; **b)** persoană sîcîitoare/pisăloagă. **2.** *(pop.) tosse ~-a* tuse măgărească.

cavallìno[2] *s.m.* **1.** căluț; *fare il ~* a legăna copilul pe genunchi. **2.** balegă de cal. **3.** blană de mînz; *una giacca di ~* o jachetă din blană de mînz. **4.** *(mar.)* curbură longitudinală a covertei (și a altor punți). **5.** *(mec.)* pompă care alimentează cazanele.

cavàllo *s.m., f.* **-a, 1.** cal; *~ bianco/baio/morello/sauro* cal alb/murg/negru/roib; *~ da corsa/da tiro/da sella* cal de curse/de tracțiune/de călărie; *~ da monta* armăsar; *~ da posta* cal de poștă; *~ a dondolo* căluț de lemn (care se leagănă); *a ~!* *tutti a ~!* pe cai! încălecarea! (ordin de încălecare în cavalerie); *(fig.) stare a ~ di qualcosa* a sta călare pe ceva; *medicina da ~ (fig.)* medicament foarte puternic; *dose da ~* doză de cal; *febbre da ~ (fig.)* febră foarte ridicată; *(fig.) sproposito da ~* gogomănie; *essere a ~* a fi stăpîn pe situație; *~ di battaglia* probă în care cineva dă dovadă de maximă abilitate; domeniul în care cineva se simte în largul său; *montare sul ~ di Orlando* a lua atitudine belicoasă; *(fig.) andare col ~ di S. Francesco* a merge pe jos; *~ di ritorno* **a)** cal de poștă care revine în locul din care a plecat; **b)** știre care reapare după multă vreme în ziare. *SIN. cavalcatore, corsiero, destriero, giumento.* **2.** *~ vapore* cal putere; *motore da venti ~-i* motor de douăzeci de cai putere. **3.** *~ di Frisia* obstacol mobil format dintr-o capră de lemn armată cu sîrmă ghimpată (pentru a bara o șosea etc.). **4.** *(gimnastică)* cal; *~ con maniglie* cal cu mînere. **5.** *(la jocul de șah)* cal. **6.** figură în cărțile de joc italienești. **7.** răscroiala pantalonilor. **8.** *(înv.)* soldat călare, cavalerist. **9.** *(înv.)* val; *(prov.) a caval donato non si guarda in bocca* calul de dar nu se caută la dinți.

cavallóna *s.f.* **1.** *(augm.)* iapă mare/voinică. **2.** *(fig., glumeț)* femeie robustă/lipsită de grație.

cavallóne *s.m.* **1.** *(augm.)* cal mare. **2.** *(fig.)* persoană dinamică (cu mișcări dezordonate). **3.** *(mar.)* val, talaz.

cavallùccio *s.m.* **1.** *(dim.)* căluț. **2.** *(dispr.)* gloabă, mîrțoagă. **3.** *a ~* în cîrcă; *portar un bambino a ~* a duce un copil în cîrcă. **4.** *~ marino (pop.)* cal de mare. **5.** prăjitură cu miere (specialitate sienеză).

cavalóecchio *s.m.* **1.** *(tosc.)* libelulă. **2.** persoană care

se ocupă de treburi avocăţeşti fără să aibă diplomă; avocat prost/necinstit. **3.** *(înv.)* perceptor avar.

cavaménto *s.m. (rar)* **1.** extragere, scoatere. **2.** scobire, săpare.

cavapiètre *s.m.* muncitor care scoate piatră dintr-o carieră.

cavàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a săpa, a face groapă. **2.** a scoate, a trage afară, a extrage; ~ *marmi/pietre/metalli* a extrage marmură/pietre/metale; ~ *un dente* a extrage un dinte; ~ *acqua dal pozzo* a scoate apă din puţ; ~ *brani da un libro* a extrage pasaje dintr-o carte; ~ *il senso del discorso* a extrage sensul discuţiei; ~ *sangue* a lua sînge; ~ *suoni da uno strumento* a cînta la un instrument; *(fig.)* ~ *sangue da una rapa/da un sasso* a pretinde imposibilul; *non* ~ *un ragno dal buco* a nu fi în stare/a nu fi bun de nimic; ~ *denari da qualcuno* a scoate bani de la cineva; *cavarsi gli occhi* a-şi scoate ochii, a se certa; *cavarsi gli occhi sui libri* a citi mult. **3.** a scoate, a lepăda; a elimina, a îndepărta; ~ *la giacca* a-şi scoate haina, a se dezbrăca; ~ *le scarpe* a-şi scoate pantofii, a se descălţa; ~ *un vizio/un difetto* a elimina/a scăpa de un viciu/un defect; ~ *le macchie* a scoate/a îndepărta petele; *cavarsi la fame/la sete* a-şi potoli foamea/setea; *cavarsi una voglia* a-şi face un chef, a-şi satisface o poftă; *cavarsela* a o scoate la capăt, a se descurca. **4.** a deduce, a ghici, a nimeri; ~ *i numeri del loto* a ghici numerele de loterie. **5.** *(înv.)* a elibera. **6.** *(înv., fig.)* a exclude. **II.** *vi. (a) (scrimă)* mişcare helicoidală cu spada.

cavastivàli *s.m. invar.* unealtă de lemn (cu care se trag cizmele din picioare).

cavàta *s.f.* **1.** *(rar)* scoatere; extragere; ~ *di sangue* luare de sînge. **2.** cheltuială mare; bani cheltuiţi. **3.** *(muz.)* forţă/claritate a unui sunet (mai ales de coarde). **4.** *(ind.)* fus de lînă etc. **5.** ~ *da fuochi* perioadă anuală de suspendare a lucrului în atelierele de sticlă din Murano.

cavatàppi *s.m. invar.* tirbuşon.

cavatina *s.f.* **1.** *(muz.)* cavatină. **2.** expedient, manevră, tertip (pentru a ieşi din încurcătură).

cavatòia *s.f. (mar.)* tăietură în catargele navelor prin care trece un cablu.

cavatóre, *s.m.* şi *f.* **-trice 1.** săpător (într-o carieră de marmură etc.). **2.** căutător de ciuperci.

cavatrice *s.f. (mec.)* morteză. *SIN. mortasatrice.*

cavatùberi *s.m. (agr.)* maşină de recoltat cartofi etc.

cavatùra *s.f.* **1.** *(rar)* scoatere; extragere. **2.** săpătură.

cavaturàcecioli *s.m. invar. (rar)* tirbuşon.

cavazióne *s.f.* **1.** mişcare helicoidală cu spada (la scrimă). **2.** *(înv.)* săpătură.

càvea *s.f.* amfiteatru (la un teatru roman).

cavedàgna *s.f.* potecă.

cavédano *s.m. (iht.)* clean *(Leuciseus cephalus).*

cavèdine *s.f. (iht.)* grindel; zvîrlugă.

cavèdio *s.m.* **1.** *(ist. ant.)* curte interioară; atriu roman. **2.** curte interioară.

cavèlle *adv. (înv.)* **1.** puţin. **2.** nimic.

cavèrna *s.f.* **1.** cavernă; peşteră; *uomo delle ~-e* omul cavernelor. **2.** *(fig.)* casă întunecoasă/murdară/nesănătoasă. **3.** grotă artificială. **4.** *(med.)* cavernă.

cavernícolo I. *s.m.* **1.** locuitor al cavernelor. *SIN. troglodita.* **2.** persoană care trăieşte în case murdare/întunecoase. **3.** *(fig.)* persoană grosolană/necivilizată. **II.** *adj.* care locuieşte în peşteri.

cavernosità *s.f.* **1.** *(rar)* cavitate; scobitură. **2.** *(med.)* cavernă.

cavétto[1] *s.m. (arhit.)* element decorativ (scobitură circulară în jurul bazei capitelului).

cavétto[2] *s.m.* cablu format din două fire metalice izolate între ele.

cavézza *s.f.* **1.** căpăstru; *(fig.) farsi pagare sulla* ~ a cere să fii plătit pe loc; *avere la* ~ *alla gola (fig.)* a fi cu laţul de gît; *prendere qualcuno per la* ~ *(fig.)* a strînge pe cineva cu uşa. **2.** laţ care se pune de gîtul raţelor folosite ca momeală la vînătoare. *SIN. capestro.* **3.** *(fig.)* frîu; *rompere la* ~ *(fig.)* a nu mai avea nici o limită, a-şi face de cap; *togliere a qualcuno la* ~ *(fig.)* a elibera pe cineva. **4.** *(înv.)* laţul de spînzurat. **5.** *(înv.) (fig.)* netrebnic, ticălos.

càvia I. *s.f. (zool.)* **1.** cobai *(Cavia cobaia). SIN. porcellino d'India.* **2.** *(fig.)* animal/persoană pe care se face experienţe; ~ *umana* om care serveşte drept cobai; *fare da* ~ a servi drept cobai. **II.** *adj.* experimental; *città* ~ oraş experimental.

caviàle *s.m.* icre negre, caviar; *tartine al* ~ tartine cu icre negre.

cavicchia *s.f.* **1.** bulon. **2.** par. **3.** baza osoasă a coarnelor la bovine.

cavicchio *s.m.* **1.** ţăruş. **2.** cui (la scara de lemn). **3.** par. **4.** *(fig.)* pretext; *avere un* ~ *per ogni buco (fig.)* a avea o scuză pentru orice; *avere il* ~ *(fig.)* a avea baftă.

cavìglia *s.f.* **1.** gleznă; ~ *grossa/sottile* gleznă groasă/subţire; *frattura alla* ~ fractură la gleznă; *abito che arriva alla* ~ haină care ajunge pînă la gleznă. **2.** *(mar.)* spiţă a timonei. **3.** pană (de lemn). **4.** cui; cîrlig. **5.** şurub de lemn (cu care se fixează traversele).

cavigliatólo, *-ói, s.m.* fus (pentru răsucit mătasea).

caviglièra *s.f.* bandă elastică (în jurul gleznei).

cavillàre I. *vi. (a)* **1.** a interpreta subtil; a face sofisme. *SIN. arzigogolare, sofisticare.* **2.** *(despre faianţă)* a se crăpa. **II.** *vt.* **1.** *(rar)* a critica folosind chiţibuşuri. **2.** *(înv.)* a batjocori.

cavillatóre, *-trice adj., s.m.* şi *f.* chiţibuşar.

cavillatùra *s.f.* crăpătură în ceramică. *SIN. craquelure, cretto.*

cavillo *s.m.* **1.** argument sofistic; interpretare ingenioasă; chiţibuş. *SIN. sofismo, sottigliezza.* **2.** crăpătură în ceramică.

cavillosità *s.f.* chiţibuşărie. *SIN. capziosità sofisticheria.*

cavillóso *adj.* **1.** *(despre o chestiune, o interpretare)* cu multe chiţibuşuri; susceptibil de interpretări sofistice. **2.** chiţibuşar; sofistic, inventiv. *SIN. capzioso, curialesco, sofistico.*

cavità *s.f.* **1.** cavitate, adîncitură, gaură. *SIN. buca, cava, vuoto.* **2.** *(anat.)* cavernă.

cavitazióne *s.f. (mar.)* gol care se formează în apă (cînd elicea vaporului atinge o anumită limită de mişcare).

càvo[1] **I.** *adj.* adîncit, scobit, concav; *(anat.) vena ~-a* vîna cavă; *lavorar di* ~ a grava (medalii, monede). **II.** *s.m.* **1.** cavitate, adîncitură; ~ *della mano* scobitura mîinii; *il* ~ *dell'occhio* cavitatea ochiului. **2.** cavitate anatomică. **3.** *(hidraul.)* canal de irigaţie/de scurgere.

càvo[2] *s.m. (mar.)* **1.** odgon; funie groasă; parîmă; ~ *bianco* cablu neuns cu smoală. **2.** cablu; ~ *metallico* cablu din sîrmă de fier zincată, din oţel sau din aramă; ~ *pilota* cablu electric izolat (pe fundul mării).

cavolàia[1] *s.f.* **1.** loc sădit cu varză. **2.** grădină de verze.
cavolàia[2] *s.f.* fluture-de-varză *(Pieris brassicae)*.
cavolàio, -ài, *s.m.* **1.** grădină cultivată cu varză. **2.** negustor de varză; zarzavagiu.
cavolàta *s.f.* **1.** mîncare cu varză. **2.** *(fig., pop.)* prostie, nerozie; *fare/dire una* ~ a face/a spune o prostie.
cavolfióre, -óri, *s.m.* conopidă.
cavolo I. *s.m.* **1.** varză *(Brassica oleracea)*; ~ *broccolo* specie de conopidă (cu frunzele mai mici) *(Brassica oleracea botrytis)*. *SIN. broccolo*; ~ *capuccino* varză îndesată *(Brassica oleracea capitata)*; ~ *di Bruxelles* varză de Bruxelles *(Brassica oleracea gemmifera)*; ~ *fiore* conopidă; ~ *verzotto* varză cu frunză creață *(Brassica oleracea sabauda)*; *andare a ingrassare i* ~*-i (fig.)* a da ortul popii; *entrarci come i* ~*-i a merenda* a se potrivi ca nuca în perete; *salvare capra e* ~*-i* a împăca și capra și varza; ~*-i riscaldati (fig.)* supă încălzită; *andare tra i* ~*-i (fig.)* a se retrage din lume; *portare il* ~ *in mano e il cappone sotto (fig.)* a arăta/a ține la vedere ce este mai puțin important. **2.** *(fig., eufem., pop.)* prost; *testa/torso di* ~ nătîng, nerod, prost. **3.** *(fig., eufem., pop.)* nimic *(în loc. negative)*; *non capire/dire/fare/sapere/sentire/valere/vedere un* ~ a nu înțelege/spune/face/ști/simți/valora/vedea nimic; *me ne importa un* ~ nu mă interesează deloc; *col* ~, *un* ~ absolut nimic; *del* ~ fără nici o valoare, prost; *un libro del* ~ o carte proastă. **4.** *(fig., eufem., vulg., în loc.)*; *fare i cavoli propri* a-și face treburile. **II.** *interj. (eufem., pop.)* exprimă mînie, stupoare etc.
cavriòlo *s.m. (înv.)* căprior.
cavriuòlo *s.m. v.* cavriolo.
cavurrino *s.m.* **1.** un fel de țigară (pusă în vînzare pe vremea lui Cavour). **2.** bancnotă de două lire (cu efigia lui Cavour).
cazza *s.f.* **1.** vas de topit metale. **2.** lingură de mestecat.
cazzàre *vt. (mar.)* a trage de o frînghie.
cazzaròla *s.f. v.* casseruola.
cazzàta *s.f.* **1.** *(vulg.)* nerozie, prostie; *fare/dire una* ~ a face o prostie. **2.** *(vulg.)* săpuneală, ceartă.
cazzottàre I. *vt. (vulg.)* a da/a lovi cu pumnii. **II.** *vr.* a se încăiera, a se lua la pumni.
cazzottàta *s.f. (vulg.)* bătaie cu pumnii.
cazzotatùra *s.f. (vulg.)* bătaie cu pumnii.
cazzòtto *s.m.* **1.** *(vulg.)* pumn puternic; *prendere qualcuno a* ~*-i* a lua pe cineva la pumni. **2.** tutun de mestecat.
cazzuòla *s.f.* **1.** mistrie; *maestro di* ~ zidar. **2.** *(înv., dial.)* mormoloc de broască. **3.** *(înv., fig.)* trăncăneală.
ce[1] *pron. pers. aton. v.* ci[1] **(I.).**
ce[2] *s.m.* și *f. (înv.) v.* ci[2].
cèbo *s.m.* specie de maimuță (cu coadă lungă) *(Cebus capucinus)*.
cècca *s.f.* **1.** anghilă tînără. **2.** gaura care se face înainte de a introduce un cui.
cecàggine *s.f.* **1.** *(fig., depr.)* orbire; slăbirea vederii. **2.** lipsă de discernămînt. *SIN. balordaggine, sciocchezza.* **3.** picoteală; închidere a pleoapelor (de somn).
cecàle *adj. (anat.)* relativ la cecum, de cecum.
cecàre *vt. (înv.) v.* accecare **(I.).**
cècca[1] *s.f.* **1.** coțofană. **2.** *(fig.)* femeie vorbăreață, țață.
cècca[2] *s.f.* **1.** aşchie; stinghie. **2.** *(în loc.) far* ~ **a)** *(despre arme de foc)* a nu lua foc; **b)** *(fig.)* a da faliment.
cecchìno *s.m. (ist., mil.)* trăgător, țintaș (care trage prin surprindere).
cececosùda, cecchisùdi, *s.m.* prost, nătîng; om care se trudește din greu (și nu izbutește să facă nimic).
céce *s.m.* **1.** *(bot.)* năut *(Cicer arietinum)*; ~ *prete* pintenoagă *(Carthamus lanatus)*; ~*-i maritati* macaroane cu năut; *avere il* ~ *nell'orecchio* a fi tare de (o) ureche; *fare il* ~ a face pe savantul; *(fig.) non saper tenere un* ~ *in bocca* a nu ști să păstrezi un secret; *(fig.) non dare nè in finche, nè in ceci (tosc.)* a nu fi în stare de nimic. **2.** *(glumeț)* pușlama, derbedeu. **3.** neg.
cecchità *s.f. (înv.) v.* cecità.
cècia *s.f.* recipient cu jeratic (pentru încălzit patul).
cecidro *s.m.* cecidre.
cecilia *s.f. (zool.)* animal amfibiu vermiform.
cecità *s.f.* **1.** orbire; ~ *nuvolosa* cataractă. **2.** *(fig.)* lipsă de rațiune, minte întunecată; ignoranță.
cèco[1] *adj. v.* cieco **(I.).**
cèco[2]**, cèchi I.** *adj., s.m.* ceh. **II.** *s.m.* limba cehă.
cecoslovàcco, -cchi, *adj., s.m.* cehoslovac.
cedènte I. *adj.* care cedează. **II.** *s.m. (jur.)* persoană care face o cesiune.
cedènza *s.f.* **1.** *(înv.)* docilitate. **2.** *(la pl.)* pierdere/diminuare a valorii acțiunilor.
cèdere I. *vi.* **1.** a ceda, a nu rezista, a nu opune rezistență; a se resemna, a se da bătut; ~ *all'assalto nemico* a ceda asaltului dușman; ~ *di fronte alle ragioni di qualcuno* a ceda în fața argumentelor cuiva; *non* ~ *a nessuno per intelligenza* a fi mai inteligent ca toți, a nu fi întrecut de nimeni ca inteligență; *non cederla a qualcuno* a nu ceda în fața nimănui, a nu se arăta mai prejos. *SIN. arrendersi, capitolare, piegarsi.* **2.** *(despre teren)* a ceda, a se lăsa; *l'argine ha ceduto alla pressione delle acque* digul a cedat sub presiunea apelor. **3.** a se retrage, a lăsa locul. **II.** *vt.* **1.** a ceda, a pune/a lăsa la dispoziție; ~ *l'automobile* a ceda mașina; ~ *il turno/il posto* a ceda rîndul/postul; ~ *terreno* a ceda teren, a da înapoi; ~ *il passo* **a)** a da întîietate; **b)** *(fig.)* a se lăsa depășit; ~ *la mano/la destra* a lăsa liberă partea dreaptă a străzii; ~ *le armi (fig.)* a se preda. *SIN. concedere, dare.* **2.** a transfera cuiva drepturi/acțiuni/titluri (cu forme juridice).
cedévole *adj.* **1.** care cedează ușor, care e gata să cadă; *terreno* ~ teren moale. *SIN. duttile, malleabile, pieghevole.* **2.** *(fig.)* docil, supus; maleabil; *carattere* ~ caracter maleabil. *SIN. docile.*
cedevolèzza *s.f.* **1.** docilitate, supunere. *SIN. docilità.* **2.** maleabilitate. *SIN. duttilità, malleabilità.*
cedìbile *adj. (jur.)* cesionabil, care poate fi cedat; *diritto/bene* ~ drept/bun cesionabil.
cedibilità *s.f. (jur.)* caracter cesionabil, faptul de a putea fi cedat.
cedìglia *s.f.* sedilă.
cedimènto *s.m. (rar)* cedare, surpare. *SIN. avvallamento, franamento.*
cèdola *s.f.* **1.** recipisă, chitanță. **2.** cupon. **3.** *(înv.)* contract.
cedolàre *adj. (fin.)* privitor la recipisă/chitanță; *imposta* ~ impozit proporțional.
cedràia *s.f.* plantație de cedri.
cedrare *vt.* a trata cu suc de chitră.
cedràta *s.f.* **1.** băutură răcoritoare pe bază de chitră. **2.** prăjitură cu chitră.
cedrato *adj.* cu gust și miros de chitră.
cedréto *s.m.* **1.** plantație de cedri. **2.** pădure de cedri.
cèdrida *s.f. (înv.)* fruct de cedru de Liban.
cedrina *s.f.* lămîiță *(Lippia citriodora)*.

cedrino[1] **I.** *adj.* galben verzui (de culoarea chitrei). **II.** *s.m.* varietate de cedru.
cedrino[2] *adj.* de cedrul de Liban.
cedriólo *s.m. v.* cetriolo.
cédro[1] **I.** *s.m. (bot.)* chitră *(Citrus medica)*. **II.** *adj. (înv.)* galben verzui, de culoarea chitrei.
cédro[2] *s.m.* **1.** cedru *(Cedrus)*; ~ *di Libano* cedru de Liban *(Cedrus libani)*. **2.** lemn de cedru.
cedróne **I.** *s.m. (înv.)* chitră. **II.** *adj.* **1.** *(rar)* de culoarea chitrei. **2.** *(în loc.) gallo* ~ cocoş de munte.
cedronèlla *s.f. (bot.) v.* melissa.
ceduazióne *s.f.* tăierea periodică a pădurii.
cèduo **1.** *adj. (despre arbori, păduri)* care se taie periodic (pentru lemnul lor). **II.** *s.m.* pădure care se taie periodic.
cefalalgìa *s.f. (med.)* cefalalgie.
cefàlgico, -ci **I.** *adj.* privitor la cefalalgie; *dolore* ~ cefalalgie, durere de cap. **II.** *s.m. (rar)* persoană care are cefalalgii.
cefalea *s.f. (med.)* cefalee.
cefàlico, -àlici, *adj. (med.)* cefalic.
cefalina *s.f.* cefalină.
cèfalo *s.m. (iht.)* chefal *(Mugil cephalus)*.
cefalografìa *s.f.* cefalografie.
cefalòide *adj.* care are formă de cap.
cefalometrìa *s.f.* craniometrie.
cefalòmetro *s.m.* cefalometru.
cefaloplegìa *s.f.* paralizie a mişcărilor capului.
cefalòpodi *s.m. pl.* cefalopode.
cefalorachidèo *adj.* cefalorahidian.
cefalotoràce *s.m.* cefalotorace.
cefalòterra *s.m.* peşte din ordinul selacienilor *(Cephaloptera giorna)*. *SIN. diavolo di mare.*
cefèide *s.f.* cefeidă.
ceffàre *vt. (înv.)* a pălmui.
ceffàta *s.f. (rar)* palmă (dată cu putere).
cèffo *s.m.* **1.** bot (de animal). **2.** *(dispr.)* chip uman schimonosit/pocit/animalic; bot, rît. **3.** cu înfăţişare echivocă/amenințătoare; *un brutto* ~ derbedeu; ~ *da galera* huligan, bandit; *(rar, lit.) far* ~, *far brutto* ~, *guardare a* ~ *torto* **a)** a se bosumfla; **b)** a privi strîmb/chiorîş/cu ochi rău.
ceffonàre *vi. (rar)* a pălmui; a lua la palme.
ceffóne *s.m. (augm.)* palmă dată peste faţă; *dare/mollare un* ~ a da/a arde/a scăpa o palmă; *prendere a* ~*-i* a lua la palme. *SIN. schiaffo.*
celàre[1] **I.** *vt.* a ascunde, a tăinui; a ţine ascuns. *SIN. coprire, nascondere, velare.* **II.** *vr.* a se ascunde; a dispărea.
celàre[2] *vt. (înv.)* a cresta, a sculpta (în lemn, piatră etc.).
celàta[1] *s.f. (ist.)* **1.** coif (fără penaj). **2.** soldat (purtînd un coif fără penaj).
celàta[2] *s.f.* cursă, ambuscadă.
celatamènte *adv.* pe ascuns, pe furiş.
celàto *adj.* ascuns; *in/di* ~ în secret.
celebèrrimo *adj. (superl.* de la celebre) foarte celebru.
celebràbile *adj.* demn de a fi sărbătorit.
celebrànte **I.** *part. prez.* de la celebrare şi *adj.* **II.** *s.m.* preot oficiant.
celebràre *vt.* **1.** a preamări; a proslăvi, a glorifica, a exalta. **2.** a sărbători; ~ *le feste* a ţine sărbătorile; ~ *il compleanno* a serba ziua de naştere. **3.** a celebra, a oficia, a sluji (liturghia). **4.** a celebra, a săvîrşi cu solemnitate; ~ *un matrimonio* a celebra o căsătorie.
celebrativo *adj.* **1.** care celebrează. **2.** *(despre timbre)* emis cu ocazia unei celebrări.
celebràto *part. tr.* de la celebrare şi *adj.*
celebratóre, -trice, *s.m.* şi *f.* cel care celebrează.
celebrazióne *s.f.* **1.** celebrare, oficiere; *la* ~ *della nascita di Dante* comemorarea naşterii lui Dante; *assistere alla* ~ *della messa* a asista la oficierea liturghiei. *SIN. commemorazione.* **2.** *(mai ales la pl.)* comemorare; aniversare; solemnitate publică; ~ *nazionale* solemnitate publică, sărbătoare naţională.
cèlebre *adj.* **1.** celebru, renumit, vestit, cunoscut. **2.** cu mare autoritate.
cèlebret *s.m. invar.* certificat care atestă dreptul preotului de a oficia liturghia în altă dioceză.
celebrità *s.f.* **1.** celebritate, faimă, renume. **2.** *(înv.)* pompă. **3.** *(înv.)* afluenţă. **4.** persoană celebră, celebritate.
celenteràti *s.m. pl. (zool.)* celenterate. *SIN. cindare.*
cèlere **I.** *adj.* **1.** repede, iute, rapid; *treno* ~ tren rapid. **2.** de scurtă durată. **3.** prompt, imediat. **II.** *s.f. (pop.)* poliţie motorizată.
celerimensùra *s.f. (tipogr.)* tahimetrie.
celerimetro *s.m.* celerimetru, tahimetru.
celerità *s.f.* **1.** iuţeală, repeziciune, celeritate. **2.** frecvenţa/ritmul cu care se dilată şi se restrînge o arteră/se succed loviturile armelor de foc automate.
celèrrimo *adj. (superl.* de la celere) foarte rapid.
celèsta *s.f. (muz.)* celestă (instrument de percuţie).
celèste[1] **I.** *adj.* **1.** ceresc, propriu cerului; *volta/arco* ~ boltă cerească. **2.** albastru, de culoarea cerului; occhi ~*-i* ochi albaştri. *SIN. azzurro, ceruleo.* **3.** ceresc, divin, dumnezeiesc; *regno* ~ împărăţia cerului; *misericordia/punizione* ~ mila/pedeapsa lui Dumnezeu/a cerului; *grazia* ~ graţie divină; *mensa* ~ împărtăşanie. *SIN. divino.* **4.** celest, divin, solemn, sublim, minunat; *armonia* ~ armonie sublimă. **5.** *(muz.) registro/voce* ~ *(la orgă)* registrul care produce un sunet foarte dulce. **II.** *s.m.* culoare albastră. **III.** *la pl.* (la Greci) spiritele care se află în cer, zeii.
celèste[2] *s.m. v.* celesta.
celestiàle **I.** *adj.* **1.** *(rar, lit.)* din cer, din Paradis. **2.** demn de cer/de Paradis; ceresc; divin, supranatural, inefabil. **3.** *(ironic)* care etalează o falsă ingenuitate. *SIN. divino, paradisiaco.* **II.** *s.m. (la pl., înv.)* îngerii.
celestìna *s.f. (miner.)* celestină.
celestino[1] **I.** *adj.* albastru deschis. **II.** *s.m.* culoare albastru deschis.
celestino[2] *s.m.* călugăr benedictin.
celestino[3] *s.m. (muz.)* celestă.
celètto *s.m.* element scenografic care reprezintă tavanul pe scena unui teatru.
cèlia *s.f.* glumă; zeflemea; *per* ~ în glumă; *(rar) far* ~ a spune în glumă; *reggere alla* ~ a şti de glumă; *mettere qualcuno in* ~ a zeflemisi/a lua în rîs pe cineva. *SIN. beffa.*
celiaco, -iaci, *adj. (med.)* al intestinului.
celiàre *vi. (a)* a glumi. *SIN. motteggiare.*
celibatàrio, -àri, *s.m.* celibatar, burlac.
celibàto *s.m.* celibat.
célibe *adj., s.m.* **1.** celibatar, burlac. *SIN. scapolo.* **2.** *(rar, lit.)* celibatară. *SIN. nubile.*
celìcolo, -icoli, *adj., s.m. (lit., rar)* (locuitor) al cerului; zeu.
celidònia *s.f. (bot.)* rostopască *(Chelidonium maius)*.
celióne *s.m. (rar)* glumeţ, mucalit.
celioscopìa *s.f. (med.)* celioscopie.
cèlla[1] *s.f.* **1.** chilie. **2.** celulă; ~ *di rigore/di punizione* carceră. **3.** *(la templele vechi)* partea internă şi centrală în care se află statuia zeului. **4.** încăpere de dimensiuni mici; ~ *frigorifera* cameră frigorifică;

~ *campanara* încăperea din vîrful clopotniței în care se află clopotele. **5.** *(înv.)* cămară; pivniță. **6.** celulă de fagure. **7.** *(miner.)* ~ *elementare* element fundamental al configurației atomilor într-un cristal. **8.** ~ *elettrolitica* recipient în care se află electrolitul și cei doi electrozi. **9.** *(electronică)* poziția memoriei.

cèlla[2] *s.f.* monedă de argint napoletană (sec. XV).

cellàro[1] *s.m.* cămară; pivniță.

cellàro[2] *s.m. (înv.)* cel care supraveghează cămara/pivnița.

celleràio, -ài, *s.m. (înv.) v.* cellerario.

celleràrio, -àri, *s.m.* chelar, econom (într-o mănăstire).

cellètta *s.f.* celulă.

cellière *s.m. (înv.)* **1.** cămară. **2.** pivniță, cramă.

cèllo *s.m.* violoncel.

cellòphane *s.f.* celofan.

cèlluła *s.f.* **1.** cavitate mică a corpurilor/substanțelor minerale etc. **2.** *(biol.)* celulă. **3.** ~ *fotoelettrica* celulă fotoelectrică. **4.** celulă (de partid). **5.** structura unui aeromobil (fără mijloacele de propulsie). **6.** ~ *ciclonica/anticiclonica* zonă de joasă/înaltă presiune atmosferică.

cellulàre I. *adj.* **1.** format din celule; care privește celulele, celular; *tessuto* ~ țesut celular; *patologia* ~ patologie celulară; **2.** împărțit în celule; *carcere* ~ închisoare împărțită în celule; *furgone* ~ dubă; *salire sul* ~ a se urca în dubă; *vettura* ~ vagon de cale ferată cu care se transportă deținuții; *sistema di segregazione* ~ regim celular. **II.** *s.m. (text.)* țesătură rară.

cellulite *s.f.* **1.** celulită. **2.** beton ușor și poros.

cellulòide I. *s.f.* celuloid. **II.** *adj. (rar)* cu aspect de celuloid.

cellulósa *s.f.* celuloză.

cellulòsio, -ósi, *s.m. (chim.)* celuloză (mai ales în stare pură).

cellulósico, -ici, *adj. (chim.)* celulozic.

cellulóso *adj.* **1.** buretos. **2.** cu multe celule; celular.

celòma *s.m. (zool., anat.)* celom, cavitate generală.

celomàte *s.m. pl.* celomate.

celòsia *s.f. (bot.)* creasta-cocoșului *(Celosia cristata)*.

celòstata *s.m. (astron.)* celostat.

celoțomia *s.f. (chir.)* operație de hernie.

celsitùdine *s.f.* **1.** înălțime. **2.** *(înv.)* majestate, înălțime (titlu dat principilor).

cèltico, -ci, *adj.* **1.** celtic; *lingua* ~*-a* limbă celtică. **2.** veneric; *malattie* ~*-che* boli venerice; *morbo* ~ sifilis. *SIN. mal francese.*

celtìsmo *s.m.* element lingvistic celtic.

cèltide *s.f. (bot.)* sîmbovină *(Celtis australis)*.

cembalista, -isti, *s.m.* și *f.* clavecinist.

cèmbalo *s.m. (muz.)* **1.** clavicembal, clavecin; spinetă. *SIN. clavicembalo, spineta.* **2.** chimval. **3.** *(înv.)* dairea, tamburină.

cembanèlla *s.f.* **1.** instrument asemănător timpanului. **2.** *(mai ales la pl.)* talere turcești.

cémbolo *s.m. (pop.) v.* cembalo.

cémbra *s.f.* element de decorație la baza unei coloane.

cémbro *s.m. (bot.)* zimbru *(Pinus cembra)*

cementàre *vi.* **1.** a cimenta, a uni cu ciment. **2.** *(fig.)* a consolida, a întări. **3.** *(metal.)* a cementa. *SIN. carburare.*

cementazióne *s.f.* **1.** cimentare. **2.** cementare.

cementière *s.m.* proprietarul unei fabrici de ciment.

cementièro I. *adj.* privitor la ciment; *industria* ~*-a* industria cimentului. **II.** *s.m.* muncitor într-o fabrică de ciment.

cementìfero *adj.* care produce ciment.

cementifício *s.m.* fabrică de ciment.

cementìsta, -isti, *s.m.* muncitor care construiește elemente decorative prefabricate din ciment.

cementìzio *adj.* **1.** care ține de/privitor la ciment. **2.** de/din ciment. *SIN. cementiero.*

ceméntio *s.m.* **1.** ciment; ~ *armato* sau *ferrocemento* beton armat. **2.** *(fig.)* ceea ce consolidează; *la stima è il* ~ *dell'amore* stima consolidează dragostea. **3.** *(anat.)* țesutul osos care acoperă dințele. **4.** *(med.)* substanță cu care se obturează dinții cariați.

cemetèrio *s.m. v.* cimitero.

cempennàre *vi. (a; tosc.)* **1.** a se ține greu pe picioare, a se clătina. **2.** a lucra încet, a pierde vremea.

céna *s.f.* **1.** cină; ~ *frugale/misera/sostanziosa* cină frugală/săracă/substanțială; *andare/essere invitato a* ~ a fi invitat la cină; *preparare qualcosa per la* ~ a pregăti ceva pentru cină; *prima di/dopo* ~ înainte de/după cină; *non poter accozzare la* ~ *col desinare/con la merenda (fig.)* a trăi din sărăcie; *dare una* ~ a da o masă. *SIN. pranzo.* **2.** ***(bis.)*** cina cea de taină; *l'ultima* ~ cină la care Isus Cristos a instituit taina împărtășaniei; ~ *eucaristica* împărtășanie, euharistie.

cenàcolo *s.m.* **1.** *(înv.)* sală în care se cina; locul în care Isus și apostolii au consumat ultima cină. **2.** pictură care reprezintă cina cea de taină; *il* ~ *di Leonardo* cina cea de taină a lui Leonardo da Vinci. **3.** *(fig.)* loc de întîlnire al artiștilor și literaților. **4.** *(fig.)* cenaclu. *SIN. accolta, gruppo.*

cenàre I. *vi. (a)* a cina. **II.** *vt. (înv.)* a mînca la cină.

cenàta *s.f.* **1.** cină. **2.** *(fam.)* cină copioasă.

cenatóre *s.m. (rar)* cel care cinează.

ceneràia *s.f.* **1.** grămadă de cîrpe/de zdrențe; **2** *(înv.)* prostie, nerozie.

ceneràio, -ài, *s.m. v.* cenciaiolo.

ceneraiòlo, *-òla, s.m.* și *f.* **1.** vînzător de zdrențe. **2.** muncitor care clasifică zdrențele.

ceneràta *s.f.* **1.** lovitură dată cu o cîrpă. **2.** curățenie făcută la repezeală.

céncio *s.m.* **1.** zdreanță, cîrpă; ~ *da spolverare* cîrpă de praf; *bianco come un* ~ *lavato (fig.)* alb ca varul; *crollare come un* ~ *(fig.)* a leșina; *(înv.) dare fuoco al* ~ *(fig.)* a ajuta; *(înv.) dare il* ~ a concedia. *SIN. straccio.* **2.** *capello a* ~ pălărie cu boruri mari. **3.** *(la pl.)* cîrpe, resturi de material de la croitorie (folosite în industrie). **4.** lucru fără valoare; haină veche; persoană suferindă; *coperto di cenci* îmbrăcat în zdrențe; *non avere neppure un* ~ *da mettersi* a nu avea nici măcar o zdreanță pe el; *uscire dai cenci (fig.)* a ieși din mizerie; *essere/starsene nei suoi* ~*-i* a se mulțumi cu propria situație; *la malattia l'ha ridotto un* ~ a ajuns o zdreanță/epavă din cauza bolii; *(rar, fig.) essere un* ~ *molle* a fi o zdreanță. **5.** *(la un furuncul)* partea purulentă, coptură. **6.** *(la pl.)* prăjituri (un fel de minciunele/uscățele); *(prov.) i* ~*-i e gli stracci vanno all'aria* de haram a venit, de haram s-a dus.

cenciolàno, *cenciolàni, s.m.* stofă de lînă.

cencióso I. *adj.* **1.** zdrențăros; peticit. **2.** care se îmbracă în zdrențe, zdrențăros. **II.** *s.m.* persoană zdrențăroasă; cerșetor.

ceneiùme *s.m. (înv.)* vechituri, zdrențe.

cènero *s.m.* șarpe veninos *(Cenchis)*.

ceneràccio *s.m.* **1.** cenușă peste care se toarnă apă fiartă. **2.** pînză de cînepă prin care se strecoară leșia. **3.** cenușar.

ceneràio, -ài, *s.m.* **1.** cenușar. **2.** cumpărător/vînzător de cenușă. **3.** *(mar.)* tub prin care se aruncă în mare cenușa și zgura.

ceneràta *s.f.* leșie.

ceneratóio *s.m.* cenușar.

céncre I. *s.f.* sau *(rar) m.* **1.** cenușă; *~ vulcanica* cenușă vulcanică; *andare/ridursi in ~* a se face scrum; *ridurre qualcosa in ~ (fig.)* a distruge ceva complet, a face praf; *covare sotto la ~ (fig.)* a mocni sub cenușă. **2.** *(la pl.)* cenușă sfințită, de măslin ars, pe care preotul o presară pe capul credincioșilor în prima zi a postului Paștelui; *Le Sacre ~-i* slujba cu care se începe postul Paștelui. **3.** *(mai ales la pl. f.)* cenușă rămasă dintr-un trup ars pe rug (sau prin incinerare); rămășițe pămîntești; *ridurre qualcuno in ~ (fig.)* a omorî; *risorgere dalle ~-i* a învia din morți. **4.** *(fig., lit.)* simbolul morții. **5.** culoare cenușie. *SIN. grigio.* **II.** *adj.* cenușiu; *capelli ~* păr cărunt; *biondo ~* blond cenușiu; *(prov.) Bacco, tabacco e Venere riducono l'uomo in ~* vinul, tutunul și femeia omoară omul; *a can che lecca — non gli fidar farina* nu da laptele pe sufletul vițelului.

cenerèntola *s.f.* cenușăreasă.

cenericcio, -icci, *adj.* cenușiu.

cenerièra *s.f. (rar)* cenușar (pentru fumători).

cenerina *s.f.* **1.** cenușă, încă caldă. **2.** rasă de găini pestrițe. **3.** al doilea somn al viermilor de mătase. *SIN. biancolina.*

cenerino I. *adj.* cenușiu. **II.** *s.m.* culoare cenușie.

cenerágnola *s.f.* prima perioadă de somn a viermilor de mătase.

cenerógnolo *adj.* care bate în cenușiu.

cenerône *s.m.* **1.** îngrășămînt (amestec de leșie și gunoi). **2.** cenușă (cu care se face leșia).

cenerôso *adj. (rar)* murdar de cenușă.

cenerùme *s.m.* grămadă de cenușă.

cenestèsi *s.f. (psih.) v.* cinestesi.

cèngia *s.f. (alpin.)* brînă, potecă strîmtă.

cennamèlla *s.f. (muz.)* fluier. *SIN. piva.*

cennàre *vt. (înv.) v.* accennare.

cénno *s.m.* **1.** semn; *fare ~* a face semn; *gli fece ~ di aver capito* i-a făcut semn că a înțeles; *fare ~ di sì/di no* a face semn că da/că nu; *capirsi a ~-i* a se înțelege prin semne; *rendere ~* a răspunde la un semn. *SIN. accenno, gesto.* **2.** *(fig.)* invitație/poruncă exprimată prin semne; *far ~ di tacere* a face semn să tacă; *essere ai ~-i di qualcuno* a fi la cheremul cuiva. **3.** *(lit.)* gest, act, comportament. **4.** explicație sumară, referire succintă; *mi ha dato qualche ~ del tema che tratterà* mi-a făcut o prezentare sumară a temei pe care o va trata; *il giornale dà solo un ~ dell'accaduto* ziarul se referă doar în fugă la întîmplare. **5.** *(fig.)* indiciu, semn; *il ponte dà ~ di cedimento* podul dă semne că va ceda. **6.** *(înv.)* semnal; semnalizare.

céno *s.m. (înv.)* noroi.

cenobiàrca, -àrchi, *s.m.* **1.** stareț, abate. **2.** *(lit.)* șef de cenaclu (literar, artistic).

cenòbio, -òbi, *s.m. (lit.)* chinovie.

cenobìta, -ìti, *s.m.* **1.** *(ist.)* schimnic. **2.** *(lit.)* cenobit; călugăr. **-3.** om retras, om singuratic; *fare il ~* a trăi izolat.

cenobìtico, -ìtici, *adj.* **1.** *(lit.)* chinovial; călugăresc. **2.** *(fig.)* solemn, auster.

cenône *s.m.* **1.** *(augm.)* cină. **2.** cină (în ajun de Crăciun, în noaptea de Anul nou).

cenotàfio, -àfi, *s.m.* cenotaf.

cenozòico I. *s.m. (geol.)* cainozoic, terțiar. **II.** *adj.* care aparține erei terțiare.

censiménto *s.m.* **1.** recensămînt. **2.** cadastru.

censìre *vi.* **1.** a face un recensămînt. **2.** a cadastra.

censìto I. *adj.* **1.** înscris în registrul fiscal. **2.** *(despre o avere, un bun etc.)* impus, supus unui impozit. **II.** *s.m.* contribuabil (fiscal); om cu avere.

cènso *s.m.* **1.** *(în Roma antică)* lista cetățenilor și a bunurilor; cens. **2.** *(în Evul Mediu)* taxă datorată de proprietarul unui imobil; rentă. **3.** *(înv.)* cadastru. **4.** *(rar)* avere impozabilă. **5.** bogăție, avere; *~ avito* avere moștenită.

censoré *s.m.* **1.** *(ist. ant.)* cenzor *(la romani).* **2.** cenzor *(magistrat la cenzură).* **3.** director de studii; pedagog (de internat). **4.** *(fig.)* cel care critică cu răutate/în mod arbitrar (viața și faptele altuia).

censòrio *adj. (lit.)* de cenzor, cenzorial.

censuàle *adj. (rar)* care ține de/privitor la cens.

censuàrio, -àri I. *adj. (rar)* care ține de cens; cenzitar. **II.** *s.m.* contribuabil.

censùra *s.f.* **1.** demnitatea/funcția de cenzor în vechea Roma; cenzură. **2.** cenzură. **3.** admonestare, dojană, mustrare; *~-e ecclesiastiche* **a)** excomunicare; **b)** interdicție. **4.** critică, dezaprobare.

censuràre *vt.* **1.** a cenzura. **2.** a critica.

censuratóre, *adj., s.m., f.* **-trice** *(rar, fig.)* cenzor, critic.

centarólo *s.m.* porc de o sută de kg.

centaurèa *s.f. (bot.)* țintaură; *~ minore* fierea-pămîntului *(Centaurea). SIN. biondella, cacciafebbre.*

centàurico, *-ci adj.* **1.** privitor la centauri. **2.** *(înv.)* confuz.

centàuro *s.m.* **1.** *(mit.)* centaur. **2.** *(astron.)* constelația săgetătorului. **3.** *(fig.)* motociclist.

centellàre *vt. (rar)* a sorbi cîte o înghițitură, a degusta.

centellinàre *vt., vi. (a)* **1.** a bea cu înghițituri foarte mici, a sorbi. **2.** *(fig.)* a savura.

centellino *s.m.* înghițitură; sorbitură; *(loc. adv.) a ~-i* încetul cu încetul.

centèllo *s.m. (înv.)* sorbitură.

centèna *s.f. (ist.)* **1.** grup de o sută de familii (la vechii germani). **2.** subdiviziune a unui comitat (în orînduirea feudală).

centenàrio[1] **I.** *adj.* **1.** centenar. **2.** care se repetă la fiecare o sută de ani. **II.** *s.m.* **1.** centenar. **2.** persoană în vîrstă de o sută de ani.

centenàrio[2] *s.m. (în orînduirea feudală)* funcționar public numit de rege.

centennàle *adj.* **1.** secular. **2.** care se repetă la o sută de ani.

centènne *adj. (lit.)* **1.** centenar. **2.** care are o sută de ani.

centènnio *s.m. (lit.)* veac, secol.

centèrbe *s.m.* lichior tare (din ierburi aromatice).

centèsima *s.f. (înv.)* **1.** sutime. **2.** impozit; taxă. **3.** diferență de 11 minute, existentă între anul solar și calendarul iulian.

centesimàle *adj.* **1.** centezimal. **2.** care este împărțit în o sută de părți.

centèsimo I. *num. ord.* al o sutălea. **II.** *num. multiplicativ (înv.)* însutit. **III.** *s.m.* **1.** sutime, centimă. **2.** a suta parte dintr-o liră. **3.** bani (în cantitate mică); *l'ho pagato pochi ~-i* am dat pe el cîțiva bănuți/franci; *non vale un ~* nu face nici doi bani; *contare/lesinare il ~* a-și mînca de sub unghie; *pagare al ~* a plăti pînă la ultimul bănuț; *spendere fino all'ultimo ~* a cheltui totul/pînă la ultimul bănuț. **4.** nimic *(în expresii negative); non avere un ~ in tasca* a nu avea nici un sfanț în buzunar; *non avere l'ombra di un ~* a nu avea un chior în buzunar; *non guadagnare un ~* a nu cîștiga nici

un bănuț; *non valere un* ~ *bucato* a nu face nici o para chioară.

centèsmo *num. ord., num. multiplicativ. v.* centesimo **(I, II).**

centiàra *s.f.* centiar.

centifóglia *adj. f. (în expr.) rosa* ~ trandafir de dulceață *(Rosa centifolia).*

centigrado *adj.* centigrad.

centigràmmo *s.m.* centigram.

centilitro *s.m.* centilitru.

centilòquio *s.m.* operă împărțită în o sută de părți/de capitole etc.

centimàno *adj. (lit.)* **1.** cu o sută de mîini. **2.** *(fig.)* lacom de bani.

centimetràre *vt.* a împărți în centimetri.

centimetràto *part. tr.* de la centimetrare și *adj.*

centìmetro *s.m.* centimetru.

céntina *s.f.* **1.** armătură provizorie a unei bolți (în timpul construcțiilor). **2.** structură metalică permanentă (la peroane, gări, hangare etc.). **3.** *(av.)* element de structură (la aripi, fuzelaj). **4.** arcuire, curbare ușoară (a lemnului și fierului). **5.** model de feston.

centinàio *s.m., pl. f. centinaia,* **1.** serie de o sută de unități; *dieci centinaia di unità equivalgono a un migliaio* o sută de unități echivalează cu o mie. **2.** serie de circa o sută de unități; *era presente un* ~ *di persone* erau prezente aproximativ/circa/în jur de o sută de persoane; *centinaia e centinaia* sute și sute, mulți; *l'ho ripetuto* ~ *e* ~ *di volte* am repetat-o de sute și sute de ori; *per* ~ pentru fiecare sută; *a* ~*-a* cu sutele, în număr mare. **3.** *(înv.)* secol.

centinaménto *s.m.* **1.** armarea provizorie a unei bolți. **2.** arcuirea/curbarea unui fier, a unui lemn. **3.** brodare cu punct de feston.

centinàre *vt.* **1.** a pune armătură provizorie unei bolți. **2.** a arcui/a curba o bucată de lemn/fier; ~ *una sbarra* a arcui o bară. **3.** a broda cu punct de feston; a festona.

centinatùra *s.f.* **1.** armarea unei bolți. **2.** armătură care susține bolta. **3.** îndoirea/curbarea fierului profilat. **4.** profilul unui arc (sau obiect) curbat.

centìsta, *-isti, s.m.* și *f. (rar)* alergător pe o sută de metri.

cènto I. *adj., num. card.* **I.** *(indică cantitatea numerică de o sută de unități)* o sută; *costa* ~ *lire* costă o sută de lire; *biglietto da* ~ bancnotă de o sută; *a* ~ *a* ~, *di* ~ *in* ~ o sută odată; *novanta nove su* ~ nouăzeci și nouă la sută din cazuri, aproape mereu; *una volta su* ~ unu la sută, foarte rar; *al* ~ *per* ~ sută la sută, complet; *scommetterci uno contro* ~ a paria unu contra o sută; *il per* ~ procent; *avere novantanove probabilità su* ~ *di rimanere* a avea nouăzeci și nouă la sută probabilități să rămînă. **2.** mult, destul de mult, foarte mult; *avere* ~ *idee per la testa* a avea o sumedenie/o groază/o mulțime de idei în cap; *trovare* ~ *scuse per non fare qualcosa* a găsi o sumedenie de scuze ca să nu facă ceva; *essere in* ~ *contro uno* a fi o sută împotriva unuia singur; *te l'ho ripetuto* ~ *volte* ți-am repetat-o de sute de ori; *ho non una ma* ~ *ragioni* am dreptate nu odată, ci de o sută de ori; ~ *di questi giorni!* la mulți ani!; *ci sono* ~ *strade per arrivarci* sînt multe drumuri pe care poți să apuci/multe soluții pe care le poți folosi; *farsi in* ~ **a)** a se da peste cap pentru a ajuta pe cineva; **b)** a face multe lucruri deodată. **3.** aproximativ, circa, în jur de, vreo; *ci saremo stati* ~ *bambini* să tot fi fost în jur de o sută de copii; *è lontano un* ~ *chilometri* e la circa o sută de chilometri. **4.** identifică ceva într-o pluralitate/succesiune; *anno* ~ *a.C.* anul 100 înainte de Cristos; *leggere a pagina* ~ *il paragrafo* ~ a citi la pagina o sută, paragraful o sută; *il numero* ~ *(eufem.)* closet. **5.** *pagare un interesse del tre per* ~ a plăti o dobîndă de trei la sută; *avere uno sconto/un aumento del dieci per* ~ a avea o reducere/un spor de trei la sută; *rendere/guadagnare il* ~ *per cento* a renta/a cîștiga sută la sută; *(fig.) essere sicuro al* ~ *per* ~ a fi sigur sută la sută. **6.** *(compus cu alte numere formează numere superioare)* centouno o sută unu; *centoventotto* o sută douăzeci și opt. **II.** *s.m.* **1.** numărul o sută; *il* ~ *nel mille ci sta dieci volte* numărul o sută intră într-o mie de zece ori; *il consiglio dei Cento* consiliul celor o sută; *il* ~ *d. C.* anul 100 după Cristos. **2.** semnul care reprezintă numărul o sută. **3.** *(rar, înv.)* în jur de o sută; *(prov.) una ne paga* ~ una face cît o sută; faptele rele se plătesc toate o dată; *chi ne fa una ne fa* ~ cine fură azi un ou mîine fură și un bou.

centochilòmetri *s.f.* **1.** cursă ciclistă de o sută de km. **2.** cursă de marș de o sută de km.

centodièci *s.m.* notă maximă la licență (la unele universități); *prendere/ottenere* ~ *e lode* a lua/a obține nota maximă cu elogii.

centofóglie *s.m. (bot.)* coada-șoricelului *(Achillea millefolium).*

centogàmbe *s.m. invar. (zool.)* miriapod.

centometrìsta, *-isti, s.m.* și *f.* **1.** atlet specializat în cursa de o sută de metri plat. **2.** înotător specializat în cursa de 100 de metri, stilul liber. *SIN. centista.*

centomìla *adj. num., card. invar.* **1.** o sută de mii. **2.** cantitate mare.

centomillèsimo *adj., num. ord., s.m.* al o sută miilea.

centònchio *s.m. (bot.)* răcovină, rocoină *(Stellaria media).*

centóne *s.m.* **1.** *(muz.)* potpuriu. **2.** compilație. **3.** haină făcută din bucăți de diferite culori.

centonovèlle *s.m. invar.* carte cu o sută de nuvele.

centopèlle *s.m. invar. (zool.)* foios (la rumegătoare)

centopièdi *s.m. invar.* miriapod.

centràggio *s.m. (mec.)* centrare.

centràle I. *adj.* **1.** central; *problema* ~ problemă centrală; *il nucleo* ~ *del ragionamento* nucleul central al raționamentului; *sede/direzione/amministrazione* ~ sediu/direcție/administrație centrală(ă); *riscaldamento* ~ încălzire centrală. **2.** mediu, mijlociu, de mijloc; *Italia* ~ Italia medie. **3.** *(muz.; despre note, instrumente)* median. **II.** *s.f.* centrală; *la* ~ *e le filiali* centrala și filialele; *la* ~ *di una banca* centrala unei bănci; ~ *sindacale* centrală sindicală; *riferire alla* ~ a raporta centralei; ~ *di tiro* punctul de coordonare al focului armelor ofensive; ~ *del latte* centrala laptelui; ~ *elettrica/telefonica/nucleare* centrală electrică/telefonică/nucleară.

centralinista, *s.m.* și *f., pl. m. -i,* telefonistă (la o centrală telefonică).

centralìno *s.m.* centrală telefonică internă (de instituție).

centralìsmo *s.m. (pol.)* centralism; ~ *democratico* centralism democratic.

centralìsta, *-isti, s.m.* **1.** susținător al centralismului. **2.** persoană care lucrează într-o centrală electrică.

centralità *s.f. (rar)* situație/poziție centrală.

centralizzàre *vt.* a centraliza.

centralizzatóre, *adj., s.m., f.* **-trice** centralizator.

centralizzazióne *s.f.* centralizare.
centraméntо *s.m.* centrare.
centràre *vt.* **1.** a lovi la ţintă în plin; ~ *il bersaglio* a lovi drept la ţintă. **2.** a centra, a fixa în mijloc; ~ *l'asse dell'elica* a centra axul elicei. **3.** *(sport)* a arunca balonul de pe margine către linia de mijloc, a centra. **4.** *(fig.)* a sesiza/a surprinde esenţa unei probleme; *(despre actori)* ~ *il personaggio* a surprinde esenţa personajului, a interpreta bine un rol.
centratóre *s.m. (mec.)* dispozitiv de centrare.
centrattàeco *s.m. (sport)* centru înaintaş.
centratùra *s.f. (mec.)* centrare, centraj.
centravànti *s.m. (sport)* centru înaintaş.
cèntrico, *-ci, adj. (rar)* **1.** care ţine de centru, privitor la centru. **2.** care trece prin centru.
centrifuga *s.f. (mec.)* maşină centrifugă.
centrifugazióne *s.f.* centrifugare, separare printr-o mişcare centrifugă.
centrifugo, *-ìfughi, adj. (fig.)* centrifug.
centrino *s.m.* şervetel rotund (în mijlocul mesei).
centripeto *adj. (fiz.)* centripet.
centrismo *s.m. (pol.)* centrism.
centrista, *-ìsti, adj., s.m. (pol.)* centrist; moderat.
cèntro *s.m.* **1.** *(mat.)* centru; ~ *di simmetria* centru de simetrie. **2.** punct central, zonă centrală, centru; *il ~ della terra* centrul pământului; *il ~ di una piazza* centrul unei pieţe; *fare ~* **a)** a lovi drept în mijloc; **b)** *(fig.)* a o nimeri; **c)** a rezolva ceva; *essere al ~ dei desideri/delle attenzioni* a fi în centrul dorinţelor/atenţiilor; *essere nel proprio ~ (fig.)* a fi la largul său. **3.** sectorul central al unei adunări; *sedere al ~* a sta în centru. **4.** *(fig.)* grupare politică moderată; *partiti di ~* partidele din gruparea moderată; *deputati del ~* deputaţii grupării moderate. **5.** punct fundamental; *~ d'interesse* partea unei imagini fotografice care atrage atenţia. **6.** *(în ziaristică)* articolul central. **7.** *(fotbal)* centru; *rimettere la palla al ~* a repune mingea la centru. **8.** *(fiz.) ~ di gravità* centru de gravitate. **9.** *(anat.)* organ care desfăşoară o activitate specifică; *~ del linguaggio/del respiro* centrul vorbirii/respiraţiei; *~ d'attrazione/d'influenza* centru de atracţie/de influenţă; *~ sismico* centru seismic; *~-i di potere* centrele de putere. **10.** aşezare omenească; loc locuit; *~ industriale* centru industrial; *~ fieristico* centru în care se desfăşoară un tîrg. **11.** instituţie centrală; *~ didattico* centru didactic; *~ addestramento reclute* centru pentru instruirea recruţilor. **12.** complex pentru producerea/distribuirea de bunuri şi servicii speciale; *~ elettronico* centru electronic; *~ meteorologico* centru meteorologic; *~ di produzione* centru de producţie.
centroavànti *s.m. v.* centravanti.
centrocampista, *-isti, s.m. (sport)* mijlocaş.
centrocàmpo *s.m. (sport)* centrul unui teren.
centrodèstro *s.m. (fotbal)* mijlocaş dreapta.
centromediàno *s.m. (fotbal)* mijlocaş central. *SIN. centrosostegno.*
centropàgina *s.m. (înv.)* articol tipărit în centrul paginii.
centrosinistra *s.m. (înv.)* alianţă politică între partidele de centru şi de stînga.
centrosinistro *s.m. (fotbal)* mijlocaş stînga.
centrosòma, *-i, s.m. (biol.)* centrozom.
centrosostégno *s.m. (fotbal)* mijlocaş central.
centrotàvola *s.m., pl. centritavola,* obiect decorativ pus în mijlocul mesei.
centroterzino *s.m. (fotbal)* mijlocaş central defensiv.
centumvirale *adj.* centumviral.
centumvirato *s.m.* centumvirat.
centùmviro *s.m. (ist. ant.)* centumvir.
centuplicare *vt.* **1.** a înmulţi. **2.** *(fig.)* a mări. *SIN. accrescere, aumentare.*
centùplice *adj. (rar)* compus dintr-o sută de părţi.
cèntuplo I. *adj. (rar)* însutit. **II.** *s.m.* cantitate de o sută de ori mai mare; *ricavare/guadagnare il ~* a scoate/a cîştiga de o sută de ori mai mult.
centùria *s.f.* **1.** *(în vechea Romă)* centurie. **2.** *(în perioada fascistă)* detaşament din o sută de soldaţi ai miliţiei voluntare pentru siguranţa naţională. **3.** serie de o sută de unităţi. **4.** *(înv.)* perioadă de o sută de ani.
centuriàto *adj.* centuriat, grupat/organizat pe centurii; *(în Roma antică)* împărţirea teritoriilor unei colonii care urmau să fie date în proprietate.
centurionàto *s.m.* gradul şi funcţia de centurion.
centurióne *s.m. (ist. ant.)* centurion.
cenuròsi *s.f. (zool.)* cenuroză.
cèppa *s.f.* tulpină subterană.
ceppàia *s.f.* **1.** partea care rămîne în pămînt după tăierea copacului. **2.** *(mai ales la pl.)* copacii retezaţi de la bază, dintr-o pădure care se taie periodic.
ceppàre *vi. (a) (rar; despre copaci)* a da rădăcină.
ceppàta *s.f.* **1.** *v.* ceppaia. **2.** pari înfipţi pe fundul apelor scăzute de care se fixează navele.
ceppatèlla *s.f.* ramură a unui copac care poate fi răsădită.
ceppatèllo *s.m.* specie de ciupercă comestibilă.
cèppo *s.m.* **1.** trunchi (din care se ramifică ramurile). **2.** *(fig.)* origine, obîrşie; *nascere dal medesimo ~* a se naşte din acelaşi trunchi, a avea aceeaşi origine. **3.** buştean (în special cel care se arde în ajunul Crăciunului); *festa del ~* Crăciunul; *vacanze di ~* vacanţă de Crăciun. **4.** *(fig., înv.)* om prost şi încăpăţînat. **5.** butuc (pentru execuţiile capitale). **6.** bucată grea de lemn care face parte dintr-o unealtă; *~ dell'aratro* baza plugului. **7.** afet de tun (la vechea artilerie). **8.** *(mec.)* element al frînei (care apasă tamburul). **9.** soclul crucii; crucea. **10.** cutia milei; institut de binefacere. **11.** butuci (pentru imobilizarea prizonierilor); *(fig.)* sclavie, aservire; *(fig.) spezzare i ~-i, liberarsi dai ~-i* a se elibera.
céra[1] *s.f.* **1.** ceară; *statua di ~* statuie de ceară; *~ animale/vegetale/naturale/sintetica* ceară animală/vegetală/naturală/sintetică; *~ di Spagna* ceară de sigiliu; *~ d'api* ceară de albine; *~ vergine* ceară de albine separată de substanţele străine prin topire; *~ da scarpe* cremă de ghete; *~ da pavimento* ceară de parchet; *essere di ~ (fig.)* a fi foarte delicat; *parere di ~* a părea ca de ceară, a fi foarte palid; *applicato con la ~ (fig.)* lipit cu ceară, lipit prost. **2.** ceară de albine; *una candella di ~* o lumînare din ceară. **3.** lumînare; *fabbrica di ~* fabrică de lumînări. **4.** obiect/statuie din ceară; *il museo delle cere* muzeul statuilor de ceară, panoptic. **5.** *~ perduta/persa* metodă de turnare a statuilor de bronz prin topirea unui model de ceară. **6.** *(înv.)* placă acoperită cu ceară pentru scris. **7.** *(înv., poetic)* materie; corp.
céra[2] *s.f.* mină, înfăţişare, expresie; *avere buona/cattiva ~* a arăta bine/rău; *fare buona ~* a primi bine pe cineva; *(înv.) fare buona/gran ~* a mînca din plin. *SIN. rria, aspetto.*
ceràio I. *s.m.* muncitor în industria cerii. **II.** *adj.* care produce ceară; *ape ~-a* albină producătoare de ceară.
ceralòlo *s.m.* **1.** lumînărar. **2.** modelator în ceară. **3.** cel care poartă lumînările la o procesiune.

ceralàcca, *ceralàcche, s.f.* ceară de sigiliu, ceară roşie. *SIN. cera di Spagnia.*
cerambìce *s.m.* sau *f. (entom.)* specie de coleopter, gindac *(Cerambix).*
ceramèlla *s.f. v.* cennamella.
ceràmica *s.f.* **1.** argilă, pămînt (pentru vase, pentru olărie). **2.** ceramică (arta şi tehnica). **3.** *(la pl.)* obiecte de ceramică.
ceràmico, *-ci, adj.* ceramic.
ceramista, *s.m.* şi *f., pl. m. -i,* ceramist.
ceramògrafo *s.m.* decorator de ceramică.
ceramologìa, *-gie, s.f.* studiul artei şi tehnicii ceramicii.
ceramòlogo, *s.m., pl. -gi,* specialist în studiul ceramicii.
ceràre *vt. (rar)* a cerui, a acoperi cu ceară.
cerargirite *s.f.* cerargirit.
ceràsa *s.f. (înv., pop.)* cireaşă.
ceràso I. *s.m. (înv., pop.)* cireş. **II.** *adj.* care are culoare cireşie.
céraso *s.m. (în loc.) lauro ~ v.* lauroceraso.
ceràste *s.f. (lit.)* viperă cu corn (din Libia) *(Aspis cerastes).*
ceràto I. *adj.* cerat; *tela ~-a* muşama. **II.** *s.m.* **1.** *(farm.)* alifie pe bază de ceară. **2.** ţesătură apretată cu substanţe ceroase.
ceratùra *s.f.* **1.** impregnare cu ceară (a hîrtiei, pînzei etc.). **2.** lustruire a mobilei.
cèrbero *s.m.* **1.** *(mit.)* cerber. **2.** paznic intransigent.
cerbiàto *s.m.* pui de cerb.
cèrbio *s.m. (înv.) v.* cervo.
cerbotèca *s.f. (rar)* vin prost, poşircă.
cerbottàna *s.f.* **1.** ţeavă lungă (folosită ca armă de vînătoare). **2.** *(ist.)* piesă de artilerie, tun mic. **3.** *(înv.)* tub acustic (de vorbit la ureche); *saper una cosa per ~* a cunoaşte un lucru în mod indirect; *parlare per ~* a vorbi prin intermediul cuiva.
céreu *s.f.* **1.** căutare; *andare/mettersi/essere in ~ di qualcuno* a fi în căutarea cuiva. **2.** *(înv.)* percheziţie. **3.** cerşit (practicat de un anumit ordin călugăresc). **4.** căutarea vînatului (de cîinele de vînătoare); capacitatea cîinelui de a căuta vînatul. **5.** *(înv.)* pelerinaj la locurile sfinte. **6.** plimbarea condamnaţilor la moarte prin oraş (cu carul).
cereaménto *s.m. (rar, înv.)* căutare.
cereamine *s.m. (mil.)* detector de mine.
cereapersóna *s.m. (înv.)* dispozitiv radio-telefonic care permite chemarea unei persoane care s-a îndepărtat de telefon.
cereapòli *s.m.* aparat utilizat pentru a recunoaşte polul pozitiv de cel negativ (într-un sistem electric).
cereàre I. *vt.* **1.** a căuta; *~ la pagina* a căuta pagina; *~ un impiego* a căuta o slujbă; *~ qualcosa/qualcuno con gli occhi* a căuta ceva/pe cineva cu ochii; *~ qualcosa nelle tasche* a căuta ceva în buzunare; *~ qualcosa/qualcuno con il lanternino (fig.)* a căuta ceva/pe cineva cu luminarea; *~ il pelo nell'uovo (fig.)* a căuta nod în papură; *~ qualcuno per mare e per terra (fig.)* a căuta pe cineva peste mări şi peste ţări. **2.** a dori/a căuta/a se strădui să obţină; *~ la gloria/la ricchezza* a căuta gloria/bogăţia; *~ rogne* **a)** a căuta necazurile cu luminarea; **b)** a se certa cu toată lumea. **3.** *(rar, lit.)* a cerceta; a scormoni; a umbla atent. **II.** *vi. (a)* a încerca, a se strădui; *~ di fuggire* încearcă să fugă; *~ di far presto* a încerca să se grăbească; *(prov.) chi cerca trova* cine caută găseşte.
cereàta *s.f.* căutare superficială/rapidă, *dare/fare una ~* a căuta în fugă.
cereatóre I. *adj., f.* **-trice,** *(pop.)* **-tora** care caută. **II.** *s.m.* **1.** căutător; *~ d'oro/d'antichità* căutător de aur/de antichităţi. **2.** călugăr cerşetor. *SIN. questuante.* **3.** dispozitiv electro-mecanic, într-o centrală telefonică automată, care stabileşte comunicarea telefonică. **4.** *(astr.)* ochean mic (montat pe un telescop).
cèrchia *s.f.* **1.** cerc; incintă, ocol. **2.** *(fig.)* cerc de prieteni/ de cunoştinţe; cerc de idei; *una ristretta ~ di amici* un cerc restrîns de prieteni; *la ~ familiare* familia. *SIN. ambito.*
cerchiàio, *-ài, s.m.* cercuitor; dogar.
cerchiaménto *s.m. (rar) v.* cerchiatura.
cerchiàre *vt.* **1.** a cercui, a pune cercuri (la butoaie etc.). **2.** a împrejmui. **3.** *(înv.)* a înconjura.
cerchiàta *s.f.* **1.** boltă arcuită (cu plante agăţătoare). **2.** lovitură dată unui cerc.
cerchiàto *part. tr.* de la cerchiare şi *adj.; ochi ~-i* ochi încercănaţi *(înv.)* rotund.
cerchiatóre *s.m.* dogar.
cerchiatùra *s.f.* **1.** cercuire, cercuială. **2.** totalitatea cercurilor unui butoi.
cerchièllo *s.m.* **1.** *(dim.)* cerculeţ. **2.** *(rar)* cercei în formă de inel. **3.** inel. **4.** *(înv.)* calibrator pentru ghiulele.
cerchiettàre *vt.* a strînge, a înconjura cu cercuri mici.
cerchiètto *s.m.* **1.** *(dim.)* cerculeţ. **2.** brăţară. **3.** inel; *~ d'oro* verighetă. **3.** plasă de pescuit (în formă de sac). **4.** *(la pl.)* joc de copii (se prinde un cerculeţ din zbor cu beţişoare).
cérchio *s.m.* **1.** cerc; *area del ~* suprafaţa cercului. **2.** cerc, obiect în formă de cerc; *giocare col ~* a se juca cu cercul; *compiere esercizi ginnici col ~* a face exerciţii de gimnastică cu cercul; *~ della botte* cercul butoiului; *~ d'oro* **a)** cercel; **b)** inel; **c)** diademă; *(fig.) dare un colpo al ~ e uno alla botte* a ţine cînd cu unul, cînd cu altul, a împăca şi capra şi varza. **3.** jantă (de bicicletă etc.). **4.** grup de lucruri/persoane dispuse în cerc, roată; *valle chiusa da un ~ di montagne* vale închisă de un cerc de munţi; *un ~ di persone* un cerc/o roată de oameni; *in ~* în cerc; *fare un ~* a forma un cerc; *mettersi in ~* a se aşeza roată; *fare ~ attorno a qualcuno* a înconjura pe cineva, a face cerc în jurul cuiva. **5.** *(poetic, înv.)* sferă cerească. **6.** *(fig., înv.)* perioadă.
céreine *s.m.* **1.** oblanic. **2.** pieptănătură în formă de oblanic; podoabă de cap; conci. **3.** *(herald.)* panglici în culorile scutului răsucite colac pe coif. **4.** *(bot.)* umflătură circulară pe tulpină (ramuri) în punctele tăiate (cu leziuni etc.)
céreo[1] *s.m. (înv.) v.* cerchio.
céreo[2] *adj. (înv.)* căutat.
cereóne I. *s.m.* vin oţetit. *SIN. cerboneca.* **II.** *adj.* care s-a oţetit; *vino ~* vin oţetit.
cercopitèco, *-èchi, s.m. (zool.)* cercopitec, specie de maimuţă cu coadă lungă *(Cercopithecus).*
cereàle I. *adj.* care ţine de/privitor la cereale. **II.** *s.m. pl.* cereale.
cerealicolo *adj.* care ţine de/privitor la cultura cerealelor.
cerealicoltóre *s.m.* cultivator de cereale.
cerealicoltùra *s.f.* cultură de cereale.
cerebellàre *adj. (anat.)* cerebelos.
cerebellite *s.f.* inflamare a creierului mic.
cerebèllo *s.m.* cerebel.
cerebràle *adj., s.m.* **1.** cerebral; *sostanza/emorragia ~* substanţă/hemoragie cerebrală. **2.** *(f g.)* intelectual; raţional; cerebral; *poesia ~* poezie cerebrală.
cerebralismo *s.m.* cerebralitate.
cérebro, cerèbro *s.m. (înv., poetic)* creier.
cerebrospinàle *adj.* cerebrospinal.
ceremónia *s.f. (înv.) v.* cerimonia.

cèreo[1] *adj.* **1.** de ceară. **2.** ca ceara; palid; *mani/guance ~-e* mîini/obraji ca de ceară. **3.** *(fig., lit.)* care poate fi modelat, moale.
cèreo[2] *s.m. (bot.)* specie de cactus *(Cereus)*.
cereria *s.f.* fabrică de lumînări.
cerétta *s.f.* **1.** ceară de depilat. **2.** cremă de ghete. **3.** pomadă (pentru păr, mustăţi).
cerifóglio *s.m.* **1.** *(bot.)* hasmaţuchi, asmăţui *(Anthriscus cerefolium)*. **2.** *(rar)* şuviţă de păr rebelă; ciuf.
cerìforo *adj.* producător de ceară.
cèrilo *s.m. (poetic)* pasăre de mărime fabuloasă; pescăruş.
cerimònia *s.f.* **1.** ceremonie; *(rel.) ~ di iniziazione* ceremonie de iniţiere; *la ~ del giuramento/dell'inaugurazione* ceremonia depunerii jurămîntului/inaugurării; *abito da ~* haină de gală; *maestro di ~* maestru de ceremonie. **2.** *(la pl.)* demonstraţie excesivă de respect; *lasciar da parte le ~-e* a lăsa de-o parte protocolul; *senza ~-e* cu simplitate; *stare sulle ~-e (fig.)* a fi formalist/protocolar/ceremonios; *senza tante ~-e* fără atîtea introduceri/ocolişuri, direct. **3.** *(înv.)* protocol.
cerimoniàle **I.** *s.m.* ceremonial; protocol. *SIN. rituale*. **II.** *adj. (lit.)* de ceremonie.
cerimonialismo *s.m.* ritualism.
cerimonière *s.m.* maestru de ceremonie.
cerimoniosità *s.f.* calitatea de a fi ceremonios.
cerimonióso *adj.* **1.** ceremonios; formalist. **2.** afectat.
cerinàio, -ài, *s.m.* lumînărar.
cerìno *s.m.* **1.** lumînărică de ceară. **2.** chibrit de ceară; *passare il ~ acceso (fig.)* a fi promovat în funcţii mai înalte. **3.** lumînare lungă, cu care se aprind candelabrele în biserică. **4.** *(înv.)* feştilă (pentru luminat pe scară etc.).
cerìnta *s.f. (bot.)* pidosnic *(Cerinthe minor)*.
cèrio *s.m. (chim.)* ceriu.
cerìnto *s.m. v.* cerinta.
cèrna[1] *s.f. v.* cernia.
cèrna[2] *s.f. (înv.)* **1.** *(lit.)* separare; alegere. **2.** corp de infanterie recrutat din mediu rural. **3.** soldat neinstruit.
cernécchio, -écchi, *s.m.* ciuf; şuviţă de păr rebelă.
cèrnere *vt.* **1.** *(lit.)* a alege, a separa, a cerne. **2.** *(înv.)* a trece prin sită, a cerne. **3.** *(înv.)* a discerne, a vedea, a înţelege.
cèrnia *s.f.* peşte marin *(Polyprion americanum)*.
cernièra *s.f.* **1.** închizătoare. **2.** balama. **3.** sistem de închidere, prin încastrare; *~ lampo* fermoar. **4.** articularea valvelor unor moluşte *(Bivalve)*. **5.** *(geol.)* zonă de maximă curbură (într-o cută sinclinală sau anticlinală). **6.** *(mil.)* joncţiune; *(fig.) la ~ di due epoche* punctul de legătură între două epoci.
cernìre *vt. (înv.)* a cerne.
cèrnita *s.f.* alegere, sortare, selecţionare; *~ della frutta* sortarea fructelor; *~ manuale* sortare manuală.
cernitóre, -trice *s.m.* **1.** sortator, persoană care sortează. **2.** persoană care cerne făina. **3.** sortator (aparat); trior.
cernitùra *s.f. (rar)* separare, alegere, sortare.
céro *s.m.* **1.** lumînare de ceară; *~ pasquale* lumînare de Paşti; *dritto come un ~* **a)** drept ca o lumînare; **b)** lung şi rigid în mişcări; *giallo/pallido come un ~* galben ca lumînarea; *(înv.) bel ~* fante, papiţoi. **2.** obiecte din lemn sau carton, asemănătoare unor lumînări sau candelabre, purtate pe umeri în procesiuni religioase.
ceroferàrio *s.m.* cel care poartă obiectele asemănătoare candelabrelor în procesiuni.
ceràma, -i, *s.m.* unguent din ceară şi ulei folosit de atleţii antici.
ceroplàsta, -àsti, *s.m.* persoană care modelează figuri din ceară/care lucrează în ceroplastică.
ceroplàstica *s.f.* ceroplastică.
ceróso[1] *adj.* ceros.
ceróso[2] *adj. (chim.)* privitor la compusul ceriului.
ceròtico, -ci, *adj.* extras din ceară.
ceròtto *s.m.* **1.** medicament adeziv pe bază de răşină, uleiuri; *~ adesivo* plasture. **2.** *(fig.)* om bolnăvicios/plicticos. **3.** *(fig.)* obiect fără valoare; desen prost restaurat; *vendere un ~ (fig.)* a băga pe gît, a trage pe sfoară. **4.** *(înv.)* unguent.
cerpellino *adj. v.* scerpellino.
cerréta *s.f.* pădurice de ceri; loc plantat cu ceri.
cerretàno *s.m.* şarlatan, impostor.
cerrèto *s.m.* pădure de ceri.
cérro[1] *s.m.* **1.** şuviţă de păr. **2.** ciucure.
cérro[2] *s.m. (bot.)* cer *(Quercus cerris)*.
certàme *s.m.* **1.** luptă; *singolar ~* duel. **2.** întrecere, concurs.
certàre *vi. (a; înv.)* a (se) lupta împotriva cuiva.
certazióne[1] *s.f.* dispută.
certazióne[2] *s.f. (rar)* constatare, verificare.
certèzza *s.f.* **1.** certitudine, adevăr incontestabil. **2.** *(înv.)* constatare, verificare. **3.** *(înv.)* probă, dovadă. *SIN. verità*. **4.** convingere, încredere, certitudine, siguranţă; *acquistare ~* a căpăta certitudine; *affermare con ~* a afirma cu certitudine; *con tutta ~* cu toată certitudinea; *~ matematica/assoluta* certitudine absolută/totală; *~ morale* certitudine morală.
certificàre **I.** *vt.* **1.** a atesta, a afirma, a preciza, a certifica. **2.** *(înv.)* a garanta; a asigura; a convinge. **II.** *vr.* a se convinge.
certificàto *s.m.* certificat; *~ di nascita* certificat de naştere; *~ di matrimonio* act de căsătorie; *~ medico* certificat medical; *~ penale* adeverinţă de cazier (judiciar); *~ di nullatenenza* act de paupertate; *~ elettorale* carte de alegător; *chiedere/rilasciare/presentare un ~* a cere/a elibera/a prezenta un certificat; *~ di deposito* recipisă de depunere.
certificazióne *s.f.* certificare; autentificare; *~ di un documento* autentificarea unui document.
certitùdine *s.f.* certitudine, siguranţă.
cérto **I.** *adj.* **1.** sigur, cert, neîndoielnic; *notizia ~-a* veste sigură; *tenere/ritenere per ~* a considera sigur, a lua drept sigur; *provvedimento/rimedio ~* măsură/remediu sigur(ă). **2.** clar, evident; adevărat, real. **3.** încredinţat, convins, sigur; *sono ~ della sua venuta* sînt sigur că va veni; *fare ~ qualcuno* a asigura pe cineva. **II.** *s.m. sg.* certitudine, siguranţă. **III.** *adj. nehot.* **1. a)** *(valoare nedeterminată)* nişte; *esco con certi amici miei* ies cu nişte prieteni; **b)** *(valoare determinativă)* anumite; acel; *certe sciocchezze sono inammissibili* anumite prostii sînt inadmisibile; *sono stato da quella certa persona* am fost la acea persoană; **c)** *(valoare limitativă* sau *atenuativă)* oarecare, anumit; *ha un ~ pudore/timore* are o oarecare/o anumită ruşine/teamă; **d)** *(valoare augmentativă, intensivă)* mult, destul; *ha fatto certi sacrifici per te* a făcut multe/destule sacrificii pentru tine; **e)** *(disprefuitor)* unii, nişte; *certa gente bisogna proprio evitarla* unii oameni trebuie evitaţi; *m'è toccato di vedere certe cose* am avut parte să văd nişte lucruri! **2.** *(indică ceva nedefinit şi are valoare neutră) un ~ non so che, un ~ che* ceva; *quel ~ che* acel ceva; *ha un ~ non so che che attrae* are ceva care

atrage. **3.** unul oarecare; niște; *ha telefonato un ~ signor Rossi* a telefonat un oarecare domn Rossi; *aveva ~-i occhi che mettevano paura* avea niște ochi de te băgau în sperieți. **IV.** *pron. nehot. pl.* unii; *certi affermano il contrario* unii afirmă contrariul. **V.** *adv.* desigur, fără îndoială; în mod sigur; sigur.

certósa *s.f.* **1.** mănăstire de călugări certozini. **2.** *(dial.)* cimitir. **3.** *(fig.)* loc retras/liniștit.

certosìno I. *adj.* **1.** certozin; *monaco ~* călugăr certozin; *regola ~-a* regula călugărilor certozini. **2.** *(fig.)* (despre viața certozinilor) aspru, solitar, singuratic, ascetic; *pazienza ~-a* răbdare de sfînt; *alla ~-a (despre intarsii)* din os și fildeș incrustate în lemn de nuc. **3.** *(despre pisici)* mari, cu părul moale de culoare albastră. **II.** *s.m.* **1.** călugăr certozin. **2.** persoană care duce viață singuratică/ascetică; *lavoro da ~* lucru de mare migală. **2.** pisică mare, cu păr moale, albastru. **3.** lichior preparat de certozini. **4.** prăjitură cu miere și fructe zaharisite (specialitate din Bologna). *SIN. pan speziale.* **5.** brînză grasă (din Lombardia).

certùno, -ùni, *pron. nehot. (mai ales la pl., dispr.)* unul; *~-i si sono disimpegnati bene* unii s-au descurcat bine.

cerùleo I. *adj.* **1.** *(lit.)* azuriu, albastru deschis. **2.** *(lit.)* cu ochi albaștri. **II.** *s.m.* culoare albastră.

cèrulo *adj. (poetic)* azuriu.

cerùme *s.m.* **1.** cerumen. **2.** *(rar)* deșeuri/resturi de ceară.

cerusìa *s.f. (înv.)* chirurgie.

cerùsico, -ci I. *s.m. (rar)* **1.** *(înv.)* chirurg, dentist. **2.** *(dispr.)* chirurg nepriceput. **II.** *adj. (în loc., înv.) arte ~-a* chirurgie.

cerùssa *s.f. (chim.)* ceruză, carbonat de plumb.

cerussite *s.f. (chim.)* ceruzit.

cervàto *adj. (despre cai)* de culoarea cerbului.

cervellàccio *s.m.* **1.** *(dispr.)* minte proastă. **2.** minte grosolană. **3.** *(fig.)* persoană trăsnită.

cervellàggine *s.f. (rar)* capriciu, extravaganță, trăsnaie.

cervellàta *s.f.* cîrnat (din carne și creier de porc).

cervellétto *s.m.* **1.** *(anat.)* cerebel, creierul mic. **2.** *(fig., înv.)* temperament capricios/ciudat.

cervellièra[1] *s.f. (ist.)* coif ușor. *SIN. cappellina, caschetta.*

cervellièra[2] *s.f. (la femei)* legătură de cap.

cervellinàggine *s.f. (rar)* capriciu; trăsnaie, prostie.

cervellino *s.m.* **1.** *(dim.)* creieraș. **2.** prostănac. **3.** *(fig.)* zănatec, flușturatec, ușuratic.

cervellonàggine *s.f. (fam.)* **1.** prostie. **2.** încăpățînare.

cervèllo *s.m., pl. cervelli; în sensurile figurate pl. f. cervella* **1.** creier; *bruciarsi/farsi saltare le ~-a* a-și zbura creierii; *(fig.) ~ elettronico* creier electronic. **2.** minte, inteligență, intelect; cap, judecată; *avere molto/poco ~* a avea multă/puțină minte; *giudicare col proprio ~* a judeca cu propriu-i cap; *persona senza ~* persoană fără cap/minte; *comportarsi con poco ~* a se comporta fără judecată; *avere il ~ di una gallina/formica* a avea cap/creier de gîscă; *avere un gran ~/un ~ elettronico (fig.)* a fi foarte inteligent; *avere il ~ sopra il capello/nelle nuvole/nella lingua/nei calcagni (fig.)* a fi cu capul în nori; a vorbi anapoda; a se purta ca un zănatec; *essere in ~* a fi în toate mințile; *uscire di ~, dare di volta al ~, dare la botta al ~ (fig.)* a-și ieși din minți; *tornare in ~, mettere il ~ a partito/a bottega (fig.)* a-și veni în minți; *lambicarsi/stillarsi/struggersi il ~ (fig.)* a-și stoarce creierii; *assottigliare il ~ (fig.)* a-și ascuți mintea. **3.** *(fig.)* element care organizează și conduce, creier; persoană foarte dotată. **4.** ființă rațională, om; *(prov.) chi non ha ~ abbia gambe* unde nu e cap vai de picioare.

cervellóne *s.m.* **1.** *(augm.)* creier mare. **2.** persoană foarte dotată intelectual. **3.** *(prin antifrază)* prostălău.

cervellòtico, -òtici, *adj.* ciudat, bizar; trăsnit; lipsit de normă, ilogic.

cervellùto *adj. (glumeț)* chibzuit, judicios.

cervicàle *adj. (anat.)* cervical.

cervìce *s.f.* **1.** ceafă; grumaz; *essere duro di ~* a fi încăpățînat, a nu se da bătut; *(fig.) piegare la ~* a indoi grumazul; *(fig.) ~ altera* persoană orgolioasă. **2.** *(anat.) ~ uterina* col uterin.

cervière *adj. (înv.) (zool.)* rîs, linx.

cervièro *adj. (înv.)* care ține de linx; *occhio ~* ochi pătrunzător; *lupo ~* linx, rîs; *(fig., poetic) (despre privire)* ascuțit.

cervìno I. *adj.* care ține de cerb; ca cerbul, de culoarea cerbului. **II.** *s.m.* **1.** cerb mic. **2.** *(bot.)* specie de plantă graminacee *(Nardus stricto). SIN. nardo sottile.*

cervìona *s.f.* clei făcut din resturi de carne de pe piei.

cèrvo, -a *s.m.* **1.** cerb *(Cervus).* **2.** *~ volante* **a)** rădașcă *(Lucanus cervus);* **b)** *(fig.)* zmeu (de hîrtie).

cervògia, -ge *s.f. (rar)* bere.

cervòna *adj., s.f. v.* cervìona.

cerzionàre I. *vi.* **1.** a atrage atenția asupra importanței unui act juridic. **2.** a informa, a aviza. **II.** *vr.* a se asigura.

cèsare *s.m.* **1.** *(lit.)* cezar, împărat; *avere un cuore di ~ (fig.)* a fi generos. **2.** *(lit., fig., înv.)* domn.

cesàreo[1] *adj.* **1.** privitor la Cezar. **2.** imperial, împărătesc; *poeta ~* poet de curte.

cesàreo[2] *adj. taglio/parto ~* operație/naștere cezariană.

cesarìano I. *adj.* privitor la Iulius Cezar; cezarian. **II.** *s.m.* susținător al lui Iulius Cezar.

cesàrie *s.f. (înv., lit.)* chică; plete.

cesarismo *s.m.* cezarism.

cesaropapismo *s.m.* sistem de raporturi între Stat și biserică (în care statul dirijează biserica).

cesellaménto *s.m.* cizelare, șlefuire, finisare.

cesellàre *vt.* **1.** a cizela (aur, argint, fier). **2.** *(fig.)* a desăvîrși, a da o formă perfectă.

cesellatóre *s.m.* **1.** dăltuitor; sculptor. **2.** *(fig.)* scriitor rafinat.

cesellatùra *s.f.* **1.** cizelare; dăltuire; lucru cu dalta. **2.** *(fig.)* operă șlefuită cu foarte multă acurateță.

cesèllo *s.m.* **1.** daltă; *lavorare di ~* **a)** a lucra cu dalta; **b)** a lucra cu măiestrie. **2.** arta de a cizela; cizelură.

cesèna *s.f.* sturz *(Turdus pilaris). SIN. viscarda.*

cèsio[1] **I.** *adj. (despre ochi)* albastru deschis; *occhi ~-i* ochi de pisică. **II.** *s.m.* culoarea albastru deschis.

cèsio[2] *s.m. (chim.)* cesiu.

cesóia *s.f.* **1.** *(mai ales la pl.)* foarfeci mari. **2.** *(înv.)* clește pentru foc.

cesoiàta *s.f.* (o) tăietură făcută cu foarfeci (de pomi, de tablă etc.).

cesoiatóre *s.m.* muncitor care taie profile cu mașina de tăiat tablă.

cesoiatrìce *s.f.* mașină de tăiat tablă/profile.

cespitàre *vi. (înv.)* a se împiedica.

céspo *s.m.* tufiș; tufă.

cespùglio, -ùgli, *s.m.* **1.** tufiș; tufăriș. **2.** *(fig.)* smoc de păr. **3.** *(înv.)* grămadă.

cespuglióso *adj.* **1.** *(rar)* plin cu tufişuri. **2.** *(fig.)* cu multe ciufuri/smocuri de păr. **3.** plin de tufişuri/hăţişuri.

cessànte **I.** *part. prez.* de la c e s s a r e şi *adj.*; *lucro ~ (jur.)* cîştig care încetează datorită cuiva. **II.** *s.m. (rar)* debitor, datornic insolvabil.

cessàre **I.** *vi.* (e sens 1 şi a sens 2) **1.** a înceta, a se sfîrşi, a se termina. **2.** a întrerupe (o activitate comercială), a suspenda; *la società ha cessato* societatea şi-a întrerupt activitatea. **3.** a renunţa să mai facă ceva, a înceta; *~ di parlare/di scrivere/di vivere* a înceta să vorbeşti/să scrii/să trăieşti. **4.** *(înv.)* a fugi, a se refugia. **II.** *vt.* a întrerupe, a înceta; *~ il fuoco* a înceta focul. **III.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se retrage. **2.** *(rar)* a se abţine.

cessazióne *s.f.* sfîrşit, încetare, întrerupere; *~ dei pagamenti* încetarea plăţilor (înaintea unui faliment); *la ~ delle ostilità* încetarea ostilităţilor; *~ di esercizio (fig.)* închiderea unui magazin.

cessìno *s.m.* îngrăşămînt (provenit din dejecţii umane). *SIN. bottino.*

cessionàrio **I.** *s.m. (jur.)* cesionar. **II.** *adj.* în favoarea căruia **se** face cesiunea.

cessióne *s.f.* **1.** cedare. **2.** *(jur.)* cesiune.

cèsso[1] *(înv.) part. tr.* de la c e d e r e.

cèsso[2] *s.m.* **1.** *(pop.)* closet, latrină, privată; *mettere qualcosa nel ~ (rar, fig.)* a da ceva uitării; *(fig.) ridurre qualcosa come/in un ~* a murdări/a năclăi ceva. **2.** *(vulg.)* loc murdar. **3.** *(fig., vulg.)* lucru murdar/prost făcut. **4.** *(înv., în loc.) in ~, da ~, di ~* lăturalnic; separat; depărtat.

césta *s.f.* **1.** coş, conţinutul coşului; *la ~ per il pane* coşul de pîine; *mettere il bucato in una ~* a pune rufele într-un coş; *a ~-e (fig.)* în cantitate mare; *una ~ di fichi* un coş de smochine. **2.** *(la pl.)* coşuri mari de nuiele care se puneau pe spatele animalelor pentru transportul persoanelor. **3.** căruţă cu tronul în formă de coş alungit (pentru transportul sticlelor cu vin); *(înv.)* căruţă. **4.** nacelă de aerostat. **5.** coş alungit cu care se aruncă mingea la jocul de pelotă. *SIN. chistera.* **6.** *(teatru)* costumul unui actor pentru un anumit spectacol.

cestàio, -ài, *s.m.* **1.** impletitor şi vînzător de coşuri. **2.** *(înv.)* băiat de brutărie (care aduce pîinea acasă).

cestèlla *s.f.* **1.** coşuleţ. **2.** plasă (de prins peşti sau păsări). **3.** *(la albine)* sacul în care strîng polenul.

cestiàrio *s.m. (ist. ant.)* cestiar (atlet).

cestinàre *vt.* **1.** a arunca la coş. **2.** *(fig.)* a nu publica, a arunca la coş. **3.** *(fig.)* a nu lua în consideraţie.

cestìno *s.m.* **1.** *(dim.)* coşuleţ; *~ da lavoro* coş de lucru. **2.** pungă (de hîrtie, plastic) cu mîncare pentru drum; *~ da viaggio* mîncarea pentru drum. **3.** coş de hîrtie. **4.** coş pentru copii mici. **5.** *(la maşinile de scris)* suport pentru pîrghiile care susţin literele.

cestìre *vi.* *(a)* *(despre plante)* a da frunze.

cestìsmo *s.m. (rar)* baschet.

cestìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* baschetbolist.

césto[1] *s.m.* **1.** coş; conţinutul unui coş; *(înv.) ~-i canestre (fig.)* lucruri răvăşite. **2.** *(sport)* coş de baschet. **3.** recipient de metal cu pereţi găuriţi folosit în vopsitorie.

césto[2] *s.m.* **1.** mănunchi de frunze/de tulpini care răsar dintr-o singură rădăcină; *far ~* a da frunze/tulpini; *Bel ~ (fig.)* bărbat vanitos care face pe frumosul. **2.** *(înv.)* partea din pămînt, cu rădăcini, a trunchiului de copac tăiat.

césto[3] *s.m.* cest, mănuşă de piele, armată cu plumb (de care se serveau pugiliştii **în antichitate**); întrecere între pugilişti.

cestòdi *s.m.* cestod (parazit intestinal).

céstola *s.f.* coşuleţ pentru prins păsări.

cestóne *s.m.* **1.** *(augm.)* coş mare; *(fig.) fare a qualcuno la testa come un ~* a face cuiva capul cît baniţa, a-l năuci de cap; *a ~-i (fig.)* cu grămada. **2.** coş plin cu pămînt pentru turnătorii.

cestóso *adj. (despre plante)* care cresc în mănunchi.

cesùra *s.f.* **1.** cezură. **2.** *(fig.)* pauză; suspensie.

cetàceo *adj., s.m. (zool.)* cetaceu.

céter[1] *s.f. (înv.) v.* c e t r a[1].

céter[2] **I.** *adj. (în loc.) e/et ~* etcaetera. etc. **II.** *s.f. pl. (înv.)* vorbărie/conversaţie plicticoasă.

ceteratóre *s.m. (înv.)* citarist, cîntăreţ din ţiteră.

ceterizzàre *vi. (a)* a cînta din ţiteră.

cetina *s.f.* spermanţet.

cètnici *s.m. pl.* cetnici.

cèto[1] *s.m.* **1.** pătură/categorie socială; *il ~ medio* burghezia. **2.** *(înv.)* adunare.

cèto[2] *s.m. (lit.)* balenă.

cetònia *s.f.* gîndac-verde, gîndac de trandafir *(Cetonia).*

cétra[1] *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* un fel de liră. **2.** ţiteră. **3.** *(fig.)* talent poetic.

cètra[2] *s.f.* mic scut rotund din piele.

cetràngolo *s.m. (bot.)* portocal sălbatic *(Citrus vulgaris).*

cetriòlo *s.m.* **1.** castravete *(Cucumis sativis).* **2.** *(fig.)* prostănac.

che[1] **I.** *pron. rel. m.* şi *f. invar.* **1.** care; *il libro ~ è sul tavolo di Pietro* cartea care este pe masa lui Petre; *osservare le persone ~ passano* a observa persoanele care trec. **2.** *(lit., înv.)* sau *(pop.)* de care, în care, cu care etc.; *l'anno ~ scoppiò la guerra* anul în care a izbucnit războiul. **3.** *(fam.; cu valoare locativă sau temporală);* în care *paese ~ vai, usanze ~ trovi* în fiecare sat găseşti alte obiceiuri, cîte bordeie atîtea obiceie; *il giorno ~ feci ritorno* ziua în care m-am întors. **4.** ceea ce, lucru care, fapt care, motiv pentru care, după care; *tenterò di fargli altre raccomandazioni, ~ è del tutto inutile* voi încerca să-i mai fac şi alte recomandări, ceea ce/fapt care/lucru care este complet inutil; *non ho accettato l'invito del ~ ora mi pento* nu am acceptat invitaţia, motiv pentru care acum regret; *(lit.) per lo ~* pentru care; *dal ~* din care. **II.** *pron. interog., sg.* ce; de ce; la ce; cu ce; ce să; *~ ne dici?* ce spui?; *di ~ ti offendi?* de ce te superi?; *a ~ stai pensando?* la ce te gîndeşti?; *non so ~ fare* nu ştiu ce să fac; *non c'è ~ dire* nu e nimic de spus; *non ho di ~ lagnarmi* nu am de ce să mă plîng; *„scusi"! „non c'è di ~"* „scuzaţi-mă", „nu face nimic"; *a ~?* cu ce scop?; *a ~ siamo?* cum stăm?; *~ è, ~ non è* tot deodată. **III.** *adj. interog. m.* şi *f. invar.* ce; *~ ora è?* ce oră e?; *~ intenzioni hai?* ce intenţii ai?; *~ tipo è?* ce tip este?; *non sapere ~ pesce pigliare* a nu şti încotro s-o apuci. **IV.** *pron. exclamativ sg.* ce; *~ sento/vedo!* ce aud/văd!; *ma ~!* pentru nimic în lume! **V.** *adj. interog.* şi *exclamativ m.* şi *f. invar.* ce; *~ persona è quella che mi hai presentato?* ce persoană este aceea pe care mi-ai prezentat-o?; *~ tipi sono i tuoi amici?* ce fel de oameni sînt prietenii tăi?; *~ bella idea!* ce idee bună!; *~ simpatico!* ce simpatic! **VI.** *pron. nehot. m. sg. (în loc.) un ~* un ce; *un certo ~* un anumit ce; *un certo non so ~* un anumit nu ştiu ce; *(fam.) gran ~* lucru/

persoană de valoare; *questo libro non è poi un gran* ~ cartea asta nu este pînă la urmă cine ştie ce; *un minimo/ogni minimo* ~ o nimica toată, un fleac; *spaventarsi per un minimo/per ogni minimo* ~ a se speria pentru nimica toată.

che[2] *conj.* **1.** *(introduce o propoziţie subiectivă şi predicativă cu verbul la ind. şi conj.)* că, ca să; *è giusto* ~ *tu lo sappia* e drept ca tu să ştii acest lucru; *spero* ~ *tu venga* sper ca tu să vii/că tu vei veni; *è penibile* ~ *arrivi in ritardo* e penibil să soseşti cu întîrziere. **2.** *(introduce o propoziţie cauzală cu verbul la ind. şi conj.)* că, pentru că, fiindcă; *vai a dormire* ~ *hai bisogno* du-te la culcare că/pentru că ai nevoie; *sono contento* ~ *tu abbia vinto* sînt mulţumit că ai învins. **3.** *(introduce o propoziţie consecutivă cu verbul la ind. şi conj.)* încît, ca să; *parla forte* ~ *ti sento* vorbeşte tare ca să te aud; *era tanto spaventato* ~ *non capiva più niente* era atît de înspăimîntat încît nu mai înţelegea nimic. **4.** *(introduce o propoziţie finală cu verbul la conj.)* ca să, pentru ca să; *fatelo entrare* ~ *si riscaldi un poco* chemaţi-l să se încălzească. **5.** *(introduce o propoziţie temporală cu verbul la ind.)* cînd, de cînd; după ce; *arrivai* ~ *era ancora presto* am ajuns cînd era încă devreme; *saranno anni* ~ *non lo vedo!* sînt mulţi ani de cînd nu l-am mai văzut; *giunto* ~ *fu* după ce a ajuns. **6.** *(introduce o propoziţie condiţională cu verbul la conj.)* dacă, în caz că, cu condiţia ca; *ammesso* ~ *tu lo desideri* dacă tu o doreşti, cu condiţia ca tu să o doreşti. **7.** *(introduce o propoziţie concesivă limitativă cu verbul la conj.)* după cîte; ~ *io sappiache non è successo niente* după cîte ştiu eu nu s-a întîmplat nimic. **8.** *(introduce o propoziţie comparativă cu verbul la ind. şi conj.)* decît; *preferisco andare di persona* ~ *scrivere* prefer să merg personal decît să scriu; *è stato più veloce* ~ *non credessi* a fost mai iute decît aş fi crezut. **9.** *(în diferite expresii cu valoare comparativă, intensivă, imitativă etc.)* cît, decît, ca; *corre più veloce* ~ *il vento* aleargă mai repede ca vîntul; *vado più volentieri in montagna* ~ *al mare* mă duc mai bucuros la munte decît la mare; *starai meglio con lui* ~ *con noi* te vei simţi mai bine cu el decît cu noi; *è più furbo* ~ *intelligente* e mai mult viclean decît inteligent; *sono buoni tanto l'uno* ~ *l'altro* sînt buni atît unul cît şi celălalt; *è più bella* ~ *mai* e mai frumoasă ca niciodată; *è più* ~ *logico* e mai mult decît logic; *non pensa* ~ *a sé* nu se gîndeşte decît la sine; *non sa agire* ~ *così* nu ştie să acţioneze decît aşa; *sia* ~ *sia* fie ce-o fi; *sia* ~ *tu voglia, sia* ~ *tu non lo voglia* fie că tu vrei sau că nu vrei.

ché *conj. (introduce o prep. cauzală sau finală cu verbul la conj.)* pentru că.

checché *pron. rel. nehot. invar.* orice, oricare.

checchessìa *pron. nehot. sg.* **1.** orice, orice lucru; orice ar fi. **2.** *(în fraze negative)* nimic.

chècchia *s.f.* **1.** *(mar.)* cuter. **2.** *(ist.)* corabie cu pînze.

cheddite *s.f.* exploziv.

chedivè *s.m. v.* k e d i v é.

cheilite *s.f.* cheilită.

cheirànto *s.m. (bot.)* micşunea *(Cheirantus cheiri)*.

chèla *s.f. (mai ales pl.) (zool.)* cleşte, foarfeci (la scorpion, rac etc.).

chelidònia *s.f. (bot.)* rostopască, negelariţă *(Chelidonius majus)*.

chelìdra *s.f. (zool.)* broască ţestoasă *(Chelydra serpentina)*.

chelìdro *s.m.* şarpe acvatic.

chelòide *s.f.* cheloid.

chelòne *s.m. pl.* chelonibiu.

chemigrafìa *s.f.* chemigrafie.

chemoterapìa *s.f.* chemoterapie.

chenopodiàcee *s.f. pl.* chenopodiacee.

chènte **I.** *adj., pron. nehot. m.* şi *f.* **1.** care. **2.** cît. **3.** în care. **II.** *adv.* cum.

chepì, cheppì *s.m. invar.* chipiu.

chéppia *s.f.* **1.** *(iht.)* chepă *(Chipea alosa)*. **2.** *(înv.)* prostănac.

cherargìrio, -ìri, *s.m. (chim.)* clorură de argint.

cheratìna *s.f. (anat.)* cheratină.

cheratinizzàre *vt.* a supune la cheratinizare.

cheratìte *s.f.* cheratită.

cheratoplàstica *s.f.* cheratoplastie.

chérca *s.f. (înv.) v.* c h i e r i c a.

chérco *s.m. (înv.) v.* c h i e r i c o.

chercùto *adj. (depr.) v.* c h i e r c u t o **(I)**.

chèrere *vt., vi. (înv.) v.* c h i e d e r e.

chèrica, -che, *s.f. v.* c h i e r i c a.

cherichètto *s.m.* copil din corul unei biserici.

chèrico, -ici, *s.m. v.* c h i e r i c o.

chèrmes *s.m. invar.* **1.** *(entom.)* cîrmîz, coşenilă *(Chermes)*. **2.** cîrmîz *(colorant)*.

chermisìno *adj.* roşu aprins, carmin.

cherùbico *adj. pl. m. (rar)* heruvimic.

cherubìno *s.m.* **1.** heruvin. **2.** *(fig.)* copil frumos.

chèrubo, cherùbo *s.m. (poetic)* heruvim.

chetàre **I.** *vt.* a linişti; a calma; a face să tacă. *SIN. placare, quietare, rabbonire.* **II.** *vr.* a tăcea, a se linişti.

chetichèlla *s.f. (fam., în loc. adv.) alla* ~ pe furiş; încetişor, fără zgomot.

chéto **I.** *adj.* **1.** tăcut, liniştit; *acqua* ~*-a (fig.)* persoană numai în aparenţă lipsită de apărare şi supusă, om ascuns/prefăcut; *(prov.) acque chete rovinano i ponti* apa lină sapă adînc. **2.** *(înv.)* secret, ascuns. **3.** *(înv.)* scutit de datorie. **II.** *adv.* încetişor, liniştit.

chetóne[1] *adj. (rar; în loc. adv.) cheton* ~, *cheton chetoni* încet, încet.

chetóne[2] *s.m. (chim.)* cetonă.

chi **I.** *pron. rel. m.* şi *f.* **1.** *(la sg.)* cine, cel care; ~ *studia è promosso* cine/cel care studiază este promovat; *non mi fido di* ~ *già mi ha ingannato* nu am încredere în cine/cel care m-a înşelat. **2.** *(la pl.) (înv.)* aceia. **II.** *pron. rel. nehot. m.* şi *f. sg.* **1.** cineva, unu; *c'è* ~ *la pensa in questo modo* sînt unii care gîndesc astfel; *è difficile trovare* ~ *possa farla* e greu să găseşti pe cineva care să poată face aceasta. **2.** oricine; *può entrare* ~ *vuole* poate intra oricine vrea. **III.** *pron. nehot. m* şi *f. sg. (corelativ)* unii ... alţii; *c'era molta allegria,* ~ *cantava* ~ *rideva* era multă veselie, unii cîntau, alţii rîdeau; ~ *la pensa in un modo,* ~ *nell'altro* unii gîndesc într-un fel, alţii în altul; ~ *dice una cosa,* ~ *un'altra* unii spun una, alţii alta. **IV.** *pron. interog. m.* şi *f.* cine, care; ~ *siete?* cine sînteţi?; ~ *è venuto?* cine a venit?; *con* ~ *te la prendi?* cu cine te pui?; ~ *credi di essere?* cine crezi că eşti?; *non so con* ~ *uscire* nu ştiu cu cine să ies; *dimmi* ~ *dei due preferisci?* spune-mi pe care dintre cei doi îl preferi?; ~ *mi dice che non sia proprio così?* cine îmi spune că nu este chiar aşa?; ~ *lo sa?* cine ştie?; ~ *va là?* cine-i acolo?; ~ *te lo fa fare?* cine te pune?; *me l'ha riferito ma non so* ~ mi-a spus-o dar nu ştiu cine; ~ *mai sarà?* cine o fi?; ~ *diavolo sei?* cine naiba eşti?

chiàcchiera *s.f.* **1.** *m. sg. pl.* vorbărie, flecăreală; *fare due/quattro* ~*-e (fig., fam.)* a vorbi de una

și de alta; *a ~-e* cu vorbe nu cu fapte; *poche ~-e/basta con le ~-e* gata/ajunge cu vorbăria. **2.** *(mai ales pl.)* vorbe, zvonuri, bîrfă, născociri, invenții; *corrono ~-e sul suo conto* umblă vorbe pe seama sa; *mettere in giro una ~* a lansa o bîrfă/un zvon; *è tutta una ~!* e o născocire! *SIN. diceria, mormorazione, pettegolezzo.* **3.** ușurință de a vorbi; debit verbal; *avere molta ~* a vorbi cu ușurință. **4.** *(lit., înv.)* discuție. **5.** *(la pl.)* bezele; *(prov.) le ~ non fanno farina* vorbă multă ispravă puțină/sărăcia omului.

chiacchieràre *vi. (a)* **1.** a vorbi, a sta de vorbă, a flecări, a trăncăni, a pălăvrăgi; *quella ragazza sa solo ~* fata aceea știe doar să flecărească. **2.** a bîrfi, a cleveti; *~ sul conto di qualcuno* a bîrfi pe seama cuiva. *SIN. malignare, pettegolare.*

chiacchieràta *s.f.* **1.** conversație; șuetă; *una ~ che mi ha fatto piacere* o șuetă care mi-a făcut plăcere. **2.** vorbărie, trăncăneală. *SIN. sproloquio.* **3.** *(lit., înv.)* compunere dezlînată. *SIN. cicalata.*

chiacchierà|to I. *part. tr.* de la chiecchierare. **II.** *adj.* bîrfit, forfecat; *una ragazza frivola e ~-a* o fată frivolă și bîrfită.

chiacchiericcio, -ìcci, *s.m. (depr.)* vorbărie multă; flecăreală.

chiacchierìno I. *adj* . vorbăreț, flecar. **II.** *s.m., f.sg.* **1.** persoană vorbăreață. **2.** dantelă fină (frivolité). *SIN. frivolité.*

chiacchierìo, -ìi, *s.m.* **1.** vorbărie. **2.** zgomot de voci. *SIN. chiachiericcio, cicaleccio.*

chiacchieróne *s.m., adj., f.* **-a, 1.** vorbăreț. *SIN. ciarliero, loquace, pettegolo.* **2.** flecar.

chiàma *s.f.* **1.** apel, luarea prezenței; *~ degli scolari/dei soldati* apelul școlarilor/soldaților; *fare la ~* a face apelul; *rispondere/mancare alla ~* a răspunde/a lipsi la apel. **2.** *(înv.)* chemare.

chiamàre I. *vt.* **1.** a chema; *~ a voce* a striga; *~ con un fischio* a fluiera; *~ per lettera* a chema printr-o scrisoare; *~ a raccolta* a chema la adunare; *~ per nome* a chema pe nume; *~ al telefono* a chema la telefon; *~ da parte/in disparte* a chema de-o parte; *~ il medico* a chema medicul; *mandare a ~ qualcuno* a trimite să cheme pe cineva; *~ qualcuno a consiglio* a se sfătui cu cineva; *(rar) ~ a parte qualcuno* a lua pe cineva tovarăș; *~ fuori/al proscenio* a chema la rampă; *(fig.) essere chiamato alla pittura* a avea chemare pentru pictură; *~ a destra/a sinistra* a trage frîul calului spre dreapta/stînga; *~ alla resa dei conti* a chema/a obliga să dea socoteală; *~ alle armi/sotto le armi* a chema la/sub arme. **2.** *(jur.) ~ una causa* a deschide procesul; *~ qualcuno in giudizio/in causa* a chema pe cineva în judecată. **3.** a numi, a chema; a porecli; *~ le cose con il loro nome* a spune lucrurilor pe nume. **4.** a defini, a califica; *questo periodo si può ~ romantico* această perioadă poate fi definită romantică. **5.** a desemna, a numi; *~ qualcuno alla successione* a desemna pe cineva drept moștenitor. **6.** a solicita, a invoca, a cere; *~ aiuto/giustizia* a cere ajutor/dreptate; *~ una carta* a cere o carte de joc. **7.** a alege /a numi într-o funcție, a însărcina. **8.** a atrage; *la ricchezza chiama l'invidia* bogăția atrage invidia; *un successo chiama l'altro* un succes atrage altul; *parole che chiamano disgrazia* cuvinte care atrag nenorocirea. *SIN. produrre, suscitare.* **9.** *(înv.)* a striga, a exclama. **II.** *vr.* **1.** a se numi, a se chema; *si chiama Giuseppe* se numește Giuseppe. **2.** *(lit.)* a se declara, a se recunoaște; *~-si vinto* a se declara învins; *~-si in colpa* a se declara vinovat.

chiamàta *s.f.* **1.** chemare, apel; *dare una ~* a striga, a chema; *essere pronto/accorrere a una ~* a fi gata/a alerga la chemare; *~ telefonica* apel telefonic; *una ~ interurbana* un apel/telefon interurban; *non rispondere alla ~* a nu răspunde la apel. **2.** invitație, chemare, convocare, ordin de prezentare, citație, somație; *~ alla polizia* chemare la poliție; *~ alle armi* ordin de chemare la arme; *~ in causa/in giudizio* citație; *~ luminosa* chemare prin semnal luminos (din hoteluri, spitale). **3.** *(teatru)* chemare la rampă, aplauze puternice. **4.** *(rar)* numire într-o funcție; *~ a cattedra* numire de profesor prin chemare, invitație din partea consiliului unei facultăți adresată unei persoane care urmează să devină profesor titular. **5.** vocație. **6.** *(la jocul de cărți)* invitație de a da cartea. **7.** *(într-o carte)* semn prin care se atrage atenția asupra unei corecturi etc. **7.** *(înv.)* adunare.

chiamatóre, -trìce *s.m.* și *f.* **1.** persoană care face apelul. **2.** *(sport)* arbitru-pontator.

chiamavettùre *s.m. (înv.)* persoană care chema trăsurile (la teatre, hoteluri etc.).

chiàna *s.f.* loc mlăștinos; mlaștină.

chiànti *s.m. invar.* vin de Chianti.

chiàppa[1] *s.f. (vulg.)* bucă.

chiàppa[2] *s.f.* prindere, luare; *(glumeț)* pradă.

chiàppa[3] *s.f.* colț de stîncă.

chiappacàni *s.m. invar. (pop.)* hingher.

chiappaminchióni *s.m. invar.* isteț, hîtru.

chiappamósche *s.m. invar.* **1.** prinzătoare de muște. **2.** *(fig.)* tont, găgăuță, gură-cască, prost.

chiappanùvole *s.m. invar.* gură-cască.

chiappàre *vt.* **1.** *(pop.)* a apuca, a înșfăca. **2.** a surprinde, a prinde asupra faptului; *~ uno a quattr'occhi* a prinde pe cineva singur. **3.** a fura, a șterpeli.

chiapparèllo *s.m.* **1.** vorbă/frază/discuție înșelătoare. **2.** *(joc de copii)* leapșa. **3.** cîștig modest.

chiappino *s.m.* **1.** parte a unui obiect de care apuci; mîner, toartă, coadă, buton etc. **2.** *(joc de copii)* leapșa. **3.** zbir, polițist.

chiàppo *s.m.* **1.** prindere, capturare. **2.** *(fig.)* cîștig.

chiàppola *s.f. (înv.)* fleac, nimic.

chiappolàre *vt. (înv.)* a apuca, a lua, a înhăța.

chiappolerìa *s.f.* fleac, bagatelă.

chiàppolo *s.m. (înv.)* grămadă, mulțime de lucruri (fără valoare); *mettere/lasciare nel ~* a da uitării.

chiàra *s.f.* albuș de ou.

chiarantàna *s.f.* dans popular (sec. XV).

chiaràta *s.f.* **1.** albuș de ou bătut (cu care se tratează vinul). **2.** medicament preparat empiric (din albuș de ou).

chiareggiàre *vt.* **1.** a clarifica, a lămuri; a prezenta clar. **2.** *(pict.)* a picta părțile luminoase.

chiarélla *s.f.* **1.** răritură (defect de țesătură). **2.** *(bot.)* salvie-de-cîmp *(Salvia pratensis).*

chiarétto I. *adj.* **1.** *(despre vin)* limpede. **2.** ametit (de vin). **II.** *s.m.* vin din zona lacului Como.

chiarézza *s.f.* **1.** limpezime; strălucire. *SIN. limpidezza.* **2.** claritate; *parlare/scrivere con ~* a vorbi/a scrie cu claritate. *SIN. comprensibilità, perspicuità.* **3.** *(înv.)* strălucire, noblețe.

chiarificàre *vt.* **1.** a limpezi (un lichid). **2.** a clarifica, a lămuri, a explica, a limpezi. **3.** *(înv., fig.)* a glorifica, a preamări.

chiarificazióne *s.f.* **1.** limpezire; *la ~ dei vini* limpezirea vinurilor; *la ~ di un concetto* clarificarea unui concept. *SIN. chiarimento, spiegazione.* **3.** *(înv.)* declarare.

chiarimènto *s.m.* **1.** limpezire; clarificare. **2.** explicație; *chiedere un ~* a cere o explicație.

chiarina *s.f.* **1.** *(muz.)* trompetă. **2.** sunet ascuţit; notă acută.
chiarino *s.m. v.* chiarina.
chiarire I. *vt.* **1.** a limpezi; a deschide la culoare; ~ *un liquido* a limpezi un lichid. **2.** *(fig.)* a clarifica, a explica, a lămuri. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a se limpezi, a se însenina, a se deschide la culoare. **2.** a se lămuri, a se convinge. ~*-si di qualcosa* a se convinge de ceva. *SIN. certificarsi, informarsi.*
chiarissimo *adj.* **1.** *superl.* de la chiarire. **2.** titlu dat în evul mediu şi în perioada modernă nobililor; acum se acordă profesorilor etc.
chiarità *s.f. (rar)* **1.** claritate; limpezime, puritate. **2.** *(poetic)* strălucire, luminozitate. **3.** *(fig.)* inteligenţă sclipitoare. **4.** *(înv.)* faimă, glorie.
chiaritóio, *-ói, s.m.* **1.** filtru (pentru ulei). **2.** loc unde se face limpezirea untdelemnului.
chiaritùra *s.f.* limpezire; purificare.
chiàro I. *adj.* **1.** luminos; *un tempo* ~ un timp senin; *un locale* ~ o clădire luminoasă; *giorno* ~ dimineaţa tîrziu. **2.** deschis (la culoare), pal; *blu/rosso* ~ albastru/roşu deschis; *vestito* ~ rochie deschisă (la culoare); *mobili* ~*-i* mobilă (de culoare) deschisă. **3.** limpede, transparent; *un'acqua* ~*-a* o apă limpede; *cristallo* ~ cristal transparent/pur. **4.** *(fig.)* deschis, sincer, cinstit, onest; *sguardo* ~ privire deschisă; *propositi* ~*-i* propuneri oneste. **5.** clar, distinct; *voce/immagine* ~*-a* voce/imagine clară. **6.** *(fig.)* hotărît, ferm, deschis; *un* ~ *rifiuto* un refuz ferm; *un no* ~ *e tondo* un nu hotărît/categoric. **7.** comprehensibil, clar, limpede; *un linguaggio* ~ un limbaj clar; *essere* ~ a vorbi clar; *cantarla/dirla* ~*-a* a vorbi deschis/direct/fără ocolişuri; ~ *come la luce del sole* limpede ca lumina zilei; *avere idee* ~*-e* a şti ce vrea; *(rar) fare* ~ *qualcuno* a informa/a pune la curent pe cineva. **8.** *(lingv.)* deschis; *vocale* ~*-a* vocală deschisă. **9.** *(despre caracterele tipografice)* cu linii subţiri. **10.** ilustru, celebru. **11.** *(înv.)* vesel. **12.** *(înv.)* puternic, voinic, robust. **II.** *s.m.* **1.** lumină, luminozitate; ~ *di luna* lumina lunii; clar de lună; *far* ~ a face lumină; *a/con questi* ~*-i di luna* în/cu aceste vremuri de bejenie; *(fig.) mettere in* ~ *una questione* a clarifica o chestiune; *(pop.)* ~ *d'uovo* albuş; *(rar) venire in* ~ *di qualcosa* a se lămuri asupra unui lucru. **2.** culoare deschisă; haină de culoare deschisă; *preferire il* ~ *allo scuro* a prefera culorile deschise celor închise; *vestire di* ~ a se îmbrăca în culori deschise. **3.** *(mai ales la pl.)* partea luminată (a unui tablou, desen, gravură). **III.** *adv.* deschis, sincer, pe faţă, direct, limpede, fără reticenţe; *parlar* ~ a vorbi deschis; *parlare* ~ *e tondo* să vorbim pe faţă; *dire* ~ *e netto* a spune limpede/verde; *non vedere* ~ a nu vedea bine/a nu distinge bine obiectele; *(fig.) non vedere* ~ *in qualcosa* a privi ceva cu suspiciune; *(prov.) chi vuol dell'acqua chiara vada alla fonte* ce poţi face singur nu aştepta să-ţi facă alţii.
chiaróre *s.m.* **1.** licărire, lumină, luminozitate; *il* ~ *lunare* lumina lunii. *SIN. biancore.* **2.** *(înv.)* nobleţe.
chiaroscurale *adj.* obţinut prin procedeul clarobscurului.
chiaroscurare *vt., vi. (a)* a desena/a picta folosind procedeul clarobscurului.
chiaroscùro *s.m. pl. chiaroscùri,* **1.** clarobscur. **2.** alternanţă de lumini şi umbre. **3.** *(fig.)* alternanţă de întîmplări fericite şi nefericite; *i* ~*-i della vita* alternanţa de bucurii şi necazuri. **4.** *(în desene)* alternanţă de linii groase şi subţiri. **5.** *(muz.) (mai ales la pl.)* variaţia intensităţii sunetelor.
chiarosonànte *adj. (lit.)* care are sunet limpede/clar.
chiaroveggènte *adj., s.m.* şi *f., pl. chiaroveggènti,* **1.** clarvăzător. **2.** *(fig.)* pătrunzător, perspicace.
chiaroveggènza *s.f., pl. chiaroveggènze,* clarviziune; pătrundere, perspicacitate.
chiàsmo, chiàsma, *s.m.* **1.** *(stil.)* chiasm. **2.** *(anat.)* chiasmă.
chiassaiuòla *s.f.* şanţ (pentru scurgerea apei de ploaie).
chiassàre *vi.* **1.** *(despre copii)* a face gălăgie. **2.** a se juca zgomotos.
chiassàta *s.f.* **1.** gălăgie, joacă, distracţie zgomotoasă. **2.** ceartă, scandal; scenă; *una volgare* ~ o ceartă ca la uşa cortului.
chiassile *s.m.* tocul ferestrei.
chiàsso[1] *s.m.* **1.** zgomot,; gălăgie, zarvă; *ho sentito un terribile* ~ am auzit un zgomot îngrozitor. *SIN. bailamme, frastuono, strepito.* **2.** gălăgie, joacă zgomotoasă; *i ragazzi fanno il* ~ *in cortile* copiii fac gălăgie în curte; *(tosc.) per* ~ în glumă. *SIN. cagnara.* **3.** interes, curiozitate; comentarii, discuţii, zarvă; *fare* ~ **a)** a face zarvă; **b)** a trezi interesul; **c)** a stîrni comentarii. *SIN. clamore, scalpore.*
chiàsso[2] *s.m.* **1.** ulicioară. **2.** *(înv.)* bordel, lupanar; *(înv.) predicare la castità in* ~ a bate cîmpii.
chiassóne, -óna *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) zgomotoasă.
chiassosità *s.f.* caracteristica de a fi zgomotos.
chiassóso *adj.* **1.** zgomotos; *città* ~*-a* oraş zgomotos. **2.** care iubeşte distracţia zgomotoasă; *una comitiva* ~*-a* un grup de prieteni gălăgioşi. **3.** *(despre culori)* ţipător. *SIN. sgargiante, vistoso.*
chiàstico, *-ci, adj.* propriu chiasmului.
chiàtta *s.f. (mar.)* luntre lată, ponton; plută; *ponte di* ~ pod plutitor, ponton; ~ *del passo* pod umblător, bac. *SIN. zattera.*
chiavàccio, *-àcci, s.m.* zăvor mare.
chiavacuóre[1] *s.m.* **1.** *(înv.)* cataramă, pafta (de aur, de argint). **2.** pictură sau lucrare de orfevrărie în formă de inimă străpunsă de săgeată.
chiavacuóre[2] *s.m. (înv.)* bărbat seducător.
chiavàio *s.m.* **1.** lăcătuş. **2.** chelar. *SIN. magnano.*
chiavàrda *s.f.* **1.** bulon. **2.** grindă, căprior. **3.** *(înv.)* piron.
chiavardàre *vt.* a bulona.
chiavàre[1] *vt.* **1.** a închide, a încuia (cu cheia). **2.** a întemniţa.
chiavàre[2] *vt.* **1.** *(înv.)* a bate în cuie. **2.** *(fig., înv.; despre idei, impresii)* a se imprima/a se fixa în minte. **3.** *(vulg.)* a poseda o femeie; a avea raporturi sexuale. **4.** *(vulg., fig.)* a înşela, a trage pe sfoară; a păgubi; a ruina.
chiavàro *s.m. (înv.) v.* chiavaio.
chiavàta *s.f.* **1.** *(vulg.)* raport sexual. **2.** *(vulg., fig.)* înşelătorie; întîmplare neplăcută/păgubitoare.
chiàve I. *s.f.* **1.** cheie; ~ *maschia* cheie fără orificiu la capăt; ~ *femmina* cheie cu orificiu la capăt; ~ *adulterina/falsa* cheie falsă; *(pop.) buco della* ~ gaura cheii; *spiare qualcuno dal buco della* ~ a spiona pe cineva pe gaura cheii; *chiudere a* ~ a închide cu cheia; *tenere qualcosa/qualcuno sotto* ~ *(fig.)* a ţine ceva/pe cineva sub cheie; *avere le* ~*-i di qualcosa (fig.)* a fi stăpînul/posesorul unui lucru; ~*-i apostoliche/di S. Pietro, somme chiavi* insemnele bisericii, simbolul autorităţii papale; ~ *d'oro* insemnul portarilor de hotel. **2.** *(fig.)* element/dată/persoană de importanţă vitală; cheie, punct strategic; *la* ~ *di un problema/di un ragionamento* cheia unei probleme/unui raţionament; *un settore che è la* ~ *dell'economia* un sector care este cheia economiei; *avere in mano le* ~*-i del successo* a deţine cheia succesului; *avere*

la ~ di un affare a avea cheia unei afaceri, a şti cum să o rezolvi; *avere le ~-i di qualcuno* a domina pe cineva; *il Bosforo è la ~ del mar Nero* Bosforul este cheia Mării Negre. **3.** cifru. **4.** *(tehn.)* cheie; *~ inglese* cheie franceză; *~ d'accensione* cheia de contor; *~ fissa* cheie universală. **5.** *(stomat.)* cleşte (de scos dinţi). **6.** *(arhit.) ~ di volta* cheie de boltă. **7.** *(muz.)* **a)** cheie; *uscir di ~, esser fuori ~* **a)** a cînta în altă cheie; **b)** *(fig.)* a fi deplasat, a vorbi anapoda; *essere in ~ (fig.)* a fi/a se menţine la obiect. **8.** clapă (la instrumentele de suflat). **9.** *(fig.)* punct de vedere; *(în loc.) in ~* din punct de vedere; *commentare un avvenimento in ~ politica* a comenta un eveniment din punct de vedere politic. **10.** *(în vechea cantonă italiană)* rimă care leagă o parte a unei strofe de alta. **11.** *(la lupte libere, judo)* întoarcerea corpului într-un sens opus articulaţiei. **II.** *adj. invar.* determinant; *posizione/punto/settore ~* poziţie/punct/sector cheie; *(prov.) colle chiavi d'oro si apre ogni porta* cheia de aur deschide orice uşă; vorba dulce mult aduce.

chiavèllo *s.m. (înv.)* cui.

chiavètta *s.f.* **1.** *(dim.)* cheiţă. **2.** cheie de contact. **3.** *(la ceasuri)* buton. **4.** *(la jucării mecanice etc.)* cheiţă. **5.** *(la conductele de ape, gaz etc.)* cheie. **6.** *(mec.)* organ în formă de ax folosit la montarea roţilor etc.

chiàvica *s.f.* **1.** cloacă; canal de scurgere. **2.** stăvilar.

chivaistèllo *s.m.* **1.** zăvor; *tirare il ~* a trage zăvorul, a deschide; *mettere il ~* a pune zăvorul, a închide; *baciare il ~ (fig.)* a-şi lua adio pentru totdeauna de la un loc; *mettersi il ~ alla bocca (fig.)* a-şi pune lacăt la gură; *(rar, fig.) rodere i ~-i* a fierbe de mînie. *SIN. catenaccio, paletto.* **2.** *(la puştile de vînătoare)* închizător. **3.** *(înv.)* bară (de închis uşa).

chiàzza *s.f.* pată mare şi rotundă; *c'è una ~ d'olio sulla tovaglia* e o pată de ulei pe faţa de masă.

chiazzàre *vt.* a păta.

chiazzatùra *s.f.* **1.** pătare. **2.** pete.

chìcca *s.f.* **1.** *(fam.)* bomboană. **2.** *(rar, fig.)* lucru rar, delicatese.

chicchera *s.f.* **1.** ceşcuţă; *una ~ di porcellana* o ceaşcă de porţelan; *(fig., glumeţ) mettersi in -~e e piattini* a se pune la patru/şapte ace. **2.** conţinutul unei ceşti; *una ~ di caffè* o ceaşcă de cafea.

chicchessìa *pron. nehot. m.f. sg.* **1.** oricine; oricare, oricui. **2.** nimeni.

chicchirière *vi. (a; despre cocoş)* a cînta.

chicchiriàta *s.f. (rar)* cîntat de cocoşi.

chicchirichì **I.** *interj.* cucurigu. **II.** *s.m.* **1.** cîntatul cocoşului; *alzarsi presto al ~ del gallo* a se scula la cîntatul cocoşului. **2.** bonetă din pînză sau dantelă (la cameriste). *SIN. crestina.*

chìcco, *-chi, s.m.* **1.** bob, granulă; *~ di grano/di riso/di caffè* bob de grîu/de orez/de cafea; *~ d'uva (fam.)* boabă de strugure. **2.** obiect sferic de dimensiuni mici; bob, boabă; mărgea; *i ~-i della grandine* grindină; *i ~-i del rosario* boabele mătăniilor.

chièdere **I.** *vt.* **1.** a cere; *~ a qualcuno un prestito/un permesso/un'autorizzazione* a cere cuiva un împrumut/un permis/o autorizaţie; *~ qualcosa in prestito/in regalo* a cere ceva cu împrumut/în dar; *~ una donna in moglie/in sposa* a cere o femeie de soţie; *ti chiedo perdono* îţi cer iertare; *~ scusa* a se scuza. *(lit.) ~ venia* a cere iertare; *~ la mano di una donna* a cere mîna unei femei; *~ qualcosa in giudizio* a-şi cere un drept prin judecată; *~ un prezzo elevato* a cere un preţ mare; *(înv.) ~ qualcuno in battaglia* a provoca pe cineva. *SIN. domandare.* **2.** a cerşi, a cere de pomană; *non si vergogna di ~* nu-i e ruşine să cerşească. **3.** a întreba, a cere veşti/informaţii; *~ un'informazione* a cere o informaţie; *gli ho chiesto notizie della sua famiglia* i-am cerut veşti despre familia sa; *mi chiedo se ciò sia possibile* mă întreb dacă acest lucru e posibil. **4.** *(lit.)* a cere, a pretinde; *è un'impresa che chiede molto tempo* e o treabă care cere mult timp. **5.** *(înv.)* a chema, a invita. **II.** *vi. (a).* **1.** a se informa, a întreba; *mi chiede sempre della tua famiglia* mă întreabă mereu de familia ta. **2.** *(fam.)* a chema; *chiedono di Lei al telefono* vă cheamă la telefon.

chiedìbile *adj.* care poate fi cerut.

chieditóre, -trìce *s.m.* şi *f. (rar)* (cel) care cere.

chièppa *s.f. v.* cheppia.

chièrea *s.f. v.* chierica.

chièreo *s.m. v.* chierico.

chiereùto **I.** *adj.* care are tonsură. **II.** *s.m. (depr.)* popă, călugăr.

chièrere *vt. (înv.) v.* chiedere **(I.)**.

chiérica *s.f.* **1.** tonsură. *SIN. tonsura.* **2.** *(glumeţ)* început de chelie; *nascondere la ~* a ascunde chelia. **3.** *(fig.)* preot. **4.** porţiune rasă în jurul unei cicatrice.

chiericàto *s.n.* **1.** cler. **2.** preoţie, preoţime.

chierichétto *s.m. (bis.)* copil din cor.

chiérico, *-ci, s.m.* **1.** preot, cleric. *SIN. prete.* **2.** *prete.* **3.** seminarist; novice (într-o mănăstire). **4.** *(lit.)* învăţat, om de cultură.

chièsa *s.f.* **1.** biserică; *~ cattolica romana/ortodossa/luterana/anglicana* biserică romano-catolică/ortodoxă/luterană/anglicană; *frequentare la ~* a merge la biserică; *(fig.) essere fortunato come i cani in ~* a fi lipsit de noroc; *(fig.) consumare il bene di sette ~-e* a irosi o sumă mare de bani; *essere di ~* a fi bisericos; *(rar) essere vicino alla ~* a fi bigot. **2.** cler. **3.** parohie; *i beni/le rendite della ~* bunurile/veniturile bisericii.

chiesàstico, *-ici, adj.* **1.** religios, bisericesc; *musica ~-a* muzică bisericească. **2.** *(depr.)* clerical, popesc.

chièsta *s.f. (rar)* **1.** cerere scrisă, petiţie. **2.** *(tosc.)* cerere în căsătorie; *fare la ~* a face cererea în căsătorie. **3.** preţ cerut.

chièsto *part. tr.* de la chiedere şi *adj.*

chiesuòla *s.f.* **1.** *(dim.)* bisericuţă. **2.** *(fig., depr.)* grup de persoane cu opinii comune, bisericuţă. *SIN. conventicola.* **3.** *(mar.)* habitaclu (locaş special al busolei).

chietinerìa *s.f. (rar)* **1.** bigotism. **2.** ipocrizie.

chietìno **I.** *adj., s.m.* (locuitor) din Chieti. **II.** *s.m.* **1.** *(ist.)* chietin (călugăr). **2.** *(fig.)* bigot; ipocrit.

chìfel *s.m. invar.* corn.

chìglia, *-iglie, s.f. (mar.)* chilă.

chilìfero *adj. (anat.)* chilifer.

chilìfica̱re *vt., vi. (a; fiz.)* a transforma în chil.

chilificazióne *s.f.* transformare a alimentelor în chil. *SIN. chilosi.*

chìlo[1] *s.m. (fiziol.)* chil; *fare il ~* a-şi face siesta.

chìlo[2] *s.m.* kilogram; *un ~ di farina* un chil de făină.

chilogràmma *s.m. v.* chilogrammo.

chilogràmmo, *-àmmi, s.m.* kilogram.

chilohèrtz *s.m.* kilohertz.

chilòlitro *s.m.* kilolitru.

chilometràggio, *-àggi, s.m.* kilometraj.

chilomètrico, *-ètrici, adj.* kilometric.

chilòmetro *s.m.* kilometru; *segnare i ~-i su una strada* a kilometra; *il segnare i ~-i* kilometrare.

chilovòlt *s.m.* kilovolt.

chilovoltampère *s.m.* kilovoltamper.
chilowatt *s.m.* kilowatt.
chimèrra *s.f.* **1.** *(mit.)* himeră. **2.** *(fig.)* închipuire, himeră; *perdersi dietro assurde ~-e* a umbla după himere. **3.** peşte cartilaginos *(Chimaera)*. **4.** himeră, organism ale cărui ţesuturi sînt diferite din punct de vedere genetic; *(bot.)* himeră de altoire.
chimèrico, -èrici, *adj.* **1.** privitor la himeră. **2.** himeric, utopic, iluzoriu.
chimerizzàre *vi. (înv.)* a visa în gol, a-şi face iluzii, a umbla după himere.
chìmica *s.f.* chimie; *~ inorganica/organica/analitica/industriale/pura* chimie anorganică/organică/analitică/industrială/pură.
chìmico, -ci. I. *adj.* **1.** chimic, de chimie; *analisi/industria ~-a* analiză/industrie chimică; *studi/laboratori ~-i* studii/laboratoare de chimie. **2.** chimic, obţinut prin mijloace chimice; *guerra ~-a* război chimic. **II.** *s.m.* chimist.
chimificàre *vt. (fiziol.)* a transforma în chim.
chimificazióne *s.f. (fiziol.)* chimificare, transformare a alimentelor în chim.
chimismo *s.m.* chimism.
chimìsta, *-isti, s.m. (rar)* chimist.
chìmo *s.m.* **1.** *(fiziol.)* chim. **2.** *(iht.)* specie de peşte de mare.
chimòno *s.m.* chimono.
chimòsi *s.f. (fiziol.)* chimificare.
china[1] *s.f.* povîrniş, pantă; *la ~ del colle* panta dealului; *a ~, alla ~* în jos, pe povîrniş, în pantă; *prendere una brutta ~ (fig.)* a o porni pe o pantă greşită/pe un drum greşit; *essere sulla ~ degli anni (fig.)* a fi în vîrstă.
china[2] *s.f.* **1.** *(bot.)* chinchină *(Cinchona)*. *SIN. cincona.* **2.** scoarţă de chinchină; praf de scoarţă de chinchină. **3.** băutură din scoarţa de chinchină.
china[3] *s.f. invar.* tuş; *passare un disegno a ~* a trage un desen în tuş; *disegnare a ~* a desena în tuş.
china[4] *s.f.* dublă de cinci (la jocurile cu zaruri).
chinachìna *s.f. v.* c h i n a[2].
chinàre I. *vt.* a lăsa în jos, a apleca, a pleca; a înclina, a îndoi; *~ lo sguardo/il capo/il volto* a pleca privirea/capul/chipul; *~ il capo* a înclina capul (în semn de salut); *~ il capo (fig.)* a apleca capul, a îndoi grumazul; *~ la schiena* a îndoi spinarea; *~ le ginocchia* a îndoi genunchii. **II.** *vr.* a se apleca, a se îndoi de mijloc; *~-si per raccogliere qualcosa* a se apleca ca să ia ceva. *SIN. curvarsi.*
chinàta *s.f. (înv.)* povîrniş, coborîş.
chinàto[1] **I.** *part. tr.* de la c h i n a r e şi *adj.* **II.** *s.m. (înv.)* parte înclinată.
chinàto[2] *adj.* care conţine scoarţă de chinchină.
chinatùra *s.f. (rar)* aplecare, înclinare.
chincàglia *s.f. pl.* mărunţişuri; fleacuri.
chincaglière, -èra *s.m.* şi *f.* marchitan.
chincaglièria *s.f.* **1.** prăvălie de mărunţişuri. **2.** marchetărie; obiecte decorative fără valoare. *SIN. cianfrusaglie.*
chinchilla *s.f.* şinşilă (blană).
chinèa *s.f. (înv.)* **1.** cal sau catîr (de călărie). **2.** *(ist.)* cal alb pe care regele Neapolelui îl dădea în fiecare an papei.
chinése *adj., s.m.* şi *f. v.* c i n e s e.
chineseria *s.f. v.* c i n e s e r i a.
chinìna *s.f. (chim.)* chinină.
chinino *s.m. (farm.)* chinină.
chìno[1] *adj.* aplecat, înclinat; *stare a capo ~* a sta cu capul plecat.
chìno[2] *s.m. (rar)* povîrniş; *(înv.) andare al ~ (fig.)* a ajunge de rîpă/în mizerie.
chinolina *s.f.* chinolină.
chinóne *s.m. (chim.)* chinonă.
chinótto *s.m.* **1.** plantă citrică *(Citrus bigamadia sinensis)*; fructul acestui copac (amar şi mai mic decît portocala). **2.** băutură răcoritoare preparată cu acest fruct.
chiòcca *s.f.* **1.** *(înv.)* izbitură, lovitură; *a ~* în mare cantitate. **2.** smoc.
chiocceàre *vt., vi. (a; înv.)* **1.** a bate, a lovi, a pocni. **2.** a plesni (din bici, din degete).
chiocceàta *s.f. (înv.)* plesnitură; zgomot.
chiòccia, -ce, *s.f.* **1.** cloşcă; *fare la ~ (fig.)* a sta pe vine/ghemuit. **2.** *(fig.)* femeie care are un simţ exagerat al maternităţii; cloşcă. **3.** *(fig., înv.)* persoană bolnăvicioasă şi leneşă căreia îi place să stea în pat.
chiocciàre *vi. (a)* **1.** a cloncăni. **2.** *(rar)* a cloci. **3.** *(fig.)* a sta ghemuit. **4.** *(rar, tosc.) (despre vasele plesnite)* a suna a dogit. **5.** *(înv.) (despre potcoavele cailor)* a ţăcăni; *(înv.) non gli chioccia il ferro (fig.)* este foarte viclean.
chiocciàta *s.f.* **1.** pui scoşi o dată de o cloşcă. **2.** *(fig., fam.)* plozi.
chiòccio, -òcci, *adj. (rar)* **1.** răguşit, cloncănitor; *voce ~-a* glas dogit. **2.** aspru, neplăcut. **3.** *(înv.)* tăcut, nemişcat. **4.** *(înv.)* plăpînd, bolnăvicios.
chiocciola *s.f.* **1.** melc *(Helix pomatias)*; *a ~* în spirală; *portarsi la casa addosso come la ~* a umbla cu casa în spinare ca melcul, a purta cu sine tot avutul; *fare una vita da ~* a nu ieşi din casă; *(rar) mutare le noci in ~-e* a face un schimb dezavantajos. **2.** voltă; *far la ~ (despre cai)* a juca. **3.** şurub. **4.** *(anat.)* partea osoasă a urechii interne, melc. **5.** extremitate a gîtului viorii.
chiocciolàio, -ài, *s.m. (rar)* vînzător de melci.
chiòcco *s.m.* plesnitură.
chiocciolàre *vi. (a)* **1.** a cînta ca mierlele. **2.** a imita cîntecul mierlei. **3.** a susura (ca apa).
chiocciolìo *s.m.* **1.** ciripit prelungit (al mai multor păsări). **2.** susur, murmur (al unui izvor).
chiòccolo *s.m.* **1.** fluier (care imită ciripitul păsărilor). **2.** vînătoare de păsări (făcută cu ajutorul acestui fluier). **3.** susurul apei care picură.
chiodàia *s.f.* matriţă pentru fabricarea manuală a cuielor.
chiodaiòlo *s.m.* **1.** fabricant de cuie. **2.** vînzător de cuie. **3.** *(glumeţ)* datornic; persoană care face multe datorii.
chiodàme *s.m.* cuie asortate.
chiodàre *vt. (rar)* a bate în cuie.
chiodàto I. *part. tr.* de la c h i o d a r e. **II.** *adj.* cu cuie; *scarpe ~-e* bocanci de munte; *bastone ~* baston cu vîrful metalic; *cassa ~-a* ladă închisă şi sigilată.
chiodatrice *s.m.* **1.** maşină de bătut cuie. **2.** maşină de nituit.
chiodatùra *s.f.* **1.** batere în cuie. **2.** nituire. **3.** cuiele bătute într-un obiect; *la ~ delle scarpe* cuiele bocancilor.
chiodería *s.f.* **1.** fabrică de cuie. **2.** cuiele fabricate.
chiodino *s.m. (dim.)* **1.** cuişor. **2.** ciupercă comestibilă *(Armillaria mellea)*. *SIN. familiola buona; ~ matto* ciupercă parazită *(Hyphonomia fasciculare)*.
chiòdo *s.m.* **1.** cui; *~ da roccia* cui pentru bocanci de munte; *ribadire il ~* a insista asupra aceluiaşi subiect; *magro come un ~* slab ca un ţîr; *essere un ~ (fig.)* a fi slab ca un ţîr; *attaccare la racchetta/i guantoni ecc. al ~* a se retrage dintr-un sport; *mettere i ~-i nel buco vecchio (fig.)* a merge pe un drum bătut, a urma tradiţiile/obiceiurile; *roba*

da chiodi (fig.) a) acțiuni/cuvinte reprobabile; b) idei absurde; *dire roba da* ~ a bîrfi; a bălăcări; a spune cîte-n lună și în soare; *stare a* ~ *(tosc.)* a se concentra asupra lucrului. **2.** *(alpin.)* piton. **3.** *(atletism)* crampon. **4.** ~ *di garofano* cuișoare. **5.** *(pop.)* junghi; ~ *isterico* cefalee însoțită de senzația că ceva îți străpunge craniul. **6.** *(fig.)* idee fixă, obsesie, cui; *non si ricsce a togliergli quel* ~ *dalla testa* nu e posibil să i se scoată cuiul ăla din cap. **7.** *(lit.)* hotărîre fermă; *fissare il* ~ a lua o decizie definitivă. **8.** *(fig., fam.)* datorie; *piantare un* ~ a face o datorie; *sconficcare/levare un* ~ *(fig.)* a plăti o datorie; *(prov.)* ~ *leva/scaccia* ~ cui pe cui se scoate.

chioggiòtto *adj., s.m.* (locuitor) din Chioggia.

chiòma *s.f.* **1.** păr; *recidersi la* ~ *(fig.)* a se călugări. *SIN. capigliatura.* **2.** coamă; *la* ~ *del cavallo* coama calului. **3.** *(fig.)* coroana copacilor; **4.** haloul luminos din jurul cometelor. **5.** *(înv.)* panaș; *la* ~ *dell'elmo* panașul coifului.

chiomadòro *adj. invar. (poetic)* cu părul blond.

chiomànte *adj.* **1.** *(lit.)* cu păr lung. **2.** *(rar, lit.)* cu coamă; care-și flutură coama. **3.** *(poetic)* înfrunzit. **4.** *(rar, lit., înv.)* cu panaș.

chiomàto *adj.* **1.** cu păr lung. **2.** *(rar, lit.)* cu coamă deasă. **3.** *(poetic)* cu frunziș bogat. **4.** *(lit., despre comete)* cu coadă lungă. **5.** *(lit.)* cu panaș.

chiomóso *adj. (lit.)* cu păr lung și des.

chiomazzùrro *adj. (lit., mit.)* cu coamă albastră.

chiónzo *adj. (înv.)* scund; îndesat; caraghios.

chiòsa[1] *s.f.* **1.** pată. **2.** monedă de plumb folosită în jocurile de copii.

chiòsa[2] *s.f.* **1.** glosă; notă. *SIN. glossa, postilla.* **2.** *(fig.)* comentariu; *fare le* ~*-e di un fatto* a comenta un fapt.

chiosàre *vt.* **1.** a glosa; a explica, a nota. **2.** *(lit.)* a comenta, a interpreta. *SIN. glossare, postillare, annotare, commentare.* **3.** *(fig.)* a critica aspru.

chiosatóre, -trice *s.m., adj.* **1.** *(rar)* glosator; comentator. **2.** *(rar, fig.)* bîrfitor.

chiòsco, *-òschi, s.m.* **1.** chioșc; ~ *del giornalaio* chioșcul de ziare. *SIN. casotto.* **2.** colibă din ramuri.

chiòstra *s.f.* **1.** *(lit.)* cerc, arc; *(geol.)* ~ *dei monti/dei denti* arcul munților/dinților; *(fig.)* ~ *di amici* cerc de prieteni. **2.** loc închis; ocol, zonă, regiune. **3.** *(înv.)* mănăstire.

chiostrière *s.m. (înv.)* călugăr.

chiòstro *s.m.* **1.** curtea interioară a mănăstirii. **2.** mănăstire. **3.** *(fig.)* viață monastică; claustrare. **4.** *(înv.)* locul rezervat canonicilor într-o catedrală. **5.** *(înv.)* loc închis; ocol. **6.** *(fig.)* apărare.

chiòtto[1] *adj.* tăcut, retras; ~ ~ tăcut și ascuns.

chiòtto[2] *adj., s.m.* (locuitor) din Chios.

chiovàre *vt. v.* chiodare.

chiòvo *s.m. v.* chiodo.

chiozzòtta *s.f.* vaporaș pentru transportul legumelor (la Chioggia, lîngă Veneția).

chiràgra *s.f. (înv.)* gută (la degete).

chirògrafo *s.m. (jur.)* **1.** *(înv.)* act autograf. **2.** obligație (pentru plata unei datorii).

chiromànte *s.m.* și *f.* chiromant.

chiromanzìa *s.f.* chiromanție.

chiròttero *s.m. (zool.)* cheiropter.

chirurgìa *s.f.* chirurgie; ~ *plastica* chirurgie plastică. *SIN. (înv.) cerusia.*

chirùrgico, *-ùrgici, adj.* chirurgical, *metodo* ~, *tecnica* ~*-a* metodă/tehnică chirurgicală; *intervento* ~ intervenție chirurgicală.

chirùrgo, *-ghi, s.m.* chirurg. *SIN. (înv.) cerusico.*

chisciottésco, *-éschi, adj.* donchișotesc.

chissà *adv.* **1.** *(exprimă îndoială, incertitudine, speranță vagă)* cine știe; *ci rivedremo* ~ *quando* ne vom revedea cine știe cînd; *saremo* ~ *quanti* vom fi cine știe cîți. **2.** poate, probabil; *era convinto,* ~, *di fare una buona azione* era convins, poate, că acționează bine. **3.** *(în loc., cu valoare nedeterminată)* ~ *chi* cine știe cine; ~ *che cosa* cine știe ce; ~ *mai* cine știe oare; ~ *come* cine știe cum.

chissìsia *pron. nehot. m.* și *f. (lit.)* oricine, oricine ar fi.

chitàre I. *vt. (înv.)* a părăsi, a abandona. **II.** *vi.* a lăsa în pace.

chitàrra *s.f.* chitară.

chitarràta *s.f.* **1.** muzică executată la chitară; muzică pentru chitară. **2.** *(depr.)* execuție muzicală de calitate proastă, zdrăngăneală. **3.** *(fig., ironic)* adulare, lingușire, tămîiere.

chitarrista, *-isti, s.m.* chitarist.

chitarronàta *s.f.* **1.** melodie cîntată la chitară. **2.** *(depr.)* poezie mediocră/dulceagă; dulcegărie.

chitarróne *s.m.* **1.** *(augm.)* chitară mare. **2.** lăută folosită în sec. XVIII. **3.** *(fig.)* poet/poezie fără valoare.

chitìna *s.f.* chitină.

chitóne *s.m. (ist. ant.)* chiton.

chiù *s.m. invar.* **1.** *(ornit.)* ciuf. **2.** nătîng.

chiucchiurlàia *s.f. (rar)* **1.** vorbărie, flecăreală. **2.** ceremonie stupidă/nesărată.

chiudènda *s.f.* **1.** gard. **2.** oblon. **3.** livadă de măslini.

chiùdere I. *vt.* **1.** a închide; ~ *la porta/la finestra/l'ombrello/la valigia/il libro/la bocca* a închide ușa/fereastra/umbrela/valiza/cartea/ușa; ~ *le mani* a uni mîinile în semn de rugăciune; ~ *le braccia* a încrucișa brațele, a le strînge la piept; ~ *un occhio (fig.)* a închide ochii; *non* ~ *occhio (fig.)* a nu pune geană pe geană, a nu închide ochii; *chiudi quella bocca!* taci odată!; ~ *gli occhi (fig.)* a da ortul popii, a închide ochii; ~ *la bocca a qualcuno (fig.)* a închide gura cuiva; ~ *la porta in faccia a qualcuno* a închide ușa în nas cuiva. **2.** a strînge, a prinde, a presa, a înghesui; *la paura gli ha chiuso lo stomaco* i s-a strîns stomacul de frică; ~ *l'esercito fra due montagne* a prinde armata între doi munți; ~ *la mano* a strînge mîna pumn; ~ *le braccia attorno al collo di qualcuno* a îmbrățișa pe cineva. **3.** a înconjura, a împrejmui; ~ *qualcosa con un muro/un fosso/una siepe/uno steccato* a împrejmui ceva cu un zid/un șanț/un gard viu/un gard. **4.** a bara trecerea; ~ *la strada/il cammino a qualcuno* a bara drumul cuiva; ~ *al traffico una strada* a închide un drum, a opri circulația; ~ *al traffico una ferrovia* a bloca o cale ferată, a o scoate din uz,; ~ *un avversario* a bloca un adversar; ~ *il gas/la luce/l'acqua* a închide gazul/lumina/apa; *(fig.)* ~ *il cuore alla pietà, le orecchie alle preghiere* a nu se lăsa înduplecat; *(fig.)* ~ *gli orecchi alle lusinghe* a nu se lăsa înșelat. **5.** a încuia, a închide; a ține închis; a ascunde; ~ *il denaro in cassaforte* a închide banii în casa de bani; ~ *qualcosa/qualcuno sotto chiave* a închide ceva/pe cineva cu cheia; ~ ~ *qualcuno in galera* a închide pe cineva în temniță; ~ *in petto l'ira/l'odio/l'amore/l'indignazione* a ține închisă în suflet mînia/ura/dragostea/indignarea; ~ *nella mente una vasta cultura* a închide/ascunde în minte o vastă cultură. **6.** a încheia, a termina, a sfîrși, a închide; ~ *le lezioni/la conferenza* a încheia/a termina lecțiile/conferința; ~ *il discorso/la discussione* a termina vorba/discuția; ~ *bottega* a) a închide prăvălia; b) a sfîrși o anumită activitate; ~ *un affare* a încheia o afacere; ~ *il bilancio*

a încheia bilanțul; ~ *casa (fig.)* a se muta; ~ *una lettera* a termina/a încheia o scrisoare; ~ *un teatro* a închide un teatru; *(fig.)* ~ *i giorni/l'esistenza* a-și sfîrși zilele; ~ *una schiera/un elenco* a încheia un șir/o listă; ~ *il conto* a încheia socoteala; ~ *il conto con qualcuno (fig.)* a încheia socotelile cu cineva; ~ *la caccia* a încheia sezonul de vînătoare. **7.** *(la jocul de cărți)* a închide, a încheia, a termina. **II.** *vi. (a)* **1.** a se închide; *la porta non chiude bene* ușa nu se închide bine. **2.** a închide definitiv, a încheia activitatea; *il negozio ha chiuso per fallimento* magazinul s-a închis datorită falimentului. **III.** *vr.* **1.** a se închide; *é un meccanismo che si chiude da solo* e un mecanism care se închide singur; *la ferita non si è chiusa* rana nu s-a închis. **2.** a se întuneca; *il cielo si è chiuso* cerul s-a întunecat; *(fig.) la sua intelligenza si è chiusa* inteligența sa s-a ințețoșat/s-a stins. **3.** a se înfășura; ~*-si in uno scialle* a se înfășura într-un șal. **4.** *(fig.)* a se închide în sine; a se concentra. **5.** *(fig.)* a se ascunde, a se retrage; *chiudersi in un luogo isolato* a se retrage într-un loc izolat.

chiudètta *s.f.* deschizătură în părțile laterale ale canalelor (pentru reglare).

chiùnque **I.** *pron. nehot. sg.* **1.** oricine, oricare; *sono disposto a discutere la questione con* ~ sînt dispus să discut problema cu oricine. **2.** tuturor; *non andarlo a raccontare a* ~ nu te apuca să povestești tuturor. **II.** *pron. rel. nehot. sg.* oricine; *potrà assistere alla lezione* ~ *lo voglia* va putea să asiste la lecție oricine va vrea.

chiurlàre *vi. (a)* **1.** a țipa (ca ciuful sau ca alte păsări). **2.** a imita strigătul acestor păsări.

chiùrlo *s.m.* **1.** *(ornit.)* fluierarul mare *(Numenius arquato)*. **2.** cîntecul acestei păsări. **3.** *(fig., tosc.)* prost, năting.

chiùsa *s.f.* **1.** îngrăditură; loc îngrădit. **2.** stăvilar, ecluză. **3.** loc amenajat pe un rîu în care se pun plase pentru anghile. **4.** chei, defileu. **5.** închiderea la întuneric a păsărilor folosite ca momeală la vînătoare. **6.** concluzie, încheiere. **7.** *(înv.)* închisoare. **8.** *(înv.)* baricadă, fortificație.

chiusatùra *s.f.* închiderea la întuneric a păsărilor folosite ca momeală la vînătoare.

chiusétta *s.f.* scurtă improvizație a unui comic din „Commedia dell'arte".

chiusaménte *adv.* pe ascuns, pe furiș.

chiusìno *s.m.* **1.** capac (la o gură de canal etc.). **2.** capac de cuptor. **3.** încuietoare secretă (la un dulap). **4.** ascunzătoare. **5.** cușcă; carceră, loc strîmt.

chiùso **I.** *part. tr.* de la c h i u d e r e. **II.** *adj.* **1.** închis; *diabattito a porte* ~*-e* dezbatere cu ușile închise; *circolo* ~ club închis; *lettera* ~*-a* scrisoare sigilată; *(fig.)* ~ *a sette chiavi/a sette suggelli* închis cu șapte lacăte; *abito* ~ haină pe gît/închisă la gît; *notte* ~ *-a* noapte neagră/adîncă; *agire a occhi* ~*-i (fig.)* a acționa cu ochii închiși; *fidarsi di qualcuno a occhi* ~*-i (fig.)* a avea totală încredere în cineva; *capitolo* ~ capitol închis; *affare* ~ afacere terminată; *tempo* ~ timp închis; ~ *nei propri pensieri* cufundat în propriile gînduri; *(fig.) essere di mente* ~*-a* a fi cam greu de cap; *(fig.) trotto* ~ trap strîns; *sillaba/vocale* ~*-a* silabă/vocală închisă. **2.** *(fig.)* dificil; *è un linguaggio* ~ e un limbaj inaccesibil. **3.** *(fig.)* rezervat; neîncrezător, interiorizat; închis. **III.** *adv.* **1.** puțin înțelegibil; *parlar* ~ a vorbi ininteligibil. **2.** *(rar)* pe ascuns. **IV.** *s.m.* **1.** loc împrejmuit. **2.** ocol de vite. **3.** încăpere neaerisită; *(prov.) in bocca chiusa non entrò mai mosca* în oala acoperită nu cad gunoaie.

chiusùra *s.f.* **1.** închidere, încheiere; *la* ~ *degli sportelli* închiderea ghișeelor; *votare la* ~ *dei dibattiti* a vota încheierea dezbaterilor. **2.** închizătoare; ~ *automatica/ a scatto* capsă; ~ *di una porta* broasca ușii; ~ *di un abito* nasturii unei haine. **3.** *(fig.)* interzicere, excludere (a oricărei colaborări cu adversarii politici); ~ *al centro/a sinistra* interzicerea colaborării cu partidele de centru/de stînga; ~ *mentale* închidere/închistare mentală.

ci[1] **I.** *pron. pers. aton, pers. I-a pl.* ne **a)** *(cu valoare de complement direct; proclitic și enclitic);* ~ *hanno visto* ne-au văzut; *lascia* ~*!* lasă-ne!; **b)** *(în conjugarea verbelor reflexive și în forma impersonală, proclitic și enclitic); noi* ~ *vestiamo* noi ne îmbrăcăm; *amiamo* ~ *l'un l'altro* să ne iubim unul pe altul; ~ *si veste* ne îmbrăcăm; **c)** *(cu valoare de complement indirect; enclitic și proclitic)* ~ *dia da bere* să ne dea de băut; *fate* ~ *questo favore* faceți-ne această favoare. **II.** *pron. dem.* **1.** aceasta, asta; *non* ~ *feci caso* nu am făcut caz de asta; ~ *puoi contare* poți conta pe asta. **2.** *(se folosește pleonastic referitor la persoane) tu non* ~ *pensi a tuo figlio* tu nu te gîndești la fiul tău. **III.** *adv.* **1.** aici, în acest loc; acolo, în acel loc; *(cu verbele de mișcare folosit și pleonastic) abito a Bologna e ci sto bene* locuiesc la Bologna și mă simt bine aici; *siamo e ci resteremo* sîntem și vom rămîne în acest loc; ~ *dovrò tornare perché in casa non c'era nessuno* va trebui să mă întorc fiindcă nu era nimeni acasă. **2.** din acest/acel loc, pentru acest/acel loc *(cu verbele de mișcare folosit și pleonastic); non riusciva a saltar*~ *fuori* nu reușea să sară afară de acolo; *non* ~ *passa nessuno per questa strada* nu trece nimeni pe această stradă. **3.** *(cu valoare nedeterminată de timp și loc) mi* ~ *vorrebbe del tempo* mi-ar trebui timp; ~ *vuole altro!* e nevoie de altceva!; ~ *corre* e o diferență; *io* ~ *sto (fig.)* sînt de acord; *(pleonastic) non* ~ *vedo bene* nu văd bine.

ci[2] *s.m. și f.* numele literei *c*.

ciàba[1] *s.m. (rar; depr.)* cîrpaci.

ciàba[2] *s.m. (înv.)* flecar; *fare il* ~ a face pe deșteptul.

ciabàre *vi. (a) (tosc., fam.)* a flecări.

ciabàtta *s.f.* **1.** papuc de casă; încălțăminte veche folosită ca papuci; *portare le scarpe a* ~ a purta pantofii cu ștaiful îndoit; *essere nelle* ~*-e di qualcuno (fig.)* a fi în pielea cuiva; *essere/stare in* ~ *(fig.)* a sta în papuci/îmbrăcat ca acasă; *(fig.) trattare qualcuno come una* ~ a trata pe cineva ca pe un nimic. **2.** *(fig.)* lucru uzat/stricat; *quell'individuo è diventato una* ~ individul ăla a devenit o zdreanță/o căzătură; *(fig.) stimare una* ~ a nu face doi bani. **3.** persoană în vîrstă/cu sănătatea șubredă. **4.** pantofi cu toc jos/de gimnastică.

ciabattàio *s.m.* papucar; cîrpaci.

ciabattàre *vi. (a)* **1.** a tîrșii (picioarele). **2.** a face treabă de mîntuială.

ciabattàta *s.f.* lovitură cu papucul.

ciabatteria *s.f.* vechituri. *SIN. ciarpame.*

ciabattìno *s.m.* **1.** cizmar care repară încălțăminte; cîrpaci. **2.** *(rar)* cizmar care face papuci; papucar. **3.** *(fig.)* persoană care-și face prost meseria; cîrpaci.

ciabattóne *s.m. și f.* **1.** persoană care tîrșiie picioarele. **2.** persoană care își face muca prost/dezordonat; cîrpaci. **3.** persoană neglijent îmbrăcată.

ciacchero, -a *s.m.* pușlama; ticălos.

ciaccióne, -óna *s.m. și f.* persoană care se bagă peste tot, înfigăreț; *(dial.) fare il* ~ a face pe priceputul/ pe omul necesar.

ciacciàre *vi. (a)* **1.** a se agita fără rost, a se afla în treabă. **2.** a se amesteca în treburile altuia. **3.** a-şi da părerea în toate; a-şi da aere.
ciàcco I. *s.m. (înv.)* porc. **II.** *adj.* murdar, respingător.
ciaccóna *s.f.* ciacona *(dans)*.
ciàlda *s.f.* **1.** prăjitură din aluat moale, cu unt. **2.** cocardă, rozetă (purtată de valeţi la pălărie).
cialdóne *s.m.* prăjitură cu frişcă.
cialtronàglia *s.f.* adunătură de pungaşi/de ticăloşi.
cialtronàta *s.f.* ticăloşie, pungăşie.
cialtróne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** pungaş. *SIN. mascalzone.* **2.** om neglijent/leneş/fără poftă de muncă.
cialtroneria *s.f.* pungăşie, netrebnicie.
ciambèlla *s.f.* **1.** covrig, colac (din aluat preparat cu ouă şi zahăr). **2.** obiect în formă de covrig/colac; *una ~ di cristallo* un obiect circular, de cristal; *a ~* în cerc; *pane a ~* pîine în formă de colac; *(glumeţ) gambe a ~* picioare strîmbe. **3.** colac (pentru înot); *~ di salvataggio* colac de salvare. **4.** colac (din cauciuc, paie etc.) de pus pe scaun. **5.** cerculeţ de os/fildeş etc. care se dă copiilor în timpul dentiţiei. **6.** oblanic. **7.** cîrlionţ; *(prov.) non tutte le ~-e riescono col buco* nu tot ce zboară se mănîncă.
ciambellàio, *-ài, s.m.* simigiu.
ciambellàno *s.m.* **1.** şambelan. **2.** *(fig.)* om servil, adulator.
ciambellótto *s.m. v.* c a m m e l l o t t o.
ciambolàre *vi. (a) (tosc.)* a flecări, a plăvrăgi.
ciampanèlle *s.f. pl. (în expr.) andare/dare in ~* a bate cîmpii, a spune prostii.
ciampicàre *vi. (a)* **1.** a umbla tîrşîind picioarele. **2.** *(fig.)* a (se) mocăi.
ciampichìno, -ìna *s.m.* şi *f. (tosc.)* **1.** om stîngaci/neîndemînatic. **2.** om mocăit.
ciampicóne, -òna *s.m. (tosc.)* persoană care se poticneşte mereu; om neîndemînatic.
ciàna *s.f. (pop., tosc.)* mahalagioaică; mitocancă.
cianàmmide *s.m. (chim.)* cianamidă.
ciànca, -ànche, *s.f. (fam., glumeţ)* picior strîmb/pocit.
ciancanèlla *s.f. (rar)* persoană cu picioarele strîmbe.
cianchètta *s.f. (fam.)* picior slab; *far ~ a qualcuno* a pune piedică cuiva.
ciàncola, *-ce, s.f.* **1.** şuetă, vorbărie; pălăvrăgeală; trăncăneală; palavră, născocire; *raccontare/dire ~-e* a vorbi anapoda; *(lit., fig.) uscire in ~-e* a da greş, a nu reuşi. *SIN. chiacchiera.* **2.** *(rar)* glumă; batjocură; *prendere a ~* a lua în rîs/peste picior.
cianciafrùscola *s.f. pl. (rar)* **1.** fleac, prostie. **2.** zorzoană, podoabă ieftină.
cianciaménto *s.m. (rar)* trăncăneală.
cianciàre I. *vi. (a)* **1.** a trăncăni, a flecări, a spune prostii. *SIN. blaterare.* **2.** *(înv.)* a glumi, a lua în rîs. **II.** *vt. (înv.)* a spune (un lucru) glumind.
cianciatóre, -trice *s.m., adj. (rar)* flecar.
cianciàre I. *vi. (a)* **1.** a se bîlbîi, a se poticni în vorbă. **2.** a mînca încet; a molfăi. **3.** a lucra încet, a se mocăi. **II.** *vt.* a mototoli, a şifona.
ciancióne, -óna *adj., s.m.* şi *f.* **1.** bîlbîit. **2.** mocăit.
cianciróne, -óna *s.m.* şi *f.* flecar, palavragiu.
cianciróso *adj.* **1.** palavragiu. **2.** *(înv.)* plăcut, drăguţ.
cianciugliàre *vt., vi. (a)* **1.** a bîlbîi. **2.** a inventa, a născoci.
cianciuglióne, -óna *s.m.* şi *f.* bîlbîit.
cianésco, *-chi, adj. (tosc.)* de mahala, mahalagesc; mitocănesc; golănesc.
cianfrinàre *vt. (tehn.)* a şanfrena.
cianfrinatóre *s.m.* muncitorul care şanfrenează.
cianfrinatùra *s.f.* operaţie de şanfrenare.
cianfrìno *s.m. (tehn.)* daltă de ştemuit.
cianfrugliàre *vt., vi. (a)* a lucra prost; a face treabă de cîrpaci. *SIN. abborracciare.*
cianfruglióne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** om dezordonat. **2.** *(fig.)* cîrpaci.
cianfrusàglia *s.f.* **1.** podoabă ieftină; fleac. **2.** *(colectiv)* lucruri/podoabe fără valoare, nimicuri. *SIN. chincaglieria.*
ciàngola *s.f. (înv.)* flecăreală, vorbărie, palavre.
ciangolàre *vt. (a)* a trăncăni, a vorbi fără şir.
ciangottàre *vi. (a)* **1.** a pronunţa stîlcit. *SIN. balbettare.* **2.** *(despre unele păsări)* a cînta încet. **3.** *(despre apă)* a clipoci.
ciangottìo *s.m.* **1.** bolboroseală; rumoare (produsă de copii mici). *SIN. balbettio.* **2.** ciripit (abia auzit). **3.** clipocit.
cianidrico, *-ìdrici, adj. (chim.)* cianhidric.
ciàno *s.m.* **1.** *(bot.)* albăstrea *(Centaurea cyanus).* **2.** *(rar, lit.)* azur, azuriu *(culoare).*
cianògeno *s.m.* cianogen.
cianósi *s.f. (med.)* cianoză.
cianòtico, *-ci adj.* privitor la cianoză, cianotic; albastru vineţiu; *~ in viso* vineţiu la faţă.
ciànta *s.f.* pantof vechi folosit ca papuc.
cianùro *s.m. (chim.)* cianură.
cianurozióne *s.f.* cianurare.
ciào *interj. (folosită ca expresie de salut între prieteni, persoane apropiate)* bună! salut! noroc! pa! la revedere! cu bine! salutare!; *~! come stai?* bună! ce mai faci?; *~! ti lascio!* pa! am plecat!; *~, a presto* la revedere, pe curînd; *e ~* adio şi la revedere (pentru a indica o concluzie definitivă).
ciàppa *s.f.* **1.** îndoitura unei curele în care se prinde o cataramă/un inel etc. **2.** piatră rotundă (folosită în jocurile de copii).
ciàppola *s.f.* daltă mică, cuţit (pentru gravură).
ciappolàre *vt.* a grava.
ciarafuglióne *s.m.* şi *f.* **-a** cîrpaci.
ciaramèlla *s.f. v.* c e n n a m e l l a.
ciaramellàre *vi. (a; înv.)* **1.** a pălăvrăgi, a trăncăni. **2.** a duce cu vorba, a îmbrobodi.
ciaramicola *s.f.* plăcintă.
ciàrda *s.f.* ciardaş.
ciàrla *s.f.* **1.** zvon, vorbă. **2.** şuetă; flecăreală, pălăvrăgeală; *fare quattro ~-e in famiglia* a discuta de una şi de alta în familie. **3.** *(fam., glumeţ)* locvacitate, limbuţie; elocvenţă; *avere una gran/molta ~* a fi bun de gură.
ciarlàre *vi. (a)* **1.** a flecări, a vorbi fără rost, a trăncăni. *SIN. cianciare.* **2.** a bîrfi.
ciarlàta *s.f.* şuetă.
ciarlatanàta *s.f.* şarlatanie, pungăşie; impostură.
ciarlatanerìa *s.f.* **1.** şarlatanie, pungăşie. **2.** locvacitate, limbuţie.
ciarlatanésco, *-eschi, adj.* şarlatanesc.
ciarlatàno *s.m.* **1.** vînzător de lucruri proaste/înşelătoare. **2.** şarlatan, impostor.
ciarlatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* vorbăreţ, palavragiu.
ciarlièro *adj.* flecar, palavragiu, *SIN. chiacchierone.*
ciarlìo, *-ìi, s.m. (rar)* trăncăneală, vorbărie.
ciarlivéndolo *s.m. (înv.)* palavragiu.
ciarlóne, -óna *adj., s.m.* şi *f.* flecar, vorbăreţ. *SIN. blaterone, chiacchierone.*
ciarlòtta *s.f.* şarlotă.
ciàrpa *s.f.* **1.** *v.* s c i a r p a. **2.** vechitură, cîrpe, zdrenţe. **3.** fleacuri, nimicuri. *SIN ,cianfrusaglia.* **4.** *(mai ales la pl.)* vorbe, vorbărie.
ciarpàme *s.m. (colectiv)* **1.** vechituri; cîrpe, zdrenţe. **2.** nimicuri, lucruri fără valoare.

ciasehedùno I. *pron. nehot. (rar)* fiecare. II. *adj. nehot. (înv., lit.)* fiecare.

ciaseùno I. *adj. nehot. sg.* fiecare, oricare. II. *pron. nehot. sg.* fiecare, toți; ~ *avrà la sua parte* fiecare va avea partea sa; *(cu verbul la pl.) saremo ricompensati ~ secondo i propri meriti* fiecare va fi recompensat după propriile merite, toți vor fi recompensați după propriile merite; *(urmat de complement partitiv)*; ~ *di noi ha il diritto di pensare alla propria felicità* fiecare dintre noi are dreptul să se gîndească la propria fericire; *(cu valoare distributivă) sarà dato un foglio per* ~ se va da cîte o foaie fiecăruia.

cibàccola *s.f.* 1. mîncare mizerabilă. 2. *(înv.)* fleac, lucru de nimic.

cibaménto *s.m. (rar)* 1. hrănire; alimentare. 2. hrană, alimentare. 2. hrană, aliment.

cibàre I. *vt.* 1. a hrăni, a da să mănînce; ~ *i neonati/i malati* a hrăni copiii nou-născuți/bolnavii. 2. *(lit., înv.)* a mînca, a gusta. II. *vr.* a se hrăni; *(fig.)* ~*-si di sogni/di illusioni* a se hrăni cu vise/cu iluzii; *(fig.)* ~*-si d'aria* a mînca puțin, a trăi cu aer.

cibària *s.f. (mai ales la pl.)* provizii.

cibàrio, -àri, *adj.* 1. care servește ca hrană; nutritiv. 2. privitor la hrană/la nutriție; *canale* ~ intestin.

cibernètica *s.f.* cibernetică.

cibernético, -ici, *adj.* cibernetic.

cìbo *s.m.* 1. hrană, aliment; ~ *abbondante/scarso/buono* hrană abundentă/puțină/bună; ~ *grasso* hrană greu de digerat; *non toccare* ~ a nu pune gura pe mîncare, a posti; ~ *eucaristico* euharistie; *la fisica è il suo* ~ *(fig.)* fizica este pasiunea sa. *SIN. alimento.* 2. mîncare, fel de mîncare.

cibòrio, -òri, *s.m. (bis.)* 1. pristol. 2. vas sfînt (în general); anaforniță.

cibrèo *s.m.* 1. mîncare din măruntaie de pui și gălbenuș de ou. 2. *(fig.)* amestecătură, talmeș-balmeș. 3. biiguială. *SIN. guappabuglio.*

cica[1] *s.f. (bot.)* membrană care separă sîmburii de rodie.

cica[2] I. *s.f. (rar, dial.)* fleac, lucru de nimic. II. *adv.* nimic, deloc; *non sapere* ~ a nu ști nimic; *non capire* ~ a nu înțelege deloc.

cicadìne *s.f. pl. (bot.)* plante asemănătoare coniferelor *(Cycadinae).*

cicàla *s.f.* 1. greiere *(Lydastes plebeyus); fare come la* ~ *delle favole* a face ca greierul din poveste, a fi neprevăzător; *grattare la pancia/il corpo alla* ~ a trage pe cineva de limbă; *(rar) non valere una* ~ a nu face doi bani. 2. ~ *di mare* crustaceu, răcușor. 3. *(fig.)* flecar, vorbăreț. 4. *(mar.)* inel (de ancoră). 5. semnalizator acustic. 6. ornament de aur purtat în antichitate pe cap de atenienii bogați.

cicalàio, -ài, *s.m.* loc unde se trăncănește.

cicalaménto *s.m. (rar)* vorbărie, pălăvrăgeală.

cicalàre I. *vi. (a)* a trăncăni, a pălăvrăgi. *SIN. blaterare.* II. *vt. (înv.)* a duce vorba (de la unul la altul); a birfi.

cicalàta *s.f.* 1. discurs lung și plicticos. 2. discurs elegant, pe teme extravagante, specific academiilor italiene din sec. XVI—XVIII.

cicalèccio, -ècci, *s.m.* 1. flecăreală, trăncăneală. 2. larmă, ciripit.

cicalino, -ina *s.m.* și *f.* 1. *(dim.)* greieraș. 2. semnalizator acustic (la telefoane). 3. *(înv.)* flecar.

cicalìo *s.m.* flecăreală, vorbărie; rumoare.

cicalóne *s.m.* flecar, palavragiu. *SIN. blaterone, chiacchierone.*

cicatrice *s.f.* 1. *(med.)* cicatrice. 2. semn, cicatrice. 3. *(fig.)* urma unei experiențe dureroase. 4. *(înv.)* acord necinstit.

cicatrìcula *s.f.* 1. semnul de pe sămînță în punctul în care a fost lipită de fruct. 2. *(la ou)* bănuț.

cicatriziàle *adj.* relativ la cicatrice.

cicatrizzànte I. *part. prez.* de la cicatrizzare, și *adj.* II. *s.m.* medicament cicatrizant.

cicatrizzàre *vt., vi. (e), vr.* a (se) cicatriza; a (se) vindeca.

cicatrizzazióne *s.f.* cicatrizare.

cicca[1] *s.f. (pop.)* gumă de mestecat.

cicca[2] *s.f.* 1. muc de țigară, chiștoc; *(pop., glumeț)* țigară. 2. *(fig.)* lucru de nimic; *non valere una* ~ a nu face doi bani.

ciccaiòlo *s.m. (fam.)* culegător de mucuri de țigară.

ciccàre *vi, (a; fam.)* 1. a mesteca un muc de țigară/tutun/gumă de mestecat. 2. *(fam.)* a se supăra, a mîrîi, a bombăni.

cicchettàre I. *vi. (a)* a bea un păhărel, două. II. 1. *vt. (arg.)* a introduce combustibil în cilindru (pentru a ușura pornirea motorului). 2. a săpuni pe cineva, a certa cu asprime.

ciccheìto *s.m.* pahar cu vin; *bere un* ~ a bea un pahar/păhărel. 2. *(arg.)* cantitate mică de ulei care se toarnă în rezervorul de benzină pentru a îmbunătăți lubrificarea motorului în rodaj; cantitate mică de benzină care se pune în carburator pentru a ușura pornirea. 3. mustrare, săpuneală.

ciccia, -ce, I. *s.f. (fam.)* carne (comestibilă); *ho comprato la* ~ am cumpărat carne; *(glumeț)* carne; *avere molta/poca* ~ a fi gras/slab; *di* ~ din carne și oase. II. *interj. (vulg.)* (folosit ca răspuns negativ sau pentru a manifesta propria indiferență).

ciccìaio, -ài, *s.m.* 1. măcelar. 2. vînzător de măruntaie pentru pisici.

ciccìolo *s.m. (pop.)* excrescență cărnoasă (care se formează pe locul unei răni).

ciccióne, -a, *s.m.* și *f.* grăsan.

ciccióso *adj. (rar)* grăsuț, durduliu.

ciccìotto *s.m.* excrescență cărnoasă, gîlcă, gîlmă.

ciccìuto *adj.* gras. *SIN. grasso.*

cicérbita *s.f. (bot.)* susai *(Sonchus oleraceus).*

cicérchia *s.f. (bot.)* măzăriche, lintea pratului *(Lathytus sativus).*

cicero *s.m. (tipogr.)* cicero (corp de literă).

ciceróne *s.m.* 1. ghid, călăuză, cicerone. 2. *(fam., glumeț)* persoană atotștiutoare/locvace. 3. *(înv.)* volum al lui Cicero.

ciceronianìsmo *s.m. (ist. lit.)* imitarea/imitația stilului lui Cicero.

ciceroniàno *adj. (ist. lit.)* ciceronian, în felul lui Cicero.

cicigna *s.f.* 1. *(zool.)* specie de șopîrlă (cu labele foarte scurte). 2. *(fig., înv.)* femeie cu limba veninoasă.

cicindèla *s.f. (entom.)* repede, gîndac-verde (cu miros de mosc) *(Cincindela).*

cicisbeàre *vi. (a)* a face pe cavalerul/pe curtezanul oficial al unei femei.

cicisbeatùra *s.f.* situația de cicisbeu.

cicisbèico, -ci, *adj. (rar)* de cicisbeu, de curtezan, de cavaler.

cicisbèo *s.m.* 1. *(ist.)* cicisbeu, curtezan, cavaler oficial al unei femei căsătorite. 2. domnișor, filfizon. *SIN. damerino, vagheggino.*

ciclàbile *adj. (despre o șosea, un drum)* care poate fi parcurs cu bicicleta.

ciclamìno I. *s.m. (bot.)* ciclamă *(Cyclamen europaeum).* II. *adj.* de culoarea ciclamei.

ciclàmo *s.m. v.* ciclamino **(I.).**

ciclicità *s.f.* caracter ciclic.

ciclico, -ci, *adj.* ciclic, în ciclu; *(ist. lit.) poeta* ~ poet epic, autor de poeme inspirate din legendele războiului troian.

ciclismo *s.m.* ciclism.
ciclista, *-isti,* **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** ciclist (profesionist). **2.** bicliclist (amator). **3.** *(dial.)* reparator de biciclete. **II.** *adj.* care merge cu bicicleta.
ciclistico, *-istici, adj.* privitor la ciclism; *corsa ~-a* întrecere/concurs de ciclism.
ciclo[1] *s.m.* ciclu; *~ lunare/solare* ciclu lunar/solar; *~ economico* ciclu economic; *il ~ del carbone/dell'azoto* ciclul carbonului/azotului; *~ industriale/di lavoro/di lavorazione* ciclul industrial, ciclu de prelucrare; *~ termodinamico* ciclu termodinamic; *~ brettone/carolingio/cavalleresco* ciclu breton/carolingian/ cavaleresc; *~ di conferenze/di lezioni* ciclu de conferinţe/ de lecţii.
ciclo[2] *s.m. (fam.)* bicicletă.
ciclocampéstre I. *adj. (în expr., sport) corsa ~* ciclocros. **II.** *s.f.* ciclocros. *SIN. ciclocross.*
ciclocrossista, *-isti, s.m.* persoană care practică ciclocrosul.
cicloesàno *s.m.* ciclohexan.
ciclofurgóne *s.m.* vehicul cu trei roţi acţionat cu pedale.
cicloidàle *adj.* cicloidal.
cicloìde *s.f. (geom.)* cicloidă.
ciclomotóre *s.m.* bicicletă cu motor.
ciclomotorista, *-isti, s.m.* persoană care foloseşte bicicleta cu motor.
ciclóne *s.m.* **1.** ciclon. **2.** *(fig.)* persoană foarte vioaie şi dezordonată.
ciclònico, *-ònici, adj.* privitor la un ciclon.
ciclòpe *s.m.* **1.** *(mit.)* ciclop. **2.** persoană masivă/ stîngace/violentă. **3.** *(rar, glumeţ)* chior. **4.** crustaceu de apă dulce *(Cyclop).*
ciclopia *s.f.* ciclopie.
ciclopismo *s.m.* ciclopie.
ciclòpico, *-ci, adj.* **1.** ciclopic; *caverna ~-a* grotă ciclopică/de ciclop; *mura ~-che* ziduri din pietre mari suprapuse. **2.** colosal, enorm, ciclopic; *sassi ~-i* pietre imense; *sforzo ~* efort colosal.
ciclòpio *adj. (rar)* ciclopic.
ciclopista *s.f.* partea străzii rezervată pentru ciclişti.
ciclostilàre *vt. (tipogr.)* a policopia.
ciclostile *s.m.* ciclostil (aparat pentru reproducerea unui text scris).
ciclòstomi *s.m. pl. (zool.)* ciclostomi.
ciclotimico, *-ci s.m.* persoană care prezintă ciclotimie.
ciclotimia *s.f.* ciclotimie.
ciclotròne *s.m.* (fiz.) ciclotron.
cicloturismo *s.m.* cicloturism.
cicloturista, *-isti s.m.* şi *f.* cicloturist.
cicògna *s.f.* **1.** barză *(Ciconia).* **2.** avion monomotor (folosit de germani în al doilea război mondial). **3.** autotren etajat pentru transportul automobilelor. **4.** traversă de lemn care echilibrează clopotul. **5.** veche pompă de scos apă din puţ.
cicognìno *s.m.* **1.** *(dim.)* barză mică. **2.** pui de barză.
cicomfórmi *s.m. pl.* cicomforme.
cicòria *s.f.* **1.** *(bot.)* cicoare *(Cicorium intybus). SIN. radicchio.* **2.** cicoare (surogat de cafea preparat din rădăcina de cicoare).
cicùta *s.f.* **1.** cucută *(Conium maculatum); ~ acquatica* cucută de apă *(Cicutavirosa). SIN. erba aglina.* **2.** otravă extrasă din cucută; *bere la ~* a bea cucută.
cicèa *s.f. (iht.)* **1.** ţipar mic. **2.** gaură, scobitură (pentru fixarea unui cui).
ciecàre *vt. (înv.)-v.* cecare, accecare **(I).**
ciècо, *-èchi* **I.** *adj.* **1.** orb; *essere/nascere/diventare ~* a fi/a se naşte/a deveni orb; *(fig.) la fortuna è ~-a, il caso è ~* norocul e orb; *mosca ~-a (fig.)* jocul de-a baba oarba; *fare qualcosa alla mosca ~-a* **a)** a face un lucru pe pipăite/fără să vezi; **b)** a face un lucru de mîntuială. **2.** lipsit de judecată/ de raţiune, neraţional; *~ d'odio/dell'ira* orb de mînie; *sottomissione ~-a* supunere oarbă; *passione ~-a* pasiune oarbă. **3.** lipsit de vizibilitate, întunecos; care nu se vede, invizibil; *finestra ~-a* fereastră oarbă; *arco ~* arc înfundat; *scala/camera ~-a* scară/cameră fără fereastră/fără lumină; *lanterna ~-a* felinar cu geamuri opace; *vicolo ~* fundătură; *corridoio ~* coridor înfundat; *via ~-a* drum înfundat; *essere/trovarsi in un vicolo ~ (fig.)* a se afla/ a se găsi într-o situaţie fără ieşire; *(fig.) carcere ~* infern; *scoglio ~* stîncă invizibilă; *fossa/buca ~-a* groapă care nu se vede. **4.** *(anat.) intestino ~* cecum, cec. **II.** *s.m.* şi *f.* **-a, 1.** orb; *~ nato* orb din naştere; *~ di guerra* orb din timpul războiului. **2. persoană cu mintea întunecată/orbită de pasiune) de emoţie;** *(prov.) nel regno dei ciechi anche il guercio (il monocolo) è rè* în ţara orbilor chiorul e împărat.
ciellenista, *-isti, s.m.* şi *f.* membru al C.L.M. (comitetul de eliberare naţională) în timpul rezistenţei.
cièlo *s.m.* **1.** cer; *~ nuvoloso/plumbeo/sereno* cer noros/plumburiu/senin; *~ a pecorelle* cer acoperit de nori cumulostratus care anunţă schimbarea timpului; *carta di ~* hartă cerească; *toccare il ~ con un dito (fig.)* a apuca pe Dumnezeu de un picior; *inalzare/portare qualcuno al ~ (fig.)* a ridica pe cineva în slăvi; *non stare nè in ~ nè in terra (fig.)* care nu are nici cap nici coadă, lipsit de noimă; *sotto la volta/la cappa del ~* sub bolta cerului; pe pămînt; în lume; *vivere sotto un altro ~ (fig.)* a trăi în altă ţară; *apriti ~!* deschide-te cerule! (exclamaţie de uimire); *a ~ aperto* sub cerul liber; *dormire a ~ aperto* a dormi sub cerul liber/afară; *scavo effettuato a ~ aperto* săpătură efectuată sub cerul liber. **2.** spaţiul aerian pe deasupra unui loc/unei regiuni etc., clima acelei zone, cer, văzduh; *il cielo di Lombardia* cerul/văzduhul Lombardiei; *il sano ~ delle montagne* aerul sănătos al munţilor. **3.** boltă, tavan; *~ del focolare* bolta căminului; *~ della camera* tavanul camerei. **4.** *(rar)* paradis; *porta del ~* poarta raiului; *acquistare il ~* a ajunge în Paradis; *salire al ~ (fig.)* a muri. **5.** Dumnezeu, puterea divină; *la mano/il castigo/i voleri del ~* mîna/pedeapsa/voia lui Dumnezeu; *messi del ~* îngeri; *Santo ~! Giusto ~!* Sfinte Dumnezeule! (exclamare de uimire, de dezamăgire etc.): *per amor del ~!* pentru Dumnezeu! (exclamaţie care exprimă rugă, mirare sau ironie); *lo sa il ~ se* Dumnezeu ştie dacă. **6.** *(în sistemul ptolemeic)* sferă cerească; *essere al settimo ~ (fig.)* a fi în al şaptelea cer; *portare qualcuno al settimo ~ (fig.)* a ridica în slăvi; *(prov.) vagli di asini non arrivano al ~* răgetele măgarilor nu ajung pînă la cer.
cifera *s.f. v.* cifra.
cifòsi *s.f.* cifoză.
cifra *s.f.* **1.** cifră; *~-e arabiche* cifre arabe. **2.** număr; *~ astronomica* număr astronomic/imens; *~ di castelletto* cifră limită pentru acordarea unui împrumut; *~ elettorale* numărul de voturi pe care trebuie să le întrunească un candidat pentru a putea fi ales. **3.** iniţiale; monogramă; *un fazzoletto con le ~-e ricamate* o batistă cu iniţialele brodate. *SIN. monogramma.* **4.** cifru, cod secret; *parlare in ~ (fig.)* a vorbi ininteligibil. **5.** semn muzical. **6.** *(înv.)* zero.
cifrare *vt.* **1.** a broda (o monogramă). **2.** a cifra (un text). **3.** *(înv.)* a-şi pune iniţialele pe un text.
cifrario, *-ari, s.m.* cifru; cod cifrat; cheie de cifru.
cifratùra *s.m.* cifrare.

cifrista, *-isti, s.m.* persoană care studiază şi aplică cifrurile.

cigiellista, *-isti, s.m.* şi *f.* membru al C.G.I.L. (Confederaţia generală italiană a muncii).

cigliàro *s.m.* mal.

cigliàre[1] **I.** *s.m. (lit.)* mal; dig; tranşee. **II.** *vt.* a coase pleoapele şoimilor de vînătoare. *SIN. accigliare.*

cigliàre[2] *adj. v.* ciliare.

cigliàto *adj.* **1.** cu gene. **2.** cu cil.

cìglio *s.m., pl. m. cìgli* şi *f. cìglia,* **1.** geană; *avere ciglia folte/lunghe/scure* a avea gene dese/lungi/negre; *non batter ~ (fig.)* a nu clipi, a rămîne impasibil; *in un batter di ~* într-o clipită; *a ~ asciutto (fig.)* fără lacrimi. **2.** sprîncene; *ciglia congiunte* sprîncene apropiate/unite; *abbassare le ciglia* a pleca ochii; *aggrottare le ciglia* a încrunta din sprîncene; *alzare/inarcare le ciglia* a ridica din sprîncene. **3.** *(poetic)* privire; ochi. **4.** margine; mal; *il ~ della strada* marginea drumului. **5.** *(mai ales la pl.)* cili.

ciglionaménto *s.m.* terasare.

ciglióne *s.m. (rar)* **1.** margine ridicată (a unei prăpăstii, a unui şanţ, a unei şosele); mal (înalt). **2.** povîrniş.

cigliùto *adj. (lit.)* cu gene lungi şi aspre.

cìgna *s.f. (pop.) v.* cinghia.

cignàle *s.m. v.* cinghiale.

cignere *vt. (înv.) v.* cingere **(I).**

cìgno *s.m.* **1.** lebădă *(Cygnus olor).* **2.** *(fig.)* poet, compozitor (de seamă); *canto del ~* ultima creaţie a unui scriitor/a unui artist, cîntecul lebedei.

cigolaménto *s.m.* **1.** scîrţîit; zgomot strident. **2.** pîrîit.

cigolàre *vi. (a)* **1.** a scîrţîi. **2.** *(despre lemne)* a trosni. **3.** *(despre păsările)* a ciripi, a gunguri; *(prov.) la peggior ruota è quella che cigola* cea mai proastă roată este cea care scîrţîie.

cigolìo *s.m.* **1.** scîrţîit continuu. **2.** trosnet continuu. *SIN. stridio.*

cilècca *s.f.* **1.** *(tosc.)* glumă, batjocură. **2.** promisiune nerespectată. *SIN. scherzo.* **3.** *(în loc., fam.); far ~* **a)** *(despre o armă de foc)* a nu exploda/lua foc; **b)** *(fig.)* a da greş; *(rar) fare ~ alla morte* a scăpa de o boală gravă.

cilèno *adj., s.m.* cilian, (locuitor) din Chile.

cilèstro *adj. v.* celeste[1] **(I).**

ciliàre *adj.* **1.** ciliar. **2.** referitor la gene şi sprîncene; *arco ~* arcul sprîncenelor.

ciliàto *adj.* ciliat, cu cili.

ciliclo, -ici, *s.m.* **1.** ţesătură (aspră, grosolană). **2.** *(bis.)* brîu din păr de cal purtat în semn de pocăinţă, ciliciu. **3.** *(fig.)* durere, chin.

ciliegéto *s.m.* livadă de cireşi.

ciliègia, -gie sau **-ge I.** *s.f.* cireaşă; *(glumeţ) ~ con l'amico* cireaşă cu vierme; *(glumeţ) l'amico ~* **a)** vierme; **b)** persoană cunoscută pe care nu vrei s-o numeşti; *(fig.) essere/fare come le ~-ge (despre întîmplări, evenimente etc.).* a veni una după alta ca cireşele. **II.** *adj. invar.* de culoarea cireşei.

ciliègio, -ègi, *s.m.* **1.** cireş *(Prunus avium).* **2.** lemn de cireş.

ciliegiòlo I. *adj.* de culoarea cireşei. **II.** *s.m.* **1.** viţă de vie toscană care dă vin roşu. **2.** lichior de cireşe, cireşată.

cilindràre *vt.* **1.** a netezi şi a lustrui stofa sau hîrtia, trecînd un cilindru pe deasupra. **2.** a tăvălugi, a nivela (un drum).

cilindràsse *s.m. (anat.)* cilindrax.

cilindràta *s.f. (mec.)* cilindree, capacitate cilindrică (la motoarele cu explozie).

cilindratóio *s.m. (mec.)* valţ, cilindru.

cilindratrìce *s.f.* **1.** maşină pentru divizarea firelor de cînepă. **2.** ~ *stradale* compresor.

cilindratùra *s.f.* **1.** operaţie de netezire, călcare şi lustruire a ţesăturilor/pieilor/hîrtiei etc. **2.** cilindrare, tăvălugire. *SIN. rullatura.*

cilindrìco, -índrici, *adj.* cilindric; *lente ~-a* lentilă cilindrică.

cilìndro *s.m.* **1.** *(geom.)* cilindru. **2.** obiect cu formă de cilindru. **3.** joben, cilindru. *SIN. stono, tuba.* **4.** *(mec.)* cilindru (organ de maşină).

cilindròide *s.m. (geom.)* cilindroid, corp de formă aproape cilindrică.

cìlizio *s.m. v.* ciliclo.

cima *s.f.* **1.** vîrf; *la ~ di un campanile/di un albero/di un monte/di una torre* vîrful unei clopotniţe/unui copac/unui munte/unui turn; *in ~* în vîrf; *in ~ a una torre* în vîrful unui turn; *(fig.) essere/trovarsi in ~ ai pensieri di qualcuno* a fi în centrul preocupărilor cuiva; *mettere in ~ (fig.)* a pune în prim plan/pe primul plan. **2.** partea de deasupra; *~ del latte* **smîntînă,** caimac. **3.** pisc, vîrf de munte; *conquistare una ~* a escalada un vîrf de munte. **4.** capăt, **extremitate**; *la ~ di un'asta/d'una corda* **capătul unei** prăjini/unei sfori; *in ~* la capăt, la capătul celălalt; *da ~ a fondo* **a)** de la un capăt la celălalt; **b)** *(fig.)* în întregime. **5.** *(lit.)* cel mai înalt grad, culme. **6.** *(fam.)* persoană care excelează în ceva; vîrf; *essere in ~ in matematica/in letteratura* a excela în matematică/în literatură; *(rar, glumeţ) ~ di birbante* mare escroc. **7.** *(mar.)* sfoară de cînepă. **8.** *(bot.)* cimă.

cimàre I. *vt.* **1.** a reteza vîrful. **2.** a tăia, a curăţa pomi. *SIN. spuntare, svettare.* **3.** a tunde/a tăia/a egaliza părul unei stofe. **II.** *vi. (a) (despre calul în galop)* a ţine capul sus.

cimàsa *s.f. (arhit.)* chenar ornamental (de-a lungul unei faţade).

cimàta *s.f.* **1.** tăierea/retezarea vîrfurilor la ramuri. **2.** tunderea părului (la stofe).

cimatóre *s.m.* **1.** *(text.)* muncitor care tunde stofele. **2.** persoană care taie/curăţă pomii.

cimatorìa *s.f. (text.)* secţie pentru tunsul ţesăturilor de lînă. *SIN. cimeria.*

cimatrìce *s.f. (text.)* maşină de tuns/de egalizat stofele.

cimatùra *s.f.* **1.** tăierea/curăţirea pomilor. **2.** egalizarea părului stofelor. **3.** ramurile tăiate. **4.** părul tăiat de la stofe (folosit ca umplutură). **5.** *(în ind. petroliferă)* separarea substanţelor volatile din petrol.

cimba *s.f. (poetic)* bărcuţă.

cimbalàio *s.m.* persoană care cîntă din cimbal.

cìmbalo *s.m.* **1.** *v.* cembalo. **2.** *(rar)* talerul metalic al gongului. **3.** *(la pl.)* talgere, cimbal. **4.** *(la pl., fig.; în loc.); andare/essere/dare in ~-i* a sări în sus de bucurie; *avere il capo in ~-i* a fi cu capul în nori.

cimbràccola *s.f. (pop., tosc.)* femeie neîngrijită, femeie vulgară.

cimbràccolo *s.m. (tosc.)* zdreanţă.

cimèlio *s.m.* **1.** obiect rar/preţios care a aparţinut unei personalităţi/ unei epoci; obiect care evocă o epocă istorică; relicvă; mărturie. **2.** obiect cu valoare sentimentală; *(glumeţ)* **a)** vechitură; **b)** persoană în vîrstă legată de altă epocă.

cimentàre I. *vt.* **1.** a încerca (aurul), a verifica puritatea. **2.** a pune la încercare; *~ il coraggio/la pazienza di qualcuno* a pune la încercare curajul/răbdarea cuiva. **3.** a pune în primejdie; *~ la vita/l'onore di qualcuno* a pune în primejdie viaţa/onoarea cuiva. **4.** a provoca, a sfida. **5.** *(înv.)* a încerca, a

experimenta. **II.** *vr.* **1.** a se expune, a-şi risca pielea într-o acţiune desperată. *SIN. arrischiarsi, avventurarsi.* **2.** *(fig.)* a se pune la încercare; *~-si in un lavoro difficile* a se angaja într-o treabă grea.

ciméntо *s.m.* **1.** *(înv.)* experienţă; analiză. **2.** *(chim.)* amestec de săruri pentru purificarea aurului. **3.** încercare, verificare, probă. **4.** *(fig.)* risc; primejdie; *mettere a ~ qualcuno o qualcosa* a pune în primejdie pe cineva sau ceva. **5.** încercare grea/primejdioasă; *entrare in un ~, mettersi a ~* a fi/a se afla în grea cumpănă.

cimentóso *adj.* **1.** periculos. **2.** *(despre o persoană)* cutezător, care se expune.

cimice *s.f.* **1.** ploşniţă *(Cimex lectularius).* **2.** *(pop.)* cuişor cu floarea mare. **3.** *(depr.)* insignă fascistă purtată la haină.

cimiciàio, *-ài, s.m.* **1.** cuib de ploşniţe. **2.** *(fig.)* casă murdară.

cimiciària *s.f. (bot.)* orbalt *(Actaea spicata).*

cimicióso *adj.* plin de ploşniţe.

cimière *s.m. v.* cimiero.

cimièro *s.m. (lit.)* **1.** creastă la coif, podoabă în vîrful coifului. **2.** *(poetic)* coif. **3.** *(herald.)* ornament pe coiful de pe scut. **4.** pieptănătură înaltă (la femei).

ciminièra *s.f.* coş (de fabrică, de vapor, de locomotivă).

cimìno[1] *s.m. (bot.) v.* comino.

cimìno[2] *s.m.* capătul undiţei de care ţine pescarul.

cimiteriàle *adj.* de cimitir.

cimitèrio *s.m.* **1.** cimitir; *~ monumentale/della città* cimitirul oraşului; *~ di guerra* cimitirul eroilor; *~ degli elefanti* cimitirul elefanţilor; *~ di automobili (fig.)* cimitir de maşini, depozit de maşini vechi; *fare un ~ (fig.)* a face prăpăd/măcel. *SIN. camposanto.* **2.** *(înv.)* catacombele primilor creştini. **3.** *(fig.)* loc tăcut/pustiu.

cimitèro *s.m.* **1.** cimitir. **2.** catacombe. **3.** loc singuratic.

cimmèrio *adj. (poetic)* **1.** întunecat, obscur. **2.** *(ist.)* cimerian, al cimerienilor.

cìmolo *s.m.* **1.** partea cea mai fragedă a unor plante comestibile; căpăţînă; inimă (de salată, de varză). **2.** *(înv.)* ciuf, smoc.

cimósa *s.f.* **1.** marginea groasă a unei ţesături (postav etc.); *~ parlante* marginea pe care se imprimă marca fabricii. **2.** ghemotoc (de postav etc.) pentru şters tabla. *SIN. cancellino, cassino.*

cimùrro *s.m.* **1.** *(vet.)* răpciugă. **2.** *(glumeţ)* răceală; guturai puternic.

cìna *s.f. (bot.)* specie de salcie (ale cărei rădăcini se folosesc în medicină) *(Smilax china).*

cinabrése *s.m. (pict.)* nuanţă de roşu deschis.

cinàbro *s.m.* **1.** *(chim.)* cinabru. **2.** *(poetic)* roşu (culoarea buzelor, a obrajilor). **3.** lichid roşu (pentru scris).

cìncia, cìnce, *s.f.* pasăre asemănătoare piţigoiului *(Parus).*

cinciallégra *s.f. (ornit.)* piţigoi mare *(Parus maior).*

cinciarèlla *s.f. (ornit.)* piţigoi albastru *(Parus.)*

cinciglia *s.f. v.* cincilla.

cincilla *s.f.* **1.** *(zool.)* şinşila *(Chinchilla lanigera).* **2.** blană de şinşila.

cincìn *interj.* noroc! sănătate!; *fare ~* a bea în sănătatea cuiva.

cincinnàre **I.** *vt. (înv.)* a-şi aranja şi ondula părul. **II.** *vr.* a se aranja, a se găti.

cincinno *s.m. (înv.)* cîrlionţ, şuviţă de păr ondulată.

cincischiàre **I.** *vt.* **1.** a tăia la întîmplare, a ciopîrţi; *~ un tessuto* a ciopîrţi un material; *(fig.) ~ le parole* a stîlci cuvintele. **2.** a şifona. **3.** a pierde vremea. **II.** *vr.* a se şifona, a se mototoli.

cincischìo *s.m.* **1.** ciopîrţire. **2.** tăietură, fîşie.

cincischióne, -óna *s.m.* şi *f.* persoană nepriceputăl mocăită/fără rost la treabă.

cine *s.m.* cinematograf.

cineàsta, *-àsti, s.m.* cineast.

cinebùs *s.m.* caravană cinematografică.

cinecàmera *s.f.* cameră de luat vederi.

cinecittà *s.f.* centru de cinematografie, ansamblu de studiouri cinematografice.

cineclùb *s.m.* cineclub.

cinedilettànte *s.m.* cineast amator.

cinedilettantìsmo *s.m.* activitatea de cineast amator.

cinèdo *s.m. (rar, lit.)* **1.** tînăr pederast. **2.** *(rar, lit.)* tînăr efeminat. *SIN. bardosso.*

cinegèta, *-i, s.m.* persoană care vîna cu ciini.

cinegètica *s.f.* cinegetică.

cinegètico *adj.* cinegetic.

cinegiornàle *s.m.* jurnal cinematografic.

cinelàndia *s.f.* studiourile de film (considerate ca alcătuind o lume de sine stătătoare).

cinema *s.m. v.* cine.

cinemascòpe *s.m.* cinemascop.

cinemateàtro *s.m.* sală de teatru şi de cinematograf.

cinemàtica *s.f. (fiz.)* cinematică.

cinemàtico, *-ci, adj.* privitor la cinematică.

cinematografàre *vt.* a filma, a cinematografia. *SIN. filmare.*

cinematografàro *s.m. (depr.* sau *ironic)* lucrător la cinematografie.

cinematografìa *s.f.* cinematografie; *~ muta/sonora/a colori/stereoscopica* cinematografie mută/sonoră/în culori/stereoscopică.

cinematogràfico, *-ci adj.* **1.** cinematografic, privitor la cinematografie, la cinematograf. **2.** asemănător unui produs cinematografic; *questo romanzo ha uno stile ~* acest roman are un stil cinematografic. **3.** inverosimil, fantastic, uluitor, ca-n filme.

cinematògrafo *s.m.* **1.** cinematograf. **2.** *(fig.)* exagerare, ostentaţie, grosolănie. **3.** *(fig.)* persoană ciudată, trăsnită; *quel ragazzo è un vero ~* băiatul ăla e trăsnit.

cinemitragliatrìce *s.f.* cameră de luat vederi în formă de mitralieră, instalată la bordul unui avion militar care serveşte la instruirea aviatorilor (pentru tragerile din zbor).

cinemòbile *s.m.* caravană cinematografică.

cineparchéggio *s.m.* cinematograf în aer liber pentru spectatori care stau în automobile.

cinepàrco, *-chi, s.m. v.* cineparcheggio.

cineprèsa *s.f.* **1.** *(cinema.)* aparat de filmat. **2.** *(iclev.)* cameră de luat vederi.

cineràma *s.f.* cineramă.

cinerària *s.f. (bot.)* cineraria *(Cineraria hybrida).*

cineràrio, *-ari,* **I.** *adj.* cinerar. **II.** *s.m.* **1.** *(tehn.)* cenuşar. **2.** *(arheol.)* urnă cinerară.

cineràstro *adj.* cenuşiu murdar.

cinèreo *adj.* **1.** cenuşiu. **2.** *luce ~-a* lumina vizibilă pe partea discului lunar neluminat de soare (cîteva zile înainte şi după luna nouă). **3.** *(fig.)* melancolic.

cinericcio *adj. v.* cenericcio.

cinerìno *adj., s.m. v.* cenerino.

cinerite *s.f.* cinerit.

cineromànzo *s.m.* roman transpus în film.

cinescòpio *s.m. (telev.)* cinescop.

cinése **I.** *adj.* chinezesc, chinez; *ombre ~-i* umbre chinezeşti; *alla ~* chinezeşte; *padiglione alla ~* chioşc. **II.** *s.m.* **1.** chinez, locuitor al Chinei. **2.** *(depr.)* extremist. **3.** limba chineză.

cineseria *s.f.* **1.** *(mai ales la pl.)* bibelouri chinezeşti. **2.** fleacuri; mărunţişuri, obiecte fără valoare. **3.** *(rar, fig.)* subtilităţi inutile; politeţe excesivă.

cinesecologia, *-gie, s.f.* disciplină care studiază activităţile musculare ale omului.
cinesiterapia *s.f. (med.)* metodă de cură care constă în mişcarea activă şi pasivă a organismului.
cinestèsi *s.f.* simţ care permite cunoaşterea mişcărilor corpului şi a membrelor.
cinetèca *s.f.* filmotecă.
cinètica *s.f. (fiz.)* cinetică.
cinètico, *-ci, adj.* cinetic.
cinetoscòpio *s.m.* aparat primitiv pentru vizionarea individuală a filmelor.
cingalése *adj. v.* singalese.
cingallègra *s.f. v.* cinciallegra.
cingere I. *vt.* **1.** a împrejmui; *~ una città di mura* a împrejmui un oraş cu ziduri; *~ l'orto con una siepe* a împrejmui grădina cu un gard viu; *~ d'assedio* a asedia. **2.** a înfăşura; a încinge; *~ la vita con un'ampia fascia* a-şi încinge mijlocul cu o eşarfă lată; *~ la spada/le armi (fig.)* a se înarma; *~ la corona (fig.)* a deveni rege; *~ le braccia al collo di qualcuno* a îmbrăţişa pe cineva; *(înv.) ~ la spada a qualcuno* a face cavaler pe cineva. **3.** a răni; *(înv.) ~-la a qualcuno* a i-o face cuiva, a-şi bate joc de cineva; a-l înşela. **II.** *vr.* a se încinge; *(fig.) ~-si d'alloro* a ajunge pe culmile gloriei; *(înv.) ~-si per i lembi* a-şi pune ciliciul; *(fig.) cingersela* a însemna pe răbaj.
cinghia *s.f.* **1.** curea; *la ~ dei calzoni/dello zaino/del fucile* cureaua de la pantaloni/ghiozdanului/puştii; *tirare la ~ (fig.)* a strînge cureaua; *~ di sicurezza* centură de siguranţă. **2.** curea de transmisie.
cinghiàle *s.m.* **1.** porc mistreţ *(Suscrophia).* **2.** piele de porc mistreţ; *guanto/valigia di ~* mănuşi/geamantan din piele de porc mistreţ.
cinghiàre *vt.* **1.** *(rar)* a strînge/a lega cu chinga. **2.** *(lit.)* a înconjura, a împrejmui.
cinghiatùra *s.f.* strîngerea/legarea unei chingi.
cinghio *s.m. (înv.)* **1.** cerc. **2.** ieşitură teşită a unei stînci.
cingolàto *adj. (despre un vehicul)* cu/pe şenile.
cingolétta *s.f. (mil.)* şeniletă.
cìngolo *s.m.* **1.** *(lit., înv.)* cordon, brîu. **2.** *(mil.)* centiron. **3.** cingătoare, brîu (la hainele preoţilor, călugărilor). **4.** centură de castitate. **5.** *(mec.)* şenilă.
cinguettaménto *s.m.* ciripit.
cinguettàre I. *vi. (a)* **1.** a ciripi. **2.** a gînguri. **3.** a şuşoti. **II.** *vt.* a vorbi în şoaptă despre fleacuri.
cinguettatóre, -trice *s.m.* şi *f., adj.* **1.** (pasăre) care ciripeşte. **2.** (copil) care gîngureşte. **3.** (persoană) care şuşoteşte/care vorbeşte despre fleacuri.
cinguetteria *s.f. (înv.)* pălăvrăgeală; trăncăneală.
cinguettière *adj.* **1.** care ciripeşte. **2.** *(rar, fig.)* flecar, care trăncăne/sporovăie.
cinguettìo *s.m.* **1.** ciripit. **2.** gîngurit.
cinguettóre, *-óra, s.m. (rar)* flecar, palavragiu.
cinico, *-ci, adj., s.m.* cinic; *comportamento ~* comportament cinic; *~-che risate* rîs cinic/batjocoritor; *gli piace assumere atteggiamenti da ~* îi place să facă pe cinicul.
cinìgia *s.f. (rar)* cenuşă caldă, spuză.
cinìglia *s.f.* panglică/galon de mătase catifelată (pentru garnitură).
cinismo *s.m.* cinism. *SIN. indifferenza.*
cinnamòmo *s.m. (bot.)* scorţişoară *(Cinnamomum officinale).*
cinocèfalo I. *adj.* cu cap de ciine. **II.** *s.m. (zool.)* cinocefal.
cinòdromo *s.m.* pistă pentru curse de ciini.
cinòfilo I. *adj.* iubitor de ciini. **II.** *s.m.* crescător de ciini.
cinoglèssa *s.f. (bot.)* arăriel *(Cynoglossum officinale). SIN. erba vellutina, lingua di cane.*
cinquàle *s.m. (înv.)* număr de cinci unităţi.
cinquànta I. *num. card., adj.* cincizeci; *avere cinquant'anni* a avea cincizeci de ani; *una moneta da ~ lire* o monedă de cincizeci de lire; *te l'ho detto e ripetuto ~ volte* ţi-am spus-o şi ţi-am repetat-o de atîtea ori; *gli anni ~* anii cincizeci (1950–1959). **II.** *s.m. invar.* numărul cincizeci; *i ~* vîrsta de 50 de ani; *essere sui ~* a avea în jur de cincizeci de ani.
cinquantennàle I. *adj.* **1.** care durează cincizeci de ani. **2.** care are loc o dată la cincizeci de ani. **II.** *s.m.* semicentenar.
cinquantenàrio I. *adj.* **1.** de cincizeci de ani. **2.** care se referă la fiecare cincizeci de ani. **II.** *s.m.* semicentenar.
cinquantènne *adj., s.m.* şi *f.* persoană în vîrstă de 50 de ani.
cinquantènnio *s.m.* perioadă de cincizeci de ani.
cinquantèsimo I. *num. ord., adj.* al cincizecilea. **II.** *s.m.* a cincizecea parte, cincizecime.
cinquantina *s.f.* **1.** un număr de cincizeci sau de aproximativ cincizeci. **2.** vîrstă de cincizeci de ani; *essere sulla ~* a avea în jurul vîrstei de cincizeci de ani.
cinquantìno *s.m.* **1.** *(pop.)* monedă (de cincizeci de centime). **2.** *(bot.)* cincantin.
cìnque I. *adj., num. card.* cinci; *le ~ dita della mano* cele cinci degete de la mînă; *l'uomo ha ~ sensi* omul are cinci simţuri; *in ~ minuti (fig.)* în cinci minute, numaidecît; *a ~ a ~* cinci cîte cinci; *di ~ in ~* din cinci în cinci; *leggi al paragrafo ~ pagina ~* citeşte paragraful cinci, pagina cinci; *la fermata dell'autobus ~* staţia autobuzului cinci; *abito in via Roma, numero ~* locuiesc pe strada Roma, numărul cinci. **II.** *s.m.* numărul cinci; *ho uno sconto del ~ per cento* am o reducere de cinci la sută; *il ~ maggio* cinci mai; *alle ~ della sera* la cinci seara.
cinquecentésco, *-éschi, adj. (lit.)* care ţine de/privitor la secolul al XVI-lea (în Italia).
cinquecentìna *s.f.* carte editată în secolul al XVI-lea.
cinquecentista, *-isti, s.m.* scriitor sau artist (italian) din secolul al XVI-lea.
cinquecentistico, *-istici, adj. (lit.)* care ţine de/privitor la secolul al XVI-lea (în Italia).
cinquecènto I. *num. card., adj.* cinci sute. **II.** *s.m.* **1.** numărul cinci sute; *moltiplico il ~ per tre* înmulţesc cinci sute cu trei; *il consiglio dei ~* consiliul celor cinci sute. **2.** secolul al XVI-lea (în Italia).
cinquèdea *s.f.* **1.** spadă scurtă cu lamă puternică, triunghiulară şi cu mînerul lat (răspîndită în perioada Renaşterii). **2.** maşină cu un motor de cinci sute de centimetri cubi.
cinquefòglie *s.m.* **1.** *(bot.)* cinci-degete *(Potentilla reptans). SIN. pentafoglie.* **2.** decoctul obţinut din această plantă.
cinquènne *adj.* **1.** în vîrstă de cinci ani. **2.** care durează de cinci ani.
cinquénnio *s.m. v.* quinquennio.
cinquerème *s.f.* navă de război cu cinci rînduri de rame; galion.
cinquìna *s.f.* **1.** grup/mănunchi/număr de cinci lucruri (luate împreună); *una ~ di penne* cinci peniţe. **2.** dublă de cinci (la jocul de table). **3.** premiu care se dă celui care cîştigă dubla de cinci (la jocul de table). **4.** *(mil.)* soldă (pe cinci zile). **5.** *(teatru)* plata actorilor (pe cinci zile).
cinta *s.f.* **1.** *(în jurul unui castel, unei fortificaţii)* centură, ziduri, mijloc de apărare. **2.** *(în jurul*

caselor, grădinilor) zid, gard. **3.** perimetrul unui oraş; barieră. **4.** *(reg.)* cordon; curea. **5.** *(mar., înv.)* scîndură mare şi solidă, în partea superioară a unei ambarcaţii, care leagă construcţia de la pupă la proră.

cinto I. *part. tr.* de la cingere şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** centură, cordon; *~ erniario* centură medicală. **2.** *(înv.)* centură de ziduri, fortificaţie; gard, împrejmuire. **3.** halo; *~ della luna* haloul lunii. **4.** *~ di Venere* animal marin în formă de panglică *(Cestus veneris)*.

cintola *s.f.* **1.** curea; *la ~ dei calzoni* cureaua pantalonilor; *tenere qualcosa alla ~* a ţine ceva agăţat de curea; *(fig.) cincersi qualcuno alla ~* a ţine pe cineva întotdeauna alături; *(fig.) cincersi alla ~ di qualcuno* a sta întotdeauna în preajma cuiva, a se ţine scai de cineva; *tenere/tenersi qualcuno alla ~* a ţine întotdeauna pe cineva alături. **2.** talie, brîu; *largo in ~ (fig.)* generos; *stretto in ~ (fig.)* zgîrcit; *stare con le mani alla ~ (fig.)* a sta cu mîinile în sîn.

cintolo *s.m.* **1.** *(tosc.)* panglică, fîşie lungă şi subţire; legătură. **2.** *(rar, tosc.)* şireturi de ghete.

cintùra *s.f.* **1.** cordon, curea; *allacciare/stringere la ~* a încheia/a strînge curea. **2.** partea de sus a pantalonilor şi a fustelor care se strînge în jurul taliei; talie; cordon; *gonna stretta di ~* fustă strînsă în talie; *abito con la ~ alta/bassa* haină cu talia inaltă/joasă. **3.** talie; brîu; *essere stretti di ~* **a)** a avea talie mică/subţire; **b)** a fi exigent/avar; *essere larghi di ~* **a)** a fi gros în talie; **b)** a fi generos/indulgent. **4.** *(judo)* centură (de culori diferite în funcţie de pregătire). **5.** obiect de diferite forme cu care se încing persoane sau lucruri; centură; *~ di salvataggio* centură de salvare; *~ di sicurezza* centură de siguranţă; *~ zavorrata* centură prevăzută cu plumb, folosită de vînătorii subacvatici; *~ di castità* centură de castitate. **6.** *(fig.)* zonă, fîşie, centură (în jurul unui oraş etc.); *una ~ di verde abbellisce la città* o centură de verdeaţă înfrumuseţează oraşul; *la ~ industriale di Torino* zona industrială din jurul oraşului Torino. **7.** *(anat.)* ansamblu osos care uneşte membrele de corp, centură; *~ addominale/pelvica* centură pelviană; *~ anteriore/scapolare/toracica* centură scapulară. *SIN. cingolo, cinto.* **8.** *(rar)* încingere. **9.** *(lupte)* lovitură prin care se strînge adversarul cu braţele. **10.** *(fotbal)* obstrucţie.

cinturàre *vt.* a încinge (cuiva) mijlocul cu braţele (în luptă).

cinturìno *s.m.* **1.** *(dim.)* cordonaş. **2.** fîşie din diferite materiale; şiret, lănţişor, cureluşă, baretă; *il ~ dell'orologio* lanţul ceasului; *~ della borsetta* cureaua genţii; *il ~ della scarpa* şireturile pantofilor.

cinturòne *s.m.* **1.** *(augm.)* cordon mare/lat. **2.** *(mil.)* centiron.

ciò *pron. dem.* aceasta, asta; aceea, aia; *~ è vero* asta e adevărat; *~ è impossibile* asta e imposibil; *di ~ si è già discusso a lungo* de asta s-a discutat deja îndelung; *(cu pron. rel.); ~ che dice è molto grave* ceea ce spune e foarte grav; *chiedetemi ~ che volete* cereţi-mi ceea ce vreţi; *a ~* în acest scop; *da ~, a ~* adecvat, potrivit; *non è un uomo da ~* nu e un om potrivit pentru asta; *con tutto ~* cu toate acestea, totuşi; *perciò* pentru aceasta.

ciòcca[1] *s.f.* mănunchi/smoc/buchet de frunze/flori/fructe agăţate de aceeaşi ramură; *(fig.) a ~-che* în cantitate mare.

ciòcca[2] *s.f. (rar)* butuc, buştean.

ciòccia[2] *-òcce, s.f. (fam.)* sîn, ţîţă, mamelă.

ciocciàre *vi. (a; fam.)* a suge la sînul mamei.

ciòcco, *-chi, s.m.* **1.** butuc, buştean. *SIN. (rar) ciocca*[2] **2.** prost, mocofan, greu de cap; *(fig.) dormire come un ~* a dormi buştean; *(prov.) vesti un ~ ti pare un fiocco* haina face pe om.

ciocciolàta I. *s.f.* **1.** cacao cu lapte sau apă; *bere una tazza di ~* a bea o ceaşcă de cacao (cu lapte). **2.** ciocolată. **II.** *adj.* ciocolatiu.

ciocciolatière *s.f.* ibric de preparat ciocolata cu lapte.

ciocciolatàio, *-àia s.m.* şi *f.* fabricant/negustor de ciocolată; *(fig.) fare una figura da ~* a face figură proastă.

ciocciolatière *s.m.* fabricant/vînzător de ciocolată.

ciocciolatìno *s.m.* bomboană de ciocolată.

ciocciolàto *s.m.* ciocolată; *~ al latte* ciocolată cu lapte.

ciòcia, *-òcie, s.f.* opincă.

ciociàro, *-a, adj., s.m.* **1.** (persoană) care poartă opinci. **2.** (persoană) originară din Ciociaria.

cioè *adv.* **1.** *(cu funcţie declarativă şi explicativă)* adică, cu alte cuvinte; *il treno parte fra quattro minuti ~ alle dodici esatte* trenul pleacă peste patru minute adică la 12 punct. **2.** *(cu funcţie corectivă)* sau, sau mai bine, mai degrabă; *vengo anch'io, ~ no, preferisco restare* vin şi eu, sau mai bine nu, prefer să rămîn.

ciòfo *s.m.* şi *f.* **-a** *(înv.)* om neglijent (în îmbrăcăminte).

ciòmpo *s.m.* **1.** *(ist.)* dărăcitor de lînă (în sec. al XIV-lea la Florenţa). **2.** om de condiţie modestă.

cioneàre[1] *vt., vr.* a (se) rupe, a (se) face bucăţi.

cioneàre[2] *vt., vi (a)* a bea peste măsură. *SIN. sbevazzare, tracannare, trincare.*

ciònco/ *-chi* **I.** *adj.* **1.** *(înv.)* tăiat, retezat. **2.** frînt, rupt (de oboseală). **II.** *s.m. (dial.)* şontorog, cotonog.

ciondolaménto *s.m.* legănare, bălăbăneală.

ciondolàre I. *vi. (a)* **1.** a atîrna legănîndu-se. *SIN. dondolare.* **2.** a se ţine cu greu pe picioare, a se clătina. **3.** *(fig.)* a pierde timpul, a umbla de colo pînă colo fără rost. **II.** *vt.* a legăna, a bălăbăni, a clătina.

ciòndolo *s.m.* **1.** breloc; pandantiv, medalion; *orecchini a ~* cercei lungi/care atîrnă; *un ~ porta fortuna* o mascotă. **2.** *(tosc.)* băiat impertinent, vagabond, leneş. **3.** *(glumeţ)* medalie.

ciondolóne[1] **, óna** *s.m.* şi *f.* **1.** hoinar, pierde-vară. *SIN. perdigiorno, bighellone, fannullone.* **2.** persoană şlampătă/cu ţinuta neglijentă.

ciondolóne[2] *adv.* spînzurînd, atîrnînd în jos; *si era abbandonato su una seggiola con le braccia ~* s-a prăbuşit pe un scaun cu braţele atîrnînd in jos; *andar ~* a umbla brambura, a vagabonda.

ciondolóni *adv. v.* ciondolone[2].

ciòppa *s.f. (ist.)* fustă îmbrăcată de bărbaţi şi femei în Evul Mediu.

ciòtola *s.f.* **1.** vas rotund; blid, castron. **2.** conţinutul unui blid. **3.** *(înv.)* cavitatea osului iliac în care intră capul femurului.

ciòtta[1] *s.m. (înv.)* om îngîmfat; *fare il ~* a-şi da aere.

ciòtta[2] *s.f. (înv.)* lovitură de bici.

ciòtto[1] *adj. (înv.)* şchiop.

ciòtto[2] *s.m.* piatră de prundiş.

ciottolàre *vt. (rar)* a pava cu piatră de riu.

ciottolàta *s.f.* lovitură dată cu o piatră.

ciottolàto *s.m. v.* acciottolato.

ciòttolo *s.m.* **1.** piatră de rîu; prundiş. **2.** piatră, pietricică. **3.** *(rar, dial.)* vas.

ciottolóso *adj.* plin cu pietre.

ciparisso *s.m. (bot.)* alior, laptele-cîinelui *(Euphorbia cyparissia)*.

cipìglio, *-igli, s.m.* încruntare (a feţei, a sprîncenelor); *fare il ~* a încrunta sprîncenele; *guardare con ~* a privi încruntat/arogant.

cipiglióso *adj. (rar)* încruntat; care se mînie uşor.

cipólla *s.f.* **1.** ceapă *(Allium cepa)*; bulbul comestibil al plantei; *mangiare pane e* ~ a mînca puţin şi prost; *piantare porri e raccogliere* ~*-e (fig.)* a face afaceri bune cu trudă puţină; *strofinarsi gli occhi con la* ~ *(fig.)* a plînge cu lacrimi false; a simula o durere; *(fig.) doppio come la* ~ *(fig.)* fals, prefăcut; *buciajvelo di* ~ **a)** prima foaie a cepei foarte subţire; **b)** hîrtie/stofă foarte subţire. **2.** bulbul (unor plante), ceapă; ~ *dei tulipani* bulbul lalelelor. **3.** obiect asemănător cepei; *la* ~ *dell'annaffiatoio* duşul stropitorii; *la* ~ *del lume a petrolio* lampă de gaz; ~ *da stirare* fier de călcat rotund (pentru călcatul beretelor). **4.** *(fig., glumeţ)* ceas de buzunar, ceapă. **5.** *(tosc.)* pipotă.

cipolàccio *s.m.* **1.** *(depr.)* ceapă proastă. **2.** ~ *col fuoco* ceapa ciorii, floarea viorelei *(Muscari comasum)*.

cipollàio, -ài, *s.m.* **1.** brazdă de ceapă, loc plantat cu ceapă. **2.** vînzător de ceapă.

cipollàta *s.f.* **1.** tocană cu ceapă. **2.** *(fig.)* treabă prost făcută. **3.** prostie, nerozie.

cipollàto *adj.* **1.** format din foiţe/din straturi subţiri (ca foile de ceapă); *alabastro* ~ alabastru cu vinişoare. **2.** *legno* ~ lemn noduros.

cipollatùra *s.f. (despre lemne)* desprinderea inelelor de creştere *SIN. accerchiatura.*

cipollìna *s.f. (dim.)* arpagic; cepşoară.

cipollìno I. *adj. (despre marmură)* cu vine subţiri şi concentrice; *marmo* ~ marmură de Carrara (cu structură foioasă). **II.** *s.m.* marmură de Carrara.

cipollóne *s.m.* **1.** *(augm.)* ceapă mare. **2.** ~ *bianco* plantă erbacee din familia liliaceelor *(Ornitho galum umbellatum). SIN. latte di gallina.* **3.** *(glumeţ)* ceas de buzunar; *(dial.; în expr.) mese dei* ~*-i* anotimp mort.

cipollóso *adj. (despre lemn)* solzos; care se cojeşte uşor.

cippo *s.m.* **1.** *(lit., arheol.)* trunchi de coloană sau piatră (servind drept monument sepulcral). **2.** piatră folosită pentru a indica hotarul.

ciprèa *s.f. (zool.)* scoică-monedă *(Cyprea tigris).*

cipressàia *s.f.* loc plantat cu chiparoşi.

cipresséto *s.m. v.* cipressaia.

cipressìna *s.f.* tamariscă *(Tamarix gallica).*

cipria *s.f.* pudră; ~ *in polvere/compatta/liquida/fluida* pudră în pulbere/compactă/lichidă/fluidă; *darsi la* ~ a se pudra, a-şi da cu pudră.

cipride *s.f.* (epitetul zeiţei Afrodita) regină a Ciprului.

ciprièra *s.f.* pudrieră.

ciprigno *adj. (rar, lit.)* din Cipru; *la* ~*-a dea* Afrodita.

ciprinidi *s.m. pl. (iht.)* ciprinide.

ciprino *s.m. (iht.)* peşte din familia crapului *(Cyprinus);* ~ *dorato* crap auriu.

ciprino *adj. (lit.)* din Cipru.

ciprióta, -i, I. *adj.* din Cipru, cipriot. **II.** *s.m.* şi *f.* cipriot, locuitor din Cipru.

cipripèdio *s.m. (bot.)* papucul-Doamnei *(Cypripedium calceolus). SIN. pianella della Madonna, scarpetta di Venere.*

circa I. *prep.* **1.** cu privire la, referitor la, relativ la, în legătură cu, în ceea ce priveşte; *voglio discutere* ~ *quell'affare* vreau să discut în legătură cu acea afacere; ~ *quanto mi chiede* referitor la ce îmi ceri; ~*a* în legătură cu; ~ *al resto ne parleremo poi* în legătură cu restul vom vorbi după. **2.** *(lit., înv.)* în jur *(local şi temporal).* **II.** *adv.* **1.** aproape, cam, circa, aproximativ; ~ *dieci minuti* aproximativ zece minute; *lungo venti metri* ~ lung de circa douăzeci de metri; *in* ~ *all'incirca, a un bel* ~ aproximativ. **2.** *clausola* ~ clauză prin care cumpărătorul se obligă să tolereze mici diferenţe în privinţa cantităţii de marfă care-i va fi predată şi în privinţa fixării preţului. **III.** *s.m. v.* clausola ~.

circàssa *s.f.* stofă de lînă sau de bumbac cu dungi (în formă de brad).

circàsso I. *adj. (geogr.)* kirghiz, din Kirghizia. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** kirghiz (locuitor). **2.** limba kirghiză.

circe *s.f.* vrăjitoare; femeie ademenitoare.

circèa *s.f. (bot.)* iarba-vrăjitoarelor, tilişcă *(Circaea lutetiana).*

circènse I. *adj.* **1.** *(ist.)* de circ; *giochi* ~*-i* jocuri de circ, lupte de arenă (la romani). **2.** relativ la circul modern. **II.** *s.m.* jocuri de circ (în vechiul circ roman).

circo, -chi, *s.m.* **1.** circ, arenă (la romani). **2.** ~ *equestre* circ (modern). **3.** *(geol.)* ~ *glaciale* cuvetă glacială.

circolaménto *s.m. (lit.)* circulare; circulaţie.

circolànte I. *part. tr.* de la circolare[1] şi *adj. biblioteca* ~ bibliotecă de împrumut. **II.** *s.m.* **1.** totalitatea mijloacelor de plată în circulaţie la un moment dat într-un stat. **2.** capital circulant.

circolàre[1] I. *vi. (a* şi *e)* **1.** a circula în jur, a ocoli, a se roti. **2.** a circula, a se deplasa, a merge. **3.** *(arg.)* a se îndepărta, a pleca; *circolate signori!, circolate e lasciate libero il passaggio!* circulaţi domnilor! circulaţi şi lăsaţi liberă trecerea! **4.** *(despre sînge)* a circula. **5.** a trece din mînă în mînă, a circula. **6.** a se împrăştia, a se difuza; *certe voci circolano rapidamente* anumite zvonuri circulă foarte repede.

circolàre[2] I. *adj.* **1.** circular; *moto/movimento* ~ mişcare circulară; *viaggio* ~ călătorie în circuit. **2.** privitor la cerc; *segmento/settore* ~ segment/sector de cerc. **3.** *(despre titlurile de credit)* apt să circule; *lettera* ~ circulară. **II.** *s.f.* **1.** circulară; ~ *ministeriale* circulară de la minister. **2.** linie de tramvai cu traseu circular.

circolarménte *adv.* circular, în cerc.

circolatòrio, -òri, *adj.* circulator; *apparato* ~ aparat circulator.

circolazióne *s.f.* **1.** circulaţie; ~ *atmosferica* circulaţie atmosferică; ~ *stradale* circulaţie stradală; *carta di* ~ foaie de parcurs; ~ *monetaria/di un titolo di credito* circulaţie monetară/a unui titlu de credit; *mettere in* ~ **a)** a da curs legal unei monede; **b)** *(fig.)* a pune în circulaţie/a propaga o ştire/o idee etc.; *togliere dalla* ~ **a)** a scoate din cursul legal o monedă; **b)** *(fig.)* a scoate din circulaţie ceva/pe cineva; ~ *sanguigna/linfatica* circulaţie sangvină/limfatică.

circolo *s.m.* **1.** cerc; circumferinţă; *tracciare/descrivere un* ~ a trasa/a descrie un cerc. **2.** *(mai ales la pl.)* circumferinţă postulată pe sfera cerească sau terestră; ~ *orario* meridian; ~ *di latitudine* paralele; ~ *equinoziale* ecuator; ~*-i polari* cercuri polare. **3.** *(rar, înv.)* orbita corpurilor cereşti. **4.** circulaţia sîngelui. **5.** *(adm.)* sediul unei circumscripţii; ~ *delle costruzioni telegrafiche e telefoniche* biroul construcţiilor telegrafice şi telefonice. **6.** *(fil.)* ~ *vizioso* **a)** cerc vicios *SIN. diallelo*; **b)** *(fig.)* situaţie fără ieşire. **7.** club, cerc; ~ *di cultura/di caccia/della vela* cerc cultural/vînătoresc/nautic; ~ *di amici* cerc de prieteni. **8.** primire, vizită, recepţie. **9.** *(la pl.)* cenacluri; cercuri; ~*-i letterari della capitale* cercurile literare ale capitalei. *SIN. cenacolo, sodalizio.*

circompadàno *adj. v.* circumpadano.

circoncìdere *vt.* a circumcide.
circoncisióne *s.f.* circumcidere; circumciziune.
circoncìso **I.** *part. tr.* de la circoncidere. **II.** *adj.* circumcis. **III.** *s.m.* persoană circumcisă.
circondaménto *s.m. (lit.)* înconjurare.
circondàre **I.** *vt.* **1.** a încercui, a împresura, a înconjura; *la fortezza fu prontamente circondata ma resistette* fortăreaţa a fost repede împresurată dar a rezistat; **2.** *(rar)* a pune în jur; ~ *le braccia al collo* a pune braţele în jurul gîtului. **II.** *vi. (înv.)* a merge în jur, a da ocol. **III.** *vr.* a se înconjura.
circondàrio *s.m.* **1.** circumscripţie judiciară a unui tribunal. **2.** zonă limitrofă; teritoriu înconjurător.
circondùrre *vt.* **1.** *(rar)* a conduce/a duce jur împrejur; a învîrti. **2.** *(fig., rar)* a duce de nas, a înşela, a trage pe sfoară. **3.** *(gimnastică, în expr.)* ~ *le braccia* a face mişcări de rotaţie cu braţele.
circonduzióne *s.f. (gimnastică)* circumducţie, mişcare de rotaţie cu braţele.
circonferènza *s.f.* **1.** circumferinţă, cerc. **2.** margine, limită.
circonflessione *s.f.* îndoire circulară; curbare.
circonflèsso **I.** *part. tr.* de la circonflettere. **II.** *adj. (gram.)* circumflex.
circonflèttere *vt. (rar)* **1.** a îndoi; a curba. **2.** *(gram.)* a pune accent circumflex.
circonfluire *vt. (rar, lit.; despre apă)* a curge de jur împrejur.
circonfòndere *vt. (lit.; despre aer, lumină)* a învălui; a se revărsa; a cuprinde.
circonfùlgere *vi. (a; lit.)* a străluci; a împrăştia strălucire de jur împrejur.
circonfùso *part. tr.* de la circonfondere.
circonlocuzióne *s.f.* circumlocuţie; perifrază.
circonscrìvere *vt. v.* circoscrivere.
circonvallàre *vt. (înv., mil.)* **1.** a împrejmui un loc fortificat cu o tranşee/un val. **2.** a construi o circumvalaţie.
circonvallazióne *s.f.* **1.** *(mil.)* circumvalaţie. **2.** şosea de centură.
circonvenìre *vt. (rar)* a înşela, a trage pe sfoară; a întinde o cursă.
circonvenzióne *s.f.* cursă; înşelăciune.
circonvicìno *adj.* înconjurător, învecinat. *SIN. circostante, vicino.*
circonvoluzióne *s.f.* **1.** răsucire, întoarcere în jurul unui punct comun. **2.** *(anat.)* circumvoluţie. **3.** *(înv.)* vîrtej de apă.
circoscritto *part. tr.* de la circoscrivere şi *adj.*
circoscrìvere *vt.* **1.** *(geom.)* a circumscrie. **2.** a delimita, a limita, a restrînge. **3.** a descrie amănunţit.
circoscrizióne *s.f.* **1.** circumscriere; delimitare. **2.** *(adm.)* circumscripţie; ~ *giudiziaria* circumscripţie judiciară; ~ *elettorale* circumscripţie electorală.
circospètto *adj., adv.* circumspect, prudent, prevăzător; *andar* ~ a proceda în mod prudent.
circospezióne *s.f.* circumspecţie, prudenţă, prevedere.
circostànte **1.** *adj.* înconjurător; foarte apropiat. **II.** *s.m. pl.* **1.** vecini. **2.** spectatori. *SIN. astanti.*
circostànza *s.f.* **1.** circumstanţă, împrejurare; *date le* ~*-e* date fiind împrejurările; ~ *aggravante/attenuante* circumstanţă agravantă/atenuantă. *SIN. condizione, contingenza, congiuntura.* **2.** ocazie; prilej, întîmplare; *alla* ~ la nevoie, în cazul că. **3.** *(rar, lit.)* apropiere, vecinătate.
circostanziàle *adj.* privitor la circumstanţe.
circostanziàre *vt.* **1.** a indica/a preciza toate circumstanţele unui fapt. *SIN. precisare.* **2.** a descrie în amănunt.
circostanziaménte *adv.* în mod amănunţit.
circostanziàto *part. tr.* de la circostanziare şi *adj.*
circuìre *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a străbate, a merge în sus şi-n jos, a da ocol. **2.** *(rar)* a închide, a împrejmui. **3.** *(fig.)* a învălui pe cineva, a amăgi, a trage pe sfoară. *SIN. insidiare, raggirare.*
circuìtale *adj.* referitor la circuitul electric.
circuìto[1] *s.m.* **1.** *(mat.)* curbă închisă, cerc; circumferinţă. **2.** circuit, traseu; ~ *di gara* traseul concursului; *in* ~ de jur împrejur; ~ *di prova* circuit automobilistic (pentru probe sau demonstraţii). **3.** *(rar, lit.)* perimetru. **4.** *(fig.)* circumlocuţie, perifrază. **5.** circuit; *chiudere il* ~ a închide circuitul (electric); *corto* ~ scurtcircuit; ~ *magnetico* circuit magnetic; ~ *integrato* circuit integrat; ~ *chiuso* circuit închis. **6.** reţea de distribuţie a filmelor.
circuìto[2] *part. tr.* de la circuire şi *adj.*
circuizióne *s.f.* **1.** *(rar)* ocolire, rotire împrejur. **2.** circumlocuţie, perifrază.
circumcìngere *vt. (lit.)* a înconjura.
circumlunàre *adj.* care se învîrteşte în jurul lunii.
circumnavigàre *vt.* a naviga în jurul unui continent/pămîntului; ~ *l'Africa* a naviga în jurul Africii.
circumnavigatóre *s.m.* navigator care înconjoară pămîntul/un continent etc.
circumnavigazióne *s.f.* navigaţie în jurul pămîntului/unui continent/unei insule; periplu. *SIN. periplo.*
circumpadàno *adj.* care stă pe malurile Padului.
circumpolàre *adj. (astron.)* care este situat în jurul polului arctic.
circumvesuviàno *adj.* care înconjoară Vezuviul; *ferrovia* ~*-a* calea ferată din jurul Vezuviului.
circumzenitàle *adj. (geogr.)* care este foarte aproape de Zenit.
cirè **I.** *s.m. (înv.)* ţesătură apretată cu substanţe ceroase. *SIN. cerato.* **II.** *adj.* tratat cu substanţe lucioase, neted; lucios; *tessuto* ~ ţesătură lucioasă şi netedă.
cirenàico, -ci **I.** *adj.* **1.** cirenaic, din Cirenaica sau din Cirene. **2.** care are caracterele filozofiei cirenaice. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Cirenaica sau Cirene. **2.** adept al filozofiei cirenaice.
cirenèo *adj., s.m.* **1.** cirenian, (locuitor) din Cirene (oraş în Africa). **2.** *(fig.)* (cel) care-şi asumă o sarcină grea care ar reveni altcuiva; *fare il* ~ a îndeplini un lucru greu pe care ar trebui să-l facă altcineva.
cirillico, -ci, *adj.* cirilic.
cirimbràccola *s.f. (pop.) v.* cimbraccola.
cirindèllo *s.m. (tosc.)* firişor; bucăţică.
ciriòla *s.f.* **1.** *(dial., iht.)* ţir. **2.** *(fig.)* persoană care-ţi fuge printre degete/în care nu te poţi încrede. **3.** *(la Roma)* pîine mică, rotundă şi fără miez.
ciriolàre *vi, (e)* a aluneca din mînă.
ciripà *s.m.* triunghi din material moale (pentru nou născuţi).
cirnèco, *-chi, s.m.* ciine sicilian de vînătoare.
cirò *s.m.* vin roşu (din Cirò).
cirràto *adj. (înv.)* cîrlionţat.
cirriforme *adj.* care are formă de cîrcel (de plantă agăţătoare).
cirro *s.m.* **1.** cirus *(nor)* **2.** organ tactil şi de mişcare (la celiate, anelide etc.). **3.** cîrcel (de plante). **4.** *(lit.)* cîrlionţ.
cirrocùmulo *s.m.* cirocumulus. *SIN. cielo a pecorelle.*

cirròsi *s.f. (med.)* scleroza unui organ; ~ *epatica* ciroză.
cirróso *adj.* **1.** *(despre cer)* acoperit cu nori cirus. **2.** *(bot.)* cu aspect de cîrcel.
cirrostrato *s.m.* cirostratus. *SIN. nube alta.*
cirròtico, *-ci, s.m.* şi *f.* cirotic.
cis- *prefix (în opoziţie cu* t r a n s-) de partea aceasta; *cisrenano* de partea aceasta a Rinului.
cisalpìno *adj. (geogr.)* cisalpin.
ciseràmna *s.f.* **1.** scaun de lemn; laviţă. **2.** *(tosc.)* mobilă veche/stricată. **3.** *(fig., tosc.)* femeie bătrînă şi trecută.
cislàno *s.m.* vizitiu (care mînă o caleaşcă).
cìsio *s.m* caleaşcă.
cislunàre *adj. (astron.)* care este situat între pămînt şi lună.
cismontàno *adj.* care este situat dincoace de munţi.
cispa *s.f.* **1.** urdoare. **2.** *(înv., pop., depr.)* persoană cu urdori la ochi, urduros.
cispadàno *adj.* cispadan, de partea aceasta a Padului, spre centrul Italiei.
cispellìno *adj.* urduros (din cauza unei bòli); *occhi ~-i* ochi fără gene.
cisposità *s.f.* urdoare.
cispóso *adj.* urduros, cu urdori la ochi; *l'età ~-a* bătrîneţea.
cìsta *s.f.* **1.** coş cu capac pentru rufe/lenjerie. **2.** *(antr.)* chivot, ladă în care se păstrau obiectele de rit (la Greci). **3.** zece (la jocul de cărţi macao).
cìste *s.f. v.* c i s t i.
cisterciènse *adj., s.m.* (călugăr) cistercens (din noul ordin al benedictinilor).
cistèrna I. *s.f.* **1.** bazin zidit în formă de puţ (pentru păstrarea apei de ploaie). **2.** rezervor cilindric, cisternă; *una ~ di nafta* un rezervor de benzină. **3.** *(înv.)* puţ, cavitate profundă. **4.** *(fig., înv.)* izvor. **II.** *adj. invar. (despre mijloace de transport)* prevăzut cu cisternă; *auto ~* auto cisternă; *nave ~* petrolier.
cisternièro *adj.* care se referă la navele-cisterne şi la autocisterne; *trasporti ~-i* transporturi făcute cu autocisterne/petroliere etc.
cìsti *s.f.* **1.** *(med.)* chist; *~ urinario* băşică/vezică urinară. **2.** *(zool.)* înveliş protector al unor animale inferioare, chist.
cisticèrco, *-èrchi, s.m. (zool.)* cisticerc.
cisticercòsi *s.f.* cisticercoză.
cìstico, *-ci, adj.* cistic.
cistifèllea *s.f. (anat.)* vezică biliară. *SIN. cisti, vesichetta biliare, colecisti.*
cistifèllico, *-ci, adj.* **1.** care ţine de vezica biliară. **2.** *(despre o persoană)* veninos, rău, acru.
cistite *s.f. (med.)* cistită.
cìsto *s.m. (bot.)* specie de arbust mediteranean *(Cistus).*
cistografìa *s.f.* cistografie.
cistòma, *-òmi, s.m.* tumoare cistică.
cistoscopìa *s.f.* cistoscopie.
cistoscòpio *s.m.* cistoscop.
citàbile *adj.* care se poate cita, citabil.
citànte I. *part. prez.* de la c i t a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* cel care cheamă în judecată; reclamant; cel care citează ca martor.
citàre *vt.* **1.** a chema în judecată (ca acuzat); a cita ca martor. *SIN. (rar) compulsare.* **2.** a cita (un autor). *SIN. riportare.* **3.** a indica, a da ca exemplu.
citarèdico, *-ci, adj.* referitor la cîntăreţul din citeră.
citarèdo *s.m. (lit.)* cîntăreţ din citeră (la vechii Greci).
citareggiàre *vi. (a; rar)* **1.** a cînta din citeră. **2.** *(înv.)* a face versuri.
citarìsta, *-isti, s.m.* cîntăreţ din citeră.
citaristìca *s.f.* **1.** arta de a cînta din citeră; arta de a cînta la un instrument cu coarde. **2.** muzică pentru citeră; poezie care se recită cu acompaniament de citeră.
citarìstico, *-ci, adj.* referitor la cîntăreţul din citeră.
citarodìa *s.f.* cîntec acompaniat de citeră.
citatòria *s.f. (jur.)* acţiunea de dare în judecată.
citatòrio *adj.* care serveşte la chemarea în judecată; *lettera ~-a* acţiune de dare în judecată.
citazióne *s.f.* **1.** *(jur.)* citaţie; *mandare/ricevere una ~* a trimite/a primi o citaţie. **2.** citat. **3.** citare; *~ al merito* citarea/evidenţierea pentru merite.
citèllo *s.m.* mamifer rozător (asemănător veveriţei) *(Citellus).*
citera *v.* c e t r a[1].
citerèa *s.f. (mit.)* Afrodita.
citerióre *adj. (geogr.)* citerior, de partea aceasta (a celui care vorbeşte).
citìno *s.m.* **1.** plantă parazită *(Cytinus).* **2.** *(înv.)* floare de rodiu.
citìso şi **citìso** *s.m. (bot.)* salcîm-galben *(Cytissus laburnum). SIN. maggiociondolo.*
citochìmica *s.f.* parte a biologiei celulare care studiază substanţa vie prin analize chimice şi fizico-chimice.
citoeròmo *s.m.* citocrom.
citofagìa, *-gie, s.f.* înglobarea unor părţi din celule în fagocite.
citofonàre *vt.* a comunica prin aparatul telefonic intern.
citòfono *s.m.* aparat telefonic intern.
citogènesi *s.f.* originea şi dezvoltarea celulei.
citogenètica *s.f.* ramură a geneticii care studiază genele şi cromozomii.
citologìa *s.f.* citologie.
citològico, *-ci, adj.* privitor la citologie.
citòlogo *s.m. pl. -gi* sau *(pop.) -ghi,* specialist în citologie.
citoplàsmo, *-i, s.m.* citoplasmă.
citostàtico, *-ci, s.m., adj.* (medicament) citostatic.
citràggine *s.f. (bot.)* **1.** lămîiţă *(Lippia citriodora).* **2.** roiniţă *(Melissa officinalis).*
citramontàno *adj.* de partea aceasta a munţilor.
citràto *s.m. (chim.)* citrat.
citrico, *-ci, adj. (chim.)* citric.
citrìno I. *adj.* de culoarea chitrei; galben-verzui. **II.** *s.m.* **1.** culoarea galben verzui. **2.** *(miner.)* varietate de piatră preţioasă.
citriòlo *s.m. v.* c e t r i o l o.
citronèlla *s.f.* plantă erbacee din familia gramineelor *(Cymbopogan nardus).*
citrulàggine *s.f.* prostie, tîmpenie.
citrulleria *s.f. v.* c i t r u l l a g g i n e.
citrùllo *adj., s.m.* idiot, tîmpit, tembel.
città *s.f.* **1.** oraş; *le porte/le mura della ~* porţile/zidurile oraşului; *il centro della ~* centrul oraşului; *~ industriale/agricola* oraş industrial/agricol; *~ di mare* oraş maritim; *~ di porto* port; *palazzo di ~* primăria oraşului; *mangiare in ~* a mînca în oraş; *vita/casa di ~* viaţă/casă de oraş; *gente di ~* orăşean; *venire di ~* a veni din oraş; *abitare in ~* a locui în oraş; *~ capitale* capitală; *~ di provincia (fig.)* oraş de provincie; *~ internazionale* oraş frecventat de mulţi străini; *~ della Molle* oraşul Mausoleului (Torino); *~ delle Cinque Giornate/della Madonna* oraşul celor cinci zile/al Madonei (Milano); *~ del Santo* oraşul Sfîntului (Padova); *~ della Laguna*

oraşul Lagunei (Veneţia); ~ *delle due Torri* oraşul celor două Turnuri (Bologna); ~ *del Fiore/del Giglio* oraşul Florii/al Crinului (Florenţa); ~ *dei Cesari/eterna/dei sette colli* cetatea cezarilor/eternă/a celor şapte coline (Roma); ~ *del Vespro/dei Vespri* oraşul Vecerniei/Vecerniilor (Palermo); ~ *d'arte* oraş care prezintă un deosebit interes artistic; ~ *cavia* complex de edificii construit pentru a fi supus exploziilor atomice experimentale; ~ *aperta* oraş deschis; ~ *Stato* oraş stat; ~ *Santa* oraş sfînt. **2.** cartier, parte a oraşului; ~ *vecchia/nuova* oraşul vechi/nou; ~ *alta* partea oraşului construită pe înălţime ~ *bassa* partea oraşului construită pe loc neted; ~ *degli studi/universitaria* cetate universitară; ~ *giardino* cartier periferic cu multe spaţii verzi; ~ *satellite* oraş satelit; ~ *dei morti* cimitir; ~ *Leonina* Vaticanul. **3.** cetăţenii oraşului; *una* ~ *allegra* un oraş vesel. *SIN. cittadinanza, popolazione.* **4.** grup de oameni care convieţuiesc, colectivitate, comunitate; ~ *dei ragazzi* azil de orfani; cămin; *(lit.)* ~ *di Dio/celeste* **a)** biserică; **b)** Paradisul; *(lit.)* ~ *terrena* lumea/viaţa pămîntească. **5.** *(jur.)* titlu acordat comunelor cu un trecut istoric deosebit şi cu o populaţie de peste zece mii de locuitori.

cittadèla *s.f.* **1.** *(dim.)* orăşel. **2.** citadelă, fortăreaţă. **3.** *(fig.)* bastion; sprijin.

cittadinàme *s.m. (rar, depr.)* **1.** mulţime de cetăţeni; popor. **2.** populaţie (a unui oraş).

cittadinànza *s.f.* **1.** totalitatea cetăţenilor unui oraş. **2.** *(jur.)* cetăţenie; ~ *onoraria* cetăţenie de onoare; ~ *originaria* cetăţenie originară; ~ *acquisita* cetăţenie dobîndită; *piccola* ~ cetăţenie fără drepturi politice şi fără obligaţia serviciului militar; *doppia* ~ cetăţenie dublă.

cittadinésco, *-éschi, adj.* **1.** *(înv.)* orăşenesc. **2.** *(înv.)* civil, intestin.

cittadìno I. *adj.* **1.** a oraşului; de oraş; orăşenesc; *mura/vie* ~*-e* zidurile/străzile oraşului; *vettura* ~*-a* trăsură de oraş; *gente* ~*-a* orăşeni; *alla* ~*-a* **a)** ca la oraş, orăşeneşte; **b)** *(fig.)* cu pretenţii de distincţie. **2.** *(înv.)* rafinat, educat. **3.** *(lit.)* civil, cetăţenesc. **4.** *(lit.)* intern, intestin, civil. **5.** *(înv.)* burghez, referitor la straturile medii ale societăţii. **II.** *s.m., f.* **-a, 1.** cetăţean; *privato* ~ particular, cetăţeanul în viaţa particulară; ~ *del mondo* cetăţeanul care renunţă la cetăţenia oricărui stat; *essere libero* ~ *(fig., glumeţ)* persoană care abia s-a eliberat de o responsabilitate socială sau familială. **2.** locuitor al unui oraş, orăşean; ~ *di Milano* milanez; ~ *onorario* cetăţean de onoare; *primo* ~ primarul. **3.** *(lit.)* locuitor. **4.** *(fig.)* membru al unei comunităţi. **5.** *(rar)* civil, burghez. **6.** *(înv.)* concetăţean.

ciùo *s.m. (înv. tosc.)* băiat, puşti.

ciucàggine *s.f.* **1.** prostie, tîmpenie. **2.** încăpăţînare prostească.

ciucàio, *-ài, s.m.* paznic de măgari.

ciucàta *s.f. (înv.)* **1.** prostie, măgărie. **2.** drum făcut călare pe măgar.

ciùcca *s.f. (pop.)* beţie.

ciùccia, *-ce, s.f. (fam.)* ţîţă.

ciucciàre *vt., vi. (a) (fam., pop.)* a suge; *è un bambino che ciuccia ancora* este un copil care suge încă.

ciucciàta *s.f.* **1.** *(fam.)* supt. **2.** *(arg., teatru)* exprimarea dezaprobării faţă de jocul unui actor prin onomatopea pis! pis!

ciùccio[1] *s.m.* ţelină.

ciùccio[2] *s.m.* măgar.

ciuchésco, *-éschi, adj. (rar)* de măgar, măgăresc.

ciuchìno *adj.* măgăresc; *fare la parte* ~*-a* a face treburile cele mai grele.

ciùco, *-chi* **I.** *s.m.,* **1.** măgar; *lavorare come un* ~ a trudi din greu; *carico come un* ~ încărcat ca un măgar. **2.** *(fig.)* ignorant, prost. **3.** *(fig.)* prost crescut, măgar. **II.** *adj. (rar)* prost, tîmpit.

ciùf *interj.* puf! *(reproduce zgomotul locomotivei cu aburi).*

ciuffàre *vt. (rar)* a lua/a prinde de păr.

ciùffo *s.m.* **1.** ciuf, moţ, smoc de păr/de pene; *portare il* ~ *sulla fronte* a purta părul pe frunte; *prendere qualcuno per il* ~ a lua pe cineva de moţ/de păr; *(fig.) prender la fortuna per il* ~ a prinde o ocazie bună; *(fig.) tenere la fortuna per il* ~ a fi norocos, a-ţi pune Dumnezeu mîna în cap. **2.** mănunchi/smoc de plante. **3.** mănunchi de obiecte. **4.** *(vîn.)* grup mare de păsări.

ciuffolòtto *s.m.* pasăre din ordinul paseriformelor *(Pyrrhula pyrrhula coccinea).*

ciùnf *interj.* pleosc *(reproduce zgomotul unui obiect căzut în apă).*

ciurlàre *vi. (e)* **1.** a şovăi; *(în loc.; fam., fig.)* ~ *nel manico* a umbla cu fofîrlica. **2.** *(înv.)* a sări în sus de bucurie.

ciùrma[1] *s.f.* **1.** totalitatea vîslaşilor de pe galere; ~ *scapola* vîslaş nelegat de lanţ. **2.** personalul inferior al unei nave. **3.** personalul unei instalaţii de prins şi sacrificat toni. **4.** *(fig.)* adunătură, gloată.

ciùrma[2] *s.f.* înşelătorie.

ciurmadóre *s.m. (înv.) v.* ciurmatore.

ciurmàre *vt.* **1.** *(înv.)* a face bine, a însănătoşi cu vrăji/farmece. **2.** *(înv.)* a îmbăta. **3.** a înşela, a escroca.

ciurmàglia *s.f.* gloată, adunătură.

ciurmatóre, -trice *s.m., adj. (înv.)* **1.** şarlatan, înşelător. **2.** impostor.

ciurmerìa *s.f.* **1.** şarlatanie; înşelătorie. **2.** impostură.

civàda *s.f. (mar.)* pînză de corabie (de formă pătrată).

civàia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** fasole/mazăre/linte etc. uscată. **2.** *(înv.)* vot exprimat prin boabele de fasole etc.

civaiòlo *s.m. (tosc.)* zarzavagiu.

civanzàre *vt., vr. (înv.)* a (se) pregăti.

civànzo *s.m. (înv.)* **1.** camătă mascată. **2.** cîştig, venit.

cive *s.m. (înv.)* cetăţean.

civètta I. *s.f.* **1.** cucuvea *(Carine noctua); andare/cacciare a* ~ a vîna folosind o cucuvea dresată; *naso a/di* ~ nas acvilin/coroiat; *occhi di* ~ **a)** ochi galben-deschis; **b)** *(fig., fam.)* monede de aur; *far* ~ a pleca capul pentru a evita o lovitură. **2.** *(fig.)* (femeie) cochetă, frivolă. **3.** foaie cu titlurile articolelor celor mai importante dintr-un ziar prin care se atrage atenţia cititorilor. *SIN. locandina.* **4.** *(jurn.)* manşetă. **II.** *adj. invar.* care atrage atenţia, care serveşte drept reclamă/cursă etc.; *notizia* ~ informaţie publicată pentru a sonda reacţia opiniei publice.

civettàio *s.m.* persoană care dresează şi conduce cucuveaua folosită la vînătoare.

civettàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a merge la vînătoare cu cucuveaua. **2.** *(fig.)* a cocheta; a flirta; *ha l'abitudine di* ~ *con tutti* are obiceiul să cocheteze cu toţi. **3.** a batjocori (prin gesturi, atitudine).

civetterìa *s.f.* cochetărie.

civettóne *s.m.* **1.** *(augm.)* cucuvea mare. **2.** *(fig.)* bărbat vanitos şi crai.

civettuòlo, -òla *adj.* cochet.

civico **I.** *adj.* **1.** a oraşului, orăşenesc, municipal; *banda ~-a* fanfara oraşului; *museo ~* muzeul oraşului; *guardia ~-a* gardă municipală; *numero ~* numărul care identifică casele. *SIN. cittadino, comunale, municipale, urbano.* **2.** cetăţenesc, civic; *dovere ~* datorie cetăţenească; *senso ~* sentiment civic; *virtù ~-che* virtuţi cetăţeneşti; *educazione ~-a* educaţie cetăţenească. **II.** *s.m.* **1.** numărul casei. **2.** *(pop.)* poliţist.

civile **I.** *adj.* **1.** cetăţenesc, civil; *istituzione/virtù/libertà ~* instituţie/virtute/libertate cetăţenească; *coraggio ~* curaj civic, voinţă de a acţiona pentru binele public; *vita/vivere/convivenza ~* viaţă/convieţuire care respectă normele cetăţeneşti/civilizate; *letteratura/poesia ~* literatură/poezie care tratează teme politice şi sociale; *medaglia al valore ~* medalie conferită unui cetăţean care a realizat un act de curaj (în favoarea comunităţii sau a altui cetăţean); *diritto ~* drept civil; *diritti ~-i* drepturi civile; *stato ~* stare civilă; *ufficio di stato ~/stato ~/ufficio ~* oficiul de stare civilă; *(fig.) morte ~* moarte civilă; *guerra ~* război civil. **2.** civil (opus militarilor şi clerului); *autorità/vita ~* autoritate/viaţă civilă; *ufficio/ospedale ~* birou/spital civil; *abito ~* haină civilă; *matrimonio ~* căsătorie civilă; *funerale ~* înmormîntare fără slujbă religioasă/fără preot. **3.** relativ la dreptul civil; *sentenza ~* sentinţă civilă; *tribunale ~* tribunal civil. **4.** civilizat; *nazione ~* naţiune civilizată. **5.** educat, politicos, civilizat; *persona ~* persoană bine crescută/civilizată. **6.** *(lit.)* măsurat, sobru, de bun gust. **II.** *s.m.* **1.** civil (opus militarului); *il quartiere del porto è vietato ai ~-i* cartierul portului este interzis civililor. **2.** nobil; burghez bogat. **3.** *(înv.)* haine civile. **4.** casă de la ţară a unui proprietar. **5.** *(rar, glumeţ)* fund, spate.

civilista, -isti, *s.m. (jur.)* specialist în dreptul civil, civilist.

civilistico, -ci, *adj.* care priveşte dreptul civil.

civilizzàre *vt., vr.* a (se) civiliza.

civilizzàto **I.** *part. tr.* de la civilizzare. **II.** *adj.* civilizat.

civilizzatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* civilizator.

civilizzazióne *s.f.* **1.** civilizare. **2.** civilizaţie.

civiltà *s.f.* **1.** civilizaţie; *~ antica/medievale/atomica/egiziana* civilizaţie antică/medievală/atomică/egipteană. **2.** progres. **3.** politeţe, urbanitate; purtări civilizate. **4.** *(înv.)* cetăţenia unui oraş.

civìre *vt. (înv.)* a procura; a aproviziona.

civismo *s.m.* spirit cetăţenesc; patriotism, civism.

ciaccòista, -i. *s.m.* şi *f.* persoană care face parte dintr-un grup plătit să aplaude.

ciàcson *s.m. invar.* clacson.

ciàde *s.f.* măcel, masacru.

cladòdio *s.m.* tulpină sau ramură modificată cu funcţie de frunză. *SIN. cladofillo, fillocladio.*

cladofillo *s.m. v.* cladodio.

cladòfora *s.f.* algă în formă de filamente pluricelulare *(Cladophora).*

clamàre *(înv.)* **I.** *vi. (a)* a striga. **II.** *vt.* a invoca, a chema.

clamidàto *adj.* **1.** care poartă hlamidă. **2.** *fiore ~* floare prevăzută cu periant. *SIN. fiore clamide.*

clàmide *s.f.* **1.** *(ist., lit.)* hlamidă. **2.** *fiore ~* floare prevăzută cu periant.

clamóre *s.m.* **1.** rumoare, zarvă, zgomot (produs de persoane). *SIN. frastuono, schiamazzo.* **2.** *(it.)* zgomot (produs de lucruri). *SIN. frastuono, strepito.* **3.** interes deosebit, curiozitate; zgomot, zarvă. *SIN. chiasso, scalpore.* **4.** *(înv.)* lamentaţie, protest. **5.** *(înv.)* rugăminte, implorare.

clamoróso *adj.* **1.** zgomotos. *SIN. chiassoso.* **2.** răsunător.

clan *s.m. invar.* **1.** *(ist.)* clan; neam. **2.** *(fig.)* cerc închis; clică. **3.** *(sport)* echipă, club; societate; mediu sportiv.

clandestinità *s.f.* clandestinitate.

clandestino **I.** *adj.* clandestin. **II.** *s.m.* pasager clandestin.

clang *interj.* bang (reproduce sunetul gongului, al tălăngii etc.).

clàngere *vi. (rar, lit.; despre trompete)* a suna.

clangóre *s.m. (lit.)* **1.** sunet puternic de trompetă. **2.** zgomot.

clarinettista, -isti, *s.m.* clarinetist.

clarinétto *s.m. (rar, muz.)* clarinet.

clarìno *s.m. (muz.)* **1.** tip de trompetă din sec. XIII—XVIII. *SIN. clarone.* **2.** clarinet. **3.** *(înv.)* trîmbiţă (cu sunet ascuţit).

clarissa *s.f.* clarisă (călugăriţă din ordinul franciscan).

clàro *adj. (înv.) v.* chiaro **(I).**

claróne *s.m.* **1.** *(muz.)* clarinet bas. **2.** *(înv.)* trompetă.

classaménto *s.m.* **1.** repartizarea titlurilor, constituite din acţiuni, unor cumpărători care nu îşi propun să le vîndă imediat. **2.** cadastrare.

classàre *vt.* **1.** a clasifica. **2.** a repartiza titlurile constituite din acţiuni unor cumpărători care vor să le păstreze.

classàrio *s.m. (ist. ant.)* soldat din marină.

classazióne *s.f.* clasificare.

clàsse *s.f.* **1.** *(în vechea Romă)* fiecare dintre cele cinci categorii în care erau împărţiţi cetăţenii în funcţie de avere. **2.** clasă (socială); *~ operaia* clasă muncitoare; *lotta di ~* luptă de clasă; *~ dirigente* clasă conducătoare; *~ politica* clasă socială care deţine puterea. **3.** clasă, grup de entităţi; *la ~ dei vertebrati/dei rettili* clasa vertebratelor/a reptilelor; *la ~ dei sostantivi* clasa substantivelor; *~-i di lingue* clase (tipuri) de limbi. **4.** *(mat.)* clasă, mulţime; *~ d'equivalenza* clasă de echivalenţă. **5.** *(mil.)* contingent; *la ~ del '99* contingentul 1199; *(glumeţ) ~ di ferro* generaţie foarte înzestrată; *~ di leva* contingentul care recrutează. **6.** clasă (de şcoală); *la ~ di dattilografia* clasă de dactilografie; *~ maschile/femminile/mista* clasă de băieţi/de fete/mixtă; *uscire di ~* a ieşi din clasă; *entrare in ~* a intra în clasă. **7.** *(jur.)* totalitatea terenurilor sau imobilelor urbane, incluse în aceeaşi categorie de productivitate sau de venituri. **8.** împărţirea pe categorii a mijloacelor de transport/a hotelurilor/staţiunilor etc.; *scompartimento di prima ~* compartiment de clasa întîi; *carrozza di seconda ~* vagon de clasa a doua. *SIN. categoria.* **9.** subdiviziune a ambarcaţiilor/automobilelor/motocicletelor aparţinînd aceleiaşi categorii. **10.** *(fig.)* calitate superioară/ieşită din comun; *quel cavallo ha ~* calul acela este excelent; *di ~, di gran ~* de mare clasă; *di prima ~* excelent; *fuori ~* dotat cu calităţi excepţionale. **11.** *(rar, lit.)* flotă.

classènse *adj.* din Classe (aşezare din apropierea Ravenei).

classiàno *s.m.* marinar din flota romană.

clàssica *s.f.* **1.** întrecere anuală pentru o singură categorie de atleţi (cu participare internaţională). **2.** *(echit.)* cursă disputată între cai de aceeaşi vîrstă, purtînd aceeaşi greutate.

classiàrio *s.m. v.* classario.
classicheggiànte I. *part. prez.* de la classicheggiare. II. *adj.* care imită pe clasici, clasicizant.
classicheggiàre *vi. (a)* a imita pe clasici.
classicismo *s.m.* clasicism.
classicista, -isti, *s.m.* 1. clasicist; imitator şi partizan al clasicilor. 2. specialist în studiul antichităţii clasice.
classicistic6, -ici, *adj.* clasicist, propriu clasicismului.
classicità *s.f.* 1. caracter clasic; clasicitate. 2. antichitate(a) clasică.
classicizzàre I. *vt.* a conforma propria operă modelelor clasice. II. *vi. (a)* a imita pe clasici, a tinde spre stilul clasic.
clàssico, -ci, I. *adj.* 1. privitor la civilizaţia greacă şi latină; *studi* ~*-i* studii clasice; *liceo* ~ liceu classic. 2. clasic, care este model de stil; *è un romanzo* ~ *della letteratura contemporanea* e un roman clasic al literaturii contemporane. 3. exemplar, tipic; tradiţional; *linea/moda* ~*-a* linie/modă clasică; *abito* ~ îmbrăcăminte clasică; *tessuto/colore* ~ ţesătură/culoare clasică; *(var, ironic) questo è* ~*!* asta-i bună! II. *s.m.* 1. artist clasic (care constituie un model stilistic). 2. *(la pl.)* scriitorii greci şi latini.
classifica *s.f.* 1. *(sport)* clasament; ~ *generale/assoluta* clasamentul general/absolut; ~ *per categorie* clasamentul pe categorii; ~ *a punti* clasamentul în funcţie de punctaj; ~ *dei cannonieri* clasamentul golgeterilor. 2. clasificare; *la* ~ *degli abilitati all'esame di stato* clasificarea celor reuşiţi la examenul de definitivat. *SIN. graduatoria.*
classificàre I. *vt.* 1. a clasifica, a împărţi în clase. 2. a da o notă (unui elev). II. *vr.* a se clasifica.
classificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. persoană care clasifică (diferite materiale etc.). 2. clasor. 3. fişier.
classificazióne *s.f.* 1. clasificare, împărţire în clase (în ştiinţele naturii etc.). 2. clasificare (ordine de promovare la şcoală).
classismo *s.m. (pol.)* ceea ce ţine de clasă.
classista, -isti I. *adj. (pol.)* care ţine de clasă, privitor la clasă. II. *s.m.* persoană care consideră că lupta politică este determinată de conflictul dintre clasele sociale.
classistico, -ici, *adj. (pol.)* bazat pe o politică de clasă.
clàstico *adj. (despre o rocă)* format din fragmente, clastic.
clàudia *s.f.* prună renglotă. *SIN. regina Claudia.*
claudicànte I. *part. prez.* de la claudicare. II. *adj. (fig.)* defectuos, imperfect.
claudicàre *vi. (a)* 1. *(lit.)* a şchiopăta. 2. *(fig.)* a călca nesigur, a se împletici; a şovăi.
claudicazióne *s.f.* pas şchiopătînd.
claunésco, -éschi, *adj.* de clovn.
clàusola *s.f.* 1. *(ist., lit.)* clauzolă (încheiere a unui period). 2. *(jur.)* clauză; ~ *della nazione più favorita* clauza naţiunii celei mai favorizate. 3. propoziţie intercalată. 4. *(muz.)* cadenţă.
claustràle *adj.* claustral, de mănăstire.
clàustro *s.m.i.v.* chiostro. 2. ocol, incintă; *(fig.) far* ~ a înconjura.
claustrofilia *s.f.* tendinţă morbidă de a trăi izolat.
claustrofobia *s.f.* claustrofobie.
clausùra *s.f.* 1. claustrare, izolare. 2. mănăstire. 3. *(bis.)* interdicţie de a ieşi dintr-o mănăstire; *convento con* ~ mănăstire ai cărei călugări nu au voie să iasă din clădire. 4. interdicţie pentru femei de a intra într-o mănăstire de călugări şi pentru bărbaţi de a intra într-o mănăstire de maici. 5. *(fig.)* loc izolat/singuratic. 6. *(înv.)* închidere.
clàva *s.f.* 1. măciucă. 2. buzdugan. 3. instrument de gimnastică (în formă de sticlă).
clavària *s.f. (bot.)* specie de ciupercă comestibilă *(Clavaria). SIN. (pop.) ditola, manina.*
clavicèmbalo *s.m. (muz.)* clavicembal.
clavicembalista, -isti, *s.m.* şi *f.* 1. persoană care cîntă la clavicembal. 2. compozitor de muzică pentru clavicembal.
clavicembalistica *s.f.* arta de a cînta la clavicembal şi de a compune muzică pentru acest instrument.
clavicembalistico, -ci, *adj. (despre o compoziţie muzicală)* pentru clavicembal.
clavicola *s.f. (anat.)* claviculă.
clavicolàre *adj.* clavicular.
clavicòrdo *s.m.* clavicord. *SIN. spinetta sorda.*
clavigero *adj. (lit., înv.)* purtător de buzdugan.
clàvo *s.m. (lit.)* bandă/fişie de stofă aplicată ca ornament pe veşmintele preoţeşti.
cleistògamo *adj. (despre flori)* care rămîne închisă şi se autofecundează.
clemàtite *s.f. (bot.)* remf *(Clematis).*
cleménte *adj.* 1. clement, iertător, indulgent, generos. 2. *(despre vreme)* blînd.
clementìna *s.f. (bot.)* specie de mandarină altoită cu portocală. *SIN. mandarancio.*
clemènza *s.f.* 1. clemenţă, îndulgenţă. 2. *(despre anotimp, climă)* blîndeţe.
cleptòmane *adj., s.m.* cleptoman.
cleptomanìa *s.f.* cleptomanie.
clericàle I. *adj.* clerical; preoţesc. II. *s.m.* şi *f. (pol.)* partizan al clericalismului.
clericaleggiàre *vt.* a practica clericalismul.
clericalismo *s.m. (pol.)* clericalism.
clericàto *s.m. v.* chiericato.
clèro *s.m.* cler, preoţime; ~ *secolare* preoţime; ~ *regolare* cinul monahal, călugărime.
clessìdra *s.f.* clepsidră.
clic I. *interj.* ţac *(reproduce zgomotul unui întrerupător, unui dispozitiv mecanic cdve se declanşează).* II. *s.m. il* ~ *dell'interruttore* zgomotul scos de întrerupător.
clicchetìo *s.m.* ţăcănit. *SIN. ticchettio.*
cliché *s.m.* 1. clişeu. 2. *(fig.)* model/tip convenţional; ~ *stilistico* clişeu stilistic.
clièntе *s.m.* 1. client. 2. *(ist. ant.)* client, cel care s-a pus sub protecţia unui stăpîn. 3. *(depr.)* persoană aservită unui personaj puternic (în special politic).
clientèla *s.f.* 1. clientelă. 2. *(ist. ant.)* stare/condiţie de client); clientelă (la romani). 3. susţinătorii unui personaj important.
clima, clìmi, *s.m.* 1. climă, climat. 2. *(fig.)* climat, ambianţă. 3. *(lit.)* regiune; ţară.
climatèrico, -ci, *adj.* 1. *(med.)* relativ la climacteriu. 2. primejdios; funest, nenorocit.
climàtico, -ci, *adj.* climatic, climateric; *stazione* ~*-a* staţiune climaterică.
climatizzàre *vt.* a condiţiona aerul în încăperile închise.
climatizzazióne *s.f.* condiţionare a aerului (într-un mediu închis).
climatologìa *s.f.* climatologie.
climatològico, -ci *adj.* climatologic.
climatòlogo *s.m.* climatolog.
clìmax *s.m. invar.* climax.
clìnica, -che, *s.f.* 1. virusologie. 2. clinică; ~ *medica/chirurgica* clinică medicală/chirurgicală; ~ *ortopedica* secţia de ortopedie. 3. clinică particulară.

clìnico, `-ci I. *adj.* clinic. **II.** *s.m.* **1.** clinician. **2.** docent universitar într-o clinică.
clinòmetro *s.m.* clinometru.
clip *s.f.* **1.** clamă, agrafă (de prins hîrtie). **2.** clapă subțire de metal cu care se prinde stiloul etc. la buzunar. **3.** închizătoare cu care se prind clipsurile.
clipeàto *adj. (ist. ant.)* înarmat cu un scut rotund.
clipeo *s.m.* **1.** scut rotund (la romani). **2.** *(zool.)* partea anterioară a creierului insectelor.
cliscè *s.m. (rar)* clișeu.
clistère *s.m.* **1.** clismă, clistir. *SIN. clisma, anteroclisma.* **2.** clistir, irigator; *canna di ~* canulă.
clitòride *s.f. (anat.)* clitoris.
clivàggio, -àggi, *s.m. (miner.)* clivaj.
clivo I. *s.m. (poetic)* înălțime, colină, deal; urcuș. **II.** *adj. (înv.)* în pantă, înclinat.
clizia *s.f. (rar, lit.)* heliotrop.
cloàca, -che, *s.f.* **1.** hazna, cloacă. **2.** *(fig.)* lume desfrînată/vicioasă; cloacă. **3.** cavitate a corpului batracienilor și reptilelor, cloacă.
cloacàle *adj.* relativ la cloacă.
cloàsma *s.f., adj.* cloasmă. *SIN. Maschera gravidica.*
clòche *s.f.* **1.** *(înv.)* pîrghie/manetă cu care aviatorul pilotează avionul. **2.** *(auto)* schimbător de viteză. **3.** pălărie de damă cu boruri largi.
clof *interj.* pic *(reproducere zgomotul picăturii de apă care cade de la robinet).*
clop[1] *v.* c l o f .
clop[2] *interj.* țac *(reproduce zgomotul pe care îl fac caii la galop).*
cloràlio *s.m.* cloral.
cloramfenicòlo *s.m.* clormafenicol.
cloràto *s.m. (chim.)* clorat.
clorazióne *s.f.* clorizare.
clòrico, *-òrici, adj. (chim.)* cloric; *acido ~* acid cloric.
cloridràto *s.m.* clorhidrat.
clorìdrico, *-ìdrici, adj. (chim.)* clorhidric.
clorète *s.f. (miner.)* cloret.
clòro *s.m. (chim.)* clor.
clorofìcee *s.f.pl.* alge verzi.
clorofilla *s.f.* clorofilă.
clorofilliàno *adj.* clorofilian.
cloroformio, *-òrmi, s.m. (chim.)* cloroform.
cloroformizzàre *vt. (med.)* a cloroformiza.
cloroformizzazióne *s.f. (med.)* cloroformizare.
clorósi *s.f. (med.)* cloroză; anemie.
cloróso *adj. (chim.)* clorat, cu clor.
clorotìco, *-òtici, adj. (med.)* clorotic, anemic, bolnav de cloroză/de anemie.
clorùro *s.m. (chim.)* clorură.
club *s.m.* **1.** club, cerc. *SIN. circolo.* **2.** grup de firme, organizații sau state; *~ atomico* grupul puterilor atomice.
clùne, *-ùni, s.m.* și *f.* fesă, bucă.
cluniacènse *adj., s.m.* cluniacenz (călugăr benedictin).
cuidàri *s.m.pl.* celenterate.
co' *prep. (tosc., lit.)* formă prescurtată a prepoziției articulate *coi.*
co[1] *s.m. invar. (înv., dial.)* capăt, extremitate.
co[2] *interj.* co, cot *(reproduce strigătul găinii).*
co- *v.* c o n.
coabitàre *vi. (a)* a coabita; a conlocui.
coabitazióne *s.f.* coabitare; conlocuire.
coaccusàto *s.m. (jur.)* coacuzat.
coacervàre *vt. (rar)* a îngrămădi; a aduna, a strînge.
coacervàto *s.m.* coacervat.
coacérvo *s.m.* **1.** *(lit.)* grămadă. **2.** acumulare.
coaderìre *vi. (a) (rar)* a adera împreună.
coadesióne *s.f. (rar)* aderare în grup.
coadiutoràto *s.m.* funcție de adjunct.
coadiutóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** ajutor; adjunct. **2.** *(bis.)* preot ajutor (pe lîngă un paroh sau episcop). **3.** preparator (în învățămîntul superior).
coadiutoria *s.f.* funcție de adjunct.
coadiuvànte I. *part. prez.* de la c o a d i u v a r e. **II.** *adj. farmaco ~* medicament care face să sporească acțiunea medicamentului principal. **III.** *s.m.* medicament ajutător, auxiliar.
coadiuvàre *vt.* a ajuta; a coopera (cu cineva); a fi adjunct (al cuiva).
coadunàre *vt. (lit.)* a reuni, a aduna laolaltă.
coagulàbile *adj.* coagulabil.
coagulaménto *s.m.* coagulare.
coagulànte *adj., s.m. (farm.)* coagulant.
coagulàre *vt., vi. (e), vr.* a (se) coagula, a (se) închega.
coagulazióne *s.f.* coagulare.
coàgulo *s.m.* **1.** substanță coagulată; cheag (de sînge). **2.** coagulare.
coalescénza *s.f. (chim., biol.)* coalescență.
coalizióne *s.f.* coaliție; alianță.
coalizzàre *vt., vr.* a (se) coaliza; a (se) uni, a (se) alia.
coàna *s.f. (anat.)* choană.
coartàre *vt.* **1.** *(rar, lit., fig.)* a restrînge, a limita. **2.** a constrînge, a sili. *SIN. costringere.*
coartazióne *s.f.* **1.** *(lit.)* constrîngere, violentare, silire. *SIN. costrizione.* **2.** *(med.)* restrîngere a unui organ în formă de tub.
coassiàle *adj. (geom.)* coaxial.
coattazióne *s.f.* readaptare a unui os fracturat sau luxat.
coattività *s.f. (jur.)* caracterul legii care poate fi impusă, cu forța, de stat.
coattivo *adj. (jur.)* obligator, silnic, forțat.
coàtto *adj.* forțat, coercitiv; impus; *domicilio ~* domiciliu forțat/obligatoriu.
coautóre, -trice *s.m.* și *f.* coautor.
coazióne *s.f. (jur.)* **1.** constrîngere, violentare; *~ fisica/morale* constrîngere fizică/morală. *SIN. coercizione, costrizione.* **2.** *(psih.)* tendința de a repeta același tip de comportament chiar dacă este irațional și neadecvat. **3.** *(mec.)* starea în care se găsește un corp care prezintă tensiuni interioare, independente de solicitările interne.
cobàlto I. *s.m. (miner.)* cobalt; *cielo di ~* cer de un albastru tare, aprins. **II.** *adj. (înv.)* albastru intens.
cobaltoterapia *s.f.* cobaltoterapie.
còbbola *s.f. (lit.)* **1.** strofă. **2.** compoziție lirică.
cobéa *s.f. (bot.)* specie de liană din Mexic *(Cobaea scandeus).*
cobelligerànte *adj.* cobeligerant.
cobelligerànza *s.f.* condiția unui stat care participă la război alături de altele, fără să fie legat de vreun pact.
cobite *s.m.* pește de apă dulce *(Cobitis tauna).*
còbla *s.f. v.* c o b b o l a.
còbola *s.f. v.* c o b b o l a.
cobóldo *s.m. (mit.)* spiriduș, cobold.
cóbra *s.m. invar. (zool.)* cobră *(Naja); ~egiziana* cobră brună cu pete negre neregulate, aspidă *(Naja naje); ~ indiano* șarpele cu clopoței.
cóca[1] *s.f. (bot.)* arbore de coca *(Erythroxyton coca).*
cóca[2] *s.f. (pop.)* cocaină.
còca-còla *s.f. invar.* coca-cola.
cocaìna *s.f. (farm.)* cocaină.
cocainìco, *-ci, adj.* relativ la cocaină; produs de cocaină.
cocainómane *adj., s.m.* și *f.* cocainoman.
cocainomanìa *s.f.* cocainomanie.
cócca[1] *s.f. (ist., înv.)* navă comercială cu pînze.
cócca[2] *s.f. (fam.)* găină.

cócca[3] *s.f.* **1.** crestătură la capătul unei săgeți (care se adaptează la coarda arcului). **2.** colț, capăt (al unei basmale). **3.** capul fusului. **4.** *(înv.)* culme, vîrf de munte; *far le ~-che* a plesni din degete.

cócchia *s.f.* năvod.

cocchiàta *s.f. (înv., tosc.)* colindarea prin oraș a unui grup de muzicanți (în secolul al XVII-lea la Florența).

cocchière *s.m.* vizitiu; birjar.

cócchio, *còcchi, s.m.* **1.** trăsură; echipaj. **2.** *(înv.)* caretă.

cocchiumàre *vi. (înv.)* **1.** a astupa vrana butoiului (cu cepul). **2.** a batjocori.

cocchiumatólo, *-ói, s.m.* burghiu.

cocchiùme *s.m.* **1.** vrană. **2.** cep, dop.

còccia, *-ce, s.f.* **1.** *(înv.)* ghioc, scoică,; carapace. **2.** *(bot.)* coajă (de fruct); păstaie. **3.** gardă (la sabie). **4.** *(înv.)* lulea (partea pipei care se umple cu tutun). **5.** umflătură (produsă de o înțepătură). **6.** *(dial.)* căpățînă, cap. **7.** *(teatru)* scufie folosită de actori ca să simuleze chelia.

coccialàio, *-ài, s.m.* olar; negustor de oale. *SIN. vasaio.*

còccidi *s.m.pl. (zool.)* familia coccidiei, coccidii *(Coccidae).*

còccige, coccige *s.m. (anat.)* coccis, noadă.

còccigeo *adj. (anat.)* care ține de coccis.

coccinèlla[1] *s.f. (entom.)* **1.** boul-domnului, buburuză *(Coccinella septempunctata).*

coccinèlla[2] *s.f.* tuf calcaros, roșcat (din regiunea Puglia).

coccinèllo *s.m. (mar.)* cavilă.

coccinìglia *s.f.* **1.** *(entom.)* coșenilă *(Coccus cacti).* **2.** *(lit.)* culoarea roșu intens, carmin.

coccĭno *s.m. (înv.)* postav roșu aprins.

còccio *s.m.* **1.** teracotă de calitate modestă. **2.** vas/obiect de pămînt. **3.** ciob. **4.** vas plesnit/crăpat; *pigliare i ~-i* a se ofensa, a se supăra, a fi arțăgos. **5.** *(fam.)* vas cu cărbuni pentru încălzit mîinile. **6.** *(fig.)* persoană bolnăvicioasă. **7.** cochilie, ghioc. **8.** învelișul seminței; *(prov.) chi rompe paga e i ~-i sono suoi* cine greșește plătește.

coccĭutàggine *s.f.* încăpățînare, acțiune de om încăpățînat. *SIN. caparbietà, ostinazione, pervicacia, testardaggine.*

coccĭùto *adj.* încăpățînat, căpos; *~ come un mulo* încăpățînat ca un măgar/catîr. *SIN. caparbio, ostinato, pervicace, testardo.*

còcco[1], *còcchi, s.m.* **1.** *(bot.)* cocos *(Cocos nucifera); noce di ~* nucă de cocos; *latte di ~* lapte de cocos; *olio di ~* unt de cocos. *SIN. olio di copra, burro di palma.*

còcco[2], *còcchi, s.m.* **1.** *(entom.)* coșenilă. **2.** postav roșu.

còcco[3], *-chi, s.m. (fam.)* ou de găină.

còcco[4], *-chi, s.m.* specie de ciupercă *(Amanita caesarea).*

còcco[5], *-chi, s.m.* coc, bacterie rotundă.

còcco[6], *-chi, s.m. (fam., glumeț)* **1.** răsfățat. **2.** prostălău.

còcco[7] *s.m. (înv.)* **1.** cîrmîz. **2.** postav roșu.

coccodè **I.** *interj.* cotcodac. **II.** *s.m.* cotcodăcit.

coccodrillo *s.m.* **1.** crocodil *(Crocodilus vulgaris); lacrime di ~ (fig.)* lacrimi de crocodil. **2.** piele de crocodil; *una borsetta di ~* o geantă din piele de crocodil. **3.** clește folosit la legăturile electrice provizorii. **4.** platformă pentru transportul vagoanelor de cale ferată. **5.** *(arg.)* biografia unui personaj în viață, pusă mereu la zi și păstrată în arhiva unui jurnal.

còccola *s.f.* **1.** fruct de formă rotundă (propriu ienupărului, chiparosului etc.). **2.** *(fam.)* cap. **3.** *(la pl.)* prostii, fleacuri. *SIN. bagattella.*

coccolàre **I.** *vt.* a răsfăța, a cocoloși. **II.** *vr.* a se bucura de ceva; a se răsfăța; *~-si al calduccio, tra le coperte* a se răsfăța stînd la căldurică, lenevind în așternut.

còccolo[1] **I.** *s.m.* **1.** *(tosc., rar)* plăcere. **2.** *(fam.)* copil dolofan. **3.** *(fam.)* răsfățat. **II.** *adj. (fam.; în special despre copii)* drăguț.

còccolo[2] *s.m. (înv.)* cochilie.

coccolóne[1], **-óna** *s.m.* și *f.* **1.** *(augm.)* plăcere mare. **2.** răsfățat.

coccolóne[2] *s.m. (pop., tosc.)* atac de apoplexie.

coccolóni *adv.* pe vine; *stare/starsene ~* a sta pe vine.

coccovèggia *s.f. (înv., lit.)* cucuvea.

coccoveggiàre **I.** *vi.* **1.** *(despre cucuvea)* a emite strigătul caracteristic „cucuvea". **2.** a imita strigătul cucuvelii. **3.** a cocheta. **II.** *vt. (fig., pop. tosc.)* a batjocori.

cocènte **I.** *part. prez.* de la c u o c e r e. **II.** *adj.* **1.** foarte fierbinte; *i ~-i raggi del sole* razele fierbinți/arzătoare ale soarelui. **2.** îndurerat, chinuit; *lacrime ~-i* lacrimi pline de durere. **3.** *(fig.)* violent, cumplit; *delusione/dolore ~* dezamăgire/durere cumplită. **4.** *(fig.)* mușcător, aspru, arzător; *rimproveri ~-i* reproșuri aspre; *frase ~-i* fraze mușcătoare.

còcere *vt. v.* c u o c e r e **(I).**

cóche *s.m. v.* c o k e **(I).**

cochiglia *s.f. (înv., lit.)* cochilie.

cocimènto *s.m. (înv.)* **1.** coacere; pregătire. **2.** arsură.

cocióre *s.m. (lit.)* ardere; pîrjol.

cocitóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** cocător. **2.** persoană care supraveghează arderea metalelor/cărămizilor etc. **3.** cuptor.

cocitùra *s.f. (rar)* **1.** coacere. **2.** *(înv.)* digestie.

còclea *s.f. (tehn.)* mașină pentru ridicarea apei și a materialelor granuloase. *SIN. vite di Archimede.* **2.** *(anat.)* melc. *SIN. chiocciola.* **3.** poartă prin care intrau fiarele în amfiteatru sau caii în arena circului. **4.** *(rar)* scară în spirală.

cocleària *s.f. (bot.)* lingurea *(Cochlearia officinalis).*

còclide *adj. (despre o coloană)* care are în interior o scară în spirală și e decorată în exterior cu spirale.

còco, *-chi, s.m. v.* c u o c o.

cocòlla *s.f.* **1.** mantie cu glugă purtată de un călugăr. **2.** călugăr.

cocomeràio, *-ài, s.m.* **1.** bostănar, vînzător de lubenițe/pepeni verzi. **2.** pepenărie, bostănărie; bostană.

cocomeràta *s.f.* **1.** lovitură dată cu un pepene verde. **2.** pepene verde mîncat pe săturate.

cocómero *s.m.* **1.** *(bot.)* (vrejul de) pepene verde *(Cucurbita citrullus* sau *Citrullus vulgaris). SIN. (dial.) anguria, melone d'acqua; ~ selvatico, ~ asinino* plesnitoare *(Ecballium elaterium). SIN. schizzetto, sputa veleno.* **2.** (fructul de) pepene verde; *(fam.) avere un ~ in corpo* a avea o taină mare de ascuns. **3.** *(reg.)* castravete. **4.** *(fig.)* prost, nătîng.

cocorita, *-ite, s.f. (fam.)* papagal (de culoare verde).

cocùzza **I.** *s.f.* **1.** *(dial.)* dovleac. **2.** *(fig., glumeț)* cap, dovleac. **3.** *(mai ales la pl., dial.)* bani. **II.** *interj. (mai ales la pl., eufemistic, pop.) (exprimă uimire)* ei! ai aș! zău! nu mai spune!

cocùzzolo *s.m.* **1.** creștetul capului. **2.** partea cea mai înaltă a pălăriei. **3.** vîrf, capăt, extremitate; *salire sul ~ di una montagna* a urca pe vîrful unui munte.

códa *s.f.* **1.** coadă; *la ~ di un cane/di un cavallo/di un uccello* coada unui cîine/a unui cal/a a unei păsări; *rizzare la ~ (fig.)* a prinde din nou curaj; *andarsene con la ~ tra le gambe (fig.)* a pleca cu coada între picioare; *avere la ~ di paglia (fig.)* a se simți cu musca pe căciulă; *il diavolo ci ha messo la ~ (fig.)* și-a vîrît dracul coada; *sapere*

dove il diavolo ha messo la ~ (fig.) a şti şi pe naiba; *~ di cavallo (fig.)* **a)** *(anat.)* fasciculul rădăcinilor nervilor spinali; **b)** coadă de cal (pieptănătură la femei). **2.** *(rar)* coadă împletită (purtată de nobili pînă în secolul al XVIII-lea); *avere la parrucca con la ~ (fig.)* a fi reacţionar; *essere una ~ (fig.)* a fi un retrograd/un reacţionar. **3.** parte posterioară; extremitate terminală; coadă, capăt, *la ~ di un aereo/di un missile/di un siluro* coada unui avion/ unei rachete/unei torpile; *la ~ del martello* coada ciocanului; *in ~* în fund, la capăt; *gruppo/reparto di ~* grupul cu care se termină un şir; *vettura di ~* vagonul de la capătul trenului; *~ d'affusto* extremitatea afetului de tun; *a ~ tronca (despre automobile)* cu partea din spate retezată/dreaptă; *~ della tavola* ultimul loc de la masă; *guardare con la ~ dell'ochio* a privi cu coada ochiului; *(fig.) non avere nè capo nè ~* a nu avea nici cap nici coadă; *~ di topo* sfoară de undiţă specială. **4.** apendice; prelungire; adaos; coadă; trenă; *le ~-e polemiche di una decisione* prelungirile polemice ale unei decizii; *pianoforte a ~* pian cu coadă; *abito a ~ di rondine* haină cu coadă de rîndunică. **5.** *(fin.)* adăugarea unei foi la o cambie (cînd nu mai este loc pentru transcrierea titlului de credit şi pentru semnătura girantului). **6.** coadă; rînd; *fare la ~* a face coadă; *mettersi in ~* a se aşeza la coadă. **7.** *(în tehnica distilării)* reziduuri. **8.** *(arg., fam.)* ultimul material trimis în tipografie. **9.** *(cinema.)* bucată scurtă de peliculă folosită din necesităţi tehnice în montaj sau proiecţie. **10.** *(teatru)* dublură. **11.** *(bot.) ~ di cavallo* coada calului *(Equisetum arvense). SIN. asperella, brusca.*

codardìa *s.f. (lit.)* laşitate; josnicie.

codàrdo I. *adj.* laş; josnic. *SIN. vigliacco.* **II.** *s.m.* laş.

codàto *adj.* cu coadă, caudat, codat.

codàzzo *s.m. (peior.)* suită/cortegiu dezordonat/ învălmăşit/bulucit. *SIN. seguito.*

codeìna *s.f. (farm.)* codeină.

codésti *pron. dem. m. sg. (înv.)* acesta.

codésto I. *adj. dem. (tosc., lit.)* acesta; *mostrami ~ libro* arată-mi cartea aceasta; *approvo ~-a tua proposta* aprob această propunere a ta; *(în scrisori comerciale, oficiale etc. indică biroul, firma, societatea etc., cărora le sînt adresate) ~-a spettabile ditta* respectabila firmă. **II.** *pron. dem.* **1.** acesta; *buona/ bella ~ !* asta-i bună! **2.** acest lucru, aceasta *(cu valoare neutră).*

codétta *s.f.* **1.** *(dim.)* codiţă. **2.** capătul biciului de care se leagă pleazna. **3.** partea de jos a căputei care se prinde de ştaif. **4.** odgon fixat la pupă pentru legarea navei. **5.** *(în scrierea medievală)* semn grafic, asemănător unei virgule răsturnate. **6.** *(în scrisori comerciale)* adresa destinatarului scrisă sus, în stînga, pe prima pagină. **7.** grîu de calitate inferioară cu bob mic.

codiàre *vt.* **1.** *(despre cîine)* a urmări un animal sălbatic. **2.** *(înv.)* a urmări, a spiona, a se ţine pe urmele cuiva.

codibùgnolo *s.m. (ornit.)* piţigoi cu coadă lungă *(Regithalus caudatus). SIN. acredula.*

còdice *s.m.* **1.** *(ist.)* codice; manuscris. **2.** *(jur.)* cod (de legi); *~ civile/penale/della navigazione* codul civil/penal/al navigaţiei; *~ della strada* reguli de circulaţie; *(fig.) inciampare nel ~* a comite un delict; *sfiorare il ~ (fig.)* a cocheta cu puşcăria; *avere il ~ in tasca (fig.)* a cunoaşte legile foarte bine. **3.** cod, cifru; *comunicare in ~* a comunica folosind un cifru; *(biol.) ~ genetico* cod genetic.

codicillàre[1] *vi. (a) (înv.)* a face codicile.

codicillàre[2] *adj.* privitor la codicil.

codicillo *s.m.* **1.** *(jur.)* codicil (adaos la textul unui testament). **2.** adaos la un text. **3.** comentariu. *SIN. postilla.*

codifica *s.f.* codificare.

codificàre *vt.* **1.** a codifica; *~ il diritto penale* a codifica dreptul penal. **2.** a cifra; *~ dati/informazioni/un messaggio segreto* a cifra/a aplica un cifru unor date/unor informaţii/unui mesaj secret.

codificatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care codifică; codificator.

codificazióne *s.f.* **1.** codificare. **2.** cifrare.

codilùngo, *-ghi, s.m. (ornit.)* piţigoi cu coadă lungă.

codimózzo *adj. (lit., despre cîine)* cu coadă retezată.

codìno I. *s.m. (dim.)* **1.** codiţă. **2.** *(ist.)* coadă de perucă. **3.** *(pol., depr.)* reacţionar, retrograd. **II.** *adj.* reacţionar.

codinzolo *s.m. (despre cîini)* coadă (scurtă şi subţire); *dimenare il ~* a da din coadă.

codióne *s.m. v.* codrione.

codirósso *s.m. (ornit.)* codroş *(Phoenicurus phoenicurus).*

coditrèmola *s.f. (ornit.)* codobatură *(Motacilla alba).*

eódolo *s.m.* **1.** *(la cuţit, spadă)* partea mai subţire, care se introduce în mîner. **2.** *(la lingură, furculiţă)* coadă. **3.** *(mec.)* partea terminală a unei scule care se fixează într-o maşină unealtă. **4.** *(la vioară)* gît. **5.** bară metalică din care se fac potcoave.

codóne[1] *s.m.* **1.** *(augm. de la coadă)* codoi. **2.** *(ornit.)* raţă sălbatică cu gîtul subţire şi coadă lungă *(Rafila acuta).* **3.** *(la vechile piese de artilerie)* partea din spate. **4.** *(înv.)* ariergardă. **5.** fîşia de piele care trece pe sub coada calului şi se agaţă pe şa.

codóne[2] *s.m. (biol.)* secvenţă de trei nucleoide care codifică trei aminoacizi.

codrióne *s.m.* **1.** ultima vertebră a păsărilor. **2.** *(glumeţ)* coadă.

coeditóre *s.m.* editor care încheie un contract de colaborare cu alte edituri.

coedizióne *s.f.* ediţie comună scoasă de doi sau mai mulţi editori.

coeducazióne *s.f.* edueaţie mixtă.

coefficiènte *s.m. (mat., fiz., fig.)* coeficient; *~ di attrito/di elasticità/di dilatazione/di autoinduzione* coeficient de frecare/de elasticitate/de dilatare/de autoinducţie; *(fig.) ~ di abilità (în box)* coeficientul de abilitate (de care se ţine cont în atribuirea victoriei).

coefficiènza *s.f.* prezenţa mai multor cauze care conduc la un efect dat.

coèfora *s.f. (ist. ant.)* coeforă.

coeguàle *adj.* egal, la fel.

coelètto *adj.* ales împreună cu alţii.

coenzìma *s.m.* coferment.

coercibile *adj.* **1.** care poate fi înfrînat/reţinut; *carattere/individuo ~* caracter/individ care poate fi constrîns. **2.** coercibil; cuprins într-un spaţiu anumit; *gas ~* gaz care poate fi comprimat/coercibil.

coercibilità *s.f.* faptul de a fi coercibil.

coercitivo *adj.* coercitiv.

coercizióne *s.f.* coerciţie; constrîngere.

coerède *s.m.* comoştenitor.

coerènte *adj.* **1.** *(despre sedimente, roci)* compact, cimentat. **2.** coerent, închegat, compus din materiale strîns unite între ele. **3.** *(fig.)* coerent, lipsit de contradicţie; *discorso/idea/individuo ~* discurs/idee/ individ coerent(ă); *~ con se stesso* consecvent cu sine însuşi. **4.** *(fiz.)* coerent, care are aceeaşi lungime şi diferenţe de faze, constante în timp.

coerènza *s.f.* **1.** coerenţă, coeziune, legătură strînsă. **2.** coerenţă; consecvenţă; constanţă. **3.** *(fiz.)* coerenţă.
coesióne *s.f.* coeziune.
coesistènza *s.f.* coexistenţă; ~ *pacifica* coexistenţă paşnică.
coesistere *vi. (e)* a coexista.
coesìvo *adj.* care produce coeziune; *sostanza ~-a* substanţă care produce coeziunea.
coesóre *s.m. (electr.)* detector.
coessenziàle *adj.* **1.** de aceeaşi esenţă. **2.** esenţial.
coetàneo, -a *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) de aceeaşi vîrstă. **2.** contemporan. *SIN. coevo.*
coèvo *adj. (lit.)* contemporan.
cofanètto *s.m.* casetă (de bijuterii etc.).
cófano *s.m.* **1.** ladă, cufăr. **2.** ladă mare cu capacul bombat; ~ *d'artiglieria* cheson de muniţii. **3.** coş. **4.** *(auto.)* capotă; *aprire il* ~ a ridica capota. **5.** *(înv.)* casă de fier. **6.** lucrare de fortificaţii (construite în şantier). **7.** barcă venetiană (pentru vînătoare).
còffa *s.f.* **1.** *(mar.)* gabie; *~-e militari* platforme metalice pe vasele de război (pe care se instalează staţiile de dirijare a tirului de artilerie). **2.** *(dial.)* un fel de coş.
cofirmatàrio, -a *s.m.* şi *f.* persoană care semnează împreună cu alţii; cosemnatar.
cofòsi *s.f.* surzenie totală.
cogaránte *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care girează împreună cu altcineva, cogarant.
cogènte *adj.* care nu poate fi modificat prin înţelegeri private. *SIN. inderogabile.*
cogerènte *s.m.* şi *f.* persoană care are gestiune împreună cu altcineva.
cogestióne *s.f.* gestiune în comun; ~ *aziendale* participarea muncitorilor la conducerea fabricii.
cogitabóndo *adj. (lit.)* gînditor, adîncit în gînduri; visător.
cogitàre *vt., vi.* **1.** *(înv., lit.)* a cugeta, a gîndi. **2.** *(glumeţ)* a gîndi, a medita; *se ne stava tutto solo a* ~ stătea complet singur meditînd.
cogitativa *s.f.* gîndire, facultatea de a gîndi.
cogitativo *adj. (fil.)* **1.** care ţine de cugetare; privitor la cugetare. **2.** *(rar)* gînditor.
cogitazióne *s.f. (înv., lit.)* cugetare, gîndire.
cógli *prep. art.* compusă din *con* şi *gli;* e preferabilă forma *con gli;* se foloseşte în faţa cuvintelor masculine care încep cu vocală, *s impura, gn, ps, x, z* şi primeşte apostrof în faţa celor care încep cu *i; cogli orsi, cogli sci, cogl'ingegni* cu urşii, cu schiurile, cu geniile.
cóglia *s.f.* **1.** *(lit., înv.)* scrot. **2.** *(fig., vulg.)* filfizon, fante. *SIN. zerbinotto.* **3.** *(fig., vulg.)* persoană insolentă/vanitoasă/frivolă.
cogliàta *s.f.* fanfaronadă, lăudăroşenie.
coglieggiàre *vi. (a)* a face pe donjuanul.
cógliere I. *vt.* **1.** *(despre flori, fructe)* a rupe, a desprinde (de pe ramură), a culege. **2.** *(lit.)* a strînge, a aduna (şi *fig.*); *il frutto delle proprie fatiche* a aduna roadele propriilor eforturi. **3.** a prinde, a înhăţa, a nu lăsa să-i scape; *colsi al volo il libro perché non cadesse* am prins cartea din zbor ca să nu cadă; *(fig.)* ~ *il momento/l'occasione favorevole* a prinde momentul/ocazia favorabil(ă); ~ *la palla al balzo* a prinde momentul, a profita de ocazie. **4.** a surprinde; ~ *sul fatto/in flagrante* a surprinde asupra faptului/în flagrant delict; ~ *in fallo* a prinde cu greşeala; ~ *alla sprovvista* a lua prin surprindere/pe neaşteptate. **5.** a lovi, a atinge, a nimeri; ~ *il bersaglio* a lovi la ţintă; ~ *qualcuno nel punto debole* a lovi pe cineva în punctul slab/vulnerabil; ~ *in pieno* a lovi în plin; ~ *nel segno* **a)** a nimeri la ţintă; **b)** a ghici, a nimeri. **6.** a sesiza, a înţelege, a ghici; ~ *il significato nascosto di una frase* a înţelege sensul ascuns al unei fraze; ~ *l'importanza di qualche cosa* a înţelege/a sesiza importanţa unui lucru; ~ *al volo* a înţelege imediat, a prinde din zbor. **7.** a obţine; a primi; a repurta. **8.** *(înv.)* a deduce. **9.** *(înv.)* a cere, a lua; a încasa. **II.** *vi. (e) (rar, lit.)* a se întîmpla.
coglionàggine *s.f. (vulg.)* neghiobie.
coglionàre *vt. (vulg.)* **1.** a batjocori. **2.** a face glume.
coglionàta *s.f. (vulg.)* prostie, neghiobie.
coglionatóre, -trice *s.m.* şi *f. (vulg.)* persoană care batjocoreşte, grosolan.
coglionatùra *s.f. (vulg.)* batjocură; batjocorire.
coglióne I. *s.m. (mai ales la pl.; vulg.)* testicul. **II.** *s.m. adj. (fig., augm.)* prost. **III.** *interj. la pl. (exprimă uimire, mînie etc.).*
coglionèlla *s.f. (rar, vulg.)* glumă, batjocură; ***mettere in*** ~ a face ridicol, a batjocori.
coglineria *s.f. (vulg.)* **1.** prostie, tîmpenie. **2.** gogomănie, greşeală grosolană.
coglitóre (-trice, *(pop.)* **-tóra)** *s.m.* **1.** culegător. **2.** *(înv.)* cel care adună/încasează taxe/impozite etc.
coglitùra *s.f. (tosc.)* cules.
cognàc, còginac *s.m.* coniac.
cognàta *s.f.* cumnată.
cognàto I. *s.m.* **1.** cumnat. **2.** *(lit.)* consanguin, consangvin, rudă, rubedenie. **II.** *adj. (lit.)* **1.** consanguin, care aparţine aceluiaşi neam. **2.** asemănător, congener.
cognazióne *s.f.* **1.** *(în dreptul roman)* înrudire. **2.** *(lit.)* neam, stirpe. **3.** *(fig., înv.)* raport, relaţie, legătură.
cògnito *adj. (lit.)* cunoscut; *essere* ~ *di qualcosa* a cunoaşte bine ceva.
cognitóre, -trice I. *adj. (despre judecători, arbitri)* care au dreptul să fie în cunoştinţă de cauză.
cognizióne *s.f.* **1.** *(lit.)* cunoaştere; *avere/prendere* ~ *di qualcosa* a avea/a lua cunoştinţă de ceva; *essere a* ~ *di qualcosa* a cunoaşte ceva; *venire a* ~ *di qualcosa* a afla ceva. **2.** *(mai ales la pl.)* cunoştinţe; învăţătură; *avere estese* ~-*i* a avea cunoştinţe vaste. **3.** *(jur.)* instrucţie; *procedimento di* ~ *civile/penale* procedura instrucţiei civile/penale; *con* ~ *di causa* **a)** după ce s-au aprofuundat toate elementele procedurii; **b)** *(fig.)* în cunoştinţă de cauză; *giudicare con* ~ *di causa* a judeca în cunoştinţă de cauză; *parlare con* ~ *di causa* a vorbi în cunoştinţă de cauză. **4.** competenţă; *reato di* ~ *della corte d'assise* delict de competenţa curţii cu juri.
cògno *s.m.*, **cògna** *s.f.pl. (ist.)* **1.** unitate de măsură (pentru lichide). **2.** cantitate de ulei (pe care ţăranul o datora nobilului ca plată pentru folosirea zdrobitorului de măsline). **3.** *(înv.)* coş.
cognóme *s.m.* **1.** nume de familie. *SIN. casata.* **2.** *(înv.)* poreclă.
cognominàre I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a da (cuiva) numele de familie. **2.** *(înv.)* a porecli. **II.** *vr.* a-şi lua un nume de familie.
cognóscere *vt. (înv.) v.* conoscere şi *deriv.*
cogolària *s.f.* plasă de pescuit în formă de sac (pentru anghile).
cògolo *s.m.* prundiş.
coguàro *s.m. (zool.)* cuguar, puma *(Felis concolor).*
coiàio, -ài, *s.m. v.* cuoiaio.
coiàme *s.m. v.* cuoiame.
coiàttolo *s.m. v.* coiattolo.
coibènte *s.m., adj.* (material) izolant.

coibènza *s.f.* proprietate a materialelor izolante.
coieria *s.f. v.* cuoieria.
coiètto *s.m.* pieptar din piele care se purta sub cuirasă. *SIN. graco.*
coimputato, -a *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) incriminat(ă) împreună cu altcineva.
coincidènza *s.f.* **1.** coincidenţă. **2.** *(fig.)* identitate, corespondenţă, consonanţă; potrivire. **3.** *(mat.)* punct de coincidenţă, identitate absolută a două sau mai multe puncte. **4.** *(ferov., av., auto.)* legătură.
coincidere *vi. (a)* **1.** a corespunde, a coincide. *SIN. collimare.* **2.** a se petrece în acelaşi timp, a coincide. **3.** *(mat.)* a fi acelaşi lucru, a se suprapune perfect, a coincide.
coinquilino, -ina *s.m.* şi *f.* colocatar.
cointeressàre *vt.* a cointeresa.
cointeressàto **I.** *part. tr.* de la cointeressare şi *adj.* **II.** *s.m.* cointeresat.
cointeressènza *s.f. (com.)* participare/cointeresare la cîştig.
coinvòlgere *vt.* a implica; a antrena, a amesteca în ceva; ~ *qualcuno in una lite/in un processo* a amesteca pe cineva într-o ceartă/într-un proces.
coinvòlto *part. tr.* de la coinvolgere şi *adj.*
còio *s.m. v.* cuoio.
coiòte *s.m. v.* coyote.
coistànte *s.m.* şi *f. (jur.)* coreclamant.
còito *s.m.* coit. *SIN. copula.*
còke **I.** *s.m.* cocs. **II.** *adj. (în expr.) carbon* ~ cocs; ~ *metallurgico* cocs folosit în metalurgie.
cokeria *s.f.* cocserie.
cokificàre *vt.* a cocsifica.
cokificazióne *s.f.* cocsificare.
col *prep. art. v.* con.
còla[1] *s.f. (bot.)* arbore de cola *(Cola).*
cóla[2] *s.f.* **1.** sită (de strecurat varul stins, nisipul). **2.** teasc. *SIN. culla.* **3.** săculeţ prin care se strecoară vinul. *SIN. calza, sacchetto.*
colà *adv.* colo; *(fam.) e così e* ~ şi aşa mai departe; *così e* ~ aşa şi aşa.
colabròdo *s.m.* strecurătoare (pentru supă, sucuri etc.); *(fig., glumeţ) ridurre qualcuno come un* ~ a răni/a ciurui pe cineva (cu o armă de foc).
colàggio *s.m.* scurgere.
colaggiù *adv. (lit.)* colo jos.
colagògo, *-ghi, s.m., adj.* (medicament) care favorizează secreţia bilei.
colaménto *s.m.* scurgere, curgere lentă, picurare.
colapàsta *s.m.* strecurătoare (pentru paste făinoase).
colàre **I.** *vt.* **1.** a strecura; a filtra; ~ *il brodo/la pasta* a strecura supa/pastele făinoase; ~ *il vino/l'olio/il caffé* a strecura/a filtra vinul/uleiul/cafeaua. **2.** a topi; ~ *il ferro/l'oro* a topi fierul/aurul. **3.** a scufunda (o navă). **II.** *vi. (e* pentru **1., 3., 4.;** *a* pentru **2.)** **1.** *(despre lichide)* a se scurge; a picura; *il sudore gli colava dalla fronte* sudoarea îi picura/i se scurgea de pe frunte; *l'olio cola lentamente dalle fissure* uleiul se scurge încet prin crăpături. *SIN. scorrere, stillare.* **2.** a răsufla, a curge, a picura; *questa botte cola* butoiul ăsta curge. **3.** a se topi; *la cera cola al fuoco* ceara se topeşte la foc. **4.** *(fig.)* a leşina. **5.** a se scufunda; *la nave sta colando* nava se scufundă.
colascionàta *s.f.* poezie proastă.
colascióne *s.m.* **1.** *(ist.)* lăută. **2.** *(glumeţ)* vioară stricată; *poeta da* ~ poet fără valoare.
colassù *adv. (lit.)* colo sus, acolo.
colàta *s.f.* **1.** scurgere, curgere. **2.** masă de lavă fluidă (aruncată de vulcan). **3.** alunecare (de noroi, pietre) pe un povîrniş. **4.** *(în topitorie)* masă de metal topită, şarjă.
colaticcio **I.** *s.m.* **1.** materie topită şi răcită; *il* ~ *di una candela* ceară topită dintr-o lumînare. **2.** *(în topitorie)* zgură. **3.** lichidul care se scurge din gunoiul de grajd. **II.** *adj. (rar, lit.)* care (se) scurge/curge/picură.
colatitùdine *s.f. (geogr.)* unghiul complementar al latitudinii.
colativo *adj. (înv.)* apt să curgă.
colàto **I.** *part. tr.* de la colare. **II.** *adj.* **1.** rafinat, purificat; *oro* ~ aur purificat; *(fig.) prendere qualcosa/tutto per oro* ~ a crede că tot ce zboară se mănîncă. **III.** *s.m.* **1.** metal preţios topit. **2.** *(înv.)* scursură. **3.** *(fig., înv.)* adevăr.
colatóio *s.m.* **1.** strecurătoare. **2.** vas de teracotă, găurit, în care se ţine cenuşa pentru spălatul rufelor. **3.** creuzet. **4.** *(alpin.)* zonă (asemănătoare albiei unui torent) pe care se produc avalanşe şi alunecări de pămînt. *SIN. doccione.* **5.** *(tosc., glumeţ)* rudă săracă (de întreţinut). **6.** *(înv.)* osul nazal.
colatóre *s.m.* **1.** *(metal.)* turnător. **2.** *(hidr.)* canal de deflexiune; canal de scurgere (în terenurile irigate).
colatùra *s.f.* **1.** scurgere. **2.** scursură. **3.** cădere a fructelor/florilor (înainte de vreme). **4.** topire a brînzeturilor (datorită proastei strecurări).
colazióne *s.f.* **1.** micul dejun; ~ *a base di caffè e latte, burro e panini* micul dejun constituit din cafea cu lapte, unt şi chifle; *leggere i giornali a* ~ a citi ziarele la micul dejun. *SIN. prima colazione.* **2.** prînz, dejun; *invitare qualcuno a* ~ a invita pe cineva la masă; ~ *di lavoro* mîncarea, masa simplă, consumată repede (în timpul căreia se discută probleme legate de activitate); ~ *alla forchetta* masă frugală; gustare rece; ~ *al sacco* prînz la iarbă verde. *SIN. pranzo, seconda colazione.*
colbàcco, *-àcchi, s.m.* colpac.
colcàre *vt., vi. v.* concare.
colchicìna *s.f.* alcaloid veninos conţinut de brînduşă.
còlchico, *-ici, s.m. (bot.)* brînduşă *(Colchicum autumnale). SIN. freddolina, zafferano bastardo.*
còlcos, colcòs *s.m. invar.* colhoz.
colcosiàno *adj., s.m.* colhoznic.
colecìste *s.f. (anat.)* colecist.
colecistìte *s.f.* colecistită.
coledocìte *s.f.* inflamare a coledocului.
colèdoco, *-chi, s.m. (anat.)* coledoc.
colèi, *colòro, pron. dem. f. sg.* şi *pl.* aceea, acelea.
colemìa *s.f.* prezenţa bilei în sînge.
colendissimo *adj. (ist.)* prea înalte, mult stimate.
colèndo *adj. (înv., rar)* demn de respect.
coleòptile *s.m.* coleoptil.
coleòttero *s.m. (entom.)* **1.** coleopter. **2.** gîndac; cărăbuş.
colèra, *(înv.)* **còlera** *s.m.* holeră.
còlere *vt. (poetic, înv.)* a venera, a respecta, a onora.
colèrico *adj. (înv.) v.* collerico.
colerìna *s.f. (med.)* enterită holerică.
coleróso, -a *adj., s.m.* şi *f.* bolnav de holeră, holeric.
colesterìna *s.f.* colesterină.
colesterólo *s.m.* colesterol.
còlia *s.f.* fluture diurn cu aripi galbene şi negre *(Colias croceus).*
colibacìllo *s.m. (med.)* colibacil.
colibrì *s.m. invar. (ornit.)* colibri. *SIN. uccello mosca.*
còlica, *-che, s.f.* colică, colici; ~ *biliare/intestinale/renale* colică biliară/intestinală/renală.
còlico[1]**,** *-ci, adj. (med.)* **1.** de colică. **2.** colic, care se referă la colon.
còlico[2]**,** *-ci, adj.* referitor la un compus extras din bilă.
coliformi *s.m. pl. (ornit.)* păsări mici *(Coliiformes). SIN. uccello-topo.*

colimbifórmi *s.m. pl.* păsări înotătoare *(Colymbiformes)*.
colìmbo *s.m. (ornit.)* cufundar *(Colymbus)*.
colìna *s.f.* colină.
colinèrgico, -ci, *s.m., adj.* (medicament) colinergic.
colìno *s.m.* strecurătoare.
colìo, -ìi, *s.m.* scurgere continuă/lentă.
colìte *s.f. (med.)* colită.
colìtico, -ci **I.** *adj.* privitor la colită. **II.** *adj., s.m.* bolnav de colită.
còlla[1] *s.f. (înv.)* **1.** funie pentru tortură. **2.** tortura cu funia. **3.** frînghie cu care se manevrează velele.
còlla[2] *s.f.* **1.** lipici, substanţă adezivă; clei; ~ *forte/cervona* clei de oase; ~ *di caseina/di formaggio* lipici obţinut din brînză dulce, apă şi var stins (pentru reconstituirea vaselor din ceramică); *colore a* ~ culoare diluată cu clei; ~ *di glutine* apret; *(fig.) attaccarsi come la* ~ a importuna, a se ţine scai de cineva. **2.** substanţă lipicioasă. **3.** ~ *di pesce* gelatină extrasă din vezica sturionului. *SIN. ittiocolla; dar la* ~ *al vino* a limpezi vinul (cu gelatină).
còlla[3] *prep. art.* compusă din *con* şi *la*.
còllabo *s.m. (ist., muz.)* căluş (la instrumente cu coarde).
collaboràre *vi. (a)* **1.** a colabora, a conlucra. **2.** *(pol.)* a practica colaboraţionismul.
collaboratóre, -trice *s.m.* şi *f.* colaborator.
collaborazióne *s.f.* colaborare.
collaborazionìsmo *s.m. (pol.)* colaboraţionism.
collaborazionìsta *s.m.* şi *f. (pol.)* colaboraţionist.
collàgeno *s.m., adj. (chim.)* colagen.
collàggio *s.m.* **1.** impermeabilizarea hîrtiei. **2.** *(pict.)* colaj.
collàna *s.f.* **1.** colier; lanţ; şirag. **2.** ghirlandă. **3.** ornament în jurul stemelor cavalereşti. **4.** colan (specific unui ordin cavaleresc). **5.** parte a hamului (la cai). **6.** colecţie; ediţie. *SIN. collezione*.
collànt **I.** *adj. invar.* pe corp, mulat. **II.** *s.m. invar.* ciorapi cu chilot, dres.
collànte *s.m., adj.* **1.** adeziv. **2.** substanţă cu care se tratează hîrtia.
collàre[1] *s.m.* **1.** inel din păr, pene, solzi în jurul gîtului unor animale. **2.** zgardă. **3.** panglică de catifea (purtată la gît). **4.** *(rel.)* **a)** fişie de stofă brodată, purtată de preoţi în timpul slujbei; **b)** fîşie de pînză albă apretată, purtată de preoţi ca guler; *mettersi il* ~ a se face preot; *portare il* ~ a fi preot; *gettare il* ~ a se răspopi; *collari e cocolle* popi şi călugări. **5.** *(herald.)* **a)** lanţ/colan de aur etc. de care se agaţă însemnul unui ordin; **b)** ornamentul exterior al scutului. **6.** cilindru metalic fixat de arborele de transmisie. **7.** bucată de carne din regiunea cefei (la bovine).
collàre[2] *vt. (înv.)* **1.** a ridica/a coborî ceva cu frînghia. **2.** *(mar.)* a trage frînghiile pentru a porni nava. **3.** a tortura cu frînghia.
collàre[3] *vt.* a trata ceva cu o substanţă adezivă.
collaréssa *s.f.* obiect (din lemn sau fier căptuşit) care se pune la gîtul cailor de ham.
collarétto *s.m.* **1.** *(dim.)* inel din pene, păr, solzi în jurul gîtului unor animale. **2.** (la cămăşi, rochii) partea din jurul gîtului; guler; rever. **3.** şanţ în ţeava unei puşti. *SIN. collarino*.
collarìna *s.f.* fişie de pînză apretată folosită de preoţi ca guler.
collarìno *s.m.* **1.** *(dim.)* inel din pene, blană, solzi în jurul gîtului unor animale. **2.** ciubuc, element decorativ, puţin ieşit în afară, între corpul coloanei şi capitel. **3.** şanţul în relief din învelişul cartuşului. **4.** şanţ în ţeava unei puşti.
collàsso *s.m.* **1.** *(med.)* colaps; ~ *cardiaco/nervoso/polmonare* colaps cardiac/nervos/pulmonar. **2.** *(constr.)* cedare a unei structuri.
collàta *s.f. (înv.)* acoladă.
collateràle **I.** *adj.* **1.** care asistă/stă alături/aproape. **2.** *(jur.)* colateral; auxiliar, accesoriu, secundar, subordonat; *linea* ~ linie colaterală; *parte* ~ parte accesorie; *giudice* ~ **a)** judecător care face parte dintr-un complet de judecată; **b)** *(ist.)* judecător delegat să colaboreze cu magistratul suprem al comunei. **II.** *adj., s.m.* şi *f.* (rudă) colaterală; ~ *di secondo grado* rudă de gradul doi. **III.** *s.m.* **1.** *(fin.)* garanţie (pentru un împrumut). **2.** parte a unei întreprinderi (cu mai multe unităţi). **3.** *(ist.)* magistrat care administra banii destinaţi plăţii soldaţilor.
collatùra[1] *s.f.* limpezire a vinului (cu gelatină etc.).
collatùra[2] *s.f.* impermeabilizare a hîrtiei.
collaudàre *vt.* **1.** a omologa; ~ *un aereo/un automobile* a omologa un avion/un automobil. **2.** *(fig.)* a verifica; ~ *i sentimenti di qualcuno* a verifica sentimentele cuiva. *SIN. provare*. **3.** *(înv.)* a aproba.
collaudatóre *s.m.* funcţionar (la biroul de recepţie, de omologare); *(constr.)* persoană care face recepţia unei clădiri; *pilota* ~ pilot de încercare.
collaudazióne *s.f. (rar) v.* collaudo.
collàudo *s.m.* **1.** omologare; *volo di* ~ zbor de încercare; *certitificato di* ~ certificat de omologare. **2.** referat de aprobare/de acceptare; recepţie.
collazionaménto *s.m.* **1.** colaţionare. **2.** corectură.
collazionàre *vt.* **1.** a colaţiona. **2.** *(înv.)* a confrunta.
collazionatóre, -trice *s.m.* şi *f.* corector.
collazióne *s.f.* **1.** colaţionare. **2.** corectură. **3.** *(jur.)* adăugare a donaţiilor primite individual de comoştenitor, la moştenirea care urmează să fie împărţită. **4.** *(rel.)* **a)** atribuirea unui beneficiu sau unui loc vacant; **b)** atribuirea unui ordin ecleziastic. **5.** *(înv.)* conferinţă.
còlle[1] *s.m.* **1.** *(rar)* vîrf (de munte). **2.** meandru.
còlle[2] *s.m.* colină; măgură.
còlle[3] *prep. art.* (compusă din prep. *con* şi *art. le*).
collèga, -èghi, -èghe, *s.m.* şi *f.* **1.** coleg (de profesiune). **2.** tovarăş. **3.** complice.
collegaménto *s.m.* **1.** legare. **2.** legătură; raport; relaţie conexiune; *stabilire un* ~ *fra due zone* a stabili o legătură între două zone; ~ *aereo/navale* legătură aeriană/navală; ~ *via radio/satellite* legătură prin radio/satelit; *scoprire il* ~ *tra due fatti* a descoperi legătura/conexiunea/raportul între două fapte. **3.** *(mil.)* legătură; *ufficiale di* ~ ofiţer de legătură. **4.** *(electr.)* racord; legătură; ~ *a terra* legătură cu pămîntul.
collegànza *s.f.* **1.** *(rar)* conexiune; legătură. **2.** complexul raporturilor dintre colegi.
collegàre *vt.* **1.** a lega, a uni; ~ *due fili* a lega două fire; ~ *due stanze/due valli isolate* a lega/a pune în legătură două camere/două văi izolate. **2.** *(fig.)* a corela, a lega; ~ *le idee* a corela ideile; *collegarsi col centralino* a fi în legătură/a comunica cu centrala. **3.** a se corela, a se lega.
collegàta *s.f.* persoană care face parte dintr-o societate/asociaţie.
collegatàrio, -a, *s.m.* şi *f., adj.* colegatar.
collegàto **I.** *part. tr.* de la collegare. **II.** *s.m. (lit.)* confederat; aliat.
collegazióne *s.f.* **1.** reacţie în care se produce unire între doi radicali. **2.** alianţă; ligă.
collegiàle **I.** *adj.* **1.** privitor la un colegiu/un colectiv de persoane. **2.** colectiv; *allenamento* ~ antrenament colectiv. **3.** privitor la un institut/colegiu; *disciplina* ~ disciplină în colegiu/institut. **II.** *s.m.* şi *f.*

1. colegian, elev într-un colegiu. *SIN. convittore.* **2.** tînăr timid, stîngaci; *modi da ~* maniere stîngace/de licean.

collegialità *s.f.* **1.** colegialitate; conducere colectivă; *la ~ di un provvedimento/di una decisione/di un organo* colegialitatea unei măsuri/unei decizii/unui organ. **2.** *(rar)* totalitatea membrilor unui colegiu. **3.** caracteristica conducerii bisericii catolice realizată de papă şi colegiul cardinalilor; prerogativa unei biserici de a avea un colegiu de preoţi.

collegiàto *adj.* **1.** *(rar)* care aparţine unui colegiu/unei corporaţii. **2.** *chiesa ~-a* biserică care are un colegiu de preoţi (fără episcop).

collègio *s.m.* **1.** colegiu; *~ dei medici/degli avvocati/degli ingegneri* colegiul medicilor/avocaţilor/inginerilor; *Sacro ~* colegiul cardinalilor; *(jur.) ~ dei giudici* colegiul magistraţilor; *~ arbitrale* colegiul arbitrilor. **2.** *~ elettorale* circumscripţie electorală; alegătorii dintr-o circumscripţie electorală. **3.** colegiu; *~ maschile/femminile* colegiu de băieţi/de fete; *entrare in/uscire dal ~* a intra în/a ieşi din colegiu; *~ di musica* conservator. *SIN. convitto.* **4.** *(înv.)* corporaţie, breaslă. **5.** *(înv.)* consult.

collèmbolo *s.m. (entom.)* colembolă *(Collembola).*

collènchima, *-i, s.n. (bot.)* colenchim.

còllera *s.f.* **1.** mînie; furie; *andare/montare in ~* a se înfuria; *essere in ~ con qualcuno* a fi supărat pe cineva; *~ repressa* rachiună; *la ~ del mare* furia mării. *SIN. furia.* **2.** *(înv.)* fiere.

collèrico, *-ci, adj., s.m.* coleric, irascibil; *temperamento ~* temperament coleric. *SIN. furioso, irascibile, iroso.*

collètta *s.f.* **1.** colecţie, chetă. *SIN. questua.* **2.** *(rel.)* rugăciune (din liturghie) prin care se invocă graţia divină pentru comunitate. **3.** *(mar.) caricare a ~ (despre navele comerciale)* încărcare a unor partide mici de mărfuri, în diferite porturi. **4.** *(înv.)* adunare. **5.** *(înv.)* impozit, taxă.

collettàme *s.m. (ferov.)* coletărie.

collettàneo *adj.* amestecat, eterogen.

collettàre I. *vt. (rar)* **1.** a colecta; a face o colectă. **2.** *(înv.)* a apăsa cu biruri. **II.** *vr. (rar)* a se obliga de a participa la o colectă.

collettivismo *s.m.* colectivism.

collettivista, *-isti, s.m.* şi *f.* colectivist.

collettività *s.f.* colectivitate.

collettivizzàre *vt.* a colectiviza.

collettivizzazióne *s.f.* colectivizare.

collettivo I. *adj.* **1.** colectiv; *domanda ~-a* cerere colectivă. **2.** referitor la un colectiv/o colectivitate; *contratto ~ di lavoro* contract colectiv de muncă; *marchio ~* marca comună produselor unor categorii de întreprinderi. **3.** *(lingv., despre substantive)* colectiv. **II.** *s.m.* **1.** colectiv. **2.** *(în jazz)* improvizaţie colectivă la mai multe instrumente.

collettizio *adj. (lit.)* adunat la întîmplare/în grabă.

collètto[1] *s.m.* **1.** guler; *~ bianco (fig.)* funcţionar. **2.** *(ist.)* pieptar din piele (purtat sub cuirasă). **3.** *(anat.)* colul dintelui. **4.** *(bot.)* porţiune între rădăcină şi tulpină. **5.** partea din faţă a pieii de bovină. *SIN. spalla.*

collètto[2] *s.m.* crestătură îngustă (în creasta muntelui).

collètto[3] *adj. (înv.)* colectat, adunat.

collettóre, -trice I. *adj.* colector; *canale ~* canal colector. **II.** *s.m.* **1.** încasator; colector; *~ delle imposte* perceptor. **2.** *(lit.)* colecţionar. **3.** colector, colectant. **4.** *(hidr.)* canal colector. **5.** *(mec.)* conductor care adună sau distribuie fluide; colector; *~ di scarico* ţeavă de eşapament. **6.** *(electr.)* colector.

collettoria *s.f. ~ delle imposte* percepţie; *~ postale* oficiu poştal; *~ del lotto* agenţie de loto.

collezionàre *vt.* a colecţiona.

collezióne *s.f.* colecţie; *~ di monete/di francobolli* colecţie de monede/de timbre; *~ di classici stranieri* colecţie de clasici străini. *SIN. collana; ~ autunno-inverno* coleeţie de modele pentru toamnă şi iarnă.

collezionìsmo *s.m.* tendinţă de a colecţiona.

collezionista, *-isti, s.m.* şi *f.* colecţionar.

collidere I. *vi. (a), vr. (rar)* a (se) lovi, a (se) ciocni. **II.** *vt. (înv.)* a elida.

colligiàno *adj., s.m.* (locuitor) din regiunea de coline, de la deal.

collimàre I. *vi. (a)* **1.** a coincide. *SIN. coincidere.* **2.** *(fig.)* a tinde spre aceeaşi ţintă; a fi de acord. **II.** *vt. (fiz., opt.)* a viza, a fixa, a colima.

collimatóre *s.m. (fiz.)* colimator.

collimazióne *s.f.* colimaţie, colimare. *SIN. linea di collimazione, linea di mira.*

collìna *s.f.* colină, deal.

collinàre *adj.* colinar, de deal.

collìno *s.m.* **1.** *(dim.)* gîtişor. **2.** lănţişor.

collinóso *adj.* deluros.

colliquàre *vt.* a topi, a dizolva; a descompune.

colliquazióne *s.f.* putrefacţie.

collìrico, *-ci, adj.* privitor la colir.

collisióne *s.f.* **1.** coliziune, ciocnire violentă; izbire, lovire; *~ di due auto/di due navi* ciocnirea a două automobile/a două nave; *entrare/venire in/a ~* a se ciocni. *SIN. cozzo, scontro.* **2.** *(fig.)* conflict, coliziune; *~ tra fratelli* conflict/ciocnire între fraţi. **3.** *(lingv.)* hiat; întîlnire a două sunete; *~ omonimica* coliziune omonimică.

collisìvo *adj. (lingv.)* care serveşte la elidare.

colliso *part. tr.* de la c o l l i d e r e şi *adj.*

còllo[1] *s.m.* **1.** gît; *mettersi qualcosa al ~* a-şi pune ceva la gît; *fazzoletto/sciarpa da ~* basma/eşarfă pentru gît; *avere un braccio al ~* a avea un braţ legat de gît; *tirare il ~ ai polli* a tăia gîtul la pui; *far fare il ~ ai polli* a ţine puii sacrificaţi cu capul în jos; *torcere il ~* a suci gîtul; *mettere le briglia sul ~ (fig.)* a lăsa liber; *essere con la corda al ~ (fig.)* a fi cu funia la gît; *mettere il ~ sotto (fig.)* a munci fără întrerupere; *prendere qualcuno per il ~* a constrînge; *capitare/piombare tra capo e ~ (fig.)* a se întîmpla pe neaşteptate; *fare allungare il ~ a uno (fig.)* a nu satisface dorinţa cuiva, a-l lăsa să i se lungească gîtul; *fare il ~ (fig.)* a înşela; *rompersi/fracassarsi il ~/l'osso del ~/il nodo del ~ (fig.)* **a)** a-şi rupe gîtul, a se ruina; **b)** a face o căsătorie proastă; *rompere/scavezzare il ~ a qualcuno (fig.)* a ruina; *tirare il ~ a una bottiglia/al fiasco (fig.)* a bea o sticlă; *bere a ~* a bea din sticlă; *correre a fiaccacollo/scavezzacollo/a rotta di ~/a rompicollo* a alerga să-ţi rupi gîtul; *mettere il piede sul ~ a qualcuno (fig.)* a înfrînge/a supune pe cineva; *piegare il ~/piegare il ~ sotto il giogo (fig.)* a se supune, a-şi băga capul în jug; *avere/tenere un bambino in ~* a ţine un copil în braţe; *cascare di ~ (fig.)* a ieşi din suflet; *tenere in ~ (rar, fig)* a frîna, a ţine în frîu; *essere indebitati fino al ~* a fi înglodat în datorii pînă în gît; *trovarsi nei guai fino al ~ (fig.)* a fi vîrît în belele pînă peste cap; *con la corda al ~ (fig.)* spăşit; umilit. **2.** *(la îmbrăcăminte)* partea din jurul gîtului; guler; *una camicia larga/stretta di ~* o cămaşă largă/strîmtă la gît; *il ~ della pelliccia deve essere ripulito* gulerul hainei de blană trebuie curăţat. **3.** *(despre sticle etc.)* gît; *il ~ del fiasco/del vaso* gîtul sticlei/al vasului; *~ di bottiglia (fig.)* strangu-

lare; strangulaţie; încetinire, împiedicare; *avere troppo in ~/a ~ (despre un car)* prea încărcat în partea din faţă. **4.** *(anat.)* col. **5.** *(muz.)* gît. **6.** *(mec.)* *~d'oca* arbore cotit. **7.** *(mar.)* răsucire a frînghiei în jurul unui obiect; ochi. **8.** parte a armurei unui cal (de la gît la piept). **9.** trecătoare, pas.

còllo[2] *s.m.* balot.

còllo[3] *prep. art.* din *prep.* **con** şi *art.* **lo.**

collocàbile *adj.* care poate fi aşezat.

collocaménto *s.m.* **1.** aşezare. **2.** post, slujbă; *avere un buon ~* a avea o slujbă bună; *ufficio/agenzia di ~* oficiu de plasare; *~ a riposo* scoatere la pensie. **3.** plasament (pe piaţă); *merce di facile ~* marfă uşor de plasat. **4.** măritiş; rost.

collocàre I. *vt.* **1.** a aşeza, a pune, a aranja, *~ i mobili in una stanza* a aşeza mobila într-o cameră; *~ i libri in ordine sullo scaffale* a aşeza cărţile în ordine în raft. *SIN. mettere, sistemare.* **2.** a plasa (într-o slujbă etc.); a aranja; *~ un amico* a plasa un prieten într-o slujbă; *~ un impiegato a riposo* a pensiona un funcţionar. **3.** a mărita; *~ bene una figlia* a mărita bine o fată. **4.** a vinde; *~ bene la propria merce/i propri prodotti* a-şi vinde bine marfa/produsele. **II.** *vr.* a se aşeza; a se aranja.

collocatóre, -trìce I. *adj.* care aşază/aranjează. **II.** *s.m.* **1.** *(rar)* persoană care aşază/aranjează. **2.** *(jur.)* funcţionar la un oficiu de plasament; persoană care, din însărcinarea ministerului muncii, îndeplineşte funcţia unui oficiu de plasare (în localităţi unde acesta nu există).

collocaziône *s.f.* **1.** aşezare, plasare, aranjare; *la ~ dei quadri* aranjarea/aşezarea tablourilor; locul în care se aşază un obiect. **2.** *(în bibliotecă)* cotă, număr de inventar; etichetă pe care sînt scrise acestea; *indicare la ~ esatta dei volumi richiesti* indicaţi cota exactă a volumelor cerute. **3.** muncă, activitate; slujbă; *ha una ~ redditizia* are o activitate rentabilă. **4.** căsătorie. **5.** *(jur.)* ordin conform căruia, creditorii au dreptul să fie despăgubiţi din suma rezultată dintr-o expropriere forţată. *SIN. graduazione.*

collocutóre, -trìce *s.m.* şi *f. (lit.)* conlocutor, interlocutor. *SIN. interlocutore.*

collocutório I. *adj. (rar)* care are formă de colocviu. **II.** *s.m. (înv.)* vorbitor.

collòdio, *-òdi, s.m.* colodiu.

colloidàle *adj. (chim.)* coloidal.

collòide I. *s.m. (chim.)* coloid. **II.** *adj. (rar) sostanza ~* substanţă coloidă.

colloquiàle *adj.* familiar; colocvial; *un'espressione ~* o expresie familiară/colocvială/de limbă vorbită; *stile ~* stil colocvial, puţin elevat.

colloquiàre *vi. (a)* **1.** a sta de vorbă. **2.** *(fig.)* a încerca să ajungi la înţelegere cu adversarul.

collòquio *s.m.* **1.** colocviu, discuţie, convorbire; întrevedere; *~ privato/segreto* convorbire privată/secretă; *essere/stare/venire a ~* a discuta/a realiza o întrevedere; a institui un dialog; *chiedere un ~* a cere o întrevedere. **2.** colocviu, comunicare; schimb de idei (politice, culturale etc.). *SIN. dialogo.* **3.** colocviu (formă de control a cunoştinţelor studenţilor).

collonèsso *s.m.* specie de răţoi sălbatic.

collosità *s.f.* vîscozitate.

collóso *adj.* lipicios; vîscos.

collotòrto, *collitòrti, s.m.* **1.** bigot, făţarnic; ipocrit. **2.** *(ornit., pop.)* capîntortură *(Junx torquilla).*

collòttola *s.f.* ceafă; *prendere qualcuno per la ~* a înhăţa pe cineva de ceafă; *dare un colpo sulla ~* a arde una după ceafă; *far ~* a se îngrăşa.

collovérde, *collivérdi, s.m.* răţoi sălbatic.

collùdere *vi. (a) (jur., rar)* a încheia un acord între două părţi, în prejudiciul unei a treia.

collusióne *s.f.* **1.** *(jur.)* coluziune. *SIN. accordo collusivo.* **2.** *(pol.)* înţelegere între două partide politice aflate pe poziţii diferite.

collusìvo *adj. (jur., în loc.) accordo ~* coluziune.

collusóre *s.m. (jur., rar)* cel care încheie o coluziune.

collusório *adj. (jur., rar)* care încheie un acord secret în dauna unui al treilea.

collutório *s.m.* gargară; apă de gură.

colluttàre *vi. (a) (lit.)* a se lupta corp la corp, a se încăiera.

colluttazióne *s.f.* **1.** luptă corp la corp; încăierare. **2.** *(fig.)* dispută, polemică. *SIN. disputa.*

collùvie *s.f. invar.* **1.** scursoare, murdărie. **2.** *(fig., depr.)* mulţime (de oameni, de lucruri).

còlma *s.f. (hidr.)* nivelul maxim atins de ape în timpul mareei; *bacino di ~* bazin de colmataţie/de depunere.

colmàre I. *vt.* **1.** a umple (pînă la refuz, cu vîrf); *~ la misura/il sacco (fig.)* a exagera, a depăşi măsura. **2.** *(fig.)* a copleşi; *~ qualcuno di favori/di rimproveri/di ricchezze* a copleşi pe cineva cu favoruri/cu reproşuri/cu bogăţii; *le tue parole mi colmano di gioia* cuvintele tale mă copleşesc/mă bucură/mă umplu de bucurie. **3.** *(despre terenuri etc.)* a ridica la un anumit nivel (prin adăugire de pămînt); *~ una strada* a înălţa un drum; *~ una palude* a asana o baltă (prin umplere cu pămînt); *~ un porto (despre un port)* a fi închis/izolat (de depunerile de nisip etc.); *(fig.) ~ un vuoto/una lacuna* a umple o lacună. **4.** *(rar)* a completa. **II.** *vi. (înv.)* a da peste.

colmàta *s.f.* umplere; *casse di ~* suprafaţă de pămînt în curs de asanare/înconjurată de diguri; terenul asanat astfel. **2.** colmatare.

colmatóre, -trice *s.m.* (şi *f.* la sens **1.**) **1.** cel care umple. **2.** *(hidr.)* canal de derivaţie pentru apele tulburi (folosite în asanări). **3.** pîlnie specială cu care se umplu butoaiele.

colmatùra *s.f.* **1.** umplere. **2.** partea care se revarsă/care dă peste marginea unui recipient. **3.** adăugare de vin în butoaie în timpul fermentării (pentru a completa pierderile). **4.** *(înv.)* vîrf.

colmeggiàre *vi (a) (rar)* a se ridica, a se înălţa (faţă de o cîmpie).

colmìgno *s.m. (înv., tosc.)* **1.** coş, horn. **2.** creasta acoperişului.

cólmo[1] *adj.* **1.** plin ochi, cu vîrf. **2.** *(lit.)* convex.

cólmo[2] *s.m.* **1.** vîrf; culme; ridicătură. **2.** *(constr.)* creasta acoperişului. **3.** umflare a apelor. **4.** *(fig.)* moment culminant/maxim/de vîrf; *è il ~!* e culmea! e prea mult! **5.** joc de cuvinte bazat pe dublu sens.

cólo *s.m.* **1.** ciur, sită. **2.** strecurătoare.

colòbio *s.n.* tunică lungă fără mîneci.

colocàsia *s.f. (bot.)* subspecie de rodul-pămîntului *(Colocasia antiquorum).*

colofònia *s.f.* colofoniu.

cologarìtmo *s.m. (mat.)* cologaritm.

colómba[1] *s.f. (înv.)* chilă.

colómba[2] *s.f.* **1.** porumbiţă. **2.** *(zool.)* porumbel *(Columba).* **3.** prăjitură în formă de porumbel. **4.** *(fig.)* simbolul păcii. **5.** *(rel.)* simbolul duhului sfînt. **6.** *(fig.)* persoană blîndă/inocentă. **7.** *(prin antifrază)* femeie falsă/rea. **8.** *(neol., fig.)* susţinătorul soluţiilor paşnice (în controversele de politică internaţională).

colombàccio *s.m.* porumbel (mai mare) *(Columba palumbus). SIN. favaccio.*

colombàia *s.f.* porumbar; *(fig.)* pătul de porumbei; *tirare sassi in ~ (fig.)* a-şi face singur rău; *sviare la' ~ (fig.)* a alunga clienţii din prăvălie; *stare in ~ (fig.)* a sta la ultimul etaj/la cucurigu. *SIN. piccionaia.*

colombàna I. *s.f.* specie de struguri (albi şi dulci). **II.** *adj. numai f. uva ~-a* struguri albi şi dulci (de S. Colombano).

colombàrio, -àri, *s.m.* **1.** *(rar)* firidă în care clocesc porumbeii. **2.** columbar.

colombeggiàre *vi. (lit.)* a se îndrăgosti.

colombèlla[1] *s.f.* **1.** *(dim.)* porumbel mic. **2.** *(fig.)* fată tinără (plină de afecţiune). **3.** porumbel sălbatic (cu gîtul verde) *(Columba oenos).*

colombèlla[2] *s.f.* joc cu mingea; *a ~* perpendicular.

colombiàno[1] *'adj.* privitor la Cristofor Columb.

colombiàno[2]**, -a,** *adj., s.m.* şi *f.* columbian.

colombicoltóre *s.m.* columbofil.

colombicoltùra *s.f.* creşterea porumbeilor.

colombière *s.m. (mar.)* gît de catarg.

colombìna[1] *s.f.* **1.** *(dim.)* porumbiţă. **2.** *(fig.)* femeie care face pe inocenta.

colombìna[2] *s.f.* ciupercă din familia agariaceelor.

colombìna[3] *s.f.* excremente de porumbei (folosite ca îngrăşămînt).

colombìna[4] *s.f.* **1.** rachetă (în formă de porumbel). **2.** prăjitură (de Paşti).

colombìna[5] *s.f. v.* colubrina.

colombìno[1] *adj.* **1.** propriu porumbelului. **2.** *(înv.)* de culoare roşu-violet.

colombìxo[2] *s.m. (la vasele din pămînt)* decoraţie în formă de cilindru.

colómbo, -a, *s.m.* şi *f.* **1.** porumbel *(Columba livia); ~ viaggiatore* porumbei călător; *~ da pelare (fig.)* jucător neexperimentat, gîscă de jumulit; *~ di gesso (fig.)* persoană care nu participă la conversaţie/care nu deschide gura/care stă popîndău; *pigliare più colombi con una fava (fig.)* a prinde doi iepuri deodată. *SIN. piccione.* **2.** *(mai ales la pl.) (fig., fam.)* pereche de îndrăgostiţi, porumbei.

colómbo[2] *s.m.* plantă tropicală agăţătoare *(Iatroevibriza palmata).*

colombòfilo, -a *s.m., adj.* columbofil.

còlon[1] *s.m. (anat.)* colon.

còlon[2] *s.m.* **1.** *(în vechea punctuaţie)* semn care echivala cu două puncte sau punct şi virgulă. **2.** colon, parte sau subdiviziune a unui vers.

colonàto *s.m.* colonat. *SIN. servitù della gleba.*

colònia[1] *s.f.* colonie; *emancipazione di una ~* emanciparea unei colonii; *la ~ italiana a Parigi* colonia italiană de la Paris; *~ di villeggianti* grup de vilegiaturişti care schimbă temporar reşedinţa; *~ montana/marina* colonie de copii situată la munte/pe litoral; *~ agricola* colonie de muncă; *(biol.) ~ microbica* colonie microbiană.

colònia[2] *s.f.* apă de colonie.

colonìa[3] *s.f.* contract agricol (de arendare şi dijmă); *~ perpetua* drept permanent de cultivare a unui teren în schimbul unei dijme.

coloniàle I. *adj.* colonial; *possedimenti ~-i* posesiuni coloniale; *truppe ~-i* trupe coloniale. **II.** *s.m.* **1.** locuitor al unei colonii. **2.** *(mai ales la pl.)* coloniale.

colonialìsmo *s.m.* **1.** colonialism. **2.** *(rar)* cuvînt/expresie de origine colonială.

colonialìsta, -ìsti, I. *s.m.* şi *f.* **1.** colonialist. **2.** specialist în probleme coloniale. **II.** *adj.* colonialist, privitor la colonialism/colonii.

colonialìstico, -ci, *adj.* colonialist; *regime ~* regim colonialist.

colònico, -ci, *adj.* **1.** privitor la dijmaş, la ţăranul dijmaş; *casa ~-a* gospodărie de ţară (luată în arendă de un dijmaş). **2.** *(înv.)* colonial.

coloniése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Colonia (Köln).

colonizzàre *vi.* **1.** a coloniza, a transforma în colonie; *~ un paese* a coloniza o ţară. **2.** a asana; a cultiva, a desţeleni.

colonizzazióne *s.f.* colonizare.

colónna[1] *s.f.* **1.** coloană; *~ dorica/ionica/corinzia* coloană dorică/ionică/corintică; *~ d'infamia* stîlpul infamiei; *~-e d'Ercole* **a)** coloanele lui Hercule; **b)** *(fig.)* limită de nedepăşit. **2.** columnă; *la ~ traiana* columna lui Traian. **3.** *(fig.)* sprijin, susţinător, stîlp; *è una ~ della famiglia* e stîlpul/sprijinul familiei. **4.** *(fig., arg.)* student în anul III. **5.** coloană/ masă cilindrică a unui fluid; *una ~ d'acqua/di mercurio/di fuoco* o coloană de apă/de mercur/de foc; *far ~ (despre păsări)* a se ridica în zbor vertical. **6.** conductă verticală, coloană; *~ idraulica* coloană hidraulică. **7.** serie de elemente dispuse vertical, coloană; *~ di numeri* şir/coloană de numere; *mettere in ~ le cifre* a pune cifrele în coloană; *~ vertebrale* coloană vertebrală. **8.** subdiviziune verticală a unei pagini; *titolo a quattro ~-e* un titlu pe patru coloane; *le ~-e di un vocabolario* coloanele unui dicţionar. **9.** şir (de lucruri, persoane); *una ~ di auto/di dimostranti* o coloană de maşini/de demonstranţi; *mettere/sfilare in ~* a se aşeza/a defila în coloană; *mettere in ~ dei numeri* a scrie numerele unul sub altul. **10.** *(cinema.) ~ sonora* coloană sonoră.

colónna[2] *s.f. (mar.)* sumă încredinţată comandantului (pentru cheltuielile de călătorie).

colonnàre *adj.* **1.** în formă de coloană. **2.** *(despre bazalt)* fisurat în coloane prismatice.

colonnàto I. *s.m.* **1.** colonadă; portic. **2.** *(ist.)* monedă spaniolă. **II.** *adj.* cu coloane.

colonnèlla *s.f. (glumeţ)* coloneleasă.

colonnèllo *s.m.* **1.** colonel; *tenente ~* locotenent-colonel; *~ brigadiere* colonel comandant de brigadă.

colonnètta *s.f.* **1.** *(dim.)* coloneţă. **2.** trunchi de coloană comemorativ. **3.** *(reg.)* noptieră.

colonnìna *s.f.* **1.** *(dim.)* coloneţă. **2.** staţie de benzină.

colonnìno *s.m.* **1.** *(dim.)* coloneţă. **2.** balustră.

colonìsta, -ìsti *s.m.* autor de editorial.

colòno *s.m.* **1.** colon. **2.** dijmaş. **3.** *(lit.)* ţăran. **4.** *(ist. ant.)* locuitor al unei colonii (în antichitate).

coloquìntida, coloquìntide *s.f. (bot.)* specie de cucurbitacee *(Cifrullus colocynthis).*

coloraménto *s.m. (rar)* culoare; colorit.

colorànte *adj., s.m.* colorant.

coloràre I. *vt.* **1.** a colora; a vopsi; *colorarsi il viso* a se farda. *SIN. dipingere, tingere.* **2.** *(fig.)* a masca, a camufla; a disimula; a ascunde. **II.** *vr.* **1.** a se colora, a se înroşi; *colorarsi in viso per la vergogna* a se înroşi la faţă de ruşine. **2.** *(fig.)* a se camufla, a se ascunde.

coloràto *part. tr.* de la colorare şi *adj.*

coloratùra *s.f. (rar)* colorare.

colorazióne *s.f.* colorare, vopsire; culoare. *SIN. tinta.*

colóre *s.m.* **1.** culoare; *~ di rosa/di caffè/d'oro* culoarea trandafirului/a cafelei/a aurului; *senza ~* incolor; *a ~-i* colorat; *pietra di ~* piatră preţioasă colorată; *(fig.) vedere tutto ~ di rosa* a vedea totul în roz; *(fig.) dirne di tutti i ~-i* a spune ce-ţi vine la gură; *farne di tutti i ~-i* a face şi bune şi rele; *(fig.) ~ retorico* ornament poetic/retoric; *(fig.) fare di ~* a abuza de expediente retorice; *(fig.) non sapere di che ~ sia una cosa* a nu fi văzut niciodată un lucru, a nu şti nici măcar ce culoare are;

dipingere qualcosa a vivaci ~-i **a)** a picta în culori vii; **b)** a desena ceva în mod interesant; *pezzo di ~ (fig.)* articol în care faptele sînt completate cu note specifice ambianței; *(fig.) narrazione/voce senza ~* narațiune/voce monotonă/impersonală; *(fig.) ~ di can che fugge* culoarea vîntului turbat; *(fig.) farsi di ~ di can che fugge* a fugi, a se sustrage unor responsabilități. **2.** culoare (substanță folosită în pictură, la vopsit); *~ a olio/all'acqua/a tempera* culoare în ulei/cu apă/tempera; *dare il ~ a un tessuto* a colora o țesătură; *dare una mano di ~ alle pareti/alla facciata* a zugrăvi pereții/fațada. **3.** culoarea pielii, colorit; *gente/popoli di ~* oameni/popoare de culoare; *avere un bel ~* a avea un colorit frumos; *(fig.) farsi/diventare di tutti i ~-i* a schimba fețe, fețe. **4.** *(fig.)* aspect, înfățișare; *(lit.) sotto ~ di* cu pretextul că. **5.** nuanță, tentă, culoare (la steag, stemă); *i ~-i d'Italia* culorile Italiei; *il ~ del cuore* echipă sportivă preferată. **6.** tendință/opinie politică; *ha cambiato ~ molte volte* și-a schimbat opiniile politice de multe ori. **7.** *(la cărți de joc)* culoare; *fare ~ (la poker)* a face culoare. **8.** *(muz.)* culoare, timbrul vocii. **9.** *(muz.)* gradație de forță și intensitate a unui sunet, culoare.

colorerìa *s.f.* vopselărie, magazin de vopsele.

colorificio *s.m.* fabrică de materii colorante.

colorimetrìa *s.f.* colorimetrie.

colorimètrico *adj.* colorimetric.

colorimetru *s.m.* colorimetru.

colorìre *vt.* **1.** a colora, a vopsi; *~ di rosso/di blu* a vopsi în roșu/în albastru. **2.** a picta; *~ a olio/a tempera/affresco* a picta în ulei/în tempera/frescă. **3.** *(rar, lit.) ~ un disegno/un progetto (fig.)* a realiza un plan. **4.** *(fig.)* a descrie o poveste în mod colorat. **5.** *(muz.)* a colora, a grada forța unui sunet.

colorìsmo *s.m.* căutare de efect.

colorìsta, *-isti, s.m.* și *f.* **1.** muncitor care prepară culorile. **2.** colorist (pictor ale cărui modalități de expresie se bazează, în esență, pe culorile cromatice). **3.** scriitor/muzician care are un stil deosebit de expresiv. **4.** *(cinema.)* tehnician care se ocupă de aspectul cromatic al unui film în culori.

coloristìco, *-ci adj.* privitor la culori/la tendința de a folosi culoarea ca element al limbajului formal.

colorìto **I.** *part. tr.* de la colorare. **II.** *adj.* colorat; *un abito ~* o haină colorată; *viso ~* chip colorat/roșu/trandafiriu. **III.** *s.m.* **1.** culoare, colorit; *~ spento/vivace* culoare stinsă/vie; *~ roseo* carnație trandafirie. **2.** mod de a colora/de a picta. **3.** colorit, totalitatea culorilor (unei picturi). **4.** *(muz.)* colorit, nuanță conferită executării unui pasaj muzical. **5.** *(fig.)* colorit, expresivitate deosebită (în vorbire, în scriere).

coloritóre, -trìce *s.m.* și *f.* (și *fig.*) care colorează; colorist.

coloritùra *s.f.* **1.** colorare; *la ~ di un quadro* colorare a unui tablou. **2.** *(arhit.)* efect estetic datorat culorii. **3.** *(fig.)* colorit; coloratură; expresivitate.

colòro *pron. dem. m.* și *f.pl.* aceia, acelea.

colossàle *adj.* colosal, enorm. *SIN. enorme, gigantesco, smisurato.*

colòsso *s.m.* **1.** statuie colosală. **2.** colos, uriaș. **3.** *(fig.)* mare putere; *~ dai piedi di argilla* putere fără bază solidă, falsă putere. **4.** *(cinema.)* superproducție.

colòstro, colòstra *s.m.* coraslă.

colpa *s.f.* **1.** culpă; imprudență; neglijență; încălcare a legii/disciplinei/regulamentelor. **2.** greșeală, păcat vină; *~ grave/tenue* greșeală gravă/ușoară; *cadere in ~* a cădea în greșeală. *SIN. errore, fallo, peccato.* **3.** culpă, vină, vinovăție, greșeală; *avere ~* a fi de vină, a fi vinovat; *non avere nè ~ nè peccato* a fi nevinovat; *essere in ~* a fi în culpă; *attribuire/imputare a ~* a învinui, a da vina (pe cineva); *aggravare/attenuare la ~* a agrava/a atenua vina; *espiare la ~* a ispăși vina; *(rar) dire mia ~* a se declara vinovat, a-și recunoaște vinovăția. **4.** vină; cauză; *per/a ~ di qualcuno/di qualcosa* din vina/cauza cuiva/a ceva. *SIN. causa.* **5.** *(înv.)* greșeală de limbă/de stil.

colpabilità *s.f. (rar)* culpabilitate, vinovăție.

colpàre **I.** *vt. (înv.)* a acuza, a inculpa, a învinui. **II.** *vi. (a)* a fi vinovat.

colpeggiàre *vi. (a)* **1.** a da lovituri repetate. **2.** a picta aplicînd lovituri precise de penel.

colpévole *adj., s.m.* și *f.* culpabil, vinovat.

colpevolèzza *s.f.* culpabilitate, vinovăție.

colpevolìsmo *s.m.* tendința de a susține vinovăția imputatului (înainte de pronunțarea sentinței).

colpevolista, *-i, s.m.* și *f.* cel care susține vinovăția imputatului înainte de pronunțarea sentinței.

colpìre *vt.* **1.** a lovi, a izbi, a nimeri; a răni; *fu colpito al braccio da una pallottola* a fost rănit la un braț de un glonț; *~ sul segno (fig.)* a o nimeri; *~ nel vivo (fig.)* a lovi în punctul sensibil/unde doare. **2.** *(fig.)* a izbi, a impresiona; *quella scena mi ha colpito* scena aceea m-a izbit/m-a impresionat. **3.** a lovi; a bîntui, a primejdui; *un'ondata di rapine ha colpito tutta la zona* un val de tîlhării a lovit întreaga zonă. **4.** a lovi în, a pedepsi, a aplica măsuri disciplinare/taxe etc.; *il provvedimento colpirà i trafficanti* măsura va lovi traficanții. **5.** a ataca, a critica; a lovi, a izbi (în).

colpitóre, -trìce, *adj., s.m.* și *f.* (cel) care lovește.

colpo *s.m.* **1.** lovitură; *~ mortale* lovitură mortală; *sbagliare/mancare il ~* a lovi greșit; *~ alla nuca* a lovi în ceafă; *~ di grancassa* lovitură de tobă; *~ in aria* lovitură (de pușcă etc.) trasă în aer; *rendere ~ per ~ (fig.)* a nu rămîne dator, a da replica prompt la loviturile primite; *~ di spugna (fig.)* ștergerea cu buretele (a unui lucru neplăcut); *dare un ~ al cerchio e uno alla botte (fig.)* a ține cînd cu unul, cînd cu altul, a împăca și capra și varza; *senza ~ ferire* fără vărsare de sînge; *~ di grazia* lovitură de grație. **2.** *(sport) un ~ forte/fiacco/basso (box)* o lovitură/un pumn puternic(ă)/slab(ă)/sub centură; *~ passante (tenis)* aruncarea mingii. **3.** *(artilerie)* încărcătură; lovitură; *sparare un ~* a trage o lovitură. **4.** atac, accident, colaps; *~ apopelettico* atac de apoplexie; *~ di calore* colaps provocat de căldură; *~ di sole* insolație. **5.** mișcare puternică neașteptată; *~ di mare* val puternic care lovește o ambarcație; *~ di vento* rafală de vînt care izbește velele; *~ di timone* **a)** mișcare neașteptată a timonei; **b)** schimbare bruscă de atitudine (mai ales politică); *~ di tetto* creștere bruscă a sarcinii care apasă pe armăturile galeriilor din mine; *~ di telefono* convorbire telefonică scurtă; *~ d'occhio* aruncătură de ochi; *a ~ d'occhio* la prima vedere; *~ di testa* hotărîre pripită; *~ di fulmine* îndrăgostire la prima vedere; *~ di fortuna* noroc, baftă; *~ di scena* lovitură de teatru, schimbare neașteptată a situației; *a un ~, di ~* deodată. **6.** emoție puternică/neașteptată, lovitură; *non mi aspettavo questo ~* nu mă așteptam la lovitura asta; *fare ~* a trezi interes/entuziasm/admirație. **7.** acțiune îndrăzneață, lovitură; *~ di mano* **a)** *(mil.)* acțiune de comando; **b)** furt; *fare il ~* a da

lovitura; *fallire il ~* a eşua, a da greş, a nu reuşi, a nu izbuti; *fare un bel ~* a încheia o afacere bună; *~ mancino/gobbo/maestro* lovitură de maestru; *~ giornalistico* ştire senzaţională publicată în exclusivitate de un ziar; *~ di Stato* lovitură de Stat; *a ~ sicuro* la sigur.

colposcopìa *s.f. (med.)* colposcopie.

colpóso *adj. (jur.)* **1.** neintenţionat, nepremeditat; *omicidio ~* omor din imprudenţă. **2.** *(rar)* vinovat.

còlta *s.f.* **1.** *(mar.)* punerea în ordine a velelor/frînghiilor etc. **2.** *(rar)* recoltă. **3.** *(înv.)* colectă. **4.** *(rar)* vremea culesului. **5.** *(rar; în loc) di ~* îndată, imediat; *far ~* **a)** a lovi exact, a nimeri; **b)** a da lovitura.

coltèlla *s.f.* cuţit; *~ da cucina/da caccia/dei marinai* cuţit de bucătărie/de vînătoare/marinăresc.

coltellàccio *s.m.* **1.** *(dispr.) dim.* de la coltello; cuţit prost. **2.** cuţit mare; pumnal, iatagan. **3.** *(înv.)* cuţitoaie înaltă cu lama curbă (pentru curăţatul pomilor). **4.** *(înv.)* fier de plug (care taie pămîntul vertical). **5.** velă suplimentară (folosită pentru a mări viteza).

coltellàme *s.m.* sortiment de cuţite.

coltellàta *s.f.* **1.** lovitură de cuţit. **2.** rană (făcută cu un cuţit). **3.** *(fig.)* junghi (puternic). **4.** *(fig., pop.)* dezamăgire, deziluzie; păcăleală, înşelătorie. **5.** *(arhit.)* zid construit din cărămizi (aşezate pe muchie, vertical).

coltellàto *adj. (arhit.) muro ~* zid din cărămizi aşezate vertical, pe muchie.

coltelleria *s.f.* cuţitărie.

coltellièra *s.f.* toc, teacă (pentru cuţitele de masă).

coltellinàio, *-ài, s.m.* cuţitar, fabricant/vînzător de cuţite.

coltèllo *s.m.* **1.** cuţit; *mettere mano/venire al ~/ai ~-i* a pune mîna pe cuţit; *~ da tavola* cuţit de masă; *~ a molla/a serramanico/a cric* cuţit cu arc; *~ da innesto* cuţit de altoit; *~ dell'aratro* cuţitul plugului; *~ chirurgico* bisturiu; *prendere il ~ per la lama (fig.)* a-şi face rău singur; *avere il ~ per il manico (fig.)* a se afla într-o poziţie avantajoasă; *si taglia col ~ (despre întuneric, ceaţă etc.)* să-l tai cu cuţitul; *lotta a ~ (fig.)* luptă îndîrjită; *(rar) azione da ~ (fig.)* acţiune provocatoare/jignitoare/odioasă; *(înv., fig.) rendere ~-i per guaine* a plăti cu vîrf şi îndesat; *(înv.) servire di cappa e ~ (fig.)* a servi după toate regulile artei; *a ~, in ~, per ~ (despre zid)* făcut din cărămizi puse vertical. **2.** *(înv.)* dagă, pumnal în muchie şi cu vîrf ascuţit. **3.** *(fig.)* durere; chin. **4.** *(electr.)* întrerupător. **5.** centrul de greutate (al balanţei). **6.** *(înv.)* pene mari (la aripi); *(prov.) chi di ~ (spada) ferisce di ~ (spada) perisce* cine loveşte cu sabia, de sabie va pieri.

coltivàbile *adj.* cultivabil, bun de cultură.

coltivabilità *s.f.* posibilitatea de a fi cultivat.

coltivàre *vt.* **1.** a cultiva; *~ la terra/le piante/i fiori/la vigna/il giardino/l'orto* a cultiva pămîntul/plantele/florile/via/grădina de flori/grădina de zarzavat; *~ a grano/a orto/a vigna* a cultiva cu grîu/cu zarzavat/cu viţă de vie. **2.** a exploata (un zăcămînt); *~ a giorno/a sotterraneo* a exploata la suprafaţă/în subteran. **3.** a educa, a instrui; a valorifica a întreţine, a păstra; a spori; a cultiva; *~ la mente/l'ingegno* a cultiva mintea/spiritul; *~ gli studi/le scienze* a cultiva studiile/ştiinţele; *~ i vizi* a cultiva viciile; *~ la superstizione/l'ignoranza* a cultiva superstiţia/ignoranţa; *~ una persona* a cultiva o persoană. **4.** a nutri (un gînd, o pasiune). **5.** *(înv.)* a onora, a venera.

coltivaménto *s.m. (rar)* cultivare.

coltivatóre, -trice I. *adj.* care cultivă. **II.** *s.m.* **1.** cultivator, agricultor. *SIN. agricoltore, contadino.* **2.** grapă. **3.** *(rar)* persoană care cultivă/se ocupă (cu) ştiinţele, artele etc.

coltivazióne *s.f.* **1.** cultivare. **2.** cultură; *~ di fiori/ortaggi/cereali/vite* cultură de flori/zarzavaturi/cereale/viţă de vie. **3.** exploatare (minieră, carboniferă). **4.** *~ degli idrocarburi* procesele industriale care permit utilizarea hidrocarburilor din petrol.

coltivo *adj.* cultivat; cultivabil.

cólto[1] **I.** *adj.* **1.** *(rar)* cultivat. **2.** cult. *SIN. istruito.* **II.** *s.m. (rar)* teren cultivat.

cólto[2] *part. tr.* de la colare.

cólto[3] *s.m. (înv.) v.* culto **(1)**

cólto[4] *part. tr.* de la cogliere.

cóltra *s.f. (înv., dial.) v.* coltre.

coltràre *vt.* a brăzda (pămîntul cu plugul).

cóltre *s.f.* **1.** cuvertură, învelitoare. **2.** postav negru (cu care se acoperă sicriul, catafalcul). **3.** *(fig.)* strat, suprafaţă; *una ~ di neve* un strat de zăpadă. **4.** *(înv.)* perdea (la uşă).

cóltrice *s.f.* saltea de lînă/de puf.

cóltro *s.m.* fier lung (de plug); brăzdar.

coltróne *s.m.* **1.** plapumă. **2.** perdea groasă (la o uşă).

coltùra *s.f.* **1.** cultivare (a unui teren agricol); *mettere un terreno a ~* a cultiva un teren pentru prima dată; *~ intensiva* cultivare intensivă; *~ specializzata* cultivare a unui singur tip de plantă. **2.** specia cultivată, cultură. **3.** *(înv.)* locul cultivat. **4.** creştere, cultură; *~ del baco di seta/delle ostriche/delle api* creşterea/cultivarea viermelui de mătase/a stridiilor/a albinelor; *~ microbica* cultură de bacterii. **5.** *(rar, lit.)* grijă. **6.** *v.* cultura.

colturàle *adj.* privitor la cultura (plantelor).

colubrìna *s.f. (mil., ist.)* tun cu ţeavă lungă, balimez, culevrină.

colubrinàta *s.f.* lovitură de culevrină.

colùbro/ cólubro *s.m. (lit.)* **1.** şarpe neveninos din familia colubrizilor *(Coluber).* **2.** şarpe.

colùi *pron. dem. m. sg., pl. m.* şi *f. coloro* **1.** acela. **2.** *(lit., înv.)* al său.

colùmbro *s.m. (rar)* mobin.

columèlla *s.f. (zool.)* columelă (axă internă a unei cochilii).

colutèa *s.f. (bot.)* băşicoasă *(Colutea arborescens)*

còlza *s.f.* sau *(rar) m., pl. -i, (bot.)* rapiţă *(Brassica napus arvensis).*

còma[1] *s.m. (med.)* comă.

còma[2] *s.f.* **1.** *(înv., lit.)* coamă, plete. **2.** aberaţie optică.

còma[3] *s.m. (înv.)* virgulă.

comacìno *adj.* din Como.

comàdre, commàdre *s.f. (înv.) v.* comare.

comànda *s.f. (arg.)* comandă (într-un restaurant)

comandaménto *s.m.* **1.** comandă; poruncă. **2.** *(la pl.)* decalogul.

comandànte I. *part. prez.* de la comandare şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** comandant; *fare il ~* a face pe şeful, comandantul; *vice ~* comandant adjunct; *sotto ~* ajutor de comandant; *~ in capo* comandant şef; *~ supremo* comandant suprem. **2.** *(mar.)* căpitan, comandant; *~ in seconda* secund; *~ di porto* comandatul căpităniei portului.

comandàre I. *vi. (a)* a comanda, a ordona, a-şi impune autoritatea; *~ a bacchetta* a comanda în mod autoritar. *SIN. ordinare.* **II.** *vt.* **1.** a comanda, a porunci; a impune, a cere; *gli comandarono di partire* i-au ordonat să plece; *comandi!* ordonaţi! *~ un esercito/una nave* a comanda o armată/o navă. **2.** *(jur.)* a impune, a cere; *~ a qualcuno*

di fare/non fare qualcosa a impune cuiva să facă/să nu facă ceva. **3.** a face o comandă, a comanda; *comandò un pranzo completo* a comandat un prînz complet. **4.** *(lit.)* a recomanda, a prescrie; *il medico gli ha comandato una cura particolare* medicul i-a prescris o cură deosebită. **5.** a detașa (un funcționar etc.). **6.** a avea controlul unei mașini, a-i controla modul de funcționare. **7.** *(rar)* a domina (dintr-o poziție mai ridicată).

comandàta *s.f.* **1.** *(înv.)* corvoadă. **2.** *(pe navele militare)* gardă.

comandàto *part. tr.* de la comandare și *adj.* **1.** *feste ~-e* sărbători bisericești; *vigilie ~-e* posturi, zilele de post. **2.** detașat.

comandatóre, -trice *s.m.* și *f. (înv.)* comandant.

comandìgia *s.f. (înv.)* **1.** recomandație. **2.** societate (comercială).

comàndo[1] *s.m.* **1.** comandă; *un ~ brusco* o comandă bruscă; *~ di attenti/di riposo* comandă „drepți"/„pe loc repaus"; *ubbidire a un ~* a asculta de o comandă. *SIN. imposizione, ingiunzione, ordine.* **2.** autoritatea de a comanda, comandă; *dare/prendere il ~* a da/a lua comanda; *avere al proprio ~* a avea sub comanda proprie. *SIN. autorità, guida, potere.* **3.** *(sport)* primul loc; *il ~ della classifica/della gara* primul loc în clasament/ în întrecere; *assumere il ~ della corsa* a lua conducerea cursei, a fi în primul loc al cursei. **4.** comandament; *~ di corpo d'armata/di divisione/di regimento* comandamentul corpului de armată/diviziei/regimentului. **5.** *(mec.)* comandă; *~ elettrico/meccanico/a distanza/automatico* comandă electrică/mecanică/la distanță/automatică; *azionare i ~-i* a acționa comenzile; *doppio ~* comandă dublă.

comàndo[2] *s.m. v.* commando[2].

comàndolo *s.m. (text.)* fir (cu care se înnoadă urzeala cînd se rupe).

comaràggio *s.m.* pălăvrăgeală, sporovăială.

comàre *s.f.* **1.** nașă. *SIN. madrina, santola.* **2.** cumătră. **3.** martor la cununie. **4.** prietenă; vecină; *~ di basilico* iubită; *fare alle ~-i* joc de fetițe (se fac că vizitează o femeie care naște). **5.** femeie bîrfitoare/care pălăvrăgește **6.** *(dial.)* moașă. **7.** *(dial.)* moartea.

comàto *adj. (lit.)* cu plete.

comatóso *adj. (med.)* care ține de comă; *stato ~* stare de comă.

comàtre *s.m. (înv.) v.* comare.

cómba *s.f. (alpin.)* vale îngustă și lungă închisă între munți.

combaciamènto *s.m.* **1.** coincidență perfectă; suprapunere. **2.** punct/linie de suprapunere.

combaciàre I. *vi. (a)* a coincide; a se suprapune perfect. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se săruta. **2.** *(rar)* a se uni, a adera complet. **III.** *vt. (înv.)* a uni bine împreună.

combattènte I. *part. prez.* de la combattere și *adj.* **II.** *s.m.* și *f.* combatant, luptător; *un valoroso ~* un luptător viteaz; *ex ~ fost combatant.* **III.** *s.m.* **1.** armată, organ de luptă. **2.** *(ornit.)* pasăre din ordinul caradriformelor *(Philomacus pugnax). SIN gambetta.* **IV.** *adj., s.m. (herald.)* (scenă) care reprezintă două animale în timpul luptei. **V.** *s.f. pl.* diferitele tipuri de arme (de unități militare).

combattentìsmo *s.m. (după primul război mondial)* starea de spirit a foștilor combatanți (constituiți în asociații etc.).

combattentìstico, -ci, *adj.* privitor la foștii combatanți; privitor la starea de spirit a foștilor combatanți (reuniți în asociații).

combàttere I. *vi. (a)* **1.** a lupta, a participa la luptă/la război; *~ accanitamente/eroicamente* a lupta cu îndîrjire/eroic; *~ alla testa/alla coda dell 'esercito* a lupta în capul/în coada oastei; *~ con qualcuno/qualcosa* **a)** a lupta împotriva cuiva/cu cineva/cu ceva; **b)** a te lupta pentru ceva/cineva; *~ a corpo a corpo* a se lupta corp la corp. *SIN. battersi, guerreggiare.* **2.** *(fig.)* a combate; a se opune; *~ contro le difficoltà/la miseria/la fame* a combate greutățile/mizeria/foamea. *SIN. lottare.* **3.** *(fig.)* a se bate, a se lupta, a se strădui; *~ per le proprie idee/per una giusta causa* a se bate pentru ideile proprii/pentru o cauză dreaptă. *SIN. adoperarsi, battersi.* **4.** *(sport)* a participa la o întrecere/la un concurs, a se lupta pentru a cîștiga. **II.** *vt.* **1.** a înfrunta, a ataca, a lupta împotriva; *~ l'esercito avversario/l'invasore* a înfrunta armata dușmană/invadatorul. **2.** a agita, a răscoli; *(fig.) i venti combattono il mare* vînturile agită marea. **3.** *(fig.)* a ataca, a combate; *~ un'opinione/una tesi* a combate o opinie/o teză. *SIN. opugnare.* **III.** *vr.* a se înfrunta, a se lupta, a se bate; a se ciocni. **IV.** *vi., vr. (înv.)* a se zbate, a se agita, a se zvîrcoli.

combattiménto *s.m.* **1.** luptă, bătălie; *cercare il ~* a căuta lupta; *soccombere nel ~* a pieri în luptă; *~ di galli* luptă de cocoși. *SIN. scontro.* **2.** bătălie; *~ offensivo/difensivo* bătălie ofensivă/defensivă. **3.** partide de box/lupte; *mettere fuori ~* **a)** a scoate din luptă; **b)** a slăbi, a vlăgui; a face pe cineva să renunțe la luptă; *vincere per fuori ~ tecnico* a învinge prin cnocaut tehnic. **4.** *(fig.)* chin. **5.** *(rar, înv.)* acces de febră.

combattitóre, -trice I. *s.m.* și *f. (rar, lit.)* persoană care combate; *~ della corruzione/dell'ignoranza/dei pregiudizi* persoană care combate corupția/ignoranța/prejudecățile. **II.** *adj. (rar, înv.)* combativ, bătăios.

combattività *s.f.* combativitate; spirit combativ.

combattivo *adj.* combativ; bătăios; agresiv.

combattùto I. *part. tr.* de la combattere. **II.** *adj.* **1.** incert, nehotărît, nesigur. **2.** plin de contradicții.

combinàbile *adj.* combinabil.

combinabilità *s.f. (chim.)* capacitatea de a se combina. *SIN. reagibilità.*

combinàre I. *vt.* **1.** a combina; a potrivi; a lega; a uni; *~ bene i colori di un vestito* a potrivi bine culorile unei rochii; *non ~ il pranzo con la cena* a mînca pe sponci; a trăi în sărăcie. **2.** a combina două substanțe. **3.** a aranja; a duce la capăt; *~ un buon affare/una riunione* aranja o afacere/o reuniune. **4.** *(fam., glumeț)* a face; *~ un pasticcio* a face o încurcătură; *~ un guaio* a provoca un necaz; *~ di tutti i colori* a face multe și de toate; *ne ha combinata una delle sue* a făcut una de-a lui; *questa volta l'hai combinata grossa* de data asta ai făcut-o de oaie/lată; *non ~ nulla* a nu reuși nimic, a pierde timpul de pomană. **II.** *vi. (a)* a corespunde; a se potrivi; *le nostre idee non combinano affatto* ideile noastre nu se potrivesc deloc. **III.** *vr.* **1.** a se combina. **2.** a se înțelege, a se pune de acord. **3.** *(fam.)* a se afla într-o situație; a se nimeri; *si è combinato bene/male* s-a nimerit să fie bine/rău.

combinàta *s.f. (în schi)* competiție formată din mai multe probe.

combinàto I. *part. tr.* de la combinare. **II.** *adj. (despre activitatea militară)* la care participă forțele armate ale mai multor state.

combinatóre, -trice I. *adj.* care combină, combinator. **II.** *s.m.* combinator.

combinatòrio *adj.* **1.** bazat pe combinația diferitelor elemente, combinatoriu; *calcolo* ~ calcul combinatoriu. **2.** *(lingv.)* referitor la varianta fonematică condiționată de context.
combinazióne[1] *s.f.* **1.** combinare, combinație, îmbinare, reunire. **2.** reacție chimică, sinteză, combinație. **3.** întîmplare; *per* ~ din întîmplare. *SIN. accidente.*
combinazióne[2] *s.f.* **1.** jupon cu chilot. *SIN. pagliaccetto.* **2.** salopetă; ~ *da volo* salopetă de zbor; ~ *spaziale* salopetă folosită de astronauți.
combriccola *s.f.* **1.** clică; camarilă. *SIN. congrega.* **2.** gașcă, șleahtă. *SIN. banda, cricca, ganga.*
combriccolàre *vi. (înv.)* a face gașcă.
combriccolóne, -a *s.m.* și *f.* cel care face parte dintr-o gașcă.
comburènte *adj., s.m. (fiz.)* comburant.
comburènza *s.f.* capacitatea (unui corp) de a favoriza sau menține combustia.
combùrere *vi. (lit.)* a arde.
combustìbile *adj., s.m.* combustibil.
combustibilità *s.f.* combustibilitate.
combustióne *s.f.* **1.** combustiune, ardere. **2.** *(rar, lit.)* foc, incendiu, ardere. **3.** *(înv.)* arsură. **4.** *(înv.)* agitație, frămîntare; *mettere in* ~ a aținta, a împinge la răscoală.
combustìvo *adj. (înv.)* care arde.
combùsto *part. tr.* de la c o m b u r e r e și *adj.*
combùtta *s.f.* adunătură de oameni, clică, gașcă; *una* ~ *di imbroglioni* o clică de escroci; *essere/mettersi/entrare in* ~ *con qualcuno* a fi/a se afla/a intra în clică cu cineva.; *in* ~ împreună. *SIN. combriccola, cricca, ganga.*
cóme I. *adv.* **1.** ca; *coraggioso* ~ *un leone* curajos ca un leu; *un uomo buono* ~ *il pane* un om bun ca pîinea; *trattare* ~ *un cane* a trata ca pe un cîine; *dormire* ~ *un ghiro* a dormi bușteană; *(cu pron. pers. formă accentuată);* ~ *lui/lei/me/te/loro* ca el/ea/mine/tine/ei/ele; *(emfatic) io* ~ *io* în ceea ce mă privește; *ora* ~ *ora* chiar acum, în momentul ăsta; *oggi* ~ *oggi* chiar acum; ~ *è vero Dio* acesta este adevărul adevărat; (în corelație cu „cosi"/„tale"/„tanto") atît; *così nel bene* ~ *nel male* atît la bine cît și la rău; *tanto nella buona* ~ *nella cattiva sorte* atît la noroc cît și la nenoroc; *è* ~ este ca și cum; *è* ~ *parlare al muro* e ca și cum ai vorbi la perete. **2.** *(în interogative directe și indirecte)* cum; *come stai?* ce mai faci?; *non so proprio* ~ *fare* nu mai știu cum să fac; (întărit cu *mai*); ~ *avrà mai fatto a saperlo?* cum o fi aflat oare?; *com'è che* ~ ? pentru ce motiv?; ~ *mai?* pentru ce?; *ma come?!* dar cum?!; *com'è,* ~ *non è* pe neașteptate; *come no?* desigur. **3.** *(introduce o apoziție sau un complement)* în calitate de, ca; ~ *ministro* în calitate de ministru; *ti parlo* ~ *amico* îți vorbesc ca prieten. **4.** *(în propoziții interogative și exclamative)* cît; ~ *è bello* cît este de frumos! **II.** *conj.* **1.** *(introduce o propoziție exclamativă)* ce, cum, în ce fel, cît; *mi descrisse* ~ *aveva dovuto fare* mi-a descris cum a trebuit să facă; *tu sai* ~ *è permaloso* tu știi cît este de supărăcios. **2.** *(introduce o propoziție comparativă)* cît, cum; *non è poi tanto bravo* ~ *credevo* nu este atît de bun cît credeam; *studia* ~ *ha sempre fatto* studiază cum a făcut mereu; *di* ~ decît; *è molto meglio di* ~ *mi aspettavo* e mult mai bine decît mă așteptam; *è peggio di* ~ *tu possa immaginare* e mai rău decît îți poți imagina. **3.** *(introduce o propoziție temporală)* îndată ce, pe măsură ce; ~ *seppi che sarebbe venuto, incominciai i preparativi* îndată ce am aflat că va veni, am început pregătirile; ~ *giungevano, venivano subito sistemati* pe măsură ce ajungeau, erau îndată cazați. **4.** *(introduce o propoziție modală)* ca și cum; *fai* ~ *se fossi a casa tua* procedează ca și cum ai fi la tine acasă, simte-te ca acasă. **5.** *(introduce o propoziție incidentală)* așa cum; *l'ho visto,* ~ *tu sai, proprio quella sera* l-am văzut, așa cum știi, chiar în seara aceea. **6.** *(rar; introduce o propoziție cauzală)* pentru că, întrucît, deoarece. **III.** *s.m. invar.* mod, manieră, mijloc; *il* ~ *e il perché di qualcosa* maniera în care este făcut un lucru și rațiunea existenței sale; *spiegare il perché e il (per)* ~ *(fam.)* a explica totul în detaliu.
comecché *conj.* **1.** *(lit.; introduce o propoziție concesivă cu verbul la conjunctiv)* deși, cu toate că. **2.** *(cu valoare relativă și verbul la conjunctiv)* oricum, în oricel fel. **3.** *(cu valoare relativă și verbul la conjunctiv)* peste tot, oriunde.
comecchessìa, come che sìa I. *adv.* oricum, în orice fel. **II.** *adj. invar. (rar)* oarecare.
comedóne *s.m.* fruct negru (format din sebum).
comènto[1] *s.m. (înv.)* *v.* c o m m e n t o[1] și *deriv.*
comènto[2] *s.m. (în construcția navelor)* spațiul dintre scînduri (în care se introduc cîlții).
comenzàre *vt. (înv.)* *v.* c o m i n c i a r e și *deriv.*
còmere *vt. (înv., lit.)* a înfrumuseța, a împodobi.
cométa *s.f.* **1.** cometă. **2.** *(lit., fig.)* eveniment important. **3.** *(dial.)* zmeu (jucărie).
comiatàre *vt. (înv.)* *v.* c o m m a t a r e și *deriv.*
còmica *s.f.* **1.** *(înv.)* arta de a juca și scrie comedii. **2.** film comic scurt (specific cinematografului mut). **3.** *(fig.)* situație/scenă comică/ridicolă; farsă.
comicità *s.f.* comic, haz.
còmico, -ci I. *adj.* comic, caraghios. *SIN. buffo, ridicolo.* **2.** *(fam.)* nostim, hazliu, caraghios. **II.** *s.m.* **1.** actor de comedie, comedian; ~ *ambulante* cabotin. **2.** autor comic. **3.** comic.
comignolo *s.m.* **1.** coș (de sobă, de fabrică). *SIN fumaiolo.* **2.** creastă (de acoperiș).
cominciamènto *s.m. (lit.)* începere; început.
cominciàre I. *vt.* a începe, a porni. *SIN. imprendere, principiare.* **II.** *vi.* (*e* — dacă este folosit în mod absolut și *a* dacă este urmat de un complement sau de un adverb) a începe; *l'inverno è cominciato molto presto* iarna a început foarte devreme. *SIN. iniziare, principiare.* **III.** *s.m.* numai *sg. (rar, lit.)* început; *(prov.) chi ben comínicia è alla metà dell'opera* începutu-i anevoie, urma vine de la sine.
cominciàta *s.f. (înv.)* început; începere.
cominciatìvo *adj.* inițial.
cominciàto I. *part. tr.* de la c o m i n c i a r e și *adj.* **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* început. **2.** *(la pl., înv.)* aperitiv.
cominciatóre, -trìce *s.m.* și *f., adj. (rar, lit.)* inițiator.
cominciatùra *s.f.* partea rară (cu care începe o țesătură).
cominciо I. *s.m. (înv.)* început. **II.** *la pl.* aperitive.
cominiàno *adj. (despre unele tipărituri din secolul al XVIII-lea foarte prețuite din punct de vedere tipografic și filologic)* îngrijite de Giuseppe Comina di Cittadella.
comìno *s.m.* chimion *(Cominum cyminum)*
comissàre *vi. (lit.)* a chefui, a petrece.
comitàle *adj. (lit.)* de conte, privitor la un conte.
comitàto[1] *s.m.* comitet; ~ *di liberazione nazionale* comitetul eliberării naționale; ~ *centrale* comitet central.
comitàto[2] *s.m.* suită, cortegiu.
comitìva *s.f.* grup (de excursioniști etc.). *SIN. compagnia.*
còmito *s.m. (înv., ist., mar.)* comandant de echipaj, comandant peste vîslașii unei galere. *SIN. nostromo.*

comiziàle[1] *adj.* **1.** *(ist. ant.)* de comiţiu (la romani). **2.** care ţine de miting, privitor la miting.

comiziàle[2] *adj.* comiţial, de epilepsie, epileptic; *crisi* ~ criză comiţială/de epilepsie; *male/morbo* ~ epilepsie.

comiziànte *s.m.* **1.** participant la un miting. **2.** *(rar)* care pronunţă un discurs la miting.

comìzio, *-izi, s.m.* **1.** *(ist. ant.)* comiţie, adunare (la romani); ~ *agrario* asociaţie de agricultori. **2.** loc de adunare a comiţiilor romane. **3.** miting; *indire un* ~ a organiza un miting; ~ *elettorale* miting electoral.

còmma, còmmi I. *s.m. (jur.)* articol de lege; alineat; *(muz.)* comă. **2.** comă (parte a periodului, despărţită prin virgulă). **3.** *(înv.)* virgulă.

commando[1] *s.m. invar.* comandou.

commando[2] *s.m.* funie smolită pentru legături etc.

commèdia *s.f.* **1.** comedie; ~ *togata* comedie ţărănească; ~ *palliata* comedie scrisă în latină, după un model grecesc; ~ *dell'arte/a soggetto/a canovaccio* comedie cu măşti şi personaje fixe; ~ *d'intreccio* comedie axată pe comic de situaţii; ~ *lacrimosa* comédie patetică/lacrimogenă; ~ *musicale* comedie muzicală. **2.** *(glumeţ)* prefăcătorie; *fare/recitare la* ~ a se preface, a juca teatru; *fare più parti in una* ~ a nu avea o părere fermă, a susţine cînd o părere, cînd alta. **3.** *(glumeţ)* mascaradă, bufonadă, bufonerie; *quella cerimonia d'inaugurazione è stata una* ~ ceremonia de inaugurare a fost o mascaradă; *personaggio di* ~ *(fig.)* bufon; caraghios. **4.** operă poetică medievală (scrisă în stil intermediar între stilurile umil şi sublim).

commediànte *s.m.* şi *f.* **1.** actor. **2.** *(fig.)* comedian, ipocrit, farsor.

commediàre I. *vt.* a scrie comedii; a înfăţişa într-o comedie. **II.** *vi.* a juca teatru, a se preface.

commediògrafo, *-a, s.m.* autor de comedii.

commemoràbile *adj.* demn de a fi comemorat; comemorabil.

commemoràre *vt.* a comemora.

commemorativo *adj.* comemorativ, *medaglia* ~*-a* medalie comemorativă; *francobollo* ~ timbru comemorativ.

commemorazione *s.f.* **1.** comemorare. **2.** *(rar)* discurs comemorativ. **3.** referire la aniversarea unui sfînt (în timpul slujbei).

commènda *s.f.* **1.** atribuirea unui beneficiu ecleziastic vacant (pe viaţă); atribuirea provizorie a unui beneficiu. **2.** grad intermediar (în ordinele cavalereşti). **3.** *(în dreptul medieval)* societate de navigaţie.

commendàbile *adj. (lit.)* lăudabil; recomandabil.

commendàre *vt. (lit.)* **1.** a lăuda, a aproba. **2.** *(înv.)* a încredinţa. **3.** *(înv.)* a recomanda.

commendatàrio, *-àri, s.m.* persoană care se bucură de dreptul de uzufruct al unui beneficiu ecleziastic.

commendatìzia *s.f. (rar)* scrisoare de recomandare.

commendatìzio, *-izi, adj. (despre o scrisoare)* de recomandare.

commendatóre *s.m., f. (înv.)* **-trice 1.** titlu dat administratorului unui beneficiu ecleziastic sau militar. **2.** grad în ordinele cavalereşti. **3.** *(înv.)* persoană care laudă, lăudător.

commendazióne *s.f. (rar)* laudă, onoare.

commendévole *adj. (rar)* lăudabil.

commensàle *s.m.* comesean, invitat (la masă). *SIN. convitato, invitato.*

commensuràbile *adj. (mat.)* comensurabil, care poate fi măsurat.

commensurabilità *s.f. (mat.)* comensurabilitate.

commensuràre *vt. (înv., lit.)* a măsura prin comparaţie; a compara.

commentàre *vt.* **1.** a alcătui un comentariu, a comenta (un text). *SIN. annotare, chiosare.* **2.** a comenta; a interpreta (vorbele cuiva).

commentàrio, *-àri, s.m.* **1.** registru care cuprinde transcrierea integrală sau în rezumat a scrisorilor sau documentelor expediate. **2.** comentariu. **3.** *(la pl.)* note/însemnări istorice (în amintirea unor fapte).

commentatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** comentator, glosator. *SIN. chiosatore, postullatore.* **2.** *(la radio, televiziune)* prezentator, comentator. **3.** *(la pl.)* comentatori ai textelor juridice (sec. XIV şi XV).

commènto[1] *s.m.* **1.** comentariu; *il* ~ *di una partita di calcio* comentariul unei partide de fotbal. **2.** explicare, interpretare, comentariu; *un* ~ *ad Aristotele* un comentariu la opera lui Aristotel. *SIN. annotazione, chiosa, glossa.* **3.** *(jur.)* interpretare; ~*di un articolo di legge* interpretarea unui articol de lege. **4.** articol în care se exprimă părerea unui ziar asupra unor fapte. **5.** discuţie, protest, comentariu. **6.** ~ *musicale* muzica unui film; ~ *parlato* comentariul unui film documentar.

commènto[2] *s.m. v.* comento[2].

commerciàbile *adj.* care poate fi comercializat, vandabil.

commerciabilità *s.f.* capacitatea de a fi comercializat/vandabil.

commerciàle *adj.* **1.** privitor la comerţ, comercial, *corrispondenza/lettera/azienda* ~ corespondenţă/scrisoare/întreprindere comercială; *costo* ~ preţ de vînzare. **2.** *(într-o întreprindere)* care se ocupă cu activitatea comercială; *direzione* ~ direcţia comercială. **3.** *(fig., despre un produs)* de serie; obişnuit. **4.** *(fig.; despre filme, cărţi)* comercial; cu finalitate exclusiv comercială (nu artistică).

commercialista, *-i, s.m.* şi *f.* **1.** persoană cu studii economice. **2.** advocat specializat în drept comercial. **II.** *adj.* specializat în comerţ/în probleme economice; *dottore* ~ licenţiat în ştiinţe economice.

commercialistico, *-ci, adj.* de comerţ, privitor la comerţ.

commercializzàre *vt.* a comercializa.

commerciànte I. *part. tr.* de la commerciare şi *adj.* **II.** *s.m.* comerciant, negustor.

commerciàre I. *vi. (a)* a face comerţ; ~ *in oggetti d'arte/in tessuti/in elettrodomestici* a face comerţ cu obiecte de artă/cu ţesături/cu aparate electrice de uz casnic. **II.** *vt. (rar)* a pune în comerţ.

commèrcio *s.m.* **1.** comerţ; ~ *d'importazione/d'esportazione* import, export; *darsi al* ~ a se apuca de comerţ; *ritirarsi dal* ~ a se retrage din comerţ *essere nel* ~ a se ocupa cu comerţul; *essere in* ~ *(despre un produs)* a se afla/a se găsi în comerţ *fuori* ~ *(despre produse)* care nu sînt destinate vînzării, care nu se găsesc în comerţ; ~ *all'ingrosso* comerţ cu ridicata/angro; ~ *al minuto* comerţ cu amănuntul; *fare* ~ *delle proprie idee/della propria esistenza (fig., dispr.)* a-şi vinde/a-şi comercializa propriile idei/existenţa; *essere materia di* ~ *(fig.)* a fi tratat ca o marfă. **2.** *(lit.)* legătură, relaţie, raport; *avere* ~ *con qualcuno* a purta o permanent corespondenţă cu cineva; ~ *epistolare* culegere de scrisori (primite şi trimise de o personalitate); ~ *carnale* raport sexual.

commèscere *vt. (înv.)* a amesteca.

commèssa *s.f.* comandă (de marfă).

commessàrio *s.m. (înv.)* *v.* commissario.

commésso I. *part. tr.* de la commettere şi *adj.*

II. *s.m., f.* **-a** (în sens **1.**) **1.** vînzător; ~ *viaggiatore* voiajor comercial. **2.** funcţionar inferior (în administraţie). **3.** *(înv.)* delegat; persoană trimisă să reprezinte; înlocuitor. **4.** *(mar.)* subofiţer cu aprovizionarea. **5.** *(jur.)* ajutor de grefier. **6.** *(mar.)* arta de a împleti frînghii/odgoane etc. **7.** intarsie (în lemn, marmură etc.); marchetărie. **8.** *(înv.)* punct de unire, comisură.

commessùra *s.f. (rar)* comisură; ~ *labiale/palpebrale* comisura buzelor/pleoapelor.

commestìbile I. *adj.* comestibil. *SIN. mangereccio, mangiabile* **II.** *s.m. (la pl.)* produse alimentare.

commèttere I. *vt.* **1.** *(lit.)* a uni; a încastra. **2.** a comite, a săvîrşi; ~ *imprudenze/errori/misfatti* a comite imprudenţe/greşeli/fapte urîte. **3.** a delega. **4.** *(lit., rar)* a expune, a lăsa în voie. **5.** a comanda, a face o comandă. *SIN. commissionare.* **6.** *(înv.)* ~ *battaglia* a începe lupta. **II.** *vi. (a)* a potrivi, a se uni. **III.** *vr.* **1.** a se încrede. **2.** a se expune.

commettitóre, -trìce *s.m.* şi *f., adj.* **1.** (persoană) care comite un rău, răufăcător. **2.** (artist/meseriaş) care face intarsii; mozaicar.

commettitùra *s.f.* **1.** îmbucare, asamblare. **2.** comisură, îmbucătură, încheietură.

commiàto *s.m.* **1.** rămas bun; *prendere* ~ *da qualcuno* a-şi lua rămas bun de la cineva; *dare* ~ *a qualcuno* a spune cuiva la revedere. *SIN. congedo, licenza.* **2.** *(la o cantonă)* partea în care poetul îşi prezintă compoziţia. *SIN. congedo, licenza, tornata.* **3.** *(înv.)* permisie (militară).

commiatàre *vi., vt. v.* a c c o m i a t a r e.

commilitóne *s.m.* **1.** *(mil.)* camarad, leat. *SIN. camerata.* **2.** tovarăş de luptă.

comminàre *vt. (jur.)* a ameninţa (cu o sancţiune).

comminatòria *s.f. (jur.)* somaţie cominatorie.

comminatòrio *adj. (jur.)* cominatoriu.

comminazione *s.f. (jur.)* ameninţare (cu o sancţiune prevăzută de lege).

comminùto *adj.* fărîmiţat; strivit.

comminuzióne *s.f. (despre doze minerale)* cominută.

commiseràre *vt.* a compătimi. *SIN. compassionare, compatire, compiangere.*

commiserazióne *s.f.* compătimire, compasiune; milă. *SIN. compatimento, pietà.*

commiserévole *adj. (lit.)* demn de compătimire/de compătimit.

commissària *s.f.* comisariat.

commissariàto *s.m.* **1.** comisariat (funcţie, loc, durată). **2.** colectiv de comisari (instituit într-o anumită împrejurare); ~ *per il turismo* comisariatul turismului.

commissàrio, *-a, s.m.* şi *f.* **1.** comisar; ~ *straordinario prefettizio* comisar extraordinar numit de prefect (care poate înlocui primarul); ~ *di pubblica sicurezza* comisar de poliţie; ~ *politico/del popolo* comisar politic/al poporului; ~ *di bordo* comisar de bord; ~ *sportivo (la întreceri sportive)* persoană însărcinată cu controlarea respectării regulamentului; ~ *tecnico/unico* antrenorul echipei naţionale. **2.** *(înv.)* persoană care se ocupă de administraţia armatei; ~ *dei viveri/di leva* persoană care răspunde de aprovizionare/de recrutare. **3.** membrul unei comisii; ~ *d'esame* membru într-o comisie de examen.

commissionàre *vt. (com.)* a comanda, a procura (o marfă), a comisiona.

commissionàrio, *-àri, s.m. (com.)* comisionar (reprezentant al unei firme sau vînzător prin comision).

commissióne *s.f.* **1.** *(jur.)* săvîrşire, comitere; *la* ~ *di un reato* comiterea unui delict. **2.** comision; *affidare a qualcuno una* ~ a încredinţa cuiva un comision; *eseguire/fare una* ~ a face un comision. **3.** comandă (de marfă). **4.** *(mai ales la pl.)* cumpărături; *andò a fare delle* ~*-i in città* s-a dus să facă cumpărături în oraş. **5.** comisie; *eleggere/istituire/nominare/sciogliere una* ~ a alege/a institui/a numi/a dizolva o comisie; ~ *esaminatrice* comisie examinatoare; ~ *d'inchiesta* comisie de anchetă. **6.** *(rar, înv.)* asamblare, îmbucare.

commissòrio *adj. (jur.)* comisoriu.

commistióne *s.f.* amestec; amestecare.

commisto *adj. (lit.)* amestecat.

commisuràre *vt.* a măsura (în raport cu altceva). *SIN. adeguare, proporzionare.*

commisurazióne *s.f.* măsurare (prin comparaţie).

committènte *adj., s.m.* (persoană) care încredinţează/comandă cuiva o lucrare/o marfă. *SIN. appaltante.*

còmmo *s.m.* dialog liric între cor şi actori (în tragedia greacă).

commodàre *vt. v.* c o m o d a r e[1].

còmmodo *adj.* şi *deriv. v.* c o m o d o[1].

commodòro, *-òri, s.m. (mar.)* contraamiral; *(în marina comercială)* cel mai în vîrstă dintre căpitanii unei societăţi.

comorazióne *s.f.* insistare.

commòsso I. *part. tr.* de la c o m m u o v e r e. **II.** *adj.* **1.** *(rar, lit.)* răsculat, revoltat. **2.** *(rar)* agitat, iritat. **3.** *(înv.)* împins.

commovènte *adj.* mişcător, emoţionant.

commòvere *vt., vr. v.* c o m m u o v e r e.

commovìbile *adj. (rar)* emoţionabil, sensibil.

commovibilità *s.f. (rar)* emotivitate.

commoviménto *s.m.* **1.** zguduire. **2.** *(rar)* emoţie.

commozióne *s.f.* **1.** emoţie; ~ *viva/profonda* o emoţie vie/profundă. *SIN. emozione.* **2.** *(rar)* mişcare violentă/zguduitoare; ~ *tellurica* cutremur. **3.** *(rar, lit.)* răscoală, rebeliune, revoltă. **4.** *(med.)* comoţie; ~ *cerebrale* comoţie cerebrală.

commozionàle *adj. (med., psih.)* de comoţie; *in stato* ~ în stare de comoţie.

commùne *adj. (înv.) v.* c o m u n e[1] **(I.).**

commuóvere I. *vt.* **1.** a emoţiona, a mişca. *SIN. eccitare, turbare.* **2.** *(rar, lit.)* a agita, a zgudui, a zgîlţîi. **3.** *(înv.)* a îndemna la ceva; a aţiţa la răscoală. **II.** *vr.* **1.** a se înduioşa, a se emoţiona; *(rar)* a se frămînta, a se agita. *SIN. intenerirsi, turbarsi.* **2.** *(înv.)* a se răscula, a se revolta.

commutàbile *adj.* comutabil, care poate fi schimbat.

commutabilità *s.f.* caracter comutabil/care poate fi schimbat.

commutàre *vt.* **1.** a comuta. **2.** a schimba un lucru cu altul.

commutativo *adj.* care ţine de o comutare, privitor la o comutare; *giustizia* ~*-a* justiţie care te obligă să dai echivalentul a ceea ce primeşti.

commutatòre, -trìce I. *adj. (lit.)* care schimbă/transformă. **II.** *s.m. (electr.)* comutator, întrerupător.

commutatrìce *s.f.* comutatoare.

commutazióne *s.f.* **1.** comutare, schimbare. *SIN. scambio, sostituzione.* **2.** comutaţie.

cómo[1] *adv. (înv., dial) v.* c o m e **(I.).**

comò[2] *s.m. invar.* comodă; scrin.

còmo[3] *s.m.* petrecere (după cină).

còmoda *s.f.* scaun/fotoliu prevăzut cu ploscă (pentru bolnavi).

comodànte I. *part. prez.* de la c o m o d a r e[1] şi *adj.* **II.** *s.m.* persoană care dă în comodat.

comodàre[1] *vt.* a da în comodat, a împrumuta.

comodàre[2] *vi. (e)* **1.** a-ţi fi comod, a-ţi conveni. **2.** *(fam.)* a plăcea; *fate come vi comoda* faceţi cum credeţi.

comodatàrio, *-àri, s.m. (jur.)* comodatar, persoană care primește un bun în comodat.
comodàto *s.m. (jur.)* comodat, împrumut făcut pentru o folosință curentă.
comodìno[1] *s.m.* noptieră.
comodìno[2] *s.m.* **1.** *(arg.)* persoană care înlocuiește un actor în ultima clipă; actor neînsemnat. **2.** *(rar)* servitor; *far/servire da ~ a qualcuno* a se lăsa folosit de cineva în mod abuziv/umilitor, a fi omul de paie al cuiva. **3.** cortină secundară cu o deschidere la mijloc (prin care ieșeau actorii să mulțumească publicului).
comodità *s.f.* **1.** comoditate; *la ~ di un'abitazione/di un'automobile* comoditatea unei locuințe/unui automobil. **2.** ocazie favorabilă, prilej; posibilitate; *non abbiamo avuto la ~ di farlo* nu am avut posibilitatea s-o facem. **3.** confort; *le ~ della vita moderna* confortul vieții moderne. *SIN. agio, confort.* **4.** *(eufemistic, înv.)* nevoie, necesitate corporală; defecție.
còmodo[1] *adj.* **1.** comod; înlesnit; convenabil; ușor; *una vita ~-a* o viață comodă/înlesnită; *vestito ~* haină comodă/care nu te strînge; *casa/stanza ~-a* casă/cameră comodă/spațioasă; *fare visita a un'ora ~-a* a face vizită la o oră convenabilă; *strada ~-a* drum comod, ușor (de străbătut). **2.** comod, liniștit, calm, în largul său; *stare ~ in poltrona* a sta comod în fotoliu; *state ~-i* nu vă ridicați, nu vă deranjați; *essere ~ a fare qualcosa (fig.)* a fi dispus să faci ceva, a-ți fi la îndemînă. **3.** care evită efortul, comod; *è gente ~-a* sînt oameni comozi.
còmodo[2] *s.m.* **1.** comoditate, ceea ce îți oferă bunăstare/plăcere; *i comodi della vita* comoditățile vieții; *amare il proprio ~* a iubi comoditatea; *fare il proprio ~* a face ceea ce îi place. **2.** oportunitate, avantaj, folos; *trovare il proprio ~ in qualcosa* a găsi în ceva propriul avantaj; *tornare/fare ~* a conveni, a-ți fi de folos, a fi în propriul avantaj; *a/con ~, con tutto ~* fără grabă, cînd trebuie; *a suo ~* după plac; *essere in ~* a fi dispus să faci ceva; *di ~* oportun, favorabil, avantajos; *soluzione di ~* soluție avantajoasă; *~di cassa* **a)** scurtă prelungire a plății în numerar; **b)** *(fin.)* deschidere a unui credit de scurtă durată. **3.** *(înv.)* vehicul.
compadróne, *-a, s.m.* și *f.* coproprietar; *~ di una casa* coproprietarul unei case.
compaesàno *s.m.* **1.** compatriot, concetățean. **2.** consătean.
compàge *s.f. (înv., lit.)* densitate, desime (a vaporilor).
compaginàre[1] *vt.* a uni strîns laolaltă.
compaginàre[2] *vt.* a pagina.
compaginatóre, -trice *s.m.* și *f.* paginator.
compàgine *s.f.* **1.** unire, asamblare; conexiune; unitate; *la ~ di un partito* unitatea unui partid. **2.** *(sport)* echipă (de jucători, cicliști etc.).
compàgna[1] *s.f.* **1.** *v.* compagnia. **2.** *(la Genova, în evul mediu)* asociație voluntară de cetățeni (cu scop de apărare și protecție reciprocă).
compàgna[2] *s.f. (înv., mar.; pe galere)* încăperea care folosea drept cămară.
compagnàre *vt. (înv.)* *v.* accompagnare.
compagnésco *adj. (înv.)* tovărășesc.
compagnìa, *-gnìe, s.f.* **1.** companie; societate; *essere/stare in buona ~* a fi/a se afla într-o companie bună; *dama/damigella di ~* damă/domnișoară de companie; *fare/tenere ~* a ține companie; *in ~* în comun; *(rar) dare per ~* a da ca tovarăș; *(înv.) di ~* împreună. **2.** grup, cerc; gașcă. *SIN. banda, brigata, squadra.* **3.** *(mil.)* companie; *~ di ventura* unitate/ceată de mercenari condusă de un condotier. **4.** societate, companie; întreprindere de transporturi; *~ di assicurazione* societate de asigurări; *~ di navigazione, ~ di bandiera* companie maritimă/aeriană de stat. **5.** confrerie; *~ di Gesù* ordinul iezuiților. **6.** *(teatru)* companie. **7.** *(ist.)* corporație, breaslă. **8.** *(înv.)* viață în comun. **9.** *(înv.)* ligă, alianță.
compàgno, -a, *(înv.)* **-essa,** *-gne* **I.** *s.m.* și *f.* **1.** tovarăș; *~ di giochi/di classe/di lavoro* tovarăș de joacă/de clasă/de muncă; *~ di viaggio/di avventura* tovarăș de călătorie/de aventură. **2.** *(rar)* soț; *il ~/la ~-a della vita* tovarăș/tovarășă de viață. **3.** persoană înscrisă într-un partid marxist, tovarăș; *~ di strada* tovarăș de drum. **4.** *(sport)* coechipier, coleg de echipă. **5.** *(sport)* adversar. **6.** asociat. **7.** *(înv.)* aliat. **8.** *(astron.)* componentă mai puțin luminoasă a unei stele lunare. **II.** *adj. (fam.)* asemănător, aidoma; pereche.
compagnóne, *-a* **I.** *s.m.* **1.** *v.* compagno **(I, 1).** **2.** om plăcut/de viață. *SIN. buontempone.* **3.** *(înv.)* tovarăș de blestemății/de fapte rele. **4.** *(rar, glumeț, înv.)* bărbat masiv, matahală. **II.** *adj. (rar)* sociabil.
còmpago, *-gi s.m. (ant.)* sanda (pe care o purtau senatorii și împărații).
companàtico, *-ci, s.m. (rar)* ceea ce se mănîncă cu pîine.
comparàbile *adj.* comparabil. *SIN. confrontabile, paragonabile.*
comparabilità *s.f. (rar)* calitatea de a fi comparabil.
comparàggio *s.m.* **1.** cumetrie. **2.** înțelegere ilicită între medici, farmaciști și întreprinderile farmaceutice.
comparàre *vt.* a compara, a semăna cu.
comparàtico, *-àtici, s.m.* cumetrie.
comparatista, *-isti, s.m. (ist. lit.)* comparatist (specialist în literatură comparată etc.).
comparativo I. *adj.* **1.** comparativ, *studio/metodo ~* studiu/metodă comparativă. **2.** care exprimă comparație, comparativ; *grado ~ dell'aggettivo* gradul comparativ al adjectivului. **II.** *s.m. (gram.)* (gradul) comparativ.
comparàto I. *part. tr.* de la comparare. **II.** *adj. letteratura/grammatica ~-a* literatură/gramatică comparată.
comparatóre *s.m. (tehn.)* comparator.
comparazióne *s.f.* **1.** comparație, confruntare; *termine di ~* termen de comparație; *a ~* în comparație; *senza ~* fără posibilitate de comparare, fără seamăn. **2.** *(lingv.)* similitudine; *gradi di ~* grade de comparație.
compàre *s.m.* **1.** naș; *(fig.) essere come il ~ a battesimo* a fi strict necesar/indispensabil. *SIN. padrino, santolo.* **2.** cumătru. **3.** *~ d'anello* martor la o cununie; persoană care întinde verigheta mirilor/care însoțește mireasa la altar. **4.** tovarăș, prieten. **5.** complice, părtaș.
comparénte I. *part. prez.* de la comparire. **II.** *s.m. (jur.)* persoană care se prezintă în fața tribunalului.
comparìre *vi. (e)* **1.** a apărea, a se ivi, a se prezenta; *è comparso all'improvviso* a apărut pe neașteptate; *~ in publico* a apărea în public. *SIN. apparire.* **2.** *(jur.)* a compărea în tribunal, a se prezenta în fața tribunalului. **3.** *(despre cărți etc.)* a ieși, a apărea; *questa rivista compare a intervalli irregolari* această revistă apare la intervale neregulate. **4.** *(rar)* a părea (în aparență). **5.** a face figură/impresie

bună; a fi arătos/atrăgător. *SIN. spiccare.* **6.** *(rar, înv.)* a da rezultate, a renta.

compariscènte *adj. (rar)* arătos, aspectuos, care face impresie bună.

compariscènza *s.f. (înv.)* înfățișare atrăgătoare/plăcută.

comparìta *s.f.* **1.** *(înv.)* apariție, ivire. **2.** înfățișare atrăgătoare/plăcută; *(loc., tosc.) fare ~* a fi arătos/atrăgător. **3.** *(înv.)* sărbătoare publică.

comparizióne *s.f. (jur.)* înfățișare (la judecată); *mandato di ~* mandat de aducere.

comparsa *s.f.* **1.** apariție; *fu una ~ breve* a apărut puțin/pentru puțină vreme; *fare la propria ~* a-și face apariția, a se prezenta; *far ~* a se prezenta bine, a face figură bună. *SIN. apparizione.* **2.** figurant; *fare da ~ (fig.)* a face figurație. **3.** *(în procesele civile)* actul scris conținînd pretențiile uneia din părți. **4.** *(jur., rar)* înfățișare; *~ in giudizio* prezentare în fața tribunalului.

comparsàta *s.f. (arg., cinema.)* figurație, apariție ca figurant (într-un film).

compàrso *part. tr.* de la comparire și *adj.*

comparteċipànte, -i *s.m.* și *f.* coparticipant (într-o asociație agricolă).

comparteċipàre *vi. (a)* a participa împreună cu alții; a fi copărtaș.

compartecipazióne *s.f.* **1.** coparticipare, coparticipație; *~ agraria* asociație agricolă. **2.** cotă care revine unui asociat coparticipant.

compartéċipe *adj.* coparticipant, copărtaș.

compartimentàle *adj. (adm.)* care ține de un departament.

compartimentazióne *s.f.* compartimentare.

compartiménto *s.m.* **1.** împărțire. **2.** diviziune, parte; despărțitură, compartiment. **3.** *(rar, ferov.)* compartiment (de vagon); *(mar.) ~ stagno* compartiment etanș, înăuntrul unei nave. **4.** *(adm.)* departament; district; *~ marittimo* fiecare dintre zonele în care este împărțit litoralul unui stat. **5.** *(înv.)* împărțire, distribuire.

compartire **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a împărți, a distribui. **2.** a acorda, a concede. **II.** *vr. (înv.)* a se împărți.

compartitùra *s.f. (rar)* împărțire, distribuire (a unor lucruri). *SIN. compartizione.*

compartizióne *s.f.* **1.** împărțire, diviziune. **2.** reîmpărțire. *SIN. compartimento, compartitura, comparto.*

compàrto *s.m.* **1.** compartiment. **2.** sector economic.

compàscolo *s.m.* dreptul reciproc de a folosi pășunile.

compassàre *vt.* **1.** *(înv.)* a măsura cu compasul. **2.** *(rar, fig.)* a măsura minuțios/precis/exact.

compassàto **I.** *part. tr.* de la compassare. **II.** *adj. (despre o persoană)* foarte controlată, dotată cu un puternic autocontrol. *SIN. misurato, sostenuto.*

compassionàre *vt., vi. (a)* a compătimi. *SIN. commiserare, compatire, compiangere.*

compassióne *s.f.* compătimire, compasiune, milă; *avere/mostrare ~ di/per/verso qualcuno o qualcosa* a avea/a arăta milă pentru/față de cineva/de ceva; *far ~* a trezi milă; *muoversi a ~* a se înduioșa; *(rar) avere a ~* a compătimi. *SIN. commiserazione, compatimento, pietà.*

compàsso[1] *s.m.* **1.** compas; *(fig.) avere il ~ negli occhi* a ști să măsori din ochi; *a ~ (rar, fig.)* cu măsură, măsurat. **2.** *(arhit.) cornice a ~* cornișe tipică artei gotice. **3.** *(mar.)* busolă. **4.** *(fig.)* exactitate, rigoare. **5.** *(fig., dispr.)* pedanterie. **6.** *(înv.)* hartă nautică.

compàsso[2] *s.m.* decorație geometrică pe bază de linii curbe (la perdele, stofe etc.).

compassionévole *adj.* **1.** compătimitor, milos. **2.** care merită compasiune, de compătimit. *SIN. commovente, miserevole, pietoso.*

compatibile *adj.* **1.** care se poate ierta; *errore ~* eroare care poate fi scuzată. **2.** compatibil.

compatibilità *s.f.* compatibilitate.

compatiménto *s.m.* **1.** compătimire. **2.** indulgență, toleranță; iertare.

compatìre **I.** *vt.* **1.** a compătimi. **2.** a scuza, a ierta; a trata cu condescendență, cu aere de superioritate; *farsi ~* a se expune sarcasmului cuiva. *SIN. commiserare, compassionare, compiangere.* **II.** *vi. (a) (rar, lit.)* a avea milă/compasiune. **III.** *vr.* a se suporta (unul pe altul), a se tolera reciproc; *(prov.) meglio essere invidiato che compatito* mai bine să fi pizmuit decît compătimit.

compatrìota, compatrìotta *s.m.* și *f.* compatriot. *SIN. compaesano, connazionale.*

compatròno *s.m.* hramul unei biserici (care are drept patron doi sfinți).

compattézza *s.f.* **1.** însușirea de a fi compact. **2.** *(fig.)* solidaritate, unitate.

compàtto *adj.* **1.** compact, dens; solid. *SIN. denso, spesso.* **2.** *(despre o țesătură)* des, gros. **3.** *(fig.)* solidar, unit.

compaziènte *adj. (înv.)* milos; compătimitor.

compedito *adj. (înv.)* legat în lanțuri.

compendiàre **I.** *vt.* a rezuma; a expune succint. **II.** *vr.* a se rezuma.

compendiàrio, -àri, *adj.* succint, rezumativ.

compendiatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** autor de compendii/de expuneri rezumative. **2.** *(rar)* persoană cu capacitate de sinteză.

compèndio, -èndi, *s.m.* **1.** compendiu; expunere succintă; *in ~* pe scurt, în puține cuvinte. *SIN. riassunto, sommario* **2.** siglă. **3.** *(fig.)* culegere; sumedenie, șir.

compendiosità *s.f.* concizie; caracter succint/sintetic.

compendióso *adj.* **1.** concis, pe scurt. **2.** *(înv., despre un drum)* scurt.

compenetràbile *adj.* penetrabil.

compenetrabilità *s.f. (fig.)* penetrabilitate reciprocă.

compenetràre **I.** *vt.* **1.** a pătrunde, a intra în adîncime. *SIN. addentrarsi, internarsi* **2.** *(fig.)* a umple, a cuprinde. **II.** *vr.* a se pătrunde de, a se amesteca cu.

compenetrazióne *s.f.* pătrundere (reciprocă).

compensàbile *adj.* care se poate compensa, compensabil.

compensabilità *s.f.* capacitatea de a fi compensabil.

compensaménto *s.m. (rar)* compensare; compensație.

compensàre **I.** *vt.* a recompensa. *SIN. pagare.* **2.** a despăgubi. **3.** a compensa. **II.** *vr.* a se despăgubi.

compensativo *adj.* compensator.

compensàto **I.** *part. tr.* de la compensare. **II.** *adj.* compensat; *legno ~* furnir pentru placaje; placaj. **III.** *s.m. foglio di ~* foaie de placaj.

compensatóre, -trice **I.** *adj. s.m.* și *f.* compensator, (persoană, lucru) care compensează. **II.** *s.m. (mec.)* compensator.

compensazióne *s.f.* **1.** compensație. **2.** *(jur.)* anulare a unor credite și debite reciproce; *~ generale* cliring.

compènso *s.m.* **1.** *(jur.)* compensație; *avere diritto a un ~* a avea drept la o compensație; *dare/ricevere il ~ pattuito* a da/a primi compensația stabilită. *SIN. mercede, retribuzione.* **2.** despăgubire. **3.** compensare; *in/per ~* în schimb, pe de altă parte.

còmpera *s.f. v.* compra.

comperàre *vt. v.* comprare.

competènte **I.** *adj.* **1.** *(jur.)* care are atribuția/căderea/autoritatea legală, competent; *giudice/*

tribunale/organo ~ judecător/tribunal/organ competent. **2.** competent, priceput, capabil. **3.** adecvat, cuvenit, potrivit. *SIN. esperto.* **II.** *s.m.* **1.** persoană competentă, cunoscător, expert. **2.** *(înv.)* persoană insistentă. **3.** *(bis.)* catihet (care cere botezul).

competènza *s.f.* **1.** competenţă, pricepere. *SIN. cognizione, perizia.* **2.** *(jur.)* competenţă, capacitatea de a exercita anumite atribuţii; *la ~ del tribunale* competenţa tribunalului; *l'argomento è di sua ~* subiectul este de competenţa sa. **3.** *(mai ales la pl.)* compensaţie, onorariu; *le ~-e del medico/dell' avvocato* onorariul medicului/advocatului. **4.** *(înv.)* întrecere.

compètere *vi.* **1.** a se întrece/a se măsura cu cineva. *SIN. concorrere, contendere.* **2.** a fi de competenţa; a privi, a reveni; *questo non ti compete* asta nu te priveşte. **3.** *(tosc.)* a se certa.

competitività *s.f.* competitivitate.

competitivo *adj.* **1.** privitor la competiţie. **2.** competitiv; *prezzo ~* preţ competitiv.

competitóre, -trice *s.m.* şi *f.* competitor; concurent, rival. *SIN. concorrente, rivale.*

competizióne *s.f.* competiţie, întrecere; rivalitate; *~ economica/sportiva* competiţie economică/sportivă.

compiacènte **I.** *part. prez.* de la compiacere. **II.** *adj.* **1.** îndatoritor, amabil, gentil. **2.** care acordă servicii dubioase.

compiacènza *s.f.* **1.** satisfacţie; mulţumire. *SIN. compiacimento.* **2.** amabilitate, bunăvoinţă. **3.** *(înv.)* linguşire.

compiacére **I.** *vi. (a)* a face o plăcere cuiva, a fi îndatoritor/amabil/binevoitor/serviabil. *SIN. condiscendere.* **II.** *vr.* **1.** a se bucura, a fi satisfăcut; *~-si del proprio successo* a se bucura de propriul succes. **2.** a felicita; a se bucura cu cineva; *si compiacevano con il collega per la sua promozione* îl felicitau pe coleg pentru promovarea sa. **3.** a binevoi; *si compiacque di rivolgermi la parola* a binevoit să-mi adreseze cuvîntul. **III.** *vt.* **1.** a mulţumi, a satisface, a bucura. *SIN. appagare, contentare.* **2.** *(înv.)* a permite, a oferi, a da.

compiacimènto *s.m. (lit.)* **1.** satisfacţie, mulţumire faţă de un lucru. **2.** felicitare; bucurie; *esprimere il proprio ~* a exprima propria bucurie. **3.** *(rar)* consens, acord, plăcere faţă de ceva.

compiàngere **I.** *vt.* **1.** a deplînge, a regreta. *SIN. commiserare, compassionare, compatire.* **2.** a plînge pe cineva, a compătimi. *SIN. compatire.* **II.** *vr. (rar, lit.)* a participa la durerea cuiva, a suferi împreună cu cineva; *~-si di alcuno* a-ţi părea rău de cineva.

compiànto **I.** *part. tr.* de la compiangere. **II.** *adj.* regretat; *il mio ~ amico* regretatul meu prieten. **III.** *s.m.* **1.** regret, părere de rău. **2.** *(înv.)* bocet, jale.

compieclàre *vt. (tosc.)* a duce un lucru la capăt, a face ceva, a împlini (ceva).

compiegàre *vt. (adm.)* a anexa (la o scrisoare), a pune în acelaşi plic.

cómpiere **I.** *vt.* **1.** a termina, a sfîrşi, a duce la capăt; a realiza, a împlini, a îndeplini; *~gli studi/l'opera* a termina studiile/opera; *~ un proposito/un voto* a îndeplini un plan/un legămînt; *~ gli anni* a împlini o anumită vîrstă; *~ l'opera (ironic)* a-i pune capac; *(rar) ~ una somma* a împlini/a completa o sumă. *SIN. compire, finire, terminare.* **2.** a face, a efectua, a executa, a îndeplini; *~ il proprio dovere* a-şi face propria datorie. *SIN. assolvere, effettuare.* **3.** *(înv.)* a umple. **II.** *vi. (e), vr.* a se realiza, a se împlini; a se adeveri. **III.** *vi. (a; înv.)* a îndeplini o datorie etc.

compièta *s.f.* **1.** *(bis.)* pavecerniţă. **2.** ceas/vreme la care se slujeşte pavecerniţa; *dall'albo a ~* toată ziua; *giungere/essere a ~ (fig.)* a ajunge/a fi la capătul. **3.** *(rar.)* seara.

compilàre *vt.* **1.** a compila. *SIN. redigere, stendere.* **2.** *(rar, lit.)* a scrie, a nara. **3.** *(rar, înv.)* a face un compendiu. **4.** *(înv.)* a înfăşura în jurul caierului.

compilatóre, -trice **I.** *s.m.* şi *f.* compilator. **II.** *adj., s.m.* şi *f.* care compilează.

compilazióne *s.f.* **1.** redactare (a unui dicţionar, a unei enciclopedii). *SIN. redazione.* **2.** compilare; compilaţie. **3.** asamblare.

compiménto *s.m.* **1.** îndeplinire, împlinire, terminare; *condurre/menare/portare a ~* a duce la capăt. *SIN. adempimento, conclusione, fine.* **2.** *(lit.)* realizarea acţiunii unei piese de teatru etc. **3.** *(rar, lit.)* satisfacere, îndeplinire.

compire *vi. (e* şi *înv. a), vr. v.* compiere **(II, III).**

compitàre *vt.* **1.** a silabisi, a citi cu greutate. *SIN. sillabare.* **2.** *(înv.)* a calcula.

compitazióne *s.f.* silabisire.

compitézza *s.f.* **1.** politeţe perfectă, bună educaţie. **2.** *(înv.)* desăvîrşire.

compito **I.** *part. tr.* de la compire. **II.** *adj.* **1.** *(despre o persoană)* politicos, binecrescut. **2.** adecvat.

cómpito *s.m.* **1.** muncă care trebuie realizată, temă, lecţie de scris. **2.** *(fig.)* datorie, sarcină; *assumersi il ~ di* a-şi lua sarcina de a; *a ~* cu măsură, cu atenţie. **3.** *(înv.)* calcul, socoteală.

compiutézza *s.f.* desăvîrşire, perfecţiune.

compiúto **I.** *part. tr.* de la compiere. **II.** *adj.* desăvîrşit, perfect.

complanàre *adj.* **1.** *(mat., despre figuri geometrice)* care sînt pe acelaşi plan. **2.** *(despre o stradă cu trafic mare)* construită alături de o altă stradă asemănătoare, cu funcţii complementare.

complanarità *s.f. (mat.)* capacitatea de a fi pe acelaşi plan.

compleànno *s.m.* aniversare, zi de naştere. *SIN. genetiaclo, natalizio.*

complementàre *adj.* care completează; complementar, care constituie un complement; *(rar, geom.) angoli ~-i* unghiuri complementare; *(gram.) proposizione ~* propoziţie completivă.

complementarità *s.f.* complementaritate.

compleménto *s.m.* **1.** complinire; completare; *(geom.) ~ di un angolo* unghi complementar; *(mil.) ufficiali di ~* ofiţeri de rezervă. **2.** *(gram.)* complement; *~diretto, ~oggetto* complement direct; *~ di circostanza* complement circumstanţial.

complessàto, -a, *adj. (psih.)* cu complexe, complexat.

complessionàle *adj.* constitutiv, care ţine de constituţie, privitor la constituţia corporală.

complessionàto *adj.* **1.** *(rar)* cu o anumită constituţie corporală/organică; *~ bene* robust; *~ male* plăpînd. **2.** *(rar, înv.)* dispus, format.

complessióne *s.f.* **1.** constituţie fizică; *~ debole/robusta/gracile* constituţie slăbuţă/robustă/firavă. *SIN. corporatura.* **2.** *(înv.)* figură retorică în care doi membri ai frazei încep şi se termină cu acelaşi cuvînt.

complessità *s.f.* complexitate.

complessivo *adj.* global, total; *giudizio ~* judecată de ansamblu. *SIN. generale, globale.*

complésso[1] *adj.* **1.** complex; compus din elemente diferite; *organismo/sistema ~* organism/sistem complex. **2.** complicat, greu de înţeles, complex. **3.** *(rar.)* robust. **4.** *(mat.)* legat de numerele complexe.

complésso[2] *s.m.* **1.** complex, totalitate; *~delle idee/degli individui* totalitatea ideilor/indivizilor; *in/nel ~* în general. **2.** mare întreprindere industrială, complex, combinat. **3.** ansamblu de cîntăreţi şi instrumentişti. **4.** *~B* vitamina B complex. **5.** *(rar, lit.)* îmbrăţişare.

complésso[3] *s.m.* complex; *~ di inferiorità* complex de inferioritate.

completaménto *s.m.* completare; întregire.

completàre *vt.* a completa, a întregi.

completézza *s.f.* întregime; starea (situaţia) de a fi complet.

completìvo *adj. (rar)* completiv; complementar.

complèto I. *adj.* **1.** complet; integral; *al ~, al gran ~* în mod complet, în întregime; *essere al ~ (despre persoane)* a fi prezent în totalitatea numărului prevăzut. **2.** absolut, total; *fiducia ~a* încredere totală. **II.** *s.m.* **1.** costum (de haine); *~a giacca* costum taior; *~estivo/primaverile* taior de vară/de primăvară; *~ da sci/da tennis* costum de schi/de tenis. **2.** complet; *~ da toeletta* obiecte de toaletă. **3.** concurs complet de echitaţie.

complèttere *vt. (înv.)* a cuprinde, a lua împreună.

complicànza *s.f.* **1.** *(rar)* faptul de a fi complicat. **2.** *(med.)* complicaţie.

complicàre I. *vt.* **1.** a complica. **2.** *(înv.)* a anexa, a îndoi împreună. **II.** *vr.* a se complica.

complicatézza *s.f. (rar)* complicaţie.

complicazióne *s.f.* **1.** complicaţie; complicare. *SIN. difficoltà.* **2.** chin; conflict interior; complicaţie. **3.** *(med.)* complicaţie. *SIN. accidente, complicanza.* **4.** *(lit.)* intrigă.

còmplice I. *s.m.* şi *f.* **1.** complice; *il ~ di un furto/delitto* complicele unui furt/delict. *SIN. connivente.* **2.** tovarăş, părtaş (la o glumă, joacă, şotie etc.). **II.** *adj.* care favorizează.

complicità *s.f.* complicitate; *la sua ~ è dimostrata* complicitatea sa e demonstrată.

complimentàre I. *vt.* **1.** a exprima complimente, a complimenta. **2.** a saluta cu respect, a prezenta omagii. **II.** *vr.* a felicita.

compliménto *s.m.* **1.** compliment; omagiu; felicitare; *fare un ~ a qualcuno* a face cuiva un compliment; *ricevere un ~* a primi un compliment; *farsi i ~-i* a se felicita; *accogliere qualcuno con molti ~-i* a primi pe cineva cu multă politeţe; *per ~* din politeţe; *visita di ~* vizită de politeţe; *(prin antifrază) ma che bel ~!* dar ce mojicie! **2.** *(la pl.)* cuvinte excesiv de ceremonioase/de o politeţe afectată; a face fiţe, mofturi; *stare sui ~-i* a fi excesiv de ceremonios; *senza ~-i, senza tanti ~-i* deschis, direct, fără multe convenienţe; *non fare ~-i* a se comporta direct/fără reţinere; *non esserci tempo per i ~* a nu fi timp de pierdut. *SIN. cerimonia.* **3.** *(în sudul Italiei)* tratаţie. **4.** *(teatru)* salut adresat publicului (în prima şi în ultima seară a unei reprezentaţii).

complimentóso *adj.* **1.** care face multe complimente; ceremonios. **2.** spus/făcut din politeţe. *SIN. cerimonioso, ossequioso.*

complìre[1] *vi. (înv.)* a face complimente.

complìre[2] **I.** *vt. vi. v.* compire. **II.** *vi. impers.* a fi de folos.

complottàre *vt., vi. (a)* **1.** a complota, a conspira, a unelti. *SIN. congiurare, cospirare.* **2.** a şuşoti.

complòtto *s m.* complot, conspiraţie, uneltire.

complùvio *s.m.* **1.** *(constr.)* dolie. **2.** *(arheol.)* compluviu.

componènte I. *part. prez.* de la comporre. **II.** *adj.* component. **III.** *s.m.* şi *f.* **1.** membru; *i ~-i della commissione esaminatrice* membrii comisiei de examinare. *SIN. membro.* **2.** ingredient. *SIN. ingrediente.* **3.** *(mat.)* component. **4.** *(lingv.)* component, formant. **5.** fiecare dintre membrii unei stele binare. **6.** *(rar)* cel care cade de acord/se înţelege/ajunge la învoială.

compónere *vt. (înv.) v.* comporre (I).

componìbile *adj.* care se poate compune; *mobile ~* mobile care pot fi combinate între ele.

componiménto *s.m.* **1.** *(rar)* compunere; formare; constituire. **2.** aplanare, împăcare; rezolvare; *è necessario un ~ della disputa* trebuie rezolvată disputa. *SIN. composizione.* **3.** compoziţie; *~ poetico/teatrale* compoziţie poetică/teatrală. **4.** compunere; *un ~ in classe* o compunere în clasă. *SIN. composizione, tema.* **5.** *(înv.)* moderaţie.

compónitore, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(lit.)* persoană care compune; autor; scriitor. **2.** *(rar)* persoană care împacă.

compórre I. *vt.* **1.** a compune, a forma, a constitui, a alcătui, a prepara; *~ un motore* a monta/a asambla un motor; *~ un farmaco/una pietanza* a prepara un medicament/o mîncare. **2.** a realiza o operă literară/artistică etc. **3.** a aranja, a pune în ordine/la punct, a dichisi; *~i capelli/l'abbigliamento* a-şi aranja părul/îmbrăcămintea. **4.** a-şi lua un anumit aer, a-şi impune o anumită atitudine; *~il viso a un'espressione di meraviglia* a-şi lua un aer uimit. **5.** a împăca. *SIN. conciliare.* **6.** a rezolva, a soluţiona. *SIN. appianare.* **7.** *(jur.)* a concilia; *~ le parti* a concilia părţile, a aplana un litigiu prin împăcarea părţilor. **8.** *(tipogr.)* a culege. **II.** *vr. (rar)* a-şi lua/a-şi asuma o atitudine corectă/sobră.

comportàbile adj. **1.** *(rar, lit.)* tolerabil, suportabil. **2.** *(înv.)* convenabil, adecvat.

comportamentìsmo *s.m. (psih.)* behaviorism.

comportamentìstico *adj.* relativ la behaviorism.

comportaménto *s.m.* **1.** comportare, conduită. *SIN. condotta.* **2.** comportament; *psicologia del ~* behaviorism.

comportare I. *vt.* **1.** *(lit.)* a suporta, a tolera. **2.** a consimţi, a permite. **3.** a implica, a comporta, a necesita, a cere. **II.** *vr.* a se purta, a se comporta. *SIN. agire.*

comportévole *adj. (rar, lit.)* **1.** suportabil. **2.** adecvat.

compòrto *s.m.* **1.** îngăduinţă (în ce priveşte o întîrziere în timp). **2.** întîrziere (mai ales a unui creditor faţă de debitor). **3.** *(ferov.)* întîrziere maximă care se acordă unui tren (cu care un alt tren se încrucişează într-o gară).

compósite *s.f. pl. (bot.)* compozee, compozite *(Compositae). SIN. asteracee.*

compositivo *adj.* **1.** component; *elemento ~* element component. **2.** privitor la compoziţie. **3.** *(înv.)* sintetic.

compòsito I. *adj.* compozit, eterogen; *ordine ~* ordinul compozit, şir de coloane formate din elemente ionice şi corintice. **II.** *s.m.* avion (în care coexistă caracteristici de construcţie şi funcţionale specifice altor tipuri de avioane).

compositóio, *-ói, s.m. (tipogr.)* culegar.

compositòre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(arte)* compozitor. **2.** *(tipogr., înv.)* culegător.

compositrice I. *s.f. (tipogr.)* linotip. **II.** *adj. macchina ~* maşină de cules.

composizióne *s.f.* **1.** compunere, alcătuire; constituire formare. **2.** *(muz., pict.)* compoziţie. **3.** *(tipogr.)* coordonarea componentelor grafice ale unei tipărituri, culegere. **4.** compunere. *SIN. tema.* **5.** structură specifică, compoziţie. **6.** împăcare, conciliere. *SIN. componimento.* **7.** *(înv.)* ordine.

compossèsso *s.m. (jur.)* coposesiune.

compossessóre, compossedítrice *s.m.* şi *f.* coproprietar.
compossìbile *adj.* compatibil (cu alte fapte).
compósta *s.f.* **1.** dulceaţă; gem. **2.** amestec de îngrăşăminte naturale, pămînt şi îngrăşăminte chimice.
compostézza *s.f.* **1.** ordine; corectitudine. **2.** modestie; sobrietate.
compósto I. *part. tr.* de la comporre. **II.** *adj.* **1.** ordonat; corect; plăcut. **2.** *(mat., lingv., chim.)* compus. **3.** *(bot.) fiore* ~ floare din familia compozeelor. **4.** *(înv.)* prefăcut, fals. **III.** *s.m.* compus.
compotazióne *s.f. (lit., înv.)* simpozion.
cómpra *s.f.* cumpărătură; cumpărare; *(jur.)* ~ *vendita* contract de cumpărare-vînzare. *SIN. acquisto.*
compràbile, comperàbile *adj.* care se poate cumpăra.
compraménto *s.m. (înv.)* cumpărare; cumpărătură.
comprare *vt.* **1.** a cumpăra; ~ *qualcosa a buon mercato/a contanti/a credito/all'asta/all'incanto* a cumpăra ceva cu bani gheaţă/pe credit/la licitaţie; ~ *di seconda mano* a cumpăra la a doua mînă; ~ *e non vendere (fig.)* să cumperi fără să vinzi, să asculţi ce spun alţii fără să spui ce gîndeşti tu; ~ *in erba* a cumpăra înainte de recoltare; ~ *al tino* a cumpăra vinul înainte ce a fost preparat; ~ *la gatta nel sacco (fig.)* a cumpăra fără să deschizi bine ochii/cu ochii închişi; ~ *guai* a căuta belele cu luminarea. **2.** *(fotbal)* ~ *un giocatore* a angaja un jucător de la alt club. **3.** a plăti, a cumpăra, a corupe. **4.** *(lit.)* a căuta, a procura. **5.** a ispăşi, a plăti; *(prov.) chi disprezza compra* cine dispreţuieşte, scump plăteşte.
compratóre, -trice *s.m.* şi *f.* cumpărător; client. *SIN. acquirente, cliente.*
compravéndere *vt.* a transfera prin contract de vînzare-cumpărare.
compravéndita *s.f. (jur.)* vînzare-cumpărare.
comprèndere *vt.* **1.** a conţine, a cuprinde, a include. **2.** *(lit.)* a izbi, a lovi; a cuprinde, a umple, a copleşi; *il fatto lo comprese di orrore* faptul l-a umplut de groază. **3.** a înţelege. *SIN. capire.* **4.** a privi cu simpatie; a scuza; a justifica. *SIN. capire, perdonare.* **5.** *(înv)* a prinde; a surprinde.
comprendìbile *s.m. (lit.)* **1.** înţelegere. **2.** facultatea de a înţelege; comprehensiune.
comprendònio *s.m. (fam.)* judecată, inteligenţă; *essere duro/privo di* ~ a fi greu/lipsit de cap.
comprensìbile *adj.* comprehensibil; inteligibil.
comprensibilità *s.f.* capacitatea de a fi comprehensibil.
comprensióne *s.f.* **1.** cuprindere. **2.** înţelegere, pătrundere, comprehensiune. *SIN. intelligenza.* **3.** înţelegere, bunăvoinţă, indulgenţă. *SIN condiscendenza, tolleranza.* **4.** *(fil.)* totalitatea notelor şi atributelor care constituie definiţia unui concept; înţeles, sferă a înţelesului.
comprensìva *s.f. (rar, lit.)* înţelegere, inteligenţă, facultatea de a înţelege.
comprensività *s.f. (rar)* comprehensibilitate, inteligibilitate, caracter inteligibil.
comprensìvo *adj.* **1.** care cuprinde; *prezzo* ~ *dei diritti di dogana* preţ care cuprinde şi taxa vamală.
comprensòrio *s.m.* **1.** teritoriu delimitat; zonă, regiune. **2.** teren supus îmbunătăţirilor funciare.
compresénte *adj. (rar)* prezent simultan.
compresénza *s.f. (rar)* prezenţă simultană.
compréso I. *part. tr.* de la comprendere. **II.** *adj.* **1.** pătruns; plin; ~ *di meraviglia/di dolore* plin de uimire/de durere; ~ *della propria dignità* pătruns de propria demnitate. **2.** *(lit.)* lovit de o boală. **III.** *s.m.* teritoriu, regiune, zonă.
comprèssa *s.f.* **1.** *(med.)* compresă. **2.** *(fam.)* comprimat; pastilă.
compressìbile *adj. (fiz.)* compresibil.
compressibilità *s.f. (fiz.)* compresibilitate.
compressióne *s.f.* **1.** presiune. **2.** compresă, bandaj. **3.** *(fiz.)* compresiune, comprimare.
compressìvo *adj.* care comprimă.
comprèsso I. *part. tr.* de la comprimere. **II.** *adj.* **1.** apăsat, comprimat, presant. **2.** strîns; concis.
compressóre I. *adj.* care comprimă. **II.** *s.m.* compresor; ~ *stradale* compresor, tăvălug. *SIN. cilindratrice.*
comprimàrio I. *s.m.* **1.** medic primar (împreună cu alt medic). **2.** atlet care conduce o întrecere. **3.** *(în operă, teatru)* rol situat ca importanţă după protagonişti. **II.** *adj. medico* ~ medic primar care lucrează cu alt medic (cu acelaşi titlu).
comprimere *vt.* **1.** a supune la presiune, a apăsa. *SIN. premere, schiacciare.* **2.** *(fiz.)* a comprima. **3.** *(fig.)* a reţine, a frîna. **4.** *(înv.)* a închide. **5.** *(înv.)* a poseda o femeie.
comprimìbile *adj.* compresibil.
comprimibilità *s.f.* compresibilitate.
cómpro I. *adj.* cumpărat. **II.** *s.m.* cumpărătură.
compromésso[1] *part. tr.* de la comprometterе şi *adj.*
compromésso[2] *s.m.* **1.** compromis, acord, înţelegere; *soluzione di* ~ soluţie de compromis. **2.** *(dispr.)* cedare, concesie, compromis; *vivere di* ~*-i* a trăi din compromisuri. **3.** *(jur.)* **a)** arbitraj; **b)** act preliminar.
compromèttere I. *vt.* **1.** a compromite, a expune unui risc/unei primejdii. **2.** *(fig.)* a compromite (reputaţia cuiva). **3.** *(înv.)* a încredinţa o chestiune judecăţii unui arbitru; a merge la un arbitraj. **II.** *vr.* **1.** a se expune (unui pericol). *SIN. esporsi.* **2.** *(înv.)* a se angaja. **3.** *(înv.)* a se încredinţa.
compromissàrio, -àri, *s.m.* arbitru.
compromissionàrio *adj.* care acceptă compromisuri.
compromissòrio *adj. (jur.)* de compromis, privitor la un compromis.
comproprietà *s.f.* coproprietate.
comproprietàrio, -àri, *s.m.* coproprietar. *SIN. condominio.*
comprotettóre, -trice *s.m.* şi *f.* coprotector.
compròva *s.f.* confirmare *(mai ales în loc.)*; *in* ~ drept confirmare.
comprovàbile *adj.* confirmabil, care poate fi dovedit.
comprovàre I. *vt.* **1.** a confirma, a dovedi (adăugînd dovezi). **2.** *(înv.)* a aproba. *SIN. avvalorare, dimostrare, documentare.*
comprovazióne *s.f.* confirmare, întărire.
comprovinciàle *adj. (rar)* **1.** care este din aceeaşi provincie. **2.** care aparţine mai multor provincii.
comptometrìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* persoană care lucrează la o maşină de calculat, calculator.
compùgnere *vt. (înv.)* *v.* compungere **(I).**
compulsàre *vt. (înv.)* a chema în judecată, a cita.
compùngere I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a întrista, a mîhni, a îndurera. **2.** *(rar, lit.)* a provoca sentimente de respect. **3.** *(înv.)* a mişca, a emoţiona, a tulbura, a agita. **II.** *vr. (rar, lit.)* a se căi, a avea remuşcări.
compùnto I. *part. tr.* de la compungere. **II.** *adj.* **1.** îndurerat, mîhnit, întristat. *SIN. contrito, mortificato, pentito.* **2.** pocăit; umil.
compunzióne *s.f.* **1.** întristare, mîhnire. **2.** pocăinţă; umilinţă.
computàre *vt.* **1.** a socoti; a calcula; *tutto computato* la urma urmelor; ~ *il sofferto* a calcula anii de închisoare. **2.** a trece în cont. *SIN. addebitare, ascrivere.*

computatóre, -trice *s.m.* şi *f.* socotitor, calculator.
computazióne *s.f. (rar)* calcul, socoteală.
computista/ *-isti s.m.* **1.** contabil. **2.** calculator, socotitor.
computisteria *s.f.* contabilitate.
computistico, *-ici, adj.* relativ la calcul/la contabilitate; *calcolo* ~ calcul de contabilitate.
còmputo *s.m.* **1.** calcul, socoteală. **2.** ~ *ecclesiastico* calendar care fixează sărbătorile mobile.
comunàle[1] **I.** *adj.* al comunei, comunal. **II.** *s.m. (înv.)* comună, primărie.
comunàle[2] *adj.* **1.** popular, al tuturor. **2.** comun, obişnuit, de duzină. **3.** neutru.
comunànza *s.f.* **1.** comunitate; comuniune; ~ *di idee* comunitate de idei. **2.** comunitate, societate, grupare; ~ *di vita* viaţă în comun. **3.** concordie, acord, înţelegere. **4.** *(înv.)* comunal.
comunàrdo *s.m. (ist.)* comunard.
comunàre *vt. v.* accomunare.
comùne[1] **I.** *adj.* **1.** comun, obştesc; ~ *a pochi/ad alcuni/a molti* comun unui număr redus/unora/multora; *un amico* ~ un prieten comun; *casa/fossa* ~ casă/groapă comună; *tavola* ~ masă comună; *far causa* ~ *con qualcuno* a face cauză comună cu cineva; *il bene* ~ binele comun. **2.** uzual, obişnuit, acceptat (în general), comun; ~ *consenso* acord general; *opinione/uso* ~ părere/uz comun(ă); *senza senso* ~ fără sens, stupid; *statura* ~ statură obişnuită; *non* ~ distins, extraordinar, excelent; *vino/sale* ~ vin/sare obişnuit(ă). **3.** *nome* ~ substantiv comun; *lingua* ~ limbă comună. **4.** *(înv.)* afabil. **5.** *(înv.)* iubitor al binelui public. **6.** *(înv.)* neutru, imparţial. **II.** *s.m.* **1.** ceea ce este considerat mediu/normal; *uscire dal* ~ a ieşi din comun/normal, a se distinge; *fuori del* ~ ieşit din comun; *non avere nulla in* ~ *con gli altri* a nu avea nimic comun cu alţii; *mettere in* ~ a pune în comun. **2.** *(rar, lit.)* comunitate, totalitate. **3.** *(în marina militară)* marinar simplu; *(în armată)* soldat. **III.** *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* comunitate, totalitate. **2.** *(teatru)* uşa care leagă scena cu presupusa intrare a apartamentului.
comùne[2] *s.m.* **1.** primărie. **2.** *camera dei* ~*-i* camera comunelor. **3.** comună. **4.** cooperaţie, breaslă.
comùne[3] *s.f.* comuna din Paris.
comunèlla *s.f.* **1.** bandă, gaşcă, asociaţie (în scopuri necinstite); *far* ~ *con* a se alia cu. **2.** paspartu. *SIN. passe-partout.*
comunicàbile *adj.* **1.** care se poate comunica. **2.** *(înv.)* amabil, sociabil.
comunicabilità *s.f.* **1.** comunicabilitate, calitatea de a putea fi comunicat. **2.** *(înv.)* cordialitate, afabilitate.
comunicàndo *adj. (bis.)* care se pregăteşte pentru taina cuminecăturii.
comunicànte **I.** *part. prez.* de la comunicare. **II.** *adj.* **1.** comunicant. **2.** *(bis.)* care dă taina împărtăşaniei. **III.** *s.m. (bis.)* persoană care se împărtăşeşte/care primeşte cuminecătura.
comunicàre **I.** *vt.* **1.** a comunica, a transmite; a împărtăşi; ~ *il proprio entusiasmo* a comunica/a transmite propriul entuziasm; ~ *una notizia/un segreto* a comunica/a împărtăşi o veste/un secret; ~ *una malattia* a transmite o boală. **2.** a împărtăşi, a da cuminecătura. **3.** *(într-o mină)* a lega două puncte subterane. **II.** *vi. (a)* **1.** a comunica, a fi în legătură; a ţine legătura; *queste due stanze comunicano* aceste două camere comunică; *comunicavano per lettera* comunicau prin scris. **2.** a comunica; *ho parlato con lui ma non sono riuscita a* ~ am vorbit cu el, dar nu am reuşit să comunicăm. **3.** *(înv.)* a trăi în comun. **III.** *vr.* **1.** a se propaga, a se transmite. **2.** a se împărtăşi.
comunicativa *s.f.* comunicativitate; *avere* ~ a fi comunicativ.
comunicativo *adj.* **1.** apt să se difuzeze/să fie comunicat; contagios, molipsitor; *sentimento/stato d'animo* ~ sentiment/stare sufletească care se transmite; *infezione* ~*-a* infecţie molipsitoare; *risata* ~*-a* râs molipsitor. **2.** comunicativ, cordial, afabil; *carattere/temperamento* ~ caracter/temperament comunicativ.
comunicàto **I.** *part. tr.* de la comunicare şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** comunicat; ~ *di guerra* comunicat de război. **2.** persoană care a primit cuminecătura.
comunicazióne *s.f.* **1.** comunicare; ~ *di idee/notizie* comunicarea ideilor/ştirilor; *mezzi di* ~ *di massa* mijloacele de comunicare de masă. **2.** invitaţie la nuntă. **3.** convorbire telefonică; *chiedere/ottenere la* ~ a cere/a obţine convorbirea. **4.** lucrare ştiinţifică, comunicare. **5.** legătură; căi de comunicaţie; ~*-i ferroviarie/stradali/marittime/aeree* căi de comunicaţie feroviare/stradale/maritime/aeriene; *via di* ~ trecere; *corridoio di* ~ coridorul în care dau camerele. **6.** *(înv.)* comunitate. **7.** *(înv.)* cuminecătură.
comunióne *s.f.* **1.** comuniune; ~ *di interessi/di idee/di sentimenti* comuniune de interese/idei/sentimente. *SIN. comunanza.* **2.** comunitate. **3.** cuminecătură, împărtăşanie, comuniune.
comunismo *s.m.* comunism.
comunista[1], *-isti, adj., s.m.* şi *f.* comunist.
comunista[2], *-isti, s.m.* şi *f. (jur.)* care are un drept în comun cu altcineva.
comunistico *adj. (rar)* comunist.
comunistòide *adj.* care are tendinţe/înclinări comuniste.
comunità *s.f.* **1.** comunitate; ~ *locale* comunitate locală; ~ *linguistica* comunitate lingvistică; *la* ~ *cittadina* cetăţenii oraşului; ~ *familiare* familia; ~ *religiosa* comunitate religioasă; *stare in* ~ a trăi în comunitate; ~ *internazionale* comunitate internaţională; ~ *di interessi/di opinioni* comunitate de interese/de opinii. **2.** primărie.
comunitàrio *adj.* de comunitate, aparţinînd comunităţii; comunitar.
comùnque **I.** *adv.* oricum, în orice caz; *devi farlo* ~ trebuie s-o faci oricum. **II.** *conj.* **1.** *(introduce o propoziţie modală cu verbul la conjunctiv)* oricum, în orice fel. **2.** *(cu valoare adversativă)* totuşi. **3.** *(rar, înv.; introduce o prepoziţie temporală cu verbul la indicativ sau conjunctiv)* îndată ce.
con[1] *prep.* combinat cu articolele hotărîte devine *col* (sau *con il*), *collo* (mai frecvent *con lo*), *coi* (sau *con i*), *cogli* (mai frecvent *con gli*), *colla* (mai frecvent *con la*), *colle* (mai frecvent *con le*). **I.** cu; prin (între două complemente) **1.** (complement circumstanţial sociativ) *passeggiare* ~ *gli amici* a se plimba cu prietenii; *è sempre fuori* ~ *il suo cane* este mereu plecat cu ciinele său. **2.** (complement circumstanţial de relaţie) *è in ottimo rapporto* ~ *i superiori* e în relaţii foarte bune cu superiorii. **3.** (complement circumstanţial instrumental) *rispose* ~ *una lettera* i-a răspuns printr-o scrisoare; *battere* ~ *il martello* a bate cu ciocanul; *andare/venire col cavallo di San Francesco* a merge/a veni pe jos. **4.** (complement circumstanţial de mod) ~ *tutto il cuore* cu toată inima; *riso col burro* orez cu unt; *starsene* ~ *le mani in mano* a sta cu mîinile în sîn, a nu face nimic; *andarsene* ~ *la coda*

fra le gambe a pleca cu coada între picioare; *starsene ~ il cappello in testa* a sta cu pălăria pe cap; (urmat de un substantiv are valoare adverbială) *~ garbo* cu politeţe; *~ atenzione* cu atenţie; *~ fatica* cu oboseală; *~ rapidità* repede. **5.** (complement circumstanţial limitativ) *(fam.) come va ~ lo studio?* cum merge cu studiul?; *col lavoro sono rimasto un po' indietro* am rămas puţin în urmă cu lucrul. **6.** complement circumstanţial de cauză; *~ tale pioggia non si può uscire* pe o asemenea ploaie nu poţi ieşi din casă. **7.** (complement circumstanţial de mod comparativ) *non vorrai confrontare il tuo lavoro ~ il mio* n-ai vrea să compari munca ta cu a mea. **II.** *în expresii.* **1.** (cu valoare intensivă, urmat de o prepoziţie, un adverb sau o locuţiune adverbială) *un giardino ~ davanti un cancello* o grădină care are în faţă un gard; *un uomo ~ in mano una frusta* un om care ţine în mînă un bici. **2.** (cu valoare excesivă, limitativă, adversativă) *~ tutti i suoi difetti, è una buona ragazza* cu toate defectele sale/în ciuda defectelor sale este o fată bună; *~ tanti pensieri, è sempre sereno* deşi are atîtea griji, e întotdeauna senin. **3.** (cu valoare de gerunziu, urmat de infinitiv) *col fargli continui dispetti finirai per farlo arrabbiare sul serio* tot făcîndu-i în ciudă îl vei înfuria de-a binelea. **III.** cu pronumele personal formează compuşii *meco, teco, seco, nosco, vosco* cu mine, cu tine, cu sine, cu noi, cu voi.

con[2] *adv. (înv., rar)* (formă cu apocopă a lui *come*) cum.

con[3] *pref.* (cu variantele *co-, con|col-, cor-*) indică unire, relaţie etc.

conàre *vi. (rar)* a năzui; a se strădui.

conàto *s.m.* **1.** efort, străduinţă; încercare, tentativă. **2.** impuls; mişcare instinctivă; *~ di vomito* senzaţie de vomă.

cónea *s.f.* **1.** vas din ceramică (larg la gură) pentru spălatul rufelor; *~ fessa (fig.)* persoană bolnavă. **2.** amforă din aramă (folosită pentru căratul apei de la fîntînă). **3.** conţinutul unei amfore. **4.** *(anat.)* cavitate; *~ auricolare* pavilionul urechii. **5.** *(geogr.)* vale, bazin, loc închis; *~ di navigazione* ecluză. **6.** *(rar)* lighean. **7.** *(lit.)* cochilie, ghioc.

conèmbio *s.m. (lit.)* contraschimb.

conemerare *vt. (arhit., înv.)* a construi în boltă/cu boltă.

conemerazióne *s.f.* **1.** *(arhit., rar)* construcţie în formă de boltă. **2.** *(anat.)* cavitate cu mai multe despărţituri.

conessóre *s.m.* concasor.

conèta *s.f.* **1.** conţinutul unui lighean/vas din pămînt (pentru rufe). **2.** *(hidraul.)* închidere prin ecluză.

conetenaménto *s.m. (rar)* înlănţuire, legătură, conexiune.

conetenàre **I.** *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a lega împreună, a lega cu lanţuri; a lega în serie/în lanţ. **2.** *(fig.)* a înlănţui, a desfăşura logic, a lega într-o desfăşurare logică, a conexa ideile. **II.** *vr.* a se înlănţui reciproc.

conetenàto *part. tr.* de la c o n c a t e n a r e şi *adj.; (despre tensiunea electrică)* care există între două faze ale unui sistem polifazat.

conetenatùra *s.f. (rar)* **1.** înlănţuire. **2.** *(rar)* punct de unire (a două lucruri).

conetenazióne *s.f.* înlănţuire, succesiune logică.

conèusa *s.f.* cauză (acţionînd împreună cu alta).

conetausàre *vt. (rar)* a produce împreună cu alte cauze un anumit efect.

conetavità *s.f.* **1.** concavitate. **2.** cavitate; scobitură.

conèneavo **I.** *adj.* concav; boltit. **II.** *s.m.* cavitate, scobitură.

conetèdere **I.** *vt.* **1.** a concede, a acorda; *~ favori|benefici|sussidi* a acorda favoruri /beneficii/ajutoare; *~ potere|autorità* a acorda putere/autoritate; *~ tempo|riposo* a acorda timp/răgaz; *non ~ requie* a nu slăbi, a persecuta. **2.** a îngădui; a admite, a consimţi; *questo non te lo concedo* asta n-o admit. **II.** *vr.* **1.** *(lit.)* a admite o influenţă culturală; a se deschide. **2.** *(despre femei)* a ceda.

conetedìbile *adj.* concesibil, care se poate acorda.

conetedimènto *s.m. (rar)* concesie; acordare.

conetedìtore, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* persoană care acordă.

conetelebrànte **I.** *part. prez.* de la c o n c e l e b r a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* cel care oficiază, împreună cu alţii, o slujbă religioasă.

conetelebràre *vt.* a oficia o slujbă religioasă cu alţi preoţi.

conetènto *s.m.* **1.** *(lit., poetic)* armonie, acord (al mai multor glasuri, instrumente), *(lit.) ~ del mondo|universale* armonia lumii/universală. **2.** *(rar, fig.)* acord.

conetentóre *s.m. (rar)* care cîntă împreună cu o altă persoană.

conetentràbile *adj. (despre substanţe, soluţii)* care poate fi concentrat.

conetentraménto *s.m.* **1.** concentrare; *~ di truppe|di artiglieria* concentrare de trupe/de artilerie; *campo di ~* lagăr de concentrare. **2.** *(ec.)* concentrare; *~ di capitali* concentrarea capitalurilor.

conetentràre **I.** *vt.* **1.** a concentra, a strînge la un loc. **2.** *(chim.)* a condensa. *SIN. condensare.* **II.** *vr.* a se concentra (asupra unei idei etc.).

conetentràto **I.** *part. tr.* de la c o n c e n t r a r e. **II.** *adj. (fig.)* intens şi ascuns; mocnit; *passione ~-a* pasiune puternică/reţinută; *ira ~-a* furie mocnită. **III.** *s.m.* **1.** *(chim.)* concentrat. **2.** conservă concentrată; *~ doppio|triplo di pomodoro* pastă de tomate. **3.** *(fig.)* cumul, colecţie; *il tuo discorso è un ~ di sciocchezze* discursul tău e o colecţie de prostii.

conetentratóre *s.m.* **1.** aparat folosit pentru concentrarea substanţelor. **2.** sistem de lentile care concentrează fascicolul luminos (într-un proiector cinematografic).

conetentrazionàrio *adj.* privitor la lagărele de concentrare.

conetentrazióne *s.f.* concentraţie; concentrare.

conetèntrico, *-èntrici, adj. (geom.)* concentric.

conetepìbile *adj.* care poate fi conceput/înţeles. *SIN. ammissibile, immaginabile.*

conetepibilità *s.f.* posibilitatea de a fi conceput.

conetepiménto *s.m.* **1.** concepere; concepţie. **2.** *(biol.)* procreare, zămislire, concepţie.

conetepìre *vt.* **1.** a concepe, a procrea, a rămîne însărcinată. **2.** *(înv.)* a primi un impuls; a absorbi (o substanţă). **3.** a încerca/a avea un sentiment; *~ stima|affetto|avversione|odio|sospetto|gelosia* a încerca un sentiment de stimă/afecţiune/aversiune/ură/suspiciune/gelozie. **4.** *(înv.; despre terenuri etc.)* a genera; a produce. **5.** *(rar, lit.)* a înţelege, a pricepe; a-şi închipui. **6.** a gîndi, a concepe; a crea.

conetería *s.f.* tăbăcărie.

coneternènte *part. prez.* de la c o n c e r n e r e şi *adj.*

conetèrnere *vt.* a privi, a se referi la. *SIN. riguardare, spettare.*

conetertaménto *s.m. (rar)* concert.

conetertànte *part. prez.* de la c o n c e r t a r e şi *adj.; sinfonia ~* simfonie concertantă.

concertàre I. *vt.* **1.** a armoniza (voci şi instrumente). **2.** a dirija o repetiţie. **3.** a concerta, a da un concert. **4.** a pune la cale, a unelti, a pregăti; ~ *una truffa* a pune la cale o înşelătorie. *SIN. ordire.* II. *vr.* a se înţelege, a se pune de acord.

concertàto I. *part. tr.* de la concertare. II. *adj. musica* ~*-a* muzică corală religioasă cu acompaniament de orchestră (cu sau fără orgă). III. *s.m.* **1.** *(în melodrama din sec. XIX)* scena finală (cu solişti, orchestră şi cor). **2.** *(rar)* acord, înţelegere.

concertatóre, -trice *s.m.* şi *f., adj.* **1.** persoană care armonizează (voci, instrumente); persoană care conduce repetiţiile unei opere. **2.** *(rar)* uneltitor, conspirator.

concertazióne *s.f. (muz.)* pregătire a execuţiei unui concert; acordare a instrumentelor şi a vocilor.

concertìno *s.m.* **1.** concertino. **2.** vioara întîi sau a doua. **3.** *(la Napoli)* grup de instrumentişti.

concertista, *-isti, s.m.* şi *f. (muz.)* **1.** concertist. **2.** instrumentist care cîntă într-un concert.

concèrto *s.m.* **1.** concert; recital. **2.** concert, compoziţie muzicală. **3.** orchestră, grup de cîntăreţi şi instrumentişti; taraf. **4.** *(rar., fig.)* înţelegere, acord, hotărîre comună; *di* ~ de acord, pe baza unei înţelegeri; *essere di* ~ a fi de acord; *andare di* ~ **a)** a merge împreună; **b)** a fi înţeleşi; *fare* ~ a armoniza. **5.** colaborare; ~ *tra ministri* colaborare între miniştri.

concessionàrio, *-àri s.m., adj.* **1.** *(jur.)* concesionar, (persoană) care a obţinut o concesiune. **2.** (persoană) care se ocupă de vînzările unei case de producţie.

concessióne *s.f.* **1.** concesie, favoare; îngăduinţă, permisiune. **2.** *(jur.)* concesiune. **3.** concesionare.

concessivo *adj.* concesiv.

concèsso I. *part. tr.* de la concedere. II. *adj.* admis, permis, îngăduit, licit; *dato e non* ~ admis, dar nu recunoscut ca adevărat.

concessóre, conceditrice *s.m.* şi *f. (rar)* persoană care face concesii.

concettàre *vt. (lit.)* a concepe, a forma (noţiuni).

concettismo *s.m.* **1.** conceptism. **2.** *(fig.)* stil preţios/sentenţios.

concettistico, *-ici, adj.* privitor la conceptism.

concètto[1] *part. tr.* de la concepire şi *adj.*

concètto[2] *s.m.* **1.** concept, noţiune, idee; *avere il* ~ *di libertà/di giustizia* a avea noţiunea de libertate/de dreptate. **2.** gînd; idee; *esprimere/formulare/afferrare/spiegare un* ~ a exprima/a formula/a înţelege/a explica o idee/un gînd. **3.** idee afectată/preţioasă (într-o operă literară). **4.** opinie, părere; *formarsi/farsi un* ~ *di qualcuno* a-şi forma o părere despre cineva; *avere un cattivo/un buon* ~ *di qualcuno* a avea o părere rea/bună despre cineva; *essere in* ~ a avea faimă; *essere in* ~ *di santità* a avea faimă de sfînt. **5.** *(lit., rar)* intenţie, hotărire. **6.** *(înv.)* concepere.

concettosità *s.f.* **1.** densitate, conciziune. **2.** preţiozitate.

concettóso *adj.* **1.** dens, concis. **2.** complicat, dificil; *stile* ~ stil preţios/sentenţios.

concettuàle *adj. (fil.)* conceptual, care ţine de concept.

concettualismo *s.m. (fil.)* conceptualism.

concettualista, *-isti, s.m.* adept al conceptualismului.

concezionàle *adj.* privitor la concepţie.

concezióne *s.f.* **1.** concepere; ~ *di un piano/di un poema* conceperea unui plan/unui poem. *SIN. ideazione.* **2.** concepţie; *la moderna* ~ *del matrimonio* concepţia modernă asupra căsătoriei. **3.** concepere, concepţie, zămislire, procreare.

conchìfero I. *adj. (lit.)* prevăzut cu cochilie. II. *s.m.* moluscă cu cochilie.

conchìglia *s.f.* **1.** cochilie. **2.** *(rar)* moluscă. **3.** *(arhit.)* motiv ornamental în formă de cochilie. **4.** *punto a* ~ punct de broderie sau tricotaj. **5.** *(la atleţi)* element de protecţie inghinal. **6.** *(la puşca de vînătoare)* locul în care stă percutorul. **7.** *(în topitorie)* formă (din două bucăţi care se desfac). **8.** *(mai ales la pl.)* melcişori (paste făinoase).

conchiliàceo *adj.* cochilifer, compus din scoici.

conchiglìfero *adj. (geol.)* cochilifer.

conchiliförme *adj.* care are formă de cochilie.

conchiliologìa, *-gie, s.f.* ramură a zoologiei care studiază cochiliile.

conchiùdere *vt. v.* concludere (I) şi *deriv.*

cóncia, *-ce, s.f.* **1.** argăsire, tăbăcire; tăbăcit; ~ *in fossa* tăbăcire lentă cu substanţe vegetale; ~ *al vegetale* tăbăcire cu substanţe tanice naturale; ~ *al cromo* tăbăcire cu săruri bazice de crom; ~ *all'olio* tăbăcire cu ulei din ficat de morun. *SIN. scamosciatura; lana di* ~ lînă obţinută de pe pielea animalelor tăiate. **2.** tratament aplicat tutunului, măslinelor, vinului (în vederea îmbunătăţirii calităţii). **3.** fază în prepararea fibrelor artificiale (stabilizare în baie de formaldehidă). **4.** argăseală, tanant. **5.** tăbăcărie. **6.** *(înv.)* domesticire a păsărilor de pradă.

conciabròcche *s.m. invar.* spoitor (de tingiri, căldări etc.).

conciaia *s.f. (agr.)* groapă de bălegar.

conciaiólo *s.m. (tosc.)* tăbăcar; argăsitor.

conciànte I. *part. prez.* de la conciare şi *adj.* II. *s.m.* tanant. *SIN. concia.*

conciapèlli *s.m. (rar)* tăbăcar.

conciàre I. *vt.* **1.** a tăbăci; a argăsi; ~ *le pelli* a tăbăci pieile; ~ *la seta* a trata mătasea (prin fierbere); ~ *il lino/la canapa* a topi inul/cînepa; ~ *il tabacco* a pregăti frunzele de tutun; ~ *le sementi* a trata seminţele; ~ *i vini* a trata vinul (prin adăugarea de alcool, esenţe etc.); ~ *il pesce* a marina peştele. **2.** *(rar, lit.)* a găti, a dichisi, a împodobi, a aranja. **3.** *(prin antifrază)* a maltrata, a strica, a bate, a cotonogi; ~ *qualcuno per le feste/per il dì delle feste* a bate zdravăn/măr pe cineva. **4.** a tăia/a pregăti pietrele de construcţie, marmura, pietrele preţioase. **5.** a da postavul la piuă. **6.** a castra (porci, viţei). **7.** *(dial.)* a pregăti salata. **8.** *(înv.)* a împrăştia bălegarul pe cîmp. **9.** *(înv.)* a domestici păsări răpitoare. II. *vr.* **1.** a se murdări, a se şifona, a se ponosi. **2.** a se îmbrăca prost/fără gust. **3.** *(înv.)* a se înţelege, a se potrivi.

conciàrio *s.m.* tehnician specializat în tăbăcire.

conciatóre, *(rar)* **-trice** *s.m.* şi *f.* tăbăcar, argăsitor.

conciatùra *s.f.* **1.** tăbăcire, argăsire. **2.** resturi (rămase de la tăbăcit).

concièro *s.m. (rar)* **1.** corectare, refacere (a unei scrieri). **2.** reparaţie.

conciliàbile *adj.* care poate fi pus de acord.

conciliabilità *s.f.* posibilitatea de a pune de acord. *SIN. compatibilità.*

conciliàbolo *s.m.* **1.** conciliabul. *SIN. riunione.* **2.** locul de adunare.

conciliànte I. *part. prez.* de la conciliare. II. *adj.* conciliant; *tono* ~ ton conciliant.

conciliàre[1] I. *vt.* **1.** a concilia, a împăca, a pune de acord; ~ *due avversari/gli animi/le opinioni* a concilia doi adversari/sufletele/părerile; ~ *il dovere con il piacere* a împăca datoria cu plăcerea. **2.** *(jur.)* a aplana un litigiu, a concilia; ~ *una contravvenzione* a plăti amenda pe loc. **3.** a provoca, a favoriza; *il vino concilia il sonno* vinul provoacă somn; *il moto concilia l'appetito* mişcarea stîrneşte pofta

de mîncare. **4.** a cîştiga, a capta, a captiva; ~ *la simpatia/la stima/l'affetto* a cîştiga simpatia/stima/afecţiunea. **II.** *vr.* **1.** a se împăca; a se potrivi; *umiltà e superbia non si conciliano* umilinţa şi mîndria nu se împacă. **2.** a se înţelege, a ajunge la o înţelegere/un acord; ~*-si con gli antichi nemici* a se înţelege cu vechii duşmani. **3.** a-şi cuceri/a se bucura de stimă/simpatie etc.; ~*-si qualcuno* a cîştiga pe cineva; ~*-si la simpatia di qualcuno* a cîştiga simpatia cuiva.

conciliàre[2] **I.** *adj. (rar, bis.)* conciliar, privitor la un conciliu; de conciliu. **II.** *s.m.* participant la un conciliu.

conciliativo *adj. (lit.)* conciliator, împăciuitor.

conciliatóre, -trice I. *adj.* care conciliază, conciliator. **II.** *s.m.* **1.** conciliator. **2.** judecător de instrucţie. *SIN. giudice conciliatore.*

conciliatório *adj.* conciliatoriu, conciliator, împăciuitor.

conciliatorismo *s.m.* conciliatorism.

conciliazióne *s.f.* **1.** conciliere, conciliaţie, acord; *raggiungere una* ~ *tra tesi opposte* a ajunge la un acord între teze opuse. *SIN. accordo.* **2.** împăcare, conciliere; ~ *delle parti* **concilierea părţilor. 3. acordul dintre biserica catolică şi statul italian.**

concìlio, -ìli, *s.m.* **1.** conciliu; sinod. **2.** *(glumeţ)* adunare, şedinţă.

concimàia *s.f.* groapă de bălegar. *SIN. letamaio.*

concimàre *vt.* a îngrăşa pămîntul cu bălegar. *SIN. fertilizzare.*

concimatùra *s.f. (rar)* **1.** îngrăşare a pămîntului. **2.** perioadă de fertilizare a pămîntului.

concimazióne *s.f.* fertilizare a pămîntului.

concìme *s.m.* îngrăşămînt; ~ *chimico* îngrăşămînt chimic; ~ *organico* îngrăşămînt organic.

concinnità *s.f. (lit.)* armonie, eleganţă, graţie, farmec (în vorbire, în scris).

concìnno *adj. (lit.)* armonic, armonios; ornat, elegant.

concìno *s.m.* **1.** argăseală, tanant. **2.** *(dial.)* dregător de oale, olar.

cóncio[1] *-ci* **I.** *adj.* **1.** tăbăcit, argăsit; *pelli* ~*-e* piei argăsite. **2.** *(despre pietre)* ecarisat. **3.** aranjat, pus la punct; *mal* ~ ponosit. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** fard. **2.** podoabă.

cóncio[2] *s.m.* **1.** piatră ecarisată. **2.** ornament.

cóncio[3] *s.m. (înv.)* **1.** înţelegere; acord. **2.** ordine; aranjare; *essere in* ~ a fi pe punctul să, a fi gata să; *mettere in* ~ a pregăti. **3.** avantaj; *venir in* ~ a veni la ţanc.

cóncio[4] *s.m. (tosc.)* **1.** gunoi de grajd. **2.** om de nimic.

conciofossecosachè *conj.* **1.** *(înv., lit.)* întrucît, dat fiind că. **2.** *(rar, lit.)* deşi, cu toate că.

concionàre *vi. (a; lit., deseori ironic)* a vorbi în public; a vorbi poporului.

concionatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar; ironic)* orator.

concionatório, *-òri, adj. (lit.)* oratoric, solemn.

concióne *s.f.* **1.** *(înv.)* adunare publică. **2.** prozopopee. **3.** *(iron.)* discurs prolix/pompos.

conciossiaché *conj. v.* conciossiacosache.

conciossiacosaché *conj. (înv.)* întrucît, dat fiind că, pentru că

concisióne *s.f.* conciziune, concizie. *SIN. stringatezza.*

concìso *adj.* **1.** *(înv.)* tăiat, crestat. **2.** concis, succint. *SIN. breve, stringato.*

concistoriàle *adj. (bis.)* consistorial, de consistoriu.

concistòro *s.m.* **1.** *(bis.)* consistoriu. **2.** *(lit.)* adunare. **3.** *(glumeţ)* adunare zgomotoasă/agitată.

concitaménto *s.m. (lit.)* excitaţie, agitaţie, tulburare.

concitàre *vt.* **1.** *(lit.)* a incita, a provoca, a agita. **2.** *(fig., lit.)* a suscita, a stimula, a aţîţa, a stîrni.

concitativo *adj. (rar)* excitant.

concitàto I. *part. tr.* de la concitare. **II.** *adj.* agitat, emoţionat, tulburat.

concitazióne *s.f.* excitaţie; agitaţie, tulburare.

concittadino *s.m.* şi *f.* concetăţean.

concive *s.m. (înv.)* concetăţean.

conclamàre *vt.* **1.** *(lit.)* a striga, a aclama; a proclama. **2.** *(înv.)* a chema, a invoca.

conclamàto I. *part. tr.* de la conclamare. **II.** *adj.* clar, evident, indiscutabil, neîndoielnic.

conclamazióne *s.f. (înv.)* **1.** aclamaţie. **2.** conclamaţie, rit funebru (la romani).

conclàve *s.m. (bis.)* conclav.

conclavista, -isti *s.m.* **1.** prelat sau laic în serviciul unui cardinal (în timpul conclavului).

conclavìstico, *-ci adj.* care se referă la conclav.

concludènte *adj.* **1.** concludent, convingător. **2.** care încheie, care termină, care duce un lucru la capăt.

concludenteménte *adv.* (în mod) concludent, convingător.

concludere I. *vt.* **1.** *(înv.)* a cuprinde, a conţine. **2.** a încheia, a realiza; ~ *un patto* a încheia un pact; ~ *un affare/un'alleanza* a încheia o afacere/o alianţă. **3.** a termina, a sfîrşi; ~ *un'opera* a tărmina o operă. **4.** *(jur., rar)* a preciza concluziile. **5.** a obţine/a realiza un rezultat bun; a reuşi; *non abbiamo concluso nulla* nu am realizat nimic. **6.** a argumenta, a deduce, a trage concluzia. **II.** *vi. (a)* a fi convingător/util/important; *obiezioni che non concludono* obiecţii care nu stau în picioare. *SIN. convincere, persuadere.* **III.** *vr.* a se termina, a se sfîrşi; *lo spettacolo si concluse con successo* spectacolul s-a terminat cu succes. *SIN. finire.*

conclusionàle *adj. (jur., despre un act)* care cuprinde concluziile de drept şi de fapt.

conclusióne *s.f.* **1.** concluzie, încheiere, rezultat. *SIN. esito, fine.* **2.** deducţie, argumentare, concluzie; *trarre/cavare* ~ a trage o concluzie; *venire alla* ~ a ajunge la concluzia; *in* ~ în definitiv, în esenţă. **3.** *(jur., la pl.)* concluzii (prezentate în judecată); *precisare le* ~*-i* a preciza concluziile; *le* ~*-i della difesa* concluziile apărării.

conclusivo *adj. (lit.)* concluziv, de încheiere; decisiv.

conclùso I. *part. tr.* de la concludere. **II.** *adj.* închis. **III.** *s.m. (rar)* concluzie.

concòide I. *s.f.* fractură curbă a unui mineral. **2.** *(mat.)* concoidă. **II.** *adj. (înv.) frattura* ~ fractură cu suprafaţă curbă.

còncola *s.f.* **1.** specie de moluscă *(Torper decussatus).* **2.** lighean, vas rotund.

concolóre *adj. (lit., înv.)* de aceeaşi culoare.

concomitànte *adj.* concomitent, simultan.

concomitànza *s.f.* concomitenţă, simultaneitate. *SIN. coincidenza, simultaneità.*

concòrda *s.f. (înv.) v.* concordia.

concordàbile *adj.* **1.** care poate fi pus de acord, concordant. **2.** *(înv.)* unanim.

concordaménto *s.m. (rar)* acord; punere de acord.

concordànte I. *part. prez.* de la concordare. **II.** *adj.* concordant.

concordànza *s.f.* **1.** concordanţă; corespondenţă, conformitate. **2.** *(lingv.)* acord; concordanţă. **3.** *(geol.)* succesiunea straturilor. **4.** *(pl.)* indice.

concordàre I. *vt.* **1.** a pune de acord; a împăca. **2.** a stabili/a fixa de comun acord; ~ *una tregua* a încheia un armistiţiu. **3.** a acorda, a face acordul; ~ *l'articolo col nome* a acorda articolul cu substantivul. **4.** *(muz.)* a armoniza. **II.** *vi. (a)* **1.** a fi de acord; a se înţelege, a se pune de acord. *SIN. convenire.* **2.** a se acorda; *il sostantivo e l'aggettivo concordano* substantivul şi adjectivul se acordă.

concordatàrio *adj.* **1.** care se referă la un concordat. **2.** în acord cu concordatul (dintre stat şi biserică).
concordàto I. *part. tr.* de la concordare şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** acord, pact, convenţie. **2.** *(bis., jur.)* concordat.
concòrde *adj.* **1.** care consimte, care e de acord; concordant; unanim. **2.** simultan.
concordévole *adj. (înv.)* conform; congruent; care poate fi pus de acord cu.
concòrdia *s.f.* concordie, acord; unitate. *SIN. accordo, armonia.*
concorrènte I. *part. prez.* de la concorrere. **II.** *adj.* **1.** *(geom.)* concurent. **III.** *s.m.* **1.** candidat (la un concurs). **2.** *(com.)* concurent.
concorrènza *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* afluenţă. **2.** întrecere, competiţie; rivalitate. **3.** concurenţă; *~ libera* liberă concurenţă; *battere la ~* a învinge concurenţa. **4.** *(adm.)* atingere a, împlinire a, completare a (unei sume); *(în loc.) sino alla ~di* până la atingerea/concurenţa sumei de. **5.** *(înv.)* sărbătorire, aniversare.
concorrenziàle *adj.* care ţine de concurenţă; privitor la concurenţă.
concórrere *vi. (a)* **1.** *(lit.)* a se aduna, a se strînge, a se îndrepta (spre acelaşi loc); a converge. **2.** *(mat.; despre două drepte)* a se întîlni. **3.** a coopera; a contribui, a participa; *~ a una spesa* a contribui la o cheltuială. **4.** a concura, a participa la un concurs; *~ a una cattedra/a un premio* a concura pentru obţinerea unei catedre/unui premiu. **5.** a conveni, a consimţi, a fi de acord; *~ in una opinione* a împărtăşi o opinie. **6.** *(înv.)* a se întîmpla/a se produce simultan.
concórso[1] **I.** *part. tr.* de la concorrere şi *adj.* **II.** *s.m. (înv.)* cel care vine (împreună cu alţii).
concórso[2] *s.m.* **1.** afluenţă; adunare/strîngere/concentrare/convergenţă de persoane/lucruri într-un singur punct; *~ di spettatori* afluenţă de spectatori; *~ di circostanze* concurs de împrejurări; *luogo di ~* loc de adunare; *~ di creditori (în expropriérea forţată)* participarea creditorilor; *~ di cause* coexistenţa unor cauze; *~ di persone nel reato* complicitatea unor persoane în delict. **2.** colaborare, participare. **3.** concurs; *bandire/aprire/chiudere/sospendere/annullare/vincere un ~* a publica/a deschide/a termina/a suspenda/a anula/a cîştiga un concurs; *avviso di ~* anunţare a unui concurs; *~ interno* concurs între cei care ocupă deja un post; *~ a cattedra* concurs pentru ocuparea unei catedre; *~ a premi* concurs cu premii; *~ a bellezza* concurs de frumuseţe; *fuori ~* în afara concursului. **4.** competiţie/întrecere sportivă, concurs. *SIN. gara.*
concreàre *vt. (rar)* a crea împreună; a produce.
concrèato I. *part. tr.* de la concreare. **II.** *adj. (rar)* înnăscut, congenital.
concrédere *vt. (înv.)* **1.** a crede, a gîndi, a socoti. **2.** a avea încredere, a se încrede.
concretàre I. *vt.* **1.** a concretiza, a transpune în viaţă; a aplica, a realiza; *~ un'idea/un sogno* a concretiza o idee/un vis; *~ un progetto* a aplica un proiect. **2.** a duce la capăt, a realiza; *una persona che concreta poco* o persoană care realizează puţine lucruri. **II.** *vr.* a se concretiza, a se realiza, a prinde consistenţă.
concretézza *s.f.* caracter concret; faptul de a fi concret, concreteţe.
concretizzàre *vt.* a concretiza.
concrèto I. *adj.* **1.** *(rar)* dens, compact; solid. **2.** concret; *nome ~* substantiv concret; *in ~* în realitate. **3.** *arte ~-a* artă concretă. *SIN. concretismo.* **4.** *musica ~-a* muzică concretă (bazată pe utilizarea sunetelor naturale). **5.** practic. **II.** *s.m.* concret; *andare dall'astratto al ~* a merge de la abstract la concret.
concrezionàto *adj.* concreţionat.
concrezióne *s.f.* **1.** concrescenţă. *SIN. concrescenza.* **2.** *(geol)* concreţiune; depunere.
concubìna *s.f.* **1.** concubină. **2.** *(lit., înv.)* soţie.
concubinàrio, -àri, *adj. (lit.)* care trăieşte în concubinaj.
concubinàto *s.m.* concubinat.
concubìno, *-a s.m.* şi *f.* concubin.
conculcaménto *s.m.* **1.** strivire, călcare în picioare. **2.** *(rar)* asuprire, oprimare.
conculcàre *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a călca în picioare, a strivi. **2.** a călca în picioare, a viola (drepturile cuiva etc.). **3.** *(fig., lit.)* a asupri, a oprima, a împila.
conculcatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* asupritor, împilator.
conculcazióne *s.f. (rar, lit.)* asuprire, oprimare; împilare; dispreţ.
concuócere *vi. (înv.)* **1.** a digera. **2.** *(fig.)* a cîntări, a chibzui.
concupìre *vt. (rar)* a dori cu patimă.
concupiscènte I. *part. prez.* de la concupire. **II.** *adj.* concupiscent, care doreşte cu patimă.
concupiscènza *s.f.* concupiscenţă, dorinţă pătimaşă.
concupiscére *vt. (rar)* a dori cu patimă.
concupiscìbile *adj.* **1.** *(rar, lit.)* care te face concupiscent; *cose/beni ~-i* lucruri/bunuri care te fac concupiscent. **2.** *(rar, lit.)* înclinat spre concupiscenţă.
concussàre *vt. (înv.)* a scutura (cu putere). *SIN. squassare.*
concussionàrio, -àri, *adj., s.m.* (persoană) care abuzează de putere pentru a estorca bani.
concussióne *s.f.* **1.** abuz de putere, estorcare. **2.** *(înv.)* scuturare.
concùsso *adj.* **1.** *(înv.)* scuturat. **2.** estorcat.
concùtere *vt. (rar)* a scutura.
condànna *s.f.* **1.** *(jur.)* sentinţă; condamnare; pedeapsă, osîndă; *pronunciare una ~* a pronunţa o sentinţă; *scontare una ~ all'ergastolo* a ispăşi o condamnare pe viaţă; *eseguire una ~* a executa o pedeapsă. **2.** dezaprobare, condamnare; *si è attirato la ~ di tutti* şi-a atras dezaprobarea tuturor. *SIN. riprovazione.*
condannàbile *adj.* de condamnat, condamnabil.
condannàre *vt.* **1.** a condamna, a osîndi; *~ qualcuno all'ergastolo* a condamna pe cineva pe viaţă. **2.** a învinovăţi, a învinui; *il suo silenzio lo condanna* tăcerea sa dovedeşte că este vinovat. **3.** a dezaproba; a critica; *tutti condannarono il suo comportamento* toţi i-au dezaprobat comportarea. **4.** a constrînge, a obliga. **5.** *(despre un diagnostic)* a declara incurabil, a condamna.
condannàto I. *part. tr.* de la condannare şi *adj.* **II.** *s.m.* condamnat; *il ~ a morte* condamnatul la moarte.
condannatória, -òri, *adj. (rar)* care ţine de condamnare, privitor la condamnare.
condannazióne *s.f. (înv.)* condamnare.
condannévole *adj. (rar)* condamnabil.
condebitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* codebitor, care este debitor împreună cu alţii.
condeceènte *adj.* **1.** *(lit.)* convenabil, potrivit, oportun. **2.** decent.
condégno *adj. (lit.)* **1.** demn, merituos. **2.** corespunzător, adecvat.
condennàre *vt. (înv.) v.* condannare.
condènsa *s.f.* apă care se condensează (în instalaţiile tehnice).

condensàbile *adj.* **1.** condensabil. **2.** care poate fi reprimat.
condensàre *vt., vr.* **1.** a condensa. **2.** a concentra. **3.** *(fig.)* a exprima concis; ~ *i pensieri/le idee* a exprima concis gîndurile/ideile. *SIN. compendiare, riassumere.*
condensàto I. *part. tr.* de la condensare. **II.** *adj.* **1.** *(despre lapte)* condensat, conservat sub formă de pastă moale. **2.** *(chim.; despre catene)* unite de-a lungul laturilor poligoanelor pe care le constituie. **III.** *s.m.* **1.** lichid obținut prin condensare. **2.** compendiu.
condensànte I. *part. prez.* de la condensare și *adj.* **II.** *s.m. (chim.)* catalizator care favorizează condensarea.
condensatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** persoană care condensează. **2.** condensator; ~ *elettrico* condensator electric. *SIN. capacitore*; ~ *variabile* condensator variabil. **3.** condensor.
condensazióne *s.f.* **1.** condensare. **2.** reacție de condensare.
condénso *adj.* **1.** dens. **2.** *(fig., poetic)* întunecat.
condescéndere *vi. (înv.)* *v.* condiscendere și *deriv.*
condeterminàre *vt. (rar)* a determina ceva împreună cu alte fapte.
condicere *vi. impers. (înv.)* a se potrivi.
condicévole *adj. (lit.)* convenabil, potrivit.
còndilo *s.m. (anat.)* condil.
condilòma *s.f. (med.)* condilom.
condilùra *s.f. (zool.)* cîrtiță (dintr-o specie din America de Nord).
condiménto *s.m.* **1.** condimentare. **2.** condiment. **3.** *(fig.)* adaos.
condire *vt.* **1.** a condimenta. **2.** a înfrumuseța, a îndulci, a atenua. **3.** a adăuga (în număr mare), a umple; *ha condito il suo libro di errori* și-a umplut cartea cu greșeli. **3.** *(tosc.)* a aranja pe cineva, a-l ruina, a-l aduce într-o stare jalnică; *ora ti condisco io* acum te aranjez eu.
condirettóre, -trice *s.m.* și *f.* codirector.
condiscendènte I. *part. prez.* de la condiscendere. **II.** *adj.* condescendent, îngăduitor, înțelegător.
condiscendènza *s.f.* îngăduință; condescendență; complezență. *SIN. arrendevolezza, compiacenza, compresione.*
condiscendere *vi. (a)* **1.** *(înv., fig.)* a coborî împreună. **2.** a ceda, a consimți. **3.** a fi condescendent/îngăduitor.
condiscendiménto *s.m. (rar, înv.)* **1.** condescendență. **2.** îngăduință, concesie.
condiscépolo, -épola *s.m.* și *f.* discipol împreună cu alții (al aceluiași maestru); *(glumeț, lit.)* coleg de școală.
condito I. *part. tr.* de la condiscendere și *adj.* **II.** *s.m.* condiment.
còndito *adj. (înv.)* întemeiat, clădit.
conditóre *s.m. (înv., lit.)* întemeietor, fondator.
condividénte *s.m. (jur.)* copărtaș.
condividere *vt.* **1.** a împărți cu cineva/cu alții. **2.** *(fig.)* a împărtăși (idei, sentimente) cu cineva.
condiviso *part. tr.* de la condividere și *adj.*
condizionàle I. *adj.* **1.** condițional. **2.** condiționat; *(jur.) condanna* ~ condamnare cu suspendarea condiționată a pedepsei. **II.** *s.m. (gram.)* mod condițional. **III.** *s.f. (jur.)* amînare.
condizionaménto *s.m.* condiționare; ~ *dell'aria* condiționarea aerului.
condizionàre *vt.* **1.** a condiționa, a determina, a subordona. **2.** a trata (o substanță); ~ *il grano* a trata grîul; ~*l'aria* a condiționa aerul; ~ *una merce* a pregăti o marfă (în vederea ambalării sau prelucrării); ~ *le fibre tessili* a trata fibrele textile (conferindu-le un anumit grad de umiditate). **3.** *(înv.)* a pregăti în vederea atingerii unui scop.
condizionàto I. *part. tr.* de la condizionare. **II.** *adj.* **1.** care se găsește într-o anumită situație (din punct de vedere fizic sau psihic). **2.** condiționat; *stimolo/riflesso* ~ stimul/reflex condiționat. **3.** *(lingv.) (despre schimbările fonetice)* dependent de influența contextului.
condizionatóre I. *s.m.* instalație/aparat pentru aer condiționat. **II.** care condiționează; *apparecchio* ~ aparat pentru condiționarea aerului.
condizionatrice *s.f.* **1.** *(în tehnica ambalării)* mașină care pregătește produsele. **2.** aparat cu care se determină greutatea fibrelor condiționate. **3.** mașină de presat furăjele. *SIN. schiacciaforaggi.*
condizionatùra *s.f.* **1.** condiționare; pregătire; tratare. **2.** umezire a pielor tăbăcite. **3.** condiționare a fibrelor textile (prin umezire). *SIN. stagionatura.*
condizióne *s.f.* **1.** *(jur.)* risc. **2.** condiție; *sotto* ~ cu condiția; ~*-i di resa* condiții de predare/capitulare; *a* ~ *che* cu condiția ca. **3.** situație, stare, condiție; *essere in buone* ~*i* a fi în condiții bune; ~ *umana* condiție umană; *gente di ogni* ~ oameni de toate condițiile sociale; *una famiglia di* ~ *elevata* o familie de condiție foarte bună. **4.** calitate (necesară atingerii unui scop); condiție; *non ha le* ~*-i richieste per quell'ufficio* nu îndeplinește condițiile cerute pentru acea slujbă. *SIN. requisito.*
condoglianza *s.f.* **1.** condoleanță; *fare le* ~*-e* a prezenta condoleanțe; *visita/lettera di* ~*-e* vizită/scrisoare de condoleanțe. **2.** *(lit.)* plîngere.
condolérsi *vr.* **1.** a participa la durerea cuiva. **2.** *(lit.)* a simți durere/compasiune/regret.
condominiàle *adj.* de coproprietate; *spese* ~*i* cheltuieli de coproprietate.
condomìnio, -ìni, *s.m.* **1.** condominiu; coproprietate. **3.** edificiu care aparține mai multor proprietari.
condómino *s.m. (rar, jur.)* coproprietar.
condonàre *vt.* **1.** a grația. **2.** a ierta. **3.** a consimți.
condonazióne *s.f. (rar)* iertare; grațiere.
condóno *s.m.* grațiere.
condòre *s.m. (înv., ornit.)* condor *(Vultur gryphus).*
condótta *s.f.* **1.** conduită, comportare; *uomo di buona/pessima* ~ om cu o comportare bună/rea; *senza* ~ lipsit de cuviință; *voto di* ~ notă la purtare. *SIN. contegno.* **2.** dezvoltare (a unei lucrări literare, muzicale). **3.** comandă supremă. **4.** *(ist.)* convenție prin care se angaja o trupă de mercenari. *SIN. capitolazione.* **5.** *(rar, lit.)* guvernare, conducere. **6.** circumscripție medicală. **7.** tren de marfă. **8.** conductă (de apă). **9.** *(teatru)* recuzită. **10.** *(înv.)* escortă; călăuză.
condottièro, -a *s.m.* și *f.* **1.** cel care conduce, conducător. **2.** *(înv.)* condotier. **3.** *(lit.)* cel care transportă (lucruri și persoane); cărăuș. **4.** *(înv.)* consilier.
condótto I. *part. tr.* de la condurre. **II.** *adj. medico* ~ medic de circumscripție. **III.** *s.m.* **1.** conduct; *(anat.)* ~*-i lacrimali* canale lacrimale; ~ *intestinale* tub digestiv. **2.** conductă, țeavă. **3.** *(înv.)* mercenar.
condràle *adj. (anat.)* cartilaginos.
condrite *s.f.* condrită.
condrologìa *s.f.* studiul cartilagiilor.
condròma, *-i, s.m.* condrom.
conducènte I. *part. prez.* de la condurre și *adj.* **II.** *s.m.* **1.** conducător auto, șofer. *SIN. autista,*

conduttore. **2.** cel care mînă animalele de povară/tracţiune. **3.** soldat care îngrijeşte de animale. **4.** *(rar)* cel care închiriază/ia în antrepriză; antreprenor.

conducìbile *adj.* **1.** care poate fi condus. **2.** *(fiz.)* conducător, care transmite, conductibil. **3.** *(înv.)* potrivit, favorabil, oportun.

conducibilità *s.f. (fiz.)* conductibilitate.

condùplex *s.m.* abonat, cuplat (la telefoane).

condùrre **I.** *vt.* **1.** a conduce, a dirija; *~un'azienda/un'impresa* a conduce o întreprindere. **2.** a duce, a conduce, a însoţi; *~i bambini a scuola/le bestie al pascolo* a duce copiii la şcoală/animalele la păscut. **3.** a conduce, a pilota (un mijloc de locomoţie); *~ la nave/l'automobile* a conduce nava/automobilul; *~ la nave/barca in porto (fig.)* a termina cu bine; *~ la nave/la barca in acque più tranquilli (fig.)* a depăşi greutăţile, a ieşi din impas. **4.** a duce, a purta, a desfăşura; *~ un audace combattimento* a duce o luptă îndrăzneaţă; *~ la guerra* a purta război; *~ una politica avanzata/progressista/conservatrice* a duce o politică avansată/progresistă/conservatoare. **5.** a îndeplini, a realiza, a duce la capăt; *~ qualcosa a fine/a termine/a compimento* a duce ceva pînă la capăt. **6.** *(despre conducte)* a transporta, a duce; a aduce; *~ l'acqua/il calore/l'elettricità* a transporta apa/căldura/ electricitatea. **7.** *(fig.)* a duce/a vîrî pe cineva într-o anumită situaţie; *~ alla rovina/alla disperazione* a duce pe cineva la ruină/la disperare; *~ qualcuno in miseria* a vîrî pe cineva în mizerie. **8.** *(lit.)* a determina; a împinge, a constrînge; *~ qualcuno alla ribellione* a împinge pe cineva la revoltă. **9.** *(fig.)* a trăi/a duce un anumit fel de existenţă; *~ una vita/un'esistenza grama/felice* a duce o viaţă/existenţă mizeră/ fericită. **10.** *(mat.)* a trasa, a duce (o dreaptă); *~ la retta per due punti* a duce o dreaptă prin două puncte. **11.** *(rar)* a înrola, a angaja; *~ milizie di ventura* a înrola mercenari. **12.** *(înv.)* a închiria, a arenda; *~ una bottega* a închiria o prăvălie; *~ un podere* a lua cu arendă o proprietate. **II.** *vi. (a)* **1.** *(sport)* a conduce, a fi în frunte; a avea avantaj; *~ per due reti a zero* a conduce cu doi la zero. **2.** *(fig., despre străzi etc.)* a duce pînă într-un punct; a se termina. **III.** *vr.* **1.** a se comporta, a se purta; *~-si bene/male* a se purta bine/rău. **2.** a ajunge (într-o anumită situaţie); *si è condotto in estrema povertà* a ajuns să fie sărac lipit pămîntului. **3.** *(rar, lit.)* a se hotărî. **IV.** *vi., vr.* **1.** a se duce. **2.** a sosi.

conduttànza *s.f. (electr.)* conductanţă.

conduttibilità *s.f. (fiz.)* conductibilitate.

conduttività *s.f. (fiz.)* conductivitate.

conduttivo *adj. (fig.)* conductibil.

conduttìzio *adj. (înv.)* mercenar.

condùtto *s.m. (înv.) v.* condotto.

conduttometrìa *s.f.* conductometrie.

conduttomètrico, -ci, *adj.* privitor la conductometrie.

conduttóre, -trice **I.** *adj.* conducător, diriguitor; *filo~* firul principal/conducător. **II.** *s.m.* **1.** conducător de vehicul; *(ferov.)* conductor. **2.** participant la o cursă de automobile. **3.** conductor; *~ elettrico* conductor electric; *buon ~* bun conducător; *cattivo ~* rău conducător. *SIN. filo.* **4.** *(jur.)* arendaş; chiriaş; *~ di un fondo* arendaşul unui teren; *~ di un appartamento* chiriaşul/locatarul unui apartament; *~ d'opera* antreprenor. **5.** *(înv.)* comandantul unui corp de miliţie.

conduttùra *s.f.* **1.** *(înv.)* conducere. **2.** instalaţie de conducte, ţevărie.

conduzióne *s.f.* **1.** *(rar)* conducere. **2.** *(fiz.)* conducţie, propagare. **3.** *(jur.)* arendare; închiriere; *dare/avere una casa in ~* a da/lua cu chirie o casă.

conestàbile *s.m. (ist.)* conetabil.

confabulàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a conversa, a sta de vorbă; *(rar)* a vorbi despre lucruri fără importanţă. **2.** a vorbi în şoaptă, a şuşoti; a şopti cuiva (lucruri secrete).

confabulazióne *s.f.* **1.** convorbire. **2.** conversaţie, discuţie (şoptită, tainică). **3.** exprimare plină de invenţii fantastice (specifice bolnavilor cu pierdere de memorie)

confacènte *adj.* potrivit, adecvat; convenabil.

confacévole *adj. (rar) v.* confacente.

confacevolézza *s.f.* potrivire, corespondenţă.

confalóne *s.m.* şi *deriv. v.* gonfalone şi *deriv.*

confarreàre *vt. (ist. ant.)* a uni în căsătorie (printr-un rit solemn).

confàrsi *vr.* **1.** a se potrivi, a fi adecvat. *SIN. addirsi.* **2.** a folosi, a fi de folos, a fi util. **3.** *(lit.)* a fi proporţionat. **4.** *(despre plante)* a prinde; a încolţi.

confederàle *adj.* confederativ, confederal.

confederàre **I.** *vt. (rar)* a lega din punct de vedere politic. **II.** *vr.* **1.** a se uni într-o confederaţie. **2.** *(rar, fig.)* a se alia, a se uni (în vederea unui scop comun).

confederàto *adj., s.m.* confederat.

confederazióne *s.f.* **1.** confederaţie (de state, de popoare). **2.** ligă, alianţă. **3.** federaţie. *SIN. federazione.*

conferènte **I.** *part. prez.* de la conferire şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* persoană care aduce bunuri la un punct de colectare; *~-i all'ammasso* persoane care duc cotele la baza de depozitare.

conferènza *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* comparaţie, confruntare. **2.** reuniune, întîlnire, consfătuire, conferinţă; *~ internazionale/dei ministri degli esteri* conferinţă internaţională/a miniştrilor. afacerilor externe. **3.** conferinţă; discurs; *andare a una ~* a merge la o conferinţă; *tenere/fare una ~* a ţine o conferinţă; *~ stampa* conferinţă de presă. **4.** consorţiu (al armatorilor).

conferenzière, -èra *s.m.* şi *f.* conferenţiar, orator. *SIN. oratore.*

conferiménto *s.m.* **1.** conferire, atribuire; acordare; decernare, înmînare; *~ di un premio/di una medaglia* decernarea unui premiu/a unei medalii. **2.** cotă; *~ all'ammasso* cotă care trebuie dată statului.

conferire **I.** *vt.* **1.** *(înv.)* a strînge, a concentra; *(rar)* a colecţiona. **2.** a duce anumite bunuri la un punct comun de colectare; *~ una quota di grano all'ammasso* a duce o cotă de grîu la depozit/la bază. **3.** a conferi, a da, a imprima; *il vestito nuovo gli conferiva un'aria elegante* haina nouă îi dădea un aer elegant. *SIN. dare, donare.* **4.** a acorda, a atribui, a conferi; *~ un onore/un titolo/una decorazione/un grado/un diploma/un benefizio* a acorda o onoare /un titlu/ o decoraţie/un grad/o diplomă/un beneficiu. *SIN. largire.* **5.** *(rar, lit.)* a comunica, a anunţa. **II.** *vi. (a)* **1.** a conferi, a discuta, a se întreţine. *SIN. abbaccarsi.* **2.** a contribui, a concura, a coopera (la realizarea unui anumit scop); *quella pettinatura le conferisce* pieptănătura aceea îi vine bine/ o prinde. **3.** a folosi, a fi util/de folos; *~ alla salute/alla buona digestione* foloseşte sănătăţii/unei bune digestii.

conférma *s.f.* **1.** confirmare; *chiedere una ~* a cere o confirmare; *a/in ~ di quanto ti ho detto* drept confirmare a celor spuse. **2.** dovadă certă. *SIN dimostrazione, prova.*

confermàre I. *vt.* **1.** a confirma, a întări, a consolida (o ipoteză); ~ *le speranze/opinioni* a confirma, speranțele) părerile. *SIN. rafforzare.* **2.** a confirma, a aproba, a valida; a notifica, a sancționa; ~ *una nomina* a confirma o numire; ~. *un contratto* a aproba un contract; ~ *una legge* a ratifica o lege; *è stato confermato nel suo ufficio* a fost confirmat în funcția sa. **3.** a confirma, a dovedi, a demonstra; *i fatti confermano quello che vi ho detto* faptele dovedesc ce v-am spus. *SIN. convalidare.* **4.** a confirma, a repeta (ce ai afirmat); *ha confermato la sua testimonianza* și-a repetat mărturia. *SIN. ribadire.* **5.** *(bis.)* a confirma. **6.** *(fin.)* a accepta/a confirma condițiile de plată. **II.** *vr.* **1.** a se confirma, a se întări; a se consolida. *SIN. consolidarsi.* **2.** *(rar)* a se declara. **3.** a se adeveri; a se confirma.

confermativo *adj.* confirmator.

confermatòrio *adj. (rar)* cu caracter de confirmare, confirmatoriu.

confermazióne *s.f.* **1.** confirmare. **2.** *(bis.)* confirmare, taina sfîntului mir. *SIN. cresima.*

confèrva *s.f. (bot.)* mătasea-broaștei *(Conferva bombicina).*

confessàre I. *vt.* **1.** a mărturisi, a recunoaște; ~ *i propri errori* a mărturisi propriile greșeli; ~ *la verità* a mărturisi adevărul; ~ *una colpa/un torto/un crimine/un delitto/un furto* a mărturisi o vină/o nedreptate/o crimă/un delict/un furt. **2.** a confesa, a destăinui; a revela; *gli confessò tutte le sue aspirazioni/i suoi desideri/i suoi sogni* i-a destăinuit toate aspirațiile /dorințele/visurile sale. **3.** a spovedi (pe cineva). **4.** *(lit.)* a admite, a recunoaște. **5.** *(lit.)* a profesa/a susține public o credință/doctrină. **II.** *vr.* **1.** a recunoaște deschis; ~*-si colpevole* a-și recunoaște vinovăția. **2.** a se spovedi. **3.** *(fig.)* a se destăinui, a se confesa; *(prov.) peccato confessato è mezzo perdonato* păcatul mărturisit e pe jumătate iertat.

confessionàle I. *adj.* **1.** care ține de spovedanie. **2.** confesional; *scuola* ~ școală confesională/organizată de o confesiune religioasă. **II.** *s.m. (bis.)* confesional (pentru spovedanie).

confessionalismo *s.m.* adecvare la învățătura și normele unei confesiuni religioase.

confessionalità *s.f.* apartenență la o confesiune religioasă.

confessionàrio, *-àri, s.m. (rar)* confesional.

confessióne *s.f.* **1.** confesiune, mărturisire, destăinuire. **2.** *(jur.)* mărturie, recunoaștere. **3.** *(bis.)* spovedanie; ~ *auricolare* spovedanie făcută în șoaptă/la urechea preotului; *segreto della* ~ taina spovedaniei. **4.** (la primii creștini) profesiune de credință. **5.** confesiune, religie; ~ *cattolica/evangelica/luterana* religie catolică/evanghelică/luterană. **6.** criptă (sub altar) care conține moaștele unui sfînt; mormîntul unui sfînt. **7.** *(la pl.)* confesiuni (titlul unor opere literare autobiografice).

confèsso *adj.* **1.** *(lit.)* care a mărturisit; *reo* ~ vinovat care și-a mărturisit crima.

confessoràto *s.m.* funcție de duhovnic.

confessóre *s.m.* **1.** duhovnic, confesor. **2.** *(lit.)* martir, sfînt.

confettàre I. *vt.* **1.** a zaharisi, a fierbe în sirop: ~ *la frutta* a zaharisi fructele. **2.** *(înv.)* a pregăti. **3.** *(fig., înv.)* a păcăli, a înșela. **II.** *vi. (a) (înv.)* a mînca bomboane.

confettatùra *s.f.* **1.** zaharisirea fructelor. **2.** tratarea semințelor (înainte de semănat).

confetterìa *s.f.* **1.** fabrică/magazin de dulciuri. **2.** sortiment de dulciuri.

confettièra *s.f.* bomboniera.

confettière, -èra *s.m.* și *f.* cofetar, fabricant de dulciuri.

confètto *s.m.* **1.** bomboană; *mangiare i* ~*-i a qualcuno (fig.)* a participa la nunta cuiva; *(fig., glumeț)* ~*-i di piombo* gloanțe; *(fig., glumeț)* ~*-di montagna* castane uscate. **2.** *(mai ales la pl.)* dulciuri. **3.** *(farm.)* pilulă (învelită în zahăr etc.).

confettùra *s.f.* **1.** *(rar)* sortiment de bomboane. **2.** dulceață.

confetturerìa *s.f.* cofetărie; bomboneric.

confetturière, -èra *s.m.* și *f.* cofetar.

confezionàre *vt.* **1.** a pregăti, pentru transport; a ambala. **2.** a confecționa (îmbrăcăminte etc.).

confezionatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** persoană care confecționează ambalaje. **2.** persoană care lucrează într-o întreprindere de confecții.

confezionatrice *s.f.* mașină de ambalat.

confezióne[1] *s.f.* **1.** confecționare. **2.** ambalaj. **3.** preparat farmaceutic (din mai multe ingrediente).

confezióne[2] *s.f.* confecție; *(mai ales la pl.)* confecții; *lavorare nel settore delle* ~*-i* a lucra în sectorul confecțiilor.

confezionista, *-isti, s.m.* și *f.* muncitor din domeniul confecțiilor.

conficcamènto *s.m. (rar)* înfigere.

conficcàre I. *vt.* **1.** a înfige, a bate în cuie. **2.** *(fig.)* a-și întipări în minte. **II.** *vr.* a se înfige.

confidamènto *s.m. (rar)* confidență, încredințare a unui secret.

confidànza *s.f. (înv.)* **1.** încredere. **2.** cuvînt dat, promisiune (solemnă), asigurare.

confidàre I. *vi. (a)* a se încrede, a avea încredere; ~ *nelle proprie capacità* a se încrede în propriile capacități. *SIN. contare, sperare.* **II.** *vr.* **1.** *(rar, lit.)* a se sprijini pe cineva, a avea încredere în cineva; ~*-si in qualcuno* a se da pe mîna cuiva, a avea totală încredere în cineva. **2.** a se confesa, a se destăinui, a-și deschide sufletul. *SIN. rivelare, svelare.* **III.** *vt.* **1.** a destăinui. *SIN. aprirsi, sfogarsi.* **2.** a încredința, a da; *vuole confidarmi alcuni documenti* vrea să-mi încredințeze niște documente. **3.** *(lit.)* a spera, a presupune.

confidènte I. *adj.* **1.** care are încredere, încrezător; *(lit.)* sigur de sine. *SIN. fiducioso.* **2.** *(rar)* care inspiră încredere. **II.** *s.m.* **1.** confident. **2.** spion, denunțător, delator, informator. **3.** *(teatru clasic)* prietenul protagonistului care informează publicul asupra faptelor petrecute în afara scenei.

confidènza *s.f.* **1.** familiaritate, intimitate, apropiere; *essere in* ~ *con qualcuno* a fi intim cu cineva; *trattare con* ~ a trata cu familiaritate; *prendersi in* ~ *con qualcuno* a fi prea familiar cu cineva. **2.** încredere, siguranță; *aver* ~ *in se stesso* a avea încredere în sine. **3.** confidență; *in* ~ în secret.

confidenziàle *adj.* **1.** familiar, intim, apropiat. *SIN. amichevole, intimo.* **2.** cordial, lipsit de formalism, deschis, neînchistat; *saluto* ~ salut cordial; *maniere* ~*-i* maniere lipsite de formalism. **3.** confidențial, secret; *notizia/informazione/domanda/lettera* ~ veste/informație/întrebare/scrisoare confidențială. *SIN. riservato, segreto.*

configgere *vt., vr. (lit.)* **1.** a (se) înfige. **2.** a bate în cuie.

configurare I. *vt. (rar)* a reprezenta ceva într-o anumită formă. **II.** *vr.* a se configura.

configurazióne *s.f.* **1.** configurație, înfățișare. *SIN. aspetto, figura, forma.* **2.** *(geogr.)* aspectul morfologic al unor zone, configurație. **3.** totalitatea relațiilor dintre părțile unui sistem; configurație.

configurazionismo *s.m. (psih.)* gestaltism, configurationism, psihologia formei.

confinànte I. *part. prez.* de la c o n f i n a r e. II. *adj.* vecin, limitrof. III. *s.m.* vecin de moşie.

confinàre I. *vi. (a)* a se învecina, a se mărgini. II. *vt.* 1. *(înv.)* a stabili hotarele (unui loc). 2. a condamna la domiciliu forţat; *(rar)* a exila. 3. *(fig.)* a obliga pe cineva să trăiască retras/izolat; a îndepărta. *SIN. relegare.* III. *vr.* 1. a trăi izolat/retras; a se retrage. 2. a se limita, a se rezuma, a se restrînge.

confinàrio *adj.* 1. privitor la frontieră. 2. care locuieşte lîngă frontieră; care este situat lîngă graniţă. 3. grăniceresc, de grăniceri; *milizia ~-a* unitate de grăniceri.

confinàto I. *part. tr.* de la c o n f i n a r e şi adj. II. *s.m.* condamnat la domiciliu forţat.

confinazióne *s.f. (rar)* delimitare/demarcare a graniţelor.

confine *s.m.* 1. hotar, graniţă; frontieră; *~ tra la Francia e l'Italia* frontieră dintre Franţa şi Italia; *~ naturale* hotar natural; *~ politico* hotar convenţional. 2. capăt, margine, limită; *i ~-i del mondo* capătul lumii; *~-i della mente umana* limitele minţii omeneşti; *senza ~-i* fără limită; *i ~-i del lecito* limita lucrurilor permise; *oltre i ~-i naturali* peste limitele naturale (stabilite de natură); *passare i ~-i* a depăşi limita. 3. piatră de hotar; *collocare/togliere i ~-i* a pune/a scoate pietrele de hotar. 4. *(mai ales la pl.) (înv.)* domiciliu forţat; *mandare ai ~-i* a condamna la domiciliu forţat; *avere i ~-i* **a)** a fi condamnat la domiciliu forţat; **b)** *(fig.)* a fi exclus/îndepărtat.

confino *s.m. (jur.)* condamnare la domiciliu forţat.

confirmàre *vt. v.* c o n f e r m a r e (I).

confisca *s.f.* 1. confiscare. 2. lucru confiscat.

confiscatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* cel care confiscă.

confitènte *s.m. adj.* (cel) care mărturiseşte.

confiteor *(fig., în expr.) dire/recitare il ~* a-şi recunoaşte greşelile.

confitto I. *part. tr.* de la c o n f i g g e r e. II. *adj.* 1. înfipt; bătut în cuie, ţintuit. 2. *(fig.)* întipărit, fixat.

conflagràre *vi. (e)* 1. *(lit.)* a lua foc, a se aprinde. 2. *(fig., despre un război etc.)* a izbucni.

conflagrazióne *s.f. (lit.)* 1. incendiu, aprindere. 2. *(fig.)* conflagraţie; izbucnire (a unui război, a unei revoluţii etc.).

confiàre *vt. (înv.)* 1. a topi, a turna (metale). 2. *(fig., lit.)* a provoca, a suscita.

confiàto I. *part. tr.* de la c o n f i a r e. II. *adj. (rar)* unit cu alt lucru, contopit. III. *s.m. (rar, lit.)* unire strînsă.

conflitto *s.m.* 1. ciocnire, luptă; război. 2. conflict, ciocnire; *~ di interessi* ciocnire de interese; *~ sociale* conflict social. 3. *(jur.)* diferend.

conflittuàle *adj.* conflictual.

confluénte I. *part. prez.* de la c o n f l u i r e. II. *adj.* confluent. III. *s.m.* 1. confluenţă. 2. încrucişare (de străzi). 3. afluent.

confluènza *s.f.* 1. unire; întîlnire; *la ~ di due strade* întîlnire a două străzi; *~ di forze* unire de forţe. 2. confluenţă. 3. încrucişare de străzi, intersecţie.

confluìre *vi. (e, a)* 1. *(despre două cursuri de apă)* a se uni, a se vărsa unul în altul. 2. *(despre curente de idei)* a se întîlni, a se îmbina, a concorda. *SIN. fondersi, incontrarsi.*

confóndere I. *vt.* 1. a amesteca, a învălmăşi; a zăpăci; *ha confuso tutti i libri della biblioteca* a învălmăşit toate cărţile din bibliotecă. 2. a confunda, a încurca, a lua un lucru drept altul; *~ i colori/i concetti* a confunda culorile/ideile. 3. a tulbura, a zăpăci; a stinghera, a năuci, a pune în încurcătură; *la sua presenza lo ha confuso* prezenţa sa l-a tulburat; *tutte queste attenzioni mi confondono* toate aceste atenţii mă năucesc. 4. *(lit.)* a umili. 5. *(rar, lit.)* a nimici, a distruge; *~ l'esercito nemico* a nimici armata duşmană. 6. a orbi, a tulbura vederea. II. *vr.* 1. a se amesteca, a se pierde; *appena arrivò sulla via principale si confuse tra la folla* îndată ce a sosit pe strada principală s-a pierdut în mulţime. 2. a se tulbura, a se zăpăci, a se pierde. *SIN. sbigottirsi, smarrirsi.* 3. *(tosc.)* a se ocupa de ceva (fără rezultat), a se agita, a se afla în treabă.

confondìbile *adj.* care poate fi confundat.

conformàre I. *vt.* 1. a da formă (plăcută, proporţională). 2. a adecva, a adopta, a potrivi; *~ qualcosa all'indole/alla capacità/ai bisogni* a potrivi ceva temperamentului/capacităţii/nevoilor. II. *vr.* 1. a se adecva, a se adapta, a se conforma; a se resemna. 2. a fi proporţional.

conformativo *adj. (rar)* capabil de conformare; care se conformează.

conformatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* cel care se conformează. II. *s.m.* conformator.

conformazióne *s.f.* 1. conformaţie, formă, structură; *avere una bella ~* a avea o conformaţie frumoasă; *la ~ del corpo* conformaţia corpului. 2. conformare, adaptare; *(rar)* resemnare.

confórme I. *adj.* asemănător, identic, conform; adecvat, potrivit cu; *~ al modello* asemănător modelului. II. *adv.* conform, în conformitate cu; în mod corespunzător; *agire ~ al temperamento* a acţiona conform propriului temperament. III. *conj.* cum, după cum (introduce o propoziţie modală); *agisce ~ gli passa per il capo* acţionează după cum îl taie capul. IV. *în loc. conj. (înv.) ~ a che* după cum.

conformismo *s.m.* conformism.

conformista, -isti, *s.m.* şi *f.* conformist.

conformistico, -ici, *adj.* conformist.

conformità *s.f.* conformitate; *in ~ di* conform, în conformitate cu. *SIN. concordanza.*

confortàbile *adj.* reconfortabil, care poate fi încurajat/susţinut.

confortànte I. *part. prez.* de la c o n f o r t a r e. II. *adj. (fig.)* reconfortant, încurajator.

confortàre I. *vt.* 1. *(rar)* a reconforta, a întări, a fortifica; *è una medicina che conforta* este un medicament întăritor; *(rar) ~ la memoria* a reîmprospăta memoria. 2. *(lit.)* a susţine, a argumenta; *~ una tesi* a susţine o teză. 3. a încuraja, a reconforta; *le sue parole mi confortano a proseguire l'azione* cuvintele sale mă încurajează să continui acţiunea; *(tosc.) ~ i cani all'erta (fig.)* a împinge pe cineva să facă un lucru pe care tu însuţi nu eşti dispus să-l faci. 4. a consola, a mîngîia; a îmbărbăta, a încuraja. II. *vr. (rar)* 1. a se îmbărbăta, a-şi face curaj. 2. a se consola (reciproc).

confortativo I. *adj. (rar, fig.)* reconfortant, încurajator. II. *s.m. (rar)* remediu reconfortant.

confortatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* consolator, susţinător.

confortatòrio I. *adj. (rar, fig.)* reconfortant, încurajator. II. *s.m.* capelă în care condamnaţii la moarte primesc asistenţa preotului.

conforteria *s.f. v.* c o n f o r t a t o r i o (II).

confortévole *adj.* 1. *(fig.)* încurajator, consolator, mîngîietor; *parole ~-i* cuvinte de consolare. *SIN. consolatore.* 2. confortabil, comod; *una casa ~* o casă confortabilă.

confortìno *s.m.* 1. biscuit (specialitate piemonteză). 2. *(rar)* lichior.

confórto[1] *s.m.* **1.** *(rar)* întăritor. **2.** *(rar)* îndemn, îmbărbătare. **3.** consolare, mîngîiere; ajutor; *provare/recare* ~ a simți/a oferi mîngîiere; *~-i religiosi/estremi* ultimele îngrijiri date muribunzilor.

confòrto[2] *s.m.* confort.

confràte *s.m. (înv.)* confrate.

confratèllo *s.m.* **1.** confrate (de congregație, de asociație etc.). **2.** coleg.

confraternità *s.f.* congregație, confrerie, confrăție.

confricaménto *s.m. (lit.)* frecare (puternică).

confricàre *vt. (lit.)* a freca tare.

confricazióne *s.f. (rar)* frecare.

confrontàre **I.** *vt.* **1.** a confrunta; a compara. **2.** *(rar)* a examina, a consulta; ~ *l'elenco del telefono* a consulta cartea de telefon. **II.** *vi. (a; rar)* a corespunde.

confrónto *s.m.* **1.** confruntare, comparare; comparație; *in* ~ *di, a* ~ *di* în comparație cu; *senza* ~ care nu suferă comparație; *reggere/stare a* ~ a rezista la comparație, a putea fi comparat; *metter a* ~ a compara; *non c'è* ~ nu se poate compara cu nimic asemănător; *nei* ~*-i di* în ce privește, față de. **2.** *(jur.)* confruntare (de martori).

confuclanèsimo, confucianìsmo *s.m. (rel.)* confucianism, învățătura lui Confucius.

confuciàno **I.** *adj. (rel.)* relativ la confucianism. **II.** *s.m.* adept al lui Confucius.

confùggere *vi. (e; înv.)* a se refugia, a căuta scăpare.

confusàneo *adj.* amestecat.

confusionàle *adj.* relativ la confuzie, de confuzie.

confusionàrio, -àri, *adj., s.m.* (om) confuz/greoi la minte.

confusióne *s.f.* **1.** învălmășeală, dezordine; zăpăceală; haos; balamuc; *fare* ~ a produce învălmășeală; *cos'è tutta questa* ~ *?* ce-i cu balamacul ăsta?; *nella stanza regnava una* ~ *spaventosa* în cameră domnea un balamuc îngrozitor; *quel tipo ha una gran* ~ *in testa* tipul acela are o mare învălmășeală în cap. *SIN. baraonda, bolgia, caos, disordine, pandemonio.* **2.** confuzie; ~ *di date/cifre* confuzie de date/cifre. **3.** ~ *mentale* confuzie mintală. **4.** tulburare, agitație; stinghereală. **5.** *(lit.)* umilință; rușine; *(rar)* năucire; *a sua* ~ spre rușinea sa. **6.** *(jur.)* confuzie, confuziune, stingere a unei obligații.

confusionìsmo *s.m.* confuzionism, mod de gîndire confuz/încurcat.

confusionìsta, -isti, *s.m.* și *f.* zăpăcit, încurcă-lume.

confùso *part. tr.* de la c o n f o n d e r e și *adj.*

confutàbile *adj.* care poate fi respins, de respins, refutabil *SIN. oppugnabile.*

confutativo *adj.* care poate respinge/combate; refutabil.

confutàre *vt.* **1.** a combate, a contrazice; a refuta. *SIN. contraddire, oppugnare.* **2.** a respinge (un argument).

confutatìvo *adj.* care poate respinge/combate; refutabil.

confutatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care respinge (un argument, o teză).

confutatòrio, -òri, *adj. (rar)* care respinge/combate/contrazice; de respins/contrazis/combătut; refutabil.

confutazióne *s.f.* refutare, respingere, neacceptare. *SIN. oppugnazione.*

congedamènto *s.m. (mil.)* lăsare la vatră.

congedàndo **I.** *adj.* care trebuie lăsat la vatră/liberat. **II.** *s.m.* soldat care trebuie liberat.

congedàre **I.** *vt.* **1.** a îngădui cuiva să se retragă; a pofti pe cineva să iasă; a da afară; a concedia. *SIN. accomiatare.* **2.** a lăsa la vatră, a libera. **II.** *vr.* a-și lua rămas bun. *SIN. accomiatarsi.*

congèdo *s.m.* **1.** rămas bun, permisiunea de a pleca; *dare il* ~ a permite cuiva să plece; *chiedere il* ~ a cere permisiunea de a pleca; *prendere il* ~ a-și lua rămas bun; *visita di* ~ vizită de adio. **2.** *(teatru)* salutarea publicului (la sfîrșitul unei reprezentații); *recita di* ~ reprezentația de la sfîrșitul unui turneu. **3.** încetarea serviciului militar, liberare, lăsare la vatră; *foglio di* ~ foaie de lăsare la vatră; *ufficiali di* ~ ofițeri de rezervă. **4.** concediu; *chiedere un* ~ *per motivi di salute* a cere un concediu pentru motive de sănătate. **5.** strofă mai scurtă (cu care se termină o cantonă medievală).

congegnamènto *s.m. (rar, lit.)* **1.** asamblare, îmbinare. **2.** artificiu, combinație.

congegnàre *vt.* **1.** a asambla, a monta. **2.** *(fig.)* a inventa, a născoci.

congegnatùra *s.f. (rar)* asamblare, montare.

congégno *s.m.* mecanism, dispozitiv.

congelaménto *s.m.* **1.** congelare, înghețare; *temperatura di* ~ temperatură de congelare; ~ *della carne* congelarea cărnii; ~ *dei crediti* înghețarea creditelor. **2.** degerare; ~ *alle mani* degerături la mîini.

congelàre **I.** *vt.* **1.** a îngheța; ~ *l'acqua* a îngheța apa. **2.** *(rar, fig.)* a emoționa puternic, a îngheța/a încremeni de emoție. *SIN. agghiacciare, raggelare.* **3.** a congela; ~ *la carne/il pesce* a congela carnea/peștele. **4.** *(fig.)* ~ *un credito* a îngheța un credit, a-l suspenda temporar. **5.** a bloca o situație politică; a împiedica realizarea unui program. **II.** *vr.* **1.** a se congela. **2.** *(fig.)* a îngheța; a suferi de frig.

congelatóre, -trice **I.** *adj.* care congelează. **II.** *s.m.* **1.** *(rar)* cel care congelează. **2.** congelator; *il* ~ *del frigorifero* congelatorul frigiderului.

congelàto *adj.* **1.** congelat, înghețat; *carni* ~*-e* carne congelată. **2.** *(com.)* blocat; înghețat; neexigibil; *crediti* ~*-i* credite blocate/care nu sînt disponibile.

congelazióne *s.f. (rar)* congelare, înghețare.

congeneràto *adj.* înnăscut, congenital; atavic, ereditar.

congènere *adj.* de același gen, similar, analog, congener. *SIN. consimile.*

congènero *s.m.* ginere împreună cu alții ai aceluiași socru.

congeniàle *adj.* adecvat/potrivit/conform caracterului cuiva.

congenialità *s.f.* asemănare, conformitate, cu natură asemănătoare.

congènito *adj.* congenital, înnăscut.

congèrie *s.f. invar.* amestec, grămadă, aglomerație. *SIN. accozzaglia, ammasso, guazzabuglio.*

congestionàre *vt.* **1.** *(med.)* a congestiona. **2.** *(fig.)* a aglomera.

congestióne *s.f.* **1.** *(med.)* congestie; ~ *cerebrale* congestie cerebrală. **2.** *(fig.)* aglomerație.

congestìzio *adj.* congestiv.

congèsto *adj.* **1.** *(med.)* congestionat. **2.** *(lit.)* îngrămădit; aglomerat.

congettùra *s.f.* conjectură, supoziție, presupunere, ipoteză.

congetturàle *adj.* conjectural, ipotetic. *SIN. ipotetico.*

congetturàre **I.** *vt.* a presupune. *SIN. ipotezzare.* **II.** *vi. (a)* a face o conjectură/o ipoteză/o supoziție.

congetturazióne *s.f.* congetură.

conghiettùra *s.f. (înv.)* *v.* c o n g e t t u r a.

conghietturàre *vt. (înv.)* *v.* c o n g e t t u r a r e **(I).**

cóngio, còngi, *s.m. (arheol.)* măsură de capacitate (circa trei litri).

congloìre *vi. (a)* a se bucura împreună cu altul.

congiùgnere *vt. (înv.)* *v.* congiungere **(I.).**

congiùngere I. *vt.* **1.** a uni; *~ le mani/le proprie forze* a uni mîinile/propriile forţe; *~ qualcuno in matrimonio* a căsători. **2.** *(înv.)* a mărita. **3.** a lega, a pune în legătură; *~ due diversi punti della città/due linee ferroviarie/due apparecchi telefonici* a lega două puncte diferite ale oraşului/două linii de cale ferate/două telefoane. **4.** *(mat.)* *~ due punti* a uni două puncte, a găsi dreapta care conţine cele două puncte. **II.** *vi.* **1.** a se uni, a se lega; *(fig.)* *~-si in amicizia* a lega prietenie; *~ in matrimonio* a se căsători. **2.** *(despre ape)* a se întîlni, a se vărsa unul în altul. **3.** *(despre astre)* a se afla la aceeaşi longitudine.

congiungiménto *s.m.* **1.** unire, joncţiune; racord, legare. **2.** *(lit.)* act sexual. **3.** *(rar, lit.)* căsătorie.

congiuntaménte *adv.* în mod unit; împreună.

congiuntiva *s.f. (anat.)* conjunctivă.

congiuntivite *s.f. (med.)* conjunctivită.

congiuntivo I. *adj.* conjunctiv, care uneşte, care împreunează **II.** *s.m., adj.* (modul) conjunctiv.

congiùnto I. *part. tr.* de la congiungere şi *adj.* **II.** *s.m. (rar)* rudă.

congiuntùra *s.f.* **1.** joncţiune, punct de unire/de împreunare. **2.** *(anat.)* articulaţie, încheietură. **3.** conjunctură, ocazie, împrejurare. **4.** *(ec.)* conjunctură. *~ alta* fază de expansiune a economiei; *~ bassa* fază de depresiune a economiei; *(fig.)* perioadă critică/dificilă; *superare la ~* a depăşi momentul critic.

congiunturàle *adj.* condiţionat, conjunctural, cauzat de o conjunctură.

congiunzióne *s.f.* **1.** unire, legare, legătură; *punto di ~* punctul de legătură. **2.** *(lit.)* raport sexual. **3.** *(rar, lit.)* căsătorie. **4.** *(astron.)* conjuncţie. **5.** *(gram.)* conjuncţie.

congiurare I. *vt. (înv.)* a conjura, a ruga fierbinte, a implora. **II.** *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a jura împreună. **2.** a organiza o conspiraţie/un complot; a unelti, a conjura, a complota. *SIN. complottare, cospirare.* **3.** a contribui la crearea unei situaţii negative; *il caso/il tempo/le circostanze congiurano contro di noi* întîmplarea/timpul/împrejurările ne sînt nefavorabile.

congiùra *s.f.* conjuncţie, conspiraţie, complot; *la ~ del silenzio* conjuraţia tăcerii.

congiurare I. *vi. (a)* a conspira, a unelti. **II.** *vt. (înv.)* a conjura, a implora.

congiuràto I. *part. tr.* de la congiurare şi *adj.* **II.** *s.m.* conjurat; conspirator.

congiuratóre, -trice *s.m.* şi *f.* conspirator.

congiurazióne *s.f. (rar)* **1.** conjuraţie, complot, conspiraţie. **2.** jurămînt.

conglobaménto *s.m.* concentrare, înglobare; fuzionare; comasare.

conglobàre *vt.* a îngloba, a strînge la un loc.

conglomeràre *vt., vr.* a (se) reuni, a (se) strînge împreună, a conglomera.

conglomeràto I. *part. tr.* de la conglomerare şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** amestec, conglomerat. **2.** *(geol.)* conglomerat.

conglomerazióne *s.f.* grupare; alăturare; aglomerare, conglomeraţie.

conglutinamènto *s.m.* conglutinare, conglutinaţie.

conglutinàre I. *vt.* a aglutina; a uni strîns. **II.** *vr.* a se uni strîns, a fuziona, a se contopi.

conglutinativo *adj. (rar)* care serveşte la conglutinare.

conglutinazióne *s.f.* conglutinare, conglutinaţie.

congolése *adj., s.m.* şi *f.* congolez.

congratulàre I. *vi. (lit.)* a se bucura, a-şi arăta bucuria. **II.** *vr.* **1.** a felicita; *mi congratulo con te dei tuoi successi* te felicit pentru succesele tale. *SIN. complimentarsi, felicitarsi, rallegrarsi.* **2.** *(înv.)* a se bucura, a arăta bucurie.

congratulatório, -òri, *adj. (rar)* care ţine de felicitare, privitor la o felicitare.

congratulazióne I. *s.f.* felicitare *(mai ales la pl.)*; *fare le ~-i* a felicita pe cineva; *ricevere le ~-i* a fi felicitat de cineva. *SIN. complimento, felicitazione, rallegramento.* **II.** *interj. la pl. bravo! congratulazioni!* bravo, felicitări!

congrèga, -èghe *s.f.* **1.** *(bis.)* congregaţie. **2.** *(peior.)* clică, gaşcă; *una ~ di politicanti/~ di ladri* o clică de politicieni/de hoţi. *SIN. combriccola, cricca.* **3.** *(înv.)* academie, asociaţie (de literaţi etc.).

congregàbile *adj.* care se poate asocia; *(fig.)* sociabil.

congregaménto *s.m.* grupare, adunare.

congregàre I. *vt.* a aduna, a reuni. *SIN. associare.* **II.** *vr.* a se reuni, a se aduna.

congregativo *adj.* care se poate reuni.

congregàto I. *part. tr.* de la congregare şi *adj.* **II.** *s.m.* membrul unei congregaţii religioase, congregaţionist.

congregatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar, lit.)* congregaţionist.

congregazionalismo *s.m.* societate protestantă de tendinţă calvinistă (preconizează autonomia fiecărei comunităţi).

congregazionalista, -isti, *adj., s.m.* şi *f.* adept al congregaţionalismului.

congregazióne *s.f.* **1.** *(rar)* unire, grupare; asociaţie. **2.** societate, asociaţie, congregaţie (din prelaţi şi laici). *SIN. confraternità, congrega, pia unione.* **3.** congregaţie (de prelaţi); *Sacre ~-i* comisii de cardinali şi prelaţi, numite de papă. **4.** comunitate (în biserica evanghelică protestantă). **5.** adunare, locul de adunare. **6.** *(înv.)* aglomeraţie.

congregazionista, -isti, *adj. s.m.* şi *f.* **1.** membrul unei congregaţii, congregaţionist. **2.** adept al congregaţionalismului.

congressista, -isti, *s.m.* congresist.

congrèsso *s.m.* **1.** congres; *~ di Vienna* congresul de la Viena. *SIN. conferenza internazionale.* **2.** congres; colocviu; *un ~ di medici* un congres al medicilor. **4.** *(înv.)* luptă. **5.** *(rar)* convorbire particulară, consultaţie.

congressuàle *adj.* al congresului; *atti ~-i* acte ale unui congres.

cóngro *s.m. (iht.)* ţipar-de-mare *(Murena conger).*

cóngrua *s.f. (bis.)* alocaţie (acordată de Stat preoţilor).

congruènte *adj.* **1.** congruent. **2.** coerent, cuvenit, potrivit.

congruènza *s.f.* **1.** coerenţă, adecvare. **2.** congruenţă.

congruità *s.f.* congruenţă.

cóngruo *adj. (lit.)* **1.** potrivit, adecvat, concordant. **2.** congruent.

conguagliaménto *s.m.* egalizare (sold al unor socoteli, conturi).

conguagliàre I. *vt.* a egaliza (două partide contabile). **II.** *vr.* a se compensa, a fi egal.

conguàglio, -àgli, *s.m.* egalizare, sold, compensare.

cónia *s.f. (dial.)* **1.** glumă; *reggere/stare alla ~* a şti de glumă. **2.** păcăleală, înşelăciune.

coniàre[1] *vt. (rar)* a înşela; a păcăli.

coniàre[2] *vt.* **1.** a bate monede. **2.** *(fig.)* a crea, a inventa, a născoci; *~ una parola* a crea un cuvînt; *~ notizie false* a inventa ştiri false.

coniatóre[1]**, -trice** *s.m.* şi *f.* **1.** cel care bate monede. **2.** *(rar, fig.)* inventator, născocitor.

coniatóre[2] *s.m. (înv.)* înşelător.

coniazióne *s.f.* **1.** batere a monedei. **2.** creare (de cuvinte).
conicità *s.f.* conicitate.
cónico. *cònici, adj.* conic.
conicoltóre *s.m.* crescător de iepuri.
conicoltùra *s.f.* creşterea iepurilor.
conidiàle *adj.* conidial.
conìdio *s.m. (bot.)* conidie.
coniettùra *s.f. (înv.) v.* congettura.
conifero I. *adj. (bot.)* conifer. **II.** *s.f. (la pl.)* conifere.
coniglia[1] *s.f. (mar., înv.)* vîslaşi de pe ultima bancă a galerei.
coniglia[2] *s.f.* **1.** iepuroaică. **2.** *(fig., fam.)* femeie prolifică, iepuroaică.
coniglièra *s.f. (rar)* laşitate; timiditate.
conigliésco, *-éschi, adj.* **1.** de iepure, iepuresc. **2.** *(fig.)* timid; laş.
coniglio *s.m.* **1.** iepure *(Oryctolagus cuniculus).* **2.** *(fig.)* om fricos/laş.
cónio[1] *s.m.* **1.** batere de monezi/medalii. **2.** tipar/stanţă de imprimat monede. *SIN. punzone, torsello.* **3.** întipărire, imprimare (pe monedă); *fuor di* ~ monedă care n-a circulat niciodată; *moneta senza* ~ *(rar, fig.)* lucru fără valoare; *nuovo di* ~ foarte nou; *di nuovo* ~ ciudat; deosebit; nemaivăzut; *di basso* ~ de calitate proastă; soi rău; *dello stesso* ~ de acelaşi fel/soi. **4.** *(lit., înv.)* monedă; bani.
cónio[2] *s.m. (rar, înv.)* înşelăciune, fraudă.
coniróstro *adj., s.m. (ornit.)* (pasăre) cu ciocul în formă de con (vrabie, ciocîrlie, canar etc.).
coniugàbile *adj. (gram.)* conjugabil.
coniugàle *adj.* conjugal.
coniugàre I. *vt.* **1.** a conjuga. **2.** *(rar, glumeţ)* a căsători.
coniugàto I. *part. tr.* de la coniugare. **II.** *adj.* conjugat. **III.** *s.m.* persoană căsătorită.
coniugazióne *s.f. (gram.)* conjugare.
cóniuge *s.m.* şi *(rar) f.* soţ, soţie; *(la pl.)* soţi.
coniùgio, *-ùgi, s.m.* căsătorie.
coniùngere *vt. v* congiungere **(I).**
coniuràre *vt. v.* congiurare **(II).**
conìzza *s.f. (bot.)* moartea-puricelui *(Conyza squarrosa).*
connàto *adj.* **1.** *(bot.) (în expr.) foglie* ~*-e* frunze opuse şi unite între ele la bază. **2.** *(med., rar)* născut împreună, congenital, înnăscut.
connaturàle I. *adj.* **1.** natural, înnăscut. **2.** conform cu natura unui lucru. **3.** de aceeaşi natură. **II.** *s.m. (rar, lit., înv.)* natură.
connaturàre I. *vt.* a face să devină de aceeaşi natură/natural/a doua natură. **II.** *vr.* a deveni parte integrantă (din ceva).
connaturàto I. *part. tr.* de la connaturare. **II.** *adj.* înnăscut, congenital.
connazionàle *adj., s.m.* şi *f.* conaţional; compatriot.
connessióne *s.f.* **1.** legare, unire. **2.** *(jur.)* conexitate. **3.** *(fig.)* conexiune, conexitate, raport, legătură. **4.** *(tehn.)* legătură, conexiune, conectare.
connèsso I. *part. tr.* de la connettere. **II.** *adj.* conex; conexat, legat. **III.** *s.m. pl.* dependinţe; *gli annessi e* ~*-i* anexele şi dependinţele.
connessìvo *adj. (rar)* care poate conexa.
connestàbile *s.m. v.* conestabile.
connèttere I. *vt.* **1.** a uni, a lega, a conexa. *SIN. collegare, congiungere.* **2.** a conecta, **3.** a lega logic (gînduri, idei). **II.** *vr.* a se lega de, a fi în legătură cu.
connettìvo *adj.* conectiv; conjunctiv; *tessuto* ~ ţesut conjunctiv.
connettóre *s.m.* conector.
connivènte *adj.* care este de conivenţă, care este complice. *SIN. complice.*
connivènza *s.f.* conivenţă, complicitate. *SIN. complicità.*
connotativo *adj.* **1.** *(lingv.)* conotativ. **2.** *(fil.)* care indică simultan un subiect şi un atribut.
connotàto *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* semn, trăsătură (caracteristică). **2.** semnalmente; *(glumeţ) cambiare i* ~*-i a uno* a sluţi din bătaie, a desfigura. *SIN. aspetto.*
connotazióne *s.f.* **1.** *(fil.)* totalitatea caracteristicilor care aparţin unui concept. **2.** *(lingv.)* conotaţie.
connùbio, *-ùbi, s.m.* **1.** căsătorie. **2.** *(fig.)* unire, fuzionare; alianţă politică.
connumeràre *vt. (rar)* a îngloba într-un număr/într-o serie.
connumerazióne *s.f. (rar)* înglobare într-un număr.
còno[1] *s.m.* **1.** *(geom.)* con. **2.** obiect în formă de con; *a* ~ conic; ~*gelato* îngheţată la cornet. **3.** *(anat.)* celulă specializată în fotoreceptare (din retină). **4.** *(geogr.)* ~ *vulcanico* con vulcanic; ~ *di decezione* con de dejecţie. **5.** con (de conifere).
còno[2] *s.m.* moluscă *(Conus mediterraneus).*
conòcchia *s.f.* **1.** caier; *trarre la* ~ a toarce. **2.** furcă (de tors).
conòide *s.m.* **1.** *(geom.)* corp asemănător conului. **2.** *(geol.)* ~ *alluvionale* con de dejecţie.
conopèo *s.m.* **1.** *(bis.)* vălul artoforului. **2.** *(rar)* pînză subţire, văl, perdea (contra ţînţarilor).
conoscènte I. *part. prez.* de la conoscere. **II.** *adj.* **1.** *(înv.)* cunoscător, expert. **2.** înţelept. **III.** *s.m.* şi *f.* **1.** cunoscător. **2.** cunoscut, cunoştinţă.
conoscènza *s.f.* **1.** cunoaştere; cunoştinţă; *ha una ottima* ~ *della matematica* cunoaşte foarte bine matematica; *la mia* ~ *con lui è cominciata molto tempo fa* am făcut cunoştinţă cu el acum mult timp; *prender* ~ a lua cunoştinţă; *a* ~ după cîte se ştie. **2.** *(fil.)* gnoseologie. *SIN. gnoseologia.* **3.** cultură, instrucţie; cunoştinţă, informaţie; *un uomo di grande* ~ un om de mare cultură; *le loro* ~*-e in campo tecnico sono superate* cunoştinţele lor pe plan tehnic sînt depăşite. **4.** cunoştinţă, persoană cunoscută; *è una mia vecchia* ~ e o cunoştinţă veche de-a mea. **5.** autocontrol; cunoştinţă; *perdere la* ~ a-şi pierde cunoştinţa; *essere privo di* ~ a fi lipsit de cunoştinţă. **6.** *(înv.)* ştire, veste. **7.** *(înv.)* semn de recunoaştere.
conóscere I. *vt.* **1.** a cunoaşte, a şti, a afla; *conosci te stesso* cunoaşte-te pe tine însuţi; ~ *a fondo* a cunoaşte bine; ~ *per filo e per segno* a cunoaşte de-a fir a păr; *dare a* ~ a face cunoscut; ~ *qualcosa da qualcuno* a afla ceva de la cineva; *(rar) come se non ti conoscessi!, ti conosco mascherina!* parcă nu te-aş cunoaşte! ştiu cîte parale îţi face pielea! **2.** a cunoaşte, a avea relaţii de prietenie etc.; ~ *qualcuno di vista/di persona/di fama* a cunoaşte pe cineva din vedere/personal/după faima; ~ *qualcuno da vicino* a cunoaşte pe cineva de aproape; ~ *i propri polli (fig.)* a şti cu cine ai de-a face. **3.** a recunoaşte; ~ *alla voce* a recunoaşte după voce; ~ *qualcuno dal modo di camminare/di gestire* a cunoaşte pe cineva după mers/după gesturi. **4.** *(jur.) (în loc.) competenza a* ~ competenţa de a examina/a delibera/a decide. **II.** *vr.* **1.** *(lit.)* a se considera, a se declara; ~*-si in torto/colpevole/da meno di* ~ a se recunoaşte vinovat/mai prejos decît altcineva. **2.** a se cunoaşte; *si conoscono fin dalle elementari* se cunosc din şcoala elementară. **III.** *vi. (a; rar, lit.)* a fi în deplinătatea facultăţilor mintale, a fi perfect lucid; *(prov.) il più*

conosce il meno sacu-i mare da fund are; ***nelle sventure si conoscono gli amici*** prietenul la nevoie se cunoaşte; ***è un gran medico chi conosce il suo male*** cine îşi ştie boala, e un doctor mare; ***l'asino non conosce la coda che quando l'ha perduta*** măgarul nu-şi cunoaşte coada decît cînd o pierde; ***ai calci si conosce il mulo*** după pene se cunoaşte păsărea.

conoscibile *adj., s.m. (fil.)* cognoscibil.

conoscibilità *s.f. (fil.)* cognoscibilitate.

conosciménto *s.m.* **1.** *(fil.)* cunoaştere. **2.** cunoştinţă; *essere privo di* ~ a fi lipsit de cunoştinţă.

conoscitivo *adj. (fil.)* cognitiv, care ţine de cunoaştere, privitor la cunoaştere.

conoscitóre, -trice *s.m.* şi *f.* cunoscător. *SIN. esperto, intenditore.*

conosciùto I. *part. tr.* de la conoscere. **II.** *adj.* dovedit, verificat; *operaio di* ~*-a esperienza* muncitor cu o experienţă sigură/dovedită.

conquassaménto *s.m. (rar)* zguduitură; răsturnare; dărîmare.

onquassàre *vt.* **1.** *(lit.)* a zgudui; a răsturna; a dărîma. **2.** a devasta, a ruina.

conquàsso *s.m.* răsturnare, prăbuşire; *mettere a* ~ *(in)* a răsturna; a zgudui; a ruina; *andare in* ~ a se ruina.

conquibus *s.m. pl. (fam., glumeţ)* bani.

conquidere I. *vt.* **1.** *(lit.)* a doborî, a înfrînge, a învinge. **2.** *(lit., fig.)* a seduce, a cuceri. **3.** *(rar, fig.)* a supăra, a tulbura. **4.** *(rar, înv.)* a strica. **II.** *vr. (înv.)* a se mîhni, a se întrista.

conquisitóre *s.m.* **1.** investigator, căutător. **2.** spion.

conquiso *part. tr.* de la conquidere şi *adj.*

conquista *s.f.* **1.** cucerire; teritoriu cucerit. **2.** progres, îmbunătăţire, cucerire; ~*-e della biologia* cuceririle biologiei. **3.** succes în dragoste, cucerire.

conquistàre *vt.* **1.** a cuceri; ~ *il paese nemico* a cuceri ţara duşmană; ~ *una fortezza* a cuceri o fortificaţie. *SIN. impadronirsi, impossessarsi.* **2.** a realiza, a obţine; a cuceri; ~ *l'indipendenza/la libertà* a cuceri independenţa/libertatea. *SIN. ottenere.* **3.** *(fig.)* a cîştiga/a cuceri bunăvoinţa/prietenia/inima cuiva.

conquistatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** cuceritor. **2.** cuceritor (cu succese în dragoste); *atteggiarsi a* ~ a face pe cuceritorul.

conquisto *s.m. (înv.)* cucerire.

consacraménto *s.m. (rar)* consacrare.

consacrànte I. *part. prez.* de la consacrare şi *adj.* **II.** *s.m.* cel care consacră.

consacràre I. *vt.* **1.** a consacra, a sfinţi; *(bis.)* ~ *l'ostia* consubstanţiere. **2.** *(bis.)* a hirotonisi (un preot, un episcop). **3.** a unge (un rege, un împărat etc.). **4.** a consacra, a consfinţi, a legitima. **5.** a dedica, a consacra (timpul, studiul). **II.** *vr.* a se consacra, a se dedica în întregime.

consacratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* cel care consacră.

consacrazióne *s.f.* **1.** consacrare; consfinţire. **2.** *(bis.)* hirotonisire. **3.** *(bis.)* consacraţiune (parte a slujbei).

consagràre *vt. (dial.)* şi *deriv. v.* consacrare **(I).**

consanguineità *s.f.* înrudire de sînge, consanguinitate.

consanguìneo *adj., s.m.* **1.** *(lit.)* consanguin, consîngean. *SIN. congiunto.* **2.** frate (soră) de tată.

consanguinità *s.f. v.* consanguineità.

consapévole I. *adj.* **1.** informat, edificat; *fu reso* ~ *del tradimento che aveva subito* a fost informat de trădarea pe care o suferise. *SIM. edotto.* **2.** conştient; *siamo* ~*-i del nostro errore* sîntem conştienţi de greşeala noastră. *SIN. conscio.* **II.** *s.m. (înv.)* complice.

consapevolézza *s.f. (lit.)* conştiinţă, cunoştinţă a unui lucru.

consapevolménte *adv.* conştient, cu bună ştiinţă.

consapùto *adj. (rar)* binecunoscut; ştiut (de mai mulţi oameni).

cònscio *adj. (lit.)* conştient.

conscrivere *vt. v.* coscrivere.

conseerare *vt., vr. v.* consacrare.

consecutivo *adj.* **1.** consecutiv, următor. *SIN. seguito, successivo.* **2.** *(gram.)* consecutiv.

consecuzióne *s.f. (rar)* **1.** obţinere, dobîndire. **2.** urmare, succedare; *(gram.)* ~ *dei tempi* consecuţia timpurilor.

conségna *s.f.* **1.** predare; încredinţare; *lasciare in* ~ a lăsa în păstrare, a încredinţa; *prendere/ricevere qualcosa in* ~ a lua/a primi spre păstrare; ~ *della cassa* predarea casei; *avere qualcosa/qualcuno in* ~ a avea în grijă ceva/pe cineva; *dare/fare la* ~ *di un ufficio* a da în primire; *verbale di* ~ proces de dare în primire. **2.** *(jur.)* livrare; *buono di* ~ aviz de expediţie; ~ *a domicilio* livrare la domiciliu; *prezzo pagabile alla* ~ plată la livrarea mărfii. **3.** *(mar.)* consemn, ordin scris. **4.** consemn; *osservare la* ~ a respecta consemnul; *rompere la* ~ a nu respecta consemnul; *passare le consegne* a transmite consemnul. **5.** pedeapsă, măsură disciplinară, consemn; ~ *in caserma* consemnare în cazarmă.

consegnàre *vt.* **1.** a încredinţa, a da în păstrare. **2.** a preda. **3.** a livra (o marfă). **4.** *(mil.)* a consemna (un soldat, o trupă).

consegnàto I. *part. tr.* de la consegnare şi *adj.* **II.** *s.m.* militar consemnat.

consegnatàrio, -àri, *s.m. (com.)* depozitar; consignatar.

conseguènte I. *part. prez.* de la conseguire. **II.** *adj.* **1.** coerent. **2.** *(mat.)* care derivă logic. **3.** *(înv.)* succesiv. **III.** *s.m. (înv.)* consecinţă; *per* ~ deci, prin urmare.

conseguenteménte *adv.* consecvent; în consecinţă; ~ *a* ca urmare la.

conseguènza *s.f.* **1.** consecinţă; efect, urmare; *far* ~ a argumenta; *di* ~ prin urmare. **2.** însemnătate, importanţă; *cosa di* ~ lucru important; *di molta/poca* ~ de mare/mică importanţă. *SIN effetto.*

conseguenziale *adj. v.* consequenziale.

conseguenziàrio *adj. v.* consequenziario.

conseguibile *adj.* realizabil care poate fi obţinut; accesibil.

conseguiménto *s.m.* obţinere, dobîndire; realizare; rezultat. *SIN. ottenimento, raggiungimento.*

conseguíre I. *vt.* **1.** a obţine, a dobîndi; ~ *la promozione* a fi promovat. **2.** *(înv.)* a urmări. **II.** *vi. (e)* a urma, a decurge ca o consecinţă; *ne consegue che* de aci urmează că. *SIN. derivare.*

conseguitàre I. *vi. (e; rar)* **1.** a urma, a rezulta, a decurge. **2.** a veni după. **II.** *vt. (înv.)* a obţine.

consensivo *adj.* care consimte; *freccia* ~*-a* săgeată arătînd direcţia (la semafoare).

consènso *s.m.* **1.** consimţire. *SIN. assenso, benestare, permesso.* **2.** consimţămînt; consens; aprobare; *per comune* ~ de comun acord; *di* ~ de acord.

consensuale *adj.* care este de acord cu; *(jur.) separazione* ~ separaţie de comun acord (între soţi)

consentaneità *s.f.* conformitate de sentiment, acord; concordanţă

consentàneo *adj.* conform, corespunzător.

consentiménto *s.m. (lit.)* consimţire, consimţămînt, consens, adeziune.

consentire I. *vi. (a)* **1.** a fi de acord, a aproba. *SIN. approvare, assentire.* **2.** a consimţi, a-şi da consim-

ţământul, a încuviinţa; ~ *alle richieste di qualcuno* a consimţi la cererea cuiva. **3.** *(lit.)* a admite; *consento di non aver compreso bene il tuo discorso* admit că nu am înţeles bine vorbele tale. **4.** *(rar, lit.)* a ceda. **5.** *(înv.)* a se potrivi, a fi adecvat. **6.** *(despre cîini de vînătoare)* a imita un alt cîine care deja a adulmecat vînatul. **II.** *vt.* **1.** a permite; *un lavoro che non consente interruzioni* o muncă care nu permite întreruperi. **2.** *(lit.)* a admite; ~ *il mio sbaglio* admit că am greşit. **3.** *(rar, lit.)* a împărtăşi (un sentiment).

consenziènte I. *part. prez.* de la consentire şi *adj.* **II.** *s.m.* care este de acord, care consimte.

consepólto *adj. (lit.)* îngropat/înmormîntat împreună cu alţii.

consequènte *adj. v.* conseguente.

consequènza *s.f. v.* conseguenza.

consequenziàle *adj.* care decurge prin consecinţă.

consequenziàrio *adj. v.* conseguenziario.

consequenziàrio *adj., s.m.* care deduce din principii cu excesivă rigiditate.

consèrto *adj.* **1.** unit, împletit; *braccia ~-e* braţe încrucişate; *di* ~ împreună, de acord. **2.** *(lit.)* reunit. **3.** încurcat, învălmăşit; des; dens.

consèrva[1] *s.f.* **1.** *(înv.)* convoi de vapoare. **2.** *(înv.)* navă mai mică care însoţeşte un vapor mare; *navigare/andare/procedere/agire di* ~ a proceda/a acţiona de comun acord.

consèrva[2] *s.f.* conservare, păstrare; *far* ~ a conserva; a păstra. **2.** conservă; ~ *di pomodoro/di frutta* conserve de roşii/de fructe; *tenere in* ~ a conserva; ~ *-e alimentari* cutii de conserve. **3.** locul de păstrare/conservare; *tenere la frutta in* ~ a ţine fructele în depozit; ~ *di neve* gheţărie. **4.** *(rar)* heleşteu. **5.** rezervor, bazin (de apă). *SIN. serbatoio.*

conservàbile *adj.* care se poate conserva.

conservàggio *s.m. (înv.)* opresiune (suferită împreună cu alţii).

conservàre I. *vt.* **1.** a conserva, a păstra; ~ *con/sotto olio/sale* a conserva cu/în ulei/sare; ~ *sotto/nello spirito* a conserva în spirt; ~ *nella salamoia/nella calce/in ghiaccio* a conserva în saramură/în var/în gheaţă; ~ *la carne in frigorifero* a păstra carnea în frigider. **2.** a păstra, a păzi; ~ *un documento* a păstra un document; ~ *la fedeltà* a păstra credinţă; ~ *l'onore* a păzi cinstea; *saper* ~ *la roba* a şti să păstrezi lucrurile; ~ *il proprio nome* a-şi păzi numele. **3.** *(rar)* a apăra. **II.** *vr.* **1.** a se păstra, a se conserva. **2.** a se menţine; ~*-si sano/forte/onesto/amico/neutrale* a se menţine sănătos/puternic/onest/prieten/neutru; *si conservi!* să fii sănătos!

conservativo I. *adj.* conservativ, conservator, care poate conserva; *(jur.) sequestro* ~ sechestru asigurător. **II** *s.m.* conservant.

conservàto *part. tr.* de la conservare şi *adj.*

conservatóre -trìce I. *adj.* care conservă; *liquido* ~ lichid care conservă. **II.** *adj., s.m.* conservator; *è un convinto* ~ e un conservator convins; *tendenze ~-trici* tendinţe conservatoare. **III.** *s.m.* conservator, persoană însărcinată cu conducerea unui muzeu/unei colecţii/biblioteci/arhive etc.

conservatòria *s.f. (rar)* **1.** funcţia de conservator. **2.** locul în care îşi exercită conservatorul activitatea. **3.** serviciul de înscriere a ipotecilor.

conservatòrio, -òri I. *adj.* conservator. **II.** *s.m.* **1.** conservator (de muzică). **2.** pension, şcoală de călugăriţe. **3.** azil de orfani (de bătrîni).

conservatorismo *s.m. (pol.)* conservatism, conservatorism.

conservazióne *s.f.* **1.** conservare; păstrare; ~ *di cibi* conservarea/păstrarea hranei; *essere in buono stato di* ~ a se ţine bine; *essere in cattivo stato di* ~ a arăta prost; *istinto di* ~ instinct de conservare; ~ *di monumenti* păstrare/conservare a monumentelor. **2.** activitate/atitudine a conservatorilor; totalitatea conservatorilor; *le force della* ~ forţele conservatorilor.

conservière *s.m.* **1.** industriaş (din sectorul conservării alimentelor). **2.** muncitor (în industria conservelor alimentare).

conservièro, -èra I. *adj.* propriu industriei de conserve. **II.** *s.m.* muncitor în industria de conserve.

conservificio, -ìci, *s.m.* fabrică de conserve.

conservitù *s.f. (rar)* servitute comună.

consèrvo *s.m. (rar, lit.)* **1.** slugă (împreună cu altul). **2.** *(bis., la pl.)* călugăr din acelaşi ordin. *SIN. confrate.*

consèsso *s.m.* **1.** adunare de personalităţi; ~ *di giudici/avvocati/senatori* adunarea/consfătuirea judecătorilor/avocaţilor/senatorilor. **2.** locul în care se ţine această adunare.

consettàrio *s.m. (înv.)* persoană care aparţine aceleiaşi secte.

considènza *s.f. (înv.)* adunare.

consideràbile *adj. (rar)* **1.** demn de luat în consideraţie/în discuţie. **2.** considerabil, important, grav; foarte mare.

considerabilità *s.f.* capacitatea de a fi considerabil.

consideràre I. *vt.* **1.** a considera, a examina, a cerceta, a studia, a analiza; *bisogna* ~ *tutte le probabilità* trebuie analizate toate probabilităţile; ~ *i pro e i contra di qualcosa* a examina argumentele care pledează pentru ceva sau contra/avantajele şi dezavantajele. *SIN. vagliare.* **2.** a privi cu atenţie; *se ne andò dopo averlo considerato a lungo* a plecat după ce l-a privit îndelung. **3.** a gîndi, a considera, a fi de părere că; *considera che ciò avvenne in tempi molto lontani* consideră că aceasta s-a întîmplat în timpuri foarte îndepărtate. **4.** a prevedea, a avea în vedere; *la legge non considera questo caso* legea nu prevede acest caz. **5.** a considera, a socoti, a judeca; ~ *qualcuno bene/male* a judeca pe cineva bine/rău; *tutti lo considerano un buono amico* toţi îl socotesc un prieten bun. **6.** a stima, a cinsti, a preţui; ~ *qualcuno molto* a stima mult pe cineva; ~ *qualcuno poco* a preţui puţin pe cineva; *in quell'ambiente non è considerato* în acel cerc nu este preţuit/stimat. **7.** a fi precaut/prudent; *una persona che men considera* o persoană lipsită de precauţii. **8.** *(lit.)* a reflecta, a medita. **II.** *vr.* **1.** a se considera, a se crede, a se socoti; *si considera molto intelligente* se consideră foarte inteligent. **2.** *(rar, înv.)* a se ingriji de sine.

considerataménte *adv.* chibzuit, prudent, cu băgare de seamă.

consideratézza *s.f. (rar)* prudenţă, precauţie.

consideràto I. *part. tr.* de la considerare. **II.** *adj.* **1.** *tutto* ~ una peste alta, ţinînd cont de toate aspectele; ~ *che* avînd în vedere că. **2.** precaut, prudent; chibzuit; *un giovane* ~ un tînăr chibzuit; *(înv.) male* ~ nechibzuit; imprudent.

considerazióne *s.f.* **1.** considerare, examinare; consideraţie; *agire dopo attente ~-i* a acţiona după o examinare atentă; *degno di* ~ demn de consideraţie; *prendere in* ~ a lua în consideraţie. **2.** consideraţie, stimă, preţuire; *godere di molta* ~ a se bucura de multă consideraţie; *avere in* ~ *qualcuno* a stima pe cineva. *SIN. credito.* **3.** prudenţă, precauţie; chibzuinţă; *agire con grande* ~ a acţiona

cu multă precauție; *uomo senza* ~ om nechibzuit. **4.** considerație, observație, părere, reflecție; *esponiamo alcune brevi* ~*-i circa il problema sociale* expunem câteva scurte observații asupra problemei sociale.

considerévole *adj.* considerabil, însemnat, remarcabil.

considerabilità *s.f.* capacitatea de a fi considerabil.

consigliàre[1] **I.** *vt.* **1.** a sfătui, a consilia; *vi consiglio di non partire* vă sfătuiesc să nu plecați. *SIN. ammonire, avvertire.* **2.** a sfătui, a recomanda; a porunci, a impune; a prescrie; *ti consiglio la prudenza* îți recomand/te sfătuiesc să fii prudent; *il medico gli ha consigliato di non fumare* medicul i-a prescris să nu fumeze; *gli consigliò bruscamente di smetterla* i-a impus brusc să înceteze. **3.** a îndemna, a incita, a sfătui; *bisogna* ~*i giovani al bene* trebuie să-i îndemni pe tineri la bine. *SIN. indurre, persuadere.* **II.** *vr.* **1.** a se sfătui, a se consulta; *prima di decidere si consigliò con l'avvocato* înainte de a se decide s-a consultat cu avocatul; ~*-si con sè stesso* a se consulta cu sine însuși. **2.** *(rar, lit.)* a se hotărî. **3.** *(înv.)* a delibera, a dezbate.

consigliàre[2] *adj. v.* consiliare.

consigliàto I. *part. tr.* de la consigliare. **II.** *adj. (lit.)* chibzuit, prudent.

consigliatóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (înv.)* sfătuitor.

consiglière, -èra, *s.m., f.* (în sens **1**) **1.** sfătuitor; *(fig.) l'invidia è una cattiva* ~*-a* invidia e un sfătuitor prost. **2.** consilier. **3.** *(înv.)* adjunct al pilotului (pe o navă).

consìglio *s.m.* **1.** sfat, sugestie; îndemn; ~ *buono/cattivo/savio/ragionevole* sfat bun/rău/înțelept/rezonabil; *domandare/invocare/attendere/dare/seguire un* ~*-* a cere/a invoca/a aștepta/a da/a urma un sfat. **2.** *(înv.)* prescripție, recomandație. *SIN. ammonimento, parere.* **3.** înțelepciune, clarviziune. **4.** *(rar, lit.)* prudență. **5.** *(rar, lit.)* intenție. **6.** *(înv.)* elev pilot. **7.** remediu. **8.** *(rar, lit.)* hotărâre, decizie; *prender* ~ a hotărî; *formar* ~ a lua o hotărâre. **9.** reuniune, consfătuire, consiliu; sfat; *convocare/adunare/sciogliere il* ~ a convoca/a aduna/a dizolva consiliul; *sala del* ~ sală de consiliu; ~ *di famiglia* consiliu de familie; *chiamare a* ~ *(înv.)* a chema la sfat. **10.** *(jur.)* consiliu (organ cu diferite funcții); ~ *nazionale delle ricerche* consiliul național al cercetării; ~ *d'amministrazione* consiliul de administrație; ~ *di ministri* consiliu de miniștri; ~ *di Stato* consiliu de stat; ~ *di guerra* consiliu de război. **11.** *(înv., mar.)* elev care învață arta navigației; *(prov.)* ~ *di volpi tribolo di galline* sfatul vulpilor, necazul găinilor.

consiliàre *adj. (lit.)* care ține de un consiliu.

consimile *adj. (lit.)* similar, asemănător.

consistènte I. *part. prez.* de la consistere. **II.** *adj.* consistent, solid; rezistent; *(fig.) testimonianza/ricerca* ~ mărturie/cercetare solidă.

consistènza *s.f.* **1.** consistență; rezistență, soliditate; *la* ~ *di un tessuto* soliditatea unei țesături; *patrimonio di poca* ~ patrimoniu sărac. **2.** *(fig.)* valoare, consistență; *uno studio privo di* ~ un studiu lipsit de consistență; *prendere* ~ a se concretiza.

consìstere *vi. (a)* **1.** a consista, a consta. **2.** a fi alcătuit din, a se compune din; a se reduce la. **3.** a fi situat. **4.** *(înv.)* a rezista, a dura.

cònsito *adj. (înv.)* semănat, cultivat; plantat.

consobrìno, -ìna *s.m.* și *f. (lit.)* văr pe linie maternă.

consociàre *vt.* **1.** a uni într-o societate, a asocia. **2.** a semăna trifoi, lucernă etc. într-o cultură de cereale (deja dezvoltată).

consociàto I. *part. tr.* de la consociare. **II.** *adj.* aparținând aceluiași grup. **III.** *s.m.* coasociat, membru al aceleiași societăți/asociații.

consociazióne *s.f.* **1.** asociere. **2.** ligă, uniune, societate. **3.** cultivare a mai multor plante pe același teren.

consòcio, -òci, *s.m.* asociat, coasociat.

consolàbile *adj.* consolabil.

consolàre[1] **I.** *vt.* **1.** a încuraja, a îmbărbăta. **2.** a amuza, a înveseli. **3.** *(lit.)* a consola, a mângîia, a alina, a ușura. **4.** a reconforta; a domoli, a potoli; *una bevanda che consola lo stomaco* o băutură care reconfortează stomacul; ~ *la fame* a potoli/a domoli foamea. **II.** *vr.* **1.** a se consola, a se liniști. *SIN. confortarsi.* **2.** a se înveseli. **3.** *(rar)* a felicita.

consolàre[2] *adj.* consular; *agente* ~ agent consular; *corpo* ~ corp consular.

consolataménte *adv.* **1.** consolator. **2.** liniștit, fără grabă.

consolativo *adj. (înv.)* consolator, mângîietor.

consolàto[1] *part. tr.* de la consolare și *adj.*

consolàto[2] *s.m.* **1.** *(pol., jur.)* consulat (funcție și sediu). **2.** *(ist.)* ~ *del mare* cod maritim (în vigoare pe Marea Mediterană). **3.** *(ist.)* consulat (la romani etc.).

consolatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* consolator, mângîietor.

consolatório, -òri, *adj.* consolator, mângîietor; *lettera* ~*-a* scrisoare de consolare/de încurajare.

consolazióne *s.f.* **1.** consolare, încurajare, îmbărbătare; *dare/recare* ~ a încuraja, a îmbărbăta. **2.** consolare, mângîiere, alinare; *premio di* ~ premiu de consolare. **3.** *(lit.)* discurs (operă literară etc.) consolator. **4.** bucurie, plăcere. **5.** *(rar, înv.)* condiment; *(înv.) fare* ~ *con qualcuno* a prînzi cu cineva.

cònsole[1] *s.m. (ist., pol., jut.)* consul.

cònsole[2] *s.m.* **1.** consolă. **2.** tablou de comandă.

consòlida *s.m. (bot.)* tătăneasă *(Symphytum officinale).*

consolidaménto *s.m.* consolidare, întărire.

consolidàre I. *vt.* **1.** a consolida, a întări, a face solid/durabil; *(mil.)* ~ *le posizioni* a consolida pozițiile cucerite; ~ *la propria posizione (fig.)* a-și consolida propria situație. **2.** a consolida, a mări capacitatea de rezistență. **3.** *(fig.)* a consolida, a întări, a fortifica, a spori, a îmbogăți; ~ *le istituzioni democratiche* a consolida instituțiile democratice; ~ *le proprie conoscenze sciertifiche* a îmbogăți propriile cunoștințe științifice. *SIN. fortificare, rinsaldare, rinvigorire.* **4.** *(ec.)* a trece de la un termen scurt la unul lung. **5.** *(înv.)* a cicatriza. **II.** *vr.* **1.** a se întări, a se solidifica. **2.** *(fig.)* a crește, a spori, a se consolida. *SIN. confermarsi.* **3.** *(jur., despre dreptul de uzufruct)* a se stinge. **4.** *(mil.)* a-și consolida/a-și întări pozițiile.

consolidativo *adj.* consolidator, întăritor.

consolidàto I. *part. tr.* de la consolidare. **II.** *adj.* **1.** *terreno* ~ teren consolidat. **2.** *debito* ~ datorie publică cu scadență nedeterminată. **3.** obținut prin fuziunea mai multor elemente.

consolidazióne *s.f.* **1.** consolidare, întărire. **2.** *(jur.)* stingere a dreptului de uzufruct. **3.** *(ec.)* trecere a unei datorii publice de la un termen scurt la unul lung sau nedeterminat. **4.** *(med.)* cicatrizare.

consòlle[1] *s.f. invar.* consolă.

cònsolle[2] *s.m. (înv.) v.* console[2].

consólo *s.m.* **1.** *(înv.)* consolare, mângîiere. **2.** *(dial. merid.)* praznic (oferit familiei celui răposat).

consommàre *vt.* consumare[2].

consommé *s.m.* supă de carne.

consonànte I. *part. prez.* de la consonare. II. *adj.* sonor. III. *s.f. (gram.)* consoană.
consonàntico, *-ici, adj.* consonantic, de consoană.
consonantismo *s.m. (lingv.)* consonantism.
consonantizzazióne *s.f. (lingv.)* consonantizare, transformare a unei vocale în semivocală sau consoană.
consonànza *s.f.* **1.** *(muz.)* consonanță; *canto in ~* contrapunct. **2.** armonie (de voci, sunete). **3.** *(fig.)* corespondență, potrivire, conformitate; acord, consonanță; *~ di opinioni/di idee* consonanță de opinii/idei. **4.** *(lingv.)* asemănarea terminațiilor cuvintelor apropiate, consonanță.
consonàre *vi. (a; rar) (despre voci, sunete)* a fi în consonanță, a fi în armonie, a se acorda cu, a corespunde.
cònsono *adj. (lit.)* concordant, în armonie cu; conform cu; *~ a* în consonanță cu.
consorèlla I. *s.f.* **1.** *(bis.)* soră (membră a unei aceleiași congregații de femei). **2.** filială; *società ~-e* societăți apropiate între ele/asemănătoare. II. *adj.* număr asemănător.
consòrte I. *adj., s.m.* și *f.* **1.** *(lit.)* (cel) care împărtășește aceeași soartă/viață etc. **2.** *(lit.)* (cel) care e legat de alții (prin înrudire, prietenie). II. *s.m.* și *f.* soț, soție, consoartă *SIN. coniuge.* III. *adj. principe ~* prinț consort. IV. *s.m.* **1.** *(jur.)* parte. **2.** *(pl., înv.)* rude.
consorterìa *s.f.* **1.** *(ist.)* neam, grup de familii înrudite; stirpe. **2.** *(depr.)* clică, facțiune, camarilă. *SIN. camarilla, camorra.* **3.** *(înv.)* companie. **4.** *(înv.)* înrudire, rudenie.
consòrto *s.m. (înv.) v.* consorte.
consorziàle *adj.* **1.** care ține de un consorțiu. **2.** *(înv.)* marital, de soț.
consorziàre *vt., vr.* a (se) uni într-un consorțiu.
consorziàto *part. tr.* de la consorziare și *adj. aziende ~-e* întreprinderi unite într-un consorțiu.
consòrzio, *-òrzi, s.m.* **1.** societate; *il ~ umano/civile* societatea omenească. **2.** *(jur.)* consorțiu; *~ di bonifica* cooperativă pentru îmbunătățiri funciare. **3.** grup, cerc; *~ di amici/di studenti* grup de prieteni/de studenți.
constàre I. *vi. (e)* **1.** a fi compus/constituit din; a consta în. **2.** *(înv.)* a sta laolaltă/împreună. II. *vi. impers. (e)* a rezulta; *(jur.) non consta* nu rezultă, nu este dovedit.
constatàre *vt., vr.* a (se) constata. *SIN. approvare, assodare, verificare.*
constatazióne *s.f.* constatare. *SIN. accertamento, verifica.*
consuèto I. *adj.* **1.** obișnuit, care se produce în mod obișnuit, constant; *all'ora ~-a* la ora obișnuită; *occupazioni ~-e* ocupații obișnuite. **2.** *(rar)* obișnuit, deprins; *persona ~-a a qualcosa* persoană deprinsă cu ceva. II. *s.m. (numai sg.)* obișnuință; *secondo il ~* după obicei; *di/per ~* de obicei.
consuetudinàrio, *-àri, adj. (rar)* **1.** supus rutinei, rutinar. **2.** *(jur.)* consuetudinar, cutumiar.
consuetùdine *s.f.* **1.** obișnuință, deprindere. **2.** obicei; *secondo la ~* după obicei. **3.** *(bis.)* rit; tradiție. **4.** *(fin.)* obiceiul pământului, cutumă. **5.** *(lit.)* familiarizare; obișnuință.
consulènte *adj., s.m.* consultant.
consulènza *s.f.* consultație; părere (dată de un specialist).
consùlta *s.f.* **1.** consiliu; sfat; comisie. **2.** *(rar)* locul unde se ține consiliul. **3.** adunare populară (cu funcții legislative consultative). **4.** *(rar)* consultare.
consultàre I. *vt.* **1.** a consulta, a cere o părere/un sfat; a lua avizul unei persoane autorizate; *~ un medico/un avvocato* a consulta un medic/un avocat; *~ l'oracolo (fig., glumeț)* a consulta o persoană autorizată (sau care se crede astfel); *~ lo specchio* a se uita în oglindă. **2.** a examina cu grijă/atenție, a consulta; *~ un orario ferroviario* a consulta mersul trenurilor. II. *vi (e)* **1.** *(rar, lit.)* a se consulta, a cere sfaturi/informații. **2.** *(rar, lit.)* a examina, a discuta. **3.** *(înv.)* a hotărî, a decide. III. *vr.* **1.** a se consulta, a se sfătui. *SIN. considerarsi.* **2.** a face schimb de sfaturi/informații etc.
consultatóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* persoană care consultă pe altul, care cere un sfat/o părere.
consultazióne *s.f.* **1.** consultare. **2.** consultație. **3.** *(la pl.)* discuții, consfătuiri, consultații (între șeful statului și conducătorii partidelor politice). **4.** consultație medicală. **5.** *opere di ~* lucrări fundamentale pentru o anumită disciplină.
consultivo *adj.* consultativ.
consùlto *s.m.* **1.** *(med.)* consult; *chiedere un ~* a cere un consult medical. **2.** *(jur.)* consultație.
consultóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** consultant. **2.** consilier.
consultòrio, *-òri,* I. *adj.* consultativ, care ține de consultație. II. *s.m. (med., jur.)* cabinet de consultație; centru de consultație.
consùma *s.f. (tosc.)* consum *(mai ales în expr.); andare alla ~* a ruina totul; *aver la ~ in corpo* a nu fi niciodată sătul.
consumàbile *adj.* **1.** consumabil. **2.** *(jur.)* care se distruge (prin folosire).
consumàre[1] I. *vt.* **1.** a strica, a distruge; a prăpădi, a irosi; *~ gli abiti/le scarpe/i libri/gli strumenti* a strica hainele/încălțămintea/cărțile/instrumentele; *(fig.) ~ la propria salute* a-și distruge sănătatea; *~ il tempo* a irosi timpul.
consumàre[2] *vt. (lit.)* a îndeplini, a realiza, a duce până la capăt.
consumàto[1] *part. tr.* de la consumare[1] și *adj.*
consumàto[2] I. *part. tr.* de la consumare[2] II. *adj.* expert, priceput, îndemânatec; *esperienza ~-a di qualcuno* experiență foarte serioasă a cuiva.
consumàto[3] *s.m. (rar, lit.)* consome, supă de carne.
consumatóre, -trice I. *adj. (rar)* care strică/distruge/ruinează. II. *s.m.* consumator; client.
consumazióne[1] *s.f.* **1.** consumație; masă; *~ a prezzo fisso* menu fix; *~ alla carta* consumație comandată la alegere (după lista de bucate); *ordinare/pagare/offrire una ~* a comanda/a plăti/a oferi o masă. **2.** *~ della Messa* împărtășanie.
consumazióne[2] *s.f.* **1.** consumare; *~ del lesso* concentrarea supei din carne; *(rar) la ~ del mondo/del secolo* sfârșitul lumii; *a ~* până la epuizare. **2.** *(jur.)* realizarea tuturor elementelor unui delict.
consùmere I. *vt. (defectiv)* a consuma, a prăpădi; a uza, a distruge. II. *vr. (rar, lit.)* a se consuma, a se distruge.
consumismo *s.m.* consumism.
consumìstico, *-ci, adj.* privitor la consumism.
consùmo *s.m.* **1.** consum, consumare; *fare molto ~ di zucchero/di carne/di legna* a face consum mare de zahăr/carne/lemne; *pagare a ~* a plăti după consum; *a uso e ~ di qualcuno* în favoarea cuiva. **2.** consum; *società di ~* societate de consum; *bene di ~* bunuri de consum; *bene di ~ durevole* bunuri de consum de lungă durată; *letteratura di ~* literatură fără finalitate artistică. **3.** *(tehn.)* consum; *~ di un autoveicolo* consumul/cantitatea de carburant necesar unui vehicul.
consuntivo[1] *adj.* care consumă.
consuntivo[2] I. *adj. (ec.)* care se referă la operații deja încheiate. II. *s.m.* bilanț.

consùnto I. *part. tr.* de la consumere şi *adj. (fig.)*. II. *s.m. (pop.) viso* ~ chip marcat de suferinţă.
consunzióne *s.f. (rar, lit.)* 1. consumare, distrugere. 2. *(med.)* slăbirea/uzarea organismului.
consuòcero, -a *s.m.* şi *f.* cuscru.
consustanziàle *adj. (bis.)* consubstanţial, de aceeaşi substanţă cu.
consustanzialità *s.f. (bis.)* consubstanţialitate.
consustanziazióne *s.f. (teol.)* consubstanţiere, unire a celor două substanţe (pîinea şi vinul) în euharistie.
cònta *s.f.* numărătoare (în jocurile de copii); *fare la* ~ a face numărătoarea; *tenere la* ~ a socoti punctele.
contabàlle *s.m.* mincinos, lăudăros.
contàbile I. *adj.* contabil, contabilicesc. II. *s.m.* şi *f.* contabil. *SIN. ragioniere.* III. *s.m.* subofiţer din marina militară care are în primire anumite materiale.
contabilità *s.f.* contabilitate.
contabilizzàre *vt.* a contabiliza.
contachilòmetri *s.m. invar.* kilometraj.
contadinàme *s.m. (dispr.)* ţărănime.
contadinàta *s.f.* grosolănie, mojicie, bădărănie.
contadinésco, *-éschi, adj.* 1. ţărănesc, rustic; *(loc. adv.) alla ~-a* ţărăneşte. 2. *(dispr.)* grosolan.
contadino 1. *s.m.* 1. ţăran. *SIN. agricoltore, bifolco.* 2. *(dispr.)* mojic, bădăran, mocofan. 3. *(înv.)* persoană care locuieşte la ţară. II. *adj.* 1. care e de la ţară; care locuieşte la ţară; de la ţară. 2. ţărănesc; *(prov.) contadini scarpe grosse e cervelli fini* ţărani, încălţări grosolane şi minte ascuţită.
contàdo *s.m.* 1. zonă agricolă din jurul unui oraş. 2. populaţia din această zonă.
contafilètti *s.m. (mec., tehn., text.)* calibru de filetare.
contafili *s.m. (text.)* numărător de fire; lupă textilă.
contagiàre I. *vt. (lit.)* 1. a contagia, a molipsi. 2. *(fig.)* a contamina, a corupe. II. *vr.* a se molipsi.
contàgio, *-àgi, s.m. (lit.)* 1. contagiune, molipsire. 2. boală contagioasă, epidemie. 3. *(fig.)* corupere; contaminare.
contagióne *s.f. (înv.)* contagiune, molipsire.
contagiosità *s.f.* capacitate a unei boli de a se transmite.
contagióso I. *adj.* contagios, molipsitor. *SIN. infettivo.* II. *s.m.* bolnav contagios.
contagiri *s.m. invar.* contor de rotaţie (la un motor). *SIN. odometro.*
contagòcce *s.m. invar. (farm.)* pipetă; *tappo* ~, *bottiglia a* ~ sticlă cu dop/cu pipetă; *dare qualcosa col* ~ *(fig.)* a da ceva cu picătura; *(fig.) parlare col* ~ a vorbi foarte rar.
contaminàre *vt.* 1. a polua. *SIN. inquinare.* 2. a contamina, a infecta. 3. *(fig.)* a corupe. 4. *(fig.)* a dezonora, a păta numele. 5. *(lit.)* a contopi într-o operă literară elemente de proveniență diferită. 6. *(fig., înv.)* a seduce. 7. *(înv.)* a mitui.
contaminatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* contaminator.
contaminazióne *s.f.* 1. contaminare. 2. *(rar, lit.)* infectare. 3. *(fig.)* corupere. 4. *(lit.)* contopirea într-o operă literară a unor elemente de proveniență diferită. 5. *(lingv.)* contaminare.
contànte I. *adj., s.m.* (bani în) numerar; *comprare/pagare in denari* ~*-i* a cumpăra/a plăti în numerar; *(fig.) prendere qualcosa per moneta* ~ a lua de bun. II. *s.m.* bani, numerar; *non avere* ~*-i in tasca* a nu avea bani în buzunar; *acquistare a/per* ~ a plăti cu bani gheaţă/în numerar.
contapàssi *s.m. invar.* podometru.
contàre I. *vt.* 1. a număra; *(fig.)* ~*i giorni/le ore* a număra zilele/orele, a aştepta cu nerăbdare; *si contano sulle dita (fig.)* le poţi număra pe degete, sînt puţine la număr; ~ *le travi del soffitto/i travicelli (fig.)* a) a adormi greu; b) a trîndăvi în pat; ~ *le pecore (fig.)* a adormi greu; ~ *un pugile* a număra un boxer. 2. *(fig.)* a da ceva cu zgîrcenie; ~ *il pane in bocca a qualcuno* a număra cuiva bucăţelele din gură. 3. a socoti, a pune la socoteală. 4. a socoti, a considera, a-şi propune; *conto di venire senz'altro* îmi propun să vin sigur. 5. a număra, a avea; *un monumento che conta molti secoli* un monument care are multe secole. 6. *(lit., dial.)* a povesti, a spune, a relata; *ci ha contato una lunga storia* ne-a spus o poveste lungă; *(fam.) contarle grosse* a spune minciuni. 7. *(rar)* a preţui, a stima; a considera, a socoti; ~ *qualcuno una persona onesta* a considera pe cineva om cinstit. 8. *(rar)* a imputa, a atribui o vină; ~ *qualcuno a colpa/a peccato* a atribui cuiva o vină/un păcat. 9. *(înv.)* a descrie. II. *vi. (a)* 1. a număra, ~ *fino a dieci* a număra pînă la zece. 2. *(rar)* a face socoteli. 3. a conta, a avea importanţă. 4. a conta/a se baza pe cineva; ~, *su qualcuno per un aiuto* a conta pe cineva pentru un ajutor; ~ *sulla buona fede altrui* a conta pe buna credinţă a cuiva. III. *vr.* 1. a se număra. 2. a se socoti; ~*-si fra i migliori* a se considera/a se socoti printre cei mai buni.
contàta *s.f.* 1. numărătoare; socoteală rapidă. 2. povestire.
contàto I. *part. tr.* de la contare. II. *adj. viaggiare col denaro* ~ a călători cu bani număraţi; *avere il tempo* ~ a avea timpul măsurat; *avere le ore/i giorni* ~*-i* a avea orele/zilele numărate.
contatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. socotitor. 2. *s.m. (mec., electr.)* contor. 3. ceas de precizie. 4. *(înv.)* plătitor, platnic.
contatorista, *-isti, s.m.* muncitor însărcinat cu întreţinerea contoarelor (electrice etc.).
contattàre *vt.* a lua contact cu cineva, a contacta.
contàtto *s.m.* 1. contact, atingere; *essere/venire a* ~ a fi/a veni în contact. 2. *(mil.)* contact. 3. *(fig.)* relaţie, legătură; raport; apropiere; *stare a* ~ *col pubblico* a fi în contact direct cu publicul; *persona di non facile* ~ persoană greu abordabilă; *è una persona che ha molti* ~*-i* e o persoană care are multe relaţii. 4. *(tehn.)* contact; *aprire/chiudere il* ~ a deschide/a închide contactul. 5. *(înv.)* coit.
contattóre *s.m. (electr.)* contactor.
cónte *s.m.* conte.
contèa *s.f.* 1. comitat. 2. conte.
conteggiaménto *s.m. (rar)* calcul.
conteggiàre I. *vt.* a socoti, a pune la socoteală; *(tipogr.)* a calcula numărul de pagini. II. *vi. (a)* a calcula.
contéggio, *-éggi, s.m.* 1. calcul, calculaţie, calculare, socotire; numărătoare; ~ *alla rovescia* numărătoare inversă. 2. *(box)* numărare.
contégno *s.m.* 1. comportare, conduită. 2. atitudine demnă; persoană rezervată/mîndră; *dimostrare* ~ a fi demn/serios/mîndru; *stare in* ~ a avea un aer serios şi grav; *assumere un* ~ *(fig.)* a încerca să-ţi ascunzi timiditatea printr-o dezinvoltură ostentativă.
contegnóso *adj.* distant; rezervat; solemn; grav.
contemnèndo *adj. v.* contennendo.
contemperaménto *s.m.* 1. temperare, moderare. 2. adaptare, conformare.
contemperànza *s.f. v.* contemperamento.

contemperàre *vt.* **1.** a adapta, a potrivi cu. **2.** a tempera, a modera, a potoli. **3.** *(lit.)* a amesteca (în proporţii echilibrate).
contemperazióne *s.f. (înv.)* călire.
contemplaméntо *s.m. (rar)* contemplare; contemplaţie.
contemplàre *vt.* **1.** a contempla. *SIN. ammirare.* **2.** a prevedea, a lua în consideraţie; *la legge non contempla questo caso* legea nu prevede acest caz. **3.** a medita (la probleme filozofice etc.).
contemplativo I. *adj.* **1.** contemplativ; dedicat contemplaţiei. **2.** visător, fără legătură cu realitatea. **II.** *s.m.* persoană contemplativă.
contemplatóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* contemplator.
contemplazióne *s.f.* **1.** contemplaţie, contemplare; *stare in ~ di qualcosa o qualcuno* a contempla ceva/pe cineva. *SIN. ammirazione, estasi.* **2.** *(rar)* consideraţie; *a/per ~ di* cu privire la. **3.** *(rel.)* contemplaţie.
contémpo *s.m. (în expr.) nel ~* în acelaşi timp; între timp.
contemporaneaméntе *adv.* (în mod) contemporan, simultan, în acelaşi timp.
contemporaneità *s.f.* **1.** contemporaneitate. **2.** simultaneitate.
contemporàneo *adj., s.m.* contemporan.
contemporàre *vt. v.* c o n t e m p e r a r e.
contendènte I. *part. prez.* de la c o n t e n d e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** adversar (într-o luptă, într-o discuţie). *SIN. rivale.* **2.** apărător (într-un proces civil).
contèndere I. *vt.* **1.** a contesta. **2.** a disputa. **3.** *(rar, lit.)* a împiedica. **II.** *vi. (a)* **1.** a se întrece; a rivaliza. **2.** a se certa, a discuta; *~ un giudizio* a fi parte într-un proces civil. **3.** *(înv.)* a se strădui. **III.** *vr.* a-şi disputa.
contenènte[1] **I.** *part. prez.* de la c o n t e n e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* ceea ce conţine.
contenènte[2] *s.m. v.* c o n t i n e n t e[1].
contenènza *s.f.* **1.** măsură, capacitate. **2.** *(înv.)* conţinut (mai ales despre o operă literară). **3.** *(înv.)* atitudine, comportare.
contenére I. *vt.* **1.** a conţine, a cuprinde. **2.** a reţine, a stăpîni, a înfrîna. **II.** *vr.* **1.** a se comporta, a se conduce. **2.** a se domina, a se stăpîni. **3.** *(înv.)* a se ţine strîns.
contenimén to *s.m.* **1.** limitare, restrîngere. *SIN. limitazione.* **2.** *(rar)* conţinut. **3.** *(înv.)* atitudine. **4.** *(înv.)* abstinenţă.
contenitóre, -trìce I. *adj., s.m.* şi *f. (rar)* (cel) care conţine. **II.** *s.m.* **1.** recipient. **2.** container.
contennèndo *adj. (înv.)* josnic, de dispreţuit.
contènnere *vt.* a dispreţui.
contentaméntо *s.m.* **1.** *(rar)* mulţumire; satisfacţie. **2.** *(înv.)* plăcere. **3.** *(înv.)* consimţămînt, aprobare.
contentàre I. *vt.* a mulţumi, a satisface. **II.** *vr.* a fi mulţumit, a se mulţumi, a fi satisfăcut de. *SIN. appagarsi; (prov.) chi si contenta, gode* nemulţumitului i se ia darul.
contentatùra *s.f.* mulţumire; *di facile ~* care se mulţumeşte cu puţin.
contentazióne *s.f. (înv.)* dispută, ceartă, conflict.
contentézza *s.f.* mulţumire; bucurie; plăcere. *SIN. allegria, felicità.*
contentino *s.m.* supliment, surplus; *(ironic) quest'è il ~* asta este culmea; *per ~* pe deasupra, atîta mai lipsea.
contentivo I. *adj.* **1.** *(med.)* care menţine un organ în poziţie corectă. **2.** *(înv.)* încăpător. **3.** *(înv.)* care conţine. **II.** *s.m.* aparat care menţine un organ în poziţie corectă.
contènto[1] **I.** *adj.* **1.** mulţumit, satisfăcut; *~ della propria situazione* mulţumit cu propria situaţie; *fare ~ qualcuno* a mulţumi pe cineva; *tenersi ~* a se mulţumi; *siete ~-i che mi sieda con voi?* permiteţi să stau lîngă voi?; *(rar) chiamarsi ~/per ~* a se declara satisfăcut; *(rar) mal ~* dezgustat. **2.** vesel, bucuros; *mostrarsi ~ per una buona notizia* a se bucura pentru o ştire bună; *~ come una Pasqua* foarte bucuros; *cuor ~* om paşnic, optimist; *(prov.) cuor ~ il ciel l'aiuta* pe omul de treabă Dumnezeu îl ajută. **II.** *s.m.* conţinut.
contènto[2] *s.m.* **1.** *(lit.)* satisfacţie, mulţumire. **2.** *(înv.)* mîngîiere.
contenutìsmo *s.m.* teorie literară care consideră în primul rînd conţinutul operei de artă.
contenutista, -ìsti, *s.m.* şi *f.* susţinător al priorităţii conţinutului (în opera de artă).
contenutìstico, -ìstici, *adj.* de conţinut, privitor la conţinutul unei opere literare.
contenùto I. *part. tr.* de la c o n t e n e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* conţinut.
contenzióne *s.f.* **1.** *(lit.)* dispută, conflict; ceartă. **2.** controversă juridică.
contenzióso I. *adj.* **1.** care priveşte o controversă juridică; *procedimento ~* procedură contencioasă. **2.** *(înv.)* litigiu. **II.** *s.m.* contencios.
contèrere *vt. (înv., rar) (defectiv)* a strivi.
conterie *s.f. (la pl.)* mărgele de sticlă colorată.
conterminàre *vi. (rar)* a se mărgini cu, a se învecina; a fi alăturat.
contèrmine *adj.* limitrof, vecin.
conterràneo *adj., s.m.* şi *f.* **1.** consătean. **2.** compatriot.
contésa *s.f.* **1.** dispută, polemică, controversă. **2.** contestare; ceartă; conflict; *essere/stare a/in ~* a fi/a se găsi în conflict; *venire a/in ~* a ajunge la ceartă. **3.** întrecere. **4.** *(înv.)* opoziţie, rezistenţă *(mai ales în loc.); fare ~* a opune rezistenţă; *trarre ~* a întîlni rezistenţă; *senza ~* fără împotrivire.
contéso *part. tr.* de la c o n t e n d e r e şi *adj.*
contéssa *s.f.* contesă.
contèssere *vt.* **1.** a întreţese; a împleti. **2.** *(fig.)* a compune (cu artă).
contessìna *s.f. (dim.)* fiică de conte.
contestàbile[1] *s.m. (ist., rar) v.* c o n e s t a b i l e.
contestàbile[2] *adj.* contestabil.
contestàre I. *vt.* **1.** *(jur.)* a notifica, a intima. **2.** *(fig.)* a contesta, a nega, a tăgădui; a pune la îndoială/în discuţie; a critica; *~ una prova/un diritto* a contesta o dovadă/un drept; *~ un'affermazione/una tesi* a pune la îndoială o afirmaţie/o teză; *~ le strutture politiche* a critica structurile politice. **3.** *(înv.)* a afirma. **II.** *vi. (a)* a opune rezistenţă.
contestatàrio *adj., s.m.* contestatar.
contestativo *adj.* privitor la contestare.
contestàto *part. tr.* de la c o n t e s t a r e şi *adj.*
contestatóre, -trìce *s.m.* şi *f., adj.* **1.** (persoană) care contestă. **2.** contestatar.
contestatòrio *adj.* privitor la contestare.
contestazióne *s.f.* **1.** contestare, negare, tăgăduire; discutare, criticare. **2.** *(jur.)* ratificare, intimare. **3.** ceartă, conflict, litigiu, diferend. **4.** *(înv.)* mărturie.
contèste *s.m. (jur.)* martor (împreună cu altcineva).
contestimònes *s.m.* şi *f.* martor (împreună cu alţii).
contestimonànza *s.f.* mărturie făcută de martor (care a depus mărturie împreună cu alţii).

contèsto I. *part. tr.* de la c o n t e s s e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** ţesătură. **2.** context.
contestuàle *adj.* **1.** contextual. **2.** *(jur.)* simultan; *testimoni ~-i* martori care iscălesc împreună.
contestùra *s.f. (rar)* contextură.
contèzza *s.f. (rar)* **1.** ştire, informaţie, cunoştinţă; *aver ~* a şti, a cunoaşte; a fi informat; *dar ~* a informa, a pune la curent, a aduce la cunoştinţă. **2.** *(înv.)* cunoştinţă, prietenie. **3.** *(înv.)* prietenie.
contìgia *s.f. (înv.)* **1.** podoabă, ornament, broderie. **2.** *(la pl.)* un fel de încălţăminte (în evul mediu).
contiguaménte *adv.* în apropiere.
contiguàrsi *vr.* a sta aproape, a se atinge.
contiguità *s.f.* contiguitate; alăturare, apropiere, contact.
contìguo *adj.* contiguu; alăturat, apropiat; *stanze ~-e* camere alăturate; *camera ~-a al corridoio* cameră vecină cu coridorul. *SIN. attiguo, confinante.*
continentàle I. *adj.* **1.** continental; *clima ~* climă continentală. **2.** privitor la continentul european/la Europa. **II.** *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care locuieşte pe continent/în peninsula italică (faţă de cei din Sicilia şi Sardegna); *gli scrittori ~-i* scriitorii din peninsulă.
continentalità *s.f.* calitatea de a fi continental.
continènte[1] *s.m.* **1.** continent; *~ antico* Asia, Africa şi Europa; *~ nuovo* America; *~ nuovissimo* Australia; *~ nero* Africa; *~ recente* Antarctida. **2.** zonă continentală.
continènte[2] *adj.* **1.** cumpătat, moderat; *essere ~nel bere/nel mangiare* a fi cumpătat la băutură/mîncare. *SIN. morigerato, parco, temperante.* **2.** *(jur.)* care continuă/preia capetele de acuzare ale altui proces. **3.** *(med.)* care are caracter de continenţă.
continènza *s.f.* **1.** cumpătare, moderaţie, reţinere, înfrînare, temperanţă, abstinenţă. **2.** *(jur.) ~ fra cause* situaţie în care într-un proces se preia dosarul altui proces. **3.** *(med.)* continenţă.
contingentaménto *s.m. (com.)* contingentare (limitare a mărfurilor admise la import sau la export).
contingentàre *vt. (com.)* a contingenta, a limita mărfurile admise la import sau la export.
contingènte I. *adj. (lit.)* **1.** *(fil.)* contingent; accesoriu, eventual, întîmplător. **2.** privitor la ceva, în legătură cu o chestiune, tangenţial. **II.** *s.m.* **1.** *(fil.)* contingenţă. *SIN. il possibile.* **2.** contingent, cantitatea limită de marfă admisă la import sau export. **3.** *(mil.)* contingent.
contingentìsmo *s.m. (fil.)* contingentism, filozofie afirmînd caracterul contingent al legilor naturii.
contingènza *s.f.* **1.** *(fil.)* contingenţă. **2.** întîmplare, împrejurare; ocazie; *indennità di ~* indemnizaţie de scumpire (a vieţii).
contingere I. *vi. (defectiv)* **1.** a se întîmpla, a se produce întîmplător. **2.** *(rar)* a fi tangent la, a privi. **II.** *vt. (despre linii)* a fi tangente; a atinge.
contingìbile *adj. (înv.)* posibil, eventual.
contìno *s.m. (dim.)* fiu de conte.
contìnua *s.f.* maşină care execută un întreg ciclu de operaţii.
continuaménto *s.m. (rar)* continuare; serie.
continuàre I. *vt.* **1.** a continua; *~ l'opera/gli studi/il viaggio* a continua opera/studiile/călătoria. **2.** *(înv.)* a uni, a lipi. **3.** *(înv.)* a folosi continuu. **4.** *(înv.)* a frecventa. **II.** *vi.* (*a* cu persoane şi *e* cu lucruri) **1.** a continua, a urma, a nu înceta, a nu se opri. *SIN. durare.* **2.** *(înv.)* a fi unit. **III.** *vi. impers.* (*e* şi *a*) a continua, a nu înceta; *continua a piovere* continuă să plouă, plouă într-una.
continuatìvo *adj.* care continuă, care are continuitate; stabil; durabil.
continuàto *part. tr.* de la c o n t i n u a r e şi *adj.*
continuatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* continuator.
continuazióne *s.f.* continuare, urmare, prelungire. *SIN. proseguimento, seguito.*
continuità *s.f.* **1.** continuitate. **2.** *(rar, lit.)* coeziune; coerenţă.
contìnuo I. *adj.* **1.** continuu, neîncetat; *una pioggia ~-a* o ploaie continuă; *(lingv.) consonanti ~-e* consoane continue; *(electr.) corrente ~* curent continuu; *di/del ~* continuu, într-una. **2.** *(rar)* neîntrerupt; veşnic, peren. **3.** *(rar)* asiduu; obişnuit. **II.** *adv. (lit., înv.)* în mod continuu, fără întrerupere; repetat. **III.** *s.m.* continuitate.
contìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* socotitor.
contitolàre *adj., s.m.* titular (împreună cu alţii); *chiesa ~* biserică avînd mai multe hramuri.
cónto[1] *s.m.* **1.** socoteală, calcul; *fare un ~* a face un calcul; *sbagliare i ~-i* a greşi socotelile; *il ~ torna* **a)** socoteala e corectă; **b)** *(fig.)* situaţia e limpede; *far di ~* a face socoteli. *SIN. calcolo, computo.* **2.** cont, înregistrare a operaţiilor economice; *~ corrente* cont curent. **3.** cont, sumă datorată; însemnarea debitului şi a creditului; notă de plată; *libro dei ~-i* registrul în care se trece o datorie; *dare qualcosa in ~* a da ceva pe credit; *mettere in ~* a trece în cont; *avere il ~ aperto presso un negoziante* a avea cont deschis la un magazin; *fare i ~-i* a ţine evidenţa cîştigului şi a cheltuielilor; *(fig.) fare i ~-i addosso a qualcuno* a face socoteala cuiva, a te amesteca în treburile cuiva; *saldare/chiudere il ~* **a)** a plăti o datorie; **b)** *(fig.)* a încheia o socoteală; *il ~ dei fornitori* nota de plată trimisă de furnizori; *(fig.) ~-i da speziale* notă de plată care trebuie privită cu circumspecţie. **4.** evaluare; previziune, propunere; analiză; *far ~ di* a-şi propune să; *a ~-i fatti, in fin dei ~-i, al far dei ~-i* în concluzie; *sapere il ~ suo* a fi sigur de sine, a şti ce vrea, *a buon ~* în orice caz, oricum; *(înv.) per ~* exact, precis, cu meticulozitate. **5.** socoteală, obiectul unei analize, cercetări, dezbateri etc.; *questo è un altro ~* asta-i altă socoteală/treabă/poveste; *chiedere/domandare/dare ~ di qualcosa* a cere/a da socoteală pentru/de ceva; *rendere ~* a da socoteală, a se justifica; *non dover render ~ a nessuno* a nu trebui să dai socoteală nimănui; *dare a qualcuno il suo ~* a da fiecăruia ce merită; *(înv.) rendere buon ~* a da satisfacţie; *fare i ~-i con qualcuno* a obţine explicaţii/reparaţii de la cineva; *far ~ di* a-şi închipui/a-şi imagina că; *(rar) far ~ che suonino le campane* a se face că plouă. **6.** consideraţie, stimă; *tenere qualcuno da/di ~* a acorda atenţie deosebită; *persona da/di ~* persoană demnă de stimă; *avere in buon/in gran ~* a preţui mult. **7.** *(fig.)* avantaj, cîştig, interes; *tornare/meritare ~* a fi folositor; *mette ~* merită, face; *per ~ mio* în ceea ce mă priveşte. **8.** *(lit., dial.)* poveste; *(prov.) ~-i chiari, amici cari* socoteala deasă e frăţie aleasă.
cónto[2] *part. tr.* de la c o n t a r e şi *adj.*
cónto[3] *adj. (înv.)* cunoscut.
cónto[4] *adj.* frumos, plăcut; graţios.
contòrcere I. *vt.* **1.** a răsuci, a suci; *~ i panni* a stoarce rufele spălate. *SIN. attorcere.* **2.** *(rar, poetic)* a îndrepta, a ţinti. **II.** *vr.* a se zvîrcoli.
contorcimènto *s.m.* contorsiune; zvîrcolire; răsucire.
contornaménto *s.m. (rar)* împrejmuire.
contornàre *vt.* **1.** a împrejmui. **2.** a înconjura.

contornàto *part. tr.* de la contornare și *adj.*
contórno *s.m.* **1.** contur; *pittura dai ~-i* pictură cu contururi precise. **2.** ornament, podoabă, garnitură (care se pune în jur); *una massa di capelli le faceva ~ al viso* o masă de păr îi împodobea/încadra chipul. **3.** grup, cerc (de persoane); *un ~ di curiosi/di adulatori* un grup de curioși/de lingușitori. **4.** gemuitură (la o mîncare); *~ di patatine* garnitură de cartofi. **5.** *(numismatică)* semnele imprimate pe marginea monedei. **6.** *(mai ales la pl.)* împrejurimi.
contorsióne *s.f.* contorsiune; zvîrcolire; *(fig.)* dificultate, complicație; încîlceală.
contorsionismo *s.m.* **1.** număr de circ (pe bază de mișcări contorsionate). **2.** *(fig.)* atitudine forțată; gest afectat.
contorsionista, *-isti, s.m.* și *f.* **1.** artist de circ (care face un număr pe bază de mișcări contorsionate). **2.** persoană care face gesturi forțate/afectate.
contòrto *part. tr.* de la contorcere și *adj.; figure ~-e* atitudini forțate.
cóntra[1] *prep. (înv.)* v. contró[1].
cóntra[2] *prefix* contra (alternează cu *contro* dar, spre deosebire de acesta, dublează consoana inițială a cuvîntului cu care se combină).
contrabbandàre *vt.* a introduce/a trece prin contrabandă.
contrabbandière, -èra **I.** *s.m.* și *f.* contrabandist. **II.** *adj.* al contrabandiștilor, de contrabandiști; *nave ~-a* navă a contrabandiștilor.
contrabbàndo *s.m.* **1.** contrabandă; *esercitare il ~* a face contrabandă; *di ~ (fig.)* pe ascuns, pe furiș; *entrare/uscire di ~* a intra/a ieși pe ascuns. **2.** *(fig.)* acțiune ilicită.
contrabbassista, *-isti, s.m.* contrabasist.
contrabbàsso *s.m.* **1.** contrabas; *voce di ~* voce foarte joasă; *(glumeț) fare il ~* **a)** a sforăi foarte tare; **b)** *(fig., înv.)* a face/a spune pe dos/invers/altfel (față de altcineva); *(rar, glumeț) fare il ~ a qualcuno* a susține pe cineva într-o discuție. **2.** registru al orgii.
contrabbilanciàre *vt., vr.* v. controbilanciare.
contraccàssa *s.f. (la ceasuri)* capacul interior.
contraccambiàre *vt.* **1.** a se revanșa; a da în schimb; a se achita; *~ un favore* a face un serviciu în schimbul altuia. **2.** a recompensa.
contraccàmbio *s.m.* **1.** contraschimb, schimb reciproc. **2.** răsplată, răspuns de aceeași natură; *rendere il ~* a se revanșa, a răspunde cu aceeași monedă/pe măsura lucrului primit; *in ~* în schimb, ca răspiată.
contraccàrico, *-chi, s.m.* contragreutate.
contraccàssa *s.f.* v. controcassa.
contraccàva *s.f.* galerie subterană (opusă gropilor săpate de atacatori).
contraccavàre *vt.* a săpa galerii opuse gropilor dușmane.
contraccettivo *s.m., adj. (med.)* anticoncepțional.
contracchiàve *s.f.* v. controchiave.
contraccólpo *s.m.* **1.** contralovitură. **2.** ricoșeu. **3.** *(mil.)* recul (la o armă de foc). **4.** *(fig.)* repercusiune. *SIN. conseguenza.*
contraccuòre **I.** *s.m.* teamă; anxietate; durere. **II.** *adj., adv.* dureros.
contraccùsa *s.f.* contraacuzație.
contracièlo *adj. (înv., rar, lit.)* antiaerian.
contràda *s.f.* **1.** stradă, șosea, drum. **2.** cartier. **3.** *(poetic)* ținut; *le belle ~-e* Italia.
contradaiòlo *s.m.* locuitor al aceluiași cartier.
contraddànza *s.f.* contradans.
contraddètto **I.** *part. tr.* de la contraddire și *adj.* **II.** *s.m. (înv.)* **1.** contradicție. **2.** obstacol, impediment.
contraddicènte **I.** *part. prez.* de la contraddire. **II.** *adj.* **1.** adversar. **2.** *(rar)* rebel.
contraddìre **I.** *vt., vi. (a)* **1.** a contrazice, a contesta, a nega, a susține contrariul celor spuse de altcineva. *SIN. confutare, contestare.* **2.** a contrazice, a fi în opoziție cu ceva, a fi incompatibil cu ceva. *SIN. contrastare.* **II.** *vt. (înv.)* a refuza, a respinge. **III.** *vr.* **1.** a se contrazice, a declara altceva; *i due testimoni si contraddicono* cei doi martori se contrazic. **2.** a se contrazice, a spune/a face lucruri în opoziție cu cele spuse/făcute anterior.
contraddistìnguere *vt.* **1.** a deosebi (un lucru de altul), a discerne, a recunoaște (după un semn caracteristic). **2.** a marca (printr-un semn caracteristic).
contraddittóre, -trice, contraditt̀ore *s.m.* și *f.* persoană care contrazice.
contraddittòrio **I.** *adj.* **1.** *(fil.)* contradictoriu. **2.** *(fig.)* incert, ambiguu, plin de contradicții. **II.** *s.m.* **1.** polemică, dispută, discuție în contradictoriu; *ammettere il ~* a admite discuția în contradictoriu; *(rar) in ~* în contradictoriu, în opoziție; *stare a ~* a discuta animat. **2.** *(jur.)* conflict; diferend, litigiu.
contraddizióne *s.f.* **1.** contradicție, contrazicere, nepotrivire între idei/fapte; *cadere in ~* a se contrazice; *cogliere qualcuno in ~* a surprinde pe cineva contrazicîndu-se; *spirito di ~* spirit de contradicție. **2.** *(fil.)* contradicție. **3.** *(fig.)* stare de incoerență și de conflict continue.
contraddòte *s.f.* v. controdote.
contradiàre *vt.* v. contrariare și *deriv.*
contraènte **I.** *part. prez.* de la contrarre și *adj.* **II.** *s.m. (jur.)* contractant; *le parti ~-i* părțile contractante.
contràere *vt., vr.* v. contrarre.
contraèreo *adj. (mil.)* antiaerian; *la difesa ~-a* apărarea antiaeriană.
contrafagòtto *s.m. (muz.)* contrafagot.
contraffaciménto *s.m. (rar)* contrafacere, falsificare, fals; imitație.
contraffàre **I.** *vt.* **1.** a imita; a maimuțări. *SIN. scimmiottare.* **2.** a schimba, a altera (vocea, înfățișarea). **3.** a falsifica, a contrafface; *~ una firma/una scrittura/una merce/un quadro/un metallo/una moneta/un autore* a falsifica o iscălitură/un scris/o marfă/un tablou/un metal/o monedă/un autor. **4.** *(înv.)* a picta; a reproduce. **II.** *vi. (înv.)* a încălca. **III.** *vr.* a se deghiza.
contraffàto **I.** *part. tr.* de la contraffare. **II.** *adj.* **1.** imitat; alterat; falsificat. **2.** urît, diform. **3.** apocrif.
contraffattóre, -trice *s.m.* și *f.* imitator, falsificator.
contraffazióne *s.f.* **1.** contrafacere; fals; falsificare. **2.** imitație. **3.** încălcare, violare (a ordinelor, legilor). **4.** *(înv.)* revoltă.
contraffilàre *vt.* **1.** *(la încălțăminte)* a tăia/a ajusta rama. **2.** *(la depănarea mătăsii)* a pune în două, fire de grosimi sau culori diferite.
contraffilo *s.m. (la încălțăminte)* ramă, margine.
contraffòrte *s.m.* **1.** contrafort. **2.** *(geogr.)* lanț secundar de munți. **3.** drug (care închide bine o ușă, o poartă, o fereastră). **4.** ștaif.
contraffòsso *s.m.* v. controfosso.
contraggènio, *-èni, s.m.* aversiune, antipatie; *a/di ~* în silă.
contragguàrdia *s.f.* v. controguardia.

contràgo, *-ghi, s.m. (ferov.)* parte a șinei de care se fixează macazul.
contràlbero *s.m. (mec.)* arbore secund.
contraltàre *s.m.* **1.** altar ridicat în fața altui altar. **2.** *(fig.)* lucru spus/făcut pentru a dăuna cuiva/pentru a micșora meritul cuiva.
contràlto **I.** *s.m. (muz.)* contraltă. **II.** *adj. (despre instrumente)* care are funcție intermediară între soprană și tenor.
contramandàre *vt. (rar) v.* contromandare.
contrammarèa *s.f.* curent marin opus mareei normale.
contrammiràglio, *-àgli, s.m.* contraamiral.
contrammùro *s.m.* zid de întărire.
contrappàsso[1] *s.m.* legea talionului.
contrappàsso[2] *s.m.* contra pas (figură de dans).
contrappèllo *s.m.* apel repetat (făcut spre a-l verifica pe primul).
contrappélo *s.m. v.* contropelo **(II)**
contrappesàre **I.** *vt.* **1.** a contrabalansa. **2.** *(pop.)* a cîntări în mînă. **3.** a examina, a aprecia prin comparație, a compara. **II.** *vr.* a se echivala; a se contrabalansa.
contrappéso *s.m.* contrapondere; contragreutate; *far ~, far da ~ a una cosa* a contrabalansa un lucru.
contrapponìbile *adj.* opozabil, care poate fi contrapus.
contrapponiménto *s.m. (rar)* opoziție.
contrappórre *vt., vr.* **1.** a (se) contrapune. **2.** a (se) opune.
contrapposizióne *s.f.* **1.** contrapunere; opoziție. **2.** *(fil.)* conversiune. **3.** antiteză.
contrappósto **I.** *part. tr.* de la contrapporre. **II.** *adj.* contrariu; opus. **III.** *s.m.* contrariu; opus, antiteză; *far ~* a se opune, a fi contrariul unui alt lucru. *SIN. contrario.*
contrapròccio *s.m. (mil., înv.)* întăritură (destinată să oprească apropierea dușmanului).
contrappuntàre *vt. (muz.)* a aplica contrapunctul (la o melodie).
contrappunteggiàre *vt. (muz.)* a compune în contrapunct.
contrappuntìsta, *-isti, s.m. (muz.)* muzician cunoscător al contrapunctului.
contrappuntìstico, *-ci, adj.* privitor la contrapunct.
contrappùnto *s.m.* **1.** *(muz.)* contrapunct. **2.** alternanță de teme/situații etc. (într-o singură creație artistică). **3.** *(fig., glumeț)* cortegiu, suită; *fare il ~ a qualcuno* a imita/a maimuțări pe cineva.
contrappunzóne *s.m.* bucată de oțel pe care sînt gravate în relief diferite semne.
contràre *vt.* **1.** a contra (la bridge). **2.** *(sport)* a contraataca (la fotbal); a riposta (la box).
contràrgine *s.m.* stăvilar, paralel cu altul (pentru a-l întări).
contrària *s.f. (scrimă)* mișcare prin care se parează.
contrariàre *vt.* **1.** a se opune, a fi împotrivă; *~ i sentimenti/i propositi/i desideri di qualcuno* a fi împotriva sentimentelor/planurilor/dorințelor cuiva. **2.** a contrazice; *è inutile ~lo* e inutil să-l contrazici. **3.** a contraria, a irita; a displace.
contrarietà *s.f.* **1.** *(lit.)* contrarietate, opoziție, împotrivire. **2.** acțiune nefavorabilă/potrivnică/dușmănoasă; *la ~ delle stagioni/del tempo/del clima/della fortuna* acțiunea nefavorabilă a anotimpurilor/a timpului/a climei/a destinului. **3.** adversitate, dificultate, obstacol. **4.** nenoroc; nenorocire. **5.** aversiune, antipatie.
contràrio **I.** *adj.* **1.** contrariu, opus; *in caso ~* în caz contrar. *SIN. contrapposto, opposto.* **2.** *(fil.) proposizioni ~-e* propoziții contrare. **3.** potrivnic, advers, nefavorabil. **II.** *s.m.* **1.** contrariu, opus; *fa l'esatto ~ di quello che dice* face exact pe dos față de ce spune; *al ~, in ~, (înv.) per lo ~* dimpotrivă; în schimb; *avere qualcosa in ~* a avea ceva împotrivă; *(înv.) recarsi a ~* a se supăra. **2.** *(înv.)* adversitate; nenorocire. **3.** *(rar, lit.)* adversar. **III.** *adv. (înv.)* în mod contrar.
contrarmellìno *s.m.* blană neagră cu pete albe.
contràrre **I.** *vt.* **1.** a strînge, a contracta; *~ le labbra* a strînge buzele; *~ le sopracciglia* a încrunta sprîncenele. **2.** a contracta, a lua, a dobîndi, a căpăta; *~ un vizio* a capăta un viciu; *~ una malattia* a contracta o boală. **3.** a contracta, a lua asupra sa o obligație; a se îndatora la; *~ un debito* a contracta o datorie. **4.** a lega prietenie, a-și face relații. **5.** a încheia un contract, a stabili de comun acord; *~ un patto* a încheia un pact; *~ matrimonio* a se căsători. **6.** *(rar, înv.)* a aduna, a strînge. **II.** *vr.* **1.** a se contracta, a se aduna, a se strînge. **2.** *(lingv.)* a se contracta, a se contopi.
contràrte *s.f. (înv.)* artificiu, șiretlic.
contrassàlto *s.m. (mil.)* contraatac.
contrassegnàre *vt.* **1.** a distinge, a marca printr-un semn special. **2.** a însemna.
contrasségno *s.m.* **1.** semn distinctiv, semnalment. *SIN. distintivo.* **2.** semn, indiciu, dovadă.
contrastàbile *adj.* care poate fi respins/contestat.
contrastaménto *s.m. (rar)* contrast.
contrastàre **I.** *vt.* **1.** a împiedica, a pune piedici. **2.** a contesta, a nega. **3.** *(rar, lit.)* a lupta. **II.** *vi. (a)* **1.** *(lit.)* a se opune, a rezista. **2.** a discuta, a discuta în contradictoriu, a se certa. **3.** a fi în conflict/în dezacord. **4.** *(lit.)* a lupta. **III.** *vr.* a-și disputa.
contràsto **I.** *part. tr.* de la contrastare. **II.** *adj.* **1.** care întîmpină un obstacol/piedici. **2.** *(despre fotografii)* cu contrast mare între lumină și umbră.
contràsto *s.m.* **1.** împiedicare. **2.** *(fotbal)* obstrucție. **3.** dezacord, neînțelegere, ceartă, conflict; *venire in/a ~ con qualcuno* a ajunge la ceartă cu cineva; *mettere in ~ due persone* a învrăjbi două persoane; *i soliti ~-i familiari* obișnuitele neînțelegeri familiare; *senza ~* **a)** fără opoziție; **b)** *(fig.)* fără îndoială. **4.** *(lit.)* luptă, bătălie. **5.** *(fig.)* conflict interior, frămîntare. **6.** contrast, diferență mare; *un ~ di colori* un contrast de culori. **7.** *(foto.)* contrast. **8.** *(ist. lit.)* compoziție lirică în formă de dialog. *SIN. altercazione.*
contrattàbile *adj.* contractabil.
contrattaceàre *vt., vi.* a contraataca.
contrattàceo, *-àcchi, s.m.* contraatac.
contrattàre *vt.* **1.** a negocia, a duce tratative (în vederea unei vînzări, cumpărări etc.). **2.** a se tocmi; *accettò subito senza stare a ~* a acceptat imediat fără să se tocmească. **3.** a contracta, a încheia un contract; *~ un matrimonio* a încheia o căsătorie.
contrattatóre, **-trice** *s.m.* și *f. (rar)* negociator.
contrattazióne *s.f.* **1.** contractare. **2.** negociere; tocmeală.
contrattèmpo *s.m.* **1.** întîmplare, obstacol (neprevăzut); inconvenient, piedică; *a causa di un ~ non gli è stato possibile venire* din cauza unei întîmplări neprevăzute n-a putut veni; *(rar) a/di ~* pe neașteptate. *SIN. contrarietà.* **2.** *(rar)* moment favorabil/propice; *cogliere il ~* a prinde ocazia. **3.** *(muz.)* contratimp.
contràttile *adj.* contractabil, care se poate contracta.
contrattilità *s.f.* contractibilitate.
contràtto[1] *part. tr.* de la contrarre și *adj.*
contràtto[2] *s.m.* contract; înțelegere, convenție; *concludere un ~* a încheia un contract; *firmare il ~* a iscăli contractul.

contrattóne *s.m. (augm.)* contract (avantajos).
contrattuàle *adj.* contractual.
contrattualismo *s.m. (fil.)* contractualism.
contrattùra *s.f. (rar)* contracție, strîngere, zgîrcire.
contravveléno *s.m.* **1.** contraotravă; antidot. **2.** *(fig.)* remediu.
contravvenìre *vi. (a)* a contraveni; ~ *a un obbligo/a una regola/a una legge* a contraveni unei îndatoriri/unei reguli/unei legi; a săvîrși o contravenție.
contravventóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* contravenient. *SIN. trasgressore.*
contravvenzióne *s.f.* **1.** contravenție. **2.** amendă pentru săvîrșirea unei contravenții.
contravvìso *s.m.* aviz, anunț care anulează conținutul unui aviz anterior.
contrazióne[1] *s.f.* **1.** contractare. **2.** contracție. **3.** *(fig.)* reducere; *la ~ delle vendite* reducerea vînzărilor.
contrazióne[2] *s.f. v.* controazione.
contribuènte I. *part. prez.* de la contribuire. II. *s.m.* contribuabil.
contribuiménto *s.m. (rar)* contribuție; cheltuială.
contribuìre I. *vi. (a)* a contribui; a ajuta la. II. *vt. (înv.)* a da împreună cu alții.
contributivo *adj.* privitor la contribuție; contributiv; contributoriu.
contribùto *s.m.* **1.** contribuție; ~ *in denaro/in lavoro* contribuție în bani/muncă; *offrire un ~* a oferi o contribuție; *recare il proprio ~* a-și aduce propria contribuție; *mettere a ~ qualcuno/qualcosa* a se folosi de cineva/de ceva. **2.** *(jur.)* contribuție obligatorie, cotă; taxă.
contributóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* contribuabil.
contribuzióne *s.f.* **1.** contribuire. **2.** *(rar)* contribuție, cotă.
contrimpannàta *s.f. (arhit.)* rama ferestrei exterioare.
contrina *s.f.* frînghie (la plasele de prins păsări).
contrindicàre *vt.* și *deriv. v.* controindicare și *deriv.*
contrinvetriàta *s.f. v.* contrimpannata.
contrìre *(înv.)* I. *vt.* **1.** a strivi. **2.** *(fig.)* a chinui, a distruge. II. *vr.* a se chinui, a se măcina (din cauza durerii, a remușcării).
contristaménto *s.m. (rar)* tristețe; mîhnire.
contristàre I. *vt.* **1.** a întrista; a mîhni. **2.** a chinui. II. *vr.* a se întrista.
contristazióne *s.f. (rar)* întristare, mîhnire.
contrìto *adj.* **1.** pocăit, în pocăință. **2.** mîhnit, îndurerat.
contrizióne *s.f.* **1.** *(fam.)* mîhnire; pocăință; remușcare. **2.** *(teol.)* pocăință; *atto di ~* rugăciune exprimînd pocăința.
cóntro[1] I. *prep.* **1.** contra, împotriva; *ha agito ~ il mio parere* a acționat împotriva părerii mele; *odio ~ qualcuno* ură împotriva cuiva; *essere/mettersi ~ qualcuno* a se ridica împotriva cuiva; *fare qualcosa ~ voglia* a face ceva împotriva propriei voințe/forțat/în silă; ~ *di me* împotriva mea; *iniziare l'attacco ~ il nemico* a începe atacul împotriva dușmanului; *procedere ~ vento* a merge în contra vîntului; *nuotare/navigare ~ corrente (fig.)* a merge împotriva curentului. **2.** de; *ha battuto la testa ~ lo stipite* s-a lovit cu capul de tocul ușii; *la macchina è andata a schiantarsi ~ il muro* mașina s-a lovit de zid. **3.** spre; *puntò l'arma ~ la belva e fece fuoco* îndreptă arma spre animal și trase; *mi venne ~ con aria minacciosa* veni spre mine cu aer amenințător. **4.** la; *la madre attirò a sè il figlio e se lo strinse ~ il petto* mama își trase fiul spre ea și îl strînse la piept. **5.** dinainte; *gli si piantò ~ a gambe larghe* i se așează dinainte cu picioarele depărtate. **6.** contra *(în loc. com.)*; *~ pagamento* contra plată. II. *adj. (rar)* contra, împotrivă; *votare ~* a vota contra. III. *(în loc. adv.)* **1.** *di ~* din față, de vizavi. **2.** *(adm.)* pe margine; *annotare di ~* a nota pe margine; *per ~* dimpotrivă. IV. *s.m. (înv., în loc.) il pro e il ~* argumentele pro și contra.
cóntro[2]- *prefix (indică poziție, mișcare, direcție, substituție, verificare).*
controaliséo *s.m., adj.* contraalizeu *(vînt.)*
controanèllo *s.m.* inel mic (purtat ca să țină în deget un alt inel mai mare).
controazióne *s.f.* **1.** contraacțiune, contraatac (la scrimă). **2.** *(fig.)* acțiune/inițiativă care se opune altor acțiuni.
controbàttere *vt.* **1.** *(mil.)* a răspunde cu o lovitură la lovitură. **2.** *(fig.)* a replica.
controbatteria *s.f. (mil.)* contrabaterie.
controbilanciàre, *(rar)* controbbilanciàre *vt., vr.* a (se) contrabalansa, a (se) cumpăni, a (se) echilibra, a (se) compensa.
controbòllo, controbbòllo *s.m.* contramarcă.
controboccapòrto *s.m.* schelet pe care sînt fixate ușile bocaportului.
controbóllo *s.m.* contramarcă.
controbórdo *s.m.* poziția navelor care se întîlnesc (mergînd paralel dar în direcții opuse).
controbracciàre *vt.* a orienta invers antenele orizontale.
controcàmpo *s.m. (cinema.)* cadru luat dintr-un unghi opus celui anterior.
controcànto *s.m.* melodie secundară.
controcarèna *s.f.* sistem de protecție subacvatică (a navelor de război).
controcàrro *adj.* antitanc; *mina ~* mină antitanc.
controcartèlla *s.f.* capacul inferior al ceasului.
controcàssa *s.f.* al doilea ambalaj (care îl protejează pe primul).
controcaténa *s.f.* lanț de întărire (împletit în sens contrar primului).
controchiavàre *vt.* a încuia cu siguranță.
controchiàve *s.f.* **1.** siguranță. **2.** cheie falsă.
controchiglia *s.f. (mar.)* structură suprapusă chilei (pentru a mări stabilitatea).
controcifra *s.f.* cheie de cifru.
controcommissióne *s.f.* contracomisie.
controcorrènte I. *s.f.* contracurent; *~-i marine* contracurenți marini. II. *adv. nuotare ~* a înota împotriva curentului; *andare ~ (fig.)* a merge împotriva curentului.
controcrìtica *s.f.* răspuns la critică.
controdàdo *s.m. (mec.)* contrapiuliță, piuliță suplimentară.
controdàta *s.f.* **1.** contradată, dată posterioară alteia. **2.** dată de înregistrare/sosire.
controdatàre *vt.* a contradata.
controdecréto *s.m.* decret care anulează sau modifică un decret anterior.
controdichiarazióne *s.f.* contradeclarație (prin care se anulează o declarație anterioară).
controdòte *s.f.* dotă constituită de soț în favoarea soției.
controfagòtto *s.m.* contrafagot.
controfàscia *s.f.* fașă suplimentară.
controffensìva *s.f.* contraofensivă; *iniziare la ~* a începe contraofensiva; *passare alla ~* a trece la contraofensivă.
controffensìvo *adj.* privitor la contraofensivă.
controffèrta *s.f.* contraofertă.
controfigùra *s.f. (cinema.)* cascador.
controfilàre *s.m. (într-o cultură mixtă)* rînd de plante de importanță și durată redusă.

controfilo *s.m.* poziția perpendiculară a fibrelor (față de tăietură).
controfinèstra *s.f.* fereastră exterioară (care apără de frig).
controfirma *s.f.* contrasemnătură.
controfirmàre *vt.* a contrasemna.
controfòdera *s.f.* pînză tare, întăritură.
controfòndo *s.m.* fund dublu (la o valiză etc.).
controfórza *s.f. (mec.)* contraforță.
controfòsso *s.m.* **1.** contrarazant (la o fortificație). **2.** șanț, canal la capătul ogorului paralel cu canalul de irigație.
controfuòco, -chi, *s.m.* incendiu dirijat (folosit ca remediu împotriva unui incendiu puternic).
controgambètto *s.m. (la șah)* sacrificarea voluntară a unui pion.
controgirèllo *s.m.* pulpă de vacă. *SIN. scannello.*
controgriffa *s.m.* contragrifă.
controguàrdia *s.f.* întăritură în fața zidurilor unei fortărețe.
controguerriglia *s.f.* acțiune represivă împotriva gherilei.
controindicàre *vt.* a contraindica.
controindicàto I. *part. tr.* de la controindicare. II. *adj.* contraindicat; interzis.
controindicazióne *s.f.* **1.** contraindicație. **2.** *(într-un text)* notă marginală.
controllàre I. *vt.* **1.** a controla, a verifica; ~ *l'ora/un documento* a controla ora/un document. *SIN. accertare.* **2.** a supraveghea, a controla; ~ *l'ordine pubblico* a supraveghea ordinea publică; ~ *la palla* a avea controlul mingei; ~ *un avversario (fotbal)* a marca un adversar. **3.** a stăpîni, a domina; a controla; ~ *l'accesso alle vie fluviali* a controla accesul la căile fluviale; ~ *i propri gesti/la propria voce* a-și controla gesturile/vocea; *(fig.)* ~ *i propri nervi* a se stăpîni. II. *vr. (fig.)* a se controla, a se stăpîni. *SIN. dominarsi, frenarsi.*
controlleria *s.f.* controlarea biletului (de călătorie).
contròllo *s.m.* **1.** control, controlare, verificare; ~ *della validità di un documento* controlul valabilității unui document; *sottoporre qualcosa a* ~ a supune ceva la control; *sfuggire/eludere il* ~ a scăpa de control; ~ *di cassa* verificarea casei; ~ *di qualità* control de calitate. **2.** supraveghere, control; ~ *delle nascite* controlul nașterilor. **3.** controlare; ~ *sanitario* control sanitar; *organo di* ~ organ de control. **4.** stăpînire, dominare; *il* ~ *delle vie marittime* controlul căilor maritime; *(fig.) avere molto/poco* ~ *di sè* a avea multă/puțină stăpînire de sine; *conservare/perdere il* ~ a-și păstra/pierde controlul.
controlùce I. *s.f., (rar) s.m. (înv.)* **1.** lumină care atenuează/anulează efectul unei alte lumini (prin contrast). **2.** *(foto., cinema.)* imagine luată cu camera orientată spre lumină. II. *adv.* în lumină, în poziție contrară luminii; *essere/trovarsi/porsi* ~ a se afla/a se găsi/a se așeza în lumină; *guardare/osservare qualcosa* ~ a privi/a cerceta ceva în lumină/contra luminii; *in* ~ contra lumină; *fotografia in* ~ fotografie făcută contra luminii.
controlùme I. *s.m.* umbră; lumină contrarie (unei lumini artificiale). II. *adv.* împotriva luminii.
contromandàre *vt.* a contramanda.
contromàno *adv.* în sens contrariu, opus direcției normale (în circulația rutieră).
contromanòvra *s.f.* reacție la o atitudine ostilă.
contromàrca, -àrche, *s.f.* contramarcă.
contromàrcia, -àrce, I. *s.f.* **1.** *(mil.)* contramarș; *(mar.)* înaintarea unui convoi de vase care (păstrîndu-și ordinea) își schimbă direcția. **2.** *(cinema.)* inversarea unei secvențe. **3.** *(auto.)* mers înapoi, marșarier; *innestare la* ~ a pune (automobilul) în marșarier. II. *adj. (înv.)* contrar direcției de mișcare; *sedile* ~ scaun orientat spre partea din spate a mașinii.
contromina *s.f. (mil.)* contramină.
controminàre *vt.* **1.** *(mil., înv.)* a contramina. **2.** *(fig.)* a deconspira, a da la iveală.
contromòlla *s.f.* contraresort, resort de întărire.
contromùro *s.m.* zid de întărire (față de alt zid, mai înalt).
contronaturàle *adj.* contrar naturii.
contronòta *s.f. (adm.)* contranotă (prin care se modifică conținutul unei note anterioare).
contronotàre *vt.* a nota pe margine.
contronovella *s.f.* parodia unei nuvele.
contropalàta *s.f.* lovitură de lopată (în sens contrar).
contropàlo *s.m.* stîlp folosit ca proptea (la un stîlp de telegraf etc.).
controparòla *s.f. (mil.)* parolă.
contropàrte *s.f.* **1.** *(jur.)* parte adversă. **2.** *(teatru)* rol susținut de un actor în opoziție cu alt rol. **3.** *(muz.)* contraparte (într-un duet).
contropartita *s.f.* **1.** *(com.)* contrapartidă (registru dublu de comerț). **2.** *(fig.)* contrapunere, opunere. **3.** *(fig.)* compensație.
contropedàle *s.m.* frînă de spate, torpedo.
contropélo I. *adv.* în răspăr; *spazzolare un panno/una stoffa* ~ a peria un postav/o stofă în răspăr; *(fig.) prendere qualcuno* ~ a lua pe cineva în răspăr; a irita pe cineva; *a/di/in* ~ în răspăr; *andare a* ~ *(fig.)* a face în ciudă. II. *s.m.* răspăr; *dare/radere/fare il* ~ a rade cu perdaf; *dare il* ~ *(fig.)* a bîrfi pe cineva; *fare il pelo e il* ~ *(fig.)* a critica pe cineva cu răutate/cu asprime.
contropendènza *s.f.*, **contropendìo** *s.m.* contrapantă.
controplède *s.m. (fotbal)* contraatac; *giocare in* ~ a juca pe contraatac; *segnare un goal in* ~ a marca un gol în contraatac; *prendere/cogliere qualcuno in* ~ *(fig.)* a lua pe cineva prin surprindere.
controplèga *s.f.* pliseu, cută de fustă opusă alteia.
contropotènza *s.f.* bucată de metal pe care se sprijină axul ceasului.
contropreparazióne *s.f. (mil.)* împiedicarea pregătirilor de ofensivă ale dușmanului.
contropressione *s.f.* contrapresiune, presiune care se opune presiunii normale.
controprestazióne *s.f.* echivalentul (în bani, natură) unei prestații/unui serviciu.
contropòrta *s.f.* a doua ușă (la o ușă dublă).
contraproducènte *adj.* care produce un efect contrar; *non farlo, è* ~ nu face asta, ar avea un efect contrariu; *sistema/argomento/atteggiamento* ~ sistem/argument/atitudine care produce un efect contrar celui scontat. *SIN. controindicato, dannoso.*
contraprogètto *s.m.* contraproiet.
contropropòsta *s.f.* contrapropunere.
contraprotèsta *s.f.* contraprotest (ca răspuns la un alt protest).
contrapròva *s.f.* contraprobă.
contraprovàre *vt.* a dovedi prin contraprobe.
contraquerèla *s.f.* contraplîngere, reclamație împotriva reclamantului.
contròra *s.f. (reg.)* începutul după-amiezii.
contrórdine *s.m.* contraordin.
controrelatóre, -trice *s.m.* și *f.* persoană care prezintă un contraraport.
controrelazióne *s.f.* contraraport, contrareferat.
controrèplica *s.f.* contrareplică.

controreplicàre *vt. (jur.)* a răspunde, a respinge argumentele unui adversar.
controricórso *s.m. (jur.)* contrarecurs.
controriformà *s.f. (ist.)* contrareformă.
controriformista I. *adj.* relativ la contrareformă. II. *s.m. (ist.)* adept al contrareformei.
controriva *s.f.* malul opus.
controrivoluzióne *s.f.* contrarevoluţie.
controrotàia *s.f. (ferov.)* contraşină.
controsàla *s.f.* decorul (încăperii) din planul secund al unei scene.
controscàrpa *s.f.* 1. malul opus. 2. *(mil.)* contraescarpă.
controscèna *s.f. (teatru)* scenă mută realizată de unii actori în timp ce alţi protagonişti îşi spun replicile.
controscrìtta *s.f.* copie, al doilea exemplar (al unui act).
controsènso *s.m.* 1. nonsens, prostie, absurditate. *SIN. assurdità.* 2. contrasens, înţeles contrar celui adevărat.
controserratùra *s.f.* broască de siguranţă.
controsèsto *s.m.* copacul săditla intersecţia rîndurilor de plante.
controsigìllo *s.m.* contrasigiliu, sigiliu aplicat pe un document.
controsoggètto *s.m.* contrasubiect.
controspallièra *s.f.* rînd de plante nesprijinite.
controspallìna *s.f.* contraepolet; epolet.
controspionàggio *s.m.* contraspionaj.
contròssido *s.m.* substanţă care se pune între metal şi smalţ.
controstallìa *s.f.* locaţie (la nave); taxă de stalie.
controstàmpa *s.f.* 1. urmă lăsată de o pagină proaspăt tipărită (pe altă pagină). 2. copie a unei stampe proaspăt tipărită.
controstàmpo *s.m. (tehn.)* ponson pentru modelarea matriţei.
controstìmolo *s.m.* stimul opus altuia; contrastimulent.
controstòmaco I. *adv.* cu greaţă/repulsie; *(fig.)* în silă; *fare qualcosa* ~ a face ceva în silă. II. *s.m.* greaţă.
controtagliàto *adj.* tăiat/traforat după un desen.
controtàglio *s.m.* 1. linie gravată perpendicular pe o alta gravată anterior; *avviare al* ~ a grava linii în diagonală (peste altele deja gravate). 2. *(la o spadă)* partea opusă tăişului, muche.
controtèmpo *s.m.* 1. *(muz.)* contratimp. 2. *(tenis)* lovitură prin surprindere în colţul de care partenerul tocmai se îndepărtează. 3. *(scrimă)* acţiune destinată să anuleze ieşirea la timp a adversarului.
controtìpo *s.m. (foto)* contratip.
controtorpèdine *s.f.* contramină.
controvallazióne, *-ni, s.f.* linie de fortificaţie în jurul unui loc asediat.
controvalóre *s.m.* contravaloare.
controvapóre *s.m. (mec.)* inversarea curentului de vapori.
controvàre *vt. (înv.)* a găsi, a născoci.
controvelaccìno *s.m. (mar.)* vela cea mai înaltă a trinchetului.
controvellàccio *s.m.* pînza cea mai înaltă a catargului mare.
controventàre *vt.* a asigura împotriva vîntului (o construcţie, un catarg).
controvènto I. *s.m.* 1. *(constr.)* contravîntuire. 2. *(mar.)* odgon care consolidează catargul şi bompresul. II. *adv.* contra vîntului; *navigare* ~ a naviga împotriva vîntului; *andare* ~ *(fig.)* a merge împotriva curentului.
controvèrsia *s.f.* controversă; *sostenere una* ~ a susţine o controversă; *troncare una* ~ a pune capăt unei controverse; *porre/mettere in* ~ a pune în discuţie; *(rar) venire in* ~ *con qualcuno* a intra în conflict cu cineva.
controvèrso *adj.* controversat, pus în discuţie.
controvèrtere I. *vt. (rar)* a controversa; a contesta, a pune la îndoială. II. *vi. (a)* a discuta într-un proces.
controvertìbile *adj.* care poate fi controversat.
controvertibilità *s.f. (rar)* faptul de a putea fi controversat.
controvetràta *s.f.* al doilea rînd de geamuri.
controvìsita *s.f.* contravizită.
controvòglia *adv.* contra/împotriva propriei voinţei, în silă; *mangiare/partire a* ~ a mînca/a pleca în silă.
contubernàle *adj.* 1. *(mil., ist.)* care locuieşte în acelaşi cort. 2. *(glumeţ)* prieten foarte intim.
contubèrnio *s.m.* 1. *(la romani)* cort; grup de zece oameni adăpostiţi într-un cort. 2. *(în dreptul roman)* unire între doi sclavi/un sclav şi un om liber. 3. coabitare (a unor persoane de sex opus); *(înv.) stare in* ~ *con qualcuno* a) a convieţui cu cineva; b) *(fig.)* a frecventa asiduu pe cineva.
contumàce I. *adj.* 1. *(jur.)* în contumacie; absent la judecată. 2. *(înv.)* nesupus, recalcitrant. II. *s.f.* contumacie.
contumàcia, *-àcie, s.f.* 1. *(jur.)* contumacie, absenţă; *purgar la* ~ a se prezenta cu întîrziere la judecată. 2. *(înv.)* nesupunere; încăpăţînare. 3. carantină.
contumaciàle *adj. (rar, jur.)* 1. în contumacie; de contumacie. 2. care ţine de carantină; *ospedale* ~ spital pentru cei puşi în carantină.
contumèlia *s.f. (lit.)* insultă; mojicie.
contumeliatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* persoană care aduce injurii.
contumelióso *adj. (lit., rar)* injurios, insultător; mojic.
contundènte *adj.* contondent.
contùndere *vt.* a lovi, a contuziona, a provoca contuzii.
conturbaménto *s.m.* tulburare profundă.
conturbàre I. *vt.* 1. a impresiona, a mişca, a tulbura. 2. *(lit.)* a răsturna (ordinea lucrurilor), a conturba. II. *vr.* 1. a se emoţiona, a se tulbura. 2. *(lit., înv.)* a se întuneca.
conturbazióne *s.f. (lit.)* tulburare; conturbare; emoţie puternică.
contusióne *s.f.* contuzie; lovitură, vînătaie.
contùso I. *part. tr.* de la contundere şi *adj.* II. *s.m.* persoană care a suferit o contuzie.
contuttochè *conj.* cu toate că; deşi.
contuttociò *adv.* cu toate acestea; totuşi.
conurbazióne *s.f.* aglomerare urbană (oraş şi suburbii).
conùro *s.m.* specie de papagal galben *(Conurus luteus).*
convalescènte *s.m.* şi *f.* convalescent.
convalescènza *s.f.* 1. convalescenţă; *entrare in* ~ a intra în convalescenţă. 2. *(jur.)* validare.
convalescenziàrio, *-àri, s.m.* sanatoriu pentru convalescenţi.
convàlida *s.f. (jur.)* validare; confirmare.
convalidaménto *s.m.* validare, confirmare.
convalidàre *vt.* 1. a valida, a ratifica; ~ *un atto/provvedimento amministrativo* a valida un act/o măsură administrativă; ~ *una partita/un goal/punto* a valida o partidă/un gol. 2. a confirma, a dovedi ca fiind adevărat.

convalidazióne *s.f.* **1.** validare, ratificare. **2.** confirmare, întărire; ~ *di un dubbio/un sospetto* a confirma o îndoială/o bănuială.

convallària *s.f. (bot.)* plantă din familia liliaceelor *(Ophiopogon japonicus)*.

convàlle *s.f. (poetic)* vale largă, vale care dă într-alta.

convegnìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* participant la o întîlnire/un colocviu; congresist.

convégno *s.m.* **1.** întîlnire; congres, colocviu; consfătuire; conferinţă; *fissare un* ~ a fixa o întîlnire/un congres etc.; *mancare al* ~ a lipsi de la întîlnire/congres etc.; ~ *amoroso* întîlnire a doi îndrăgostiţi; ~ *di litterati/di scienziati* congres al literaţilor/oamenilor de ştiinţă; *dare un* ~ *a uno* a da o întîlnire cuiva; *darsi* ~ a-şi da întîlnire. **2.** loc de întîlnire; **3.** *(înv.)* acord, pact.

convèllere *vt., vr. (înv.)* a (se) răsuci; a (se) mişca, a (se) agita.

convenènte I. *(înv.) part. prez.* de la convenire şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** convenţie, pact, condiţie. **2.** împrejurare, circumstanţă, fapt. **3.** *(rar)* mod; mijloc.

convenévole I. *adj.* **1.** convenabil; oportun. **2.** *(rar, lit.)* potrivit, adecvat. **II.** *s.m.* **1.** lucru convenabil; *oltre al/fuori del* ~ excesiv, mai mult decît este firesc/decît este necesar. **2.** *(la pl.)* onoruri; acte de politeţe; *fare i* ~ *-i a/con uno* a face onorurile cuiva; *stare sui* ~*-i* a se comporta foarte ceremonios; *scambiarsi* ~*-i* a se întrece în acte de politeţe; *tralasciare i* ~*-i* a renunţa la formalism.

convenevolénza *s.f.* **1.** convenienţă. **2.** politeţe; bunăcuviinţă.

conveniènte I. *part. prez.* de la convenire. **II.** *adj.* potrivit; corespunzător, proporţionat.

convenienteménte *adv.* **1.** potrivit, cum se cuvine. **2.** convenabil, avantajos.

conveniènza *s.f.* **1.** corespondenţă, echilibru, simetrie (între elemente), armonie, corespondenţă, proporţie justă. **2.** *(mai ales la pl.)* reguli/norme de comportament social/de bună purtare; convenienţe; *imparare/sapere/conoscere le* ~*-e* a învăţa/a şti/a cunoaşte regulile de bună-cuviinţă. **3.** convenienţă, respect pentru convenienţă; *lodare qualcuno per* ~ a lăuda pe cineva din convenienţă. **4.** avantaj, folos, interes; *non trovare la propria* ~ *in un affare* a se alege cu nimic dintr-o afacere; *matrimonio di* ~ căsătorie din interes/din convenienţă. *SIN. comodo, tornaconto, utile.* **5.** *(înv.)* acord.

convenìre I. *(e* sens **1, 2, 3, 4, 6, 7;** *a* sens **5)** **1.** a se reuni, a se aduna; *i partecipanti al raduno convenivano da varie città* la adunare veneau oameni din diferite oraşe. **2.** *(rar; despre cauze, fapte)* a converge, a concura. **3.** *(despre străzi, ape)* a se întîlni. **4.** a conveni, a se învoi, a se înţelege. **5.** a cădea de acord, a consimţi, a admite; ~ *sul prezzo* a conveni asupra preţului; ~ *nelle opinioni* a conveni, a se înţelege în privinţa opiniilor. **6.** a fi oportun/adecvat; a se potrivi. *SIN. confarsi.* **7.** a conveni, a fi folositor/avantajos. **II.** *vi. impers. (e)* a fi necesar, a se cuveni, a se cădea; *conviene andarsene* se cade să plece. *SIN. confarsi.* **III.** *vt.* **1.** a conveni, a stabili, a cădea de acord, a încheia o înţelegere. *SIN. stabilire.* **2.** a cita (în judecată). **3.** a recunoaşte; *convengo che ha ragione* recunosc că are dreptate.

conventàre[1] *vt.* a întruni, a convoca.

conventàre[2] **I.** *vt.* a acorda titlul de doctor/de licenţiat. **II.** *vr.* a trece examenul de doctorat/de licenţă.

conventìcola *s.f.* **1.** *(lit.)* conciliabul; adunare restrînsă/secretă (cu scopuri dubioase); ~ *di ladri/di truffatori* o adunare de hoţi/escroci. **2.** cerc; ~ *di letterati* cerc restrîns de literaţi.

conventìglo *s.m. (înv.)* pact, convenţie.

convènto[1] *s.m.* **1.** mănăstire; *(glumeţ) stare a quel che dà il* ~ a te mulţumi cu ce ai, chiar dacă nu-ţi ajunge. *SIN. monastero.* **2.** *(înv.)* adunare, reuniune.

convènto[2] *s.m.* pact, convenţie.

conventuàle I. *adj.* mănăstiresc, care ţine de o mănăstire; *messa* ~ slujbă/liturghie la care asistă toţi călugării unei mănăstiri. **II.** *s.m. pl.* călugări. **III.** *s.f.* călugăriţă.

convenùto I. *part. tr.* de la convenire. **II.** *adj.* convenit, stabilit. **III.** *s.m.* **1.** lucru convenit/stabilit; *stare al* ~ a respecta o convenţie. **2.** *(mai ales la pl.)* participant la o întîlnire/o adunare; *l'oratore ringraziò i* ~*-i* oratorul le-a mulţumit participanţilor. **3.** *(jur.)* persoană chemată în judecată.

convenzionàle *adj.* **1.** stabilit prin acord, conform acordului, convenit; *interessi* ~*-i* interese stabilite prin acord. **2.** convenţional, stabilit prin convenţie (practicată mecanic), prestabilit; *linguaggio* ~ limbaj convenţional. **3.** *(depr.)* convenţional, obişnuit, banal; *discorso/atto* ~ discurs/act convenţional. **4.** uzual, tradiţional; *combustibili* ~*-i* combustibil convenţional; *armi* ~*-i* arme convenţionale.

convenzionalìsmo *s.m.* convenţionalism.

convenzionalista, -isti, *s.m.* şi *f. (rar)* convenţionalist.

convenzionalità *s.f.* caracter convenţional.

convenzionàre I. *vt.* a stabili prin convenţie. **II.** *vr.* **1.** a cădea de acord. **2.** *(înv.)* a se alia.

convenzióne *s.f.* **1.** convenţie, acord; pact, înţelegere; *ratificare/firmare una* ~ *internazionale* a ratifica/a semna o înţelegere internaţională. *SIN accordo, patto, trattato.* **2.** convenţie, consens general; *i sistemi di misurazione si fondano su una* ~ sistemele de măsurare se bazează pe o convenţie; *per* ~ prin convenţie/concurs. **3.** adunare (politică, legislativă), convenţie. **4.** *(mai ales la pl.)* obişnuinţe/deprinderi stabilite prin tradiţie, convenţie; *infrangere le* ~*-i* a distruge convenţiile.

convergènte *adj.* convergent; *lente* ~ lentilă convergentă.

convergènza *s.f.* convergenţă.

convèrgere I. *vi. (e)* **1.** a converge, a se îndrepta spre acelaşi punct. **2.** *(fig.)* a tinde/a ţinti spre ceva; a converge; *le nostre idee convergono* ideile noastre converg. **II.** *vt.* a îndrepta, a ţinti.

convèrsa[1] *s.f.* soră într-o mănăstire (care face treburile gospodăreşti).

convèrsa[2] *s.f. (constr.)* dolie. *SIN. compluvio.*

conversàre I. *vi. (a)* **1.** a conversa/a discuta/a se întreţine cu cineva, a sta de vorbă; ~ *di argomenti piacevoli* a discuta despre lucruri plăcute; ~ *con qualcuno* a sta de vorbă cu cineva. *SIN. chiacchierare, discorrere, parlare.* **2.** *(înv.)* a avea relaţii cu cineva. **3.** *(înv.)* a convieţui. **II.** *vt. (înv.)* a frecventa (un loc, o persoană). **III.** *s.m.* *(lit.)* conversaţie.

conversatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cozeur.

conversazióne *s.f.* **1.** conversaţie; *partecipare alla* ~ a participa la conversaţie; *persona di poca* ~ persoană care vorbeşte puţin. *SIN. chiacchierata, colloquio, dialogo.* **2.** convorbire telefonică; ~ *interurbana* convorbire interurbană. **3.** *(rar)* cerc, reuniune; ~ *di intellettuali* cerc de intelectuali. **4.** expunere, conferinţă; *tenere una serie di* ~*-i sulla poesia moderna* a ţine o serie de expuneri asupra poeziei moderne. **5.** *(înv.)* obicei; mod de viaţă.

6. *(înv.)* familiarizare, obişnuinţă. 7. *(rar, înv.)* regulă monastică.

conversévole *adj. (lit.)* care iubeşte conversaţia; sociabil, afabil.

conversióne *s.f.* 1. transformare; schimbare; ~ *di una scuola privata in scuola pubblica* transformarea unei şcoli particulare în şcoală publică. 2. conversiune; ~ *del debito publico* conversiunea împrumutului public. 3. *(fig.)* convertire; trecere (de la o idee, credinţă etc. la alta). 4. *(log.)* conversiune. 5. *(mar.)* calculele necesare schimbării rutei. 6. *(mil.)* întoarcere, schimbare de direcţie. 7. *(înv., astron.)* rotaţie.

convèrso[1] *part. tr.* de le c o n v e r g e r e şi *adj.*

convèrso[2] I. *part. tr.* de la c o n v e r t i r e şi *adj.* II. *s.m.* slujitor laic (într-o mănăstire).

convèrtere *vt., vr. (înv.)* a (se) converti.

convertìbile I. *adj.* convertibil, transformabil; *aereo* ~ avion care poate avea caracteristici specifice mai multor tipuri de avioane; *automobile* ~ automobil cu capotă. II. *s.f.* automobil cu capotă. *SIN. cabriolet.* III. *s.m.* avion care poate avea caracteristicile mai multor tipuri de avioane. *SIN. convertiplano.*

convertibilità *s.f.* convertibilitate.

convertìre I. *vt.* 1. *(rar, lit.)* a întoarce, a îndrepta. 2. a transforma, a schimba, a trece; ~ *il vapore in acqua* a transforma vaporii în apă; ~ *il pianto in riso* a trece de la plîns la rîs. 3. a converti, a schimba bani; ~ *la cartamoneta in oro* a converti bancnotele în aur. 4. *(mar.)* a schimba ruta. 5. *(fig.)* a converti, a determina pe cineva să-şi schimbe ideile/atitudinile etc.; ~ *all'empirismo/al cristianesimo* a converti pe cineva la empirism/creştinism. 6. *(înv.)* a convinge. II. *vr.* 1. a se converti. 2. a se transforma.

convertìto I. *part. tr.* de la c o n v e r t i r e şi *adj.* II. *s.m.* convertit.

convertitóre *s.m. (fiz.)* convertizor.

convessità *s.f.* convexitate.

convèsso *adj.* convex.

convettìvo *adj. (fiz.)* de convecţie; *moto* ~ curent de convecţie.

convezióne *s.f. (fiz.)* convecţie (termică).

convincènte I. *part. prez.* de la c o n v i n c e r e. II. *adj.* convingător.

convincere I. *vt.* 1. a convinge; a determina; ~ *qualcuno dei propri errori* a convinge pe cineva de propriile greşeli; *i cattivi compagni lo convinsero a rubare* tovarăşii răi l-au convins să fure. 2. a dovedi (cu probe) vinovăţia. II. *vr.* a se convinge. *SIN persuadersi.*

convincimènto *s.m.* 1. convingere, persuasiune. 2. principiu, convingere.

convìnto I. *part. tr.* de la c o n v i n c e r e. II. *adj. reo* ~ acuzat dovedit de a fi vinovat.

convinzióne *s.f.* 1. convingere; *acquisire/scuottere/abbattere una* ~ a căpăta/a zdruncina/a nimici o convingere; *avere una grande capacità di* ~ a avea o mare capacitate de convingere. 2. *(mai ales la pl.)* convingeri, opinii, principii.

convissùto *part. tr.* de le c o n v i v e r e.

convitàre[1] *vt.* a dori.

convitàre[2] *vt.* 1. *(lit.)* a invita (la masă, la un banchet). II. *vi. (înv.)* a participa la un banchet.

convìto *s.m.* 1. *(lit.)* prînz de gală, banchet; *partecipare a un* ~ a participa la un prînz de gală. 2. *(colectiv)* invitaţi.

convìtto *s.m.* 1. internat, pension; colegiu; *liceo* ~ liceu cu internat; ~ *maschile/femminile* colegiu de băieţi/de fete; *stare in* ~ a sta la internat. *SIN. collegio.* 2. *(înv.)* convieţuire.

convittóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. *(elev)* intern, elev de pension; colegian. 2. *(înv.)* persoană care trăieşte în comun.

conviva, -ìvi, *s.m. (poetic)* invitat, conviv, comesean.

convivàle *adj. v.* c o n v i v i a l e.

convivànte *s.m.* şi *f. (lit.)* 1. invitat (la un prînz de gală), conviv, comesean. 2. gazdă (care oferă o masă, un banchet).

convivàre *vi. (înv., lit.)* 1. a lua parte la un banchet; a benchetui. 2. a da un banchet.

convivènte I. *part. prez.* de la c o n v i v e r e. II. *adj., s.m.* şi *f.* convieţuitor.

convivènza *s.f.* convieţuire; *l'umana* ~ omenirea.

convivere *vi. (e* şi *a)* a convieţui; a coabita, a conlocui.

conviviàle *adj. (lit.)* 1. care ţine de un banchet. 2. potrivit/destinat unei mese festive/unui banchet.

convìvio *s.m. (lit.)* masă festivă; banchet.

conviziàre *vi. (înv.)* a insulta.

convocaménto *s.m. (înv.)* convocare.

convocàre *vt.* 1. a convoca, a reuni. *SIN. chiamare, radunare, riunire.* 2. *(înv.)* a chema în ajutor.

convocazióne *s.f.* 1. convocare; invitare, chemare; adunare; *la* ~ *di un'assemblea* convocarea adunării; *accettare una* ~ a accepta o invitaţie (la o adunare); *la* ~ *avrà luogo oggi* convocarea/adunarea va avea loc astăzi. 2. *(sport)* invitarea sportivilor (în vederea selecţionării în echipa naţională). 3. reuniune.

convogliàre *vt.* 1. *(rar)* a însoţi, a escorta. *SIN. scortare.* 2. a dirija, a îndrepta (spre un anumit punct); *le navi furono convogliate al porto* navele au fost dirijate spre port. 3. a lua cu sine, a duce, a transporta. 4. *(fig.)* a converge, a îndrepta spre acelaşi ţel.

convogliatóre *s.m.* 1. mijloc de transport (pentru materiale, piese de prelucrat etc.). 2. *(la secerătoare)* mecanismul care dirijează grîul secerat spre batoză.

convòglio, -ògli, *s.m.* 1. *(înv.)* escortă. 2. convoi; *un* ~ *di automezzi/di navi* un convoi de maşini/de nave; *(ferov.) un* ~ *di molti vagoni* un tren/o garnitură din multe vagoane; ~ *funebre* cortegiu funebru.

convoltìgia *s.f. (rar)* lăcomie.

convolàre *vi. (e; înv.)* 1. a zbura împreună; *(în loc.; glumeţ)* ~ *a nozze* a se căsători. 2. *(înv.)* a alerga.

convòlgere I. *vt. (rar, lit.)* a înfăşura, a învălui. II. *vr. (rar, lit.)* a se răsuci; a se contorsiona.

convolùto *adj. (despre frunze)* răsucit.

convòlvolo *s.m. (bot.)* volbură *(Convolvulus arvensis).*

convulsionàrio, -àri, *adj., s.m.* (cel) care suferă de convulsii.

convulsióne *s.f.* 1. *(mai ales la pl.)* convulsie, contracţie (violentă). 2. hohot; ~ *di riso/pianto* hohot de rîs/plîns. 3. *(fig.)* cataclism.

convulsivànte *adj.* care produce convulsii.

convulsivo *adj.* convulsiv; *tosse* ~*-a* tuse convulsivă.

convùlso I. *adj.* 1. convulsiv; *tosse* ~*-a* tuse convulsivă. 2. care are convulsii. 3. agitat, zgîlţîit, zguduit; tremurînd; *mani/labbra* ~*-e* mîini/buze cuprinse de tremur. 4. *(fig.)* agitat; neliniştit; *movimento/pianto* ~ mişcare/plîns neliniştit; *parole* ~*-e* cuvinte agitate. 5. febril, intens; *maniera di vita* ~*-a* mod febril/intens de viaţă. 6. dezordonat; neîngrijit; *stile* ~ stil dezordonat. II. *s.m.* 1. *(pop.)* convulsie. 2. hohot; *un* ~ *di riso/di pianto* un hohot de rîs/de plîns.

coobàre *vt. (chim.)* a redistila un lichid.
coobazióne *s.f. (farm.)* operaţie de distilare repetată a unui lichid.
coobbligàto *adj., s.m.* (cel) care are o obligaţie (împreună cu alţii).
coonestaménto *s.m.* justificare, scuză aparentă.
coonestàre *vt. (lit.)* a justifica, a scuza (dînd acţiunii aparenţe oneste); ~ *un'ingiustizia* a justifica o nedreptate.
cooperàre *vi. (a)* a coopera; a colabora; a contribui.
cooperativa *s.f.* cooperativă; ~ *di consumo* cooperativă de consum.
cooperativìstico, *-istici, adj.* cooperatist.
cooperativizzàre *vt.* a transforma în cooperativă; a cooperativiza.
cooperativo *adj.* **1.** cooperator. **2.** cooperatist.
cooperatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cooperator; colaborator.
cooperazióne *s.f.* cooperaţie; cooperare.
cooptàre *vt.* a coopta.
coordinaménto *s.m.* coordonare.
coordinàre *vt.* a coordona.
coordinàta *s.f.* **1.** coordonată; *(georgr.) le ~-e geografiche* coordonatele geografice. **2.** *(gram.)* propoziţie coordonată.
coordinativo *adj.* coordonator; *(gram.) congiunzione ~-a* conjuncţie coordonatoare.
coordinatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* coordonator.
coordinazióne *s.f.* **1.** coordonare. **2.** *(chim.)* electroliză.
coórte *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* cohortă (la romani). **2.** *(fig.)* trupă, ceată.
copàive *s.f.* **1.** *(bot.)* copaier *(Copaifera officinalis)*. **2.** răşină medicinală (extrasă din copaier).
copàle *s.f.* sau *s.m. (bot.)* **1.** copal, răşină existentă în plante exotice. **2.** lac, piele lăcuită (pentru încălţăminte); *scarpe di ~* pantofi de lac.
copèco, -èchi, *s.m.* copeică.
coperchiàre *vt. (înv.)* a acoperi (cu un capac), a pune un capac.
copèrchio *s.m.* **1.** capac; *mettere il ~ sopra qualcosa (fig.)* a nu mai vorbi despre ceva. **2.** partea de deasupra a pietrei de moară (prevăzută cu orificiu). **3.** ceea ce acoperă; *(prov.) il diavolo c'insegna a far la pentola ma non il ~* vremea descoperă toate şi pe hoţ de faţă scoate.
copernicàno *adj.* copernician, al lui Copernic.
copèrta *s.f.* **1.** învelitoare; pătură; cuvertură; *~ imbottita* plapumă; *mettersi/ficcarsi sotto le ~-e* a se vîrî în pat; *stare/restare sotto le ~-e* a lenevi în aşternut; *mettere i piedi fuori delle ~-e* a se scula în silă. **2.** husă; învelitoare; *la ~ del divano* husa divanului; *~ del libro* învelitoare; supracoperta cărţii. **3.** *(mar.)* covertă; *sotto ~* în interiorul navei; *in sopra ~* pe punte. **4.** *(rar)* plic. **5.** *(fig.)* ficţiune, aparenţă; pretext; *(înv.) sotto ~ di, sotto la ~ di* cu scuza că; *(înv.) fare da ~/servire di ~ a qualcuno* a servi ca paravan. **6.** *(înv.)* înveliş.
copertificio *s.m.* fabrică de cuverturi.
copertina *s.f.* **1.** copertă, scoarţă, învelitoare (de carte, de caiet). **2.** *(constr.)* copertină.
copertinàto *adj. (despre o carte)* cu copertă.
copèrto I. *part. tr.* de la coprire. **II.** *adj.* **1.** acoperit, apărat, protejat; *passaggio ~* pasaj acoperit; *via/strada ~-a* stradă acoperită; *legno ~* trăsură închisă; *batteria ~-a* baterie acoperită; *essere ben ~* a fi gros îmbrăcat. **2.** *(fig.)* întunecat, înnourat; *il sole è ~ dalle nubi* soarele este acoperit de nori. **3.** *(fig.)* ascuns, disimulat, acoperit, ambiguu. **4.** plin de, acoperit cu; *~ di baci* acoperit de sărutări; *un viso ~ di sudore/di rossore* un chip plin de sudoare/de roşeaţă. **5.** *(fig.)* garantat, cu acoperire, acoperit; *rischio ~* risc asigurat; **III.** *adv. (fig., lit.)* pe ascuns, în taină; *agire/parlare ~* a acţiona/a vorbi învăluindu-se în taină. **IV.** *s.m.* **1.** adăpost; *mettersi/stare/dormire al ~* a se pune/a sta/a dormi la adăpost; *essere al ~ (fig.)* a fi pus la adăpost. **2.** *(rar)* acoperiş.
copertólo, -ói, *s.m.* **1.** capac mare (de oală). **2.** *(augm.)* cuvertură de pat (groasă). **3.** *(mil.)* acoperire.
copertóne *s.m. (augm.)* **1.** husă; învelitoare (pentru maşini, mărfuri etc.). **2.** *(la pl.)* anvelopă. *SIN. pneumatico.*
copertùra *s.f.* **1.** acoperire, învelire. **2.** acoperământ, învelitoare. **3.** *(fig.)* acoperire; *la ~ di un'attività illegale* acoperirea unei activităţi ilegale; *~ aurea* acoperire în aur. **4.** *(mil.)* acoperire. **5.** apărare. **6.** *(înv.)* tencuială.
copèta *s.f.* un fel de prăjitură (cu migdale.).
cópia[1] *s.f.* **1.** *(lit.)* abundenţă, belşug; *in ~, in gran ~* din belşug. **2.** *(înv.)* ocazie, prilej; *(înv.) avere ~ di qualcosa/di qualcuno* a se putea servi de ceva/cineva; *(înv.) fare ~ di qualcosa* a oferi ceva. **3.** *(înv.)* familiarizare, apropiere. **4.** *(la pl.; înv.)* trupe.
cópia[2] *s.f.* **1.** copie; *la ~ di una lettera/di un documento* copia unei scrisori/unui document; *~ manoscritta/dattiloscritta* copie de mînă/dactilografiată; *brutta ~* ciornă; *bella ~* redactarea finală; *prendere ~* a copia; *~ di un contratto* copia unui contract; *~ conforme all'originale* copie conformă cu originalul; *~ legalizzata* copie legalizată. **2.** reproducere, replică, copie; *la ~ di una statua* copia unei statui. **3.** exemplar de carte; *ho avuto una ~ del suo libro* am avut un exemplar din cartea sa; *~ a parte* extras (dintr-o revistă). **4.** copie (a unei fotografii, unui film).
copiafattùre *s.f.* registru de copii după facturi.
copialèttere *s.m. invar.* **1.** *(com.)* dosar de copii (de scrisori expediate). **2.** presă de reprodus mecanic scrisori, facturi etc.
copiàre *vt.* **1.** a copia, a transcrie; *~ a mano/a macchina* a copia de mînă/la maşină; *~ in bello* a copia pe curat. **2.** a reproduce; *~ un'antica pittura* a copia/a reproduce o veche pictură. **3.** a imita; *non fa che ~ il padre* nu face altceva decît să-şi imite tatăl.
copiativo *adj.* care serveşte la copiat; *inchiostro ~* tuş; *lapis ~* creion chimic; *carta ~-a* hîrtie de carbon, indigo.
copiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** copist. **2.** plagiator.
copiatrice *s.f.* aparat de reprodus documente etc.
copiatùra *s.f.* **1.** copiere, transcriere. **2.** copie; pasaj copiat; plagiat.
copiglia *s.f.* cui despicat.
copióne *s.m.* **1.** *(teatru)* manuscris al unei opere dramatice (conţinînd separat fiecare rol şi servind suflerului şi actorilor). **2.** *(cinema.)* scenariu.
copiosità *s.f. (lit.)* belşug, abundenţă.
copióso *adj.* **1.** *(lit.)* copios, abundent. **2.** *(înv.)* bogat.
copista, *-isti, s.m.* **1.** copist. **2.** persoană care face copii de pe o operă de artă.
copisterìa *s.f.* birou de copişti; *~ a macchina* birou de dactilografiat.
cóppa[1] *s.f.* **1.** cupă; *una ~ di cristallo/d'argento/d'oro* o cupă de cristal/de argint/de aur; *(rar) servire qualcuno di ~e di coltello (fig.)* a servi/a sluji pe cineva; *(fig., înv.) ~ d'oro* om foarte cinstit. **2.** obiect în formă de cupă; *~ dell'olio* baie de ulei.

SIN. carter; ~ *della ruota* capacul roţii; *le ~-e della bilancia* talerele balanţei. **3.** cupă (trofeu); ~ *Davis* cupa Davis. **4.** cupă (la jocul de cărţi).

cóppa[2] *s.f. (înv.)* **1.** ceafă. **2.** salam din ceafă de porc. *SIN. capocollo.*

coppàia[1] *s.f.* pivniţă în care se ţin vase de ulei.

coppàia[2] *s.f.* accesoriu la strung.

copparósa *s.f. (chim.)* sulfat de zinc.

coppatùra *s.f.* acoperirea mărfii de calitate proastă cu un strat de marfă bună.

coppèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* cupă mică. **2.** creuzet; *argento/oro di* ~ argint/aur foarte curat; *di* ~ **a)** foarte curat; **b)** *(fig.)* excelent; *oro di* ~ om foarte cinstit; *prendere per oro di* ~ *(fig.)* a lua de bun; *(rar, fig.) reggere/resistere/stare alla* ~ a rezista comparaţiei. **3.** baia de cupelaţie. **4.** caliciu.

coppellàre *vt. (rar)* **1.** *(metal.)* a separa (în cupelă aurul, argintul etc.). **2.** a încerca, a experimenta. **3.** a atrage aurul (din minereu) prin procedeul cupelaţiei.

coppellazióne *s.f. (metal.)* cupelaţie (separarea metalului preţios).

coppétta *s.f.* **1.** ventuză. **2.** reflector pentru luminarea colţurilor scenei.

cóppia *s.f.* **1.** pereche; ~ *di ballerini* o pereche de balerini; ~ *di cavalli* o pereche de cai; ~ *di esempi* două exemple de acelaşi fel; *a* ~, *di* ~ pereche, cîte doi; împreună; *a* ~, *a* ~ *a* ~, *di* ~ *in* ~, *a* ~*-e* cîte doi, doi cîte doi; *(rar)* ~ *di pane* două pîini unite; *(fig., înv.) avere tre pani per* ~ a ieşi în cîştig; *(fig., înv.) rendere tre panni per* ~ a plăti cu vîrf şi îndesat. **2.** pereche, cuplu; *essere/fare/formare* ~ a fi/a forma o pereche frumoasă. **3.** *(sport)* pereche (în tenis, ciclism); *due di* ~, *quattro di* ~ *(în canotaj)* echipaj în care fiecare canotor foloseşte două rame. **4.** *(la jocul de cărţi)* pereche; ~*d'assi* pereche de aşi. **5.** *(mat.)* mulţime (de elemente).

coppiére *s.m.* paharnic, cupar.

coppìno *s.m. (dial.)* ceafă.

coppiòla *s.f* **1.** dublă împuşcătură (cu o armă cu două ţevi). *SIN. doppietta.* **2.** *(mil.)* aruncarea simultană a două torpile.

cóppo *s.m.* **1.** chiup, vas de pămînt (pentru vin, ulei etc.). *SIN. orcio.* **2.** *(înv.)* caliciu. **3.** olan. *SIN. tegola curva.* **4.** veche măsură de capacitate (circa trei litri). **5.** parte a armurei pentru cap. **6.** *(înv., lit.)* orbită, cavitate oculară. **7.** *(înv.)* craniu.

cóppola *s.f.* şapcă (folosită în Sicilia); ~ *storta (arg.)* mafiot.

cópra *s.f.* miez de nucă de cocos, copra.

copribùsto *s.m.* brasieră. *SIN. vitina.*

copricàpo *s.m. invar.* pălărie (în general); acoperămînt de cap.

coprieaténa *s.m. (tehn.)* carter.

coprieostùme *s.m.* rochie de plajă.

coprifuóco *s.m.* **1.** *(ist.)* stingerea, ora de stingere (a focului şi luminilor). **2.** oră de camuflaj. **3.** oră de la care începe starea de asediu.

coprigiùnto *s.m. (constr.)* eclisă de îmbinare.

coprilétto *s.m.* cuvertură de pat.

coprilùme *s.m.* abajur.

coprimàecchia *s.m.* faţă de masă mai mică pusă peste una mare (în restaurante).

copriménto *s.m. (rar)* acoperire; acoperămînt.

coprimisérie *s.m. invar. (glumeţ)* haină, palton (cu care îţi acoperi rochia, costumul uzat).

copripiàtti *s.m. invar.* capac de sită (pentru a acoperi farfuria cu mîncare).

copripiédi *s.m. invar.* învelitoare (pentru picioare).

copripùnto *s.m.* bordură (care acoperă o cusătură).

copriradiatóre *s.m. invar.* mască de radiator.

coprìre **I.** *vt.* **1.** a acoperi; ~ *la frutta con un piatto* a acoperi fructele cu o farfurie; ~ *il pavimento con un tappeto* a acoperi podeaua cu un covor; ~ *una pentola/un vaso* a acoperi o oală/un vas; ~ *i muri d'intonaco* a acoperi pereţii cu tencuială; ~ *una casa* a acoperi o casă; ~*-si gli occhi* a-şi acoperi ochii; ~*-si il capo* a-şi pune pălăria pe cap; *le colline erano coperte di neve* colinele erau acoperite de zăpadă. **2.** *(fig.)* a proteja, a apăra, a acoperi; ~ *qualcuno alle spalle* a acoperi spatele cuiva; ~ *la ritirata* a acoperi retragerea. **3.** *(fig.)* a ascunde; a disimula; a acoperi; ~*il male/un difetto/una cattiva azione* a ascunde un rău/un defect/o acţiune rea. **4.** *(fig.)* a garanta, a acoperi; ~ *un debito/le spese* a acoperi o datorie/cheltuielile. **5.** *(fig.)* a ocupa, a deţine, a avea, a acoperi; ~ *un carico/un posto/un impiego* a deţine o funcţie/un post/o slujbă. **6.** *(fig.)* a străbate (cu referire la timp); *ha coperto l'intera distanza in un'ora* a străbătut toată distanţa într-o oră. **7.** *(fig.)* a acoperi, a umple; a copleşi; ~ *qualcuno di baci/di carezze/di complimenti* a copleşi pe cineva cu sărutări/mîngîieri/complimente; ~ *di botte* a umple de lovituri; ~ *un vuoto* a acoperi o lacună; ~ *di vele* a desfăşura toate pînzele. **II.** *vr.* **1.** a se acoperi, a se îmbrăca; ~*-si troppo/poco* a se îmbrăca prea gros/prea subţire; ~*-si con abiti di lana* a se îmbrăca cu haine de lînă; ~*-si di gioielli/di nastri* a se acoperi cu bijuterii/panglici; *si coprì in fretta e furia* s-a îmbrăcat în mare grabă. **2.** a se apăra; ~*-si dai colpi dell'avversario* a se apăra de loviturile adversarului. **3.** a se acoperi, a se asigura. **4.** a se umple, a se acoperi; ~*-si di muffa* a se umple de mucegai; ~*-si di gloria* a se umple de glorie; ~*-si di rossore* a roşi; *(prov.) il gatto prima la fa e poi la copre* pisica întîi face murdăria şi apoi o acoperă.

coprisélla *s.m.* husa care acoperă şaua bicicletei/motocicletei.

copriteièra *s.m.* serveţel cu care se acoperă ceainicul.

copritóre, -trice **I.** *s.m.* şi *f.* cel care face învelitori. **II.** *adj.* care acoperă.

coprivivànde *s.m. invar. v.* copripiatti.

coproduzióne *s.f.* coproducţie.

coprofagia, -gie, *s.f.* coprofagie.

copròfago, -gi, *s.m.* coprofag.

coprolalia *s.f.* impuls morbid de a folosi expresii obscene.

copróliti *s.m. pl. (geol.)* coproliţi (excremente fosilizate).

cópto *adj., s.m. (rel.)* copt.

cópula *s.f.* **1.** *(lit.)* împerechere; împreunare. **2.** coit. **3.** *(gram.)* copulă. **4.** *(gram.)* conjuncţie copulativă.

copulàre *vt., vi.* a împreuna, a împerechea; a căsători.

copulativo *adj. (gram.)* copulativ.

copulazióne *s.f. (rar, lit.)* împreunare, împerechere.

coquinàrio, -àri, *adj. (înv.)* culinar.

coràbile *adj. (înv.)* cordial.

coràcia, -ce, *s.f. (ornit.)* **1.** specie de corb (care trăieşte la munte). **2.** specie de gaiţă *(Coracias garrula).*

coràggio **I.** *s.m.* **1.** curaj; *uomo di grande* ~ om foarte curajos; *avere il* ~ *di fare qualcosa* a avea curajul să faci ceva; *mancare/perdersi di* ~ a-şi pierde curajul; *aver* ~ *da vendere* a avea curaj să mai dai şi la alţii; ~ *civile* curaj civic; ~ *da leone* îndrăzneală mare; ~ *della disperazione* curajul disperatului; *avere il* ~ *della proprie azioni* a avea curajul să răspunzi de propriile acţiuni; *avere il* ~ *delle*

proprie opinioni a avea curajul să-ţi spui propriile opinii; *prendere ~* a îndrăzni; *prendere il ~ a due mani* a te hotărî să treci la fapte; *fare/dar ~ a qualcuno* a încuraja pe cineva; *farsi/darsi ~* a-şi face curaj. *SIN. anima, ardire, audacia, cuore.* **2.** neruşinare; *ci vuole un bel ~ a trattarlo così male* e nevoie de multă neruşinare ca să tratezi pe cineva atît de rău. *SIN. iattanza, millanteria.* **3.** *(înv.)* suflet, inimă. **II.** *interj.* curaj! *SIN. animo.*

coraggióso *adj.* **1.** curajos. *SIN. audace, ardimentoso, valoroso.* **2.** curajos, îndrăzneţ; *discorso/atto ~* discurs/act îndrăzneţ. *SIN. audace, ardito.*

corále[1] **I.** *adj.* **1.** de cor, coral; *musica ~* muzică corală. **2.** unanim; *consenso/protesta/approvazione ~* consimţământ/protest/aprobare unanim(ă). **3.** *(fig., lit.; despre creaţii literare, artistice etc.)* în care diferitele elemente concură spre o reprezentare perfectă. **II.** *s.m.* **1.** coral. **2.** carte de psalmi (care se cîntă în cor).

corále[2] *adj. (înv.)* cordial, afectuos.

corallàio, -ài, *s.m.* şlefuitor/vînzător de corali.

corallifero *adj.* coralifer.

corallière *s.m.* pescuitor de corali.

coralliforme *adj. invar.* în formă de coral.

coralligeno *adj.* coraligen.

corallìna *s.f.* **1.** *(bot.)* specie de algă marină *(Corallina officinalis).* **2.** barcă/ambarcaţiune de pescuit corali. **3.** *(miner.)* jasp de Sicilia, coralină.

corallino I. *adj.* **1.** de coral. **2.** de culoarea coralului. **II.** *s.m.* marmură roşie pătată/pestriţă.

coràllo *s.m.* coral *(Corallinni)*; *~ azzurro* coral albastru *(Helipora coerulea)*; *~ rosso* coral roşu *(Corallium rubrum)*; *~ pelle d'angelo* coral roz; *una collana di ~ rosso* un colier de coral roşu. **2.** *(fig., lit.)* culoarea roşu aprins. **3.** *(bot.) albero di ~* copac din familia papilionaceelor *(Erythrina corallodendron).*

coràme *s.m.* **1.** piele prelucrată (cu desene imprimate). **2.** *(dial.)* piele (în general). **3.** *(rar)* pielărie.

coramèlla *s.f.* curea (de ascuţit briciul).

coràmico, -ci, *adj.* privitor la coran.

coràno *s.m.* coran.

coràta *s.f.* **1.** măruntaie. **2.** *(înv.)* inimă. **3.** *(înv.)* junghi la inimă.

coratèlla *s.f.* măruntaie de iepure şi miel.

coràzza *s.f.* **1.** *(ist., mil.)* platoşă, cuirasă. **2.** *(zool.)* carapace. **3.** *(mar.)* blindaj, cuirasă. **4.** *(înv.)* cavaler, cuirasier. **5.** *(fig.)* apărare, protecţie.

corazzàre I. *vt.* **1.** a cuirasa, a blinda. **2.** *(fig.)* a apăra, a proteja. **II.** *vr.* **1.** a se apăra (cu platoşa). **2.** *(fig.)* a se înarma.

corazzàto *part. tr.* de la corazzare şi *adj.*; *nave ~-a* navă blindată; *reparto ~* unitate blindată.

corazzatùra *s.f.* **1.** cuirasare, blindare. **2.** blindaj.

corazzière *s.m.* **1.** cuirasier. **2.** cavalerist din garda şefului de stat (în Italia).

còrba[1] *s.f.* **1.** coş mare cu două toarte. **2.** veche unitate de măsură (80 m^3).

córba[2] *s.f.* malformaţie la picioarele posterioare (ale bovinelor şi cabalinelor).

córba[3] *s.f.* fiecare pereche de scînduri din scheletul unei nave.

corbàccchio *s.m.* corb mare.

corbacchióne *s.m.* **1.** *(augm.)* corb mare. **2.** *(fig.; mai ales în loc.) ~ di campanile* om viclean.

corbàme *s.m. (mar.)* carcasă/schelet de corabie.

corbellàggine *s.f. (pop., înv.)* tîmpenie, prostie.

corbellàio, -ài, *s.m. (înv.)* împletitor de coşuri.

corbellàre I. *vt.* **1.** *(pop.)* a lua în rîs, a zeflemisi, a-şi bate joc de. **2.** a înşela, a păcăli. **II.** *vi. (a)* a glumi.

corbellàta[1] *s.f.* conţinutul unui coş, coş.

corbellàta[2] *s.f.* prostie, inepţie.

corbellatório, -òri, *adj. (fam.)* batjocoritor, zeflemist.

corbellatùra *s.f. (pop.)* zeflemisire, batjocură.

corbelleria *s.f. (fam.)* **1.** prostie, născocire, inepţie. **2.** glumă; fleac; nimic. **3.** minciună.

corbèllo[1] *s.m.* coş, paner.

corbèllo[2] **I.** *s.m.* (*f.* **-a** în sens **2.**) **1.** *(mai ales la pl., eufem., pop.)* testicul; *rompere i ~-i a qlc.* a plictisi/a sîcîi pe cineva; *avere qlc. sui ~-i* a nu suferi pe cineva, a nu avea pe cineva la stomac. **2.** *(fig., pop.)* prost, neghiob. **II.** *(la pl.) interj. (eufem., pop.)* exprimă uimire, surpriză.

corbézzola I. *s.f. (bot.)* fruct de strugurii-ursului. *SIN. colbatra.* **II.** *(la pl.) interj. (eufem., tosc.)* ei drăcie!

corcàre *vt., vr. (înv.)* v. coricare.

coreirése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din insula Corfu.

coreontènto *s.m.* om bine dispus/jovial/nepăsător.

córcoro *s.m. (bot.)* plantă din familia tiliaceelor *(Corchorus).*

córculo *s.m. (înv., bot.)* embrion.

córda *s.f.* **1.** sfoară, frînghie; coardă; streang; *~ di canapa* frînghie din cînepă; *scala/scarpe di ~* scară/pantofi din sfoară; *la ~ dell'arco* coarda arcului; *~ dell'orologio* lanţul care susţine greutăţile unui ceas de perete; *dar ~ all'orologio* a întoarce un ceas; *~ del sacco* sfoară cu care se leagă sacul la gură; *~ dei muratori* firul cu plumb al zidarilor; *~ della sega* sfoara ferăstrăului; *salto della ~* jocul cu coarda; *ballare/camminare sulla ~* a juca/a merge pe sîrmă; *far ballare/tenere/lasciar qualcuno sulla ~ (fig.)* a ţine pe cineva în nesiguranţă; *dar lasciare ~ a qualcuno* a lăsa cuiva libertate de acţiune; *tagliare la ~ (fig.)* a fugi; *essere come la ~ dell'impiccato* a purta noroc; *parlare di ~ in casa dell'impiccato* a vorbi de funie în casa spînzuratului; *essere con la ~ al collo (fig.)* a fi cu frînghia la gît; *mettere la ~ al collo a qualcuno (fig.)* a impune cuiva condiţii grele şi umilitoare; *stare in ~ (rar, fig.)* a se menţine la subiect. **2.** *(sport)* coardă; *(alpin.) discesa a doppia ~* coborîre în coardă dublă; *(box) chiudere/mettere/stringere l'avversario alle corde* **a)** a impune adversarului iniţiativa ta; **b)** *(fig.)* a pune în dificultate; *(atletism) partenza alla ~* plecare pe primul culoar. **3.** *(muz.)* strună, coardă; *(la pl.)* instrumente cu coarde; *strumenti a ~* instrumente cu coarde; *(fig.) essere teso come le corde del violino* a fi întins precum corzile viorii; *toccare una ~ sensibile (fig.)* a atinge o coardă sensibilă; *mettere in ~ uno strumento* a pune corzi unui instrument. **4.** *(anat.)* coardă, tendon; *~ vocale* corzi vocale; *~ magna* tendonul lui Ahile; *le ~-e del collo* muşchi laterali ai gîtului. **5.** urzeală (a unei ţesături în coaste); *l'abito mostrava la ~* haina se tocise; *mostrare la ~ (fig.)* **a)** a da semne de îmbătrînire/oboseală; **b)** a lăsa să se citească printre rînduri. **6.** supliciu, tortură (cu frînghia); *dare la ~* **a)** a aplica tortura cu frînghia; **b)** *(fig., rar)* a trage de limbă. **7.** *(mat.)* coardă. **8.** veche măsură pentru lemnele de foc.

cordàce *s.m.* **1.** dans burlesc (din vechea comedie). **2.** trahee.

cordàggio *s.m.* **1.** *(înv.)* sortiment de frînghii. **2.** funie de cînepă.

cordàio, -ài *s.m.* frînghier.

cordàme *s.m.* **1.** sortiment de frînghii. **2.** *(mar.)* cordaj.

cordàta *s.f. (alpin.)* echipa de alpinişti (legaţi de aceeaşi coardă).

cordàto *adj.* **1.** *(despre frunze)* cordat, în formă de inimă. **2.** *(înv.)* înțelept, prudent.
cordatrìce *s.f.* mașină de fabricat frînghii.
cordatùra *s.f.* fabricarea frînghiilor.
cordèlla *s.f.* **1.** sforicică. **2.** șnur.
cordellièra *s.f. (herald.)* cordon înnodat ca fundă care pornește de la coroana scutului.
cordellìna *s.f.* **1.** *(dim.)* sforicică; frînghie subțire. **2.** *(mil.)* primul fir care pornește de la galon. *SIN. aghetto.*
cordellìno *s.m.* țesătură cu dungi în diagonală.
cordellóne *s.m.* mătase broșată. *SIN. cordonato, cannettato.*
corderìa *s.f.* **1.** fabrică de frînghii. **2.** atelier pentru fabricarea cablurilor.
cordéso *s.m. (înv.)* **1.** miel. **2.** vițel.
cordiàle **I.** *adj.* **1.** *(rar, lit.)* al inimii. **2.** care face bine la inimă, tonic, întăritor. **3.** cordial, din inimă, sincer, afectuos, cald; *augurio/affetto/saluto* ~ urare/sentiment/salut cordial(ă); *(prin antifrază) una* ~ *antipatia* o antipatie profundă; *nemico* ~ dușman de moarte. **II.** *s.m.* **1.** tonic, întăritor (pentru inimă). **2.** supă à la grecque.
cordialità *s.f.* **1.** cordialitate; *trattare/accogliere/ricevere/salutare qualcuno con* ~ a trata/a primi/a saluta pe cineva cu cordialitate. *SIN. affabilità, calore.* **2.** salut afectuos/cordial.
cordialménte *adv.* cordial, din inimă; ~ *antipatico* profund antipatic; *odiare* ~ a urî din inimă.
cordialóne *s.m.* om de viață.
cordièra *s.f. (muz.)* cordar.
cordigliére *s.m.* călugăr cordelier, franciscan.
cordìglio, -ìgli, *s.m.* cingătoare de frînghie (la călugării franciscani, la preoți).
cordìno *s.m.* **1.** sforicică, frînghie subțire; ~ *ai ferro* sîrmă. **2.** *(alpin.)* coardă (de doi, trei metri). **3.** *(glumeț)* știreang; *mettere il* ~ *al collo di qualcuno (fig.)* a pune cuiva lațul de gît, a-l constrînge. **4.** *(la unele jocuri cu mingea)* linia de la jumătatea terenului.
cordite[1] *s.f.* exploziv.
cordite[2] *s.f. (med.)* inflamație a coardelor vocale.
cordófono *s.m. (muz.)* instrument cu coarde.
cordóglio, -ògli, *s.m.* **1.** durere, mîhnire; jale; doliu. **2.** *(înv.)* bocet; *fare* ~ a boci un mort.
cordoglióso *adj. (înv.)* mîhnit, îndurerat.
còrdolo *s.m.* **1.** *(hidr.)* strat de material la digurile din pămînt. **2.** bîrnă laterală.
cordonàre *vt.* **1.** *(rar)* a mărgini/a înconjura cu un cordon. **2.** a imprima ușor pe hîrtie o linie (în vederea îndoirii). **3.** *(pop.)* a păcăli, a trage pe sfoară; a lua în batjocură.
cordonàta *s.f.* **1.** marginea unui strat/unei brazde. **2.** stradă în pantă/cu rampă (semănînd cu o scară). **3.** *(arhit., în expr.) volta a* ~ boltă cu nervuri.
cordonàto *adj. (despre țesături)* în coaste.
cordonatrìce *s.f.* mașină care imprimă linia pe care se va îndoi hîrtia.
cordonatùra *s.f.* **1.** încingere (cu un cordon). **2.** urmă ușoară imprimată pe hîrtie (în vederea îndoirii). **3.** decorație în formă de șnur (pe vase de ceramică). **4.** *(pop.)* glumă; batjocură.
cordoncìno *s.m.* **1.** *(dim.)* șnur; suitaș; *punto a* ~ broderie englezească. **2.** *(croitorie)* extrafor.
cordóne *s.m.* **1.** *(augm.)* sfoară groasă. **2.** sfoară; cordon, cablu; *il* ~ *della tenda* sfoara cortului; ~ *del campanello* cordonul soneriei; ~ *d'accensione* cordonul folosit în explozii; ~ *elettrico/telefonico* cablu electric/telefonic. **3.** cordon (la un ordin cavaleresc, o decorație). **4.** *(anat.)* cordon; ~ *ombelicale* cordon ombilical. **5.** margine, bordură; linie decorativă. **6.** *(geogr.)* ~ *litoraneo* cordon litoral. **7.** șir de persoane (de ordine), cordon; ~ *di polizia* cordon de polițiști; *(fig.)* ~ *sanitario* cordon sanitar. **8.** *(mai ales la pl.; eufem., pop.)* testicul. **9.** *(fig., pop.)* prost, neghiob.
cordonerìa *s.f. (pop.)* prostie, neghiobie.
cordonétto *s.m.* **1.** *(dim.)* sforicică. **2.** bumbăcel. **3.** țesătură în coaste.
cordovaniére *s.m. (înv.)* **1.** lucrător în marochinărie. **2.** cizmar.
cordovàno *s.m.* **1.** locuitor din Cordova. **2.** cordovan; marochin. *SIN. cuoio d'oro.*
eóre *s.m. v.* cuore.
corèa *s.f.* **1.** *(înv.)* dans. **2.** *(med.)* coree (boală a sistemului nervos). *SIN. ballo di S. Vito.*
coreàno **I.** *adj., s.m.* și *f.* coreean. **II.** *s.m.* limba coreeană.
coréggia *s.f. v.* correggia.
corègo, -éghi, *s.m. (lit., teatru)* conducător de cor.
corégono *s.m. (iht.)* coregon *(Coregonus lavaretus). SIN. lavarello.*
coréico, -ci *adj.* **1.** relativ la dans. **2.** *(med.)* care se referă la coree.
corèo *s.m.* troheu.
coreografìa *s.f.* coregrafie.
coreogràfico, -àfici, *adj.* **1.** coregrafic. **2.** *(fig.)* spectaculos.
coreógrafo *s.m.* coregraf, maestru de balet.
corènte *s.m. pl.* **1.** cîntăreț/dansator din corul grecesc. **2.** *(lit.)* corist.
corèutica *s.f. (lit.)* coregrafie.
coriàceo *adj.* **1.** scorțos, dur ca o piele. **2.** *(fig.)* lipsit de sensibilitate.
coriàmbico *adj.* format din coriambi.
coriàgine *s.f.* slăbiciune/boală a bovinelor.
coriàmbo *s.m. (ist., lit.)* coriamb.
coriàndolo *s.m.* **1.** *(bot.)* coriandru *(Coriandrum sativum).* **2.** confeti (pentru Carnaval).
coribànte *s.m. (lit., ist.)* coribant.
coribàntico, -ci, *adj.* **1.** ale coribanților; *feste* ~*-che* sărbători ale coribanților. **2.** *(fig.)* orgiastic.
coricaménto *s.m. (rar)* culcare.
coricàre **I.** *vt.* **1.** a culca. **2.** a întinde, a pune jos. **II.** *vr.* **1.** a se culca, a se duce la culcare. **2.** a apune. **3.** *(înv.)* a îngenunchea, se apleca.
córico, -ci **I.** *adj.* de cor. **II.** *s.m.* compoziție cîntată de cor.
córifa *s.f.* specie de palmier *(Corypha).*
corifèna *s.f. (iht.)* specie de caracudă *(Coryphoena hippronus).*
corifèo *s.m.* **1.** *(ist. ant.)* corifeu, conducătorul corului (în tragedia antică). **2.** *(fig.)* corifeu, conducător al unei acțiuni, al unui partid.
córilo *s.m. (înv., rar) (bot.)* alun.
corìmbo *s.m. (bot.)* corimb (inflorescență).
corindóne *s.m. (miner.)* corindon.
corìnzio, -ìnzi, *adj., s.m.* corintic, corintian.
cório *s.m.* **1.** burduf. **2.** *(anat.)* corium.
corista, -ìsti **I.** *s.m.* și *f.* **1.** corist. **2.** de cor. **II.** *s.m.* diapazon.
córion *s.m. (biol.)* corium.
córiza, corizza *s f.* guturai.
cormorànо *s.m. (ornit.)* cormoran *(Thalacrocorax carbo). SIN. marangone.*
cornàcchia *s.f.* **1.** cioară. **2.** *(fig.)* flecar, vorbăreț. **3.** *(fig.)* femeie necinstită. **4.** *(înv.)* ivăr; mîner; *(prov.) le* ~*-e si confanno* cine se seamănă se adună.
cornacchiàia *s.f.* **1.** croncănit de ciori. **2.** vorbărie multă, plicticoasă; poliloghie. **3.** *(rar, glumeț)* dangăt de clopot (pentru mort).

cornacee *s.f. pl. (bot.)* cornacee.
cornalìna *s.f. (miner.)* cornalină. *SIN. corniola.*
cornamùsa *s.f. (muz.)* cimpoi.
cornàre *vi. (a) (înv.)* **1.** a suna din corn. **2.** a-i ţiui (cuiva) urechile. **3.** *(înv.)* a lovi/a împunge cu coarnele.
cornàta *s.f.* (lovitură de) corn; *dar ~-e* a împunge cu coarnele.
cornatùra *s.f.* **1.** formă/dispoziţie a coarnelor (la un animal). **2.** *(fig., înv.)* fire, caracter.
córnea *s.f. (anat.)* cornee (la ochi).
cornèale *adj.* relativ la cornee.
corneggiàre I. *vi. (a)* **1.** *(rar)* a ameninţa cu coarnele. **2.** *(rar, lit.)* a avea formă de coarne. **II.** *vt. (înv.)* a lovi cu coarnele.
corneificazióne *s.f. (med.)* cornificare.
córneo *adj.* **1.** cornos, de corn, de natura cornului. **2.** *(rar)* privitor la coarne.
cornètta[1] *s.f.* **1.** steag; fanion (pătrat, cu două vîrfuri) al cavaleriştilor. **2.** unitate de cavalerie.
cornètta[2] *s.f.* **1.** trompetă. **2.** receptor (la telefon).
cornettàre *vi. (a)* a cînta la trompetă.
cornétto *s.m.* **1.** *(dim.)* corn mic. **2.** amuletă (în formă de corn mic). **3.** vîrf de nicovală. **4.** corn (produs de panificaţie). *SIN. croissant.* **5.** corn (al vizitiului de poştalion). **6.** *(la pl.)* specie de fasole. **7.** *(med.) ~ acustico* cornet acustic. **8.** coardă de viţă de vie (tăiată scurt). *SIN. sperone.* **9.** *(anat.)* osul cavităţii nazale.
córnia *s.f. v.* corniola.
cornice[1] *s.f.* **1.** ramă; *mettere qualcosa in ~* a înrăma ceva. **2.** *(arhit.)* cornişă. **3.** margine, bordură (ornamentată); *la ~ dei capelli dava risalto al suo viso* coroana de păr îi punea în evidenţă chipul; *fare la ~ a qualcosa (fig.)* a adăuga amănunte inutile; *quadro senza ~ (fig.)* relatare fără înfloriturí; *vale più la ~ del quadro (fig.)* face mai mult aţa decît faţa. **4.** chenar (în jurul paginii, unei figuri). **5.** *(lit.)* cadru. **6.** brînă, potecă.
cornice[2] *s.f. (înv.)* cioară.
cornicìaio *s.m.* rămar, persoană care înrămează.
cornicìame *s.m. (rar)* rame.
cornicìare *vt. (rar)* a înrăma.
cornicìatùra *s.f.* **1.** înrămare. **2.** ramă.
cornicióne *s.m. (arhit.)* cornişă.
cornificèare *vt. (fig.)* a pune coarne cuiva, a înşela, a trăda.
cornìola *s.f. (miner.)* cornalină.
córniola *s.f. (bot.)* coarnă.
còrniolo *s.m. (bot.)* corn, cornul-voinicel *(Cornus mas).*
cornipède I. *adj.* copitat, cu copite. **II.** *s.m. (rar, lit.)* cal.
cornista, *-ìsti, s.m.* sunător din corn.
córno *s.m.* (*pl. corna* sens **1, 2, 3,** *pl. corni* sens **4, 5, 6, 7**) **1.** corn; *le ~-a del bove/del cervo* coarnele boului/cerbului; *il ~ del rinoceronte* cornul rinocerului; *alzare le ~-a (fig.)* a-şi lua nasul la purtare; *(fig.) rompere/spezzare le ~-a a qualcuno* a da peste nas; *rompersi le ~-a (fig.)* a-şi rupe gîtul; *prendere il toro per le ~-a (fig.)* a lua taurul de coarne; *avere qualcosa/qualcuno sulle ~-a* a nu putea să suferi pe cineva; *dire ~-a/dire peste ~-a di qualcuno* a vorbi de rău pe cineva, a spune vrute şi nevrute pe seama cuiva; *fare le ~-a* a pune cuiva coarne (deasupra capului în semn de dispreţ). **2.** *(eufem., pop.)* nimic; *me ne importa un ~* nu-mi pasă; *(grosolan, vulg.) un ~!* nimic; nici pe dracul; *vero un ~!* adevărat pe dracul!; *e tuo? tuo un ~* e al tău? al tău pe dracul. **3.** *(ironic, pop., la pl.)* coarne; *avere/fare/portare le ~-a* a avea/a pune/a purta coarne; **4.** corn; apendice; *le ~-a delle lumache* coarnele melcului; *un serpente con le ~-a* un şarpe cu coarne. **5.** *(fig., glumeţ)* cucui; *farsi un ~ sulla fronte* a-şi face un corn în frunte. **6.** obiect din corn; *pettine/manico/bottone di ~* pieptene/mîner/nasture de os. **7.** obiect în formă de corn; *~ delle scarpe* încălţător; *~ dell'abbondanza* cornul abundenţei; *~ per la polvere da sparo* cornul pentru pulbere. **8.** vîrf de munte (de formă conică). **9.** *(muz.)* corn; *~ inglese* corn englez. **10.** corn, extremitate ascuţită, vîrf; *i ~-i della luna* coarnele lunii; *(fig.) i ~-i del dilemma* cele două posibilităţi. **11.** *(înv.)* aripa unei armate.
cornócchio *s.m.* cocean de porumb.
cornucópia *s.f.* cornul abundenţei.
cornùta *s.f. v.* carnuta.
cornùto I. *adj.* **1.** cornut, cu coarne; *(fil.) argomento ~* dilemă. **2.** în formă de corn. **3.** *(bot., în expr.) segale ~-a* secară atinsă de mălură. **II.** *adj., s.m. (vulg.)* încornorat.
córo[1] *s.m.* **1.** *(în teatru antic)* cor. **2.** *(muz.)* cor; *~ a cappella* cor fără acompaniament muzical. **3.** *(arhit.)* cafas. **4.** mulţime de strigăte/plînsete etc.; *un ~ di proteste/di ingiurie/di fischi* un cor de proteste/de injurii/de fluierături; *fare ~ con/a qualcuno* a împărtăşi opiniile cuiva; *tutti in ~* toţi în cor. **5.** strigăte (de animale); cîntece (de păsări); *il ~ dei grilli/dei ranocchi* corul greierilor/broaştelor. **6.** *(lit.)* grup, mulţime.
córo[2] *s.m. (înv.)* un vînt de apus.
corografia *s.f.* orografie.
corogràfico, *-àfici, adj.* orografic; *carta ~-a* harta unei regiuni.
corógrafo *s.m.* orograf.
coròide *s.f. (anat.)* coroidă.
coroidèo *adj.* coroidal; *plesso ~* agregat de vase sanguine aflate în creier.
corólla *s.f. (bot.)* corolă; *a ~* evazat.
corollàrio, *-àri* **I.** *s.m.* **1.** *(mat., fil.)* corolar. **2.** consecinţă, concluzie. **II.** *adj. (înv.)* dedus, prin deducţie.
coróna *s.f.* **1.** coroană; cunună; *~ di lauro/d'alloro* cunună de lauri; *~ di spine* cunună de spin; *(sport) ~ olimpica* titlu de campion olimpic. *SIN. diadema, ghirlanda, sesto.* **2.** coroană (simbol al suveranităţii); *(fig.)* autoritatea suveranilor; *~ di ferro/ferrea* coroana vechilor regi ai Italiei; *avere/portare ~* a avea/a purta coroană; *perdere/rifiutare la ~* a pierde/a refuza coroana; *cingere la ~ (fig.)* a urca pe tron; *discorso della ~* discursul citit de suveran la deschiderea parlamentului. **3.** coroană mortuară. *SIN. ghirlanda, sesto.* **4.** *(fig.)* aureolă. **5.** inel, coroană; *~ di forzamento* inel de aramă din jurul proiectilelor de artilerie. **6.** *(arhit.)* coronamente. **7.** *(anat.)* coroana (dintelui). **8.** *(astron.) ~ solare* coroană solară. **9.** cerc, cunună; coroană; *una ~ di capelli* o cunună de păr; *una ~ di montagne* un cerc de munţi; *la ~ dell'albero* coroana copacului; *a ~* în cerc; *volo a ~* zbor în cerc; *far ~ a qualcosa* a înconjura. **10.** şir, şirag; serie; *una ~ di nocciole* un şir de alune; *una ~ di aggettivi* o serie/o succesiune de adjective; *la ~ del rosario* şir de mătănii; *dire la ~* a spune rugăciuni (din rozariu); *sfilare la ~ (fig.)* a înşira înjurături. **11.** *(fig., lit.)* încununare. **12.** coroană (monedă). **13.** *(la pl.)* deşeuri din filaturile de lînă. *SIN. anello.* **14.** *(bot.) ~ imperiale* lalea pestriţă *(Fritillaria imperialis).* **15.** *(electr.) effetto ~* coroană.

coronale *adj.* **1.** *(înv.)* care are formă de coroană. **2.** care se referă la coroana unei stele. **3.** *(anat.)* coronal; *osso ~* os coronal/frontal. *SIN. coronaro.*

coronaménto *s.m.* **1.** *(înv.)* încoronare. **2.** *(fig.)* încununare, împlinire, desăvîrşire; *questa opera è il ~della sua vita* această operă este încununarea vieţii sale. **3.** coronament. **4.** marginea superioară a pupei navelor.

coronàre I. *vt.* **1.** a încununa, a împodobi. **2.** *(lit.)* a încorona. **3.** a înconjura, a împrejmui; *la città era coronata di alte mura* oraşul era înconjurat de ziduri înalte. **4.** *(fig.)* a premia, a încununa; *il successo ha coronato i suoi sforzi* succesul a încununat eforturile sale. **5.** *(rar, lit.)* a umple pînă sus (ceşti, cupe etc.). **II.** *vr.* **1.** a se încununa. **2.** *(lit., fig.)* a se împodobi.

coronària *s.f. (bot.)* neghină *(Agrostemma githago).*

coronàrico, *-ici, adj. (fiziol.)* coronarian; *insufficienza ~-a* insuficienţă coronariană.

coronàrio, *-àri, adj.* **1.** *(anat., despre o venă, o arteră)* coronar. **2.** *(ist. lit., în expr.) certame ~* concurs de poezie avînd ca premiu o coroană.

coronaropatìa *s.f.* afecţiune a coronarelor.

coronazióne *s.f. (rar)* încoronare.

coronèina *s.f.* **1.** *(dim.)* coroniţă. **2.** şirag de mătănii.

coronèlla[1] *s.f.* dig de întărire (în aval, de un altul care este în pericol).

coronèlla[2] *s.f. (rar, pl.)* şarpe neprimejdios *(Coronella).*

coròn|ide *s.f.* **1.** *(gram.)* coronis (semn în ortografia greacă, indicînd crazele). **2.** *(înv.)* cornişă. **3.** semn (marcînd sfîrşitul unei cărţi); *(înv.) per ~* în sfîrşit; pentru a încheia.

coronògrafo *s.m.* coronograf.

coròn|io *s.m.* coroniu.

coròso *s.m.* fildeş vegetal. *SIN. avorio vegetale.*

corpaceiàta *s.f. (rar)* îndopare, ghiftuire; *fare una ~ di* a se îndopa cu, a se sătura.

corpaceiùto *adj.* gras, corpolent.

corpètto *s.m.* **1.** pulover albastru de lînă (purtat de marinari). **2.** cămăşuţă (de copii). **3.** vestă. **4.** corsaj.

corpìno *s.m.* corsaj.

córpo *s.m.* **1. a)** corp; *~ liquido/solido/gassoso* corp lichid/solid/gazos; *~rigido/elastico* corp rigid/elastic; *~-i organici/inorganici* corpuri organice/anorganice; *i ~-i celesti* corpuri cereşti; **b)** corp, organism; *avere cura del proprio ~* a avea grijă de propriul corp; *avere un ~ asciutto/robusto/atletico* a avea un corp uscat/robust/atletic; *i piaceri del ~* plăcerile simţurilor; *guardia del ~* **a)** persoană în serviciul cuiva; **b)** *(fig.)* persoană de încredere; *a ~ a ~* corp la corp; *a ~ morto (fig.)* cu ardoare,; *a male in ~ (fig.)* fără elan; *anima e ~ (fig.)* trup şi suflet; *in ~ e anima (fig.)* în persoană; *avere qualcosa in ~ (fig.)* a fi neliniştit; *avere il diavolo in ~* a fi agitat; *non tener nulla in ~ (fig.)* a nu fi în stare să ţii un secret; *entrare in ~ (fig.)* a-i veni în minte; *ricacciare le parole in ~ a qualcuno (fig.)* a face pe cineva să regrete ce a spus; *~ di Bacco/di un cannone/di mille bombe!* pe naiba/pe dracul. **2. cadavru;** *qui giacciono i ~ -i dei caduti in guerra* aici zac cadavrele celor căzuţi în război. **3.** *(anat.)* corp, structură anatomică; *~ luteo* corp galben. **4.** pîntec, burtă; *avere dolori di ~* a avea dureri de pîntece; *a ~ vuoto* pe burta goală; *a ~ pieno* cu burta plină; *mettere in ~* a băga în burtă; *andare di ~ (fam., eufem.)* a ieşi afară; *stitichezza di ~* constipaţie; *avere il ~ grosso* a fi cu burta mare, a fi însărcinată. **5.** corp, parte principală; măsură; volum; capacitate; *il ~ del motore* corpul motorului; *il ~ della costruzione era enorme* corpul construcţiei era enorm; *il ~ di un vaso* capacitatea unui vas. **6.** consistenţă, forţă, vigoare, soliditate; *il ~ del terreno* soliditatea terenului; *il ~ del suono/della voce/del vino* consistenţa sunetului/a vocii/a vinului; *dar/prender ~* a da/a căpăta consistenţă; *avere ~* a avea forţă; *colore a ~* culoare consistentă. **7.** corp, grup de persoane; *~ insegnante/di ballo* corpul profesoral/de balet; *~ elettorale* electorat; *~ diplomatico* corpul diplomatic; *fare ~ con qualcuno* a se asocia cu cineva; *spirito di ~* solidaritate de breaslă. **8.** *(mil.)* armă; unitate militară; *~ degli alpini* vînători de munte; *~ di guardia* corp de gardă; *~ d'armata* corp de armată. **9.** corp, agregat. **10.** operele complete (ale unui autor). **11.** *(mar.)* corpul navei. **12.** *(tipogr.)* partea verticală a presei de tipărit; înălţimea caracterului tipografic. **13.** *(înv.)* glob ocular.

còrpo-mórto *s.m. (mar.)* corp-mort.

corporàle I. *adj.* corporal, trupesc. **II.** *s.m. (bis.)* antimis.

corporalità *s.f.* corporalitate.

corporalménte *adv. (înv.)* corporal, trupeşte; *giurare ~* a jura punînd mîna pe un lucru sfînt.

corporativìsmo *s.m. (pol.)* corporatism.

corporativìstico, *-ci, adj.* corporatist.

corporativo *adj.* corporativ, de corporaţie.

corporàto *s.m.* care face parte dintr-o corporaţie.

corporatùra *s.f.* înfăţişare; statură, talie; corp; *avere una ~ agile/svelta* a fi zvelt; *essere di ~ grossa/sottile* a fi masiv/subţire. *SIN. complessione, costituzione, figura.*

corporazióne *s.f.* **1.** *(ist.)* corporaţie, breaslă; *~ religiosa* congregaţie. **2.** *(în regimul fascist)* organism care-i reunea pe patroni şi muncitori într-o corporaţie unică. **3.** corporaţie, sindicat (în regimul capitalist-fascist).

corporeità *s.f.* corporalitate.

corpóreo *adj.* **1.** corporal, al corpului, trupesc; *predileggere i piaceri ~-i* a iubi plăcerile trupeşti. **2.** care are corp, care este întrupat.

corpóso *adj.* **1.** *(despre culori)* dens, gros; *(despre vin)* dens/consistent; siropos. **2.** *(pict.)* reliefat, cu relief şi volum.

corpulènto *adj.* **1.** corpolent, voinic; gras. **2.** dens, gros; *fantasia ~-a (fig.)* fantezie bogată dar lipsită de subtilitate.

corpulènza *s.f.* **1.** corpolenţă, grăsime. **2.** densitate.

còrpus *s.m.* corp, colecţie (de texte, inscripţii, documente).

corpuscolàre *adj.* corpuscular.

corpúscolo *s.m.* corpuscul.

corradicàle *adj. (lingv.)* care are rădăcină comună (cu alt cuvînt).

corraslóne *s.f. (geol.)* coroziune.

còrre *vt. v.* cogliere.

corredaménto *s.m.* **1.** înzestrare, dotare; echipare, utilare. **2.** echipament, utilaj.

corredàre I. *vt.* **1.** a înzestra, a dota, a echipa, a utila; *~ un laboratorio di strumenti* a utila un laborator cu instrumente; *~ una casa di mobili* a mobila o casă; *~ una biblioteca di libri* a înzestra o bibliotecă cu cărţi; *~ un testo di note* a face note la un text; *(rar) ~ una sposa* a înzestra o fată care se căsătoreşte. *SIN. dotare, munire, provvedere.* **2.** *(înv.)* a pregăti. **II.** *vr.* **1.** a se pregăti; a se aproviziona; *~-si di acqua e di cibo per il*

viaggio a se aproviziona cu apă şi hrană pentru drum. **2.** *(înv.)* a se împodobi.

corredìno *s.m.* trusoul (unui nou-născut).

corrèdo *s.m.* **1.** utilaj, echipament; *~ di un laboratorio/di una nave/di un'automobile* echipamentul unui laborator/unei nave/unui automobil. **2.** mobilier, lucruri; *~ di una casa* mobilă, lucrurile dintr-o casă. **3.** trusou; *~ per neonato* trusoul unui nou-născut. **4.** *(fig.)* aparat critic. **5.** *(fig.)* bagaj de cunoştinţe. **6.** *(înv.)* prînz de gală.

corrèggere **I.** *vt.* **1.** a corecta, a corija, a rectifica, a îmbunătăţi; *~ un compito scolastico* a corecta o temă; *~ un'espressione troppo forte* a rectifica o expresie prea tare; *~ lo strabismo* a corecta strabismul. **2.** a dojeni; a certa. **3.** *(înv.)* a pedepsi. **4.** *(despre lichide)* a adăuga ceva care le modifică (concentraţia, gustul, proprietatea). **5.** a elimina, a înlătura; *~ danni/mali/abusi* a înlătura pagubele/relele/abuzurile. **6.** *(rar, lit.)* a guverna, a conduce. **7.** *(înv.)* a mîna/a conduce un animal. **II.** *vr.* a se corecta.

corréggia, *-égge, s.f.* **1.** curea; *(prov.) far ~-e dell'altrui cuoio* a face binele cu banii altuia; *perdere la ~* a pierde autocontrolul, a nu mai avea nici un fel de ruşine. **2.** şiret de ghete.

correggiàme *s.m. (colectiv)* hamuri.

correggiàto *s.m. (agr.)* îmblăciu.

correggibile *adj.* corigibil.

correggiménto *s.m. (înv.)* **1.** corecţie; pedeapsă. **2.** guvernare.

correggitóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(înv.)* corector. **2.** suveran; conducător.

correggiòla *s.f.* **1.** cureluşă. **2.** dungă în relief (pe cotorul unui volum legat).

correggionàle *adj.* coregional, din aceeaşi regiune.

correggiuòla *s.f. v.* correggiola.

correità *s.f. (jur.)* complicitate.

correlàre *vt.* a corela, a pune în corelaţie.

correlativo *adj.* corelativ; în legătură, în relaţie.

corelatóre, -trice *s.m.* şi *f.* coreferent.

correlazióne *s.f.* **1.** corelaţie, relaţie, legătură reciprocă; *fra i due avvenimenti c'è una stretta ~* între cele două evenimente există o strînsă corelaţie. *SIN. rapporto.* **2.** *(fil.)* opoziţie între doi termeni corelativi. **3.** *(lingv.)* opoziţiile fonematice caracterizate de aceeaşi marcă; *~ dei tempi* concordanţa timpurilor.

correligionàrio, *-àri, s.m.* coreligionar.

correntàme *s.m.* grindiş (totalitatea grinzilor mici care se pun între grinzile mari, la acoperiş).

corrènte **I.** *part. tr.* de la correre. **II.** *adj.* **1.** curgător; *stile ~* stil curgător; *acqua ~* apă curgătoare/curentă. **2.** *(fig.)* continuu, neîntrerupt; *bassorilievo ~* basorelief continuu. **3.** care este în uz, curent, actual; *moneta ~* monedă curentă; *prezzo ~* preţ curent; *~ mese/anno* luna/anul în curs; *(fig.) prendere qualcosa per moneta ~* a lua un lucru de bun. **4.** curent, comun, uzual; *il parlare ~* vorbirea curentă; *merce ~* marfă obişnuită; *(fig., rar) uomo ~* om credul. **III.** *adv. (înv.)* iute. **IV.** *s.m. (numai sg.; în loc.) essere al ~ di qualcosa* a fi la curent cu ceva; *mettere al ~* a ţine la curent.

corrènte[2] *s.f.* **1.** curent; *~-i marini* curenţi maritimi. **2.** *(fig.)* val, torent; curent, direcţie; *una ~ di lave* un torent de lavă; *le ~-i del traffico ciltadino* valul traficului citadin. **3.** *(electr.)* curent, lumină electrică; *~ alternata* curent alternativ; *manca la ~* nu e lumină; *presa di ~* priză electrică. **4.** *(fig.)* modă, uz, tendinţă, curent; *andare secondo/contro ~* a merge după/împotriva curentu(lui); *una nuova ~ filosofica* un nou curent filozofic; *seguire la ~* a merge după curent; a fi conformist. **5.** *(în interiorul unui partid)* grupare, curent.

corrènte[3] *s.m.* **1.** leaţ, băţ (folosit la susţinerea acoperişurilor). **2.** grindă (care consolidează longitudinal corpul navei, avionului etc.). **3.** *(gimnastică)* bîrnă.

corrènte[4] *s.f.* dans (vioi).

correnteménte *adv.* curent, curgător, rapid; *parlare ~ una lingua* a vorbi curent o limbă; *come si dice ~* cum se spune curent.

correntézza *s.f.* îngăduinţă, liberalism; largheţe.

correntia *s.f. (rar)* direcţie, curs (al unui curent).

correntina *s.f. (pesc.)* undiţă.

correntista, *-isti, s.m.* şi *f. (com.)* persoană care are cont curent la bancă.

corrèo *s.m. (jur.)* complice.

córrere **I.** *vi. (e)* **1.** a alerga, a fugi, a goni; *~ a gambe levate/a spron battuto/a precipizio* a alerga în goana mare; *~ a rotta di collo/a rompicollo/a scavezzacollo* a alerga să-ţi rupi gîtul; *~ come il vento/come il fulmine/come una lepre* a alerga ca vîntul/ca fulgerul/ca un iepure; *~ a piedi/a cavallo* a alerga pe jos/călare; *~ in automobile/in bicicletta* a alerga/a fugi/a goni cu maşina/cu bicicleta; *corri a chiamarlo* fugi şi-l cheamă; *~ dietro a qualcuno* a alerga după cineva; a urmări pe cineva; *~ dietro a chi fugge (fig.)* a ajuta pe cineva cu de-a sila; *~ avanti e indietro* a-şi face de lucru; a fugi încolo şi-ncoace; *~ dietro alle donne (fig.)* a alerga după femei; *~ incontro alla morte (fig.)* a înfrunta riscuri mari; *~ ai ripari (fig.)* a încerca să dregi ceva, a căuta o soluţie; *~ per una scuderia* a participa la o cursă de alergări. **2.** a naviga; *~ per fortuna* a naviga folosind forţa vîntului; *~ a terra* a naviga spre pămînt; *~ alla banda* a naviga cu vîntul într-o parte. **3.** *(înv.)* a năvăli; a bîntui. **4.** a se mişca rapid/în fugă, a alerga. **5. a)** a îndrepta, a arunca; **b)** a curge; **c)** a străbate; *i suoi occhi corsero subito alla fotografia* ochii săi se îndreptară îndată spre fotografie; *un brivido le corse per tutto il corpo* un fior îi străbătu tot corpul; *la mente mi corre sempre a quelle scene ormai lontane* mintea îmi aleargă mereu la acele scene de acum îndepărtate; *il sangue corre* sîngele curge/se scurge în fugă; *(fig.) il denaro corre* banii curg. **6.** *(fig.)* a se grăbi, a acţiona în grabă; *~ per finire un lavoro* a se grăbi să termine un lucru; *non ~ alle conclusioni* nu te grăbi cu concluziile. **7.** *(despre timp)* a fugi, a trece, a se scurge, a fi; *il tempo corre* timpul fuge; *correva l'anno 1300* era anul 1300; *fra questi avvenimenti sono corsi due mesi* între aceste evenimente s-au scurs două luni. **8.** a începe; a fi calculat de la data de; *lo stipendio corre da oggi* salariul va fi plătit începînd cu data de azi. **9.** *(fig.)* a se afla; a fi, a exista; *attraverso quei monti corrono molti sentieri* printre acei munţi sînt multe poteci; *corrono cento metri fra le case nostre* sînt o sută de metri între casele noastre; *ci corre!* e diferenţă! **10.** *(despre vorbire)* a fi curgător/cursiv. **11.** *(fig.)* a circula, a se împrăştia, a se difuza; *la fama corre* faima se împrăştie; *corre una cattiva voce su di lui* se aud lucruri proaste despre el; *sono corse parole grosse fra di loro* şi-au spus cuvinte grele/grave; *lasciar ~* a nu interveni. **12.** a nu acorda atenţie, a nu băga în seamă. **13.** *(despre monede)* a circula, a fi în circulaţie. **14.** *(rar)* a se întîmpla; *corrono gravi fatti in questi giorni* se întîmplă lucruri grave în aceste zile. **II.**

vt. **1.** a străbate; *(fig.)* *~un rischio* a risca; *(fig.)* *~ un'avventura* a avea o aventură; *(fig.)* *~ la cavallina* a duce o viață dezordonată; *~ il mare* **a)** a naviga; **b)** a face acte de piraterie. **2.** a disputa, a lupta, a rivaliza; a concura; *~ i cento metri* a concura la o sută de metri; *~ il palio* a participa la cursele de cai de la Siena; *(ist.)* *~ la giostra/la lancia/l'asta* a participa la un turnir. **3.** *(înv.)* a năvăli, a bîntui; a devasta, a pustii.

correrìa *s.f. (înv.)* năvălire; devastare, pustiire.

correspettivo *adj. v.* corrispettivo **(I).**

corresponsàbile *adj.* responsabil împreună cu altcineva.

corresponsabilità *s.f. (jur.)* răspundere solidară.

corresponsióne *s.f.* **1.** sumă de plată (pentru chirie, taxă, abonament). **2.** *(fig.)* reciprocitate (în privința sentimentelor); sentimente împărtășite.

correttaménte *adv.* corect.

correttèzza *s.f.* **1.** corectitudine, faptul de a fi corect/fără greșeli; *~ grammaticale* corect din punct de vedere gramatical. **2.** educație; bună-cuviință. **3.** onestitate, corectitudine.

correttivo **I.** *adj.* care poate corecta. **II.** *s.m.* **1.** corectiv. **2.** ingredient, substanță care elimină gustul neplăcut al unui medicament. **3.** *(la pl.)* amendamente.

corrètto **I.** *part. tr.* de la correggere. **II.** *adj.* **1.** civilizat, urban, politicos, binecrescut. **2.** decent, cuviincios; *mal ~* vicios.

correttóre[1], **-trice** *s.m.* și *f.* **1.** corector, cel care modifică/corectează. **2.** *(rar, lit.)* guvernator. **3.** *(tehn.)* dispozitiv care corectează. **4.** *(jur.)* amendamente.

correttóre[2] *s.m.* prorector.

correzionàle **I.** *adj. (jur.)* corecțional; *casa ~* casă de corecție. **II.** *s.m. (rar)* casă de corecție.

correzióne *s.f.* **1.** corectare; corectură; *eseguire la ~dei compiti* a corecta temele; *~ di bozze* corectură în șpalturi; *~ in piombo* executarea corecturilor de către tipograf; *fare una ~ a penna/a matita* a face o corectură cu tocul/creionul. **2.** dojană, reproș, mustrare; *ricevere una ~* a primi o mustrare. **3.** pedeapsă, corecție; *casa di ~* casă de corecție; *abuso di mezzi di ~* abuz de pedepse. **4.** îmbunătățire, modificare; transformare. **5.** *(optică)* corectarea ametropiilor. **6.** figură retorică (constînd în retragerea lucrurilor spuse și înlocuirea lor cu altele noi). **7.** *(înv.)* perfecțiune.

corrida *s.f.* luptă de tauri, coridă.

corridóio *s.m.* **1.** coridor. **2.** balcon (de jur împrejurul unei clădiri). **3.** *(în vechile fortificații)* treaptă de pămînt pe care se urcau soldații cînd deschideau focul. **4.** *(ferov.)* coridor. **5.** *(auto)* loc de trecere (între scaune). **6.** bandă a unei autostrăzi. **7.** *(mar.)* puntea de sub covertă. **8.** *(tenis)* spațiile laterale ale terenului. **9.** *(fotbal)* coridor; *trovare/coprirsi un ~* a găsi/a-și deschide un coridor.

corridóre, -trice **I.** *adj.* alergător, capabil să alerge. **II.** *s.m.* **1.** alergător, participant la o cursă; *~ ciclista/automobilista* ciclist, automobilist. **2.** *(ist.)* alergătorul care participă la cursele din circ. **3.** *(înv.)* explorator. **4.** pasăre rezistentă la fugă (care nu zboară).

corrièra *s.f.* **1.** trăsură de poștă. **2.** autobuz, cursă (care face legătură între localități). **3.** *(vînătoare)* groapă în care se țin păsările folosite ca momeală.

corrière *s.m.* **1.** curier; *~ di guerra* curier de război; *~ a cavallo* curier călare; *~ diplomatico* curier diplomatic; *spedire mobili/merci per/col ~* a expedia mobile/mărfuri prin curier. **2.** serviciu poștal; corespondență; (rar) poștaș; *a volta di ~* imediat; *rispondere a volta di ~* a răspunde imediat. **3.** vapor care face serviciu poștal. **4.** curier (nume dat unor publicații). **5.** pasăre din ordinul caradriformelor *(Charadrius).*

corrigónde **I.** *adj.* care trebuie corectat. **II.** *s.m.* (minor) deținut într-o casă de corecție.

corrimàno *s.m.* balustradă (de-a lungul unei scări). *SIN.* mancorrente.

corrióne *s.m.* pasăre din ordinul caradriformelor *(Cursorius cursus) SIN. cursore.*

corrispettivo **I.** *adj.* **1.** corespunzător, proporțional. **2.** *(jur.)* echivalent. **II.** *s.m.* echivalent; compensație; *percepire il ~* a încasa echivalentul (în bani, produse etc.).

corrispondente **I.** *part. prez.* de la corrispondere. **II.** *adj.* **1.** *socio ~* membru corespondent (al Academiei). **2.** *(rar)* relativ. **III.** *s.m.* și *f.* **1.** persoană cu care cineva este în corespondență. **2.** persoană însărcinată cu rezolvarea corespondenței; *~ commerciale* cel care se ocupă cu rezolvarea corespondenței comerciale. **3.** corespondent (al unui ziar); *dal nostro ~* de la corespondentul nostru; *~ di guerra* corespondent de război. **4.** *(ec.)* corespondent, persoană/bancă/cu care se colaborează pe diferite piețe.

corrispondénza *s.f.* **1.** corespondență, raport, legătură; *a ~* **a)** simetric; asemănător; **b)** *(înv.)* drept represalii. **2.** corespondență; schimb de scrisori; epistolar; *~ commerciale/d'affari* corespondență comercială/de afaceri; *firmare la ~* a semna corespondența; *essere in ~ con qualcuno* a fi în corespondență cu cineva. **3.** articol (de ziar) trimis de un corespondent, corespondență. **4.** reciprocitate; împărtășire a unui sentiment. **5.** *(rar, lit.)* relație, pile; protecție. **6.** *(lingv.)* corespondență, raport constant (între elemente). **7.** *(mat.)* corespondență. **8.** *(referitor la mijloacele de transport)* legătură. **9.** legătură dintre o planetă și lumea animală și vegetală.

corrispóndere **I.** *vt.* a plăti, a vărsa (o sumă). **II.** *vi. (a)* **1.** a corespunde; *questa cifra corrisponde a un terzo del raccolto* această cifră corespunde unei treimi din recoltă. **2.** a fi la înălțime, a corespunde; *~ alle attese/alle speranze/ai desideri* a corespunde așteptărilor/speranțelor/dorințelor. **3.** a fi în legătură cu/aproape de; a răspunde într-un anumit loc; *le nostre finestre si corrispondono* ferestrele sînt față în față; *un dolore che corrisponde sulla schiena* o durere care răspunde în spinare; *~ alla guida* a urma ghidul. **4.** a împărtăși un sentiment. **5.** a fi în corespondență, a coresponda.

corrispósta *s.f.* sumă plătită (în schimbul unui lucru/unui serviciu.)

corrispósto *part. tr.* de la corrispondere și *adj.*

corrività *s.f. (rar, lit.)* **1.** pripeală, nechibzuință. **2.** credulitate.

corrìvo *adj.* **1.** *(înv.)* curgător. **2.** pripit, nechibzuit; *essere ~ a credere/a biasimare/a tollerare* a se pripi să creadă/să dezaprobe/să tolereze. *SIN. avventato, leggero, sconsiderato.* **3.** credul; naiv, prostovan, nătărău. **4.** *(dial.)* mînios, țîfnos.

corrivaménte *adv.* în mod pripit.

corroboraménto *s.m. (rar)* coroborare.

corroborànte **I.** *part. prez.* de la corroborare și *adj.* **II.** *s.m.* tonic, întăritor.

corroborare **I.** *vt.* **1.** a întări, a fortifica, a da vigoare. **2.** *(fig.)* a corobora, a întări prin argumente noi; a susține. **II.** *vr.* a se fortifica.

corroborativo **I.** *adj. (rar)* coroborant, care întărește. **II.** *s.m.* întăritor.

corroborazióne *s.f.* **1.** coroborare, întărire. **2.** *(fig.)* confirmare, dovadă.
corródere **1.** *vt. (despre diferite substanţe)* a roade, a ataca; a coroda; a eroda. **II.** *vr.* a se eroda.
corrodiménto *s.m. (rar)* coroziune.
corrogàre *vt. (înv.)* a chema, a strînge, a aduna (mai mulţi oameni) prin rugăminţi.
corrómpere **I.** *vt.* **1.** a deteriora, a strica. **2.** a infecta, a contamina; a polua. **3.** *(fig.)* a corupe, a strica, a perverti. **4.** *(fig.)* a corupe, a mitui, a cumpăra. *SIN. comprare.* **5.** *(înv.)* a falsifica, a contrafface. **6.** *(înv.)* a viola, a încălca. **7.** *(înv.)* a silui, a viola. **II.** *vr.* **1.** a se altera, a se strica. **2.** a se putrezi, a se descompune. **3.** *(fig.)* a se corupe, a se deprava.
corrompìbile *adj.* **1.** care se poate altera/strica. **2.** care poate fi corupt.
corrompiménto *s.m.* **1.** alterare, stricare. **2.** infectare, contaminare. **3.** *(rar)* corupere, corupţie.
corrosióne *s.f.* coroziune, roadere.
corrosìvo *adj., s.m.* **1.** coroziv. **2.** *(fig.)* caustic, muşcător; distrugător.
corróso *part. tr.* de la corrodere şi *adj.*
corrótto[1] *part. tr.* de la corrompere şi *adj.*
corrótto[2] *s.m. (înv.)* **1.** bocet. **2.** doliu. **3.** jale, durere puternică.
corrucciaménto *s.m. (înv.)* supărare, mînie.
corrucciàre **I.** *vt. (rar)* a întrista, a mîhni. **II.** *vr.* **1.** a se întrista, a se mîhni. *SIN. crucciarsi.* **2.** a căpăta o înfăţişare tristă.
corrucciataménte *adv.* cu supărare.
corrùccio *s.m.* **1.** supărare; mînie; *provare/sentire ~* a încerca/a simţi mînie. *SIN. cruccio.* **2.** *(înv.)* întristare, durere. **3.** *(rar, înv.)* încăierare; *(prov.) ~ di fratelli più che due flagelli* ceartă de fraţi, ceartă de draci.
corrucciόso *adj.* supărăcios, arţăgos.
corrugaménto *s.m.* încruntare.
corrugàre **I.** *vt.* **1.** a încrunta; *~ la fronte/le sopracciglia* a încrunta fruntea/sprîncenele. *SIN. aggrondare, aggrottare.* **2.** *(rar)* a contracta. **II.** *vr.* **1.** a se încrunta. *SIN. aggrondarsi, aggrottarsi.* **2.** *(lit.)* a se contracta; a se strînge.
corruscàre *vi. (a) (rar, lit.)* a scînteia, a luci, a străluci.
corruscazióne *s.f.* scînteiere; sclipire, fulgerare; strălucire; *(rar, lit.)* fulger.
corrùsco, -ùschi, *adj.* **1.** scînteietor, lucitor, sclipitor. **2.** strălucitor de frumuseţe.
corruttéla *s.f.* **1.** corupere. **2.** *(fig.)* corupţie, depravare, decădere morală. **3.** *(înv.)* versiune greşită.
corruttìbile **I.** *adj.* **1.** (uşor) alterabil. **2.** *(fig.)* coruptibil. **3.** muritor; trecător, vremelnic. **II.** *s.m. (înv.)* lucru trecător.
corruttibilità *s.f.* coruptibilitate.
corruttìvo *adj. (rar)* corupător.
corruttóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* corupător.
corruzióne *s.f.* **1.** alterare, descompunere. *SIN. decomposizione, putrefazione.* **2.** corupere; corupţie; depravare, pervertire. *SIN. depravazione, pervertimento.* **3.** contrafacere, falsificare; *~ di sostanze destinate all'alimentazione* falsificarea substanţelor destinate alimentaţiei. **4.** *(despre limbă, stil)* decădere, corupere. **5.** *(înv.)* contagiere, infectare. **6.** *(înv.)* distrugere.
córsa *s.f.* **1.** cursă, fugă, goană; *andare in ~* a merge în fugă; *fare una ~* a face o cursă; *~ di velocità/di resistenza* cursă de viteză/de rezistenţă; *a passo di ~* cu paşi repezi, în fugă; *a tutta ~* în goana mare; *di ~* în goană; *pigliare la ~* a începe să fugi; *fare una ~ in qualche luogo* a da o fugă într-un loc. **2.** *(sport)* cursă, alergare; *~ su strada/su pista* cursă pe stradă/pe pistă; *~ a ostacoli* cursă cu obstacole; *~ al trotto/al galoppo* cursă la trap/la galop; *~-e di cavalli/ciclistiche/automobilistiche* curse de cai/de biciclete/de automobil. **3.** *(la pl.)* curse de cai; *andare alle ~-e* a merge la curse. **4.** *(fig.)* cursă, goană, încercare de depăşire; *~ all'oro* goană după aur; *~ agli armamenti* cursa înarmărilor. **5.** cursă, distanţă parcursă regulat de un vehicul; vehicul; *perdere la ~* a pierde cursa. **6.** *(av.)* pistă; *~ di atterraggio/di decollo* pistă de aterizare/de decolare. **7.** *(mec.)* cursă, mişcarea realizată de un element mobil. **8.** acţiunea de nimicire a navelor considerate duşmane; *guerra di ~* piraterie tolerată sau recunoscută; *nave/legno ~* vas corsar.
corsàle[1] *s.m. (înv.)* piept, torace.
corsàle[2] *s.m. (înv.)* **1.** corsar. **2.** corabie de corsari, vas-corsar.
corsalétto *s.m.* **1.** *(ist.)* platoşă uşoară (purtată sub haină). **2.** cordon lat, înalt; corseletă. **3.** *(entom.)* primul segment al toracelui.
corsàro **I.** *s.m. (ist.)* **1.** corsar. **2.** pirat. **II.** *adj.* care ţine de corsar; pirateresc; *nave ~-a* vas-corsar.
corsè *s.m.* corset.
corseggiàre *vt., vi. (a)* **1.** a nimici navele comerciale duşmane cu vase-corsar. **2.** a străbate mările făcînd acte de piraterie.
corsésca *s.f.* armă, lance de aruncat (folosită în Corsica).
corsétto *s.m.* **1.** corset. **2.** *(înv.)* platoşă uşoară (purtată sub haină).
corsìa *s.f.* **1.** spaţiu, loc de trecere, culoar (între scaune, paturi). **2.** traversă. *SIN. passatoia.* **3.** cameră de spital, salon. **4.** bandă; *strada a tre ~-e* stradă cu trei benzi. **5.** *(înv.)* drum, şosea; stradă. **6.** culoar (pe un teren de sport etc.); *correre in prima ~* a alerga pe culoarul unu. **7.** *(pe galere)* spaţiul de pe punte prin care se ajungea de la proră la pupă. **8.** *(înv.)* curentul unui fluviu. **9.** *(înv.)* apă curgătoare.
corsièro *s.m. (lit.)* cal.
corsìva *s.f.* **1.** *v.* corsia. **2.** scriere cursivă.
corsivista, -isti, *s.m.* şi *f.* autor de note/comentarii/polemice (tipărite cu litere cursive).
corsìvo **I.** *adj.* **1.** *(despre scriere)* cursiv. **2.** *(înv.; despre apă)* curgător; curent. **3.** *(fig., înv.)* nechibzuit; pripit. **4.** *(fig., înv.)* ordinar, grosolan. **II.** *s.m.* **1.** alfabetul latin. **2.** notă/comentariu polemic(ă) (tipărite cu litere cursive).
córso[1] *part. tr.* de la correre şi *adj.*
córso[2] *s.m.* **1.** *(înv.)* cursă; *pigliar il ~* a începe să fugă; *cavallo di ~* cal foarte iute; *(fig., înv.) di gran ~* foarte mult. **2.** *(lit.)* drum; *drizzare il ~* a se îndrepta. **3.** curs; *il ~ di un fiume* cursul unui fluviu; *il ~ del sangue* circulaţia sîngelui; *il ~ del Po* cursul Padului. **4.** cursă, călătorie pe mare; *capitano di lungo ~* căpitan de cursă-lungă. **5.** mişcarea/drumul astrelor. **6.** defilare, trecere, mişcare, plimbare. **7.** corso, stradă largă (pe care se merge la plimbare). **8.** desfăşurare, curs, decurs; *il ~ della vita* cursul vieţii; *mutamenti avvenuti nel ~ dei secoli* schimbări petrecute în decursul secolelor; *nel ~ della discussione/del viaggio* în cursul discuţiei/călătoriei; *dar ~ ai lavori* a da curs lucrărilor unui pod; *lavori in ~* lucrări în curs; *opera in ~ di stampa* lucrare în curs de tipărire; *affari in ~* afaceri în curs; *dar ~ a una pratica* a da curs unui demers. **9.** ciclu de lecţii, curs; perioadă de desfăşurare a cursurilor; *~ di filosofia* curs de filozofie; *~ di specializ-*

zazione curs de specializare; *frequentare i ~-i di medicina* a frecventa cursurile facultății de medicină; *fuori ~ (despre un student)* care a încheiat anii de studii prevăzuți, fără a da toate examenele și fără a-și susține diploma. **10.** an de studiu, clasă; *il ~ B è composto di tre classi* anul B e compus din trei clase. **11.** *(fig.)* curs, tratat, manual; *~ di anatomia* curs de anatomie. **12.** *(ec.)* curs; cost, preț; *fuori ~ (despre monede)* ieșită din circulație. **13.** șir/rînd/strat de cărămizi. **14.** *(mar.)* grindă (dispuse în șir de la pupă la proră).

córso[3] *adj., s.m.* corsican.

corsóio I. *adj. (rar, lit.)* care alunecă; *nodo ~* juvăț. **II.** *s.m. (mec.)* culisă, ghidaj.

córta *adj. f. (în expr.) a farla ~* pe scurt, în concluzie.

córte *s.f.* **1.** curte; ogradă; bătătură; *bassa ~* curtea orătăniilor. **2.** conac, curte boierească. **3.** palat regal, curte (domnească); *ballo alla ~* bal la curte. **4.** curte (curteni, suveran, miniștri); **a)** *avere buon amico a ~* a fi în grațiile regelui. **b)** *(fig.)* a avea prieteni sus-puși. **5.** cortegiu; *fare la ~ a qualcuno* **a)** a face curte cuiva; **b)** a linguși, a adula. **6.** curte, colegiu de judecată; *~ marziale* curte marțială; *~ d'appello* curte de apel; *~ d'assise* curtea cu juri; *~ di cassazione* curtea de casație; *~ suprema* tribunalul suprem; *~ dei Conti* curtea de conturi; *~ di giustizia* tribunal; *andare a ~* a da în judecată.

corteàre *vi. (a) (înv.)* **1.** a face parte din alaiul de nuntă. **2.** *(rar)* a merge la curte.

cortéccia, -écce, *s.f.* **1.** scoarță, coajă (de copac). **2.** coaja/crusta pîinii. **3.** *(fig.)* aspect, înfățișare; strat; *a volte la bontà si nasconde sotto una ~ di indifferenza* uneori bunătatea se ascunde sub o înfățișare indiferentă; *andare più in là della/oltre la ~* a nu se opri la suprafață, a aprofunda lucrurile; *fermarsi alla ~, non vedere/non sapere oltre la ~* a se opri la suprafața lucrurilor. **4.** *(anat.)* scoarță cerebrală. **5.** *(înv.)* tencuială. **6.** *(înv.)* piele (de om).

corteggiaménto *s.m.* **1.** acțiunea de a face curte unei femei. **2.** adulare, lingușire. *SIN. corte.* **3.** *(înv.)* cortegiu.

corteggiàre *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a face parte din cortegiu/suită/alai. **2.** a face curte; a adula, a linguși. **3.** *(lit.)*, a însoți, a urma.

corteggiatóre, -trice *s.m.* și *f.* curtezan.

cortéggio, -éggi, *s.m.* **1.** cortegiu; suită. **2.** șir, convoi, alai. **3.** *(înv.)* acțiunea de a face curte (unei femei).

cortegiàno *s.m. (înv.) v.* cortigiano **(II)**.

cortèllo *s.m. (dial.) v.* coltello.

cortèo *s.m.* **1.** cortegiu, alai; suită; *~ nuziale* alai de nuntă; *~ funebre* cortegiu funebru. **2.** demonstrație. **3.** convoi, șir; *un ~ di automobili* un convoi de automobile.

cortése *adj.* **1.** *(ist.)* care posedă virtuțile specifice vieții de curte; *donna ~* femeie cultă/rafinată/elegantă/de o înaltă moralitate; *armi ~-i* arme care nu răneau adversarul (în turniruri). **2.** amabil, gentil; politicos, civilizat. *SIN. affabile, amabile, urbano.* **3.** *(lit.)* generos, darnic; *essere ~ di consigli* a fi darnic cu sfaturile; *donna ~* femeie ușuratică; *veste ~ (rar, glumeț)* îmbrăcăminte foarte decoltată/sumară.

corteseggiàre *vi. (a) (înv.)* a fi curtenitor/amabil. **2.** a cheltui cu largheță.

corteseménte *adv.* politicos, curtenitor.

cortesìa *s.f.* **1.** politețe; amabilitate; *mancare di ~* a fi nepoliticos; *usar ~* a fi amabil; *per ~* vă rog. *SIN. affabilità, amabilità, garbo, gentilezza.* **2.** gest amabil. *SIN. gentilezza.* **3.** partea de vînat care i se lăsa șoimului. **4.** *(înv.)* generozitate, dărnicie; *fare la ~ di qualcosa* a dărui ceva. **5.** *(înv.)* bacșiș; *(prov.) salutare è ~ rispondere è avvere* bună ziua căciulă că stăpînul n-are gură.

cortézza *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* scurtime; *la ~ del tempo* interval scurt de timp, timp scurt. **2.** insuficiență; *~ d'ingegno* îngustime de minte, mărginire.

cortìcale *adj.* cortical, care ține de scoarță.

còrtice *s.m.* **1.** scoarță. **2.** *(anat.)* scoarță cerebrală, cortex.

cortigiàna *s.f.* **1.** doamnă de la curte. **2.** curtezană; prostituată.

cortigianàta *s.f. (depr.)* lingușire josnică, adulație.

cortigianerìa *s.f.* **1.** purtare ceremonioasă de curte; ceremonie. **2.** adulație, lingușire. *SIN. adulazione, servilismo, piaggeria.*

cortigianésco, -éschi, *adj.* **1.** *(depr.)* adulator, lingușitor, servil. *SIN. adulatorio, servile.* **2.** *(depr.)* ceremonios; prefăcut; simulat.

cortigiano I. *adj.* **1.** privitor la curte, de curte; *alla ~-a* ca la curte. **2.** *(fig.)* adulator, lingușitor; *un modo di fare ~* un fel de a fi lingușitor. **II.** *s.m.* **1.** curtean; curtezan. **2.** lingușitor, adulator.

cortile *s.m.* **1.** curte interioară. **2.** curte, ogradă; *animali da ~* păsări (animale) de curte.

cortìna[1] *s.f.* **1.** perdea; *(fig.) ~ di polvere/di fumo/di nebbia* perdea de praf/de fum/de ceață. **2.** *(mil.)* spațiu dintre două întăriturî (cu vehicule fortificate), zid între turnuri și bastioane; *(înv.)* transee. **3.** *(înv., lit.)* cortină.

cortìna[2] *s.f. (lit.)* trepiedul lui Apolo.

cortinàggio, -àggi, *s.m.* polog, baldachin.

córto I. *adj.* **1.** scurt; *calzoni ~-i* pantaloni scurți; *(fig.) prendere la via ~-a* a o lua pe drumul cel mai scurt; *alle ~-e* pe scurt, fără a lungi vorba; *andare per le ~-e* a acționa rapid/hotărît; *per farla ~-a* în concluzie. **2.** scurt; trecător, efemer. **3.** *(fig.)* insuficient, în cantitate redusă; *~ di vista* cu vedere scurtă, miop; *~ di mente* îngust la minte, obtuz; *tenersi ~ nelle spese* a fi strîns de mînă, a economisi; *essere ~ di quattrini* a fi strîmtorat; *(rar) venir ~* a nu reuși; *a ~ di* insuficient; *essere a ~ di quattrini* a fi lefter; *tenere qualcuno a ~ di denaro* a da cuiva bani puțini. **4.** *(înv.; despre ceai etc.)* concentrat. **II.** *adv.* **1.** rapid, în grabă, scurt; *tagliar ~* **a)** a reteza vorba; **b)** a încheia; **c)** a pune capăt ezitărilor. **2.** *(înv.)* insuficient.

cortocircùito *s.m. (electr.)* scurtcircuit.

cortometràggio *s.m.* film de scurt metraj.

corùccio *s.m. (rar, dim.)* **1.** cor mic. **2.** inimioară.

corùscare *vi.* și *deriv. v.* corruscare și *deriv.*

corvacchiòne *s.m. v.* corbacchione.

corvàtta *s.f. (pop.) v.* cravatta.

corvè *s.f.* **1.** corvoadă. **2.** *(fig.)* muncă ingrată/neplăcută; corvoadă.

corvétta[1] *s.f. (mar.)* corvetă.

corvétta[2] *s.f.* cabrare.

corvettàre *vi. (a)* **1.** *(despre cal)* a (se) cabra. **2.** *(înv.)* a sări, a sălta.

corvìna *s.f. (iht.)* corb *(Corvina nigra)*.

corvìno *adj.* **1.** negru ca pana corbului. **2.** murg.

còrvo *s.m.* **1.** corb *(Corvus corax)*; *nero ... un ~* negru ca un corb; *~ del malaugurio* (... be; *aspettare il ~ (fig.)* a aștepta în zadar. **2.** ... *(depr.)* preot. **3.** *(iht.)* corb *(Corvina nigra)*.

cósa *s.f.* **1.** lucru; *~-e da mangiare* lucruri de mîncat; *la miglior/la peggior ~* cel mai bun/cel mai rău

lucru; *per nessuna ~ al mondo* pentru nimic în lume; *per prima ~* mai întîi; *sopra ogni ~* mai presus de orice; *credersi in qualche ~/una gran ~/chissa che ~* a se crede lucru mare, a-şi da importanţă; *(merid.) non è ~* nu e posibil; *avere qualche ~ contro qualcuno* a avea ceva cu cineva; *essere tutt'una ~* a fi egal/asemănător; *essere tutt'altra ~* a fi complet diferit; *fra le altre ~-e* printre altele; *cose (eufem.)* menstruaţie; *la ~ pubblica* Statul; *la ~ famigliare (rar, lit.)* familia; *la somma delle ~-e (lit.)* autoritatea supremă; *(fil.) ~ in sè* lucru în sine; *(jur.) ~ mobile* lucru mobil/mişcător; *~ immobile* lucru imobil/nemişcător. **2.** lucru, obiect, bun; *riordinare le ~-e* a aranja lucrurile; *disporre di molte ~-e* a dispune de multe lucruri. **3.** *(fam.)* persoană de sex feminin (căreia nu i se cunoaşte sau i se omite numele); tipă; *ieri ho incontrato la ~* ieri am întîlnit-o pe tipa aia. **4.** operă; lucrare; *sono le ~-e più belle della nostra letteratura* sînt lucrările cele mai frumoase din literatura noastră. **5.** situaţie, lucru, treabă; *le ~-e si mettono bene* lucrurile se aranjează; *arrivare a ~-e fatte* a ajunge la de-a gata; *è ~ fatta* e o treabă încheiată; *da ~ nasce ~* începutu-i anevoie, restul vine de la sine. **6.** fapt; întîmplare, acţiune; lucru, treabă; *fate sempre troppe ~-e contemporaneamente* faceţi mereu prea multe lucruri o dată; *~-e da matti/da pazzi/incredibili/dell'altro mondo* lucruri incredibile/ciudate; *~ da niente/da nulla* fleacuri; *sono ~ -e grosse* sînt lucruri de mare importanţă; *fare le ~-e in grande stile* a face lucrurile în stil mare; *sono ~-e che capitano* se întîmplă. **7.** cauză; motiv; scop; *si agita per ~-e di nessun conto* se agită pentru lucru de nimic. **8.** utilizare, întrebuinţare; *è uno strumento che serve per molte ~-e* e un instrument care are multe întrebuinţări. **9.** problemă; chestiune; *interessarsi alle ~-e della politica/della scuola* a se interesa de probleme politice/şcolare; *esaminare ~* per ~ a examina fiecare problemă în parte. **10.** (combinat cu adj. calificativ, demonstrativ etc. capătă sensul substantivului abstract corespunzător adjectivului respectiv sau sens de pronume neutru); *è una ~ nuova* e un lucru nou/o noutate; *~ sicura* lucru sigur, certitudine; *è poca ~* e puţin; *questa/codesta/quella/la qual ~* aceasta; *nessuna ~* nimic.

cosà *adv. (fam.) (în loc. adv.) così e ~* în acest fel, numai aşa; *nè così ne ~* nici într-un fel nici în celălalt, nici aşa, nici aşa; *così ~* nici bine nici rău, aşa şi aşa, mediocru.

cosàcco, -àcchi **I.** *s.m.* cazac. **II.** *adj.* **1.** căzăcesc; *danza ~-a* dans căzăcesc. **2.** *(despre cizme)* căzăceşti, pînă la genunchi.

cosàre *vt. (fam.)* a substitui un cuvînt (omis sau necunoscut) cu „lucru, treabă".

cosària *s.f. (bot.)* drobiţă *(Genista tinctoria)*.

còscia **I.** *s.f.* **1.** *(anat.)* coapsă, pulpă; *calzoni a ~* pantaloni strînşi pe coapse. **2.** pulpă (de animal tăiat). **3.** partea pantalonilor care acoperă coapsele. **4.** postament; pilastru (pe care stă presa de tipărit). **5.** parte a podului (construită pe mal). **6.** bară, grindă de metal (la un afet). **7.** *(lit., înv.)* lastră. **8.** varietate de păr vărătec. **9.** *(pop.) ~ di dama* varietate de prună; *~ di monaca* varietate de pară; **II.** *adj. pera ~* varietate de pară.

cosciàle *s.m.* **1.** îmbrăcăminte care acoperă coapsele. **2.** *(înv.)* armă care apără coapsele. **3.** proteză. **4.** partea laterală (a unei scări).

cosciènte *adj.* conştient. *SIN. consapevole, conscio.*

cosciènza *s.f.* **1.** *(fil.)* conştiinţă. **2.** conştiinţă; faptul de a-şi da seama, înţelegere; cunoştinţă; *avere la ~ di qualcosa* a fi conştient de ceva, a fi în cunoştinţă de cauză; *perdere la ~* a-şi pierde cunoştinţa; *riacquistare la ~* a-şi recăpăta cunoştinţa, a-şi reveni în simţiri; *perdita di ~* pierderea cunoştinţei, leşin; *tornare a ~* a-şi recăpăta cunoştinţa, a redeveni conştient. **3.** conştiinţă, convingere, sistem de valori morale; scrupul; *esame di ~* examen de conştiinţă; *rimorso/scrupolo di ~* remuşcare, regret, părere de rău; scrupul; *caso di ~* caz de conştiinţă; *contro ~* împotriva propriei conştiinţe; *senza ~* fără conştiinţă/scrupule; *(lit.) vedersi qualcosa a ~, farsi ~ di qualcosa, aversi di ~ a fare qualcosa* a se simţi vinovat; *(fig.) ascoltare la voce della ~* a asculta glasul conştiinţei; *(fig.) mettersi una mano sulla ~* a face un lucru cu mîna pe conştiinţă/inimă; *togliersi un peso dalla ~* a-şi lua o piatră de pe inimă; *mettersi la ~ in pace* a se linişti; *avere/sentirsi la ~ tranquilla/a posto* a avea/a-şi simţi conştiinţa împăcată. **4.** onestitate, cinste; loialitate; conştiinţă; *uomo di ~* om cinstit; *in ~* cu toată onestitatea, în mod cinstit. **5.** simţul datoriei; sentimentul responsabilităţii. **6.** conştiinţă, înţelegere (a diferitelor probleme); *avere una ~ politica/civile/sociale* a avea o conştiinţă politică/civilă/socială; *~ di classe* conştiinţă de clasă.

coscienziosità *s.f.* conştiinciozitate. *SIN. diligenza, scrupolosità.*

coscienziόso *adj.* conştiincios. *SIN. onesto, zelante, corretto, diligente, scrupoloso.*

còscio, còsci, *s.m.* pulpă (de vită pentru gătit).

cosciòtto *s.m.* pulpă de miel/berbec.

coscritto **I.** *adj. (în loc.) padri ~-i* senatori romani. **II.** *s.m.* recrut. *SIN. recluta.*

coscrivere *vt.* a înrola, a recruta, a încorpora.

coscrivibile *adj. (rar)* apt pentru armată.

coscrizióne *s.f.* încorporare, recrutare.

cosecànte *s.f. (geom.)* cosecantă.

cosegretàrio, *s.m.* secretar (împreună cu altul).

cosένo *s.m. (mat.)* cosinus.

così **I.** *adv.* **1.** aşa, astfel, în acest fel; tot/chiar aşa; *ti trovo molto cambiato e ~ tua sorella* te găsesc foarte schimbat şi tot aşa pe sora ta; *è proprio ~* e chiar aşa; *e ~ via, e ~ via dicendo* şi aşa mai departe; *(glumeţ, fam.) ~ e cosà* chiar aşa, în acest fel; *basta ~ !* ajunge ! destul !; *~ ~* aşa şi aşa. **2.** atît; atît de; de acest fel; *é ~ presto* e atît de devreme; *~ gli uni come gli altri* atît unii cît şi ceilalţi. **II.** *adj.* astfel, asemenea; *non avevo mai visto uno spettacolo ~* n-am văzut niciodată un astfel/asemenea spectacol. **III.** *conj.* **1.** (introduce o propoziţie comparativă sau modală) aşa, atît de; *continua a fare ~ come hai fatto fino allora* continuă să faci aşa cum ai făcut pînă atunci; *non è poi ~ furbo come sembra* nu este apoi atît de viclean cum pare. **2.** (are valoare concluzivă şi introduce o coordonată) prin urmare; deci; *il telefono era rotto e ~ non ho potuto avvertire* telefonul era stricat şi prin urmare nu te-am putut anunţa. **3.** (are valoare adversativă sau concesivă) deşi, cu toate că; *~ povero, cerca di aiutare tutti* deşi sărac, încearcă să-i ajute pe toţi; *sono uscito ~ vestito com'ero* am ieşit aşa cum eram îmbrăcat. **4.** (introduce o propoziţie consecutivă cu verbul la mod personal sau la infinitiv precedat de **da**) atît de, într-atît; *sono ~ infreddolito che non riesco più a scaldarmi* sînt atît de înfrigurat încît nu reuşesc să mă încălzesc; *spero che tu non sia stato ~ sciocco da lasciarti sfuggire una tale occasione* sper că tu nu ai fost atît de prost încît să laşi să-ţi scape o asemenea ocazie. **5.** (cu verbul la conjunctiv) măcar'

cel puţin; ~ *fosse vero!* măcar dacă ar fi adevărat! **6.** (după o propoziţie temporală) îndată, imediat; *come lo si vide, ~ si mise a correre via* cum l-a văzut, îndată a început să fugă. **7.** (cu valoare de întărire după o prop. cauzală) deoarece, pentru că; *siccome il compito era difficile, ~ ho consegnato il foglio in bianco* pentru că tema era grea, de aceea am dat foaia albă.

cosicchè *conj.* **1.** drept care, astfel încît. **2.** deci; atunci.

cosiddétto *adj.* aşa-zis.

cosiffàtto *adj.* astfel de, asemenea cu.

còsimo *adj. (bot., despre o varietate de pară)* de toamnă, care se coace toamna; *pera ~-a* varietate de pere (care se coc toamna).

cosìna *s.f.* **1.** *(dim.)* lucruşor. **2.** *(fam.)* persoană scundă; copil pipernicit/firav; *una ~ da niente* un flecuşteţ; *una povera ~ -a* o bucăţică de om.

cosìno *s.m. (despre un copilaş)* omuleţ.

cosinusòide *s.f. (mat.)* cosinusoidă.

cosmatésco, -éschi, *adj. (sculpt.)* cosmatesc (în stilul creat de Cosmati, neam de pietrari din Lazio în sec. XIV—XVI).

cosmèsi *s.f. invar.* cosmetică. *SIN. cosmetica.*

cosmètica *s.f.* cosmetică.

cosmètico, -ètici, *adj., s.m.* cosmetic.

cosmetista, -isti, *s.f., s.m.* cosmetician(ă).

cosmetologìa *s.f.* cosmetologie.

cosmicità *s.f.* capacitatea artei de a reprezenta idei şi sentimente universale.

còsmico, còsmici, *adj.* cosmic; universal.

còsmo *s.m.* cosmos; univers.

cosmòdromo *s.m.* cosmodrom.

cosmogonìa *s.f.* cosmogonie.

cosmogònico, -ònici, *adj.* cosmogonic.

cosmografìa *s.f.* cosmografie.

cosmogràfico, -àfici, *adj.* cosmografic.

cosmògrafo *s.m.* cosmograf.

cosmolàbio *s.m. (astron.)* astrolab.

cosmologìa *s.f.* cosmologie.

cosmològico, -ògici, *adj.* cosmologic.

cosmòlogo, -gi, *s.m.* cosmolog.

cosmonàuta, -ti, *sm.*. cosmonaut. *SIN. astronauta.*

cosmonàutica *s.f.* cosmonautică. *SIN. astronautica.*

cosmonàutico, -ci, *adj.* cosmonautic. *SIN. astronautico spaziale.*

cosmonàve *s.f.* navă cosmică. *SIN. astronave.*

cosmopolìta, -iti, *adj., s.m.* şi *f.* **1.** cosmopolit, internaţional. **2.** cosmopolit, universal.

cosmopolìtico, -itici, *adj.* cosmopolit.

cosmopolitismo *s.m.* cosmopolitism.

còso *s.m.* (*fam.*, folosit cînd nu cunoşti, nu-ţi aminteşti **sau vrei să omiţi denumirea**) lucru, obiect; poveste, chestie; *arrivò con uno strano ~ in mano* a sosit cu ceva/un obiect/un lucru ciudat în mînă.

cospàrgere *vt.* a împrăştia; a presăra.

cospàrso I. *part. tr.* de la cospargere. **II.** *adj.* acoperit, plin de pete etc.; *avere il volto ~ di sudore/di rossore* a avea chipul acoperit cu picături de sudoare/cu pete de roşeaţă.

cospèrgere *vt.* **1.** a uda; a stropi. **2.** a acoperi, a umple (cu pete etc.).

cospérso *part. tr.* de la cospergere.

cospettàccio I. *s.m. (rar)* persoană prigonită/asuprită. **II.** *interj. (exprimă uimire, nemulţumire)* drace!

cospètto I. *s.m.* **1.** prezenţă; vedere; *togliti dal mio ~* piei din ochii mei; *in/al ~di* în faţă, în prezenţa, înaintea. **2.** *(lit.)* chip, înfăţişare. **3.** *(fig.)* gîndire, minte, judecată. **II.** *interj. (exprimă uimire, nemulţumire, nerăbdare)* drace!

cospiecre *vt. v.* conspicere.

cospicuità *s.f. (rar)* însemnătate, importanţă.

cospìcuo *adj.* **1.** mare, însemnat, ilustru, de seamă. **2.** *(lit.)* vizibil; evident.

cospiràre *vi. (a)* **1/** a conspira, a complota. *SIN. complottare, congiurare.* **2.** *(fig.)* a conlucra, a coopera. **3.** *(fig.)* a tinde la, a fi îndreptat spre (răul cuiva).

cospiratìvo *adj. (rar)* conspirativ.

cospiratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* conspirator.

cospirazióne *s.f.* **1.** conspiraţie, complot. *SIN. complotto, congiura.* **2.** unire, colaborare, efort comun.

cosso *s.m. (entom.)* **1.** specie de fluture *(Cossus cossus).* **2.** *(glumeţ, înv.)* capriciu.

còsta *s.f.* **1.** *(anat.)* coastă. *SIN costola.* **2.** parte, latură, flanc; *di ~* într-o parte; *di ~ a* alături de; *(fig., lit.) aiuto di ~* ajutor/ciştig neaşteptat. **3.** *mar.)* coastă. **4.** muchie (la cuţit, cărţi). **5.** *(la tricotaje, ţesături etc.)* coastă; *velluto a ~-e* catifea reiată. **6.** *(bot.)* nervură. **7.** coastă, litoral. **8.** *(geogr.)* coastă, povîrniş, urcuş; *a mezzo ~* la jumătatea urcuşului.

costà *adv.* acolo; *di ~* de aici; *per ~* pe acolo, pe aici; *in ~* mai aproape.

costaggiù *adv. (tosc., lit.)* **1.** acolo jos. **2.** aici.

costàle *adj. (anat.)* costal.

costantàna *s.f. (tehn.)* constantan.

costànte I. *adj.* **1.** constant, stabil; durabil. **2.** statornic, ferm, perseverent. **II.** *s.f.* constantă.

constànza *s.f.* **1.** constanţă, perseverenţă, statornicie; fermitate; *(prov.) ~ vince ignoranza* perseverenţa învinge neştiinţă. **2.** constanţă, invariabilitate.

constardèlla *s.f. (pop.)* specie de peşte *(Scomberesox saurus).*

costàre I. *vi. (a)* **1.** a costa; *~ poco/molto* a costa mult/puţin; *(pop.) ~ salato/un occhio/l'osso del collo* a costa mult/ochii din cap; *costi quel che costi* oricît ar costa. **2.** *(înv.)* a consta. **II.** *vi. (e), vt. (fig.)* a cere/a impune oboseală, sacrificiu, a costa.

costaricàno, costaricènse *adj.*, s.m. costarican, (locuitor) din Costarica.

costassù *adv.* acolo sus.

costàta *s.f.* antricot.

costatàre *vt. v.* constatare şi *deriv.*

costàto *s.m.* **1.** *(anat.)* coaste (totalitatea lor); piept, torace. **2.** *(mar., înv.)* coaste. **3.** *(înv.)* coastă, latură.

costeggiàre *vt.* **1.** a naviga de-a lungul coastei. **2.** a merge de-a lungul (unui fluviu, unei clădiri etc.). **3.** a se întinde, a se afla de-a lungul unei coaste. **4.** *(agr.)* a grăpa.

costeggiàto I. *part. tr.* de la costeggiare. **II.** *adj.* flancat; *un corso d'acqua ~ dai pioppi* o apă curgătoare flancată de plopi.

costeggiatùra *s.f.* grăpare.

costèi, *costóro, pron. dem., f. (depr.)* asta.

costèlla *s.f.* ţesătură în costiţe (din bumbac).

costellàre *vt.* **1.** a împodobi cu stele. **2.** *(fig.)* a presăra.

costellàto *adj.* **1.** înstelat. **2.** presărat (cu flori, pete etc.).

costellazióne *s.f.* **1.** constelaţie. **2.** *(fig.)* grup de persoane celebre.

costeréccio, -écci, s.m. **1.** piept/costiţă de porc. **2.** *(glumeţ)* coaste (de om).

costernàre I. *vt.* a consterna. **II.** *vr. (înv.)* a se pierde cu firea, a fi deprimat.

costernazióne *s.f.* **1.** consternare. **2.** *(fig.)* depresiune. *SIN. disperazione, dolore.*

costì *adv.* **1.** acolo. **2.** aici.

costièra *s.f.* **1.** litoral, coastă, ţărm. **2.** povîrniş, urcuş,

pantă, coastă. **3. brazdă** (pentru legume timpurii). **4.** *(mar.) (la pl.)* **coaste.**

costiéro *adj.* de coastă, costier; *navigazione* ~*-a* cabotaj.

costino *adv. (înv.)* de aici, din acest loc.

costipaménto *s.m.* **1.** îngrămădire, înghesuire; ~ *di terreno* tasarea terenului. **2.** *(înv.)* constipație.

costipânte I. *part. prez.* de la costipare și *adj.* **II.** *s.m.* medicament care reduce/oprește mișcarea peristaltică patologică.

costipâre I. *vt.* **1.** *(rar)* a îngrămădi, a înghesui, a îndesa. **2.** a tasa (pământul). *SIN. rullare.* **3.** a constipa. **II.** *vr.* a se constipa. **2.** *(fam.)* a răci.

costipazióne *s.f.* **1.** tasare (a unui teren). **2.** constipație. **3.** *(fam.)* răceală; ~ *di testa* răceală la cap.

costituènte I. *part. prez.* de la costituire și *adj.* *assemblea* ~. adunare constituantă. **II.** *s.m.* **1.** *(adm.)* compus. **2. membru al adunării constituante. III.** *s.f.* **adunare constituantă.**

costituire I. *vt.* **1.** a constitui, a organiza, a fonda, a crea; ~ *una società* a fonda o societate. **2.** a strînge; ~ *una raccolta di quadri* a strînge o colecție de tablouri. **3.** a forma, a constitui. **4.** a reprezenta, a fi, a constitui; *il lavoro costituisce la sua ragione di vita* munca constituie rațiunea sa de a trăi. **5.** *(jur.)* a declara. **6.** a alege; a numi; ~ *qualcuno a proprio difensore* a alege pe cineva ca apărător. **7.** *(înv.)* a atribui, a da; ~ *un premio* a da un premiu. **II.** *vr.* **1.** a se constitui, a se forma. **2.** a se organiza. **3.** a se declara public, a se preda; a se recunoaște vinovat (în fața poliției/tribunalului); ~*-si parte civile* a se constitui parte civilă.

costituito *part. tr.* de la costituire și *adj.*; *autorità* ~*-a* autoritatea constituită.

costituàrio *s.m.* persoană care elaborează statutul unei societăți (și care îi poate aduce modificări).

costitutivo I. *adj.* **1.** constitutiv; **alcătuitor. 2.** privitor la actul constitutiv (al unei societăți). **II.** *s.m.* *(rar)* constituent.

costitùto I. *adj.* **1.** *(rar. lit.)* constituit, stabilit. **2.** *(rar, lit.)* ales, pus în frunte. **II.** *s.m.* **1.** *(jur.)* acord, pact, înțelegere. **2.** *(înv.)* statut; constituție. **3.** declarație (a comandantului unei nave) asupra stării de sănătate a echipajului. **4.** *(înv.)* depoziția imputatului.

costitutóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (cel) care constituie.

costituzionàle *adj.* **1.** constituțional; *diritto* ~ drept constituțional; *carta* ~ constituție. **2.** relativ la constituția unui individ; *malattia* ~ boală care depinde de constituția fiecărui individ.

constituzionalìsmo *s.m.* **1.** *(pol.)* constituționalism. **2.** *(med.)* teorie care leagă apariția bolilor de constituția individului.

costituzionalista, -isti, *s.m.* specialist în dreptul constituțional.

costituzionalìstico, -ci, *adj.* constituționalist.

costituzionalità *s.f.* constituționalitate.

costituzióne *s.f.* **1.** constituire, alcătuire, formare. **2.** compoziție, structură. **3.** *(despre un organism)* constituție. **4.** constituție (legea fundamentală a statului). **5.** prezentarea în fața tribunalului (a poliției). **6.** *(înv.)* fondare, întemeiere. **7.** *(înv.)* sistem.

còsto *s.m.* **1.** cheltuială, preț. **2.** *(fig.)* preț; risc, sacrificare, trudă; *a* ~ *di* cu prețul; *a ogni* ~, *a qualunque* ~, *a tutti i* ~*-i* cu orice preț/risc; *a nessun* ~ cu nici un chip, pentru nimic în lume. **3.** *(ec.)* cost; ~ *di produzione* preț/cost de producție; *a prezzo di* ~ la prețul de cost; *sotto* ~ sub cost. **4.** *(fam.) il* ~ *della vita* costul vieții. **5.** *(înv.)* dobîndă, camătă.

còstola *s.f.* **1.** coastă; *mostra le* ~*-e, gli si vedono le* ~*-e, gli si contano le* ~*-e* e slab mort, e slab de i se văd coastele; *essere/stare alle* ~*-e di qualcuno* a sta mereu în preajma cuiva; *avere qualcuno alle* ~*-e (fig.)* a avea pe cineva în coastă; *rompere le* ~*-e a qualcuno (fig.)* a-i rupe cuiva oasele; *mangiare alle* ~*-e di qualcuno* a trăi pe spinarea cuiva. **2.** muche (la carte, pieptene, cuțit). **4.** *(geogr.)* ramificație muntoasă. **5.** *(bot.)* nervură (mediană). **6.** *(tehn.)* nervatură.

costolàto I. *adj.* **1.** făcut din coaste. **2.** cu coaste. **II.** *s.m.* **1.** parte a animalului sacrificat din care se scot antricoatele. **2.** *(mar.)* coaste (la corăbii).

costolatùra *s.f.* **1.** totalitatea/structura coastelor. **2.** *(arhit.)* totalitatea nervaturilor unei bolți.

costolétta *s.f.* cotlet; costiță; ~ *alla milanese* escalop; ~ *ai ferri* cotlet la grătar.

costoliére *s.m.* *(înv.)* spadă cu un singur tăiș.

costolóne *s.m.* **1.** *(augm.)* coastă mare. **2.** *(arhit.)* nervatură. **II.** *s.m., adj. (pop., tosc.)* **1.** gros, îndesat, bondoc. **2.** *(depr.)* mitocan, bădăran.

costolùto *adj.* **1.** *(bot.)* cu nervuri groase. **2.** *(rar)* cu coaste mari/vizibile.

costóro *pron. dem. m.* și *f. pl. v.* costui și costei.

costóso *adj.* **1.** costisitor, scump. *SIN. caro, dispendioso.* **2.** *(fig.)* obositor, care cere efort.

costrettivo *adj. (înv.) v.* costrittivo.

costrètto I. *part. tr.* de la costringere. **II.** *adj. (înv.)* condamnat.

costrìgnere *vt. (înv.) v.* costringere.

costringere *vt.* **1.** a constrînge; a forța; a sili; a obliga. *SIN. forzare.* **2.** a strînge. **3.** *(fig.)* a reprima; a înfrîna; ~ *il pianto/il riso* a-și stăpîni/a-și ține **plînsul/rîsul.**

costringiménto *s.m.* constrîngere; obligare.

costrittivo *adj.* **1.** coercitiv; constrîngător. *SIN. coercitivo, necessitante.* **2.** *(rar)* care ține strîns. **3.** astringent. **4.** constrictiv; *consonante* ~*-a* consoană constrictivă.

costrizióne *s.f.* **1.** constrîngere; coercițiune. *SIN. coazione, coercizione.* **2.** *(înv.)* restrîngere.

costruire *vt.* **1.** a construi; ~ *una casa/un motore* a construi o casă/un motor. **2.** a organiza, a compune, a construi; *(fig.)* ~ *una teoria/un sistema* a construi o teorie/un sistem; *(fig.)* ~ *qualcosa sulla sabbia* a clădi ceva pe nisip; *(sport)* ~ *il gioco* a organiza atacul. **3.** *(lingv.)* ~ *un periodo* a construi un period.

costruttivo *adj.* constructiv.

costrùtto I. *part. tr.* de la costruire și *adj.* **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* construcție (propoziție, parte de propoziție). **2.** sens, semnificație; *senza* ~ fără sens. **3.** *(fig.)* folos, profit; *senza* ~ în zadar,; *cavare/trovare un* ~ *da qualcosa* a scoate un profit din ceva.

costruttóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* constructor.

costruzióne *s.f.* **1.** construire; construcție; ~ *di un ponte/di una strada/di un edificio* construirea unui pod/unei străzi/unei clădiri; *legname da* ~ lemne de construcție; *in* ~ în construcție. *SIN. edificazione, fabbricazione.* **2.** alcătuire, structură, construcție; ~ *robusta/solida* construcție solidă. **3.** construcție; ~ *meccanica/navale* construcție mecanică/navală; ~ *in pietra/mattoni/cemento armato/ferro* o construcție/o clădire/un edificiu din piatră/cărămizi/beton armat/fier. **4.** *(lingv.)* construcție.

costùi, costòro, *pron. dem. m., (mai ales depr.)* ăsta.

costùma *s.f. (înv.)* obicei, uz.

costumànza *s.f.* **1.** obicei; uz; tradiție; *osservare le* ~*-e* a păstra obiceiurile. **2.** *(înv.)* obișnuință; deprindere.

3. *(înv.)* bună-cuviinţă; educaţie. 4. *(înv.)* familiarizare.

costumàre I. *vi. (e)* 1. a obişnui, a fi obişnuit să. 2. *(înv.)* a fi prieten cu cineva. II. *vt.(înv.)* 1. a obişnui, a deprinde. 2. *(înv.)* a educa.

costumatézza *s.f.* politeţe, bună creştere, eleganţă în purtări; distincţie.

costumàto I. *part. tr.* de la costumare. II. *adj.* politicos; educat; *mal* ~ prost crescut.

costùme *s.m.* 1. obicei; obişnuinţă; *avere per* ~ a fi obişnuit. *SIN. abitudine, consuetudine.* 2. obiceiuri, moravuri. 3. moravuri; conduită morală; *il buon/mal* ~ moravuri bune/reprobabile. 4. *(rar, lit.)* proprietate, natură (a unui obiect). 5. costum; *~-i nazionali* costume naţionale; ~ *da sci/da bagno* costum de schi/de baie.

costumìsta *s.m. (teatru)* costumier.

costùra *s.f.* 1. cusătură; *(fam.) spianare le ~-e a uno* a snopi în bătăi pe cineva. 2. *(la ciorapi)* dungă.

cotalchè *conj. (rar, lit.)* astfel încît.

cotàle I. *adj. nehot. m.* şi *f. (lit.)* astfel, asemenea; *un* ~ *luogo* într-un astfel de loc. II. *pron. nehot. m.* şi *f.* unul ca ăsta. III. *adv.* astfel. IV. *s.m. (glumeţ)* penis.

cotangènte *s.f. (mat.)* cotangentă.

cotànto I. *adj. nehot. (lit.)* atît, atît de mare; atîţi. II. *pron. nehot.* numai asta/acest lucru/atît. III. *adv.* atît; astfel; atîta timp.

còte *s.f.* 1. cute (piatră de ascuţit). 2. *(rar, fig.)* impuls, stimulent.

cotechìno *s.m.* caltaboş (din şorici şi carne de porc).

cotènna *s.f.* 1. şorici. 2. *(anat.)* membrană (groasă). 3. *(glumeţ, depr.)* piele de om; *mettere la ~, mettere su* ~ *(fig.)* a se îngrăşa; *avere la* ~ *dura, essere duro di* ~ a fi insensibil; *avere la* ~ *grossa (fig.)* a avea obrazul gros; *avere cara la* ~ a-şi păzi pielea. 4. suprafaţă, parte exterioară; scoarţă, coajă. 5. *(fig., înv.)* zgîrcit.

cotennóso *adj.* 1. cu şorici gros. 2. *(med.)* referitor la membrană; *angina ~-a* angină difterică. 3. *(fig., rar)* dur, insensibil.

cotésta, *cotéste, pron., adj. dem. f.* aceasta.

cotésto *adj.* şi *pron. dem. v.* codesto.

cótica, *-che, s.f.* 1. şorici. 2. strat de pămînt (cu rădăcini de ierburi).

cotidiàno *adj. v.* quotidiano.

cótile *s.m.* 1. *(anat.)* cotil. *SIN. codiloide.* 2. măsură de capacitate (în Grecia antică).

cotiledonàre *adj. (bot.)* de cotiledon, privitor la cotiledon; cotiledonat.

cotilèdone *s.m. (bot.)* cotiledon.

cotiloìde *s.f. (anat.)* cotil.

cotiloidèo *adj.* relativ la cotil.

còtino *s.m. (bot.)* scumpie *(Rus continus).*

cotìssa *s.f. (herald.)* dungă îngustă (la scut).

còto *s.m. (înv.)* gîndire, judecată.

cotógna I. *adj. (bot., în expr.) mela* ~ gutuie. II. *s.f.* gutuie.

cotognàta *s.f.* gem de gutui.

cotognìno *adj.* cu miros/culoare/gust de gutui.

cotógno I. *adj. (bot., în expr.) melo* ~ gutui *(Cydonia vulgaris).* II. *s.m. (bot.)* gutui.

cotolétta *s.f.* antricot pane, şniţel.

cotonàceo *adj.* ca bumbacul.

cotonàre *vt.* a trata o ţesătură (ca să pară din bumbac).

cotonàta *s.m.* şi *f.* stambă; ţesătură de bumbac.

cotóne *s.m.* 1. *(bot.)* bumbac *(Gossypium herbaceum).* 2. ţesătură din bumbac; *mezzo* ~ ţesătură din bumbac şi alte fibre. 3. fir (de bumbac); aţă. 4. ~ *idrofilo/assorbente* vată; *avere il* ~ *nelle orecchie* *(fig., pop.)* a avea vată în urechi; *vivere/stare nel* ~ *(fig.)* a huzuri; *tenere qualcuno nel* ~ a ţine în vată, a răsfăţa. 5. *(chim.)* ~ *fulminante* fulmicoton.

cotonerìe *s.f. pl.* stămburi, stămbărie, ţesături de bumbac.

cotonière *s.m.* 1. proprietar de fabrică de bumbac. 2. muncitor în industria bumbacului.

cotonièro *adj.* de bumbac; *industria ~-a* industria bumbacului.

cotonificio, *-ìci. s.m.* filatură/ţesătorie de bumbac.

cotonìna *s.f.* 1. pînză de bumbac. 2. pînză groasă (pentru vele de corabie).

cotonizzàre *vt.* a obţine fibre din cînepă etc.

cotonóso *adj.* 1. asemănător bumbacului. 2. *(despre un fruct, o frunză)* acoperit cu puf/perişori. 3. *(despre o ţesătură)* cu mult bumbac.

cotórnice *s.f. v.* coturnice.

còtta[1] *s.f.* 1. fierbere; fiert; coacere; copt; *dare una prima* ~ *alla verdura* a da în fiert legumele; *zucchero di tre/sei ~-e* zahăr foarte bine rafinat; *(fig.) furbo/furfante di sette ~-e* şmecher/pungaş nu glumă. 2. cantitatea care se fierbe/coace o dată; *una* ~ *di mattoni* un cuptor de cărămizi. 3. partidă de ţesături care se vopsesc. 4. *(fig., pop.)* îmbătare; beţie. 5. *(sport)* istovire (după efort). *SIN. imbastitura.* 6. *(fig., glumeţ)* îndrăgostire; aprindere; *prendere/pigliare una* ~ a se îndrăgosti.

còtta[2] *s.f.* 1. tunică; ~ *d'arme (ist.)* haină purtată peste armură; ~ *di maglia* armură. 2. stihar. 3. *(înv.)* haină de călugăr.

cottiechiàre *vt.* 1. a pîrpăli. 2. a da în fiert/în clocot.

cottìccio, *-icci* I. *adj.* 1. copt uşor. 2. *(rar, fig.)* puţin aprins, îndrăgostit. 3. *(rar, fig.)* ameţit, cherchelit. II. *s.m.* 1. sticlă topită. 2. *(metal.)* masă fieroasă rămasă pe fundul furnalului.

còttile *adj.* din cărămidă.

cottimànte *s.m. (rar) v.* cottimista.

cottimìsta, *-isti, s.m.* lucrător cu bucata (în acord).

còttimo *s.m.* sistem de remunerare în raport cu rezultatele obţinute; *lavorare a* ~ a munci în acord.

còtto I. *part. tr.* de la cuocere. II. *adj.* 1. copt; *cadere come una pera ~-a* a) a cădea grămadă; b) *(fig.)* a se lăsa uşor păcălit; *chi la vuol ~-a e chi cruda* unuia îi place popa, altuia preoteasa şi altuia fata popii; *(fig.) farne di ~-e e di crude* a face multe şi de toate; *(fig.) nè ~ nè crudo* nici în car, nici în căruţă, nici în teleguţă; *non patire qualcosa né ~ né crudo (fig.)* a nu putea să suporţi ceva. 2. ars, prins; *il fondo della pentola è* ~ fundul oalei e ars. 3. *(fig.; despre atleţi)* istovit. II. *s.m.* 1. mîncare gătită. 2. cărămidă; teracotă. 3. tratare a mustului fiert. 4. *(înv.)* arsură (a pielii).

cottòla *s.f.* 1. *(rar, tosc.)* fierbere, fiert; coacere, copt; *di buona* ~ uşor de gătit. 2. natură, calitate.

cottùra *s.f.* 1. pregătire a mîncărurilor; fierbere; coacere; *la* ~ *della polenta* fierberea mămăligii; ~ *a fuoco lento/debole/vivace/moderato* fierbere/coacere la foc slab/iute/potrivit; *punto di* ~ momentul în care mîncarea este gata; *essere di prima* ~ a) *(despre mîncăruri)* a se pregăti repede; b) *(fig.)* a se îndrăgosti uşor. 2. fază de transformare a lemnului în celuloză. 3. *(înv.)* mîncare gătită. 4. *(înv.)* arsură.

coturnàto *adj.* 1. *(ist.)* cu coturni. 2. *(fig., lit., despre stil)* solemn, elegant.

coturnìce *s.f.* specie de prepeliţă *(Alectoris graeca).*

cotùrno *s.m.* 1. *(ist.)* coturn. 2. *(fig.)* tragedie; stil tragic; *calzare il* ~ a) a compune tragedii; b) a juca roluri de tragedie.

coulisse *s.f.* **1.** *porta a ~* uşă glisantă. **2.** *(fig.)* culise; *dietro le ~* în culise. **3.** *(la instrumentele de suflat)* sistem care permite alungirea tubului. **4.** loc în care îşi desfăşoară activitatea agenţii de bursă.
coulòmbe *s.m. invar.* coulomb.
coulombòmetro *s.m.* coulombometru. *SIN. amperometro, voltmetro.*
coupé *s.m.* cupeu.
couperòse *s.f. invar.* cuperoză.
coùso *s.m. (jur.)* drept de uz (împreună cu alţii).
coutènte *s.m. (jur.)* cobeneficiar (la un drept).
couténza *s.f.* folosire în comun (a unui serviciu etc.).
cóva *s.f.* **1.** clocit, clocire; *essere in ~* a cloci. **2.** *(rar)* cuib, vizuină. **3.** cuib de clocit.
covàccio, -àcci, *s.m.* **1.** culcuş, vizuină. **2.** *(glumeţ)* pat.
covàcciolo *s.m.* **1.** culcuş, vizuină. **2.** *(glumeţ)* pat.
covacénere *s.m. invar. (rar, pop.)* om indolent/leneş.
ovàre I. *vt.* **1.** a cloci. **2.** *(fig.)* a îngriji, a păzi cu grijă; *~ qualcuno/qualcosa con gli occhi* a mînca pe cineva/ceva din ochi; *~ la cenere/il fuoco* a sta mereu în preajma focului; *(fig.)* a toca pe vătrai; *~ le lenzuola* a lenevi în pat. **3.** *(fig.)* a închide în suflet, a nutri; *~ un sospetto/un dubbio/un'amarezza* a avea în suflet o bănuială/o amărăciune; *~ una speranza* a nutri o speranţă; *~ odio/rancore per/contro qualcuno* a nutri ură/ranchiună împotriva cuiva; *~ una malattia* a avea o boală în stare de incubaţie. **4.** *(lit., înv.)* a apăra, a proteja. **II.** *vi. (a)* **1.** *(fig.)* a sta ascuns, a mocni; *la passione/l'ira/la vendetta covano sotto la cenere* pasiunea/mînia/răzbunarea mocnesc sub cenuşă; *(glumeţ) gatta ci cova!* aici nu-i lucru curat! *(glumeţ, pop.) sono lì che covano* aici e aici! **2.** *(înv.)* a bălti, a stagna într-un loc, a face baltă.
covàta *s.f.* **1.** ouăle pe care le clocește odată o pasăre; puii scoşi odată. **2.** *(fig., glumeţ)* copii mulţi. **3.** ouăle, larvele şi nimfele prezente în faguri. **4.** *(fig., înv.)* intrigă; păcăleală.
covatìccio *adj.* care a căzut cloşcă; *gallina ~-a* cloşcă.
covatùra *s.f.* clocire, clocit.
coventrizzàre *vt.* a distruge (un oraş) prin bombardamente masive
covìglio *s.m. (rar, lit.)* culcuş; vizuină; ascunzătoare.
covile *s.m.* **1.** vizuină; culcuş. *SIN. tana, covo.* **2.** *(depr.)* chichineaţă. **3.** *(fig.)* pat murdar/dezordonat.
cóvo *s.m.* **1.** vizuină; culcuş; *~ della lepre* culcuşul iepurelui; *~ della volpe* vizuina vulpii; *farsi il ~* **a)** a-şi face cuib/culcuş; **b)** *(fig.)* a-şi face un rost; *cogliere/prendere/trovare qualcuno al/nel ~* a prinde/a găsi pe cineva în cuib. **2.** pat; culcuş. **3.** *(fig.)* cuib, ascunzătoare; *~ di ladri* cuib de hoţi; *non uscire mai dal ~/dal proprio ~* a sta mereu închis în casă.
covóne *s.m.* snop.
covrìre *vt. (înv., poetic) v.* coprire **(I).**
coxalgìa, -gìe *s.f.* coxalgie.
coxìte *s.f.* inflamare a articulaţiei şoldului.
cozióne *s.f. (înv.)* **1.** digestie. **2.** fierbere.
còzza *s.f.* scoică comestibilă *(Mytilus edulis).*
cozzàre I. *vi. (a)* **1.** a împinge/a lovi/a izbi cu coarnele. **2.** a se lovi, a se izbi; a se ciocni; *la macchina cozzò contro il muro* maşina s-a izbit de zid. **3.** *(fig.)* a se certa; a se ciocni; *i nostri giudizi cozzano* părerile noastre se bat cap în cap. **4.** *(rar, înv.)* a se întîlni. **II.** *vt.* a lovi, a izbi. **III.** *vr.* **1.** a se ciocni, a se izbi, a se pocni. **2.** *(fig.)* a se certa/a nu se înţelege cu cineva.
cozzàta *s.f.* **1.** împunsătură cu coarnele. **2.** lovitură, izbitură, ciocnire.
còzzo *s.m.* **1.** împunsătură/lovitură de coarne; *fare ai ~-i* **a)** a se împunge/a se izbi cu coarnele; **b)** a se certa, a se ciocni. **2.** ciocnire; izbitură; *dar di ~* **a)** a se ciocni, a se izbi, a se pocni; **b)** a se întîlni. **3.** *(fig.)* ceartă, neînţelegere, conflict; *mettere a ~* a învrăjbi; *dar di ~* a se certa, a se ciocni.
cozzóne *s.m.* **1.** *(înv.)* geambaş. **2.** *(vulg.)* peţitor; codoş.
cozzonegglàre *vi. (rar)* a peţi.
cra cra *interj.* cra-cra (onomatopee care reproduce croncănitul ciorilor şi al corbilor).
crac *interj.* trosc (reproduce zgomotul, trosnetul unui lucru care cade).
cracking *s.m. (chim.)* cracare, cracaj. *SIN. piroscissione.*
cràfen *s.m. (buc.)* gogoaşă.
crài *adv. (înv.)* mîine; *comprare a ~* a cumpăra pe credit.
cràmbe *s.f. (înv., bot.)* varză-de-mare *(Crambe maritima).*
cràmpo *s.m.* **1.** crampe. **2.** cîrcel.
cràneo, *-ànici, adj.* cranian; *scatola ~-a* craniu, cutie craniană.
cràn̄io *s.m.* **1.** craniu; ţeastă. **2.** *(fig., fam.)* cap; minte; creier; *la matematica non vuole entrargli nel ~* matematica nu vrea să-i intre în cap; *avere il ~ duro* a fi tare de cap.
craniologìa, *-gìe s.f.* craniologie.
craniològico, *-ci, adj.* referitor la craniologie.
craniòlogo, *-gi, s.m. (pop. -ghi)* specialist în craniologie.
craniometrìa *s.f.* craniometrie.
craniòmetro *s.m.* craniometru.
craniotomìa *s.f.* craniotomie.
craniòtomo *s.m.* craniotom.
cràpula *s.f.* **1.** lăcomie (la mîncare şi la băutură). **2.** chef, chiolhan; *essere dato/abbandonarsi alla ~* a mînca şi a bea cu lăcomie, a se ţine de chefuri. *SIN. bagordo, stravizio.*
crapulàre *vi. (a; rar)* a se lăcomi la mîncare şi la băutură.
crapulóne, -óna, *s.m.* şi *f. (augm.)* chefliu; beţivan; mîncău.
cràsi *s.f. invar.* **1.** *(gram.)* crază (unire a două cuvinte într-unul, sau a două silabe într-una). **2.** amestec; *(med., înv.) ~ del sangue* **a)** constituţia sîngelui; **b)** amestec de medicamente.
cràsso *adj.* **1.** *(lit.)* des; dens; gros; *fumo ~* fum gros. **2.** *(fig.)* cras, grosolan; *errore ~* greşeală grosolană/crasă; *ignoranza ~-a* ignoranţă crasă. **3.** *(fig., lit.)* greoi. **4.** *(anat.) intestino ~* intestinul gros.
cràssula *s.f. (bot.)* specie de plantă ornamentală *(Crassula).*
crastìno *adj. (înv.)* de mîine; *far ~ d'oggi* a amîna.
cratègo *s.m. (înv.)* păducel *(Crataegus monogyna* sau *oxyantha).*
cratèra *s.f. (înv.) v.* cratere.
cratère *s.m.* **1.** crater, vas cu gură largă şi două toarte (în care se amestecau apa şi vinul). **2.** *(geol.)* crater. **3.** groapă, gaură (în formă de pîlnie) provocată de o explozie. **4.** *(astron.)* crater/gaură în formă de pîlnie făcut(ă) de un meteorit.
cratèrico, *-ici, adj. (geol.)* de crater.
cràuti *s.m. pl. (buc.)* varză acră (tocată).
cravàtta *s.f.* **1.** cravată; *(rar) fabbricare/fare ~-e* a face camătă. **2.** fular, eşarfă, inel *etc.* (pus în jurul

gîtului unui om sau animal); *(glumeț) fare a qualcuno una ~ di corde* a spînzura pe cineva. **3.** *(tehn.)* dispozitiv de fixare (în formă de inel.) **4.** *(sport)* prindere a adversarului de gît.

cravattàio, -ài, *s.m.* **1.** fabricant/vînzător de cravate. **2.** *(fig., pop.)* cămătar.

cràzia *s.f.* **1.** *(ist.)* creiţar. **2.** monedă fără valoare; bănuţ; *(rar) non valere una ~* a nu face doi bani; *~ imbiancata (rar, fig.)* om fals.

creàbile *adj. (rar)* creabil, care poate fi creat.

creànza *s.f.* **1.** educaţie, maniere civilizate, comportament cuviincios; *avere ~* a fi binecrescut; *comportarsi con ~* a se comporta civilizat; *mancare di ~* a fi prost crescut, a fi lipsit de educaţie; *conoscere le regole della ~* a cunoaşte regulile bunei-cuviinţe; *senza ~* prost crescut; *buona ~* bună-cuviinţă; *mala ~* lipsă de bună-cuviinţă. *SIN. educazione.* **2.** politeţe, amabilitate.

creanzàto *adj. (rar)* binecrescut, educat, politicos.

creàre *vt.* **1.** a crea. **2.** a produce, a provoca, a isca; *~ scandalo* a provoca scandal; *~ imbarazzo* a produce încurcătură. **3.** a alege; a numi; *~ qualcuno papa/re* a alege pe cineva papă/rege. **4.** *(rar)* a provoca. **5.** *(înv.)* a creşte, a hrăni.

creatìna *s.f.* creatină.

creativo I. *adj.* creator, de creaţie; *atto ~* act de creaţie; *potenza ~-a* putere creatoare. **II.** *s.m.* creator de anunţuri publicitare.

creàto[1] **I.** *part. tr.* de la c r e a r e. **II.** *adj. ben ~* binecrescut; *mal ~* prost crescut. **III.** *s.m.* univers, lume, cosmos. *SIN. cosmo, mondo, universo.*

creàto[2] *adj. (rar, lit.)* **1.** copil crescut/ocrotit (de o familie. **2.** protejat; slujitor (al unui potentat).

creatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* creator; *andare/andarsene al ~* a da ortul popii; *mandare al ~* a trimite pe lumea cealaltă.

creatùra *s.f.* **1.** fiinţă; *~-e umane* oameni. **2.** copil. **3.** favorit, om de încredere (al cuiva).

creaturìna *s.f.* copilaş.

creazióne *s.f.* **1.** creare; întemeiere, înfiinţare; inventare. **2.** creaţie; invenţie; operă. **3.** *(fiz.)* formare de particule (datorită transformării energiei în materie). **4.** *(lit.)* alegere, numire.

creazionìsmo *s.m. (fil.)* creaţionism.

creazionìsta, -isti, *s.m.* şi *f., adj.* (adept) al creaţionismului.

crèbro *adj. (înv., lit.)* frecvent, des.

crècchia *s.f. (bot.)* iarbă-neagră *(Callura vulgaris).*

credènte I. *part. prez.* de la c r e d e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* credincios.

credènza[1] *s.f.* **1.** credinţă; religie. **2.** părere; convingere, credinţă; *è mia ~ che* părerea mea este că. **3.** încredere; *maritare/acquistare ~* a merita/a cîştiga încredere(a); *lettera di ~* scrisoare de acreditare. **4.** *(com.)* credit; *vendere a ~* a vinde pe credit/datorie; *fare ~* a face credit; *affermare a ~ (fig.)* a afirma fără temei. **5.** *(înv.)* secret, taină; *consiglio di ~ (în comunele medievale)* consiliu de experţi. **6.** *(înv.)* gustarea mîncării/băuturii (servite unei personalităţi); *fare la ~, dare la ~* a bea/a lua/a sorbi credinţă/credinţa.

credènza[2] *s.f.* bufet, dulap. *SIN. celliere.*

credenziàle I. *adj.* care acreditează; *lettera ~* scrisoare de acreditare. **II.** *s.f.* **1.** ordin de plată (către bancă). **2.** *(mai ales la pl.)* scrisori de acreditare.

credenziàrio *s.m. (în comunele medievale)* membrul unui consiliu de experţi. *SIN. credenziere.*

credenziéra *s.f.* bufet.

credenziére, *-èra, s.m.* şi *f.* **1.** chelar, pivnicer. **2.** *(înv.)* cofetar. **3.** *(în comunele medievale)* membrul unui consiliu de experţi. **4.** *(înv.)* confident.

crèdere I. *vt.* **1.** a crede; a socoti adevărat; *dare a ~ (fig.)* a iluziona; *del ~/star del ~* comision; *credersela* a da crezare (unei minciuni). **2.** a considera, a socoti, a crede; *non lo credevo giusto* nu credeam că este drept. **3.** a presupune, a crede (probabil, oportun); *voglio ~ che* vreau să cred că, nu mă îndoiesc că. *SIN. immaginare, presumere, supporre.* **4.** *(înv.)* a încredinţa. **II.** *vi. (a)* **1.** a crede; *~ nel progresso* a crede în progres; *non ~ in nulla* a nu crede în nimic; *~ ai propri sensi* a crede în propriile simţuri; *~ sulla parola* a crede pe cuvînt. **2.** *(înv.)* a asculta. **III.** *vr.* a se crede; *~-si un grand'uomo* a se crede om mare. **IV.** *s.m. (numai sg.)* convingere, părere; *a mio ~* după părerea mea.

credibile *adj.* de crezut. *SIN. attendibile, plausibile.*

credibilità *s.f.* credibilitate.

creditizio *adj.* de credit.

crédito *s.m.* **1.** faptul de a fi crezut; încredere; crezare; *dare ~ alla parola di qualcuno* a da crezare cuvîntului cuiva; *avere/trovare ~* a avea/a găsi crezare; *meritare ~* a merita încredere; *fare ~a qualcuno* a se încrede în cineva; *negare ~* a nu te încrede în cineva. *SIN. attendibilità.* **2.** consideraţie; stimă, preţuire; trecere; credit; *aver ~* a avea credit; *godere di molto ~* a avea mult credit; *perdere ~* a pierde creditul/stima; *persona di ~* persoană foarte stimată/cu multă trecere; *persona di poco ~* persoană care nu se bucură de stimă/preţuire. *SIN. considerazione.* **3.** credit; *titoli di ~* titluri de credit; *lettere di ~* scrisori de credit; *essere in ~ ~ verso qualcuno* a fi titularul unui credit; *comprare/vendere a ~* a cumpăra/a vinde pe credit; *far ~ a qualcuno* a face credit cuiva; *~ agrario/industriale* credit agrar/industrial; *~ di corriere* credit pe termen scurt.

creditóre, -trice *s.m.* şi *f., adj.* creditor.

crèdo *s.m.* **1.** *(rar.)* crez; *(fig.) in un ~* într-o clipită. **2.** *(fig.)* convingeri, principii, crez.

credulità *s.f.* credulitate; naivitate. *SIN. ingenuità.*

crèdulo *adj.* credul, naiv. *SIN. ingenuo, sempliciotto.*

credulóne, -óna *s.m.* şi *f. (augm.)* prostănac. *SIN. ingenuo, sciocco, sempliciotto.*

créma I. *s.f.* **1.** smîntînă. *SIN. panna.* **2.** *(fig.)* cremă, partea cea mai bună/cea mai aleasă. **3.** cremă; *~ di cacao* **a)** cremă de cacao; prăjitură cu cacao; **b)** mîncare foarte bună. **4.** supă pasată; *~ di piselli* supă/cremă de mazăre. **5.** lichior (cu zahăr mult). **6.** cremă, loţiune; *~ antirughe/depilatoria* cremă de faţă/de depilat; *~ da barba* pastă de bărbierit; *~ per calzature* cremă de ghete. **7.** culoarea crem. **II.** *adj.* crem; *abito ~* haină crem; *stoffa color ~* stofă crem.

cremagliéra *s.f. (mec.)* cremalieră; *ferrovia a ~* cale ferată cu cremalieră. *SIN. dentiera.*

cremàre *vt.* a incinera.

crematóio, -ói, *s.m.* crematoriu.

crematòrio, -òri I. *adj.* de incinerare; *forno ~* crematoriu. **II.** *s.m.* crematoriu.

cremazióne *s.f.* incinerare.

cremerìa *s.f.* lăptărie în care se vînd şi prăjituri, îngheţată etc.

cremificàto *adj. (despre brînză)* cu adaos de smîntînă.

cremìno *s.m.* **1.** bomboană/îngheţată etc. care se topeşte în gură. **2.** griş (cu lapte).

crèmisi I. *adj.* cîrmîziu, stacojiu. **II.** *s.m. invar.* cîrmîz.

cremisìno I. *adj.* cîrmîziu, roşu-aprins. II. *s.m.* postav roşu-aprins.
cremnofobìa *s.f.* fobia prăpăstiilor, teamă de prăpastie.
cremolàto *s.m. (la Roma)* îngheţată la cupă.
cremonése *adj., s.m.* şi *f.* cremonez, (locuitor) din Cremona.
cremóre *s.m.* extract; ~ *di tartaro* tartrat, acid de potasiu.
cren *s.m.* 1. *(bot.)* hrean *(Armoracia rusticana)*. 2. sos picant cu hrean.
erèna *s.f. (înv.)* 1. crăpătură (pe fundul mării). 2. zona dintre nisip şi stîncă.
crenàto *adj.* crenat.
crénno *s.m. v.* c r e n.
crenoterapìa *s.f.* cură cu ape termale/minerale/nămol etc.
creolìna *s.f.* creolină.
crèolo *adj., s.m.* creol.
creosòlo *s.m.* eter metilic (din lemn de fag).
creosòto *s.m. (chim.)* creozot.
crèpa *s.f.* 1. crăpătură (în tencuială). 2. *(fig.)* neînţelegere între prieteni; fisură.
crepàccio, -àcci, *s.m.* crăpătură largă; crăpătură adîncă (într-un gheţar, în pămînt, într-un zid).
crepacórpo, crepa corpo *(fam., numai în loc adv.) a* ~ pe săturate; *bere/mangiare a* ~ a bea/a mînca pe săturate.
crepacuòre *s.m. (fam.)* durere, mîhnire adîncă; *morire di* ~ a muri de durere.
crepapància *numai în loc. adv. a* ~ pînă crăpi; *ridere a* ~ a muri de rîs; *mangiare a* ~ a mînca pînă crăpi.
crepapèlle *numai în loc. adv. a* ~ pînă pocneşti; *mangiare/bere/ridere a* ~ a mînca/a bea/a rîde pînă pocneşti.
crepàre I. *vi. (e), vr.* a (se) crăpa, a plesni; *la terra crepa per l'eccessiva siccità* pămîntul crapă de prea multă secetă; *il tubo si sta crepando* ţeava crapă/plesneşte; *la pelle si crepa* pielea crapă. II. *vt.* 1. *(fig., fam.)* a crăpa; a pocni; a plesni; a muri; *mangiarono tanto da* ~ au mîncat pînă n-au mai putut; ~ *dalle risa/dal ridere* a crăpa de rîs; ~ *di fatica* a pica de oboseală; ~ *di sdegno/di dolore/di rabbia/di voglia/di invidia/di paura* a muri de ciudă/de durere/de furie/de poftă/de invidie/de frică; ~ *di salute* a pocni de sănătate. 2. a muri; ~ *solo come un cane* a muri singur ca un cîine; *crepi l'avarizia!* la dracu cu zgîrcenia!
crepàta *s.f.* accentuarea culorii vinului roşu (prin adaos nepermis de vin roşu fiert).
crepàto I. *pdrt. tr.* de la c r e p a r e şi *adj.* II. *s.m.* crăpătură.
crepatùra *s.f.* 1. crăpătură, fisură. 2. crăpătură anormală în brînzeturile fermentate. 3. hernie.
crepavesìcola *s.m. (fiz.)* aparat de măsurat presiunea atmosferică.
crepèlla *s.f.* crep, voal de lînă.
crèpida *s.f. (ist. ant.)* crepidă, sanda.
crepìdine *s.f. (lit., înv.)* 1. *(arhit.)* treaptă, piedestal; baza (unei clădiri). 2. margine de şanţ; margine de prăpastie.
crepitàcolo *s.m.* toacă. *SIN. battola, crotalo.*
crepitàre *vi. (a)* 1. a trosni. 2. *(înv., despre frunze uscate mişcate de vînt)* a fîşîi, a foşni.
crepitazióne *s.f.* crepitaţie; pîrîitură, pîrîit.
crepìtio, -ìi, *s.m.* crepitaţie continuă/prelungită; pîrîit, trosnet.
crépito *s.m.* crepitaţie, pîrîitură, pîrîit; trosnet.
crepolàre I. *vt., vi. (e)* 1. a (se) crăpa, a plesni. II. *vi. (înv.)* a se scurge; a se prelinge.
crepolatùra *s.f. (rar)* crăpătură, plesnitură.
crepuscolàre I. *adj.* 1. crepuscular. 2. *(fig., lit.)* vag, evanescent. 3. propriu poeziei crepusculare (finele sec. XIX — începutul sec. XX). 4. *(psih.) stato* ~ pierdere temporară a conştiinţei. II. *s.m.* poet crepuscular.
crepuscolarìsmo *s.m.* curent poetic (primii ani ai sec. XX).
crepùscolo *s.m.* 1. lumină difuză (specifică zorilor şi amurgului). 2. apus. 3. *(fig.)* fază de cădere, sfîrşit, amurg.
crescèndo *s.m.* 1. *(muz.)* crescendo. 2. zgomot crescînd.
crescènte I. *part. prez.* de la c r e s c e r e şi *adj.* crescînd; *luna* ~ lună nouă. II. *s.m.* 1. *(lit.)* secera lunii. 2. *(herald.)* semilună. III. *s.f.* un fel de plăcintă.
crescènza *s.f.* 1. creştere; *vestito a/per* ~ haină de copil (mai largă/lungă); *febbre di* ~ temperatură de creştere. *SIN. crescita.* 2. inundaţie. 3. cozonac. 4. brînză moale (din Lombardia). 5. *(înv.)* excrescenţă (cărnoasă).
crèscere I. *vt.* 1. a creşte, a mări, a spori; ~ *i prezzi/le spese/le tasse/lo stipendio* a mări preţurile/cheltuielile/taxele/salariul; *(la împletituri)* ~*i punti* a începe să lucrezi; *cominciare a* ~ a începe să creşti. 2. a educa, a creşte. 3. a cultiva. II. *vi. (e)* 1. a creşte; a înainta în vîrstă, a se maturiza. 2. a creşte, a hrăni; a educa. 3. *(despre plante)* a creşte. 4. a spori, a creşte. 5. a urca în grad, a face progrese în carieră; ~ *in fama* a-i creşte faima; ~ *nella stima di qualcuno* a fi mai preţuit de cineva. *SIN. migliorare, progredire, prosperare.* 6. a prisosi; a depăşi măsura. 7. a distona. 8. *(poet.)* a se împinge înainte; *(prov.) la malerba cresce* iarba rea nu piere.
crescévole *adj. (înv.)* 1. care poate să crească. 2. util, aducător de profit.
crescióne *s.m. (bot.)* năsturel *(Nasturtium officinale)*.
creşcita *s.f.* creştere; mărire; sporire.
crescìuta *s.f.* creştere (mai ales a plantelor, a apei).
crescìuto I. *part. tr.* de la c r e s c e r e. II. *s.m.* rînd crescut (la o împletitură).
crèsima *s.f. (bis.)* confirmaţie.
cresimàndo *adj. (bis.)* copil care trebuie să primească confirmaţia.
cresimàre I. *vt.* 1. *(bis.)* a confirma, a mirui. 2. *(înv.)* a consacra (un împărat). 3. *(rar,* glumeţ) a confirma. II. *vr.* a se mirui.
cresimàto *adj. (rar, glumeţ)* miruit; *unto e* ~ *(despre un pahar)* foarte murdar.
créspa *s.f.* 1. zbîrcitură, încreţitură, rid. *SIN. increspatura.* 2. creţ, încreţitură, cutişoară (la o ţesătură). 3. ondulare, încreţire (a nisipului, a mării etc.). 4. *(rar, poetic, înv.)* ondulaţie; încreţire a părului.
crespàre *vt., vr. (rar, lit.)* a (se) încreţi.
crespàto *part. tr.* de la c r e s p a r e şi *adj.*; *carta* ~*-a* hîrtie creponată.
crespatùra *s.f.* încreţire; creţ.
crespélla *s.f.* minciunele, uscăţele (specialitate mantovană).
crespìno *s.m. (bot.)* dracilă *(Berberis vulgaris)*.
créspo I. *adj.* 1. creţ, încreţit; *capelli* ~*-i* păr creţ. 2. cu creţuri, încreţit; *vestito* ~ rochie cu creţuri. *SIN. increspato.* 3. *(rar)* zbîrcit, ridat, cu creţuri. 4. *(înv.)* încruntat. 5. *(rar, lit.; despre valuri etc.)* ondulat. II. *s.m.* crep.
crespolìna *s.f. (bot.)* specie de pelniţă *(Artemisia cina)*.
créspolo *s.m. (înv.)* creţ mic.

crespóne *s.m.* salam (specialitate lombardă).
crespóso *adj. (rar)* zbîrcit, cu creţuri.
crespùto *adj.* **1.** *(rar)* creţ. **2.** *(lit.; despre mare)* ondulat, încreţit.
crésta[1] *s.f.* **1.** creastă. **2.** moţ (la păsări). **3.** cap; *alzare la ~* a deveni mîndru/orgolios/îngîmfat; *abbassare la ~* a se supune, a ceda, a se umili. **4.** *(anat.)* protuberanţă osoasă. **5.** *(la coif)* creastă; panaş. **6.** scufie; bonetă. **7.** *(la munţi, dealuri)* creastă. **8.** vîrf; partea de sus, creastă; *la ~ di un argine* partea superioară a digului; *la ~ di un'onda* creasta unui val; *essere sulla ~ dell'onda (fig.)* a fi stăpîn pe situaţie. **9.** *(bot.) ~ di gallo (pop.)* creasta cocoşului *(Celosia cristata)*.
crésta[2] *s.f. (numai în loc.) fare la ~ sulla spesa* a fura la coşniţă.
crestàia *s.f. (tosc.)* modistă.
crestàto *adj.* **1.** moţat, cu creastă; în formă de creastă. **2.** *(despre coif)* cu panaş. **3.** crestat, dinţat.
crestélla *s.f.* bucată de trestie care fixează dinţii spatei (la războiul de ţesut).
crestìna *s.f.* fîşie de dantelă (purtată pe cap de o subretă, de o jupîneasă).
crestomazìa *s.f.* crestomaţie; antologie.
crestóne *s.m.* creastă (mare) de munte.
créta *s.f. (miner.)* **1.** cretă; *cava di ~* carieră de cretă. **2.** obiect făcut din cretă.
cretàceo *adj.* **1.** cretacic. **2.** cretaceu.
cretàcico, -ci, *adj., s.m. (geol.)* cretacic, cretaceu.
cretése *adj., s.m. (geogr.)* cretan.
crético *adj. (despre versificaţie, în expr.) piede ~* amfibrah. *SIN. anfimacro.*
cretinàta *s.f.* prostie, tîmpenie.
cretinerìa *s.f.* tîmpenie, idioţie, prostie. *SIN. stupiditá.*
cretinìsmo *s.m.* **1.** *(med.)* cretinism. **2.** tîmpenie, idioţie.
cretìno *s.m.* **1.** persoană care suferă de cretinism, cretin; idiot, imbecil. **2.** *(fig.)* prost, tîmpit, idiot, cretin. *SIN. imbecille, sciocco, stupido.*
cretinòide *s.m.* şi *f.* **1.** cretin, afectat de cretinism. **2.** prost, imbecil.
cretóso *adj. (lit.)* cretos.
crettàre *vi., vr. (tosc.; despre un zid, piele)* a (se) crăpa.
crètto *s.m. (rar)* crăpătură, fisură, plesnitură.
cri **I.** *interj.* cri (reproduce cîntecul greierilor). **II.** *s.m.* cîntecul greierilor.
cria[1] *s.f.* şi *m. (tosc.)* puiul cel mai mic; prîslea.
cria[2] *s.f* exagerare retorică, amplificare.
criàre *vt. v.* creare.
cribbio *interj. (eufem.)* pe naiba! (exprimă uimire, admiraţie, ciudă, mînie).
cribrare *vt. (lit., rar)* **1.** a trece prin sită, a cerne, a vîntura. **2.** *(fig.)* a examina cu atenţie. **3.** *(rar, lit.)* a agita.
cribro *s.m.* **1.** *(lit., rar)* sită, ciur; *portar l'acqua nel ~* a căra apa cu ciurul **2.** *(bot.)* vas/organ în formă de canal cu pereţii perforaţi.
cribróso *adj.* **1.** perforat, găurit ca un ciur. **2.** *(în anatomia vegetală sau animală)* formaţie străbătută de canale.
crìc[1] **I.** *interj.* **1.** prr! (reproduce zgomotul gheţei/sticlei care se sparge). **2.** poc; pac; zdrang; prr! (reproduce zgomotul unui mecanism care porneşte sau al unei articulaţii umane uzate). **II.** *s.m.* pîrîit; pocnet; zdrăngănit.
crìc[2] *s.m. v.* cricco.
crìcca[1] *s.f.* **1.** clică, gaşcă, bandă, grup de prieteni; *(înv.) in ~* în bandă. *SIN. banda, combriccola, ghenga.* **2.** *(la jocul de cărţi)* combinaţie de trei figuri (de valoare egală).
crìcca[2] *s.f.* plesnitură, crăpătură.
crìcche *interj. v.* cric[1].
crìcchétto *s.m.* **1.** burghiu, sfredel. **2.** *(mec.)* element metalic care opreşte roata dinţată. *SIN. nottolino.*
crìcchiàre *vi. (a) (despre gheaţă etc.)* a trosni, a plesni.
crìcchio[1] *s.m.* trosnet, pocnitură.
crìcchio[2] *s.m. (fig.)* toană, capriciu.
crìcco *s.m. (mec.)* cric.
crìcèto *s.m. (zool.)* hîrciog *(Cricetus cricetus). SIN. hamster.*
crìcòide *s.f. (anat.)* cricoid.
crìme *s.m. (înv.)* crimine.
criminàle **I.** *adj.* **1.** care priveşte crima; *indagine ~* cercetarea crimei. **2.** *(rar)* penal; *diritto ~* drept penal. **3.** criminal; *atto ~* act criminal. **II.** *s.m.* şi *f.* criminal; delincvent; *~ di guerra* criminal de război. **III.** *s.m. (înv.)* delict.
criminalìsta, -isti, *s.m.* criminalist; penalist.
criminalità *s.f.* **1.** condiţia de a fi criminal. **2.** criminalitate. *SIN. delinquenza.*
criminalòide *adj., s.m.* şi *f.* persoană cu porniri criminale.
criminàre *vt. (înv.)* a acuza; a incrimina.
crìmine *s.m.* **1.** crimă; *~ di guerra* crimă de război; *~ contro l'umanità* crimă împotriva umanităţii. **2.** *(înv.)* păcat.
criminologìa *s.f. (jur.)* criminologie.
criminòlogo *s.m.* criminalist.
criminosità *s.f.* caracter criminal, natură criminală (a unei fapte etc.).
criminóso *adj.* criminal; delictuos.
crìna *s.f. (înv.)* creastă, culme (de munte).
crinàle[1] **I.** *adj. (lit.)* de/pentru păr, al părului. **II.** *s.m.* **1.** pieptene. **2.** ac de păr.
crinàle[2] *s.m.* creastă, culme (de munte).
crìne *s.m.* **1.** păr (din coada/coama animalelor); păr de cal. **2.** *~ vegetale* fibre (din frunze, scoarţă). **3.** amestec de păr şi fibre (pentru saltele). **4.** *(lit.)* păr; plete. **5.** *(poetic)* rază luminoasă (emanată de astre).
crinièra *s.f.* **1.** coamă. **2.** păr (omenesc). **3.** *(astron.)* coada cometei. **4.** parte a armurii care acoperă gîtul calului. **5.** *(înv.)* vîrf.
crinìto *adj. (lit.)* **1.** cu coamă. **2.** cu păr des.
crìno *s.m. v.* crine.
crinolìna *s.f.* crinolină.
crinolìno *s.m.* **1.** ţesătură pentru crinoline. **2.** crinolină.
crinùto *adj. (înv.)* cu păr mult pe cap.
criolite *s.f. (chim.)* criolit.
criógeno *adj.* care generează temperatură joasă.
crìpta *s.f.* criptă.
crìptico, -ci, *adj.* criptic.
crìpto *s.m. (chim.)* cripton.
crìpton *s.m. v.* cripto.
criptopórtico *s.m. (arheol.)* portic acoperit; galerie.
crisaiòlo *s.m.* care provoacă crize politice.
crisàlide *s.f. (entom.)* crisalidă.
crisantèmo *s.m. (bot.)* crizantemă *(Chrysanthemus).*
criselefantìno *adj.* lucrat din aur şi sidef (în sculptura greacă).
crisi *s.f.* **1.** *(med.)* criză; puseu; acces; *~ di nervi* criză de nervi; *avere una ~ di pianto/riso* a avea un acces de plînş/rîs. **2.** criză; *~ morale/economica* criză morală/economică; *~ governativa/ministeriale/di gabinetto/di governo* criză de guvern; *~ di coscienza* criză de conştiinţă.
crisma, -i, *s.m.* **1.** mir, miruire. **2.** *(pe documentele medievale)* semn constituit din împletirea literelor

greceşti X şi P sau J şi C. **3.** *(fig.)* **aprobare, confirmare; *con tutti i ~-i*** cu toate aprobările (cerute).

crisocàlco, *-àlchi, s.m. (miner.)* aliaj de diferite metale (care imită aurul).

crisocòlla *s.f. (chim.)* crisocol, silicat de cupru.

crisografìa *s.f.* crisografie.

crisòlito *s.m. (miner.)* crisolit; *(înv.)* topaz.

crisòmelo *s.m.* specie de gutuie.

crisopràsio *s.m. v.* crisopraso.

crisòpraso *s.m. (miner.)* crisopras.

crisòstomo *adj., s.m.* **1.** cu gura de aur (apelativ adresat oratorilor elocvenţi). **2.** *(rar, glumeţ)* cu multe coroane de aur (în gură).

crisòtelo *s.m. (miner.)* silicat de magneziu,. *SIN. serpentina fibrosa.*

crispìno *adj.* relativ la F. Crispi (şi la politica sa).

cristallàio, *-ài, s.m.* **1.** lucrător în cristal. **2.** vînzător de cristaluri.

cristallàme *s.m.* cristaluri.

cristallàre *vt. (lit.)* a limpezi.

cristalleggiàre *vi. (rar)* a semăna cu cristalul.

cristalleria *s.f.* **1.** cristaluri. **2.** fabrică/magazin de cristaluri.

cristalliéra *s.f.* vitrină (pentru cristaluri). *SIN. vetriera.*

cristallìno **I.** *adj.* **1.** de/din cristal. **2.** cristalin, limpede. **3.** *(fig.)* curat; cinstit, onest; *coscienza ~-a* conştiinţă curată/nepătată. **4.** *(despre voce)* sonor, plăcut, limpede, cristalin. **5.** *(miner.)* cristalin, în cristale. **6.** *(bot.) erba ~-a* gheaţă *(Mesembryanthenum cristallina).* **II.** *s.m. (anat.)* **1.** cristalin. **2.** cristal de Veneţia (în sec. XVI); semicristal.

cristallizzàbile *adj.* cristalizabil; care poate cristaliza.

cristallizzàre **I.** *vi. (c), vr.* **1.** *(miner.)* a se cristaliza, a căpăta structură cristalină. **2.** *(fig.)* a se fixa sentimental (definitiv); a se cristaliza. **II.** *vt.* a supune cristalizării.

cristallizzatóre *s.m.* **1.** *(chim.)* cristalizor (aparat). **2.** muncitorul care cristalizează.

cristallizzazióne *s.f.* **1.** cristalizare, cristalizaţie. **2.** *(fig.)* fixare, stabilizare; cristalizare. **3.** *(lingv.)* încetare a evoluţiei (unui element); fixarea într-o formulă/schemă fixă; automatizare.

cristàllo *s.m.* **1.** *(miner.)* cristal; *~ di rocca* cuarţ. **2.** cristal; *~ di Boemia/Baccarat* cristal de Boemia/Baccarat; *(fig.) tenere sotto una campana di ~* a ţine sub clopot, a păstra cu străşnicie. **3.** sticlă, geam; *il ~ della finestra/della vetrina/dell'orologio* geamul ferestrei/al vitrinei/al ceasului. **4.** *(rar, lit.)* lentilă. **5.** *(rar, lit.)* oglindă. **6.** *(rar, lit.)* pahar. **7.** *(fig., poetic)* planetă, astru. **8.** *(fig., poetic)* apă limpede/de cleştar.

cristalloblàstico, *-ci, adj. (despre minerale)* cristalizate simultan.

cristallochimìca *s.f.* studiul raporturilor dintre structura şi compoziţia chimică a unui cristal.

cristallografìa *s.f.* cristalografie.

cristallogràfico *adj.* cristalografic.

cristallógrafo *s.m.* cristalograf, specialist în cristalografie.

cristallòide **I.** *adj., s.m.* cristaloid. **II.** *s.m. (anat.)* membrană cristalină.

cristèo *s.m. (înv.) v.* clistere.

cristère *s.m. v.* clistere.

cristianeggiàre *vi. (a) (lit.)* a arăta (ostentativ) sentimente creştineşti.

cristianésimo *s.m.* creştinism.

cristiània *s.m. (sport)* cristiană.

cristianissimo *adj.* **1.** *superl.* de la cristiano. **2.** titlu atribuit regelui Franţei.

cristianità *s.f.* **1.** faptul de a fi creştin. **2.** creştinătate; ţări locuite de creştini.

cristianizzàre *vt.* a creştina.

cristiàno **I.** *adj.* **1.** creştin; *era ~-a* perioadă după Cristos, era noastră. *SIN. era volgare.* **2.** bun, milostiv. **II.** *s.m.* **1.** creştin, credincios. **2.** *(fam.)* fiinţă (omenească), om; *trattare bene quel ~* a trata bine pe acel om; *buon ~, povero ~* om de treabă/cumsecade; *maniere/azioni/parole da ~* maniere/fapte/vorbe de om civilizat.

cristonàre *vi. (a)* a blestema.

critèrio *s.m.* **1.** normă; criteriu, principiu; *stabilire/seguire un ~* a stabili/a urma un criteriu. *SIN. regola, principio.* **2.** discernămînt; minte, cap; bun simţ; *persona di poco ~* persoană fără cap; *mancare di ~* a fi lipsit de discernămînt; *ebbe il ~ di tacere* a avut bunul simţ să tacă. *SIN. discernimento, senno.* **3.** *(sport)* criteriu, concurs (de selectare).

crìtica *s.f.* critică; *~ costruttiva/distruttiva* critică constructivă/distructivă; *~ letteraria/cinematografica* critică literară/cinematografică; *~ testuale* critică de text; *~ favorevole* critică favorabilă; *la ~ non ha parlato di quel romanzo* critica nu a vorbit de acel roman; *(fam.) esporsi alla ~* a se expune criticii/judecăţii; *tirarsi addosso le ~-che* a-şi atrage dezaprobarea/critica.

criticàbile *adj.* criticabil. *SIN. censurabile, discutibile.*

criticàre *vt.* **1.** a critica; a face o critică. **2.** a judeca, a dezaproba. *SIN. biasimare, disapprovare, riprendere.*

criticìsmo *s.m. (fil.)* criticism.

crìtico, *-ci* **I.** *adj.* critic; *esame/studio ~* examen/studiu critic; *commenti ~-i* comentarii critice; *circostanza ~-a, momento ~* moment critic; *età ~-a* vîrstă critică; *punto ~* punct critic. **II.** *s.m.* **1.** critic; *~ d'arte/letterario/teatrale* critic de artă/literar/teatral. **2.** *(rar)* cîrtitor, clevetitor.

criticóne, *-óna s.m.* **1.** *(rar, glumeţ)* critic faimos. **2.** cîrtitor, clevetitor.

criticùme *s.m. (depr.)* critici incapabili/nepricepuţi.

crìtmo *s.m. (bot.)* săricică *(Salsola kali).*

crìtta *s.f. v.* cripta.

crittògama *s.f. (bot.)* **1.** *(la pl.)* criptogame *(Cryptogamee).* **2.** *(la sg.)* plantă care face parte din familia criptogamelor; *~ della vite* oidium *(Oidium Tucheri).*

crittografìa *s.f.* criptografie.

crittògrafo *s.m.* criptograf.

crittogràmma, *-mi, s.m.* criptogramă.

crittonomìa *s.f.* arta de a ascunde numele (în versuri).

crivellàre *vt.* **1.** a ciurui, a găuri, a face ciur; *gli crivellarono il corpo di pallottole* i-au ciuruit trupul cu gloanţe. **2.** a sorta gogoşile de viermi de mătase (după dimensiune). **3.** *(înv.)* a cerne; a trece prin sită/ciur. **4.** *(înv.)* a agita. **5.** *(fig., înv.)* a cenzura.

crivellatóre *s.m.* muncitor care cerne.

crivellatùra *s.f.* cernere; cernut.

crivellazióne *s.f.* cernere, cernut.

crivèllo *s.m.* **1.** ciur. **2.** scîndură cu găuri prin care trec capetele tuburilor de orgă (ca să stea drepte).

crivellóne *s.m.* **1.** *(augm.)* sită mare. **2.** sită a maşinii de treierat. **3.** *(înv.)* pînză rară folosită pentru căptuşeli.

croàto **I.** *adj., s.m. (geogr.)* croat. **II.** *s.m.* limba croată.

croccànte **I.** *adj.* crocant, uscat, bine prăjit, care trosneşte între dinţi. **II.** *s.m.* prăjitură de migdale şi zahăr ars.

croccàre *vi. v.* crocchiare **(I).**

crocchétta *s.f.* crochetă; un fel de chiftea.
cròcchia *s.f.* conci, coc.
crocchiàre **I.** *vi. (a)* **1.** *(rar)* a scîrţîi. **2.** a pocni, a plesni, a trosni. **3.** a cotcodăci. **4.** *(înv.)* a sta de vorbă (în grup). **II.** *vt. (rar, dial.)* **1.** a ciocăni un obiect din ceramică etc. (pentru a vedea dacă este spart). **2.** *(dial.)* a lovi, a bate.
cròcchio[1] *s.m.* grup de presoane; *fare* ~ a se strînge în grup; *stare a* ~ a sta la taclale.
crocchio[2] *s.m. (rar)* sunetul specific unui vas spart (pe care îl emite cînd este ciocănit).
crocchiolàre *vi. (a)* a cotcodăci (îndelung şi insistent).
cròcco, *cròcchi, s.m.* cîrlig; cange.
croccolàre *vi. (a)* **1.** a cotcodăci. **2.** *(rar, lit.; despre vin)* a gîlgîi.
croccolóne *s.m.* specie de sitar *(Capella media)*.
cròce *s.f.* **1.** cruce, instrument de tortură. **2.** cruce, simbol al creştinismului; *segno della* ~ semnul crucii; *abbracciare la* ~ *(fig.)* a se converti (la creştinism). **3.** cruce; obiect, semn, simbol (în formă de cruce); *(fig.) levare uno spicchio di* ~ *a qualcuno* a jigni pe cineva; *la* ~ *degli analfabeti* crucea pe care o desenează analfabeţii; *punto a* ~ punct în cruce; *fare a testa e* ~, *fare a testa o a* ~, *fare testa e* ~ a da cu banul; *in* ~ în cruce/curmeziş; *con le braccia in* ~ cu mîinile unite ca la rugăciune/într-o atitudine imploratoare; *tenere le braccia in* ~, *stare con le braccia in* ~ *(fig.)* a sta cu braţele încrucişate, a nu face nimic, a trîndăvi; *a occhio e* ~ aproximativ; *farci una* ~ *sopra (fig.)* a-i pune cruce; *parlare in* ~ a vorbi confuz. **4.** *(fig.)* chin, supărare, durere; *ognuno ha la sua* ~ fiecare are necazurile sale; *stare in* ~ a fi mîhnit; *mettere qualcuno in* ~ a mîhni pe cineva; *gettare/mettere/gridare la* ~ *addosso a qualcuno* a da vina pe cineva, a arunca vina asupra cuiva. **5.** numele unor societăţi de ajutor, medicale etc.; ~ *Rossa* Crucea Roşie. **6.** emblemă, semn distinctiv al ordinelor cavalereşti; ~ *di Malta* crucea de Malta. **7.** *(înv.)* partea inferioară a ancorei.
crocè *s.m.* croşetă.
crocefìggere *vt. v.* **crocifiggere (I).**
cròceo *adj.* galben (ca şofranul).
crocerista, *-isti, s.m.* participant la o croazieră.
crocerossina *s.f.* infirmieră, soră a Crucii Roşii.
croceségno *s.m.* crucea (cu care iscălesc analfabeţii).
crocesegnàre *vt. (rar)* a semna/a iscăli cu o cruce.
crocesegnàto *adj.* **1.** *(lit., ist.)* cruciat. **2.** *(glumeţ)* decorat cu un ordin.
crocétta *s.f.* **1.** *(dim.)* cruciuliţă; *far* ~*-e* a posti. **2.** *(mar.)* crucetă. *SIN. barra.* **3.** *(bot.)* verbină *(Verbena officialis)*.
crocevìa *s.m. invar.* răspîntie, răscruce (de drumuri). *SIN. crocicchio.*
crocièle *s.m. (înv.)* răspîntie.
crociàme *s.m. (la veliere)* totalitatea antenelor.
crocianésimo *s.m.* curent inspirat de gîndirea lui Benedetto Croce.
crociàno **I.** *adj.* relativ la/conform cu gîndirea lui Benedetto Croce. **II.** *s.m.* discipol al lui B. Croce, exeget al operei crociene.
crociàre **I.** *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a acorda emblema de cruciat. **2.** *(rar, lit.)* a semna făcînd o cruce. **3.** *(mar.)* a face cruce, a se încrucişa. **II.** *vr. (rar. lit.)* a participa la o cruciadă.
crociàta[1] *s.f.* **1.** cruciadă. **2.** *(fig.)* acţiune; companie; cruciadă; ~ *contro l'analfabetismo* campanie împotriva analfabetismului.
crociàta[2] *s.f. (rar)* intersecţie, răspîntie.
crociàto **I.** *part. tr.* de la **crociare**. **II.** *adj.* **1.** în formă de cruce; *parole* ~*-e* cuvinte încrucişate. **2.** *(rar, glumeţ)* decorat. **III.** *s.m.* **1.** cruciat. **2.** *(fig., rar)* luptător pentru un ideal.
crocicchio, *-icchi, s.m.* răspîntie, răscruce; bifurcare (de drumuri). *SIN. crocevia, incrocio.*
crocidaménto *s.m.* croncănit.
crocidàre *vi. (a; lit.)* a croncăni.
crocièra[1] *s.f.* **1.** aşezare a barelor etc. în cruce: ~ *del giunto cardanico* cruce cardanică. **2.** punctul de încrucişare a naosului cu partea transversală a bazilicii; *volta a* ~ boltă în stil gotic/în unghi ascuţit. **3.** lemnele încrucişate care formează vîrtelniţa.
crocièra[2] *s.f.* croazieră; *velocità di* ~ viteză de croazieră (sub viteza maximă); *fare una* ~ a face o croazieră; *andare in* ~ a merge în croazieră.
crocière *s.m. (ornit.)* forfecuţă *(Loxia curvirostra)*.
crocifere *s.f. pl. (bot.)* crucifere *(Cruciferae)*.
crocifero **I.** *adj.* care poartă crucea; *asta* ~*-a* prăjină care are în vîrf o cruce. **II.** *s.m.* **1.** cavaler dintr-un ordin religios (care purta o cruce pe mantie). **2.** *(pop.)* călugăr din ordinul întemeiat de Camillo de Lellis (pentru asistenţa infirmilor).
crocifiggere **I.** *vt.* **1.** a crucifica, a răstigni. **2.** a chinui. **II.** *vr.* a se chinui.
crocifissióne *s.f.* **1.** crucificare, răstignire. **2.** tablou reprezentînd răstignirea lui Isus Cristos.
crocifisso **I.** *part. tr.* de la **crocifiggere** şi *adj. (înv.)* ~ *al mondo* retras din lume; *vivere/stare alle spalle del* ~ a sta/a trăi pe spinarea cuiva. **II.** *s.m.* crucifix.
crocifissóre, *(rar)* crocifiggitrice *s.m.* şi *f.* cel care crucifică/răstigneşte.
crocina *s.f. (bot.) erba* ~ verbină *(Verbena officinalis)*.
crocióne *s.m. (ornit.)* forfecuţă.
cròco, *cròchi, s.m.* **1.** şofran *(Crocus sativus)*. **2.** culoare galben şofran.
cròda *s.f. (alpin.) ac,* stîncă ascuţită şi înaltă.
crodaluòlo *s.m.* alpinist.
crogiolàre **I.** *vt.* **1.** a coace la foc încet. **2.** a ţine obiectele de sticlă în cuptor ca să se răcească treptat. **II.** *vr.* **1.** *(rar)* a se coace bine. **2.** *(fig.)* a se tolăni, a se cuibări, a se întinde, a se simţi bine; ~*-si al letto* a se cuibări în pat; ~*-si al sole* a se tolăni la soare; ~*-si al fuoco* a sta lîngă foc; ~*-si nel ricordo* a fi fericit datorită amintirilor. *SIN. deliziarsi, dilettarsi.*
crògiolo[1] *s.m.* **1.** cuptor (pentru topirea metalelor). **2.** *(fig.)* mediu/experienţă care permite fuziunea unor elemente eterogene.
crògiolo[2] *s.m.* **1.** coacere/fierbere la foc încet. **2.** vopsirea sticlei proaspete (înainte de ardere).
crogiuòlo *s.m.* creuzet.
cròio *adj.* **1.** tare, dur. **2.** crud, aspru; grosolan.
crollaménto *s.m. (rar)* prăbuşire.
crollànte *part. prez.* de la **crollare** şi *adj. (rar)* instabil; care se clatină.
crollàre **I.** *vt.* a clătina; ~ *il capo* a clătina din cap; ~ *le spalle* a da din umeri. **II.** *vi. (e)* a cădea; a se prăbuşi. **III.** *vr. (lit.)* a se agita, a se mişca, a se clătina.
crollàta *s.f. (rar)* clătinare; zguduire; prăbuşire.
cròllo *s.m.* **1.** clătinare; zguduire, zgîlţîire; lovire; *dare un* ~ a zgîlţîi; *dare il* ~ *alla bilancia* **a)** a face să atîrne cîntarul într-o parte; **b)** a contribui la rezolvarea unei situaţii nesigure. **2.** prăbuşire, cădere, dărîmare. **3.** *(fig.)*. prăbuşire, dezastru.
cròma *s.f. (muz.)* optime.

cromagnònoide *adj., s.m.* care posedă caracteristice antropologice ale omului de Cro-Magnon.
cromàtico, -ci I. *adj.* **1.** cromatic, care se referă la culori/colorit. **2.** *(muz.)* format dintr-o succesiune de semitonuri cromatice. **II.** *s.m.* sunet/cîntec cromatic.
cromatìna *s.f.* cromatină.
cromatismo *s.m.* cromatism.
cromatizzàre *vt.* **1.** *(înv.)* a colora. **2.** *(muz.)* a face cromatic.
cromàto[1] *part. tr.* de la c r o m a r e şi *adj.*
cromàto[2] *s.m. (chim.)* cromat.
cromatòforo *s.m.* cromatofor.
cromatografìa *s.f.* cromatografie.
cromatògrafo *s.m.* aparat pentru cromatografie.
cromatóre *s.m.* muncitor care cromează.
cromtùrra *s.f.* cromare, cromaj.
cromìa *s.f.* **1.** tonalitatea unei culori. **2.** *(în fotomecanică)* corectarea manuală a selecţiei fotografice a culorii.
cròmico, -òmici, *adj. (chim.)* cromic, compus cu crom.
cromìsta, -isti *s.m. (în fotomecanică)* cel care cercetează selecţia fotografică a culorii.
cromite *s.f. (miner.)* cromit.
crómo *- s.m.* crom.
cromofotografìa *s.f.* cromofotografie.
cromolitografìa *s.f.* cromolitografie.
cromolitogràfico, -ci, *adj.* cromolitografic.
cromoplàsto *s.m.* cromoplast.
cromopròtide *s.m.* cromoproteidă.
cromòrni *s.m. pl. (ist., muz.)* instrumente de suflat, din lemn (secolele XV—XVII).
cromoscópio *s.m.* cromoscop.
cromosfèra *s.f.* cromosferă.
cromosòma *s.m. (biol.)* cromozom.
cromosòmico *adj.* relativ la cromozom.
cromoterapìa *s.f.* terapie cu unde luminoase.
cromotipìa *s.f.* cromotipie.
crònaca *s.f.* **1.** cronică; letopiseţ, hronic; *~ monastica* cronica unei mănăstiri · *~ domestica* amintiri de familie. **2.** relatare; *(dial.) ci ha fatto la ~ della serata* ne-a pus la curent cu toate evenimentele serii. **3.** articol de ziar, cronică; *~ teatrale/parlamentare* cronică teatrală/parlamentară; *~ nera* cronica delictelor; *~ bianca* cronică mondenă; *piccola ~* rubrică cu anunţuri de conferinţe, reuniuni etc.; *fatto/episodio di ~* fapt demn de a fi publicat.
cronachìsmo *s.m. (ist. lit.)* redarea faptelor, relatare (fără comentariu, apreciere etc.).
cronachìsta, -isti, *s.m. (rar)* cronicar.
cronachìstico, -ici, *adj.* de cronică, care are caracter de cronică.
cronicàrio *s.m.* spital de boli cronice.
cronicità *s.f. (med.)* cronicitate.
crònico, -ici I. *adj.* **1.** *(despre boală)* cronic. **2.** *(fig.)* persistent, înrădăcinat, cronic. **II.** *adj., s.m.* (bolnav) cronic.
cronìsta, -isti *s.m.* **1.** cronicar. **2.** ziarist (autor de articole de cronică).
cronistòria *s.f.* **1.** istorie cronologică, cronică. **2.** relatare/povestire foarte amănunţită.
cronofotografìa *s.f.* cronofotografie.
cronografìa[1] *s.f. (lit.)* cronografie.
cronografìa[2] *s.f.* controlul cronometrelor.
cronogràfico *adj.* **1.** referitor la cronografie. **2.** referitor la cronograf.
cronògrafo *s.m.* **1.** cronograf; autor de cronografii. **2.** cronograf (aparat).
cronològico, -ici, *adj.* cronologic.
cronologìsta, -isti *s.m.* specialist în cronologie.
cronòlogo, -ològi, *s.m.* cronolog, cercetător al problemelor de cronologie.
cronogràmma *s.m.* cronogramă.
cronòide *s.m., adj.* (preparat) care conţine efectul întîrziat al medicamentului.
cronologìa *s.f.* **1.** cronologie, succesiune în timp a unor fapte. **2.** cronologie, ştiinţă auxiliară a istoriei.
cronometràre *vt.* a cronometra.
cronometràggio *s.m.* cronometrare, cronometraj.
cronomètrico *adj.* **1.** relativ la cronometrie; *studi ~-ci* studii de cronometrie. **2.** cronometric; *misurazione ~-a* măsurare cronometrică. **3.** *(fig.)* exact, punctual (ca un cronometru).
cronometrìsta, -isti, *s.m.* şi *f* cronometror.
cronòmetro *s.m.* **1.** cronometru. **2.** *(pop.)* cronograf.
cronostratigrafìa *s.f.* ramură a geologiei care studiază rocile în ordinea cronologică a formării lor.
cronotàppa *s.f.* etapă măsurată cu cronometrul.
cronotècnica *s.f.* tehnica măsurării timpului de execuţie a unei operaţii/a normării.
croscè *s.m.* croşetă.
croscièare I. *vi. (a şi e)* **1.** *(lit.; despre ploaie)* a răpăi. **2.** *(înv.) (despre apa care clocoteşte)* a bolborosi. **3.** *(lit.; despre frunze etc.)* a foşni. **4.** *(înv.; despre lemnele verzi care ard)* a trosni. **5.** *(rar, înv.)* a hohoti, a rîde în hohote. **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a lovi. **2.** *(înv.)* a arunca cu violenţă.
cròscio *s.m. (lit.)* **1.** răpăit (de ploaie). **2.** *(înv.)* hohot (de rîs).
crossàreo, -chi, *s.m.* mamifer carnivor african *(Crossarchus).*
crossàre *vi. (a) (fotbal)* a centra.
cròsta *s.f.* **1.** crustă; *la ~ del pane* coaja/crusta pîinii. **2.** bucată de pîine uscată, coajă de pîine. **3.** *(fig.)* aparenţă, aspect, înveliş extern, crustă; *la sua aisinvoltura è una ~* dezinvoltura sa e doar o aparenţă. **4.** scoarţă; *~ terrestre* scoarţa pămîntului. **5.** crustă, coajă (la o rană); *~ lattea* eczemă de pe capul sugarului. *SIN. lattime.* **6.** carapace (la crustacee). **7.** *~ di un dipinto* bucăţele de culoare care se desprind de pe un tablou vechi; *(fig., depr.)* pictură lipsită de valoare. **8.** *(înv.)* prăjitură din aluat fraged (cu gem).
crostàceo *adj., s.m.* crustaceu.
crostàre *vt. (înv.)* a face să prindă coajă (prin uscare, prăjire etc.).
crostìno *s.m* felie de pîine prăjită în unt sau ulei.
crostóso *adj.* **1.** cu crustă. **2.** *(fig., tosc.)* persoană ţanţoşă/cu mers înţepat. **3.** *(fig., tosc.)* pedant, pisălog, plicticos.
cròtalo *s.m.* **1.** *(zool.)* şarpe-cu-clopoţei, crotal *(Crotalus).* **2.** *(mai ales la pl.)* castanietă.
crotóne *s.m. (bot.)* specie de odagaci *(Croton cascarilla).*
cròtta *s.f.* instrument asemănător citerei (la Celţi).
cròtto *s.m. (dial.)* cîrciumă.
crotonèse *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Crotona.
crovèllo *s.m.* varietate de vin (se extrage din struguri fermentaţi).
crùccia *s.f. v.* g r u c c i a .
crucciàre I. *vt.* a chinui; a îndurera; a mîhni. **II.** *vr.* a se chinui. *SIN. tormentarsi.*
crùccio *s.m.* **1.** durere, mîhnire, chin; *prendere ~* a se mîhni; *venire in ~* a se întrista; *darsi/prendersi ~* a se chinui. **2.** necaz, supărare. **3.** *(înv.)* gest de mînie.
cruccióso *adj.* **1.** *(rar)* care se chinuie. **2.** *(înv.)* îndurerat, mîhnit.
crùcco, -chi, *s.m., adj. (depr.)* german, neamţ.

cruciàle *adj.* crucial, de răscruce; important, decisiv.
cruciaménto *s.m.* chin.
cruciàre *vt. (înv.)* a chinui.
cruciàto *s.m. (înv.)* chin, durere mare.
crucifìge[1] strigătul celor care vroiau răstignirea lui Cristos. **2.** *(fig.)* persecuţie, condamnare pătimaşă; *gridar* ~ a se ridica împotriva cuiva, a aţiţa împotriva cuiva.
crucifórme *adj.* cruciform.
crucivèrba *s.m.pl. invar.* cuvinte încrucişate.
cruciverbìsta, *-i s.m.* dezlegător de cuvinte încrucişate.
crudèle *adj. (f. înv. -a)* **1.** crud, neomenos, lipsit de milă. *SIN. disumano, duro, spietato.* **2.** dureros, chinuitor; potrivnic, vrăjmaş. *SIN. doloroso, penoso.*
crudeltà *s.f.* **1.** cruzime, sălbăticie, brutalitate. *SIN. brutalità, ferocia.* **2.** act de cruzime, barbarie; *compiere/commettere una* ~ a comite o barbarie. *SIN. barbarie.* **3.** *(fig.)* asprime, duritate; *la* ~ *del tempo/del clima* asprimea timpului/a climei.
crudèro *adj. (înv.)* *v.* crudele.
crudèzza *s.f. (lit.)* cruzime; *(fig.) la* ~ *di un cibo* faptul că o mîncare este crudă/nefiartă. **2.** *(despre climă)* asprime. **3.** *(fig., rar, lit.)* duritate, asprime.
crudità *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* cruzime. **2.** *(rar, lit., fig.)* asprime, duritate, severitate.
crudivoro *adj.* **1.** *(rar)* care se hrăneşte cu carne crudă. **2.** *(fig., înv.)* crud, feroce.
crùdo *adj.* **1.** crud; necopt; nefiert; *pietanza* ~*-a* mîncare crudă/nefiartă; *frutta* ~*-a* fructe necoapte/verzi; *vino* ~ vin nefiert/nefermentat; *seta* ~*-a* mătase nefiartă (care nu poate fi încă vopsită); *argilla* ~*-a* argilă nearsă; *mattoni* ~*-i* cărămizi uscate la soare; chirpici; *ferro* ~ fier brut/complet nelucrat; *nudo e* ~ **a)** sărac lipit pămîntului; **b)** *(fig.)* nehotărît; *farne di cotte e* ~*-e* a face multe şi de toate/tot felul de blestemăţii; *non patire qualcosa né cotto né* ~ a nu putea suporta ceva cu nici un chip. **2.** *(despre timp, climă)* aspru. **3.** *(despre apă)* aspru, cu multe săruri minerale. **4.** *(despre sunete)* neplăcut, aspru. **5.** *(fig.)* crud, tăios, aspru, sec. **6.** *(fig.)* nemilos, inuman, crud. **7.** *(fig., poetic, despre locuri)* sălbatic. **8.** *(rar, lit.)* necioplit, bădăran. **9.** *(fig., înv.)* încăpăţînat, neascultător.
cruentàre *vt. (înv.)* a însîngera.
cruènto *adj. (lit.)* **1.** sîngeros; însîngerat. **2.** *(rar, fig.)* sălbatic; feroce, crud.
crumiràggio, *-àggi, s.m.* acţiunea de spargere a unei greve.
crumiro *s.m.* spărgător de grevă.
crùna *s.f.* **1.** ureche de ac. **2.** *(fig., lit.)* loc strîmt de trecere.
cruóre *s.m. (lit.)* **1.** sînge în stare de coagulare incipientă. **2.** *(lit., poetic)* sînge.
crup *s.m. (med.)* crup; anghinar; *(pop.)* guşter.
crupàle, cruppàle *adj.* atins de crup.
crùppo *s.m. v.* crup.
cruràle *adj. (anat.)* crural.
crùsca *s.f.* **1.** tărîţe; *vendere* ~ *per farina (fig.)* a înşela; **2.** numele faimoasei academii florentine înfiinţată în sec. XVI (cu scopul de a asigura puritatea limbii); *scrivere con la mano della* ~ a scrie conform principiilor purismului lingvistic preferat de Accademia „della Crusca". **3.** *(pop.)* pistrui. **4.** *(mai ales la pl.)* figuri gravate/smălţuite pe obiecte.
cruscaiòlo *s.m.* **1.** vînzător de tărîţe. **2.** scriitor pedant (afectînd o limbă pretenţioasă).
cruscànte I. *s.m.* membru al Academiei „della Crusca". **II.** *adj., s.m.* **1.** care este fidel idealului purist al Academiei „della Crusca". **2.** *(glumeţ)* pedant.
cruscàta *s.f.* **1.** turtă de tărîţe. **2.** adunare/şedinţă Academiei „della Crusca".
cruscheggiàre *vi. (a; ist. lit.)* a scrie şi a vorbi folosind materialul lingvistic admis de Academia „della Crusca".
cruschéllo *s.m.* făină de tărîţe (care se dă la animale). *SIN. tritello.*
cruscherèllo *s.m.* **1.** tărîţe folosite ca hrană pentru animale. **2.** joc de copii (care constă în a găsi nişte monede ascunse în grămezi de tărîţe, trase la sorţi).
cruschévole *adj.* care respectă normele de puritate lingvistică ale Academiei „della Crusca".
cruscóne *s.m.* **1.** tărîţe fără nici un fir de făină. **2.** *(glumeţ)* membru al Academiei „della Crusca".
cruscóso *adj. (rar)* **1.** plin de tărîţe. **2.** *(fig., tosc.)* plin de pistrui.
cruscòtto *s.m. (mec.)* tablou de bord (la un automobil, la un avion).
crùsta *s.f. (înv.)* figură în basorelief pe un vas antic.
cruzeiro *s.m.* monedă braziliană.
csàrdas *s.f. (înv.)* ciardaş.
cùba *s.f.* cupolă; construcţie în formă de cupolă.
cubàno *adj., s.m.* cuban, cubanez.
cubàre[1] *vi. (e) vr.* a zăcea; a sta întins, a se odihni.
cubàre[2] *vt. (mat.)* **1.** a ridica la cub. **2.** a calcula volumul unui corp; a face cubajul.
cubatùra *s.f.* cubaj.
cubèbe *s.m. (bot.)* arboare de piper din India *(Piper cubeba).*
cubettista, *-isti s.m.* muncitor care taie în cuburi granitul etc.
cubétto *s.m. (geom.)* cubuleţ; ~ *di ghiaccio* cub de gheaţă.
cubìa *s.f. (mar.)* nară de ancoră.
cùbica *s.f. (mat.)* curbă algebrică de gradul trei.
cubicità *s.f.* faptul de a fi cubic.
cùbico, *cùbici, adj.* **1.** *(geom.)* cubic. **2.** *(mat.)* la cub, la puterea a treia; *la radice* ~*-a* rădăcină cubică.
cubiculàrio, *-àri, s.m.* **1.** *(ist. ant.)* sclav pentru serviciile casei. **2.** *(înv., ist.)* un fel de şambelan (al papei).
cubìcolo *s.m.* **1.** *(ist. ant.)* cubiculum. **2.** celulă de închisoare.
cùbile *s.m. v.* covile.
cubilòtto *s.m. (metal.)* cubilou.
cubìsmo *s.m. (pict.)* cubism.
cubista, *-isti* **I.** *adj.* cubist, privitor la cubism. **II.** *s.m. şi f.* adept al cubismului.
cubitàle *adj.* **1.** *(anat.)* cubital. **2.** foarte mare, de dimensiuni mari, enorm; *lettere* ~*-i* litere cubitale/mari/de-o schioapă.
cubitièra *s.f.* cubital (piesă de armură care proteja cotul).
cubitiére *s.m. v.* cubitiera.
cùbito *s.m.* **1.** *(înv., poetic)* cot. **2.** *(anat.)* cubitus. **3.** cot (măsură de lungime).
cùbo I. *s.m.* **1.** cub. **2.** putere la cub; *elevare al* ~ a ridica la puterea treia. **3.** volum. **II.** *adj.* cubic; *metro* ~ metru cub.
cubòide *adj.* **1.** de formă aproximativ cubică. **2.** *(anat.)* un os al tarsului. *SIN. osso cubiforme.*
cucceàgna *s.f.* **1.** ţară fabuloasă (în care domneşte belşugul şi fericirea). **2.** întîmplare fericită; prilej, ocazie favorabilă; *che* ~*!* ce baftă!; *approfittare della* ~ a profita de ocazie. **3.** mîncare bună, delicatese; *albero della* ~ *(în sărbătorile populare)* stîlp înalt, lucios de al cărui vîrf atîrnă tot felul de

bunătăţi care reprezintă premiul celui care va reuşi să se cațere pînă la ele. **3.** huzur; *è finita la* ~ s-a terminat cu huzurul.

cucchre *vt. (fam.)* a înşela, a păcăli, a trage pe sfoară.

cucchtta *s.f.* **1.** *(dim.)* pătuţ. **2.** *(mar.)* pat de cabină, cuşetă.

cucchiàia *s.f.* **1.** linguroi. **2.** mistrie. **3.** cupă de excavator. **4.** găleată de scos noroi/pietre din rîuri etc.

cucchiaiàta *s.f.* (cantitate care intră într-o) lingură.

cucchiaiéra *s.f. (înv.)* trusă de linguri.

cucchiaìno *s.m.* linguriţă.

cucchiàio *s.m.* **1.** lingură; ~ *d'argento/di legno* lingură de argint/de lemn; *da raccattare/de raccogliere col* ~ *(fig.) (despre o persoană)* istovit, extenuat. **2.** cupă (de excavator). **3.** conţinutul unei linguri; *un* ~ *di brodo* o lingură de supă.

cucchiaióne *s.m.* polonic.

cucchiàra *s.f. v.* c u c c h i a i o.

cùccia[1], *-ce s.f.* căţeluşă.

cùccia[2], *-ce, s.f.* culcuşul cîinelui; *a* ~ *!* marş; treci la locul tău! (referitor la cîini şi *fig. glumeţ* la oameni). **2.** *(fig. lit.)* pat; *andare/stare a* ~ a dormi.

cucciàre *vi. (e), vr.* **1.** *(despre cîine)* a sta în culcuş, a se cuibări. **2.** *(glumeţ)* a sta în pat.

cùccio[1] *s.m. (înv.)* căţeluş.

cùccio[2] *adj.* ghiemuit.

cucciolàta *s.f.* **1.** pui născuţi odată. **2.** *(fig., fam.)* copii (ai unei familii), odrasle, progenitură.

cùcciolo I. *s.m.* **1.** căţeluş. **2.** tînăr, naiv, prostuţ. **II.** *adj.* tînăr; *bestia* ~*-a* animal tînăr; *gente* ~*-a* oameni tineri.

cùcco[1]*, -chi, s.m.* **1.** cuc; *essere vecchio come il* ~*/più vecchio del* ~ a fi bătrîn/vechi de cînd lumea. **2.** prost, ramolit; *(mai ales în expr.) vecchio* ~ bătrîn care a dat în mintea copiilor.

cùcco[2]*, -chi s.m.* **1.** *(înv.)* ou. **2.** *(fig.)* alintat, răsfăţat; preferat; *(rar, glumeţ) il* ~ *della veglia* a fi ţinta glumelor tuturor. *SIN. beniamino, cocco.*

cucculà *s.m. v.* c u c ù **(I).**

cùcculla *s.f.* **1.** ibric. **2.** *(înv.)* supărare. mînie; *(mai ales în expr., fam.) aver la* ~ *in corpo* a fi supărat.

cucculucù I. *interj.* cucurigu. **II.** *s.m.* cîntecul cocoşului, cucurigu. **III.** *s.f.* cantonă în al cărei refren se repetă cîntecul cocoşului.

cucicchiàre *vt., vi (a)* a coase din cînd în cînd; a coase puţin şi prost.

cucìna *s.f.* **1.** bucătărie; ~ *all'americana* bucătărie mobilată cu piese mobile sau suspendate. **2.** gătirea mîncării, mod de preparare; bucătărie; *fare la* ~*/da* ~ a găti, a face bucătărie; *bassa* ~ *(fig.)* munci umile; ~ *francese* bucătărie franceză. **3.** mîncare; ~ *magra/salata* mîncare cu puţină grăsime/sărată; ~ *elaborata/semplice* mîncăruri complicate/simple. **4.** sobă de bucătărie, aragaz etc.; ~ *a legna* sobă de bucătărie cu lemne; ~ *a gas* aragaz; ~ *rotabile* bucătărie de campanie. **5.** ~ *colori (în vopsitorie)* utilajul necesar vopsirii. **6.** *(arg.)* activitate redacţională de pregătire a ziarului, bucătărie.

cucinàbile *adj.* care se poate găti.

cucinàre *vt.* **1.** a găti, a pregăti mîncarea; ~ *la carne* a găti carnea; ~ *il pranzo* a pregăti mîncarea de prînz/prînzul; *sapere/non sapere* ~ a şti/a nu şti să gătească; ~ *bene/male* a găti bine/rău. **2.** *(fig., fam.)* a aranja, a aduce din condei; ~ *un articolo* a aranja un articol. **3.** a pregăti; a pune la cale; ~ *una sorpresa* a pregăti o surpriză. **4.** *(glumeţ)* a trata într-un anumit fel; ~ *qualcuno per le feste* a bate măr.

cucinàrio *adj. (rar)* culinar.

cucinatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (pop., tosc.)* bucătar.

cucinatùra *s.f. (rar)* gătirea bucatelor, bucătăreală.

cucinièra *s.f.* bucătăreasă.

cucinière *s.m.* **1.** bucătar (într-o mănăstire, un internat etc.). **2.** chelar. **3.** carte de bucate.

cucinìno *s.m.* chicinetă.

cucire *vt.* **1.** a coase; *macchina da/per* ~ maşină de cusut; ~ *a filo scempio* a coase cu firul într-una; ~ *a filo doppio* a coase cu firul în două; *(tosc.)* ~ *a refe doppio* **a)** *(fig.)* a se înhăma serios la treabă; **b)** a face joc dublu; *(fig.)* ~ *la bocca a qualcuno* a reduce pe cineva la tăcere; *(fig.)* ~*-si la bocca* a-şi ţine gura. **2.** *(med.)* a sutura, a face o sutură. **3.** a broşa (un volum). **4.** *(fig.)* a lega, a corela.

cucirìno *s.m.* aţă de cusut; mulineu.

cucìta *s.f.* cusătură făcută în grabă; pungăleală.

cucìto I. *part. tr.* de la c u c i r e. **II.** *adj.* cusut; *(fig.) stare* ~ *a qualcuno* a sta mereu în preajma cuiva; *(fig.) avere le lebbra* ~*-e* a nu deschide gura/a tăcea cu încăpăţînare; *(fig.) avere gli occhi* ~*-i* a nu vedea/*a nu vrea să* vezi pe cineva; *(fam., fig.) essere* ~ *a filo doppio con qualcuno* a fi strîns legat de cineva. **III.** *s.m.* cusătură, lucru de mînă; *imparare il* ~ a învăţa cum se coase.

cucitòio *s.m. (tipogr.)* bancul pe care se aşază cărţile.

cucitóre, -trice *s.m.* şi *f. (pop., tosc.)* cel care coase; ~ *a/*~*di/in bianco* lenjereasă.

cucitrice I. *adj. f.* de cusut, care coase; *macchina* ~ maşină de cusut. **II.** *s.f.* **1.** maşină de broşat. **2.** capsator.

cucitùra *s.f.* **1.** coasere; cusut. **2.** cusătură; *calze senza* ~ ciorapi fără dungă. **3.** broşare. **4.** partea stîngă a paginii (unei cărţi).

cucù I. *s.m.* **1.** *(ornit.)* cuc. **2.** cîntecul cucului; *orologio a* ~ ceas cu cuc; *fare* ~ *(la jocurile de copii)* a spune cucu. **II.** *interj.* cucu (reproduce cîntecul cucului; e folosit în jocurile copiilor sau glumeţ de cineva care nu se lasă păcălit).

cucùbalo *s.m. (bot.)* guşa-porumbului *(Cucubalus baccifer).*

cucullàre I. *vt. (rar, fig.)* a rîde de cineva, a-l batjocori. **II.** *vi. (a)* a imita cîntecul cucului.

cucùlio *s.m. (înv.)* cuc.

cucùllo *s.m.* **1.** *(înv.)* haină cu glugă. **2.** cursă de prins prepeliţe.

cùculo, cucùlo *s.m.* **1.** *(ornit.)* cuc *(Cuculus canorus).* **2.** *(fig.)* prost, netot.

cucùrbita *s.f.* **1.** dovleac. **2.** căzanul alambicului.

cucurbitàceo *s.f. pl.* cucurbitacee.

cucùzza *s.f. v.* c o c u z z a.

cucùzzo *s.m. v.* c o c u z z o.

cùffia *s.f.* **1.** scufie, bonetă; *uscire per il rotto della* ~ *(fig.)* a se strecura ca prin urechile acului; *essere nato con la* ~ *(fig.)* a fi foarte norocos; *prendere una* ~ *(fig., pop.)* a se îndrăgosti lulea. **2.** *(fig., înv.)* femeie. **3.** acoperămînt, apărătoare de cap (sub coif/armură). **4.** cască. **5.** obiect care acoperă; ~ *del radiatore* capacul radiatorului. *SIN. copriradiatore.* **6.** *(teatru)* cupola care acoperă cuşca sufleurului. **7.** *(bot.)* ~ *radicale* învelişul în care sînt incluşi sporii (la muşchi).

cùfico, cùfici, adj. (lit., ist.) referitor la vechile caractere ale literelor arabe.

cugìna *s.f.* vară, verişoară.

cuginànza *s.f. (rar)* rudenie, înrudire între veri.

cugìno *s.m.* **1.** *(jur.)* rudă colaterală. **2.** văr; *primo* ~ văr primar; ~ *di secondo/di terzo grado* văr de-al doilea/de-al treilea/de gradul doi/trei. **3.** titlu dat de regele Franţei rudelor, demnitarilor etc.

cùi I. *pron rel.* **1.** *(complement indirect precedat de prepoziție)* care; *la persona di ~ti ho parlato* persoana de care ți-am vorbit; *il progetto a ~ accennavo* proiectul la care mă refeream; *il libro a ~ ho attinto* cartea din care am luat (pasaje, idei etc.); *la casa in ~ abitavo* casa în care locuiam; *la ragione per ~ sono partito* motivul pentru care am plecat; *il sentiero su ~ camminavo* poteca pe care mergeam; *il paese da ~ próviene* satul din care provine. **2.** *(lit.) (complement indirect, fără prepoziție)* căreia, căruia, cărora; *la persona ~ mi rivolsi* persoana căreia m-am adresat. **3.** *(pus între articol și substantiv cu valoare de adj.)* a cărui, a cărei, a căror; *un uomo il ~coraggio è noto* un om al cărui curaj este cunoscut. **4.** *(lit.; complement direct)* pe care. **5.** *(lit., înv.)* acela de la care. **II.** *(în loc conj.) per ~* din care cauză. **III.** *pron. interog. (în propoziții interogative directe și indirecte)* cine.

culaccino *s.m.* **1.** *(înv.)* băutura de pe fundul paharului. **2.** urmă umedă lăsată de un vas ud, rămasă pe o masă etc.

culàccio, *-àcci, s.m.* pulpă din spate (la bovinele tăiate).

culàia *s.f.* **1.** *(tosc.)* burtă umflată (la păsările moarte). **2.** *(fig.; în loc tosc.; despre pantaloni) a ~* cu turul mare, umflat în partea posterioară. **3.** *(fig.; în loc. tosc.) fare ~, disporsi a ~ (despre timp)* a se întuneca.

culàio *adj. m. (loc. tosc.) mosca ~-a* muscă de cal.

culàta *s.f.* **1.** căzătură în fund; lovitură dată cu șezutul. **2.** bucățele de ceară, care cad la prelucrare.

culatèllo *s.m.* salam (de porc).

culàtta *s.f.* **1.** chiulasă. **2.** *(la pielea bovinelor, cabalinelor)* partea dinspre coadă. **3.** *(la pantaloni)* tur, fund. **4.** *(la bovine)* pulpă.

culattàre *vt. (înv.)* a arunca cu fundul de pământ; *~ le panche* a trîndăvi.

culattàta *s.f. (pop.)* căzătură în fund.

culbiànco, *-chi, s.m.* pasăre din ordinul paseriformelor *(Oenanthe oenanthe).*

culdisàcco *loc. subst. m. (înv.)* fundătură.

cùlice *s.m.* și *f. (lit.)* țînțar.

culinària *s.f.* artă culinară. *SIN. gastronomica.*

culinàrio, *-àri, adj.* culinar.

cùlla *s.f.* **1.** leagăn; *dalla ~* din leagăn; *dalla ~ alla bara/alla tomba* din leagăn pînă la mormînt; *voce di ~* glas de nou-născut. **2.** *(fig.)* loc de naștere/apariție, leagăn. **3.** *(mec.)* sistem de sprijinire (care permite deplasări). **4.** *(mil.)* parte a afetului de tun. **5.** cadă (în care se zdrobesc strugurii).

cullàre I. *vt.* **1.** a legăna. *SIN. ninnare.* **2.** *(lit., fig.; despre sunete, muzică)* a legăna, a însoți somnul. **3.** a păstra cu grijă un sentiment; *~ il proprio dolore/il proprio sogno* a-și închide în inimă propriile dureri/vise. **4.** a înșela, a amăgi; *~ qualcuno nella speranza di qualcosa* a amăgi pe cineva cu speranța unui lucru. **II.** *vr.* **1.** a se legăna. **2.** *(fig.)* a se amăgi; a se lăsa în voia; *~-si nelle illusioni* a se minți cu iluzii. *SIN. abbandonarsi.*

cullàta *s.f.* legănare.

culminàle *adj. (geogr.)* referitor la culme/vîrf.

culminàre *vi.* **1.** *(e; despre un astru)* a trece la meridian, a culmina. **2.** *(fig.)* a ajunge la punctul culminant, a culmina.

ulminazióne *s.f. (astron.)* trecere la meridian, culminație.

ùlmine *s.m. (lit.)* **1.** culme, vîrf, creastă. **2.** *(fig.)* apogeu, culme; *essere al ~* a fi la apogeu; *reggiungere/toccare il ~* a atinge culmea. *SIN. vertice.*

ùlmo *s.m. (bot.)* tulpină de cereale.

cùlo *s.m.* **1.** *(pop.)* șezut; *avere ~ (fig.)* a avea noroc/baftă; *che ~!* (fig.) ce baftă!, ce noroc!; *prendere/pigliare per il ~ (fig.)* a batjocori, a păcăli; *essere/avere una faccia di/da ~* a fi nerușinat; *battere il ~ in terra* a cădea cu fundul pe pămînt; *essere ~ e camicia con qualcuno (fig.)* a fi trup și suflet cu cineva. **2.** fundul unui vas; *il ~ di una bottiglia* fundul sticlei; *(glumeț) ~ di bicchiere* briliant fals; *a cul di sacco* fără ieșire. **3.** *(pop.)* anus.

cultismo *s.m.* cultism.

cùlto *s.m.* **1.** cult, religie. **2.** cult, admirație, venerație; *avere un ~ per qualcuno* a avea un cult pentru cineva; *~ della personalità* cultul personalității; *avere il ~ della propria persona* a avea o grijă excesivă pentru propria persoană.

cultóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** (persoană) care cultivă o știință, o artă etc., amator. **2.** *(înv.)* adorator, venerator. **3.** *(înv.)* locuitor. **4.** *(lit.)* cultivator.

cùltro *s.m. (înv.)* **1.** cuțit (folosit în sacrificiile religioase). **2.** cuțit, fier (de plug).

cultuàle *adj. (rar)* relativ la cult.

cultùra *s.f.* **1.** cultură, instrucție. **2.** cultură, civilizație. **3.** cult, religie. **4.** *v.* coltura.

culturàle *adj.* cultural.

culturalismo *s.m.* pretenție de cultură, snobism.

culturàme *s.m. (colectiv, depr.)* intelectuali, oameni de cultură.

culturàre *vt.* a cultiva.

culturismo *s.m.* culturism.

culturista, *-isti, s.m.* persoană care practică culturismul.

culùllo *s.m. (arheol.)* pahar/vas de sacrificii.

cumàrico, *-ci, adj. (despre acid)* extras din cumarină.

cumarina *s.f.* cumarină.

cumène *s.m.* cumen.

cumino *s.m.* chimion *(Cuminum cyminum).*

cuminòlo *s.m.* aldehidă lichidă (din uleiul de chimion).

cumulàre *vt.* **1.** a îngrămădi, a aduna. **2.** *(fig.)* a cumula.

cumulativo *adj.* cumulativ, prin adunare; prin strîngere; *conto ~* cont cumulativ; *servizio ~* cumul; *prezzo ~* preț de ansamblu, preț total.

cumulatóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (rar)* cumulard.

cumulazióne *s.f. (rar)* **1.** acumulare. **2.** cumul.

cùmulo *s.m.* **1.** grămadă, mulțime; *(fig.) dire un ~ di bugie* a spune o grămadă de minciuni; *~ di cariche* cumul de funcțiuni; *~ di pene* cumulare de pedepse. **2.** cumulus.

cumulonémbo *s.m.* cumulonimbus.

cùna *s.f.* **1.** *(lit.)* leagăn. **2.** *(fig.)* loc de naștere; *dalla ~* din copilărie. **3.** *(rar)* canal de scurgere. **4.** *(înv.)* tronul căruței.

cuneiforme *adj.* cuneiform.

cùneo *s.m.* **1.** *(mat.)* prismă triunghiulară. **2.** pană, cui (pentru despicat lemn, piatră etc.). **3.** *(fig.)* cui; *l'angoscia è come un ~ nel cuore* angoasa e ca un cui în inimă. **4.** *(arhit.)* pietre în formă de piramidă (pentru arcuri, bolți). **5.** *(mil.)* ordine de bătaie (în formă de triunghi). **6.** *(în teatrul grec)* fiecare din sectoarele în care erau împărțite rîndurile de bănci. **7.** *(rar, înv.)* instrument de tortură.

cunètta *s.f.* **1.** șanț, canal de scurgere. **2.** surpare (a unui drum, șosele, străzi).

cunicolo[1] *s.m.* galerie subterană (pentru fortificații, mină, instalații etc.).

cunicolo[2] *adj.* care se referă la creșterea iepurilor.

cunicoltóre, -trice *s.m.* și *f.* crescător de iepuri.

cunicoltùra *s.f.* cunicultură.

ùnta *s.f. (înv.)* întîrziere, zăbavă.

cuòcere I. *vt.* **1.** a arde, a coace; ~ *mattoni/terra/calcino* a arde cărămizi/pământ/var. **2.** a găti; ~ *carne/pasta/verdura* a găti carne/paste făinoase/legume; ~ *arrosto* a găti friptură; ~ *in umido* a găti mâncare cu sos; ~ *a fuoco vivo/a fuoco lento* a găti la foc iute/încet; ~ *in padella/sulla gratella/allo spiedo/al forno* a găti în tigaie/la grătar/la frigare/la cuptor; ~ *a carbone/a legna/a gas* a găti cu cărbuni/cu lemne/cu gaz; ~ *le castagne sulle braci* a prăji castanele pe cărbuni; *(fig.) lasciare ~ qualcuno nel suo brodo* a lăsa pe cineva să fiarbă în zeama lui. **3.** a usca, a arde, a pîrjoli; *il sole cuoce la terra* soarele usucă pământul. **4.** *(fig.)* a chinui, a mîhni. **5.** *(rar, fig.)* a face (pe cineva) să se îndrăgostească. II. *vi. (e)* **1.** a se coace; *l'arrosto cuoce nel forno* friptura se coace în cuptor. **2.** a se arde, a se usca, a se vesteji. **3.** *(fig.)* a umili, a jigni; a arde; a durea. III. *vr.* **1.** a se frige, a se arde. **2.** *(fig.)* a se îndrăgosti. **3.** *(fig.)* a se mîhni, a se întrista. **4.** *(înv.)* a se îmbăta.

cuòco, *-chi*, *s.m.* bucătar; *primo ~*, *capo ~* bucătar şef.

cuolàio, *-ài*, *s.m.* tăbăcar; pielar.

cuolàme *s.m.* piele; sortiment de piei; pielărie.

cuolàttolo *s.m.* resturi de piele (folosite ca îngrăşământ).

cuoleria *s.f.* pielărie.

cuoletteria *s.f.* prelucrarea pieilor.

cuòio *s.m.* piele; ~ *al naturale* piele tăbăcită (fără a fi vopsită); ~ *per tomaia* piele pentru încălţăminte; ~ *scamosciato* antilopă; ~ *sintetico* piele sintetică; ~ *d'oro* piele de Cordova. **2.** ~ *capelluto* pielea capului. **3.** *(fig., glumeţ)* piele (de om); *avere le cuoia dure* a fi foarte rezistent; *distendere le ~-a* a se întinde; *tirare/lasciare/metterci le ~-a* a muri. **4.** *(înv.)* pergament. **5.** *(înv.)* piele de animale (mai ales la şarpe). **6.** *(înv.)* coaja fructelor.

cuòra *s.f.* **1.** teren mlăştinos (acoperit cu reziduuri de vegetale). **2.** plaur.

cuòre *s.m.* **1.** inimă; *malattie di cuore* boli de inimă; ~ *artificiale* stimulator cardiac. **2.** *(fig.)* inimă, suflet; ~ *nobile/tenero/puro* suflet nobil/gingaş/curat; *l'intimo/il profondo/l'abisso del ~* adîncul sufletului; *la voce del ~* glasul inimii; *amico del ~* prietenul preferat; *donna del ~* femeie iubită; *(rar, lit.) abbondanza del ~* plenitudinea sentimentelor; *persona di buon ~* persoană bună la inimă; *di buon ~*, *di ~*, *di tutto ~*, *con tutto il ~* din toată inima, cu dragă inimă; *in ~ suo* în sinea sa; *col ~ in mano* cu mîna pe inimă, sincer; *a ~ aperto* cu inima deschisă; *(rar) contro ~* în silă; *avere un ~ di tigre*, *avere il ~ di ferro/di pietra/di ghiaccio/col pelo* a avea o inimă de piatră; *avere il ~ nello zucchero* a exulta de bucurie; *avere una spina nel ~* a avea un ghimpe în inimă; *avere il ~ sulle labbra* a fi foarte sincer; *avere qualcuno nel ~* a avea pe cineva în inimă, a iubi pe cineva; *avere a ~ qualcosa* a avea ceva la inimă; *avere il ~ libero* a nu fi îndrăgostit; *avere in ~ di fare* a avea de gînd să facă ceva; *dar ~* a încuraja; *dare/donare il ~ a qualcuno* a dărui inima cuiva; *rubare/prendere il ~ a qualcuno* a fura inima cuiva; *(rar, lit.) dar nel ~ a qualcuno* a mîhni pe cineva; *(lit.) essere nel ~ a qualcuno* a fi foarte iubit; *stare a ~ a qualcuno* a-i sta cuiva la inimă; a-l preocupa, a-l interesa; *sentirsi struggere il ~* a simţi cum ţi se strînge inima; *sentirsi allargare il ~* a simţi o uşurare; *sentirsi piangere il ~* a simţi cum îţi plînge inima, a te întrista; *sentirsi ridere il ~* a fi fericit, a se bucura; *ridere di/a ~ aperto* a rîde din toată inima; *sentire un tuffo al ~* a simţi o emoţie neaşteptată; *struggersi il ~* a suferi (din pricina dragostei); *mangiarsi/rodersi il ~* a se consuma (din pricina furiei); *mettersi il ~ in pace* a se resemna; *(lit.) mettersi/porsi in ~ qualcosa*, *fermare il ~ in qualcosa* a-şi pune în gînd ceva; *mettersi una mano sul ~* a face apel la propria conştiinţă; *prendersi a ~ qualcosa* a pune la inimă; *toccare il ~ a qualcuno* a atinge pe cineva la inimă; *arrivare al ~ di qualcuno* a ajunge la inima cuiva; *(rar, lit.) cadere in ~* a veni în minte; *leggere nel ~* a citi în suflet; *aprire il proprio ~* a-şi deschide inima/sufletul; *spezzare/trafiggere/strappare/schiantare il ~ a qualcuno* a rupe/a străpunge/a smulge/a fărîma inima cuiva. **3.** *(fig.)* curaj, îndrăzneală; *prendere/dare ~* a-şi face/a insufla curaj; *non gli regge/non gli basta il ~* nu are curaj. **4.** persoană, individ; *un ~ semplice* un om simplu; *è un nobile ~* e o inimă de aur; ~ *di leone* persoană curajoasă; ~ *di coniglio* persoană laşă/fricoasă; *cuor mio!* dragul meu. **5.** *(fig.)* dragoste; *affari di ~* probleme de inimă; *pene di ~* chinurile dragostei. **6.** piept; *si strinse il figlio al ~* şi-a strîns fiul la piept. **7.** obiect în formă de inimă. **8.** *(la pl.)* semn la cărţile de joc. **9.** inimă, miez, centru, punct central; *il ~ della città* inima oraşului; *nel ~ della notte* în toiul nopţii; *nel ~ dell'estate* în plină vară; ~ *del legno* inima lemnului; *il ~ della pera* miezul perei; *malattia del ~* (la cartofi) înnegrirea interiorului. **10.** ~ *di mare* moluscă lamelibranhiată *(Cardium edule)*. **11.** ~ *di Maria* plantă ornamentală din ordinul papaveraceelor *(Dicentra spectabilis)*; *(prov.) occhio non vede*, ~ *non duole* ochii care nu se văd se uită; *occhio che non vede*, ~ *che non desidera* ce a trecut se uită.

cuoriformе *adj. (bot., despre frunze)* de formă inimii.

cupè *s.m.* cupeu.

cùpere *vt. (înv.)* a dori cu patimă.

cuperòsa *s.f. v.* copparosa.

cupézza *s.f. (rar)* **1.** întunecime. **2.** profunzime, adîncime. **3.** întristare.

cupidigia *s.f.* **1.** cupiditate, lăcomie, aviditate. **2.** avariţie.

cupìdine[1] *s.f. (înv., lit.)* cupiditate.

cupìdine[2] *s.m. (înv.) v.* cupido[2].

cupidità *s.f. (rar, lit.)* cupiditate, lăcomie, aviditate.

cùpido[1] *adj. (lit.)* cupid, avid, lacom; ~ *di denaro* lacom de bani; ~ *di sapere/di apprendere* dornic să ştie/să înveţe.

cupìdo[2] *s.m.* amoraş.

cupile *s.m. (înv.)* stup.

cùpo I. *adj.* **1.** adînc; *abisso ~* prăpastie adîncă; *piatto ~* **a)** castron; **b)** farfurie adîncă. **2.** întunecat. *SIN. buio, oscuro, scuro.* **3.** *(despre culori)* închis; *rosso ~* roşu închis; *(fig.) descrivere a qualcuno a tinte ~-e* a descrie în culori întunecate, a accentua aspectele tragice. **4.** *(despre voce)* neclar, surd; *fragore ~* zgomot surd. **5.** *(fig.)* gînditor, taciturn; *carattere ~* caracter închis. **6.** *(fig.)* intens, puternic; *collera/ira ~-a* mînie/furie oarbă; ~ *dolore* durere cumplită. II. *s.m.* **1.** *(lit., înv.)* adîncime; întunecime. **2.** *(înv.)* infern. **3.** stup.

cùpola *s.f.* **1.** *(arhit.)* cupolă; boltă. **2.** acoperiş emisferic/mobil (care se deschide); *la ~ di un osservatorio astronomico* bolta unui observator astronomic. **3.** *(teatru)* partea cea mai înaltă a sălii. **4.** calotă (a unei pălării). **5.** îngrămădire de lavă. **6.** coajă (de nucă, alună etc.). **7.** *(rar)* chioşc (în grădină). *SIN. capanna.* **8.** *(rar)* bolta cerului.

cupolino *s.m.* **1.** mică boltă care acoperă cuşca sufleurului. **2.** calotă (la pălăriile de damă).
cupolóne *s.m. (augm.)* **1.** cupolă mare. **2.** *(fam.)* cupola bisericii Sf. Petru din Roma; *(mai ales în loc. adv.) all'ombra del* ~ lîngă biserica Sf. Petru; *sotto il* ~ în biserica Sf. Petru.
cupòne *s.m. (înv.)* bon; chitanţă.
cuprallumìnio *s.m.* aliaj de cupru şi aluminiu.
cupréo *adj.* **1.** de aramă. **2.** arămiu, ca arama.
cùprico, cùprici, *adj.* cupric, referitor la cupru.
cupressàcee *s.f. pl.* cupresacee.
cuprismo *s.m.* cuprism.
cuprite *s.f. (chim.)* cuprit, oxid de cupru.
cùpro *s.m. (înv.)* cupru, aramă.
cuprolèga *s.f.* aliaj al cărui principal component este arama.
cuprilifere *s.f. pl.* cuprilifere *(Cupriliferae). SIN. fagacee.*
cùpula *s.f. (bot.)* cupulă, capsulă.
cùra *s.f.* **1.** grijă, îngrijire; ~ *della famiglia* grija familiei; *prendere/avere* ~ *di qualcosa* a avea grijă de ceva; *abbiti* ~*!* ai grijă de tine!, îngrijeşte-te! **2.** obiectul interesului; grijă, preocupare; *l'automobile è la sua unica* ~ automobilul este singura sa grijă. **3.** *(lit.)* durere; necaz, supărare, grijă. **4.** atenţie, acurateţe, grijă; *lavoro eseguito con* ~ lucru făcut cu atenţie, lucru îngrijit; *a* ~ *di* îngrijit de. *SIN. accuratezza, diligenza, zelo.* **5.** conducere, administrare; *la* ~ *della biblioteca* administrarea bibliotecii. **6.** *(rar)* comandă. **7.** *(în dreptul roman)* funcţii administrative atribuite magistraţilor **8.** *(înv.)* epitropie, curatelă. **9.** oficiul, funcţia (preotului); ~ *delle anime* îngrijirea/mîntuirea sufletelor. **10.** cură, tratament; ~ *termale/dimagrante* cură termală/de slăbire; ~ *dell'uva* cură de struguri. **11.** *(înv.)* locul unde se înălbeşte pînza. **12.** *(înv.)* pază.
curàbile *adj.* curabil.
curabilità *s.f.* posibilitate de vindecare.
curadènti *s.m. invar.* periuţă de dinţi.
curandàio *s.m. (text.)* **1.** muncitor care înălbeşte pînza. **2.** *(înv.)* persoană care spală.
curànte *part. prez.* de la curare şi *adj.*; *medico* ~ medic curant.
curàre I. *vt.* **1.** a îngriji, a trata. **2.** a avea grijă, a îngriji, a se ocupa de; ~ *la propria istruzione* a se îngriji de propria instrucţie; ~ *la traduzione di un libro* a îngriji traducerea unei cărţi; ~ *un avversario* a marca un adversar; ~ *i propri difetti* a-şi corecta defectele. **3.** a se îngriji, a se strădui. *SIN. adoperarsi.* **4.** *(rar)* a îndrăgi; a preţui, a stima. **5.** *(înv.)* a înălbi pînza. **II.** *vr.* **1.** a-şi îngriji sănătatea. **2.** a se sinchisi, a se preocupa.
curàro *s.m. (farm.)* curara.
curasnétta *s.f.* lamă (cu care potcovarul curăţă copita calului).
curatèla *s.f. (lit.)* curatelă; epitropie.
curativo *adj.* curativ, vindecător. *SIN. terapeutico.*
curàto *s.m.* preot, paroh. *SIN. prevano, prevosto, parroco.*
curàtolo *s.m. (în Sicilia)* supraveghetorul unei proprietăţi.
curatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(jur.)* curator. **2.** persoană care îngrijeşte (o ediţie etc.). **3.** persoană care aplică o cură medicală; îngrijitor.
curbasciàta *s.f.* lovitură de gîrbaci.
curbàscio *s.m.* gîrbaci.
curculióne *s.m. (entom.)* gîndac care roade grîu, legume *(Curculio).*
cùrdo I. *adj., s.m.* curd, (locuitor) din Curdistan **II.** *s.m.* limba curdă.
cùria *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* curie; locul de adunare al Senatului; adunare. **2.** *(ist. mediev.)* organ administrativ cu funcţii juridice; adunare populară. **3.** *(rar)* barou. **4.** ~ *romana* curia romană; administraţie pontificală a bisericii catolice. **5.** *(înv.)* curte.
curiàle I. *adj.* **1.** *(rar)* referitor la curie, curial. **2.** solemn, elegant, elevat. **3.** *(lit.)* nobil, de curte. **4.** *scrittura* ~ scriere specifică cancelariei papale (verticală, cu linii lungi şi rotunjimi perfecte). **II.** *s.m. (rar, lit.)* care face parte din curie.
curialéseo, -éschi, *adj. (depr.)* avocăţesc.
curialista -ìsti, *s.m., adj. (rel., rar)* susţinător al intereselor şi doctrinelor curiei papale.
curiàto *adj. (lit., ist.)* care ţine de o curie, curiat.
cùrio *s.m. (chim.)* curiu.
curióne *s.m. (ist. ant.)* curion.
curiosàggine *s.f.* curiozitate.
curioseggiàre *vi. (a; rar)* a se arăta curios, a fi curios, a privi cu curiozitate.
curiosità *s.f.* **1.** curiozitate, dorinţă de a şti. **2.** lucru rar, raritate. *SIN. rarità.*
curióso I. *adj.* **1.** curios, dornic de cunoaştere. **2.** curios, indiscret, băgăreţ. *SIN. ficcanaso, indiscreto.* **3.** ciudat, straniu. *SIN. bizzaro, strano.* **4.** *(rar, lit.)* care lucrează cu grijă/cu acurateţe/ cu pedanterie. **II.** *s.m.* curios, indiscret.
curricolo *s.m.* **1.** memoriu de titluri şi lucrări, memoriu de activitate. *SIN. curriculum vitae.* **2.** *(înv.)* căruţ, cărucior.
cùrro *s.m.* **1.** tăvălug; *essere in* ~ a putea fi promovat; *(înv.) mettere uno sul* ~ a stimula/a îndemna pe cineva. **2.** *(înv.)* cărucior. **3.** *(înv.)* car triumfal.
cursóre *s.m. (rar)* **1.** uşier, aprod. **2.** curier. **3.** *(mec.)* cursor (la o riglă etc.).
curténse *adj.* referitor la sistemul economic închis (în feudalism).
curúle *adj. (în expr.) sedia* ~ scaun din fildeş care revenea unui înalt magistrat (la romani).
cùrva *s.f.* **1.** *(mat.)* curbă. **2.** curbă, reprezentare grafică. **3.** *(mai ales la pl., fam.)* rotunjime, forme rotunde. **4.** curbă, cotitură; *le* ~*-e stradali* curbele stradale; *rallentare in* ~ a micşora viteza în curbă.
curvàbile *adj.* care se poate îndoi.
curvàceo *adj.* sinuos, curb.
curvaménto *s.m.* **1.** curbare, îndoire. **2.** îndoitură.
curvàre I. *vt.* a îndoi, a curba, a arcui; ~ *la fronte/il capo (fig.)* a pleca fruntea/capul; ~ *la schiena (fig.)* a îndoi spinarea. **II.** *vi. (a)* a coti. **2.** a forma o curbă. **III.** *vr.* **1.** a se îndoi, a se apleca. **2.** *(fig.)* a se supune. **3.** a se încovoia, a se îndoi (de bătrîneţe).
curvatóre *s.m. (tehn.)* muncitor care arcuieşte/curbează un material etc.
curvatrìce *s.f. (mec.)* maşină pentru îndoitul tablei etc.
curvatùra *s.f.* **1.** curbură; grad de curbură. **2.** încovoiere, îndoire, îndoitură.
curvézza *s.f. (rar)* aplecare; curbură; îndoire.
curvilìneo *adj.* curbiliniu.
curvimetro *s.m. (topogr.)* curbimetru.
curvità *s.f.* **1.** curbură. **2.** îndoitură. **3.** gheboşenie.
cùrvo *adj.* **1.** îndoit, arcuit; încovoiat. **2.** *(fig., înv.)* rău, pervers.
cuscinàio, -ài, *s.m. (ferov.)* persoană care închiriază perne călătorilor (în gări).

cuscinétto *s.m.* **1.** perniţă; ~ *portaspilli* perniţă de ace. **2.** *(fig.)* tampon; *fare da* ~ a servi drept tampon; *Stato* ~ stat tampon. **3.** *(mec.)* rulment; ~*-i a sfere* rulmenţi cu bile.

cuscino *s.m.* pernă. *SIN. guanciale.*

cùsco *s.m. (zool.)* marsupial (din Noua Guinee).

cuscussù *s.m. invar.* fel de mîncare (la arabi), cuşcuş.

cùscuta *s.f. (bot.)* cuscută, torţel, cînepa-dracului *(Cuscuta europaea)*.

cuspidàle *adj. (arhit.)* ascuţit; în formă de turlă ascuţită, care se termină cu o turlă ascuţită.

cuspidàto *adj.* ascuţit, cu vîrf; *denti* ~*-i* dinţi canini; *foglie* ~*-e* frunze de formă ascuţită.

cùspide *s.f.* **1.** vîrf (de lance, de săgeată, de con). **2.** *(arhit.)* cuspidă, vîrf, terminaţie în unghi ascuţit. **3.** *(anat.)* valvă. **4.** *(bot.)* ghimpe. **5.** vîrf de munte.

cùsso *s.m.* plantă din ordinul rozaceelor *(Hagema abyssinica)*.

cussòrgia *s.f. (în Sardinia)* concesionarea de către ciobani a unor terenuri de la stat pentru păşuni.

custòde I. *s.m.* şi *f.* paznic; supraveghetor; ~ *giudiziario* custode judiciar (pentru obiecte sechestrate). **II.** *adj.* protector; *angelo* ~ înger păzitor.

custòdia *s.f.* **1.** pază; păstrare; *avere la* ~ *di qualcosa* a avea grijă de ceva; *avere qualcosa in* ~ a avea ceva în grijă; *dare qualcosa in* ~ *a qualcuno* a da ceva în grija cuiva; *affidare qualcosa alla* ~ *di qualcuno* a încredinţa ceva în grija cuiva; *essere sotto la* ~ *di qualcuno* a fi sub paza cuiva; *avere in* ~ *un avversario (fotbal)* a marca un adversar; *agente di* ~ paznic de închisoare; ~ *preventiva* închisoare preventivă. **2.** obiect în care se păstrează ceva; *la* ~ *del violino* cutia viorii; ~ *degli occhiali* tocul de ochelari.

custodiménto *s.m. (rar)* păzire, pază; supraveghere.

custodìre I. *vt.* **1.** a administra, a censura. **2.** a avea grijă, a îngriji; a păstra. *SIN. serbare, tutelare.* **3.** a asista; a îngriji; a păzi. **4.** a supraveghea, a controla. **II.** *vr.* a se îngriji.

cutàneo *adj.* cutaneu, care ţine de piele.

cùte *s.f. (lit.)* pielea omului, dermă. *SIN. pelle, tegumento.*

cuticàgna *s.f. (fam., glumeţ)* **1.** ceafă. **2.** pielea capului.

cuticola *s.f.* cuticulă.

cuticolàre *adj.* epidermic.

cuticùgno *s.m. (înv.)* **1.** haină groasă, ţărănească, zeghe. **2.** haină de casă.

cutina *s.f. (bot.)* cutină.

cutireazióne *s.f. (med.)* reacţie alergică a pielii.

cutrittola *s.f. (ornit.)* codobatură *(Motacilla flava)*. *SIN. ballerina, batticoda.*

cùtter *s.m. (mar.)* cuter.

czàr *s.m. v.* zar.

czàrda *s.f. v.* ciarda.

czèco *adj., s.m. v.* ceco.

D

d *(di) s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* d; ~ *minuscola* d mic/de mînă; ~ *maiuscolo* d mare/de tipar; ~ *come Domodossola* d de la Domodossola (la telefon).

da *prep.* (*împreună cu art. hot.* **il, lo, la, i, gli, le** devine **dal, dall', dalla, dai, dagli, dalle**; *se elidează doar în unele loc. ca*: *d'altro canto* pe de altă parte; *d'altronde* de altfel; *d'ora in poi* de azi înainte). **I.** *(introduce următoarele complemente)* **1.** *(compl. de agent)* de, de către; *essere abbatuto dal vento* a fi doborît de vînt. **2.** *(compl. de cauză)* de; *saltare dalla gioia* a sări în sus de bucurie. **3.** *(compl. circumstanţial de loc)* la, în, prin, din, de, de la, pe; *sono da Luigi* sînt la Luigi; *abito dagli zii* locuiesc la unchi; *domani andrò dal dottore* mîine mă voi duce la doctor; *verrò da te al più presto* voi veni la tine cît mai curînd posibil; *abito da quella parte* locuiesc în/prin părţile acelea; *scendere dal treno* a coborî din tren; *essere promosso dalla prima alla seconda classe* a fi promovat din prima clasă într-a doua; *partire da casa* a pleca de acasă; *essere lontano ~ casa* a fi departe de casă; *arrivare ~ Milano* a sosi de la Milano; *riprendere dal principio* a o lua de la capăt; *partire dalla scuola* a pleca de la şcoală; *trasferirsi da Palermo a Torino* a se transfera de la Palermo la Torino; *non riuscire a passare dalla porta* a nu reuşi să iasă pe uşă. **4.** *(compl. de timp)* de, de la; *aspettare ~ molti giorni* a aştepta de multe zile; *dal mese scorso non ho più scritto* n-am mai scris de luna trecută; *dalle otto alle undici* de la opt la unsprezece. **5.** *(compl. instrumental)* după; *riconoscere qualcuno dal passo* a recunoaşte pe cineva după pas. **6.** *(compl. de scop)* de, pentru; *cavallo ~ corsa* cal de curse; *occhiali ~ sole* ochelari de soare; *scarpe ~ passeggio* pantofi pentru plimbare. **7.** *(compl. de măsură)* de; *un quaderno ~ cento lire* un caiet de o sută de lire. **8.** *(compl. de mod)* ca; de; *trattare ~ amico* a trata ca pe un prieten; *gesto ~ villano* gest de om necioplit; *agiva ~ solo* acţiona de unul singur. **II.** *(introduce un atribut substantival prep.)* cu; *una ragazza dagli occhi azzurri* o fată cu ochi albaştri. **III.** *(introduce diferite propoziţii cu verbul la infinitiv)* **1.** *(prop. consecutivă)* încît; *ero così stanco ~ non poter stare in piedi* eram atît de obosit încît nu puteam să stau în picioare; *un uomo ~ ammirare* un om de admirat. **2.** *(prop. finală)* să, ca să; de; *dammi qualcosa ~ mangiare* dă-mi ceva de mîncare/ca să mănînc. **IV.** *(apare în multe loc.)* **1.** *(în loc. adv.)* de; ~ *lontano de* departe; ~ *vicino* de aproape; ~ *per tutto* peste tot. **2.** *(în loc. prep. sau în prep. compuse)* *di là* ~ dincolo de; *di qua* ~ dincoace de; *fuori* ~ în afară de.

dabbàsso *adv.* jos, dedesubt; *fortezza/piazza* ~ cetate, piaţă aşezată în partea de jos a unui oraş.

dabbenàggine *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* naivitate; bună credinţă; cumsecădenie. **2.** prostie.

dabbène **I.** *adj. invar., adv.* **1.** bun, cinstit, onest; *uomo ~* om cumsecade/cinstit; *dabben uomo* prostănac, nătîng. **2.** *(rar)* înstărit. **II.** *s.m. (înv.)* bunătate, cinste.

daccànto *adv.* lîngă, alături; *non riuscire a togliersi qualcuno ~* a nu reuşi să scapi de cineva.

daccàpo **I.** *adv.* de la început, încă o dată; *punto e ~* punct şi de la începutul rîndului; *essere ~* a reîncepe, a o lua de la început. **II.** *s.m. (muz.)* dacapo.

dacché *conj.* **1.** *(introduce o prop. temporală cu verbul la indicativ)* de cînd; *~ è ritornato non ha fato che lamentarsi* de cînd s-a întors nu face altceva decît să se vaite. **2.** *(lit., introduce o prop. cauzală cu verbul la indicativ)* pentru că; *~ lo vuoi, andrò* pentru că o vrei, voi pleca.

dàcia *s.f. pl. -ci* sau *-ce* vilă (la ţară).

dacite *s.f. (miner.)* dacit.

dàcico, dàci, *adj., s.m.* dac.

dàco, -dàci, *adj., s.m.* dac.

dacoroméno *adj., s.m.* dacoromân.

dadà **I.** *s.m. (înv.)* dadaism, dadaist. **II.** *adj.* dadaist.

dadaismo *s.m.* dadaism.

dadaista, -isti, *s.m., adj.* dadaist.

daddolìno *s.m. (dim.)* (copil) mofturos, capricios.

dàddolo *s.m. (tosc., mai ales la pl.)* alintare, mîngîiere; răsfăţ. *SIN. smanceria.*

daddovéro **I.** *adv. (înv.)* într-adevăr, serios, cu adevărat. **II.** *adj. (înv., rar)* adevărat, efectiv.

dàdo *s.m.* **1.** zar; *gettare il ~ (fig.)* a arunca zarurile; *giocarsi i ~-i in mano (fig.)* a se lansa cu uşurinţă, a risca; *scambiare i ~-i in mano (fig.)* a schimba termenii problemei. **2.** obiect de formă cubică; *a ~* **a)** în formă de cub; *tagliare la carne/il pane a ~-i* a tăia carnea/pîinea cubuleţe; **b)** în pătrăţele; *tessuto a ~-i* ţesătură în pătrăţele. **3.** supă concentrată în formă de cuburi; *brodo di ~-i* supă din cuburi. **4.** *(arhit.)* piedestal de coloană; pilastru. **4.** *(mec.)* piuliţă.

dadòforo *-ri, s.m.* purtător de făclie.

dadolàta *s.f.* amestec de cuburi din carne, legume, pîine etc.

dàiere *vt. (înv.) v.* dare **(I)**.

daffàre *s.m.* treabă multă, treburi de rezolvat.

dàfne *s.f. (bot.)* **1.** tulichină, lemn-cîinesc *(Daphne mezereum)*. **2.** dafin.

dàfnia *s.f.* crustaceu din ordinul brahiopodelor *(Daphnia pulex)*.

dàga *s.f.* dagă.

dagherrotipia *s.f.* daghereotipie.

dagherròtipo *s.m.* daghereotip (aparat şi fotografie).

daghinàzzo *s.m. (înv.)* pumnal mare.

dàgli[1] *prep. art.* **da** (*se foloseşte la pl. în faţa cuvintelor masculine care încep cu vocală, s urmat de consoană, z, g, ps, x şi se elidează doar în faţa cuvintelor care încep cu* **i**).

dàgli[2] *interj.* (*se foloseşte pentru a aţîţa, a îndemna la urmărire, atac*) *~ al ladro!* prinde hoţul!; *~ oggi, ~ domani* şi trage-i azi, trage-i mîine; *e ~!* *(exprimă nerăbdare, plictiseală, nerăbdare faţă de insistenţele cuiva)*.

dài *prep. art.* **da** (*se folosește la pl. înaintea substantivelor care încep cu o consoană în afară de* **s** *urmat de consoană,* **z, gn, ps, x**).

dàino *s.m. (zool.)* dam *(Dama dama)*.

dal *prep. art.* **da** (*se folosește la sg. în fața substantivelor masculine care încep cu o consoană în afară de* **s** *urmat de consoană,* **z, gn, ps** *și* **x**).

dalbèrgia, -ge sau **-ghe** *s.f. pl.* plantă din familia Papilionaceelor *(Dalberga)*.

dàlia *s.f. (bot.)* dalie *(Dahlia variabilis)*.

dàlla *prep. art.* **da** (*se folosește la sg. în fața substantivelor feminine care încep cu consoană*).

dallàto *adv.* într-o parte; lîngă, de parte.

dàlle *prep. art.* **da** (*se folosește la pl. în fața substantivelor feminine care încep cu consoană*).

dàllo *prep. art.* **da** (*se folosește la sg. în fața substantivelor masculine care încep cu* **s** *urmat de consoană.* **z, gn, ps** *și* **x**).

dàlmata *adj., s.m.* și *f. (geogr.)* dalmat.

dalmàtica *s.f.* **1.** dalmatică, tunică romană albă (cu margini de purpură). **2.** *(bis.)* veșmînt liturgic catolic, dalmatică.

dalmàtico, -ci, I. *adj.* dalmatic. **II.** *s.m.* limba dalmată.

daltònico, -ci, *adj., s.m.* (cel) care suferă de daltonism.

daltonismo *s.m. (med.)* daltonism.

daltrónde *adv.* pe de altă parte, *v.* altronde.

dàma[1] *s.f.* **1.** doamnă (titlu acordat inițial aristocratelor cu rang foarte înalt); *e una vera* ~ este o adevărată doamnă; *darsi arie da gran* ~ a-și da aere de mare doamnă; ~ *di compagnie* doamnă de companie. **2.** *(în perechile de dans)* parteneră. **3.** *(fam., tosc.)* logodnică; *(înv.)* iubită; soție. **4.** *(înv.)* stăpînă. **5.** *(rar; la jocul de cărți)* damă. **6.** *(la pl.)* călugărițe (din unele ordine care se ocupă de educația tinerelor).

dàma[2] *s.f. (înv.)* **1.** jocul de dame. **2.** tablă de șah (pe care se joacă dame). **3.** veche stanță cu care se făcea floarea cuiului.

dàma[3] *s.f. (înv.) v.* damma.

damaliseo, -chi, *s.m.* antilopă (cu botul scurt) *(Damaliscus)*.

damàre *vt.* a dubla (la jocul de dame).

damascàre *vt.* **1.** a da aspect de damasc (unei țesături). **2.** a damaschina.

damascatùra *s.f. (text.)* damaschinare.

damascèno *adj.* originar din Damasc; *rosa* ~*-a* trandafir din Damasc.

damaschinatóre *s.m.* cel care damaschinează.

damaschinatùra *s.f.* damaschinatură, damaschinaj.

damaschinàre *vt.* **1.** a damaschina. **2.** a lucra (o armă) în felul armelor de Damasc.

damaschino I. *adj.* din Damasc. **II.** *s.m.* **1.** țesătură damaschinată. **2.** oțel damaschinat/cu intarsii. **3.** *(bot.)* varietate de prună.

damàsco, -àschi, *s.m. (text.)* damasc.

dammeggiàre I. *vi.* (*a*) *(rar)* a face pe curtezanul. **II.** *vt. (rar, lit.)* a curta (o femeie).

dameria *s.f. (înv., depr.)* îngîmfare; atitudine de mare doamnă.

damerino *s.m.* **1.** curtezan. **2.** filfizon, dandi; fante. *SIN. ganimede, zerbinotto.* **3.** *(tosc., înv.)* iubit.

damièra *s.f.* tablă sau masă de șah/de joc de dame.

damière *s.m. v.* damiera.

damigèlla *s.f.* **1.** domniță, jupîniță. **2.** tînără fată. **3.** cameristă. **4.** cocor *(Antropoides verga)*.

damigèllo *s.m. (înv.)* **1.** copil de casă, paj. **2.** nobil tînăr (care n-a fost încă făcut cavaler).

damigiàna *s.f.* damigeană; *(fig.) fare una* ~ a avea un mare eșec.

damista, -isti *s.m.* persoană care joacă dame, jucător de dame.

dàmma *s.f. (lit.)* dam.

dammàggio *s.m. (rar, înv.)* pagubă.

damméno *adj. (înv.)* inferior.

dàmo *s.m.* **1.** *(rar)* iubit. **2.** logodnic.

danàio *s.m. v.* denaro.

danàro *s.m. v.* denaro.

danaróso *adj.* bogat, cu bani, pricopsit. *SIN. facoltoso, ricco.*

dànda *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** ham, susținătoare (pentru copiii care învață să meargă); *avere bisogno delle* ~*-e* a avea permanent nevoie de ajutor.

dandismo *s.m.* dandism.

dàndy *s.m.* dandi.

danése I. *adj.* danez. **II.** *s.m.* și *f.* locuitor al Danemarcei, danez. **III.** *s.m. (zool.)* dog danez. **IV.** *s.m. la sg.* limba daneză.

dannàbile *adj. (lit.)* damnabil.

dannàggio *s.m. (înv.)* **1.** daună; *(lit.)* disgrație. **2.** pedeapsă **3.** condamnare.

dannàre I. *vt.* **1.** a condamna; ~ *qualcuno a morte/a morire* a condamna pe cineva la moarte. **2.** a damna; *fare* ~ *qualcuno* a băga pe cineva în păcat, a duce la disperare; ~*-si l'anima per qualcosa* a merge și în iad pentru ceva, a dori ceva cu orice preț. **3.** *(rar, lit.)* a dezaproba, a reproba. **4.** a declara contrar doctrinei bisericii. **5.** *(înv.)* a șterge, a anula (mai ales o datorie). **II.** *vr.* **1.** a-și pierde sufletul; a se blestema. **2.** a se chinui, a se frămînta. *SIN. crucciarsi.*

dannàto I. *part. tr.* de la dannare. **II.** *adj. anima* ~*-a (fig.)* (suflet) blestemat, om rău; *gridare come un anima* ~*-a* a striga ca un disperat; *(fig.) essere l'anima* ~*-a di qualcuno* **a)** a fi sfătuitorul la rele al cuiva; **b)** a fi executantul blestemățiilor cuiva; *di* ~*-a memoria* de tristă amintire; *(fig.) stagione* ~*-a* timp blestemat/aspru; *in/per/nella* ~*-a ipotesi* în cel mai rău caz. **III.** *s.m.* osîndit la chinurile iadului, damnat; *il mondo di* ~*-i* infernul, iadul; *soffrire/faticare/lavorare come un* ~ a suferi/a trudi/a munci ca în iad.

dannazióne I. *s.f.* **1.** blestem, afurisenie, condamnare. *SIN. perdizione.* **2.** damnație, damnațiune. **3.** *(fig.)* chin; pedeapsă; *essere la* ~ *di qualcuno* a fi chinul/pedeapsa cuiva. **II** *interj. (exprimă nemulțumire, mînie); mi è andata male,* ~*!* mi-a mers rău, fir-ar să fie!

danneggiaménto *s.m.* pagubă, daună; vătămare.

danneggiàre I. *vt.* **1.** a pricinui pagube/stricăciuni/daune; a strica; a vătăma. **2.** *(fig.)* a jigni; a aduce daune (bunului nume). *SIN. ledere.* **II.** *vr.* **1.** a-și pricinui, a-și face rău. **2.** a suferi o pagubă.

danneggiàto I. *part. tr.* de la danneggiare. **II.** *adj.* sinistrat; *i* ~*-i di guerra* sinistrații de război.

danneggiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (rar)* (cel) care aduce daune/provoacă pagube.

dannévole *adj. (înv.)* **1.** condamnabil, reprobabil. **2.** nociv, dăunător.

dannificàre *vt.* **1.** a păgubi. **2.** *(rar)* a condamna. **3.** a interzice.

dànno *s.m.* **1.** pagubă, stricăciune, daună; ~ *irreparabile* stricăciune ireparabilă; *i* ~*-i del maltempo* pagubele provocate de timpul nefavorabil; *subire/patire/soffrire un* ~ a suporta/a suferi o pagubă; *fare/arrecare/causare un* ~ a face/a aduce/a cauza o pagubă; *chiedere i* ~*-i* a cere despăgubiri; *rifarsi dei* ~*-i* a fi despăgubit; *(glumeț) stare col* ~*e con le beffe* a se alege și cu paguba și cu batjocura;

a mio ~ *spre paguba* mea. **2.** prejudiciu, daună. **3.** durere, suferință; ~ *eterno* damnațiune.

dannosità *s.f.* caracter dăunător.

dannóso *adj.* dăunător, păgubitor, vătămător.

dannunzianésimo *s.m. (ist. lit.)* imitarea lui D'Annunzio.

dannunziàno I. *adj.* al lui/în felul lui D'Annunzio. **II.** *s.m.* imitator al lui D'Annunzio.

dànte *s.m. (rar, zool.)* dam.

danteggiàre *vi. (a)* a imita pe Dante.

dantésco, *-éschi, adj. (lit.)* **1.** dantesc; privitor la Dante; asemănător stilului lui Dante. **2.** sublim; energic.

dantismo *s.m.* **1.** studierea lui Dante; cultul lui Dante. **2.** cuvînt creat de Dante.

dantista *s.m.* dantolog, cercetător al operei lui Dante.

dantistica *s.f.* studiul lui Dante și al operei sale.

danubiàno *adj.* dunărean, danubian.

dànza *s.f.* **1.** dans; *una* ~ *guerriera* un dans războinic; ~ *popolare* dans popular; ~ *sacra/rituale* dans sacru/ritual. *SIN. ballo.* **2.** *(lit., fig.)* intrigă; încurcătură; *menare la* ~ a manevra intriga. **3.** muzică de dans. **4.** baladă.

danzànte *part. prez.* de la d a n z a r e și *adj.* care/unde se dansează; dansant; *serata* ~ serată, ceai dansant.

danzàre I. *vi. (a)* **1.** a dansa; a juca; ~ *al suono di alcuno* a se conforma voinței cuiva, a juca cum ți se cîntă. *SIN. ballare.* **2.** *(fig.)* a se agita, a se învîrti. **II.** *vt.* a dansa.

danzatóre, -trice *s.m.* și *f.* dansator. *SIN. ballerino.*

dàpe *s.f. pl. (lit.)* **1.** banchet. **2.** *(fig.)* hrană spirituală.

dapìfero *adj., s.m. (rar, lit.)* (cel) care duce mîncarea.

dappertùtto *adv.* pretutindeni, peste tot.

dappiè I. *adv.* la picioare, jos. **II.** *în loc. prep.* ~ *di (rar)* sub; în jos.

dappiù I. *adv. (înv.)* în mai mulți/mai numeroși. **II.** *adj., s.m.* (cel) care este mai bun/mai presus/superior.

dappocàggine *s.f.* incapacitate; incompetență; prostie, tîmpenie. *SIN. inettitudine.*

dappochézza *s.f.* incapacitate.

dappòco *adj. (înv.)* **1.** incapabil, incompetent. *SIN. inetto.* **2.** neînsemnat, nesemnificativ. *SIN. irrilevante.*

dappòi I. *adv. (înv.)* după aceea, pe urmă, în urmă. **II.** *prep. (rar)* după.

dappoichè *conj.* **1.** *(lit.)* după ce. **2.** *(lit.)* din moment ce, pentru că.

dapprèsso I. *adv.* alături, aproape, lîngă; *stagli* ~ stai în preajma lui; *seguire* ~ *qualcuno* a urmări îndeaproape pe cineva. **II.** *adj. (înv., rar)* următor, apropiat, viitor; *l'anno* ~ anul viitor. **III.** *în loc prep.* ~ *a (lit.)* lîngă.

dapprima *adv.* la început; în primul rînd; mai întîi.

dapprincìpio *adv.* la început.

dardanèllo *s.m. (ornit.)* specie de rîndunică *(Chelidon urbica).*

dardeggiàre I. *vt.* a săgeta; ~ *il nemico* a săgeta dușmanul; *occhi minacciosi lo dardeggiavano* ochi amenințători îl săgetau; *il sole dardeggia la pianura* soarele săgetează cîmpia cu razele. **II.** *vi. (a)* **1.** a arunca cu săgeți. **2.** *(fig.)* a arunca priviri săgetătoare. **3.** *(fig.; despre soare)* a arunca raze fierbinți.

dàrdo *s.m.* **1.** dardă; suliță. **2.** *(fig., poetic)* gest/cuvînt/privire care lovește (ca o dardă). **3.** *(mai ales la pl., lit.)* fulger, rază fierbinte; *i* ~*-i di Giove* fulgerele lui Jupiter; *i* ~*-i del sole* razele fierbinți/arzătoare ale soarelui. **4.** flamă (de hidrogen, acetilenă). **5.** *(bot.)* pistil.

dàre I. *vt. (indică transfer în sens propriu sau fig. de la un lucru sau o persoană la alta)* **1.** a da, a oferi, a încredința; ~ *una sigaretta/del denaro* a oferi o țigară/bani; ~ *il buon esempio* a da un exemplu bun; ~ *un cattivo esempio* a da un exemplu rău; ~ *qualcosa in regalo* a oferi un cadou; ~ *qualcosa in elemosina/in carità* a da ceva de pomană; ~ *a Cesare quel che è di Cesare* a da Cezarului ce este al Cezarului; ~ *un incarico* a încredința o funcție; ~ *qualcosa a custodire a qualcuno* a da cuiva ceva în custodie; ~*-si delle arie* a-și da aere; ~ *luogo a qualcosa* a cauza un lucru; ~ *carta libera/carta bianca a qualcuno* a acorda cuiva libertate totală. **2.** a atribui, a acorda, a conferi, a adjudeca, a da; ~ *un posto/un lavoro/un alloggio a qualcuno* a da/a acorda cuiva un post/o muncă/o locuință; ~ *eccessiva importanza a qualcuno/qualcosa* a acorda importanță prea mare unei persoane/unui lucru. **3.** a procura, a furniza, a aduce; *questa impresa gli ha dato onori e gloria* acțiunea aceasta i-a adus onoruri și glorie. **4.** a împărți, a distribui, a da; ~ *un ordine* a da un ordin; ~ *due anni di pena* i-au dat o condamnare de doi ani. **5.** a prescrie, a administra, a da; ~ *una medicina* a administra un medicament. **6.** a plăti; a vărsa, a da; ~ *una mancia generosa* a da un bacșiș gras; *dovere* ~ *qualcosa a qualcuno* a trebui să plătești ceva cuiva, a fi dator cuiva. **7.** a da, a acorda. **8.** a dedica; ~ *tutto se stesso agli studi* a se dedica în întregime studiilor. **9.** a imprima, a da; ~ *forza* a da forță. **10.** a produce, a emite, a scoate, a cauza, a da; ~ *un suono stridente* a scoate un sunet strident; ~ *un forte calore* a da o căldură puternică; ~ *molti frutti* a produce multe fructe; ~ *la morte* a provoca moartea. **11.** a comunica; ~ *una buona notizia* a da o veste bună. **12.** a organiza, a da; ~ *una festa* a da o petrecere. **13.** a ura; ~ *il benvenuto* a ura bun venit. **14.** a întoarce; ~ *le spalle/il dorso* a întoarce spatele. **15.** *(cînd precedă un substantiv, creează o loc. verbală echivalentă cu verbul al cărui sens este reprezentat de substantiv)* ~ *consigli* a da sfaturi, a sfătui; ~ *spiegazioni* a da explicații, a explica; ~ *agio/occasione/mezzo/luogo/tempo* a permite; ~ *un grido/una voce* a striga; ~ *la tinta* a vopsi; ~ *animo* a însufleți; ~ *coraggio* a da curaj, a încuraja; ~ *fuoco* a da foc; ~ *il lucido/il taglio/la curva* a lustrui, a ascuți, a îndoi; ~ *gusto/sapore* a da gust; ~ *grazia a qualcosa* a înfrumuseța; ~ *un castigo* a da o pedeapsă, a pedepsi; ~ *uno schiaffo* a da o palmă, a pălmui; ~ *la vita* a da viață; ~ *inizio* a începe; ~ *fondo all'ancora* a arunca ancora; ~ *volta* a lega otgonul; ~*-si pace* a se resemna. **16.** *(urmat de prep.* **a, da, in, per,** *creează diferite locuțiuni)* ~ *a frutto* a da bani cu dobîndă; ~ *un lavoro a cottimo* a plăti o lucrare în acord; ~ *a intendere/a bere/a dividere* a da de înțeles; ~ *a/do pensare* a da de gîndit; ~ *da fare* a da de furcă; ~ *in moglie/in sposa* a da de soție; ~ *in dono* a da în dar; ~ *per certo* a da ca sigur. **II.** *vi. (a)* **1.** a da spre/în; *il nostro balcone dà sul mare* balconul nostru dă înspre mare; *è di un colore blu che dà al verde* e de un albastru care bate în verde. **2.** a da de, a se lovi/izbi/ciocni; ~ *in un muro* a se izbi de un perete; ~ *in un amico* a da de un prieten. **3.** a izbucni; ~ *in lacrime/in pianto* a izbucni în plîns. **4.** *(urmat de prep. apare în loc.)* ~ *nel segno (fig.)* a nimeri; ~ *alla testa* a năuci;

~ *ai/sui nervi* a enerva; ~ *nell'occhio* a sări în ochi; ~ *di sprone* a îmboldi; ~ *contro qualcosa* a contrazice; *dare dell'asino* a insulta. **III.** *vr.* **1.** a se dedica; ~*-si all'arte/allo sport* a se dedica artei/sportului; ~*-si d'attorno* a se strădui, a se agita; ~*-si al gioco/all'alcool* a se lăsa stăpînit de jocul de cărți/de alcool; ~*-si al nemico* a se supune dușmanului; ~*-si prigioniero* a se lăsa făcut prizonier; ~*-si per vinto* a se preda; ~*-si alla macchia* a trece în ilegalitate. **2.** a începe; ~*-si a correre* a o lua la fugă. **IV.** *vi. imp., vr.* a se întîmpla; *può* ~*-si* se poate, e posibil; *si dà il caso che* presupunem că. **V.** *s.m. sg.* **1.** datorie. *SIN. debito.* **2.** *(contabilitate)* debit; *il* ~ *e l'avere* debit și credit (cele două partide ale unui cont). *SIN. debito.*

dàrsena *s.f.* **1.** *(mar.)* bazin larg (partea cea mai adăpostită a unui port). **2.** șantier, arsenal naval.

darviniàno *adj., s.m.* darvinist.

darvinìsmo *s.m.* darvinism.

darvinìsta, *-ìsti*, *s.m.* și *f.* darvinist.

d'assài I. *adv.* cu mult. **II.** *adj. (lit.)* superior, de mare valoare.

dassézzo *adv. (înv.)* la sfîrșit, în ultimul rînd.

dàta *s.f.* **1.** dată, datare; *mettere la* ~ a pune data, a data. **2.** dată; ~ *di nascita/di morte* data nașterii/morții; *rimandare qualcosa ad altra* ~ a amîna ceva la altă dată; *di antica/lunga/vecchia* ~ veche, de demult; *di fresca* ~ de dată recentă. **3.** *(în limbajul curiei papale)* atribuire a unor bunuri bisericești. **4.** *(la jocul de cărți)* darea cărților; *aver la* ~ a fi primul care dă cartea. **5.** *(înv.)* condiție, situație, stare în loc; *essere in* ~ *di fare qualcosa* a fi în stare să facă ceva. **6.** *(înv.)* predare, încredințare, înmînare. **7.** *(înv.)* calitate, natură. **8.** *(înv.)* impozit.

datàre I. *vt.* **1.** a pune data, a data; ~ *una lettera* a pune data unei scrisori. **2.** a data, a stabili data. **II.** *vi.* a începe, a data; *la nuova disposizione data dal mese scorso* noua dispoziție începe de luna trecută; *a* ~ *da oggi* cu începere de azi.

dataria *s.f. (în statul papal)* serviciu administrativ care acordă beneficii.

datàrio[1] I. *s.m.* prelat care conduce serviciul administrativ. **II.** *adj.* cardinal ~ *cardinale* care acordă beneficii.

datàrio[2] *s.m.* **1.** ștampilă cu care se imprimă data. **2.** *(la un ceas)* indicatorul datei.

datazióne *s.f.* datare.

dativo I. *adj., s.m. (gram.)* dativ.

dàto I. *part. tr.* de la dare. **II.** *adj.* **1.** anumit, determinat, stabilit; *in* ~*-e occasioni* în anumite ocazii; ~ *che* dat fiind că; ~ *e non concesso* admis ca ipoteză dar neverificat. **2.** dedat, năravit; ~ *al gioco* năravit la joc. **III.** *s.m.* dată; *un* ~ *di fatto* un fapt dat/sigur; ~*-i statistici* date statistice; *i* ~*i di un problema* datele problemei.

datóre *s.m.* cel care dă/care distribuie; ~ *di lavoro* patron; ~ *di luce* responsabil cu efectele de lumină (într-un teatru, studio).

dàttero *s.m.* **1.** *(bot.)* curmal *(Phonix dactylifera).* **2.** curmală; *render* ~ *per fico* a răspunde cu aceeași monedă. **3.** *(zool.)* ~ *di mare* specie de moluscă *(Lithodomus dactylus).*

dattilìco, *-ìlici*, *adj.* dactilic.

dattilìfero *adj.* care produce curmale.

dattilotèca *s.f. (înv.)* **1.** casetă de bijuterii; ascunzătoare, loc în care se țin pietre prețioase/inele. **2.** colecție de pietre prețioase.

dàttilo *s.m.* **1.** *(lit.)* dactil. **2.** *(înv.)* *v.* dattero.

dattilografàre *vt.* a dactilografia.

dattilografìa *s.f.* dactilografie.

dattilogràfico, *-ci*, *adj.* dactilografic.

dattilògrafo *s.m.* dactilograf.

dattilogràmma, *-i*, *s.m.* dactilogramă.

dattiloscopìa *s.f.* dactiloscopie.

dattiloscòpico, *-ci*, *adj.* dactiloscopic.

dattiloscritto *s.m.* lucrare dactilografiată.

dattòrno I. *adv.* **1.** în jur, împrejur, aproape; *avere qualcuno* ~ a avea pe cineva în preajmă; *andare* ~ a merge încoace și încolo/de colo pînă colo; *darsi* ~ a se agita; *levarsi/togliersi qualcuno* ~ a scăpa de cineva. **2.** *(rar, înv.)* circa. **II.** *(în loc prep.)* ~ *a* în jur; alături; *un recinto corre* ~ *alla casa* o împrejmuire se află în jurul casei; *essere* ~ *a* a se ocupa activ; *stare/essere/andare* ~ *a qualcuno* a sta în preajma cuiva, a se ține de cineva. **III.** *adj.* vecin.

datùra *s.f. (bot.)* ciumăfaie *(Datura).*

davànti I. *adv.* în față, înainte; *sedere* ~ a sta în față; *(fig.) ho tutto un giorno* ~ am o zi întreagă în față; *una macchina danneggiata* ~ o mașină stricată în față. *SIN. dinanzi.* **2.** *(înv.)* înainte de. **II.** *(în loc prep.)* **1.** în/din/prin față; ~ *a* în față; ~ *alla vetrina* în fața vitrinei; *tutte le mattinate passo* ~ *alla tua casa* în fiecare dimineață trec prin fața casei tale; *(fig.) non ritenersi* ~ *alle difficoltà* a nu da înapoi din fața dificultăților. **2.** în prezența, în față, înaintea; *lo ha affermato* ~ *ai giudici* a afirmat acest lucru înaintea judecătorilor. **III.** *(în loc. conj.)* ~ *che (rar)* înainte ca. **IV.** *adj.* **1.** anterior, din față; *le zampe* ~ labele din față. **2.** *(rar)* precedent; *un anno* ~ cu un an în urmă. **V.** *s.m.* partea anterioară/din față; *il* ~ *della giacca* pieptul hainei; *il* ~ *della casa* fațada casei.

davantìno *s.m.* jabou, plastron.

davanzàle *s.f.* pervaz.

davànzo *adv.* mai mult decît trebuie, prea mult.

davìdico, *-ìdici*, *adj.* al lui David; *salmi* ~*-i* psalmii lui David.

davvantàggio *adj. (înv., lit.)* mai mult; încă.

davvéro *adv.* **1.** într-adevăr, cu adevărat, efectiv; *dire/fare* ~ a vorbi/a acționa în mod serios; *per* ~ serios. **2.** mult, într-adevăr *(întărește un adjectiv); buono* ~ bun într-adevăr, foarte bun. **3.** *(întărește o negație sau exprimă uimire, neîncredere, îndoială) no* ~*!* într-adevăr nu!; ~ *? me lo assicuri?* într-adevăr? mă asiguri?

davvicino *adv.* de aproape.

dazziàre *vt.* a vămui.

dazziàrio I. *adj.* vamal. **II.** *s.m.* vameș.

dazziére *s.m.* **1.** vameș. **2.** *(înv.)* agent fiscal.

dàzio *s.m.* **1.** taxă vamală, vamă; ~ *d'entrata e d'uscita* taxă vamală de intrare și de ieșire (a unei mărfi într-o țară sau dintr-o țară). **2.** birou vamal, vamă.

dazióne *s.f. (rar)* dare, încredințare; ~ *dell'annello* schimb de verighete, căsătorie.

de[1] *s.m. v.* d[2].

de[2] *prep.* *(formă pe care o ia prepoziția* **de** *urmată de art. hot. împreună cu care formează prepozițiile articulate* **del**, **della**, **delle**, **degli**, **dello**, **dei**, **degli**).

de[3] *prep.* formă cu apocopă a prepoziției articulate *dei.*

de[4] *prefix* **1.** *(ca prefix verbal indică depărtarea* **deviare** a devia, **deportare** a deporta; mișcarea de sus în jos **degradare** a degrada; **declinare** a declina și separarea **decafeinizzare** a decafeiniza; **decalcificare** a decalcifia). **2.** *(formează verbe derivate din substantive și adjective).* **3.** *(se folosește cu valoare*

intensivă: **designare** a desemna; **decurtare** a reduce). **4.** (*corespunde prefixului* **dis-** *şi* **s-** *în verbe de formaţie recentă* **demoralizzare** a demoraliza; **denaturare** a denatura).

dèa *s.f.* **1.** zeiţă. **2.** *(fig.)* femeia iubită.

deambulàre *vi. (a; lit.)* a se plimba; a merge, a umbla.

deambulatòrio **I.** *adj. (lit.)* deambulatoriu. **II.** *s.m. (arheol.)* galeria de trecere între cor şi absidă. *SIN. ambulatorio.*

deambulazióne *s.f.* umblet, mers, deambulare. *SIN. andatura.*

deaspirazióne *s.f. (lingv.)* trecerea de la sunetul aspirat la cel neaspirat.

debaccàre *vi. (a)* a alerga, a se agita.

debbiàre *vt. (rar)* a arde mirişti (pentru îngrăşarea pământului).

débbio *s.m.* arderea unei mirişti (pentru a îngrăşa solul).

debellaménto *s.m.* învingere, înfrîngere.

debellàre *vt. (lit.)* a învinge, a înfrînge (într-un război); *(fig.)* ~ *una malattia* a învinge o boală.

debellatóre, -trice *adj., s.m. şi f. (rar, lit.)* (cel) care învinge/înfrînge.

debellazióne *s.f. (lit.)* înfrîngere, învingere.

débile *adj. (înv.)* slab, debil.

debilità *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* debilitate; slăbiciune. **2.** *(înv.)* boală, infirmitate.

debilitaménto *s.m. (înv.)* debilitare, slăbire.

debilitàre **I.** *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a debilita, a slăbi. **2.** *(înv.)* a castra, a scopi. **II.** *vr.* a se debilita.

debilitazióne *s.f.* debilitare, slăbire.

debitaménte *adv.* cum se cuvine, cum trebuie; cu forme în regulă.

débito[1] *adj.* **1.** datorat, datorit; cerut, impus; cuvenit; *col* ~ *rispetto* cu respectul cuvenit; *trattare qualcuno con le* ~*-e cure* a trata pe cineva cu grija cuvenită; *a tempo* ~ la momentul oportun. *SIN. conveniente, doveroso.* **2.** *(lit.)* drept, meritat, proporţional cu; *la* ~*-a punizione* pedeapsa meritată. **3.** *(înv.)* delegat.

débito[2] *s.m.* **1.** *(jur.)* datorie, debit; *contrarre un* ~ a contracta o datorie, *pagare un* ~ a plăti o datorie; ~ *di gioco* datorie la cărţi; *affogare nei* ~*-i* a se îneca în datorii; *essere nei* ~*-i fino ai capelli* a fi îndatorat pînă peste cap; *comprare a* ~ a cumpăra pe datorie; *essere in* ~ *di qualcosa* a datora ceva; *(fig.) pagare il* ~ *alla natura* a muri. **2.** obligaţie, îndatorire, datorie; ~ *di coscienza* datorie de conştiinţă; *adempiere al proprio* ~ *verso la società* a-şi îndeplini îndatoririle faţă de societate; *(înv.) di* ~ din datorie.

debitóre, -trice şi **-tóra** *s.m. şi f.* **1.** debitor, datornic; *(fig.)* cel care este obligat să facă un lucru; ~ *moroso* datornic care nu plăteşte la timpul fixat. **2.** cel care este obligat moral; *mi sei* ~ *di una spiegazione* îmi eşti dator o explicaţie.

debitório *adj.* de debitor.

débole **I.** *adj.* **1.** slab, debil, fără putere/vlagă, vlăguit; *essere* ~ *a causa della malattia* a fi slab din cauza bolii; *il sesso* ~ sexul slab; *essere* ~ *di vista* a avea vederea slabă; *essere* ~ *di stomaco* a nu digera bine; *essere* ~ *di testa/di mente* a avea posibilităţi intelectuale reduse; *essere* ~ *di memoria, avere la memoria* ~ a avea memoria scurtă, a uita repede. **2.** lipsit de forţă morală, slab; *carattere* ~ caracter slab; *padre* ~ tată slab/lipsit de autoritate; *essere* ~ *nei rapporti con gli altri* a fi slab în raporturile cu ceilalţi; *essere* ~ *in matematica* a fi slab la matematică; *punto/lato* ~ punctul/partea slab(ă). **3.** lipsit de valoare; slab; neconvingător; *argomento* ~ argument neconvingător; *prosa* ~ proză slabă/fără valoare. **4.** lipsit de intensitatea normală, slab; *suono/luce/voce* ~ sunet/lumină/voce slab(ă). *SIN. fievole, fiocco.* **5.** lipsit de rezistenţă, şubred, nerezistent; *tavolo* ~ masă şubredă. **6.** *(înv.)* mutilat. **II.** *s.m. şi f.* persoană lipsită de forţă fizică/morală; *opprimere i* ~*-i* a-i oprima pe cei slabi. **III.** *s.m.* **1.** parte/punct slab(ă), punct nevralgic; *il suo* ~ *è la matematica* punctul său slab este matematica; *toccare/colpire qualcuno nel suo* ~ a atinge pe cineva în punctul său sensibil/unde-l doare; *il* ~ *della lama è il centro* punctul mai puţin rezistent al lamei este centrul. **2.** înclinaţie, slăbiciune; *avere un* ~ *per qualcuno/qualcosa* a avea o slăbiciune pentru cineva/pentru ceva.

debolézza *s.f.* **1.** slăbiciune, debilitate; *sentirsi addosso una gran* ~ a simţi o mare slăbiciune; ~ *mentale* debilitate mintală. **2.** lipsă de rezistenţă, instabilitate; ~ *di un governo* instabilitatea unui guvern; *avere molte* ~*-e (fig.)* a avea multe slăbiciuni; *avere una* ~ *per qualcuno/qualcosa* a avea o slăbiciune pentru cineva/ceva. **3.** slăbiciune, greşeală; *è stata una* ~ *imperdonabile* a fost o slăbiciune de neiertat.

debordàre **I.** *vi. (a)* a se revărsa, a deborda. **II.** *vt. (mar.)* a arunca ceva peste bord.

debòscia *s.f.* desfrîu.

deboscià̀to *s.m.* desfrînat.

debuttànte **I.** *part. prez.* de la d e b u t t a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* începător, debutant.

debuttàre *vi. (a)* a debuta.

debùtto *s.m.* început, debut. *SIN. esordio.*

dèca *s.f.* zece; *(lit.) le deche* grupuri de cîte zece capitole în opera lui Titus Livius.

decacórdo *s.m. (muz.)* harpă; psalterion cu zece coarde.

dècade *s.f.* **1.** decadă. **2.** plată pe zece zile.

decadènte **I.** *part. prez.* de la d e c a d e r e şi *adj.* **II.** *s.m. şi f.* decadent.

decadentismo *s.m.* decadentism.

decadentista, -isti, *s.m. şi f.* adept al decadentismului.

decadentistico, -ci *adj.* decadent.

decadènza *s.f.* **1.** decadenţă; decădere; declin. **2.** *(jur.)* decădere (dintr-un) drept.

decadére *vi. (e)* a decădea; *(jur.)* ~ *da un diritto* a pierde/a decădea (dintr-)un drept.

decadiménto *s.m.* decădere.

decadùto *part. tr.* de la d e c a d e r e şi *adj.*; decăzut.

decaèdro *s.m. (geom.)* decaedru.

decaffeinàre *vt.* a decafeiniza.

decaffeinizzàre *vt.* a decafeiniza.

decaffeinizzazióne *s.f.* decafeinizare.

decàgono *s.m. (geom.)* decagon.

decagràmmo *s.m.* decagram.

decalcàre *vt.* a decalca.

decalcifieàre *vt.* a decalcifia.

decalcificazióne *s.f.* decalcifiere.

decalcomanìa *s.f.* abţibild.

decàlitro *s.m.* decalitru.

decàlogo *s.m.* decalog.

decalvàre *vi. (înv.)* a tunde chilug.

decàmetro *s.m.* decametru.

decampàre *vi. (a)* **1.** *(mil., rar)* a strînge/a ridica tabăra; a se retrage, **2.** *(fig.)* a renunţa (la o opinie, la o pretenţie).

decanàto *s.m.* decanat (grad, funcţie).

decàno *s.m.* **1.** titlu de demnitar în bisericile catolice

(catedrale); *cardinale* ~ cardinal în vîrstă cu funcţii speciale în colegiul cardinalilor. **2.** decan (de vîrstă); *il* ~ *del corpo diplomatico* decan al corpului diplomatic; ~ *del corpo accademico* decanul corpului profesoral. **3.** ofiţer/soldat care comandă zece soldaţi.

decantàre[1] *vt.* a lăuda, a preamări.

decantàre[2] *vt. (rar; chim.)* a decanta.

decantatóre *s.m.* decantor.

decantazióne *s.f. (chim.)* decantare.

decapàggio *s.m.* decapaj.

decappàre *vt.* a decapa.

decapillàre *vt. (rar)* a-i smulge cuiva părul din cap.

decapitàre *vt.* **1.** a decapita. **2.** *(agr.)* a tăia vîrful (unei ramuri etc.).

decapitazióne *s.f.* **1.** decapitare. **2.** joc lingvistic (tăind o literă sau o silabă iniţială, rezultă un cuvînt nou, cu sens diferit).

decappottàbile *adj.* decapotabil.

decappottàre *vt.* a decapota, a ridica/a strînge capota.

decarburàre *vt.* a decarbura.

decarburazióne *s.f.* decarburaţie.

decartelizzàre *s.f.* a elimina cartelurile.

decàrea *s.m. (ist.)* **1.** decurion (în armata romană). **2.** decurie.

decasillabo I. *adj. (lit.)* decasilabic. **II.** *s.m.* decasilab.

decastèro *s.m.* decaster.

decàstico, *-ci s.m.* compoziţie din zece versuri.

decàstilo *(arhit).* **I.** *s.m.* colonadă (de zece coloane). **II.** *adj.* ornat cu o colonadă (de zece coloane).

decàtlon *s.m. (sport)* decatlon.

decatlonéta *s.m.* decatlonist.

decatissàggio *s.m.* operaţie de eliminare a lustrului stofelor (prin aburi).

decatizzàre *vt.* a elimina lustrul unei ţesături (prin aburi).

decatlèta *s.m.* şi *f.* decatlonist.

déceo *adv. (exclamativ, înv.)* iată.

decèdere *vi. (e)* a deceda, a muri.

decedùto I. *part. tr.* de la decedere şi *adj.* **II.** *s.m.* decedat.

deceleràre *vt., vi. (a)* a încetini/a reduce viteza.

decelerantóre *adj.* care încetineşte/reduce viteza.

decelerazióne *s.f.* încetinire.

decémbre *s.m. v.* dicembre.

decemvirale *adj.* de decemvir, decemviral.

decemvirato *s.m.* decemvirat.

decémviro *s.m. (ist., ant.)* decemvir.

decenàrio I. *adj. (rar)* din zece unităţi. **II.** *s.m.* **1.** numărul zece. **2.** *(rar)* deceniu.

decennàle I. *adj.* decenal, care durează zece ani. **II.** *s.m.* decenal (aniversare a zece ani).

decènne I. *adj.* **1.** care durează de zece ani. **2.** în vîrstă de zece ani; *fanciullo* ~ copil de zece ani. **II.** *s.m.* a zecea aniversare.

decènnio *s.m.* deceniu.

decénte *adj.* **1.** decent; cuviincios; pudic; *vivere in modo* ~ a trăi în mod decent; *abito* ~ îmbrăcăminte decentă; *parole poco* ~*-i* cuvinte lipsite de decenţă. *SIN. conveniente, decoroso.* **2.** potrivit, cuvenit, adecvat.

decentralizzàre *vt.* a descentraliza.

decentralizzazióne *s.f.* descentralizare.

decentraménto *s.m.* descentralizare.

decentràre *vt.* a descentraliza (o administraţie etc.).

deceleratóre *adj.* care încetineşte/reduce viteza.

decénza *s.f.* **1.** decenţă; *la* ~ *di un abito* decenţa unei haine. *SIN. convenienza, decoro.* **2.** bunăcuviinţă; *parlare con* ~ a vorbi cuviincios; *osservare la regole della* ~ a respecta regulile de bunăcuviinţă; *gabinetto/luogo di* ~ toaletă.

dècere *vi. impers. (e; înv., lit.)* a fi potrivit; a fi onest/decent.

decèrnere *vt. (înv.)* **1.** a alege. **2.** a decreta.

decervellàto *adj.* cu capul spart.

decèsso *s.m. (adm.)* deces, moarte; *atto di* ~ act de deces; *constatare il* ~ a constata decesul.

decessóre *s.m. (înv.)* predecesor.

decètto *adj. (înv., lit.)* înşelat, amăgit.

decezióne *s.f. (înv.)* înşelătorie.

dechinàre *vi. (înv.) v.* declinare **(I).**

decidere I. *vt.* **1.** a hotărî, a decide; a stabili, a fixa. **2.** *(jur.)* a da o hotărîre judecătorească. **3.** a rezolva; a încheia; a termina; ~ *una controversia* a încheia o controversă. **4.** *(rar)* a determina, a convinge. **5.** *(rar, înv.)* a separa, a despărţi; a tăia. **II.** *vt., vi. (a)* a avea valoare decisivă, a hotărî. **II.** *vr.* a se decide, a se hotărî. *SIN. risolversi.*

deciduo *adj. (zool., bot.)* care se separă, care cade; *stella* ~*-a* stea căzătoare; *dente* ~ dinte de lapte.

decifràbile *adj.* descifrabil.

deciframénto *s.m.* descifrare.

decifràre *vt.* **1.** a descifra, a interpreta. **2.** a lămuri.

decifràto I. *part. tr.* de la decifrare şi *adj.* **II.** *s.m. (înv.)* descifrare, interpretare (a unui text cifrat).

decifratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care descifrează.

decifrazióne *s.f.* **1.** descifrare. **2.** *(rar)* lămurire, explicaţie.

decigrado *s.m. (mat.)* unitate de măsură echivalentă cu o zecime de grad.

decigràmma, *-i, s.m.* decigram.

decilitro *s.m.* decilitru.

dècima *s.f. (ist.)* decimă, zeciuială, dijmă. **2.** impozit (în proporţie de 10%); ~ *saladina* impozit plătit de cei care nu participau la cruciade; ~ *scalata* impozit progresiv (la Florenţa, în secolul XV). **3.** *(muz.)* interval care cuprinde zece grade ale scării muzicale.

decimàle[1] *adj.* zecimal; decimal.

decimàle[2] *adj.* relativ la decimă/zeciuială.

decimàre[1] *vt.* **1.** *(mil.)* a decima. **2.** a decima, a reduce în mare cantitate.

decimàre[2] **I.** *vt.* **1.** a obliga să plătească zeciuiala. **2.** a plăti zeciuiala. **II.** *vi.* a încasa decima/zeciuiala.

decimàre[3] *vt.* a tăia/a reteza vîrful.

decimazióne *s.f.* **1.** decimare; ucidere (în masă). **2.** reducere.

decimetro *s.m.* decimetru.

decimillimetro *s.m.* decimilimetru.

dècimo[1] **I.** *num. ord., adj.* **1.** al zecelea. **2.** *(împreună cu alte numerale formează ordinalele superioare;* decimoprimo al unsprezecelea). **II.** *s.m.* **1.** zecime. **2.** măsură pentru acuitatea vizuală.

dècimo[2] *adj., s.m.* şi *f. (tosc.)* prost, obtuz.

decina *s.f. v.* diecina.

decipiènte *adj. (înv., rar)* înşelător.

decìpula *s.f. (înv.)* **1.** laţ (de păsări). **2.** *(fig.)* cursă, înşelătorie.

decisionàle *adj.* decizional.

decisióne *s.f.* **1.** hotărîre, decizie; *prendere una* ~ a lua o hotărîre; *rimettersi alle* ~*-i di qualcuno* a se supune hotărîrilor cuiva. *SIN. deliberazione, risoluzione, scelta.* **2.** *(jur.)* hotărîre judecătorească. *SIN. pronuncia.* **3.** energie, forţă, hotărîre; *agire con* ~ a acţiona cu hotărîre. **3.** *(înv.)* separare.

decisìvo *adj.* decisiv, hotărîtor; crucial; *momento/punto* ~ moment/punct decisiv. *SIN. risolutivo.*

deciso *part. tr.* de la d e c i d e r e şi *adj.* hotărît, energic; *parlare con tono* ~ a vorbi cu ton hotărît; *essere* ~ *a tutto* a fi pregătit pentru orice.
decisóre *s.m.* persoană care hotărăşte.
decisório *adj. (înv.)* hotărîtor, decisiv.
declamàre I. *vt.* a declama, a recita. **II.** *vi. (a)* **1.** a vorbi afectat/pe un ton declamatoriu. **2.** a striga, a protesta; ~ *contro uno* a vorbi împotriva cuiva.
declamàto I. *part. tr.* de la d e c l a m a r e şi *adj.* **II.** *s.m. (muz.)* cînt liber (ca metrică) folosit în drama modernă.
declamatório *adj.* declamator, emfatic, retoric.
declamazióne *s.f.* **1.** declamaţie, recitare, discurs emfatic/grandilocvent.
declaratòria *s.f. (jur.)* măsură juridică cu caracter explicativ.
declaratório *adj. (jur.)* declarator; declarativ.
declassàre *vt. (adm.)* a trece într-o clasă inferioară (la tren, vapor).
declinaménto *s.m. (rar, fig.)* declin, coborîre, apus.
declinàre I. *vi. (a)* **1.** a se înclina; a se lăsa (în jos), a coborî. **2.** a apune. **3.** *(fig.)* a fi pe sfîrşite, a se apropia de sfîrşit, a scădea, a se reduce. **4.** a se abate, a se îndepărta, a devia, a o lua în altă direcţie. **5.** *(înv.)* a coborî; a cădea. **II.** *vt.* **1.** *(lit.)* a coborî, a înclina, a pleca; ~ *il capo* a lăsa capul în jos. **2.** a refuza, a evita, a eluda; ~ *un invito* a refuza o invitaţie. **3.** *(înv.)* a declina; ~ *la competenza* a declina competenţa. **4.** a declara, a face cunoscut; ~ *il proprio nome* a-şi declara numele. **5.** *(gram.)* a declina. **III.** *s.m. sg.* sfîrşit; ultima fază; *essere al/sul* ~ a fi aproape de capăt/pe sfîrşite; *il* ~ *del giorno* sfîrşitul zilei; *il* ~ *degli anni* capătul vieţii.
declinatório *adj. (rar)* care declină; *pronuncia* ~*-a* hotărîrea prin care un magistrat îşi declină competenţa.
declinazióne *s.f.* **1.** înclinare, coborîre. **2.** *(astron.)* declinaţie; ~ *magnetica* declinaţie magnetică. **3.** *(gram.)* declinare. **4.** *(rar, lit.)* reducere, slăbire. **5.** *(rar, lit.)* coborîş, povîrniş. **6.** *(fig., rar, lit.)* declin, decadenţă.
declìno *s.m.* **1.** *(lit.)* povîrniş, coborîş. **2.** *(fig.)* decădere. **3.** sfîrşit, capăt; apus.
declinòmetro *s.m.* declinometru.
declìve I. *adj. (lit.)* povîrnit, înclinat, în pantă. **II.** *s.m.* povîrniş, pantă.
declìvio *s.m.* pantă, povîrniş, înclinare; *un sentiero in* ~ un drum/o cărare în pantă.
declività *s.f. (lit.)* înclinaţie, înclinare, poziţie în pantă.
declìvo *adj., s.m. (înv.)* v. d e c l i v e.
decodificàre *vt.* a decoda.
decodificazióne *s.f.* decodare.
decolonizzazióne *s.f.* decolonizare.
decollàggio *s.m.* v. d e c o l l o.
decollàre[1] *vt. (înv.)* a decapita.
decollàre[2] *vi. (e; av.)* a decola.
decollazióne *s.f.* decapitare.
decòllo *s.m. (av.)* decolare.
decoloránte I. *part. prez.* de la d e c o l o r a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* decolorant.
decoloràre *vt.* a decolora.
decolorazióne *s.f.* decolorare.
decombènte *adj. (despre ramuri etc.)* care stă aplecat spre pămînt, care atîrnă.
decomponìbile *adj.* care se poate descompune.
decomponibilità *s.f.* capacitatea de a fi descompus.
decompórre I. *vt.* **1.** *(chim.)* a descompune. *SIN. disgregare, scomporre.* **2.** *(mat.)* a descompune, a împărţi (în factori primi). **3.** *(fig.)* a analiza (minuţios), a diseca. **4.** a descompune, a altera; *(fig.) l'emozione gli decomponeva i lineamenti* emoţia îi descompunea/îi altera trăsăturile. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se descompune. **2.** a se altera, a se descompune.
decompressìmetro *s.m.* aparat pentru calcularea automată a datelor de decompresiune.
decomposizióne *s.f.* descompunere.
decompressióne *s.f. (fiz.)* decompresiune.
decomprìmere *vt.* a decomprima.
decongelaménto *s.m.* decongelare.
decongelàre *vt.* a decongela.
decongelazióne *s.f.* decongelaţie.
decongestionaménto *s.m.* descongestionare.
decongestionàre *vt.* a descongestiona.
decontaminàre *vt.* a decontamina.
decontaminazióne *s.f.* decontaminare.
decoramentàle *adj.* decorativ; ornamental.
decoraménto *s.m. (înv.)* decorare; împodobire, ornamentaţie.
decoràre *vt.* **1.** a împodobi, a decora. **2.** a decora (cu o medalie, un ordin).
decorativismo *s.m.* prevalenţa motivelor decorative într-o operă.
decorativo *adj.* decorativ.
decoràto I. *part. tr.* de la d e c o r a r e şi *adj. stile* ~ stil gotic. **II.** *s.m.* persoană decorată.
decoratóre, -trice *s.m.* şi *f.* decorator.
decorazióne *s.f.* **1.** decorare, împodobire. **2.** decor, element decorativ. **3.** decoraţie, medalie.
decornàre *vt. (la bovine)* a tăia coarnele; a împiedica creşterea coarnelor.
decornazióne *s.f.* tăierea coarnelor (la bovine).
decóro I. *s.m.* **1.** demnitate; ţinută demnă; *comportarsi con* ~ a se comporta în mod demn; *essere privo di* ~ a fi lipsit de demnitate. **2.** onoare, prestigiu. **3.** *(fig.)* strălucire. **4.** *(fig.)* glorie. **5.** *(fig.)* ornament, podoabă. **II.** *adj. (înv.)* demn; prestigios.
decoróso *adj.* **1.** demn; prestigios. *SIN. dignitoso.* **2.** *(despre o situaţie, poziţie socială etc.)* ; adecvat, potrivit; decent, cuviincios.
decorrénza *s.f.* **1.** termen de începere; *con* ~ începînd de la. **2.** curs, trecere, curgere (de timp).
decórrere *vi. (e)* **1.** *(rar, lit.)* a curge (în jos), a se scurge. **2.** *(despre timp)* a trece, a se scurge. **3.** a intra în vigoare, a începe; *l'assicurazione decorre da domani* asigurarea intră în vigoare de mîine; *lo stipendio decorrerà dall'inizio del mese* salariul va fi plătit de la începutul lunii; *a* ~ *da* cu începere din.
decórso[1] *part. tr.* de la d e c o r r e r e.
decórso[2] *s.m.* **1.** *(înv.)* scurgere (a apelor). **2.** răstimp, interval; *nel* ~ *di* în timpul. **3.** dezvoltare; evoluţie; desfăşurare.
decorticàre *vt.* a decortica.
decorticazióne *s.f. (agr.)* decorticare.
decòtto[1] *s.m.* decoct.
decòtto[2] **I. 1.** *part. tr.* de la d e c u o c e r e şi *adj.* **2.** *(jur.)* insolvabil, nesolvabil. **II.** *s.m. (jur.)* datornic insolvabil.
decottóre *s.m. (înv.)* **1.** falit. **2.** delapidator.
decottùra *s.f. (rar)* decoct.
decozióne *s.f.* **1.** decocţie; decoct. **2.** *(înv.)* fierbere. **3.** *(înv.)* coacere. **4.** *(jur.)* insolvabilitate.
decreménto *s.m.* micşorare, scădere, diminuare; descreştere.
decrepità *s.f. (înv.)* v. d e c r e p i t e z z a.

decrepitàre *vi. (a; chim.)* a trosni (reducîndu-se în mici fragmente).
decrepitézza *s.f.* decrepitudine.
decrèpito *adj.* **1.** decrepit, neputincios. **2.** *(fig.)* vlăguit.
decrepitùdine *s.f.* decrepitudine. **2.** *(rar, fig.)* persoană foarte în vîrstă.
decrescèndo *s.m. (muz.)* descrescendo.
decrescènte *part. prez.* de la d e c r e s c e r e şi *adj.*
decrescènza *s.f.* descreştere; scădere; împuţinare.
decréscere *vi. (e)* a descreşte; a scădea. *SIN. calare.*
decresciménto *s.m. (rar)* descreştere.
decretàle **I.** *adj.* care ţine de un decret papal. **II.** *s.f.* **1.** decizie, bulă (privitoare la conducerea bisericii). **2.** *(la pl.)* totalitatea legilor canonice; drept canonic.
decretalista *s.m.* specialist în legislaţia bisericească.
decretàre *vt.* a decreta.
decréto[1] *adj.* hotărît, stabilit, decretat.
decréto[2] *s.m.* **1.** *(jur.)* decret, decizie. **2.** *(fig.)* hotărîre. **3.** *(rar, înv.)* imperiu, stăpînire.
decretório *adj.* definitiv, decisiv.
decùbito *s.m.* **1.** *(med.)* zăcere; *lesioni|piaghe da ~* răni căpătate în urma şederii prea îndelungate în pat, escară. **2.** poziţie culcată.
decumàna *s.f.* poarta principală a castrului (la Romani).
decumàno **I.** *adj.* al zecelea. **II.** *s.m.* **1.** soldat din a zecea legiune romană. **2.** persoană care strîngea zeciuiala (în vechea Romă). **3.** drumul de la răsărit spre apus (dintr-un castru, oraş).
decuócere *vt. (înv.)* a coace îndelung.
decuplicàre *vt.* a înzeci.
dècuplo **I.** *adj.* înzecit. **II.** *s.m.* măsură de zece ori mai mare.
decùria *s.f. (ist. ant.)* **1.** decurie. **2.** *(rar, lit.)* grup de zece lucruri.
decurionàle *adj.* de decurion.
decurióne *s.m. (ist. ant.)* decurion.
decurionàto *s.m.* grad/funcţie de decurion.
decurtàre *vt.* a micşora; a reduce.
decurtazióne *s.f.* reducere.
decussàre *(înv.)* **I.** *vt.* a aşeza în cruce. **II.** *vi.* a se întretăia, a se intersecta.
decùsse *s.f. (arheol.)* **1.** litera X (indicînd numărul zece). **2.** monedă romană (marcată cu X).
dedàleo *adj.* **1.** *(poetic)* demn de Dedal; al lui Dedal. **2.** *(fig., lit.)* artistic, lucrat cu pricepere.
dèdalo **I.** *s.m.* labirint, dedal. *SIN. groviglio.* **II.** *adj. (poetic)* abil, inventiv.
dèdica *s.f.* dedicare, consacrare, dedicaţie.
dedicaménto *s.m. (rar)* dedicare, consacrare.
dedicànte **I.** *part. prez.* de la d e d i c a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* persoană care dedică.
dedicàre **I.** *vt.* **1.** a închina, a dedica. **2.** a dedica (o operă), a oferi în semn de omagiu. **3.** a închina, a dedica, a consacra; *~ la vita alla scienza* a-şi închina viaţa ştiinţei; *~ se stesso a qualcuno* a se dărui pe sine însuşi cuiva. *SIN. consacrare.*
dedicatário *s.m.* dedicator.
dedicatòria *s.f.* formulă/scrisoare de dedicaţie.
dedicatòrio *adj.* dedicatoriu, prin care se dedică.
dedicazióne *s.f.* **1.** sfinţire, consacrare (a unei biserici). *SIN. consacrazione.* **2.** *(la romani)* oferire, închinare, dedicare. **3.** dedicaţie.
deditìzio *s.m.* **1.** om liber dar lipsit de cetăţenie romană. **2.** barbar supus de romani (care locuia în imperiu).
dèdito *adj.* **1.** dedicat, consacrat; *~ allo studio* dedicat studiului. **2.** *(rar, lit.)* înclinat, cu înclinaţie spre. **3.** ataşat, devotat.
dedizióne *s.f.* **1.** dedicare, consacrare; dăruire; abnegaţie; *amare qualcuno con assoluta ~* a iubi pe cineva cu totală dăruire. *SIN. abnegazione.* **2.** *(înv.)* capitulare, predare.
dedótto *part. tr.* de la d e d u r r e şi *adj. ~-e tutte le spese* o dată scăzute toate cheltuielile.
dedùcere *vt., vi. (înv.) v.* d e d u r r e.
deducìbile *adj.* care se poate deduce. *SIN. desumibile.*
dedùrre **I.** *vt.* **1.** *(fil.)* a deduce. **2.** a trage concluzia, a deduce. *SIN. argomentare, arguire, concludere.* **3.** a extrage, a desprinde. **4.** a defalca; a scădea; *~ le spese dagli incassi* a scădea cheltuielile din încasări. **5.** a transporta, a duce dintr-un loc într-altul. **6.** *(jur.) ~ le proprie ragioni in giudizio* a face cunoscute magistratului propriile argumente. **II.** *vi. (a) (lit., înv.)* a continua discuţia.
deduttìvo *adj.* deductiv.
deduttóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care deduce.
deduzióne *s.f.* **1.** deducere. **2.** deducţie. *SIN. argomentazione, conclusione.* **3.** defalcare; scădere.
defalcaménto *s.m.* defalcare.
defalcàre *vt.* **1.** a defalca; a scădea; *~ un debito da un credito* a scădea un debit dintr-un credit. **2.** *(rar)* a avea rezerve (în privinţa unui lucru). **3.** *(lit.)* a diminua, a reduce.
defàlco, -àlchi *s.m.* **1.** defalcare; scădere. **2.** *(fin.)* sumă defalcată.
defascistizzàre *vt.* a înlătura elementele fasciste.
defascistizzazióne *s.f.* epurare de elemente fasciste.
defaticaménto *s.m. (sport)* alergare de relaxare.
defaticàrsi *vr. (sport)* a face o serie de exerciţii (după eforturi prelungite pentru a elimina acidul lactic din muşchi).
defatigàre *vt. (lit.)* **1.** a obosi, a istovi. **2.** a supăra, a plictisi.
defatigatório *adj. (rar)* care tergiversează un proces (cu scopul de a obosi partea adversă).
defecàre **I.** *vi. (a)* a defeca, a evacua fecalele. **II.** *vt.* a defeca, a purifica un lichid.
defecazióne *s.f.* defecare.
defèndere *vt. v.* d i f e n d e r e **(I)**.
defenestràre *vt.* **1.** a arunca pe fereastră. **2.** *(fig.)* a da afară (dintr-o funcţie).
defenestrazióne *s.f.* aruncare pe fereastră.
defènsa *s.f. (înv.) v.* d i f e s a.
defensionàle *adj. (jur.)* privitor la apărare; care ţine de apărare.
deferènte **I.** *part. prez.* de la d e f e r i r e. **II.** *adj.* **1.** care permite scurgerea, de scurgere; *canale ~* canal de scurgere. **2.** deferent, respectuos. *SIN. ossequioso, rispettoso.*
deferènza *s.f.* deferenţă; respect. *SIN. ossequio, rispetto.*
deferire **I.** *vt.* **1.** *(jur.)* a deferi. **2.** *(lit.)* a încredinţa, a da, a transmite. **II.** *vi. (a) (lit.)* a se conforma, a se supune părerilor/judecăţii altcuiva.
defèsso *adj. (înv.)* obosit.
defettìbile *adj. (lit.)* care poate lipsi/dispărea.
defezionàre *vi. (a)* a dezerta. *SIN. disertare.*
defezióne *s.f.* **1.** călcare a cuvîntului faţă de un aliat etc.; părăsire a unui aliat etc. *SIN. tradimento.* **2.** *rar, (înv.)* defecţiune, lipsă.
deficiènte **I.** *adj.* **1.** lipsit; insuficient; *stanza ~ di*

illuminazione cameră lipsită de lumină. **2.** *(rar, fig.)* defectuos, insuficient de dezvoltat; *gusto* ~ gust nedezvoltat. **3.** *(rar)* nepregătit, slab pregătit; *alunno* ~ *nelle materie scientifiche* elev slab pregătit la disciplinele ştiinţifice. **II.** *adj., s.m.* şi *f.* **1.** deficient, arierat. *SIN. oligofrenico.* **2.** *(depr.)* cretin, imbecil.

deficiènza *s.f.* **1.** insuficienţă, lipsă; deficienţă; ~ *di munizioni* lipsă de muniţii; ~ *mentale* deficienţă mintală. **2.** lacună, lipsă (în pregătire); ~ *nella sua preparazione* lacună în pregătire.

dèficit *s.m.* deficit; lipsă. *SIN. disavanzo.*

deficitàrio *adj.* **1.** deficitar. **2.** insuficient.

defiggere *vt.* a dezlipi.

defilaménto *s.m.* **1.** *(mil.)* adăpostire (în faţa tirului duşman). **2.** *(mar.)* manevră de paradă trecînd la o distanţă de cîţiva metri de nava căreia i se dă onorul.

defilàre *vt.* **1.** *(mil.)* a sustrage vederii şi tirului duşman. **2.** a exercita o manevră de paradă.

definìre *vt.* **1.** a preciza, a fixa limitele. **2.** a defini; a explica. **3.** a termina, a rezolva.

definitìvo *adj.* **1.** capabil să definească; propriu unei definiţii. **2.** hotărîtor, decisiv. *SIN. decisivo.* **3.** definitiv, împotriva căruia nu se mai poate face recurs; *sentenza* ~*-a* sentinţă definitivă. **4.** *(despre timbre)* adoptat definitiv (după o perioadă de tranziţie). **5.** *(rar, înv.)* hotărît, ferm.

definìto **I.** *part. tr.* de la d e f i n i r e. **II.** *adj.* precis.

definitóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care defineşte. **2.** *(bis.)* ajutor pe lîngă superiorul unui ordin monastic.

definizióne *s.f.* **1.** definire; definiţie. **2.** precizare a unui sens. **3.** rezolvare; ~ *di una lite* rezolvare /încheiere a unui conflict. **4.** *(la o imagine)* precizare/delimitare a liniilor.

defisso *part. tr.* de la d e f i g g e r e şi *adj.*

defissióne[1] *s.f.* dezlipire.

defissióne[2] *s.f.* străpungere a unei tăbliţe pe care este scris numele persoanei căreia i se dorea moartea sau nenorocirea.

deflagrànte **I.** *part. prez.* de la d e f l a g r a r e. **II.** *adj.* deflagrant.

deflagràre *vi. (a) (chim.)* a arde prin deflagraţie. **2.** *(despre roci)* a se dezagrega. **3.** *(fig.)* a izbucni. *SIN. scoppiare.*

deflagrazióne *s.f.* ardere cu flăcări, deflagraţie. *SIN. scoppio.*

deflatòrio *adj.* deflaţionist.

deflazionàre *vt. (ec.)* a produce deflaţie.

deflazióne[1] *s.f. (ec.)* deflaţie monetară.

deflazióne[2] *s.f.* deflaţie, răspîndire prin intermediul vîntului a materialului rezultat din eroziune.

deflazionìstico, -ici *adj. (ec.)* deflaţionist, relativ la deflaţie.

deflegmàre *vt. v.* d e f l e m m a r e şi *deriv.*

deflemmàre *vt. (chim.)* a deflegma.

deflemmatóre *s.m.* deflegmator.

deflessióne *s.f.* deflexiune.

deflèsso *part. tr.* de la d e f l e t t e r e.

deflèttere *vi. (a)* **1.** a coti; a devia. **2.** *(fig.)* a ceda (într-o opinie).

deflettóre *s.m. (tehn.)* deflector.

defloràre *vt.* a deflora, a viola, a silui.

defloratóre *s.m.* cel care violează/siluieşte.

deflorazióne *s.f.* deflorare.

defluènza *s.f. (rar)* scurgere.

defluìre *vi. (e)* **1.** a curge în jos; a se scurge. **2.** *(fig.)* a ieşi în număr mare, a se scurge.

deflùsso *s.m.* **1.** scurgere. **2.** volumul de apă care trece într-un anumit interval pe un anumit curs de apă. **3.** *(mar.)* retragerea unui val (după ce s-a spart de ţărm).

deforestaménto *s.m. (rar)* despădurire.

deformàbile *adj.* deformabil.

deformabilità *s.f.* capacitatea de a fi deformat.

deformaménto *s.m. (rar)* deformare.

deformànte **I.** *part. prez.* de la d e f o r m a r e. **II.** *adj.* deformant.

deformàre *vt.* **1.** a deforma; a urîţi; a strica. **2.** *(fig.)* a altera (sensul).

deformazióne *s.f.* **1.** deformare; deformaţie; ~ *professionale* deformaţie profesională.

defórme *adj.* **1.** diform, monstruos. **2.** *(lit.)* neplăcut (despre sunet, voce).

deformità *s.f.* **1.** diformitate, defect; sluţenie. **2.** *(med.)* anomalie.

defraudaménto *s.m.* defraudare.

defraudàre *vt.* **1.** a defrauda, a frauda, a delapida, a frustra. **2.** *(înv.)* a nu respecta (un ordin).

defraudatóre *s.m.* defraudator.

defraudazióne *s.f.* defraudare; fraudă.

defùnto **I.** *adj.* **1.** mort, decedat. **2.** *(fig.)* sfîrşit, terminat, dispărut; uitat. **II.** *s.m., f. -a,* defunct.

degassificàre *vt. (tehn.)* a degaza.

degassificazióne *s.f. (tehn.)* degazare.

degenerare **I.** *vi. (a, e)* **1.** a degenera. **2.** a se schimba în rău. **II.** *vt. (rar)* a face să degenereze.

degeneràto **I.** *part. tr.* de la d e g e n e r a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* degenerat.

degenerazióne *s.f.* **1.** degenerare. **2.** decădere.

degènere *adj. (lit.)* **1.** degenerescent. **2.** corupt, pervertit.

degènte *adj.* **1.** *(rar)* bolnav la pat.

degènza *s.f.* zăcere; ~ *ospedaliera* perioadă de internare în spital.

dégli *prep. articulată* (se foloseşte la pl. în faţa cuvintelor care încep cu vocală, *gn, ps, s* urmat de consoană şi *z*).

deglutinazióne *s.f. (lingv.)* pierdere a sunetului iniţial al unui cuvînt (simţit ca articol sau prepoziţie).

deglutìre *vt. (med.)* a înghiţi.

deglutizióne *s.f.* înghiţire; deglutiţie.

degnàre **I.** *vt.* a judeca, a socoti, a considera demn de ceva; ~ *qualcuno di une risposta* a socoti că cineva merită un răspuns. **II.** *vi. (a, e), vr.* a binevoi să faci ceva; a găsi de cuviinţă, a socoti de demnitatea sa; a catadicsi; *degnarsi di rispondere a qualcuno* a binevoit/catadicsit să răspundă cuiva.

degnazióne *s.f.* bunăvoinţă; condescendenţă.

degnévole *adj.* **1.** *(lit.)* care binevoieşte; blînd, afectuos. **2.** *(rar, înv.)* care acceptă invitaţiile cu bunăvoinţă.

degnità *s.f.* **1.** *v.* d i g n i t à. **2.** *(fil.)* axiomă.

dègno *adj.* **1.** demn (de ceva); ~ *di lode/compresione/rispetto/disprezzo/fede* demn de laudă/înţelegere/respect/dispreţ/încredere. **2.** demn, vrednic, capabil, destoinic. **3.** demn, potrivit, adecvat, proporţionat. **4.** *(lit.)* excelent. **5.** care impune respect; respectabil; solemn; strălucitor.

degradaménto *s.m.* degradare.

degradànte **I.** *part. prez.* de la d e g r a d a r e. **II.** *adj.* degradant.

degradàre **I.** *vt.* **1.** *(jur.)* a degrada, a pedepsi prin luarea gradului. **2.** *(fig.)* a înjosi, a umili. **3.** *(fiz.)* a transforma o formă de energie în alta. **II.** *vr.* a se umili, a se înjosi. *SIN. abbassarsi.* **III.** *vi. (e), vr.* **1.** *(lit.)* a scădea (din înălţime), a se împu-

ţina. **2.** *(rar)* a se deteriora, a se degrada. **3.** *(fiz., chim.)* a suferi o transformare a energiei.

degradàto *part. tr.* de la degradare şi *adj.*

degradazióne *s.f.* **1.** degradare, pierdere a gradului. **2.** înjosire, umilire; abjecţie. **3.** *(geogr.)* ~ *meteorica* degradarea rocilor. **4.** *(fiz.)* ~ *dell'energia* tendinţa formelor superioare de energie de a se transforma în forme de energie inferioare.

degrassàggio *s.m.* degresare.

dègu *s.m. (zool.)* mamifer din ordinul rozătoarelor *(Octodon degus)*.

degustàre *vt.* a gusta; a încerca gustul, a degusta.

degustatóre *s.m.* degustător.

degustazióne *s.f.* gustare, încercare a gustului.

dèh *interj. (lit., poetic) (exprimă o rugăminte, o dorinţă, o aspiraţie, un îndemn, dispreţ, reproş, uimire)* vai!

dèi *prep. art.* (*se foloseşte la pl. în faţa cuvintelor care încep cu* **gn**, **ps**, **s** *urmat de consoana* **x** *şi* **z**).

deicida *s.m.* deicid; necredincios, păgîn.

deidratàre *vt.* a deshidrata.

deidratazióne *s.f.* deshidratare.

deidrogenàre *vt. (chim.)* a deshidrogena.

deidrogenazióne *s.f.* deshidrogenare.

deiezióne *s.f.* **1.** *(geol.)* dejecţie. **2.** perioadă de activitate vulcanică. **3.** *(fiziol.)* dejecţie, evacuare a excreţiilor din organism. **4.** *(la pl.)* dejecţii, materii fecale.

deificàre **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a diviniza, a zeifica, a deifica. **2.** *(fig.)* a exalta. **II.** *vr.* **1.** a deveni de esenţă divină; a se zeifica. **2.** *(înv.)* a se considera Dumnezeu.

deificazióne *s.f.* **1.** zeificare, divinizare. **2.** glorificare; apoteoză.

deifico, -ci *adj.* dumnezeiesc.

deifórme *adj.* **1.** *(lit.)* asemănător unui zeu; divin, dumnezeiesc. **2.** *(lit.)* făcut de Dumnezeu.

deiscènte *adj. (bot.)* dehiscent.

deiscènza *s.f.* dehiscenţă.

deismo *s.m.* deism.

deista, -isti *s.m.* deist.

deistico, -ci *adj.* deist.

deità *s.f.* **1.** natură/esenţă divină. **2.** putere divină. **3.** Dumnezeu.

delàto *adj.* denunţat.

delatóre, -trice *s.m.* şi *f.* delator, denunţător.

delazióne *s.f.* **1.** denunţare, delaţiune. *SIN. soffiata, spiata.* **2.** *(jur.)* deferire.

delèbile *adj.* **1.** care se poate şterge. **2.** care poate fi făcut să dispară; care poate fi distrus.

dèlega *s.f. (adm.)* delegaţie; procură.

delegàre *vt.* **1.** a delega, a însărcina; a trimite. **2.** a încredinţa.

delegatìzio *adj. (rar, lit.)* relativ la delegaţie.

delegàto **I.** *part. tr.* de la delegare şi *adj.* **II.** *s.m.* delegat, persoană care a primit o sarcină; ~ *di pubblica sicurezza* comisar de poliţie; ~ *apostolico* reprezentantul Vaticanului pe lîngă statele cu care nu are relaţii diplomatice.

delegazióne *s.f.* **1.** delegare; însărcinare. **2.** transmiterea provizorie a puterii; ~ *legislativa* transferarea puterii legislative de la organele legislative la cele executive. **3.** delegaţie (grup de persoane). **4.** şedere/reşedinţă a delegatului papal.

delèggere *vt. (înv.)* a alege.

delére *vt. (înv.)* a distruge; a şterge.

delessite *s.f.* silicat de magneziu, fier şi aluminiu.

deletèrio *adj.* vătămător, distrugător al organismului, mortal. *SIN. nocivo.*

delettare *vt., vr.* şi *deriv.* v. dilettare şi *deriv.*

dèlfico, -ici *adj.* **1.** *(geogr.)* delfic, din Delfi; *Apollo* ~ Apolo din Delfi. **2.** profetic.

delfinàre *vi. (a) (despre submarine, avioane)* a urma o traiectorie sinusoidală (în plan vertical).

delfinàttero *s.m. (zool.)* delfinul alb *(Delphinapterus leucas)*.

delfinèra *s.f.* cange pentru prinderea delfinilor şi a peştelui-spadă.

delfìnio *s.m.* plantă din ordinul ranunculaceelor, surguci, ciocănaş *(Delphinium)*.

delfinista. *-isti, s.m.* şi *f.* înotător care practică stilul delfin.

delfìno[1] *s.m.* **1.** delfin *(Delphinus delphus)*. **2.** stil de înot, delfin; *nuotare a* ~ a înota delfin. **3.** *(mar., înv.)* masă de plumb şi fier aruncată pe nava duşmană (pentru a o scufunda). **4.** *(lit., glumeţ, înv.)* cocoşat.

delfìno[2] *s.m.* **1.** delfin (titlul purtat de moştenitorul tronului Franţei). **2.** succesorul probabil al unei personalităţi (mai ales politice).

delibàre *vt. (lit.)* **1.** a gusta; a degusta. **2.** *(fig.)* a atinge, a trata o chestiune în treacăt. **3.** *(jur., în expr.)* ~ *un giudizio* a recunoaşte în Italia o sentinţă pronunţată de o autoritate străină.

delibazióne *s.f.* **1.** gustare, degustare. **2.** *(jur., în expr.)* *giudizio di* ~ judecată prin care se dă valoare executivă hotărîrii pronunţate de o autoritate judiciară străină.

delibera *s.f.* deliberare.

deliberàre[1] **I.** *vt.* **1.** a delibera, a chibzui, a discuta; a stabili, a hotărî, a decide. *SIN. decidere.* **2.** a adjudeca (la o licitaţie). **II.** *vi. (a)* a dispune, a hotărî. **III.** *vr. (lit., înv.)* a se hotărî.

deliberàre[2] *vt. (înv.)* a libera.

deliberatàrio *s.m. (jur.)* adjudecatar; persoană căreia i se adjudecă (la o licitaţie).

deliberativa *s.f.* facultatea de a delibera/de a hotărî.

deliberativo *adj.* deliberativ; *voto* ~ vot deliberativ; *eloquenza* ~*-a* elocinţă în scopul de a determina o hotărîre.

deliberàto **I.** *part. tr.* de la deliberare. **II.** *adj.* ferm, hotărît. **III.** *s.m.* **1.** deliberare, hotărîre. **2.** *(jur.)* deliberare secretă.

deliberazióne[1] *s.f.* **1.** deliberare. **2.** intenţie precisă, hotărîre fermă. *SIN. decisione, risoluzione.* **3.** chibzuire, cumpănire, deliberare. **4.** *(înv.)* adunare, reuniune.

deliberazióne[2] *s.f.* eliberare.

delicatèzza *s.f.* **1.** delicateţe, fineţe, gingăşie, fragilitate. **2.** amabilitate; discreţie; tact. **3.** delicateţă. **4.** *(la pl.)* huzur, desfătare, deliciu.

delicàto *adj.* **1.** delicat, plăcut, armonios, rafinat; *tessuto/sapore/odore/profumo/suono* ~ ţesătură/gust/miros/parfum/sunet delicat. **2.** gustos, fin, uşor, delicat; *cibo/vino* ~ hrană/vin delicat. **3.** fragil, delicat; *apparecchio* ~ aparat fragil. **4.** firav, plăpînd, delicat; *bambino* ~ copil firav; *salute* ~*-a* sănătate şubredă; *nervi* ~*-i* nervi slabi; *palato/bocca* ~*-a* **a)** pretenţios la mîncare; **b)** mofturos; *fare il* ~ a face pe delicatul, a face mofturi. **5.** dificil, complicat, delicat; *problema* ~ problemă delicată; *tasto* ~ *(fig.)* punct foarte sensibil. **6.** amabil, sensibil, subtil, delicat. **7.** *(lit.)* rafinat, elegant. **8.** *(lit.)* efeminat. **9.** *(înv.)* plăcut.

delicatùra *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* rafinament excesiv. **2.** *(înv.)* plăcere.

delimàre *vt.* **1.** *(înv.)* a pili, a şlefui. **2.** *(fig.)* a consuma, a roade.

delimitàre *vt.* **1.** a delimita. **2.** *(fig.)* a defini.

delimitativo *adj.* delimitativ.
delimitazióne *s.f.* circumscriere, delimitare.
delineaménto *s.m.* **1.** conturare, schiţare. **2.** *(înv., la pl.)* trăsături (ale feţei).
delineàre I. *vt.* **1.** a schiţa, a contura (în linii mari). *SIN. abbozzare, schizzare.* **2.** a descrie (în linii mari). **II.** *vr.* **1.** a se schiţa, a se contura. **2.** *(fig.)* a se anunţa; *si sta delineando una situazione difficile* se anunţă (sînt semne că va fi) o situaţie grea.
delineàto I. *part. tr.* de la delineare. **II.** *adj.* definit, (bine) conturat.
delineazióne *s.f.* **1.** *(lit.)* conturare, schiţare (în linii mari). **2.** indicare, schiţare.
delinquènte I. *part. prez.* de la delinquere. **II.** *adj. (rar, lit., fig.)* vinovat. **III.** *s.m.* şi *f.* **1.** delincvent. **2.** rău, necinstit; abject. **3.** *(fig., glumeţ)* puşlama.
delinquènza *s.f.* delincvenţă.
delinquenziàle *adj. (jur.)* de delincvent; *costituzione* ~ constituţie/natură de delincvent.
delìnquere *vi. (a)* **1.** *(jur.)* a comite un delict. **2.** *(înv.)* a păcătui.
deliquescènte *adj. (chim.)* delicvescent.
deliquescènza *s.f. (chim.)* delicvescenţă.
delìquio[1] *s.m.* leşin.
delìquio[2] *s.m.* lichefiere.
deliraménto *s.m. (înv.)* delir.
delirànte I. *part. prez.* de la delirare. **II.** *adj.* **1.** delirant. **2.** iraţional, exaltat, frenetic, excesiv.
delirare *vi. (a)* **1.** *(med.)* a delira, a aiura. **2.** a aiura, a bate cîmpii; a devia, a o lua razna. **3.** *(lit.)* a se entuziasma, a se exalta.
delìrio *s.m.* **1.** *(med.)* delir. **2.** tulburare; aiurare; aiureală. **3.** *(fig.)* exaltare, entuziasmare; *mandare in* ~ a entuziasma, a exalta; *andare in* ~ a se entuziasma. **4.** *(rar, fig.)* dorinţă frenetică.
delìrium *loc. subst. (înv.; med.)* delirium.
delìro[1] *s.m. v.* delirio.
delìro[2] *adj. (lit.)* delirant.
delitescènte *adj. (med.)* latent.
delitescènza *s.f.* delitescenţă.
delìtto *s.m.* **1.** *(jur.)* delict; ~ *colposo* delict prin imprudenţă. **2.** crimă, ticăloşie, mîrşăvie; eroare, vină; *fare* ~ *a qualcuno di qualcosa* a face pe cineva răspunzător de ceva; *apporre/ascrivere/imputare qualcosa a qualcuno* a învinui pe cineva.
delittuóso *adj.* delictuos; delictual.
delìzia *s.f.* desfătare; deliciu; plăcere, bucurie; *stare in* ~ a trăi în lux/în bogăţie. *SIN. gioia.*
deliziàre I. *vt.* a desfăta, a delecta, a recrea. *SIN. dilettare, recreare.* **II.** *vr.* a se desfăta.
delizióso *adj.* **1.** desfătător, încîntător, plăcut. **2.** *(înv.)* voluptos.
delizióso *adj.* **1.** delicios. **2.** desfătător; încîntător.
délla *prep. art. (se foloseşte la sg. în faţa substantivelor feminine).*
délle *prep. art. (se foloseşte la pl. în faţa substantivelor feminine).*
déllo *prep. art. (se foloseşte la sg. în faţa substantivelor masculine care încep cu* **gn, ps, s** *urmat de cons.* **x** *şi* **z).**
dèlta[1] **I.** *s.m.* şi *f. (înv.)* **1.** delta (a patra literă din alfabetul grec). **2.** *(av.)* *alla* ~ *(despre avioane)* cu baza triunghiulară. **II.** *adj., (înv.)* *raggi* ~ raze emise de substanţe radioactive.
dèlta[2] *s.m. (înv.)* deltă.
deltazióne *s.f. (geogr.)* formarea unei delte.
deltìzio *adj. (geogr.)* referitor la o deltă; *regione* ~*-a* regiune de deltă.
deltòide I. *adj.* deltoid, în formă de triunghi. **II.** *s.m. (anat.)* deltoid.
delucidàre *vt.* a lămuri; a elucida.
delùbro *s.m. (poetic)* **1.** templu. **2.** loc de ispăşire.
delùdere *vt.* **1.** a dezamăgi, a deziluziona. **2.** *(lit.)* a înşela. **3.** *(lit.)* a face să eşueze. **4.** *(rar, lit.)* a iluziona, a amăgi. **5.** *(înv.)* a batjocori.
delusióne *s.f.* decepţie, deziluzie, dezamăgire; *subire una* ~ a suferi o decepţie.
delùso *part. tr.* de la deludere şi *adj.*
delusório *adj.* amăgitor, înşelător.
demagliàre *vt.* a deşira, a desface (o împletitură).
demagliazióne *s.f.* deşirare (a unei împletituri).
demagnetizzàre *vt.* a demagnetiza.
demagogìa *s.f.* demagogie.
demagògico, *-ògici, s.m.* demagogic.
demagògo, *-òchi, s.m.* demagog.
demandàre *vt. (jur.)* a încredinţa, a deferi unui tribunal (un proces).
demaniàle *adj. (despre un bun)* care aparţine domeniilor statului; de coroană; *(înv.) terra* ~ domeniu al coroanei.
demanialità *s.f. (adm.)* faptul de a aparţine/apartenenţă la domeniile statului.
demànio *s.m. (colectiv)* **1.** domenii, bunuri ale statului. **2.** administraţia bunurilor statului; *ricevitore del* ~ agent fiscal.
demarcàre *vt.* a demarca; a hotărnici.
demarcativo *adj.* capabil să demarce/să delimiteze.
demarcazióne *s.f.* demarcare, linie de demarcaţie/de hotar.
dementàre *vt. (înv.)* a scoate din minţi (pe cineva).
demènte *adj., s.m.* şi *f.* **1.** dement, nebun. **2.** prost, idiot; *comportarsi da* ~ a se comporta ca un tîmpit.
demènza *s.f.* **1.** demenţă, nebunie, sminteală; ~ *precoce* schizofrenie. **2.** prostie, stupiditate.
demenziàle *adj.* **1.** *(lit.)* demential. **2.** stupid, incoerent.
demeritàre I. *vt.* a nu mai merita. **II.** *vi. (a)* **1.** a comite un lucru nedemn. **2.** *(construit cu prep.* **di)** a se dovedi nedemn de ceva.
demeritévole *adj. (rar)* nedemn de ceva.
demèrito *s.m.* **1.** faptă reprobabilă, **2.** critică aspră, dezaprobare.
demilitarizzàre *vt.* a demilitariza; *v.* şi smilitarizzare.
demilitarizzazióne *s.f.* demilitarizare.
demineralizzàre *vt.* a demineraliza.
demistificàre *vt.* a demistifica.
demistificazióne *s.f.* demistificare.
demitizzàre *vt.* a demitiza.
demiùrgico, *-ci, adj.* demiurgic.
demiùrgo, *-ghi* sau *-gi, s.m.* **1.** *(în Grecia antică)* muncitor liber. **2.** *(în oraşele greceşti)* magistrat. **3.** *(în Atena)* clasă socială formată din muncitori şi meseriaşi. **4.** *(fil.)* demiurg. **5.** *(fig.)* cel care (datorită unor calităţi excepţionale) ajunge la o poziţie predominantă; *(ironic)* conducător, organizator; *atteggiarsi a* ~ a poza în demiurg.
dèmo[1] *s.m.* **1.** popor. **2.** *(ist. ant.)* circumscripţie administrativă (în Atica).
dèmo[2] *s.m.* (primul element în cuvinte compuse) **1.** popor. **2.** democrat.
democraticità *s.f.* spirit democratic.
democràtico, *-àtici,* **I.** *adj.* **1.** democratic. **2.** amabil, afabil. **II.** *s.m.* democrat.
democratìsmo *s.m.* democratism.
democratizzàre I. *vt.* a democratiza. **II.** *vi. (a)* a fi de partea democraţiei. **III.** *vr.* a deveni democrat.

democratizzazióne *s.f.* democratizare.
democrazia *s.f.* **1.** democraţie; ~ *costituzionale* democraţie constituţională; ~ *socialista* democraţie socialistă. **2.** ţară socialistă. **3.** ~ *cristiana* partidul democrat-creştin.
democristiàno *adj., s.m.* democrat-creştin.
democritéo I. *adj. (fil.)* a lui Democrit. **II.** *s.m.* discipol al lui Democrit.
democritismo *s.m.* sistemul filozofic al lui Democrit.
demodossologìa, demodossalogìa *s.f.* studiul elementelor determinante ale opiniei publice.
demofobìa *s.f.* fobia mulţimii.
demografìa *s.f.* demografie.
demogràfico, -ci, *adj.,* demografic.
demolìre *vt.* **1.** a dărîma, a demola. **2.** *(fig.)* a distruge, a ruina, a discredita.
demolitóre, -trice I. *adj.* care demolează/distruge/mineză. **II.** *s.m.* demontator de maşini.
demolizióne *s.f.* dărîmare, demolare.
demologìa *s.f.* folclor.
demoltiplicàre *vt.* a demultiplica.
demoltiplicazióne *s.f.* demultiplicare.
dèmone *s.m. (poetic)* **1.** *(lit.)* geniu (bun sau rău); spirit. **2.** demon.
demonetàre *vt.* a demonetiza.
demonetizzàre *vt.* a demonetiza.
demonatizzazióne *s.f.* demonetizare.
demoniaco, -iaci, *adj.* demoniac, demonic.
demònico I. *adj.* demonic; diavolesc. **II.** *s.m. (rar)* cel care este stăpînit de demon.
demònio *s.m.* **1.** demon; diavol; *le arti del* ~ ispitele diavoleşti; *avere il* ~ *in corpo/addosso* **a)** a fi stăpînit de diavol; **b)** *(fig.)* a nu avea astîmpăr; *(fig.) essere brutto come il* ~*/essere un* ~ *di bruttezza* a fi urît ca dracul; *(fig.) essere astuto/furbo come il* ~ a fi foarte şiret. **2.** persoană ticăloasă/capabilă de orice lucru rău; *gridare come un* ~ a striga ca un dezmetic; *occhi da* ~ ochi de drac; *diventare un* ~ a se înfuria. **3.** *(fig).* drăcuşor, copil neastîmpărat. **4.** *(fig.)* persoană excepţională (practic şi intelectual); *è un* ~ *che riesce in tutto* e un om dat naibii/ care reuşeşte în toate.
demonio *s.m.* tărăboi, bătămuc.
demonismo *s.m.* demonism.
demonofobìa *s.f.* frică de fiinţe diabolice.
demonolatrìa *s.f.* demonolatrie.
demonologìa *s.f.* demonologie.
demonomanìa *s.f.* frică de diavoli.
demontìcàre *vi. (e) (despre turme, cirezi)* a coborî la vale.
demoplutocrazìa *s.f.* regim politic aparent democratic (în care puterea e în mîinile unui grup restrîns).
dempsicologìa *s.f.* studierea psihologiei unui popor (cu ajutorul tradiţiilor, obiceiurilor etc.).
demoralizzàre *vt.* **1.** a demoraliza, a descuraja. *SIN. avvilire, seviziare.* **2.** *(rar)* a corupe, a deprava.
demoralizzazióne *s.f.* **1.** corupere. **2.** demoralizare.
demòrdere *vi. (în loc.) non* ~ a nu ceda.
demoscopìa *s.f.* metodă de cercetare a opiniei publice.
demoscòpico, -ci, *adj.* relativ la tehnica de cercetare a opiniei publice.
demòtico, -ci, I. *adj.* popular. **II.** *s.m.* la *sg.* scriere demotică.
demuleènte *adj., s.m.* emolient.
demùlcere *vt. (înv.)* a atinge uşor, a mîngîia; a netezi.
demusczióne *s.f.* distrugere a muşchilor.
denàro *s.m.* **1.** dinar. **2.** bani; ~ *spicciolo* bani mărunţi; ~ *contante* bani gheaţă. **3.** bani, bogăţie; *essere ben provvisto di* ~ a avea bani mulţi; *non avere* ~*-i* a nu avea bani; *avere molto* ~ a fi bogat; *avere il* ~ *contato* a avea bani număraţi; *(fig.) buttare il* ~ a arunca banii; *(fig.) buttare il* ~ *a due mani* a arunca banii cu amîndouă mîinile; *contare i* ~*-i in tasca a qualcuno (fig.)* a ţine socoteala cuiva; ~*-i male acquistati* bani cîştigaţi pe căi necinstite; *far* ~*, far* ~*-i a palate* a se îmbogăţi, a avea bani să-i întorci cu lopata; *sciupare tempo e* ~ a irosi banii şi timpul; ~ *fresco* un capital nou. *SIN. quattrini.* **4.** *(la pl.)* semn la cărţile de joc italieneşti; *chiamare/bussare a* ~*-i (fig.)* a cere bani. **5.** măsură de greutate (folosită pentru a stabili compoziţia chimică a mătăsii, fibrelor etc.).
denasalizzàre *vt. (lingv.)* a denazaliza.
denasalizzazióne *s.f.* denazalizare.
denatalità *s.f.* tendinţă de reducere a natalităţii.
denaturànte I. *part. prez.* de la denaturare şi *adj.* **II.** *s.m.* denaturant.
denaturàre *vt.* a denatura.
denaturàto *adj.* **I.** *part. tr.* de la denaturare. **II.** *adj. alcool* ~ alcool/spirt denaturat.
denaturazióne *s.f.* denaturare.
denazificàre *vt. (pol.)* a denazifica, a înlătura urmele nazismului.
denazificazióne *s.f.* denazificare.
denazionalizzàre *vt.* a deznaţionaliza.
denazionalizzazióne *s.f.* deznaţionalizare.
dendrite *s.f. (geol.)* dendrită.
dendrìtico, -ci *adj.* dendritic.
dèndro- (prim element în cuvinte compuse) copac.
dendròide *adj. (rar)* asemănător unui copac.
dendrologìa, -gie *s.f.* dendrologie.
dendrometrìa *s.f.* dendrometrie.
denegaménto *s.m. (înv.)* denegare.
denegàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a tăgădui, a denega. **2.** *(înv.)* a contrazice. **3.** a refuza, a nu acorda. **4.** *(lit.)* a nu admite, a respinge. **II.** *vr. (rar, lit.)* a nu vroi, a refuza să facă un lucru.
denegatore, -trice *adj., s.m.* şi *f. (înv.)* (cel) care deneagă.
denegazióne *s.f. (rar, lit.)* denegare, denegaţie, refuz.
denicotinizzàre *vt.* a denicotiniza.
denicotinizzazióne *s.f.* denicotinizare.
denigràre *vt.* **1.** *(rar, înv.)* a înnegri. **2.** *(fig.)* a denigra, a ponegri, a defăima. *SIN. calunniare.*
denigratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* defăimător, denigrator. *SIN. calunniatore, diffamatore.*
denigratòrio *adj.* defăimător, denigrator. *SIN. diffamatorio.*
denigrazióne *s.f.* defăimare, ponegrire, denigrare.
denitrificazióne *s.f.* denitrificare.
denocciolàre *vt.* a scoate sîmburii.
denocciolatrice *s.f.* maşină de scos sîmburii.
denominàle I. *adj. (despre verbe)* denominativ, derivat de la un substantiv. **II.** *s.m.* verb derivat de la un substantiv, denominativ.
denominànza *s.f. (înv.)* denumire.
denominàre I. *vt.* a denumi. **II.** *vr.* a-şi lua un nume; a se numi.
denominativo *adj.* **1.** care denumeşte, denominativ. **2.** derivat de la substantiv, denominativ.
denominatóre, -trice *s.m.* **1.** *(lit.)* care denumeşte. **2.** *(mat.)* numitor; *il massimo comun* ~ cel mai mare numitor comun.
denominazióne *s.f.* **1.** denumire. *SIN. denunciare, indicare.* **2.** nume.
denotàre *vt.* **1.** a denota; a indica. **2.** *(lit.)* a simboliza; a însemna.
denotativo *adj.* **1.** *(rar, lit.)* care indică, denotează. **2.** *(lingv.)* denotativ.

denotazióne *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* indicare; indicaţie, semn. **2.** *(lingv.)* sferă.
densàre *vt. (înv., poetic)* a condensa, a face mai dens.
densimetro *s.m.* densimetru.
densimètrico *adj.* densimetric.
densità *s.f.* densitate; *~ relativa* densitate relativă; *~ di corrente elettrica* densitate de curent electric; *~ di popolazione* densitatea populaţiei.
dènso I. *adj.* **1.** dens; gros; *fumo ~* fum gros; *nubi ~-e* nori plini de ploaie. **2.** întunecat; *buio ~* întuneric beznă; *notte ~-a* noapte neagră. **3.** bogat; plin; *un periodo ~ di avvenimenti* o perioadă bogată în evenimente. **4.** *(lit.)* des; compact. **II.** *s.m. (rar, lit.)* **1.** corp dens. **2.** densitate.
dentàle[1] **I.** *adj.* dental. **II.** *s.f. (lingv.)* (consoană) dentală.
dentàle[2] *s.m.* cormană mică, ureche (la plug). *SIN. ceppo.*
dentàle[3] *s.m. (zool.)* peşte marin *(Dentex dentex).*
dentàme *s.m. (înv.)* **1.** dantură. **2.** dinţii pieptenelui.
dentàre I. *vt. (rar)* a dinţa (o unealtă). **II.** *vi. (înv.)* a-i creşte/a-i ieşi dinţii.
dentària *s.f. (bot.)* plantă din ordinul cruciferelor *(Dentaria bulbifera).*
dentàrio *adj.* dentar; *protesi ~-a* proteză dentară; *capsula ~-a* coroană.
dentaròlo *s.m. (pop.) v.* dentaruolo.
dentaruòlo *s.m.* bucată de fildeş (care se dă copilului s-o muşte cînd îi ies dinţii).
dentàia *s.f.* muşcătură. *SIN. morso.*
dentàio *adj.* **1.** cu dinţi. **2.** dinţat; *ruota ~-a* roată dinţată.
dentatrice *s.f.* maşină de dinţat.
dentatùra *s.f.* **1.** dantura; dentiţie; *~ di latte/caduca* dentiţia de lapte; *~ permanente* dentiţie definitivă; *(fig.) di buona ~* cu poftă de mîncare. **2.** totalitatea dinţilor (unui pieptene, angrenaj, roţi). **3.** *(înv.)* vîrsta dentiţiei.
dènte *s.m.* **1.** dinte; măsea; *~ di latte/caduco* dinte de lapte; *~ permanente* dinte definitiv; *~ artificiale* dinte pus/artificial; *~ del giudizio* măseaua de minte; *~ canino* canin; *al ~* fiert puţin (ca să-şi păstreze consistenţa); *(fig.) ungere il ~* a mînca mult; *(fig.) avere il ~ avvelenato contro qualcuno* a avea un dinte împotriva cuiva; a *~ asciutti/secchi* **a)** nemîncat; **b)** cu buzele umflate; *rimanere/restare a ~-i asciutti* a rămîne cu buzele umflate; *a ~-i stretti (fig.)* **a)** în silă, cu furie, cu ciudă; **b)** strîngînd din dinţi, cu hotărîre; *allungare i ~-i (fig.)* a creşte în forţă/putere etc.; *fuori dei ~-i (fig.)* cu totală sinceritate; *mettere qualcosa sotto i ~-i* a pune ceva în gură; *non è pane per i tuoi ~-i* nu-i de nasul tău; *tirata coi ~-i* trasă de păr; *aguzzare/andare/digrignare i ~-i (despre animale)* a rînji ameninţător; *battere i ~-i (fig.)* a clănţăni din dinţi; *difendere qualcosa coi ~-i (fig.)* a apăra cu dinţii; *(fig.) essere armato fino ai ~-i* a fi înarmat pînă în dinţi; *mettere i ~-i* **a)** *(despre copii)* a-i da dinţii; **b)** *(fig.)* a căpăta experienţă; *mostrare i ~-i (fig.)* a-şi arăta colţii; *rompersi i ~-i (fig.)* a-şi rupe gîtul; *stringere i ~-i* a strînge din dinţi; *tenere il fiato/l'anima coi ~-i* a-şi ţine sufletul cu dinţii, a fi foarte bolnav. **2.** *(fig.)* atac, muşcătură, dinte; *il ~ dell'invidia* dintele invidiei. **3.** zimţ, dinte; *~-i della forchetta/del pettine* dinţii furculiţei/pieptenului; *a ~-i* dinţat; *~ di cane* daltă scurtă (folosită de sculptori). **4.** *(la o ţesătură)* semn. **5.** *(geogr.)* vîrf de munte. **6.** *(bot.) ~ di leone* păpădie *(Taraxacum officinale). SIN. piscialetto, soffione.*
dentellàre *vt.* a dantela, a cresta, a dinţa mărunt; a zimţui.
dentellàto I. *part. tr.* de la dentellare. **II.** *adj. (despre timbre)* dantelat.
dentellatùra *s.f.* **1.** zimţare, dantelare. **2.** *(filat.)* dantelare. **3.** *(arhit.)* dantelură.
dentelle *s.f. (înv.)* dantelă.
dentèllo[1] *s.m.* **1.** *(dim.)* dinţişor. **2.** *(la mobilele din Renaştere)* ornament în formă de dinte. **3.** *(arhit.)* element decorativ (în formă de paralelipiped ieşit în afară). **4.** *(la timbre)* zimţ. **5.** *(înv.)* polizor (din dinţi de animal etc.).
dentèllo[2] *s.m.* dantelă.
dentiechiàre *vi. (a)* **1.** *(rar, lit.)* a ciuguli, a muşca de ici şi de colo. **2.** *(fig., înv.)* a distruge, a strica. **3.** *(rar, fig.)* a bîrfi; a defăima; a critica.
dèntice *s.m. (iht.)* specie de peşte marin carnivor *(Dentex dentex). SIN. dentale.*
dentìcolato *adj. (rar)* cu dinţi, dinţat.
dentièra *s.f.* **1.** dantură falsă, proteză. **2.** cremalieră; *ferrovia a ~* linie ferată cu cremalieră.
dentifrìcio, -ici I. *adj.* de curăţat dinţii; *pasta ~-a* pastă de dinţi. **II.** *s.m.* pastă de dinţi.
dentina *s.f. (anat.)* dentină. *SIN. avorio.*
dentista, -isti *s.m.* dentist.
dentistico, -istici, *adj.* stomatologic, privitor la dentistică; *gabinetto ~* cabinet dentar.
dentizióne *s.f.* dentiţie; *prima ~* dentiţia de lapte; *seconda ~* dentiţia permanentă; *età della ~* perioadă cînd apar dinţii.
déntro I. *adv.* **1.** înăuntru, în interior; *stare/guardare/entrare ~* a sta/a privi/a intra înăuntru; *(fig.) andare ~* a intra la puşcărie; *(fig.) mettere ~* a băga la închisoare; *(fig.) essere ~* a fi închis; *o ~ o fuori (fig.)* ori una, ori alta; ori laie, ori bălaie; *essere ~ (neol.)* a face parte dintr-un cerc la modă; *lì/là ~* aici/acolo înăuntru; *qui/qua ~* aici/acolo înăuntru; *ivi ~* acolo înăuntru; *dai/di ~* dinăuntru; *(rar) per ~* prin. **2.** *(fig.)* în inimă, în suflet, în adîncul sufletului; *sentire/avere qualcosa ~* a simţi/a avea ceva în inimă; *fremere/rodersi ~* a tresări/a se roade pe dinăuntru; *tenere tutto ~* a fi închis la fire/introvers. **II.** *prep.* **1.** în; *vieni ~ casa* vino în casă; *(fig., fam.) darci ~* a munci pe rupte; *(loc. prep.) ~a, ~ in* în interiorul; *essere ~ a un affare* a fi vîrît într-o treabă; *essere ~ nella politica* a se ocupa de politică; *essere ~ nella parte* a intra în rol; *dare ~ a qualcuno* a se izbi/a se ciocni de cineva; *(loc. prep.) ~ di (urmată de pron. pers.) rimugina sempre ~ di sé* rumegă mereu în sinea sa. **2.** înainte de sfîrşitul (zilei, săptămînii etc.); *~ il mese/l'anno* înainte de sfîrşitul lunii/ anului, chiar în luna/în anul ăsta. **III.** *s.m. (la sg.)* interior, partea internă; *(fig.)* adîncul inimii/sufletului/conştiinţei; *il di ~* interiorul.
denuclearizzàre *vt. (fiz.)* a denuclearia.
denudàre I. *vt. (rar)* **1.** a dezgoli; a dezveli; a despuia, a dezbrăca. **2.** *(fig., lit.)* a descoperi, a da pe faţă. **II.** *vr.* a se dezbrăca, a se dezgoli.
denudaménto *s.m.* dezbrăcare, dezgolire, dezvelire.
denudazióne *s.f.* **1.** dezgolire; dezvelire; *(bis.) ~ degli altari* dezvelirea altarelor (în sîmbăta Paştelui). **2.** *(geol.)* denudare. **3.** denudaţie.
denùncia[1] *s.f. v.* denunzia.
denùncia[2]**, -ce** sau **-cie,** *s.f.* anulare, desfacere; *~ di un trattato* anularea unui tratat.
denunciàre[1] *vt. v.* denunziare[1].

denunciàre[2] *vt.* a anula, a desface, a denunța; ~ *un'alleanza* a anula o alianță.
denunciatóre *s.m.* și *f., adj. v.* denunziatore.
denùnzia *s.f.* **1.** declarare, declarație. **2.** *(jur.)* declarație, relatare făcută în scris către un organ administrativ; formularul completat; ~ *del reddito* declarație asupra venitului; ~ *delle nascite/dei decessi* înregistrarea nașterilor/deceselor; ~ *di matrimonio* completarea formularelor în vederea încheierii căsătoriei. **3.** *(jur.)* denunț.
denunziaménto *s.m. (rar)* denunțare.
denunziàre[1] *vt.* **1.** a declara (autorităților). **2.** a face cunoscut, a afirma, a spune deschis, a declara. **3.** *(înv.)* a prevedea.
denunziàre[2] *vt. v.* denunciare[2].
denunziatóre, -trice *s.m.* și *f., adj.* denunțător; delator.
denunziazióne *s.f. (înv.)* denunțare.
denutrito *adj.* nehrănit.
denutrizióne *s.f.* denutriție.
dèo, dèi, *s.m. (înv.)* zeu; Dumnezeu.
deodoránte *adj., s.m.* deodorant.
deodoràre *vt.* a dezodoriza.
deodorazióne *s.f.* dezodorizare.
deogràtias *s.m. (în expr.) siamo al ~!* am ajuns la sfîrșit!
deontologìa *s.f.* deontologie.
deontològico *adj.* deontologic.
deostruire *vt.* a destupa.
depàscere *vt. (înv.)* **1.** a paște. **2.** *(rar; despre pășuni)* a rămîne fără iarbă.
depauperaménto *s.m.* pauperizare.
depauperàre *vt. (rar)* a sărăci, a pauperiza.
depauperazióne *s.f.* sărăcire, pauperizare.
depèllere *vt. (înv.)* a alunga.
depennàre *vt.* **1.** a șterge (cu o trăsătură de creion, toc). **2.** *(lit.)* a elimina; ~ *un candidato dalla lista* a tăia un candidat de pe listă. **3.** *(înv.)* a amîna.
deperìbile *adj.* perisabil; *merci ~-i* mărfuri perisabile.
deperibilità *s.f. (com.)* perisabilitate.
deperiménto *s.m.* **1.** istovire, slăbire, vlăguire. **2.** alterare; deteriorare.
deperìre *vi. (e)* **1.** a se istovi, a se vlăgui, a slăbi. **2.** a se urîți, a se trece. **3.** a se strica, a se altera, a se deteriora.
depersonalizzazióne *s.f.* depersonalizare; despersonalizare.
depicciolàre *vt.* a scoate cozile de la fructe.
depicciolatrice *s.f.* mașină de scos cozile de la fructe (cireșe, vișine).
depilàre *vt.* a depila; ~ *le gambe* a depila picioarele; ~ *le sopracciglia* a pensa sprîncenele; ~ *le pelli* a curăța pieile de păr. **2.** *(înv.)* a opări pieile (pentru a îndepărta părul).
depilatóre *adj., s.m.* depilator.
depilatório *adj., s.m.* depilator.
depilatrice *s.f.* mașină de depilat (piei).
depilazióne *s.f.* depilare, depilație.
deplezióne *s.f. (med.)* micșorare a cantității unui lichid (în organism), deplețiune.
deploràbile *adj.* **1.** deplorabil. **2.** reprobabil.
deploraménto *s.m. (înv.)* deplorație.
deploràre *vt.* **1.** a deplora, a deplînge, a compătimi. **2.** a reproba, a condamna.
deplorazióne *s.f.* **1.** deplorație; compătimire. **2.** reprobare, dezaprobare. **3.** *(înv.)* lamentare, văicăreală.
deplorévole *adj.* **1.** reprobabil, de condamnat. *SIN. biasimevole.* **2.** *(rar)* deplorabil, lamentabil, jalnic.
depodestàre *vt. (rar, tosc.)* a lipsi de putere/de autoritate; a destitui (dintr-o funcție înaltă).
depolarizzàre *vt. (fiz.)* a depolariza.
depolarizzatóre I. *part. prez.* de la depolarizzare. II. *adj.* depolarizant. III. *s.m. (fiz.)* depolarizator.
depolarizzazióne *s.f. (fiz.)* depolarizare.
depolimerizzàre *vt. (chim.)* a depolimeriza.
depolimerizzazióne *s.f.* depolimerizare.
depoliticizzàre *vt.* a depolitiza, a înlătura criteriul politic.
depolpàggio *s.m.* prepararea marcului (din fructe).
depolpatóre *s.m.* centrifugă pentru prepararea marcului.
depolverizzàre *vt.* a elimina pulberea dintr-un gaz.
depolverizzatóre *s.m.* aparat pentru eliminarea pulberii din gaz.
depolverizzazióne *s.f.* eliminarea pulberii dintr-un gaz.
deponènte[1] I. *part. prez.* de la deporre. II. *adj.* depunător. III. *s.m.* și *f.* **1.** *(rar)* care pune/aranjează. **2.** deponent, depunător. **3.** *(tipogr.)* semn (literă, număr) cu caracter mai mici, sub rînd.
deponènte[2] *adj., s.m.* (verb) deponent.
depónere *vt. (înv.) v.* deporre (I).
deponiménto *s.m. (înv.)* depunere, depozitare.
depopolàre *vt. (înv.)* **1.** a depopula. **2.** a devasta, a jefui (un ținut).
depopolazióne *s.f.* depopulare.
depórre I. *vt.* **1.** a pune/a lăsa jos; a așeza, a orîndui; ~ *un peso* a pune, a lăsa jos o greutate; ~ *la biancheria in un cassetto* a așeza lenjeria într-un sertar. **2.** a scoate (de pe tine); ~ *i guanti/il cappello* a-și scoate mănușile/pălăria; ~ *le armi* a-și scoate/a depune armele. **3.** *(fig.)* a scoate/a înlătura din funcție; *deposero il re* l-au îndepărtat pe rege; ~ *l'ufficio/la carica* a demisiona. **4.** a depozita, a depune; *il fiume ha deposto sabbia* fluviul a depus nisip. **5.** *(fig.)* a lăsa, a părăsi, a renunța; ~ *l'ira/l'orgoglio* a renunța la mînie/orgoliu; ~ *un'idea* a nu se mai gîndi; ~ *ogni velleità letteraria* a renunța la scris; ~ *l'abito talare* a renunța la funcția de preot; ~ *la corona* a abdica. **6.** a depune mărturie; ~ *il vero/il falso* a depune mărturie adevărată/falsă. II. *vi. (a)* **1.** a depune mărturie, a fi martor; ~ *a carico/a favore di qualcuno* a fi martor împotriva/în favoarea cuiva. **2.** *(fig.)* a furniza elemente (pozitive/negative), a pleda pentru; *ciò depone a suo favore* aceasta pledează în favoarea sa.
deportàre *vt.* **1.** *(înv.)* a transporta. **2.** a deporta; a surghiuni, a exila.
deportazióne *s.f.* deportare; surghiunire, exilare.
depositànte I. *part. prez.* de la depositare și *adj.* II. *s.m.* și *f.* deponent, depunător.
depositàre I. *vt.* **1.** a încredința, a da în păstrare, a depozita. **2.** a pune jos, a așeza. **3.** *(despre ape)* a depune, a depozita (sedimente). II. *vi. (a)* a se depune, a se sedimenta.
depositàrio I. *s.m.* **1.** depozitar, păstrător. **2.** *(înv.)* vistiernic, trezorier. II. *adj.* care primește în depozit/în păstrare.
depositàto *part. tr.* de la depositare și *adj.*
depòsito *s.m.* **1.** depunere, depozitare; încredințare; păstrare; *il ~ di una valigia alla stazione* depozitarea unei valize la gară; *dare/ricevere in ~* a da/a primi în păstrare; ~ *bancario* depozit bancar; ~ *della firma* păstrarea unei mostre de iscălitură. **2.** depozit (obiectul, suma depozitat(ă)); *avere un ~ in banca* a avea un depozit/cont/o depunere la

bancă. **3.** magazie, depozit; ~ *bagagli* depozit de bagaje; *un* ~ *di carbone* o magazie de cărbuni. **4.** depunere, sedimentare (la lichide) ~ *del vino* depunerea vinului. **5.** *(geol.)* depozit, sediment. **6.** *(mil.)* depozit. **7.** *(înv.)* urnă, mormînt.

depositóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* (cel) care depozitează.

deposizióne *s.f.* **1.** punere jos, aşezare. **2.** *(rel.)* coborîre de pe cruce. **3.** *(fig.)* destituire, înlăturare; *la* ~ *di un ministro* destituirea unui ministru. **4.** *(jur.)* depoziţie. **5.** *(rar)* depozit, sediment.

depósto I. *part. tr.* de la d e p o r r e şi *adj.* **II.** *s.m. (rar, lit.)* cel care/ceea ce este depus.

depravàre *vt.* **1.** a deprava, a corupe, a perverti. *SIN. corrompere, pervertire.* **2.** *(înv.)* a calomnia, a insulta.

depravatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** corupător. **2.** detractor, calomniator.

depravazióne *s.f.* depravare, pervertire. *SIN. corruzione.*

deprecàbile *adj.* **1.** *(lit.)* care poate fi implorat/îndupleca. **2.** reprobabil, condamnabil. *SIN. biasimevole.*

deprecàre *vt.* **1.** *(lit.)* a implora, a îndupleca. **2.** a reproba, a dezaproba.

deprecatìvo *adj.* care imploră.

deprecatório *adj. (lit.)* deprecatoriu.

deprecazióne *s.f.* **1.** *(lit.)* deprecaţie, implorare, invocare, rugăminte. **2.** reprobare, dezaprobare.

depredàre *vt.* a prăda, a jefui.

depredatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (lit.)* jefuitor, prădător.

depredazióne *s.f.* **1.** *(rar)* pradă, jaf. **2.** devastare, distrugere.

depressionàrio *adj.* relativ la depresiune; *area* ~*-a* arie depresionară.

depressióne *s.f.* **1.** *(geogr., meteor., ec., med.)* depresiune. **2.** adîncitură, groapă. **3.** *(rar, lit., fig.)* umilire.

depressìvo *adj.* depresiv.

deprèsso I. *part tr.* de la d e p r i m e r e. **II.** *adj. (fig.)* înapoiat, nedezvoltat; *area/zona* ~*-a* arie/zonă înapoiată/subdezvoltată. **II.** *s.m. (med.)* bolnav de depresiune psiho-nervoasă.

depressóre *adj., s.m. (med.)* (cel) care deprimă, depresor; *nervo* ~ nerv depresor.

deprezzaménto *s.m.* depreciere.

deprezzàre I. *vt.* a reduce preţul/valoarea **II.** *vr.* a se deprecia.

deprimènte I. *part. prez.* de la d e p r i m e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* medicament care provoacă deprimare/depresiune nervoasă.

deprimere I. *vt.* **1.** a apăsa, a presa, a împunge. **2.** *(fig.)* a degrada; a oprima, a umili. **3.** *(med.)* a reduce, a diminua (o activitate). **4.** *(fig.)* a slăbi, a vlăgui; a deprima. *SIN. abattere, scoraggiare.* **II.** *vr., vi. (e)* **1.** a se lăsa. **2.** *(fig.)* a se descuraja; a se mîhni, a se întrista.

deprimìbile *adj.* care poate deprima, deprimant.

deprofùndis *s.m.* rugăciune pentru morţi.

depuràre I. *vt.* **1.** a curăţa, a purifica, a epura. **2.** *(fig.)* a corecta, a epura; a îndrepta. **3.** *(rar)* a scădea (o datorie). **II.** *vr.* a se purifica.

depuratìvo I. *s.m.* medicament depurativ. **II.** *adj.* depurativ.

depuratóre, -trice I. *adj.* care realizează depurarea. **II.** *s.m.* **1.** muncitor care face depurarea. **2.** depurator, aparat care serveşte la depurare.

depuratório I. *adj.* care depurează; curăţitor, purificator. **II.** *s.m.* rezervor, bazin (în care se adună apa în vederea depurării), depurator.

depurazióne *s.f.* depurare, depuraţie, purificare, curăţire.

deputàre *vt.* **1.** a alege, a însărcina, a da mandat. **2.** *(rar, lit.)* a acorda, a destina. **3.** *(lit., înv.)* a stabili.

deputàto[1] *part. tr.* de la d e p u t a r e şi *adj.*

deputàto[2]**, -a, -essa** *s.m.* şi *f.* **1.** deputat. **2.** ales, însărcinat (cu o activitate). **3.** *(înv.)* ambasador.

deputazióne *s.f.* **1.** demnitate/sarcină/funcţie de deputat; deputăţie. **2.** delegaţie de deputaţi, deputăţie.

deradicàre *vt. (înv.)* a dezrădăcina.

deragliaménto *s.m.* deraiere.

deragliàre *vi. (e, a.)* a deraia.

derapàggio *s.m.* derapare.

derapàre *vi. (a)* a derapa.

derapàta *s.f.* derapare.

deratizzànte I. *part. prez.* de la d e r a t i z z a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* deratizant.

deratizzàre *vt.* a deratiza.

deratizzazióne *s.f.* deratizare.

derelìtto I. *adj.* **1.** părăsit, abandonat; *infanzia* ~*-a* copii abandonaţi; *casa* ~*-a* casă părăsită/nelocuită/pustie. **2.** *(fig., lit.)* melancolic, trist. **3.** *(înv.)* slab, vlăguit. **II.** *s.m.* persoană abandonată.

derelizióne *s.f. (jur.)* abandonare.

derequisìre *vt.* a restitui bunurile rechiziţionate.

derequisizióne *s.f.* restituirea bunurilor rechiziţionate.

deretàno I. *adj. (rar)* posterior. **II.** *s.m. (vulg.)* şezut, fund.

derìdere I. *vt.* a batjocori. **II.** *vi. (a) (înv.)* a rîde cu dispreţ.

derisìbile *adj. (rar, lit.)* ridicol; de rîs, de batjocură.

derisióne *s.f.* derîdere, batjocură, bătaie de joc; zeflemisire; dispreţ; *parlare di qualcuno con* ~ a vorbi de cineva cu dispreţ; *(rar) mettere/prendere in* ~ *qualcuno* a lua în zeflemea. *SIN. dileggio.*

derisìvo *adj. (rar)* batjocoritor.

derìso[1] *part. tr.* de la d e r i d e r e şi *adj.*

derìso[2] *s.m.* rîs, dispreţ; *mettere in* ~ a batjocori.

derisóre, -óra *s.m., adj. (rar)* (cel) care batjocoreşte.

derisòrio *adj.* batjocoritor, de batjocură.

deriva *s.f.* **1.** *(mar.)* derivă; *andare alla* ~ a merge/a fi în derivă. **2.** *(av.)* partea fixă a ampenajului vertical al unui avion, derivă. **3.** *(geol.)* ~ *dei continenti* deriva continentelor.

derivaménto *s.m. (rar)* derivare.

derivànte *part. prez.* de la d e r i v a r e şi *adj.*

derivànza *s.f.* derivare.

derivàre[1] **I.** *vt.* **1.** a face să coboare/să provină (prin derivaţii, ramificaţii etc.). **2.** a deduce. **3.** *(mat.)* a calcula o derivată. **II.** *vi. (e)* **1.** a izvorî. **2.** a proveni, a-şi trage originea, a deriva. *SIN. provenire.* **3.** a fi cauzat, a rezulta. *SIN. conseguire.* **4.** *(poetic, înv.)* a merge, a se îndrepta. **5.** *(fig.)* a proveni, a coborî. **III.** *vr. (poetic, înv.)* a ţişni.

derivàre[2] *vi. (e)* a merge în derivă.

derivàta *s.f. (mat.)* derivată.

derivatìvo *adj.* **1.** derivat. **2.** *(med.)* derivativ.

derivàto I. *part. tr.* de la d e r i v a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** derivat, substanţă preparată din alta. **2.** *(lingv.)* cuvînt format prin derivare, derivat.

derivatóre, -trice *adj.* care creează o derivaţie; *canale* ~ canal de derivaţie.

derivazióne *s.f.* **1.** derivaţie; *opera di* ~ lucrare de derivaţie (diguri etc.). **2.** *(rar)* origine, provenienţă. **3.** *(mat.)* derivare. **4.** *(lingv.)* derivare. **5.** *(electr.)* derivaţie. **6.** *(tele.)* telefon derivat. **7.** *(med.)* aflux de lichide organice (într-un organ).

dèrma *s.m. (înv., anat.)* dermă.
dermàtico, -ci, *adj.* al dermei. *SIN. dermico.*
dermatìte *s.f.* dermatită.
dermatologìa, -gie *s.f.* dermatologie.
dermatològico, -ci, *adj.* dermatologic.
dermatòlogo, -gi, sau **-ghi,** *s.m.* dermatolog.
dermatòsi *s.f. (med.)* dermatoză.
dermèste *s.m. (entom.)* coleopter *(Dermestes lardarius).*
dèrmico, -ci *adj.* dermic.
dermòfilo *s.m.* parazit vegetal al pielii.
dermografìa *s.f.* dermografie.
dermografìsmo *s.m.* dermografism.
dermòide *s.f.* înlocuitor de piele.
dermopatìa *-ie, s.f.* boală de piele.
dèrno *adv. (mar., în expr.) bandiera in* ~ pavilion în bernă (arătînd că vasul cere ajutor).
dèroga *s.f.* **1.** derogare. **2.** abatere.
derogàre I. *vi. (a)* **1.** a deroga, a se abate. **2.** *(fig.)* a renunța, a se îndepărta, a contraveni. **II.** *vt. (rar)* **1.** a viola, a nu respecta, a eluda. **2.** *(înv.)* a prejudicia, a ofensa.
derogatìvo *adj. (rar)* derogatoriu.
derogatòrio *adj.* **1.** derogatoriu. **2.** *(înv.)* care aduce prejudicii.
derogazióne *s.f.* **1.** derogare. *SIN. deroga.* **2.** *(înv.)* diminuare a meritului/prestigiului.
derràta *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** produse alimentare; bucate; *scarsità/abbondanza di* ~*-e* lipsă/belșug de produse. **2.** marfă; ~*-e deperibili* marfă perisabilă; *è più la giunta che la* ~ face mai mult ața decît fața. **3.** *(înv.)* afacere; negustorie; cîștig; *(înv.) aver buona* ~ **a)** a obține cîștig bun; **b)** *(fig.)* a fi norocos. **4.** *(înv.)* cantitate de marfă cumpărată.
derubaménto *s.m. (rar)* jefuire.
derubàre *vt.* a fura, a jefui.
dervìglio *s.m.* derviș.
desacralizzàre *vt.* a desacraliza.
desacralizzazióne *s.f.* desacralizare.
desalàre *vt. v.* dissalare.
desalatóre *s.m.* aparat pentru eliminarea sării.
desalazióne *s.f.* desărare.
descensióne *s.f.* apropiere a unei stele de orizont (la apus).
descheria *s.f.* **1.** *(înv.)* tejghea la măcelărie; butuc, trunchi (la măcelărie). **2.** impozit (plătit de măcelari).
deschétto *s.m.* **1.** măsuță. **2.** măsuța de lucru (a cizmarului). **3.** trepied (scaun). **4.** *(înv.)* masă de toaletă, oglindă.
descitàre *vt.* destare **(I).**
dèsco, *-chi, s.m.* **1.** *(lit.)* masă; *stare a* ~ a sta la masă; ~ *snello* masă frugală (fără față de masă). **2.** *(rar)* tejgheaua măcelarului. **3.** *(înv.)* masă lungă la care stăteau magistrații, notarii etc. **4.** *(rar)* scaun. **5.** *v.* disco.
descrittìbile *adj. (rar)* descriptibil.
descrittivismo *s.m. (neol.)* descriptivism.
descrittivo *adj.* descriptiv.
descritto *part. tr.* de la descrivere.
descrittóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** persoană care descrie. **2.** *(înv.)* scrib, ajutor de notar.
descrivere *vt.* **1.** a descrie. **2.** *(lit.)* a desena. **3.** *(înv.)* a înscrie, a înregistra.
descrivìbile *adj.* descriptibil.
descrizióne *s.f.* **1.** descriere. **2.** *(înv.)* recensămînt; evidență a stării civile.
desdèvere *vi. (defectiv)* a nu fi cum trebuie, a nu fi potrivit.
desensibilizzàre *vt. (med., foto.)* a desensibiliza.
desensibilizzatóre *s.m. (foto.)* desensibilizator.
desensibilizzazióne *s.f.* desensibilizare.
desèrtico, -èrtici, *adj.* care ține de deșert, privitor la deșert.
desèrto[1] **I.** *part. tr.* de la *(înv.)* deserere. **II.** *adj.* **1.** nelocuit; *città* ~*-a* oraș pustiu/nelocuit; *teatro* ~ teatru pustiu/fără spectatori. **2.** *(jur.) causa* ~*-a* proces la care nu se prezintă părțile; *asta* ~*-a* licitație fără ofertanți. **3.** necultivat; *campi* ~*-i* cîmpuri pustii.
desèrto[2] **1.** *(geogr.)* deșert; *(fig.) predicare/parlare al* ~ a vorbi de pomană/în deșert. **2.** zonă aridă/sterilă/nelocuită.
deservìre[1] *vi. (rar, înv.)* a servi cu zel.
deservìre[2] *vi. v.* disservire.
desiàbile *adj. (lit.)* demn de dorit.
desiànza *s.f. v.* disianza.
desiàre I. *vt. (lit.)* a dori. **II.** *vi. (a)* a plăcea.
desideràre *vt.* **1.** a dori; ~ *la fama* a dori faima; ~ *una donna* a dori o femeie; *fare* ~ *qualcuno* a atîta pe cineva; *farsi* ~ a se face dorit; *lasciare a* ~ a lăsa de dorit; *si desidera* e necesar. *SIN. ambire, bramare.* **2.** a vrea. **3.** a ura. **4.** *(rar)* a căuta. **5.** *(rar, lit.)* a regreta.
desideràta *s.m. pl.* deziderat.
desideratìvo *adj.* **1.** *(rar)* care exprimă o dorință. **2.** *(gram.)* optativ.
desideràto I. *part. tr.* de la desiderare și *adj.* **II.** *s.m.* deziderat.
desiderévole *adj. (înv.)* de dorit.
desidèrio *s.m.* **1.** dorință. **2.** aviditate, lăcomie. **3.** *(înv.)* persoană iubită. **4.** *(rar)* grijă, solicitudine.
desideróso *adj.* **1.** doritor, dornic. **2.** avid, lacom. *SIN. bramoso.*
designàre *vt.* **1.** a propune, a desemna. **2.** a indica, a fixa. **3.** a denota, a dovedi. **4.** *(rar, lit.)* a prefigura, a simboliza. **5.** *(înv.)* *v.* disegnare.
designazióne *s.f.* **1.** desemnare, indicare. **2.** denumire, arătare. **3.** propunere.
desinàre I. *vi. (a)* a prînzi, a sta la masă; *far da* ~ a găti bucate, a pregăti masa. **II.** *s.m.* prînz; masă principală; *dopo* ~ după prînz.
desinènza *s.f.* desinență, terminație.
desinenziàle *adj. (gram.)* referitor la desinență.
desìo *s.m. (lit.)* **1.** dorință, dor; *andare a* ~ a se duce la plimbare/la distracție. **2.** *(rar)* obiect dorit; persoană iubită.
desióso *adj. (lit.)* **1.** doritor. **2.** plin de dor.
desipiènte *adj. (rar, lit.)* prost, năting.
desipiènza *s.f. (rar, lit.)* prostie.
desìre *s.m. (lit.)* dorință.
desistènza *s.f.* **1.** *(rar)* abandonare a unei acțiuni. **2.** *(jur.)* încetare/oprire a unui proces.
desìstere *vi. (a)* a renunța (la o acțiune), a abandona; ~ *da una impresa* a se retrage dintr-o acțiune. **2.** *(înv., lit.)* a sfîrși.
desmologìa *s.f.* **1.** *(anat.)* studiul ligamentelor și tendoanelor. **2.** *(chim.)* studiul legăturilor atomice și moleculare.
desmopatìa *s.f. (med.)* boala tendoanelor și ligamentelor.
desolànte I. *part. prez.* de la desolare. **II.** *adj.* dezolant; *(lit.)* urît, dezgustător.
desolàre *vt.* **1.** a devasta, a depopula, a jefui. **2.** *(rar, lit)* a mîhni, a dezola. *SIN. affliggere.*
desolàto I. *part. tr.* de la desolare. **II.** *adj.* dezolat, mîhnit. *SIN. afflitto,* triste.

desolazióne *s.f.* **1.** pustiire, devastare, distrugere. **2.** dezolare, durere adîncă, jale.
desolforàre *vt. (chim.)* a desulfura.
desolìno *s.m.* vînt de răsărit (pe Adriatica).
desonorizzàre *vt. (tehn.)* a insonoriza.
desortazióne *s.f. (înv.)* îndemn de a nu face un lucru.
despezióne *s.f. (înv.)* dispreţ.
dèspota, *-ti, s.m.* despot, tiran.
dèspoto, despòto *s.m.* v. despota.
despòtico *adj.* despotic.
desquamazióne *s.f.* **1.** *(med.)* descuamare. **2.** *(geol.)* alterare a rocilor (care se desprind în formă de solzi).
dessiografìa *s.f.* scriere de la dreapta la stînga.
désso I. *pron. dem. (rar)* **1.** acela; chiar acela; *è quel ~* este chiar acela. **2.** acelaşi (neschimbat). **II.** *pron. pers. (înv.)* el.
destàre I. *vt.* **1.** a trezi, a deştepta. *SIN. svegliare.* **2.** *(fig.)* a trezi din inerţie; a stimula. **3.** *(fig.)* a înteţi, a aţîţa. **4.** *(fig.)* a trezi sentimente/amintiri. **II.** *vr.* **1.** a se trezi, a se deştepta. **2.** a se trezi din amorţeală. **3.** a se naşte, a apărea, a începe.
destatóre, -trice, *adj., s.m.* şi *f. (înv.)* (cel) care trezeşte.
desterità *s.f. (înv.)* dexteritate.
destinàre I. *vt.* **1.** a destina, a meni; a stabili; a decide, a hotărî. **2.** a orienta, a îndrepta. **3.** a acorda, a oferi. **4.** a expedia. **5.** *(înv.)* a-şi propune. **II.** *vi. (a)* a hotărî, a lua hotărîrea.
destinatàrio *s.m.* destinatar.
destinàto *part. tr.* de la destinare şi *adj.*; *mal ~* nenorocit.
destinazióne *s.f.* **1.** destinare. **2.** destinaţie.
destino *s.m.* **1.** destin, soartă; *rassegnarsi al ~* a se resemna în faţa sorţii; *subire il ~* a se împăca cu soarta; *seguire il proprio ~* a-şi urma destinul; *credere al ~* a crede în destin; *è ~ che* e fatal ca. *SIN. fato.* **2.** *(rar)* destinaţie; *giungere a ~* a ajunge la destinaţie.
destituìre *vt.* **1.** a destitui; *~ dall'impiego* a scoate din slujbă. **2.** *(lit.)* a lipsi, a priva. **3.** *(înv.)* a părăsi, a lăsa singur.
destituzióne *s.f.* destituire.
dèsto *adj.* **1.** treaz. **2.** *(lit.)* atent, prudent; *stare ~* a sta de veghe. **3.** *(lit., fig.)* activ, vioi, prompt.
dèstra *s.f.* **1.** dreapta, mîna dreaptă; *stringere la ~* a strînge mîna; *dare la ~ (fig.)* a bate palma; *porgere la ~ (fig.)* a da ajutor. **2.** dreapta, partea dreaptă; *sulla/alla ~ di qualcuno* în dreapta cuiva; *dare la ~* a lăsa pe cineva să meargă în dreapta; *tenere la ~* a ţine dreapta, a merge pe partea dreaptă. **3.** *(pol.)* dreapta (forţe politice conservatoare). **4.** *(herald.)* partea (scutului) din stînga celui care priveşte. **5.** *(la puşca de vînătoare cu ţeavă dublă)* ţeava din dreapta.
destràle *s.m.* brăţară la mîna dreaptă. *SIN. destrocherio.*
destraménte *adv.* cu îndemînare, îndemînatic.
destreggiaménto *s.m. (rar)* acţiune iscusită; ieşire din încurcătură.
destreggiàre *vi. (a)* **1.** a lucra cu iscusinţă, a se descurca. *SIN. barcamenarsi.* **2.** a acţiona cu prudenţă.
destreggiatóre, *(rar)* **-trice** *s.m.* şi *f.* abil, descurcăreţ, iscusit.
destrézza *s.f.* **1.** agilitate, dexteritate, îndemînare, iscusinţă, pricepere; *~ di mano* abilitate de scamator. **2.** *(fig.)* rapiditate în gîndire, promptitudine. **3.** *(înv.)* aptitudine. **4.** *(înv.)* expedient.
destriére *s.m. v.* destriero.
destriéro *s.m. (înv., lit.)* cal (de luptă, de călărie); *(lit., glumeţ) ~ di Sileno* măgar.
destrina *s.f.* dextrină.
destrismo *s.m.* **1.** folosirea (de preferinţă a) mîinii drepte. **2.** *(pol.)* tendinţă de dreapta; politică de dreapta.
dèstro I. *adj.* **1.** care este în dreapta, drept; *(fig.) braccio ~* mînă dreaptă, ajutor de încredere; *lato ~* partea dreaptă. **2.** *(fig.)* activ, îndemînatic, abil, iscusit, apt, bun; *~ di mano* foarte îndemînatic. **3.** *(fig.)* oportun, favorabil, propice. **4.** *(fig., înv.)* prompt, isteţ. **5.** *(înv.)* drept, onest, cinstit; bun. **II.** *s.m.* **1.** ocazie, prilej; *aspettare/cogliere il ~* a aştepta/a prinde ocazia; *presentare/fornire il ~* a oferi/a prezenta/a furniza prilejul. **2.** *(box)* dreapta, lovitură dată cu mîna dreaptă; *colpire di ~* a lovi cu dreapta. **3.** *(înv.)* toaletă, closet.
destrocardìa *s.f.* dextrocardie.
destrochèrio *s.m.* brăţară (purtată de soldaţi la braţul drept). *SIN. destrale.*
destrogìro *adj.* care merge de la dreapta la stînga.
destròide *adj., s.m.* şi *f. (pol.)* (cel) care tinde spre dreapta.
destrórso *adj.* **1.** care merge de la stînga spre dreapta. **2.** care merge în sensul acelor de ceasornic. **3.** *(fig., glumeţ)* conservator, cu idei politice conservatoare.
destròsio *s.m.* dextroză.
desuèto *adj. (lit.)* desuet, ieşit din uz, învechit; neobişnuit, care nu este comun.
desuetùdine *s.f. (lit.)* **1.** desuetudine, învechire, ieşire din uz. **2.** *(jur.)* încetare a valabilităţii unei norme.
desultòri *s.m. pl. (ist. ant.)* acrobaţi călări.
desultòrio *adj.* care sare, care se mişcă în salturi.
desùmere *vt.* **1.** a extrage, a scoate din. **2.** a deduce; a conchide.
desumìbile *adj.* care poate fi extras.
desùnto *part. tr.* de la desumere şi *adj.*
detèctive *s.m.* detectiv.
detectór *s.m. (radio)* detector.
detenére *vt.* **1.** a deţine, a avea în mînă, a poseda. **2.** a stăpîni, a ocupa. **3.** a ţine la închisoare. **4.** *(înv.)* a domina, a exercita autoritatea. **5.** *(înv.)* a opri, a împiedica. **6.** *(înv.)* a menţine.
detentìvo *adj.* referitor la detenţiune; *pena ~-a* pedeapsă cu închisoarea.
detentóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* deţinător.
detenùto I. *part. tr.* de la detenere şi *adj.* **II.** *s.m.* deţinut; prizonier.
detenzióne *s.f.* **1.** deţinere, stăpînire (a unui lucru). **2.** arest, detenţiune.
detergènte I. *part. prez.* de la detergere. **II.** *adj. latte/crema ~* lapte/cremă de faţă. **III.** *s.m.* detergent.
detèrgere *vt.* **1.** a curăţa; *~ le piaghe* a spăla rănile. **2.** a şterge; *~ il sudore* a şterge sudoarea.
deterioraménto *s.m.* deteriorare; stricare.
deteriorare I. *vt.* a deteriora. **II.** *vi., vr.* a se deteriora; a se strica, a se altera.
deteriorato I. *part. tr.* de la deteriorare. **II.** *adj.* stricat, vătămat.
deterioràzione *s.f. (rar)* stricăciune; deteriorare.
deteriòre *adj.* inferior (calitativ), de calitate proastă.
determinànte I. *part. prez.* de la determinare şi *adj.*; *elemento ~* factor decisiv/determinant. **II.** *s.m.* şi *f.* element/factor determinant.
determinàre I. *vt.* **1.** a fixa/a indica hotarul, a delimita. **2.** a stabili, a preciza. **3.** a cauza, a provoca, a determina. **4.** a hotărî. **5.** a convinge, a determina. **6.**

(rar, lit.) a rezolva. **7.** *(înv.)* a afirma, a declara. **II.** *vr.* a se hotărî.

determinatézza *s.f.* **1.** caracter determinant; determinare. **2.** preciziune, exactitate.

determinativo *adj.* determinativ; *(gram.) articolo ~* articol determinativ/hotărît; *passato ~* perfectul compus. **2.** hotăritor, determinant.

determinàto **I.** *part. tr.* de la determinare. **II.** *adj.* **1.** *(mat.) equazione ~-a* ecuaţie cu un număr finit de soluţii. **2.** hotărît, ferm.

determinatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* (cel) care determină.

determinazióne *s.f.* **1.** determinare; precizare. **2.** hotărîre, decizie; *prendere una ~* a lua o hotărîre; *arrivare/venire a una ~* a ajunge la o hotărîre; *agire con ~* a acţiona cu hotărîre.

determinismo *s.m. (fil.)* determinism.

determinìsta, *-isti, s.m. (fil.)* determinist.

determinìstico, *-ici, adj.* determinist.

deterrènte **I.** *adj. (neol.; despre armele atomice)* care te face să renunţi la agresiune. **II.** *s.m.* **1.** armă care prin spaima pe care o provoacă determină renunţarea la agresiune. **2.** mijloacele psihologice care prin spaima pe care o provoacă determină renunţarea la agresiune.

detersióne *s.f.* ştergere, curăţare.

detersivo **I.** *adj.* care curăţă. **II.** *s.m.* detergent.

detèrso *part. tr.* de la detergere şi *adj.*; *(lit.)* pur.

detestàbile *adj.* detestabil.

detestàndo *adj. (lit.)* execrabil, detestabil.

detestàre **I.** *vt.* **1.** a detesta, a urî, a execra. *SIN. abborrire, odiare.* **2.** *(înv.)* a îndepărta. **3.** *(înv.)* a blestema. **II.** *vr.* a se detesta.

detestazióne *s.f. (lit.)* detestare, dezaprobare.

detonànte **I.** *part. prez.* de la detonare şi *adj.* **II.** *s.m. (chim.)* detonant.

detonàre *vi. (a)* a detona.

detonatóre *s.m. (tehn.)* detonator.

detonazióne *s.f.* detonaţie. *SIN. scoppio.*

detòrcere *vt. (înv., lit.)* a răsuci cu violenţă.

detràere *vt. (înv.) v.* detrarre.

detràrre *vt., vi.* **1.** a scădea; a extrage, a sustrage, a micşora, a reduce. **2.** *(rar, lit.)* a defăima, a calomnia, a detracta.

detrattàre *vt. (înv.)* a refuza; a respinge.

detrattóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** detractor, defăimător. *SIN. calunniatore, diffamatore.* **2.** persoană care sustrage.

detrattòrio *adj. (înv.)* denigrator, defăimător.

detrazióne *s.f. (înv.)* **1.** micşorare, diminuare, scădere. **2.** defăimare, bîrfire. **3.** *(înv.)* degradare.

detrimènto *s.m.* pagubă; prejudiciu, detriment.

detrìtico *adj. (geol.)* detritic, elastic.

detrito *s.m.* **1.** *(geol., la pl.)* detritus, material detritic. **2.** fragment; *(fig.)* reziduu; *(fig.) un ~ della società* un rebut social, un declasat.

detronizzàre *vt.* **1.** a detrona. **2.** *(sport)* a învinge un campion, a-i lua titlul. **3.** a înlătura dintr-o funcţie.

detronizzazióne *s.f.* detronare.

detrùdere *vt. (înv.)* a îndepărta (cu violenţă).

detruncàre *vt. (înv.)* a tăia bucăţi.

dètta[1] *s.f.* **1.** *(în loc.) a ~ di* după spusele; *a ~ sua* după cîte spune el; *a ~ di tutti* după cîte se spune. **2.** *(rar, înv.)* spusă.

dètta[2] *s.f.* baftă, noroc; *essere in ~* **a)** a avea noroc la joc; **b)** a se bucura de favoarea cuiva.

dètta[3] *s.f. (înv.)* datorie; *tagliare la ~* a renunţa la credit; *star della ~* a garanta pentru cineva; *pigliare una ~* a-şi asuma o sarcină.

dettàfono *s.m.* dictafon.

dettagliànte *s.m.* detailist, persoană care vinde cu amănuntul.

dettagliàre *vt.* **1.** a detalia, a amănunţi, a expune amănunţit. **2.** a vinde cu amănuntul.

dettàglio *s.m.* **1.** detaliu, amănunt; *trascurare i ~-i* a neglija amănuntele; *entrare nei ~-i* a intra în amănunte. **2.** cantitate mică; *(în loc.) al ~* cu amănuntul; *vendere al ~* a vinde cu bucata. **3.** *(mar.)* serviciul/totalitatea serviciilor la bord.

dettàme *s.m. (lit.)* **1.** precept; normă. **2.** îndemn, sfat, învăţătură. **3.** *(înv.)* părere, opinie.

dettàre *vt.* **1.** a dicta. **2.** a impune; *~ legge* a impune altuia voinţa ta. **3.** a sugera; a da sfaturi. **4.** a redacta, a scrie; a compune. **5.** *(înv.)* a preda.

dettàto[1] **I.** *part. tr.* de la dettare şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** dictare. **2.** *(lit.)* fel de a scrie (ca stil, limbă).

dettàto[2] *s.m.* **1.** dicton, proverb. **2.** conţinutul unei legi/norme juridice.

dettatóre[1] *s.m.* **1.** cel care dictează (o dictare). **2.** *(în Evul mediu)* autor de tratate (asupra artei compoziţiei).

dettatóre[2] *s.m. v.* dittatore[1].

dettatùra[1] *s.f.* dictare; *scrivere sotto ~* a scrie după dictare.

dettatùra[2] *s.f. v.* dittatura.

détto **I.** *part. tr.* de la dire. **II.** *adj.* **1.** *~fatto* zis şi făcut, imediat; *come non ~* ca şi cum nu ar fi fost spus; *è presto ~* uşor de zis, greu de făcut. **2.** poreclit, zis, supranumit. **3.** amintit mai sus; *il ~ individuo* individual sus amintit. **II.** *s.m.* **1.** cuvînt, vorbă; *stando al suo ~* după vorbele sale. **2.** moto, dicton. **3.** glumă, vorbă de haz. **4.** poem, poezie.

detumescènza *s.f.* dezumflare.

deturpaménto *s.m. (rar)* urîţire, desfigurare.

deturpàre *vt.* **1.** a desfigura. **2.** *(fig.)* a strica, a urîţi. **3.** a păta, a mînji, a murdări.

deturpatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* care desfigurează, care urîţeşte.

deturpazióne *s.f.* desfigurare.

deuteragonista, *-isti, s.m. (ant.)* actor (avînd al doilea rol după rolul principal).

deutério *s.m. (chim.)* deuteriu.

deutóne *s.m. (fiz.)* deuteron, deuton.

devadàssi *s.f. invar.* preoteasă (în India).

devalutazióne *s.f.* devalorizare.

devastaménto *s.m.* devastare, pustiire.

devastàre *vt.* **1.** a devasta; a pustii. **2.** a ruina, a nimici; a strica.

devastatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* devastator, distrugător.

devastàto **I.** *part. tr.* de la devastare. **II.** *adj.* **1.** îndurerat, doborît de durere. **2.** *(lit.; despre casă etc.)* posomorît, gol.

devastazióne *s.f.* **1.** devastare, pustiire. **2.** nimicire. *SIN. rovina.*

devecchiàre *vt. (înv.)* a întineri.

devengiàre *vt. (înv., rar)* a răzbuna.

devenire *vi. v.* divenire **(I).**

deverbàle *adj., s.m. (lingv.)* postverbal. *SIN. deverbativo.*

devèsso **I.** *s.m. (înv.)* povîrniş. **II.** *adj. (înv.)* în pantă.

devetrificazióne *s.f.* devitrificare.

deviaménto *s.m.* deviere; abatere.

deviàre **I.** *vi. (a)* **1.** a devia; a se abate (de la o direcţie dată). **2.** *(rar)* a deraia. **3.** *(fig.)* a devia, a se abate de la calea cea bună. **4.** *(fig.)* a divaga,

a se abate de la subiect. **II.** *vt.* **1.** a devia. **2.** *(rar, fig.)* a abate, a îndepărta.
deviatóio *s.m. (ferov.)* mecaz.
deviatóre *s.m.* acar; ~ *meccanico* macaz.
deviazióne *s.f.* deviere, deviație.
deviazionismo *s.m. (pol.)* deviaționism.
deviazionista, *isti, s.m. (pol.)* deviaționist.
deviazionistico, *-ici, adj. (pol.)* deviaționist.
deviscerare *vt.* a scoate măruntaiele animalelor tăiate.
devitalizzare *vt. (med.)* suprimarea activității vitale a unui organ; ~ *un nervo* a omorî un nerv.
dèvio *adj. (lit.)* care se abate (din drum), care deviază.
devitto *adj. (înv., rar)* învins.
devocalizzazióne *s.f. (ling.)* trecere a unui sunet sonor la corespondentul său surd.
devoltàggio *s.m. (electr.)* scădere a voltajului.
devoluzióne *s.f. (jur.)* transmitere a unui drept.
devòlvere I. *vt.* **1.** a transmite un drept/o sumă. **2.** a încredința competența unui tribunal. **3.** *(lit.)* a răsturna; a tîrî. **II.** *vr. (lit.)* a se revărsa.
devoniàno I. *adj.* devonian. *SIN. devonico.* **II.** *s.m.* perioadă devoniană. *SIN. devonico.*
devònico, *-ci, adj.* devonian.
devóto I. *adj.* **1.** *(lit.)* consacrat, destinat. **2.** devotat. *SIN. votato.* **3.** evlavios, cucernic. **4.** sincer; atașat; fidel. **5.** *(înv.)* îndatorat.
devozionàle *adj.* privitor la devoțiune.
devozióne *s.f.* **1.** devoțiune; evlavie, cucernicie. **2.** devotament; atașament; abnegație. **3.** *(înv.)* dependență. **4.** *(înv.)* sanctuar. **5.** *(la pl.)* rugăciuni.
di[1] *prep. (se unește cu articolul hotărît formînd prep. articulate* **del, dello, della, dei, degli, delle**) **I.** *(introduce atribute substantivale care exprimă)* **1.** *(apartenență) il diametro della terra* diametrul pămîntului. **2.** *(origine) nativo della Campagna* născut în Campania. **3.** *(denumire) il mese di gennaio* luna ianuarie. **4.** *(materie) una statua di marmo* o statuie din marmură. **5.** *(măsură) un carico di due tonnellate* o încărcătură de două tone. **II.** *(introduce complemente circumstanțiale)* **1.** *(compl. de comparație) niente è più rapido del pensiero* nimic nu e mai iute decît gîndul. **2.** *(compl. de loc) partì di casa alle otto* am plecat de acasă la opt; *passiamo di qui* trecem pe aici. **3.** *(compl. circumstanțial instrumental) lavorare di lima* a lucra cu pila. **4.** *(compl. de mod) venire di corsa* a veni în fugă. **5.** *(compl. de cauză) urlare di dolore* a urla de durere. **6.** *(compl. de scop) cintura di salvataggio* centură de siguranță. **7.** *(compl. de timp) di mattino/sera/notte* dimineața, seara, noaptea; *di dicembre fa freddo* în decembrie este frig. **8.** *(compl. de calitate) una persona di grande bontà* o persoană de mare bunătate. **III.** *(introduce propoziții cu verbul la infinitiv)* **1.** *(prop. subiectivă) mi sembra di aver fatto bene* mi se pare că am făcut bine. **2.** *(prop. completivă directă) ammetto di aver sbagliato* admit că am greșit. **3.** *(prop. finală) ti prego di dirmi la verità* te rog să-mi spui adevărul. **4.** *(prop. consecutivă) l'attività di quel ragazzo è degna di essere riconosciuta* activitatea acelui băiat este demnă să fie recunoscută. **IV.** *(apare în multe expresii cu diferite valori și funcții)* **1.** *(cu valoare nedeterminată sau partitivă, introduce un subiect, un complement direct sau indirect) vennero degli amici* au venit niște prieteni; *ha mangiato della carne* a mîncat carne; *ha degli occhi bellissimi* are ochi foarte frumoși; *avere del bugiardo/del cattivo* a avea ceva de om mincinos/rău. **2.** *(cu valoare atributivă, stabilește un raport de dependență în expresii emfatice sau exclamative) quel mascalzone di Carlo* puștlamaua de Carlo; *che splendore di bambino* ce minune de copil; *che pezzo d'asino quell'uomo* ce măgar e omul acela. **3.** *(cu valoare de întărire în expresii exclamative, mai ales pleonastice) ne ha dovuto sborsare dei quattrini!* a trebuit să plătească ceva bani/niște bani buni!; *di queste frasi non voglio più sentirne* fraze din astea nu mai vreau să aud; *dire di sì/di no* a spune da/nu. **V.** *(intră în componența multor locuțiuni)* **1.** *(loc. prep. și prep. compuse) prima di* înainte de; *dopo di qui* în jos; ~ *sopra* în sus; ~ *sotto* în jos; ~ *fianco* alături; ~ *fronte* în față; *d'intorno* în jur; ~ *fuori* afară; ~ *quando in quando* din cînd în cînd; ~ *volta in volta* din cînd în cînd; ~ *gran lunga* cu mult înainte; ~ *nascosto* pe ascuns; ~ *nuovo* din nou; ~ *recente* recent. **2.** *(loc. conj.)* ~ *modo che* astfel încît; ~ *guisa che* astfel încît; *dopo* ~ *che* după ce.
di[2] *s.m.* sau *f.* numele literei d.
dì *s.m.* **1.** zi; *sul far del* ~ în zori; *innanzi* ~ înainte de ziuă; *ultimo* ~ moartea; *il gran* ~ ziua judecății de apoi; *(lit.)* ~ *per* ~ zi de zi; *(lit.) l'altro* ~ alaltăieri; *notte e* ~ zi și noapte; *conciare qualcuno per il* ~ *delle feste* a aranja pe cineva; *ai miei* ~ pe vremea mea; *(lit.) ai gran* ~ în timpul verii; *buon* ~ bună ziua; *mezzo* ~ sud; *oggi* ~ astăzi; acum. **2.** perioada de lumină (din timpul zilei); *(rar, lit.)* strălucire, lumină.
dìa[1] *s.f. v.* d e a.
dìa[2] *s.m. (înv.)* zi.
diabàse *s.m. (miner.)* rocă vulcanică verzuie.
diabète *s.m. (med.)* diabet.
diabético, *-ici, adj.* și *s.m. (med.)* diabetic.
diabòlico, *-òlici, adj.* **1.** diabolic, drăcesc; *arti* ~ *-che* uneltiri, procedee diavolești. **2.** infernal, rău; *oggi fa un tempo* ~ azi este o vreme mizerabilă.
diàbolo *s.m.* diabolo (joc).
diacciàia *s.f. v.* g h i a c c i a i a.
diacciàre *vi. (e) v.* g h i a c c i a r e.
diacciatino *adj. (dial.)* destul de rece.
diacciatùra *s.f. v.* g h i a c c i a t u r a.
diàccio *s.m. v.* g h i a c c i o.
diacciuòlo *adj., s.m. v.* g h i a c c i o l o.
diàcine *interj.* drace! *SIN. (eufemistic) diamine, (eufemistic) diancine, diavolo.*
diàclasi *s.f. (geol.)* diaclază.
diaconàle *adj.* de diacon.
diaconàto *s.m.* diaconie.
diaconéssa *s.f.* diaconiță; diaconească.
diaconìa *s.f.* **1.** diaconie. **2.** capelă (unde slujește un diacon).
diacònico *-ci, s.m.* diaconic.
diacònio *s.m.* diaconie.
diàcono *s.m.* diacon.
diàcope *s.m.* **1.** *(med.)* diacopă (fractură la craniu). **2.** *(lingv.)* hiperbată.
diacritico *adj.* **1.** diacritic. **2.** *(med.)* diferențial.
diacronìa *s.f. (lingv.)* diacronie.
diacrònico *adj.* diacronic.
diade *s.f.* pereche (de zeități, de elemente).
diadéma *s.m., (înv.) s.f.* **1.** diademă, coroană; aureolă. **2.** parură (de mireasă). **3.** specie de maimuță *(Diadema setosum).*
diademàto *adj.* cu diademă.
diàdoco, *-àdochi, s.m.* diadoh.
diafanàre I. *vt.* a lăsa să transpară. **II.** *vi.* a fi transparent/diafan.
diafaneità *s.f. v.* d i a f a n i t à.
diafanità *s.f.* transparență; natură diafană. *SIN. trasparenza.*

diàfano I. *adj.* 1. diafan, transparent. *SIN. trasparente.* 2. delicat, fragil, palid, **II.** *s.m.* 1. *(înv.)* transparenţă. 2. *(înv.)* corp diafan.
diafanoscopia *s.f. (med.)* examinare a unui organ cu o sursă puternică de lumină.
diafanoscòpio *s.m. (med.)* sursă puternică de lumină (pentru examinarea unui organ).
diàfisi *s.f. (anat.)* diafiză.
diaforèsi *s.f. (med.)* transpiraţie/sudoare abundentă.
diafonìa *s.f.* 1. *(muz.)* formă originară de contrapunct. 2. deranjament de natură electrică (în transmisiunile radio şi în convorbirile telefonice).
diaforético, *ci, adj., s.m.* (medicament) diaforetic.
diafràgma *s.m. (înv.) v.* diafragma.
diafràmina *s.m.* 1. element despărţitor, diafragmă. 2. *(fig.)* barieră spirituală. 3. *(anat.)* diafragmă. 4. *(la un sistem optic)* dispozitiv de închidere progresivă, diafragmă.
diaframmàre *vt.* a strînge diafragma unui aparat de fotografiat.
diaframmàtico *adj. (anat.)* privitor la diafragmă. *SIN. frenico.*
diagènesi *s.f. (geol.)* diageneză.
diagliptica *s.f.* grafică.
diaglìpto *s.m.* gravură.
diàgnosi *s.f.* diagnostic; diagnoză; *far la ~ di* a pune diagnosticul unei boli.
diagnòstica *s.f.* diagnosticare.
diagnòstico, *-òstici* **I.** *adj.* diagnostic. **II.** *s.m.* diagnostician.
diagonàle I. *s.f.* diagonală; *tracciare una ~* a trasa o diagonală; *seguire la ~* a urma diagonala; *in ~* pe diagonală. **II.** *s.m.* 1. *(fotbal, tenis)* tir transversal. 2. stofă în diagonală. **III.** *adj.* oblic.
diagràmma *s.m.* 1. diagramă; grafic. 2. scară muzicală, gamă.
diagrammàre *vt. (mat., fiz.)* a exprima printr-o diagramă.
diagrammàtico, *-ci, adj.* relativ la diagramă.
diàle *adj.* jupiterian, care ţine de Jupiter; *flamine ~* preot/slujitor al lui Jupiter.
dialèfe *s.f. (metr.)* hiat.
dialettàle *adj.* dialectal.
dialettaleggiànte *adj.* care are tendinţe/elemente dialectale.
dialettalismo *s.m.* regionalism; cuvînt dialectal.
dialettalizzàre *vt.* a da colorit/caracter dialectal.
dialèttica *s.f.* dialectică.
dialèttico, *-èttici* **I.** *adj.* 1. dialectic. 2. logic, convingător. **II.** *s.m.* dialectician.
dialettismo *s.m. v.* dialettalismo.
dialètto *s.m.* dialect.
dialettologìa *s.f.* dialectologie.
dialettòlogo, *-òlogi, s.m.* dialectolog.
dialipètalo *adj. (bot.)* dialipetal.
dialisèpalo *adj.* dialisepal. *SIN. consepalo.*
diàlisi *s.f.* 1. *(tehn.)* dializă. 2. *(gram.)* întrerupere (în cuprinsul unui period).
dialitico, *-ìtici, adj.* care ţine de dializă.
dialìto *adj. (rar)* dizolvat, topit.
dializzàre *vt. (chim.)* a dializa.
dializzatóre, **-trice** I. *adj.* care realizează dializa. **II.** *s.m. (chim.)* dializor.
diallèlo *s.m. (fil.)* dialelă; tautologie; cerc vicios.
dialogàre I. *vi. (a) (rar)* a dialoga, a conversa. **II.** *vt.* a scrie sub formă de dialog.
dialogàto I. *part. tr.* de la dialogare. **II.** *adj.* dialogat. **III.** *s.m.* dialog, scenă de dialog (într-un film).
dialoghizzàre *vt., vi. v.* dialogizzare.
dialògico *adj.* care ţine de dialoguri.
dialogìsta *s.m.* autor de dialoguri (în film).
dialogìstico *adj.* referitor la dialoguri.
dialogizzàre I. *vt.* a compune în formă de dialog, a dialoga. **II.** *vi. (a)* 1. a folosi dialogul; s sta de vorbă. 2. a discuta, a purta o dispută (în formă de dialog).
diàlogo, *-ghi, s.m.* 1. dialog; *avere un ~ con qualcuno* a avea o convorbire cu cineva; *udì alcune battute del ~* a auzit cîteva replici ale dialogului. 2. *(neol.)* întîlnire între state (după o perioadă de aversiune), dialog. 3. operă literară în formă de dialog. 4. *(muz.)* compoziţie vocală (cu textul dialogat).
diamagnético, *-ci adj.* diamagnetic.
diamagnetìsmo *s.m.* diamagnetism.
diamànte *s.m.* 1. *(miner.)* diamant; *anello di ~* inel cu diamant; *duro come il ~* tare ca diamantul; *a ~, a punta di ~ (despre piatră)* tăiat în formă de piramidă pătrată; *(fig.) carattere di ~* caracter puternic; *(fig.) nozze di ~* a şaizecea aniversare a căsătoriei. 2. unealtă de tăiat sticla, diamant. 3. *(sport)* interiorul cîmpului de joc. 4. *(mar.)* extremitatea ancorei. 5. caracter tipografic foarte mic. 6. *(mil.)* şanţ îngust şi adînc (săpat în şanţul mare). 7. monedă de argint ferareză.
diamantìfero *adj. (miner.)* diamantifer.
diamantìna *s.f.* floare de aur şlefuită.
diamantino *adj.* diamantin.
diametràle *adj. (geom.)* diametric, care ţine de diametru.
diàmetro *s.m.* 1. *(geom.)* diametru; *per ~* exact faţă în faţă. 2. *(înv.)* dimensiune (fiecare din cele trei dimensiuni).
diàmine *interj.* drace! *SIN. diacine, diancine, diavolo.*
diàna *s.f.* 1. luceafărul de zi, Venus; *(rar) alla bella ~* sub cerul liber; *(înv.) alla ~* în zori. 2. semnal de deşteptare (în cazarmă etc.); *battere/sonare la ~* a suna deşteptarea; *la ~ della vittoria* semnalul victoriei. 3. *(fig.)* semnalul redeşteptării/revoltei. 4. *(mar.)* cart (de la 4 la 8 dimineaţa).
diànceine *interj. (eufem., glumeţ, exprimă mirare, nerăbdare, dezaprobare etc.). SIN. (eufem.) diacine, diamine, diavolo.*
dianoètico, *-ci, adj. (fil.)* propriu intelectului.
dianòia *s.f.* gîndire, reflectare, meditaţie.
diànto *s.m. (bot.)* garofiţă de grădină *(Dianthus barbatus).*
diànzi *adv.* adineauri.
diàpason *s.m. invar.* diapazon; *(fig.) la lite giunse al ~* cearta atinse punctul culminant.
diapedèsi *s.f. (med.)* diapedeză.
diapnàico, *-ci, adj.* diaforetic.
diapositìva *s.f. (foto.)* diapozitiv.
diarchìa *s.f.* diarhie.
diària *s.f.* diurnă.
diàrio[1] *adj.* care durează o zi; *febbre ~-a* febră de o zi.
diàrio[2] *s.m.* 1. jurnal; *~ intimo* jurnal intim/personal; *tenere un ~* a ţine un jurnal; *~ di viaggio/di guerra* jurnal de călătorie/de război. 2. registru; catalog; *~ di classe* catalog; *~ scolastico* carnet în care şcolarii îşi notează temele; maculator.
diarìsta, *-isti, s.m.* memorialist, autor de jurnal intim/de jurnal de călătorie.
diarrèa *s.f.* diaree.
diarròico, *-ci, adj.* diareic.
diartròsi *s.f. (anat.)* diartroză.
diascolìo *s.m. (tosc., fam.)* tărăboi, balamuc.

diàscolo *s.m. (tosc., glumeț)* diavol (mai ales exclamativ).
diascòpio *s.m.* diascop.
diàspora *s.f.* dispersiune, risipire (mai ales a unui popor).
diàsporo *s.m. (miner.)* hidroxid de aluminiu.
diaspràto *adj. (rar, poetic)* care are culoarea jaspului.
diasprìno *adj.* de natura jaspului; asemănător cu jaspul.
diàspro *s.m.* jasp; matostat.
diàstasi *s.f. (chim.)* diastază.
diàstole *s.f.* **1.** *(fiziol.)* diastolă. **2.** *(muz.)* pauză.
diastólico, -ici, *adj. (med.)* diastolic, relativ la diastolă.
diastrofismo *s.m.* deformarea/mișcarea scoarței pămîntului.
diatermàno *adj.* diaterman.
diatermìa *s.f.* diatermie.
diatèrmico *adj.* relativ la diatermie.
diàtesi *s.f.* **1.** *(med.)* diateză, predispoziție pentru o anumită boală. **2.** forma verbului, diateză.
diatèsico, *-ci adj.* privitor la diateză.
diatomèe *s.f. (bot.)* diatomee *(Diatomeae). SIN. bacillariofite.*
diatonico, *-ci adj.* diatonic.
diatrìba, diàtriba *s.f.* **1.** diatribă, invectivă. **2.** discurs violent (plin de acuzații). **3.** *(rar)* săpuneală.
diavolàccio, *-àcci, s.m. (peior.)* **1.** diavol, drac. **2.** (prin antifrază) *buon* ~ om cumsecade. **3.** unealtă (la vînătoarea de păsări, noaptea).
diavolerìa *s.f.* **1.** faptă diabolică, răutate. **2.** drăcovenie; vrăjitorie.
diavolerìo *s.m.* zăpăceală, zgomot.
diavoléseo, *-éschi, adj. (rar, glumeț)* drăcesc, diabolic.
diavoléssa *s.f.* drăcoaică; vrăjitoare.
diavoléto *s.m.* hărmălaie, gălăgie mare, zarvă.
diavolètto *s.m. (dim.)* **1.** drăcușor. **2.** bigudiu.
diavolìo *s.m.* gălăgie, hărmălaie, zarvă.
diàvolo, -á, -essa **I.** *s.m.* **1.** diavol, demon, drac; *essere nero/brutto come il* ~ a fi negru/urît ca dracu; *saperne una più del* ~ a fi mai al dracului decît dracul; *sapere dove il* ~ *tiene la coda* a fi uns cu toate unsorile; *il* ~ *ci ha messo la coda/le corna* și-a vîrît dracul coada; *essere come il* ~ *e l'acqua santa* a se înțelege ca pisica și cîinele; *fare patto col* ~ a fi foarte norocos; *venire ai patti col* ~ a-și atinge scopul făcînd compromisuri; *darsi al* ~ a dispera; *farina del* ~ lucruri obținute pe căi necinstite; *avvocato del* ~ ecleziastul care (în procesele de trecere în rîndul sfinților) susține tezele contradictorii; *casa del* ~ **a)** infernul; **b)** tărăboi, balamuc; *abitare a casa del* ~ a locui la mama naibii; *andare al* ~ a se duce dracului, a se alege praful; *mandare al* ~ a trimite la dracu, a da dracului; *del* ~ foarte intens, insuportabil; *fare un freddo del* ~ este al naibii de frig. *SIN. demonio.* **2.** *(se folosește în exclamații de uimire, nerăbdare, mînie) corpo del* ~, *corpo di mille* ~*-i, sangue del* ~, *per* ~, *per mille* ~*-i, per tutti i* ~*-i!* fir-ar să fie, pe naiba!; *che il* ~ *vi porti* să vă ia dracul; *al* ~*!* la naiba! **3.** *(pleonastic în fraze exclamative, interogative) che* ~ *vuole costui?* ce naiba vrea ăsta?; *come* ~ *ha fatto a riuscire?* cum naiba a făcut de a reușit? *che* ~ *ti prende?* ce naiba ai? **4.** *(fig.)* persoană vioaie/neastîmpărată; diavol, drac, drăcușor; *è un* ~ *scatenato* e un adevărat diavol; ~*-i di scolari* draci de școlari; *fare il* ~ *a quattro* a face tărăboi; *avere il* ~ *addosso, avere il* ~ *in corpo* a avea pe dracul în el, a nu avea astîmpăr; *avere un* ~ *per capello* a fi prost dispus. **5.** *(fig., prin antifrază)* om sărman/amărît/cumsecade/de treabă; *è un buon* ~ e un om de treabă; *un povero* ~ e un biet amărît. **6.** *(fig.)* persoană foarte dotată. **7.** figură (la taroc). **8.** *(zool.)* ~ *orsino* mic marsupial *(Sareophilus harrisii);* ~ *spinoso* șopîrlă (acoperită cu solzi) *(Moloch horridus);* ~ *del deserto* vînt (specific zonelor calde). **II.** *interj. (exprimă uimire, nerăbdare, dezaprobare, ciudă)* ~*!* ma che avete combinato! fir-ar să fie! ce ați făcut aici?; ~, *che confusione* ptiu drace, ce zăpăceală!; *se ci sono stato?* ~*!* dacă am fost? pe dracu! **III.** *adj.* **1.** *(rar, lit.)* diabolic; *(rar, fig.)* perfid. **2.** *(rar, fig.)* vioi. **IV.** *în loc. adj.* și *adv.* **1.** *alla* ~*-a* **a)** în mare grabă; **b)** la nimereală, cum dă Dumnezeu; **2.** *pollo alla* ~*-a* **a)** pui prăjit (bucăți cu sos picant); **b)** pui înăbușit; **c)** pui la grătar.
diavolóne *s.m. (augm.)* **1.** de la diavol; *Santo* ~*!* sfinte Dumnezeule (exprimă uimire, mînie etc.). **2.** bomboană mare (care se aruncă în timpul carnavalului).
diazotatóre *s.m.* nitrificator.
diazotazióne *s.f.* nitrificare, nitrificație.
diazotipìa *s.f.* proces fotografic prin care se obțin fotografii colorate.
dibarbàre *vt.* **1.** *(înv.)* a smulge, a dezrădăcina, a scoate din rădăcină. **2.** a îndepărta părul de pe stofele de lînă.
dibarbicàre *vt. (înv.)* a smulge din rădăcină.
dibassàre **I.** *vt. (înv.)* **1.** a apăsa. **2.** *(fig.)* a umili, a chinui. **II.** *vi.* a reduce, a scădea (din înălțime, putere, intensitate). **III.** *vr.* a se umili, a se înjosi.
dibàttere **I.** *vt.* **1.** *(rar)* a agita, a mișca, a da din; *l'uccello si levò in volo, dibattendo le ali* pasărea se ridică în zbor, dînd din aripi. **2.** *(fig.)* a dezbate. **3.** *(rar, lit., fig.)* a chinui. **4.** *(înv.)* a lovi, a bate. **II.** *vr.* a se zbate; *(fig.)* ~*-si nel dubbio/nell'incertezza* a se zbate în îndoială/în incertitudine.
dibattiménto *s.m.* **1.** dezbatere, discutare; *(fig.)* dispută, controversă. **2.** *(jur.)* deliberare. **3.** *(fig., înv.)* chin, frămîntare.
dibattimentàle *adj.* referitor la dezbatere.
dibàttito *s.m.* dezbatere, discuție; controversă, dispută.
dibàtto *s.m. (înv.)* dezbatere.
dibattùta *s.f. (înv.)* **1.** zguduitură. **2.** dezbatere.
dibonàire *adj. v.* dibonario.
dibonàrio *adj. (înv.)* bun, omenos; politicos, amabil.
diboscaménto *s.m.* despădurire.
diboscàre *vt.* a despăduri.
dibottàre *vt. (înv.)* a zgudui, a mișca, a agita.
dibrucàre *vt.* a curăța (cîmpurile, pădurile, copacii).
dibruscatùra *s.f.* curățare a pomilor.
dibruscàre *vt.* a curăța (arborii).
dibucciàre **I.** *vt. (înv.)* a curăța de coajă; a jupui. **II.** *vr. (fig.)* a se înfuria, a se indigna.
diburràre *vt.* a scoate untul (din lapte).
diburràto *adj.* slăbit.
dicàce *adj.* **1.** *(lit.)* mușcător, satiric. **2.** *(rar)* flecar.
dicacità *s.f.* **1.** vorbire mușcătoare/ironică. **2.** bîrfă.
dicanapulàre *vt.* a meliță (cînepa). *SIN. stigliare.*
dicàre *vt. (lit.)* a consacra.
dicàsio *s.m. (bot.)* (tip de) inflorescență. *SIN. infiorescenza a cima bipara.*
dicastéro *s.m.* **1.** minister; ~ *della difesa* ministerul apărării. **2.** *(în curia romană)* congregație.
dicàstro *s.m. (înv.)* fortăreață, castel.
dicàtti *adv. (tosc.; în expr.) aver* ~, *(rar) avere un* ~ a se considera fericit/norocos.

dìeco[1] *s.m. (geol.)* masă de lavă (care umple o crăpătură).
dìeco[2], *-chi, s.m.* dig, stăvilar.
dicèfalo *adj., s.m. (rar; med.)* bicefal.
dicèmbre *s.m.* decembrie.
dicembrìno *adj.* de decembrie.
dicènte *part. prez.* de la d i r e şi *adj.*
dicentràre *vt. v.* d e c e n t r a r e.
dicèntra *s.f.* plantă ornamentală din ordinul papaveraceelor *(Dicentra spectabilis). SIN cuor di Maria.*
dicere *vt. (înv.) v.* d i r e **(I).**
diceria *s.f.* **1.** zvon, vorbă (calomnioasă), palavră. *SIN. chiacchiera.* **2.** *(rar)* discuţie lungă şi plicticoasă, pălăvrăgeală, trăncăneală; *(înv.) fare la ~ ai porri* a vorbi de pomană. **3.** *(înv.)* discurs (solemn).
dicèrnere *vt. (înv.)* **1.** a discerne, a deosebi. **2.** a alege.
dicertàre *vi. (a) (rar)* a lupta, a combate.
dicervellàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a scoate creierul. **2.** *(fig., înv.)* a năuci; a impresiona puternic. **II.** *vr. (rar, tosc.)* a-şi bate capul, a-şi stoarce creierii.
dicervellàto *adj.* descreierat.
dicévole[1] *adj. (înv.)* potrivit, cuvenit; convenabil.
dicévole[2] *adj.* care poate fi spus.
dichiaraménto *s.m.* **1.** *(rar)* declaraţie. **2.** un fel de duel (în sudul Italiei).
dichiarare I. *vt.* **1.** *(lit.)* a lămuri, a clarifica; a explica, a interpreta. **2.** a declara, a spune, a afirma (deschis); a face cunoscut. *SIN. manifestare, svelare.* **3.** a declara (în mod oficial), a afirma (public); *~ lo sciopero generale* a declara grevă generală; *~ guerra qualcuno* a declara război cuiva; *~ qualcuno in arresto* a aresta pe cineva, a declara/a pronunţa o sentinţă. **4.** a considera/a califica drept; a numi; a declara; a proclama; *l'atto è stato dichiarato nullo* actul a fost declarat nul; *lo dichiarò suo erede* l-a declarat moştenitorul său; *lo hanno dichiarato vincitore* l-au declarat învingător. **II.** *vr.* **1.** a se declara. **2.** a se pronunţa (pentru sau contra), a se declara, a lua atitutinde. **3.** a-şi mărturisi/declara dragostea.
dichiarataménte *adv.* în mod declarat/deschis/manifest.
dichiarativo *adj.* explicativ, lămuritor, declarativ; *documento ~* document care conţine o declaraţie.
dichiarazióne *s.f.* **1.** declaraţie; *~ di principi* declaraţie de principii; *~ di guerra* declaraţie de război; *~ d'amore/amorosa* declaraţie de dragoste; *fare la ~* a-şi mărturisi dragostea. **2.** *(jur.)* act oficial, declaraţie, notificare. **3.** explicaţie, interpretare. **4.** *(bridge)* declararea punctajului (la începutul jocului).
dichinàre *vi. v.* d e c l i n a r e.
diciannòve I. *adj., num. card. invar.* nouăsprezece; *mia figlia ha appena ~ anni* fiica mea are abia 19 ani; *hai visto il cliente della camera ~?* ai văzut clientul de la camera 19? **II.** *s.m.* şi *f. conto di essere a Roma il ~ di aprile* sper să fiu la Roma la 19 aprilie.
diciannovènne *adj., s.m.* şi *f.* (care este) în vîrstă de nouăsprezece ani.
diciannovésimo I. *num. ord., adj.* al nouăsprezecelea; *si è classificato il ~* s-a clasificat al nouăsprezecelea; *il secolo ~* secolul al nouăsprezecelea. *SIN. (lit.) decimonono.* **II.** *s.m.* a nouăsprezecea parte; *ha prelevato un ~ della somma* a ridicat a nouăsprezecea parte din sumă.
diciannovìno *s.m. (ist.)* monedă divizionară (în Statul Papal).
diciassette I. *adj., num. card. invar.* şaptesprezece; *il treno parte alle ore cinque e ~ minuti* trenul pleacă la cinci şi şaptesprezece minute. **II.** *s.m.* **(numărul)** şaptesprezece; *è questa la fermata del ~* aceasta este staţia lui şaptesprezece.
diciassettènne *adj. s.m.* şi *f.* (cel care este) în vîrstă de şaptesprezece ani.
diciassettèsimo I. *num. ord., adj.* al şaptesprezecelea; *è al ~ della graduatoria* este al şaptesprezecelea pe listă; *il secolo ~* secolul al şaptesprezecelea. *SIN. (lit.) decimosettimo.* **II.** *s.m.* a şaptesprezecea parte.
dicibile *adj. (rar)* care se poate spune.
diciferàre *vt. v.* d e c i f r a r e.
dicioccaménto *s.m. (agr.)* curăţarea de rădăcini/tufişuri.
dicioccàre *vt. (agr.)* a curăţa un teren de rădăcini/tufişuri.
dicioccatùra *s.f. (agr.)* curăţare a unui teren de rădăcini/tufişuri.
diciottènne *adj.* în vîrstă de optsprezece ani.
diciottèsimo I. *adj., num. ord.* al optsprezecelea; *si è classificato il ~* s-a clasificat al optsprezecelea; *il secolo ~* secolul al optsprezecelea. *SIN. (lit.) decimo ottavo.* **II.** *s.m.* a optsprezecea parte.
diciòtto I. *adj., num. card. invar.* optsprezece; *è assente da ~ giorni* e absent de optsprezece zile; *prima abitavo al numero ~ di via Roma* la început locuiam la numărul optsprezece, pe strada Roma. **II.** *s.m.* (numărul) optsprezece; *il ~ sta nel novanta esattamente cinque volte* optsprezece intră în nouăzeci exact de cinci ori, *ha un ~ in geografia* a luat nota optsprezece (suficient) la geografie; *tirare/trarre ~ (fig.)* a fi norocos; *(tosc.) ~ di vino* încăpăţînat.
dicitóre, -trice *s.m.* **1.** *(înv.)* recitator. **2.** *(înv.)* orator, vorbitor; *~ in rima* poet.
dicitùra *s.f.* **1.** *(lit.)* exprimare, mod de exprimare. **2.** frază scrisă (sintetică, cu sens închegat). **3.** *(rar)* explicaţie.
declino *adj.* unisexuat. *SIN. unisessuale.*
dicòcero *s.m.* pasăre din ordinul paseriformelor (cu o protuberanţă pe cioc) *(Dichoceros).*
dicogamìa *s.f. (bot.)* maturizare succesivă a polenului şi a ovulelor.
dicolpàre I. *vt. (înv.)* a ciopîrţi. **II.** *vr. (rar)* a se ucide, a se masacra.
dicòrdo *s.m. (muz.)* instrument antic (cu două coarde).
dicórso *s.m. v.* d e c o r s o[2].
dicotilèdone *adj.* dicotiledonat.
dicotomìa *s.f.* dicotomie, dihotomie.
dicotòmico *adj.* dicotomic, dihotomic.
dicòtomo *adj.* **1.** *(bot.)* bifurcat. **2.** *(despre lună)* luminată de soare pe jumătate.
dicròico, -ci, *adj.* din două culori; care prezintă dicroism.
dicroìsmo *s.m.* dicroism.
dicromàtico, -ci, *adj.* dicromatic.
dicromìsmo *s.m.* dicromism.
dicrotìsmo *s.m. (med.)* prezenţă a două pulsaţii imediate.
dicròto *adj.* caracterizat prin prezenţa a două pulsaţii imediate.
dictàfono *s.m. v.* d i t t a f o n o.
didascàlia *s.f.* **1.** indicaţie, explicaţie (cu privire la punerea în scenă a unui text dramatic). **2.** titrare (la un film). **3.** text scurt, explicaţie (care însoţeşte o ilustraţie). **4.** anunţ.
didascàlica *s.f.* **1.** didactică. **2.** poezie didactică.
didascàlico[1], *-ci adj.* didactic.
didascàlico[2], *-ci, s.m.* linii de dialog.

didàtta *s.m.* şi *f., pl. m.* *-i*, profesor.
didàttica *s.f.* didactică.
didàttico, *-àttici, adj.* **1.** didactic; *direttore* ~ director de şcoală elementară. **2.** didactic, instructiv, moralizator.
didattismo *s.m.* didacticism.
didéntro I. *adv.* înăuntru. **II.** *s.m. (fam.)* interior.
didiètro I. *adv.* în spate. **II.** *adj. invar.* posterior, din spate; *la ruota,* ~, *della bicicletta* roata din spate a bicicletei. **III.** *s.m.* **1.** partea din spate; *il* ~ *della casa* spatele casei. **2.** *(fam., glumeţ)* şezut, fund.
didimo *adj. (bot.)* dublu, geamăn.
dìe *s.m. v.* d i.
dièce *num. card. v.* d i e c i **(I).**
dièci I. *num. card., adj. invar.* zece; *sarà distante* ~ *chilometri* o fi la o depărtare de zece chilometri. **II.** *s.m.* (numărul) zece; *ho uno sconto del* ~ *per cento* am o reducere de zece la sută; *ha giocato il* ~ *di picche* a jucat zecele de pică; *mangiare/lavorare per* ~ a mînca/a lucra cît zece; *a* ~ *a* ~*/di* ~ *in* ~ din zece în zece.
diecimila I. *adj., num. card. invar.* zece mii; *un biglietto da* ~ *lire* o hîrtie de zece mii de lire; *l'abbonato numero* ~ abonatul cu numărul zece mii. **II.** *s.m.* **1.** numărul zece mii. **2.** cifră care îl reprezintă.
diecimillèsimo *num. ord., adj.* **1.** al 10 000-lea. **2.** a zece mia parte.
diecina *s.f. invar.* serie de zece sau de aproximativ zece; *l'ho detto una* ~ *di volte* am spus-o de zeci de ori; *a* ~*-e* în număr mare, cu zecile.
dièdro 1. *s.m. (mat.)* diedru. **II.** *adj. (mat.) angolo* ~ unghi diedru.
diel *s.m. (pop., tosc.; înv., în expr.) Dielsa!* Dumnezeu ştie! *Dielvoglia!* să dea Dumnezeu! *Dietisalvi!* Dumne zeu cu tine!
dielettricità *s.f.* caracteristica corpurilor dielectrice.
dielèttrico, *-ci* **I.** *s.m.* dielectric. *SIN. isolante, ciobente.* **II.** *adj.* dielectric; *corpo* ~ corp dielectric.
diencèfalo *s.m. (anat.)* diencefal.
dièresi *s.f.* **1.** diereză; separare. **2.** tremă.
diesàre *vt. (muz.)* a pune diez.
diesel *s.m., adj. (mec.)* diesel.
dies irae *loc. subst. m. invar.* **1.** *(rel.)* secvenţă latină din slujba de înmormîntare. **2.** ziua de apoi, judecată universală. **3.** răfuială; *verrà il suo* ~*!* o să vină ziua cînd va da socoteală.
dièsis *s.m. (muz.)* diez.
diesizzàre *vt.* a pune (semnul) diez.
dièta[1] *s.f.* **1.** *(med.)* dietă; ~ *lattea* dietă de lactate. **2.** abstinenţă, regim, dietă; *mettersi/fare/tenere* ~ a ţine regim; *rompere la* ~ a nu respecta dieta. *SIN. regime.* **3.** *(fig., glumeţ)* privaţiune, abstinenţă.
dièta[2] *s.f.* **1.** dietă, adunare legislativă/politică. **2.** *(lit.)* conferinţă, consiliu. **3.** *(înv.)* zi, răstimpul unei zile. **4.** *(înv.)* diurnă.
dietàre *vt. (înv.)* a ţine la dietă/la regim.
dietética *s.f.* dietetică.
dietètico, *-ci, adj.* dietetic.
dietetista *s.m. v.* d i e t i s t a.
dièttimo *s.m. (fin.)* rată zilnică a dobînzii.
dietista, *-isti, s.m.* şi *f.* dietetician.
dietòlogo, *-gi, (pop.) -ghi, s.m.* dietetician.
dietoterapia *s.f.* terapie bazată pe dietă.
dièttro I. *adv.* **1.** în partea posterioară, în spate; *mettiti* ~ aşază-te în spate; *è qua* ~ e aici în spate. **II.** *prep.* **1.** la/în spate; *tenere le mani* ~ *la schiena* a ţine mîinile la spate; *stare* ~ *le quinte (fig.)* a acţiona din culise. **2.** dincolo de, în spatele, după, de după; *sta sempre* ~ *il banco* sta mereu în spatele tejghelii; *osserva tutto da* ~ *i vetri* observă totul de după geam; *(fig.) gettarsi* ~ *le spalle i pensieri/le preoccupazioni* a pune la spate gîndurile/grijile, a nu le mai da importanţă. **3.** în urmă, lîngă, după; *camminare uno* ~ *l'altro* a merge unul după altul; *portarsi/tirarsi* ~ *qualcuno/qualcosa* a duce, a tîrî după sine pe cineva/ceva; *(în loc. prep.)* ~ *di,* ~ *a* după; *andare/tenere* ~ *a qualcuno (fig.)* a merge pe urmele cuiva, a urma exemplul, a-l imita; *andare* ~ *alla maggioranza* a face ce face majoritatea, a fi conformist; *andare* ~ *alla moda* a te ţine după modă; *stare* ~ *a qualcuno (fig.)* a te ţine de cineva; *correre* ~ *a qualcosa (fig.)* a alerga după ceva; *farsi correre* ~ *(fig.)* a se lăsa rugat; *nessuno ti tira* ~ *niente (fig.)* nimeni nu-ţi dăruieşte nimic. **4.** *(fig.)* pe la spate; *tutti gli ridono* ~ toţi rid de el pe la spate; *non dire/parlare* ~ a nu vorbi pe la spate; ~ *di,* ~ *a* pe la spate, în spate. **5.** *(rar, lit.)* în conformitate cu, după; *agire* ~ *l'esempio dei padri* acţionaţi după exemplul părinţilor. **6.** după, în urmă; *le disgrazie vengono sempre una* ~ *l'altra* o nenorocire nu vine niciodată singură; *(adm.)* ~ *domanda* în urma cererii; ~ *pagamento* după plată; ~ *consegna* după încredinţare. **III.** *adj. invar.* **1.** *(rar)* posterior. **2.** succesiv, următor. **IV.** *s.m.* partea posterioară.
dietrofrónt I. *interj.* stînga împrejur. **II.** *s.m.* **1.** acţiunea de întoarcere. **2.** *(fig.)* schimbare bruscă (de atitudine).
dietroscèna *s.f.* culise.
difàtti *conj.* într-adevăr.
difèndere I. *vt.* **1.** a apăra, a proteja, a feri. *SIN. salvaguardare, preservare.* **2.** a apăra, a susţine, drepturile, a dezvinovăţi. *SIN. sostenere, scusare.* **3.** *(înv.)* a împiedica. **4.** *(înv.)* a interzice. **5.** *(înv.)* a îndepărta. **6.** *(înv.)* a păstra. **II.** *vr.* **1.** a se apăra, a se adăposti, a se feri. **2.** a se apăra, a-şi susţine nevinovăţia; a se dezvinovăţi; a se justifica. **3.** *(fam.)* a se descurca, a se aranja. **4.** *(înv.)* a se libera.
difendévole *adj. (înv.)* **1.** care protejează/apără. **2.** care se poate apăra, care merită să fie apărat.
difendìbile *adj.* care se poate apăra, care merită să fie apărat.
difendibilità *s.f.* capacitatea de a fi apărat.
difènsa *s.f.* **1.** *(mar.)* adăpost (pentru personalul unei maşini periculoase). **2.** *(înv.) v.* d i f e s a.
difensióne *s.f. (înv.)* **1.** apărare, defensivă. **2.** adăpost.
difensìva *s.f.* apărare; *stare sulla* ~ a fi în gardă.
difensìvo *adj.* defensiv.
difensòre, *-óra* **I.** *s.m., adj.* care apără, apărător. **II.** *s.m.* **1.** *(jur.)* apărător, avocatul apărării; ~ *d'ufficio* avocat din oficiu. **2.** *(fotbal)* apărător.
difésa *s.f.* **1.** apărare; *legittima* ~ legitimă apărare; *accingersi alla* ~ *di qualcuno/qualcosa* a se pregăti să apere pe cineva/ceva; *prendere le* ~*-e di qualcuno* a lua apărarea cuiva. **2.** *(jur.)* apărare; pledoarie; avocatul apărării. **3.** *(mil.)* apărare, sistem de apărare; fortificaţie; ~ *antiaerea* apărare antiaeriană; **4.** *(mar.)* ceea ce serveşte la protejarea navelor (contra frecărilor, ciocnirilor). **5.** *(sport)* apărare. **6.** *(la pl.)* colţ; *le* ~*-e del cinghiale* colţii mistreţului. **7.** *(înv.)* obstacol, piedică.
difése I. *part. tr.* de la d i f e n d e r e. **II.** *adj.* fortificat; *linea* ~*-a* linie fortificată.
difettàre I. *vi. (a)* **1.** a fi lipsit de; ~ *di viveri* a fi lipsit de hrană. **2.** a avea un defect; *difetta nella pronunzia* are o pronunţie defectuoasă. **II.** *vt. (înv.)* a considera defectuos.

difettivo *adj.* **1.** *(gram.)* defectiv. **2.** defectuos; imperfect.
difètto *s.m.* **1.** lipsă, insuficienţă; ~ *di mezzi* lipsă de mijloace; ~ *di memoria/pratica* lipsă de memorie/practică; *essere in* ~ *di qualcosa* a fi lipsit de ceva, a nu avea ceva; *in* ~ în caz de lipsă, în cazul că lipseşte. **2.** defect, defecţiune; imperfecţiune; ~ *di fabbricazione* defect de fabricaţie; ~ *di vista* defect de vedere. **3.** defect, cusur; năravi, viciu. **4.** păcat, vină; *attribuire a* ~ a da vina pe; *essere in* ~ a fi în culpă.
difettosità *s.f.* capacitatea de a fi imperfect.
difettóso *adj.* **1.** defectuos, incomplet, nesatisfăcător; *alimentazione* ~*-a di vitamine* alimentaţie cu insuficiente vitamine. **2.** cu defecte fizice; bolnăvicios; bolnav. **3.** care funcţionează defectuos, greşit. **4.** *(înv.)* păcătos, vinovat. **5.** reprobabil; scandalos.
diffaleàre *vt. v.* defalcare.
diffàlco *s.m. v.* defalco.
diffàlta *s.f. (înv.)* **1.** *(lit.)* lipsă; insuficienţă; nepotrivire. **2.** *(lit.)* greşeală, eroare; vină; delict. **3.** nerespectare a cuvîntului/promisiunii.
diffaltàre *vi. (înv.)* **1.** a scădea; a se micşora. **2.** a lipsi.
diffamàre *vt.* **1.** a defăima. *SIN. denigrare, screditare.* **2.** *(jur.)* a calomnia. **3.** *(înv.)* a divulga.
diffamatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* defăimător, calomniator. *SIN. denigratoare.*
diffamatório *adj.* defăimător, difamant. *SIN. denigratorio.*
diffamazióne *s.f.* **1.** defăimare, denigrare. *SIN. denigrazione.* **2.** *(jur.)* calomniere; *promuovere querela per* ~ a da în judecată pentru calomnie.
differènte I. *part. prez. (rar)* de la differire. **II.** *adj.* diferit, deosebit. *SIN. diverso.*
differènza *s.f.* **1.** diferenţă; ~ *di condizione/gusto/misura/peso* diferenţă de condiţie/gust/măsură/greutate; *notare/annullare la* ~ a nota/a anula diferenţa; ~ *specifica* diferenţă specifică; *una bella* ~ o mare diferenţă; *esserci/non esserci* ~ a fi/a nu fi diferenţă; *non vederci/non trovarci alcuna* ~ a nu vedea/a nu găsi nici o diferenţă; *fare* ~ a face diferenţă, a trata în mod diferit; *non fare* ~ a nu face diferenţă, a trata la fel; *non fa* ~ e acelaşi lucru; *a* ~ *di* spre deosebire de. *SIN. diversità.* **2.** *(mat.)* rezultatul scăderii, diferenţă. **3.** controversă, ceartă, diferend, neînţelegere.
differenziàle I. *adj.* diferenţial. **II.** *s.m.* **1.** *(auto.)* diferenţial. **2.** *(mat.)* diferenţială.
differenziaménto *s.m.* diferenţiere. *SIN. differenziazione.*
differenziàre I. *vt.* **1.** a diferenţia, a deosebi. *SIN. distinguere.* **2.** *(mat.)* a calcula diferenţialul. **3.** *(înv.)* a pune în evidenţă. **II.** *vr.* a se diferenţia, a se deosebi.
differenziazióne *s.f.* diferenţiere.
differìbile *adj.* care poate fi amînat. *SIN. rinviabile.*
differiménto *s.m.* amînare; *chiedere/ottenere un* ~ a cere/a obţine o amînare.
differire I. *vt.* **1.** a amîna; ~ *la partenza/il pagamento* a amîna plecarea/plata. **2.** *(înv., lit.)* a împiedica. **II.** *vi. (a, e)* a fi diferit, a se distinge; ~ *da qualcuno/da qualcosa* a fi diferit de cineva/de ceva; ~ *nelle opinioni* a avea păreri diferite; ~ *per forma/colore* a diferi ca formă/culoare. *SIN. diversificarsi.*
differìto *part. tr.* de la differire şi *adj.*; *pagamento* ~ plată amînată (la o dată oarecare după predarea mărfii).
differitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* care amînă.
differmàre *vt. (înv.)* a respinge (o idee, o teorie).
difficile I. *adj.* **1.** greu, dificil, complicat; *lavoro* ~ muncă dificilă; *passo/brano* ~ fragment greu de înţeles. *SIN. astruso, complicato.* **2.** greu, incomod, periculos, primejdios; *cammino* ~ drum greu. *SIN. disagevole.* **3.** complicat, greu, plin de dificultăţi/de griji; *momento* ~ moment greu; *attraversare un periodo* ~ a trece printr-o perioadă grea; *tempi* ~*-i* timpuri/vremuri grele; *rendere la vita* ~ *a qualcuno* a îngreuna viaţa cuiva, a chinui pe cineva. **4.** neplăcut, greu, dificil; *colloquio* ~ conversaţie neplăcută. **5.** greu de mulţumit, exigent, irascibil, dificil; *carattere* ~ caracter irascibil; *uomo* ~ om dificil. **6.** puţin probabil; *è* ~ *che sia in casa* e puţin probabil să fie acasă. **II.** *s.m.* şi *f.* persoană dificilă; *fare il* ~ a fi greu de mulţumit. **III.** *s.m. sg.* moment/punct dificil; *il* ~ *ormai è superato* greul de acum este depăşit.
difficoltà *s.f.* **1.** dificultate. *SIN. complessità.* **2.** dificultate, complicaţie, obstacol. *SIN. intoppo, intralcio.* **3.** dificultate, impediment; *avere una* ~ *di pronuncia* a avea o dificultate de pronunţie. **4.** obiecţie; *fare/mettere avanti le* ~ a face obiecţii. **5.** *(mai ales la pl.)* penurie, lipsă, dificultăţi, greutăţi (materiale); *trovarsi in* ~ a avea greutăţi materiale.
difficoltóso *adj.* **1.** dificil, greu. *SIN. difficile.* **2.** susceptibil, irascibil, dificil. *SIN. difficile.*
difficultà *s.f. (înv.) v.* difficoltà.
diffida *s.f. (jur.)* **1.** somaţie. **2.** *(înv.)* provocare.
diffidàre I. *vi. (a)* **1.** a nu avea încredere, a nu se încrede. *SIN. dubitare, sospettare.* **2.** *(lit.)* a dispera. **II.** *vt.* **1.** *(jur.)* a soma. **2.** *(înv.)* a lipsi pe cineva de speranţă/încredere. **3.** *(înv.)* a sfida.
diffidènte *adj.* **1.** neîncrezător, bănuitor. *SIN. ombroso, sospettoso.* **2.** *(înv.)* care nu inspiră încredere.
diffidènza *s.f.* neîncredere; bănuială. *SIN. dubbio, sfiducia, sospetto.*
diffìngere *vi. (a)* a se preface că nu ştie.
diffinìre *vt. (înv.) v.* definire.
diffinizióne *s.f. (înv.) v.* definizione.
diffluènte *s.m.* curs de apă secundar (care se varsă separat în mare)
diffluènza *s.f.* difluenţă.
diffóndere I. *vt.* **1.** a împrăştia, a răspîndi; ~ *acqua/luce* a răspîndi apă/lumină. **2.** *(fig.)* a difuza, a propaga, a răspîndi; ~ *voci* a difuza zvonuri. **II.** *vr.* **1.** a se răspîndi; a lumina. **2.** *(fig.)* a se propaga, a se difuza, a se răspîndi. **3.** a se lungi (în scris, vorbire), a fi împrăştiat. **4.** *(lit.)* a fi presărat, a se acoperi, a se uda.
diffondiménto *s.m. (înv.)* difuzare, difuziune.
diffonditóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* difuzor, propagator; răspînditor.
difformàre I. *vt. (înv.)* a deforma. **II.** *vr.* a se deforma, a-şi schimba înfăţişarea.
difformazióne *s.f. (lit.)* deformare.
diffórme *adj.* **1.** diferit, deosebit, neasemănător; *copia* ~ *dall'originale* copie care se deosebeşte de original. **2.** *(lit.)* diform.
difformità *s.f.* **1.** diferenţă, deosebire; nepotrivire. *SIN. diversità, dissomiglianza.* **2.** *(lit.)* diformitate.
diffràngersi *vr.* a se difracta.
diffrattòmetro *s.m. (fiz.)* masă de difracţie.
diffrazióne *s.f. (fiz.)* difracţie.
diffusìbile *adj.* difuzabil.
diffusibilità *s.f.* difuzibilitate.
diffusióne *s.f.* **1.** difuzare, răspîndire, împrăştiere. **2.**

difuziune. **3.** *(fig.)* propagare, răspîndire; *la ~ di un'idea* răspîndirea unei idei; *avere scarsa/grande ~* a fi difuzat pe scară redusă/mare. **4.** *(lit.)* prolixitate. **5.** *(înv., rar)* risipă.

diffusivo *adj. (rar)* care difuzează, care împrăştie.

diffùso I. *part. tr.* de la d i f f o n d e r e. II. *adj.* **1.** difuz. **2.** *(bot.)* care îşi întinde ramurile în toate părţile. **3.** prolix. III. *adv.* în mod difuz.

diffusóre I. *s.m.* **1.** propagator. **2.** difuzor. II. *adj.* care împrăştie/difuzează.

diffusòrio *adj. (lit.)* de difuzare.

difício *s.m. v.* e d i f i c i o.

difilàre *vi. (e), vr.* a se îndrepta, a se grăbi către.

difilàto I. *part. tr.* de la d i f i l a r e. II. *adj.* iute, repede; *venire/andare ~* a veni/a se duce iute/repede/de-a dreptul. III. *adv.* **1.** direct. **2.** iute.

diforàno *adj. (înv., lit.)* din afară, exterior; *vento ~* vînt care bate din largul mării.

difrenàre *vt.* **1.** a scoate frîul. **2.** a dezlega.

difrónte I. *adv.* în faţă, înainte. II. *adj. (înv.)* din faţă; *abita nel palazzo ~* locuieşte în blocul de vizavi. *SIN. dirimpetto.*

difterico, -èrici, *adj. (med.)* difteric.

difterite *s.f. (med.)* difterie.

difteròide *adj.* care se aseamănă difteriei.

diga *s.f.* **1.** dig, stăvilar, zăgaz. **2.** *(fig.)* obstacol; stăvilar, barieră; *rompere le dighe (fig.)* a izbucni, a depăşi orice limite.

digamia *s.f. (rar, înv.)* bigamie.

digàmma, -i, *s.m.* digamma.

digerènte I. *part. prez.* de la d i g e r i r e. II. *adj.* digestiv; *apparato ~* aparat digestiv.

digeribile *adj.* **1.** digerabil. **2.** tolerabil; *(glumeţ)* de crezut, de admis.

digerabilità *s.f.* capacitatea de a fi digerat.

digerìre *vt.* **1.** *(med.)* a digera; *digerisce anche i chiodi/i sassi* digeră şi cuie/pietre. **2.** *(fig.)* a domina, a stăpîni; *~ la bile* a domina furia. **3.** *(fig.)* a tolera, a suporta; a înghiţi; a crede; *~ qualcosa disgradevole* a suporta ceva neplăcut; *non posso ~ quell'uomo* nu pot să-l înghit pe acel om; *questa non la digerisco proprio* asta n-o mai înghit. **4.** *(fig.)* a asimila; *non ha digerito quello che ha assimilato* nu a asimilat ce a studiat. **5.** *(chim.)* a descompune. **6.** *(fig., rar)* a examina, a discuta. **7.** *(înv.)* a pregăti, a aranja.

digestióne *s.f.* **1.** digestie; mistuire; asimilare; *guastarsi la ~ (fig.)* a se înfuria. **2.** *(chim.)* descompunere. **3.** *(înv.)* separare.

digestìre *vt. (înv.)* a digera, a mistui.

digestivo I. *adj.* digestiv; *acque ~-e* ape minerale care ajută digestia. II. *s.m.* băutură (care stimulează digestia).

digèsto[1] *adj. (înv.)* **1.** digerat. **2.** *(rar)* care a depăşit excesul de mîncare/băutură. **3.** *(fig.)* asimilat. **4.** *(fig., rar)* înclinat spre.

digèsto[2] *s.m.* digestie.

dighiacciàre *vi. (a) (rar, lit.)* a se dezgheţa, a se topi.

digiogàre *vt. (înv.)* a dejuga.

digitàle[1] *adj.* digital, care aparţine degetului; *impronta ~* amprentă digitală.

digitàle[2] *s.f.* digitală; *(pop.)* degeţel roşu *(Digitalis purpurea).*

digitàle[3] *adj.* digital, numeric, care poate fi reprezentat prin cifre (binare).

digitalina *s.f.* digitalină.

digitalizzàre *vt.* a converti mărimi fizice în mărimi numerice.

digitalizzazióne *s.f.* convertire a mărimilor fizice în mărimi numerice.

digitàre *vt., vi. (a)* a cînta (la un instrument) cu degetele.

digitària *s.f. (bot.)* meişor *(Digitaria sanguinalis* sau *Milium effusum).*

digitàto *adj. (bot., zool.)* digitat.

digitazióne *s.f.* **1.** subdiviziune în formă de deget. **2.** *(muz.)* digitaţie, tuşeu.

digitigrado *adj. (zool.)* digitigrad.

digiunàre *vi. (a)* **1.** a se abţine de la mîncare, a posti. **2.** a ţine posturile, a posti, a ajuna. **3.** *(fig.)* a se lipsi de ceva, a se abţine.

digiunàto *part. tr.* de la d i g i u n a r e; *(rar)* petrecut în post, postind, ajunînd.

digiunatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care posteşte/ajunează.

digiùno[1] *s.m.* **1.** post; *osservare il ~* a respecta postul; *a ~* pe burta goală; *rompere il ~* a nu mai ţine post. **2.** *(fig.)* privaţiune; abstinenţă. **3.** *(fig., lit.)* dorinţă puternică.

digiùno[2] *adj.* **1.** nemîncat; *essere ~ da tre giorni* a fi nemîncat de trei zile. **2.** *(fig.)* lipsit de; *essere ~ di notizie* a fi lipsit de veşti. **3.** *(fig., lit.)* dornic.

dignificàre I. *vt. (rar, lit.)* a face demn. II. *vr.* a se face demn.

dignità *s.f.* **1.** demnitate, atitudine demnă; autoritate morală; prestigiu; *la ~ della famiglia* demnitatea familiei; *un uomo pieno di ~* un om care are multă demuitate; *comportarsi con grande ~* a se comporta cu multă demnitate; *non avere un bricciolo di ~* a nu avea nici un pic de demnitate. **2.** demuitate, funcţie înaltă; privilegiu; condiţie socială deosebită; situaţie de prestigiu; *privare qualcuno di una ~* a priva pe cineva de o demnitate. **3.** *(la pl.)* persoană cu funcţie înaltă/demnitate.

dignitàrio *s.m.* demnitar.

dignitóso *adj.* **1.** demn; *persona ~-a* persoană cu purtări demne. **2.** nobil, demn; *atto ~* faptă nobilă. **3.** *(înv.)* preţios. **4.** *(înv.)* merituos.

digradaménto *s.m. (rar)* degradare (mai ales a culorilor); decolorare.

digradàre I. *vi. (a, e)* **1.** *(rar, lit.)* a trece de la un grad superior la unul inferior, a coborî treptat, a fi înclinat. **2.** *(fig., lit.)* a descreşte, a se micşora, a se atenua. **3.** *(fig., lit.) (despre culori)* a se altera; a da spre, a bate în. II. *vt.* **1.** *(înv.)* v. d e g r a d a r e (I). **2.** *(rar, înv.)* a împărţi în grade.

digradazióne *s.f.* **1.** coborîre, atenuare. **2.** v. d e g r a d a z i o n e.

digràmma, -mi, *s.m. (lingv.)* succesiune de două litere care indică un singur sunet.

digrassàre I. *vt.* **1.** a degresa, a scoate grăsimea; *~ il brodo* a lua spuma de la supă. **2.** a scoate petele de grăsime. II. *vi. (e)* a slăbi.

digrassatùra *s.f. (ind.)* degresare.

digredire *vi. (a) (rar)* **1.** a se abate din drum (pentru cîtva timp). **2.** a divaga, a face o digresiune.

digressióne *s.f.* **1.** abatere, ocolire, deviere. **2.** digresiune, abatere, îndepărtare (de la un subiect). *SIN. divagazione.* **3.** *(astron.)* distanţă unghiulară a unei planete faţă de soare.

digressivo *adj.* care are caracter de digresiune; cu digresiuni.

digrèsso[1] *part. tr.* de la d i g r e d i r e.

digrèsso[2] *s.m.* digresiune.

digrignàre *vt.* **1.** a scrîşni (din dinţi); a rînji. **2.** *(fig., rar, înv.)* a clănţăni din dinţi.

digrossaménto *s.m.* cioplire, subţiere.

digrossàre I. *vt.* 1. a ciopli; a subţia. 2. a schiţa (o statuie etc.). 3. *(fig.)* a civiliza; a instrui. II. *vr.* a se subţia, a se civiliza.
digrossatùra *s.f.* cioplire, subţiere.
digròsso *adv. (lit., în loc. adv.) in ~, al ~* circa, în mare, aproximativ, aproape.
digrùma *s.f. (rar, tosc.)* lăcomie, voracitate.
digrumàle *s.m. (prop.; zool.)* rumen.
digrumàre *vt. (rar, tosc.)* 1. a rumega. 2. *(fam.)* a înfuleca, a devora. 3. *(fig., lit.)* a medita, a rumega.
diguazzàre I. *vt.* 1. *(rar)* a clătina (un lichid într-un recipient). 2. a agita. II. *vi. (a)* a se bălăci.
diguisàre *vt.* a deghiza, a travesti.
dilaceàre *vr. (rar, lit.)* a se sfîrteca, a se sfîşia.
dilaceràre *vt.* 1. *(lit.)* a sfîşia; a rupe. 2. *(lit., fig.)* a mîhni; a chinui.
dilacerazióne *s.f.* sfîşiere; rupere.
dilagàre I. *vi. (e)* 1. a se revărsa; a inunda. 2. *(fig.)* a se întinde, a se extinde. II. *vt. (mar.)* a inunda.
dilagàto I. *part. tr.* de la dilagare. II. *adj.* inundat; *(înv.) alla ~-a* cu furie, cu putere.
dilamàre I. *vi. (înv.)* a se surpa. II. *vr.* a se forma o baltă.
dilaniàre I. *vt.* 1. a sfîşia, a rupe, a face bucăţi. *SIN. sbranare.* 2. *(fig.)* a distruge renumele, a calomnia. 3. *(fig.)* a chinui, a sfîşia. II. *vr. (lit.)* 1. a-şi sfîşia/a-şi rupe haînele, carnea. 2. a se sfîşia (unii pe alţii).
dilaniatóre, -trice *s.m.* şi *f., adj. (lit.)* (cel) care sfîşie.
dilapidaménto *s.m. (rar)* risipă de bani; cheltuială necugetată.
dilapidàre *vt.* a risipi (banii proprii şi ai statului). *SIN. dissipare, scialacquare.*
dilapidatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* risipitor, cheltuitor. *SIN. dissipatore, scialcquatore.*
dilapidazióne *s.f.* risipă; cheltuială necugetată.
dilassàrsi *vr.* a se obosi.
dilatàbile *adj.* dilatabil.
dilatabilità *s.f.* capacitatea de a fi dilatabil.
dilataménto *s.m.* dilatare.
dilatànte *part. prez.* de la dilatare şi *adj.*; *(med.) periodo ~* perioadă de dilatare.
dilatàre[1] I. *vt.* a lărgi; a căsca. 2. *(fiz.)* a dilata. 3. a mări, a umfla, a spori. 4. *(rar, fig.)* a împrăştia, a difuza, a divulga. II. *vr.* 1. a se lărgi, a se mări. 2. a se dilata. 3. *(fig.)* a se extinde. 4. *(fig.)* a se difuza.
dilatàre[2] *vt.* a amîna.
dilatatóre, -trice I. *adj.* care dilată, dilatant, dilatator. II. *s.m.* 1. *(med.)* dilatator. 2. *(lit., fig.)* propagator.
dilatatório, -òri *adj.* dilatator, capabil de a dilata; *(anat.) muscoli ~-i* muşchi dilatatori.
dilatazióne *s.f.* dilatare, mărire.
dilatometrìa *s.f. (fiz.)* dilatometrie.
dilatómetro *s.m. (fiz.)* dilatometru.
dilatòrio *adj. (jur.)* dilatoriu.
dilavaménto *s.m.* 1. spălare a/roadere a/erodare a pămîntului. 2. decolorare, spălăcire.
dilavàre *vt.* 1. a spăla/a roade, a eroda/a mînca pămîntul. 2. *(rar)* a decolora, a spălăci.
dilavàto I. *part. tr.* de la dilavare. II. *adj.* palid; *viso ~* chip palid; *(fig.) discorso ~* discuţie fără noimă.
dilazionàre *vt. (jur.)* a amîna; a prelungi.
dilazionatòrio *adj. (neol.)* care tinde să amîne.
dilazióne *s.f.* 1. întîrziere; amînare; *chiedere/concedere una ~* a cere/a acorda o amînare; *senza ~* fără amînare. 2. *(lingv.)* transferare a calităţii unui sunet altui sunet.
dilefiàre *vi. (pop., tosc.)* a muri, a crăpa.
dileggino *s.m.* 1. zeflemist. 2. persoană care face pe îndrăgostitul.
dileggiaménto *s.m. (rar)* batjocură, derîdere.
dileggiàre *vt.* a ironiza, a lua în rîs, a-şi bate joc. *SIN. beffare, deridere.*
dileggiàto *adj. (înv.)* desfrînat, nelegiuit.
dileggiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* care batjocoreşte, zeflemist.
dilèggio *s.m.* derîdere, batjocură, dispreţ.
dilégine *adj. (înv.)* slab, fragil; care se îndoaie uşor, flexibil.
dileguaménto *s.m. (rar, lit.)* risipire, împrăştiere; îndepărtare.
dileguàre I. *vt.* a risipi, a împrăştia. II. *vi. (e), vr.* a dispărea, a se pierde, a se îndepărta.
dilèguo *s.m.* 1. *(înv.)* dispariţie; pierdere; *andare/mandare in ~* a risipi, a pierde, a face să dispară. 2. *(lingv.)* cădere a unui sunet.
dilèmma, -èmmi *s.m.* dilemă.
dilemmàtico, -àtici, -àtiche *adj.* care ţine de dilemă.
dilètico *s.m. (înv.)* gîdilat.
dilettàbile *adj.* desfătător.
dilettànte I. *part. prez.* de la dilettare *(rar).* II. *adj., s.m.* şi *f.* diletant, amator.
dilettantésco, -éschi, -éschi *adj.* diletant. *SIN. superficiale.*
dilettantìsmo *s.m.* diletantism.
dilettantìstico, -ìstici, -ìstiche *adj.* de diletant, de amator. *SIN. superficiale.*
dilettànza *s.f. (înv.)* plăcere, delectare, distracţie; desfătare.
dilettàre I. *vt.* 1. a plăcea, a delecta, a desfăta. *SIN. divertire.* 2. *(înv.)* a iubi. II. *vi. (e) (înv.)* a plăcea. III. *vr.* a se distra, a se desfăta, a se delecta, a se bucura.
dilettazióne *s.f.* 1. *(rar)* desfătare, delectare. 2. *(lit.)* plăcere, distracţie.
dilettévole I. *adj.* plăcut; desfătător. *SIN. piacevole.* II. *s.m. sg.* ceea ce produce plăcere; *unire l'utile al ~* a uni utilul cu plăcutul.
dilétto[1] I. *part. tr.* de la dilegere. II. *adj.* foarte îndrăgit/iubit; drag, preferat.
dilétto[2] *s.m. (lit.)* persoană îndrăgită/iubită/preferată.
dilétto[3] *s.m.* 1. plăcere, desfătare; *~ materiale/spirituale* desfătare materială/spirituală; *provare ~ nella musica* a găsi plăcere în muzică; *trarre ~ dallo studio* a găsi plăcere în studiu; *prendere ~ di qualcosa/di qualcuno* a se bucura de ceva/de cineva; *prendere in/a ~ qualcuno* a iubi pe cineva. *SIN. godimento, piacere.* 2. distracţie, amuzament; *scrivere per ~* a scrie pentru a se distra; *a bel ~* anume. 3. *(lit.)* plăcere; bucurie.
dilettóso *adj. (lit.)* 1. foarte plăcut; desfătător. 2. *(înv.)* iubit, preferat.
dilezióne *s.f. (lit.)* iubire pentru o persoană merituoasă; iubire de aproape.
diliberàre *(înv.) v.* deliberare[1,2] şi *deriv.*
dilicàto *adj. (înv.) v.* delicato.
diligènte *adj.* 1. silitor, sîrguincios; zelos; *(depr.)* lipsit de originalitate. *SIN. attento, scrupoloso.* 2. făcut cu atenţie/acurateţe. *SIN. accurato, preciso.*
diligènza[1] *s.f.* 1. silinţă, sîrguinţă, diligenţă. 2. *(lit.)* solicitudine; *fare ~* a se grăbi. *SIN. precisione, scrupolosità.*
diligènza[2] *s.f.* diligenţă.
diligere *vt. (lit.)* a iubi în mod special, a prefera.
dilocàre *vt. (înv.)* a muta, a deplasa, a disloca.
diloggiàre *vi. v.* disloggiare.
dilògia *s.f.* 1. cuvînt/discurs ambiguu/ cu dublu sens.

2. separare a unui cuvînt (pentru a spori expresivitatea).

dilollàre *vt. (rar)* a vîntura (grîul), a-l separa de pleavă.

dilombàrsi *vr. (rar)* **1.** a se speti. **2.** a se trudi.

dilombàto I. *part. tr.* de la d i l o m b a r e. **II.** *adj.* **1.** slab. **2.** *(despre cai)* cu mers nesigur datorită întinderii mușchilor lombari. *SIN. slombato.*

dilombatùra *s.f. (vet.)* întindere a mușchilor lombari.

dilucidàre *vt. v.* d e l u c i d a r e.

dilùcolo *s.m. (lit.)* geană de lumină, zori.

diluènte I. *part. prez.* de la d i l u i r e. **II.** *adj., s.m. (chim.)* diluant.

diluire *vt.* **1.** a dizolva, a topi. **2.** a dilua, a subția un lichid. **3.** *(fig.)* a dilua, a lungi (exprimarea unei idei).

diluizióne *s.f.* **1.** diluare. **2.** substanță diluată.

dilungàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a lungi, a întinde. **2.** *(lit.)* a îndepărta, a înlătura. **3.** *(lit., înv.)* a amîna. **II.** *vr.* **1.** a deveni mai lung, a se lungi. **2.** *(lit.)* a se îndepărta. **3.** *(fig.)* a se lungi, a lungi o exprimare; *~-si in noiose spiegazioni* a se lungi cu explicații plicticoase. **4.** *(în cursele de galop)* a se desprinde.

dilùngi I. *adv. (rar, lit.)* departe, de departe. **II.** *în loc. prep. (înv.) ~ da, (lit.) ~ di* departe.

dilùngo I. *adv. (rar)* în loc; *a ~* continuu, mereu, întruna; *suonare a ~ (despre clopote)* a suna îndelung. **II.** *adj. (înv.)* depărtat.

diluviàle *adj.* **1.** care ține de potop; torențial. **2.** *(geol.)* care ține de diluviu.

diluviàre I. *vi. (a, e)* **1.** a ploua mult, a turna cu găleata. **2.** *(fig.)* a veni grămadă, a se abate ca un potop. **II.** *vt.* **1.** a inunda. **2.** a devora, a mînca cu lăcomie.

diluviatóre *s.m.* mîncăcios, mîncău.

dilùvio[1] *s.m.* **1.** diluviu, potop; *piovere a ~* a ploua mult. **2.** *(fig.)* abundență, mulțime. **3.** *(lit., fig.)* invazie.

dilùvio[2] *s.m.* plasă de prins păsări.

diluvióne, -óna *s.m.* și *f.* mîncăcios, mîncău.

diluzióne *s.f. v.* d i l u i z i o n e.

dimacchiàre *vt., vi.* a despăduri.

dima *s.f. (înv.)* săptămînă; *mezza ~* miercuri.

dimagraménto *s.m.* **1.** slăbire; slăbit. **2.** sărăcire (a unui teren cultivabil).

dimagrànte I. *part. prez.* de la d i m a g r a r e. **II.** *adj.* care slăbește.

dimagràre I. *vt.* **1.** a slăbi. **2.** *(despre teren)* a secătui. **3.** *(rar, fig.)* a sărăci; *~ qualcuno del suo denaro/dei suoi beni* a jupui/a scutura pe cineva de bani/bunuri. **II.** *vi. (e)* **1.** a slăbi; *(fig.) ~ a vista d'occhio* a slăbi văzînd cu ochii; *(fig.) ~ come un chiodo* a slăbi foarte mult, a se face ca o scîndură. **2.** *(fig., lit.)* a sărăci. **3.** *(rar, lit.)*; *(despre ape)* a scădea. **4.** *(rar, înv.; (despre pămînt)* a se secătui. **III.** *vr.* **1.** *(lit.)* a se slăbi. **2.** *(fig., lit.)* a se sărăci. **3.** *(poetic, fig.)* a se despopula.

dimagriménto *s.m.* slăbire.

dimagrire *vi. (a)* a slăbi.

dimandàre *vt. v.* d o m a n d a r e **(I)**.

dimàndita *s.f. (lit.)* întrebare.

dimàndo *s.m. (înv.)* **1.** întrebare, rugăminte. **2.** cerere, dorință.

dimàne I. *adv. v.* d o m a n i **(I). II.** *s.f. invar.* **1.** *(lit.)* mîine. **2.** *(poetic)* dimineață. **3.** *(rar, lit.)* viitor.

dimàni *adv. v.* d o m a n i **(I).**

dimazzàre *vt.* a sfărîma/a sparge piatră.

dimazzatóre *s.m.* spărgător (de piatră).

dimazzatùra *s.f.* spargere a pietrei.

dimembràre *vi. (rar)* **1.** a dezmembra. **2.** *(fig.)* a strica, a altera. **3.** *(rar)* a despărți, a separa.

dimenaménto *s.m. (rar)* zvîrcolire.

dimenàre I. *vt.* **1.** a agita, a mișca încoace și încolo; a da din (mîini, picioare etc.). **2.** *(înv.)* a se clătina. **II.** *vr.* **1.** a se agita, a se zvîrcoli. **2.** *(fig.)* a se strădui, a se zbate.

dimenìo *s.m.* agitație, vînzoleală.

dimensionàle *adj. (fiz.)* dimensional.

dimensionàto *adj. (lit.)* prevăzut cu dimensiuni, concret, măsurabil.

dimensióne *s.f.* dimensiune; *i solidi hanno tre ~* corpurile au trei dimensiuni; *la quarta ~* cea de-a patra dimensiune; *prospettive di notevole ~* perspective de dimensiuni remarcabile; *la ~ politica di un discorso* dimensiunea politică a unui discurs.

dimentieàggine *s.f. (rar)* obicei de a uita; neatenție.

dimentieàuza *s.f.* **1.** uitare; *andare/cadere in ~* a fi uitat; a cădea în uitare. **2.** neatenție, neglijență, greșeală; *uno sbaglio commesso per ~* o eroare comisă din neatenție.

dimentieàre I. *vt.* **1.** a uita, a pierde memoria; *non ~* a fi atent. **2.** a neglija, a lăsa în părăsire; a uita; *~ i propri doveri di padre* a neglija propriile îndatoriri de tată. **3.** a șterge din minte; *~ le offese* a uita jignirile. **4.** a pierde, a lăsa din neatenție, a uita. **II.** *vr.* a nu-și aminti.

dimentieatóio *s.m.* uitare; *(glumeț, în loc.) mettere/porre/andare/cascare nel ~* a uita.

diméntico, -méntichi, *adj., s.m.* **1.** uituc, care uită/nu-și amintește. **2.** nepăsător, neglijent, indiferent.

dimentieóne, -óna *s.m.* și *f., adj. (rar, pop.)* uituc.

dimergolàre I. *vt.* a clătina, a agita. **II.** *vr.* a se clătina; a se împletici.

dimero *s.m. (chim.)* dimero.

dimésso I. *part. tr.* de la d i m e t t e r e. **II.** *adj. (fig.)* umil, modest; *tono/contegno ~* ton/atitudine umil(ă); *persona ~-a nel vestire* persoană îmbrăcată modest; *abito ~* haină uzată; *voce ~-a* voce joasă.

dimestieàre *vt. (rar) v.* d o m e s t i c a r e **(I)**.

dimestiehévole *adj. (rar)* **1.** care se poate domestici. **2.** *(rar)* prietenos, afabil, amabil.

dimestiehézza *s.f.* **1.** familiaritate, intimitate; *avere/prendere ~ con qualcuno* a fi familiar cu cineva; *entrare in ~ con qualcuno* a deveni familiar cu cineva; *con ~* fără pretenții. **2.** *(fig.)* experiență, practică; *avere ~ con qualcosa* a se pricepe la ceva; *prendere ~ con qualcosa* a căpăta experiență, a se familiariza cu ceva.

dimèstico *adj., s.m. v.* d o m e s t i c o **(I; 2 și II, 2)**.

dimèttere I. *vt.* **1.** a elibera, a da drumul (din spital, închisoare). **2.** a demite, a destitui. **3.** *(lit.)* a abandona, a părăsi; a renunța. **4.** *(rar)* a ierta. **5.** *(înv.)* a permite, a acorda. **6.** *(înv.)* a lăsa să cadă. **7.** *(fig.; înv.)* a umili. **8.** *(înv.)* a înceta. **II.** *vr.* a demisiona.

dimezzaménto *s.m.* înjumătățire.

dimezzàre *vt.* **1.** a înjumătăți. **2.** împuțina, a reduce.

dimezzàto I. *part. tr.* de la d i m e z z a r e. **II.** *adj. (fig.)* incomplet, parțial.

dimidiàre *vt. v.* d i m e z z a r e.

dimìno *s.m. v.* d o m i n i o.

diminuèndo *s.m.* **1.** *(mat.)* descăzut. **2.** *(muz.)* semn indicînd descreșterea tonului.

diminuire I. *vt.* **1.** *(mat.)* a scădea. **2.** a reduce, a diminua. **II.** *vi. (e)* a se diminua, a se micșora, a se împuțina, a se reduce. *SIN. calare.*

diminutivo I. *adj.* care micşorează. II. *s.m. (gram.)* diminutiv.
diminutóre *s.m. (mat.)* descăzut.
diminuzióne *s.f.* 1. micşorare, diminuare; descreştere; împuţinare; *(jur.)* ~ *del capo* condamnare cu pierderea tuturor drepturilor. 2. *(muz.)* înjumătăţirea valorii unei note.
dimissionàre *vt. (neol., adm.)* a concedia, a destitui.
dimissionàrio, -àri, -àrie *adj. (lit.)* care şi-a dat demisia.
dimissióne *s.f. (mai ales la pl.)* demisie; *dare/presentare/rassegnare le* ~*-i* a-şi da demisia.
dimissória *s.f. (bis.)* scrisoare episcopală (prin care se autoriza o transferare în altă dioceză etc.).
dimissório *adj.* care demite/concediază.
dimolàre I. *vi. (e; rar, tosc; despre gheaţă)* a se topi. II. *vt. (rar, tosc.)* a muia; ~ *i panni* a pune rufele la muiat.
dimolaticcio *s.m. (înv., tosc.)* noroi, pământ muiat (prin topirea zăpezii).
dimòlo *s.m. (rar, tosc.)* topire, dezgheţ.
dimólto I. *adj. nehot. (fam., tosc.)* mult. II. *pron. nehot. (la pl., fam., tosc.)* multe persoane. III. *adv. (rar, tosc.)* mult.
dimònio *s.m. v.* demònio.
dimòra *s.f.* 1. *(lit.)* oprire, şedere (într-un loc). 2. locuinţă; *scegliere una* ~ a alege o locuinţă; *prendere* ~*/stare a* ~ *in un luogo* a se stabili/a sta într-un loc; *ultima/estrema* ~ a) mormânt; b) cimitir. 3. *(agr.) mettere/porre a* ~ *una pianta* a sădi definitiv. 4. *(lit.)* pauză. 5. *(lit.)* întârziere, zăbavă; *senza* ~ repede.
dimoràn̈za *s.f.* 1. *(lit.)* şedere, sejur; *fare* ~ a sta într-un loc. 2. *(lit.)* întârziere, zăbavă. 3. *(rar)* stabilitate.
dimoràre I. *vi. (a, înv. e)* 1. a locui, a sta. 2. *(lit.)* a se opri, a sta pe loc. 3. *(fig., lit.)* a persista, a persevera. 4. *(rar)* a zăbovi, a întârzia. II. *vt. (înv.)* a reţine.
dimorfismo *s.m.* dimorfism.
dimòrfo *adj.* dimorf.
dimòro *s.m. (înv.)* 1. şedere, sejur. 2. locuinţă. 3. *(rar)* staza, oprire. 4. ezitare; zăbavă, întârziere.
dimostràbile *adj.* demonstrabil.
dimostrabilità *s.f.* caracter demonstrabil.
dimostrànte I. *part. prez.* de la dimostrare şi *adj.* II. *s.m.* demonstrant, manifestant.
dimostràre I. *vt.* 1. a arăta, a dovedi, a manifesta. *SIN. palesare.* 2. a demonstra; a confirma. 3. a explica, a arăta. 4. *(înv.)* a descoperi. 5. a participa la o demonstraţie publică. II. *vr.* a se manifesta, a se dovedi, a se arăta.
dimostratìva *s.f (rar)* capacitatea/ştiinţa de a demonstra bine ceva.
dimostratìvo *adj.* demonstrativ; *metodo* ~ metodă demonstrativă; *azione* ~*-a (mil.)* acţiune demonstrativă; *aggettivo* ~ adjectiv demonstrativ.
dimostratóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* 1. *(rar)* cel care demonstrează/dovedeşte ceva. 2. *(com.)* persoană/vînzător care explică/demonstrează clienţilor funcţionarea unui aparat etc. 3. voiajor comercial, comis voiajor (pentru produse cosmetice). II. *adj.* care dovedeşte/arată.
dimostrazióne *s.f.* 1. dovadă, dovedire, manifestare *SIN. attestazione, prova.* 2. demonstraţie; demonstrare. 3. demonstraţie, manifestaţie colectivă. 4. ilustrarea funcţionării unei maşini, demonstraţie. 5. *(mil.)* demonstraţie; ~ *navale* pătrundere în apele navale ale altui stat. 6. *(rar, lit.)* aparenţă, ficţiune.
dimozzàre *vt. (înv.)* a tăia, a ciunti.
din[1] *interj. v.* dindin (I).
din[2] *s.m.* unitate de măsură a sensibilităţii peliculelor cinematografice.
dìna *s.f.* unitate de forţă din sistemul C.G.S., dină.
dinàmica *s.f.* 1. dinamică; ~ *terrestre* dinamică terestră; ~ *dei gas* dinamica gazelor. *SIN. aerodinamica;* ~ *dei liquidi SIN. idrodinamica.* 2. mişcare, dezvoltare dinamică; ~ *economica* dinamica economiei.
dinamicità *s.f.* dinamism; *la* ~ *della vita moderna* caracterul dinamic al vieţii moderne.
dinàmico, -àmici, -àmica *adj.* 1. dinamic, propriu dinamicii. 2. activ, energic, dinamic; *(muz.) indicazione* ~*-a* semn grafic care se referă la gradaţia intensităţii sunetelor.
dinamismo *s.m.* dinamism.
dinamista, -isti, -ista *s.m.* şi *f.* adept al dinamismului.
dinamitàrdo *adj., s.m.* dinamitard; subversiv; terorist.
dinamìta *s.f.* dinamită.
dinamitificio *s.m.* fabrică de dinamită.
dìnamo *s.f. invar. (fiz.)* dinam.
dinamoelèttrico, -ci, -ca *adj.* dinamo-electric.
dinamometrìa *s.f.* dinamometrie.
dinamòmetro *s.m. (mec.)* dinamometru.
dinamoscopìa *s.f.* dinamometrie.
dinànte *adv. v.* dinanzi (I).
dinànti *adv. v.* dinanzi.
dinanzàre *vt. (înv.)* a depăşi.
dinànzi I. *adv.* 1. în faţă, înainte; *guarda* ~ priveşte în faţă; *levati* ~*!* cară-te, pleacă! 2. înainte, anterior; *vedere/guardare* ~ a prevedea; *dire* ~ a prezice. II. *în loc. prep.* ~ *a, (înv.)* 1. în faţă, înaintea. 2. în prezenţă; *levarsi qualcuno* ~ a scăpa de cineva. 3. *(fig.)* în comparaţie cu, faţă de. III. *în loc. conj.* ~ *che (rar; lit.)* înainte ca. IV. *adj.* 1. care se găseşte în faţă. 2. precedent. V. *s.m. (rar, lit.)* partea din faţă.
dinaro[1] *s.m.* dinar.
dinaro[2] *s.m. v.* denaro.
dinàsta, -àsti, -àsta *s.m.* principe; suveran.
dinastìa *s.f.* dinastie.
dinàstico, -àstici, -àstica *adj.* 1. dinastic. 2. *(rar)* care sprijină o dinastie.
dìnci *interj. (în expr.) per* ~*!* Dumnezeule!; ~ *patata!/per* ~ *Bacco!* fir-ar să fie!
dindin I. *interj. (onomatopee)* cling-cling. II. *s.m.* sunetul clopoţelului.
dindìo *s.m. v.* dindo.
dindirindìna *interj.* (exprimă uimire, mînie) *(în loc. interj.) per* ~*!* pe naiba! fir-ar să fie!
dìndo *s.m.* curcan.
dindòn I. *interj. (onomatopee)* bang, dang. II. *s.m.* dangăt.
dindonàre *vi. (rar)* a suna ca un clopot.
dìne *s.f. v.* dina.
dinegàre *vt. v.* denegare.
dinervàre *vt., vr.* a vlăgui, a istovi.
dinghiy *s.m. (înv.)* 1. ambarcaţie mică (cu un singur catarg). 2. barcă folosită în India (pentru transport).
dìngo[1]**, -ghi**, *s.m. v.* dinghiy.
dìngo[2]**, -ghi** sau **-go**, *s.m.* câinele dingo *(Canis dingo).*
dinièġo, -èghi, *s.m.* 1. refuz; *opporre un* ~ a refuza; *fare un cenno di* ~ a face un semn de refuz.
dinnànzi *adv. v.* dinanzi.
dinoccolàre *vt., vr. (înv.)* a suferi o luxaţie, a (se) deşela; a (-şi) frînge gîtul.
dinoccolàto I. *part. tr.* de la dinoccolare. II. *adj.* cu mers dezarticulat.

dinosàuro *s.m. (zool.)* dinozaur.
dinotàre *vt. v.* denotare.
dinoterio *s.m. (zool.)* dinoteriu *(Dinotherium)*.
dintornàre *vt. (înv.)* **1.** a însemna marginile, a delimita, a contura (o figură). **2.** a înconjura.
dintórno I. *adv.* în jur; împrejur; peste tot. **II.** *loc. prep.* ~ *a* în jurul; ~ *a lui c'erano molti amici* în jurul lui erau mulţi prieteni. **III.** *s.m.* **1.** împrejurime. **2.** *(înv.)* contur.
dìo[1] **I.** *s.m.* **1.** Dumnezeu; *la mano di* ~ *(fig.)* mîna/ajutorul lui Dumnezeu; *ira/castigo di* ~ *(fig.)* pedeapsa lui Dumnezeu; *bene/grazia di* ~ belşug; *(lit.) visita di* ~ încercare; *essere in grazia di* ~ ~ a fi fără păcate; *uomo senza* ~ om fără frica lui Dumnezeu; ~ *sia ringraziato,* ~ *sia lodato, grazie a* ~, *la* ~ *mercè* slavă domnului; ~ *sa quando* Dumnezeu ştie cînd; *andarsene con* ~ a se duce cu Dumnezeu; *piove giù che* ~ *la manda* ploaie de rupe pămîntul; *lavoro fatto come* ~ *vuole* treabă făcută în pripă; *in nome di* ~, *per l'amore di* ~ *!* pentru numele lui Dumnezeu!; *se* ~ *vuole* dacă vrea Dumnezeu; *come* ~ *volle* cum a vrut Dumnezeu, în sfîrşit; *per* ~*!* Sfinte Dumnezeule!; ~ *buono!* Dumnezeule doamne!; ~ *ce ne guardi/ce ne scampi e liberi/ce la manda buona* Dumnezeu să ne ajute. **2.** zeu (în religiile politeiste) *il* ~ *del commercio* zeul comerţului; *(fig.)* persoană/lucru venerat(ă); zeu; zeitate; *scrivere come un* ~ a scrie ca un zeu; *gli studi sono il suo* ~ studiile sînt zeitatea sa. **II.** *interj.* **1.** *(exprimă invocaţie) oh* ~ *!* o Dumnezeule! **2.** *(exprimă nerăbdare, uimire, furie, bucurie etc.)* ~ *che confusione!* Dumnezeule, ce zăpăceală!; *per* ~ *!* pentru Dumnezeu!; ~ *santo, com'è ridotto!* Doamne Dumnezeule în ce hal a ajuns!; ~, *che gioia!* Dumnezeule, ce bucurie!
dìo[2] *adj. (lit.)* divin; strălucitor; perfect.
diocesàno *adj.* eparhial, diocezan.
diòcesi *s.f.* diocеză; eparhie.
diòdo *s.m. (tele.)* diodă; *rivelatore a* ~ detector cu diodă.
dióico, -ici, *adj. (bot.)* dioic.
diomedèa *s.f. (ornit.)* specie de albatros *(Diomedea exsulans)*.
dionèa *s.f. (bot.)* dionee *(Dionaea muscipula)*.
dionisiaco, -łaci, *adj.* dionisiac.
dioràma, -àmi, *s.m.* dioramă, panoramă.
diorite *s.f. (miner.)* diorit.
diòttra *s.f.* alidadă cu lunetă.
diottria *s.f.* dioptrie.
diòttrica *s.f.* studiul refracţiei luminii.
diòttrico, -ci, *adj.* dioptric.
diòttro *s.m. (fiz.)* dioptru.
dipanamènto *s.m. (rar)* depănare.
dipanàre[1] *vt.* **1.** a depăna. **2.** a descurca, a lămuri, a clarifica un lucru; ~ *la matassa (fig.)* a ieşi dintr-o încurcătură, a rezolva o situaţie încurcată.
dipanàre[2] *vt.* a mînca pîine; a mînca mult.
dipanatóio, -ói, *s.m.* depănător; vîrtelniţă.
dipanatùra *s.f. (rar)* depănare.
dipanìno *s.m.* partea centrală a ghemului.
dipartènza *s.f. (înv.)* **1.** plecare; *far la* ~ a-şi lua rămas bun. **2.** *(eufemistic)* moarte.
dipartimentàle *adj.* departamental.
dipartimènto[1] *s.m.* **1.** plecare; *fare* ~ a pleca. **2.** loc izolat/separat. **3.** *(eufem.)* moarte.
dipartimènto[2] *s.m.* **1.** departament; minister. **2.** departament; district. **3.** zonă de coastă a Italiei; ~ *universitario* departamentul care coordonează activitatea catedrelor de acelaşi profil ale diferitelor universităţi.
dipartire[1] *vt.* **1.** *(înv.)* a împărţi în două. **2.** *(lit.)* a separa. **3.** *(înv.)* a distribui.
dipartire[2] *vi. (e), vr.* **1.** *(lit.)* a pleca, a se îndepărta. **2.** *(eufem.)* a muri. **3.** *(fig., lit.)* a se îndepărta, a devia.
dipartita *s.f. (lit.)* **1.** despărţire; plecare. **2.** *(fig.)* moarte.
dipartito I. *part. tr.* de la dipartire. **II.** *adj.* solitar, singuratic.
dipelàre *vt. (înv.)* **1.** a depila. **2.** a jupui.
dipendènte I. *part. prez.* de la dipendere. **II.** *adj. proposizione* ~ propoziţie subordonată. **III.** *s.m.* şi *f.* **1.** angajat, salariat. **2.** *(înv.)* supus.
dipendènza[1] *s.f.* **1.** dependenţă; *la* ~ *di un concetto da un altro* dependenţa unui concept de/faţă de altul; *in* ~ *di ciò* drept consecinţă; *avere qualcuno alle proprie* ~*-e* a avea angajaţi/subalterni; *essere alle* ~*-e di qualcuno* a fi angajatul/subalternul cuiva. **2.** *(înv.)* etimologie. **3.** *(rar, lit.)* situaţie de client (în sens antic). **4.** corelaţie, conexiune. **5.** *(referitor la toxicomanie)* nevoia de a folosi droguri.
dipendènza[2] *s.f.* dependinţă; atenansă.
dipèndere *vi. (e)* **1.** a proveni, a rezulta, a deriva, a fi legat/determinat de ceva. *SIN. derivare.* **2.** a depinde, a fi sub autoritatea/conducerea cuiva, a fi subordonat.
dipennàre *vt. v.* depennare.
dipéso *part. tr.* de la dipendere.
dipìgnere *vt., vr. v.* dipingere.
dipìngere I. *vt.* **1.** a picta; ~ *a olio* a picta în ulei. **2.** a zugrăvi; a vopsi. **3.** a farda. **4.** *(fig.)* a desena, a zugrăvi. **5.** *(înv.)* a broda. **II.** *vr.* **1.** a se colora. **2.** a se farda.
dipìnto I. *part. tr.* de la dipingere şi *adj.; non poter vedere alcuno neanche* ~ a nu suferi pe cineva; *non volerci stare neanche* ~ a nu voi să stai într-un loc, nici mort. **II.** *s.m.* pictură, tablou.
dipintóre, -trice *(pop.)* **-tóra,** *(înv.)* **-éssa** *s.m.* şi *f. (lit.)* pictor.
dipintùra *s.f. (rar, lit.)* pictură.
diplegìa *s.f.* diplegie.
diplocòcco, -òcchi, *s.m. (biol.)* diplococ.
diplòide[1] *s.f.* cluton.
diplòide[2] *adj. (biol.)* diploidă.
dilplòma, -òmi, *s.m.* **1.** diplomă. **2.** certificat. **3.** *(ist.)* act, cartă de privilegii.
diplomàre I. *vt.* a da/a acorda o diplomă. **II.** *vr.* a lua/a obţine o diplomă.
diplomàtica *s.f.* diplomatică, studiul documentelor vechi.
diplomàtico, -ci I. *adj.* diplomatic, referitor la vechile documente; *archivio* ~ arhivă care păstrează documentele vechi; *scrittura* ~*-a* scris specific cancelariilor; *edizione* ~*-a* ediţie care reproduce fidel manuscrisul. **2.** diplomatic, referitor la diplomaţie; *corriere* ~ curier diplomatic. **3.** abil, subtil, şiret, diplomatic. **II.** *s.m.* **1.** diplomat; *(fig., glumeţ) avere/darsi arie de* ~ a-şi da importanţă. **2.** *(fig.)* persoană abilă/cu tact/diplomată. **3.** prăjitură (din aluat fraged şi cremă).
diplomatìsta, -ìsti, *s.m.* şi *f.* specialist în diplomatică.
diplomàto I. *part. tr.* de la diplomare. **II.** *adj., s.m.* (cel) care a obţinut o diplomă, diplomat.
diplomazìa *s.f.* **1.** diplomaţie. **2.** *(fig.)* tact, abilitate, diplomaţie.
diplòmetro *s.m. (med.)* aparat cu care se fac măsurători pe pupile.

diplopìa *s.f.* diplopie.
dìpnoi *s.m. pl.* dipnoi.
dipòi I. *adv.* apoi, mai tîrziu, după. II. *adj.* următor.
dipolàre *adj. (fiz.)* dipolar.
dipòlo *s.m.* dipol.
dipòrre *vt., vi. (înv.) v.* deporre şi *deriv.*
diportaménto *s.m. (rar, lit.)* 1. purtare, atitudine, ţinută. 2. comportare, conduită.
diportàre I. *vt. (înv.) v.* deportare (1). II. *vr.* 1. *(rar, lit.)* a se comporta, a acţiona. 2. *(lit.)* a se plimba. 3. *(înv.)* a se distra, a se recrea.
dipòrto, *s.m.* 1. *(rar)* distracţie; recreaţie; plăcere; *andare a ~, darsi ~* a se distra, a se recrea; *viaggio da ~* voiaj de agrement; *fare qualcosa per ~* a face ceva pentru a se recrea. 2. *(înv.)* loc plăcut. 3. *(rar)* sport; *~-i invernali* sporturi de iarnă; *da ~* sportiv, sport.
diprèndere *vt. (înv., rar)* a prinde asupra faptului.
diprèsso *(numai în loc. adv.) a un ~* aproximativ.
dipsacacee *s.f. pl.* scaiete *(Dipsacacceae).*
diptero *adj. (arhit.)* dipter.
dira *s.f. (înv.)* blestem; imprecaţie.
diradaménto *s.m.* rărire.
diradàre I. *vt.* a rări; *~ le piante* a rări plantele; *~ le visite* a rări vizitele. II. *vi. (e), vr.* a se rări.
diradatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. pădurar care răreşte copacii. 2. săpăligă (pentru rărirea culturilor).
diradatrice *s.f.* maşină de rărit (culturile).
diradicaménto *s.m.* 1. *(rar)* rărire; răzătură. 2. *(înv., rar)* exterminare.
diradicàre *vt.* 1. *(lit.)* a scoate din rădăcină, a dezrădăcina, a smulge. 2. *(fig.)* a ruina. 3. *(fig.)* a ucide, a extermina.
diragnàre *vt.* 1. *(rar)* a curăţa de păianjeni. 2. *(fig., lit.)* a dezvălui, a face cunoscut.
diramàre[1] I. *vt.* 1. *(rar)* a împărţi în ramuri. 2. *(fig.)* a împrăştia, a difuza. *SIN. propagare.* II. *vi., vr.* 1. a se ramifica, a se bifurca. 2. *(fig.)* a deriva, a proveni, a coborî, a se trage, a-şi trage originea. 3. *(fig.)* a se împrăştia, a se difuza, a se răspîndi.
diramàre[2] I. *vt.* a curăţa un copac (de ramurile de prisos). II. *vr. (rar)* a pierde ramurile.
diramàre[3] *vt.* a curăţa stratul de aramă.
diramatóre[1], **-trice** *adj., s.m.* şi *f.* curier, cel care difuzează (ordine, ştiri etc.).
diramatóre[2] *s.m. (rar)* cel care curăţă/taie pomi. *SIN. potatore.*
diramatùra *s.f. (rar)* curăţarea pomilor. *SIN. potatura.*
diramazióne *s.f.* 1. difuzare, transmitere, împrăştiere. 2. ramificare; bifurcare. 3. ramificaţie. 4. drum secundar.
dirancàre *vt. (înv.)* 1. a strîmba; a strica. 2. a smulge.
duraspàre *vt.* a separa boabele de struguri de ciorchine.
dirazzàre *vi. (e; rar)* a degenera.
dire I. *vt.* 1. a spune, a zice; *~ delle stupidaggini* a spune prostii; *non saper cosa ~* a nu şti ce să spui; *~ addio a qualcuno (fig.)* a părăsi pe cineva; *~ addio a qualcosa* a renunţa la ceva; *dirle grosse* a spune enormităţi; *~ qualcosa forte/a voce alta* a spune ceva cu voce tare; *dirne un sacco e una sporta* spune multe şi de toate, a profera injurii/ insolenţe; *~ qualcosa chiaro e tondo* a spune scurt şi răspicat; *~ di no* a spune nu, a nega; *dire di sì* a spune da, a accepta; *non dico di no (fig.)* nu spun că nu, sînt de acord; *~ la sua* a-şi spune propria părere; *voler sempre ~ l'ultima (fig.)* a vrea să ai întotdeauna ultimul cuvînt; *~ qualcosa fra i denti (fig.)* a spune ceva printre dinţi; *non farsela ~ due volte* a nu se lăsa rugat; *non c'è che ~* nimic de zis, este chiar aşa; *è tutto ~* mai trebuie adăugat ceva; *per meglio ~* mai exact; *volevo ben ~* eram sigur; *si può ~* se poate spune; *'per così ~* ca să zicem aşa, s-ar putea spune; *è una cosa che non si deve ~/da ~* e un lucru care nu trebuie spus/secret; *è una cosa da non ~* e un lucru de nedescris; *~ pane al pane e vino al vino* a spune lucrurilor pe nume. 2. a spune, a declara, a explica; a expune, a relata; a sugera; a comanda. 3. a vorbi, a se exprima; *~ bene/male di qualcuno* a vorbi de bine/de rău pe cineva; *~ sul serio/per scherzo* a vorbi serios/în glumă; *avere a che ~ con qualcuno (fig.)* a avea motiv de ceartă cu cineva; *stare per ~* a fi pe punctul de a vorbi; *dirsela con qualcosa (fig.)* a se pricepe la ceva; *non faccio per ~* nu spun ca să mă laud; *così, tanto per ~* aşa, să mai schimbăm două vorbe; *dimmi pure* hai vorbeşte. 4. a recita; *~ una poesia a memoria* a spune o poezie pe dinafară. 5. a considera, a socoti; *tutti lo dicono uomo di grande cultura* toţi îl consideră om de mare cultură. 6. a exprima (cu alte mijloace decît cele vorbite), a indica, a simboliza, a reprezenta; *un silenzio che dice più di un lungo discorso* o tăcere care spune mult mai mult decît un lung discurs; *un libro/un quadro/una musica che dicono molto* o carte/un tablou/o muzică care spune multe; *uno sguardo che non dice nulla* o privire care nu spune nimic; *è un elemento che non dice* e un element lipsit de importanţă/ nesemnificativ. II. *vi. impers. si dice* se spune, circulă zvonul, umblă vorba că. III. *s.m.* 1. vorbire. 2. spusă; *il ~ è più facile del fare* e mai uşor să vorbeşti decît să faci; *stando al tuo ~* după spusele tale.
diredàre *vt. (înv.)* 1. a dezmoşteni. 2. a lipsi de/a lăsa fără moştenitor.
direnàre I. *vt. (înv.)* a deşela. II. *vi., vr.* a se deşela. 2. *(despre nave etc.)* a se sfărîma, a se face bucăţi.
direpzióne *s.f. (înv.)* jaf, furt, prădăciune.
dirètro *adv. v.* dietro (1).
direttàrio, *-àri, s.m. (jur.)* proprietar direct al unui bun.
direttissima *s.f.* 1. şoseaua/calea ferată cea mai directă. 2. *(alpin.)* escalada cea mai directă. 3. *(jur.) per ~* judecat direct/fără instrucţie.
direttissimo *s.m.* tren expres.
direttiva *s.f.* directivă, normă, indicaţie.
direttivo I. *adj.* 1. care conduce, de conducere; conducător; diriguitor; *consiglio ~* consiliu de conducere; *linea ~-a* linie conducătoare; *funzioni ~-e* funcţii de conducere. 2. al directorului/conducătorului; *ufficio ~* biroul directorului. II. *s.m.* consiliu/comitet de conducere; *riunire/convocare il* a reuni/a convoca consiliul de conducere.
dirètto I. *part. tr.* de la drigere. II. *adj.* 1. direct; *via/luce ~-a* şosea/lumină directă. 2. imediat, direct; *conseguenza ~-a* consecinţă imediată; *imposta ~-a* impozit direct. 3. *(lingv.) complemento ~* complement direct; *discorso ~* vorbire directă. 4. *in ~-a* în direct, pe viu, fără o înregistrare anterioară; *trasmissione in ~-a* transmisie directă. 5. *(înv.)* drept; bun. III. *s.m.* 1. tren accelerat. 2. *(box)* directă. IV. *adv.* direct, fără ocolişuri.
direttóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* director, conducător; *(cinema) ~ di produzione* director de producţie; *(teatru) ~ artistico* director artistic; *~ d'orchestra* dirijor; *~ di fotografia* coordonatorul operaţiilor de iluminare şi al filmărilor; *(sport) ~ d'incontro* arbitru; *~ spirituale* confesor. II. *adj.* 1. *(rar)* călăuzitor. 2. *(mat.)* director.

direttoriàle *adj.* directorial, de direcție, de conducere; *(ironic) tono/atteggiamento* ~ ton/atitudine de șef.

direttòrio[1] **I.** *adj. (rar)* de direcție, directorial. **II.** *s.m. (rel.)* calendar; îndreptar referitor la slujbele religioase.

direttòrio[2] **I.** *s.m.* **1.** consiliu de conducere. **2.** directorat (din Franța 1795—1799); *alla ~-a* după moda din perioada directoratului. **II.** *adj.* care se referă la perioada directoratului.

direttrice I. *s.f.* **1.** directoare, conducătoare. **2.** linie directoare. **3.** *(mat.)* directoare. **4.** *(mil.)* linie de atac. **II.** *adj.* care indică direcția; care furnizează o directivă.

direzionàle *adj.* **1.** *(auto.)* direcțional, privitor la dirijarea circulației; *cartelli ~-i* indicatoare de circulație rutieră. **2.** care dirijează, de conducere; *centro* ~ cartierul în care sînt grupate principalele instituții ale orașului.

direzióne *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* trimitere; îndreptare, orientare. **2.** direcție; *prendere la* ~ *giusta/sbagliata* a o lua pe un drum bun/greșit; ~ *di attacco* direcția de atac; *in* ~ *di* către. **3.** *(mat.)* caracterul comun al tuturor dreptelor paralele. **4.** *(fig.)* tendință, curs, direcție; *mutare* ~ a schimba direcția. **5.** conducere; *rinunciare alla* ~ *di un istituto* a renunța la conducerea unui institut. **6.** direcție; organ de conducere; *seguire gli ordini della* ~ a urma ordinele direcției; *andare/recarsi in* ~ a merge/a se duce la direcție; *chiamare qualcuno in* ~ a chema pe cineva la direcție.

diricciàre *vt. (rar)* a curăța castanele de coaja verde.

dirièto *adv. v.* d i e t r o **(I)**.

dirigènte I. *part. prez.* de la d i r i g e r e. **II.** *adj.* conducător, diriguitor; *principi ~-i* principii conducătoare; *personale* ~ personal de conducere. **III.** *s.m.* **1.** conducător. **2.** ~ *del movimento* impiegat de mișcare.

dirigènza *s.f.* **1.** *(înv.)* conducere, dirijare. **2.** conducere, totalitatea conducătorilor; ~ *sindacale* conducerea sindicatului.

dirigenziàle *adj.* privitor la conducere; *una crisi* ~ o criză în conducere; *attività* ~ activitate de conducere.

dirigere I. *vt.* **1.** a îndrepta; a orienta; ~ *i passi verso casa* a-și îndrepta pașii spre casă; ~ *il colpo/lo sguardo/l'attenzione* a îndrepta lovitura/privirea/atenția. *SIN. indirizzare.* **2.** a trimite, a adresa; ~ *una persona all'ufficio informazioni* a trimite o persoană la biroul de informații; ~ *la a qualcuno* a adresa cuvîntul cuiva. **3.** a conduce, a dirija, a reglementa; ~ *le operazioni militari/una ditta/un istituto* a dirija operațiile militare/o firmă/un institut; ~ *il traffico* a reglementa traficul. **4.** *(muz.)* a dirija. **5.** *(lit.)* a dedica; ~ *a qualcuno un premio* a dedica cuiva un premiu. **II.** *vr.* **1.** a se îndrepta; a se orienta. **2.** a se adresa.

dirigibile[1] *adj. (rar)* dirijabil, care poate fi dirijat.

dirigibile[2] *s.m.* dirijabil.

dirigibilista *s.m.* pilot/mecanic de dirijabil.

dirigismo *s.m. (ec., pol.)* dirijism.

dirigista, -isti *s.m.* adept al dirijismului.

dirigistico, -ci, *adj.* specific dirijismului.

dirimènte I. *part. prez.* de la d i r i m e r e. **II.** *adj. impedimento matrimoniale* ~ cauză care anulează căsătoria.

dirimere *vt.* **1.** *(înv.)* a împărți, a diviza. **2.** *(lit.)* a încheia, a termina, a pune capăt; ~ *una lite/controversa* a pune capăt unui conflict/unei controverse.

dirimpettàio, -àia *s.m.* și *f. (fam.)* persoană care stă față în față cu cineva.

dirimpètto I. *adv.* în față, vizavi; *(rar)* în loc; *a/al* ~ în față. **II.** *loc. prep.* ~*a, (rar)* ~*di, (lit.)* ~ *da* față în față. **III.** *adj.* din față, de peste drum, de vizavi. **IV.** *s.m. sg. (rar)* partea din față, de vizavi.

diripàta *s.f.* prăpastie.

diritta *s.f.* mîna dreaptă; *a* ~ la dreapta; *dar la* ~ *a uno* a așeza pe cineva la dreapta; *non saper a chi dar la* ~ a nu ști pe care să preferi dintre doi oameni.

dirittèza *s.f.* rectitudine.

diritto[1] **I.** *adj.* **1.** drept, care urmează o linie dreaptă; *sentiero* ~ potecă dreaptă, *tracciato* ~ linie dreaptă. **2.** drept, vertical; *muro/albero* ~ zid/copac drept; *stare* ~ a sta în picioare; *levarsi* ~ a se ridica în picioare; ~ *come un fuso* drept ca un par, țeapăn. **3.** referitor la partea dreaptă, drept; *braccio* ~ brațul drept. **4.** *(rar, lit.)* în dreptul; întors; *teneva il viso* ~ *verso il cielo* stătea cu fața întoarsă spre cer. **5.** *(fig.)* onest, bun, drept. **6.** *(lit., fig.)* abil, viclean. **7.** *v.* d r i t t o. **8.** *(rar, lit., fig.)* solid, ferm. **9.** *(fig.)* efectiv, legitim; *(înv.)* adevărat, real. **10.** *(fig., înv.)* adecvat, potrivit; *(fig.)* favorabil. **II.** *adv.* **1.** în față, înainte. **2.** drept, în linie dreaptă; *andare/tirare* ~ *per la propria strada (fig.)* a merge pe drumul său. **3.** direct; *persone che vanno* ~ *allo scopo* persoane care merg drept spre scopul propus. **4.** *(fig.), lit., înv.)* pe bună dreptate; pe drept; în mod cinstit. **III.** *s.m.* **1.** față; ~ *di una medaglia/di una moneta/di una stoffa,* fața unei medalii/unei monede/unei stofe; *prendere qualcosa per il suo* ~ *(fig.)* a întoarce ceva (pe dos); *non avere nè* ~ *nè rovescio (fig., despre o persoană)* a fi trăsnit/irascibil; *per* ~ *e per traverso (fig.)* în toate părțile, în toate felurile. **2.** *(tenis)* directă. **3.** *(la țesături)* față. **4.** *(la tricotaje)* punct pe față. **5.** *(rar, înv.)* linie dreaptă. **6.** *(rar, fig., înv.)* măsură cinstită/dreaptă.

diritto[2] *s.m. (jur.)* **1.** drept, complex de măsuri legislative; ~ *penale* drept penal. **2.** drept/interes apărat de lege; ~*-i e doveri dei cittadini* drepturile și îndatoririle cetățenilor; ~ *d'autore* drept de autor; *di* ~ de drept. **3.** jurisprudență, știința dreptului, drept; *scuola di* ~ școală de jurisprudență. **4.** *(la pl.)* taxă, impozit; ~ *di bollo* taxă de timbre; ~*-i doganali* taxe vamale. **5.** drept, putere, pretenție; ~*-i del sangue* dreptul sîngelui; *vantare i* ~*-i della ragione* a elogia puterea rațiunii; *il* ~ *del più forte* dreptul celui mai tare; *parlare a buon* ~ a vorbi pe bună dreptate/pe drept; *questione di* ~ chestiune de principiu. **6.** *(înv.)* rectitudine. **7.** *(înv.)* dreptate; *(înv.) fare* ~ a face dreptate.

dirittùra *s.f.* **1.** mers în linie dreaptă; *(rar)* linie dreaptă; *andare/trovarsi/essere nella* ~*di qualcuno* a merge/a se găsi/a fi în dreptul cuiva; *procedere in* ~ a merge în linie dreaptă; ~ *d'arrivo* porțiunea finală a pistei/stadionului etc.; *(înv.) a* ~ direct; *(înv.) prendere una* ~ *(fig.)* a continua să acționezi într-un anumit fel. **2.** *(fig.)* corectitudine, rectitudine, probitate. *SIN. rettitudine, probità.* **3.** *(înv.)* bunătate. **4.** *(înv.)* dreptate.

dirizzaménto *s.m. (rar)* îndreptare.

dirizzàre *vt. v.* d r i z z a r e.

dirizzatóio, -ói, *s.m.* **1.** *(rar)* un fel de bufet, dulap. **2.** pieptene special (pentru a face cărare în păr).

dirizzatùra *s.f.* **1.** cărare (în păr). **2.** *v.* d r i z z a t u r a.

dirizzòne *s.m.* **1.** acțiune negîndită; *prendere un* ~ a comite o eroare/o gafă.

diro *adj. (lit.)* **1.** nemilos, crud; *(înv.)* nelegiuit. **2.** *(rar, lit.)* groaznic, înspăimîntător; *(lit.)* funest, dureros.

diroccaménto *s.m.* prăvălire; dărîmare;
diroccàre I. *vt.* a dărîma, a demola. *SIN. atterrare.* **II.** *vi. (e) (rar, lit.)* a se prăvăli.
diroccàto I. *part. tr.* de la diroccare. **II.** *adj.* părăginit; *costruzione ~-a* construcție părăginită/care stă să se prăbușească.
dirocciàre *vi., vr. (lit.)* a coborî din stîncă în stîncă.
dirompènte I. *part. prez.* de la dirompere. **II.** *adj. esplosivo ~* exploziv foarte puternic; *granata/bomba ~* grenadă/bombă cu mare putere de explozie.
dirómpere I. *vt.* **1.** *(înv.)* a rupe, a sparge, a frînge cu violență. **2.** *(fig.)* a istovi. **3.** *(rar)* a dezmorți. *SIN. sgrondare.* **4.** *(înv.)* a întrerupe. **II.** *vi. (e; rar, lit.; despre apă)* a cădea în cantitate mare. **III.** *vr.* **1.** *(lit.)* a se deschide/a se frînge/a se rupe cu violență. **2.** *(rar)* a deveni agil, a se dezmorți. **3.** *(fig., înv.)* a se lăsa în voia, a se abandona. **4.** *(rar, lit.)* a izbucni; *~-si in lacrime* a izbucni în lacrimi.
dirottaménto *s.m.* schimbarea rutei (unui avion, unei nave), deturnare.
dirottàre I. *vt.* **1.** a schimba ruta (unui avion, unei nave), a deturna. **2.** a devia; a îndrepta. **II.** *vi. (a)* **1.** a devia de la ruta stabilită. **2.** a schimba direcția.
dirottatóre *s.m.* cel care deturnează un avion.
dirótto I. *part. tr.* de la dirompere. **II.** *adj.* **1.** abundent, din belșug; *pioggia ~-a* ploaie torențială; *pianto ~* plîns cu hohote; *a ~, (lit.) a/alla ~-a* mult, peste măsură; *(înv.) cielo ~* cer înnorat/care anunță ploaie. **2.** *(lit.)* prăpastie; *strada ~-a* drum în pantă.
dirozzaménto *s.m.* **1.** cioplire; subțiere. **2.** *(fig.)* educare. **3.** *(înv.)* rudiment.
dirozzàre I. *vt.* **1.** a ciopli; *(rar)* a contura. **2.** *(fig.)* a civiliza, a ciopli, a cizela, a subția. *SIN. affinare, incivilire.* **3.** *(fig.)* a educa, a cultiva. **II.** *vr.* **1.** a se ciopli, a se cizela, a se civiliza, a se subția. **2.** *(rar)* a se instrui.
dirozzatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (cel) care cioplește *(mai ales fig.).*
dirugginàre *vt.* **1.** *(rar)* a curăța de rugină. **2.** *(fig.)* a scrîșni; *~ i denti* a scrîșni din dinți.
dirugginìo *s.m.* **1.** hîrjîit. **2.** *(fig.) ~ dei denti* scrîșnetul dinților.
dirugginìre *vt.* **1.** a curăța de rugină. **2.** *(fig.)* a dezmorți articulațiile, a recăpăta formă fizică. **3.** *(fig.)* a împrospăta ideile. **4.** *(rar)* a scrîșni.
dirupaménto *s.m. (înv.)* **1.** surpare, prăvălire. **2.** *(rar, lit.)* surpătură, prăvăliș.
dirupàre I. *vt. (înv.)* **1.** a arunca de pe stîncă. **2.** *(înv.)* a doborî; a nimici. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** *(rar, lit.)* a alerga, a se repezi, a merge în fugă. **2.** *(rar)* a se prăbuși, a se prăvăli. **3.** *(rar)* a fi prăpăstios/povîrnit/înclinat.
dirupàta *s.f.* rîpă; povîrniș.
dirupàto I. *part. tr.* de la dirupare. **II.** *adj.* **1.** rîpos, cu rîpe. **2.** părăginit, ruinat. **III.** *s.m.* rîpă, surpătură; povîrniș repede.
dirùpo *s.m.* **1.** prăpastie; rîpă; povîrniș. **2.** *(rar, înv.)* clădire ruinată, ruină.
dìruto *adj. (lit., despre o clădire)* părăginit, ruinat; prăvălit; prăbușit.
dis-[1] *prefix* **1.** *(indică un sens contrar față de cuvîntul pe care îl precedă) disattento* neatent; *disonorare* a dezonora. **2.** *(indică separare) distrarre* a distrage.
dis-[2] *prefix (indică alterare, anomalii, malformații) dispepsia* dispepsie; *distrofia* distrofie.
disabbellire *vt., vr. (lit.)* a (se) urîți.
disabbiglìare *vt. (rar)* a dezbrăca.
disabilitàre *vt.* a declara pe cineva incompetent.
disabitàre *vt. (rar)* a despopula.
disabitàto *part. tr.* de la disabitare și *adj.;* pustiu.
disabituàre I. *vt.* a dezobișnui; *~ qualcuno al vino* a dezobișnui pe cineva să bea vin. *SIN. dissuefare.* **II.** *vr.* a se dezobișnui (de ceva).
disacciàride *s.m.* dizaharidă.
disaccentàre *vt.* a lipsi de accent.
disaccérto *s.m. (înv.)* eroare, greșeală.
disaccètto *adj. (înv., lit.)* neplăcut.
disaccéncio[1] *adj.* **1.** *(lit.)* nepotrivit, neadecvat. **2.** *(înv.)* dezordonat.
disaccéncio[2] *adj. (înv.)* incomod.
disaccoppiàre *vt.* a desperechea.
disaccordàre I. *vt.* **1.** *(muz.)* a dezacorda. **2.** *(înv.)* a învrăjbi. **II.** *vr.* **1.** *(rar, lit.)* a nu se potrivi, a nu se armoniza. **2.** *(rar)* a se ciocni, a se certa.
disacciòrdo *s.m.* **1.** *(muz.)* dezacord. **2.** *(fig.)* discordanță; dezacord. **3.** *(fig.)* discordie, neînțelegere.
disacerbàre I. *vt.* **1.** *(rar, înv.)* a face să se coacă. **2.** *(fig., lit.)* a îmblînzi, a potoli, a îndulci. **3.** *(fig., lit.)* a se potoli.
disacidàre *vt.* a lipsi de aciditate (vinul).
disacidazióne[1] *s.f.* lipsirea vinului de acid.
disacidazióne[2] *s.f.* pierdere a acidității.
diascidìre *vt.* a lipsi vinul de acid.
disadattàggine *s.f.* nepotrivire.
disadattaménto *s.m.* neadaptare.
disadattàto *adj., s.m.* neadaptat.
disadàtto *adj.* **1.** nepotrivit, impropriu; insuficient; incomod. **2.** inapt.
disaddobbàre *vt.* a despodobi.
disadornàre *vt.* **1.** *(rar)* a despodobi. **2.** a urîți.
disadórno *adj.* **1.** fără podoabe, sobru, simplu: *stile ~* stil sobru. **2.** gol; mizer.
disaeràre *vt.* a elimina aerul.
disaeratóre *s.m.* aparat pentru eliminarea aerului.
disaffannàre *vt. (înv.)* a îmblînzi (o durere).
disaffezionàre I. *vt. (lit.)* a îndepărta, a înstrăina. **II.** *vr.* a-și pierde interesul pentru cineva/ceva, a se înstrăina, a se răci.
disaffezióne *s.f. (lit.)* îndepărtare, înstrăinare, răcire (într-o prietenie, într-o dragoste).
disagévole *adj.* **1.** ostenitor, obositor; incomod. *SIN. scomodo.* **2.** greu, supărător. *SIN. difficile.*
disagevolézza *s.f. (rar)* **1.** greutate, dificultate. **2.** osteneală.
disàggio *s.m.* depreciere a monedei (cînd se schimbă bancnotele cu monede metalice și invers).
disaggradàre *vi. (e; înv.)* a displăcea.
disaggradévole *adj. (rar)* neplăcut.
disaggradìre I. *vt.* a nu agrea, a nu prețui. **II.** *vi. (e)* a displăcea.
disaggregàre *vt.* a dezagrega.
disaggregazióne *s.f.* dezagregare.
disagguaglianza *s.f. (lit.)* inegalitate.
disagguagliàre I. *vt. (înv.)* a face neegal. **II.** *vr.* a deveni inegal.
disagiàre I. *vt. (rar, lit.)* a chinui. **I.** *vr. (lit.)* a trăi greu, a suferi lipșuri.
disagiàto I. *part. tr.* de la disagiare. **II.** *adj.* sărac, sărman, nevoiaș. *SIN. povero.*
disàgio *s.m.* **1.** lipsă de confort; privațiune, suferință. **2.** *(înv.)* lipsă, greutate (materială), nevoie, neajuns. **3.** *(fig.)* dificultate; încurcătură. **4.** plictiseală. **5.** *(înv.)* indispoziție fizică.
disagióso *adj. (rar)* incomod, greu.
disagriménto *s.m.* înlăturarea gustului acru al vinului.
disagrire *vt.* a înlătura gustul acru al vinului.
disalutàre *vt. (înv.)* **1.** a lipsi de ajutor, a nu ajuta. **2.** a împiedica.

disaiùto *s.m. (înv.)* piedică, obstacol.
disalberàre *vt.* **1.** a lipsi o navă de catarge. **2.** *(rar)* a despăduri.
disalloggiàre **I.** *vt. (înv.)* **1.** a scoate din tabără. **2.** *(rar)* a alunga, a evacua. **II.** *vi.* a părăsi tabăra.
disalmàre *vt. (înv., poetic)* a ucide.
disamàbile *adj.* **1.** dezagreabil. **2.** odios.
disamànte **I.** *part. prez.* de la disamare şi *adj. (rar)*. **II.** *s.m.* şi *f. (rar, lit.)* care nu iubeşte.
disamàre *vt. (rar)* **1.** a nu mai iubi. **2.** a nu iubi, a dispreţui, a avea aversiune.
disambientàto *adj.* neobişnuit cu ambianţa.
disamèno *adj. (rar)* neplăcut.
disàmina *s.f. (lit.)* **1.** examinare atentă. **2.** critică; analiză amănunţită.
disaminàre *vt. (rar)* **1.** a examina atent. **2.** a analiza; a supune criticii.
disaminatóre, -trice *s.m.* şi *f.* critic atent/minuţios.
disamista *s.f. (rar)* ură, duşmănie.
disamoràre **I.** *vt.* **1.** a stinge dragostea/entuziasmul/interesul pentru ceva. *SIN. allontanare.* **2.** *(rar, înv.)* a stinge dragostea/pasiunea. **II.** *vr.* a-şi pierde dragostea/interesul.
disamoràto **I.** *part. tr.* de la disamorare. **II.** *adj.* lipsit de dragoste, nepăsător, neinteresat. **III.** *s.m. (rar, lit.)* neinteresat, indiferent, nepăsător.
disamóre *s.m. (rar)* lipsă de dragoste, aversiune.
disamorévole *adj. (rar)* fără dragoste, nepăsător.
disamorevolézza *s.f. (rar)* nepăsare, indiferenţă.
disancoràre **I.** *vt.* a ridica ancora. **II.** *vi., vr.* **1.** a rămîne fără ancoră. **2.** *(fig.)* a se elibera, a se emancipa.
disandévole *adj. (înv., rar, despre un loc)* inaccesibil, greu de atins.
disanellàre *vt. (rar)* a lua/a scoate (cuiva) inelul.
disanimàre **I.** *vt.* **1.** a descuraja. **2.** *(înv.)* a omorî, a ucide. **II.** *vr.* a se descuraja.
disannoiàre **I.** *vt. (rar)* a scoate din plictiseală. **II.** *vr.* a nu se mai plictisi.
disappaiàre *vt. (rar)* a desperechea.
disapparàre *vt. (înv.)* a dezbrăca veşmintele preoţeşti (după slujbă).
disappassionàre **I.** *vt. (rar)* a face pe cineva să-şi piardă o pasiune; a face pe cineva indiferent faţă de ceva. **II.** *vr.* a se elibera de o pasiune.
disappassionàto **I.** *part. tr.* de la disappassionare. **II.** *adj.* imparţial, obiectiv, nepătimaş.
disappetènza *s.f.* lipsă de poftă de mîncare, inapetenţă.
disapplicàre **I.** *vt.* **1.** *(rar)* a nu aplica. **2.** *(jur.)* a nu observa, a nu aplica. **II.** *vr. (construit cu prep.* **da***)* a se delăsa; a nu se mai strădui, a nu mai depune sîrguinţă.
disapplicatézza *s.f. (înv.)* lipsă de atenţie/de aplicaţie/de interes (în muncă).
disapplicazióne *s.f. (rar)* **1.** lipsă de interes, neglijenţă. **2.** nerespectarea legilor.
disapprèndere *vt.* a uita ce-ai învăţat; ~ *i vizi* a se libera de vicii.
disapprensióne *s.f. (înv.)* neglijenţă.
disapprovàre *vt.* a dezaproba.
disapprovazióne *s.f.* dezaprobare.
disappùnto *s.m.* neplăcere; contrarietate.
disarcionàre *vt.* **1.** a azvîrli de pe şa. **2.** *(rar, fig.)* a demite.
disargentàre *vt.* a dezarginta, a lua jos argintul.
disarginàre *vt. (rar)* a rupe zăgazurile.
disarmàre **I.** *vt.* **1.** *(mil.)* a dezarma. **2.** *(fig.)* a potoli, a calma. **3.** *(mar.)* a da jos echipamentul unei nave. **4.** a lua schelele (la terminarea unei clădiri). **II.** *vi. (a)* **1.** a dezarma, a înceta înarmarea. **2.** *(fig.)* a se declara învins.
disarmàto **I.** *part. tr.* de la disarmare **II.** *adj. (fig.)* neînarmat, nepregătit.
disarmatóre *s.m.* cel care înlătură schelele/armăturile.
disàrmo *s.m.* dezarmare.
disarmonia *s.f.* lipsă de armonie.
disarmónico, -ci *adj.* **1.** care nu este armonios, lipsit de armonie; neplăcut, disproporţionat. **2.** *(muz.)* afon, care nu are simţ muzical.
disarmonizzàre **I.** *vt. (rar)* a face să fie puţin armonic. **II.** *vi. (a)* a fi în dezacord/în contrast; a fi lipsit de armonie.
disarticolàre **I.** *vt.* **1.** *(med.)* a dezarticula. **2.** *(fig.)* a-şi pierde coeziunea/unitatea. **II.** *vi. (e), vr.* a se dezarticula, a se disloca.
disarticolàto **I.** de la disarticolare. **II.** *adj. (fig.)* nearticulat; indistinct.
disarticolazióne *s.f.* dezarticulaţie; dezarticulare.
disascóndere *vt., vr. (înv.)* a (se) arăta, a (se) revela, a (se) manifesta, a (se) face cunoscut.
disasprire *vt.* **1.** a îmblînzi. **2.** *(fig.)* a îndulci. **3.** a înlătura gustul acru al vinului.
disassociàre **I.** *vt. (rar)* a separa, a despărţi. **II.** *vr.* **1.** *(rar)* a se retrage dintr-o asociaţie etc. **2.** *(rar)* a se dezagrega.
disassortìto *adj.* neasortat.
disassuefàre **I.** *vt. (rar)* a dezobişnui, a dezvăţa. *SIN. disabituare.* **II.** *vr. (rar)* a se dezobişnui.
disastràre **I.** *vt.* **1.** a păgubi, a vătăma, a aduce o daună. **2.** *(înv.)* a incomoda, a deranja. **II.** *vr. (rar, înv.)* a se deranja.
disastràto **I.** *part. tr.* de la disastrare şi *adj.* **II** *s.m.* care a suferit un dezastru, sinistrat.
disàstro *s.m.* **1.** dezastru, nenorocire. *SIN. calamità, sciagura.* **2.** pagubă, dezastru, catastrofă. **3.** *(fig.)* dezordine, învălmăşeală, amestec. **4.** *(fig.)* persoană incapabilă. **4.** copil foarte zgomotos.
disastróso *adj.* **1.** dezastruos, catastrofal. **2.** nenorocit. *SIN. cattivo.* **3.** nereuşit, slab.
disatomizzàre *vt.* a denucleariza.
disattèndere *vt. (jur.)* a nu respecta, a nu aplica.
disattènto *adj.* **1.** neatent. **2.** distrat; neglijent.
disattenzióne *s.f.* **1.** neatenţie, greşeală, eroare. **2.** lipsă de respect/de amabilitate.
disattitudine *s.f.* incapacitate, nepricepere.
disattivàre *vt.* a dezacţiona.
disattrezzàre *vt. (mar.)* a dezechipa (o corabie).
disautoràre **I.** *vt. (lit.)* a lipsi de autoritate/de prestigiu; a discredita. **II.** *vr. (rar)* a se discredita.
disautorizzàre **I.** *vt. (rar)* a lipsi de prestigiu/de autoritate. **II.** *vr.* a se discredita.
disavanzàre *vt. (a)* **1.** a sărăci. **2.** a produce deficit, a păgubi. **3.** *(înv.)* a rămîne în urmă.
disavànzo *s.m. (com.)* pierdere, pagubă, deficit; *(înv.) saldare a* ~ a fi în deficit.
disavantaggiàre *vt., vr.* a se pune în situaţie dezavantajoasă.
disavantàggio *s.m. (rar)* **1.** dezavantaj, pagubă. **2.** inferioritate.
disavvedutézza *s.f.* nebăgare de seamă; nesocotinţă, nechibzuinţă.
disavvedùto *adj.* **1.** nesocotit, nechibzuit; imprudent. **2.** *(înv.)* neaşteptat, neprevăzut.
disavvenènza *s.f. (rar)* urîciune; lipsă de farmec.
disavventùra *s.f.* nenorocire; pacoste; *per* ~ din nenorocire.
disavventuróso *adj.* **1.** nefericit, nenorocit. **2.** de rău augur, blestemat.
disavvertènza *s.f.* lipsă de atenţie. *SIN. distrazione.*
disavvertìto *adj. (rar)* neatent, imprudent.

disavvezzàre I. *vt.* a dezobişnui. *SIN. disabituare.* II. *vr.* a se dezobişnui, a se dezvăţa. *SIN. disabituarsi.*
disavvézzo *adj.* 1. dezobişnuit, dezvăţat. 2. neobişnuit cu.
disbarattàre *vt. (înv.)* a înfrînge, a învinge.
disbarazzàre *vt. (rar)* a libera, a înlătura piedicile.
disbarcàre I. *vt. (rar)* a descărca de pe o navă. II. *vi. (e) (rar)* a debarca.
disbàrco, *-chi, s.m. (rar, lit.)* debarcare.
disbassàre *vt. (rar)* a coborî, a lăsa în jos.
disborsàre *vt. (rar)* a debursa.
disbórso *s.m.* 1. *(rar)* debursare; *essere/stare/trovarsi in ~* a aştepta restituirea unei sume avansate.
disboscàre *vt. v.* diboscare.
disbramàre *vt. (lit., înv.)* a satisface o dorinţă, a mulţumi.
disbrancàre[1] I. *vt. (înv.)* a tăia/a curăţa ramurile. II. *vr.* a se ramifica.
disbrancàre[2] I. *vt. (înv.)* a scoate din turmă. II. *vr.* a ieşi din turmă.
disbrigàre I. *vt.* 1. *(înv.)* a descurca, a scoate din încurcătură. 2. a rezolva. II. *vr. (lit.)* a se descurca.
disbrìgo, *-ghi, s.m.* rezolvare, realizare.
disbrogliàre *vt. (rar)* a descurca.
discacciaménto *s.m. (rar)* alungare, izgonire.
discacciàre *vt. (lit.)* a alunga.
discacciàto I. *part. tr.* de la discacciare şi *adj.* II. *s.m. (rar, lit.)* exilat.
discalzàre I. *vt.* 1. a descălţa. 2. *(fig.)* a roade, a freca (în partea de jos). II. *vr.* a se descălţa.
discantàre[1] *vi. (înv.)* a desface un farmec.
discantàre[2] *vi. (a)* a compune muzică polifonică.
discantìsta *s.m.* şi *f.* compozitor de muzică polifonică.
discànto *s.m. (muz.)* polifonie, consonanţă de diferite cînturi. *SIN. contrappunto, diafonia.*
discapezzàre *vt. (rar)* a decapita.
discapitàre *vi. (a; rar)* a pierde; a păgubi.
discàpito *s.m. (rar)* 1. pierdere, pagubă, dezavantaj. 2. *(înv.)* discreditare; pierdere de prestigiu.
discàrica *s.f.* 1. loc de depozitare a pămîntului din galerii; *~ pubblica* locul de depozitare şi ardere a gunoaielor. 2. *(mar.)* descărcare a mărfurilor (de pe navele comerciale).
discaricàre *vt.* 1. a descărca (o navă). 2. a libera de răspundere/responsabilitate etc.
discàrico, *-chi, s.m.* 1. *(rar)* descărcare. 2. *(fig.)* disculpare, justificare, apărare; *a mio ~* spre dezvinovăţirea mea; *testimone a ~* martorul apărării. 3. *(înv.)* descărcarea (unei gestiuni).
discarnàre I. *vt. (înv.)* a descarna. II. *vi. (è), vr.* a slăbi.
discàro *adj. (lit., rar)* care nu-ţi este drag; neplăcut; *non vi sia ~* vă rog să binevoiţi.
discatenàre *vt. (rar)* a descătuşa, a elibera din lanţuri.
discatóre *s.m. (sport)* hocheist.
discendènte I. *part. prez.* de la discendere. II. *adj.* descendent, coborîtor. III. *s.m.* şi *f.* urmaş, descendent.
discendènza *s.f.* 1. descendenţă; neam, viţă, seminţie. 2. *(colectiv)* urmaşi; descendenţă, coborîtori. 3. naştere, origine.
discèndere I. *vi. (e)* 1. a coborî, a se da jos; *~ dal monte* a coborî de pe munte; *~ dal treno/dal tram* a coborî din tren/din tramvai; *~ da una nave* a debarca. 2. a coborî, a se înclina, a fi în pantă. 3. *(despre ape)* a curge la vale; a se vărsa. 4. a apune. 5. *(fig.)* a se trage, a coborî, a proveni, a rezulta, a deriva. 6. *(fig., rar)* a se abandona, a se lăsa în voia. II. *vt.* 1. a coborî; *~ le scale* a coborî scările. 2. *(înv.)* a lăsa în jos, a coborî.
discenderìa *s.f. (min.)* galerie în pantă.
discendiménto *s.m.* 1. *(rar)* coborîre. 2. origine.
discensióne *s.f.* 1. coborîre. 2. origine.
discensìvo *adj.* care tinde să coboare.
discensóre *s.m. (rar)* coborîtor.
discènte I. *adj. (lit.)* care învaţă. II. *s.m.* şi *f.* discipol elev.
discentràre I. *vt. (adm.)* a descentraliza. II. *vr.* a se descentra.
discentraménto *s.m. (rar)* descentralizare.
discepolàto *s.m.* condiţia de discipol.
discépolo *s.m.* 1. discipol. *SIN allievo, alunno, scolaro.* 2. apostol. 3. adept, discipol. 4. *(înv.)* ucenic; băiat de prăvălie.
discernènza *s.f.* cunoştinţă.
discèrnere *vt* 1. a vedea, a zări, a deosebi, a recunoaşte. 2. a distinge, a diferenţia, a deosebi, a discerne. 3. *(înv.)* a judeca. 4. *(înv.)* a face cunoscut.
discernìbile *adj.* care poate fi discernut.
discernimento *s.m.* 1. discernămînt. *SIN. giudizio, senno.* 2. *(înv.)* diversitate.
discèrpere I. *vt. (înv.)* a sfîrşia, a rupe. II. *vr. (rar)* a se descompune.
discervellàre *vr. (rar, tosc.)* a-şi stoarce creierii.
discésa *s.f.* 1. coborîre. 3. invazie, năvălire. 3. povîrniş, pantă. 4. *(fotbal)* atac rapid (spre poarta adversă). 5. *(electr.) ~ d'antenna* conductor. 6. *(rar, fig.)* decadenţă.
discesìsmo *s.m. (sport)* tehnica coborîrii (la schi).
discesìsta, *-isti, s.m.* şi *f. (sport)* schior, specialist în coborîre.
discéso *part. tr.* de la discendere şi *adj.*
discettàre *vt.* 1. *(lit.)* a discuta, a trata, a examina. 2. *(înv.)* a învinge, a domina.
discettatóre, *-trice s.m.* şi *f. (lit.)* care discută/tratează/examinează.
discettazióne *s.f.* 1. *(lit.)* tratare amplă. 2. *(înv.)* discuţie; dispută.
disceverànza *s.f.* despărţire.
disceverare *vt.* a despărţi.
dischiarare *vt.* 1. *(înv.)* a clarifica, a explica, a exprima. 2. a purifica, a limpezi.
dischiattàre *vi.* a degenera.
dischiavàre[1] *vt. (înv.)* a descuia cu cheia.
dischiavàre[2] I. *vi. (înv.)* a scoate cuiele. II. *vr.* a se desprinde cu forţa.
dischiavàre[3] *vt. (rar)* a elibera din sclavie.
dischiédere *vt. (înv.)* a refuza.
dischiodàre *vt. (rar)* a scoate cuiele.
dischiùdere *vt.* 1. a deschide. 2. *(fig.)* a dezvălui, a face cunoscut. 3. *(înv.)* a exclude, a îndepărta. 4. *(înv.)* a emite, a scoate.
discifórme *adj. (bot.)* în formă de disc.
discifrare *vt. (rar, lit.)* a descifra; a clarifica.
discignere *vt. (înv.) v.* discingere.
discindere *vt. (înv.)* 1. a despica; a crăpa. 2. a tăia.
discinesìa *s.f. (med.)* dischinezie.
discinètico, *-ci* I. *adj.* relativ la dischinezie. II. *s.m.* bolnav de dischinezie.
discingere I. *vt.* 1. a descinge. 2. *(rar, lit.)* a desface, a dezlega, a libera. II. *vr. (înv.)* a se dezbrăca.
discìnto I. *part. tr.* de la discingere. II. *adj. (lit.)* neglijent, neîngrijit.
discioglìere I. *vt.* 1. *(lit.)* a dezlega, a desface. 2. *(rar)* a descurca. 3. *(lit.)* a despărţi, a separa. 4. *(înv.)* a rupe, a distruge. 5. a topi, a dizolva. II. *vr.* 1. a se topi. 2. *(lit.)* a se elibera, a se dezlega.
discioglimento *s.m. (rar)* topire.
disciólto *part. tr.* de la discioglìere şi *adj.*; *terreno ~* teren uşor de lucrat/moale.

discipàre *vt. v.* d i s s i p a r e **(I).**

disciplina *s.f.* **1.** învăţătură; materie de studiu, ramură a ştiinţei, disciplină; *mettersi sotto la ~ di qualcuno* a fi discipolul cuiva; *essere dotto in varie ~-e* a fi specialist în diferite discipline. **2.** disciplină, complex de norme; *~ di partito* disciplină de partid; *mantenere la ~* a menţine disciplina; *tenere la ~* a impune disciplina. **3.** disciplină militară. **4.** mănunchi de funii cu noduri folosit pentru penitenţă prin flagelare; *(lit., rar)* pedeapsă. **5.** *(bot.)* moţul curcanului *(Polygonum orientale)*.

disciplinàbile *adj. (rar)* care poate fi disciplinat.

disciplinàle *s.f.* propriu disciplinei.

disciplinaménto *s.m. (rar)* disciplinare.

disciplinàre[1] **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a învăţa, a instrui. **2.** *(lit.)* a dresa. **3.** a disciplina. **4.** *(jur.)* a reglementa. **5.** a flagela. **6.** *(înv.)* a pedepsi. **II.** *vr.* a se disciplina.

disciplinàre[2] **I.** *adj.* disciplinar; *provvedimento ~* măsură disciplinară. **II.** *s.m.* contract.

disciplinàta *s.f. (înv.)* lovitură cu frînghia (de penitenţă).

disciplinatézza *s.f. (rar)* disciplină; supunere la disciplină; atitudine disciplinată.

disciplinàto I. *part. tr.* de la d i s c i p l i n a r e. **II.** *adj.* **1.** reglementat. **2.** disciplinat. **III.** *s.m.* flagelant. *SIN. battuto, flagellante.*

disco, dischi, *s.m.* **1.** disc; *~ magnetico* disc magnetic; *~ volante* farfurie zburătoare. **2.** *(anat.)* disc intervertebral; *ernia del/al ~* hernie de disc. **3.** placă, disc; *ascoltare un ~* a asculta o placă; *cambiare ~ (fig.)* a schimba vorba. **4.** *(sport)* disc. **5.** *(ferov.)* semnalizator mecanic. **6.** *(bot.)* *~ del capolino* partea centrală a inflorescenţei.

discòbolo *s.m.* discobol.

discoccàre *vt. (lit.)* a arunca.

discòfilo *s.m. (muz.)* discofil.

discòforo *s.m.* cel care poartă disc.

discografìa *s.f.* tehnica înregistrării discurilor.

discogràfico, -ci I. *adj.* referitor la discuri. **II.** *s.m.* **1.** persoană care lucrează la înregistrarea discurilor. **2.** industriaş în domeniul înregistrării de discuri.

discordàle *adj.* discordal.

discòide I. *adj.* discoidal. **II.** *s.m. (fam.)* pastilă.

discollàto[1] *s.m. (înv., mar.)* scîndurile de pe laturile navei (de la prora la pupa).

discollàto[2] *adj. (înv.)* deschis la git.

discollegàre *vt.* a distruge conexiunea.

discolo *adj.* **1.** incorigibil. **2.** leneş. **3.** *(înv.)* greu de mulţumit, mofturos. **4.** *(înv.)* ignorant, incult.

discoloràre I. *vt.* a decolora. **II.** *vr. (lit.)* **1.** a se decolora. **2.** a păli, a se face palid.

discolorìre *vt. (rar, lit.)* a decolora.

discólpa *s.f.* **1.** dezvinovăţire. **2.** justificare, scuză.

discolpàre I. *vt. (rar)* a dezvinovăţi. *SIN. giustificare, scagionare.* **II.** *vr.* a se justifica, a se apăra, a se dezvinovăţi.

discommèttere *vt., vr.* a (se) dezlipi, a (se) sparge, a (se) desface (in bucăţi).

discompagnàre *vt. (rar)* a separa, a despărţi.

discompórre *vt. (rar)* **1.** a descompune. **2.** a separa, a desface. **3.** *(fig.)* a tulbura, a agita.

disconciàre *vt. (înv.)* **1.** a strica. **2.** a vătăma.

discóncio I. *adj. (rar)* **1.** stricat, desfăcut. **2.** nepotrivit. **3.** indecent, neruşinat. **II.** *s.m.* **1.** pagubă. **2.** indecenţă.

disconfessàre *vt. (lit.)* **1.** a nu revela nimănui. **2.** a nega, a dezice.

disconfiggere *vt. (înv.)* a înfrînge, a distruge.

disconnessióne *s.f.* distrugerea conexiunii, separare; izolare.

disconnèttere *vt.* **1.** *(lit.)* a distruge conexiunea, a separa, a izola. **2.** *(tele.)* a desfiinţa un telefon/un fir.

disconoscènte I. *part. prez.* de la d i s c o n o s c e r e. **II.** *adj.* care nu simte recunoştinţă, nerecunoscător, ingrat. *SIN. ingrato.*

disconoscènza *s.f.* nerecunoştinţă.

disconóscere *vt.* **1.** a nu recunoaşte. **2.** a se arăta ingrat faţă de; *~ un beneficio* a fi nerecunoscător pentru o binefacere.

disconoscimènto *s.m.* nerecunoaştere; *(jur.)* *~ di paternità* nerecunoaştere a paternităţii.

disconosciùto *part. tr.* de la d i s c o n o s c e r e şi *adj.*

disconsigliàre *vt.* a convinge pe cineva să nu facă un lucru.

discontinuàre I. *vt. (înv.)* a înceta, a întrerupe. **II.** *vr.* a-şi pierde continuitatea.

discontinuità *s.f.* discontinuitate.

discontìnuo *adj.* discontinuu.

disconvenévole *adj.* **1.** *(lit.)* nepotrivit, neconvenabil. **2.** *(înv.)* neadecvat. **3.** *(înv.)* excesiv.

disconveniènza *s.f.* **1.** *(lit.)* inconvenienţă. **2.** *(lit.)* lipsă de armonie. **3.** *(înv.)* diversitate.

disconvenire *vi. (e), vr.* **1.** *(lit.)* a nu se potrivi, a fi neadecvat. **2.** *(rar)* a nu fi de acord.

discopèrto *part. tr.* de la d i s c o p r i r e şi *adj.*; *a ~* sub cerul liber.

discopriménto *s.m. (rar, lit.)* descoperire.

discoprìre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a lăsa descoperit, a descoperi. **2.** *(lit.)* a inventa, a găsi, a descoperi. **3.** *(lit.)* a face cunoscut. **II.** *vr.* **1.** *(rar, lit.)* a se dezbrăca, a se descoperi. **2.** *(fig., lit.)* a se revolta, a se da pe faţă. **3.** *(lit.)* a apărea.

discoraggiàre *vt. (rar)* a descuraja.

discordànte I. *part. prez.* de la d i s c o r d a r e. **II.** *adj.* **1.** opus. **2.** *(geol.)* discordant.

discordànza *s.f.* **1.** lipsă de armonie, nepotrivire, discordanţă. **2.** conflict, diferenţă de opinii. *SIN. diversità.* **3.** *(geol.)* discordanţă.

discordàre *vi. (a), vr.* **1.** a nu fi de acord, a discorda. **2.** a nu se armoniza.

discòrde *adj.* **1.** discordant, nepotrivit. **2.** deosebit; diferit. **3.** *(rar, înv.)* disonant.

discòrdia *s.f.* **1.** neînţelegere, discordie, vrajbă; *entrare/essere/venire in ~ con qualcuno* a fi/a intra/a ajunge în discordie cu cineva. *SIN. disaccordo.* **2.** diversitate de vederi, divergenţă de opinii. *SIN. discrepanza, dissidio.*

discòrdo[1] *s.m. (lit.)* discord (gen de poezie provenţală).

discòrdo[2] *s.m. (înv., rar)* discordie.

discoronàre *vt. (rar)* a detrona.

discórrere I. *vi. (a)* **1.** a vorbi, a discuta; *~ del più e del meno/del tempo e della pioggia (fig.)* a discuta de una şi de alta; *~ alla buona* a discuta ca în familie/fără pretenţii; *e via discorrendo* şi aşa mai departe; *non se ne discorre!* e inutil să mai discutăm! **2.** *(dial.)* a fi logodnici/prieteni, a vorbi cu. **3.** *(lit.)* a alerga. **II.** *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a examina. **2.** *(rar)* a străbate. **III.** *vr. (rar)* a-şi vorbi.

discorriménto *s.m. (înv.)* vorbire.

discorritóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** care vorbeşte mult, vorbăreţ. **2.** *(înv.)* care curge. **3.** *(înv.)* explorator.

discòrsa *s.f. (lit.)* vorbărie, pălăvrăgeală.

discorsività *s.f. (stil.)* caracter vorbit, oralitate.

discorsìvo *adj.* **1.** discursiv; care ţine de vorbire. **2.** vorbăreţ.

discòrso[1] *part. tr.* de la d i s c o r r e r e şi *adj.*

discòrso[2] *s.m.* **1.** vorbire, convorbire, conversaţie; *attaccare un ~ con qualcuno* a intra în vorbă cu

cineva; *entrare in* ~ a intra în vorbă; *cambiare* ~ a schimba vorba; *il* ~ *cadde su* ... a venit vorba despre ...; *perdere il filo del* ~ a pierde firul (vorbirii); ~ *senza capo nè coda* vorbă fără cap şi coadă; *che discorsi!* cîte prostii!; *senza tanti* ~*-i* brusc. **2.** discurs; *fare/leggere/pronunciare un* ~ a face/a citi/a pronunţa un discurs. *SIN. conferenza.*

discortése *adj. (lit.)* nepoliticos, necioplit.

discortesìa *s.f. (lit.)* impolitеţe, bădărănie.

discoscèndere **I.** *vi. (e)* a coborî în pantă. **II.** *vt.* a smulge.

discosécsa *adj.* abrupt.

discostoménto *s.m. (lit.)* depărtare; dare la o parte.

discostàre **I.** *vt.* a îndepărta. **II.** *vr.* **1.** a se îndepărta, a se da la o parte. **2.** *(fig.)* a avea păreri diferite.

discòsto **I.** *adj.* depărtat, îndepărtat. **II.** *adv.* departe. **III.** *loc. prep.* ~ *da* departe de.

discotéca *s.f.* discotecă.

discotecàrio *s.m.* custode de discotecă.

discovrire *vt. (înv.)* *v.* d i s c o p r i r e.

discrasìa *s.f. (med.)* discrazie.

discràsico, -ci *adj. (med.)* privitor la discrazie.

discredènte **I.** *part. prez.* de la d i s c r e d e r e. **II.** *adj.* **1.** neîncrezător. **2.** necredincios.

discredènza *s.f. (rar, lit.)* necredinţă.

discrédere **I.** *vt. (lit.)* a nu mai crede. **II.** *vi. (lit.)* a nu crede, a nu se încrede; ~ *alle parole di qualcuno* a nu se încrede în cuvintele cuiva. **III.** *vr.* **1.** *(rar)* a-şi schimba părerea. **2.** *(înv.)* a se confesa, a-şi deschide inima.

discreditàre **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a discredita. **2.** a lipsi de credit comercial. **II.** *vr.* a se discredita.

discrédito *s.m.* **1.** discreditare, pierderea reputaţiei; *cadere/ venire in* ~ a se discredita; *essere/trovarsi in* ~ *presso qualcuno* a fi discreditat faţă de cineva; *gettare/buttare il* ~ *su qualcuno/qualcosa, mettere qualcuno/qualcosa in* ~ a discredita; *tornare in/ a* ~ *di qualcuno* a servi la discreditarea cuiva. **2.** pierdere a creditului comercial.

discrepànza *s.f.* discrepanţă, nepotrivire; dezacord. *SIN. discordia, dissidio.*

discrepàre *vi. (rar, lit.)* a fi în discrepanţă, a fi în dezacord; a fi diferit.

discretaménte *adv.* **1.** destul de, suficient, cam; *la frutta è* ~ *cara* fructele sînt cam scumpe; *mi sento* ~ *bene* mă simt binişor; *è andata* ~ a mers destul de bine. **2.** discret, cu discreţie.

discretézza *s.f.* **1.** moderaţie; prudenţă. **2.** discreţie.

discretivo *adj.* **1.** capabil de a discerne/de a deosebi. **2.** discreţionar.

discréto **I.** *part. tr.* de la d i s c e r n e r e şi *adj. (rar, lit.).* **II.** *adj.* **1.** *(lit.)* cu discernămînt/judecată, înţelept. **2.** moderat, rezonabil. **3.** discret; rezervat. **4.** destul de bun, acceptabil, decent. **5.** *(înv.)* clar, distinct. **6.** *(mat.)* discret, numerabil.

discrezionàle *adj. (jur.)* discreţionar; *poteri* ~*-i* putere discreţionară.

discrezionalità *s.f.* putere discreţionară.

discrezióne *s.f.* **1.** discernămînt, minte, judecată. **2.** moderaţie, tact, discreţie; *senza* ~ fără tact; *a* ~ ~ la discreţie. **3.** dependenţă, supunere, arbitrarietate; *decidere a propria* ~ a decide arbitrar/după propria voinţă; *trovarsi/essere alla* ~ *d'altri* a se găsi/a se afla la discreţia cuiva; *resa a* ~ capitulare fără condiţii. *SIN. arbitrio.*

discriminànte **I.** *part. prez.* de la d i s c r i m i n a r e. **II.** *adj. (mat.)* discriminant.

discriminàre *vt. (rar)* a discrimina; a deosebi, a distinge, a face o diferenţă.

discriminatùra *s.f. (lit.)* cărare (la păr).

discriminazióne *s.f.* discriminare; distincţie, diferenţă, deosebire.

discromatopìa *s.f. (med.)* daltonism.

discromìa *s.f. (med.)* pigmentaţie a pielii (alterate).

discucìre *vt.* a descoase; *(rar)* ~ *l'amicizia* a săpa prietenia încet, încet.

discuolàre *vt. (rar, lit.)* a jupui.

discussióne *s.f.* **1.** discuţie, colocviu; dialog; dezbatere; *aprire/chiudere una* ~ a deschide/a închide o discuţie; *essere in* ~*/fare una* ~ *con qualcuno* a discuta; *mettere in* ~ a pune în discuţie, a critica; *venire in* ~ a deveni obiect de dezbatere; *non c'è* ~ nu este nici o îndoială. **2.** litigiu, conflict, discuţie. **3.** *(în procesul civil)* dezbatere.

discùsso **I.** *part. tr.* de la d i s c u t e r e. **II.** *adj.* discutat, care provoacă polemici/discuţii.

discùtere *vt., vi.* **1.** a examina, a discuta. **2.** a pune la îndoială, a critica, a discuta. *SIN. contestare.* **3.** a. se certa, a discuta cu ton de protest. *SIN. litigare*

disdàre *vi.* a decădea.

disdegnàre **I.** *vt. (rar)* a dispreţui, a detesta. **II.** *vr.* a se înfuria.

disdegnévole *adj. (rar)* de dispreţuit, care merită dispreţ.

disdégno *s.m.* dispreţ; *avere a* ~ a dispreţui (pe cineva); *avere in* ~ a urî.

disdegnóso *adj.* **1.** indignat, plin de mînie. **2.** *(lit.)* dispreţuitor, mîndru.

disdétta *s.f.* **1.** negare, refuzare; *far* ~ a refuza. **2.** *(lit.)* retractare, dezminţire, dezicere. **3.** nenorocire, ghinion; *portar* ~ *a qualcuno* a purta ghinion cuiva. **4.** *(înv.)* obstacol, piedică. **5.** *(jur.)* anulare/desfacere/reziliere a unui contract; *dar la* ~ a rezilia contractul.

disdètto **I.** *part. tr.* de la d i s d i r e şi *adj.* **II.** *s.m. (înv.)* refuz, tăgadă; *far* ~ a spune nu.

disdìcere *vt. v.* d i s d i r e

disdicévole *adj.* nepotrivit, deplasat.

disdicevolézza *s.f. (rar)* nepotrivire.

disdire[1] **I.** *vt.* **1.** a nega. **2.** a retracta. **3.** a rezilia. **4.** *(lit.)* a interzice. **5.** *(înv.)* a refuza. **II.** *vr.* **1.** a se retrage. **2.** *(înv.)* a nega.

disdìre[2] *vi., vr.* a nu se cuveni, a fi nepotrivit.

disdòro *s.m.* dezonoare, ruşine.

disdòtto[1] *adj. (înv., rar)* ignorant.

disdòtto[2] *s.m.* plăcere, recreaţie.

disdùcere *vt. (înv.)* a distra, a recrea.

diseccàre *vt. v.* d i s s e c c a r e **(I).**

diseducàre *vt.* a anula efectele unei bune educaţii; a educa prost.

diseducativo *adj.* care educă prost.

diseducazióne *s.f.* proastă creştere.

disegnàre *vt.* **1.** a desena; ~ *a matita* a desena în creion. **2.** *(fig.)* a plănui, a face un plan; ~ *e non colorire (fig.)* a nu realiza planurile făcute. *SIN. ideare.* **3.** *(fig.)* a descrie, a zugrăvi, a schiţa (în cuvinte). *SIN. delineare.* **4.** a-şi propune, a avea de gînd; *disegnò di partire più presto* şi-a propus să plece mai devreme. *SIN. progettare, stabilire.* **5.** *(înv.)* a desemna, a indica, a destina. **6.** *(înv.)* a alege.

disegnativo *adj. (rar)* care poate desena; referitor la desen.

disegnatóre, -trice *s.m.* şi *f., (pop.* **-tóra,** desenator; ~ *tecnico* desenator tehnic.

diségno *s.m.* **1.** desen; ~ *animato* desen animat; *scuole di* ~ şcoli de desen; *avere un* ~ *preciso/ incisivo* a desena precis/incisiv. **2.** *(fig.)* schiţă, schemă, plan; *il* ~ *iniziale di un romanzo* schiţa iniţială a unui roman. *SIN. abbozzo, schema.* **3.** intenţie, plan, proiect; *colorire un* ~ *(fig.)* a pune

un plan în aplicare; *far ~ su qualcuno* a conta pe cineva; *(jur.) ~ di legge* proiect de lege.
diseguàle *adj.* şi *deriv. v.* d i s u g u a l e şi *deriv.*
disellàre *vt. v.* d i s s e l l a r e **(I).**
disembràre *vi., vr.* a desface, a dezuni; a îndepărta.
disendocrinìa *s.f. (med.)* dereglare endocrină.
disenflàre *vi. (e), vr.* a (se) dezumfla.
disennàre *vt. v.* d i s s e n n a r e.
diseparàre *vt. (înv.) v.* d i s s e p a r a r e.
disequazióne *s.f. (mat.)* inecuaţie, inegalitate.
disequilibràre I. *vt.* a dezechilibra. **II.** *vr.* a se dezechilibra.
disequilìbrio *s.m.* dezechilibru.
diserbànte I. *part. prez.* de la d i s e r b a r e şi *adj.* **II.** *s.m. (agr.)* erbicid. *SIN. erbicida.*
diserbàre *vt. (agr.)* a distruge buruienile, a erbicida.
diserbatùra *s.f.* distrugere a buruienilor, erbicidare.
disèrbo *s.m.* distrugere a buruienilor, erbicidare.
diseredaménto *s.m. (rar)* dezmoştenire.
diseredàre *vt.* a dezmoşteni.
diseredàto I. *part. tr.* de la d i s e r e d a r e. **II.** *adj., s.m.* **1.** sărac, sărman, mizer. **2.** *(înv.)* (om) lipsit de moştenitor. **III.** *s.m. (mai ales la pl.)* sărac, sărman, dezmoştenit.
diseredazióne *s.f.* dezmoştenire.
diserràre *vt. v.* d i s s e r r a r e **(I).**
disertaménto *s.m. (rar, lit.)* pustiire, devastare.
disertàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a distruge, a devasta, a pustii. **2.** *(lit.)* a ruina, a părăci, a arunca în mizerie. **3.** a părăsi; *~ la scuola* a nu frecventa şoala; *~ l'amicizia/la compagnia di qualcuno* a evita prietenia/tovărăşia cuiva. **4.** *(înv.)* a înfrînge, a pune pe fugă. **II.** *vi. (a şi rar e)* **1.** a dezerta. **2.** a părăsi, a abandona (un partid).
disèrto[1] *adj. (înv.) v.* d e s e r t o[1,2].
disèrto[2] *adj. (înv., lit.)* elocvent; vorbăreţ, locvace.
disertóre *s.m.* **1.** dezertor. **2.** cel care abandonează o cauză/un partid. *SIN. traditore, transfuga.*
diservìre *vt. (înv.) v.* d i s s e r v i r e.
diserzióne *s.f.* **1.** dezertare. **2.** părăsire, abandonare.
disfacìbile *adj.* care se poate desface/descompune.
disfacimènto *s.m.* **1.** desfacere. **2.** descompunere, putrefacţie. **3.** *(fig.)* destrămare, distrugere. **4.** *(înv.)* ruină, distrugere. **5.** *(înv.)* înfrîngere.
disfacitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar, lit.)* distrugător.
disfacitùra *s.f.* **1.** *(rar)* desfacere; descompunere; distrugere. **2.** *(rar)* materialele recuperabile după o demolare.
disfamàre[1] *vt.* a defăima.
disfamàre[2] *vt. (lit.)* **1.** a satura, a lua foamea. **2.** *(fig.)* a satisface.
disfàre I. *vt.* **1.** a desface; a distruge; a descompune; *~ il letto* a strînge aşternuturile de pat; *~ la casa* a vinde lucrurile din casă. **2.** a devasta, a distruge; *~ una contrada* a devasta un ţinut. **3.** a demonta, a desface; *~ una macchina* a demonta o maşină. **4.** a topi; a lichefia. **5.** *(înv.)* a ucide, a nimici. **6.** *(înv.)* a demite: a alunga. **II.** *vr.* **1.** a se desface, a se rupe în bucăţi. **2.** a se descompune. **3.** a se topi; *la neve si disfa* zăpada se topeşte. **4.** *(fig.)* a se prăpădi; *~ dal dolore/dalle risa* a se prăpădi de plîns/de rîs. **5.** *(fig.)* a se ruina. **6.** a se descotorosi, a scăpa de.
disfàtta *s.f.* înfrîngere.
disfattìsmo *s.m.* **1.** defetism. **2.** *(fig.)* atitudine neîncrezătoare.
disfattìsta, -isti, *s.m., adj.* defetist.
disfàtto *part. tr.* de la d i s f a r e şi *adj.*
disfavillàre *vi. (lit.)* a scînteia.
disfavóre *s.m.* detriment, dezavantaj; pagubă; *a/in ~ di* în defavoarea.
disfavorévole *adj. (rar)* defavorabil.
disfavorire *vt. (rar)* a defavoriza.
disfazióne *s.f. (rar)* distrugere, ruinare
disferràre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a libera din lanţuri. **2.** *(înv.)* a scoate sabia din rană. **3.** a scoate potcoavele. **II.** *vr. (înv.)* a-şi scoate sabia din rană.
disfida *s.f. (lit.)* provocare, sfidare; *accettare una ~* a accepta o provocare; *mandare a qualcuno una ~* a trimite cuiva o provocare; *gettare la ~* a arunca mănuşa; *colpo/segno a ~* semnal de începere.
disfidànte I. *part. prez.* de la d i s f i d a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f. (rar, lit.)* cel care provoacă/aruncă mănuşa.
disfidàre[1] *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a sfida. **2.** *(înv.)* a declara duşman, a exila.
disfidàre[2] *vt. v.* d i f f i d a r e **(II).**
disfidàto I. *part. tr.* de la d i s f i d a r e[1] şi *adj.* **II.** *s.m.* cel care a fost provocat.
disfigurare I. *vt. (rar, lit.)* a desfigura. **II.** *vr. (înv.)* **1.** a se altera. **2.** *(înv.)* a se transforma.
disfogliare *vt.* **1.** *(rar)* a rupe floarea. **2.** *(fig.)* a strica. **3.** *(fig., lit.)* a dezonora. **4.** a deflora. **5.** *(lit.)* a atinge.
disfiorentinàre I. *vt. (lit.)* a înlătura trăsăturile florentine. **II.** *vr. (rar, lit.)* a ajunge diferit faţă de florentini.
disfonìa *s.f.* alterarea vocii.
disformàre I. *vt. (rar, lit.)* a deforma; a altera. **II.** *vi. (e), vr. (rar, lit.)* a fi diform; a deveni diform, a se deforma, a se strica.
disfórme *adj. (rar)* **1.** diform. **2.** diferit, deosebit.
disfrancàre I. *vt. (lit.)* **1.** a lipsi de libertate, a aservi. **2.** a înjosi. **II.** *vr.* a se descuraja.
disfrancesàre I. *vt. (lit.)* a scoate de sub influenţa franceză. **II.** *vr.* a se elibera de influenţa franceză.
disfrenàre *vt. (lit.)* a scoate frîul, a lăsa liber.
disfrondàre I. *vt. (lit.)* a desfrunzi. **II.** *vr. (lit.)* **1.** a se desfrunzi. **2.** *(lit.)* a se vlăgui.
disfunzióne *s.f.* proastă funcţionare.
disgarbàre *vi. (e,* rar *a; lit.)* a displăcea.
disgelàre *vt., vr., vi. impers. (e)* a (se) topi; a (se) dezgheţa.
disgèlo *s.m.* dezgheţ.
disgènio *s.m. (înv.)* aversiune, repulsie.
disgiùngere I. *vt.* **1.** a despărţi, a separa, a dezuni. **2.** *(lit.)* a desprinde, a smulge. **3.** *(fig.)* a considera, a judeca separat. **4.** *(fig.)* a distruge, a deosebi. **II.** *vr.* a se despărţi.
disgiungiménto *s.m.* separare, despărţire; desfacere.
disgiuntivo *adj.* disjunctiv.
disgiùnto *part. tr.* de la d i s g i u n g e r e şi *adj.*
disgiunzióne *s.f.* disjuncţie; separaţie, despărţire.
disgombràre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a libera, a face loc. **2.** *(fig., lit.)* a alunga din suflet. **3.** *(înv.)* a se muta, a-şi schimba locuinţa. **II.** *vr.* a se îndepărta, a se pierde, a se estompa.
disgombratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar, lit.)* cel care face loc/liberează.
disgómbro *adj. (lit.)* liberat, golit.
disgradàre[1] **I.** *vt.* **1.** *(înv.)* a discredita. **2.** *(lit.)* a depăşi, a da gata. **II.** *vi. (e) (rar, înv.)* a devia; a se îndepărta. **III.** *vr.* **1.** *(rar, lit.)* a se discredita, a-şi pierde reputaţia. **2.** *(lit.)* a fi în declin, a decădea.
disgradàre[2] *vi. (defectiv la part. tr. şi la timpurile compuse) (lit.)* a displăcea.
disgradévole *adj. (rar)* neplăcut.
disgradire I. *vt.* a nu agrea. **II.** *vi.* a displăcea.
disgrado *s.m. (înv.)* neplăcere; *essere a ~* a fi neplăcut/dezagreabil; *avere a/in ~* a nu vedea cu ochi buni.

disgrafìa *s.f. (med.)* incapacitatea de a transcrie sunetele percepute.
disgramàre *vt. (rar)* a treiera.
disgravàre *vt., vr. (lit.)* a ușura; a libera.
disgrazia *s.f.* **1.** dizgrație; *essere/cadere/venire in ~ di qualcuno* a fi/a cădea în dizgrația cuiva; *in ~ di Dio* păcat de moarte; *avere qualcuno in ~* a nu fi binevoitor față de cineva; *mettere/porre qualcuno in ~* a vorbi pe cineva de rău. **2.** nenorocire, neșansă, ghinion; *essere preseguitato dalla ~* a fi persecutat de nenoroc; *per colmo di ~ ha perduto anche il treno* și culmea ghinionului a pierdut și trenul; *per mia ~* spre nenorocul meu; *portare ~* a purta ghinion. *SIN. avversità, scalogna, sfortuna.* **3.** nenorocire. *SIN. calamità, disastro, sciagura.* **4.** întîmplare neplăcută. *SIN. disdetta, scalogna.* **5.** *(înv.)* lipsă de grație/de frumusețe.
disgraziàre *vt. (înv.)* **1.** a nu mulțumi; a nu fi recunoscător. **2.** a face figură proastă.
disgraziàto **I.** *part. tr.* de la *(înv.)* d i s g r a z i a r e. **II.** *adj.* **1.** nenorocit, fără noroc; *un uomo ~* un om nenorocit; *essere ~ in amore/negli affari/al gioco* a fi lipsit de noroc în dragoste/în afaceri/la joc. *SIN. sfortunato, sventurato.* **2.** nenorocit; nefericit; rău, prost; *viaggio ~* călătorie nenorocită; *anno ~* an prost; *idea ~-a* idee nefericită. *SIN. dannato, sfortunato.* **3.** *(lit.)* dizgrațios. **III.** *s.m.* **1.** nenorocit. *SIN. infelice, miserabile.* **2.** ticălos, nenorocit. *SIN. sciagurato.*
disgrazióso *adj. (înv.)* neplăcut; urît; dizgrațios.
disgregaménto *s.m.* dezagregare.
disgregàre **I.** *vt.* **1.** a dezagrega. **2.** *(fig.)* a risipi, a împrăștia, a lipsi de unitate/coeziune. *SIN. disunire.* **II.** *vr.* **1.** a se dezagrega; a se fărîma; a se rupe; **2.** *(fig.)* a se împrăștia, a se dispersa.
disgregatìvo *adj.* dezagregant.
disgregazióne *s.f.* dezagregare.
disgroppàre *vt. (lit.)* a dezgropa.
disgrossaménto *s.m.* cioplire, subțiere.
disgrossàre *vt., vr.* a ciopli, a subția.
disgruppàre *vt. (înv.)* a desface un nod.
disguìdo *s.m.* eroare, indicație greșită (într-o adresă, un program etc.).
disgustàre **I.** *vt.* **1.** a dezgusta, a scîrbi. *SIN. stomacare.* **2.** *(fig.)* a plictisi; a provoca repulsie. *SIN. infastidire, nauseare, stomacare.* **II.** *vr.* **1.** a se scîrbi, a se dezgusta, a se îngrețoșa. *SIN. nausearsi, stomacarsi.* **2.** *(fig.)* a nu mai fi prieten cu cineva. *SIN. guastarsi.* **III.** *vr. reciproc (fig.)* a strica prietenia cu cineva. *SIN. separarsi.*
disgustàto **I.** *part. tr.* de la d i s g u s t a r e și *adj.* **II.** *s.m.* persoană dezgustată; *fare il ~* a face pe scîrbitul/dezgustatul.
disgustatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* persoană dezgustătoare.
disgustévole *adj.* neplăcut, dezgustător.
disgustevolézza *s.f. (rar)* faptul de a fi dezgustător.
disgùsto *s.m.* **1.** dezgust; scîrbă; **2.** *(fig.)* repulsie, aversiune. **3.** neplăcere; supărare.
disgustóso *adj.* **1.** dezgustător. *SIN. nauseante, ripugnante.* **2.** *(fig.)* respingător. *SIN. ripugnante.*
disiànza *s.f. (lit.)* dor, nostalgie; dorință.
disiàre *vt. v.* d e s i a r e **(I)**.
disidratàre *vt.* a deshidrata. *SIN. deidratare.*
disidratatóre *s.m. (chim.)* aparat de deshidratare.
disidratazióne *s.f.* deshidratare.
disillàbico, -ici, **I.** *adj.* bisilabic. *SIN. bisillabo.* **II.** *s.m.* grup de două silabe.
disillabo *adj., s.m.* (cuvînt) bisilabic.
disillùdere **I.** *vt.* a dezamăgi. **II.** *vr.* a-și pierde iluziile.
disillusióne *s.f.* deziluzie, dezamăgire. *SIN. delusione.*
disillùso *part. tr.* de la d i s i l l u d e r e și *adj.* **II.** *s.m.* și *f.* persoană dezamăgită.
disimpaceiàre **I.** *vt. (rar)* a scăpa, a scoate dintr-o încurcătură. **II.** *vr.* a se descurca.
disimpaceiàto **I.** *part. tr.* de la d i s i m p a c c i a r e. **II.** *adj.* dezinvolt.
disimparàre *vt.* **1.** a uita (ceea ce ai învățat). **2.** a se dezvăța, a se dezobișnui de.
disimpegnàre **I.** *vt.* **1.** a libera, a dezlega (de o promisiune, un legămînt etc.). **2.** a recupera un obiect amanetat. **3.** a libera; a degaja; a despotmoli. **4.** *(mil.)* a ajuta trupele presate de inamic. **5.** *(mar.)* a înlătura ceea ce împiedică buna funcționare (a ancorei, otgoanelor etc.). **6.** a exercita o funcție. **II.** *vr.* **1.** a se libera de un angajament. *SIN. disobbligarsi.* **2.** a se descurca, a o scoate la capăt. *SIN. cavarsela.* **3.** a se sustrage acțiunii dușmanului.
disimpegnàto *part. tr.* de la d i s i m p e g n a r e și *adj.; locale ~* încăpere decomandată.
disimpégno *s.m.* **1.** eliberare de un angajament; *cercare una scusa che serva da ~* a căuta o scuză care să servească drept pretext (pentru neîndeplinirea angajamentului); *fare qualcosa per ~* a face ceva numai din obligație. **2.** trecere care servește la decomandarea încăperilor.
disimplegàre **I.** *vt. (rar)* a scoate din slujbă, a demite. **II.** *vr.* a părăsi slujba, a-și da demisia.
disimplègo *s.m.* șomaj parțial.
disincagliàre **I.** *vt.* **1.** *(mar.)* a despotmoli (o corabie). **2.** *(fig.)* a scoate dintr-o situație grea, a urni. **II.** *vr.* **1.** *(despre nave)* a se despotmoli. **2.** *(fig.)* a ieși dintr-o situație dificilă, a se despotmoli.
disincantàre *vt. (înv.)* **1.** a dezlega de vrajă/farmece. **2.** a aduce la realitate. **3.** *(fig.)* a dezamăgi, a deceptiona.
disincantàto **I.** *part. tr.* de la d i s i n c a n t a r e. **II.** *adj. (fig.)* priceput, expert; abil.
disincànto *s.m.* **1.** *(rar)* dezlegare de farmece. **2.** *(fig.)* scepticism; lipsă de iluzii.
disincarnàre **I.** *vt.* a elibera spiritul de corp. **II.** *vr.* a se elibera spiritual.
disincentìvo *s.m. (mai ales la pl.)* reducere, scădere, micșorare (nestimulatoare).
disinclinàre *vi. (rar)* a nu avea înclinații, a nu înclina spre.
disincrostànte **I.** *part. prez.* de la d i s i n c r o s t a r e și *adj.* **II.** *s.m.* dezincrustant.
disincrostare *vt.* a dezincrusta.
disindustrializzàre *vt.* a reduce întreprinderile industriale.
disinfestànte **I.** *part. prez.* de la d i s i n f e s t a r e și *adj.* **II.** *s.m.* substanță folosită la deparazitare.
disinfestàre *vt.* a deparazita.
disinfestatóre *s.m.* cel care deparazitează.
disinfestazióne *s.f.* deparazitare.
disinfettànte **I.** *part. prez.* de la d i s i n f e t t a r e și *adj.* **II.** *s.m.* dezinfectant.
disinfettàre *vt.* a dezinfecta.
disinfettatóre *s.m.* specialist în dezinfectare.
disinfezióne *s.f.* dezinfecție.
disinfiammàre *vt.* a se dezumfla.
disingannàre **I.** *vt.* **1.** a deschide ochii cuiva, a-l împiedica să comită o eroare/ să persiste într-o convingere greșită. **2.** a dezamăgi, a deziluziona. *SIN. disincantare.* **II.** *vr.* a-și da seama de adevăr, a deschide ochii.
disingànno *s.m.* dezamăgire, decepție.
disingranàre *vt.* a decupla.
disinnamoraménto *s.m. (rar, lit.)* încetare a dragostei.

disinnamoràre I. *vt.* a face să înceteze o dragoste. **II.** *vr.* a nu mai iubi, a nu mai fi îndrăgostit.
disinneseàre *vt. (mil.)* a scoate amorsa, a dezamorsa.
disinnéseo, -éschi, *s.m.* dezamorsare.
disinnestàre *vt. (electr.)* a scoate din priză, a întrerupe un contact.
disinnésto *s.m.* întrerupere a contactului.
disìno *adv. (înv.)* pînă la.
disinsegnàre *vt.* **1.** a învăţa prost (pe cineva). **2.** a face (pe cineva) să uite ce a învăţat.
disinserìre *vt. (electr.)* a deconecta, a întrerupe un curent electric, a scoate contactul.
disintegràre *vt., vr. (fiz.)* a (se) dezintegra.
disintegrazióne *s.f. (fiz.)* dezintegrare.
disintèndere *vt.* **1.** a neglija. **2.** a înţelege greşit, a altera.
disinteressàre *vt., vr.* a (se) dezinteresa.
disinteressatézza *s.f. (rar)* dezinteresare, dezinteres.
disinteressàto I. *part. tr.* de la d i s i n t e r e s s a r e. **II.** *adj.* dezinteresat.
disinterèsse *s.m.* **1.** dezinteres, nepăsare. *SIN. indifferenza, noncuranza.* **2.** imparţialitate, obiectivitate. **3.** lipsă de interes material. *SIN. generosità, sincerità.*
disintossicànte I. *part. prez.* de la d i s i n t o s s i c a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* medicament dezintoxicant.
disintossicàre *vt.* a dezintoxica.
disintossicazióne *s.f.* dezintoxicare.
disinvestiménto *s.m.* sustragere a unor bani destinaţi investiţiilor.
disinvestìre *vt.* a sustrage din producţie o parte din sumele investite.
disinvitàre *vt.* a retrage o invitaţie.
disinvòlgere *vt.* **1.** a desface un pachet. **2.** *(fig.)* a descurca.
disinvòlto *adj.* **1.** dezinvolt, lipsit de timiditate. **2.** îndrăzneţ, neruşinat, impertinent.
disinvoltùra *s.f.* **1.** dezinvoltură; uşurinţă; siguranţă de sine, îndrăzneală. *SIN. spigliatezza.* **2.** neruşinare, impertinenţă, obrăznicie. **3.** neglijenţă, uşurinţă.
disìo *s.m. v.* d e s i o.
disióso *adj. v.* d e s i o s o.
disìre *s.m. v.* d e s i r e.
disìro *s.m. v.* d e s i r e.
disistìma *s.f.* lipsă de preţuire, dispreţ.
disistimàre *vt.* a nu avea stimă pentru cineva; a dispreţui.
dislacciàre *vt. (lit.)* a dezlega; a lua.
disitalianizzàre *vt.* a elimina caracteristicile italiene.
dislagàre *vr. (înv.)* a se înălţa, a se ridica pe întinderea apei.
dislamàre *vt. (înv., rar)* **1.** a face bucăţi (o armătură), a distruge. **2.** *(lit.)* a rupe.
dislargàre I. *vt. (lit.)* a lărgi. **II.** *vr.* a se lărgi, a se dilata.
dislattàre *vt. (înv.)* a înţărca.
disleàle *adj. (rar, lit.)* neleal, necinstit.
dislegàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a dezlega; *(fig.)* ~ *i denti* a elimina strepezirea dinţilor. **2.** *(fig.)* a libera. **3.** *(înv.)* a separa. **4.** *(lit., înv.)* a explica, a spune clar. **II.** *vr. (lit.)* a se libera, a se dezlega; *(fig., înv.)* ~*-si da colpa* a se dezvinovăţi.
dislignàre *vi. (înv.)* a degenera.
dislinguàto *adj.* **1.** fără limbă. **2.** bîlbîit.
dislivèllo *s.m.* **1.** diferenţă de nivel; ~ *stradale* denivelare a unui drum. **2.** *(fig.)* diferenţă de grad/situaţie/condiţie.
disloeaménto *s.m.* **1.** deplasare (de trupe). **2.** *(mar.)* dislocare.
disloeàre *vt.* **1.** a deplasa. **2.** *(mar.)* a disloca.
disloeazióne *s.f.* **1.** dislocare. **2.** transport; *(psih.)* ~ *affettiva* transfer al sentimentelor.
dislodàre *vt. (rar, lit.)* a critica.
dislogaménto *s.m.* **1.** *(înv.)* dislocare. **2.** *(med., rar)* deplasare a unui membru, dislocare.
dislogàre *vt., vr.* **1.** *(rar, lit.)* a disloca. **2.** *(rar)* a deplasa un membru.
disloggiàre *vt., vi. (înv.)* a alunga din locuinţă.
dislungàre *vr. (înv.)* a se depărta.
dismagàre I. *vt. (înv.)* **1.** a slăbi, a reduce. **2.** *(lit.)* a tulbura. **II.** *vr.* a se tulbura; a se speria.
dismagliàre I. *vt. (înv.)* a rupe plasa unei armuri. **II.** *vr.* a jupui o coajă (de pe piele).
dismalàre I. *vt. (înv.)* **1.** a însănătoşi, a vindeca. **2.** a purifica, a elibera de păcat/viciu. **II.** *vi.* a se însănătoşi, a se vindeca.
dismaltàre I. *vt. (înv.)* a lua smalţul. **II.** *vr.* **1.** a pierde smalţul. **2.** a se crăpa.
dismantàre I. *vt.* a scoate mantaua. **II.** *vr.* a se goli de sentimente.
dismembràre[1] *vt. (înv.)* a dezmembra.
dismembràre[2] *vt. (înv.)* a uita.
dismemoràto *adj. (înv.)* **1.** care a uitat. **2.** tulburat, zăpăcit.
dismentàre *vt. (înv., lit.)* a uita.
dismésso I. *part. tr.* de la d i s m e t t e r e. **II.** *adj.* **1.** învechit, ieşit din uz. **2.** demis.
disméttere *vt. (lit.)* a înceta (să mai facă un lucru); a întrerupe; ~ *l'opera* a întrerupe opera, a o lăsa la jumătate; ~ *un'antica usanza* a nu mai respecta un vechi obicei; ~ *un abito* a nu mai folosi o haină; ~ *una macchina* a demonta o maşină; ~*una casa* a lichida o casă.
dismissióne *s.f. (rar)* încetare a/întrerupere a unei activităţi.
dismisùra *s.f.* exces, lipsă de măsură; *a* ~ peste măsură.
dismontàre *vi. (e), (înv.) vt.* a coborî (de pe cal, de pe o corabie).
disnaturàre *vt. (rar)* a denatura.
disnebbiàre I. *vt.* **1.** a ridica ceaţa. **2.** *(înv., fig., lit.)* a lămuri, a clarifica. **II.** *vr.* a deveni clar, a se clarifica.
disnodàre I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a deznoda. **2.** *(rar)* a dezmorţi (articulaţiile). **3.** *(înv., fig., lit.)* a lămuri, a clarifica. **II.** *vr.* **1.** *(rar)* a se deznoda; a se dezlega. **2.** *(fig., lit.)* a se libera, a se desprinde.
disnudàre *vt. (înv.)* a dezgoli, a despuia.
disobbedièn̄za *s.f. v.* d i s u b b i d i e n z a.
disobbedìre *vt., vi. v.* d i s u b b i d i r e.
disobbligàre I. *vt.* a absolvi/a scuti de o obligaţie. *SIN. disimpegnare.* **II.** *vr. (rar)* **1.** a nu se considera obligat. **2.** a se achita faţă de cineva.
disoccupàre I. *vt. (rar)* a concedia, a scoate dintr-un post, a lăsa fără ocupaţie. **II.** *vr.* a se elibera de orice ocupaţie/obligaţie etc.
disoccupàto I. *part. tr.* de la d i s o c c u p a r e. **II.** *adj* **1.** care este fără lucru/ocupaţie. **2.** *(lit.)* trîndav. **3.** *(rar)* liber, neocupat. **III.** *s.m.* şomer.
disoccupazióne *s.f.* **1.** şomaj. **2.** lipsă de ocupaţie.
disodoràn̄te *adj. (rar)* deodorant.
disolàre[1] *vt. (vet.)* a tăia copita.
disolàre[2] *vt. (înv.) v.* d e s o l a r e.
disoleàre *vt.* a extrage uleiul (din nuci etc.).
disoleazióne *s.f.* extragere a uleiului din nuci.
disombràre *vt. (înv.)* a îndepărta/a elimina umbra.
disonestà *s.f.* **1.** incorectitudine, necinste, lipsă de onestitate. **2.** indecenţă, lipsă de pudoare; neruşinare.
disonestàre I. *vt. (înv.)* **1.** a dezonora, a discredita;

a umili. 2. a viola, a silui, a necinsti; a face de ris. II. *vr.* a se dezonora.

disonèsto I. *adj.* 1. necinstit, incorect, lipsit de probitate/de onestitate. 2. ambiguu; echivoc, suspect. 3. neruşinat, indecent; lasciv, corupt. 4. *(înv.)* necuviincios; urît, josnic, nepotrivit. 5. *(înv.)* excesiv, fără măsură. II. *s.m.* persoană incorectă/necinstită.

dìsono *adj.* format din două sunete.

disonoraménto *s.m. (înv.)* dezonoare.

disonoràre I. *vt.* 1. a dezonora, a păta, a necinsti, a discredita. 2. a seduce, a viola, a necinsti. 3. a nu onora, a nu plăti (un titlu de credit). 4. *(înv.)* a nu respecta, a nu trata cu respectul cuvenit. 5. *(înv.)* a lăsa fără podoabe. II. *vr.* a se dezonora, a se discredita.

disonóre *s.m.* 1. dezonoare; infamie; ruşine.

disonorévole *adj.* dezonorant.

disontogenìa *s.f.* malformaţie congenitală.

disoperceolàre *vt.* a tăia capacele celulelor unui fagure.

disopìa *s.f. (med.)* alterare a vederii.

disoppilàre *vt. (aproape înv.)* 1. a destupa. 2. *(med.)* a trata o obstrucţie.

disópra I. *adv.* 1. deasupra; *andare/salire* ~ a merge/a urca sus (la etaj). 2. înainte; *come ho già detto* ~ cum am spus mai sus. II. *adj. (înv.)* superior; *il piano* ~ etajul superior; *la parte* ~ *della foglia è lucida* partea de deasupra frunzei este lustruită. III. *s.m. (înv.)* partea de deasupra; *(înv.) prendere il* ~ *(fig.)* a cîştiga.

disorbitàre *vt. (rar)* a depăşi măsura.

disordinàre[1] I. *vt.* 1. a răvăşi, a răscoli. *SIN. scompigliare.* 2. *(mil.)* a produce dezordine în rîndurile inamicului. 3. *(fig.)* a răsturna, a da peste cap. II. *vi. (a)* a fi necumpătat/nechibzuit. III. *vr.* 1. a se da peste cap; a se deranja, a se dezorganiza. 2. *(înv.)* a se dezechilibra (economic).

disordinàre[2] *vt.* a revoca un ordin.

disordinàto I. *part. tr.* de la disordinare. II. *adj.* 1. dezordonat. 2. necumpătat. 3. *(înv.)* licenţios. 4. *(înv.)* înzorzonat. 5. *(înv.)* necuvenit, neadecvat.

disórdine *s.m.* 1. dezordine; *mettere/portare il* ~ a face dezordine; *in* ~ în dezordine; *avere i capelli/gli abiti in* ~ a avea părul/hainele în dezordine; *essere in* ~ a se afla în dezordine. 2. necumpătare. *SIN. sregolatezza.* 3. dezorganizare, dezordine. 4. *(mai ales la pl.)* tulburări secrete, revoltă.

disorgànico, *-ànici, adj.* neorganic, anorganic.

disorganizzàre *vt., vr.* a (se) dezorganiza.

disorganizzazióne *s.f.* dezorganizare.

disorientaménto *s.m.* dezorientare; descumpănire; nedumerire.

disorientàre *vt., vr.* 1. a (se) dezorienta. 2. a (se) descumpăni, a (se) tulbura.

disorientàto I. *part. tr.* de la disorientare. II. *adj.* dezorientat, descumpănit.

disorlàre *vt., vr.* a desface/a-şi desface un tiv.

disosmìa *s.f.* alterare a mirosului.

disormeggiàre I. *vt. (mar.)* a dezlega, a ridica odgonul (la o corabie). II. *vi. (e) (despre o navă)* a se dezlega (în timpul unei furtuni, incendiu etc.).

disorpellàre I. *vt. (înv.)* 1. a lipsi de ornamente. 2. *(fig.)* a dezvălui, a arăta adevărata faţă. II. *vr. (fig., rar)* a-şi deschide sufletul.

disorràre *vt. (înv.)* a dezonora.

disossàre I. *vt.* a dezosa. II. *vr. (înv.)* a se consuma.

disossàto I. *part. tr.* de la disossare. II. *adj. (fig.)* dezarticulat, moale; apatic, vlăguit.

disossidànte I. *part. prez.* de la disossidare şi *adj.* II. *s.m.* dezoxidant.

disossidàre *vt.* a dezoxida.

disossidazióne *s.f.* dezoxidare.

disostruìre *vt. (med.)* a înlătura o obstrucţie.

disottenebràre *vi. (înv.)* a lumina, a înlătura întunericul.

disotterràre *vt. (rar)* *v.* dissotterrare.

disótto I. *adv.* sub, jos; *andare* ~ a merge jos/dedesubt. II. *adj. (înv.)* 1. inferior; *il piano* ~ etajul inferior. 2. interior; *la parte* ~ *della foglia* partea dinăuntru a foii. III. *s.m.* partea inferioară/interioară a unui lucru; *il* ~ *di un mobile* interiorul/partea dinăuntru a mobilei; *essere/rimanere al* ~ *(fig.)* a fi/a rămîne mai prejos.

dispacciàre I. *vt.* 1. a trimite. 2. a libera. II. *vi.* a expedia o scrisoare oficială. III. *vr.* a ieşi din încurcătură, a se descurca.

dispàccio *s.m.* 1. scrisoare oficială; comunicare; raport. 2. comunicare scrisă; epistolă, scrisoare; ~ *telegrafico* telegramă. 3. *(înv.)* loc de desfacere, debit. 4. *(înv.)* dezinvoltură. 5. *(rar)* diplomă.

disparàre[1] *vt.* 1. *(rar)* a desperechea; a despărţi, a separa. 2. *(înv.)* a disproporţiona.

disparàre[2] *vt. (înv.)* a despărţi, a separa.

disparàre[3] *vt. (înv.)* a uita cele învăţate.

disparatèzza *s.f.* nepotrivire, inegalitate.

disparàto *adj.* disparat, diferit.

dispareggiàre *vt. (înv.)* a face neegal.

disparèggio *s.m.* inegalitate, diferenţă.

disparére[1] *vt. (înv.)* 1. a face impresie rea. 2. a dispărea.

disparére[2] *s.m.* 1. deosebire (în păreri, sentimente). 2. *(rar, lit.)* conflict.

dispàrgere *vt.* a împrăştia, a răspîndi.

dispari *adj.* 1. *(mat.)* impar. 2. *(rar)* inegal, diferit; *essere* ~ *di cultura* a fi diferiţi ca pregătire. 3. inferior. *SIN. impari.*

disparìre *vi. (e; rar, lit.)* a dispărea.

disparità *s.f.* nepotrivire; neasemănare; inegalitate; diferenţă.

dispàrte I. *adv.* 1. *(înv.)* de o parte. 2. *(în loc. adv.) in* ~, *(înv.) a* ~ deoparte; *tenersi/starsene in* ~ a se ţine/a sta deoparte; *tenere/mettere in* ~ *qualcuno (fig.)* a ţine pe cineva deoparte; *mettere/lasciare qualcosa in* ~ a pune/a lăsa ceva deoparte, a nu-l mai folosi; *mettere/tenere in* ~ *qualcosa* a pune deoparte/la păstrare. II. *în loc. prep. in* ~ *da (rar)* departe de.

dispartìre I. *vt. (lit.)* a separa, a despărţi; *(înv.)* ~ *un'amicizia* a rupe o prietenie; *(înv.)* ~ *una questione* a rezolva o chestiune. II. *vi., vr. (înv.)* a se îndepărta, a pleca.

dispèndio, *-èndi, s.m.* 1. cheltuială mare. 2. irosire de timp.

dispendióso *adj.* costisitor, scump.

dispènsa *s.f.* 1. distribuire, împărţire. 2. cămară. 3. *(dial.)* loc de desfacere/ vînzare, prăvălie. 4. dulap, bufet. 5. fasciculă (de curs etc.). 6. dispensă, scutire. 7. *(înv.)* digestie.

dispensàre I. *vt.* 1. a împărţi, a distribui; ~ *favori/sorrisi* a împărţi favoruri/surisuri. 2. *(lit.)* a acorda. 3. a scuti, a dispensa; ~ *qualcuno dalle tasse/dal servizio militare* a scuti pe cineva de taxe/de serviciul militar; ~ *dal servizio* a concedia. *SIN. esimere, esonerare.* 4. *(lit., înv.)* a consuma, a irosi. 5. *(ind.)* a administra, a conduce. II. *vr.* a se dispensa.

dispensarìale *adj.* de/relativ la dispensar; *servizi* ~*-i* servicii care funcţionează la un dispensar.

dispensàrio *s.m.* dispensar.

dispensativo *adj.* care privește dispensarea.
dispensàto I. *part. tr.* de la dispensare și *adj.* II. *s.m. (înv.)* providență.
dispensatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. distribuitor. 2. *(înv.)* administrator, econom.
dispensière, -ièra *s.m. (rar)* 1. împărțitor, distribuitor. 2. econom.
dispepsia *s.f. (med.)* dispepsie.
dispéptico, -ici, -ice *adj. (med.)* dispeptic.
disperàbile *adj. (rar)* 1. disperat, fără speranță. 2. iremediabil.
disperànza *s.f. (lit.)* disperare.
disperàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a pierde speranța; a duce la disperare. 2. a nu mai spera. II. *vi. (a)* a dispera; *far ~ qualcuno* a face pe cineva să dispere. III. *vr.* a se lăsa în prada disperării. *SIN. abbattersi, avvilirsi.*
disperàta *s.f.* 1. *(lit.)* bocet, varietate de poezie populară. *SIN. dispetta.* 2. joc de cărți (în doi).
disperàto I. *part. tr.* de la disperare. II. *adj.* 1. *(lit.)* disperat; *alla ~-a* a) cu disperare; b) cum dă Dumnezeu; *sforzo/tentativo ~* efort/tentativă disperat(ă). 2. *(lit.)* violent, crud. III. *s.m.* 1. disperat. 2. *(fam.)* prăpădit, sărăntoc. *SIN. disgraziato, spiantato.* 3. zelos (excesiv); *lavora come un ~* muncește ca un disperat. *SIN. forsennato.* 4. *(rar, înv.)*. disperare.
disperazióne *s.f.* 1. disperare; *abbandonarsi alla ~* a se lăsa în voia disperării; *essere ridotto alla ~* a ajunge la disperare; *essere in preda alla ~* a ajunge pradă disperării; *essere preso/assalito dalla ~* a fi cuprins de disperare; *darsi alla ~* a deznădăjdui. *SIN. abbattimento, avvilimento, sconforto.* 2. angoasă; durere. 3. lucru foarte dorit (fără speranță).
dispèrdere I. *vt.* 1. a alunga, a împrăștia, a risipi. 2. *(mil.)* a nimici, a pune pe fugă. 3. a consuma, a irosi, a risipi. 4. *(chim., fiz.)* a dispersa. 5. *(lit.)* a pierde, a rătăci. 6. *(înv.)* a provoca un avort. II. *vr.* 1. a se risipi, a se împrăștia. 2. a se pierde, a se risipi. 3. *(fig.)* a se consuma, a-și irosi forțele. 4. a se îndepărta, a se pierde. III. *vi. (e), vr. (înv.)* a avorta.
disperdiménto *s.m. (rar)* împrăștiere.
dispèrgere I. *vt. (poetic)* 1. a împrăștia, a risipi. 2. a cheltui, a irosi. II. *vr.* 1. *(lit.)* a se risipi, a se împrăștia. 2. *(înv.)* a se difuza.
dispergiménto *s.m.* 1. *(lit.)* împrăștiere, risipire. 2. *(chim.)* dispersie.
dispersivo *adj.* dispersiv.
dispèrso I. *part. tr.* de la disperdere. II. *adj. (despre un fascicul luminos)* dispersat în culorile care îl compun.
dispersóre *s.m.* 1. dispersor. 2. *(ind.)* cel care irosește.
dispettàre I. *vt. (înv.)* a disprețui. II. *vr.* a se înfuria.
dispètto[1] *s.m.* 1. ciudă; necaz, supărare; *fare un ~/dei ~-i/i ~-i* a face un necaz/necazuri; *per ~, per fare ~* în ciuda, pentru a face în ciudă; *a ~, a marcio ~* cu toate că, în ciuda; *a maggior ~ di qualcuno* în ciuda cuiva; *a ~ del mondo, a ~ di mare, a ~ dei santi* cu orice preț, în ciuda tuturor; *stare in paradiso a ~ dei santi* a sta cu tot dinadinsul într-un loc în care nu ești bine primit. 2. ciudă, invidie, mânie. 3. *(înv.)* dispreț; *(rar) avere/tenere qualcosa/qualcuno in ~* a disprețui ceva/pe cineva. 4. *(lit.)* bocet.
dispètto[2] *adj. (înv., lit.)* disprețuit; demn de dispreț.
dispettóso *adj.* 1. care face în ciudă; supărător; plicticos, iritant. 2. făcut în ciudă. 3. *(lit.)* disprețuitor, mândru, orgolios. 4. *(înv.)* demn de dispreț, josnic.
dispiacènte *adj.* care displace, neplăcut; *essere ~ di* a regreta, a-ți displăcea că; *ne son ~* îmi pare rău (că s-a întîmplat).
dispiacènza *s.f. (înv.)* neplăcere, dezgust.
dispiacére[1] I. *vi. (e)* 1. a nu plăcea, a displăcea. 2. a regreta, a părea rău, a displăcea. *SIN. addolorare.* II. *vr.* 1. a regreta. 2. *(înv.)* a disprețui.
dispiacére[2] *s.m.* 1. *(lit.)* repulsie, silă. 2. neplăcere, necaz, supărare; regret, părere de rău; *fare/dare/recare ~ a qualcuno* a face/a provoca un necaz cuiva; *provare/sentire un vivo/profondo ~* a încerca/a simți un regret viu/profund; *piangere dal ~* a muri de supărare. *SIN. dolore.*
dispiacévole *adj. (lit.)* neplăcut.
dispiacevolézza *s.f.* calitatea de a fi neplăcut.
dispiaciménto *s.m. (rar)* regret.
dispianàre I. *vt. (înv.)* 1. a întinde, a netezi. 2. *(fig.)* a explica, a arăta; a expune. II. *vr.* a se întinde.
dispiecàre I. *vt. (rar)* a desprinde. II. *vr.* 1. a pleca repede. 2. a se desprinde.
dispiegàre I. *vt.* 1. a întinde; *~ al vento le vele* a întinde pînzele în vînt; *~ le ali* a întinde aripile. 2. *(lit.)* a desfășura trupele. 3. *(fig., lit.)* a lămuri, a explica; a explicita. II. *vr.* 1. a se întinde. 2. *(fig.)* a se desfășura. 3. *(înv.)* a țîșni.
dispietàto *adj.* 1. *(poetic)* crud, nemilos. 2. *(fig., poetic)* inexorabil.
dispitto *s.m. (înv.)* dispreț.
dispiumàre *vt. (lit.)* a smulge penele.
displicènza *s.f. (înv.)* neplăcere, durere.
displùvio *s.m.* 1. povîrniș (de munte, de înălțime); *linea di ~* cumpăna apelor. 2. coama acoperișului.
dispnèa *s.f.* dispnee.
dispnòico, -ci I. *adj.* relativ la dispnee. II. *adj., s.m.* bolnav de dispnee.
dispodestàre I. *vt. (lit.)* a lipsi de putere. II. *vr. (rar)* a renunța la putere.
dispogliàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a lua, a spolia. 2. *(fig., înv.)* a lipsi, a priva. 3. a prăda, a jefui. II. *vr.* 1. *(rar)* a se lipsi, a se priva. 2. *(fig., lit.)* a se libera de gînduri etc. 3. *(înv.)* a se depărta.
disponìbile *adj.* 1. *(înv.)* care poate dispune. 2. de care se poate dispune, disponibil; liber, gol; *posto ~* post disponibil; *camera ~* cameră disponibilă. 3. *(fig.)* liber, neangajat, disponibil. 4. *(fig.)* sensibil, receptiv, deschis. 5. *(lit.)* înclinat spre; *persona ~ alle avventure* persoană înclinată spre aventuri.
disponibilità *s.f.* 1. disponibilitate. 2. *(mai ales la pl.)* averea de care se dispune, resurse disponibile. 3. suspendare temporară din serviciu. 4. *(mar.)* situație a unei nave care trebuie să rămînă inactivă multă vreme.
disponitivo *s.m.* care dispune.
dispòrre I. *vt.* 1. a aranja, a așeza. 2. a pregăti. 3. a convinge, a determina; *~ qualcuno a una decisione* a convinge pe cineva să ia o hotărîre. 4. a porunci, a comanda, a dispune. *SIN. stabilire.* 5. *(înv.)* a demite. 6. *(înv.)* a explica, a povesti, a exprima. II. *vi. (a)* 1. a decide, a stabili. 2. a desprinde. 3. a fi dotat. III. *vr.* 1. a se așeza. 2. a se pregăti. 3. *(înv.)* a se expune, a risca.
disposàre *vt.* 1. *(înv.)* a (se) căsători. 2. *(înv.)* a uni spiritual. 3. *(fig., lit.)* a uni, a amesteca.
dispositiva *s.f.* hotărîre judecătorească.
dispositivo[1] *adj.* care poate dispune.
dispositivo[2] *s.m.* 1. dispozitiv; *~ di vigilanza* dispozitiv de siguranță. 2. *(mil.)* dispozitiv. 3. partea finală a unei sentințe, dispozitiv.
disposizióne *s.f.* 1. *(jur.)* dispoziție; *~ testamentaria* dispoziție testamentară. 2. așezare, dispunere, dis-

poziție. *SIN. collocazione.* **3.** stare sufletească, dispoziție; ~ *favorevole/sfavorevole verso qualçuno* dispoziție favorabilă/defavorabilă cuiva. **4.** înclinație, aptitudine; ~ *per lo scrivere* înclinație pentru scris. **5.** posibilitatea de a dispune; *essere a ~ di qualcuno* a fi la dispoziția cuiva; *essere/mettersi/porsi/tenersi a ~ di qualcuno* a fi/a se pune/a se menține la dispoziția cuiva. **6.** poruncă, ordin, comandă; voință; *per ~ di legge* prin autoritatea legii. **7.** *(lit., înv.)* împrejurare favorabilă. **8.** *(înv.)* stare, condiție. **9.** *(înv.)* expunere, explicare. **10.** *(înv.)* hotărîre.

dispotézza *s.f.* **1.** ordine, dispoziție. **2.** echilibru, armonie. **3.** sprinteneală, agilitate.

dispósto I. *part. tr.* de la d i s p o r r e. **II.** *adj.* dispus, înclinat; *ben ~* bine dispus, sănătos; *ben ~ in favore di qualcuno* favorabil cuiva; *mal .~* nefavorabil. **III.** *s.m.* dispoziție legală, decret, ordin; prevedere.

dispótico, *-òtici, adj.* despotic, tiranic, dictatorial.

dispotismo *s.m.* despotism, tiranie.

dispregévole *adj.* **1.** *(lit.)* demn de dispreț. **2.** neglijabil.

dispregiàre *vt. (lit.)* a nu prețui. *SIN. disprezzare.*

dispregiativo I. *adj.* disprețuitor. **II.** *s.m. (gram.)* sufix depreciativ.

dispregiatóre, -trice *s.m.* și *f.* persoană disprețuitoare.

disprègio, *-ègi, s.m.* **1.** depreciere; dispreț; *avere/tenere qualcuno in ~* a disprețui pe cineva. **2.** *(înv.)* infamie, act infam.

disprèndere *vt. (a)* a înceta/a renunța de a mai face ceva; a se desprinde.

disprezzaménto *s.m. (rar)* dispreț.

disprezzàre I. *vt.* **1.** a disprețui. **2.** a nu prețui; a desconsidera, a detesta. **II.** *vr.* **1.** a se disprețui. **2.** *(înv.)* a se neglija.

disprezzativo *adj.* disprețuitor.

disprezzévole *adj. (rar)* demn de dispreț.

disprèzzo *s.m.* **1.** dispreț, desconsiderare. **2.** *(lit.)* ofensă, injurie, ultragiu.

disproporzióne *s.f. (rar)* disproporție; nepotrivire.

dispumàre *vt.* a lua spuma.

dispùngere *vt. (înv., jur.)* a examina, a revizui.

disputa *s.f.* **1.** dispută, dezbatere. *SIN. discussione.* **2.** ceartă, altercație. **3.** disputare.

disputàbile *adj.* care se poate disputa. *SIN. discutibile.*

disputabilità *s.f.* capacitatea de a fi disputat.

disputaménto *s.m. (înv.)* dezbatere îndelungată.

disputànte I. *part. prez.* de la d i s p u t a r e. **II.** *adj., s.m.* (persoană) care dezbate.

disputàre I. *vi. (a)* **1.** a discuta, a dezbate. *SIN. discutere.* **2.** a disputa, a rivaliza, a se întrece. **II.** *vr.* **1.** a examina, a discuta. **2.** a contesta. **III.** *vr.* a-și disputa.

disputativo *adj. (rar)* care ține de o dispută.

disputazióne *s.f. (rar)* **1.** dispută, discuție, dezbatere. **2.** *(lit.)* disertație.

disqualificàre *vt. (adm.)* a lipsi (pe cineva) de calificarea avută anterior.

disquilìbrio *s.m.* dezechilibru.

disquisitóre *s.m.* vorbitor, cel care face o expunere/susține o disertație.

disquisizióne *s.f.* analiză; cercetare, expunere savantă.

disragionàre *vt. (înv.)* a raționa, a judeca greșit.

disragióne *s.f.* **1.** *(înv.)* nebunie; *a ~* pe nedrept, în mod greșit. **2.** nedreptate.

dissacràre I. *vt.* **1.** a reda caracterul profan (printr-un rit special). *SIN. sconsacrare.* **2.** *(fig.)* a demitiza. *SIN. demistificare, demitizzare.* **II.** *vr. (înv.)* a se dezlega de un legămînt.

dissalàre *vt.* a desăra.

dissaldàre *vt.* **1.** a dezlipi o sudură. **2.** *(fig.)* a distruge, a rupe.

dissaldatùra *s.f.* dezlipire/desfacere a sudurii.

dissanguaménto *s.m.* scoatere/pierdere de sînge.

dissanguàre I. *vt.* **1.** a scoate sînge; a goli de sînge. **2.** a slei. **II.** *vr.* **1.** a sîngera mult. **2.** *(fig.)* a se sacrifica, a da tot ce are, a se speti.

dissanguàto *part. tr.* de la d i s s a n g u a r e și *adj.*

dissanguinàre *vt. (în tăbăcărie)* a curăța pieile de sînge.

dissapóre *s.m.* neînțelegeri, disensiune, ceartă ușoară.

dissecàre *vt. (med.)* a diseca. *SIN. anatomizzare.*

dissecazióne *s.f. (med.)* disecție.

disseccàre I. *vt.* **1.** a usca. *ȘIN. asciugare, essicare.* **2.** *(fig.)* a slăbi, a vlăgui. **II.** *vr.* **1.** a seca. **2.** *(fig.)* a se secătui.

disseccativo *adj.* care usucă; sicativ.

disseccazióne *s.f. (med.)* disecție.

disselciàre *vt.* a strica/a scoate caldarîmul.

dissellàre I. *vt.* a deșeua. **II.** *vi. (înv.)* a cădea de pe cal.

dissembràre *vi. (e)* a nu semăna, a fi diferit.

disseminàre *vt. (înv., rar)* **1.** a presăra, a împrăștia. **2.** a răspîndi, a difuza.

disseminatóre, -trice *s.m.* și *f.* răspînditor; ~ *di zizzania/di false notizie* răspînditor de zîzanie/de vești false.

disseminazióne *s.f.* **1.** împrăștiere de semințe; semănare. **2.** *(fig., înv.)* difuzare, propagare, răspîndire, împrăștiere (de știri, de zvonuri).

dissennàre *vt. (lit.)* a scoate din minți, a înnebuni.

dissennatézza *s.f. (lit.)* sminteală; prostie.

dissennàto I. *part. tr.* de la d i s s e n n a r e. **II.** *adj. (lit.)* smintit; prost.

dissensàto I. *part. tr.* de la d i s s e n s a r e. **II.** *adj.* lipsit de judecată. **III.** *s.m.* prost.

dissensióne *s.f.* disensiune, neînțelegere, discordie.

dissénso *s.m.* **1.** opoziție, împotrivire; dezaprobare; *dar segni di ~* a da semne de dezaprobare; *manifestare il proprio ~ su qualcosa* a-și manifesta propria dezaprobare asupra unui lucru. **2.** dezacord, divergență.

dissentàneo *adj. (lit.)* contrar, care nu este de acord cu ceva, care nu consimte; deosebit, diferit.

dissenteria *s.f.* dizenterie.

dissentèrico, *-èrici, adj., s.m.* dizenteric.

dissentiménto *s.m.* **1.** opoziție, împotrivire, dezaprobare. **2.** dezacord; divergență.

dissentìre *vi. (a)* **1.** a fi de altă părere; a avea o părere complet diferită. *SIN. discordare.* **2.** a fi în dezacord.

dissenziènte I. *part. prez.* de a d i s s e n t i r e și *adj.* **II.** *s.m.* care este în dezacord cu.

disseparàre *vt. (înv., lit.)* a separa, a despărți.

disseppelliménto *s.m.* dezgropare, exhumare.

disseppellìre *vt. (lit.)* **1.** a dezgropa, a exhuma. *SIN. esumare.* **2.** a scoate de sub pămînt, a dezgropa; ~ *i resti di un'antica civiltà* a dezgropa resturile unei civilizații vechi. **3.** *(fig.)* a reaminti, a reactualiza, a scoate din nou la iveală. *SIN. riesumare.*

disserràre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a deschide, a desface. **2.** *(lit.)* a da o lovitură, a lovi. **3.** *(lit., fig., înv.)* a manifesta un sentiment. **II.** *vr.* **1.** a se deschide. **2.** *(lit.)* a se arunca, a se năpusti. **3.** *(înv.)* a țîșni.

dissertàre I. *vi. (a)* a trata o chestiune, a ține o disertație despre ceva. **II.** *vt. (rar)* a discuta.

dissertativo *adj.* de disertație.

dissertatóre, *-òri, adj.* de disertație.

dissertazióne *s.f.* disertație; ~ *di laurea* teză de licență.

disservìre *vt., vi. (a) (lit.)* a păgubi, a deservi.
disservìzio, -ìzi, *s.m.* **1.** funcţionare proastă, dezorganizare (a unui serviciu public). **2.** *(lit.)* **deservire.**
dissestàre *vt.* **1.** a strica ordinea, a deranja; a răvăşi; a învălmăşi. **2.** *(fig.)* a dezorganiza; a dezechilibra; a păgubi.
dissestàto I. *part. tr.* de la d i s s e s t a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* ruinat (economic).
dissèsto *s.m.* **1.** dezastru (economic), prăbuşire; ruinare. **2.** *(fig.)* dezorganizare, dezechilibru; dezordine.
dissetànte I. *part. prez.* de la d i s s e t a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* băutură care potoleşte setea.
dissetàre I. *vt.* **1.** a potoli setea. **2.** *(fig.)* a satisface. **II.** *vr.* **1.** a-şi potoli setea. **2.** *(fig.)* a-şi îndeplini/ satisface o dorinţă.
dissettóre *s.m.* şi *f.* **1.** *(med.)* preparator de disecţie. **2.** instrument cu care se face disecţia.
dissezióne *s.f.* disecţie; *sala di ~* sală de disecţie.
dissidènte I. *adj.* care este de altă părere. *SIN. discorde, dissenziente.* **II.** *s.m.* şi *f.* disident.
dissidènza *s.f. (rar)* disidenţă.
dissìdio *s.m.* **1.** neînţelegere, dezbinare; disensiune. **2.** conflict.
dissigillàre *vt. (lit.)* a desigila.
dissimigliàre *vi. (rar) v.* d i s s o m i g l i a r e.
dissimilàre[1] **I.** *vt. (rar)* a face să nu semene. **II.** *vr. (lingv.)* a disimula.
dissimilàre[2] *adj. (înv.)* neomogen, eterogen.
dissimilazióne *s.f.* **1.** *(înv.)* neasemănare. **2.** *(lingv.)* disimulaţie.
dissìmile *adj.* diferit, deosebit. *SIN. diverso.*
dissimilitùdine *s.f. (rar)* neasemănare, diversitate.
dissimillìmo *adj. (lit.)* foarte deosebit.
dissimmetrìa *s.f. (lit.)* asimetrie, disimetrie.
dissimulàre I. *vt., vi.* **1.** a ascunde, a masca, a disimula. **2.** a se preface indiferent; a-şi ascunde intenţiile. **3.** *(înv.)* a falsifica. **II.** *vr. (rar)* a se ascunde.
dissimulàto *part. tr.* de la d i s s i m u l a r e şi *adj.*
dissimulatóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* care disimulează/ ascunde/se preface.
dissimulazióne *s.f.* **1.** disimulare, ascundere, mascare, camuflare. *SIN. finzione, mascheramento.* **2.** prefăcătorie, capacitatea de a-şi ascunde/de a-şi tăinui intenţiile etc.
dissipaménto *s.m.* risipire.
dissipàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a arunca, a împrăştia, a risipi. **2.** a îndepărta, a împrăştia, a se pierde. **3.** *(lit.)* a consuma, a munci, a risipi. **4.** *(lit.)* a irosi, a risipi. *SIN. dilapidare.* **5.** a strica, a irosi. *SIN. sprecare.* **II.** *vr.* **1.** a se risipi, a se irosi, a se termina. **2.** a se risipi, a se împrăştia.
dissipatézza *s.f.* risipă; faptul de a fi risipitor; corupţie.
dissipàto I. *part. tr.* de la d i s s i p a r e. **II.** *adj.* **1.** trîndav. **2.** risipitor. **3.** neserios. *SIN. scapestrato, scioperato.*
dissipatóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* **1.** *(pop., înv., tosc.)* risipitor. *SIN. scialacquatore, spendaccione.* **2.** *(hidr.)* bazin care risipeşte o parte din energia cinetică a unui curent.
dissipazióne *s.f.* **1.** risipire; risipă. *SIN. sperpero, spreco.* **2.** trîndăvie; viaţă dezorganizată. **3.** *(fiz.)* pierdere.
dissipidézza *s.f. (înv.)* tîmpenie, prostie.
dissìpido *adj. (înv.)* **1.** insipid. **2.** *(fig.)* prost, nesărat.
dissociàbile *adj.* disociabil.
dissociabilità *sf.* capacitatea de a fi disociabil.
dissociàre *vt.* **1.** a separa, a despărţi, a disocia. **2.** *(chim.)* a disocia.
dissociativo *adj.* disociativ.
dissociazióne *s.f.* **1.** disociere, separare, despărţire; disociaţie. **2.** *(chim.)* disociere.
dissodaménto *s.m.* desţelenire.
dissodàre *vt.* **1.** a desţeleni. **2.** *(fig.)* a face procesul de educaţie/de formare etc.
dissolùbile *adj.* care se poate desface.
dissolubilità *s.f.* capacitatea de a fi desfăcut.
dissolutézza *s.f.* **1.** corupţie, desfrîu. *SIN. corruzione, sregolatezza.* **2.** necinste, corupţie.
dissolutivo *adj.* distrugător.
dissolùto I. *part. tr.* de la d i s s o l v e r e. **II.** *adj.* **1.** disolut, corupt, decăzut, desfrînat. **2.** exagerat, excesiv. **III.** *s.m.* desfrînat.
dissolutóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* care desface/descompune/ distruge.
dissoluzióne *s.f.* **1.** alterare, descompunere. **2.** decadenţă, descompunere. **3.** *(fig.)* desfrînare, corupţie. **4.** *(rar, înv.)* batjocură. **5.** *(rar)* dizolvare.
dissolvènte I. *part. prez.* de la d i s s o l v e r e şi *adj.* **II.** *s.m. (rar)* solvent, dizolvant.
dissolvènza *s.f. (cinema.)* apariţia/dispariţia treptată a imaginii (pe ecran). *SIN. impasto.*
dissòlvere *vt., vr.* **1.** a topi, a dizolva. **2.** a desface, a dezagrega, a descompune, a distruge. **3.** a risipi, a împrăştia. **4.** a contrazice, a contesta.
dissolviménto *s.m. (lit.)* dizolvare, descompunere.
dissolùtóre, -trìce *s.m.* şi *f.* dizolvant, distrugător.
dissomigliànte I. *part. prez.* de la d i s s o m i g l i a r e. **II.** *adj.* diferit, neasemănător.
dissomiglianza *s.f.* deosebire, nepotrivire, diferenţă. *SIN. differenza, diversità.*
dissomigliàre *vi. (e), vr. (lit.)* a diferi.
dissonànte *adj.* disonant; *sala ~* sală lipsită de rezonanţă.
dissonànza *s.f.* **1.** disonanţă. **2.** discordanţă, nepotrivire (de idei, de sentimente).
dissonàre *vi. (a)* **1.** a suna fals, a disona. **2.** *(fig.)* a fi în dezacord.
dissonnàre *vt., vr. (rar)* a (se) trezi din somn.
dissono *adj.* **1.** disonant. **2.** *(fig., lit.)* discordant.
dissotterraménto *s.m. (rar)* dezgropare, exhumare.
dissotterràre *vt.* **1.** a dezgropa, a exhuma. **2.** a descoperi făcînd săpături. **3.** *(fig.)* a dezgropa, a reactualiza.
dissovvenìre *vr. impers. (înv., lit.)* a uita.
dissuadère *vt. (construit cu prep.* **da***)* a abate de la o hotărîre, a-l convinge să nu facă un lucru.
dissuasióne *s.f.* abatere/întoarcere de la o hotărîre.
dissuassìvo *adj.* care abate/care întoarce de la o hotărîre; care convinge de a nu face un lucru.
dissuàso *part. tr.* de la d i s s u a d e r e şi *adj.*
dissuasóre *s.m., adj., (rar) f.* **dissuaditrìce** (cel) care abate pe cineva de la o hotărîre.
dissuefàre *vt.* a dezobişnui.
dissuèto *adj.* **1.** *(lit.)* dezobişnuit, care a pierdut obişnuinţa. **2.** desuet.
dissuetùdine *s.f.* **1.** dezobişnuinţă. **2.** desuetudine; *cadere in ~* a cădea în desuetudine.
dissugàre I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a usca, a şterge. **2.** *(fig., lit.)* a vlăgui, a slăbi. **II.** *vr. (lit.)* a deveni arid/ lipsit de humor.
dissuggellàre *vt.* **1.** a desigila. **2.** *(fig., lit.)* a deschide.
distaccaménto[1] *s.m.* desprindere.
distaccaménto[2] *s.m. (mil.)* detaşament.
distaccàre I. *vt.* **1.** a desprinde, a separa, a despărţi. **2.** a îndepărta, a despărţi. **3.** a trimite, a transfera, a detaşa. **4.** a se detaşa, a căpăta avantaj/avans. **II.** *vr.* **1.** a se desprinde. **2.** *(fig.)* a se îndepărta, a nu mai fi legat afectiv de cineva, a se detaşa. **3.** *(fig.)* a se detaşa, a se distinge, a se remarca.

distaccàto I. *part. tr.* de la d i s t a c c a r e. II. *adj. (fig.)* indiferent, detaşat.

distàcco *s.m.* 1. desprindere; separare; despărţire. 2. *(fig.)* îndepărtare, despărţire. 3. detaşare; indiferenţă; *trattare qualcuno con* ~ a trata pe cineva cu indiferenţă; *considerare qualcosa con* ~ a judeca un lucru cu indiferenţă. 4. *(sport)* avantaj; *vincere con un* ~ *di tre minuti* a învinge cu un avantaj de trei minute. 5. *(av.)* decolare.

distàle *adj. (anat.)* periferic. *SIN. prossimale.*

distànte I. *part. prez.* de la d i s t a r e. II. *adj. (fig.)* distant, indiferent, detaşat. III. *adv.* departe; *abitare* ~ a locui departe.

distànza *s.f.* 1. distanţă; *mantenersi a rispettosa/debita* ~ a se ţine la distanţa cuvenită; *tenere/mantenere le* ~*-e (fig.)* a păstra distanţa; ~ *di sicurezza* distanţă obligatorie între maşini. 2. *(mat.)* distanţă. 3. *(sport)* lungimea traseului, distanţă; *vincere/venire fuori alla* ~ a învinge detaşat. 4. interval, răstimp, distanţă (între două evenimente). 5. *(fig.)* diferenţă; inegalitate; *tra voi esiste una* ~ *incolmabile* între voi există o mare diferenţă.

distanziaménto *s.m.* distanţare.

distanziàre[1] *vt.* a distanţa.

distanziàre[2] *vt.* 1. a căpăta un avantaj, a se distanţa, a lăsa în urmă. 2. *(fig.)* a întrece, a depăşi.

distanziatóre I. *adj.* care distanţează. II. *s.m. (mec.)* piesă de spraiţuire.

distàre *vi. (e)* 1. a fi la o distanţă; a fi la o depărtare. 2. a fi diferit, a discorda.

distasàre *vt. (înv.)* a destupa.

distemperàre *vt.* 1. *(rar, lit.)* a topi, a dilua. 2. *(fig., înv.)* a slăbi, a vlăgui, a distruge.

distemperàto I. *part. tr.* de la d i s t e m p e r a r e. II. *adj. (lit.)* necumpătat, lipsit de măsură.

distempràre *vt.* şi *deriv. v.* d i s t e m p e r a r e şi *deriv.*

distèndere I. *vt.* 1. a destinde. 2. a întinde; ~ *la mano (fig.)* a întinde mîna, a cere de pomană; ~ *la vernice/il colore* a întinde vopseaua/culoarea; ~ *la voce* a da drumul la voce; *(mar.)* ~ *la vela* a întinde vela; ~ *l'ancora* a arunca ancora. 3. a lungi, a aşeza, a întinde; *distesero con cura il ferito sulla barella* au întins cu grijă rănitul pe brancardă. 4. a redacta. 5. *(rar, lit.)* a exprima, a nara. II. *vr.* 1. *(fig.)* a se relaxa, a se deconecta. 2. a se întinde, a se lungi. 3. *(rar)* a dilua o expunere scrisă/orală, a se lungi.

distendìbile *adj. (rar)* extensibil.

distendiménto *s.m. (rar, lit.)* 1. întindere; desfăşurare. 2. *(înv.)* destindere, relaxare. 3. lungire.

distenditóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* 1. (cel) care întinde. 2. (muncitor) care pregăteşte şi prelucrează fibrele.

distenebràre *vt. (rar, lit.)* a lumina.

distenére *vt. (înv.)* 1. a prinde, a captura, a întemniţa. 2. a oprima, a apăsa. 3. *(fig.)* a distrage.

distensióne *s.f.* 1. întindere. 2. destindere; *aver bisogno di* ~ *e di riposo* a avea nevoie de destindere şi de odihnă; *periodo/fase di* ~ *(pol.)* perioadă/fază de destindere; *la* ~ *internazionale* destindere internaţională. 3. *(sport)* ridicare a greutăţilor prin extensie.

distensìvo *adj.* 1. care produce o destindere; *ginnastica* ~*-a* gimnastică care destinde. 2. de destindere; *politica* ~*-a* politică de destindere.

disterràre[1] *vt.* a exila.

disterràre[2] *vt.* a dezgropa.

distésa *s.f.* 1. întindere; *la* ~ *del mare* întinderea mării; *possedere una vasta* ~ *di terra* a poseda o mare întindere de pămînt. *SIN. estensione.* 2. lucruri expuse pentru vînzare. 3. *(înv.)* redactare.

distéso I. *part. tr.* de la d i s t e n d r e. II. *adj.* 1. *mano* ~*-a* a) mînă întinsă; b) mînă care se întinde cu generozitate; *capelli* ~*-i* păr întins/drept; *lungo* ~ complet întins, lungit; *per* ~ în întregime; în amănunt; *a* ~*-a* fără întrerupere; cu uşurinţă; *alla* ~*-a* continuu; în grabă; *ridere alla* ~*-a* a rîde cu gura pînă la urechi. 2. amplu, vast; *vento* ~ *(fig.)* vînt care are aceeaşi intensitate şi durată. 3. *(înv.)* mare, masiv. III. *adv.* 1. *(rar, lit.)* difuz. 2. *(lit., înv.)* direct, de-a dreptul. IV. *s.m.* 1. *(înv.)* memoriu; raport. 2. *(înv.)* întindere.

distèssere *vt. (rar)* a desface o ţesătură.

distìco, *distici* *s.m. (lit.)* distih.

distillàbile *adj.* care se poate distila.

distillaménto *s.m. (rar)* distilare.

distillàre I. *vt.* 1. *(fig.)* a distila. 2. *(rar)* a picura. 3. a extrage (o idee dintr-o carte). 4. *(înv.)* a filtra, a strecura. 5. *(rar, fig.)* a instila. II. *vi. (e; rar)* 1. a se scurge încet; a picura. 2. *(fig., înv.)* a deriva.

distillàto I. *part. tr.* de la d i s t i l l a r e şi *adj.* II. *s.m.* 1. substanţă distilată. 2. băutură alcoolică; ~ *di vinacce* drojdie, tescovină.

distillatóio *s.m.* distilator; alambic.

distillatóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* 1. distilator; fabricant de băuturi. 2. distilator (aparat). II. *adj.* care distilează.

distillatório I. *adj. (înv.)* care serveşte la distilare. II. *s.m.* distilator, alambic.

distillazióne *s.f.* distilare.

distilleria *s.f.* distilerie.

distìlo *adj.* 1. *(bot., despre o floare)* distil (cu ovar cu două stiluri). 2. *(arhit., despre un edificiu)* cu faţadă formată din două coloane.

distìnguere I. *vt.* 1. a distinge, a deosebi, a diferenţia. *SIN. discernere.* 2. a preciza, a specifica, a sublinia. 3. a percepe, a recunoaşte, a deosebi, a distruge. *SIN. individuare.* 4. a distinge, a deosebi (printr-un semn). 5. a individualiza; a caracteriza. 6. a împărţi, a separa. II. *vr.* 1. a se deosebi. 2. a se remarca. *SIN. emergere, spiccare.*

distinguìbile *adj.* care se poate distinge.

distinguitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (înv.)* (persoană) care distinge, care deosebeşte.

distinta *s.f.* deviz, listă de plată/de cheltuieli/de preţuri; ~ *di cassa* borderou de casă.

distintivo I. *adj.* distinctiv. II. *s.m.* 1. semn distinctiv; insignă; *appuntarsi sulla giacca il* ~ a-şi prinde insigna de haină. 2. *(fig.)* element care caracterizează, caracteristică; *l'ipocrisia è il suo* ~ ipocrizia este caracteristica sa. 3. steag, pavilion.

distìnto I. *part. tr.* de la d i s t i n g u e r e. II. *adj.* 1. îmbrăcat corespunzător/elegant. 2. special, distinct. 3. distins, demn de respect. 4. care manifestă stimă/respect; *ricevere un'accoglienza* ~*-a* a fi primit cu respect; ~*-i saluti/ossequi* salutări/omagii respectuoase.

distinzióne[1] *s.f.* 1. distingere; distincţie. 2. discriminare, diferenţă; *eliminare ogni* ~ *di razza* a elimina orice discriminare rasială; *fare* ~ a face diferenţă; *senza* ~ fără diferenţă. 3. distincţie, decoraţie etc. 4. *(lit.)* privilegiu.

distinzióne[2] *s.f.* politeţe; rafinament; deferenţă.

distògliere *vt., vr.* 1. a (se) îndepărta, a (se) urni. 2. *(fig.)* a face să renunţe; a distrage; ~ *qualcuno da un'idea/un proposito* a face pe cineva să renunţe la o idee/un proiect; ~ *da qualcosa l'attenzione* a distrage atenţia de la ceva; ~ *il pensiero da una persona* a nu se mai gîndi la o persoană.

distòlto *part. tr.* de la distogliere şi *adj.*
distonìa *s.f.* distonie.
distòrcere I. *vt.* 1. a răsuci; a contorsiona, a strîmba. 2. *(fig.)* a falsifica, a altera. II. *vr.* a se contorsiona.
distorcimènto *s.m. (rar)* răsucire; contorsionare.
distornàre *vt.* 1. *(lit.)* a devia. 2. *(rar, lit.)* a deranja. 3. *(înv.)* a şterge.
distòrre *vt., vr. v.* distogliere.
distorsióne *s.f.* 1. entorsă, scrîntitură, luxaţie. 2. distorsiune. 3. *(radio, telefon)* alterare a unui sunet, distorsiune.
distòrto I. *part. tr.* de la distorcere. II. *adj.* 1. *(fig.)* pervers. 2. distorsionat; *arto/suono/immagine ~/-a* membru/sunet/imagine distorsionat(ă).
distràere *vt., vr. v.* distrarre.
distràrre I. *vt.* 1. a mişca; a disloca. 2. a sustrage; a deturna (o sumă). 3. *(fig.)* a distrage; a despinde, a abate, a îndepărta. 4. a distra. II. *vr.* 1. a nu se concentra suficient, a fi distrat. 2. a se distra. 3. *(înv.)* a se dilata, a se întinde.
distrattìvo *adj.* care distrage.
distràtto I. *part. tr.* de la distrarre. II. *adj. (fig.)* absorbit; distrat, neatent.
distrazióne *s.f.* 1. deturnare. 2. distorsiune. 3. neatenţie. 4. distracţie.
distrétta *s.f.* 1. *(înv.)* strînsoare. 2. *(lit.)* strîmtorare; nevoie, necesitate, trebuinţă.
distrétto[1] I. *part. tr.* de la distringere. II. *adj.* 1. *(înv.)* intrinsec, întins, devotat. 2. *(înv.)* riguros, sever. III. *s.m. (înv.)* 1. loc strîmt. 2. *(înv.)* închisoare.
distrétto[2] *s.m.* 1. district; circumscripţie. 2. *(înv.)* zonă din jurul unui oraş.
distrettuàle I. *adj.* districtual. II. *s.m. (înv.)* cel care locuieşte în jurul oraşului.
distribuìre *vt.* 1. a împărţi, a distribui; a dărui. *SIN. dispensare.* 2. a atribui, a acorda. 3. a aşeza, a rîndui, a împărţi. 4. a difuza (cărţi, ziare).
distribuitóre *s.m. v.* distributore (II).
distributività *s.f.* distributivitate.
distributivo *adj.* 1. care poate distribui; care se referă la distribuire; *criterio ~* criteriu de distribuire; *aggettivi numerali ~-i* adjective numerale distributive. 2. *(mat.)* distributiv.
distributóre, -trice I. *adj.* care distribuie; *macchina ~-trice* maşină de distribuţie. II. *s.m.* 1. distribuitor, persoană care distribuie ceva. 2. distribuitor, aparat/dispozitiv care asigură distribuirea.
distribuzionàle *adj. (lingv.)* distribuţional, care priveşte distribuirea sunetelor în lanţul vorbirii.
distribuzióne *s.f.* 1. împărţire, distribuire, repartizare. 2. *(auto.)* distribuţie. 3. reţeaua de distribuire (a produselor). 4. *(ec.)* repartiţie. 5. *(lingv.)* distribuţie, locul ocupat de un sunet (în cuvînt, frază).
districamènto *s.m. (rar)* descurcare.
districàre I. *vt.* 1. a rezolva, a descurca (o situaţie etc.). 2. *(fig., înv.)* a lămuri, a desluşi. II. *vr.* 1. a ieşi dintr-un mărăciniş etc. 2. *(fig.)* a se descurca, a ieşi dintr-o încurcătură.
distrigàre *vt. v.* districare (I).
distrignere *vt. v.* distringere.
distringere *vt. (lit.)* 1. a strînge cu putere. 2. *(fig.)* a apăsa, a asupri. 3. *(înv.)* a reţine, a stăpîni, a frîna.
distrofia *s.f. (med.)* distrofie.
distrófico, -ici *adj. (med.)* distrofic.
distrofo *adj.* de două strofe.
distrùere *vt. (înv.) v.* distruggere (I).
distrùggere I. *vt.* 1. a distruge, a strica; a nimici. 2. *(înv.)* a topi. 3. *(fig., lit.)* a roade, a distruge, a consuma. II. *vr.* 1. a se distruge. 2. *(înv.)* a se consuma, a se chinui.
distruggimènto *s.m.* distrugere, nimicire.
distruggitìvo *adj., s.m. (lit.)* distrugător.
distruggitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* distrugător, destructor.
distruttìbile *adj. (rar)* care poate fi distrus.
distruttìvo *adj.* distrugător, destructiv.
distrùtto I. *part. tr.* de la distruggere. II. *adj. (fig.)* distrus.
distruttóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* distrugător, destructor.
distruzióne *s.f.* distrugere.
disturbamènto *s.m. (rar)* tulburare, deranjare; deranjament.
disturbàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a tulbura, a deranja, a perturba. 2. a plictisi, a importuna. *SIN. infastidire, seccare.* 3. a face rău, a provoca un deranjament, a supăra. 4. a face zgomot/dezordine, a deranja. II. *vr.* a se deranja. *SIN. scomodarsi.*
disturbatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care deranjează, care perturbă. *SIN. importuno.*
distùrbo *s.m.* 1. tulburare, supărare; deranj. *SIN. disagio, fastidio.* 2. indispoziţie, deranjament, îmbolnăvire uşoară. *SIN. fastidio.* 3. *(tehn.)* deranjament, defecţiune.
distùrna *s.f. (dial.)* strigături (la jocuri populare).
disubbidiènte I. *part. prez.* de la disubbidire. II. *adj.* nesupus, nedisciplinat.
disubbidiènza *s.f.* 1. neascultare. 2. nesupunere; *~ alla legge/agli ordini* nesupunere faţă de lege/de ordine; *commettere una ~* a comite un act de nesupunere. *SIN. trasgressione.*
disubbidìre I. *vi. (a)* a nu asculta, a nu se supune, a fi neascultător/nesupus. II. *vt.* a nu asculta de. *SIN. trasgredire.*
disubriacàrsi *vr.* a se trezi din beţie.
disudìre *vt. (înv.)* a uita un lucru auzit; *(prov.) chi ode, non disode* cine aude, nu uită.
disuguaglianza *s.f.* 1. inegalitate. *SIN. diversità.* 2. diferenţă, deosebire.
disuguàle *adj.* 1. inegal. 2. neuniform. *SIN. irregolare.* 3. inconsecvent.
disuguagliàre *vt.* a face inegal/neegal/neuniform.
disuguagliàto *part. tr.* de la disuguagliare şi *adj.*
disugualità *s.f. (înv.)* neegalitate, inegalitate.
disumanàre I. *vt. (lit.)* a dezumaniza. II. *vr. (lit.)* a se sălbătici, a deveni neom.
disumanità *s.f.* neomenie; act inuman.
disumàno *adj.* 1. inuman, lipsit de omenie. 2. care nu pare omenesc, neomenesc. 3. cumplit, atroce, peste puterile omului.
disumàre *vt. (înv.)* a deshuma; a exhuma.
disumazióne *s.f. (rar)* deshumare, exhumare.
disumidìre *vt.* a usca, a scoate umiditatea.
disùngere *vt.* a degresa.
disunióne *s.f.* 1. separare. 2. dezbinare; învrăjbire; *mettere la ~ fra* a produce discordie între, a învrăjbi.
disunìre *vt.* 1. a separa, a divide. *SIN. dividere.* 2. *(fig.)* a dezuni, a dezbina, a învrăjbi. *SIN. dividere.* II. *vr.* a se separa, a se despărţi.
disunitézza *s.f. (rar)* lipsă de coeziune, dezunire.
disunito I. *part. tr.* de la disunire. II. *adj. (fig.)* neunitar; *stile ~* stil fără unitate, neomogen.
disusànza *s.f. (înv.)* neîntrebuinţare, nefolosire; *cadere in ~* a nu mai fi folosit, a se învechi.

disusàre *vt.* **1.** a nu mai întrebuința. **2.** *(înv.)* a folosi rău. **3.** *(înv.)* a lăsa în părăsire.
disusàto I. *part. tr.* de la disusare. II. *adj.* **1.** *(lit.)* neobișnuit, insolit, extraordinar. **2.** *(rar, lit.)* nedeprins, neobișnuit.
disùso[1] *s.m.* stingere a/dispariție a unui obicei; *cadere in* ~ a ieși din uz.
disùso[2] *adj. (înv., rar)* neobișnuit.
disutilàccio *s.m.* **1.** *(peior. de la* **disutile**) complet inutil. **2.** persoană extrem de leneșă și nepricepută.
disùtile I. *adj.* **1.** inutil, nefolositor. **2.** primejdios, dezavantajos. **3.** nepriceput, incapabil, incompetent. II. *s.m.* **1.** daună, pagubă. **2.** incompetent, incapabil.
disutilità *s.f.* **1.** inutilitate. **2.** pagubă, daună.
disvalóre *s.m.* valoare negativă.
disvantàggio *s.m. (rar)* dezavantaj.
disvantaggióso *adj. (rar)* neavantajos.
disvàrio[1] *s.m. (înv.)* diferență.
disvàrio[2] *adj. (înv.)* variat, diferit.
disvedére *vt. (înv.)* a ignora, a trece cu vederea.
disvelàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a dezvălui. **2.** *(fig.)* a da pe față, a arăta clar. II. *vr.* a se arăta, a se dezvălui.
disvèllere *vt. (lit.)* a smulge.
disvenire I. *vi. (e) (înv.)* **1.** a leșina. **2.** a pierde culoarea, a deveni palid. **3.** a se vlăgui, a se istovi. **4.** a dezice. II. *vr.* a fi deplasat, a nu se cădea.
disvérre *vt. (înv., poetic)* v. disvellere.
disvezzàre *vt. (înv.)* a dezvăța, a dezobișnui.
disviàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a abate, a devia. **2.** *(rar)* a primejdui/a împiedica o activitate. II. *vi., vr. (lit.)* a se abate.
disvigorire I. *vt. (lit.)* a vlăgui. II. *vi. (e) (rar)* a pierde puterea, a se vlăgui.
disviluppàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a descurca, a desface, a desfășura. **2.** *(rar)* a dezvolta. II. *vr. (lit.)* a se descurca, a se elibera.
disvìo *s.m.* **1.** *(rar)* adresă greșită. **2.** *(fig., lit.)* rătăcire, deviere, cale greșită.
disviticchiàre *vt.* **1.** *(lit.)* a desface, a descurca. **2.** *(fig., înv.)* a vedea clar, a discerne.
disviziàre *vt.* a dezbăra (de un năravi etc.).
disvogliàre I. *vt. (înv.)* a tăia pofta. II. *vr.* a pierde pofta/dorința de a face ceva.
disvolére I. *vt.* a nu mai voi un lucru. II. *s.m.* **1.** schimbare de dorință. **2.** voință contrară (celorlalți).
disvòlgere *vt.* **1.** a desfășura. **2.** *(rar, înv.)* a disloca, a luxa.
ditàle *s.m.* **1.** degetar. **2.** deget de mănușă (pentru a feri un deget bolnav).
ditàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu un deget. **2.** urmă lăsată de degete. **3.** *(rar)* (cît se ia pe) un deget.
diteggiàre I. *vt.* a pune în dreptul fiecărei note, cifra corespunzătoare degetului care trebuie mișcat. II. *vi. (a) (muz.)* a pune un anumit deget pe coarde/pe clape.
diteggiatùra *s.f. (muz.)* digitație.
ditèllo *s.m. (înv.)* **1.** subsuoară. **2.** parte din armură care apără subsuoara.
ditirràmbico, *-ci, adj.* ditirambic.
ditirràmbo *s.m.* ditiramb.
dìto *s.m., pl. f. dita* și *m. diti* **1.** deget; ~ *grosso* degetul mare (de la picior); *mostrare a* ~ a arăta cu degetul; *legarselo al* ~ *(fig.)* a însemna pe răboj, a nu uita o jignire; *darsi il* ~ *nell'occhio (fig.)* a-și face rău singur; *sapere le cose sulla punta delle* ~*-a* a cunoaște bine; *avere* ~*-a di fata (fig.)* a avea mîini de aur, a broda foarte frumos; *mettere il* ~ *sulla piaga (fig.)* a pune degetul pe rană; *non muovere un* ~ *a favore di qualcuno* a nu mișca nici un deget pentru cineva; *contarsi sulle* ~*-a* a fi puțini la număr, a se număra pe degete; *toccare il cielo con un* ~ a fi în culmea fericirii; *mordersi le* ~*-a (fig.)* a-și mușca degetele; *leccarsi le* ~*-a (fig.)* a se linge pe degete; *non sollèvare/non alzare un* ~ a) a nu face nici un gest; a nu mișca un deget; b) a nu face nimic; *alzare il* ~ *(fig.)* a se preda. **2.** obiect în formă de deget. **3.** degetul unei mănuși. **4** măsură de lățimea unui deget; *bere un* ~ *di vino* a bea un deget de vin; *un nastro largo due* ~*-a* o panglică lată de două degete; *(fig.) essere a un* ~ *da* a fi cît pe aci să, a fi foarte aproape de.
ditta[1] *s.f.* **1.** firmă, întreprindere. **2.** *(teatru)* companie, trupă.
ditta[2] *s.f. (înv.)* v. detta[2].
dittafono *s.m.* dictafon.
dittamo *s.m. (bot.)* frăsinel *(Dictamus alba). SIN. frassinella.*
dittare *vt. (înv.)* v. dettare.
dittatóre[1] *s.m.* dictator.
dittatóre[2] *s.m. (înv.)* v. dettatore[1].
dittatoriale *adj.* dictatorial.
dittatòrio *adj.* **1.** dictatorial. **2.** despotic, autoritar.
dittatùra *s.f.* dictatură.
dittèrio *s.m. (înv.)* amvon, tribună.
dittero *adj.* v. dittero.
**dittico, *dittici*, *s.m. (pict.)* diptic.
dittongàre *vt. (lingv.)* a diftonga.
dittongazióne *s.f. (lingv.)* diftongare.
dittòngo *s.m. (lingv.)* diftong.
diurèsi *s.f. invar.* diureză.
**diurètico, *-ètici*, *adj., s.m.* diuretic.
diurnàle I. *adj. (înv.)* de zi, diurn. II. *s.m. pl.* cronică; jurnal.
diurnàrio *s.m. (la romani)* scrib care redacta actele dintr-o zi.
diurnista *s.m.* diurnist.
diùrno I. *adj.* **1.** de zi, diurn; *astro* ~ soare; *moto* ~ mișcare diurnă; *spettacolo* ~ matineu; *albergo* ~ hotel de zi (cu baie, frizerie etc., fără camere de dormit). **2.** care se produce în timpul zilei. **3.** *(rar)* cotidian, de fiecare zi. II. *s.m.* partea breviarului în care se află rugăciunile ce se spun în timpul zilei.
diùtino *adj. (înv.)* de lungă durată.
diuturnità *s.f. (lit.)* durată lungă de timp; faptul de a dura mult.
diutùrno *adj. (lit.)* de lungă durată; continuu.
diva *s.f.* **1.** zeiță, divinitate. **2.** divă, stea.
divagaménto *s.m. (rar)* divagație.
divagàre I. *vi. (a)* **1.** *(rar, lit.)* a vagabonda. **2.** *(fig.)* a divaga. II. *vr., vt. (rar)* a distrage. III. *vr.* a se distra.
divagazióne *s.f.* **1.** digresiune, divagație. **2.** *(rar)* distracție.
divallàre *vi. (e)* **1.** *(lit.)* a coborî la vale. **2.** *(rar)* a coborî, a se înclina.
divampaménto *s.m. (înv.)* aprindere; incendiu.
divampàre I. *vi. (e)* **1.** a se aprinde pe neașteptate. **2.** *(fig.)* a se dezlănțui, a izbucni. II. *vt. (lit., înv.)* a da foc, a incendia.
divàno *s.m.* **1.** *(pol.)* divan, consiliu de stat. **2.** divan, canapea. **3.** divan (culegere de poezie orientală).
divanzàre *vt. (înv.)* **1.** a preveni, a preîntîmpina. **2.** a întrece.
divariàre I. *vt. (rar)* a modifica. II. *vi., vr.* **1.** a fi diferit. **2.** *(rar)* a fi în discordanță.

divarieaménto *s.m.* deschidere, desfacere largă; crăcănare.
divarieàre I. *vt.* **1.** a îndepărta (picioarele). **2.** a desface larg, a deschide; a lărgi. **3.** *(med.)* a îndepărta; a dilata. II. *vr.* a se ramifica.
divarieatóre *s.m. (chir.)* dilator.
divarieazióne *s.f.* desfacere, deschidere largă; ~ *di un angolo* deschidere a unui unghi.
divàrio, -àri, *s.m.* **1.** diferenţă, diversitate. **2.** *(înv.)* divertisment.
dive *adj. (înv.)* bogat.
divedére *vi. (numai în expr.) dare a* ~ a da de înţeles.
diveggiàre *vi. (a)* a face pe vedeta.
divèllere I. *vt. (lit.)* **1.** a smulge. **2.** a extirpa. II. *vr.* a se desprinde, a se smulge.
divèlto I. *part. tr.* de la d i v e l l e r e. II. *s.m.* **1.** arătură adîncă; *lavorare a* ~ a ara cu un plug special. **2.** ogor deşelenit.
divenire I. *vi. (e)* **1.** a deveni. **2.** *(înv.)* a se întîmpla. **3.** *(lit., înv.)* a ajunge, a sosi. **4.** *(lit., înv.)* a coborî, a preveni. II. *s.m. la sg. (fil.)* devenire.
diventàre *vi. (e)* a deveni; ~ *bianco (fig.)* a păli; ~ *rosso (fig.)* a se ruşina; ~ *di tutti i colori* a schimba feţe feţe; ~ *matto* a-şi pierde capul; ~ *di sasso* a încremeni. *SIN. divenire.*
divèrbio *s.m.* **1.** dispută, conflict; ceartă; ciocnire. **2.** dialog (în comedia antică).
divergènte I. *part. prez.* de la d i v e r g e r e şi *adj.* II. *s.m.* dispozitiv care ţine depărtate plasele de pescuit trase de pescadoare.
divergènza *s.f.* divergenţă.
divèrgere *vi.* **1.** a se ramifica, a devia, a se abate. **2.** *(fig.)* a fi diferit/deosebit/discordant. **3.** *(rar, fig.)* a divaga.
diversàre[1] *vt.* a vărsa.
diversàre[2] *vi., vr.* a fi diferit/deosebit; a diferi.
diversificàre I. *vt.* a diversifica. II. *vi. (e), vr.* a fi diferit.
diversificazióne *s.f.* diversificare. *SIN. diversità.*
diversióne *s.f.* **1.** abatere, deviere (de la ceva). **2.** cotitură. **3.** *(mil.)* diversiune. **4.** *(rar, fig.)* digresiune. **5.** *(rar)* distracţie, divertisment.
diversità *s.f.* **1.** diversitate; *fare* ~ a distinge. *SIN. differenza.* **2.** varietate, multiplicitate. **3.** diferenţă, deosebire; discordanţă. *SIN. differenza. divario.* **4.** *(înv.)* controversă, conflict. **5.** *(înv.)* răutate, cruzime. **6.** *(înv.)* calamitate, nenorocire.
diversìvo I. *adj.* diversionist. II. *s.m.* **1.** diversiune. **2.** divertisment. *SIN. distrazione.* **3.** *(hidr.)* canal de deversare.
divèrso I. *adj.* **1.** opus, diferit. **2.** deosebit, neasemănător. **3.** *(înv.)* ciudat; neobişnuit, insolit. **4.** *(înv.)* oribil, monstruos. **5.** *(înv.)* crud, rău. II. *adv.* în mod diferit/deosebit; în alt fel.
diversòrio *s.m. (înv.)* adăpost; azil.
divertènte I. *part. prez.* de la d i v e r t i r e. II. *adj.* distractiv, amuzant, plăcut.
divertévole *adj. (rar)* distractiv, amuzant.
diverticolo *s.m.* **1.** potecă; drum lateral. **2.** loc retras. **3.** *(fig., lit.)* subterfugiu. **4.** *(anat.)* diverticul.
divertiménto *s.m.* **1.** *(rar, lit.)* abatere, îndepărtare. **2.** *(fig.)* digresiune. **3.** divertisment, distracţie, amuzament; *buon* ~ *!* distracţie plăcută! *SIN. diletto, sollazzo.* **4.** persoană care distrează. **5.** *(muz.)* divertisment.
divertire I. *vt.* **1.** a abate, a îndepărta, a devia. **2.** a distra, a amuza. *SIN. dilettare, ricreare, svagare.* **3.** *(mil., înv.)* a face o diversiune. II. *vr.* **1.** a se distra; *non pensa ad altro che a divertirsi* nu se gîndeşte decît la distracţie; ~ *con poco* a nu avea pretenţii mari în privinţa distracţiilor; ~*-si alle spalle di qualcuno/a spese di qualcuno* a rîde de cineva pe la spate; *divertirsi* a fi amuzat de ceva; ~*-si un mondo* a se distra grozav. *SIN. dilettarsi, ricrearsi, svagarsi.* **2.** a avea o legătură (fără obligaţie), a se distra. III. *vi. (a), vr. (înv.)* a se îndepărta, a se distanţa.
divertito I. *part. tr.* de la d i v e r t i r e. II. *adj.* amuzat, distrat; înveselit; *con aria* ~*-a* amuzat.
divètta *s.f.* **1.** *(înv.)* *(dim.* de la d i v a) vedetă de mîna doua. **2.** cîntăreaţă/actriţă puţin cunoscută.
divettàre[1] *vt. (înv.)* a tăia vîrfurile copacilor.
divettàre[2] *vt.* a bate covoarele.
divezzaménto *s.m.* înţărcare.
divezzàre I. *vt.* **1.** a dezobişnui. **2.** a înţărca. II. *vr.* a se dezobişnui, a pierde obişnuinţa.
divezzatùra *s.f. (rar)* înţărcat.
divézzo *adj. (pop.)* dezvăţat; înţărcat.
diviàre *vt. v.* d e v i a r e **(II)**.
diviàto *adj. (rar, lit.)* iute, rapid.
dividèndo *s.m.* **1.** *(mat.)* deîmpărţit. **2.** *(com.)* dividend, profit.
divìdere I. *vt.* **1.** a împărţi; a divisa; ~ *un numero per quattro* a împărţi un număr la patru; ~ *a/per metà* a împărţi în două. **2.** a separa, a despărţi; ~ *due litiganti* a despărţi două persoane care se ceartă. **3.** *(fig.)* a dezbina. **4.** a delimita, a împărţi. **5.** a deosebi, a distrage; ~ *il bene dal male* a deosebi binele de rău. **6.** a clasifica, a diviza. **7.** a distribui, a împărţi; ~ *il bottino/la preda* a împărţi prada; ~ *qualcosa con qualcuno* a împărţi ceva cu cineva; *(fig.)* ~ *con qualcuno le gioie/i dolori* a împărţi cu cineva bucuriile/durerile; ~ *le gioie/i dolori di qualcuno* a împărţi bucuriile/durerile cuiva; *non aver nulla da* ~ *con qualcuno* a nu avea nimic de împărţit cu cineva. *SIN. spartire.* II. *vr.* **1.** a se despărţi, a se îndepărta. **2.** a se împărţi în grupuri. **3.** a se ocupa de mai multe lucruri odată, a se împărţi între mai multe activităţi. III. *vr.* **1.** a divorţa, a se despărţi. **2.** a fi împărţit/divizat. **3.** *(rar)* a se despica, a se crăpa.
dividuità *s.f. (înv.)* divizibilitate.
divietàre *vt.* **1.** *(rar)* a interzice, a prohibi. **2.** *(rar, lit.)* a împiedica. **3.** *(înv.)* a exclude, a alunga.
divièto *s.m.* **1.** interdicţie, interzicere; prohibiţie; *fare un* ~ a interzice; *far* ~ a prohibi. *SIN. proibizione.* **2.** *(rar, lit.)* obstacol, impediment.
divimàre *vt., vr. (înv.)* a (se) dezlega, a (se) desface.
divinàre *vt. (lit.)* **1.** a ghici, a prezice. **2.** *(lit.)* a presimţi, a prevedea.
divinatóre, -trice I. *adj.* divinatoriu, care ghiceşte, care prezice. II. *s.m.* şi *f.* ghicitor, prezicător. *SIN. mago, indovino.*
divinatòrio *adj.* **1.** divinatoriu. **2.** profetic.
divinazióne *s.f.* **1.** divinaţie. **2.** prevestire, prezicere.
divincolaménto *s.m.* răsucire; zvîrcolire.
divincolàre I. *vt. (lit.)* a îndoi, a suci, a răsuci; ~ *la coda* a da din coadă. II. *vi. (e) (rar; despre şerpi, anghile)* a se mişca/a se tîrî cu agilitate. III. *vr.* a se agita, a se zvîrcoli.
divincolìo *s.m.* zvîrcolire (prelungită).
divinità *s.f.* **1.** divinitate, zeitate. **2.** ştiinţă teologică. **3.** *(înv.)* divinaţie; previziune.
divinizzàre *vt.* **1.** a diviniza. **2.** a slăvi.
divinizzazióne *s.f.* divinizare, îndumnezeire. *SIN. apoteosi, deificazione.*
divìno I. *adj.* **1.** divin; dumnezeiesc. **2.** *(fig.)* supraomenesc; extraordinar; minunat. **3.** *(înv.)* divinatoriu. II. *s.m.* **1.** esenţă divină. **2.** *(înv.)* ghicitor, prezicător.

divìsa[1] *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* împărţire, repartizare; *(tosc.) far la* ~ a face împărţeala (produselor agricole) între proprietar şi dijmaş. **2.** *(fig., înv.)* discordie, dezbinare. **3.** *(rar)* cărare (în păr).
divìsa[2] *s.f.* **1.** uniformă. **2.** *(înv.)* trăsătură. **3.** *(înv.)* mod, manieră.
divìsa[3] *s.f.* deviză.
divisaménto *s.m. (rar)* **1.** divizare, împărţire. **2.** gînd, intenţie.
divisàre[1] *vt. (înv.)* **1.** a divide, a despărţi, a separa, a fracţiona. **2.** a diferenţia, a distinge. **3.** a distribui.
divisàre[2] *vt.* **1.** *(lit.)* a-şi propune, a stabili. **2.** *(lit.)* a gîndi, a imagina. **3.** *(lit.)* a expune, a descrie; a marca cu precizie.
divisìbile *adj.* divizibil.
divisibilità *s.f.* divizibilitate.
divisionàle *adj.* **1.** *(mil.)* care priveşte o divizie, divizionar. **2.** *(fin.)* divizionar; *moneta* ~ monedă divizionară.
divisionàrio I. *adj.* divizionar; *moneta* ~*-a* monedă divizionară. **II.** *s.m. (mil.)* general de divizie.
divisióne *s.f.* **1.** împărţire, diviziune; ~ *del lavoro* diviziunea muncii; ~ *dei poteri* împărţirea puterii legislative şi executive. **2.** diviziune administrativă. **3.** *(mat.)* împărţire. **4.** *(mil.)* divizie; ~ *corazzata* divizie de tancuri/blindată. **5.** diviziune internă a unui minister/unei întreprinderi, instituţii. **6.** *(fotbal)* divizie.
divisionismo *s.m. (pict.)* tehnică a picturii impresioniste.
divisionista, *-isti, s.m.* şi *f.* pictor impresionist.
divismo *s.m.* admiraţie (pentru o stea de cinema).
diviso[1] *part. tr.* de la d i v i d e r e şi *adj.; vivere* ~ *dal mondo* a trăi departe de lume.
diviso[2] *s.m.* diviziune.
diviso[3] *s.m.* gînd, intenţie.
divisóre I. *s.m., adj. (rar)* (cel) care împarte. **II.** *s.m.* **1.** *(mat.)* împărţitor, divizor; *comune* ~ divizor comun; *massimo comune* ~ cel mai mare divizor comun. **2.** *(mec.)* aparat care împarte circumferinţa într-un număr exact de părţi egale.
divisório, *-óri,* **I.** *adj.* care desparte, despărţitor. **II.** *s.m.* element care desparte/despărţitor.
divistico, *-ici, adj. (cinema, teatru)* **1.** de vedetă, de stea. **2.** privitor la vedetism.
divizia *s.f. (înv.)* *v.* d o v i z i a.
divo[1] **I.** *adj.* **1.** *(lit.)* divin; strălucit, ilustru. **2.** *(poetic)* strălucitor. **II.** *s.m. (lit.)* Dumnezeu; zeu.
divo[2] *s.m.* artist celebru.
dìvo[3] *adj. (înv.)* *v.* d i v e.
divolgàre *vt. v.* d i v u l g a r e **(I)**.
divoraménto *s.m.* devorare.
divoràre I. *vt.* **1.** a mînca cu lăcomie, a devora. **2.** *(rar, lit., fig.)* a prăda, a distruge; a subjuga. **3.** *(fig.)* a distruge, a consuma. **4.** *(fig.)* a risipi, a irosi. **5.** *(fig.)* a citi cu mare interes; ~ *un libro* a devora o carte. **6.** *(fig.)* a străbate în fugă; ~ *la strada* a parcurge drumul într-o clipită. **7.** *(fig.)* a fixa, a mînca din ochi, a devora cu privirea. **II.** *vr. (fig.)* a se consuma, a se frămînta.
divoratóre, -trice I. *adj.* devorator. **II.** *s.m.* mîncău, lacom; *(fig.)* ~ *di libri* cititor neobosit.
divorziàre *vi. (a)* a divorţa, a se despărţi.
divorziàto I. *part. tr.* de la d i v o r z i a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* divorţat.
divòrzio *s.m.* **1.** divorţ; *far* ~ a da divorţ. **2.** despărţire.
divorzismo *s.m.* atitudine favorabilă divorţului.
divorzìsta I. *adj.* favorabil divorţului; *avvocato* ~ avocat specializat în procese de divorţ. **II.** *s.m.* partizan al divorţului.
divorzistico, *-ici, adj.* **1.** relativ la divorţ. **2.** propriu susţinătorilor divorţului.
divòto *adj. (înv.)* *v.* d e v o t o.
divozióne *s.f.* *v.* d e v o z i o n e.
divulgaménto *s.m. (rar)* **1.** răspîndire, popularizare. **2.** divulgare (a unui secret).
divulgàre I. *vt.* **1.** a divulga, a face cunoscut, a difuza. *SIN. diffondere.* **2.** a populariza. **II.** *vr.* a se difuza, a se divulga.
divulgativo *adj.* popularizator; *libro* ~ carte de popularizare.
divulgatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care divulgă (un secret etc.). **2.** popularizator, autor de opere de popularizare. **3.** răspînditor (de zvonuri).
divulgazióne *s.f.* **1.** popularizare. **2.** divulgare, difuzare.
divulsióne *s.f. (chir.)* dilatare forţată.
divulsóre *s.m. (med.)* dilatator.
divùlso *part. tr.* de la d i v e l l e r e şi *adj.*
dizionàrio, *-àri, s.m.* dicţionar; ~ *tascabile* dicţionar de buzunar. *SIN. vocabolario.*
dizionarista, *-isti s.m.* autor de dicţionare.
dizióne *s.f.* **1.** spunere, spusă. **2.** recitare. **3.** dicţiune. **4.** pronunţie. **5.** vorbire, frază; cuvînt; expresie. **6.** *(înv.)* autoritate, putere.
do *s.m. invar. (muz.)* do.
doàgio *s.m. v.* d u a g i o.
dòbla *s.f.* **1.** dublă (veche monedă spaniolă). **2.** monedă de aur (în general).
doblóne *s.m. (ist.)* *v.* d o b l a.
dòccia, *-ce s.f.* **1.** burlan, jgheab. **2.** duş; *fare/prendere una* ~ a face un duş; *una* ~ *fredda (fig.)* un duş rece. **3.** *(tosc., înv.)* ţiglă. **4.** scoc (la morile cu apă).
docciàio *s.m.* **1.** fabricant/instalator de burlane. **2.** persoană care repară conductele de apă. *SIN. fontaniere.*
docciàre I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a vărsa/a turna apă pe cineva (ca un duş). **2.** *(med.)* a recomanda duşuri terapeutice. **II.** *vr. (rar)* a face duş.
docciatùra *s.f.* duş; cură de duşuri.
dóccio *s.m. (înv.)* **1.** duş. **2.** burlan, jgheab.
doccionàta *s.f.* ţeavă groasă (la o chiuvetă).
docciòne *s.m.* **1.** tub; ţeavă. **2.** capăt/gură de jgheab/de streaşină. **3.** *(constr.)* sistem de dolii pentru curgerea apei. **4.** canal pe un perete putred.
docènte I. *adj.* care predă; *il corpo* ~ corpul didactic. **II.** *s.m.* şi *f.* profesor.
docènza *s.f.* învăţămînt; predare.
docére *vt. (înv., lit.)* a preda.
dòcile *adj.* **1.** care învaţă fără efort. **2.** docil, ascultător, supus, blînd. *SIN. cedevole, remissivo.* **3.** *(fig.)* care se lucrează/manevrează uşor.
docilità *s.f.* docilitate; supunere, blîndeţe.
docimasìa *s.f. (med.)* docimazie.
documentàle *adj.* care ţine de un document.
documentàre I. *vt.* **1.** a documenta. **2.** a dovedi (prin acte, documente). **II.** *vr.* a se documenta.
documentàrio I. *adj.* documentar. **II.** *s.m.* film documentar.
documentarista, *-isti, s.m.* documentarist.
documentaristico, *-ici, adj.* privitor la filme documentare.
documentatóre, -trice *s.m.* şi *f.* documentarist.
documentazióne *s.f.* documentare.
documénto *s.m.* **1.** act, document. **2.** mărturie istorică. **3.** material documentar. **4.** atestat. **5.** *(înv.)* învăţătură.
documentografìa *s.f.* publicaţii cu caracter documentar.

dodecaèdrico *adj.* dodecaedric.
dodecaèdro *s.m.* dodecaedru.
dodecafonia *s.f.* dodecafonism.
dodecafónico, -ici *adj.* dodecafonic.
dodecàgono *s.m. (geom.)* dodecagon.
dodecasillabo *adj., s.m.* dodecasilab.
dodicènne *adj.* în vîrstă de doisprezece ani.
dodicènnio *s.m.* durată de 12 ani.
dodicèsima *s.f. (muz.)* interval de douăsprezece sunete.
dodicesimàle *adj. (mat.)* sistem care are ca bază cifra doisprezece.
dodicèsimo **I.** *num. ord., adj.* al doisprezecelea. **II.** *s.m.* a douăsprezecea parte.
dòdici **I.** *adj., num. card.* **1.** doisprezece; *i ~ mesi dell'anno* cele douăsprezece luni ale anului; *leggete il paragrafo ~* citiți paragraful doisprezece/al doisprezecelea. **2.** *(lit.)* mulți, destui. **II.** *s.m.* numărul doisprezece; *il sei sta nel ~ due volte* șase intră în doisprezece de două ori; *le ~* ora douăsprezece.
dodicina *s.f. (înv.)* duzină.
dóga, *dóghe, s.f.* **1.** doagă; *esser buone dòghe da botte* a fi solidari. **2.** dungă, bentiță, podoabă la haină.
dogàia *s.f. (înv.)* șanț, canal de scurgere.
dogàle *adj.* al dogelui; *corno ~* beretă purtată de doge (în formă de corn).
dogalina *s.f.* mantie căptușită cu hermină (purtată de nobilii venețieni).
dogàna *s.f.* **1.** vamă. **2.** vamă, depozitul vămii; *una merce bloccata in ~* o marfă blocată la vamă; *(rar) avere sale in ~ (fig.)* a avea cap/minte. **3.** taxă vamală. **4.** impozit.
doganàle *adj.* vamal; *dazio ~* taxă vamală.
doganière *s.m.* vameș.
dogàre *vt.* **1.** a pune doage. **2.** *(lit., înv.)* a înfășura.
dogarèssa *s.f.* soție de doge.
dogàto[1] **I.** *part. tr.* de la d o g a r e. **II.** *adj.* **1.** *(fig., lit.)* **1.** solid. **2.** așezat; cu judecată, înțelept.
dogàto[2] *s.m.* **1.** funcție/titlu/demnitate de doge; durata funcției de doge. **2.** *(înv.)* teritoriul republicii Veneția.
dòge *s.m.* doge; *star come un ~* a trăi ca un pașă; *berretto del ~* beretă/bonetă în formă de corn.
dógio *s.m. (înv., ist.)* dogele Genovei.
dòglia *s.f.* **1.** durere, mîhnire; chin. **2.** *(la pl.)* durerile nașterii. **3.** *(înv.)* doliu.
dogliànza *s.f. (lit.)* **1.** plîngere, doleanță, reclamație; *far ~* a reclama. **2.** durere, mîhnire.
dogliènza *s.f.* **1.** *(lit.)* plîngere. **2.** *(lit.)* durere.
dóglio[1] *s.m.* **1.** chiup. **2.** *(lit.)* butoi.
dóglio[2] *s.m. v.* d o l i o.
doglióso *adj. (lit.)* îndurerat, mîhnit.
dògma *s.f.* dogmă.
dogmàtica *s.f.* studiul dogmelor (creștine sau musulmane).
dogmàtico, -àtici, *adj.* dogmatic.
dogmatismo *s.m.* dogmatism.
dogmatista, -isti, *s.m.* și *f.* dogmatic, dogmatist.
dogmatizzàre **I.** *vi. (a; rar)* a susține o idee ca o dogmă. **II.** *vt. (rar)* a afirma ca dogmă.
dóh *interj. (înv.; exprimă mirare, durere)* vai!
dolàre *vt. (înv.)* a da la rindea, a rindelui.
dólce **I.** *adj.* **1.** dulce; *~ come il miele* dulce ca mierea; *farina ~* făină de castane; *ciliegie ~-i* cireșe dulci/coapte; *vino ~* vin dulce; *formaggio ~* brînză dulce; *acqua ~* **a)** apă dulce/nesărată; **b)** apă cu puține săruri de calcar și magneziu. **2.** plăcut, delicat, armonios, suav. *SIN. armonioso, soave.* **3.** moale; *legname/ferro/pietra ~* lemn/fier/piatră moale/ușor de lucrat; *legna ~* lemn care arde ușor; *carbone ~* cărbune nemineralizat. **4.** *(fig.)* moderat, temperat, blînd; *clima ~* climă moderată; *salita ~* urcuș lin; *(fam.) piedi ~-i* picioare delicate. **5.** *(fig.)* mîngîietor duios; *una speranza ~* o speranță mîngîietoare; *un sentimento ~* un sentimento duios; *a bocca ~* bine dispus, satisfăcut, mulțumit. **6.** *(fig.)* plăcut, atrăgător; *il ~ far niente* dulcea lenevie/trîndăvie; *la ~ vita* viață de huzur. **7.** *(fig.)* omenos, blînd, bun. **8.** amabil; afectuos, iubitor; *far gli occhi ~-i a qualcuno* a face ochi dulci cuiva. **9.** *(lingv.)* sonor. **II.** *s.m.* **1.** gust dulce. **2.** prăjitură; *essere al ~* a fi la desert. **3.** *(fig.)* plăcere. **III.** *adv.* cu gingășie; ușor.
dolceamàro *adj.* dulce-amărui.
dolcestilnovìsta, -isti, *s.m.; adj. (rar)* scriitor din curentul „dulcele stil nou".
dolcétta *s.f. (bot.)* fetică *(Valerianella olitoria).*
dolcétto *s.m.* **1.** viță-de-vie (din Piemont). **2.** vin roșu piemontez.
dolcèzza *s.f.* **1.** gust dulce, dulceață; *la ~ del miele* dulceața mierii. **2.** gingășie, delicatețe; bunătate, blîndețe; *essere tutto ~* a fi foarte amabil. **3.** *(mai ales la pl., fig.)* dulceață; desfătare, plăcere. **4.** persoană iubită. **5.** *(fig.)* fericire, bucurie; *avere l'animo colmo di ~* a avea sufletul plin de bucurie.
dólcia *s.f. (rar)* sînge de porc.
dolciàrio *adj.* care ține de dulciuri; *industria ~-a* industrie de dulciuri.
dolciàstro *adj.* **1.** dulceag. **2.** *(fig.)* ambiguu; *tono ~* ton mieros.
dolciàto *adj.* **1.** *(rar)* foarte dulce. **2.** *(fig., lit.)* dulceag, mieros, ambiguu.
dolcibène *s.m. (înv., rar)* trubadur.
dolcière *s.m.* cofetar.
dolcificàre *vt.* **1.** a îndulci. *SIN. edulcorare.* **2.** a elimina sărurile de calciu și magneziu din apă. **3.** *(rar, fig.)* a îmblînzi, a domoli.
dolcificazióne *s.f.* îndulcire.
dolcifício *s.m.* fabrică de dulciuri.
dolcigno *adj.* **1.** dulceag. **2.** *(fig.)* ambiguu, mieros.
dolcióne *adj. s.m. (lit.)* prostănac.
dolcisonànte *adj. (poetic.)* care sună plăcut.
dolciùme *s.m.* **1.** gust dulce/dulceață exagerată. **2.** dulciuri; *negozio di ~* cofetărie.
dolciùra *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* dulceață, gust dulce. **2.** *(rar)* timp frumos.
dólco, *dólchi,* **I.** *adj.* **1.** *(lit., tosc.)* temperat, moderat, fluid. **2.** *(fig., lit.)* moale. **II.** *s.m. (lit.)* anotimp cu vreme blîndă și umedă; *il tempo s'è messo a ~* timpul este blînd și umed.
dolènte **I.** *part. prez.* de la d o l e r e. **II.** *adj.* **1.** îndurerat, mîhnit; *sguardo ~* privire îndurerată; *le ~-i note* **a)** vaietele păcătoșilor din infern; **b)** *(fig., ironic)* întîmplări neplăcute; *città ~* infern. **2.** *(lit.)* nefericit, nenorocit.
dolènza *s.f. (înv.)* **1.** durere. **2.** vaiet, văicăreală.
dolére **I.** *vi. (a; rar e)* **1.** a durea. **2.** *(rar, lit.)* a îndurera, a mîhni. **3.** a regreta. **4.** *(înv.)* a avea milă. **II.** *vr.* **1.** a se căi, a regreta, a-i părea rău. **2.** a se lamenta, a se văicări. **3.** *(rar, lit.)* a durea. **4.** *(rar, lit.)* a suferi alături de cineva.
dolicchiàre *vi. (a, e; rar)* a durea puțin.
dolicciàre *vi. (e, a) (rar) v.* d o l i c c h i a r e.
dolicocefalìa *s.f.* dolicocefalie.
dolicocèfalo *adj., s.m.* dolicocefal.
dolìna *s.f. (geogr.)* dolină.
dólio *s.m.* moluscă gasteropodă *(Dollina galea).*
dòllaro *s.m.* dolar.
dòlman *s.m. invar.* dolman.
dòlmen, dolmèn *s.m. invar. (arheol.)* dolmen.

dòlo[1] *s.m.* **1.** *(jur.)* fraudă, înşelătorie, dol. **2.** *(înv.)* eroare, greşeală.
dòlo[2] *s.m. v.* d u o l o.
dolòmia *s.f. (geol.)* rocă dolomitică.
dolomite *s.f. (miner.)* dolomită.
dolomitico, -ìtici, *adj.* dolomitic.
dolomitizzazióne *s.f. (geol.)* transformare a rocilor calcaroase în roci dolomitice.
dolorànte *part. prez.* de la d o l o r a r e şi *adj.*
dolorànza *s.f. (înv.)* durere.
doloràre I. *vi. (a; lit.)* a suferi. **II.** *vt. (înv.)* a îndurera.
doloràto I. *part. tr.* de la d o l o r a r e şi *adj. (rar, lit.)* **II.** *s.m.* **1.** *(înv.).* durere. **2.** *(rar, lit.)* cel care suferă.
dolóre, *-i, s.m.* **1.** durere; ~ *di testa/di denti/di stomaco* durere de cap/de dinţi/de stomac; *sentire un forte* ~ *a una gamba* a simţi o durere puternică la un picior; *calmare il* ~ a calma durerea. *SIN. male.* **2.** suferinţă, chin, durere; *impazzire/morire di* ~ a înnebuni/a muri de durere; *vivere nel* ~ a trăi în suferinţă; *esser straziato dal* ~ a fi sfîşiat de suferinţă; *abbandonarsi/darsi al* ~ a se lăsa copleşit de suferinţă. *SIN. afflizione, pena, sofferenza.*
dolorìfico *adj.* **1.** care produce o durere fizică. **2.** care se referă la perceperea durerii fizice.
doloróso *adj.* **1.** de durere, al durerii; *sensazione* ~*-a* senzaţie de durere; *(lit.) il regno* ~ împărăţia durerii, infernul. **2.** care provoacă durere. **3.** plin de durere, îndurerat. **4.** *(înv.)* nefericit, nenorocit. **5.** *(înv.)* scelerat, ticălos, netrebnic.
dolosità *s.f. (jur.)* dol.
dolóso *adj. (lit., jur.)* premeditat.
dòlto *(înv., lit.) part. tr.* de la d o l e r e şi *adj.*
dolùto *part. tr.* de la d o l e r e şi *adj. (rar).*
dolzóre *s.m. (înv.)* **1.** dulceaţă, blîndeţe. **2.** *(lit., fig.)* fericire, beatitudine.
dòma[1] *s.f.* **1.** îmblînzire (de animale); locul unde se îmblînzesc. **2.** car greu, cu două roţi (cu care se învaţă caii la ham).
dòma[2] *s.f. (miner.)* formă cristalină simplă.
domànda *s.f.* **1.** întrebare; *far* ~ a întreba. **2.** cerere; petiţie; reclamaţie; *presentare una* ~ a prezenta/a depune o cerere; ~ *giudiziale/processuale* reclamaţie. **3.** *(ec.)* cerere.
domandàre I. *vt.* **1.** a întreba; ~ *a qualcuno l'ora* a întreba pe cineva cît este ceasul; *non si domanda nemmeno* este limpede/la mintea cocoşului; ~*-si qualcosa* **a)** a fi nesigur; **b)** a fi uimit de ceva; *mi domando cosa devo fare* mă întreb ce trebuie să fac; *mi domando come certe cose possano accadere* mă întreb cum se pot întîmpla anumite lucruri. **2.** a cere; ~ *a qualcuno un'informazione/un consiglio* a cere cuiva o informaţie/un sfat; ~ *il permesso di/per fare qualcosa* a cere permisiunea de a face ceva; ~ *scusa/perdono/aiuto* a cere/scuze/iertare/ajutor; ~ *ragione di qualcosa* a cere socoteală de ceva; ~ *la parola* a cere cuvîntul. **3.** *(lit.)* a pretinde. **4.** *(înv.)* a chema; a invita; a convoca. **5.** *(înv.)* a căuta. **6.** *(înv.)* a vrea să ajungă la/să atingă. **7.** *(rar, lit.)* a supranumi. **II.** *vi. (a; construit cu prep.* **de**) a întreba de cineva. **III.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se numi, a se chema. **2.** *(înv.)* a se provoca (la luptă).
domandàto I. *part. tr.* de la d o m a n d a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* **1.** *(rar, lit.)* persoană întrebată. **2.** *(înv.)* lucrul întrebat/cerut.
domandatóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f. (rar)* (cel) care întreabă.
domàndita *s.f. (înv.)* întrebare; *a* ~*-e si va a Roma* tot întrebînd, găseşti drumul.
domàne I. *adv. v.* d o m a n i **(I). II.** *s.f., (înv.) m. invar.* **1.** *(rar, lit.)* mîine. **2.** viitor. **3.** *(rar, lit.)* dimineaţă.
domàni I. *adv.* mîine; ~ *l'altro* poimîine; *a* ~*!* pe mîine! **2.** altădată, în viitor, mai tîrziu; *rimandare un lavoro dall'oggi al* ~ a amîna un lucru de azi pe mîine; *oggi o* ~ mai devreme sau mai tîrziu; *da oggi a* ~ îndată, în grabă, de azi pînă mîine; *dagli oggi, dagli* ~ tot insistînd, tot pisînd. **3.** *(ironic)* niciodată; la paştele cailor. **II.** *s.m.* **1.** ziua următoare. **2.** viitor, ziua de mîine.
domàre *vt.* **1.** a îmblînzi. *SIN. addomesticare, ammansire.* **2.** a struni, a potoli, a ţine în frîu, a muia; ~ *un ragazzo caparbio* a struni un copil încăpăţînat; ~ *la calzatura* a muia/a face să se lase încălţămintea. **3.** *(fig.)* a subjuga, a supune. **4.** *(fig.)* a înăbuşi, a slăbi. **5.** *(fig.)* a domina, a stăpîni, a frîna.
domatóre, -trìce I. *s.m.* şi *f.* îmblînzitor. **II.** *adj.* care îmblînzeşte.
domatrice *s.f.* car greu (cu două roţi) cu care se învaţă caii la ham.
domattìna *adv.* mîine dimineaţă.
domatùra *s.f. (rar)* îmblînzire.
doméinica *s.f.* duminică; *osservare la* ~ a nu lucra duminica; *rompere la* ~ a lucra duminica; *vestito della* ~ îmbrăcat de sărbătoare; *parlare la lingua della* ~ a vorbi afectat; *(pop.) nato/battezzato in* ~ prost, prostălău; *nato di* ~ *(fig.)* norocos.
domenicàle[1] **I.** *adj.* **1.** duminical; *riposo* ~ odihnă de duminică; *scuola* ~ şcoală duminicală (pentru cei care lucrează în cursul săptămînii). **2.** *(fig.)* vesel; fără griji. **II.** *s.m. (rar, pop.)* haină de sărbătoare.
domenicàle[2] *adj. v.* d o m i n i c a l e.
domenicàno[1] *adj., s.m. (bis.)* dominican.
domenicàno[2] *s.m. (zool.)* lopătar.
domenichìno *s.m. (rar, glunieţ)* servitor angajat pentru duminică.
domesticàre I. *vt. (rar)* a domestici; a îmblînzi. **II.** *vi. (e), vr. (înv.)* a se obişnui.
domesticazióne *s.f.* domesticire.
domestichézza *s.f.* **1.** domesticitate. **2.** *v.* d i m e s t i c h e z z a.
domesticità *s.f. (rar)* **1.** familiaritate, apropiere; *trattare qualcuno con* ~ a trata pe cineva cu familiaritate. **2.** domesticitate.
domèstico I. *adj.* **1.** al casei, al familiei, domestic; *focolare/tetto* ~ cămin, casă; familie; *lari* ~*-ci* zeii protectori ai casei; lari; *lavori* ~*-ci* treburile casei/gospodăreşti; *crisi* ~*-a* lipsă de personal de serviciu; *archivio* ~ arhiva familiei; *azienda* ~*-a* întreprindere condusă de persoane înrudite; *vita* ~*-a* viaţă particulară; *affari* ~*-i* afaceri personale. **2.** *(lit.)* familiar, apropiat, confidenţial; *tono* ~ ton confidenţial; *uomo* ~ om afabil/de înţeles; *essere/farsi* ~ *con qualcuno* a fi familiar cu cineva; *(rar) alla* ~*-a* simplu. **3.** *(rar)* care aparţine aceleiaşi patrii/naţiuni; *usi* ~*-ci* obiceiuri specifice unei ţări; *guerra* ~*-a* război civil. **4.** domesticit; *animale* ~ animal domesticit. **5.** cultivabil. **II.** *s.m.* **1.** servitor, slugă, slujitor. **2.** *(înv.)* persoană care face parte din familie/care e de-al casei.
domiciliàre[1] *adj.* domiciliar; *perquisizione* ~ percheziţie domiciliară; *arresto* ~ arest la domiciliu.
domiciliàre[2] **I.** *vt. (rar)* a indica persoana/banca care poate face plata în numele debitorului. **II.** *vr.* **1.** *(jur.)* a stabili prin act scris un domiciliu special. **2.** a-şi stabili domiciliul. **III.** *vi. (e; înv.)* a locui.
domiciliàrio *adj. (înv.)* domiciliar.

domiciliàto I. *part. tr.* de la d o m i c i l i a r e. II. *adj.* **1.** *(jur.)* *debito* ~ datorie care trebuie plătită la domiciliul creditorului; *cambiale* ~*-a* poliță care se plătește la domiciliul unei terțe persoane. **2.** *(rar, fig.)* cuvînt străin împămîntenit în limbă.

domicìlio *s.m.* **1.** *(jur.)* locul în care o persoană își desfășoară activitatea; *eleggere* ~ a stabili prin act scris un domiciliu special; ~ *volontario* domiciliu ales de bună voie. *SIN. domicilio elettivo;* ~ *necessario/legale* domiciliu fixat prin lege. **2.** casă, locuință, domiciliu; *violazione di* ~ violare de domiciliu. **3.** zodie.

dominàbile *adj.* care poate fi dominat.

dominànte I. *part. prez.* de la d o m i n a r e. II. *adj.* **1.** dominant, predominant; *la classe* ~ clasa dominantă; *opinioni* ~*-i* opinii acceptate de toți; *idea* ~ idee fixă. **2.** *(muz.)* *nota* ~ notă dominantă (a cincea treaptă a modului major/minor). II. *s.m.* deținătorul puterii; suveran; tiran.

dominànza *s.f.* **1.** *(rar)* calitatea de a fi dominant. **2.** *(biol.)* prevalența unui anumit caracter (într-o încrucișare).

dominàre I. *vt.* **1.** a stăpîni, a supune propriei autorități. *SIN. signoreggiare, padroneggiare;* ~ *una situazione/una vicenda* a stăpîni o situație; ~ *una lingua* a stăpîni o limbă; ~ *uno stile* a folosi un stil cu măiestrie; ~ *una materia* a lucra un material cu mare iscusință. **2.** a domina, a cuceri, a fascina; ~ *le menti/gli spiriti* a domina mințile/spiritele; ~ *l'uditorio/il pubblico* a fascina auditoriul/publicul. **3.** a fi situat mai sus/deasupra, a domina. **4.** *(fig.)* a reprima, a controla, a ține în frîu, a stăpîni. *SIN. controllare.* **5.** *(fig.)* a se impune, a determina, a influența. II. *vi.* **1.** *(e)* a avea depline puteri, a fi stăpîn în mod absolut. **2.** a fi superior, a fi cel dintîi. *SIN. primeggiare.* **3.** a se ridica, a se înălța; a amenința. **4.** a prevala, a se impune. **5.** *(fig.)* a predomina; *in quella casa domina il disordine* în casa aceea domnește dezordinea. III. *vr.* a se domina, a se controla, a se stăpîni. *SIN. controllarsi.*

dominàto[1] I. *part. tr.* de la d o m i n a r e și *adj.* II. *s.m.* supus.

dominàto[2] *s.m.* *(înv.)* domeniu.

dominatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* dominator.

dominazióne *s.f.* **1.** dominare, stăpînire. **2.** *(înv.)* teritoriu stăpînit, posesiune.

dòmine[1] *interj.* **1.** *(înv.)* (folosit ca formulă de invocare) doamne! **2.** *(rar)* (exprimă dubiu, nesiguranță, uimire) Dumnezeule! **3.** *(fam.; în fraze interogative și exclamative)* ce Dumnezeu?!

dòmine[2] *s.m.* **1.** stăpîn, patron. **2.** preot; abate.

dominicàle *adj.* **1.** al lui Dumnezeu; *orazione* ~ Tatăl-nostru. **2.** al stăpînului/proprietarului.

dominicàno I. *adj.* din Republica Dominicană. II. *s.m.* locuitor al Republicii Dominicane.

dominìco, -ci, *adj.* al lui Dumnezeu.

dominio *s.m.* **1.** autoritate, putere; dominație, stăpînire; *sete di* ~ sete de putere. **2.** proprietate, domeniu; *avere il* ~ *di un immobile* a fi proprietarul unui imobil; *perdere il* ~ *di qualcosa* a nu mai fi proprietarul unui lucru; *di* ~ *pubblico* **a)** care aparține tuturor; **b)** de domeniul public. **3.** putere politică, stăpînire, dominație; supremație. **4.** control, stăpînire. **5.** teritoriu supus, posesiune, stăpînire. **6.** *(fig.)* domeniu.

dòmino[1]**, -a,** *s.m.* stăpîn.

dòmino[2] *s.m.* *(înv.)* domino.

dòmino[3] *s.m.* *v.* d o m i n i o.

dòmito *adj.* *(lit.)* îmblînzit, învins, înfrînt.

domitóre, -trice *s.m.* și *f.* *(lit.)* îmblînzitor.

dòmma *s.m.* și *deriv.* *v.* d o g m a și *deriv.*

dommàggio *s.m.* *(înv.)* daună, pagubă.

dòmo[1] I. *s.m.* și *f.* *(înv.)* casă; familie. II. *s.m.* *v.* d u o m o[1].

dòmo[2] *s.m.* **1.** *(lit.)* cupolă. **2.** *(geol.)* dom.

dòmo[3] *adj.* *(lit.)* îmblînzit; *(rar)* domesticit.

don[1] *adv.* *(rar, poetic; formă prescurtată a lui d o n d e)* de unde.

don[2] I. *interj.* bang! dong! II. *s.m.* dangăt.

don[3] *s.m.* domn (titlu rezervat inițial Papei, apoi episcopilor și abaților, folosit ulterior pentru preoți și călugări). **2.** domn *(în Spania și Portugalia);* titlu rezervat regelui și prinților generalizat și în domeniile spaniole din Italia.

donàbile *adj.* *(înv., rar)* care poate fi donat/dăruit.

donagióne *s.f.* *v.* d o n a z i o n e.

donànte I. *part. prez.* de la d o n a r e. II. *adj., s.m.* și *f.* (cel) care dă, (cel) care oferă; donator. II. *s.m.* și *f.* donator.

donàre I. *vt.* a dărui. *SIN. regalare.* II. *vi.* *(a)* **1.** a face o donație. **2.** a avantaja; a-i veni/a-i sta bine; *un'acconciatura che le dona molto* o pieptănătură care îi vine bine. **3.** *(rar)* a acorda circumstanțe atenuante; a uita, a fi îngăduitor. III. *vr.* *(lit.)* a se dedica, a se dărui, a se consacra.

donàrio *s.m.* *(ist.)* ofrandă.

donatàrio *s.m.* *(jur.)* donatar.

donativo *s.m.* dar (drept recompensă pentru un serviciu).

donatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** (cel) care dăruiește. **2.** *(med.)* donator.

donazióne *s.f.* **1.** dăruire. **2.** *(jur.)* donație.

donchisciottésco *adj.* donchișotesc.

donchisciottismo *s.m.* donchișotism.

dónde I. *adv.* *(lit.)* **1.** *(în prop. interogative directe și indirecte)* de unde, din ce loc, de la cine, din ce sursă. **2.** *(în prop. relative)* din locul din care, de la care, prin care, pe unde. **3.** *(cu valoare cauzală)* din care cauză. II. *pron. relativ (înv.)* de la care, despre care, prin care. III. *conj.* **1.** de ce. **2.** întrucît.

dóndola *s.f.* *(înv.)* **1.** legănat; legănare. **2.** balansoar; *(pop.)* leagăn.

dondolaménto *s.m.* legănare.

dondolàre I. *vt.* **1.** a legăna. **2.** *(fig., înv.)* a amîna; a duce cu vorba. II. *vi., vr.* **1.** a se legăna. **2.** *(fig.)* a trîndăvi. *SIN. gingillarsi, oziare.*

dondolìo *s.m.* legănare.

dóndolo *s.m.* **1.** *(rar)* legănare; *sedia/poltrona a* ~ balansoar; *cavallo a* ~ cal (jucărie). **2.** *(lit.)* obiect care se leagănă. **3.** *(pop.)* leagăn, scrînciob. **4.** *(înv.)* pendul. **5.** *(rar, înv.)* jucărie. **6.** *(fig.)* distracție; *stare/andare a* ~ a trîndăvi. **7.** *(fig., înv.)* întîrziere.

dondolóna *s.f.* *(rar)* balansoar.

dondolóne[1]**, -óna** *s.m.* și *f.* trîndav, hoinar, pierdevară. *SIN. girellone.*

dondolóne[2] *adv.* legănat, bălăbănit.

dondolóni *adv.* legănîndu-se; *andare/camminare* ~ a umbla fără rost; *andare a* ~ a umbla brambura.

dongiovànni *s.m.* donjuan.

dònna *s.f.* **1.** femeie; *comportarsi da* ~ a se comporta ca o femeie; *voce/capelli da* ~ voce/păr de femeie; *di* ~ feminin; *mezza* ~ femeie mică de stat; ~ *cannone* femeie foarte grasă; *bitona* ~ **a)** femeie de treabă; **b)** prostituată; *brava* ~ femeie harnică; ~ *onesta* femeie cinstită; *santa* ~ femeie minunată; *gran* ~ **a)** femeie excepțională; **b)** femeie de nimic; ~ *di cuore/di gran cuore* femeie bună la suflet; ~ *generosa* femeie care cedează ușor; ~ *di poche parole* femeie tăcută, *una* ~ *d'oro, una*

perla di ~ o femeie minunată; ~ *di casa* femeie de casă; ~ *di spirito* femeie de spirit; ~ *di gusto/di buon gusto* o femeie cu gust; ~ *di classe (fig.)* o femeie subțire; ~ *da poco* femeie ușoară; ~ *di facile costume* femeie de moravuri ușoare; ~ *per bène* femeie respectabilă; *essere/non essere* ~ *da fare qualcosa* a fi/a nu fi o femeie în stare să facă ceva; ~ *moderna/all'antica* femeie modernă/de modă veche; ~ *di servizio* femeie de serviciu; ~ *di mondo* femeie mondenă. **2.** *(precedat de adj. pos.)* soție. **3.** *(la pl., precedat de adj. pos.)* femeile din aceeași familie/același oraș/națiune. **4.** femeie de serviciu; *cercare una* ~ a căuta o femeie; ~ *fidata* femeie de încredere; ~ *a mezzo servizio* femeie angajată pentru cîteva ore pe zi; ~ *a tutto servizio* femeie angajată cu ziua; ~ *rifissa* femeie permanentă; ~ *a tutto fare* femeie care se ocupă de tot. **5.** *(lit.)* doamnă, stăpînă. **6.** *(înv.)* doamnă (titlu rezervat călugărițelor din anumite ordine). **7.** doamnă (titlu rezervat femeilor nobile). **8.** actriță; *prima* ~ primadonă. **9.** *(la cărțile de joc)* damă. *SIN. regina.*

donnàccia *s.f.* prostituată.

donnaiòlo *s.m.* crai, donjuan, atemeiat.

donneàre *vi. (a; înv.)* a face curte femeilor; a flirta.

donneggiàre *vi. (a; înv.)* a face pe stăpîna.

donnésco, *-éschi, adj.* **1.** femeiesc, de femeie; *lavori* ~*-chi* treburi femeiești. *SIN. muliebre.* **2.** *(înv.)* nobil. **3.** *(rar, înv.)* muieratic.

donnina *s.f.* **1.** *(dim.* de la d o n n a) femeie micuță. **2.** fetiță înțeleaptă. **3.** *(eufem.)* femeie de moravuri ușoare.

donnino *s.m.* **1.** *(dim.* de la *donna)* femeie micuță. **2.** bărbat efeminat/dichisit.

dònno *s.m. (înv.)* **1.** domn, stăpîn. **2.** don *(titlu).*

dònnola *s.f. (zool.)* nevăstuică *(Mustela nivalis).*

dóno *s.m.* **1.** dăruire; dar; *fare un* ~ *a qualcuno* a face un dar cuiva. **2.** *(fig.)* favoare, bunăvoință, grație, privilegiu. **3.** virtute, calitate înnăscută, har; dar; ~ *della parola* darul vorbirii; *avere il* ~ *delle lingue/della matematica* a avea înclinație spre limbi/spre matematică. **4.** *(înv.)* bonificație (acordată pentru plata anticipată a impozitului).

donzèlla *s.f.* **1.** *(lit.)* tînără. **2.** *(înv.)* cameristă. **3.** pește colorat *(Coris julis)*

donzellàrsi *vr.* a se distra.

donzèllo *s.m.* **1.** paj. **2.** *(înv.)* servitor. **3.** *(înv.)* ușier (al unui magistrat)

dópo I. *adv.* **1.** după aceea, în urmă, mai tîrziu; *subito* ~ îndată după; *poco* ~ la puțină vreme după; *a* ~ pe mai tîrziu. **2.** după, dincolo de. **3.** *(lit.)* în spate, lîngă. II. *prep.* **1.** *(indică posterioritate în timp)* după; ~ *domani* poimîine; *rinviamo la discussione a* ~ *pranzo* amînăm discuția pentru după-amiază; *andarsene l'uno* ~ *l'altro* a pleca unul după altul; *siamo arrivati* ~ *di voi* am sosit după voi. **2.** *(indică succesiunea în spațiu)* dincolo; *prendete la strada a destra* ~ *la scuola* luați-o pe strada din dreapta dincolo de școală. III. *conj. (introduce o prop. temp. cu verbul la inf. sau part. tr.)* după ce; ~ *mangiato vado sempre a dormire* după ce mănînc mă duc la culcare; ~ *di* după ce.

dopobàrba *s.m. (înv.)* loțiune care se aplică după ras.

dopobórsa *s.m. invar.* intervalul de timp după închiderea contractărilor oficiale (la bursă).

dopoché *conj.* **1.** *(introduce o prop. temp. cu verbul la ind.)* din moment ce, de cînd; *l'ho saputo* ~ *era partito* am aflat după ce plecase. **2.** *(rar; introduce o prop. temp. cu verbul la conj.)* cînd, după ce; *verrai a trovarmi* ~ *tu sia guarito* vei veni să mă vezi după ce te vei însănătoși.

dopodiché *adv.* în sfîrșit; după care.

dopodomàni *adv.* poimîine.

dopoguèrra *s.m.* perioadă postbelică.

dopolavorista *s.m.* membru al unei instituții fasciste pentru organizarea timpului liber.

dopolavóro *s.m.* instituție pentru organizarea timpului liber în perioada fascistă.

dopopránzo I. *adv.* după-amiază, după-prînz. II. *s.m.* după-amiază.

doposcuòla *s.m. invar.* program de meditații (la școală).

dopotútto *adv.* în sfîrșit, în concluzie.

dòppia *s.f. (fam.)* plată dublă.

doppiàggio *s.m. (cinema.)* dublaj.

doppiàre[1] I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a dubla; a spori, a crește. **2.** a căptuși, a dubla. **3.** *(ciclism)* a depăși adversarul cu un tur. **4.** *(mar.)* a depăși, a înconjura (un cap, far etc.). II. *vi. (e)*; *vr. (rar, lit.)* a se dubla; a crește.

doppiàre[2] *vt.* a dubla.

doppiatóre[1] *s.m. (metal.)* muncitor care îndoiește tabla ieșită din laminor.

doppiatóre[2] *s.m.* dublură.

doppiatrice *s.f.* mașină care îndoiește stofa pe lungime.

doppiatùra[1] *s.f.* **1.** dublare. **2.** *(mar.)* căptușire a unei nave cu metal.

doppiatùra[2] *s.f. (rar)* dublaj.

doppieggiàre *vi. (a)* **1.** *(rar)* a fi duplicitar. **2.** *(înv.)* a avea dublu sens.

doppière *s.m.* **1.** candelabru, sfeșnic (cu două brațe). **2.** *(înv.)* torță.

doppiètta *s.f.* **1.** pușcă de vînătoare (cu două țevi). **2.** împușcătură dublă. *SIN. coppiola.* **3.** *(auto.)* schimbare de viteză executată în trei timpi/cu dublu ambreiaj. **4.** *(fotbal)* două goluri marcate de același jucător (într-o partidă). **5.** dipol. **6.** monedă de aur (sec. XVIII).

doppiézza *s.f.* **1.** calitatea de a fi dublu. **2.** multiplicitate. **3.** *(fig.)* duplicitate, falsitate; prefăcătorie, înșelăciune.

doppino *s.m.* **1.** *(mar.)* odgon răsucit în două. **2.** *(av.)* instalație din două fire (care constituie un circuit telefonic).

dóppio I. *adj.* **1.** dublu; *paga* ~*-a* salariu dublu; *numero* ~ număr dublu (al unei publicații); *fucile a* ~*-a canna* pușcă cu țeavă dublă; *scarpe a* ~*-a suola* pantofi cu talpă dublă; *finestra* ~*-a* fereastră dublă; *filo* ~ fir dublu; *(fig.) essere cucito a filo* ~*con qualcuno* a fi foarte legat de cineva; *corda* ~*-a (alpin.)* coardă dublă; *mento* ~ bărbie dublă; *tessuto* ~ țesătură dublă; *carta* ~*-a* hîrtie groasă; *in* ~*-a copia* în dublu exemplar; *a* ~*-a mandata (despre ușă)* încuiată de două ori; *parole a* ~ *senso* cuvinte cu dublu sens; *fare il* ~ *gioco* a face joc dublu; *punto* ~ punct dublu. **2.** *(fig.)* fals, prefăcut, nedemn de încredere; *parole* ~*-e* cuvinte false/cu două înțelesuri; *dadi* ~*-i* zaruri măsluite. **3.** *(despre gogoșile viermilor de mătase)* cu dublă crisalidă. **4.** *(despre sunete, semne grafice etc.)* dublu. **5.** *(la jocul domino)* dublă. II. *s.m.* **1.** cantitate/măsură etc. dublă; *pagare il* ~ a plăti dublu; *il* ~ *di dieci è venti* de două ori zece fac douăzeci. **2.** *(rar)* capul împletit al unei funii. **3.** *(teatru)* dublură. **4.** *(tenis)* meci de dublu; ~ *maschile/femminile* meci de dublu masculin/feminin; ~ *misto* meci de dublu mixt. **5.** *(bridge)* pereche de cărți de același fel (posedate de un jucător). III. *adv.* **1.** dublu, de două ori; *vedere* ~ **a)** a vedea dublu; **b)** a fi amețit/băut. **2.** *(rar, fig.)* în mod fals, înșelător.

doppiofóndo *s.m., pl. doppifondi,* fund dublu.
doppiogiochista, *-isti, s.m.* şi *f.* duplicitar, fals, oportunist.
doppióne *s.m.* **1.** dublet. **2.** gogoaşe de două cristalide. **3.** *(lingv.)* dublet. **4.** defect de ţesătură (unde se dublează firul). **5.** *(teatru)* rol dublu. **6.** *(înv.)* sfeşnic cu două braţe. **7.** *(la jocul de domino)* dublă.
doppiopètto I. *s.m. (înv.)* haină la două rînduri. **II.** *adj.* la două rînduri.
doppista *s.m. (sport)* jucător la dublu (tenis).
doradilla *s.f. (bot.)* specie de plantă criptogamă *(Asplenium ceterach).*
doràre *vt.* **1.** a auri; *(fig.)* ~ *la pillola* a îndulci pilula. **2.** *(lit.)* a învălui în lumină aurie. **3.** a unge cu ou (o prăjitură).
doràto I. *part. tr.* de la d o r a r e. **II.** *adj.* **1.** auriu. **2.** *(fig., poetic)* inundat de lumină. **III.** *s.m.* **1.** aurire. **2.** *(rar. lit.)* culoare aurie.
doratóre, -trice, -tóra *s.m.* şi *f.* cel care aureşte, poleitor.
doratùra *s.f.* **1.** aurire. **2.** poleire cu aur. **3.** podoabă din aur.
dorè *adj. invar.* **1.** auriu. **2.** aurit.
dorèlla *s.f. (bot.)* camelină, oul-inului *(Camelina sativa).*
doreria *s.f. (rar, lit.)* **1.** aurărie. **2.** *(glumeţ)* giuvaericale.
dòrico, *dòrici, adj. (ist. ant., arhit.)* doric; dorian.
dorifora *s.f.* gîndac de Colorado *(Doryphora decemlineata).*
dorifòro *s.m.* dorifor, războinic cu lance.
dorismo *s.m. (lingv.)* caracteristică a dialectului doric.
dormanfuòco *s.m.* şi *f. v.* d o r m i a l f u o c o.
dormènte *adj. v.* d i r m i e n t e **(II).**
dormentório, *-òri, s.m.* **1.** dormitor. **2.** *(fig.)* lucru plicticos/adormitor.
dòrmi *s.m. (dial., glumeţ)* somnoros; *fare il* ~ a face pe prostul.
dormialfuòco *s.m.* şi *f. (înv.)* puturos, trîndav, leneş; indolent.
dormicchiàre *vi. (a)* **1.** a dormi uşor, a dormita, a aţipi. *SIN. sonnecchiare.* **2.** *(fig.)* a fi neatent. **3.** *(fig.)* a se ascunde.
dormiènte I. *part. prez.* de la d o r m i r e. **II.** *adj. (bot.) gemma* ~ boboc care nu se dezvoltă (cîţiva ani). **III.** *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care doarme. **2.** *(arg.)* persoană fără cazier. **IV.** *s.m.* **1.** *(tosc., bot.)* ciupercă (care creşte în luna martie). **2.** grindă de lemn (pusă orizontal pe zid). **3.** *(mar.)* odgon fix.
dormigliàre *vi. (a)* a dormita, a aţipi.
dormiglióne *adj.* **1.** *(lit.)* somnoros. *SIN. poltrone.* **2.** *(fig.)* neglijent, leneş.
dormiglióso *adj.* **1.** *(lit.)* somnoros. **2.** *(rar, fig.)* neglijent, încet, leneş.
dormire I. *vi. (a)* **1.** a dormi; ~ *supino/disteso/bocconi/sul fianco* a dormi întins/pe spate/pe burtă/pe o parte; *mettersi/buttarsi/andare a* ~ a se culca, a merge la culcare; ~ *profondamente/sodo* a dormi profund; ~ *come un ghiro/macigno/masso* a dormi buştean; ~ *della grossa* a dormi buştean; ~ *dell'altro* a adormi din nou; ~ *in piedi* a dormi în picioare; *levarsi da* ~ a se trezi din somn; *camera da* ~ dormitor; *trovare/non trovare da* ~ a găsi/a nu găsi unde să dormi; ~ *con gli occhi aperti (fig.)* a dormi cu ochii deschişi; *dormirci sopra (fig.)* a amîna. **2.** a sta inert/inactiv. **3.** *(fig.)* a se încrede, a sta fără grijă; ~ *tra due guanciali* a trăi liniştit/fără grijă. **4.** a fi mort. **5.** *(fig.)* a fi tăcut/nemişcat/uitat; *le trattative dormono da mesi* tratativele s-au împotmolit de luni de zile; *metter qualcosa a* ~ a pune ceva de o parte, a uita de ceva. **II.** *vt.* a dormi; ~ *sonno tranquillo/agitato* a avea un somn liniştit/agitat; ~ *la grossa* a dormi buştean; ~ *tutto un sonno* a dormi fără întrerupere; ~ *tutti i propri sonni (fig.)* a dormi liniştit; ~ *il sonno dei giusti/il sonno eterno/il sonno della morte* a dormi somnul drepţilor, a da ortul popii.
dormìta *s.f.* somn adînc.
dormitàre *vi. (a) (lit.)* a dormita.
dormitório *s.m.* **1.** dormitor (de internat etc.). **2.** *(fig.)* oraş/cartier dezvoltat lîngă un mare cartier industrial.
dormitùra *s.f.* somn (la viermii de mătase).
dormivéglia *s.m. invar. (rar) s.f.* stare între somn şi veghe, dormitare.
dormizióne *s.f. (rar. înv.)* **1.** odihnă; somn. **2.** *(bis.)* adormirea Maicii Domnului.
dormósa *s.f.* canapea, dormeză.
dorsàle I. *adj.* dorsal; *spina* ~ coloană vertebrală; *decubito* ~ escară dorsală. **II.** *s.m.* **1.** spătar. **2.** tablia patului (de la cap). **III.** *s.f.* lanţ muntos.
dorsìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* înotător pe spate.
dòrso *s.m.* **1.** spate; *dare/mostrare il* ~ *(fig.)* a o lua la fugă; *piegare il* ~ *(fig.)* a îndoi spinarea; *spianare il* ~ *di qualcuno* a ciomăgi pe cineva. *SIN. schiena.* **2.** dos (de palmă). **3.** fîşie (de pînză etc.) pe cotorul cărţilor. *SIN. costa, costola.* **4.** *(av.)* partea superioară a aripii etc. *SIN. estradosso.* **5.** culme (de munţi). **6.** *(înot)* stil spate.
dósa *s.f. (înv., dial.) v.* d o s e.
dosàggio *s.m.* **1.** *(rar)* dozaj, dozare. **2.** deplasarea apei în rezervoarele submarinelor.
dosaménto *s.m. (rar)* dozare.
dosàre *vt.* **1.** a doza. **2.** *(fig.)* a folosi cu grijă.
dosatùra *s.f. (rar)* **1.** dozare; dozaj. **2.** doză.
dòse *s.f.* **1.** doză. **2.** raţie; *rincarar la* ~ a spori doza/raţia
dossàle *s.m.* **1.** husă învelitoare (de mobile, de obiecte). **2.** *(constr.)* scîndură, dulap, bîrnă folosite în armătura provizorie. **3.** *(bis.)* perdea de altar. **4.** acoperitoare (la o carte de rugăciuni).
dossièr *s.m.* dosar.
dossière *s.m.* **1.** *(rar)* tablie de pat tapiţată. **2.** parte dintr-un harnaşament.
dòsso *s.m.* **1.** dos, spate; *il* ~ *della mano* dosul palmei, *voltare il* ~ a întoarce spatele; *(fig.)* a fugi; *mettersi a/in* ~ *un abito* a-şi pune/a îmbrăca o haină; *levarsi i vestiti di* ~ a se dezbrăca; *levarsi un peso di* ~ *(fig.)* a scăpa de o greutate/grijă; *(înv.) arma di* ~ cuirasă. **2.** vîrf. **3.** ridicătură.
dossologìa *s.f.* doxologie.
dòta *s.f. (înv.) v.* d o t e.
dotàle *adj.* dotal, de zestre.
dotàre *vt.* **1.** a înzestra; a dota. **2.** a aloca. **3.** a aproviziona; a prevedea cu.
dotàto I. *part. tr.* de la d o t a r e. **II.** *adj.* înzestrat (cu calităţi); *essere/non essere* ~ *per un lavoro* a fi/a nu fi dotat pentru o muncă.
dotazióne *s.f.* **1.** *(rar)* înzestrare, dotare; zestre, dotă. **2.** dotaţie. **3.** echipament.
dóte *s.f.* **1.** dotă; zestre; *sposare la* ~ a te căsători din interes; *cacciatore di* ~ vînător de zestre. **2.** dotaţie. **3.** calitate înnăscută, însuşire deosebită. **4.** *(lit.)* dar.
dòtta[1] *s.f.* **1.** oră, timp, vreme. **2.** moment, ocazie, împrejurare; *a* ~ la momentul potrivit.
dòtta[2] *s.f. (tosc.)* schimb (la munca cîmpului); *rimettere le* ~*-e* a recupera munca (şi timpul) pierdut(ă).

dòtta[3] *s.f.* **1.** frică, spaimă, panică. **2.** dubiu, incertitudine.
dottàre *vt. (înv.)* **1.** a se teme, a şovăi. **2.** a se îndoi, a ezita.
dottàto *adj. (despre un soi de smochine)* cu fructul mare.
dòtto[1] *adj.* **1.** instruit, cultivat; pregătit, specializat. *SIN. colto, sapiente.* **2.** doct. învăţat, erudit, savant. **3.** *(înv.)* expert.
dòtto[2] *s.m. (med.)* canal.
dottóra *s.f. (ironic)* savantă, femeie pedantă.
dottoràggine *s.f. (lit., glumeţ)* aer/comportare de savant.
dottoràle *adj.* **1.** de doctor. **2.** doctoral.
dottoràme *s.m. (depr.)* mulţime de doctori/de licenţiaţi.
dottoràre *vt. (înv.)* a da examenul de licenţă.
dottoràto *s.m.* licenţă.
dottóre, -oréssa *s.m.* **1.** profesor; *fare il ~* a-şi da aere de persoană cultă; *parlare come un ~* a vorbi cu pedanterie. **2.** absolvent; licenţiat; *~ in medicina/in lettere/in giurisprudenza* licenţiat în medicină/litere/drept. *SIN laureato.* **3.** *(în commedia dell'arte)* mască care corespunde unui medic/unui avocat. **4.** *(fam.)* medic. **5.** *(înv.)* avocat. **6.** *(zool.)* lişiţă *(Bucephala olangula).*
dottoreggiàre *vi. (a)* **1.** *(depr.)* a-şi etala ştiinţa cu pedanterie. **2.** *(glumeţ)* a face pe omul cultivat.
dottoreria *s.f. (rar)* etalarea ostentativă a cunoştinţelor.
dottoréseo *adj. (depr.)* doctoral.
dottorévole *adj. (rar, glumeţ)* doctoral.
dottrina *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* învăţare, învăţătură, studiu. **2.** instrucţie, erudiţie, cultură. *SIN. cultura, sapere.* **3.** doctrină. **4.** doctrină creştină. **5.** catehism; *insegnare la ~* a-şi însuşi catehismul. **6.** studiul ştiinţific al dreptului.
dottrinàle *adj.* **1.** doctrinar, care ţine de doctrină. **2.** care are finalitate didactică.
dottrinàre *vt. (înv.)* a îndoctrina.
dottrinàrio *adj., s.m.* doctrinar.
dottrinarismo *s.m.* calitatea de a fi doctrinar; tendinţă doctrinară.
dottrineggiàre *vi. (a) (rar, depr.)* a-şi etala ostentativ învăţătura.
dottrinéseo, -éschi, *adj. (rar)* doctrinal.
dovàrio *s.m.* venit acordat unei văduve.
dóve I. *adv.* **1.** *(în fraze interog. şi exclamative)* unde; *~ sarà nascosto?* unde s-o fi ascuns?; *da/di ~?* de unde, din ce loc? *per ~?* pe unde? **2.** *(cu valoare relativă)* în locul în care; oriunde: *stai fermo ~ sei* stai pe loc în locul în care/unde te afli; *lo troveremo ~ che sia* îl găsim oriunde ar fi. **3.** *(cu valoare relativă)* locul în care; *ecco ~ l'abbiamo trovato* iată unde l-am găsit; *da/di ~* de unde, din locul în care; *per ~* pe unde, prin locul în care. **4.** în care; *il paese ~ sono nato* satul în care m-am născut. **5.** *(corelativ)* în vreun loc; *~ più ~ meno* într-un loc mai mult, într-altul mai puţin. II. *conj.* **1.** *(introduce o prop. condiţională cu verbul la conj.)* dacă, în caz că; *e ~ non vi piacesse* dacă n-o să vă placă. **2.** *(cu valoare adversativă)* în timp ce; *a me fu di danno ~ a te fu di aiuto* mie mi-a dăunat în timp ce ţie ţi-a fost de folos. **3.** *(înv.) (introduce o prop. cauzală cu verbul la ind.).* pentru că, din moment ce. **4.** *(înv.) (introduce o prop. temp. cu verbul la ind.)* când. III. *s.m. (înv.)* loc; *un/per ogni ~* peste tot.
dovére I. *vi. (a, e)* **1** a trebui, a avea obligaţia; *~ rispettare le leggi* a trebui să respecţi legile. **2.** a avea nevoie; *devi sapere tutta la verità* trebuie să ştii tot adevărul. **3.** a fi posibil/probabil; *deve essere successo qualcosa* trebuie să se fi întîmplat ceva. **4.** a fi pe punctul de; *dovevo parlargli ma poi mi è mancato il coraggio* trebuia să-i vorbesc dar apoi mi-a lipsit curajul. **5.** a datora; *~ una somma* a datora o sumă; *~ avere da qualcuno* a fi creditorul cuiva. II. *s.m.* **1.** datorie, îndatorire; *avere il senso del ~* a avea simţul datoriei; *i ~i del cittadino* datoriile cetăţeanului; *sottrarsi al ~* a se sustrage de la datorie; *vittima del ~* victima datoriei; *farsi un ~ di qualcosa* a se simţi obligat să acţioneze într-un anumit mod. *SIN. obbligo.* **2.** ceea ce trebuie/se cuvine; *lavora più del ~* munceşte mai mult decît trebuie; *(tosc.) gli sta a ~* îi stă bine; *fare le cose a ~* a face lucrurile cum trebuie. **3.** *(mai ales la pl.)* salutări, omagii. **4.** *(mai ales la pl.; rar)* exerciţii, teme.
doveróso *adj.* obligatoriu, necesar; cuvenit. *SIN. dovuto.*
dovìzia *s.f. (lit.)* bogăţie, abundenţă; *a ~* în abundenţă; *(prov.) dov'è guerra, non fu mai ~* unde este război, nu este bogăţie.
dovizióso *adj. (lit.)* abundent, bogat, îmbelşugat.
dovùnque *adv.* **1.** oriunde. **2.** pretutindeni. **3.** *(înv.) (cu valoare temp.)* oricînd.
dovutaménte *adv.* în mod corect; exact cum se cuvine.
dovùto I. *part. tr.* de la d o v e r e. II. *adj.* cauzat, produs; *il suo successo è ~ alla sua fortuna* succesul său e datorat norocului său.
dozzìna *s.f.* **1.** duzină; *una ~ di fazzoletti* o duzină de batiste; *a ~-e* în număr mare; *di/da ~* de duzină; *mettere qualcosa in ~* a amesteca un lucru cu altele. **2.** pensiune; *stare a ~* a sta în pensiune; *pagare la ~* a plăti pensiunea.
dozzinàle *adj.* **1.** comun, ordinar, de duzină. **2.** grosolan.
dozzinànte *s.m.* persoană care stă în gazdă/în pensiune. *SIN. pensionante.*
dracèna *s.f.* plantă din ordinul liliaceelor *(Dracaena).*
dràema *s.f.* drahmă.
draconiàno *adj.* draconic; dur, sever. *SIN. duro.*
dràga *s.f.* **1.** dragă. *SIN. bargagno, cavafango.* **2.** năvod.
dragàggio *s.m.* **1.** dragare. **2.** căutare/pescuire de mine sub apă.
dragamine *s.m. invar.* navă culegătoare de mine.
dragàre *vt.* **1.** a draga. *SIN. bargagnare.* **2.** a culege/a distruge minele.
dragàta *s.f.* dragare.
dragatóre *s.m.* mînuitor de dragă.
draghinàssa *s.f. (glumeţ)* sabie mare.
draghista, -isti *s.m. v.* d r a g a t o r e.
dràglia *s.f. (mar.)* funie.
dràgma *s.f. v.* d r a m m a[1].
dràgo, *dràghi, s.m.* **1.** zmeu, balaur, dragon; *~ volante* zmeu (jucărie); *(bot.) sangue di ~* răşină roşie/de sînge-de-nouă-fraţi *(calamus draco).* **2.** *(zool.)* specie de şopîrlă *(Draco volans).* **3.** *(arg.,fig.)* viclean, şmecher.
dragomàno *s.m.* dragoman.
dragóna *s.f.* dragon (la sabie).
dragonàrio *s.m. (ist.)* soldat roman (care purta o stemă cu balaur).
dragonàto *adj. (herald.)* cu balaur (pe stemă).
dragoncèllo *s.m. (dim.)* tarhon *(Artemisia dracunculus).*
dragóne[1], **-éssa** *s.m.* **1.** dragon. **2.** efigia dragonului pe drapelul roman.
dragóne[2], **-éssa** *s.f. (mil.)* dragon.
dragóne[3] *s.f.* ambarcaţie cu pînze (pentru trei persoane).
dragonéssa *s.f.* **1.** zmeoaică. **2.** *(fig.)* femeie furioasă.

dragontèa *s.f. (bot.)* tarhon *(Artemisia dracunculus)*.
dràmma[1] *s.m.* **1.** dramă; ~ *storico* dramă istorică. **2.** întîmplare dureroasă; ~ *di una famiglia* drama unei familii. **3.** forţă/tensiune dramatică; *un'opera interessante ma priva di* ~ o operă interesantă dar lipsită de forţă dramatică.
dràmma[2] *s.f.* **1.** drahmă. **2.** *(rar, fig.)* parte mică din ceva.
drammàtica *s.f.* **1.** genul dramatic. **2.** arta teatrului.
drammaticità *s.f.* caracter dramatic, dramatism.
drammàtico, *-àtici, adj.* **1.** dramatic; *tono* ~ ton dramatic; *compagnia* ~*-a* companie dramatică. **2.** *(fig.)* care are intensitatea unei drame; *situazione* ~*-a* situaţie dramatică.
drammatizzàre *vt.* a dramatiza ~ *un romanzo storico* a dramatiza un roman istoric; ~ *la situazione* a dramatiza, a exagera situaţia.
drammaturgia *s.f.* dramaturgie.
drammaturgo, *-tùrgi, s.m.* dramaturg.
drappàre *vt.* **1.** *(înv.)* a drapa. **2.** a reda un veşmînt *(în pictură)*.
drappeggiaménto *s.m.* drapare; înveşmîntare.
drappeggiàre I. *vt.* **1.** a drapa (o mantie, o perdea). **2.** a ascunde sub aparenţe pompoase. **II.** *vr.* **1.** a se drapa. **2.** a lua un aer statuar.
drappéggio *s.m.* **1.** drapare. **2.** cută. fald.
drappèlla *s.f.* steguleţ brodat, fanion (la o trompetă etc.)
drappellàre[1] *vt.* a agita, a flutura.
drappellàre[2] *vi.* a merge în grup.
drappèllo[1] *s.m.* *(dim.* de la d r a p p o) postav subţire.
drappèllo[2] *s.m.* **1.** pluton, pîlc, ceată de ostaşi (adunaţi sub acelaşi steag). **2.** grup de persoane; *un* ~ *di cacciatori* un grup/o ceată de vînători.
drappellonàre *vt.* a împodobi (cu tapiserie, cu covoare etc.).
drappellòne *s.m.* **1.** tapiserie (de baldachin). **2.** tapiserie, covor (la uşa unei biserici etc.). **3.** volan bogat la o rochie.
drapperìa *s.f.* **1.** cantitate de ţesături (de mătase, de lînă). **2.** magazin de ţesături. **3.** *(text.)* stofe bărbăteşti.
drappière *s.m.* fabricant/negustor de ţesături de mătase/de lînă.
dràppo *s.m.* **1.** material de preţ (din lînă, mătase) cu model din ţesătură. **2.** *(lit.)* ţesătură; stofă, postav; pînză. **3.** îmbrăcăminte elegantă; veşmînt. **4.** *(înv., ist.)* steag din mătase colorată (cu broderii, desene) care se dădea ca premiu cîştigătorului unei curse. **5.** *(înv.)* faţă de masă pentru altar, **6.** postavul verde de pe masa de biliard.
dràstico, *dràstici, adj,* drastic, energic; *purgante* ~ purgativ puternic.
dràvida *adj., s.m.* şi *f.* dravidian.
dravìdico, *-ici, adj,* dravidian; *lingue* ~*-che* limbi dravidiene.
drenàggio *s.m.* **1.** drenaj. **2.** *(chir.)* drenarea puroiului.
drenàre *vt.* a drena.
drènto *adv v.* d e n t r o **(I).**
dresìna *s.f.* drezină.
dressàggio *s.m.* dresaj, dresare.
drèto *adv. v.* d i e t r o **(I).**
drìade *s.f.* **1.** driadă. **2.** *(bot.)* arginţică *(Dryas octopelato)*.
dribblàggio *s.m.* dribling.
dribblàre *vi. (a; sport)* a dribla.
dribblatóre *s.m.* dribler.
dribbling *s.m.* dribling.
driéto *adv. v.* d i e t r o **(I).**
drìllo *s.m.* specie de maimuţă *(Mandrillus leucocephalus)*.
dringolàre *vi. (înv.)* a clătina.
drìtta *s.f.* **1.** *v.* d i r i t t a. **2.** partea dreaptă; *volgere a* ~ a întoarce/a coti la dreapta; *a* ~ *e a manca* la dreapta şi la stînga. **3.** *(mar.)* partea dreaptă a navei.
drittézza *s.f. v.* d i r i t t e z z a.
drìtto[1] **I.** *adj.* **1.** *v.* d i r i t t o[1] **(I).** **2.** *(înv.)* precis; *(în loc.) nel* ~ *mezzo* chiar în mijloc. **3.** *(fam.)* viclean, abil, şmecher. **II.** *s.m.* **1.** *v.* d i r i t t o[1] **(III).** **2.** *(fam.)* persoană abilă/lipsită de scrupule/care ştie cevrea. **3.** *(mar.)* ~ *di poppa,* ~ *di prora* partea perpendiculară a corpului navei la pupa/proră. **4.** faţa monedei/medaliei. **III.** *adv.* **1.** *v.* d i r i t t o[1] **(III).** **2.** *(în loc.)* ~ *di poppa/di prora* departe, în direcţia pupei/prorei.
drìtto[2] *part. tr.* de la d r i z z a r e.
drittofilo *s.m. (înv.)* **1.** fir de urzeală (într-o ţesătură); *tagliare un* ~ a tăia pe lung/pe firul urzelii. **2.** însăilătură, şular.
drittùra *s.f. v.* d i r i t t u r a.
drìzza *s.f. (mar.)* fungă.
drizzàre I. *vt.* **1.** a îndrepta; ~ *un chiodo* a îndrepta un cui; ~ *le gambe ai cani (fig.)* a face un lucru imposibil. **2.** *(lit.)* a orienta, a îndrepta, a aţinti, a ţinti; a tinde; ~ *gli occhi/lo sguardo per guardare* a îndrepta ochii/privirea; ~ *l'animo/la mente al bene* a tinde cu sufletul/cu mintea spre bine; ~ *le orecchie* a asculta atent; ~ *il dito* a face semn cu degetul. **3.** a ridica, a înălţa. **4.** *(rar, lit.,)* a trimite, a expedia. **5.** *(rar, lit.)* a corecta, a îndrepta. **6.** *(rar, înv.)* a aşeza; a aranja. **II.** *vr.* a se ridica; ~*-si in piedi* a se ridica în picioare.
drizzatóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* **1.** *(rar)* (cel) care îndreaptă. **2.** (muncitor) care îndreaptă foile de tablă.
drizzatùra *s.f. (rar)* **1.** îndreptare. **2.** *(înv.)* şanţ despărţitor.
dròga *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** mirodenie; condiment. *SIN. spezie.* **2.** drog, stupefiant. **3.** *(fig.)* deprindere, obişnuinţă, manie, tabiet.
drogàggio *s.m.* dopaj, dopare.
drogànte *s.m.* doping.
drogàre I. *vt.* **1.** a condimenta. *SIN. aromatizzare.* **2.** a dopa. **II.** *vr.* a se droga.
drogàto I. *part. tr.* de la d r o g a r e. **II.** *adj.* **1.** drogat. **2.** *(lit.)* excitant. **III.** *s.m.* persoană care se droghează; drogat.
drogatóre *s.m. (în ind. prelucrării cărnii)* cel care condimentează.
drogatùra *s.f.* condimentare.
drogherìa *s.f.* magazin de coloniale; băcănie.
droghìsta *s.m.* şi *f. (rar)* negustor de coloniale cu ridicata.
dròma *s.f. (mar., colectiv)* lemnărie/piese de schimb pentru catarge etc.
dromedàrio *s.m.* dromader *(Camelus dromedarius)*.
dròmo *s.m.* **1.** *(mar.)* (prăjină) semnalînd un loc primejdios, pentru navigaţie. **2.** grup de stîlpi indicatori de direcţie. **3.** veche navă de curse. **4.** vestibul monumental.
dromògrafo *s.m.* instrument de măsurare a vitezei unei nave.
dromóne *s.m. (ist.)* corabie cu trei catarge (folosită mai ales de bizantini).
drònte *s.m.* specie de pasăre asemănătoare curcanului *(Raphus cucullatus)*. *SIN. dodo.*
drop[1] *s.m. (înv.)* (rugby) drop.
drop[2] *s.m. (înv.)* bomboane (din gumă şi fructe), dropsuri.

druderìa *s.f.* **1.** dragoste; prietenie; **intimitate. 2.** legătură de dragoste.
drùdo, -úda 1. *s.m.* şi *f.* **1.** *(înv.)* prieten; persoană dragă. **2.** *(lit.)* îndrăgostit; iubit; amant, ibovnic. **II.** *adj.* **1.** *(lit., înv.)* leal; fidel. **2.** *(lit., înv.)* drăgăstos, afectuos. **3.** *(lit., înv.)* puternic, înfloritor. **4.** *(lit., înv.; despre plante)* des; viguros.
drùida, *pl. -i s.m.* druid.
druidismo *s.m.* doctrină religioasă a druizilor.
druidico, *-idici, adj. (ist.)* druidic.
drùpa *s.f. (bot.)* drupă.
drupàceo *adj.* care prezintă caracteristicile drupei.
drusiàna *s.f. (rar, tosc.)* **1.** femeie neîngrijită/vulgară. **2.** femeie de moravuri uşoare.
dùa *v.* d u e.
duàlberi *s.m.* navă cu două catarge.
duàle *adj., s.m.* dual.
duàgio *s.m.* ţesătură fină.
dualismo *s.m.* **1.** *(fil.)* dualism. **2.** antagonism, rivalitate; întrecere.
dualità *s.f.* dualitate.
dualista, *-isti, s.m.* şi *f.* dualist.
dualistico, *-ci adj.* dualist.
dubàt *s.m. invar.* soldat indigen (în Somalia).
dubbiàre I. *vi. (lit.)* a ezita, a se îndoi. **II.** *vt., vr.* a se teme.
dubbietà *s.f. (lit.)* incertitudine, dubiu.
dubbiézza *s.f. (rar)* dubiu, incertitudine.
dùbbio I. *adj.* **1.** nesigur, îndoielnic; discutabil, incredibil, neverosimil; *fortuna ~-a* soartă potrivnică. *SIN. incerto.* **2.** nesigur, lipsit de siguranţă; *credito ~* credit a cărui achitare e nesigură. *SIN. incerto.* **3.** variabil, nestabil, schimbător; *clima/tempo ~* climă/timp instabil(ă). **4.** neclar, indistinct, greu de definit; *colore ~* **a)** culoare incertă; **b)** *(fig.)* idei politice neprecizate. **5.** nehotărît, nedecis, şovăitor, ezitant; *persona ~-a* persoană nehotărîtă. **6.** ambiguu, echivoc; *proposte/intenzioni ~-e* propuneri/intenţii echivoce/dubioase; *un uomo di ~-a fama* un om cu faimă dubioasă. **II.** *s.m.* **1.** îndoială; dubiu; bănuială; nelinişte, teamă, *essere in ~ fra due diverse soluzioni* a sta la îndoială între două soluţii; *vivere continuamente nel ~* a trăi într-o permanentă îndoială; *uscire da un grave ~* a ieşi dintr-o gravă îndoială; *nutrire seri ~-i* a nutri dubii serioase în privinţa cuiva; *dissipare i ~-i* a împrăştia dubiile; *~ amletico (fig., mai ales ironic)* îndoială de nerezolvat; *senza/senza alcun ~, senza ombra di ~* fără îndoială, fără nici o îndoială; *essere/sembrare fuori d'ogni ~* a fi/a părea sigur/în afară de orice îndoială; *mettere in ~* a pune la îndoială, a se îndoi; *ho il ~ che abbia detto la verità* mă tem că a spus adevărul; *i vostri ~-i sono infondati* bănuielile voastre sînt nefondate; *tenere per se i propri ~-i* a ţine pentru sine propriile bănuieli; *avere molti ~-i su qualcuno* a avea multe dubii asupra cuiva. **2.** dilemă, problemă; *esprimere/manifestare/esporre un ~* a exprima/a manifesta/a expune un dubiu/o îndoială; *un ~ difficile da risolvere* o problemă greu de rezolvat; *mettere qualcosa in ~* a pune o problemă în discuţie; a o contesta. **3.** incertitudine; punct controversat/ambiguu/dificil; *chiarire un ~* a clarifica o incertitudine.
dubbiosità *s.f.* nesiguranţă, incertitudine.
dubbióso *adj.* **1.** neîncrezător, bănuitor, suspicios. **2.** ezitant, şovăielnic, şovăitor, nehotărît. **3.** dubios, nesigur, îndoielnic, suspect. **4.** ambiguu, echivoc; discutabil. **5.** *(lit.)* îngrijorător; nesigur; riscant. **6.** *(fig., lit.)* slab, nesigur.
dubitànte I. *part. prez.* de la d u b i t a r e şi *adj.* **II** *s.m.* cel care se îndoieşte.
dubitàre *vi. (a)* **1.** a se îndoi; *~ della verità di un'asserzione* a se îndoi de adevărul unei afirmaţii; *non ~ che* a nu se îndoi că. **2.** a pune la îndoială/în discuţie, a contesta. **3.** a nu fi sigur; a nu se încrede; a se îndoi; *~ di sè/delle proprie forze* a nu se încrede în sine/în propriile forţe. **4.** a se teme.
dubitativo *adj.* **1.** care exprimă îndoială. **2.** dubitativ.
dubitazióne *s.f. (lit., înv.)* îndoială, dubiu.
dùbito *s.m. (înv.)* îndoială.
dubitóso *adj. (rar)* **1.** plin de îndoieli, temător; bănuitor. **2.** *(rar)* de temut, misterios, înspăimîntător.
dùca, *dúchi s.m.* **1.** duce. **2.** *(înv.)* conducător, călăuză. **3.** *(înv.)* maestru.
ducàle I. *adj.* ducal. **II.** *s.m. (rar, înv.)* partizan al ducelui.
ducàto[1] *s.m.* ducat *(titlu, demnitate, teritoriu).*
ducàto[2] *s.m.* ducat *(monedă).*
ducatóne *s.m. (augm., ist.)* monedă de argint.
dùce *s.m.* **1.** *(lit.)* codotier; şef militar. **2.** *(înv.)* călăuză.
duchèa *s.f.* **1.** duce. **2.** *(rar)* ducat. *SIN. ducato.*
ducentista *s.m.* scriitor din secolul al XIII-lea.
duchèa *s.f. v.* d u c e a.
duchéseo, *-éschi adj. (înv.)* ducal.
duchéssa *s.f.* ducesă.
duchessìna *s.f.* fiică de duce.
duchìno *s.m.,* fiu de duce.
dùe I. *num. card., adj.* **1.** doi, două; *coltello a ~ tagli* cuţit cu două tăişuri. **2.** cîţiva, cîteva; *fare ~ passi* a face cîţiva paşi; *fare ~ chiacchiere* a schimba două vorbe; *te lo dico in ~ parole* îţi spun pe scurt; *abito qui a ~ passi* locuiesc aci la doi paşi; *in ~ minuti (fig.)* în cîteva clipe; *torno fra un'ora o ~* mă întorc peste o oră, două. **3.** doi (identifică ceva într-o succesiune etc.); *abita al numero ~* locuieşte la numărul doi. **II.** *s.m.* **1.** doi, numărul doi; *il ~ per cento dalla popolazione si è astenuto* doi la sută din populaţie s-a abţinut; *è uscito il ~ al lotto* a ieşit la loto numărul doi; *una delle ~* una din două; *e ~! (exclamaţie de nerăbdare, iritare)* ei!; *marciare per ~* a merge cîte doi; *mangiare/bere/lavorare per ~* a mînca/a bea/a munci cît doi; *tiro a ~* trăsură cu doi cai. **2.** semnul care reprezintă cifra doi; *scrivo il ~ e riporto l'uno* scriu doi şi ţin unu. **3.** *(canotaj) ~ di coppia* ambarcaţie cu doi canotori.
duecentéseo *adj.* care ţine de secolul al XIII-lea.
duecentèsimo I. *num. ord., adj.* al douăsutelea. **II.** *s.m.* a două suta parte.
duecentista *s.m.* şi *f. (ist.)* scriitor/artist din secolul al XIII-lea.
duecentistico *adj.* propriu unui scriitor/unui artist din secolul al XIII-lea.
duecènto I. *num. card.; adj.* două sute; *correre i ~ metri* a alerga în cursa de două sute de metri plat. **II.** *s.m (scris cu majusculă)* secolul al XIII-lea.
duecentometrista, *-isti, s.m.* şi *f.* specialist în cursa de două sute de metri plat.
duellànte I. *part. prez,* de la d u e l l a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* duelist, care duelează.
duellàre[1] *vi. (a)* a se duela.
duellàre[2] *adj.* privitor la duel.
duellatóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* duelist.
duellìsta *s.m.* duelist, spadasin.
duèllo *s.m.* **1.** duel; *~ alla pistola* duel în care se foloseşte pistolul; *sfidare a ~* a provoca la duel; *~ all'ultimo sangue* duel pe viaţă şi pe moarte. **2.** *(fig.)* concurs, luptă, întrecere; *~ letterario* con-

curs literar; ~ *alle bocce* concurs de popice; *(fotbal) perdere il ~ con l'avversario* a pierde mingea. **3.** *(înv.)* ciocnire.

duemila *num. card., adj., s.m.* două mii.

duennàle *adj. (rar)* bienal.

duepézzi, due pézzi *s.m.* **1.** costum taior. **2.** costum de baie (din două piese).

duèrno *s.m. (în vechile codice etc.)* jumătate de fascicol (egal cu opt pagini).

duètto *s.m.* **1.** duet. **2.** *(fam., glumeț)* conflict între două persoane.

dugènto *num. card. v.* duecento **(I).**

dùglia *s.f. (mar.)* colac (de funie groasă, de cablu).

duìno *s.m.* **1.** două puncte (la ambele zaruri). **2.** *(înv.)* monedă de două centime.

duìsono *adj. (lingv.)* din două sunete.

dulciàna *s.f.* registru de orgă (cu sunet mai dulce decît al flautului).

dulcamàra *s.f. (bot.)* lăsnicior *(Solanum dulcamara).*

dulcinéa *s.f. (ironic)* dulcinee, iubită.

dulìa *s.f. (bis.)* cult consacrat îngerilor și sfinților.

dumdum *s.f. palla* ~ glonț dum-dum.

dumèto *s.m. (lit.)* teren acoperit cu spini, mărăciniș.

dumìla *adj. v.* duemila.

dùmo *s.m. (lit.)* spin, mărăcine.

dumóso *adj. (lit.)* plin de spini/mărăcini.

dùna *s.f.* dună.

dunóso *adj.* plin de dune.

dùnque I. *conj.* **1.** *(cu valoare concluzivă)* deci, de aceea. **2.** atunci, deci, așadar (pentru a reîncepe discuția). **3.** *(exprimă îndemn, nerăbdare, scepticism, regret)* atunci deci. **II.** *s.m. (înv.)* concluzie, punct fundamental; *veniamo al* ~ să abordăm punctul esențial; *essere/trovarsi al* ~ a se afla în momentul decisiv/hotărîtor.

dùo I. *adj., num. card. (înv.) v.* due **(I). II.** *s.m. (înv.)* **1.** duet, duo. **2.** pereche inseparabilă.

duodècima *s.f. (muz.)* interval de douăsprezece grade.

duodècimo *num. ord., adj.* al doisprezecelea.

duodenìte *s.f. (med.)* duodenită.

duodenàle *adj. (anat.)* duodenal.

duodenàrio *adj.* **1.** de douăsprezece. **2.** al doisprezecelea.

duodèno *s.m. (anat.)* duoden.

duòlo *s.m.* **1.** *(lit.)* durere; *prendere il* ~ a se îmbrăca în doliu. **2.** *(înv.)* plîns, bocet.

duòmo[1] *s.m.* dom; catedrală.

duòmo[2] *s.m. (tehn.)* dom.

duopòlio *s.m. (ec.)* piață unde concurența se exercită numai între doi vînzători.

duplàre *vt. v.* doppiare[1] **(I).**

duplex *s.m. (tehn.)* duplex.

duplicàre *vt. (rar)* a duplica, a multiplica.

duplicàto I. *part. tr.* de la duplicare și *adj. (rar).* **II.** *s.m.* duplicat; copie.

duplicatóre *s.m.* multiplicator; *~-i xerografici* xerox.

duplicazióne *s.f.* multiplicare.

dùplice I. *adj.* **1.** dublu; *un documento in ~ copia* un document în două exemplare. **2.** cu două aspecte, din două părți, dublu; ~ *questione* o problemă cu două aspecte. **II.** *s.f. (hipism)* pariu (pe caii învingători în două curse succesive).

duplicità *s.f.* **1.** calitatea de a fi dublu. **2.** *(astrol.)* natură dublă a semnelor din zodiac. **3.** *(rar, fig.)* duplicitate, fățărnicie, ipocrizie.

dùplo *adj. v.* doppio **(I).**

dùra[1] *s.f. (rar)* durată; *far* ~ a rezista, a îndura; *(rar) stare alla* ~ a se încăpățîna.

dùra[2] *s.f. (bot.)* sorg.

duràbile *adj. (rar)* durabil.

durabilità *s.f. (rar)* durabilitate.

duràcino *adj. (despre fructe)* cu sîmburele lipit de pulpă

duralluminio *s.m.* duraluminiu.

duramàdre *s.f. (anat.)* duramater.

duràme *s.m. (bot.)* duramen.

durànte I. *part. prez.* de la durare. **II.** *adj. (rar, lit.) vita natural* ~ de-a lungul vieții. **III.** *prep.* în timpul; ~ *la notte* în timpul nopții.

durare I. *vi. (e, a)* **1.** a dura, a rezista; a se păstra, a ține, a ajunge. **2.** a se prelungi, a ține, a dura; a continua. **3.** a persevera, a insista, a se încăpățîna; ~ *nello studio* a persevera în studiu. **II.** *vt.* **1.** *(lit.)* a suferi, a suporta; a se trudi, a se strădui. **2.** a rezista; *(în loc.) durarla* a rezista; *non la durerò a lungo* n-am să mai rezist mult.

duràstro *adj. (înv.)* cam dur, cam tare.

duràta *s.f.* **1.** durată; ~ *di una guerra* durata unui război; *essere di lunga/di breve* ~ a fi de durată lungă/scurtă; *di* ~ **a)** rezistent, solid; **b)** de durată, care durează/se prelungește.

durativo *adj.* **1.** *(înv.)* durabil. **2.** *(lingv.) aspetto* ~ aspect imperfectiv.

duratùro *adj.* de lungă durată; care durează.

durévole *adj.* durabil, care poate dura; *bene* ~ obiect de lungă durată; *bene non* ~ obiect care se folosește o singură dată.

durevolézza *s.f.* durabilitate.

durézza *s.f.* **1.** duritate; *la* ~ *di un metallo* duritatea unui metal. **2.** *(referitor la apele cu multe săruri de calciu și magneziu)* duritate. **3.** lipsă de elasticitate, duritate. **4.** *(fig.)* încăpățînare; *perseguire con* ~ *i propri fini* a-și urmări scopurile cu încăpățînare. **5.** *(fig.)* asprime; duritate; ~ *del clima* asprimea climei. **6.** *(fig.)* severitate; răutate; insensibilitate. **7.** *(fig.)* dificultate. **8.** *(despre cai)* insensibilitate la zăbală. **9.** disonanță (în muzica sec. XVII).

durindàna *s.f. (glumeț)* spadă.

durlindàna *s.f. (ironic)* spadă.

dùro I. *adj.* **1.** tare; ~ *come l'acciaio* tare ca oțelul; *terreno* ~ teren înțelenit; *legno* ~ lemn tare; *pane* ~ pîine tare; *carne* ~*-a* carne tare; *pera* ~*-a* pară necoaptă; *uova* ~*-e* ouă tari; *pezzo* ~ specialitate de casă; *(fam.)* ~ *d'orecchie* **a)** tare de urechi; **b)** care face pe prostul; *(fam.)* ~ *di testa/di comprendonio* tare de cap; *avere la pelle* ~*-a (fig.)* a ține la tăvăleală; *osso* ~ *(fig.)* situație/persoană greu de înfruntat; *(fig.) muso* ~ obrăznicie, grosolănie. **2.** aspru, țepos, tare; *barba* ~*-a* barba aspră/țepoasă; *tessuto* ~ țesătură aspră. **3.** *(sport)* dur; *praticare un gioco* ~ a practica un joc dur; *sport* ~*-i* sporturi dure. **4.** lipsit de elasticitate, tare, țeapăn; *cappello* ~ pălărie tare. **5.** *(fig.)* tenace, stăruitor, încăpățînat. **6.** *(fig.)* aspru, neplăcut, dureros; ~*-a necessità* necesitate inevitabilă; *inverno* ~ iarnă aspră. **7.** *(fig.)* rigid, inflexibil, sever. **8.** *(fig.)* crud, rău, insensibil, dur. **9.** *(fig., lit.)* dificil; incomprensibil. **10.** *(despre apă)* dur. **II.** *s.m.* **1.** tare; *dormire sul* ~ a dormi pe tare. **2.** dificultate. **3.** persoană dură, dur. **III.** *adv.* cu duritate.

durómetro *s.m. (fiz.)* duroscop.

duróna *s.f.* varietate de cireșe.

duróne *s.m.* **1.** nodozitate (într-un bloc de marmură). **2.** bătătură; piele bătătorită. **3.** varietate de cireșe.

dùttile *adj.* **1.** ductil. **2.** flexibil. **3.** *(fig.)* adaptabilitate.

duttilità *s.f.* ductilitate.

duttóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (înv.)* conducător, călăuză.

duùmviro *s.m. v.* duunviro.

duunvirale *adj.* privitor la duunvir și la duunvirat.

duunvirato *s.m.* duunvirat.

duùnviro *s.m. pl.* duunvir.

duvetina *s.f.* stofă subțire, foarte moale.

E

e[1] *s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* e.

e[2] *conj. (înainte de o vocală primeşte un d eufonic şi devine* **ed** *; urmat de art. hotărît pl. i devine* **e'** *; urmat de articolele sg.* **il** *şi* **lo** *devine* **e'l**) **1.** *(uneşte două elemente ale unei prop. care au aceeaşi funcţie sau două prop. de acelaşi fel)* şi; *bello ~ buono* frumos şi bun; *gioca ~ si diverte* se joacă şi se distrează. **2.** *(cu funcţie de întărire şi emfatică la început de frază şi în expresii corelative)* şi; *~ tu dov'eri allora?* şi tu unde erai atunci?; *vuole ~ questo ~ quello* vrea şi asta şi aia. **3.** *(cu valoare adversativă)* şi, dar, în schimb, în timp ce; şi totuşi; *lo credevo sincero ~ non lo è affatto* îl credeam sincer şi/dar nu e deloc; *tutti lavorano ~ tu te ne stai lì a guardare* toţi muncesc în timp ce/şi tu stai să te uiţi; *sapeva bene di sbagliare, ~ l'ha fatto ugualmente* ştia bine că greşeşte şi/şi totuşi a făcut-o. **4.** *(cu valoare emfatică şi exortativă)* ei bine; *vuoi proprio comprarlo? ~ compralo!* şi chiar vrei să-l cumperi? ei bine cumpără-l/cumpără-l odată!; *~ smettila* ei bine termină/termină odată. **5.** *(fam.) (în adunare, compunerea numeralelor, în indicarea măsurilor şi greutăţilor)* plus, şi; *tre ~ due* trei plus doi; *quattro chili ~ seicento* patru chile şi şase sute. **6.** *(înv.)* atunci, în acest caz; ei bine. **7.** *(înv.)* chiar. **8.** *(înv.)* iată că. **9.** *(înv.)* adică.

ebanista, *-isti, s.m.* ebenist. *SIN. stipetaio.*

ebanisteria *s.f.* ebenisterie.

ebanìte *s.f.* ebonită.

èbano I. *s.m.* abanos, eben *(Diospyros ebenum); (fig.) nero come l'~* negru ca abanosul. **II.** *adj.* de culoarea abanosului; *capelli di un nero ~* păr de un negru abanos.

ebbène *conj.* **1.** *(cu valoare concluzivă)* deci; *~ verrò anch'io* deci voi veni şi eu. **2.** *(exprimă îndemn, nerăbdare, incredulitate, regret în prop. interogative)* atunci; *~ avete deciso?* atunci aţi hotărît?

èbbio *s.m. (bot.)* boz *(Sambucus ebulus).*

ebbrézza *s.f. (lit.)* **1.** beţie, ebrietate. **2.** încîntare; voluptate; entuziasm; *giungere al colmo dell' ~* a ajunge în culmea încîntării. *SIN. esaltazione, rapimento.*

ebbrietà *s.f. v.* e b r i e t a.

èbbro *adj.* **1.** beat. **2.** *(fig.)* exaltat; ieşit din fire; *~ di dolore* înnebunit de durere; *~ di gioia* nebun de bucurie; *~ d'ira* orb de mînie; *~ d'amore* îmbătat de dragoste. *SIN. esaltato, rapito.*

ebdòmada *s.f. (rar, lit.)* săptămînă.

ebdomadàrio, *-àri* **I.** *adj.* săptămînal, hebdomadar. *SIN. settimanale.* **II.** *s.m.* **1.** *(într-o biserică cu mai mulţi preoţi)* preotul căruia îi vine rîndul să slujească timp de o săptămînă. **2.** publicaţie săptămînală, hebdomadar.

ebefrenia *s.f. (med.)* ebefrenie.

ebefrènico, *-ci* **I.** *adj.* privitor la ebefrenie. **II.** *s.m., adj.,* (bolnav) de ebefrenie.

èbeno *s.m. (înv.) v.* e b a n o **(I).**

èbere, ebére *vi. (defectiv, înv.)* **1.** *(poetic)* a se prosti, a se tîmpi. **2.** *(fig., lit.)* a se lenevi.

ebetàggine *s.f. (rar)* tîmpenie, idioţenie.

èbete *adj.* idiot, tîmpit, obtuz, imbecil.

ebetismo *s.m.* obtuzitate, prostie, tîmpenie.

ebetùdine *s.f.* idioţenie, tîmpenie, hebetudine.

ebolliménto *s.m.* fierbere, ebuliţie.

ebollire I. *vi. (a; înv.)* a fierbe. **II.** *vt. (despre apă în clocot)* a da pe dinafară.

ebollitóre *s.m.* autoclavă.

ebollizióne *s.f.* **1.** fierbere, ebuliţie; *punto di ~* punct de fierbere. **2.** *(fig.)* agitaţie, nelinişte, fierbere.

eborànio *s.m.* sculptor în fildeş.

ebraicista *s.m. (rar)* ebraist.

ebràico, *-àici* **I.** *adj.* ebraic, evreiesc. *SIN. israelitico.* **II.** *s.m.* limba ebraică; *parlare in ~ (fig.)* a vorbi chinezeşte.

ebraismo *s.m.* **1.** *(lingv.)* ebraism. **2.** ebraism, iudaism.

ebraista *s.m.* ebraist.

ebraizzàre *vi. (a; rar)* a se purta ca un evreu.

ebrèo, -a, *adj., s.m.* **1.** evreu. *SIN. israelita.* **2.** *(fig., depr.)* (persoană) avid(ă), avar(ă).

ebrietà *s.f. (rar, lit.)* **1.** ebrietate. **2.** *(fig.)* exaltare, entuziasm.

ebrifestóso *adj. (înv., poetic)* beat de bucurie.

èbro *adj. v.* e b b r o.

ebulliometrìa *s.f.* măsurarea punctului de fierbere al lichidelor.

ebullìometro *s.m. (chim., fiz.)* ebuliometru.

ebullioscopìa *s.f.* ebulioscopie.

ebullioscòpio *s.m.* aparat cu care se face ebulioscopia.

ebùrneo *adj.* **1.** de fildeş. **2.** *(fig., lit.)* de culoarea fildeşului.

ecatómbe *s.f.* **1.** hecatombă. **2.** *(fig.)* masacru, măcel, exterminare.

ecatontàrca, -chi, *s.m.* centurion.

ecatontarchìa *s.f.* centurie.

ecatòntoro *s.m.* corabie cu o sută de vîsle.

ecatòstilo *adj. (despre o clădire)* cu o sută de coloane.

ecccedènte I. *part. prez.* de la e c c e d e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* excedent.

ecccedènza *s.f.* **1.** depăşire (a limitei fixate). *SIN. eccesso.* **2.** excedent, surplus, prisos. *SIN. avanzo.*

ecccèdere *vt.* **1.** a depăşi; *~ la competenza/i limiti/la spesa prevista* a depăşi competenţa/limitele/cheltuielile. *SIN. esorbitare, oltrepassare.* **2.** a exagera, a trece măsura; *~ nel mangiare/nel bere/nello scherzo* a trece măsura la mîncare/băutură/glumă. *SIN. esagerare, trascendere, trasmodare.*

ecccellènte *adj.* **1.** excelent; eminent, superior. **2.** *(înv., despre un loc)* înălţat, înalt.

ecccellènza *s.f.* **1.** perfecţiune, superioritate; *l' ~ dell'uomo sugli animali* superioritatea omului asupra animalelor; *raggiungere l' ~* a atinge perfecţiunea; *l' ~ di un cibo* calitatea superioară a unei mîncări; *per ~* prin autonomasie; *in ~* în cea mai mare măsură. **2.** excelenţă *(titlu).*

ecccèllere *vi. (e, a)* a fi superior, a întrece; a se remarca; *~ in/nella bontà* a fi superior în privinţa bunătăţii; *~ su tutti* a-i întrece pe toţi; *~ nel male* a se remarca în rău. *SIN. emergere.*

eccèlso I. *part. tr.* de la e c c e l l e r e. II. *adj.* 1. foarte înalt. 2. *(fig.)* cel mai mare, eminent, desăvîrşit, perfect. 3. *(înv.)* măreţ, sublim, magnific *(titlu onorific atribuit unor personalităţi)*. III. *s.m.* 1. *(lit.)* Dumnezeu. 2. *(rar, lit.)* cer, paradis.

eccentricità *s.f.* 1. depărtare de centrul unui oraş. 2. *(geom.)* poziţie excentrică, excentricitate. 3. *(fig.)* excentricitate, extravaganţă.

eccèntrico, -ci, I. *adj.* 1. *(mat.)* excentric. 2. departe de centru; *quartiere* ~ cartier mărginaş. 3. *(fig.)* excentric, ciudat, bizar, neobişnuit, extravagant. II. *s.m.* 1. *(mec.)* excentric. 2. *(mec.)* camă. 3. artist de varietăţi (care recurge la improvizaţii strălucite).

eccepìbile *adj.* 1. discutabil, susceptibil de observaţie/ de critică. 2. *(jur.)* la care se poate obiecta.

eccepìre *vt.* a obiecta; a aduce un argument împotrivă.

eccerpìre *vt. (rar)* a excerpta.

eccessività *s.f.* exces, depăşire de măsură.

eccessivo *adj.* 1. excesiv, peste măsură; covîrşitor. 2. *(înv.)* supraomenesc. 3. *(înv.)* singular, deosebit, unic.

eccèsso *s.m.* 1. exces, depăşire a limitei, abuz, exagerare; ~ *di potenza* abuz de putere; ~ *di zelo* exces de zel; ~ *di cibo* abuz de mîncare; *all'* ~ în mod exagerat; *in* ~ prea mult; *per* ~ din exces. 2. exces, împingere la extrem, depăşire a oricărei limite; *spingere all'* ~ *la propria impertinenza* a împinge la extrem propria impertinenţă; *andare agli* ~*-i* a depăşi orice limită; *dare in* ~*-i* a se întrece cu firea, a depăşi orice limită. 3. *(jur.)* exces, act de violenţă; *lasciarsi andare agli* ~*-i* a comite acte de violenţă. 4. *(înv.)* amplificare, mărire. 5. *(înv.)* delict, crimă. 6. ieşire; ~ *di mente* delir.

eccètera *s.m. invar.* etcetera, şi aşa mai departe; *troppi* ~ prea mulţi etc.

eccètto[1] I. *prep.* în afară de; *tutti si sono ricordati* ~ *lui* toţi şi-au amintit în afară de el; ~ *che (loc. prep.)* în afară de. II. *conj. (introduce o prop. circumstanţială de excepţie cu verbul la conj. sau la infinitiv)* doar dacă, numai dacă; ~ *che (loc. conj.)* numai dacă. III. *adj.* 1. *(înv.)* exceptat. 2. *(rar, înv.)* privilegiat.

eccètto[2] *s.m.* excepţie.

eccètto[3] *adj. (rar)* notat.

eccettóre *s.m. (înv.)* scrib; conţopist.

eccettuàbile *adj.* care poate fi exceptat.

eccettuàre *vt.* a excepta. *SIN. escludere.*

eccettuativo *adj.* 1. care indică o excepţie. 2. care constituie o excepţie.

eccettuàto I. *part. tr.* de la e c c e t t u a r e şi *adj.* II. *prep. (rar, înv.)* în afară de. III. *în loc. conj.* ~ *che (rar, înv.) salvo* ~ în afară de.

eccettuazióne *s.f. (înv., rar)* excepţie; excludere.

eccezionàle *adj.* excepţional; neobişnuit; *in via* ~ în mod excepţional.

eccezióne *s.f.* 1. excepţie; *senza* ~ fără excepţie; *d'|* ~ de excepţie; *in via d'* ~ în mod excepţional; *fare* ~ a face excepţie. 2. obiecţie, observaţie critică; *fare* ~ a obiecta; *opporre|trovare un'* ~ a găsi o lipsă/un defect; *superiore a qualunque|a ogni* ~ în afara oricărei critici. 3. *(jur.)* obiecţie; *sollevare una* ~ a ridica o obiecţie. 4. privilegiu; *(prov.) l'* ~ *conferma la regola* excepţia confirmă regula.

ecchìmosi *s.f.* vînătaie, echimoză.

ecchimòtico, -ci, *adj.* privitor la echimoză.

ecci *interj.* hapciu!

eccidio *s.m.* 1. măcel, masacru. 2. *(înv.)* ruină.

eccipiènte *s.m. (farm.)* excipient.

eccitàbile *adj.* excitabil, iritabil. *SIN. emotivo, impressionabile.*

eccitabilità *s.f.* excitabilitate, iritabilitate.

eccitaménto *s.m.* 1. excitare, aţîţare. 2. instigare.

eccitànte I. *part. prez.* de la e c c i t a r e. II. *adj., s.m.* excitant. *SIN. stimolante.*

eccitàre I. *vt.* 1. a stimula, a trezi, a stîrni, a provoca, a instiga, a incita; ~ *l'appetito* a stimula apetitul; ~ *l'interesse* a stîrni interesul; ~ *la curiosità* a trezi curiozitatea; ~ *il riso* a provoca rîsul; ~ *il popolo* a instiga poporul. 2. *(med.)* a excita. 3. a tulbura, a agita. 4. *(electr.)* a excita. II. *vr.* 1. a se excita. 2. a se aprinde. *SIN. accendersi, infiammarsi.*

eccitativo *adj. (rar)* excitant, stimulator.

eccitatóre, -trice I. *adj.* care stimulează/incită. II. *s.m.* 1. *(rar)* cel care stimulează/incită. 2. *(med.)* excitant. 3. *(mec.)* excitator.

eccitatrice *s.f. (electr.)* tip de dinam.

eccitazióne *s.f.* 1. incitare; stimulare. 2. *(electr.)* excitaţie. 3. frămîntare, agitaţie.

ecclesiàle *adj.* privitor la biserică.

ecclesiàstico, -ci I. *adj.* bisericesc, eclesiastic; *matrimonio* ~ căsătorie religioasă; *asse* ~ averi bisericeşti secularizate. II. *s.m.* cleric, preot, sacerdot.

ecclèmetro *s.m.* eclimetru.

ecclisse *s.f. v.* e c l i s s i.

ecclittico şi *deriv. v.* e c l e t t i c o şi *deriv.*

ècco I. *adv.* 1. *(indică, anunţă, prezintă ceva, subliniază un fapt sau introduce o frază cu sensul de: vezi, ascultă)* iată; ~ *qual è il problema* iată care este problema; ~ *come sono andate le cose* iată cum au mers lucrurile; *quand'* ~ *me lo vedo venire incontro* cînd iată îl văd venind spre mine; ~ *che siamo daccapo* iată că am luat-o de la început; ~ *perchè insistevi tanto* iată de ce insistai atît; ~ *fatto* gata, s-a făcut. 2. *(se uneşte cu pron. pers. neaccentuate şi cu* **ne**; *eccoci* iată-ne; *eccone uno* iată unu. 3. *(se foloseşte ca răspuns la chemări); Luigi?* ~*!* Luigi? iată-mă! II. *interj. (pleonastic cu valoare intensivă) che te ne pare?* ~ *non saprei* cum ţi se pare? iată n-aş şti să-ţi spun.

eccóme *adv.* şi încă cum! desigur, fără îndoială; *lo so* ~*!* ştiu desigur!

echeggiaménto *s.m. (rar)* ecou prelungit; răsunet.

echèo *s.m. (ist. ant.)* 1. *(teatru)* vas de aramă (aşezat în nişe speciale pentru a face să răsune glasul actorilor. 2. *(muz.)* vas mic de bronz (care se punea în interiorul instrumentelor cu coarde pentru a le mări rezonanţa).

èchide *s.m.* specie de viperă *(Echis carinatus). SIN. vipera.*

echidna *s.f.* echidnă *(Tachyglossus aculeatus).*

echidnina *s.f.* principiu activ din veninul şerpilor.

echino *s.m.* 1. arici-de-mare *(Echinus lividus).* 2. *(arhit.)* parte centrală a capitelului (la coloana dorică).

echinocòcco, -òcchi, *s.m. (zool.)* echinococ *(Taenia echinococcus).*

echinocòcosi *s.f.* echinococoză.

echinodèrmi *s.m. pl. (zool.)* echinoderme. *SIN. echinodermata.*

echinomètra *s.f.* arici-de-mare.

échio *s.m. (bot.)* capul-şarpelui *(Echium rubrum);* iarba-şarpelui *(Echium).*

eclampsìa *s.f. (med.)* eclampsie.

eclamsia *s.f. v.* e c l a m p s i a.

ecletticismo *s.m. (rar, fil.)* eclectism.

eclèttico, -èttici, *adj., s.m.* eclectic.

eclettismo *s.m.* eclectism.

eclimetro *s.m. (topogr.)* eclimetru.
eclissàre I. *vt.* **1.** a provoca o eclipsă. **2.** a eclipsa, a întuneca. *SIN. offuscare, oscurare.* **3.** *(fig.)* a umili; a lăsa în umbră, a eclipsa. **II.** *vr.* **1.** a deveni invizibil. **2.** a dispărea. **3.** *(fig., glumeț)* a o șterge, a pleca pe furiș, à se eclipsa.
eclissi *s.f.*, (sau *înv.*) *s.m.* **1.** eclipsă; ~ *lunare* eclipsă de lună; ~ *parziale* eclipsă parțială. **2.** *(rar, fig.)* obscuritate. **3.** *(fig.)* dispariție.
eclittica *s.f.* ecliptică.
ècloga *s.f.* eglogă.
èco, èchi, *s.m., s.f.* **1.** ecou; *fare* ~ *(fig.)* **a)** a repeta cuvintele cuiva; **b)** a aproba spusele cuiva; *farsi* ~ *di qualcuno (fig.)* a se face ecoul cuiva; *radio* ~ ecou radioelectric. **2.** *(rar)* locul unde se produce ecoul. **3.** *(fig.)* răsunet, vîlvă, ecou; *suscitare una vasta* ~ *nella città* a stîrni mare vîlvă în oraș.
ecofobia *s.f.* teamă de ecou.
ecòfora *s.f.* fluture mic *(Oecophora oliviella).*
ecogoniòmetro *s.m.* dispozitiv care localizează obiectele subacvatice (cu unde ultrasonice).
ecolalìa *s.f. (med.)* ecolalie.
ecologìa *s.f.* ecologie.
ecològico *adj.* ecologic.
ecòlogo, *-gi, s.m.* ecolog.
ecòmetro *s.m. (mar.)* ecometru.
econometrìa *s.f.* econometrie.
economètrico, *-ci* **I.** *adj.* relativ la econometrie. **II.** *s.m.* specialist în econometrie.
econometrìsta, *-isti, s.m.* specialist în econometrie.
economìa *s.f.* **1.** economisire, utilizare rațională. **2.** economie, sistem de producție. **3.** economie, chibzuială, cumpătare, măsură; *fare* ~ a face economie; *vivere senza* ~ a fi cheltuitor. **4.** *(la pl.)* economii, bani economisiți; *avere qualche* ~ a avea ceva economii. **5.** economie, teorie economică; ~ *politica* economie politică. **6.** mod de întocmire a unei lucrări; alcătuire; economie.
econòmica *s.f. (rar)* economie.
economicìsmo *s.m.* complex de doctrine care atribuie economiei un loc preponderent.
econòmico *adj.* **1.** economic; propriu economiei. **2.** economic, economicos, ieftin. **3.** *(înv.)* economist.
economìsmo, *-ismi, s.m.* economism.
economìsta *s.m.* economist.
economìstico, *-ci, adj.* referitor la economia politică.
economizzàre I. *vt.* a administra cu economie. **II.** *vi. (a)* a economisi, a face economie.
economizzatóre *s.m.* **1.** *(rar)* econom. **2.** *(tehn.)* economizor.
ecònomo, -a I. *s.m.* și *f.* econom, administrator. **II.** *adj.* econom.
ecoscandàglio *s.m.* ecometru.
ecotìpo *s.m. (biol.)* ecotip.
ecpiròsi *s.f.* conflagrație.
écru *adj. (înv.)* ecru.
ectasìa *s.f. (med.)* ectazie.
ectodèrma *s.m. (anat.)* ectoderm.
ectopìa *s.f.* ectopie.
ectòpico, *-ci, adj.* ectopic.
ectoplàsma, *-àsmi, s.m.* ectoplasmă. *SIN. ectosarco.*
ectoplasmàtico, *-ci, adj.* care privește ectoplasma.
ectròpion *s.m. (med.)* ectropion.
ecuadoriàno *adj., s.m.* (locuitor) din Ecuador, ecuadorian.
ecùlea *s.m. (ist. ant.)* cal de lemn *(instrument de tortură).*
ecumenicità *s.f. (lit., bis.)* universalitate, caracter ecumenic.
ecumènico *adj. (bis.)* ecumenic; universal.
eczèma *s.m.* eczemă.
eczemàtico, *-ci, aaj.* eczematic.
eczematóso *adj. (med.)* eczematos.
ed *conj. v.* e[2].
edàce *adj. (lit.)* care devorează.
edàfico, *-ci, adj.* edafic.
edafismo *s.m.* raport între structura chimico-fizică a solului și distribuția vegetalelor.
èdafon *s.m.* edafon.
eddòmada *s.f. (rar) v.* e b d o m a d a.
edelweiss *s.m. (înv.)* floare de colț.
edèma, èdema, *s.m. (med.)* edem.
edematìco, *-àtici, adj. (med.)* atins de edem.
edematóso *adj. (med.)* **1.** de natura edemului. **2.** atins de edem.
èden *s.m. invar.* rai, eden.
edènico, *-ici, adj.* edenic; paradisiac.
èdera *s.f. (bot.)* iederă *(Hedera helix). SIN. ellera.*
eberàceo *adj.* de iederă.
ederèlla *s.f. (bot.)* ventrilică *(Veronica officinalis).*
ederìfero *adj.* acoperit cu iederă; înconjurat cu iederă.
ederóso *adj. (rar)* plin cu iederă.
edibile *adj.* comestibil.
edìcola *s.f.* **1.** templu mic; edicul; capelă. **2.** firidă; tabernacol. **3.** chioșc de ziare.
edicolànte *s.m.* și *f.* debitant.
edicolìsta, *-isti, s.m.* și *f.* debitant.
edificaménto *s.m. (rar)* construire.
edificànte I. *part. prez.* de la e d i f i c a r e. **II.** *adj.* exemplar, pilduitor. **III.** *s.m. (înv.)* zidar.
edificàre I. *vt.* **1.** a edifica, a construi, a clădi, a zidi; ~ *una torre* a construi un turn. **2.** *(fig.)* a fonda, a constitui, a înființa, a întemeia, a institui; ~ *uno Stato* a întemeia un stat; ~ *sulla roccia (fig.)* a construi trainic; ~ *sulla sabbia (fig.)* a construi pe nisip. **3.** a îndemna/a împinge la bine. **II.** *vr.* a se edifica.
edificativo *adj. (rar)* **1.** edificator. **2.** exemplar.
edificatóre I. *adj.* edificator. **II.** *s.m., f.* **-trice** constructor.
edificatório, *-òri, adj.* **1.** *(rar)* edificator. **2.** *(fig.)* exemplar.
edificazióne *s.f.* **1.** edificare, construire. *SIN. costruzione.* **2.** *(rar)* construcție, edificiu. **3.** *(fig.)* pildă.
edificio *s.m.* **1.** edificiu, construcție, clădire. **2.** edificiu, structură organizată; ~ *sociale* structură socială; *(fiz.)* ~ *molecolare* structură moleculară. **3.** *(fig.)* eșafodaj, ansamblu de argumente. **4.** *(fig., înv.)* stratagemă, înșelăciune.
edifizio *s.m. v.* e d i f i c i o.
edile I. *s.m.* **1.** *(ist. ant.)* edil. **2.** zidar, muncitor în construcții. **II.** *adj.* edilitar, de construcție; *perito* ~ șef de șantier; *impresa* ~ întreprindere de construcții; *costruttore* ~ antreprenor de construcții.
edilità *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* funcție de edil (la romani). **2.** *(rar)* edilitate.
edilizia *s.f.* edilitate.
edilizio *adj.* **1.** edilitar; *carica* ~*-a* funcție de edil/edilitară. **2.** de construcții; *lavori* ~*-i* lucrări de construcție; *piano* ~ plan de construcție.
èdima *s.f. (înv.)* săptămînă; *mezza* ~ miercuri.
edìpico, *-ci, adj.* **1.** al lui Oedip. **2.** *(psih.)* privitor la complexul lui Oedip.
editàre *vt. (rar)* a edita. *SIN. pubblicare, stampare.*
èdito *adj.* editat, publicat, tipărit. *SIN. pubblicato.*
editóre[1], -trice I. *adj.* editor, care publică. **II.** *s.m.* editor.
editóre[2] *s.m.* îngrijitor de ediție, editor, autor al unei ediții.
editorìa *s.f.* activitate editorială.

editoriàle[1] *adj.* editorial.
editoriale[2] **I.** *s.m.* editorial, articol de fond. **II.** *adj.* *articolo* ~ articol de fond.
editorialista, *-isti, s.m.* şi *f.* ziarist care scrie editoriale.
edittàle *adj.* edictal; privitor la un edict.
edìtto *s.m.* **1.** edict. **2.** decret. **3.** diplomă prin care se acordă imunitate/protecţie.
editóre *s.m.* *(la romani)* custodele unui templu.
edizióne *s.f.* **1.** ediţie; ~ *scolastica* ediţie şcolară; ~ *critica* ediţie critică; ~ *di lusso* ediţie de lux; ~ *a dispense* ediţie în fascicole. **2.** ediţie, operă publicată; carte; *una* ~ *antica/rara'* o carte/o ediţie veche/rară. **3.** tiraj; *un'* ~ *di poche copie* o ediţie cu tiraj redus. **4.** *(jurn.)* ediţie; ~ *straordinaria* ediţie specială. **5.** manifestaţie culturală; competiţie sportivă. **6.** **a)** ultima fază a turnării unui film; **b)** versiunea unui film într-o limbă străină. **7.** *(fig., glumeţ)* nou fel de a fi.
edochiàno *adj., s.m.* (locuitor) din Tokio.
edònico, *-ci, adj. (rar)* hedonist.
edonismo *s.m. (fil.)* hedonism.
edonista, *-isti, s.m. (fil.)* hedonist.
edonìstico, *-istici, adj. (fil.)* hedonistic
edòtto *adj. (lit.)* instruit; informat asupra unui lucru, edificat; *rendere* ~ a informa, a edifica.
edredóne *s.m.* raţă sălbatică (din zonele nordice) *(Somateria mollissima)*.
educànda *s.f.* elevă a unui pension/a unui colegiu de pe lîngă o mănăstire.
educandàto *s.m.* pension; institut, colegiu de fete.
educàre *vt.* **1.** a educa; a cultiva; a instrui; ~ *con l'esempio* a educa prin propriul exemplu; ~ *la mente* a cultiva mintea; ~ *il popolo* a ridica nivelul cultural al poporului; ~ *qualcuno all'arte* a face cuiva educaţia artistică. **2.** a obişnui, a deprinde, a învăţa cu; ~ *il corpo alle privazioni* a deprinde corpul cu privaţiunile. *SIN. allenare, assuefare, avezzare, esercitare.* **3.** *(lit.)* a creşte, a cultiva; ~ *una pianta* a cultiva o plantă; .~ *un figlio* a creşte un fiu.
educatìvo *adj.* **1.** privitor la educaţie. **2.** educativ.
educàto **I.** *part. tr.* de la e d u c a r e. **II.** *adj.* binecrescut, educat, politicos.
educatóre, **-trice** *adj., s.m.* şi *f.* educator.
educatòrio, *-òri, s.m.* pension, institut de fete.
educazióne *s.f.* **1.** educaţie; *dare/impartire/ricevere una buona* ~ a da/a primi o educaţie bună; ~ *severa/sbagliata* educaţie severă/greşită; ~ *civile* educaţie cetăţenească; ~ *fisica* educaţie fizică. *SIN. ginnastica.* **2.** bună-creştere, bună-cuviinţă, urbanitate; *bella* ~ *!* frumoasă educaţie!; *chi ti ha insegnato l'* ~ *?* cine te-a învăţat buna-cuviinţă? îţi lipsesc cei şapte ani de acasă! *SIN. gentilezza, urbanità.* **3.** *(lit.)* creştere (de animale); cultivare (de plante).
edulcoràre *vt. (rar)* **1.** a îndulci. **2.** *(fig.)* a îndulci, a atenua, a edulcora.
edulcorazióne *s.f.* **1.** îndulcire. **2.** *(fig.)* îndulcire, atenuare.
edùle *adj.* comestibil, bun de mîncat. *SIN. commestibile.*
eduzióne *s.f. (miner.)* operaţia de înlăturare a apelor subterane.
efèbico, *-ci, adj.* de efeb.
efèbo *s.m.* **1.** efeb. **2.** adolescent.
èfedra *s.f. (bot.)* specie de arbust *(Ephedra)*.
efedrìna *s.f.* efedrină.
efèlide *s.f.* pistrui. *SIN. lentiggine.*
efèmera *s.f.* insectă din ordinul efemeridelor *(Ephemera vulgata)*. *SIN. effimera.*
efemèride *s.m. pl.* efemeride.
efèmero *s.m. (bot.)* brînduşă de toamnă.
efesiaco, *-aci, adj. (lit.)* din Efes, efezian.
efesìno *adj., s.m.* (locuitor) din Efes.
effàbile *adj. (înv.)* care se poate exprima.
effascinazióne *s.f. (înv.)* farmec; fascinaţie; **vrajă**.
effàto *s.m.* **1.** rugăciune de consacrare, sfinţire. **2.** *(înv.)* axiomă, maximă, cuvînt sentenţios.
effemèride *s.f.* **1.** *(astron.)* tabele în care se indică poziţia stelelor, efemeride. **2.** volum în care se notau evenimentele zi cu zi. **3.** buletin periodic (ştiinţific, literar). **4.** *(rar)* almanah. **5.** *(lit., înv.)* cronică.
effemerotèca *s.f. (rar)* colecţie de periodice. *SIN. emeroteca.*
effeminaménto *s.m.* efeminaţie.
effemināre **I.** *vt.* **1.** a efemina. **2.** *(depr.)* a face să devină/slab/frivol/afectat. *SIN. infiacchire, rammollire.* **II.** *vr.* a se efemina, a se slăbi, a se înmuia.
effeminatézza *s.f.* efeminaţie.
effeminàto *part. tr.* de la e f f e m i n a r e şi *adj.*
effeminatóre, **-trice** *adj., s.m.* şi *f. (lit.)* (cel) care efemineazăl/moleşeşte.
effeminazióne *s.f. (înv.)* efeminaţie.
efféndi *s.m.* efendi.
efferatèzza *s.f. (lit.)* cruzime, ferocitate.
efferàto *adj. (lit.)* crud, feroce.
efferènte *adj. (anat.)* care duce în afară, eferent.
effervescènte *adj.* **1.** efervescent. **2.** agitat, frămîntat, clocotitor.
effervescènza *s.f.* **1.** *(chim.)* efervescenţă. **2.** *(fig.)* fierbere, agitaţie.
effèto *adj. (înv., rar)* lînced, istovit.
effettività *s.f. (rar)* caracter efectiv/real/concret; ~ *di servizio* serviciu efectiv/real.
effettivo **I.** *adj.* **1.** *(rar)* care produce un efect. **2.** adevărat, real, tangibil, efectiv; *guadagno* ~ cîştig real; *dare alle parole il loro* ~ *significato* a da cuvintelor sensul lor real; *tempo* ~ timpul efectiv. **3.** titular; *assistente* ~ asistent titular; *(fig.) denaro* ~ bani în curs. **II.** *s.m.* **1.** titular; *gli* ~ *-i dell'università* titularii universităţii. **2.** *(mil.)* efectiv. **3.** *(sport)* membrii titulari ai unei echipe. **4.** valoarea unei averi/unui patrimoniu.
effètto[1] *s.m.* **1.** efect, rezultat, urmare, consecinţă; *sortire l'* ~ *voluto* a obţine efectul scontat. *SIN. frutto, risultato.* **2.** îndeplinire, realizare; *mandare qualcosa a* ~ a duce ceva la îndeplinire. **3.** validitate, eficacitate, efect; ~ *retroattivo* efect retroactiv; *essere privo d'ogni* ~ a fi lipsit de eficacitate. **4.** impresie; ~ *acustico/ottico* efect acustic/optic; *d'* ~ de efect; *cercare l'* ~ a căuta să faci impresie. **5.** *(sport)* lovitură deviată (pentru a înşela adversarul). **6.** titlu de credit; valori negociabile. **7.** *(fiz.)* fenomen (produs de o cauză definită), efect; ~ *Volta* efectul Volta. **8.** *(rar)* fapt; *veniamo all'* ~ să revenim la fapte; *in* ~, *in* ~*-i* în realitate. **9.** *(rar)* scop. **10.** *(rar)* cauză.
effètto[2] *s.m. (mai ales la pl.)* bunuri (mobile, imobile); ~*-i patrimoniali* avere; ~*-i personali/di vestiario* îmbrăcăminte.
effettóre *s.m.* **1.** *(anat.)* organ care răspunde unei stimulări nervoase. **2.** *(cibernetică)* aparat care produce un efect. **3.** *(înv.)* autor.
effettuàbile *adj.* care poate fi efectuat, realizabil.
effettuabilità *s.f.* însuşirea de a putea fi efectuat/realizat.
effettuàble *adj.* efectiv, real, concret; *verità* ~ adevăr concret.
effettualità *s.f.* realitate, adevăr.

effettuàre I. *vt.* a efectua; a săvîrşi, a îndeplini, a realiza. II. *vr.* a se efectua, a avea loc.
effettuazióne *s.f.* efectuare; îndeplinire; realizare. *SIN. attuazione, compimento.*
effettuóso *adj. (înv.)* de mare efect. *SIN. efficace.*
effezióne *s.f.* lucrare efectuată/terminată.
efficàce *adj.* eficace. *SIN. efficiente, valido.*
efficàcia *s.f.* 1. eficacitate; *l' ~ di una medicina* eficacitatea unui medicament; *avere molta/scarsa ~* a avea eficacitate mare/redusă. 2. *(lit.)* forţă; *scrivere con ~* a scrie cu forţă expresivă. 3. *(jur.)* capacitatea de a produce efecte juridice; *~ della legge* obligativitatea legii.
efficiènte *adj.* 1. eficient, care produce efectul scontat; *causa ~* cauză eficientă. 2. care funcţionează cu eficacitatea normală/eficient; *motore ~* motor eficient.
efficiènza *s.f.* 1. posibilitate de a produce un anumit efect, putere, capacitate; *mettere/rimettere in ~* a repune în funcţiune; *essere in piena ~* a lucra la capacitatea maximă. 2. eficienţă.
effige *s.f. (rar) v.* effigie.
effigiàre *vt.* 1. a înfăţişa, a reprezenta în efigie. 2. a sculpta; a modela.
effigiatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* persoană care face efigii.
effigie *s.f.* 1. chip, figură, imagine (pictată, sculptată, gravată), efigie; *ardere in ~* a executa condamnarea la moarte în contumacie. 2. *(fig.)* simbol, expresie; *la volontà è l' ~ del carattere* voinţa este simbolul caracterului. 3. *(fig.)* aspect, înfăţişare; *non avere più ~ d'uomo* a nu mai avea chip de om; *(glumeţ) avere l' ~ di un eroe* a avea înfăţişare de erou.
effìmera *s.f. (entom.)* efemeră.
effìmero *adj.* efemer; de scurtă durată; *SIN. caduco, labile, fugace.*
effìngere *vt. (înv.)* a reda, a reprezenta.
effloresceènte *adj.* 1. *(lit.)* eflorescent, care începe să înflorească. 2. *(chim.)* eflorescent.
efflorescènza *s.f.* 1. *(chim.)* eflorescenţă. 2. *(med.)* erupţie, spuzeală.
effluènte I. *adj.* care se scurge (printr-un orificiu). II. *s.m.* conţinutul canalelor (care iese prin gurile de scurgere).
effluire *vi. (e) (rar)* a se scurge (gîlgîind).
efflùsso *s.m.* scurgere, eflux.
efflùvio, -ùvi, *s.m.* 1. efluviu; emanaţie mirositoare; *~ dei fiori* mireasma florilor. 2. *(electr.)* flux, efluviu electric. 3. exalaţie.
effóndere I. *vt. (lit.)* a risipi, a împrăştia; a revărsa; *~ l'animo* a izbucni într-o efuziune de sentimente. II. *vi. (e)* a da pe dinafară. III. *vr.* a se împrăştia.
effossòrio *adj.* care serveşte la săpat.
effrazióne *s.f. (jur.)* spargere, efracţie.
effrenàto *adj. (înv.)* fără frîu, nestăpînit.
effumazióne *s.f.* 1. *(rar)* fumegare. 2. *(mil.)* semnalizare cu fum. *SIN. fumata.*
effusióne *s.f.* 1. *(despre lichide)* vărsare, răspîndire, împrăştiere. 2. *(chim.)* efuziune, răspîndire de gaze. 3. revărsare a lavei, efuziune. 4. *(fig.)* efuziune, manifestare puternică de sentimente.
effusìvo *adj. (geol.)* efuziv.
effùso I. *part. tr.* de la effondere. II. *adj.* 1. *~ in pianto* plîngînd amarnic. 2. amplu, bogat.
efimero *adj. v.* effimero.
eforàto *s.m. (ist. ant.)* demnitate şi funcţie de efor.
éforo *s.m. (ist. ant.)* efor.
eftemìmera *adj., f. (despre cezură)* care se găseşte după trei picioare şi jumătate. *SIN. semisettenaria.*
egàgro *s.m.* specie de capră sălbatică *(Capra hircus).*
egèmone *adj., s.m. (rar, lit.)* hegemon.
egemonia *s.f.* hegemonie.
egemònico, -ònici, *adj. (lit.)* hegemonic.
egemònio *adj. (lit.)* 1. hegemonic, conducător. 2. *(mit.)* care aparţine lui Mercur (cel care conduce sufletele în Hades).
egèno *adj. (înv.)* sărac.
egènte *adj. (înv.)* sărac, nevoiaş.
egèo *adj. (geogr.)* egeean; *(Mar) Egeo* Marea Egee.
egestà *s.f. (înv.)* sărăcie, mizerie.
ègida *s.f. (lit.)* 1. scut antic. 2. *(fig.)* egidă; ocrotire, apărare; *porsi sotto l' ~ della legge* a se pune sub scutul legii.
eginético *adj., s.m.* (locuitor) din Egina.
egióco *adj. (ist. ant.)* înarmat cu scut.
ègira *s.f. (ist.)* hegira (la musulmani).
egìttico *adj. (înv.)* egiptean.
egittologìa *s.f.* egiptologie.
egittòlogo *s.m.* egiptolog.
egiziaco *adj. (lit.)* egiptean; *giorni ~-i (ant.)* zile nefaste.
egiziàno, -a I. *adj., s.m.* egiptean. II. *s.m.* limba egipteană.
egìzio *adj. (ist. ant.)* egiptean antic; *Giove ~* zeul Osiris.
eglefìno *s.m. (iht.)* specie de morun din Marea Nordului *(Gadus aeglefinus).*
égli *pron. pers. m. pers. III sg. (devine e' în faţa consoanei simple sau în faţa lui f, r, p, b, t, l, c, g urmate de l şi r).* 1. *(indică persoana de care se vorbeşte)* el; *~ partirà domani* el va pleca mîine. 2. *(tosc., lit. se referă la persoane sau lucruri, la sg. sau pl. cu valoare pleonastică); ~ è gran tempo che ciò è accaduto* e multă vreme de cînd s-a întîmplat asta. 3. *(tosc., înv.)* ei. 4. *(rar, înv. cu valoare de complement indirect)* el, ei.
églino *pron. pers. III pl. (înv.)* ei.
égloga *s.f.* eglogă.
egoàrea, *-chi, s.m. (lit.)* egoist, înfumurat.
egocèntrico, *-èntrici, adj., s.m. (lit.)* egocentric.
egocentrismo *s.m.* egocentrism.
egocèro *s.m. (zool.)* capră alpină.
egoìsmo *s.m.* egoism.
egoìsta, *-isti, s.m.* şi *f., adj.* egoist.
egoìstico, *-ici, adj.* egoist.
egotismo *s.m. (lit.)* egotism.
egotista, *-isti, s.m.* şi *f., adj. (pl. m. -i),* egotist.
egrègio, *-ègi, adj.* 1. distins, deosebit; excelent. 2. însemnat, mare; *somma ~-a* sumă însemnată. 3. formulă de politeţe în adrese etc.; *all' ~ signor Rossi* distinsului domn Rossi. *SIN. distinto, esimio.*
egrèsso *s.m. (rar, lit.)* ieşire.
egrétta *s.f. (ornit.)* egretă, erodiu *(Egretta alba).*
égro *adj. (lit.)* 1. bolnav; slab. 2. mîhnit, îndurerat.
eguàle *adj., s.m. v.* uguale.
egualitàrio *adj., s.m.* egalitarist.
egualitarismo *s.m.* egalitarism.
egùmeno *s.m.* egumen.
eh *interj.* 1. *(exprimă nemulţumire, nedumerire regret, etc.)* ei!; *~ ! queste cose non şi fanno !* ei! asemenea lucruri nu se fac! 2. *(exprimă dubiu, posibilitate, aparenţă) ~ ! può darsi che il tempo cambi* ei! se poate întîmpla ca vremea să se schimbe. 3. *(exprimă mirare, surpriză; aprobare) ~ ! e tu non hai reagito?* ei! şi tu nu ai reacţionat?; *bella ragazza, ~ ?* ei, frumoasă fată nu-i aşa? 4. *(fam.) ,,Maria" ? ~ ? ,,Maria" ?* ei?
éhi *interj.* hei! 1. *(se foloseşte pentru a atrage atenţia) ~ di casa! c'è nessuno?* hei! nu-i nimeni acasă? 2. *(fam.) (se foloseşte ca răspuns); ,,Giuseppe" ?*

~ *!* „Giuseppe"? hei! **3.** *(exprimă uimire, admirație)* ~ *che roba* hei, ce lucruri!

ehilà *interj.* hei! **1.** *(se folosește pentru a atrage atenția)* ~*! buon uomo!* hei, omule! **2.** *(exprimă uimire, admirație)* ~*! che salto!* hei! ce salt!

éia *interj.* **1.** trăiască!, ura! **2.** *(înv., exprimă mirare)* hei!, hai! **3.** *(exprimă îndemn)* hai!

eiaculàre *vi.* a ejacula.

eiaculatóre *adj. (anat.)* de ejaculare; *dotto* ~ canal de ejaculare.

eiaculatório *adj.* de ejaculare.

eiaculazióne *s.f.* ejaculare, ejaculație.

eidético *adj. (fil.)* eidetic, intelectual.

eiettàbile *adj. (av.)* ejectabil.

eiettàre *vt.* a ejecta, a dejecta.

eiettóre *s.m. (mec.)* ejector.

eiezióne *s.f.* ejecție.

einsteiniano *adj.* care se referă la teoria lui Einstein.

èira *s.m. invar.* pisică sălbatică *(Felis yaguarundi)*.

eiulàre *vi. (înv.)* a geme; a se jeli.

eiulàto *s.m. (înv.)* plîns zgomotos.

elaboràre *vt.* **1.** a elabora; a compune. **2.** *(fiziol.)* a digera.

elaboràto **I.** *part. tr.* de la elaborare. **II.** *adj.* **1.** excesiv de îngrijit, rafinat. *SIN. ricercato.* **2.** *(despre un motor revizuit)* care merge cu o viteză mai mare. **III.** *s.m.* elaborare a temei (școlare).

elaboratóre, -trìce **I.** *adj.* care elaborează. **II.** *s.m.* **1.** persoană care elaborează. **2.** organ care elaborează. **3.** ~ *elettronico* sistem electronic de elaborare a datelor.

elaborazióne *s.f.* elaborare.

elàbro *s.m. (bot.)* știrigoaie *(Veratrum album.)*

elàfide *s.m.* șarpe neveninos *(Elaphe)*.

elàfro *s.m. (entom.)* specie de coleopter *(Elaphrus riporius)*.

elàide *s.f.* palmier oleifer *(Elaeis)*.

elaìna *s.f. (rar)* oleină.

elaiòmetru *s.m.* oleometru.

elàpidi *s.m. pl.* familie de șerpi veninoși *(Elapidae)*.

elargìre *vt.* a dărui cu generozitate. *SIN. dispensare.*

elargizióne *s.f.* dăruire, dar.

elasticità *s.f.* **1.** elasticitate. **2.** agilitate. **3.** adaptabilitate. **4.** variabilitate.

elasticizzàto *adj.* elastic; supraelastic.

elàstico, -ci **1.** *adj.* **1.** elastic; *materiale* ~ material elastic. **2.** agil, flexibil; *passo* ~ pas agil. **3.** *(fig.)* prompt, deschis, receptiv; *intelligenza* ~*-a* inteligență elastică. **4.** *(fig.)* variabil, schimbător; versatil; *coscienza* ~*-a* conștiință lipsită de fermitate; *discorso* ~ discurs ambiguu/vag. **II.** *s.m.* **1.** inel/fișie din elastic (pentru ambalat). **2.** elastic. **3.** somieră.

elastòmero *s.m. (chim.)* elastomer.

elatère *s.m. (entom.)* gen de coleopter *(Elater)*. *SIN. (pop.) elaterio.*

elaterìna *s.f.* substanță purgativă (din fructul de plesnitoare).

elatèrio[1], -èri, *s.m.* **1.** *(bot.)* plesnitoare *(Momordica elaterium* sau *Ecballium elaterium)*. **2.** *(zool.)* coleopteră din familia elateridelor *(Agriotes lineatus)*.

elatèrio[2] *s.m.* amestec de substanțe extrase din fructele de plesnitoare.

elàto *adj. (înv.)* **1.** ridicat, înalt. **2.** orgolios.

elbàno *adj., s.m.* (locuitor) din insula Elba.

èlce *s.f.* și *m. (lit.)* *v.* leccio.

eleéto *s.m. (rar)* pădure de tufani.

eldorado *s.m. (fig.)* paradis, rai, țară plină de bogăție, eldorado. *SIN. eden.*

eleagnàcee *s.f. pl.* eleagnacee.

eleàgno *s.m.* plantă ornamentală din familia eleagnaceelor. *(Elaeagnus angustifolia). SIN. olevagno.*

eleàte *s.m. (fil.)* eleat.

eleàtico *adj. (fil.)* eleatic.

eleatismo *s.m. (fil.)* eleatism.

elèctron *s.m. (metal.)* electron.

eledóne *s.f.* moluscă cefalopodă *(Eledone maschata). SIN. moscardino.*

elefànte, -éssa, *s.m.* și *f.* **1.** elefant; ~ *africano* elefant african *(Loxodonta africana)*; ~ *indiano* elefant indian *(Elephas indicus)*; *(fig.) fare da una mosca un* ~ a face din țînțar armăsar. **2.** ~ *di mare* homar *(Homarus vulgaris)*; ~ *marino* elefant de mare *(Mirounga leonina). SIN. foca elefantina.* **3.** *(lit., înv.)* fildeș.

elefantéseo, -éschi, *adj.* **1.** de elefant, elefantic. **2.** cît un elefant, enorm.

elefantiaco, -ci, *adj.* **1.** *(med.)* bolnav de elefantiazis. **2.** *(fig.)* enorm.

elefantiasi *s.f.* **1.** *(med.)* elefantiazis. **2.** *(fig.)* creștere anormală.

elefantìno[1] *s.m.* **1.** *(dim.)* elefant mic. **2.** pui de elefant.

elefantino[2] *adj.* **1.** *(rar)* de elefant, elefantin. **2.** *(med.) morbo* ~ elefantiazis. **3.** *(lit., înv.)* fildeș.

elegànte *adj.* **1.** elegant; ales. **2.** rafinat, subtil.

elegantóne *s.m.* **1.** persoană îmbrăcată după ultima modă. **2.** *(ironic)* bărbat elegant/spilcuit.

elegànza *s.f.* eleganță; *(la pl.)* eleganță (în stil, limbă etc.).

elèggere *vt.* **1.** *(lit.)* a alege; *lo hanno eletto deputato* l-au ales deputat. **2.** *(lit.)* a alege, a prefera, a stabili.

eleggìbile *adj. (lit.)* eligibil.

eleggibilità, *(rar, lit.)* **eligibilità** *s.f.* eligibilitate.

elegìa *s.f. (lit.)* elegie.

elegìaco, -iàci, *adj.* elegiac.

elegiògrafo *s.m. (rar)* poet elegiac.

elementàre[1] *adj.* **1.** elementar; primar; *scuola* ~ școală elementară; *maestro* ~ învățător. **2.** simplu, care nu se descompune; *corpo* ~ corp simplu.

elementàre[2] *vt. (înv., rar)* a compune din elemente.

elementarità *s.f.* simplicitate, caracter elementar.

elementarizzàre *vt.* a face să devină elementar.

eleménto *s.m.* **1.** element; *i quattro* ~*-i* cele patru elemente; *il quinto* ~ persoană/lucru indispensabil(ă); ~ *chimico* element chimic. **2.** parte, element; *gli* ~*-i di una batteria* părțile unei baterii. **3.** factor, element; *la fortuna è uno degli* ~*-i del successo* norocul este unul din factorii succesului. **4.** *(fig.)* mediu; *il liquido* ~ marea; *essere/trovarsi nel proprio* ~ *(fig.)* a fi/a se găsi în elementul său. **5.** *(fig.) (mai ales la pl.)* date (fundamentale); *eccovi tutti gli* ~*-i della questione* iată toate datele problemei. **6.** persoană, individ (membru al unei comunități); *è il peggior* ~ *della scuola* e cel mai rău element din școală; *(fam.) che* ~*!* ce tip? **7.** *(la pl.)* noțiuni fundamentale; ~*-i di geometria* elemente de geometrie.

elemòsina *s.f.* **1.** pomană; *chiedere l'* ~ a cere de pomană; *ridursi all'* ~ a ajunge cerșetor. **2.** bani plătiți preotului pentru o liturghie.

elemosinàre **I.** *vt.* **1.** a cerși. *SIN. mendicare.* **2.** a da de pomană. **II.** *vi. (a)* a cerși, a cere de pomană.

elemosineria *s.f.* oficiu al curiei papale care administrează banii primiți de la credincioși.

elemosinière **I.** *s.m.* **1.** *(ist.)* persoană care împărțea pomeni (la curtea unui rege etc.). **2.** prelat de la curia papală care administrează sumele percepute de la credincioși. **II.** *s.m., adj. f.* **-a,** *(rar)* (cel) care dă de pomană, milos, generos.

eleneàre *vt. (rar)* a înşira (pe o listă, într-un catalog); a enumera.
elencazióne *s.f.* **1.** înşirare pe o listă/într-un catalog. **2.** listă; enumerare.
elènco, *-énchi, s.m.* **1.** listă. **2.** catalog, registru; ~ *del telefono* carte de telefon. **3.** *(fil.)* argumentare în contradictoriu.
elènio *s.m. (bot.)* iarbă-mare *(Inula helenium). SIN. Enula campana.*
elèo, -a *adj., s.m.* şi *f. (inst. ant.)* (originar) din Elida.
eleomèle *s.m. (bot.)* balsam (extras dintr-un copac din Siria).
eleotèsio *s.m. (arheol.)* partea din baia publică în care cei ce făceau baie se ungeau cu uleiuri etc.
elètta *s.f. (rar, lit.)* **1.** alegere. **2.** elită.
elettèzza *s.f. (rar)* eleganţă; fineţe, distincţie, rafinament.
elettività *s.f.* electivitate.
elettivo *adj.* **1.** electiv, bazat pe alegere; *domicilio* ~ domiciliu ales. **2.** care serveşte la alegere; *atto* ~ actul alegerii; *affinità ~-e* afinităţi elective.
elètto I. *part. tr.* de la e l e g g e r e. II. *adj.* **1.** ales (de Dumnezeu); *popolo* ~ poporul ales. **2.** distins, nobil, ales; *anima ~-a* suflet nobil. III. *s.m.* **1.** ales; *ecco il nostro* ~ iată-l pe alesul nostru. **2.** *(mai ales la pl.)* cei aleşi; *gli ~-i del Signore* aleşii lui Dumnezeu.
elettoràle *adj.* electoral.
elettoralìsmo *s.m.* tendinţă de a da importanţă/preponderenţă rezultatelor alegerilor.
elettorialìstico, *-ci, adj.* privitor la urmărirea preponderentă a rezultatelor alegerilor.
elettoràto *s.m.* **1.** drept de alegător. **2.** totalitate a alegătorilor. **3.** *(ist.)* electorat *(demnitatea şi teritoriul).*
elettóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** alegător, elector. **2.** *(ist.)* elector (în Germania feudală).
elettràuto *s.m. (auto.)* **1.** mecanic auto. **2.** atelier de autoreparaţii.
elettricìsta *s.m.* electrician.
elettricità *s.f.* **1.** electricitate. **2.** *(fig.)* agitaţie, tensiune.
elèttrico, *-èttrici* I. *adj.* **1.** electric. **2.** *blu* ~ de culoare albastră. **3.** *(fam., fig.)* neliniştit, foarte nervos. II. *s.m.* muncitor din industria electricităţii.
elettrificàre *vt.* a electrifica.
elettrificazióne *s.f.* electrificare.
elettrizzàre I. *vt.* **1.** a electriza. **2.** *(fig.)* a entuziasma, a electriza. II. *vr.* **1.** a se electriza. **2.** a se înflăcăra, a se entuziasma.
elettrizzatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care electrizează.
elettrizzazióne *s.f.* electrizare.
elettrocàustica *s.f.* electrocaustică.
elettrocalamita *s.f.* electromagnet.
elettrocapillarità *s.f.* electrocapilaritate.
elettrocardiografia *s.f.* electrocardiografie.
elettrocardiògrafo *s.m. (med.)* electrocardiograf.
elettrocardiogràmma *s.m. (med.)* electrocardiogramă.
elettrochìmica *s.f.* electrochimie.
elettrochìmico, *-ci* I. *adj.* electrochimic. II. *s.m.* specialist în electrochimie.
elettrocinètica *s.f.* electrocinetică.
elettrocoagulazióne *s.f.* electrocoagulare.
elettrodinàmica *s.f.* electrodinamică.
elettrodinàmico, *-ci adj.* electrodinamic.
elettrodinamìsmo *s.m.* electrodinamism.
elettrodinamòmetro *s.m.* electrodinam.
elèttrodo *s.m.* electrod.
elettrodomèstici I. *adj. (despre aparate electrice)* folosite în gospodărie, de uz casnic. II. *s.m. pl.* aparate electrice de uz casnic.
elettrodòtto *s.m.* cablu electric; instalaţie electrică.
elettroencefalografia *s.f.* electroencefalografie.
elettroencefalogràfico *adj.* privitor la electroencefalografie.
elettroencefalògrafo *s.m.* electroencefalograf.
elettroencefalogràmma *s.m.* electroencefalogramă.
elettroesecuzióne *s.f.* electrocutare, execuţie a unei persoane prin electrocutare.
elettrofisiologia *s.f.* electrofiziologie.
elettrofisiològico *adj.* privitor la electrofiziologie.
elettroforèsi *s.f. (fiz.)* electroforeză.
elettròforo *s.m.* electrofor.
elettrògeno *adj.* electrogen.
elettròlisi *s.f.* electroliză.
elettrolìtico, *-ci, adj.* electrolitic.
elettròlito *s.m.* electrolit.
elettrolizzàre *vt. (chim.)* a supune electrolizei.
elettrolizzatóre *s.m. (chim.)* electrolizor.
elettrologia *s.f.* parte a fizicii care studiază fenomenele electrice şi electromagnetice.
elettrològico *adj.* privitor la fenomenele electrice şi electromagnetice.
elettròlogo, *-gi s.m.* specialist în studiul fenomenelor electrice şi electromagnetice.
elettroluminescènza *s.f.* electroluminescenţă.
elettromagnète *s.m.* electromagnet.
elettromagnètico *adj.* electromagnetic.
elettromagnetìsmo *s.m.* electromagnetism.
elettromeccànica *s.f.* electromecanică.
elettromeccànico, *-ci, adj., s.m.* electromecanic.
elettromedicàle *adj.* privitor la aparatura electrică medicală.
elettròmetro *s.m. (fiz.)* electrometru.
elettromotòre *adj., s.m.* electromotor.
elettromotrice *s.f. (ferov.)* electromotor.
elettróne *s.m.* electron.
elettronegatività *s.f.* capacitatea de a fi electronegativ.
elettronegativo *adj.* electronegativ.
elettrònica *s.f.* electronică.
elettrònico, *-ònici, adj.* electronic.
elettrostàtica *s.f.* electrostatică.
elettrostàtico, *-ci adj.* electrostatic.
elettrostrittivo *adj.* privitor la electrostricţiune.
elettrostrizióne *s.f.* electrostricţiune.
elettrotècnica *s.f.* electrotehnică.
elettropómpa *s.f.* pompă electrică.
elettropositività *s.f.* capacitatea de a fi electropozitiv.
elettropositivo *adj.* electropozitiv.
elettroscòpio *s.m.* electroscop.
elettroshock *s.m. invar.* electroşoc.
elettrosincrotone *s.m.* sincroton pentru electroni.
elettrotècnico, *-ci* I. *adj.* electrotehnic. II. *s.m.* electrotehnician, electrician.
elettroterapia *s.f.* electroterapie.
elettrotrazione *s.f.* electrotracţiune.
elettrotréno *s.m.* tren electric.
elettrovalènza *s.f.* electrovalenţă.
elettuàrio *s.m. (fam.)* electuar.
eleusìnio, eleusìno I. *adj. (ist. ant.)* din Eleusis; *misteri ~-i* rituri sacre (de la Eleusis); *(glumeţ) i misteri ~-i della diplomazia* misterele nepătrunse ale diplomaţiei. II. *s.m.* locuitor din Eleusis.
elevaménto *s.m.* **1.** ridicare, înălţare. **2.** înălţime, ridicătură.
elevàre I. *vt.* **1.** a ridica, a înălţa; ~ *le mani al cielo* a ridica mîinile în sus; ~ *un edificio di un piano* a înălţa un edificiu cu un etaj, a suprataja; ~ *il tenore di vita* a ridica nivelul de viaţă. SIN. *alzare.* **2.** *(mat.)* a ridica la o putere; ~ *al quadrato/al cubo/all'enesima potenza* a ridica la pătrat/la

cub/la puterea n. 3. *(fig.)* a promova, a ridica în grad, a înălța; ~ *al trono* a înălța la tron. 4. *(adm.)* a contesta, a face contestație; ~ *un'ammenda* a face contestație împotriva unei amenzi; ~ *il protesto* a protesta. **Ì.** *vr.* 1. a se ridica, a crește, a spori. 2. a se înălța, a se ridica.

elevatèzza *s.f. (fig.)* noblețe; demnitate; ~ *di stile/di mente* noblețe în stil/în gîndire.

elevàto I. *part. tr.* de la e l e v a r e. **II.** *adj. (fig.)* nobil, ales, elevat. **III.** *s.m. (înv.)* ridicare a unei construcții, construire.

elevatóre I. *adj.* care ridică. **II.** *s.m. (mec.)* elevator.

elevazióne *s.f.* 1. ridicare, înălțare; elevație. 2. *(mat.)* ~ *a potenza* ridicare la putere. 3. *(sport)* detentă. 4. *(la o armă)* înclinație verticală. 5. *(av.)* cota (unui punct) față de nivelul mării. 6. *(astron.)* înălțime.

elezionàre *vt. (înv.)* a alege prin vot.

elezióne *s.f.* alegere; *l' ~ del presidente* alegerea președintelui; ~*-i amministrative* alegeri administrative; *patria di* ~ patrie adoptivă.

èlfo[1] *s.m. (mit.)* spiriduș; elf.

èlfo[2] *s.m.* elf.

èlia *s.m. (entom.)* specie de insectă *(Oelia acuminata)*

eliaco, *-àci, adj. (astron., despre un astru)* care răsare și apune o dată cu soarele.

elianteme *s.m. (bot.)* floarea-soarelui *(Helianthemum vulgare* sau *Helianthemum chamaecistus)*.

elianto *s.m. (bot.)* floarea-soarelui *(Helianthus annuus)*.

eliàste *s.m.* heliast.

èlibus *s.m.* elicopter (cu capacitate mare).

èlica *s.f.* linie elicoidală (care se răsucește în jurul suprafeței unui cilindru), elice.

èlice *s.f.* 1. *(anat.)* melc. 2. *(arhit.)* volută (la capitelul corintic). 3. *(lit.)* melc. 4. *(înv.)* elice.

elicere *vt. (înv., poetic)* a scoate.

elicicoltùra *s.f.* creșterea melcilor.

elicìsta, *-isti, s.m.* persoană care instalează/întreține elicele.

èlico, *èlici, adj.* răsucit în spirală.

elicoidàle *adj.* elicoidal.

elicòide I. *adj.* elicoidal, în formă de elice. **II.** *s.f. (geom.)* elicoid.

elicóna *s.m.* poezia; muzele poeziei.

elicónio *adj. (mit.)* de pe muntele Helicon; *vergini* ~*-ie* muzele.

elicotterista, *-isti, s.m.* și *f.* persoană care se ocupă de helicoptere.

elicòttero *s.m.* helicopter.

elicrìso *s.m.* siminoc *((Helychrysum arenarium)*.

elìdere I. *vt. (lit.)* 1. a elida. 2. a înlătura, a anula. **II.** *vr.* a se distruge reciproc, a se anula.

eliminàre *vt.* 1. a elimina, a înlătura; ~ *errori* a elimina greșelile; ~ *una squadra* a elimina o echipă. 2. a expulza, a elimina; *l'organismo elimina le sostanze nocive* organismul elimină substanțele nocive. 3. *(mat.)* a proceda prin eliminare. 4. *(pop.)* a ucide, a omorî.

eliminatòria *s.f. (sport)* probă eliminatorie.

eliminatòrio, *-òri, adj.* eliminatoriu.

eliminazióne *s.f.* 1. eliminare, excludere, înlăturare; ~ *di errori/di elementi negativi* eliminarea greșelilor/a elementelor negative; *procedere per* ~ a proceda prin eliminare. 2. *(sport)* eliminare. 3. exterminare; *campi di* ~ lagăre de exterminare.

èlio *s.m. (chim.)* heliu

eliocèntrico, *-èntrici, adj.* heliocentric.

eliocentrìsmo *s.m.* heliocentrism.

eliografìa *s.f.* heliografie.

eliogràfico *adj.* heliografic.

eliografista, *-isti, s.m.* și *f.* persoană care face heliografii.

elìògrafo *s.m.* heliograf.

eliómetro *s.m.* heliometru.

elióne *s.m.* helion.

elioscòpio *s.m.* helioscop.

eliòstato *s.m.* heliostat.

elioterapìa *s.f.* helioterapie.

elioteràpico, *-ci adj.* propriu helioterapiei.

eliotipìa *s.f.* heliotipie.

eliotìpico, *-ci, adj.* heliotipic.

eliotròpia[1] *s.f. (miner.)* heliotrop.

eliotròpia[2] *s.f.* heliotropism.

eliotròpico,, *-ci, adj.* care prezintă heliotropism.

eliotròpio, *-òpi, s.m.* 1. *(bot.)* heliotrop, vanilie-sălbatică *(Heliotropium europaeum)*; vanilie *(Heliotropium peruvianum)*. 2. *(miner.)* heliotrop.

eliotropìsmo *s.m.* heliotropism.

elipòrto *s.m.* aeroport pentru helicoptere.

elipósta *s.f.* poștă aeriană (cu helicoptere).

elìsio, *-isi* **I.** *s.m. (mit.)* rai, loc fericit. **II.** *adj.* elizeu; *campi* ~*-i* cîmpiile elizee.

elìsia *s.f.* moluscă marină *(Elysia viridis)*.

elisióne *s.f.* eliziune.

elisìr *s.m.* elixir.

elìso[1] *part. tr.* de la e l i d e r e.

elìso[2] *s.m. v.* e l i s i o **(I)**.

elìsse *s.f. v.* e l l i s s e.

elìte *s.f. (rar)* elită.

elitròpia *s.f. (înv.) v.* e l i o t r o p i o.

elìvia *s.f.* cale aeriană pentru helicoptere.

èlla *pron. pers. f. pers. III sg.* **1.** ea *(lit.) (indică persoana de care se vorbește și se folosește ca subiect)* ~ *sorrideva* ea surîdea. **2.** *(înv.; se referă la lucruri și persoane în compl. indirect)* ~*è gran cosa* este mare lucru. **3.** dumneavoastră (se folosește în locul pron. „lei", ca pronume de reverență).

elìàdico, *-ci adj.* din Elada.

élle[1] *s.m.* și *f. invar.* numele literei l.

élle[2] *pron. pers. III. f. pl. (înv.; cu funcție de subiect și complement)* ele.

elleborìna *s.f.* substanță purgativă și vermifugă din spîn.

ellèboro *s.m. (bot.)* spînă, iarba-nebunilor *(Helleborus)*.

ellènico, *-ènici, adj. (ist. ant.)* elen, grecesc.

ellenismo *s.m.* elenism.

ellenista, *-isti, s.m.* elenist.

ellenìstico, *-istici, adj. (ist. ant.)* elenistic.

ellenizzànte *part. prez.* de la e l l e n i z z a r e și *adj.*

ellenizzàre I. *vt.* a eleniza, a greciza. **II.** *vi. (a)* a imita modelele grecești.

èlleno *pron. pers. III. f. pl. (înv.)* ele.

èllera *s.f. (pop. poetic)* iederă.

élli *pron. pers. III. m. sg.* și *pl. (înv.)* el; ei.

ellisse *s.f. (geom.)* elipsă.

ellissi *s.f. (gram.)* elipsă.

ellissògrafo *s.m. (mat.)* elipsograf.

ellissoìdale *adj. (mat.)* elipsoidal.

ellissòide *s.m. (mat.)* elipsoid.

ellìttico[1]*, -ci, adj.* **1.** *(înv.)* propriu unei elipse; eliptic. **2.** *(bot.)* în formă de elipsă, eliptic. *SIN. ovale.*

ellìttico[2] *adj. (lingv.)* eliptic.

élllo *pron. pers. III. m. sg. (înv., rar)* el.

elmétto *s.m.* cască.

elmìnti *s.m. pl.* viermi intestinali.

elmintiasi *s.f. invar. (med.)* helmintiază.

elmintologìa *s.f.* helmintologie.

elmintològico, *-ci, adj.* privitor la helmintologie.

elmintòlogo, *-ògi, s.m.* specialist în helmintologie.

elmintòsi *s.f. (med.)* helmintiază.
élmo *s.m.* **1.** coif; ~ *a cresta* coif cu creastă. **2.** partea superioară a alambicului.
elodèa *s.f.* plantă acvatică (care se reproduce rapid) *(Elodea canadensis). SIN. peste d'acqua.*
elodèrma *s.m.* specie de reptilă veninoasă *(Heloderma).*
elocuzióne *s.f.* elocuțiune; expunere, vorbire.
elogiàre *vt.* a elogia, a lăuda. *SIN. encomiare, lodare.*
elogiatìvo *adj.* elogios, laudativ.
elogiatóre, -trice *s.m.* și *f. (mai ales depr.)* apologet.
elògio *s.m.* **1.** elogiu, discurs elogios; *fare l' ~ di qualcuno/di qualcosa* a elogia pe cineva/ceva; ~ *funebre* discurs funebru. **2.** *(în Roma imperială)* compoziție literară encomiastică după scheme retorice. **3.** laudă, cuvinte de laudă, elogiu. *SIN. lode, plauso.*
elogista *s.m.* autor de elogii.
elogìstico, -ci, *adj. (lit.)* scris în formă de elogiu; elogios.
elongazióne *s.f. (med., fiz., astron.)* elongație.
eloquènte *adj.* elocvent, grăitor.
eloquènza *s.f.* **1.** elocvență; *modello di ~* foarte elocvent; *(înv.) cattedra di ~* catedră de literatură. **2.** expresivitate.
elòquio, -òqui, *s.m. (lit.)* **1.** vorbire. **2.** mod/fel de vorbire.
élsa *s.f.* gardă (la sabie); *star con la mano sull' ~ (fig.)* a fi în gardă/gata de luptă.
elucidàre *vt. (înv.)* a lămuri, a elucida; a desluși.
elucubràre *vt. (lit., mai ales ironic)* a gîndi/a munci cu asiduitate (la o operă artistică).
elucubrazióne *s.f. (și ironic)* elucubrație.
elùdere *vt.* a eluda. *SIN. sfuggire.*
eluènte **I.** *part. prez.* de la e l u i r e și *adj.* **II.** *s.m.* eluant.
eluìre *vt.* a produce o eluare.
eluzióne *s.f.* eluare, eluțiune.
elusióne *s.f. (rar)* eludare.
elusività *s.f.* caracteristica de a fi evaziv.
elusìvo *adj.* evaziv. *SIN. evasivo, sfuggente.*
elùso *part. tr.* de la e l u d e r e.
elusòrio *adj.* evazionist; înșelător (în mod intenționat).
eluviàle *adj. (geol.)* eluvial.
eluviazióne *s.f.* eluviune.
elvèlla *s.f.* specie de ciupercă *(Helvella crispa).*
elvètico, -ci **I.** *adj.* **1.** elvetic. **2.** elvețian. *SIN. svizzero.* **II.** *s.m.* și *f.* elvetic. *SIN. svizzero.*
elzeviriàno *adj. (tipogr.)* tipărit în caractere elzevir.
elzevìro **I.** *adj. (tipogr.)* elzevir. **II.** *s.m.* **1.** ediție în caractere elzevir. **2.** articol, cronică literară (în pagina a treia a unui ziar).
emaciaménto *s.m.* emaciere.
emaciàre *vt., vr.* a slăbi, a se scofîlci.
emaciàto *adj.* scofîlcit, slăbit, cu fața suptă.
emaciazióne *s.f.* emaciere, emaciație.
emanàre **I.** *vt.* **1.** a emana; a împrăștia. *SIN. effondere, esalare.* **2.** a emite, a promulga, a publica (o lege, un decret, o circulară). **II.** *vi. (a)* a emana, a veni de la, a deriva, a proveni.
emanatìsmo *s.m. (fil.)* doctrina emanației, emanatism.
emanatista, -isti, *adj., s.m.* și *f.* adept al emanatismului.
emanatìstico, -ci, *adj.* privitor la emanatism.
emanazióne *s.f.* **1.** emanație; emitere, degajare de gaze. **2.** promulgare, emitere (de legi etc.). **3.** miros, emanație. **4.** *(chim.)* emanație.
emancipàre **I.** *vt. (jur.)* **1.** a emancipa, a scoate de sub tutela tatălui; *(la romani)* a elibera un sclav. **2.** a emanicpa, a libera. **II.** *vr.* a se emancipa, a se elibera.
emancipàto **I.** *part. tr.* de la e m a n c i p a r e. **II.** *adj.* emancipat, lipsit de prejudecăți.
emancipatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** de emancipare. **2.** (cel) care acordă emanciparea.
emancipazióne *s.f.* emancipare.
emarginàre *vt.* **1.** a adnota (un act administrativ). **2.** *(fig.)* a exclude.
emarginàto **I.** *part. tr.* de la e m a r g i n a r e. **II.** *s.m. (adm.)* notă (pe marginea unui document).
emasculazióne *s.f. (med.)* emasculație, castrare.
emàtico, -àtici, *adj. (anat.)* hematic, propriu sîngelui.
ematina *s.f.* hematină, pigmentul roșu al sîngelui.
ematite *s.f. (miner.)* hematit.
ematofobìa *s.f.* hematofobie.
ematògeno *s.m. (med.)* hematogen.
ematòlogo, -ogi, *s.m. (med.)* hematolog.
ematòma, -òmi, *s.m. (med.)* hematom.
ematopatìa *s.f. (med.)* hemopatie.
ematopoièsi *s.f. (med.)* hematopoeză.
ematopoiètico, -ci, *adj.* privitor la hematopoeză.
emàzia *s.f. (anat.)* hematie.
embàrgo *s.m. (pol., com., mar.)* embargo.
embatèrio *adj., s.m. (ist. ant.)* fanfară sau cîntec războinic (la spartani).
emblèma, -èmi, *s.m.* emblemă, simbol.
emblemàtico, -àtici, *adj.* **1.** care ține de emblemă; *figura ~-a* figură proprie unei embleme. *SIN. simbolico.* **2.** *(fig.)* reprezentativ.
embolìa *s.f. (med.)* embolie.
èmbolo *s.m.* **1.** *(med.)* cheag de sînge (care provoacă embolia). **2.** întrerupere sau bulă de aer (într-un carburator). **3.** *(ist. ant.)* cioc de lemn (la navele de război).
embricàre **I.** *vt.* a acoperi cu plăci de argilă arsă. **II.** *vr.* a se suprapune.
èmbrice *s.m.* **1.** placă de argilă arsă (trapezoidală, cu marginile paralele, ridicate) pe care se montează țiglele; *scoprire un ~ (fig.)* a descoperi o taină; *cotto come un ~ (fig.)* beat mort. **2.** *(mar.)* odgon (folosit cînd se dă nava la apă).
embriciàta *s.f.* **1.** acoperire din plăci de argilă rasă. **2.** lovitură (dată cu o astfel de placă).
embriogènesi *s.f.* embriogeneză.
embriogenìa *s.f. (biol.)* embriogeneză.
embriogènico *adj.* privitor la embriogeneză.
embriologìa, -gìe, *s.f.* embriologie.
embriològico *adj.* embriologic.
embriólogo, -gi, *s.m. (pop., glumeț)* embriolog.
embrionàle *adj.* **1.** embrionar. *SIN. embrionario.* **2.** *(fig.)* în germene; *allo stato ~ (fig.)* în fază embrionară.
embrionàrio *adj.* embrionar.
embrióne *s.m.* **1.** *(biol.)* embrion. **2.** *(bot.)* germene. *SIN. abbozzo.* **3.** *(fig.)* început, prima fază, embrion germene; *in ~* în formare. *SIN. abbozzo.*
embriònico, -ci, *adj. (lit.)* embrional.
embriotomìa *s.f. (med.)* embriotomie.
embrocàre *vt. (med.)* a iriga.
embrocazióne *s.f. (med.)* irigare.
eménda *s.f.* corectare, rectificare.
emendaménto *s.m.* **1.** rectificare, corectare. *SIN. correzione.* **2.** *(agr.)* îmbunătățire funciară. **3.** *(jur.)* amendament (la o lege).
emendàre **I.** *vt.* **1.** a corecta, a rectifica; a îmbunătăți. **2.** *(agr.)* a îmbunătăți, a ameliora (solul). **3.** *(jur.)* a amenda, a aduce un amendament. **II.** *vr.* a se corecta.
emendativo *adj. (rar)* corectiv, care îmbunătățește.
emendatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* care corectează, corectiv.

emendazióne *s.f.* **1.** *(rar)* amendare (prin amendamente). **2.** *(înv.)* pedeapsă. **3.** corectare a unui text.
emeralopìa *s.f.* hemeralopie.
emergènte I. *part. prez.* de la e m e r g e r e şi *adj.*; *(agr.) danno* ~ confiscare a unui bun. **II.** *s.m. (rar)* întîmplare (neprevăzută).
emergènza[1] **1.** *(rar)* emersiune. **2.** *(rar)* obiectul emergent.
emergènza[2] *s.f.* întîmplare/împrejurare/situaţie critică; *stato di* ~ stare de urgenţă.
emèrgere *vi. (e)* **1.** a ieşi la suprafaţă; a ieşi în afară. **2.** *(fig.)* a ieşi la iveală a se ivi; a apărea, a rezulta. **3.** *(fig.)* a depăşi; a se remarca; a se distinge.
emèrito *adj.* **1.** care păstrează un grad/o demnitate etc. (după ce s-a retras din funcţie). **2.** *(fig.)* eminent, distins, cunoscut; *(ironic) un* ~ *truffatore* un escroc celebru.
èmero *s.m. (bot.)* arbust cu flori galbene *(Coronilla emerus)*.
emerocàlle *s.m.* şi *f.* crin-galben *(Hemerocallis fulva)*.
emerografìa *s.f.* cercetare bibliografică privitoare la ziare.
emerotèca *s.f.* bibliotecă de periodice.
emersióne *s.f.* emersiune.
emèrso *part. tr.* de la e m e r g e r e şi *adj.*; *terra* ~*-a* suprafaţa pămîntului (faţă de ocean).
emésso I. *part. tr.* de la e m e t t e r e. **II.** *adj. (despre timbre)* care a fost pus în circulaţie, emis.
emètico, *-èt(i)ci, adj., s.m.* emetic, vomitiv.
emèttere *vt.* **1.** a emite; a scoate (un **sunet** etc.). **2.** *(fig.)* a spune, a zice. **3.** *(fig.)* a emana.
emettitóre *s.m.* emiţător.
emianopsìa *s.f. (med.)* hemianopsie.
emiatrofìa *s.f. (med.)* atrofiere a unei jumătăţi de corp/organ.
emicefalìa *s.f.* dezvoltare parţială a craniului în **fetus**.
emiciclo *s.m.* hemiciclu; semicerc; ~ *della Camera dei deputati* incintă a Camerei, spaţiu între băncile deputaţilor şi tribuna preşedinetului.
emicrània[1] *s.f.* hemicranie, durere de cap, migrenă.
emicrània[2] *s.f.* dezvoltare parţială a craniului unui fetus.
emicrànico, *-ci, adj.* privitor la hemicranie.
èmide *s.f.* broască ţestoasă *(Emys orbicularis)*.
emigrànte I. *part. prez.* de la e m i g r a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* emigrant.
emigrare *vi. (a, e)* a emigra. *SIN. espatriare.*
emigràto I. *part. tr.* de la e m i g r a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* emigrant.
emigratório *adj.* inerent emigraţiei.
emigrazióne *s.f.* **1.** emigrare, emigraţie. **2.** afluxul monedei proprii spre pieţele străine.
emiliàno I. *adj., s.m.* (locuitor) din Emilia, emilian. **II.** *s.m.* dialectul emilian.
emìna *s.f.* clorhidrat de hematină.
eminènte *adj.* **1.** mai înalt, care depăşeşte prin înălţime; *un seggio* ~ un scaun mai înalt decît altele. **2.** *(fig.)* eminent, excepţional. *SIN. eccellente, eccelso.*
eminentìssimo *adj. (superl. al lui e m i n e n t e)* prea înalt *(titlu dat cardinalilor)*.
eminènza *s.f.* **1.** proeminenţă. **2.** *(rar)* teren ridicat. **3.** *(fig.)* superioritate. **4.** eminenţă *(titlu dat cardinalilor)*; *(fig.)* ~ *grigia* eminenţă cenuşie.
emiòno *s.m.* hemion, măgar sălbatic *(Equis hemionus)*.
emiplegìa, *-gìe, s.f.* hemiplegie.
emiplégico *adj., s.m.* şi *f.* hemiplegic.
emiràto *s.m.* emirat.
emìro *s.m. (ist.)* emir.
emisfèrico, *-èrici, adj.* emisferic.
emisfèro *s.m.* emisferă.
emissàrio[1] **I.** *adj. (rar)* care permite defluxul. **II.** *s.m.* **1.** emisar, curs de apă care colectează apele murdare. **2.** *(anat.)* canal. **3.** armăsar.
emissàrio[2] *s.m.* emisar, trimis (cu misiune secretă).
emissióne *s.f.* **1.** scoatere; eliminare. **2.** emisiune, emitere, punere în circulaţie. **3.** *(fiz.)* emisiune.
emissìvo *adj.* emisiv.
emistìchio, *-ìchi, s.m. (lit.)* emistih.
emittènte I. *part. prez.* de la e m e t t e r e. **II.** *adj. stazione radio* ~ post de radioemisiune. **III.** *s.f.* **1.** societate care emite acţiuni. **2.** post de radioemisiune. **IV.** *s.m.* şi *f. (jur.)* titularul unei poliţe.
emittero *s.m. (entom.)* hemipter. *SIN. emitteroidei.*
èmme *s.m., (şi mai ales) s.f. invar.* numele literei m.
emmenagògo, *-ghi, s.m., adj.* emenagog.
emmètrope *adj.* emetrop.
emmetropìa *s.m.* emetropie.
emmetròpico, *-ci, adj.* emetrop.
emocianìna *s.f.* hemocianină.
emodinàmica *s.f.* hemodinamică.
emofìlia *s.f.* hemofilie.
emoglobìna *s.f.* hemoglobină
emoglobinòmetro *s.m.* hemoglobinometru.
emoglobinùria *s.f.* hemoglobinurie.
emolìnfa *s.f.* hemolinfă.
emòlisi *s.f.* hemoliză.
emolisìna *s.f.* hemolizină.
emolliènte *adj., s.m.* emolient.
emoluménto *s.m.* **1.** salariu, leafă; retribuţie (intr-o funcţie sau o profesiune). **2.** *(rar)* ciştig întîmplător (deosebit de salariu). **3.** *(înv.)* profit, ciştig.
emònio *adj. (lit.)* din Tesalia.
emopatìa *s.f.* hemopatie.
emopoiàtico, *-ci adj.* hematopoietic.
emorragìa *s.f. (med.)* hemoragie.
emorràgico, *-àgici, adj. (med.)* de hemoragie.
emorroidàle *adj. (med.)* hemoroidal.
emorròidi *s.f. (med.)* hemoroizi.
emostàsi *s.f. (med.)* hemostază.
emostàtico *adj., s.m. (med.)* hemostatic.
emotèca *s.f. (med.)* bancă de sînge (pentru transfuzii).
emoterapìa *s.f. (med.)* hemoterapie.
emotività *s.f.* emotivitate; impresionabilitate; sensibilitate.
emotivo *adj., s.m.* şi *f.* emotiv, sensibil.
emottisi *s.f. (med.)* hemoptizie.
emozionàle *adj.* emoţional.
emozionàre *vt., vr. (rar)* a (se) emoţiona.
emozióne *s.f.* emoţie.
empettigine *s.f. (med.)* pecingine.
empiàstro *s.m. v.* i m p i a s t r o.
empièma *s.m. (med.)* pungă de puroi (într-o cavitate).
empiematóso *adj.* privitor la puroiul dintr-o cavitate.
émpiere *vt., vr. v.* e m p i r e.
empietà *s.f.* **1.** nelegiuire, sacrilegiu. **2.** impietate. **3.** cruzime, ferocitate.
empièzza[1] *s.f. (înv.)* cruzime.
empièzza[2] *s.f.* săturare.
empiménto *s.m.* **1.** umplere. **2.** *(înv.)* îndeplinire.
èmpio[1] *adj.* **1.** nelegiuit, profanator, sacrileg. **2.** nemilos, crud.
èmpio[2] *adj. (tosc., glumeţ)* sătul, îndesat cu mîncare.
empìre I. *vt.* **1.** a umple; ~ *un pollo* a face un pui umplut; ~*-si la pancia/il ventre* a se sătura. **2.** *(fig.)* a umple; a repara; ~ *un difetto* a corecta un defect; ~ *una lacuna* a umple o lacună; ~ *il numero* a completa un număr. **3.** *(înv.)* a îndeplini o profeţie, o dorinţă). **4.** *(rar, pop.)* a lăsa însărcinată. **II.** *vr.* **1.** a se sătura, a se îndopa. **2.** a se umple. **3.** *(înv.)* a se adeveri.

empìreo I. *s.m. (lit.)* empireu. II. *adj. (lit.)* sublim.
empiricità *s.f.* caracter empiric.
empìrico, *-ici* I. *adj.* empiric. II. *s.m. (depr.)* medic empiric.
empiriocriticìsmo *s.m.* empiriocriticism.
empirismo *s.m. (fil.)* empirism.
empirista, *-isti, s.m.* şi *f.* empirist.
empiristico, *-ici, adj.* empirist.
empìro *s.m. (înv., poetic) v.* empireo (I).
émpito *s.m. (lit.)* forţă, violenţă, ardoare.
empitùra *s.f.* 1. umplere. 2. umplutură.
emplàstico, *-ici, s.m.* emplastru.
empòrio, *-òri, s.m.* 1. emporiu, tîrg; piaţă. 2. magazin, bazar. 3. *(fig.)* grămadă/mulţime de lucruri amestecate; *un ~ di cognizioni* o mulţime de cunoştinţe (în toate domeniile).
emù *s.m.* emu *(Dromiceius novae-hollandiae). SIN. struzzo australiano.*
emulativo *adj.* 1. care tinde să emuleze. 2. *(jur.)* care tinde să aducă pagubă.
emulatóre, *-trice s.m.* şi *f. (lit.)* emul, concurent; rival.
emulazióne *s.f.* 1. emulaţie, întrecere; rivalitate. 2. *(jur.)* intenţie vădită de a aduce pagubă.
èmulo, èmula *s.m.* şi *f.* emul, concurent; rival, adversar.
emulsìna *s.f.* enzimă din migdale etc.
emulsinàre *vt.* a emulsiona.
emulsionatóre *s.m., adj. (tehn.)* emulsor.
emulsióne *s.f.* emulsie.
emùngere *vt. (înv.)* 1. a scoate, a stoarce, a epuiza. 2. *(fig.)* a slăbi, a vlăgui.
emùnto *part. tr.* de la emungere şi *adj.*
enàllage *s.f. (stil.)* întrebuinţarea unui cuvînt în locul altuia (a unui adjectiv în locul unui adverb etc.) (de ex. *parla forte* în loc de *parla fortemente).*
enalòtto *s.m. (loto)* tragere săptămînală.
enantiopatìa *s.f.* alopatie.
enantiosenìa *s.f. (lingv.)* proces prin care un cuvînt capătă sens opus celui originar.
enantiotropìa *s.f. (miner.)* trecerea de la o formă cristalină la alta.
enarmonìa *s.f.* enarmonie.
enarmònico *adj.* enarmonic.
enarmonizzàre I. *vt.* a face nearmonic. II. *vi. (a)* a practica.
enarràre *vt. (înv.)* a explica, a exprima.
enarrativo *adj.* expozitiv, explicativ.
enarrazióne *s.f. (înv.)* explicare, expunere.
eneàrpo *s.m.* encarpă.
eneàustica *s.f.* encaustică; *(la romani)* pictură murală cu vopsele diluate cu ceară.
eneàustico, *-àustici, adj.* propriu encausticii.
eneàusto *s.m. (pict.)* encaustică.
enecefàlico, *-ici, adj.* encefalic.
enecefalìte *s.f. (med.)* encefalită.
enecèfalo *s.m. (anat.)* encefal.
enecefalòide *adj. (med.)* encefaloid.
enechimòsi *s.f.* vînătaie, echimoză.
enchiridio *s.m. (rar)* manual; breviar.
encìclica *s.f.* enciclică.
enciclopedìa *s.f.* enciclopedie.
enciclopédico, *-ici, adj,* enciclopedic.
enciclopedismo *s.m.* enciclopedism.
enciclopedista, *-isti, s.m.* 1. enciclopedist (autor de enciclopedii). 2. *(ist.)* enciclopedist (colaborator la Enciclopedia publicată de Diderot şi D'Alembert). 3. gînditor iluminist (în secolul al XVIII-lea).
enclàve *s.f.* enclavă.
ènclisi, enclìsi *s.f. invar. (gram.)* enclizã.
enclisìa *s.f. (rar) v.* enclisi.
enclìtica *s.f. (gram.)* particulă enclitică.
enclìtico, *-ici, adj. (gram.)* enclitic.
encomiàre *vt.* a elogia; a lăuda solemn.
encomiàsta *s.m. (rar)* persoană care elogiază.
encomiàstico, *-ici, adj. (lit.)* laudativ, elogios; encomiastic; *(rar)* cel care elogiază.
encómio, *-òmi, s.m.* cuvîntare de laudă, elogiu, encomion.
encondròma *s.m.* encondrom.
endecasillabo *adj., s.m. (metr.)* endecasilab.
endemìa *s.f. (med.)* endemie.
endemicità *s.f.* caracter endemic.
endèmico, *-ici, adj. (med.)* endemic.
endérmico, *-ci, adj. (med.)* care acţionează prin piele.
endiadi *s.f. (lingv.)* hendiadă.
èndica *s.f.* 1. provizie, acaparare, stocare; *fare ~* a acapara, a stoca (pentru a revinde). 2. *(rar)* depozit (de mărfuri).
èndice *s.m.* 1. *(înv.)* obiect de amintire. 2. *(rar)* cuibar (ou care se lasă în cuib). 3. pasăre de momeală.
endocàrdio *s.m. (med.)* endocard.
endocardite *s.f. (med.)* endocardită.
endocàrpo *s.m. (bot.)* endocarp.
endocrànico, *-ci, adj.* în interiorul craniului.
endocrànio *s.m. (anat.)* endocraniu.
endocranite *s.f. (med.)* inflamarea endocraniului.
endócrino *adj. (anat.)* endocrin; *glandole ~-e* glande endocrine.
endocrinologìa *s.f. (med.)* endocrinologie.
endocrinòlogo *s.m.* endocrinolog.
endodèrma *s.m. (anat.)* endoderm.
endòfitta *s.m. adj.* organism vegetal sau animal, parazit.
endogamìa *s.f.* endogamie.
endógamo *adj.* care produce endogamia.
endogastrite *s.f. (med.)* inflamare a mucoasei gastrice.
endogènesi *s.f. (biol., geol.)* endogeneză.
endògeno *adj. (biol.)* endogen.
endolinfa *s.f.* endolinfă.
endoparassìta *s.m.* endoparazit.
endoplàsma *s.m.* endoplasmă.
endoreattóre *s.m. (av.)* tip de avion cu reacţie.
endoréico, *-ci, adj.* endoreic.
endoscopìa *s.f. (med.)* endoscopie.
endoscòpio *s.m. (med.)* endoscop.
endosmòsi *s.f.* endosmoză.
endospèrma, *-i, s.m.* endosperm.
endotèlio *s.m. (anat.)* endoteliu.
endotèrmico, *-ci, adj.* endotermic.
endovenósa *s.f.* injecţie intravenoasă.
endovenóso *adj. (med.)* intravenos.
èneo *adj. (înv.)* 1. de bronz. 2. de aramă.
eneolìtico, *-ici* I. *adj.* eneolitic. II. *s.m.* eneolitic, ultimă fază a neoliticului.
energètica *s.f.* energetică.
energético, *-ci, adj.* energetic.
energetismo *adj.* energetism.
energìa, *-gìe, s.f.* 1. energie, putere fizică, forţă. *SIN. vigore, vitalità.* 2. energie, capacitate (a unui corp) de a executa un lucru mecanic; *~ cinetica* energie cinetică. 3. *(fig.)* hotărîre, fermitate. 4. *(fig.)* efect puternic; expresivitate.
enèrgico, *-ici, adj.* energic. *SIN. attivo, forte, risoluto.*
energùmeno *s.m.* energumen.
enervàre *vt.* 1. *(înv.)* a slăbi, a vlăgui. 2. *(med.)* a lipsi de nervi, a scoate nervii.
enervazióne *s.f.* 1. *(înv.)* vlăguire. 2. *(med.)* scoatere a nervilor (dintr-o parte a corpului).
ènfasi *s.f.* emfază; exagerare, afectare.

enfàtico, *-ici, adj.* emfatic; retoric; afectat.
enfatizzàre *vt.* a pronunţa cu emfază.
enfiagióne *s.f.* **1.** umflare, tumefiere (a unei părţi a corpului). **2.** umflătură.
enfiaménto *s.m.* umflare.
enfiàre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) umfla. **2.** *(înv.)* a (se) îngîmfa. **3.** a (se) înfuria.
enfiàto I. *part. tr.* de la e n f i a r e şi *adj.* **II.** *s.m. (rar)* umflătură, tumoare.
enfiatùra *s.f. (rar)* **1.** umflătură. **2.** *(înv.)* orgoliu.
ènfio, *ènfi, adj. (lit.)* umflat.
enfiòre *s.m. (rar)* buboi.
enfisèma *s.m. (med.)* emfizem; ~ *polmonare* emfizem pulmonar.
enfisematóso *adj.* bolnav de emfizem.
enfitèusi *s.f. (jur.)* emfiteoză.
enfitèuta *s.m.* titular al unui drept de emfiteoză, arendaş în emfiteoză.
enfitèutico, *-ci, adj.* privitor la emfiteoză.
enghestàra *s.f. (înv.)* carafă (cu gîtul lung şi subţire).
enicuro *s.m. (ornit.)* specie de codobatură *(Enicurus coronatus).*
enigma *s.m.* **1.** ghicîtoare, şaradă, enigmă. **2.** enigmă; taină, mister.
enigmàtico, *-ici, adj.* enigmatic; tainic, misterios. *SIN. astruso, misterioso, oscuro.*
enigmatizzàre *vi. (a; înv.)* a vorbi în enigme.
enigmìstica *s.f.* enigmistică.
enìmma *s.m. (tosc.) v.* e n i g m a.
enimmàtico *adj. (tosc.) v.* e n i g m a t i c o.
ènne *s.m., (şi mai ales) s.f. invar,* numele literei n.
ennecòrdo *s.m.* eneacord.
ennèade *s.f.* eneadă.
enneasillabo *s.m.* eneasilab.
ennèo *adj. (rar, lit.)* **1.** privitor la muntele Etna. **2.** sicilian.
ennèsimo *adj.* **1.** *(mat.)* de gradul/ordinul n; *elevare all' ~-a potenza* a ridica la o putere nedeterminată. **2.** *(fam.)* al nu ştiu cîtelea (indicînd un număr mare, nedeterminat); *l' ~-a volta* a nu ştiu cîta oară.
enòlito *adj.* **1.** care se ocupă cu fabricarea vînului. **2.** *(glumeţ)* beţivan.
enòlico, *-ci, adj. (despre medicamente)* care conţine vin.
enòlito *s.m.* vin medicinal.
enologìa *s.f.* enologie.
enològico, *-ci, adj.* enologic.
enòlogo, *-gi, s.m.* specialist în enologie.
enòmetro *s.m.* instrument de măsurare a greutăţii specifice a vinului.
enopòlio *s.m.* magazin de vinuri (cu ridicata).
enòrme *adj.* enorm, nemăsurat.
enormeménte *adv.* **1.** enorm. **2.** *(înv.)* în mod criminal, scelerat.
enormità *s.f.* **1.** enormitate, mărire exagerată. **2.** enormitate, absurditate, *non dire delle ~* nu spune enormităţi. **3.** ticăloşie, mîrşăvie. *SIN. scelleratezza.*
enotéca *s.f.* pivniţă de vinuri îmbuteliate, enotecă.
enotècnica *s.f.* enotehnică.
enotècnico, *-ci, adj.* privitor la enotehnică.
ensémora *s.m. (înv.)* ansamblu, întreg.
èntasi *s.f. (arhit.)* entasis (partea cea mai proeminentă a unei coloane dorice).
ènte *s.m.* **1.** *(fil.)* fiinţă; existenţă. **2.** *(jur.)* instituţie; societate; ~ *morale* persoană juridică; ~ *culturale* organism cultural, instituţie de cultură; ~ *del turismo* oficiu de turism.
enteleèhia *s.f. (fil.)* entelehie.
entèllo *s.m.* maimuţă sacră (în India) *(Presbytis entellus).*
entèrico, *-ci, adj.* enteric.
enterite *s.f. (med.)* enterită.
enteroclisi *s.f.* clismă.
enteroclisma, *-i, s.m.* **1.** clismă. **2.** irigator.
enterocolite *s.f. (med.)* enterocolită.
enteropatìa *s.f.* enteropatie.
enterotomìa *s.f. (med.)* enterotomie.
enterozòo *s.m.* vierme intestinal.
entimèma, *-èmi, s.m. (fil.)* entimemă.
entimemàtico *adj. (fil.)* de entimemă.
entità *s.f.* **1.** *(fil.)* entitate. **2.** importanţă; valoare; *ragioni di poca ~* motive neînsemnate/de minimă importanţă; *malattia di nessuna ~* boală uşoară.
èntomo *s.m. (rar.)* insectă.
entomòfago, *-gi, s.m.* entomofag.
entomofìlia *s.f.* polemizare cu ajutorul insectelor.
entomòfilo I. *adj.* entomofil. **II.** *s.f.* plantă entomofilă.
entomologìa *s.f.* entomologie.
entomològico *adj.* entomologic.
entomòlogo, *-gi s.m.* entomolog.
entràgna *s.f. (înv.) v.* e n t r a g n o.
entràgna *s.f. (mai ales la pl.) (înv.)* măruntaie.
entràgno *s.m. (înv.)* **1.** măruntaie. **2.** *(fig.)* suflet, inimă.
entrambi I. *adj., num.* amîndoi. *SIN. ambedue.* **II.** *pron.* ambii.
entràme *s.m. (înv.)* viscere, măruntaie.
entraménta *s.f. (înv.)* interior.
entraménto *s.m.* **1.** intrare. **2.** *(fig.)* împrejurare, ocazie. **3.** *(fig.)* mod de a se comporta/de a introduce.
entrànte I. *part. prez.* de la e n t r a r e. **II.** *adj.* **1.** care e pe punctul de a începe; *settimana ~* săptămîna viitoare. **2.** *(fig.)* convingător; *persona ~* persoană care ştie să intre pe sub piele. **3.** insinuant; plăcut; convingător. **III.** *s.m. (înv.)* început; ~ *del mese* începutul lunii.
entràre I. *vi. (e)* **1.** a intra; ~ *in casa* a intra în casă; ~ *dalla porta* a intra pe poartă; ~ *per la finestra* **a)** a intra pe fereastră; **b)** a reuşi pe căi lăturalnice; ~ *in acqua* a intra/a se scufunda în apă; ~ *in area (fotbal)* a intra în careu; ~ *in scena* **a)** *(teatru)* a intra în scenă; **b)** a începe să acţionezi; ~ *sotto le coperte* a se culca, a se vîrî în pat; ~ *sotto (fig.)* a se vîrî, a se insinua; ~ *nella strada/nel cammino* a merge înainte, a progresa. **2.** *(fig.)* a se amesteca, a se vîrî, a se băga; ~ *nei fatti degli altri* a se amesteca în treburile altuia. **3.** a pătrunde, a intra; *il chiodo non entra nel muro* cuiul nu intră în zid. **4.** a începea, a avea loc; a intra; a se potrivi; *il vino non entra in una sola bottiglia* vinul nu intră într-o singură sticlă; *entrarci* **a)** a intra; **b)** *(fig.)* a se potrivi, a fi adecvat; *(fig.) c'entra come il cavolo a merenda* se potriveşte ca nuca în perete. **5.** a fi admis/acceptat, a intra; ~ *nell'esercito* a intra în armată. **6.** *(fig.)* a începe, a intra în; ~ *in lotta/in guerra con/contro qualcuno* a intra în luptă/în război cu cineva/împotriva cuiva; ~ *in mare* a începe să navighezi; ~ *in campo contro qualcuno* a începe lupta împotriva cuiva; ~ *in argomento* a intra în subiect; ~ *in ballo/in gioco* a intra în horă; ~ *in società* a intra în societate; ~ *in contatto con qualcuno* a intra în contact cu cineva; ~ *nella vita* a se naşte; ~ *a dire/a parlare/a rispondere* a începe să spui/să vorbeşti/să răspunzi; ~ *a parte* a participa; *mi entra la paura* începe să-mi fie frică; ~ *in agonia/convalescenza* a intra în agonie/convalescenţă; ~ *paciere/mediatore* a servi ca mediator; ~ *in bestia* a se înfuria; ~ *in carica*

a începe slujba; ~ *in amore (despre animale)* a intra în călduri; ~ *in vigore* a intra în vigoare; ~ *in possesso di qualcosa* a intra în posesia unui lucru; ~ *in collisione con qualcuno* a se ciocni cu cineva; ~ *in forse* a se îndoi. **7.** *(fotbal)* a interveni (cînd atacă un adversar). **II.** *vt. (înv.)* a pătrunde. **III.** *s.m. sg.* **1.** *(rar, lit.)* intrare. **2.** început (de săptămînă, lună, an).

entràta *s.f.* **1.** intrare; ~ *in scena* intrarea în scenă; *dazio d'~* taxă de intrare; *all' ~* la intrare; ~ *libera* intrarea liberă; ~ *di favore* bilet de favoare; *spostare l' ~ alle nove* a schimba intrarea la nouă; *l'~ di servizio/principale/laterale* intrarea de serviciu/principală/laterală. **2.** *(fig.)* admitere, acceptare. **3.** *(fig.)* început, intrare; ~ *in guerra/in lotta* intrarea în război/în luptă; ~ *in carica* începerea slujbei/serviciului; ~ *in vigore* intrarea în vigoare. **4.** *(înv.)* intrare, trecere, acces. **5.** *(înv., fig.)* pretext, ocazie. **6.** *(muz.)* intrare. **7.** *(fotbal)* intervenţia unui apărător. **8.** *(fig.)* încasare, venit; *un' ~ sicura* un venit sigur; *imposta sulle ~-e* impozit pe venituri; *~-e e uscite* încasări şi cheltuieli; *(înv.) vivere d' ~* a trăi din rentă.

entratùra *s.f.* **1.** *(rar)* intrare. **2.** *(fig.)* acces (într-un cerc important); relaţii; *avere ~ con qualcuno* a fi în relaţii de prietenie cu cineva. **3.** *(fig.)* exordiu, început. **4.** *(fig.)* ocazie; *saper cogliere l' ~* a şti să prinzi momentul. **5.** taxă de înscriere a unui cal (la o cursă).

éntro I. *prep.* **1.** înainte de sfîrşitul (zilei etc.); în cursul; ~ *un anno* înainte de sfîrşitul anului; în cursul anului. **2.** *(lit.)* înăuntru, în; *va ~ casa* du-te în casă; *(înv.) (loc. prep.) ~ a/in/per* în, înăuntru; *(înv.) da ~* dinăuntru; *(înv.) per ~* prin. **3.** *(înv.)* printre. **II.** *adv. (rar)* înăuntru; *(cu alte adverbe) qua ~* aici înăuntru; *là/colà ~* acolo înăuntru. **III.** *adj. (înv.) (în loc.) d' ~* interior.

entrobórdo I. *adj. (înv.) (despre motor)* instalat în interiorul ambarcaţiei; *(despre ambarcaţie)* cu motor în interior. **II.** *s.m. (înv.)* motor (care se instalează în interiorul bărcii); ambarcaţie cu motor (în interior).

entróne *s.m. (tosc., pop.)* intrare.

entropìa *s.f. (fiz.)* entropie.

entròpico, *-ci adj.* relativ la entropie.

entrotérra *s.m.* hinterland: uscat, zonă internă depărtată de coastă.

entusiasmàre *vt., vr.* a (se) entuziasma. *SIN. appassionare, eccitare, infervorare.*

entusiàsmo *s.m.* **1.** entuziasm, exaltare; *spegnere/destare l' ~* a stinge/a trezi entuziasmul. **2.** admiraţie excesivă, entuziasm; *essere pieno d' ~ per qualcuno o qualcosa* a fi plin de entuziasm pentru cineva sau ceva. **3.** devoţiune, devotament, entuziasm; *abbracciare con ~ un ideale* a îmbrăţişa cu entuziasm un ideal. **4.** *(înv.)* delir.

entusiàsta, *-àsti, adj., s.m.* şi *f.* entuziast, pasionat.

entusiàstico, *-àstici, adj.* entuziasmat; entuziast.

enucleàre *vt.* **1.** a explica. **2.** *(chir.)* a extirpa, a enuclea.

enucleazióne *s.f.* **1.** *(rar)* explicaţie. **2.** *(chir.)* enucleare, enucleaţie.

énula *s.f. (bot.)* iarbă-mare *(Inula helenium).*

enumeràre *vt.* a enumera, a înşira. *SIN. elencare.*

enumerazióne *s.f.* enumerare, înşiruire, enumeraţie.

enunciàre *vt. (lit.)* **1.** a enunţa. **2.** *(înv.)* a afirma.

enunciatìva *s.f.* **1.** *(rar)* facultatea de a enunţa. **2.** *(înv.)* propoziţie enunţiativă.

enunciativo *adj.* enunţiativ.

enunciàto I. *part. tr.* de la e n u n c i a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* enunţ (al unei teorii etc.).

enunciatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cel care enunţă.

enunciazióne *s.f.* enunţare.

enunziàre *vt. v.* e n u n c i a r e.

enzìma, *-ìmi s.m. (fiziol.)* enzimă.

eocène *s.m. (geol.)* eocen.

eocènico *adj.* privitor la eocen.

eòlico, *-ci, adj.* eolian.

eolìna *s.f.* **1.** *(înv.)* muzicuţă. **2.** registru de orgă (foarte dulce).

eòlio[1] *adj.* al lui Eol, eolian; *grotte ~-e* grote în care circulă aer proaspăt; *arpa ~-a* arpă eoliană.

eòlio[2] *adj.* privitor la Safo.

eòne *s.m.* eon.

eòo I. *adj. (lit.)* **1.** oriental, răsăritean. **2.** care aparţine dimineţii/zorilor. **II.** *s.m. (poetic)* vînt de răsărit.

eosìna *s.f.* eozină.

épa *s.f. (înv.)* pîntec, burtă.

epagòge *s.f.* inducţie.

epagògico, *-ci, adj.* inductiv.

epanaléssi *s.f.* epanalepsă.

epanalèttico, *-ci adj.* privitor la epanelepsă.

eparchìa *s.f. (ist.)* provincie în imperiul bizantin.

epàrco, *-àrchi. s.m. (ist.)* guvernator de provincie (în imperiul bizantin).

eparìna *s.f.* heparină.

épate *s.m. (înv.)* ficat.

epatite *s.f. (med.)* hepatită.

epatomegalìa *s.f. (med.)* hepatomegalie.

epéntesi *s.f. (gram.)* epenteză.

epentético, *-ici, adj. (lingv.)* epentetic.

eperlàno *s.m. (iht.)* merlan *(Osmezus eperlanus).*

épica *s.f.* epică.

epicàrdio *s.m. (anat.)* epicard.

epicàrpo *s.m. (bot.)* epicarp. *SIN. esocarpo.*

epicèdico, *-ici, adj. (lit.)* funebru, funerar.

epicèdio, *-édi, s.m.* cîntec funebru, bocet (pentru lauda celui defunct).

epicèno *s.m. (gram.)* epicen.

epicèntro *s.m.* epicentru.

epicherèma, *-èmi, s.m. (fil.)* epicheremă (silogism).

epicheremàtico, *-ci, adj.* privitor la epicheremă.

epiciclo *s.m.* epiciclu.

epicicloìde *s.f. (mat.)* epicicloidă.

épico, *èpici, adj.* **1.** epic. **2.** eroic; *(fig.)* grandios.

epicontinentàle *adj. (geol.)* epicontinental.

epicàtile *s.m. (bot.)* epicatil.

epicureggiàre *vt. (rar)* a trăi ca un epicurean.

epicureìsmo *s.m. (fil.)* epicurism.

epicuréo *adj., s.m.* epicurean.

epidemìa *s.f.* epidemie, molimă.

epidemicità *s.f.* caracter epidemic.

epidèmico, *-ici, adj.* epidemic.

epidemiologìa *s.f.* epidemiologie.

epidérmico, *-ici, adj.* epidermic.

epidèrmide *s.f.* epidermă.

epifanìa *s.f.* **1.** bobotează. *SIN. befana.* **2.** *(fig., lit.)* apariţie; *(prov.) ~ tutte le feste porta via* cu Bobotează se sfîrşesc sărbătorile.

epifenòmeno *s.m.* epifenomen.

epifisàrio *adj. (med.)* privitor la epifiză.

epìfisi *s.f.* epifiză.

epìfita *s.f. (bot.)* epifit.

epifonèma, *-mi, s.m.* epifonem.

epìfora *s.f.* epiforă.

epigàstrico, *-ci, adj. (anat.)* epigastric.

epigàstrio, *-àstri, s.m. (anat.)* epigastru.

epigènesi *s.f. (biol.)* epigeneză.

epigenètico, *-ci, adj.* epigenetic.

epiglòttico, *-ci, adj.* al epiglotei.

epiglòttide *s.f. (anat.)* epiglotă.
epigono *s.m.* **1.** epigon. **2.** *(rar)* descendent, succesor.
epigrafàio *s.m. (depr.)* autor de inscripţii.
epigrafia *s.f.* epigrafie.
epigràfica *s.f.* scriere gravată în piatră.
epigràfico, *-ci, adj.* **1.** de epigraf ; *scrittura ~-a* scriere gravată în piatră. **2.** *(fig.)* concis.
epigrafista, *-isti, s.m.* epigrafist.
epigràmma, *-àmmi, s.m.* epigramă.
epigrammàtica *s.f.* arta de a compune epigrame ; genul literar al epigramelor ; totalitatea epigramelor.
epigrammàtico, *-ci, adj.* epigramatic.
epigrammista, *-isti, s.m.* autor de epigrame, epigramist.
epigrammatizzàre *vi. (a) (înv.)* a face epigrame.
epilatòrio, *-òri, adj.* depilator.
epilazióne *s.f.* depilare.
epilessìa *s.f. (med.)* epilepsie.
epilèttico *adj. (med.)* epileptic.
epilòbio *s.m. (bot.)* zburătoare, busacău *(Epilobium angustifolium).*
epilogàre *vt. (rar)* a încheia, a termina ; a conchide.
epilogo, *-ghi, s.m.* **1.** epilog. **2.** încheiere, concluzie. *SIN. conclusione.*
epinìcio *adj., s.m. (lit.) (imn)* de victorie.
epiploon *s.m. (înv.)* epilon.
epirogènesi *s.f. (geol.)* epirogeneză.
epiròta *adj., s.m.* (locuitor) din Epir.
epiròtico, *-ci, adj.* privitor la Epir.
episcopàle I. *adj.* episcopal ; *chiesa ~* biserică anglicană. **II.** *s.m. pl.* anglicani ; presbiterieni.
episcopaliano *adj.* care se referă la biserica episcopală.
episcopàto *s.m.* episcopat *(funcţia şi durata ei).*
episcòpio, *-òpi, s.m.* episcopat *(reşedinţă).*
episillogismo *s.m.* episilogism.
episòdico, *-ici, adj.* episodic.
episòdio, *-òdi, s.m.* episod.
epistàssi *s.m. (med.)* hemoragie nazală, epistaxis.
epistate *s.m.* epistat.
epistàttico, *-ci adj.* privitor la epistaxis.
epistemologìa *s.f.* epistemologie.
epistemològico, *-ci adj.* epistemologic.
epistemòlogo, *-gi, (pop.) -ghi, s.m.* specialist în epistemologie.
epistòlio *s.f.* epistil.
epistola *s.f.* epistolă, scrisoare.
epistolàre *adj.* epistolar.
epistolàrio, *-àri, s.m.* epistolar, culegere de scrisori, corespondenţă.
epistolografia *s.f.* arta de a scrie epistole
epistològrafo *s.m.* autor de epistole.
epistrofe *s.f.* epistrofă.
epitàffio, *-àffi, s.m.* **1.** epitaf. **2.** *(fig., ironic)* scriere confuză.
epitalàmico, *-ici, adj. (în expr.) canto/carme ~* epitalam.
epitalàmio, *-àmi, s.m.* epitalam.
epiteliàle *s.m.* epitelial.
epitèlio *s.m. (anat.)* epiteliu.
epitelìoma, *-òmi, s.m. (med.)* epiteliom.
epitesi *s.f. (lingv.)* epiteză.
epitetàre *vi. (a ; rar, lit.)* a alege şi a folosi epitete.
epitètico, *-ici, adj.* de/relativ la epitet.
epiteto *s.m.* epitet.
epitomàre *vt. (rar)* a rezuma ; a prescurta. *SIN. compendiare.*
epìtome *s.f.* rezumat, compendiu (mai ales de scrieri istorice).
epìtropo *s.m.* epitrop.
epittima *s.f. (rar)* cataplasmă.
epizoo *s.m.* epizoar.
epizoozìa *s.f. v.* epizoozia.
epizoòtico, *-ci, adj.* epizootic.
epizoozia *s.f.* epizootie.
época *s.f.* epocă ; *fare ~* a face epocă, a fi vestit la un moment dat.
epòdico, *-ici, adj.* de epodă ; *componimento ~* epodă.
epòdo *s.m. (lit.)* epodă.
epònimo I. *adj. (ist.)* eponim ; *arconte ~* arhonte eponim ; *eroi ~-i* eroi legendari de la care şi-au luat numele triburile greceşti din Atica. **II.** *s.m.* poreclă.
epopèa *s.f.* epopee.
epopéico *adj. (înv.)* epopeic.
épos *s.m. (rar)* **1.** epos, poem epic eroic. **2.** *(colectiv)* poemele şi legendele epice ale unui popor.
epperò *conj. (lit.)* pentru ca.
eppùre *conj.* **1.** *(cu valoare adversativă)* totuşi ; cu toate acestea. **2.** *(în fraze exclamative subliniază o idee, întăreşte o obiecţie, un regret) ~ è così* şi totuşi e aşa.
épsilon *s.f. (litera grecească)* ipsilon.
eptacórdo *s.m. (muz.)* liră antică cu şapte corzi, heptacord.
eptaèdro *s.m. (geom.)* heptaedru.
èptodo *s.m.* heptod.
èpule *s.f. pl.* banchet, ospăţ.
epulóne *s.m.* **1.** bogătaş care petrece/care benchetuieşte. **2.** *(ist.)* epulon, magistrat antic (cu funcţia de a organiza banchetele în cinstea lui Jupiter şi a altor zei). **3.** mîncău.
epurare *vt.* a epura.
equàbile *adj.* **1.** uniform, care se împarte egal. **2.** egal, temperat, moderat.
equàle *adj.* şi *deriv. v.* uguale şi *deriv.*
equànime *adj.* **1.** calm, senin. **2.** drept, imparţial. **3.** egal în purtări.
equanimità *s.f.* **1.** calm, seninătate. **2.** imparţialitate, obiectivitate. **3.** bunătate. *SIN. giustizia, imparzialità.*
equàre *vt. (înv.)* a egaliza ; a proporţiona.
equatóre *s.m.* ecuator.
equatoriàle *adj.* ecuatorial
equazióne *s.f.* **1.** ecuaţie. **2.** *(fig.)* egalitate. **3.** *(înv.)* calcul.
equèstre *adj.* **1.** ecvestru. **2.** cavaleresc.
equiàngolo *adj. (geom.)* echiunghi, cu unghiuri egale.
equierùre *adj. (rar)* isoscel.
èquidi *s.m.* echidină.
equidiàle *adj.* echinocţial.
equidimensionàle *adj.* cu dimensiuni egale.
equidistànte *adj.* echidistant.
equidistàre *vi. (e)* a fi echidistant.
equilàtero *adj. (geom.)* echilateral.
equilibràre *vt., vr.* a (se) echilibra.
equilibratóre I. *adj.* care face/menţine echilibru. **II.** *s.m. (tehn.)* echilibror, stabilizator.
equilibratrice *s.f. (tehn.)* echilibror, stabilizator (maşină).
equilìbrio, *-ìbri, s.m.* echilibru.
equilibrismo *s.m.* echilibristică ; *~ politico* oportunism politic.
equilibrista, *-isti, s.m.* **1.** echilibrist, dansator pe sîrmă. **2.** *(fig.)* persoană foarte abilă (în soluţii dificile).
equinismo *s.m. (med.)* echinism.
equìno I. *adj.* cavalin. **II.** *s.m. pl.* animale cavaline.
equinoziàle *adj.* echinoxial.
equinòzio, *-òzi, s.m.* **1.** echinocţiu. **2.** *(glumeţ)* echivoc.

confuzie; *(fig.) prendere un* ~ a se afla într-o situaţie ambiguă.
equipaggiaménto *s.m.* **1.** echipare. **2.** echipament.
equipaggiàre *vt., vr.* a (se) echipa.
equipàggio, -àggi, *s.m.* **1.** *(mar., av.)* echipaj. **2.** *(rar)* echipament militar. **3.** *(rar)* bagaje. **4.** *(rar)* trusou. **5.** caleaşcă; trăsură.
equiparàbile *adj.* echivalabil.
equiparàre *vt.* **1.** a compara. **2.** a echivala, a considera egal cu altceva.
equiparazióne *s.f.* echivalare.
equipartizióne *s.f.* echipartiţie.
equipollènte *adj.* echivalent.
equipollènza *s.f.* echivalenţă.
equiponderàre *vt. (rar)* a echivala (o greutate).
equiséto *s.m. (bot.)* barba-ursului *(Equisetum).*
equità *s.f.* **1.** echitate, dreptate. **2.** moderaţie.
equitàre *vi. (rar)* a călări, a merge călare.
equitativo *adj.* echitabil; drept.
equitazióne *s.f.* echitaţie, călărie.
èquite *s.m. (ist. ant.)* cavaler (la romani).
equivalènte *adj.* echivalent.
equivalènza *s.f.* echivalenţă.
equivalére *vi. (a, e), vr.* a se echivala, a fi echivalent, a avea aceeaşi valoare.
equivàlso *part. tr.* de la e q u i v a l e r e.
equivocàre *vi. (a)* a interpreta greşit sensul cuvintelor.
equivocazióne *s.f.* **1.** confuzie; eroare. *SIN sbaglio.* **2.** *(fil.)* eroare.
equivocità *s.f. (rar)* echivoc; ambiguitate.
equìvoco, -ci I. *adj.* **1.** echivoc, confuz, neclar. **2.** *(fig.)* echivoc, suspect, *SIN. ambiguo, dubbio, losco.* **II.** *s.m.* echivoc.
èquo[1] **I.** *adj.* **1.** echitabil. **2.** egal; proporţionat. **3.** modest; *prezzo* ~ preţ mic/modest. **II.** *s.m.* lucru drept, ceea ce este drept.
èquo[2] *s.m. (înv.)* cal.
equorèo *adj. (lit.)* marin; maritim.
èra *s.f.* eră.
eradicàre *vt. (înv.)* a dezrădăcina, a scoate din rădăcină.
erariàle *adj.* fiscal; *avvocato* ~ avocat care apără dreptul statului.
eràrio *s.m.* **1.** tezaur public/de stat. **2.** fisc. **3.** *(înv.)* bani, avere. **4.** *(înv.)* vistiernic.
èrba I. *s.f.* **1.** iarbă (plantă); ~ *aglina* pătrunjelul cîinelui *(Aethusa cynapium);* ~ *amara* calomfir *(Tenacetum balsamata);* ~ *baccellina* rocoină *(Stellaria media);* ~ *brusca* măcriş *(Rumex acetosa);* ~ *calderina* crucinliţă *(Seneceus vulgaris);* ~ *cali* săricică *(Salsola kali);* ~ *cariofillata* cerenţel *(Geum urbanum);* ~ *cipollina* arpagic *(Allium schoeneprasum);* ~ *aparessina* alior *(Euphorbia aparissias);* ~ *da porri* rostopască *(Chelidonium majus);* ~ *da spazzole* sadină *(Chrisopogan gryllus);* ~ *fragolina* sănicioară *(Sanicula europaea);* ~ *limoncina* lămîiţă *(Lippia citrodora);* ~ *medica* lucernă *(Medicago sativa);* ~ *Paris* dalac *(Paris quadrifoglia);* ~ *pignola* iarbă-de-şoaldină *(Sedum acre);* ~ *quattrina* dreţe *(Lysimachia nummularia);* ~ *rogna* iarba şarpelui *(Echium vulgare);* ~ *tortora* pidosnic *(Cerinthe minor);* ~ *vetriola* parachelniţă *(Panetana officinalis);* *(fig.) fare di ogni* ~ *un fascio* a pune lucrurile claie peste grămadă; *non essere più dell'* ~ *d'oggi (fig.)* a fi în vîrstă; *mangiare il grano/fieno in* ~ *(fig.)* a cheltui înainte de a fi plătit; *essere/non essere* ~ *del suo orto (despre idei etc.)* a fi/a nu fi propriu; a nu-i aparţine **2.** iarbă; *sedere/sdraiarsi sull'* ~ a sta/a se întinde pe iarbă; *fare l'* ~, *andare a* ~ a aduna buruiană/iarbă; *mandare a* ~ *il bestiame* a trimite vitele la păscut; *andare a* ~*/all'*~ *(pop.)* a te întîlni cu iubitul/iubita la iarbă verde. **3.** *(mai ales la pl.)* zarzavat; *il mercato di* ~*-e* piaţă de zarzavat. **4.** *(fig.) loc. adj. in* ~ fără experienţă, crud. **II.** *adj.* de culoarea ierbii.
erbàccia *s.f.* iarbă rea, buruiană.
erbàceo *adj.* erbaceu; *dieta* ~*-a* regim de legume.
erbàggio, -àggi, *s.m. (colectiv)* **1.** verdeţuri (comestibile). **2.** *(rar, înv., tosc.)* păşune, pajişte.
erbàio, -ài, *s.m.* **1.** loc acoperit cu ierburi/cu bălării. **2.** cultură de plante furajere.
erbaiòlo, -òla *s.m.* şi *f.* **1.** zarzavagiu. **2.** vînzător de mărunţişuri. **3.** negustor de plante medicinale.
erbàle *adj. (înv.)* care seamănă cu iarba; de calitatea ierbii; *carne* ~ carne uscată/fibroasă.
erbàrio, -àri, *s.m.* ierbar.
erbàtico, -ici, *s.m. (înv.)* **1.** dreptul de a cultiva iarbă (pe terenuri publice). **2.** impozit pentru păscutul vitelor.
erbàto I. *adj.* **1.** *(rar, despre un loc)* pregătit cu verdeţuri. **2.** ierbos, năpădit de iarbă, viran. **3.** cultivat cu iarbă. **II.** *s.m.* budincă cu zarzavaturi. *SIN. erbolato.*
erbatùra *s.f.* **1.** creşterea ierbii între două coase. **2.** cositul ierbii.
erbeggiàre *vi. (a)* a creşte ca iarba.
erbétta *s.f. (dial.)* pătrunjel.
erbicìdo, -ìdi, *s.m., adj.* erbicid.
èrbio *s.m. (chim.)* erbiu.
erbìre *vi. (a; rar)* a se acoperi de iarbă.
erbivèndolo *s.m.* zarzavagiu.
erbìvoro *adj.* erbivor.
erbolàto *s.m.* **1.** budincă cu verdeţuri. **2.** compresă cu buruieni de leac.
erboràre *vi. (a; rar)* a strînge plante pentru ierbar.
erborazióne *s.f.* strîngere de plante pentru ierbar.
erborinàto *adj. (despre frunze)* cu mucegai verde.
erborista, *-isti, s.m.* **1.** colecţionar de plante pentru ierbar. **2.** vînzător de plante medicinale.
erboristerìa *s.f.* **1.** comerţ cu plante medicinale. **2.** magazin de plante medicinale.
erborizzàre *vi. v.* e r b o r a r e.
erborizzatóre *s.m.* colecţionar de plante pentru ierbar.
erborizzazióne *s.f.* **1.** strîngere/colecţionare de plante medicinale. **2.** adăugare de mucegai verde/albastru *(la frunză).*
erbóso *adj.* ierbos.
erbùccia, *-ce s.f.* **1.** *(dim.* de la i a r b ă) ierbişoară. **2.** *(bot.)* cimbru.
ercìnico, *-ici, adj. (geol.)* hercinic; *corrugamento* ~ încreţire hercinianâ.
èrcole *s.m.* om puternic, hercule; *aver fatto le fatiche di* ~ a fi muncit din greu.
ercolino *s.m.* **1.** *(dim.* de la h e r c u l e) un hercule mai mic. **2.** băieţel zdravăn/voinic.
ercùleo *adj.* **1.** herculean, viguros. **2.** *(lit.)* privitor la Ercole I d'Este.
èrebo *s.m. (lit.)* **1.** infern. **2.** întuneric; subterană.
erède *s.m.* **1.** *(jur.)* moştenitor; erede; urmaş. **2.** *(fig.)* continuator; *(glumeţ)* fiu.
eredità *s.f.* **1.** *(jur.)* ereditate, moştenire. **2.** *(biol.)* ereditate. **3.** *(fig.)* moştenire.
ereditàre *vt.* a moşteni.
ereditarietà *s.f. (med.)* transmitere (a caracterelor normale sau patologice) prin ereditate.
ereditàrio, *-ari, adj.* ereditar; *asse* ~ întreaga moştenire; *malattia* ~*-a* boală ereditară.
ereditièra *s.f.* moştenitoare a unei mari averi.

eremita, *-ti, s.m.* **1.** ermit, pustnic, sihastru. **2.** *(zool.)* *bernardo l' ~* răcuşor.
eremitàggio, -àggi, *s.m.* **1.** schit, sihăstrie. **2.** loc retras, casă retrasă; ermitaj.
eremitàno *adj., s.m.* **1.** eremitan (din ordinul sf. Augustin). **2.** *(înv.).* sihastru.
eremitico, *-ici, adj.* de pustnic; de ermit; călugăresc.
eremitòrio *s.m. (înv.)* schit, sihăstrie.
èremo I. *s.m. v.* eremitaggio. **II.** *adj. (înv.)* retras, solitar, singuratic.
èreo *adj. (înv., lit.)* **1.** de bronz. **2.** de aramă.
eresìa *s.f.* **1.** erezie. **2.** *(fig.)* greşeală gravă. **3.** *(înv.)* discordie.
eresiàrca, *-àrchi, s.m. (bis.)* conducător/doctrinar al unei secte eretice.
eresiàre *vi. (înv.)* a blestema ca un eretic.
eresiologìa *s.m.* studiul ereziilor.
eresiòlogo, *-gi, (pop.) -ghi s.m.* specialist în studiul ereziilor.
ereticàle *adj.,* privitor la erezii/la eretici.
ereticàre *vi. (rar)* **1.** a cădea în erezie. **2.** a înjura, a blestema.
erètico, *-ci, adj., s.m.* **1.** eretic. **2.** *(fam.)* ateu, necredincios.
eretìsmo *s.m.* eretism.
eretìstico, *-ci, adj.* privitor la eretism.
erètto I. *part. tr.* de la erigere. **II.** *adj.* **1.** drept, înălţat; *tenere il capo ~* a ţine capul drept. **2.** *(rar)* perpendicular. **3.** *(înv.)* abrupt, povîrnit.
erezióne *s.f.* **1.** ridicare, înălţare (a unui edificiu etc.). **2.** *(fig.)* fondare, întemeiere. **3.** erecţie.
erg *s.m. (fiz.)* erg.
ergastolàno, -àna *s.m.* şi *f.* ocnaş.
ergàstolo *s.m.* **1.** *(jur.)* închisoare pe viaţă. **2.** închisoare, temniţă; *gente da ~ (fig.)* derbedei, puşlamale, delincvenţi. **3.** *(ist.)* locuinţa sclavilor.
èrgere I. *vt.* **1.** a ridica, a înălţa; a clădi. **2.** *(fig.)* a înălţa; *~ l'animo* a deveni orgolios. **II.** *vr.* **1.** a se ridica. **2.** *(fig., înv.)* a se mînia. **3.** a se înălţa.
èrgo I. *conj. (lit., glumeţ)* deci. **II.** *s.m. (rar, glumeţ)* concluzie; *essere/giungere/venir all' ~* a fi/a ajunge la o concluzie.
ergògrafo *s.m. (med.)* ergograf.
ergòmetro *s.m. (fiz.)* ergometru.
ergonomìa *s.f.* ergonomie.
ergosterìna *s.f.* ergosterol.
ergosteròlo *s.m.* ergosterol.
ergoterapìa *s.f.* ergoterapie.
ergotìna *s.f.* ergotină.
ergotìsmo *s.m.* ergotism.
èrica *s.f. (bot.)* numele mai multor specii de arbuşti *(Erica).*
ericòfon *s.m.* aparatul de telefon.
erigèndo *adj.* **1.** care trebuie întemeiat/înălţat/clădit (în curînd). **2.** care este gata de a fi întemeiat/înălţat/clădit.
erìgere I. *vt.* **1.** a înălţa, a ridica, a clădi. **2.** *(fig.)* a întemeia, a fonda. **3.** *(fig.)* a înălţa la un grad superior; a înnobila. **II.** *vr.* **1.** a se erija în; a-şi lua rolul de; a se pretinde. **2.** *(fig.)* a se constitui.
erìngio *s.m. (bot.)* scai-vînăt *(Erygium planum).*
erìnni *s.f. (mit.) (scris cu majusculă)* Erinie. *SIN. furie.*
erisifàcee *s.f. pl.* erizifacee.
erisìpela *s.f. (med.)* erizipel.
erisipelatóso *adj., s.m.* bolnav de erizipel.
eristica *s.f.* eristică.
eristico *adj.* eristic.
eritèma, *-mi, s.m.* eritem.
eritremìa *s.f.* eritremie.
eritrèo *adj.* **1.** din Eritreea. **2.** de la Marea Roşie.
eritrìna *s.f.* **1.** *(bot.)* plantă din familia papilionaceelor *(Erythrina).* **2.** *(chim.)* eritrină.
eritropsìa *s.f.* eritropsină.
èrma *s.f. (sculpt.)* pilastru purtînd în vîrf bustul unui zeu.
ermafrodìsmo *s.m.* hermafrodism.
ermafrodìta *adj. v.* ermafrodito.
ermafroditìsmo *s.m.* hermafroditism.
ermafrodito I. *adj.* **1.** hermafrodit, androgen, bisexuat, bisexual. **2.** *(depr.)* invertit. **3.** *(înv.)* ambiguu; variat. **II.** *s.m.* **1.** individ (vegetal, animal) hermafrodit; fătălău. **2.** *(depr.)* invertit, homosexual, pederast.
ermellinàto *adj.* **1.** *(despre cai)* cu pielea albă presărată cu pete negre. **2.** *(herald.)* care are ca stemă o hermelină cu pete negre.
ermellìno *s.m.* **1.** *(zool.)* hermină *(Mustela erminea).* **2.** blană de hermină.
ermenèuta, *-èuti, s.m.* specialist în ermeneutică.
ermenèutica *s.f. (lit.)* ermeneutică.
ermenèutico *adj. (lit.)* de ermeneutică.
ermesìno *s.m. v.* ermisino.
ermeticità *s.f.* faptul de a fi ermetic, caracter ermetic.
ermètico[1], *-ètici, adj.* **1.** ermetic; închis. **2.** *(fig.)* ascuns, greu de pătruns. **3.** *(lit.)* care se referă la ermetism.
ermètico[2] *adj. (înv.)* de schit.
ermetìsmo *s.m.* ermetism.
ermisìno *s.m. (înv.)* ţesătură de mătase.
èrmo I. *adj. (poetic)* solitar, singuratic, pustiu. **II.** *s.m. (înv.) v.* eremo **(I).**
èrnia *s.f. (med.)* hernie; *~ strozzata* hernie strangulată; *~ del disco* hernie de disc.
erniària *s.f. (bot.)* feciorică *(Herniaria glabra).*
erniàrio, -àri I. *adj.* herniar. **II.** *s.m.* bolnav de hernie.
ernióso *adj.* bolnav de hernie.
eródere *vt.* a roade, a produce eroziune, e eroda.
eròe *s.m.* **1.** *(mit.)* semizeu. **2.** erou; *battersi da ~* a se lupta ca un erou; *l' ~ dei due mondi* Garibaldi; *(ironic) ~ da poltrona/da soffitta/da caffè* erou de cafenea, viteaz în vorbe, *fare l' ~ a chiacchiere* a fi viteaz numai în vorbe, nu şi în fapte. **3.** personaj, erou, protagonist; *(ironic) l' ~ della festa* protagonistul petrecerii. *SIN. protagonista.*
erogàre *vt.* **1.** a aloca o sumă de bani, a dărui în scop de binefacere. **2.** a furniza (curent electric, apă etc.).
erogatóre *adj.* **1.** care distribuie; *ente ~* societate de distribuire (a gazelor etc.). **2.** *(tehn.)* distribuitor.
erogazióne *s.f.* **1.** alocaţie; dar; cheltuială (în scop de utilitate publică). **2.** distribuire; furnizare (a apei, a gazului etc.); debit; *~ di una pompa d'aria* debitul unei pompe de aer; *~ oraria* debit orar.
eroicità *s.f.* faptul de a fi eroic; caracter eroic.
eroicizzàre *vt. (rar)* **1.** a considera drept erou. **2.** a înfăţişa drept erou.
eròico, *-òici, adj.* eroic.
eroicòmico, *-ici, adj.* eroicomic.
eroìna[1] *s.f.* **1.** femeie viteză, eroină. **2.** eroină, protagonistă.
eroìna[2] *s.f.* heroină.
eroìsmo *s.m.* eroism.
erompènte *adj.* care erupe; care ţişneşte.
erómpere *vi. (a)* a erupe; a ţişni.
erosióne *s.f.* eroziune, roadere.
erosìvo *adj.* eroziv.
eróso[1] *part. tr.* de la erodere.
eróso[2] *adj. (rar; despre monede din aramă)* amestecat cu argint.

eròstrato *s.m.* aventurier, căutător de faimă cu orice preţ.
erótico, *-ici, adj.* erotic.
erotismo *s.m.* erotism.
erotizzàre *vt. (psih.)* a face să devină erotic.
erotòmane *s.m. (med.)* erotoman, obsedat sexual.
erotomanìa *s.f. (med.)* erotomanie.
èrpete *s.m. (med.)* herpes.
erpètico *adj.* herpetic.
erpetismo ***s.m.*** herpes cronic.
erpetologìa *s.f.* erpetologie.
erpetòlogo, *-gi, (pop.) -ghi, s.m.* erpetolog.
erpicaménto *s.m.* grăpare.
erpicàre *vt.* a grăpa.
erpicatóio *s.m.* plasă de prins păsări. *SIN. strascino.*
erpicatùra *s.f.* grăpare.
èrpice *s.m.* grapă.
errabòndo *adj. (lit.)* rătăcitor; fugar.
errànte I. *part. prez.* de la e r r a r e. II. *adj.* **1.** *popolazione* ~ populaţie nomadă; *stella* ~ stea care îşi schimbă repede poziţia (faţă de stelele fixe). **2.** *(fig.)* instabil; *sguardo* ~ *(fig.)* figură vagă. III. *s.m.* persoană care greşeşte, păcătos.
errànza *s.f. (înv.)* greşeală.
errare I. *vi. (a)* **1.** a rătăci, a merge (fără ţintă), a vagabonda. *SIN. peregrinare.* **2.** *(lit.)* a se abate de la calea dreaptă. **3.** a greşi, a cădea în greşeală, a comite o eroare. *SIN. sbagliare.* II. *vt.* **1.** *(rar)* a greşi. **2.** *(lit.)* a străbate (rătăcind).
erràta-còrrige *s.m.* erată.
erràtico, *-ici, adj.* **1.** care îşi schimbă mereu locul, rătăcitor. **2.** *(med.)* eratic. **3.** *(despre roci etc.)* eratic, transportat de gheţari.
erràto[1] I. *adj.* greşit, eronat. II. *adv. (în expr.) andare* ~ a greşi, a comite erori.
erràto[2] *adj. (tosc.; despre cuvinte)* care conţin literar.
èrre *s.m., (şi mai ales) s.f.* numele literei r.
èrro *s.m. (înv.)* eroare, greşeală.
erroneità *s.f. (rar)* faptul de a fi eronat/de a fi greşit.
errònco *adj.* eronat, greşit; fals.
erróre *s.m.* **1.** greşeală, eroare; idee/părere/opinie greşită; păcat; ~ *di valutazione/gramatica* greşeală de evaluare/de gramatică; *salvo* ~ doar dacă nu s-a strecurat o greşeală; *per* ~ din greşeală; ~ *di distrazione* greşeală comisă din neatenţie; *essere/cadere in* ~ a cădea în greşeală; *indurre in* ~ a face pe cineva să cadă în greşeală; *riparare gli* ~*-i commessi* a repara greşelile comise; ~ *di gioventù* greşeală de tinereţe. **2.** *(jur.)* eroare, falsă reprezentare a realităţii; ~ *giudiziale* eroare juridică. **3.** *eroare* (diferenţă între valoarea reală a unui număr şi cea calculată). **4.** *(lit.)* peregrinare. **5.** *(fig., lit.)* vagabondare (cu fantezia).
èrta *s.f.* **1.** pantă abruptă, urcuş; *all'* ~ sus, în vîrf drept. **2**/ *(în loc.) stare all'* ~ *(fig.)* a sta de veghe. **3.** *interj. (în loc.) all'*~*!* *(fig.)* atenţie!
ertèzza *s.f. (rar)* urcuş, pantă abruptă.
èrto I. *adj.* abrupt, greu accesibil cu. II. *s.m.* povîrniş.
erubescènte *adj. (lit.)* **1.** roşu. **2.** care roşeşte (de ruşine).
erubescènza *s.f. (lit.)* roşeaţă (provocată de ruşine).
erudìbile *adj.* care poate fi instruit.
erudiménto *s.m. (rar)* instruire.
erudire I. *vt.* a instrui. *SIN addotrinare, instruire.* II. *vr.* a se instrui, a se cultiva.
eruditismo *s.m.* erudiţie aridă.
erudito I. *part. tr.* de la e r u d i r e. II. *adj. libro* ~ carte bogată în note; *note* ~ *-e* note pline de erudiţie. III. *s.m., f.* **-a,** învăţat, erudit.
erudizióne *s.f.* erudiţie, învăţătură.
erùmna *s.f. (înv.)* mîhnire, tristeţe, durere mare.
eruttaménto *s.m.* **1.** erupţie; *l'* ~ *di un vulcano* erupţia unui vulcan. **2.** eructaţie, rîgîit, rîgîială.
eruttàre I. *vi.* a eructa, a rîgîi. II. *vt.* **1.** a erupe, a arunca lavă etc. **2.** *(fig.)* a arunca, a scoate din gură; *eruttava parole sconce* scotea din gură cuvinte murdare.
eruttazióne *s.f.* eructaţie, rîgîială.
eruttivo *adj.* eruptiv.
eruzióne *s.f.* **1.** erupţie. **2.** *(med.)* erupţie. **3.** *(înv., mil.)* irupţie, năvală.
èrvo *s.m. (bot.)* leguminoasă de tipul lintei *(Lens esculenta).*
esacerbaménto *s.m.* agravare.
esacerbàre I. *vt.* **1.** a exacerba, a înăspri, a agrava (o durere, o boală, o pedeapsă). **2.** *(fig.)* a irita, a exaspera (prin agravarea unei dureri etc.). II. *vr.* **1.** a se exacerba, a se agrava. **2.** a pierde orice speranţă; a se exaspera.
esacerbazióne *s.f.* exacerbaţie, exacerbare, înăsprire, agravare. *SIN. inasprimento.*
esacòntoro *s.m.* barcă cu şase vîsle.
esaèdro *s.m. (geom.)* hexaedru.
esagerare I. *vt.* a exagera. II. *vr.* **1.** a depăşi limita, a exagera. **2.** *(înv.)* a se irita, a se mînia.
esagerativo *adj. (rar)* care exagerează.
esagerato I. *part. tr.* de la e s a g e r a r e şi *adj.* II. *s.m., f.* **-a,** exagerat.
esageratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* exagerat.
esagerazióne *s.f.* exagerare.
esageróne *s.m. (fam.)* persoană care are obiceiul să exagereze.
esàgio *s.m.* cîntărire, încercare (a unei monede).
esagitàre *vt.* **1.** *(lit., fig.)* a tulbura (puternic); a zgudui. **2.** *(înv.)* a chinui.
esagitàto *part. tr.* de la e s a g i t a r e şi *adj.*
esagonàle *adj. (geom.)* hexagonal.
esàgono *s.m. (geom.)* hexagon,
esalaménto *s.m.* **1.** exalare; exalaţie. **2.** *(înv.)* distracţie.
esalàre I. *vt.* **1.** a exala, a răspîndi, a împrăştia. *SIN. effondere, emanare.* **2.** *(rar, lit.)* a exterioriza. II. *vi. (a)* **1.** a emana. **2.** *(înv.)* a se recrea.
esalatóre I. *s.m.* răsuflătoare. II. *adj.* care serveşte la aerisire.
esalazióne *s.f.* **1.** exalare, exalaţie. *SIN. effluvio, emanazione.* **2.** *(înv.)* recreare, distracţie, plăcere.
esaltaménto *s.m. (rar)* exaltare.
esaltàre I. *vt.* **1.** a slăvi, a proslăvi, a glorifica, a exalta; ~ *qualcuno al cielo/alle stelle* a ridica pe cineva în slava cerului. **2.** a înălţa, a promova. *SIN. innalzare.* **3.** a entuziasma, a înflăcăra, a incita. *SIN. entusiasmare.* II. *vr.* a se slăvi, a se proslăvi, a se glorifica, a se exalta. III. *vi. (e), vr.* **1.** a se înălţa, a-şi spori puterea/faima. **2.** a deveni orgolios. **3.** *(lit.)* a se înălţa (spiritual). **4.** *(fig., înv.)* a exalta. **5.** a se exalta, a se înflăcăra.
esaltàto I. *part. tr.* de la e s a l t a r e şi *adj.*; *testa* ~*-a* cap plin de idei impetuoase. II. *s.m.* exaltat.
esaltazióne *s.f.* **1.** preamărire, proslăvire, slăvire, glorificare, exaltare. **2.** *(geol.)* emanaţie (de gaze, vapori vulcanici). **3.** incitare, promovare. *SIN. elevazione.* **4.** *(fig.)* exaltare, entuziasm, înflăcărare (fără măsură); fanatism. **5.** *(med.)* accentuarea activităţii (unui organ). **6.** *(astron.)* culminaţie.
esàme *s.m.* **1.** examinare; *prendere in* ~ *una proposta* a examina o propunere; ~ *della vista* examinarea acuităţii vizuale; ~ *dei testimoni* interogarea martorilor; ~ *di coscienza* examen de conştiinţă. *SIN. analisi, disamina.* **2.** examen; ~ *scritto/orale* examen scris/oral; ~ *di ammissione/di maturità/di abilitazione/di laurea/di Stato* examen de admitere/

maturitate/definitivat/licență/stat; *sostenere gli ~-i* a susține examenele; *~-i attitudinali* examene/test de aptitudini; *concorso di titoli ed ~-i* concurs de titluri și examene; *~ di guida* examen de conducere (auto); *passare l' ~* a trece examenul, a fi promovat.

esàmetro *s.m. (metr.)* hexametru.

esàmina *s.f. (înv., iur.)* cercetare, instrucție (prin interogatoriu, tortură).

esaminàndo I. *adj.* care candidează. **II.** *s.m.* candidat. *SIN. candidato.*

esaminànte I. *part. prez.* de la esaminare și *adj.* **II.** *s.m.* și *f.* examinator.

esaminànza *s.f. (înv.)* probă, dovadă.

esaminàre *vt.* **1.** a examina, a lua în studiu. *SIN. considerare, studiare.* **2.** a examina, a supune la examen.

esaminatóre, -trice *s.m.* și *f., adj.* examinator.

esàngue *adj.* **1.** fără sînge; care a pierdut mult sînge. **2.** *(fig.)* slab, slăbit, vlăguit; palid. **3.** *(fig., despre stil)* formal, fără vlagă. **4.** *(lit.)* mort.

esanimàre *vt., vr. (lit.)* a (se) descuraja.

esanimàto *part. tr.* de la esanimare și *adj.; (rar, lit.)* mort.

esàno *s.m.* hexan.

esantèma, -èmi, *s.m. (med.)* exantem.

esantemàtico, -àtici, *adj.* exantematic.

esàpodi *s.m. pl. (zool.)* hexapode.

esarazióne *s.f.* exarație.

esàrea, -àrchi, *s.m. (ist.)* exarh.

esarcàto *s.m. (ist.)* exarhat.

esasperaménto *s.m.* exasperare; iritare.

esasperàre I. *vt.* **1.** a exaspera; a irita. *SIN. inasprire.* **2.** a intensifica, a exacerba. *SIN. esacerbare.* **II.** *vr.* a se înfuria, a se irita.

esasperazióne *s.f.* **1.** exasperare, iritare, resentiment; *portare qualcuno all' ~* a aduce pe cineva la exasperare; *essere al colmo/massimo dell' ~* a fi în culmea exasperării. **2.** intensificare, înăsprire, exacerbare.

esàstico, -ici, *adj.* hexastic.

esàstilo *adj. (arhit.)* cu șase coloane.

esattèzza *s.f.* **1.** exactitate, scrupulozitate. *SIN. accuratezza, rigore.* **2.** precizie, punctualitate.

esàtto[1] *adj.* **1.** exact, precis, riguros. **2.** conform adevărului, drept. **3.** punctual; conștiincios.

esàtto[2] *part. tr.* de la esigere și *adj.*

esattóre, *(rar)* -trice *s.m.* și *f.* **1.** încasator (de chirie, taxe lunare, rate etc.). **2.** agent fiscal, perceptor. **3.** *(înv.)* călău.

esattoria *s.f.* **1.** funcție de perceptor/de incasator. **2.** percepție (fiscală).

esattoriàle I. *adj.* **1.** privitor la perceptor. **2.** privitor la impozite. **II.** *s.m.* perceptor.

esaudìbile *adj. (despre o dorință etc.)* care poate fi auzit, care poate fi împlinit.

esaudiménto *s.m.* acceptare, ascultare, împlinire (a unei rugăciuni, rugăminți, dorințe).

esaudìre *vt.* **1.** a împlini, a satisface (o rugăminte, o rugăciune). *SIN. accogliere.* **2.** *(înv.)* a asculta (pe cineva), a se supune. **3.** *(înv.)* a îngădui, a acorda ceva cuiva.

esauditóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (rar)* cel care îngăduie/împlinește o dorință.

esaudizióne *s.f.* îngăduire, consimțire.

esauribile *adj.* epuizabil.

esauribilità *s.f.* calitatea de a fi epuizat.

esauriènte I. *part. prez.* de la esaurire. **II.** *adj.* care înlătură orice îndoială. *SIN. esaustivo, soddisfacente.*

esauriménto *s.m.* **1.** epuizare. **2.** *(med.)* oboseală, istovire, epuizare; *~ nervoso* depresiune nervoasă. **3.** *(hidr.)* secare, asanare.

esaurìre I. *vt.* **1.** a termina, a sfîrși, a epuiza. *SIN. finire.* **2.** *(fig.)* a slăbi, a istovi, a vlăgui, a epuiza. **3.** *(despre un subiect etc.)* a trata complet, a epuiza. **4.** a extrage complet (o substanță), a epuiza. **5.** *(mar.)* a goli de apă, a evacua apa. **6.** *(înv.)* a lua *(din.).* **II.** *vr.* a se istovi, a se vlăgui, a se epuiza. **III.** a se consuma, a se termina, a se epuiza.

esaurìto I. *part. tr.* de la esaurire. **II.** *adj.* vîndut complet, epuizat; *tutto ~ (teatru)* nu mai sînt bilete.

esaustióne *s.f. (înv.)* istovire; *metodo di ~* demonstrație prin reducere la absurd.

esaustività *s.f.* caracteristica de a fi epuizabil.

esaustivo *adj.* exhaustiv.

esàusto *adj.* **1.** complet gol/ terminat; epuizat. **2.** *(fig.)* sleit, istovit, vlăguit, epuizat. **3.** *(lit.)* consumat.

esautoraménto *s.m. (rar, lit.) v.* esautorazione.

esautoràre *vt.* a micșora puterea, a lipsi de autoritate; a-i lua/a-i știrbi cuiva autoritatea/prestigiul; a discredita.

esautoràto I. *part. tr.* de la esautorare. **II.** *adj.* revocat; *ministro ~* ministru revocat; *governo ~* guvern fără autoritate.

esautorazióne *s.f. (rar)* **1.** pierdere/micșorare/știrbire a autorității/ prestigiului; discreditare. **2.** concediere, destituire, punere în disponibilitate.

esavalènte *adj. (chim.)* hexavalent.

esazióne *s.f.* **1.** încasare/ percepere de bani/ de impozit. **2.** sumă încasată. **3.** *(înv.)* fisc, impozit, bir.

esborsàre *vt. (adm.)* a plăti, a debursa.

esbòrso *s.m.* debursare, plată.

ésca *s.f.* **1.** momeală. **2.** *(fig.)* ademenire, înșelăciune, seducție; *correre all' ~* a se lăsa ademenit; *attaccare all' ~* a prinde în undiță; **3.** iască; *asciutto come l' ~ (fig.)* lefter, fără un ban. **4.** *(fig.)* aținare, stîrnire, incitare; *mettere l' ~ accanto al fuoco* a pune iasca lîngă foc; *dare ~* a incita; *dare ~ al fuoco (fig.)* a pune paie pe foc. **5.** *(înv.)* hrană; *(prov.) invan si pesca se l'amo non ha ~* peștele nu se prinde fără momeală, nu pleci la vînătoare fără pușcă.

escandescènte *adj. (rar)* mînios, furios.

escandescènza *s.f.* mînie, furie; *dare in ~* a clocoti de mînie.

èscara *s.f.* escară.

escarificàre *vt. (med.)* a provoca escară.

escatologìa *s.f. (bis.)* escatologie.

escatològico *adj. (bis.)* escatologic.

escavàre *vt. (rar, lit.) v.* scavare.

escavatóre, -trice I. *adj. s.m.* și *f. v.* scavatore **(I). II.** *s.m.* **1.** excavator. **2.** *(med.)* instrument chirurgical.

escavatorìsta, *-isti, s.m.* excavatorist.

escavatrìce *s.f. (tehn.)* excavator.

escavazióne *s.f.* **1.** excavare; săpare. **2.** excavație; săpătură. **3.** *(med.)* cavitate.

escèrti *s.m. pl. (rar)* excerpte.

escèsso *s.m. v.* ecesso **(5, 6).**

escettàre *vt. (înv.)* a excepta.

èschio *s.m.* specie de stejar *(Quercus pedincolata).*

eschilèo *adj. (ist. lit.)* propriu lui Eschil, privitor la Eschil.

eschimése I. *adj.* eschimos. **II.** *s.m.* **1.** eschimos. **2.** limba eschimoșilor.

escìre și *deriv. v.* uscire și *deriv.*

escissióne. *s.f (cir.)* excizie, extirpare.

eseisso *adj.* extirpat.
eselamàre *vi. (a)* **1.** a exclama. **2.** a se lamenta.
eselamazióne *s.f.* **1.** exclamare, exclamaţie. **2.** *(lingv.)* interjecţie.
eslùdere I. *vt.* **1.** a închide/a da afară. **2.** a exclude, a înlătura, a elimina, a îndepărta. **3.** *(lit.)* a împiedica. **II.** *vr.* a se exclude.
eselusióne *s.f.* excludere; *argomentare per via d' ~* argumentare prin eliminare; *ad ~ di* afară de, excluzînd; *procedere per ~* a proceda prin excludere.
esclusiva *s.f.* exclusivitate; *avere l'~ di qualcosa* a avea exclusivitate asupra unui lucru; *in ~* în exclusivitate; *diritto di ~* drept de exclusivitate.
esclusivismo *s.m.* exclusivism. *SIN. interansigenza.*
esclusivista, *-isti,* **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** exclusivist. *SIN. intransigente.* **2.** cel care se bucură de un drept exclusiv. **II.** *adj.* exclusivist.
esclusività *s.f.* exclusivitate.
esclusivo *adj.* **1.** care tinde să excludă. **2.** exclusiv. **3.** unic. **4.** *(rar)* exclusivist. **5.** intransigent.
esclùso I. *part. tr.* de la e s c l u d e r e şi *adj.* **II.** *s.m.* exclus.
eselusório, *-óri, adj. (jur.)* care are autoritatea de a exclude.
escogitàre *vt.* a născoci, a inventa. *SIN. pensare, trovare.*
escogitativa *s.f. (înv.)* fantezie, ingeniozitate.
escogitazióne *s.f. (rar)* născocire, invenţie.
escòmio *s.m. (jur.)* **1.** anulare, reziliere (a unui contract de arendare în dijmă). **2.** îndepărtare de pe pământul arendat (a unui ţăran dijmaş).
escoriàre *vt.* a excoria.
escoriazióne *s.f.* excoriaţie.
escreàto *s.m.* mucozităţi; flegmă.
escrementizio, *-izi, adj.* care ţine de excremente.
escreméntо *s.m.* excrement.
escrescènza *s.f.* **1.** *(med.)* excrescenţă. **2.** protuberanţă. **3.** *(înv.)* inundaţie. **4.** *(rar, despre stil)* încărcare, înflorire.
escretivo *adj. (med.)* care ajută la excreţie.
escretóre I. *adj.* excretor. **II.** *s.m. (chim.)* aparat în care se separă o substanţă mixtă.
escretório, *-òri, adj. (anat.)* excretor.
escùbia[1] *s.f. (înv.)* santinelă.
escùbia[2] *s.f.* nară de ancoră.
esculènto *adj. (rar)* **1.** comestibil. **2.** suculent, gustos.
escùlto *adj. (înv.)* sculptat.
escursióne *s.f.* **1.** excursie. **2.** *(mil.)* antrenament, instrucţie (a vînătorilor de munte). **3.** *(înv.)* incursiune. **4.** *(meteor.)* diferenţă dintre valoarea minimă şi cea maximă a unui element metereologic; *~ della temperatura diurna* diferenţă dintre temperatura minimă şi maximă a zilei. **5.** deplasarea maximă (a unui mecanism).
escursionismo *s.m.* activitatea de excursionist.
escursionista, *-isti, s.m.* şi *f.* excursionist.
escursionistico *adj.* relativ la excursionişti/la o excursie.
escusàre *vt. (înv.)* a acuza.
escussióne *s.f. (jur.)* cercetare; audiere de martori.
escràbile *adj.* execrabil.
escrabilità *s.f.* faptul de a fi execrabil.
escràndo *adj.* execrabil, mizerabil. *SIN. abominevole.*
escràre *vt.* a urî, a detesta, a execra.
escrazióne *s.f.* ură, dispreţ.
esecutàre *vt. (înv., jur.)* a executa (o sentinţă); *~ un debito* a pune sechestru.
esecutività *s.f. (jur.)* caracter executiv (al unei sentinţe etc.).
esecutivo I. *adj.* executiv; *potere ~* putere executivă. **II.** *s.m.* putere executivă; comitet executiv.
esecutóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** *(jur.)* executor; *~ testamentario* executor testamentar; *~ di giustizia* călău. **2.** *(muz.)* executant. **3.** *(înv.)* zbir.
esecutoriàle *adj.* executoriu.
esecutorietà *s.f. (jur.)* caracterul executoriu al unei legi sau al unei sentinţe.
esecutòrio, *-òri, adj. (jur.)* executoriu.
esecuzióne *s.f.* execuţie; executare; *l'~ di un lavoro* executarea unei lucrări; *cosa di difficile ~* lucru greu de executat; *avere ~* a se realiza; *dare ~ a qualcosa* a executa ceva; *(jur.) ~ di una sentenza* executarea unei sentinţe; *andare in ~* a intra în vigoare.
esèdra, èsedra *s.f. (ist. ant.)* loc de reuniune (în termele şi casele romane), exedră.
esegèsi, *(rar)* **esègesi** *s.f.* exegeză; comentariu.
esegèta, *-èti, s.m.* exeget; interpret, comentator.
esegète *s.m. v.* e s e g e t a.
esegètica *s.f.* exegeză, interpretare.
esegètico, *-ètici, adj.* exegetic.
eseguibile *adj.* care poate fi îndeplinit/executat, executabil.
eseguibilità *s.f.* putinţă de a fi executat/îndeplinit.
eseguire *vt.* **1.** a executa, a face, a realiza. *SIN. attuare, realizzare.* **2.** a aplica, a pune în practică, a executa. **3.** *(înv.)* a interpreta.
eseguitóre *s.m. (înv.)* executor.
esempigràzia *loc. adv. (înv.)* spre pildă, de exemplu.
esémpio *s.m.* **1.** exemplu, pildă; *~ di integrità* exemplu de integritate; *dare buono/cattivo ~* a da exemplu bun/rău; *prendere ~ da qualcuno* a lua exemplu de la cineva; *imitare l'~ di qualcuno* a imita exemplul cuiva; *sull'~* urmînd exemplul; *cosa senza ~* lucru fără precedent; *per/ad/in via di/a mo' d'~* de exemplu. **2.** învăţătură, avertisment; *questa punizione deve servire a tutti di ~* această pedeapsă trebuie să servească tuturor drept învăţătură. **3.** exemplu, caz, fapt tipic *SIN. modello, tipo.*
esemplàre[1] *adj.* exemplar.
esemplàre[2] *s.m.* **1.** exemplu. *SIN. esempio, modello.* **2.** exemplar, copie. **3.** exemplar/obiect/fiinţă tipic(ă). **4.** *(fil.)* model, arhetip.
esemplàre[3] *vt.* **1.** *(lit.)* a copia, a imita. **2.** *(rar)* a zugrăvi chipul cuiva.
esemplarità *s.f. (rar)* caracter exemplar, exemplaritate.
esemplazióne *s.f.* redare; imitare, copiere.
esemplificàre *vt.* **1.** a exemplifica. **2.** *(înv.)* a compara.
esemplificativo *adj.* **1.** cu caracter de exemplu, bazat pe exemple; *servirsi del metodo ~* a se folosi de exemple. **2.** care serveşte drept exemplu; *dichiarazione ~-a* declaraţie servind drept exemplu.
esemplificazióne *s.f.* exemplificare.
esèmplo *s.m. (înv.) v.* e s e m p i o.
esentàre I. *vt.* a scuti; *~ dalle tasse* a scuti de impozite/de taxe. *SIN. dispensare, esimere.* **II.** *vr.* a se sustrage de la; *~-si dai propri impegni* a se sustrage angajamentelor luate.
esènte I. *adj.* **1.** scutit, dispensat; *~ dalle tasse/dal servizio militare* scutit de taxe/de serviciul militar; *fare ~* a scuti. **2.** *(înv.)* privilegiat. **3.** *(înv.)* exclus. **II.** *s.m.* colonel (în garda papală).
esenzióne *s.f.* **1.** scutire, dispensare; *~ dalle imposte* scutire de impozite. *SIN. dispensa, esonero.* **2.** *(mil.)* scutire de armată. **3.** *(înv.)* privare.
esèquie *s.f. pl.* **1.** înmormîntare, funeralii; *seguire le ~ di qualcuno* a participa la înmormîntarea cuiva. **2.** comemorare.
esercènte I. *part. prez.* de la e s e r c i r e şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** negustor, comerciant (mai ales de alimen-

te). **2.** patron (de hotel, de restaurant, de cafenea, de cinematograf).

esercìre *vt.* **1.** a ţine, a conduce (o prăvălie, o întreprindere). **2.** a exercita ; ~ *la professione medica* a exercita profesia de medic.

esercitàre I. *vt.* **1.** a ţine în stare de funcţionare, a folosi, a antrena, a obişnui; ~ *la voce* a cultiva vocea; ~ *la pazienza* a fi răbdător ; ~ *la lingua* a fi vorbăreţ ; ~ *il corpo al nuoto* a-şi antrena trupul la înot ; ~ *uno nel disegno* a obişnui pe cineva cu desenul. **2.** a folosi, a aplica, a pune în acţiune, a exercita ; ~ *il potere/il dominio* a exercita puterea/dominaţia ; ~ *un'influenza/un ascendente su qualcuno* a avea putere/ascendent asupra cuiva. **3.** a exercita, a practica (o profesie). **4.** *(înv.)* a pune la încercare, a verifica. **II.** *vr.* **1.** a se antrena. **2.** a face mişcare fizică. **3.** a face practică.

esercitàto I. *part. tr.* de la e s e r c i t a r e. **II.** *adj.* **1.** *(fig.) penna* ~*-a* condei exercitat, scriitor care-şi cunoaşte meseria. **2.** *(înv.)* obosit.

esercitatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** cel care exercită. **2.** *(înv.)* instructor.

esercitazióne *s.f.* exerciţiu ; exersare, antrenare ; ~*-i (universitarie)* lucrări practice, activitate de seminar ; ~*-i navali* manevre navale ; ~*-i tattiche* exerciţii tactice ; ~*-i scolastiche* exerciţii, teme şcolare.

esèrcito *s.m.* **1.** armată. **2.** *(fig.)* mulţime, sumedenie, grămadă ; ~ *di artisti* grămadă/sumedenie de artişti.

esercizio *s.m.* **1.** exerciţiu, antrenament ; *mettere/tenere in* ~ *il corpo/la mente/la memoria* a-şi exercita corpul/mintea/memoria ; *essere/non essere in* ~ a fi/a nu fi antrenat. **2.** exercitare ; *l'*~ *di una professione/di un diritto* exercitarea unei profesii/unui drept ; *essere nell'* ~ *delle proprie funzioni* a fi în exerciţiul funcţiunii. **3.** magazin, întreprindere ; funcţionarea lor ; *essere/non essere in* ~ a funcţiona/a nu funcţiona ; *fuori* ~ care nu funcţionează ; *pubblico* ~ deschis pentru public. **4.** *(ec.)* exerciţiu, perioadă pentru care se întocmeşte bugetul. **5.** *(sport)* exerciţiu.

eseredàre *vt. (a ; înv.)* a dezmoşteni.

esèrgo, -ghi, *s.m.* spaţiu pentru o inscripţie (pe o medalie).

esèrto *adj. (înv.)* ieşit în afară ; *dente* ~ colţ (la elefant etc.).

esfoliazióne *s.f. (med.)* descuamaţie, descuamare, exfoliere.

esibìre I. *vt.* **1.** a arăta, a expune, a prezenta ; ~ *la patente/la carta d'identità* a prezenta permisul/buletinul. **2.** *(rar)* a propune. **3.** *(jur.)* a se prezenta în faţa tribunalului. **II.** *vr.* **1.** a se oferi ; *(rar)* a-şi oferi serviciile. **2.** a se face remarcat. **3.** a realiza/a da un spectacol.

esibitóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* persoană care prezintă (un act).

esibizióne *s.f.* **1.** arătare, prezentare ; *l'* ~ *di un documento* prezentarea unui document. *SIN. mostra.* **2.** ofertă (de ajutor). **3.** spectacol ; *un'* ~ *musicale* spectacol muzical. **4.** *(sport)* demonstraţie ; *l'* ~ *dei campioni del mondo* demonstraţie a campionilor mondiali.

esibizionìsmo *s.m.* exhibiţionism.

esibizionista *s.m.* şi *f.* exhibiţionist.

esibizionìstico, -ci, *adj.* exhibiţionist ; *mania* ~*-a* mania exhibiţionismului.

esigènte *adj.* exigent, pretenţios.

esigènza *s.f.* **1.** exigenţă. **2.** cerinţă, nevoie, necesitate ; *avere molte* ~*-e* a avea multe exigenţe, a pretinde mult ; *esser pieno di* ~*-e* a pretinde mult.

esìgere *vt.* **1.** a cere, a pretinde. *SIN. pretendère.* **2.** a necesita. **3.** a încasa o sumă exigibilă (datorată unei administraţii, unei întreprinderi etc.).

esigìbile *adj.* exigibil.

esigibilità *s.f.* exigibilitate.

esìglio, -ìgli, *s.m. (lit.) v.* e s i l i o.

esiguità *s.f. (lit.)* micime ; subţirime.

esìguo *adj. (lit.)* mic ; redus, neînsemnat ; *forze* ~*-e* forţe reduse.

esilaraménto *s.m. (rar)* veselire ; veselie.

esilaránte *adj.* **1.** înveselitor. **2.** ridicol, de rîs.

esilaràre I. *vt.* a înveseli, a face să rîdă. **II.** a se distra.

èsile *adj.* subţire ; firav, plăpînd ; slab ; delicat.

esiliàre I. *vt.* **1.** a exila. **2.** a îndepărta. **II.** *vr.* **1.** a se exila. **2.** *(fig.)* a se retrage.

esiliàto I. *part. tr.* de la e s i l i a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* exilat.

esìlio *s.m.* **1.** exilare, surghiunire, alungare. **2.** *(fig.)* separare, izolare. **3.** exil.

esilità *s.f.* fragilitate.

esìmere I. *vt.* a scuti, a dispensa de o obligaţie. *SIN. dispensare, esentare.* **II.** *vr.* a se sustrage.

esìmio, -ìmi, *adj.* distins, excelent ; superior ; ~ *Professore!* domnule profesor ; *(glumeţ) sei un* ~ *birbante!* eşti un pungaş a-ntîia/pe cinste !

esimizióne *s.f. (înv.)* scutire, dispensare.

èsimo *s.m. (înv.)* calcul, apreciere (a unor bunuri).

esinanìre *vt. (înv.)* **1.** a nimici. **2.** a epuiza, a istovi ; a slăvi.

esìpo *s.m.* usuc.

esistènte *adj.* existent.

esistènza *s.f.* **1.** existenţă. **2.** viaţă ; *giocarsi l'* ~ a-şi juca viaţa.

esistenziàle *adj.* **1.** existenţial. **2.** existenţialist.

esistenzialìsmo *s.m. (fil.)* existenţialism.

esistenzialista *s.m.* şi *f.* existenţialist.

esistenzialìstico, -ici, *adj. (fil.)* existenţialist.

esìstere *vi. (e)* **1.** a exista. **2.** a trăi, a fi în viaţă/viu.

esitàbile *adj. (despre o marfă)* vandabilă, care se poate debita.

esitabóndo *adj.* nesigur ; şovăielnic.

esitaménto *s.m.* **1.** ezitare. **2.** vînzare, desfacere, debitare (de mărfuri).

esitànte *adj.* ezitant, şovăielnic.

esitànza *s.f.* ezitare, şovăire ; *senza* ~ fără şovăire.

esitàre[1] *vi. (a)* a ezita, a şovăi, a oscila ; a zăbovi.

esitàre[2] *vt.* a vinde/a desface o marfă.

esitàre[3] *vi. (a) (med.)* a facilita vindecarea.

esitazióne *s.f.* ezitare, şovăială.

èsito *s.m.* **1.** ieşire ; ~ *della folla* ieşirea mulţimii. **2.** cheltuială. **3.** vînzare, desfacere. **4.** reuşită ; *di dubbio* ~ cu rezultat nesigur ; *non sortire alcum* ~ a nu avea nici un efect. **5.** *(fam.)* răspuns. *SIN. compimento, risultato.*

esiziàle *adj.* funest, fatal ; primejdios. *SIN. dannoso, funesto.*

esìzio, -ìzi, *s.m. (lit.)* distrugere ; ruină.

eslége *adj.* în afara legii, ilegal.

esocàrpo *s.m. (bot.)* epicarp.

esòcrino *adj.* exocrin.

esodèrma *s.m.* exoderm.

esodèrmide *s.f.* exoderm.

èsodo *s.m.* **1.** exod, emigrare în masă. **2.** înstrăinarea capitalurilor/valutei. **3.** *(lit.)* deznodămînt (în tragedia greacă).

esofagèo *adj.* esofagian.

esofagismo *s.m.* esofagism.

esòfago, -gi, *s.m.* esofag.

esoftàlmo *s.m. (med.)* exoftalmie.

esogamìa *s.f.* exogamie.
esògeno *adj. (geol.)* exogen.
esolèto *adj. (înv.)* demodat, învechit, ieşit din uz.
esondàre *vi. (rar, înv.)* a se revărsa.
esoneràre I. *vt.* **1.** a exonera, a despovăra, a libera; *~ dall'ufficio* a destitui. **2.** a scuti (de obligaţie). *SIN. dispensare.* **II.** *vr.* a se dispensa, a se lipsi.
esoneràto I. *part. tr.* de la esonerare şi *adj.* **II.** *s.m.* cel care a fost exonerat.
esònero *s.m.* dispensare, scutire, exonerare.
esòpico, -ci, *adj.* esopic.
esoràbile *adj. (înv.)* care poate fi înduplecat. *SIN. arrendevole.*
esorbitànte *adj.* exorbitant.
esorbitànza *s.f.* **1.** exorbitanţă. **2.** *(astron.)* ieşirea din orbită (a unui astru).
esorbitàre *vi. (a)* a întrece măsura; a trece peste ceea ce se cuvine. *SIN. eccedere, esagerare.*
esorcismo *s.m. (bis.)* rugăciune pentru alungarea diavolului, exorcism.
esorcista, -isti, *s.m.* cleric care poate exorciza.
esorcizzàre *vt.* **1.** a exorciza. **2.** *(fig.)* a îndupleca, a convinge; a elibera de complexe.
esorcizzatóre *adj., s.m.* exorcist.
esorcizzazióne *s.f.* exorcizare.
esòrdia *s.f. (înv.)* introducere.
esordiàre *vi. (a)* a începe să vorbească.
esordiènte I. *part. prez.* de la esordire şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* începător. *SIN. principiante.*
esòrdio *s.m.* **1.** *(lit.)* exordiu, preambul, început. **2.** *(fig.)* început. *SIN. principio.*
esordire *vi. (a)* **1.** a începe un discurs/o povestire. **2.** a debuta (în teatru, într-o profesiune).
esornàre *vt. (lit.)* a împodobi (cu cuvinte).
esornativo *adj. (lit.)* care împodobeşte/ornează.
esornazióne *s.f. (lit.)* împodobire, ornare.
esortaménto *s.m. (lit.)* îndemn, exortaţie.
esortàre *vt.* a îndemna stăruitor, a exorta.
esortativo *adj.* care îndeamnă.
esortatòrio, *-òri, adj. (rar)* v. esortativo.
esortazióne *s.f.* îndemn stăruitor, exortaţie.
esòrto *s.m. (înv.)* apariţie la orizont, răsărire a unui astru.
esosità *s.f.* **1.** avariţie, zgîrcenie; aviditate. **2.** odiozitate.
esosmòsi *s.f. (fiz., chim.)* exosmoză.
esòso *adj.* **1.** meschin, avar. **2.** odios; insuportabil; antipatic. **3.** *(despre preţuri)* exagerat, exorbitant.
esostòse *s.f. (med.)* exostoză.
esòstra *s.f. (ist.)* pod de lemn folosit în asediu.
esotérico, -ici, *adj.* **1.** *(fil.)* ezoteric. **2.** *(fig.)* misterios, incomprensibil, ezoteric.
esoterismo *s.m.* ezoterism.
esoteromanìa *s.f.* preferinţă pentru ceea ce este străin. *SIN. esteromania.*
esoticità *s.f.* caracter exotic.
esòtico, -òtici, *adj., s.m.* exotic.
esotizzànte *adj., s.m. (persoană)* interesat(ă) de obiecte exotice.
espàndere I. *vt.* a lărgi, a extinde (o activitate, un comerţ etc.). **II.** *vr.* **1.** a se extinde, a se mări volumul. **2.** a se împrăştia, a se răspîndi. **3.** a-şi deschide sufletul.
espansibilità *s.f.* expansibilitate.
espansióne *s.f.* **1.** *(fiz.)* expansiune. **2.** îngroşare; lărgire. **3.** *(med.)* dilatare. **4.** expansiune, extindere; dezvoltare. **5.** *(fig.)* expansivitate, comunicativitate, exuberanţă; efuziune. **6.** *(înv.)* împrăştiere.
espansionismo *s.m.* expansionism.
espansionista, -isti, *adj., s.m.* şi *f.* expansionist.
espansionistico, -ici, *adj.* expansionist.
espansività *s.f.* **1.** comunicativitate, expansivitate. **2.** *(fiz.)* expansivitate.
espansìvo *adj.* **1.** *(fiz.)* expansiv. **2.** *(fig.)* comunicativ, expansiv.
espànso I. *part. tr.* de la espandere. **II.** *adj. (despre răşini termoizolante)* cu densitate joasă.
espatriàre *vi. (e, a)* a se expatria. *SIN. emigrare.*
espàtrio *s.m.* expatriere. *SIN. emigrazione.*
espedièntе I. *s.m.* expedient; *ricorrere agli ~-i* a recurge la expediente; *vivere di ~-i* a trăi din expediente. *SIN. mezzuccio, rimedio.* **II.** *adj. (înv.)* util, folositor; oportun, potrivit.
espedire I. *vt.* **1.** a termina, a rezolva. **2.** a uşura. **3.** a scăpa, a se elibera. **II.** *vr.* a se grăbi.
espedizióne *s.f. (înv.)* **1.** expediţie. **2.** rezolvare.
espèllere *vt.* **1.** a elimina, a da afară. **2.** *(med.)* a expulza.
esperantista, -isti, *s.m.* cunoscător al limbii esperanto, esperantist.
esperànto *s.m. (lingv.)* esperanto.
esperibile *adj.* experimentabil; *(jur.)* executabil.
espèride I. *adj.* occidental, apusean. **II.** *s.f.* **1.** *(bot.)* nopticoasă *(Hesperis matronalis).* **2.** *(la pl., mit.)* esperide.
esperiènza *s.f.* **1.** experienţă. **2.** încercare; *parlare per ~* a vorbi din experienţă.
esperiménto *s.m.* **1.** probă, încercare; *far ~ delle proprie forze* a-şi încerca propriile forţe; *far qualcosa in via di ~* a face ceva de încercare/experimentale; *far ~ del proprio diritto* a face uz de propriul drept; *~ di latino/di matematica* probă/lucrare scrisă la latină/la matematică. **2.** experiment, experienţă.
espèrio, *-èri, adj. (rar, lit.)* occidental, apusean.
esperire *vt.* **1.** *(jur.)* a valorifica, a folosi (o cercetare, o dovadă). **2.** a experimenta.
èspero *s.m.* **1.** Venus, luceafărul de seară. **2.** *(lit.)* vînt de apus. **3.** apus.
espèrto I. *part. tr.* de la esperire. **II.** *adj.* **1.** experimentat. *SIN. consumato, navigato.* **2.** expert, cunoscător, competent, specialist; *essere ~ degli uomini* a fi bun cunoscător de oameni. *SIN. competente, conoscitore.* **3.** priceput, îndemînatic, bun, expert. **III.** *s.m.* expert; *chiedere la consulenza di un ~* a cere o expertiză.
espetibile *adj. (înv.)* care este de dorit.
espettazióne *s.f. (înv.)* expectativă, aşteptare.
espettoràntе *s.m., adj. (med.)* expectorant. *SIN. espettorativo.*
espettoràre *vt. (med.)* a expectora.
espettoràto I. *part. tr.* de la espettorare şi *adj.* **II.** *s.m. (med.)* expectoraţie. *SIN. escreato.*
espettorazióne *s.f.* expectorare; expectoraţie.
espiàbile *adj.* expiabil, care poate fi ispăşit.
espiaménto *s.m. (rar)* ispăşire.
espiàre[1] *vr.* a ispăşi; *~ i propri errori* a ispăşi/a plăti propriile greşeli; *~ una pena* a ispăşi/a executa o pedeapsă.
espiàre[2] *vt. (înv.)* a spiona.
espiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* ispăşitor.
espiatòrio *adj.* **1.** privitor la expiere; *rito ~* ritual expiator. **2.** care ajută la expiere; ispăşitor; *capro ~ (fig.)* ţap ispăşitor.
espiazióne *s.f.* ispăşire, expiere, expiaţie.
espilàre[1] *vt.* **1.** *(jur.)* a sustrage (prin înşelăciune). **2.** *(fig., lit.)* a smulge, a înhăţa. **3.** *(rar, fig.)* a plagia, a copia.
espilàre[2] *vt.* a jupui.
espilazióne *s.f.* sustragere.

espiràre I. *vi. (înv.)* a muri. **II.** *vt., vi. (e, a)* a expira.
espiratóre *adj. (anat.)* expirator.
espiraziône *s.f.* expirație.
espìscare *vt. (înv.)* a investiga, a cerceta.
espletaméntо *s.m.* îndeplinire, ducere la bun sfîrșit.
espletàre *vt.* a duce la bun sfîrșit, a termina.
espletaziône *s.f. (rar)* îndeplinire.
espletìvo *adj. (gram.)* expletiv, pleonastic.
esplicàbile *adj. (rar)* **1.** exprimabil. **2.** explicabil, care poate fi explicat.
esplicaméntо *s.m.* **1.** explicare; expunere. **2.** desfășurare, dezvoltare.
esplicàre I. *vt.* **1.** a exercita; ~ *un'attività* a exercita o activitate. **2.** *(lit.)* a expune, a explica. **II.** *vr. (înv.)* a se explica, a aduce o explicație.
esplicativo *adj.* explicativ, lămuritor.
esplicaziône *s.f.* **1.** explicație, explicare; expunere. **2.** desfășurare, exercitare.
esplicere *vt. (înv.)* a explica.
esplodènte I. *part. prez.* de la esplodere și *adj.* **II.** *s.m. (mai ales la pl.)* exploziv.
esplòdere I. *vi. (a, e)* **1.** a exploda. **2.** *(fig.)* a izbucni. *SIN. scoppiare.* **3.** *(fig.; despre un vulcan)* a erupe. **II.** *vt.* a descărca (o armă), a trage (cu o armă); *esplose un colpo di rivoltella* a tras o lovitură de revolver.
esploràre *vt.* **1.** a cerceta. **2.** a examina; a studia. **3.** a explora.
esploratìvo *adj.* de explorare; privitor la explorare.
esploratóre, -trìce I. *adj.* care explorează/cercetează. **II.** *s.m.* **1.** explorator. **2.** *(mil.)* cercetaș. **3.** *(mar.)* vedetă.
esploratòrio *adj.* **1.** *(lit.)* privitor la explorare. **2.** *(med.)* care studiază organele interne.
esplorazióne *s.f.* **1.** explorare. **2.** *(mil.)* cercetare. **3.** *(tele.)* baleiaj.
esplosióne *s.f.* explozie.
esplóso *part. tr.* de la esplodere și *adj.*
espoliàre *vt. (înv.)* a spolia.
esponènte I. *part. prez.* de la esporre și *adj. (rar).* **II.** *s.m.* și *f.* reprezentant, exponent, purtător de cuvînt. **III.** *s.m.* **1.** *(lingv.)* articol de dicționar. **2.** *(mat.)* exponent.
esponenziàle I. *adj. (mat.)* exponențial, de exponent. **II.** *s.f.* curbă exponențială.
espòrre I. *vt.* **1.** a expune, a pune la vedere; ~ *le merci in vetrina* a expune mărfurile în vitrină. **2.** *(foto.)* a expune. **3.** a părăsi, a abandona, a lăsa la voia întîmplării, a expune; ~ *al rischio* a expune la risc; ~ *un neonato* a părăsi un nou-născut; *(ist.)* ~ *alle fiere* a condamna pe cineva să fie devorat de fiare. **4.** *(fig.)* a risca, a pune în primejdie; ~ ~ *la propria vita* a-și primejdui propria viață. **5.** a povesti, a relata; a citi, a explica, a interpreta. **II.** *vr.* **1.** a se expune; ~*-si ai pericoli* a se expune la pericole. **2.** a se compromite. **3.** *(com.)* a acorda credit.
esportàre *vt. (a)* a exporta.
esportatóre *adj., s.m.* exportator.
esportaziône *s.f.* export; exportare.
esposìmetro *s.m. (foto.)* exponometru.
espositìvo *adj.* expozitiv.
espósito *s.m., adj. (înv.)* copil găsit, copil abandonat.
espositóre, -trice I. *adj., s.m.* și *f.* **1.** expozant. **2.** prevestitor; interpret; comentator. **II.** *s.m.* suport pentru confecții (în magazine).
esposiziône *s.f.* **1.** expunere; prezentare. **2.** *(foto.)* expunere. **3.** așezare, poziție (față de punctele cardinale). **4.** relatare, expunere; expozeu; interpretare. **5.** expoziție **6.** *(muz.)* partea inițială a unei compoziții. **7.** *(alpin.)* poziția pe un perete (care nu oferă puncte de sprijin). **8.** *(com.)* volumul creditului acordat.
espósto I. *part. tr.* de la esporre. **II.** *adj.* **1.** așezat, situat. **2.** *(alpin.)* itinerariu primejdios. **3.** *(med.; despre fracturi)* în care centrul fracturii comunică cu exteriorul. **III.** *s.m.* **1.** copil abandonat. *SIN. trovatello.* **2.** petiție, cerere; conținutul unei petiții; *scrivere/accogliere/respingere un* ~ a scrie/a primi a respinge o petiție; *secondo quanto risulta dall'* ~ după cum rezultă din cele prezentate mai sus.
espressióne *s.f.* **1.** exprimare. *SIN. estrinsecazione.* **2.** cuvînt, frază; locuțiune. *SIN. termine, vocabolo.* **3.** *(lingv.)* expresie, significant. **4.** expresivitate. **5.** *(mat.)* expresie.
espressionismo *s.m.* expresionism.
espressionìstico, *-ici, adj.* expresionist.
espressìva *s.f. (rar)* expresivitate.
espressività *s.f.* expresivitate.
espressìvo *adj.* expresiv.
esprèsso[1] I. *part. tr.* de la esprimere. **II.** *adj.* **1.** explicit, clar, manifest. **2.** *(rar, lit.)* trimis anume.
esprèsso[2] I. *adj.* **1.** rapid; *treno* ~ tren rapid; *caffé* ~ cafea expres. **2.** *(despre timbre)* recomandat, expres. **II.** *s.m.* **1.** cafea expres. **2.** timbru la o scrisoare recomandată; scrisoare recomandată expres; *spedire un* ~ a expedia o recomandată expres.
espressóre *s.m. (rar)* instrument de stors.
esprimere I. *vt.* **1.** a exprima; a spune. **2.** *(înv.)* a traduce. *SIN. dimostrare, esternare, estrinsecare.* **3.** a manifesta, a reprezenta, a exprima. **4.** *(înv.)* a stoarce. **5.** *(fig.)* a scoate. **II.** *vr.* a se exprima; a vorbi.
esprimìbile *adj.* exprimabil.
esprobàre *vt. (înv.)* **1.** a reproba, a dezaproba. **2.** a mustra, a dojeni.
esprobazióne *s.f. (înv.)* dezaprobare, blam.
espromissiàrio *s.m. (jur.)* girant.
espromissióne *s.f.* girare.
espromittènte *s.m.* girant.
espropriàre I. *vt.* a expropria. **II.** *vr.* a renunța (la ceva).
espropriazióne *s.f.* expropriere.
espròprio, *-òpri, s.m. (jur.)* expropriere.
espugnàre *vt.* a cuceri.
espugnatóre, -trice *s.m.* și *f. (rar, lit.)* învingător, cuceritor.
espugnazióne *s.f.* cucerire, luare cu asalt.
espulsióne *s.f.* expulzie; expulzare, eliminare.
espulsìvo *adj.* care expulzează.
espùlso I. *part. tr.* de la espellere. **II.** *s.m.* (elev) eliminat
espulsóre I. *adj.* care expulzează. **II.** *s.m. (mil.)* ejector, aruncător, extractor (al unei arme de foc).
espùngere *vt. (lit.)* a suprima, a tăia, a șterge dintr-un text. *SIN. cancellare.*
espùnto *part. tr.* de la espungere.
espuntório, *-òri adj. (înv.)* care servește la o suprimare (din text); *punto* ~ semn la o literă de suprimat (într-un text vechi).
espunzióne *s.f.* suprimare; eliminare.
espurgàre *vt. (rar)* **1.** a curăța (de murdărie un bazin etc.); ~ *le merci* a dezinfecta o marfă. **2.** a elimina (dintr-un text) părțile licențioase, a expurga.
espurgaziône *s.f. (lit.)* **1.** eliminare a unor părți licențioase (dintr-un text), expurgare; expurgație. **2.** *(înv.)* evacuare.
esquisito *adj. v.* squisito.
essa *pron. pers. III f. sg. ea.*
ésse[1] *s.m.* sau *f. invar.* numele literei s; *ad* ~ în formă de s; *avere le gambe a* ~ a avea picioarele strîmbe.

ésse[2] *pron. pers. III f. pl.* ele.
essedàrio *s.m. (la Gali)* cel care conducea un car.
èssedo *s.m.* car cu două roate (la Gali, Britani).
essendochè *conj. (rar)* dat fiind că, întrucît.
essènza *s.f.* esență; *in ~* în esență, în fapt; *la quinta ~* chintesență.
essenziàle *adj.* **1.** esențial; necesar, indispensabil. *SIN. fondamentale, primario.* **2.** *(chim.) olio ~* esență.
essenzialità *s.f.* caracter esențial.
essenzialménte *adv.* în esență, profund, cu adevărat.
essèra *s.f. (ant., arheol.)* corabie cu șase rînduri de vîsle suprapuse.
èssere **I.** *vi.* **A.** *(ca auxiliar este folosit pentru toate timpurile diatezei pasive) io sono amato* eu sînt iubit; *io sono stato amato* eu am fost iubit; *(pentru timpurile compuse ale diatezei reflexive) tu ti sei lodato* tu te-ai lăudat; *egli si è pentito* el s-a căit; *(pentru toate timpurile compuse ale verbelor impersonale) era accaduto* s-a întîmplat; *é nevicato* a nins; *(pentru timpurile compuse ale verbelor intranzitive care indică un mod de a fi) sono invecchiato* am îmbătrînit; *(sau o mișcare considerată în raport cu o țintă) sono corso a casa* am alergat acasă; *(ale verbelor:* **dovere, potere** și **volere** *urmate de infinitivul unui verb care în mod obișnuit se conjugă cu* **essere***) non sono potuto venire* n-am putut să vin; *sono dovuto restare* a trebuit să rămîn. **B.** *(cu funcție de copulă unește subiectul cu predicatul nominal) tu sei buono* tu ești bun; *essere una nullità* a fi o nulitate. **C. 1.** *(ca predicat verbal în sens absolut)* a fi, a exista; *penso dunque sono* gîndesc deci exist. **2.** *(însoțit de particulele* **ci, vi***)* a fi, a se afla, a se găsi, a exista, a trăi; *non ci sono uomini perfetti* nu sînt oameni perfecți; *ci sono varie classi sociali* sînt diferite clase sociale; *c'è un mezzo per risolvere il problema* există o modalitate de rezolvare a problemei; *non c'era nessuno* nu era nimeni; *c'è abbondanza di frutta* e abundență de fructe; *c'è un ponte che passa il fiume* e un pod care trece fluviul; *c'era in quel tempo un uomo* era în acel timp un om. **3.** *(în construcții impersonale are valoare emfatică) è a lui che sto chiedendo* pe el îl întreb; *è che non me ne avevano parlato* adevărul este că nu-mi vorbiseră de asta. **4.** *(determină timpul și condițiile climaterice) è molto tardi* este foarte tîrziu; *oggi è brutto tempo* astăzi este timp urît. **5.** *(determină distanța) di qui a Firenze ci sono circa trecento chilometri* de aici la Florența sînt circa trei sute de chilometri. **6.** *(ia sensul diferitelor verbe cu care ar putea fi înlocuit)* **a)** a se întîmpla; *sarà quel che sarà* o să fie ce-o să fie; *com'è che non ti fai più vivo* ce s-a întîmplat că nu mai dai semne de viață; **b)** a sosi; *fra due ore siamo in città* peste două ore sîntem în oraș; *ci siamo* am ajuns; **c)** *(fam.)* a înțelege, a pricepe; *ci sei?* ai priceput?; **d)** a consta; *la sua unica soddisfazione è nell'ammucchiare denaro* unica sa satisfacție e să strîngă bani; **e)** *(fam.)* a costa; *quanto è in tutto?, sarà circa mille lire* cît costă? în jur de o mie de lire; **f)** *(fam.)* a cîntări; *il pane è un chilo* pîinea cîntărește un chilogram; **g)** a deveni; *quando sarai grande mi capirai* cînd vei fi mare mă vei înțelege; *vuole ~ ricco* vrea să devină bogat. **7.** *(în locuțiuni specifice) puo ~!* o fi!; *come sarebbe a dire?* adică? cum s-ar spune?; *e sia (pure)* ei fie; *così sia* așa să fie; *che è che non è* ce e, ce nu e; *sia che tu lo voglia, sia che non lo voglia* fie că vrei, fie că nu vrei. **D.** *(urmat de prepoziții și adverbe exprimă diferite relații gramaticale).* **1.** *(urmat de prepoziția* **a***)* a fi, a se afla, a se găsi; *sono a scuola* sînt la școală; *sono stato alla partita* am fost la meci; *fra poco saremo a Milano* peste puțin vom fi la Milano; *~ al sicuro* a fi în siguranță; *~ all'oscuro di qualcosa* a nu fi informat asupra unui lucru; *~ agli ordini di qualcuno* a fi la ordinele cuiva; *~ al verde* a fi lefter; *siamo alle solite!* sînt ca de obicei. **2.** *(cu prep.* **da,** *fiind precedat sau nu de particula* **ci,** *indică necesitatea, posibilitatea etc.) c'è da spedire un pacco* trebuie expediat un pachet; *c'è da fare un buon guadagno* este rost de un cîștig bun; *non è persona da tanto* nu este în stare de atît; *~ dalla parte di qualcuno* a fi de partea cuiva. **3.** *(urmat de prepozițiile* **in, di, da** *introduce un element care determină subiectul specificîndu-i starea, funcția, apartenența, materia) è un uomo d'ingegno* este un om de geniu; *è una statua di bronzo* e o statuie de bronz; *è l'aiuto di mio fratello* e ajutorul fratelui meu; *è di famiglia onesta* e dintr-o familie cinstită; *~ di pessimo umore* a fi prost dispus; *~ d'aiuto* a fi de ajutor; *~ d'opinione* a fi de părere; *~ da più/da meno* a valora mai mult/mai puțin; *~ in buono/in cattivo stato* a fi în stare bună/proastă; *~ in uniforme* a fi în uniformă; *~ in maniche di camicia* a fi fără haină; *~ in dubbio/in forse* a fi în dubiu; *~ in lutto* a fi în doliu; *~ in collera* a fi furios; *~ in qualcuno/nei panni di qualcuno* a fi în pielea cuiva; *~ in grado di fare qualcosa* a fi în măsură să facă ceva; *~ in sè* a fi calm/echilibrat; *~ per qualcuno* a fi pentru cineva. **4.** *(urmat de prep.* **per** *și de o formă nominală indică destinația, scopul, preferința) questo è per te* asta e pentru tine; *è per questo che sono venuto* pentru asta am venit. **5.** *(lit.; urmat de prep.* **per** *și o formă verbală indică iminența acțiunii exprimate de verbul care urmează) siamo per lasciare la città* sîntem hotărîți să părăsim orașul; **6.** *(precedat de prepoziția* **per** *limitează raza de aplicare a frazei care urmează) per ~ intelligente, lo è* de inteligent, e inteligent. **7.** *(cu adv. și prep.* **davanti, dietro, sopra, sotto, giù, su** *indică poziția în raport cu alte persoane sau lucruri) la mia casa è davanti alla sua* casa mea este în fața casei sale; *è giù che ti aspetta* te așteaptă jos. **II.** *vi. impers.* **1.** *(introduce un predicat care determină o anumită acțiune, un anumit proces sau fenomen, fără un subiect definit în mod explicit) è caldo/freddo/nuvolo* este cald/frig/nor; *è così* este așa; *è come dici tu* este cum spui. **2.** *(urmat de prep.* **per** *care determină un pronume, un substantiv sau un verb sau de o frază introdusă prin conj.* **che,** *întărește legătura dintre verbul care îl urmează pe* **che** *și complementul precedat de per) è per te che lo dico* pentru tine vorbesc; *è per il tuo bene che lo faccio* o fac pentru binele tău. **III.** *s.m.* **1.** existență, viață, stare, condiție; *indagare i problemi dell' ~* a cerceta problemele existenței; *(înv.) dare l' ~* a-și da viața. **2.** ființă, vietate; *gli ~-i viventi* ființele vii. **3.** *(fam.)* persoană, om, individ.
éssi *pron. pers. III. pl.* ei.
essicaménto *s.m. (rar)* **1.** uscare a unui teren. **2.** deshidratare, uscare (a vegetalelor). **3.** *(ind.)* uscare.
essicàre **I.** *vt.* **1.** a usca. **2.** a seca, a asana. **II.** *vr.* **1.** a se usca. **2.** *(despre un teren)* a deveni uscat/arid. **3.** *(fig.)* a se epuiza.
essicativo *adj., s.m.* sicativ.
essicatóio, -ói, *s.m.* **1.** uscător. **2.** uscătorie.
essicazióne *s.f.* uscare; *~ di un terreno* asanare.
ésso **I.** *pron. pers.* **1.** *(sg.)* el *(indică lucrul sau animalul de care se vorbește); (fam. sau dial. indică și persoana de care se vorbește; se folosește ca subiect*

şi foarte rar în funcţie de complement). **2.** *(la pl.)* ei *(indică persoanele, animalele sau lucrurile despre care se vorbeşte şi se foloseşte ca subiect şi complement).* **II.** *pron. de întărire (lit.)* însuşi.

essotèrico *adj.* esoteric.

essudàto *s.m. (med.)* exsudat.

essùto *(înv.) part. tr.* de la essere.

est *s.m.* est, răsărit.

està *s.f. (rar, poetic) v.* estate.

estàglio *s.m.* contract pentru executarea unei lucrări în acord.

estànti *adv. (înv., în expr.) in ~* îndată, pe dată.

éstasi *s.f.* extaz; *(fig.) andare in ~* a cădea în extaz; *(fam., glumeţ) essere in ~* a fi distrat.

estasiàre **I.** *vt. (rar)* a produce extaz, a face să cadă în extaz. *SIN affascinare.* **II.** *vr.* a se extazia. *SIN. bearsi, incantarsi.*

estasire *vi. (rar)* a fi în extaz; a se extazia.

estàte *s.f.* vară; *~ di San Martino* timp frumos în noiembrie

estàtico, -ici **I.** *adj.* extatic. **II.** *s.m.* persoană care este/cade în extaz.

estemporàle *adj. (înv.)* neaşteptat.

estemporaneità *s.f. (rar)* improvizaţie.

estemporàneo *adj.* **1.** neaşteptat. **2.** improvizat; *poeta ~* poet care compune versuri prin improvizaţie; *traduzione ~-a* traducere la prima vedere.

estèndere **I.** *vt.* **1.** a extinde; a întinde; a lungi. **2.** *(fig., rar)* a redacta. **3.** *(înv.)* a desfăşura, a desface. **II.** *vr.* **1.** a se extinde, a se propaga. *SIN. allargarsi.* **2.** a se întinde.

estendìbile *adj. (rar)* extensibil.

estènse **I.** *adj. (ist.)* aparţinînd familiei domnitoare d'Este. **II.** *s.m. pl.* ducii din casa d'Este şi succesorii lor.

estensìbile *adj. v.* estendibile.

estensióne *s.f.* **1.** extindere, mărire, creştere. **2.** *(fig., despre cuvinte)* extindere, lărgire de sens; *in tutta l' ~ della parola* în înţelesul deplin al cuvîntului. **3.** întindere; suprafaţă. **4.** întindere, extensie. **5.** *(muz.)* registru. **6.** *(logică)* sferă.

estensìvo *adj.* extensiv.

estènso *adj. (rar)* extins *(mai ales în loc.); per ~* în întregime, fără abreviere.

estensóre *s.m.* **1.** redactor (al unei circulare, al unei sentinţe etc.). **2.** *(sport)* extensor. **3.** *(anat.)* muşchi extensor.

estenuàre **I.** *vt.* **1.** a slăbi, a topi; a extenua, a istovi, a vlăgui. *SIN. sfibrare, spossare.* **2.** *(fig.)* a sărăci. **3.** *(fig., înv.)* a reduce, a scădea. **II.** *vr.* a se obosi, a se istovi, a se vlăgui.

estenuativo *adj.* extenuant, istovitor.

estenuazióne *s.f.* extenuare, istovire.

èstere *s.m. (chim.)* ester.

esterificàre *vt. (chim.)* a esterifica.

esterióre *adj., s.m.* exterior; extern.

esteriorità *s.f.* exterior, aspect exterior, înfăţişare. *SIN. apparenza.*

esteriorizzàre *vt., vr.* a (se) exterioriza.

esteriorizzazióne *s.f. (rar)* exteriorizare.

esterminàre *vt.* a extermina, a nimici.

esterminatóre, -trice *s.m. şi f.* exterminator.

esterminazióne *s.f. (rar)* exterminare.

esterminio, -ìni *s.m.* exterminare, nimicire.

esternàre **I.** *vt.* a exterioriza; a manifesta, a exprima. *SIN. esprimere, palesare.* **II.** *vr.* **1.** a se exterioriza, a se manifesta. **2.** a se exprima. **3.** a se confia, a face confidenţe cuiva.

esternàto *s.m.* externat.

estèrno[1] **I.** *adj.* **1.** extern, exterior; *scala ~-a* scară exterioară; *alunni ~-i* elevi externi; *atti ~-i* acte exterioare; *per uso ~* **a)** *(farm.)* pentru uz extern; **b)** *(fig., glumeţ)* pentru alţii; pentru aparenţe. **2.** *(sport)* disputat pe terenul adversarului. **3.** *(înv.)* străin. **4.** *(ind.)* separat, neunit. **II.** *s.m. f.* **-a** *(în sens* **2)** **1.** exterior, partea din afară. **2.** elev extern. **3.** *(cinema.)* cadru exterior.

estèrno[2] *adj.* de ieri.

èstero **I.** *adj.* străin; extern; *merci ~-e* mărfuri străine; *Ministero degli affari ~-i* Ministerul Afacerilor Externe. **II.** *s.m.* **1.** străinătate; *vivere/lavorare/andare all' ~* a trăi/a munci/a merge în străinătate. **2.** *(mai ales la pl.) în cadrul redacţiei unui ziar)* secţia de ştiri externe.

esterofilìa *s.f.* xenofilie.

esteròfilo *adj., s.m.* xenofil.

esterrefàtto *adj.* înspăimîntat; îngrozit, năucit.

estesiòmetro *s.m.* aparat pentru studiul senzaţiilor elementare.

estéso **I.** *part. tr.* de la estendere. **II.** *adj.* **1.** extins; larg, amplu, vast; *un territorio ~* un teritoriu vast; *(fig.) significato ~* sens schimbat; *per ~* fără abrevieri. **2.** *(înv.)* ieşit în afară.

estèta, -èti *s.m. (lit.)* estet.

estètica *s.f.* estetică.

estètico, -ètici *adj.* estetic.

estetismo *s.m.* estetism.

estetista *s.f.* cosmeticiană.

estetistico, -ici *adj.* de estet, estetizant.

estetizzànte *adj.* de estet, estetizant.

estetizzàre *vi.* a poza în estet; a practica estetismul.

estetologia, -gie *s.f.* estetică.

estimàbile *adj.* estimabil.

estimàle *adj. (ec.)* relativ la apreciere/la evaluare, estimativ.

estimativa *s.f. (lit.)* **1.** facultate de a judeca corect. **2.** judecată.

estimatóre *s.m.* **1.** cel care evaluează. **2.** amator, admirator.

estimatòrio *adj.* de preţuire, de evaluare.

estimazióne *s.f. (lit.)* **1.** apreciere, evaluare, estimaţie. **2.** *(lit.)* judecată.

èstimo[1] *s.m.* **1.** estimare, evaluare. **2.** venitul impozabil al bunurilor imobile. **3.** disciplină economică care studiază problema/estimării bunurilor. **4.** *(înv.)* registru de venituri/de impozite. **5.** cenz.

èstimo[2] *adj.* extern.

estinguere **I.** *vt.* **1.** a stinge; *~ l'incendio/la sete* a stinge focul/setea. **2.** *(fig.)* a anula, a face să dispară; *~ un desiderio* a face să dispară o dorinţă; *~ un debito* a plăti o datorie; *~ una famiglia* a face să dispară o familie. **3.** *(lit.)* a ucide, a nimici. **II.** *vr.* **1.** a se stinge. **2.** *(fig., lit.)* a muri. **3.** *(fig.)* a sfîrşi. **4.** a înceta să existe.

estinguìbile *adj.* **1.** care poate fi stins. **2.** *(despre o datorie)* amortizabil.

estinguiménto *s.m. (rar)* **1.** stingere. **2.** amortizare.

estintivo *adj.* extinctor; extinctiv.

estinto **I.** *part. tr.* de la estinguere. **II.** *adj. (înv.)* şters; decolorat. **III.** *s.m.* mort, decedat.

estintóre *s.m.* extinctor.

estinzióne *s.f.* **1.** stingere; *l' ~ di un incendio* stingerea unui incendiu; *~ di un debito* amortizare/stingere a unei datorii; *~ della calce* stingere a varului; *~ di un vulcano* încetarea activităţii unui vulcan. **2.** *(jur.)* încetarea unui drept. **3.** dispariţia unei familii (din lipsă de moştenitori).

estirpaménto *s.m.* extirpare.

estirpàre *vt.* a extirpa.

estirpatóre I. *adj.* care extirpă, extirpator. II. *s.m. (agr.)* extirpator.
estirpatùra *s.f.* extirparea buruienilor.
estirpazióne *s.f.* extirpare, extirpație.
estivànte I. *part. prez.* de la estivare și *adj.* II. *s.m.* și *f.* vilegiaturist.
estivàre I. *vt.* a merge cu animalele la păşunat în munți. II. *vi. (a; rar)* a sta vara în altă localitate (față de cea în care se stă în mod obișnuit).
estivazióne *s.f.* 1. văratic (al turmelor). 2. *(fiziol.)* estivație.
estivo *adj.* văratic, de vară.
ésto *pron. dem., adj. (înv.)* acest.
estòllere I. *vt. (poetic)* 1. a ridica; a înălța. 2. *(fig.)* a lăuda, a elogia, a preamări. II. *vr.* 1. a se ridica, a se înălța. 2. a-și scoate (ceva de pe sine), a îndepărta.
èstone I. *adj., s.m.* estonian, Eston. II. *s.m.* limba estonă.
estòrcere *vt.* a extorca, a stoarce.
estorsióne *s.f.* 1. extorcare, stoarcere. 2. *(înv., chir.)* răsucire, torsiune.
estòrto I. *part. tr.* de la estorcere. II. *adj.* sustras.
estra- *prefix* extra-; *~ territoriale* extrateritorial.
estradàre *vt.* a extrăda.
estradizióne *s.f.* extrădare.
estradòsso *s.m.* 1. *(arhit.)* extrados. 2. *(av.)* extrados, fața superioară a unei aripi.
estradotàle *adj.* extradotal.
estraeuropeo *v.* extraeuropeo.
estràere *vt. (înv.)* estrarre.
estragiudiziàle *adj.* 1. extrajudiciar. 2. obținut fără proces.
estragóne *s.m. (bot.)* tarhon *(Artemisio dracunculus)*.
estralegàle *adj.* 1. în afara legii. 2. contra legii. *SIN. metagiuridica.*
estraneaménte *adv.* 1. straniu. 2. extrinsec.
estràneo I. *adj.* 1. străin, de natură diferită; *un corpo ~* un corp străin; *una sostanza ~-a* o substanță străină; *un individuo ~ alla famiglia* un individ străin de familie; *rimanere ~ alla discussione* a rămîne străin de discuție. 2. *(înv., poetic)* străin, din alt loc/altă țară. 3. *(înv.)* ciudat. II. *s.m.* 1. persoană din afara instituției/familiei etc. 2. *(înv.)* străin (de loc).
estraniàre *vt., vr.* a (se) îndepărta, a (se) înstrăina.
estraniazióne *s.f.* înstrăinare.
estrànio *adj. v.* estraneo.
estrapolàre *vt. (mat.)* a extrapola.
estrapolazióne *s.f. (mat.)* extrapolare.
estraprocessuàle *adj.* extrajudiciar.
estràrre *vt.* 1. a extrage, a smulge, a scoate afară. 2. a trage (un număr de loterie). 3. a exporta. *SIN. esportare.*
estraterritoriàle *adj.* extrateritorial.
estrattivo *adj.* extractiv.
estràtto I. *part. tr.* de la estrarre și *adj.* II. *s.m.* 1. extract; *~ di fegato/di carne* extract de ficat/de carne; *~ di lavanda/di tuberosa* esență de lavandă/de tuberoză. 2. extras. 3. copie, extract. 4. număr/bilet tras la sorți. 5. *(înv.)* indice. III. *prep. (rar, înv.)* în afară de.
estrattóre *s.m.* 1. persoană care extrage. 2. *(mec.)* extractor.
estrauterìno *adj. (med.)* extrauterin.
estravagànte *adj.* 1. extravagant; ciudat, bizar. 2. *(despre scrieri)* necuprinse de autor în culegerea propriilor opere.
estrazióne *s.f.* 1. extracție; extragere. 2. tragere (la sorți, la loterie). 3. *(fig.)* origine, neam. 4. *(chim.)* separarea unuia sau mai multor compuși. 5. export.
estrèma *s.f. (sport)* 1. (jucător) extremă *(la fotbal)*, 2. fundaș *(la rugbi)*.
estremàre I. *vt.* a diminua. II. *vr.* a face să se diminueze.
estremismo *s.m.* extremism. *SIN. radicalismo.*
estremista, *-isti s.m., adj.* extremist.
estremistico, *-ici, adj.* extremist.
estremità *s.f.* 1. extremitate, capăt; margine. 2. *(fig., lit.)* culme; exces. 3. *(ind.)* ultimul grad de perfecțiune în artă. 4. *(înv.)* sărăcie totală, mizerie neagră. 5. *(la pl.)* picioare; mîini.
estremizzàre *vt.* a acutiza tensiunile politice și sociale.
estrémo I. *adj.* 1. ultim, extrem; *giungere all'ora ~-a* a ajunge clipa de pe urmă; *~ Oriente* Extremul Orient; *~-i onori* funeralii; *partiti ~-i* partide extremiste; *~-a destra/sinistra* extrema dreaptă/stîngă. 2. excesiv de grav/urgent; *pericolo ~* pericol extrem. II. *s.m.* 1. extremitate; *gli ~-i si toccano* extremele se atrag. 2. *(mat.)* primul sau al patrulea termen al unei proporții. 3. parte esențială; datele principale; *gli ~-i di un documento* punctele esențiale ale unui document. 4. moment extrem, capăt, sfîrșit; *resistere all' ~* a rezista pînă la capăt; *essere agli ~-i* a) a fi la capătul vieții; b) a fi la capătul puterilor; *all' ~ in, ~* la sfîrșit. 5. *(fig.)* exces, culme; *l' ~ della gioia* culmea bucuriei; *spingere le cose all' ~* a împinge lucrurile la maximum; *passare da un ~ all'altro* a trece de la o extremă la alta. 6. *(înv.)* mizerie, necesitate. 7. *(sport)* extremă.
estrinsecaménto *s.m.* manifestare, exteriorizare; exprimare.
estrinsecàre *vt.* a manifesta, a exterioriza; a exprima. *SIN. esprimere.*
estrinsecazióne *s.f.* manifestare. *SIN. espressione, manifestazione.*
estrìnseco *adj.* 1. extrinsec. 2. superficial, aparent.
èstro *s.m.* 1. *(entom.)* streche. 2. *(biol.)* estru. 3. imbold, stimulent. 4. inspirație. 5. capriciu, toană, chef; *venir l' ~ di fare qualcosa* a-i veni chef să facă ceva; *agire secondo l' ~* a acționa după toane; *a ~* după chef.
estrògeno I. *adj.* capabil să producă estrul. II. *s.m.* estrogen.
estromanìa *s.f.* nimfomanie.
estrométtere *vt., vr.* a (se) exclude; a (se) alunga; a (se) elimina; a (se) expulza.
estromissióne *s.f.* excludere; alungare; eliminare; expulzare.
estróne *s.m. (biol.)* estronă.
estróso *adj.* 1. ciudat, bizar. 2. capricios, năbădăios.
estroversióne *s.f. (bis.)* extroversiune.
estrovèrso, estrovertito, *adj. (psih.)* extrovertit.
estrovèrtere I. *vt.* a îndrepta în afară. II. *vr.* a se îndrepta spre exterior, a se deschide.
estrovertito *adj., s.m.* extrovertit.
estrùdere *vt.* 1. a împinge afară, a da afară, a elimina. 2. a supune unei extruziuni.
estrùere *vt. (rar)* 1. a construi, a înălța (o construcție). 2. a acumula.
estrusióne *s.f.* 1. *(lit.)* expulzare. 2. *(tehn.)* extruziune, extrudare.
estrusóre *s.m.* aparatul cu care se face extruziunea.
estrùtto *part. tr.* de la estruere și *adj.*
estruàre *vi. (e; rar, înv.* și *fig.)* a clocoti, a fierbe, a arde.
estuàrio, *-àri, s.m. (geogr.)* estuar.

estumescènza *s.f. (rar)* umflătură.
estuòso *adj.* **1.** *(lit.)* care arde/clocoteşte. **2.** *(lit.)* furtunos; impetuos.
esturbàre *vt. (înv.)* a alunga.
esuberànte **I.** *part. prez.* de la e s u b e r a r e. **II.** *adj. (fig.)* plin de vitalitate/de brio.
esuberànza *s.f.* **1.** abundenţă; *in* ~ în cantitate mare, mai mult decît necesar. **2.** *(fig.)* vivacitate, expansivitate, comunicativitate.
esuberàre *vi. (rar, lit.)* a fi din belşug, a prisosi.
esùbero *s.m. (adm.)* rest; prisos, surplus.
èsula *s.f. (bot.)* **1.** arior-de-baltă *(Euphorbia palustris)*. **2.** arior *(Euphorbia cyparissias)*.
esulàre *vi. (a)* **1.** *(rar)* a merge în exil; a se exila. **2.** *(construit cu prep.* **da**) a depăşi, a nu fi conform (unei condiţii, unei convenţii).
esulceràre **I.** *vt. (lit.)* **1.** a ulcera, a produce ulceraţii. **2.** *(fig.)* a exacerba, a intensifica, a irita, a îndurera. **II.** *vr. (rar)* a suferi o ulceraţie.
esulcerazióne *s.f.* **1.** ulceraţie. **2.** *(fig.)* înăsprire.
esultànza *s.f.* bucurie mare; jubilare.
esultàre *vi. (a)* a exulta.
esultazióne *s.f. (rar) v.* e s u l t a n z a.
esumàre *vt.* **1.** a exhuma, a deshuma; a dezgropa. **2.** *(fig.)* a aduce din nou în actualitate; a reactualiza.
esumazióne *s.f.* **1.** exhumare, deshumare. **2.** *(fig.)* exhumare, reactualizare, scoatere din uitare.
esurire *vi. (de obicei la gerunziu, înv.)* a-i fi foame, a avea poftă de mîncare.
esùsto *adj. (înv.)* ars.
età *s.f.* **1.** vîrstă, etate; *di piccola/poca* ~ de vîrstă mică. **2.** perioadă a vieţii; *la prima/tenera* ~ copilăria; *la novella/verde* ~ tinereţea; *di prima* ~ foarte tînăr; *essere in* ~ *di marito* a fi de vîrsta măritişului; *essere in* ~ *militare* a fi la vîrsta de armată; *un uomo d'* ~ */di una certa* ~ un om înaintat în vîrstă; *ha la sua* ~ este bătrîn; *persona di bella* ~ un om matur care se ţine foarte bine; *la mezza* ~ vîrstă mijlocie; *l'* ~ *matura* vîrsta maturităţii; ~ *critica* vîrstă critică; ~ *decrepita/barbogia* bătrîneţea; *avere l'* ~ *della ragione* a avea vîrsta raţiunii; *limite di* ~ limită de vîrstă; *una minore* ~ minorat; *maggiore* ~ majorat. **3.** epocă, perioadă, ev, secol; ~ *storiche* perioade istorice; *l'* ~ *di mezzo* Evul Mediu. **4.** generaţie; *(lit.)* viaţă. **5.** subdiviziune a unei epoci geologice.
etàde *s.f. (înv., poetic) v.* e t à.
ètano *s.m. (chim.)* etan.
etàte *s.f. (înv., poetic) v.* e t à.
etèra *s.f. (lit.)* curtezană, hetairă.
ètere[1] *s.m.* **1.** *(înv.)* văzduh, cer. **2.** *(fiz., astron.)* eter cosmic.
ètere[2] *s.m. (chim.)* eter.
etèreo[1] *adj.* **1.** *(poetic)* eteric, ceresc. **2.** *(fiz., astron.)* aparţinînd eterului cosmic, eteric.
etèreo[2] *adj.* eteric. *SIN. eterico.*
etérico, -ici, *adj. (chim.)* eteric, de eter.
eterificàre **I.** *vt. (chim.)* a transforma (un alcool) în eter. **II.** *vr.* a se transforma în eter.
eterificazióne *s.f. (chim.)* transformare (a unui alcool) în eter, eterificare.
eterizzàre *vt.* **1.** *(chim.)* a eteriza. **2.** *(med.)* a anestezia cu eter.
eterizzazióne *s.f. (med.)* anesteziere cu eter.
eternàle *adj. (înv.)* etern, veşnic.
eternàre **I.** *vt. (lit.)* a eterniza. **II.** *vr.* a se eterniza, a deveni nemuritor.
eternità *s.f.* eternitate, veşnicie; *andare all'* ~ a muri.
etèrno **1.** *adj.* **1.** etern, veşnic; *il sonno* ~ moartea; *pena* ~*-a* iadul; *premio* ~ paradisul; *l'* ~ *nemico* diavolul; *la città* ~*-a* Roma; *in* ~ pentru totdeauna. **2.** interminabil, fără sfîrşit; *un discorso* ~ un discurs interminabil. **II.** *s.m.* **1.** eternitate. **2.** *(înv.)* suflet.
eteroclisìa *s.f.* caracter heteroclit.
eteròclito *adj. (lit.)* **1.** *(gram.)* heteroclit. **2.** ciudat, extravagant.
eterodìna *s.f.* eterodină.
eterodossìa *s.f. (bis.)* eterodoxie.
eterodòsso *adj. (bis.)* eterodox.
eterofillìa *s.f.* heterofilie.
eterofìllo *adj. (despre plante)* care prezintă heterofilie.
eterogamìa *s.f.* heterogamie.
eterògamo *adj.* heterogam.
eterogeneità *s.f.* eterogeneitate.
eterogèneo *adj.* eterogen.
eterogènesi *s.f.* eterogeneză, anomalie organică.
eterolalìa *s.f.* delirare, delir.
eteròmane *s.m.* eteroman.
eteromanìa *s.f.* eteromanie.
eteromòrfo *adj.* eteromorf.
eteròmimo *adj.* eteronim.
eteronomìa *s.f. (fil.)* eteronomie.
eteròmomo *adj. (fil.)* eteronom.
eterotèrmo *adj. (despre animale)* care îşi pierd capacitatea de încălzire.
eterotrofìa *s.f.* heterotrofie.
eteròtrofo *adj.* heterotrof.
etèsi *s.m. pl.* vînturi periodice răcoroase (în Mediterana răsăriteană).
ètica *s.f.* etică.
etèsio *adj. (lit.)* propriu vînturilor periodice.
ètica *s.f.* etică.
etichètta[1] *s.f.* **1.** etichetă (de lipit). **2.** *(fig., lit.)* definiţie sumară.
etichètta[2] *s.f.* etichetă, ceremonial; *tenere all'* ~ a păstra forma; *senza* ~ fără etichetă.
etichettàre *vt.* **1.** *(com.)* a pune etichete. **2.** *(fig.)* a califica în mod generic, a eticheta.
etichettatrìce *s.f.* aparat de etichetat.
etichettatùra *s.f. (com.)* etichetare.
eticità *s.f.* caracter etic: morală.
ètico[1], *-ici* **I.** *adj.* etic. **II.** *s.m. (fil.)* etician.
ètico[2] *adj. (rar)* ftizic, tuberculos.
etile *s.m. (chim.)* etil.
etilène *s.m. (chim.)* etilen.
etìlico, *-ici, adj. (chim.)* etilic.
etilìsmo *s.m.* alcoolism.
ètimo *s.m. (lingv.)* etimon.
etimologìa *s.f.* etimologie.
etimològico, *-ògici, adj.* etimologic.
etimologìsta, *-isti, s.m.* etimologist.
etimologizzàre *vi. (a; rar)* a căuta/a da etimologia cuvintelor.
etimòlogo, *-ologi, s.m.* etimologist.
etiologìa *s.f. (med.)* etiologie.
etiope *adj., s.m.* şi *f.* etiopian, din Etiopia.
etiòpico, *-ici, adj., s.m.* etiopian, din Etiopia.
etisìa *s.f. (med.)* ftizie, tuberculoză.
etmòide *s.f. (anat.)* etmoid.
etnèo *adj. (geogr.)* **1.** referitor la vulcanul Etna. **2.** silician.
ètnico, *-ici. adj.* etnic.
etnografìa *s.f.* etnografie.
etnogràfico, *-ci, adj.* etnografic.
etnògrafo *s.m.* etnograf.
etnologìa *s.f.* etnologie.
etnològico *adj.* etnologic.
etnòlogo, *-gi, s.m.* etnolog.

etólico, etólio *adj.* etolian, din Etolia.
etopèa *s.f. (ist., lit.)* descriere/zugrăvire a caracterului moral (al unei persoane).
ètra *s.m. (poetic)* eter, aer, văzduh.
etròde *s.m. (entom.)* specie de insectă ortopteră *(Hetrades spinulosus)*.
etrùsco, -ùschi **I.** *adj., s.m.* şi *f.* etrusc. **II.** *s.m. sg.* limba etruscă.
etruscologìa *s.f. (ist.)* etruscologie.
etruscòlogo, -gi, *s.m.* etruscolog.
ettaèdro *s.m. (geom.)* heptaedru.
ettagonàle *adj. (geom.)* heptagonal.
ettàgono *s.m. (geom.)* heptagon.
èttaro *s.m.* hectar.
ètte *s.m.* **1.** *(fam., glumeţ)* nimic, nici un pic; *non ci capisco proprio un* ~ nu pricep o boabă, nu înţeleg nimic. **2.** *(fam.)* puţin; *c'è mancato un* ~ *che non finisse per terra* puţin a lipsit să nu ajungă la pământ.
ètto *s.m. (fam.)* o sută de grame.
ettogràmmo *s.m.* hectogram.
ettòlitro *s.m.* hectolitru.
ettòmetro *s.m.* hectometru.
etùsa *s.f. (bot.)* pătrunjelul-cîinelui *(Aethusa cynapium)*
eubòico, *-ici, adj. (geogr.)* din Eubea.
eucalipto *s.m.* eucalipt *(Eucalyptus globulus). SIN. albero della febbre.*
eucaliptòlo *s.m. (farm.)* eucaliptol.
eucalitto *s.m. (bot.)* eucalipt *(Eucalyptus globulus).*
eucaristìa *s.f. (bis.)* euharistie, împărtăşanie.
eucarìstico, *-ici, adj. (bis.)* euharistic.
euclidèo *adj. (geom.)* euclidian.
eudemonìa *s.f. (fil.)* fericire (ca scop al vieţii).
eudemonìsmo *s.m. (fil.)* eudemonism.
eudemonìsta, *-ìsti, s.m. (fil.)* eudemonist.
eudemonìstico, *-ici, adj. (fil.)* eudemonist, relativ la eudemonism.
eudiòmetro *s.m.* eudiometru.
eufemìa *s.f. (lit.)* exprimare eufemistică.
eufemìsmo *s.m. (lit.)* eufemism.
eufemìstico, *-ici, adj.* eufemistic.
eufonìa *s.f. (lit.)* eufonie.
eufònico, *-ici, adj. (lit.)* eufonic.
eufòrbia *s.f. (bot.)* nume generic al multor plante din genul euforbiaceelor.
eufòrbio *s.m.* suc distilat de plante din genul euforbiaceelor.
euforìa *s.f.* euforie.
eufòrico, *-ci, adj.* euforic.
eufuìsmo *s.m. (ist. lit.)* eufuism, manierism, baroc literar (în Anglia).
eugànео *adj. (geogr.)* din regiunea colinelor Euganee (în nord-estul Italiei).
eugenètica *s.f.* eugenetică.
eugenètico *adj.* care ţine de eugenie.
eugenìa *s.f.* eugenie.
eugenìsta, *-ìsti, s.m.* eugenist.
euglèna *s.m. (zool.)* euglenă *(Euglena viridis).*
eugubìno *adj. (geogr.)* din Gubbio.
eumènidi *s.f. pl. (mit.)* eumenide, Furiile Infernului.
eunuchería *s.f.* servilism, slugărnicie.
eunùco, *-ùchi* **I.** *s.m.* eunuc. **II.** *adj. (fig.)* slugarnic, slab.
euripo *s.m. (lit., mar.)* strîmtoare (cu valuri agitate).
euristica *s.f. (fil.)* euristică.
euristico *adj.* euristic.
euritmia *s.f.* euritmie.
èuro *s.m. (poetic)* vînt de est-sud-est.
europeismo *s.m.* **1.** *(pol.)* europeism, mişcare pentru crearea unităţii europene. **2.** *(lingv.)* cuvînt comun mai multor limbi europene.
europeìsta, *-ìsti, s.m., adj. (pol.)* europeizant, (partizan) al unităţii europene.
europeìstico, *-ici, adj. (pol.)* favorabil unităţii europene.
europeizzàre *vt., vr.* a (se) europeniza.
europèo *adj., s.m.* european.
euròpio *s.m. (chim.)* europiu.
eurovisióne *s.f.* euroviziune.
èustilo *s.m.* eustil.
eutanasìa *s.f. (med.)* eutanasie.
eutèttico, *-ici, adj. (chim., fiz.)* eutectic; *punto* ~ punct eutectic.
eutimìa *s.f.* eutimie.
eutocìa *s.f.* eutocia.
eutròfico *adj., s.m.* (medicament) eutrofic.
evacuaménto *s.m.* evacuare, golire.
evacuànte **I.** *part. prez.* de la evacuare şi *adj.* **II.** *s.m.* purgativ.
evacuàre **I.** *vt.* **1.** a goli, a evacua. **2.** a elimina, a evacua (fecalele); a ieşi afară. **3.** *(fig., înv.)* a anula, a zădărnici. **II.** *vi. (a)* a pleca dintr-un loc. **III.** *vr.* **1.** *(înv.)* a lua un laxativ. 2. *(lit., înv.)* a se exterioriza, a-şi deschide inima.
evacuatìvo *adj. (farm.)* care ajută la evacuare.
evacuàto **I.** *part. tr.* de la evacuare şi *adj.* **II.** *s.m.* evacuat.
evacuazióne *s.f.* **1.** golire, evacuare. **2.** *(fiz.)* eliminare.
evàdere **I.** *vi. (e)* **1.** a evada. **2.** a se sustrage (obligaţiilor fiscale). **3.** *(fig.)* a evada, a fugi, a se îndepărta. **4.** *(înv.)* a se salva de o primejdie. **II.** *vt.* **1.** a rezolva, a descurca; ~ *una pratica di ufficio* a rezolva o lucrare de birou; ~ *la corrispondenza* a rezolva corespondenţa. **2.** a nu plăti, a evita să plăteşti.
evaginàre *vt. (înv.)* a scoate din teacă.
evanescènte *adj.* **1.** evanescent. **2.** *(lingv.; despre voce)* indistinct.
evanescènza *s.f.* **1.** dispariţie lentă, evanescenţă. **2.** *(radio)* feding.
evangeliàrio *s.m.* evangheliar.
evangèlico, *-ici, adj.* evanghelic.
evangelìsta, *-ìsti s.m.* evanghelist.
evangelistàrio *s.m.* evanghelier.
evangelizzàre *vt.* **1.** a evangheliza, a converti la creştinism. **2.** *(fig.)* a propovădui, a căuta să convingi.
evangelizzatóre *s.m.* propovăduitor, predicator.
evangèlo *s.m. (lit.) v.* vangelo.
evaporàre *vt., vr.* a (se) evapora.
evaporatìvo *adj. (rar)* care face să se evapore.
evaporàto *part. tr.* de la evaporare şi *adj.*; care a pierdut parfumul/conţinutul alcoolic.
evaporatóre *s.m.* evaporator.
evaporazióne *s.f.* evaporare.
evaporìmetro *s.m. (fiz.)* evaporimetru.
evasióne *s.f.* **1.** evadare. **2.** *(fig.)* îndepărtare, evadare, fugă; ~ *dalla realtà* fugă de realitate; *arte/film/letteratura di* ~ artă/film/literatură care îndepărtează de realitate. **3.** rezolvare; ~ *della corrispondenza* răspuns la scrisori. **4.** evaziune fiscală.
evasìvo *adj.* evaziv; vag, ocolit. *SIN. elusivo.*
evàso **I.** *part. tr.* de la evadere şi *adj.* **II.** *s.m.* evadat.
evasóre *s.m.* evazionist; *(mai ales în expr.)* ~ *fiscale* evazionist fiscal.
evèllere *vi.* a extirpa; a dezrădăcina.
eveniènte *adj.* care se întîmplă, care se poate întîmpla.
eveniènza *s.f.* **1.** eveniment, întîmplare; împrejurare;

eventualitate. **2.** nevoie, necesitate. *SIN. caso, occasione.*

eveniménto *s.m. (înv.)* eveniment.

evenìre I. *vi. (e) (înv.)* **1.** a se întîmpla. **2.** a se trezi; a se înflăcăra. **II.** *s.m.* viitor.

evènto *s.m.* eveniment; întîmplare; *in ogni* ~ în orice caz. *SIN. avvenimento, caso.*

eventrazióne *s.f. (med.)* eventraţie.

eventuàle I. *adj.* eventual. *SIN. possibile.* **II.** *s.m. pl. (adm.)* diverse (teme, subiecte); *varie ed eventuali* diverse (formulă de închidere a unei ordini de zi fixată anterior).

eventualità *s.f.* eventualitate.

eversióne *s.f. (rar)* **1.** răsturnare; ruină, ruinare; eversiune. **2.** distrugere. **3.** greaţă.

evèrso *part. tr.* de la *(înv.)* e v e r t e r e şi *adj.*

eversìvo *adj.* care vrea să răstoarne/să aboleascâ ceva.

eversóre *s.m. (lit.)* distrugător; persoană care doboară/care nimiceşte.

evèrtere *vt. (înv.)* a distruge, a nimici, a ruina.

evezióne *s.f. (astron.)* evecţiune.

èvia *(lit., poetic) s.f.* bacantă.

evidènte *adj.* evident, vădit. *SIN. certo, chiaro, manifesto.*

evidènza *s.f.* **1.** evidenţă; *mettere/mettersi in* ~ a pune/a se pune în evidenţă. **2.** certitudine, claritate; *è una* ~ *matematica* este o certitudine matematică. **3.** copie; *conservare le* ~*-e* a păstra copiile.

evidenziàre *vt.* a evidenţia, a scoate în evidenţă.

evincere *vt.* a deduce.

evirare *vt.* a castra, a jugăni.

evirazióne *s.f.* castrare, jugănire, eviraţie.

eviscerazióne *s.f.* eviscerafie.

evitàbile *adj.* evitabil; *persona* ~ persoană care trebuie evitată.

evitàre *vt.* a evita; a se feri de, a ocoli.

evìtico, *-ci, adj.* al Evei; *costume* ~ *(glumeţ)* costumul Evei.

evizióne *s.f. (jur.)* evicţiune.

èvo *s.m.* ev, epocă; perioadă; ~ *antico* antichitate.

evocàre *vt.* **1.** a evoca. **2.** *(ist. ant.)* a rechema pe veterani (în caz de nevoie).

evocatìvo *adj.* evocator, evocativ.

evocatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care evocă.

evocazióne *s.f.* evocare.

evoè *interj. (lit., mit.)* strigăt de bucurie al bacantelor.

evoluire *vi. (a; despre nave, avioane)* a evolua, a face evoluţii.

evolùta *s.f. (arhit.)* volută; *(geom.)* desfăşurată.

evolutìvo *adj.* evolutiv.

evolùto I. *part. tr.* de la e v o l v e r e. **II.** *adj.* evoluat; dezvoltat; *nazione* ~*-a* naţiune ajunsă la conştiinţa civilă; *persona* ~*-a* persoană lipsită de prejudecată.

evoluzióne *s.f.* **1.** evoluţie, dezvoltare. **2.** *(biol.)* evoluţie. **3.** *(gimnastică)* ansamblu de exerciţii. **4.** *(av.)* zbor pe o traiectori curbă. **5.** *(mar.)* ansamblul mişcărilor unei nave.

evoluzionismo *s.m. (lit.)* evoluţionism.

evoluzionista, -isti, *s.m.* evoluţionist.

evoluzionìstico *adj.* evoluţionist.

evòlvere I. *vt.* a dezvolta. **II.** *vr.* a se dezvolta, a evolua.

evònimo *s.m. (bot.)* voniceriu *(Evonymus europaeus). SIN. berretta da prete.*

evùlso *part. tr.* de la e v e l l e r e.

evvìva I. *interj.* ura!, trăiască! **II.** *s.m. invar.* urale; *(înv.) fare un* ~ a ţine un toast.

ex I. *prep. (în cuvinte compuse)* fost, ex-; ~ *ministro* fost ministru; *associazione degli* ~ *combattenti* asociaţia foştilor luptători. **II.** *s.m.* persoană care a încetat să mai aibă o funcţie; *il mio* ~ fostul meu iubit etc.

excùrsus *s.m. invar.* digresiune, divagaţie (pe marginea unei chestiuni controversate), excurs.

exocèto *s.m.* peşte-zburător.

èxtra[1]**-** *prefix* extra-, super-; ~ *sensibile* extrasensibil.

èxtra[2] **I.** *prep.* în afară de; *relazioni* ~ *famiglia* relaţii extrafamiliale. **II.** *adj. (înv.)* **1.** de calitate superioară; *vino* ~ vin extra; *procedimento* ~ *rapido* procedeu extrarapid. **2.** neobişnuit, în afara prevederilor, neprevăzut; *spese* ~ cheltuieli neprevăzute. **III.** *s.m. (înv.)* **1.** supliment, ceea ce se consumă în plus. **2.** angajat temporar.

extradotàle *adj. v.* e s t r a d o t a l e.

extraeuropèo *adj.* extraeuropean.

extragiudiziàle *adj. v.* e s t r a g i u d i z i a l e.

extralegàle *adj. v.* e s t r a l e g a l e.

extrasistole *s.f. (med.)* extrasistolă.

extraterritoriàle *adj.* extrateritorial.

extraterritorialità *s.f.* extrateritorialitate.

extraurbàno *adj.* extraurban.

eziandìo *adv. (înv.)* de asemenea, şi.

F

f (effe) *s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* f.
fa[1] *s.m. (muz.)* fa.
fa[2] *pers. a III-a sg., indicativ prezent* de la f a r e; *(în expr.) un mese* ~ acum o lună; *poco* ~ adineaori; *dieci giorni* ~ acum zece zile.
fabbisògno *s.m.* **1.** cantitate necesară (de bani, lucruri); deviz. **2.** necesarul, ceea ce este necesar; nevoie. *SIN. necessario.*
fàbbrica *s.f.* **1.** fabrică; *una* ~ *di automobili* o fabrică de automobile; *(fig.) quel salotto è una* ~ *di pettegolezzi* salonul acela este o fabrică de bîrfe; *(fig.) la* ~ *dell'appetito* necesitatea de a te hrăni. *SIN. stabilimento.* **2.** şantier, construcţie; *(fig.) lungo come la* ~ *di San Pietro* care nu se mai termină. **3.** administraţia unei biserici. **4.** *(rar)* edificiu în construcţie; construcţie.
fabbricàbile *adj.* **1.** care poate fi fabricat. **2.** loc unde se poate construi; *area* ~ teren de clădire.
fabbricànte I. *part. prez.* de la f a b b r i c a r e şi *adj.* **II.** *s.m.* fabricant, industriaş.
fabbricàre *vt.* **1.** a construi; ~ *un grattacielo* a construi un zgîrie-nori; *(fig.)* ~ *sulla sabbia* a construi pe nisip. *SIN. edificare.* **2.** a produce, a face, a fabrica; *(fig.)* ~ *il vino* a contraface vinul. **3.** *(fig.)* a inventa, a născoci; ~ *un alibi* a-şi fabrica/a născoci un alibi. **4.** *(fig.)* a urzi, a unelti, a pune la cale.
fabbricatìvo *adj. (rar)* bun de construit, de clădit.
fabbricàto I. *part. tr.* de la f a b b r i c a r e şi *adj.* **II.** clădire; construcţie; *imposta sui* ~*-i* impozit pe clădiri.
fabbricatóre, -trice I. *adj.* care fabrică/construieşte. **II.** *s.m.* **1.** fabricant. **2.** constructor. **3.** *(fig.)* născocitor. **4.** zidar.
fabbricatòrio *adj. (rar)* privitor la fabricare/construire.
fabbricazióne *s.f.* **1.** fabricare; *la* ~ *della carta* fabricarea hîrtiei; *imposta di* ~ impozit de fabricaţie. *SIN. accisa.* **2.** construcţie; *difetto di* ~ defect de construcţie. *SIN. costruzione.*
fabbricerìa *s.f. (dial.)* administraţie a unei biserici/a unei mănăstiri.
fabbriciére *s.m.* **1.** *(rar)* muncitor constructor; ~ *del pane* brutar. **2.** administrator (pentru întreţinerea clădirii unei biserici etc.).
fabbricóne *s.m.* **1.** *(augm.)* fabrică mare. **2.** clădire mare şi urîtă; cazarmă.
fabbrile *adj.* **1.** *(lit.)* de fierar. **2.** de meşter; *arnesi* ~*-i* unelte de lucru.
fàbbro *s.m.* **1.** fierar. **2.** *(lit.)* creator; ~ *d'inganni/tradimenti* înşelător; trădător; *(fig.)* ~ *della penna/delle parole* scriitor/orator rafinat.
fàbula *s.f. v.* f a v o l a şi *deriv.*
faccènda *s.f.* **1.** treabă; ocupaţie; *essere in* ~ a fi ocupat; *(rar) mettere qualcuno in* ~*-e* a da cuiva o funcţie; *(glumeţ) in* ~ om aferat/care se vîră în toate. *SIN. occupazione.* **2.** fapt; situaţie; întîmplare; *mi è capitata una brutta* ~ mi s-a întîmplat un lucru neplăcut. **3.** *(mai ales la pl.)* treburi gospodăreşti; *in due ore sbrigo tutte le* ~*-e* în două ore termin toate treburile.
faccendière *s.m., adj.* (*f.* **-èra**) **1.** intrigant. **2.** *(înv.)* intermediar, negociator. *SIN. armeggione, intrigante, maneggione.*
faccendóne, *-óna s.m.* încurcă-lume.
faccènte *adj. v.* f a c e n t e.
faccétta *s.f.* **1.** *(dim.)* feţişoară. **2.** chip plăcut; *(fig., rar)* mutră; *ha fatto una di quelle* ~*-e* a făcut o mutră. **3.** faţetă (la pietre preţioase). **4.** *(med.)* ~ *articolare* mică suprafaţă articulară a unui os.
faccettàre *vt.* a şlefui (o piatră preţioasă).
faccettatrice *s.f. (în agricultură)* maşină care imprimă forma fagurelui pe foi de ceară.
faccettatùra *s.f.* şlefuire (a unei pietre preţioase).
facchiàro *s.m. (metal.)* cleşte lung.
facchinàggio *s.m.* **1.** activitatea desfăşurată de hamali, hamalîc. **2.** plată dată unui hamal.
facchinàta *s.f.* **1.** înjurătură ca de hamal. **2.** *(fig.)* hamalîc.
facchinésco, *-éschi adj.* **1.** de hamal. **2.** grosolan.
facchino I. *s.m.* **1.** hamal; ~ *di porto/stazione* hamal în port/în gară; *(fig.) condurre una vita da* ~ a duce o viaţă grea; *fare un lavoro da* ~ a avea o activitate obositoare. *SIN. portbagagli.* **2.** om grosolan/trivial; *si è comportato come un* ~ s-a purtat extrem de grosolan. *SIN. materialone.* **II.** *adj. (înv.)* de hamal.
fàccia, *-ce s.f.* **1.** faţă, chip; ~ *grassa/magra/emaciata* chip gras/slab/supt; ~ *abbronzata/cerea* faţă bronzată/ca ceara; ~ *sana/malaticcia* chip sănătos/bolnăvicios; *lavarsi la* ~ a se spăla pe faţă; *(fig.) mostrar la* ~ a se expune criticilor; *perdere la* ~ a-şi pierde onoarea; *salvar la* ~ a-şi păstra demnitatea; *uomo a due* ~*-e* om cu două feţe; *(fig.) aver la* ~ *di dire o fare qualcosa* a avea curajul să spui/să faci ceva; *voltar la* ~ *a qualcuno* a-şi întoarce faţa de la cineva, a renega pe cineva; *in* ~*/di* ~*/sulla* ~ *a qualcuno o a qualcosa* în faţa cuiva sau a ceva; *a* ~ *a* ~ a) faţă în faţă; b) foarte aproape; *(fig.) guardare bene in* ~ *qualcuno* a trata pe cineva cu francheţe; *dire le cosa in* ~ *a qualcuno* a spune lucrurile drept în faţă; *ridere in* ~ *a qualcuno* a rîde cuiva în faţă; *gettare in* ~ *a qualcuno i favori fatti* a scoate pe nas; *non guardare in* ~ *a nessuno* a nu avea preferinţe, a fi imparţial; *alla* ~ *di chi ci vuole male* în ciuda celui care ne vrea rău. **2.** expresie, înfăţişare; *una* ~ *amica* o înfăţişare prietenoasă; *una* ~ *sinistra/brutta/patibolare* o figură sinistră/urîtă/de bandit; *cambiar* ~ a schimba înfăţişarea; *(fig.)* ~ *di bronzo* înfăţişare imperturbabilă; ~ *tosta* nerusinat; *fare la* ~ *feroce* a-şi lua o înfăţişare fioroasă; *(fig.)* ~ *del mare/del cielo* situaţia meteorologică. *SIN. fisionomia.* **3.** suprafaţă externă sau anterioară; faţă; faţadă; *la* ~ *della casa dà sulla piazza* faţada casei dă înspre piaţă; *le* ~*-e di una moneta* feţele unei monede; *sulla* ~ *della terra* pe faţa pămîntului; *le due* ~*-e di un foglio* cele două feţe ale unei foi; *(fig.) le mille* ~*-e di una questione* cele o mie de feţe/aspecte ale unei chestiuni; *la* ~ *della luna/del sole* faţa/partea vizibilă a lunii/

a soarelui; *l'altra ~ della luna/di qualcosa (fig.)* partea ascunsă/problematică/neplăcută a unui lucru. 4 *(mat.)* faţă; suprafaţă.

facciàle I. *adj.* facial. II. *s.m.* valoare nominală a unui timbru.

facciàta *s.f.* 1. *(arhit.)* faţadă. 2. pagină, faţă (de carte, caiet); *voltare la ~* a întoarce pagina. 3. *(fig.)* aparenţă, aspect exterior. *SIN. esteriorità.*

facciólа *s.f.* 1. *(la pl.; la roba de magistrat, la haina de preot)* fîşie din pînză albă apretată. 2. *(înv.)* optime de pagină.

fàce *s.f. (lit.)* 1. făclie; torţă. 2. strălucire.

facènte *part. prez.* de la f a r e şi *adj.*, *~ funzione di* care ţine locul, care substituie.

facèto *adj.* mucalit; glumeţ, hazliu.

facèzia *s.f.* glumă; vorbă cu haz. *SIN. amenità, arguzia, frizzo.*

fachirismo *s.m.* fachirism, acţiuni de fachir.

fachìro *s.m.* fachir.

faciàle *adj. (anat.)* facial, al feţei; *muscolo ~* muşchi facial.

facicchiàre *vt.* a face un lucru de mîntuială/fără tragere de inimă.

facidànno *s.m. (înv.)* 1. răufăcător. *SIN. malfattore.* 2. hoţ (care fură de pe cîmp).

faciènte *adj. v.* f a c e n t e.

fàcies *s.f.* 1. aspect, înfăţişare. 2. *(med.)* facies; *~ tetanica* facies de bolnav de tetanos.

fàcile I. *adj.* 1. uşor; *tema/compito ~* temă uşoară; *salita/strada ~* urcuş/drum uşor. *SIN. agevole, eseguibile, possibile.* 2. clar, comprensibil, uşor; *linguaggio ~* limbaj clar; *stile ~* stil curgător. *SIN. comprensibile, semplice.* 3. realizabil fără efort, uşor, comod; *persona di ~ contentatura* persoană uşor de mulţumit; *metallo ~ alla fusione* metal care se topeşte uşor; *far tutto ~* a simplifica/a minimaliza totul, a crede că totul se realizează cu uşurinţă. *SIN. comodo.* 4. afabil, binevoitor, de înţeles; *uomo di ~ carattere* om binevoitor. 5. înclinat spre; *~ al bere* înclinat spre băutură; *~ alla collera* înclinat spre izbucniri colerice; *(pop.) avere il bicchiere ~* a uita măsura cu uşurinţă; *avere il pugno ~* a se încăiera uşor; *avere la pistola ~* a pune repede mîna pe pistol. 6. uşuratic; repezit, nechibzuit; *~ alle promesse* a promite cu uşurinţă. 7. neserios; *donna ~* femeie uşoară. 8. probabil, posibil; *è ~ che nevichi* e posibil să ningă. II. *adv.* cu uşurinţă.

facilità *s.f.* 1. facilitate. 2. înclinaţie, înclinare, vocaţie; *~ di penna* înclinaţie pentru scris. *SIN. capacità.* 3. *(înv.)* afabilitate, blîndeţe.

facilitàre *vt.* 1. a facilita, a uşura. *SIN. appianare, favorire.* 2. a acorda credite.

facilitàto I. *part. tr.* de la f a c i l i t a r e şi *adj.* II. *s.m.* clientul unei bănci (căruia i s-a acordat o facilitare).

facilitazióne *s.f.* înlesnire, uşurare. *SIN. agevolazione.*

facilóne *s.m.* om uşuratic/superficial. *SIN. superficiale.*

facilonerìa *s.f.* superficialitate, uşurinţă. *SIN. dilettantismo.*

facimàle *s.m.* şi *f. invar. (înv.)* 1. răufăcător. 2. copil neastîmpărat.

facinoróso *adj., s.m.* 1. răufăcător. 2. nelegiuit; ticălos, nemernic.

facitóre, -trice *s.m.* 1. cel care face/creează; creator; *(glumeţ) ~ di versi* poet slab. 2. *(tosc.)* administrator, intendent.

facocèro *s.m. (zool.)* porcul-cu-negi, mistreţ african *(Phacochoerus aethiopicus).*

fàcola *s.f.* 1. flăcăruie; făclie. 2. *(astron.)* faculă

facoltà *s.f.* 1. facultate, capacitate; *~ creativa/di giudizio/di osservazione* facultate de creaţie/de a judeca/de observaţie; *~ mentali* facultăţile mintale; *perdere l'uso delle ~* a-şi pierde capacitatea intelectuală. 2. autoritate; autorizaţie; permis. 3. proprietate; forţă. 4. facultate; *la ~ di medicina* facultatea de medicină. 5. *(mai ales la pl.)* avere, bunuri materiale. *SIN. mezzi, risorse.*

facoltativo *adj.* 1. facultativ; *esame/corso ~* examen/curs facultativ; *fermata ~-a* staţie facultativă. 2. care conferă libertate (în privinţa alegerii sau a efectuării).

facoltativo *adj.* facultativ; *treno ~* tren/cursă special(ă).

facoltóso *adj., s.m.* bogat, plin de bani, înstărit. *SIN. abbiente, danaroso, ricco.*

facóndia *s.f.* uşurinţă de a vorbi, elocinţă. *SIN. eloquenza.*

facóndo *adj.* volubil, elocvent.

facsìmile *s.m.* 1. facsimil. 2. persoană asemănătoare, lucru asemănător. *SIN. copia.*

factótum *s.m. invar.* factotum.

fàdo[1] *adj. (înv.) prost.*

fàdo[2] *s.m.* fadă.

faentìna *s.f.* obiect de faianţă, faianţă.

faentìno *adj., s.m.* (locuitor) din Faenza.

faènza *s.f. (înv.)* faianţă.

faesite *s.f.* plăci aglomerate (lemn sintetic).

faggéta *s.f.* făget, pădure de fag. *SIN. faggeto.*

faggéto *s.m. v.* f a g g e t a.

faggìna *s.f.* 1. *(bot.)* jur. *SIN. faggiola.* 2. alcaloid extras din jir.

fàggio *s.m.* fag *(Fagus silvatica).*

faggiòla *s.f. v.* f a g g i n a.

fagianàta *s.f.* crescătorie de fazani.

fagianàre *vt. (rar)* a prepara, a găti (cum se găteşte fazanul).

fagianèlla *s.f.* specie de dropie *(Obis tetrax). SIN. gallina prataiola, ottarda minore.*

fagianièra *s.f.* crescătorie de fazani.

fagiàno, -àna, *s.m.* fazan *(Phasianus colebricus).*

fagiolàio *s.m. (prop.)* persoană căreia îi place fasolea.

fagiolàta *s.f.* 1. îndesare/îndopare cu fasole; burtă de fasole. 2. mîncare pe bază de paste făinoase şi fasole. 3. *(fig., rar)* prostie, tîmpenie, nerozie.

fagiolìno *s.m. (dim.)* plantă semănînd cu fasolea verde (cu boabe mai mici, comestibile). *SIN. cornetto.*

fagiólo *s.m.* 1. fasole *(Phaseolus)*; *~ coll'occhio* fasole cu bobul pătat *(Dolicos melanophtalmos)*; *~ in erba* fasole verde. 2. *(fig., fam.) andare a ~ una cosa* a-ţi plăcea un lucru, a-ţi merge la inimă; *(fig., fam.) capitare a ~* a cădea/a pica la ţanc. 3. *(glumeţ)* student în anul al doilea.

fagiuòlo *s.m. v.* f a g i o l o.

fàglia[1] *s.f. (geol.)* falie.

fàglia[2] *s.f.* fai, mătase.

fàglia[3] *s.f. (înv.)* greşeală, eroare.

fagliàre *vt. v.* s f a g l i a r e.

fagocita, -iti, *s.m. (biol.)* fagocită.

fagocitàre *vt.* 1. *(biol.)* a fagocita. 2. *(fig.)* a absorbi, a acapara.

fagocitàrio *adj. (biol.)* privitor la fagocite.

fagocito, *(rar)* **fagòcito** *s.m. (biol.)* fagocită.

fagocitòsi *s.f. (biol.)* fagocitoză.

fagopìro *s.m.* hrişcă *(Fagopyrum esculentum* sau *Polygonum fagopyrum).*

fagottista, -isti, *s.m. (muz.)* fagotist.

fagòtto[1] *s.m.* **1.** pachet; legătură; *far ~ (fig.)* **a)** a se căra; **b)** a muri; *vestito che fa ~* haină care nu cade bine. **2.** *(fig.)* persoană caraghioasă, prost îmbrăcată.

fagòtto[2] *s.m.* **1.** *(muz.)* fagot. **2.** fagotist.

fàida *s.f.* **1.** *(ist.)* drept de războaie (în orînduirea feudală). **2.** *(rar)* războaie.

faìna *s.f.* **1.** jder *(Martes faina)*. **2.** blană de jder. **3.** *(fig.)* persoană urîtă/rea; scorpie, vrăjitoare.

fàlo *s.m. (vot.)* specie de orhidee *(Phaius grandifolius)*.

fàia *s.f. (mil., ist.)* turn de lemn (din care se arunca cu suliţa).

falànge[1] *s.f.* **1.** *(ist.)* falangă. **2.** *(fig.)* mulţime. *SIN. schiera.* **3.** falangă (partid fascist spaniol).

falànge[2] *s.f. (anat.)* falangă.

falangètta *s.f. (anat.)* ultima falangă (care poartă unghia).

falangìna *s.f. (anat.)* a doua falangă.

falangìsmo *s.m.* mişcare politică promovată de falange (în Spania).

falangìsta[1] *s.m.* şi *f.* falangist.

falangìsta[2]**, -ìsti** *s.m.* mamifer marsupial *(Trichosurus)*.

falangìte *s.m.* soldat din falange.

falangìtico, -ci, *adj.* specific organizării tactice a vechilor falange.

falanstèrio *s.m.* falanster.

falàrica *s.f. (ist., mil.)* săgeată incendiară (se zvîrlea la distanţe mari, cu cîlţi şi smoală aprinsă în vîrf).

falàride *s.f. (bot.)* iarba-canaraşului *(Phalaris canariensis)*.

falàsco, -àschi, *s.m.* stuf *(Carlix)*.

falbalà *s.m. v.* f a l p a l à.

fàlbo *adj. (lit.)* galben-închis.

faleàre *vt.* **1.** a îndoi în formă de coasă. **2.** *(despre cai)* a face o săritură. **3.** *(înv.)* a defalca.

faleàta *s.f.* **1.** *(echit.)* săritura calului (se ridică pe picioarele dinapoi şi apoi sare înainte). **2.** *(sport)* mişcarea picioarelor în pasul de cursă. **3.** *(despre şoimi)* coborîrea rapidă asupra prăzii.

faleàto *adj. (lit.)* **1.** în formă de coasă. **2.** *(ist. ant.)* prevăzut cu coasă; *carro ~* car de război prevăzut cu lame tăioase (la roţi, oişte etc.).

fàlce *s.f.* **1.** seceră; coasă; *~ fienaia* coasă; *~ messoria* seceră; *il grano è alla ~* grîul e bun de seceră; *mettere la ~ all'altrui messe (fig.)* a-şi vîrî nasul în treburile altuia. **2.** coasă folosită ca armă; *~ d'assedio* coasă folosită la apărarea zidurilor. **3.** obiect în formă de seceră; *~ di luna* lună nouă; *~ del cervello/del cervelletto* îndoitură a membranei externe a meningelui.

falcétto *s.m.* **1.** *(dim.)* coasă mică. **2.** cuţit de tăiat pomii, cosor. *SIN. falciola, potatore.*

falchétta *s.f. (mar.)* marginea superioară a ambarcaţiei (de care se prind ramele).

falchétto *s.m.* **1.** *(dim.)* şoim mic. **2.** *(zool.)* vinderel-roşu *(Falco tinnunculus)*.

falciaménto *s.m.* cosire.

falciànte *part. prez.* de la f a l c i a r e şi *adj.*; *tiro ~* tir de mitralieră (care seceră).

falciàre *vt.* **1.** a cosi. **2.** *(fig.)* a secera, a distruge. *SIN. recidere.* **3.** *(fotbal)* a cosi. **4.** a trage/a secera cu mitraliera.

falciàta *s.f.* **1.** cosit; *dare una ~ al fieno* a trage o dată cu coasa. **2.** fînul cosit cu o singură mişcare de coasă.

falciatóre[1] **-trice I.** *adj., s.m.* şi *f. (pop., tosc.)* **1.** cosaş. **2.** muncitor care lucrează pe cositoare. **II.** *s.m. (înv.)* soldat înarmat cu coasă.

falciatrice *s.f.* cositoare.

falciatùra *s.f.* cosit. *SIN. taglio.*

falcidia *s.f.* **1.** *(jur.)* lege care rezervă moştenitorului o pătrime din moştenire. **2.** *(fig.)* reducere, defalcare; *(înv.) fare la ~* a defalca, a reduce. **3.** măcel; masacru.

falcidiàre *vt.* a reduce; a defalca; a tăia (din ceea ce i se cuvine cuiva); *(fig.) i nemici furono falcidiati dai tiri delle mitragliatrici* duşmanii au fost seceraţi/decimaţi de tirul mitralierelor. *SIN. decimare, ridurre.*

falcìfero *adj. (lit.)* înarmat cu coasă; *il dio ~* zeul Saturn.

falciformе *adj.* în formă de seceră.

falcigliòne *s.m. (zool.)* sitar.

falcinèllo *s.m.* **1.** *(ornit.)* sfrîncioc *(Ibis falcinellus, tantalus)*. **2.** cosoraş.

falcióne *s.m.* **1.** *(augm.)* coasă mare. **2.** brăzdar (de semănătoare). **3.** cuţit (la maşina de tocat furaje). **4.** un fel de lance (folosită de miliţia comunelor italiene). **5.** dagă, pumnal cu trei muchii.

fàlco, -chi, *s.m.* **1.** şoim *(Falco)*; *occhi di ~ (fig.)* ochi de şoim/viu/pătrunzător. **2.** *(fig.)* persoană mîndră/inteligentă. **3.** *(fig.)* persoană vicleană/lacomă. **4.** *(fig.)* susţinător al soluţiilor drastice/al intervenţiilor militare.

falconàra *s.f. (înv.)* **1.** crescătorie de şoimi. **2.** *(mil.)* deschizătură în zid pentru piese de artilerie.

falconàre *vi. (a)* **1.** a merge la vînătoare cu şoimul. **2.** a trimite şoimul în zbor.

falcóne *s.m.* **1.** şoim (dresat pentru vînătoare); *(înv.) andare a ~* a merge la vînătoare cu şoimul; *(înv.) gettare il ~* a încerca să atragi pe cineva, să-l faci să se îndrăgostească. **2.** *(mil.)* tun-falconet.

falconerìa *s.f.* arta de a vîna cu şoimi.

falconétto *s.m.* **1.** *(dim.)* şoim mic. **2.** *(mil.)* tun-falconet.

falconièra *s.f. (mil., ist.)* deschizătură în zid pentru piese mici de artilerie.

falconière *s.m.* **1.** dresor/paznic de şoim. **2.** *(herald.)* maestru de vînătoare (şi crescător de şoimi).

falconifórmi *s.m. pl. (zool.)* falconiformi.

fàlda *s.f.* **1.** strat, fîşie; bucată; *~ di ghiaccio* strat de gheaţă; *~ di pasta sfoglia* fîşie de aluat (la foitaj); *~ di lana/di cotone* smoc de lînă/de bumbac; *nevicare a ~-e* a ninge cu fulgi mari. **2.** lamă, placă, lespede, strat; *~ di piombo* placă de plumb; *~ di sasso* lespede; *~ del tetto* parte laterală a acoperişului; *~* tettonica placă tectonică; *~ freatica* pînză freatică; *~ acquifera/idrica* reţea hidrologică. **3.** coadă (la frac); poale; margine; *abito a ~-e* frac; *essere in ~* a fi îmbrăcat în haine de ceremonie; *attaccarsi alle ~-e di qualcuno (fig.)* a se ţine de coada cuiva; *farsi prendere per le ~-e (fig.)* a fi rău platnic, a aştepta să fie strîns cu uşa; *tirare qualcuno per le ~-e (fig.)* a preveni pe ascuns pe cineva; *(înv.) a ~ a ~* bucată cu bucată. **4.** veşmînt de mătase albă cu trenă (îmbrăcat de Papă în timp ce oficiază). **5.** prelungire a cuirasei (în formă de lame). **6.** *(geogr.)* povîrniş. **7.** bor (de pălărie). **8.** pulpă (la bovine tăiate). **9.** *(rar, la pl.)* curele; bretele; ham (pentru copii mici). **10.** *(înv.)* buzunar.

faldàre *vt.* a tăia pietre preţioase/minerale (pe linia straturilor).

faldàto I. *part. tr.* de la f a l d a r e. **II.** *adj. (despre haine)* cu poale/coadă.

faldèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* strat/fîşie subţire. **2.** *(med.)* faşă, scamă. **3.** sul (mic) de mătase. **4.** bumbac cardat (pentru saltele etc.).

faldiglia *s.f.* **1.** crinolină. **2.** mantie.

faldistòrio *s.m.* scaun pontifical/papal.

faldóso *adj.* **1.** care prezintă straturi. **2.** care se desface în straturi.

falegnàme *s.m.* **1.** lemnar, tîmplar; dulgher. **2.** pasăre care își sapă cuib în trunchiul copacilor.

falegnameria *s.f.* tîmplărie; dulgherie *(meșteșug și atelier)*.

falèna *s.f.* **1.** fluturi de noapte (din ordinul lepidopterelor). **2.** *(fig.)* persoană inconstantă și vioaie. **3.** *(fig.)* prostituată. **4.** spuză; scrum (rezultat din arderea hîrtiei).

fàlera *s.f.* **1.** medalie de aur (la romani). **2.** rozetă (ornament la hanuri).

faleràto *adj. (rar)* împodobit cu rozete/ciucuri/dantele.

falèrno **I.** *s.m.* **1.** vin de Falerno (din Campania). **2.** vin ales. **II.** *adj.* din Falerno.

falèsia *s.f.* faleză.

faliseo, *-ìschi, adj., s.m. (ist. ant.)* falisc.

fàlla *s.f.* **1.** spărtură, breșă (într-o navă, un stavilar). **2.** *(fig.)* gaură, posibilitate de risipă/de scurgere a bunurilor; *tamponare una* ~ a cîrpi o gaură. **3.** *(mil.)* breșă. *SIN. breccia.* **4.** *(fig., înv.)* greșeală, lipsă.

fallàce *adj.* **1.** înșelător; amăgitor, nesigur; *indizio/segno* ~ indiciu/semn înșelător; *speranza/promessa* ~ speranță/promisiune amăgitoare; *(rar) uomo* ~ om nesigur/ nedemn de încredere; *(rar) cavallo* ~ cal nărăvaș. *SIN. illusorio, ingannevole.* **2.** *(despre culori)* nerezistent. **3.** *(înv., despre fructe)* perisabil.

fallàcia, *-cie, s.f.* **1.** caracter înșelător/amăgitor; falsitate; ~ *di una prova* falsitatea unei dovezi; *(rar)* ~ *di un racolto* recoltă care promitea să fie bogată și în realitate este slabă. *SIN. inganno, falsità.* **2.** *(rar)* sofism; raționament fals/complicat.

fallànza *s.f.* **1.** faliment, nereușită. **2.** *(înv.)* greșeală, eroare; vină; *fare* ~ a eșua; a greși. **3.** *(fig., înv.)* minciună, falsitate; fraudă.

fallàre **I.** *vi. (a)* **1.** *(rar, lit.)* a comite o greșeală/ un păcat; a greși, a păcătui. **2.** *(lit., înv.)* a eșua, a da greș. **3.** *(despre semințe)* a nu germina. **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a încălca, a nesocoti. **2.** *(rar)* a greși. **III.** *vr.* a se înșela; *(prov.)chi fa falla* cine muncește greșește; *il proverbio non falla* proverbul nu greșește.

fallènte *part. prez.* de la f a l l i r e și *adj.*

fallènza *s.f. (înv.)* **1.** eroare, greșeală. **2.** faliment; sărăcie.

fallìbile *adj.* **1.** supus/expus greșelii. **2.** *(înv.)* amăgitor, înșelător.

fallibilità *s.f. (rar)* posibilitatea de a greși.

fàllico, *-ici, adj.* **1.** falic, referitor la falus. **2.** a lui Priap.

fallimentàre *adj.* **1.** falimentar; *asta* ~ vinderea la licitație a bunurilor unui falit. **2.** *(fig.)* care duce la faliment; *prezzo* ~ *(fig.)* preț de absolută concurență.

fallimentarista, *-isti, s.m. (rar)* expert în problemele juridice legate de faliment.

falliménto[1] *s.m.* **1.** faliment. *SIN. crac, disastro.* **2.** *(jur.)* ansamblul de activități juridice legate de lichidarea averii falitului; *dichiarazione di* ~ declarație de faliment. **3.** înfrîngere. **4.** *(înv.)* lipsă, sărăcie.

falliménto[2] *s.m.* greșeală, eroare.

fallire **I.** *vi. (a, e)* **1.** a eșua, a da greș, a nu-și ajunge scopul. *SIN. arenarsi.* **2.** *(jur.)* a fi supus unei declarații de faliment. **3.** *(înv.)* a greși, a păcătui. **4.** a dezamăgi, a nu răspunde unei așteptări; a nu respecta o promisiune etc.; ~ *all'aspettativa* a nu răspunde așteptărilor; ~ *al giuramento* a nu respecta un jurămînt. **5.** *(înv.)* a lipsi; *(ind.) fallisce poco* lipsește puțin. **6.** *(ind.)* a înceta. **II.** *vt.* **1.** a nu nimeri, a nu reuși să lovească; ~ *la preda/la palla* a nu nimeri prada/mingea; ~ *il colpo* a nu nimeri; *(fotbal)* ~ *la porta* a trage afară; ~ *l'intervento* a rata intervenția. **2.** *(înv.)* a înșela; ~ *la fede* a înșela încrederea.

fallito **I.** *part. tr.* de la f a l l i r e. **II.** *adj. (înv.)* **1.** insuficient. **2.** defectuos. **III.** *s.m.* **1.** falit, persoană în stare de faliment/insolvabilă. **2.** falit, persoană care a suferit un eșec total. **3.** *(înv.)* greșeală.

fàllo[1] *s.m.* **1.** greșeală. eroare; vină, păcat; *(tenis) doppio* ~ dublă greșeală; *mettere un piede in* ~ **a)** a aluneca; **b)** *(fig.)* a face un pas greșit; *essere in* ~ a fi în greșeală; *un* ~ *imperdonabile* un păcat de neiertat. **2.** *(sport)* fault; ~ *intenzionale* fault intenționat. **3.** lipsă; *la pazienza comincia a fargli* ~ începe să-i lipsească răbdarea; *senza* ~ sigur; *(rar) il colpo è andato in* ~ lovitura a eșuat. **4.** defect, imperfecțiune (la un porțelan, o țesătură). **5.** *(înv.)* lipsă de lealitate.

fàllo[2] *s.m.* falus.

fallosità *s.f.* defectuozitate.

fallóso *adj.* **1.** defectuos, cu defecte. *SIN. difettoso.* **2.** *(sport)* care comite multe faulturi; nereglementar.

falò *s.m.* **1.** foc intens (de scurtă durată), foc de sărbătoare. **2.** *(fig.)* distingere. **3.** *(fig., rar.)* zăpăceală, învălmășeală.

falòppa *s.f. (sens* **3** *și s.m.)* **1.** gogoașă de vierme de mătase. **2.** boraangic de calitate inferioară (tras din gogoși insuficient dezvoltate). **3.** *(fig., fam.)* mincinos; lăudăros.

falòtico, *-ci, adj. (lit.)* fantastic, ciudat, straniu.

falpalà *s.m.* volan (garnitură la rochii, perdele etc.).

falsabràca *s.f. pl.* construcție joasă care dubla porțile inferioare ale unei fortificații.

falsaménto *s.m. (rar)* falsificare, alterare; contrafacere.

falsàrdo *s.m. (înv.)* falsificator, escroc.

falsàre *vt.* **1.** a falsifica, a deforma, a altera. *SIN. deformare, travisare.* **2.** *(rar)* a înșela, a induce în eroare. **3.** *(lit.)* a contrafface, a falsifica. **4.** a ornamenta cu dantelă intercalată/cu ajur.

falsariga *s.f.* **1.** transparent, hîrtie liniată (pentru scris). **2.** *(fig.)* model, normă (urmată întocmai); *andare sulla* ~ *di uno* a merge pe urmele cuiva; *dare la* ~ a da indicații/norme precise.

falsàrio *s.m.* **1.** falsificator. **2.** *(rar)* mincinos,

falsàto *part. tr.* de la f a l s a r e și *adj.*

falsatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** *(lit.)* persoană care alterează/falsifică realitatea. **2.** *(rar)* falsificator de monede. *SIN. falsario.*

falsatùra *s.f.* **1.** garnitură de dantelă intercalată. *SIN. entre-deux.* **2.** ajur.

falseggiàre *(înv.)* **I.** *vt.* a falsifica; a simula. **II.** *vi.* a cînta în falset.

falsétto *s.m.* falset.

falsificàbile *adj.* care poate fi falsificat.

falsificaménto *s.m. (rar)* falsificare.

falsificàre *vt.* a falsifica, a altera, a deforma, a contrafface.

falsificazióne *s.f.* **1.** falsificare, alterare, contrafacere. *SIN. alterazione, contraffazione.* **2.** document fals.

falsìfico *s.m. (înv.)* falsificator.

falsilòquio *s.m.* minciună, mărturie falsă.

falsità *s.f.* **1.** falsitate. *SIN. inganno.* **2.** ipocrizie, fățărnicie, prefăcătorie; *rivelare la* ~ *di qualcuno* a da pe față ipocrizia cuiva. **3.** minciună. *SIN. menzogna.*

fàlso I. *adj.* **1.** fals; greşit; *indizio* ~ indiciu greşit; *notizia* ~*-a* ştire greşită/falsă; ~*-a strada* drum greşit; *passo* ~ pas greşit; *colpo* ~ lovitură ratată. *SIN. ingannevole.* **2.** falsificat, contrafăcut; *lettera/moneta/firma/chiave* ~*-a* scrisoare/monedă/iscălitură/cheie falsă. *SIN. truccato.* **3.** fals, nesincer, ipocrit, fățarnic, prefăcut; *giuramento* ~ jurămînt fals; *promessa* ~*-a* promisiune nesinceră; *testimone* ~ martor mincinos; *toccare un tasto* ~ *(fig.)* a atinge un subiect inoportun; *sorriso/pianto* ~ surîs/plîns prefăcut; ~ *amico* prieten ipocrit. *SIN. inattendibile.* **4.** care este diferit/altfel de cum apare; fals; *oro/argento* ~ aur/argint fals; ~ *allarme* alarmă falsă; *tinta/colore* ~ culoare care se alterează uşor; *luce* ~*-a* lumină care dă obiectelor o culoare nenaturală; *mettére/presentare qualcuno/qualcosa sotto* ~*-a luce* a prezenta pe cineva/ceva în lumină proastă; ~*-a magra* persoană slabă doar în aparenţă. *SIN. illusorio.* **5.** *(despre păr, dinţi)* fals, artificial, postiş. II. *s.m.* **1.** lucru fals, fals. **2.** persoană falsă. **3.** falsificare. **4.** operă de artă etc. falsificată/contrafăcută. III. *adv.* fals.

falsobordòne *s.m. (muz.)* modulaţie continuă a mai multor voci.

falsopiàno *s.m.* suprafaţă aparent netedă.

fàma *s.f.* **1.** faimă, renume; *conoscere qualcuno per* ~ a cunoaşte pe cineva după faimă; *(lit.) è* ~ se spune; *(înv.) noto di* ~ faimos, celebru. **2.** reputaţie; ~ *buona/dubbia/cattiva* a avea reputaţie bună/dubioasă/proastă; *(rar) lasciar* ~ *di sé* a lăsa o amintire bună; *(rar, lit.) levar di sé gran* ~ a-şi face faimă bună. **3.** notorietate, renume. **4.** *(înv.)* discreditare.

famàre *vt.* **1.** a duce faimă. **2.** a defăima.

famàto *adj. (înv.)* înfometat.

fàme *s.f.* **1.** foame; *soffrire la* ~ a suferi de foame; *cascare dalla* ~ a cădea jos de foame; ~ *da lupi/da leoni* foame de lup; ~ *canina* foame patologică. *SIN. cinoremei, mal della lupa; morire di* ~ **a)** a muri de foame; **b)** *(fig.)* a ajunge la mizerie; *cavarsi la* ~ a se sătura; *ingannare la* ~ a minţi foamea; *morto di* ~ **a)** persoană foarte săracă. **b)** nenorocit, amărît; *(fam.) brutto come la* ~ urît ca moartea; *lungo come la* ~ lung cît o zi de post. **2.** sărăcie, foamete. **3.** *(fig.)* dorinţă nepotolită; ~ *di denaro/di gloria* dorinţă de înavuţire/de glorie; ~ *dell'oro* lăcomie. *SIN. avidità, brama, smania.*

famèdio *s.m.* edificiu funebru (construit într-un cimitir) în care sînt înmormîntaţi oameni iluştri.

famèlico, *-ci adj.* **1.** famelic, înfometat, flămînd. **2.** *(lit., fig.)* avid, lacom.

famigeràto *adj.* **1.** cu faimă proastă. **2.** *(înv.)* foarte cunoscut.

famìglia *s.f.* **1.** familie; *essere di* ~ *povera/agiata* a fi dintr-o familie săracă/înstărită; *entrare a far parte di una* ~ a intra într-o familie; *sentire il peso della* ~ a simţi greutatea familiei; *figlio di* ~ fiu minor; *consiglio di* ~ consiliu de familie; *farsi una* ~ a se căsători, a-şi lua soţie; *tenere/avere* ~ a fi căsătorit; *è un uomo tutto* ~ e un om de casă/dedicat în întregime familiei; *essere di* ~ a fi de-al casei; *stare in* ~ a fi în familie/fără etichetă; *(fig.) lavare i panni sporchi in* ~ a spăla rufele murdare în familie. **2.** neam, familie; *essere il capostipite di una* ~ a fi întemeietorul unui neam/al unei familii; *capita anche nelle migliori* ~*-e (fig.)* a se întîmplă şi în familii mai mari. *SIN. discendenza, stirpe.* **3.** grup (de persoane/animale/lucruri care prezintă caracteristici comune); familie; ~ *degli insegnanti* branşa profesorilor; *la* ~ *degli idrocarburi* grupul hidrocarburilor; ~ *monastica religiosa* congregaţie religioasă; *la* ~ *degli animali* animalele; ~ *linguistica/di lingue* familie de limbi. *SIN. ceppo.* **4.** cortegiu, suită. **5.** *(înv.)* servitor (dintr-o casă). **6.** *(înv.)* totalitatea poliţiştilor.

famigliàre *adj. v.* familiare (I) şi *deriv.*

famìglio, *-igli, s.m.* **1.** uşier. **2.** *(înv.)* zbir; poliţist. **3.** *(înv.)* servitor. **4.** *(în Italia de nord)* persoană angajată într-o gospodărie (care locuieşte cu familia proprietarului).

famigliuòla *s.f. (dim.)* **1.** familie modestă. **2.** ~ *buona (bot.)* ghebe *(Armillaria melea).*

familiàre I. *adj.* **1.** familial, al familiei. **2.** familiar; cunoscut; *panorama* ~ panoramă familiară; *aver* ~ *una lingua* a cunoaşte bine o limbă. *SIN. consueto, noto.* **3.** *(fig.)* afabil; simplu; intim; confidenţial; *tono* ~ ton familiar/afabil; *stile* ~ stil simplu; *colloquio* ~ convorbire intimă; *essere* ~ *con qualcuno* a fi familiar cu cineva; *essere* ~ *con tutti* a fi familiar cu toţi; *alla* ~ în mod confidenţial. II. *s.m.* şi *(rar) f.* **1.** persoană din familie/de-a casei. **2.** *(înv.)* servitor. **3.** *(înv.)* zbir. **4.** *(înv.)* confident; slujitor (al unui principe/prelat). III. *s.f.* automobil cu caroseria special adaptată pentru familie.

familiarésco *adj. (înv.)* familiar.

familiarità *s.f.* **1.** familiaritate, familiarism; *trattenere qualcuno con* ~ a trata pe cineva cu familiaritate; *prendersi troppa* ~ a fi excesiv de familiar. **2.** obişnuinţă, familiarizare, contact îndelungat; ~ *con una disciplina/una scienza* familiarizare cu o disciplină/o ştiinţă.

familiarizzàre *vi. (a), vr.* **1.** a se familiariza. **2.** a se îmblînzi.

famóso *adj.* **1.** celebru, cunoscut, faimos, renumit. *SIN. celebre, illustre, rinomato.* **2.** despre care se discută mult, memorabil; *è stato un avvenimento* ~ a fost un eveniment memorabil. *SIN. celebrato, memorabile.* **3.** *(rar)* defăimător; infamant; denigrator.

famulatòrio *adj. (înv.)* servil.

famulazióne *s.f. (înv.)* servitute.

famulènto *adj. (lit.)* famelic, înfometat.

fàmulo, *-a, s.m.* servitor, slujitor.

fanàle *s.m.* **1.** sistem de iluminat, far, lumină; *il* ~ *di un faro* lumina unui far; *accendere il* ~ a aprinde lumina; *i* ~*-i dell'auto* farurile unui automobil. **2.** *(înv.)* lumină; felinar; lampion; ~ *a gas/a petrolio* felinar cu gaz/cu petrol. **3.** *(înv.)* far. **4.** specie de peşte *(Uranoscopus scaber).*

fanalerìa *s.f.* **1.** sistem de iluminat; *la* ~ *dell'automobile* farurile unui automobil. **2.** aparat de iluminat.

fanalìno *s.m.* **1.** *(dim.)* far mic. **2.** ~ *di coda* **a)** semnalizator cu lumină roşie (din spatele maşinii); **b)** *(fig.)* ultimul loc (într-un concurs etc.); *far/essere il* ~ *di coda* a fi ultimul din coadă.

fanalista *s.m.* îngrijitorul unui far/felinar.

fanàtico, *-ci, adj., s.m.* **1.** fanatic. *SIN. fazioso, settario.* **2.** admirator entuziast; *essere* ~ *del teatro* a fi un mare admirator al teatrului. *SIN. esaltato.* **3.** *(pop.)* violent, necontrolat.

fanatìsmo *s.m.* **1.** fanatism. *SIN. faziosità, settarismo.* **2.** admiraţie excesivă, entuziasm. *SIN. esaltazione.*

fanatizzàre *vt.* a fanatiza.

fancèllo, *-a, s.m.* **1.** copil. **2.** servitor.

fanciùlla *s.f.* **1.** fată. **2.** tînără femeie. **3.** *(rar)* persoană necăsătorită; *è rimasta* /~ a rămas fată.

fanciullàccia, *-ce, s.f.* **1.** *(depr.)* fată rea/neascultătoare etc. **2.** *(bot.)* chica-voinicului *(Nigella damascena).*

fanciullàgine *s.f.* copilărie, naivitate, puerilitate. *SIN. bambinata.*
fanciullàia *s.f.* mulțime de copii.
fanciullàta *s.f.* faptă/vorbă de copil, copilărie.
fanciulléseo, -éschi, *adj.* de copil; copilăresc, pueril. *SIN. bambinesco, infantile.*
fanciullèzza *s.f.* **1.** copilărie. **2.** *(fig.)* origine; sursă. **3.** *(înv.)* copilărie, naivitate.
fanciùllo I. *s.m.* **1.** copil; ~ *prodigo* copil minune. *SIN. ragazzino.* **2.** *(fig.)* persoană naivă/nepricepută; copil; *comportarsi da* ~ a se purta ca un copil; *è ancora un* ~ e încă un copil. **II.** *adj.* **1.** copilăresc. **2.** *(fig.)* neajuns la maturitate, care se află la început; *si tratta di una scienza* ~*-a* este vorba de o știință care se află abia la început.
fandàngo, *-ànghi, s.m.* fandango (dans spaniol).
fandónia *s.f.* minciună; născocire. *SIN. bugia, frottola.*
fandonióne *s.m.* mincinos, palavragiu.
fanèllo *s.m. (ornit.)* cînepar *(Carduelis cannabina). SIN. montanello.*
fanerògama *s.f. (bot.)* fanerogamă.
fanése *adj. s.m.* și *f.* (locuitor) din Fano.
fanfalùca *s.f.* **1.** *(rar)* bucățică de pai; scrum (care se ridică în aer). **2.** *(fig.)* pălăvrăgeală; născocire. **3.** *(fig.)* fleac, bagatelă. **4.** *(fig.)* capriciu, moft. **5.** *(înv.)* prăjitură (cu foitaj).
fànfano[1], *-a, s.m.* palavragiu; escroc.
fànfano[2] *s.m.* peștele pilot.
fanfàra *s.f.* fanfară.
fanfaronàta *s.f.* fanfaronadă. *SIN. millanteria, smargiassata, sparata.*
fanfaròne *s.m.* fanfaron; lăudăros. *SIN. millantatore, smargiasso, spaccone.*
fanferìna *s.f. (înv.)* glumă, batjocură; *mettere in* ~ a batjocori.
fànga *s.f.* noroi, mocirlă.
fangàia *s.f.* **1.** mocirlă. **2.** drum noroios.
fangatùra *s.f. (med.)* baie de nămol.
fanghìccio *s.m.* noroi, mocirlă.
fanghìglia *s.f.* **1.** mocirlă, noroi. **2.** noroiul care rămîne în jgheabul roții tocilarului. **3.** depozit argilos de materiale eterogene.
fanghìno *s.m.* nămol (terapeutic).
fàngo *s.m. -ghi,* **1.** noroi; nămol; *imbrattarsi di* ~ a se murdări cu noroi; ~ *termale* nămol termal; *cura dei* ~*-ghi* cură de nămol; ~ *di fondo* parte moale a fundului marin în care se afundă ancora. *SIN. limo.* **2.** *(fig.)* abjecție, decădere; *cadere nel* ~ a cădea în noroi; *uscire dal* ~ a ieși din noroi; *raccogliere/togliere qualcuno dal* ~ a culege/a aduna pe cineva din gunoi; *far* ~ *di qualcuno* a maltrata pe cineva. **3.** *(geol.)* sediment elastic neconsolidat.
fangosità *s.f.* caracteristica de a fi noroios.
fangóso *adj.* **1.** cu noroi, plin de noroi, noroios; *viottolo* ~ uliță plină de noroi/noroioasă. **2.** înnoroiat, murdar de noroi; *scarpe* ~*-e* pantofi plini de noroi. **3.** *(fig.)* abject, josnic. *SIN. immorale.*
fangoterapìa *s.f. (med.)* folosirea nămolului în scop terapeutic.
fànnia *s.f.* diptera (asemănătoare mușteî) *(Fannia caniculata).*
fannullàggine *s.f. (rar)* lene, trîndăvie. *SIN. poltronaggine.*
fannullóne, -óna *s.m.* și *f.* pierde-vară, trîntor, fluierător. *SIN. bighellone, ozioso, poltrone.*
fàno *s.m. (arheol.)* templu; sanctuar.
fanòne[1] *s.m. (zool.)* fanon (de balenă).
fanòne[2] *s.m.* mică mantie de mătase purtată de Papă pe umeri; fîșie de mătase brodată, agățată de mitră.
fantaccìno *s.m.* **1.** *(ist.)* soldat în slujba unui cavaler **2.** *(glumeț)* infanterist.
fantascientìfico *adj.* relativ la literatura științifico-fantastică, propriu literaturii științifico-fantastice.
fantascièn̄za *s.f.* literatură științifico-fantastică/de anticipație.
fantasìa I. *s.f.* **1.** fantezie; imaginație; *mancare di/non avere* ~ a nu avea imaginație. *SIN. immaginazione, inventiva.* **2.** produsul fanteziei, născocire, plăsmuire. **3.** capriciu, dorință ciudată; *avere* ~ *di qualcosa* a dori un lucru; *togliere la* ~ a-și lua gîndul; *andare a* ~ a merge la inimă; *cosa di* ~ lucru bizar; *rompere la* ~ a importuna. **4.** *(rar)* minte, gînd, memorie; *non passare per la* ~ a nu trece prin minte. **5.** țesătură, îmbrăcăminte cu desene stranii/culori vii. **6.** *(muz.)* fantezie. **7.** dans (la unele popoare africane). **II.** *adj.* **1.** *(despre țesături)* în culori vii, cu desene îndrăznețe. **2.** *(despre bijuterii)* imitate.
fantàsima *s.f.* **1.** *(tosc.)* spectru, fantasmă, strigoi. **2.** *(înv.)* coșmar; apariție înspăimîntătoare. **3.** *(înv.)* chin; opresiune.
fantasióso *adj.* **1.** plin de fantezie. *SIN. brioso, vivace.* **2.** extravagant, ciudat. **3.** dotat cu fantezie. *SIN. immaginoso.*
fantasìsta, *-ìsti,* **I.** *s.m.* artist de varietăți. **II.** *adj.* fantezist.
fantasìstico, *-ci, adj.* privitor la actorul de varietăți.
fantàsma, *-mi* **I.** *s.m.* **1.** plăsmuire, născocire; iluzie aparentă, speranță. **2.** spectru, fantasmă, vedenie, spirit. *SIN. apparizione.* **3.** *(înv.)* coșmar; apăsare. **II.** *adj. (în loc.) (fig.) re* ~ rege lipsit de orice putere; *governo* ~ guvern clandestin.
fantasmagorìa *s.f.* fantasmagorie.
fantasmagòrico, *-òrici, adj.* fantasmagoric, fantastic, ireal.
fantasticàggine *s.f. (rar)* visare, închipuire, fantezie, trăsnaie, aiureală.
fantasticàre I. *vt.* a căuta o explicație cu fantezia; a-și bate capul; a face planuri. **II.** *vi.* a lucra cu fantezia, a născoci.
fantasticatóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (rar)* (om) cu fantezie, visător, imaginativ.
fantasticherìa *s.f.* **1.** tendință de visare/de închipuire. **2.** visare; închipuire, nălucire, aiureală. *SIN. arzigogolo, chimera.*
fantàstico, *-ci* **I.** *adj.* **1.** dotat cu fantezie/imaginație; *ingegno* ~ spirit de fantezie. **2.** fantastic; ireal, imaginar; himeric. **3.** *(fam.)* extraordinar, excepțional, nemaipomenit. *SIN. eccezionale, favoloso, formidabile.* **4.** ciudat, straniu, aiurit, trăsnit. **II.** *interj. (exprimă uimire, admirație, aprobare etc.)* ~*!* ce *l'ha fatta!* fantastic! ne-a făcut-o! **III.** *s.m.* **1.** fantastic. **2.** fapt/lucru incredibil/unic/extraordinar.
fantasticóne, -óna *s.m.* și *f.* persoană cu imaginație ciudată, fantast.
fànte I. *s.m.* **1.** *(înv.)* băiat. **2.** *(înv.)* servitor; *(înv.)* ~ *di stalla* rîndaș; *lesto* ~ *(fig.)* om viclean/lipsit de scrupule. **3.** soldat de infanterie; *(înv.)* ~ *perduto* soldat instruit pentru acțiuni primejdioase; *(înv.) far cavalli e* ~*-i* a strînge trupe, a înrola oameni. **4.** *(rar, înv.)* ștafetă, curier. **5** *(la jocul de cărți)* valet; ~ *di picche (tosc., fig.)* fanfaron mic de stat și ridicol. **II.** *s.f.* **1.** *(înv.)* slujnică. **2.** *(lit., înv.)* femeie deocheată; *(prov.) scherza coi fanti e lascia stare i santi* glumește cu soldații și lasă în pace sfinții.
fanterìa *s.f.* infanterie.
fantésca *s.f. (lit.)* servitoare, femeie de serviciu.

fantìna *s.f.* **1.** *(dim.)* slujnicuţă. **2.** *(la strungul paralel)* partea fixată de banc. *SIN. testa motrice, tappo fisso.*

fantìno *s.m.* **1.** *(înv.)* copil. **2.** jocheu; *berretto da ~* şapcă de jocheu. *SIN. jockey.* **3.** *(rar)* vizitiu. **4.** *(înv.)* infanterist, soldat. **5.** *(înv.)* om abil.

fantòccia, -òcce, *s.f.* **1.** păpuşă. **2.** femeie proastă.

fantocciàio *s.m. (rar)* pictor de păpuşi/de marionete.

fantocciàta *s.f.* **1.** comedie de păpuşi. **2.** *(fig.)* copilărie, lucruri copilăreşti.

fantòccio, -a I. *s.m.* **1.** *(rar)* copil. **2.** păpuşă de cîrpă, sperietoare de păsări. **3.** manechin din plastic sau hîrtie (folosit în filmele de animaţie). *SIN pupazzo.* **4.** *(fig.)* om lipsit de voinţă, fantoşă. **II.** *adj. (înv., în loc., fig.) governo ~* guvern lipsit de putere efectivă (manevrat de alţii). *SIN. bamboccio.*

fantollno *s.m. (dim., lit.)* copilaş.

fantomàtico, -àtici, *adj.* **1.** fantomatic, spectral. **2.** misterios.

fàra *s.f. (ist.)* **1.** expediţie la care participa tot poporul longobard. **2.** nucleu gentilic şi militar longobard.

farabolóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** palavragiu, flecar; încurcălume. **2.** intrigant.

farabùtto *s.m.* ticălos, nemernic, pungaş. *SIN. canaglia, imbroglione, mascalzone.*

fàrad, faràd *s.m.* şi *f. (fiz.)* farad.

faràdica *s.f. (fiz.)* curent de inducţie.

faràdico, -ici, *adj. (fiz.)* faradic.

faraglióne *s.m.* stîncă marină, înaltă şi ascuţită.

faràndola *s.f.* farandolă (dans provensal).

faraóna *s.f.* bibilică *(Numida meleagris).*

faraóne[1] *s.m.* **1.** faraon. **2.** *(fig.)* om mîndru, orgolios.

faraóne[2] *s.m.* faraon (joc de noroc).

faraònico, *-ònici, adj.* faraonic, al faraonului.

fàrcia *s.f. (buc.)* umplutură.

farcino *s.m. (vet.)* răpciugă (la cai).

farcire *vt.* **1.** a umple. **2.** a umple cu carne tocată şi condimentată.

farcito *part. tr.* de la farcire şi *adj.*

fàrda *s.f. (înv.)* **1.** lucruri murdare. **2.** scuipat cu mucozităţi.

fardèllo *s.m.* **1.** legătură, balot; *far ~* a-şi lua lucrurile şi a pleca. **2.** *(fig.)* greutate, povară, **3.** *(dial.)* zestre.

fàrdo[1] *s.m.* balot, legătură mai mare.

fàrdo[2] *s.m.* fard.

fàre I. *vt.* **1.** a crea, a genera, a produce, a cauza; *~ figli* a face copii; *~frutti* a face fructe. **2.** a face, a realiza, a îndeplini; *~ una legge* a face o lege; *~il male/il bene* a face rău/bine; *~ causa a qualcuno* a face proces cuiva; *~ credito a qualcuno* a face credit cuiva; *~ un'opera* a realiza o operă; *~ la volontà/il desiderio di qualcuno* a îndeplini voinţa/dorinţa cuiva. **3.** a repeta, a imita; *~ il verso del cucù* a repeta cîntecul cucului; *~ il pappagallo* a imita. **4.** a construi; a fabrica; *~ case* a construi case; *~ automobili/abiti* a fabrica automobile/haine. **5.** a picta; a sculpta; *~ un quadro* a picta un tablou; *~ una statua* a sculpta o statuie. **6.** a scrie; a compune; *~ una lettera/ un libro/un poema* a scrie o scrisoare/o carte/un poem; *~ testamento* a face testament. **7.** a găti; a prepara, a pregăti; *~ pietanze squisite* a găti mîncăruri rafinate; *~ da mangiare* a pregăti de mîncare. **8.** a aduna, a pune laolaltă, a procura, a obţine; *la nostra città fa trecento mila abitanti* oraşul nostru are în total/numără trei sute de mii de locuitori; *~ gente* a aduna oameni; *~ legna/quattrini* a aduna lemne/bani; *~ denaro a palate* a aduna bani cu lopata. **9.** a creşte, a educa, a forma; *~ discepoli* a forma discipoli. **10.** a face să devină, a transforma; *~ bella la propria casa* a înfrumuseţa propria casă; *gli stanno facendo la vita oltremodo difficile* îi îngreunează foarte mult viaţa. **11.** a lua apă; a da pe dinafară; *la pentola fa acqua* oala dă pe dinafară; *~ acqua (despre ambarcaţie)* a lua apă; *~ acqua da tutte le parti (fig.)* a lua apă prin toate părţile, a fi complet ruinat. **12.** a-i curge/ a vărsa sînge; a sîngera; *~ sangue dal naso* a-i curge sînge din nas; *la ferita fa sangue* rana sîngerează. **13.** a semăna, a cultiva, a planta; *~ il grano* a semăna grîul. **14.** a da, a face (ca rezultat al operaţiilor aritmetice); *tre per tre fa nove* trei ori trei fac nouă; *dieci meno uno fa nove* zece minus unu fac nouă. **15.** a forma, a face; *un tubo che fa gomito* o conductă care face cot. **16.** *(teatru)* a reprezenta; a juca; *~ l'Otello* a reprezenta Otello; *ha fatto la parte di Iago* a jucat rolul lui Iago. **17.** a alege; a numi; *~ qualcuno deputato* a alege pe cineva deputat; *fu fatto generale* a fost făcut general. **18.** a exercita o profesie; a practica o meserie, a îndeplini o funcţie permanent sau temporar; a se purta, a se comporta ca; *~ l'arrotino* a practica meseria de tocilar; *~ il dottore* a exercita profesia de medic, a fi medic; *~ il presidente* a avea funcţia de preşedinte; *~ da sindaco/da giudice* a ţine loc de primar/de judecător; *~ da padre/ da madre* a ţine loc de tată/de mamă, a se purta ca un tată/ca o mamă. **19.** a asuma o anumită atitudine, a face pe; *~ il superuomo/il cretino* a face pe superomul/pe cretinul; *~ lo gnorri/l'indiano (fig.)* a face pe prostul. **20.** a crede, a gîndi, a considera; *ti facevo ormai morto* credeam că ai murit. **21.** a concepe; a imagina; *~ un disegno* a face un plan; *(fam.) ~ un pensierino su qualcosa* a dori ceva. **22.** a acţiona, a face o acţiune; *~ bene/male* a acţiona bine/rău; *~ presto/tardi* a acţiona devreme/tîrziu; *~ i fatti propri/le cose sue* a-şi face propriile treburi; *~ molto/poco per qualcuno* sau *qualcosa* a face mult/puţin' pentru cineva sau ceva; *~ e disfare (fig.)* a tăia şi a spînzura; *fa per tre/ per dieci* face cît trei/cît zece; *~ tanto che* a insista pînă cînd reuşeşte; *~ come qualcuno* a face/a se comporta ca cineva; *non sapere cosa ~* a nu şti ce să faci; *non se ne fa nulla* nu iese nimic; *non c'è che fare, non c'è niente da ~* nu-i nimic de făcut, totul este inutil; *non fa niente* nu face nimic, trîndăveşte tot timpul; *non fa nulla* nu face nimic, nu contează; *non fa altro che* ea nu face altceva decît să; *non ~ per dire/criticare* nu spune ca să critice; *lasciar ~* a lăsa să acţioneze cum crede de cuviinţă; *saper ~* a fi priceput, a-şi cunoaşte meseria; *darsi da ~* a se agita, a fi aferat; *farsela con qualcuno* **a)** a se înţelege cu cineva; **a** fi în relaţii bune; **b)** a nu se înţelege cu cineva, a fi în relaţii proaste; *farsela addosso* **a)** a face pe tine; **b)** *(fig.)* a-ţi fi frică. **23.** *(unit cu prepoziţia* **di** *şi urmat de un infinitiv)*; a se strădui, a se sforţa; *fate di venire al più presto* străduiţi-vă să veniţi cît mai devreme. **24.** *(introduce vorbirea directă)*; a spune, a zice; *a un certo punto mi fece* la un moment dat îmi spuse. **25.** *(se foloseşte pentru a evita repetarea verbului precedent sau pleonastic) vorrei dirgli ma non so come ~* aş vrea să-i spun dar nu ştiu cum să fac; *il continuo spendere che fa, finirà per rovinarlo* tot cheltuind întruna va sfîrşi prin a se ruina. **26.** *(urmat de infinitiv are valoare cauzativă)* a face pe cineva să; *~ piangere/ridere* a face să plîngă/să rîdă; *~ credere qualcuno a qualcosa* a face pe cineva să creadă ceva; *fammi vedere quel che succede* ara-

tă-mi ce se întîmplă; *far. dormire una pratica (fig.)* a face să se împotmolească un dosar/o cerere/ un demers; *(fig., fam.) vai a farti friggere* du-te la naiba, du-te să te spînzuri; *far correre/trottare qualcuno (fig.)* a alunga pe cineva, a da papucii cuiva. **27.** *(urmat de infinitiv)* a lăsa, a permite, a oferi o posibilitate; *fammi pensare un momento* lasă-mă să mă gîndesc o clipă; *farsi ingannare* a se lăsa înşelat; *si è fatto prendere/trasportare dall'ira* s-a lăsat cuprins de mînie; *far capire qualcosa a qualcuno* a face pe cineva să înţeleagă. **28.** *(capătă diferite sensuri determinate de complementul respectiv)* ~ *acqua/legna/carbone* a aduce apă/lemne/ cărbune; ~ *fuoco* **a)** a aprinde; **b)** *(fig.)* a trage *(cu arma)* ~ *scuola* **a)** a preda; **b)** a servi drept exemplu, a face şcoală; ~ *razza* a se reproduce; ~ *una grazia* a acorda o favoare; ~ *una promessa* a face o promisiune, a se angaja; ~ *il bagno* **a)** a face baie, a se îmbăia; **b)** *(fig.)* a se uda; ~ *un prezzo* a stabili un preţ; ~ *un sogno* a visa; ~ *la vita (fig.)* a-şi trăi viaţa, a se distra; ~ *la bella vita* a trăi bine; ~ *una vita d'inferno/da cane (fig.)* a trăi rău, a duce o viaţă de ciine; ~ *un colpo/un grosso colpo* a fura, a prăda, a da o lovitură; ~ *voglia a qualcuno* a face poftă cuiva; ~ *voglia di qualcosa* a avea poftă de ceva; ~ *appetito* a deschide apetitul; ~ *giudizio* a-şi da seama; ~ *coraggio/animo a qualcuno* a încuraja pe cineva; ~ *il nome/i nomi* a indica numele, a da pe faţă; ~ *lezione* a preda; ~ *teatro* a face/a juca teatru; ~ *una scuola* a preda într-o şcoală; ~ *la barba/i capelli/le unghie* a tăia barba/părul/unghiile, ~ *la pelle a qualcuno* a ucide pe cineva; ~ *le carte* a face cărţile; ~ *l'ora* a omorî timpul (aşteptînd o anumită oră); ~ *le tre/le quattro* a fi ora trei/patru; ~ *pelo (despre ziduri)* a se crăpa; ~ *corpo (despre ziduri)* a se bolti, a se strîmba; ~ *presa (despre lipici, ciment)* a face priză, a se întări; ~ *abito* a se obişnui; ~ *un accordo* a se înţelege; ~ *un patto* a face un pact; ~ *briga* a se certa; ~ *cenere di qualcosa* a arde ceva, a face cenuşă; ~ *allegria* a înveseli; ~ *un lungo/breve cammino* a face/a străbate un drum lung/scurt; ~ *i fatti* a acţiona fără vorbă; ~ *qualcosa a mente* a ţine minte; ~ *le smorfie/il muso* a se strîmba/a strîmba din nas; ~ *un saluto* a saluta; ~ *un inchino/una riverenza* a se înclina; ~ *buona accoglienza* a primi bine; ~ *il viso rosso* a se înroşi; ~ *a mezzo* a împărţi; ~ *forca/vela/fuga* a chiuli de la şcoală; ~ *canale* a face groapă; ~ *le forche (fig.)* a simula, a se preface; ~ *la forca a qualcuno* a pune piedici cuiva; ~ *un sermone* a ţine un logos/o predică; ~ *festa* a sărbători; ~ *una brutta/bella figura* a face figură bună/proastă; ~ *notizia/titolo* a ajunge la ziar; ~ *caso a qualcosa o a qualcuno* a face caz de ceva/de cineva; ~ *la bocca/il callo a qualcosa* a se obişnui cu ceva; ~ *rotta* a se îndrepta; ~ *scalo/tappa* a se opri; ~ *la fame* a răbda de foame; ~ *lieto* a înveseli; ~ *onore a qualcuno* a onora/a cinsti pe cineva; ~ *paura* a înfricoşa; ~ *meraviglia* a uimi; ~ *meraviglie* a se arăta uimit; ~ *il buono e il cattivo tempo (fig.)* a tăia şi a spînzura; ~ *fuori qualcuno* a ucide pe cineva; ~ *colpo su qualcuno* a impresiona pe cineva, a-l da gata; ~ *il gioco a qualcuno* a face jocul cuiva; ~ *piacere a qualcuno* a face plăcere cuiva; ~ *strada a qlc.* a conduce pe cineva la plecare; ~*-si strada (fig.)* a-şi face loc, a-şi face drum în viaţă; a avansa, a face carieră; ~ *specie* a uimi; ~ *schifo* a face silă; ~ *silenzio* a face tăcere; ~ *giuramento* a jura; ~ *tesoro di qualcosa* a păstra cu grijă; ~ *fronte a qualcosa* a nu evita ceva; ~ *fronte a qualcuno* a rezista; ~ *d'uopo* a fi necesar; ~ *di cappello* a saluta scoţindu-şi pălăria; ~ *tanto di cappello (fig.)* a arăta propria admiraţie; *non* ~ *né caldo né freddo (fig.)* a nu ţine nici de cald, nici de frig; *non* ~ *motto/ parola* a nu scoate nici o vorbă; *non* ~*-cela* a nu reuşi; ~*-la a qualcuno* a i-o face cuiva; ~*-la in barba a tutti* a-şi bate joc de toţi; ~*-la finita* **a)** a înceta; **b)** a se ucide; ~*-la franca* **a)** a se eschiva; **b)** a scăpa; ~*-cela* a reuşi; ~*-la sporca* a face o murdărie/un lucru reprobabil. **II.** *vi. (a)* **1.** a fi potrivit/adecvat/avantajos/folositor; *quella casa non fa per noi* casa aceea nu face de noi/nu este potrivită pentru noi. **2.** *(referitor la timp)* a se împlini; *fa un anno da che ci conoscemmo* se împlineşte un an de cînd ne-am cunoscut. **3.** *(referitor la timp şi la condiţii meterologice)* a se face, a fi; *d'inverno fa notte presto* iarna se face noapte devreme; *fa freddo/ caldo* este frig/cald. **4.** *(despre plante)* a se prinde; *l'abete fa sulle montagne* bradul se prinde pe munţi. **5.** a folosi, a fi de folos; *il riposo ti fa bene* odihna îţi face bine. **6.** *(apare în diferite construcţii urmat de prep.* a) ~ *a pugni/a calci/a botte* a se bate, a se încăiera; ~ *alla neve* a se bate cu zăpadă; ~ *alla lotta/alla corsa* a se întrece la lupte/la curse; ~ *la gara* a se întrece; ~ *a mosca* a se juca de-a baba oarba; ~ *al bisogno* a vrea să fii util; ~*/non* ~ *a qualcuno* a te privi/a nu te privi ceva. **III.** *vr.* **1.** a se face, a deveni, a ajunge (într-un anumit fel); ~*-si grande/grosso/alto/sottile* a se face mare/gros/ înalt/subţire; *(fig.)* ~*-si in quattro* a se face luntre şi punte. **2.** a se uni, a se asocia; ~*-si del partito* a se înscrie în partid. **3.** *(rar)* a se preface; *per ottenere il nostro consenso si fa buono e tranquillo* ca să obţină consimţămîntul nostru se preface că e bun şi liniştit. **4.** a se apropia, a se muta, a-şi schimba locul; ~*-si presso/accosto a qualcuno* a se apropia de cineva. **5.** a începe să povesteşti; ~*-si da lontano/dal principio* a o lua de departe/ de la început. **IV.** *s.m.* **1.** muncă, treabă, activitate; *con tutti quei figli ha il suo* ~ cu toţi acei copii are de muncă. *SIN. lavoro.* **2.** mod/fel de a fi/ de a vorbi; comportament; ton; *ha un* ~ *distaccato e impersonale* are un fel de a fi detaşat şi impersonal. **3.** început; *essere sul* ~ *della vita* a fi la începutul vieţii; *al/sul* ~ *del giorno* în zori; *al* ~ *dell'alba* în zori; *al/sul* ~ *della notte/della sera* pe înserat; *il* ~ *della luna* luna nouă. *SIN. principio; (prov.) chi la fa l'aspetta* cine greşeşte plăteşte; *chi fa da sé fa per tre* cine-şi face treaba singur, face cît trei.

farèa *s.f. (înv.)* şarpe african (legendar).

farètra *s.f.* tolbă de săgeţi. *SIN. turcasso.*

faretràto *adj.* purtător de tolbă cu săgeţi; *il dio* ~ Cupidon sau Apollo; *la dea* ~*-a* Diana.

farfàlla *s.f.* **1.** fluture; ~ *diurna* fluture de zi; ~ *notturna* fluture de noapte; *andare a caccia di* ~*-e (fig.)* a pierde timpul; *da bruco è diventato* ~ *(fig.)* s-a îmbunătăţit situaţia; *(fig., lit.) l'angelica* ~ sufletul omenesc; *a* ~ în formă de fluture; *nuoto a* ~ înot stil fluture. **2.** *(fig.)* femeie frivolă/inconstantă. **3.** *(fig.)* bărbat uşuratic, donjuan, crai. **4.** *(fig., glumeţ)* comunicare (scrisă) neplăcută; citaţie; poliţă. **5.** *(la pl.)* paste făinoase (pentru supă).

farfallaménto *s.m.* fluturare.

farfallista, *-isti, s.m.* şi *f.* înotător în stilul fluture.

farfallóne *s.m. (augm.)* **1.** fluture mare. **2.** *(rar)* greşeală gravă, boacănă. **3.** om uşuratic, crai, donjuan.

farfanìcchio, *-icchi, s.m. (înv.)* persoană neînsemnată care își dă aere.
farfaràccio *s.m.* captalan *(Petasites officinalis)*. *SIN. cavolaccio.*
fàrfaro *s.m. (bot.)* podbal *(Tussilago farfara)*.
farfugliàre *vi. (a)* a vorbi stîlcit, a se bîlbîi, a bolborosi. *SIN. balbettare, barbugliare.*
farìna *s.f.* **1.** făină; *fior di ~ ~ di primo velo* făina cea mai fină; *~ gialla* mălai; *~ di patate* fecula. amidon; *~ dolce* făină de castane; *essere più bianco che il fior di ~* a fi alb ca neaua/plin de candoare; *~ netta/schietta (fig.)* persoană curată/leală; *non è ~ del tuo sacco* nu este un lucru/o idee care să-ți aparțină; *vendere semola per ~ (fig.)* a înșela; *(înv.) assediato di ~* înfometat. **2.** pulbere (obținută prin măcinarea altor substanțe); *~ di tabacco* pulbere de tutun; *~ fossile* praf fosil; *~ d'ossa* făină de oase; *ridurre qualcosa in ~* a pulveriza ceva. **3.** *(la jocul de arșice)* partea convexă a osului; *(prov.) la ~ del diavolo se ne va in crusca* de haram a venit, de haram s-a dus.
farinàccio *s.m.* **1.** ciupercă comestibilă din familia agaricaceelor *(Amanita ovoidea)*. **2.** *(înv.)* lemn fărîmițat de carii. **3.** *(mai ales la pl.)* resturi de făină.
farinàceo **I.** *adj.* făinos. **II.** *s.m. (mai ales la pl.)* legume, cereale (din care se face făină).
farinàio *s.m.* ladă de făină; hambar.
farinaiòla *s.f.* castron, farfurie din lemn cu făină (prin care se trec carnea, legumele etc. înainte de a le prăji).
farinàta *s.f.* mîncare pregătită din făină de grîu/porumb/năut (fiartă, prăjită în unt sau coaptă la cuptor).
farinèllo *s.m. (înv.)* ticălos, nemernic.
faringàle *adj. (rar)* faringal.
faringe *s.f. (anat.)* faringe.
faringeo *adj. (anat.)* de faringe, faringian.
faringìte *s.f. (med.)* faringită.
faringoiatrìa *s.f. (rar)* parte a medicinii care studiază faringele.
farinóso *adj.* făinos; *semi ~-i* semințe care conțin făină; *patate ~-e* cartofi fărîmicioși; *neve ~-a* zăpadă asemănătoare făinei.
farisàico, *-àici, adj.* **1.** *(fig.)* fariseic, fățarnic, ipocrit. **2.** privitor la farisei.
fariseismo *s.m.* **1.** doctrina fariseilor. **2.** fariseism.
farisèo **I.** *s.m.* **1.** fariseu. **2.** *(fig.)* fățarnic, ipocrit; *viso/faccia/cera di ~* figură de trădător/de ticălos. **II.** *adj.* fariseic.
farmacèutica *s.f. (înv.)* farmacologie.
farmacèutico, *-ci, adj.* farmaceutic.
farmacìa *s.f.* farmacie; *~ di turno* farmacie de serviciu.
farmacista, *-isti, s.m.* farmacist.
fàrmaco, *-achi, s.m. (lit.)* doctorie, medicament, *SIN. medicamento.*
farmacodinàmica *s.f.* farmacodinamică.
farmacologìa *s.f.* farmacologie.
farmacològico, *-ci, adj.* farmacologic.
farmacòlogo, *-gi, s.m.* farmacolog.
farmacopèa *s.f.* farmacopee.
farmacopòla *s.m. (înv.)* farmacist; spițer.
farmacoterapìa *s.f.* farmacoterapie.
farneticaménto *s.m.* **1.** delir. **2.** aiureală. *SIN. delirio, vaneggiamento.*
farneticàre *vi. (a)* **1.** a delira, a aiura. **2.** *(fig.)* a vorbi aiurea, a bate cîmpii. *SIN. sragionare, vaneggiare.*
farnètico, *-chi* **I.** *adj.* delirant. **II.** *s.m.* **1.** acces de delir, nebunie, frenezie; *essere in preda al ~* a fi cuprins de delir/frenezie etc.; *dare in ~-chi* a delira, a aiura. *SIN. vaneggiamento.* **2.** *(fig.)* dorință puternică, toană. *SIN. capriccio, smania.* **3.** *(înv.)* grijă, frămîntare; agitație. **4.** *(înv.)* cel care delirează.
fàrnia *s.f.* specie de stejar asemănător gorunului *(Quercus peduncolata)*. *SIN. eschio, quercia gentile.*
fàro *s.m.* **1.** *(mar.)* far; *~ galeggiante* far plutitor (în vîrful catargului mare al unei corăbii); *~ costiero* far de coastă. **2.** *(fig., lit.)* lumină, ghid spiritual. **3.** far de automobil.
farraginàre *vt.* a amesteca multe lucruri.
farràgine *s.f.* amestecătură, amestec, învălmășeală, talmeș-balmeș. *SIN. congerie, confusione, guazzabuglio.*
farraginóso *adj.* îngrămădit, pus claie peste grămadă, învălmășit; *discorso/libro ~* expunere/carte dezlînată/ prolixă. *SIN. sconclusionato.*
fàrro *s.m.* varietate de grîu *(Triticum dicoceum)*.
fàrsa[1] *s.f.* **1.** *(teatru)* farsă. **2.** *(muz.)* intermezzo burlesc (între două acte ale melodramei). **3.** *(fig.)* farsă.
fàrsa[2] *s.f. (înv.)* pînză de saltea (umplută cu lînă).
farséso, *-éschi, adj.* **1.** de farsă. **2.** *(fig.)* ridicol, stupid, comic.
farsettàio, *-ài, s.m. (înv.)* croitor (de veste).
farsétto *s.m.* **1.** vestă (matlasată); *~ a maglia* pulover. **2.** tricou (la militari, marinari); *spogliarsi in ~* a-și dezbrăca haina. **3.** *(fig.)* a se dedica unui lucru, a se pune pe treabă.
fasciera *s.f.* matriță pentru brînză.
fascétta *s.f.* **1.** banderolă (de carte). **2.** corset. **3.** inel (care leagă țeava de patul armei).
fascettàia *s.f. (înv.)* corsetieră.
fascettàio *s.m. (adm.)* colecție de banderole cu adrese.
fàscia, *-sce, s.f.* **1.** fașă, bandaj; *~ per medicazioni* fașă pentru bandaj; *~ elastica* **a)** bandaj elastic; **b)** corset, burtieră. **2.** eșarfă; panglică; *la ~ del cappello* panglica pălăriei; *la ~ tricolore del stendardo* eșarfa tricolor a primarului. **3.** banderolă. *spedire giornali/documenti ecc. sotto ~* a expedia ziare/documente etc. sub banderolă. **4.** fașă (pentru nou-născuți); *essere in ~-sce* **a)** *(despre copii)* a fi în primele luni de viață; **b)** *(fig.)* a fi în fașă/pe punctul de a se naște; *morire in ~-sce* a muri în fașă. **5.** *(mai ales la pl.)* moletiere. *SIN. gambiere, mollettiere.* **6.** obiect în formă de fașă; *~ elastica* garnitură. **7.** fîșie, zonă; *~ smilitarizzata* zonă demilitarizată. *SIN. zona.* **8.** *(anat.)* fascie, membrană (care acoperă mușchi). **9.** *(herald.)* fîșie orizontală care ocupă partea centrală a scutului. **10.** *(muz.)* suprafață exterioară a tobei; *(prov.) bello in ~, brutto in piazza* cine-i frumos cînd e copil, e urît cînd e mare.
fasciacóda *s.f. (înv.)* fîșie (din pînză, piele) cu care se leagă coada calului.
fasciàle *adj. (anat.)* relativ la fascial.
fasciàme *s.m.* înveliș; *~ della nave* bordaj.
fasciàre **I.** *vt.* **1.** a bandaja; *~-si un arto ferito* a bandaja un membru (picior, mînă) rănit. *SIN. bendare.* **2.** a pune fașa unui copil. **3.** a îmbrăca o carte. *SIN. rivestire.* **4.** *(lit.)* a învălui; a se mula. **5.** a fixa bordajul, a înveli corpul navei/avionului. **II.** *vr.* **1.** a se bandaja. **2.** a se înveli, a se învălui, a se înfășura, a se acoperi.
fasciàto **I.** *part. tr.* de la fasciare. **II.** *adj. corda ~-a* sîrmă (din fir subțire înfășurat pe un suport metalic). **III.** *s.m. (herald.)* scut acoperit cu un număr par de benzi.
fasciatóio *s.m.* **1.** *(rar)* masă înclinată pe care se înfașă copilul. **2.** *(înv.)* pînză de in (pentru fașă).

fasciatùra *s.f.* **1.** *(med.)* bandajare. **2.** bandaj; ~ *elastica* bandaj elastic. **3.** cablu electric dublu.
fascicolàre *adj. (anat.)* privitor la fascie.
fascicolàto *adj. (bot., despre rădăcini)* reunite în fascicul. *SIN. affustellato.*
fascicolo *s.m.* **1.** dosar; fascicul. **2.** număr (de publicaţie periodică); fascicul; broşură. *SIN. dispensa.* **3.** fascicul.
fascina *s.f.* **1.** crosnă, legătură de lemne subţiri/nuiele; fascină; *far* ~ *(fig.)* a-şi face bagajul; *scaldarsi a una buona* ~ *(fig.)* a nutri speranţe. **2.** *(înv.)* basma.
fascinàia *s.f. (rar)* locul unde se fac fascinele.
fascinàro *s.m.* cel care face/vinde fascine.
fascinàme *s.m.* lemn de fascine.
fascinàre[1] *vt.* a strînge în fascine.
fascinàre[2] *vt. (lit.)* **1.** a vrăji. **2.** *(fig.)* a seduce. **3.** *(rar)* a iluziona.
fascinàta *s.f.* îngrămădire de fascine (folosite împotriva inundaţiilor, cu scopuri militare etc.).
fascinatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** vrăjitor. **2.** seducător; persoană încîntătoare/fascinantă.
fascinazióne *s.f. (lit.)* **1.** vrajă, farmec. **2.** farmec, fascinaţie, seducţie, atracţie.
fàscino *s.m.* **1.** *(înv.)* farmec, vrajă. **2.** *(înv.)* descîntec. **3.** fascinaţie, seducţie, farmec. *SIN. atrattiva, richiamo.*
fàscio *s.m.* **1.** mănunchi; legătură; crosnă; fascină; *andare in un* ~ a se desface; *in un* ~ strîns unit; *(fig.) far d'ogni erba un* ~ a crede că tot ce zboară se mănîncă; *(fig.) aver più* ~*-i che ritorte* a avea întotdeauna o scuză gata pregătită. **2.** *(fig.)* grămadă, mulţime, samedenie; vălmăşag; *un* ~ *di notizie* o sumedenie de veşti; *porta un bel* ~ *d'anni sulle spalle* are ceva anişori. *SIN. ammasso.* **3.** fascicul; ~ *di rette (mat.)* fascicul de drepte; ~ *di raggi (fiz.)* fascicul de raze; ~ *nervoso (anat.)* fascicul nervos; ~ *vascolare (bot.)* fascicul vascular. **4.** *(ist.)* fascie. **5.** asociaţie; ~*-i di combattimento* asociaţii de luptă (din care s-a dezvoltat fascismul).
fasciòla *s.f.* **1.** faşă îngustă. **2.** ~ *epatica* vierme parazit din încrengătura platelminţilor. *SIN. distoma.*
fascióne *s.m.* **1.** *(augm.)* faşă mare. **2.** *(tosc.)* partea externă a unui cauciuc.
fascismo *s.m.* fascism.
fascista, -isti, *adj., s.m.* fascist.
fascistico, -ici, *adj.* fascist.
fascistizzàre *vt.* a fasciza.
fascistizzazióne *s.f.* fascizare.
fasciuòla *s.f. v.* f a s c i o l a.
fascògale *s.m.* marsupial carnivor australian *(Phascogale tapoatafa).*
fascolàrto *s.m.* urs de Australia *(Phascoarctus cinereus).*
fàse *s.f.* fază; ~*-i lunarie* fazele lunii; *le* ~*-i della Rivoluzione francese* fazele revoluţiei franceze. *SIN epoca; le* ~*-i del processo* fazele procesului; *le* ~*-i del motore* fazele motorului; ~ *paradossale (psih.)* intervalul în care se visează; *mettere in* ~ a regla (un motor cu explozie); *fuori* ~ nereglat; *essere fuori* ~ *(fig.)* a se simţi epuizat/vlăguit/scos din circulaţie.
fasèlo *s.m. (ist.)* barcă uşoară şi lungă.
fàsmate *s.f. pl.* forme şi culori aparente ale norilor (datorate luminii soarelui sau lunii).
fasòmetro *s.m. (electr.)* fazmetru.
fasservìzi *s.m. invar.* **1.** fată la toate. **2.** băiat de serviciu.
fassìmile *s.m. v.* f a c s i m i l e.
fastèllo, -èlli, *s.m.* **1.** legătură de nuiele/fîn etc. **2.** *(înv.)* teanc de scrisori/hîrtii etc. **3.** *(glumeţ)* copil voinic.
fàsti *s.m. pl.* **1.** *(ist., ant.)* faste (calendar oficial care indica zilele în care se puteau încheia afaceri); ~ *consolari* listele consulilor (la care se adăugau însemnări în legătură cu principalele evenimente ale anului). **2.** *(fig.)* amintirea unor evenimente memorabile.
fastidiàre *(înv.)* **I.** *vt.* a plictisi, a importuna. **II.** *vi.* a ajunge să plictisească. **III.** *vr.* a se plictisi.
fastidiévole *adj. (rar, lit.)* plicticos, fastidios.
fastìdio *s.m.* **1.** plictiseală, sîciială, supărare, deranj; *dare/recare* ~ *a qualcuno* a importuna pe cineva; *darsi* ~*-i* a-şi asuma o sarcină plicticoasă. **2.** dezgust, aversiune, lehamite; *avere* ~ *di un lavoro* a-ţi fi lehamite de un lucru. **3.** neplăcere, dificultate, grijă. *SIN. cruccio, seccatura.* **4.** silă, scîrbă, greaţă. **5.** *(rar)* lucru murdar.
fastidiosàggine *s.f. (rar)* plictiseală, sîciială, supărare.
fastidiosità *s.f. (înv.)* caracter fastidios.
fastidióso *adj.* **1.** plicticos, plictisitor, anost, fastidios. **2.** sensibil (la orice supărare, sîciială); *stomaco* ~ stomac sensibil. **3.** greu de mulţumit, pretenţios, mofturos. **4.** *(înv.)* dezgustător. **5.** *(înv.)* susceptibil, arţăgos, supărăcios.
fastidìre *vt.* **1.** *(lit.)* a plictisi, a sîcîi, a supăra, a deranja, a incomoda. **2.** a provoca durere/greaţă; a îngreuna (stomacul). **3.** *(înv.)* a simţi repulsie.
fastigiàto *adj.* **1.** care se termină cu un fronton. **2.** *(bot.) (despre coroana copacilor)* care se dezvoltă în sus, pe lîngă trunchi.
fastigio *s.m.* **1.** partea superioară a unui edificiu; fronton. **2.** *(fig.)* punct maxim, culme. *SIN. culmine, pienezza.*
fàsto[1] *adj. (lit., ant.)* **1.** fast, favorabil, îngăduit de zei. **2.** *(fig.)* propice, favorabil.
fàsto[2] *s.m.* **1.** fast, pompă; măreţie, splendoare. **2.** *(poetic)* frumuseţe intensă.
fastosità *s.f.* **1.** pompă, fast, splendoare. **2.** podoabe, haine fastuoase. *SIN. lusso, pompa, sontuosità.*
fastóso *adj.* **1.** fastuos. **2.** care trăieşte în fast/în bogăţie. *SIN. pomposo, sfarzoso, sontuoso.*
fasùllo *adj. (fam.)* **1.** fals. **2.** fără valoare; *moneta* ~*-a* monedă falsă. *SIN. falso.* **3.** incapabil; inapt.
fàta *s.f.* **1.** zînă; ~ *Morgana* fata morgana; *racconti di* ~*-e* poveşti cu zîne; *avere mani di* ~ *-a* **a)** a avea mîini foarte frumoase; **b)** *(fig.)* a avea mîini de aur. **2.** *(mit.)* ursitoare. *SIN. parca.*
fatàle *adj.* **1.** fatal, stabilit de destin, privitor la destin; *libri* ~*-i* cărţi sibiline. **2.** fatal, funest. *SIN. esiziale, funesto; l'ora* ~ ceasul morţii. **3.** *(fig.)* seducător, irezistibil, fatal.
fatalismo *s.m.* fatalism.
fatalista, -isti, *s.m.* şi *f.* fatalist.
fatalistico, -istici, *adj.* fatalist.
fatalità *s.f.* fatalitate.
fatalóne, -óna *s.m.* şi *f. (ironic)* seducător, cuceritor.
fatàppio *s.m. (înv.)* specie de pasăre *(Caprimulgus europaeus).*
fatàre *vt.* **1.** a vrăji, a fermeca. **2.** a face invulnerabil prin farmece. **3.** *(înv.)* a prezice destinul.
fatàto I. *part. tr.* de la f a t a r e. **II.** *adj.* **1.** *mani* ~*-e (fig.)* mîini de aur. **2.** *(înv., rar)* fatal, destinat. **3.** *(înv.)* predestinat, urzit; *(înv.) mal* ~ cu soartă nenorocită; *(înv.) le mal* ~*-e* femeile care au căsătorii nefericite.
fatìca *s.f.* **1.** efort, trudă, osteneală, oboseală; *buttar via la* ~ a se obosi de pomană; *(înv.) prender* ~ a se obosi; *esser di* ~ a fi obositor/ trudnic; *scansare/fuggire le* ~*-che* a evita efortul; *da* ~ de povară;

~ *particolare* trudă care poate fi făcută doar de o anumită persoană. **2.** *(despre metale)* uzură; *rottura per* ~ rupere datorată suprasolicitărilor. **3.** *(fig.)* greutate, dificultate; *a* ~ cu greu/greutate; *durar* ~ *a fare qualcosa* a întîmpina greutăți/obstacole. **4.** *(rar)* recompensă. **5.** *(înv.)* chin, neliniște, frămîntare. **6.** *(înv.)* plictiseală, supărare.

faticàre **I.** *vi. (a)* **1.** a trudi, a se osteni, a se obosi; ~ *per qualcuno* a trudi pentru cineva. **2.** *(fig.)* a se strădui, a se sforța. *SIN. penare, sforzarsi.* **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a obosi. **2.** *(înv.)* a importuna, a supăra. **3.** *(înv.)* a cîștiga prin trudă. **III.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se obosi, a se osteni. **2.** a se strădui.

faticàta *s.f.* muncă grea, trudă; corvoadă. *SIN. sfacchinata.*

faticatóre, -óra *s.m.* și *f., adj. (rar)* truditor.

faticóne, -a, *s.m. (fam.)* persoană care muncește din greu.

faticóso *adj.* **1.** obositor, trudnic, greu, dificil *SIN. grave, pesante.* **2.** *(înv.)* obișnuit cu oboseala. **3.** *(lit.)* obosit.

fatidico *adj. (lit.)* **1.** fatidic, profetic. **2.** fatal.

fatiscènte *adj. (lit.) (despre un zid)* care se crapă; ruinat; stricat, dărîmat.

fàto *s.m.* **1.** fatum. **2.** destin, soartă; fatalitate.

fàtta[1] *s.f.* specie, soi, calitate; *d'ogni* ~ de orice fel; *male* ~*-e* fapte rele.

fàtta[2] *s.f.* excremente de păsări (folosite de vînător ca urmă); *essere sulla* ~ a fi pe urma vînatului/cuiva *(fig.)*.

fattàccio *s.m.* **1.** fapt reprobabil. **2.** crimă, omor.

fatterèllo *s.m.* **1.** întîmplare neinsemnată. **2.** anecdotă, istorioară.

fattézza *s.f.* **1.** *(înv.)* figură; formă. **2.** *(mai ales la pl.)* trăsături (ale feței); *avere/essere di* ~*-e fini/delicate/grossolane* a avea trăsături fine/delicate/grosolane. *SIN. fisionomia, sembianze.* **3.** *(rar)* talie; statură; *un giovane di robusta* ~ un tînăr vînjos la trup.

fattìbile **I.** *adj.* care poate fi făcut. *SIN. attuabile, possibile.* **II.** *s.m.* lucrul care se poate face.

fattispècie *s.f. invar. (jur.)* **1.** caz particular, fapt în discuție; *nella* ~ în speță. **2.** *(rar)* raport amănunțit.

fattitìvo *adj. (gram.)* factitiv.

fattìvo *adj. (rar)* **1.** activ, harnic, zelos. **2.** eficace, util.

fattìzio *adj. (rar)* factice, artificial. *SIN. artificiale.*

fàtto[1] **I.** *part. tr.* de la f a r e. **II.** *adj.* **1.** format; ~ *a esse/a calice* în formă de s/de cupă; ~ *al buio (fig.)* diform; *persona ben* ~*-a* persoană bine făcută; *come Dio l'ha* ~ cum l-a făcut maică-sa; *non sapere come una cosa è* ~*-a* a nu fi văzut niciodată un lucru, a nu ști cum arată; *non altrimenti* ~ asemănător; *è* ~ *così* așa este făcut!; ~ *di carne e d'ossa* făcut din carne și oase. **2.** *(despre fructe, cereale etc.)* copt. **3.** adult, matur; *uomo* ~ om în toată firea; *ragazza* ~*-a* fată de măritat; *cavallo* ~ cal îmblînzit; *(fig.) vento* ~ vînt care durează mult timp; *(fig.) a giorno* ~ în miezul zilei; *a notte* ~*-a* în toiul nopții. **4.** fiert (cît trebuie); *la pasta è* ~*-a* pastele sînt fierte. **5.** realizat, îndeplinit; *cosa ben* ~*-a/mal* ~*-a* lucru bine/rău făcut; *ben* ~*!* bine făcut!; *(fig.) uomo* ~ *e messo lì* fără pretenții; *così* ~, *sì* ~ astfel de; *letto* ~ pat făcut; *conto* ~ socoteală terminată; *a conti* ~*-i (fig.)* la încheierea socotelilor; *subito* ~*!* gata!; *è fatta!* nu mai e nici un remediu; *detto* ~ zis și făcut, imediat; *è subito/è presto* ~ imediat; *nato* ~ potrivit; ~ *apposta per qualcosa* făcut anume pentru ceva. **6.** *(rar)* sătul; beat.

fàtto[2] *s.m.* **1.** fapt, acțiune; *fare i* ~*-i* a acționa; *porre qualcuno di fronte al* ~ *compiuto* a pune pe cineva în fața faptului împlinit; ~*-i amministrativi* operații administrative; *sul* ~ asupra faptului; *cogliere qualcuno sul* ~ a surprinde pe cineva asupra faptului; *venire/scendere/passare a vie di* ~ a se încăiera; ~*-i d'arme* fapte de arme; ~ *di sangue* ucidere, rănire; *il* ~ *è fatto* faptu-i fapt, ce-i făcut e bun făcut; *in detto e in* ~ în vorbe și fapte; *i* ~*-i parlano chiaro* faptele vorbesc limpede; *in* ~ *di* în ceea ce privește, în materie de; *in fatti* într-adevăr. **2.** eveniment, întîmplare, împrejurare, fenomen; ~*-i diversi* fapte diverse; *il* ~ *sta, il* ~ *è che* fapt este că, în realitate; *bisogna verificare questo strano* ~ trebuie să verificăm acest fenomen ciudat. **3.** *(jur.)* fapt; ~ *notorio* fapt notoriu. **4.** intrigă, subiect (al unui roman, film, comedie etc.) **5.** lucru; *è un* ~ *quasi incredibile* este un lucru aproape incredibil; *badare ai* ~*-i propri* a-și vedea de treabă; *andare per i* ~*-i suoi* a pleca; ~ *personale* problemă personală; *impicciarsi dei* ~*-i altrui* a se ocupa de treburile altuia; ~*-i di casa* probleme de familie; *non è gran* ~ nu e mare lucru; *non parere suo* ~ a părea străin de un lucru; *sapere il* ~ *suo* a-și cunoaște meseria, a ști ce vrei; *dire a qualcuno il* ~ *suo* a spune cuiva ce merită. *SIN. affare.* **6.** *(cu valoare pleonastică se folosește în limbajul fam.) è un* ~ *che tu non ti sei neppure svegliato* fapt este că tu nici măcar nu te-ai trezit. **7.** *(introduce un subiect care se anunță) il* ~ *che sia partito ci riempie di malinconia* faptul că a plecat ne întristează; *(prov.) cosa fatta capo ha* ce-i făcut e bun făcut.

fattóra *s.f.* **1.** soția administratorului. **2.** *(înv.)* cameristă.

fattóre, -éssa, -tóra *s.m.* și *f.* **1.** *(lit.)* creator, făuritor. **2.** administrator, vechil. **3.** *(înv.)* polițist, zbir. **4.** *(înv.)* factor poștal. **5.** *(rar)* persoană înfloritoare. **6.** factor; *(sport)* ~ *campo* factorul (elementul) public. **7.** *(mat.)* factor, fiecare termen al unui produs; *scomporre in* ~*-i primi* a descompune în factori primi. **8.** *(fiz.)* coeficient. **9.** *(înv.)* sfîrlează, titirez.

fattoréssa *s.f.* **1.** soția administratorului. **2.** muncitoare într-o gospodărie.

fattorìa *s.f.* **1.** întreprindere agricolă; gospodărie; ~ *collettiva* întreprindere agricolă colectivă. **2.** clădirile necesare unei întreprinderi agricole; casa administratorului. **3.** *(rar)* administrația unei întreprinderi agricole; biroul administratorului.

fattoriàle *adj.* relativ la factori (*v.* f a t t o r e **6, 7, 8**); *(mat.) prodotto* ~ produs factorial.

fattorìno, -a, *s.m.* **1.** curier, comisionar. **2.** ~ *télegrafico* poștașul care aduce telegramele. **3.** unealtă (prinsă în talie prin care tricotezele introduceau andreaua). **4.** trepied pe care se sprijină frigarea. **5.** scîndurică cu care se reglează ferăstrăul tăietorilor de piatră. **6.** *(înv.)* obiect de presat foile de hîrtie.

fattrice *s.f.* **1.** femelă (bovină, cabalină) de reproducere; ~ *di sangue puro* femelă pentru reproducerea cailor pur sînge. **2.** *(rar, lit.)* femeie muncitoare/harnică.

fattuàle *adj. (fil., rar)* privitor la o realitate de fapt

fattualità *s.f. (fil.)* caracteristica de a fi o realitate de fapt.

fattucchièra *s.f.* vrăjitoare. *SIN. incantatrice, maliarda, strega.*

fattucchière, -èra *s.m.* și *f.* vrăjitor. *SIN. stregone.*

fattucchieria *s.f.* farmece, vrăji, descîntece.

fattùra *s.f.* **1.** confecționare, realizare, facere, făcut; *la* ~ *di un abito* confecționare a unei haine; *versi di rozza* ~ versuri făcute grosolan/de factură groso-

lană. 2. factură; *spedire/ricevere la* ~ a expedia/a primi factura. 3. *(înv.)* ființă, creatură. 4. *(înv.)* operă. 5. (înv.) trăsătură. 6. *(pop.)* farmece, vrajă, vrăjitorie, descîntece.

fatturànte *s.m.* și *f. (rar)* persoană care lucrează în acord.

fatturàre *vt.* 1. a contraface, a falsifica; ~ *il vino con sostanze acquose* a contraface/a boteza vinul. 2. a factura, a întocmi o factură. 3. a lucra cu acurateţe/precizie. 4. *(rar)* a face farmece/vrăji.

fatturàto I. *part. tr.* de la f a t t u r a r e și adj. II. *s.m.* totalitatea facturilor (dintr-o perioadă).

fatturatrìce *s.f.* mașină de calculat/întocmit facturi etc.

fatturazióne *s.f.* facturare.

fatturìsta, *-isti, s.m. (com.)* funcţionar care scrie facturi.

fattùro *adj. (rar)* care se află pe punctul de a face, care va face.

fatuità *s.f.* îngîmfare, fatuitate; superficialitate; prostie. *SIN. leggerezza.*

fàtuo *adj. (lit.)* îngîmfat, superficial; efemer; van. zadarnic; frivol; *discorso/amore* ~ discurs/dragoste superficial(ă); *fuochi* ~*-i* **a)** flăcări mici care apar în cimitire (rezultate din aprinderea gazelor emanate de cadavrele descompuse); **b)** *(fig.)* iluzii care se spulberă imediat.

faucàle *adj. (lingv.)* gutural.

fàuci *s.f. pl.* 1. orificiu de trecere din cavitatea bucală în faringe; *(fig.) cadere nelle* ~ *di un usuraio* a cădea în ghearele unui cămătar. 2. *(fig.)* deschidere; ieșire; *le* ~ *della caverna* ieșirea peșterei.

fault *s.m. invar.* fault.

fàuna *s.f.* faună.

faunésco, *-éschi, adj. (mit.)* de faun.

faunìstica *s.f.* studiul faunei (dintr-un anumit mediu).

faunìstico, *-ici, adj.* de faună, referitor la faună.

fàuno *s.m. (mit.)* faun.

faustiàno *adj. (ist. lit.)* faustian, în felul lui Faust.

fàusto *adj. (lit.)* 1. favorabil, propice. 2. fericit, vesel, norocos.

fautóre, *-trice adj., s.m.* și *f.* susţinător, adept, partizan. *SIN. sostenitore.*

fauve I. *s.m. invar.* artist adept al fovismului. II. *adj. invar.* relativ la fovism.

fauvìsmo *s.m.* fovism.

fàva *s.f.* 1. bob *(Vicia faba)*; *prendere due piccioni ad una* ~ a împuşca doi iepuri dintr-o lovitură; *(pop.) aver gran* ~ a fi foarte mîndru. 2. vot (care se dă depunînd un bob în urnă); *(înv.)* ~ *nera* vot împotrivă; *(înv.)* ~ *bianca* vot favorabil; *(înv.) mettere alle* ~*-e* a pune la vot; *(rar) rendere la sana* ~ a-şi spune părerea. 3. *(rar)* bagatelă; *(înv.) è tutto* ~ toate sînt la fel. 4. *(vulg.)* partea terminală a penisului.

favagèllo *s.m. (bot.)* untişor *(Ranunculus ficaria).*

favàggine *s.f.* specie de plantă erbacee (folosită ca vermifug) *(Zygophyllum fabago).*

favàio *s.m. (rar)* cîmp semănat cu bob.

favàta *s.f.* 1. supă/mîncare de bob. 2. lăudăroşenie, vanitate, îngîmfare.

favèlla *s.f.* 1. grai, vorbire. 2. limbaj, mod de vorbire; *tener* ~ a conversa. 3. limbă.

favellàre I. *vt., vi. (a)* a vorbi. II. *s.m. (înv.)* vorbire, expunere.

favellìo *s.m. (lit.)* murmur de voci; sporovăială.

faverèlla *s.f.* 1. bob măcinat (hrană dată cailor). 2. *(înv.)* mîncare de bob.

favènte *adj. (înv., lit.)* care favorizează, care susţine.

favéto *s.m. (rar)* cîmp plantat cu bob.

favètta *s.f. (bot.)* 1. bob mărunt *(Vicia faba minor). SIN. favino.* 2. *(fig., înv.)* prost.

favìlla *s.f.* 1. scînteie; *far* ~*-e* a avea succes, a reuşi; *andar in* ~ a arde, a se face scrum/cenuşe; *mandar* ~*-e dagli occhi (fig.)* a arunca scîntei din ochi (de bucurie sau de furie). *SIN. scintilla.* 2. *(înv.)* spuză. 3. *(fig.)* scînteie; cauză; *la* ~ *dell'amore/dell'odio/della discordia/della distruzione* scînteia dragostei/urii/discordiei/distrugerii. 4. *(fig., lit.)* fărîmă, pic; dram.

favìssa *s.f. pl. (ant.)* cameră subterană (care servea drept depozit al unui templu).

fàvo *s.m.* 1. fagure; *un* ~ *di miele* un fagure de miere. 2. *(med.)* antrax. *SIN. antrace, vespaio.*

fàvola *s.f.* 1. fabulă; *la morale della* ~ morala fabulei. 2. poveste, basm; *raccontare le* ~*-e ai bambini* a spune basme copiilor. *SIN. fiaba.* 3. povestire, relatare; vorbe, zvonuri, *essere la* ~ *del paese* a ajunge în gura satului; *essere la* ~ *del mondo* a fi de rîsul lumii. 4. comedie, dramă; intrigă (a comediei, dramei). 5. *(înv.)* nuvelă; anecdotă. 6. *(fig., poetic)* viaţă lumească. 7. invenţie, născocire, minciună.

favolàre *vi.* 1. a povesti *(basme).* 2. *(înv.)* a vorbi.

favolatóre, *-trice s.m.* şi *f.* 1. scriitor. 2. vorbăreţ, limbut, flecar.

favoleggiàre *vt.* 1. a povesti (fabule, legende). 2. a scrie lucruri fantastice/de basm. 3. a vorbi, a sta de vorbă.

favoleggiatóre -trice *s.m.* şi *f. (rar)* povestitor, narator.

favolèllo *s.m.* istorioară veselă cu caracter didactic/moralizator (în literatura medievală).

favolìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* fabulist.

favolìstica *s.f. (colectiv)* 1. povestiri, poveşti. 2. disciplină care se ocupă de studiul basmelor.

favolìstico, *-ici, adj.* propriu basmului.

favolóso *adj.* 1. fabulos, de basm. 2. legendar. 3. incredibil, enorm, exagerat. 4. *(fam.)* extraordinar, sugestiv.

favònio *s.m. (lit.)* vînt cald de apus.

favoràbile *adj. (înv.)* favorabil.

favóre *s.m.* 1. bunăvoinţă, preferinţă, simpatie; ~ *popolare* simpatia populară; *godere il* ~ *del popolo* a se bucura de simpatia poporului; *essere/trovarsi in* ~ a fi favorit; *essere a* ~ a favoriza; *votare a* ~ *di qualcuno* a vota în favoarea cuiva; *parlare in* ~ a-şi exprima aprobarea; *incontrare il* ~ *di qualcuno* a obţine adeziunea cuiva; *di* ~ de favoare; *prezzo di* ~ preţ de favoare; *biglietto/entrata di* ~ bilet de favoare/gratuit. 2. favoare; *chiedere/fare un* ~ *a qualcuno* a cere/a face o favoare cuiva; *mi faccia il* ~ *!* fă-mi plăcerea! (exclamaţie de nerăbdare, iritare etc.); *per* ~ te/vă rog (formulă de politeţe). *SIN. cortesia, piacere.* 3. ajutor, avantaj, protecţie; *testimoniare a* ~ *di qualcuno* a depune mărturie în favoarea cuiva; *(rar) in* ~ în ajutor.

favoreggiaménto *s.m.* 1. *(depr., jur.)* conivenţă, complicitate. 2. favorizare, protejare.

favoreggiàre *vt.* 1. a favoriza, a ajuta, a fi favorabil cuiva. 2. *(jur.)* a fi de conivenţă cu cineva.

favoreggiatóre, -trice *s.m.* şi *f. (jur.)* complice.

favorévole *adj.* 1. favorabil; avantajos. 2. binevoitor; blînd; propice.

favorìre *vt.* 1. a încuraja, a ajuta, a favoriza. *SIN. assecondare, sostenere.* 2. a promova, a sprijini, a facilita; ~ *un'opinione* a sprijini o opinie; ~ *qualcuno di una cosa* a oferi cuiva un lucru, a-şi face un dar. 3. a accepta/a binevoi să facă un lucru; *vuole* ~ *?* vreţi să poftiţi? (invitaţie la masă); *favorisca ! entri !*

intraţi, poftiţi, luaţi loc; *favorisca alla cassa* poftiţi la casă (invitaţie făcută clientului); *tanto per* ~ ca să nu vă refuz (formulă de politeţe care se foloseşte cînd se serveşte o cantitate mică).

favorìta *s.f.* favorită, curtezană.

favoritìsmo *s.m.* favoritism.

favorìto I. *part. tr.* de la f a v o r i r e. **II.** *adj.* **1.** iubit, preferat, predilect. **2.** favorit. **III.** *s.m.* **1.** persoană preferată. *SIN. beniamino.* **2.** atlet/cal/echipă favorit(ă). **3.** *(pl).* favoriţi.

fazènda *s.f.* întreprindere agricolă braziliană.

fazionàrio *s.m. (înv.)* cel care aderă la o faţiune.

fazióne *s.f.* **1.** faţiune. *SIN. setta.* **2.** *(sport)* **echipă**; *i tifosi di entrambe le* ~*-i* susţinătorii ambelor echipe. **3.** *(mil., rar)* serviciu obligatoriu; *(înv.)* fapte de arme; acţiuni militare; *fare* ~ a lupta; *essere/montare in* ~ a fi de santinelă. **4.** *(înv.)* formă; manieră; specie; *(înv.) a* ~ în formă de. **5.** *(înv.)* trăsătură. **6.** *(înv.)* fapt.

faziosità *s.f.* sectarism.

fazióso *s.m.* **1.** sector faţios. **2.** turbulent; subversiv; răzvrătit, rebel.

fazzolétto *s.m.* **1.** batistă; ~ *da donna/da uomo* batistă de damă/bărbătească; *fare un nodo al* ~ a face un nod la batistă (ca să nu uiţi). **2.** basma, batic; *(fig.)* ~ *di terra* petic de pămînt.

fazzólo *s.m.* **1.** pînză pentru batiste. **2.** *(dial., lit.)* batistă. **3.** *(dial., lit.)* giulgiu.

fè *s.f. (poetic)* credinţă.

febbràio *s.m.* februarie.

febbràro *s.m. (înv., dial.) v.* f e b b r a i o.

fèbbre *s.f.* **1.** febră; *provare/misurare la* ~ a lua febra; *(fig.) avere una* ~ *da cavallo* a avea febră foarte mare; *albero della* ~ eucalipt; ~ *gialla* friguri galbene; ~ *ondulante/maltese* bruceloză. **2.** *(pop.)* herpes. **3.** *(fig.)* pasiune, dorinţă arzătare; ~ *del sapere* sete de **a** şti; *avere la* ~ *addosso (fig.)* a fi cuprins de îndoială/teamă/nelinişte. *SIN. brama.*

febbricitànte *part. prez.* de la f e b b r i c i t a r e şi *adj.*

febbricitàre *vi. (înv.)* a avea febră, a febricita.

febbrìcola *s.f. (med.)* febră mică, persistentă (mai ales seara).

febbricóso *adj.* **1.** care are febră. **2.** care provoacă febră.

febbrìfugo *adj., s.m. (med.)* febrifug.

febrile *adj.* **1.** febril; privitor la febră. **2.** *(fig.)* agitat, convulsiv. **3.** *(fig.)* febril, neobosit.

fecàle *adj. (med.)* fecal.

fèccia, *-ce, s.f.* **1.** drojdie (depusă în butoaie); *bere il calice sino alla* ~ *(fig.)* a bea paharul pînă la fund. **2.** partea cea mai proastă; *la* ~ *della società* drojdia societăţii. **3.** *(mai ales la pl., înv.)* excremente; *(prov.) beva la* ~ *chi ha bevuto il vino* cine a încurcat pînza trebuie să o descurce.

fecciàia *s.f.* cep prin care se scurge drojdia.

fecciàio *adj.* privitor la drojdie.

feccióso *adj.* **1.** cu drojdie, tulbure. **2.** *(fig., înv.)* josnic, de dispreţuit.

fecciùme *s.m.* **1.** *(rar)* drojdie. **2.** *(fig., rar)* derbedei, haimanale; ciurucuri; scursori.

fèci *s.f. pl.* excremente (umane).

feciàle *s.m. v.* f e z i a l e.

fècola *s.f. (bot.)* feculă, amidon.

fecondàbile *adj.* fecundabil.

fecondàre *vt.* **1.** a fecunda. **2.** a fertiliza.

fecondatìvo *adj.* care fecundează, fertilizator.

fecondatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* care fecundează.

fecondazióne *s.f.* fecundaţie; ~ *artificiale* fecundaţie artificială; ~ *incrociata* fecundaţie încrucişată.

fecondità *s.f.* **1.** fecunditate. **2.** rodnicie, fertilitate. *SIN. fertilità.*

fecóndo *adj.* **1.** fecund, prolific, roditor, fertil. **2.** *(fig.)* fecund. *SIN. fertile, produttivo.* **3.** care fecundează.

feculàceo *adj. (bot.)* de natura feculei.

feculénto *adj. (rar)* care conţine multă drojdie.

fedàre *vt. (înv.)* a murdări, a mînji.

féde *s.f.* **1.** încredere; *avere* ~ *nei valori* a avea încredere în valori; *prestar* ~ *all'astrologia* a acorda încredere astrologiei. **2.** ansamblu de lucruri/principii etc. în care crezi; ~ *politica* credinţă politică. *SIN credo.* **3.** *(rel.)* credinţă religioasă; *fare atto di* ~ a face un act de credinţă; *rinnegare la* ~ a-şi renega credinţa; *il segno della* ~ semnul crucii; *uomo di poca fede (fig., glumeţ)* om neîncrezător. **4.** încredere, credit; *aver* ~ *nell'avvenire* a avea încredere în viitor; *ottenere/acquistare/meritare* ~ a obţine/a cîştiga/a merita încredere; *uomo di buona* ~ om de bună-credinţă; *agire in buona* ~ a acţiona de bună-credinţă; *agire in mala* ~ a înşela. **5.** respectare a unei promisiuni; fidelitate, onestitate, lealitate; ~ *coniugale* credinţă conjugală; *mantenere* ~ *alla parola data* a-şi respecta cuvîntul dat; *tener* ~ *ai patti/ai giuramenti* a respecta pactele/jurămintele; *tentare/violare l'altrui* ~ a ispiti/a viola credinţa cuiva; *tradurre con* ~ a traduce cu fidelitate; *riferire con* ~ a relata cu exactitate; *dar* ~ a promite; *darsi la* ~ a-şi dă mîna. **6.** verighetă. **7.** atestat; *far* ~ a atesta, a servi drept dovadă.

fedecommésso *s.m. (jur.)* fideicomis.

fedecommissàrio *adj. (jur.)* privitor la fideicomis.

fededégno *adj. (lit.)* demn de încredere.

fedéle I. *adj.* **1.** credincios, devotat, fidel; *sposa* ~ soţie credincioasă; *restare* ~ *alle tradizioni/al dovere* a rămîne credincios tradiţiilor/datoriei. *SIN. devoto.* **2.** fidel, exact; precis; punctual; **scrupulos**; *traduzione* ~ traducere exactă/fidelă; ~ *all'appuntamento* punctual la întîlnire. *SIN. esatto.* **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** *(rel.)* credincios. *SIN. credente.* **2.** adept, discipol; partizan. **3.** vasal, supus.

fedelìni *s.m. pl.* tăiţei; fidea.

fedeltà *s.f.* **1.** credinţă, fidelitate, devotament; ~ *coniugale* fidelitate conjugală; *giurare/serbare* ~ *a qualcuno* a jura/a păstra credinţă cuiva; *uomo di sicura e provata* ~ om de certă/dovedită încredere. *SIN. devozione.* **2.** fidelitate, precizie, exactitate, conformitate cu originalul; ~ *di una copia* exactitatea unei copii; *alta* ~ *(despre înregistrări)* foarte exacte. *SIN. esattezza.* **3.** *(înv.)* credinţă de vasal/supus.

fèdera *s.f.* faţă de pernă; *cambiar le* ~*-e* a schimba feţele de pernă.

federàle *adj.* **1.** federal; *stato/repubblica* ~ stat/republică federativ(ă)/federal(ă); *parlamento* ~ parlament federal/care aparţine unui stat federativ. **2.** al federaţiei sportive; *regolamento/dirigente* ~ regulament/conducător de federaţie (sportivă).

federalismo *s.m. (pol.)* federalism.

federalista, *-isti, s.m. (pol.)* federalist.

federalistico, *-ici, adj.* federalist.

federàre *vt., (mai ales) vt.* a (se) federaliza, a (se) uni într-o confederaţie.

federativo *adj. (pol.)* federativ; federal.

federàto *adj., s.m.* **1.** federat; confederat. **2.** *(membru)* al unei federaţii, al unei confederaţii.

federazióne *s.f.* **1.** federalizare; reunire. **2.** *(jur.)* confederaţie; ~ *di Stati* confederaţie de State. **3.** asociaţie, uniune (de organizaţii mai mici); ~ *sindacale* uniune

sindicală. **4.** federaţie sportivă; ~ *Italiana Gioco Calcio* Federaţia italiană de fotbal. **5.** sediul unei federaţii; teritoriul asupra căruia acţionează.

federconsòrzi *s.f.* federaţia italiană a consorţiilor agricole.

fedìna[1] *s.f.* cazier; ~ *penale* cazier judiciar; ~ *sporca* cazier încărcat/cu multe condamnări.

fedìna[2] *s.f.* favoriţi.

fedire *vt. v.* f e r i r e şi *deriv.*

fegatàccio *s.m.* **1.** *(augm.)* ficat mare. **2.** *(fig.)* om îndrăzneţ/curajos.

fegatèlla *s.f. (bot.)* plantă din familia linofitelor *(Fegatella conica)*.

fegatèllo *s.m.* **1.** *(dim.)* ficăţel. **2.** ficat de porc prăjit (învelit în prapur şi cu verdeaţă); *(fig.) rinvoltolarsi come un* ~ a se înfofoli.

fegatìno *s.m.* **1.** *(dim.)* ficăţel. **2.** ficat de pasăre.

fégato *s.m.* **1.** *(anat.)* ficat; *soffrire di* ~ a suferi de ficat; *essere malato di* ~ a fi bolnav de ficat; *mangiarsi/rodersi il* ~ *(fig.)* a fierbe de mînie; *farsi venire il mal di* ~ *(fig.)* a pune prea mult suflet, a se frămînta din cale afară. **2.** ficat de animal (comestibil); ~ *di maiale* ficat de porc; *pasticcio di* ~ *d'oca* pateu de gîscă; *olio di* ~ *di merluzzo* untură de peşte. **3.** ~ *di zolfo* pomadă din polisulfură de potasiu. **4.** *(fig.)* îndrăzneală, curaj; *uomo di* ~ *om* curajos; *aver* ~ a fi curajos/îndrăzneţ.

fegatóso I. *adj.* **1.** care suferă de ficat. **2.** *(fig.)* irascibil; invidios, ranchiunos. **3.** *(fig.)* curajos, îndrăzneţ. **4.** *(rar)* roşu-închis. **II.** *s.m.* **1.** persoană suferindă de ficat. **2.** *(fig.)* persoană irascibilă/ranchiunoasă.

félce *s.f.* ferigă; ~ *aquilina* ferigă comună *(Pteridium aquilinum)*. *SIN. felce comune*; ~ *dolce* fereguţă *(Polypodium vulgare)*. *SIN. liquirizia falsa*; ~ *femmina* specie de ferigă *(Athyrium filix-foemina)*; ~ *maschio* specie de ferigă *(Polystichum filix-mas)*.

félci **1.** *s.f. pl.* pteridofite *(Filicinae)*. *SIN. filicine.* **2.** la *sg. (-e)* pteridofită.

feldispàto *s.m. v.* f e l d s p a t o.

feldmaresciàllo *s.m. (mil.)* feldmareşal.

feldspàtico, *-ci, adj.* feldspatic.

feldspàto *s.m. (miner.)* feldspat.

fèle *s.f. v.* f i e l e.

felibrismo *s.m. (ist., lit.) v.* f e l i b r o.

felìbro *s.m.* felibru.

felice *adj.* **1.** fericit; *vivere* ~ *e contento* a trăi fericit şi mulţumit; *far* ~ *qualcuno* a face fericit pe cineva; *sono* ~ *di conoscerLa/di vederLa* sînt fericit să vă cunosc/să vă văd; *temperamento* ~ fire fericită (vorbind depre cel care se mulţumeşte cu puţin şi nu se pierde cu firea); *te* ~ *! beato te! siate* ~*-i! fii/fiţi* fericiţi! *SIN. beato, contento, lieto.* **2.** care aduce fericire, fericit, bun, favorabil; *giorni* ~*-i* zile fericite; *tempo* ~ epocă fericită; *l'età* ~ copilărie; ~ *notte!* noapte bună; *(rar) la* ~ *memoria di qualcuno* dispărut, de neştearsă amintire. **3.** *(fig.)* favorabil, propice, norocos; *esito* ~ rezultat fericit; *giorno* ~ zi norocoasă; *viaggio* ~ călătorie reuşită; *idea* ~ idee fericită; *invenzione* ~ invenţie de mare succes; *memoria* ~ memorie bună; *parola* ~ vorbire fluentă/elocventă; *(fig.) avere la mano* ~ a avea mînă bună. **4.** *(înv.)* fertil; *(rar, lit.)* fecund. **5.** *(înv.)* bun virtuos.

felicità *s.f.* **1.** fericire; *(fil.)* eudomonism. *SIN. beatitudine, contentezza.* **2.** împrejurare fericită; mulţumire, bucurie. *SIN. gioia.* **3.** reuşită; pricepere.

felicitàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a face fericit, a mulţumi. **2.** *(înv.)* a considera fericit. **II.** *vi. (a) (înv.)* a prospera. **III.** *vr.* **1.** a fi fericit/mulţumit; *felicitarsi dell'esito favorevole di qualcosa* a se felicita pentru rezultatul fericit al unui lucru. *SIN. gioire, rallegrarsi.* **2.** a (se) felicita; ~*-si con qualcuno per un successo* a felicita pe cineva pentru un succes.

felicitàte *s.f. (înv.) v.* f e l i c i t à.

felicitazióne *s.f. (mai ales la pl.)* felicitare; *sincere* ~*-i* sincere felicitări; *presentare le proprie* ~*-i* a felicita, a prezenta propriile urări. *SIN. augurio, complimento, congratulazione.*

fèlidi *s.m. pl.* feline *(Felidae)*.

felìno I. *adj. felin*; de pisică; *agilità* ~*-a* agilitate de *felină*; *sguardo* ~ privire lacomă; *astuzia* ~*-a* vicleneie de pisică. **II.** *s.m.* felină.

fellàga *s.m. invar.* rebel algerian (în perioada ocupării Algeriei de către francezi).

fellah *s.m. invar.* felah.

fèlle *s.m. v.* f i e l e.

fellèma, *-èmi, s.m.* plută.

fèllo *adj.* **1.** nelegiuit, netrebnic, ticălos. **2.** *(rar)* trist, melancolic.

fellògeno *s.m.* strat de celule care produce pluta.

fellóne, -òna, *(înv.)* **-èssa I.** *s.m.* şi *f.* **1.** *(lit., înv.)* trădător, rebel. **2.** *(glumeţ)* puşlama, derbedeu. **II.** *adj. (înv.)* nelegiuit, netrebnic, ticălos.

fellonésco, *-eschi, adj.* **1.** *(rar)* de netrebnic, ticălos. **2.** *(înv.)* crud.

fellonìa *s.f.* **1.** felonie. **2.** *(înv.)* rebeliune, răzvrătire. **3.** *(rar, lit.)* trădare. **4.** *(înv.)* ticăloşie, nelegiuire, perfidie. **5.** *(înv.)* mînie; indignare; supărare.

felloplàstica *s.f.* prelucrarea plastică a plutei.

félpa *s.f.* pluş.

felpàto I. *adj.* **1.** pluşat; îmbrăcat în pluş. **2.** *(fig.)* care nu produce zgomot; *passo* ~ pas care nu face zgomot. **II.** *s.m.* un fel de pluş.

felsìneo *adj.* bolognez, din Bologna.

feltràbile *adj.* care poate fi împîslit.

feltrabilità *s.f.* capacitatea de a fi împîslit (transformat în fetru).

feltràio *s.m.* muncitor care împîsleşte (dă la piuă) ţesăturile de lînă etc.

feltràre I. *vt.* **1.** a împîsli, a transforma în fetru. **2.** a acoperi/a căptuşi cu pîslă. **II.** *vr.* **1.** a se împîsli. **2.** *(despre ierburi, rădăcini)* a se uni, a se împleti.

feltràto *part. tr.* de la f e l t r a r e şi *adj.*

feltratùra *s.f.* împîslire, transformare în fetru.

feltrazióne *s.f.* feltrare, împîslire.

féltro *s.m.* **1.** fetru; pîslă. **2.** pălărie; obiect de îmbrăcăminte (din fetru); ~ *da uomo/da signora* pălărie bărbătească/de damă. **3.** bucată de pîslă (cu diferite întrebuinţări); ~*-i della lucidatrice* pîsla maşinii de lustruit marmura/mozaicul. **4.** *(înv.)* fetru.

felùca *s.f.* **1.** *(mar.)* felucă. **2.** bicorn (pălărie).

felzàta *s.f.* pătură, cuvertură din lînă (cu urzeală subţire şi răsucită).

félze *s.m.* cabina gondolei.

femmina *s.f.* **1.** femelă; persoană de sex feminin; *la* ~ *del cervo* femela cerbului; *avere due figlie* ~*-e* a avea două fete. **2.** *(mai ales la pl.)* femeie; *la curiosità é* ~ curiozitatea e femeie; *(înv.)* ~ *del mondo/di comune/di guadagno* prostituată. **3.** *(fig.)* persoană slabă/timidă/laşă; *quell'uomo è una* ~ bărbatul acela e o muiere. **4.** *(înv.)* soţie; *(înv.) prendere a* ~ a lua de soţie. **5.** parte a unui dispozitiv (în care se introduce un element); *la* ~ *dell' automatico* partea de dedesubt a capsei; *la* ~ *del gancio* inelul prin care se introduce cîrligul (la copcile sistem moş şi babă).

femminèlla *s.f.* **1.** femeie micuţă/puţintică/slabă. **2.**

inelul de care se prinde cîrligul unei copci. **3.** *(mar.)* fiecare din piesele metalice găurite în care intră ţîţînile care leagă timona de pupă. **4.** mugure anticipat (la vie etc.).

femmìneo, *(înv.)* **femìneo** *adj. (lit.)* **1.** femeiesc; feminin; de femeie. **2.** *(depr.)* efeminat.

femminésco, *-éschi, adj. (rar, depr.)* femeiesc.

femminiére *adj., s.m. (înv.)* **1.** crai, donjuan, afemeiat. **2.** efeminat.

femminìle I. *adj.* **1.** feminin; femeiesc; *sesso ~* sex feminin; *genere ~* genul feminin. **2.** femeiesc, specific femeilor, de femei; *abito ~* îmbrăcăminte femeiască; *scuola/classe ~* şcoală/clasă de fete; *linea ~* linie/descendenţă femeiască; *astuzia ~* viclenie femeiască. *SIN. muliebre.* **II.** *s.m.* **1.** *(lingv.)* genul feminin. **2.** *(sport)* concurs feminin; *il ~ di tennis* concursul feminin de tenis.

femminilità *s.f.* **1.** feminitate. **2.** gingăşie, delicateţe.

femminìno I. *adj. (lit.)* feminin. **II.** *s.m. (în loc.) l'eterno ~* eternul feminin.

femminismo *s.m.* feminism.

femminìsta, -isti I. *s.m.* şi *f.* feminist. **II.** *adj.* propriu feminismului.

femminìstico, *-ici, adj.* propriu feminismului.

femminizzàre *vi. (a) (rar, lit.)* a se comporta ca o femeie.

femminùccia, *-ce s.f.* **1.** fetiţă. **2.** băiat fricos/impresionabil. **3.** bărbat laş/slab.

femoràle *adj.* **1.** femural. **2.** *(ist. ant.; mai ales la pl.)* tip de pantaloni (de origine barbară). **3.** partea hainei care acoperă coapsele.

fèmore *adj.* femur.

fenacetìna *s.f.* fenacetină.

fenàto *s.m.* sare a acidului fenic.

fendènte I. *part. prez.* de la f e n d e r e *(rar)* **II.** *s.m.* lovitură de sabie (care atinge capul).

fèndere I. *vt.* **1.** a despica, a crăpa, a rupe; *~ una pietra* a despica o piatră; *(înv., fig.) ~ il cuore* a străpunge inima. *SIN. aprire, tagliare.* **2.** a străbate, a traversa; a tăia; *~ le nubi* a străbate norii; *~ l'aria* a străbate văzduhul, a zbura; *~ i flutti/le onde* a înota; *~ la folla/la calca* a-şi face loc prin mulţime. **3.** *(înv.)* a împărţi, a tăia în două. **II.** *vr.* **1.** a se scoroji. a se crăpa. **2.** *(rar)* a se despărţi; a se despica.

fendinébbia *s.m. invar. (auto.)* far de ceaţă.

fenditóio *s.m.* **1.** cuţit de altoit. **2.** *(rar)* instrument cu care se despică.

fenditóre, -trice I. *adj., s.m.* şi *f. (rar)* (cel) care despică. **II.** *s.m.* unealtă folosită la confecţionarea pălăriilor din fetru.

fenditùra *s.f.* crăpătură, despicătură. *SIN. apertura, spacco.*

feneratizio, *-izi, adj. (rar)* cămătăresc, de cămătă.

feneratóre *s.m. (înv.)* cămătar.

fenèstra *s.f. v.* f i n e s t r a.

fenestràto *adj. (bot.)* prevăzut cu deschidere.

fenestralìvia *s.f. (tehn.)* orificiu/deschidere prin care se scot probe.

fengofobìa *s.f. (med.)* frică de obiecte strălucitoare.

fenicàto *adj. (chim.)* fenicat, care conţine acid fenic.

fenice I. *s.f.* **1.** pasărea fenix. **2.** *(glumeţ, fig.)* lucru/obiect greu de găsit; „rara avis". **II.** *s.m.* specie de palmieri. *(Phoenix).*

fenìcio *adj., s.m. (ist. ant.)* **1.** fenician. **2.** limbă semitică vorbită de fenicieni.

fénico, *-ènici, adj. (chim.)* fenic.

fenicòttero *s.m. (ornit.)* flamingo *(Phoenicopterus ruber). SIN. fiammingo.*

fenìle *s.m. (chim.)* fenil.

fennèc *s.m. invar. (zool.)* fenec *(Fennecus zerda).*

fenolàto *s.m. (chim.)* fenolat.

fenolftaleìna *s.f.* ftaleină.

fenòlico, *-ci, adj.* de fenol.

fenòlo *s.m. (chim.)* fenol. *SIN. acido fenico.*

fenomenàle *adj.* **1.** fenomenal, care ţine de fenomen **2.** *(fig.)* fenomenal, uluitor, extraordinar.

fenomenalìsmo *s.m.* fenomenalism.

fenomenalità *s.f. (rar)* originalitate, unicitate, caracter fenomenal.

fenoménico, *-ici, adj. (fil.)* fenomenal, de natura unui fenomen; care ţine de fenomen; *mondo ~* lumea fenomenelor/aparenţelor.

fenòmeno I. *s.m.* **1.** fenomen; *~ acustic/sociale* fenomen acustic social. **2.** fapt cu caracteristici specifice, fenomen; *il ~ del turismo di massa* fenomenul turismului de masă. **3.** *(fam.)* persoană extraordinară. **4.** fiinţă cu anomalii monstruoase (la circ). **II.** *adj. (fam.)* extraordinar, uluitor, surprinzător.

fenomenologìa *s.f. (fil.)* fenomenologie.

fenomenològico, *-ci, adj.* fenomenologic.

fenoplàstico *s.m.* răşină artificială (din fenol şi aldehide)

fenotìpo *s.m. (biol.)* fenotip.

feofìceo *s.f. pl. (bot.)* alge brune.

fèra *s.f. v.* f i e r a[2].

feràce *adj.* fertil, roditor; bogat, îmbelşugat.

feracità *s.f. (lit.)* fertilitate, rodnicie, abundenţă, belşug.

feràle *adj. (lit.)* aducător de moarte, funest.

fèrcolo *s.m.* **1.** tavă (mare). **2.** lectică (pe care se expuneau trofee etc.).

fereeratèo *s.m.* vers greco-latin (compus dintr-un spondeu, un dactil şi un troheu).

ferentàrio, *-àri, s.m. (ant.)* ferentar (soldat roman uşor înarmat).

ferètrio *adj. (lit., în expr.) Giove ~* Jupiter căruia i se ofereau prăzile de război.

fèretro *s.m.* **1.** sicriu, cosciug. **2.** *(ant.)* năsălie.

fèria *s.f.* **1.** orice zi din săptămînă (în afară de sărbători); *seconda ~* luni. **2.** *(la pl.)* concediu; *entrare in ~-e* a intra în concediu; *prendersi le ~-e* a-şi lua concediu; *rimandare le ~-e* a-şi amîna concediul. *SIN. vacanze.* **3.** *(la pl., în dreptul roman)* zile dedicate zeilor în care era interzisă activitatea juridică.

feriàle *adj.* **1.** de lucru, în care se lucrează; *giorno ~* zi de lucru. **2.** referitor la zilele de lucru; *diario/tariffa ~* ziar/tarif obişnuit. **3.** referitor la concediu; *periodo ~* perioada concediilor. **4.** *(înv.)* uzual, obişnuit, comun.

feribile *adj.* care poate fi rănit; *(înv.)* vulnerabil.

ferigno *adj. (lit.)* bestial, crud; de fiară.

feriménto *s.m.* rănire.

ferinità *s.f. (lit.)* ferocitate, sălbăticie, cruzime. *SIN. crudeltà, ferina.*

ferino *adj. (lit.)* de fiară; crud, *orme ~-e* urme de fiară; *cuore ~* inimă crudă.

ferìre I. *vt.* **1.** a răni; *~ di coltello/di pistola* a răni cu cuţitul/cu pistolul; *~ a morte* a răni mortal. **2.** *(fig.)* a îndurera, a jigni; *~ qualcuno nell'onore* a răni onoarea cuiva. **3.** *(înv.)* a lovi; *senza ~* fără a face uz de arme, fără a întîlni rezistenţă. **4.** *(fig.)* a lovi, a face rău; *la luce viva lo ferisce* lumina puternică îi face rău; *(fig.) ~ la fantasia di qualcuno* a impresiona puternic; *(fig.) ~ il cuore a qualcuno* a răni inima cuiva. **5.** *(înv.)* a ataca. **II.** *vr.* a se răni.

ferìta *s.f.* **1.** rană; *~ grave/leggera/mortale* rană gravă/uşoară/mortală; *medicare una ~* a îngriji o rană.

2. *(fig.)* durere, jignire, rană; *riaprire una* ~ a redeschide o rană.

ferità *s.f. (poetic)* **1.** bestialitate, cruzime, ferocitate. **2.** *(rar)* sălbăticie.

ferìto I. *part. tr.* de la f e r i r e și *adj.* **II.** *s.m.* și *f.* (-a) rănit; *cogliere/medicare i* ~*-i* a aduna/a îngriji răniții; *scambio di* ~*-i* schimb de prizonieri grav răniți.

feritóia *s.f.* **1.** *(ist.)* barbacană. **2.** ferestruică de pivniță etc. **3.** *(la diferite dispozitive)* orificiul prin care se introduce fișa.

feritóre, -trice I. *s.m.* și *f.* om care rănește. **II.** *adj. (înv.)* bun mînuitor de spadă; viteaz.

férma *s.f.* **1.** serviciu militar; .~ *di leva* serviciu militar obligatoriu; ~ *speciale* reangajare. **2.** oprire a cîinelui (în fața vînatului). **3.** plasă întinsă de-a latul unei ape (în care se prind pești duși de curent). **4.** *(înv.)* acord, pact.

fermacàrro *s.m. (ferov.)* dispozitiv de oprire instalat la capătul unei linii.

fermacàrte *s.m. invar.* obiect din bronz/piatră/cristal etc. care se pune peste foile de hîrtie, prespapier.

fermecravàtta *s.m. invar.* ac de cravată.

fermadeviatóio *s.m. (ferov.)* apărătoare fixată în macaz. *SIN. fermascambio.*

fermàglio *s.m.* **1.** închizătoare, copcă, cataramă etc. **2.** broșă; bijuterie; ornament.

fermaménto *s.m. (înv.)* **1.** oprire. **2.** fermitate. **3.** întărire. **4.** încetare.

fermanèllo *s.m.* inel care fixează pe deget un alt inel mai prețios.

fermapièdi I. *s.m.* frînă de picior (la bicicletă). **II.** *adj.* care frînează.

fermàre I. *vt.* **1.** a opri; ~ *il treno* a opri trenul; ~ *qualcuno per la strada a parlare* a opri pe cineva pe drum ca să-i vorbești; *(lit.)* ~ *il passo* a se opri; ~ *la circolazione* a împiedica circulația; *(fig.)* ~ *l'attenzione su qualcosa* a privi/a studia ceva cu atenție; ~ *il lavoro/il discorso* a întrerupe munca/vorba. **2.** *(despre poliție)* a reține. **3.** a fixa, a întări; ~ *un bottone* a întări un nasture; ~ *la cravatta con lo spillo* a fixa cravata cu acul; ~ *la porta* a închide ușa; *(fig.)* ~ *qualcosa nella mente/nel pensiero* a-și aminti perfect de ceva; ~ *le carni* a da carnea într-un clocot (pentru a opri procesul de frăgezire); *(rar)* ~ *il colore* a înviora culoarea dînd încă un strat de vopsea; ~ *il punto* a întări firul (cînd termini de cusut). *SIN. assicurare, fissare.* **4.** *(rar, fig.)* a rezolva, a lua o hotărîre (într-o controversă etc.). **5.** *(reg., fam.)* a profita de ceva, a folosi; ~ *una casa* a închiria o casă. **6.** *(înv.)* a primi în serviciu. **7.** *(fig.)* a sprijini. **8.** a se opri în fața vînatului. **9.** *(înv.)* a stabili. **10.** *(înv.)* a aproba. **II.** *vr.* **1.** a se opri; *non* ~*-si alla prima osteria (fig.)* a nu se mulțumi cu orice; *(rar)* ~*-si in tronco* a se opri pe neașteptate. **2.** a rămîne, a petrece (un timp, o vreme). **3.** a se stabili; a se fixa. **4.** *(înv.)* a se fortifica. **III.** *vi. (a)* a opri, a înceta să mai meargă; *l'autobus ferma in punti determinati* autobuzul oprește în anumite puncte; *ferma! ferma là!* nici o mișcare! stați pe loc!

fermascàmbio *s.m. (ferov.)* aparat care fixează un macaz.

fermàta *s.f.* **1.** oprire, întrerupere, pauză; *effettuare una* ~ *improvvisa* a face o oprire neașteptată; *parlare con frequenti* ~*-e* a vorbi cu multe întreruperi. **2.** oprire (a unui mijloc de transport); întrerupere (a cursei); ~ *obbligatoria/facoltativa* oprire obligatorie/facultativă. *SIN. sosta.* **3.** stație; durata unei stații; *la* ~ *del tram* stația de tramvai; *una breve* ~ o stație scurtă. **4.** *(muz.)* pauză.

fermàto I. *part. tr.* de la f e r m a r e și *adj.* **II.** *s.m.* **1.** persoană reținută (la poliție). **2.** *(înv.)* acord, convenție.

fermatùra *s.f.* **1.** întărire, fixare. **2.** punct de oprire.

fermentàbile *adj.* fermentabil.

fermentàre I. *vi. (a), vr.* **1.** a fermenta, a fierbe. **2.** *(fig.)* a se agita, a se tulbura. **3.** *(despre aluat)* a crește. **II.** *vt.* a face să fermenteze.

fermentativo *adj.* de fermentație.

fermentazióne *s.f.* fermentație; fierbere.

fermentescìbile *adj.* fermentabil.

fermentescibilità *s.f.* proprietatea de a fi fermentabil.

fermentio, *-ìi*, *s.m.* fermentație de lungă durată.

ferménto *s.m.* **1.** ferment; *essere in* ~ a fermenta. **2.** *(rar)* fermentație. **3.** drojdie. **4.** *(fig.)* fierbere, agitație. *SIN. agitazione, inquietudine, subbuglio.*

fermézza *s.f.* **1.** *(rar)* fermitate, stabilitate. **2.** *(fig.)* constanță; soliditate; hotărîre. **3.** *(înv.)* validitate. **4.** închizătoare (la un colier). **5.** *(înv.)* durabilitate.

férmio *s.m. chim.* fermiu.

férmo I. *adj.* **1.** nemișcat; *stare* ~ a sta pe loc; *fermo! fermo là! fermi tutti!* nu mișcă nimeni!; *orologio* ~ ceas care nu merge; *acqua* ~*-a* apă stătătoare; *(fig.) terra* ~ continent; *salute* ~*-a* sănătate bună; *(fig.) mente* ~*-a* minte lucidă; *mano* ~*-a* mînă sigură; *camminare su terreno* ~ *(fig.)* a acționa cu siguranță; *(fig.) non avere il terreno* ~ a călători des; *gli affari sono* ~*-i* vînzările sînt în scădere; *(lit.) stare a piè* ~ a nu se mișca; *tirare a* ~ a trage asupra animalului care stă pe loc. *SIN. immobile.* **2.** fix, fixat; stabil. **3.** *(fig.)* constant, consecvent, ferm; *animo/carattere* ~ suflet/caracter ferm; *rimanere* ~ *nelle proprie idee* a nu-și schimba ideile; *(rar, fam.) essere* ~ *al chiodo* a fi încăpățînat. *SIN. perseverante, saldo, tenace.* **4.** *(fig.)* hotărît, energic, decis; *tono di voce* ~ ton ferm; *(lit.) con viso* ~ fără să clipești. **5.** *(fig.)* stabilit; *per* ~ sigur. **6.** *(înv.)* închis. **7.** *(muz.) canto* ~ cînt gregorian. **II.** *adv.* **1.** *(rar, lit.)* tare, cu putere; *(fam.) tener* ~ a rezista. **2.** *(lit., înv.)* cu fermitate. **III.** *s.m.* **1.** oprire; *voler dar un* ~ *agli anni* a vrea să oprești anii/să nu îmbătrînești; *dare un* ~ *alla carne* a da carnea într-un clocot. **2.** *(jur.)* reținere, arestare provizorie. **3.** dispozitiv de fixare. **4.** *(înv.)* pact; *(înv.) non tenere il* ~ a se răzgîndi.

fermopòsta, fermo posta. I. *adv.* post-restant; *inviare/spedire una lettera* ~ a trimite/a expedia o scrisoare post-restant. **II.** *adj. lettere* ~ scrisori post-restant.

fernèt *s.m.* fernet, lichior (amar, tonic).

féro *adj. v.* f i e r o.

feróce *adj.* **1.** feroce, crud, sălbatic. **2.** viteaz, curajos. **3.** intolerabil, violent.

ferócia *s.f.* **1.** ferocitate, sălbăticie, cruzime. *SIN. crudeltà, brutalità, inumanità.* **2.** act de cruzime.

ferocità *s.f.* **1.** ferocitate. **2.** *(înv.)* curaj, orgoliu.

fèrodo *s.m. (tehn.)* garnitură; ferodou.

fèrola *s.f.* plantă erbacee din familia ombeliferelor *(Ferula communis).*

ferracavàllo *s.m.* potcovar.

ferràccia *s.f.* recipient de fier în care se topește aurul.

ferràccio *s.m.* **1.** fier nepurificat; fontă. **2.** fier vechi.

ferràglia *s.f. (colectiv)* **1.** fiare vechi. **2.** *(ist.)* fiare vechi (folosite ca proiectile).

ferragostàno *adj.* privitor la ziua de Sf. Maria (15 august) și la perioada zilelor nelucrătoare legate de această dată.

ferragòsto *s.m.* **1.** sărbătoarea sf. Maria. **2.** zilele libere anterioare şi ulterioare acestei date.
ferraiétto *s.m. (dim., pop.)* februarie.
ferràio, *-ài, s.m.* fierar; *fabbro ~* fierar.
ferraiòlo[1] *s.m.* pelerină (purtată astăzi de cardinali, prelaţi); *(pop.) farsi tirare per il ~* a plăti greu datoriile; *(rar) tagliare il ~ dietro le spalle* a bîrfi.
ferraiòlo[2] *s.m.* **1.** fierar betonist. **2.** *(înv.)* fierar.
ferràme *s.m. (colectiv)* bucăţi de fier (vechi); fierăraie.
ferramènta *s.f.* magazin de fierărie.
ferraménto *s.m.* **1.** unealtă de fier. **2.** *(la pl.)* fierărie. **3.** *(mai ales la pl.)* uneltele pentru potcovitul cailor.
ferrandìna *s.f. (înv.)* stofă uşoară (cu urzeală de mătase şi bătătură din lînă).
ferràre *vt.* **1.** a fereca; *~ la porta* a pune zăbrele la o uşă; *~ una botte* a pune cercuri unui butoi. **2.** a potcovi; *~ a ghiaccio* a potcovi cu potcoave de gheaţă; *lasciare ~ (fig.)*, a suporta cu resemnare. **3.** *(înv.)* a crucifica. **4.** *(înv.)* a pune fiare condamnaţilor.
ferraréccia, *-écce, s..f.* **1.** *(la pl.)* obiecte de fierărie (chei, broaşte etc.). **2.** fierărie, magazin de fierărie.
ferrarése *adj., s.m.* şi *f.* ferarez, din Ferrara.
ferràro *s.m.v.* ferraio.
ferràta *s.f.* **1.** netezire uşoară cu fierul de călcat; urma pe care o lasă fierul de călcat. **2.** *(reg.)* zăbrele. **3.** *(înv.)* urmă lăsată de o potcoavă. **4.** *(înv.)* închisoare.
ferratìna *s.f. (chim.)* compus de fier (extras din ficatul şi splina de porc).
ferràto[1] **I.** *part. tr.* de la ferrare. **II.** *adj.* **1.** *bastone /palo ~* baston/par cu vîrf de fier; *strada ~-a* cale ferată; *(fig.) persona ~-a a ghiaccio* persoană foarte bogată; *scarpe/stivali ~-i* bocanci/cizme cu cuie. **2.** *(fig.)* cunoscător foarte bun (al unei discipline).
ferràto[2] *s.m.* sarea acidului feric.
ferratóre *s.m.* potcovar.
ferratùra *s.f.* **1.** potcovire; potcoave. **2.** urmă de potcoavă. **3.** feronerie.
ferravècchio *s.m.* negustor de fiare vechi; *(fig.) la bottega del ~* învălmăşeală, dezordine. *SIN. rigattiere.*
fèrreo *adj.* **1.** din fier; *corona ~-a* coroană de fier; *età ~-a* vîrsta fierului. **2.** *(fig.)* rezistent, robust; tenace; *(rar) sonno ~* moartea; *memoria ~-a* memorie foarte bună. **3.** *(fig.)* inflexibil, rigid, riguros; *disciplina ~-a* disciplină de fier.
ferrétto[1] *s.m.* **1.** *(dim.)* obiect mic din fier. **2.** andrea.
ferrétto[2] *s.m.* teren feruginos. *SIN. baraggia.*
fèrrico, *-ici, adj. (chim.)* feric.
ferrièra *ş.f.* **1.** forjă; fierărie. **2.** *(înv.)* mînă de fier. **3.** taşcă de piele (pentru uneltele de potcovar).
ferrièro *adj.* feros, compus cu fier; *acqua ~-a* apă feroasă.
ferrìfero *adj.* care conţine fier, care produce fier.
ferrìgno *adj.* **1.** asemănător cu fierul (în ceea ce priveşte culoarea, gustul etc.); *acqua ~-a* apă feroasă. **2.** care conţine fier; feros; *minerale ~* mineral feros. **3.** *(fig.)* dur, rigid. **4.** *(fig.)* tare, robust, zdravăn.
ferrìte *s.f. (miner.)* ferită.
férro *s.m.* **1.** fier; *~ dolce* fier moale; *~ passivato* fier tratat cu acid nitric; *~ battuto* fier forjat; *~ crudo* fier care nu mai poate fi lucrat; *~ stagnato* tablă; *~ vetrino* fier care se rupe foarte uşor; *~ ridotto* pulbere de fier (solubilă în acid gastric); *(fig.) digerire il ~* a digera şi fierul, a avea stomac bun; *sentirsi in una botte/in un cerchio di ~ (fig.)* a se simţi liniştit/sigur; *toccare ~ (fig.)* a bate în lemn; *pigliare il ~ caldo (fig.)* a întreprinde o acţiune primejdioasă; *di ~ (fig.) (despre o persoană)* **a)** robust; **b)** inflexibil; *(despre lucruri)* foarte rezistent; *avere il polso/il pugno di ~* a fi sever/rigid; *testa di ~ (fig.)* încăpăţînat; *cuore di ~* inimă de piatră/nemiloasă; *alibi di ~ (fig.)* alibi de neatacat; *raccomandato di ~ (fig.)* persoană cu pile foarte mari. **2.** obiect din fier; *accomodare qualcuno con un ~* a lovi pe cineva cu un fier; *ferri del mestiere* uneltele/sculele necesare executării unei meserii; trusă; *essere sotto i ~-i del chirurgo* a fi în operaţie, a fi operat; *(rar) mano in ~-i (fig.)* să ne întoarcem la oile noastre/la subiect; *battere due ~-i a uno caldo (fig.)* a face două lucruri în acelaşi timp; *battere il ~ finché è caldo (prov.)* a bate fierul cît e cald; *(rar) i ~-i di bottega* scule, unelte; trusă; *~ da stiro/stirare* fier de călcat; *~ da stiro elettrico* maşină electrică de călcat; *~ da cavallo* potcoavă; *in ~ di cavallo* în formă de potcoavă; *~ da calza* andrea. **3.** *(lit.)* armă albă, sabie; *a ~ freddo* cu armă albă; *incrociare i ~-i* a încrucişa spadele; *venire ai ~-i* a ajunge la luptă, a face uz de arme; *essere/venire ai ~-i corti (fig.)* a ajunge la o confruntare decisivă; *mettere a ~ e a fuoco* a trece prin foc şi sabie; *venire ai ~-i (fig.)* a ajunge la concluzie. **4.** *(mai ales la pl.)* lanţ (pentru condamnaţi/prizonieri); *mettere ai ~-i* a pune în fiare; *condannare ai ~-i* a condamna la ocnă. **5.** *(mai ales la pl.)* grătar; *pesce/bistecca ai ~-i* peşte/friptură la grătar. **6.** fier de frizat, drot. **7.** *(rar)* un fel de cleşte. **8.** *(zool.) ~ di cavallo* specie de liliac *(Rhinolophus)*. **9.** ancoră. **10.** *(înv.)* armătură.
ferrochìna *s.m. invar.* lichid tonic (pe bază de fier şi chinină).
ferrocianùro *s.m. (chim.)* ferocianură.
ferrocròmo *s.m.* aliaj de fier şi crom.
ferroelettricità *s.f.* proprietate a unor materiale di electrice de a poseda caracteristici electrice.
ferroléga *s.f. (metal.)* aliaj de fier.
ferromagnètico *adj.* feromagnetic.
ferromagnetìsmo *s.m.* feromagnetism.
ferromodellìsmo *s.m.* construire de trenuri în miniatură.
ferromodellista *s.m.* şi *f.* persoană care construieşte minimodele.
ferróso *adj. (chim.)* feros.
ferrotipìa *s.f.* ferotipie.
ferrotranviàrio *adj.* al căilor ferate şi al tramvaielor.
ferrotranvièri *s.m. pl.* lucrători la căile ferate şi la tramvaie.
ferrovìa *s.f.* cale ferată, drum de fier; *~ a scartamento normale/ridotto* cale ferată cu lăţime normală/îngustă; *~ semplice/a doppio binario* cale ferată simplă/dublă.
ferroviàrio, *-ài, adj.* feroviar; *orario ~* mersul trenurilor; *stazione ~-a* gară.
ferrovière, *-ièri, s.m.* **1.** feroviar. **2.** *(mil., la pl.)* genişti specializaţi în construcţiile de căi ferate, poduri feroviare etc.
ferrùccio *s.m.* **1.** *(chim.)* bucată mică de fier; *aguzzare i ~-i (fig.)* a-şi ascuţi mintea. **2.** *(la pl.)* pieptene de metal (cu care se piaptănă lîna).
ferrugìgno *adj. (lit.)* ruginiu.
ferrùgine *s.f.* **1.** lichid brun-roşcat obţinut prin acţiunea acizilor sulfuric şi nitric asupra sulfatului de fier (folosit în vopsitorie). **2.** *(înv.)* rugină.
ferrugìneo *adj. (lit.)* **1.** ruginiu. **2.** feruginos.
ferruginosità *s.f.* capacitatea de a fi feruginos.

ferruginòso *adj.* feruginos; *sorgenti/acque* ~*-e* izvoare/ape feruginoase. *SIN. ferrugineo, ferrato.*
ferruminàre *vt. (rar)* a suda la flacără.
ferruminatóre *s.m.* țeavă de sudat.
ferruminatòrio, -òri, *adj. (în expr.) cannello* ~ țeavă de sudat.
fèrsa[1] *s.f.* boală a frunzelor unor plante (provocată de o ciupercă).
fèrsa[2] *s.f. (înv.) v.* sferza.
fèrtile *adj.* **1.** fertil, roditor. **2.** *(fig.)* fecund, bogat. **3.** care poate fi transformat în combustibil nuclear.
fertilità *s.f.* fertilitate: rodnicie. *SIN. fecondità.*
fertilizzànte I. *part. prez.* de la fertilizzare și *adj.* **II.** *s.m.* îngrășămînt.
fertilizzàre *vt.* a fertiliza. *SIN. concimare.*
fertilizzazióne *s.f.* fertilizare.
fèrula[1] *s.f.* **1.** nuia, vergea (folosită pentru aplicarea unor pedepse). **2.** *(lit., fig.)* pedeapsă, corecție; critică moralizatoare. **3.** *(în antichitate)* baston, simbolul demnității sacerdotale; *(în evul mediu)* cîrjă pastorală. **4.** atelă. **5.** *(înv.)* tirs.
fèrula[2] *s.f. v.* ferola.
ferulìfero *s.m.* purtătorul bastonului sacerdotal.
ferùta *s.f. (înv.) v.* ferita.
ferùto *part. tr. (înv.)* de la ferire și *adj.*
fervènte I. *part. prez.* de la fervere. **II.** *adj. (fig.)* arzător, intens, fervent, pasionat; *amore/odio* ~ dragoste/ură intensă.
fervènza *s.f. (rar)* clocot, fierbere.
fèrvere *vi. (lit.)* **1.** a fierbe, a clocoti. **2.** *(fig.)* a fi în fierbere, a fi în toi; *il lavoro ferve* munca e în toi. **3.** *(despre o pasiune)* a clocoti.
fervidèzza *s.f. (rar)* fervoare.
fèrvido *adj.* **1.** *(fig.)* arzător, călduros; pasionat, entuziast; vivace. **2.** *(lit.)* fierbinte.
fervóre *s.m.* **1.** fervoare, ardoare; *il* ~*di una disputa* vehemența unei dispute. *SIN. ardore, entusiasmo, intensità.* **2.** avînt, elan; moment culminant; *nel* ~ *della lotta* în momentul culminant al luptei. **3.** *(lit.)* căldură, arșiță.
fervorìno *s.m.* **1.** *(dim.)* fervoare atenuată. **2.** discurs scurt (ținut de preot înaintea împărtășaniei etc.). **3.** *(glumeț)* logos, predică. *SIN. paternale.*
fervoróso *adj. (fig.)* plin de fervoare, arzător, înfocat.
fèrza *s.f. (înv.) v.* sferza.
fèrzo *s.m.* **1.** clin (al unei fuste). **2.** *(mar.)* ferță.
fésa *s.f.* pulpă (de vițel/vacă).
feseennìno *adj.* **1.** *(lit.)* referitor la versuri populare latine, dialogate (cu pronunțat caracter licențios). **2.** licențios.
fessacchiòtto *s.m. (fam.)* prostănac; cretin.
fesseria *s.f.* **1.** neghiobie, prostie. *SIN. sciocchezza, stupidaggine.* **2.** lucru lipsit de importanță, inepție.
fèsso[1] **I.** *part. tr.* de la fendere. **II.** *adj. suono* ~ sunetul scos de un vas crăpat; *voce* ~*-a* voce spartă (neplăcută, țipătoare). **III.** *s.m.* **1.** *(lit., înv.)* spărtură, crăpătură. **2.** *(rar, tosc.)* deschidere; *il* ~ *dell'uscio* crăpătura ușii.
fèsso[2] **I.** *adj.* prost, tîmpit; *fare* ~ *qualcuno* a înșela pe cineva. **II.** *s.m.* (*f.* **-a**) fraier.
fèsso[3] *adj.* obosit.
fessùra *s.f.* **1.** fisură, crăpătură. **2.** *(înv.)* crăpătură (la buze, pe mîini). **3.** băltoacă; groapă.
fessuràrsi *vr.* a se crăpa; a se fisura.
fessurazióne *s.f.* fisură; crăpătură.
fèsta *s.f.* **1.** sărbătoare; ~ *nazionale* sărbătoare națională; *osservare/celebrare la* ~ a păstra/a celebra sărbătoarea; *parato/ornato/vestito a* ~ îmbrăcat de sărbătoare; ~ *centenaria* sărbătoarea centenarului; ~ *di famiglia* sărbătoare de familie; ~ *degli alberi* sărbătoarea sădirii pomilor. **2.** sărbătoare religioasă; ~ *dei morti* ziua morților; ~ *di un* santo ziua unui sfînt; ~*-e mobili/fisse* sărbători religioase mobile/fixe. **3.** *(la pl.)* sărbători; *ritrovarsi durante le* ~*-e* a se întîlni în timpul sărbătorilor; *buone* ~*-e* sărbători fericite. **4.** *(fam.)* onomastică; aniversare; ziua (cuiva). **5.** zi în care nu se lucrează; *far* ~ a înceta lucrul; *aver* ~ a avea liber; *è finita la* ~ *(fig.)* e o treabă încheiată. *SIN. vacanza.* **6.** petrecere, sărbătorire; *organizzare una* ~ *danzante* a organiza o petrecere cu dans; *guastare una* ~ a strica petrecerea (fiind trist sau făcînd scandal); *far la* ~ *a qualcuno* a ucide pe cineva; *far la* ~ *a un cappone/a un patrimonio* a da gata un clapon/o avere; *far la* ~ *a una cosa* a consuma/a termina/a da gata un lucru; *essere della* ~ a participa la petrecere; *avere* ~ *di qualcosa/qualcuno (înv.)* a-și bate joc de ceva/de cineva. **7.** bucurie, veselie. **8.** primire frumoasă, demonstrație de bucurie; *far* ~ *a qualcuno* a întîmpina pe cineva cu bucurie; *il cane fa* ~ *al padrone* cîinele se bucură văzîndu-și stăpînul; *(prov.) passata la* ~ *gabbato il santo* după a noastră sărbătoare nici un sfînt cinste mai are; *il pazzo fa la* ~ *e il savio la gode* înțeleptul stă la masa nebunului.
festaiòlo I. *adj.* petrecăreț. **II.** *s.m.* **1.** cel care dă des petreceri; cel care strînge fonduri pentru petreceri. **2.** *(înv.)* decorator.
festànte I. *part. prez.* de la *(înv.)* festare. **II.** *adj.* **1.** *(lit.)* vesel, bucuros. **2.** *(înv.)* festiv.
festàre I. *vt. (înv.)* a sărbători. **II.** *vi.* a fi vesel/fericit.
festeggiaménto *s.m.* **1.** sărbătorire. **2.** *(mai ales la pl.)* petrecere; *i* ~*-i per le nozze di suo fratello* nunta fratelui său.
festeggiàre I. *vt.* **1.** a sărbători. *SIN. onorare.* **2.** a primi cu bucurie. **II.** *vi. (e)* **1.** *(înv.)* a petrece. **2.** a fi vesel.
festeréccio, -écci, *adj. (rar)* festiv, de sărbătoare.
festévole *adj.* **1.** *(rar)* vesel, jovial, plăcut; petrecăreț. **2.** *(înv.)* sărbătoresc, festiv.
festevolèzza *s.f. (rar)* veselie.
festinàre *vi. (înv.)* a se grăbi.
festinazióne *s.f. (înv.)* grabă.
festìno[1] *s.m.* **1.** *(rar, dim.)* sărbătoare mică. **2.** petrecere; *offrire un* ~ a da o petrecere.
festìno[2] *adj. (înv.)* grăbit; prompt.
fèstival *s.m. invar.* **1.** festival. **2.** sărbătoare populară (în aer liber).
festività *s.f.* **1.** festivitate. *SIN. solennità.* **2.** *(lit.)* bucurie, veselie.
festìvo *adj.* **1.** de sărbătoare; festiv; *abito* ~ îmbrăcăminte de sărbătoare; *scuola* ~*-a* școală pentru cei ocupați în timpul săptămînii; *lavoro* ~ muncă prestată în zile de sărbătoare. **2.** *(lit.)* vesel, bucuros.
fèsto I. *adj. (înv.)* de sărbătoare. **II.** *s.m.* sărbătoare.
festonàre *vt.* a pune un cablu de-a lungul bordului unei nave (ca o ghirlandă).
festonàto I. *part. tr.* de la festonare. **II.** *adj.* împodobit cu ghirlandă; în formă de ghirlandă.
festonatùra *s.f.* feston.
festóne *s.m.* **1.** ghirlandă. **2.** motiv ornamental în formă de ghirlandă. **3.** feston. *SIN. smerlo.* **4.** sistem de cultivare a viței de vie.
festosità *s.f.* **1.** aer de sărbătoare; caracter sărbătoresc. **2.** demonstrație de bucurie/de veselie.
festóso *adj.* vesel, bucuros. *SIN. allegro, giocoso.*
festùca *s.f.* **1.** fir de pai; *vedere la* ~ *nell'occhio altrui e non la trave nel proprio* a vedea paiul din ochiul

altuia şi a nu vedea bîrna din ochiul tău. **2.** *(bot.)* plantă erbacee din familia gramineelor *(Festuca)*.

fetàle *adj. (anat.)* de făt, fetal.

fetazióne *s.f.* formarea fătului.

fetènte I. *adj.* **1.** rău mirositor, fetid, puturos. *SIN. fetido, puzzolente:* **2.** *(fig.)* meschin. **II.** *s.m.* şi *f.* rău, josnic, canalie; *non fare il ~* nu face pe canalia. *SIN. carogna.*

fetére *vi. (înv.)* a mirosi urît, a puţi.

feticcio *s.m.* fetiş. *SIN. idolo.*

feticismo *s.m.* fetişism.

feticista *s.m.* fetişist.

fetidézza *s.f. (rar)* turpitudine, mîrşăvie.

fètido *adj.* **1.** rău mirositor, împuţit, fetid. *SIN. puzzolente.* **2.** *(fig.)* josnic, necinstit.

fetidùme *s.m.* **1.** duhoare, putoare. **2.** putreziciune, lucruri putrede.

féto *s.m. (anat.)* făt, fetus.

fetónte *s.m.* specie de pasăre *(Phaeton)*. *SIN. uccello del sole, uccello dell'oceano.*

fetóre *s.m.* duhoare, putoare, miros greu.

fetósa *adj., f., (înv.)* gravidă, însărcinată.

fétta *s.f.* **1.** felie; *una ~ di pane/di polenta/di cocomero* o felie de pîine/de mămăligă/de pepene; *tagliare qualcosa a ~-e* a tăia ceva bucăţi/felii; *~ di terra* bucată de pămînt întoarsă de cazma/de plug; *(fig.) fare a ~-e* a face bucăţele, a omorî; *stare alla ~* a mînca cu porţia; *essere alla ~* a fi la strîmtoare; *~ di torta (fig.)* partea de cîştig. **2.** *(fig.)* bucată, fişie, felie; *una ~ di cielo* o bucată/un petec de cer; *una ~ di terra* o bucată de pămînt; *(fig., glumeţ)* poalele hainei (bărbăteşti). **3.** parte, porţie; *una grossa ~ di guadagno* o parte bună din cîştig. **4.** fişie de material; panglică. **5.** *(dial., mai ales la pl.)* talpa (piciorului).

fettóne *s.m.* **1.** parte a copitei calului. *SIN. forchetta.* **2.** *(dial.)* talpa (piciorului). **3.** *(fig., glumeţ)* haină cu coadă.

fettùccia, *-ce, s.f.* **1.** *(dim.)* feliuţă. **2.** extrafor; panglică; bentiţă; şiret; *rinforzare l'orlo con una ~* a întări tivul cu un extrafor; *tagliare la ~ d'arrivo (ciclism)* a trece peste panglica de la sosire. **3.** *(mai ales la pl.)* tăiţei (mai laţi). **4.** tăiţei de sfeclă. **5.** stradă dreaptă (de lungimi diferite).

fettuccine *s.f. pl.* tăiţei laţi.

feudàle *adj.* feudal.

feudalésimo *s.m. v.* f e u d a l i s m o.

feudalismo *s.m.* feudalism.

feudalità *s.f.* feudalitate.

feudatàrio I. *s.m.* **1.** feudal. **2.** magnat, mare moşier. **3.** om arogant, **II.** *adj.* feudal.

féudo *s.m.* **1.** feudă. **2.** *(fig.)* moşie; *costituirsi un ~* a-şi face o sursă de venituri.

fèz *s.m. invar.* fes.

feziàle *s.m. (la romani)* fecial, fiecare din cei douăzeci de preoţi care declanşau război sau încheiau pace.

fi' *s.m. (poetic, înv.)* fiu.

fi[1] *s.m.* şi *f. (înv.)* a douăzeci şi una literă a alfabetului grec.

fi[2] *interj. (înv., exprimă dispreţ, scîrbă)* ph!, pfui!

fia, *-e s.f. (înv., rar, tosc., numai în formula de înmulţire)* ori; oară; *quattro -e quattro* patru ori patru.

fiàba *s.f.* **1.** basm, poveste. *SIN. favola.* **2.** *(fig.)* minciună, născocire.

fiabésco, *-eschi, adj.* **1.** de poveste, de basm, ireal. **2.** *(fig.)* fabulos, fantastic, extraordinar.

fiàcca *s.f.* **1.** oboseală, istovire, vlăguire; apatie, indiferenţă; *aver la ~* a fi vlăguit; *battere la ~* a trage chiulul. **2.** *(înv.)* zgomot. **3.** *(pop., tosc.)* abundenţă.

fiaccàbile *adj. (rar)* care poate fi istovit.

fiaccacòllo *s.m. (rar)* nechibzuit; *a ~* în goana mare.

fiaccàre I. *vt.* **1.** a slăbi, a istovi, a vlăgui. *SIN. prostrare, spossare.* **2.** a rupe; *~ le ossa/le costole/il collo a qualcuno* a ciomăgi pe cineva, a rupe oasele/coastele/gîtul cuiva; *(fig.) ~ le corna* a da cuiva peste nas, a tăia cuiva din nas. **II.** *vr., vi.* **1.** a se istovi, a se vlăgui. *SIN. accasciarsi.* **2.** a rupe; a sparge, a despica.

fiaccatùra *s.f. (rar)* **1.** rupere. **2.** *(fig.)* oboseală, sfîrşeală.

fiaccheràio, *-ài, s.m.* birjar, vizitiu.

fiàcchere *s.m.* fiacru, birjă.

fiacchézza *s.f.* **1.** oboseală mare; sfîrşeală, slăbiciune. **2.** moliciune, lipsă de vlagă. *SIN. debolezza.* **3.** *(înv.)* greşeală comisă din slăbiciune.

fiàcco[1]**,** *-chi, adj.* istovit, vlăguit, sleit. *SIN. apatico, cascante, stanco.*

fiàcco[2]**,** *-chi, s.m.* **1.** *(înv.)* ruină, distrugere; măcel. **2.** bătaie, ciomăgeală.

fiàccola *s.f.* **1.** torţă. **2.** *(fig.)* făclie, flacără.

fiaccolàta *s.f.* defilare/procesiune/cortegiu cu făclii/torţe.

fiadóne *s.m.* **1.** prăjitură cu migdale. **2.** un fel de pască.

fiàla *s.f.* **1.** flacon, fiolă. **2.** sticlă mică pîntecoasă.

fiàmma[1] **I.** *s.f.* **1.** flacără; *andare in ~-e* a lua foc; *dare alle ~-e* a incendia; *mettere a fuoco e ~-e* a devasta; *levar ~* **a)** a se aprinde. **b)** *(fig.)* a se manifesta cu violenţă; *far fuoco e ~-e* a se agita în vederea unui scop, a se face luntre şi punte; *intorno di ~* **a)** combustie prelungită (la motoare); **b)** *(fig.)* reaprindere a unor sentimente. **2.** rug; *condannare alle ~-e* a condamna să fie ars pe rug. **3.** *(fig.)* sentiment intens; persoană iubită. *SIN. ardore, passione.* **4.** *(fig.)* culoare roşu-aprins; *avere/sentirsi le ~-e al viso* a roşi; *diventare di ~* a se înroşi, **5.** *(mil.)* petliţă. **6.** *(mar.)* flamura navelor de război (triunghiulară). **II.** *adj. invar. rosso ~* roşu-viu.

fiàmma[2] *s.m. invar. (în industria siderurgică)* muncitorul care taie fierul cu flacăra de acetilenă.

fiammànte I. *part. prez.* de la f i a m m a r e. **II.** *adj. (fig.) rosso/colore ~* roşu/culoare foarte viu/vie; *(fig.) nuovo ~* foarte nou.

fiammàre *vi. (a, e; înv., poetic)* a arde cu flăcără.

fiammàta *s.f.* **1.** vîlvătaie, limbi de flăcări. **2.** *(fig.)* sentiment intens de scurtă durată.

fiammeggiànte *part. prez.* de la f i a m m e g g i a r e. şi *adj.*; *gotico ~* gotic tîrziu. *SIN. gotico.*

fiammeggiàre I. *vi. (a* sens **1**; *a, e* sens **2) 1.** a arde cu flacără; a scoate flăcări. **2.** *(fig.)* a străluci, a scînteia; a se roşi. **II.** *vt.* **1.** a pîrli (păsări, vînat). **2.** a flamba.

fiammeggiànte *adj. (rar)* de flacără; strălucitor; *~-i occhi* ochi scînteietori.

fiammètta *s.f. (dim.)* **1.** flăcărule. **2.** *(fig.)* amantă.

fiammiferàio *s.m.* **1.** muncitor care fabrică chibrituri. **2.** vînzător de chibrituri.

fiammìfero I. *s.m.* chibrit; *~ da cucina* chibrit din lemn; *~ di cera* chibrit din hîrtie cerată; *~ di sicurezza/svedese* chibrit care se aprinde prin frecare; *accendersi come un ~ (fig.)* a se aprinde repede, a fi irascibil. **II.** *adj. (înv.)* purtător de flacără.

fiammìngo[1]**,** *-ghi,* **I.** *adj.* flamand; *pittori ~-ghi* pictori flamanzi; *stile ~* stil realist. **II.** *s.m.* **1.** flamand. **2.** pictor flamand. **3.** limba flamandă.

fiammìngo², *-ghi, s.m.* flamingo *(Phoenicopterus ruber).*
fiàmmola *s.f. (bot.)* specie de plantă ranunculacee *(Clematis flammula).*
fiancàre *vt.* **1.** a flanca, a întări, a sprijini, a propti (flancurile unei construcții, ale unui arc, ale unei bolți); ~ *un calcio* a da un picior în coastă. **2.** a înțepa cu vorba; ~ *calci* a da cu picioarele în părțile laterale.
fiancàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu șoldul. **2.** *(fig.)* frază mușcătoare. **3.** flanc. **4.** *(mar., rar)* lovitură simultană a tunurilor de pe o navă.
fiancheggiaménto *s.m.* **1.** flancare, apărare din flanc. **2.** susținere.
fiancheggiàre *vt.* **1.** a mărgini, a flanca; a însoți. **2.** *(mil.)* a flanca, a apăra flancul unei unități. **3.** *(fig.)* a ajuta, a susține. *SIN. sostenere.* **4.** *(înv.)* a înțepa (cu vorba).
fiancheggiatóre, -trìce *s.m.* și *f.* susținător, partizan, suporter.
fianchétta *s.f.* manșetă (de ziar).
fianchétto *s.m.* mișcare la jocul de șah.
fiànco, *-chi, s.m.* **1.** șold; *aprire il* ~ a răni la șold; *mettersi le mani ai* ~*-i*/*sui* ~*-i* a-și pune mîna în șold; *poco nei* ~*-i* slab; *tenersi i* ~*-i (fig.)* a se ține să nu izbucnească în rîs; *essere ai* ~*-i* a sta alături; *avere ai* ~*-i (fig.)* a avea în coastă; *al* ~ alături; *scostarsi dai* ~*-i* a se îndepărta; *stare a* ~ *di qualcuno* **a)** a sta alături; **b)** *(fig.)* a fi solidar. **2.** *(fig.)* parte vulnerabilă; *presentare il* ~ *al nemico* a-și expune flancul dușmanului. **3.** *(lit.)* sînul matern. **4.** *(fig., mai ales la pl.)* capacitate de rezistență; *avere buoni* ~*-i* a rezista bine. **5.** *(fig.)* parte laterală, flanc; *affrontare una questione di* ~ *(fig.)* a ataca o problemă din flanc (indirect); *di* ~ lateral; *far* ~ a apăra. *SIN. lato.*
fianconàta *s.f.* **1.** *(scrimă)* lovitură în șold. **2.** zid lateral (al unui bastion).
fiancùto *adj. (înv.)* cu șolduri mari.
fiàndra *s.f.* (calitate de) pînză de in.
fiàsca *s.f.* **1.** ploscă. **2.** sticlă pîntecoasă, damigeană mică.
fiascàio, *-ài, s.m.* **1.** muncitor care fabrică sticle. **2.** vînzător de sticle.
fiascheggiàre *vi. (a)* **1.** a eșua, a suferi un eșec, a da greș. **2.** *(înv.)* a fi inconstant. **3.** *(înv.)* a cumpăra vin cu stîcla.
fiascheterìa *s.f.* prăvălie de vinuri.
fiaschettóne *s.m.* specie de pițigoi *(Parus pendulinus).*
fiàsco, *-àschi, s.m.* **1.** sticlă sferoidală îmbrăcată cu fibre (vegetale sau sintetice); *riempire i* ~*-i di vino*/*di olio* a umple sticlele cu vin/cu ulei; *vedere il fondo a un* ~ a goli sticla; *sboccare*/*scemare il* ~ a vărsa puțin vin (dacă este prea plin). **2.** colivie rotundă (în care se pun prepelițele folosite ca momeală). **3.** *(fig.)* eșec, nereușită, fiasco; *far* ~ a eșua. *SIN. insuccesso.*
fiascóne *s.m.* **1.** *(augm.)* sticlă mare. **2.** vin prost.
fiat *s.m.* clipă; *in un* ~ într-o clipită.
fiàta *s.f. (înv.)* dată, oară; *spesse* ~*-e* de multe ori; *in quella* ~ atunci; *alla* ~ uneori; *tal* ~ cîteodată.
fiatàre *vi. (a)* **1.** *(rar)* a respira; a fi viu. **2.** *(fig.)* a articula cuvinte, a sufla o vorbă, a vorbi; *non ardire di* ~ a nu îndrăzni să spui nimic; *senza* ~ în tăcere absolută; *non* ~ *con nessuno* a nu vorbi cu nimeni. **3.** *(înv.)* a adulmeca; *(fig.)* a mirosi, a simți, a presimți.
fiatàta *s.f.* **1.** suflare, răsuflare. **2.** miros urît al gurii. **3.** *(înv.)* clipă, moment.
fiàti *s.m. pl. (muz.)* instrumente de suflat.
fiàto *s.m.* **1.** suflare, respirație; *scaldarsi le mani col* ~ a-și sufla în mîini; *appannare il vetro col* ~ a aburi geamul cu răsuflarea; *puzzare il* ~ a avea răsuflare urît mirositoare; *il suo* ~ *sa di sigaro* respirația sa miroase a țigară; *trattenere il* ~ a-și ține răsuflarea; *dare*/*esalare il* ~ a-și da sufletul, a muri; *fino all'ultimo* ~ pînă la ultima răsuflare; *aver* ~ a fi viu; *avere il* ~ *grosso* a gîfîi; *tirare il* ~ *a sé* a nu se amesteca în treburile altuia; *sentirsi mancare il* ~ a respira cu greutate; *prendere*/*ripigliar* ~ a-și trage răsuflarea; *strumenti a* ~ instrumente de suflat; *dar* ~ *alle trombe* **a)** a începe să sune trompetele; **b)** *(fig.)* a împrăștia un zvon; *a perdita di* ~ cu sufletul la gură; *(fig.) a un* ~ *deodată*; *(fig.) d'un* ~, *tutto d'un* ~ **a)** fără întrerupere, dintr-odată; **b)** *(fig.)* într-o clipă. **2.** *(lit.)* miros. **3.** *(lit.)* cuvînt; *non aver* ~ a rămîne fără glas; *non dire*/*non far* ~ a nu scoate nici o vorbă; *buttar via*/*spreccare*/*consumare il* ~ a vorbi de pomană; ~ *sprecato* vorbe inutile. **4.** forță de a respira; *non aver* ~, *perdere il* ~, *rimanere senza* ~ **a)** a nu mai respira; **b)** a se tulbura, a-și pierde cumpătul; *(fig.) rimettere il* ~ *in corpo* a-și reveni; *avere poco*/*molto* ~ *(sport)* a avea puțină/multă rezistență; *fare il* ~ a se antrena. *SIN. energia, forza.* **5.** oboseală, efort; *a forza di* ~*-i* cu mari eforturi. **6.** *(înv., lit.)* briză; adiere. **7.** ființă vie; *(înv.)* suflet. **8.** *(înv.) non intender* ~ a nu înțelege nimic; *(înv.) cosa fatta col* ~ lucru făcut cu cea mai mare delicatețe; *(prov.) finché c'è* ~ *c'è speranza* omul cît trăiește nădăjduiește.
fibbia *s.f.* cataramă; agrafă.
fibbiàio *s.m.* fabricant/vînzător de catarame/de agrafe.
fìbra *s.f.* **1.** fibră; ~ *muscolare*/*nervosa* fibre musculare/nervoase; ~ *vegetale* fibră vegetală; ~ *di vetro* fibră de sticlă; ~*-e sintetiche*/*artificiali* fibre sintetice/artificiale. **2.** carton (folosit pentru valize). **3.** *(la pl.; ind.)* măruntaie de animal. **4.** *(fig.)* interior; *la* ~ *del cuore*/*dell'animo* adîncul inimii/ sufletului. **5.** *(fig.)* constituție fizică; energie, vigoare; *uomo di forte* ~ om cu fibra tare/puternică; *non avere* ~ a nu avea vlagă; **6.** *(înv.)* venă.
fibràto *adj.* cu fibre.
fibrìlla *s.f.* fibrilă.
fibrillàre¹ *adj.* fibrilar.
fibrillàre² *vi. (a; med.)* a suferi de fibrilație.
fibrillazióne *s.f.* fibrilație.
fibrinògeno *s.m.* fibrinogen.
fibrinóso *adj. (chim.)* care conține fibrină.
fibròma *s.m. (med.)* fibrom.
fibrosìta *s.f.* natură/structură fibroasă.
fibróso *adj.* fibros.
fìbula *s.f.* **1.** *(anat.)* peroneu. **2.** *(ant.)* fibulă, agrafă.
ficàia *s.f. (înv.)* **1.** smochin. **2.** plantație de smochini.
ficàio I. *s.m.* **1.** plantație de smochini. **2.** vînzător de smochine. **II.** *adj.* privitor la smochine; *mese* ~ luna septembrie.
ficàlbo *s.m.* specie de smochin-alb/sălbatic. *SIN. bianchino.*
ficàto *adj. (rar; despre terenuri)* plantat cu mulți smochini; *pan* ~ pîine cu bucățele de smochine înăuntru.
ficcanàso *s.m. (fam.)* curios, băgăreț, indiscret.
ficcàre I. *vt.* **1.** a vîrî, a băga; ~ *un palo in terra* a vîrî un par în pămînt; ~ *il chiodo (fig.)* a nu-și schimba opiniile; *(înv.)* ~ *carote* **a)** a planta morcovi; **b)** *(fig.)* a născoci minciuni; ~ *il capo* a-și

vîrî capul; ~ *il naso (fig.)* a-şi vîrî nasul; *(rar)* ~*-la* a reuşi să spui o glumă/o minciună; ~*-si in capo/in testa qualcosa* a-şi vîrî ceva în cap; ~*-si le mani in tasca* a-şi vîrî mîinile în buzunar. *SIN. piantare.* **2.** *(fig.)* a fixa; ~ *la mente/l'intelletto in/sopra qualcosa* a-şi fixa mintea asupra unui lucru **II.** *vr.* a se vîrî; a se amesteca.

ficchino *s.m.* băgăreţ, indiscret.

ficcóne, -óna *s.m.* şi *f (augm.)* băgăreţ; intrigant.

ficédola *s.f.* păsărică mîncătoare de smochine.

fichéto *s.m.* loc plantat cu smochini.

fico *s.m.* **1.** smochin *(Ficus carica); l'apostolo del* ~ Iuda; *(fig.) devoto dell'apostolo del* ~ spion; *(fig.) attaccare il collare a un* ~ a se răspopi; *essere il* ~ *dell'orto (fig.)* a fi preferatul tuturor. **2.** smochină; *conservare/seccare i* ~*-i* a conserva/a usca smochinele; *una collana di* ~*-i secchi* un şir de smochine; *(fig.) serbar la pancia ai* ~*-i* a se ţine deoparte, a nu se amesteca din laşitate; *conoscere le sorbe dai* ~*-i (fig.)* a deosebi albul de negru; *(fig., pop.) non me ne importa un* ~ nu-mi pasă. **3.** palmă-cu-spini, nopal. **4.** *(fig., pop.)* pomul lui Adam. **5.** *(mai ales la pl., tosc)* fiţe, mofturi, fasoane; dulcegării; *far* ~*-i* a face fiţe; *esser pieno di* ~*-i (fig.)* a fi afectat.

fico², *-chi, s.m.* peşte marin *(Phycus blennoide).*

ficomicèti *s.m. pl.* ficomicete.

ficosécco *s.m.* **1.** smochină uscată; *(fig.) diventare un* ~ a slăbi/a se posmogi ca o smochină; *(fig.) far le nozze coi* ~*-i secchi* a face ceva din sărăcie. **2.** *(fig.)* cîrpăceală. **3.** cicatrice care rămîne pe gît (de la o infecţie glandulară). **4.** *(fig.)* nimic; *non vale un* ~ nu face doi bani; *non me ne importa un* ~ nu mă interesează deloc; *stimare un* ~ a face/a preţui o ceapă degerată; *(înv.) fare* ~ a eşua.

ficodindia *s.m. (bot.)* **1.** palmă-cu-spini, nopal *(Opuntia ficus indica).* **2.** fruct de nopal.

ficus *s.m. (bot.)* ficus *(Ficus decora).*

fida *s.f.* **1.** imaş, izlaz, păşune; contract de închiriere a păşunii. **2.** *(înv.)* bilet de liberă trecere, salvconduct.

fidànte I. *part. prez.* de la fidare şi *adj. (rar).* **II.** *s.m.* care închiriază o păşune.

fidànza *s.f. (lit., înv.)* încredere, credinţă; *dar* ~ a asigura; *fare* ~ a se încrede; *dare/prendere a* ~ a da pe garanţie.

fidanzaménto *s.m.* logodnă.

fidanzàre I. *vt.* **1.** a logodi. **2.** *(înv.)* a da încredere/siguranţă. **II.** *vr.* a se logodi.

fidanzàto, -àta I. *part. tr.* de la fidanzare şi *adj.* **II.** *s.m.* şi *f.* logodnic.

fidàre I. *vt.* a încredinţa cuiva ceva; ~ *il terreno* a închiria un pămînt de păşune. **II.** *vi.* a avea încredere în; a se sprijini pe; a nădăjdui. *SIN. confidare.* **III.** *vr.* a se încrede; ~*-si in* a se sprijini pe (un argument etc.); ~*-si sopra alcuno* a se încrede în cineva.

fidatézza *s.f.* fidelitate.

fidàto I. *part. tr.* de la fidare. **II.** *adj.* credincios; *persona* ~*-a* om credincios. *SIN. sicuro.*

fidecommésso *s.m. v.* fedecommesso şi *deriv.*

fidecommissàrio *adj.* de fideicomis.

fideismo *s.m.* fideism.

fideista, -isti, *s.m.* fideist.

fideiussióne *s.f. (jur.)* garanţie, chezăşie.

fideiussóre *s.m. (jur.)* garant, chezaş.

fidénte *adj. (lit.)* încrezător. *SIN fiducioso.*

fidenziàno *adj.* în stil voit pedant.

fidiaco, -ci, *adj. (sculpt.)* **1.** de Fidias, al lui Fidias. **2.** demn de Fidias.

fìdo¹ I. *adj. (lit.)* **1.** de încredere, fidel, credincios, leal. **2.** *(lit.)* cu care eşti familiarizat; *(fig.) petto* ~ suflet devotat; ~ *interprete* interpret fidel; ~ *giudice* judecător onest. **II.** *s.m.* persoană de încredere.

fìdo² s.m. 1. *(fin.)* credit; limită a creditului pe care banca îl poate acorda; *cifra di* ~ limită maximă a creditului. *SIN. castelletto.* **2.** *(fig.)* încredere; *non far* ~ *a nessuno (fig.)* a nu acorda credit/încredere nimănui.

fidùcia *s.f.* **1.** *(jur., în dreptul roman)* contract prin care se încredinţa un lucru unei persoane (cu condiţia să-l restituie mai tîrziu); ~ *del Parlamento al Governo* adeziunea Parlamentului la programul politic al guvenului; *voto di* ~ vot de încredere; *mozione di* ~ moţiune de încredere; *questione di* ~ chestiune de încredere. **2.** încredere; ~ *piena/assoluta/illimitata* încredere deplină/absolută/ilimitată; ~ *nell'avvenire/nella vittoria* încredere în viitor/în victorie; *avere/nutrire* ~ *in qualcuno/qualcosa* a avea încredere în cineva/ceva; *perdere la* ~ *in qualcuno* a pierde încrederea în cineva; *ingannare/tradire la* ~ *di qualcuno* a înşela/a trăda încrederea cuiva; *ispirare* ~ a inspira încredere; *persona/uomo di* ~ persoană/om de încredere; *ufficio/incarico di* ~ slujbă/funcţie de încredere. *SIN. fede.*

fiduciàrio I. *adj.* **1.** bazat pe încredere. **2.** fiduciar. **II.** *s.m.* om de încredere.

fiducióso *adj.*. plin de încredere, încrezător.

fièdere *vt., vr. (înv., poetic)* a răni.

fiéle *s.m. (numai sg.)* **1.** *(med.)* fiere, bilă; *amaro come, il* ~ amar ca fierea. **2.** *(fig.)* amărăciune, ranchiună, ură; *parole di* ~ cuvinte înveninate; *(înv.) portar* ~ *contro qualcuno* a păstra ranchiună cuiva; *non aver* ~, *essere senza* ~ a fi lipsit de ură; *masticar* ~ *e sputar dolce* a disimula ura; *(înv.) con mal* ~ cu ură. *SIN. livore, malanimo.* **3.** *(înv.)* viciu.

fienagióne *s.f.* **1.** cositul fînului. **2.** cosit *(timpul).*

fienàia *s.f. (rar)* fînărie.

fienàio *adj. (rar)* de fîn; *falce* ~*-a* coasă

fienaiòlo I. *s.m.* vînzător de fîn. **II.** *adj.* de fîn.

fienaròla *s.f. (zool.)* **1.** specie de şopîrlă. **2.** *(bot.)* plantă graminee *(Poa pratensis).*

fienicoltùra *s.f.* cultivare a/producere a fînului.

fienile *s.m.* **1.** fînărie. **2.** loc în paraginâ.

fièno *s.m.* fîn; ~ *fresco* fîn neuscat; ~ *ribollito* fîn alterat/încins; *(bot.)* ~ *santo* sparcetă *(Onobrychis viciae folia); uomo di* ~ om de paie; *fare il* ~ a strînge fînul.

fièra¹ *s.f.* **1.** tîrg, bîlci; *roba di/da* ~ lucruri de calitate proastă; *(fig.) corbellar la* ~ a rîde de oameni; *(înv.)* ~ *fredda* **a)** tîrgul gol/fără lume; **b)** tîrg în care se vînd obiecte fără valoare; *(înv.)* ~ *franca* tîrg în care nu se plăteau taxe. **2.** obiect cumpărat la tîrg. **3.** tîrg (naţional, internaţional); *la* ~ *di Milano* tîrgul de la Milano; ~ *campionaria* tîrg de mostre. **4.** tombolă. **5.** *(fig.)* învălmăşeală, dezordine.

fièra² *s.f.* **1.** fiară; *(înv.) condannato alle* ~*-e* condamnat să fie devorat de fiare (în circ). **2.** *(fig.)* persoană crudă, fiară. **3.** *(înv., poetic)* femeie fără inimă.

fieraiòlo *s.m.* vînzător/negustor de bîlci/de tîrg.

fierézza *s.f.* demnitate. *SIN. dignità, orgoglio.*

fieristico *adj.* care ţine de tîrg.

fièro *adj.* **1.** înspăimîntător, îngrozitor, înfricoşător; *battaglia* ~*-a* bătălie îngrozitoare; *bosco* ~ codru înfricoşător. **2.** crud, sălbatic, feroce; *aspetto* ~

înfăţişare feroce. **3.** sever, aspru, crud; *risposta ~-a* răspuns aspru. **4.** energic; curajos, îndrăzneţ; *~ in armi* soldat curajos. **5.** demn, mîndru, orgolios; *risposta ~-a* răspuns mîndru; *carattere ~* caracter demn; *andar ~ di qualcuno/qualcosa* a fi mîndru; de cineva/ceva. **6.** arzător, fervent; vehement, *amore ~* dragoste arzătoare. **7.** *(rar)* puternic, mare; *calore ~* căldură puternică. **8.** *(tosc.)* vioi; *bambino ~* copil vioi. **9.** *(înv.)* viclean, abil.

fièvole *adj. (lit., despre glas, sunete)* slab, stins.

fievolèzza *s.f. (rar)* **1.** slăbiciune (a glasului etc.). **2.** *(fig., rar)* uşurinţă, înclinare spre vicii.

fifa[1] *s.f. (fam., glumeţ)* frică.

fifa[2] *s.f. (ornit.)* pasăre cu creastă *(Vanellus tringa* sau *cristalus)*.

fifo *s.m. (com.)* criteriu de evaluare a mărfurilor.

fifóne *s.m. (fam., glumeţ)* fricos, laş.

figaro *s.m.* **1.** *(glumeţ)* bărbier. **2.** bolerou.

figgere *vt.* **1.** *(lit.)* a înfige; *~ un chiodo* a bate/a înfige un cui; *~ i piedi* a înfige picioarele (în pămînt), a se opri hotărît; *(fig.) ~-si in mente qualcosa* a-şi vîrî în minte ceva, a se încăpăţîna; *(înv.)* a face să încremenească. **2.** a fixa; *~ lo sguardo/gli occhi su qualcosa* a-şi fixa privirea/ochii asupra unui lucru; *(fig.) ~ la mente* a se strădui, a insista. **3.** *(înv.)* a stabili, a fixa; *~ termine* a stabili un termen.

figlièra *s.f. (la veliere)* adîncitură în care se întroduce marginea velei.

figlia *s.f.* **1.** fiică; *~ da maritare/da marito* fată de măritat; *(fig.) le ~-e di Eva* fiicele Evei. **2.** fată; femeie; *è una buona ~* e o fată bună. **3.** chitanţă; *blocchetto a madre e ~* chitanţier.

figliàle *adj., s.f. v.* filiale.

figliàre *vt.* **1.** a făta. **2.** *(poetic)* a produce roade.

figliàstro, -àstra *s.m.* şi *f.* fiu/fiică vitreg(ă).

figliàta *s.f.* pui fătaţi odată. *SIN. nidiata.*

figliatùra *s.f.* fătare; fătat.

figliazióne *s.f. v.* filiazione.

figlio *s.m.* **1.** fiu; *avere/allevare/educare un ~* a avea/a creşte/a educa un fiu; *~ unico* singur la părinţi; *~ primogenito/maggiore/minore* fiul cel mare/cel mic; *essere ~ di povera gente* a fi copil de oameni sărmani; *~ di primo/di secondo letto* fiu din prima/din a doua căsătorie; *~ di latte* copilul alăptat (de o doică); *è ~ di suo padre!* e taică-său bucăţică ruptă; e băiatul lui taică-său; *(eufem.) ~dell'amore* copil din flori; *(depr.) ~ di papà* băiat de bani gata; *~ di mammà* băiat/bărbat timid/cu caracter slab etc.; *(fig.) ~ di drusiana/di buona femmina/di buona donna/d'un cane* om necinstit/rău/ticălos/netrebnic; *~ unico di madre vedova (fig., glumeţ)* lucru rar/irepetabil; *~ del popolo* persoană de origine modestă; *~ d'arte* artist, care provine tot dintr-o familie de artişti. **2.** *(la pl.)* copii; *ha avuto parecchi ~-i* a avut destui copii; *salute e ~-i maschi!* sănătate şi băieţi! (urare făcută celui care strănută); *auguri e ~-i maschi* urări de bine şi băieţi (urare făcută unei persoane care aşeaptă un copil); *i ~-i dei ~-i* urmaşii; *i ~-i di Adamo (fig.)* oamenii; *i ~-i di Israele (fig.)* evreii. **3.** persoană iubită. **4.** cetăţean al unei regiuni/ţări. **5.** *(fig.)* consecinţă, rezultat.

figliòccio, -òccia *s.m.* şi *f.* fin, fină.

figliolàccio *s.m.* **1.** *(peior.)* fiu rău. **2.** *(fam., glumeţ)* om de treabă/cumsecade.

figliolànza *s.f.* **1.** progenitură, copii. *SIN. prole.* **2.** *(înv.)* relaţii asemănătoare celor dintre fii şi tată.

figliólo *s.m.* **1.** *(pop.)* fiu; *il ~ prodigo* fiul risipitor; *(prov.) a padre avaro, ~ prodigo* unul adună, altul risipeşte. **2.** băiat, tînăr. **3.** persoană îndrăgită/preţuită.

figliuòlo *s.m. v.* figliolo.

fignolo *s.m. (tosc.)* furuncul mic; coş.

fignolóso *adj. (tosc.)* plin de coşuri.

figulìna *s.f.* **1.** olărie, olărit. **2.** *(rar)* obiect de pămînt/de ceramică.

figulinàio *s.m. (rar)* olar. *SIN. vasaio.*

figulo *s.m.* olar.

figulìno *adj. (lit.)* privitor la olar/olărit; *terra ~-a* pămînt de olărit; *opere ~-e* vase din ceramică; *arte ~-a* ceramică.

figulo I. *s.m. (lit.)* olar. **II.** *adj. (înv.)* privitor la oale/olar.

figùra *s.f.* **1.** formă, aspect, înfăţişare; figură, chip; *mutare/conservare la propria ~* a-şi schimba/păstra înfăţişarea; *una ~ slanciata/elegante/tozza* o înfăţişare zveltă/elegantă/îndesată; *avere ~ di persona ammalata* a avea înfăţişare de persoană bolnavă; *in ~ umana* în formă de om; *una ~ simpatica/bella/sospetta* un chip simpatic/frumos/suspect; *il cavaliere della triste ~* cavalerul tristei figuri. **2.** *(mat.)* figură; *(ind.)* cifră. **3.** desen; ilustraţie; figură. **4.** *(la jocul de cărţi)* cărţile cu imagini. **5.** *(la jocul de şah)* orice piese (în afară de pion). **6.** simbol; *parlare in ~* a vorbi voalat. **7.** *(fig.)* imagine; plăsmuire. **8.** aparenţă, impresie; *far ~* a face impresie; *far una bella/brutta ~* a face bună/proastă; *far la ~ dello sciocco/del babbeo/del disonesto* a da impresia că eşti prost/necinstit. **9.** *(rar, fig.)* idee, ipoteză; *facciamo ~* să presupunem că; *(înv.) per ~* de exemplu. **10.** *~ retorica* figură de stil. **11.** *(patinaj)* figură, exerciţiu; *~-e obbligatorie/libere* figuri obligatorii/libere. **12.** *(înv.)* constelaţie. **13.** *(muz.)* notă.

figuràbile *adj. (rar)* imaginabil.

figuràccia, -àcce *s.f. (peior.)* **1.** chip urît, faţă urîtă, *fare una ~* a face impresie proastă. **2.** impresie proastă.

figuràle *adj.* figurat, alegoric.

figuràntе[1] *part. prez.* de la figurare şi *adj.*

figuràntе[2] *s.m.* **1.** *(teatru)* figurant. **2.** persoană lipsită de importanţă

figurare I. *vt.* **1.** a lucra după model; a reda; a reprezenta; *~ il bronzo/il marmo* a modela bronzul/marmura. **2.** a descrie, a prezenta, a zugrăvi. **3.** a reprezenta, a simboliza. **4.** *(înv.)* a recunoaşte (după figură). **5.** *(fig.)* a imagina, a-şi închipui; *te la figuri la faccia del professore?* îţi închipui ce figură a făcut profesorul?; *~ -si! figurati! figuriamoci! si figuri!* desigur da/nu. **6.** a se preface; *è inutile che figuri di non saper niente* e inutil să te faci că nu ştii nimic. *SIN. fingere.* **II.** *vi. (a)* **1.** a face impresie. *SIN. comparire.* **2.** a figura, a apărea. **III.** *vr. (lit.)* a căpăta chip/înfăţişare.

figuratamènte *adn. (despre modul de a se exprima)* prin reprezentări/simboluri; în mod figurat.

figurativìsmo *s.m.* tendinţă figurativă (în pictură şi sculptură).

figurativo *adj.* **1.** figurativ; *arti ~-e* arte plastice; *caratteri ~-i* caractere hieroglifice/figurative. **2.** *(înv.)* simbolic.

figuràto I. *part. tr.* de la figurare. **II.** *adj.* **1.** *ballo ~/danza ~-a* dans cu figuri. **2.** ilustrat, decorat cu figuri; *libro ~* carte ilustrată. **3.** figurat; *linguaggio ~* limbaj figurat.

figurazióne *s.f.* **1.** reprezentare, redare în artă (pictură, sculptură). **2.** figură de dans/gimnastică. **3.** *(muz., rar)* acompaniament armonic.

figurétta *s.f.* **1.** *(dim.)* figură mică. **2.** figură urîtă. **3.** *(înv.)* ticălos, netrebnic. **4.** *(înv.)* marionetă.

figurina *s.f.* **1.** figurină. **2.** statuetă. **3.** *(la pl.)* figură/imagine de carte. **4.** siluetă fină/elegantă.

figurinàio *s.m.* vînzător ambulant de statuete.

figurinista, -isti, *s.m.* şi *f.* desenator de modele (pentru jurnale de mode).

figurino *s.m.* **1.** *(dim.)* figurină; *~ di Luca* **a)** *(fig.)* persoană dichisită/sclivisită/afectată; **b)** persoană mică şi slabă. **2.** model (de rochie, de costum dintr-un jurnal de mode); *sembrare un ~* a fi îmbrăcat după ultima modă. **3.** persoană elegantă (îmbrăcată ultramodern).

figurista, -isti, *s.m.* portretist.

figùro *s.m. (depr.)* **1.** tip/individ dubios/suspect. **2.** persoană de moralitate îndoielnică.

figuróna *s.f.* **1.** *(augm.)* figură mare (reprezentată în pictură, în sculptură). **2.** *(glumeţ)* succes mare; *fare una ~* a avea succes în public, a reuşi foarte bine.

figuróne *s.m. (fam.)* figură bună; succes,

filu *interj.* **1.** fiu (reproduce fluieratul). **2.** exprimă dispreţ/silă etc.

fila *s.f.* **1.** şir, rînd; *una ~ di scolari/mattoni* un şir de şcolari/cărămizi; *mettere/tenere in ~* a pune/a ţine în şir; *prima/seconda ~* primul/al doilea rînd; *~ di denti* şir de dinţi; *a/per ~* în şir; *far ~* a se alinia; *far la ~* a face coadă; în *~ indiana* în şir indian; *(fig.) tirare le ~-e di qualcosa* a trage firele/ţele; *disertare le ~-e* **a)** a se defecta; **b)** *(fig.)* a dezerta; a abandona; *per ~ destr! per ~ sinistr!* la dreapta!; la stînga!; *serrare le -~e* a strînge rîndurile; *essere in prima ~* a fi în primele rînduri. **2.** serie neîntreruptă; şir; sumedenie, mulţime; *subire una ~ di sciagure* a suferi un şir de nenorociri; *di ~* fără întrerupere; *tre giorni di ~* trei zile în şir; *fuoco di ~.* **a)** serie continuă de lovituri; **b)** *(fig.)* serie de întrebări/contestări etc. **3.** serie de opt pătrăţele pe tabla de şah. **4.** *(tosc.)* rotiserie.

filàbile *adj. (rar)* care se poate toarce.

filàccia *s.f.* **1.** fibre vegetale (fuior). **2.** gire (destrămate dintr-o ţesătură).

filàccica *s.f.* **1.** fir destrămat/deşirat (dintr-o ţesătură ruptă) **2.** margine destrămată.

filaccicóso *adj. (rar)* filamentos.

filaccióso *adj. v.* filaccicoso.

filagràna *s.f. v.* filigrana.

filaménto *s.m., pl. filamenti m., (lit.) filamenta f.* **1.** *(anat.)* filament. **2.** *(electr.)* fir metalic foarte subţire, filament. **3.** *(bot.)* peduncul, filament.

filamentóso *adj.* filamentos.

filànda *s.f.* filatură (pentru fire de mătase).

filandàia *s.f.* filatoare.

filandière *s.m.* proprietar/director de filatură.

filandìna *s.f.* filatoare.

filàndra *s.f. (mai ales la pl.)* resturi (de la filatură şi ţesut).

filànte I. *part. prez.* de la filare[1]. **II.** *adj.* **1.** alungit, în formă de fir; *stella ~* stea căzătoare. **2.** *(schi)* parcurs pe care se poate prinde viteză. **III.** *s.m.* alterare a vinului. *SIN. grassume.*

filànte *s.m. (entom.)* viespe-de-groapă *(Vespa).*

filantropìa *s.f.* filantropie. *SIN. umanitarismo.*

filantròpico, -ci, *adj.* filantropic.

filàntropo *s.m.* filantrop.

filàre[1] I. *vt.* **1.** a fila, a toarce; *~ grosso/sottile* a toarce gros/subţire; *~ grosso (fig.)* **a)** a fi risipitor; **b)** a fi lipsit de scrupule; *al tempo che Berta filava* demult, pe vremuri, în vremurile de demult; *(fig.) ~ un discorso* a construi bine un discurs; *(fig.) ~ un'idea* a exprima bine o idee; *(fig.) ~ perfetto amore* a se înţelege bine. **2.** a transforma în fire; *~ l'oro/l'argento/il vetro/lo zucchero* a transforma în fire aurul/argintul/sticla/zahărul. **3.** *(fig., mar.)* a fila, a da drumul, a desfăşura încetul cu încetul, a lăsa să alunece uşor; *~ la catena dell'ancora a mare* a da drumul lanţului ancorei; *~ in bando* a lăsa să alunece cablul pînă cînd se opreşte singur; *~ i reni* a înceta să vîsleşti (scoţînd ramele din apă). **4.** *(fig.)* a curge; *la botte fila il vino* butoiul curge; vinul se prelinge. **5.** *(muz.) ~ un suono* a prelungi un sunet. **6.** a o şterge, a se căra; *(în loc.) filarsela all'inglese* a o şterge englezeşte. **7.** *(înv.)* a dispune anticipat. **II.** *vi. (a, e)* **1.** *(despre păianjen, vierme de mătase)* a face pînză/gogoaşă. **2.** *(despre brînză)* a se întinde, a se transforma în fire. **3.** *(despre vin, oţet)* a deveni vîscos. **4.** a curge încet în formă de fir; *l'olio fila* uleiul curge încet; *(fig.) il lume/la candela fila* lumina/lumînarea fileză; *(fig.) ~ di paura* a muri de frică. **5.** *(fig.)* a se desfăşura logic, a urmări un fir logic. **6.** *(fig.; despre pisică)* a toarce. **7.** *(fig.)* a merge cu viteză mare; a fugi; a o şterge la repezeală; *fila; filate!* pleacă! plecaţi!; *~ per la tangente (fig.)* a pleca în grabă; *~ diritto (fig.)* a merge pe drumul drept; *far ~ qualcuno* a face pe cineva să meargă pe drumul drept; *~ all'inglese* a o şterge englezeşte. **8.** *(fig., glumeţ)* a fi împreună, a se iubi.

filàre[2] *s.m.* **1.** şir, rînd; *~ di alberi* şir de copaci; *~ di pietre* rînd/strat de pietre. **2.** *(ind.)* serie de opt pătrate pe tabla de şah. **3.** *(rar)* rînd (scris).

filargìria *s.f. (înv.)* avariţie.

filarino *s.m. (fam., glumeţ)* **1.** curtezan, îndrăgostit. **2.** *(dial.)* vîrtelniţă.

filarmònica, *-che, s.f.* filarmonică.

filarmònico, *-ici, adj.* iubitor de muzică simfonică; *società ~-a* asociaţie de muzicieni amatori.

filastròcca *s.f.* **1.** poezie pentru copii. **2.** înşirare de vorbe, vorbărie.

filatelìa *s.f.* filatelie.

filatèlica *s.f.* filatelie.

filatèlico, *-ci* **I.** *adj.* filatelic. **II.** *s.m.* filatelist.

filatelìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* filatelist.

filatèra *s.f.* **1.** şir, serie. **2.** *(înv.)* litanie, pomelnic.

filatèrio *s.m. v.* filatterio.

filatèssa *s.f. v.* filatera.

filatèssera *s.f. (înv.)* miriapod.

filaticcio, *-icci, s.m.* borangic de calitate proastă (obţinut din gogoşi insuficient dezvoltate); ţesătură din aceste fire.

filàto I. *part. tr.* de la filare[1]. **II.** *adj. (fig.)* continuu, neîntrerupt; *parlare per tre ore ~-e* a vorbi trei ore în şir. **III.** *s.m.* fir răsucit; *~ semplice* fir întruna; *~ ritorto* fir în două/trei etc.; *~ cucirino* aţă de cusut; *(fig., glumeţ) riportare il ~* a merge la spovedanie.

filatóio *s.m.* **1.** maşină de tors. **2.** *(rar)* vîrtelniţă; *(înv.) girare il ~ (fig.)* **a)** a da drumul la fantezie; **b)** a avea teamă. **3.** parte a filaturii în care se deapănă firele.

filatóre, -trice I. *s.m.* şi *f., (pop.) f.* **-tora,** filator. **II.** *adj.* care fileză/toarce; *macchina ~-trice* maşină de filat.

filatrice *s.f.* maşină de tors/de filat.

filattèrio, *-éri, s.m. (bis., mai ales la pl.)* filacterii, tablele legii.

filatùra *s.f.* **1.** tors; toarcere; *~ a mano/a macchina* tors de mînă/cu maşină. **2.** filatură. **3.** *(agr.)* lungirea anormală a tulpinelor.

fileggiàre *vi. (a) (despre o pînză de corabie)* a se zbate uşor în vînt.
filellèno *adj., s.m.* **1.** *(ist.)* filoelen, filogrec. **2.** *(ist.)* luptător pentru independenţa grecilor.
filellenìsmo *s.m.* filoelenism.
filetèrio *s.m. (înv.)* busuioc sălbatic.
filettàre *vt.* **1.** a garnisi, a broda cu fire de aur/de argint (o carte, o haină). **2.** *(tehn.)* a fileta.
filettàto *part. tr.* de la filettare şi *adj.*; *(despre un caracter tipografic)* cu fiecare literă străbătută de o linie albă.
filettatóre *s.m. (tehn.)* muncitor la filetare.
filettatrìce *s.f. (tehn.)* maşină-unealtă de filetat.
filettatùra *s.f.* **1.** fireturi, bordură, broderie; ornamentare (cu fir de aur, de argint). **2.** *(tehn.)* filetare.
filètto[1] *s.m.* **1.** fir de lichid (vîscos). **2.** firet. **3.** *(tipogr.)* lamă de alamă de înălţimea literelor. **4.** liniuţă care uneşte literele. **5.** sforicică legată de plasele de pescuit. **6.** *(anat.)* frenuluri. **7.** zăbală. **8.** filet. *SIN. pane.* **9.** *(la ceasuri)* făgaşul în care se fixează geamul. **10.** *(fig.) (în loc., înv.) tenere in/a ~ qualcuno* a ţine la dietă pe cineva.
filètto[2] *s.m.* **1.** filé. **2.** pulpă.
filiàle I. *adj. (lit.)* filial, de fiu; *casa ~* filială. **II.** *s.f.* filială, sucursală.
filiazióne *s.f.* **1.** filiaţie. **2.** *(fig.)* provenienţă, derivaţie.
filibustière *s.m.* **1.** pirat (mai ales în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea). **2.** *(peior.)* aventurier. *SIN. mascalzone.*
filièra *s.f.* **1.** filieră (pentru fibrele textile). **2.** *(tehn.)* filieră (pentru metale). **3.** unealtă cu care se taie pielea fişii. **4.** organ abdominal la păianjen (cu care formează fire). **5.** *(rar)* şir.
filifórme *adj.* filiform, în formă de fir.
filìggine *s.f. v.* fuliggine.
filigràna *s.f.* **1.** filigran. **2.** *(fig.)* lucru făcut cu precizie/subtilitate.
filigranàto *adj.* filigranat.
filipèndula *s.f. (bot.)* aglică *(Spiraea filipendula).*
filippica *s.f.* filipică, discurs acuzator. *SIN. invettiva.*
filippìno[1] *adj., s.m.* filipinez, locuitor din Filipine.
filippìno[2] *s.m.* preot din congregaţia Sf. Filippo Neri. *SIN. prete dell'oratorio, oratoriano.*
filìppo *s.m. (ist.)* **1.** monedă de aur (bătută de Filip al II-lea al Spaniei). **2.** monedă milaneză de argint (în sec. al XVII-lea şi al XVIII-lea).
filistelsmo *s.m.* filistinism.
filistèo *s.m.* **1.** *(ant.)* filistean. **2.** *(depr.)* filistin, mic burghez. *SIN. conformista.* **3.** meschin, pedant.
fillo *s.m. (entom.)* specie de ortopteră *(Phyllium).*
fillociàdo *adj. (bot., despre o tulpină sau ramură)* care are forma unei frunze.
filloptòsi *s.f. (bot.)* desfrunzire.
fillòssera *s.f.* filoxeră *(Phylloxera vastratrix).*
fillossèrico *adj.* de filoxeră.
film *s.m. invar.* **1.** peliculă cinematografică. **2.** film; *~ pubblicitario* film publicitar; *~ d'animazione* film de animaţie. *SIN. cartoni animati.* **3.** cinema. **4.** pătură/strat subţire.
filmàbile *adj.* care poate fi transpus cinematografic; *romanzo ~* roman după care se poate face un film.
filmàre *vt.* **1.** a filma. **2.** *(rar)* a transpune cinematografic.
filmico *adj.* referitor la film.
filmistico *adj.* privitor la film, de film.
filmologìa *s.f.* cinematografie.
filmotèca *s.f.* filmotecă.
filo *s.m.* **1.** fir; *~ di cotone/di seta* fir de bumbac/de mătase; *~ semplice/doppio/torto* fir simplu/dublu/răsucit; *i ~-i del complotto* firele complotului; *essere attaccato a un ~ (fig.)* a fi agăţat de un fir; *dare del ~ da torcere (fig.)* a da de furcă; *esser legato a ~ doppio con qualcuno (fig.)* a fi inseparabili; *fare il ~ a qualcuno (fig.)* a face curte cuiva; *trarre il ~ dalla camicia a qualcuno (fig.)* a îndupleca pe cineva. **2.** ţesătură (de in, bumbac); *fazzoletto di ~* batistă din bumbac. **3.** ceea ce are forma de fir; *~ d'erba* fir de iarbă; *~ di paglia* fir de pai; *~ di ferro* sîrmă; *~ d'oro* fir de aur, fir; *il ~ del telefono* firul telefonic; *~ diretto (fig.)* fir direct; *~-i d'oro (fig.)* păr blond; *~ spinato* sîrmă ghimpată; *~ elettrico* fir electric; *~ morto* păr de porc/cal etc.; *~ di perle/coralli* şir de mărgele/corali; *i ~-i del formaggio* firele de brînză. **4.** sforicică; *il ~ a piombo* firul cu plumb; *~ d'Arianna* firul Ariadnei; *~ del traguardo* linia de sosire; *vincere sul ~ del traguardo* a se distanţa în ultima clipă; *~ della schiena (fig.)* şira spinării. **5.** sforile/firele cu care sînt mînuite păpuşile; *(fig.) tirare per i ~-i qualcuno* a manevra pe cineva; *(fig.) stare in piedi coi ~-i* a se ţine cu greu pe picioare. **6.** tăiş; *il ~ del pugnale/della spada/della scure/del rasoio/delle forbici* tăişul pumnalului/spadei/securii/briciului/foarfecelor; *spada di ~* spadă ascuţită; *perdere il ~* a se toci; *essere sempre in ~ (fig.)* a-ţi fi mereu foame; *essere/camminare/traversare sul ~ del rasoio* a fi/a merge/a se afla pe muchie de cuţit; *passare qualcuno a fil di spada* a trece pe cineva prin tăişul sabiei. **7.** muchie; *il ~ del tavolo* muchea mesei. **8.** adîncitură; urmă. **9.** *(fig.)* cantitate minimă; dram, fărîmă, pic, strop; *un ~ di voce* o voce şoptită/abia auzită; *un ~ di speranza* un dram de speranţă; *un ~ d'acqua* un strop de apă; *essere ridotto ad un ~* a fi foarte slab. **10.** *(fig.)* continuitate, direcţie; *perdere/ritrovare il ~ della storia* a pierde/a relua firul povestirii; *il ~ della corrente/del vento* direcţia curentului/vîntului; *per ~ e per segno* de-a fir a păr; *il ~ del legno* firu lemnului; *a ~, a dritto ~* pe fir drept; dr[e]pt; *stare a ~* a sta drept; *di ~* imediat, fără întîrzi[e]re; *(fig.) trovare il ~* a da de capăt; *prendere il ~ (fig.)* a prinde un fir, a găsi modalitatea de a face ceva. **11.** *(înv.)* şir; *(înv.) tenere in ~ (fig.)* a ţine în frîu.
filo- *prefix* filo-
filobus *s.m. invar.* troleibus.
filodèndro *s.m. (bot.)* filodendron *(Monstera deliciosa).*
filodènte *s.m. (rar)* canava, etamină; *punto a ~* punct de brodat pe canava, cruciuliţă.
filodiffusióne *s.f. (radio)* emisiune prin cablu.
filodrammàtica *s.f. (teatru)* trupă de (actori) amatori.
filodrammàtico, *-ci, adj., s.m. (actor)* amator, diletant.
filogènesi *s.f.* filogeneză, filogenie.
filogenètico *adj. (biol.)* filogenetic.
filogràna *s.f. v.* filigrana.
filolìno *s.m. (dim.)* firişor (foarte subţire).
filologìa *s.f.* filologie.
filològico, *-ici, adj.* filologic.
filòlogo, *-gi, s.m.* filolog.
filoncìno *s.m. (dim.)* **1.** franzeluţă lungă. **2.** *(geol.)* filon.
filóne[1] *s.m.* **1.** fir; dungă. **2.** *(geol.)* filon. **3.** firul apei, talveg. **4.** franzelă. **5.** direcţie. **6.** *(fig.)* tradiţie.
filóne[2] *s.m. (dial.)* persoană vicleană.
filoneìsmo *s.m.* pasiune exagerată pentru ce-i nou; goană după noutate.
filóso *adj.* aţos; plin de fire.
filosofàglia *s.f. (depr.)* filozofie.
filosofàle *adj.* **1.** filozofal; *pietra ~* piatră filozofală. **2.** *(depr.)* filozofic.

filosofànte I. *part. prez.* de la filosofare şi *adj. (rar).* II. *s.m. (depr.)* filozof.
filosofàre I. *vi. (a)* **1.** a se dedica studiului filozofiei. **2.** *(uneori depr.)* a filozofa. II. *vt.* a trata filozofic (o chestiune).
filosofeggiàre *vi. (a : ironic, depr.)* a vorbi ca un filozof, a face pe filozoful.
filosofèma *s.m.* **1.** formulă filozofică. **2.** silogism. **3.** *(ironic)* subtilitate filozofică, loc comun (în filozofie). **4.** *(depr.)* sofism.
filosoferìa *s.f. (rar, depr.)* filozofare.
filosofésco, -éschi, *adj. (rar, ironic)* ca un filozof.
filosoféssa *s.f.* **1.** specialistă în filozofie. **2.** *(ironic, fig.)* filozoafă.
filosofìa *s.f.* **1.** filozofie; ~ *del linguaggio* filozofia limbajului; ~ *morale* etică; ~ *della scienza* epistemologie. **2.** seninătate, înţelepciune; *prenderla con* ~ a privi lucrurile cu înţelepciune/filozofic/senin.
filosòfico, -ici, *adj.* **1.** filozofic. **2.** *(glumeţ)* distrat, neglijent, original; *vivere alla* ~*-a* a trăi ca un boem.
filosofismo *s.m.* falsă filozofie; pretenţie de gîndire filozofică
filòsofo *s.m.* filozof; *vivere da* ~ a trăi ca un filozof; *(ironic) fare il* ~ a face pe filozoful.
filosofùme *s.m.* **1.** *(depr.)* adunătură de pretinşi filozofi. **2.** idei filozofice greşite.
filòssera *s.f. v.* filossera.
filovìa *s.f.* troleibus.
filoviàrio *adj.* referitor la troleibus.
filtràbile *adj.* penetrabil.
filtràre I. *vt.* a filtra; a strecura. II. *vi. (e)* **1.** a se infiltra, a pătrunde. **2.** a picura. **3.** *(fig.)* a transpira; a se răspîndi.
filtràto I. *part. tr.* de la filtrare şi *adj.* II. *s.m.* filtrat.
filtrazióne *s.f.* filtrare.
filtro[1] *s.m.* filtru.
filtro[2] *s.m.* filtru, băutură socotită magică.
filtropròssa *s.f. (mec.)* aparat de filtrare a lichidelor sub presiune.
filudènte *s.m. v.* filodente.
filugèllo *s.m.* vierme de mătase.
fìlza *s.f.* **1.** şir, şirag; rînd; *una* ~ *di perle* un şir de mărgele. *SIN. fila.* **2.** serie, succesiune, înşirare; *una* ~ *di esempi* o serie de exemple. *SIN. sequela.* **3.** ghirlandă. **4.** însăilare. **5.** dosar (de pus în arhivă).
filzétta *s.f.* salam subţire.
filzuòlo *s.m.* scul, jurubiţă de mătase.
fìma *s.m. (chir.)* umflătură, tumoare.
fimbria *s.f. (înv.)* **1.** *(rar)* tiv cu franjuri sau brodat; *toccare la* ~ *dell'abito* a stinge marginea hainei (în semn de respect). **2.** *(med.)* apendice, extremitate (în formă de franjuri).
fimbriàto *adj. (înv.)* **1.** cu franjuri; cu tivul brodat. **2.** *(bot.)* organ cu marginea crestată.
fimicolo I. *s.m.* insectă care trăieşte în gunoi. II. *adj. (despre insecte)* care trăieşte în gunoi.
fìmo *s.m. (lit.)* bălegar, gunoi.
finàle I. *adj.* **1.** final; de sfîrşit; *vocale* ~ vocală finală; *esame* ~ examen final; *esito* ~ rezultat final; *decisione* ~ hotărîre finală; *giudizio* ~ judecată de apoi. *SIN. estremo.* **2.** privitor la scop, final; *proposizione* ~ propoziţie finală. **3.** decisiv, definitiv. II. *s.m.* **1.** final; *il* ~ *del dramma* finalul dramei; *vincere/imporsi nel* ~ a învinge/a se impune în final; *crollare sul* ~ a se prăbuşi în final. **2.** capătul firului undiţei. *SIN. bava setale.* III. *s.f.* **1.** *(lingv.)* poziţie finală (în cuvînt, frază). **2.** propoziţie finală. **3.** *(sport)* finală; *giocare/vincere la* ~ a juca/a învinge în finală; *entrare in* ~ a intra în finală.
finalismo *s.m. (fil.)* finalism.
finalissima *s.f. (sport)* finală.
finalista I. *s.m.* **1.** *(fil.)* finalist. **2.** *(sport)* finalist. II. *adj. (fil.)* conform finalismului.
finalistico, *-ci, adj. (fil.)* privitor la finalism, conform finalismului
finalità *s.f.* **1.** *(fil.)* finalitate. *SIN. teleologia.* **2.** scop, intenţie.
finalizzàre *vt.* **1.** *(rar)* a finaliza, a duce pînă la capăt. **2.** a atribui un scop.
finallòra *adv.* pînă atunci.
finànche *adv.* pînă şi, chiar şi.
finànza[1] *s.f.* finanţă; ~ *statale/pubblica* finanţele statului; *scienza delle* ~*-e* finanţe, ştiinţă care studiază finanţele; *guardia di* ~*-e* vameş, miliţie economică; *alta* ~ marea finanţă.
finànza[2] *s.f. (înv.)* scop, finalitate.
finanziaménto *s.m.* finanţare.
finanziària *s.f.* societate financiară.
finanziàre *vt.* a finanţa.
finanziàrio, -àri, *adj.* **1.** financiar, bancar. **2.** destinat investiţiilor.
finanziatóre, -trice *s.m.* şi *f.* finanţator, subvenţionator.
finanzièra *s.f.* **1.** redingotă. *SIN. redingote.* **2.** mincare din măruntaie de pui fierte în unt şi vin.
finanzière *s.m.* **1.** bancher; financiar. **2.** funcţionar la vamă/din miliţia economică.
finattantoché *loc. conj.* pînă în momentul cînd.
finca *s.f.* coloană (într-un registru), şir.
finché *conj. (introduce o prop. temporală cu verbul la ind. sau conj.; poate fi urmat şi de negaţia* **non** *fără să capete valoare negativă)* pînă cînd; *non uscirai* ~ *non te lo dico* nu vei ieşi pînă cînd nu-ţi spun eu.
fine[1] I. *s.f.* **1.** sfîrşit, capăt; *seguire una vicenda dal principio alla* ~ a urmări o întîmplare de la început pînă la sfîrşit; *non avere né principio né* ~ **a)** a fi nesfîrşit; **b)** *(fig.)* a nu avea nici cap nici coadă; *essere al principio della* ~ a fi la începutul crizei/prăbuşirii definitive; *buona* ~ *e buon principio!* un an nou bun! ~ *dell'ora* sfîrşitul lecţiei; *alla* ~ *del gioco/del salmo (fig.)* la sfîrşit, cînd totul s-a terminat; *essere la* ~ *del mondo (fig.)* a fi sfîrşitul lumii; ~ *della parola* sfîrşitul cuvîntului; *essere in* ~ *di vita* a fi pe moarte; *dare/porre* ~ *a qualcosa* a pune capăt unui lucru; *alla* ~ în sfîrşit; *alla* ~ *dei conti (fig.)* la sfîrşit; *alla* ~ *della* ~, *alla fin* ~ la sfîrşit de tot; *in* ~ în concluzie; *senza* ~ etern; *far* ~ a încheia; *(fig.) la* ~ *loda l'opera, la* ~ *corona l'opera* urma alege. **2.** moarte, distrugere, ruină; *fare una buona/bella/brutta* ~ a sfîrşi bine/frumos/urît; *mettere qualcuno a* ~ a ucide pe cineva; *correre/precipitare verso la* ~ a se rostogoli în prăpastie, a se îndrepta cu paşi mari spre ruină. **3.** *(rar, înv.)* hotar. II. *s.m.* **1.** scop; *prefiggersi/proporsi/conseguire un* ~ a prefigura/a-şi propune/a urmări un scop; *mirare/tendere a un* ~ a ţinti/a tinde spre un scop; ~ *a se stesso* scop în sine; *secondo* ~ scopul nemărturisit; *a* ~ *di bene* cu intenţii bune; *a* ~ *di vedere ecc.* cu scopul de a vedea. **2.** rezultat, efect, reuşită; *concludersi con un lieto* ~ a se încheia cu un rezultat fericit. **3.** *(lit.)* frîu, limită. **4.** *(rar, înv.)* hotar; *(înv.) a* ~ *terra* la capătul pămîntului.
fine[2] I. *adj.* **1.** fin, subţire; mărunt. **2.** *(fig.)* fin, subtil, pătrunzător, abil, viclean; *udito* ~ auz ascuţit; *vista* ~ vedere foarte bună; *ingegno* ~ spirit subtil; *una trovata* ~, *un espediente* ~ o găselniţă/un expe-

dient abil(ă) **3.** *(fig.)* fin, rafinat, distins, elegant. **4.** amabil, delicat, fin. **5.** *(lit., înv.)* bun, excelent. **II.** *s.m.* partea subțire (a unui lucru); *il ~ della lama* tăișul lamei; *lavorare di ~* **a)** a lucra lucruri fine/cu delicatețe; **b)** *(fig.)* a acționa cu viclenie, a lucra subtil.

finesettimàna *s.m.* și *f. invar.* sfîrșit de săptămînă.

finèstra *s.f.* **1.** fereastră; *aprire la ~* a deschide fereastra; *~ a tetto* fereastră situată lîngă acoperiș; *~ sopra tetto* fereastră în acoperiș; *aprire una ~* **a)** a face o fereastră; **b)** a deschide obloanele; *~ esterna* fereastra care dă spre stradă; *~ interna* fereastră care dă spre curte; *~ panoramica* fereastră mai mult lată decît înaltă; *~ alla ghigliottina* fereastră care se deschide de jos în sus; *stare alla ~* a sta la fereastră; *fare una ~ sul tetto a uno (fig.)* a spiona pe cineva; *entrare/passare per la ~ (fig.)* a pătrunde pe căi lăturalnice/prin relații/favoruri; *chiudere la ~ in faccia a qualcuno* a închide cuiva fereastra în nas; *donna da ~* femeie cochetă; *mettere alla ~ (fig.)* a spune tuturor lucrurile care te privesc; *buttare il denaro dalla ~* a arunca banii pe fereastră; *uscire dalla porta e rientrare dalla ~ (fig.)* a ieși pe ușă și a intra pe fereastră. **2.** *(med.)* deschidere; rană. **3.** *(înv.)* urechea acului. **4.** *(jurn.)* articol încadrat. **5.** *(mai ales la pl.)* ochi.

finestràta *s.f.* **1.** șir de ferestre. **2.** zgomot produs prin închiderea bruscă a unei ferestre. **3.** : pătrură în nori; *una ~ di sole* ieșirea soarelui dintre nori.

finestràto I. *adj. (rar)* prevăzut cu ferestre. **II.** *s.m.* șir de ferestre (la un etaj).

finestrìno *s.m.* **1.** fereastră mică și îngustă. **2.** ferestruică, geam (la mijloacele de locomoție). **3.** *(fig., glumeț)* spațiul gol (în locul unui dinte scos).

finézza *s.f.* **1.** finețe, subțirime; moliciune; *(fig.)* subtilitate. **2.** rafinament. **3.** amabilitate, politețe; *fare una ~* a face o favoare. *SIN. attenzioni.*

fingere I. *vt.* **1.** a închipui, a imagina. **2.** a simula. **3.** a simboliza. **4.** *(înv.)* a reda, a reprezenta (în pictură etc.). **5.** *(înv.)* a plăsmui, a forma. **II.** *vr.* a se preface; a se arăta.

fingiménto *s.m. (rar)* **1.** simulare, prefăcătorie. **2.** reprezentare, redare. **3.** *(lit.)* invenție.

fingitóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** prefăcut. **2.** plăsmuitor.

finibile *adj.* care poate fi terminat.

finiènte *s.m.* terminație, desinență.

finiménto *s.m. (rar)* **1.** terminare a unui lucru. **2.** finisare, desăvîrșire; *mettere/portare a ~* a finisa. **3.** *(colectiv)* serviciu, garnitură completă; *~ di perle* parură; coliere de perle; *~ da tavola* față de masă și șervete; *~ di cristallo* serviciu de cristal. **4.** *(la pl.)* hamuri, harnașament. *SIN bardatura.*

finimóndo *s.m.* **1.** sfîrșitul lumii. **2.** *(fig.)* catastrofă, confuzie; *quando glielo dissi, successe il ~!* cînd i-am spus-o a fost o adevărată dramă!

finire I. *vt.* **1.** a sfîrși, a termina; *~ un discorso* a termina vorba; *~ la vita/i giorni* a-și sfîrși viața/zilele; *~ gli anni* a împlini (o vîrstă); *~ la ferma* a termina serviciul militar; *~ di leggere ecc.* a sfîrși de citit etc. **2.** a finisa; *~ un mobile con intagli* a finisa o mobilă cu intarsii. *SIN. ultimare.* **3.** a epuiza, a termina; *~ un fiasco* a bea toată sticla; *(fig.) ~ qualcuno dai baci/dalle carezze* a sufoca pe cineva cu sărutări/mîngîieri. *SIN. estinguere.* **4.** a omorî, a ucide. **5.** a lichida, a termina; *~ liti/conti* a lichida certuri/socoteli. **6.** a mulțumi, a satisface, a place; *lo spettacolo non mi finisce* spectacolul nu m-a satisfăcut/nu mi-a plăcut. **7.** a înceta să faci un lucru; *~ di piangere/di lamentarsi* a înceta să plîngă/să se vaite; *finirla* a termina, a nu mai continua; *è tempo di ~-la* e vremea să terminăm; *finiscila!* termină! *SIN. interrompere, sospendere.* **8.** *(înv.)* a transpune în fapt, a aplica. **II.** *vi. (e)* **1.** a se termina, a se sfîrși; a înceta; *presto finirà la buona stagione* curînd se va termina vara; *~ bene/male* a se termina bine/rău; *è finito di piovere* a încetat să plouă. **2.** a-și avea capătul; a se termina; *questo fiume finisce nel Po* fluviul acesta se varsă în Pad; *la strada finisce tra i campi* drumul se termină între ogoare; *~ in tragedia/in farsa/in burla* a se transforma în tragedie/în farsă/în glumă; *~ in carcere/all'ospedale/al manicomio* a ajunge în pușcărie/la spital/în balamuc; *~ in vocale/in consonante* a se termina în vocală/în consoană. **3.** a deveni; *~ ricco/povero* a deveni bogat/sărac. **4.** *(fig.)* a ajunge să, a sfîrși prin; *so bene dove vuoi ~ con le tue allusioni* știu unde vrei să ajungi cu aluziile tale; *~ con/per (urmat de infinitiv)* a sfîrși prin; *finì per piangere* a sfîrșit prin a plînge, în cele din urmă a ajuns să plîngă; *come è andata a ~?* cum s-a terminat? **5.** a muri; *~ di vecchiaia* a muri de bătrînețe; *sentirsi ~* a simți că leșini. **III.** *s.m. (numai sg.)* sfîrșit, capăt; *il ~ del giorno* capătul zilei; *sul ~* către sfîrșit; *al ~* la sfîrșit.

finis *s.m. (glumeț)* sfîrșit; *~ delle lezioni* sfîrșitul lecțiilor.

finissàggio *s.m. (ind.)* finisaj.

finìta *s.f. (lit., înv.)* sfîrșit.

finitézza *s.f.* **1.** perfecție, desăvîrșire, finisaj. **2.** caracter limitat; limită; *la ~ della mente umana* limitele minții/gîndirii omenești.

finìtimo I. *adj.* limitrof, învecinat. **II.** *s.m.* locuitor pe teritoriul limitrof.

finitìvo *adj.* **1.** care servește ca încheiere; *(lingv.) modo ~* mod personal. **2.** *(ind.)* definitiv.

finìto I. *part. tr.* de la finire. **II.** *adj.* **1.** *farla ~-a con la vita* a pune capăt vieții, a se omorî; *farla ~-a con qualcuno* a termina cu cineva. **2.** perfect; *esecuzione musicale ~-a* execuție muzicală perfectă; *non ben ~* nefinisat perfect; *artista/artigiano ~* artist/meșteșugar extrem de bine pregătit. **3.** *(lingv.) modo ~* mod personal. **4.** *(fig.)* sfîrșit, terminat; *un uomo ~* un om terminat; *è finita* nu mai e nimic de făcut. **III.** *s.m.* **1.** *(fil.)* finit, limitat. **2.** *~ di stampare* datele de pe ultima pagină a unei cărți.

finitóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** cel care finisează (un lucru făcut de altcineva). **2.** utilaj folosit pentru finisare.

finitùdine *s.f. (fil.)* condiția a ceea ce este finit.

finitùra *s.f.* **1.** finisaj desăvîrșire. **2.** terminare, sfîrșit.

finlandése *adj., s.m.* și *f.* finlandez.

finnìco, -ici, *adj.* **1.** finic. **2.** finlandez.

finno *adj., s.m.* finic, (locuitor) al regiunii finice.

fino[1] *adj.* **1.** fin, delicat. **2.** fin, rafinat, subtil; ascuțit; *cervello ~* minte ascuțită. **3.** fin, subțire; *carta ~-a* hîrtie fină/subțire. **4.** *(înv.)* credincios.

fino[2] **I.** *prep.* **1.** pînă; *fin quando?* pînă cînd?; *fin qui* pînă aici; *fin lassù* pînă sus; *fin sopra i capelli* pînă peste cap. **2.** *(în loc. prep.) ~ a,* ~ in **a)** *(exprimă limita în timp și spațiu)* pînă la; *giungere ~ a mille metri di profondità* a ajunge pînă la o mie de metri adîncime; *andare ~ in fondo* a merge pînă la capăt; *aspettare ~ a domani* a aștepta pînă mîine; *dal principio ~ alla fine* de la început pînă la sfîrșit; *dal primo ~ all'ultimo* de la primul pînă la ultimul; *gridare ~ a restare senza voce* a striga pînă ce rămîi fără glas; **b)** *(exprimă aproximarea unei limite extreme) un pesce della lunghezza dai due ~ a sei metri* un pește lung între doi și șase metri. **3.** *(în loc. prep.) ~ da, (înv.) ~ di* pînă la

(exprimă limita de la care se pleacă şi la care se ajunge, în timp şi spaţiu); *venire ~ dall'Estremo Oriente* a veni tocmai din extremul Orient; *esiste ~ dal principio del mondo* există de la începutul lumii; *aspetta ~ da ieri* aşteaptă tocmai de ieri. **II.** *adv.* pînă cînd şi, chiar.

fino[3] **I.** *adj.* **1.** *v.* fine[3]. **2.** foarte pur; *oro/argento ~* aur/argint foarte curat. **3.** *(înv.)* de încredere, credincios. **II.** *adv. (în loc.) far ~* a părea elegant/rafinat.

finocchiélla *s.f. (bot., pop.)* brie *(Meun alhamanticum)*.

finòcchio *s.m.* **1.** mărar *(Foeniculum vulgare)*. **2.** moluia *(Peucedanum officinale)*! *(înv.) pascere di ~ qualcuno, dar ~-i (fig.)* a păcăli; *(înv.) sino al ~* pînă la capăt; *(tosc.) finocchi! (exclamaţie de uimire)*. **3.** *(înv.)* prost. **4.** *(fig., vulg.)* pederast.

finocchiòna *s.f.* mortadela condimentată cu seminţe de mărar.

finóra *adv.* pînă acum.

finta *s.f.* **1.** simulare, prefăcătorie; *far ~* a se preface; *far ~ di niente* a face pe prostul. **2.** *(la scrimă)* fentă, lovitură simulată. **3.** *(croitorie)* fentă.

fintàggine *s.f.* prefăcătorie; ipocrizie. *SIN. lanetta.*

fintànto *loc. conj. (înv.)* atîta timp cît.

fintantochè *loc. conj.* pînă cînd.

fintàre *vt., vi. (sport)* a fenta.

fintìno *s.m. (înv.)* păr fals (pe frunte).

finto **I.** *part. tr.* de la fingere. **II.** *adj.* fals, aparent; *~-a porta* uşă falsă; *capelli ~-i* păr fals. *SIN. artificiale, falso.* **III.** *s.m.* **1.** ipocrit, făţarnic. **2.** ficţiune, închipuire.

finzióne *s.f.* **1.** simulare, prefăcătorie. **2.** ficţiune, închipuire; *è una ~ poetica* e o ficţiune poetică.

fio[1] *fii, s.m.* **1.** *(înv.)* feudă; fief; *tenere in ~* a avea ca feudă. **2.** *(înv.)* tribut, plată (pentru o feudă). **3.** pedeapsă; *pagare il ~* a primi pedeapsa meritată. **4.** *(înv.)* merit, recompensă. **5.** *(înv.)* omagiu.

fio[2] *s.m. (înv.)* **1.** capăt; *(fig.) dall'a al ~* de la a la z; *venire al ~* a ajunge la o concluzie. **2.** *(fam.)* fleac, lucru de nimic; *un ~* un fleac, o nimica toată.

fiocàggine *s.f. (rar)* răguşeală

fiòcca[1] *sf.* **1.** *(înv.)* fulg de zăpadă. **2.** *(înv.)* grămadă, mulţime.

fiòcca[2] *s.f. (tosc.)* căpută.

fiocceàre **I.** *vi. (e)* **1.** a fulgui. **2.** *(fig.)* a cădea din belşug, a curge, a ploua cu. **3.** a alerga. **II.** *vt. (înv.)* a împrăştia în cantitate mare; *~-le a uno* a copleşi (cu reproşuri etc.).

fiocchettàre *vt.* a înzorzona, a împopoţona.

fiocchettatùra *s.f.* **1.** garnitură de panglici; zorzoane. **2.** împopoţonare, dichiseală.

fiocchétto *s.m.* fionc, fundiţă.

fiòcco[1], *-chi, s.m.* **1.** fundă; *legare/sciogliere il ~* a lega/a desface funda; *mettersi in ~-chi (fig.)* a se îmbrăca în haine de gală; *con ~-chi (fig.)* excelent; *pianista/professore/medico coi ~ -chi* pianist/profesor/medic excelent. **2.** smoc (de lînă, mătase etc.). **3.** fulg de zăpadă. **4.** grămadă de fibre naturale. **5.** *(mai ales la pl.)* paste făinoase scurte; *~-chi di avena* fulgi de ovăz. **6.** *(înv.)* abundenţă; *(înv.) fare il ~* a se îngrămădi. **7.** *(arg.)* furt.

fiòcco[2], *-chi, s.m. (mar.)* foc.

fioccóso *adj.* **1.** plin de fulgi. **2.** flocos, miţos.

fiocciùto *adj. (rar, lit.)* cu multe noduri; cu mulţi ciucuri.

fiochézza *s.f. (rar)* răguşeală.

fiòcina *s.f.* cange (de pescuit).

fiocinàre *vt.* a pescui cu cangea.

fiocinàta *s.f.* lovitură de cange.

fiocinatóre *s.m. v.* fiocciniere.

fiòcine *s.m.* **1.** sîmbure (de fruct, mai ales de strugure). **2.** pielita bobului de strugure.

fiocinière *s.m.* pescar cu cangea, aruncător de cange.

fiocinino *s.m.* pescar cu cangea.

fiòco, *-chi, adj.* **1.** *(despre glas)* slab; răguşit. *SIN. tenue.* **2.** *(despre lumină)* stins, slab. **3.** *(fig., lit.)* insuficient, neadecvat.

fiónda *s.f.* praştie.

fioràia *s.f.* florăreasă (cu coşul).

fioràio, *-ài, s.m.* florar, vînzător de flori (în magazin).

fioràle *adj.* floral, de floare.

fioràme *s.m. (colectiv)* **1.** flori multe (în grădină). **2.** flori (ţesute, brodate, imprimate); *stoffa a ~-i* imprimeu (cu flori).

fioràre *vi. (e; înv.)* a înflori, a face flori.

fioràta *s.f.* spumă (care pluteşte la suprafaţă într-un cazan cu vopsea).

fioràto *adj.* înflorat; imprimat, ţesut, brodat cu flori.

fioravànte *s.m. (bot.)* varză *(Brassica oleracea)*.

fior cappùccio *s.m. (bot.)* surguci *(Delphinium ajacis)*. nemţişori-de-cîmp *(Delphinium consolida)*.

fiordaliġi *s.f.* crin (stemă a dinastiei de Bourbon).

fiordaliso *s.m.* **1.** *(înv., poetic)* crin. **2.** albăstrea, vineţele *(Centaurea cyanus)*. *SIN. battisegola, battisuocera.*

fiordiliġi *s.m. v.* fiordaliġi.

fiòrdo *s.m. (geogr.)* fiord.

fiòre[1] *s.m.* **1.** floare; *~ di giardino/di serra/di campo* floare de grădină/de seră/de cîmp; *~ artificiale* floare artificială; *linguaggio dei ~-i* limbajul florilor; *(fig.) vedere/credere/sembrare tutto rose e ~-i* a vedea/a crede/a semăna totul frumos; *(fig.) spargere di ~-i il cammino della vita* a presăra drumul vieţii cu flori; *essere ~-i e baccelli* a părea vesel şi prosper; *portare un ~ all'occhiello* a purta o floare la butonieră; *pianta in ~* plantă înflorită; *essere in ~* **a)** a fi înflorit; **b)** *(fig.)* a fi în floare; *primo ~ (fig.)* puful care creşte înaintea bărbii; *a ~-i* cu flori. **2.** *(pop.)* plantă care produce floarea; *~ di cera* ceară *(Moya carnosa)*; *~ d'ogni mese* hilinică; *~ di passione* ceasornic; *~ di primavera* bănuţ; *~ nobile* floare de colţ; *~ di maggio* narcisă. **3.** *(fig.)* partea cea mai bună; floarea; *il ~ dei cavalieri* floarea cavalerilor; *fior ~* partea cea mai bună, floarea; *~ di farina* făină foarte albă; *~ del latte* smîntînă; *~ della lana* lîna cea mai moale; *il ~ della verginità* feciorie; *(fig.) ~-i retorici/poetici* mod rafinat de a scrie/a vorbi; *essere nel ~* a fi în momentul de vîrf; *nel ~ degli anni* în plină tinereţe. *SIN. perfezione.* **4.** persoană delicată. **5.** *(chim.)* pulbere fină (obţinută prin sublimare). **6.** *(lit.)* compendiu, antologie. **7.** *(fig.)* abundenţă, cantitate mare; *(în loc.) fior di mulţi; rimetterci un fior di quattrini* a pune la bătaie o sumedenie de bani; *(fig.) un fior di mascalzone* o mare puşlama. **8.** *(fig.)* partea de la suprafaţă; *(în loc. a fior di) sparire a ~ d'acqua* a dispărea la suprafaţa apei; *(fig.) dire qualcosa a fior di labbra* a spune ceva din vîrful buzelor. **9.** *(la vin)* floare. *SIN. fioretta.* **10.** pînză subţire. **11.** *(la cai)* stea în frunte.

fiòre[2] *s.m. (mai ales la pl., rar)* menstruaţie.

fiorènte *adj.* înfloritor.

fiorentìna *s.f. (buc.)* antricot fript.

fiorentìname *s.m. (colectiv, depr.)* florentini, lume/oameni din Florenţa.

fiorentineggiàre *vi. (a; lingv.)* a imita afectat pe florentini (în vorbă etc.).

fiorentinerìa *s.f. (lingv.)* florentinism, afectare în imitarea florentinilor (în vorbă etc.).

fiorentinéseo, *-éschi, adj.* florentin; *modo/accento ~* mod (de a fi/de a vorbi)/accent florentin.
fiorentinìsta, *-i,* **I.** *s.m.* susţinător al florentinismului. **II.** *(rar)* florentin.
fiorentinismo *s.m. (lingv.)* **1.** florentinism (locuţiune caracteristică vorbirii florentine); *romanzo pieno di ~-i* roman plin de florentinisme. **2.** tendinţă (literară) de a-i considera pe autorii florentini ca depozitari şi model ai limbii italiene, florentinism.
fiorentinità *s.f.* **1.** caracter specific florentin. **2.** calitate a ceea ce este florentin.
fiorentinizzàre I. *vi. (a; lingv.)* a imita vorbirea florentinilor. **II.** *vt.* a transpune în graiul florentin; a italieniza.
fiorentino I. *adj.* florentin, din Florenţa; *parlata ~-a* vorbire/grai florentin(ă); *alla ~-a* în mod/manieră florentin(ă); *bistecca, costata alla ~-a* antricot/costiţă de viţel la frigare; *(chim.) vaso ~* vas/recipient cu două deschizături/orificii (la nivele diferite). **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Florenţa, florentin. **2.** grai florentin; *il ~ graiul florentin.*
fiorénza *s.f.* ţesătură uşoară de mătase (pentru lenjerie).
fiorétta *s.f.* **1.** *(rar, poetic, înv.)* floricică. **2.** floare/boală a vinului; vin care a prins floare.
fiorettàre *vt.* a înflori, a împodobi cu figuri de stil/cu variaţiuni muzicale; *~ una prosa di citazioni* a presăra/a împodobi o proză cu citate.
fiorettatùra *s.f.* **1.** înfloriturăîmpodobire cu figuri de stil. **2.** abuz de ornamente de stil/de variaţiuni.
fiorettista, *-isti, s.m. (scrimă)* floretist.
fiorétto[1] *s.m.* **1.** *(dim.)* floricică, floricea. **2.** partea cea mai aleasă/cea mai de seamă, frunte, elită, floare; il *~ della lana* lînă aleasă; *(înv.) ~ di cavalieri* floarea cavalerilor. **3.** *(mil.)* pluton de elită. **4.** culegere antologică de fragmente literare, florilegiu; *i ~-i di S. Francesco* florilegiul Sf. Francisc. **5.** supă dreasă (cu ou bătut). **6.** resturi de mătase (căzute la croit). **7.** abstinenţă voluntară; *i ~-i del mese di maggio* abstinenţa voluntară din luna mai. **8.** *(mai ales la pl.)* ornament, înflorire, înflorătură (a unui discurs, al unei scrieri).
fiorétto[2] *s.m.* **1.** *(scrimă)* floretă; *scherma di ~* scrimă la floretă; *~ elettrico* floretă electrică. **2.** *(scrimă)* buton de fixat în vîrful spadei (spre a o face inofensivă). **3.** vîrf de oţel, diamant (la perforatoare). **4.** *(electr.)* vergea izolantă.
fioricoltóre *s.m. v.* fioricultore.
fiorlerinito *adj.* cu flori împletite în păr.
fioricultóre *s.m.* floricultor.
fioricultùra *s.f.* floricultură.
fiorlèra *s.f.* jardinieră (la fereastră, pe balcon).
fiorìfero *adj.* care poartă/produce flori.
fiorile I. *s.m.* floreal (lună în calendarul republican francez). **II.** *adj.* de floare, floreal.
fioriménto *s.m.* înflorire (a unei plante).
fiorìno *s.m.* **1.** fiorin, florin *(monedă); (prov.)* a *quattrino a quattrino si fa il ~* ban cu ban se adună. **2.** *(înv.)* cotă de impozit. **3.** *(înv.)* bani, monede.
fiorìre I. *vi. (e)* **1.** a înflori, a face flori; *il giardino fiorisce grădina înfloreşte; il grano fiorisce* grîul înfloreşte/dă în spic. **2.** a înflori, a fi înfloritor, a prospera; *le arti e i commerci fioriscono in tempo di pace* artele şi comerţul înfloresc în timp de pace. **3.** a fi împodobit, a fi plin de; *~ di bellezza/d'innocenza* a fi învăluit de frumuseţe/de inocenţă. *SIN. prosperare.* **4.** a dobîndi faimă, a deveni renumit; *Dante fiorì alla fine dell'Evo Medio* Dante a devenit faimos la sfîrşitul evului mediu; *Roma fiorì per le armi e per il diritto.* Roma a devenit renumită pentru arta militară şi pentru ştiinţele în drept. **5.** *(fig.)* a reuşi; a se realiza; *vide ~ le proprie speranze* i s-au realizat speranţele. **6.** a face floare/mucegai; a (se) oxida; *il vino fiorisce* vinul face floare; *i muri fioriscono* zidurile prind mucegai; *il rame fiorisce* arama (se) oxidează. **7.** a se coşcovi (de umezeală); a înflori; *l'intonaco del soffitto sta fiorendo* tencuiala de pe tavan înfloreşte/se coşcoveşte. **8.** a încărunţi. **II.** *vt.* **1.** *(rar)* a umple cu flori; *la primavera fiorisce i campi ed i giardini* primăvara îmbracă cu flori cîmpiile şi grădinile. **2.** a presăra/a împodobi cu flori; *~ una tomba* a presăra cu flori un mormînt; *~ le stanze/la mensa* a împodobi cu flori camerele/o cantină. **3.** a picta/a desena cu flori, a înflora; *~ una parete* a picta un perete cu flori. **4.** a înfrumuseţa, a presăra, a împodobi; *~ una scritto con eleganti metafore* a împodobi o scriere cu metafore elegante. **5.** *(înv.)* a înfiera/a stigmatiza cu o ştampilă în formă de floare. **III.** *vr. (înv.)* a se împodobi; *(prov.) se son rose, fioriranno* urma alege.
fiorìsta, *-isti, s.m.* **1.** amator de flori; horticultor. **2.** pictor de flori. **3.** meşter de flori artificiale. **4.** florar; vînzător de flori.
fiorìta *s.f.* **1.** flori (aruncate la o manifestaţie/la o procesiune); *~ di neve* strat de zăpadă. **2.** ghirlande de flori (ce împodobesc străzile/procesiunile). **3.** *(fig., glumeţ)* lucruri împrăştiate/risipite pe jos; *la tua casa è una ~ di cenci, piatti e bicchieri* casa ta e o harabaură de zdrenţe, farfurii şi pahare. **4.** culegere/compendiu de poezie, bucăţi literare; *~ di liriche provenzali* culegere de versuri provensale. **5.** *(înv.)* înflorire.
fiorìto I. *part. tr.* de la fiorire. **II.** *adj.* **1.** înflorit, în floare; *vino ~* vin dat în floare. **2.** plin de flori. **3.** înflorat; *seta ~-a* mătase înflorată. **4.** plin, încărcat, înţesat; *un tema ~ di errori di ortografia* o temă plină de greşeli de ortografie. **5.** ales, deosebit; de elită; *gente ~-a* lume aleasă, elită; *ingegno ~* talent deosebit. **6.** *(fig.)* înflorit, împodobit. ornat; *stile ~* stil înflorit/bogat în figuri; *conversazione ~-a* conversaţie aleasă; *uomo ~ d'ogni virtù* om dotat cu toate harurile/virtuţile; *gotico ~* gotic tîrziu/accentuat împodobit; *carità ~-a* faptă bună (făcută din inimă). **7.** *(fig.)* prosper; fericit; *età/vita ~-a* vîrstă/viaţă fericită; *scuola ~-a* şcoală foarte frecventă. **8.** încărunţit; *barba ~-a* barbă cărunta.
fiorìtùra *s.f.* **1.** înflorire, înflorit; *durante la ~ dei narcisi* la timpul înfloririi narciselor; *una ricca ~* o înflorire bogată. **2.** perioada de înflorire; *siamo alla ~* ne aflăm în perioada de înflorire. **3.** *(fig.)* înflorire/dezvoltare a artelor; *si assiste ad una incredibile ~ di studi e scoperte scientifiche* asistăm la o nemaipomenită înflorire a studiilor şi descoperirilor ştiinţifice. **4.** *(fig.)* înflorire, eleganţă, împodobire; *la ~ dello stile* eleganţa stilului; *un brano musicale ricco di ~-e* o bucată muzicală plină de înfloriturivariaţiuni. **5.** pată de umezeală/mucegai etc. **6.** erupţie; *~ alla pelle* erupţie pe piele; *una ~ di foruncoli* o erupţie de furuncule.
fiormàggi *s.m. (bot.)* narcisă, zarnacadea *(Narcissus poeticus).*
fioróne *s.m.* **1.** *(augm.)* floare mare (desenată/sculptată/brodată). **2.** *(arhit.)* rozetă. **3.** smochin văratec.
fiorranclno *s.m. (ornit.)* florinte *(Chloris chloris).*
fiorrànclo *s.m. (bot.)* filimică *(Calendula officinalis).*
fiorùme *s.m.* pleavă de la fîn.
fiósso *s.m.* **1.** scobitura tălpii piciorului. **2.** scobitura tălpii (la pantof).
fiòtola *s.f. (înv.)* flaut; fluier.

fiottàre *vi. (a)* **1.** a gîlgîi. **2.** a undui. **3.** a mormăi. **4.** a plînge încet/pe înfundate.

fiòtto *s.m.* **1.** gîlgîit; zgomot surd. **2.** val/undă; *sgorgare a ~-i (despre sînge etc.)* a curge în valuri; *un ~ di sangue* un val/flux de sînge. **3.** *(înv.)* maree. **4.** *(rar)* geamăt, scîncet, murmur. **5.** *(înv.)* insultă; dojană aspră. **6.** *(înv.)* mulțime, gloată; *in ~* în gloată.

fiottóne, -óna, *s.m.* și *f. (rar)* mormăitor; bîzîitor.

firma *s.f.* **1.** semnătură, iscălitură; *apporre/mettere la ~* a semna, a iscăli; *~ chiara/illeggibile* semnătură clară/ilizibilă; *(adm.) andare alla ~* a merge după o semnătură; *~ falsa* semnătură falsă; *sottoporre una ~ a perizia calligrafica* a supune o semnătură expertizei grafologice; *raccogliere le ~-e* a strînge semnături; *registro delle ~-e* registru de semnături (pentru vizitatori); *(fam.) ci farei la ~!;* aș fi tare bucuros/încîntat! **2.** renume, nume recunoscut, celebritate; *avere una buona ~* a fi un nume recunoscut; *le grandi -e della letteratura mondiale* numele mari/celebrităților literaturii mondiale; *ormai è diventato una ~!* azi este cineva/e un nume! **3.** *(rar)* firmă comercială. **4.** semnare, iscălire, iscălit; *documenti che vanno alla ~* acte ce merg la iscălit; *ora della ~* ora la care se semnează (actele); *~ in bianco* iscălitură în alb. **5.** *(com.)* girare, garanție (din partea unui terț); *ha la ~ per l'impresa* are semnătura girantului pentru a acționa. **6.** *(fig.)* confirmare, întărire, ratificare; aprobare; *per partire aspettiamo la vostra ~* ca să plecăm așteptăm confirmarea voastră. **7.** *(mil.)* reangajat.

firmaiòlo *s.m. (mil.)* reangajat.

firmaménto *s.m.* **1.** *(poetic, rar, la pl.)* firmament; boltă cerească; *le stelle del ~* stelele de pe bolta cerească. **2.** *(fig.)* grup cunoscut/de mare notorietate; *il ~ del teatro/della letteratura* numele mari ale teatrului/literaturii. **3.** *(înv.)* confirmare. **4.** *(înv.)* stabilitate.

firmàno *s.m. (ist.)* firman, decret, edict.

firmàre I. *vt.* **1.** a semna, a iscăli; *~ un atto come autore/come testimone* a semna un document ca autor/martor; *~ di mano propria* a semna cu propria-i mînă. *SIN. sottoscrivere.* **2.** a ratifica; *~ un trattato/un decreto* a semna un tratat/un decret; *(fig.) ~ la propria condanna* a-și tăia creanga de sub picioare. *SIN. sottoscrivere.* **3.** *(înv.)* a întări; a prevedea cu. **II.** *vr.* a se iscăli, a semna.

firmatàrio, *-àri, s.m.* semnatar; *i ~-i del trattato di pace* semnatarii tratatului de pace.

firmo *adj. (înv.)* sigur, cert.

fisàlia *s.f. (zool.)* specie de sifonofor *(Physalia caravella).*

fisarmònica *s.f.* acordeon; armonică.

fisarmonicìsta, *-isti, s.m.* acordeonist.

fiscàle I. *adj.* **1.** fiscal; *reati ~-i* abateri fiscale; *dazio ~* impozit fiscal; *avvocato ~* avocat specializat în impozite fiscale. **2.** aspru, rigid; *uomo ~* om aspru/rigid; *domande ~-i* întrebări inchizitoriale; *avere un superiore ~* a avea un șef meschin/al dracului. **II.** *s.m. (rar)* **1.** magistrat al fiscului. **2.** *(înv.)* judecător de instrucție. **3.** inchizitor.

fiscaleggiàre *vi. (a)* **1.** a face șicane. **2.** a cerceta/a interoga în mod inchizitorial.

fiscalìsmo *s.m.* **1.** fiscalitate. **2.** metodă vexatorie; samavolnicie.

fiscalità *s.f.* **1.** fiscalitate. **2.** vexațiune, samavolnicie. **3.** cercetare vexatorie/aspră.

fiscèlla *s.f. (lit.)* coș de răchită (folosit de ciobani).

fischiàbile *adj.* demn de fluierat.

fischiàre I. *vi. (a)* **1.** a fluiera; a șuiera; *~ con le labbra* a fluiera din buze; *~ con due dita in bocca* a fluiera cu două degete în gură; *il vento fischiava tra i rami* vîntul șuiera printre crengi; *i proiettili fischiavano* gloanțele șuierau; *~ al cane* a chema/a fluiera cîinele; *~ a uno* a fluiera după cineva (chemare/atenționare). **2.** *(fam.)* a țiui urechea; *mi fischia un orecchio* mă vorbește/pomenește cineva. **3.** a vorbi defectuos; *quando parla fischia* cînd vorbește șuieră. **4.** *(fig., dial.)* a fi în mizerie; a fi rupt/uzat; *le sue scarpe fischiano* pantofii lui rînjesc. **5.** *(înv., rar, fig.)* a se arunca; a se băga; a se precipita. **II.** *vt.* **1.** a fluiera (o melodie); *~ una canzone* a fluiera un cîntec; *(mar.) ~ un ordine* o ordona prin fluier. *SIN. zufolare.* **2.** a dezaproba, a huidui, a fluiera; *fischiarono il tenore/la commedia/l'autore* au fluierat tenorul/piesa/pe autor; *(fig.) ~ una bastonata* a ciomăgi zdravăn. **3.** *(fotbal)* a fluiera; *~ un fuorigioco* a fluiera un ofsaid; *~ il calcio d'inizio* a fluiera lovitura de început a meciului; *~ la fine dell'incontro* a fluiera sfîrșitul meciului/partidei.

fischiàta *s.f.* **1.** fluierat. **2.** fluierătură, huiduire; *le ~-e dal loggione* huiduielile de la galerie.

fischiatìna *s.f. (în expr.) fare una ~* a fluiera un cîntecel.

fischiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care fluieră, fluierător.

fischierellàre *vi. (a)* a fluiera ușor/încet.

fischiettàre I. *vi. (a)* a ciripi încet (ca păsărelele). **II.** *vt.* a fredona, a fluiera; *~ un'arietta* a fredona o arietă

fischettìo, *-ìi, s.m.* fluierat prelungit/insistent.

fischiétto *s.m. (dim.)* **1.** fluier mic. **2.** fluier; *il ~ del capostazione/dell'arbitro* fluierul șefului de gară/arbitrului. **3.** *(fig.)* arbitru; *un buon ~* un arbitru bun; *il miglior ~ italiano* cel mai bun arbitru italian. **4.** *(la pl.)* paste făinoase.

fischio, *fischi, s.m.* **1.** fluierătură; șuierătură. **2.** fluier; *prendere un corno per ~, prendere ~ -i per fiaschi* a se înșela, a lua un lucru drept altul; *non valere un ~* a nu face doi bani/nici cît o ceapă degerată.

fischióne *s.m. (ornit.)* **1.** corlă, pescar *(Gallinula chloropus); ~ terraiolo* specie de corlă mică *(Numenius tenuirostris).* **2.** rață sălbatică *(Anas penelope). SIN penelope, bibbio, capirosso.*

fiscina *s.f. (înv.) v.* fiscella.

fisciù *s.m. invar. (rar)* eșarfă; batic.

fisco, *fischi, s.m.* **1.** fisc; *mettere nel ~, assegnare al ~* a confisca; *esattore del ~* perceptor. **2.** *(înv.)* procuror. **3.** *(înv.)* coș (de paie/nuiele).

fiscolo *s.m.* sac de stors măslinele la teasc. *SIN. bruscola.*

fisetère *s.m. (iht.)* căsalot *(Physeter macrocephalus).*

fisica *s.m.* **1.** fizică; *~ matematica* fizică matematică; *~ nucleare* fizică nucleară; *~ atomica* fizică atomică. **2.** *(înv.)* medicină.

fisicàggine *s.f. (înv.)* ciudățenie, fantezie.

fisicàle *adj.* **1.** de fizică. **2.** *(înv.)* medical.

fisicìano *s.m. (înv.)* medic.

fisicìsmo *s.m. (fil.)* fizicism, doctrină care tinde să dea o explicație fizică tuturor fenomenelor.

fisicità *s.f. (fil.)* caracter fizic (al unui fenomen etc.).

fisico, *-ici* **I.** *adj.* **1.** fizic; *proprietà/leggi ~-che* proprietăți/legi fizice; *(geogr.) carte ~-che* hărți fizice; *gabinetto ~* laborator de fizică. **2.** fizic, al fizicului; *difetto ~* defect fizic; *(înv.) medico/dottor ~* medic/doctor internist; *(înv.) malattie ~-che* boli interne. **II.** *s.m.* **1.** fizician; *un famoso ~* un renumit fizician. **2.** fizic, constituție fizică; *avere un bel ~* a avea un frumos fizic; *valutare qualcuno nel ~ e nel*

morale a judeca/a aprecia pe cineva după aspect şi după morală; *un ~ cagionevole* o constituţie fizică debilă. **3.** *(înv.)* filozof al naturii. **4.** *(înv.)* medic.

fisicochìmica *s.f.* ştiinţe fizico-chimice.

fisicomatemàtico *adj., s.m.* fizicomatematician.

fisicomeccànica *s.f.* fizică mecanică.

fisicóso *adj. (înv.)* **1.** pedant, minuţios. **2.** chiţibuşar; arţăgos.

fisima *s.f.* **1.** idee stranie/capricioasă. **2.** ţicneală; *andare in ~* a se înfuria. *SIN. fissazione.*

fisiòcrate *s.m. (ec. pol.)* fiziocrat.

fisiocràtico, *-ici, s.m. (ec. pol.)* fiziocrat.

fisiocrazìa *s.f. (ec. pol.)* fiziocraţie.

fisiognomìa *s.f. (rar) v.* fisiognomonia.

fisiògnomo *s.m.* expert în fizionomie.

fisiognomonìa *s.f.* ştiinţa fizionomiei.

fisiognomònico, *-ici, adj.* fizionomic, care ţine de arta fizionomistului.

fisiologìa *s.f. (biol.)* fiziologie.

fiziològico, *-ici, adj. (biol.)* fiziologic.

fisiòlogo, *-òlogi, s.m. (biol.)* fiziolog.

fisionomìa *s.f.* **1.** fizionomie; *~ regolare* fizionomie regulată. **2.** aspect (exterior) general; *un paesaggio con una inconfondibile ~* un peisaj cu o fizionomie imposibil de confundat. *SIN. carattere.*

fisionòmico *adj.* fizionomic.

fisionomista, *-isti, s.m.* fizionomist.

fisiònomo *s.m. (rar)* fizionomist (adept al lui Lavater),

fisiopatologìa *s.f. (med.)* fiziopatologie.

fisioterapìa *s.f.* fizioterapie.

fiso *adj., adv. (poetic)* cu privirea fixă, scrutător; *(înv.) dormire ~* a dormi profund/buştean.

fisognomìa *s.f.* pricepere de fizionomist.

fisonomìa *s.f.* **1.** *(înv.)* artă/pricepere de fizionomist. **2.** *(pop.)* fizionomie, aspect, înfăţişare.

fisonomìsta *s.m. v.* fisionomista.

fisònomo *s.m. v.* fisionomo.

fissàggio *s.m.* **1.** fixare, imprimare. **2.** *(foto.)* fixare, fixaj. **3.** fixare de culori (pe o ţesătură).

fissaménto *s.m. (rar)* fixare, oprire.

fissàre I. *vt.* **1.** a fixa, a imobiliza; *~ un'imposta/un uscio* a fixa o jaluzea/o uşă; *~ un foglio con le puntine da disegno* a fixa o foaie de desen cu pioneze; *~ un colore* a fixa o culoare. **2.** a fixa, a opri; *~ la mente su qualcosa* a-şi concentra atenţia asupra unui lucru; *~ l'occhio su una vetrina* a-şi fixa privirea pe o vitrină; *~ qualcosa nella mente* a-şi fixa ceva în minte. **3.** a fixa, a privi insistent/intens; *~ bene in volto qualcuno* a privi insistent pe cineva; *~ lo sguardo/gli occhi su qualcosa/qualcuno* a privi fix ceva (pe cineva), a scruta cu privirea; *non ~ così la gente!* nu mai fixa aşa lumea! **4.** a fixa, a stabili; a limita; *~ un pricipio/una data/un appuntamento* a fixa un principiu/o dată/o întîlnire; *~ le condizioni di resa* a fixa condiţiile de capitulare. **5.** *(fig.)* a opri, a rezerva, a fixa; *~ una camera d'albergo* a-şi opri o cameră la hotel. **6.** *(fig.)* a cădea la învoială, a tocmi, a tîrgui, a fixa; *~ qualcosa per una data somma* a tîrgui ceva pentru o anumită sumă; *~ il prezzo di qualcosa* a fixa preţul unei mărfi. **II.** *vr.* **1.** a se fixa, a se ţine bine. **2.** a se fixa, a se stabili; *si è fissato a Roma* s-a stabilit la Roma. **3.** *(fig.)* a se fixa, a se încăpăţîna, a se obstina; *~-si con l'occhio* a-şi fixa/pironi privirea; *~-si un'idea* a avea o idee fixă; *~-si di fare* a se încăpăţîna să facă; *si è fissato di diventare un pittore* şi-a băgat în cap să se facă pictor. *SIN. intestarsi.* **4.** a sta/a fi absorbit; a fi cufundat în gînduri.

fissativo *s.m.* fixativ.

fissàto I. *part. tr.* de la fissare. **II.** *adj.* fixat. **III.** *s.m.* **1.** persoană cu idei fixe; maniac; *è un ~* este un maniac. **2.** convenţie; angajament. **3.** întîlnire; *mancare al ~* a lipsi/a nu veni la întîlnire.

fissàto-bollàto *s.m.* act de vînzare-cumpărare de acţiuni.

fissatóre *s.m.* **1.** *(chim.)* fixativ; fixativ de păr. **2.** muncitor vopsitor (care fixează culorile).

fissazióne *s.f.* **1.** *(rar)* fixare. **2.** manie, idee fixă, obsesie; fix. **3.** *(înv.)* privire fixă.

fissézza *s.f. (rar)* concentrare, aprofundare (a unei idei).

fissile *adj.* **1.** fisurabil; *roccia ~* rocă fisurabilă. **2.** *(fiz.)* fisionabil.

fissionàbile *adj. (fiz.)* fisionabil.

fissionàre *vt. (fiz.)* a fisiona.

fissióne *s.f. (fiz.)* fisiune.

fissiparo *adj. (zool.)* scizipar.

fissipede *adj. (zool.)* paricopitat.

fissismo *s.m. (biol.)* fixism.

fissìstico, *-ici, adj. (biol.)* fixism.

fissità *s.f.* **1.** fixitate. **2.** constanţă; hotărîre; *la ~ dei nostri propositi* consecvenţa propunerilor noastre.

fisso I. *part. tr.* de la fissare. **II.** *adj.* **1.** fix, fixat; *tavola ~-a* masă fixată; *chiodo ~ al muro* cui fixat în zid; *~ coi chiodi* fixat cu cuie; *coltello a manico ~* şiş cu mîner fix; *(fig.) avere ~ nel cuore/nella mente* a avea fixat/împlîntat în suflet/în cap; *(fig.) idea ~-a* idee fixă; *chiodo ~* gînd chinuitor/ce nu-i dă pace. **2.** fix, stabil, imobil, nemişcat; *i soldati erano ~-i sull'attenti* soldaţii stăteau nemişcaţi în poziţie de drepţi; *(mil.) ~-i!* drepţi!; *stelle ~-e* stele fixe. **3.** atent, concentrat; *occhio ~ su qualcuno/qualcosa* privire fixă/concentrată asupra cuiva/unui lucru. **4.** *(fig.)* hotărît, inflexibil, categoric; încăpăţînat, obstinat; *ormai è ~ in quella sua opinione* acum s-a zis, nu-şi mai schimbă părerea; *(înv.) risposte ~-e* răspunsuri hotărîte; *avere il ~* a se încăpăţîna cu îndîrjire. **5.** *(fig.)* permanent fix, stabil; *stipendio/domicilio ~* salariu/domiciliu fix; *essere senza ~-a dimora* a nu avea domiciliu fix. **6.** *(fig.)* fix, constant, invariabil; *regola ~-a* regulă fixă; *prezzo/reddito ~* preţ/venit fix. **7.** *(fig.)* scabilit, înţeles, convenit; *resta ~ che ci vediamo domani* rămîne stabilit că ne vedem mîine. **8.** *(înv.)* des, strîns, bătut; *tela/tessuto ~* pînză/ţesătură deasă/bătută. **9.** *(înv.)* dens; *liquido* lichid dens. **III.** *adv.* fix, cu fixitate; *guardare ~* a privi fix. **IV.** *s.m.* venit/compensaţie/alocaţie fix(ă); *percepire un ~ più le percentuali* a percepe o sumă fixă plus procentele.

fistéllo *s.m. (înv.)* furuncul.

fistiàre *vi. (înv.) v.* fischiare **(I).**

fìstio *s.m. (pop.) v.* fischio.

fistola *s.f.* **1.** *(med.)* fistulă; *rimanere a ~ (despre o rană)* a se învechi. **2.** conductă de apă (la romani). **3.** *(muz.)* nai. **4.** ţeavă/tub de orgă.

fistolàre *adj. (med.)* fistular, de fistulă.

fistolo *s.m. (înv.)* **1.** *(med.)* fistulă. **2.** suferinţă mare. **3.** dracul, diavolul; *avere il diavolo nel ~* a fi diavolul în persoană.

fistolôso *adj.* de fistulă; cu multe fistule, fistulos.

fistùco *s.m. (înv.) v.* festuca.

fìstula *s.f.* **1.** *(muz.)* nai. **2.** *(înv., med.)* fistulă.

fistulatóre *s.m. (muz.)* cîntăreţ din nai.

fitèuma *s.f. (bot.)* gen de campanulacee; bănică *(Phyteuma orbiculare).*

fitobiologìa *s.f.* fitobiologie.

fitochìmica *s.f.* fitochimie.

fitòfago, *-òfagi, s.m.* fitofag.

fitografia *s.f.* fitografie.
fitolàcca *s.f. (bot.)* cîrmîz *(Phytolacca decandra)*. *SIN. uva turca.*
fitologìa *s.f.* fitologie.
fitòlogo, -òlogi, *s.m.* fitolog.
fitóne *s.m. (înv.) v.* p i t o n e.
fitopatologìa *s.f.* fitopatologie.
fitoterapìa *s.f.* fitoterapie.
fitotomìa *s.f.* fitotomie, anatomie a plantelor.
fitotróne *s.m.* fitotron.
fitozòo *s.m. (înv.; zool.)* fitozoare.
fitta *s.f.* **1.** împunsătură, junghi. *SIN. trafittura.* **2.** mlaştină, smîrc. **3.** adîncitură, înfundare de sapă în pămînt; *vangare a ~-e profonde* a săpa adînc. **4.** mulţime, grămadă; *una ~ di errori* o groază/grămadă de greşeli. **5.** vînătaie; lovitură; *pentola piena di ~-e* oală/cratiţă plină de lovituri. **6.** bătătură; *far ~ (despre piele)* a se bătători.
fittàbile *s.m. (rar, reg.)* arendaş.
fittaiòlo *s.m.* arendaş. *SIN. affittuario.*
fittaiuòlo *s.m. v.* f i t t a i o l o.
fittaménte *adv.* **1.** des, strîns. **2.** *(înv.)* prefăcut, simulat.
fittàvolo *s.m.* arendaş. *SIN. fittaiolo, affittuario.*
fittézza *s.f. (rar)* desime; structură deasă/densă.
fittile *adj. (lit.)* de lut, de pămînt ars; care ţine de olărie; *vasi ~-i* vase de pămînt.
fittìvo *adj.* fictiv, imaginar.
fittìzio, -ìzi, -ìzia, -ìzie *adj.* **1.** fictiv, nereal. **2.** fals, artificial; *sepoltura ~-a* cenotaf. *SIN. apparente.*
fitto[1] **I.** *part. tr.* de la f i g g e r e. **II.** *adj.* **1.** înfipt; *(fig.) spina ~-a nel cuore* durere mare/intensă şi continuă; *a capo ~* cu capul în jos; *(înv.) prezzo ~* preţ stabilit/fixat. **2.** des; *bosco ~* pădure deasă; *tessuto a trama ~-a* ţesătură bătută; *pettine ~* pieptene des; *lettera ~-a* scrisoare mărunt scrisă; *rete ~-a* plasă deasă. *SIN. folto, spesso.* **3.** dens; compact; des; *liquido ~* lichid dens; *nebbia ~-a* ceaţă densă; *pioggia ~-a* ploaie deasă; *tenebre ~-e* întuneric beznă; *inverno ~* toiul iernii. **4.** frecvent, des; *una ~-a serie di visite* o serie frecventă de vizite. **5.** străpuns. **6.** *(înv.)* hotărît, ferm, categoric. **III.** *adv.* **1.** neîntrerupt, intens; *piove/nevica ~* plouă/ninge tare; *parlare ~ ~* a vorbi neîncetat şi repede. **2.** frecvent; neîntrerupt, des; *lampeggia ~* fulgeră des; *nevica ~* ninge întruna; *star ~* addosso a *qualcuno* a se împinge/a se înghesui în cineva. **3.** *(înv.)* hotărît, ferm. **4.** *(înv.)* închipuit, imaginat.
fitto[2] *s.m.* **1.** arendă; *sul ~ non ci cade gragnuola* proprietarului nu-i pasă de greutăţile arendaşului. **2.** chirie; *dare/prendere a ~* a da/a lua cu chirie; *pagare/rincarare il ~* a plăti/a scumpi chiria.
fittonànte *adj. (bot.)* pivotant.
fittóne *s.m. (bot.)* pivot, rădăcină pivotantă.
fittonàre *vi.* a se înfige ca un pivot.
fittuàrio *s.m.* arendaş.
fittùme *s.m.* mulţime; furnicar de oameni.
fiumàle *adj. (lit.)* fluvial.
fiumàna *s.f.* **1.** fluviu/rîu umflat. **2.** ape revărsate; *la ~ ha rotto gli argini* apele revărsate au rupt stăvilarele. **3.** (şi *fig.*) şuvoi, torent; *una ~ di gente/di veicoli* o mare de oameni/maşini. *SIN. folla.*
fiumàno[1] *adj.* de fluviu, fluvial; *acqua ~-a* apă de fluviu. *SIN. fluviale.*
fiumàno[2] *adj., s.m.* (locuitor) din Fiume.
fiumàra *s.f.* **1.** torent. **2.** fluviu revărsat.
fiumàtico, -ici, -ica, -ice *adj. (înv.)* fluvial.
fiùme *s.m.* **1.** fluviu; rîu; *la sorgente/la foce di un ~* izvorul/vărsarea unui rîu/fluviu; *è come aspettare che passi il ~* a aştepta mult şi bine; *(prov.) il ~ non rigonfia di acqua chiara* bogăţia prea mare dă de bănuit. **2.** cantitate mare, fluviu; *(fig.) versare ~-i d'inchiostro* a scrie foarte mult; *a ~-i* foarte mult, în cantităţi mari. *SIN. abbondanza.* **3.** *(adjectival)* interminabil; fluviu; *seduta ~* şedinţă foarte lungă; *romanzo ~* roman fluviu.
fiumicciàtolo *s.m.* rîu; pîrîu.
fiutafàtti *s.m.* **1.** intrigant. **2.** curios.
fiutàre *vt.* **1.** a mirosi; a adulmeca; *il bracco fiuta la preda* ciinele/copoiul adulmecă prada; *(înv.) ~ le orme* a merge pe urmele, a urmări cu insistenţă; *~ odore di polvere* a mirosi a praf de puşcă. *SIN. annusare.* **2.** a trage pe nas, a aspira; *~ il tabacco* a trage pe nas tutun. **3.** a aspira cocaină. **4.** *(fig.)* a intui, a presimţi; a mirosi; *~ la tempesta* a presimţi furtuna; *~ un buon affare/un inganno* a mirosi o afacere bună/o înşelăciune/păcăleală. *SIN. subodorare.*
fiutasepòleri *s.m.* amator de antichităţi.
fiutàta *s.f.* **1.** mirosire; adulmecare. **2.** căutare superficială.
fiùto *s.m.* **1.** miros (la animale); *cane dotato di un ~ finissimo* ciine inzestrat cu miros foarte fin. **2.** mirosire, mirosit; *tabacco da ~* tutun de tras pe nas/de prizat; *al primo ~* imediat, de îndată. **3.** *(fig.)* fler; intuiţie; *ha un gran ~ sceglierti i collaboratori* are un fler grozav în alegerea colaboratorilor; *conoscere al ~* a judeca la prima vedere. **4.** *(fig., rar, lit.)* indiciu.
fiutóne *s.m.* **1.** intrigant. **2.** curios.
flabellìfero *s.m.* flabelifer (persoană care ţine evantaiul de pene al papei).
flabèllo *s.m.* **1.** evantai. **2.** flabel (evantai al papei).
flaccidèzza *s.f. (lit.)* fleşcăială, moliciune.
flaccidità *s.f. v.* f l a c c i d e z z a.
flàccido *adj.* flasc, slab; moale; fleşcăit. *SIN. cascante, floscio.*
flacóne *s.m.* flacon, sticluţă.
flagellaménto *s.m.* biciuire, flagelare.
flagellànte *s.m. (bis.)* flagelant, din secta flagelanţilor. *SIN. battuto, disciplinato.*
flagellàre I. *vt.* **1.** a biciui, a flagela; *~ uno schiavo/un condannato* a chinui un sclav/un condamnat. *SIN. sferzare.* **2.** a lovi, a bate cu putere, a izbi; *la tempesta flagellava i campi* furtuna izbea cîmpurile; *(rar, lit.) ~ l'aria con le ali* a zbura. **3.** *(fig.)* a flagela; a înfiera; a critica; a satiriza; *~ i vizi/le menzogne* a flagela viciile/minciunile. **4.** *(lit.)* a chinui. **II.** *vr.* **1.** a se flagela, a se biciui. **2.** *(lit.)* a se chinui; *~-si la testa* a-şi bate capul cu lucruri plicticoase.
flagellàto I. *part. tr.* de la f l a g e l l a r e. **II.** *adj.* flagelat, biciuit. **III.** *s.m. pl. (zool.)* flagelate.
flagellatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* flagelator, biciuitor.
flagellazióne *s.f.* flagelare biciuire.
flagèllo *s.m.* **1.** bici; *menare il ~* a biciui. **2.** biciuire (a sclavilor). **3.** *(fig.)* flagel, nenorocire, prăpăd; *il ~ della guerra/della carestia* flagelul războiului/foametei. *SIN. calamità.* **4.** *(fig.)* chin, flagel; dezastru; *tuo figlio è un vero ~* feciorul tău e un adevărat flagel. *SIN. disastro.* **5.** *(biol.)* flagel. **6.** *(fam.)* abundenţă, belşug.
flagiolétto *s.m. (muz.)* flajeolet.
flagizio *s.m. (înv.)* nelegiuire, păcat.
flàgra *s.f. (înv.)* bici, gîrbaci (pentru flagelare).
flagrànte *adj. (jur.)* flagrant, evident; *cogliere in ~* a prinde în flagrant delict; *essere in ~ contraddizione* a fi în contrazicere flagrantă; *in ~* asupra faptului.
flagrànza *s.f. (jur.)* flagranţă, caracter flagrant.

flagrare *vi. (înv.)* a arde cu flacără.
flaillo *s.m. (înv.)* lumînare, făclie.
flambèrga *s.f. (ist.)* spadă elveţiană (sec. al XVI-lea).
flàmine *s.m. (lit., ant.)* flamin (preot roman).
flamìnica *s.f. (ant.)* soţie de flamin.
flàmmeo **I.** *adj. (înv.)* roşu-aprins/purpuriu. **II.** *s.m.* văl nupţial (la romani).
flan *s.m. invar.* 1. flanc, flan (prăjitură). 2. *(tipogr.)* flanc.
flanàre *vt. (tipogr.)* a flanca.
flanèlla *s.f.* 1. flanel (ţesătură). 2. jachetă de lînă.
flàngia *s.m. (mec.)* flanşă ; *~ di tubo* guler, manşon, inel ; *(auto.) ~dell'albero a gomito* braţ de manivelă a arborelui cotit.
flangiàre *vt. (tehn.)* a îmbina cu flanşe ; a bordura , a încadra.
flangiatrìce *s.f. (tehn.)* maşină de bordurat / zicuit.
flangiatùra *s.f.* îmbinare cu flanşe, bordurare, ambutisare.
flàno *s.m. (tipogr.)* flanc.
flàto *s.m.* rîgîială.
flatulènto *adj.* care produce rîgîieli.
flatulènza *s.f.* rîgîială repetată.
flatuóso *adj. (pop.)* rîgîitor.
flautàto *adj. (muz)* modulat ca de flaut ; *voce ~-a* voce dulce ca sunetele unui flaut.
flauteggiàre *vi.* a cînta din flaut.
flautìggio, *-iggi, s.m.* suită de sunete din flaut.
flautìno *s.m.* 1. *(dim.)* flaut mic 2. *(înv.)* flautist.
flautìsta *s.m.* flautist.
flautizzàre *vi. (înv.)* a cînta din flaut.
flàuto *s.m.* 1. flaut ; *~ a becco* flajeolet ; *~ di Pane* nai 2. flautist 3. *(înv.)* instrument de suflat (în general).
flavénte *adj. (înv.)* blond-roşcat.
flavescènte *adj. v.* f l a v e n t e.
flavìzie *s.f. (înv.)* de culoare blond-roşcat. *SIN. biondezza.*
flàvo *adj. (poetic)* 1. galben, auriu ; (despre păr) blond. 2. *(înv.)* beat, ameţit, cherchelit.
flèbile *adj.* 1. plîngăreţ. 2. trist. 3. slab, abia auzit. *SIN. fioco, sommesso.* 4. *(muz.)* plîngăreţ, trist.
flebìte *s.f. (med.)* flebită.
flebotomìa *s.f. (med.)* 1. flebotomie, scoatere de sînge. 2. chirurgie inferioară.
flebòtomo *s.m.* 1. felcer. 2. *(depr.)* chirurg prost. 3. un fel de ţînţar purtător de virus *(Phlebotomus papatasi) SIN. papataci.*
flèche *s.f. (scrimă)* împungere.
flèmma *s.f.* 1. flegmă. 2. *(la pl.)* resturi rămase la fabricarea alcoolului. 3. *(fig.)* flegmă, nepăsare, indiferenţă.
flemmàtico, *-ici, adj.* flegmatic ; imperturbabil ; calm ; nepăsător. *SIN. lento, placido.*
flèmmone *s.m. (med.)* flegmon.
flemmonóso *adj. (med.)* cu flegmoane.
flessìbile *adj.* flexibil ; suplu, mlădios. *SIN. pieghevole, elastico.*
flessibilità *s.f.* flexibilitate ; suplеţe, mlădiere. *SIN. elasticità.*
flèssile *adj. (lit.)* flexibil.
flessióne *s.f.* 1. flexiune, îndoire, aplecare, mlădiere ; *~ di braccia / di gambe* flexiune a braţelor / a picioarelor ; *~ in avanti* flexiune / aplecare înainte. *SIN. piegamento.* 2. îndoire ; *la ~ di un arco* îndoirea unui arc. 3. scădere, diminuare ; *~ dei prezzi al dettaglio* scădere a preţurilor cu amănuntul ; *~ economica* recesiune economică. *SIN. diminuzione.* 4. *(lingv.)* flexiune ; *~ del sostantivo / del verbo* flexiune a substantivului / a verbului. 5. *(tehn.)* deformaţie la încovoiere ; *(mec.)* flambaj.
flessìvo *adj. (lingv.)* flexionar ; *lingue ~ -e* limbi flexionare.
flèsso **I.** *part. tr.* de la f l e t t e r e. **II.** *s.m. (înv.)* flexiune ; îndoire, încovoiere.
flessóre *adj., s.m. (muşchi)* care îndoaie ; *muschi ~ -i* muşchi flexori.
flessuosità *s.f. (poetic)* flexibilitate, mlădiere.
flessuóso *adj.* flexibil , mlădios ; *stile ~* stil mlădios.
flessùra *s.f. (geol.)* îndoitură în straturi (fără ruptură).
flèto *s.m. (înv.)* 1. mîhnire, plîns. 2. doliu.
flèttere **I.** *vt. (lit.)* 1. a îndoi ; a încovoia. 2. *(gram.)* a flexiona; a declina, a conjuga. **II.** *vr.* 1. a se îndoi, a se curba. 2. a face o flexiune (la gimnastică).
flibòtto *s.m. (mar.)* un fel de bastiment olandez.
flibustière *s.m. (înv.)* *v.* f i l i b u s t i e r e.
flicòrno *s.m. (muz.)* fligorn ; *(fig.) sonare il ~* a fi spion.
flìnte *s.m.* cristal de lentile.
flirt *s.m.* flirt.
flirtàre *vi. (a)* a flirta.
fliscòrno *s.m. v.* f l i c o r n o.
flit *s.m.* flit.
flitténa *s.f.* băşică (de arsură). *SIN. bolla.*
flòccido *adj.* flasc.
flòcco *s.m. (mar.)* floc, velă triunghiulară.
flòcculo *s.m. (astron.)* flocul. *SIN. facola.*
flogìstico *adj.* flogistic.
flògosi, flogòsi *s.f. (med.)* inflamaţie (a organelor).
flòmide *s.f. (bot.)* salvie de cîmp (*Salvia pratensis).*
flòra *s.f.* floră ; *~ batterica/intestinale* floră microbiană/intestinală.
floràle *adj.* 1. floral, de floare 2. *(mit.)* al zeiţei Flora.
floreàle **I.** *adj.* de flori, alcătuit din flori ; *stile ~* stil decorativ (secolele al XIX-lea şi al XX-lea). **II.** *s.m.* floreal (lună în calendarul primei republici franceze).
flòreo *adj. (lit.)* înflorit, înfloritor.
floricolo *adj.* 1. relativ la floricultură. 2. *(despre fluture)* care trăieşte pe flori.
floricoltùra, floricultùra *s.f.* floricultură.
floridèzza *s.f.* înflorire ; prosperitate ; *la ~ di un commercio* înflorirea / prosperitatea unui comerţ ; *(fig.) ~ di stile* eleganţă de stil. *SIN. rigogliosità.*
floridità *s.f. v.* f l o r i d e z z a.
flòrido *adj.* 1. înflorit, în floare. 2. înfloritor, prosper ; *commercio ~* comerţ prosper ; *condizioni ~ -e* condiţii economice prospere ; *anni ~ -i* ani ai tinereţii ; *stile ~* stil vioi ; *una donna ~ -a* o femeie grasă / planturoasă. 3. *(muz.)* contrapunct (în combinaţii ritmice variate).
florilègio, *-ègi, s.m.* 1. *(lit.)* florilegiu, antologie. *SIN. antologia.* 2. *(glumeţ)* colecţie, grămadă ; *~ di errori* o colecţie de greşeli.
florìre *vi. (înv.) v.* f i o r i r e (I.)
florulènto *adj. (înv.)* 1. plin de flori. 2. înfloritor.
floscézza *s.f.* fleşcăială, moliciune.
flòscio, flòscl, *adj.* 1. flasc; fleşcăit ; moleşit. *SIN. moscio.* 2. *(fig.)* moale, fără vigoare, slab ; *educazione ~ -a* educaţie slabă / ineficientă. *SIN. fiacco, molle.*
flosciùme *s.m. (colectiv)* 1. fleşcăială, fleaşcă. 2. lîncezeală, moliciune.
flòtta *s.f.* flotă ; *~ aerea* flotă aeriană.
flottàggio *s.m.* 1. *(av.)* plutire (a hidroavionului). 2. *(chim.)* flotaţie.
flottànte *adj.* 1. *(mar.)* flotant. 2. fluctuant (la bursă).
flottàre **I.** *vi. (a ; despre un hidroavion)* a pluti (la suprafaţa apei). **II.** *vt.* 1. a face să plutească (lemnele pe apă). 2. *(chim.)* a supune flotaţiei.
flottazióne *s.f.* 1. *(înv. , mar.)* plutire ; *linea di ~* linie de plutire ; *~ del legname* plutărit. 2. *(tehn., chim.)* flotaţie.
flottìglia *s.f.* flotilă de nave / nave de pescuit / ambarcaţiuni sportive ; *~ di sommergibili* flotilă de submarine.
fluènte *adj.* 1. fluent, curgător ; *capelli ~ -i* păr lung şi moale ;

quantità ~ cantitate variabilă. **2.** *(despre un oraş)* aşezat pe un fluviu. **3.** *(înv.)* curs de apă.

fluènza *s.f.* fluenţă, fluiditate ; curgere.

fluidàle *adj.* de fluid ; fluid.

fluidézza *s.f. v.* f l u i d i t à.

fluidità *s.f.* fluiditate.

flùido I. *adj.* fluid ; curgător. **II.** *s.m.* **1.** fluid, corp fluid. **2.** suflu, impuls.

fluìre *vi. (e) (lit.)* a curge, a coborî ; *il sangue fluiva dalla ferita* sîngele se scurgea din rană.

fluitàre I. *vi. (e ; rar)* **1.** a pluti (la suprafaţă). **2.** a se clătina. **II.** *vt.* a plutări ; a transporta cu pluta.

fluitazióne *s.f.* plutărit ; transport pe apă (cu pluta).

fluminénse *adj.* din Rio de Janeiro. *SIN. carioca.*

fluóre *s.m.* **1.** *(med.)* flux, curgere. **2.** *(chim.)* fluor.

fluorescènte *adj.* fluorescent.

fluorescènza *s.f. (chim.)* fluorescenţă.

fluorìdrico, *-ici, adj. (chim.)* fluorhidric.

fluorite *s.f.* fluorură de calciu.

fluòro *s.m. (chim.)* fluor.

fluorùro *s.m. (chim.)* florură ; ~ *di calcio* florură de calciu.

flussióne *s.f.* **1.** *(med.)* fluxiune ; ~ *di petto* pneumonie ; *(vet.)* ~ *lunatica / periodica* fluxiune periodică *(la cai).* **2.** *(înv. , în expr.) calcolo delle* ~ *-i* calcul diferenţial.

flùsso I. *s.m.* **1.** *(mar.)* flux, maree ; ~ *e riflusso* flux şi reflux. **2.** scurgere, flux ; expulzare (din corp) ; ~ *mestruale* flux menstrual ; *(fig.) un* ~ *di parole* un şuvoi de cuvinte. *SIN. getto.* **3.** *(fiz.)* flux ; ~ *luminoso* flux luminos ; ~ *magnetico* flux magnetic. **4.** mişcare continuă, flux ; *il* ~ *delle stagioni / del traffico* fluxul anotimpurilor / traficului. **II.** *adj. (înv.)* labil, caduc, nestatornic.

flussòmetro *s.m. (tehn.)* fluxmetru.

flùtto *s.m. (lit.)* val, undă.

fluttuaménto *s.m.* **1.** fluctuaţie, nestabilitate. **2.** unduire.

fluttuànte *adj.* **1.** plutitor. **2.** fluturător. **3.***(fig.)* instabil, oscilant, fluctuant.

fluttuàre *vi. (a)* **1.** a fi mişcat / agitat de valuri ; a undui. **2.** *(fig.)* a fluctua , a oscila ; *un individuo che fluttua* un ins care oscilează.

fluttuazióne *s.f.* **1.** unduire, învăluire. **2.** *(fig.)* fluctuaţie, oscilare. **3.** zvîcnire de coptură (la o bubă). **4.** *(fiz., chim.)* fluctuaţie.

fluttuóso *adj. (lit.)* furtunos ; învolburat.

fluviàle *adj.* **1.** fluvial. **2.** *(fig.)* în şiroaie ; *lacrime* ~ *-i* şiroaie de lacrimi.

fluviàttile *adj. (rar)* care trăieşte în apa fluviilor ; *pesci* ~ *-i* peşti de apă dulce.

fluviómetro *s.m.* fluviometru.

fobìa *s.f.* fobie ; aversiune. *SIN. antipatia.*

fòbico, *-ici* **I.** *adj.* relativ la fobie, cu fobii. **II.** *s.m.* persoană care are fobii.

fòca *s.f.* **1.** focă *(Phoca vitulina).* **2.** *(glumeţ)* persoană grasă.

focàccia, *-àcce, s.f.* **1.** lipie. **2.** plăcintă ; *render pane per* ~ a plăti cu vîrf şi îndesat.

focàce *adj.* focos, înfocat.

focàia *adj. , f. (în expr.) pietra* ~ cremene, piatră silicoasă.

focaiòlo I. *adj. (despre un teren)* arid. **II.** *s.m. (înv.)* fochist.

focàle *adj. (fiz.)* focal ; *distanza* ~ distanţă focală.

focalizzàre *vt. (foto.)* a focaliza, a fixa în focarul lentilei.

focàra *s.f.* cleşte (pentru foc).

focarìno *s.m.* fochist.

focàtico, *-àtici, s.m. (ist.)* fumărit (impozit).

focàto *adj.* roşu-aprins, înfocat ; *baio* ~ cal murg.

fóce *s.f.* **1.** gură / loc de vărsare a unei ape în mare ; *alle* ~ *-i del Danubio* la gurile Dunării ; *metter / aver / far* ~ a se vărsa în. **2.** deschizătură / intrare strîmtă. **3.***(geogr.)* chei. **4.***(înv.)* beregată, gîtlej.

focène *s.f. (zool.)* marsuin *(Phocoena communis). SIN. marsuino.*

focheggiàre *vt. (foto.)* a focaliza.

focherèllo *s.m. (dim.)* focuşor.

fochìsta, *-isti, s.m.* **1.** pirotehnician. **2.** fochist.

fociàta *s.f. (geogr.)* pas, trecătoare ; chei.

focile *s.m.* **1.** amnar. **2.** *(fig.)* stimulent, imbold. **3.***(înv., anat.)* tibie. **4.** *(înv., anat.)* peroneu.

fòco *s.m. v.* f u o c o.

focolàio, *-ài, s.m.* **1.** *(med.)* focar ; ~ *di infezione* focar de infecţie. **2.** focar *(la cuptor, căldare de abur etc.).* **3.** *(rar)* vatră. **4.** *(fig.)* focar ; *un* ~ *di vizio* un focar al viciului ; *il* ~ *della rivolta* focarul revoltei.

focolàre *s.m.* **1.** vatră ; cămin. **2.** focar *(la cuptor, căldare de abur etc.).* **3.** *(înv.)* sobă de gătit. **4.** casă, familie. **5.** *(rar, med.)* focar (de infecţie).

focòmetro *s.m.* focometru.

focóne *s.m. (augm.)* **1.** foc mare. **2.** focos (la arme). **3.** *(dial.)* cămin, vatră.

focóso *adj.* focos, înfocat ; *temperamento* ~ temperament focos ; *cavallo* ~ cal focos ; *(înv.) fluidi* ~ fluide încărcate cu particule sulfuroase. *SIN. ardente, impetuoso, veemente.*

fòdera *s.f.* **1.** căptuşeală. **2.** husă (de mobile, de valiză). **3.** copertă ; *la* ~ *di un libro* coperta / îmbrăcămintea unei cărţi.

foderàre *vt.* **1.** a căptuşi ; ~ *un abito* a căptuşi o haină ; ~ *un baule / una valigia* a căptuşi un cufăr / o valiză ; ~ *una parete* a tapeta un perete ; ~ *di zinco / cuoio / seta / carta* a căptuşi cu zinc / piele / mătase / hîrtie ; ~ *le parole* a repeta unele cuvinte deja spuse. *SIN. rivestire.* **2.** a acoperi cu o husă.

foderàto I. *part. tr.* de la f o d e r a r e. **II.** *adj.* căptuşit ; acoperit ; ~ *di zecchini* putred de bogat ; ~ *di grasso* obez ; *avere gli occhi* ~ *-i di panno* a fi legat la ochi, a avea orbul găinilor ; *occhi* ~ *-i di prosciutto* ochi roşii, cu pleoapele întoarse ; *aver gli orecchi* ~ *-i di cotone* a fi tare de urechi. *SIN. ricoperto, rivestito.*

foderatùra *s.f.* **1.** căptuşire ; căptuşeală. **2.** husă.

fòdero *s.m.* **1.** teacă ; *trarre la spada dal* ~ a trage spada din teacă. **2.** *(înv.)* căptuşeală. **3.***(înv.)* un fel de fustă. **4.** plută (de transport). **5.** lemne transportate cu pluta ; *far come i* ~ *-i d'Arno* a pleca şi a nu te mai întoarce. **6.** *(lit.)* provizii / furaje pentru armată.

fòga *s.f.* **1.** avînt, elan ; impetuozitate ; *(mar.) buttar* ~ a porni cu vîslele. *SIN. furia, veemenza.***2.** *(lit.)* urcuş / coborîre abrupt(ă).

fogàta *s.f. (înv.)* **1.** goană (după vînat). **2.** grenadă de mînă.

fòggia *s.f.* **1.** fel, mod ; ~ *di procedere / di parlare* mod de a proceda / de a vorbi. **2.** croială ; tăietură ; modă ; mod de a se îmbrăca. **3.** *(înv.)* calitate.

foggiàre *vt.* **1.** a forma ; a fasona. **2.***(fig.)* a plăsmui ; a modela ; ~ *l'ingegno / lo stile* a-şi modela talentul / stilul.

fòglia *s.f.* **1.** frunză ; ~ *del gelso* frunză de dud / agud ; *il cader delle* ~ *-e* **a)** începutul iernii ; **b)** începutul bătrîneţii ; ~ *morta* frunză uscată ; *color di* ~ *morta* culoarea frunzei ruginii ; *tremare come una* ~ a tremura ca o frunză ; *comprare / fumare la* ~ a fuma tutun netăiat ; *materasso di* ~ saltea umplută cu frunze de păpuşoi / porumb ; *mangiar la* ~ *(fig.)* **a)** a intui planurile cuiva ; **b)** a-şi da seama de o cursă ; *(fig.) non muover* ~ a nu face nimic, a nu mişca un deget, a lăsa lucrurile aşa cum sînt ; *più che* ~ *-e di maggio* cîtă frunză şi iarbă ; *metter le* ~ *-e* a înfrunzi ; *aver strappato la* ~ a rupe orice legătură cu iubitul / iubita. **2.** frunză sculptată / pictată (ca motiv ornamental). **3.** folie de aur / argint / aramă;

dorare a ~ a acoperi cu folii de aur. **4.** *(mec.)* lamă de oţel pentru arc.

fogliàccio, *-àcci, s.m. (depr., pop.)* fiţuică, ziar prost.

fogliàceo *adj.* **1.** *(bot.)* foliaceu. **2.** care se exfoliază.

fogliàme *s.m.* frunziş ; *a ~* (ornamentaţie de aur) în formă de frunze de acantă.

fogliàre[1] *vi. (a., înv.)* a înfrunzi.

fogliàre[2] *adj. (bot.)* foliaceu.

fogliàta *s.f.* coală cît intră într-un pachet (făcut dintr-o coală).

fogliàto *adj.* **1.** înfrunzit. **2.** laminat ; *argento / oro ~* argint / aur în folii.

fogliazióne *s.f.* înfrunzire.

fogliétta *s.f. (dim.)* **1.** frunzuliţă. **2.** foiţă (metalică), lamă subţire. **3.** sticluţă, măsură de capacitate (în Lazio) de o jumătate de litru ; *bere a ~ -e* a trage la măsea. **4.** tutun de prizat.

fogliètto *s.m.* **1.** foiţă. **2.** hîrtie de scrisoare. **3.** foaie, jurnal (de format mic). jumătate de coală de tipar, octavo. **5.** foaie (mică) volantă ; *i ~ -i dell'agenzia d'informazione* foile volante ale agenţiei de informaţii. *SIN. biglietto.* **6.** *(anat.)* membrană. **7.** foios, al treilea stomac la rumegătoare. *SIN. centopelle, omaso.*

foglìfero *adj. (bot.)* înfrunzit, care poartă frunze.

fòglio *s.m.* **1.** foaie de hîrtie, coală ; *~ bianco* coală / hîrtie albă; *~ rigato / a quadretti / da disegno* foaie cu linii / cu pătrăţele / de desen ; *un ~ di carta bollata* o coală de hîrtie timbrată ; *~ asciugante* sugativă ; *~ pergamena* hîrtie pergament. **2.** foaie , foiţă de lemn / metal ; lamelă ; folie ; *oro in fogli* aur în folii. **3.** foaie / pagină scrisă / tipărită ; *condensate il racconto in pochi fogli* condensaţi povestirea în puţine foi ; *~ d'annunci / di pubblicità* publicaţie, foaie publicitară ; *~ d'ordine* ordin de zi ; *~ volante* foaie volantă. **4.** hîrtie ; foaie, document ; *un ~ ufficiale* o hîrtie oficială ; *~ bianco* hîrtie semnată în alb ; *dar ~ bianco* a da mînă liberă/ libertate de acţiune ; *il ~ di via* foaie de drum ; *il ~ di via obbligatorio* ordin de evacuare / de expulzare dintr-o localitate pentru motive de securitate sau morale ; *(fig.) porgere il ~ bianco* a se preda fără condiţii ; *(auto.) ~ rosa* autorizaţie de conducere temporară. **5.** pagină ; *i fogli di un libro* paginile unei cărţi ; *(fig.) voltar ~* a trece la alt subiect/ a schimba subiectul. **6.** bancnotă, bilet de bancă ; *un ~ da mille / da diecimila* o bancnotă de o mie / de zece mii (de lire).

fogliόso *adj.* frunzos, foios.

foglìre *vi. (înv.)* a înfrunzi.

fogliùto *adj.* frunzos.

fògna *s.f.* **1.** canal (subteran, de scurgere). **2.** cloacă, hazna. **3.***(fig.)* persoană lacomă. **4.** *(fig.)* cloacă, drojdie a societăţii ; ambianţă coruptă.

fognaiuòlo *s.m.* **1.** muncitor de la canalizare. **2.**vidanjor.

fognàre **I.** *vt.* a canaliza ; a drena ; *(înv.) ~ una lettera* a elida, a pronunţa o literă. **II.** *vi. (e, a)* a viscoli.

fognaròla *s.f.* şanţ (în care se plantează viţa).

fognaruòla *s.f. v.* f o g n a r o l a.

fognàto *adj. (în expr.) uomo ~* om prefăcut.

fognatùra *s.f.* **1.**reţea de canalizare. **2.** drenaj ; *~ dei terreni agrari* drenajul terenurilor agricole. **3.** *(lingv., înv.)* eliziune.

fógno *s.m.* **1.** *(dial.)* viscol, furtună de zăpadă. *2.* canal de scurgere.

fognóne *s.m. (augm.)* canal colector.

fógo *s.m. (despre mîncare / băutură, în expr.) fare / mettere ~* a te îneca / a-ţi rămîne în gît ; *che ti faccia ~ !* să-ţi rămînă în gît !

fòia *s.f.* **1.** *(zool.)* rut. **2.** *(fig.)* dorinţă, poftă, rîvnire neînfrînată. *SIN. brama, frenesia.*

fòiba *s.f.* groapă ; rîpă ; *SIN. dolina.*

foiólo *s.m.* foios, al treilea stomac la rumegătoare.

fòla[1] *s.f. (înv.)* basm, născocire.

fòla[2] *s.f. (înv.)* avînt, asalt.

fòlade *s.f.* specie de scoică comestibilă *(Pholas dactylus).*

fòlaga *s.f. (ornit.)* lişiţă *(Eulica atra) ; ~ di canneto* persoană retrasă / modestă.

folàta *s.f.* **1.** rafală de vînt ; *una ~ di vento* o rafală de vînt. *SIN. raffica.* **2.***(rar, lit.)* cîrd, stol ; grup ; *una ~ di uccelli* un stol de păsări.

folcìre **I.** *vt. (defectiv)* a susţine, a sprijini, a propti. **II.** *vr.* a sta drept, a se ţine bine.

folclòre *s.m.* folclor.

folclòrico, *-ici, adj. (rar)* folcloric.

folclorìsta, *-isti, s.m.* folclorist.

folclorìstico, *-ici, adj.* folcloristic, folcloric, de folclor.

folgoràntе *adj.* **1.** fulgerător ; *(fig.) colpo ~* lovitură fulgerătoare ; *amore / passione ~* dragoste / pasiune fulgerătoare. **2.***(fig.)* strălucitor. **3.***(despre o durere)* străpungător.

folgoràre **I.** *vi. (a)* **1.***(lit.)* a fulgera ; a străfulgera ; *i colpi dell'artiglieria folgoravano* loviturile artileriei fulgerau. *SIN. balenare.* **2.** a străluci. **3.***(fig., lit.)* a se năpusti năpraznic; a acţiona fulgerător. **4.** *(fig., înv.)* a se lansa în injurii / invective. **II.** *vt.* **1.***(şi fig.)* a fulgera ; *Giove folgorò i giganti* Zeus i-a fulgerat pe giganţi ; *lo folgorò con lo sguardo* l-a fulgerat cu privirea. **2.** a trăsni / a lovi prin descărcare electrică ; *l'alta tensione folgorò due operai* înalta tensiune a trăsnit doi muncitori.

folgoraziòne *s.f.* **1.** fulgerare. **2.** *(med.)* leziune provocată de o descărcare electrică.

fòlgore *s.f. (şi fig.)* fulger.

folgóre *s.m. (înv.)* strălucire, lumină strălucitoare.

folgoreggiàre *vi. (a, e ; lit.)* **1.** a fulgera. **2.** *(fig.)* a cădea ca un trăsnet.

folgorìte *s.f.* fulgurită.

folklòre *s.m.* şi *deriv. v.* f o l c l o r e şi *deriv.*

fólla *s.f.* **1.** mulţime ; *gli applausi della ~* aplauzele mulţimii ; *far ~* a se înghesui. **2.***(fig.)* grămadă, mulţime ; *una ~ di pensieri disordinati* o groază de gînduri confuze. *SIN. moltitudine.* **3.***(text)* apă de fiert pîsla.

follànte *s.m.* produs chimic pentru piuare.

follàre *vt.* **1.** *(text.)* a bate / a da la piuă. **2.** a tescui struguri. **3.** a presa / a stoarce o piele. **4.** *(înv.)* a grăbi.

follatóio *s.m.* teasc (de struguri).

follatóre *s.m. (text.)* **1.** piuar. **2.** teasc de struguri.

follatrìce *s.f.* **1.** maşină de tescuit, teasc (de struguri / măsline). **2.** *(text.)* maşină de călcat postavuri.

follatùra *s.f.* **1.** batere / dat la piuă. **2.** tescuire.

fòlle[1] **I.** *adj. (lit.)* **1.** nebun ; *(prov.) chi ~ invia, ~ attende* de la un nebun nu te aştepta la ceva bun. **2.** îndrăzneţ, nebunesc. **3.** *(mec., despre organe de maşini)* care se mişcă în gol. **II.** *s.m.* nebun, zălud ; *sguardo da ~* privire de nebun ; *(mec.; despre poziţia schimbătorului de viteză) in ~* în punctul mort.

fòlle[2] *s.m. (înv.)* **1.**suflător ; foale. **2.** geantă.

folleggiaménto *s.m.* extravaganţă, nebunie.

folleggiàre *vi. (a)* **1.** a face lucruri nebuneşti. **2.** a se distra ; a face nebunii.

folleménte *adv.* nebuneşte.

follétto **I.** *s.m.* **1.** spiriduş ; *i ~ -i e gli gnomi* spiriduşii. **2.** *(fig.)* copil poznaş / zglobiu, spiriduş, drăcuşor. **II.** *adj.* nebunatic ; *spirito ~* spiriduş.

follìa *s.f.* **1.** nebunie, nesăbuinţă, lipsă de judecată / de prudenţă/ de bun simţ ; *la ~ dei giovanni* nesăbuinţa tinerilor. *SIN. sconsideratezza.* **2.** nebunie, prostie ; tîmpenie; *sono ~ -e di gioventù* sînt nebunii ale tinereţii ; *fare ~ -e* **a)** a

face prostii / nebunii ; **b)** a se distra nebuneşte; *alla ~* nebuneşte ; *ti amo alla ~* te iubesc ca un nebun ; *~ -e !* prostii !, tîmpenii !, nebunii ! **3.** nebunie, dementă, alienare; *essere in preda alla ~* a fi pradă nebuniei ; *la ~ di Orlando* nebunia lui Roland / Orlando ; *~ collettiva* nebunie / dementă colectivă, exaltare paroxistică. **4.** vechi dans portughez, folia (şi muzica respectivă).

follicolàre *adj. (biol.)* folicular.

follicolìna *s.f. (med.)* foliculină.

follicolìte *s.f.* foliculită.

follìcolo *s.m.* **1.***(biol.)* folicul. **2.** *(med.)* folicul ; cavitate mică ; *~ ooforo* folicul oofor. **3.** *(mar.)* manşetă / garnitură la ramă / vîslă.

follóne *s.m.* **1.** maşină de călcat postavuri. **2.** piuă. **3.** *(înv.)* călcător de postav, apretor (*muncitor*).

fólta *s.f. (înv., lit.)* mulţime, înghesuială.

foltézza *s.f.* **1.** desime ; *la ~ dei capelli* desimea părului. **2.** abundenţă, număr mare ; *~ di cose / di pensieri* grămadă de lucruri / de gînduri.

fólto I. *adj.* **1.** stufos, des ; *erba ~* iarbă stufoasă / deasă ; *bosco ~* codru des ; *barba ~* barbă deasă. **2.** numeros ; *un ~ gruppo di amici* un numeros grup de prieteni. **3.** dens, des ; *nebbia ~ -a* ceaţă deasă ; *tenebre ~ -e* întuneric beznă. **II.** *s.m.* desiş ; hăţiş, sihlă ; *nel ~ del bosco* în sihla pădurii ; *nel ~ della folla* în îmbulzeala mulţimii.

foménta *s.f.* compresă.

fomentàre *vt.* **1.** a aţîţa, a instiga ; *~ l'odio / la discordia / il malcontento* a aţîţa ura / neînţelegerile / nemulţumirea. **2.** *(înv.)* a obloji cu comprese. **3.** *(înv.)* a promova. **4.** a favoriza, a face pe plac.

fomentatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** aţîţător, instigator ; *un ~ di guerra* un aţîţător la război. **2.** promotor ; *~ di eroiche iniziative* promotor de iniţiative eroice.

fomentazióne *s.f.* **1.**excitare, aţîţare, instigare. **2.** *(med.)* aplicare de comprese.

foménto *s.m.* **1.** compresă. **2.**iască. **3.** stimulent ; încurajare.

fòmite *s.m.* **1.** iască, materie inflamabilă. **2.** *(fig.)* cauză, origine (a unui rău) ; *il ~ delle ribellioni* cauza rebeliunilor / răzmeriţelor. **3.** factor epidemic, cauză (activă) ; *essere ~ di malattie* a fi cauză a bolilor.

fòn *s.m.* **1.***(fiz.)* fon. **2.** uscător de păr (electric), fŏhn, foehn.

fonazióne *s.f.* fonaţiune.

fónda[1] *s.f. (înv.)* **1.** toc de pistol (la şa). **2.** geantă. **3.** abundenţă, belşug. **4.** suspensor (pentru cai). **5.***(înv.)* praştie.

fónda[2] *s.f.* **1.** adîncime ; fund ; *(mar., despre o navă ancorată) stare alla ~* a fi ancorat. **2.** *(rar)* fund ; hău ; adîncime. **3.** depresiune de teren. **4.** *(fig., înv.)* belşug.

fondàccio, -àcci, *s.m.* **1.**sediment pe fundul unui vas. **2.** solduri de marfă.

fóndaco, -achi, *s.m.* **1.**magazin de stofe de lînă. **2.** depozit de mărfuri. **3.** han de negustori (mai ales pe coastele Mediteranei în Evul Mediu).

fondàle I. *s.m.* **1.***(teatru)* fundal. **2.** adîncimea apei (într-un punct determinat). **II.** *adj.* de fund, de la fund.

fondàme *s.m.* drojdie / sediment pe fundul unui vas.

fondaménta *s.f. pl. v.* f o n d a m e n t o.

fondamentàle I.*adj.* fundamental ; *diritti ~ -i* drepturi fundamentale. *SIN. principale.* **II.** *s.m.* **1.** fundament, bază. **2.** *(muz.)* bas.

fondamentàre *vt.* **1.** a pune fundaţie / temelie (la o clădire). **2.***(fig., rar)* a fundamenta ; a demonstra.

fondaménto *s.m.* (*la pl. fondamenta* în sens propriu ; *fondamenti* în sens figurat). **1.** bază, temelie. **2.** *(la pl.)* fundaţii ; *le ~ -a del teatro* temelia teatrului ; *gettare le ~ -a* a efectua fundaţia. **3.***(fig.)* bază, temelie ; *i ~ -i di un sistema* bazele unui sistem ; *il ~ della storia / della filosofia* bazele istoriei / filozofiei ; *i ~ -i della società* temelia / bazele societăţii ; *parlare con ~* a vorbi cu referire la date precise ; *sono notizie senza ~* sînt ştiri nefondate / false ; *un lavorare senza ~* o muncă inutilă ; *far(e) ~ su / in qualcuno / qualcosa* a pune bază pe cineva / ceva ; *(glumeţ) i ~ -i* pantofi.

fondàre I. *vt.* **1.** a întemeia. a funda ; a clădi, a pune bază ; *~ un porto* a întemeia un port ; *~ una città* a pune bazele unui oraş ; *~ sul tufo / sulla pietra* a pune temelii trainice ; *(fig.) ~ sulla sabbia / sulla rena* a clădi pe nisip. **2.** *(fig.)* a întemeia, a funda ; a institui ; a forma ; *~ una società* a întemeia / a clădi o societate. *SIN. creare, formare, istituire.* **3.** *(fig.)* a inventa ; a descoperi ; *~ una scienza* a inventa o ştiinţă. **4.** *(fig.)* a fundamenta, a se baza pe ; *~ la difesa su prove inconfutabili* a-şi baza apărarea pe probe irefutabile ; *~ l'affermazione con un documento* a susţine afirmaţia printr-un document. **5.***(rar, fig.)* a instrui, a învăţa ; *~ uno nel greco/ nella matematica* a instrui pe cineva în greacă / în matematică. **II.** *vr.* **1.** a se baza ; *~ -si su ipotesi errate* a se baza pe ipoteze false / greşite. **2.** a conta pe ; *non dovete fondarvi su vaghe promesse* nu trebuie să contaţi pe promisiuni vagi. **3.** a aprofunda ; *~ -si in una scienza* a dobîndi cunoştinţe solide într-o ştiinţă.

fondàta *s.f.* drojdie, sediment ; depunere pe fund.

fondataménte *adv. (despre însuşirea unor cunoştinţe)* solid, adînc ; în mod fundamentat.

fondatézza *s.f.* **1.** bază bună / solidă. **2.** tărie. **3.** fundamentare (a unei argumentări etc.) ; validitate, justeţe, consistenţă ; *la ~ dei suoi sospetti* validitatea bănuielilor sale. *SIN. consistenza, validità.*

fondàto I. *part.tr.* de la f o n d a r e. **II.** *adj.* întemeiat ; justificat ; *ragioni ~ -e* argumente întemeiate ; *ho ragioni ~ -e per dire ciò* am toate motivele să spun aceasta ; *inverno ~* toiul iernii.

fondatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* fondator, întemeietor ; *soci ~ -i* membri fondatori.

fondazióne *s.f.* **1.** fundare, întemeiere ; *~ di un istituto / di un partito* fundarea unui institut / partid. *SIN. istituzione.* **2.** fundaţie, temelie.

fondèllo *s.m.* **1.** fund (al unui vas / obiect). **2.***(dial.)* tur (la pantaloni). **3.** nasture de lemn (care se îmbracă).

fondènte I. *adj.* care topeşte. **II.** *s.m.* **1.** *(fiz., chim.)* fondant. **2.**bomboană fondantă.

fóndere I. *vt.* **1.** a topi ; *~ l'oro* a topi aurul ; *il caldo fonde il ghiaccio* căldura topeşte ghiaţa. *SIN. sciogliere.* **2.** a turna în formă (o statuie de bronz etc.). **3.** *(înv.)* a risipi (averea etc.). **4.** a contopi, a face să fuzioneze, a amesteca ; *~ i colori / due classi* a contopi culorile / două clase. **5.** *(înv.)* a răspîndi, a difuza. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se topi ; a se lichefia ; *la cera fonde con facilità* ceara se topeşte uşor ; *i mettali fondono ad altissime temperature* metalele se topesc la temperaturi foarte înalte ; *la neve si fonde al sole* zăpada se topeşte la soare ; *(fig.) ~si in lagrime* a izbucni în plîns. **2.** a se contopi; *le due associazioni si sono fuse per motivi finanziari* cele două asociaţii au fuzionat din motive financiare.

fonderìa *s.f.* **1.** topitorie. **2.** turnătorie. **3.***(înv.)* distilerie de lichioruri.

fondézza *s.f.* adîncime ; *~ di muro* grosimea zidului.

fondiària *s.f.* impozit funciar.

fondiàrio, -àri, *adj.* funciar ; *proprietà ~ -a* proprietate funciară ; *rendita / tassa ~ -a* venit / impozit funciar ; *credito ~* credit funciar.

fondìbile *adj.* fuzibil, care se poate topi.

fondìglio *s.m. (rar) v.* f o n d i g l i o l o.

fondigliòlo *(rar) s.m.* **1.** drojdie, sediment (pe fundul unui vas). **2.** marfă nevîndută.

fondìna *s.f.* **1.** toc de piele (pentru arme). **2.** *(dial.)* farfurie adîncă; castronaş.

fondìno *s.m. (teatru)* fundal.

fondista, *-isti, s.m. (sport)* fondist.
fonditóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** turnător, topitor. **2.***(înv.)* risipitor.
fonditrice *s.f.* maşină de turnat (litere de tipar).
fonditùra *s.f.* topire, fuziune ; turnare.
fóndo **I.** *s.m.* **1.** fund ; *il ~ di un pozzo* fundul unui puţ ; *il ~ di una botte / della valle* fundul unui butoi / (al) văii ; *vuotare il bicchiere fino in ~* a goli paharul pînă la fund ; *il ~ della acque / del mare* fundul apelor / mării ; *alto ~* ape adînci ; *basso ~* ape puţin adînci (pentru navigaţie) ; *precipitare nel ~ di uno strapiombo* a cădea în fundul unei prăpăstii / unui hău ; *(fig.) ~ di bicchiere* diamant / briliant fals, sticlă ordinară ; *andare a ~* a se scufunda, a naufragia ; *(fig.) avere uno stomaco senza ~* a avea un stomac fără fund, a fi nesătul; *(mar.) dar ~* a arunca ancora ; *dar ~ a qualcosa* a termina / a epuiza ceva, a ajunge la / a da de fund ; *dar ~ ai danari* a păpa toată averea ; *cacciare al ~* a ruina ; *penare in ~ a un letto* a zăcea în fundul patului, a fi bolnav de multă vreme ; *valigia / baule a doppio ~* valiză / cufăr cu fund dublu. **2.** tur / fund la pantaloni / chiloţi ; *(fig.) prendere qualcuno per il ~ dei calzoni* a rîde de cineva, a-şi bate joc. **3.** lichid rămas pe fundul recipientului ; *ha lasciato solo il ~ della bottiglia* a lăsat doar pe fundul sticlei ; drojdie, zaţ ; sediment pe fundul recipientului ; *il ~ dell'aceto / del vino* drojdia oţetului / vinului ; *il ~ del caffé* zaţul de la cafea ; **4.** *(la pl.)* resturi / rămăşiţe inutilizate / inutilizabile ; *~ -i di bottega* rămăşiţe / solduri / marfă de proastă calitate ; *~ -i di magazzino* mărfuri nevîndute ; *~ -i di archivio* fond de arhivă (documente în legătură cu o persoană / instituţie). **5.** *(fig.)* fund, adînc, parte ascunsă ; *il ~ dell'animo* fundul sufletului ; *conoscere a ~ una persona* a cunoaşte profund / prea bine o persoană ; *studiare a ~* a studia profund / adînc ; *i bassi ~ -i* pleava / drojdia societăţii. **6.** capăt, extremitate, fund ; *in ~ alla strada* în fundul / la capătul străzii ; *in ~ alla scena* în fundul scenei ; *(fig.) andare fino in ~* a cerceta în amănunt / pînă la capăt o chestiune. **7.** fond de culoare (la tablouri / stofe) ; *(pict.) mano di ~* fond / primul strat de culoare ; *(pict.) risaltare sul ~* a ieşi în relief (pe un anumit fond) ; *(pict.) ~ d'oro* fond de aur / aurit (în tablourile vechi) ; *(herald.) il ~ di una stemma* fondul unei steme ; *tessuto a fiori su ~ blu* imprimeu cu flori pe fond albastru ; **8.** sfîrşit, parte finală ; capăt ; *il ~ della pagina* capătul / sfîrşitul paginii ; *in ~ all'anno* la sfîrşitul anului ; *da cima a ~* de la cap la coadă, de la început la sfîrşit ; *(fig.) essere al ~ di qualcosa* a termina ceva, a fi îndeplinit un lucru ; *(fig.) non avere né fine né ~* a fi imens / nesfîrşit / nemăsurat ; *(fig.) voler vedere il ~ di qualcosa* a merge pînă la capăt ; *toccare il ~ di una cosa* **a)** a ajunge la punctul extrem / la ultima limită a(l) unui fapt ; **b)** a vedea adevărul ; *impegnarsi a ~* a se angaja total ; *in ~* în fond ; *(înv.) in quel ~* în sfîrşit; *a ~* desăvîrşit, total ; *(sport) linea di ~* linie de fund ; *la palla ha superato la linea di ~* mingea a depăşit linia de fund. **9.** strat ; *~ tinta* fond de ten ; *~ stradale* strat de suprafaţă (al unui drum) ; *~ stradale buono / dissestato / sconnesso* drum / şosea bun(ă) / stricat(ă). **10.** proprietate imobilă, fond imobiliar ; proprietate funciară, teren. **11.** moşie ; *~ rustico* fond funciar / agrar, moşie. **12.** capital ; avere ; fond ; alocaţie ; *~ di cassa* fondul de casă ; *~ salari* fond de salarii ; *~ -i segreti* fonduri secrete ; *~ comune di investimento* fond comun de investiţii ; *~ -i d'ammortamento* fonduri de amortizare ; *~ -i pubblici* titluri de rentă.**13.** *(sport)* fond ; rezistenţă fizică ; *essere dotato di ~* a fi dotat cu rezistenţă / rezistent. **14.** articol de fond. **15.** *(fig.)* bogăţie, fond (de virtuţi etc.). **II.** *adj.* **1.** adînc ; profund ; *valle ~ -a* vale adîncă ; *bicchiere ~* pahar înalt ; *vaso ~* vas înalt ; *piatto ~* farfurie adîncă ; castron ; *(înv.) pestilenza ~ - a* epidemie în toi. **2.** des ; stufos ; dens ; *bosco ~* codru des ; *notte ~ -a* noapte profundă / adîncă. **III.** *adv.* adînc, în adîncime, profund ; *zappare ~* a săpa adînc.
fondovàlle *s.m.* fund de vale.
fondùra *s.f.* adîncitură.
fondùta *s.f. (dial.)* cremă preparată din brînză, lapte, ouă şi trufe.
fonèma, *-èmi, s.m.* fonem, sunet.
fonemàtica *s.f. (lingv.)* fonematică.
fonemàtico, *-ici, adj. (lingv.)* fonematic.
fonendoscòpio *s.m. (med.)* stetoscop.
fonètica *s.f.* fonetică ; *~ storica / descrittiva / sperimentale* fonetică istorică / descriptivă / experimentală.
fonètico, *-ètici, adj.* fonetic ; *alfabeto ~* alfabet fonetic.
fonetìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* cercetător în studiul fonemelor, fonetician.
fònico, *-ci,* **I.** *adj.* fonic. **II.** *s.m.* tehnician de sunete în industria cinematografică.
fòno *s.m. (fiz.)* fon.
fonocàrro *s.m.* fonocar.
fonògeno *s.m.* picup.
fonògrafo *s.m.* fonograf.
fonogràmma, *-àmmi, s.m.* fonogramă.
fonoincisióne *s.f.* gravură fonografică.
fonoincisóre *s.m.* înregistrator fonografic.
fonolìte *s.f. (miner.)* rocă de feldspat (cu structură porfirică).
fonologìa *s.f.* fonologie.
fonològico, *-ògici, adj.* fonologic.
fonòlogo, *-gi, s.m.* fonolog.
fonòmetro *s.m.* fonometru.
fonomontàggio *s.m.* montaj sonor.
fonoràdio *s.f.* picup.
fonoregistratóre *s.m.* magnetofon.
fonoregistrazióne *s.f.* înregistrare la magnetofon.
fonoriproduttóre *s.m.* **1.** magnetofon. **2.** difuzor, megafon.
fonoschéda *s.f.* bandă înregistrată la magnetofon, fişă sonoră.
fonoscòpio *s.m.* fonoscop.
fonoscrìvere *vt.* a înregistra pe bandă de magnetofon.
fonosimbòlico, *-ci, adj. (lingv.)* onomatopeic.
fonotelegrafìa *s.f.* **1.** fonotelegrafie. **2.** dictare la distanţă a telegramelor prin telefon.
fonotelemetrìa *s.f. (fiz.)* fonotelemetrie.
fonovalìgia *s.f.* fonograf portativ ; picup.
fontàle *adj.* de la izvor ; original.
fontàna *s.f.* **1.** fîntînă ; *piazza ~* piaţă cu fîntînă ; *~ ardente* vulcan de noroi ; *(glumeţ) mascherone di ~* om urît. **2.** izvor. **3.** motiv, pricină.
fontanàcci *s.m. pl.* mlaştini, smîrcuri (în regiunea Pisa).
fontanàzzo *s.m.* ieşirea apei dintr-un canal în timpul inundaţiilor.
fontanèlla *s.f.* **1.** mică fîntînă. **2.** *(anat.)* fontanelă. **3.** *(înv.)* cauter.
fontanière *s.m.* **1.** fîntînar, distribuitor de apă. **2.** instalator (de apă).
fontanìle *s.m.* şi *f.* izvor (locul). **2.** canal de irigare natural. **3.** *(reg.)* adăpătoare pentru vite.
fontanìno *adj.* care ţine de fîntînă / de izvor.
fontàno *adj. (înv.)* de fîntînă, de izvor.
fontanòne *s.m.* **1.** *(arh.)* fîntînă mare. **2.** *(geol., geogr.)* izvor carstic.
fónte **I.** *s.f.* **1.** *(poetic.)* izvor, sursă. **2.***(fig.)* origine, început. **3.** *~ battesimale* cristelniţă. **4.** *~ -i del diritto* organele legislative ; *~ dell'obbligazione* titlu de obligaţie (al debitorului şi respectiv al creditorului). **5.** izvor istoric, document ; *le ~ -i relative alla vita di Alessandro il Grande* izvoare relative la viaţa lui Alexandru cel Mare. **II.** *s.m.* baptisteriu ; *sacro ~, ~ battesimale* cristelniţă ; *levare al*

sacro ~ a ţine (copilul) la botez, a fi naş. *SIN. sorgente, origine.*

fonticolo *s.m. (chir., înv.)* cauter, arsură.

fontìna *s.f.* brînză grasă (din Val d'Aosta).

for- *prefix v.* fuor-.

fòra[1] *adv. (înv.)* afară.

fòra[2] *s.f.* insectă dipteră *(Phora abdominalis).*

forabìle *adj.* forabil.

forabòsco, *-òschi, s.m.* **1.** *(ornit.)* sfredeluş, pitulice. **2.** *(fig., înv.)* intrigant.

forabúchi *s.m. pl.* poanson (de broderie).

foracchiàre *vt.* a găuri (mărunt şi des).

foracchiàto *adj.* găurit (mărunt şi des).

foracchiatùra *s.f.* găurire.

foraficchio *s.m. (înv.)* încrezut, îngîmfat.

foraggèro *adj.* furajer.

foraggiaménto *s.m.* furajare, procurare de nutreţ.

foraggiàre *vt.* **1.** a procura, a strînge furaj. **2.** a jefui, a prăda, a fura. **3.***(fig.)* a susţine pe cineva pentru o campanie electorală.

foraggiàta *s.f.* distribuire de furaj animalelor ; furajare.

foraggièra *adj., s.f. (bot.)* (plantă) furajeră.

foraggière *s.m. (înv.)* **1.** soldat care strînge furaj. **2.** jefuitor.

foraggièro *adj.* furajer : *pianta ~ -a* plantă furajeră.

foràggio, *-àggi, s.m.* **1.** furaj, nutreţ ; *andare a ~* a merge după nutreţ. *SIN. avena, fieno, paglia.* **2.***(înv., mil.)* merinde, alimente, provizii. **3.***(înv.)* jaf, hoţie.

foramàcchie *s.m. invar. v.* forabosco.

foràme *s.m. (înv., poetic)* gaură, deschizătură.

foraménto *s.m.* găurire, forare.

foraminìfera *s.f. (zool.)* foraminifer.

foraminóso *adj.* găurit ; poros.

foràneo *adj.* care se află în afară, extern, exterior ; *(mar.) diga ~ -a* dig în afara portului ; *vento ~* vînt (care vine) din largul mării.

foraminìfero *s.m. v.* foraminifera.

foranéve *s.m. v.* bucaneve.

forania *s.f.* funcţia de prelat peste mai multe parohii.

forapàglie *s.m. (ornit.)* codobatură *(Motacilla).*

forapiètre *s.m. (zool.)* moluscă care roade calcarul şi stînca.

foràre I. *vt.* **1.** a găuri ; *~ i biglietti* a composta ; a controla biletele de călătorie ; *~ una gomma / uno pneumatico* a avea o pană de cauciuc ; *~ una roccia* a perfora o stîncă. **2.** *(înv.)* a străpunge, a străbate. *SIN. bucare, perforare, trapanare.* **II.** *vi. (e)* a se găuri, a se perfora.

forasàcco *s.m. (bot.)* orzul-şoarecilor *(Hordeum murinum).*

forasièpe *s.m. invar. (ornit.) v.* forabosco.

foràstico, *-àstici, adj. (înv.)* sălbatic, nesociabil.

forastière *adj. , s.m. v.* forestiero.

foràta *s.f. (înv.)* gaură.

foratèrra *s.m. (înv.)* **1.** ţăruş. **2.** cui de lemn. *SIN. cavicchio, piantatoio.*

foratìno 1. *s.m. pl.* paste făinoase (pentru supă). *SIN. bucatini.* **2.** *s.m.* cărămidă de mici dimensiuni, găurită.

foràto 1. *adj.* găurit ; *mento ~* bărbie cu gropiţă ; *(fig.) avere il capo ~* a fi uituc, zăpăcit. **II.** *s.m.* gaură.

foratóio, *-éi, s.m.* burghiu.

foratóre, *-trice adj. , s.m.* şi *f.* perforator ; *macchina foratrice* maşină de forat, foreză.

foratùra *s.f.* **1.** găurire, forare. **2.** gaură.

fòrbice *s.f.* **1.** *(pl.)* foarfece ; *forbici del parrucchiere* foarfecele frizerului ; *giornale fatto con le ~ -i* ziar întocmit cu articole luate din alte publicaţii ; *(fig., fam.) una lingua tagliente come le ~ -i* bîrfitor ; *(înv.) aver nelle ~ -i* a avea pe cineva în mînă. **2.** cleşte mare. **3.** *(zool.)* cleşte (la raci, scorpioni etc.). **4.** *(înv.)* primejdie. **5.***(sport)* termen folosit în exerciţiile de înot, sărituri şi luptele corp la corp. **6.** *movimento a forbici* acţiune economică, constînd în preţuri ridicate la mărfurile cu ridicata şi preţuri scăzute la mărfurile cu bucata. **7.** furcă pentru uscat rufe. *SIN. cesoie.*

forbiciàio, *-i, s.m. (înv.)* **1.** cuţitar, meşter de foarfeci şi cuţite. **2.** *(ind.)* muncitor care taie plăci metalice. **3.** bîrfitor, clevetitor.

forbiciàta *s.f.* **1.** tăiere rapidă cu foarfeca ; *~ al patrimonio* o ciuntire a averii. **2.** semn lăsat de foarfecă, lovitură de foarfecă. **3.** *(sport)* mişcare a picioarelor în chip de foarfece.

forbicìna *s.f.* **1.** forfecuţă. **2.** *(entom.)* urechelniţă *(Forficula auricularia). SIN. forfecchia, forficula.*

forbìre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a curăţi, a freca, a lustrui (mai ales metale, vase). **2.** *(fig.)* a cizela, a desăvîrşi (limba, stilul). **3.***(înv.)* a usca (lacrimile). *SIN. pulire, lustrare.* **II.***vr.* a se şterge ; a se usca ; *(fig.) forbirsi da qualcuno* a se ţine departe de cineva.

forbìta *s.f.* lustruire, lustru.

forbitaménte *adv.* cu eleganţă.

forbitézza *s.f. (lit., fig.)* eleganţă, puritate (în vorbire, în stil).

forbìto I. *adj.* **1.** curat. **2.** *(fig.)* elegant ; rafinat, pur. **II.** *adv.* elegant ; *parlar ~* a-şi alege cuvintele.

forbitùra *s.f.* lustruire ; lustru (la metale).

forbottàre *vt. (înv.)* **1.** a lovi, a bate. **2.***(fig.)* a înjura, a batjocori, a lua în rîs.

fórca *s.f.* **1.** furcă. *SIN. forcale.* **2.** răspîntie, răscruce. **3.***(uneori la pl.)* spînzurătoare ; *mandare alla ~* a nenoroci pe cineva ; *va' alle / sulle ~ -che !* du-te la naiba ! *degno di ~* nemernic ; *avanzo di ~* nemernic, ticălos, bandit ; *far la ~ a qualcuno* a înşela, a păcăli ; *(înv.) essere tra le ~ -che e Santa Cànida* (Candida) a fi într-un mare impas ; *forche caudine* furci caudine. **4.** băiat neastîmpărat ; *far ~* a trage chiulul de la şcoală. **5.** *(la pl., înv.)* mutră, strîmbătură ; *far le ~ -che* **a)** a se face că nu ştie ; **b)** *(înv.)* a face moşturi. **6.** *(geogr.)* pas, trecătoare.

forcaiòlo *s.m.* **1.** politician adept al forţei ; conservator, reacţionar. **2.***(pop.)* şcolar care trage chiulul.

forcàta *s.f.* **1.** lovitură cu furca. **2.** furcă, cantitate (de fîn) luată cu furca. **3.** parte a trupului dintre coapse.

forcàto *adj.* în formă de furcă ; bifurcat.

fòrce, fòrci *s.f. pl. (înv.)* foarfece. *SIN. fòrbici.*

forcèlla *s.f.* **1.** *(anat.)* furca pieptului. **2.** pas, trecătoare. **3.** ac de păr. **4.** gîtlej. **5.** furcă (de telefon, la bicicletă). **6.** *(mil.)* baionetă. **7.** *(mec.)* furcă. **8.** *(muz.)* semn indicînd creşterea (<) sau descreşterea (>) progresivă a intensităţii unui sunet. **9.***(mil.)* cele două lovituri, cu unghiuri de ochire diferite, care cad de o parte şi alta a ţintei în cadrul tirului de reglaj.

forchétta *s.f.* **1.** furculiţă ; *parlare in punta di ~* a vorbi afectat; *essere una buona ~* a fi mare mîncău ; *colazione alla ~* prînz, masă (la care se mănîncă mîncăruri gătite, reci) ; *~ del pollo* iadeş. **2.** suport bifurcat pe care era aşezată archebuza pentru ochire şi tragere. **3.** capătul pîrghiei balansierului (la ceasornice). **4.** lovitură dublă dată cu o singură piesă (la şah). **5.** *(mar.)* furcheţi.

forchettáta *s.f.* **1.** lovitură cu furculiţa. **2.** cantitate de mîncare cît se poate lua într-o furculiţă.

forchettièra *s.f.* toc de păstrat furculiţe.

forchètto *s.m.* prăjină (cu vîrf bifurcat).

forchettóne *s.m.* **1.** *(augm.)* furculiţă mare. **2.** *(fig.)* profitor (de pe urma administraţiei publice).

forchìno *s.m. (agr.)* furcă cu trei dinţi (pentru fîn, paie etc.).

forchiúdere *vt. (înv.)* a exclude, a da afară.

forcífero *s.m.* specie de mamifer înrudit cu maimuţa, care trăieşte în Madagascar. *SIN. valuvi.*

forcìna *s.f.* **1.** ac de păr, spelcă. **2.** *(înv. , dial.)* furcă mică. **3.** *(înv. , dial.)* furculiţă. **4.** *(ist.)* trepied (pentru puşcă). *SIN. forcella, forcinella.*

forcing *(fòosin) s.m. (sport)* presing, atac insistent.

forcìno *s.m.* furcă mică (care serveşte la împinsul bărcilor în bălţi).
fòrcipe *s.m. (chir.)* forceps.
fórcola *s.f.* **1.** *(mar.)* furchet. **2.** baston bifurcat. **3.** furcă mică. **4.** pas, trecătoare.
forconàta *s.f.* **1.** cît se poate lua cu un furcoi. **2.** lovitură dată cu furca de grajd. **3.** *(scrimă)* lovitură (nereglementară) dată cu vîrful floretei.
forcóne *s.m.* **1.** *(augm.)* furcoi. **2.** *(înv., mil.)* armă asemănătoare furcii, folosită pentru asaltul unor ziduri. *SIN. alighiero.* **3.** *(înv.)* unealtă folosită de vopsitori.
forcostumànza *s.f. (înv.)* deprindere rea ; proastă creştere.
forcùto *adj.* în formă de furcă, înfurcat ; bifurcat ; *coda ~ -a* coadă bifurcată.
fòre *adv. v.* f u o r i.
forènse **I.** *adj.* care ţine de barou ; avocăţesc, legal ; *eloquenza ~* arta pledoariei. **II.** *s.m. (la pl.)* avocaţi şi procurori ; barou.
forerìa *s.f. v.* f u r e r i a.
forése **I.** *adj. (înv.)* ţărănesc, de ţară. **II.** *s.m.* **1.** ţăran. **2.** salahor agricol din Italia meridională care lucrează în gospodării mici.
forèsozzo *s.m. (f. -a)* persoană cu înfăţişare şi purtări de la ţară; ţărănuş.
forèsta *s.f.* pădure mare, codru ; *una ~ di capelli* un păr mai mult decît bogat ; *SIN. selva, bosco.*
forestàle *adj.* forestier ; *guardia ~* pădurar.
foresterìa *s.f.* **1.** cameră / apartament de oaspeţi (într-o mănăstire, într-un palat). **2.** *(la pl.)* ceremonial, festivităţi (în cinstea unor străini). **3.** *(înv.)* mulţime de străini. **4.** *(înv.)* calitate de străin.
forestieràio *s.m. (înv.)* călugăr însărcinat cu primirea străinilor într-o mănăstire.
forestierìsmo *s.m. (mai ales depr.)* **1.** cuvînt străin, barbarism (în limbă). **2.** obiceiuri / purtări străine (de o ţară).
forestièro, *(rar)* forestière **I.** *adj.* străin. *SIN. peregrino, straniero.* **II.** *s.m.* **1.** străin (de oraş, de provincie) ; străin (de ţară). **2.** oaspete, invitat. **3.** client. **4.** *(înv.)* hangiu.
forestierùme *s.m. (depr.)* **1.** mulţime de lucruri străine ; mulţime de străini. **2.** deprinderi străine.
forèsto **I.** *adj. (înv.)* **1.** sălbatic, nelocuit, îndepărtat. **2.** singuratic. **3.** ţărănesc, rural. **II.** *s.m. (dial.)* străin.
forfaitàrio *v.* f o r f e t a r i o.
forfàre *vi. (a ; înv.)* **1.** a înşela. **2.** a încălca legea ; a comite un delict.
forfè *s.m.* tarif forfetar.
forfécchia *s.f. (antom.)* urechelniţă.
forfetàrio *adj. (despre tarife, impozite)* forfetar.
forfetizzàre *vt.* a stabili un preţ forfetar.
fòrfice *s.f. (înv.)* foarfece.
forfícula *s.f. v,* f o r f e c c h i a.
fórfora *s.f.* mătreaţă.
forforàceo *adj.* ca mătreaţa.
forforóso *adj.* **1.** plin de mătreţă. **2.** *(despre sol)* afînat.
fòrgia *s.f. (înv.)* **1.** fierărie ; forjă. **2.** manieră, chip, formă.
forgiàbile *adj.* forjabil.
forgiàre *vt.* **1.** a forja, a prelucra. *SIN. fucinare.* **2.** *(fig.)* a modela, a forma.
forgiatòre *s.m.* **1.** forjor, (turnător) fierar. **2.** făuritor ; născocitor, inventator.
forgiatrìce *s.f.* presă care dă formă fierului încălzit. *SIN. fucinatrice.*
forgiatùra *s.f.* forjare.
forgène *s.m.* furgen.
forgràdo *adv. (înv.) v.* malgrado.
fòri *adv. (înv.) v.* f u o r i.
forière *s.m.* **1.** *(înv.) v.* f u r i e r e. **2.** ofiţer ce supraveghea construirea palatelor Vaticanului şi serviciile de intendenţă ale curţii papale în timpul deplasărilor.
forièro **I.** *adj. (lit.)* anunţător, vestitor. **II.** *s.m. (înv.)* cel ce soseşte undeva înaintea unui grup de persoane.
forivìa *s.f. v.* f u o r i v i a.
forlìna *s.f. (ist., mil.)* bombardă.
forlivése *adj. , s.m.* şi *f.* (locuitor) din Forlì.
fòrma *s.f.* **1.** formă ; *per ~ che* astfel încît ; *~ di scarpa* calapod. **2.** formă, vas (în care se prepară caşul etc.). **3.** tipar. **4.** spectru, fantomă. **5.** *(fig.)* manieră ; politeţe ; bună-creştere. **6.** *(sport)* formă / dispoziţie bună. *SIN. aspetto, configurazione, guisa, tipo.* **7.** *(lit.)* înfăţişare (mai ales) plăcută. **8.** stil ; *l'oratore si espresse in ~ intelligibile a tutti* vorbitorul se exprima într-un stil accesibil tuturor. *SIN. stile.* **9.** structura şi ordinea unui stat ; *~ di governo.* **10.** formă pentru modelarea unui obiect etc. ; *~ per dolci* formă pentru prăjituri / torturi.
formàbile *adj.* care se poate forma.
formaggèra *v.* f o r m a g g i e r a.
formagétta *s.f. (dim.)* **1.** caş, brînzică. **2.** calapod mic. **3.** bilă (în vîrful unui catarg , al prăjinii unui steag).
formaggiàio, *-ài* , *s.m.* brînzar.
formaggièra *s.f.* vas de servit brînză rasă.
formaggìno *s.m.* brînză topită.
formàggio, *-àggi* , *s.m.* brînză, *~ grattugiato* brînză rasă.
formàio, *-ài* , *s.m.* meşteşugar care vinde sau lucrează calapoade.
formaldèide *s.f. (chim.)* formaldehidă. *SIN. Aldeide formica.*
formàle *adj.* **1.** formal. **2.** explicit, clar. **3.** solemn ; *dichiarazione ~* declaraţie solemnă.
formalìna *s.f. (chim.)* formalină. *SIN. formolo.*
formalìsmo *s.m.* **1.** formalism. **2.** prevalenţa valorilor formale ale unei opere de artă. **3.** grijă exagerată a formei, în detrimentul conţinutului.
formalista, *-ìsti* , *s.m.* formalist.
formalìstico *adj.* formalist.
formalità *s.f.* **1.** formalitate ; ceremonie. **2.** scrupul ; *è un uomo senza tante ~* e un om fără nici un fel de scrupule.
formalizzàre **I.** *vr.* **1.** a face caz, a se formaliza. **2.** a se scandaliza, a se formaliza. **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a defini. **2.** *(jur.)* a instrui un proces.
formalizzazióne *s.f. (fil.)* formalizare.
formalménte *adv.* **1.** formal. **2.** clar, explicit.
formànte **I.** *adj.* care formează. **II.** *s.m. (lingv.)* sufix.
formànza *s.f.* căptuşeală la căputa încălţămintei.
formàre **I.** *vt.* **1.** a forma. **2.** a modela. **3.** a constitui, a forma ; *~ il ministero* a constitui cabinetul, a forma guvernul. **4.** a formula, a concepe ; *~ la questione* a enunţa termenii unei probleme. **5.** a educa, a creşte, a forma ; *~ all'amore del bello* a creşte în dragostea pentru frumos. **6.** a face, a constitui. **7.** a crea. **8.** a reuşi să fie ; *~ l'orgoglio della famiglia* a fi mîndria familiei. *SIN. combinare, configurare, comporre.* **II.** *vr., vi.* **(e) 1.** a-şi face, a-şi forma ; *~ -si un concetto* a-şi forma o părere. **2.** a se îmbogăţi ; *(fam.)* a se ajunge. **3.** a se forma, a se dezvolta. **4.** a se constitui, a se organiza.
formativo *adj.* formativ, care formează, care poate forma / educa / instrui.
formàto **I.** *adj.* **1.** format, constituit, creat ; desăvîrşit ; *ben ~* bine făcut, cu forme frumoase ; *donna ~ -a* femeie împlinită; *nazione ~ -a* naţiune matură / constituită. **2.** *(înv.)* textual, precis. **II.** *s.m.* format (de carte etc.).
formatóre, *-trice* **I.** *adj.* care formează. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care dă formă / care modelează. **2.** modelator în ghips / în argilă. **3.** educator.
formatrìce *s.f.* maşină de turnat în forme / de mulat.

formatùrea *s.f.* **1.** *(metal.)* turnare ; mulaj. **2.** *(mec.)* fasonare, uzinare, prelucrare cu maşini-unelte.

formazióne *s.f.* **1.** formare, formaţie. *SIN. costituzione, creazione.* **2.** *(fig.)* maturizarea facultăţilor psihice şi intelectuale. **3.** *(mil., sport.)* ordine, dispoziţie, formaţie. **4.** *(geol.)* complex de roci, bine distinct de altele, formaţiune geologică.

formèlla *s.f.* **1.** *(agr.)* groapă pentru plantarea copacilor. **2.** dală. **3.** formă ornamentală (la un plafon). **4.** tumoare dureroasă (la cai). **5.** brichetă combustibilă. **6.** pană din oţel folosită la spargerea blocurilor de piatră.

formellàto *adj.* ornamentare (cu plăci de ceramică / faianţă) etc.

formentóne *s.m.* *(bot.)* porumb *(Zea mais).*

formènto *s.m.* **1.** *(înv., dial.)* *v.* f r u m e n t o. **2.** *(dial., pop.)* drojdie.

formiàto *s.m.* *(chim.)* formiat.

formìca *s.f.* **1.** furnică ; ~ *dei cespiti* furnică de culoare galbenă-brună, furnică veninoasă *(Tetra morum coespitum)* ; *cervello di* ~ cap fără minte ; *essere la* ~ *del sordo* a fi nepăsător la spusele altora. **2.** cancer la partea cărnoasă a copitei. **3.***(pl.)* toance.

fòrmica *s.f.* *(chim.)* numele comercial al unei clase de răşini obţinute din uree, fenol şi formaldehidă ; material plastic bazat pe această răşină.

formicàio, -ài, *s.m.* **1.** furnicar ; *stuzzicare il* ~ a-şi complica existenţa inutil. **2.** *(fig.)* mulţime de persoane în continuă mişcare. **3.** *(vet.)* onicomicoză.

formicaleóne *s.m.* specie de insectă neuropteră.

formicàre *vi.* *(e, a) (rar)* **1.** a furnica ; a mişuna. **2.** *(înv.)* a furnica, a avea mîncărime.

formicàridi *s.m. pl.* *(ornit.)* familie de păsări din America Centrală şi de Sud, cu penajul intens colorat.

formichière *s.m.* *(zool.)* furnicar *(Myrmecophaga jubata). SIN. mirmicofago, mangiaformiche.*

formichìno *adj.* *(rar)* ca o furnică ; de furnică.

formìcidi *s.m. pl.* *(entom.)* familie de himenoptere.

fòrmico *adj.* *(chim.)* formic. *SIN. formolino, cloroformio, iodoformio.*

formìcola *s.f.* **1.** furnică mică. **2.** *(pop.)* furnică.

formicolàio *s.f.* **1.** *(pop., dial.)* furnicar. **2.** suport pentru vas cu flori. **3.** *(fig.)* cantitate de veşti de tot felul.

formicolaménto *s.m.* *v.* f o r m i c o l i o **(1).**

formicolànte *adj.* 1. care furnică. **2.** *(med.) polso* ~ puls foarte des şi slab.

formicolàre *vi.* *(e., a)* **1.** a furnica ; a mişuna ; *(fig.)* ~ *di errori* a mişuna de greşeli. **2.** a simţi mîncărime / furnicătură.

formicolazióne *s.f.* furnicătură, pişcătură.

formicolìo *s.m.* **1.** furnicare, mişunare. **2.** furnicătură (a membrelor). **3.** pişcătură. **4.** mîncărime. *SIN. torpore, intorpidimento.*

formidàbile *adj.* formidabil. *SIN. straordinario, spaventoso.*

formìnga *s.f.* *(înv.)* chitară, liră.

fòrmio *s.m.* plantă liliacee *(Phormium tenax).*

fòrmola *s.f.* *v.* f o r m u l a.

formòlo *s.m.* *(chim.)* aldehidă formică, formol.

formosità *s.f.* **1.** *(lit.)* frumuseţe (a formelor). **2.** *(la pl.)* forme frumoase (ale corpului, mai ales feminin).

formóso *adj.* *(lit.)* frumos, bine făcut.

fòrmula *s.f.* **1.** formulă ; ~ *augurale* urare ; *esser assolto con* ~ *piena* a fi achitat. **2.** deviză, motto. **3.** *(rar)* formalitate. **4.** *(chim.)* formulă chimică. **5.** *(fig.)* ansamblu de reguli şi principii ; *una nuova* ~ *di propaganda* o nouă formulă de propagandă. *SIN. sistema.* **6.** categorie ; *vetture di* ~ *2* maşini de categoria 2. *SIN. ricetta, cifra, formalità.*

formulàre *vt.* **1.** a formula. **2.** a exprima, a manifesta ; ~ *un desiderio* a exprima o dorinţă.

formulàrio, -àri, *s.m.* **1.** formular, culegere de formule (privind o anumită disciplină). **2.** farmacopee. **3.** formular, chestionar.

formulazióne *s.f.* formulare.

fornàcchia *s.f.* peşteră carstică din Alpii Apuani.

fornàce *s.f.* **1.** varniţă. **2.** cărămidărie. **3.** cuptor de ipsos. *SIN. focolare, gola, bocca.* **4.** loc excesiv de cald. **5.** *(fig.)* focar.

fornacèlla *s.f.* cuptor.

fornaciàio, -ai, *s.m.* **1.** vărar. **2.** cărămidar.

fornaciàta *s.f.* (cantitate de var, de cărămidă, de ipsos care intră o singură dată într-un) cuptor.

fornacìno *adj.* *(rar)* de vatră ; de cuptor ; de varniţă.

fornàia *s.f.* brutăreasă, soţie de brutar.

fornàio, -ài, **1.** *s.m.* brutar ; *assicurarsi il* ~ a-şi asigura strictul necesar ; *(fig.) farsi rincorrere dal* ~ a avea multe datorii. **2.** proprietarul unei brutării. *SIN. panettiere.* **3.** *(zool.)* specie de pasăre *(Furnarius rufus).*

fornaiòlo *s.m.* furnalist.

fornarìna *s.f.* brutăreasă tînără.

fornàro *s.m.* *v.* f o r n a i o.

fornàta *s.f.* *v.* i n f o r n a t a.

fornellàta *s.f.* cărbune (cît intră în cuptor).

fornèllo *s.m.* **1.** vatră. **2.** sobă de gătit, plită ; ~ *a spirito* maşină de spirt (pentru cafea etc.) ; ~ *per il caffè* maşină de prăjit cafea ; ~ *della pipa* coş, focar (la pipă) ; ~ *a gas* aragaz. **3.** galerie de comunicare între două orizonturi ale unei mine. **4.** avalanşă mică (de pietre în general). *SIN. graticola, sportellino.*

fornicàre *vi.* *(lit., bis.)* a păcătui trupeşte.

fornicatóre, -trice *s.m.* şi *f.* păcătos ; desfrînat.

fornicatòrio *s.m.* loc de prostituţie.

fornicazióne *s.f.* *(lit.)* plăcere trupească, desfrîu ; simonie.

fòrnice *s.f.* *(lit.)* **1.** arc, boltă arcuită. **2.** *(anat.)* cavitate formată de o membrană

forniménto *s.m.* **1.** echipament, aparatură. **2.** furnitură. **3.** bibelouri. **4.** *(mil.)* provizii. **5.** tacîmuri. **6.** *(înv.)* sfîrşit. **7.** aprovizionare. **8.** *(pl.)* accesorii la armele de foc portative. *SIN. finimento, corredo.*

fornìre I. *vt.* **1.** a furniza, a procura ; a aproviziona. *SIN. corredare, munire, dotare.* **2.** a mobila. **3.** *(mil.)* a echipa. *SIN. equipaggiare, provvedere.* **4.** *(înv., dial)* a termina. **5.** *(înv.)* a împodobi. **6.** *(înv.)* a executa, a îndeplini. **7.** ~ *a incentivo* a stimula. **II.** *vr.* a se aproviziona, a se înarma cu.

fornìto *adj.* **1.** prevăzut cu, întărit ; *letto ben* ~ pat comod şi frumos. **2.** terminat. **3.** aprovizionat. **4.** *(înv.)* adult, matur.

fornitóre, -trice *s.m.* şi *f.* furnizor.

fornitùra *s.f.* **1.** furnizare. **2.** furnitură.

fórno *s.m.* **1.** cuptor ; *fare un* ~ **a)** a construi un cuptor ; **b)** a încălzi un cuptor ; **c)** a pune la copt ; *una lingua che spazzerebbe un* ~ o limbă ascuţită/care bîrfeşte mult ; *una bocca che pare un* ~ o gură cît o şură. **2.** brutărie. **3.** furnal ; ~ *fusorio, alto* ~ cuptor înalt, furnal ; ~ *crematorio* crematoriu. **4.** *(med.)* etuvă. **5.** *(fig.)* gura larg deschisă (cînd caşti). **6.** *(fig.)* sală de teatru pe jumătate goală. **7.** loc excesiv de cald ; *la città d'estate è un* ~ vara oraşul e ca un cuptor.

fòro[1] *s.m.* **1.** *(ant.)* for ; ~ *boario* tîrg de vite (la Roma) ; ~ *della scena* scenă de teatru antic. **2.** tribunal ; *il suo* ~ *interno* for interior, conştiinţă. **3.** juriştii, magistraţii, avocaţii şi procurorii (dintr-o localitate).

fóro[2] *s.m.* gaură ; deschizătură. *aprire un* ~ a săpa un tunel. *SIN. orifizio.*

foronomìa *s.f.* *(hidr.)* măsurare a capacităţii unui recipient.

forosèlla *s.f.* *v.* f o r o s e t t a

forosètta *s.f.* *(lit., aproape înv. sau glumeţ)* ţărăncuţă.

fórra *s.f.* **1.** surpare, prăvălire de teren. *SIN. diruppo, burrone.* **2.** prăpastie. **3.** mic desiş într-o pădure.

fórse I. *adv.* poate ; *stare/essere in ~ di* a fi în cumpănă, a sta la îndoială ; *mettere in ~* a pune la îndoială ; *la sua vita è in ~* viaţa lui este în primejdie ; *tenere sul ~* a ţine pe cineva în şah ; *(loc., adv.) senza ~ , ~ e senza forse* desigur, sigur. **II.** *s.m.* **1.** dubiu, nesiguranţă ; *(în expr.) i suoi ~ -i* şovăielile lui. **2.** ezitare ; *non riesco a capire tutti i suoi ~ -i* nu reuşesc să înţeleg toate ezitările lui.

forsennàre *vi. (înv.)* a delira ; a fi pradă furiei, nebuniei.

forsennatézza *s.f. (lit., rar)* nebunie, dementă.

forsennàto *adj. , s.m.* nebun, dement. *SIN. pazzo.*

fòrte I. *adj.* **1.** puternic, voinic, robust ; *testa ~* minte limpede/ raţională ; *prestar / dar mano* sau *braccio ~* a ajuta, a proteja; *far ~* a ajuta cu diferite mijloace ; *star ~* a rezista ; *farsi ~ di* a se prevala de ; *spirito ~* spirit fără prejudecăţi, liber-cugetător. *SIN. energico, robusto, duro, vigoroso.* **2.** tare, întărit ; *cassa ~* casă de fier ; *luogo ~* întăritură. **3.** acru ; picant ; *sapore ~* iute, înţepător la gust ; *vino ~* vin tare ; **4.** *(fig.)* puternic ; *questa è ~ !* asta-i bună ! ; *~ -i studi* studii serioase ; *un ~ problema* o problemă grea. **5.** rezistent ; *stoffa ~* stofă rezistentă ; *colla ~* clei de nedezlipit. **6.** mare, uriaş ; *un ~ guadagno* un mare cîştig. **7.** *(gram.)* formă verbală cu accentul pe temă. **8.** *(muz.)* forte. **II.** *s.m.* **1.** *(poetic)* om curajos ; voinic. **2.** *(fig.)* putere, forţă ; *~ del bosco* desişul pădurii ; *~ del caldo* maximum de căldură ; *nel ~ della battaglia* în toiul bătăliei. **3.** aptitudine principală. **4.** primejdie. **5.** *(mil.)* fort, fortificaţie. **6.** acrire, oţetire ; *questo vino ha il ~* vinul acesta s-a oţetit. **III.** *adv.* puternic, tare, intens ; *sei ignorante ~* eşti de o ignoranţă crasă ; *era arrabbiato ~* era înnebunit / turbat de-a binelea de supărare; *camminare ~* a merge repede ; *dubito ~* mă îndoiesc mult ; *parla più ~* vorbeşte mai tare.

forteménte *adv.* cu tărie, cu putere, cu tenacitate.

fortéto *s.m.* **1.** loc mărăcinos / sălbăticit. **2.** pămînt pietros.

fortèzza *s.f.* **1.** tărie, putere, curaj ; *~ d'animo* tărie sufletească. *SIN. forza, gagliardia, energia.* **2.**desime ; grosime (la ţesături, tricotaje). **3.** *(în croitorie)* pînză tare. **4.** *(mil.)* fortăreaţă ; cetăţuie ; *(av.) ~ volante* fortăreaţă zburătoare, avion greu de bombardament ; *arresto in ~* închisoare militară ; *(înv.) mettere a ~* a fortifica. **5.** oţetire. **6.** *(mar.)* întărire a unei pînze de corabie acolo unde este şubredă. *SIN. gherone.*

fortìccio, -ìcci I. *adj.* acrişor, picant. **II.** *s.m.* acreală.

fortièra *s.f.* fund de mare stîncos.

fortificànte *s.m.* întăritor, tonic, tonifiant. *SIN. reconstituente, fortificatore.*

fortificàre I. *vt.* a fortifica, a întări. *SIN. irrobustire, rinvigorire.* **II.** *vr.* a se fortifica, a lua măsuri de apărare.

fortificativo *adj.* întăritor, tonic.

fortificàto *adj.* de apărare.

fortificazióne *s.f.* **1.** întărire. **2.** *(mai ales la pl.)* fortificaţie, întăritură.

fortìgno *adj.* acrişor, acid ; *sapore ~* gust acrişor.

fortilìzio, -ìzi, *s.m.* fortăreaţă, cetăţuie, fort.

fortìno *s.m.* fort izolat, redută.

fortitùdine *s.f. (lit.)* tărie sufletească ; curaj.

fortóre *s.m. (înv.)* acreală ; *avere i ~ -i* a avea arsuri / aciditate la stomac.

fortuitaménte *adv.* (absolut) întîmplător.

fortùito *adj.* fortuit, neaşteptat, întîmplător ; *caso ~* caz întîmplător ; *(înv.) di ~* din întîmplare. *SIN. accidentale.*

fortùme *s.m.* **1.** acreală ; gust acru. **2.** acrituri.

fortùna *s.f.* **1.** întîmplare ; soartă ; *correre la medesima ~* a avea aceeşi soartă ; *buona ~ !* noroc ! ; *cattiva ~* nenoroc ; *(loc., adv.) per ~* din fericire ; *a ~* la întîmplare ; *di ~* la îndemînă ; *mezzi di ~* mijloace avute întîmplător la îndemînă; *(prov.) chi cambia cielo, cambia ~* schimbi locul, schimbi norocul. *SIN. caso, destino, provvidenza.* **2.** noroc ; *un colpo di ~* o lovitură, un mare noroc ; *far ~ (despre o carte etc.)* a avea succes ; *far ~ con* a plăcea cuiva, a se înţelege cu ; *far la ~ di alcuno* a fi norocul cuiva ; *la ~ volle* din fericire ; *~ che* a fost un noroc că ; *fortuna scandalosa (glumeţ)* noroc chior. **3.** avere ; *beni di ~* avere ; *far ~* **a)** a face avere ; **b)** a cîştiga onoruri ; *cadere in bassa ~* a sărăci. **4.** *(mar., rar)* furtună primejdioasă, rupere de nori ; *vela di ~* lucru util la nevoie (în timp de furtună) ; *(av.) campo di ~* loc de aterizare (forţată) ales la întîmplare ; *atterraggio di ~* aterizare forţată. **5.** *(înv.)* răzmeriţă. **6.** *(înv.)* aventurier. **7.** *(pop.)* fluture de lampă (sau altă insectă de casă care se crede că aduce noroc). **8.** *(înv.)* nenorocire.

fortunàle I. *s.m. (înv., mar.)* furtună. *SIN. bufèra.* **II.** *adj.* **1.** *(înv.)* întîmplător. **2.** furtunos, vijelios.

fortunàre *vt. (înv. , fig.)* a binecuvînta.

fortunataménte *adv.* din fericire.

fortunatíssimo *adj. (formulă de politeţe)* foarte fericit ; *~ di conoscerLa* încîntat de cunoştinţă !

fortunàto *adj.* **1.** norocos ; *~ lui !* ferice de el ! ; *stimarsi ~ di* a fi fericit că.**2.** favorabil, avantajos ; fericit. *SIN. fausto, felice, lieto ; mal ~* nenorocos. **3.** *(înv., mar.)* furtunos. **4.** *(înv.)* nenorocit ; fără noroc, nenorocos.

fortunèllo *s.m. (glumeţ)* om cu noroc / cu baftă.

fortunóso *adj.* **1.** *(înv.)* furtunos. **2.** nenorocos. **3.** *(înv.)* întîmplător, fortuit.

fortunosaménte *adv.* **1.** în mod aventuros. **2.** în mod fericit. **3.** din întîmplare.

fortùra *s.f. (înv.)* fortăreaţă.

forùncolo *s.m. (med.)* furuncul. *SIN. fignolo, pustoleto, pustola.*

foruncolòsi *s.f. (med.)* furunculoză.

foruncolóso *adj. (med.)* furunculos.

forviàre I. *vi. (a)* a se abate, a devia, a rătăci. **II.** *vt.* a corupe, a abate din drum pe cineva. *SIN. traviare.* **III.** *vr.* **1.** a se rătăci. **2.** a greşi ; a se înşela grav.

fòrza I. *s.f.* **1.** forţă, putere ; *~ maggiore* forţă majoră ; *(ironic) bella ~ !* mare ispravă ! ; *~ di tessuto* desimea unei ţesături ; *(mil.) la bassa ~* grade inferioare. **2.** *(gram.)* valoare ; sens ; funcţie ; *in ~ di avverbio* cu funcţie de adverb ; *parola che ha ~ di promessa* cuvînt care înseamnă o promisiune. *SIN. autorità, energia, vigore.* **3.** putere, autoritate ; *in ~ di un decreto* în baza / în virtutea unui decret. **4.** violenţă, constrîngere ; *far ~ a uno* **a)** a constrînge pe cineva ; **b)** *(rar)* a încuraja ; *far ~ a se stesso* a se stăpîni ; *far ~ a un testo* a forţa un text ; a înţelege un text după cum vrei tu ; *far ~ su* a insista ; *casa di ~* închisoare ; muncă silnică ; *(pro.) cosa per ~ non vale scorza* lucrul făcut în silă nu are valoare. *SIN. furia, veemenza.* **5.** necesitate ; *è ~* este absolut necesar ; *(înv.) di ~* în silă ; *per ~* prin forţa lucrurilor ; *non fa ~* nu are importanţă. **6.** tărie ; *vino di poca ~* vin slab. **7.** poliţie ; *chiamare la ~* a chema poliţia. **8.** *(tipogr.) forza di corpo* înălţimea literelor. **II.** *(în loc. adv.) a ~* **a)** împotriva voinţei tuturor ; **b)** cu forţa, prin violenţă ; *per ~* **a)** cu silă ; **b)** de nevoie ; *vuoi andarci ? per ~* vrei să te duci ? n-am încotro ; *a tutta ~* din toate puterile ; *di ~* cu forţa ; prin violenţă. **III.** *(în loc. prep.) per ~ di, a ~ di* datorită, prin forţa ; *studia a ~ di sgridate* învaţă numai pentru că îl certi mereu ; *in ~ di* pe baza ; *esigere in ~ del contratto* a cere pe baza contractului ; *in ~ della sua autorità* în virtutea autorităţii sale ; *di prima ~* de prim ordin. **IV.** *interj.* îndemn, încurajare ; *su, ~ !* hai, curaj !

forzàbile *adj.* care se poate trece, depăşi.

forzàglia *s.f.* pînză tare (pentru căptuşeală).

forzaménto *s.m.* forţare ; constrîngere.

forzàre **I.** *vt.* **1.** a forţa ; ~ *l'assedio* a străpunge asediul. **2.** a sili, a constrînge ; *(fig.)* a forţa ; ~ *una serratura* a forţa o uşă. **3.** a viola, a încălca ; ~ *la consegna* a încălca înţelegerea. **4.** a forţa ciclul de creştere a plantelor. **5.** *(fig.)* ~ *la mano* a exagera în ceva. *SIN. costringere, obbligare.* **II.** *vt. , vi.* a strînge, a apăsa ; ~ *su* a apăsa asupra ; *la scarpa forza il piede* pantoful strînge piciorul ; *la porta forza* uşa rezistă, se deschide greu. **III.** *vr.* a se forţa.

forzataménte *adv.* **1.** în mod forţat, nenatural. **2.** prin forţă, prin constrîngere ; *partì* ~ fu obligat / trebui să plece.

forzàto **I.** *adj.* **1.** forţat, silit ; *marcia* ~ *-a* marş forţat ; *risparmio* ~ economie forţată ; *lavori* ~ *-i* muncă silnică. **2.** impus ; *prestito* ~ împrumut forţat. **3.** lipsit de naturaleţe ; *allegria* ~ *-a* bucurie nefirească. **II.** *s.m.* **1.** efort. **2.** ocnaş, condamnat la muncă silnică. **3.** *(muz.)* ton accentuat.

forzatóre, *-trìce s.m.* şi *f.* **1.** persoană care forţează. **2.** *(rar)* acrobat, echilibrist.

forzatùra *s.f.* **1.** forţare, exagerare. **2.** cultivare forţată de legume şi fructe timpurii ; *serra di* ~ seră pentru culturi timpurii. **3.** forţare a unei uşi. **4.** fermentare a vinului în condiţii speciale.

forziére *s.m.* casă de fier. *SIN. scrigno.*

forzièro *s.m. (rar)* *v.* forziere.

forzína *s.f.* aţă pentru undiţă.

forzosaménte *adv.* **1.** viguros. **2.** de nevoie, prin forţă.

forzóso *adj.* **1.** forţat, impus de lege ; *corso* ~ curs forţat (al unei monede). **2.** *(înv.)* puternic, violent. **3.** *(înv.)* valoros, viteaz.

forzúto *adj.* **1.** voinic. **2.** violent. **3.** *(înv.)* viteaz. *SIN. forte, robusto.*

foschézza *s.f. (rar)* întunecime.

foschía *s.f.* **1.** pîclă; negură. **2.** întunecare atmosferică sau provocată de poluare.

fósco, *fóschi, adj.* **1.** ceţos, acoperit ; întunecat. **2.** *(înv.)* umbros. **3.** *(fig.)* posomorît, închis, sumbru. *SIN. nebbioso, scuro, offuscato, nero.*

fosfatàggio *s.m.* fosfatare.

fosfatàto *adj.* care conţine fosfaţi.

fosfàtico, *-ici, adj. (chim.)* fosfatic.

fosfàto *s.m. (chim.)* fosfat.

fosfatúra *s.f. (med.)* fosfaturie, exces de fosfat (în urină).

fosfène *s.m. (mai ales la pl.)* fosfenă.

fosfína *s.f.* hidrogen fosforat.

fosfíno *s.m. (înv.)* chibrit.

fosfíto *s.m. (chim.)* fosfit.

fosfilípide *s.m.* lipidă care conţine acid fosforic.

fosfoprótide *s.m.* proteină care conţine în molecula ei acid fosforic.

fosforàre *vt.* a trata cu fosfor.

fosforàto *adj.* fosforat.

fosforeggiánte *adj.* *v.* fosforescente.

fosforeggiàre *vi. (a)* a fi fosforescent.

fosforemía *s.f.* conţinutul de fosfor în sînge.

fosfóreo *adj.* *v.* fosforescente.

fosforescènte *adj.* **1.** fosforescent. **2.** *(fig., rar)* plin de ; *era* ~ *di gioia* era plin de bucurie, strălucit. **3.** *un ingegno* ~ un spirit strălucit(or).

fosforescènza *s.f.* fosforescenţă.

fosfòrico, *-òrici, adj. (chim.)* fosforic.

fosfòrile *s.m. (chim.)* fosforil.

fosforísmo *s.m. (med.)* fosforism.

fosfòrite *s.f. (miner.)* fosforit.

fòsforo *s.m.* **1.** *(chim.)* fosfor. **2.** *(fig., fam.)* capacitate intelectuală ; judecată, raţiune ; *gli manca molto* ~ e lipsit de raţiune.

fòsforo *s.m. (ind., chim.)* materie fosforescentă (la tuburile fluorescente).

fosforòso *adj. (chim.)* fosforos.

fosfùro *s.m. (chim.)* fosfură.

fosgène *s.m. (chim.)* fosgen.

fòssa *s.f.* **1.** şanţ. *2.* groapă, mormînt ; *andare alla* ~ a muri ; *avere i piedi nella* ~ a fi cu un picior în groapă, a fi pe ducă ; *scavarsi la* ~ *sotto i piedi* a-şi tăia craca de sub picioare ; *(prov.) del senno di poi son piene le* ~ *-e* după război mulţi viteji se arată ; ~ *dei serpenti (fig.)* ospiciu de alienaţi mintali; *(lit.)* bolgie din Infernul lui Dante. **3.** *(anat.)* cavitate, fosă ; ~ *-e del viso* obraji scofîlciţi ; *le* ~ *-e degli occhi* ochi adînciţi în orbite ; ~ *-e nasali* nări. **4.** gropiţă (în obraz). **5.** *(geogr.)* depresiune ; *(fig.)* ~ *dell'orchestra* fosa orchestrei. *SIN. buca, bolgia, fosso, pozzo.*

fossaiòlo *s.m.* săpător de gropi (mai ales pentru pomi).

fossàto **I** *s.m.* **1.** şanţ ; groapă lungă. **2.** *(înv.)* pîrîu ; torent mic. **II.** *adj.* săpat în formă de groapă / de şanţ.

fossètta *s.f.* **1.** gropiţă. **2.** mic canal de scurgere.

fòssile **I.** *adj.* **1.** fosil. **2.** învechit. *SIN. antiquato.* **II.** *s.m.* **1.** fosilă. **2.** *(fam.)* persoană de modă veche.

fossilífero *adj.* fosilifer ; *sedimento* ~ zăcămînt fosilifer.

fossilizzàre *I. vt.* a fosiliza. **II.** *vr.* **1.** a fi înapoiat ; a se fosiliza. **2.** a deveni fosil.

fossilizzazióne *s.f.* **1.** fosilizare. **2.** *(fig.)* înapoiere.

fòsso *s.m.* şanţ ; canal de scurgere ; *saltare il* ~ **a)** a trece hopul, a trece peste o greutate ; **b)** a trece pe neaşteptate într-un partid advers ; *stare a cavallo del* ~ a fi gata să treci de o parte sau de alta ; ~ *cieco* capcană, groapă acoperită cu paie. *SIN. fossato, canale, solco.*

fossóre *s.f.* gropar.

fossório *adj. (despre animale)* care scurmă pămîntul.

fòt *s.m. (fiz.)* fot.

fòto *s.f.* fotografie.

fotocalcografía *s.f. (foto)* fotocalcografie. *SIN. calcografia, rotocalcografia.*

fotocalcogràfico *adj.* fotocalcograf.

fotocalcògrafo *s.m.* tehnician fotocalcograf.

fotocàmera *s.f.* *v.* cinepresa.

fotocèllula *s.f.* celulă fotoelectrică.

fotochìmica *s.f.* fotochimie.

fotochìmico *adj.* fotochimic.

fotocolóre *s.m.* procedeu pentru obţinerea fotografiilor în culori.

fotocomposizióne *s.f.* fotomontaj.

fotoconducibilità *s.f.* fotoconductibilitate.

fotocòpia *s.f.* fotocopie.

fotocromía *s.f.* **1.** fotocromie. **2.** fotografie în culori.

fotocrònaca *s.f.* fotocronică, fotoreportaj.

fotocronísta, *-isti, s.m.* fotoreporter.

fotodermatòsi *s.f. (med.)* fotodermatoză.

fotodinàmico *adj. (fiz.)* fotodinamic.

fotodisintegrazióne *s.f. (fiz.)* reacţie nucleară provocată de fotoni cu energie mare : fotodezintegrare.

fotoelèttrica *s.f.* staţie / grup electrogen cu destinaţie specială (militară, la aeroporturi).

fotoelettricità *s.f.* fotoelectricitate.

fotoelèttrico *adj. (fiz.)* fotoelectric ; *cellula* ~ *-a* celulă fotoelectrică, fotodiodă.

fotoelettróne *s.m.* fotoelectron.

fotoelettrònica *s.f.* fotoelectronică.

fotoeliografía *s.f.* **1.** ştiinţă şi tehnică ce se ocupă de fotografia solară. **2.** fotografie a soarelui.

fotoeliògrafo *s.m.* lunetă pentru fotografierea soarelui.

fotòfilo *adj. (bot.)* iubitor de lumină.

fotofinish *s.m. (sport.)* fotofiniş.

fotofissióne *s.f.* fisiune nucleară provocată de fotoni cu energie mare.
fotofobìa *s.f.* fotofobie.
fotòfono *s.m.* fotofon.
fotòforo **I.** *s.m.* **1.** *(biol.)* organ glandular epidermic, asemănător unui ochi, care emite lumina, caracteristic unor peşti, cefalopode, crustacee. **2.** sursă electrică fixată pe cască (la mineri), pe o lamă curbă (la medici). **II.** *adj.* fotofor.
fotogènesi *s.f.* fotogeneză.
fotogenètico, -èticì, *adj.* fotogenetic.
fotogenìa *s.f.* fotogenie.
fotogènico, -ènici, *adj.* fotogenic.
fotògeno *adj.* fotogen.
fotogeologìa *s.f.* fotogeologie.
fotogiornàle *s.m.* săptămînal ilustrat.
fotografàre *vt.* **1.** a fotografia. **2.** *(fig.)* a descrie (exact) ; ~ *in poche parole il carattere di uno* a reda în cîteva cuvinte caracterul cuiva.
fotografìa *s.f.* **1.** fotografie. **2.** reproducere fidelă a unui model.
fotograficaménte *adv.* **1.** prin intermediul fotografiei. **2.** fidel.
fotogràfico, -àfici, *adj.* fotografic.
fotògrafo *s.m.* fotograf.
fotogràmma, -àmmi, *s.m.* fotogramă.
fotogrammetrìa *s.f.* fotogrammetrie.
fotogrammètrico *adj.* fotogrammetric.
fotogrammetrìsta *s.m.* fotogrammetrist.
fotoincisióne *s.f.* fotogravură, heliotipie ; heliogravură.
fotoincisóre *s.m.* fotogravor.
fotòlisi *s.f.* fotoliză.
fotolitografìa *s.f.* fotolitografie.
fotolitogràfico *adj.* fotolitografic.
fotolitògrafo *s.m.* fotolitograf.
fotoluminescènza *s.f.* fotoluminescenţă.
fotòmetro *s.m.* **1.** fotometru. **2.** exponometru.
fotomeccànica *s.f.* fotomecanic.
fotometrìa *s.f.* fotometrie.
fotomètrico *adj.* fotometric.
fotomitragliatrìce *s.f.* fotomitralieră.
fotomodèlla *s.f.* femeie care pozează pentru fotografii publicitare ; manechin.
fotomoltiplicatóre *s.m.* fotomultiplicator.
fotomontàggio *s.m.* fotomontaj.
fotomosàico *s.m.* fotomontaj.
fotomotrìce *s.f.* matriţă mobilă folosită în maşinile pentru fotomontajul automat al rîndurilor de text ; fotomatriţă.
fotóne *s.m.* *(fiz.)* foton.
fotonucleàre *adj.* fotonuclear ; *effetto* ~ efect fotoelectric nuclear.
fotoràma *s.m.* aparat pentru proiecţia fotografiilor panoramice.
fotoreazióne *s.f.* reacţie chimică provocată de acţiunea radiaţiilor luminoase ; fotoreacţie.
fotorecettóre **I.** *adj.* *(anat.)* care receptează semnalele luminoase. **II.** *s.m.* organ pentru receptarea semnalelor luminoase ; fotoreceptor.
fotoreportage *s.m.* fotoreportaj.
fotorepòrter *s.m.* fotoreporter.
fotoritócco, -ócchi, *s.m.* **1.** retuş fotografic. **2.** retuş al unei gravuri.
fotoromànzo *s.m.* roman ilustrat.
fotoscultúra *s.f.* fotosculptură.
fotosensìbile *adj.* fotosensibil ; *lastra* ~ placă fotosensibilă.
fotosfèra *s.f.* *(astron.)* fotosferă. *SIN. cromosfera, cromo.*
fotosfèrico *adj.* fotosferic.
fotosìntesi *s.f.* **1.** *(chim., bot.)* fotosinteză. **2.** fotoreportaj.
fotostàtico *adj.* referitor la un sistem de reproducere directă pe hîrtie sensibilă (a documentelor, a manuscriselor) ; fotostatic.
fototàssi *s.f.* *v.* fototattismo.
fototattìsmo *s.m.* *(biol.)* fototacţism.
fototèca *s.f.* fototecă.
fototècnico *s.m.* tehnician foto.
fototelegrafìa *s.f.* fototelegrafie.
fototeodolìte *s.m.* aparat compus dintr-un teodolit şi un aparat de fotografiat.
fototerapìa *s.f.* *(med.)* fototerapie.
fototipìa *s.f.* fototipie, heliotipie.
fototìpico *adj.* fototipic.
fototipìsta *s.m.* specialist care execută reproduceri fototipice.
fototropìsmo *s.m.* *(bot.)* fototropism.
fotozincografìa *s.f.* *v.* fotozincotipia.
fotozincotipìa *s.f.* fotozincografie.
fòtta *s.f.* *(reg., vulg.)* **1.** motiv, pretext. **2.** greşeală, eroare. **3.** mînie, furie ; supărare ; *aver le fotte* a fi furios.
fòttere *vt.* **1.** *(vulg.)* a se împerechea, a se împreuna. **2.** *(fig.)* a încurca ; a înşela, a trage pe sfoară. **3.** a nu se sinchisi, a nu-i păsa ; *me ne fotto delle sue minacce !* nu-mi pasă de ameninţările lui !
fottìo *s.m.* *(vulg.)* **1.** grămadă. **2.** gălăgie, vacarm.
fottivènto *s.m.* *(reg.)* *v.* succiacapre şi mignattino.
fra[1] prep. 1. *(arată locul)* între ; între două puncte etc. ; ~ *le braccia* în braţe ; *dormir* ~ *due guanciali* a dormi fără grijă ; ~ *sé e sé* în sine. **2.** *(arată timpul)* între ; între două momente extreme ; ~ *tanto* între timp ; *una volta* ~ *l'altre* o dată (între altele) ; ~ *via* în timpul drumului ; ~ *un mese* peste o lună ; ~ *giorno* în cursul zilei ; ~ *la notte* noaptea tîrziu. **3.** *(cu valoare partitivă)* dintre ; *non conosco nessuno* ~ *tanti* nu cunosc pe nimeni dintre atîţia ; ~ *tutti non so chi scegliere* dintre toţi nu ştiu pe cine să aleg. **4.** *(înv. , lit.)* în timpul.
fra[2] *(rar), fra'* *s.m.* călugăr, frate.
frac *s.m. invar.* frac. *SIN. marsina.*
fracassaménto *s.m.* rupere / spargere cu zgomot ; trosnet.
fracassàre **I.** *vt. , vr.* **1.** a (se) rupe / a (se) sparge cu zgomot ; a (se) face bucăţi ; ~ *le ossa a qualcuno* a rupe oasele cuiva ; ~ *-si le gambe* a-şi frînge picioarele. **2.** a înfrînge. *SIN. rompere, sconquassare, schiantare.* **II.** *vi.* a se prăvăli, a se prăbuşi cu zgomot ; a se zdrobi.
fracassàta *s.f.* *(înv.)* înfrîngere, învingere.
fracassàto *adj.* **1.** distrus, făcut bucăţi. **2.** *(fig.)* sleit, epuizat.
fracassatùra s.f. cădere şi spargere cu zgomot (de geamuri, mobile).
fracassìo s.m. **1.** trosnet, spargere cu zgomot ; trosnitură continuă. **2.** mare dezordine.
fracàsso *s.m.* **1.** cădere şi spargere cu zgomot (a unui obiect) ; trosnet ; *far* ~ a-şi face reclamă ; *a* ~ cu furie, cu repeziciune. **2.** gălăgie, vacarm. *SIN. frastuono, rumore, sconquasso, baccano.* **3.** nenorocire, pagubă, ruină. **4.** grămadă, mulţime mare ; *c'era un* ~ *di gente* era o mulţime de oameni. **5.** *(înv.)* naufragiu. **6.** succes zgomotos şi efemer.
fracassóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** *(augm.)* persoană zgomotoasă, gălăgioasă. **2.** persoană neîndemînatică.
fracassóso *adj.* zgomotos ; gălăgios.
fràcco[1] *adj.* *v.* fiacco **(I).**
fràcco[2] *s.m.* *(dial.)* grămadă ; *dare un fracco di botte a uno* a-i da o bătaie bună cuiva ; *ha un* ~ *di soldi* are o grămadă de bani. *SIN. mucchio.*
fracidèzza *s.f.* *(rar)* **1.** umezeală nesănătoasă. **2.** putreziciune.
fracidìccio, -ìcci **I.** *adj.* alterat. **II.** *s.m.* putregai.
fràcido *adj.* *(pop.)* *v.* fradiciume.
fracòsta *s.m.* *(reg.)* antricot, biftec.
fràdicio, *fràdici, fràdicie* **I.** *adj.* **1.** stricat, alterat, putred. **2.** ud; umed. *SIN. bagnato, umido, marcio, putrido ; sono* ~ sînt ud leoarcă. **3.** *(fig.)* corupt, rău. **4.** *(înv.)* plictisit ; *esser* ~ *di alcuna cosa* a fi sătul de ceva. **5.** *innamorato* ~ foarte

îndrăgostit. **II.** *adv.* excesiv, foarte tare ; (în unire cu un adjectiv). *bagnato ~* ud leoarcă ; *ubbriaco ~* beat turtă. **III.** *s.m.* **1.** parte alterată / stricată ; *il ~ di un frutto* partea stricată a unui fruct. **2.** apăraie. **3.** *(fig.)* corupţie ; *nascondere il ~* a ascunde corupţia / putreziciunea.

fradiciùme *s.m.* **1.** *(colectiv)* lucruri alterate / putrede. *SIN. marciume, putridume.* **2.** *(fig.)* corupţie. **3.** om plicticos / dubios. **4.** umiditate.

fràga *s.f. (înv.)* fragă ; *v.* f r a g o l a.

fragàglia *s.m. (colectiv, reg.)* peşte mărunt.

fragellàre *vt., vr. (înv.)* *v.* f l a g e l l a r e.

fragèllo *s.m. (înv.)* *v.* f l a g e l l o.

fraggiràcolo *s.m. (înv. , bot.)* sîmbovină *(Cellis australis).*

fràgile adj. **1.** fragil, slab. **2.** plăpînd, delicat. **3.** uşor coruptibil. **4.** efemer, caduc.

fragilità *s.f.* fragilitate ; slăbiciune. *SIN. delicatezza, gracilità.*

fràglia s.f. *(înv.)* asociaţie, corporaţie, breaslă.

fragménto *s.m. (înv.)* *v.* f r a m m e n t o.

fràgno *s.m. , fragna s.f. (bot.)* specie de stejar *(Quercus macedonica).*

fràgola **I.** *s.f. (bot.)* **1.** frag *(Fragaria vesca).* **2.** fragă. **3.** *~ di giardino* căpşun *(Fragaria elatior).* **4.** căpşună. **II.** *adj. (în loc.) rosso ~* roşu de culoarea căpşunei.

fragolàccia *s.f. (bot.)* cinci-degete *(Potentilla reptans).*

fragolàta *s.f. (înv.)* **1.** loc plantat cu fragi. **2.** loc plantat cu căpşuni.

fragolàio, *-àia s.m.* şi *f.* vînzător de fragi / de căpşuni.

fragoléto *s.m.* loc plantat cu fragi / căpşuni.

fragolìno *s.m. (iht.)* peşte comestibil *(Pagellus erythrinus).*

fragolóne *s.m.* **1.** varietate de căpşună *(Fragaria elatior).* **2.** căpşună mare.

fragóre1 *s.m.* **1.** huruit, bubuit. **2.** zăngănit (de arme). *SIN. rumore, fracasso, frastuono.*

fragóre2 *s.m. (înv.)* mireasmă.

fragorío *s.m.* zbatere (de valuri etc.).

fragoróso *adj.* zgomotos, huruitor, asurzitor. *SIN. strepitoso.*

fragrànte *adj.* plăcut mirositor ; parfumat.

fragrànza *s.f.* aromă, parfum. *SIN. aroma, profumo, odore.*

fragràre *vi. (a)* a mirosi plăcut, a exala parfum.

fraintèndere *vt.* **1.** a înţelege greşit. **2.** a răstălmăci. **3.** a simula că nu înţelegi. *SIN. equivocare.*

fraintendiménto *s.m.* **1.** răstălmăcire. **2.** înţelegere greşită.

fraintéso *part.tr.* de la f r a i n t e n d e r e.

fràle **I.** *adj. (poetic, fig.)* fragil, plăpînd. **II.** *s.m.* corpul omenesc.

fralézza *s.f.* **1.** *(poetic)* fragilitate. **2.** *(fig.)* slăbiciune.

frambèlla *s.f. (înv.)* făclie.

framboè *s.m.* *v.* l a m p o n e.

framboèsia *s.f. (med.)* boală contagioasă tropicală.

fràmea *s.f. (ist.)* lance (la vechii germani).

framescolàre *vt.* *v.* f r a m m e s c o l a r e.

framèttere *vt. , v.* f r a m m e t t e r e.

framezzàre *vt. , v.* f r a m m e z z a r e.

framezzo *adv.* *v.* f r a m m e z z o.

frammassóne *s.m.* francmason.

frammassonería *s.f.* francmasonerie.

frammentare *vt. (rar)* a fragmenta, a îmbucătăţi, a rupe în fragmente.

frammentarietà *s.f.* caracter fragmentar ; faptul de a fi fragmentar / incomplet.

frammentàrio, *-àri, adj.* **1.** fragmentar, lacunar. **2.** *(miner.) roccia ~ -a* rocă din material fragmentar. **3.** lipsă de unitate / coordonare.

frammentàto *adj. (înv.)* fragmentat ; fragmentar.

frammentazióne *s.f.* **1.** fragmentare. **2.** *(biol.)* tip de reproducere asexuată prin diviziune. **3.** *(bot.)* reproducere prin diviziune.

frammentista, *-isti, s.m.* autor de fragmente.

framménto *s.m.* **1.** fragment. *SIN. pezzo, passaggio.* **2.** o parte dintr-un text. **3.** porţiune de pe o scrisoare pe care se aplică timbrul.

frammescolàre **I.** *vt.* a amesteca, a învălmăşi. *SIN. frammischiare, mescolare.* **II.** *vr.* a se interpune, a se amesteca.

frammésso **I.** *part. tr.* de la f r a m m e t t e r e. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* lucru interpus. **2.** *(la pl.)* gustare servită între două feluri principale de mîncare. **3.** intermezzo (al unei drame).

frammettènte *adj. (rar)* băgăreţ.

frammèttere **I.** *vt.* **1.** a insera ; a introduce. *SIN. frapporre.* **2.** a amesteca. **II.** *vr.* **1.** a se interpune ; *~ negli affari altrui* a se amesteca în treburile altcuiva. **2.** a ţese intrigi, a unelti. *SIN. intromettere.*

frammezzàre *vt.* a întrerupe ; a insera, a introduce la mijloc. *SIN. frammettere, insinuare.*

frammèzzo *adv.* în mijlocul ; *a ~* în, înăuntrul ; *(fig.) mettersi ~* a se interpune.

frammischiaménto *s.m.* amestec, amestecare.

frammischiàre **I.** *vt.* a amesteca, a învălmăşi ; *(fig.)* a confunda. **II.** *vr.* a se amesteca / a se băga acolo unde nu-i este locul.

frammìsto *adj.* amestecat ; învălmăşit.

fràna *s.f.* **1.** surpare, surpătură (de teren). **2.** *(rar)* zid care se surpă singur. **3.** prăbuşire, dărîmare ; avalanşă. **4.** *(fig.)* persoană incapabilă / care decepţionează ; *quel ragazzo in latino è una ~* la latină băiatul acela e o catastrofă. *SIN. avvallamento, dirupo, lavina, rovina.*

franàbile *adj.* care se poate surpa, care se poate prăbuşi.

franaménto *s.m.* surpare ; prăbuşire ; prăvălire.

franàre *vi. (e)* **1.** a se surpa ; a se prăvăli. **2.** a dispărea ; *ogni speranza è franata* orice speranţă s-a dus / s-a spulberat. *SIN. cedere, dirupare, rovinare.*

francàbile *adj. (înv.)* care poate fi răscumpărat.

francagióne. *s.f. (înv.)* **1.** scutire de taxe. **2.** eliberare.

francaménte *adv.* franc, sincer, deschis.

francaménto *s.m.* **1.** *(rar)* eliberare. **2.** asigurare, fixare (a unei grinzi etc.).

francàre *vt.* **1.** *(lit.)* a elibera, a dezrobi. **2.** a elibera de un pericol. **3.** a franca, a timbra (o scrisoare). **4.** *~ la spesa* a merita banii cheltuiţi, a merita osteneala. **5.** *(mec.)* a fixa, a asigura (o piesă, o grindă).

francatùra *s.f.* **1.** francare, timbrare. **2.** mărci, timbre (pe o scrisoare).

francazióne *s.f. (rar)* **1.** eliberare, dezrobire. **2.** timbrare.

francesàta *s.f.* lăudăroşenie, fanfaronadă.

francésca *s.f.* **1.** varietate de măr gustos, parfumat, cu coajă verde. **2.** toporişcă (folosită în Evul Mediu).

francescanaménte *adv.* asemenea sfîntului Francisc din Assisi; în sărăcie.

francescanésimo *s.m.* franciscanism, doctrina sfîntului Francisc din Assisi.

francescàno **I.** *adj.* **1.** *(bis.)* franciscan. **2.** *(fig.)* auster. **II.** *s.m.* şi *f. (bis.)* călugăr franciscan.

francésco, *-éschi, adj. (înv.)* francez, franţuzesc ; *(loc. adv.) alla ~ -a* în felul francezilor ; *mela ~ -a* varietate de măr parfumat (cu coajă verde).

francescóne *s.m. (ist.)* veche monedă toscană.

francése **I.** *adj.* francez ; *andarsene alla ~* a saluta numai pe stăpîna casei ; *nasino alla ~* nas în sus / insolent ; *mal ~* sifilis. **II.** *s.m.* **1.** francez. **2.** limba franceză.

franceseggiàre *vi. (a)* a se franţuzi ; *~ nel vestire* a imita îmbrăcămintea francezilor.

franceserìa *s.f.* franţuzire.
francesìna *s.f.* 1. un sortiment de pîine. *SIN. passerina.* 2. model de pantof de damă.
francesìsmo *s.m. (lingv.)* franţuzism. *SIN. gallicismo.*
francesìsta, *-isti*, *s.m.* şi *f.* specialist în limba şi literatura franceză.
francesizzàre I. *vt.* a franţuzi. II. *vr.* a se franţuzi.
francesùme *s.m. (depr.)* 1. mulţime de francezi. 2. lucru franţuzesc / propriu francezilor.
francheggiàre *vt.* 1. *(înv.)* a elibera. 2. a da siguranţă, a întări încrederea ; *mi francheggia la buona coscienza* conştiinţa curată îmi dă siguranţă.
franchèzza *s.f.* 1. francheţe ; sinceritate. 2. siguranţă ; curaj. 3. privilegiu. 4. *(înv.)* libertate. 5. dezinvoltură.
franchìa *s.f. (mar.) nave in ~* vas care navighează în deplină siguranţă.
franchìgia, *-ìgie*, *s.f.* 1. libertate socială şi politică. 2. privilegiu, scutire (de taxe etc.). 3. *(bis.)* drept de azil ; imunitate. 4. *(mar.)* permisie (dată marinarilor într-un port). 5. *(jur., ist.)* autonomie dobîndită prin intermediul unui privilegiu.
franchìsmo *s.m. (pol.)* dictatura lui Franco.
franchìsta, *-isti*, *s.m.* partizan al dictaturii lui Franco, franchist.
franciàno *adj. , s.m.* vechi dialect francez (vorbit în Ile-de-France).
fràncico, *-ichi*, *adj.* 1. *(ist.)* franc, al francilor. 2. *(geogr.)* francom.
fràncio *s.m. (chim.)* franciu.
francióso I. *adj. (înv. , glumeţ, depr.)* francez. II. *s.m.* sifilis.
francisca *s.f.* *v.* f r a n c e s c a (2).
frànco[1] I. *adj. (lit.)* 1. liber. 2. scutit, privilegiat : *porto ~* porto franco ; *(ist.) lingua ~ -a* a) jargon italo-spaniol-arab, care se vorbea în porturile Mediteranei ; b) limba francilor ; *farla ~ -a* a scăpa nepedepsit ; *(înv.) campo ~* loc în care se puteau face dueluri (fără pedepsirea duelişti lor) ; *dar campo ~* a) a acorda scutire de pedeapsă (celui care se bătea în duel) ; b) *(fig.)* a da cuiva mînă liberă, totală libertate de acţiune. 3. sigur de el, îndrăzneţ. 4. sincer, franc. *SIN. aperto, leale.* 5. *(mil.)* liber ; *far ~* a libera ; *~ tiratore* *v.* f r a n c o t i r a t o r e 6. *(marinar)* învoit. 7. *(rar)* neglijent, obraznic ; *una donna troppo ~ -a* o femeie prea neglijentă. II. *adv.* sincer, franc, degajat. III. *s.m.* portaltoi.
frànco[2] *s.m.* franc (monedă).
frànco[1] I. *adj.* 1. *(ist.)* franc, al francilor ; *lingua franca* limba francă (vorbită în porturile Mediteranei orientale). 2. francez. II. *s.m.* franc, din poporul francilor.
francobollàre *vt. (fotbal)* a practica un joc "om la om ".
francobóllo I. *s.m.* 1. timbru, marcă ; *~ di posta aerea* timbru pentru scrisoare prin avion. 2. *(cinema)* fotogramă izolată. II. *adj.* de mici proporţii ; *un libro ~* o carte minusculă.
francòfilo *adj. , s.m.* francofil.
francòfobo *adj. , s.m.* francofob.
franco-italiana *adj.* franco-italiană ; *letteratura ~* literatura cavalerească şi didactică, care a înflorit pe valea Padului în sec. XIII - XIV, într-o limbă hibridă italo-franceză.
francolìno *s.m. (ornit.)* 1. specie de potîrniche *(Francolinus vulgaris)*. 2. *~ di monte* specie de cocoş de munte.
frància *adj. , s.m. (geogr.)* francon, din Franconia.
francóne, *-óna s.m.* şi *f. (fam.)* persoană sinceră, francă.
franco-normanno *adj. (dialect)* franco-normand.
franco-provenzale *adj. (dialect)* franco-provensal (vorbit în unele regiuni ale Franţei, Elveţiei şi Piemontului)
francotiratóre *s.m.* franctiror. *SIN. partigiano.*
frànco-vèneta *adj.* *v.* f r a n c o - i t a l i a n a.
frangènte *s.m.* 1. lovitură a soartei ; situaţie grea. 2. stîncă la suprafaţa mării (la ţărm). 3. val impetuos (care loveşte un vapor) ; locul în care acest val se sparge de ţărm.
fràngere I. *vt. (lit.)* 1. a frînge ; a rupe, a turti. 2. a sparge. 3. *(fig.)* a înfrînge, a îndupleca. 4. a măcina, a tescui (măslinele). 5. a nu respecta (o normă) ; a se împotrivi. *SIN. rompere, schiacciare, infrangere.* II. *vr.* 1. *(despre valuri)* a se rupe, a se frînge, a se sparge. 2. a fi înfrînt.
frangétta *s.f. (dim.)* 1. franj mic. 2. breton.
frànggia, *frànge s.f.* 1. ciucure, franj. 2. *(fam.)* înfloriturî (la o povestire). 3. *v.* f r a n g e t t a (2). 4. *(geogr.)* porţiune de coastă / de litoral ; barieră ; recif ; *~ di coralli* barieră de corali. *SIN. nappa, passamano, orpello.* 5. sector sau grup periferic într-un partid ; *una ~ estremista* o grupare extremistă.
frangiàio, *-ài*, *s.m.* 1. lucrător / vînzător de franjuri. 2. povestitor care înfloreşte faptele.
frangiàre *vi. (rar)* a pune franjuri.
frangiatùra *s.f.* 1. garnisire cu franjuri. 2. garnitură de franjuri; ciucuri.
frangibiàde *s.m. invar. (agr.)* mai sau maşină pentru sfărîmat grînele şi seminţele. *SIN. frantoio.*
frangìbile *adj. (rar)* fragil ; *legno ~* lemn fragil.
frangibilità *s.f. (rar)* fragilitate.
frangicàpo *s.m. invar.* buzdugan ; măciucă.
frangicúpola *s.m.* plicticos, inoportun.
frangiflùtti *s.m. invar. (mar.)* *v.* f r a n g i o n d e.
frangimàre *adj., s.m. invar.* *v.* f r a n g i o n d e.
frangiménto *s.m. (rar)* rupere, spargere.
frangiònde *s.m. invar.* dig (într-un port).
frangipàni *s.m. (bot.)* plantă din familia Apocinacee *(Plumeria acutifolia)*.
frangipiètre, ***frangisàssi***, *s.m.* concasor.
frangisedére *s.m.* pisălog.
frangitóre *s.m.* teasc (pentru măsline).
frangitùra *s.f.* tescuire (a măslinelor).
frangivènto *adj. invar. (în expr.) fasce ~* perdele de păduri.
frangizòlle *s.m. invar. (agr.)* un fel de grapă.
fràngola *s.f. (bot.)* cruşin *(Rhamus frangula). SIN. alno nero.*
franosità *s.f.* tendinţă de surpare.
franóso *adj.* surpăcios.
frantèndere *vt.* *v.* f r a i n t e n d e r e.
frànto *part. tr.* de la f r a n g e r e.
frantoiàno *s.m.* tescuitor (în industria de prelucrare a măslinelor).
frantóio, *-òi* ,*s.m.* 1. teasc pentru măsline. 2. concasor. 3. locul unde este instalat teascul (concasorul).
frantoìsta, *-isti*, *s.m.* *v.* f r a n t o i a n o.
frantumàre I. *vt.* 1. a sfărîma ; a pisa ; a rîşni. 2. a nimici, a distruge ; *~ le speranze* a nimici speranţele. II. *vr.* a se sfărîma ; a se sparge. *SIN. rompersi, spezzarsi.*
frantumatóre *s.m.* 1. concasor. 2. lucrător la concasor.
frantumatrìce *s.f.* concasor.
frantumazióne *s.f.* măcinare ; strivire ; pisare.
frantùme *s.m.* fărîmă ; ţandără ; *andare in ~ -i* a se face ţăndări ; *fare / ridurre in ~ -i* a face ţăndări. *SIN. pezzetto.*
franzése *adj. , s.m. (înv.)* *v.* f r a n c e s e.
fraóre *s.m. (înv.)* miros urît.
fràppa *s.f.* 1. *(înv.)* bordură (la o haină) ; *(fig.) fare ~ -e* a jigni pe cineva. 2. *(bot.)* margine crestată (la frunze). 3. *(pict.)* redarea frunzelor / a marginilor crestate. 4. prăjitură din aluat franţuzesc ; corăbioară, minciună ; foietaj. *SIN. cencio, strufolo.* 5. bagatelă, fleac.
frappàre *vi.* 1. a orna cu franjuri / cu borduri. 2. *(rar, pict.)* a reda crestături de frunză. 3. a tăia mărunt, a fărîmiţa. 4. a născoci. 5. *(înv.)* a înşela. 6. a răni.
frapponiménto *s.m. (înv.)* *v.* f r a p p o s i z i o n e.

frappórre *vt.* , *vr.* a (se) interpune, a (se) introduce, a (se) băga la mijloc. *SIN. frammischiare, intromettere, interporre.*
frapposizióne *s.f.* **1.** interpunere. **2.** intervenire.
frappósto *part. tr.* de la f r a p p o r r e.
frasàio *s.m. (lit.)* frazeolog ; vorbitor preţios.
frasaiòlo *s.m. v.* f r a s a i o.
frasaiuòlo *s.m. v.* f r a s a i o l o.
frasàmi *s.m. pl.* fărîmele care rezultă în urma prelucrării frunzelor de tutun.
frasàrio, *-àri, s.m.* **1.** frazeologie, mod de vorbire / de exprimare ; limbaj ; terminologie. **2.** citat (dintr-un scriitor etc.).
fràsca *s.f.* **1.** rămurică ; creangă ; *far la ~* a strînge crengi / vreascuri ; *star come l'uccello sulla ~* a sta ca cucul pe cracă, a fi nestatornic (într-o meserie etc.) ; *meglio fringuello in gabbia / in mano che tordo in ~* nu da vrabia din mînă pentru cioara de pe gard ; *saltare di palo in ~* a sări de la una la alta ; a vorbi fără nici o legătură. **2.** ghirlandă de frunze suspendată la intrarea unei taverne etc. **3.** persoană volubilă. **4.** *(la pl.)* zorzoane. **5.** capriciu ; uşurinţă ; fleac ; *SIN. fronda; andare in frasche* **a)** a se distra ; **b)** a greşi. **6.** om uşuratic. **7.** furaj.
frascàme *s.m.* grămadă de crengi / de vreascuri.
frascarèlla *s.f.* femeie uşuratică.
frascàta *s.f.* camuflaj de crengi.
frascàti *s.m. invar.* vin de Frascati (orăşel în Lazio).
frascàto *s.m.* **1.** adăpost / acoperiş de crengi. **2.** loc plin de crengi. **3.** mănunchi de crengi. *SIN. pergolato.*
frascheggiàre *vi. (a)* **1.** a foşni ; a fremăta. **2.** *(fig.)* a fi uşuratic, neserios. *3.* a glumi ; a-şi bate joc (de cineva). **4.** a se răsfăţa (ca o femeie). *SIN. civettare.*
fraschètta *s.f.* **1.** femeie de moravuri uşoare. **2.** crenguţă.
fraschètto *s.m. (inv.)* fluier cu care erau condamnaţi sclavii.
frasconàia *s.f.* **1.** hăţiş. **2.** *(fig.)* farafastîcuri, zorzoane. **3.** fleacuri.
frascóne *s.m. (la pl.)* **1.** araci (pentru fasole) ; *portare / seminare i ~ -i* a fi şubred ; *portare i ~ -i a Valombrosa* a duce lemne în pădure, a vinde castraveţi la grădinar. **2.** surcele, legătură de crengi ; *sembri un pollo coi ~ -i* arăţi ca o curcă plouată.
frascùme *s.m.* **1.** *(colectiv)* ramuri, crengi. **2.** *(fig.)* zorzoane.
fràse *s.f.* **1.** frază ; *hai trovato la ~ giusta* ai găsit cuvîntul potrivit ; *~ di circostanza* frază / vorbă de circumstanţă ; *ne ho abbastanza delle tue belle ~ -i* m-am săturat de vorbele (frazele) tale frumoase ; *~ fatta* banalitate, loc comun. **2.** *(la pl., depr.)* vorbărie, frazeologie ; *~ -i arzigogolate* fraze căutate ; *~ -i parlamentari (fig.)* fraze diplomatice. **3.** *(muz.)* element expresiv într-o compoziţie muzicală.
fraseggiaménto *s.m. (lit.)* mod de compunere a frazei.
fraseggiàre **I.** *vi. (a., lit.)* **1.** a construi o frază. **2.** *(muz.)* a fraza. **3.***(rar)* a cizela (o scriere). **4.** a vorbi într-un fel preţios. **II.** *s.m.* frazare.
fraseggiatóre, *-trìce adj. , s.m.* şi *f. (mai ales ironic sau glumeţ)* mare frazeolog ; *politica ~ -trice* politică de vorbe goale.
frasèggio *s.m. (muz.)* frazare.
fraseologìa *s.f. (lit.)* **1.** frazeologie. **2.** culegere de fraze.
fraseológico *adj.* frazeologic.
fraserellàre *vt. (depr.)* a înşira vorbe / fraze goale.
frassignuòlo *s.m. (bot.)* sîmbovină *(Cellis australis).*
frassinèlla *s.f. (bot.)* **1.** frăsinel *(Dictamnus albus).* **2.** coada-cocoşului *(Polygonatum officinale).*
frassinéto *s.m.* frăsinet.
fràssino frasin *(Fraxinus excelsior).*
frastagliaménto *s.m.* tăiere, crestare ; tăietură.
frastagliàre *vt.* **1.** a cresta / a tăia în mai multe direcţii ; *~ un foglio* a tăia o foaie de hîrtie. **2.** a înşela prin vorbe. **3.** a se împiedica în vorbire.
frastagliàto *adj.* **1.** decupat, tăiat ; crestat. **2.** *(despre un munte)* dantelat, crestat. **3.** *(despre un teren)* accidentat. **4.** împodobit, încărcat cu garnituri / cu podoabe.
frastagliatùra *s.f. (bot., arhit.)* dantelură, dinţi, zimţişori.
frastagliataménte *adv.* **1.** discontinuu, inegal. **2.** *(fig.)* dezordonat.
frastàglio *s.m.* **1.** tăiere ; tăietură ; ciopîrţire. **2.** *(la pl.)* broderie festonată. **3.** cioplitură, cioplire (în lemn etc.).
frastagliùme *s.m. (depr.)* mulţime de tăieturi / de crestături (ca ornament).
frastòno *s.m. (pop.)* *v.* f r a s t u o n o.
frastornaménto *s.m.* abatere, distragere de la o ocupaţie ; perturbare, deranjare.
frastornàre *vt.* **1.** a distrage ; a perturba. **2.** *(înv.)* a anula ; a împiedica ; a zădărnici ; *~ un matrimonio* a anula o căsătorie. **3.** a zăpăci, a ameţi. *SIN. disturbare, distrarre.*
frastornàto *adj.* **1.** zăpăcit. **2.** uluit ; dezorientat.
frastornatóre, *-trìce s.m.* şi *f. (rar)* perturbator.
frastornìo *s.m.* deranj ; vacarm.
frastórno *s.m.* distragere ; perturbare ; deranj.
frastuòno *s.m.* **1.** zgomot confuz ; zgomot asurzitor ; larmă, vacarm. *SIN. baccano, fracasso, rumore.* **2.** *(înv.)* deranj.
fratacchióne *s.m. (glumeţ)* călugăr rotofei.
fratacchiòtto *s.m. (glumeţ)* **1.** *v.* f r a t a c c h i o n e. **2.** băiat voinic.
fratàglia *s.f.* **1.** *(depr.)* adunătură de călugări. **2.** *v.* f r a g l i a.
fratàio *adj. v.* f r a t a i o l o.
frataiòlo *adj. (depr.)* prieten cu călugări ; *zucca ~ -a* varietate de bostan.
fratàta *s.f. (depr.)* **1.** cuvinte / gesturi (urîte) de călugăr. **2.** mojicie.
fratàzzo *s.m. v.* f r a t t a z z o.
fràte *s.m.* **1.** călugăr ; *va a farti ~ !* şterge-o de aici ! *sto coi ~ -i e zappo l'orto* ai intrat în horă, trebuie să joci ; *fare il ~* a trăi (retras) ca un călugăr ; *(bot.) capo di ~* păpădie *(Taraxacum officinale).* **2.** *(înv.)* frate ; *~ consanguineo* frate de tată. **3.** ferestruică în acoperiş. **4.** arc de sonerie (la ceasuri). **5.** pată de cerneală. **6.** *(la pl., tosc.)* un fel de colaci prăjiţi. **7.** viermele de mătase (cînd nu ţese gogoaşa). **8.** loc rămas, din greşeală, alb într-o tipăritură.
fratellàme *s.m.* **1.** *(depr.)* călugărime. **2.** frăţie, fraternitate.
fratellànza *s.f.* **1.** fraternitate. **2.** frăţie, înfrăţire. **3.** asociaţie / societate laică.
fratellàstro *s.m.* frate vitreg.
fratellésco, *-éschi, adj. (înv. , ironic, glumeţ)* frăţesc.
fratellévole *adj.* frăţesc ; afectuos, cordial.
fratèllo **I.** *s.m.* **1.** frate ; *~ -i uterini* fraţi din aceeaşi mamă ; *~ -i consanguinei, ~ -i di padre* fraţi consanguini ; *~ cugino* văr primar ; *(la pl.)* fraţi şi surori ; *fatebene ~ -i* ordin religios de asistenţă a bolnavilor ; *tre castelli, tre ~ -i* fiecare pentru sine. **2.** prieten scump. **II.** *adj.* de aceeaşi convingere politică ; *partiti fratelli* partide frăţeşti.
fraterìa *s.f.* **1.** *(depr.)* mănăstire de călugări ; călugărime. **2.** *(la pl.)* călugări în procesiune (grupaţi pe ordine). *SIN. frataglia.*
fratèrna *s.f.* comunitatea fraţilor care administrează în comun o moştenire.
fraternàle *adj.* **1.** frăţesc ; afectuos. **2.** de frate.
fraternàre *vi. (a ; înv.)* a trăi ca fraţii, a fraterniza.
fratèrnita *s.f. (înv. , bis.)* *v.* c o n f r a t e r n i t a.
fraternità *s.f. (rar)* **1.** frăţie, fraternitate. *SIN. amicizia.* **2.** confrerie, asociaţie religioasă.
fraternizzàre *vi. (a)* **1.** a fraterniza. **2.** a avea mare asemănare. **3.** a avea multe afinităţi (cu cineva) ; a se împrieteni.

fraternizzazióne *s.f.* frăţie ; prietenie.
fratèrno *adj.* frăţesc ; afectuos ; fratern.
fratésco, *-éschi*, **I.** *adj. (depr.)* călugăresc. **II.** *s.f. (dial.)* **1.** tonsură. **2.** chelie.
fraticèlla *s.f.* specie de păsărică albă *(Fratercula arctica).*
fraticèllo *s.m. (dim.)* **1.** călugăr umil / slab. **2** *(la pl.)* sectă franciscană. **3.** specie de rîndunică de mare *(Sterna albifrons).*
fratìna *s.f.* **1.** pieptănătură, tunsoare (în felul celei călugăreşti). **2.** masă folosită în mănăstiri. **3.** *v.* coditremola.
fratìno[1] *s.m.* **1.** *(dim.)* specie de pasăre cu aripi lungi şi picioare palmate *(Charadrius alexandrinus).* **2.** *(bis.)* novice.
fratìno[2] *adj. (lit.)* călugăresc.
fràtre *s.m. (ant.)* *v.* fratello.
fratrìa *s.f. (ist., ant.)* fratrie, subdiviziune a tribului (în Atena).
fratricìda, *-ìdi*, *s.m.* fratricid (criminal).
fratricìdio *s.m.* fratricid (crimă).
fràtta *s.f.* **1.** hăţiş, tufiş ; *andare / essere per le ~* a fi fără bani. **2.** *(înv.)* ruptură, fractură. **3.** gard viu.
frattàglia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** măruntaie (de vite). **2.** resturi, rămăşiţe.
frattagliàio, *-ài*, *s.m.* vînzător de măruntaie (de vită).
frattànto *adv.* **1.** între timp. **2.** aşadar, astfel. **3.** deocamdată.
frattàzzo *s.m.* **1.** *(constr.)* drişcă de zidar. **2.** *(dial.)* mătură / perie pentru pardoseală.
frattèmpo *s.m.* interval, răstimp ; *(în expr.) nel ~* între timp.
fratteria *s.f. (înv.)* linguşire.
fràtto **I.** *part. tr.* de la frangere. **II.** *adj. (lit.)* frînt, rupt ; *(mat.) quantità ~ -a, numero ~* fracţie ; *(muz.) canto ~* cîntec modulat.
frattùra *s.f.* **1.** *(med.)* fractură. **2.** *(geol.)* rupere (a straturilor de pămînt). **3.** *(fig.)* întrerupere.
fratturàre *vt.* **1.** a fractura. **2.***(rar)* a rupe.
frau *s.f.* , *adj.* tip de fotoliu mare, îmbrăcat în piele.
fraudàre *vt.* **1.** a defrauda ; a frustra. **2.** a dezamăgi, a înşela.
fraudatóre, *-trìce*, *s.m.* şi *f.* defraudator, escroc.
fraudatòrio *adj. (lit.)* fraudulos.
fràude *s.f. (înv. , poetic)* fraudă, înşelăciune ; păcat.
fraudolenteménte *adv.* fraudulos, necinstit.
fraudolènto *adj. (lit.)* **1.** fraudulos. **2.** care fraudează ; necinstit. **3.** caracterizat prin fraudă ; *azione ~ -a* acţiune necinstită.
fraudolènza *s.f. (lit.)* fraudă, escrocherie.
fràvola *s.f.* *v.* fragola.
fràzio *s.m. (înv.)* miros neplăcut (mai ales de mîncare).
frazionàbile *adj.* care se poate fracţiona, fracţionabil.
frazionaménto *s.m.* fracţionare.
frazionàre *vt.* a fracţiona.
frazionàrio, *-àri*, *adj.* fracţionar.
frazionàto *adj.* fracţionat.
frazióne *s.f.* **1.** fracţiune ; *(adm.) ~ d'un comune* cătun. **2.** *(mat.)* fracţie. **3.** *(rar)* frîngere. **4.** *(sport)* parte a traseului de ştafetă parcursă de un singur sportiv.
frazionìsmo *s.m. (pol.)* fracţionism.
frazionìsta *s.m.* **1.** *(sport)* alergător în proba de ştafetă. **2.** *(pol.)* fracţionist.
frazionìstico *adj.* fracţionist.
frèzzo *s.m. (dial.)* miros neplăcut (de stricat, de putrezit).
freàtico *adj. (în expr.) acque ~ -che* ape freatice.
frebelièno *adj. (despre o metodă pedagogică, o şcoală)* froebelian, după sistemul lui Froebel.
frèccia, *frècce*, *s.f.* **1.** săgeată. *SIN. dardo, saetta ; scagliare la ~* a slobozi / a trage cu săgeata ; *correre come una ~* a alerga cît mai iute ; *avere molte frecce al proprio arco* a dispune de mai multe posibilităţi ; *la ~ del Parto* înţepătură, răutate gratuită. **2.** ac (de busolă etc.). **3.** *(arhit.)* turlă ascuţită. **4.** *(mar.)* vîrf de catarg. **5.** *(auto.)* semnalizator. **6.** cerere de bani (cu intenţia de a nu-i restitui). **7.** ornamentaţie, model (la ciorapi de damă). **8.** *(fig.)* durere ascuţită, înţepătură. **9.** baghetă.
frecciàre *vt.* **1.** a trage cu săgeata. **2.** a săgeta. **3.** a pune semnul săgeţii. **4.** a folosi săgeata. **5.***(auto)* a semnaliza. **6.** a păcăli. **7.** a cere bani şi a nu-i restitui.
frecciàta *s.f.* **1.** săgetare ; lovitură de săgeată. **2.** *(fig.)* răutate, săgeată. **3.** cerere de bani ; *dare una ~ a uno* a tapa pe cineva (de bani). **4.** lovitură de atac (la scrimă). *SIN. stoccata.*
frecciatìna *s.f. (fig.)* săgeată, împunsătură.
frecciatóne, *-óna* *s.m.* şi *f.* persoană care împrumută bani (şi nu-i restituie).
frecciatóre *s.m.* **1.** *(ist.)* arcaş. **2.** zeflemist, persoană răutăcioasă şi sarcastică. **3.** *v.* frecciatone.
frecciatùra *s.f.* cerere de bani (cu intenţia de a nu-i restitui).
freddaménte *adv.* cu răceală, indiferent.
freddàre **I.** *vt. ,vi. (e)* **1.** a (se) răci ; *~ la conversazione* a întrerupe o conversaţie. **2.** a omorî. **II.** *vr.* a se răci ; *non lasciare freddarsi l'occasione* a profita de moment.
freddèzza *s.f.* **1.** răceală. **2.** indiferenţă, distanţă. **3.** *(fig.)* sînge rece. **4.** lipsă de vivacitate ; *~ di stile* lipsă de vivacitate şi culoare a stilului. **5.** *(fig.)* autocontrol. *SIN. lucidità.*
freddìccio **I.** *adj.* răcoros, cam rece. **II.** *s.m.* răcoare, friguleţ.
frèddo **I.** *adj.* **1.** rece ; *umore ~* flegmă. **2.** *(înv.)* greu de digerat. **3.** rece, indiferent, flegmatic ; *andar ~* a nu te grăbi ; *testa ~ -a* caracter ferm / neimpresionabil ; *~ come un masso* complet insensibil ; *sangue ~* sînge rece ; *stile ~* stil lipsit de vivacitate. *SIN. frigidezza, gelo, ghiaccio.* **4.** leneş. **5.** frigid. **II.** *s.m.* **1.** frig, răcoare ; *nel cuore del ~* în toiul iernii ; *(prov.) Dio manda il ~ secundo i panni* să nu dea Dumnezeu omului cît poate să rabde ; *far ~* fi frig ; *~ cane* frig mare ; *far sudar ~* (sau *mettere il ~ addosso*) a da fiori, a îngrozi ; *~ da morire, ~ ladro* frig cumplit ; *~ mordente / pungente* frig aprig ; *industria del ~* producţia de gheaţă artificială ; *(loc. adv.) a ~* **a)** la rece ; **b)** cu indiferenţă. **2.** indiferenţă, răceală ; *essere in ~* a nu fi în relaţii bune ; *far venire il ~* a speria ; a îngrozi ; *(înv.) dar nel ~* a spune lucruri lipsite de spirit. **3.** climă rece ; *nel cuore del ~* în mijlocul iernii.
freddolìna *s.f. (bot.)* brînduşă de toamnă *(Colchicum autunnale).*
freddolóso *adj.* friguros.
freddùra *s.f.* **1.** frig, vreme rece. **2.** *(fig.)* calambur ; vorbă de duh. *SIN. facezia.* **3.** lene, neglijenţă. **4.** *(fig.)* răceală. **5.** fleac. **6.** *(înv.)* răceală, gripă.
freddurìsta, *-ìsti*, *s.m. (uşor depr.)* mucalit ; om de spirit.
frèga *s.f.* **1.** poftă, dorinţă puternică ; apetit sexual. **2.** *(înv.)* frecţie ; masaj ; *far le ~ - ghe* a ciomăgi.
fregàccio *s.m.* mîzgălitură. *SIN. sgorbio.*
fregagióne *s.f.* **1.** frecţie, masaj. **2.** *(la pl., înv.)* mofturi.
fregaménto *s.m.* frecare.
fregàre **I.** *vt.* **1.** a freca ; a masa. *SIN. grattare, strofinare, stropicciare ; (prov.) quanto piú si frega la schiena al gatto, tanto piú rizza la coda* îi dai un deget şi-ţi ia mîna toată. **2.** a frecţiona. **3.** *(fam.)* a înşela, a băga în încurcătură, a păgubi, a fura *~ l'avversario (vulg.)* a înşela adversarul. **II.** *vr.* a se freca ; *~ -si intorno a uno* a linguşi pe cineva. **III.** *vi. (pop.) ~ -sene* a nu-ţi păsa ; *me ne frego* nu-mi pasă. *SIN. infischiarsene.*
fregaròla *s.f. (iht.)* specie de crap.
fregàta[1] *s.f.* **1.** frecare, lustruire ; *dare una ~ ai mobili* a lustrui mobila.**2.** *(fam.)* înşelătorie ; pagubă, decepţie ; *mi son preso una gran ~* am fost tras pe sfoară.
fregàta[2] *s.f.* **1.** *(mar.)* fregată. **2.** *(ornit.)* fregată *(Fregata aquila).*

fregatìna *s.f. (în expr.)* ~ *di mani* frecare a palmelor.
fregàto *part. trec.* de la f r e g a r e ; *corda* ~ *-a* coardă frecată cu arcuşul.
fregatùra *s.f.* **1.** semnul rămas pe obiectele lustruite. **2.** pagubă, înşelătorie ; păcăleală. **3.** piedică, contratimp.
fregètto *s.m. (înv.)* postav din lînă şi bumbac (de Olanda).
fregiaménto *s.m. (rar)* **1.** împodobire. **2.** decorare (cu medalii etc.). **3.** înfrumuseţare.
fregiàre **I.** *vt. (lit.)* **1.** a împodobi ; a decora. **2.** a înfrumuseţa. **II.** *vr.* a se împodobi.
fregiàto *adj.* împodobit, decorat.
fregiatùra *s.f.* **1.** podoabă, garnitură. **2.** *(înv.)* margine de haină, tiv. **3.** urmă vîscoasă (de melc).
frégio, *frégi* *s.m.* **1.** podoabă, garnitură. **2.** galon. **3.** *(arhit.)* friză, bordură ornamentală ; *in* ~ **a)** pe margine ; **b)** în vîrf. **4.** vinietă (de carte). **5.** *(rar, fam.)* decoraţie. **6.** *in* ~ *a* de-a lungul. **7.** *v.* s f r e g i c. *SIN. decorazione, ornamento, abbellimento.*
frégna *s.f. (vulg.)* **1.** fleac, prostie. **2.** *(la pl.)* supărări ; *aver le* ~ *-e* a fi prost dispus. **3.***(anat.)* vulvă.
fragnàccia *s.f. (vulg., dial.)* prostie ; palavră.
fregnacciàro *s.m. (vulg., dial.)* mincinos, persoană care răspîndeşte ştiri false.
fregnóne *s.m. (vulg., dial.)* prost, tîmpit.
frégo, *fréghi* **I.** *s.m.* **1.** semn, linie ; ştersătură ; *dar di* ~ , *tirar un* ~ a şterge, a rade ; a radia ; *dar di* ~ *a una sentenza* a anula o sentinţă ; *(înv.) far di* ~ a renunţa. **2.** mîzgăleală ; mîzgălitură. **3.** cicatrice (pe obraz). **4.** *(înv.)* dezonoare. **II.** *loc. adv. (vulg.) un* ~ foarte mult.
frégola *s.f.* **1.** dorinţă, poftă ; manie. *SIN. calore, estro.* **2.** perioadă de fecundare (la peşti), boişte.
fregolìsmo *s.m. (înv.)* schimbare bruscă a opiniilor, oportunism.
frégolo *s.m.* **1.** icre de peşte. **2.** *(înv.)* fărîmă.
fréisa *s.f.* vin roşu (de Piemont).
fremebóndo *adj. (lit.)* **1.** fremătător. **2.** înverşunat.
fremènte *adj.* fremătător ; fremătînd ; nerăbdător.
frèmere **I.** *vi. (a ; lit.)* **1.** a fremăta. **2.** a se agita ; ~ *d'ira* a fremăta de furie. *SIN. bollire.* **3.** a striga, a urla. **4.** a necheza. **5.** a vui. *SIN. strepitare.* **II.** *vt.* **1.** *(poetic)* a cere cu glas tare; ~ *armi* a cere să lupţi. **2.** a exprima ; a manifesta. **3.** *(înv.)* ~ *i denti* a scrîşni din dinţi.
frémire *vi. ,vt. (înv.)* *v.* f r e m e r e.
frèmito *s.m.* **1.** freamăt, murmur surd. **2.** foşnet. **3.** strigăt de fiară ; răget. **4.** nechezat. **5.** fior ; *avere i* ~ *-i* a tremura de frică. **6.** tremur. **7.** huruit. *SIN. brivido, mormorio, sussurro.*
frenàbile *adj.* **1.** care se poate frîna. **2.** controlabil, verificabil.
frenàggio *s.m.* **1.** frînare. **2.** mecanismul de frînă.
frenàlo, *-ài, s.m.* **1.** frînare. **2.** mecanismul de frînă.
frenàlo. *-ài s.m.* lucrător de hamuri, curelar.
frenànte *adj.* care frînează.
frenàre **I.** *vt.* **1.** a frîna. *SIN. bloccare.* **2.** a înfrîna, a ţine în frîu, a opri ; ~ *il pianto* a înfrîna plînsul ; ~ *la lingua* a-şi stăpîni limba. *SIN. costringere, domare, governare, imbrigliare, reprimere, raffrenare, temperare, trattenere, vincere.* **II.** *vr.* **1.** a-şi domina avîntul. **2.** a se stăpîni, a se controla ; a-şi ţine firea.
frenastenìa *s.f. (med.)* imbecilitate, debilitate mintală.
frenastènico *adj. , s.m.* imbecil, cretin, debil mintal.
frenàta *s.f.* *v.* f r e n a g g i o **(1).**
frenàto *adj.* (în)frînat.
frenatóre, *-trice s.m.* şi *f.* frînar *(ferov.).*
frenèlla *s.f.* zăbală.
frenèllo *s.m.* **1.** *(anat.)* membrană de legătură ; *il* ~ *della lingua* frenulum. **2.** *(mar.)* dispozitiv ce ţine de timonă. **3.** *(înv.)* panglică brodată, purtată de femei pe frunte. **4.** *(înv.)* botniţă.
frenesìa *s.f.* **1.** frenezie. **2.** nelinişte, agitaţie. **3.** capriciu necontrolat. *SIN. furore, delirio, pazzia.* **4.** *(poetic)* gînd liber; rătăcire.
freneticàre *vi. (a)* a delira.
frenètico, *-ètici* **I.** *adj.* **1.** frenetic, pasionat, pătimaş. **2.** nestăpînit ; *danza* ~ *-a* dans frenetic ; *SIN. convulso, sfrenato.* **II.** *s.m.* acces de frenezie , nebunie.
freniàtra *s.m.* şi *f.* medic de boli mintale ; psihiatru.
freniatrìa *s.f. (med.)* psihiatrie ; îngrijirea bolilor mintale. *SIN. psichiatria.*
freniàtrico *adj.* psihiatric.
freniàtro *s.m.* *v.* f r e n i a t r a.
frènico *adj. (med.)* frenic.
fréno *s.m.* **1.** zăbală. **2.** *(fig.)* frîu ; *tenere a* (sau *in*) ~ a ţine în frîu ; *scuotere il* ~ a scutura jugul ; *mordere / rodere il* ~ a da semne de nerăbdare. **3.** *(mec.)* frînă ; ~ *a mano* frînă de mînă ; ~ *a pedale* frînă de picior. **4.** piedică, obstacol. *SIN. morso, guinzaglio, ritegno.* **5.** autoritate restrictivă ; *il* ~ *della legge* autoritatea legii. *SIN. argine, riparo.*
frenocòmio, *-òmi, s.m.* spital de boli nervoase.
frenologìa *s.f.* frenologie.
frenològico, *-ògici, adj.* privitor la frenologie.
frenologìsta, *-isti, s.m.* frenolog.
frenòlogo, *-ólogi, s.m.* frenolog.
frenopatìa *s.f.* boală de creier ; frenopatie.
frenòsi *s.f.* boală a creierului în general.
frenotomìa *s.f.* operaţie pe frenulum.
frènulo *s.m. (anat.)* frenulum ; ~ *linguale* frenulum lingual. *SIN. filetto.*
freoritte *s.m.* specie de vierme / de limbric.
frequentàbile *adj.* care se poate frecventa, frecventabil.
frequentàre **I.** *vt.* **1.** a frecventa ; a fi prezent la cursuri. **2.** a vizita frecvent pe cineva ; ~ *gli uomini politici* a vizita des pe oamenii politici. *SIN. bazzicare.* **3.** *(înv.)* a folosi des (un cuvînt) ; a lua des (o doctorie) ; ~ *una miniera* a exploata o mină ; ~ *una pianta* a îngriji bine o plantă. **II.** *vi. (a) (cu prep. per, in)* a merge des ; a frecventa ; *(prov.) quando non sai, frequenta in dimandare* întrebarea moarte n-are.
frequentativo *adj. (gram.)* frecventativ, care exprimă repetiţie.
frequentàto *adj.* frecventat ; *luogo molto* ~ loc foarte frecventat / aglomerat / populat.
frequentatóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** frecventator de localuri şi locuri publice, *un* ~ *di teatri* un frecventator de teatre. *SIN. avventore, cliente.* **2.** persoană care întreţine relaţii frecvente cu alte persoane ; *un* ~ *di uomini politici* un frecventator de oameni politici.
frequentazióne *s.f.* **1.** frecventare. **2.** figură retorică (de acumulare a mai multor lucruri rostite în diverse ocazii).
frequènte *adj.* **1.** frecvent ; *(loc. adv.) di* ~ în mod frecvent. **2.** *(lit.)* frecventat ; aglomerat. **3.** insistent ; *polso* ~ puls accelerat / puternic. **4.** intens ; *traffico* ~ trafic intens. **5.** numeros, mult ; ~ *-i visitatori* numeroşi vizitatori. *SIN. assiduo, continuo, ripetuto.*
frequènza *s.f.* **1.** frecvenţă. **2.** asiduitate ; prezenţă constantă. **3.** afluenţă, frecvenţă ; *la* ~ *dei turisti è diminuita* frecvenţa unui fenomen periodic ; *la* ~ *del polso alta / bassa* frecvenţa pulsului ridicată / scăzută.
frequenziòmetro *s.m. (electr.)* frecventmetru.
frèsa *s.f. (mec.)* freză.
fresàre[1] *vt.* a freza.
fresàre[2] *vt. (înv.)* *v.* f r e g i a t r e.
fresatóre *s.m.* frezor.
fresatrice *s.f. (mec.)* freză.
fresatùra *s.f. (mec.)* frezare.
frescàccia *s.f. (dial.)* *v.* f r e g n a c c i a.
frescànte *s.m.* pictor mural (de fresce).

frescàre[1] **I.** *vt. (înv.)* a reconforta, a reda vigoare. **II.** *vr.* a se odihni.
frescàre[2] *vt.* a picta în frescă.
frescàta *s.f. (dial.)* răceală.
frescheggiàre *vi. (a)* a sta la aer, a se răcori.
freschézza *s.f.* **1.** răcoare. **2.** prospeţime. **3.** vioiciune.
frésco, *fréschi* **1.** *adj.* **1.** răcoros ; rece ; *mano / fronte ~ -a* mînă / frunte a cuiva care nu are febră ; *vento ~* vînt răcoros; *star ~ (fig.)* a avea perspectiva unei situaţii nedorite. **2.** proaspăt ; *pane ~* pîine proaspătă ; *~ di studi* proaspăt absolvent ; *~ di malattia* vindecat de curînd ; **3.** tînăr ; *(înv.) ~ di età / di anni* tînăr ca vîrstă. **4.** vesel, voios ; *(glumeţ) star ~* a nimeri prost ; *ora stai ~ !* ai să vezi acum ce păţeşti! **5.** spontan, natural ; *un linguaggio ~* o exprimare naturală. **6.** odihnit ; *cavallo ~* cal odihnit. *SIN. attuale, recente, freddo, refrigerato.* **II.** *s.m.* **1.** răcoare ; *aver ~* a-ţi fi răcoare ; *per il ~, col ~* pe răcoare ; *prendere / pigliare il ~* a lua aer, a se răcori ; *tenere alcuno in ~* a-şi bate joc de cineva ; *dormire al ~* a sta la răcoare / la închisoare. **2.** frescă, pictură ; *(pict.) dipingere a ~* a picta în frescă. **3.** ţesătură de lînă pentru hainele de vară.
frescòccio *adj.* **1.** foarte proaspăt. **2.** foarte tînăr.
frescolìno *s.m. (în expr.) fa ~* e cam răcoare.
frescóne *s.m. (dial., fam.) v.* f r e g n o n e.
frescùme *s.m.* furaj proaspăt.
frescùra *s.f.* **1.** aer proaspăt / răcoros. **2.** umbră.
frèsia[1] *s.f. v.* freisa.
frèsia[2] *s.f. (bot.)* frezie *(Freesia refracta).*
frèto *s.m. (înv. , mar., rar)* **1.** strîmtoare (între două insule). **2.** mare.
frètta *s.f.* grabă ; *darsi ~* a se arăta grăbit ; *far ~* a grăbi pe cineva ; *in ~ e furia* foarte repede ; *in ~ in ~* repejor. *SIN. furia, precipitazione, premura, sollecitudine.*
frettàggio *s.m.* plasă de oţel pentru buteliile (de gaz) din aliaje uşoare.
frettàre *vt. (mar.)* a freca, a spăla corabia.
frettàto *adj. (despre buteliile de gaz)* întărit cu plasă de oţel.
frettàzza *s.f.* **1.** *(mar.)* mătură, perie (pentru spălat o corabie). **2.** mistrie.
frettazzìno *s.m.* mistrie mică de formă pătrată (pentru nivelare).
frettàzzo *s.m.* **1.** *v.* f r e t t a z z a **(1). 2.** mistrie dreptunghiulară de lemn (pentru nivelare) ; drişcă. *SIN. spianatoio.*
frettolóso *adj.* **1.** grăbit ; *(prov.) la gatta ~ -a fa i gattini ciechi* graba strică treaba. **2.** făcut în grabă ; *lavoro ~* lucru făcut în grabă. *SIN. affrettato, precipitoso, impetuoso.*
freudiàno *adj.* conform teoriilor lui Freud, freudian.
freudìsmo *s.m.* concepţia lui Freud, freudism.
friàbile *adj.* friabil, fărîmicios ; *roccia ~* stîncă friabilă.
friabilità *s.f.* friabilitate.
friàre *vt.* a fărîma, a fărîmiţa.
fricandò *s.m.* friptură de viţel (la tavă), fricando.
fricassèa *s.f.* **1.** tocană ; *fare in ~* a maltrata ; *fare una ~ di qualche cosa* a face bucăţi din ceva, a distruge. **2.** *(fig.)* amestecătură, confuzie.
fricativa *s.f. (lingv.)* consoană fricativă.
fricativo *adj.* **1.** care produce fricţiune. **2.** *(lingv.)* fricativ.
fricógna *s.f.* varietate de struguri acri.
frìgana *s.f.* tufiş mediteranean (cu frunzele mereu verzi).
frigànea *s.f. (entom.)* frigană, tricopteră *(Phryganea grandis).*
friggere I. *vt.* a prăji ; *mandare qualcuno a farsi ~* a trimite pe cineva la dracu ; *sei fritto* te-ai ars, te-ai dus pe copcă ; *non aver quel che si frigge* a nu avea minte ; *~ con l'acqua* a mînca răbdări prăjite ; *me la friggo (fig.)* nu ştiu ce să mă fac (cu ceva) ; *(fig.) farsi ~ gli intestini in corpo* a tremura de spaimă ; *~si col proprio lardo* a-şi face singur rău ; *buone parole e friggi* vorbe goale, promisiuni deşarte. *SIN. rifriggere.* **II.** *vi. (a)* **1.** a sfîrîi ; a se prăji ; *i grassi friggono* grăsimile sfîrîie. **2.** *(fig., glumeţ)* a fi mînios, a tuna şi a fulgera ; *~ di rabbia* a fierbe de mînie. **3.** *(despre copii)* a da din picioare, a se zbate. **4.** *(rar)* a se plînge.
friggibúco, *-chi, s.m. (pop.)* scânceală, sclifoseală.
friggiménto *s.m. (fig., glumeţ)* nenoroc ; suferinţă, frămîntare.
friggìo *s.m.* sfîrîit continuu.
friggitóre *s.m.* cel ce vinde ceva prăjit, fript.
friggitoría *s.f.* birt.
frigidàrio *s.m.* **1.** *(antic.)* frigidariu (sală de băi reci). **2.** răcitor, frigider.
frigidézza *s.f.* frigiditate.
frigidità *s.f. v.* f r i g i d e z z a
frìgido *adj. (lit.)* **1.**frigid. **2.** rece, nepăsător.
frígio *adj.* **1.** *(antic.)* frigian. **2.** *berretto ~* beretă frigiană de formă conică, purtată şi de revoluţionarii francezi. **3.** barbar, orgiac.
frígna *s.f.* crăpătură.
frignàre *vi. (a)* **1.** a scînci. **2.** a se văicări.
frignío *s.m.* scînceală, văicăreală.
frignone *adj. s.m.* zmiorcăit, plîngăreţ.
frígo *s.m.* frigorifer.
frigorífero **1.** *adj.* frigorifer ; *credenza frigorifera* răcitor. **2.** *s.m.* loc rece.
frigorísta *s.m.* frigoriferist.
frimàio, *-ai s.m.* brumar (lună în calendarul primei Republici franceze)
frinfèllo *s.m.* mic vanitos.
fringuèllo *s.m. (ornit.)* cintezoi *(Fringilla coebels) ;* v. şi p i n c i o n e
frinìre *vi. (a.; despre greier)* a ţîrîi.
frìno *s.m.* specie de păianjen veninos (*Phrynus lunatus).*
frinzèllo *s.m.* **1.** cîrpitură, cîrpeală. **2.** cicatrice.
frisàre[1] *vt.* **1.** a atinge uşor (la biliard). **2.** a încreţi pielea.
frisare[2] *vr.* a se bărbieri.
friscèllo *s.m.* pulbere de făină (de măcinat).
frisètto *s.m. (înv.)*mătase foarte fină.
friso I. *s.m.* atingere (din zbor). **II.** *adj. (înv.)* lacom.
frittàta *s.f.* **1.** omletă de ouă, jumări ; *~ alla certosina* omletă crescută ; *~ in zoccoli* omletă cu salam ; *~ in penduli* omletă cu felii de pîine ; *far la ~ a)* a strica un lucru ; *b)* a face o greşeală ireparabilă ; *rivoltar la ~* a întoarce vorba. **2.** *(glumeţ)* lună plină.
fritèlla *s.f.* **1.** minciunea; *~ con frutta* clătită. **2.** pată de grăsime pe haină. **3.** om grăbit, uşuratec.
frittellàrio, *-ari s.m.* vînzător ambulant (care prepară minciunele la un cuptor).
fritellóne, *-ona s.m.* şi *f.* om murdar, cu hainele pătate, soios.
fritelloso, *adj.* cu pete de grăsime, unsuros, *un vestito ~* o rochie soioasă.
frìtto I. *part. tr.* de la f r i g g e r e. **II.** *adj.* prăjit ; *cose ~ -e e rifritte* lucruri spuse şi răspuse ; *(fam., fig.) son ~ , son bell'e ~* m-am ars. *SIN. rovinato; infarinata e ~-a (despre o femeie)* prea fardată. **III.** *s.m.* miros de aliment fript sau prăjit; *(fig.) saper di ~* a avea gust /miros de stătut.
frittùme *s.m. (depr.)* grămadă de alimente prăjite.
frittùra *s.f.* **1.**prăjeală. **2.** mîncare prăjită (carne, peşte). **3.** *~ bianca* creier prăjit. **4.** *(glumeţ)* mulţime de copii ; *(înv.) dare in ~* a face prostii.
friulàno *adj. , s.m. (geogr.)* friulan, din (provincia) Friuli ; *il ~* dialectul friulan.
frivoleggiàre *vi. (a; lit.)* **1.** a fi / se comporta frivol. **2.** a fi volubil.
frivolèzza *s.f.* **1.** frivolitate, uşurinţă. **2.** *(pl.)* nimicuri. *SIN. futilità, vacuità.*

frìvolo I. *adj.* frivol, uşuratic. II. *s.m.* persoană frivolă.
frizionàle *adj.* 1. *(mec.)* referitor la frecare ; încetinit. 2. *(despre şoferi)* provocat de o mobilitate redusă a muncitorilor de la un serviciu la altul.
frizionàre *vt.* 1. a fricţiona. 2. *(auto)* a ambreia.
frizióne *s.f.* 1. frecţie, masaj. 2. *(mec.)* frecare. 3. *(auto)* ambreiaj ; *innestare la ~* a ambreia.
frizzànte I. *adj.* înţepător, picant ; *acqua ~* apă minerală/gazoasă. II. *s.m.* gust înţepător (de vin etc.).
frizzàre *vi. (a, e)* 1. a pişca, a înţepa. 2. a fi acidulat ; *vino che frizza* vin acidulat. 3. a ustura (atingînd o rană). 4. *(înv.)* a sfîrîi. 5. *(înv.)* a avea minte. 6. a spune vorbe înţepătoare, usturătoare. *SIN. pizzicare, pungere, vellicare.*
frizzìo *s.m. (reg.)* usturime.
frìzzo I. *s.m.* 1. pişcătură ; înţepătură. 2. *(fig.)* ironie, săgeată, vorbă usturătoare ; *pasta ~ -a* om fără vlagă. *SIN. fiacco, molle.* 3. şubred, slăbit. 4. vlăguit, vicios. II. *s.m.* dig, stăvilar.
frizzóne *s.m.* durere, suferinţă, neplăcere (în sănătate).
frizzóre *s.m.* usturime.
frodàbile *adj.* care poate fi sustras prin fraudă ; defraudabil.
frodaménto *s.m.* fraudă.
frodàre *vt.* a defrauda, a frauda ; *~ d'una speranza* a dezamăgi.
frodatóre, *-trice s.m.* şi *f.* defraudator, escroc.
frode *s.f.* fraudă, escrocherie.
fròdo *s.m.* 1. *(înv.)* fraudă. 2. contrabandă ; *di ~* ; *cacciatore di ~* braconier ; *cogliere in ~* a prinde cu mîţa-n sac ; *porre in ~* a sechestra, a amenda pentru fraudă.
frodolènto *adj. v.* fraudolento
frodolénza *s.f. (rar)* fraudolenza
froebelià̀no *adj.* v. frebeliano
frògia, *froge, s.f.* 1. nară (la cal). 2. nară mare (la om).
frollaménto *s.m.* 1. frăgezire (a cărnii). 2. stricare, alterare (a peştelui).
frollàre I. *vt.* a lăsa carnea să se frăgezească. II. *vi.* a se altera, a putrezi ; *mettere a ~* a lăsa să putrezească în închisoare ; *tenere una pratica a ~* a pune o chestiune la dosar, a nu se ocupa de ea. III. *vr.* a se macera.
fròllo I. *adj. (despre carnea de vită)* frăgezit. 2. moale, flasc ; *pasta ~ -a* un fel de plăcintă de foi ; *uomo di pasta ~ -a* om fără vlagă. 3. şubred, slăbit. 4. vlăguit, vicios. II. *s.m.* dig, stăvilar.
frómba *s.f.* 1. praştie. 2. *(înv.)* piatră, prundiş.
frómbola *s.f. v.* fromba
frombolàre *vt., vi. (rar)* 1. a arunca cu praştia. 2. a arunca cu putere.
frombollère *s.m.* 1. prăştiaş, soldat înarmat cu praştie ; bun aruncător cu praştia. 2. *(sport)* marcator, realizator de şuturi precise la fotbal.
fromentíno *adj. (despre părul bovinelor)* bălan.
fróncolo *s.m.* pescăruş.
frónda[1] *s.f.* 1. ramură, creangă cu frunze. 2. *(reg., mai ales la pl.)* frunză. 3. frunziş. 4. *(la pl.)* înfloriturí (în scris).
frónda[2] *s.f. (ist.)* frondă ; *vento di ~* spirit de răzvrătire/de opoziţie.
frondàio *s.m. (lit.)* grămadă de frunze moarte.
frondàre *vi.* a înfrunzi, a se acoperi de frunze. *SIN. frondeggiare.*
frónde *s.f. v.* frondal.
frondeggiaménto *s.m.* înfrunzire.
frondeggiànte *adj.* plin de frunze, înfrunzit ; înverzit.
frondeggiàre *vi. (a)* 1. a înfrunzi, a înverzi. 2. a fi înfrunzit.
frondènte *adj. (lit.)* care înfrunzeşte ; înfrunzit.
frondescènza *s.f. (înv.)* înfrunzire.
frondìfero *adj. (înv.)* cu frunziş bogat.
frondìre *vi. v.* frondeggiare.
frondìsta, *-isti* I. *s.m.* şi *f.* rebel, răzvrătit. II. *adj.* de frondă.
frondosità *s.f.* 1. *(fig.)* caracter stufos, încărcat (al stilului). 2. *(rar)* desimea frunzişului ; frunziş des, stufos.
frondóso *adj.* 1. frunzos. 2. *(despre o scriere, o lucrare arhitectonică)* încărcat, stufos. *SIN. fronzuto.*
frondùto *adj. (lit., înv.) v.* frondoso.
frònima *s.f.* specie de crustacee *(Phronima sedentaria).*
frontàle I. *adj.* frontal. II. *s.m.* 1. (os) frontal. 2. podoabă de frunte (la antici). 3. *(arhit.)* ornament de faţadă. 4. apărătoare pe frunte (la cască, la coif etc.). 5. fruntar. 6. cordea (pentru păr).
frontalíno *s.m.* margine de treaptă (pe care se sprijină piciorul). *SIN. alzata.*
frontalità *s.f.* principiu de simetrie a corpului omenesc (în sculptura arhaică).
frontalménte *adv.* direct, din faţă.
fróntе I. *s.f.* 1. frunte. 2. cap ; *con bassa ~* cu capul plecat ; *scuotere la ~* a da din cap ; *indurar la ~* a se încăpăţîna ; *gravar la ~* a lăsa capul în jos ; *volger la ~* a fugi. 3. faţă, obraz ; *ridere in ~* a exprima veselie ; *a ~ alta* cu fruntea sus ; *a prima ~* la prima vedere. 4. prezenţă ; *a ~* **a)** în comparaţie ; **b)** în faţă ; *stare a ~* a sta între patru ochi ; *a ~ a ~* faţă în faţă ; *di ~* peste drum. 5. obrăznicie, îndrăzneală ; *far la ~, far ~* a înfrunta cu îndrăzneală ; *a ~ scoperta* fără arme. 6. *(despre clădiri)* faţadă ; *far la ~* a avea faţadă. 7. început, introducere ; frontispiciu (de carte). 8. partea de dinainte a unui obiect etc. II. *s.m. (înv.)* 1. front. *(mil.) far ~* a se opune, a înfrunta ; *tener ~* a rezista ; a ţine piept. 2. *(meteor.)* val de aer : *~ caldo* val de aer cald. 3. coaliţie, unitate : *~ popolare* front popular de acţiune.
fronteggiàre I. *vt.* 1. a sta în faţa cuiva, a ceva ; a privi spre ; a sta faţă în faţă. 2. a înfrunta, a se opune, *~ le difficoltà* a înfrunta greutăţile. II. *vr.* a sta faţă în faţă.
frontespìzio *s.m.* 1. frontispiciu. 2. *(glumeţ)* înfăţişare, aspect. 3. pagină de titlu. *SIN. cornice, timpano, frontone.*
frontièra *s.f.* 1. frontieră. *SIN. confine.* 2. *(înv.)* frunte ; podoabă a frunţii. 3. bastion.
frontignàno *s.m.* vin franţuzesc (de la Frontignant).
frontìno *s.m.* 1. breton. 2. ham de frunte (la cal), fruntar. 3. perucă mică folosită de actori. 4. *(reg.)* lovitură cu palma pe frunte.
frontismo *s.m.* politică de alianţe electorale.
frontispìzio *s.m. (rar) v.* frontespizio.
frontìsta, *-isti, s.m.* 1. *(jur.)* posesor de imobil (cu faţada spre un fluviu sau o şosea). 2. aderent la o alianţă de partide.
frontistèrio *s.m.* loc de meditaţie (iniţial, al lui Socrate).
frontonàle *adj. (arhit.)* referitor la fronton.
frontóne *s.m.* 1. *(arhit.)* fronton. 2. lespede de protecţie aşezată pe zidul unei vetre, unui cămin etc.
frontóso *adj. (înv.)* 1. cu frunte mare. 2. îndrăzneţ.
frónzolo *s.m.* 1. zorzoane (la haine). 2. *(fig., stil.)* înfloriturí.
fronzùto *adj. (lit.)* frunzos.
frosóne *s.m. v.* frusone.
fròtta *s.f.* pîlc, grup ; *menar calci in ~* a bate cu furie.
frottatóre *s.m. (electr.)* priză mobilă de curent.
fròttola *s.f.* 1. minciună ; anecdotă ; palavră. 2. *(ist., lit.)* compoziţie lirică (populară, glumeaţă, însoţită de muzică). 3. specie de poezie didactică (în secolul al XV-lea). *SIN. villotta, strambotto.*
frottolóne, *-óna s.m.* şi *f. (fam.)* hîtru, mucalit.
frucàndolo *s.m. (înv.)* vătrai. *SIN. tirabrace.*
frucàre I. *vt. (înv.)* a dibui. II. *vi. , vt. (reg.) v.* frugare.
fruciàndolo *s.m.* 1. mătură / perie de curăţat cuptorul. 2. zorzoane.
frúcola *s.f. v.* frucolo.
frúcolo *s.m.* coropişniţă *(Gryllotalpa vulgaris).*

frucóne *s.m.* **1.** sondă (pentru baloturi la vamă). **2.** lovitură. **3.** prăjină. •

frufrù *s.m. (fam.)* **1.** fîşîit, foşnet (de haine). **2.** grabă. **3.** femeie uşuratică. **4.** zorzoane caracteristice modei feminine a sec. XIX. **5.** varietate de pişcoturi cu cremă.

frugacchiàre *vt. , vi. (a)* a scotoci, a scormoni.

frugacchìno *s.m. (fam.)* persoană deprinsă să scotocească.

frugàle *adj.* **1.** frugal. **2.** sobru, cumpătat. *SIN. sobrio, parco.*

frugalità *s.f.* **1.** cumpătare ; sobrietate. **2.** frugalitate.

frugaménto *s.m. (rar)* scotocire.

frugàre I. *vi. (a)* a scotoci. *SIN. cercare, frigacchiare.* **II.** *vt.* **1.** a percheziţiona ; *(fig.) ~ le tasche* a scotoci buzunarele. **2.** a incita, a stimula.

frugàta *s.f.* scotoceală ; percheziţie grăbită ; *dare una ~* a scotoci în fugă.

frugatòio *s.m.* **1.** *(pesc.)* prăjină de răscolit fundul apei. *SIN. bussatoio, buttione.* **2.** *(înv.)* sondă (medicinală).

frugatóne *s.m. (augm.)* **1.** ceatlău. **2.** brînci. **3.** om care scotoceşte.

frugìfero *adj. (lit., rar)* **1.** care produce grîne. **2.** fructifer. **3.** fertil.

frugìvoro *adj. (animal)* ierbivor (care se hrăneşte cu fructe).

frugnolàre *vi. (a)* **1.** *(rar)* a merge la vînătoare sau la pescuit cu felinarul, noaptea. **2.** a merge în căutarea cuiva (cu felinarul). **3.** a pune cuiva lampa-n faţă pentru a-l recunoaşte.

frugnòlo *s.m. (rar)* felinar (pentru pescuit sau vînat) ; *(fig.) entrare nel ~* **a)** a cădea în plasă ; **b)** a se prinde, a se îndrăgosti ; *andare a ~* a umbla după aventuri.

frugnuólo *s.m. v.* f r u g n o l o.

frugolàre *vi. (a)* **1.** *(despre porci)* a scurma, rîma (pămîntul). **2.** a scotoci, a răscoli. **3.** a munci pămîntul istovitor.

frùgolo *s.m.* **1.** copil neastîmpărat. **2.** om iute şi întreprinzător. **3.** un fel de rachetă.

frugóne, *-óna s.m.* şi *f.* **1.** persoană curioasă, care scotoceşte peste tot. **2.** prăjină.

frùì *s.m. (înv.) v.* g o d i m e n t o **(1).**

fruibile *adj.* de care te poţi bucura / folosi.

fruìre *vi. (a ; rar) vt.* a se bucura, a beneficia de , a profita.

fruitóre *s.m.* beneficiar, profitor ; consumator.

fruizióne *s.f. (lit.)* folosirea unui drept, exerciţiul / uzul unui drept.

frullàna *s.f.* **1.** coasă. **2.** dans popular din Friuli.

frullàre I. *vi. (a)* **1.** a se învîrti repede ; *(fig.) che ti frulla in cervello ?* ce năzbîtii îţi trec prin cap ? ; *far ~* a împinge, a face să înainteze. **2.** *(despre păsări)* a fîlfîi. **3.** a şuiera, a face zgomot (ca o roată etc.). **II.** *vt.* a bate (ouăle, crema).

frullàta *s.f.* acţiunea de a bate (ouăle, crema).

frullàto I. *adj. (despre ouă, cremă)* bătut. **II.** *s.m.* cocteil de fructe. *SIN. frappé.*

frullatóre *s.m.* mixer.

frullìno *s.m.* **1.** tel (de bucătărie). **2.** *(în prop. negative)* fleac, nimic. **3.** *(ornit.)* specie de becaţină. **4.** maşină pentru scos uleiul din resturile de măsline.

frullìo *s.m.* **1.** fîlfîit ; *pigliare a ~ una persona* **a)** a prinde pe cineva pe neaşteptate ; **b)** a lua pe nepusă masă. **2.** tel (de bucătărie). **3.** pocnitură din degete. **4.** *(în prop. negative)* nimic ; *non importa un ~* n-are nici o importanţă. **5.** *(figură de)* acrobaţie aeriană.

frullóne *s.m.* **1.** sită de moară. **2.** jucărie de copil. **3.** *(înv.)* caleaşcă deschisă.

frumentàceo *adj.* graminee ; *piante ~-e* cereale.

frumentàre *vi. (înv.)* a strînge alimente pentru armată.

frumentàrio I. *adj.* care ţine de grîu ; care produce grîu ; *terre ~-ie* regiuni cerealiere. **II.** *s.m.* intendent în armata romană.

fruménto *s.m.* **1.** grîu *(Triticum sativum).* **2.** cereală.

frumenticoltùra *s.f.* cultura cerealelor.

frumentóne *s.m. (rar)* porumb *(Zea mais).*

frummía *s.f. (înv.)* agitaţie ; fierbere.

fruscàme *s.m.* totalitatea ramurilor uscate dintr-un copac.

frusciàre I. *vi. (a ; rar, înv.)* a foşni ; a fîşîi. **II.** *vt.* a stingheri.

fruscìo, *-ii, s.m.* foşnet ; fîşîit. *SIN. stropiccio.*

frúsco *s.m. (pl., -chi)* spiriduş din folclorul meridional italian, identificat adesea cu un animal sălbatic.

fruscolàre *vt. (înv.)* a scotoci, a scormoni.

frùscolo *s.m.* **1.** fir de pai. **2.** rămurică uscată. **3.** *(înv.)* aşchie, ţandără.

frusóne *s.m.* **1.** *(ornit.)* botgros *(Coccothraustes coccothraustes).* **2.** curtezan, donjuan.

frùsta *s.f.* **1.** bici. *SIN. sferza.* **2.** tel. **3.** *v.* frustino **(2). 4.** franzeluţă lungă. **5.** *(fig.)* disciplină ; *non sentire la ~* a nu fi disciplinat.

frustàgno *s.m. v.* f u s t a g n o.

frustàio *s.m.* vînzător, fabricant de bice.

frustamattóni *s.m.* client care nu cumpără nimic.

frustàre *vt.* **1.** a biciui ; *~ a sangue* a biciui la sînge, *(înv.) pagare il boia che ci frusta* a-şi face rău cu tot dinadinsul. *SIN. sferzare, scudisciare.* **2.** a uza, a strica, a consuma. **3.** a frecventa des (cafenele, teatre etc.). **4.** *(peior.)* a picta, a da cu pensula. **5.** a cenzura. **6.** a pedepsi sever.

frustàta *s.f.* **1.** lovitură de bici. **2.** cuvînt usturător, critică aspră.

frustatóre *s.m.* zbir (care foloseşte biciul).

frustatùra *s.f.* **1.** biciuială ; biciuire. **2.** critică aspră.

frustìno *s.m. (dim.)* **1.** cravaşă. *SIN. scudiscio, cravache.* **2.** donjuan, filfizon.

frústo[1] *adj. (lit.)* **1.** *(despre haine etc.)* uzat, vechi ; *medaglia ~ -a* medalie frustă, tocită, de nedescifrat. **2.** istovit ; şubrezit. *SIN. logoro, lacero.*

frústo[2] *s.m.* **1.** *(înv.)* bucată, fărîmă ; *mendicar la vita a ~ a ~* a-şi cîştiga din greu existenţa. **2.** *(înv.)* bici.

frùstra *adv. (înv.)* zadarnic.

frustraneità *s.f.* inutilitate, ineficacitate.

frustràneo *adj. (rar)* zadarnic, ineficace.

frustràre *vt.* **1.** a face să devină inutil, ineficace. **2.** a dezamăgi, a înşela ; a frustra.

frustràto *adj.* dezamăgit ; frustrat.

frustratório *adj.* care frustrează.

frutiscènte *adj. (bot.) pianta ~* arbust.

frùtice *s.m.* **1.** arbust. **2.** puiet.

fruticóso *adj.* **1.** ca un arbust. **2.** *(rar)* plin cu arbuşti.

frùtta, *frutte, frutta, (înv.) fruttora, s.f.* **1.** fruct. **2.** *(colectiv)* fructe (de masă) ; *~ fatta* fructe coapte ; *~ magagnate* fructe stricate ; *~ schietta* fructe sănătoase ; *~ di mare* fructele mării (crustacee, moluşte etc. comestibile) ; *~ rugiadora* fruct proaspăt ; *giungere alle ~ -a* a sosi tîrziu. **3.** *(la pl.)* bătaie, pumni, lovituri.

fruttàio I. *s.m.* cămară de fructe. **II.** *adj.* care aduce fructe ; *giugno ~* iunie, lună aducătoare de fructe.

fruttaiòlo, *-òla s.m.* şi *f.* fructar, fructăreasă. *SIN. fruttivendolo, ortolano.*

fruttaiuòlo *s.m. v.* f r u t t a i o l o.

fruttàme *s.m. (colectiv)* fructe de tot felul.

fruttàre I. *vi. (a)* **1.** a rodi, a fructifica. **2.** *(fig.)* a renta, a produce. **II.** *vt.* **1.** a procura, a produce (un cîştig, un avantaj). **2.** *(înv.)* a da cu dobîndă (un capital etc.). *SIN. produrre, rendere, fruttificare.*

fruttàta *s.f.* tortă cu fructe.

fruttato *s.m.* **1.** dobînzi (la un capital). **2.** recoltă, roade. **3.** vin cu gust de fruct.

frutterìa *s.f.* fructărie.

fruttescènza *s.f. v.* i n f r u t t e s c e n z a.

fruttéto *s.m.* livadă de pomi fructiferi. *SIN. pomario.*
fruttévole *adj.* **1.** fructifer. **2.** fructuos, rodnic. **3.** bogat în fructe.
frutticolo *adj.* pomicol.
frutticoltóre *s.m.* pomicultor.
frutticoltùra *s.f.* pomicultură.
frutticultóre *s.m. (rar) v.* f r u t t i c o l t o r e.
frutticultùra *s.f. (rar) v.* f r u t t i c o l t u r a.
fruttidòro *s.m. (ist.)* fructidor (lună în calendarul primei republici franceze).
fruttièra *s.f.* fructieră.
fruttìfero *adj.* **1.** fructifer. **2.** care fructifică ; fertil ; rodnic ; *(fig.) capitale ~* capital care se fructifică ; *parole ~ -e* sfaturi utile.
fruttificàre *vi. (a)* **1.** a rodi, a fructifica. **2.** *(înv.)* a folosi. *SIN. fruttare.*
fruttificazióne *s.f.* fructificare.
fruttìfico *adj. (rar) v.* fruttifero.
fruttivéndolo *s.m.* fructar, vînzător de fructe şi legume.
fruttìvoro *adj. (lit.)* ierbivor care mănîncă fructe.
frùtto, *frùtti, s.m.* , *frùtta s.f. pl.* **1.** fruct, rod ; *~ di stagione* lucru potrivit, bun ; *(prov.) ad albero che non fa ~ non gli si gettano sassi* în pomul cu roade toţi dau cu pietre. **2.** progenitură ; *vacca da ~* vacă de reproducere ; *~ -i di mare* crustacee, melci etc. (comestibile). **3.** cîştig, folos, profit, venit ; *mettere a ~* a fructifica, a valorifica ; *far ~ a* aduce cîştig ; *a che ~ !* la ce bun ! **4.** dobîndă. **5.***(la pl. f.)* fructe (de masă). **6.** rezultat, efect ; *senza ~* inutil, zadarnic. *SIN. guadagno, rendita, usufrutto.*
fruttòsio *s.m. (chim.)* fructoză.
fruttosùria *s.f. (med.)* eliminare patologică a fructuozei prin urină.
fruttuosaménte *adv.* avantajos.
fruttuosità *s.f.* fertilitate, rodnicie.
fruttuóso *adj.* **1.** fructuos, rodnic. **2.** bogat în fructe.
ftaleìne *s.f. (chim.)* naftol.
ftalico *adj. acido ~* acid naftenic.
ftiriasi *s.f. invar. (med.)* pediculoză.
fu *adj. invar. (adm., antepus unui nume de părinte defunct)* defunct, răposat ; *Antonio Draghi ~* (sau *del ~*) Pietro Antonio Draghi, fiul defunctului Pietro (Draghi).
fucàcee *s.f. pl. (bot.)* familie de alge brune din genul fucus.
fucàto *adj. (lit., rar)* **1.** vopsit. **2.** fardat. **3.** falsificat.
fuciàcca *s.f. v.* f u s c i a c c a.
fuciàcchio *s.m. v.* f u s c i a c c o.
fucilàre *vt.* a împuşca.
fucilàta *s.f.* **1.** împuşcătură ; *fare alle ~ -e* a schimba focuri de puşcă.**2.** *(sport)* a schimba focuri de puşcă. **2.** *(sport)* şut, bombă.
fucilatóre *s.m.* **1.** puşcaş, trăgător cu puşca. **2.** soldat într-un pluton de execuţie.
fucilazióne *s.f.* împuşcare ; executare de pedeapsă prin împuşcare.
fucìle *s.m.* **1.** puşcă. **2.** soldat puşcaş. **3.** *(înv.)* amnar.
fucilerìa *s.f.* **1.** mulţime de puşti. **2.** foc de puşti. **3.** tir cu puşca.
fucilièra *s.f. (ist., mil.)* crenel pentru puşcă.
fucilière *s.m.* puşcaş.
fucìna *s.f.* **1.** fierărie ; forjă ; lăcătuşerie. **2.** cuptor de topit metale. **3.** *(fig.)* oficină, loc unde se unelteşte ceva.
fucinàre *vt.* **1.** a lucra ; a înroşi fierul, a forja. *SIN. forgiare.* **2.** *(fig.)* a urzi, a pregăti în ascuns. **3.** a forma caractere.
fucinatóre *s.m.* fierar ; forjar.
fucinatùra *s.f.* forjare.
fucinazióne *s.f.* lucrarea fierului (în fierărie).
fucíno *s.m.* aderent al F. U. C. I. (Federaţia Universitară Catolică Italiană).
fùco, *fùchi, s.m.* **1.** *(entom.)* trîntor. **2.** *(bot.)* gen de algă, varec. **3.** fard ieftin ; falsă aparenţă.
fùcsia[1] , *s.f. (bot.)* fucsie, cercelusi *(Fuchsia magellanica).*
fùcsia[2] *s.f.* colorant organic (roşu).
fucsìna *s.f. (chim.)* fucsină.
fuegìno, *fuegiàno* **I.** *adj.* din Ţara de Foc. **II.** *s.m.* locuitor din Ţara de Foc.
fuétto *s.m.* **1.** cravaşă. **2.** *(mar.)* odgon subţire de cînepă.
fuffigno *s.m.* nod, încurcătură (în firele unei ţesături).
fùga *s.f.* **1.** fugă ; *darsi alla ~* a o lua la fugă ; *mettere in ~* a pune pe fugă ; *~ di gas* scurgere / emanaţie de gaz. **2.** anfiladă. **3.** *(muz.)* fugă. *SIN. scappata, disfatta, latitanza.*
fugàce *adj.* **1.** trecător, vremelnic. **2.** *(lit.)* care fuge. *SIN. rapido, effimero, veloce, fuggevole.*
fugaceménte *adj.* în treacăt, superficial.
fugacità *s.f.* vremelnicie, efemeritate.
fugàre I. *vt.* **1.** a fugări ; a alunga. *SIN. cacciare, disperdere, spazzare.* **2.** *(înv.)* a fugi ; *~ l'ozio* a alunga trîndăvia, a fugi de ea. **3.** *(înv.)* a sustrage , a lua pe ascuns. **II.** *vr. (înv.)* a evita, a fugi de. **III.** *vi. (a) (muz.)* a compune o fugă.
fugàto I. *adj.* 1. *(muz.)* în formă de fugă. **2.** împrăştiat ; c h e l t u i t o r. **II.** *s.m. (muz.)* compoziţie muzicală asemănătoare cu fuga.
fugatóre *s.m.* **1.** *(înv.)* cel care alungă / izgoneşte. **2.** canal colector într-un sistem de irigaţii.
fugga *s.f. (înv.) v.* f u g a.
fuggènte I. *adj.* **1.** care fuge. *SIN. fuggitivo.* **2.** fugitiv. **3.** repede, rapid ; *(pict.) parti ~ -i* părţi pictate în racursiu. **II.** *s.m.* fugar.
fuggévole *adj.* fugitiv ; trecător, vremelnic.
fuggiacchiàre *vt. , vi. (a)* a încerca să te eschivezi / să te sustragi.
fuggiàsco, *-àschi, adj. , s.m.* **1.** fugărit, fugar. **2.** exilat ; refugiat. *SIN. profugo.*
fuggìbile *adj.* evitabil ; de la care te poţi eschiva.
fuggifatìca *s.m. invar.* leneş, tîrîie-brîu.
fuggifúgi *s.m.* mulţime de oameni care fug ; înghesuială ; panică.
fuggiménto *s.m.* **1.***(înv.)* fugă. 2. curs. 3. evitare, fugă de ceva. 4. *(pict.)* racursiu.
fuggìre I. *vi. (e)* **1.** a fugi, a alerga ; *(înv.) ~ di volta* a fugi dintr-o dată ; *correr dietro a chi fugge* a face binele cu sila ; *~ all'occhio* a se sustrage vederii. **2.** *(fig.)* a scăpa (din gură). **II. 1.** a evita. **2.** *(pict.)* a picta în racursiu. **3.** *(înv.)* a ascunde ; a sustrage. **4.** *(înv.)* a respinge, a recuza.
fuggíta *s.f.* fugă.
fuggitívo *adj.* **1.** fugar. **2.** timid. **3.** fugitiv, trecător. **4.** *(înv.)* de evitat, de ocolit.
fùio *adj. ,s.m.* **1.** hoţ. **2.** (om, lucru) ascuns, obscur.
fùlcro *s.m.* **1.** punct de sprijin (la pîrghie). **2.** *(fig)* centru de greutate.
fùlgere *vi. (poetic)* a străluci; a străfulgera.
fulgidèzza *s.f.* strălucire, străfulgerare, lumină vie.
fulgidità *s.f. (rar)* v. f u l g i d e z z a
fùlgido *adj.* fulgerător, strălucitor.
fulgóre *s.m.* strălucire, fulgerare.
fulgoríte *s.f. v.* f o l g o r i t e
fulguràle *adj. (ant., lit., rar)* privitor la fulger ; *libri ~ -i* gromovnice.
fùlgure *s.m. (înv.)* **1.** lumină, strălucire. **2.** fulger.
fuliggine *s.f.* **1.** funingine. **2.** *(pop.) v.* g o l p e **(1).**
fuligginóso *adj.* plin de funingine.
full *s.m.* ful (la jocul de cărţi).
fullóne *s.m. v.* f o l l o n e **(1).**
fullònica *s.f.* spălătorie şi curăţătorie în Roma antică.
fulmicotóne *s.m. (chim.)* fulmicoton.

fulminànte I. *adj.* 1. fulminant ; fulgerător ; *colpo ~* atac de apoplexie. 2. exploziv. II. *s.m.* 1. capsă explozivă. *SIN. innesco.* 2. *(rar)* chibrit.

fulminàre I. *vt.* 1. a trăsni. *SIN. folgorare, saettare.* 2. *(fig.)* a săgeta cu privirea. 3. *(fig.)* a bombarda (cu artileria). 4. a electrocuta. II. *vi. (e, a)* impers. a trăsni ; a fulgera. III. *vr. (despre rezistența electrică)* a se arde ; *la lampadina si è fulminata* becul s-a ars.

fulminàto I. *adj.* trăsnit. II. *s.m. (în expr.) ~ di mercurio* fulminat de mercur (exploziv).

fulminatóre, *-trice adj., s.m.* şi *f.* 1. *(mai ales fig. şi glumeț)* care trăsnește. 2. *(sport)* tunar.

fulminatòrio *adj.* fulminant ; distrugător.

fulminazióne *s.f. (rar)* 1. trăsnire ; trăsnet. 2. fulgerare ; *è morto per ~* a murit electrocutat. 3. *v.* f o l g o r a z i o n e (2).

fùlmine *s.m.* 1. fulger ; descărcare electrică ; *~ a ciel sereno* nenorocire din senin ; *~ di guerra* general viteaz ; *colpo di ~* a se îndrăgosti subit ; *sei stato un ~ !* persoană cu o fire impetuoasă ; *i ~ -i dell'eloquenza* vehemență în vorbire ; *i ~ -i papali* excomunicare. 2. excomunicare, blestem. 3. mînie, furie.

fulmineaménte *adv.* cu viteza fulgerului, fulgerător.

fulmineità *s.f.* viteză fulgerătoare.

fulmìneo *adj.* fulminant, fulgerător.

fulminío *s.m. (rar)* fulgerare continuă, trăsnete.

fulminóso *adj. (înv. , fig.)* fulminant.

fultùra *s.f. (înv.)* sprijin, proptea.

fùlvido *adj.* 1. *(rar) v.* f u l g i d o. 2. blond-aprins.

fùlvo *adj. (lit.)* galben-roşcat, blond-aprins. *SIN. biondo, caldo, cupreo.*

fumàbile *adj.* care se poate fuma.

fumàcchio, *-àcchi, s.m.* 1. tăciune aprins. 2. fum vulcanic. 3. izvor termal. 4. afumare.

fumàggine *s.f.* rugină a frunzelor.

fumaiòlo *s.m.* 1. coş ; horn. 2. *(înv.)* tăciune aprins. 3. *(rar)* fumarolă.

fumàna *s.f.* 1. negură, pîclă, ceață mai puțin deasă. 2. negură / pîclă deasupra munților. 3. fum cu care se dădeau ştiri la distanță.

fumànte *adj.* aburind ; *tè caldo ~* ceai aburind.

fumàre I. *vi. (a)* 1. a fumega. *SIN. esalare.* 2. a aburi ; a produce aburi. II. *vt.* 1. a fuma ; *~ come un camino / come un turco* a fuma încontinuu ; *~ di rabbia* a spumega de furie ; *~ -sela* a nu-ți păsa de ceva. 2. a trezi, a stîrni. 3. *(înv.)* a avea un domiciliu stabil (din punct de vedere fiscal). III. *vi. impers.* a fi mînios ; *gli fuma* este furios / violent, îi tună şi îi fulgeră ; *è vietato ~* fumatul este interzis.

fumària *s.f. (bot.)* fumăriță *(Fumaria officinalis) ; prendere l'erba ~* a o lua la sănătoasă, a o lua la picior.

fumàrio *adj.* de / pentru fum ; *canna ~ -a* horn (la sobă).

fumarolà *s.f. (geol.)* fumarolă.

fumaruòlo *s.m. (înv.)* gură de vatră / de cămin.

fumasìgari *s.m.* portțigaret.

fumàta *s.f.* 1. fum ; *fare una ~* a trage un fum. 2. semnal dat cu ajutorul fumului.

fumatóre, *-trice s.m.* şi *f.* fumător.

fúme *s.m. v.* f u m o.

fumèa *s.f.* 1. *(înv.)* fumegare. 2. fum. 3. ceață.

fumeggiàre *vi. (a)* 1. a fumega ; a scoate fum. 2. *(pict.)* a nuanța, a estompa : *~ le figure* a estompa figurile.

fúmeo *adj. (lit., înv.)* ca fumul ; aburos ; afumat.

fumerìa *s.f.* local în care se fumează, de obicei , opiu.

fumettìsta *s.m.* 1. autor de povești în imagini, ilustrator de cărți pentru copii (v. şi f u m e t t o). 2. scriitor slab (calitativ).

fumettìstico *adj.* caracterizat prin superficialitate, de slabă factură.

fumétto *s.m.* 1. lichior de anason. 2. pleavă de orez (din maşina de decorticat). 3. *(pl.)* serie de desene glumeţe, poveste în imagini ; *giornale a ~ -i* revistă / magazin (pentru copii) cu povești ilustrate. 4. *(depr.)* roman foileton în imagini ; roman în fascicule.

fumicàre *vi. v.* f u m i g a r e.

fùmido *adj. (lit.)* 1. fumegător. 2. plin de fum ; întunecat de fum. *SIN. fumoso, fumante, fumeo.*

fumífero *adj.* fumigen.

fumigànte *adj.* care fumegă, fumigen.

fumigàre I. *vi. (a)* a fumega. II. *vt. (înv.)* 1. a afuma. 2. *(lit.)* a parfuma.

fumigatòrio *adj.* relativ la fumigație.

fumigazióne *s.f.* fumigație, afumare (pentru dezinfectare etc.).

fumìsta, *-isti, s.m.* 1. sobar. 2. şarlatan. 3. scriitor bizar (care caută să impresioneze prin ciudățenie).

fumisterìa *s.f.* plăcerea de a face glume, pozne / de a spune şotii.

fumìvoro *adj. , s.m.* (dispozitiv) absorbitor de fum ; *camino ~* cămin, şemineu.

fùmo, *(înv.) fùmmo s.m.* 1. fum ; *tabacco da ~* tutun de fumat ; *saper di ~* a avea gust de afumat ; *andare in ~* a dispărea, a se risipi ca fumul ; *mandare in ~* a risipi, a nimici ; *aver molto ~ e poco arrosto* mai mare daraua decît ocaua ; *(jur.) vender ~* a face trafic de influență, a escroca. 2. fumat. 3. aburi ; *un ~* un lucru de nimic. 4. patimă ; *montare i ~ - i* a se înfuria. 5. trufie, fumuri ; *gli sono montati i ~ -i* i s-a urcat la cap. 6. tăciune, cărbune aprins.

fumògeno *adj. , s.m.* fumigen.

fumosità *s.f.* 1. fumărie. 2. fum (uşor). 3. întunecime. 4. trufie, îngîmfare. 5. *(înv., rar)* gaze (la stomac).

fumóso *adj.* 1. plin de fum. 2. întunecos. 3. fumegînd. 4. *(fig.)* cu fumuri, îngîmfat. 5. obscur, neclar. 6. ameţit de vin ; *vino ~* vin care emană un abur subțire (la destuparea sticlei).

fumostèrno *s.m. (bot.)* fumăriță *(Fumaria officinalis).*

fúna *s.f. (bot.)* broască *(Opuntia ficus indica).*

funàio *s.m.* frînghier, fabricant / vînzător de frînghii ; *fare come i ~ -i* a-i merge rău, a i se înrăutăți situația ; *sempre da piè come un ~* mereu o iei de la capăt / de la început.

funaiòlo *s.m. v.* f u n a i o.

funambolèsco *adj. (mai ales figurat)* de acrobat, de scamator, de echilibrist.

funambòlico *adj. v.* f u n a m b o l e s c o.

funambolísmo *s.m.* 1. acrobație pe sfoară ; echilibristică. 2. *(fig.)* abilitate în rezolvarea unor situații.

funàmbolo, *-àmbola s.m.* şi *f.* 1. dansator pe sîrmă. *SIN. acrobata, ballerino, equilibrista.* 2. *(depr., pol.)* politician abil. 3. *(sport)* dribleur.

funàme *s.m. (colectiv)* sfori (de toate felurile). *SIN. cordame.*

funàro s.m. *(ornit.) v.* s u c c i a c a p r e.

funàta *s.f. (lovitură dată cu o)* frînghie ; *~ di ladri* hoți legați cu aceeaşi frînghie ; *fare una ~* a face razie ; a prinde cu arcanul ; *~ di panni* o frînghie întreagă de rufe (întinse la uscat). *SIN. cordata.*

fùne *s.f.* 1. funie ; frînghie ; *attaccarsi alle ~ -i del cielo* a se agăța de un fir de pai ; *dare della ~* a da mai multă libertate ; *allungare la ~* a acorda o amînare ; *star sulla ~* a sta ca pe ghimpi, a fi în aşteptare. 2. *(înv.)* funie (de tortură) ; *esser con la ~ alla gola* a fi cu cuțitul la os. 3. *(înv., mar.)* parîmă; *tagliare la ~* a ridica ancora ; *dar volta alle ~ -i* a lega frînghiile ; *tirar a una ~* a contribui de bună voie la binele comun. *SIN. corda, capestro, cordone.*

fùnebre, *(poetic, rar) funèbre* 1. *adj.* funebru ; *carro ~* dric ; *accompagnamento ~* cortegiu de înmormîntare. 2. *(fig.)* de nemîngîiat. *SIN. lugubre, luttuoso, funereo.*

funerâle **I.** *adj.* funerar. **II.** *s.m.* **1.** înmormîntare ; *(la pl.)* funeralii. *SIN. corteo funebre.* **2.** om îmbufnat / botos.

funerânte *adj. chiesa ~* biserica în care are loc slujba de înmormîntare.

funerâre *vt. (înv.)* a înmormînta.

funerârio, -âri *adj.* funerar, funebru.

fùnere *s.m. (lit.)* măcel, masacru.

funèreo *adj. (lit.)* **1.** funebru ; *campagna ~ -a* cimitir. **2.** lugubru, trist.

funestâre **I.** *vt.* a provoca doliu / durere / nenorocire ; a îndurera, a îndolia ; *~ gli altari* a profana altarele. **II.** *vr.* a se amărî, a se întrista.

funèsto *adj.* **1.** funest. **2.** *(înv.)* funebru. *SIN. lugubre, luttuoso.* **3.** vătămător. **4.** dureros, trist ; amar.

fúnga *s.f.* **1.** mucezeală. **2.** *(bot.)* mucegai verde sau albastru *(Aspergillus herbariorum* şi *Penicilium crustaceum).*

fungâia *s.f.* **1.** pădure bogată în ciuperci. **2.** plantaţie de ciuperci comestibile. **3.** *(depr.)* generaţie abundentă (de poeţi etc.). **4.** loc muced.

fungâre *vi. (a)* a mucegăi, a mucezi.

fùngere *vi. (defectiv)* a îndeplini o funcţie (în general prin delegaţie, fără a avea gradul respectiv) ; *~ da* a ţine locul cuiva, a îndeplini funcţia de ; *~ da caposezione* a îndeplini funcţia de şef de secţie.

funghéto *s.m.* ciupercărie.

funghétto **I.** *s.m.* plăcintă marchigiană. **II.** *loc.adv. pietanza al ~* mîncare cu ciuperci.

funghícolo *adj.* referitor la cultura ciupercilor.

funghicoltóre, *s.m. funghicultóre s.m.* cultivator de ciuperci pe suprafeţe întinse.

funghicoltùra *s.f.* cultura ciupercilor.

funghìre *vi. (a)* a mucegăi, a mucezi.

fúngia *s.f.* madrepor din încrengătura celenteratelor *(Fungia agariformis).*

fungìbile *adj. (jur.)* fungibil ; lipsit de personalitate / de individualitate.

fungibilità *s.f. (jur.)* calitatea de a fi fungibil.

fungicìda *s.m. (chim.)* fungicid.

fungifórme *adj.* în formă de ciupercă.

fungìna *s.f.* carnea / partea cărnoasă a ciupercii.

fungìo *adj.* relativ la morfologia ciupercii.

fùngo, *fùnghi, s.m.* **1.** ciupercă ; *~ d'esca* babiţă *(Polyporus fomentarius sau ignarius) ; ~ di rischio* lucru riscant ; *far le nozze coi ~ -ghi* a face o nuntă săracă ; *cercare i ~ -ghi* a trîndăvi ; *venir su come i ~ -ghi* a creşte ca ciupercile după ploaie ; *in una notte cresce un ~* n-aduce anul ce aduce ceasul ; *far nascere un ~* a găsi un pretext ; *pigliar il ~* a se mînia. **2.** ciupercă (pentru cîrpitul ciorapilor) ; *~ atomico* "ciupercă" produsă de explozia unei bombe atomice ; *(ferov.) ~ delle rotaie* parte superioară în profilul unei şine. **3.** *(reg.)* parte arsă a fitilului, care fumegă.

fungosità *s.f.* **1.** spongiozitate. **2.** *(med.)* excrescenţă (pe o rană etc.).

fungóso *adj.* **1.** buretos, spongios, ca o ciupercă ; *candela ~ -a* lumină care fumegă. **2.** plin de ciuperci.

funicèla *s.f. (dim.)* sforicică ; sfoară.

funicolâre[1] *adj.* referitor la orice formaţiune anatomică asemănătoare unei sfori (cordon ombilical etc.).

funicolâre[2] *adj.* **1.** ca o funie. **2.** care funcţionează prin intermediul frînghiilor / cablurilor.

funicolâre[3] *s.f.* funicular ; teleferic.

funìcolo *s.m.* **1.** frînghiuţă. **2.** *(anat.)* orice formaţiune asemănătoare cu o sforicică (cordon ombilical etc.). **3.** *(bot.)* pedunculul ovulului angiospermelor.

funivìa *s.f.* teleferic ; *carrello di ~* benă de teleferic. *SIN. funicolare.*

funzionâle *adj.* funcţional, potrivit funcţiei ; *architettura ~* arhitectură care corespunde funcţiei pe care o are.

funzionalìsmo *s.m.* funcţionalism.

funzionalìstico *adj.* referitor la funcţionalism.

funzionalità *s.f.* **1.** funcţionalitate. **2.** *(med.)* bună funcţionare (a unui organ).

funzionaménto *s.m.* funcţionare.

funzionânte *adj.* funcţional.

funzionâre *vi. (a)* **1.** a funcţiona. **2.** a îndeplini o funcţie. **3.** a sluji (liturghia).

funzionârio, -âri *s.m.* funcţionar. *SIN. autorità, impiegato, pubblico ufficiale.*

funzionarísmo *s.m.* birocratism.

funzióne *s.f.* **1.** funcţiune. **2.** funcţie, slujbă. **3.** *(înv.)* execuţie capitală ; *fare la ~ a qualcuno* a snopi în bătăi pe cineva ; *far la ~ a un animale* a castra un animal. **4.** slujbă religioasă ; *~ funebre* înmormîntare. **5.** *(fam., glumeţ)* treabă, lucru. **6.** rol, obligaţie într-o situaţie. **7.** ceremonie. *SIN. azione, cerimonia, rito, ufficio.*

fuochísta *s.m. v.* fochista.

fuòco, *-òchi, s.m.* **1.** foc ; *fuochi di S. Elmo* efect de electricitate pe vîrful copacilor, al catargelor etc. ; *il sacro ~* inspiraţie poetică ; *al ~ !* foc ! ; *vigili* (sau *guardie*) *del ~* pompieri ; *ferri da ~* cleşte de foc ; *cose di ~* lucruri îngrozitoare ; *bollare a ~* a înfiera ; *mettere la mano sul ~* a pune mîna în foc, a jura ; *mettere a ferro e a ~ / a ~ e fiamma* a trece prin foc şi sabie ; *far ~* a trage cu o armă ; *far ~ addosso a uno* **a)** a trage în cineva ; **b)** *(fig.)* a pune pe jar pe cineva (un datornic etc.) ; *avere il ~ addosso* a fi plin de entuziasm ; *diventare di ~* a se roşi tot la faţă ; *(fig.) pigliar ~* a lua foc, a se înfuria ; *essere come l'acqua e il ~* a trăi ca cîinele cu pisica ; *metter troppa carne al ~* a se apuca de prea multe lucruri deodată ; *(prov.) ogni acqua spegne il ~* orice lucru e bun la ceva ; *metter l'esca accanto al ~ sacro* a pune paie pe foc. **2.** *(med.)* arsură ; *~ sacro* herpes ; *dar ~* a cauteriza ; *bottone di ~* fier înroşit. **3.** *(fiz.)* focar de lentilă ; *(mat.)* focar de elipsă. **4.** cărbuni aprinşi, jar. **5.** *(poet.)* fulger. **6.** *(fig.)* vatră, cămin. **7.** *(mar.)* cazan de navă. **8.** vivacitate, entuziasm. **9.** strălucire. **10.** *(mar.)* semnal luminos. *SIN. vampa, favilla, fiamma, incendio, scintilla.*

fuor, *for-* *prefix (indică excludere)* afară ; *fuoruscito* exilat ; *forviare* a îndepărta.

fuòra *adv. (înv.) v.* fuori.

fuorché *conj., prep.* în afară de, cu excepţia.

fuòri **I.** *adv. , prep.* în afara ; afară de ; *gente di ~* oameni de la ţară ; *venir ~* a ieşi la iveală ; *mangiar ~* a lua masa în oraş ; *dare ~, mandar ~* a publica ; *lasciar ~* a omite ; *dar ~ documenti* a prezenta acte ; *dar ~* a vomita ; *dir ~* a spune deschis ; *parlar ~ dei denti* a vorbi deschis fără menajamente ; *(mil.) tagliar ~* a izola de baza de operaţiuni ; *~ di burla* fără glumă ; *~ di modo* exagerat, peste măsură ; *~ di classe* extraordinar ; *~ commercio* care nu se mai vinde ; *~ corso* ieşit din uz ; *~ ruolo* netitular ; *~ di mano* peste mînă ; *di ~ via* pe căi ocolite ; *essere ~ di strada* a fi pe un drum greşit, a se înşela ; *essere ~ dei minori* a fi atins majoratul ; *~ di sé* ieşit din minţi ; *~ misura* peste măsură ; *~ d'uso* învechit, care nu se mai întrebuinţează ; *~ di questo* în afară de aceasta ; *in ~ di* cu excepţia ; *all'infuori di* în afară de ; *fuor ~* de-a curmezişul. **II.** *s.m. (în expr.) di ~* exterior, aspect exterior.

fuoribordísmo *s.m.* sport practicat cu bărcile cu motor.

fuoribórdo *s.m. (mar.)* **1.** punte, covertă. **2.** barcă cu motor (avînd motorul la suprafaţă).

fuoribórsa *loc. adj.* operaţii de bursă efectuate în afara pieţii oficiale.

fuochista *s.m. v.* fochista

fuoriclasse *s.m.* şi *adj.* în afara situaţiei, străin.
fuoricombattiménto *s.m.* şi *adj.* în afara luptei, străin de situaţie.
fuorigióco *s.m.* şi *adj.* în afara jocului.
fuorilégge *s.m.* în afara legii, fărădelege ; escroc, bandit.
fuorisérie *s.m.* şi *adj.* în afara seriei, ceva de excepţie.
fuoriscitìsmo *s.m.* exil politic.
fuormisùra **I.** *adv.* peste măsură. **II.** *adj.* nestăpînit, vicios.
fuoruscìto *s.m.* exilat politic, refugiat, fugar ; emigrat.
fuorviàre **1.** *vi.* a devia, a se rătăci. **2.** a corupe, a înşela pe cineva.
furàce *adj. (înv.)* hoţ, hoţoman.
furàre *vt. (înv. poetic)* a fura.
furbacchióne *s.m.* ştrengar.
furbacchiótto *s.m.* pungaş mic, ştrengar.
furbería *s.f.* **1.** viclenie. **2.** *(înv.)* glumă, farsă.
furberióla *s.f.* mică excrocherie, viclenie, isteţime.
furbèsco, -*eschi*, *adj.* **1.** viclean, şiret. **2.** pungăşesc ; *lingua ~ -a* argou de apaşi.
furbescamènte *adv.* în mod viclean, înşelător, hoţesc.
furbètto *s.m.* mic ştrengar.
furbízia *s.f.* viclenie, şiretenie, abilitate ; *prima ~ é il non parer furbo* prima şiretenie constă în a nu părea şiret.
fùrbo *adj.* **1.** viclean, şiret ; *occhi ~ -i* ochi vioi, şireţi. **2.***(înv.)* pungaş.
furcìfero *s.m. (înv.)* pungaş, ticălos.
furénte *adj.* furios.
fùrere *vi. defectiv,* a se înfuria.
furería *s.f. (mil.)* birou de furier.
furètto şi fùretto *s.m. (zool.)* dihor *(Furus mustela, Mustella pitorius).*
furfantàggine *s.f.* ticăloşie.
furfantàglia *s.f.* adunătură de bandiţi.
furfantàre **I.** *vi. (înv.)* a duce o viaţă de ticălos. **II.** *vt. (înv.)* a obţine ceva în mod necinstit.
furfànte *s.m.* **1.** răufăcător, ticălos, nemernic; *gettarsi al ~* a se ticăloşi. **2.** *(înv.)* cerşetor.
furfanteggiáre *vi. (a)* a fi răufăcător, ticălos.
furfantería *s.f.* ticăloşie, nemernicie.
furfantésco, -*éschi*, *adj.* pungăşesc ; nemernic, ticălos.
furfantína *s.f.* glumă urîtă, farsă zgomotoasă.
furfantìno *adj.* de apaşi ; *lingua ~ -a* argou de apaşi.
furàre *vt.* **1.** a comite fapte rele. **2.** a fura din banii daţi de tîrguială ; a şterpeli.
furfaràceo *adj. v.* f o r f o r a c e o.
furgóne *s.m.* furgon.
furgoncìno *s.m.* furgonetă.
furgonísta, -*ísti*, *s.m.* şofer pe o furgonetă.
fùria *s.f.* **1.** furie, mînie. **2.** *(indică repetarea acţiunii în expr.) a ~ di cantare* cîntînd (mereu). **3.** grabă ; *correre a ~* a veni în goana mare ; *metter ~* a grăbi ; *~ delle faccende* urgenţă a treburilor ; *di ~* în grabă ; *in fretta e ~* val vîrtej. **4.** *(înv.)* turbare. **5.** *(ant.)* erinie. **6.** persoană furioasă. *SIN. furore ira.*
furiàle *adj. (rar)* ca o furie.
furiàno *s.m.* vînt pe Marea Adriatică.
furiàre *vi. (a ; înv. , poetic) v.* infuriare.
furiàta *s.f.* furie ; *una ~ di vento* o rafală de vînt.
furibóndo *adj.* **1.** furibund, mînios. *SIN. furioso, impetuoso.* **2.** (glumeţ) excesiv, exagerat.
furicàre *vt. (înv.)* a scotoci.
furière **I.** *s.m.* **1.** *(mil.)* furier. **2.** anunţător, premergător. **II.** *adj.* ataşat la un birou de furieri.
furigètto *s.m.* gogoaşă de mătase.
furiosaménte *adv.* cu furie, cu mînie ; cu iuţeală.
furióso *adj.* **1.** furios, mînios. **2.** agitat, repezit. **3.** violent ; intens, îndîrjit. **4.** nerăbdător. **5.** atroce.
furlàna *s.f.* dans popular (din Friuli) ; muzica după care se execută un dans popular (din Friuli).
fùro *s.m. (înv.)* hoţ, fur.
furóre *s.m.* **1.** mînie, furie ; *far ~* a face senzaţie, furori. **2.** *(fig.)* avînt ; inspiraţie. **3.** excitare ; delir. *SIN. furia, impeto, esaltazione.*
furoreggiàre *vi. (a)* a face furori, a plăcea mult.
furtàre *vt. (înv.)* a sustrage, a fura.
furtivaménte *adv.* **1.** pe ascuns, pe furiş. **2.** prin trădare.
furtìvo *adj.* **1.** ascuns, furişat ; *occhiate ~ -e* privire furişe. **2.** *(jur.)* furat ; *roba ~ -a* lucruri de contrabandă. *SIN. nascosto.*
fùrto *s.m.* **1.** furt, hoţie ; *di roba ~* pe ascuns, pe furiş ; *~ aggravato* furt calificat ; *~ con scasso* furt prin efracţie ; *~ letterario* plagiat. **2.** obiectul furat. *SIN. ruberia, ladreria.* **3.** uneltire. **4.** *~ di mente* distracţie.
furúncolo *s.m. v.* f o r u n c o l o.
fúsa[1] *s.f. pl.* v. f u s o[2] **(8).**
fúsa[2]**, *fusèa*** *s.f. (înv.) v.* c r o m a.
fusàggine *s.f. (bot.)* salbă-moale *(Evonymus latifolius).*
fusàglie *s.f. pl.* cafeluţe (leguminoase) în saramură.
fusàio *s.m.* fabricant şi vînzător de fuse.
fusaiòla, *fusaròla, fuseruòla* *s.f.* **1.** *(arhit.)* fusarolă. **2.** disc mic (ca greutate la războiul de ţesut ş.a.).
fusaiòlo *s.m.* disc mic (care reglează învîrtirea fusului).
fusaiuòlo *s.m. v.* f u s a i o l o.
fusaròla *s.f. v.* f u s a i o l a.
fusàta *s.f.* **1.** fir învîrtit pe un fus. **2.** lovitură dată cu un fus.
fusàto *adj.* în formă de fus, fusiform. *SIN. affusolato.*
fuscèllo *s.m.* **1.** aşchie, ţandără. *SIN. stecco, festuca.* **2.** om slab / subţire ca o aşchie.
fusciàcca *s.f.* eşarfă de mătase (în talie).
fusciàcco *s.m.* ţesătură de mătase, brocart ; postav brodat.
fusciàrra *s.f.* ştrengar, puşlama.
fùscina *s.f. (ist., ant.)* armă în formă de trident folosită de pescari sau de gladiatori.
fusèlla *s.f.* vîrtelniţă (pentru făcut frînghii etc.).
fusellàto *adj.* fusiform.
fusellatùra *s.f.* formă de fus.
fusèllo *s.m.* **1.** un fel de gherghef (pentru dantele). **2.** ax, fus mic.
fuselólo *s.m. (chim.)* fusel.
fuseràgnolo *s.m. (înv.)* lungan.
fuseruòla *s.f. v.* f u s a i o l a.
fusìbile **I.** *adj. (fiz.)* fuzibil. **II.** *s.m.* siguranţă.
fusibilità *s.f. (fiz.)* fuzibilitate.
fusièra *s.f.* parte a războiului de ţesut în care sînt prinse fusele.
fusifórme *adj.* fusiform.
fúsile *adj. (înv.)* fuzibil.
fusílli *s.m. pl.* paste pentru supă.
fusióne *s.f.* **1.** topire. *SIN. liquefazione.* **2.** turnare (a unui clopot, a unei statui, a unei piese de artilerie etc.). **3.** *(fig.)* fuziune, contopire ; asimilare ; *(gram.) ~ delle vocali* asimilarea vocalelor. **4.** *(înv.)* efuziune. **5.** acord, armonie.
fusionìsta *s.m.* şi *f. (pol.)* fuzionist.
fùso[1] *part. tr.* de la f o n d e r e.
fùso[2] *s.m.* , ***fúsa*** *s.f. pl.* **1.** fus ; *andarsene come un ~* a pleca repede, a fugi. **2.** *(arhit.)* trunchi de coloană. **3.** *(mec.)* cherner (la strung). **4.** sondă de verificat conţinutul (la saci etc.). **5.** *(geogr.) ~ orario* fus orar. **6.** *(geom.)* axă. **7.** *(anat.)* tibia. **8.** *(la pl. f. în expr.) far le ~ -a torte* a pune coarne ; *far le fusa (despre pisici)* a toarce. **9.** coarnele neramificate ale cerbului.
fusolàna *s.f. (înv.)* varietate de struguri.
fusolièra *s.f.* **1.** barcă mică cu fundul rotund. **2.** *(av.)* fuselaj.

fúsolo *s.m.* **1.** *(anat.)* tibia. *SIN. tibia, stinco.* **2.** par (în crescătoriile de midii).
fusóre *s.m.* turnător ; *v.* şi f o n d i t o r e.
fusòrio *adj.* referitor la topire ; *forno ~* cuptor de topit.
fùsta *s.f.* **1.** corabie lungă, subţire şi iute (folosită de piraţi). **2.** flacără, torţă. **3.** frînghie, funie.
fustàgno *s.m.* aba.
fustàia *s.f.* pădure bătrînă cu copaci înalţi şi subţiri.
fustanèlla *s.f.* fustanelă (la greci).
fustèlla *s.f.* **1.** *(tehn.)* aparat care taie şi îndoaie hîrtia şi cartonul. **2.** *(farm.)* etichetă cu preţul medicamentului. **3.** *(mec.)* parte a carotierei.
fustellàre *vt.* **1.** a tăia hîrtia cu fustella **(1). 2.** *(mec.)* a scoate carote.
fustìbalo *s.m.* un fel de praştie medievală.
fusticèllo *s.m.* rămurică.
fusticìno *s.m. (bot.)* tulpiniţă.
fustigàre *vt.* **1.** *(lit.)* a biciui, a flagela. **2.** a critica violent ; *~ i costumi corrotti del proprio tempo* a critica moravurile corupte din jurul tău. *SIN. censurare.*
fustigatóre *s.m.* **1.** persoană care biciuieşte viciile şi moravurile înrăite. **2.** *(fig.)* zbir.
fustigazióne *s.f.* biciuire, flagelaţie.
fústo *s.m.* **1.** *(bot.)* trunchi, tulpină. **2.** *(arhit.)* trunchi de coloană. **3.** *(mar.)* catarg. **4.** *(anat.)* tors, trunchi omenesc. **5.** recipient, vas ; butoi. **6.** *(tehn.)* schelet, osatură (a unei canapele, a unei umbrele etc.). **7.** tînăr cu forme atletice şi armonioase. **8.** *(înv., mil.)* afet.
fùta[1] *s.m.* un fel de halat (veşmînt al etiopienilor).
fúta[2] *s.f.* fugă.
fùtile *adj.* **1.** uşuratic ; nesocotit, frivol. **2.** neînsemnat ; trecător, mic. *SIN. inutile, vano, da nulla.*
futilità *s.f.* **1.** nesocotinţă ; uşurinţă ; frivolitate. **2.** lucru neînsemnat. *SIN. inutilità, vanità.*
futuribile **I.** *adj.* care poate avea loc în viitor. **II.** *s.m.* om de ştiinţă care se ocupă de viitor, viitorolog.
futurìsmo *s.m.* futurism.
futurìsta *s.m.* futurist.
futùro **I.** *adj.* viitor. *SIN. avvenire.* **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* viitor. **2.** vremea viitoare. **3.** logodnic. **4.** *(la pl.)* urmaşi, posteritate. *SIN. avvenire, venturo.*
fuzzicàre *vt.* a scotoci.
fúzzico *s.m.* vergea, bastonaş.

G

g *(gi) s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* g.
gabardìna *s.f.* gabardină.
gabàrra *s.f. (mar.)* gabară.
gabarrière *s.m. (mar.)* **1.** proprietarul unei gabare. **2.** persoană care transportă marfă cu gabarele.
gàbba *s.f. (înv.)* batjocură.
gabbacristiàni *s.m. (fam.)* înşelător, impostor.
gabbadèo *s.m.* prefăcut, ipocrit ; impostor. *SIN. imbroglione.*
gabbaménto *s.m.* batjocorire ; batjocură.
gabbamóndo *s.m.* impostor.
gabbàna *s.f.* haină cu glugă ; *(fig.) voltar ~* a-şi schimba uşor părerile.
gabbanèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* halat alb (de spital, de laborator) ; *essere in ~* a fi de serviciu. **2.** capot, halat de casă.
gabbàno *s.m.* **1.** haină largă, manta. **2.** suman ; *stare in ~* a trăi la ţară. **3.** halat de casă. *SIN. pastrano, zimarra.*
gabbare I. *vt.* a înşela, a păcăli; a-şi bate joc ; *(prov.) avuta la grazia, gabbato lo santo* a nu se ţine de promisiune. **II.** *vr.* a-şi bate joc de cineva. **III.** *vi. (a)* a se distra.
gabbasànti *s.m. invar.* ipocrit.
gabbatóre, *-trìce s.m.* şi *f.* înşelător.
gàbbia *s.f.* **1.** colivie ; *~ ritrosa* cursă de prins păsări. *2.* cuşcă; *(glumeţ) ~ di matti* societate veselă ; balamuc. **3.** boxă ; *~ dell'ascensore* cabină de lift. **4.** *(fig.)* închisoare ; *entrare in ~* a se închăma la o muncă. *SIN. carcere, galera.* **5.***(mar.)* gabie. **6.***(med.) ~ toracica* cavitate toracică. **7.** *(înv.)* un fel de lectică.
gabbiàio *s.m.* constructor/vînzător de cuşti şi colivii.
gabbiàno *s.m.* **1.** *(ornit.)* pescar *(Larus ridibundus) ; ~ argentato* pescar-de-mare, martin-mare *(Larus argentatus).* **2.***(fig.)* prostuţ, nătîng. *SIN. alcione, piombino, laro.*
gabbiàta *s.f.* **1.** (număr de) păsări care intră într-o colivie. **2.** lovitură dată cu o cuşcă.
gabbière *s.m. (mar.)* gabier.
gabbióne *s.m. (augm.)* **1.** colivie mare, cuşcă ; *mettere nel ~* a înşela. **2.** *(jur.)* boxă a acuzaţilor. **3.** gabion.
gàbbo *s.m.* batjocură, glumă ; *farsi ~ di* a râde de.
gàbbro *s.m.* **1.** *(miner.)* rocă verzuie, vulcanică. **2.** teren arid, bogat în magneziu.
gabèlla *s.f.* **1.** impozit, taxă comunală. **2.** taxă vamală. **3.** birou vamal. **4.***(înv.)* impozit ; *fare il minchione per non pagar ~* a face pe prostul.
gabellàbile *adj.* **1.** impozabil. **2.** *(fig.)* care poate fi luat drept bun, verosimil ; admisibil.
gabellàre *vt.* **1.***(rar)* a impune (taxe). **2.***(fig.)* a admite, a crede ; a judeca. **3.** a face să treacă drept..., a fi luat drept...; *tutti lo gabellano per ladro* toţi îl iau drept hoţ. **4.** a denunţa ca ; *la gabellano un'eresia* lucrul este denunţat drept o erezie. **5.** a accepta; a lua drept bun, a admite.
gabellière *s.m. (aproape înv.)* **1.** vameş. **2.** agent fiscal.
gabellìno *s.m.* **1.** *(depr.)* vameş. **2.***(înv.)* vamă, barieră (la intrarea în oraş).
gabellòtto *s.m.* vameş; administrator; vătaf.
gabinettìsta, *-isti, s.m.* şef de cabinet (al unui ministru).
gabinètto *s.m.* **1.** cabinet ; *questione di ~* chestiune de încredere ; *affari di ~* treburi serioase ; *corriere di ~* curier diplomatic ; *~ di fisica* laborator de fizică ; *~ di lettura* sală de lectură. **2.** guvern ; minister cu întreg grupul de miniştri. **3.** consiliul particular al unui suveran sau conducător de stat. **4.** grup higienic/sanitar ; spălător ; toaletă.
gabrièlla *s.f. (înv.)* piruetă.
gaèlico, *-èlici, adj. (ist.)* gaelic (irlandez şi scoţian).
gàffa *s.f. (mar.)* gafă, cange (de pescuit).
gàffe *s.f.* gafă.
gagà *s.m. invar.* tînăr vanitos ; dandi.
gagàte *s.f.* jais, varietate de antracit (lucrat pentru podoabe).
gaggià *s.f. (bot.)* salcîm *(Robinia pseudoacacia)* ; floare de salcîm.
gàggio *s.m. (pop., tosc.)* salcîm.
gàggio *s.m. (înv.)* **1.** gaj ; amanet. **2.** ostatic. **3.** soldă ; *penna a ~* scriitor plătit (pentru a scrie într-un anumit fel). **4.** răsplată.
gagliàrda *s.f.* numele unui dans vechi, vioi ; melodia după care se execută dansul *gagliarda*; *alla ~* cu vioiciune.
gagliardétto *s.m. (dim.)* steguleţ ; stindard.
gagliardìa *s.f.* **1.** vigoare, voinicie. **2.** vitejie.
gagliàrdo *adj.* **1.** voinic, viguros ; *terreno ~* pămînt greu de arat; *(dial.) peso ~* depăşire de greutate. **2.** viteaz. **3.** *vino ~* vin bun/tare.
gaglioffàggine *s.f.* **1.** *(rar)* prostie, neghiobie. **2.** *(înv.)* răutate, ticăloşie.
gagliofferìa *s.f. (rar)* v. g a g l i o f f a g g i n e.
gaglioffo *s.m.* **1.** *(lit.)* neghiob, nătărău. **2.** *(înv.)* răufăcător, ticălos ; leneş. **3.***(înv.)* cerşetor. **gàgno** *s.m.* **1.** vizuină ; culcuş ; ascunziş. **2.**intrigă, încurcătură. **3.** pîntec.
gagnolàre *vi. (a)* **1.** a chelălăi. **2.** a se văita, a se jelui.
gagnolìo *s.m.* **1.** chelălăială. **2.** văicăreală.
gaiézza *s.f.* **1.** veselie, bună dispoziţie. **2.** bucurie, fericire. *SIN. gioia, letizia.*
gàio I. *adj.* **1.** plăcut, vesel. **2.** abundent ; *borsa ~* pungă plină ; *gente ~ -a a promesse* oameni care promit uşor şi nu se ţin de cuvînt. **3.** *(înv.)* drăguţ, frumos. *SIN. festoso, gioioso.* **II.** *s.m.* veselie.
gàla I. *s.f.* **1.**garnitură de dantelă. **2.** lux, eleganţă; *mettersi in ~* a se găti; *far ~* a se veseli, a se bucura ; *di ~* vesel; *pranzo di ~* masă de gală ; *abito di ~* haină de gală ; *parlare in ~* a vorbi elegant. *SIN. fasto, pompa.* **II.** *s.m. (mar.) ~ di bandiere* arborarea pavoazului ; sărbătoare de steguleţe. *SIN. pavesata.*
galalìte *s.f. (chim.)* galalit.
galàna *s.f.* broască ţestoasă.
galàno *s.m.* **1.** fundă elegantă. **2.** găteală.
galànte I. *adj.* **1.** gentil, galant. **2.***(despre haine)* elegant. **3.** *(înv.)* cinstit, bun. *SIN. gentile, elegante.* **II.** *s.m.* **1.** persoană onestă. **2.** îndrăgostit, amant.
galanteggiàre *vi. (a)* a fi galant/amabil.
galanterìa *s.f.* **1.** gentileţe, amabilitate. **2.** frumuseţe, eleganţă; lucru frumos/elegant. **3.** obiect de lux. **4.** mîncare fină.
galantìna *s.f.* **1.** aspic. **2.** *(înv.)* melcişori (gătiţi).
galantìno *adj. (dim.)* **1.** frumuşel, drăguţ. **2.** galant.
galànto *s.m. (bot.)* ghiocel *(Galanthus nivalis).*
galantonìsmo *s.m. (fam.)* onestitate, cinste.
galantuòmo *(pop.)* **galantòmo** *s.m.* om cinstit, om cumsecade :

(prov.) il tempo é ~ timpul e dascălul cel mai bun ; *ehi,* ~ *!* ei, domnule ! (chemare adresată unui necunoscut) ; *vivere da* ~ a se bucura de viaţă.

galàssia *s.f.* **1.** *(astron.)* galaxie. **2.**grup de persoane de seamă.

galatèo *s.m.* **1.** cod al bunelor maniere. **2.** bună-cuviinţă, politeţe.

galàttico *adj. (astron.)* galactic.

galattìte *s.f. (miner.)* galactită.

galavèrna *s.f.* chiciură, promoroacă.

gàlbano *s.m.* răşină (extrasă din planta Ferula galbanifera).

galdère *vi. (înv.) v.* g o d e r e.

galèa *s.f. (ist., mar.)* galeră.

gàlea *s.m. (ant.)* coif (la romani).

galeàre **I.** *vt. (înv.)* a înşela. **II.***vi.* a se înveseli, a rîde..

galeàto *adj. (ant.)* cu coif pe cap.

galèga *s.f.* **1.** *(bot.)* ciumărea *(Galega officinalis).* **2.** înşelătorie (a unui negustor).

galèna *s.f.* **1.** *(miner.)* galenă. **2.***(radio)* galenă ; *apparecchio a* ~ aparat cu galenă.

galènico, *-ici, adj.* galenic ; propriu medicinei empirice (a lui Galenus).

galeòne *s.m.* **1.** *(ist., mar.)* galion. **2.**om de nimic, laş.

galeòtta *s.f. (ist., mar.)* galiotă.

galeòtto[1] *s.m.* **1.**sclav condamnat să vîslească la galere. **2.** ocnaş ; *da* ~ *a marinaro* ca între prieteni. **3.**ticălos ; pezevenghi. **4.***(lit.)* cîrmaci.

galeòtto[2] *adj.* , *s.m.* mijlocitor ; codoş. *SIN. mezzano, ruffiano.*

galèra *s.f.* **1.** *(ist., mar.)* galeră. **2.**muncă silnică ; ocnă ; *pezzo/avanzo di* ~ ticălos. **3.** *(fig.)* viaţă grea, chin. **4.** închisoare.

galèro *s.m.* **1.** pălărie de cardinal. **2.** căciulă (de lînă, de blană).

galèstro *s.m. (geol.)* rocă argiloasă.

gàlestra *s.f. (înv., ornit.)* specie de pescar *(Larus tridactylus).*

galigàlo *s.m. (înv.)* argăsitor.

galilèo *adj.* , *s.m.* galileian, din Galileea.

galiósso *s.m. (înv.)* arşice.

galiziàno *adj.* , *s.m.* galiţian, din Galiţia.

gàlla[1] *s.f.* **1.** băşică, excrescenţă. **2.** *(bot.)* gogoaşă ; *noce di* ~ gogoaşă de ristic ; ~ *di Ischia* (sau *Istria*) gogoaşă de gorun ; *barattar* ~ *a muschio* a schimba ceva rău pe ceva bun. **3.** *(înv.)* ghindă. **4.** lucru foarte uşor ; *a* ~ la suprafaţa apei ; *(fig.) stare a* ~ a se menţine la suprafaţă, a reuşi ; *venire a* ~ a ieşi la iveală. **5.** *(veter.)* umflătură (la piciorul calului). **6.** *(înv.)* pilulă.

gàlla[2] *s.m. (antic.)* preot al Cybelei ; eunuc.

gallàre[1] *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a pluti. **2.** *(fig., lit.)* a se înfumura, a fi mîndru.

gallàre[2] **I.** *vt.* a fecunda (oul de găină). **II.** *vi. (a ; fig.)* **1.** a se înveseli. **2.** a se îngîmfa.

gallastróne *s.m. (augm.)* cocoş mare.

gallatùra *s.f.* fecundarea oului de găină.

galleggiaménto *s.m.* plutire.

galleggiànte *adj.* **1.** plutitor ; **mulino** ~ moară plutitoare ; *(mec.) trattato dei* ~ *-i* tratat de hidrostatică. **2.** *(mar.)* geamandură. *SIN. boa.* **3.** *(mar.)* linie de plutire a vaselor. *SIN. bagnasciuga.*

galleggiàre *vi. (a)* **1.** a pluti. **2.** a se clătina ; a fi ameţit. **3.** a se veseli, a petrece.

gallègo, *-èghi, adj.* , *s.m.* galician, din Galicia (Spania).

gallerìa *s.f.* **1.** galerie, coridor. **2.** galerie (de tablouri). **3.** *(ferov.)* tunel. **4.** *(teatru)* galerie. **5.** pasaj, galerie (în oraş).

gallèse *adj.* , *s.m.* gal (din Ţara Galilor), (locuitor) din Wales.

gallésa *s.f.* păstaie.

gallètta *s.f.* **1.** galetă, pesmet/pîine de război. **2.** coarnă (struguri).

gallètto[1] *adj. (numai în expres.) uva* ~ *-a* struguri negri, coarnă.

gallètto[2] *s.m.* **1.** *(dim.)* cocoşel ; *fare il* ~ a) a fi neastîmpărat ; b) a se înfuria ; c) a face pe ţanţoşul ; ~ *di primo canto* cocoşel ; *far la cena del* ~ , *un salto e a letto* a se culca nemîncat ; ~ *di bosco* pupăză ; *fagiuoli* ~ *-i* fasole cu bob mare. **2.** ~ *di marzo (pop.)* pupăză.

gallètto[3] *s.m.* şurub.

gallicanìsmo *s.m. (bis.)* galicanism.

gallicàno *adj. (bis.)* galican.

gallicìnio *s.m. (lit.)* cîntecul cocoşului.

gallicìsmo *s.m. (lingv.)* galicism.

gallicizzàre **I.** *vt. (lit.)* a franţuzi (limba). **II.** *vi. (a)* **1.** a imita pe francezi. **2.** a folosi franţuzisme. **III.** *vr.* a se franţuzi.

gàllico[1]**,** *-ici,* **I.** *adj. (lit.)* gal, galic ; *cane* ~ specie de ogar ; *morbo* ~ sifilis. **II.** *s.m.* limba galică.

gàllico[2]**,** *-ici, adj. (chim.)* galic ; *acido* ~ acid galic.

gallìna *s.f.* găină ; ~ *faraona* bibilică ; *(dial.)* ~ *della madonna* rîndunică ; ~ *ceciata* pescar-alb ; ~ *giudea* corlă, pescar ; *latte di* ~ lapte de pasăre ; *venir la pelle di* ~ a i se face pielea de găină ; *raspatura di* ~ scris urît/laba gîştei ; *(înv.)* ~ *bagnata* a) curcă plouată; b) slab, leneş ; ~ *vecchia fa buon brodo* găina bătrînă face zeama bună ; *chi di* ~ *nasce convien che raspi* (sau *razzoli*) ce naşte din pisică şoareci mănîncă ; *la* ~ *che canta* (sau *schiamazza*) *ha fatto l'uovo* cine se scuză se acuză ; *andare a* ~ a se ruina, a muri.

gallinàccio **I.** *s.m.* **1.** *(reg.)* curcan. **2.** *(bot.)* bureţi galbeni *(Cantharellus cibarius).* **II.** *adj.* de găină.

gallinàceo **I.** *adj. (ornit.)* galinaceu. **II.** *s.m. pl.* galinacee.

gallinàio *s.m.* coteţ de găini.

gallinàme *s.f. (colectiv, depr.)* găini.

gallinélla *s.f. (dim.)* **1.** *(ornit.)* puică ; *le sette* ~ *-e* cloşca-cu-pui, constelaţia Pleiadei. **2.** lişiţă ; ~ *di mare* corlă *(Gallinula chloropus).* **3.***(bot.)* lăptuci sălbatice.

gàllio *s.m. (chim.)* galiu.

gàllo[1] *s.m.* cocoş ; ~ *d'India* curcan ; ~ *di montagna* sau ~ *cedrone* cocoş sălbatic *(Tetrao urogallus)* ; ~ *d'Istria* specie de peşte marin *(Blennius alauda)* ; *essere il* ~ *della Checca* a fi fantele mahalalei ; *un passo di* ~ o distanţă mică ; *peso* ~ (sport) categorie cocoş (la box).

gàllo[2] *s.m. (ist.)* gal.

gàllo[3] *s.m. (înv.)* veselie.

gallòccia *s.f. (mar.)* manetă de ghidare.

gallofobía *s.f.* galofobie.

gallomanìa *s.f.* galomanie.

gallonàio *s.m.* ceaprazar.

gallonàre *vt.* a tivi, a împodobi (cu galoane).

gallóne[1] *s.m.* **1.** galon ; *bagnare i galloni* a sărbători o nouă promoţie. **2.** *(înv.)* os iliac ; *aver molti anni sul* ~ a fi împovărat de ani.

gallóne[2] *s.m.* măsură de capacitate.

gallòria *s.f. (fam.)* petrecere, zaiafet.

galloriàre *vi. (a ; rar, înv.)* a petrece gălăgios.

gallo-romàno *adj.* galoroman.

gallo-romànzo *adj. (lingv.)* galoromanic.

gallòzza *s.f. v.* g a l l o z z o l a.

gallòzzola *s.f.* **1.** băşică. **2.** bulă (de aer). **3.** umflătură (în urma unei înţepături). **4.** *(rar)* gogoaşă (pe ramură de stejar) ; *conoscere le* ~ *-e dei pater nostri* a şti ce vrei.

gàllule *s.f. pl.* stelele Pleiadei.

galluzzàre *vi.* a se veseli, a petrece.

gallúzzo *s.m. (înv., bot.)* jugastru *(Acer campestre).*

galoppànte *adj. (med.)* galopant ; *tisi / polmonite* ~ tuberculoză galopantă.

galoppàre *vi. (a)* **1.** a galopa ; a alerga. **2.** *(fig.)* a se agita, a alerga de colo-colo. **3.** ~ *la fantasia* a se lăsa în voia imaginaţiei.

galoppàta *s.f.* cursă de galop, galopadă.

galoppatóio *s.m.* alee pentru călăreţi (în parcuri etc.).

galoppatóre, *-trice adj.* , *s.m.* şi *f.* **1.** (cal) bun la galop. **2.** (om) purtat în galopul calului.
galoppíno *s.m.* **1.** trepăduş, slugă ; *~ elettorale* agent electoral. **2.** *(fam., glumeţ)* piccolo, ajutor de chelner.
galóppo *s.m.* galop ; *andare di ~* a da fuga undeva, a se duce repede.
galvànico, *-ici, adj.* galvanic.
galvanìsmo *s.m.* galvanism.
galvanizzamènto *s.m.* galvanizare.
galvàno *s.m. (tipogr.)* gravură în aramă (obţinută prin galvanoplastie).
galvanòmetro *s.m.* galvanometru.
galvanoplàstica *s.f.* galvanoplastie.
galvanoscòpio *s.m.* galvanoscop.
galvanostegìa *s.f.* galvanostegie.
galvanotècnica *s.f. (elctr., chim.)* galvanotehnică.
galvanotipía *s.f. (tipogr.)* galvanotipie.
gàmba *s.f.* **1.** picior ; gambă ; *fare le ~ -e giacomo giacomo* a tremura de oboseală ; *di sotto ~ -e* repede, în goană ; *fare il passo secondo la ~* a te întinde cît ţi-e plapuma ; *mettere i bastoni fra le ~ -e* a pune beţe în roate ; *gamba gamba* pe jos ; *~ corta* şchiop ; *~ -e di stoppa* picioare nesigure ; *mettersi la coda fra le ~ -e* a pleca cu coada între picioare ; *mettersi la via tra le ~ -e* a-şi lua picioarele la spinare ; *mettersi tra le ~ -e di alcuno* a deranja ; *andare di buone ~ -e* a umbla repede ; *(fig.) dare alle ~ -e* a săpa pe cineva ; *darsi alle gambe da sé* a-şi face singur rău ; *darsela a ~ -e* a o şterge, a o lua la fugă ; *mettere le gambe in capo* a o lua la fugă, a-şi lua picioarele la spinare ; *in ~* sau *in ~ -e* **a)** robust, voinic, sănătos. **b)** sigur pe sine ; *a ~ -e levate in aria* răsturnat, în mare dezordine ; *andare a ~ -e levate* a merge orbeşte ; *mandare a ~ -e levate* a ruina ; *male in ~* slab, fără putere ; *sentirsi male in ~* a se simţi în primejdie, a nu fi sigur de sine ; *stirare le ~ -e* a muri ; *aver ~ -e a una cosa* a se pricepe la un lucru ; *fare le ~ -e* a ajuta, a sprijini ; *far una cosa di sotto ~* a lua pe cineva peste picior ; *(prov.) chi non ha testa, abbia ~ -e* unde nu-i cap, vai de picioare ; *la bugìa ha le ~ -e corte* minciuna are picioare scurte. **2.** linie, bastonaş (de literă). **3.** braţ (la cleşte, la foarfece etc.).
gambacórta *s.m.* şchiop ; *(glumeţ, fam.) l'ultimo a comparir fu ~* veşnicul întîrziat.
gambàle *s.m.* **1.** jambieră, pulpar. **2.** carîmb (la cizmă). **3.** calapod. **4.** *(ist.)* cuirasă (la picior). **5.** *(înv.)* tulpină.
gambalùnga *s.m. (fam., glumeţ)* lungan.
gàmbaro *s.m. (înv.) v.* g a m b e r o.
gambàta *s.f.* **1.** lovitură de picior. **2.** piedică (pusă cu piciorul) ; *dare la ~ a uno* a-i lua cuiva logodnica (logodnicul).
gambécchio *s.m. (ornit.)* specie de pescar *(Tringa minuta).*
gamberàna *s.f.* unealtă de pescuit raci.
gamberétto *s.m. (zool.)* crevetă *(Crangon vulgaris).*
gàmbero *s.m.* **1.** rac ; *~ marino* homar *(Homarus vulgaris)* ; *andare / fare come i ~ -i* a merge ca racul. **2.** *(fig.)* greşeală grosolană.
gamberóne *s.m. (augm.)* **1.** rac mare. **2.** picior umflat. **3.** *(glumeţ)* om cu picioare lungi, lungan.
gambétta *s.m. (dim.)* **1.** picioruş ; *giocar di ~* a dansa. **2.** *(ornit.)* bătăuş *(Philomachus pugnax).*
gambettàre *vi. (a) v.* s g a m b e t t a r e.
gambétto *s.m. (dim.)* **1.** *(în expr.) dare il ~* **a)** a pune piedică cuiva (cu piciorul) ; **b)** *(fig.)* a da la o a parte pe cineva, a lua locul cuiva. **2.** gambit (la şah). **3.** *(mar.)* ghirlandă.
gambièra *s.f.* **1.** *(ist.)* jambieră (la armură). *SIN. schiniere.* **2.** jambieră, fîşie de piele sau stofă (care apără piciorul). *SIN. gambale.*
gàmbo *s.m.* **1.** *(bot.)* peduncul ; *~ del fiore* tulpină, tijă. **2.** mîner, coadă (de sculă). **3.** linie, bastonaş (de literă). *SIN. stelo, peduncolo.*
gambóne *s.m. (augm.)* **1.** picior umflat. **2.** *(înv.)* trufie ; *stare al ~* a se lua la întrecere.
gambúgio *s.m. (înv.)* (soi de) varză de iarnă.
gambùto *adj.* **1.** cu picioare lungi şi subţiri. **2.** *(bot.)* cu lujerul înalt.
gamèllo *adj.* nupţial.
gamèlla *s.f.* **1.** gamelă, blid ; *mangiare alla ~* a-şi face stagiul militar. *SIN. gavetta.* **2.** *(mar.)* totalitatea tacîmurilor pentru o masă pe navă.
gamète *s.m.* gamet.
gàmma[1] *s.f.* **1.** *(muz.)* gamă ; *(radio) ~ d 'onde* lungimi de undă. **2.** gama (literă grecească).
gàmma[2] *adj. invar. raggi ~* raze gama (radiografie).
gàmmaro *s.m.* specie de crustaceu *(Gammarus pulex).*
gammàto *adj.* îndoit ; *croce ~ -a* svastică.
gammaúte *s.m. (chir.)* bisturiu rotund.
gamùrra *s.f.* (un fel de) fotă de sărbătoare.
gàna *s.f.* dorinţă, poftă ; *di buona ~* bucuros.
ganaènse *adj.* , *s.m.* şi *f.* (locuitor) din Ghana.
ganàscia *s.m.* **1.** falcă ; *mangiar a quattro ~ -e* a înfuleca ; *dente o ~* cu orice preţ. **2.**gură de cleşte. **3.** partea laterală a scripetelui.
ganascìno *s.m. (dim., în expr.) dare un ~, pigliare per il ~* a mîngîia (ciupind de obraz).
ganciàta *s.f.* **1.** apucare cu un cîrlig. **2.** lovitură cu un cîrlig.
gàncio *s.m.* **1.** cîrlig ; *mettere un ~ alla gola* a-i pune cuţitul în gît ; a constrînge. **2.** *(mar.)* cange. **3.** *(fig.)* pradă de război. **4.** pretext, şicană. **5.** *(telef.)* furcă. **6.** capsă, copcă. **7.** persoană lacomă şi necinstită. **8.** *(înv.)* pradă, jaf.
gànga[1] *s.f. (geol.)* gangă.
gànga[2] *s.f.* **1.** bandă de gangsteri. **2.** *(glumeţ)* gaşcă.
gàngama *s.f.* un fel de plasă pentru pescuit stridii.
gangheràre *vt. (rar)* **1.** a prinde (în ţiţîni, în copci etc.) ; a încopcia. **2.** a pune / a fixa balamale, copci etc.
gangheratúra *s.f. (colectiv)* încopciere ; copci.
gangherèlla *s.f. (dim.)* buclă de agrafă.
gànghero *s.m.* **1.** copcă. **2.** ţiţîină, balama ; *uscir dai ~ -i* a-şi ieşi din fire / din pepeni ; *stare in ~ -i* a-şi păstra calmul ; *ritornare nei ~ -i* a se calma, a-şi reveni în fire ; *fatto a ~ -i* arţăgos ; *dare, fare un ~* a face stînga'mprejur, a se eschiva.
ganghìre *vi.* a aştepta cu nerăbdare ; a se frămînta aşteptînd.
ganghìsta, *-isti, s.m. v.* g a n g s t e r.
gangliàre *adj. (anat.)* ganglionar.
gànglio *s.m. (mod.)* ganglion ; *(fig.) i ~ -i* centrul de activitate (al unei industrii etc.).
ganglióna *s.m. (med.)* tumoare a ganglionilor.
ganglionàre *adj. (med.)* ganglionar.
gàngola *s.f. (pop., mai ales la pl.)* gîlcă ; *far ~* a supăra, a contraria.
gangolóso *adj.* bolnav de gîlci.
gangrèna *s.f. (med.)* cangrenă.
gangrenàre *vt.* a se cangrena.
gangrenóso *adj. (med.)* cangrenos.
gàngster *s.m.* gangster.
gangsterìsmo *s.m.* gangsterism. *SIN. banditismo.*
ganimède *s.m.* tînăr pomădat, filfizon. *SIN. bellimbusto, vegheggino.*
gànzo, *-a s.m.* şi *f.* **1.** *(peior.)* ibovnic, iubit, drăguţ. **2.** *(înv.)* tricorn (de soldat).
ganzàre **I.** *vi. (a)* a curta. **II.** *vt. (înv.)* a plăti pentru toţi.
gappìsta *s.m. (ist.)* partizan din Grupurile de Acţiune Patriotică în Rezistenţa Italiană.
gàra *s.f.* **1.** întrecere, competiţie ; concurs ; *fare a ~* a se întrece, a se lua la întrecere ; *vollerono aiutarlo a ~* au vrut să-l ajute care mai de care ; *entrare / essere in ~* a fi rival, a fi în întrecere cu cineva ; *vincere la ~* a cîştiga întrecerea ;

(înv.) pigliare in ~ a se încăpăţîna. **2.** polemică. *SIN. contesa, contrasto, antagonismo.*

garabullàre *vi. (înv.)* a-şi omorî vremea, a nu face nimic.

garage *s.m.* garaj. *SIN. autorimessa.*

garagìsta, *-isti, s.m.* mecanic la un garaj ; proprietar de garaj.

garànte *adj. s.m.* garant, girant.

garantìre I. *vt.* **1.** a garanta. **2.** a gira. **II.** *vr.* a se asigura.

garànza *s.f.* **1.** *(bot.)* roibă *(Rubia tinctorum).* **2.** culoare extrasă din roibă.

garanzìa *s.f.* garanţie ; gir.

garavína *s.f. (înv.)* specie de raţă *(Anas cristata).*

garbàre I. *vi. (e, rar, a)* a plăcea, a fi pe placul cuiva, a conveni ; *a te queste cose non garbano* ţie nu-ţi convin / nu-ţi plac aceste lucruri. **II.** *vt.* a finisa ; a contura.

garbatézza *s.f.* amabilitate ; gentileţe. *SIN. cortesia, gentilezza, grazia.*

garbàto *adj.* amabil, politicos.

garbellàre *vt. (înv.)* a cerne, a trece prin ciur.

garbìno *s.m.* vînt de sud-vest. *SIN. libeccio.*

gàrbo[1] **I.** *s.m.* **1.** politeţe ; delicateţe, graţie, gingăşie ; *uomo di ~* **a)** om binecrescut ; **b)** om cinstit / leal. **2.** fineţe, gust ; *artista di ~* artist de valoare. **3.** formă, contur, linie ; *pigliare il ~ (despre o haină etc.)* a lua forma ; *dare il ~* a modela. **II.** *loc. adv. a ~* cu gust.

gàrbo[2] *adj. (despre fructe, vin)* acrişor.

garbúglio *s.m.* **1.** încurcătură ; învălmăşeală ; dezordine. **2.** fire încîlcite, aţă încurcată.

garbuglióne *s.m.* încurcă-lume.

gardènia *s.f. (bot.)* gardenie *(Gardenia jasminoides).*

gareggiaménto *s.m. (rar)* întrecere, concurs.

gareggiàre *vi. (a)* a se întrece, a rivaliza.

gareggiatóre, *-trice adj.* , *s.m.* şi *f.* concurent, competitor ; rival.

garènna *s.f. (înv.)* rezervaţie de iepuri.

garétta *s.f. v.* g a r i t t a.

garfagnìno *adj.* , *s.m.* (locuitor) din Garfagnana (regiune în centrul Italiei).

gargàmo *s.m. (hidr.)* baraj mobil (pe cursul unei ape).

gargannèlla *s.f. (în expr.) bere a ~* a da pe gît ; a bea cu lăcomie.

gargànte *s.m. (muz., în expr.) cantare di ~* a face rulade / triluri.

gargantuésco, *-eschi, adj. (ist., lit.)* în felul lui Gargantua.

gargarìsmo *s.m.* gargară. *SIN. colluttorio, sciacquio.*

gargarizzàre *vi. (a), vr.* **1.** a face gargară. **2.** *(muz., peior.)* a face rulade / triluri. **gargaròzzo** *s.m. (vulg.)* gîtlej.

gargòtta *s.f.* tavernă.

gargúglia *s.f.* jgheab (la o clădire în stil gotic).

garibaldìno *adj.* , *s.m.* garibaldin (soldat din trupele voluntare ale lui Garibaldi) ; *(loc. adv.) alla ~* sprinten, temerar, îndrăzneţ.

garíglio *s.m. v.* g h e r i g l i o.

garìtta *s.f.* gheretă, adăpost.

garòfana *s.f.* varietate de pară (cu miros de garoafă).

garofanàta *s.f. (bot.)* cerenţel, călţunul-doamnei *(Geum urbanum).*

garòfano *s.m.* **1.** garoafă *(Dianthus caryophyllus) ; (zool.) ~ di mare* specie de actinie *(Actinoloba dianthus).* **2.** *(bot.)* cuişor *(Caryophyllus aromaticus) ; chiodi di ~* cuişoare.

garóntolo *s.m. (vulg.)* ghiont.

garóso *adj.* certăreţ ; gîlcevitor ; arţăgos.

garrése, *garése s.m.* greabăn (la cal).

garrétto, *(rar) garétto s.m. (anat.)* **1.** jaret. **2.** gleznă. **3.** călcîi ; *avere ~ -i d'acciaio* a fi rezistent într-o cursă sportivă.

garrìre I. *vi. (a)* **1.** a ciripi. **2.** a fîlfîi, a flutura ; *(în expr.) le bandiere garriscono al vento* steagurile fluturã în vînt. **3.** a ţipa, a se certa. **4.** a trăncăni *SIN. stridere, strillare, sgridare.*

garrìto *s.m.* **1.** ciripit. **2.** fîlfîit. **3.** ţipăt.

garrótta *s.f.* execuţie prin strangulare.

garrottàre *vt.* a executa (un condamnat) prin strangulare.

garrulità *s.f.* **1.** ciripit. **2.** *(fig.)* flecăreală, vorbărie.

gàrrulo I. *adj. (lit.)* **1.** care ciripeşte, ciripitor. **2.** *(fig.)* flecar, vorbăreţ. **II.** *s.m. (ornit.) ~ dal ciuffo bianco* specie de sturz *(Garrulax leucolophus) ; ~ di Boemia* gaiţă.

gàrza[1] *s.f.* **1.** *(med.)* tifon. **2.** *(ornit.)* bîtlan mic ; stîrc alb mic *(Ardea garzetta).*

gàrza[2] *s.f.* pînză rezistentă de cort.

garzàia *s.f.* **1.** *(înv.)* loc mlăştinos împădurit. **2.** situaţie neclară / încurcată.

garzàre *vt. (text.)* a face să devină pluşat, a pluşa.

garzatóre *s.m. (text.)* muncitor la operaţia de pluşare.

garzatrìce *s.f. (text.)* maşină de pluşat ; maşină de curăţat scame.

garzatùra *s.f. (text.)* pluşare.

garzétta *s.f. (ornit.)* bîtlan mic *(Ardea garzetta) ;* stîrc alb mic *(Herodias garzetta).*

gàrzo *s.m. (text)* cardă, darac ; *dare il ~ alla lana* a dărăci lîna.

garzóna *s.f.* servitoare, slugă (la ţară).

garzonàto *s.m.* ucenicie ; argăţie.

garzóne *s.m.* **1.** *(poetic)* băiat, flăcău. **2.** argat, slugă. **3.** ucenic ; băiat de prăvălie. **4.** *(înv.)* paj, scutier. **5.** *(înv.)* băiat, fiu. **6.** boi, uşier.

garzuòlo *s.m.* **1.** cînepă dărăcită. **2.** *(bot.)* inimă cărnoasă (a unor zarzavaturi sau fructe).

gas *s.m. invar.* gaz ; *~ illuminante* sau *~ luce* gaz de iluminat, gaz aerian ; *becco di ~* gură a tubului de gaz ; *~ metano* gaz metan ; *(mil.) ~ asfissianti / lacrimogeni* gaze asfixiante / lacrimogene ; *contatore del ~* contor (de gaze) ; *togliere il ~* a întrerupe gazele ; *a tutto ~* cu toată forţa ; *camera a ~* cameră de gazare.

gasàre *vt. v.* g a s s a r e.

gasìsta *s.m. v.* g a s s i s t a.

gasodótto *s.m.* conductă de gaze.

gasolína *s.f. (chim.)* gazolină.

gasòmetro *s.m. v.* g a s s o m e t r o.

gàssa *s.f. (mar.)* nod.

gassaiòlo *s.m. (rar) v.* g a s s i s t a.

gassàre *vt.* **1.** a gazifica. **2.** a gaza, a ucide cu gaze.

gassàto *adj.* **1.** gazificat ; *acqua ~ -a* apă gazoasă / minerală. **2.** ucis cu gaze, gazat.

gassificàre *vt.* a gazifica.

gassificazióne *s.f.* gazificare.

gassìsta, *-isti, s.m.* **1.** instalator de gaze. **2.** muncitor în industria gazelor.

gassòmetro *s.m.* **1.** gazometru. **2.** uzină de gaz.

gassósa *s.f.* **1.** sifon. **2.** băutură răcoritoare.

gassóso, *(rar) gasóso adj.* gazos ; *acque ~ -e* ape gazoase.

gastàldo *s.m. v.* c a s t a l d o.

gasteròpodi *s.m. pl. (zool.)* gasteropode.

gastigàre *vt. v.* c a s t i g a r e.

gastìgo *s.m. v.* c a s t i g o.

gastralgìa *s.f. (med.)* crampe, durere de stomac.

gàstrico *adj.* gastric.

gastrìte *s.f. (med.)* gastrită.

gastroentèrico, *-ici, adj.* gastroenteric.

gastroenterìte *s.f. (med.)* gastroenterită.

gastronomìa *s.f.* gastronomie.

gastronòmico, *-ici, adj.* gastronomic.

gastrònomo *s.m.* gastronom.

gàstrula *s.f. (biol.)* gastrulă.

gàtta *s.f.* pisică ; *~ di Masino, ~ morta* om viclean ; *far la ~ morta* a face pe mortu-n păpuşoi, a face pe prostul ; *una ~ a pelare* lucru greu / primejdios ; *comprare la ~ nel sacco a* cumpăra pe nevăzute / cu ochi-nchişi ; *(glumeţ) essere svelto*

come una ~ di piombo a fi încet, a se mişca greu ; *non portar ~ nel sacco* a nu ascunde nimic ; *~ ci cova* e ceva la mijloc, nu e lucru curat ; *cadere in piedi come la ~* a cădea în picioare ca pisica ; *quando non c'è la ~ i sorci ballano* cînd pisica nu-i acasă, joacă şoarecii pe masă ; *tanto va la ~ al lardo che ci lascia lo zampino* urciorul nu merge de multe ori la apă ; *la ~ frettolosa fece i gattini ciechi* graba strică treaba ; *un occhio alla ~ e uno alla padella* cu un ochi la slănină şi altul la făină ; *~ cieca* (joc de-a) baba-oarba ; *(înv.) testa di ~* varietate de măr ; *occhio di ~* cuarţ sclipitor ; *(bot.) erba di ~* cătuşnică *(Nepeta cataria).*

gattabúia *s.f. (glumeţ)* puşcărie.

gattamòrta *s.f. (fam.)* ipocrit, făţarnic.

gattària *s.f. (bot.)* cătuşnică *(Nepeta cataria).*

gatteggiànte *adj. (despre stofe, pietre preţioase etc.)* lucios, cu reflexe.

gatteggiàre *vi. (a ; despre stofe, pietre preţioase etc.)* a-şi schimba culoarea, a face ape.

gattésco, -éschi, *adj.* de pisică ; felin ; pisicesc ; *(ironic, în loc. adv.) andare in ~* a face dragoste. *SIN. felino.*

gàttice *s.m. (bot.)* plop alb *(Populus alba).*

gattigliàre *vi. (a)* a se certa, a se ciorovăi.

gattinàra *s.m.* vin din regiunea Gattinara (Piemont).

gattino *s.m. (dim.)* **1.** pisoi. **2.** *(bot.)* mîţişor, ament.

gàtto *s.m.* **1.** cotoi, motan ; *~ soriano* pisică mare, de Siria ; *~ frustrato* umil ; *~ scorticato* cîntăreţ prost ; *il ~ con gli stivali* motanul încălţat ; *~ a nove code* cnut, bici ; *di notte tutti i ~ -i sono bigi* noaptea toate pisicile sînt negre ; *(prov.) ~ scottato ha paura dell'acqua fredda* cine s-a fript cu ciorbă suflă şi în iaurt ; *esser quattro ~ -i* a fi în cerc restrîns ; *cavar la castagna con la zampa del ~* a scoate castanele din foc cu mîna altuia. **2.** *(miner.) occhio di ~* ochi de pisică (varietate de agată). **3.** *(bot.)* ament, mîţişor. **4.** *(ist.)* maşină de asalt în Evul Mediu, asemănător berbecului folosit de romani. **5.** *~ delle nevi* vehicul pe şenile. **6.** *~ selvaggio* formă de grevă cu mai multă eficienţă.

gattomammóne *s.m. (folc.)* bau-bau (cu care se sperie copiii).

gattonàre I. *vt.* a urmări pe ascuns. **II.** *vi. (a)* a umbla pe furiş.

gattóne *s.m. (augm.)* **1.** motan. **2.** *(fig.)* om viclean / şiret.

gattóni[1] *s.m. pl. (med.)* oreion.

gattóni[2] *adv.* tiptil, în vîrful picioarelor.

gattongàttoni *adv. v.* g a t t o n i[2].

gattopàrdo *s.m. (zool.)* pardos (specie de ghepard / panteră) *(Felis marmorata).*

gattúccio *s.m.* **1.** *(iht.)* cîine-de-mare *(Acanthias vulgaris).* **2.** ferăstrău de mînă. **3.** perie de grajd.

gaudeàmus *s.m. (în expr.) essere sempre in ~* a fi mereu vesel; a petrece ; *è finito il ~* s-a sfîrşit cu veselia.

gaudènte *adj. , s.m.* (om) iubitor de petrecere / de veselie. *SIN. buontempone, festaiolo.*

gàudio *s.m. (lit.)* bucurie, veselie ; *(prov.) mal comune, mezzo ~* nu e lacrimă care plînsă de două inimi să nu pară mai puţin amară. *SIN. allegria, gioia, giubilo.*

gaudióso adj. **1.** bucuros, vesel. **2.** *(bis.)* preafericit.

gàulo *s.m. (ant.)* **1.** corabie mare. **2.** vas rotund (de băut).

gavardìna *s.f. (înv.)* un fel de halat de casă.

gavàzza *s.f.* **1.** petrecere, veselie. **2.** zgomot de petrecere.

gavazzaménto *s.m. (lit.)* petrecere, chef.

gavazzàre *vi. (a)* a petrece, a chefui.

gavàzzo *s.m. v.* g a v a z z a.

gavétta *s.f.* **1.** jurubiţă, scul. **2.** *(înv.)* fir de aur. **3.** *(mil.)* gamelă; *venir dalla ~* a ieşi din rîndul soldaţilor, a deveni ofiţer.

gaviàle *s.m. (zool.)* specie de crocodil *(Gavialis gangeticus).*

gavigne *s.f. pl. (înv.)* **1.** subsuori. **2.** *(anat.)* ganglioni cervicali.

gavìna *s.f. (ornit.)* pescar-mare, pescară-mare *(Clarus fuscus).*

gavìne *s.f. pl. (med.)* scrofule.

gavinóso *adj.* scrofulos.

gavitèllo *s.m. (mar.)* **1.** geamandură. **2.** *(rar)* colac de salvare.

gavócciolo *s.m.* buboi, bubă (de ciumă).

gavónchio *s.m.* varietate de ţipar.

gavòtta *s.f. (muz.)* gavotă.

gaz *s.m. v.* g a s.

gazolìna *s.f.* gazolină.

gazòmetro *s.m. v.* g a s s o m e t r o.

gazóso *adj. v.* g a s s o s o.

gàzza *s.f.* **1.** *(ornit.)* coţofană *(Pica caudata).* **2.** *(fig., pop.)* gaiţă, persoană cicălitoare.

gazzàrra[1] *s.f.* **1.** gălăgie mare, petrecere. **2.** *(înv.)* zăngănit de arme. **3.** pîrîit (de artificii).

gazzàrra[2] *s.f. (înv.)* corabie fluvială de război.

gazzèlla *s.f. (zool.)* gazelă ; *(Antilope dorcas) da occhi ~* ochi mari şi melancolici. *SIN. antilope.*

gàzzera *s.f. (pop.) v.* g a z z a.

gazzeràre *vt.* a înşela.

gazzétta[1] *s.f.* **1.** ziar, gazetă ; *~ ufficiale* buletin oficial. *SIN. giornale.* **2.** veche monedă veneţiană. **3.** *(înv.)* ban, monedă.

gazzétta[2] *s.f. (în expr.) batter le ~ -e* a tremura de frig.

gazzettànte *s.m.* **1.** cititor de gazete. **2.** gazetar. **3.** zvonist.

gazzettière *s.m. (depr.)* gazetar.

gazzettìno *s.m. (dim.)* **1.** gazetă ; fiţuică.**2.** flecar. **3.** *(rar) fare il ~* a spiona.

gazzettìstico, -ici, *adj. (depr.)* gazetăresc.

gazzósa *s.f. v.* g a s s o s a.

gé *s.m. v.* g a g a t e.

gecchíre *vt. (înv.)* a umili, a înjosi.

gèco, *gèchi, s.m.* specie de şopîrlă *(Platydactylus muralis).*

geènna *s.f.* gheenă, iad.

gèisha *s.f. v.* g h e i s c i a.

gelàda *s.f. (zool.)* specie de maimuţă *(Theropithecus gelada).*

gelàre I. *vt.* a îngheţa ; *sentirsi ~ il sangue* a simţi că îi îngheaţă sîngele ; *~ uno* a omorî pe cineva. **II.** *vi. (e)* **1.** *(despre lapte)* a se prinde. **2.** a se îngheţa ; *mi si è gelato il sangue nelle vene* mi-a îngheţat sîngele în vine. **3.** a fi frig ca iarna.

gelàta *s.f.* **1.** ger ; îngheţ. **2.** gheaţă. **3.** *(lit.)* regiune îngheţată.

gelatàio *s.m.* vînzător de îngheţată.

gelateràia *s.f.* cofetărie (unde se serveşte numai îngheţată). *SIN. sorbetteria.*

gelatièra *s.f.* maşină / aparat pentru îngheţată.

gelatière *s.m.* fabricant de îngheţată.

gelatìna *s.f.* **1.** gelatină. **2.** piftie. **3.** *(înv.)* gheaţă.

gelatinizzàre *vt. ,vr.* a (se) gelatiniza, a se transforma în gelatină.

gelatinóso *adj.* gelatinos.

gelàto I. *adj.* **1.** îngheţat. **2.** *(fig.)* încăpăţînat. **3.** mort. **II.** *s.m.* îngheţată ; *~ da passeggio* îngheţată la cornet.

gèldra *s.f.* **(înv.)** 1. mulţime de oameni. **2.** turmă de animale.

gelicìdio s.m. 1. frig ; ger. **2.** brumă ; chiciură.

gelidèzza *s.f. (lit.)* răceală ; indiferenţă.

gèlido *adj. (lit.)* rece ca gheaţa, îngheţat.

gèlo *s.m.* **1.** frig ; ger ; *~ che ricerca le ossa* ger care pătrunde pînă la oase ; *(fig.) diventar di ~* a îngheţa. **2.** gheaţă. **3.** chiciură. **4.** un fel de îngheţată.

gelóne *s.m.* degerătură. *SIN. pernione.*

gelosaménte *adv.* **1.** cu gelozie. **2.** cu grijă, îngrijit.

gelosìa *s.f.* **1.** gelozie. **2.** invidie, rivalitate. **3.** grijă ; zel ; *~ della propria dignità* preocupare / grijă de a-şi păstra demnitatea. **4.** jaluzea. **5.** *(înv.)* suspiciune, teamă.

gelóso *adj.* **1.** gelos. **2.** preocupat de, doritor să păstreze ; *~ della libertà* doritor să apere / să păstreze libertatea. **3.** gingaş, delicat, fragil. **4.** invidios.

gèlsa *s.f.* dudă.

gelsàto *adj.* plantat cu duzi.

gelséto *s.m.* plantaţie cu duzi.
gelsicoltùra *s.f.* cultură de duzi.
gèlso *s.m. (bot.)* dud *(Morus alba)*.
gelsolìno *s.m.* materie textilă din fibre de dud.
gelsominàia *s.f.* culegătoare de iasomie.
gelsomíno *s.m. (bot.)* iasomie *(Jasminum officinale)* ; *~ giallo* iasomie sălbatică *(Jasminum fruticana)* ; *~ della Madonna* sirinderică *(Philadelphus coronarius)*.
gemebóndo *adj. (rar)* jeluitor, care se jeluieşte ; care geme.
gemellàggio *s.m. (pol.)* asociere (culturală, economică) între două oraşe (din ţări diferite), înfrăţire.
gemellàre *adj.* geamăn ; *parto ~* naştere de gemeni.
gemellàrsi *vr.* a se înfrăţi.
gemellìpara *s.f.* femeie care naşte gemeni.
gemèllo **I.** *adj.* , *s.m.* geamăn ; *anime ~ -e* două persoane cu multe afinităţi. **II.** *s.m.* **1.** buton de manşetă. **2.** binoclu.
gèmere **1.** *vi. (a, e)* **1.** a geme ; a se jelui ; *(glumeţ) far ~ i torchi* a tipări (cărţi proste). **2.** a picura ; a curge puţin ; *la botte geme* butoiul curge ; **3.** *(fig.)* a filtra ; *la luce geme da uno spiraglio* lumina este filtrată printr-o crăpătură. **II.** *vt.* a emite.
gemicàre *vi. (a, e)* a picura.
geminàre *vt.* a dubla, a îndoi.
geminàto **I.** *adj.* dublat ; *(gram.)* geminat. **II.** *s.m. (miner.)* maclă.
geminazióne *s.f.* **1.** geminare. **2.** *(lingv.)* repetiţie imediată a unui sunet.
gèmino **I.** *adj. (poetic)* geamăn, împerecheat, dublu. **II.** *s.m. pl. (astron.)* constelaţia Gemenilor.
gemìre *vi.* a geme ; a se jelui (mai ales despre cîntul turturelei, porumbiţei).
gemitìo *s.m.* **1.** geamăt, jeluire. **2.** scurgere uşoară, picurare.
gemitívo *adj.* care picură.
gèmito *s.m.* geamăt ; jelanie. *SIN. lamento.*
gèmma *s.f.* **1.** piatră preţioasă, giuvaer, nestemată ; gemă ; *sal ~* sare gemă ; sare de bucătărie. **2.** mugure ; boboc. **3.** stea, astru.
gemmàre **I.** *vi. (e)* a înmuguri ; a înboboci. **II.** *vr.* a se împodobi (cu pietre scumpe). **III.** *vr.* a se împodobi cu bijuterii.
gemmàrio *adj.* din (de) pietre preţioase ; *arte ~ -a* giuvaergerie.
gemmazióne *s.f. (bot.)* înmugùrire ; îmbobocire.
gèmmeo *adj.* strălucitor ; ca o piatră preţioasă.
gemmière, *-èra s.m.* şi *f. (înv.)* bijutier.
gemmífero *adj.* înmugurit ; îmbobocit.
gemmóso *adj.* cu mulţi muguri.
gémmula *s.f. (bot.)* gemulă.
gemònie *s.f. pl.* **1.** *(ant., scris cu majusculă)* Gemonia, loc deasupra Tibrului de unde se aruncau în apă cadavrele răufăcătorilor morţi în închisoare. **2.** loc de pedeapsă.
gemucchiàre *vi. (a, e)* a geme (uşor şi continuu).
gendàrme *s.m.* **1.** jandarm. **2.** *(ist.)* cavalerist. **3.** *(fig.)* femeie voinică, jandarm. **4.** stîncă greu de escaladat, santinelă.
gendarmerìa *s.f.* jandarmerie.
gendarmésco, *-éschi, adj.* **1.** de jandarm. **2.** *(fig.)* cu brutalitate.
gène[1] *s.f. pl. (înv.)* obraji.
gène[2] *s.m. (mai ales la pl.) (biol.)* genă.
genealogìa *s.f.* **1.** genealogie. **2.** *(înv.)* neam. *SIN. stirpe, discendenza, ceppo.*
genealògico, *-ògici, adj.* genealogic.
genealogìsta, *-ìsti, s.m.* genealogist.
generàla *s.f.* **1.** generăleasă. **2.** stareţă, superioară a unui ordin de călugăriţe.
generalàto *s.m. (bis.)* demnitate, grad de general (al unui ordin religios), durata unei asemenea funcţii.
generàle[1] **I.** *adj.* general, universal ; *in ~* în general. **II.** *s.m.* ceea ce este general, generalul. **III.** *s.m.* şi *f.* general, superior al unui ordin religios. **IV.** *s.f.* **1.** *(mil.)* adunare generală. **2.** *(la pl.)* generalităţi ; *stare sulle ~ -i* a rămîne la generalităţi.
generàle[2] *s.m.* **1.** *(mil.)* general ; *(înv.) ~ delle armi* hatman, şef al oştirii. **2.** *(înv.)* amiral.
generaleggiàre *vi. (a)* a judeca în mod general, a rămîne la generalităţi, a generaliza.
generalléssa *s.f.* **1.** *(glumeţ)* generăleasă. **2.** femeie cu caracter autoritar.
generalissimo *s.m. (mil.)* generalisim.
generalità *s.f.* **1.** generalitate ; lucru comun ; *tenersi alle ~* a trata în general. **2.** totaliate, majoritate ; tagmă ; *nella ~* de cele mai multe ori, în general. **3.** *(la pl.)* date personale (pentru stabilirea identităţii). **4.** *(înv.)* statul major al unei armate.
generalìzio *adj. (bis.)* de general (superior al unui ordin religios).
generalizzàre *vi.* a generaliza.
generalizzazióne *s.f.* generalizare.
generaménto *s.m.* **1.** generare. **2.** rodire. **3.** *(fig.)* origine ; cauză.
generàre **I.** *vt.* **1.** a genera. **2.** a rodi. **3.** a procrea. **4.** *(fig.)* a genera, a produce, a cauza. **II.** *vr.* a se produce, a se forma.
generativo *adj.* **1.** generator. **2.** care poate procrea. **3.** care poate provoca / cauza.
generatóre, *-trice* **I.** *adj.* generator. **II.** *s.m. (mec.)* generator. **III.** *s.f. (geom.)* generatoare.
generazióne *s.f.* **1.** generare. **2.** descendenţă, neam. **3.** generaţie. **4.** *(bis.)* purcedere (a Fiului din Tată). **5.** *(înv.)* specie, clasă. **6.** rasă. **7.** *(gram.)* gen. **8.** procreare.
gènere **I.** *s.m.* **1.** gen, neam. **2.** fel, soi. **3.** *(gram.)* gen. **4.** produs ; *~ -i di consumo* mărfuri de consum. **5.** domeniu ; *in ~ di* în materie de. **6.** tip ; mod ; *di nuovo ~* de tip nou ; *questa è di nuovo* asta e ceva nou. **7.** *(pict.)* gen ; *pittura di ~* pictură de gen. **II.** *loc. adv. in ~* în genere, de obicei.
genericità *s.f.* caracter generic.
genérico, *-ici,* **I.** *adj.* **1.** generic, care ţine de gen. **2.** nedeterminat, vag, general ; *attore ~* (sau, substantivat) *il ~* actor care interpretează roluri diferite şi nu de prim plan. **3.** cu mai multe specialităţi. **II.** *s.m.* **1.** ceea ce este vag / neprecis. **2.** actor (de teatru secundar). **3.** *(cinema)* generic.
gènero *s.m.* ginere.
generosità *s.f.* **1.** generozitate, mărinimie. **2.** rodnicie, fecunditate. **3.** liberalitate. *SIN. cortesia, prodigalità, signorilità.* **4.** calitate, procent de alcool (la vinuri).
generóso **I.** *adj.* **1.** generos, darnic, mărinimos. **2.** nobil, de neam mare ; de rasă ; de calitate superioară. **3.** *(fig.)* amplu, abundent. *SIN. munifico.* **II.** *s.m.* mărinimos, liberal. *SIN. magnanimo.*
gènesi *s.f.* geneză, naştere.
genètica *s.f.* genetică.
genètico *adj.* genetic.
genetìsta *s.m.* specialist în genetică, genetician.
genetlìaco, *-aci* **I.** *adj.* de naştere ; *giorno ~* zi de naştere. **II.** *s.m.* aniversare a zilei de naştere, zi de naştere. *SIN. compleanno.*
genètta *s.f. (zool.)* geneta, specie de mamifer din Africa *(Genetta Genetta)*.
gènga *s.f. (dial.)* femeie neglijentă în îmbrăcăminte.
gengìa *s.f. (înv.) v.* g e n g i v a.
gengìva *s.f.* gingie.
gengivàle *adj. (med.)* care ţine de gingie, gingival.
gengivíte *s.f. (med.)* gingivită.
genìa *s.f.* **1.** neam, soi (rău). **2.** descendenţă, rasă.
geniàle *adj.* **1.** genial. **2.** *(lit., rar)* privitor la cununie, nupţial ; *(mit.) divinità] -i* Ceres şi Bachus. **3.** plăcut, desfătător ;

convito ~ banchet sărbătoresc ; *ore* ~ *i* ceasuri plăcute ; *letto* ~ pat pregătit pentru noii căsătoriţi.

genialità *s.f.* **1.** genialitate. **2.** amabilitate. **3.** simpatie.

genialòide *s.m. (uşor depr.)* spirit genial dar extravagant.

genicìdo *s.m. v.* genocido.

genière *s.m. (mil.)* soldat din trupele de geniu, genist.

geniètto *s.m.* **1.** amoraş. *SIN. amorino.* **2.** copil genial.

gènio *s.m. (lit.)* **1.** geniu, spirit ; ~ *tutelare* înger păzitor. **2.** înclinaţie, aplecare ; gust ; *dare a* ~, *nel* ~ *a uno, andargli a* ~ a plăcea cuiva, a-i face impresie bună ; *aver a* ~ *una cosa* a-i plăcea un lucru ; *di* ~ cu plăcere. **3.** geniu, talent. **4.** *(mil.)* geniu. **5.** simpatie, plăcere. **6.** caracteristică.

genitàle **I.** *adj.* genital. **II.** *s.m. pl.* organe genitale.

genitàre *vt. (înv.)* a genera.

genitivo *s.m. (gram.)* genitiv ; *reggere il* ~ *(gram.)* a cere, a impune genitivul.

gènito **I.** *adj. (rar)* generat ; născut. **II.** *s.m.* fiu.

genitóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** tată ; mamă. **2.** *(la pl.)* părinţi. **3.** *(înv.)* născător, creator.

genitùra *s.f.* **1.** generare. **2.** naştere. **3.** *(înv.)* fiinţă.

gennàio, -ài, s.m. **1.** ianuarie ; *avere i pulcini di* ~ a avea copii la bătrîneţe ; *sudar di* ~ a avea multe necazuri ; *(prov.)* ~ *polveraio empie il granaio* dacă în ianuarie e vreme uscată, recolta va fi bună. **2.** om friguros.

genocìdio *s.m.* genocid, exterminare în masă.

genovése *adj.* , *s.m.* şi *f.* genovez.

genovìna *s.f.* monedă genoveză, galben.

gensóre *adj. (înv.)* mai nobil, mai frumos.

gentàglia *s.f. (colectiv)* oameni dubioşi, adunătură.

gènte[1] **I.** *s.f.* gintă, neam. **2.** familie, rude. **3.** populaţie ; popor, naţiune ; ~ *di campagna* ţărănime. **4.** lume, oameni ; ~ *di buona fede,* ~ *di mala fede* oameni de bună / de rea credinţă ; *buona / brava* ~ oameni de treabă ; *c'è* ~ e cineva ; *far* ~ a strînge lume în jurul tău (făcînd reclamă etc.) ; ~ *di tavolino* oameni de cabinet (savanţi scriitori) ; ~ *di corte* curteni ; *(mar.)* ~ *di remo* echipaj ; ~ *di mare* marinari, navigatori ; ~ *di teatro* oameni de teatru ; ~ *alla buona* oameni fără ifose ; ~ *di alto bordo* oameni suspuşi ; ~ *di bassa lega* oameni de calitate proastă ; ~ *per bene* oameni cumsecade. **5.** *(mil., mar.)* oameni, trupă ; *far* ~ a strînge trupe ; ~ *d'arme* soldaţi. **6.** *(la pl.)* omenire, neamul omenesc ; *le* ~ *-i umane* neamul omenesc ; *il diritto delle* ~ *-i* legile / normele fundamentale ale omenirii. **7.** *(înv., la pl.)* păgînii. **II.** *interj. (exprimă mirare)* ~ *mia !* Dumnezeule !

gènte[2] *adj. (înv.)* nobil, distins.

gentézza *s.f. (înv.)* noblete, distincţie.

gentildònna *s.f.* doamnă nobilă, doamnă de curte ; doamnă distinsă.

gentìle[1] *adj.* **1.** nobil, de neam. **2.** distins ; fin ; gentil. *SIN. cortese, garbato.* **3.** plăpînd, delicat ; *il sesso* ~ sexul slab. **4.** moale, fin ; *terreno* ~ pămînt bun de lucrat ; *legno* ~ lemn de esenţă moale ; *tessuto* ~ ţesătură fină. **5.** *(despre plante)* obţinut prin cultură. **6.** *(despre fructe)* plăcut la gust, dulce ; *pera* ~, *fico* ~ varietate de pară / de smochină. **7.** cult ; rafinat ; *il parlar* ~ limba literară. **8.** virtuos ; distins, nobil ; *anima* ~ suflet nobil.

gentìle[2] *adj.* **1.** păgîn, necreştin ; *letteratura* ~ literatură greco-romană, anterioară creştinismului. **2.** israelit.

gentilésco, -éschi, adj. **1.** păgîn. **2.** *(înv.)* nobil, fin.

gentilésimo *s.m.* păgînism.

gentilézza *s.f.* **1.** gentilete, amabilitate, curtoazie. *SIN. cortesia, garbo, grazia.* **2.** serviciu, bunăvoinţă ; *usare* ~ a fi amabil ; a face servicii ; *mi faccia la* ~ fiţi bun ; *per* ~ vă rog. **3.** delicatete (a trăsăturilor etc.). **4.** obiect de lux / fin. **5.** *(înv.)* noblete.

gentilità *s.f. (lit.)* **1.** păgînătate. **2.***(înv.)* noblete de neam.

gentilìzio *adj. (lit.)* **1.** nobiliar. **2.** *(ant.)* gentilic, de gintă (la romani).

gentiluòmo *s.m.* **1.** gentilom, nobil. **2.** om binecrescut / delicat / distins / corect. **3.** *(înv.)* feudal. **4.** *(ist.)* ofiţer de marină.

gentúcola *s.f. (colectiv, depr.)* oameni de nimic.

gènue *s.f. pl. (înv.)* plecăciuni, închinăciuni.

genuflessióne *s.f.* îngenunchiere, genuflexiune.

genuflésso *part. tr.* de la genuflettersi.

genuflessòrio *s.m. (rar)* scăunel de rugăciune (pentru îngenuncheat).

genuflèttersi *vr.* , *(rar) vi. (e)* a îngenunchea. *SIN. inginocchiarsi.*

genuinità *s.f.* **1.** puritate ; naturalete. **2.** autenticitate. *SIN. autenticità, naturalezza, schiettezza.*

genuìno *adj.* **1.** natural ; pur ; original ; *vino* ~ vin natural / nesofisticat. **2.** autentic, exact. **3.** spontan.

genziàna *s.f. (bot.)* genţiană *(Gentiana lutea)* ; ~ *minore* ghinţură *(Gentiana cruciata)* ; ~ *senza stelo* cupă *(Gentiana acantis).*

geocèntrico, -ici, adj. *(astron., geogr.)* geocentric.

geòde *s.f. (geol.)* geodă.

geodesìa *s.f.* geodezie.

geodèta *s.m.* geodezian.

geodètico, -ici, adj. geodezic, care ţine de geodezie.

geodinàmico *adj.* geodinamic.

geofìsica *s.f.* geofizică.

geografìa *s.f.* **1.** geografie. **2.** *(înv.)* hartă geografică.

geogràfico, -àfici, adj. geografic.

geógrafo *s.m.* geograf.

geòide *s.m.* geoid.

geologìa *s.f.* geologie.

geològico, -ògici, adj. geologic.

geòlogo, -ólogi, s.m. geolog.

geomànte *s.m.* prevestitor după semne cabalistice (trase pe pămînt).

geòmetra, -ómetri, s.m. **1.** geometru. **2.** topograf.

geometrìa *s.f.* geometrie.

geomètrico , -ici, adj. geometric.

geometrizzàre *vt.* a geometriza.

geòrgico, -órgici, adj. *(rar)* privitor la agricultură.

georgòfilo *adj. (lit.)* iubitor / amator de agricultură.

geosinclinàle *s.f. (geol.)* geosinclinal.

geostàtica (fiz.) geostatică.

geotèrmica *s.f.* geotermie.

gepìdi *s.m. pl. (scris cu majusculă, ist.)* Gepizi.

geràn̂io *s.m. (bot.) muşcată (Pelargonium roseum)* ~ *roberziano* năprasnică *(Geranium Robertianum).*

geràrca, -àrchi, s.m. *(lit.)* **1.** *(bis.)* ierarh ; *sommo* ~ papa. **2.** conducător în perioada fascismului. **3.** *(depr.)* şef, conducător, despot. *SIN. capo, comandante.*

gerarcàto *s.m.* demnitate de ierarh ; durata demnităţii de ierarh.

gerarchìa *s.f.* ierarhie.

geràrchico, -àrchici, adj. ierarhic ; *per via* ~ *-a* pe cale ierarhică.

gerarchizzàre *vt.* a ierarhiza.

gerbàre *vt. (înv.)* a face snopi.

gerbèra *s.f. (bot.)* jerberă *(Gerbera jamesonii).*

gèrbo *s.m.* moft, capriciu.

geremìa *s.m.* jeluitor, plîngăreţ ; *fare il* ~ a ţine discursuri (lungi şi lamentabile).

geremiàde *s.f.* **1.** ieremiadă ; plîns, jelanie. **2.** conversaţie plictisitoare.

geremiàta *s.f.* ieremiadă , tînguire ; jelanie.

gerènte *s.m.* **1.** girant. **2.** administrator. **3.** gestionar.

gerènza *s.f.* **1.** administraţie. **2.** gestiune. **3.** funcţia de gestor.

gergàle *adj.* care ţine de jargon.

gergalista, -isti, s.m. **1.** cercetător al jargoanelor. **2.** vorbitor de jargon.

gèrgo, gèrghi, s.m. **1.** jargon ; ~ *studentesco / militare* jargon

studenţesc / militar. **2.** vorbă aluzivă , aluzie ; *(glumeţ) capire il ~* a pricepe misterul.
gergólo *s.m. (dial.)* mofturi ; afectare.
geriàtra *s.m. (med.)* specialist în geriatrie.
geriatrìa *s.f.* geriatrie.
geriàtrico *adj. (med.)* relativ la geriatrie.
gèrla *s.f.* **1.** coş de purtat în spate ; *a ~ -e* din belşug. **2.** *(înv.)* un fel de trăsură.
gèrlo *s.m. (mar.)* saulă de învergare.
germanèsimo *s.m.* germanitate ; civilizaţie / cultură germană.
germànico, -ici, *adj.* **1.** germanic. **2.** german.
germànio *s.m. (chim.)* germaniu.
germanìsmo *s.m.* **1.** *(lingv.)* germanism. **2.** obicei nemţesc.
germanìsta, -isti, *s.m.* germanist.
germanìstica *s.f. (ist., lit.)* germanistică.
germanizzáre *vt.* a germaniza.
germanizzazióne *s.f.* germanizare.
germàno[1] **I.** *adj. , s.m.* german. *SIN. tedesco.* **II.** *s.m. (ist.)* german ; *(la pl.)* popoare germanice.
germàno[2] *adj. , s.m.* frate bun (din aceiaşi părinţi) ; frate.
germàno[3] *s.m.* raţă sălbatică *(Anas platyrincha) ; ~ reale* raţă sălbatică mare *(Anas boscas).*
germanòfilo *adj. , s.m.* germanofil.
gèrme *s.m.* **1.** germen, embrion. **2.** *(fig.)* cauză, origine. **3.** *(poetic)* fiu, vlăstar.
germìle *s.m. (ist.)* germinal (lună în calendarul republican francez).
germinàle **I.** *adj.* germinal, embrionar. **II.** *s.m. (ist.)* germinal (lună în calendarul republican francez).
germinàre **I.** *vi. (e, a)* a germina, a încolţi. **II.** *vr.* a produce, a genera.
germinatìvo *adj.* germinativ.
germinazióne *s.f.* germinaţie, încolţire.
gèrmine *s.m. (lit.)* **1.** germen. **2.** *(la pl.)* joc de cărţi.
germogliaménto *s.m. (lit.)* încolţire, germinare.
germogliàre **I.** *vi. (a, e)* **1.** a încolţi, a răsări ; a face mlădiţe. **2.** *(fig.) a* se naşte, a răsări. **II.** *vt.* a face, a produce ; a naşte.
germóglio *s.m.* **1.** vlăstar, mlădiţă. **2.** germen, sămînţă. **3.** *(fig.)* origine, început. **4.** *(fig.)* fiu, vlăstar. **5.** cauză. *SIN. gemma, bocciuolo, rampollo.*
gèrna *s.f. (înv.)* **1.** coş. **2.** trăsură.
gerofànte *s.m.* **1.** sacerdot (preot care iniţiază pe alţii într-un cult). **2.** *(fig., depr.)* iniţiat.
geroglìfico, -ìfici **I.** *adj.* **1.** hieroglific. **2.** *(fig.)* greu de înţeles, hieroglific. **II.** *s.m.* **1.** hieroglifă. **2.** *(glumeţ)* mîzgăleală. **3.** *(fig.)* om misterios.
gerolamìno *s.m. v.* g i r o l a m i n o.
geronimìta *s.m. (rar) v.* g i r o l a m i n o.
gerontocòmio *s.m.* azil de bătrîni.
gerontoiatrìa *s.f. v.* g e r i a t r i a.
gerontologìa *s.f.* gerontologie.
gerosolimitàno *adj. , s.m.* (locuitor) din Ierusalim ; *(ist.) ordine ~* ordinul cavalerilor de Malta.
gerotròfio *s.m.* azil de bătrîni.
gèrsa *s.f. (înv.)* un fel de fard.
gerúndio *s.m.* **1.** *(gram.)* gerunziu. **2.** *(glumeţ)* ocol ; *dare nei ~ -i* a înnebuni.
gerundìvo *adj.* cu valoare de gerunziu, gerunzial.
gesmìno *s.m. (poetic, rar) v.* g e l s o m i n a.
gessàia *s.f.* carieră de ghips.
gessàio, -ài, *s.m.* **1.** meseriaş care fabrică ghips, care vinde ghips. **2.** lucrător (în ghips).
gessaiòlo *s.m.* muncitor într-o carieră de ghips.
gessare *vt.* **1.** a pune în ghips. **2.** a trata cu ghips (un teren, vinul etc.). *SIN. ammendare.* **3.** a trata mustul de ghips pentru a-l limpezi.
gessàto *adj.* preparat cu ghips.
gessatúra *s.f.* **1.** îngrăşare cu ghips (a solului). **2.** tratarea vinului cu ghips.
gessétto *s.m.* cretă.
gessísta, -ísti, *s m.* persoană care scrie pe ziduri cu creta (lozinci etc.).
gèsso *s.m.* **1.** ghips. **2.** *(sculpt.)* ghips (statuetă) ; *museo di ~ -i* muzeu conţinînd reproduceri în ghips. **3.** obiect turnat în ghips. **4.** *(med.)* ghips (la o fractură). **5.** cretă (de tablă).
gessóso *adj.* care conţine ghips.
gèsta, geste şi gesta *s.f.* **1.** *(la pl.)* isprăvi eroice, vitejii, fapte măreţe. **2.** *(înv.)* neam, seminţie (mai ales de războinic).
gestànte *adj. şi s.f. (lit.)* gravidă ; în perioada de gestaţie.
gestatória *s.f.* scaun folosit de o gravidă.
gestatòrio *adj. (în expr.) sedia ~ -a* scaun pe care este purtat papa (la unele ceremonii solemne).
gestazióne *s.f. (fiziol.)* gestaţie ; sarcină ; *in ~* în pregătire, în lucru.
gesteggiàre *vi. (a ; înv.)* a gesticula.
gesticolaménto *s.m.* gesticulare.
gesticolazióne *s.f.* gesticulare.
gestióne *s.f.* **1.** gestiune, administraţie. **2.** întreprindere.
gestíre[1] *vi. (a)* a face gesturi, a gesticula.
gestíre[2] *vt.* a administra, a avea o gestiune.
gèsto[1] *s.m.* gest, atitudine.
gèsto[2] *s.m. (înv.)* **1.** vitejie, faptă măreaţă. **2.** administraţie, gestiune.
gestóre *s.m.* **1.** administrator, gestionar. **2.** şef de serviciu pentru trenurile de marfă.
gèstro *s.m.* **1.** mofturi ; strâmbătură. **2.** om mofturos.
gestróso *adj.* mofturos, sclifosit.
gesuàto *s.m.* călugăr din ordinul gesuit.
gesuíta *s.m.* **1.** iezuit. **2.** *(fig.)* prefăcut, ipocrit.
gesuíta *s.f.* plăcintă sau prăjitură din provincia Pistoia.
gesuitàta *s.f. v.* g e s u i t e r i a
gesuitería *s.f.* cuvinte făţarnice, făţărnicie.
gesuítico, -ítici, *adj.* **1.** iezuit. **2.** *(fig.)* făţarnic.
gesuitísmo *s.m.* **1.** iezuitism. **2.** *(fig.)* făţărnicie.
gesummaría *(interj.)* (scris cu majusculă) Maică precistă !
gesummío *(interj.)* (scris cu majusculă) Dumnezeule !
gèto *s.m.* laţ pentru păsările de pradă.
gettaióne *s.m. (bot.)* neghină *(agrostemma githago)* ; mărăcine.
gettàme *s.m.* lucru bun de aruncat, lepădătură ; gunoi de aruncat ; resturi.
gettàre **I.** *vt.* **1.** a arunca, a zvîrli, a azvîrli : *~ sassi contro qlc.* a zvîrli pietre împotriva cuiva ; *~ i dadi* a da cu zarurile ; *~ le membra* a se culca ; *~ qlc. dietro le spalle* a uita pe cineva; *~ le armi* a se preda. *SIN. buttare, lanciare.* **2.** a arunca afară ; *~ grida* a striga. **3.** a turna : *~ una statua* a turna o statuie (în bronz). **4.** a construi. **5.** a pune bazele. **II.** *vr.* **1.** a se arunca : *~ nella mischia* a se amesteca în treburile altuia ; *~ a letto* a se culca ;. **2.** a se precipita ; *~ alle ginocchia di qlc.* a se umili. **3.** a se vărsa : *il Po si getta nel mar Adriatico* Padul se varsă în marea Adriatică. **III.** *vi.* (a) a ţîşni, a îmboboci.
gettàta *s.f.* **1.** aruncare, aruncătură. **2.** lucru aruncat. **3.** şarjă. **4.** dig, zăgaz. **5.** *(bot.)* vlăstar, mlădiţă.
gettatóre, -trice *s.m. şi f.* **1.***(metal.)* turnător. **2.***(înv.)* risipitor. **3.** aruncător.
géttito *s.m.* **1.** aruncare. **2.** lucru aruncat ; *far ~* a lepăda/a arunca un lucru. **3.** venit (produs din impozite). **4.** aruncare repetată. **5.** *(mar.)* lest, lucruri aruncate în mare (la furtună). **6.** *(înv.)* vomitare.
gètto[1] *s.m.* **1.** aruncare, aruncătură ; *far ~ d'una cosa* a face risipă ; *armi da ~* arme de aruncat (lance, etc.). **2.** *(bot.)* mlădiţă, vlăstar. **3.** turnare (a unei statui de bronz) ; *il primo ~* originalul unei opere turnate în bronz etc.; *primo ~* prima redactare ; *di ~* dintr-un foc, dintr-o dată. **4.** ţîşnitură (de apă, de sînge) ; *~ di sangue* hemoptizie ; *scrittore a ~ continuo*

scriitor fecund. **5.** vărsătură, vomitare. **6.** venit, rentă. **7.** *(av.)* jet (de gaze) ; *aereo a ~* avion cu reacție.

gètto[2] *s.m.* avion cu reacție, reactor.

gettonàre *vt.* **1.** *(fam.)* a chema la telefon pe cineva. **2.** *(neol.)* a asculta un disc la tonomat.

gettòne *s.m.* **1.** fișă, jeton ; *~ -i di presenza* jetoane de prezență. **2.** bomboane aruncate din balcoanele caselor în timpul carnavalului.

gettopropulsióne *s.f. (av.)* propulsie cu reacție.

ghébbio *s.m. (dial.)* gușă (la păsări).

ghèiscia *s.f.* gheișă ; *maniche alla ~* mîneci chimono.

ghepàrdo *s.m. (zool.)* ghepard *(Acinonyx jubatus).*

ghéppio *s.m. (ornit.)* vinderel-roșu *(Falco tinnunculus).*

gherìglio *s.m.* miez de nucă.

gherlìno *s.m. (mar.)* cablu de oțel.

gherminèlla *s.f.* **1.** șiretenie, șmecherie. **2.** *(ist.)* un fel de joc de scamatorie (cu sforicica).

ghermìre **I.** *vt.* **1.** a apuca cu ghearele. **2.** a înșfăca. *SIN. afferrare, carpire, prendere.* **3.** *(fig.)* a smulge, a răpi. **II.** *vr.* a se încăiera.

gheróne *s.m.* clin, fîșie (la rochie etc.) ; *pigliarsi per un ~* a pleca, a o lua din loc ; *(prov.) quel che non va nelle maniche va nei ~ -i* ce-am luat pe mere, am dat pe pere.

ghétta *s.f.* ghetră.

ghétto *s.m.* **1.** ghetou ; *(fig.) fare un ~* a face gălăgie. **2.** loc îngust și murdar.

ghézzo *adj.* **1.** negru șters. **2.** negru ca cioara.

ghìa *s.f. (mar.)* scripete de catarg.

ghiaccia *s.f. (înv.)* **1.** gheață. **2.***(înv.)* iarnă. **3.** întindere de gheață, banchiză.

ghiacciàia *s.f.* **1.** ghețărie. **2.** răcitor. **3.** odaie rece.

ghiacciàio *s.m. (geogr.)* ghețar.

ghiacciàre *vi. (e), vt. , vr.* a îngheța, a face gheață.

ghiacciàta *s.f.* sirop, băutură dulce (cu cuburi de gheață).

ghiacciàto **I.***adj.* înghețat, rece ca gheața ; acoperit cu gheață ; **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* ger. **2.** pată albicioasă (pe o piatră prețioasă).

ghiàccio **I.** *s.m.* **1.** gheață ; *lastra di ~* sloi de gheață. **2.** *(fig.)* răceală ; nesimțire ; *rompere il ~* a sparge ghiața. **II.** *adj.* rece, glacial ; *sudore a ~* sudoare rece.

ghiacciòlo **I.** *adj.* **1.** fragil, casant. **2.** sensibil la rece ; *dente ~* dinte sensibil la rece. **II.** *s.m.* țurțur ; țurloi.

ghiaccìsta, *-isti, s.m.* alpinist (care face alpinism în zona ghețarilor).

ghiàdo *s.m. (înv.)* **1.** gheață. **2.** cuțit ; armă cu tăiș.

ghiàia *s.f.* **1.** prundiș. **2.** pietriș (de grădină). *SIN. rena, sabbione, pinocchino.*

ghiaiàta *s.f. (rar)* pietriș (aranjat în grădină).

ghiaiéto *s.m.* loc acoperit cu pietriș.

ghiaióne *s.m.* morenă.

ghiaióso *adj.* cu mult pietriș, cu mult prundiș.

ghiànda *s.f.* **1.** ghindă. **2.** umflătură, gîlcă ; *(interj.) ti venga la ~ !* dar-ar boala în tine ! **3.** *(în prop. negative)* nimic. **4.** *(mil., înv.)* proiectil de plumb.

ghiandàia *s.f. (ornit.)* gaiță *(Garrulus glandarius) ; ~ marina* dumbrăveancă *(Coracias garrula).*

ghiàndola *s.f.* glandă.

ghiandolàre *adj. (anat.)* glandular.

ghiaréto *s.m.* **1.** carieră de pietriș. **2.** *(înv.)* prundiș de rîu.

ghiargióne *s.m. (înv.)* om vorbăreț, flecar.

ghibellinismo *s.m. (ist.)* ghibelinism.

ghibellìno *adj. , s.m. (ist.)* ghibelin.

ghìbli *s.m.* vînt din sud (în Africa de Nord).

ghièra1 *s.f.* **1.** verigă ; inel (la o umbrelă, un mîner etc.) ; *~ di cacio* formă în care se prepară cașul. **2.** *(mec.)* fretă ; piuliță. **3.** *(tehn.)* inel, verigă.

ghieràto *adj.* prevăzut cu un vîrf de metal / de cauciuc.

ghiglia *s.f.* **1.** *(mil.)* șiret, ceapraz ; ciucure. **2.** *(înv.)* șiretenie.

ghigliottìna *s.f.* ghilotină ; *finestra a ~* ferestruică de ghișeu etc.

ghigliottinàre *vt.* a ghilotina.

ghìgna *s.f.* **1.** *(fam.)* față încruntată / urîcioasă ; mutră ; *dire in ~* a o spune de la obraz. **2.** ghinion (la joc), ghinã.

ghignàre *vi. (a)* a rînji. *SIN. sghignazzare, sogghignare.*

ghignàta *s.f.* rînjet.

ghìgno *s.m.* **1.** rînjet, rîs batjocoritor / răutăcios (printre dinți) ; rictus. **2.** gest răutăcios, răutate.

ghignóso *adj.* **1.** *(înv., dial.)* răutăcios, batjocoritor. **2.** antipatic ; nesuferit, insuportabil.

ghimbàrda *s.f.* rindea de adîncime.

ghindàre *vt. (mar.)* a ridica în sus, a înălța (cu un scripete).

ghinèa *s.f.* **1.** monedă englezească, guinee. **2.** pînză groasă de bumbac.

ghìngheri *s.m. pl.* zorzoane ; *essere / mettersi in ~* a se dichisi, a se înzorzona.

ghìngola *s.f. (bot.)* păiuș *(Aira cespitosa).*

ghiótta *s.f.* **1.** tăviță pentru cules grăsimea care picură (la frigare) *SIN. leccarda.* **2.** *(mec.)* valvă ; ventil.

ghiotterìa *s.f. (rar)* lăcomie.

ghiótto **I.** *adj.* **1.** pofticios ; mîncăcios, lacom ; *una notizia ~ - a* o știre picantă. **2.** *(fig.)* doritor ; *~ di pettegolezzi* amator de bîrfă. **3.** apetisant, gustos. *SIN. appetitoso, gustoso.* **4.** viciat. **II.** *s.m.* **1.** om pofticios / mîncăcios ; *una ne pensa il ~, e un'altra il tavernaio* a trage spuza pe turta sa. **2.** atracție, farmec.

ghiottóne *s.m. (augm.)* **1.** mîncăcios, mîncău ; *nella chiesa coi santi ed in taverna coi ~ -i* fiecare lucru la locul și la timpul său. **2.** pungaș. **3.** *(zool.)* gluton *(Gulo luscus).*

ghiottonerìa *s.f.* **1.** poftă, lăcomie. *SIN. golosità.* **2.** mîncare gustoasă, deliciu. **3.** escrocherie. **4.** *(fig.)* lucru captivant.

ghiottùme *s.m.* mîncare delicioasă, apetisantă.

ghiòva *s.f.* **1.** brazdă de pămînt. **2.** bulgăre de pămînt.

ghiòzzo *s.m.* **1.** *(iht.)* plevușcă. **2.** prostuț, tembel.

ghírba *s.f.* **1.** burduf (pentru transportul apei). **2.** *(mil., glumeț)* burtă ; viață ; *salvar la ~ a* scăpa cu viață ; *portare a casa la ~* a se întoarce sănătos din război.

ghiribizzàre **I.** *vi. (a)* a născoci ; a inventa. **II.** *vt. (înv.)* a cerceta cu atenție.

ghiribìzzo *s.m.* trăsnaie, aiureală ; *saltare il ~* a-i trăsni prin minte.

ghiribizzóso *adj.* cu toane ; trăsnit, ciudat.

ghirigòro *s.m.* întortochere ; arabesc ; *camminare a ~* **a)** a merge în zigzag ; **b)** *(la pl.)* mîzgăleli.

ghirlànda *s.f.* **1.** ghirlandă ; *un fiore non fa ~* cu o floare nu se face primăvară ; *far ~ d'ogni fiore* a le lua pe toate drept bune ; *far ~ a uno* a înconjura. *SIN. corona, diadema, festone.* **2.** culegere de versuri.

ghirlandàio *s.m.* florar (specialist în împletirea ghirlandelor).

ghirlandàre *vt. (poetic) v.* i n g h i r l a n d a r e.

ghìro *s.m. (zool.)* pîrș mare, pîrș comun *(Glis glis) ; dormire come un ~* a dormi buștean.

ghirónda *s.f.* instrument muzical popular (cu patru coarde). *SIN. viola da orbi.*

ghìsa *s.f.* fontă ; tuci.

già *adv.* **1.** în trecut, odinioară, odată ; *~ ministro* fost ministru; *via Roma, ~ Toledo* strada Roma, fostă Toledo. **2.** deja ; *~ vecchio* deja bătrîn. **3.** îndată, imediat ; *sarà ~ qui* va fi îndată aici ; *essi sono ~ vestiti* s-au și îmbrăcat. **4.** mai ; *io ho ~ detto* am mai zis. **5.** *(cu o valoare de afirmație)* așa, da, desigur ; *siete custode ? ~* ești paznic ? da, desigur ; *~, tu dici bene* da așa-i. **6.** *(cu o negație)* nu, desigur că nu ; *non ~* nu și nu ; *~ non poteva essere altrimenti* sigur, nu putea să fie altfel. **7.** *(cu valoare de conjuncție)* deși ; *~ sapendo* știind, deși știam.

giàcca *s.f.* **1.** haină, veston ; ~ *a vento* haină de vînt, canadiană; ~ *a un petto* haină la un rînd ; ~ *a doppio petto* haină la două rînduri. **2.** jachetă (de femeie). **3.** giacche nere arbitrii echipelor de fotbal.

giacché *conj.* deoarece, fiindcă, întrucît.

giacchètta *s.f.* *(dim.)* **1.** jachetă. **2.** *(înv.)* om din popor, muncitor.

giacchettìno *s.m.* *(dim.)* **1.** jachetă scurtă ; bolerou. **2.** servitor în jiletcă (nu în livrea).

giacchétto *s.m.* jachetă de damă.

giacchiàtta *s.f.* *(pesc.)* pescuire cu vintirul ; peşti prinşi cu vintirul.

giàcchio *s.m.* *(pesc.)* vintir ; năvod ; *(fig.) gettare il ~ a tondo* a nu cruţa pe nimeni ; *gettare il ~ sulla siepe* a căra apă cu ciurul.

giacènte *adj.* **1.** *(despre o vale etc.)* aşezat, situat. **2.** *(fig.)* în suspensie, în aşteptare ; *mercanzia ~* marfă nevîndută ; *lettera / pacco ~* scrisoare / pachet neridicat (ă) / nepreluat(ă) de la poştă.

giacènza *s.f.* **1.** zăcere. **2.** *(com., în expr.) ~ di capitali* situaţie în care un capital nu fructifică ; ~ *di magazzino* stoc de marfă ; *in ~* în stoc ; *libri in ~* cărţi nevîndute.

giacére *vi.* *(e)* **1.** a zăcea ; ~ *bocconi* a sta pe burtă ; ~ *supino* a sta întins pe spate ; *(înv.) porre a ~* a ucide ; *(prov.) qui giace Nocco* aici e aici, aici e buba. **2.** a se afla, a fi situat (jos / în vale).

giacìglio *s.m.* **1.** culcuş. **2.** vizuină. **3.** *(mar.)* cuşetă.

giaciménto *s.m.* **I.** *(geol.)* zăcămînt. **2.** zăcere ; inerţie.

giacintìno *adj.* de culoarea zambilei.

giacìnto *s.m.* *(bot.)* **1.** zambilă *(Hyakinthus orientalis) ; ~ del pennacchio* ceapa-ciorii *(Cagea pratensis sau Muscari comosum).* **2.** hiacint (piatră preţioasă). **3.** lînă de culoare violetă.

giacitùra *s.f.* **1.** zăcere. **2.** poziţie ; aşezare ; ~ *delle parole* topică.

giaciúto *part. tr.* de la g i a c e r e.

giàco, *-àchi, s.m.* platoşă.

giacobinerìa *s.f.* *(ist., pol.)* iacobinism, acţiune / comportare de iacobin.

giacobinísmo *s.m.* *(ist., pol.)* iacobinism.

giacobìno *s.m.* *(ist., pol.)* iacobin.

giacobìta *adj.* , *s.m.* şi *f.* *(rel.)* (membru) al unei congregaţii a sfîntului Iacob.

giàcomo *(pop., în expr.) far ~ ~* a cădea din picioare (de oboseală).

giaconétta *s.f.* ţesătură uşoară (pentru rochii).

giaculatòria *s.f.* **1.** rugăciune scurtă. **2.** discurs solemn (pentru a impresiona). **3.** *(fig., glumeţ)* imprecaţie ; înjurătură.

giaculatòrio *adj.* elocvent, vibrant.

giàda *s.f.* *(geol.)* jad.

giaggiòlo *s.m.* *(bot.)* **1.** stînjenel *(Iris domestica).* **2.** rădăcină-de-micşunea *(Iris florentina).*

giaguàro *s.m.* *(zool.)* jaguar *(Felis onca). SIN. onza.*

gialétto *s.m.* *v.* g i a v a z z o.

gialàppa *s.f.* *(bot.)* plantă convolvulacee, jalapa *(Ipomoea purga).*

giàlda *s.f* *(înv.)* lance.

giallamína *s.f.* *v.* c a l a m i n a.

giallàstro *adj.* gălbui-închis ; *viso ~* înfăţişare nesănătoasă

giallétto **I.** *adj.* galben-deschis. **II.** *s.m.* mălai (turtă).

giallíccio *adj.* galben-deschis.

giallígno *adj.* *(rar)* galben-palid.

giallíno *adj.* *(dim.)* gălbior.

giallìsta, *-isti, s.m.* autor / (rar) cititor de romane poliţiste.

giàllo **I.** *adj.* **1.** galben ; *raro come i cani ~ -i* rar de tot ; *farina ~ -a* mălai ; *terra ~ -a* pămînt ocru (argilă) ; *febbre ~ -a* friguri galbene ; *stampa ~ -a* presă de scandal ; *libro / dramma / romanzo ~* carte / dramă / roman poliţist(ă) ; *sindacati ~ -i* sindicate contrare mişcării greviste (în sec. XIX) ; *razza ~ -a* rasă galbenă. **2.** palid. **II.** *s.m.* **1.** galben ; *~ d'uovo* gălbenuş ; *~ paglierino* galben ca paiul ; *tendere al ~* a bate în galben ; *passare col ~* a traversa pe galben. **2.** persoană de rasă galbenă.

giallògnolo *adj.* gălbui.

giallóne, *-óna s.m.* şi *f.* *(fam., depr.)* gălbejit.

giallóre *s.m.* **1.** colorit galben ; galben. **2.** icter.

giallóme *s.m.* **1.** galben-închis. **2.** pată galbenă. **3.** pete vinete pe faţă.

giallùra *s.f.* **(med.)** icter.

giamaicàno *adj.* , *s.m.* *(locuitor)* din Jamaica.

giambàre *vt.* a batjocori.

giambèlego, *-èleghi, s.m.* *(metr.)* metru în poezia latină.

giàmbico, *-ici, adj.* **1.** *(metr.)* iambic.**2.** satiric.

giàmbo *s.m.* **1.** *(metr.)* iamb. **2.** glumă ; batjocură. **3.** *(înv., lit.)* satiră.

giambracóne *s.m.* om comod ; *che la duri, ~ !* noroc ! să fii sănătos !

giammài *adv.* niciodată, nicicînd.

giammèngola *s.f.* fleac ; bagatelă.

giandàrme *s.m.* *(înv.)* *v.* g e n d a r m e.

giandúia *s.m.* **1.** *(scris cu majusculă)* mască (în teatrul popular din Piemont) ; *figli di ~* piemontezi. **2.** bomboană fondantă (în staniol).

gianduiòtto *s.m.* ciocolată cu praline.

gianfrúllo *s.m.* prostănac, nătîng.

gianfrúllone *s.m.* *v.* g i a n f r u l l o.

giànna *s.f.* **1.** bîtlan (mai mic). **2.** baston.

giannétta *s.f.* **1.** baston. **2.** lance, suliţă scurtă.

giannettàrio *s.m.* soldat spaniol (înarmat cu suliţă).

giannétto *s.m.* *v.* g i n n e t t o.

giannizzero *s.m.* **1.** *(ist.)* ienicer. **2.** activist fanatic.

giannizzo *s.m.* *(înv.)* *v.* g i a n n i z z e r o.

giàno *s.m.* **1.** *(fig.)* persoană falsă / făţarnică. **2.** *(arh.)* pasaj printre porticuri.

giansenìsmo *s.m.* jansenism.

giansenìsta, *-isti, s.m.* jansenist.

giansenìstico *adj.* jansenist.

giapponése *adj.* , *s.m.* şi *f.* japonez.

giapponeserìa *s.f.* *(mai ales la pl.)* obiect de artă japoneză.

giàra, *giàrra s.f.* **1.** ceaşcă, cupă (de cristal / de ceramică cu două toarte). **2.** chiup, urcior, vas mare de argilă pentru ulei, vin etc.). **3.** măsură pentru ulei.

giàrda *s.f.* **1.** *(înv.)* glumă, batjocură. **2.** *(vet.)* umflătură (la piciorul calului). **3.** minciună.

giardinàggio *s.m.* grădinărie.

giardinàio **I.** *adj.* *(fig.)* bogat în flori ; *maggio ~ non empie il granaio* cînd luna mai e bogată în flori, recolta de cereale e redusă. **II.** *s.m.* *(înv.)* grădinar.

giardinería *s.f.* *v.* g i a r d i n a g g i o.

giardinétta *s.f.* furgonetă (pentru persoane şi lucruri).

giardinétto *s.m.* *(dim.)* **1.** grădiniţă. **2.** *(colectiv)* fructe (la sfîrşitul mesei). **3.** îngheţată cu fructe. **4.** murături. **5.** *(tosc.)* coşciug (de copil). **6.** joc de biliard.

giardinièra *s.f.* **1.** grădinăreasă ; *(înv.) maestra ~* educatoare (la grădiniţă de copii). **2.** jardinieră. **3.** trăsură (cu bănci pe laturi) ; tip de automobil (larg, pentru persoane şi bagaje). **4.** mîncare de legume. **5.** murături. **6.** *(înv.)* colier (de perle, de diamante).

giardiniére *s.m.* **1.** grădinar. **2.** *(înv.)* grădină.

giardìno *s.m.* grădină ; parc ; ~ *pensile* grădină suspendată ; ~ *d'inverno ; ~ d'infanzia* grădiniţă de copii ; *città ~* cartier de vile.

giardóne *s.m.* *v.* g i a r d a.

giarrettièra *s.f.* jartieră.

giàspide *s.m.* jasp.
giaúrro *s.m.* ghiaur.
giàva *s.f. (mar.)* **1.** cămară. **2.** rezervor de apă potabilă. **3.** pasarelă (pe o corabie).
giavanése **I.** *adj.* , *s.m.* şi *f.* javanez, din Java. **II.** *s.m.* limba javaneză.
giavàzzo **I.** *s.m.* **1.** varietate de lignit. **2.** mărgele de sticlă neagră. **II.** *adj. (despre părul calului)* negru strălucitor / lucios.
giavellottísta *s.m. (sport)* aruncător de suliţă.
giavellòtto *s.m.* suliţă ; lance ; *(sport) lancio del ~* aruncarea suliţei.
giavóne *s.m. (bot.)* mohor *(Setaria)*.
giazzìsta *s.m.* şi deriv. *v.* j a z z i s t a şi deriv.
gibbo *s.m. (înv.)* **1.** gheb, cocoaşă. **2.** culme, vîrf (de deal, de munte).
gibbóne *s.m. (zool.)* gibon *(Scimia hylobates)*.
gibbosità *s.f.* **1.** cocoaşă ; faptul de a fi cocoşat. **2.** rotunjime, convexitate.
gibbóso *adj.* **1.** ghebos, cocoşat. **2.** convex, rotunjit.
gibèrna *s.f. (mil.)* cartuşieră.
gibétto *s.m.* **1.** spînzurătoare. **2.** ştreang.
gibigiàna *s.f.* reverberare, sclipire.
gìbus *s.m.* clac (pălărie), joben.
gìchero *s.m. v.* g i g a r o.
gìga *s.f.* **1.** *(muz.)* vechi instrument cu coarde. **2.** dans popular vioi, gigă.
gigànte *s.m.* şi *f.* gigant, uriaş. *SIN. colosso, omaccione, titano.*
giganteggiàre *vi. (a)* a domina (prin înălţime, valoare) ; *(fig.) ~ su* a fi deasupra altora (prin merite).
gigantèo *adj. (lit.)* gigantic.
gigantèsco, *-èschi, adj.* gigantic, uriaş.
gigantìsmo *s.m. (med.)* gigantism.
gigantomachìa *s.f. (ant.)* gigantomahie (luptă a giganţilor contra zeilor).
gìgaro *s.m. (bot.)* rodul pămîntului *(Arum maculatum)*.
gigióne *s.m. (teatru)* cîntăreţ îngîmfat, histrion.
gigionésco *adj.* îngîmfat ; ostentativ.
gigliàceo **I.** *adj. (bot.)* ca un crin, de crin. **II.** *s.f. pl. (bot.)* liliacee.
gigliàto **I.** *adj. (lit.)* care poartă ca stemă un crin ; *quattrini ~ -i* bani siguri. **II.** *s.m. (ist.)* florin (monedă florentină).
gigliàstro *s.m.* crin sălbatic *(Lilium martagon)*.
gigliéto *s.m.* loc plantat cu crini.
gìglio *s.m.* **1.** crin *(Lilium candidum)* ; *~ rosso / salvatico* crin roşu *(Lilium bulbiferum)* ; *~ martagone / di Calcedonia* crin de pădure *(Lilium martagon)* ; *~ giallo* stînjenel galben *(Iris pseudoacorus)* ; *~ dorato / giallo* crin galben *(Hemerocallis flava)* ; *~ caprino* untul vacii *(Orchis morio)* ; *~ delle convalli* lăcrămioară, mărgăritel *(Convallaria majalis)* ; *~ d'oro* crinul alb (stema Burbonilor) ; *giocare a ~ -i e santi* a juca riscă. **2.***(fig.)* candoare, puritate.
gigoló *s.m. (franţuzism)* gigolo.
gilda *s.f. (ist.)* breaslă comercială.
gilè *s.m. invar.* vestă, jiletcă. *SIN. panciotto.*
gìlia *s.f.* lut.
gimnospèrme *s.f. pl. (bot.)* gimnosperme.
gimnòto *s.m.* **1.** specie de ţipar *(Gymnotus electricus)*. **2.** *(mar.)* mină care explodează electric sub apă.
ginèbro *s.m. v.* g i n e p r o.
ginecèo *s.m.* **1.** *(ist.)* gineceu. **2.** harem. **3.** *(bot.)* gineceu, pistil.
ginecologìa *s.f. (med.)* ginecologie.
ginecòlogo, *-òlogi, s.m.* ginecolog.
ginépra *s.f. (bot.)* fruct de ienupăr.
ginepràio, *-ài, s.m.* **1.** desiş de ienuperi. **2.** *(fig.)* încurcătură ; obstacol. **3.** *(fig.)* vorbărie ; bîrfeli.
ginepròlla *s.f.* gin.
ginepréto *s.m.* desiş de ienuperi.
ginépro *s.m.* ienupăr *(Juniperus communis)*.
ginepróne *s.m. (augm.)* ienupăr care creşte în regiuni de mare *(Jenuperus macrosarpa)*.
ginério *s.m. (bot.)* specie de trestie ornamentală.
ginèstra *s.f.* **1.** *(bot.)* specie de grozamă, ginestră *(Genista juncea, Spartium scoparium)* ; *~ da scope, ~ dei carbonai* măturică, specie de grozamă *(Genista scoparia)*. **2.** fibră textilă.
ginestrèlla *s.f. (bot.)* drobiţă *(Genista tinctoria)*.
ginestréto *s.m.* **1.** loc cu multe grozame. **2.** intrigă.
ginestrìno *adj.* , *s.m.* ţesătură (din fibre de grozamă).
ginestróne *s.m. (bot.)* plantă înrudită cu grozama *(Ulex europaeus)*.
ginevrìno *adj.* , *s.m.* genevez, (locuitor) din Geneva.
gingía *s.f. (înv.) v.* gengiva.
gingillàre **I.** *vi. (a)* **1.** a-şi pierde vremea, a se amuza cu fleacuri. **2.** a zăbovi. **3.** *(înv.)* a fi nestatornic, a nu fi credincios cuiva. *SIN. oziare.* **II.** *vt.* a înşela ; a lua peste picior.
gingillìno *s.m.* **1.** *(fam.)* pierde-vară ; uşuratic. **2.** arivist, carierist. **3.** femeie mică şi grăţioasă.
gingìllo *s.m.* **1.** bibelou. **2.** fleac, nimic. **3.** jucărie. **4.** şperaclu.
gingillóne *s.m.* pierde-vară. *SIN. bighellone.*
gíngioli s.m. *pl. (înv.)* franjuri, ciucuri.
gingíva *s.f. v.* g e n g i v a.
gínglimo *s.m.* mod de articulaţie (a oaselor).
ginnasiàle *adj.* gimnazial.
ginnàsio, *-àsi, s.m.* gimnaziu.
ginnàsta, *-àsti, s.m.* gimnast.
ginnàstica *s.f.* gimnastică.
ginnàstico, *-àstici, adj.* gimnastic ; *gara ~ -a* întrecere de gimnastică.
ginnétto *s.m.* cal spaniol / arăbesc ; cal de cursă.
gínnica *s.f. (lit.)* gimnastică ; atletism.
gínnico, *-ici, adj. (lit.)* gimnastic ; atletic.
ginnocèfalo *s.m. (ornit.)* specie de pasăre *(Gymnocephalus calvus)*.
ginnosofísta *s.m. (fil., ist.)* ascet, pustnic (în India).
ginnospèrme *s.f. pl. v.* g i m n o s p e r m e.
ginnòto *s.m. v.* g i m n o t o.
ginòcchia *s.f. pl. v.* g i n o c c h i o.
ginocchiàta *s.f.* **1.** rană provocată de pinteni (la cai). **2.** lovitură dată cu genunchiul.
ginocchièllo *s.m. (dim.)* **1.** *(înv.)* genunchi. **2.** ciolane de porc (pentru piftii etc.). **3.** genunchi (la pantaloni). **4.** genunchieră, perniţă la genunchiul calului. **5.** rană, cicatrice la genunchi. **6.** *(înv.)* genulieră.
ginocchièra *s.f.* genunchieră.
ginòcchio, *-òcchi, s.m.* , *ginòcchia s.f. pl.* **1.** genunchi ; *gettarsi alle ~ -a di qualcuno* a se arunca la picioarele cuiva ; *sentirsi piegar le ~ -a* a simţi cum ţi se moaie picioarele ; *insudiciarsi i ~ -i* a se umili, a fi servil ; *(prov.) far venire il latte alle ~ -a* a plictisi foarte tare. **2.** genunchi (la pantaloni). **3.** partea mijlocie a unei vîsle.
ginocchióne *adv. (rar) v.* g i n o c c h i o n i.
ginocchióni *adv.* în genunchi.
giò *interj.* încet, încet.
giòbia, *giòbbia s.f. (înv.)* joi.
giocàre **I.** *vi. (a)* **1.** a (se) juca ; *~ a / alle carte* a juca cărţi ; *~ tutte le sue carte* a pune în joc toate mijloacele ; *a che gioco giochiamo ?* ce înseamnă asta ? ; *~ sul sicuro* a juca la sigur ; *~ a carte scoperte* a acţiona deschis, a da cărţile pe faţă ; *(prov.) fortunato in amore non giochi in carte* cine are noroc în dragoste pierde la cărţi. **2.** *(mec.)* a juca, a avea joc (între piese). **3.** a mişca ; a pune în mişcare ; *~ largo* a nu se apropia ; *~ di mano* a şterpeli ; *~ di gambe* a alerga cît te ţin picioarele ; *~ di gomito* a da din coate, a-şi face loc ; *~ di schiena* a se apleca ; a se tîrî ; *~ d'ingegno* a fi şiret ; *far ~*

a se pune în funcţiune ; a pune în acţiune. **II.** *vt.* **1.** a juca ; ~ *una carta* a risca, a încerca. **2.** a paria. **3.** a pune în joc, a risca. **4.** a înşela, a păcăli ; *ci ha giocato come ha voluto* ne-a jucat cum a vrut el. **5.** a juca un rol într-o piesă. **6.** ~ *di mano* a trişa. **III.** *vt., vr.* **1.** a pierde la joc. **2.** a risca să pierzi. **3.** a miza, a paria pe. **4.** a se juca ; a glumi ; ~ *-si una persona* **a)** a rîde de cineva ; **b)** a juca pe cineva ; ~ *-si a nascondere* a se juca de-a v-aţi ascunselea ; ~ *-si ai pugni* a se lua la trîntă ; ~ *-si alla neve* a se bate cu zăpadă.

giocàta *s.f.* **1.** joc. **2.** miză (mai ales la loterie). **3.** partidă de joc.

giocatóre, *-trice s.m.* şi *f.* jucător ; ~ *di borsa* jucător la bursă; ~ *di bussolotti* prestidigitator, scamator ; ~ *di calcio* jucător de fotbal.

giocattolàio *s.m.* fabricant / vînzător de jucării.

giocàttolo *s.m.* jucărie. *SIN. balocco.*

giocherellàre *vi. (a)* **1.** a se juca, a se amuza, a juca. **2.** *(sport)* a jongla cu mingea, a dribla.

giocherèllo *s.m. (dim.)* **1.** joc, joculeţ. **2.** jucărie. **3.** farsă, joacă. **4.** lucru făcut în joacă.

giochétto *s.m. (dim.)* **1.** joc de scurtă durată. **2.** glumă, distracţie, joacă ; ~ *di parole* joc de cuvinte. **3.** farsă, înşelătorie.

giochicchiàre *vi. (tosc.)* *v.* g i o c u c c h i a r e.

giòco, *-òchi, s.m.* **1.** joc ; ~ *di società* joc de societate ; ~ *pericoloso* joc periculos ; *(fig.)* ~ *marziale / di Marte / delle armi* luptă ; ~ *di prestigio / di mano / di bussolotti* scamatorie, prestidigitaţie ; ~ *di parole* joc de cuvinte ; *farsi/ pigliarsi ~, mettere in ~* a batjocori ; *dar ~ di sè* a stîrni rîsul; *a ~* **a)** după poftă, în voie ; **b)** în glumă ; *lavorare a buon ~* a lucra serios ; *un brutto ~* o pagubă mare ; ~ *di una commedia* intrigă, acţiune de comedie. **2.** *(sport)* joc, competiţie ; ~ *della pallacanestro* jocul de baschet ; *campo da ~* teren de joc ; ~ *di squadra* joc de echipă. **3.** *(la pl., sport)* jocuri ; *giochi olimpici* jocuri olimpice. **4.** joc de cărţi; *avere bel / buon ~* a avea şanse de cîştig ; *casa di ~* tripou ; ~ *solitario* pasienţă ; *fare il ~ di alcuno* a face jocul cuiva ; ~ *del lotto* loterie. **5.** miză (la joc) ; partidă (de joc) ; *vincere il ~* a cîştiga partida. **6.** artificiu, joc ; ~ *d'acqua* joc de apă. **7.** cursă, înşelăciune. **8.** *(mec.)* joc ; *il ~ di una vite* jocul unui şurub. **9.** serie completă ; set ; *un ~ di aghi* serie completă de ace, ace asortate. **10.** glumă, farsă ; *per ~* în glumă.

giocofòrza *s.f. (în expr.) esser ~* trebuie, este necesar ; *fu ~ rassegnarsi* a trebuit să se resemneze.

giocolàre[1] *vi. (a ; rar)* **1.** a se juca, a se amuza. **2.** a face scamatorii.

giocolàre[2] *s.m. (înv.)* *v.* g i u l l a r e.

giocolàro *s.m.* *v.* g i u l l a r e.

giocolerìa *s.f.* prestidigitaţie.

giocolière, *-ièra s.m.* şi *f.* **1.** scamator, prestidigitator. **2.** *(sport)* dribler.

giòcolo *s.m.* **1.** glumă. **2.** joc (cu resort).

gioconditè *s.f.* bucurie ; veselie.

giocóndo *adj.* **1.** bucuros ; vesel. **2.** neghiob, prostănac. **3.** *(lit.)* plăcut.

giocosità *s.f.* veselie, bună dispoziţie.

giocóso *adj.* **1.** glumeţ, şăgalnic ; *dramma / opera ~ -a* operă bufă. **2.** burlesc ; *poesia ~ -a* poezie burlescă.

giocucchiàre *vi. (a ; rar)* a juca cărţi.

giogàia *s.f.* **1.** încreţitură a pielii la gîtul bovinei. *SIN. bargia.* **2.** lanţ de munţi. **3.** trecătoare.

giogàtico, *-ici, s.m.* **1.** plată pentru arat (cu boii). **2.** dijmă (pentru vite).

giogatùra *s.f.* plată pentru arat (cu boii).

giógo, *-òghi, s.m.* **1.** jug ; *porre a ~* a înjuga ; *passar sotto il ~* a se supune unui adversar. **2.** arac (de viţă). **3.** creastă, culme (de munte). **4.** braţ de balanţă. **5.** *(fig.)* robie, jug.

giòia[1] *s.f.* bucurie, veselie ; plăcere ; *non capire in sè dalla ~* a nu-şi încăpea în piele de bucurie ; *fuochi di ~* focuri de artificii ; *(înv.) menar ~* a se arăta vesel. *SIN. felicità, letizia.*

giòia[2] *s.f.* **1.** piatră preţioasă ; nestemată. **2.** *(mar.)* busolă obişnuită.

gioiàle *adj. (pop.)* *v.* g i o v i a l e.

gioiellàre *vt. (rar)* **1.** a împodobi cu pietre preţioase ; ~ *il discorso* a cizela vorbirea. **2.** a lucra nestemate.

gioiellerìa *s.f.* bijuterie (artă şi magazin).

gioiellière, *-ièra s.m.* şi *f.* bijutier, giuvaergiu.

gioièllo *s.m. (şi fig.)* bijuterie, giuvaer.

gioióso *adj.* **1.** vesel, bucuros ; *(înv.) crescer ~* a prospera. **2.** plăcut. *SIN. lieto, festoso.*

gioíre **I.** *vi. (a)* **1.** a (se) bucura ; a fi mulţumit de ceva. **2.** a fi vesel, a exulta. **II.** *vt. (înv.)* a se bucura de (ceva), a beneficia. *SIN. esultare, godere.*

giòlito *s.m. (înv.)* petrecere plăcută ; odihnă plăcută ; *stare / andare in ~* a se bucura, a fi fericit.

giomèlla *s.f. (pop., dial.)* *v.* g i u m e l l a.

gioppìno *s.m. (ist., lit.)* marionetă şi personaj de comedie cu mască (reprezentînd un ţăran cu trei guşi).

giordàno *adj.* , *s.m.* iordanian, din Iordania.

giorgiàno[1] *adj.* , *s.m.* georgian, din Georgia.

giorgiàno[2] *adj. (ist.)* din anii de domnie ai regilor George în Anglia.

giorgíno *s.f. (bot.)* gherghină *(Dahlia variabilis).*

giornalàio, *-àia s.m.* şi *f.* vînzător de ziare.

giornàle **I.** *adj. (înv.)* zilnic. **II.** *s.m.* **1.** jurnal, registru ; *(com.)* registru comercial ; *(mar., av.)* ~ *di bordo* jurnal de bord. **2.** periodic. **3.** jurnal intim ; memorii. **4.** ziar, jurnal ; *scrivere nel ~* a colabora la un ziar ; *fare il ~* a compune un număr de ziar ; ~ *murale* gazetă de perete ; ~ *radio* jurnalul radio.

giornalière *adj.* , *s.m.* *v.* g i o r n a l i e r o.

giornalièro **I.** *adj.* zilnic. *SIN. quotidiano.* **II.** *s.m.* zilier.

giornalìno *s.m.* revistă ilustrată pentru copii.

giornalìsmo *s.m.* gazetărie, ziaristică.

giornalìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* ziarist, gazetar.

giornalìstico, *-istici, adj.* gazetăresc, ziaristic.

giornalménte *adv.* zilnic.

giornalùme *s.m. (colectiv, depr.)* gazete proaste.

giornànte *s.f.* femeie cu ziua.

giornàta *s.f.* **1.** zi, durata unei zile ; *la ~ della madre e del fanciullo* ziua mamei şi a copilului ; *vivere alla ~* a trăi de azi pe mîine ; *fare ~ in un luogo* a petrece ziua undeva ; *a ~ -e* azi da, mîine nu ; *nella / in ~* în cursul zilei ; *di ~* de serviciu ; *(mil.) caporale di ~* caporal de zi. **2.** zi (de lucru) ; ~ *lavorativa* zi de lucru ; *andare a ~* a lucra cu ziua ; *riscuotere dieci ~ -e* a încasa salariul pe zece zile. **3.** drum de o zi ; *a ~ -e* repede ; *marciare a grandi ~ -e* a face marşuri forţate. **4.** *(mil.)* bătălie ; *venire a ~* a începe lupta. **5.** zi, dată istorică ; *le quattro ~ -e di Napoli* cele patru zile ale oraşului Neapole. **6.** cîştigul unei zile de muncă ; *riscuotere la ~* a-şi primi plata (pe ziua de muncă).

giornèllo *s.m. (constr.)* targă a zidarului.

giórno *s.m.* **1.** zi ; *di ~* ziua ; *al / sul far del ~* în zorii zilei ; *fra ~* în cursul zilei ; *~ -i fa* acum cîteva zile ; *un bel ~* într-o bună zi ; *propri ~ -i* propria viaţă ; *di ~* ziua ; *che ~ è oggi?* ce zi e azi ? *al ~ d'oggi* în ziua de azi ; *il ~ onomastico* ziua onomastică ; *finire i suoi ~ -i* a muri ; *pieno di ~ -i* împovărat de ani ; *illuminato a ~* iluminat ca ziua ; *punto a ~* ajur ; *lavorare a ~* a lucra ajur ; *i santi del ~* puternicii zilei ; *ordine del ~* **a)** ordine de zi ; **b)** *(mil.)* ordin de zi ; *a ~ -i* **a)** în curînd ; **b)** o zi da, o zi nu ; ~ *per ~* zilnic; *di ~ in ~* cu fiecare zi ; *da un ~ all'altro* de la o zi la alta ; *tutto ~* totdeauna ; *verrà ~* va veni vremea ; *mettersi in ~* a se pune la zi ; *tenere a / in ~* a ţine la zi ; *oggi ~* astăzi ; *mettere uno a ~ di una cosa* a pune pe cineva la curent cu

ceva ; *l'altro* ~ alaltăieri ; *essere ai* ~ *-i* a fi aproape de naştere. **2.** timp, vîrstă ; *di meno* ~ *-i* mai tînăr ; *non aver tutti i suoi* ~ *-i* a fi fără minte ; *ai miei* ~ *-i* pe vremea mea.

giòstra *s.f.* **1.** turnir. **2.** *(ist., lit.)* versuri pentru turnire, giostră. **3.** căluşel. **4.** *(înv.)* sală pentru exerciţii militare. **5.** glumă, păcăleală.

giostràre **I.** *vi. (a)* **1.** *(ist.)* a se întrece în luptă ; a lua parte la un turnir ; ~ *col diavolo in agonia* a avea o moarte grea ; ~ *con le parole* a se juca cu vorbele. **2.** a hoinări ; ~ *bene tra le difficoltà* a se descurca. **II.** *vt.* **1.** a înşela, a păcăli. **2.** a lupta, a persevera.

giostratóre *s.m.* *(ist.)* participant la un turnir / la o întrecere populară.

giostróne, *-óna s.m.* şi *f.* hoinar.

giostróni *adv. (în expr.) andar* ~ a hoinări.

giottésco, *-éschi, adj. (pict.)* în maniera / în stilul de artă al lui Giotto.

giovaménto *s.m.* ajutor ; folos ; cîştig ; avantaj.

giovanàglia *s.f. (înv.)* tineret, mulţime de tineri.

gióvane **I.** *adj.* **1.** tînăr ; *da* ~ tînăr, în tinereţe. **2.** *(fig.)* fraged. **3.** de apariţie recentă ; *stato* ~ stat nou înfiinţat. **4.** nefăcut, necopt ; *vino* ~ vin nou. **5.** imprudent ; *proposta* ~ propunere imprudentă. **6.** inexpert ; *è* ~ *nel mestiere* e începător în meserie. **7.** *(fam.)* flăcău, necăsătorit. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** tînăr ; *(la pl.)* elevi. **2.** practicant (la un avocat etc.). **3.** băiat de prăvălie. **4.** ~ *atto alle armi* tînăr apt de armată ; ~ *di belle speranze* tînăr care promite.

giovaneggiàre *vi. (a ; lit., ironic)* a face pe tinerelul.

giovanésco, *-èschi, adj. (rar)* tineresc.

giovanézza *s.f. (aproape înv.) v.* g i o v i n e z z a.

giovanìle *adj.* tineresc ; *opere* ~ *-i* opere de tinereţe ; *abito* ~ costum tineresc.

giovanottàta *s.f. (fam.)* ispravă, nesocotinţă tinerească.

giovanòtto *s.m.* **1.** tînăr, flăcău. **2.** *(mar.)* elev marinar.

giovàre **I.** *vi. (a şi e)* **1.** a folosi cuiva, a fi de folos. **2.** *(lit., impers.)* a fi necesar, a trebui ; a fi bine ; *giova ripetere notare* e bine să repetăm / să observăm ; *fare a giovagiova* a se ajuta reciproc. **3.** a face o plăcere. **4.** ~ *niente* a nu folosi la nimic. **II.** *vt. (lit.)* a ajuta ; a aduce folos. **III.** *vr.* **1.** a se folosi de, a trage folos. **2.** a întrebuinţa, a se servi de (un pahar etc.). **IV.** *vt.* , *vi. (înv.)* a desfăta, a plăcea.

giovedì *s.m.* joi ; *è arrivato* ~ a sosit joi ; *è arrivato di* ~ a sosit într-o joi ; ~ *grasso* joia grasă, sfîrşit de carnaval la lăsata secului ; *non avere tutti i* ~ a fi puţin scrîntit.

giovenàglia *s.f. v.* g i o v a n a g l i a.

giovènca *s.f.* juncă.

giovènco *s.m.* juncan.

giovenìle *adj. v.* g i o v a n i l e.

gioventù, *gioventúte s.f.* **1.** tinereţe ; *la prima* ~ adolescenţă. **2.** *(fig.)* prospeţime. **3.** tineret, tinerime ; ~ *bruciata* **a)** generaţie sacrificată ; **b)** tineret / generaţie corupt(ă).

giovereccio *adj. (fam.)* tineresc, proaspăt.

giovévole *adj.* folositor, util. *SIN. piacevole, gradevole.*

gioviàle *adj.* jovial, voios ; senin.

giovialità *s.f.* jovialitate ; voioşie.

giovialóne *adj.* , *s.m. (augm.)* (om) voios / mereu bine dispus.

giovinàstro *s.m.* tînăr prost crescut.

gióvine *adj. v.* g i o v a n e.

giovinézza *s.f.* tinereţe.

gip *s.f. (auto)* jeep, maşină mică de teren.

gipàeto, *gipaéto s.m. (ornit.)* vultur bărbos, vultur negru *(Gypaethus barbatus).*

gipéto *s.m. v.* g i p a e t o.

gippóne *s.m. (auto, fam.)* jeep mare ; *v.* g i p.

gipsotèca *s.f.* gipsotecă.

gira *s.f.* **1.** gir (la o poliţă). **2.** plasă de pescuit ton.

giràbile *adj.* **1.** care poate fi rotit. **2.** *(com., despre cambii etc.)* girabil, andosabil.

giracàpo *s.m.* **1.** ameţeală. **2.** *(fig.)* supărare, neplăcere. **3.** *(bot.)* nărasă.

giracchiàre *vi. (fig.)* a se învîrti fără rost.

giradìschi *s.m. invar.* picup.

giradìto *s.m. (med.)* panariţiu.

giràffa *s.f.* **1.** *(zool.)* girafă. **2.** *(fig.)* lungan. **3.** *(cinema.)* girafă.

giràgolo *s.m. (bot.) v.* l o t o[2].

giraménto *s.m.* **1.** rotire ; învîrtire ; ~ *di capo* ameţeală. **2.** rînd, schimb ; *é venuto il suo* ~ i-a venit rîndul. **3.** trăsnaie.

giramóndo *s.m.* vîntură-lume, vagabond, hoinar.

giràndola *s.f.* **1.** vîrtelniţă ; *dar fuoco alla* ~ **a)** a da drumul unei capcane pregătite ; **b)** a spune tot ce ştii. **2.** morişcă de vînt (jucărie). **3.** intrigă, şicană. **4.** *(glumeţ)* vînturatic, uşuratic, nestatornic. **5.** rotare, răsucire.

girandolàre *vi. (a)* **1.** a hoinări. **2.** a imagina, a născoci.

girandolìno *s.m.* **1.** rătăcitor. **2.** persoană distrată, frivolă.

girandolóne[1], *-óna s.m.* şi *f. (augm.)* hoinar, haimana.

girandolóne[2] *adv. (rar) v.* g i r a n d o l o n i.

girandolóni *(rar) adv.* hoinărind, *andare]* a hoinări.

giranio *s.m. (tosc.) v.* g e r a n i o.

giránte *s.m.* girant al unei poliţe, etc.

giràre **I.** *vt.* **1.** a roti ; a întoarce, a învîrti ; ~ *il discorso* a schimba vorba ; ~ *il periodo* a rotunji (o frază) ; *(arhit.)* ~ *un arco, una volta* a desena, a construi o boltă. **2.** *(fig.)* a privi, a considera : *girala come ti piace* ia-o cum vrei. **3.** a colinda, cutreiera. **4.** a înconjura, a face ocolul ; *la strada gira tutto il lago* şoseaua înconjoară tot lacul. **5.** *(fig.)* a ocoli, a evita (un obstacol). **6.** *(înv.)* a înconjura. **7.** a gira, a transfera (o cambie) ; ~ *i denari* a învesti banii. **8.** a turna (un film). **II.** *vi. (a)* **1.** a se roti ; a se suci ; *secondo come gira* după dispoziţie; ~ *largo* a nu se apropia, a se feri ; *gli gira* **a)** este nebun. **b)** este furios ; *il vino gira* vinul se ţeţeşte ; *che ti gira ?* ce te-a apucat ? **2.** a se învîrti, a se agita : *gira e rigira* tot umblînd, tot căutînd. **3.** a înconjura, a merge de jur împrejur. **4.** *(despre o veste etc.)* a circula. **5.** *(construit cu prep. per)* a colinda, a cutreiera : ~ *per mare e per terra* a umbla tot pămîntul. **6.** a coti, a o lua (la dreapta, la stînga). **7.** a măsura (în circonferinţă). **III.** *vr.* a se învîrti.

girarròsto *s.m.* roată de învîrtit frigarea.

girasóle *s.m.* **1.** *(bot.)* floarea-soarelui *(Helianthus annuus) ;* ~ *del Canadà* napi porceşti *(Helianthus tuberosus).* **2.** *(miner.)* heliotrop, safir oriental.

giràta *s.f.* **1.** întoarcere, învîrtitură ; rotire, răsucire. **2.** plimbare, tur. **3.** împărţirea cărţilor (la joc). **4.** *(com.)* gir.

giratàrio, *-ària s.m.* şi *f. (com.)* persoană în favoarea căreia se girează o cambie.

giràto *adj.* întors, răsucit.

giravòlta *s.f.* **1.** rotire ; tur ; piruetă ; *(la pl.)* întortocheri de drum ; labirint. **2.** plimbare în împrejurimi , în apropiere. **3.** *(înv.)* călătorie. **4.** *(fig.)* schimbare neaşteptată (în idei, poziţie).

giravòltola *s.f. (vulg.) v.* g i r a v o l t a.

giravoltolàre *vi. (a; rar)* **1.** a ocoli, a face ocoluri, rotiri, piruete, întoarceri. **2.** *(fig.)* a ameţi, a înnebuni.

girazióne *s.f.* învîrtire, ocol, înconjur.

gíre *vi. (e), vr. (poetic)* a merge ; *girsene* a pleca.

girèlla *s.f.* **1.** scripete. **2.** sfîrleză. **3.** disc mic (la jocul de dame). **4.** roată ; *una* ~ *di cacio* o roată de caşcaval. **5.** *(fig.)* oportunist, transfug (în politică). **6.** *(tosc.)* ciudăţenie ; *dare nelle* ~ *-e* a înnebuni.

girellàre *vi.* a hoinări, a se învîrti ; ~ *per il capo* a-i trece prin cap, a-i trăsni.

girellìno *s.m.* unealtă de cizmar.

girellìo *s.m.* rotire, învîrtire continuă.

girèllo *s.m.* **1.** disc, rotilă ; cerculeţ. **2.** *(înv.)* brăţară. **3.** băiat hoinar. **4.** vîrtelniţă cu focuri de artificii. **5.** unealtă de cizmar (pentru cusături).

girellóne, *-óna s.m.* şi *f.* hoinar, haimana, vagabond, umblăreţ.
girétto *s.m.* plimbare scurtă.
girévole *adj.* **1.** învîrtitor, rotitor. **2.** nestatornic, schimbător.
girfàlco *s.m. (înv.) v.* girifalco.
girigógolo *s.m.* **1.** mîzgălitură, scris indescifrabil. *SIN. ghirigoro.* **2.** desen fantezist. **3.***(fig.)* vorbe fără înţeles ; vorbe încîlcite.
girìno *s.m.* **1.** *(entom.)* specie de coleopter acvatic *(Gyrinus natator).* **2.** mormoloc. **3.***(sport)* ciclist, participant la Turul Italiei.
girìo *s.m.* învîrtire, rotire (continuă).
gírlo *s.m. (bot.)* specie de leguminoasă *(Vicia ervilia).*
gíro *s.m.* **1.** ocol ; circumferinţă ; cerc ; ~ ~ de jur împrejur ; *in* ~ împrejur ; *prendere in* ~ a lua în rîs / în bătaie de joc / peste picior. **2.** sferă cerească (în sistemul lui Ptolemeu). **3.** răscroială (la mîneci). **4.** tur, tură (de dans) ; tur de vizite (ale unui medic etc.). **5.** rotire, mişcare de rotaţie ; ~ *tondo* (şi *girotondo*) horă ; *un* ~ *di sole* un an ; *un* ~ *di parole* perifrază ; *far mezzo* ~ a face stînga-mprejur, a întoarce spatele ; *(fig.) dare un* ~ *di vite* a strînge şurubul. **6.** rînd ; *é il vostro* ~ e rîndul vostru. **7.** plimbare, tur ; *essere in* ~ a fi la plimbare. *SIN. camminata, passeggiata.* **8.** tur, călătorie de-a lungul şi de-a latul ; ocol (al lumii). **9.** turneu (teatral etc.)_. **10.** *(sport)* cros. **11.** circulaţie, circuit ; *mettere in* ~ a pune în circulaţie ; ~ *del denaro* circulaţia banilor ; *effetti di* ~ poliţă, efecte (care se preschimbă) ; ~ *degli affari* dever, cifră de afaceri ; *partita di* ~ cont de ordine. **12.** *(lit.)* perioadă ; *il* ~ *di un anno* cursul unui an ; *nei* ~ *dei secoli* de-a lungul secolelor. **13.** capcană, păcăleală, înşelătorie. **14.** rînd de ochiuri (la tricotat). **15. serie** ; *un* ~ *completo di documenti* o serie completă de acte ; ~ *del cappello* circonferinţa internă a unei pălării. **16.** *(mec.)* turaţie. **17.** *(agr.)* asolament. **18.** *angolo* ~ unghi de 360°.
girobùssola *s.f. (mar.)* busolă giroscopică.
girocòllo *s.m.* guler pe gît ; *maglione a* ~ pulover pe gît.
girocónto *s.m. (fin.)* virament.
girolamìno *s.m. (bis.)* călugăr din ordinul Eremiţilor.
giromànca *s.f.* răscroiala mînecii.
girómetro *s.m.* girometru.
girométta *s.f.* femeia afectată (în vorbe, în îmbrăcăminte).
girondìno *adj., s.m. (ist.)* girondin.
girondolàre *vi. v.* girandolare.
gíróne[1] *s.m.* **1.** *(augm.)* cerc mare ; ~ *d'acqua* vîrtej de apă ; ~ *di vento* vijelie. **2.** zid de fortăreaţă ; incintă. **3.** *(ist.,lit.)* cerc de damnaţi (în Infernul lui Dante). **4.** meandră (a unui rîu), cotitură (a unei şosele). **5.** parte a vîslei care se prinde în furcă. **6.** *(sport)* ~ *d'andata e di ritorno* tur şi retur (la campionatul de fotbal).
gíróne[2] *adv. v.* gironi.
gíróni *adv.* în jur, împrejur ; *andar* ~ a umbla fără ţintă.
gironzàre *vi. (a)* **1.** a hoinări. **2.** a da tîrcoale.
gironzolàre *vi. (a)* **1.** a da tîrcoale. **2.** a hoinări.
giroscòpio *s.m.* giroscop.
giròstato *s.m. (fiz.)* girostat.
girotollàre *vi. (a)* a hoinări pe străzi.
girotóndo *s.m.* horă (mai ales de copii).
giròtta *s.f.* roza vînturilor.
girovagàre *vi. (a)* a hoinări. *SIN. bighellonare.*
giròvago, *-òvaghi, adj. ,s.m.* **1.**rătăcitor, hoinar ; *mercante* ~ negustor ambulant ; *sonatori* ~ *-i* flaşnetari. *SIN. ambulante.*
gìta *s.f.* **1.** excursie ; plimbare ; călătorie de plăcere. *SIN. escursione.* **2.***(înv.)* mers (în general). **3.***(înv.)* mişcare la jocul de şah.
gitàno, *-àna s.m.* şi *f. (lit.)* ţigan spaniol.
gitànte *s.m.* excursionist.
gittalóne *s.m. (bot.)* neghină.
gittàre *vt. v.* gettare.
giù *adv.* jos ; *a capo in* ~ peste cap ; de-a dura ; *di* ~ jos, în partea de jos ; *in* ~ în jos ; *venir* ~ a cădea ; *mettere* ~ a lepăda, a scoate (o haină) ; *andare* ~ a da înapoi (ca sănătate, bunăstare etc.) ; *buttare* ~ **a)** a mînca repede ; **b)** a arunca, a da jos ; **c)** a scrie ceva în grabă/în fugă ; **d)** *(fig.)* a dispreţui ; a înjosi ; *buttarsi* ~ a se descuraja ; *buttare* ~ *(una persona)* a bîrfi (pe cineva) ; *tirar* ~ *botte da orbi* a snopi în bătăi ; *tirar* ~ *come viene* a scrie neîngrijit/neatent ; *dar* ~ **a)** a se înrăutăţi (starea unui bolnav) ; **b)** a decădea ; *mandare* ~ a înghiţi ; *non mi va* ~ nu pot să admit ; *poco su poco* ~, *su per* ~, ~ *di lì* aproximativ, aproape ; ~ *!* ~ *di lì* jos ! jos de acolo ! ; *su e* ~ în sus şi în jos, încoace şi încolo ; *tirare* ~ *i santi del cielo* a blestema, a înjura ; ~ *le mani !* jos mîinile !
giùbba[1] *s.f. (lit.)* coamă (de leu, uneori şi de cai).
giùbba[2] *s.f.* **1.** jachetă pe talie (bărbătească) ; *farsi tirar la* ~ a nu-şi plăti datoriile ; *tagliar la* ~ *addosso* a bîrfi, a vorbi de rău. **2.** *(mil.)* tunică, veston ; *rivoltar la* ~ a trece în altă tabără/în alt partid. **3.***(înv.)* fustă.
giubbétto *s.m.* haină scurtă ; vestă ; pieptar.
giubbilàre **I.***vi. (a), vt.* a jubila. **II.** *vt.* a scoate la pensie.
giubbilàto ***adj., s.m. (înv.)*** **1.** (persoană) scoasă la pensie ; pensionar. **2.**destituit.
giubbóne *s.m.* **1.** *(înv.)* jachetă elegantă (cu nasturi de aur, de argint). **2.** haină groasă şi largă ; *(fig.) scuotere/spolverare il* ~ a bate, a ciomăgi ; *piegare il* ~ a se speti, a trudi ; *(înv.) correre in* ~ a alerga în grabă.
giubbòto *s.m.* pardesiu, pelerină.
giubilàre **I.** *vi. (a)* a se bucura, a jubila. **II.** *vt.* a scoate la pensie.
giubilàto *adj.* jubilat ; bucuros.
giubilatòrio *adj.* care jubilează.
giubilazione *s.f.* **1.***(aproape înv.)* jubilare. **2.** pensionare.
giubilèo şi giubbilèo *s.m.* **1.** jubileu. **2.***(înv.)* jubilare.
giùbilo *s.m.* jubilare, bucurie, exultanţă.
giuccàggine *s.f. v.* giuccheria.
giuccàta *s.f.* **1.** prostie, nerozie. **2.** vorbă fără rost.
giuccherìa *s.f.* prostie, nerozie, tîmpenie.
giúcco, *-úcchi, adj. , s.m.* prost, nătîng ; ~ *per vino* beat.
giúda *s.m. (scris şi cu majusculă)* trădător.
giudàico, *-ici adj.* iudaic ; *(bot. înv.) erba* ~ splinuţă *(Solidago virga-aurea).*
giudaísmo *s.m.* iudaism.
giudaizzàre *vi.* a imita pe evrei.
giudéo *adj. (depr.)* iudeu, evreu.
giudicàbile **I.***adj.* judecabil. **II.** *s.m. (jur.)* pîrît, justiţiabil.
giudicaménto *s.m. (înv.)* judecată.
giudicànte **I.***adj.* care ţine de judecată ; *tribunale* ~ instanţă de judecată. **II.** *s.m. (rar)* judecător.
giudicàre **I.** *vt.* **1.** a judeca, a hotărî ; ~ *a occhio e croce* a aprecia din ochi, superficial. **2.** *(construit cu prep. di)* a-şi da cu părerea, a considera; **II.** *vr. (înv.)* **1.** a-şi alege locul de înmormîntare (prin testament). **2.** a domina, a fi deasupra.
giudicàto **I.** *adj.* judecat. **II.** *s.m. (jur.)* **1.** funcţie de judecător. **2.** sentinţă, hotărîre ; *passare in* ~ a fi judecat definitiv/fără drept de apel.
giudicatòrio *adj.* judecătoresc.
giudicatúra *s.f.* **1.** *(jur.)* magistratură. **2.**circumscripţie judecătorească.
giúdice *s.m.* **1.** judecător ; ~ *di pace,* ~ *conciliatore* judecător de pace ; ~ *istruttore* judecător de instrucţie ; ~ *giurato* jurat. **2.** *(ist.)* guvernator al unei provincii. **3.** *(înv.)* doctor în drept.
giudicéssa *s.f. (glumeţ)* judecătoreasă.
giudiziàle *adj.* judiciar ; *il dì* ~ ziua judecăţii de apoi. *SIN. giudiziario.*
giudiziàrio, *-àri, adj.* judiciar ; *atti* ~ *-i* acte de judecată ; *ufficiale* ~ portărel ; *carcere* ~ arest preventiv ; *(înv.) tela* ~ *-a* procedură.

giudízio, *-ízi, s.m.* **1.** judecată, raţiune; *uomo di ~* om cu judecată; *metter ~* a-ţi veni mintea la cap; *(prov.) il ~ viene a tre giorni dopo la morte* cît trăieşti, înveţi; *dente del ~* măsea de minte. **2.** *(jur.)* judecată, proces; *iniziare/promuovere un ~* a deschide o acţiune; *chiamare/comparire in ~* a chema în judecată; a compărea; *~ universale* judecată de apoi; *torcere il ~* a corupe pe cineva; *~ acido* judecată aspră; *andare al giorno del ~* a nu mai termina niciodată. **3.** hotărîre, sentinţă; *sotto ~* în aşteptarea sentinţei. **4.** părere, judecată, opinie; *a ~ di* după părerea (cuiva); *star al ~ di* a fi de părerea cuiva; *~ preconcetto* idee/părere preconcepută; *~ spassionato* judecată imparţială. **5.** *(fil., gram.)* judecată; gîndire.

giudizióso *adj.* judicios; înţelept, reflexiv. *SIN. assennato.*

giudò *s.m. invar. (sport)* judo.

giuggiàre *vt. (înv.)* a judeca.

giúggiola *s.f.* **1.** *(bot.)* jujubă, fruct de jujub; *~-e!* vai (exclamaţie de mirare); *andare in brodo di ~-e* a se bucura peste măsură. **2.** *(ironic)* fleac, nimic. **3.** pastilă dulce (cu sirop de jujube).

giuggiolàio *s.m.* vînzător de jujube.

giuggiolèna *s.f.* susan.

giuggiolíno *adj.* **1.** de culoarea jujubei (între galben şi roşu). **2.** preparat din jujube.

giúggiolo *s.m. (bot.)* jujub; *~ comune* specie de jujub *(Zizyphus sativa/vulgaris).*

giuggiolóne *s.m.* om prostuţ, nătărău, tont.

giugitsú *s.m. (sport)* jiu-jitsu.

giúgnere *vi., vt., vr. v.* giungere.

giugnino *adj. v.* giugnolo.

giúgno *s.m.* iunie; *(prov.) ~, getta il cuticugno* nu lepăda prea devreme hainele de iarnă.

giúgnolo *adj.* de/din iunie.

giugulàre *vt., adj. v.* iugulare.

giugurtíno *adj. (ist. ant.)* privitor la Jugurtha, regele numizilor; *guerra ~-a* războiul cu Jugurtha.

giulebbàre I. *vt.* **1.** a prepara un sirop gros. **2.** a îndulci tare. **3.** a snopi în bătăi. **II.** *vr. (glumeţ)* a suporta (o persoană).

giulebbato *adj.* fiert în sirop.

giulèbbe *s.m.* **1.** salep, sirop gros; *(fig.) ~ lungo* vorbă lungă, peltea. **2.** *(fig.)* dulcegărie; *essere nel ~* a se legăna în iluzii.

giuliàna *s.f.* supă de legume.

giuliàno *adj.* **1.** *(despre calendar)* iulian. **2.** legat de Venezia Giulia.

giúlio *s.m.* **1.** *(ist.)* monedă de argint (bătută de papa Iuliu al II-lea). **2.** *(înv.)* iulie.

giulività *s.f.* veselie; voioşie.

giulívo *adj.* vesel; voios; sărbătoresc. *SIN. festoso, gaio.*

giullàre *s.m. (lit.)* **1.** *(ist. lit.)* jongler. *SIN. menestrello.* **2.** bufon de curte. **3.** bard, rapsod.

giullarésco, *-èschi, adj.* în felul cîntăreţilor/recitatorilor/saltimbancilor (din evul mediu).

giullería *s.f. (ist. lit.)* totalitatea jonglerilor.

giumèlla *s.f.* măsură cît două căuşe; *quattrini a ~-e* bani cu ghiotura; *bere a ~* a bea din căuşul mîinii.

giuménta *s.f.* **1.** iapă (de călărie); *attaccar la ~* a adormi profund. **2.** *(la pl.)* animale de povară. **3.** măgăriţă.

giuménto *s.m.* animal de povară (mai ales măgar şi catîr).

giúnca *s.f.* corabie mică (indiană, chineză), joncă.

giuncàceo *adj.* **1.** lucrat din papură. **2.** de papură.

giuncàia *s.f.* păpuriş; stufăriş.

giuncàre *vt.* a acoperi cu papură.

giunchéto *s.m. v.* giuncaia.

giunchiglia *s.f. (bot.)* narcisă *(Narcissus jonquilla).*

giunchiglióne *s.m. v.* trombone.

giunchína *s.f. (rar) v.* giuncata.

giúnco, *-únchi, s.m. (bot.)* **1.** papură, trestie; *~ vero* rugină *(Juncus effusus); ~ da stuoie* pipirig *(Scirpus lacustris); ~ fiorito/florido* rozăţea *(Butomus umbellatus); ~ secco* mălaiul cucului *(Luzula pilosa); ~ del Nilo* papirus; *cercare il nodo nel ~* a căuta nod în papură; *costa più il ~ che la carne* mai mare daraua decît ocaua. **2.** ramură de salcie (pentru împletituri).

giúngere I. *vi. (e)* **1.** a ajunge, a sosi; *~ nuovo* a cunoaşte pentru prima oară. **2.** a ajunge; a se întîmpla; *~ a completo* a ajunge la scadenţă; *~ al diapason* a ajunge la punctul culminant; *~ all'intento* a-şi ajunge scopul; *~ in porto* a ajunge la capăt; *~ sul colpo* a lovi. **II.** *vt.* **1.** a ajunge (din urmă pe cineva). **2.** a uni, a împreuna; *~ le mani* a împreuna mîinile; *(înv.) ~ i buoi* a înjuga boii. **3.** *(înv.)* a adăuga. **4.** a uimi, a ului. **III.** *vr.* a se uni, a se împreuna.

giungiménto *s.m.* **1.** sosire. **2.** împreunare.

giúngla *s.f.* **1.** junglă. **2.** *(fig.)* haos; *la grande metropoli è una ~* marea metropolă este o adevărată junglă.

giunònico, *-ici, adj.* **1.** care seamănă cu Iunona. **2.** maiestuos; planturos.

giúnta[1] *s.f.* **1.** *(înv.)* sosire; *a/di prima ~* din primul moment. **2.** surplus, supliment; *per ~* în plus. **3.** adaos la cîntar; *(prov.) è più la ~ che la derrata* mai mare daraua decît ocaua. **4.** volan (la rochii). **5.** avantaj, avans (dat adversarului). **6.** *(înv.)* articulaţie.

giúnta[2] *s.f.* consiliu; comisie; comitet; *~ municipale/comunale* consiliu comunal; *~ consultativa* consiliu consultativ; *~ militare* juntă militară.

giuntàre I. *vt. (rar)* **1.** a înşela, a escroca. **2.** a uni, a împreuna (prin coasere). **II.** *vr. (înv.)* a se uni; a se aduna.

giuntatóre[1]**, -trice** *s.m.* şi *f.* escroc.

giuntatóre[2]**, -trice** *s.m.* şi *f.* muncitor la operaţiile de asamblare.

giuntatrice *s.f. (ind., cinema.)* maşină de lipit.

giunteria *s.f. (lit.)* înşelătorie, escrocherie.

giuntísta, -isti, *s.m.* muncitor specializat în joncţiunea cablurilor de telecomunicaţie.

giúnto I. *part. tr.* de la giungere. **II.** *s.m. (mec.)* articulaţie (a două piese).

giuntóia *s.f.* frînghie cu care este legat jugul de gîtul boilor.

giuntúra *s.f.* **1.** joncţiune, împreunare. **2.** *(mec.)* garnitură; joantă; *~ cardanica* ax cardanic. **3.** *(anat.)* articulaţie; sudură. **4.** *(bot.)* nod. **5.** *(înv., gram.)* conjuncţie.

giunzióne *s.f. (tehn.)* joncţiune.

giuòco *s.m. (lit.) v.* gioco.

giúra *s.f. (înv.)* conjuraţie.

giurabbàeco *interj.* pe legea mea!

giuracchiàre *vi. (a; rar)* a jura des şi cu uşurinţă; a jura fals.

giuraddío *interj.* jur pe Dumnezeu! (numai în fraze exprimînd durere, necaz); *fare alla ~* a face pe viteazul.

giuraménto *s.m.* jurămînt; *dare il ~* a promite solemn; *prestare ~* a depune jurămînt (într-o funcţie etc.); *mancare al ~* a-şi călca jurămîntul; *~ da marinaio* hotărîre luată cu uşurinţă/neseriozitate; *(mil.) deferire il ~ alle truppe* a cere trupelor

să depună jurămîntul; *(înv.) rendere il* ~ a îndeplini un jurămînt. *SIN. voto, sacramento.*

giurammío *interj. (fam., tosc.) v.* giuraddio.

giurare I. *vi. (a)* a jura; ~ *e spergiurare* a afirma cu tărie, jurînd. **II.** *vt.* **1.** a jura; ~*-la a uno* a face jurămînt că te vei răzbuna. **2.** *(înv.)* a logodi (pe cineva). **III.** *vr.* **1.** a se jura, a-şi promite solemn. **2.** *(înv.)* a conjura, a conspira.

giurássico, *-ici, adj., s.m. (geol.)* jurasic.

giurativo *adj. (despre un cuvînt, un gest)* care serveşte drept jurămînt.

giurato 1. *adj.* **1.** *(jur.)* legat prin jurămînt; *deposizione* ~*-a* depoziţie sub prestare de jurămînt; *nemico* ~ duşman de moarte. **2.** *(înv.)* logodit. **3.** care a prestat jurămînt; *(ist.) preti* ~*-i* preoţi care au prestat jurămînt guvernului republican (în Revoluţia burgheză din Franţa, 1789). **II.** *s.m.* **1.** *(jur.)* jurat. **2.** membru într-un juriu.

giuratório *adj. (rar)* făcut cu jurămînt.

giùre *s.m. (jur., rar, la pl.)* drept, ştiinţe juridice.

giureconsùlto *s.m.* jurisconsult.

giurì *s.m.* **1.** juriu de onoare. **2.** *(rar, jur.)* corp/colegiu de juraţi.

giuria *s.f.* **1.** *(jur.)* corp/colegiu de juraţi. **2.** juriu; comisie de premiere.

giuridicità *s.f.* caracter juridic.

giurìdico, *-idici, adj.* juridic; *ente* ~ persoană juridică/morală; *stato* ~ statut juridic; *effetto* ~ efect juridic.

giurisdizionàle *adj.* jurisdicţional.

giurisdizióne *s.f.* **1.** jurisdicţie. **2.** autoritate (civilă, religioasă).

giurisperito *s.m.* expert juridic, jurisconsult.

giurisprudènte *s.m. (rar)* bun cunoscător al jurisprudenţei.

giurisprudènza *s.f.* **1.** jurisprudenţă. **2.** ştiinţă juridică, ştiinţa dreptului; *facoltà di* ~ facultate de drept; *laurea in* ~ doctorat în drept.

giurista, *-isti,* **I.** *s.m.* jurist. **II.** *adj. (înv.)* juridic.

giùro *s.m. (poetic)* jurămînt.

giusdicènte *s.m. (rar)* judecător (în funcţie).

giusturalismo *s.m. (fil.)* doctrină despre existenţa dreptului natural.

giùso *adv. (înv.) v.* giù.

giuspatronàto *s.m. (bis.)* drept asupra beneficiilor ecleziastice.

giusquìamo *s.m. (bot.)* măselariţă *(Hyoscyamus niger).*

giùsta *prep.* **1.** conform, potrivit; ~ *la legge* conform legii. **2.** *(rar)* lîngă.

giustacuòre *s.m. (ist.)* haină bărbătească (strîmtă, pînă la genunchi).

giustaménte *adv.* pe drept, în mod just; conform justiţiei.

giustappórre *vt.* a juxtapune.

giustapposizióne *s.f.* juxtapunere.

giustézza *s.f.* **1.** justeţe; precizie. **2.** *(tipogr.)* lăţimea coloanei sau a paginii de tipar.

giustificàbile *adj.* justificabil.

giustificàre I. *vt.* **1.** a justifica; ~ *una persona* a dovedi cinstea unei persoane. *SIN. legittimare.* **2.** *(înv.)* a convinge, a duce pe calea cea bună. **3.** *(înv.)* a ierta. *SIN. scagionare, discolpare.* **4.** *(tipogr.)* ~ *una riga* a da lăţimea cuvenită rîndului. **II.** *vr.* a se justifica.

giustificativo I. *adj.* justificativ. **II.** *s.m.* act justificativ.

giustificatòrio *adj. (lit.)* justificativ.

giustificazióne *s.f.* justificare. *SIN. discolpa, spiegazione.*

giustina *s.f. (ist.)* monedă veneţiană (secolul al XVI-lea).

giustinianèo *adj. (ist.)* iustinian, al lui Iustinian; *codice* ~ codul lui Iustinian.

giustìzia *s.f.* **1.** justiţie, dreptate; echitate; *per* ~ pe drept; *essere di* ~ a fi just; *uomo di* ~ iubitor de dreptate; *far* ~ *di un libro* a judeca o carte fără indulgenţă; *far* ~ *di uno* a-i da cuiva ceea ce merită (o pedeapsă etc.). *SIN. equità, imparzialità.* **2.** *(jur.)* justiţie; *chiamare in* ~ a chema/a da în judecată; *procedere in via di* ~ a proceda pe cale judiciară; *Ministero di grazia e* ~ Ministerul Justiţiei. **3.** sentinţă (mai ales capitală). **4.** execuţie capitală; *luogo della* ~ spînzurătoare; *esecutore della* ~ călău.

giustiziàndo *s.m.* condamnat la moarte.

giustiziàre *vt.* a executa prin condamnare la moarte.

giustiziàto *s.m.* **1.** condamnat care a fost executat. **2.** *(înv.)* condamnat la moarte.

giustizière *s.m. (lit.)* **1.** *(rar)* judecător. **2.** călău, gîde *SIN. boia, carnefice.*

giustízio *s.m.* vacanţă judecătorească.

giùsto[1] *prep. (înv.) v.* giusta.

giùsto[2] **I.** *adj.* **1.** drept, moral; *darle* ~*-e* a plăti cu aceeaşi monedă; *a* ~*-a ragione* pe bună dreptate. **2.** potrivit; *dirle* ~*-e* a spune cuvinte potrivite; *a dirla* ~*-a* la drept vorbind; *rimedio* ~ leac potrivit. **3.** exact, precis; *verso* ~ vers corect prin numărul de silabe; *un'ora* ~*-a* exact un ceas. **II.** *s.m.* **1.** om drept; *dormire il sonno dei* ~*-i* **a)** a dormi adînc; **b)** a dormi somnul celor drepţi. **2.** ceea ce este drept, ceea ce se cuvine; *dà a ciascuno il* ~ dă fiecăruia ce i se cuvine. *SIN. equo, onesto.* **III.** *adv.* **1.** exact, precis. **2.** potrivit, pe corp. **3.** chiar, tocmai; ~ ! nicidecum !; ~ ~ tocmai bine; ~ *appunto* tocmai la momentul potrivit.

glabèlla *s.f.* rădăcina nasului.

glàbro *adj. (lit.)* **1.** smead. **2.** neted, fără peri.

glaciàle *adj.* **1.** glacial; *(fig.) silenzio* ~ tăcere de gheaţă. **2.** indiferent, insensibil; *uomo* ~ om insensibil.

glaciazióne *s.f. (geol.)* glaciaţie.

glaciologìa *s.f.* glaciologie.

glaciòlogo *s.m.* glaciolog.

gladiatóre *s.m.* **1.** gladiator; *gesto da* ~ gest de bravură. **2.** ucigaş plătit.

gladiatòrio *adj.* **1.** *(lit.)* de gladiator; *mano* ~*-a* mînă de ucigaş plătit. **2.** trufaş.

glàdio *s.m. (lit.)* pumnal; sabie scurtă cu două tăişuri.

gladiòlo, gladíolo *s.m. (bot.)* gladiolă *(Gladiolus segetum)*

gladiuòlo *s.m. v.* gladiolo.

glagolìtico, *-ítici, adj.* glagolitic.

glàndola *s.f. v.* ghiandola.

glandulàre *adj.* glandular.

glandulóso *adj.* **1.** glandular. **2.** bolnav de glande.

glarèola *s.f. (ornit.)* ciorică, rîndunică-de-mare.

glàssa *s.f.* glazură.

glassàre *vt.* a glasa.

glassatùra *s.f.* glasare.

glàsto *s.m. (bot.) v.* guado[2].

glàuco *adj. (poetic)* verde-marin, verde-albastru.

glaucòma *s.m. (med.)* glaucom.

glàve *s.m. (iht.)* peşte-spadă *(Xiphias glaudius).*

glèba *s.f. (poetic)* glie, pămînt; *servo della* ~ iobag, şerb.

glebóso *adj. (lit.)* bogat în brazde.

gli[1] *art. def. m. pl. v.* lo.

gli[2] *pron. pers.* a *III-a m.sg. (deseori şi pl.) dat.* lui; lor; *(se uneşte cu pron. pers. devenind* **glie)** *glielo dica* spune i-o; *gliene ho parlato* i-am vorbit de aceasta.

gli[3] *pron. pers.* a *III-a m. sg. (pleonastic, în construcţii impersonale)* el; *~ è che avevo ragione io* fapt este că eu aveam dreptate.

glicemia *s.f. (med.)* glicemie.

glicèride *s.f. (chim.)* gliceridă.

glicerina *s.f.* glicerină.

glicine *s.m. (bot.)* glicină *(Wistaria sinensis).*

glicirriza *s.f. (bot.)* lemn dulce *(Glycyrrhiza echinata).*

glicògeno *s.m. (chim., biol.)* glicogen.

glicol, glicole *s.m. (chim.)* glicol.

glìélo, gliéla *pron. pers. v.* g l i[2].

glìfo[1] *s.m. (arhit.)* canelură; glaf.

glìfo[2] *s.m. (mec.)* schimbător de direcţie (la maşini cu aburi).

glìòmmero *s.m. (înv.)* **1.** încurcătură; intrigă. **2.** ghem de aţă. **3.** gen de poezie populară (în dialect).

gliptotèca *s.f. v.* g l i t t o t e c a.

glittica *s.f.* gliptică.

glittotèca *s.f.* gliptotecă.

globàle *adj.* global.

globétto *s.m.* glob mic, globuleţ.

glòbo *s.m.* **1.** glob, sferă; *~ del lume* glob de lampă; *~ visivo* glob ocular; *~-i di fumo* rotocoale de fum; *~ aerostatico* balon cu aer cald (la jocuri, serbări etc.); *in ~* în masă. **2.** pămîntul; *fare un giro intorno al ~* a face o excursie în jurul pămîntului.

globosità *s.f.* sfericitate.

globóso *adj.* globular, sferic.

globulàre *adj.* globular.

glòbulo *s.m.* globulă (şi *anat.*)

gloglò *s.m.* gîlgîit.

gloglottàre *vi. (a)* a gîlgîi.

glomèrulo *s.m. (anat., bot.)* glomerul.

glòria I. *s.f.* **1.** glorie; faimă; *(ironic) bella ~!* frumoasă ispravă! **2.** *(bis.)* glorie, beatitudine cerească; *sonare a ~* a suna clopotele de sărbătoare; *aspettare a ~* a aştepta cu nerăbdare; *andare in ~* a se extazia; *che Dio l'abbia in ~* Dumnezeu să-i dea fericire; *essere in ~* **a)** a nu mai putea de bucurie; **b)** a fi în extaz; **c)** *(glumeţ)* a fi beat; *sonare la ~* a suna clopotele prelung. **II.** *s.m. (bis.)* cîntec de glorie; *alla fine del salmo si canta il ~* toamna se numără bobocii.

gloriàre I. *vr.* a se mîndri, a se făli. *SIN. lodarsi, vantarsi.* **II.** *vt.* a slăvi, a preamări.

gloriètte *s.f.* chioşc, pavilion de grădină din plante căţărătoare.

glorificàre I. *vt.* a glorifica, a proslăvi. **II.** *vr.* a se lăuda, a se făli.

glorificativo *adj. (rar)* glorificator.

glorióso *adj.* **1.** glorios, măreţ. **2.** *(rar)* lăudăros; vanitos; *esser ~ di una cosa, andare ~ di una cosa* a se mîndri/a se lăuda cu ceva; *matto ~* vanitos, megaloman; *testa ~-a* extravagant.

glòssa, glòsa *s.f.* glosă; *far la ~* a face o critică răutăcioasă.

glossàre *vt. (rar)* a glosa; a comenta.

glossàrio *s.m.* glosar

glossatóre *s.m.* **1.** glosator; comentator. **2.** *(înv.)* jurist medieval, adnotator al textelor de legi romane.

glossèma *s.m. (lit.)* **1.** glosemă. **2.** glosă.

glossemàtica *s.f. (lingv.)* glosematică.

glòssico, -ici, *adj.* referitor la limbă.

glossina *s.f. (zool.)* specie de insecte diptere.

glòttide *s.f. (anat.)* glotă.

glottologìa *s.f.* lingvistică.

glottològico *adj.* lingvistic.

glottòloga, -ògi, *s.m.* lingvist.

glucìde *s.m. (chim.)* glucid.

glucòmetro *s.m.* glucometru, glicometru.

glucòsio *s.m. (chim.)* glucoză.

gluglù *interj.* glu-glu (cuvînt care imită strigătul curcanului).

glùma *s.f. (bot.)* glumă.

glùteo I. *s.m. (anat.)* muşchi al fesei. **II.** *adj. regione ~-a* regiunea fesei.

glutinàto *adj.* care conţine gluten; *pane ~* pîine pentru diabetici.

glùtine *s.m.* **1.** gluten. **2.** *(rar)* clei, lipici. **3.** *(rar)* ciment natural.

glutinóso *adj.* **1.** care conţine gluten. **2.** lipicios, cleios.

gnafàlio *s.m. (bot.)* albumeală, floare-de-colţ *(Gnaphalium leontopodium).*

gnàffa *s.f.* om vulgar.

gnàffe *interj. (înv.)* da, adevărat! sigur!

gnàgnera *s.f. (vulg.)* poftă, capriciu.

gnào *interj.* miau.

gnàu *interj. v.* g n a o.

gnaulàre *vi. (a)* **1.** a miorlăi; a mieuna. **2.** a se plînge fără rost.

gnaulàta *s.f.* miorlăit; mieunat.

gnaulìo *s.m.* miorlăit, mieunat continuu.

gnàulo *s.m. v.* g n a u l a t a.

gnaulóne, -óna *s.m.* şi *f.* miorlăit, plîngăreţ.

gnèiss, gnèis *s.m. (geol.)* gnais.

gnòcco, òcchi, *s.m.* **1.** găluşcă; *prendere lo ~* a se simţi jignit; *(prov.) ciascum fa della sua pasta gnocchi* fiecare e stăpîn la el acasă. **2.** om grosolan, mojic. **3.** cucui, umflătură.

gnòmo *s.f. (rar)* sentinţă, maximă; proverb.

gnòmico, -ici, *adj. (lit.)* gnomic, didactic; moral.

gnòmo *s.m.* spiriduş; gnom.

gnomóne *s.m.* ax a cărei umbră indică ora solară, gnomon.

gnomònica *s.f.* tehnica de a construi ceasuri solare,

gnornò *s.m.* (forma prescurtată pentru) „nu, domnule".

gnòrri *s.m. invar. (numai în expr.)* **far lo ~** a face pe prostul.

gnorsì *s.m.* (formă prescurtată pentru) „da, domnule".

gnoseologìa *s.f. (fil.)* gnoseologie.

gnoseològico, -ici, *adj.* gnoseologic.

gnòsi *s.f. (fil.)* gnoză.

gnosticismo *s.m. (fil.)* gnosticism.

gnòstico, -ici, *adj., s.m. (fil.)* gnostic.

gnùcca *s.f. (fam.)* **1.** ceafă. **2.** minte, creier.

goal *s.m. (sport)* gol (la fotbal etc.) *SIN. rete.*

goàno *adj., s.m.* (locuitor) din Goa.

gòbba *s.f.* cocoaşă, gheb; *far la ~* a se cocoşa muncind; *spianar la ~ al alcuno* a da cuiva o bătaie bună.

gobbìno *s.m. (dim.)* monedă cu defect/care nu are curs.

gòbbo[1] *s.m.* **1.** umflătură, protuberanţă. **2.** *(rar)* cocoaşă; *spianare il ~ al alcuno, (înv.) spezzare il ~* a da cuiva o bătaie bună. **3.** *(glumeţ)* obiect lăsat amanet (la Muntele de pietate); *mettere in ~* a lăsa amanet. **4.** *(la pl., bot.)* cardon *(Cynara cardunculus).*

gòbbo[2] *adj., s.m.* cocoşat; *(fig.) far come il ~ di Peretola* a încerca să-şi ascundă cocoaşa; *(prov.) le camice dei ~-i tagliate male tornano bene* unele lucruri reuşesc, deşi le faci la întîmplare.

gobbóni *adv. (în loc. adv.) andar ~* a merge încovoiat.

góccia, *gócce*, *s.f.* **1.** picătură; pic; *a ~ ~-e*, *a ~-e* picătură cu picătură; *acqua di aprile, ogni ~ mille lire* ploile din aprilie aduc belşug; *a ~ a ~ si scava la pietra* picătură cu picătură se umple vasul. *SIN. stella.* **2.** perlă (cercel). **3.** *(arhit.)* ornament (în formă de picătură). **4.** *~ nel mare* lucru neglijabil. **5.** *~ d'oro* prună galbenă.

goccіàre *vt., vi. (a; lit., poetic)* a picura.

góccіola *s.f.* **1.** picătură; strop; *(înv., în expr.) mal della ~* apoplexie; *aver la ~ al naso* a-i curge nasul; *fichi con la ~* smochine zemoase/foarte coapte. **2.** *(arhit.)* ornament (în formă de picătură). **3.** perlă (cercel); breloc.

goccіolaménto *s.m.* picurare; scurgere.

goccіolàre **I.** *vt.* a picura, a turna în picături. **II.** *vi. (e)* **1.** a picura, a curge. *SIN. stillare.* **2.** *(pop.)* a fi îndrăgostit.

goccіolàto *adj.* **1.** picurat. **2.** stropit; *colore ~* culoare impură (prin adaos de altă culoare).

goccіolatóio *s.m.* **1.** pipetă, picător (la alambic). **2.** *(arhit.)* jgheab.

goccіolatùra *s.f.* **1.** picurare. **2.** pată pe haină. **3.** picătură de ceară (întărită).

goccіolìo *s.m.* picurare continuă.

góccіolo *s.m.* pic, picătură, înghiţitură.

goccіolóne *s.m. (augm.)* **1.** picătură mare. **2.** mucos. **3.** *(fig.)* neghiob, prost.

goccіolóso *adj. (rar)* **1.** picurînd, care picură. **2.** mucos.

goccіolòtti *s.m. pl.* **1.** picături de ceară (care rămîn prinse pe lumînare). **2.** ţurţure (de gheaţă).

godére **I.** *vt.* a se bucura de; a se folosi de; a profita; *~ buona riputazione* a se bucura de reputaţie bună; *~ una casa* a beneficia de venitul unei case; *~ la vita* a se bucura de viaţă, a petrece; *~ cuccagna* a trăi bine, a huzuri; *~ un privilegio* a se bucura de un privilegiu; *~ il fresco* a sta la umbră/la răcoare; *(prov.) chi fa la festa non la gede* cine pregăteşte o petreeere, nu se bucură de ea; *col poco si gede e con l'assai si tribola* bogăţia aduce griji; *~-si un'ora di riposo* a se bucura de o oră de odihnă; *~-sela* **a)** a se bucura de viaţă; **b)** a-i plăcea ceva; *me la godo* îmi face plăcere, mă amuză; *~-si il papato* a trăi fără griji. **II.** *vi.* *(a; construit cu prep.* **di, in)** **1.** a se bucura; a fi mulţumit; *(prov.) chi si contenta gode* cine se mulţumeşte cu puţin e fericit; *di promesse non ~, di minacce non temere* nu te bucura de promisiuni şi nu te teme de ameninţări. **2.** a trage folos, a se bucura de (un avantaj etc.); *~ a ufo* a trage folos pe spinarea altuia; *(prov.) tra i due litiganti, il terzo gode* cînd doi se ceartă al treilea cîştigă.

godereccio *adj.* iubitor de petreceri; *far vita ~-a* a o duce numai în petreceri.

godévole *adj. (înv.) v.* godibile.

godìbile *adj.* de care cineva se poate bucura; *persona ~* om plăcut la vorbă/vesel.

godiménto *s.m.* **1.** plăcere, satisfacţie; desfătare, bucurie. **2.** beneficiu (de la un venit etc.); *dare in ~* a da drept de beneficiu asupra.

godìtore, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* petrecăreţ.

goemóne *s.m. (bot.)* plantă (pe fund stîncos de apă), specie de varec, iarbă-de-mare.

goffàggine *s.f.* **1.** neîndemînare, stîngăcie. *SIN. grossolanità, impaccio.* **2.** acţiune/vorbire stîngace.

goffeggiàre *vi. (a; înv.)* a proceda stîngaci, a comite o stîngăcie.

goffézza *s.f. (rar) v.* goffagine.

gòffo **I.** *adj.* **1.** neîndemînatic; stîngaci; *vestito ~* **a)** haină care vine prost; **b)** haină de prost gust. **2.** prost, neghiob. **II.** *s.m. (la jocul de cărţi)* careu.

goffràggio *s.m.* **1.** *(text.)* gofrare. **2.** *(pielărie)* imprimare.

goffràre *vt.* a gofra.

goffràto *adj.* gofrat.

goffratúra *s.f.* gofraj.

gógna *s.f.* **I.** lanţ (pus la gîtul osîndiţilor). **2.** stîlp al infamiei. **3.** *(fig.)* batjocură, bătaie de joc. **4.** mizerie. **5.** *(poet)* legătură (amoroasă).

gol *s.m. (sport.)* gol. *SIN. rete.*

góla *s.f.* **1.** gîtlej, gît, beregată; *avere il cibo alla ~* a-ţi sta mîncarea în gît; *mettersi ogni cosa giù per la ~* a cheltui totul pe mîncare; *essere un osso in, per la ~* a-i sta cuiva ca un os în gît; *gli è rimasto un osso per la ~* i-a rămas o dorinţă, o poftă; *a piena ~* cu lăcomie; *col boccone in ~* cu mîncarea în gît; *aver l'acqua/il coltello alla ~* a fi la ananghie; a fi cu cuţitul la os; *avere il corpo in ~* *(despre o gravidă)* a fi aproape de naştere, a fi cu burta la gură; *a ~ aperta* cu gura mare; *gridare a tutta ~* a ţipa din răsputeri; *ricacciare in ~* a respinge (vorbele cuiva), a combate; *ricacciarsi in ~* a-şi înghiţi (plînsul, vorbele); *mentire per la ~* a minţi cu neobrăzare. **2.** lăcomie la mîncare; *aver ~* a avea poftă; *mortificare la ~* a ţine post; *far ~* a face poftă; *faccende a ~* treburi pînă peste cap. **3.** trahee; *atto della ~* respiraţie. **4.** gît, grumaz; *segare la ~* a decapita; *prendere alla ~* a apuca de gît. **5.** *(geogr.)* strungă, trecătoare, chei (în munţi). **6.** gură, deschizătură strîmtă (pentru apă, fum etc.).

golàggine *s.f. (rar)* lăcomie.

goldoniàno *adj. (ist. lit.)* goldonian.

golèna *s.m.* zonă inundabilă (la malul unei ape).

goleria *s.f. (rar)* lăcomie.

goléttа[1] *s.f.* **1.** guler. **2.** *(ist.)* grumăjer. **3.** *(înv.)* colier. **4.** *(înv.)* căpăstru.

goléttа[2] *s.f. (mar.)* goeletă.

golétto *s.m. (tosc.)* guler de cămaşă.

gòlf *s.m.* **1.** *(sport)* golf. **2.** pulover.

golfista *-isti, s.m. (sport)* jucător de golf.

gólfo **I.** *s.m. (geogr.)* golf; *~ mistico* locul rezervat orchestrei în teatrul din secolul al XIX-lea. **II.** *adj. (înv.)* comod, plăcut.

goliardia *s.f.* **1.** spirit studenţesc. **2.** studenţime.

goliàrdico, -àrdici, adj. **1.** *(ist. lit.)* care ţine de poezia goliarzilor. **2.** studenţesc.

goliàrdo *s.m.* **1.** *(ist. lit.)* goliard. **2.** student.

golìno *s.m. (fam.)* gest de mîngîiere sub bărbie.

gollismo *s.m. (pol.)* doctrină aparţinînd lui Charles De Gaulle.

gollista, -isti, s.m. şi *f. (pol.)* partizan al lui De Gaulle.

goloseria *s.f. v.* golosità.

golosità *s.f.* **1.** lăcomie (la mîncare). *SIN. ghiottoneria.* **2.** mîncare gustoasă. **3.** lucru plăcut şi interesant: *questa notizia è una ~* această ştire este o încîntare.

golóso *adj.* **1.** lacom, mîncăcios. **2.** *(fig.)* pofticios. *SIN. ghiotto.* **3.** apetisant.

golpatúra *s.f. (agr.)* mălură.

gólpe[1] *s.f.* **1.** *(bot.)* tăciune *(Ustilago avenae, tritici etc.).* **2.** *(înv.)* vulpe.

golpe[2] *s.m. (pol.)* lovitură de stat militară.

gomberúto *adj.* coccşat.

gomhína *s.f.* curea de gîrbaci.

gómena *s.f. (mar.)* cablu, funie.

gomitàta *s.f.* cot, lovitură cu cotul; *fare a ~-e* a da din coate, a răzbate cu orice preţ.

gómito *s.f. pl. v.* gomito.

gomitièra *s.f.* **1.** *(sport)* apărătoare a cotului, a braţului (la hochei), cotieră. **2.** *(ist., mil.)* piesă din armură care apără cotul.

gómito *gómiti, s.m.*, **gómita** *s.f. pl.* **1.** cot; *a ~ a ~* cot la cot; *andare avanti coi ~-i* a-şi face loc cu coatele; *(pop.) ragionar con le ~ -a* a gîndi cu picioarele; *fatto con le ~-a* lucrat prost, lucrat cu picioarele: *alzare il ~* a bea peste măsură; *comprare qlcs. con i ~-i* a cumpăra ceva cu un mare avantaj. **2.** *(fig.)* cotitură, curbă largă; *~ di mare* golf. **3.** cot (unitate de măsură). **4.** *(mec.)* cot; *albero a ~* arbore cotit.

gomítolo *s.m.* **1.** ghem de aţă. **2.** *far ~* a se ghemui. **3.** înşelăciune, fraudă.

gómma *s.f.* **1.** cauciuc; *albero di ~* arbore-de-cauciuc; *~ elastica* elastic; cauciuc; *~ getania* gutapercă; *~ lacca* lac de vopsit. **2.** gumă de lipit; *~ arabica* gumă arabică; *~ americana* gumă de mestecat. **3.** gumă de şters. **4.** cameră (de bicicletă, de automobil etc.); *~ a terra* cauciuc dezumflat; *rulli di ~* roţi de cauciuc; *vincere di una ~* a cîştiga la o distanţă de o roată o competiţie ciclistă.

gommagútta *s.f. (pict.)* gumă-gută.

gommàio *s.m.* vulcanizator.

gommapiúma *s.f.* cauciuc foarte elastic (pentru perne de fotolii etc.).

gommàre *vt.* **1.** *(text.)* a guma. **2.** *(auto.)* a pune cauciucuri la roţile unei maşini.

gommàto *adj.* cauciucat.

gommatúra *s.f.* **1.** *(ind.)* cauciucare; gumare. **2.** *(colectiv)* pneuri (la un autovehicul).

gommífero *adj.* producător de pneuri.

gommifício *s.m.* fabrică de pneuri.

gommìno *s.m.* dop de cauciuc (pentru sticle, flacoane).

gommista, *-isti, s.m. (auto.)* vînzător/reparator de pneuri.

gommorèsina *s.f.* produs răşinos.

gommosità *s.f.* elasticitate.

gommóso *adj.* **1.** care conţine cauciuc. **2.** de natura cauciucului.

gómona *s.f. (înv.) v.* g o m e n a.

gònade *s.f. (biol.)* gonadă.

gonàgra *s.f. (med.)* gută (la genunchi).

gónda *s.f. (înv.)* un fel de barcă.

góndola *s.f.* gondolă.

gondoliére *s.m.* gondolier.

gondaldóne *s.m.* **1.** *(lit., ist.)* drapel, steag (de război, de breaslă etc.); *tenere/portare il ~* a fi înainte, în frunte. **2.** *(înv.)* conducător; şef.

gonfalonieràto *s.m. (ist.)* titlu, demnitate de gonfalonier.

gonfaloniére *s.m. (lit., ist.)* **1.** portdrapel. *SIN. alfiere, vessillifero.* **2.** *(ist.)* gonfalonier, magistrat suprem (în guvernul unei Comune). **3.** conducător; călăuză; şef.

gonfiàggine *s.f.* **1.** trufie, vanitate. **2.** *(înv.)* umflătură.

gonfiagióne *s.f. (rar)* umflătură.

gonfiaménte *adv.* infatuat; exagerat.

gonfiaménto *s.m.* **1.** umflare. **2.** linguşire. **3.** trufie, aroganţă, îngîmfare. **4.** *(fig.)* exagerare a unor merite.

gonfianùvoli *s.m.* şi *f. invar.* **1.** trufaş, îngîmfat. **2.** fanfaron, lăudăros.

gonfiàre I. *vt.* **1.** a umfla; a dilata; *~ l'otre* a mînca prea mult. **2.** *(fig.)* a exagera, a umfla. II. *vi. (e), vr.* **1.** a se umfla, a se dilata; *il pane gonfia* pîinea creşte. **2.** a se îngîmfa. **3.** a se supăra, a se înfuria.

gonfiàto *adj.* **1.** umflat. **2.** *(fig.)* îngîmfat, încrezut; *(fig.) pallone ~* persoană îngîmfată peste măsură.

gonfiatóio *s.m.* pompă (de umflat).

gonfiatúra *s.f.* **1.** umflătură. **2.** *(fig.)* exagerare. **3.** linguşire.

gonfiavesciche *s.m.* şi *f. invar.* **1.** linguşitor. **2.** fanfaron.

gonfiétto *s.m. v.* g o n f i a t o i o.

gonfiézza *s.f.* **1.** umflătură. **2.** *(de stil)* emfază, retorică; *~ di stile* stil exagerat. *SIN. ampollosità.* **3.** morgă, aroganţă,

gónfio I. *adj.* **1.** umflat; *andare a velle ~-ie* a-i merge din plin, a-i merge strună; *cuore ~* inimă îndurerată. **2.** *(fig.)* îngîmfat, încrezut. **3.** *(despre stil)* emfatic, bombastic, retoric. II. *s.m.* umflătură.

gonfióne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** grăsan. **2.** îngîmfat, umflat în pene. **3.** om încruntat irascibil.

gonfióre *s.m.* umflătură, tumoare.

góng *s.m.* gong.

gónga *s.f.* gîlci.

gongolaménto *s.m.* bucurie, mulţumire.

gongolàre *vi. (a)* a se bucura tare; a exalta.

gongóne *s.m. (augm., înv.)* **1.** (om) buhăit. **2.** bolnav de gîlci, scrofulos.

gongorismo *s.m. (ist. lit.)* gongorism, stil preţios.

gongorista, *-isti, s.m. (ist. lit.)* post preţios, în maniera lui Gongora.

gòngro *s.m. v.* g r o n g o.

gonidio *s.m. (bot.)* gonidie.

goniòmetro *s.m.* goniometru.

gónna *s.f. (lit.)* **1.** fustă; *~ dritta* fustă dreaptă; *~ a pieghe/pieghettata* fustă plisată; *~ svasata/scampanata* fustă evazată, fustă cloş; *~ pantalone* fustă pantalon; *~ a corolla* fustă evazată; *~ ricca* fustă largă; *~ a tette* fustă în clini. **2.** *(înv.)* mantie. **3.** *(înv.)* piele de animal. **4.** anteriu.

gonnèlla *s.f. (dim.)* **1.** fustiţă; *mutar ~* a-şi schimba părerile politice. **2.** *(fig.)* femeie; *rincorrere le ~-le* a fi afemeiat. **3.** sutană. **4.** tunică.

gonnellìno *s.m.* fustiţă; tutù (de balerină).

gonocòcco *s.m. (med.)* gonococ.

gonorrèa *s.f. (med.)* gonoree, blenoragie.

gónzo *adj., s.m.* **1.** neghiob. *SIN. sciocco.* **2.** credul.

gòra *s.f.* **1.** scoc (de moară etc.). **2.** bazin, rezervor de apă. **3.** canal de irigaţie. **4.** baltă. **5.** *(fig.)* urmă de lacrimi sau de sudoare (pe un obraz nespălat); urmă de pată (pe o haină).

górbia *s.f.* **1.** verigă lată de metal (în jurul mînerului unei unelte); zbanţ, bleau, cerc de fier. **2.** vîrf metalic de săgeată. **3.** daltă (de strungar). **4.** umflătură sub coapse (la animale).

gordiàno *adj. (în expr.) nodo ~* nod gordian.

gòrga *s.f. (rar)* gîtlej.

gorgàta *s.f.* înghiţitură; *bere a ~-e* a bea cu sete. *SIN. sorsata.*

gorgheggiaménto *s.m. (muz.)* ruladă, triluri.

gorgheggiàre *vi. (a; muz.)* a face triluri.

gorghéggio *s.m. (muz.)* tril, modulaţie din gît.

gorgheggio *s.m. (muz., depr.)* triluri; gîlgîială.

gòrgia *s.f.* **1.** *(înv.)* gît, gîtlej; *parlar con la ~* a pronunţa aspirat (specific toscan); *la ~ di colombino* culoarea gușii de porumbel. **2.** *(muz.)* tril.

gorgiéra *s.f. (ist.)* **1.** grumăjer (la armură). **2.** guler de dantelă. **3.** *(înv.)* gîtlej, gît.

górgo, *-ghi, s.m.* **1.** vîrtej. **2.** bulboană, vîltoare; *(înv.) ~ del cuore* ventricul. **3.** *(fig.)* abis moral: *gettarsi nel ~ dei vizi* a duce o viaţă de perdiţie.

gorgogliaménto *s.m.* gîlgîire, clipocire.

gorgogliàre *vi. (a)* **1.** a gîlgîi, a se învolbura. **2.** *(despre intestine)* a chiorăi. **3.** a fi indignat, a fierbe de mînie. **4.** a face gargară. **5.** *(depr.)* a face triluri.

gorgógllo, *-ógli, s.m.* gîlgîire, clocotire.

gorgogliòne *s.m. (entom.)* păduche-de-copaci *(Aphis rosae, Aphis lanigera).*

gorgòneo *adj. (mit.)* al Gorgonelor; *(fig.)* înspăimîntător, oribil.
gorgonzòla *s.f.* brînză de Gorgonzola (din Lombardia).
gorgozzúle *s.m.* gîtlej, beregată; *(glumeț) rinfrescarsi il* ~ a da pe gît.
gorilla *s.m.* **1.** gorilă. **2.** paznic al unei persoane importante.
gòrra *s.f.* **1.** căciulă țărănească (de postav). **2.** papură.
gòta *s.f.* obraz.
gotàta *s.f.* **1.** *(rar)* lovire cu obrazul. **2.** *(ist.)* palmă dată pe obrazul unui cavaler (la învestire).
gòtico, -ici, I. *adj.* **1.** gotic. **2.** barbar; obscur. **3.** specific stilului gotic; *scultura* ~*-a* sculptură gotică. **II.** *s. m.* **1.** limba gotică. **2.** stilul gotic. **3.** alfabet gotic.
gótta *s.f.* **1.** *(med.)* gută, podagră; *(înv.)* ~ *caduca del cuore* epilepsie; ~ *serena v.* amaurosi; *(fig.)* ~ *alle mani* rău platnic; *aver la* ~ a fi încet. **2.** *(înv.)* picătură.
gottàzza, gotàzza *s.f.* lingură mare de lemn (pentru a scoate apă), căuș.
gòtto *s.m.* **1.** stacană. **2.** înghițitură, sorbitură.
gottóso *adj., s.m.* **1.** *(med.)* gutos. **2.** șchiop.
governàbile *adj.* care poate fi condus ușor.
governàle *s.m. (înv., mar.)* **1.** cîrmă. **2.** *(înv.)* conducător, ghid; educator. **3.** *(av.)* ampenaj pentru o bombă sau rachetă. *SIN. stabilizzatore.*
governamento *s.m. (rar)* **1.** guvernare. **2.** educare. **3.** *(mar. înv.)* cîrmă.
governànte I. *s.m.* **1.** guvernator, conducător. **2.** *(mar.)* timonier. **II.** *s.f.* **1.** guvernantă, dădacă. **2.** menajeră.
governàre I. *vt.* **1.** a guverna, a conduce. **2.** a administra; ~ *la famiglia* **a)** a întreține familia; **b)** a administra averea unei familii. **3.** a face ordine, a rîndui; ~ *il vino* a trata vinul pentru a-i da culoare și gust; ~ *la terra* a ara; ~ *il male* a-și îngriji sănătatea; ~ *le uova* a cloci ouăle; ~ *con mano ferrea* a conduce cu mîna de fier. **4.** a îngriji un copil. **5.** *(dial.)* a îngrășa pămîntul. **6.** *(mar.)* a manevra; a cîrmui. **II.** *vr.* a se stăpîni; a se comporta corect; ~*-si bene* a trăi bine.
governativo *adj.* guvernamental; *impiegato* ~ funcționar de stat: *istituto* ~ instituție de stat; *decreto* ~ decret guvernamental.
governatoràto *s.m.* **1.** funcția de guvernator; durata acestei funcții. **2.** teritoriu administrat de un guvernator.
governatóra *s.f. (înv.)* soție de guvernator.
governatóre, *-trice s.m.* și *f.* **1.** guvernator; conducător; *(înv., ist.)* ~ *del golfo* amiral venețian cu grad suprem în Adriatică. **2.** educator, preceptor. **3.** *(înv.)* cîrmaci, timonier.
governatoriàle *adj.* care ține de un guvernator, de funcția lui.
governatùra *s.f.* îngrijire (a vitelor, a terenurilor agricole).
governìme *s.m.* urluială, hrană (pentru animale domestice): hrană pentru păsări de curte.
govèrno *s.m.* **1.** guvern; guvernare, guvernămînt. **2.** îndrumare, conducere; ~ *dei figli* educație. **3.** administrare, gospodărire; ~ *della casa* îngrijirea casei. **4.** guvernămînt teritorial. **5.** regulă de conduită; *per vostro* ~ pentru orientarea dumneavoastră. **6.** îngrășămînt. **7.** tratarea vinului (cu substanțe colorante și alcoolice). **8.** *(mar.)* cîrmă (de corabie). **9.** cîrmuire, manevrare, conducere (a unui vas, a unui dirijabil).
gozzàia *s.j. (rar)* **1.** gușă mare. **2.** tumoare; umflătură (ca o gușă).
gozzàta *s.f.* sorbitură.
gozzìsmo *s.m. (med.)* gușă.
gózzo[1] *s.m.* **1.** gușă; *forare il* ~ a face rău cuiva; *avere qlcs. nel* ~ a avea ceva în gușă, a avea ceva de spus. **2.** *(pop.)* stomac. **3.** *(med.)* mărirea glandei tiroide.
gózzo[2] *s.m.* barcă mică de pescuit (cu o singură pînză).
gozzoviglia *s.f.* chef; desfrîu; *dissipare il suo denaro nelle* ~*-e* a-și risipi banii în petreceri.
gozzovigliàre *vi. (a)* a chefui, a petrece. *SIN. bagordare, bisbociare.*
gozzovigliatóre *s.m.* chefliu.
gozzùto *adj., s.m.* gușat.
grabàto *s.m. (înv.)* pat/culcuș sărăcăcios.
gràcchia *s.f.* **1.** cioară (*v.* și gracchio[2]). **2.** *(fig.)* flecar.
gracchiaménto *s.m.* **1.** croncănit. **2.** *(fig.)* flecăreală. vorbărie.
gracchiàre *vi. (a)* **1.** a croncăni. **2.** a orăcăi. **3.** a țîrîi, (ca greierele). **4.** *(fig.)* a vorbi pe cineva de rău; a trăncăni pe socoteala cuiva.
gracchiàta *s.f.* **1.** croncănit, croncănitură. **2.** trăncăneală.
gracchiatóre, *-trice adj., s.m.* și *f.* cicălitor; flecar.
gràcchio[1] *s.m.* **1.** croncănitură. **2.** trăncăneală.
gràcchio[2] *s.m. (ornit.)* cioară (*Phyrrhocorax* sau *Fregillus graculus). SIN. quisqualo.*
gracchióne, *-óna s.m.* și *f. (augm.)* om ursuz morocănos; om care bombăne.
gracidaménto *s.m.* **1.** orăcăit. **2.** *(rar)* gîgiit (de gîște etc.).
gracidàre *vi. (a)* **1.** a orăcăi. **2.** a gîgîi; a ciocăni. **3.** *(fig.)* a trăncăni. **4.** *(fig.)* a țipa mereu, a țipa întruna.
gràcile *adj.* plăpînd, gingaș, slăbuț. *SIN. esile, fragile.*
gracilità *s.f.* **1.** fragilitate (a corpului). *SIN. debolezza, fragilità.* **2.** grație, finețe.
gracimolàre *vt. (pop., dial.)* *v.* racimolare.
gracímolo *s.m. (pop., dial.)* *v.* racimolo.
gràda *s.f. (înv.)* împletitură; rețea.
gradàre I. *vi. (e; înv.)* a coborî în trepte; a fi dispus/ așezat în trepte. *SIN. degradare.* **II.** *vt.* a grada.
gradassàta *s.f. (fam.)* fanfaronadă, lăudăroșenie.
gradàsso *s.m.* fanfaron, lăudăros.
gradazióne *s.f.* **1.** gradație. **2.** gradare, împărțire în grade.
gradévole *adj.* plăcut, agreabil. *SIN. piacevole.*
gradevolézza *s.f. (rar)* **1.** plăcere. **2.** faptul de a fi plăcut, agreabil.
gradiènte *s.m. (fiz.)* gradient; ~ *barico* gradient de presiune.
gradiménto *s.m.* **1.** plăcere, mulțumire, satisfacție; *esprimere il suo* ~ a-și exprima mulțumirea, satisfacția (față de ceva); *è di mio* ~ îmi place. **2.** *(lit.)* aprobare, acceptare. **3.** favoare; *riuscir di* ~ a obține favoarea cuiva; a fi bine primit.
gradina *s.f. (sculpt.)* daltă, scalpel; *lavorar di* ~ a sculpta.
gradinàre[1] *vt.* **1.** a dăltui, a cresta. **2.** *(înv.)* a rumeni (o friptură etc.).
gradinàre[2] *vt. (alpin.)* a tăia trepte (în ghiață). *SIN. scalinare.*
gradinàta *s.f.* scară; (rînd de) trepte.
gradinatùra *s.f.* **1.** dăltuire, crestare. **2.** semn, crestătură (pe marmură, ghips).
gradino *s.m.* **1.** treaptă (de scară); graden. **2.** *(fig.)* grad, treaptă; *essere al primo* ~ a fi la început. *SIN. scalino.* **3.** *(alpin.)* escaladare cu ajutorul pioletului.

gradíre I. *vt.* 1. a primi, a accepta; (ca încheiere, într-o scrisoare) *gradisca un saluto, une stretta di mano* primiți un salut, o strîngere de mînă; ~ *un invito* a primi cu plăcere o invitație; *accettare per* ~ a primi cu plăcere. 2. a dori; ~ *di sapere, di sentire* a dori să știi/să auzi. 3. a prefera; *la pianta gradisce un terreno* planta preferă un anumit teren. 4. a răsplăti. II. *vi. (e)* a se face plăcut, a fi plăcut; *il tuo comportamento non mi gradisce* comportarea ta îmi displace. *SIN. garbare, piacere.*

gradíto *adj.* plăcut, binevenit; *poco* ~*/mal* ~ puțin plăcut, plictisitor.

grà·do[1] *s.m.* 1. *(înv.)* treaptă. 2. *(fig.)* grad, treaptă; ~ *per* ~ a) treptat-treptat; b) într-o mică măsură; *in sommo* ~ în cea mai mare măsură; în cel mai înalt grad, la maximum. 3. *(geom., fiz.)* grad. 4. situație, condiție; *essere in* ~ *di fare una cosa* a fi în stare/în măsură de a face un lucru; *tenere il* ~ a păstra aparențele (de bunăstare); *(înv.) tenere* ~ a sta țeapăn. 5. gradație; ~ *di tinta* nuanță; ~ *dell'oro* carat. 6. *(gram.)* grad al adjectivelor/al adverbelor; *di* ~ *superlativo* grad superlativ. 7. unitate de măsură enologică; ~ *alcoolico* grad alcoolic. 8. grad într-o poziție socială; *essere al più alto* ~ *della cariera* a fi pus la cel mai înalt grad al carierei. 9. grad de temperatură. 10. *(înv.)* pas: *deh, ferma un poco il* ~ hei, oprește puțin pasul.

grà·do[2] *s.m.* 1. plăcere; bunăvoință; *andare, essere a* ~ *a uno* a-i fi cuiva pe plac; *avere a* ~ *una cosa* a prefera, a dori; *mal* ~ aversiune; *a suo mal* ~ a) împotriva voinței sale; b) în ciuda sa; *di buon* ~ cu plăcere; de bună voie; *venire in* ~ a deveni plăcut; *prendere in* ~ a primi favorabil; *per mio* ~ pentru plăcerea mea. 2. *(fig.)* recunoștință gratitudine; *saper* ~ a mulțumi, a fi recunoscător; *sapere il buon* ~ a păstra recunoștință.

gradonaménto *s.m.* terasament. *SIN. banchinamento, terrazzamento.*

graduàbile *adj.* care poate fi gradat.

graduabilità *s.f.* posibilitate de gradare.

graduàle I. *adj.* gradat, treptat, progresiv. II. *s.m. (bis.)* 1. antifon. 2. carte de rugăciuni corale.

gradualismo *s.m. (pol.)* reformism.

gradualista, -isti, *s.m.* și *f. (pol.)* reformist.

gradualità *s.f.* gradualitate, caracter progresiv.

graduàre *vt.* 1. a grada. 2. a organiza după grade și după merit (învățămîntul etc.). 3. a clasifica după merit; ~ *i premi* a acorda premiile după merit. 4. *(mil.)* a conferi, a da un grad.

graduàto *s.m. (mil.)* soldat gradat.

graduatòria *s.f.* 1. clasificare; clasament. 2. *(jur.)* listă a creditorilor (după grad).

graduatòrio *adj.* care ține de clasificare.

graduazióne *s.f.* 1. gradare; gradație. 2. promovare, înaintare în grad.

grafèma *s.m. (lingv.)* grafem.

gràffa *s.f.* 1. *(tehn.)* scoabă; clamă. 2. *(tipogr.)* acoladă. 3. *(mec.)* agrafă de curea.

graffiaménto *s.m.* zgîriere.

graffiàre I. *vt.* 1. a zgîria; *(prov.) gatta che davanti ti lecca e di dietro ti graffia* pe din față te linge, pe din dos te frige. 2. *(fig.)* a critica, a înțepa. 3. *(rar)* a fura, a ciupi; ~ *il portafoglio a qlc.* a-i fura cuiva portofelul. 4. a jigni. 5. *(înv.)* a lucra în grafit. II. *vr.* 1. a se zgîria. 2. a se zgîria reciproc.

graffiasànti *s.m. invar.* bigot, ipocrit.

graffiàta *s.f.* 1. zgîrietură; zgîriere. 2. înțepătură, critică.

graffiatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. persoană care zgîrie. 2. critic nedrept.

graffiatùra *s.f.* zgîrietură.

graffiétto *s.m. (tehn.)* trasor.

graffignàre *vt. v.* sgraffignare.

gràffio *s.m.* 1. zgîrietură; *fare a* ~*-i* a se zgîria reciproc. 2. dăltiță, cîrlig (de lucrat în grafit). 3. cîrlig. *SIN. granchio.*

graffire *vt.* a grava, a săpa; a grava desene (pe un zid etc.).

graffito I. *adj.* desenat, imprimat (pe zid etc.); *immagine* ~*-a* imagine zgîriată/săpată (pe un zid, o piatră etc.). II. *s.m.* desen prin zgîriere.

graffiuòlo *s.m.* daltă (pentru scobit sau crestat).

grafìa *s.f.* grafie.

gràfica *s.f.* grafică.

gràfico I. *adj.* grafic; *arti* ~*-che* arte grafice. II. *s.m.* 1. schiță, desen. 2. grafic, diagramă; ~ *orario* grafic orar. 3. grafician.

gràfio *s.m. (ist.)* stilet de scris.

grafìte *s.f. (miner.)* grafit.

grafologìa *s.f.* grafologie.

grafològico, -ògici, *adj.* grafologic.

grafòlogo, -ològi, *s.m.* grafolog.

grafomanìa *s.f. (med.)* grafomanie.

grafòmane *s.m.* și *f. (med.)* grafoman.

grafòmetro *s.m.* grafometru.

grà·gn(u)ola *s.f.* 1. grindină; *(prov.) la* ~ *sulla stoppia* mult zgomot pentru nimic. 2. serie de lovituri primite. 3. un fel de melci din paste făinoase.

gragnolàre *vi. (e; rar) (despre grindină)* a cădea, a bate.

gramàglia *s.f. (mai ales la pl.)* 1. *(lit.)* îmbrăcăminte de doliu. 2. draperii de doliu (pe catafalc etc.). 3. *(fig.)* înnorare; *il cielo vestito di* ~ cerul întunecat de nori.

gramàta *s.f. (înv., glumeț)* limbaj obscur.

grameggiàre *vi. (a)* a se amări; *(prov.) chi non maneggia, grameggia* cine nu știe să umble cu banii, pătimește.

gramézza *s.f. (lit.)* mîhnire, tristețe.

gramigna *s.f.* 1. *(bot.)* iarba-cîinelui, pir gros *(Cynodon dactylon)*; ~ *dei medici* pir *(Agropyrum repens)*; ~ *dei prati* firuță *(Poa pratensis)*; *(fig.) attaccarsi come la* ~ a se ține scai; *crescere come la* ~ a crește ca buruiana. 2. un fel de paste făinoase.

graminàceo *adj., s.f. pl. (bot.)* graminee.

gràmma *s.m. (rar) v.* gramm o.

grammatia *s.f.* specie de smarald.

grammàtica *s.f.* 1. gramatică; *(prov.) la pratica val più della* ~ practica valorează mai mult decît teoria; *(fam.)* teoria ca teoria dar practica te omoară. 2. corectitudine în vorbire; *parlare per* ~*/in* ~ a vorbi extrem de corect; *la sua* ~ *è molto approssimativa* modul dvs. de gîndire este foarte aproximativ.

grammaticàggine *s.f.* pedanterie (în materie de gramatică).

grammaticàle *adj.* gramatical.

grammaticàstro *s.m. (peior.)* gramatic pedant.

grammaticherìa *s.f.* pedanterie gramaticală.

grammàtico, -àtici I. *adj.* 1. gramatic, gramatical; *scrittore* ~ scriitor cult 2. bine îmbrăcat, elegant. II. *s.m.* 1. gramatician. 2. filolog; lingvist. 3. *(înv.)* literat; erudit. 4. *(depr.)* literat/critic pedant.

grammatista *s.m.* 1. profesor de gramatică elementară. 2. scrib.

grammatùra *s.f.* gramaj, greutate specifică în grame (a hîrtiei de o anumită calitate etc.).

gràmmo *s.m.* gram.

grammòfono *s.m.* gramofon.

gràmo *adj. (lit.)* **1.** mîhnit, îndurerat; *(prov.) pesce che va all'amo, cerca d'esser* ~ nu umbla după linguşiri. **2.** sărac, nevoiaş.
gràmola *s.f.* **1.** meliţă. *SIN. maciulla.* **2.** unealtă, maşină de frămîntat aluatul.
gramolàre *vt.* **1.** a meliţa. **2.** a frămînta aluatul.
gramolàta *s.f.* îngheţată cu gust de lămîie.
gramolatrice *s.f.* meliţă.
gramolatùra *s.f.* **1.** meliţare. **2.** frămîntatul aluatului.
gràmpa *s.f. v.* granfa.
gran *adj. v.* grande.
gràna **I.** *s.f.* **1.** carmin. **2.** granulaţie; *formaggio di* ~ parmezan, **3.** asperitate; porozitate. **4.** *(fam.)* şicană; *avere un sacco di* ~*-e* a avea multe neplăceri; *è scoppiata una* ~ *in ufficio* s-a întîmplat ceva neplăcut la birou; *mi ha piantato una di quelle -e!* mi-a făcut bucata. **5.** bani; *essere pieni di* ~*-e* a fi foarte bogaţi. **II.** *s.m.* parmezan.
granadiglia *s.f. (bot.)* floarea-patimilor *(Passiflora coerulea).*
granàglia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** grîne, cereale. **2.** granule (de aur, de argint).
granàio **I.** *s.m.* hambar, grînar. **II.** *adj.* care ţine de grîu, privitor la grîu.
granaiòlo **I.** *s.m.* negustor de grîne (cu amănuntul). **II.** *adj. (despre păsări)* mîncător de grăunţe, granivor. *SIN. granivoro.*
granaiuòlo *s.m. v.* granaiolo.
granàrio *adj.* de grîne; care ţine de grîne.
granàta[1] *s.f.* **1.** mătură; *dipingere con la* ~ a picta prost, a mîzgăli; *pigliar la* ~ a da afară (slugile etc.). **2.** *(mil.)* grenadă; ~ *a pallottole* şrapnel. **3.** *(miner.)* granat.
granàta[2] *adj., s.f. v.* granato[1].
granatàio, -ài, *s.m.* vînzător de mături.
granatàta *s.f.* lovitură dată cu mătura.
granatière *s.m.* **1.** *(mil.)* grenadier. **2.** om voinic.
granatiglia *s.f. (bot.)* varietate de abanos.
granatiglio *s.m. v.* granatiglia.
granatina *s.f.* sirop de rodii.
granatino *s.m.* **1.** *(dim.)* măturică (din pene). **2.** *(rar)* negustor de grîu.
granàto[1] **I.** *adj. (înv.)* **1.** grăunţos, granulat; *polvere da* ~ praf de puşcă. **2.** *(despre fructe)* copt. **3.** roşu (ca rodia); *mela* ~*-a* rodie. **II.** *s.m. (bot.)* **1.** rodiu *(Punica granatum).* **2.** rodie.
granàto[2] *s.m.* **1.** *(miner.)* granat. **2.** culoare roşie ca rubinul.
granbéstia *s.f. (pop., înv., zool.)* elan *(Alces palmatus) (glumeţ) unghia della* ~ gheară.
granbrettàgna *s.f.* zambilă orientală.
grancancellieràto *s.m.* funcţie de mare cancelar.
grancancellière *s.m.* mare cancelar.
grancàne *s.m.* mare han tătar.
grancàssa *s.f. (muz.)* tobă mare; *(fig.) battere la* ~ a bate toba; a face publicitate.
grancèvola *s.f.* rac-de-mare *(Cancer maia).*
granchierèlla *s.f. (bot.)* parazit, un fel de torţiel *(Cuscuta epilinum).*
grànchio *s.m.* **1.** rac. **2.** *(fig.)* greşeală, gafă; *pigliare un* ~*, pescare un* ~ *a secco* a face o boroboaţă. **3.** cîrcel. **4.** crampe; *avere il* ~ *alla scarsella/alle mani/al borsellino* a fi zgîrcit. **5.** zodia cancerului. **6.** unealtă de dulgherie.
grància *s.f. (înv.)* **1.** fermă, moşioară; gospodărie. **2.** mănăstire la ţară (cu o moşie alături).
grancipòrro *s.m.* **1.** rac mare. **2.** *(fig.)* greşeală; *prendere un* ~ a face o greşeală grosolană, a o face boacănă.
grancire *vt. (înv.)* a apuca, a înşfăca; a prinde.
grancollàre *s.m.* mare colan (grad de cavaler).
grancordóne *s.m.* mare cordon (grad de cavaler).
grandangolàre *adj., s.m. (foto.)* obiectiv cu deschidere mare.
grànde **I.** *adj.* **1.** mare; *una figlia* ~ o fetişcană, o codană; ~ *forno* furnal înalt; *(înv.) vino* ~ vin bun; *gran libro* datorie publică; *gran mondo* lume bună; ~ *mercato* preţ ieftin; *gran cosa* lucru extraordinar; *non ne sa gran che* nu ştie mare lucru; *un uomo* ~ un om înalt/robust. **2.** solemn, important; *oggi è festa* ~ azi e mare sărbătoare; *grand' uomo* om mare/ilustru; *far* ~ a face mare, puternic; *un gran pittore* un mare pictor; *alla* ~ boiereşte, măreţ, fastuos; *in* ~ în mare, în linii mari. **3.** mult; *gran gente* lume multă; *ha di gran quattrini* are bani mulţi. **II.** *adv.* mare; mult. **III.** *s.m.* **1.** adult. **2.** om înalt. **3.** fast, măreţie, grandoare. **4.** *(fig.)* om mare/puternic; mărime. **5.** *(ist.)* nobil; ~ *di Spagna* mare nobil de Spania; *(la pl. art.)* nobilimea; bogaţii; *fare le cose da* ~ a face lucrurile fără economie.
grandeggiàre *vi. (a)* **1.** a domina. **2.** a-şi arăta bogăţia. **3.** a-şi da aere.
grandeménte *adv.* mult, foarte mult.
grandézza *s.f.* **1.** mărime, întindere; *(la pl.)* dimensiuni. **2.** *(fig.)* măreţie, grandoare; *Sua* ~ *Măria* Ta; ~ *d'animo* mărinimie. **3.** *(la pl., fig.)* lux, măreţie, fast.
grandezzàta *s.f. (mai ales la pl., depr.)* **1.** fast ostentativ. **2.** lăudăroşenie, fanfaronadă, grandomanie.
grandezzóso *adj.* grandoman.
grand-guignol *s.m.* spectacol cu scene de groază.
grandiflòro *adj. (bot.)* cu flori mari.
grandíglia *s.f.* **1.** grandomanie. **2.** *(înv.)* nobleţe; putere.
grandiglióne, -óna *s.m.* şi *f. (fam.)* băiat mare, dar copilăros.
grandiloquènte *adj.* grandilocvent.
grandiloquènza *s.f.* grandilocvenţă.
grandinàre *vi. (e) (despre grindină)* a cădea, a bate.
grandinàta *s.f.* grindină mare.
gràndine *s.f.* **1.** grindină, piatră; *batterci la* ~ *(despre o avere)* a fura, a delapida. **2.** *(med.)* umflătură mică la pleoape, chist.
grandinío *s.m.* grindină măruntă şi continuă.
grandiosità *s.f.* **1.** grandoare, măreţie. **2.** manifestare grandioasă.
grandióso *adj.* măreţ, grandios.
grandúca, *grandúchi,* *s.m.* **1.** mare duce. **2.** specie de cucuvea.
granducàle *adj.* de mare ducat.
granducàto *s.m.* mare ducat.
granduchéssa *s.f.* soţie/fiică a unui mare duce.
granéllo *s.m.* **1.** bob de grîu; *(prov.) a* ~ *a* ~ *si empie lo staio* bobiţă cu bobiţă se umple sacul; picătură cu picătură baltă mare se adună. **2.** grăunte, bob; ~ *d'uva* bob de strugure. **3.** *(fig.)* fărîmă. **4.** *(la pl.)* fudulii (de viţel, de berbec).
granellóne *s.m. (augm.)* nătîng.
granellóso *adj.* granulos.
grànfa *s.f. (înv.)* cîrlig de fier; harpon.
grànfia *s.f.* gheară; cîrlig.
granfiàre *vi. (a)* a prinde/a apuca cu ghearele.
granfiàta *s.f.* **1.** zgîrietură/lovitură de gheară. **2.** înşfăcare, înhăţare; *una* ~ *di monete/di gioielli* mînă/un pumn de monede/de bijuterii.
grànggia *s.f. v.* grancia.
granicolo *adj.* de grîu; *culture* ~*-e* culturi cerealiere.
granicoltùra *s.f.* cultura grîului.
granifero *adj. (lit.)* producător de grîu.

granigióne *s.f. (bot.)* legarea spicului.
graniglia *s.f.* gresie.
granire *vi. (e)* **1.** *(bot.)* a lega, a rodi. **2.** *(despre copil)* a-i da dinţii. **3.** *(rar)* a aspri (o suprafaţă metalică). **4.** *(muz.)* a cînta notele distinct/stacato.
granita *s.f.* îngheţată de lămîie sau portocale.
granìtico, -ìtici, *adj.* **1.** granitic. **2.** *(fig.)* solid, vînjos.
granito I. *adj.* **1.** voinic, vînjos. **2.** *(muz.)* (notă) stacato. **3.** grăunţos. **II.** *s.m. (miner.)* granit.
granitùra *s.f.* **1.** rodire, legare a fructului (la cereale). **2.** zimţi (pe marginea unei monede).
granivoro *adj., s. m. (agr., ornit.)* care se hrăneşte cu seminţe, mîncător de seminţe, granivor.
grànо *s.m.* **1.** *(bot.)* grîu; ~ *andriolo/a mazzetti* grîu-mare *(Triticum turgidum)*; ~ *comune* grîu-cîrnău *(Triticum vulgare)*; ~ *duro/siciliano* ghircă *(Triticum durum)*; ~ *di Polonia* grîu-alb *(Triticum polonicum)*; ~ *saraceno* hrişcă *(Fagopyrum esculentum)*; ~ *da seme* grîu de sămînţă; ~ *marzolino* grîu de primăvară; *cercare miglior pane che di* ~ a fi veşnic nemulţumit. *SIN. frumento.* **2.** bob, grăunte. **3.** o mărgea dintr-un colier. **4.** *(fig.)* un pic, un grăunte; *con un* ~ *di sale* cu discernămînt.
granòcchio *s.m. (pop., dial.)* v. ranocchio.
granóne *s.m. (reg.)* porumb.
granóso *adj. (rar)* **1.** granulos, grăunţos. **2.** bogat în grîu; plin de grîu. **3.** *(fig.)* bogat.
granosprône *s.m.* degenerarea bobului (de secară etc.) atins de ciuperca corn-de-secară *(Claviceps purpurea)*.
granotúrco *s.m. v.* granturco.
grantúrco, *-úrchi, s.m.* porumb. *SIN. frumentone, mais.*
granulàre[1] *adj.* granulat; granular.
granulàre[2] *vt. (rar)* a fărîmiţa.
granulatóio *s.m. (mec.)* granulator.
granulazióne *s.f.* **1.** granulare, granulaţie. **2.** *(med.)* începutul cicatrizării.
grànulo *s.m. (rar)* granulă; grăunte.
granulòma *s.m. (med.)* granulom.
granulóso *adj.* granulos.
gràppa *s.f.* **1.** rangă. *SIN. zanca.* **2.** acoladă (la scris). **3.** *(înv.)* peduncul, **4.** *(înv.)* gheară. **5.** rachiu de tescovină.
grappàre *vt., vr. v.* aggrappare.
grappèlla, grappètta *s.f. pl. (sport)* măsele, colţari (de bocanci).
grappíglia *s.f.* încăierare (între hoţi).
grappíno *s.m.* **1.** fier de apucat, cîrlig. **2.** *(mar.)* grapină. **3.** păhăruţ de rachiu. **4.** momea pentru pescuit.
gràppo *s.m. (înv.) v.* grappolo.
gràppolo *s.m.* **1.** ciorchine. **2.** grup de persoane, animale etc.
gràscia, *-àsce, s.f. (mai ales la pl.)* **1.** grăsime, untură; *(înv.) andare alla* ~ a se topi, a dispărea. **2.** merinde, alimente. **3.** *(ist.)* econom, intendent. **4.** *(înv.)* belşug, cîştig. **5.** plocoane (datorate nobilului).
gràspo *s.m. v.* raspo.
grassàggio *s.m. (tehn.)* gresaj. *SIN. ingrassaggio, ingrassatura.*
grassaménte *adv.* din belşug, cu dărnicie.
grassatóre *s.m.* tîlhar.
grassazióne *s.f.* tîlhărie.
grassélla *s.f. (vet.)* graset.
grassèllo[1] *s.m.* var stins.
grassèllo[2] *s.m.* **1.** bucăţică de grăsime (luată de pe carne). **2.** *(înv.)* varietate de smochine moi.
grassétto I. *adj. (dim.)* grăsuţ. **II.** *adj., s.m. (tipogr.)* caracter gras, aldin.
grassézza *s.f.* **1.** grăsime. **2.** grosime, desime, densitate. **3.** *(fig.)* rodnicie, fertilitate, belşug.
grassíne *s.m. (colectiv, agr.)* îngrăşăminte.
gràsso I. *adj.* **1.** gras; *piante* ~*-e* plante cărnoase; *cibi* ~*-i* mîncăruri cu carne/de dulce; *giovedì* ~ lăsata secului. **2.** bogat, îmbelşugat; *(ist.) popolo* ~ marea burghezie (la Florenţa); *esser* ~ a fi din belşug; *viverle* ~ a trăi din puţin; *far le* ~*-se risate* a rîde cu poftă/cu hohote; ~ *bracato* foarte gras; ~ *come un tordo* foarte gras; *(tipogr.) caratteri* ~*-i* caractere grase, aldine. **3.** util, avantajos; *fare i conti* ~*-i* a-şi face socotelile în mare; *(fam.) a farla* ~*-a* în cel mai bun caz; *è* ~*-a* e mult, e destul; *è andata* ~*-a* a mers foarte bine. **4.** dens, gros; *aria* ~*-a* aer îmbîcsit; *tempo* ~ vreme înnorată. **5.** uleios, vîscos. **6.** *(fig.)* indecent, libertin, licenţios; *parole* ~*-e* vorbe indecente. **II.** *s.m.* **1.** grăsime, untură; ~ *d'oca untură* de gîscă; *mangiar di* ~ a mînca de dulce/cu carne; *stare sul* ~ a trăi din belşug. **2.** om gras. **3.** bălegar, gunoi (care îngraşă solul). **4.** *(chim.)* grăsimi, substanţe grase; *(adverbial, în expr.) parlar* ~ a vorbi fără perdea.
grassòccio *adj.* **1.** grăsuţ. **2.** *(fig.)* indecent, licenţios.
grassóne, -óna *adj., s.m.* şi *f.* grăsun.
grassótto *adj.* gras, grăsuţ.
grassúme *s.m. (colectiv, depr.)* **1.** grăsimi. **2.** îngrăşămînt. **3.** stare specifică a vinului alterat.
gràta *s.f.* gratie; zăbrea.
gratèlla *s.f. (dim.)* **1.** gratie. **2.** grătar (de fript); *carne in* ~ *carne* la grătar.; *fare una* ~ a trage linii peste, a şterge, a anula.
gratecciàre *vt. v.* graticolare.
gratecciàta *s.f.* grilaj (de nuiele etc.).
gratecciàto *s.m.* gratie; împletitură, leasă de nuiele (pentru uscat fructe etc.).
gratéccio, *-icci, s.m.* **1.** împletitură de nuiele. **2.** leasă. **3.** gard de nuiele (obstacol la curse de cai).
gratícola *s.f.* **1.** grătar (de fript carne); *arrosto alla* ~ friptură la grătar. **2.** grătar (de sobă). **3.** reţea de sîrmă (la o ferestruică).
graticolàre *vt.* a pune gratii, a închide cu gratii.
graticolàto I. *adj.* în formă de gratii. **II.** *s.m.* **1.** grilaj metalic. **2.** spalier pentru pomi.
gratifica *s.f. (adm.)* gratificaţie.
gratificàre I. *vt.* **1.** a gratifica; a răsplăti. **2.** a graţia. **3.** *(înv.)* a agrea, a primi cu plăcere. **II.** *vi. (a)* a face plăcere cuiva. **III.** *vr.* a-şi face prieten, a cîştiga (pe cineva); ~*-si il popolo* a cîştiga favoarea poporului.
gratificazióne *s.f.* gratificaţie; recompensă.
gratíglia *s.f.* grătar de bucătărie.
gratile *s.m. (mar.)* grandee.
gratinàre *vt. (buc.)* a gratina.
gratis *adv.* gratis, gratuit.
gratitúdine *s.f.* **1.** gratitudine; recunoştinţă. **2.** *(înv.)* plăcere, simpatie.
gràto I. *adj.* **1.** recunoscător. *SIN. obbligato.* **2.** plăcut, agreabil. **3.** binevenit, bine primit; ~*-a accoglienza* primire prietenească. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** plăcere; *avere a* ~ a-ţi fi plăcut; *di buon* ~ bucuros, cu plăcere; a ~ gratis, gratuit. **2.** recunoştinţă. **3.** pietenie.
grattabúgia *s.f. v.* grattapugia.
grattacàcia *s.f. (rar) v.* grattugia.
grattacàpo, *-ài, s.m.* neplăcere, supărare, bătaie de cap. *SIN. cruccio.*
grattapúgia *s.f.* pensulă de metal (cu fire de alamă).
grattàre I. *vt.* **1.** a scărpina; *(fig.)* ~*il corpo/la pancia, alla cicala* a trage de limbă; ~ *gli orecchi a qlc.* a linguşi pe cineva. **2.** a rade, a da pe răzătoare.

3. a răzui; *(fig.)* ~*il violino* a scîrţîi la vioară. **II.** *vr.* a se scărpina; *(fig.)* ~*-si il capo, la testa* a se scărpina în cap, a nedumerire; a-şi face griji, a avea bătaie de cap; *(vulg.)* ~ *-si la pancia* a trîndăvi, a sta cu burta la soare.

grattàta *s.f.* *(fam.)* **1.** scărpinare; scărpinătură. **2.** răzuire uşoară. **3.** *(auto)* zgomot provocat de o schimbare de viteză greşită.

grattatìccio, *-ìeci, s.m.* ştersătură.

grattàto *adj.* răzuit; *pan* ~ **a)** pesmet; **b)** pesmet prăjit pus în supă.

grattatùra *s.f.* **1.** scărpinătură. **2.** răzuire. **3.** zgîrietură.

grattìno *s.m.* **1.** *(ind.)* şabăr. **2.** lamă de radiere.

grattúgia, *-úge, s.f.* **1.** răzătoare; *viso di* ~ obraz ciupit de vărsat; *essere un cacio tra due* ~*-uge* a fi între două focuri; *mostrare per un buco di* ~ a arăta în fugă. **2.** *(glumeţ)* gratii (la confesional); *andare alla* ~ a merge la spovedanie.

grattugiàre *vt.* a răzui, a freca pe răzătoare.

gratuire *vr.* *(înv.)* a-şi cîştiga bunăvoinţa cuiva.

gratuità *s.f.* gratuitate.

gratùito *adj., adv.* gratuit; *prestito* ~ împrumut fără dobîndă.

gratulàre *vi.* *(înv.)* a gratula.

gratulatòrio *adj.* care ţine de felicitare.

gràva *s.f.* prundiş.

gravàbile *adj.* care poate fi gravat.

gravàme *s.m.* *(lit.)* **1.** plîngere, reclamaţie; *far* ~ *a uno di qualche cosa* a reproşa ceva cuiva. **2.** *(jur.)* recurs; *vie di* ~ căi de atac. **3.** impozit, obligaţie fiscală.

gravaménto *s.m.* **1.** *(aproape înv.)* greutate, apăsare. **2.** sarcină fiscală, impunere. **3.** sechestru. **4.** *(înv.)* tratament dur/aspru.

gravàre I. *vt.* **1.** a îngreuia, a apăsa. **2.** *(fig.)* a asupri. **3.** a împovăra (cu impozite etc.). **4.** *(jur.)* a sechestra. **5.** *(înv.)* a agrava. **6.** *(înv.)* a accentua. **II.** *vi. (a)* **1.** a se mîhni, a se întrista. **2.** a se socoti jignit. **3.** a se îngreuia; ~*-si di vino* a se îmbăta; ~*-si di tutto le spese* a lua asupră-şi toate cheltuielile; ~*-si di responsabilità* a-şi asuma responsabilităţi.

gravàto *adj.* încărcat, apăsat de; grevat; *una persona* ~*-a di debiti* o persoană plină de datorii; *aveva gli occhi* ~*-i di sonno* avea ochii grei de somn.

gràve I. *adj.* **1.** greu; *vesti* ~*-i* haine groase; *soldati di* ~ *armatura* soldaţi cu armură grea; *cibo* ~ mîncare grea/indigestă; *la testa* ~ capul greu (de răceală). **2.** împovărat, apăsat; ~ *di anni* bătrîn; *bruno* ~ doliu strict. **3.** *(înv.)* gravidă. **4.** *(despre un sunet, un accent)* grav. **5.** supărător, plicticos; *odore* ~ miros greu; *non vi sia* ~ nu vă supăraţi!, permiteţi?; *compagnia* ~ societate neplăcută. **6.** grav; serios. **7.** demn; *portamento* ~ ţinută demnă. **8.** lent; leneş. **II.** *s.m.* **1.** *(mec.)* corp greu, supus gravitaţiei; *caduta dei* ~*-i* căderea corpurilor. **2.** gravitate, seriozitate; *stare in sul* ~, *stare sul* ~ a fi grav. **III.** *adv.* grav.

graveggiàre *vi.* a fi greu.

graveménte *adv.* grav, profund.

graveolénte *adj.* cu miros greu, puturos.

graveolènza *s.f.* miros greu, putoare.

gravézza *s.f.* **1.** greutate; apăsare. **2.** *(înv.)* încetineală; lene. **3.** supărare; frămîntare. **4.** rigiditate, austeritate. **5.** *(la pl., înv.)* impozite, taxe.

gravicèmbalo *s.m.* *(înv.)* *v.* clavicembalo.

gravidànza *s.f.* sarcină. *SIN. gestazione.*

gràvido *adj.* **1.** *(la. f.)* gravidă. **2.** impregnat, plin de; ~ *di senso* plin de semnificaţie. **3.** încărcat, plin: *il mondo è* ~*di peccati* lumea e plină de păcate; *busta* ~*-a* plic greu (cu bani); *panino* ~ sandviş.

gravímetro *s.m.* *(înv.)* aerometru.

gravína *s.f.* săpăligă.

gravità *s.f.* **1.** *(fig.)* gravitate. **2.** importanţă; *(fig.)* gravitate: ~ *d'una accusa* gravitatea unei acuzaţii. **3.** *(muz.)* gravitate (a sunetului). **4.** austeritate: ~ *dei costumi,* austeritatea obiceiurilor, moravurilor.

gravitàre *vi. (a)* **1.** a gravita în jurul unui punct. **2.** a se roti pe o orbită. **3.** *(fig.)* a evolua, a trăi în jurul, în vecinătatea cuiva. **4.** a apăsa: *il portico gravita su colonne esili* porticul apasă pe coloane subţiri.

gravitazionàle *adj.* *(fiz.)* gravitaţional, de gravitaţie.

gravitazióne *s.f.* *(fiz.)* gravitaţie.

gravosità *s.f.* gravitate, apăsare (a condiţiilor, a unei boli).

gravóso *adj.* **1.** greu, apăsător, supărător. **2.** plicticos, inoportun. **3.** greu; *aria* ~*-a* aer greu.

gràzia I. *s.f.* **1.** bunăvoinţă, favoare; *sara* ~ va fi un noroc; *essere in* ~*/nelle* ~*-e di alcuno* a se bucura de favoarea cuiva; *avere in* ~ a iubi; *aver* ~ *presso alcuno* a fi iubit de cineva; *tornare in* ~ a se împăca cu cineva; *mettersi in* ~ a-şi face pe cineva prieten, a cîştiga bunăvoinţa cuiva; *(ist.) cavaliere di* ~ cavaler fără origine nobilă, devenit cavaler printr-o favoare specială. **2.** amabilitate; *faccia* ~ ! vă rog, poftim!; *con vostra buona* ~ cu permisiunea dumneavoastră; *(înv.) salva Sua* ~ cu voia dv.; *di* ~ ! vă rog! **3.** lucru care îndatorează; *in* ~ *di* dat fiind, avînd în consideraţie că, datorită; *in* ~ *dell'impiego* datorită funcţiei; *per* ~ *d'esempio* spre a aduce de exemplu. **4.** graţie, delicateţe; *buona* ~ amabilitate, gentileţe; *mala* ~ necuviinţă, grosolănie. **5.** graţie, frumuseţe. **6.** act de bunăvoinţă, serviciu; *sarà* ~ va fi un noroc; *la vostra buona* ~ bacşiş; *per/di/a titolo di* ~ fără obligaţie, în semn de favoare; *di* ~ fără speranţă de răsplată. **7.** *(bis.)* har; *anni della* ~ ani începînd de la Cristos; *la* ~ *di Dio* mană cerească. **8.** graţiere, iertare; *far* ~ *di* a ierta de ceva; *avere in* ~ *la vita* a scăpa de o primejdie mare. **9.** *(mai ales la pl.)* mulţumire, recunoştinţă; *aver* ~*-e ad alcuno* a fi recunoscător cuiva; ~*-e!* mulţumesc!; ~*-e tante!* foarte mulţumesc! **10.** *(mit., la pl.)* cele trei graţii. **11.** *(în expr.) la* ~ ! ce tot spui!; *(ironic) la* ~ *di quel bastoncino* ciomagul acela mititel. **12.** *(înv.)* merit, vrednicie. **13.** miros, gust plăcut; *la* ~ *di un vino* gustul plăcut al unui vin. **II.** *s.m.* cuvînt de mulţumire, mulţumire.

graziàre *vt.* **1.** a graţia, a ierta. *SIN. condonare, amnistiare.* **2.** a acorda, a da; ~ *di un sorriso* a surîde, a acorda un surîs. *SIN. compartire grazie.*

gràzie *interj.* mulţumesc!; *tante* ~ *!* foarte mulţumesc; ~ *di cuore!* mulţumesc din inimă; ~ *a Dio* slavă Domnului!; ~ *a* mulţumită (cuiva), graţie (cuiva).

graziéla *s.f.* *(bot.)* veninariţă, avrămească *(Gratiela officinalis).*

graziosaménte *adv.* **1.** graţios, cu graţie. **2.** amabil, politicos. **3.** în mod gratuit.

graziosità *s.f.* **1.** graţie. **2.** graţiozitate; politeţe afectată.

grazióso *adj.* **1.** drăguţ, frumos. **2.** graţios. **3.** plăcut, agreabil. **4.** amabil; politicos; *mal* ~ ursuz. **5.** gratuit; *un prestito* ~ un împrumut fără dobîndă; *a titolo* ~ în mod gratuit.

grébani *s.m. pl.* *(mar.)* bolovani, stînci (pe plajă).

grèca *s.f.* **1.** veşmînt vechi femeiesc. **2.** motiv ornamental.

grecàle **I.** *adj.* grecesc. **II.** *s.m.* vînt (dinspre Grecia).

grecànico, -ici, *adj. (ant.)* **1.** *(mai ales despre grecii din colonii)* de origine greacă. **2.** care imită pe greci.

grécchia *s.f (bot.)* iarbă-neagră *(Calluna vulgaris).*

grecheggiàre *vi. (a)* a imita pe greci; a imita limba greacă.

grechésco, -éschi, *adj. (rar)* grecesc.

grechétto *s.m. (dim.)* varietate de struguri.

grecile *s.m. (dial., buc.)* pipotă.

grecismo *s.m. (lingv.)* grecism, elenism.

grecista, -isti *s.m.* elenist.

grecità *s.f.* **1.** caracter grec antic. **2.** cultură greacă antică.

grecizzàre **I.** *vt.* a traduce în greacă; a da forma grecească: ~ *l'Oriente* a greciza Orientul. **II.** *vi. (a; rar)* a imita pe greci, a folosi grecisme.

gréco, -eci **I.** *adj.* grec, grecesc; *arte* ~*-a* artă greacă; *cosa* ~*-a* lucru perfect; *naso, profilo* ~ nas, profil, de proporţii clasice, desăvîrşite; *croce* ~*-a* cruce simplă, cu toate braţele egale; *pece* ~*-a* colofoniu, sacîz; *parlar* ~ vorbire fără înţeles; *fuoco* ~ foc grecesc; *punto* ~ punct de lucru de mînă; cruciuliţă; *è una statua* ~*-a* persoană de frumuseţe statuară clasică; *alla* ~ după obiceiul grecesc; *vivere alla* ~ a trăi conform ceremonialului de la curtea bizantină. **II.** *s. m.* **1.** grec, locuitor din Grecia. **2.** limba greacă; *parlare in* ~ a vorbi fără înţeles. **3.** vînt puternic de nord-est. **4.** varietate de vin din struguri negri şi albi.

grecúlo *adj., s.m. (depr.)* **1.** grecotei. **2.** învăţat pedant.

gregàlo *adj.* **1.** care ţine de turmă; privitor la turmă: *cervi* ~*-i* cerbi de turmă; *istinto* ~ instinct de turmă. **2.** gregar.

gregàrio, -ari **I.** *adj.* **1.** gregar; *imitazione* ~*-a* imitaţie comună. **2.** obişnuit. **II.** *s.m.* **1.** soldat simplu. **2.** om oarecare, membru umil al unei societăţi, organizaţii. **3.** animal gregar. **4.** alergător ciclist.

grègge *s.m.* şi *(înv.) f., greggi,* pl. numai *f.* **1.** turmă (de oi, de capre): *guidare, pascere il* ~ a paşte turma; *(lit.)* ~ *lanuto* oi; *(lit.)* ~ *barbato* capre. **2.** *(fig.)* mulţime de persoane: *il* ~ *cristiano* credincioşii. **3.** *(fig. dispr.)* mulţime de oameni servili şi pasivi: ~ *degli imitatori* mulţimea celor ce imită totul; *uscir di* ~ a ieşi din grup, din ceea ce este obişnuit, a se distinge din masă.

grèggia *s.f.* v. **g r e g g e.**

grèggio **I.** *adj.* **1.** brut, neprelucrat: *diamante* ~ diamant brut; *cuoio* ~ piele netăbăcită; *petrolio* ~ petrol nerafinat; *riso* ~ orez necurăţat; *lavoro* ~ lucrare nedesăvîrşită; *materia* ~*a* materie neelaborată, nelucrată. **2.** *(fig.)* neformat, necioplit; *ingegno* ~ talent neformat; *mente* ~*-a* minte necioplită. *SIN.* rozzo. **II.** *s.m.* petrol brut.

grégna *s.f.* grămadă de snopi.

gregoriàno *adj.* gregorian; *canto* ~ cîntec gregorian; *calendario* ~ calendar gregorian.

grembialàta *s.f.* un şorţ; cît intră într-un şorţ.

grembiàle *s.m.* şorţ; ~ *col pettino* şorţ cu piept şi bretele.

grèmbio *s.m. (pop.)* **1.** poală. **2.** şorţ.

grembiùle *s.m.* şorţ; *(înv.)* *uomo di* ~ meseriaş, meşter.

grèmbo *s.m.* **1.** poală; *il bambino dorme col capo in* ~ *alla madre* copilul doarme cu capul în poala mamei; *gettarsi, mettersi in* ~ *a uno* a se încredinţa definitiv cuiva; *a* ~ *aperto* spontan şi generos. **2.** pîntecul matern: *portare un figlio in* ~ a purta un copil în pîntec. **3.** *(mar.)* partea cea mai umflată a unei pînze de corabie. **4.** *(fig.)* partea cea mai intimă a unui lucru; *la terra accoglie le sementi nel suo* ~ pămîntul primeşte seminţele în sînul său; *in* ~ *alla terra* în fundul pămîntului.

gremíre **I.** *vt.* **1.** a umple: *i vermi gremivano la terra* viermii umpleau pămîntul. **2.** a aglomera un loc: *una moltitudine di giovani gremiva la piazza* o mulţime de tineri umplea piaţa. **II.** *vr.* a deveni plin de; *l'aula si gremì di studenti* aula se umplu de studenţi.

gremíto *adj.* ticsit, înţesat; înghesuit; plin.

gréppa *s.f. (înv.)* v. **g r e p p i a.**

gréppia *s.f.* iesle; *(fig.) ha trovato una buona* ~ mănîncă o piine bună; *alzare la* ~ **a)** a ridica ieslea pentru ca vitele să nu mănînce tot fînul; **b)** a plăti un salariu mic; *la* ~ *dello stato* slujbă la stat; *non levare il capo dalla* ~ a nu se preocupa decît de nevoile proprii; *alla* ~ *(apostrofă)* la grajd, măgarule; *essere devoto alla* ~ a lucra numai pentru leafă.

gréppo *s.m.* **1.** margine de rîpă, povîrniş repede; *(înv.) far* ~ *(despre copii)* a strînge gura a plîns. **2.** *(înv.)* bordei **3.** *(fig. lit.)* loc infernal. **4.** *(înv.)* ulcică spartă.

grespígno *s.m. (bot.)* susai *(Sonchus oleraceus).*

gréto *s.m.* **1.** prund (de rîu). **2.** albie (de rîu).

grétola *s.f.* **1.** bară, gratie de sîrmă (la o colivie). **2.** şiretlic, subterfugiu, pretext. **3.** *(înv.)* aşchie; *fare in* ~*-e* a face ţăndări; *(fig.) trovar la* ~ a găsi ieşire dintr-o încurcătură, a o scoate la capăt, a fi viclean.

gretterìa *s.f.* zgîrcenie, meschinărie. *SIN. meschinità,* tircheria.

grettézza *s.f.* **1.** meschinărie, micime sufletească. **2.** îngustime de minte. **3.** zgîrcenie.

grétto **I.** *adj.* **1.** meschin, zgîrcit. **2.** îngust, strîmt la minte; *animo* ~ mic la suflet; *testa* ~*-a* cap obtuz. **II.** *s.m.* meschinărie.

grève *adj.* **1.** greu, apăsător; *tuono* ~ tunet înspăimîntător; *aria* ~ aer înăbuşitor; *tiro* ~ tir de artilerie puternic. **2.** dureros, chinuitor. **3.** *(dial.)* necioplit.

grézzo *adj. v.* **g r e g g i o.**

gricciolo **I.** *s.m.* **1.** *(înv.)* capriciu. **2.** *(aproape dial.)* fior. **3.** persoană zgîrcită. **II.** *adj. (dial.)* încreţit; răsucit.

gricciolo *s.m., adj. v.* **g r i c c i o.**

grida[1] *s.f.* **1.** *(înv., ist.)* strigare, poruncă domnească; decret, edict, anunţ. **2.** *(înv.)* zvon. **3.** *(înv.)* strigăt; ceartă. **4.** *(înv.)* faimă.

grida[2] *s.f. pl. v.* **g r i d e.**

gridacchiàre *vi. (a)* **1.** (despre păsări) a ţipa. **2.** (despre oameni) a se ciorovăi.

gridàre **I.** *vi. (a)* a ţipa, a zbiera; ~ *addosso/in testa; in capo* a ocărî, a certa pe cineva; ~ *allo scandalo* a denunţa un scandal; ~ *al miracolo* a se minuna; ~ *a più non posso* a striga cît te ţine gura; ~ *a tutti i venti* a spune tuturor; ~ *al ladro* a striga hoţul; ~ *evviva* a striga trăiască! **II.** *vt.* **1.** a striga, a chema (pe cineva); ~ *vendetta* **a)** a cere răzbunare; **b)** *(fam.)*; despre un lucru urît, prost lucrat, stricat) a inspira milă; ~ *accor'uomo* a striga după ajutor. **2.** a striga, a anunţa cu glas tare; ~ *ai quattro venti* a striga la toate răspîntiile; ~ *la merce* a lăuda o marfă. **3.** *(rar, lit.)* a aclama (ca împărat etc.); ~ *il nome di alcuno* a se declara partizan al cuiva. **4.** *(dial., fam.)* a ocărî, a striga la cineva; ~*coi tuoni* a striga în pustiu; *(înv.)*

~ *a testa* a striga cu glas tare. **5.** *(poetic)* a declama. **6.** a predica.

gridàrio *s.m. (ist.; jur.)* colecţie de strigări de ordonanţe.

gridàta *s.f.* **1.** ţipăt, strigăt. **2.** *(rar)* ocară.

gridatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** (cel) care strigă. **2.** *(rar)* strigător, vestitor, crainic.

gridellíno *adj.* liliachiu.

gridío *s.m. (fam.)* **1.** ţipete, strigăte (unul după altul). **2.** larmă.

grído, *gridi, s.m. grida s.f. pl.* **1.** strigăt; ţipăt; *fare, dare un* ~ a scoate un ţipăt; *(înv.) mettere a* ~ a provoca panică, dezordine; ~ *di giubilo* strigăt de bucurie. **2.** strigăt de animal. **3.** *(lit.)* aclamaţie; *(înv.) avere il* ~ a deţine recordul. **4.** *(fig.)* faimă, renume; *di* ~ cu renume, vestit; *alzare, levare a* ~ a deveni faimos, a face vîlvă. *SIN. rinomanza.* **5.** zvon; *di* ~ *in* ~ din gură în gură; *andar presso alle* ~*-a* a se lua după gura lumii. **6.** invocaţie; *il* ~ *dei popoli oppressi* strigătul de revoltă al popoarelor oprimate.

gridóne, *-óna s.m.* şi *f.* om care zbiară, om zgomotos.

grifàgno *adj. (lit.) (despre o pasăre)* răpitor, de pradă; *sparviero* ~ erete; *(fig.) occhio, sguardo* ~ ochi, privire rea, ameninţătoare.

grifàre *(înv.)* **I.** *vr., vt.* a mînca cu lăcomie. **II.** *vr. (dial.)* a se rostogoli.

grifàta *s.f.* **1.** *(rar)* lovitură dată cu botul, cu rîtul. **2.** rostogolire.

griffa *s.f.* **1.** *(mec.)* clamă; gheară, crampon. **2.** *(alpin.)* colţar.

griffóne *s.m.* grifon (specie de ciine de vînătoare.)

grifo[1] *s.m.* **1.** rît; bot; *ungersi il* ~ a mînca mult şi pe socoteala altuia; *rompere il* ~ a-i muta cuiva fălcile din loc; *torcere il* ~ a strîmba din nas. **2.** *(fig., depr.)* mutră. **3.** *(înv.)* ghicitoare, enigmă.

grifo[2] *s.m.* **1.** *(mit.)* grifon. **2.** vultan sur *(Vultus fulvus).* **3.** *(la pl.)* grifon (ciine). **4.** *(înv.)* bot; rît. **5.** *(înv.)* pumn dat peste faţă.

grifóne *s.m. v.* grifo[2].

grigiàstro *adj.* cenuşiu murdar.

grigiétto *adj.* cenuşiu deschis.

grigio, *grigi* **I.** *adj.* **1.** cenuşiu, gri; *zona* ~*-a* zonă intermediară/nesigură. **2.** cărunt; *capelli* ~*-i* păr cărunt. **3.** întunecat; *(fig.) essere* ~ a fi trist/rău dispus; *veder tutto* ~ a vedea totul în negru; *ora* ~*-a* pasă proastă; ~ *in volto* întunecat. **II.** *s.m.* **1.** (culoare) gri; *vestirsi di* ~ a se îmbrăca în gri. **2.** încărunţire, bătrîneţe.

grigiolàto *adj.* cenuşiu-murdar; ~ *di nero* punctat/amestecat cu negru.

grigióne *s.m. (zool.)* specie de nevăstuică (*Grisonia* sau *Viverra vittata*).

grigióni *s.m. pl.* grizoni (locuitori din Elveţia orientală, cantonul Graubünden).

grigióre *s.m.* **1.** aspect cenuşiu. **2.** încărunţire.

grigiovèrde *s.m.* **1.** culoare gri-verde. **2.** uniformă militară (la italieni).

griglia *s.f.* **1.** zăbrele. **2.** grătar (de sobă, de radiator). **3.** grătar de fript. **4.** *(electr.)* grilă.

grigliàta *s.f.* loc plin de greieri; *(fig., glumeţ)* pămînt sterp, neroditor.

grillànda *s.f. (înv., pop.) v.* ghirlanda.

grillàre *vi. (a)* **1.** a ţîrîi (ca greierele). **2.** a sfîrîi. **3.** a gîlgîi. **4.** a ţişni (ca peştele). **5.** a tresări (de bucurie). **6.** a-i trece prin cap, a i se năzări.

grillàstro *s.m.* specie de lăcustă.

grilleggiàre *vi. (a) (înv.)* a exulta, a jubila.

grillettàre *vi. (a), vt.* a (se) prăji, a sfîrîi.

grillétto *s.m. (dim.)* **1.** piedică, trăgaci (la armă). **2.** greieraş. **3.** capriciu.

grillo *s.m.* **1.** greier; *cuore di un* ~ om fricos; *andare a sentir cantare i* ~*-i* a muri; *(prov.) non cavare un* ~ *da un buco* a nu fi în stare de nimic; *pigliare il* ~ a se bosumfla; *gabbia da* ~*-i* colivie micuţă; *ha il capo pieno di* ~*-i* are sticleţi/gărgăuni în cap; *avere il capo ai* ~*-i, saltare il* ~ a-i trece prin minte; *mangiar quanto un* ~ a mînca cît o vrăbiuţă; *andare alla caccia dei* ~*-i* a se ocupa de lucruri mărunte; *indovinala,* ~ **a)** joc de copil; **b)** ghici dacă poţi. **2.** lăcustă. **3.** *(dial.)* bilă (la jocul de popice).

grillóne *s.m.* tulei.

grillotàlpa *s.f.* coropişniţă. *SIN. rufola, zuccaiola.*

grillòtti *s.m. pl. (mil.)* epoleţi de paradă.

grimaldèllo *s.m.* şperaclu.

grímo *adj.* **1.** mototolit, zbîrcit. **2.** sărac.

grinfia *s.f. (vulg.)* gheară.

grínta *s.f.* **1.** faţă încruntată; *a* ~ *dura* cu severitate. **2.** faţă obraznică/impertinenţă. **3.** *(sport)* tenacitate.

grínza *s.f.* **1.** încreţitură, zbîrcitură, cută (a pielii); *far le* ~*-e* a se zbîrci (de bătrîneţe); *levarsi le* ~*-e dal corpo* a mînca mult (după ce ai postit). **2.** cută, îndoitură (la stofă); *non fare una* ~ *(despre un raţionament, un calcul)* a fi precis, exact.

grínzo **I.** *s.m. (rar)* zbîrcitură. **II.** *adj.* zbîrcit.

grinzosità *s.f.* întăţişare zbîrcită/îmbătrînită; zbîrciturâ.

grinzóso *adj.* **1.** încreţit, zbîrcit. **2.** *(despre o stofă)* cutat; strîns. *SIN. rugoso.*

grinzúme *s.m. (colectiv, depr.)* **1.** zbîrcituri. **2.** stofă/piele cutată/zbîrcită.

grinzúto *adj. v.* grinzoso.

griòtta *s.f.* vişină.

grípo *s.m.* un fel de plasă de pescuit.

grippàggio *s.m. (mec.)* gripaj.

grippàre *vi., vr. (mec., despre motoare etc.)* a se gripa.

grippe *s.f. (med.)* gripă.

grippia *s.f. (mar.)* saulă.

grippo *s.m.* **1.** vas, navă (de comerţ sau vas-spital). **2.** vas de corsari.

grisàglia *s.f.* **1.** stofă de lînă (în tonuri cenuşii). **2.** tehnică decorativă pe ceramică sau pe mobilă de stil neoclasic.

grisèlla *s.f. (mar.)* grizea, scară de sart.

grisellíno *adj. v.* gridellino.

grisolàmpo *s.m. (miner.)* varietate de crizolit.

grispóllo *s.m.* ciorchine mic; parte dintr-un ciorchine

grissinificio *s.m.* fabrică de grisine.

grissíno *s.m.* grisină.

grisù *s.m.* grizu. *SIN. gas di miniera.*

groenlandése *adj., s.m.* şi *f.* groenlandez.

grógo *s.m. (bot.)* şofran *(Crocus sativus).*

gròma *s.f. (ant.)* instrument de agrimensură (la romani).

gromàtico *s.m. (ant.)* agrimensor (la romani).

grómma *s.f.* crustă, depunere, depozit (format de apă sau de vin).

grommóso *adj.* acoperit cu o crustă (de tartru, de drojdie de vin, de calcar depus de apă).

grónchio **I.** *adj. (lit.)* ţeapăn; contractat. **II.** *s.m.* om stîngaci/neîndemînatic.

grónda *s.f.* **1.** ştreaşină; *far* ~ a ieşi în afară; *cappello a* ~ pălărie cu bor lat. **2.** încruntare. **3.** pălărie cu borurile care atîrnă pe ceafă (la marinari).

grondàia *s.f.* **1.** marginea streaşinii. **2.** jgheab.

grondànte *adj.* ud, plin (de apă, de sînge etc.).

grondàre **I.** *vi. (a)* **1.** a şiroi; *gronda tutto* curg şiroaie

de pe el. **2.** *(despre transpirație)* a picura. **II.** *vt.* a vărsa, a lăsa să curgă în șuvoaie; *la ferita gronda sangue* rana sîngerează.

grondatúra *s.f.* **1.** picurare; șiroire. **2.** apă care curge din streașină.

grondón, grondóni *adv.* cu mers încet.

grónco, *-ghi, s.m. (iht.)* țipar-de-mare *(Conger vulgaris).*

gròppa *s.f.* **1.** crupă; *cavalcare in ~* a călări pe crupă. **2.** spinare; spate; *(fig.) aver molti anni sulla ~* a purta mulți ani în spinare; *non portare in ~* a nu îngădui o insultă; *(dial.) in ~* fără cheltuială. **3.** culme (de munte).

groppàta *s.f.* săritură de cal (arcuind crupa).

groppièra *s.f.* **1.** profil (la șa). **2.** valtrap (la șa).

gróppo *s.m.* **1.** *(lit.)* cocoloș, ghem; *far ~* a se pune de-a curmezișul; *far ~ alla gola* a i se pune un nod în gît. **2.** nod (la ață, în lemn etc.); *aver fatto il ~* a nu mai crește în înălțime. **3.** vijelie, vîrtej. **4.** *(fig., lit.)* dificultate.

gròppoli *s.m.* vin de Groppoli (Pistoia).

gropponàta *s.f.* lovitură dată cu crupa.

groppóne *s.m. (glumeț)* spate, spinare; *accarezzare il ~ a uno* a snopi în bătăi pe cineva; *ha più di sessant'anni sul ~* are șaizeci de ani bătuți pe muchie; *piegare il ~* a trudi.

groppóso *adj.* noduros.

gròssa *s.f.* **1.** *(com.)* douăsprezece duzini. **2.** ultimul somn al viermilor de mătase; *(fig.) dormir della ~* a dormi adînc.

grossàggine *s.f. (rar)* prostie, neștiință, ignoranță. *SIN. goffaggine, ignoranza.*

grosserèllo *adj.* **1.** grăsuț. **2.** *(fig.)* prostuț, nătîng, ignorant.

grosseria *s.f. (înv.)* **1.** prostie. **2.** argintărie. **3.** lucrătură în aur/argint.

grossézza *s.f.* **1.** mărime; volum; dimensiuni. **2.** densitate, desime, grosime; *far ~ (despre o haină)* a îngroșa; *~ d'acqua* umflarea apei; *~ d'animo* supărare, ciudă; *~ d'intelligenza* prostie; *~ d'udito* surzenie. **3.** diametru. **4.** *(înv.)* graviditate. **5.** *(rar)* grosolănie. *SIN. goffaggine, ignoranza.*

grossière I. *s.m.* aurar. **II.** *adj.* grosolan.

grossìsta, *-isti, s.m. (com.)* angrosist.

gròsso I. *adj.* **1.** mare, voluminos; *bestie ~-e* vite cornute mari; *caccia ~-a* vînătoare de mistreți etc.; *carne ~-a* carne de vită; *cane, pesce ~* om în stare să facă rău, rechin; *pezzo ~* om cu autoritate; *persona ~-a* persoană bogată. **2.** gros; des; *pasta ~-a* macaroane, tăiței; *dito ~* degetul mare. **3.** umflat; *mare ~* mare furtunoasă; *fiume ~* fluviu cu apele crescute; *aver il sangue ~* a-i fierbe sîngele (de mînie); *tela ~-a* pînză deasă; *filare ~* a nu se uita la amănunte; *ber ~* a accepta orice; *acqua ~-a* apă tulbure/mîloasă; *animo ~* ciudă; *un'ora ~-a* o oră cît o veșnicie; *donna ~-a* femeie gravidă; *stare/rimanere ~ con uno* a fi supărat pe cineva. **4.** dens; greu; *aver l'udito ~* a fi tare de ureche; *fiato ~* respirație grea/gîfîită; *aria ~-a* aer greu; *tempo ~* vreme înnourată; *fare il capo ~* a fi amețit de oboseală. **5.** important, mare; *questione ~-a* chestiune importantă; *fare il grande e il ~* a-și da aere/importanță; *far la voce ~-a* a vorbi supărat, a se răsti. **6.** grav, greu, *tempi ~-i* vremuri tulburi; *parola ~-a* vorbă grea. **7.** grosolan; *arte ~-a* meserie de fierar; *(înv.) barba ~-a* barbă neîngrijită. **8.** grosolan, necioplit. **9.** prost, ignorant; *gente ~-a* oameni ignoranți; *~ di pasta* cu mintea înceată; *~ di scienza e di parlare* idiot; *(înv.) andar ~ di una cosa* a nu pricepe. **10.** extravagant, ciudat; *dirle ~-e* a spune gogoși; *farla ~-a* a o face boacănă. **11.** *(în loc. adv.) in ~* **a)** angrò, cu ridicata; **b)** în general; *di ~* mult, în mare număr; *a un di ~* aproximativ. **II.** *s.m.* **1.** gros, grosul; *il ~ del corpo* trunchiul (omenesc). **2.** grosime, densitate. **3.** om grosolan, mojic. **4.** umflătură, tumoare. **5.** *(ist.)* gros (monedă venețiană). **6.** mod grosolan, grosolănie. **III.** *s.f.* grosolănie, manieră grosolană; *vivere alla ~-a* a trăi simplu.

grossolanaménte *adv.* **1.** grosolan. **2.** aproximativ, în mare, „grosso modo".

grossolanità *s.f.* grosolănie, mojicie. *SIN. rozzezza.*

grossolàno *adj.* grosolan; mitocan, mojic. *SIN. ordinario.*

grossulària *s.f. (bot.)* agriș *(Ribes grossularia).*

gròtta *s.f.* **1.** grotă. **2.** pivniță. **3.** tavernă.

grottésca *s.f.* pictură decorativă cu figuri grotești.

grottésco, *-eschi* **I.** *adj.* grotesc; *a ~-a* capricios. **II.** *s.m.* **1.** pictură/sculptură decorativă cu figuri grotești. **2.** *(teatru)* gen de comedie.

gròtto[1] *s.m.* **1.** grotă. **2.** margine de pădure/de pajiște. **3.** povîrniș. **4.** *(dial.)* pivniță pentru vin.

gròtto[2] *s.m.* pelican *(Pelecanus onocrotaleus).*

grottóso *adj.* **1.** plin de grote. **2.** încruntat.

grovièra *s.f.* brînză de Gruyère.

groviglio, *-igli, s.m.* **1.** nod (într-o țesătură). **2.** *(fig.)* încurcătură, complicație; *~ di idee* idei confuze.

gru *s.f. invar.* **1.** *(ornit.)* cocor *(Ardea grus, Grus grus).* **2.** *(mec.)* macara, elevator; *(mar.) ~ delle imbarcazioni* vinci; *carro ~* macara montată pe un autocamion (pentru depanaj). **3.** car mobil pentru filmare.

grúa *s.f. (pop.)* macara, elevator.

grúccia, *-úcce, s.f.* **1.** cîrjă; *essere (reggersi) sulle ~-e* a fi la strîmtoare; *tenere alcuno sulla ~* a duce pe cineva cu momeli; *~ dell'uscio* clanță (în formă de cîrjă). *SIN. stampello.* **2.** umeraș. **3.** *(înv.)* proteză (de picior).

grucciàta *s.f.* lovitură cu cîrja.

gruccióne *s.m. (ornit.)* albinel *(Merops apiaster).*

grúe *s.f. (rar) v.* gru.

grufolàre I. *vi. (a)* **1.** a rîma, a scurma (cu rîtul). **2.** *(fig.)* a mînca cu nasul în farfurie. **3.** a căuta, a scotoci. **II.** *vr.* (și *fig.*) a se tăvăli.

grugàre *vi. (a)* a gîngurí.

grugnàre *vi. (înv.) v.* grugnire.

grugnire *vi. (a)* **1.** a grohăi. **2.** *(fig.)* a cicăli, a bodogăni.

grugnito *s.m.* **1.** grohăit. **2.** *(fig.)* exprimare grotescă de neînțeles; *mi rispose con un ~* îmi răspunse cu un sunet grotesc.

grùgno *s.m.* **1.** rît; bot. **2.** *(fig., depr.)* mutră, față; *rompere il ~* a muta fălcile (din loc); *fare/tenere il ~* a fi îmbufnat, a se bosumfla; *dirgliela sul ~* a i-o spune cuiva în față.

gruguñone, *-óna s.m.* și *f.* **1.** îmbufnat, bosumflat. **2.** *(înv.)* lovitură dată peste față.

gruièra *s.f. v.* groviera.

gruísta, *-isti, s.m.* macaragiu.

grullàggine *s.f.* prostie, neghiobie, tîmpenie. *SIN. balordaggine, stupidità.*

grulleria *s.f.* faptă/vorbă prostească.

grùllo *adj.* **1.** neghiob. **2.** fără vlagă. **3.** timid, melancolic; prost. *SIN. fesso.*

grùma *s.f.* tartru, crustă (la vin, apă etc.).

grùmo *s.m.* **1.** cheag (de sînge etc.). **2.** cocoloș (de făină). **3.** mugur de floare.

grùmolo *s.m.* **1.** miez (de varză, de salată etc.). **2.** miez de pepene.

grumóso *adj.* **1.** cu cocoloaşe; granulos. **2.** acoperit cu o crustă.
grúppo *s.m. (med.)* crup.
gruppétto *s.m.* **1.** *(muz.)* apogiatură. **2.** *(înv.)* borcănaş de sticlă (pentru doctorii).
gruppiére *s.m.* crupier.
grúppo *s.m.* **1.** grup; ~ *fonetico* grup fonetic; ~ *tattico di fanteria* grup tactic de infanterie; *(electr.)* ~ *motore generatore* motor generator; ~ *parlamentare* grup parlamentar; *sanguigno* grup sangvin. **2.** *(muz.)* apogiatură. **3.** nod (în gît). **4.** *(înv.)* economii; agoniseală. **5.** *(sport)* grup de ciclişti; *staccare il* ~ a se detaşa de grup. **6.** *(geol.)* unitate stratigrafică a unei ere.
gruviéra *s.f. v.* groviera.
grùzzolo *s.m.* **1.** agoniseală, economii făcute cu trudă/din greu; *manomettere il* ~ a începe să cheltuieşti economiile agonisite. **2.** *(înv.)* grup; adunare.
gua' *interj. (dial.)* **1.** *(arată mirare)* ia te uită!, uite!, priveşte! **2.** *(arată nerăbdare)* hai!, hei! **3.** *(arată nepăsare)* aş!
guàco, -àchi, *s.m.* nume al multor plante din America centrală şi de sud întrebuinţate în medicina populară *(Mikania guaco)*.
guadàbile *adj. (despre o apă)* care poate fi trecută prin vad.
guadagnàre **I.** *vt.* **1.** a cîştiga; ~ *sulla sporta* a fura din banii de coşniţă. **2.** *(fig.)* a obţine, a dobîndi; ~ *alcuno* a-şi face prieten (pe cineva); ~ *tempo* a cîştiga timp; ~ *il sopravvento* a cîştiga întîietate; a se impune; ~ *fior di quattrini* a cîştiga bani buni; ~ *il porto* a ajunge în port; ~ *una scommessa* a cîştiga o prinsoare. **3.** a atinge, a ajunge (după multe greutăţi); ~ *l'alto mare* a ajunge în larg. **4.** a se alege cu. **5.** *(rar)* a cîştiga (un pariu, la un joc); *v.* vincere. **II.** *vi. (a)* a arăta bine; *visto di sera ci guadagna* văzut seara, arată mai bine. **III.** *vr.* ~*si una persona* a se împrieteni cu cineva.
guadagnàto *s.m.* cîştig, avantaj; *è tanto di* ~ este un cîştig neaşteptat/nescontat.
guadàgno *s.m.* **1.** cîştig; ~ *lordo* cîştig brut; *bestie da* ~ vite crescute pentru produsele lor; *cavallo di* ~ cal de montă; *(înv.) mettersi a*~ a se prostitua. **2.** folos, avantaj; profit; beneficiu; *(prov.) gran pericolo, gran* ~ cine nu riscă, nu cîştigă; *(ironic) bel* ~*!* mare cîştig!; *è più lo scapito che il* ~ nu face aţa cît faţa. *SIN. acquisto.*
guadagnucchiàre *vt.* a cîştiga de ici, de colo.
guadàre *vt.* a trece prin vad (o apă).
guàde *s.f. (pesc.)* plasă de mînă.
guaderèlla *s.f. (bot., în expr.)* ~ *crociata* rechie *(Reseda lutea)*.
guadino *s.m. (pesc.)* minciog de pescuit.
guàdo[1] *s.m.* **1.** vad; *passare a* ~ a trece prin vad; *entrare nel* ~ a se apuca de un lucru; *rompere il* ~ a o lua înainte; *tentare il* ~ a încerca vadul. **2.** *(fig.) tastare il* ~ a sonda pe cineva, a căuta să afli în ce ape se scaldă cineva. **3.** *(fig., lit.)* trecere.
guàdo[2] *s.m. (bot.)* drobuşor *(Isatis tinctoria)*; ~ *selvatico* drobiţă *(Genista tinctoria)*.
guadóso *adj.* cu multe vaduri.
guàito *s.m. (înv.)* mitocan.
guaglióne *s.m. (dial.)* **1.** copil; băiat. isteţ. **2.** puşlama.
guagnèle *s.m. pl. (înv.)* evangheliile; *(în expr.) alle* ~*!* pe toţi sfinţii!
guài *interj. (ameninţare)* vai!; ~ *a me,* ~ *a lui* vai de mine! vai de el!
guaiàco, -àchi, *s.m. (bot.)* gaiac *(Guaiacum officinale)*.
guaiacòlo *s.m. (farm.)* gaiacol.
guaíme *s.m. (agr.)* otavă.
guaina *s.f.* **1.** teacă; *(prov.) tal* ~*, tal coltello* cum e turcul şi pistolul. **2.** cutie (în care se ţine un văl, un obiect sacru etc.). **3.** tiv (prin care se trece un şiret la o fustă, o pungă etc.). **4.** *(anat.)* membrană (care îmbracă un vas etc.). **5.** *(bot.)* teacă. **6.** corset feminin.
guàio *s.m. (fam.)* **1.** necaz; supărare; *trovarsi in brutti* ~*-i* a se afla în încurcătură, a avea mari neplăceri. **2.** nenorocire; pagubă. **3.** *(înv.)* vaiet, jelanie.
guaiolàre *vi. (a)* **1.** a chelălăi (încet). **2.** a se văicări.
guaiolío *s.m.* chelălăit lung/continuu.
guaire *vi.* **1.** a chelălăi. **2.** *(depr.)* a se văita.
guaita *s.f. (înv.)* **1.** pîndă; gardă, pază. **2.** santinelă (de noapte).
guaito *s.m.* **1.** chelălăit. **2.** văicărit.
gualcaménto *s.m.* datul la piuă.
gualcàre *vt.* a da la piuă, a bate cu maiul.
gualchièra *s.f.* piuă (de apă, mecanică).
gualchieràio *s.m. (rar)* piuar.
gualcire *vt.* a mototoli, a boţi.
gualdàna *s.f. (înv.)* **1.** cotropire, năvălire; incursiune. **2.** bandă înarmată.
guàldo *s.m. (înv.)* **1.** pădure. **2.** parc de vînătoare.
gualdràppa *s.f.* valtrap, cioltar.
gualèrcio *adj. (înv.)* **1.** saşiu. **2.** murdar, soios.
guàlma *s.f.* murdărie.
guanàco, -àchi, *s.m. (zool.)* lamă sălbatică *(Auchenia huanaco)*.
guància *s.f.* **1.** obraz, bucă; falcă; *battersi la* ~ a se căi; *tingersi le* ~*-ce* a se farda. **2.** latură, falcă (la cleşte, la brăzdarul plugului etc.). **3.** *(mil.)* obrăzar.
guancialàio *s.m.* închirietor (la teatru, în gări) de perne.
guancialàta *s.f.* lovitură dată cu perna (în glumă).
guanciàle *s.m.* **1.** pernă; *dormire tra due* ~*-i* **a)** a se simţi în siguranţă, a dormi liniştit; **b)** a se culca pe o ureche. **2.** *(înv.)* obrăzar. **3.** *(mec.)* tampon.
guancialétto *s.m. (dim.)* perniţă.
guancialino *s.m. (dim.)* **1.** perniţă de ace. **2.** tifon (de rană). **3.** *fare a* ~ un fel de susţinere făcută cu braţele unite a două persoane.
guanciàta *s.f.* palmă (pe obraz).
guàno *s.m.* îngrăşămînt.
guantàio, -àia *s.m.* şi *f.* mănuşar, mănuşereasă.
guanteria *s.f.* fabrică/magazin de mănuşi.
guantièra *s.f.* **1.** *(înv.)* cutie de ţinut mănuşi. **2.** tavă, taler (pentru dulciuri etc.).
guànto *s.m.* mănuşă; *mettersi/infilarsi/calzarsi i* ~*-i* a-şi pune mănuşile; *mezzi* ~*-i* mitene; ~*-i a sacchetto,* ~*-i monchini* mănuşi cu un singur deget; ~*-i imbottiti/da sci* mănuşi căptuşite/pentru schi; ~ *al caviale* mănuşi murdare; *in* ~*-i gialli* la mare ţinută; *gettare il* ~ a arunca mănuşa, a provoca; *raccogliere il* ~ a ridica mănuşa, a primi provocarea; *trattare una cosa (una persona) coi* ~*-i* a se purta cu mănuşi (faţă de cineva, de ceva); *ladro in* ~*-i gialli* hoţ în haine negre; *in* ~*-i* cu mănuşi; *(înv.) dare nel* ~ a intra pe mîna cuiva; *(înv.) mangiarsi i* ~*-i* a se topi de dragoste; *l'amore passa il* ~ dragostea trece peste orice; *calzare come un* ~ a veni ca o mănuşă, a se potrivi foarte bine; *balzar la palla sul* ~ a ţi se oferi ocazia.
guantóne *s.m.* mănuşă de scrimă/de box.
guàppo *adj., s.m. (dial.)* **1.** vagabond, bandit. **2.** (persoană) de eleganţă vulgară. **3.** arogant.
guaràgno *s.m. (înv.)* armăsar.
guaràna *s.f.* drog, excitant (bogat în cafeină).

guardabarrière *s.m. invar.* cantonier.
guardabòschi *s.m. invar.* pădurar.
guardabuòi *s.m. (ornit.)* stîrcul-de cireadă *(Ardeola ibis)*.
guardacàccia *s.m. invar.* paznic (la vînătoare).
guardacènere *s.m. invar.* grilaj în fața sobei pentru a opri căderea cărbunilor/a cenușii. *SIN. parafuoco.*
guardacòrpo *s.m. (mar.)* parapet.
guardacòste I. *s.m. invar.* santinelă de coastă; grănicer. II. *adj. nave* ~ canonieră de coastă.
guardacucina *s.f.* oficiu (lîngă bucătărie).
guardafili *s.m. invar.* linior (la telecomunicații).
guardafrèni *s.m. invar.* frînar.
guardalinee *s.m. invar.* 1. *(ferov.)* picher. 2. *(sport)* arbitru de tușă.
guardamalàti *s.m. invar.* infirmier.
guardamàno *s.m. invar.* 1. gardă (de sabie). 2. mănușă de piele (de protecție). 3. piedică (la mînă). 4. parapet sau coridor de-a lungul scării.
guardaménto *s.m. (înv.)* privire.
guardanàppa *s.f. (înv.)* prosop.
guardanìdio *s.m.* (ou de) cuibar.
guardanìdo *s.m. v.* guardanidio.
guardaportóne *s.m.* portar (în livrea).
guardàre[1] I. *vt.* 1. a privi; ~ *torto* a se uita pieziș; ~ *in viso* a privi drept în ochi; ~ *per il sottile* a fi chițibușar; *la finestra guarda la valle* fereastra dă spre vale. 2. a păzi, a îngriji; ~ *a vista* a nu scăpa din ochi; ~ *il morto* a veghea mortul; ~ *un ammalato* a supraveghea un bolnav; ~ *di buon occhio* a privi cu ochi buni; ~ *in cagnesco qlc.* a privi pe cineva cu ochi răi; ~ *le feste* a ține sărbătorile. 3. a păstra, a ține; ~ *il letto* a sta la pat. 4. a feri; ~ *le spalle* a se feri de o cursă; *Dio guardi, scampi e liberi* ferească Dumnezeu! 5. a ține (o sărbătoare); a urma (o lege). II. *vi. (a)* 1. a ține seama de; a se interesa; ~ *ai fatti propri* a-și vedea de treabă. 2. a lua seama, a fi atent; *guarda!* bagă de seamă!; *che state a* ~ ? ce vă pierdeți vremea? 3. a căuta să, a avea grijă; ~ *di far presto* vezi să termini repede. 4. a se referi, a privi; *la legge non guarda indietro* legea nu are putere retroactivă. III. *vr.* 1. a se privi. 2. a se păzi, a se feri; ~ *si ai fianchi* a se feri de ceva rău/de o cursă; *non* ~*si più* a rupe raporturile cu cineva.
guardàre[2] *s.m.* 1. privire. 2. *(înv.)* ascunziș. 3. *(înv.)* atenție, grijă specială.
guardaròba I. *s.f.* 1. garderob, șifonier. 2. *(teatru)* garderobă. II. *s.m.* și *f. invar.* garderobier.
guardarobière, *-èra s.m.* și *f.* garderobier.
guardasàla *s.m. invar.* controlor la ușa unei săli de așteptare (în gări).
guardasigilli *s.m. invar.* 1. *(ist.)* păstrător al sigiliului. 2. ministru de justiție.
guardastèlle *s.m. (înv.)* telescop.
guardàta *s.f.* privire, aruncătură de ochi; *dare una* ~ a arunca o privire.
guardatàccia *s.f.* privire piezișă.
guardatùra *s.f.* privire, căutătură.
guardavìa *s.m. invar.* grilaj (de-a lungul unui trotuar aglomerat).
guardavìvande *s.m. invar.* dulap cu sită.
guàrdia I. *s.f.* 1. păstrare; *lasciare a* ~ a lăsa în păstrare. 2. pază; *prender a* ~ a lua seama, a avea grijă; *stare a buona* ~ a fi foarte atent; *essere in* ~ a fi în gardă; *mettere in* ~ a pune în gardă; *mettersi/porsi/stare in* ~ a se pune/a fi în gardă. 3. gardă; *montar la* ~ a fi de gardă; ~ *del corpo* gardă personală. 4. gardian, paznic; ~ *di pubblica sicurezza* gardian public; ~ *forestale* pădurar; ~ *di finanza* vameș; ~ *pontificale* garda pontificală; ~ *del fuoco* pompier; ~ *del sepolcro* paznic gurăcască; ~ *morta* sperietoare (pe cîmp). 5. gardă medicală. 6. gardă (la sabie). 7. înălțimea apei (la un stăvilar). 8. *(tipogr.)* pagină de gardă. II. *s.m.* pădurar, paznic.
guardiamarina *s.m. invar. (mar.)* cadet.
guardianàto *s.m.* 1. grad/funcție de paznic. 2. grad/funcție de stareț.
guardiàno *s.m.* 1. păzitor, paznic; îngrijitor (de vite, de închisoare etc.). 2. cantonier. 3. *(bis.)* stareț.
guardìna *s.f.* cameră de arest preventiv.
guardinfànte *s.m.* 1. crinolină. 2. *(înv.)* linie (la o rochie).
guardìngo, *-inghi, adj.* prudent, prevăzător.
guardiòla *s.f.* 1. cameră de gardă. 2. gheretă de paznic/de santinelă.
guardiuòlo *s.m.* 1. paznic de noapte. 2. *v.* guardiola.
guàrdo *s.m.* 1. *(poetic)* privire. 2. pază; *essere ai* ~*-i* a fi de pază.
guarentìgia, *-igie, s.f. (lit.)* 1. garanție. 2. *(la pl.)* acte, documente (constituind o garanție).
guarentire *vt. (rar) v.* garantire.
guàri *adj. invar., adv. (înv., mai ales precedat de o negație)* deloc; mult; *non ha* ~ nu de mult (timp), adineaori; *fra non* ~ peste puțin; *non* ~ *di spazio* nu mult spațiu.
guaribile *adj.* vindecabil, curabil.
guarigiéne *s.f.* vindecare.
guariménto *s.m. (rar)* vindecare.
guarire *vt., vi. (e)* a (se) vindeca; *(înv.)* ~ *del felone* a învinge necinstea; ~ *del restio* a înfrînge încăpățînarea.
guaritóre, *-trice s.m.* și *f.* vindecător *(depr.)* feleer.
guarnàcca *s.f. (ist.)* haină lungă (de bărbat sau femeie).
guarnèllo *s.m. (înv.)* 1. barhet. 2. fustă; jupon.
guarnigióne *s.f.* 1. garnizoană. 2. *(înv.)* podoabă, garnitură.
guarniménto *s.m. (lit.)* 1. garnitură, podoabă. 2. *(înv.)* apărare, adăpost. 3. *(mar.)* echipament. 4. *(înv.)* echipă de soldați. 5. *(constr.)* garnisaj.
guarnire *vt.* 1. a garnisi, a împodobi. 2. *(mil.)* a fortifica. 3. a echipa, a înzestra.
guarnito *adj.* 1. înzestrat; prevăzut cu; *ben* .~ cu mulți bani. 2. garnisit; *piatto* ~ fel de mîncare cu garnitură.
guarnitùra *s.f.* 1. garnisire, împodobire. 2. garnitură.
guarnizióne *s.f.* 1. garnitură (la haine). 2. *(la pl.)* garnitură (la mîncare). 3. *(tehn.)* garnitură.
guàsco, *-àschi, adj. (geogr.)* gascon.
guasconàta *s.f.* laudă exagerată, minciună, fanfaronadă.
guascóne *s.m., adj.* 1. gascon (locuitor). 2. *(fig.)* lăudăros, fanfaron.
guastacàvoli *s.m.* înfigărețe.
guastàda *s.f. (înv.)* carafă.
guastafèste *s.m. invar. (pop.)* persoană care indispune (la petreceri).
guastaménto *s.m. (înv.)* stricăciune, vătămare; pagubă.
guastamestièri *s.m. invar.* 1. cîrpaci. 2. încurcă-lume. 3. negustor necinstit.
guastàre I. *vt.* 1. a strica; a prăpădi; ~ *il sangue* a supăra, a irita; *non voglio* ~*-mi il sangue* nu vreau să-mi fac sînge rău; ~ *la creatura* a avorta; ~ *la coda al fagiano* a lăsa la o parte ce este mai frumos (într-o povestire); *(fig.)* ~ *le uova nel paniere a uno* a strica/a zădărnici planurile cuiva. 2. a strica

o prietenie/o relaţie etc. 3. *(impers.) guasta* supără, plictiseşte; *non guasta* nu strică. **II.** *vr.* **1.** a se strica, a se putrezi. **2.** a se strica; a-şi strica ceva; *il tempo si guasta* se strică vremea; *~-si la testa* a-şi impuia capul (cu lecturi proaste, prejudecăţi etc.). **3.** a se supăra; *non voglio ~-mi il sangue* nu vreau să-mi stric dispoziţia; *~-si con alcuno* a strica o prietenie; *~-si l'un l'altro* **a)** a se răni; **b)** a se omorî.

guastastòmachi *s.m. invar. (fam.)* băutură/mîncare indigestă.

guastàto *adj.* **1.** stricat. **2.** pervertit, corupt.

guastatóre, -trice **I.** *adj., s.m.* şi *f.* **1.** *(rar)* stricător. **2.** risipitor. **3.** *(înv.)* devastator, distrugător. **II.** *s.m. pl.* **1.** *(mil.)* genist distrugător. **2.** *(ist.)* jefuitori (care veneau în urma trupelor).

guastatùra *s.f.* stricare; distrugere.

guàsto **I.** *part. tr.* de la g u a s t a r e. **II.** *adj.* **1.** stricat; *(înv.) cane ~* cîine turbat; *avere il sangue ~* a fi iritat/supărat. **2.** devastat. **3.** *(fig.)* corupt, stricat. **III.** *s.m.* **1.** stricăciune, pagubă. **2.** devastare, jaf. **3.** *(mec.)* defecţiune, deranjament. **4.** neînţelegere, dezacord.

guatàre *vt. (înv., poetic)* **1.** a fixa, a privi insistent. **2.** a observa; a pîndi.

guatemaltèco *adj., s.m.* guatemalez, (locuitor) din Guatemala.

guatemalése *adj., s.m. v.* g u a t e m a l t e c o.

guàttero *s.m. v.* s g u a t t e r o.

guattíre *vi. (a)* a scînci; a scheuna, a chelălăi.

guàzza *s.f.* **1.** rouă abundentă. **2.** *(tosc.)* bani; *venir la ~* a cîştiga.

guazzabugliàre *vi. (a; rar)* a amesteca, a încurca, a învălmăşi.

guazzabùglio, -ùgli, *s.m. (fam.)* **1.** amestecătură, dezordine, harababură. **2.** amestec de ingrediente (în mîncare). **3.** *(înv.)* lapoviţă.

guazzabugliône *s.m. (fam.)* încurcă-lume, zăpăcit.

guazzàre **I.** *vi. (a)* **1.** *(despre un lichid)* a se agita, a se clătina; *l'uovo guazza* oul nu e proaspăt. **2.** a se bălăci; a se lăfăi; *~ in una cosa* a se lăfăi în ceva. **II.** *vt.* **1.** *(rar)* a treče prin vad. **2.** a agita un lichid (în vas).

guazzàta *s.f.* **1.** bălăceală; *dare una ~ al cavallo* a duce calul la adăpat. **2.** rouă.

guazzatóio *s.m.* **1.** adăpătoare; loc unde se bălăcesc vitele. **2.** loc unde se spală lîna.

guazzeróne *s.m. (înv.)* clin (la rochie).

guazzétto *s.m.* **1.** sos; rîntaş; *andare in ~* a nu mai putea de bucurie. **2.** tocană; mîncare cu sos.

guàzzo **I.** *s.m.* **1.** băltoacă. **2.** *(dial.)* vad; *passare a ~ qualcosa* a nu vorbi despre un lucru, a trece peste. **3.** revărsare de rîu. **4.** alcool, rom (în care se păstrează fructe). **5.** *(pict.)* guaşă. **II.** *adj.* stricat, alterat; *uova ~-e* ouă stricate.

guazzóso *adj.* **1.** noroios; umed; *terreno ~* pămînt umed. **2.** umezit (de rouă).

guazzúme *s.m.* baltă, mocirlă.

gúbbia *s.f. (dial.)* grup de cai sau catîri înhămaţi la un car, atelaj.

guelfeggiàre *vi. (a; lit., ist.)* a fi din partidul ghelfilor, a avea ideile lor.

guelfismo *s.m. (ist.)* ghelfism.

guèlfo *s.m. (ist.)* **1.** ghelf, partizan al împăratului, potrivnic puterii papale în evul mediu italian. **2.** monedă florentină.

guenciàre *vi. (e) v.* g u e n c i r e.

guencíre *vi. (e)* a se strecura, a o tuli.

guèrcio *adj. (vulg., depr.)* saşiu, care se uită cruciş.

guerèza *s.f.* specie de maimuţă *(Colobus guereza).*

gueríre *vt., vi. (înv., dial) v.* g u a r i r e.

guernáre *vt. (înv., dial) v.* g u a r n i r e.

guèrra *s.f.* **1.** război; *muover ~* a declanşa războiul; *menar/portar ~* a duce război; *venire in ~ con* a intra în război cu; *~-e servili* răscoale de sclavi; *(înv.) ~ di trattenimento* război de uzură; *~ domestica* războire (între rude); *~ fredda* război rece; *~ aperta* război deschis; *a ~ finita* pe viaţă şi pe moarte, pînă la capăt; *far ~ a uno* a pune gînd rău cuiva; *correre in ~ di alcuno* a intra în conflict cu cineva; *fare ~* a chinui, a necăji; *~ a coltello* duşmănie înverşunată; *~ a colpi di spillo* război surd; *~ lampo* război fulger. *SIN. dissidio, lotta.* **2.** *(poetic)* cazană, muncă, strădanie.

guerrafondàio, -ài, *s.m.* aţiţător la război.

guerrafondísmo *s.m.* aţiţare la război.

guerraiòlo *adj., s.m.* partizan al războiului.

guerreggiaménto *s.m. (rar)* războire.

guerreggiàre **I.** *vi. (a)* a se război, a purta război. **II.** *vt.* **1.** a cotropi. **2.** *(fig.)* a combate; a ataca.

guerreggiàto *adj.* combătut; *guerra ~-a* războiul (în curs).

guerregglatóre, -trice, *s.m.* şi *f.* războinic.

guerréseo, -éschi, *adj.* războinic.

guerrière *adj., s.m. (înv.) v.* g u e r r i e r o.

guerrièro **I.** *adj. (lit.)* războinic. **II.** *s.m.* **1.** războinic, luptător. **2.** *(înv.)* duşman.

guerriglia *s.f.* război de gherilă.

guerrigliéro *s.m.* luptător de gherilă, franctiror, partizan.

guerrísta *s.m.* războinic, luptător (încercat).

gufàggine *s.f. (rar)* izolare (de lume), mizantropie.

gufàre **I.** *vi. (a; rar)* a şuiera, a ţipa (ca bufniţa). **II.** *vt.* a batjocori.

gufeggiàre *vi. (a) (fig.)* a fi ursuz/mizantrop.

gúfo *s.m.* **1.** *(ornit.)* bufniţă, buhă *(Bubo bubo). SIN. bubone.* **2.** *(fig.)* om singuratic. **3.** *(bis.)* blană (purtată pe umeri de preoţii canonici). **4.** *(mec.)* aparat de bruiaj.

gúglia *s.f. (arhit.)* **1.** turlă ascuţită; ornament piramidal (în stilul gotic). **2.** *(pop.)* obelisc.

guída *s.f.* **1.** ghid; călăuză. **2.** *(mil.)* primul şi ultimul soldat (în acelaşi rînd); *(ist.) reggimento delle ~-e* regiment de cavalerie. **3.** îndrumar, îndreptar (manual). **4.** îndrumare. **5.** conducere; *lezioni di ~* lecţii de conducere a automobilului. **6.** preş. **7.** *(mec.)* ghidaj. **8.** volan (la automobil). **9.** *(la pl.)* frîuri. **10.** *(tehn.)* culisă, glisieră. **11.** pilot al unui vehicul.

guidaiólo *adj., s.m.* (animal) din fruntea unei turme/unei cirezi.

guidaléseo, -éschi, *s.m.* **1.** rosătură, rană (provocată de hamuri); *toccare/cogliere nel ~* a pune degetul pe rană. **2.** *(depr.)* julitură (la om). **3.** *(glumeţ)* durere fizică, jenă. **4.** tară morală, viciu.

guidardóne *s.m.* şi *deriv. (înv.) v.* g u i d e r d o n e şi *deriv.*

guidàre **I.** *vt.* **1.** a călăuzi, a îndruma; a ghida; *~ un negoziato* a încheia un acord. **2.** a conduce (un vehicul). **3.** *(mil.)* a comanda. **4.** *(mus.)* a dirija. **5.** a îngriji. **II.** *vr.* a se conduce, a se orienta.

guidatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** vizitiu. **2.** şofer. **3.** îndrumător, călăuză, ghid.

guiderdonàre *vt. (lit., rar)* a răsplăti, a recompensa.

guiderdóne *s.m. (lit.)* **1.** răsplată; premiu. **2.** *(înv.)* dobîndă.

guidóne *s.m.* **1.** *(înv.)* călăuză; comandant. **2.** *(mil.)* fanion. **3.** *(înv.)* steag; steguleţ. **4.** *(înv., mil.)* companie. **5.** *(înv., rar)* pungaş, ticălos.

guidosiitta *s.m. (sport)* bob, bobslei.

guidovìa *s.m.* schilift, funicular pentru schiori; teleferic.
guidrigildo *s.m.* *(ist., jur.)* „preţul sîngelui" (sumă plătită de ucigaş familiei celui ucis de el).
guiggia, *-igge, s.f.* **1.** *(la pl.)* şiret de piele (pentru sandale). **2.** *(la sg.)* curea (cu care se ţinea scutul).
guigliottìna *s.f.* *(rar)* *v.* ghigliottina.
guìndolo *s.m.* depănătoare, virtelniţă.
guinzagliàre *vt.* **1.** a duce cîinele de lanţ. **2.** a lega lanţul de zgardă (la cîine).
guinzàglio, *-àgli, s.m.* **1.** lanţ, curea (pentru cîini), lesă; *stare in* ~ a avea răbdare; *stare bene in un* ~ a se împăca bine. **2.** ham pentru copii.
guisa *s.f.* **1.** fel, mod, manieră; *in* ~ *che* astfel încît; *a* ~ *di* chipul, ca; *in ogni* ~ în orice fel, în orice chip. **2.** *(înv.)* modă.
guitterìa *s.f.* **1.** murdărie. **2.** *(fig.)* calicie. **3.** calcinaj.
guìtto I. *adj.* *(pop.)* **1.** murdar (din zgîrcenie). **2.** *(fig.)* zgîrcit, meschin. **II.** *s.m.* **1.** actor comic (de rînd). **2.** ţăran sărac (emigrant).
guizzàre *vi.* *(a)* a scăpa printre degete, a ţîşni (ca un peşte, un fulger); ~ *in piedi* a ţîşni în picioare, a se ridica brusc; ~ *di mano* a-i aluneca din mînă.
guizzàta *s.f.* *v.* guizzo.
guìzzo *s.m.* **1.** săritură, salt; *dare un* ~ a se îndepărta dintr-o săritură; *(despre peşte)* a se zbate, a zvîcni; *(despre flacără)* a tremura. **2.** ţîşnitură.
gùscio, *gùsci, s.m.* **1.** coajă, găoace (de nuci, de ouă etc.). **2.** carapace, cochilie; *tenersi/stare nel suo* ~ a trăi izolat; *avere il* ~ *in capo* a avea minte de copil. **3.** faţă (de pernă, de saltea). **4.** *(mar.)* luntre, barcă mică (de baltă). **5.** scheletul unei construcţii, unei nave. **6.** *(arhit.)* scobitură ornamentală. **7.** talger al unei balanţe.
guscióne *s.m.* coajă de castană (goală înăuntru).
gùsla *s.f.* *(muz.)* guzlă.
gustaménto *s.m.* *(rar)* gustare, gustat.
gustàre I. *vt.* **1.** a gusta, a încerca gustul. **2.** a degusta, a savura; *me la gusto* îmi place, savurez. **3.** *(fig.)* a simţi, a gusta, a aprecia (o operă, un scriitor). **4.** *(înv.)* a înţelege bine. **II.** *vi.* *(a)* a fi pe plac, a plăcea; *musica che non mi gusta* muzică ce nu-mi place.
gustativo *adj.* gustativ.
gustatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană cu gusturi rafinate (la mîncare).
gustazióne *s.f.* gustare; degustare; savurare.
gustévole *adj.* *(rar)* **1.** plăcut la gust, gustos. **2.** *(fig.)* plăcut, agreabil.
gùsto *s.m.* **1.** gust; *(prov.) tutti i* ~*-i son* ~*-i* fiecare cu gustul lui; *fare il* ~ a-şi obişnui gustul cu. **2.** plăcere; *pigliar/prenderci* ~ a prinde gustul, a prinde gust de ceva; *provar* ~ a-i plăcea, a face plăcere; *averci* ~ a se bucura de ceva; *ci ho* ~ îmi place; *di* ~ cu multă plăcere. **3.** dorinţă, înclinaţie; *a proprio* ~ după propriul său gust; *sul* ~ *di* în genul/în felul cuiva; *levarsi/cavarsi il* ~ a-şi satisface o poftă. **4.** degustare. **5.** stil; *è il* ~ *di Parigi* e stilul din Paris.
gustosaménte *adv.* cu mare plăcere; cu poftă.
gustosità *s.f.* gust bun, savoare; calitate de a fi gustos.
gustóso *adj.* **1.** gustos. *SIN. saporito.* **2.** plăcut, desfătător. *SIN. ameno.* **3.** amuzant, nostim.
gútta *s.f.* **1.** *(înv.)* picătură. **2.** un fel de răşină.
guttapèrca *s.f.* gutapercă.
guttifero *adj.* *(bot.)* gumifer.
gutturàle I. *adj.* gutural. **II.** *s.f.* *(fon.)* guturală.
gutturalismo *s.m.* pronunţare guturală.

H

h *[acca] s.f. (litera)* h; *(fig.) non vale un'acca* nu face nici două parale; *non ci capisco un'acca* nu înţeleg nici o boabă/nici o iotă; *non ne so un'acca* habar nu am.
habanera *s.f.* habaneră.
habitat *s.m.* habitat.
habitus *s.m.* **1.** *(biol.)* habitus. **2.** comportament obişnuit.
haík *s.m.* veşmîntul alb al berberilor.
haitiàno *adj., s.m.* haitian, (locuitor) din Haiti.
halo *s.m. v.* a l o n e.
hall *s.f. invar.* hol.
hàlfa *s.f. (bot.)* v. s t i p a.
hamàc *s.m. v.* a m a c a.
hamster *s.m. (zool.)* hîrciog *(Cricetus cricetus)*.
handicàp *s.m. invar.* handicap; greutate, piedică.
handicappàre *vt.* a handicapa.
handicappàto *adj.* handicapat.
hansa *s.f. (ist.)* hansă.
hanseàtico *adj. (ist.)* hanseatic, care ţine de hansă.
hàrem, harèm *s.m. invar.* harem.
harmònium *s.m. invar. v.* a r m o n i o.
haseìse *s.m. invar.* haşiş.
havaiàno *adj., s.m.* havaian, (locuitor) din Havai.
hegelianìsmo *s.m. v.* h e g h e l i a n i s m o.
heghelianìsmo *s.m.* hegelianism.
heghelièano *adj., s.m. (fil.)* hegelian.
helìum *s.m. v.* e l i o.
hennè *s.m. invar.* vopsea de păr.
hèrtz *s.m. (fiz.)* herţ.
hertziàno *adj. (în expr.) onde ~-e* unde herţiene.
hidàlgo *s.m. (lit.)* hidalgo.
hihòn *interj.* iha (strigăt care imită răgetul măgarului)
himalaiàno *adj., s.m.* (locuitor) din Himalaya.
hinterlànd *s.m. invar.* hinterland.
hitleriàno *adj., s.m. (pol.)* hitlerist.
hitlerìsmo *s.m. (pol.)* hitlerism.
hobby *s.m. invar.* hobi, distracţie preferată.
hocheìsta, -isti *s.m. (sport)* hocheist.
hockey *s.m. invar.* hochei.
hostess *s.f. invar.* stiuardesă.
hui *interj. (exprimă mirare, durere)* vai!
hurrà *interj.* ura!
hussìta, -iti, *s.m. (ist.)* husit.

I

i[1] *s.m., s.f. (simetul şi litera)* i; *mettere i puntini sugli i* a pune punctul pe i; ~ *greco* igrec, ipsilon.
i[2] *art. hot. m. pl. v.* il[1].
i[3] *pron. pers. a III-a dat. sg. (înv., poetic) v.* lui[1].
i[4] *adv. (înv.) v.* vi.
i' *pron. pers. I. sg. (poetic)* eu.
iacéa *s.f. (bot.)* ţintaură *(Centaurium umbelatum).*
iacère *vt. (înv.) v.* giacere.
iacintèo, iacintino *adj. (lit.)* albăstrui-violet.
iacinto *s.m. (poetic) v.* giacinto.
iacobèa *s.f. (bot.)* rugină *(Senecio Yacobaea).*
iade *s.f. pl. (înv.)* viadi.
iadi *s.f. pl. (astron.)* hiadele.
iafético, -ici, *adj.* care se referă la Iafet, patriarh biblic.
ialino *adj.* transparent, străveziu (ca sticla).
ialite *s.f.* **1.** *(miner.)* varietate de opal, hialită. **2.** varietate de sticlă neagră, hialită.
ialografia *s.f.* pictură pe sticlă.
ialurgia *s.f.* fabricarea sticlei.
iamatòlogo, *-ogi, s.m.* japonolog, niponolog.
iàpige *s.m.* vint rece.
iàrda *s.f.* iard.
iatagàn *s.m.* iatagan.
iàto *s.m. (lingv.)* hiat.
iattànza *s.f.* fală, trufie. *SIN. arroganza, millanteria, tracotanza.*
iattùra *s.f.* **1.** *(lit.)* nenorocire, pagubă. **2.** aruncare a unui obiect etc.
ibèrico *adj.* iberic.
ibèride *s.f. (bot.)* limba-mării *(Iberis umbellata).*
iberismo *s.m. (lingv.)* iberism.
ibernànte *adj. (zool.)* hibernant.
ibernazióne *s.f.* hibernare.
ibi *s.m. v.* ibis[1].
ibice *s.m. (înv.)* ţap sălbatic.
ibis[1] *s.m. (ornit.)* ibis *(Ibis aethiopica* sau *religiosa).*
ibis[2] *s.m. (în expr.) un* ~ răspuns contradictoriu/neclar/ambiguu.
ibisco, *-ischi, s.m. (bot.)* ibiscus.
iblèo I. *adj. (lit.)* din Iblea (oraş în Sicilia); *miele* ~ miere foarte bună. **II.** *adj., s.m.* (locuitor) din provincia Ragusa.
ibridàre *vt.* a hibridiza, a hibrida.
ibridazióne *s.f.* hibridare.
ibridismo *s.m.* hibriditate.
ibrido I. *adj.* hibrid (şi *fig.*). **II.** *s.m.* **1.** *(zool., bot.)* hibrid. **2.** *(fig.)* amestec.
ibseniàno *adj. (ist., lit.)* ibsenian, în genul lui Ibsen; potrivit concepţiilor lui Ibsen.
icàrio *adj. (lit.)* privitor la Icar; ca Icar.
icàstica *s.f.* arta de a reprezenta prin imagini.
icàstico *adj. (lit.)* **1.** figurativ. **2.** evident, clar; *stile/discorso* ~ stil/discurs clar.
icasse, iccasse *s.m. (litera)* x; *gambe ad* ~ picioare strîmbe; *cervello ad* ~ minte sucită, cm trăsnit; *dall'* ~ *al fio* pînă la capăt.
icchesse *s.m.* şi *f. v.* iccase.
icnèumone *s.m. (zool.)* ihneumon *(Herpestes ichneumen).*
icnografia *s.f.* plan (al unei clădiri).
icnògrafo *s.m.* proiectant.
icòna *s.f. (lit.)* icoană.
icòne *s.f. (rar) v.* icona.
iconoclàsta *s.m. (lit.)* iconoclast.
iconoclàsto *s.m. (rar) v.* iconoclasta.
iconoclastia *s.f.* iconoclasm.
iconoclàstico, *-ici, adj.* **1.** iconoclastic. **2.** distrugător; *furia* ~*-a* atitudine violentă/nestăpînită.
iconografia *s.f.* iconografie.
iconogràfico *adj.* iconografic.
iconògrafo *s.m.* iconograf.
iconolàtra *s.m.* şi *f. (rar)* iconolatru, adorator de icoane.
iconostàsi *s.f.* iconostas.
icóre *s.m. (lit.)* **1.** *(mit.)* sîngele zeilor. **2.** *(med.)* puseu. **3.** puroi.
icosaèdro *s.m. (geom.)* icosaedru.
ics *s.m. v.* x.
idàlgo *s.m. v.* hidalgo.
idàlio *adj.* de pe Idaliu (munte din Cipru); *uccelli* ~*-i* porumbei.
idàtide *s.f. (med.)* băşică cu lichid.
iddia *s.f. (poetic)* zeiţă.
iddio *s.m. (scris cu majusculă)* Dumnezeu; *(la pl.)* zei.
idèa *s.f.* **1.** idee; *(ironic) che bella* ~*!* ce prostie! **2.** gînd; părere; *all'* ~ *sua* după părerea lui; *l'ho fatto di mia* ~ am făcut-o după capul meu. **3.** închipuire, imaginaţie; *neppure per* ~ nici prin gînd; *dipingere a* ~ a picta din închipuire. **4.** ideologie; *l'* ~ *marxista* ideologie marxistă. **5.** cunoaştere elementară; *farsi un'* ~ *di qlc.* a-şi face o impresie despre cineva. *SIN. impressione.* **6.** intenţie, proiect; *avere l'* ~ *di scrivere un libro* a avea intenţia de a scrie o carte. **7.** capriciu; *è stata un'* ~ *vostra* a fost un capriciu al dvs. **8.** aparenţă; *dare l'* ~ *del bianco* a da aparenţa culorii albe.
ideàbile *adj.* imaginabil.
ideàle *adj., s.m.* ideal. *SIN. perfetto.*
idealeggiàre *vi. (a) (lit.)* **1.** a fi cu capul în nori. **2.** a fi afectat într-o exprimare artistică, a idealiza.
idealismo *s.m. (fil.)* idealism.
idealista *s.m. (fil.)* idealist.
idealità *s.f.* **1.** idealitate. **2.** *(colectiv)* sentimente înalte; gînduri nobile, idealuri.
idealizzàre *vt.* a idealiza.
idealizzazióne *s.f.* idealizare.
idealménte *adv.* în mod ideal.
ideàre *vt.* **1.** a concepe; a imagina. *SIN. inventare, immaginare.* **2.** a plănui, a proiecta.
ideativo *adj. (fil.)* privitor la ideaţie/la concepţie.
ideatóre *s.m.* creator/autor al unui proiect etc.
ideazióne *s.f.* ideaţie, concepere, imaginare.
idem *s.m. (în. expr.)* ~ *per* ~ cerc vicios.
identicità *s.f. v.* identità.
idèntico, *-ici, adj.* identic.
identificàre *vt., vr.* **1.** a (se) identifica. **2.** a fi identic, a deveni identic.

identificazióne *s.f.* identificare.
identikit *s.m. invar.* portret robot, sistem de identificare criminalistă.
identità *s.f.* identitate; *provare l' ~ di qlc.* a dovedi identitatea cuiva; *tessera d' ~, carta d' ~* document/act de identitate.
idèo *adj.* de pe muntele Ida (în Creta); *(mit.) il giovinetto ~* Ganimede; *il pastore ~* Paris.
ideografía *s.f.* ideografie.
ideologia *s.f.* ideologie.
ideològico, -ici, adj. 1. ideologic. 2. care ţine de idei; *ordine ~* ordinea ideilor.
ideologismo *s.m.* sistem de idei.
ideologísta, -isti *s.m.* ideolog.
ideòlogo, -ogi, s.m. *(rar)* ideolog.
idi *s.m., s.f. pl. (lit.)* ide (la romani).
idilliaco, -aci, adj. *(lit.)* idilic. *SIN. quiete, calmo.*
idillico, -ici, adj. *v.* idilliaco.
idillio *s.m.* idilă.
idìoma, -òmi, s.m. *(lingv.)* idiom.
idiomàtico, -ci, adj. idiomatic.
idiosincrasia *s.f.* 1. idiosincrasie. 2. repulsie, respingere puternică. *SIN. incompatibilità, ripugnanza.*
idiòta *s.m.* idiot, imbecil; prost. *SIN. beota, ebete.*
idiotàggine *s.f.* idioţie, prostie, tîmpenie.
idiòtico *adj. (rar, lit.)* idiot.
idiotismo *s.m.* 1. *(lingv.)* idiotism. 2. *(med.)* idioţie.
idiotizzàre I. *vi. (a) (lingv.)* a întrebuinţa idiotisme. II. *vt. (rar)* a idiotiza, a îndobitoci.
idiozía *s.f.* 1. idioţie. 2. stupiditate. 3. acţiune sau vorbire fără sens.
idnoríccio *s.m. (bot.)* flocoşel *(Hydnum imbricatum).*
idolàtra *adj., s.m.* şi *f.* idolatru. *SIN. fanatico.*
idolatrare I. *vt.* a idolatriza, a adora. II. *vi. (a) (lit.)* a fi idolatru, a cădea în idolatrie.
idolatría *s.f.* idolatrie.
idolàtrico *adj.* idolatru.
idoleggiare *vt.* 1. a reprezenta prin imagini. 2. *(lit.)* a idolatriza, a adora.
ídolo *s.m.* 1. idol, zeitate. 2. *(lit.)* reprezentare prin imagini, simulacru. 3. *(fig.)* persoană pentru care s-a creat un cult; *è l' ~ della folla* este idolul mulţimii (despre o persoană) 4. *(filos.)* falsă noţiune; prejudecată.
idoneità *s.f.* aptitudine, capacitate; *esami di ~* examen de capacitate; de iscusinţă. *SIN. attitudine, capacità.*
idòneo *adj.* 1. (despre un om) apt, potrivit; *scolaro ~* şcolar promovabil. 2. *(despre un lucru)* potrivit, convenabil.
idra *s.f.* 1. *(zool.)* hidră *(Hydra grisea).* 2. *(mit.)* hidră.
idràcido *s.m. (chim.)* hidracid.
idrànte *s.m.* 1. hidrant, gură de apă. 2. pompă de incendiu.
idrargírio *s.m. (chin.)* hidrargir, mercur.
idrargirísmo *s.m. (med.)* otrăvire, intoxicaţie cu mercur, hidrargirism.
idratàre *vt. (chim.)* a hidrata.
idratàto I. *adj. (chim.)* hidratat. II. *s.m. (chim.)* hidrat.
idratazióne *s.f. (chim., med.)* hidratare.
idràto *adj., s.m.* hidrat.
idràulica *s.f. (fiz.)* hidraulică
idràulico, -ici I. *adj.* hidraulic, de apă. II. *s.m.* 1. inginer specialist în hidraulică. 2. instalator (de apă).
idria *s.f. (inv.)* 1. vas pentru apă la greci. 2. urnă funerară.
idrico, -ici, adj. 1. hidric; *riserva ~-a* rezervă de apă; *impianto ~* instalaţie hidraulică, *(med.) dieta ~-a* regim fără vin şi alte alcooluri. 2. hidraulic.
idro- pref. hidro-
idroaeroplàno *s.m.* hidroavion.
idrobiologia *s.f.* hidrobiologie.
idrocarbùro *s.m. (chim.)* hidrocarbură.
idrocefalia *s.f. (med.)* hidrocefalie.
idrocèfalo *adj., s.m. (med.)* hidrocefal.
idrodinàmica *s.f.* hidrodinamică.
idroelèttrico *adj.* hidroelectric.
idròfilo *adj.* hidrofil; *cotone ~* vată (hidrofilă).
idrofobia *s.f.* 1. *(chim.)* hidrofobie. 2. *(med.)* turbare.
idròfobo *adj., s.m.* 1. *(chim.)* hidrofob. 2. *(med.)* turbat.
idròforo *adj.* hidrofor; *macchina ~-a* pompă de secat bălţi etc.
idròfugo *adj.* hidrofug.
idrogenàre *vt. (chim.)* a hidrogena, a combina cu hidrogen.
idrogenazióne *s.f. (chim.)* hidrogenare.
idrògeno *s.m. (chim.)* hidrogen.
idrografia *s.f.* hidrografie.
idròlisi *s.f. (chim.)* hidroliză.
idrolítico *adj.* hidrolitic.
idrolizzàre *vt.* a face o hidroliză, a supune unei hidrolize.
idrologia *s.f.* hidrologie.
idròlogo, -ologi, s.m. hidrolog.
idromante *s.m.* prezicător; ghicitor.
idromanzia *s.f.* hidromanţie (pretinsă artă de a prevesti prin observarea apelor).
idromèle *s.m. (lit.)* hidromel.
idrómetra I. *s.m.* specialist în hidrometrie. II. *s.f. (entom.)* ploşniţă-de-apă *(Hydrometra lacustris).*
idrometria *s.f.* hidrometrie.
idròmetro *s.m.* hidrometru.
idrope *s.m. (rar)* *v.* idropisia.
idrópico, -ici, adj. (med.) hidropic.
idropisía *s.f. (med.)* hidropizie.
idroplàno *s.m.* 1. hidroglisor. 2. *(rar)* hidroavion.
idropòrto *s.m.* aeroport pentru hidroavioane.
idrosilurante *s.m.* hidroavion care lansează torpile.
idróssido *s.m.* hidroxid.
idrossile *s.m. (chim.)* hidroxil.
idrostàtica *s.f.* hidrostatică.
idroterapia *s.f. (med.)* hidroterapie.
idrovía *s.f.* canal navigabil.
idrovolante *s.m.* hidroavion.
idròvoro *adj.* care pompează apă; *macchina ~-a* pompă de asanare/de secat ape stătătoare.
idumèo *adj.* din Idumea (vechea Iudee); *l'arpa ~-a* poezia psalmică.
iella *s.f. (dial.)* ghinion; *portar ~* a purta ghinion; *avere la ~ addosso* a avea ghinion.
iellàto *adj. (în expr.) essere ~* a avea ghinion.
iemàle *adj.* 1. *(poetic)* de iarnă, hibernal; *sito ~* loc aşezat la miazănoapte. 2. privitor la o plantă mereu verde.
ièna *s.f. (zool.)* hienă *(Hyaena striata);* *~ macchiata* hienă cu coamă scurtă *(Hyaena crocuta).*
ieràcia *s.f. (bot.)* iarba-vulturului *(Hieracium umbellatum).*
ieraticità *s.f.* hieratism.
ieràtico, -ici I. *adj.* 1. hieratic, sacerdotal. 2. *(fig.)* grav şi solemn; *gesto ~* gest hieratic. II. *s.m.* scriere hieratică.
ièri I. *adv.* ieri; *ieri l'altro, l'altro ieri, (rar) l'altrieri* alaltăieri; *~ a otto* de ieri într-o săptămînă; *tutto ~* toată ziua de ieri. II. *s.m.* perioadă trecută; *generazione di ~* generaţia de ieri.
iermattina *adv.* ieri dimineaţă.
iernòtte *adv. (rar)* ieri noapte.

ierobòtane *s.m. (bot.)* specie de verbină (folosită în rituri magice).
ierofànte *s.m. (înv.) v.* gerofante.
ieroglífico *adj. v.* geroglifico.
ieromìrto *s.m. (înv., bot.)* ghimpe *(Ruscus aeculatus).*
ierséra *adv.* aseară.
iettàre *vt. (dial.)* a deochea.
iettàto *adj.* deocheat, atins de deochi. *SIN. scalognato, sfortunato.*
iettatùra *s.f.* deochi. *SIN. malocchio.*
ìfa *s.f. (bot.)* hifă; filament subțire, fără clorofilă.
igiène *s.f. (med.)* igienă.
igiènico, *-ici, adj.* **1.** igienic; salubru; *clima* ~ climat salubru. **2.** *(fam.)* recomandabil.
igienìsta, *-isti, s.m.* igienist.
iglù *s.m.* iglu.
ignàro *adj.* **1.** care nu cunoaște, care nu știe. *SIN. inconsapevole.* **2.** necunoscător, ignorant; ~ *degli avvenimenti* necunoscînd evenimentele.
ignàvia *s.f. (lit.)* **1.** nepăsare, indiferență. **2.** inerție, lene, moleșeală.
ignàvo *adj. (lit.)* **1.** nepăsător, indiferent. **2.** inert, leneș, moale.
ìgneo *adj. (lit.)* **1.** de foc; arzător; aprins. **2.** vulcanic; *luoghi ~-i* locuri vulcanice; *roce ~-e* roci vulcanice. **3.** *(fig.)* aprins, impetuos.
ignífero *adj. (poetic)* purtător de foc; aprins, arzător; *etra ~-a* văzduh aprins.
ignifugazióne *s.f. (tehn.)* ignifugare.
ignìfugo, *-ughi, adj.* ignifug.
ignipuntúra *s.f. (chir.)* cauterizare.
ignìto *adj. (lit.)* înfocat, aprins.
ignívomo *adj.* aruncător de foc, care varsă foc; *monte* ~ vulcan.
ignizióne *s.f. (chim.)* combustie.
ignóbile *adj.* **1.** josnic, infam, mîrșav. *SIN. spregevole, turpe.* **2.** ceea ce nu este de origine nobilă. **3.** *metalli ~-i* metale comune.
ignobilità *s.f. v.* ignobiltà.
ignobiltà *s.f.* josnicie, *SIN. meschinità.*
ignominia *s.f.* **1.** josnicie/mîrșăvie. *SIN. infamia, obbrobrio.* **2.** lipsă de gust; *quella statua è una vera* ~ statuia aceea este o rușine.
ignominióso *adj.* josnic, mîrșav.
ignoràbile *adj.* care poate fi ignorat.
ignorantàggine *s.f. (depr.)* **1.** ignoranță, neștiință. **2.** prostie, faptă nesocotită.
ignoránte *adj., s.m.* **1.** ignorant, neștiutor. *SIN. incompetente.* **2.** lipsit de cultură. *SIN. illetterato, incolto.* **3.** necuviincios, grosolan, needucat.
ignorantóne *adj., s.m. (augm.)* **1.** mare ignorant. **2.** bădăran. **3.** îngîmfat.
ignoránza *s.f.* **1.** ignoranță, neștiință. **2.** ignorare, necunoaștere (a unui lucru). **3.** proastă creștere. **4.** bădărănie.
ignoràre *vt.* **1.** a ignora. **2.** a evita, a ocoli.
ignòscere *vt. (defectiv, înv.)* a ierta. *SIN. condonare, indulgere, perdonare.*
ignòto I. *adj.* necunoscut; neștiut; *il milite* ~ eroul necunoscut. *SIN. ignorato, oscuro.* **II.** *s.m.* **1.** necunoscut: *andare verso l'* ~ a merge spre necunoscut. **2.** persoană necunoscută: *i soliti ignoti* obișnuiții necunoscuți.
ignudàre *vt. (rar)* a dezbrăca, a despuia.
ignudità *s.f. (rar) v.* nudità.
ignùdo I. *adj. (lit.)* **1.** gol, dezbrăcat; *mezzo* ~ seminud; *ferro* ~ sabie scoasă din teacă; ~ *nato* gol pușcă. **2.** *(înv.)* lipsit de învelis: dezgolit; *lettera* ~ scrisoare fără plic. **3.** *(lit.)* lipsit de apărare, descoperit. **4.** lipsit de; ~ *di cognizioni* incult. **II.** *s.m. (înv.)* nud, om gol; *vestire gli ignudi* a îmbrăca pe cei goi.
igro- *pref.* higro-
igròma *s.m. (med., veter.)* higromă.
igrometrìa *s.f. (fiz.)* higrometrie.
igrométrico *adj.* higrometric.
igroscopìa *s.f.* higroscopie.
igroscòpio *s.m.* higroscop.
iguàle *adj.*, și *deriv. v.* uguale și *deriv.*
iguàna *s.f. (zool.)* iguană *(Iguana tuberculata).*
iguanodónte *s.m. (paleontologie)* iguanodon.
igùmeno *s.m.* egumen.
ih! *interj. (exprimă mirare, plictiseală)* ei!; uf!
il[1] *art. hot. m. sg., pl. i* **1.** *(se folosește înaintea substantivelor masculine care nu încep cu s impur sau cu z);* ~ *di dentro* partea de dinăuntru; *cento lire* ~ *mese* o sută de lire pe lună; *Stefano* ~ *Grande* Ștefan cel Mare. **2.** *(distributiv) cento lire* ~ *metro* o sută de lire metrul; *mille lire* ~ *giorno* o mie de lire pe zi.
il[2] *pron. pers. a III-a m. sg. ac. (înv., poetic)* pe el, îl.
ìla *s.f. (zool.)* broscuță.
ilare *adj.* vesel, bine dispus; ilar; *volto* ~ chip deschis; *la notizia lo rese* ~ vestea l-a făcut fericit. *SIN allegro, lieto.*
ilarità *s.f.* **1.** veselie, bucurie, **2.** ilaritate.
ìleo *s.m.* **1.** *(anat.)* (osul) ilion. **2.** *(anat.)* ileon. **3.** *(med.)* ileus, ocluzie intestinală.
ileotìfo *s.m. (med.)* febră tifoidă.
iliàco[1] *adj. (anat.)* iliac.
iliàco[2] *adj. (lit.)* troian, din Troia.
ìliade *s.f. (fig.)* serie de peripetii, odisee.
ìlice *s.f. (bot.) v.* leccio.
ìlio *s.m. (anat.)* ilion; os iliac.
illacrimàbile *adj. (poetic)* nedemn de lacrimi; care nu provoacă lacrimi.
illacrimàto *adj. (poetic)* neplîns, nejelit.
illaidìre *vt. (rar, lit.)* a urîți.
illanguidiménto *s.m.* lîncezire, moleșire. *SIN. languore.*
illanguidìre I. *vt.* a moleși, a vlăgui. **II.** *vi. (e)* a lîncezi, a deveni lînced, a se moleși.
illanguidíto *adj.* lînced, lînceziu; moleșit, vlăguit.
illaqueàre *vt. (rar, lit.)* a înșela, a trage pe sfoară.
illascivìre *vi. (e)* a deveni lasciv.
illativo *adj. (rar, lit.)* conclusiv; *congiunzioni ~-e* conjuncții conclusive.
illàto *adj.* produs, provocat.
illatóre *s.m.* și *f. (jur.)* persoană care aduce, provoacă cuiva ceva/o daună; ~*d'ingiurie* persoană care jignește.
illaudàbile *adj. (rar)* de nelăudat.
illaudàto *adj. (lit.)* nelăudat.
illazióne *s.f.* **1.** *(fil.)* raționament prin deducție; consecință; concluzie. **2.** *(jur.)* păgubire, provocare de daune.
illècebra *s.f.* măgulire, lingușire.
illécito *adj.* ilicit, nepermis.
illegàle *adj.* ilegal.
illegalità *s.f.* ilegalitate.
illeggiadrìre I. *vt. (lit.)* a da grație/gingășie. *SIN. ornare.* **II.** *vi. (e, rar)* a deveni grațios/gingaș.
illeggìbile *adj.* ilizibil, indescifrabil. *SIN. incomprensibile.*
illegittimità *s.f.* nelegitimitate.
illegìttimo I. *adj.* nelegitim, ilegitim. **II.** *s.m.* fiu ilegitim.
illèpido *adj.* **1.** disgrațios. **2.** stîngaci, ridicol.
illéso *adj.* teafăr, neatins. *SIN. indenne, incolume, intatto.*

illibatézza *s.f.* neprihănire, nevinovăţie, puritate. *SIN. integrità, purezza.*
illibàto *adj.* neprihănit, nevinovat, pur.
illiberàle *adj.* **1.** *(pol.)* neliberal. **2.** zgîrcit, meschin. **3.** *(ist., în expr.) le arti ~-i* artele mecanice, tehnica. **4.** *(înv.)* grosolan, rustic.
illiberalità *s.f.* **1.** *(pol.)* lipsă de liberalism. **2.** zgîrcenie, meschinărie. **3.** grosolănie.
illiceità *s.f.* **1.** *(jur.)* ilegalitate. **2.** nelegitimitate.
illimitàto *adj.* nelimitat, nemărginit.
illiquidìre I. *vi. (e; rar, lit.)* a se lichefia. II. *vr. (în expr.) ~-si del cuore* a leşina.
illìrico, -ici, *adj. (geogr.)* iliric, din Iliria.
illírio *s.m. (geogr.)* ilir.
illitteràto *adj.* **1.** analfabet. **2.** *(înv.)* necunoscător al limbii latine. **3.** incult, ignorant.
illividiménto *s.m.* învineţire.
illividìre *vt., vi. (e)* a (se) învineţi; *~ per il freddo* a se învineţi de frig.
illòci *adv. (înv.)* acolo.
illogicità *s.f.* absurditate.
illògico *adj.* ilogic; absurd; iraţional. *SIN. assurdo.*
illucènte *adj.* strălucitor.
illùdere I. *vt.* **1.** a înşela, a amăgi. **2.** a lua în rîs, a batjocori. II. *vr.* a-şi face iluzii, a se legăna în iluzia că.
illuditóre *s.m. (rar)* persoană care amăgeşte.
illuìare *vr. (rar, înv.)* a se identifica (cu altcineva).
illuminaménto *s.m.* **1.** iluminare; lumină. **2.** *(fiz.)* iluminaţie.
illuminànte *adj.* care luminează; *gas ~* gas de iluminat.
illuminàre I. *vt.* **1.** a ilumina; a lumina. **2.** a lămuri, a aduce lumină (într-o chestiune). **3.** *(rar)* a reda vederea; *~ un cieco* a reda vederea unui orb. **4.** *(înv.)* a orna cu miniaturi (un manuscris etc.). II. *vr.* a se lumina.
illuminativo *adj.* **1.** care poate lumina. **2.** lămuritor.
illuminàto I. *adj.* **1.** iluminat; luminat puternic. **2.** *(fig.)* luminat (la minte). II. *s.m. (la pl.)* **1.** *(ist.)* iluminaţi (din secta iluminaţilor). **2.** *(rel.)* catecumeni.
illuminatóre *s.m.* şi *f.* **1.** cel care dă lumină, cel care luminează. **2.** persoană care are grijă de iluminatul public. **3.** *(înv.)* miniaturist (ilustrator) de manuscrise vechi.
illuminazióne *s.f.* **1.** iluminaţie, iluminare. **2.** inspiraţie, idee.
illuminìsmo *s.m. (fil.)* (i)luminism, filozofia luminilor.
illuminìsta, -isti I. *adj. (fil.)* iluminist, privitor la filozofia luminilor. II. *s.m.* iluminist, filozof al luminilor.
illuminìstico, -ici, *adj. (fil.)* iluminist, privitor la filozofia luminilor.
illúne *adj. (lit.)* neluminat de lună; *notte ~* noapte fără lună.
illusióne *s.f.* **1.** iluzie, nălucire. **2.** luare în rîs.
illusionìsmo *s.m.* iluzionism.
illusionìsta, -isti, *s.m.* iluzionist.
illusìvo *adj. v.* illusorio.
illùso *part. tr.* de la illudere.
illusóre *s.m. (lit.)* persoană care amăgeşte/care înşeală.
illusòrio *adj.* **1.** care amăgeşte: *speranze ~-e* speranţe amăgitoare. *SIN. ingannevole.* **2.** rod al unor iluzii: *promesse ~-e* promisiuni iluzorii. *SIN. fallace, falso.*
illustràre I. *vt.* **1.** a lumina, a face să strălucească de lumină. **2.** a face să devină ilustru. **3.** a lămuri a explica. **4.** a ilustra (o carte etc.). II. *vr.* a deveni vestit, faimos.
illustrativo *adj.* ilustrativ.
illustratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** ilustrator (de carte). **2.** comentator de text.
illustrazióne *s.f.* **1.** ilustraţie. **2.** explicaţie, desluşire. **3.** *(glumeţ)* personalitate, om ilustru.
illùstre *adj.* **1.** ilustru, faimos, renumit; *~-issimo* prea stimate (termen de adresare în scrisori etc.). **2.** clar, luminos.
illustrazióne *s.f. (med.)* cataplasmă (cu nămol).
illùvie *s.f.* invar. **1.** *(rar)* murdărie. **2.** inundaţie. **3.** aflux (de oameni).
illuvióne *s.f. (rar)* **1.** inundaţie. **2.** invazie. **3.** murdărie.
ilo *s.m. (anat.)* hil.
ilòbio *s.m. (bot., entom.)* gărgăriţă de pin *(Hylobius abietis).*
ilòta *s.m.* **1.** ilot; sclav. **2.** *(fig.)* om decăzut, degradat, ilot.
ilotismo *s.m. (ist., ant.)* ilotism.
ilozoìsmo *s.m. (fil.)* hilozoism.
ilozoìsta, -isti, *s.m.* şi *f. (fil.)* hilozoist.
ilozoìstico, -ici, *adj. (fil.)* hilozoist.
imagìfico *adj. (despre un poet)* căutător de imagini.
imagine *s.f.* şi *deriv. v.* immagine şi *deriv.*
imaginìfico *adj. (despre un poet)* creator de imagini.
imagìsmo *s.m. (lit.)* imaginism.
imàgo *s.f. (poetic)* **1.** imagine. **2.** formă.
imanàto *s.m.* demnitate, funcţie de imam.
imàno *s.m.* imam.
imbacàre I. *vt.* a altera (un fruct etc.). II. *vi. (e)* a face viermi, a deveni viermănos.
imbaccàre *vt., vr.* a (se) îmbăta.
imbacchettonìre *vt., vi. (e)* a (se) face bigot, a deveni bigot.
imbachìre *vi. v.* imbacare (II).
imbaeuccàre *vt., vr.* a (se) înfofoli, a (se) înfăşura. *SIN. infagottare.*
imbalconàto *adj. (despre trandafiri)* roşu-aprins.
imbaldanzìre I. *vi. (e), vr.* a deveni îndrăzneţ/încrezut; a se îngîmfa. II. *vt.* a face pe cineva să devină îndrăzneţ/încrezut.
imbalìre *vt. (înv.)* a preda, a da în păstrare.
imballàggio, -àggi **1.** *s.m.* ambalare; împachetare. **2.** ambalaj. **3.** taxa de ambalaj.
imballàre *vt.* **1.** a ambala, a împacheta. **2.** *(mec., despre motoare)* a ambala.
imballatóre, -trice *s.m.* şi *f.* ambalator, lucrător la ambalaje.
imballatrìce *s.f.* **1.** maşină de ambalat mărfuri. **2.** maşină de strîns fînul sau paiele în grămezi. *SIN. pressaforaggi.*
imballatùra *s.f.* ambalare; ambalaj.
imbàllo *s.m.* **1.** *(mec.)* ambalare. **2.** *(rar)* ambalaj; ambalare. **3.** pînză de ambalaj.
imbalordìre *vt., vi. (e; înv.)* a (se) zăpăci; a (se) năuci.
imbalsamàre *vt.* **1.** a îmbălsăma. **2.** a împăia. **3.** *(rar)* a parfuma/a îmbălsăma aerul.
imbalsamàto *adj.* **1.** îmbălsămat. **2.** împăiat. **3.** parfumat, îmbălsămat.
imbalsamatùra *s.f.* îmbălsămare.
imbalsazióne *s.f. v.* imbalsamatura.
imbambagiàre *vt. (rar)* a căptuşi (cu vată, cu vatelină), a vătui.
imbambinìre *vi. v.* rimbambinire.
imbambolàre *vi. (e), vr.* **1.** a-l podidi lacrimile; a se emoţiona. **2.** *(înv.)* a se înduioşa. **3.** a privi fix.
imbambolàto *adj.* zăpăcit, uluit, pierdut.
imbambolìre *vi. (e)* a da în mintea copiilor.
imbandieraménto *s.m.* pavoazare.
imbandieràre *vt.* a pavoaza, a împodobi cu steaguri.

imbandigióne *s.f.* 1. prepararea unui prînz festiv. 2. mîncăruri pentru un prînz de gală. 3. banchet, masă mare.

imbandiménto *s.m.* pregătirea unei mese/a unui prînz mare.

imbandire *vt.* 1. a pregăti o masă mare, a pune masa (pentru un prînz festiv). 2. *(fig.)* a pregăti (un discurs etc.).

imbarazzánte *adj.* care împiedică/încurcă/încarcă peste măsură.

imbarazzáre I. *vt.* 1. a încurca, a pune în încurcătură. 2. a împiedica; a jena; ~ *lo stomaco* a încărca stomacul. II. *vr.* 1. a se amesteca în treburile cuiva. 2. a se încurca. *SIN. confondersi.*

imbaràzzo *s.m.* 1. piedică, obstacol. 2. încurcătură; neplăcere. 3. *(med.)* greutate, apăsare; ~ *di stomaco* indigestie. 4. perplexitate. 5. nesiguranţă.

imbarbarescáre *vt.* a sălbătici.

imbarbarimén to *s.m.* sălbăticire.

imbarbarire *vt., vi. (e), vr.* 1. a (se) sălbătici. *SIN. regredire.* 2. *(despre o limbă)* a primi multe barbarisme.

imbarbogíre *vi. (e)* a se ramoli, a da în mintea copiilor.

imbarcadèro *s.m.* ambarcader.

imbarcáre I. *vt.* 1. a îmbarca, a lua la bord persoane/animale etc. 2. a se acoperi de valuri; *la nave imbarca* vasul este acoperit de valuri. 3. a încărca un mijloc de transport cu persoane, materiale etc. 4. a pune pe cineva într-o situaţie dificilă. 5. a face pe cineva să se îmbogăţească. II. *vi. pron.* 1. *(fam., înv.)* a se îndrăgosti. 2. a se înfuria. 3. *(despre o scîndură* etc.*)* a se îndoi. III. *vr.* 1. a se îmbarca; *~-si senza biscotto* a face ceva fără a fi pregătit. 2. a întreprinde o acţiune riscantă. *SIN. impegnarsi.* 3. a se angaja într-o situaţie periculoasă; *(prov.) chi è imbarcato col diavolo ha a passare in sua compagnia* a) ai intrat în horă, trebuie să joci; b) te faci frate cu dracu pînă treci puntea.

imbarcàta *s.f. (înv.)* acrobaţie (trecere din picaj în zbor răsturnat).

imbarcatóio *s.m. (mar.)* ambarcader.

imbarcatúra *s.f.* îmbinare (a unei scînduri etc.).

imbarcazióne *s.f.* 1. îmbarcare. 2. ambarcaţie.

imbàrco *s.m. (mar.)* 1. îmbarcare. 2. ambarcader. 3. ambarcaţie. 4. acţiune, operaţie. 5. îndrăgostire.

imbardàre[1] I. *vt. (rar)* a înhăma. II. *vr.* a se îndrăgosti.

imbardàre[2] *vi. (a; despre avioane)* a face o piruetă.

imbardàta *s.f. (av.)* piruetă.

imbarilàre *vt.* a pune în butoaie (vin, scrumbii etc.).

imbarràre *vt.* a bara; a baricada.

imbasàre *vt. v.* basare.

imbasciàta *s.f. v.* ambasciata.

imbastardimén to *s.m.* degenerare. *SIN. corruzione, degenerazione.*

imbastardíre I. *vt.* 1. a degenera; ~ *una stirpe* a degenera un neam. 2. *(fig.)* a altera, a corupe; ~ *una lingua* a corupe o limbă prin introducerea unor cuvinte străine. II. *vi. (e), vr.* 1. a deveni bastard. 2. *(fig.)* a se altera; *col tempo molte tradizioni si imbastardiscono* cu timpul multe tradiţii se alterează.

imbastàre *vt. (rar)* a înşeua; a pune samarul.

imbastimén to *s.m.* 1. însăilare. 2. schiţare.

imbastíre *vt.* 1. a însăila. 2. a schiţa, a începe (o lucrare etc.); a stabili (un plan). 3. a încheia doagele unui butoi. 4. *(înv.)* a găti (bucate).

imbastíto *adj.* 1. însăilat 2. *(sport)* epuizat, sleit de puteri.

imbastitóre, -trice *s.m.* şi *f.* apretor (în industria pălăriilor, a confecţiilor).

imbastitrice *s.f.* maşină de însăilat.

imbastitúra *s.f.* 1. însăilare; însăilătură. 2. aţă de însăilat. 3. schiţă, schemă; plan. 4. *(sport)* epuizare.

imbàsto *s.m. (înv.) v.* basto.

imbàttersi *vr.* 1. a se întîlni (întîmplător); a da peste; ~ *benemale* a o nimeri bine, rău; ~ *in/con* a da peste (cineva, ceva). 2. a obţine; ~ *in una buona/cattiva moglie* a găsi o soţie bună/rea; ~ *bene/male* a se bucura/a se întrista de ceva.

imbattíbile *adj.* de neînvins, imbatabil.

imbattibilità *s.f.* calitatea de a fi de neînvins/de a fi imbatabil.

imbàtto *s.m.* 1. întîmplare (neaşteptată). 2. obstacol, piedică; *vento d'~* vînt care suflă dinspre mare spre uscat.

imbaulàre *vt.* a împacheta, a pune (în cufăr, în ladă).

imbavagliàre *vt.* 1. a pune căluşul (în gură). 2. *(fig.)* a împiedica pe cineva să vorbească liber.

imbavàre *vt.* a umple de bale.

imbeccàre *vt.* 1. a hrăni (pui). 2. *(fig.)* a dăscăli, a învăţa pe cineva ce trebuie să spună (într-o împrejurare) *SIN. suggerire.* 3. a lua, a apuca (cu ciocul).

imbeccàta *s.f.* 1. îmbucătură (în cioc). 2. *(fig.)* instrucţiune secretă; *dar l'~ a uno* a) a instrui pe cineva despre ce să spună şi ce să facă; b) a mitui pe cineva; *pigliar l'~* a se lăsa mituit. 3. *(tosc.)* răceală uşoară.

imbeccheràre *vt. (pop.)* a ademeni, a prinde în mreji, a înşela.

imbecillàggine *s.f. (depr.)* imbecilitate, prostie.

imbecille *adj., s.m.* imbecil, *SIN. scemo, stupido.*

imbecillíre *vi. (e), vr. v.* rimbecillire.

imbecillità *s. f.* imbecilitate. *SIN. scemenza, stupidità.*

imbèlle *adj.* 1. paşnic; *nazione/popolo* ~ naţiune/popor paşnic(ă). 2. *(lit.)* slab, timid; fricos.

imbellettáre *vt., vr.* 1. a (se) farda. 2. *(fig.)* a (se) înfrumuseţa, a (se) împodobi.

imbellettatúra *s.f.* 1. fardare, sulimeneală. 2. fard, suliman.

imbellíre 1. *vi. (e)* a deveni frumos; a se înfrumuseţa. 2. a înfrumuseţa; ~ *il viso* a se farda.

imbèrbe *adj. (lit.)* 1. imberb; *(fig.)* naiv, necopt; inexpert. 2. *(înv.)* ras; *campo* ~ cîmp fără iarbă.

imberciàre *vt. (fam.)* 1. a nimeri (o ţintă). 2. *(fig.)* a (o) nimeri, a ghici.

imbèrcio *s.m.* ţintă, semn.

imberrettáre *vt., vr.* a(-şi) pune pe cap (o căciulă, o şapcă).

imbertescáre *vt.* 1. *(înv.)* a întări, a fortifica. 2. *(fig.)* a înşela, a amăgi.

imbertonire *vr. (ironic, depr.)* 1. a se îndrăgosti lulea, a pica (de dragoste). 2. a se prosti.

imbestialíre I. *vi. (e), vr.* 1. a se înfuria. *SIN. infuriarsi.* 2. a se încăpăţîna. 3. a se abrutiza. II. *vt.* a înfuria, a mînia.

imbestiláre *vt., vi. (e), vr.* 1. a (se) abrutiza, a (se) îndobitoci. 2. a (se) înfuria, a (se) mînia.

imbévere I. *vt.* 1. a absorbi. 2. *(fig.)* a asimila. II. *vr.* a se îmbiba, a se impregna.

imbevúto *adj.* 1. îmbibat. 2. asimilat.

imbiaccàre I. *vt.* a acoperi/a da cu alb de zinc. II. *vr.* a se farda grotesc.

imbiaccatúra *s.f.* acoperire cu alb de zinc.

imbiancamén to *s.m.* înălbire; albire.

imbiancàre I. *vt.* 1. a înălbi; a albi. 2. a spoi, a văruí; *(prov.) chi imbianca la casa, la vuole appigionare* femeia care se sulemeneşte prea mult, vrea să placă. 3. a spăla rufe. 4. a decolora, a albi. 5. *(fig)* a anula

(fişa de vot). **6.** a respinge (o lege, o propunere). **II.** *vi. (e)* **1.** a se lumina (de ziuă). **2.** a încărunţi. **3.** a deveni palid, a păli. **4.** a se ofili. **III.** *vr.* a albi, a încărunţi.

imbianeatóio *s.m.* loc unde se spală rufele.

imbianeatóra *s.f.* **1.** spălătoreasă (de lenjuri fine). **2.** *(rar; text.)* albitoare.

imbianeatóre *s.m.* **1.** *(text.)* albitor. **2.** spoitor, zugrav.

imbianeatrice *s.f.* **1.** spălătoreasă de lenjuri fine. **2.** *(text.)* albitoare. **3.** *(tehn.)* maşină de albit orezul.

imbianeatùra *s.f.* **1.** înălbire; albire. **2.** spoire; zugrăvire.

imbianchìno *s.m.* **1.** spoitor; vopsitor; zugrav. **2.** *(ironic)* pictor prost.

imbianchìre I. *vt.* **1.** a înălbi, a albi (aţa etc.). **2.** a decolora. **3.** a spoi. II. *vi. (e)* a albi; a încărunţi.

imbibizióne *s.f.* îmbibare.

imbietolire *vi. (e)* **1.** a se tîmpi, a se prosti. **2.** a se înduioşa.

imbiettàre I. *vt.* **1.** a înfige o pană (pentru a sparge lemne). **2.** *(tehn.)* a fixa, a imobiliza. II. *vr.* a se înfige, a se înţepeni; a sta înfipt/fixat/nemişcat.

imbiettatùra *s.f. (tehn.)* împănare.

imbiondìre I. *vt.* **1.** a face blond. **2.** *(despre soare)* a auri (spicele, grînele). II. *vi. (e)* **1.** a deveni blond. **2.** a se face mai frumos. III. *vr.* a se face blond.

imbirbonìre *vt., vi. (e)* a (se) ticăloşi.

imbisacciàre *vt.* a pune în traistă.

imbitumàre *vt.* a acoperi cu bitum, a bituma.

imbiutàre *vt. (rar)* a unge (cu materii grase); a bituma; a presăra cu ceva.

imbizzarrìre I. *vt.* a irita, a înfuria (calul). II. *vi. (e), vr.* **1.** *(despre cai)* a deveni neastîmpărat, a se ambala. **2.** *(fig.)* a se supăra, a se mînia.

imbizzìre *vi. (e), vr.* **1.** *(rar, tosc.)* a se supăra, a se înfuria; a-i sări ţandăra. **2.** *(despre cai)* a deveni nervos.

imbizzecchìre *vi. (e)* **1.** a deveni bigot. **2.** a se prosti.

imbeccàre I. *vt.* **1.** a hrăni, a da în gură. **2.** *(fig.)* a instrui, a dăscăli; ~ *col cucchiaio vuoto* a nu învăţa nimic (pe cineva). **3.** a pune, a potrivi la gură (un instrument de suflat). **4.** *(fig.)* a intra, a o apuca; ~ *la strada* a o lua pe o stradă. **5.** a învăţa. **6.** a întreprinde. II. *vi. (e), vr. (construit cu prep.* in*)* **1.** a se îmbuca, a se angrena, a se potrivi. **2.** *(despre un drum, o stradă)* a da în; *(despre un fluviu)* a se vărsa în.

imbeccatùra *s.f.* **1.** îmbucare; îmbucătură. **2.** deschizătură. **3.** gură de rîu. **4.** cap de stradă. **5.** gura unui instrument de suflat, muştiuc. **6.** zăbală; *non aver l' ~ a una cosa* a nu fi apt pentru ceva.

imbeccìare *vi. (e)* a înmuguri.

imbòcco *s.m.* **1.** gură de rîu. **2.** cap de stradă/de drum; intrare de tunel. **3.** *(mine)* rampă de puţ, acroşaj.

imbolàre I. *vt. (înv.)* a răpi; a fura. II. *vr.* a o şterge, a dispărea.

imbolsìre I. *vi. (e)* **1.** a deveni astmatic. **2.** a se moleşi **3.** a se îngrăşa. II. *vt.* a îndemna la lene.

imboniménto *s.m.* îmbiere, îndemn, invitaţie.

imbonìre I. *vt.* **1.** a îmbia, a îndemna. **2.** a atrage un client (lăudînd marfa). **3.** *(înv.)* a îmbuna. **4.** a seduce. II. *vr., vi. (e) (despre vînt)* a se linişti, a se potoli.

imbonitóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care îmbie la ceva; vînzător care atrage clienţii (lăudînd marfa).

imborgàrsi *vr. (lit.) (despre o regiune)* a se umple de oraşe şi tîrguri.

imborghesiménto *s.m.* îmburghezire.

imborghesìre *vi. (e), vr.* a se îmburghezi.

imborsàre *vt.* **1.** a băga bani în pungă; a încasa. **2.** a pune, a introduce (în urnă); *(la voi, la un joc de societate)* ~ *una persona* a pune în pungă un bilet cu numele unei persoane. **3.** a primi; a păstra. **4.** *(înv.)* a înţelege; a reţine.

imborsazióne *s.f.* introducerea în urnă a numerelor (la o loterie etc.).

imboscaménto *s.m.* **1.** *(mil.)* ambuscadă. **2.** stocare, stocaj.

imboscàre I. *vt., vr.* **1.** a (se) împăduri. **2.** a (se) ascunde în pădure. **3.** *(mil.)* a intra în ambuscadă. **4.** *(despre un copac)* a face multe ramuri, a se îndesi. II. *vi. (e), vr.* **1.** a sta la pîndă. **2.** a s încurca în.

imboscàta *s.f.* cursă, ambuscadă.

imboscàto I. *adj.* prins în ambuscadă. II. *s.m.* **1.** dezertor. **2.** pădure.

imboschimento *s.m.* împădurire.

imboschìre I. *vi. (e), vr.* **1.** *(despre o pădure)* a creşte. **2.** *(despre un teren)* a se împădurі, a se acoperi cu vegetaţie. II. *vt.* a împădurі.

imbossolàre *vt.* a întroduce în urnă (un vot).

imbottàre I. *vt.* a pune în butoaie; ~ *nebbia* mai mult gura de el; ~ *buio* a face numai greşeli; *essere da* ~ a nu avea îndoieli asupra cuiva. II. *vi. (a)* bea mult. III. *vr.* a bea peste măsură; *(înv.)* ~*-si al pozzo* a bea apă; ~*-si sopra la feccia* a face greşeli peste greşeli.

imbottatùra *s.f.* umplere a unui butoi.

imbottavino *s.m.* pîlnie mare (pentru vin).

imbótte *s.f. (arhit.)* intrados. *SIN. intradosso.*

imbottigliaménto *s.m.* **1.** îmbuteliere. **2.** blocare a circulaţiei de autovehicule, ambuteiaj.

imbottigliàre I. *vt.* **1.** a pune în sticle, a îmbutelia. **2.** *(fig., mar.)* a bloca (o navă duşmană într-un port). **3.** *(fig.)* a opri, a bloca circulaţia pe străzi (provocînd aglomeraţie); a împiedica mişcare cuiva. II. *vr. (despre autovehicule)* a fi prins, blocat în aglomeraţia circulaţiei.

imbottigliatrice *s. f.* mecanism de îmbuteliere.

imbottiràre *vt. (agr.)* a împrăştia îngrăşămînt lichid.

imbottìre I. *vt.* **1.** a vătui; a căptuşi. **2.** a capitona. **3.** a umple, a îndesa; ~ *il cervello* a împuia capul. **4.** *(înv.)* ~ *il giubberello (fig.)* a bate pe cineva. II. *vr.* **1.** a se îndopa cu. **2.** *(fam.)* a se înfofoli.

imbottìta *s.f.* plapumă.

imbottìto I. *adj.* **1.** vătuit; căptuşit; *porte* ~*-e* uşi capitonate. **2.** umplut cu; *panino* ~ sandviş. II. *s.m.* căptuşeală; parte căptuşită.

imbottitùra *s.f.* **1.** vătuire; căptuşire. **2.** capitonare. **3.** material de căptuşeală; vatelină; cilţi.

imbovinàre *vt. (agr.)* a acoperi (aria) cu bălegar.

imbozzacchìre *vi. (e)* **1.** a se pipernici, a se veşteji. **2.** a creşte greu. **3.** *(fig.)* a se jigări. **4.** *(despre plante)* a nu prinde.

imbozzimàre I. *vt.* **1.** *(text.)* a încleia (o stofă); a muia în clei. **2.** a păta (cu materii lipicioase). II. *vr.* se găti, a se sulemeni.

imbozzimatòre, -trice *s.m.* şi *f. (text.)* muncitor la maşina de încleiat.

imbozzimatrice *s.f. (text.)* maşină de încleiat.

imbozzimatùra *s.f. (text.)* impregnare cu clei.

imbozzolàrsi *vr. (despre viermele de mătase)* a face/a forma gogoaşă.

imbràca *s.f.* **1.** opritoare (la hamul calului); *(fig.) buttarsi sull'* ~ a se lăsa pe tînjală. **2.** curea, frînghie (de legat). **3.** scutec.

imbracàre *vt.* **1.** *(mar.)* a lega butoaie, lăzi etc. (spre a fi îneăreate sau deseărcate). **2.** a înfăşa (un copil).

imbracatùra *s.f.* **1.** curea, frînghie (de legat). **2.** înfăşat (în scutece).
imbraccIàre *vt.* **1.** a apuca (un scut, o armă); a trece braţul prin cureaua scutului; ~ *il fucile* a sprijini puşca de braţul stîng. **2.** *(înv.)* a îmbrăţişa.
imbraccIatùra *s.f.* **1.** curea de scut. **2.** mîner.
imbraehettàre *vt. (în legătorie)* a lipi o foaie ruptă dintr-o carte.
imbranceàre I. *vt.* **1.** a aşeza în turmă. **2.** a încolona. **II.** *vr.* **1.** a se încolona. *SIN. intrupparsi.* **2.** *(depr.)* a se înhăita, a se amesteca cu cei răi.
imbrandire *vt.* a apuca şi a agita (o armă etc.).
imbrattaeàrte *s.m.* şi *f. invar.* scriitoraş, scriitor fără talent.
imbrattafògli *s.m.* şi *f. invar. v.* imbrattacarte.
imbrattaménto *s.m.* mînjire, murdărire.
imbrattamùri *s.m. invar.* pictor lipsit de talent, zugrav.
imbrattàre *vt., vr.* a (se) murdări, a (se) mînji; *(fig.)* ~ *le mani* a fi amestecat într-o acţiune necinstită; *(prov.) chi imbratta, spazzi* cine greşeşte să plătească.
imbrattatéle *s.m. invar. v.* imbrattamuri.
imbrattatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** zugrav prost. **2.** pictor fără talent.
imbrattatùra *s.f.* murdărire; mînjire.
imbràtto *s.m.* **1.** mînjire; mînjeală. **2.** *(fig.)* mîzgălitură; pictură, scriere fără valoare. **3.** mîncare pentru porci. **4.** mîncare prost gătită, terci. **5.** *(arhit.)* prima tencuială. **6.** *(înv.)* datorie (în bani). **7.** *(înv.)* înşelătorie.
imbrecciàre *vt.* a pietrui.
imbrecciàta *s.f.* strat de pietriş.
imbrecciatùra *s.f.* pietruire.
imbriacàre *vt. (pop.)* **1.** a îmbăta; *(prov.) il vino di casa non imbriaca* vinul de acasă nu te îmbată. **2.** a zăpăci, a năuci.
imbriacatùra *s.f.* **1.** îmbătare.] **2.** îndrăgostire. **3.** înmuiere; îmbibare.
imbriàco *adj.* **1.** *(înv., dial.)* beat. **2.** înfuriat.
imbricconire *vt., vi. (e), vr.* a (se) deştrăbăla, a ajunge puşlama.
imbrifero *adj.* aducător de ploaie; *bacino* ~ bazin de strîns apa de ploaie (pentru irigaţie)
imbrigliaménto *s.m.* **1.** înhămare. **2.** înfrînare.
imbrigliàre I. *vt.* **1.** a pune frîu, a înfrîna; ~ *l'asino per la coda* a pune căpăstru în coada calului, a face lucrurile pe dos; ~ *un terreno* a consolida un teren. **2.** a ţine în frîu (o pasiune etc.). **II.** *vr. (despre cai)* a se încurca în hamuri.
imbrigliatùra *s.f.* **1.** punere în frîu; înhămare. **2.** *(colectiv)* frîuri, căpestre.
imbroccàre I. *vt.* **1.** a nimeri (ţinta). **2.** a ghici, a o nimeri. **3.** a da peste cel căutat. **II.** *vi. (e; înv.)* a merge împotriva.
imbrodàre *vt., vr.* a (se) mînji, a (se) murdări.
imbrodolàre I. *vt., vr.* **1.** a (se) mînji. **2.** *(fig.)* a (se) tăvăli în noroi, a (se) dezonora. **II.** *vt.* a muia, a înmuia.
imbrodolatùra *s.f.* **1.** murdărie; mînjeală. **2.** mîzgălitură; pictură proastă.
imbrogliàre I. *vt.* **1.** a încurca; a amesteca. **2.** a încurca pe cineva (într-o acţiune). **3.** a înşela, a trage pe sfoară; a induce în eroare. **4.** *(mar.)* a strînge (pînzele). **II.** *vi.* **1.** a se amesteca, a se încurca; a se suprapune. *SIN. ingarbugliarsi.* **2.** a se complica; *la faccenda si è molto imbrogliata* treaba s-a încurcat rău.
imbrogliàta *s.f.* tragere pe sfoară, înşelătorie; *ho preso una bella* ~ m-au tras bine pe sfoară.
imbrogliàto *adj.* încurcat; amestecat; confuz.
imbròglio *s.m.* **1.** încurcătură. *SIN. pasticcio.* **2.** echivoc, confuzie; *che* ~*!* ce chestie (încurcată)! **3.** înşelătorie, escrocherie. **4.** intrigă. **5.** *(la pl., mar.)* frînghii (cu care se strîng pînzele).
imbrogliòne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** intrigant; escroc. *SIN. impostore, truffatore.* **2.** încurcă-lume.
imbronciàre *vi. (e), vr.* a se supăra, a se îmbufna, a se bosumfla. *SIN. corrucciarsi.*
imbronciàto *adj.* **1.** încruntat, posomorît. **2.** înnorat.
imbronciménto *vi., vr. v.* imbronciare.
imbrunàre *vi. (e)* a se închide (la culoare), a se întuneca.
imbrunìre *vi. (e)* **1.** a se întuneca (de seară); *sull'* ~ pe înserate. *SIN. annottare.* **2.** *(despre plante)* a se învineţi. **3.** *(rar)* a se brînzi. **4.** *(despre metale)* a-şi pierde culoarea normală.
imbrusehìre *vi. (e)* a se supăra.
imbrutiménto *s.m. v.* abbrutimento.
imbrutìre *vi., vr. v.* abbrutire.
imbruttiménto *s.m.* urîţire.
imbruttìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) urîţi. **2.** a (se) deforma, a (se) altera.
imbubbolàre I. *vt.* a înşela (cu minciuni, cu poveşti), a îmbrobodi. **II.** *vr. (rar)* a nu se preocupa, a nu se sinchisi.
imbucàre I. *vt.* **1.** a pune, a introduce (într-o deschizătură); ~ *una lettera* a pune o scrisoare la cutie (la poştă). *SIN. impostare.* **2.** a ascunde. **II.** *vr. (despre un animal)* a se ascunde (într-o gaură).
imbucatàre I. *vt.* a spăla rufe (cu leşie). **II.** *vr.* a se spăla; a se curăţa.
imbudellàre I. *vt.* a face cîrnaţi. **II.** *vi.* a nu-i păsa de cineva/de ceva.
imbuggeràrsi *vr. (vulg.)* a nu-i păsa, a nu se sinchisi de cineva.
imbuìre *vi. (e)* a se prosti, a se îndobitoci.
imbullettàre *vt.* a fixa, a bate în ţinte.
imbullonàre *vt.* a fixa cu buloane.
imburràre *vt.* **1.** a întinde (untul pe pîine etc.); ~*i maccheroni* a prepara macaroanele cu mult unt. **2.** *(fam.)* a lăuda; a linguşi.
imbusecchiàre *vt.* **1.** a prepara cîrnaţi/salam. **2.** *(fig., vulg.)* a îmbuiba, a îndopa.
imbussolàre *vt. v.* imbossolare.
imbustàre *vt.* a confecţiona în plicuri.
imbustàto *adj.* strîns într-un corset rigid.
imbustatrice *s.f.* maşină pentru a pune în plicuri corespondenţa.
imbùsto *s.m. (înv.) v.* busto, bellimbusto.
imbutiforme *adj.* în formă de pîlnie.
imbutìni *s.m. pl. (bot.)* specie de campanulă *(Campanula trachelium).*
imbutire *vt. (metal)* a ambutisa.
imbutitóre *s.m. (metal.)* (muncitor) ambutisor.
imbutitùra *s.f. (metal.)* ambutisare.
imbùto *s.m.* pîlnie; *mangiare coll'* ~ a înfuleca.
imbuzzàre *vi. (fam.)* a înfuleca, a se îndopa.
imbuzzìre *vi. (e), vr.* a se îmbufna, a se supăra.
imène *s.m.* **1.** *(anat.)* himen. **2.** *(lit.)* himeneu, imn de nuntă; căsătorie.
imenèo I. *s.m.* **1.** *(la pl.)* căsătorie, cununie. **2.** epitalam. **II.** *adj.* nupţial; matrimonial; *canto* ~ imn nupţial.
imenòttero *s.m. (entom.)* himenopter.
imitàbile *adj.* imitabil.
imitàre *vt.* a imita. *SIN. seguire.*
imitatìvo *adj.* imitativ.
imitatóre, -trice *s.m.* şi *f.* imitator.
imitazióne *s.f.* imitare; imitaţie.

immacchiàrsi *vr. (rar)* **1.** a se ascunde (în tufiș, în pădure etc.). **2.** a se sălbătici.
immacolàto *adj. (lit.)* imaculat; neprihănit. *SIN. puro, illibato.*
immaculàto *adj. (înv.) v.* immacolato.
immagazzinàre *vt.* **1.** a înmagazina, a depozita. **2.** *(fig.)* a acumula, a aduna.
immaginàbile *adj.* imaginabil; demn de crezut.
immaginaménto *s.m. (rar)* închipuire, imaginare.
immaginàre I. *vt.* **1.** a închipui, a imagina; a inventa; *disturbo? s'immagini!* (vă) deranjez? nicidecum!; *posso venire? s'immagini!* pot veni? desigur! (cum ai putea crede altfel)! **2.** a crede, a presupune; a se amăgi. **II.** *s.m.* imaginație, idee.
immaginàrio *adj.* imaginar, închipuit. *SIN. apparente, illusorio.*
immaginativa *s.f.* imaginație, fantezie; inventivitate. *SIN. fantasia.*
immaginativo *adj.* imaginativ, dotat cu imaginație; inventiv.
immaginatóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* spirit inventiv/născocitor.
immaginazióne *s.f.* **1.** imaginație, închipuire. **2.** imagine; lucru închipuit; *neanche per ~!* nici gînd!, nicidecum!
immàgine *s.f.* **1.** imagine, înfățișare. **2.** chip, figură. **3.** aparență. **4.** asemănare. **5.** poză; ilustrație. **6.** umbră; spectru. **7.** portret. **8.** icoană. **9.** *(entom.)* perioada de maturitate a insectelor. **10.** *(înv., poetic)* putere imaginativă.
immaginétta *s.f.* icoană, iconiță.
immaginifico *adj. (lit.)* imaginativ; plin de imaginație.
immaginóso *adj.* **1.** imaginativ, dotat cu o imaginație bogată. *SIN. fantasioso.* **2.** *(despre stil)* bogat în imagini.
immalinconíre I. *vi. (e), vr.* a deveni melancolic, a se întrista. **II.** *vt.* a întrista.
immalizzíre *vi. (e)* a deveni răutăcios/maliții os; a deveni șiret/abil.
immancàbile *adj.* **1.** nelipsit. **2.** cert, sigur; inevitabil. *SIN. indubbio, inevitabile.*
immancabilménte *adv.* cu siguranță; fără doar și poate.
immanchévole *adj. (înv.) v.* immancabile.
immàne *adj. (lit.)* **1.** enorm; disproporționat. **2.** *(rar)* înspăimîntător, groaznic.
immanènte *adj. (fil.)* imanent.
immanentismo *s.m. (fil.)* imanentism.
immanènza *s.f. (fil.)* imanență.
immanére *vi. (fil.)* a fi imanent.
immangiàbile *adj.* de nemîncat, necomestibil.
immanicàre *vt.* **1.** a pune un mîner, a prevedea cu un mîner. **2.** a pune mîneci (la o haină).
immanità *s.f.* **1.** enormitate înspăimîntătoare; *l'~ del disastro* enormitatea dezastrului. **2.** cruzime.
immansuèto *adj.* neîmblînzit, sălbatic.
immantinènte *adv.* **1.** numaidecît, pe loc, îndată. **2.** *(înv.)* adineaori.
immarcescíbile *adj.* **1.** care nu putrezește. **2.** *(fig.)* incoruptibil; *(lit.) gloria ~* glorie incoruptibilă.
immascheràre *vt., vr. v.* mascherare.
immastiçàre *vt.* a încleia.
immateriàle *adj.* **1.** imaterial. **2.** spiritual, delicat.
immaterialità *s.f.* **1.** imaterialitate. **2.** spiritualitate.
immatricolàre I. *vt.* **1.** a înmatricula, a înscrie (la universitate etc.). **2.** a înregistra; a trece în rol. **II.** *vr.* a se înscrie.
immatricolazióne *s.f.* înmatriculare.
immaturaménte *adv.* prematur.
immaturità *s.f.* **1.** lipsă de maturitate. **2.** precocitate. **3.** *(med.)* starea de cruditate la copiii nou-născuți.
immatùro *adj.* **1.** necopt, crud. **2.** lipsit de maturitate, imatur. **3.** prematur, precoce.
immedesimàre I. *vt.* a identifica, a contopi; a confunda. *SIN. fondere.* **II.** *vr.* a se contopi, a se identifica.
immedesimazióne *s.f.* identificare, contopire. *SIN. identificazione.*
immediataménte *adv.* **1.** imediat, îndată. **2.** *(rar)* direct, nemijlocit; *il nostro ufficio dipende ~ dal ministero* serviciul nostru depinde direct de minister.
immediatézza *s.f.* **1.** faptul de a fi instantaneu, imediat; instantaneitate. **2.** *(fil.)* caracter direct, nemijlocit.
immediàto *adj.* **1.** instantaneu, imediat; *guarigione ~-a* vindecare rapidă. **2.** *(fil.)* imediat, nemijlocit; nemeditat; *una reazione ~-a* o reacție nemeditată.
immedicàbile *adj.* incurabil, netratabil; *peccato ~* păcat de neiertat.
immedicàto *adj. (înv.)* necăutat, neîngrijit.
immeditàto *adj.* **1.** *(rar)* nemeditat, negîndit. **2.** neponderat; *discorso ~* discurs nemeditat.
immelanconíre *vt., vi. (e) v.* immalinconire.
immellettàre *vt., vr.* a (se) murdări de noroi.
immelmàrsi *vt., vr. (rar)* a (se) înnămoli; *(fig.)* a deveni viciat.
immemoràbile *adj.* imemorabil, străvechi; *epoca ~* epocă îndepărtată.
immemoriàle *adj.* imemorial.
immèmore *adj.* **1.** care uită, uituc. **2.** ingrat, nerecunoscător. *SIN. dimentico.*
immensità *s.f.* **1.** imensitate., **2.** mulțime mare; *un' ~ di gente* o mulțime de oameni.
immènso *adj.* imens, nemăsurat, foarte intens. *SIN. illimitato, enorme.*
immensuràbile *adj.* **1.** de nemăsurat. **2.** *(înv.)* imperceptibil.
immensurabilità *s.f. (rar)* nemărginire, imensitate.
immèrgere I. *vt.* **1.** a cufunda, a afunda; a scufunda. *SIN. tuffare.* **2.** a înfige (un cuțit etc.). *SIN. affondare, ficcare.* **II.** *vr.* **1.** a se scufunda. **2.** *(fig.)* a se adînci, a se cufunda. **3.** *(fig.)* a se dedica total unei acțiuni.
immergíbile *adj.* care poate fi scufundat, afundat.
immeritaménte, immeritataménte *adv.* **1.** pe nemeritate, pe nedrept. **2.** fără a avea (un) merit; *ottenere un premio ~* a obține un premiu nemeritat.
immeritàto *adj.* nemeritat, luat pe nedrept.
immeritévole *adj.* nedemn, care nu merită. *SIN. indegno.*
immersióne *s.f.* **1.** imersiune, afundare. **2.** *(mar.)* scufundare; *linea d'~* linie de plutire. **3.** *(astron.)* imersiune.
immèrso *part. tr.* de la immergere.
immésso *part. tr.* de la immettere.
immèttere I. *vt.* **1.** a introduce, a pune înăuntru, a băga. *SIN. introdurre.* **2.** *(fig.)* a inspira; a sugera. **II.** *vr.* a se introduce, a se insinua.
immezzíre *vi. (e) v.* ammezzire.
immigrànte *adj., s.m.* și *f.* imigrant.
immigràre *vi. (e)* a imigra.
immigrazióne *s.f.* imigrare; imigrație.
immilliàrsi *vr. (înv.)* a se înmii.
imminchionírе *vi. v.* rimminchionire.
imminènte *adj.* **1.** iminent, de neînlăturat, inevitabil. **2.** *(înv.)* care atîrnă, suspendat.
imminènza *s.f.* iminență; *l'~ di un conflitto* iminența unui conflict.
immischiàre I. *vt.* a implica (pe cineva într-o ches-

tiune). II. *vr.* a intra (într-o afacere), a se amesteca (în ceva). *SIN. impicciarsi.*

immiseriménto *s.m.* 1. sărăcire, cădere în mizerie. 2. slăbire, ofilire.

immiserire I. *vt.* 1. a sărăci. *SIN. impoverire.* 2. a slăbi, a ofili, a istovi. II. *vi. (e)* a slăbi, a se chirci. III. *vr.* a sărăci, a cădea în mizerie.

immissàrio *s.m. (hidr.)* curs de apă tributar unui lac (în care se varsă).

immissióne *s.f.* 1. introducere. *SIN. introduzione.* 2. *(auto.)* aspirația gazului exploziv.

immistióne *s.f.* imixtiune, ingerință.

immisto *adj. (lit.)* 1. amestecat. 2. *(înv.)* neamestecat; pur.

immisuràbile *adj. (rar)* incomensurabil.

immite *adj. (lit.)* nemilos, aspru.

immòbile I. *adj.* nemișcător, imobil; *bene* ~ avere imobilă. *SIN. fermo, fisso.* II. *s.m.* avere imobilă.

immobiliàre *adj.* imobiliar; *patrimonio* ~ patrimoniu constituit din bunuri imobile; *credito* ~ credit industrial.

immobilismo *s.m. (pol.)* politică de expectativă. *SIN. misoneismo.*

immobilità *s.f.* nemișcare, imobilitate. *SIN. fissità.*

immobilitàre *vt. v.* immobilizzare.

immobilizzàre *vt.* 1. a imobiliza. 2. a investi în bunuri imobile.

immobilizzazióne *s.f.* imobilizare.

immobilizzo *s.m. (fin.)* tendință de a imobiliza capitalurile în bancă.

immoderatézza *s.f.* 1. necumpătare. 2. exces.

immoderàto *adj.* 1. necumpătat. 2. fără măsură. *SIN. eccessivo.*

immodèstia *s.f.* 1. lipsă de modestie. *SIN. presunzione, vanità.* 2. îndrăzneală, obrăznicie. *SIN. sfacciataggine.*

immodèsto *adj.* 1. lipsit de modestie. 2. lipsit de pudoare.

immolàre *vt., vr.* a (se) sacrifica, a (se) jertfi.

immolazióne *s.f.* jertfire, sacrificare.

immollaménto *s.m.* înmuiere, muiere.

immollàre I. *vt.* a înmuia; *ogni acqua lo immolla* e slab de-l suflă vîntul. II. *vr.* a se uda; a se umezi; *(prov.) non si può avere pesci senza* ~*-si* unde e cîștig e și pagubă.

immondézza *s.f.* 1. *(fig.)* murdărie, corupție. 2. gunoi.

immondezzàio *s.m.* 1. grămadă de gunoi, depozit de gunoi. 2. mediu/ambianță coruptă.

immondìzia *s.f.* 1. gunoi. 2. murdărie. 3. necinste. 4. vorbire nerușinată.

immóndo *adj.* 1. murdar. *SIN. lordo, sozzo.* 2. josnic, infam, pervers.

immoràle *adj.* imoral. *SIN. licenzioso.*

immoralismo *s.m.* imoralism.

immoralista, -isti, *s.m.* și *f.* imoralist.

immoralità *s.f.* imoralitate.

immorbidàre *vt., vi., vr. v.* ammorbidire, rammorbidire.

immorsàre *vt.* 1. a pune zăbală, a pune frîu. 2. *(mec.)* a îmbuca, a angrena.

immortalàre *vt.* a imortaliza, a nemuri. *SIN. perpetuare.*

immortàle *adj.* nemuritor, nepieritor, imortal. *SIN. eterno.*

immortalità *s.f.* 1. nemurire, imortalitate. *SIN. eternità.* 2. faimă eternă.

immotàre *vt. (rar)* a murdări cu noroi.

immòto *adj. (lit.)* nemișcat, fix, imobil.

immucidire *vi., vr. v.* ammucidire.

immùne *adj. (lit.)* 1. imun; nevătămat. 2. liber, scutit de.

immunità *s.f.* 1. imunitate. 2. scutire. *SIN. esenzione.* 3. privilegiu.

immunizzàre *vt. (med.)* a imuniza.

immunizzazióne *s.f.* imunizare.

immunologìa *s.f. (med.)* imunologie.

immusire *vi. (e)* a se supăra, a se îmbufna.

immusonirsi *vr.* a se bosumfla, a se îmbufna.

immusonìto *adj.* bosumflat, îmbufnat.

immutàbile *adj.* 1. *(lit.)* de neschimbat, imutabil. *SIN. costante, stabile.* 2. perpetuu, etern.

immutabilità *s.f.* neschimbare, imutabilitate. *SIN. costanza, stabilità.*

immutàto *adj.* 1. neschimbat. 2. *(înv.)* schimbat în rău, alterat; *fisionomia* ~*-a* fizionomie alterată.

immutazióne *s.f. (rar)* schimbare, modificare.

ìmo I. *adj. (lit.)* 1. de jos, jos; *la valle* ~*-a* fundul văii. 2. *(fig.)* mic, de jos, de condiție umilă. II. *s.m.* 1. fund, adînc; *ad* ~ jos, la fund; *da sommo a* ~ din cap pînă-n picioare, din creștet pînă-n tălpi. 2. condiția socială cea mai de jos.

impaccàre *vt.* a împacheta, a ambala; ~ *la merce* a ambala marfa; a face pachete; ~*i libri* a împacheta cărțile.

impaccatóre, -trice *s.m.* și *f.* lucrător la ambalaje.

impaccatúra *s.f.* împachetare, ambalare.

impacchettàre *vt.* a împacheta.

impacciaménto *s.m.* încurcătură; jenă.

impacciàre I. *vt.* 1. a încurca, a jena, a stingheri. 2. a împiedica. 3. *(înv.)* a sechestra. II. *vr.* 1. a se amesteca, a se băga (în ceva). 2. a se interesa, a se ocupa (de treburi publice etc.). 3. a avea de a face cu; a trata cu.

impacciàto *adj.* 1. încurcat, cu piedici. 2. ocupat. 3. șovăielnic. 4. confuz, jenat. 5. *(înv.)* caraghios; *un'andatura* ~*-a* un mers caraghios.

impàccio *s.m.* 1. piedică, obstacol; jenă; *dare* ~ a jena. 2. încurcătură; *trarsi d'*~ a ieși din încurcătură. *SIN. imbarazzo.* 3. *(fig.)* supărare; plictiseală. *SIN. intrigo.*

impaccióso *adj. (rar)* 1. încurcă-lume. 2. băgăreț.

impàcco *s.m.* 1. *(med.)* compresă; fașă. 2. împachetare.

impaciàre *vt., vr. (sport)* a termina la egalitate (mai ales în jocurile de cărți).

impadronire I. *vt.* a împroprietări, a face stăpîn pe cineva asupra unui lucru. II. *vr.* 1. a deveni stăpîn. 2. *(fig.)* a dispune de ceva. 3. a-și însuși; *s'impadronì della lingua francese* și-a însușit limba franceză.

impagàbile *adj.* 1. inestimabil, de neprețuit. 2. nostim, extraordinar; excelent; *uno spettacolo* ~ un spectacol excelent. *SIN. impareggiabile.*

impaginare *vt. (tipogr.)* a pagina.

impaginàto *s.m. (tipogr.)* corectură în pagină.

impaginatóre *s.m. (tipogr.)* paginator.

impaginatùra *s.f. (tipogr.)* paginare; paginație

impagliàre *vt.* 1. a înfășura, a înveli în paie. 2. a ambala în paie; ~ *cristalli/piatti* a ambala cristaluri/farfurii. 3. a îmbălsăma. *SIN. imbalsamare.*

impagliàta *s.f. (înv.)* 1. adăpost de paie (pentru vite). 2. lăuză. 3. serviciu de ceramică oferit unei lăuze.

impagliatino *s.m.* 1. culoare galben-deschis. 2. împletitură de pai (la un scaun).

impagliatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. împletitor (de obiecte de pai, pălării etc.). 2. specialist în împăierea animalelor. *SIN. imbalsamatore.*

impagliatùra *s.f.* 1. împăiere. 2. împletitură de pai (la scaune etc.).

impalaménto *s.m.* tragere în țeapă.

impalancàto *s.m.* ţarc.
impalàre I. *vt.* **1.** a trage în ţeapă. **2.** a pune pe araci; ~ *la vite/la vigna* a arăci, a aşeza viţa pe araci. II. *vr. (glumeţ)* a sta drept/ţeapăn, a se protăpi; ~ *sull'attenti* a înţepeni în poziţie de drepţi.
impalàto *adj. (fig.)* ţeapăn, băţos; *stare lì* ~ a sta ţeapăn, ca şi cum ar fi înghiţit un par.
impalatùra *s.f.* tragere în ţeapă.
impalcaménto *s.m. (constr.)* astereală, schelărie.
impalcàre *vt.* **1.** a întări cu bîrne plafonul unei camere. **2.** a construi o schelărie.
impalcatùra *s.f.* **1.** schelă. *SIN. ponteggio.* **2.** întăritură externă a unei construcţii. **3.** loc ridicat, folosit de vînători **4.** *(fig.)* structura (unui stat etc.). *SIN. base.*
impallàre *vt.* **1.** a mascà bila (la jocul de biliard). **2.** *(fig.)* a se încurca (la un răspuns).
impallidìre I. *vi. (e)* **1.** a deveni palid, a păli. *SIN. sbiancare.* **2.** a se întuneca; a-şi pierde strălucirea; *cose da far* ~ *le stelle* lucruri care fac să-ţi stea mintea în loc. **3.** *(despre un metal)* a pierde luciul. **4.** a se speria. **5.** a fi depăşit prin faimă de; ~ *al confronto* a fi depăşit în faţa unei situaţii. *SIN. attenuarsi.* II. *vt. (rar)* a face pe cineva să devină palid.
impallinàre *vt.* a împroşca (cu alice), a împuşca.
impallinatùra *s.f.* rănire cu alice; ucidere cu alice.
impalmàre I. *vt. (lit.)* **1.** a promite unei fete să o ia în căsătorie; ~ *una fanciulla* a promite unei fete căsătoria. **2.** *(înv.)* a strînge mîna în semn de promisiune solemnă. **3.** a făgădui (pe cineva) drept soţie. **4.** *(înv.)* a apuca sabia cu mîna. II. *vr.* a se mărita; *s'è impalmata di recente* s-a căsătorit de curînd.
impalmatùra *s.f. (în expr.)* ~ *di funi* şpraiţ.
impalpàbile *adj.* impalpabil; extrem de subţire.
impalpabilità *s.f.* însuşirea de a fi impalpabil; imperceptibil.
impaludaménto *s.m.* transformare a unui teren în mlaştină/în mocirlă; inundare.
impaludàre I. *vt.* a inunda; a transforma în mlaştină. II. *vr., vi. (e)* **1.** a lua aspect de mlaştină. **2.** a se împotmoli.
impanàre I. *vt.* **1.** *(mec.)* a ghiventui; a fileta. **2.** *(buc.)* a tăvăli (carnea) în pesmet. II. *vr., vi. (mec.)* a se înşuruba.
impanàto *adj. (buc.)* tăvălit în pesmet, pané.
impanatùra *s.f.* **1.** ghiventuire; filetare. **2.** ghivent, filet.
impaneàre I. *vr.* **1.** a-şi lua aere (de mentor). **2.** *(înv.)* a se aşeza la masă. **3.** *(înv.)* a se întinde pe o bancă. II. *vt.* a pune pe cineva/ceva pe o bancă.
impaniàre I. *vt.* **1.** a încleia. **2.** a întinde curse (la păsări). **3.** *(fig.)* a momi, a ademeni. II. *vi. (e)* **1.** a se prinde (în capcană). **2.** a rămîne înşelat. III. *vr.* **1.** a se încleia. **2.** a se încurca (într-o treabă, într-o afacere). *SIN impastoiarsi, invischiarsi.*
impannàre *vt.* **1.** *(text.)* a bate cu suveica, a ţese. **2.** a pune (la ferestre) hîrtie, pînză (în loc de geam). **3.** *(pict.)* a întinde o hîrtie pe planşetă (lipind-o).
impannàrsi *vr.* a avea o pană.
impannàta *s.f.* hîrtie sau pînză întinsă la fereastră (în loc de geam).
impantanaménto *s.m.* împotmolire.
impantanàre I. *vt.* a preface în baltă; a face o baltă. II. *vr.* **1.** a se împotmoli. **2.** *(fig.)* a se îngloda în datorii. *SIN. impegolarsi, ingolfarsi.*
impaperàrsi *vr. (teatru)* a face o greşeală; a se bîlbîi; a se încurca în rol.
impapplàre I. *vt.* a încurca, a zăpăci (cu întrebări etc.). II. *vr* a se încurca (în vorbă), a se zăpăci *a.* se fîstîci.
impappolàre *vt.* **1.** a mînji, a murdări. **2.** a înşela, a minţi.
imparacchiàre *vt.* a învăţa superficial.
imparadisàre I. *vt. (poetic)* a înălţa, a ferici; a extazia. II. *vr. (rar)* a fi fericit, a fi în extaz.
imparagonàbile *adj.* incomparabil. *SIN. impareggiabile.*
imparàre *vt.* **1.** a învăţa; ~ *a mente/a memoria* a învăţa pe dinafară; *(prov.) chi molto pratica, molto impara* experienţa te învaţă multe; *impara l'arte e mettila da parte* meseria este brăţară de aur. **2.** a afla. **3.** *(rar)* a învăţa pe cineva.
imparaticcio *s.m.* **1.** exerciţiu; exercitare. **2.** *(depr.)* lucru de începător; lucrare lipsită de personalitate. **3.** lucru învăţat prost.
impareggiàbile *adj.* neasemuit, incomparabil; unic, de neegalat; *bellezza* ~ frumuseţe incomparabilă. *SIN. incomparabile.*
imparentàre *vt., vr.* a (se) înrudi; ~ *una giovane* a mărita o fată.
impari I. *adj. invar. (lit.)* **1.** neegal; nepereche. **2.** *(mat.)* impar; *numeri* ~ numere impare. **3.** inferior. **4.** inapt. II. *s.m. (mar.)* gardă de marinari (în număr impar).
imparisillabo *adj., s.m. (gram.)* imparisilabic.
imparità *s.f.* imparitate, neegalitate; nepotrivire; inferioritate.
imparolàto *adj., s.m. (înv.)* vorbăreţ, vorbă-lungă.
imparrucchàre *vt., vr.* **1.** a(-şi) pune perucă. **2.** a (se) acoperi cu alb.
imparrucchàto *adj.* **1.** cu perucă, purtînd perucă. **2.** *(fig.)* de ton solemn şi retoric.
impartibile *adj.* indivizibil.
impartire *vt.* **1.** a da, a împărţi (sfaturi, poruncă); ~ *l'insegnamento* a da lecţii, a preda o disciplină; ~ *ordini* a da ordine; ~ *la benedizione* a da binecuvîntarea. **2.** a acorda. **3.** *(bis.)* a da binecuvîntarea; ~ *la comunione* a împărtăşi.
imparziàle *adj.* imparţial. *SIN. giusto, equo, spassionato.*
imparzialità *s.f.* imparţialitate, nepărtinire. *SIN. equità, giustizia.*
impassìbile *adj.* impasibil, nepăsător. *SIN. imperturbabile, inalterabile.*
impassibilità *s.f.* impasibilitate, nepăsare. *SIN. imperturbabilità.*
impastaménto *s.m. (rar)* frămîntare/plămădire a unui aluat.
impastare *vt.* **1.** a frămînta/a plămădi un aluat. **2.** *(pict.)* a amesteca culorile. **3.** a încleia, a lipi; ~ *una tavola* a da cu clei pe o scîndură (pentru a lipi o pînză etc.); ~ *un manifesto al muro* a lipi un afiş pe zid. **4.** *(fig.)* a forma, a constitui.
impastàto *adj. (fig.)* plămădit; format; ~ *di sonno* ameţit de somn, mereu somnoros; ~ *di miele* (om) bun, mieluşel; *bene* ~ voinic; *male* ~ plăpînd, slab.
impastatóre, -trice *s.m.* şi *f. (ind.)* lucrător care frămîntă (aluatul etc.).
impastatrice *s.f.* maşină de frămîntat (aluat); malaxor.
impastatùra *s.f.* plămădire, plămadă (de aluat).
impasticciàre I. *vt.* **1.** a prepara (un pateu etc.). **2.** a lucra prost, a încurca lucrurile. **3.** a mînji, a murdări. II. *vr.* a se mînji.
impàsto[1] *s.m.* **1.** amestec, pastă (mai ales de culori). **2.** amestecătură. **3.** *(fig.)* amestec; confuzie.
impàsto[2] *adj. (poetic)* nemîncat, flămînd, nehrănit.

impastocchiàre *vt. (fam.)* a minți, a înșela; a păcăli; ~ *uno* a îmbrobodi cu minciuni pe cineva.
impastoiàre *vt.* **1.** a împiedica (un cal). **2.** *(fig.)* a pune piedici. **3.** a împuia (cuiva) capul, a năuci. *SIN. impacciare, inceppare.*
impataccàre *vt., vr.* **1.** *(pop.)* a (se) păta, a (se) murdări. **2.** a (se) împăca.
impattàre[1] *vt., vi. (a)* a nu pierde și a nu cîștiga (la jocul de cărți), a fi chit; *impattarla con alcuno* a fi chit cu cineva.
impattàre[2] *vt.* a așterne paie (pentru vite).
impattàre[3] *vi. (e) (fiz., astron.)* a face un impact; *Venus si impatta sulla superficie del pianeta* Venus face impact pe suprafața planetei.
impàtto *s.m.* **1.** *(fiz., astron.)* impact. **2.** ciocnire, izbitură, tamponare. **3.** *(fig.)* influență. **4.** culcuș de paie pentru animale.
impaurìre **I.** *vt.* a speria; a înfricoșa, a îngrozi. *SIN. allarmare, spaventare.* **II.** *vr., (rar) vi. (e)* a se teme; a se speria, a se înfricoșa.
impavesàre *vt.* a pavoaza.
impavesàta *s.f. (mar.)* bastinaj. *SIN. bastingaggio.*
impàvido *adj. (lit.)* fără teamă, neînfricat; cutezător. *SIN. ardito, coraggioso.*
impazientàrsi *vr. (rar)* *v.* **impazientire (II).**
impaziènte **I.** *adj.* **1.** nerăbdător. *SIN. ansioso.* **2.** intolerant; care nu suportă; ~ *di giogo* care nu suportă jugul. *SIN. nervoso.* **II.** *s.m. (bot.)* slăbănog *(Impatiens nolitangere).*
impazientìre **I.** *vt. (rar)* a face nerăbdător. **II.** *vi. (e), vr.* a se impacienta, a-și pierde răbdarea. *SIN. innervosirsi, inquietarsi.*
impazièn̄za *s.f.* nerăbdare, impacientă. *SIN. insofferenza, intolleranza.*
impazzaménto *s.m. v.* **impazzimento.**
impazzàre **I.** *vi. (e, a)* **1.** *(despre maioneză etc.)* a se tăia. **2.** *(tosc.)* a înnebuni. **3.** a se strădui nebunește/prostește. **4.** *(despre busolă)* a nu funcționa, a se strica. **II.** *vr.* a scoate pe cineva din minți.
impazzàta *s.f. (în loc. adv.) all' ~* nebunește, fără socotință.
impazzimènto *s.m.* **1.** oboseală (cu treburi, alergături). **2.** agitație, nebunie.
impazzìre **I.** *vi. (e)* **1.** a înnebuni; *cose da ~* lucruri care te scot din sărite; ~ *dietro una cosa* a se înnebuni/a fi nebun după ceva. **2.** *(despre unele aparate, ca busola etc.).* **3.** *(despre alimente)* a se altera. **II.** *vt.* a face pe cineva să-și iasă din minți.
impeccàbile *adj.* **1.** impecabil, perfect. **2.** *(bis.)* infailibil.
impeccabilità *s.f.* perfecțiune, impecabilitate.
impecettàre *vt.* **1.** a pune un plasture. **2.** a murdări, a mînji.
impeciàre **I.** *vt.* **1.** a mînji, a smoli (cu smoală sau cu altă materie lipicioasă). **2.** a unge (o sfoară, ață, mustăți etc.); ~*-si le orecchie* a-și astupa urechile, a se face că nu aude. **II.** *vr.* a se afunda în.
impaciatùra *s.f.* smolire.
impecorìre **I.** *vi. (e)* **1.** a se intimida. **2.** a se îmblînzi (ca o oaie). **II.** *vt.* a face să devină supus.
impecunióso *adj.* fără bani, lipsit de bani.
impedantìre **I.** *vi. (e)* a deveni pedant. **II.** *vt.* a face să devină pedant; ~ *la scuola* a introduce (în școală) metode pedante.
impedènza *s.f. (electr.)* impedanță.
impedìbile *adj.* care poate fi oprit/înfrînat/împiedicat.
impedicàre *vt.* **1.** a împiedica, a prinde în laț. **2.** a intercepta; ~ *le lettere* a intercepta scrisorile. **3.** a distrage, a depărta.
impediènte **I.** *adj.* care împiedică. **II.** *s.m. pl. (bis.)* impediment (la căsătorie).
impedimènto *s.m.* **1.** piedică, obstacol; impediment; *scansare/rimuovere gli ~-i* a înlătura piedicile; *salvo ~-i* numai dacă nu survin piedici; *essere d' ~* a sta în cale. *SIN. opposizione.* **2.** *(jur.)* impediment. **3.** *(med.)* reținere, oprire; ~ *di orina* retenție de urină. **4.** *(la pl., mil.)* bagaje; convoi.
impedìre **I.** *vt.* **1.** a împiedica; ~ *il passo/il passaggio* a ține calea, a bara trecerea; ~ *la vista* a împiedica vederea; ~ *le faccende* a încurca treburile; ~ *dal male* a feri de rău. **2.** a interzice, a opri. *SIN. vietare.* **3.** *(med.)* a îmbolnăvi; a face inapt; *un colpo gl'impedì la lingua* un atac de apoplexie i-a paralizat limba. **4.** a slăbi, a debilita; *la malattia gli ha impedito le braccia* boala i-a slăbit brațele. **5.** *(muz.)* a acoperi (un sunet). **II.** *vr. (înv.)* a se încurca.
impeditivo *adj.* care constituie un impediment, care împiedică.
impedito *adj.* **1.** paralizat; care nu funcționează; ~ *nella lingua* bîlbîit; *(fig.) rimaner ~* a nu putea face nici o mișcare. **2.** ocupat, fără timp liber. **3.** *(despre un loc)* pe unde nu se poate trece; interzis, oprit. **4.** *(înv.)* impracticabil.
impegnàre **I.** *vt.* **1.** a amaneta, a pune zălog. **2.** a angaja (pe cineva, ceva); ~ *un pezzo grosso* a recurge la intervenția unei persoane importante; ~ *la propia parola* a-și da cuvîntul. **3.** a pune în joc, a angaja; ~ *l'onore/la parola* a-și angaja onoarea/cuvîntul; ~ *una giovane* a promite de a lua în căsătorie o tînără. **4.** a începe, a angaja (o luptă, o discuție); ~ *il combattimento, ~ una lite* a angaja/a începe o luptă/o ceartă. **5.** a paria. **II.** *vr.* **1.** a se angaja. **2.** a se obliga, a se angaja (în ceva); ~*-si a fondo* a se angaja serios într-o chestiune. **3.** *(înv.)* a se îndatora. **4.** a se încărca de angajamente/de sarcini. **III.** *vi. (e)* a pune rămășag.
impegnativo *adj.* care angajează, care obligă.
impegnàto *adj.* **1.** angajat într-o acțiune. **2.** obligat, angajat (față de cineva, de ceva); *paesi non ~-i* țări neangajate.
impégno *s.m.* **1.** obligație, angajament, îndatorire; *senza ~* fără obligație; *soddisfare gli ~-i* a-și îndeplini angajamentele; *mancare ai suoi ~-i* a lipsi de la datorie, a nu-și respecta angajamentul; *affare d' ~* chestiune care angajează/care cere devotament, muncă. **2.** zel, rîvnă; *con ogni/con tutto l'~* cu toată rîvna. *SIN. diligenza, fervore.* **3.** ceartă, conflict. **4.** *(com.)* obligație cambială.
impegnóso *adj.* **1.** *(despre un lucru)* greu, dificil, care cere un efort. **2.** *(despre o persoană)* certăreț.
impegolàre **I.** *vt.* a mînji cu smoală, a smoli. **II.** *vr. (fig.)* a se încurca (într-o chestiune), a se băga în încurcătură. *SIN. impantanarsi, ingolfarsi.*
impelagàrsi *vr.* a intra, a se vîrî în multe greutăți; a-și face necazuri; ~ *in una brutta faccenda* a se vîrî într-o afacere urîtă; ~ *in un mare di guai* a se împotmoli într-o sumedenie de necazuri.
impelàre *vt.* a umple/a acoperi cu (fire de) păr.
impellènte *adj.* imperios; urgent.
impèllere *vt. (lit.)* a împinge la; a constrînge.
impellicciàre *vt.* **1.** a îmblăni. **2.** *(rar)* a furnirui, a aplica furnir (la o mobilă etc.).
impellicciatùra *s.f.* furniruire.
impèndere **I.** *vt. (rar, lit.)* **1.** a spînzura. **2.** a cheltui. **II.** *vr.* a se spînzura.
impenetràbile *adj.* **1.** impenetrabil. **2.** impermeabil. **3.** *(fig.)* incomprehensibil *SIN. indecifrabile, oscuro.*
impenetrabilità *s.f.* impenetrabilitate.

impenitènte *adj.* 1. impenitent, nepocăit; care nu se căieşte. 2. incorigibil; *scapolo* ~ celibatar convins; *bevitore* ~ băutor incorigibil.
impenitènza *s.f.* perseverare/încăpăţînare într-o greşeală, impenitenţă.
impennacchiàre I. *vt.* a împodobi cu pene. II. *vr.* 1. *(mai ales glumeţ, depr.)* a se împodobi cu pene/cu panaşe, a se acoperi cu pene. 2. a se îmbrăca ridicol.
impennàggio *s.m. (av.)* ampenaj.
impennàre I. *vt.* 1. a pune pene; ~ *le ali* a prinde aripi, a-şi lua zborul; ~ *il piede* a o lua la fugă. 2. a exalta; ~ *il cuore* a da aripi inimii. 3. *(av.)* a cabra (avionul). 4. a umple cu pene (o haină etc.). II. *vi. (înv., rar)* a lua pana în mînă. III. *vr.* 1. *(despre cai)* a se cabra. 2. a-şi lua zborul, a se înălţa. 3. *(fam.)* a se înfuria, a-i sări ţandăra.
impennàta *s.f.* 1. cabrare (la cai). 2. *(av.)* cabrare. 3. cantitatea de cerneală dintr-un stilou. 4. *(fig.)* furie neaşteptată.
impennàto *adj.* 1. acoperit cu pene. 2. căptuşit cu pene. 3. înaripat. 4. înfuriat.
impensàbile *adj.* 1. de negîndit; de neconceput, de neînchipuit. *SIN. incomprensibile, inconcepibile.* 2. care nu corespunde realităţii. *SIN. assurdo.* 3. imprevizibil.
impensataménte *adv.* pe negîndite; pe neaşteptate.
impensàto *adj.* negîndit, neînchipuit; neaşteptat; *all' ~-a* pe neaşteptate.
impensierire I. *vt.* a pune pe gînduri, a preocupa, a îngrijora. II. *vr.* a fi preocupat/îngrijorat.
impensierito *adj.* îngîndurat; neliniştit.
impepàre *vt.* 1. a pipera (bucate). 2. *(fig.)* a face un lucru picant: ~ *un discorso con arguzie* a se exprima cu umor.
imperadóre *s.m. (înv., poetic)* împărat.
imperànte I. *adj.* care domină, dominant; *cagione* ~ cauza dominantă/principală; *dinastia* ~ dinastie domnitoare. II. *s.m. (glumeţ)* împărat.
imperàre *vi. (a)* 1. a domni, a stăpîni, a guverna. *SIN. dominare.* 2. a comanda, a porunci.
imperativàle *adj. (gram.)* imperativ; care conţine un imperativ.
imperativo I. *adj.* 1. imperativ, poruncitor, de comandă. 2. *(înv.)* obligatoriu. 3. rigid; sever; *un discorso* ~ un discurs sever; *un tono* ~ un ton rigid. II. *s.m. (gram., fil.)* imperativ.
imperatóre *s.m.* 1. *(ist.)* imperator. 2. împărat; *(pict.) tela da* ~ pînză foarte mare.
imperatòrio *adj. (lit.)* împărătesc; imperial.
imperatrice *s.f.* împărăteasă.
imperceptìbile *adj.* imperceptibil.
imperceptibilità *s.f.* calitatea de a fi imperceptibil, imperceptibilitate.
imperché I. *conj. (înv.)* pentru că. II. *s.m.* cauză, motiv.
imperciocché *conj. (înv.)* deoarece, fiindcă, pentru că, întrucît.
imperdonàbile *adj.* de neiertat. *SIN. ingiustificabile.*
imperdonabilità *s.f. (rar)* faptul/însuşirea de a fi de neiertat.
imperfettìbile *adj. (rar)* imperfectibil.
imperfettibilità *s.f. (rar)* faptul de a fi imperfectibil.
imperfettivo *adj. (gram.)* imperfectiv.
imperfètto I. *adj.* imperfect, nedesăvîrşit; *(gram.) tempo* ~ imperfect. II. *s.m. (gram.)* imperfect.
imperfezióne *s.f.* 1. imperfecţiune, nedesăvîrşire. 2. lipsă, cusur, defect.
imperiàle I. *adj.* 1. imperial, împărătesc. 2. grandios, măreţ; *carta* ~ hîrtie de format mare; *(med.) acqua* ~ un fel de purgativ; *(iht.) luccio* ~ ştiucă-de-mare) *Sphyroena vulgaris).* II. *s.m. pl. (ist.)* imperiali (soldaţi, partizani ai unui împărat). III. *s.m.* sau *f.* imperială (la autobuze, la tramvaie).
imperialéseo, -éschi, *adj. (rar)* împărătesc, imperial.
imperialìsmo *s.m.* imperialism.
imperialista, -isti, *s.m.* imperialist.
imperialìstico *adj.* imperialist.
imperialità *s.f. (lit.)* caracter imperial/împărătesc.
imperiàto *s.m. (înv.)* imperiu.
imperíbile *adj.* nepieritor.
impèrio *s.m. (înv., poetic)* 1. dominare, stăpînire; autoritate; *esercitare* ~ a exercita o putere. 2. imperiu, împărăţie.
imperiosità *s.f.* 1. faptul de a fi imperios; caracter imperios, urgenţă. 2. intransigenţă.
imperióso *adj.* 1. autoritar. 2. mîndru, trufaş. 3. urgent, imperios. *SIN. impellente.*
imperito *adj. (lit.)* 1. inapt. 2. nepriceput, neştiutor, neexperimentat. 3. neîndemînatic.
imperitùro *adj. (lit.)* nepieritor, nemuritor, veşnic; *gloria ~-a* glorie nemuritoare.
imperìzia *s.f.* nepricepere; neîndemînare; neştiinţă.
imperlàre I. *vt.* 1. a împodobi cu perle/cu mărgăritare. 2. *(fig.)* a îmbroboni; *il sudore imperla la fronte* sudoarea acoperă fruntea. II. *vr.* a se acoperi cu picături (de rouă, de sudoare etc.).
impermaliménto *s.m.* supărare, ofensă, jignire.
impermalire I. *vi. (e), vr.* a se supăra; a se ofensa, a se simţi jignit; ~*-si per un nonnulla* a se înfuria pentru nimica toată. II. *vt.* a ofensa, a jigni.
impermeàbile I. *adj.* impermeabil. II. *s.m.* impermeabil, manta de ploaie.
impermeabilità *s.f.* impermeabilitate.
impermeabilizzàre *vt.* a impermeabiliza.
impermeabilizzazióne *s.f.* impermeabilizare.
impermutàbile *adj.* 1. de neschimbat, imuabil. 2. statornic.
imperniàre I. *vt.* 1. a fixa (pe un pivot, în ţiţîni etc.). 2. a pune bază pe. II. *vr. (mai ales fig.)* a se fixa; a se baza, a avea drept bază.
imperniatùra *s.f.* 1. fixare pe un pivot; aşezare în ţiţîni. 2. *(fig.)* fundamentare (a unei chestiuni, a unor argumente); mod de argumentare. 3. *(colectiv)* piese care se fixează.
impèro *s.m.* 1. imperiu, împărăţie. 2. demnitate de împărat. 3. autoritate; imperiu, stăpînire; *sotto l'~ della ragione* sub imperiul raţiunii. 4. *(adjectival)* în stil *„empire"*, în stilul (artistic) din timpul Imperiului (lui Napoleon I şi Napoleon al III-lea); *una mensola (stile)* ~ o consolă *„empire"*.
imperocché *conj. (pedant, înv.)* deoarece, întrucît, pentru că.
imperscrutàbile *adj.* 1. de necercetat; care nu poate fi înţeles. 2. necunoscut. *SIN. impenetrabile, oscuro.*
imperscrutabilità *s.f.* însuşirea de a nu putea fi cercetat/pătruns/înţeles.
impersonàle *adj.* 1. impersonal. 2. imparţial. 3. lipsit de originalitate. *SIN. comune.* 4. *(gram.)* impersonal; unipersonal.
impersonalità *s.f.* imparţialitate, nepărtinire, obiectivitate.
impersonalménte *adv.* impersonal.
impersonàre I. *vt.* 1. a personifica. 2. *(teatru)* a interpreta bine un rol, a se identifica cu. II. *vr.* a se întruchipa în, a fi personificat de.
impersuadìbile *adj. (rar)* care nu poate fi convins.
impersuasíbile *adj. v.* impersuadibile.
impertànto *conj. (înv., dial.) v.* pertanto.

impertèrrito *adj.* 1. neînfricat, cutezător. 2. imperturbabil. *SIN. impassibile.*
impertinènte I. *adj.* 1. care nu ţine de; care nu se referă la; fără legătură; ~ *alla discussione* care nu are legătură cu discuţia. 2. nepotrivit, inoportun. 3. impertinent, obraznic. *SIN. sfacciato.* II. *s.m.* şi *f.* persoană obraznică/insolentă.
impertinènza *s.f.* 1. impertinenţă, neobrăzare, obrăznicie. *SIN. insolenza.* 2. *(jur.)* nepotrivire, lipsă de legătură.
imperturbàbile *adj.* 1. imperturbabil; stăpîn pe sine. *SIN. imperterrito, impassibile.* 2. ce nu poate fi tulburat; *calma* ~ calm desăvîrşit.
imperturbabilità *s.f.* stăpînire de sine; calm. *SIN. impassibilità.*
imperturbàto *adj. (lit.)* netulburat, liniştit, senin. *SIN. calmo, sereno, tranquillo.*
imperversaménto *s.m.* dezlănţuire de forţe; furie.
imperversàre *vi. (a)* 1. a se dezlănţui, a bîntui. 2. a se înfuria, a izbucni; a urla cu furie. 3. a se răspîndi fără măsură, în modă; *imperversano le gonne molto corte* se impun fustele foarte scurte. 4. *(rar)* a se perverti.
impèrvio *adj. (lit., despre un loc)* inaccesibil, de. nestrăbătut. *SIN. impraticabile, malagevole.*
impestàre *vt.* 1. a infecta, a contamina. 2. a împrăştia miros urît, a infesta.
impetecchìto *adj.* acoperit cu pete roşii.
impetìgine *s.f. (med.)* pecingine.
impeto *s.m.* 1. avînt, impetuozitate; impuls; ~ *d'ira* acces de furie; *nell' ~ della discussione* în focul discuţiei; *essere di primo* ~ a ceda primului impuls; *reati d'* ~ delicte fără premeditare. 2. asalt; cioc-nire. 3. furie; *un* ~ *d'odio* un impuls de ură; *essere di primo* ~ a fi impulsiv. *SIN. foga, slancio.*
impetràbile *adj.* care poate fi obţinut (prin rugăminţi etc.).
impetràre[1] *vt.* 1. a înduioşa, a îndupleca; a solicita (prin rugăminţi). 2. *(înv.)* a şti un lucru din spusele altora. 3. *(înv.)* a moşteni (prin tradiţie).
impetràre[2] *vi. (e; rar, lit.)* a încremeni, a rămîne de piatră.
impetrativo *adj.* care poate îndupleca/înduioşa.
impetrazióne *s.f.* 1. *(lit.)* înduplecare; înduioşare, 2. rugăminte, cerere; suplică. 3. *(rar)* împietrire, încremenire.
impettìto *adj.* 1. drept, ţeapăn. 2. trufaş, mîndru.
impetuosità *s.f.* impetuozitate, avînt. *SIN. focosità, irruenza, violenza.*
impetuóso *adj.* impetuos; năvalnic; tumultuos. *SIN. ardente, focoso.*
impiagaménto *s.m.* rană; ulceraţie.
impiagàre I. *vt.* 1. a răni; a ulcera. 2. *(fig.)* a răni, a indurera. II. *vr.* a se umple de răni; a se ulcera.
impiagatúra *s.f.* 1. rănire. 2. *(colectiv)* răni.
impiallacciàre *vt.* 1. a acoperi cu placaj/cu furnir, a furnirui. 2. a acoperi cu plăci de marmură.
impiallacciatóre *s.m.* 1. lucrător într-o fabrică de placaj. 2. materialul folosit pentru placare.
impiallacciatúra *s.f.* 1. acoperire a lemnului cu placaj. 2. placaj; furnir.
impianellàre *vt.* a acoperi cu ţigle subţiri (un acoperiş).
impiantaménto *s.m. (rar)* instalare.
impiantàre *vt.* 1. a înfiinţa, a întemeia. 2. a utila (o întreprindere, o casă). 3. *(com.)* a deschide (un cont, o partidă). 4. înfige, a împlînta. 5. a aşeza, a potrivi.
impiantìre *vt. (rar)* a pardosi; a parcheta.
impiantìto *s.m.* pardoseală, podea.
impiànto *s.m.* 1. instalare; *spese d'* ~ cheltuieli de instalare. 2. instalaţie. 3. *(com.)* deschidere, stabilire (de cont, de bilanţ etc.). 4. mobilier; utilaj. 5. *(înv.)* pretext; minciună, născocire. 6. *(mar.)* instalare de tunuri de calibru greu.
impiastrafògli *s.m.* şi *f. invar.* mîzgălitor, scriitoraş.
impiastraménto *s.m.* mîzgăleală, mînjeală, murdărie.
impiastràre I. *vt.* 1. a unge (cu o materie lipicioasă, cu grăsime), a mînji. 2. a mîzgăli. 3. *(înv.)* a altoi (un pom). II. *vr.* 1. a se sulimeni. 2. a se murdări, a se mînji. 3. *(fig.)* a se pune de acord.
impiastricciàre *vt. (rar)* 1. a unge din loc în loc; a mînji. 2. a picta prost.
impiastricciàre *vt. v.* impiastricciare.
impiàstro *s.m.* 1. emplastru; plasture. 2. leac; ~ *su una gamba di legno* leac fără valoare. 3. *(fig.)* cîrpăceală, cîrpeală. 4. expedient, remediu fără valoare. 5. încurcătură. 6. persoană plicticoasă. 7. *(înv., agr.)* altoi în ochi. 8. *(înv.)* vrăjitorie.
impiccagióne *s.f.* spînzurare.
impiccaménto *s.m.* spînzurare; atîrnare.
impiccàre *vt., vr.* 1. a (se) spînzura; *(glumeţ) mastro Impicca* călău; *neanche a* ~*-lo* pentru nimic în lume; ~ *alla forca/per la gola* a spînzura. 2. a agăţa, a atîrna, a pune prea sus (o haină, un tablou etc.).
impiccàto I. *adj.* spînzurat; agăţat; *stare* ~ a sta ţeapăn, a avea guler tare prea înalt; *parola* ~*-a* cuvînt aşezat departe de termenul de care se leagă (în propoziţie). II. *s.m.* 1. spînzurat; *(fig.) voce da* ~ voce subţire, sufocată. 2. ticălos, nemernic.
impiccatùra *s.f.* spînzurare.
impicciàre I. *vt.* a încurca, a-i sta în drum (cuiva), a împiedica; a deranja. II. *vr.* a se încurca, a se amesteca, a intra (în anumite treburi); ~*-si di uno* a se ocupa de treburile altcuiva; ~*-si con uno/a una cosa* a se băga în încurcătură.
impicciàto *adj.* 1. întortocheat, nesincer; *un parlare* ~ vorbă nesinceră. 2. încurcat, neclar. 3. ocupat, cu multe treburi; *giornata* ~*-a* zi foarte încărcată de treburi.
impicciníre *vt.* a micşora, a reduce; a bagateliza.
impiccio, -icci, *s.m.* 1. încurcătură; piedică; *mettere nell' ~ a* băga în încurcătură. 2. afacere încurcată, dubioasă. *SIN. guaio.* 3. datorie, ipotecă; *eredità piena d'* ~*-i* moştenire cu multe datorii/ipoteci.
impiccióne, -óna *s.m.* şi *f.* 1. încurcă-lume. 2. băgăreţ. 3. indiscret.
impiccolimènto *s.m.* micşorare.
impiccolìre *vt., vr., vi. (e)* a (se) micşora.
impidocchiàre *vt., vr.* a (se) umple de păduchi.
impidocchìre *vi. (e)* a se umple de păduchi.
impiedi *(în loc. adv.) all'* ~ în picioare.
impiegàbile *adj.* utilizabil, care poate fi folosit.
impiegàre I. *vt.* 1. a întrebuinţa, a folosi; ~*il tempo* a folosi timpul. 2. a investi; a fructifica (banii). 3. a folosi pe cineva (într-o slujbă, o muncă); a angaja în serviciu. II. *vr.* 1. a se angaja (într-un serviciu); *mi sono impiegato alle poste* m-am angajat la poştă. 2. a se dedica, a se ocupa de; ~*-si per uno* a veni în ajutorul cuiva.
impiegatìzio *adj. (adm.)* de impiegat, funcţionăresc.
impiegàto *s.m.* funcţionar, slujbaş, impiegat.
impiegatùccio *s.m. (depr.)* mic funcţionar.
impiegatùme *s.m. (depr.)* funcţionărime.
impiègo, -èghi, *s.m.* 1. întrebuinţare, folosire; uz; ~ *del denaro* investiţie, plasament de bani. *SIN uso, utilizzazione.* 2. funcţie; serviciu, slujbă. 3. ocupaţie; lucru, muncă, *pieno* ~ afacere comercială în care oferta de lucru este egală sau inferioară

cererii de lucru. **4.** raportul de dependenţă faţă de un superior.

impietóso *adj.* nemilos, fără milă; crud.

impietosìre **I.** *vt.* a înduioşa, a mişca. *SIN. commuovere.* **II.** *vr.* a se înduioşa, a fi mişcat, a-i fi milă; a se îndupleca.

impietràre *vt., vi., vr. (înv.)* *v.* impietrire.

impietrìre **I.** *vt.* a pietrifica. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a (se) împietri; a încremeni. **2.** a deveni dur/nemilos.

impietrìto *adj.* **1.** împietrit, pietrificat, de piatră. **2.** *(fig.)* împietrit; dur, aspru.

impigliàre **I.** *vt.* **1.** a prinde (în laţ, în mreje). **2.** a prinde, a încurca (în treburi). **3.** a năpădi, a cuprinde (o ţară). **4.** a copleşi (sufletul). **5.** a iniţia, a întreprinde ceva. **II.** *vr.* **1.** a se încurca, a rămîne prins; *impigliarsi nelle difficoltà* a fi copleşit de dificultăţi. **2.** a se încurca în ceva, a-şi face de lucru. **3.** a se înrădăcina.

impigliàto *adj.* **1.** prins (în ceva, de ceva). **2.** încurcat, vîrît în ceva.

impignoràbile *adj. (jur.)* care nu poate fi supus sechestrului.

impigrìre *vt., vr., vi. (e)* a (se) lenevi. *SIN. impoltronire.*

impìgro *adj. (înv.)* activ; vrednic, harnic.

impilaccheràre *vt., vr.* a (se) stropi cu noroi, a (se) murdări de noroi.

impinguaménto *s.m.* **1.** îngrăşare. **2.** *(fig.)* îmbogăţire.

impinguàre *vt., vr., vi. (e)* **1.** a (se) îngrăşa. **2.** *(fig.)* a (se) îmbogăţi; *~le tasche* a-şi umple buzunarele. **3.** *(fig., lit.)* a se îmbogăţi spiritual.

impinguìre *vt. (rar)* a îngrăşa.

impinzàre *vt.* **1.** a umple peste măsură; a ghiftui. **2.** a îndopa.

impiombàre **I.** *vt.* **1.** a plumbui. **2.** a plomba; *~ un dente* a plomba un dinte. **3.** *(mec.)* a matisa. **II.** *vi. (e; înv.)* a deveni greu ca plumbul.

impiombàto *adj.* căptuşit cu plumb; *vetro ~* oglindă.

impiombatùra *s.f.* **1.** plumbuire; plumbuială. **2.** matisare. **3.** plombare a unui dinte. **4.** *(agr.)* viroză a viţei de vie.

impiotaménto *s.m. (agr.)* semănare cu gazon.

impiotàre *vt. (agr.)* a semăna cu gazon.

impipàrsi *vr. (vulg.)* a fi indiferent, a nu-i păsa; a-şi bate joc; *me ne impipo* nu-mi pasă; *aver aria di me n'impipo* a-l durea în cot (pe cineva de ceva).

impippiàre **I.** *vt.* **1.** a îndopa (păsări). **2.** *(fig.)* a sugera, a inspira. **II.** *vr.* a se îndopa, a se ghiftui.

impippiàto *adj.* îmbuibat, ghiftuit (cu mîncare).

impiumàre **I.** *vt. (rar)* **1.** a acoperi/a împodobi cu pene. **2.** a colora uşor (lînă, piei etc.). **II.** *vi. (despre păsări)* a începe să se acopere cu pene.

impiumatùra *s.f.* **1.** împodobire cu pene. **2.** vopsire, colorare (a unei piei, a lînii etc.).

impiùmo *s.m.* fond (de culoare, înainte de vopsire).

implacàbile *adj.* **1.** de neînduplecat, implacabil; *nemico/odio ~* duşman/ură implacabil(ă). **2.** insistent; *sole/tempesta ~* soare/furtună insistent(ă). *SIN. inesorabile, ostinato.*

implacabilità *s.f.* neîndurare, neînduplecare, implacabilitate. *SIN. inesorabilità.*

implacàto *adj. (lit.)* **1.** neîmpăcat, nepotolit (în ură etc.). **2.** *(rar)* implacabil.

implicànza *s.f.* implicaţie, conexiune strînsă.

implicàre **I.** *vt. (lit.)* **1.** a implica, a cuprinde în sine. **2.** a subînţelege. **3.** a introduce. **4.** a înconjura; *il mare implica la terra* marea înconjoară pămîntul. **II.** *vr.* a se încurca; a se amesteca în ceva.

implicazióne *s.f.* implicare; implicaţie.

implìcito *adj.* **1.** implicit. **2.** *(mat.)* reprezentat indirect. **3.** *(înv.)* ascuns, ocult.

imploràre *vt.* a implora, a cere insistent; *~ merce* a implora îndurare. *SIN. supplicare.*

implorazióne *s.f.* implorare, rugăminte insistentă.

implùme *adj. (lit.)* golaş, fără pene.

implùvio, -ùvi, *s.m.* **1.** lac, bazin de colectare a apei (de ploaie, de rîu). **2.** *(arhit.)* curte interioară, impluviu (la romani).

impoètico *adj.* nepoetic.

impolìtico *adj.* **1.** nepolitic. **2.** neînţelept, imprudent, nesocotit; *mossa ~-a* mişcare/acţiune imprudentă.

impollinàre *vt. (bot.)* a poleniza.

impollinazióne *s.f. (bot.)* polenizare; polenizaţie.

impolpàre **I.** *vt.* **1.** *(fig.)* a îngrăşa; a face mai solid. **2.** a îmbogăţi; *(fig.) ~ un discorso di citazioni* a împăna un discurs cu citate. **II.** *vr.* a se îngrăşa.

impoltronìre *vt., vr., vi. (e)* a (se) lenevi; a (se) trîndăvi. *SIN. impigrire.*

impolveràre **I.** *vt.* **1.** a umple de praf. **2.** a presăra cu praf/cu pudră. **II.** *vr.* **1.** a se prăfui. **2.** *(glumeţ)* a se pudra.

impomatàre *vt., vr.* a (se) pomăda.

impomiciàre *vt.* a curăţa, a lustrui (cu piatră ponce).

impomiciàto *adj.* şlefuit (cu piatră ponce); *donna ~-a* femeie dichisită.

imponderàbile *adj.* **1.** imponderabil. **2.** mărunt.

imponderabilità *s.f.* imponderabilitate.

imponènte *adj.* **1.** impunător. **2.** falnic; solemn, grandios.

imponénza *s.f.* **1.** solemnitate, gravitate. **2.** enormitate; *l'~ di un edificio* enormitatea unei clădiri.

imponìbile **I.** *adj. (fin.)* impozabil. **II.** *s.m. (agr.)* teren impozabil; *~ di mano d'opera* impozit în mînă de lucru.

imponibilità *s.f.* calitatea de a fi impozabil.

impopolàre *adj.* impopular, nepopular.

impopolarità *s.f.* impopularitate, lipsă de popularitate.

impoppàre **I.** *vt.* a apupa (o navă). **II.** *vi. (a) (mar.)* a fi cu pupa mai afundată. **III.** *vr. (despre o navă)* a merge înapoi (din cauza vîntului potrivnic).

impoppàta *s.f. (mar.)* apupare.

imporporàre *vt., vr.* a (se) înroşi; a (se) împurpura. *SIN. arrossare.*

imporràre *vi. (e; despre lemne, haine etc.)* a mucezi, a mucegăi.

impórre **I.** *vt. (lit.)* **1.** a împovăra, a însărcina; *~ un carico sulle spalle d'uno* a-i pune cuiva o sarcină în spinare. **2.** a pune deasupra pe; *~ le mani sul capo* a binecuvînta. **3.** a impune; a porunci, a ordona. **4.** a da, a atribui; *~ una tassa* a pune o taxă; *~ un nome* a da un nume; *~ una colpa* a imputa o vină; *~ un merito* a atribui un merit. **II.** *vi.* a deveni necesar; *problemi che s'impongono per la loro urgenza* probleme ce se impun prin urgenţa lor. **III.** *vr.* a se impune, a se afirma; a avea succes.

imporrìre *vi. v.* imporrare.

imporrìto *adj.* putred; muced.

importànte **I.** *adj.* important, însemnat; considerabil. *SIN. considerevole, notevole.* **II.** *s.m.* lucru important, ceea ce este important.

importànza *s.f.* **1.** importanţă, însemnătate. **2.** valoare, greutate. **3.** importul unei sume.

importàre **I.** *vt.* **1.** *(com.)* a importa, a introduce (în ţară). **2.** a reprezenta, a însemna. **3.** a comporta, a implica; *il viaggio importa una grande fatica* voiajul comportă o mare osteneală. **4.** a provoca, a cauza; a comporta. **5.** *(rar, lit.)* a însemna. **II.** *vi. (e)* a fi important, a avea însemnătate; a interesa:

non importa che andiate nu este nevoie să vă duceţi; *non m'importa!* nu mă interesează!; *che m'importa?* ce importanţă are?; *non se ne importava niente* nu-i păsa nicidecum (de un anumit lucru); *m'importa la tua felicità* fericirea ta mă interesează; *m'importa di riuscire* ţin să reuşesc. **III.** *vr.* **1.** a fi complet indiferent. **2.** a fi necesar, a trebui.

importatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană, firmă) care importă, importator; *ditta ~-trice* firmă, casă de import.

importazióne *s.f.* import.

impòrto *s.m.* cost; preţ total, sumă la care se urcă o cheltuială.

importunaménte *adv.* (în mod) inoportun, supărător, prea insistent.

importunàre *vt.* a importuna; a stingheri; a deranja. *SIN. disturbare, infastidire, seccare.*

importunità *s.f.* **1.** inoportunitate. **2.** insistenţă/stăruinţă supărătoare. *SIN. insistenza, molestia.*

importùno **I.** *adj.* **1.** insistent; plicticos, supărător. **2.** intempestiv; *temere di essere ~* a se teme de, a fi inoportun; *(înv.) morte ~-a* moarte prematură. **II.** *s.m. (fig.)* pisălog. *SIN. disturbatore.*

importuóso *adj. (lit., despre o (coastă de) mare)* lipsit de porturi, fără porturi.

imposizióne *s.f.* **1.** impunere. **2.** punere (a unui nume etc.). **3.** impunere, impozit; taxă, contribuţie. **4.** samavolnicie; abuz de putere. **5.** *(înv.)* falsificare; impostură.

impossessàrsi *vr.* **1.** a lua în stăpînire/în posesie. **2.** a-şi însuşi pe deplin (o ştiinţă etc.).

impossìbile **I.** *adj.* **1.** imposibil, cu neputinţă; *pare ~* e cu neputinţă. **2.** nerealizabil. *SIN. inattuabile.* **3.** insuportabil; *carattere ~* caracter insuportabil. **II.** *s.m.* **1.** tot ceea ce este posibil; *fare l' ~* a face tot ce este cu putinţă. **2.** imposibil(ul); lucru absurd.

impossibilità *s.f.* imposibilitate; neputinţă; incapacitate.

impossibilitàre **I.** *vt.* a face (ca un lucru) să devină imposibil; a pune în imposibilitate. *SIN. impedire.* **II.** *vi. (e)* a fi în imposibilitate de a face ceva; *sono impossibilitato a partire* mi-e imposibil să plec.

impòsta[1] *s.f.* **1.** canat, batant (de uşă). *SIN. affisso, battente.* **2.** giurgiuvea, cercevea; *~ esterna* oblon; jaluzea de lemn.

impósta[2] *s.f.* impozit, dare; contribuţie; *mettere un' ~* a pune/a stabili un impozit; *esente da ~* scutit de un impozit.

impostàre[1] **I.** *vt.* **1.** *(arhit.)* a aşeza, a plasa, a sprijini. **2.** *(mar.)* a începe construcţia unei nave. **3.** *(com.)* a înscrie în registre. **4.** a începe o lucrare, a trasa planul/liniile generale (ale unei lucrări etc.); *~ un problema* a pune o problemă (stabilind criteriile de judecată, de rezolvare). **5.** *(muz.) ~ la voce* **a)** a-şi drege glasul; **b)** a intona. **II.** *vr.* **1.** a se pregăti (pentru o anumită acţiune), a lua poziţie. **2.** a fi în poziţie de tragere.

impostàre[2] *vt.* a pune la cutie (o scrisoare), a da la poştă. *SIN. imbucare.*

impostàto *adj.* **1.** trasat, stabilit, pus; *un problema chiaramente ~* o problemă pusă limpede. **2.** bazat, fundamentat; *una teoria ~-a su basi concrete* o teorie fundată pe baze concrete. **3.** început, pornit; *un lavoro bene ~* o muncă bine pornită.

impostatùra *s.f.* **1.** *(arhit.)* aşezare, fixare; sprijinire. **2.** poziţie, atitudine, ţinută. **3.** lemnărie (de cercevele).

impostazióne[1] *s.f.* **1.** punerea unei probleme; stabilirea punctului de vedere în tratarea unei probleme. **2.** iniţiere, pornire, începere (a unei lucrări etc.); organizare; *(sport) ha una buona ~* are o tehnică bună. **3.** *(mar.)* punere în şantier.

impostazióne[2] *s.f.* predare la poştă, punere la cutie a unei scrisori; *cassetta per l' ~* cutia de scrisori; *l'ora dell' ~* ora ridicării scrisorilor.

impostemìre *vi. (e; despre un abces)* a coase; a se sparge.

impostìme *s.m.* **1.** depunere, sediment. **2.** mîl; noroi.

impósto **I.** *part. tr.* de la i m p o r r e. **II.** *s.m.* **1.** strat de ceară (pe un fitil de luminare). **2.** mîl; noroi.

impostóre, -tóra *s.m.* şi *f.* impostor, şarlatan. *SIN. bugiardo, ciarlatano, imbroglione.*

impostùra *s.f.* **1.** impostură; înşelătorie. **2.** minciună, fraudă.

imposturàre *vt. (rar)* a înşela, a amăgi (prin impostură).

impotènte *adj.* **1.** impotent, neputincios. **2.** inapt, incapabil. **3.** ineficace.

impotènza *s.f.* **1.** impoteuţă, neputinţă; *(mil.) ridurre all' ~* a reduce la tăcere. **2.** slăbiciune.

impoveriménto *s.m.* sărăcire, scăpătare.

impoverìre **I.** *vt.* **1.** a sărăci (pe cineva, ceva). **2.** a reduce randamentul. **II.** *vi. (e), vr.* a sărăci, a scăpăta.

impraticàbile *adj.* **1.** *(despre un drum etc.)* impracticabil, de neumblat. **2.** cu care nu se poate discuta; *persona ~* persoană imposibilă. **3.** de neîntrebuinţat; *rimedio ~* leac de neîntrebuinţat.

impraticabilità *s.f.* **1.** impracticabilitate. **2.** imposibilitate de întrebuinţare.

impratichìre *vt., (mai ales) vr.* a (se) pregăti, a (se) instrui, a (se) exercita (într-o disciplină, o meserie etc.).

impratichìto *adj.* antrenat, format, cu experienţă (într-o muncă etc.), rutinat.

impràtico *adj.* nepriceput, care nu are practică (într-o anumită chestiune etc.).

imprecàre *vi. (a), (rar) vt.* **1.** a insulta. **2.** a blestema, a dori răul cuiva; *~ la morte a uno* a blestema pe cineva de moarte.

imprecativo *adj. (ist., lit.)* care ţine de blestem; *formula ~-a* cuvinte de blestem.

imprecatòrio *adj. (rar)* care ţine de blestem, care conţine un blestem; *giuramento ~* jurămînt cu blestem.

imprecazióne *s.f.* imprecaţie, blestem. *SIN. maledizione.*

imprecisàto *adj.* neprecizat, nespecificat.

imprecisióne *s.f.* imprecizie; inexactitate.

impreciso *adj.* imprecis; inexact, nedeterminat.

impregiudicàto *adj.* **1.** neprejudiciat, nevătămat. **2.** nehotărît; nerezolvat; *causa ~-a* proces/chestiune nehotărît(ă). **3.** *(jur., despre o persoană)* care nu a suferit o judecată sau o condamnare penală.

impregnaménto *s.m.* **1.** impregnare. **2.** fecundare.

impregnàre **I.** *vt.* **1.** a impregna, a îmbiba. **2.** *(fig.)* a pătrunde adînc. **3.** *(despre animale)* a fecunda. **II.** *vr.* **1.** a se îmbiba, a se pătrunde. **2.** *(înv.)* a rămîne gravidă.

impregnazióne *s.f.* impregnare.

impremeditàto *adj.* **1.** *(jur.)* nepremeditat. **2.** nepregătit, neprevăzut.

impremeditazióne *s.f. (jur.)* lipsă de premeditare, nepremeditare.

imprèndere *vt.* **1.** a întreprinde; a începe. **2.** *(înv.)* a învăţa. **3.** *(înv.)* a mustra, a dojeni.

imprendibile *adj.* inexpugnabil.

imprenditóre, -trice *s.m.* şi *f.* antreprenor.

imprenditoriàle *adj.* relativ la o antreprizâ/la un

antreprenor; *capacità* ~ capacitate/pricepere de a întreprinde o afacere; *attività* ~ activitate de antreprenor; *categoria* ~ categoria antreprenorilor.

imprènta *s.f. (înv.)* semn, pecete, figură.

impreparàto *adj.* nepregătit; nepreparat.

impreparazióne *s.f.* nepregătire, lipsă de pregătire.

imprésa *s.f.* **1.** acțiune/faptă însemnată; *(prov.) è piú la spesa che l'*~ mai mare daraua decît ocaua. **2.** *(mil.)* expediție, acțiune militară. **3.** antrepriză. **4.** *(com.)* firmă, casă, întreprindere, societate. **5.** *(înv.)* simbol, emblemă (a unei acțiuni de întreprins). **6.** *(înv.)* însărcinare (dată cuiva). **7.** *(înv.)* inițiativă, îndrăzneală. **8.** *(înv.)* cultură (a pămîntului).

impresàrio, *-ári, s.m.* **1.** impresar (de teatru). **2.** antreprenor.

impreseindibile *adj.* de care nu poți face abstracție, peste care nu poți trece.

impresc(r)ittíbile *adj.* imprescriptibil.

impréso *part. tr.* de la i m p r e n d e r e.

impressionàbile *adj.* impresionabil, emotiv. *SIN. emotivo.*

impressionabilità *s.f.* sensibilitate, impresionabilitate.

impressionàre I. *vt.* a impresiona, a mișca, a tulbura. **II.** *vr.* **1.** a se tulbura, a fi impresionat. *SIN. scuotere, toccare.* **2.** *(foto)* a fi impresionat.

impressionàto *adj.* impresionat.

impressióne *s.f.* **1.** imprimare, întipărire; urmă, semn. **2.** tipărire; ediție. **3.** impresie; *far* ~ a produce senzație. **4.** aparență. **5.** senzație fizică; ~ *di freddo* senzație de frig. **6.** părere instinctivă; *non sempre conta la prima* ~ nu totdeauna prima impresie contează. **7.** aparență. **8.** influență contagioasă.

impressionismo *s.m. (pict.)* impresionism.

impressionista, *-isti, s.m. (pict.)* impresionist.

impressionístico, *-ici, adj. (pict.)* impresionist.

imprèsso I. *part. tr.* de la i m p r i m e r e. **II.** *adj.* întipărit; săpat, gravat; ~ *nella mente* întipărit în minte; ~ *nel bronzo* săpat în bronz.

impressóre *s.m. (tipogr.)* tipograf (care trage colile la mașină).

imprestàre *vt.* a împrumuta, a da cu împrumut.

imprestàto *adj.* împrumutat.

imprèstito *s.m. (pop.)* împrumut.

impreterìbile *adj.* **1.** de neînlăturat; inevitabil. **2.** care nu poate fi neglijat, care nu poate fi omis; *obbligo* ~ obligație ce nu poate fi neglijată.

imprevedibile *adj.* imprevizibil; de neprevăzut.

imprevedùto *adj.* neprevăzut, neașteptat.

imprevidènte *adj.* neprevăzător.

imprevidènza *s.f.* lipsă de prevedere, nesocotință. *SIN. sconsideratezza.*

imprevisíbile *adj. v.* i m p r e v e d i b i l e.

imprevìsto I. *adj.* neprevăzut. *SIN. inaspettato, inatteso.* **II.** *s.m.* caz neprevăzut; *salvo* ~*-i* numai dacă (în afară dacă) se produce ceva neprevăzut.

impreziosíre I. *vt.* **1.** a mări valoarea/prețul; a face să devină prețios. **2.** a îmbogăți, a împodobi; ~ *una prosa con metafore* a îmbogăți o proză cu metafore. **II.** *vi. (e), vr.* a fi afectat, a-și da aere, a se împopoțona.

imprigionaménto *s.m.* întemnițare. *SIN. carcerazione.*

imprigionàre *vt.* **1.** a închide (într-un loc). **2.** a aresta; a întemnița. *SIN.* incarcerare. **3.** a bloca.

imprigionàto *adj.* **1.** închis (la închisoare). **2.** prins în, blocat; *rimanere* ~ *in un ingranaggio* a rămîne prins într-un angrenaj.

imprimàtur *s.m. invar.* bunul de imprimat; *negare l'*~ a refuza bunul de tipar.

imprimere *vt.* **1.** a întipări. **2.** a imprima. **3.** *(rar)* a tipări.

imprimitúra *s.f. (pict.)* pospai (primul start de vopsea de ulei).

improbàbile *adj.* **1.** improbabil; *non è* ~ e posibil. *SIN. dubbio, incerto.* **2.** de nedovedit.

improbabilità *s.f.* lipsă de probabilitate. *SIN. incertezza.*

improbità *s.f. (lit.)* **1.** necinste, lipsă de probitate. **2.** *(lit.)* răutate.

improbo *adj.* **1.** necinstit. **2.** excesiv; istovitor. **3.** prost plătit; prost răsplătit.

improcedibilità *s.f. (jur.)* imposibilitate de a proceda.

improduttività *s.f.* lipsă de productivitate; faptul de a fi neproductiv.

improduttívo *adj.* neproductiv; neroditor. *SIN. infruttifero, sterile.*

improméttere *vt., vr. (pop.) v.* p r o m e t t e r e.

impróntа *s.f.* amprentă, pecete; semn, efigie; *(jur.)* ~*-e digitali* amprente digitale; *(fig.)* ~ *del genio* pecetea geniului. *SIN. orma.*

improntàre[1] **I.** *vt.* a pecetlui; a întipări; ~ *del suo genio* a pune pecetea geniului său. *SIN. imprimere.* **II.** *vr. (fig.)* a lua/a primi pecetea/caracterul; *il suo volto si improntò alla collera* mînia i se zugrăvi pe față.

improntàre[2] *vt. (înv.)* **1.** a pregăti, a face să fie gata. **2.** *(muz.)* a executa la prima vedere. **3.** *(înv., rar)* a grăbi.

improntàre[3] *vt. (înv.)* **1.** a da cu împrumut. **2.** a lua cu împrumut.

improntàto *adj.* purtînd pecetea; *un volto* ~ *alla malinconia* o față avînd întipărită pe ea melancolia; *un discorso* ~ *alla severità* un discurs plin de severitate.

improntitúdine *s.f. (lit.)* indiscreție insistentă; obrăznicie. *SIN. sfacciataggine.*

impróntо[1] *adj.* **1.** indiscret, insistent, supărător; impertinent. **2.** nerușinat. **3.** *(în loc. adv.) all'* ~ pe neașteptate.

impróntо[2] *s.m. (înv.) v.* i m p r o n t a.

impronunziàbile *adj.* de nepronunțat, de nerostit.

improperàre *vt.* **1.** a dojeni. **2.** a insulta.

impropèrio, *-èri, s.m.* injurie gravă, ocară, grosolănie.

improprietà *s.f.* **1.** lipsă de proprietate (în folosirea unui cuvînt). **2.** locuțiune improprie.

impròprio *adj.* **1.** impropriu, nepotrivit, necorespunzător. **2.** care se exprimă în mod impropriu.

improrogàbile *adj.* care nu se poate prelungi; *termine* ~ termen limitat.

improsciuttìre *vi. (e; fam.) (despre o persoană)* a slăbi, a se usca, a se stafidi.

improveràre *vt. (rar, lit.) v.* r i m p r o v e r a r e.

improvvidamènte *adv.* în mod neprevăzut, neașteptat.

improvvidènza *s.f. (lit.)* neprevedere; nesocotință.

improvvido *adj. (lit.)* neprevăzător; nesocotit, imprudent.

improvvisamènto *s.m.* improvizare.

improvvisàre I. *vt.* **1.** a improviza, a pregăti în grabă; ~ *una cena* a pregăti în grabă o masă. **2.** a ține un discurs/a compune o poezie fără pregătire dinainte. **II.** *vr.* a se angaja într-o acțiune pe negîndite.

improvvisàta *s.f.* surpriză plăcută; *fare un'* ~ *a uno* a veni pe neașteptate la cineva; a-i face o surpriză plăcută cuiva.

improvvisatóre, -trice *s.m.* și *f.* improvizator.

improvvisazióne *s.f.* improvizare; improvizație.

improvvìso I. *adj.* **1.** neprevăzut, neașteptat; negîndit; *(loc. adv.) all'* ~ pe neașteptate, fără veste. *SIN. impensato, imprevisto, inaspettato.* **2.** improvi-

zat; *musica* ~*-a* muzică improvizată. **II.** *s.m. (rar)* **1.** improvizaţie (literară etc.) **2.** *(muz.)* impromptu. **III.** *adv.* pe nepregătite, improvizat; *parlare* ~ a vorbi improvizînd.

improvvisto *adj.* nepregătit; neprevăzut (cu); *(loc. adv.) all'* ~, *all'* ~*-a* pe nepregătite, pe neaşteptate.

imprudènte *adj.* imprudent, neprevăzător. *SIN. sventato, temerario.*

imprudènza *s.f.* imprudenţă, lipsă de prevedere. *SIN. leggerezza.*

imprunàre *vt. (agr.)* **1.** a îngrădi (cu mărăcini, cu spini). **2.** a bara (un drum). **3.** *(fig.)* a crea greutăţi/ obstacole.

imprunàto *adj.* barat, închis; *trovar l'uscio* ~ a găsi uşa încuiată.

impùbe *adj. (rar) v.* impubere.

impúbere *adj. (lit.)* impuber.

impudènte *adj.* neruşinat, neobrăzat. *SIN. sfacciato, sfrontato.*

impudènza *s.f.* neruşinare, neobrăzare, lipsă de pudoare.

impudìco, *-udìchi, adj.* **1.** impudic, neruşinat. *SIN. inverecondo, lascivo.* **2.** desfrînat, imoral.

impugnàbile *adj. (jur.)* atacabil; contestabil.

impugnabilità *s.f. (jur.)* faptul de a fi atacabil/ contestabil.

impugnàre[1] *vt.* a apuca, a pune mîna pe (o armă etc.); *(înv.)* ~ *un partito* a alege, a se decide; *(glumeţ)* ~ *la padella* a se pregăti să mănînce cu poftă. *SIN. afferrare.*

impugnàre[2] *vt.* **1.** a combate; a respinge. **2.** *(jur.)* a ataca; ~ *la validità di un atto* a ataca validitatea unui act. **3.** *(înv.)* a asalta (pe duşman). **4.** a încerca.

impugnativa *s.f. (jur.)* apel, recurs.

impugnatívo *adj. (jur.)* privitor la un recurs, la un apel; de apel; *mezzo* ~ cale de atac (în justiţie).

impugnatùra *s.f.* **1.** mîner, coadă (la o armă). **2.** apucare, mod/mijloc de a apuca.

impugnazióne *s.f.* **1.** respingere; împotrivire. **2.** *(jur.)* atacare (a unei sentinţe etc.).

impulciàre I. *vt.* a umple de purici. **II.** *vr.* a se umple de purici.

impuleinàre *vt.* a fecunda (un ou).

impulitézza *s.f. (rar)* impoliteţe, necuviinţă.

impulito *adj. (rar)* nepoliticos, necuviincios; necioplit, mojic.

impulsióne *s.f. (rar)* impuls, îndemn, stimulent.

impulsività *s.f.* impulsivitate.

impulsivo *adj.* **1.** *(mec.)* impulsor. **2.** *(fig.)* impulsiv, nesocotit, nestăpînit.

impùlso I. *part. tr.* de la impellere. **II.** *s.m.* **1.** *(fiz.)* impuls. **2.** *(fig.)* îndemn, stimulent. **3.** mişcare instinctivă; *sentì l'*~ *di picchiare* simţi impulsul de a lovi. **4.** tendinţă, dispoziţie naturală. **5.** instigare.

impùne *adj. (lit.)* nepedepsit.

impuneménte *adv.* nepedepsit; nevătămat; *attraversare* ~ *il fuoco*

impunìbile *adj.* de nepedepsit; scutit de pedeapsă,

impunibilità *s.f.* impunitate.

impunità *s.f. (jur.)* impunitate; scutire de pedeapsă; *godere l'* ~ a se bucura de impunitate; *prender l'* ~ a mărturisi o vină (în schimbul impunităţii).

impunìto I. nepedepsit. **II.** *s.m.* neruşinat, obraznic.

impuntàre I. *vi. (a)* **1.** a se izbi, a se lovi. **2.** a se împiedica, a se poticni; ~ *per emozione/per balbuzie* a se bîlbîi. **3.** a se opinti. **II.** *vr.* **1.** a se încăpăţîna. **2.** a se propti. **3.** a se împotrivi.

impuntatùra *s.f.* **1.** poticnire. **2.** opintire; încăpăţînare. **3.** oprirea unui mecanism (de ceasornic etc.).

impuntigliàrsi *vr. (rar.)* a izbucni, a se înfuria. **2.** a se încăpăţîna.

impuntìre *vt.* **1.** a prinde cu o cusătură rară (o faţă de saltea etc.). **2.** a coase cu punct des; a tigheli.

impuntitùra *s.f.* **1.** împunsătură (cu acul). **2.** cusătură rară. **3.** cusătură deasă; tighel.

impuntùra *s.f.* **1.** tighel. **2.** *(mar.)* colţ de velă.

impurità *s.f.* **1.** impuritate; ~ *di linguaggio* impuritate a limbii. **2.** *(fig.)* necinste. **3.** imoralitate.

impùro *adj.* **1.** impur; murdar. **2.** imoral. *SIN. immondo, immorale.*

imputàbile *adj.* **1.** imputabil. *SIN. attribuibile.* **2.** condamnabil, responsabil.

imputabilità *s.f.* imputabilitate.

imputànte *s.m.* acuzator, persoană care impută.

imputàre *vt.* **1.** a imputa, atribui (o vină); ~ *una cosa* a atribui un fapt drept vină; ~ *a biasimo* a dojeni; a blama; ~ *a negligenza* a acuza de neglijenţă. **2.** *(jur.)* a acuza, a învinui; ~ *uno di un delitto* a acuza pe cineva de o crimă. *SIN. addebitare.* **3.** a socoti, a calcula.

imputàto *s.m.* acuzat; ~ *a piede libero* inculpat în stare de libertate. *SIN. accusato.*

imputazióne *s.f.* imputare; imputaţie; învinuire, acuzare; *(jur.) capo di* ~ cap de acuzare.

imputrefàtto *adj.* neputrezit.

imputrescìbile *adj.* care nu putrezeşte.

imputridiménto *s.m.* **1.** putrezire. **2.** stricare, alterare.

imputridìre *vi. (e), vt.* a putrezi; a (se) strica, a (se) altera.

impuzzàre *vi., vt. (reg.) v.* impuzzire.

impuzzìre I. *vi. (e)* a se infecta, a se împuţi. **II.** *vt.* a infecta, a răspîndi miros urît.

impuzzolentìre *vt.* a împuţi (aerul).

in[1] *prep. (urmat de art. def. il, lo, la, i, gli, le se uneşte cu acestea şi devine* **nel, nello, nella, nei, negli, nelle***).* **I.** *(cu sens local)* **1.** în; *stare* ~ *casa* a sta în casă; *rimanere* ~ *Italia* a rămîne în Italia. **2.** cu; *andare* ~ *carrozza/* ~ *barca* a merge cu trăsura/cu barca. **3.** pe, în; *tenere l'arma* ~ *braccio* a ţine arma pe braţ; *le mani* ~ *tasca* cu mîinile în buzunar. **II.** *(cu sens temporal)* peste, pînă în, în; ~ *due mesi* în două luni, în interval de două luni. **III. 1.** *(indică o relaţie)* în număr de, la număr; *siamo* ~ *quattro* sîntem patru la număr. **2.** în ce priveşte (cu privire la), la, în; *bravo* ~ *latino* bun la latină; *dotto* ~ *fisica* cunoscător în fizică, specialist în fizică. **IV.** *(cu sens modal)* la, în; *stare* ~ *forse* a sta la îndoială. **V.** *(arată o acţiune în desfăşurare)* **a)** *(urmat de un inf.)* **nel** *fare* făcînd; ~ *questo dire* zicînd acestea; **b)** *(înv., urmat de un gerunziu)* **in** *andando* mergînd. **VI.** *(cu alte prepoziţii şi adverbe, precum şi cu substantive şi adjective, formează locuţiuni)* ~ *avanti* înainte; ~ *addietro* înapoi; ~ *su* în sus; ~ *giù* în jos; ~ *alto* în sus; ~ *apparenza* în aparenţă; ~ *fretta* în grabă.

in[2] *prefix (înaintea consoanelor m, b, p, devine* **im***)* **1.** indică o negaţie; *incapace* incapabil; *impunito* nepedepsit. **2.** indică o acţiune de introducere sau o stare interioară; *immettere* a introduce.

inàbile *adj.* **1.** neîndemînatic, stîngaci. *SIN. incapace, inadattato.* **2.** *(mil.)* inapt. **3.** *(jur.)* incapabil. **4.** *(mec.)* ineficace.

inabilità *s.f.* **1.** neîndemînare, stîngăcie. *SIN. incapacità.* **2.** *(jur.)* incapacitate.

inabilitàre *vt.* **1.** a face pe cineva incapabil/inapt (pentru un lucru). **2.** *(jur.)* a declara incapabil, a lipsi de anumite drepturi. **3.** *(mil.)* a reforma.

inabilitazióne *s.f.* **1.** inaptitudine; incapacitate (de muncă). **2.** *(jur.)* incapacitate juridică.
inabissaménto *s.m.* prăbuşire, scufundare (într-o prăpastie, în adînc). *SIN. sprofondamento.*
inabissàre I. *vt.* a scufunda (în prăpastie, în adîncime). **II.** *vr.* a cădea în prăpastie, a se prăbuşi.
inabitàbile *adj.* de nelocuit, nelocuibil.
inabitàto *adj. (lit.)* nelocuit.
inabolìbile *adj.* care nu poate fi desfiinţat/abolit.
inaccessìbile *adj.* **1.** inaccesibil. **2.** *(despre o persoană)* distant; nesociabil, neprietenos; *quell'uomo è ~* omul acela este neprietenos. **3.** *(despre un lucru)* greu de înţeles; *un mistero ~* un mister greu de pătruns.
inaccessibilità *s.f.* inaccesibilitate.
inaccèsso *adj. (lit.)* neumblat, necălcat de picior omenesc.
inaccettàbile *adj.* inacceptabil, incredibil, neverosimil.
inaccettabilità *s.f.* faptul de a fi inacceptabil.
inacciaiàre *vt. v.* acciaiare.
inaccordàbile *adj.* de neacordat.
inaccórto *adj.* imprudent; neatent.
inaccusàbile *adj.* de neacuzat.
inacerbàre *vt., vr. (înv., poetic) v.* inacerbire.
inacerbìre *vt., vr.* **1.** a (se) înăspri; a (se) înrăutăţi, a (se) agrava, a (se) exacerba. **2.** a duce la exasperare.
inacetìre *vt., vi. (e)* a (se) oţeti.
inacidiménto *s.m.* acrire; înăcrire.
inacuìre *vt.* a ascuţi.
inacutìre I. *vt.* **1.** a ascuţi. **2.** *(muz.)* a ridica, a înălţa cu un ton. **II.** *vr.* **1.** *(despre o dorinţă)* a deveni mai acut. **2.** *(despre o boală)* a se agrava. **3.** *(despre frig etc.)* a se înteţi.
inadattàbile *adj.* inadaptabil.
inadattabilità *s.f.* **1.** inadaptabilitate. **2.** incapacitate, insuficienţă.
inadeguatézza *s.f.* nepotrivire. *SIN. insufficienza, sproporzione.*
inadeguàto *adj.* nepotrivit, necorespunzător, inadecvat.
inadempìbile *adj.* de neîndeplinit, de neexecutat.
inadempiènte *adj.* care nu-şi îndeplineşte obligaţia.
inadempiènza *s.f.* neîndeplinire (a unei obligaţii); *~ contrattuale* neexecutare a unui contract. *SIN. inosservanza.*
inadempiménto *s.m.* neîndeplinire, neexecutare.
inadempìto *adj.* neîndeplinit, neexecutat.
inadempiùto *adj. (rar) v.* inadempito.
inadoperàbile *adj. v.* inadoprabile.
inadopràbile *adj.* de neîntrebuinţat, inutilizabil.
inadórno *adj.* neîmpodobit.
inafferràbile *adj.* **1.** *(fig.)* insesizabil; greu de urmărit. *SIN. incomprensibile, oscuro.* **2.** greu de prins; care îţi scapă din mîini.
inaffettàto *adj.* natural, neafectat.
inaggregàbile *adj.* care nu se poate asocia/aduna/agrega.
inagrestìre *vi. (e; despre un fruct)* a fi verde/crud/necopt; a avea gust acru/de necopt.
inagrìre *vt., vi. (e)* a (se) acri.
inalàre[1] *vt. (agr.)* a întinde pe o arie.
inalàre[2] *vt. (med.)* a inhala.
inalatóre *s.m. (med.)* inhalator.
inalatório *s.m. (med.)* sală/cabinet pentru inhalaţii.
inalazióne *s.f. (med.)* inhalaţie.
inalbàre I. *vt. (lit.)* a albi; a înălbi. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** *(poetic)* a se albi; *il dì s'inalba* se face ziuă. **2.** *(despre lichide)* a se tulbura, a deveni alburiu.
inalberaménto *s.m.* **1.** arborare, înălţare de steag. **2.** cabrare (a calului).
inalberàre I. *vt.* **1.** a arbora, a înălţa (un steag etc.); *(fig.) ~ una bandiera* a se face promotorul unei idei. **2.** a planta (un teren cu pomi). **3.** a ridica, a agita (o armă lungă). **4.** a înfuria pe cineva. **II.** *vr.* **1.** *(despre cai)* a se cabra. **2.** a se supăra, a se înfuria. **3.** a se răscula. **4.** *(rar)* a se îngîmfa. **5.** *(înv.)* a se ascunde printre crengile unui copac.
inalidìre *vi. (e), vr.* a se usca, a se întări.
inalienàbile *adj.* **1.** inalienabil. **2.** inseparabil.
inalienabilità *s.f.* inalienabilitate.
inalteràbile *adj.* **1.** inalterabil. **2.** care nu poate fi schimbat; *uomo ~* om imperturbabil; *(muz.) nota ~* notă naturală.
inalteràto *adj.* nealterat; neschimbat. *SIN. immutato.*
inalveàre I. *vt.* a canaliza; a îndigui. *SIN. incanalare.* **II.** *vr.* a intra/a curge într-un canal.
inalveazióne *s.f.* canalizare, indiguire.
inalzàre *vt.*, şi *deriv. v.* innalzare şi *deriv.*
inamàbile *adj.* dezagreabil, neplăcut, antipatic.
inamabilità *s.f.* nepoliteţe; caracter dezagreabil.
inamarìre I. *vt.* **1.** a amărî. **2.** a întrista. **II.** *vi. (e)* **1.** a deveni amar. **2.** a se amărî, a se mîhni.
inaméno *adj.* neplăcut; trist; dezolat; *stile ~* stil plicticos.
inamidàre *vt.* a scrobi.
inamidàto *adj.* **1.** scrobit, apretat. **2.** *(fig.)* ţeapăn; ţanţoş.
inamidatùra *s.f.* scrobire, scrobeală.
inamistàrsi *vr. (înv.)* a se împrieteni.
inammendàbile *adj.* incorigibil, de neîndreptat.
inammissìbile *adj.* inadmisibil.
inammissibilità *s.f.* **1.** faptul de a fi inadmisibil, inadmisibilitate. **2.** lucru inadmisibil.
inamovìbile *adj. (jur.)* inamovibil.
inamovibilità *s.f. (jur.)* inamovibilitate.
inàne *adj. (lit.)* zadarnic, inutil.
inanellàre *vt. (lit.)* **1.** a încîrlionţa, a încreţi. **2.** *(rar)* a trece prin inel sau prin inele. **3.** *(înv.)* a da inelul de nuntă, a lua în căsătorie.
inanellàto *adj.* **1.** *(despre păr)* inelat, buclat. **2.** încărcat de inele (la degete).
inanimàre I. *vt.* a încuraja; a anima, a însufleţi. **II.** *vr. (lit.)* **1.** a se încuraja. **2.** a se mînia.
inanimàto *adj.* **1.** neînsufleţit; fără viaţă, fără suflet *SIN. esanime.* **2.** *(rar)* leşinat. **3.** descurajat, deprimat.
inanimìre *vt. v.* inanimare (I).
inanità *s.f. (lit.)* zădărnicie; deşertăciune.
inanizióne *s.f. (med.)* inaniţie. *SIN. digiuno.*
inappagàbile *adj. (despre o dorinţă etc.)* de neîndeplinit, de nesatisfăcut. *SIN. insaziabile.*
inappagàto *adj.* nesatisfăcut, nepotolit.
inappannàbile *adj.* **1.** *(despre faimă, nume)* care nu poate fi întunecat. **2.** pur.
inappellàbile *adj. (jur.)* fără drept de apel, definitiv.
inappetènte *adj.* fără poftă de mîncare, fără apetit.
inappetènza *s.f.* **1.** lipsă de apetit, inapetenţă. **2.** greaţă.
inapplicàbile *adj.* inaplicabil.
inapplicabilità *s.f.* inaplicabilitate.
inapplicazióne *s.f.* lipsă de sîrguinţă/de silinţă.
inapprendìbile *adj.* de neînvăţat.
inapprensìbile *adj.* **1.** *(înv.)* greu, de neînvăţat. **2.** *(aproape dial.)* care nu se sperie.
inapprezzàbile *adj.* **1.** inestimabil, de nepreţuit, inapreciabil. **2.** *(înv.)* fără importanţă, fără valoare.
inapprodàbile *adj. (rar, mar.)* inabordabil, unde nu se poate acosta.
inappuntàbile *adj.* ireproşabil; fără pată, perfect.

inappuràbile *adj.* care nu poate fi lămurit, care nu poate fi stabilit în mod precis; care nu poate fi dovedit.
inaràbile *adj.* de nearat.
inaràto *adj. (lit.)* nearat, necultivat.
inarborâre *vt., vr. (înv.)* *v.* inalberare.
inarcaménto *s.m. (lit.)* arcuire, încovoiere.
inarcâre I. *vt. (lit.)* a arcui, a încovoia; ~ *le ciglia* a ridica din sprîncene, a se mira. II. *vi. (e), vr.* a se încovoia; a se arcui.
inarenâre *vt., vi.* a (se) acoperi/a (se) umple de nisip.
inargentâre I. *vt.* 1. a arginta, a polei (cu argint). 2. a lumina (ca luna). II. *vr.* a căpăta reflexe argintii; *i suoi capelli già si inargentano* părul său capătă reflexe argintii.
inargentatûra *s.f.* argintare.
inaridîre I. *vt.* 1. a usca, a face să devină arid. 2. a înăspri; ~ *il cuore* a înăspri inima (cuiva). II. vi. *(e)* a deveni arid, sec; a se usca.
inarmònico *adj. (lit.)* nearmonic.
inarrâre *vt. (înv., poetic)* 1. a angaja, a aconta, a arvuni. 2. a înfrunta.
inarrendévole *adj. (rar)* 1. care nu se poate pleca/mlădia. 2. nesupus, recalcitrant. *SIN. ostinato.*
inarrendevolézza *s.f.* nesupunere, lipsă de docilitate.
inarrestàbile *adj.* de neoprit; *un riso* ~ un rîs nebunesc. *SIN. irrefrenabile.*
inarrivàbile *adj.* 1. inaccesibil, de neajuns. 2. inimitabil, de neegalat.
inarsiceiâre *vt. (rar)* a arde (ceva) la un foc slab, a părpăli.
inarsicciâto *adj.* părpălit.
inarticolâto *adj.* 1. *(fon.)* nearticulat. 2. *(anat.)* nearticulat, fără articulații.
inasinîre *vt., vi. (e), vr.* a (se) prosti.
inaspettatézza *s.f. (înv.)* noutate, lucru neașteptat.
inaspettâto *adj.* neașteptat. *SIN. improvviso, inatteso.*
inaspràre *vt., vi., vr. (înv., poetic)* *v.* inasprire.
inasprimento *s.m.* înăsprire.
inasprîre *vt., vi. (e), vr.* 1. a (se) înăspri, a (se) usca, a deveni arid. 2. a (se) înrăutăți, a (se) agrava. 3. a (se) irita; a (se) înfuria. 4. *(rar)* a (se) acri.
inassegnàbile *adj.* de neatribuit; *quantità* ~ cantitate infinit de mare (infinit de mică).
inastâre *vt.* 1. a pune (steagul) în vîrful unui pavilion; a arbora, a înălța un steag. 2. a pune baioneta la pușcă.
inattaccàbile *adj.* 1. inatacabil, inexpugnabil. 2. *(fig.)* ireproșabil, integru. *SIN. irreprensibile.*
inattendîbile *adj.* 1. neautorizat. 2. neverificat, nesigur. *SIN. falso, inverossimile.* 3. inacceptabil, inadmisibil.
inattendibilità *s.f.* lipsă de temei (a unei informații, a unei știri, a unei date istorice, literare etc.).
inattènto *adj. (rar)* neatent.
inattenzióne *s.f.* neatenție.
nattéso *adj.* neașteptat.
nattézza *s.f. (rar)* *v.* inattitudine.
nattingîbile *adj.* 1. de neatins, intangibil; *acqua* ~ apă care nu poate fi extrasă din puț. 2. de neajuns.
inattínico, -ici, *adj. (foto., despre o culoare)* fără efect chimic.
inattitûdine *s.f.* lipsă de aptitudine.
inattività *s.f.* inactivitate.
inattivo *adj.* 1. inactiv. *SIN. inerte.* 2. *(chim.)* care nu mai reacționează.
inattitûdine *s.f.* inaptitudine.
inâtto *adj.* 1. inapt. 2. nepotrivit.
inattuàbile *adj.* irealizabil. *SIN. irrealizzabile.*
inattuabilità *s.f.* faptul de a fi irealizabil; neputință de a fi realizat. *SIN. impossibilità.*
inattuâle *adj.* inactual, neactual.
inaudîbile *adj.* de neauzit.
inaudito *adj.* 1. nemaiauzit. 2. de necrezut, nemaipomenit, extraordinar. *SIN. eccezionale.*
inaugurâle *adj.* inaugural.
inaugurâre I. *vt.* 1. a inaugura, a deschide; a începe. 2. a dezveli (o statuie). 3. a consacra (un templu). II. *vi. (a; rar, ant.)* a consulta augurii.
inaugurativo *adj.* inaugural.
inaugurâto *adj.* 1. inaugurat. 2. *(înv.)* nefericit, nenorocit; de rău augur.
inauguratóre, -trice *s.m.* și *f.* inaugurator.
inaugurazióne *s.f.* inaugurare; deschidere a unei solemnități.
inaurâre *vt. (poetic)* a auri.
inauspicâto *adj.* nefast, sub rele auspicii.
inavvedutézza *s.f.* neatenție, nesocotință; neprevedere. *SIN. distrazione, sbadataggine.*
inavvedûto *adj.* neatent, imprudent; *nesocotit. SIN. sbadato.*
inavvertènza *s.f.* inadvertență, nebăgare de seamă. *SIN. sbadataggine.*
inavvertitaménte *adv.* prin inadvertență, din lipsă de atenție.
inavvertito *adj.* 1. nesimțit, neobservat. 2. neatent; distrat.
inavvézzo *adj.* neobișnuit.
inavvicinàbile *adj.* de neapropiat; de nesuportat.
inazióne *s.f.* 1. inacțiune, inactivitate, pasivitate. *SIN. inerzia, ozio.* 2. *(bis.)* extaz. 3. *(med.)* istovire, epuizare.
inazzurrâre I. *vt.* a albăstri. II. *vr.* a se înseninа.
incaciâre *vt.* a presăra cu parmezan (o mîncare).
incadaveriménto *s.m.* transformare în cadavru; aspect de cadavru.
incadaverîre *vi. (e)* 1. a deveni cadavru. 2. a lua aspect cadaveric.
incagionîre *vi. (e)* a se șubrezi, a deveni șubred/plăpînd/bolnăvicios.
incagliaménto *s.m.* 1. *(mar.)* înnămolire, împotmolire; eșuare. 2. stagnare, oprire (a afacerilor). 3. bîlbîire, zăpăceală.
incagliâre[1] I. *vi. (e), vr.* 1. *(mar.)* a eșua, a se înnămoli. 2. *(fig.)* a se opri, a se întrerupe. 3. a se bîlbîi, a se împiedica în vorbire. II. *vt.* a opri, a împiedica.
incagliâre[2] *vt., vi.* *v.* accagliare.
incàglio *s.m.* 1. *(mar.)* împotmolire; înnămolire. 2. *(fig.)* obstacol, piedică. 3. stagnare.
incalappiâre I. *vt.* 1. *(rar)* a prinde în laț. 2. a păcăli, a prinde în cursă. II. *vr.* a se împotmoli într-o situație neplăcută.
incalcâre *vt. (înv., dial.)* 1. a apăsa puternic. 2. a îndesa. 3. *(despre un drum, o stradă)* a se încrucișa, a tăia de-a curmezișul (un alt drum, o altă stradă).
incalciâre *vt., vr. (înv.)* *v.* incalzare.
incalciatûra *s.f.* patul pușții *(forma acestuia).*
incalcinâre I. *vt.* 1. a tencui; a văruі. 2. a păta cu var. 3. a spăla cu apă de var. 4. a amesteca cu var. II. *vr.* a se umple/a se murdări de var.
incalcolâbile *adj.* incalculabil.
incalescènza *s.f. (med.)* febră, temperatură ușoară.
incalliménto *s.m.* 1. bătătorire; întărire. 2. deprindere, obișnuință. 3. *(fig.)* înăsprire.
incallîre *vt., vi. (e), vr.* 1. a (se) bătători; ~ *le mani* a face bătături la mîini. 2. *(fig.)* a (se) întări,

a (se) învirtoşa. 3. *(fig.)* a (se) obişnui, a (se) deprinde (cu un viciu).

incallìto *adj.* 1. nesimţitor, indiferent; *cuore* ~ inimă nesimţitoare. 2. îndîrjit. 3. cu bătături, bătătorit.

incaloriménto *s.m.* încălzire (a trupului).

incalorìre I. *vt.* a încălzi; a înflăcăra. II. *vr.* a se înflăcăra; a se încălzi (şi *fig.*). *SIN. infiammarsi.*

incalzànte *adj.* 1. insistent. 2. urgent; *ragione* ~ argument care se impune.

incalzàre I. *vt.* 1. a zori, a grăbi, a împinge de la spate; *l' ~ del tempo* trecerea/fuga timpului; *le notizie s'incalzano* veştile se succed cu repeziciune. 2. a urmări, a fi aproape, a veni din urmă; *il tempo incalza* este urgent, timpul ne presează. 3. a fi iminent. 4. a stimula, a îndemna. 5. *(muz.)* a accelera ritmul. II. *vr.* a se succede repede; ~ *da presso* a presa, a strînge cu uşa.

incàlzo *s.m.* 1. grabă, zor; pripă. 2. *(mec.)* piesă de fixare.

incamatìto *adj. (înv.)* drept ca un băţ, ţeapăn.

incameraménto *s.m.* 1. preluare de către stat; trecere în patrimoniul statului. 2. secularizare; expropriere.

incameràre *vt.* 1. a trece în patrimoniul statului, a expropria. 2. *(înv.)* a băga la închisoare. 3. *(înv.)* a încasa.

incamiciàre I. *vt.* 1. a aplica (un strat de var etc.), a tencui. 2. *(mec.)* a căptuşi (cu). 3. *(mil.)* a fortifica. 4. a pune la păstrare. II. *vr. (glumeţ)* a-şi pune cămaşa/halatul.

incamiciatùra *s.f.* 1. căptuşire, tencuire. 2. căptuşeală; tencuială. 3. *(mil.)* fortificaţie.

incamminàre I. *vt.* 1. a îndruma, a îndrepta într-o direcţie, a călăuzi. 2. *(fig.)* a îndrepta. *SIN. avviare.* II. *vr.* a porni la drum, a se îndrepta spre o ţintă.

incamuffàre *vt. (rar)* *v.* camuffare.

incanagliàre I. *vi. (e) vr.* a se înhăita, a se ticăloşi. II. *vt.* a corupe, a strica; a ticăloşi.

incanaglìre *vi. (e)* a se ticăloşi, a deveni o canalie.

incanalaménto *s.m.* canalizare. *SIN. canalizzazione.*

incanalàre I. *vt.* 1. a canaliza, a îndrepta apele (spre un anumit loc). 2. a îndruma, a îndrepta; *(fig.)* ~ *un affare* a orienta o afacere/o întreprindere pe un anume făgaş. II. *vr.* 1. *(despre ape)* a se strînge în canal. 2. *(fig.)* a se îndrepta (către o singură direcţie).

incanalatùra *s.f.* 1. canalizare. 2. albie de canal. 3. culisă, şănţuleţ (de-a lungul căruia alunecă un oblon etc.).

incancellàbile *adj.* de neşters. *SIN. indelebile.*

incancellàto *adj. (rar)* neşters.

incancheràre *vi., vt. (înv.)* *v.* incancherire.

incancherìre I. *vi. (e)* 1. *(med.)* a se cangrena. 2. *(fig.)* a deveni plicticos, a bate la cap. II. *vt. (rar)* 1. a cangrena. 2. *(despre răni)* a irita, a agrava. 3. *(fig.)* a face constant un sentiment sau un viciu.

incancrenìre *vi. (e), vr.* 1. *(med.)* a se cangrena. 2. *(fig.)* a se agrava, a se înăspri.

incandescènte *adj.* 1. incandescent, înroşit pînă la incandescenţă. 2. *(fig).* încălzit; înflăcărat.

incandescènza *s.f.* incandescenţă.

incanìre[1] *vi. (e)* a se înrăi, a deveni cîine.

incanìre[2] *vi. (e)* a încărunţi.

incannàggio *s.m.* depănare.

incannàre *vt.* 1. a depăna (firul). 2. a pune caneaua la un butoi; ~ *la botte* a pune caneaua la un butoi. 3. a învălui, a înfăşura. 4. a înşela. 5. ~ *un affare* a pune pe picioare/a porni o afacere. 6. a devora cu lăcomie.

incannatrìce *s.f. (text.)* depănătoare, maşină de depănat.

incannatùra *s.f.* 1. *(text.)* depănare. 2. fir depănat.

incannellàre *vi.* a introduce, a potrivi, a adapta (la un robinet, la un tub).

incannucciàre *vt.* 1. a îngrădi, a acoperi (cu trestie). 2. *(chir.)* a fixa/a bandaja cu atele (o fractură).

incannucciàta *s.f.* 1. trestie împletită (pentru diverse întrebuinţări). 2. *(chir.)* fixare cu atele (a unei fracturi).

incannucciatùra *s.f.* 1. îngrădire. 2. împletitură; ostreţ. 3. *(chir.)* bandajare, fixare a osului (cu atele).

incantagióne *s.f. (înv., poetic)* *v.* incantesimo.

incantaméntо *s.m.* 1. încîntare, vrajă. 2. distracţie.

incantàre I. *vt.* 1. a fermeca, a vrăji. 2. a încînta; ~ *con le chiacchere* a amăgi cu vorbe. 3. *(fig.)* a subjuga, a răpi, a extazia. II. *vr.* 1. a fi fermecat/vrăjit. 2. a rămîne cu gura căscată, a rămîne prostit. 3. a se opri din lucru, a rămîne cu privirea în gol. 4. *(mec., despre o maşină, un aparat etc.)* a se opri; ~*-si nel più bello* a se opri cînd ţi-e lumea mai dragă; *il meccanismo è difettoso perché spesso s'incanta* mecanismul este defect pentru că se opreşte des.

incantàre *vt.* a pune la licitaţie.

incantàto *adj.* 1. încîntător. 2. vrăjit; fermecat. 3. *(fig.)* fermecat, încîntat; *restare* ~ a rămîne cu gura căscată. 4. prostit, zăpăcit.

incantatóre, -trìce I. *adj.* încîntător, fermecător. II. *s.m.* şi *f.* 1. vrăjitor. 2. seducător.

incantazióne *s.f. (înv.)* *v.* incantesimo.

incantésimo *s.m.* 1. farmec, vrajă; magie. *SIN. incanto, sortilegio.* 2. încîntare, plăcere, extaz; *rompere l'* ~ a strica tot farmecul.

incantévole *adj.* încîntător, fermecător.

incànto[1] *s.m.* 1. farmec, vrajă. 2. încîntare, lucru încîntător/fermecător; *è un* ~ e o încîntare; *(loc. adv.) un vestito che sta d'* ~ o haină/o rochie care vine de minune; *come per* ~ ca prin minune.

incànto[2] *s.m.* licitaţie; *andare all'* ~ a fi pus la licitaţie.

incantucciàre *vt., vr.* a (se) ascunde, a (se) băga într-un colţ.

incanutiménto *s.m.* încărunţire.

incanutìre I. *vi. (e)* a încărunţi, a albi; *(prov.) testa di pazzo non incanutisce mai* pe cel rău nici dracul nu-l vrea. II. *vt.* a-i scoate cuiva peri albi, a albi pe cineva.

incapacciatùra *s.f.* *v.* accappacciatura.

incapàce *adj., s.m.* 1. incapabil, nepriceput. *SIN. disadatto, inabile.* 2. *(jur.)* incapabil.

incapacità *s.f.* 1. incapacitate. *SIN. inabilità.* 2. *(mar.)* lipsă de spaţiu pe un vas.

incaparbìre *vi. (e), vr. (lit.)* a fi încăpăţînat; a deveni încăpăţînat; a se încăpăţîna.

incapàre I. *vr.* 1. *(fig.)* a-şi pune în cap/în gînd, a delibera. 2. a se încăpăţîna. II. *vt.* a hotărî un lucru.

incapatùra *s.f.* măsura/forma capului (pentru pălărie).

incapestràre I. *vt.* a pune căpăstrul. II. *vr.* a se încurca în căpăstru.

incapestratùra *s.f.* rană, rosătură (provocată de căpăstru).

incaponiménto *s.m.* încăpăţînare.

incaponìrsi *vr. (fam.)* a se încăpăţîna.

incappàre[1] *vt.* 1. a îmbrăca o mantie. 2. a-şi insufla ceva cu forţa sau prin vicleşug.

incappàre[2] I. *vi. (e), vr.* 1. a intra într-o încurcătură, a cădea într-o capcană; ~ *nella rete* a cădea în plasă; ~ *in un tranello* a cădea într-o capcană. 2. a intra în contradicţie; ~ *col piede* a se împiedica.

3. a da peste cineva, a se întîlni pe neașteptate cu cineva. **4.** a se împiedica de ceva; ~ *col piede in un ostacolo* a se împiedica cu piciorul de un obstacol. *SIN. imbattersi, incorrere.* **5.** a se răni; a se lovi reciproc. **II.** *vt. (înv.)* a prinde în cursă.

incappellàggio *s.m. (mar.)* capelatură.

incappellàre I. *vt.* **1.** a pune pălăria. **2.** a învesti pe cineva cardinal. **3.** *(înv., în expr.)* ~ *il vino* a drege vinul. **II.** *vr., vi. (e)* **1.** a-și pune pălăria. **2.** *(fam., glumeț)* a se ofensa, a se mînia. **3.** *(înv.)* a se împodobi cu o ghirlandă. **4.** a deveni cardinal.

incappiàre *vt.* a lega, a înnoda (cu o fundă).

incappottàre *vt., (mai ales) vr.* a (se) înfofoli.

incappucciàre I. *vt., vr.* a(-și) pune gluga. **II.** *vr.* **1.** a se călugări. **2.** *(despre munți etc.)* a se acoperi cu zăpadă; *l'inverno ha incappucciato di neve le colline* iarna a acoperit colinele cu o mantie de zăpadă.

incapsulàre *vt.* a închide cu o capsulă, a capsula.

incapricciàrsi *vr.* a dori un lucru (dintr-un capriciu).

incarbonchíre *vi. (e), vr.* a se îmbolnăvi de dalac.

incarboniménto *s.m.* carbonizare.

incarbonire *vt.* a carboniza.

incarceraménto *s.m.* **1.** întemnițare. **2.** *(med.)* reținție; strangulare.

incarceràre *vt.* **1.** a întemnița, a închide la (închisoare), a încarcera. *SIN. imprigionare.* **2.** a bloca (într-un loc).

incarcerazióne *s.f. v.* incarceramento.

incàreo *s.m. (înv.)* însărcinare; funcție.

incardinàre I. *vt.* **1.** a fixa în țițîni. **2.** a întemeia pe un principiu (o doctrină etc.). **II.** *vr. (fig.)* a se întemeia, a se baza.

incaricàre I. *vt.* **1.** a însărcina. **2.** *(înv.)* a încredința. **3.** *(înv.)* a încărca, a pune o povară. **4.** *(înv.)* a acuza. **5.** *(înv.)* a ofensa. **6.** a plasa un preot într-o dioceză. **II.** *vr.* a lua asupră-și (o sarcină); a se obliga, a se însărcina.

incaricàto *adj., s.m.* (persoană) cu funcție provizorie, locțiitor; *professore* ~ profesor suplinitor; ~ *d'affari* însărcinat cu afaceri.

incàrico, -àrichi, *s.m.* **1.** îndatorire, sarcină; funcție, însărcinare; *per* ~ *di* din însărcinarea (cuiva); *cattedra data per* ~ catedră dată în suplinire (pe un termen limitat). **2.** *(înv.)* grijă; apăsare; *darsi* ~ a fi îngrijorat. **3.** *(înv.)* obligație grea, povară.

incarnàre I. *vt.* **1.** a încarna, a întrupa, a întruchipa. **2.** a realiza (un plan, un proiect etc.). **3.** a pătrunde în carne. **4.** *(înv.)* a reda carnația (în pictură). **II.** *vr.* **1.** a se încarna, a se întrupa. **2.** a se ataşa puternic. **3.** a crește în carne: *un'unghia che s'incarna* o unghie care crește în carne/încarnată.

incarnàto I. *adj., s.m.* (de) culoarea cărnii. **II.** *s.m. (înv.)* rudă de sînge, consîngean.

incarnatíno I. *adj. (lit.)* trandafiriu, roz. **II.** *s.m.* culoare trandafirie.

incarnazióne *s.f.* **1.** încarnare; întrupare; *quell'uomo è l'* ~ *della malvagità* omul acela e încarnarea răutății. **2.** *(înv.)* carnație.

incarnìre I. *vi. (e), vr. (mai ales despre unghii)* a intra în carne. **II.** *vt.* a înfige în carne.

incarnìto *adj.* **1.** intrat în carne; *unghia* ~*-a* unghie încarnată. **2.** *(fig.)* pătruns adînc, încarnat, înrădăcinat; *ha il vizio* ~ *nelle ossa* are viciul înrădăcinat în oase.

incarognìre *vi. (e)* **1.** a deveni un ticălos/un nemernic. **2.** a se lenevi, a trîndăvi. **3.** a decădea, a deveni un om decăzut. **4.** *(despre o boală)* a deveni cronic, a se croniciza.

incarognìto *adj. (fig.)* corupt, stricat, decăzut.

incarrozzàre I. *vt.* a sui pe cineva într-o trăsură. **II.** *vr. (înv)* a se așeza într-o trăsură.

incarrucolàre I. *vt.* a pune o frînghie în scripete. **II.** *vr. (despre funie)* a sări de pe scripete.

incartaménto *s.m.* **1.** dosar (privind o chestiune, o afacere). **2.** eliminarea apei din paste făinoase cînd se gătesc.

incartapecorìre *vi. (e), vr.* **1.** *(despre pielea omului)* a se zbîrci; *(fig.)* a îmbătrîni. **2.** a se secătui (într-o artă, o știință). **3.** a se îngălbeni, a deveni ca pergamentul.

incartàre *vt.* **1.** a pune, a înfășura în hîrtie; a împacheta. **2.** a întinde (ca o hîrtie). **3.** *(înv.)* a pune pe hîrtie, a scrie. **4.** a nimeri.

incartàta *s.f.* **1.** împachetare rapidă. **2.** *(rar)* hîrtie la ferestre (în loc de geamuri).

incartàto *adj.* **1.** împachetat. **2.** apretat.

incàrto *s.m.* **1.** apret (la o rufă). **2.** înăsprirea țesuturilor. **3.** împachetare.

incartocciàre I. *vt.* a înfășura într-un cornet de hîrtie. **II.** *vr.* a se înfășura (în pătură etc.).

incartonàre *vt.* **1.** a pune între două cartoane. **2.** a cartona (o carte).

incasellàre *vt.* **1.** a introduce într-o cutie/într-un raft/într-un fișier etc. **2.** a pune numerele în căsuțe (la aritmetică). **3.** *(fig.)* a clasifica (noțiuni, idei).

incassaménto *s.m.* așezare, punere (în ladă etc.).

incassàre I. *vt.* **1.** a pune, a așeza obiecte diferite într-o ladă/într-o cutie; ~ *il morto* a așeza mortul în sicriu. **2.** a monta (o piatră prețioasă); a monta un ceasornic în cutie. **3.** a încasa, a primi bani. **4.** a canaliza un rîu pe un făgaș. **5.** a primi lovituri (la box)/goluri (la fotbal). **6.** *(fig.)* a suporta atacuri/ofense fără a se tulbura. **II.** *vi. (a)* **1.** a se potrivi (capacul cu cutia). *SIN. combaciare.* **2.** *(sport)* a încasa (la box). **III.** *vr. (despre un fluviu, o șosea)* a se afunda, a se adînci (între două povîrnișuri etc.).

incassàto *adj.* adîncit, afundat; *occhi* ~*-i* ochi afundați în orbite, ochi duși în fundul capului; *porta* ~*-a* ușă în zid/în perete.

incassatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** persoană care pune în lăzi produsele finite. **2.** persoană care încasează, încasator. **3.** persoană care suportă toate loviturile; *(fig.) è un buon* ~ *!* le înghite pe toate! **4.** boxer care primește toate loviturile.

incassatùra *s.f.* cavitate (în care intră, în care se încastrează ceva); carcasă; *osso uscito dall'* ~ os ieșit din articulație; ~ *dell'occhio* orbită.

incàsso *s.m. (colectiv)* sumă încasată; rețetă (de casă).

incastellaménto *s.m. (mil.)* întăritură, sistem de apărare.

incastellàre I. *vt.* **1.** *(mil.)* a întări, a fortifica (cu forturi și turnuri). **2.** *(rar)* a închide într-un castel. **3.** *(constr.)* a ridica o schelă. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a locui în castel; a deveni locuitor al unui castel. **2.** a se fortifica prin construirea de castele.

incastellàto *adj.* **1.** întărit (cu forturi și turnuri). **2.** închis/izolat într-un castel. **3.** adunat, strîns; *fieno* ~ fîn adunat în stoguri. **4.** *(vet.) piede* ~ picior cu copita strînsă (dureroasă).

incastellatùra *s.f.* **1.** osatura, scheletul unei construcții. **2.** *(vet.)* strîngerea anormală a copitei.

incastonàre *vt.* **1.** a monta (o piatră prețioasă). **2.** a uni, a împreuna, a armoniza. **3.** a completa, a introduce.

incastonatùra *s.f.* montare (de pietre prețioase).

incastraménto *s.m. v.* incastratura.

incastràre I. *vt.* **1.** a îmbuca, a încastra. **2.** *(fig.)* a intercala, a introduce (în vorbire, în scris, o aluzie etc.). **3.** a monta (o piatră prețioasă). **II.** *vr.* **1.**

(despre un os) a se adapta, a se articula (în cavitatea lui etc.). **2.** a pătrunde adînc. **3.** *(fig., fam.)* a intra în încurcătură; *si è lasciato ~ come un novellino* s-a lăsat înşelat ca orice naiv. **4.** a rămîne blocat; *la vite si è incastrata e non riesco a toglierla* şurubul s-a blocat şi nu reuşesc să-l mai scot. **III.** *vi. (e)* a se adapta perfect, a se potrivi cu.

incastràto *adj.* **1.** înţepenit, prins. **2.** angajat (în treburi etc.).

incastratùra *s.f.* **1.** îmbinare, îmbucare (de piese mecanice etc.). **2.** montare (a unei pietre scumpe). **3.** combinare, într-un joc, a unor cuvinte pentru a forma un altul; *va-poro-so* vaporos.

incàstro *s.m.* **1.** îmbucare; cavitate; scobitură (în care se încastrează ceva). **2.** îmbucătură. **3.** *(vet.)* cuţitoaie de potcovar.

incastronìre *vi.* a se prosti.

incatarràre I. *vi. (e), vr.* a răci, a căpăta guturai. **II.** ***vt.*** a mînji/a murdări cu muci.

incatarrìre *vi., vr.. vt. (rar)* *v.* i n c a t a r r a r e.

incatenacciàre *vi.* **1.** a pune lacăt (la uşă). **2.** *(sport)* a se apăra în bloc/ermetic.

incatenaménto *s.m.* **1.** *(arhit.)* întărirea unui zid (cu lanţuri). **2.** înlănţuire, încătuşare.

incatenàre I. *vt.* **1.** a înlănţui, a încătuşa. **2.** *(arhit.)* a întări zidurile prin lanţuri. **3.** a lega, a prinde (cu fir de aur) dinţii falşi. **4.** a opri accesul (într-un port, într-o stradă etc.) **5.** a subjuga, a supune (sufletul, gîndurile etc.) **6.** a împiedica, a opri; *~ la libertà/ il progresso* a împiedica libertatea/progresul. **II.** *vr.* a se uni, a se înlănţui strîns.

incatenatùra *s.f. v.* i n c a t e n a m è n t o.

incatorzolìre *vi. (e)* **1.** *(despre fructe)* a se zbîrci, a se sinochini. *SIN. imbozzacchire.* **2.** *(lit., fig.)* a se mîndri ca un cocoş.

incatramàre I. *vt.* **1.** a cătrăni; a gudrona. **2.** a călăfătui. **II.** *vr.* a se mînji cu catran.

incatramatùra *s.f.* cătrănire; gudronare.

incatricchiàre *vr. (înv., despre păr)* a se încurca, a se încîlci.

incattivìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) înrăutăţi. **2.** a (se) înrăi.

incàuto *adj.* imprudent, nesocotit; *(jur.) ~ acquisto* lucru cumpărat fără a i se cerceta proveniența. *SIN. malacorto, sconsiderato.*

incavalcàre I. *vt.* a încăleca; *(fig.) ~gli occhiali* a-şi pune ochelarii; *~ la maglia* a sări un ochi (la tricotat). **II.** *vr.* a se suprapune, a se încăleca.

incavalcatùra *s.f.* suprapunere, încălecare; *~ della maglia* scădere de ochi (la tricotat).

incavallàre I. *vt.* a suprapune, a încăleca. **II.** *vr.* **1.** a achiziţiona cai de rezervă. **2.** a încăleca.

incavàre *vt.* a săpa (în lemn, în piatră), a scobi (lemnul, piatra).

incavàto *adj.* săpat, scobit; *occhi ~-i* ochi înfundaţi; *guance ~-e* obraji supţi, faţă trasă.

incavatùra *s.f.* **1.** săpare; scobire. **2.** săpătură; scobitură; *~ di vita* talie subţire.

incavernàre I. *vr.* **1.** a se ascunde într-o cavernă/ într-o peşteră. *SIN. rintanarsi.* **2.** *(despre o apă)* a curge pe sub pămînt. **3.** *(despre ochi)* a se înfunda. **II.** *vt.* **1.** a face caverne. **2.** a introduce într-o cavernă.

incavezzàre *vt.* a pune căpăstrul.

incavicchiàre *vt.* a prinde de un ţăruş; a priponi.

incavicchiatùra *s.f.* **1.** prindere în cuie. **2.** astupare cu un cep.

incavigliàre I. *vt.* a agăţa, a prinde în cui/în cîrlig. **II.** *vr.* a se lega.

incavigliatùra *s.f.* prindere în cîrlige.

incàvo *s.m.* **1.** scobitură, cavitate; *lavoro d' ~* sculptură (prin scobire). **2.** canelură. **3.** scobitură într-o bucată de aur în care se poate introduce o piatră preţioasă. **4.** *lavoro d' ~* gravură.

incazzàrsi *vr. (vulg.)* a se înfuria.

incazzìrsi *vr. (vulg.)* a se încăpăţîna.

incazzottùre *vt. (mar.)* a înfăşura un steag, legîndu-l într-un mod anumit.

incèdere I. *vi. (a; lit.)* a păşi înainte, a înainta, a păşi solemn/grav. *SIN. procedere.* **II.** *s.m.* păşire/ înaintare solemnă.

incedìbile *adj. (jur.)* care nu se poate ceda; *beni ~-i* bunuri ce nu se pot ceda.

incelàre *vt.* i n c i e l a r e.

incelebràto *adj.* **1.** necelebrat, nesărbătorit. **2.** obscur, necunoscut.

incèndere I. *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a arde; a aprinde. **2.** a frige. **3.** *(fig.)* a înflăcăra. **4.** a cauteriza. **II.** *vi. (e)* **1.** *(lit.)* a arde. **2.** a displăcea. **III.** *vr.* **1.** a lua foc, a se aprinde. **2.** a se înfuria.

incendiàre I. *vt.* **1.** a incendia, a da foc. **2.** *(fig.) ~gli animi* a înflăcăra spiritele; a aprinde. *SIN. bruciare.* **II.** *vr.* a se aprinde, a lua foc.

incendiàrio I. *adj.* **1.** incendiar. **2.** *(fig.)* aţiţător, care instigă. **II.** *s.m.* incendiator, instigator.

incèndio *s.m.* **1.** incendiu, foc. **2.** *(fig.)* patimă, pasiune mare. **3.** emoţie. **4.** erupţie vulcanică. **5.** *(înv.)* cauterizare. **6.** dezastru, conflagraţie.

inceneràre I. *vt.* **1.** a presăra cu cenuşă. **2.** a incinera, a transforma în cenuşă. **II.** *vr.* **1.** *(rel.)* a-şi pune cenuşă în cap (în semn de umilinţă). **2.** a se reduce în/a ajunge în uşă.

incenerimènto *s.m.* ardere; transformare în scrum; incinerare.

incenerìre I. *vt.* **1.** a preface în cenuşă. **2.** a calcina. **3.** a nimici. **II.** *vi. (e), vr.* a se preface în cenuşă.

incensaménto *s.m.* **1.** tămîiere. **2.** *(fig.)* adulaţie, linguşire.

incensàre I. *vt.* **1.** a tămîia. **2.** *(fig.)* a adula, a linguşi. **II.** *vr.* a se lăuda reciproc.

incensàta *s.f.* **1.** tămîiere (la o slujbă religioasă). **2.** *(fig.)* linguşiri.

incensatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** adulator, linguşitor. **2.** persoană care tămîiază.

incensatùra *s.f.* adulare, linguşire.

incensière *s.m.* cădelniţă; *dare l' ~ sul naso* a ridica osanale. *SIN. turibolo.*

incènso[1] **I.** *part. tr.* de la i n c e n d e r e. **II.** *adj. (rar, poetic)* ars.

incènso[2] *s.m.* **1.** tămîie; fum de tămîie; *~ ai morti* trudă inutilă. **2.** *(fig.)* laudă, adulaţie; *bruciare l' ~* a adula. **3.** *(bot.)* tămîie *(Bowellia carteri).*

incensuràbile *adj.* **1.** incenzurabil. **2.** ireproşabil. *SIN. irreprensibile.*

incensurabilità *s.f.* caracter ireproşabil.

incensuràto *adj.* **1.** nejudecat. **2.** *(jur.)* nesupus judecăţii, fără cazier.

incentivàre *vt.* a mări, a spori; a face să sporească; *~ le esportazioni* a face să crească exportul.

incentivo, *(rar)* -iva I. *s.m.* şi *f. (lit.)* stimulent, imbold, ocazie. **II.** *s.m.* stimulent.

incentraménto *s.m.* centrare.

incentràre I. *vt.* a centra. **II.** *vr.* **1.** a intra în centru, a se centra. **2.** *(fig.)* a forma un centru; a se concentra; *tutto s'incentra in questa suprema verità* totul se concentrează în acest adevăr suprem.

inceppaménto *s.m.* **1.** împiedicare. **2.** piedică, obstacol.

inceppàre I. *vt.* **1.** a împiedica, a opri. **2.** a pune în lanţuri. **3.** *(mec.)* a bloca. **II.** *vr. (mec.)* a se bloca.

inceppàto *adj.* **1.** încurcat; împiedicat; *aver il capo* ~ a avea capul greu; *stile* ~ stil greoi/confuz. **2.** *(mec.)* blocat.
inceppatùra *s.f.* senzaţie de greutate a capului, apăsare.
inceppíto *adj.* inert, nemişcat.
inceralaccàre I. *vt. (fam.)* a sigila (cu ceară roşie). II. *vr.* a-şi murdări mîinile de ceară.
inceràre I. *vt.* **1.** a cerui. **2.** a păta cu ceară (mobila, parchetul). II. *vi. (e; despre grîne)* a se usca.
inceràta *s.f.* **1.** pînză ceruită. **2.** manta impermeabilă pentru marinari.
inceratìno *s.m.* pînză ceruită, muşama.
inceràto I. *adj.* **1.** ceruit. **2.** rezistent, solid. II. *s.m.* muşama; *essere vestito d'*~ insensibil la bîrfeli.
inceratóio *s.m.* dispozitiv pentru ceruit urzeala.
inceratùra *s.f.* ceruire.
incerchiàre I. *vt.* **1.** a pune cercuri, doage (la butoi). **2.** a îndoi, a da formă de cerc. **3.** *(înv.)* a încercui. II. *vr.* a se arcui.
incerconimènto *s.m.* acrire (a vinului).
incertézza *s.f.* **1.** nesiguranţă, incertitudine. **2.** ezitare, perplexitate.
incèrto I. *adj.* **1.** nesigur, incert; nestatornic; *tempo* ~ vreme schimbătoare; *sguardo* ~ privire nesinceră; *luce* ~*-a* lumină de amurg; ~ *nella guida* nesigur pe volan, ezitant. *SIN. dubbioso, titubante.* **2.** ambiguu; *comportamènto* ~ comportare ambiguă. II. *s.m.* **1.** incertitudine, lucru nesigur; *fondarsi sull'* ~ a se baza pe ceva nesigur. **2.** *(la pl.)* venituri suplimentare; *gli* ~*-i del mestiere* riscurile meseriei.
incespicàre *vi. (a)* **1.** a se împiedica, a se poticni. *SIN. inciampare.* **2.** *(fig.)* a se încurca în vorbire.
incessàbile *adj.* necurmat, neîncetat; care nu poate fi oprit. *SIN. ininterrotto, perpetuo.*
incessànte *adj.* neîncetat, continuu; *pioggia* ~ ploaie continuă. *SIN. assiduo, continuo.*
incèsso *s.m. (lit.)* **1.** înaintare, mers. **2.** pas solemn/grav.
incestàre *vt.* a pune în coşuri.
incèsto I. *s.m.* incest. II. *adj. (rar)* **1.** incestuos. **2.** impur, pătat.
incestuóso *adj.* incestuos.
incètta *s.f.* acaparare pentru speculă/pentru a face speculă.
incettàre *vt.* **1.** a acapara pentru speculă; a face speculă. **2.** a culege pe merit; ~ *voti/applausi* a obţine voturi/aplauze.
incettatóre, -trice *s.m.* şi *f* speculant, acaparator. *SIN. accaparratore.*
inchiavacciàre *vt. (tosc., rar)* a zăvorî.
inchiavardàre *vt. (reg., înv.)* a pironi; a prinde în buloane; a prinde în scoabe.
inchiavàre *vt.* **1.** a încuia. **2.** a prinde în cuie, a ţintui.
inchiavistellàre *vt. (rar)* a zăvorî.
inchiédere *vt. (înv.)* a întreba, a interoga; a ancheta.
inchiésta *s.f.* **1.** anchetă, cercetare. **2.** *(înv.)* ~ *di mercanzie* cerere de mărfuri (pe piaţă).
inchinamènto *s.m.* închinăciune, plecăciune; închinare.
inchinàre I. *vt.* **1.** a înclina; a apleca, a pleca; ~ *la fronte* a pleca fruntea; *(rar)* ~ *uno, (înv.)* ~ *a uno* a se pleca în faţa cuiva. **2.** *(înv.)* a saluta milităreşte. **3.** a îndupleca în faţa rugăminţilor. **4.** *(înv.)* a umili. II. *vr.* **1.** a se înclina; a se pleca (în faţa cuiva). **2.** a se resemna. III. *vi. (e)* **1.** a avea înclinaţie, a înclina spre. **2.** a dori. **3.** *(mil.)* a ceda în luptă.
inchinévole *adj.* plecat, docil; dispus la, înclinat; *cuore* ~ inimă plină de bunăvoinţă.
inchino I. *s.m.* **1.** reverenţă, plecăciune. *SIN. riverenza.* **2.** moţăială. II. *adj. (rar, poetic)* înclinat; aplecat.
inchiodaménto *s.m. (rar)* batere în cuie, ţintuire.
inchiodàre I. *vt.* **1.** a bate în cuie, a ţintui. **2.** *(fig.)* a imobiliza; ~ *a tavolino/a letto* a imobiliza la masa de lucru/la pat. **3.** a-i băga (cuiva, ceva) în cap. **4.** a împunge, a înţepa cu cuiul (la potcovit). **5.** a frîna brusc; ~ *l'automobile (auto.)* a pune o frînă bruscă. II. *vr.* a face datorii, a se îndatora. III. *vr.* a se bloca; a se fixa.
inchiodatóre *s.m.* **1.** maşină de bătut cuie. **2.** persoană care fixează în cuie.
inchiodatùra *s.f.* **1.** fixare în cuie, ţintuire. **2.** loc potrivit (pentru fixarea unui cui); *(fig.) trovar l'* ~ a găsi metoda potrivită. **3.** grup de cuie care fixează.
inchiostràre *vt.* **1.** a mînji, a murdări cu cerneală. **2.** a tampona, a unge cu cerneală (sulul maşinii de tipărit). **3.** *(lit.)* a scrie; ~ *fogli* a scrie.
inchiostratùra *s.f. (tipogr.)* tamponare, pătare cu cerneală.
inchióstro *s.m.* cerneală; ~ *della Cina* sau *della China* tuş; *sprecar l'* ~ a scrie fără rost; *scriere di buon* ~ a scrie expresiv; *opera d'* ~ lucrare literară; *l'* ~ *non corre (despre un om)* care nu are reputaţie bună; *puzzar d'* ~ luat pe datorie.
inchiùdere *vt. (rar)* *v.* includere.
inchiúsa *s.f.* scrisoare anexă (în acelaşi plic).
inciampàre *vi. (a, e)* **1.** a se împiedica, a se poticni; *(prov.) chi ha inciampato nelle serpi, ha paura delle lucertole* cine s-a fript cu ciorbă suflă şi-n iaurt; ~ *nelle cialde/nei ragnateli* a vedea piedici peste tot. **2.** *(fig.)* a da peste ceva (sau peste cineva); ~ *in uno* a da peste cineva, a întîlni pe cineva pe neaşteptate; ~ *nel codice* a comite un delict (din nesocotinţă, neatenţie); *o ci dà, o c'inciampa* cum o dai, tot prost iese. *SIN. intoppare.*
inciampàta *s.f.* poticneală; *dare un'*~ a se poticni dintr-o dată.
inciampicàre *vi. (a; pop.)* a se poticni.
inciàmpo *s.m.* **1.** obstacol, piedică; *essere d'* ~ a fi o piedică pentru cineva; *male* ~ nenorocire. **2.** dificultate.
inciampóne *s.m. (augm.)* poticneală puternică.
incicciàre *vt., vr. (fam.)* **1.** a (se) tăia uşor, a (se) zgîria (la ras). **2.** a prinde pe cineva cu (o minciună etc.). **3.** a păţi ceva.
incidentàle *adj.* **1.** incidental; *(gram.) proposizione* ~ propoziţie incidentală. **2.** *(jur.)* accesoriu, incidental, secundar.
incidentalménte *adv.* în mod întîmplător, incidental.
incidentàto *adj.* accidentat.
incidènte I. *adj.* **1.** *(fiz.)* incident; *raggi* ~*-i* raze incidente. **2.** *(gram.)* incident, intercalat. II. *s.m.* **1.** incident. **2.** accident; ~ *stradale* accident de circulaţie; ~ *sul lavoro* accident de muncă. *SIN. sciagura.* **3.** pondere, greutate.
incidènza *s.f. (lit., fiz.)* **1.** incidenţă. **2.** digresiune; *fare* ~ a povesti făcînd o digresiune; *(jur.) articoli d'* ~ articole accesorii; *per* ~ în treacăt; în mod accesoriu.
incidere[1] *vt.* **1.** a săpa; a grava; ~ *la corteccia di una pianta* a face o tăietură în coaja unei plante (pentru a extrage un suc etc.); *(sculpt.)* ~ *la pietra/il rame/il legno* a săpa/a grava în piatră/în cupru/în lemn; *(fig.)* ~ *nella memoria* a săpa/a întipări în minte. **2.** *(med.)* a tăia, a face o incizie. **3.** a imprima discuri. **4.** *(înv.)* a tăia. **5.** *(înv.)* a scrie, a spune (pregnant, categoric).
incidere[2] *vi. (a)* a cădea pe (ca o rază incidentală); *(adm.)* ~ *sulla spesa* a greva asupra cheltuielilor gospodăreşti.

incielàre *vt.* **1.** *(poetic)* a aşeza în cer/în paradis. **2.** *(fig.)* a ridica în slăvi, a exalta.
incignàre *vt. (rar)* **1.** a începe; a inaugura. **2.** a întrebuinţa (pentru întîia oară).
incignere *vi. v.* incingere.
incile *s.m.* **1.** *(hidr.)* deschizătură, gură de canal (de scurgere). **2.** *(înv.)* şanţ de scurgere, canal.
incimicire *vi. (e)* a se umple de ploşniţe.
incimurrire *vi. (e)* a răci, a lua guturai.
incincignàre *vt.* a mototoli; a zdrenţui.
incinerâre *vt.* a incinera.
incinerazióne *s.f.* **1.** ardere a ierburilor (pentru îngrăşarea pămîntului). **2.** incinerare, cremaţiune.
incingere I. *vi. (e), vr. (înv., poetic)* a rămîne însărcinată/gravidă. II. *vt. (rar)* a încinge, a înconjura.
incinquâre *vr.* a se încinci.
incinta *adj., s.f.* gravidă, însărcinată.
incioccâre *vt. (înv.)* a izbi, a ciocni.
incipiènte *adj. (lit.)* incipient, începător.
incipollâre *vi. (rar) v.* incipollire.
incipollatûra *s.f.* aşchiere a (lemnului).
incipollire *vi. (e; despre un trunchi de copac, o ramură)* a se scoroji.
incipriâre *vt., vr.* a (se) pudra.
incriprignire I. *vi. (e; rar, despre o rană)* a se irita, a se agrava. II. *vt.* a irita.
incirca *adv.* cam, circa, aproape, aproximativ; *all' ~, a un ~* aproximativ.
incirconciso *adj.* necircumcis.
incisióne *s.f.* **1.** incizie, tăietură. **2.** gravură; stampă; *~ all'acqua forte* gravură cu apă tare, acvaforte; *~ su/in legno* xilografie. **3.** înregistrare pe disc. **4.** influenţă, efect, urmă. **5.** sincopă.
incisività *s.f.* **1.** *(fig.)* incisivitate. *SIN. efficacia.* **2.** *(foto.)* claritate.
incisivo I. *adj. (fig.)* tăios, muşcător, incisiv. *SIN. efficace, icastico, netto.* II. *s.m. pl.* dinţi incisivi.
inciso I. *part. tr.* de la incidere[1] (2). II. *s.m. (gram.)* parte de propoziţie intercalată; propoziţie incidentă.
incisóre *s.m. (sculpt.)* gravor.
incisoria *s.f.* atelier de gravură, atelier al unui gravor.
incisório *adj. (chir.)* care ţine de incizie; *sala ~-a* sală de disecţie.
incistaménto *s.m. (med., biol)* închistare.
incistàrsi *vr. (med., biol.)* a se închista.
incitàbile *adj.* care poate fi incitat.
incitaménto *s.m.* **1.** incitare; incitaţie. **2.** imbold, îndemn. *SIN. impulso.*
incitâre *vt.* **1.** a incita, a aţiţa. **2.** a îndemna, a stimula, a îmboldi. *SIN. spingere, esortare, stimolare.*
incitazióne *s.f. (rar) v.* incitamento.
incitrullire *vt., vi. (e)* a (se) prosti, a (se) năuci. *SIN. rimbecillire.*
incioccâre *vt., vr.* a (se) îmbăta.
incinchire *vi. (e)* a se prosti.
incivettire I. *vi. (e)* a deveni cochet. II. *vt. (rar)* a face (să devină) cochet.
incivile *adj.* **1.** necivilizat, barbar. *SIN. barbaro, selvaggio.* **2.** grosolan, mojic, mitocan.
inciviliménto *s.m.* **1.** civilizare. **2.** civilizaţie.
incivilire I. *vt.* **1.** a civiliza. **2.** a educa. II. *vr.* a se civiliza.
inciviltà *s.f.* **1.** necivilizaţie, barbarie. **2.** necuviinţă, mojicie.
inclemènte *adj.* **1.** neîndurător, nemilos; sever; dur; *destino ~* destin neîndurător. **2.** rigid; *un inverno ~* o iarnă nemiloasă.
inclemènza *s.f.* neîndurare, necruţare; asprime; adversitate; *l'opera di salvataggio fu ritardata a causc dell' ~ del tempo* opera de salvare a fost întîrziată din cauza asprimii timpului.
inclinaménto *s.m. (rar) v.* inclinazione.
inclinâre I. *vt.* **1.** a înclina, a apleca; a îndoi. **2.** *(fig.)* a dispune, a înclina spre; a îndemna. II. *vi. (a)* **1.** a înclina, a fi dispus, a tinde spre. **2.** *(mar., despre un vas)* a fi înclinat. **3.** *(astron., despre un astru)* a fi în declin. **4** *(geom.)* a face un unghi. III. *vr.* a se pleca; a se umili, a se înjosi.
inclinàto *adj.* înclinat; *piano ~* plan înclinat; *~ al bene* înclinat spre bine.
inclinazióne *s.f.* **1.** înclinaţie, înclinare, aplecare. **2.** *(fig.)* înclinaţie, predispoziţie, aptitudine, vocaţie. **3.** *(înv.)* declin, decadenţă.
incline *adj. (lit., fig.)* înclinat; dispus; favorabil; *~ all'ira* irascibil. *SIN. disposto, propenso.*
inclinòmetro *s.m. (fiz.)* inclinometru.
inclito *adj. (lit.)* renumit, ilustru, glorios.
inclùdere *vt.* **1.** a include; a cuprinde. *SIN. inserire.* **2.** a anexa, a alătura. **3.** a pune în unul şi acelaşi plic.
inclúsa *s.f.* anexă (hîrtie, scrisoare anexă în acelaşi plic).
inclusióne *s.f.* **1.** includere; cuprindere. **2.** anexare, alăturare. **3.** închidere (în plic). **4.** *(geol.)* incluziune.
inclusívo *adj.* inclusiv; implicit.
incluso I. *part. tr.* de la includere. II. *adj.* inclus; inclusiv; *spese di trasporto ~-e nel prezzo* cheltuieli de călătorie incluse în preţ; *fino all'ultimo capitolo ~* pînă la ultimul capitol inclusiv; *Le mando, qui ~-a la fattura* vă trimit alăturat factura.
incoâre *vt. (defectiv, rar, jur.)* a începe, a deschide; *~ processo/atti* a deschide un proces, a pregăti dosarul.
incoativo *adj. (rar)* incoativ, care ţine de începutul unei acţiuni; *(gram.) verbi ~-i* verbe incoative.
incoazióne *s.f. (rar, înv.)* începere; început.
incoccâre I. *vt. (înv.)* **1.** a aşeza săgeata în arc. **2.** a pune firul pe fus. II. *vr.* **1.** *(despre frînghie etc.)* a se opri, a se prinde (în crestătura scripetelui). **2.** a se împletici, a se poticni (în vorbire).
incocciâre I. *vi. (e), vr. (fam.)* a se încăpăţîna. II. *vt. (mar.)* a lega, a prinde (o funie). *SIN. agganciare.*
incocciatûra *s.f.* încăpăţînare, îndîrjire.
incodardire *vi. (e), vr.* a deveni laş; a deveni iosnic.
incoercibile *adj. (lit.)* incoercibil.
incoercibilità *s.f.* calitatea de a fi incoercibil; neputinţă de a fi constrîns/de a fi stăpînit; ce nu se poate opri.
incoerènte *adj.* incoerent; fără legătură. *SIN. illogico, incongrente.*
incoerènza *s.f.* incoerenţă. *SIN. contraddizione, incongruenza.*
incoesióne *s.f.* lipsă de coeziune.
incógliere I. *vi. (e)* a i se întîmpla (cuiva); a veni pe neaşteptate; *c'incolse una disgrazia* ni se întîmplă o nenorocire; *mal gliene incolse* i se întîmplă o nenorocire (din cauza aceasta). II. *vt. (înv.)* a prinde, a apuca, a ajunge din urmă; a surprinde asupra faptului.
incògnita *s.f.* **1.** *(mat.)* necunoscută. **2.** persoană necunoscută; lucru/element necunoscut.
incógnito I. *adj.* **1.** necunoscut; *un ~* o persoană necunoscută. **2.** neştiut, anonim; *un autore ~* un autor anonim. II. *s.m.* anonimat; *viaggiare in ~* a călători incognito; *tenere l' ~* a rămîne în anonimat.
incoiâre I. *vi. (e)* **1.** *(despre o pînză etc.)* a se întări (ca pielea). **2.** a se murdări. II. *vt.* a completa (o îmbrăcăminte, o mobilă cu piele.

incola *s.m. (înv.)* locuitor.
incolàto *s.m.* **1.** *(jur.)* dreptul de a sta netulburat într-un stat. **2.** *(înv.)* locuinţă.
incollàggio *s.m.* încleiere, lipire; colaj.
incollaménto *s.m.* lipire, încleiere.
incollàre[1] *vt., vr.* **1.** a (se) încleia, a (se) lipi; *il bambino si era incollato alla madre* copilul se lipise de mamă-sa. **2.** a (se) suda. **3.** *(sport)* a marca om la om.
incollàre[2] *vt.* a pune în spate (o povară, o greutate).
incollatrice *s.f.* **1.** *(text.)* maşină de încleiat. **2.** *(tehn.)* maşină de întins clei.
incollatùra[1] *s.f.* lipitură, încleiere.
incollatùra[2] *s.f.* **1.** grumaz. **2.** capul şi gîtul calului (în lungimea lor). **3.** unitate de măsură a distanţei (la cursele de cai).
incollerìre *vi. (e), vr.* a se supăra; a se înfuria, a se mînia. *SIN. adirarsi, arrabbiarsi.*
incollerìto *adj.* furios, mînios.
incolmàbile *adj.* **1.** ce nu se poate umple; de neînlocuit; *lasciare un vuoto* ~ a lăsa un gol ce nu se poate umple. **2.** irecuperabil.
incolonnaménto *s.m.* încolonare.
incolonnàre I. *vt.* **1.** a încolona, a înşirui; ~ *le reclute* a încolona pe recruţi. **2.** *(rar)* a aşeza vertical. **3.** a aşeza pe o coloană. **II.** *vr.* a se încolona.
incolonnatóre *s.m.* tabulator (la maşina de scris).
incolóre *adj. (rar) v.* incoloro.
incolóro *adj.* **1.** incolor. **2.** lipsit de interes; nesemnificativ; *viso* ~ chip nesemnificativ. *SIN. monotono, inespressivo.*
incolpàbile[1] *adj.* culpabil; *testimone* ~ *di falso* martor culpabil de falsitate.
incolpàbile[2] *adj. (lit.)* care nu poate fi învinuit, de neînvinuit.
incolpabilità *s.f.* lipsă de culpabilitate.
incolpaménto *s.m.* învinuire, acuzare.
incolpàre I. *vt., vr. (rar), vi.* a (se) învinui, a (se) inculpa. **II.** *vi. (e; înv.)* a fi vinovat.
incolpàto I. *part. tr.* de la incolpare. **II.** *adj.* nevinovat, fără culpă; *(jur.)* ~*-a tutela* legitimă apărare.
incolpazióne *s.f.* incriminare, acuzaţie, inculpare.
incolpévole *adj.* nevinovat. *SIN. innocente.*
incoltézza *s.f. (rar)* **1.** neîngrijire, paragină. **2.** incultură, ignoranţă, necioplire. *SIN. ignoranza, rozzezza.*
incólto *adj.* **1.** necultivat, neîngrijit; *terreno* ~ teren necultivat. **2.** *(fig.)* neîngrijit, neşlefuit; *capelli* ~*-i* păr nepieptănat. *SIN. trascurato.* **3.** incult, fără cultură. *SIN. ignorante.*
incòlto *part. tr.* de la incogliere.
incòlume *adj.* teafăr, neatins, nevătămat.
incolumità *s.f.* nevătămare, integritate.
incombattìbile *adj. (rar, mai ales fig.)* de necombătut.
incombènte I. *adj.* **1.** iminent; ameninţător. **2.** care revine cuiva; *compiti* ~*-i* sarcini obligatorii. **II.** *s.m.* sarcină, obligaţie (de birou, de slujbă).
incombènza *s.f.* sarcină, obligaţie, treabă (dată cuiva); *piccola* ~ comision (de făcut, de transmis).
incombenzàre *vt.* a însărcina pe cineva cu o treabă.
incómbere *vi. (defectiv, lit., poetic)* **1.** *(despre o primejdie)* a fi iminent; a se impune; a ameninţa. **2.** a-i reveni cuiva, a-i incumba.
incombricciolàrsi *vr.* a se înhăita, a intra într-o bandă, a face cîrdăşie cu cineva.
incombustìbile *adj.* care nu arde, incombustibil.
incombustibilità *s.f.* incombustibilitate.
incombùsto *adj. (înv.)* nears.
incominciaménto *s.m.* început.
incominciàre *vt., vi. (e)* a începe.
incominciàta *s.f. (înv.)* început.
incommensuràbile *adj.* incomensurabil, de nemăsurat, infinit.
incommensurabilità *s.f.* imensitate.
incommerciàbile *adj. (rar)* **1.** de necomercializat. **2.** *(jur.)* care nu poate forma obiect de tranzacţii.
incommestìbile *adj.* necomestibil.
incommiseràto *adj. (lit.)* nedemn de milă/de compătimire.
incommodo *adj.* şi *deriv. v.* incomodo şi *deriv.*
incommutàbile *adj.* **1.** *(jur.)* necomutabil; *pena* ~ pedeapsă ce nu se poate schimba. **2.** stabil; neschimbat.
incommutabilità *s.f.* incomutabilitate.
incommutàto *adj.* neschimbat.
incomodàre I. *vt.* a incomoda, a deranja, a importuna; *incomodo?* este voie?, deranjez? **II.** a se deranja; *non s'incomodi* nu vă deranjaţi.
incomodàto *adj.* uşor indispus, bolnav.
incomodità *s.f.* **1.** incomoditate, deranj; neplăcere; ~ *di salute* uşoară indispoziţie. **2.** *(mar.)* uşoară avarie.
incòmodo I. *adj.* incomod, supărător; *ora* ~*-a* oră nepotrivită; *il terzo* ~ terţă persoană care deranjează. *SIN. fastidioso, molesto, noioso.* **II.** *s.m.* **1.** supărare, neajuns, neplăcere; *recare/dare* ~ a deranja; *essere d'* ~ a stingheri; *levar l'*~ a pleca; *troppo* ~*!* nu vă deranjaţi!; *tolgo l'* ~ plec, nu vreau să vă mai deranjez; *quant'è il Suo* ~ cît vă datorez? **2.** indispoziţie, boală uşoară. *SIN. acciacco.*
incomparàbile *adj.* incomparabil, excelent. *SIN. impareggiabile, unico.*
incomparabilità *s.f. (rar)* **1.** perfecţiune. **2.** raritate.
incomparàre *vr. (glumeţ)* a deveni cumetri.
incompartìbile *adj. (rar)* care nu se poate împărţi.
incompatìbile *adj.* **1.** incompatibil; contradictoriu. **2.** insuportabil.
incompatibilità *s.f.* incompatibilitate, nepotrivire; contradicţie.
incompensàbile *adj. (rar)* necompensabil; *eroismo* ~ eroism de necompensat.
incompetènte *adj., s.m.* şi *f.* **incompetent, nepriceput.**
incompetènza *s.f.* **incompetenţă; nepricepere.**
incompiànto *adj. (lit.)* **neregretat; neplîns.**
incompiutézza *s.f.* nedesăvîrşire.
incompiùto *adj.* nedesăvîrşit, neîmplinit.
incomplessìto *adj.* bine dezvoltat, bine făcut.
incomplèsso *adj. (rar)* simplu, necomplex.
incompletézza *s.f.* nedesăvîrşire, neterminare; caracter incomplet.
incompléto *adj.* incomplet, neterminat.
incomportàbile *adj.* intolerabil; insuportabil. *SIN. insopportabile.*
incomportabilità *s.f.* caracter insuportabil.
incomportévole *adj.* insuportabil.
incompostézza *s.f.* ţinută dezordonată/neglijentă.
incompósto *adj.* **1.** şi *fig.* dezordonat, neglijent, neîngrijit; *stile* ~ stil neîngrijit. **2.** necuviincios, nepoliticos. **3.** *(înv.)* simplu. **4.** indecent.
incomprendìbile *adj.* de necuprins; care nu poate fi integrat; ~ *in una categoria* care nu poate fi cuprins în nici o categorie.
incomprensìbile *adj.* incomprehensibil, de neînţeleş, obscur. *SIN. impenetrabile, oscuro.*
incomprensibilità *s.f.* incomprehensibilitate; obscuritate.
incomprensióne *s.f.* neînţelegere, lipsă de înţelegere; insensibilitate.

incompréso *adj.* **1.** neînțeles, nepriceput. **2.** necuprins, neintegrat în.
incompressìbile *adj. (mec.)* incompresibil.
incompressibilità *s.f. (mec.)* incompresibilitate.
incomprimìbile *adj.* de neînfrînt; de neînlăturat; *un odio* ~ o ură de neînlăturat.
incomputàbile *adj.* **1.** neglijabil, fără importanță. **2.** incomensurabil.
incomunicàbile *adj.* **1.** necomunicabil. **2.** ce nu se poate transporta din cauza fragilității.
incomunicabilità *s.f.* faptul de a fi necomunicabil; neputința de a comunica (sentimente etc.).
inconcàre *vt.* a muia (rufe).
inconcatúra *s.f.* muiere (a rufelor).
inconcepìbile *adj.* incredibil; absurd.
inconcepibilità *s.f.* imposibilitate a conceperii unui lucru.
inconcèsso *adj. (lit.)* refuzat, nepermis, interzis.
inconciliàbile *adj.* inconciliabil.
inconciliabilità *s.f.* inconciliabilitate, neîmpăcare.
inconcludènte *adj.* neconcludent; *parole* ~*-i* cuvinte care nu duc la nici o concluzie, vorbe goale; *uomo* ~ om de nimic. *SIN. irresoluto.*
inconcludènza *s.f.* **1.** nehotărîre, caracter nehotărît. **2.** lipsă de fermitate, nehotărîre (în vorbe, în fapte).
inconclúso *adj.* neterminat, neîncheiat, nerezolvat.
inconcùsso *adj. (lit.)* **1.** stabil, nemișcat. **2.** *(fig.)* nestrămutat, ferm.
incòndito *adj. (rar, lit.)* dezordonat; nearmonios, lipsit de grație.
incondizionàto *adj.* **1.** necondiționat. **2.** integral, absolut.
inconfessàbile *adj.* **1.** de nemărturisit; *peccato* ~ păcat de nemărturisit. **2.** josnic, urît.
inconfessàto *adj.* nemărturisit.
inconfidènza *s.f.* neîncredere.
inconfèsso *adj. (rar)* nemărturisit; *(jur.) reo* ~ acuzat care nu și-a recunoscut vina.
inconfondìbile *adj.* de neconfundat.
inconfutàbile *adj.* de nerespins, de necombătut; *ragioni/argomenti* ~*-i* motive/argumente irefutabile. *SIN. inoppugnabile.*
inconfutabilità *s.f.* faptul de a fi de necombătut.
inconglungìbile *adj.* de neîmpreunat, care nu poate fi unit/legat.
inconglúnto *adj. (rar)* neunit, neîmpreunat, nelegat.
incongruénte *adj. (lit.)* incongruent, nepotrivit. *SIN. contradditorio.*
incongruènza *s.f.* incongruență, nepotrivire.
incongruità *s.f.* incongruență, lipsă de legătură; disproporție.
incóngruo *adj.* nepotrivit; incoerent.
inconocchiàre *vt.* a pune fuiorul în furcă.
inconoscìbile **I.** *adj.* de necunoscut. **II.** *s.m. (fil., teol.)* incognoscibilul.
inconoscibilità *s.f. (fil.)* calitatea de a fi incognoscibil.
inconsapévole *adj.* inconștient; *essere* ~ *di un rischio* a nu-și da seama de un risc; *essere* ~ *a sè stesso* a nu te cunoaște (pe tine însuți). *SIN. ignaro.*
inconsapevolèzza *s.f.* inconștiență; necunoaștere.
inconsciaménte *adv.* (în mod) inconștient.
incónscio, -ònsci, **I.** *adj. (lit.)* inconștient, fără conștiință, care a pierdut conștiința (în sens psihologic). **II.** *s.m.* subconștient.
inconseguénte *adj.* inconsecvent; lipsit de coerență.
inconseguènza *s.f.* inconsecvență.
inconsideràbile *adj.* **1.** de neluat în seamă, de neînțeles. *SIN. trascurabile.* **2.** imperceptibil. **3.** *(înv.)* de neînțeles, de neconceput.
inconsideratézza *s.f.* ușurință, nesocotință. *SIN. inavvertenza.*
inconsideràto *adj.* **1.** nesocotit, ușuratic, nechibzuit; *giovane* ~ tînăr ușuratic. *SIN. inavveduto.* **2.** temerar; hazardat. *SIN. azzardato, incauto.*
inconsideraziòne *(rar) v.* inconsideratezza.
inconsistènte *adj.* inconsistent, fără conținut, neîntemeiat.
inconsistènza *s.f.* inconsistență; netemeinicie.
inconsolàbile *adj.* neconsolabil, de nemîngîiat, dezolat. *SIN. disperato.*
inconsolàto *adj. (poetic)* nemîngîiat, neconsolat.
inconsuèto *adj.* neobișnuit, rar, ciudat. *SIN. insolito, inusitato.*
inconsúlto *adj.* nesocotit, nechibzuit; imprudent, necugetat.
inconsumàbile *adj. (lit.)* **1.** neconsumabil, inutilizabil. **2.** *(înv.)* interminabil.
inconsumàto *adj.* **1.** neconsumat. **2.** neîmplinit.
inconsùnto *adj.* **1.** nestins, nesfîrșit. **2.** intact.
inconsútile *adj. (lit.)* fără cusătură, dintr-o bucată; *(bis.) tunica* ~ cămașa fără cusături (a lui Cristos).
incontadinàre *vt., (mai ales) vr. (depr.)* a (se) țărăni, a (se) ruraliza.
incontaminàbile *adj. (lit.)* necontaminabil; incoruptibil.
incontaminatézza *s.f.* incoruptibilitate, puritate.
incontaminàto *adj.* necontaminat; necorupt; pur. *SIN. puro, incorrotto, casto.*
incontanènte **I.** *adv.* îndată, fără zăbavă. **II.** *loc. conj.* ~ *che* îndată ce.
incontenìbile *adj.* **1.** irezistibil; *attacco* ~ atac irezistibil. **2.** de nestăpînit; *ilarità* ~ ilaritate de nestăpînit; *passione* ~ pasiune de neînfrînt.
incontentàbile *adj.* nemulțumit; greu de mulțumit. *SIN. insaziabile, insoddisfatto.*
incontentabilità *s.f.* faptul de a nu putea fi mulțumit, imposibilitatea de a fi mulțumit.
incontestàbile *adj.* incontestabil, de necontestat; evident, sigur.
incontestabilità *s.f.* faptul de a fi incontestabil.
incontestàto *adj.* de necontestat.
incontinènte[1] **I.** *adj.* **1.** necumpănit, necumpătat. *SIN intemperante.* **2.** *(rar)* răutăcios. **II.** *s.m.* și *f.* persoană care întrece măsura/nestăpînită/fără limite.
incontinènte[2] *adv. (înv.)* îndată.
incontinènza *s.f.* **1.** *(med.)* incontinență. **2.** necumpătare, intemperanță.
incónto *adj. (înv.)* neelegant.
incóntra *adv. (înv., poetic) v.* incontro[1] **(I).**
incontradicìbile *adj.* de necontrazis.
incontràre **I.** *vt.* **1.** a întîlni. **2.** a întîmpina, a înfrunta; ~ *pericoli* a înfrunta/te afla în fața pericole(lor). **3.** a da peste, a găsi; ~ *la fortuna* a-și găsi norocul. **4.** ~ *un largo consenso* a se bucura de o largă aprobare. **II.** *vr.* **1.** a se împăca, a se înțelege; ~*-si nel genio di alcuno* a fi în asentimentul cuiva. *SIN. coincidere.* **2.** a se înfrunta, a se lua la harță. **3.** a se lovi de ceva, a da peste ceva, cineva; *si è incontrato in un ostacolo che non prevedeva* s-a lovit de un obstacol neprevăzut. **III.** *vi. (e)* **1.** a avea aceeași direcție/orientare. **2.** *(înv.)* a se întîmpla.
incontràrio *adv. all'* ~ dimpotrivă, din contră.
incontrastàbile *adj.* de neînlăturat, inevitabil; incontestabil, ineluctabil; *verità* ~ adevăr incontestabil.
incontrastàto *adj.* necontestat, necontrazis; nepus în îndoială.
incóntro[1] **I.** *adv.* **1.** împotrivă, contra; *stare* ~ a sta

împotrivă; *mi venne* ~ mi-a venit în întîmpinare. **2.** în față, peste drum; *abitare* ~ a locui peste drum. **II.** *loc. adv. all'* ~ **a)** din contră, dimpotrivă; **b)** dacă nu. **III.** *loc. prep.* ~ *a* **a)** spre; *venne* ~ *al babbo* veni în întîmpinare tatălui; **b)** *(poetic)* în comparație cu. **IV.** *s.m. (în expr.) fare l'* ~ a da în schimb, a se revanșa.

incóntro[2] *s.m.* **1.** întîlnire; ~ *casalingo (sport)* întîlnire disputată pe un teren propriu; ~ *interlocutorio* dialog. **2.** întîmpinare; bună primire; *aver poco* ~ a nu fi bine primit; a nu fi agreat. **3.** ocazie, conjunctură; ~ *alla sommità/al vertice* întîlnire la nivel înalt. **4.** *(sport)* întrecere, competiție, întîlnire. **5.** *(rar)* ciocnire armată.

incontrollàto *adj.* necontrolat.

incontrovèrso *adj.* necontestat, necontroversat.

incontrovertibilità *s.f.* faptul/însușirea de a fi incontestabil.

inconturbàbile *adj.* imperturbabil.

inconvenévole *adj. (înv.)* **1.** neconvenabil. **2.** nepotrivit.

inconveniènte I. *adj.* **1.** nepotrivit, contrar convenienței. **2.** care nu convine, neavantajos. **II.** *s.m.* inconvenient, neajuns, pagubă.

inconveniènza *s.f. (rar)* **1.** inconvenient; pagubă. **2.** necuviință. **3.** absurditate; ciudățenie.

inconvertibile *adj.* **1.** neconvertibil; netransformabil. **2.** de neîndreptat, incorigibil.

inconvertibilità *s.f.* **1.** însușirea de a nu fi convertibil. **2.** neschimbare.

inconvincibile *adj.* **1.** de neconvins; greu de convins. **2.** *(înv.)* invincibil.

incoraggiaménto *s.m.* încurajare, îmbărbătare. *SIN. conforto.*

incoraggiànte *adj.* încurajator.

incoraggiàre *vt., vr.* a (se) încuraja, a(-și) da curaj, a (se) îmbărbăta, a promova.

incoraggiménto *s.m. v.* incoraggiamento.

incoraménto *s.m. (lit.)* încurajare.

incoráre *vt. (lit.), vr.* **1.** a (se) însufleți, a(-și) da curaj. **2.** a (se) îndemna, a (se) convinge.

incordaménto *s.m. v.* incordatura.

incordàre I. *vt.* **1.** a pune coarde (la instrumente muzicale, arcuri etc.). **2.** a lega cu funii. **3.** *(înv.)* a întoarce (ceasornicul etc.). **II.** *vr. (med.)* a înțepeni, a nu se mai putea mișca (mai ales din cauza reumatismului).

incordatùra *s.f.* **1.** *(muz.)* punere/așezare a coardelor. **2.** *(muz.)* coarde (în totalitatea lor). **3.** *(med.)* înțepenire (din cauza reumatismului). **4.** contractare a mușchilor.

incordazióne *s.f. (rar) v.* incordatura.

incornàre I. *vt. (rar)* **1.** a lovi cu coarnele. **2.** a încornora; ~ *il marito* a încornora soțul. **3.** a apuca de coarne. **4.** *(înv.)* a batjocori. **II.** *vr.* a se încăpățîna.

incornatùra *s.f.* **1.** așezarea/formă a coarnelor. **2.** încăpățînare, îndărătnicie. **3.** *(fig.)* fire, temperament.

incorniciàre *vt.* **1.** a înrăma. **2.** *(tipogr.)* a încadra (o pagină, un afiș).

incornicіatùra *s.f.* **1.** înrămare, încadrare. **2.** ramă, cadru.

incoronaménto *s.m.* încoronare.

incoronàre *vt.* **1.** a încorona; ~ *il marito v.* incornare **(2).** **2.** a înconjura. **3.** a termina, a finisa (o clădire). **4.** *(muz.)* a pune semnul coroanei (la o notă). **5.** *(despre ceașcă, potir)* a umple cu vîrf. **6.** a premia, a da o coroană. **7.** a preamări.

incoronàto I. *adj.* **1.** încoronat. **2.** premiat; încununat. **II.** *s.m. (ist.)* monedă. **III.** *s.f. (bis.)* sfînta Maria.

incoronazióne *s.f.* încoronare.

incorporàle *adj. (înv.)* necorporal, spiritual.

incorporaménto *s.m.* **1.** incorporare; integrare. **2.** anexare.

incorporàre I. *vt.* **1.** a incorpora, a integra. **2.** *(mil.)* a încorpora. **3.** a anexa. **4.** a reține; a asimila. **II.** *vr.* **1.** a se încorpora, a se integra în. **2.** a se anexa, a se uni. **3.** a se încarna, a se întruchipa.

incorporazióne *s.f.* **1.** incorporare; integrare. **2.** anexare, unire. **3.** confiscare.

incorporeità *s.f.* natură necorporală, spiritualitate.

incorpòreo *adj.* necorporal, spiritual.

incòrre *vi. (înv.) v.* incogliere **(I).**

incorreggibile *adj.* **1.** incorigibil, de necorectat. **2.** neascultător. **3.** *(sport)* îndîrjit; *un giocatore* ~ un jucător îndîrjit/de neînvins.

incorreggibilità *s.f.* incorigibilitate.

incorrentàre *vi. (a; arhit.)* a așeza căpriorii (între grinzile acoperișului).

incórrere I. *vi. (e)* **1.** a cădea; *(fig.)* ~ *in un errore* a comite o greșeală; ~ *in una condanna* a-și atrage o condamnare; ~ *nell'odio altrui* a-și atrage ura celuilalt; ~ *in una multa* a primi o amendă, a fi amendat. **2.** a năvăli, a da asalt. **II.** *vt.* **1.** a atrage (ura, disprețul cuiva). **2.** a comite ceva; ~ *un errore* a comite o greșeală. **3.** a suferi ceva; ~ *il biasimo* a suferi un blam/un reproș.

incorrettézza *s.f.* incorectitudine (morală), necinste.

incorrètto *adj.* **1.** *(lit.)* necorectat, cu greșeli. **2.** incorigibil; *peccatore* ~ păcătos incorigibil.

incorrezióne *s.f.* **1.** necorectitudine (a unui text etc.). **2.** greșeală; ~ *di stile* greșeală de stil.

incorrótto *adj. (lit.)* **1.** necorupt, cinstit, integru. **2.** *(despre cadavre)* neatins, intact. *SIN. intatto.* **3.** necontaminat. **4.** nedepravat.

incorruttìbile *adj.* **1.** incoruptibil. **2.** nealterabil. *SIN. puro, inalterabile.* **3.** intangibil.

incorruttibilità *s.f.* incoruptibilitate.

incorruzióne *s.f. (rar)* puritate, cinste, integritate morală.

incorsatóio *s.m.* rîndea (pentru canturi).

incórso *part. tr.* de la incorrere.

incortinàre *vt.* a acoperi cu perdele.

incoscièntе I. *adj.* **1.** inconștient. *SIN. inconscio.* **2.** fără conștiință; imoral. *SIN. irresponsabile.* **II.** *s.m.* și *f.* persoană inconștientă. *SIN. irresponsabile.*

incoscièнza *s.f.* inconștiență; lipsă de conștiință.

incostànte I. *adj.* incostant, nestatornic, variabil. **II.** *s.m.* persoană inconstantă.

incostànza *s.f.* **1.** inconstanță, nestatornicie. **2.** variabilitate (a anotimpurilor).

incostituzionàle *adj.* neconstituțional.

incostituzionalità *s.f.* neconstituționalitate.

incótto I. *adj.* **1.** neprăjit; nefript. **2.** necopt. **II.** *s.m.* **1.** vînătaie. **2.** arsură.

incravattàto *adj. (fam.)* cu cravată.

increànza *s.f. (rar)* grosolănie, mojicie.

increàto *adj. (lit.)* divin, dumnezeiesc.

incredibile *adj.* de necrezut, neverosimil, incredibil. *SIN. assurdo, inconcepibile.*

incredibilità *s.f.* caracter neverosimil; incredibilitate. *SIN. inverosimiglianza.*

incredulità *s.f.* **1.** incredulitate; neîncredere. **2.** luciditate; scepticism. *SIN. miscredenza.*

incrèdulo I. *adj.* **1.** incredul; neîncrezător. **2.** lucid; sceptic. **3.** necredincios, ateu. **II.** *s.m.* necredincios. *SIN. miscredente.*

incrementàre *vt.* a mări, a spori.

increménto *s.m.* **1.** mărire, sporire. **2.** spor, creștere; progres. **3.** extindere, lărgire.

increpàre *vt. (înv.)* a certa, a dojeni.
increșcéere *vi. (e)* a displăcea, a fi neplăcut (cuiva).
increșcevóie *adj.* plicticos; supărător.
increșcevolézza *s.f.* neplăcere; plictiseală.
increșcióso *adj.* plicticos, neplăcut; *lavoro* ~ muncă neplăcută. *SIN. fastidioso, molesto, spiacevole.*
increspaménto *s.m.* **1.** încreţire. **2.** zbîrcire. **3.** *(muz.)* tril.
increspàre **I.** *vt.* **1.** a încreți; ~ *la fronte* a încreți fruntea. **2.** a schimonosi; ~ *la bocca* a se strîmba de neplăcere/de dezgust. **II.** *vr.* a se încreți.
increspatóre *s.m.* **1.** muncitor care lucrează la prepararea hîrtiei creponate. **2.** accesoriu pentru încreţit la maşina de cusut.
increspatùra *s.f.* **1.** cută; încreţitură. **2.** ondulaţie.
increținiménto *s.m.* cretinizare, prostire.
increținire *vt., vi. (e), vr.* a (se) cretiniza, a (se) prosti. *SIN. rimbecillire, rincitrullire.*
incriminàre *vt.* **1.** a incrimina, a acuza, a învinui. **2.** a condamna.
incriminazióne *s.f.* incriminare, învinuire.
incrinàre *vt., vr.* **1.** a (se) crăpa, a (se) plesni uşor. **2.** a (se) deteriora. **3.** a (se) ştirbi. **4.** a (se) altera; *la loro amicizia si è incrinata* prietenia lor s-a stricat.
incrinatùra *s.f.* **1.** crăpătură îngustă; plesnitură. **2.** defect, deficienţă ascunsă (care se accentuează pe nesimţite). **3.** *(fig.)* alternare a unor raporturi.
incrisalidàre *vt., vr. (entom.)* a (se) transforma în crisalidă.
incriticàbile *adj.* de necriticat.
incrociaménto *s.m.* încrucişare.
incrociàre **I.** *vt.* **1.** a încrucişa; *(fig.)* ~ *le braccia* a înceta lucrul; *(mil.)* ~ *i fuochi* a face schimb de focuri; ~ *le spade* a încrucişa spadele; ~ *le armi* a lupta; ~ *le baionette* a sprijini puştile de pămînt cu baionetele încrucişate; *(mar.)* ~ *i pennoni* a fixa antenele în aşa fel încît să facă unghi drept cu catargul. **2.** a încrucişa (rase de animale). **II.** *vi. (a)* **1.** *(mar.)* a naviga în sus şi în jos (pe o anumită porţiune de mare). **2.** *(av.)* a zbura în limitele unui anumit spaţiu aerian. **III.** *vr. (despre trenuri, străzi, scrisori, cuvinte)* a se încrucişa.
incrociàto *adj.* încrucişat; *semine* ~*-e* semănături în cruce; *punto* ~ punct în cruce/încrucişat (la lucrul de mînă); *parole* ~*-e* cuvinte încrucişate (joc).
incrociatóre *s.m. (mar.)* crucişător; ~ *lancia missile* crucişător prevăzut cu rachete/care lansează rachete.
incrociatùra *s.f.* **1.** încrucişare (a două obiecte). **2.** *(mar.)* legătură în cruce (a unor funii, odgoane).
incrocicchiàre *vt., vr. (despre lucruri mici)* a (se) încrucişa.
incrocicchiatùra *s.f.* încrucişare (de lucruri mici).
incrócio, *-óci, s.m.* **1.** încrucişare. **2.** punct de încrucişare. **3.** încrucişare, răspîntie. **4.** încrucişare (de specii vegetale, animale de terenuri).
incrodàrsi *vr. (alpin.)* a se încuia, a nu mai putea înainta nici coborî pe un perete stîncos. *SIN. arrocciarsi.*
incrollàbile *adj.* ferm, de neclintit. *SIN. fermo, saldo.*
incrostaménto *s.m.* acoperire cu coajă, întărire.
incrostàre *vt., vr.* **1.** a (se) acoperi cu o coajă/cu o crustă. **2.** a acoperi (un perete) cu marmură etc.
incrostatùra *s.f.* **1.** acoperire cu coajă/cu crustă. **2.** crustă minerală, tartru. **3.** incrustaţie (ornament în marmură etc.).
incrostazióne *s.f.* **1.** *(geol.)* crustă (formată de minerale care se depun); ~ *calcarea* crustă formată de apă, incrustaţie. **2.** acoperire (cu marmură etc.).
incrudeliménto *s.m.* înverşunare, îndîrjire; cruzime.
incrudelire **I.** *vi. (e)* **1.** a se înverşuna, a se îndîrji; a se purta cu cruzime; *è viltà* ~ *contro i vinti* este josnic să fii crud cu cei învinşi. **2.** *(despre furtună etc.)* a se dezlănţui, a bîntui. **3.** *(despre o rană)* a se irita, a se înrăutăţi, a se infecta. **4.** *(rar)* a se exaspera. **II.** *vt.* a stîrni cruzimea cuiva. **III.** *vr.* a se înverşuna, a se îndîrji.
incrudiménto *s.m. (despre metale)* pierdere a maleabilităţii şi a ductilităţii.
incrudire **I.** *vi. (e)* **1.** *(despre climă)* a se înăspri. **2.** *(despre legume)* a se întări (după ce au fiert şi apoi au fost răcite). **3.** *(despre răni)* a se irita, a se infecta, a se agrava. **4.** *(despre stomac)* a se strica, a nu digera bine. **5.** *(despre) metale*) a-şi pierde maleabilitatea şi ductilitatea. **6.** *(despre o durere etc.)* a se agrava. **II.** *vt.* a înăspri.
incruènto *adj.* nesîngeros; *(fig.) battaglia* ~*-a* luptă/polemică literară.
incrunàre *vt.* a băga aţă în ac.
incrunatùra *s.f.* împunsătură de ac.
incruscàre **I.** *vt.* **1.** a presăra/a umple cu tărîţe. **2.** a scrie pedant, a folosi numai cuvinte admise de „Accademia della Crusca"; a împăna cu cuvinte pedante. **II.** *vr.* **1.** *(glumeţ)* a deveni membru al „Academiei della Crusca". **2.** *(înv.)* a se pierde în nimicuri.
incubàre *vt. (rar.)* a cloci.
incubatóio *s.m.* cuibar; loc/local de incubaţie.
incubatrice **I.** *adj.* care clocește; *macchina* ~ clocitoare. **II.** *s.f.* clocitoare; incubator.
incubazióne *s.f.* **1.** clocire; clocit. **2.** perioadă de clocire. **3.** *(med.)* incubaţie.
incubo *s.m.* **1.** coşmar. **2.** *(fig.)* gînd apăsător, obsesie. **3.** om plicticos; pisălog; *da quando è malato è diventato un* ~ de cînd e bolnav a devenit un coşmar.
incúde *s.f. (înv., poetic) v.* i n c u d i n e.
incùdine *s.f.* **1.** nicovală; *(prov.) essere tra l'*~ *e il martello* a fi între ciocan şi nicovală; *buona* ~ *non teme martello* omul tare nu se teme. **2.** *(anat.)* nicovală.
inculcàre *vt.* **1.** a imprima; a întipări în minte, a inculca; a insufla (un precept, un sentiment al datoriei, o afecţiune etc.). **2.** a convinge.
inculcazióne *s.f. (rar.)* inculcare; insuflare (a unei datorii, a unui sentiment).
incùlto *adj. (lit.)* **1.** *(fig.)* incult, ignorant. **2.** primitiv, rudimentar. **3.** *(despre sol)* nelucrat, necultivat.
incunàbolo *s.m.* incunabul.
incunàbulo *s.m. v.* i n c u n a b o l o.
incuneàre **I.** *vt.* a înfige, a vîrî (pietre, lemnărie, într-un zid). **II.** *vr. (fig.)* a pătrunde, a se infiltra (într-un teritoriu etc.).
incuócere **I.** *vt.* **1.** a coace; a prăji uşor, a perpeli. **2.** *(despre ger)* a păli, a arde, a strica (plantele). **II.** *vi.* a se scoroji.
incuoiàre *vt. v.* i n c o i a r e.
incuoràre *vt. v.* i n c o r a r e.
incupiménto *s.m. (rar, fig.)* întunecare, posomoreală.
incupire **I.** *vi. (e), vr.* **1.** *(fig.)* a se posomorî, a se indispune. **2.** *(rar, despre o culoare)* a se întuneca. **II.** *vt.* **1.** a închide, a întuneca (culorile). **2.** a da formă concavă.
incuràbile *adj.* **1.** incurabil. *SIN. insanabile.* **2.** incorigibil.
incurabilità *s.f. (rar)* caracter incurabil, stare cronică.
incurànte *adj. (lit.)* nepăsător; neglijent, delăsător; *persona* ~ *della salute* persoană care nu-şi îngrijeşte sănătatea. *SIN. dimentico, disinteressato.*
incuràn̦za *s.f. (rar)* neglijenţă, nepăsare; delăsare.
incùria *s.f.* incurie, neglijenţă; delăsare.

incuriosire I. *vt.* a trezi curiozitatea, a face curios. II. *vi. (e), vr.* a deveni curios.
incuriosito *adj.* curios.
incurióso *adj. (rar)* 1. neglijent; nepăsător. 2. apatic; lipsit de curiozitate/de interes. 3. *(înv.)* neînsemnat, care nu atrage atenţia.
incursionàre *vi.* a face o incursiune.
incursióne *s.f.* 1. incursiune; atac, agresiune. 2. *(fig., fam.)* sosire neaşteptată de oaspeţi; *abbiamo subito l' ~ dei nostri parenti* am primit pe neaşteptate vizita rudelor. 3. *(înv.)* inundaţie. 4. *(sport)* atac al unei echipe adversare.
incursóre *adj., s.m. (mil., mar., av.)* (navă, persoană) care participă la un raid/la o incursiune.
incurvaménto *s.m.* 1. îndoire, arcuire. 2. *(fig.)* încovoiere; gîrbovire.
incurvàre I. *vt.* 1. a curba, a arcui. 2. a încovoia; a îndoi. 3. a răsuci, a întoarce. II. vr. a se arcui; a se îndoi.
incurvatúra *s.f.* 1. curbare, arcuire. 2. aplecare, gîrbovire.
incurvazióne *s.f. v.* incurvatura.
incurvìre *vi. (e)* a se încovoia, a se gîrbovi.
incùrvo *adj. (lit.)* îndoit, încovoiat; curb.
incússo *part. tr.* de la incutere.
incustodito *adj.* nepăzit; neapărat. *SIN. abbandonato, indifeso.*
incùtere *vt.* a impune, a inspira, a trezi (teamă, respect etc.).
indaco, *indachi*, *s.m.* 1. *(chim.)* indigo; *(bot.) falso ~* drobuşor *(Isatis tinctoria)*; *~ bastardo* salcîm-mic *(Amorpha fruticosa)*. 2. culoare liliachie.
indaffaràto *adj. (rar)* foarte ocupat, aferat. *SIN. affaccendato.*
indagaménto *s.m.* cercetare minuţioasă.
indagàre *vt.* 1. a căuta; a cerceta (foarte atent, minuţios). 2. *(jur.)* a investiga. *SIN. investigare.* 3. *(înv.)* a încolţi (fiara în vizuină).
indagatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cercetător; căutător.
indàgine *s.f.* căutare, cercetare, investigaţie.
indanalàre *vt. (înv.)* a păta; a împestriţa.
indàrno *adv. (înv., poetic)* zadarnic.
indeblìre *vt., vr. (înv., poetic)* v. indeboli re.
indebitaménte *adv.* 1. pe nedrept. 2. în mod nelegitim.
indebitaménto *s.m.* îndatorire, datorie.
indebitàre I. *vt.* a apăsa, a împovăra ca datorii. II. *vr.* a se îndatora; *~-si fino al collo* a se îndatora pînă peste cap.
indebitàto *adj.* îndatorat, plin de datorii.
indébito I. *adj.* 1. nedatorat. 2. nemeritat. 3. nedrept, injust. 4. necuvenit, nepermis; nelegitim. II. *s.m.* lucru nepermis/necuvenit.
indeboliménto *s.m.* 1. slăbire. 2. slăbiciune, debilitate.
indebolire *vt., vr.* a slăbi, a (se) extenua, a (se) debilita. *SIN. deperire, infiacchirsi.*
indecènte *adj.* 1. indecent. 2. *(fig.)* lipsit de eleganţă, neelegant. 3. excesiv; *prezzo ~* preţ excesiv.
indecènza *s.f.* 1. indecenţă. 2. *(fig.)* lipsă de eleganţă.
indecifràbile *adj.* 1. indescifrabil. 2. inexplicabil. *SIN. oscuro.*
indecifràto *adj.* 1. nedescifrat. 2. neexplicat, neînţeles.
indecisióne *s.f.* indecizie, nehotărîre; nesiguranţă; ezitare.
indeciso *adj.* nedecis, nehotărît; şovăielnic.
indeclinàbile *adj.* 1. *(gram.)* indeclinabil. 2. inevitabil, de neclintit; *proposito ~* hotărîre de neclintit. 3. *(fig.)* ce nu se poate pleca.
indeclinabilità *s.f.* 1. invariabilitate. 2. fermitate, inflexibilitate.
indeclinàto *adj.* 1. nedeclinat. 2. neschimbat, neclintit.
indecomponìbile *adj.* indivizibil, de nedescompus.
indecompósto *adj.* nedescompus; nedivizat.
indecóro I. *adj.* indecent. II. *s.m.* indecenţă.
indecoróso *adj.* 1. necuviincios; nedemn. 2. *(fig.)* lipsit de eleganţă.
indefatigàbile *adj. (înv.)* neobosit.
indefèsso *adj.* neobosit; asiduu, perseverent.
indefettìbile *adj. (lit.)* 1. inepuizabil. 2. neclintit, imuabil.
indefettibilità *s.f. (lit.)* 1. faptul de a fi inepuizabil. 2. imuabilitate, fixitate.
indeficiènte *adj.* infinit; continuu; inepuizabil.
indeficiènza *s.f.* continuitate, durabilitate.
indefinìbile *adj.* indefinibil, inexplicabil.
indefinibilità *s.f.* faptul de a fi indefinibil.
indefinitézza *s.f. (rar)* nedefinire; nedeterminare.
indefinitaménte *adv.* în mod nedefinit, nedeterminat.
indefinìto *adj., s.m.* 1. nedefinit, nedeterminat, nedelimitat. 2. nerezolvat.
indeformàbile *adj.* nedeformabil.
indegnàre *vt.* şi *deriv. v.* indignare **(II)** şi *deriv.*
indegnità *s.f.* 1. lipsă de demnitate. 2. josnicie, laşitate. 3. incapacitate.
indégno *adj., s.m.* 1. nedemn. 2. josnic, ruşinos. *SIN. spregevole, turpe.* 3. demn de dispreţ. 4. *(lit.)* injust.
indeiscènte *adj. (bot., despre un fruct)* indehiscent.
indeiscènza *s.f. (bot.)* indehiscenţă.
indelèbile *adj.* 1. de neşters; *macchia ~* pată ce nu poate fi ştearsă. 2. de neuitat, indelebil; *ricordo ~* amintire de neuitat. *SIN. perpetuo, sempiterno.*
indeliberàto *adj,* 1. nechibzuit, nesocotit. 2. impulsiv. 3. neintenţionat.
indelicatèzza *s.f.* indelicateţe; nepoliteţe, necuviinţă. *SIN. indiscrezione.*
indelicàto *adj.* nedelicat; necuviincios, nepoliticos, grosolan.
indemagliàbile *adj.* indeşirabil; *calza ~* ciorap indeşirabil.
indemaniaménto *s.m.* expropriere; secularizare.
indemaniare *vt.* a expropria, a confisca (pentru stat); a secularizа.
indemoniàre I. *vt.* a înrăi; a face (pe cineva) să turbeze. II. *vr.* 1. a se înfuria. 2. a se înrăi. III. *vi. (e)* a fi obsedat/posedat.
indemoniàto *adj., s.m.* 1. furios, turbat; îndrăcit. 2. obsedat, posedat.
indènne *adj.* 1. *(jur.)* scutit, ferit de pagubă/de pierdere. 2. teafăr, neatins. *SIN. illeso, incolume.*
indennità *s.f.* 1. despăgubire; indemnizaţie. 2. despăgubire de război. 3. *(lit., înv.)* salvare; nevătămare.
indennizzàre *vt.* a despăgubi; a indemniza.
indennizzo *s.m.* despăgubire; indemnizaţie.
indentàre I. *vt. (despre copii)* a-i ieşi dinţii. II. *vt., vr.* a (se) îmbuca, a (se) angrena.
indentatùra *s.f.* îmbucare, angrenare; angrenaj.
indentràre *vr. (lit., mai ales fig.)* a intra, a pătrunde, a se adînci în.
indéntro *adv.* înăuntru; *(fam.) avere gli occhi ~* a avea ochii duşi în fundul capului; *spostare ~* a împinge înapoi; *(loc. adv.) all' ~* în interior, înăuntru.

indeprecàbile *adj.* inevitabil, de neînlăturat. *SIN. inevitabile, fatale, ineluttabile.*
inderogàbile *adj.* inderogabil, ceea ce trebuie respectat; *termine* ~ termen inderogabil.
indescrivìbile *adj.* indescriptibil. *SIN. indicibile, inenarrabile.*
indesideràbile *adj.* de nedorit; indezirabil.
indesideràto *adj.* nedorit.
indesinènte *adj.* nesfîrşit, continuu.
indeterminàbile *adj.* indeterminabil.
indeterminatèzza *s.f.* nedeterminare, nedefinire; imprecizie. *SIN. incertezza, irresolutezza.*
indeterminativo *adj.* care nu determină; *(gram.) articolo* ~ articol nehotărît/nedefinit.
indeterminàto *adj.* nedeterminat, nedefinit, nehotărît.
indeterminazióne *s.f.* **1.** nehotărîre. **2.** nedeterminare; neprecizare. **3.** *(mat.; în expr.) principio di* ~ principiu al indeterminării.
indeterminismo *s.m. (fil.)* indeterminism.
indeterminista, *-isti, adj., s.m.* şi *f. (fil.)* indeterminist.
indettàre I. *vt.* a dăscăli; a povăţui, a instrui. **II.** *vr.* a se pune de acord, a se înţelege (în ce priveşte o conduită de urmat etc.).
indettatúra *s.f. (rar)* **1.** dăscălire; povăţuire. **2.** înţelegere prealabilă (în vederea unei conduite de urmat etc.).
indétto *part. tr.* de la i n d i r e.
indeuropèo *adj., s.m. v.* i n d o e u r o p e o.
indevóto *adj. (rar)* necucernic; lipsit de pietate, de credinţă.
indi *adv. (lit.)* **1.** de acolo; din acel loc; *per* ~ pe acolo. **2.** apoi; de atunci, din acel moment; pe urmă, după aceea, puţin după; ~ *a poco* după puţină vreme; ~ *a un anno* un an mai tîrziu. **3.** *(înv.)* pe acolo.
indiademàre *vi.* a încununa (cu o diademă); a încorona.
indiamantàre *vt.* a acoperi cu diamante.
indiàna *s.f.* (pînză) indian.
indianista, *-isti, s.m.* indianist.
indianìstica *s.f.* indianistică.
indiàno I. *adj. (geogr.)* indian (din Indiile Orientale — Asia şi Indiile apusene — America); *frumento* ~ porumb; *lino* ~ azbest; *in fila* ~*-a* în şir indian, în monom, unul cîte unul. **II.** *s.m.* **1.** indian; *far l'* ~ a face pe prostul. **2.** limba indiană.
indiàre I. *vt.* a zeifica, a îndumnezei. **II.** *vr.* a se confunda cu Dumnezeu.
indiavolaménto *s.m.* **1.** furie; îndrăcire. **2.** tărăboi, vacarm.
indiavolàre I. *vt.* **1.** a face să turbeze, a înfuria pe cineva. **2.** a răsturna totul pe dos, a zăpăci; a răscoli. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a fi îndrăcit, a avea pe dracul în sine. **2.** a se înfuria; a se agita.
indiavolàto *adj.* **1.** obsedat, posedat. **2.** furios, furibund; îndrăcit; *ragazzo* ~ un drac de copil. **3.** foarte rău; *tempo* ~ vreme rea. **4.** diabolic; *musica* ~*-a* muzică îndrăcită.
indiavolìre *vi.* a deveni furios, a se mînia.
indicàbile *adj.* oportun/indicat într-o anumită circumstanţă.
indicàre *vt.* **1.** a arăta, a indica. *SIN. additare.* **2.** a însemna, a denota. **3.** a sfătui; a sugera. **4.** a denota, a manifesta.
indicativo I. *adj.* **1.** care arată, care indică. **2.** care îndrumă. **II.** *adj., s.m.* **1.** *(gram.)* indicativ. **2.** *(radio)* semnal. **3.** *(tele.)* indicativ, cod; ~ *di chiamata* indicativ de apel.
indicàto *adj.* indicat, oportun, potrivit.
indicatóre I. *s.m.* **1.** *(mec.)* indicator; ~ *di livello* indicator de nivel (la cazanele de aburi); ~ *stradale* stîlp/piatră de kilometraj (pe şosele). **2.** *(ornit.)* specie de cuc din Africa *(Indicator albirostris).* **II.** *adj.* indicator; *freccia* ~*-trice* săgeată indicatoare.
indicazióne *s.f.* **1.** indicaţie. **2.** *(med.)* prescripţie, indicaţie.
indice I. *adj. (în expr.) dito* ~ (deget) arătător. **II.** *s.m.* **1.** indiciu, semn. **2.** arătător, deget arătător; *alzare l'* ~ a ridica degetul. **3.** indice, index. **4.** tablă de materii; *(bis.)* ~ *dei libri proibiti* index al cărţilor considerate contrare doctrinei catolice; *mettere all'* ~ a pune (o carte) la index. **5.** arătător, ac, indice (la ceas, aparate etc.). **6.** *(statistică)* indice; ~ *di produzione* indice de producţie. **7.** *(fiz., mat.)* indice; ~ *di rifrazione* indice de refracţie. **8.** ~ *climatico* indice climatic. **9.** ~ *analitico* tablă de materii. **10.** ~ *di gradimento di un programma radiotelevisivo* indice de apreciere al unui program radiotelevizat. **11.** *(fig., glumeţ)* delator, denunţător.
indicibile *adj.* de nespus. *SIN. inesprimibile.*
indìcio *s.m. (înv.) v.* i n d i z i o.
indìco, *-ichi* **I.** *adj.* indian; *(bot.) canna* ~*-a* bellşiţă, canaindica. **II.** *s.m.* indigo.
indietreggiaménto *s.m.* **1.** retragere. **2.** *(fig.)* cedare.
indietreggiàre *vi. (a, e)* **1.** a da înapoi, a se trage înapoi. **2.** *(fig.)* a se retrage, a ceda. *SIN. arretrare, retrocedere.*
indiètro *adv.* înapoi, în urmă; *rimanere* ~ a rămîne în urmă; *esser* ~ a nu fi informat, a fi în urmă cu ştirile; *dare/farsi* ~ a da înapoi, a se retrage; *lasciare* ~ a lăsa în suspensie, a neglija, a nu rezolva; *ha lasciato* ~ *un intero capitolo* a sărit un întreg capitol; *chi non guarda avanti rimane* ~ cine nu priveşte înainte rămîne în urmă; *lasciare* ~ a omite; *tempo* ~ acum cîtva timp; *cascare all'* ~ a cădea pe spate; *(jur.) riguardare* ~ a avea efect retroactiv; *fare macchina/marcia* ~ a-şi retrage cuvîntul; *(loc. adv.) all'* ~ la spate, la urmă.
indifendibile *adj.* care nu poate fi apărat.
indifeso *adj.* **1.** neapărat, lipsit de apărare. *SIN. incustodito, scoperto.* **2.** neputincios, slab. *SIN. inerme.* **3.** dezarmat; *soldato* ~ soldat dezarmat.
indifferènte *adj.* **1.** indiferent, apatic. **2.** impasibil, imperturbabil; insensibil. **3.** nesemnificativ; *non* ~ considerabil. *SIN. irrilevante.* **4.** imparţial.
indifferentismo *s.m. (fil., pol.)* indiferentism.
indifferènza *s.f.* **1.** indiferenţă, nepăsare. **2.** dezinteres, răceală, impasibilitate. **3.** asemănare, apropiere.
indifferenziàto *adj.* nediferenţiat.
indifferìbile *adj.* de neamînat; *impegno* ~ angajament ce nu poate fi amînat. *SIN. improrogabile.*
indìgeno *adj., s.m.* indigen, autohton, băştinaş.
indigènte *adj.* nevoiaş, sărac. *SIN. bisognoso.*
indigènza *s.f.* sărăcie, mizerie; lipsă. *SIN. penuria.*
indìgere *vi. (înv.)* a avea nevoie de ceva.
indigeribile *adj.* **1.** de nedigerat. **2.** *(fig.)* insuportabil, urîcios.
indigestióne *s.f.* **1.** indigestie. **2.** *(fig.)* îngrămădire, exces (de noţiuni, de lecturi etc.)
indigèsto *adj.* **1.** indigest. **2.** *(fig.)* plicticos; supărător, neplăcut. **3.** *(lit.)* dezordonat, confuz.
indìgete *adj. (ant., despre eroi zeificaţi, deveniţi divinităţi protectoare ale patriei lor)* autohton, din partea locului.
indignàre I. *vr., vi. (e) (înv.)* **1.** a se indigna, a se mînia; a se supăra. **2.** *(despre vînt)* a se înfuria. **3.** *(despre răni)* a se irita, a se infecta. **II.** *vt.* a indigna, a mînia.

indignazióne *s.f.* **1.** indignare, mînie. **2.** dispreţ. **3.** iritare (a rănilor).
indigotìna *s.f. (chim.)* colorant al indigoului.
indigrósso *adv.* **1.** cu ridicata, angro. **2.** mult; mare, în cantitate mare.
indiligènte *adj. (rar)* nesilitor; leneş; delăsător.
indiligènza *s.f.* lenevie; lipsă de zel.
indimenticàbile *adj.* de neuitat. *SIN. incancellabile.*
indimostràbile *adj.* de nedemonstrat.
indimostrabilità *s.f.* faptul/caracterul de a fi nedemonstrabil.
indio[1] *adj., s.m.* indian (din America de Sud).
indio[2] *s.m. (chim.)* indiu, indium.
indipendènte *adj.* independent, neatîrnat; liber; autonom.
indipendènza *s.f.* independenţă, neatîrnare; libertate; autonomie.
indire *vt.* a convoca; a fixa (o dată); ~ *un congresso* a convoca un congres; ~ *le nuove elezioni* a fixa noile alegeri; ~ *la guerra* a declara războiul; ~ *preghiere* a ordona rugăciuni. *SIN. bandire.*
indirètto *adj.* indirect; pe ocolite; *(gram.) costruzione ~-a* construcţie indirectă; *complemento ~* complement indirect; *imposta ~-a* impozit indirect; *costo ~* cost indirect; *(loc. adv.) per ~* în mod indirect.
indirizzaménto *s.m.* **1.** îndrumare, îndreptare. **2.** direcţie.
indirizzàre I. *vt.* **1,** a îndruma, a îndrepta, a călăuzi. **2.** a îndrepta, a trimite, a adresa; ~ *una persona a un'altra* a trimite pe cineva la altcineva; ~ *una lettera* a adresa o scrisoare; ~ *la parola* a adresa cuvîntul. **II.** *vr.* a se adresa; a se îndrepta către.
indirizzàrio *s.m.* registru/fişier de adrese.
indirizzo *s.m.* **1.** îndrumare; orientare morală. **2.** direcţie; *mutar ~* a schimba direcţia/adresa. **3.** orientare; ~ *della politica* orientarea politicii. **4.** adresă. **5.** mesaj solemn (din partea unei adunări, a unui popor etc.). **6.** conduită; *seguire un buon ~ di studi* a urma o bună respectare a studiilor.
indiscernìbile *adj.* imperceptibil.
indisciplìna *s.f.* indisciplină.
indisciplinàbile *adj.* nedisciplinabil, incorigibil, nesupus.
indisciplinatézza *s.f.* indisciplină, nesupunere.
indisciplinàto *adj.* nedisciplinat, recalcitrant. *SIN. indocile, ribelle.*
indiscretézza *s.f.* indiscreţie; curiozitate.
indiscrèto *adj.* **1.** indiscret, inoportun. *SIN. indelicato.* **2.** needucat; arogant. **3.** prost; absurd; *giudizio ~* judecată prostească.
indiscriminàto *adj.* nediscriminat, nediferenţiat, egal; *fare uso ~ del potere* a face abuz de putere.
indiserezióne *s.f.* **1.** indiscreţie. *SIN. indelicatezza.* **2.** curiozitate; insistenţă. *SIN. improntitudine.* **3.** comportare indiscretă.
indiscùsso *adj.* **1.** nediscutat. **2.** indiscutabil; evident; clar.
indiscutìbile *adj.* indiscutabil, limpede.
indispensàbile I. *adj.* indispensabil. **II.** *s.m.* ceea ce este absolut necesar.
indispensabilità *s.f.* necesitate absolută.
indispettìre *vt., vr.* a (se) supăra, a (se) necăji; a (se) indispune; a (se) mînia; *~-si per nulla* a se înfuria pentru nimic. *SIN. irritare.*
indispettìto *adj.* plin de ciudă, supărat; mîniat.
indisponènte *adj.* care indispune, iritant.
indisponìbile I. *adj.* indisponibil. **II.** *s.f. (jur.) quota ~* cotă indisponibilă. *SIN. legittimo.*
indisponibilità *s.f.* indisponibilitate.
indispórre *vt.* a indispune; a supăra, a necăji, a tulbura.
indisposizióne *s.f.* **1.** boală uşoară, indispoziţie. *SIN. malore.* **2.** proastă dispoziţie. **3.** dezordine.
indispósto I. *part. tr.* de la indisporre. **II.** *adj.* **1.** indispus. **2.** *(înv.)* nepotrivit, inapt; *denaro ~* bani neîntrebuinţaţi. **3.** fără simpatie, ostil; *avere l'animo ~ verso qualcuno* a nu fi favorabil cuiva.
indisputàbile *adj.* sigur, incontestabil. *SIN. indiscutibile.*
indissolùbile *adj.* indisolubil, strîns legat; trainic.
indissolubilità *s.f.* indisolubilitate, trăinicie.
indissolùto *adj.* strîns legat, strîns unit.
indistinguìbile *adj.* indistinct, greu de deosebit.
indistintaménte *adv.* **1.** fără deosebire. **2.** vag, confuz.
indistìnto *adj.* indistinct, nedesluşit, confuz; nedeterminat, vag.
indistinzióne *s.f.* neclaritate; confuzie; lipsă de discernămînt.
indistruttìbile *adj.* indestructibil, foarte rezistent.
indistruttibilità *adj.* indestructibilitate.
indisturbàto *adj.* nestingherit, netulburat. *SIN. tranquillo.*
indìvia *s.f. (bot.)* **1.** andivă. *(Cichorium andivia).* **2.** cicoare *(Cichorium intybus).*
individuàle *adj.* individual, personal; original.
individualismo *s.m.* **1.** individualism. **2.** egoism.
individualista, -isti, *s.m.* şi *f.* individualist.
individualìstico, -istici, *adj.* individualist.
individualità *s.f.* **1.** *(fil.)* individualitate. **2.** personalitate distinctă.
individualizzàre *vt.* a individualiza; a specifica.
individualizzazióne *s.f.* individualizare.
individuànte *adj.* care individualizează, pertinent.
individuàre I. *vt.* **1.** a individualiza; a specifica, a determina. **2.** a identifica, a depista. *SIN. distinguere, scoprire.* **3.** a delimita. **4.** a localiza. **5.** a detecta. **II.** *vr.* a se caracteriza prin. *SIN. caratterizzarsi.*
individuàto *adj.* **1.** determinat, specificat. **2.** delimitat. **3.** identificat; depistat.
individuazióne *s.f.* **1.** specificare, determinare. **2.** delimitare. **3.** identificare. **4.** localizare; ~ *di mine esplosive* detectare de mine explozive; ~ *di una trasmittente clandestina* reperarea unui aparat emiţător clandestin.
individuo I. *adj.* **1.** *(rar)* indivizibil. **2.** individual, de neconfundat. **II.** *s.m.* **1.** individ; *in ~* în mod individual/particular. **2.** *(depr.)* necunoscut. **3.** *(rar, glumeţ) l' ~ soffre se non mangia* corpul suferă dacă nu se hrăneşte.
indivisìbile I. *adj.* **1.** indivizibil. **2.** inseparabil. **II.** *s.m. (mat.)* număr prim.
indivisibilità *s.f.* indivizibilitate.
indìviso *adj.* **1.** nedivizat, neîmpărţit; unit; *(loc. adv.) per/pro ~* în comun; *(bot., despre frunze)* necrestat, netăiat, întreg. **2.** *(înv.)* indivizibil.
indiziàre *vt. (jur., despre o persoană, o acţiune)* a face să fie bănuit/să fie suspect; a furniza indicii (cu privire la cineva); a compromite.
indiziàrio, -àri, *adj.* **1.** care serveşte drept indiciu; *testimonianza ~-a* mărturie sigură. **2.** *(jur.)* care se bazează pe indicii (nu pe probe directe).
indiziàto *adj.* suspectat, bănuit.
indìzio, -ìzi, *s.m.* **1.** indiciu; semn, urmă; *(ist., jur.) purgare gl' ~-i* a dezminţi bănuielile suportînd tortura. *SIN. sintomo.* **2.** denunţ, delaţiune; acuzare. **3.** *(înv.)* semnal, semn.
indizióne *s.f.* **1.** convocare a unei adunări. **2.** somare, ordin.

indo *adj., s.m. (poetic)* indian.
indòcile *adj.* nesupus, recalcitrant. *SIN. ribelle.*
indocilire I. *vt. (lit.)* a îmblînzi, a supune, a face docil. II. *vr., vi. (e)* a se îmblînzi, a deveni docil.
indocilità *s.f.* neascultare, nesupunere, recalcitranţă. *SIN. indisciplina.*
indocinése *adj., s.m.* şi *f.* indochinez.
indoeuropeista, -isti, *s.m. (lingv.)* specialist în limbi indoeuropene, indoeuropenist.
indoeuropèo *adj., s.m.* indoeuropean.
indogermànico, -ici, *adj.* indogermanic.
indoleire I. *vt.* 1. a îndulci. 2. *(despre migdale amare)* a ţine în apă. 3. *(despre metale)* a (se) lucra uşor datorită căldurii. 4. *(fig.)* a îmblînzi. II. *vi., (e) vr.* 1. a se îndulci. 2. a rămîne naiv/prostuţ.
indole *s.f.* 1. fire, temperament; dispoziţie naturală; *per ~* din fire, de la natură. *SIN. carattere, inclinazione.* 2. geniu, caracter specific, particularitate; *~ della lingua caracter specific al limbii.* 3. caracter, natură; *delitto d' ~ politica* crimă cu caracter politic.
indolènte *adj.* 1. *(rar, med.)* nedureros. 2. indolent; apatic. *SIN. molle, pigro, neghittoso.* 3. *(lit.)* insensibil.
indolènza *s.f.* 1. *(rar, med.)* lipsă de durere. 2. insensibilitate, indiferenţă. 3. indolenţă, nepăsare; apatie. *SIN. apatia, neghittosità, pigrizia.*
indolenziménto *s.m.* amorţire, înţepenire.
indolenzire I. *vi. (e), vr.* a amorţi, a înţepeni. II. *vt.* a pricinui o durere (prin amorţeală, înţepenire).
indolenzito *adj.* amorţit, înţepenit.
indoliménto *s.m.* durere uşoară/difuză.
indolire I. *vt.* a pricinui o durere (uşoară şi continuă). II. *vi. (e), vr.* a deveni dureros.
indolóre, indolóro *adj.* nedureros, fără durere; *parto ~* naştere fără durere.
indomàbile *adj.* 1. de neîmblînzit. 2. de neînfrînt, paternic; *pietra ~* piatră tare/care nu se poate lucra.
indomabilità *s.f.* neîmblînzire, faptul de a fi de neîmblînzit.
indomàni *s.m.* ziua de mîine, a doua zi; *partire l' ~/ all' ~* a pleca (încă) de a doua zi; *rimandare all' ~* a amîna pe a doua zi.
indomàto *adj.* 1. neîmblînzit. 2. *(lit.)* mîndru.
indomenicàto *adj.* îmbrăcat în haine de sărbătoare.
indómito *adj. (lit.)* 1. neîmblînzit; de neîmblînzit. 2. neînfrînat.
indómo *adj. (poetic)* mîndru; neînfricat.
indonesiàno *adj., s.m.* (locuitor) din Indonezia, indonezian.
indonnàre *vr* 1. *(mai ales fig.)* a se face doamnă/ stăpînă. 2. a pune stăpînire pe.
indonnire *vi. (e), vr.* a deveni femeie.
indoramènto *s.m.* 1. aurire. 2. trecere (a cărnii) prin ou bătut.
indorare I. *vt.* 1. a auri. 2. a face să strălucească; a face blond (părul); *~ la pillola* a atenua gravitatea unei veşti neplăcute. 3. a trece, a da (carnea, şniţelul) prin ou bătut. II. *vr.* 1. a se auri. 2. *(buc.)* a se rumeni.
indoratóre *s.m.* aurar.
indoratùra *s.f. (mai ales fig.)* aurire.
indossàre *vt.* a îmbrăca, a pune pe tine. *SIN. vestire.*
indossàta *s.f.* probă (de haină); *dare un' ~* a îmbrăca de probă.
indossatrice *s.f.* manechin *(persoană).*
indósso *adv. (mai ales despre o haină)* (pus) pe sine, pe spate; *avere ~* a avea pe sine, a purta, a fi îmbrăcat cu.
indostàno I. *adj.* din Hindustan, hindustan. II. *s.m.* locuitor din Hindustan.
indotàre *vt. (înv.)* a înzestra.
indotàto *adj.* fără zestre, fără dotă.
indótto[1] *adj. (rar)* 1. neînvăţat, ignorant, incult; *non ~* cu o oarecare cultură. 2. *(înv.)* neştiutor.
indótto[2] I. *part. tr.* de la i n d u r r e. II. *adj.* indus; *(electr.) corrente ~-a* curent de inducţie. III. *s.m.* 1. *(electr.)* inductor. 2. instigare.
indottrinàre *vt.* a îndoctrina.
indovàre *vr.* a se aşeza, a-şi găsi locul.
indóve *adv. v.* d o v e.
indovinàbile *adj.* care poate fi ghicit.
indovinaménto *s.m.* 1. ghicire. 2. profeţie.
indovinàre *vt.* 1. a ghici. 2. a preciza, a prevedea; a intui. *SIN. presentire, pronosticare.* 3. a nimeri; *non ne indovina una* are mereu ghinion, nu-i reuşeşte nimic. *SIN. imbroccare; (prov.) i matti e i fanciulli indovinano* a) proştii şi copiii spun adevărul; b) proştii au noroc.
indovinàto *adj.* nimerit, bine ales; reuşit; *una scelta ~-a* o alegere fericită; *un'acconciatura ~-a* o coafură reuşită; *toletta ~-a* toaletă bine aleasă/potrivită.
indovinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* ghicitor, prevestitor.
indovinatório *adj. (rar)* care ţine de ghicit/de divinaţie.
indovinèllo *s.m.* 1. ghicitoare; *indovina ~* ghici ghicitoarea mea. 2. şaradă; anagramă; rebus. 3. *(fig.)* discurs confuz. *SIN. enigma.*
indovino I. *s.m.* şi *f.* ghicitor, prevestitor, vrăjitor. *SIN. astrologo; essere ~* a ghici; *giuoco dell' ~* jocul de-a baba oarba. II. *adj.* care ghiceşte, care prevesteşte; *mente ~-a* minte care prevede.
indovùto *adj.* 1. nedatorat. 2. necuvenit, nepotrivit.
indragàre I. *vt.* 1. a transforma în balaur. 2. *(fig.)* a înfuria; a face să turbeze. II. *vi., vr. (e)*; *(înv.)* 1. a deveni crud ca un balaur. 2. a se înverşuna.
indrappellàre *vt. (mil.)* a încolona (în pluton etc.).
indrènto *adv. (poetic) v.* i n d e n t r o.
indréto *adv. v.* i n d i e t r o.
indrièto *adv. (poetic) v.* i n d i e t r o.
indù *adj. s.m.* şi *f. invar.* hindus.
indubbiaménte *adv.* fără îndoială, neîndoios.
indùbbio *adj.* neîndoielnic, sigur, clar.
indubitàbile *adj.* indubitabil, neîndoios, cert, sigur.
indubitabilità *s.f. (rar)* certitudine.
indubitàto *adj.* cert, sigur. *SIN. certo, sicuro.*
inducènte *adj.* 1. care produce, care provoacă. 2. instigator; care îndeamnă. 3. *(mec.)* inductor.
indùcere *vt. (înv.) v.* i n d u r r e.
indùgia *s.f. (înv.) v.* i n d u g i o.
indugiaménto *s.m.* zăbovire, întîrziere.
indugiàre I. *vi. (a), vr.* a zăbovi, a întîrzia; *(prov.) chi ha fretta indugi* graba strică treaba. II. *vt.* a amîna, a tergiversa.
indùgio, -ùgi, *s.m.* întîrziere, zăbavă; amînare; *senza ~* numaidecît, imediat; *rompere gli ~-i* a se decide. *SIN. arresto, ritardo.*
induismo *s.m. (rel.)* hinduism.
indulgènte *adj.* 1. indulgent, îngăduitor, tolerant. 2. blînd, binevoitor. 3. înclinat (spre), dispus (să).
indulgènza *s.f.* 1. indulgenţă, îngăduinţă, toleranţă. *SIN. favore, clemenza.* 2. *(bis.)* indulgenţă; *pigliare l' ~* a se pocăi pentru a obţine iertarea.
indùlgere I. *vt. (rar., lit.)* 1. a ierta. 2. a permite; a acorda. II. *vi. (a)* a fi binevoitor, a fi indulgent; *~ alla pigrizia* a ceda lenei; *~ ai capricci di uno* a tolera capriciile cuiva.

indùlto *s.m.* **1.** *(jur.)* amnistie. **2.** *(jur.)* amînare; întîrziere; suspendare. **3.** *(bis.)* uşurarea postului (în postul mare.)
induménto *s.m.* îmbrăcăminte; haină.
induraménto *s.m.* **1.** întărire, înăsprire. **2.** încăpăţînare.
indurare I. *vt.* **1.** a întări; a face tare/solid. **2.** a fortifica, a întări corpul. **3.** *(despre inimă)* a face dur, a înăspri. **II.** *vi. (e)* **1.** a se întări, a deveni dur. **2.** a se încăpăţîna. **3.** a deveni rezistent. **III.** *vr.* a se întări.
induriménto *s.m.* **1.** întărire. **2.** înăsprire; împietrire.
indurire I. *vt.* **1.** a întări. **2.** *(fig.)* a înăspri; a împietri. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se întări. **2.** a deveni dur/insensibil. **3.** *(despre auz)* a deveni mai puţin sensibil.
indùrre I. *vt.* **1.** a insufla, a inspira. **2.** a îndemna, a sfătui; a incita, a împinge; a determina; ~ *in tentazione* a duce în ispită; ~ *in errore* a induce în eroare; ~ *al male* a împinge la rău. **3.** a constrînge. **4.** a produce, a cauza, a provoca. **5.** *(mec.)* a induce; a influenţa, a produce o inducţie. **6.** *(fil.)* a raţiona, a afla prin inducţie. **II.** *vr.* a se convinge; a se hotărî.
indùstre *adj. (lit.)* **1.** muncitor, sîrguitor. **2.** iscusit.
indùstria *s.f.* **1.** dibăcie, iscusinţă; ingeniozitate; *(depr.) campare d'*~ a face de toate; a trăi din expediente; *(depr.) cavaliere d'*~ maestru în combinaţii, cavaler de industrie. **2.** industrie; ~ *alberghiera* industria hotelieră; ~ *bellica* industrie de război/de armament; ~ *leggera* industrie uşoară; ~ *pesante* industrie grea; ~ *estrattiva* industrie extractivă. **3.** pricepere, grijă; *con ogni* ~ cu toată grija.
industriàle I. *adj.* industrial; *chimica* ~ chimie industrială; *zona* ~ zonă industrială; *piante* ~*-i* plante industriale; *rivoluzione* ~ revoluţie industrială. **II.** *s.m.* industriaş, fabricant.
industrialismo *s.m.* industrialism.
industrializzàre *vt., vr.* a (se) industrializa.
industrializzazióne *s.f.* industrializare.
industriàrsi *vr.* a se sili, a se strădui; a se trudi.
industrióso *adj.* **1.** ingenios; întreprinzător, abil. **2.** politicos, manierat.
induttànza *s.f. (electr.)* inductanţă.
induttività *s.f. (electr.)* inductivitate.
induttivo *adj.* **1.** inductiv. **2.** convingător.
induttóre *adj., s.m. (electr.)* inductor.
induzióne *s.f.* **1.** *(fil., electr.)* inducţie. **2.** presupunere; conjectură.
inebbriàre *vt. (rar, înv.)* v. inebriare.
inebetire *vt., vr.* a (se) prosti, a (se) tîmpi.
inebetito *adj.* prostit, năucit.
inebriaménto *s.m. (rar)* beţie; îmbătare.
inebriànte *adj.* îmbătător; *liquore* ~ lichior tare/care îmbată.
inebriàre I. *vt., vr.* **1.** a (se) îmbăta. **2.** *(fig.)* a (se) extazia, a (se) exalta. **3.** *(fig., înv.)* a scălda (în lacrimi). **II.** *vr., (înv.) vi.* **1.** a se îmbăta. **2.** *(fig.)* a-i plăcea la nebunie ceva.
ineccepìbile *adj.* **1.** *(jur.)* ireproşabil. *SIN. irreprensibile.* **2.** care nu admite excepţii.
ineccepibilità *s.f.* faptul/calitatea de a fi ireproşabil.
inèdia *s.f.* **1.** post îndelungat; dietă. **2.** *(fig.)* plictiseală; lucru foarte plicticos.
inèdito I. *adj.* inedit, nepublicat, necunoscut. *SIN. nuovo.* **II.** *s.m.* operă nepublicată.
ineducàbile *adj. (lit.)* needucabil; nesupus, nedisciplinat.
ineducàto *adj.* needucat; nedisciplinat.
ineducazióne *s.f.* proastă creştere, lipsă de educaţie.
ineffàbile *adj. (lit.)* inefabil, inexprimabil, extraordinar. *SIN. indicibile, inesprimibile.*
ineffabilità *s.f. (bis., poezie)* caracter inefabil; perfecţiune.
ineffettuàbile *adj.* neefectuabil, nerealizabil. *SIN. inattuale.*
inefficàce *adj.* ineficace; inutil, zadarnic.
inefficàcia *s.f.* ineficacitate.
inefficiènte *adj.* ineficient; *motore* ~ motor care nu funcţionează; *persona* ~ persoană necompetentă.
inefficiènza *s.f.* lipsă de eficienţă; *l'* ~ *di una macchina* lipsă de randament a unei maşini.
ineguaglianza *s.f.* **1.** inegalitate. **2.** inconstanţă (în purtare, dispoziţie sufletească). **3.** neregularitate (de nivel, de suprafaţă).
ineguàle *adj.* neegal; inegal; neuniform.
inegualità *s.f. (rar)* neegalitate; inegalitate.
inelegànte *adj.* **1.** neelegant. **2.** grosolan, necioplit.
inelegànza *s.f.* lipsă de eleganţă.
ineleggìbile *adj.* **1.** neeligibil. **2.** nepreferat, nedorit.
ineleggibilità *s.f.* neeligibilitate.
ineliminàbile *adj.* neeliminabil.
ineloquènte *adj.* lipsit de elocvenţă.
ineluttàbile *adj.* ineluctabil, inevitabil; fatal. *SIN. inevitabile.*
ineluttabilità *s.f. (lit.)* ineluctabilitate, inevitabilitate. *SIN. inevitabilità.*
inemendàbile *adj.* incorigibil, de neîndreptat. *SIN. incorreggibile.*
inemendàto *adj. (rar)* neîndreptat, necorijat.
inenarràbile *adj.* **1.** indescriptibil; de nespus. *SIN. indescrivibile, inesprimibile.* **2.** minunat, uluitor.
inequàbile *adj.* de neegalat, de neechivalat.
inequazióne *s.f. (mat.)* inecuaţie, inegalitate.
inequivalènte *adj.* neechivalent.
inequivocàbile *adj.* foarte clar; care nu se pretează la echivocuri.
inerbàre *vt. (înv.)* a acoperi cu iarbă; a semăna cu iarbă.
inerbiménto *s.m.* acoperire cu iarbă.
inerènte *adj.* inerent; propriu, de nedespărţit.
inerènza *s.f.* inerenţă, caracter inerent.
inerìre *vi. (defectiv)* **1.** a fi legat, a fi inseparabil. **2.** *(fig.)* a adera; ~ *al suo giusto desiderio* a adera la îndreptăţita lui dorinţă. *SIN. aderire.*
inèrme *adj.* **1.** neînarmat. **2.** dezarmat, fără apărare. *SIN. disarmato, indifeso.*
inerpicànte *adj.* agăţător.
inerpicàrsi *vr.* a se agăţa, a se căţăra.
inèrte *adj.* **1.** leneş, trîndav. **2.** inert, fără viaţă. *SIN. inoperoso, ozioso.* **3.** imobil; *acqua* ~ apă stătătoare. **4.** *(chim.)* inert. **5.** *(med.)* inert.
inerudito *adj.* neerudit.
inerudizióne *s.f.* lipsă de erudiţie.
inèrzia *s.f.* **1.** inerţie. *SIN. oziosità, inoperosità.* **2.** lene. *SIN. incapacità.* **3.** obişnuinţă, rutină; *per forza di* ~ în virtutea inerţiei.
inesattézza *s.f.* inexactitate; greşeală, eroare.
inesàtto *adj.* **1.** inexact; greşit. **2.** neplătit; neîncasat, neachitat; *quota* ~*-a* cotă neachitată.
inesaudìbile *adj.* de neîndeplinit, de neascultat.
inesaudito *adj.* neascultat; neîndeplinit, nesatisfăcut. *SIN. inascoltato.*
inesauribile *adj.* inepuizabil, nesecat; continuu, permanent.
inesàusto *adj. (lit.)* nesecat, inepuizabil.

ineseàre *vt. v.* i n n e s c a r e.
inesecogitàbile *adj. (lit.)* de neînchipuit, de neimaginat.
inesecogitàto *adj.* neînchipuit, neimaginat.
inesecusàbile *adj.* nescuzabil; de neiertat, de nejustificat.
ineseguìbile *adj.* neexecutabil; nerealizabil; de neimplinit.
ineseguìto *adj.* neexecutat, neîndeplinit.
inesercitàto *adj. (lit.)* neexercitat.
inesigìbile *adj. (com.)* neexigibil; *credito* ~ credit care nu poate fi cerut/pretins.
inesigibilità *s.f. (com.)* neexigibilitate.
inesistènte *adj.* inexistent, imaginar.
inesistènza *s.f.* **1.** inexistență. *SIN. insussistenza.* **2.** *(jur.)* lipsă de probe.
inesoràbile *adj.* **1.** inexorabil, neînduplecat, implacabil. **2.** crud, nemilos. *SIN. crudele, implacabile.* **3.** inevitabil.
inesorabilità *s.f.* neînduplecare, implacabilitate.
inesoràto *adj. (lit.)* **1.** inexorabil, neînduplecat. **2.** nemilos, crud.
inesperiènza *s.f.* **1.** lipsă de experiență, necunoaștere. **2.** nevinovăție, candoare, simplicitate.
inespèrto *adj.* **1.** neexperimentat, necunoscător. **2.** naiv, simplu.
inespiàbile *adj.* inexpiabil.
inespiàto *adj.* neispășit; nepedepsit.
inesplèbile *adj. (înv.)* de neumplut; insațiabil, nesătui.
inesplicàbile *adj.* inexplicabil. *SIN. impenetrabile, incomprensibile.*
inesplicabilità *s.f.* neputință de a explica, caracter inexplicabil (al unui fenomen etc.).
inesplicàto *adj.* **1.** neexplicabil, misterior, enigmatic. **2.** nedesfășurat.
inesploràto *adj.* neexplorat, necunoscut.
inesplòso *adj.* neexplodat; necunoscut.
inespressìvo *adj.* inexpresiv.
inesprèsso *adj.* neexprimat.
inesprimìbile *adj.* neexprimabil, inefabil.
inespugnàbile *adj.* **1.** inexpugnabil, invincibil. **2.** *(fig., lit.)* incoruptibil, inflexibil.
inespugnabilità *s.f.* invincibilitate; caracter inexpugnabil.
inespugnàto *adj.* nebiruit, neînvins.
inespurgàto *adj. (despre o carte, un text)* necenzurat, fără eliminări de pasaje.
inessicàbile *adj.* de neuscat; de nesecat; de neepuizat; *occhi* ~*-i* ochi care plîng mereu; *miniera* ~ mină nesecată.
inestensìbile *adj.* inextensibil.
inestensióne *s.f.* neextindere.
inestinguìbile *adj.* de nestins, etern, inextingibil.
inestìnto *adj. (fig.)* nestins, nepotolit, neostoit.
inestricàbile *adj.* **1.** încurcat, de nerezolvat; inextricabil. **2.** *(înv., despre o taxă etc.)* de neplătit.
inestricàto *adj.* nerezolvat; nedescurcat.
inettitùdine *s.f.* incapacitate; nepricepere. *SIN. incapacità.*
inètto **I.** *adj.* **1.** inapt; incapabil. **2.** inept, prost; *ragionamento* ~ raționament inept/prostesc. **3.** *(înv.)* nepoliticos. **II.** *s.m.* incapabil.
inevàso *adj. (adm.)* nerezolvat, fără răspuns.
inevidènte *adj.* neevident.
inevitàbile *adj.* inevitabil.
inevitabilità *s.f.* inevitabilitate.
inèzia *s.f.* **1.** inepție, neghiobie. *SIN. bazzecola, minuzia, sciocchezza.* **2.** bagatelă, fleac, mărunțiș.
infacèto *adj.* insipid; fără spirit.
infacòndia *s.f.* lipsă de elocvență, lipsă de locvacitate.
infacóndo *adj.* tăcut, nevorbăreț.
infagottàre *vt., vr.* **1.** a (se) înfofoli, a (se) înfășura ca un pachet. **2.** a (se) îmbrăca urît/fără gust.
infallanteménte *adv.* negreșit, sigur; cu orice preț.
infallìbile *adj.* **1.** infailibil. **2.** sigur, cert.
infallibilità *s.f.* infailibilitate.
infamànte *adj.* infamant, dezonorant.
infamàre **I.** *vt.* a defăima, a discredita; a calomnia. *SIN. disonorare, infangare, screditare.* **II.** *vr.* a se dezonora.
infamatóre, -*trice* *s.m.* și *f.* defăimător, calomniator.
infamatório, -*óri*, *adj.* infamator, infamant, defăimător, calomniator.
infàme *adj.* **1.** cu faimă proastă; *casa* ~ casă suspectă. **2.** mîrșav, infam; pervers. *SIN. ignobile, scellerato, turpe.* **3.** pătat; *lasciare un nome* ~ a lăsa un nume pătat. **4.** insuportabil; *fatica* ~ oboseală insuportabilă. **5.** de proastă calitate; *componimento* ~ compoziție proastă.
infàmia *s.f.* **1.** faimă proastă; dezonoare; *dare* ~ a dezonora. **2.** infamie, josnicie. *SIN. nefandezza, scelleratezza.* **3.** *(jur.)* blam public. **4.** lucru prost făcut. **5.** acuzație infamantă.
infamità *s.f.* infamie.
infanatichìre **I.** *vt.* a fanatiza. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a deveni fanatic. **2.** a se îndrăgosti; a se înflăcăra.
infangaménto *s.m. (tehn.)* **1.** înnămolire, înfundare, colmatare. **2.** *(fig.)* mînjire, murdărire.
infangàre **I.** *vt.* a noroi. **II.** *vr.* **1.** a rămîne murdar de noroi. **2.** *(fig.)* a se afunda (în viciu, în rele).
infànta *s.f. (ist.)* infantă.
infantàre *vt. (înv.)* **1.** a naște, a genera. **2.** *(fig.)* a produce, a crea.
infantaschìre *vt.* a împuia capul (cu capricii, cu ciudățenii).
infànte **I.** *s.m.* **1.** *(lit., poetic)* copil pînă la șapte ani. *SIN. pargolo.* **2.** *(jur.)* minor, pupil. **3.** *(înv.)* băiat, paj, slujitor. **4.** *(înv.)* infanterist. **II.** *s.m.* și *f. (ist.)* infante.
infanteria *s.f. (înv.)* *v.* f a n t e r i a.
infanticìda *s.m.* și *f.* ucigaș al unui nou-născut.
infanticìdio, -*idi*, *s.m. (jur.)* pruncucidere.
infantìle *adj.* **1.** infantil; *asilo* ~ grădiniță de copii (cu internat); *malattie* ~*-i* boli de copii. **2.** copilăresc, pueril. *SIN. bambinesco.*
infantilismo *s.m.* **1.** *(med.)* infantilism. **2.** copilărie la o vîrstă înaintată. **3.** nematuritate.
infantilità *s.f. (rar)* copilărie, puerilitate.
infànzia *s.f.* **1.** copilărie. **2.** *(colectiv)* copii (în general); *asilo/nido d'*~ creșă/cămin de copii; *giardino d'*~ grădiniță de copii; *letteratura/libri per l'*~ literatură/cărți pentru copii. **3.** perioadă de început a unei civilizații.
infaonàto *adj. (înv.)* cangrenos.
infarciménto *s.m.* **1.** umplere. **2.** îmbuiere.
infarcìre *vt.* **1.** a umple, a îndesa. **2.** *(fig.)* a umple (pînă la refuz), a îmbuia.
infarcìto *adj.* umplut; *cappone* ~ clapon umplut; *carni* ~*-e* umplutură de carne.
infardàre *vt., vr.* **1.** a (se) înfrumuseța, a (se) farda. **2.** a (se) murdări, a (se) mînji.
infarinàre **I.** *vt.* **1.** a presăra cu făină, a albi. **2.** a tăvăli în făină. **3.** *(rar)* a da o spoială (de cultură etc.); ~ *alcuno di una scienza* a da cuiva o spoială de știință etc. **II.** *vr.* a (se) pudra (prea tare).

infarinatúra *s.f.* **1.** presărare cu făină; tăvălire în făină. **2.** *(fig.)* spoială de cultură, cunoaștere superficială (a unei științe etc.).
infàrto *s.m.* *(med.)* infarct.
infasciàre *vt.* *(înv., reg.)* a înfășa, a bandaja.
infastidìre *vt., vr.* **1.** a (se) plictisi. **2.** a (se) scîrbi. **3.** a provoca o repulsie. **4.** a (se) înfuria. *SIN. irritarsi, seccarsi.*
infaticàbile *adj.* neobosit, infatigabil. *SIN. instancabile.*
infaticabilità *s.f.* **1.** rezistență la oboseală. **2.** tenacitate; constanță.
infaticàto *adj.* **1.** neobosit. **2.** *(lit.)* constant.
infàtti *conj.* într-adevăr; de fapt, în realitate.
infattìbile *adj.* *(rar)* de nerealizat, imposibil de făcut.
infatuamènto *s.m.* **1.** infatuare. **2.** exaltare.
infatuàre **I.** *vt.* **1.** a exalta; a înnebuni de entuziasm. *SIN. esaltare.* **2.** *(înv.)* a umple de îngîmfare prostească. **II.** *vr.* **1.** a se exalta; a-și pierde mințile. **2.** a se încăpățîna (într-o idee). **3.** a se infatua.
infatuàto *adj.* **1.** exaltat, plin de entuziasm, fanatic. **2.** îndrăgostit, fanatic. **3.** îngîmfat prostește; *~ di sé* infatuat, înfumurat.
infatuazióne *s.f.* **1.** exaltare; aprindere (ridicolă). **2.** infatuare, îngîmfare.
infàusto *adj.* nefavorabil; funest, trist. *SIN. nefasto, sfortunato.*
infecondità *s.f.* nefecunditate; sterilitate.
infecóndo *adj.* **1.** neroditor, nefecund; steril. **2.** *(fig.)* zadarnic, inutil; *studio ~* studiu lipsit de rezultate practice.
infedéle **I.** *adj.* **1.** infidel, necredincios. *SIN. sleale.* **2.** neleal, trădător. **3.** inexact, fals, neadevărat. **II.** *s.m.* necreștin; necredincios, păgîn, eretic.
infedeltà *s.f.* **1.** necredință, infidelitate; trădare. *SIN. tradimento.* **2.** inexactitate, falsitate.
infederàre *vt.* *(rar)* a înfășa (o pernă).
infelice **I.** *adj.* **1.** nefericit; nenorocit, trist. *SIN. misero.* **2.** nereușit; *locuzione ~* locuțiune nepotrivită/prost aleasă. **3.** *(despre casă)* mică, incomodă. **4.** nepropice, nefavorabil. **5.** prost, neghiob. **II.** *s.m.* nefericit, trist.
infelicità *s.f.* **1.** nefericire. *SIN. disgrazia, sventura.* **2.** mizerie. **3.** nenorocire, calamitate.
infellonire **I.** *vi.* *(a; lit., aproape poetic)* a comite acte de cruzime. **II.** *vi.* *(e)*, *vr.* a deveni crud, a se înrăi.
infeltrimènto *s.m.* pîslire.
infeltrire **I.** *vt.* *(despre o țesătură)* a întări, a face să fie ca o pîslă. **II.** *vi.* *(e)*, *vr.* a se întări, a deveni des ca pîsla.
infeltrito *adj.* **1.** întărit. **2.** *(fig., înv.)* vechi, înrăit; *vizio ~* viciu vechi.
infemminire *vt., vi.* *(e)* a (se) moleși; a deveni efeminat.
infènso *adj.* *(înv.)* ostil.
inferènza *s.f.* *(fil.)* inferență.
inferi *s.m. pl.* **1.** lumea de dincolo (de mormînt). **2.** divinități ale infernului.
infèrie *s.f.* **1.** *(ant., lit.)* sacrificiu (prin care se cerea iertare zeilor). **2.** victimă ispășitoare.
inferigno *adj.* *(despre pîine)* preparat din tărîțe.
inferióre **I.** *adj.* inferior; *Italia ~* Italia meridională; *corso ~* curs inferior al unui rîu; *Egitto ~* Egiptul de nord, spre delta Nilului (în partea inferioară a văii Nilului). **II.** *s.m.* subaltern, inferior.
inferiorità *s.f.* inferioritate; *complesso d' ~* complex de inferioritate.
inferire *vt.* **1.** a cauza, a provoca (o pagubă etc.). **2.** a da o lovitură. **3.** *(fil.)* a argumenta; a conclude (prin inducție); a deduce. **4.** *(mar.)* a strînge (pînzele).
inferitói *s.m. pl.* *(mar.)* frînghii (pentru legarea pînzelor).
infermàre *vt., vr.* *(lit.)* **1.** a (se) îmbolnăvi. **2.** a (se) obosi.
infermerìa *s.f.* **1.** infirmerie. **2.** *(înv.)* epidemie, contagiune.
infermìccio *adj.* bolnăvicios.
infermière, *-èra* *s.m.* și *f.* infirmier; *fare da ~* a îngriji un bolnav.
infermità *s.f.* **1.** boală (mai ales lungă). **2.** infirmitate. **3.** *(înv.)* slăbiciune. **4.** nenorocire.
infèrmo *adj., s.m.* **1.** bolnav (mai ales cronic). **2.** bolnav mintal. **3.** slab; laș. **4.** obosit. **5.** *(înv.)* insalubru. **6.** *(înv.)* nestabil, nesigur.
infernàle *adj.* **1.** infernal, drăcesc. *SIN. diabolico.* **2.** *(chim.)* *pietra ~* nitrat de argint. **3.** rău. **4.** *(fam.)* extraordinar; *oggi fa un caldo ~* azi e o căldură insuportabilă.
infèrno[1] *adj.* *(rar)* **1.** inferior; de jos; *la valle ~-a* infernul. **2.** infernal, care ține de infern.
infèrno[2] *s.m.* **1.** infern, iad; gheenă; *angeli d' ~* draci; *arte d' ~* artă diabolică; *tempo d' ~* vreme infernală; *caldo d' ~* căldură insuportabilă; *baccano d' ~* zgomot îngrozitor; *tizzone d' ~* om rău/care provoacă rele; *mandare all' ~* a trimite pe lumea cealaltă; *all' ~!* la dracu!; *va all' ~* du-te dracului! **2.** tot ce este insuportabil. *SIN. tormento.* **3.** persoană rea care provoacă discordii. **4.** *(bot.)* *fico d' ~* ricin *(Ricinus communis).* **5.** focar de cuptor.
infero **I.** *adj.* **1.** de dedesubt, inferior; *(anti.) Mare ~* Marea Tireniană. **2.** infernal. **II.** *s.m. pl.* **1.** locuitori ai infernului. **2.** zeități ale infernului. **3.** infern; *mandare agli ~-i* a trimite în infern.
inferocire **I.** *vt.* a înrăi; a face crud, feroce. **II.** *vr.*, *vi.* *(e)* a deveni feroce/crud. **III.** *vi.* *(a)* a comite acte de sălbăticie; *~ sui vinti* a comite ferocități contra celor învinși.
inferocito *adj.* furios, turbat, dezlănțuit; *una belva ~-a* o fiară furioasă.
inferraiolàrsi *vr.* a se înfofoli.
inferriàre **I.** *vt.* *(înv.)* a pune în lanțuri. **II.** *vr.* a se răni în duel.
inferriàta *s.f.* gratie; *~ irginocchiata* gratie curbată în afară; *stare alle ~-e* a sta după gratii (la închisoare). *SIN. grata.*
infèrtile *adj.* nefertil.
infertilire *vt.* a fertiliza.
infertilità *s.f.* lipsă de fertilitate; ariditate.
infèrto *part. tr.* de la i n f e r i r e.
infervoramènto *s.m.* aprindere, însuflețire.
infervoràre **I.** *vt.* a încuraja; a îndemna. *SIN. entusiasmare, eccitare; ~ alla lotta* a îndemna la luptă. **II.** *vr.* a se aprinde; a se pasiona; *~-si nel proprio lavoro* a se pasiona pentru propria sa muncă; *s'infervora troppo nella discussione* se aprinde prea mult în discuție. *SIN. accalorarsi, infiammarsi.*
infervoràto *adj.* pasionat, înflăcărat; *una discussione ~-a* o discuție aprinsă/înflăcărată.
infervorire *vt.* *(rar)* *v.* i n f e r v o r a r e.
inferzàre *vt.* *(mar.)* a coase ferțele unei vele.
infestamènto *s.m.* **1.** pustiire; pagubă. **2.** stricăciune. **3.** cerere insistentă; insistență. **4.** năpădire a buruienilor.
infestànte *adj.* *(despre insecte, ierburi)* dăunător, care năpădește totul.
infestàre *vt.* **1.** a pustii, a devasta; a păgubi. **2.** a supăra, a plictisi (cu insistențe, cu cereri). **3.** a năpădi. **4.** a bîntui. **5.** *(lit.)* a chinui.

infestazióne *s.f.* **1.** infestare. **2.** insistenţă; supărare, chinuire.
infèsto *adj. (lit.)* **1.** vătămător; primejdios; *acque ~-e* ape stătătoare (care infectează aerul). **2.** supărător, plictisitor.
infetidire I. *vt.* a împuţi, a infecta. II. *vi. (e)* a se împuţi, a se altera.
infettàre I. *vt.* **1.** a infecta. **2.** a contamina, a molipsi. II. *vr.* a se infecta.
infettivo *adj.* infecţios; *malattia ~-a* boală contagioasă.
infètto *adj.* **1.** infectat, contaminat. **2.** corupt, stricat; *ambiente ~* mediu corupt/viciat.
infeudaménto *s.m.* înfeudare.
infeudàre I. *vt. (jur., lit.)* **1.** a înfeuda. **2.** *(fig.)* a încredinţa o funcţie pentru mult timp; *~ una carica* a încredinţa o funcţie din tată în fiu. **3.** a da (unui teritoriu) titlul de feudă. **4.** a supune, a obliga. II. *vr.* a deveni vasal, a se înfeuda, a se supune.
infeudazióne *s.f.* înfeudare.
infezióne *s.f.* **1.** infecţie. **2.** contaminare.
infiacchiménto *s.m.* slăbire; slăbiciune, moleşire.
infiacchire I. *vt.* **1.** a slăbi; a moleşi. **2.** *(fig.)* a micşora forţa morală. *SIN. indebolire.* II. *vi. (e), vr.* a slăbi, a se moleşi; a-şi pierde forţa.
infialàre, infialettàre *vt.* a pune în fiole.
infialatrice *s.f.* maşină de umplut şi închis fiole.
infialettatóre *s.m.* persoană care pune medicamentele în fiole.
infiammàbile *adj.* **1.** inflamabil. **2.** uşor entuziasmabil, incitabil.
infiammabilità *s.f.* inflamabilitate.
infiammàre I. *vt.* **1.** a aprinde, a da foc. **2.** *(med.)* a inflama. **3.** *(fig).* a incita; a înflăcăra. **4.** a înroşi; *~ il viso di vergogna* a înroşi faţa de ruşine. II. *vr.* **1.** *(fig.)* a se înflăcăra. **2.** a lua foc. **3.** a se înfuria. **4.** *(med.)* a suferi un proces inflamatoriu.
infiammativo *adj. (mai ales med.)* inflamator, care produce o inflamaţie.
infiammàto *adj.* **1.** inflamat. **2.** *(fig.)* înflăcărat.
infiammatòrio *adj.* inflamator. *SIN. flogistico.*
infiammazióne *s.f.* **1.** *(med.)* inflamaţie. *SIN. flogosi.* **2.** *(rar)* înflăcărare, aprindere.
infianeàre *vt. (rar)* **1.** a îmbrînci; a lovi. **2.** a exagera.
infiascàre *vt.* **1.** *(despre lichide)* a pune/a vărsa/a turna în sticle. **2.** *(fig., înv.)* a crede orbeşte în ceva.
infiascatúra *s.f.* îmbuteliere.
inficiàre *vt. (jur.)* a infirma, a anula, a invalida; *~ di falso un testimone* a se înscrie în fals contra unui martor. *SIN. infirmare.*
inficcare *vt. (înv.)* a păta, a mînji.
infido *adj.* infidel, necredincios; fals, perfid; *pace ~-a* pace nesigură/nesinceră; *scorta ~-a* călăuză falsă/care nu merită încrederea; *terreno ~* teren primejdios.
infierire I. *vi. (a)* **1.** a deveni aspru/crunt. **2.** a se purta cu cruzime/sălbatic. *SIN. incrudelire, inferocire.* II. *vi. (e)* a bîntui. *SIN. infuriare.* III. *vt. (înv.)* a sălbătici.
infievolire *vt., vr.* a slăbi; a (se) debilita.
infiggere *vt., vr.* **1.** a (se) înfige, a (se) împlînta. **2.** *(fig.) ~ nella mente* a întipări în minte.
infignere *vr. v.* infingere.
infilacàpi *s.m. invar.* ac mare (pentru panglici, şireturi).
infilagualne *s.m. invar. v.* infilacapi.
infilanàstri *s.m. invar. v.* infilacapi.
infilàre I. *vt.* **1.** a trece firul prin urechile acului; *~ gli aghi al buio* a vorbi despre un lucru necunoscut; *~ uno con la spada* a străpunge pe cineva cu sabia; *~ il dito nell'anello* a pune inelul în deget; *~ il braccio* a lua de braţ; *~ una strada* a apuca pe-o stradă; *~ l'uscio* a intra/a ieşi (în grabă); *~ la chiave nella toppa* a băga cheia în broască. **2.** a îmbrăca, a pune pe sine; *~ il soprabito* a îmbrăca pardesiul; *~ i calzoni* a-şi pune pantalonii. **3.** a reuşi; *non ~-ne una* a nu reuşi niciodată; *cosa infilata male* lucru prost început. **4.** *(despre vorbe)* a lua în seamă; *~ tutti i pettegolezzi* a ţine minte toate bîrfelile. **5.** *(mec.)* a îmbina, a racorda. II. *vr.* a se băga, a se strecura; *~-si nel letto* a se strecura în aşternut. III. *vi. (e)* a se urma, a se înşira unul după altul.
infilàta *s.f.* **1.** înşiruire. **2.** lucruri înşirate; şir; *un' ~ di stanze* un şir de odăi, casă vagon; *battere il nemico d' ~* a lovi duşmanul în flanc. **3.** *d' ~* pe toată lungimea; *prendere d' ~* a ucide o serie de păsări în lanţ.
infilatùra *s.f.* **1.** înşirare, înşiruire. **2.** şir.
infiltràre I. *vr.* **1.** a se infiltra; a pătrunde. **2.** *(fig.)* a se insinua. II. *vt. (fig.)* a băga, a introduce (pe cineva într-un mediu, într-un grup).
infiltraménto *s.m. v.* infiltrazione.
infiltràto *s.m. (med.)* infiltrat.
infiltrazióne *s.f.* **1.** infiltrare. **2.** insinuare. **3.** *(med.)* infiltrare.
infilza *s.f.* însăilare.
infilzaménto *s.m.* înşirare; înşiruire.
infilzàre I. *vt.* **1.** a înşira; *(fig.) ~ bugie* a înşira minciuni. **2.** a înfige. **3.** a străpunge. II. *vr.* **1.** a se răni; *~-si da sé* a-şi face singur rău. **2.** a se străpunge. III. *vi. (a)* a o apuca (pe un drum, pe o stradă).
infilzàta *s.f.* **1.** şir; înşiruire. **2.** înşirare. **3.** *(rar)* însăilare.
infilzàto *adj.* **1.** înfipt. **2.** străpuns; *madonnina ~-a* mironosiţă.
infilzatùra *s.f.* **1.** înşirare. **2.** şir. **3.** listă (de cărţi etc.).
infimo I. *adj.* cel mai de jos; cel din urmă, infim; *stoffa d' ~ -a qualità* stofă de calitatea cea mai proastă. II. *s.m.* **1.** cel mai de jos (ca grad, situaţie, faimă); *l' ~ dei violinisti* ultimul violonist (ca valoare). **2.** loc foarte jos.
infine *adv.* în cele din urmă, în sfîrşit, în fine.
infinestràre *vt.* a lipi foaia ruptă a unei cărţi.
infingardàggine *s.f.* trîndăvie, lene. *SIN. neghittosità, poltroneria.*
infingardézza *s.f. v.* infingardaggine.
infingardia *s.f. (rar) v.* infingardaggine.
infingardire I. *vt.* a face pe cineva să fie leneş. II. *vi. (e), vr.* a deveni leneş, a se lenevi. *SIN. impoltronirsi.*
infingàrdo *adj., s.m.* **1.** leneş, trîndav. *SIN. neghittoso, poltrone.* **2.** încet, inert. **3.** *(înv.)* prefăcut; simulat.
infingere I. *vr., vi. (a)* a se preface, a simula; *non infingersi* a fi sincer. II. *vt. (înv.)* a închipui, a imagina; a simula.
infingiménto *s.m. (lit.)* prefăcătorie, simulare.
infingitóre, -trice *s.m.* şi *f.* prefăcut, fals, ipocrit.
infinità *s.f.* **1.** imensitate; infinitate, nemărginire. **2.** multitudine, abundenţă.
infinitesimàle *adj.* foarte mic, infinitezimal.
infinitèsimo I. *s.m.* parte infinitezimală. II. *adj.* infim.
infinitézza *s.f.* nemărginire.
infinitivo *adj. (rar)* care nu determină; *(gram.) modo ~* infinitiv; *proposizione ~-a* propoziţie infinitivală.

infinito I. *adj.* 1. infinit; *(gram.) modo* ~ mod infinitiv. 2. nenumărat; foarte mare. *SIN. enorme, immenso, sterminato.* II. *s.m.* 1. infinit; *andare nell' ~/all' ~* a nu termina niciodată; *in ~/all'~* fără limită, fără sfîrşit. 2. *(gram.)* infinitiv.

infinitùdine *s.f.* 1. mulţime, multitudine. 2. infinitate.

infino *adv.* pînă, pînă ce; ~ *a che* pînă cînd; ~ *a ora* pînă acum; ~ *a tanto* atîta vreme cît.

infinocchiàre *vt. (fam.)* a înşela; a păcăli, a îmbrobodi. *SIN. imbrogliare, raggirare.*

infinocchiatùra *s.f. (fig.)* îmbrobodire, înşelare, vorbe dulci.

infinta *s.f.* prefăcătorie.

infinto *part. tr.* de la infingere.

infioccàre *vt.* a împodobi cu fionguri/cu zorzoane.

infiocchettàre *vt.* a împodobi cu panglici, a înzorzona.

infiochire *vt. v.* affiochire (I).

infioraménto *s.m.* împodobire cu flori.

infiorare I. *vt.* 1. a înflora; a împodobi cu flori. 2. a acoperi cu flori. 3. a înfrumuseţa, a împodobi. II. *vr.* a se acoperi cu flori.

infioràta *s.f.* 1. împodobire cu flori. 2. flori (care împodobesc).

infiorazióne *s.f. (bot.)* înflorire.

infiorescènza *s.f. (bot.)* inflorescenţă.

infiorettàre *vt.* 1. a înflora, a împodobi cu flori. 2. a împodobi, a înfrumuseţa.

infirmàre *vt.* 1. *(jur.)* a infirma. 2. a combate, a respinge. 3. *(înv.)* a slăbi; a îmbolnăvi.

infirmità *s.f. v.* infermità.

infirmo *adj. v.* infermo.

infiscalire I. *vi. (e)* a deveni brutal/dur. II. *vi. (a)* a săvîrşi acte samavolnice.

infischiàrsi *vr.* a nu-i păsa, a nu se sinchisi, a-şi bate joc de.

infisso I. *part. tr.* de la infiggere. II. *s.m.* 1. ceea ce este fixat de un perete (poliţă, tocul uşii etc.). 2. *(gram.)* infix.

infistolire *vi. (e), vr.* 1. a forma o fistulă. 2. *(despre o afacere, un comerţ)* a merge prost. 3. *(despre viciu)* a deveni cronic, a se înrădăcina.

infittire I. *vt.* 1. a îndesi, a face mai des. 2. a strînge (ochiurile unui tricotaj). 3. *(buc.)* a îngroşa (un sos etc.). II. *vr., vi. (e)* a se îndesi; a deveni des; *la nebbia infittisce* ceaţa devine mai deasă.

inflammatòrio *adj. v.* infiammatorio.

inflazionàre *vt.* 1. a produce inflaţie; *~i prezzi* a provoca inflaţie. 2. *(fig.)* a mări rapid şi excesiv.

inflazióne *s.f.* inflaţie.

inflazionista, -isti, *s.m.* şi *f.* speculant pe timp de inflaţie.

inflessibile *adj.* 1. inflexibil; tare. *SIN. rigido.* 2. *(fig.)* neduplecat.

inflessibilità *s.f.* inflexibilitate.

inflessióne *s.f.* 1. îndoire. 2. flexiune (a muşchilor etc.), mlădiere; modulaţie, inflexiune (a vocii). 3. *(fig.)* difracţie (a luminii). 4. *(gram.)* flexiune. 5. *(mec.)* săgeată de încovoiere; flambaj. 6. *(mat.)* deformare, curbare, strîmbare.

inflèsso *part. tr.* de la inflettere.

inflèttere I. *vt.* 1. a îndoi. 2. a modula, a mlădia (vocea). 3. a conjuga. 4. a declina. II. *vr.* a se îndoi, a se curba.

infliggere *vt.* a impune, a aplica, a da (o pedeapsă, un blam, o amendă etc.). *SIN. assegnare.*

inflitto *part. tr.* de la infliggere.

inflizióne *s.f. (rar)* impunere, aplicare, dare (a unei pedepse etc.).

influènte I. *adj.* influent. II. *s.m.* afluent.

influènza *s.f.* 1. influenţă, înrîurire; trecere. 2. *(astron.)* influx, flux, influenţă. 3. *(electr.)* influenţă; inducţie. 4. prestigiu, autoritate; credit, ascendent. 5. amestec; intrigă. 6. *(med.)* gripă.

influenzàle *adj. (med.)* gripal, care ţine de gripă.

influenzàre *vt.* 1. a exercita autoritate, a influenţa. 2. *(med.)* a îmbolnăvi de gripă, a face să răcească.

influenzàto *adj.* gripat, răcit.

influire I. *vi. (a)* 1. a influenţa; a acţiona. 2. a se interpune, a interveni (într-o chestiune nelegală). 3. *(despre ape)* a se vărsa. II. *vt.* a provoca, a cauza.

influsso *s.m.* 1. *(astron.)* influx; flux. 2. influenţă. 3. *(înv.)* contagiune. 4. *(rar; despre ape)* curgere într-o anumită direcţie.

infocaménto *s.m.* 1. aprindere; înroşire. 2. *(fig.)* înflăcărare.

infocàre I. *vt.* 1. a încălzi, a înroşi pînă la incandescenţă. *SIN. infiammare.* 2. *(fig.)* a înflăcăra. II. *vr.* 1. a se aprinde, a se îndrăgosti. 2. a se excita. 3. a se înfuria.

infocàto *adj.* 1. fierbinte; *ferro* ~ fier roşu; *sabbia ~-a* nisip fierbinte. 2. *(fig.)* de foc; *viso* ~ faţă roşie ca focul; ~ *d'ira* roşu de mînie; *clima* ~ atmosferă furtunoasă; *parole ~-e* cuvinte înflăcărate.

infoderàre I. *vt.* a căptuşi. II. *vr.* a se înfofoli.

infogliàre *vi., vr. (înv.)* a (se) înfrunzi.

infognàrsi *vr.* 1. a se înnămoli; a se îngloda. 2. *(fig.)* a se împotmoli; ~ *nei debiti* a se îngloda în datorii. *SIN. impantanarsi.*

infoltire *vi. (e), vt.* a (se) îndesi.

infondatézza *s.f.* neîntemeiere, nefundare (a unor argumente); falsitate.

infondàto *adj.* 1. neîntemeiat; fals. *SIN. falso.* 2. *(înv.)* afundat; scufundat.

infóndere *vt.* 1. a turna în, a turna peste. 2. *(fig.)* a insufla, a inspira; a trezi (idei, sentimente, forţă, curaj, voinţă). *SIN. destare, ispirare.* 3. *(înv.)* a inunda; a iriga. 4. *(înv.)* a îmbiba.

inforcàre I. *vt.* 1. a lua în furci. 2. a încăleca (un cal, o bicicletă). 3. a pune pe nas (ochelarii). 4. a înfige. 5. *(înv.)* a spînzura. II. *vi. (a)* 1. a se bifurca. 2. a chiuli (de la şcoală).

inforcàta *s.f.* cantitate de fîn prinsă în furcă.

inforcatùra *s.f.* 1. prinderea în furcă. 2. bifurcaţie; loc din care încep picioarele, cracii pantalonilor; loc pe un arbore de unde încep să se ramifice crengile. 3. lovitură dublă dată cu o singură piesă (la şah).

inforestiorare *vt., vr. v.* inforestierire (I).

inforestierire I. *vt., vr. (despre limbă, obiceiuri)* a (se) înstrăina. II. *vi.* a deveni străin.

informàle I. *adj.* 1. *(pict.)* non-figurativ. 2. neoficial. II. *s.m.* artă non-figurativă.

informare I. *vt.* 1. a da formă; a forma. 2. a imprima, a da formă; a da un anumit caracter; ~ *l'anima ai principi di giustizia* a-şi forma sufletul în spiritul dreptăţii. 3. a instrui; a învăţa. 4. a informa. 5. a pune pe calapod (o gheată, o pălărie). II. *vr.* 1. a lua forma după; *la pelle s'informa delle ossa* pielea ia forma oaselor. *SIN. adeguarsi.* 2. a se informa.

informativa *s.f.* scrisoare informativă/de răspuns.

informativo *adj.* 1. care informează, informativ; *processo* ~ anchetă; *indirizzo* ~ orientare informativă/de simplă instrucţie, nu de educaţie (în şcoală). 2. *(fil.)* care formează (dinăuntru); *virtù ~-a* potenţă, putere formatoare/care dă formă.

informàto *adj.* 1. informat, care deține multe informații. 2. *(fil.)* format dinăuntru; pătruns, inspirat; *legge ~-a alla verità* lege dictată/inspirată de adevăr. 3. format; *scarpa ~-a* gheată pusă pe calapod.

informatóre, -trice I. *s.m.* și *f.* 1. informator. *SIN. ispiratore.* 2. spion. 3. *(jur.)* judecător de instrucție. 4. redactor informațional. 5. militar însărcinat cu serviciul informațiilor. II. *adj.* care formează, care dă formă; care constituie principiul informator/constitutiv; *concetto ~* idee de bază/care orientează planul sau conținutul unei opere.

informazióne *s.f.* 1. informare. 2. informație; știre, veste. 3. *(jur.)* instrucție (la un proces). 4. document informator. 5. formă. 6. formare.

informe *adj.* 1. inform. 2. *(înv.)* diform, urît.

informicolàre *vt. v.* i n f o r m i c o l i r e **(I)**.

informicolimènto *s.m.* furnicătură.

informicolire I. *vt.* a furnica, a provoca furnicături. II. *vr.* a furnica, a avea furnicături; *mi si informicolisce la gamba* simt (am) furnicături în picior.

informità *s.f.* 1. *(rar)* lipsă de formă; caracter amorf. 2. deformație.

infornaciàre *vt.* a pune în cuptor.

infornaciàta *s.f.* 1. punere în cuptor. 2. cantitate (de cărămizi etc.) pusă în cuptor.

infornapàne *s.m.* lopată de introdus pîinea în cuptor.

infornàre I. *vt.* 1. a pune la copt (în cuptor). 2. *(ironic)* a mînca cu lăcomie, a înfuleca; *(dial.) domani infornal* poți s-aștepți mult și bine! II. *vr.* a băga în cuptor.

infornàta *s.f.* 1. punere/introducere în cuptor. 2. un cuptor plin cu pîine; ceea ce se poate coace o dată în cuptor. 3. *(glumeț, colectiv, despre persoane numite într-o funcție oarecare)* toți cei numiți la aceeași dată. 4. *(teatru)* sală plină de spectatori.

infornatóre *s.m.* cocător.

infornatrice *s.f. (met.)* mașină de încărcat; *~ di lingotti* macara pentru încărcarea lingourilor.

inforsàre I. *vt. (poetic)* a pune la îndoială. II. *vr.* a apărea nesigur/îndoielnic.

infortimènto *s.m.* 1. acrire (a laptelui etc.). 2. întărire; înviorare.

infortire I. *vt. (rar)* a întări, a da puteri. II. *vi. (e; despre lapte, brînză etc.)* a se acri. *SIN. inacetire, inasprire.*

infortunàrsi *vr.* a suferi un accident; *si è infortunato alla gamba* s-a rănit la picior.

infortunàto I. *adj. (înv.)* nenorocos; nenorocit, nefericit. II. *s.m., adj.* accidentat.

infortùnio, -ùni, *s.m.* 1. nenorocire. 2. accident (mai ales de circulație, de muncă). 3. *(mar.)* naufragiu; ciocnire; incendiu. *SIN. disastro.*

infortunistica *adj., f. (în expr.) legislazione ~-a* legislație privind accidentele de circulație/de muncă (statistică, legislație etc.).

inforzàre I. *vt.* a întări, a fortifica; *(fig.) ~ il fuoco* a înteți focul. II. *vi. (e)* 1. *(despre vin)* a se înăspri; a se acri, a se oțeti. 2. a deveni mai puternic, mai intens.

infoscàre *vi. (e), vr., vt.* 1. a (se) întuneca. 2. a (se) încetoșa. 3. a (se) întrista.

infoscamènto *s.m.* întunecare.

infossamènto *s.m.* 1. îngropare. 2. adîncire; înfundare. 3. scobire. 4. adîncitură; scobitură (de teren etc.).

infossàre I. *vt.* 1. *(despre grîne)* a pune în groapă, a îngropa. 2. *(rar)* a înmormînta. II. *vr.* 1. *(despre ochi, obraji)* a se înfunda, a se adînci (de slăbiciune). 2. a se înfige în pămînt.

infossàto *adj.* înfundat; scobit; *occhi ~-i* ochi duși în fundul capului; *guance ~-e* obraji scofîlciți/supți.

infra I. *prep. (poetic)* 1. *(cu sens modal, exprimînd îndoială)* între; *stare ~* a sta la îndoială. 2. în cuprinsul, înăuntrul; *~ terra* pe uscat, în interiorul uscatului. 3. *(cu sens temporal)* în timpul, cît durează. II. *adv.* sub, în josul (paginii), mai departe; *vedi ~* vezi mai jos.

infracidàre *vt., vr. (înv., reg.) v.* i n f r a d i c i a r e.

infracidire *vi. (e)* a se strica, a se putrezi.

infradiciàre I. *vt.* 1. a muia; a uda. 2. *(fig.)* a plictisi foarte mult. II. *vr.* 1. a se muia; a se uda. 2. *(despre fructe)* a putrezi, a se strica.

infradiciàta *s.f.* muiere, udare (de ploaie); *m'ha presa una ~* sînt ud leoarcă.

infradicinatùra *s.f.* 1. putrezire, stricare a fructelor. 2. muiere, udare (de ploaie).

infrăgnere *vt., vr. (înv.) v.* i n f r a n g e r e.

infraliménto *s.m. (lit.)* 1. slăbire. 2. fragilitate.

infralire I. *vt.* a slăbi, a debilita. II. *vi. (e)* a deveni fragil/plăpînd; a-și pierde vigoarea.

inframmettènte *adj.* care se interpune; intrigant; importun.

inframmettènza *s.f.* interpunere; amestec, imixtiune, ingerință inoportună.

inframméttere *vt., vr.* a (se) interpune, a (se) amesteca, a (se) introduce; *~ tempo* a lăsa să treacă un timp (între o acțiune și alta); *~-si nei fatti altrui* a se amesteca în treburile altuia.

inframmezzàre *vt. v.* i n t r a m e z z a r e.

infrancesàre *vt. (lit.), vr.* a (se) franțuzi, a suferi influența franceză.

infranchire *vt., vr. v.* s f r a n c h i r e.

infranciosàre *vt. (înv., glumeț) v.* i n f r a n c e s a r e.

infrăngere I. *vt.* 1. a rupe, a frînge. 2. a zdrobi, a strivi. 3. a viola, a călca (un pact). II. *vr.* a se rupe, a se frînge.

infrangibile *adj.* 1. care nu poate fi rupt, de nefrînt. 2. *(fig.)* inviolabil. 3. incasabil.

infrangiménto *s.m. (rar) v.* i n f r a z i o n e.

infrànto *part. tr.* de la i n f r a n g e r e.

infrappórre *vt. v.* f r a p p o r r e.

infrarósso *adj.* infraroșu.

infraseaménto *s.m.* 1. acoperire cu frunze sau cu crengi. 2. *(fig.)* înzorzonare.

infraseàre I. *vt.* 1. a acoperi cu frunze sau cu crengi. 2. a susține (plante agățătoare) cu crăci; *~ i bachi* a pune ramuri viermilor de mătase. 3. a complica, a înzorzona (ideile, vorbirea). 4. *(înv.)* a înfășura. II. *vr.* 1. a se ascunde printre ramuri, a se pitula. 2. a se încurca.

infrascàta *s.f.* adăpost, colibă de ramuri/de frunziș.

infrascatùra *s.f.* ramuri împletite.

infrasco *s.m.* ramură, cracă (pentru plante agățătoare).

infrasconàre *vt.* 1. a acoperi cu crăci. 2. *(fig.)* a înzorzona. 3. a butăși (plante).

infrascritto *adj.* de mai jos, notat/menționat mai jos; *io ~* eu subsemnatul.

infrasettimanàle *adj.* care cade în cursul săptămînii; *festività ~* zi de sărbătoare (în afara duminicii).

infrastruttùra *s.f.* infrastructură.

infrasuòno *s.m. (fiz.)* infrasunet.

infratàre *vr.* a se călugări.

infratire *vi. (e)* 1. *(despre viermi de mătase)* a nu se urca pe ramuri, a nu face gogoși. *SIN. invacchire.* 2. a nu mai conclude nimic; *scrittori che infratiscono* scriitori care nu mai creează nimic.

infratito *adj. (despre un scriitor)* care a scris o singură operă (prima și ultima).

infrattànto *adv. v.* frattanto.
infrattóre *s.m.* infractor.
infrazióne *s.f.* **1.** infracțiune; violare/călcare/nerespectare a legilor etc. **2.** *(med.)* fractură parțială.
infreddàccia *s.f. (fam.)* răceală.
infreddaggióne *s.f. (rar.)* răcire; răceală.
infreddàre I. *vt. (înv.)* a răci, a face să fie rece. **II.** *vi. (e)* a răci.
infreddàto *adj.* răcit.
infreddatùra *s.f.* guturai, răceală.
infreddolìre *vi. (e), vr.* a fi înfrigurat; a fi prins de frig.
infrenàbile *adj.* de neînfrînat; neascultător.
infrenamènto *s.m.* înfrînare; ~ *delle acque* zăgăzuirea apelor.
infrenàre *vt.* **1.** a pune în frîu. **2.** *(fig.)* a înfrîna.
infrenesìre I. *vt.* a provoca frenezie; a trezi o dorință frenetică. **II.** *vi. (e), vr.* a deveni frenetic.
infrequènte *adj. (rar)* nefrecvent; rar, neregulat. *SIN. raro, scarso.*
infrequènza *s.f.* lipsă de frecvență; neregularitate. *SIN. rarità, scarsità.*
infrigidiménto *s.m.* răcire.
infrigidìre I. *vt.* **1.** *(med.)* a provoca frigiditate. **2.** *(agr.)* a steriliza, a face neroditor. **3.** a înțepeni. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a deveni frigid. **2.** *(agron.)* a deveni infertil.
infrigno *adj. (înv.)* creț, zbîrcit.
infrolliménto *s.m.* **1.** frăgezire a cărnii. **2.** *(fig.)* vlăguire.
infrollìre I. *vt. (despre carne)* a frăgezi. **II.** *vi. (e), vr.* a slăbi, a se vlăgui; a-și pierde vigoarea. *SIN. indebolire, svigorire.*
infrollìto *adj.* **1.** frăgezit. **2.** macerat. **3.** *(fig.)* ramolit.
infrondàre I. *vt.* a acoperi, a îmbrăca cu frunze. **II.** *vr.* a înfrunzi.
infrondìre *vi. (e)* a înfrunzi.
infronzolàre *vt., vr.* a (se) împodobi, a (se) înzorzona.
infrunìto *adj. (înv.)* pofticios, nesătul, nestăpînit.
infruscàre *vt.* a ameți; a zăpăci.
infruttescènza *s.f. (bot., colectiv)* fructe provenind dintr-o inflorescență. *SIN. fruttescenza.*
infruttìfero *adj.* **1.** neroditor, steril. **2.** *(com.)* care nu fructifică.
infruttuosità *s.f.* neproductivitate.
infruttuóso *adj.* **1.** neproductiv; infructuos. **2.** inutil, dezavantajos.
infula *s.f.* **1.** *(ant.)* panglică sacră purtată pe frunte (de preoții romani), infula. **2.** *(bis.)* mitră (de episcop).
infume *adj.* fără fum.
infunàre *vt.* **1.** a lega cu funii. **2.** a potrivi sfoara/frînghia (la o unealtă).
infunàta *s.f. (rar)* mai multe lucruri legate cu aceeași funie; ~ *di prigionieri* grup de prizonieri (legați împreună).
infundìbulo *s.m.* **1.** obiect în formă de pîlnie. **2.** *(anat.)* infundibul (la creier). **3.** *(bot.)* floare în formă de pîlnie.
infunghìre *vi. (e)* **1.** a se mucegăi. **2.** *(despre lucrurile nefolositoare)* a se învechi. **3.** *(fig.)* a se lenevi (stînd mereu în casă). **4.** *(înv.)* a se supăra; a se înfuria.
infungìbile *adj. (jur.)* care nu poate fi substituit.
infungibilità *s.f. (jur.)* calitate a unui bun de a nu putea fi substituit.
infuóri *loc. adv. v.* fuori **(I)**.
infurbìre *vi. (e), vr.* a deveni șiret/viclean. *SIN. scaltrirsi, smaliziarsi.*
infurfantìre *vi. (e; rar)* a se ticăloși; a săvîrși ticăloșii.
infuriàre I. *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) înfuria, a (se) mînia. **2.** a (se) irita, a (se) întărîta. **II.** *vi. (e; despre război, molime)* a bîntui cu putere.
infuriàto *adj.* **1.** înfuriat, furios. **2.** *(rar)* grăbit.
infusìbile *adj.* nefuzibil, infuzibil.
infusióne *s.f.* **1.** infuzie. **2.** *(înv.)* fuziune.
infusìto *adj.* drept ca fusul.
infùso I. *part. tr.* de la infondere. **II.** *adj.* **1.** *(bis.)* transmis pe cale supranaturală, dat de la Dumnezeu; *(fam.) aver la scienza* ~*-a* a se pretinde savant. **2.** *(înv.)* stropit; udat, umed. **II.** *s.m. (farm.)* infuzie.
infusòrio, -òri, *s.m. (zool.)* infuzor.
infustìre *vt.* a da vigoare, a da tărie.
infustìto I. *adj. (despre o persoană)* care merge țeapăn/drept. **II.** *s.m.* durere reumatică, junghi.
infuturàre I. *vt. (lit.)* a face să trăiască în viitor; a prelungi în viitor. **II.** *vr.* a se eterniza, a se imortaliza; a se prelungi în viitor.
ingabbanàre *vt., vr.* a (se) înfășura (în haină, mantie halat).
ingabbiàre *vt.* **1.** a pune în colivie. **2.** a închide (într-un internat etc.). **3.** *(ironic)* a aresta, a băga la închisoare. **4.** *(mar.)* a construi scheletul unei corăbii.
ingabbiàta *s.f.* **1.** numărul de păsări dintr-o colivie. **2.** sistem de colivii (cu ajutorul cărora se prind păsările).
ingabbiatóre *s.m. (miner.)* muncitor la colivia minei.
ingabbiatùra *s.f.* schelet al unei construcții etc.
ingaggiamènto *s.m.* **1.** angajament; angajare. **2.** *(despre o frînghie)* încurcare.
ingaggiàre I. *vt.* **1.** a angaja. **2.** a înrola (soldați). **3.** a începe/a angaja o luptă. **4.** *(înv.)* a paria; a da un gaj. **5.** *(înv.)* a da în gaj. **II.** *vr. (despre o frînghie)* a se încurca.
ingaggiatóre *s.m.* cel care înrolează soldați.
ingàggio, -àggi, *s.m.* **1.** înrolare. **2.** angajament; angajare. **3.** gaj.
ingagliardiménto *s.m.* întărire, fortificare.
ingagliardìre *vt., vi. (e), vr.* a (se) întări, a (se) fortifica; a (se) înviora. *SIN. irrobustire.*
ingaglioffàre *vt., vr.* a (se) prosti; (a deveni) ridicol.
ingallazzìre *vi. (e), vr.* **1.** a se îngîmfa, a se înfumura, a se umfla în pene. **2.** a fi foarte vesel.
ingangheràre *vt.* a prinde în țiținî.
ingannàbile *adj.* **1.** ușor de înșelat. **2.** înșelător.
ingannaménto *s.m. (rar)* înșelăciune.
ingannàre I. *vt.* **1.** a induce în eroare, a înșela; *(fig.)* ~ *il tempo* a face să treacă timpul; a-și omorî timpul; ~ *la noia* a-și face de lucru; ~ *la gobba con un po' di ovatta* a abuza de buna-credință a cuiva. **2.** a dezamăgi. **3.** a amăgi, a păcăli. *SIN. imbrogliare.* **II.** *vr.* a se înșela; ~*-si a partito* a se înșela amarnic; ~*-si sul conto di qualcuno* a se înșela în privința cuiva.
ingannativo *adj. (rar)* înșelător.
ingannatóre, -trice *s.m.* și *f.* înșelător, cel care înșală; *(prov.) l'inganno va a casa dell'* ~, *sopra l'* ~ *casca l'inganni* cine sapă groapa altuia cade singur în ea.
ingannevole *adj.* înșelător, amăgitor; iluzoriu; fals.
ingànno *s.m.* **1.** înșelăciune; înșelătorie. *SIN. frode, imbroglio, raggiro; ricevere* ~ a suferi o nedreptate/o pagubă; *cadere in* ~ a se înșela; *trarre in* ~ a înșela. **2.** iluzie, amăgire. **3.** greșeală, eroare. **4.** orice chemare pentru vînat.
ingarabugliàre *vt., vr. (aproape înv.)* v. ingarbugliare.
ingarbugliaménto *s.m.* încurcătură; zăpăceală.

ingarbugliàre I. *vt.* a încurca, a învălmăşi, a amesteca; a zăpăci; ~ *una persona* a încurca/a păcăli pe cineva. II. *vr.* a se încurca; *parlando, mi sono ingarbugliato* vorbind, m-am încurcat.

ingarbuglióne, -óna *s.m.* şi *f.* 1. persoană care încurcă/care zăpăceşte (oamenii, lucrurile), încurcă-lume. 2. intrigant.

ingarbullàre *vt., vr. (înv.)* v. ingarbugliare.

ingarzullìre *vi. (e), vr. (fam.)* a prinde putere şi curaj.

ingattìre *vi. (e)* a se îndrăgosti.

ingavonàre *vr. (mar., despre o navă)* a se înclina puternic; a se răsturna.

ingegnàccio *s.m.* 1. spirit vioi, dar necultivat; talent. 2. persoană inteligentă, cam ciudată.

ingegnaménto *s.m.* iscusinţă; abilitate.

ingegnàre I. *vr.* 1. a încerca; a se sili, a se strădui. *SIN. adoperarsi, studiarsi.* 2. a folosi isteţimea/viclenia; a găsi expediente. *SIN. arrangiarsi, industriarsi.* 3. *(eufemistic)* a fura. II. *vt.* 1. a combina, a alcătui. 2. *(înv.)* a înşela, a amăgi.

ingegnère *s.m.* şi *f.* inginer; ~ *addetto alle ricerche* inginer cercetător; ~ *d'esercizio* inginer de exploatare.

ingegneria *s.f.* inginerie; *abilitarsi in* ~ a se califica în inginerie.

ingegnévole *adj.* 1. ingenios, deştept, isteţ, ager la minte. 2. viclean.

ingégno *s.m.* 1. minte, inteligenţă; ~ *poetico* talent, sensibilitate poetică; ~ *aguzzo* minte ascuţită; ~ *pieghevole* spirit versatil; *(uneori ironic) alzata d'* ~ idee inteligentă. 2. inteligenţă ascuţită; inventivitate; agerime. 3. viclenie; artificiu; expedient; *a* ~ prin înşelăciune. 4. înclinaţie. *SIN. cervello, intelligenza.* 5. temperament, fire. 6. instinct. 7. mecanism, dispozitiv; unealtă, maşină; ~ *della chiave* floarea cheii.

ingegnosità *s.f.* ingeniozitate; isteţime; dibăcie, iscusinţă.

ingegnóso *adj.* 1. ingenios; deştept, isteţ, ager; *(înv.) fuoco* ~ foc de artificii. 2. dibaci, abil. 3. harnic; *(prov.) il bisogno fa l'uomo* ~ nevoia învaţă pe om. 4. *(lit.)* de stil pompos/căutat. *SIN. concettoso.*

ingelosire I. *vt.* a face gelos. II. *vi. (e), vr.* a deveni gelos/bănuitor.

ingelosito *adj.* gelos; bănuitor.

ingeminàre *vt.* a repeta, a dubla.

ingemmàre I. *vt.* 1. a împodobi cu pietre preţioase. 2. *(fig.)* a împodobi, a înfrumuseţa. 3. *(bot.)* a înmuguri. II. *vr.* a se smălţui (cu flori etc.).

ingeneràre I. *vt.* 1. a genera, a naşte. 2. a produce, a cauza; a suscita, a trezi (în suflet). II. *vr.* a se naşte, a-şi avea originea; a se produce.

ingenerosità *s.f.* 1. lipsă de generozitate, egoism. *SIN. grettezza, meschinità.* 2. zgîrcenie. 3. meschinărie; josnicie.

ingeneróso *adj.* 1. lipsit de generozitate; egoist 2. avar, zgîrcit. 3. meschin; josnic.

ingènito *adj.* 1. înnăscut, firesc, natural; *per* ~ din fire. *SIN. connaturato.* 2. *(înv.)* nenăscut, necreat.

ingènte *adj. (lit.)* foarte mare, uriaş, gigantic.

ingentiliménto *s.m.* 1. înnobilare. *SIN. dirozzamento.* 2. şlefuire, cioplire.

ingentilìre I. *vt., vi. (e), vr.* 1. a (se) înnobila. *SIN. affinare* 2. a (se) renova. II. *vi. (e), vr.* a (se) înnobila, a (se) şlefui.; ~ *una pianta* a înnobila o plantă (prin cultivare, altoire etc.).

ingénua *s.f. (teatru)* ingenuă; *fare l'* ~ a) a juca rolul de ingenuă; b) a face pe naiva.

ingenuità *s.f.* 1. naivitate, inocenţă; ingenuitate. 2. sinceritate; candoare.

ingènuo I. *adj.* 1. ingenuu; inocent. 2. naiv, prostuţ; *fare l'* ~ a face pe prostul. 3. *(ist., la romani)* om liber (născut din părinţi liberi). II. *s.m. (teatru)* actor care joacă roluri de persoană tînără şi naivă.

ingerènza *s.f.* 1. amestec; ingerinţă. 2. participare (la un contract). 3. *(la pl.)* atribuţii, îndatoriri (de slugă).

ingeriménto *s.m.* 1. ingerare, înghiţire (de alimente). 2. ingerinţă, amestec.

ingerìre I. *vt.* 1. *(med.)* a ingera. *SIN. deglutire.* 2. a trezi, a face să se nască, a provoca. 3. *(înv.)* a introduce. II. *vr.* a se amesteca, a se vîrî, a se băga.

ingessàre *vt.* 1. a tencui cu ghips. 2. a murdări, a mînji cu ipsos. 3. a amesteca mustul cu ghips (pentru a-l limpezi). 4. a îngrăşa pămîntul cu compuşi de calciu. 5. *(med.)* a pune în ghips.

ingessàto *adj. (med.)* pus în ghips.

ingessatùra *s.f.* 1. tencuire cu ghips. 2. *(med.)* punere în ghips.

ingessìre *vi. (e; despre viermii de mătase bolnavi)* a se albi, a căpăta culoarea ghipsului.

ingestióne *s.f. (med.)* ingerare, înghiţire (de alimente).

ingèsto *adj. (înv.)* introdus, băgat.

inghebbiàre *vt.* a îndopa; a ghiftui.

inghiaiàre I. *vt.* a aşterne cu pietriş. II. *vi.* a se poticni, a se împiedica în pietriş.

inghiaiatùra *s.f.* aşternere de pietriş; pietruire.

inghiomellàre *vt.* a face ghem.

inghiottiménto *s.m.* 1. înghiţire; înghiţitură. 2. prăpastie.

inghiottìre *vt.* 1. a înghiţi; ~ *il pianto* a-şi înghiţi lacrimile. 2. a suporta, a tolera. 3. a consuma, a risipi, a cheltui (o avere). 4. a absorbi, a atrage.

inghiottitóio, -òi, *s.m.* 1. *(geol.)* gură/gaură care înghite apele. 2. *(înv.)* esofag.

inghiottonìre I. *vt.* a provoca lăcomia. II. *vi. (e), vr.* 1. a se lăcomi; a deveni lacom. 2. *(fig.)* a se îndrăgosti.

inghippo *s.m.* 1. înşelătorie, escrocherie; truc. 2. *(fig.)* aventură de dragoste.

inghirlandàre I. *vt.* 1. a ornamenta cu ghirlande. 2. a împodobi, a înfrumuseţa. 3. a înconjura; a împresura. 4. a umple cu vîrf (un pahar). 5. a lăuda peste măsură. II. *vr.* a se împodobi cu ghirlande.

inghirlandàto *adj.* împodobit cu ghirlande.

ingiallàre *vt., vi., vr. (înv.)* v. ingiallire.

ingialliménto *s.m.* îngălbenire.

ingiallìre I. *vt.* 1. a îngălbeni. 2. a face (părul) blond. II. *vi. (e)* 1. *(despre cereale)* a se coace, a se îngălbeni. 2. a se vesteji, a se ofili. III. *vr.* a se îngălbeni, a deveni/a se face galben.

ingigantìre I. *vt.* a mări; a exagera. II. *vi. (e), vr.* a lua forme gigantice; a deveni uriaş.

ingigliàre I. *vt.* a împodobi cu crini. II. *vr.* 1. a căpăta înfăţişare de crin. 2. a se împodobi cu crini. III. *vi.* a lua crinul drept stemă.

inginocchiaménto *s.m.* 1. îngenunchere. 2. umilire.

inginocchiàre I. *vr.* 1. a îngenunchea. 2. *(despre cai)* a se împiedica. II. *vt.* a îndoi, a curba, a bomba (zăbrele etc.).

inginocchiàta *s.f.* 1. îngenunchere; genuflexiune. 2. fereastră cu zăbrele bombate. 3. fereastră sprijinită pe două console.

inginocchiatóio *s.m. (bis.)* scăunel de îngenuncheat.

inginocchiatùra *s.f.* îndoitură asemănătoare flexiunii genunchiului; cot.

inginocchióni *adv.* în genunchi.

ingiocóndo *adj.* plicticos; neplăcut; trist.
ingioiàre *vt.* **1.** *(rar)* a împodobi cu pietre prețioase/cu nestemate. **2.** *(fig.)* a umple de bucurie.
ingioiellàre I. *vt.* **1.** a împodobi cu bijuterii. **2.** a scrie în stil prețios/ornat. **II.** *vr.* a se împodobi cu bijuterii.
ingiornalàre *vt. (com.)* a înregistra (într-un registru).
ingiovanìre *vt., vi.* a (re)întineri.
inglù *adv.* jos; în jos, acolo jos; în partea de jos; *lasciar correre l'acqua all'* ~ a lăsa lucrurile să se desfășoare de la sine.
ingiucchiménto *s.m.* prostire.
ingiucchìre *vt., vi. (e)* a (se) prosti.
ingiudicàto *adj.* **1.** nejudecat. **2.** nehotărît. **3.** neprecizat, nelămurit.
ingiùgnere *vt. (înv.)* *v.* i n g i u n g e r e.
ingiuneàre I. *vt.* a lega cu trestie; a acoperi cu trestie. **II.** *vr. (despre un cîmp)* a se acoperi cu trestie/cu papură.
ingiùngere *vt.* **1.** a impune; a porunci, a ordona, a comanda. *SIN. comandare, ordinare.* **2.** a încredința (o sarcină, o funcție). **3.** *(înv.)* a adăuga; a anexa; a include. **4.** *(înv.)* a surprinde, a sosi pe neașteptate. **5.** *(înv.)* a suspenda.
inglùnto *part. tr.* de la i n g i u n g e r e.
ingiunzióne *s.f.* injoncțiune; somație, ordin.
ingiùria *s.f.* **1.** insultă, ofensă, injurie. *SIN. affronto, insulto, oltraggio*; *fare* ~ a fi nedrept. **2.** pagubă, stricăciune (provocată de un fenomen natural). **3.** neplăcere (provocată de vîrstă). **4.** *(lit.)* violare a legii.
ingiuriàre I. *vt.* **1.** a insulta, a ofensa, a injura. **2.** a face o nedreptate. **3.** *(înv.)* a comite pagube/stricăciuni. **II.** *vr.* a se insulta reciproc.
ingiuriatóre, -trice *s.m.* și *f.* ofensator.
ingiurióso *adj.* **1.** insultător, injurios, ofensator. *SIN. oltraggioso.* **2.** *(înv.)* dăunător, păgubitor.
ingiustamènte *adv.* pe nedrept.
ingiustificàto *adj.* nejustificat. *SIN. immotivato, infondato.*
ingiustizia *s.f.* injustiție, nedreptate. *SIN. offesa, torto.*
ingiùsto I. *adj.* **1.** nedrept; injust, nemeritat. *SIN. iniquo.* **2.** nefundat, neîntemeiat. *SIN. illegittimo.* **II.** *s.m.* **1.** om nedrept/rău. **2.** nedreptate, acțiune nedreaptă.
inglése I. *adj.* englezesc; *scrittura* ~ un fel de scriere cursivă; *(muz.) corno* ~ oboi; *sale* ~ sare amară; *zuppa* ~ un fel de tort din pandișpan. **II.** *s.m.* și *f.* englez; *fare l'* ~ a face pe prostul. **III.** *s.m.* limba engleză.
inglesismo *s.m. (lingv.)* englezism.
inglobàre *vt. (rar)* a îngloba. *SIN. incorporare.*
inglorióso *adj.* **1.** lipsit de glorie, abscur. **2.** dezonorant. *SIN. ignominioso, vergognoso.*
ingluviatóre *s.m.* mîncăcios.
ingiùvie *s.f.* **1.** gușă (la păsări). **2.** lăcomie.
ingobbiàre *vt. (în ceramică)* a acoperi cu angobă.
ingóbbio *s.m. (în ceramică)* angobă, cuvertă.
ingobbìre *vi. (e), vr.* a se cocoșa.
ingobbito *adj.* cocoșat; aplecat; îndoit.
ingoffire I. *vt.* a face să pară ridicol; a face să pară stîngaci. **II.** *vr., vi. (e)* a deveni ridicol; a deveni stîngaci.
ingòffo *s.m. (înv.)* **1.** lovitură, ghiont. **2.** mituire; *dare l'* ~ a cumpăra tăcerea cuiva.
ingoiaménto *s.m.* înghițire; înghițitură.
ingoiàre *vt.* **1.** a înghiți cu lăcomie; *(fam.) il coccodrillo soffre a* ~ *un rospo* este greu să suporți un lucru neplăcut. **2.** a încasa/a suporta injurii. **3.** a devora; a distruge; a inunda. **4.** a citi pe nerăsuflate (o carte).
ingolfaménto *s.m.* **1.** formare a unui golf. **2.** înglodare, înfundare (în datorii). **3.** amestec într-o afacere. **4.** *(mec.)* gripare.
ingolfàre I. *vr.* **1.** *(despre mare)* a forma un golf. **2.** a înainta în largul mării. **3.** a se băga pînă în gît (într-o aventură, o afacere). **4.** a se îngloda/a se înfunda în datorii/necazuri. **II.** *vt.* **1.** a băga/a îngloba în datorii/greutăți. **2.** *(mec.; despre motor.)* a se gripa.
ingolfàre *vt.* **1.** a înghiți cu lăcomie. *SIN. ingoiare, ingozzare, trangugiare.* **2.** *(despre mare)* a absorbi, a atrage (în adînc); a distruge.
ingolosìre I. *vt.* a trezi lăcomia. **II.** *vi. (e), vr.* a se lăcomi.
ingombraménto *s.m. (lit.)* **1.** îngrămădire, îmbulzeală. **2.** piedică.
ingombrànte *adj.* prea mare, care ocupa prea mult spațiu; incomodant.
ingombràre *vt.* **1.** a ocupa mult loc, a deranja, a împiedica; ~ *la vista* a acoperi vederea, a nu lăsa loc să se vadă; *(muz.)* ~ *un testo di note* a umple (exagerat) un text cu semne. **2.** *(înv.)* a confisca.
ingómbro I. *adj. (despre un loc, o odaie etc.)* îngrămădit; *(ferov.) linea* ~*-a* linie ocupată (pe care nu se poate trece); *mente* ~*-a* minte preocupată. **II.** *s.m.* **1.** piedică, obstacol. *SIN. impaccio, ostacolo, impedimento.* **2.** grămadă de lucruri în drum; *far* ~, *esser d'* ~ a sta în drum, a fi o piedică. **3.** dezordine; *dare* ~ a produce dezordine. **4.** *(ferov.)* gabarit.
ingommàre I. *vt.* **1.** a unge (cu clei, cu gumă arabică). **2.** a lipi (cu clei etc.). *SIN. incollare.* **II.** *vr.* a (se) încleia.
ingordigia *s.f.* lăcomie, aviditate. *SIN. voracità.*
ingórdo *adj.* **1.** lacom, nesătul; vorace. **2.** *(fig.)* avid, nesățios. *SIN. avido.* **3.** *(despre o moară)* care macină repede și prost.
ingorgaménto *s.m.* **1.** vîrtej, bulboană; ochi. **2.** *(mec.)* astupare, obturare (a unei țevi, a unui mecanism). **3.** *(mec.)* aglomerare de materii străine (care împiedică o funcționare regulată). **4.** *(med.)* inflamare; colectare (de puroi etc.).
ingorgàre I. *vr., vi. (e)* **1.** a (se) învîrteji. **2.** *(despre țevi, canale)* a (se) astupa. **3.** *(med., despre o glandă)* a se inflama; *(despre un abces)* a colecta, a coace. **4.** *(despre circulație)* a se bloca. **II.** *vt.* a astupa.
ingorgiàre *vt.* a trage pe gît, a înghiți.
ingórgo, *-òrghi, s.m.* **1.** vîrtej, bulboană; ochi. **2.** astupare. **3.** *(med.)* aflux; inflamație. **4.** blocaj de circulație.
ingovernàbile *adj.* care nu poate fi guvernat.
ingozzàre I. *vt.* **1.** a pune în gușă, a îndopa. *SIN. ingollare, ingurgitare, trangugiare.* **2.** *(depr.)* a înghiți forțat; *(fig.)* ~ *il cappello* a înfunda pălăria pe ochi. **3.** a tolera, a suporta, a înghiți. **II.** *vr.* a se îndopa.
ingozzàta *s.f.* lovitură dată în pălărie (spre a o înfunda).
ingozzatùra *s.f.* **1.** înghițitură. **2.** *(vet.)* astupare a esofagului. **3.** înfundare a pălăriei (cu mîna) peste ochi.
ingraciliìre *vt., vi. (e), vr.* a face să devină gingaș/delicat; a deveni gingaș/delicat.
ingracilìto *adj.* plăpînd, slab.
ingranàggio, *-àggi, s.m.* angrenaj; *ferrovia a* ~ cale ferată cu cremalieră.
ingranaménto *s.m. (mec.)* **1.** angrenare, îmbucare. **2.** gripaj.
ingranàre I. *vt.* **1.** *(mec.)* a angrena (roțile dințate). **2.**

a gripa. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se angrena, a se îmbuca. **2.** *(fig., fam.)* a se pricepe, a se interesa de; *non ingrana allo studio* nu-i stă mintea la învățătură. **3.** a se încălzi (frecîndu-și palmele una de alta).

ingranchire *vt., vi. (e)* a înțepeni, a amorți.

ingrandiménto *s.m.* **1.** mărire; creștere, amplificare. **2.** exagerare. **3.** fotografie mărită; *macchina d' ~* aparat de mărit fotografii.

ingrandire I. *vt.* **1.** a mări, a crește. **2.** a exagera, a umfla. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a crește (în înălțime). **2.** a deveni mare/puternic/bogat, a se mări.

ingranditóre *s.m. (foto.)* aparat de mărit.

ingrassabúe *s.m. invar. (bot.)* mărăriche *(Crysantemum segetum)*.

ingrassàggio *s.m. (auto.)* gresaj.

ingrassaménto *s.m.* **1.** îngrășare. **2.** îngrășământ.

ingrassamànzo *s.m. v.* ingrassabue.

ingrassàre I. *vt.* **1.** a îngrășa; *andare a ~ cavoli* a muri; *l'occhio del padrone ingrassa il cavallo* ochiul stăpînului îngrașă calul. **2.** *(agr.)* a îngrășa pămîntul. **3.** *(mec.)* a unge cu grăsime, a gresa. **II.** *vi. (e)* a se îngrășa; *~ alle spalle altrui* a se îmbogăți pe spinarea altuia; *~ del male altrui* a profita de pe urma altuia; a se îmbogăți. **III.** *vr. (reg.)* a se îngrășa.

ingrassatóre *s.m. (mec.)* **1.** muncitor care gresează. **2.** gresor, ungător *(aparat)*.

ingràsso *s.m.* **1.** îngrășare; *animali da ~* vite de îngrășat (pentru carne). **2.** îngrășământ, fertilizant. *SIN. letame, concime.*

ingrassuecchiàre *vi. (e)* a se îngrășa treptat.

ingraticciàre I. *vt.* a înconjura cu gratii; a pune gratii/zăbrele. **II.** *vr. (despre păr)* a se încîlci; a se ciufuli.

ingraticciàta *s.f.* zăbrele, gratii; grilaj.

ingraticolaménto *s.m.* zăbrelire, îngrădire.

ingraticolàre *vt.* a închide cu gratii, a pune zăbrele (de lemn, de fier).

ingraticolàta *s.f.* **1.** boltă (pentru plante). **2.** pătrățele (pe hîrtie).

ingraticolàto *s.m.* zăbrele, gratii.

ingraticolatùra *s.f.* zăbrelire, închidere cu gratii.

ingratitùdine *s.f.* ingratitudine, nerecunoștință.

ingràto I. *adj., s.m.* ingrat, nerecunoscător. **II.** *adj.* neplăcut, dezagreabil; *terreno ~* pămînt arid; *studi ~-i* studii în van/zadarnice.

ingravescènte *adj. (despre o boală)* care se înrăutățește; galopant.

ingravidàre I. *vt.* a face ca o femeie să rămînă însărcinată. **II.** *vi. (e), vr.* a deveni gravidă.

ingraziàrsi *vr.* a intra în grațiile cuiva, a obține bunăvoința cuiva. *SIN. propiziarsi.*

ingrazionirsi *vr. v.* ingraziarsi.

ingrecàre *vi. (e) (înv.)* a se îngîmfa, a deveni mîndru.

ingrediènte *s.m.* ingredient.

ingrèsso *s.m.* **1.** intrare; *biglietto d' ~* bilet de intrare (într-un muzeu, teatru etc.). **2.** vestibul. **3.** începutul unui fenomen periodic; *all' ~ dell'estate* la începutul verii.

ingrillandàre *vt., vr. (poetic) v.* inghirlandare.

ingrinzire *vt., vi. (e), vr.* a (se) zbîrci, a (se) încreți.

ingrognàre *vi. v.* ingrugnare.

ingrommàre *vt., vi. (e), vr.* a face să prindă coajă/crustă.

ingroppàre *vt.* **1.** a face nod. **2.** a purta pe crupă.

ingrossaménto *s.m.* îngroșare; mărire; umflare.

ingrossàre I. *vt.* a îngroșa; a mări, a spori; *~ la voce* a îngroșa glasul; *~ la coscienza* a nu avea scrupule. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** *(despre o femeie)* **a)** a deveni gravidă; **b)** a înainta în sarcină. **2.** *(despre respirație)* a deveni greoaie. **3.** a se mînia, a se supăra. **4.** *(despre ape)* a se umfla. **5.** *(despre limbă)* a se încleia, a se împletici (mai ales la beți). **6.** *(despre ochi)* a deveni miopi. **7.** *(despre auz)* a se slăbi. **8.** *(despre minte)* a se prosti, a deveni obtuză. **9.** *(despre memorie)* a slăbi. **10.** a se încăpățîna.

ingrossatùra *s.f.* **1.** îngroșare, umflare. **2.** grosime.

ingròsso *(în expr.) all' ~* **a)** cu ridicată; **b)** în mod aproximativ, în general.

ingrottàre *vt.* **1.** a adăposti într-o peșteră/într-o grotă. **2.** a ascunde.

ingròtto *adj. (înv.)* bolnav, prăpădit.

ingrugnàre *vi. (e; fam.)* a se încrunta, a se bosumfla.

ingrugnatùra *s.f.* încruntare; încruntătură.

ingrugnire *vi. v.* ingrugnare.

ingrugnito *adj.* încruntat, bosumflat.

ingrugnitùra *s.f. v.* ingrugnatura.

ingrullire *vi. (e), vt.* **1.** a (se) prosti, a (se) zăpăci. **2.** a înnebuni, a-și ieși din minți.

ingruppàre *vt.* a grupa.

inguadàbile *adj. (despre o apă)* care nu poate fi trecută prin vad.

ingualàre I. *vt. (fam.)* a băga în bucluc, a provoca (cuiva) necazuri. **II.** *vr. (fam.)* a se băga în încurcătură, a se vîri în nenorocire, a avea un bucluc.

ingualnàre *vt.* **1.** a băga în teacă (spada). **2.** a închide, a băga în toc. **3.** a-și trage ciorapii.

ingualcibile *adj.* nesifonabil.

ingualdrappàre *vt. (rar, ist.)* a acoperi calul cu vaitrap (de ceremonie).

inguantàre *vt., (rar) vr.* a (se) înmănușa; a(-și) pune mănuși.

inguaribile *adj.* **1.** nevindecabil, incurabil. *SIN. insanabile.* **2.** incorigibil.

inguinàia *s.f. (înv.) v.* anguinaia.

inguinàle *adj. (med.)* inguinal; *ernia ~* hernie inguinală.

inguine *s.m. (anat.)* vintre; pîntec.

inguistàra *s.f. (înv.) v.* anguistara.

ingurgitaménto *s.m.* îngurgitare, înghițire.

ingurgitàre *vt.* a înghiți cu lăcomie, a îngurgita. *SIN. ingollare, ingozzare.*

inia *s.f. (iht.)* delfin-de-fluviu *(Delphinus fluviatilis, Inia amazonica)*.

inibìre *vt.* **1.** a opri, a interzice. **2.** *(jur.)* a prohibi. **3.** *(med.)* a inhiba.

inibitória *s.f.* **1.** *(jur.)* decret/ordonanță de interzicere. **2.** revocare a executării unei sentințe. **3.** inhibiție.

inibitòrio, *-òri, adj.* **1.** inhibitor. **2.** prohibitiv.

inibizióne *s.f.* **1.** *(jur.)* interzicere, oprire, prohibiție. **2.** *(psih.)* inhibiție.

inidoneità *s.f.* nepotrivire (pentru o funcție etc.), inaptitudine; incapacitate, nepricepere. *SIN. incapacità.*

inidòneo *adj.* nepotrivit, neindicat; inapt.

iniettàre *vt., vr.* a (se) injecta.

iniettàto *adj.* **1.** injectat; *occhi ~-i* ochi injectați. **2.** furios, excitat.

iniettóre *s.m.* **1.** injector. **2.** seringă.

inizióne *s.f.* injectare; injecție.

inimicàre I. *vt.* **1.** a face dușman (pe cineva). **2.** a trata ca pe un dușman. **II.** *vr.* **1.** a se învrăjbi, a deveni dușman; *s'è inimicato con i parenti* s-a învrăjbit cu rudele. **2.** a-și face dușman pe cineva; *si è inimicato il direttore* și l-a făcut dușman pe director. *SIN. guastarsi.*

inimicízia *s.f.* **1.** dușmănie, vrăjmășie; aversiune; ostilitate; ură, antipatie. **2.** *(fig., rar)* incompatibilitate (între obiecte, lucruri).

inimìco, *-ìci, adj., s.m. (lit.) v.* nemico.

inimitàbile *adj.* **1.** inimitabil. **2.** dăunător, de neurmat.
inimitàto *adj. (rar)* neimitat.
inimmaginàbile *adj. (rar)* inimaginabil.
ininteligènza *s.f.* lipsă de inteligenţă.
ininteligìbile *adj.* ininteligibil.
ininteligibilità *s.f.* însuşirea de a fi ininteligibil.
ininterrótto *adj.* neîntrerupt, continuu.
iniquità *s.f.* **1.** nedreptate, nelegiuire. *SIN. ingiustizia.* **2.** răutate, josnicie.
iniquitóso *adj. (înv.)* *v.* nequitoso.
iníquo I. *adj.* **1.** nedrept. **2.** rău; nelegiuit, infam, josnic. **3.** foarte prost, de proastă calitate; *romanzo ~* roman prost. **II.** *s.m.* om nelegiuit.
inire *vt. (defectiv, numai la inf. şi part.) (jur.)* a începe, a iniţia (un proces etc.).
iniziàle I. *adj.* iniţial; *stipendio ~* salariu iniţial. **II.** *s.f.* iniţială.
inizialménte *adv.* iniţial, la început.
iniziaménto *s.m. (lit.)* **1.** începere. **2.** iniţiere. **3.** *(la pl.)* primele începuturi.
iniziàre I. *vt.* **1.** a începe. **2.** *(bis.)* a iniţia. **3.** *(fig.)* a instrui, a iniţia. *SIN. avviare.* **II.** *vi. (e), vr.* a începe; *oggi iniziano i corsi* azi încep cursurile.
iniziàrio, -àri, *adj. (rar)* începător, care ţine de început.
iniziàtico, -àtici, 1. *ădj.* care ţine de iniţiere; *riti ~-i* ritualuri care se săvîrşesc cu prilejul unei iniţieri religioase. **2.** obscur pentru neiniţiaţi; *(fig.) linguaggio ~* exprimare preţioasă/ininteligibilă.
iniziativa *s.f.* iniţiativă.
iniziativo *adj. (rar)* care începe/care constituie începutul; începător, iniţial.
iniziàto *s.m.* **1.** *(bis.)* iniţiat. **2.** *(fig.)* cunoscător.
iniziatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* iniţiator; promotor.
iniziazióne *s.f.* iniţiere.
inizio, -izi *s.m.* **1.** început; *all' ~* la început. *SIN. principio.* **2.** fază iniţială: *SIN. avviamento.*
innacquàre *vt. (rar)* **1.** auda, a stropi. **2.** a amesteca (vinul cu apa); a dilua. **3.** *(înv.)* a inunda.
innaffiaménto *s.m.* stropire.
innaffiàre *vt.* **1.** a stropi; a uda. **2.** a iriga.
innaffiatóio *s.m.* stropitoare.
innaffiatrice *s.f.* stropitoare mecanică.
innàffio *s.m. (înv.)* stropire.
innalzaménto *s.m.* înălţare, ridicare.
innalzàre I. *vt.* **1.** a înălţa; a ridica. **2.** a ridica în grad. **3.** a ridica (ca tonalitate) etc.; *~ la voce*/a ridica glasul. **II.** *vr.* **1.** a se înălţa, a se ridica, *SIN. salire.* **2.** a se impune, a oprima. **3.** a se înfumura cu propria putere; a face pe grozavul.
innamoraménto *s.m.* îndrăgostire.
innamoràre I. *vt.* **1.** a trezi/a aprinde/a inspira dragoste. **2.** a în cînta, a fermeca. **3.** a dori. **4.** a înflăcăra. **II.** *vr., vi. (e)* a se îndrăgosti. *SIN. invaghirsi.*
innamoràto *s.m.* îndrăgostit; *~ cotto/fradicio/sino all'ossa* îndrăgostit lulea/pînă peste urechi.
innanellàre *vt.* v. inanellare.
innànte *adv. (înv.)* *v.* innanzi[1].
innànti *adv. (înv.)* *v.* innanzi[1].
innànzi[1] *prep., adv.* **I.** *(cu sens temporal)* **1.** înainte; *~ l'alba* înaintea zorilor; *molti mesi ~* cu multe luni înainte; *~ tutto* înainte de toate; *per l' ~* înainte, pe vremuri. **2.** mai tîrziu, mai departe; *da quel giorno ~* începînd din acea zi; *d'ora ~* de acum înainte; *tirare ~* a merge mai departe, a continua un drum/o acţiune. **II.** *(cu sens local)* înaintea, în faţa; *~ a me* în faţa mea. **III.** *(cu sens modal).* **1.** faţă de, în comparaţie. **2.** în plus, mai nult; *sapere più ~* a şti mai departe. **3.** mai curînd; *~ che* mai curînd decît.
innànzi[2] *s.m. (dial.)* **1.** model; exemplar care serveşte drept model. **2.** precedent, caz care serveşte drept model.
innàrio, -àri, *s.m.* culegere/carte de imnuri bisericeşti.
innarràre *vt. v.* inarrare.
innaspàre *vt., vi. v.* annaspare.
innatismo *s.m. (fil.)* doctrina ideilor înnăscute.
innàto *adj.* înnăscut, nativ; congenital; instinctiv; *idee ~-e* idei înnăscute.
innaturàle *adj.* **1.** nenatural, nefiresc. **2.** curios, straniu.
innaturàrsi *vr.* a se identifica cu.
innegàbile *adj.* de netăgăduit.
inneggiaménto *s.m.* preamărire, proslăvire, lăudare.
inneggiàre I. *vt. (rar)* a compune/a cînta imnuri. **II.** *vi. (a; construit cu prep. a)* **1.** a sărbători, a preamări, a proslăvi. **2.** a adula, a linguşi.
inneggiatóre *s.m.* glorificator.
innervàre I. *vi. (a)* **1.** a prinde puteri/vigoare, a deveni voinic. **2.** *(bot., despre frunze)* a forma nervuri. **II.** *vr. (anat., despre nervi)* a se distribui (într-un organ).
innervazióne *s.f. (anat.)* inervaţie.
innervosìre *vt., vi. (e), vr.* a (se) enerva.
innescaménto *s.m. (tehn., mil.)* amorsare.
innescàre *vt.* **1.** *(mil.)* a pune fitilul (la o armă). **2.** *(mec.)* a pregăti, a face (focul în cuptor, vaporii în cazan etc.).
innéscho, -èschi, *s.m.* capsă; detonant; stupilă, fitil de tun.
innestaménto *s.m.* **1.** altoire. **2.** unire, lipire. **3.** *(fig.)* inserare, introducere.
innestàre I. *vt.* **1.** a altoi; *~ il vaiuolo* a vaccina, a inocula. **2.** a uni, a lipi, a adapta prin introducere (o canulă la un tub). **3.** a pune, a introduce. **4.** *(mec., auto.)* a cupla, a ambreia. **II.** *vr.* a se lega, a se prinde de; *il viale innesta sulla strada principale* bulevardul se leagă de strada principală; *le sue idee si innestano nella tradizione medioevale* ideile lui se leagă de tradiţia medievală.
innestatóio *s.m.* cuţit/briceag de altoit.
innestatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care altoieşte, altoitor.
innestatùra *s.f.* **1.** altoire. **2.** altoi. **3.** vaccinare, vaccin. **4.** *(chir.)* grefă; *l' ~ della cornea* grefa corneei. **5.** *(chir.)* implantare. **6.** *(auto.)* ambreiaj. **7.** *(electr.)* priză de curent. **8.** *(mec., în expr.) ~ a denti* angrenare, îmbinare; *(auto.)* ambreiaj; *(electr.)* cuplaj.
innevaménto *s.m.* înzăpezire.
innevàre *vt., vr.* a (se) înzăpezi.
innevàto *adj.* înzăpezit.
inno *s.m.* imn; *sciogliere un ~* a înălţa un imn.
innocentàre *vt.* a declara inocent/nevinovat.
innocènte I. *adj.* **1.** inocent, nevinovat. **2.** simplu, naiv. **3.** nevătămător. **II.** *s.m.* copil; *gli ~-i* spital/azil de copii găsiţi; *(rel.) la strage degli ~-i* uciderea pruncilor.
innocentino *s.m.* copil crescut într-un azil.
innocènza *s.f.* **1.** inocenţă, nevinovăţie. **2.** simplitate, naivitate. **3.** *(fig.)* copilărie. **4.** *(fig., lit.)* claritate, limpezime.
innocìvo *adj. (înv.)* nevătămător, nepericulos; inofensiv.
innocuità *s.f. (rar)* caracter inofensiv.
innócuo *adj.* nevătămător, nepericulos; inofensiv.
innodìa *s.f. (colectiv)* imnuri liturgice.

innografìa *s.f.* **1.** compunere de imnuri. **2.** culegere de imnuri.
innògrafo *s.m.* autor de imnuri.
innoltràre *vt., vr. v.* inoltrare.
innominàbile *adj.* infam, josnic.
innominàto *adj.* nenumit, anonim.
innostràrsi *vr. (înv.)* a se face/a deveni de-ai noştri, a ni se alătura nouă.
innostràre *vt., vi., vr. v.* inostrare.
innovaménto *s.m.* **1.** inovare; înnoire; reformare. **2.** inovaţie (în producţie).
innovàre I. *vt.* a inova; a înnoi, a reforma. *SIN. riformare.* **II.** *vi. (rar)* a se reînnoi, luînd o altă înfăţişare.
innovatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** inovator (în producţie). **2.** înnoitor. *SIN. riformatore.* **3.** înnoire, reînnoire.
innovellàre *vt. (înv.)* a reînnoi.
innumeràbile *adj.* nenumărat, în număr infinit.
innumerabilità *s.f.* cantitate fără număr.
innùmere *adj. (mai ales la pl.)* nenumărat, fără număr; *i tuoi ~-i meriti* nenumăratele tale merite.
innumerévole *adj.* nenumărat, infinit.
innùmero *adj. (rar) v.* innumere.
-ìno *suf. diminutival (în expr., fam.) un posticino proprio ~* un locşor cu adevărat mititel.
inobbediènte *adj.* neascultător, nesupus.
inobbedièn̂za *s.f.* neascultare, nesupunere.
inobliàbile *adj. (lit.)* de neuitat.
inocchiàre *vt. (agr.)* a altoi „în ochi".
inoccultàbile *adj.* de neascuns, de netăinuit.
inoccupàto *adj.* neocupat, liber.
inoculàre *vt.* **1.** *(înv., agr.)* a altoi „în ochi". **2.** *(med.)* a inocula.
inoculazióne *s.f.* **1.** inoculare. **2.** insinuare de principii, mai ales negative.
inodorífero *adj.* nemirositor.
inodóro *adj.* inodor.
inoffensìbile *adj. (lit.)* inofensiv; invulnerabil.
inoffensìvo *adj.* inofensiv; blînd. *SIN. innocuo.*
inofféso *adj.* neatins; nevătămat.
inofficiosità *s.f.* lipsă de politeţe; lipsă de amabilitate.
inofficióso *adj.* **1.** nepoliticos; neglijent, neoficios. **2.** *(despre un testament)* fals, neautentic; fără valoare; *donazione ~-a* donaţie în dauna unui moştenitor legal.
inoliaménto *s.m.* ungere cu ulei.
inoliàre *vt.* **1.** a prepara cu untdelemn. **2.** *(mec.)* a unge cu ulei, a uleia. **3.** *(bis.)* a da sfîntul mir.
inoltràre I. *vr.* **1.** a înainta. **2.** *(fig.)* a merge prea departe, a întrece măsura. **3.** a se adînci (în studiu, într-o carte). **4.** a progresa. **II.** *vt.* a înainta, a depune (o cerere, o reclamaţie); a prezenta.
inoltràto *adj.* înaintat (în timp); *a notte ~-a* în toiul nopţii; *a giorno ~* în plină zi; *~ negli anni* înaintat în vîrstă.
inóltre *adv.* pe lîngă aceasta, afară de aceasta; ba mai mult încă.
inóltro *s.m. (adm.)* **1.** înaintare, prezentare (a unei hîrtii, a unui act.). **2.** expediere (a unei hîrtii etc.).
inombràre *vt., vr. (poetic)* a (se) acoperi cu umbră, a (se) umbri; a (se) întuneca.
inondaménto *s.m. (fig.)* inundare; inundaţie.
inondàre *vt.* **1.** a inunda. **2.** *(fig.)* a invada. **3.** a iriga.
inondàto I. *adj.* inundat. **II.** *s.m.* sinistrat (prin inundaţie).
inondazióne *s.f.* **1.** inundaţie, revărsare. *SIN. allagamento.* **2.** invazie, cotropire. **3.** *(com.)* invazie, abundenţă (de produse comerciale).
inonestà *s.f. (lit.)* necinste; dezonoare.
inonèsto *adj. (lit.)* necinstit, neonest.
inonoràto *adj.* lipsit de onoruri; lipsit de glorie; *(rel.)* cel care nu respectă o lege/o morală.
inope, inòpe *adj. (rar, lit.)* sărac.
inoperànte *adj.* inoperant.
inoperosità *s.f.* inactivitate; lenevie.
inoperòso *adj.* **1.** inactiv; leneş; *tempo ~* timp mort. *SIN. inerte.* **2.** *(despre o sumă de bani)* care nu fructifică.
inópia *s.f. (lit.)* sărăcie, lipsuri, nevoi.
inopinàbile *adj.* **1.** de neprevăzut, de negîndit; de neînchipuit. *SIN. impensabile, imprevedibile.* **2.** *(înv.)* de neînvins.
inopinàto *adj.* inopinat, neaşteptat, neprevăzut.
inopportunità *s.f.* inoportunitate.
inopportúno *adj.* inoportun, nepotrivit. *SIN. intempestivo.*
inoppugnàbile *adj.* de neatacat; de netăgăduit, incontestabil. *SIN. certo, evidente.*
inoppugnabilità *s.f.* **1.** faptul/însuşirea de a fi inatacabil. **2.** *(jur.)* neopozabilitate.
inoràre *vt. (lit.)* a auri.
inordinànza *s.f.* dezordine, zăpăceală.
inordinàto *adj.* **1.** dezordonat; zăpăcit. **2.** confuz.
inorecchìto *adj.* cu urechile ciulite; atent.
inorgànico *adj.* **1.** neorganic, anorganic. **2.** incoerent.
inorgoglìre I. *vt.* a face orgolios/mîndru. *SIN. insuperbire.* **II.** *vi. (e), vr.* a se mîndri, a se împăuna.
inornàto *adj. (rar)* neîmpodobit, fără ornamente.
inorpellaménto *s.m.* **1.** împodobire cu fluturi. **2.** găteală de prost gust/cu podoabe false/cu tinichele. **3.** împodobire de prost gust.
inorlàre *vt., vr.* **1.** a (se) împodobi cu zorzoane. **2.** *(fig.)* a (se) acoperi cu podoabe false/cu tinichele. **3.** a (se) împodobi pentru a ascunde ceva vederii.
inorpellatùra *s.f.* **1.** împodobire cu zorzoane. **2.** *(fig.)* acoperire, ascundere, camuflare. **3.** *(colectiv)* zorzoane (cu care te împodobeşti); *(depr.)* tinichea, tinichele.
inorridìre *vt., vi. (e)* **1.** a (se) îngrozi, a (se) speria. *SIN. raccapricciare, spaventare.* **2.** a (se) zburli.
inorridìto *adj.* speriat; îngrozit; înspăimîntat.
inosàbile *adj. (despre o acţiune, un lucru)* de neîndrăznit; pe care nu îndrăzneşti să-l faci; *osare l' ~* a îndrăzni să faci imposibilul.
inospitàle *adj.* inospitalier, neprimitor.
inospitalità *s.f.* lipsă de ospitalitate.
inóspite *adj.* inospitalier, neprimitor; sălbatic.
inossàre *vi. (e)* **1.** a se osifica. **2.** *(despre dinţii copiilor)* a ieşi, a apărea.
inosservàbile *adj.* **1.** inobservabil; insignifiant. **2.** *(despre legi, ordine)* de nerespectat.
inosservànte *adj.* care nu practică (un cult religios); care nu respectă o lege/o morală.
inosservànza *s.f.* **1.** nerespectare/neglijare a legilor/a unui cult etc. **2.** neîndeplinire a unei obligaţii etc. *SIN. inadempienza, trasgressione.* **3.** neglijenţă; neîngrijire.
inosservàto *adj.* **1.** neobservat. **2.** *(despre o lege)* nerespectat, neîndeplinit.
inossidàbile *adj.* inoxidabil.
inostràre I. *vt. (poetic)* **1.** a împodobi cu purpură; *~ il capo* a primi demnitatea de cardinal, a primi pălăria de cardinal. **2.** a împodobi ostentativ, a încărca. **II.** *vi. (e), vr.* a se împurpura, a se înroşi.
inottusìre *vt., vi. (a)* a face să devină obtuz; a deveni obtuz.
inquadraménto *s.m. (mai ales mil.)* încadrare.

inquadrâre I. *vt.* 1. a înrăma. 2. a încadra. 3. *(rar)* a împărți în pătrățele etc. 4. *(foto., cinema.)* a pune în cadru. 5. a organiza. 6. *(mil.)* a dispune trupele într-o ordine. II. *vi.* a se încadra într-un peisaj/ într-o ordine/realitate.

inquadratùra *s.f.* 1. înrămare. 2. *(cinema.)* încadrare, punere în cadru. 3. *(cinema.)* scenă filmată, cadru filmat.

inqualificeàbile *adj.* incalificabil; nedemn, de dispreţuit; josnic.

inquànto *adv. v.* guanto².

inquartâre *vt.* 1. *(herald.)* a insera o culoare nouă între cele patru părți ale unei steme. 2. *(agr.)* a face a patra arătură. 3. *(mar.)* a apropia un vas de ţărm cu patru otgoane.

inquartàta *s.f.* cuartă (la scrimă).

inquietânte *adj.* neliniștitor, îngrijorător, alarmant; tulburător.

inquietâre *vt., vr.* 1. a (se) neliniști, a (se) preocupa. *SIN. impensierire, preoccupare.* 2. a (se) tulbura; a (se) îngrijora; a (se) irita.

inquietézza *s.f.* 1. neliniște; tulburare; grijă. 2. *(dial.)* *supărare,* mînie.

inquièto *adj.* 1. neliniștit, preocupat; îngrijorat; tulburat. *SIN. impensierito, turbato.* 2. supărat, mîniat; *essere ~ con* a fi supărat pe cineva. 3. *(despre copii)* neastîmpărat; mofturos. 4. *(despre bolnavi)* agitat.

inquietùdine *s.f.* neliniște, tulburare, frămîntare, grijă; *levare da ~* a liniști. *SIN. preoccupazione.*

inquilinàto *s.m.* 1. *(rar)* situaţie de chiriaş. 2. *(înv.)* cel ce închiriază.

inquilino *s.m.* chiriaş.

inquinaménto *s.m.* 1. murdărie. 2. infectare, contaminare. 3. poluare. 4. *(farm.)* falsificare de medicamente.

inquinâre I. *vt.* 1. a mînji, a păta; a murdări. 2. *(med.)* a infecta; a contamina. 3. *(farm.)* a falsifica (medicamente). 4. a corupe. II. *vr.* 1. *(despre aer etc.)* a se polua, a se strica. 2. *(fig.)* a se corupe.

inquinazióne *s.f. (rar) v.* inquinamennto.

inquirènte *adj. (lit., jur.)* care anchetează, anchetator. *SIN. requirente.*

inquirere *vt. (rar)* 1. *(jur.)* a ancheta. 2. a cerceta, a studia.

inquirire *vt. (rar) v.* inquirere.

inquisire I. *vt.* 1. a cerceta, a examina; a căuta, a urmări. 2. *(jur.)* a ancheta; a instrui (un proces). 3. *(înv.)* a percheziţiona; *~ su tutto e tutti* a se interesa de toţi şi de toate; *~ il passato di qlc.* a răscoli trecutul cuiva. II. *vi. (a; construit cu prep. su)* a cerceta; a urmări.

inquisitivo *adj. (jur.)* cu caracter anchetator; de investigaţie, de anchetă.

inquisitóre, -trice I. *adj.* 1. cercetător, scrutător. 2. inchizitorial. II. *s.m.* 1. inchizitor. 2. *(înv., jur.)* anchetator; judecător de instrucţie.

inquisitoriàle *adj.* inchizitorial.

inquisitório, -òri, *adj.* 1. inchizitorial. 2. *(fig.)* ostil, sever.

inquisizióne *s.f.* 1. *(jur.)* instrucţie, instruire; act de acuzaţie (într-un proces). 2. *(ist.)* inchiziţie. 3. cercetare (ştiinţifică).

inramâre *vt. (chim.)* a arăma.

inritâre *vt. (jur.)* a anula.

insabbiaménto *s.m.* 1. împotmolire. 2. *(fig.)* uitare, înmormîntare (a unei chestiuni, a unui proiect de lege etc.).

insabbiâre I. *vt.* 1. a acoperi cu nisip. 2. *(fig.)* a înmormînta, a da uitării (o chestiune, un proiect de lege etc.). II. *vr.* 1. a se ascunde în nisip. 2. a se împotmoli. 3. *(fig., adm.)* a fi dat uitării, a fi pus la dosar. 4. a se însingura, a se izola. 5. *(fig.)* a se îngropa (într-un colţ de ţară).

insaccaménto *s.m.* 1. punere/îndesare în sac. 2. îndesare a cărnii în maţ (la prepararea cîrnaţilor). 3. aglomerare (într-un autobuz). 4. punere a fructelor în săculeţe (pentru a se coace mai repede).

insaccâre I. *vt.* 1. a pune în sac. 2. a îndesa; a înghesui. 3. a îngrămădi. *SIN. stipare.* 4. a pune în geantă (bani, cărţi). 5. a mînca cu lăcomie. 6. a pune carne în maţ (la prepararea cîrnaţilor). 7. *(sport) ~il pallone* a băga un gol. 8. *(fam.)* a mînca cu lăcomie. 9. a încasa o sumă de bani. II. *vr.* 1. a se îmbrăca prost/fără gust. *SIN. infagottare.* 2. a se înghesui. 3. *(despre soare)* a apune (într-o fişie de nori).

insaccàta *s.f.* 1. punere în sac. 2. *(mar.)* clătinare (care dărîmă catargul şi pînzele); hulă. 3. pradă de război. 4. îngrămădire a călătorilor dintr-un autobuz din cauza unei opriri bruşte.

insaccàto *adj.* 1. pus în sac; *carne ~-a* cîrnaţi. 2. îmbrăcat într-o haină lungă/ca un sac. 3. cel ce ia parte la un concurs sportiv, alergînd în sac.

insaccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. muncitor la fabricarea cîrnaţilor. 2. muncitor la cărarea mărfurilor.

insaccatrice *s.f.* 1. *(ind.)* maşină de preparat cîrnaţi. 2. maşină pentru umplerea sacilor.

insacchettâre *vt.* a împacheta.

insaccatùra *s.f.* punere în sac.

insalamâre *vt. (ironic)* a lega, a înfăşura strîns (ca pe un salam).

insalâre I. *vt.* 1. a săra; a pune la sare. 2. a face ceva cu pricepere şi judecată. II. *vi. (e), vr.* a se săra; *(despre fluvii)* a deveni sărat.

insalàta *s.f.* 1. salată; *essere all' ~* a fi la sfîrşitul mesei. 2. *(fig.)* amestec; confuzie; dezordine; *mangiarsi uno in ~* a-i veni cuiva de hac.

insalatàio, -ài, *s.m. (rar)* 1. grădinar. 2. zarzavagiu.

insalatièra *s.f.* salatieră.

insalatùra *s.f.* sărare.

insaldâre *vt.* a scrobi, a apreta; a întări.

insaldatùra *s.f.* 1. scrobire, apretare. 2. scrobeală, apret.

insalivâre *vt. (fiziol.)* a umezi/a muia cu salivă.

insalivazióne *s.f. (fiziol.)* umezire cu salivă.

insalùbre *adj.* insalubru; nesănătos. *SIN. malsano.*

insalubrità *s.f.* insalubritate.

insalutàto *adj. (lit.)* nesalutat; *andarsene/partire ~ ospite* a pleca fără a saluta, a o şterge.

insalvatichire *vi. (e), vr., vt. v.* inselvatichire.

insanàbile *adj.* 1. incurabil. *SIN. incurabile, inguaribile.* 2. *(fig.)* iremediabil, fără soluţie.

insanabilità *s.f.* faptul de a fi incurabil.

insanguinaménto *s.m. (rar)* sîngerare.

insanguinâre I. *vt.* a însîngera, a păta cu sînge; *(prov.) chi si taglia il naso, s'insanguina la bocca* insultele adresate celor apropiaţi ne ating şi pe noi. II. *vi. (e) (înv.)* a sîngera. III. *vr.* a se umple de sînge.

insânia *s.f. (lit.)* 1. nebunie, demenţă. *SIN. demenza, pazzia.* 2. nerozie.

insanire *vt., vi. (e)* a înnebuni.

insâno *adj.* 1. dement, nebun; nebunesc. 2. nerod. 3. *(înv.)* bolnav.

insaponaménto *s.m. (rar) v.* insaponatura.

insaponâre *vt.* 1. a săpuni. 2. *(fig.)* a linguşi; *(înv.) ~ le parole* a pronunţa afectat/emfatic.

insaponatùra *s.f.* săpunire.

insaporâre *vt., vi., vr. (înv.) v.* insaporire.

insaporire I. *vt.* a da gust. II. *vi. (e), vr.* a deveni gustos/savuros.

insapóro *adj.* fără gust, fără savoare, insipid.
insapùta *s.f. (în expr.) all' ~* fără ştire, pe ascuns.
insatanassàre *vt.* a înnebuni pe cineva; a băga în draci.
insatanassàto *adj.* **1.** nebun, furios, îndrăcit. **2.** posedat, obsedat.
insatollàbile *adj.* insaţiabil.
insaturàbile *adj.* **1.** *(chim.)* nesaturabil. **2.** *(înv.)* nesăţios; insaţiabil.
insaziàbile *adj.* insaţiabil; lacom, nesăţios. *SIN. inappagabile.*
insaziabilità *s.f.* nesaţ, neputinţă de a se sătura.
insaziàto *adj. (lit.)* nesătul. *SIN. insaziabile.*
insazietà *s.f.* nesaţ.
inscatolàre *vt. (ind.)* a pune în cutii.
inscatolatóre, -trice *s.m.* şi *f. (ind.)* muncitor la secţia de punere în cutii.
inscatolatrice *s.f. (ind.)* maşină de pus în cutii.
inscenaménto *s.m.* **1.** *(tealru, rar)* înscenare, punere în scenă. **2.** *(fig.)* înscenare.
inscenàre *vt.* **1.** a pune în scenă, a înscena. **2.** *(fig.)* a înscena; a regiza.
inscenatóre *s.m. (rar)* persoană care pune în scenă.
inschiavire *vt.* a aservi, a face sclav.
inscientemènte *adv.* fără ştire, pe ascuns.
insciènza *s.f. (lit.)* ignoranţă; necunoaştere (a unei legi, a unui fapt etc.).
inscindibile *adj.* inseparabil; indivizibil.
inscindibilità *s.f.* faptul/calitatea de a fi inseparabil.
inscizia *s.f.* nepricepere; naivitate, neştiinţă.
inscrivere *vt.* **1.** *(geom.)* a înscrie (o figură). **2.** a înscrie (în şcoală, în registru). **3.** *(rar)* a grava, a săpa. **4.** *(înv.)* a intitula.
inscrizióne *s.f.* **1.** *(geom.)* înscrierea unei figuri. **2.** înregistrare. **3.** *(înv.)* inscripţie. **4.** *(înv.)* intitulare.
inscrutàbile *adj.* de nepătruns, de nescrutat.
inscúlto *adj. (rar)* sculptat; gravat, săpat.
inscurire *vi. (e), (rar) vt.* a (se) întuneca.
inscusàbile *adj.* de nescuzat, nescuzabil.
inscecàbile *adj.* indivizibil.
inscecchire **I.** *vt. (rar)* a usca. **II.** *vi. (e)* **1.** a slăbi. **2.** a se usca.
insecutóre *adj., s.m. (rar)* persecutor; urmăritor.
insediaménto *s.m.* **1.** înscăunare, instalare (în funcţie); ceremonie de numire (într-o funcţie). **2.** stabilire într-un loc.
insediàre **I.** *vt.* a înscăuna; a numi, a instala (într-o funcţie importantă). **II.** *vr.* **1.** a lua în primire o funcţie. **2.** a se stabili (într-un loc).
inseducìbile *adj.* care nu poate fi sedus, de neînduplecat.
insegàre *vt.* a unge cu seu.
inségna *s.f.* **1.** insemn, semn distinctiv, insignă (de grad, funcţie etc.). **2.** decoraţie. **3.** steag; *(mar.)* pavilion; *levare/alzare l' ~* a iniţia o acţiune. **4.** pluton. **5.** serviciu militar. **6.** stegar. **7.** stemă. **8.** firmă; *~ d'osteria* om de prisos/fără valoare. **9.** *(tipogr.)* vinietă. **10.** *(înv.)* semn, semnal. **11.** *(înv.)* indicaţie; adresă; numele unei străzi, bulevard. **12.** deviză. **13.** *(fig.)* îndrumare.
insegnàbile *adj.* care poate fi predat elevilor.
insegnaménto *s.m.* **1.** învăţământ; şcoală. **2.** învăţătură, sfat, precept. **3.** profesiunea de dascăl. **4.** sistem/mod de predare.
insegnànte **I.** *adj. (rar)* care predă lecţii; *corpo ~* corp didactic. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** profesor (mai ales la o şcoală medie). *SIN. professore.* **2.** învăţător.
insegnàre **I.** *vt.* **1.** a preda, a învăţa (pe altul). **2.** a indica, a arăta. **3.** a dezvălui (un secret). **4.** a instrui. **II.** *vi.* a exercita profesiunea de dascăl.
insegnativo *adj.* didactic; care conţine o învăţătură; *poesia ~-a* poezie cu caracter didactic. *SIN. didattico, didascalico.*
insegnàto *adj.* **1.** explicat; predat elevilor. **2.** învăţat, instruit, cu carte; *(prov.) è meglio non nato che non ~* cine n-are carte n-are parte. **3.** expert, priceput. **4.** *(înv.)* binecrescut, politicos.
insegnatóre *s.m. (rar, lit., înv.)* învăţător; maestru.
insegnucchiàre *vt.* a preda prost.
inseguènte *adj., s.m.* şi *f.* urmăritor, (persoană) care urmăreşte.
inseguiménto *s.m.* **1.** urmărire. **2.** *(sport)* cursă ciclistică pe pistă.
inseguìre *vt.* **1.** a urmări, a alerga după. **2.** *(fig.)* a ţinti la; *~ una chimera* a umbla după himere. *SIN. vagheggiare.*
inseguitóre, -trice *s.m.* şi *f.* urmăritor.
insellaménto *s.m.* **1.** înşeuare. **2.** urcare în şa. **3.** *(mar.)* arcuire, adîncire la mijloc (a punţii).
insellàre **I.** *vt.* **1.** a pune şaua, a înşeua. *SIN. sellare.* **2.** *(mar.)* a arcui puntea (unei corăbii). **3.** a arcui ceva în formă de şa. **II.** *vr.* **1.** a se aşeza în şa. **2.** a se apleca, a se îndoi.
insellàto *adj.* **1.** arcuit; adîncit la mijloc. **2.** înşeuat. **3.** urcat în şa.
insellatùra *s.f.* **1.** arcuire, îndoire, încovoiere (a spinării). *SIN. lordosi.* **2.** *(mar.)* arcul punţii, selatură. **3.** depresiune între munţi, şa. *SIN. sella.*
inselvàrsi *vr. (lit.)* **1.** a se ascunde în pădure; a se refugia. **2.** a creşte ca o pădure; a se acoperi cu păduri.
inselvatichire **I.** *vi. (e), vr.* a se sălbătici, a deveni necioplit/grosolan. **II.** *vt.* **1.** a sălbătici. **2.** a irita, a înăspri.
insèmbra *adv. (înv.)* împreună.
insèmbre *adv. v.* **i n s e m b r a**.
insemenzàre *vt.* a însămînţa.
inseminàre *vt. (biol.)* a însămînţa.
inseminàto *adj. (lit.)* **1.** nesemănat; necultivat; părăginit. **2.** părăsit, sălbăticit.
insempràrsi *vr.* a dura etern, a se eterniza.
insenatùra *s.f.* **1.** adîncitură (de fluviu), golf (de mare). **2.** arcuire (în linia dealurilor, munţilor).
insensatàggine *s.f.* nesocotinţă, sminteală, nebunie.
insensatézza *s.f. v.* **i n s e n s a t a g g i n e**.
insensàto *adj., s.m.* **1.** fără minte; nesocotit, smintit. **2.** stupid, prost. *SIN. stolto, sventato.* **3.** *(înv.)* insensibil; nătîng.
insensìbile *adj.* **1.** insensibil. **2.** indiferent; apatic, impasibil; inert. **3.** imperceptibil.
insensibilità *s.f.* **1.** insensibilitate. **2.** indiferenţă, indolenţă; apatie. *SIN. indifferenza.*
inseparàbile **I.** *adj.* **1.** inseparabil; indivizibil. *SIN. indivisibile.* **2.** inerent. **II.** *s.m.* specie de papagal.
inseparabilità *s.f.* indivizibilitate.
inseparàto *adj. (lit.)* neseparat.
insepólto *adj.* **1.** neîngropat; neînmormîntat. **2.** fără mormînt.
insequestràbile *adj.* care nu poate fi sechestrat.
inseriménto *s.m. (lit.)* inserare; introducere; *(electr.) l' ~ della corrente* legătura cu curentul; *l'~ nella società* integrarea în societate.
inserìre **I.** *vt.* **1.** a introduce, a include; a insera. **2.** *(lit.)* a interpola. **3.** *(agr.)* altoi. **4.** a insinua. **5.** a împunge; a înfige. **II.** *vr.* a se insera; a se integra, a se introduce *SIN. integrarsi.*
inseritrice *s.f.* maşină de clasat cu dublă operaţie.
inserpentàre *vr.* a se încinge/a se înconjura de şerpi.
inserpentìre *vi.* a se înfuria.

insertàre *vt. (rar, lit., înv.)* **1.** a împleti. **2.** a insera, a introduce.

insèrto I. *s.m.* **1.** *(înv.)* altoi. **2.** hîrtii referitoare la aceeaşi afacere; dosar; mapă. **3.** *(cinema.)* porţiune de peliculă introdusă într-un alt film. **4.** film introdus într-un program de televiziune. **5.** *(mec.)* cuţit (de strung); plăcuţă amovibilă. **II.** *adj.* introdus, închis, inserat.

inservìbile *adj.* nefolositor, inutil.

inserviènte *s.m.* **1.** om de serviciu; îngrijitor (în birouri, spitale). **2.** ajutor al preotului.

inserzionàre *vt. (com.)* a insera, a pune un anunţ plătit (la ziar).

inserzióne *s.f.* **1.** inserare; inserţie. **2.** anunţ plătit (în presă). **3.** *(lingv.)* epenteză. **4.** *(tele.)* includere pe o linie telefonică. **5.** *(electr.)* corectare.

inserzionìsta, *-isti, s.m. şi f.* persoană care dă un anunţ la ziar.

inserzionìstico, *-ici, adj.* privitor la anunţuri; *pubblicità ~-a* reclamă prin anunţuri.

insetàre *vt. (înv., dial.)* *v.* innestare **(I. 1.)**.

insettàrio *s.m.* loc de creştere a insectelor, insectar.

insettìcida, *-idi, adj., s.m.* insecticid.

insettìvoro *adj., s.m.* insectivor.

insètto *s.m.* **1.** insectă; *(la pl.)* ţînţari, purici etc. **2.** *(depr.)* om, individ, ins.

insettologìa *s.f. (rar)* entomologie.

insettòlogo, *-òlogi, s.m.* entomolog.

inseverìre I. *vi. (e)* a deveni mai sever. **II.** *vt.* a face (mai) sever.

insicurézza *s.f.* nesiguranţă. *SIN. incertezza.*

insìdia *s.f.* **1.** cursă; uneltire, capcană. *SIN. tranello, trappola.* **2.** primejdie. **3.** linguşire, seducere.

insidiàre *vt., vi. (a; construit cu prep.* **ad**, *rar)* a întinde curse; a unelti împotrivă; *~ una donna* a ataşa calea unei femei; *~ la/alla vita di uno* a atenta la viaţa cuiva; *~ all'onore di qlc.* a atenta la onoarea cuiva.

insidiatòre, -trice *adj., s.m. şi f.* **1.** uneltitor. **2.** (cel) care urmăreşte o femeie cu insistenţele sale.

insidióso *adj.* **1.** insidios; viclean, şiret. **2.** ascuns.

insième I. *adv.* **1.** împreună; laolaltă; *stare ~* a se potrivi; *mettere ~* **a)** a pune laolaltă; a alcătui; a constitui; **b)** a economisi, a strînge (bani); *tenersi ~* a sta împreună; *ad ~* împreună; *a poco ~* puţin cîte puţin. **2.** odată, în acelaşi timp, totodată; *piangere e ridere ~* a plînge şi a rîde în acelaşi timp. **3.** unul cu altul, reciproc. **4.** toţi împreună; *mettersi ~* a se pune de acord, a se înţelege; *tutto ~* **a)** la un loc; **b)** deodată, în acelaşi timp; *tutt' ~* luat în ansamblu, în totul. **5.** pe rînd. **II.** *loc. prep. ~ con, ~a* împreună cu. **III.** *s.m.* **1.** ansamblu; tot, totalitate; întreg. **2.** armonie, corespondenţă (între părţi), acord; *(muz.) l'~ strumentale* armonia instrumentelor. **3.** costum, rînd de haine; garnitură (de îmbrăcăminte).

insìgne *adj.* **1.** însemnat, ilustru, vestit. *SIN. illustre, ragguardevole.* **2.** considerabil, elevat.

insignificàbile *adj.* neexprimabil, necomunicabil.

insignificànte *adj.* **1.** nesemnificativ. *SIN. trascurabile.* **2.** neînsemnat; neinteresant. *SIN. banale.*

insignìre *vt.* **1.** a decora, a distinge (cu un titlu de onoare); *~ di un titolo* a distinge cu un titlu. *SIN. fregiare.* **2.** *(rar)* a investi (cu o funcţie).

insignorìre I. *vt.* a investi cu putere, a împuternici; a face pe cineva stăpîn peste un loc. **II.** *vr.* a se face stăpîn, a uzurpa. **III.** *vi. (e)* a se îmbogăţi; a se boieri.

insilaménto *s.m.* însilozare.

insilàre *vt.* a însiloza.

insincerità *s.f.* nesinceritate; falsitate.

insincèro *adj.* nesincer; prefăcut, ipocrit. *SIN. bugiardo, falso.*

insindacàbile *adj.* **1.** necontrolabil. **2.** care nu poate fi controlat. *SIN. indiscutibile.* **3.** *(jur.)* inatacabil, fără drept de apel; *giudizio ~* judecată fără apel.

insindacabilità *s.f. (jur.)* faptul/însuşirea de a fi fără apel/de a fi inatacabil/de a nu putea fi contestat.

insìno *prep.* pînă.

insinuànte *adj.* **1.** insinuant. **2.** măgulitor; linguşitor.

insinuàre I. *vt.* **1.** a infiltra; a introduce treptat. **2.** a da de înţeles; a insinua. **3.** a sugestiona; a convinge. **II.** *vr.* **1.** *(despre apă)* a se infiltra. **2.** *(fig.)* a se strecura.

insinuatóre, -trice *adj., s.m. şi f.* insinuator, insinuant.

insinuazióne *s.f.* **1.** strecurare. **2.** introducere. **3.** *(fig.)* insinuare; răutate, calomnie. **4.** acuzaţie; suspiciune.

insipidézza *s.f.* **1.** insipiditate. **2.** *(fig.)* prostie.

insipidità *s.f. (rar) v.* insipidezza.

insìpido I. *adj.* **1.** insipid, fără gust. *SIN. sciapo, scioco.* **2.** *(fig.)* fără haz, fără inteligenţă; fără sare. **3.** fără satisfacţie. **II.** *s.m.* gust insipid.

insipiènte *adj.* ignorant şi prost.

insipiènza *s.f. (lit.)* ignoranţă şi prostie.

insistènte *adj.* **1.** insistent; stăruitor. **2.** neîncetat, continuu, persistent. **3.** impertinent; insolent. **4.** *(lit.)* apăsător.

insistènza *s.f.* insistenţă, stăruinţă.

insìstere *vi. (a)* **1.** a insista, a stărui; a persevera. **2.** *(lit.)* a sta deasupra; *(geom.) angolo che insiste a un arco* unghi care apasă asupra (stă deasupra) unui arc.

insito *adj. (lit.)* **1.** implicit, care aparţine prin natură. **2.** sădit. **3.** *(înv., agr.)* altoit.

insoàve *adj.* neplăcut la gust; fără gust, fad.

insociàbile *adj.* **1.** nesociabil; mizantrop, sălbatic. **2.** de neasociat; *idee ~-i* idei contradictorii.

insociàle *adj.* **1.** nesocial. *SIN. insocievole.* **2.** solitar, singuratic.

insocievole *adj.* nesociabil, mizantrop.

insocievolézza *s.f.* lipsă de sociabilitate.

insoddisfàtto, insodisfàtto *adj.* nesatisfăcut, nemulţumit.

insoddisfazióne *s.f.* nemulţumire.

insofferènte *adj.* intolerant, care nu suportă; nemulţumit. *SIN. impaziente.*

insofferènza *s.f.* intoleranţă, neputinţă de a suporta ceva; nemulţumire.

insoffiàre *vt.* **1.** a sufla înăuntru. **2.** a însufla.

insoffribile *adj.* de nesuferit, de nesuportat, de netolerat. *SIN. insopportabile.*

insoggettìre *vt. (rar.)* **1.** a inspira teamă; a intimida, a inspira respect. **2.** *(înv.)* a subjuga, a supune.

insolàre *vt., vr.* a (se) expune la soare.

insolazióne *s.f.* **1.** expunere la soare. **2.** *(med.)* insolaţie. **3.** *(astron.)* iluminarea unui corp de către soare.

insoleàre *vt.* **1.** a brăzda. **2.** a delimita cu o brazdă.

insoldatàrsi *vr. (depr.)* a ajunge un soldăţoi.

insolènte *adj.* insolent, impertinent, obraznic; arogant. *SIN. arrogante, impertinente.*

insolentìre I. *vi. (e, a)* **1.** a fi insolent; a se obrăznici. **II.** *vt.* **1.** a trata cu obrăznicie. *SIN. insultare.* **2.** a maltrata.

insolènza *s.f.* **1.** insolenţă; impertinenţă, obrăznicie; aroganţă. **2.** insultă, jignire. *SIN. villania.*

insolfàre *vt. (rar)* *v.* inzolfare.

insòlito *adj.* **1.** insolit, neobişnuit, extraordinar. **2.** straniu; nou.

insollàre *vt., vi. (rar)* **1.** a (se) muia, a deveni moale/ suplu. **2.** a deveni docil.
insollíto *adj.* **1.** slăbit, vlăguit. **2.** *(înv.)* tulburat, speriat.
insolúbile *adj.* **1.** *(fig.)* insolubil. *SIN. indissolubile.* **2.** nerezolvabil; fără soluţie. *SIN. insolvibile.*
insolubilità *s.f.* insolubilitate.
insolùto *adj.* **1.** nerezolvat, nedezlegat. **2.** nedizolvat. **3.** *(despre o datorie)* neplătit, neachitat; nesoldat.
insolvènte *adj. (jur.)* insolvabil.
insolvènza *s.f. (jur.)* insolvabilitate.
insolvìbile *adj. (jur.)* **1.** *(despre o datorie)* care nu este plătită şi nu poate fi plătită. **2.** *(despre o persoană)* insolvabil. **3.** insolubil.
insolvibilità *s.f.* insolvabilitate.
insómma *loc. adv.* în concluzie; în sfîrşit, pe scurt, într-un cuvînt.
insommergìbile *adj.* care nu se poate scufunda, insubmersibil.
insónne *adj. (lit.)* **1.** fără somn. **2.** nedormit. **3.** *(fig.)* neîntrerupt.
insónnia *s.f.* insomnie.
insònnio *s.m. (rar, lit.) v.* i n s o n n i a.
insonnolíto *adj.* somnoros.
insònte *adj. (înv.)* nevinovat.
insopportàbile *adj.* insuportabil. *SIN. insostenibile, intollerabile.*
insopportabilità *s.f.* faptul de a fi insuportabil.
insopprimìbile *adj.* de nesuprimat; *un bisogno* ~ o necesitate imperioasă.
insorbettíto *adj. (ironic)* îngheţat, degerat.
insordìre *vi. (a)* a asurzi, a surzi.
insorgènte I. *adj.* care apare, care se naşte; *un sentimento* ~ un sentiment care se naşte; *malattia* ~ boală care se declară; *febbre* ~ început de febră. **II.** *s.m. (rar)* răzvrătit, răsculat, insurgent.
insórgere *vi. (e)* **1.** a se răscula, a se răzvrăti. **2.** *(despre un obstacol, o greutate)* a se produce, a se ivi. **3.** a se înălţa; a se ridica.
insorgènza *s.f.* apariţie, ivire, început (al unei boli, al unei calamităţi, al unei pasiuni).
insorgiménto *s.m. (rar)* **1.** ridicare; înălţare. **2.** apariţie, ivire, naştere. **3.** insurecţie; răscoală; răzvrătire.
insormontàbile *adj.* insurmontabil, de neînvins. *SIN. insuperabile, invincibile.*
insórto I. *part. tr.* de la i n s o r g e r e. **II.** *adj., s.m.* răsculat; răzvrătit; insurgent.
insospettàbile *adj.* **1.** de nesuspectat; de nebănuit. **2.** neaşteptat, surprinzător.
insospettàto *adj.* **1.** nesuspectat. **2.** neprevăzut.
insospettiménto *s.m.* **1.** bănuire, suspectare. **2.** bănuială; suspiciune.
insospettìre I. *vt.* a face bănuitor, a deştepta bănuieli, a da de bănuit. **II.** *vr., vi. (e)* a deveni bănuitor, a începe să suspectezi (ceva, pe cineva); a suspecta.
insostenìbile 1. *adj.* de nesuţinut (prin argumente). **2.** de neapărat (prin arme). **3.** *(despre o durere)* insuportabil.
insostituìbile *adj.* de neînlocuit.
insozzàre I. *vt. (mai ales fig.)* a mînji, a păta, a murdări; ~ *la propria reputazione* a-şi murdări propria reputaţie. **II.** *vr.* a se păta, a se murdări.
insperàbile *adj.* de nesperat. *SIN. incredibile.*
insperàto *adj.* nesperat, neaşteptat.
inspessiménto *s.m.* îndesire, îngroşare.
inspessìre *vt.* a îndesi; a condensa; a face dens.
inspiegàbile *adj.* inexplicabil. *SIN. inesplicabile.*
inspiràre I. *vt.* **1.** a inspira. **2.** a aspira, a inhala. **II.** *vr. (rar)* a se inspira.
inspiratóre, *-trice adj. (anat.)* inspirator.
inspiratòrio *adj. (fiziol.)* inspirator.
inspirazióne *s.f.* **1.** inspiraţie, absorbţie. **2.** aspiraţie; inhalaţie. **3.** *(fig., lit.)* inspiraţie.
instàbile *adj.* **1.** instabil; nestatornic. *SIN. variabile.* **2.** volubil. **3.** inconstant.
instabilità *s.f.* instabilitate; nestatornicie.
installàre *vt., vr.* a (se) instala.
installatóre, *-trice s.m.* şi *f. (rar)* instalator.
installazióne *s.f.* **1.** instalare. *SIN. insediamento.* **2.** instalaţie.
instancàbile *adj.* **1.** neobosit. *SIN. infaticabile.* **2.** care nu se opreşte; *attività* ~ activitate continuă. *SIN. indefesso.*
instancabilità *s.f.* neoboseală; rezistenţă la oboseală.
instànte *adj. v.* i s t a n t e[1] **(I).**
instanteménte *adv. (lit.)* cu insistenţă, stăruitor.
instàre *vi. (a) (lit.)* **1.** a cere insistent, a insista; a stărui; ~ *con alcuno* a insista pe lîngă cineva. *SIN. insistere.* **2.** a zori, a grăbi. **3.** a ameninţa (pe cineva, ceva).
instauràre *vt., vr.* **1.** *(lit.)* a (se) instaura; ~ *il vuoto* a astupa golul. **2.** a lua început, a începe.
instauratóre, *-trice adj., s.m.* şi *f. (lit.)* instaurator, fundator; înnoitor.
instaurazióne *s.f.* instaurare.
instellàre *vt., vr. (rar, înv.)* a (se) înstela; a (se) împodobi cu stele.
insterilire I. *vt.* a steriliza. **II.** *vi. (e)* a deveni steril.
instillàre *vt.* **1.** a picura, a pica. **2.** a sugera; a insinua; a inspira. *SIN. infondere.*
instillazióne *s.f. (med.)* instilaţie.
institóre *s.m.* **1.** executor. **2.** *(jur.)* administrator; agent (al altcuiva); împuternicit.
instituèndo *adj.* care trebuie instituit.
instituìre *vt.* şi *deriv. v.* i s t i t u i r e şi *deriv.*
instolidìre *vi. (e)* a se prosti, a se ramoli.
instradaménto *s.m.* îndrumare, îndreptare.
instradàre I. *vt.* a îndruma, a îndrepta. **II.** *vi.* a se îndrepta spre o carieră.
instrùtto *adj. (lit.)* instruit, învăţat.
instruzióne *s.f. (înv.) v.* i s t r u z i o n e.
insù *adv.* în sus; *naso all'* ~ nas cîrn, nas în vînt.
insubordinatézza *s.f.* nesupunere, nesubordonare.
insubordinàto *adj.* nesupus, neascultător, nedisciplinat.
insubordinazióne *s.f.* act de nesupunere; lipsă de disciplină. *SIN. indisciplina.*
insùbre *adj. (lit., ant.)* lombard, (locuitor) din Insubria (nume vechi al Lombardiei).
insuccèsso *s.m.* **1.** insucces. **2.** eşec; faliment.
insucidàre *vt., vr. (înv.) v.* i n s u d i c i a r e.
insudiciàre *vt., vr.* **1.** a (se) murdări, a (se) mînji; ~ *i ginocchi* a se umili; ~ *le tele* a mîzgăli pînza, a picta prost. **2.** a dezonora; ~ *la reputazione.* a necinsti reputaţia.
insuèto *adj. (lit., rar)* neobişnuit.
insuetúdine *s.f.* neobişnuinţă, lipsă de obişnuinţă.
insufficiènte *adj.* **1.** insuficient. **2.** nepriceput, nedestoinic. **3.** neadecvat; nepotrivit.
insufficiènza *s.f.* **1.** defect, lipsă; insuficienţă. **2.** nepricepere, inaptitudine. **3.** *(med.)* insuficienţă. **4.** insuficient *(calificativ şcolar)*; *prendere un'* ~ *al latino* a lua un insuficient la latină.
insufflàre *vt. (lit.)* **1.** a sufla înăuntru. **2.** a insufla. **3.** *(fig.)* a inspira, a insufla, a sugera.
insufflatóre *s.m. (med.)* insuflator.
insufflazióne *s.f. (lit.)* insuflare, insuflaţie.
insulàre I. *adj.* insular. **II.** *s.m.* locuitor al unei insule.
insularità *s.f.* **1.** faptul de a fi insular. **2.** *(fig.)* izolare.

insulina *s.f. (farm.)* insulină.
insulinicio, -ìci, *adj. (med.)* referitor la insulină; *coma ~* comă provocată de insulină.
insulsàggine *s.f.* prostie, stupiditate. *SIN. futilità, stupidàggine.*
insulsità *s.f. (rar) v.* insulsaggine.
insùlso *adj.* **1.** *(rar)* insipid, fără gust. **2.** prostesc, stupid, fără sens. **3.** prost, tîmpit.
insultànte *adj.* **1.** insultător. **2.** insolent.
insultàre I. *vt. (lit., construit cu prep.* **a) 1.** a insulta, a ofensa, a jigni. **2.** *(mil.)* a ataca, a asalta. **II.** *vi.* a batjocori. **III.** *vr.* a se insulta reciproc.
insultatóre, -trice *s.m.* şi *f., adj.* insultător, ofensator.
insultazióne *s.f. (înv.)* insultare, batjocorire.
insùlto *s.m.* **1.** insultă, ofensă. **2.** insolenţă, impertinenţă. **3.** *(med.)* atac; acces. **4.** *(mil.)* asalt. **5.** vătămare, deteriorare.
insuperàbile *adj.* **1.** invincibil. **2.** de nedepăşit, de neîntrecut. *SIN. insormontabile.* **3.** excelent, extraordinar. *SIN. imbattibile.*
insuperabilità *s.f.* invincibilitate.
insuperàto *adj.* **1.** neînvins. **2.** nedepăşit, neîntrecut.
insuperbiménto *s.m. (lit.)* îngîmfare.
insuperbire I. *vt.* a face (pe cineva) mîndru/orgolios. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se îngîmfa; a deveni mîndru/orgolios. **2.** *(dial.)* a se mînia.
insuperbito *adj.* **1.** îngîmfat. **2.** ieşit din matcă; *fiume ~* fluviu umflat/ameninţător.
insùrgere *vi. (înv., poetic) v.* insorgere.
insurrezionàle *adj.* insurecţional.
insurrezióne *s.f.* insurecţie.
insussistènte *adj.* **1.** neîntemeiat. **2.** inconsistent. **3.** fals; *accusa ~* acuzaţie falsă. *SIN. inconsistente, inesistente.*
insussistènza *s.f.* **1.** inconsistenţă, **inexistenţă. 2.** falsitate; *~ di un'accusa* neîntemeierea unei acuzaţii.
intabaccàre I. *vt.* a murdări cu tutun. **II.** *vr. (fam.)* a se îndrăgosti; *~-si nel gioco* a deveni cartofor.
intabarràre *vt., (mai ales) vr.* a (se) învălui în manta; a (se) înfofoli. *SIN. imbacuccarsi.*
intaccàbile *adj.* **1.** care poate fi crestat. **2.** care poate fi început, din care se poate lua ceva.
intaccaménto *s.m. v.* intaccatura.
intaccàre I. *vt.* **1.** a cresta; a ciopli; a scobi. **2.** a ştirbi (un cuţit). **3.** *(despre rugină, boală)* a atinge, a roade, a consuma; *(fig.) ~ l'onore* a atinge, a ofensa onoarea. **4.** a ataca; *~ un capitale* a cheltui dintr-un capital; *(jur.) ~ una sentenza* a ataca o sentinţă; *~ un prosciutto* a ciupi dintr-o şuncă. **5.** a ştirbi, a afecta, a leza. **6.** a sculpta, a săpa în. **II.** *vi. (e)* a vorbi prost; a se bîlbîi uşor.
intaccatùra *s.f.* **1.** crestătură; cioplitură; tăietură. **2.** perforare, semn (pe un bon, bilet etc.). **3.** bolboroseală.
intàcco, *-àcchi, s.m.* **1.** crestătură; tăietură. *SIN. incavo, incisione.* **2.** *(ec.)* atacare (a unui capital etc.). **3.** daună, pagubă, prejudiciu, delapidare.
intagliàre *vt.* **1.** a grava/a sculpta în lemn. **2.** a grava, a săpa. **3.** a sculpta în basorelief (în piatră, metal). **4.** a decupa (broderii). **5.** *(despre cai)* a se răni la picior (mergînd).
intagliatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** sculptor (în lemn). **2.** gravor.
intagliatùra *s.f.* crestătură.
intàglio, *-àgli, s.m.* **1.** gravură; sculptură. **2.** broderie (la o haină). **3.** *(înv.)* tăietură, profil; linie (a figurii).
intalentàre *vt. (înv.)* **1.** a înflăcăra. **2.** a atrage; a trezi dorinţa.
intaminàre *vt.* a strica; a contamina.
intanàrsi *vr.* **1.** a se ascunde în vizuină. **2.** a se închide (undeva).
intanfire *vi. (e)* a mucegăi, a prinde mucegai.
intangibile *adj.* intangibil; *(fig.)* inviolabil. *SIN. intaccabile.*
intangibilità *s.f.* însuşirea de a fi intangibil.
intànto *loc. adv.* **1.** în acest timp; *~ che* în timp ce. **2.** dar, totuşi. **3.** pînă una alta, deocamdată; *~ ti sei divertito* deocamdată te-ai distrat.
intarlàre *vi. (e), vr.* a se umple de carii; a fi ros de carii.
intarlàto *adj.* **1.** ros de carii; *dente ~* dinte cariat. **2.** *(glumeţ)* uscat; bătrîn, îmbătrînit.
intarlatùra *s.f.* rosătură de carii.
intarmàre *vi. (e), vr.* a fi ros de molii.
intarmatùra *s.f.* rosătură de molii.
intarsiàre *vt.* **1.** a incrusta (cu desene alcătuite din bucăţi de lemn, sidef etc.); a lucra în marchetărie. **2.** a broda cu fire diferite. **3.** a presăra o scriere (cu idei străine, cu construcţii rare). **4.** a orna.
intarsiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lucrător în incrustaţii/în marchetărie.
intarsiatùra *s.f.* **1.** incrustare; incrustaţie. **2.** marchetărie.
intàrsio, *-àrsi, s.m.* **1.** incrustaţie, marchetărie. **2.** tip de broderie. **3.** joc de cuvinte încrucişate.
intartarìto *adj.* **1.** acoperit de tartru/cu piatră. **2.** *(fig.)* ruginit.
intasaménto *s.m. v.* intasatura.
intasàre *vt., vi. (e), vr.* **1.** *(despre ţevi etc.)* a (se) astupa. **2.** *(despre nas)* a (se) înfunda. **3.** a încurca, a opri circulaţia.
intasatùra *s.f.* **1.** astupare; înfundare. *SIN. occlusione.* **2.** piatră, tartru (care astupă o ţeavă). **3.** răceală, guturai. **4.** oprire a circulaţiei din cauza aglomerării traficului.
intaseàre *vt.* **1.** a pune, a băga în buzunar. **2.** *(fig.)* a cîştiga bani; a încasa. **3.** *(mar.)* a face o pînză sul.
intàso *s.m. v.* intasatura.
intàtto *adj.* **1.** intact; neatins; nevătămat. **2.** necorupt. **3.** nerezolvat.
intavolàre *vt.* **1.** *(rar)* a pune pe masă; *~ il pane* a pune un aluat de pîine pe lopată (pentru a-l introduce în cuptor); *~ i negoziati* a începe tratativele; *~ una questione* a pune în discuţie. **2.** a înconjura cu scînduri. **3.** a aranja piesele (pentru o partidă de şah). **4.** *(mar., înv.)* a alcătui scheletul unei nave. **5.** *(muz.)* a transcrie o partitură muzicală. **6.** a începe un discurs. **7.** *(înv.)* a incrusta în lemn.
intavolàto I. *adj.* **1.** incrustat în lemn. **2.** îmbrăcat în lemn. **3.** *vento ~* vînt dezlănţuit/constant. **II.** *s.m.* **1.** duşumea, parchet. **2.** perete din scînduri, paravan. **3.** lemnărie (care acoperă pereţii).
intavolatùra *s.f. (rar.)* **1.** punere pe masă. **2.** tratative. **3.** *(muz.)* vechi sistem de notaţie. **4.** înregistrarea (unui act etc.).
intedescàre *vt.* a germaniza.
integamàre *vt.* a pune în tigaie.
integèrrimo *adj.* foarte integru, foarte onest, incoruptibil.
integràbile *adj. (mat.)* integrabil.
integrabilità *s.f.* **1.** posibilitatea de a întregi/de a completa. **2.** *(mat.)* integrabilitate.
integràle *adj.* **1.** integral, complet; total; *(mat.) calcolo ~* calcul integral; *pane ~* pîine integrală. **2.** necesar, esenţial.
integralità *s.f. (mat.)* integralitate.
integralménte *adv.* în mod integral.
integraménte *adv.* în mod integru.
integraménto *s.m.* integrare.

integrènte *adj.* integrant; indispensabil.
integrâre I. *vt.* **1.** a întregi, a completa; a perfecta. *SIN. compire.* **2.** *(jur.)* a suplini o persoană incapabilă. **II.** *vr.* **1.** a se integra în; a deveni un tot cu; a se contopi cu un tot. **2.** a se completa reciproc.
integrativo *adj.* care întregeşte, care completează; *corsi ~-i* cursuri complementare.
integràto *adj.* **1.** completat, întregit. **2.** integrat.
integrazióne *s.f.* **1.** întregire, împlinire; *corsi d'~* cursuri de completare (a studiilor întrerupte sau neterminate). **2.** alcătuire organică/completă. **3.** completare a unei lipse. **4.** integrare.
integrazionismo *s.m. (pol.)* integraţionism, asimilare.
integrità *s.f.* **1.** integritate; caracter intact/neatins. **2.** *(fig.)* probitate, onestitate, cinste; rectitudine. **3.** inocenţă, nevinovăţie.
integro, intégro *(rar) adj.* **1.** întreg, complet, neatins, integru. **2.** *(fig.)* onest; incoruptibil, integru.
integuménto *s.m.* tegument.
intelaiâre *vt.* **1.** *(text.)* a pune în războaie; a urzi o pînză. **2.** a monta (o maşină). **3.** a pune în discuţie, a aborda.
intelaiatùra *s.f.* **1.** montare (a unui război de ţesut). **2.** schelet (la un pod). **3.** şasiu (de automobil). **4.** ramă (de fereastră). **5.** *(fig.)* schelet; structură; organism.
intelâre *vt.* a acoperi cu pînză.
intellettivo *adj.* **1.** intelectual; *potenza ~-a* putere de înţelegere intelectuală/raţională. **2.** *(înv.)* inteligent.
intellètto[1] *s.m.* **1.** intelect, inteligenţă; minte; *uomo d' ~* om inteligent. **2.** cunoaştere; *perder l' ~ d'una cosa* a pierde sensul unui lucru; *~ pigro* minte obtuză. **3.** *(înv.)* sens, semnificaţie. **4.** intelectual. **5.** *(înv.)* idee; părere. **6.** *(bis.)* inteligenţă. **7.** om, fiinţă inteligentă. **8.** *(înv.)* cunoaştere; *donne che avete ~ d'amore* (Dante) femei care cunoaşteţi iubirea. **9.** personalitate. **10.** *(înv.)* sensul unei opere, unui cuvînt.
intellètto[2] *adj. (înv.)* înţeles, cunoscut.
intellettuâle *adj., s.m.* şi *f.* intelectual.
intellettualismo *s.m. (fil.)* intelectualism.
intellettualista, -isti, *s.m.* şi *f.* intelectualist.
intellettualistico *adj.* intelectualist.
intellettualità *s.f. (lit.)* **1.** intelectualitate, calitatea/faptul de a fi intelectual. **2.** totalitatea intelectualilor.
intellezióne *s.f. (lit.)* înţelegere (cu ajutorul intelectului); cunoaştere.
intelligènte *adj.* **1.** inteligent. **2.** cunoscător, priceput; *~ di pittura* cunoscător în pictură.
intelligènza *s.f.* **1.** inteligenţă; spirit; judecată. **2.** înţelegere, pricepere; *~ della musica* înţelegere/pricepere/cunoaştere a muzicii; *a maggiore ~* spre o mai bună înţelegere; *~ del testo* înţelegere a textului; *di facile ~* uşor de înţeles. **3.** înţelegere, acord; *essere d' ~* a fi de acord. **4.** înţelegere secretă; *segno d' ~* semn de recunoaştere. **5.** *(mar.)* fanion, steag (pentru semnalizări). **6.** *(la pl., bis.)* îngeri; *la divina ~* Dumnezeu.
intellighènzia *s.f.* intelectualitate, pătura intelectualilor.
intelligìbile I. *adj.* inteligibil, de înţeles; raţional. *SIN. comprensibile, facile.* **II.** *s.m. (fil.)* existenţă, natură inteligibilă a lumii, care poate fi cunoscută prin inteligenţă; *il sensibile e l' ~* lumea sensibilă şi lumea inteligibilă (a ideilor).
intelligibilità *s.f.* inteligibilitate; raţionalitate.
intelucciâre *vt.* a întări cu pînză o haină.
intemeràta *s.f.* **1.** discurs lung şi plictisitor. **2.** reproş, dojană. **3.** rugăciune.
intemeràto *adj.* pur; nepătat, imaculat.
intemperànte *adj.* nestăpînit, nereţinut, violent. *SIN. smodato.*
intemperànza *s.f.* **1.** nestăpînire, neînfrînare, intemperanţă. **2.** violenţă, vehemenţă (în vorbire, fapte). **3.** *(înv.)* intemperie.
intemperàto *adj. (lit.)* neînfrînat, fără frîu.
intempèrie *s.f. invar.* **1.** vreme schimbătoare. **2.** intemperie, vreme rea.
intempestività *s.f.* caracter intempestiv/inoportun.
intempestìvo *adj.* **1.** intempestiv. **2.** inoportun.
intendacchiâre *vt.* i n t e n d i c c h i a r e.
intendènte I. *adj.* **1.** cunoscător, priceput; *persona ~* persoană competentă; *(înv.) essere ~* a avea intenţia. **2.** *(înv.)* inteligibil. **II.** *s.m.* **1.** intendent; administrator. **2.** *(înv.)* guvernator de provincie.
intendènza *s.f.* **1.** administraţie; *~ di finanza* administraţia financiară. **2.** *(mil.)* intendenţă. **3.** *(lit.)* iubire şi persoana iubită.
intèndere I. *vt.* **1.** a înţelege, a pricepe; *non ~ ragione* a nu voi să înţelegi; *~il latino tra le righe* a citi printre rînduri; *~ in buona/in mala parte* a înţelege un sens bun sau rău; *dare a ~* **a)** a da drept adevărat un lucru fals. **b)** *(tosc.)* a declara, a afirma a da de înţeles; *(prov.) dare ad ~ lucciole per lanterne* a spune minciuni; *dire a nuora perché suocera intenda* a bate şaua să priceapă iapa. **2.** a socoti, a considera. **3.** a şti, a cunoaşte; *chi cerca trova e chi domanda intende* cine caută găseşte şi cine întreabă află. **4.** a asculta; a auzi; *~ ragione* a asculta argumentele celuilalt; *non ~ a sordo* a auzi imediat (un lucru plăcut); *chi ha orecchie intenda e chi ha denaro spenda* cine are urechi să audă şi cine are bani să-i cheltuiască; *~ a rovescio* a înţelege pe dos; *~ male* a înţelege prost; *~ per aria* a înţelege din zbor; *~ a mezzo* a înţelege pe jumătate. **5.** a întoarce, a îndrepta; *~ l'arco* a întinde arcul către. *(înv.) ~ lite* a intenta proces. **II.** *vr.* **1.** a se pricepe, a cunoaşte; *~-si di libri* a se pricepe la cărţi. **2.** a simţi. **3.** a fi de acord; *~-sela con uno* a se înţelege bine cu cineva. **4.** a avea legături de dragoste. **III.** *vi.* **1.** a gîndi, a-şi fixa atenţia, a fi atent la; *~ al lavoro* a fi atent la lucru; *~ ad altro* a se gîndi la altceva. **2.** a tinde; *~ a un fine* a se îndrepta către un scop; *~ al bene della patria* a acţiona pentru binele patriei. **3.** a-şi propune, a avea de gînd; *~ di dire* a vrea să spună. **4.** a pretinde, a cere; *intendo che faccia il suo dovere* pretind să-şi facă datoria.
intendicchiâre *vt.* a înţelege puţin şi prost.
intendimènto *s.m.* **1.** înţelegere; discernămînt, judecată. **2.** scop; intenţie, plan. **3.** poftă, dorinţă; *recare al suo ~* a convinge, a face să se supună dorinţei sale. **4.** *(înv.)* cunoaştere vagă, indiciu. **5.** sens, semnificaţie. **6.** *(înv.)* ştire. **7.** iubire şi persoana iubită.
intenditóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care înţelege, om inteligent. *SIN. conoscitore; a buon ~ poche parole* cine are urechi de auzit, să audă. **2.** cunoscător, expert. **3.** *(înv.)* iubit.
intenduecchiâre *vt. (rar.) v.* i n t e n d i c c h i a r e.
intenebraménto *s.m. (lit.)* întunecare.
intenebrire *vi. (e)* a se întuneca.
intenerimènto *s.m.* înduioşare; milă, compasiune.
intenerire I. *vt.* a înduioşa, a mişca; a emoţiona. **II.** *vr.* a se muia, a se frăgezi. **III.** *vi., vr.* a se înduioşa.
intenerìto *adj.* înduioşat; emoţionat, mişcat.
intensificâre *vt., vr.* a (se) intensifica; a (se) întări.

intensificazióne *s.f.* intensificare.
intensità *s.f.* intensitate; forţă, energie.
intensìvo *adj.* intensiv.
intènso *adj.* intens; puternic; *colore* ~ culoare tare.
intentabile[1] *adj.* greu, de neîncercat; *tentare l'* ~ a încerca imposibilul.
intentàbile[2] *adj. (jur.)* care poate fi intentat.
intentàre *vt.* **1.** *(jur.)* a intenta. **2.** *(înv.)* a încerca.
intentàto *vt.* **1.** neîncercat; neînceput. **2.** neexplorat; *miniera* ~*-a* mină neexplorată.
intentivo *adj. (înv.)* **1.** care poate înţelege. **2.** atent.
intènto[1] *adj.* **1.** atent; încordat; concentrat. **2.** *(înv.)* intens, puternic. *SIN. attento.*
intènto[2] *s.m.* **1.** scop, ţintă. **2.** intenţie. *SIN. intenzione.* **3.** străduinţă. **4.** atenţie, grijă.
intenzionàle *adj.* **1.** intenţionat; cu intenţie, premeditat. *SIN. premeditato, volontario.* **2.** care ţine de intenţie. **3.** *(înv.)* ideal, care ţine de idee.
intenzionalità *s.f.* intenţionalitate (şi *fil.*).
intenzionàto *adj.* dispus, înclinat să facă ceva; *ben* ~ cu bune intenţii, bine intenţionat; *essere* ~ a avea intenţia (de a face un lucru).
intenzióne *s.f.* **1.** intenţie; dorinţă; tendinţă, ţintă; *(med.) agire di prima* ~ a acţiona direct/cu efect imediat. **2.** *(înv.)* funcţie, scop. **3.** *(înv.)* părere; *dare* ~ a face să creadă, a arăta. **4.** tendinţă naturală. **5.** opinie; afirmare.
intepidìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) încropi, a (se) încălzi uşor. **2.** *(fig.)* a (se) potoli, a (se) îmblînzi.
intepidìto *adj.* **1.** încropit; uşor încălzit. **2.** potolit, calmat.
inter- *pref. (arată reciprocitatea)* între; inter; *interplanetario* interplanetar.
interàme *s.m. (înv.)* mărunţaie (de animale).
interaménte *adv.* în întregime.
interàrme *adj. (mil.; despre o manevră)* executată cu mai multe tipuri de arme.
interàsse *s.m.* **1.** *(auto.)* distanţa între axe la automobile. **2.** *(constr.)* deschidere.
interazióne *s.f.* interacţiune.
interbinàrio *s.m. (ferov.)* ecartament.
intercalàre[1] **I.** *adj.* intercalat; *giorno* ~ **a)** zi adăugată lunii februarie (în anii bisecţi); **b)** *(mar.)* zi adăugată anului (în călătoriile spre răsărit sau apus). **II.** *s.m.* **1.** refren. **2.** cuvînt/expresie care revine foarte des în vorbirea cuiva. **3.** *(miner.)* strat de stîncă steril intercalat.
intercalàre[2] *vt.* a insera, a intercala.
intercalatúra *s.f. (tipogr.)* intercalaţie.
intercambiàbile *adj. (mec.)* interschimbabil.
intercapèdine *s.f. (arhit.)* interval, spaţiu gol (între două ziduri, între pod şi acoperiş etc.).
intercèdere **I.** *vi. (e)* **1.** a mijloci, a interveni; a stărui pentru cineva, a obţine prin favoare. **2.** *(despre un interval de timp)* a se interpune. **3.** a se întîmpla (între alte fapte), a interveni. **II.** *vt.* **1.** *(rar)* a obţine (prin intervenţie). **2.** a interzice.
intercedùto *part. tr.* de la intercedere.
intercellulàre *adj.* intercelular.
intercessióne *s.f.* **1.** mijlocire, intervenţie. *SIN. preghiera.* **2.** *(înv.)* opoziţie.
intercèsso *part. tr. (rar)* de la intercedere.
intercessóre *adj., s.m.* (persoană) care intervine/care cere; mijlocitor, intermediar.
intercettaménto *s.m.* interceptare.
intercettàre *s.f.* interceptare.
intercètto *adj.* **1.** *(rar)* interceptat; *opera* ~*-a* lucrare rătăcită/pierdută. **2.** interpus.
intercezióne *s.f.* interceptare.
interchiúdere *vt. (rar) v.* intercludere.
intercidere *vt. (rar)* **1.** a tăia în două. **2.** a separa; a întrerupe. **3.** a îndepărta.
intercisióne *s.f. (lit.)* **1.** tăiere în două. **2.** separare; întrerupere.
interciso *part. tr.* de la intercidere.
interclassismo *s.m. (pol.)* atitudine favorabilă colaborării dintre clasele sociale, interclasism.
interclùdere *vt. (lit.)* a închide afară, a opri (să intre), a împiedica.
intercolúnnio *s.m. (arhit.)* intercolonament.
intercorrènte *adj. (med.)* intercurent; *malattia* ~ boală care intervine în cursul altei boli; *polso* ~ puls neregulat/intermitent.
intercórrere *vi. (e)* **1.** a fi, a exista; a avea loc; *tra le due famiglie intercorrono rapporti di amicizia* între cele două familii există legături de prietenie. **2.** *(despre timp)* a se scurge, a trece; *tra i due viaggi sono intercorsi due anni* între cele două călătorii au trecut doi ani. **3.** *(despre loc)* a se afla între; *una distanza di due metri intercorre tra i due pilastri* o distanţă de doi metri separă cei doi stîlpi.
intercostàle *adj. (anat.)* intercostal.
interdétto[1] **I.** *part. tr.* de la interdire. **II.** *adj.* **1.** oprit, interzis. **2.** *(bis.)* lovit de interdict, excomunicat. **3.** *(jur.)* pus sub interdicţie. **4.** descumpănit; *rimanere* ~ a fi dureros surprins/tulburat.
interdétto[2] *s.m.* **1.** interdicţie; interzicere. **2.** *(bis.)* interdicţie, excomunicare; *fulminare l'*~ a arunca interdictul. **3.** *(jur.)* decret de interdicţie.
interdìcere *vt., vr. v.* interdire.
interdipendènte *adj.* interdependent.
interdipendènza *s.f.* interdependenţă.
interdìre **I.** *vt.* **1.** a interzice; a opri, a împiedica; ~ *dall'acqua e dal fuoco* a exila. **2.** *(bis.)* a interzice, a lovi (printr-o interdicţie bisericească). **3.** *(jur.)* a pune sub interdicţie. **4.** *(mil.)* a împiedica acţiuni militare ale inamicului cu folosirea unor arme convenţionale sau atomice. **II.** *vr.* a se tulbura, a fi descumpănit.
interdisciplinàre *adj.* interdisciplinar; *una ricerca* ~ *sulle malattie sociali* o cercetare interdisciplinară asupra bolilor sociale.
interdittóre *s.m. (rar)* persoană care interzice.
interdittório *adj. (rar)* care ţine de o interdicţie; *decreto* ~ decret interdictoriu.
interdizióne *s.f.* **1.** interzicere; oprire, împiedicare. **2.** *(jur.)* interdicţie; ~ *dai pubblici uffici* pierderea dreptului de a ocupa o funcţie publică; ~ *giudiziale* interdicţie judiciară provocată de o boală mintală. **3.** *(bis.)* suspendare, excomunicare. **4.** *(mil., în expr.) tiro d'* ~ foc de baraj (de artilerie).
interessaménto *s.m.* **1.** interesare, participare. **2.** interes, pasiune, zel (pentru ceva). **3.** sprijin, protecţie; *per* ~ *del ministro* prin intervenţia ministrului. *SIN. sollecitudine.*
interessànte *adj.* interesant, important; atrăgător, plăcut; *essere in stato* ~ a fi însărcinată.
interessànza *s.f.* interes, participare (la o afacere, o întreprindere).
interessàre **I.** *vt.* **1.** a interesa. **2.** a face părtaş, a cointeresa (pe cineva). **3.** a trezi atenţia; a atrage atenţia. **4.** a emoţiona. **5.** a interveni în favoarea cuiva; *interesserò il professore al tuo caso* voi interveni pe lîngă profesor pentru cazul tău. **II.** *vi. (a)* a interesa; *questo interessa a tutti* lucrul acesta interesează pe toţi; *interessa a tutti che il lavoro sia ben fatto* e important pentru toţi ca munca să fie bine făcută. *SIN. importare, premere.* **III.** *vr.* **1.** a se interesa. **2.** a se amesteca.
interessàto *adj. s.m.* şi *f.* **1.** egoist, interesat. **2.** păr-

taş, asociat (la o afacere etc.). **3.** petiţionar, solicitant; interesat.

interèsse *s.m.* **1.** interes, participare. **2.** interes, avantaj, folos; *avere* ~ *in una cosa* a fi interesat într-o afacere. **3.** aviditate de cîştig. **4.** satisfacţia unei vii participări la o acţiune. **5.** pasiune pentru o ştiinţă/o descoperire. **6.** importanţă; *sono dettagli privi di* ~ sînt detalii lipsite de interes. **7.** dobîndă; *a* ~ cu dobîndă; *sopra* ~ dobîndă compusă; *regola d'*~ regulă aritmetică (de calculare a dobînzii). **8.** afacere; ocupaţie, treburi.

interessènza *s.f. (com.)* participare la cîştig.

interessóso *adj. (rar.)* interesat, egoist.

interézza *s.f.* **1.** întregime, totalitate. **2.** integritate (mintală, morală etc.). **3.** *(înv.)* cinste.

interferènte *adj.* interferent.

interferènza *s.f.* **1.** *(fiz.)* interferenţă. **2.** *(fig.)* coincidenţă. **3.** încrucişare, suprapunere. **4.** amestec.

interferire *vi. (e)* **1.** *(fiz.)* a interfera. **2.** *(fig.)* a interveni.

interferómetro *s.m. (fiz.)* interferometru.

interfèrro *s.m. (mec.)* spaţiu între două elemente ale unui circuit magnetic. *SIN. traferro.*

interfogliàre *vt.* a insera într-un registru etc. (foi albe, pentru note etc.).

interfogliatùra *s.f. (tipogr.)* interfoliere.

interfóglio *s.m.* foaie albă (introdusă pentru note etc.).

interiettivo *adj.* **1.** *(gram.)* care ţine locul unei interjecţii. **2.** fără şir, fără logică.

interiezióne *s.f. (gram.)* exclamaţie, interjecţie.

interim *s.m. (în expr.) assumere l'*~ *d'un ministro* a funcţiona ca ministru interimar.

interinàle *adj.* interimar, provizoriu.

interinàre *vt. (jur.)* a ratifica printr-o hotărîre judecătorească.

interinàto *s.m.* interimat.

interìno *adj., s.m.* (funcţionar) provizoriu; supleant.

interióra *s.f. pl. v.* **interiore (III).**

interióre I. *adj.* intern, interior. **II.** *s.m.* parte internă; suflet, minte, spirit. **III.** *s.m.* şi *f. (la pl.)* măruntaie, viscere.

interiorità *s.f. (lit.)* **1.** interioritate; stare/parte interioară. **2.** *(fil.)* viaţă spirituală interioară.

interito I. *adj.* ţeapăn, rigid (în ţinută, atitudine). **II.** *s.m. (lit.)* moarte.

interlìnea *s.f.* **1.** spaţiu dintre rînduri. **2.** *(tipogr.)* lamă de metal cu care se păstrează distanţa dintre rînduri.

interlineàre[1] *adj.* interliniar; scris între rînduri; *traduzione* ~ traducere scrisă sub fiecare rînd al textului.

interlineàre[2] *vt.* **1.** a scrie între rînduri. **2.** *(tipogr.)* a spaţia rîndurile (cu o lamă de metal).

interlineatùra *s.f. (tipogr.)* distanţarea/spaţierea rîndurilor.

interlineazióne *s.f. (tipogr.)* distanţă/spaţiu lăsat(ă) între rînduri.

interlingua *s.f.* limbă internaţională (creată artificial).

interlocutòre, -trice *s.m.* şi *f.* interlocutor.

interlocutòrio, *-òri, adj. (jur., despre o judecată, o sentinţă)* care priveşte o chestiune secundară, legată de cea principală.

interlocuzióne *s.f. (jur.)* **1.** pronunţare a unei sentinţe (privind o chestiune secundară). **2.** participare la o convorbire.

interloquire *vi. (a)* **1.** *(jur.)* a pronunţa o sentinţă referitoare la o chestiune secundară. **2.** a fi interlocutor (într-o convorbire). **3.** a interveni/a se amesteca într-o discuţie.

interlùdio *s.m. (muz., teatru)* nterludiu; divertisment, intermezzo.

interlùnio, *-ùni, s.m. (astron.)* **1.** lună nouă. **2.** perioadă în care nu se vede luna.

intermediàrio, *-àri,* **I.** *adj.* intermediar. **II.** *s.m.* mijlocitor, mediator.

intermèdio, *-èdi* **I.** *adj.* intermediar, pus la mijloc; *muro* ~ zid despărţitor. **II.** *s.m.* **1.** *(ra)* intermezzo, interludiu muzical etc. **2.** activist sindical.

intermèsso I. *part. tr.* de la intermettere. **II.** *adj.* omis, neglijat, lăsat deoparte.

intermèttere I. *vt. (rar, lit.)* **1.** a amîna, a întrerupe. **2.** a suspenda. **II.** *vi. (med.)* a fi intermitent/neregulat. **III.** *vr. (rar)* a se interpune, a se introduce.

intermezzàre *vt. (rar)* *v.* intramezzare.

intermèzzo *s.m.* **1.** *(teatru)* pauză. **2.** *(teatru)* divertisment, interludiu. **3.** *(muz.)* intermezzo, interludiu.

interminàbile *adj.* interminabil, nesfîrşit. *SIN. eterno, infinito.*

interminàto *adj.* **1.** *(rar, mai ales despre spaţiu)* neterminat; nesfîrşit, infinit. **2.** *(înv.)* nedesăvîrşit; nedefinit.

intermissióne *s.f. (rar, lit.)* întrerupere.

intermittènte *adj.* **1.** intermitent, discontinuu. **2.** *(despre puls)* neregulat.

intermittènza *s.f.* **1.** intermitenţă; întrerupere; suspendare. **2.** *(electr.)* întrerupător.

intermòndio *s.m. (înv.)* spaţiu interplanetar.

internaménto *s.m.* **1.** pătrundere. **2.** *(pol.)* internare.

internàre I. *vt.* **1.** a face să pătrundă, a introduce, a băga. **2.** a interna, a închide (într-un spital, într-un lagăr). **II.** *vr.* **1.** a pătrunde, a intra adînc; a se afunda. **2.** a se adînci (în studiu); *(teatru)* ~*-si nella parte* a se integra în rol. **3.** a se contopi.

internàto I. *adj., s.m.* internat (în lagăr etc.). **II.** *s.m.* **1.** internat (de şcoală). **2.** elev intern. **3.** *(med.)* internat medical.

internazionàle I. *adj.* internaţional. **II.** *s.f. (bol.)* internaţională.

internazionalismo *s.m.* internaţionalism.

internazionalista, *-isti, s.m.* internaţionalist.

internazionalistico, *-istici, adj.* internaţionalist.

internazionalità *s.f.* caracter internaţional.

internazionalizzàre *vt.* a internaţionaliza.

internazionalizzazióne *s.f.* internaţionalizare.

internista, *-isti, s.m.* **1.** *(med.)* medic internist. **2.** *(rar)* pictor de interioare.

intèrno I. *adj.* **1.** intern; interior. **2.** intern (în şcoală); *alunno* ~ elev intern. **3.** intim; *voce* ~ *-a* vocea conştiinţei, conştiinţa însăşi. *SIN. intimo, profondo.* **II.** *s.m.* **1.** interior (de casă etc.); *nell'* ~ *dell'Africa* în inima Africii; *cappotto con* ~ *di pelliccia* palton căptuşit cu blană; *pittore di* ~*-i* pictor de interioare; *Ministero dell'*~ Minister al Afacerilor Interne. **2.** *(med.)* intern. **3.** *(cinema.)* interior; *girare gli* ~*-i* a turna scenele de interior. **4.** *(sport)* intern.

internòdio, *-òdi, s.m. (bot.)* internod, porţiune din tulpină (între două noduri).

internucleàre *adj. (fiz.)* internuclear.

internúnzio, *-únzi, s.m. (bis.)* internunţiu.

intéro I. *adj.* **1.** întreg, complet, neatins; *foglie* ~*-e* frunze necrestate. **2.** integru; *uomo* ~ întreg/dintr-o bucată. **3.** deplin, desăvîrşit; *godiamo di un piacere* ~ să ne bucurăm de o plăcere deplină. **4.** *(lit.)* integru, neatins, nevătămat, intact. **5.** onest, prob. **II.** *s.m.* întreg, totalitate; *per/in* ~ în întregime.

interòsseo *adj. (anat.)* interosos.

interpartitico, *-itici, adj, (pol.)* interpartinic.
interpellànte *adj., s.m.* interpelator.
interpellànza *s.f.* interpelare.
interpellàre *vt.* **1.** a interpela; a întreba, a cere părerea. **2.** a interpela (în parlament).
interpetràre *vt.* şi *deriv. v.* interpretare şi *deriv.*
interplanetàrio *adj.* interplanetar.
interpolaménto *s.m.* interpolare.
interpolàre *vt.* **1.** a interpola; a introduce. **2.** a alterna, a amesteca; ~ *lo studio col divertimento* a alterna învăţătura cu distracţia. **3.** a modifica un text de lege. **4.** *(mat.)* a interpola. **5.** *(fig., rar)* a altera.
interpolatamènte *adv.* la intervale.
interpolatóre, -trice *s.m.* şi *f.* interpolator.
interpolazióne *s.f.* **1.** interpolaţie. **2.** *(jur.)* modificare a unui text de lege.
interponiménto *s.m. (lit.)* **1.** introducere. **2.** intervenţie; amestec.
interpònte *s.m. (mar.)* interpunte, coridor.
interpórre I. *vt., vr.* **1.** a (se) interpune; *(jur.)* ~*ricorso* a face recurs. **2.** a impune (o părere etc.). **3.** a zăbovi; ~ *tempo* a zăbovi. **II.** *vr.* **1.** a interveni. **2.** a se interpune.
interpòsito *part. tr. (înv.)* de la interporre.
interposizióne *s.f.* **1.** poziţia unui corp între alte două corpuri. **2.** inserţie. **3.** mijlocire; intervenţie. **4.** paranteză. **5.** *(lingv.)* paranteză. **6.** substituire.
interpósto *part. tr.* de la interporre; *per ~-a persona* prin terţă persoană.
interpretàre *vt.* **1.** a interpreta; a explica; a expune. **2.** a traduce. **3.** a juca (o piesă). **4.** a executa (o operă muzicală).
interpretariàto *s.m.* funcţie de interpret.
interpretativo *adj.* interpretativ; care are rolul de a interpreta.
interpretazióne *s.f.* interpretare; explicare.
intèrprete *s.m.* şi *f.* **1.** interpret. **2.** traducător. **3.** comentator. **4.** *(înv.)* mijlocitor, mediator.
interpùngere *vt. (gram.)* a pune punctuaţia; a separa (cuvintele şi frazele) prin semne de punctuaţie.
interpunzióne *s.f. (lit.)* **1.** punctuaţie. **2.** *(muz.)* punctuaţie (semn de pauză etc.).
interraménto *s.m.* **1.** umplere/astupare cu pământ. **2.** ridicare a fundului unei ape (prin umplere cu pământ, pietre). **3.** îngropare. **4.** împotmolire.
interràre I. *vt.* **1.** a pune în pământ. **2.** *(înv.)* a îngropa. **3.** a murdări cu pământ. **4.** a presăra cu pământ. **5.** a umple/a astupa cu pământ. **II.** *vr.* **1.** a se umple, a se murdări cu pământ. **2.** a se astupa cu pământ.
interràto I. *adj.* **1.** îngropat. **2.** *(în expr.) piano* ~ subsol. **II.** *s.m.* subsol.
interré *s.m. (ant.)* regent (la romani).
interrégno *s.m. (lit.)* interregn.
interriménto *s.m.* umplere/astupare cu pământ.
interrogàre I. *vt.* **1.** a întreba; a interoga. **2.** a examina, a asculta (la examen). **3.** a consulta, a cerceta (un document). **II.** *vr.* a se întreba.
interrogativa *s.f.* întrebare; interogaţie.
interrogativo I. *adj.* interogativ, întrebător; *punto* ~ semn de întrebare. **II.** *s.m.* **1.** întrebare, problemă. **2.** mister. **3.** persoană enigmatică. **4.** *(glumeţ)* om urît, cu nasul lung şi mare.
interrogatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care interoghează.
interrogatório, *-óri* **I.** *adj.* interogativ; întrebător. **II.** *s.m.* interogatoriu.
interrogazióne *s.f.* **1.** interogaţie; întrebare. **2.** interpelare (mai puţin solemnă). **3.** *(la pl.)* examen.
interrómpere *vt., vr.* **1.** a (se) întrerupe; ~ *le parole* a tăia vorba. **2.** a (se) opri. **3.** a înceta pentru un timp. *SIN. sospendere, troncare.* **4.** a împiedica desfăşurarea unei acţiuni.
interrompiménto *s.m. (rar)* întrerupere.
interrótto *part. tr.* de la interrompere.
interruttóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* întrerupător. **II.** *s.m. (electr.)* comutator, întrerupător.
interruzióne *s.f.* întrerupere; oprire.
intersecaménto *s.m.* întretăiere; intersecţie.
intersecàre I. *vt.* a întretăia; a tăia de-a curmezişul. **II.** *vr.* **1.** a se intersecta, a se încrucişa. **2.** *(mat.)* a avea elemente comune.
intersecazióne *s.f. v.* intersezione.
intersezióne *s.f.* **1.** *(mat.)* intersecţie. **2.** încrucişare, întretăiere.
interstiziàle *adj.* interstiţial; *ghiandola* ~ glandă interstiţială/endocrină.
interstìzio, *-izi, s.m.* **1.** interstiţiu. **2.** fisură. **3.** *(rar)* răstimp, interval. **4.** *(astron.)* solstiţiu. **5.** *(rar)* zăbovire, întîrziere.
intertropicàle *adj. (geogr.)* intertropical; subtropical.
interurbàno *adj.* interurban.
intervallàre *vt.* **1.** a spaţia, a rări. **2.** a combina; a altera.
intervàllo *s.m.* **1.** interval, distanţă; *a ~-i* la intervale, cu întreruperi. **2.** *(teatru, şcoală)* pauză. **3.** *(muz.)* interval. **4.** întîrziere. **5.** *(med., înv.)* moment de luciditate (la un alienat).
intervenire *vi.* **1.** *(lit.)* a interveni; *(prov.) chi fa quel che non deve, gl'intervien quel che non crede* cel care face ce nu trebuie, o păţeşte. **2.** a asista, a participa (la o festivitate etc.); ~ *alle urne* a lua parte la vot. **3.** *(lit.)* a se întîmpla. **4.** *(med.)* a face o operaţie chirurgicală.
interventismo *s.m.* intervenţionism.
interventista, *-isti, s.m.* şi *f.* intervenţionist.
interventistico *adj.* intervenţionist.
intervènto *s.m.* **1.** intervenţie, amestec, ajutor. *SIN. intromissione.* **2.** prezenţă, participare (la o festivitate etc.). *SIN. partecipazione, presenza.* **3.** *(chir.)* intervenţie. **4.** *(sport)* mişcare promptă cu mingea. **5.** *(rar)* ajutor.
intervenùto I. *part. tr.* de la intervenire. **II.** *s.m.* participant; invitat.
intervenzióne *s.f. (rar)* intervenţie.
intervista *s.f.* **1.** interviu; *fare un'* ~ *a qualcuno* a lua un interviu cuiva; *concedere un'* ~ a acorda un interviu. **2.** conţinutul unui răspuns obţinut într-un interviu.
intervistàre *vt.* a lua un interviu, a intervieva.
intervistatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care ia un interviu.
interzàre I. *vt.* **1.** a insera (între două lucruri), a adăuga (drept al treilea lucru); ~ *a doppio* a pune cuie duble. **2.** a interpune, a alterna. **3.** *(despre un loc)* a ara în cruce/a treia oară. **4.** *(mar.)* a pune al treilea vislaş. **5.** *(mil.)* a amesteca soldaţi (din regimente diferite). **6.** *(înv.)* a mări cu a treia parte (tributul etc.). **7.** *(herald.)* a împărţi în trei părţi. **II.** *vr.* a se întrei; a fi al treilea.
interzàto I. *adj.* **1.** *(herald.)* împărţit în trei părţi. **2.** inserat. **3.** alternat. **4.** întărit, bine legat. **II.** *s.m. (herald.)* scut cu o stemă în trei părţi.
intésa *s.f.* **1.** colaborare; acord, alianţă. *SIN. patto*; *star sull'* ~ a sta în gardă; *esser d'* ~, *darsi l'* ~ a fi de acord, a cădea la o învoială; *come d'* ~ după cum a fost înţelegerea; *(înv.) mettere le ~-e* a face cunoscut; a da de veste. **2.** *(pol.)* antantă; *la piccola* ~ Mica Antantă. **3.** *(sport)* înţelegere între sportivi. **4.** *(înv.)* atenţiune.
intéso I. *part. tr.* de la intendere. **II.** *adj.* **1.**

atent. 2. făcut cu o anumită intenție; *legge* ~-*a* lege care urmărește un anumit lucru. 3. înțeles; *rendere* ~ a înștiința; *fare* ~ a aduce la cunoștință; *darsi per* ~ a arăta că cunoști un lucru; a se ocupa de un lucru; *non darsi per* ~ a nu se interesa de ceva. 4. îngrijit, făcut bine, cu gust. **III.** *s.m.* înțelegere, acord.

intèssere *vt.* **1.** a împleti; ~ *lodi* a compune laude. **2.** a combina (o intrigă etc.).

intessitùra *s.f.* împletire; întrețesere.

intessùto *part. tr.* de la i n t e s s e r e.

intestardirsi *vr.* a se încăpățîna. *SIN.* ***incaponirsi***.

intestàre I. *vt.* **1.** a pune cap la cap. **2.** a îndigui. **3.** *(jur.)* a înscrie (un cont, o partidă) pe numele cuiva. **4.** a trece în registru (bunuri). **5.** a pune un titlu, a da o denumire unei cărți/scrisori etc. **6.** a începe perforarea unei mine. **II.** *vr.* a se încăpățîna; a-și pune în minte. *SIN. fissarsi, incaponirsi.*

intestatàrio *adj., s.m. (jur.)* titular, (persoană) pe numele căreia este înscris un cont etc.

intestàto[1] *adj.* **1.** *(jur., despre un cont, o proprietate)* înregistrat pe numele cuiva; *rendita* ~-*a* rentă nominală; *libretto* ~ livret de economii pe numele posesorului. **2.** încăpățînat. **3.** cu antet.

intestàto[2] **I.** *adj. (jur., în expr.) morire* ~ a muri fără a lăsa testament. **II.** *s.m.* persoană decedată fără a fi lăsat un testament.

intestatùra *s.f.* **1.** titlu; intitulare. **2.** *(tehn.)* îmbucătură, linie de împreunare. *SIN. commettitura.* **3.** îndiguire, zăgăzuire.

intestazióne *s.f.* **1.** *(com.)* intitularea unui cont/a unei partide etc.; ~ *di un conto* deschidere a unui cont. **2.** *(tipogr.)* antet; titlu (de capitol, de articol de ziar).

intestinàle *adj.* intestinal.

intestino I. *adj.* lăuntric, intern; *(mai ales în expr.) discordie/guerre/lotte* ~-*e* discordii/războaie/lupte interne/civile. **II.** *s.m. (anat.)* intestin, maț; ~ *tenue* intestin subțire; ~ *crasso* intestin gros; *aver gli* ~-*i di bambagia* a fi timid/fricos.

intèsto *adj. (poetic)* împletit, țesut.

intiepidire *vt., vi., vr.* **v.** i n t e p i d i r e.

intièro *adj. v.* i n t e r o.

intignàre *vi. (e), vr. (rar)* **1.** a fi mîncat de molii/de paraziți. **2.** a cheli. **3.** a se încăpățîna.

intignatùra *s.f.* rosătură de molie.

intimàre *vt.* **1.** a ordona; a impune. **2.** *(jur.)* a notifica. **3.** a declara, a anunța; ~ *la guerra* a declara război. *SIN. comandare, ingiungere; (rar)* ~*un' assemblea* a convoca o adunare. **4.** *(înv.)* a face propriu/intim. **5.** *(rar)* a anunța.

intimazióne *s.f.* **1.** ordin, somație. **2.** *(jur.)* notificare. **3.** convocare. **4.** declarație (de război).

intimidatòrio *adj.* care intimidează/sperie/înspăimîntă.

intimidazióne *s.f.*, **intimidiménto** *s.m.* intimidare; amenințare.

intimidìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) intimida. **2.** a (se) speria.

intimìdo *adj. (înv.)* curajos; intrepid; îndrăzneț.

intimismo *s.m. (lit.)* intimism.

intimità *s.f.* **1.** intimitate. *SIN. intrichezza.* **2.** familiaritate. **3.** ambianță intimă.

intimo I. *adj.* **1.** intern, lăuntric. **2.** familiar, intim. **II.** *s.m.* **1.** prieten intim. **2.** adîncime, străfund (de conștiință etc.); *nel suo* ~ în adîncul său.

intìmo *s.m. (jur.)* notificare, somație.

intimorire *vt., vr.* a (se) înspăimînta, a (se) înfricoșa.

intimpanire *vt., vi. (e), vr.* a (se) umfla; a (se) dilata, a (se) balona (stomacul, corpul).

intingere I. *vt.* **1.** a muia, a atinge ușor (penița etc.); ~ *nel fiele* a scrie cu ură; ~ *la penna nel calamaio* a se așterne pe scris; ~ *nello stesso piatto* a mînca dintr-un blid/dintr-o strachină. **2.** a contamina, a molipsi. **3.** a vopsi. **II.** *vi.* a participa, a fi părtaș (la afaceri); ~ *ai fondi segreti* a lua din fondurile secrete; ~ *a un affare* a-și lua partea de cîștig dintr-o afacere.

intingolo *s.m. (fam., glumeț)* **1.** sos; mîncare cu mult sos; *(înv.) dolce* ~ naiv. **2.** *(fig.)* amestecătură. **3.** *(fig.)* vorbire/scris confuz. **4.** *(med.)* medicament cu multe ingrediente.

intinto I. *part. tr.* de la i n t i n g e r e. **II.** *adj.* **1.** muiat. **2.** contaminat, molipsit. **III.** *s.m. (tosc.)* sos.

intirannìre I. *vi. (e)* a se comporta ca un tiran. **II.** *vr. (rar)* a deveni tiran.

intirizzimènto *s.m.* **1.** înțepenire, amorțire. **2.** înghețare, degerare.

intirizzìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a îngheța, a degera; a amorți. **2.** a înțepeni; a paraliza.

intirizzìto *adj.* **1.** înghețat, degerat. **2.** amorțit, înțepenit. **3.** *(fig.)* țeapăn.

intisichìre *vi. (e), vr., (rar) vt.* **1.** a (se) oftica, a (se) tuberculiza. **2.** a (se) extenua; a (se) consuma. **3.** *(despre plante)* a (se) veșteji.

intitolaménto *s.m.* intitulare; titlu, antet.

intitolàre I. *vt.* **1.** a intitula. **2.** a numi, a denumi; a chema; ~ *a, ~ da* a denumi cu numele lui; ~ *una strada al nome di Garibaldi* a denumi o stradă cu numele lui Garibaldi. **3.** a dedica; ~ *al nome del suo maestro* a dedica maestrului (profesorului) său. **4.** *(bis.)* a da hramul, a pune sub protecția/sub patronatul. **5.** *(înv.)* a atribui (o operă cuiva). **II.** *vr.* a se intitula; *(prov.) chi si battezza savio s'intitola matto* lauda de sine nu miroase a bine.

intitolàto *adj.* **1.** intitulat, care poartă titlul (de); *una piazza* ~-*a a Cavour* o piață care poartă numele lui Cavour. **2.** *(bis., despre o biserică)* purtînd hramul, închinat.

intitolazióne *s.f.* **1.** intitulare; titlu. **2.** dedicație. **3.** hram; *celebrare l'* ~ a sărbători hramul.

intoccàbile I. *adj.* **1.** invulnerabil. *SIN. intangibile.* **2.** inaccesibil. **II.** *s.m. pl.* paria (în India).

intolleràbile *adj.* intolerabil.

intollerànte *adj.* **1.** intolerant. *SIN. intransigente.* **2.** care nu rabdă, care nu suportă/nu suferă; ~ *del freddo* care nu suportă frigul.

intollerànza *s.f.* **1.** intoleranță. *SIN. insofferenza.* **2.** intransigență. *SIN. intransigenza.* **3.** *(med.)* idiosincrazie.

intombàre **1.** *vt. (înv.)* a îngropa, a înmormînta. **2.** a ucide.

intonàbile *adj.* intonabil.

intonacàre I. *vt.* **1.** a tencui. **2.** a lustrui, a înfrumuseța. **3.** *(depr.)* a farda. **II.** *vr.* **1.** *(despre fard)* a se lipi (în strat gros). **2.** a se acoperi (cu iederă etc.).

intonacatùra *s.f.* **1.** tencuire. **2.** tencuială.

intonachìno *s.m. (constr.)* tencuială nedrișcuită.

intònachista, *-isti, s.m.* tencuitor; betonist.

intónaco, *-ònachi, s.m.* **1.** tencuială. **2.** *(depr.)* fard. **3.** *(pop.)* aspect exterior.

intonàre I. *vt.* **1.** a intona; a începe să cînte. **2.** a da tonul. **3.** a acorda (sunete). **4.** a pronunța răspicat. **5.** a cînta (la un instrument de suflat). **6.** a bubui. **7.** a face exerciții, a exercita (vocea); ~ *la voce* a forma vocea. **8.** a pune pe muzică (versuri etc.). **9.** *(pict.)* a potrivi culoarea cea mai bună. **10.** a vorbi de sus. **11.** a vorbi vag/prin aluzii. **II.** *vr.* a

se potrivi, a se asorta, a merge cu; *il cappello s'intona col cappotto* pălăria se asortează cu paltonul.

intonàto *adj.* pus în ton; acordat; *tinta ben ~-a* culoare bine potrivită/în ton; *star sull' ~* a vorbi în ton solemn.

intonatóre *s.m.* **1.** acordor (de instrumente muzicale). **2.** cel care dă tonul. **3.** *(înv.)* autorul muzicii unui poem.

intonazióne *s.f.* **1.** punere în ton, intonare. **2.** intonație. **3.** acordare a instrumentelor. **4.** început de cîntec. **5.** început de discurs. **6.** armonizare a culorilor. **7.** *(muz.)* compoziție pentru orgă din sec. al XVI-lea. **8.** *(foto.)* virare, viraj.

intónso *adj.* **1.** *(despre o carte)* cu foile netăiate. **2.** *(poetic)* netuns, cu plete.

intontiménto *s.m.* zăpăcire, prostire.

intontìre I. *vt.* a zăpăci, a aiuri. II. *vi. (e), vr.* a se prosti.

intoppàre I. *vt.* a întîlni (pe neașteptate). II. *vi. (e).* **1.** a se ciocni, a se împiedica (de ceva), a da peste (cineva, peste ceva). **2.** *(tosc.)* a se împiedica în vorbire; *quando è emozionato intoppa* cînd este emoționat se bîlbîie.

intòppo *s.m.* **1.** obstacol, piedică, impediment. **2.** dificultate. **3.** *(înv.)* ciocnire armată.

intorbàre *vt. v.* intorbidare **(I)**.

intorbidaménto *s.m.* tulburare.

intorbidàre I. *vt.* a tulbura; *~ le acque* a tulbura apele. II. *vi. (e), vr.* a se tulbura; a se întuneca; a se strica.

intorbidire *vt. v.* intorbidare **(I)**.

intorchiàre *vt. (tipogr.)* a pune sub presă.

intormentìre *vt., vi. (e), vr.* a amorți, a (se) înțepeni.

intorniàre *vt. (rar, lit.)* **1.** a înconjura; a împrejmui. **2.** a contura. **3.** a încolți, a împresura. **4.** *(înv.)* a ocoli. **5.** a ocupa, a invada.

intórno I. *loc. adv.* **1.** împrejur, în jur; *andare ~* a merge ici și colo. *SIN. attorno.* **2.** aproape, către, aproximativ; *(înv.) quell' ~* aproximativ în acea vreme. **3.** alături, lîngă; *avere uno sempre ~* a avea pe cineva mereu alături. **4.** de jur împrejur; *d' ~, all' ~* de jur împrejur; *darsi d' ~* a-și face de lucru; *levarsi d' ~* a scăpa de ceva/de cineva. II. *prep.* **1.** în jurul; *~ la città* în jurul orașului; *loc. prep. ~ a* în jurul; *stare ~ a uno* a se ține mereu de cineva. **2.** aproximativ, cam; vreo; *durare ~ a tre ore* a dura vreo trei ore.

intorpidiménto *s.m.* amorțeală; moleșire.

intorpidìre *vt., vi. (e), vr. (despre minte, gîndire etc.)* a amorți; a (se) moleși; a(-și) reduce activitatea.

intortiecciàre *vt.* a suci, a răsuci.

intortigliàre *vt.* a întortochea, a răsuci.

intòrto *adj. (rar)* **1.** răsucit, întortocheat. **2.** *(fig.)* închis în sine.

intoscanìre *vt., vi. (e), vr.* a toscaniza (mai ales în limbă).

intossicàre *vt., vr.* a (se) intoxica; a (se) otrăvi.

intossicazióne *s.f.* intoxicare, otrăvire.

intozzàre *vi. v.* intozzire.

intozzire *vi. (e)* a deveni bondoc/îndesat.

intra *prep.* între, printre; *~ due* în dubiu.

intraccìglio *s.m.* distanță dintre gene.

intraddúe *s.m. (înv.)* îndoială; șovăială.

intradòsso *s.m.* **1.** *(arhit.)* intrados. **2.** *(av.)* latura inferioară a unei aripi de avion.

intraducìbile *adj.* intraductibil; de neexprimat; *gioia ~* bucurie de nedescris.

intrafinefàtta *loc. adv. (rar)* **1.** îndată, într-o clipă. **2.** cît pe-aci.

intralasciàre *vt. v.* tralasciare.

intralciaménto *s.m.* încurcare; încurcătură.

intralciàre I. *vt.* **1.** a încurca. **2.** a împiedica; *la tempesta intralcia le operazioni di salvataggio* furtuna împiedică operațiile de salvare. **3.** *(rar)* a înfășura. II. *vr. (despre ramuri etc.)* a se amesteca, a se încurca; a se complica.

intralciàto *adj.* încurcat; *stile ~* stil confuz/încurcat.

intràlcio, *-àlci, s.m.* încurcătură; piedică, obstacol. *SIN. ostacolo, impaccio.*

intralicciatùra *s.f.* **1.** *(av.)* schelet intern (la aripa avionului). **2.** structură a unui pilon pentru o linie electrică.

intrallazzàre *vt.* **1.** a trage sforile, a unelti. **2.** a specula (la bursa neagră). **3.** a trafica.

intrallazzatóre, -trìce, intrallazzìsta, *-isti, s.m.* și *f.* **1.** intrigant. **2.** afacerist, speculant, traficant.

intrallàzzo *s.m.* **1.** tertip, manevră, mașinație. **2.** combinație; aranjament reciproc, cîrdășie. **3.** speculă la bursă. **4.** sforărie.

intraméssa *s.f.* digresiune.

intramésso *s.m.* **1.** bucate ușoare care se servesc între friptură și desert. **2.** *(mar.)* bucată de construcție introdusă între bîrnele sau scheletul unei nave.

intraméttere *vt., vr.* **1.** a (se) interpune, a (se) amesteca. *SIN. frammettere, inframmettere.* **2.** a (se) întrerupe.

intramezzàre *vt.* a pune la mijloc; a întrerupe (alternînd sau separînd). *SIN. inframezzare, alternare.*

intrampalàto *adj. (înv.)* care merge pe picioroange.

intramuscolàre *adj.* intramuscular.

intransigènte *adj., s.m.* și *f.* intransigent.

intrasigènza *s.f.* intransigență.

intransitàbile *adj. (despre un drum)* impracticabil, pe care nu se poate circula.

intransitività *s.f.* funcție intranzitivă, intranzitivitate.

intransitivo *adj., s.m. (gram.)* intranzitiv.

intrapórre, intrappórre *vt. (înv.) v.* frapporre și interporre.

intrappolàre *vt. (rar)* **1.** a înșela, a trage pe sfoară. **2.** a prinde în cursă.

intreprendènte *adj.* întreprinzător; abil, priceput.

intraprendènza *s.f.* **1.** inițiativă, îndrăzneală. **2.** *(înv.)* acțiune, întreprindere.

intraprèndere *vt.* **1.** a întreprinde; a se apuca de. **2.** *(înv.)* a cuprinde în; a închide în mijloc; a intercepta.

intraprendiménto *s.m. (rar)* întreprindere a unei acțiuni.

intraprenditóre, -trice *s.m.* și *f.* antreprenor.

intraprésa *s.f.* **1.** întreprindere. **2.** antrepriză.

intrapréso *part. tr.* de la intraprendere.

intràre *vi.* și *deriv. (înv.) v.* entrare.

intraségna *s.f.* semn distinctiv.

intrasgredìbile *adj. (despre un ordin etc.)* inviolabil, peste care nu se poate trece. *SIN. inviolabile.*

intrattàbile *adj.* **1.** *(despre o persoană)* inaccesibil, cu care te înțelegi greu; irascibil. **2.** îndărătnic. **3.** *(despre un metal etc.)* greu de lucrat. **4.** *(despre un subiect)* greu de tratat.

intrattabilità *s.f.* **1.** îndărătnicie. **2.** irascibilitate; caracter dificil.

intrattenére I. *vt.* **1.** a ține de vorbă. **2.** a întreține (pe cheltuială proprie). **3.** a face să treacă timpul în mod plăcut. **4.** a opri pe soldați într-un serviciu potrivit lor. **5.** a furniza soldaților strictul necesar. II. *vr.* **1.** a se întreține, a sta de vorbă. **2.** a se opri asupra unui subiect.

intrattenimènto *s.m. (rar) v.* trattenimento.

intrauterìno *adj. (med.)* intrauterin.
intravàta *s.f.* adăpost făcut de grinzi.
intravàto *adj.* cu grinzi puse în cruciş.
intravedére, intravvedére *vt.* **1.** a întrevedea. **2.** a prevedea, a intui.
intravedùto *part. tr.* de la intravedere.
intravenóso *adj.* intravenos.
intraversàre I. *vt.* **1.** a pune de-a curmezişul. **2.** a împiedica, a pune piedici. **3.** *(agr.)* a ara de-a curmezişul (a treia oară). **4.** a pătrunde, a străbate. **II.** *vi. (înv.)* a traversa, a trece de-a curmezişul. **III.** *vr.* a se încrucişa.
intravìsto *part. tr.* de la intravedere.
intravvenìre *vi. (e; rar)* **1.** a interveni, a se întîmpla. **2.** a participa (la o reuniune).
intrecciaménto *s.m.* împletire.
intrecciàre I. *vt.* **1.** a împleti; ~ *le mani* a împreuna mîinile; ~ *i remi* a odihni vîslele; *(lit.)* ~ *le fila d'un racconto* a împleti o poveste; a alcătui un subiect/o acţiune. **2.** a încrucişa. **3.** a unelti o conjuraţie. **II.** *vr.* a se întreţese, a se împleti.
intrecciàto I. *adj.* încurcat, confuz; *discorso* ~ vorbire confuză. **II.** *s.m.* podoabă de pus în păr/în cozi; panglici împletite.
intrecciatùra *s.f.* **1.** împletire. **2.** împletitură. **3.** ornament (la cărţi). **4.** *(agr.)* legarea vîrfului corzilor de viţă.
intréccio, -écci, *s.m.* **1.** împletire; *lavori d'* ~ împletituri. **2.** împletitură. **3.** *(lit.)* subiect, acţiune, intrigă; *commedia d'* ~ farsă.
intrefolàre *vt.* a încurca, a băga în încurcătură.
intrepidézza *s.f.* cutezanţă; curaj, întrepiditate. *SIN. audacia, baldanza.*
intrepidità *s.f. (lit.)* v. intrepidezza.
intrèpido *adj.* **1.** intrepid; cutezător; curajos. *SIN. audace, coraggioso.* **2.** *(rar)* neruşinat, obraznic.
intricàre *vt., vr.* a (se) amesteca, a (se) învălmăşi, a (se) încurca.
intricàto *adj.* **1.** *(fig.)* încurcat, complicat. **2.** *(despre o pădure)* des; încurcat.
intrico, -ichi, *s.m.* **1.** amestec; învălmăşire. **2.** *(fig.)* complicaţie, încurcătură.
intrìdere I. *vt. (lit.)* **1.** a muia (cu apă etc.); ~ *la farina* a face un aluat. **2.** a mînji, a păta. **II.** *vr.* a se mînji, a se păta.
intrigaménto *s.m.* încurcare; încurcătură.
intrigànte *adj., s.m.* şi *f.* intrigant.
intrigàre I. *vt.* a încurca (aţa, părul etc.). **II.** *vi. (a)* a ţese intrigi, a unelti. **III.** *vr.* a se băga/a se amesteca în afacerile altuia.
intrigàto *adj.* **1.** amestecat/încurcat în treburi etc. **2.** încurcat, complicat; *(prov.) lite* ~*-a mezzo guadagnata* un proces încurcat este pe jumătate cîştigat.
intrigo, -ighi, *s.m.* **1.** intrigă. **2.** încurcătură. **3.** mecanism complicat. **4.** *(la pl.)* labirint; întortochere. **5.** nod într-o ţesătură.
intrigóne, -óna *s.m.* şi *f.* intrigant.
intrinsecàre I. *vt. (lit.)* **1.** a integra; a face să devină intrinsec. **2.** a face intim, a apropia. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se împrieteni. **2.** a adînci/a aprofunda o ştiinţă.
intrinsechézza *s.f.* **1.** intimitate, prietenie, familiaritate. **2.** *(rar)* raporturi prieteneşti confidenţiale.
intrìnseco, -ìnsechi I. *adj.* **1.** intrinsec. **2.** interior; *(înv.) guerra* ~*-a* război civil. **3.** intim, apropiat. **II.** *s.m.* **1.** interior, suflet; conştiinţă; *nel suo* ~ în sine, în el; *guardare l'* ~ *delle cose* a privi lucrurile în esenţa lor. **2.** prieten intim. **3.** valoare reală; *tutto il pregio è nel lavoro, d'* ~ *ci sono poche lire* toată valoarea stă în felul cum este lucrat un obiect, restul, valoarea în sine (a materialului) este foarte mică.
intrinsicàre *vt. (înv., dial.)* v. intrinsecare **(I)**.
intrippàre *vt. (mai ales) vr. (vulg.)* a îndopa (cu mîncare). *SIN. rimpinzarsi.*
intrìso I. *part. tr.* de la intridere. **II.** *adj.* muiat (într-un lichid), îmbibat; *farina* ~*-a con acqua* aluat. **2.** frămîntat. **3.** mînjit, pătat. **4.** presărat (cu praf etc.). **5.** *(înv.)* încurcat. **III.** *s.m.* **1.** cocă, aluat. **2.** tencuială.
intristiménto *s.m.* **1.** depravare. **2.** *(bot.)* veştejire, ofilire.
intristìre *vi. (e)* **1.** a se înrăi. **2.** a se deprava. **3.** *(despre plante)* a se veşteji, a se ofili. **4.** *(despre mîncare)* a se strica, a se altera. **5.** a se deprima, a se ofili; *senza moto quel ragazzo intristisce* fără mişcare băiatul acela se ofileşte/slăbeşte.
intróeque *adv. (înv.)* între timp.
introdótto I. *part. tr.* de la introdurre. **II.** *adj.* **1.** expert, instruit. **2.** care dispune de multe relaţii în societate. **III.** *s.m. (înv.)* introducere, prezentare, recomandare; *per* ~ prin mijlocirea/intervenţia.
introduciménto *s.m. (rar)* **1.** introducere. **2.** *(înv.)* călăuză; îndrumare.
introdùrre I. *vt.* **1.** a introduce, a băga. **2.** a introduce (într-o societate etc.), a prezenta (cuiva); ~ *all'esercizio di una professione* a îndruma în exercitarea unei profesiuni. **3.** *(despre un proces)* a începe. **4.** a începe o discuţie; ~ *un discorso* a începe să vorbeşti despre un anumit subiect. **5.** a introduce în uz; ~ *vocaboli nuovi* a introduce cuvinte noi. **6.** a începe. **II.** *vr.* a se introduce, a se furişa.
introduttìvo *adj.* introductiv.
introduttóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) care introduce (la o autoritate etc.). **2.** inventator şi răspînditor.
introduttòrio, -òri, *adj. (rar)* introductiv.
introduzióne *s.f.* **1.** introducere. **2.** prezentare (cuiva); *lettera d'* ~ scrisoare de recomandaţie. **3.** studiu introductiv, prefaţă. **4.** *(muz.)* preludiu al unei compoziţii muzicale; prima scenă a unei opere. **5.** *(înv.)* participare; ~ *in un affare* participare la o afacere comercială. **6.** *(despre nave)* încărcare.
introflessióne *s.f.* îndoire/aplecare înăuntru.
introflèsso *adj.* îndoit/aplecat înăuntru.
introflettersi *vr.* a se îndoi înăuntru.
introgolàre *vt., vr.* **1.** a (se) mînji, a (se) murdări (cu un lichid). **2.** a (se) amesteca.
introiàre *vr. (vulg.)* a se murdări.
introitàre *vt.* a încasa o sumă.
introìto *s.m.* **1.** *(înv.)* intrare. **2.** *(bis.)* rugăciune (cu care începe liturghia). **3.** muzică (de liturghie). **4.** *(jur.)* dare în judecată, introducere de instanţă. **5.** sumă încasată, venit (dintr-o zi, o lună etc.).
introméssa *s.f.* v. intromissione.
introméttere I. *vt.* **1.** a băga, a introduce. *SIN. interporre.* **2.** a prezenta; a introduce (la o autoritate). **II.** *vr.* **1.** a se amesteca (într-o chestiune). **2.** a se interpune; a mijloci, a media. **3.** a se vîrî în ceva.
intromissióne *s.f.* **1.** ingerinţă, amestec în. **2.** mijlocire, intervenţie.
intronaménto *s.m.* **1.** bubuit; uruit. **2.** tremur; spaimă. **3.** năucire, ameţire.
intronàre *vt.* **1.** a asurzi. **2.** a năuci, a ameţi. **3.** a face să răsune. **4.** a crăpa, a deteriora (un obiect).
intronàto *adj.* caraghios, stupid, prost.
intronfiàre *vi. (e)* a se mîndri; a se îngîmfa, a se umfla în pene.
intronizzàre *vt.* a înscăuna, a întrona.

intronizzazióne *s.f.* urcare pe tron, înscăunare; încoronare.
introspettivo *adj.* introspectiv.
introspezióne *s.f.* introspecție.
introvàbile *adj.* de negăsit, de nereperat.
introversióne *s.f.* **1.** *(psih.)* introversiune. **2.** *(rar)* reflecție, concentrare; reculegere. **3.** introspecție.
introvérso, introvertito *adj., s.m. (psih.)* introvertit; introvers.
intrùdere *vt., (mai ales) vr.* a (se) introduce, a (se) vîrî (cu forța), a (se) amesteca (cu insistență).
intrufolàre **I.** *vt.* a căuta, a răscoli. **II.** *vr.* **1.** a se băga, a se amesteca (în treburile altuia). **2.** a se furișa, a se strecura.
intrugliàre **I.** *vt.* **1.** a amesteca; ~ *un discorso* a expune confuz o chestiune. **2.** a vrăji, a fermeca. **3.** a face lucruri dubioase. **II.** *vr.* **1.** a se mînji, a se murdări. **2.** *(despre stomac)* a se deranja. **3.** a se amesteca în afaceri dubioase.
intrùglio, -úgli, *s.m.* **1.** *(depr.)* amestec de lichide (sosuri, doctorii). **2.** confuzie, amestec; învălmășeală. **3.** încurcătură. **4.** cîrpeală, cîrpăceală.
intruppaménto *s.m.* adunare de oameni; îmbulzeală.
intruppàrsi *vr.* a se înhăita, a se asocia cu.
intrusióne *s.f.* **1.** amestec, intruziune. **2.** introducere nedorită.
intrusivo *adj. (miner.)* format prin intruziune.
intrùso **I.** *part. tr.* de la i n t r u d e r e. **II.** *s.m.* intrus.
intubazióne *s.f. (med.)* tubaj.
intufàto *adj.* așezat într-un loc umed/fără aer.
intugliatúra *s.f. (mar.)* înnădătură.
intuire *vi.* a intui.
intuitivo *adj.* intuitiv.
intùito *s.m.* intuiție.
intuíto *adj.* intuit; cunoscut prin intuiție.
intuizióne *s.f.* intuiție.
intuizionísmo *s.m. (fil.)* intuiționism.
intumescènte *adj.* care se tumefiază.
intumescènza *s.f. (med.)* umflare, tumefiere.
intumidire *vi. (e)* a se umfla, a se tumefia.
intumorire *vi.* a se umfla, a deveni tumoare.
inturgidiménto *s.m.* turgescență; tumefiere.
inturgidire *vi. (e), vr.* **1.** a se umfla, a se tumefia. **2.** *(lit.)* a umfla, a îmbogăți peste măsură (stilul).
inubbidiènte *adj. (rar)* *v.* d i s u b b i d i e n t e.
inudito *udj. (rar)* *v.* i n a u d i t o.
inuguaglianza *s.f.* *v.* i n e g u a g l i a n z a.
inuguàle *adj.* și *deriv.* *v.* i n e g u a l e.
inula *s.f. (bot.)* iarbă-mare *(Inula helenium).*
inúlto *adj. (lit.)* **1.** nerăzbunat. **2.** nepedepsit.
inumanazióne *s.f. (bis.)* întrupare.
inumanità *s.f.* neomenie. *SIN. crudeltà.*
inumàno *adj.* **1.** inuman, feroce, crud. **2.** nemilos. **3.** nesociabil, necivilizat.
inumàre *vt. (lit.)* a îngropa, a înhuma.
inumazióne *s.f.* înhumare, îngropare. *SIN. seppellimento.*
inumidire **I.** *vt.* **1.** a umezi. *SIN. bagnare.* **2.** a stropi. **II.** *vi. (despre plante)* a absorbi umezeală. **III.** *vr.* a se umezi.
inurbaménto *s.m.* urbanizare; transferare în oraș.
inurbanità *s.f.* nepolitețe. *SIN. inciviltà, scortesia.*
inurbàno *adj.* nepoliticos.
inurbàrsi *vr.* **1.** *(înv.)* a intra într-un oraș. **2.** a se face orășean.
inusàto *adj. (lit.)* nefolosit; neobișnuit.
inusitàto *adj.* neobișnuit; straniu.
inusuàle *adj.* neobișnuit, neuzual.
inùtile *adj.* inutil; nefolositor, zadarnic.
inutilità *s.f.* inutilitate.
inutilizzàbile *adj.* inutilizabil.
inuzzolire *vt. (fam., tosc.)* a face poftă; a atîța.
invacchire *vi. (e)* **1.** *(despre viermii de mătase)* a se strica, a nu face gogoașă. **2.** a înșela speranțele/așteptările. **3.** a se prosti, a se tîmpi. **4.** a se îngrășa.
invadènte *adj. s.m.* băgăreț, înfigăreț.
invadènza *s.f.* **1.** faptul de a fi băgăreț/înfigăreț. *SIN. ficcanaso.* **2.** tupeu.
invàdere *vt.* **1.** a invada, a năvăli peste, a cotropi; ~ *il campo altrui* a intra în domeniul altuia. **2.** a obseda pe cineva. **3.** a contamina, a contagia. **4.** a se da drept altcineva. **5.** a inunda.
invaditóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* invadator, cotropitor, năvălitor.
invagàre *vt. (înv.)* *v.* i n v a g h i r e.
invaghiménto *s.m.* îndrăgostire; îndrăgire.
invaghire **I.** *vt. (rar)* a aprinde o dorință; a trezi admirație. **II.** *vr.* **1.** a se aprinde, a se îndrăgosti. **2.** *(fig.)* a dori să ajungă; ~*si del potere* a dori să pună mîna pe putere. *SIN. incapricciarsi.*
invaginàre *vt.* a băga în teacă (sabia).
invaginazióne *s.f. (biol.)* invaginare, invaginație.
invaiàre **I.** *vi. (e; despre fructe)* a se pîrgui. **II.** *vt.* a da în pîrg.
invalàre *vi. (e; rar, despre struguri)* a se pîrgui.
invaiatùra *s.f. (bot.)* pîrguială.
invaiolàre *vi. (lit.)* *v.* i n v a i a r e **(I).**
invalére *vi. (e) (despre o părere, un obicei, un principiu)* a se statornici, a (se) împămînteni; a se afirma.
invalicàbile *adj. (despre o înălțime, o trecătoare etc.)* de netrecut; greu de traversat.
invalidaménto *s.m.* invalidare, infirmare, anulare.
invalidànte *adj. (med.)* care provoacă invaliditate; *lesioni* ~*-i* leziuni care provoacă o invaliditate.
invalidàre *vt.* a invalida, a infirma, a anula; ~ *un contratto* a declara nul un contract.
invalidazióne *s.f. (rar)* *v.* i n v a l i d a m e n t o.
invalidità *s.f.* **1.** invaliditate, infirmitate; ~ *al lavoro* inapt pentru muncă, incapacitate de muncă. **2.** *(jur.)* lipsă de valabilitate.
invàlido **I.** *adj.* **1.** fără putere, slăbit. **2.** schilod, invalid. **3.** *(jur., rar)* nevalabil; ineficace, nul. **II.** *s.m.* invalid.
invaligiàre *vt.* a închide într-un geamantan; a pune în valiză.
invallàre *vi. (despre un rîu)* a se adînci într-o vale.
invàlso **I.** *part. tr.* de la i n v a l e r e. **II.** *adj.* stabilit, intrat în uz; *secondo l'uso ormai* ~ după obiceiul acum stabilit.
invanìre *vt., vi (e), vr.* **1.** a deveni vanitos, a (se) îngîmfa, a (se) înfumura, a (se) trufi. **2.** *(înv.)* a leșina; a se pierde.
invàno *(loc.) adv.* zadarnic, în zadar; fără efect/profit; *(arhit.) posare* ~ a se sprijini în gol (pe un arc, o boltă).
invarcàbile *adj. (despre un prag, o margine)* de netrecut, de nedepășit.
invarcàrsi *vr. (despre un rîu)* a se vărsa în altul.
invariàbile *adj.* invariabil, neschimbător; constant, statornic. *SIN. costante, fisso.*
invariabilità *s.f.* invariabilitate, neschimbare; constanță.
invariànte *adj., s.m. (mat., fiz.)* invariant.
invarianza *s.f. (mat., fiz.)* invarianță.
invariàto *adj.* neschimbat; constant. *SIN. costante, immutato.*
invasaménto *s.m. (lit.)* exaltare, infatuare.
invasàre[1] **I.** *vt.* **1.** a exalta; *essere invasato dal diavolo* a fi stăpînit de diavol. **2.** *(înv.)* a tulbura (simțu-

rile, mintea) **II.** *vr.* **1.** a se da în vînt/a se înnebuni după ceva. **2.** a fi obsedat de; a deveni maniac.

invasàre[2] *vt.* **1.** *(rar)* a pune într-un vas. **2.** *(despre o navă)* a o înzestra cu schelăria lansării la apă.

invasàto *adj., s.m.* obsedat, posedat. *SIN. ossesso.*

invasióne *s.f.* **1.** invazie; năvălire, cotropire. **2.** inundaţie. **3.** contaminare, molimă.

invàso[1] *part. tr.* de la i n v a d e r e.

invàso[2] *s.m.* **1.** punere a unei plante într-un vas. **2.** capacitate a unui rezervor.

invasóre *adj., s.m.* invadator, năvălitor, cotropitor.

invecchiaménto *s.m.* **1.** îmbătrînire. **2.** învechire a vinului. **3.** modificare a structurii unei substanţe.

invecchiàre *vt., vi. (e)* **1.** a îmbătrîni. **2.** *(despre vin)* a (se) învechi, a (se) întări.

invéce **I.** *loc. adv.* dimpotrivă, din contră; în schimb. **II.** *loc. prep.* ~ *di* în loc de.

invéggia *s.f. (înv.)* invidie.

inveire *vi. (a)* a apostrofa; a ocărî.

invelàre **I.** *vt. (mar.)* a pune pînze. **II.** *vi. (a)* a desfăşura pînzele.

invelenìre **I.** *vt.* **1.** a înrăi; a înăspri; a învenina. **2.** a irita; a aţîţa. *SIN. esasperare, inasprire.* **3.** a agrava, a înrăutăţi. **II.** *vi. (e), vr.* a se înrăi; a se înăcri.

invelenìto *adj.* **1.** înrăit; acrit. **2.** exasperat (contra cuiva).

invelluttàre *vt. (depr., glumeţ)* a îmbrăca, a învălui în catifea.

invendìbile *adj.* nevandabil.

invendicàto *adj.* **1.** nerăzbunat. **2.** nepedepsit; *delitto* ~ crimă nepedepsită.

invendùto *adj.* nevîndut.

invènia *s.f.* **1.** *(mai ales la pl.)* linguşire, măgulire; vorbe dulci. **2.** *(înv., în expr.) far* ~*-e* a cere iertare, a îngenunchea, a se umili.

inventàre *vt.* **1.** a inventa, a născoci; *non ha inventato la polvere,* n-a inventat el praful de puşcă; ~ *di sana pianta* a născoci, a scoate din senin. *SIN. scoprire, trovare.* **2.** a imagina, a crea.

inventariàre *vt.* a inventaria.

inventàrio, -àri, *s.m.* **1.** inventar; registru. **2.** proces verbal. **3.** înşirare de amănunte fără rost. *SIN. elenco.*

inventatóre, -trice *s.m.* şi *f. (pop.)* mincinos, cel care născoceşte/inventează (minciuni, poveşti).

inventìva *s.f.* **1.** inventivitate. **2.** imaginaţie, fantezie. **3.** şiretenie, viclenie.

inventìvo *adj.* inventiv; născocitor; *la parte* ~*-a* partea de invenţie/de ficţiune (dintr-un roman etc.).

invènto *s.m. (înv.)* invenţie, descoperire.

inventóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** inventator; creator; *facoltà* ~*-e* capacitate de invenţie. *SIN. creatore.* **2.** *(înv.)* descoperitor (al unui lucru ascuns, al unei comori etc.). *SIN. ideatore, scopritore.* **3.** *(înv.)* mincinos.

inventràrsi *vr. (înv.)* a se introduce, a intra în, a pătrunde.

invenustà *s.f.* lipsă de graţie, de frumuseţe.

invenùsto *adj. (lit.)* urît, dizgraţios.

invenzióne *s.f.* **1.** inventare. **2.** invenţie; născocire. *SIN. ideazione, scoperta.* **3.** expedient, stratagemă. **4.** creaţie a fanteziei. **5.** *(lit.)* regăsire; găsire. **6.** *(muz.)* compoziţie instrumentală scurtă.

invèr *loc. prep. (poetic)* către.

inveraménto *s.m.* adeverire.

inverarsi *vr.* a se adeveri.

inveràto *adj.* real, concret.

inverberìrsi *vr.* a se mînia, a se înfuria.

inverdìre *vt., (rar) vi. (e)* a înverzi.

invereconàia *s.f. (lit.)* **1.** lipsă de pudoare. **2.** lipsă de modestie. **3.** obrăznicie.

invereconàndo *adj.* **1.** *(lit.)* lipsit de pudoare/ de modestie. **2.** necuviincios, neruşinat.

invergàre *vt.* **1.** *(mar.)* a lega, a înfăşura (o pînză, un steag). **2.** a bate cu vergi/cu nuiele.

inverisimigliànte *adj. (rar) v.* i n v e r o s i m i l e.

inverisìmile *adj. v.* i n v e r o s i m i l e.

invermigliàre *vt., vr. (lit.)* a (se) înroşi.

inverminìre **1.** *vi. (e), vr.* a deveni viermănos; a face viermi. **2.** a se putrezi.

invernàle **I.** *adj.* de iarnă; iernatic. **II.** *s.f.* ascensiune în timpul iernii.

invernàre *vi. (înv.) v.* s v e r n a r e.

invernàta *s.f.* iarnă; *brutta* ~ iarnă aspră.

invernicià re **I.** *vt.,* **1.** a vopsi; a lăcui. **2.** a lustrui. **II.** *vr. (glumeţ)* a se farda, a se truca.

invernicià ta *s.f.* lustru, lăcuire uşoară.

invernicia tóre, -trice *s.m.* şi *f.* lăcuitor; vopsitor.

invernicia tùra *s.f.* **1.** lustruire, lăcuire. **2.** *(fig.)* cunoştinţe superficiale, spoială de cultură/de educaţie. **3.** falsă aparenţă.

invèrno *s.m.* iarnă.

invéro *loc. adv. (lit.)* într-adevăr, în adevăr.

inverosimigliànza *s.f.* **1.** însuşirea de a fi neverosimil. **2.** lucru neverosimil.

inverosìmile *adj., s.m.* neverosimil.

inversióne *s.f.* **1.** inversiune; răsturnare. **2.** inversare.

invèrso[1] **I.** *adj.* **1.** invers, contrar; *(gram.) costruzione* ~*-a* construcţie inversă; *in ragione* ~*-a* în raport invers proporţional; *all'*~, *all'*~*-a* pe dos. **2.** *(dial.)* prost dispus, întors pe dos. **3.** *(biol.; despre un organ)* dispus în poziţie inversă. **II.** *s.m. (lucru)* contrar; *fa sempre l'* ~ face totdeauna contrariul; *all'*~ invers, dimpotrivă.

invèrso[2] *prep. (poetic)* către, spre.

inversóre *s.m. (mec.)* inversor.

invertebràto **I.** *adj.* **1.** nevertebrat. **2.** *(despre o persoană)* lipsită de personalitate şi voinţă; slab, fără voinţă. **II.** *s.m.* persoană slabă, fără energie.

invèrtere *vt. (înv.) v.* i n v e r t i r e.

invertìbile *adj.* **1.** care poate fi inversat/răsturnat. **2.** care poate fi schimbat. **3.** *(mec.; despre o maşină electrică)* care poate funcţiona ca generator sau ca motor. *SIN. inversibile.*

invertimènto *s.m. (rar)* inversare, răsturnare, schimbare (a ordinii, a direcţiei).

invertìre *vt.* **1.** a inversa; a răsturna. *SIN. capovolgere.* **2.** a schimba (ordinea, direcţia); ~ *le parti* a schimba rolurile. **3.** a întoarce.

invertìto **I.** *adj.* **1.** inversat; răsturnat. **2.** intervertit. **II.** *s.m.* homosexual.

invertitóre *adj., s.m.* **1.** care inversează, care schimbă (ordinea, direcţia). **2.** *(electr.)* inversor.

invertudiàrsi *vr. (înv.)* a se încuraja, a se îmbărbăta.

inveseaménto *s.m.* ademenire; momeală.

inveseàre **I.** *vt.* **1.** a prinde păsări (cu beţişoare unse cu clei). **2.** a ademeni, a momi. **3.** a unge cu lipici, a încleia. **II.** *vr.* **1.** a se lipi, a se încleia. **2.** a se împotmoli. **3.** a se încurca. **4.** a se îndrăgosti. **5.** *(înv.)* a zăbovi.

investìbile *adj. (despre bani)* care poate fi investit; *capitale* ~ capital investibil.

investigàbile *adj.* care poate fi investigat.

investigaménto *s.m.* cercetare.

investigàre *vt.* a investiga; a cerceta.

investigatìvo *adj.* investigator; *agente* ~ agent de siguranţă.

investigatóre, -trice *adj, s.m.* şi *f.* investigator; care

cercetează minuțios; detectiv; ~ *privato* detectiv particular.
investigazióne *s.f.* investigație.
investimènto *s.m.* **1.** investiție. **2.** ciocnire, accident (de tren, automobil etc.). **3.** *(mil.)* asalt.
investìre I. *(lit.)* **1.** *(jur.)* a investi (cu o proprietate, un drept etc.). **2.** a investi (un capital). **3.** *(mil.)* a ataca (din spate); a înconjura o fortăreață. **4.** a lovi; a răni. **5.** *(mar.)* a ataca (o corabie). **6.** a acosta pe cineva. **7.** a ciocni (un vehicul etc.). **8.** a asalta cu întrebări, a năuci. **9.** a informa despre (un proces etc.). **10.** a angaja. **11.** *(înv.)* a îmbrăca, a acoperi. **II.** *vr.* **1.** *(despre nave etc.)* a se ciocni. **2.** a se răni. **3.** a se arăta mulțumit, a fi mîndru (de putere, de autoritate). **4.** a se identifica; a participa sufletește; *(teatru)* ~*-si di una parte* a juca bine un rol, a trăi rolul; ~ *-si d'un affetto altrui* a înțelege/a participa la sentimentul altuia. **III.** *vi. (e)* a se ciocni, a se lovi de (un vehicul etc.).
investitùra *s.f.* investitură; punere în posesie.
inveteràto *adj.* **1.** inveterat; înrădăcinat. *SIN. incallito, radicato.* **2.** *(înv.)* învechit.
invetriaménto *s.m.* **1.** punere a geamurilor. **2.** smălțuire (cu smalț lucios). **3.** vitrificare, întărire (ca sticla).
invetriàre *vt.* **1.** a smălțui (cu smalț sticlos). **2.** a face să semene cu sticla; a vitrifica. **3.** a pune geamuri. **4.** *(înv.)* a îngheța.
invetriàta *s.f.* **1.** geamlîc. **2.** ușă, fereastră cu geam. **3.** *(mar.)* luminător. *SIN. luminale, osteriggio.* **4.** vitraliu. **5.** *(ironic)* ochelari.
invetriàto *adj.* **1.** închis cu geamuri. **2.** smălțuit; lustruit; *occhi* ~*-i* ochi ficși/ca de sticlă; *faccia* ~*-a* om neobrăzat; *ciambella* ~*-a* covrig cu albuș de ou. **3.** vitrificat. **4.** acoperit cu polei; *strada* ~*-a* drum cu polei.
invetriatùra *s.f.* **1.** smalț; lac. **2.** smălțuire. **3.** punere a geamurilor.
invetrìre *vi. (e; rar)* a se vitrifica.
invettìva *s.f.* **1.** invectivă. *SIN. diatriba, apostrofe, filippica.* **2.** *(lit.)* pamflet.
invettìvo *adj. (rar)* **1.** *(despre o persoană)* care aruncă invective. **2.** *(despre un cuvînt etc.)* care servește drept invectivă.
inviàbile *adj. (rar)* de trimis.
inviaménto *s.m.* îndrumare, îndreptare.
inviàre I. *vt.* **1.** a trimite, a expedia. **2.** a îndrepta privirea. **3.** a călăuzi, a conduce. **4.** a îndruma. **II.** *vr. (lit.)* a se îndrepta.
inviàto *s.m.* **1.** trimis, corespondent (de ziar). **2.** sol, ambasador.
inviatóre, -trìce *s.m.* și *f.* trimițător.
invìdia *s.f.* **1.** invidie, pizmă; *se l'* ~ *fosse febbre, tutto il mondo n'averebbe* dacă invidia ar fi o boală, toată lumea ar avea-o. *SIN. bile, livore.* **2.** *(înv.)* gelozie. **3.** *(înv.)* ură. **4.** (sens de) emulație.
invidiàbile *adj.* de invidiat, de pizmuit.
invidiàre *vt.* **1.** a invidia, a pizmui. **2.** a dori; a rîvni. **3.** *(lit.)* a nega; a refuza; ~ *una cosa a sé stesso* a-și refuza singur ceva. **4.** *(înv.)* a urî. **5.** *(înv.)* a lua; ~ *una cosa a uno* a-i lua cuiva un lucru.
invidióso *adj., s.m.* invidios, pizmaș; dușmănos.
invìdo *adj. (lit.)* invidios.
invietìre *vi. (e)* **1.** a se altera, a se învechi, a nu mai fi proaspăt. **2.** a se consuma, a se ofili.
invigilàre I. *vi. (e)* a veghea, a îngriji cu atenție; ~ *alle cure della famiglia* a veghea asupra nevoilor familiei. **II.** *vt.* a supraveghea.
invigliacchìre *vi. (a), vr.* **1.** a deveni laș. **2.** a se înjosi.
invigoriménto *s.m.* **1.** întărire. **2.** încurajare, însuflețire.
invigorìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) înviora, a (se) întări. *SIN. irrobustire, rinforzare.* **2.** a (se) încuraja, a (se) însufleți.
inviliménto *s.m.* **1.** umilire, înjosire. **2.** înfricoșare.
invilìre I. *vt.* **1.** a deprima; a descuraja. **2.** a speria. **3.** a devaloriza (mărfuri). *SIN. degradare.* **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a pierde curajul. **2.** a se speria. **3.** *(despre prețuri)* a scădea; *(despre lucruri)* a se deprecia. *SIN. degradarsi.* **4.** a deveni temător/fricos.
invillanìre *vi. (e), vr. (rar)* a deveni bădăran/mojic.
inviluppaménto *s.m.* **1.** înfășurare. **2.** încurcare.
inviluppàre I. *vt.* **1.** a înfășura; a lega. **2.** a încurca; a împiedica. **3.** a ascunde. **II.** *vr.* **1.** a se înfășura. *SIN. avvolgersi.* **2.** a pătrunde într-un labirint.
invilùppo *s.m.* **1.** lucru înfășurat, legătură; pachet. **2.** înveliș. **3.** *(bot.)* involucru; ~ *florale* corolă. **4.** *(fig.)* complicație; încurcătură.
invincìbile *adj.* **1.** invincibil. *SIN. imbattibile.* **2.** ceea ce nu poate fi depășit; *ostacolo* ~ piedică de nedepășit. *SIN. insormontabile.*
invincibilità *s.f.* invincibilitate.
invincidìre *vt., vi. (e)* a (se) muia; a (se) fleșcăi.
invìo *s.m.* **1.** trimitere, expediere. *SIN. spedizione.* **2.** *(lit.)* strofă de încheiere/de rămas bun (într-o cantonă). *SIN. commiato, congedo.*
inviolàbile *adj.* **1.** inviolabil. **2.** *corpo* ~ corp invulnerabil. **3.** care se bucură de imunitate.
inviolabilità *s.f.* inviolabilitate.
inviolàto *adj. (lit.)* neviolat, neatins, intact; pur. *SIN. intatto.*
inviperìre *vi. (e), vr.* a se mînia, a se înfuria (ca o viperă) *SIN. infuriarsi.*
invisceràre *vt.* **1.** a băga în stomac/în măruntaie. **2.** *(fig., glumeț)* a asimila, a-și însuși (cunoștințe, lecturi).
invischiàre I. *vt.* **1.** a încleia, a lipi. **2.** *(fig.)* a momi, a ademeni; a atrage, a seduce. **II.** *vr. (fig.)* a se prinde în cursă; a se lăsa momit/ademenit. *SIN. impegolarsi, impantanarsi, ingolfarsi.*
invischidìre *vi. (e)* a deveni vîscos/lipicios.
invisìbile I. *adj.* **1.** invizibil. **2.** imperceptibil. **II.** *s.m.* **1.** voaletă. **2.** *(la pl.)* ace mici de cap/invizibile.
invisibilità *s.f.* invizibilitate.
inviso *adj. (lit.)* **1.** rău văzut. **2.** nesuferit, urît. **3.** neplăcut; antipatic; odios.
invispìre *vi. (e), vr.* a deveni vioi/sprinten/ager.
invitaménto *s.m. (rar)* invitație.
invitànte I. *adj.* care invită/atrage/seduce; *sorriso* ~ zîmbet seducător/plin de înțelesuri. **II.** *s.m.* cel care invită, amfitrion, gazdă.
invitàre[1] **I.** *vt.* **1.** a invita, a pofti; ~ *a battaglia* **a)** a provoca la luptă; **b)** a sfida; *(prov.) chi va alle nozze e non è invitato, ben gli sta se n'è cacciato* sau *chi va alla festa non invitato, o è un matto o uno sfacciato* nepoftitul n-are scaun; ~ *la lepre a correre* mănînci calule ovăz!; ~ *uno a nozze* a cere cuiva să facă un lucru foarte plăcut pentru el. **2.** a îndemna, a stimula. **3.** a solicita. **4.** a excita; a incita. **5.** *(la jocuri de noroc)* a miza; a cere/a propune o sumă. **II.** *vr.* **1.** a se invita reciproc. **2.** a se oferi. **3.** a face schimb de urări, a toasta.
invitàre[2] *vt.* a înșuruba; a strînge în șuruburi.
invitàta *s.f. (înv.)* invitație; ~ *pratese* invitație la care cel invitat plătește.
invitàto *s.m.* oaspete, invitat; musafir.
invitatìvo *adj,* de invitație; privitor la invitație.
invitatòrio, -òri. I. *adj. (lit.)* cu caracter de invitație. **II.** *s.m.* verset care se cîntă înaintea psalmului

(la începerea slujbei religioase); *come l' ~ del diavolo* din lac în puţ.
invitatùra *s.f.* înşurubare.
invitévole *adj.* ademenitor; atrăgător.
invitíre *vt. (rar)* a planta viţă de vie; *(prov.) per arricchire, bisogna ~* ca să ai ce culege, trebuie să semeni.
invìto[1] *s.m.* **1.** invitaţie; *tener l' ~* a accepta invitaţia; *(prov.) invito d'oste non è senza costo* obrazul subţire cu cheltuială se ţine. **2.** îndemn. **3.** toast, toastare. **4.** propunere de miză (la un joc de noroc). *SIN. proposta.* **5.** primele trepte (care ies puţin în afară, la o scară). **6.** *(sport)* fentă.
invìto[2] *adj. (lit.)* care acţionează împotriva voinţei.
invìtto *adj. (lit)* **1.** neînvins, nebiruit. **2.** invincibil. *SIN. invincibile.*
inviziàre *vt., vi. (e)* a (se) vicia; a (se) strica.
invizzìre *vi. (e)* a se veşteji, a se ofili; a se fana.
invocàre *vt.* **1.** a invoca; *~ aiuto* a cere ajutor; *~ pietà* a cere milă. **2.** a implora. **3.** a solicita insistent.
invocatìvo *adj. (lit.)* care invocă; *esclamazione ~-a* exclamaţie de invocare.
invocatòrio, *-òri, adj. (lit.)* care ţine de invocaţie; *apostrofe ~-a* apostrofă de invocare.
invocazióne *s.f.* **1.** invocare. **2.** invocaţie.
invòglia *s.f. (înv.) v.* i n v o g l i o.
invogliàre I. *vt.* a face poftă; a îndemna. *SIN. indurre, stimolare.* **II.** *vr.* **1.** a prinde gust; a pofti, a rîvni. **2.** a se îndrăgosti; a se ataşa.
invogliàto *adj.* dornic, pofticios.
invóglio *s.m. (rar)* **1.** pachet, legătură. **2.** *(bot.)* involucru; tegument. **3.** înveliş.
involaménto *s.m.* furt; rapt.
involàre I. *vt.* **1.** a răpi; a fura, a sustrage. **2.** a descoperi, a smulge (un secret). **3.** a ascunde. **II.** *vr.* **1.** a dispărea, a se volatiliza. **2.** a decola.
involgarire *vt., vr.* a (se) vulgariza.
involgere I. *vt.* **1.** a împacheta; a înfăşura, a înveli. **2.** a răsuci (o frînghie etc.). **3.** a atrage, a amesteca, a implica (într-un conflict, într-o primejdie etc.). *SIN. coinvolgere.* **4.** a încurca (în contradicţii etc.). **5.** a cuprinde în sine; a implica; *questa domanda ne involge un'altra* întrebarea aceasta cuprinde o alta. **6.** a înfăşura. **II.** *vr.* a se răsuci; a se înfăşura.
involgiménto *s.m. (rar)* înfăşurare; învelire; *~ di parole* perifrază.
involgitóio *s.m.* sul (la războiul de ţesut).
involo *s.m.* **1.** decolare. **2.** plecare de la ţărm (a unei nave). **3.** *(înv.)* furt; *d' ~* pe furiş.
involontàrio, *-àri, adj.* involuntar, fără voie; forţat.
involpire *vi. (e)* a deveni şiret (ca o vulpe).
involtàre I. *vt.* **1.** a înfăşura, a împacheta. **2.** *(arhit.)* a construi în boltă. **II.** *vr.* **1.** a se răsuci. **2.** a se încurca. **3.** a se înfăşura.
involtàta *s.f.* **1.** înfăşurare; *dare un' ~* a înfăşura, a răsuci repede. **2.** cantitate înfăşurată.
involtìno *s.m. (buc.)* ruladă de carne.
involto I. *part. tr.* de la i n v o l g e r e. **II.** *s.m.* **1.** pachet; legătură. **2.** *(bot.)* involucru.
invólucro, *(rar, poetic)* **involùcro** *s.m.* **1.** înveliş. **2.** *(bot.)* involucru. **3.** ambalaj.
involutivo *adj.* involutiv, regresiv.
involùto *adj.* **1.** înfăşurat. **2.** complicat, încurcat. *SIN. complicato, contorto.*
involuzióne *s.f. (biol.)* involuţie; regres; degenerare; *~ senile* ramolisment. *SIN. declino, degenerazione.*
invólvere *vt. (înv.)* a atrage în; a tîrî; a antrena.
invulneràbile *adj.* invulnerabil.
invulnerabilità *s.f.* invulnerabilitate.
invulneràto *adj.* nevătămat, neatins; nerănit.
inzaccheràre *vt., vr.* **1.** a (se) murdări cu noroi. **2.** a (se) împiedica, a (se) încurca.
inzafardàre *vt.* a murdări, a mînji cu grăsime/cu ceva lipicios.
inzaffàre *vt.* **1.** a astupa; a închide. **2.** a îngrămădi, a stivui.
inzafferanàre *vt.* a stropi/a colora cu şofran.
inzaffiràrsi *vr.* a se împodobi cu safire.
inzampognàre *vt.* **1.** a încînta, a fermeca. **2.** a lua în rîs.
inzavorràre I. *vt. (mar., av.)* a încărca cu lest, a lesta. **II.** *vr.* a se împotmoli; a se încurca.
inzeppaménto *s.m* **1.** fixare/potrivire/proptire a unei mobile (cu o pană). **2.** îndesare. **3.** îndopare.
inzeppàre *vt. (fam.)* **1.** a potrivi/ a fixa o mobilă (cu pene). **2.** a îndesa; a înghesui; *~ un pugno* a da un pumn. **3.** a îndopa; a ghiftui. **4.** *(fig.)* a umple de erori etc. *SIN. infarcire.*
inzeppatùra *s.f. (rar, fam.) v.* i n z e p p a m e n t o.
inzipillàre *vt.* **1.** a instiga. **2.** *(înv.)* a umple.
inzoccolàto *adj.* cu copite, copitat.
inzolfàre *vt.* **1.** a afuma cu sulf. **2.** a stropi cu soluţie de sulf.
inzolfatóio, *-òi, s.m.* **1.** aparat pentru stropit viţa de vie cu sulf. *SIN. solforatrice, impolveratrice.* **2.** loc îngrădit (pentru ars sulful).
inzolfatùra *s.f.* afumare/stropire cu pucioasă.
inzotichìre I. *vt.* a face pe cineva bădăran/grosolan. **II.** *vi. (e), vr.* a deveni bădăran/grosolan/necioplit.
inzozzàre I. *vt. (rar, glumeţ)* a îndemna la băut rachiu. **II.** *vr. (rar)* a bea rachiu în abundenţă.
inzuccàre I. *vt., vi. (a; fam., glumeţ, despre vin)* a ameţi, a îmbăta. **II.** *vr.* **1.** a se îmbăta. **2.** a se încăpăţîna. **3.** a se îndrăgosti.
inzuccheraménto *s.m.* **1.** îndulcire (cu zahăr). **2.** linguşire, adulare.
inzuccheràre *vt.* **1.** a presăra cu zahăr; a îndulci (cu zahăr). **2.** a linguşi, a trata cu vorbe dulci. **3.** a convinge; *~ la voce* a vorbi cu blîndeţe; *~ un rimprovero* a îndulci, a atenua un reproş.
inzuccheràta *s.f.* îndulcire (cu zahăr); *dare un' ~* a îndulci puţin.
inzuccheratùra *s.f.* îndulcire cu zahăr.
inzufolàre *vt.* **1.** *(rar)* a întărîta, a aţîţa, a instiga. **2.** înşela.
inzuppaménto *s.m.* îmbibare; muiere.
inzuppàre *vt., vr.* a (se) muia. *SIN. imbèversi*; a (se) îmbiba. *SIN. impregnare.*
io I. *pron. pers. I sg.* eu. **II.** *s.m.* eul, personalitatea proprie; *è tutto gonfio del suo io* e mîndru de persoana sa; *io come io* în ceea ce mă priveşte.
iodàto I. *adj. (chim.)* iodat. **II.** *s.m. (chim.)* iod.
iòdico, *-ici, adj. (chim.)* iodic; *acido ~* acid iodic.
iódio, *iòdi, s.m. (chim.)* iod.
iodìsmo *s.m. (med.)* intoxicare cronică cu iod.
iodoformio *s.m. (chim.)* iodoform.
iodùro *s.m. (chim.)* iodură.
iògurt *s.m.* iaurt.
iòide *s.m. (anat.)* hioid.
iòle *s.m. (mar.)* iolă.
ionadàttico, *-àttici, adj. (înv.)* care face parte dintr-un jargon glumeţ (format din cuvinte stîlcite).
ióne *s.m. (fiz.)* ion.
iónico, *-ici* **I.** *adj.* ionic, ionian. **II.** *s.m.* **1.** dialect ionic. **2.** *(versificaţie)* metru ionic. **3.** *(arhit.)* ordin ionic.
iónio *s.m. (chim.)* ioniu.

ionizzàre *vt. (fiz.)* a ioniza.
ionizzazióne *s.f. (fiz.)* ionizare.
ionosfèra *s.f.* ionosferă.
iósa *adv. (fam., în expr.)* *a* ~ în abundenţă, din belşug.
ióta *s.m. invar. (înv.)* **1.** (litera) iot. **2.** *(fam.)* nimic; *non sapere un* ~ a nu şti nici o iotă.
iotacìsmo *s.m.* iotacism.
ipàllage *s.f.* figură de stil constînd în schimbarea raportului gramatical, hypallage.
ipàrtia *s.f. (înv.)* vînt de nord.
ipecacuàna *s.f. (bot.)* ipecacuană *(Cephoelis ipecacuana)*.
ipenèmio *adj. (înv.)* vîntos; *uova* ~*-e* ouă nefecundate.
iper- *pref.* hiper-.
iperalimentazióne *s.f.* supraalimentare.
iperattività *s.f.* supraactivitate.
ipèrbato *s.m. (stil.)* anastrofă.
ipèrbola *s.f.* **1.** *(stil, mat.)* hiperbolă. **2.** *(fig.)* hiperbolă, exagerare.
iperboleggiàre *vi. (a; lit.)* a folosi hiperbole.
iperbòlico, -òlici, -òliche, -òliche *adj.* hiperbolic; exagerat; excesiv.
iperbòreo *adj. (rar)* extrem-nordic.
ipercrìtica *s.f.* critică excesivă.
ipereméia *s.f. (med.)* hiperemie.
iperestesìa *s.f. (med.)* hipersensibilitate.
ipèrmetro *adj. (metr.)* hipermetru (vers clasic).
ipermètrope *adj., s.m. şi f. (med.)* hipermetrop.
ipermetropìa *s.f. (med.)* hipermetropie.
ipernutrizióne *s.f.* hipernutriţie.
ipersensìbile *adj.* hipersensibil.
ipersensibilità *s.f.* hipersensibilitate.
iporsònico, -ònici, -ònica, -òniche *adj.* supersonic.
iperspàzio *s.m. (fiz.)* spaţiu cu mai mult de trei dimensiuni.
ipertensióne *s.f. (med.)* hipertensiune.
ipertonìa *s.f. (med.)* hipertonie.
ipertrofìa *s.f. (med.)* hipertrofie.
ipertròfico *adj. (med.)* hipertrofic.
ipnósi *s.f.* hipnoză. *SIN. ipnotismo.*
ipnòtico **I.** *adj.* hipnotic. **II.** *s.m. (*(somnifer) narcotic.
ipnotìsmo *s.m.* hipnotism.
ipnotizzàre *vt.* a hipnotiza.
ipnotizzatóre, -trice *s.m. şi f.* hipnotizator.
ipo- *pref.* hipo-, ipo-.
ipoalimentazióne *s.f.* subnutriţie.
ipocàusto *s.m. (ant.)* cuptor subteran (folosit la încălzirea băilor).
ipoclorìto *s.m. (chim.)* hipoclorit.
ipocondrìa *s.f. (med.)* ipohondrie.
ipocondrìaco, -ìaci, -ìaca, -ìache *s.m. (med.)* ipohondru.
ipocòndrico, -òndrici, -òndrica, -òndriche *adj. (med.)* ipohondru.
ipocòndrio, -òndri *s.m. (anat.)* hipocondru.
ipocrisìa *s.f.* ipocrizie, făţărnicie; prefăcătorie. *SIN. doppiezza, falsità.*
ipòcrita, -òcriti, -òcrita, -òcrite *adj., s.m. şi f.* ipocrit, făţarnic; prefăcut.
ipòfisi *s.f. (med.)* hipofiză.
ipogàstrio *s.m. (anat.)* hipogastru.
ipogèo **I.** *s.m. (ant.)* **1.** hipogeu. **2.** *(la pl.)* catacombe. **II.** *adj.* **1.** subteran. **2.** *(despre faună, floră)* care se dezvoltă sub pămînt.
ipoglòsso *adj. (anat.)* aşezat sub limbă.
ipomètrope *s.m. şi f. (med.)* miop.
iporchèma *s.m (lit.)* cîntec de dans în cinstea lui Apolo.
iposolfìto *s.m. (chim.)* hiposulfit.
ipòstasi *s.f.* **1.** *(teol.)* ipostază. **2.** *(med.)* hipostază.
ipostàtico *adj.* care ţine de hipostază; *macchie* ~*-che* pete formate prin hipostază.
ipostatizzàre *vt.* a pune într-o anumită ipostază.
ipòstilo *adj.* hipostil.
ipotèca *s.f.* **1.** *(jur.)* ipotecă. **2.** *(fam.)* amanet.
ipotecàre *vt.* **1.** *(jur.)* a ipoteca; *(fig.)* ~ *il futuro* a face proiecte de viitor; ~ *un incarico* a-şi asigura o slujbă. **2.** *(ironic)* a-şi însuşi (ceva).
ipotecàrio, -àri, -ària, -àrie **I.** *adj.* ipotecar. **II.** *s.m.* cămătar (care împrumută bani pe amanet).
ipotensióne *s.f. (med.)* hipotensiune.
ipotensìvo *adj. (farm.)* hipotensiv.
ipotenùsa *s.f. (geom.)* ipotenuză.
ipòtesi *s.f.* **1.** ipoteză. **2.** presupunere, supoziţie. **3.** întîmplare, eventualitate, posibilitate.
ipotèso *adj. (med.)* hipotensiv.
ipotètico, -ètici, -ètica, -ètiche *adj.* **1.** ipotetic; dubios; incert. **2.** *(lingv.) periodo* ~ period ipotetic.
ipotizzàre *vt.* a face o ipoteză, a presupune.
ipotrofìa *s.f. (med.)* subalimentare, hipotrofie.
ippàrion *s.m. (geol.) v.* ippoterio.
ippica *s.f.* hipism.
ippico, ìppici, ìppica, ìppiche *adj.* hipic; *concorso* ~ concurs hipic.
ippocàmpo *s.m.* **1.** *(iht.)* căluţ-de-mare. *SIN. cavalluccio marino, ippuro.* **2.** *(mit.)* calul înhămat la carul lui Neptun şi al nereidelor.
ippocastàno *s.m. (bot.)* castan-de-India *(Aesculus hippocastanum)*.
ippocràtico *adj.* privitor la Hipocrat, hipocratic.
ippòdromo *s.m.* hipodrom.
ippoglòsso *s.m. (iht.)* specie de cambulă *(Pleuronectes)*.
ippogrìfo *s.m. (mit.)* hipogrif.
ippopòtamo *s.m.* hipopotam.
ippotèrio *s.m. (geol.)* hipoterium, animal fosil (strămoşul calului).
ippotrainàto *adj. (despre un vehicul)* hipomobil.
ipríte *s.f. (chim., mil.)* iperită.
ìpsilon *s.m. şi f.* (litera) ipsilon, igrec.
ipsilónne *s.m. şi f. (pop.) v.* ipsilon.
ipsófono **I.** *adj.* care are voce puternică şi clară. **II.** *s.m.* aparat automat care registrează convorbirile telefonice.
ipsòmetro *s.m.* hipsometru.
ira *s.f.* **1.** mînie, furie; *montare in* ~, *correre ad* ~ a se înfuria; *essere in* ~ *ad alcuno* **a)** a provoca mînia cuiva; **b)** a fi urmărit de ura cuiva; *avere in* ~ a urî; *giorno dell'* ~ ziua judecăţii de apoi; *(fam.)* ~ *di Dio* om rău; lucru rău; *dire* ~ *di Dio di alcuno* a face pe cineva cu ou şi cu oţet. **2.** *(înv.)* mîhnire, durere.
iràce *s.m. (zool.)* specie de marmotă *(Hyra siriacus)*.
iracheno *adj., s.m. şi f. v.* irakeno.
iracóndia *s.f. (lit.)* furie, mînie; violenţă. *SIN. irascibilità.*
iracóndo *adj. (lit.)* furios, mînios, violent. *SIN. irascibile, iroso.*
iradè *s.m.* **1.** iradea, firman, ordin al sultanului. **2.** *(ironic)* ordin despotic.
iradiddìo *v.* ira.
irakéno *adj., s.m. şi f.* irakian, (locuitor) din Irak.
iraniàno *adj., s.m.* iranian, (locuitor) din Iran.
irànico, -ànici, -ànica, -àniche *adj.* iranian.
irascìbile *adj.* irascibil; supărăcios; violent. *SIN. iracondo.*
irascibilità *s.f.* irascibilitate; nervozitate. *SIN. iracondia.*
iràto *adj.* **1.** supărat; mîniat; înfuriat; *(în expr.) rispondere ab* ~ a răspunde într-o clipă de mînie. **2.** *(înv.)* îndurerat.

ircàno *adj. (geogr., ist.)* din Hircania, din sudul Caspicii; *tigre ~-a* om rău; *Mare ~* Marea Caspică.
ircino *adj.* de țap.
irco, *irci*, *s.m. (zool.)* țap.
ircocèrvo *s.m.* **1.** *(mit.)* animal închipuit, format din țap și cerb. **2.** absurditate; lucru hibrid.
ire I. *vi. (e; defectiv, poetic)* **1.** a colinda. **2.** a merge; *è ito* s-a dus, a murit; *è ita* s-a sfîrșit, n-ai ce-i face. **II.** *vr.* a merge spre pieire.
irènico *adj.* pașnic.
irenismo *s.m.* pacifism.
iréos *s.m. invar.* **1.** *(bot.)* stînjenel *(Iris domestica și Iris florentina).* **2.** pudră, pulbere parfumată (extrasă din rizomul de stînjenel.)
iri *s.f. (înv.) v.* iride.
irico, *-ici,* *adj.* irlandez.
iridàcea *s.f. (bot., mai ales la pl.)* iridacee.
iridàre *vt. (rar)* a iriza, a colora în culorile curcubeului.
iridàto I. *adj.* irizat; *(sport) maglia ~-a* tricou în culorile curcubeului/de campion mondial. **II.** *s.m. (sport)* campion de ciclism.
iride *s.f.* **1.** curcubeu; *~ artificiale* spectru solar; *vestirsi dell' ~* a îmbrăca maioul de campion ciclist al lumii. **2.** *(anat.)* iris. **3.** *(entom.)* fluture diurn. **4.** *(bot.)* iris, stînjenel. **5.** cristal, un fel de cuarț.
iridescènte *adj.* irizat; care prezintă culorile curcubeului.
iridescènza *s.f.* iridescență, culoare schimbătoare (asemenea curcubeului).
iridico, *-idici,* *adj. (chim.)* care ține de iridiu.
iridio *s.m. (chim.)* iridiu.
iris *s.f. invar.* **1.** *(miner.)* varietate de cuarț. **2.** *(bot.) v.* ireos **(1)**.
irite *s.f. (med.)* inflamație a irisului.
irlandése *adj., s.m.* și *f.* irlandez.
ironeggiàre *vi. (e)* a ironiza, a folosi ironia.
ironìa *s.f.* ironie; zeflemea, persiflare.
irónico, *-ònici,* *adj.* ironic.
ironìsta, *-isti,* *s.m.* și *f.* ironist; scriitor care folosește ironia.
ironizzàre *vt. (rar)* a ironiza.
iróso *adj.* mînios, furios.
irraccontàbile *adj.* care nu se poate spune, indecent.
irradiaménto *s.m.* **1.** iradiere; luminare. *SIN. irraggiamento.* **2.** radiere, strălucire.
irradiàre[1] I. *vt.* **1.** a iradia. **2.** a lumina. **3.** *(med.)* a supune radiațiilor. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a radia, a străluci. **2.** a iradia.
irradiàre[2] *vt.* a difuza prin radio; a transmite la radio.
irradiatóre, -trice I. *adj., s.m.* și *f. (rar)* iradiant. **II.** *adj.* care iradiază.
irradiazióne *s.f.* **1.** iradiere, iradiație. **2.** difuzare, răspîndire.
irraggiaménto *s.m. (lit.)* iradiere.
irraggiàre *vt. (lit.)* a emana, a răspîndi, a iradia.
irraggiungìbile *adj.* de neajuns.
irrazionévole *adj.* **1.** nerațional; irațional; *animali ~-i* animale lipsite de inteligență. **2.** absurd, nefondat, fără temei. **3.** excesiv.
irrazionevolèzza *s.f.* **1.** nesocotință; nechibzuință. **2.** absurditate.
irrancidiménto *s.m.* rîncezire.
irrancidire *vi. (e)* a (se) rîncezi.
irrazionàbile *adj.* fără rațiune, neînzestrat cu rațiune.
irrazionàle *adj.* **1.** *(rar)* irațional. **2.** inadecvat, absurd.
irrazionalìsmo *s.m. (lit.)* iraționalism.
irrazionalìstico, *-ici,* *adj.* iraționalist.
irrazionalità *s.f.* lipsă de rațiune; caracter irațional. *SIN. inattuabilità.*
irreale *adj. (lit.)* ireal; nereal; fantastic, imaginar. *SIN. inattuabile.*
irrealizzàbile *adj.* irealizabil.
irrealtà *s.f.* irealitate; nerealitate.
irreconciliàbile *adj.* ireconciliabil, de neîmpăcat.
irrecuperàbile *adj.* de nerecuperat.
irrecusàbile *adj.* irecuzabil. *SIN. irrefutabile.*
irredentìsmo *s.m.* iredentism.
irredentìsta *s.m.* iredentist.
irredentìstico, *-ici,* *adj.* iredentist.
irredènto *adj. (despre un teritoriu, o populație)* supus încă dominației străine, nerestituit patriei.
irredimìbile *adj.* care nu poate fi răscumpărat.
irreducìbile *adj. v.* irriducibile.
irreduttìbile *adj. v.* irriducibile.
irrefragàbile *adj.* irefutabil, care nu poate fi contrazis/combătut/negat.
irrefragabilità *s.f.* calitatea/faptul de a fi irefutabil/de necombătut.
irrefrangìbile *adj. (fiz.)* nerefractabil.
irrefrenàbile *adj.* de neînfrînat; de nestăpînit.
irrefrenàto *adj. (lit.)* nestăpînit; neînfrînat.
irrefutàbile *adj.* irefutabil; de nerespins. *SIN. inoppugnabile.*
irrefutabilità *s.f.* însușirea de a nu putea fi respins/combătut.
irreggimentàre *vt.* **1.** *(mil.)* a înregimenta. **2.** *(fig.)* a pune în ordine forțele risipite; a disciplina.
irreggimentazióne *s.f.* înregimentare.
irregolàre *adj.* **1.** neregulat; *milizie ~-i* corp expediționar, armate auxiliare formate din voluntari. **2.** neobișnuit. **3.** neuniform, neegal.
irregolarità *s.f.* **1.** neregularitate. **2.** nerespectare (a unei legi). **3.** neregulă, încurcătură.
irreligióne *s.f.* necredință, ateism.
irreligiosità *s.f.* lipsă de religiozitate, ireligiozitate; necredință.
irreligióso *adj.* nereligios, ireligios; necredincios, ateu.
irremeàbile *adj.* de unde nu se poate reveni; fără întoarcere.
irremissìbile *adj.* **1.** *(lit.)* de neiertat. **2.** inderogabil.
irremissibilità *s.f. (lit.)* însușirea de a fi de neiertat.
irremovìbile *adj.* **1.** care nu se poate mișca. **2.** *(fig.)* ferm, hotărît; încăpățînat. *SIN. inesorabile.*
irremovibilità *s.f.* fermitate; încăpățînare.
irremuneràbile *adj.* care nu poate fi remunerat/răsplătit.
irreparàbile *adj.* ireparabil, iremediabil.
irreparabilità *s.f.* calitatea/faptul de a fi ireparabil.
irreperìbile *adj.* de nereperat, care nu poate fi găsit, de negăsit.
irrepetìbile *adj.* nerepetabil.
irreprensìbile *adj.* foarte corect, fără greșeală, ireproșabil. *SIN. ineccepibile.*
irreprensibilità *s.f.* perfecțiune, corectitudine absolută.
irrepugnàbile *adj.* care nu poate fi respins/combătut/contrazis/tăgăduit.
irrequietézza *s.f.* neliniște, neastîmpăr.
irrequièto *adj.* **1.** neliniștit, tulburat. **2.** neastîmpărat.
irrequietúdine *s.f.* neliniște, neastîmpăr.
irresistìbile *adj.* irezistibil.
irresistibilità *s.f.* calitatea/faptul de a fi irezistibil.
irresolùbile *adj. (lit.)* de nerezolvat, insolubil.
irresolutézza *s.f.* nehotărîre, nesiguranță, îndoială.
irresolùto *adj.* nesigur, nehotărît, nedecis. *SIN. incerto, indeciso, perplesso.*
irresoluzióne *s.f.* nehotărîre, nesiguranță, îndoială, ezitare.
irrespiràbile *adj.* de nerespirat, irespirabil.
irresponsàbile *adj.* **1.** iresponsabil. **2.** inconștient.

irresponsabilità *s.f.* iresponsabilitate.
irrestringìbile *adj.* *(despre ţesături)* care nu intră la apă.
irretire *vt.* *(lit.)* **1.** a prinde în plasă, a înşela; a momi, a seduce. **2.** a încurca, a băga în încurcătură.
irreverènte *adj.* şi *deriv.* *v.* i r r i v e r e n t e şi *deriv.*
irreversìbile *adj.* ireversibil.
irreversibilità *s.f.* ireversibilitate.
irrevocàbile *adj.* irevocabil.
irrevocabilità *s.f.* însuşirea de a fi irevocabil.
irrevocàto *adj.* **1.** nerevocat; *legge* ~*-a* lege nerevocată. **2.** *(fig., lit.)* nerechemat.
irricevìbile *adj.* care nu poate fi primit/admis/acceptat; *appello* ~ apel respins.
irriconoscìbile *adj.* de nerecunoscut.
irriconoscibilità *s.f.* neputinţa de a fi recunoscut.
irricordèvole *adj.* *(rar)* uitat, care nu se aminteşte.
irrìdere *vt.* *(lit.)* a lua în ris, a batjocori; a ironiza.
irriducìbile *adj.* **1.** de neredus, ireductibil. **2.** *(fig.)* de neclintit, de neînduplecat. *SIN. incoercibile, inesorabile.*
irriducibilità *s.f.* ireductibilitate. *SIN. incoercibilità, inesorabilità.*
irriflessióne *s.f.* lipsă de judecată, uşurinţă, nechibzuinţă. *SIN. leggerezza.*
irriflessìvo *adj.* nechibzuit, nesocotit, uşuratic.
irriformàbile *adj.* de nereformat.
irrigàbile *adj.* irigabil.
irrigaménto *s.m.* irigare.
irrigàre *vt.* **1.** a iriga. **2.** a uda. **3.** *(med.)* a trata cu irigaţii. **4.** a scălda (în sînge un cîmp de luptă). **5.** *(înv.)* a împrăştia, a răspîndi.
irrigatóre **I.** *adj.* care ţine de irigaţie. **II.** *s.m.* **1.** maşină de irigat. **2.** *(med.)* irigator. **3.** *(agr.)* lucrător care se ocupă cu irigaţia.
irrigatório, *-òri, adj.* care ţine de irigaţie; *canale* ~ canal de irigaţie.
irrigazióne *s.f.* **1.** irigare. **2.** *(med.)* spălătură internă.
irrigidiménto *s.m.* înţepenire.
irrigidìre *vi., vr.* **1.** a înţepeni. **2.** a sta drept, ţeapăn; a încremeni; ~ *sull'attenti* a înţepeni în poziţia de drepţi. **3.** *(fig.)* a se înăspri, a se înrăi.
irrigidìto *adj.* **1.** înţepenit, ţeapăn, amorţit. **2.** *(fig.)* ~ *sulle sue posizioni* ferm/încăpăţînat pe poziţie.
irriguardóso *adj.* nerespectuos.
irriguo *adj.* *(lit.)* bogat în apă, bine irigat; *rete* ~*-a* reţea de irigaţii.
irrilevànte *adj.* neînsemnat; fără importanţă.
irrilevànza *s.f.* *(jur.)* lipsă de însemnătate/de importanţă.
irrimediàbile *adj.* iremediabil; de nereparat, ireparabil. *SIN. irreparabile.*
irrimediabilità *s.f.* caracter iremediabil. *SIN. irreparabilità.*
irrimutàbile *adj.* de neschimbat.
irripetìbile *adj.* de nerepetat, care nu se poate repeta.
irripetibilità *s.f.* unicitate.
irrisarcìbile *adj.* *(jur.)* **1.** care nu poate fi reparat/restaurat. **2.** care nu poate fi despăgubit.
irrisióne *s.f.* *(lit.)* derîdere; ironie. *SIN. derisione, dileggio.*
irrisìvo *adj.* *(lit.)* (spus, făcut) în batjocură, în ironie.
irriso *part. tr.* de la i r r i d e r e.
irrisolùto *adj.* *v.* i r r e s o l u t o.
irrisóre *s.m.* persoană care ia în batjocură (pe cineva, ceva). *SIN. beffeggiatore, schernitore.*
irrisòrio, *-òri adj.* derizoriu, ridicol. *SIN. derisorio.*
irrispettóso *adj.* nerespectuos.
irritàbile *adj.* **1.** iritabil. *SIN. eccitabile.* **2.** caracterizat/cauzat de iritabilitate.
irritabilità *s.f.* **1.** iritabilitate. *SIN. eccitabilità.* **2.** *(med.)* sensibilizare la stimulenţi.
irritaménto *s.m.* *v.* i r r i t a z i o n e.
irritànte *adj.* **1.** iritant, care irită. **2.** *(fig.)* provocator, care provoacă.
irritàre **I.** *vt.* **1.** a irita. **2.** a aţiţa; a întărita. **3.** *(despre nervi)* a excita. **4.** a stimula. **II.** *vr.* a se irita.
irritativo *adj.* iritant.
irritazióne *s.f.* **1.** iritare. **2.** provocare, aţiţare. **3.** minie. **4.** *(med.)* iritaţie.
irrìto *adj.* *(lit., jur.)* **1.** nelegal; fără valoare legală. **2.** fără valoare, nul.
irritrattàbile *adj.* *(rar)* care nu poate fi retractat/negat.
irritrosìre **I.** *vt.* a face pe cineva îndărătnic/nesupus. **II.** *vi. (e), vr.* a deveni îndărătnic/nesupus.
irriuscìbile *adj.* *(rar)* de nereuşit.
irrivelàbile *adj.* *(rar)* care nu poate fi dezvăluit.
irriverènte *adj.* nereverenţios, nepoliticos, nerespectuos. *SIN. insolente.*
irriverènza *s.f.* lipsă de respect, necuviinţă.
irrobustìre *vt.* a întări, a fortifica, a face robust. *SIN. fortificare, invigorire.*
irrogàre *vt.* *(jur.)* a da/a impune o amendă, o pedeapsă etc.).
irrogazióne *s.f.* *(rar)* impunere a unei amenzi, a unei pedepse etc.
irrómpere *vi.* *(e)* a intra/a pătrunde cu forţa; a năvăli, a se năpusti.
irroraménto *s.m.* *(rar)* *v.* i r r o r a z i o n e.
irroràre *vt.* **1.** a înroura. **2.** a stropi, a uda uşor. **3.** *(agr.)* a pulveriza.
irroratrìce *s.f.* *(agr.)* (aparat) vermorel.
irrorazióne *s.f.* **1.** înrourare. **2.** *(med., agr.)* stropire; pulverizare; ~ *antiparassitaria* stropire cu substanţe contra paraziţilor.
irruènte *adj.* *(lit.)* **1.** care dă năvală, care se năpusteşte. **2.** impetuos, violent, ameninţător.
irruènza *s.f.* *(lit.)* **1.** năvală. **2.** impetuozitate, violenţă. *SIN. impeto, violenza.*
irrugginìre *vi.* *v.* a r r u g g i n i r e **(II).**
irruvidiménto *s.m.* înăsprire (a pielii etc.).
irruvidìre *vt., vi. (e), vr.* *(despre piele etc.)* a (se) înăspri.
irruzióne *s.f.* **1.** năvală; năpustire; *fare* ~ *in un luogo* a se năpusti/a da năvală într-un loc. **2.** incursiune, invazie. *SIN. incursione, invasione.*
irsùto *adj.* **1.** *(lit.)* hirsut. **2.** *(fig.)* aspru, necioplit. **3.** stufos, încărcat de.
ìrto *adj.* *(lit.)* **1.** *(despre păr)* zbîrlit, ţepos. **2.** plin cu/presărat cu ţepi, stînci ascuţite etc.; *(fig.)* ~ *di difficoltà* plin de greutăţi/de obstacole. **3.** *(despre o persoană)* irascibil. **4.** necioplit; necultivat, necivilizat. *SIN. pungente, ruvido, aguzzo.*
irundària *s.f.* *(bot.)* rostopască *(Chelidonium maius).*
ìsa *interj.* hei rup! hei rup!
isabèlla **I.** *adj.* galben-murdar; *uva* ~ struguri americani cu gust de fragă. **II.** *s.m.* cal şarg.
isagòge *s.f.* *(lit.)* introducere (la un studiu, o scrisoare).
isagògico, *-ògici, adj.* introductiv.
isàtide *s.f.* *(bot.)* drobuşor *(Isatis tinctoria).*
ìsba, ìsbà *s.f.* izbă.
isbàglio *s.m.* *v.* s b a g l i o.
ischerzàre *vi.* *v.* s c h e r z a r e.
iscarióta *adj.* *(lit.)* trădător.
ischeletrìre **I.** *vr.* a deveni ca un schelet. **II.** *vt.* a slăbi, a extenua, a istovi.
ìschia *s.f.* *v.* i s c h i o[1].
ischialgìa *s.f.* sciatică.
ischiàtico, *-àtici, aăj.* *(anat.)* sciatic.
ìschio[1], *ischi, s.m.* *(anat.)* ischion.

ischio², *ischi, s.m. (bot., rar)* *v.* eschio.
iscritto¹ **I.** *part. tr.* de la iscrivere. **II.** *adj., s.m.* (membru) înscris/(persoană) înscrisă (într-o organizaţie etc.).
iscritto² *(în loc. adv.) per ~* în scris; *comunicare per ~* a comunica în scris.
iscrivere¹ *vt. v.* scrivere.
iscrivere² *vt. v.* inscrivere.
iscrizióne *s.f.* **1.** inscripţie. **2.** *(rar)* înscriere, înregistrare. **3.** anunţ.
iscusàre *vt. v.* scusare.
islàmico, -àmici, *adj.* islamic, privitor la islamism.
islamismo *s.m.* islamism, mahomedanism.
islamita, -ti, *s.m.* mahomedan.
islamitico, -itici, *adj.* mahomedan.
islandèse *adj., s.m.* şi *f.* islandez.
ismo *s.m. (înv.)* *v.* istmo.
iso- *prefix* izo-
isòbara *s.f. (meteor.)* izobară.
isòbaro *adj. (meteor.)* izobar.
isòbato *adj. (meteor.)* izobat; *linee ~-e* izobate.
isochimèno *adj.* cu temperatură medie egală (de iarnă)/izochimenă.
isoclinàle *adj. (geol., despre straturi)* cu aceeaşi înclinare.
isocronismo *s.m. (fiz.)* izocronism.
isòcrono *adj. (fiz.)* izocron.
isoglòssa *s.f.* izoglosă.
isògono *adj. (geom.)* izogon.
isola *s.f.* **1.** insulă. **2.** cvartal, bloc de locuinţe (izolat de celelalte). **3.** *~ pedonale* arie/spaţiu inaccesibil(ă) vehiculelor. **4.** fortificaţie.
isolaménto *s.m.* **1.** izolare, singurătate. **2.** izolare a bolnavilor contagioşi. **3.** apărare a unui obiect cu un izolant; *~ elettrico* izolare electrică; *~ acustico* izolare acustică.
isolàno I. *adj.* provenit dintr-o insulă; care locuieşte pe o insulă. **II.** *s.m.* locuitor de pe o insulă.
isolànte I. *adj., s.m. (fiz.)* (corp) izolant, rău conducător (de electricitate, de căldură). **II.** *s.m. (lingv.)* limbă izolantă.
isolàre *vt., vr.* a (se) izola; a (se) separa, a (se) despărţi.
isolàto I. *adj.* **1.** izolat; singuratic. **2.** *(înv.)* plin de insule. **II.** *s.m.* cvartal, bloc de case, bloc de locuinţe (înconjurat de străzi). *SIN. isola.*
isolatóre I. *adj.* izolator, izolant. **II.** *s.m. (electr.)* izolator.
isolazionismo *s.m. (pol.)* izolaţionism.
isolazionista, -isti, *s.m. (pol.)* izolaţionist.
isolétta *s.f.* **isolòtto** *s.m.* insuliţă.
isomeria *s.f. (chim.)* izomerie.
isòmero *adj. (chim.)* izomer.
isòmetro *adj. (despre o statue)* de mărime naturală.
isomorfismo *s.m.* izomorfism.
isomòrfo *adj.* izomorf.
isònne *adv. (înv., în expr.) a ~* din belşug, din abundenţă.
isòpo *s.m. (bot.)* isop *(Hyssopus officinalis).*
isòscele *adj. (geom.)* isoscel.
isotèrmico, -èrmici, *adj.* izotermic.
isòtero *adj. (despre linii)* izoterm, de vară.
isotopia *s.f. (chim.)* izotopie.
isòtopo *adj. s.m. (chim.)* izotop.
isòtropo *adj. (fiz.)* izotrop.
ispànico, -ànici, *adj.* spaniol.
ispanismo *s.m. (lingv.)* hispanism.
ispanista, -isti, *s.m.* hispanist, specialist în cultura spaniolă.
ispessìre *vt., vr.* **1.** a (se) îngroşa. **2.** a face mai des/mai dens. **3.** a (se) intensifica.
ispettìvo *adj.* **1.** de/al inspecţiei(i), referitor la o inspecţie. **2.** *(înv.)* speculativ.
ispettoràto *s.m.* **1.** inspectorat. **2.** calitatea de inspector. **3.** sediul inspectoratului.
ispettóre, -trice **1.** *s.m.* şi *f.* inspector; *~ scolastico* inspector şcolar. **2.** cel care priveşte/observă.
ispettoria *s.f. (rar)* inspectorat.
ispezionàre *vt.* a inspecta.
ispezióne *s.f.* **1.** inspecţie. **2.** cercetare, investigare, control. **3.** *(rar)* competenţă; apartenenţă.
ispidézza *s.f.* **1.** asprime (a unei suprafeţe etc.). **2.** nepolitеţe. **3.** îndărătnicie.
ispido *adj.* **1.** aspru. **2.** zbîrlit. **3.** nepoliticos. **4.** îndărătnic. **5.** scabros.
ispiràbile *adj.* care poate fi inspirat/insuflat; *affetti ~-i* sentimente care pot fi insuflate cuiva.
ispiraménto *s.m. (rar)* inspiraţie.
ispirare I. *vt.* **1.** a inspira. *SIN. suscitare.* **2.** a sugera; a sfătui. **3.** a înzestra cu puteri supranaturale. **4.** a stimula, a incita. **5.** a lumina. **II.** *vr.* **1.** a se inspira; *~ alla natura* a se inspira din natură. **2.** a se adecva; *come per ~* în mod spontan.
ispiràto *adj.* inspirat; extaziat.
ispiratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* inspirator.
ispirazióne *s.f.* **1.** inspiraţie. **2.** idee; sugestie, sfat. **3.** impuls.
israeliàno *adj., s.m.* israelian, (locuitor) din Israel.
israelita, -iti, *s.m.* israelit, evreu.
israelitico *adj.* israelit, evreiesc.
issa *adv. (înv.)* acum, numaidecît.
issàre I. *vt. (mai ales mar.)* a înălţa, a ridica (cu funia, cu scripetele). **II.** *vr.* a se ridica; *~ in groppa al cavallo* a încăleca, a se urca pe cal.
issofàtto *loc. adv. (pedant)* pe dată, îndată, fără întîrziere.
issòpo *s.m. (bot.)* *v.* isopo.
istallàre *vt. v.* installare.
istantànea *s.f. (foto.)* instantaneu.
istantaneità *s.f.* instantaneitate.
istantàneo *adj.* instantaneu; momentan.
istànte¹ **I.** *adj. (rar)* iminent, fatal. **II.** *s.m.* petiţionar.
istànte² *s.m.* moment, clipă; *all' ~, sull' ~* la moment, pe moment.
istanteménte *adv.* într-o clipă.
istànza *s.f.* **1.** stăruinţă, insistenţă, perseverenţă. **2.** cerere, petiţie. **3.** *(jur.)* instanţă. **4.** argument. **5.** *(fig.)* căldură; vehemenţă, forţă. **6.** aspiraţie. **7.** *(fil.)* contradirecţie.
isterési *s.f. (electr., mec.)* histereză, isteresis.
isteria *s.f.* isterie.
istèrico, -èrici, *adj., s.m.* isteric.
isteirlire I. *vt.* a face să devină steril. **II.** *vr.* a deveni steril/nefecund.
isterismo *s.m. (med.)* isterie.
istésso *pron. (rar)* *v.* stesso.
istigaménto *s.m.* instigaţie; aţîţare.
istigàre *vt.* a instiga; a aţîţa; a îndemna la rău; a stimula. *SIN. incitare, provocare, aizzare.*
istigatóre, -trice *adj. s.m.* şi *f.* instigator, aţîţător. *SIN. fomentatore, sobillatore.*
istigazióne *s.f.* instigaţie; aţîţare, îndemn la rău.
istillàre *vt. v.* instillare.
istintività *s.f.* caracter instinctiv.
istintivo *adj.* instinctiv.
istinto *s.m.* **1.** instinct. **2.** înclinaţie. **3.** fire.
istituire *vt.* **1.** a întemeia; a crea; *~ una dottrina* a întemeia o doctrină. **2.** a înfiinţa, a institui; *~ un premio* a înfiinţa un premiu; *~ un confronto* a face o comparaţie. **3.** *(jur.)* a instituі (un moştenitor prin testament). **4.** *(înv.)* a educa, a instrui. **5.** a

delibera, a decide. **6.** *(rar)* a întreprinde, a se apuca de.

istitutivo *adj.* care instituie, prin care se instituie; *legge ~-a* lege de instituire/de înființare.

istitúto *s.m.* **1.** institut; *~ d'istruzione* institut de învățământ; *~ giuridico* institut juridic. **2.** instituție; *~ di mendicità* azil de săraci; *~ ospitaliere* spital. **3.** bancă; *~ di credito* bancă de credit. **4.** bibliotecă atașată unui institut. **5.** *~ di magistero* școală normală; institut pedagogic. **6.** laborator. **7.** instituție tradițională; normă; tradiție; *l' ~ della tutela* instituția tutelei. **8.** sarcină, obligație, competență; *non appartiene al nostro ~* nu este de competența noastră. **9.** *(înv.)* învățătură, instrucție.

istitutóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** fondator; inițiator. **2.** educator, preceptor, pedagog, institutor. *SIN. precettore.*

istituzionàle *adj.* instituțional, care ține de o instituție (mai ales politică).

istituzióne *s.f.* **1.** instituire, înființare; fondare. **2.** instituție. **3.** normă, lege de bază; *le patrie ~-i* legile/tradițiile țării. **4.** *(jur.)* instituire de moștenitor. **5.** *(la pl.)* elemente fundamentale; *~-i di diritto civile* bazele dreptului civil. **6.** învățătură; instrucție; *~ della gioventú* instruirea tineretului.

istmico, -ici, *adj. (geogr.)* care ține de un istm.

istmio *adj. (rar) v.* istmico.

istmo *s.m.* **1.** istm. **2.** *(anat.)* parte îngustată a unui organ.

istologia *s.f. (med.)* histologie.

istòlogo, -ólogi, *s.m.* specialist în histologie.

istoriàre *vt. (lit.)* **1.** a împodobi cu figuri istorice și legendare. **2.** a ilustra o carte.

istoriàto *adj.* **1.** împodobit cu figuri istorice. **2.** ilustrat cu fotografii.

istoriógrafo *s.m.* **1.** istoriograf. **2.** istoric.

istradaménto *s.m. v.* instradamento.

istradàre *vt. v.* instradare **(I).**

istriàno *adj., s.m.* istrian, (locuitor) din Istria.

istrice *s.m., (rar) s.f.* **1.** *(zool.)* porc-spinos, porc-ghimpos *(Hystrix cristatus).* **2.** *(fig.)* om dificil; mizantrop, om cu care nu se poate discuta. **3.** *(mil.)* căprioară, barieră. **4.** *(mar.)* dispozitiv pentru lansare a torpilelor.

istrióne *s.m. (lit.)* **1.** histrion; cabotin. **2.** *(fig.)* bufon. **3.** impostor, șarlatan.

istriònico, -ònici, *adj.* de histrion, propriu unui histrion/unui cabotin.

istruire I. *vt.* **1.** a instrui; a învăța. **2.** a informa. **3.** *(jur.)* a instrui, a face instrucția (unui proces). **4.** *(rar)* a dresa animale. **II.** *vr.* **1.** a se instrui. **2.** a se informa.

istruito *adj.* **1.** instruit, învățat, cult. **2.** *(jur.)* instruit.

istrumentàle I. *adj.* instrumental. **II.** *s.m. (muz.)* parte instrumentală, instrumentație.

istrumentàre *vt.* **1.** *(muz.)* a orchestra, a face orchestrația (unei bucăți), a compune muzica ce revine fiecărui instrument. **2.** *(jur., rar)* a întocmi un act de notariat.

istrumentàrio I. *s.m. (colectiv)* trusă (mai ales chirurgicală); instrumentar. **II.** *adj.* instrumental.

istruménto *s.m.* **1.** unealtă, sculă, instrument. **2.** instrument muzical. **3.** *(jur.)* act legalizat/public/de notariat. **4.** *(fig., depr.)* individ; *sei un bell' ~!* ești o poamă bună.

istruttívo *adj.* instructiv.

istrùtto *adj. (lit.)* **1.** instruit, învățat; cultivat. **2.** *(despre armate, corăbii)* înșirat; ordonat. **3.** *(înv.)* construit.

istruttóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** educator; învățător. **2.** *(jur., în expr.) giudice ~* judecător de instrucție.

istruttòria *s.f. (jur.)* instruire, instrucție (a unui proces).

istruttório, *-òri, adj. (jur.)* care ține de instrucție; *periodo ~ perioadă de instrucție.*

istruzióne *s.f.* **1.** instruire. **2.** instrucțiune, învățătură; cunoștințe; *Ministero della Pubblica Istruzione* Ministerul Învățământului și Culturii. **3.** normă, regulă; dispoziție; *tenersi alle ~-i* a urma instrucțiunile; *~-i per l'uso* instrucțiuni de exploatare, instrucțiuni de serviciu/de funcționare. **4.** *(jur., mil.)* instrucție; instruire. **5.** *(med.)* prescripție.

istupidire *vt., vi. (e), vr.* a (se) prosti; a (se) tîmpi; a (se) imbeciliza.

istupidíto *adj.* **1.** prostit. **2.** abrutizat.

itacismo *s.m. (lit.)* itacism (pronunțarea lui *eta grecesc* ca *i).*

italianaménte *adv.* ca un bun italian.

italianismo *s.m. (lingv.)* italienism.

italianista, *-isti, s.m.* și *f.* italienist, specialist în cultura italiană.

italianità *s.f.* caracter propriu poporului italian/istoriei/culturii italiene.

italianizzàre *vt.* a italieniza.

italianizzazióne *s.f.* italienizare.

italiàno I. *adj.* italian, italienesc. **II.** *s.m.* **1.** italian. **2.** limba italiană.

italianófilo *adj., s.m.* italofil.

italico, -àlici 1. *adj. (poetic)* italian; *(ant.)* italic. **2.** *(tipogr.)* cursiv, italic; *carattere ~* literă cursivă.

italiòta *s.m. (ant.)* italiot (locuitor al coloniilor grecești din Italia).

itàlma *s.m. invar.* aliaj de aluminiu, magneziu și mangan.

italo *adj. (poetic)* italian.

italòfilo *adj., s.m.* italofil.

italòfobo *adj., s.m.* italofob.

iteràre *vt.* a repeta, a reînnoi.

iterativo *adj. (gram.)* iterativ.

iteratóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care repetă/care face din nou.

iterazióne *s.f. (lit.)* repetiție, repetare.

itineránte *adj.* itinerant, care se deplasează.

itinerário, *-àri* **I.** *s.m.* itinerar, drum parcurs. **II.** *adj.* relativ la drum.

itinere *s.m.* drum, călătorie.

ito *part. tr.* de la ire.

ittèrbio *s.m. (chim.)* yterbin.

ittèrico, -èrici, *adj., s.m. (med.)* icteric.

itterízia *s.f.* **1.** *(med.)* icter. **2.** *(fig.) far venire l' ~ a qlc.* a face pe cineva să-și iasă din fire.

ittero *s.m. (med.)* icter.

ittico, -ici, *adj.* privitor la pește; *prodotti ~-ci* produse preparate din pește; *patrimonio ~ di un oceano* resursele în pește ale unui ocean.

ittiòfago *adj.* ihtiofag.

ittiologia *s.f. (zool.)* ihtiologie.

ittiòlogo, -ólogi, *s.m.* ihtiolog.

ittiosàuro *s.m. (geol.)* ihtiozaur.

ittita *adj., s.m. (ist.)* hitit.

ittrio *s.m. (chim.)* ytriu.

iúcca *s.m. (bot.)* yuca, specie de liliacee *(Yucca gloriosa).*

iùgero *s.m.* iugăr.

iugoslàvo *adj., s.m.* iugoslav.

iugulàre[1] *adj. (anat.)* jugular.

iugulàre[2] *vt. (lit.)* **1.** a înjunghia. **2.** *(fig.)* a constrînge, a sili; a pune cuțitul la gît.
'ugulatòrio *adj.* care jugulează.
iúgulo *s.m.* beregată.
iùlo *s.m. (zool.)* miriapod.
iúngere *vt. (înv.) v.* **giungere (II).**
iuppèllo *s.m. (înv.)* haină strîmtă.
iùta *s.f.* **1.** iută *(Corchorus capsularis, olitorius).* **2.** țesătură de iută.
iutièro *adj.* de iută; privitor la iută; *commercio* ~ comerțul cu iută.
iutificio *s.m.* fabrică de iută.
iva *s.f. (bot.)* **1.** tămîiță-de-cîmp *(Aiuga chamaepithys).* **2.** vineriță *(Aiuga reptans).*
ívi *adv.* **1.** acolo, colo, în acel loc; ~ *accluso* (aici) alăturat; ~ *a un anno* un an mai tîrziu; ~ *a poco* ceva mai tîrziu. **2.** *(înv.)* în acel timp, atunci.
izza *s.f. (înv.)* furie, mînie.

J

j *s.m.* şi *f.* i lung; *(înv.)* se întrebuinţa ca vocală la formarea pluralului substantivelor masculine terminate în *-io*; *studio, studj;* actualmente aproape dispărut din alfabetul italian.
jabot *s.m. (neol.)* jabou, volan de dantelă.
jalìno *adj. v.* i a l i n o.
jànda *s.f. (înv.)* ghindă.
jàrda *s.f. v.* i a r d a.
jàspide *s.m. (înv.)* jasp.
jattàre I. *vt. (înv.)* a agita, a mişca. **II.** *vi.* a se lăuda.
jazz *s.m.* jaz.
jazzìsta *s.m.* persoană care cîntă într-o formaţie de jaz.
jazzístico *adj.* privitor la jaz.
jeep *s.m. (neol.)* gip, maşină utilitară/de teren.
jet *s.m. invar. (av.)* reactor.
jòle *s.f. v.* i o l e.
judò *s.m. (sport)* judo.
judoìsta, *-isti, s.m.* şi *f. (sport)* persoană care practică judo.
jugoslàvo I. *adj.* iugoslav; *popolazioni ~-e* popoare din Iugoslavia. **II.** *s.m.* locuitor din Iugoslavia.
juke-box *s.m.* tonomat.
jumb-jet *s.m. (neol.)* avion de transport cu reacţie, de mare capacitate.
jùngere *vt. (înv.)* a uni.
júngla *s.f. v.* g i u n g l a.
jupon *s.m. (neol.)* jupon.
júta *s.f. v.* i u t a.

K

k *s.m.* şi *f. (kappa, cappa) (sunetul şi litera)* k.
kaftàn *s.m. v.* c a f f e t t a n o.
kainìte *s.f. (miner.)* sare dublă de sulfat de măgneziu şi clorură de potasiu.
kakemòno *s.m.* stampă japoneză.
kàki[1] *adj. v.* c a c h i[1].
kàki[2] *s.m. v.* c a c h i[2].
kantianìsmo, kantìsmo *s.m. (fil.)* kantianism.
kantiàno *adj., s.m. (fil.)* kantian.
katanghése *adj., s.m.* şi *f.* din Shaba, zairez.
kéfir *s.m.* chefir.
kedivè *s.m. (ist.)* kediv, vicerege al Egiptului.
kepí *s.m. invar. v.* c h e p i.
kepleriàno *adj. (astron.)* conform cu, relativ la legile lui Kepler.
khan *s.m. invar. (ist.)* han (turc, tătar).
kibbútz *s.m. invar.* kibuţ (comunitate agricolă) în Israel.
kimòno *s.m.* chimono.
kívi *s.m. invar. (ornit.)* pasărea kivi.
klàxon *s.m.* claxon.
koinè *s.f. (lingv.)* coiné, limbă comună.
kolkhòs *s.m.* colhoz.
kulàk *s.m. invar.* chiabur, culac.
kúmmel *s.m. v.* c o m i n o.

L

l *(elle) s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* l.

la[1] *art. hot. f. sg., pl. le ; ~ donna* femeia ; *(distributiv) è pagato mille lire l'ora* este plătit cu o mie de lire pe oră.

la[2] **I.** *pron. pers. III f. sg. ac.* **1.** pe ea, o ; *voglio incontrarla* vreau s-o întîlnesc. **2.** *(în alocuţiunea reverenţială, m.* şi *f.) La ringrazio, signore* vă mulţumesc, domnule; *desidero veder La, signora* doresc să vă văd, doamnă. **3.** *(în expr. eliptice) ce l'ha fatta* a izbutit ; *non ce ~ faccio piú* nu mai rezist ; *l'abbiamo scampata bella* am scăpat ieftin; *me ~ pagherete* o să mi-o plătiţi ; *saperla lunga* a şti multe despre ceva ; *per farla breve* pe scurt, ca să scurtăm vorba ; *a dirla fra noi* fie vorba între noi ; *(prov.) chi ~ fa l'aspetti* orice naş îşi are naşul. **II.** *pron. pers.* **III.** *f. sg. (fam., dial.)* ea ; *~ mi dica* spuneţi-mi ; *l'è una storia lunga* e o poveste lungă.

la[3] *s.m. invar. (muz.)* la ; *dare il ~* a sugera o idee ; a da tonul (într-o conversaţie).

là I. *adv.* **1.** acolo ; *(întăreşte un pron.) quello ~* cel de acolo ; *siamo ~* tot acolo sîntem, n-am înaintat deloc ; *qua e ~* ici şi colo. **2.** mai departe ; *piú ~ che* în afară de ; *andare in ~* a amîna ; *mandare in ~* a amîna ; *da qui in ~* de acum încolo. **3.** aproximativ ; *~ sulle tre* pe la trei. **4.** *(mai ales repetat)* aşa şi-aşa ; *una cosa fatta ~* un lucru făcut aşa şi-aşa/mediocru. **5.** încet, agale ; *veniva avanti ~* înainta încet-încet. **6.** *(precedat de prep.* **in***) in ~* mai încolo, mai tîrziu ; *in ~ con gli anni* mai bătrîior ; *tirarsi in ~* a se da la o parte ; *da quel giorno in ~* de atunci încoace ; *di ~* într-acolo ; *di ~ dei monti* dincolo de munţi ; *il mondo di ~* lumea de dincolo ; *esser piú di ~ che di qua* a fi mai mult decît viu ; *al di ~ di|da* de cealaltă parte a ; *cosa di ~ da venire* lucru care trebuie să se întîmple în viitor. **II.** *interj. (arată îndemn sau dispreţ)* hai ! ; *eh ~, ohi ~ !* haide ! ; *~ finitela !* terminaţi odată ! ; *alto ~ !* opreşte ! ; *si fa un salto e ~* faci o săritură şi gata. **III.** *s.m.* **1.** locul de acolo/de dincolo ; *il di ~* partea de dincolo. **2.** *(depr.)* un cutare, un nimic, un nu ştiu ce ; *diceva che ero un qui, un ~* spunea că sînt un nu ştiu ce.

labàrda *s.f. (înv., pop.)* halebardă ; *appoggiar la ~* a se instala în casa cuiva.

labardàta *s.f.* lovitură de halebardă.

làbaro *s.m. (lit.)* **1.** *(ant.)* labarum (steag) ; steag cu cruce (al lui Constantin cel Mare). **2.** steag (al unei universităţi etc.) *SIN. bandiera.* **3.** simbol, decoraţie.

làbbia *s.f. (înv.)* **1.** faţă ; aspect ; chip. **2.** *(la pl.)* buze.

làbbo *s.m. (ornit.)* specie de pescăruş *(Lestris parasiticus* sau *Stercorarius crepidatus).*

làbbra *s.f. pl. v.* l a b b r o.

labbràta *s.f.* lovitură peste buze ; *tirare|appiccicare una ~* a lovi cu dosul palmei.

làbbro, *làbbri, s.m.* **làbbra** *s.f.pl.* **1.** buză ; *~ leporino* buză de iepure ; *a fior di ~-a* din vîrful buzelor ; *leccarsi le ~-a* a-şi linge buzele ; *mettere le ~-a in molle* **a)** a-şi muia buzele, a bea uşor ; **b)** a pronunţa greu un cuvînt ; *scottar le ~-a* a fi greu de spus ; *fare il ~* a face mutre ; *restare a ~ asciutto* a nu mai scoate o vorbă ; *chiuder le ~-a* a tăcea din gură, a face linişte; *aver sulla punta delle ~-a* a-i sta pe limbă. **2.** margine, extremitate ; buză (la un vas). **3.** *(bot.)* varga-ciobanului *(Dipsacus silvestris) ; ~ d'asino* luminare *(Verbascum phlomoides).*

labbróne, -óna *s.m.* şi *f.* persoană cu buze groase.

labdacismo *s.m. v.* l a m b d a c i s m o.

làbe *s.f. (poetic)* pată ; murdărie.

labèllo *s.m. (bot.)* petală (de labiată).

làbere *vi. defectiv (înv.)* a cădea, a aluneca ; a curge.

laberinto *s.m. (rar) v.* l a b i r i n t o.

labiàle I. *adj.* labial. **II.** *s.f. (lingv.)* labială.

labializzàre *vt. (lingv.)* a labializa.

labializzazióne *s.f. (lingv.)* labializare.

labiàta *s.f. (bot.)* labiată.

làbile *adj. (lit.)* **1.** *(rar)* labil, care cade uşor. **2.** *(fig.)* vremelnic, efemer, trecător; caduc. *SIN. caduco, fugace, passeggero.* **3.** *(rar)* alunecos, labil, nesigur ; *memoria ~* memorie slabă.

labilità *s.f. (rar)* **1.** labilitate ; nesiguranţă. **2.** caducitate ; vremelnicie. *SIN. caducità, fugacità.* **3.** *(chim.)* instabilitate. **4.** slăbiciune a memoriei.

labirintèo *adj.* întortocheat, labirintic.

labirìntico *adj.* privitor la un labirint, asemănător unui labirint ; labirintic.

labirinto *s.m.* **1.** labirint. **2.** parc cu alei întortocheate. **3.** *(fig.)* încurcătură ; amestec ; confuzie. *SIN. dedalo.* **4.** *(anat.)* labirint (în ureche). **5.** şerpuire, unduire, meandre (la o apă). **6.** joc de ingeniozitate în orientare.

laboratòrio, *-òri, s.m.* **1.** laborator. **2.** atelier ; *~ tecnico* atelier mecanic; *~ linguistico* laborator lingvistic.

laboratorista, *-isti, s.m.* şi *f.* laborant.

labòre *s.m. (înv., poetic)* muncă, oboseală, trudă.

laboriosità *s.f.* zel, sîrguinţă ; trudă.

laborióso *adj.* **1.** laborios, greu, obositor. **2.** muncitor, harnic ; activ, zelos. *SIN. operoso.* **3.** *(despre un oraş)* în care se lucrează mult, activ.

laborismo *s.m. (pol.)* laburism.

laborista *s.m. (pol.)* laburist.

labràce *s.m. (iht.)* peşte-lup *(Aspius aspius).*

labradorite *s.f. (miner.)* labradorit.

làbro[1] *s.m. (înv., poetic) v.* l a b b r o.

làbro[2] *s.m. (iht.)* peşte buzat *(Labrus merula).*

labrònico, *-ònici, adj., s.m.* (locuitor) din provincia Livorno.

labrùsca *s.f. v.* l a m b r u s c a.

laburìsmo *s.m. v.* l a b o r i s m o.

laburista *s.m. v.* l a b o r i s t a.

labùrno *s.m.* frasin.

làcca[1] *s.f. (înv.)* loc prăpăstios, rîpă.

làcca[2] *s.f.* **1.** *(anat.)* adîncitură (la articulaţia genunchiului). **2.** coapsă. **3.** *(înv.)* crupă. **4.** lovitură cu mîna, cu palma.

làcca[3] *s.f.* **1.** *(chim.)* lac (vopsea). **2.** fixativ pentru păr.

laccamùffa *s.f. (chim.)* turnesol.

laccàre *vt.* a lăcui, a da cu lac.
laccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lăcuitor.
laccatùra *s.f.* lăcuire.
lacchè *s.m. invar.* **1.** lacheu. **2.** *(fig.)* om servil, linguşitor. **3.** om săritor/prompt.
lacchézzo *s.m. (rar)* **1.** bucăţică bună/gustoasă. **2.** linguşire. **3.** lucru de nimic, fleac.
làccia *s.f. (iht.)* chepă *(Clupea alosa)*.
laccià *s.f.* laţ; arcan (de prins vitele).
laccièro *adj. (rar)* **1.** care întinde curse/lanţuri. **2.** linguşitor.
làccio, *làcci, s.m.* **1.** laţ; *pena del* ~ pedeapsă cu moartea prin spînzurare; *mettere il* ~ *alla gola* a constrînge, a pune laţul de gît; *aspettare al* ~ a pîndi. **2.** şiret (de încălţăminte). **3.** înşelăciune, cursă; *dare nel* ~ a cădea în cursă. **4.** *(mil.)* stratagemă, cursă. **5.** primejdie. **6.** *(înv.)* piedică, obstacol. **7.** *(rar)* căpăstru, **8.** *(med.)* ~ *emostatico* garou. **9.** *(fig.)* nod, lanţ, legătură.
laccіòlo *s.m. (dim.)* **1.** laţ mic (de prins păsări). **2.** *(fig.)* momeală, cursă; viclenie. **3.** şiret.
laccіuòlo *s.m. v.* l a c c i o l o.
làcco *adj. (înv.)* moale; fleşcăit.
lacedèmone *adj., s.m.* şi *f. (ist.)* lacedemonian, (locuitor) din Lacedemonia.
laceràbile *adj.* care poate fi sfîşiat/rupt.
laceraménto *s.m.* sfîşiere, rupere.
lacerànte *adj.* sfîşietor, foarte dureros.
laceràre I. *vt.* **1.** a sfîşia, a rupe. *SIN. strappare, stracciare.* **2.** a strica, a distruge. **3.** a cheltui, a risipi (o moştenire). **4.** *(fig.)* a chinui; a sfîşia inima. *SIN. infrangere, spacciare, sbranare.* **5.** a consuma. **6.** a ponegri, a defăima, a calomnia. **II.** *vr.* a se sfîşia, a se rupe.
laceratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care sfîşie/care rupe; *grido* ~ ţipăt care sparge urechile.
laceratùra *s.f.* sfîşiere, rupere.
lacerazióne *s.f.* **1.** sfîşiere. *SIN. strappo.* **2.** *(rar)* chin.
lacèrna *s.f. (ant.)* haină lungă (pentru ploaie şi pentru frig, la romani).
làcero *adj.* **1.** rupt, sfîşiat. **2.** zdrenţăros. *SIN. cencioso.* **3.** consumat, întrebuinţat. **4.** tăiat neregulat, crestat; dantelat.
lacèrto *s.m.* **1.** *(lit., anat.)* muşchi cu tendon; biceps. **2.** *(la pl.)* muşchiul auriculelor (la inimă). **3.** *(înv.)* şopîrlă. **4.** *(iht.)* scrumbie de mare.
lacessito *adj. (înv.)* provocat; iritat, zgîndărit.
lacinia *s.f.* **1.** *(ant.)* tiv, poală (la togă). **2.** *(la pl.)* barbă (la ţap, la capră). **3.** fragment (de papirus, dintr-o operă a unui autor antic).
lacinіàto *adj. (despre frunze)* crestat, dinţat.
làemo *s.m. (chim.)* turnesol.
làco *s.m. (înv., poetic)* lac.
lacóne *adj.* spartan.
loconeggiàre *vi. v.* l a c o n i z z a r e.
laconicità *s.f.* laconism; concizie.
lacónico, *-òn ici* **I.** *adj.* **1.** laconic, concis. **2.** din Sparta, spartan. **II.** *s.m.* **1.** persoană laconică (în vorbă, în scris). **2.** *(ant.)* cameră pentru baie de aburi (în termele romane).
laconismo *s.m.* laconism; concizie.
laconizzàre *vi. (a; rar)* a vorbi/a scrie laconic.
làcrima *s.f.* **1.** lacrimă; *fare* ~ a plînge; *rompere/prorompere in* ~*-e* a izbucni în plînş; *piangere a* ~*-e di sangue* a plînge cu lacrimi de sînge/sfîşietor; *ingoiar le* ~*-e, bevere la* ~*-e* a-şi înghiţi lacrimile; *avere le* ~*-e in tasca/in pelle* a fi mereu gata de plînş; *dono delle* ~*-e* lacrimi de pocăinţă; ~*-e di coccodrillo* lacrimi de crocodil; ~ *Cristi* vin din Italia Meridională. **2.** picătură (de răşină, cauciuc etc.); *(bot.)* ~ *di Giobbe* specie de graminee *(Coix lacryma)*. **3.** *(la pl.)* muniţie de vînătoare; alice.
lacrimàbile *adj. (lit.)* dureros.
lacrimàle I. *adj.* lacrimal; *(anat.) sacco* ~ sac lacrimal; *(ant.) vaso* ~ fiolă/flacon cu unsoare. **II.** *s.m.* glandă lacrimală.
lacrimàre I. *vi. (a)* **1.** a plînge; a lăcrima. **2.** *(rar)* a picura. **II.** *vt.* a plînge pe cineva.
lacrimàto *adj.* **1.** jelit, plîns cu lacrimi. **2.** dorit, aşteptat cu dor.
lacrimatòio, *-ói, s.m.* **1.** *(anat.)* canal lacrimal. **2.** *(arheol.)* vas funerar (pentru parfumuri).
lacrimatòrio, *-òri adj.* lacrimal.
lacrimazióne *s.f.* **1.** lăcrimare. **2.** *(med.)* iritarea/lăcrimarea ochilor. **3.** picurare.
lacrimévole *adj.* demn de lacrimi; trist, dureros, jalnic.
lacrimògeno *adj.* **1.** lacrimogen. **2.** *(fig.)* patetic.
lacrimóne *s.m. (augm.)* lacrimă mare.
lacrimóso *adj.* **1.** lăcrimos, care lăcrimează. **2.** jalnic, trist. **3.** care picură; picurînd.
lacuàle *adj.* lacustru; *navigazione* ~ navigaţie pe lac/pe lacuri.
lacùna *s.f.* **1.** gol, lipsă; lacună. **2.** *(anat.)* cavitate. **3.** *(bot.)* lacună, spaţiu intercelular (în ţesutul frunzelor). **4.** *(rar, înv.)* lagună.
lacunàre *s.m. (lit.)* **1.** spaţiu între grinzi (la tavan). **2.** ornament în nişe mici pătrate (în tavan); tavan cu lacunare.
lacunóso *adj. (rar)* plin de lacune.
lacùstre *adj. (lit.)* lacustru.
laddóve I. *adv. (rar)* în acel loc; acolo unde. **II.** *conj.* **1.** *(construit cu conjunctivul)* măcar să; întrucît. **2.** *(construit cu ind.)* în loc să; în timp ce.
ladìno *adj.* **1.** *(lingv., geogr.)* ladin. **2.** uşor (de făcut). **3.** prompt, repede. **4.** lubric, desfrînat, indecent.
làdo *adj. (înv.)* urît.
làdra *s.f.* **1.** hoaţă. **2.** buzunar interior. **3.** proţap.
ladracchiòlo *s.m. (uşor glumeţ)* hoţoman.
ladrerìa *s.f.* **1.** hoţie; furt. **2.** *(fam., depr.)* operă de artă nereuşită; lucru prost făcut.
ladréseo, *-éschi, adj.* hoţesc.
làdro I. *s.m.* **1.** hoţ; *al* ~*!* săriţi, hoţii!; ~ *in guanti gialli* escroc cu înfăţişare de om cumsecade; ~ *di strada* hoţ de drumul mare, bandit; ~ *di mare* pirat; ~ *di cuori* cuceritor de inimi, crai; ~ *matricolato* hoţ înrăit/recidivist; *dare del* ~ *a una persona* a face pe cineva hoţ; *vestito come un* ~ îmbrăcat ca vai de lume; *essere come i* ~*-i di Pisa* a se face prieteni la rele; *tempo da* ~*-i* vreme proastă/mizerabilă; *aceto dei sette* ~*-i* oţet aromatic; *olio dei sette* ~*-i* oţet medicinal; *(prov.) tanto è* ~ *chi ruba che chi regge il sacco* este hoţ atît cel ce fură cît şi cel care-l ajută; *chi è bugiardo è* ~ cine e mincinos este şi hoţ; *in casa di* ~*-i non ci si ruba* corb la corb nu scoate ochii. **2.** seu de luminare (care se prelinge în cursul arderii). **II.** *adj.* **1.** de hoţ, hoţesc. **2.** (timp) rău, (zi) rea; *freddo* ~ frig ciinesc. **3.** de proastă calitate; *sonetto* ~ sonet nereuşit; *mondo* ~*!* lume afurisită!; afurisit să fie! **4.** *(despre privire)* vioi; ştrengăresc.
ladrocinio *s.m. v.* l a t r o c i n i o.
ladronàia *s.f.* **1.** cuib de hoţi. **2.** bandă de hoţi/de tilhari. **3.** hoţie, tîlhărie.
ladroncelleria *s.f.* pungăşie, hoţie mică.
ladróne *s.m. (augm.)* tîlhar, bandit.
ladronéccio, *-écci, s.m.* furt, hoţie, tîlhărie.
ladroneggiàre *vi. (a; lit.)* a trăi din hoţie, a face tîlhării, a tîlhări.
ladronégglo *s.m. (rar) v.* l a d r o n e c c i o.

ladroneria *s.f.* banditism, tîlhărie.
ladronésco, *-éschi, adj.* hoţesc, tîlhăresc.
ladrùncolo *s.m.* pui de hoţ, puşlama (care fură).
lagèna *s.f.* **1.** sticlă; clondir. **2.** unitate de măsură pentru lichide.
laggiù *adv.* **1.** acolo jos. **2.** acolo, în fund; departe; *la gente di ~* oamenii din Sud (din sudul Italiei).
làg *(înv., în expr.) essere il ~* a fi amestecat în treburile altora.
làgna *s.f.* **1.** *(înv., dial.)* durere, mîhnire. **2.** văicăreală, tînguire. **3.** pisălog.
lagnànza *s.f.* **1.** plînset; vaiet, tînguire. **2.** plîngere; protest.
lagnàrsi *vr.* a se plînge; a se jelui, a se tîngui, a se văita.
làgno[1] *s.m.* **1.** plînset; vaiet, tînguire, jeluire. **2.** *(înv.)* mîhnire, supărare.
làgno[2] *s.m.* canal colector de torente (în sudul Italiei).
lagnóso *adj.* care se plînge mereu; plîngăreţ; veşnic nemulţumit.
làgo, *làghi, s.m.* **1.** lac; *(anat.) ~ del cuore* ventricul; *~ glaciale* lac glacial; *~ artificiale* lac artificial. **2.** *(fig.)* cantitate abundentă de lichid împrăştiat.
lagoftàlmo *s.m. (med.)* lagoftalmie.
lagómide *s.m. (zool.)* specie de iepure-de-munte *(Lagomis alpinus).*
lagóso *adj.* **1.** cu multe lacuri. **2.** lacustru, care ţine de un lac; *acqua ~-a* apă de lac.
làgrima *s.f.* şi *deriv. v.* l a c r i m a şi *deriv.*
lagùna *s.f.* **1.** lagună. **2.** *(înv., dial.)* lacună.
lagunàre I. *adj.* care ţine de o lagună, privitor la o lagună. **II.** *s.m. (mil.)* soldat (italian) specializat în operaţiuni de debarcare şi amfibii.
lài *s.m. pl.* **1.** *(ist. lit.)* compoziţie lirică narativă. **2.** *(poetic)* tînguieli; *trar ~* a se tîngui.
laicàle *adj. (ist.)* laic, lumesc.
laicàto *s.m.* **1.** *(colectiv)* laicii, totalitatea laicilor (în opoziţie cu clerul). **2.** condiţie de laic, de mirean.
laicismo *s.m.* laicism, concepţie susţinînd necesitatea laicizării învăţămîntului.
laicità *s.f.* caracter laic/profan.
laicizzàre *vt.* a laiciza.
laicizzazióne *s.f.* laicizare.
làico, *làici, adj., s.m.* **1.** laic, mirean; lumesc, secular. **2.** *(înv.)* ignorant, incult, necultivat.
laidézza *s.f. (lit.)* **1.** urîţenie respingătoare. **2.** *(fig.)* necinste, josnicie. **3.** obscenitate.
laidità *s.f. (rar) v.* l a i d e z z a.
làido *adj.* **1.** urît, respingător. **2.** scîrbos; murdar. **3.** obscen.
laidùme *s.m. (colectiv)* **1.** lucruri urîte/murdare. **2.** murdărie; obscenitate.
laidùra *s.f. (înv.) v.* l a i d e z z a.
làlda *s.f. (înv.)* laudă religioasă.
laldàre *vt. (înv.)* a lăuda.
lallazióne *s.f.* pronunţare stîlcită a lui *l*; lălăire.
làma[1] *s.f.* **1.** *(rar)* cîmpie mlăştinoasă; luncă. **2.** alunecare de pămînt. **3.** depresiune de pămînt.
làma[2] *s.f.* **1.** *(metal.)* lamă, tăiş; *~ a denti* fierăstrău; *~ della molla* foaie de arc; *~ di sega* pînză de fierăstrău; *prendere il coltello per la ~* a face lucrurile în paguba sa; *~ d'acqua* strat subţire de apă; *una buona ~* un bun spadasin. **2.** val, undă. **3.** *(înv., rar)* placă, lespede.
làma[3] *s.m.* **1.** *(zool.)* lama *(Auchenia lama).* **2.** ţesătură de lînă.
lùma[4] *s.m.* lama (preot tibetan).
lamaismo *s.m. (rel.)* lamaism.
lamantìno *s.m. (zool.)* lamantin *(Manatus).*
lamasserìa *s.f.* mănăstire tibetană.
lamatùra *s.f. (mec.)* alezare, alezare de calibrare, lamaj.
lambdacismo *s.m. (lit.)* pronunţare defectuoasă a sunetului *l.*
lambèllo *s.m. (înv.)* **1.** greblă. **2.** bucată de piele croită (la fabricarea mănuşilor). **3.** *(herald.)* ornament imitînd o greblă.
lambiccamènto *s.m.* distilare; alambicare; *(fig.) ~ di cervello* stoarcerea creierului.
lambiccàre *vt.* **1.** a distila; a alambica. **2.** *(fig.)* a analiza, a raţiona subtil; *~-si il cervello* a-şi bate capul, a-şi stoarce creierii. *SIN. scervellarsi.*
lambiccàto I. *adj.* căutat, studiat, subtil; *ragionamenti ~-i* raţionamente subtile. **II.** *s.m.* **1.** spirit rafinat. **2.** esenţă, chintesenţă.
lambiccatùra *s.f.* **1.** *(rar)* distilare, alambicare. **2.** subtilitate; raţionament; sofism.
lambìcco, *-icchi, s.m.* alambic; *passar per ~* a alambica, a distila; *mostrar per ~* a arăta bucăţică cu bucăţică/punct cu punct.
lambimènto *s.m.* **1.** lingere. **2.** *(fig.)* atingere uşoară.
lambìre *vt.* **1.** a linge uşor. **2.** *(fig.)* a atinge uşor; *l'acqua lambiva le mura* apa atingea uşor/spăla zidurile.
lambrecchìni *s.m. pl.* lambrecchini.
lambrétta *s.f.* scuter; motoretă.
lambrettista, *-isti s.m.* conducător de scuter.
lambrùsca *s.f. (bot.)* specie de viţă-sălbatică *(Vitis labrusca).*
lambrùsco, *-uschi, s.m. (bot.)* **1.** strugure de viţă-sălbatică. **2.** vin roşu de Modena.
lamé I. *s.m. (mec.)* ţesut metalic. *SIN. laminato.* **II.** *adj. tessuto ~* ţesut lamé.
lamèlla *s.f.* **1.** lamelă. **2.** *(bot.)* membrană.
lamellàre *adj.* lamelar.
lamellàto *adj.* lamelat, lamelos.
lamellibranchi *s.m. pl. (zool.)* lamelibranhiate.
lamelliròstri *s.m. pl. (zool.)* palmipede.
lamentàbile *adj. (înv.)* **1.** care se lamentează, plîngăreţ. **2.** lamentabil, demn de plîns.
lamentànza *s.f. (rar)* lamentaţie; plînset, vaiet; jeluire.
lamentàre I. *vt.* a plînge; a deplînge, a compătimi. **II.** *vr., vi. (a)* a se lamenta; a se tîngui, a se plînge. *SIN. gemere; ~-si a torto* a se văita de pomană; *~-si di gamba sana* a se plînge fără motiv; *~-si con alcuno* a se plînge cuiva de o nedreptate. *SIN. lagnarsi.*
lamentativo *adj.* **1.** care ţine de plîns/de tînguire. **2.** tînguitor; jeluitor.
lamentazióne *s.f.* lamentaţie; plînset; bocet, jeluire.
lamentéla *s.f.* jeluire, tînguire.
lamentévole I. *adj.* **1.** *(lit.)* lamentabil, vrednic de plîns. *SIN. doloroso, lacrimevole.* **2.** plîngăreţ; bocitor. *SIN. lagnoso* **II.** *s.m.* şi *f.* persoană care se tînguie.
lamentìo *s.m. (rar)* plînset îndelungat, reluat; jeluire, tînguire.
laménto *s.m.* **1.** plîns, bocet; vaiet, tînguire. **2.** plîngere, protest. **3.** tunet îndepărtat.
lamentóso *adj.* jalnic, trist; *voce ~-a* glas tînguitor.
lamétta *s.f. (dim.)* lamă de cuţit; lamă mică; *~ da barba* lamă de ras; *buona ~* om isteţ, viclean.
làmia[1] *s.f.* **1.** *(lit., mit.)* monstru cu cap de femeie şi corp de şarpe; vrăjitoare (despre care se credea că suge sîngele copiilor); vampir. **2.** *(ihț.)* specie de rechin. **3.** *(entom.)* specie de coleopter.
làmia[2] *s.f.* **1.** bolta unei peşteri. **2.** tavan; boltă rustică.

lamicàre I. *vi. (e) impers.* a ploua mărunt, a burniţa, a bura. II. *vi. (a; fig., despre copii mici)* a plînge, a scînci, a bîzîi.

lamiéra *s.f.* 1. tablă de fier; ~ *di zinco* tablă de zinc; ~ *bugnata* tablă ondulată; ~ *piombata* tablă de oţel plumbuită; ~ *stagnata* tablă albă/cositorită; ~ *stirata* tablă expandată. 2. za, cuirasă, platoşă.

lamierìno *s.m.* tablă fină, tolă.

lamierísta, *isti, s.m.* muncitor care fasonează tabla.

lamillàre *adj. (miner.)* lamelos; lamelat.

làmina *s.f.* 1. placă/tablă subţire de metal; laminat. 2. *(bot.)* foaie, suprafaţă (de frunză).

laminàre[1] *vt.* a lamina (metalul).

laminàre[2] *adj.* 1. subţire ca o lamelă; foarte subţire. 2. laminar, compus din lamele; alcătuit din straturi subţiri.

laminària *s.f. (bot.)* specie de algă *(Laminaria).*

laminàto[1] *s.m. (text.)* lame(u), material ţesut cu fir metalic.

laminàto[2] *s.m. (metal.)* laminat.

laminatóio, *-òi, s.m.* laminor; tren de laminare; *(chim.)* valţ de amestecat; ~ *a filo* laminor de sîrmă.

laminatóre *s.m. (metal.)* laminorist, laminator (muncitor).

laminatùra *s.f.* laminare, vălţuire; cilindrare, tăvălugire.

laminazióne *s.f.* v. laminatura.

laminóso *adj.* 1. lamelar. 2. laminat.

làmpa *s.f. (poetic)* 1. lampă. 2. lumină, strălucire.

làmpada *s.f.* lampă; ~ *di sicurezza* lampă de miner; ~ *a spirito* lampă cu spirt (de laborator); ~ *tascabile* lanternă; ~ *da muro* aplică; *(foto.)* ~ *lampo* flaş, blitz; ~ *ad innesco istantaneo* lampă cu aprindere instantanee; ~ *a luce fluorescente* tub fluorescent; ~ *votiva* candelă.

lampadàrio, *-àri, s.m.* 1. policandru. 2. lustră.

lampadìna *s.f. (dim.)* 1. lampă mică, lămpiţă; ~ *tascabile* lanternă electrică. 2. bec electric. 3. bec de control/de semnalizare, bec indicator.

lampadodromìo *s.f. pl. (ant.)* curse cu făclii (la vechii greci).

lampadoforìa *s.f. pl. (ant.)* procesiune cu făclii (la vechii greci).

lampadòforo *s.m. (ist., ant.)* purtător de torţe la sărbători.

làmpana *s.f. (dial.)* lampă.

lampanàio, *-ài, s.m.* vînzător/fabricant de lămpi.

lampanéggio *s.m.* 1. lumină de lună. 2. lumină, văpaie (de foc). 3. fulger.

lampànte I. *adj.* 1. strălucitor, lucitor; *moneta* ~ monedă nouă/lucioasă; *olio* ~ ulei fin/transparent. 2. *(fig.)* clar, evident, vădit. II. *s.m.* 1. lustru, strălucire. 2. monedă lucioasă/nouă.

lampàra *s.f.* plasă de pescuit (cu o sursă luminoasă, o lanternă).

lampàre *vt. (inv.)* 1. a fulgera. 2. a străluci.

lamparòlo *s.m.* pescar de noapte (cu plasa luminată).

lampassàto *adj. (herald., despre leul dintr-o stemă)* cu limba scoasă.

lampàsso *s.m. (text.)* un fel de brocart.

lampeggiaménto *s.m.* 1. sclipire; fulgerare. 2. strălucire.

lampeggiàre I. *vi. (a; e)* 1. a fulgera. *SIN. balenare.* 2. a străluci. 3. *(fam., auto.)* a da drumul la faruri. II. *vt.* a fulgera/a străfulgera pe cineva cu privirea.

lampeggiatóre *s.m.* 1. *(auto.)* semnal luminos (la stop). 2. *(foto.)* blitz, flaş.

lampeggìo, *-ìi, s.m.* fulgere continue.

lampionàio, *-ài, s.m.* 1. lampagiu. 2. *(rar)* vînzător/fabricant de felinare.

lampioncìno *s.m.* felinar mic.

lamoióne *s.m.* 1. lampion, felinar (în afară de cel electric). 2. lanternă. 3. felinar (de vehicul).

lampiride *s.m. (entom.)* licurici *(Lampyris noctiluca).*

lampista, *-isti, s.m.* 1. *(ferov.)* lampagiu (în staţiile de cale ferată). 2. *(rar)* fabricant/vînzător de lămpi.

lampisterìa *s.f.* 1. *(ferov.)* depozit de lămpi (în staţiile de cale ferată). 2. magazin/atelier de lămpi.

làmpo *s.m.* 1. fulger; *treno* ~ rapid; *telegramma* ~ telegramă-fulger; *guerra* ~ război fulger; *chiusura* ~ fermoar; *in un* ~ într-o clipă. 2. scînteiere, rază. 3. repeziciune. 4. iuţeală/spontaneitate în gîndire; *avere un* ~ *di genio* a avea o străfulgerare de geniu.

lampóne *s.m. (bot.)* 1. zmeur. 2. zmeură *(Rubus idoeus).*

lamprèda *s.f. (iht.)* lampretă *(Petromyzon fluviatilis).*

lampredótto *s.m.* 1. *(iht.)* lampretă tînără. 2. măruntaie. 3. măruntaie (pentru pisici).

làna *s.f.* 1. lînă; ~ *agnellina* lînă de miel; ~ *merina* lînă merinos; ~ *di masseria* lînă tunsă la un an; ~ *bistosa* lînă tunsă la şase luni; ~ *sucida/sudicia* lînă nespălată; ~ *d'acciaio* sîrmă/praf de oţel pentru curăţat tacîmurile; *fare la* ~ a lucra/a prelucra lîna; *vender* ~ *per capecchio (fig.)* a vinde lîna în cîlţi, a păcăli pe cineva; *meglio dar la* ~ *che la pecora* mai bine să dai lîna decît oaia; *(glumeţ) il diavolo non ha pecore e va vendendo* ~ dracul nu are oi dar vinde lînă. 2. stofă; *(fig., depr.* sau *glumeţ, despre oameni) essere della stessa* ~ a fi din aceeaşi plămadă; *(glumeţ)* ~, *buona* ~ ştrengar, pungaş; ~ *a due capi* lînă în două fire; ~ *d'acciaio* burete din sîrmă, sîrmă de parchet; ~ *di vetro* vată de sticlă. 3. stofă de lînă. 4. păr de cămilă; păr de capră etc. (asemănător lînii); *questioni di* ~ *caprina* să vorbim vorbe. 5. scamă (formată sub mobile). 6. păr moale şi creţ.

lanaiòlo *s.m.* muncitor lînar.

lanaiuòlo *s.m. v.* lanaiolo.

lanàrio *s.m. (ornit.)* specie de şoim mic *(Falco lanarius).*

lanàta *s.f. (mil.)* cîlţi sau pămătuf (pentru curăţat ţeava unei arme de foc).

lànca *s.f.* teren mlăştinos şi afundat.

lànce, *lànci, s.f. (rar)* 1. balanţă; *porre in* ~ a confrunta. 2. taler de balanţă. 3. *(fig.)* moderaţie; ponderaţie.

laceolàto *adj. (bot., zool.)* lanceolat.

lancélla *s.f. (inv.)* 1. amforă. 2. *(dim.)* lance mică.

lancètta *s.f.* 1. lance mică. 2. *(chir.)* lanţetă; bisturiu. 3. ac indicator (la ceas). 4. *(bot.)* lalea *(Tulipa silvestris).* 5. vîrf de săgeată. 6. *(la pl.)* un fel de melcişori din pastă făinoasă.

lacettàta *s.f.* 1. lovitură dată cu o lance. 2. rană făcută de lance.

lància[1] *s.f.* 1. lance; suliţă; *una buona* ~ bun lăncier; *tener la* ~ *alle reni* a urmări de-aproape; *correre una* ~ a da asaltul (în turnire); *spezzare una* ~ *in favore di uno* a lua apărarea cuiva. 2. lăncier; *essere la* ~ *spezzata di alcuno* a fi devotat cuiva. 3. soldat ales. 4. apărător fidel (al unui principe). 5. tub metalic; ~ *di idrante* robinet de furtun. 6. un fel de harpon. 7. ~ *irroratrice* tub pentru împrăştierea lichidelor antiparazitare.

lància[2] *s.f. (mar.)* barcă mică, şalupă; ~ *di salvataggio* barcă de salvare.

lanciàbile *adj.* care poate fi aruncat/lansat.
lanciabòmbe *s.m. (mil., av.)* aruncător de bombe.
lanciadóre *s.m.* aruncător de suliţe/de săgeţi.
lanciafiàmme *s.m. invar.* aruncător de flăcări.
lanciagranàte *s.m. (mil.)* aruncător de grenade.
lanciàio, -ài, *s.m. (înv.)* fabricant/vînzător de lănci.
lanciaménto *s.m.* **1.** aruncare; lansare. **2.** junghi, durere ascuţită.
lanciamine *s.m. invar. (mil.)* aruncător de mine/de torpilă.
lanciamíssili *s.m. invar. (mil.)* lansator de rachete.
lanciaràzzi *s.m. invar. (mil.)* aruncător de rachete.
lanciàre I. *vt. (înv.)* **1.** a arunca (lancea). **2.** a răni cu lancea. **3.** a arunca, a azvîrli; *arme da ~* armă de aruncat; *~ occhiate* a arunca ocheade; *~ campanili* a spune gogoşi; *~ la sfida* a lansa provocarea; *~ un anatema* a anatemiza; *~ una frecciata* a arunca o săgeată/o înţepătură; *~ un grido* a scoate un strigăt. *SIN. buttare, gettare*; *~ l'automobile* a da o viteză mare automobilului; *~ qlc. negli affari* a introduce pe cineva într-o afacere rentabilă. **4.** *(fig.)* a lansa/a pune în circulaţie cărţi, articole etc. **5.** a chinui, a străpunge cu dureri. **II.** *vr.* **1.** a se arunca, a se azvîrli, a se năpusti. **2.** a se vîrî.
lanciasàgola *s.m. (mar.)* aruncător de parîmă.
lanciasilúri *s.m. invar. (mar.)* tub lanstorpile.
lanciàta *s.f.* **1.** lovitură/rană făcută cu suliţa, cu lancea. **2.** aruncătură de lance (indicînd o distanţă).
lanciàto *adj.* **1.** aruncat, azvîrlit; lansat; *a golfo ~* în linie dreaptă. **2.** în formă de lance. **3.** rănit de o lance.
lanciatóia *s.f.* plasă (folosită la vînatul păsărilor).
lanciatóio *adj. (înv.)* **1.** care poate fi aruncat. **2.** care poate arunca; *armi ~-e* arme de aruncat (ca arcul etc.).
lanciatóre, -tríce *adj., s.m.* şi *f.* aruncător; care aruncă.
lancière *s.m.* **1.** *(mil.)* lăncier. **2.** *(la pl.)* dans (asemănător cadrilului).
lancièro *s.m. (înv.) v.* l a n c i e r e.
lancinànte *adj. (despre o durere)* ascuţit, străpungător, sfîşietor.
làncio, *lànci, s.m.* **1.** salt, săritură. **2.** aruncare, azvîrlire; aruncătură; *di ~* dintr-o dată; *di primo ~* numaidecît, dintr-un foc; *dare un ~* a se arunca. **3.** lansare (a unei opere literare), publicitate. **4.** *(av.)* manevre executate la decolare; *rampa di ~* rampă de lansare; *ponte di ~* punte de decolare (de pe o navă portavion). **5.** lansare cu paraşuta.
lanciótto *s.m.* **1.** lance; suliţă. **2.** *(mil., ist.)* lăncier.
lànda *s.f.* landă; luncă; cîmpie necultivată.
landó *s.m. invar.* landou.
làneo *adj. (poetic)* de/din lînă.
laneria *s.f. (mai ales la pl., colectiv)* ţesături/stofe de lînă.
lanétta *s.f.* **1.** ţesătură de lînă amestecată cu bumbac. **2.** *(fig.)* şiret, şmecher.
lànfa *s.f. v.* n a n f a.
làngio *s.m.* **1.** *(vet.)* rană cangrenată (la coada bovinelor). **2.** un fel de cancer (la coada calului).
langíte *s.f. (chim.)* sulfat de cupru natural.
langósta *s.f. (zool.)* langustă.
langraviàto *s.m. (ist.)* landgraviat; demnitate, grad, funcţie de landgrav.
langràvio, -àvi, *s.m. (ist.)* landgrav.
langueggiàre *vi. (a; înv.)* a lîncezi.
languènte *adj.* **1.** lînced, care lîncezeşte; slab. **2.** bolnav.
laguidézza *s.f.* **1.** lîncezeală. **2.** slăbiciune, vlăguire.
lànguido *adj.* **1.** lînced. **2.** slăbit, vlăguit, moleşit. *SIN. fiacco, molle.* **3.** bolnav. **4.** *(fig.)* languros, sentimental; afectat; dulceag; *stile ~* stil languros, ineficient; *sguardo ~* privire seducătoare.
languire *vi. (a), vr.* **1.** a lîncezi. **2.** a slăbi; a se vlăgui. **3.** *(despre mişcare)* a pierde din viteză. **4.** *(despre un sunet, o lumină)* a scădea, a slăbi; a muri, a se stinge.
languóre *s.m.* **1.** lîncezeală; slăbiciune, sfîrşeală; *~ di stomaco* senzaţie de foame/de gol în stomac; *~ dalla fame* a fi vlăguit de foame. **2.** lipsă de energie/de avînt/de ardoare; tînjeală. *SIN. fiacchezza.* **3.** *(la pl.)* dulcegărie.
laniàre *vt. (poetic)* a sfîşia.
laniccio, -ìcci, *s.m.* **1.** scamă (formată sub mobile). **2.** firele cu care viermii de mătase încep gogoaşa.
lanière I. *adj. (înv.)* grosolan, necioplit. **II.** *s.m.* **1.** fabricant de lînă; industriaş. **2.** lucrător în industria lînii. *SIN. lanaiolo.* **3.** *(înv., ornit.)* specie de şoim *(Falco lanarius).*
lanièro *adj.* privitor la industria lînii.
lanificio *s.m.* **1.** fabrică de lînă, lînărie. **2.** *(rar)* arta de a lucra lîna.
lanìgero *adj. (lit.)* lînos, acoperit cu lînă.
lanina *s.f. (text.)* lînică.
lanino *s.m. (înv.)* dărăcitor, lînar.
lanìsta *s.m. (ant.)* lanist *(maestru de gladiatori).*
lanitàl, lànital *s.m. invar.* imitaţie de lînă.
lanite *s.f.* exploziv.
làno *adj. (în expr.) panno ~* cuvertură de lînă (de pat).
lanolina *s.f.* lanolină.
lanosità *s.f.* insuşirea de a fi lînos/moale/călduros.
lanóso *adj.* **1.** lînos; plin de lînă; acoperit de lînă. **2.** *(despre păr, barbă)* lînos.
lantàna *s.f. (bot.)* dîrmoz *(Viburnum lantana).*
lantànio *s.m. (chim.)* lantan.
lantèrna *s.f.* **I.** lanternă, felinar; *mostrare lucciole per ~* a înşela; *cercare i mali colla ~* a căuta răul cu lumînarea. **2.** moarte; spînzurătoare; *(în expr.) alla ~ !* la moarte ! **3.** *(fam., la pl.)* ochi; *squadernare/spalancare le ~-e* a holba ochii. **4.** *(ironic)* ochelari. **5.** *(arhit.)* tambur; lanternou, luminator. **6.** *(mar.)* far. **7.** *(zool., în expr.) ~ di Aristotile* aparat masticator (la ariciul-de-mare). **8.** *la ~ di Genova* far.
lanternàio, -ài, *s.m. (rar)* **1.** fabricant/vînzător de felinare/de lanterne. **2.** paznic de far (în port).
lanternìno *s.m.* **1.** lanternă mică; *cercare col ~* a căuta cu lupa. **2.** *cercarsele col ~* a-şi căuta singur necazuri. **3.** *(arhit.)* lanternou.
lanternóne *s.m. (augm.)* **1.** felinar mare (pentru grajd etc.); felinar, fanar (folosit la procesiuni). **2.** lanternă (cu hîrtie colorată). **3.** călăuza (a unui orb); *~ senza moccola* şi mare şi prost.
lanternùto *adj.* lungan.
lanùggine, *(rar)* **lanùggine** *s.f.* puf (pe obraji, pe fructe).
lanuginóso *adj. (rar)* pufos, care are perişori.
lanùta I. *adj.* **1.** lînos; acoperit cu lînă. **2.** asemănător lînii. **II.** *s.m.* animal ovin.
lanzichenécco, -ècchi, *s.m.* **1.** *(ist.)* lăncier; mercenar. **2.** slugă; acolit. **3.** lanskenet *(joc de cărţi).*
lànzo *s.m. (ist.)* lăncier; mercenar.
laónde *adv. (pedant)* **1.** din care cauză; aşa încît. **2.** acolo unde; acolo de unde; de unde.
laotiàno *adj., s.m.* laoţian, (locuitor) din Laos.
lapalissiàno *adj.* evident, clar; de la sine înţeles.
laparatomia *s.f. (chir.)* laparatomie.

lapàzio *s.m. (bot.)* dragavei *(Rumex crispus.)*
lapicída *s.m.* cioplitor în piatră, pietrar; dăltuitor.
làpida *s.f. (pop.)* piatră care acoperă un puț/un canal de scurgere.
lapidàre *vt.* **1.** a lapida, a omorî cu pietre. **2.** a insulta, a înjura, a ocărî. **3.** a curăța/a șlefui metale prețioase.
lapidària *s.f.* **1.** epigrafie. **2.** arta de a compune inscripții.
lapidàrio, -àri I. *adj.* **1.** lapidar, săpat în piatră; care ține de epigrafie; *(tipogr.) carattere* ~ caracter de format mare, pentru inscripții; *museo* ~ muzeu de epigrafie. **2.** *(fig., despre stil etc.)* incisiv; concis, lapidar. II. *s.m.* **1.** lucrător care sapă inscripții în piatră. **2.** *(înv.)* giuvaergiu. **3.** *(înv.)* tratat despre pietrele prețioase. **4.** culegere de epigrafe.
lapidatóre, -trice *s.m.* și *f.* lapidator.
lapidazióne *s.f.* lapidare, ucidere cu pietre; executare capitală în unele țări.
làpide *s.f.* **1.** lespede, piatră funerară (cu inscripție). **2.** placă comemorativă (pe o casă). **3.** dală (de ciment etc.). **4.** *(înv.)* piatră prețioasă, nestemată.
lapìdeo *adj. (lit.)* de piatră; pietros; *arca* ~*-a* sarcofag de piatră.
lapidescènte *adj.* **1.** care pietrifică. **2.** care se pietrifică; *acque* ~*-i* ape în care se formează o crustă pietroasă.
lapidificàre *vt.* **1.** a pietrifica. **2.** *(chim.)* a cristaliza.
lapidóso *adj. (înv.)* pietros; format din pietriș.
lapìllo *s.m.* **1.** pietricică. **2.** *(geol.)* lapil (vulcanic). **3.** piatră prețioasă. **4.** cristal.
làpis *s.m. invar.* **1.** creion; ~ *copiativo* creion chimic. **2.** *(pictură)* cinabru.
lapislàzzolo *s.m. v.* lapislazzuli.
lapislàzzuli *s.m.* lapislazuli.
làppa *s.f.* **1.** *(bot).* brustur *(Lappa major, minor, officinalis).* **2.** *(fig.)* persoană inoportună, pisălog.
lappàre *vt.* **1.** a bea cu zgomot, a plescăi. **2.** *(mec.)* a roda; a lepui.
lappatóre *s.m. (metal.)* lustruitor.
lappatrice *s.f. (în expr.)* ~ *per esterni* mașină de lepuit; ~ *per interni* mașină de hornuit.
làppe *interj. (în expr.) far* ~ a-i lăsa (cuiva) gura apă; *(vulg.) fare* ~ a dîrdîi de frică.
làppola *s.f.* **1.** *(bot.)* specie de brustur/de scaiete; ~ *gramignola* talpa-stîncii *(Coronopus ruellii).* **2.** fleac, lucru de nimic. **3.** pisălog, om plicticos. **4.** pleoapă.
lappoleggiàre *vi. (a)* a clipi (pentru a face să iasă o funingine, zgură etc. din ochi).
lappolìni *s.m. pl. (bot.)* lipici *(Echinospermun lappula).*
lappóne I. *adj.* lapon. II. *s.m.* și *f.* **1.** locuitor din Laponia. **2.** limba laponă.
làpsus *s.m. (psih.)* lapsus.
laqueàrio *s.m. (ant.)* gladiator care lupta cu lațul. *SIN. laqueatore.*
laqueàto *adj. (arhit., lit.)* cu tavanul din lemn ornamentat.
laràrio *s.m. (ant., lit.)* loc de cult pentru zeii Lari (în casă).
lardellàre *vt.* **1.** a împăna cu slănină; *(ironic)* a împăna/a umple/a înflori cu citate. **2.** a unge.
lardèllo *s.m.* bucățică de slănină.
làrdo *s.m.* **1.** strat de grăsime/de slănină; *una palla di* ~ gras cît un butoi; *(fig.) friggersi nel suo* ~ a fierbe în suc propriu; *nuotar nel* ~ a trăi în belșug, a înota în aur; *tanto va la gatta al* ~ *che ci lascia lo zampino* urciorul nu merge de multe ori la apă; *andare alla gatta pel* ~ a cere cuiva ceva foarte dorit. **2.** slănină (preparată). **3.** *(tosc.)* jumări (de grăsime).
lardóne *s.m.* **1.** slănină sărată. **2.** *(mec.)* placă de reglare, pană, bolț.
lardóso *adj.* gras, cu multă grăsime.
làre *s.m. v.* lari.
larènzia *s.f.* specie de fluture.
largaménte *adv.* larg; amplu; *spendere* ~ a cheltui mult; *parlare* ~ *di uno* a vorbi pe larg despre cineva.
largàre I. *vt.* **1.** a lărgi; a destinde, a slăbi din strînsoare; ~ *di promesse* a promite cu mare ușurință ~ *nelle mance* a da bacșișuri mari. **2.** a da drumul, a lăsa să zboare. II. *vr. (mar.)* a se depărta de coastă, a înainta în larg.
largheggiàre *vi. (a)* **1.** a fi darnic/generos (în promisiuni față de cineva); ~ *col denaro altrui* a fi darnic cu banii altuia; ~ *guadagno* cîștig serios. **2.** *(despre o haină)* a fi largă.
larghètto *s.m.* **1.** *(muz.)* larghetto. **2.** piațetă.
larghézza *s.f.* **1.** *(geom.)* lățime; lărgime. **2.** diametru. **3.** *(fig.)* dărnicie, largheță; generozitate. **4.** belșug, îndestulare; *con* ~ *di particolari* cu belșug de amănunte. **5.** permisiune, îngăduință. **6.** lărgime de vederi/de idei. **7.** *(înv., geogr.)* latitudine.
largire *vt.* **1.** *(lit.)* a dărui, a da cu generozitate. **2.** a lăsa liber; a da drumul. **3.** a îngădui, a permite,
largitóre, -trice *s.m.* și *f.* om darnic/generos; donator.
largizióne *s.f.* **1.** dăruire, acordare generoasă. **2.** dar.
làrgo, *làrghi* I. *adj.* **1.** lat, larg; *a gambe* ~*-ghe* cu picioarele crăcănate. **2.** întins, extins, de mari proporții; amplu; *su* ~*-a scala* pe scară mare; *(pict.) un fare* ~ execuție în linii mari/ fără detalii; *(lingv.) pronunzia* ~*-a* pronunțare deschisă a vocalelor. **3.** depărtat, distanțat; *mettere gli alberi* ~*-ghi* a planta pomii la o distanță unul de altul. **4.** încăpător, larg; *esser di maniche* ~*-ghe* **a)** a nu te uita la amănunte, a nu fi meschin; **b)** a fi indulgent, a trece cu vederea; *(prov.)* ~ *di bocca, stretto di mano* larg la promisiuni, zgîrcit la dat. **5.** comod. **6.** îmbelșugat. **7.** îngăduitor, larg, generos. II. *s.m.* **1.** lărgime; *aperture tutte d'un* ~ deschizături cu aceeași lărgime; *farsi* ~ a-și face loc; *in lungo e in* ~, *per il lungo e per il* ~ în lung și în lat. **2.** largul mării, larg; *prendere il* ~, *andare al* ~ **a)** a se îndepărta de port; **b)** a se înstrăina de cineva; *tenersi al* ~ **a)** a pluti departe de coastă, a pluti în larg; **b)** *(fig.)* a evita pe cineva sau ceva. **3.** *(muz.)* **a)** largo; **b)** titlu de sine stătător al unei compoziții. **4.** piață întinsă (de formă neregulată). III. *adv.* **1.** larg; *girar* ~ a ocoli de departe; *gira al* ~ *!* ia-o din loc!, pleacă de aici!; *(loc. adv.) prenderla* ~*a/alla* ~*-a* a o lua de departe, a vorbi pe ocolite; *mettersi/stare alla* ~*-a* a se ține departe de anumiți oameni; *(înv.) parlar* ~ a vorbi pe larg. **2.** *(muz.)* lent.
largùra *s.f. (rar, pop.)* **1.** loc larg. **2.** *(înv.)* lărgime.
làri *s.m. pl. (mit.)* Lari, zeități (la romani); *(glumeț, în expr.) tornare ai patri* ~ a se întoarce acasă.
làrice *s.m. (bot.)* zadă *(Larix decidua).*
laricéto *s.m.* pădure de zadă.
laringe *s.f.* laringe; beregată, gîtlej.
laringèo *adj.* laringian.
laringite *s.f. (med.)* laringită.
laringoiàtra, -i, *s.m.* și *f. (med.)* laringolog.
laringoiatrìa *s.f. (med.)* laringologie.
laringòlogo, -ólogi, *s.m. (med.)* laringolog.
laringotomìa *s.f. (chir.)* laringotomie.
laringòtomo *s.m. (chir.)* bisturiu (în laringotomie).
làro *s.m.* pescăruș.
làrva *s.f.* **1.** fantasmă, spectru; umbră. **2.** *(fig.)* om slab, slăbănog. **3.** mască. **4.** *(înv., poetic)* aparență

falsă; ~ *d'imperatore* împărat cu numele. **5.** *(entom.)* larvă.

larvàle *adj.* **1.** *(zool.)* larvar. **2.** cu aspect de spectru, spectral etc.

larvàre *vt. (lit.)* a masca, a deghiza.

larvàto *adj.* ascuns, învăluit, deghizat.

larvìcolo *adj. (entom.)* în formă de larvă.

lasàgna *s.f.* **1.** *(mai ales la pl.)* tăiței; *aspettar le ~-e a bocca aperta* a aștepta să-i pice mură-n gură; *nuotar nelle ~-e* a trăi în belșug. **2.** *(înv.)* strat de ceară pentru statuile în bronz. **3.** *(tosc., fig.)* dos de palmă.

lasagnòlo *s.m.* **1.** *(dim.)* tăiței tăiați mărunt. **2.** *(dial.)* sucitor (de întins coca).

lasagnóne *s.m.* **1.** *(augm.)* tăiței mari. **2.** *(fig.)* nătărău, prostănac, mălai-mare. *SIN. bietolone.*

lasagnuòlo *s.m. v.* l a s a g n o l o.

làsca *s.f. (iht.)* vîrlan *(Cobitis taenia)*; *sano|fresco come una ~* sănătos tun.

lasciàre *vt.* **1.** *(mar.)* a slăbi odgoanele. **2.** *(echit.)* a slăbi frîul. **3.** *(cu valoare de interj.) lasca!* slăbește-mă!

lasciamistàre *s.m. (fam., glumeț)* om care vrea să fie lăsat în pace.

lasciapassàre *s.m. invar.* bilet de liberă trecere; legitimație. *SIN. salvacondotto.*

lasciapodère *(în expr.) fare a ~* a nu te mai îngriji de un lucru atunci cînd nu-ți mai trebuie.

lasciàre I. *vt.* **1.** a lăsa; *~-ci la pelle|le ossa|la vita* a-și da viața, a muri (într-o acțiune etc.); *o prendere o ~* a trebui să se decidă/să aleagă; *~ la lingua a casa* a-și ține gura; *~ addietro* a neglija; *~ nella penna* a renunța de a mai așterne pe hîrtie; *lasciamo là!* să nu mai vorbim de asta!; *(prov.) chi lascia la via vecchia per la nuova sa quel che lascia ma non quello che trova* drumul cel mai scurt este drumul cunoscut; *chi due lepri caccia, l'una non piglia, l'altra lascia* cine aleargă după doi iepuri nu prinde nici unul. **2.** a părăsi, a abandona; *~ in asso* a lăsa un lucru neterminat; *~ del pelo* a suferi o pagubă; *~ la sete nell'acqua* a-și potoli setea; *~ addietro un lavoro* a suspenda o lucrare; *~ andare* a lăsa să treacă de la tine; *~ andare un colpo* a da o lovitură; *~ andar un discorso* a înceta o discuție; *~ correre l'acqua all'ingiù per la sua china* a lăsa lucrurile să meargă pe drumul lor; *~ cuocere qlc. nel proprio brodo* a lăsa pe cineva să fiarbă în zeama lui; *~ uno stecchito* a ului, a surprinde; *~ tempo al tempo* a ști să aștepți; *~ il campo* a se retrage; *~ la pelle* a-și lăsa oasele. **3.** a slăbi frîul/lanțul; *~ il cane* a da drumul cîinelui după vînat; *~ un corpo a sé* a lăsa un corp liber, fără sprijin; *~ le briglie addosso* a lăsa să meargă liber/fără frîu. *SIN. mollare.* **4.** a elibera (din închisoare). **5.** a acorda (o posibilitate). **6.** *(urmat de un inf.)* a înceta, a se lăsa; *~ fare a Dio* a se resemna; *lascia fare a me* las' pe mine; *~ andare* a neglija, a trece peste, a nu se preocupa de; *~ stare* **a)** a nu lua, a renunța; **b)** a omite; **c)** a cruța; *~ correre* a nu face caz, a tolera un lucru. **7.** *(urmat de prep.* **di)** a înceta, a renunța. II. *vr.* **1.** a se despărți, a se separa. **2.** a se lăsa; *~-si andare* **a)** a se lăsa îndemnat, a ceda; **b)** a decădea; *~-si abbindolare* a se lăsa păcălit; *~-si andare mal vestito* a se îmbrăca neglijent; *~-si cadere di mano* a lăsa să-i cadă din mînă; *~-si intrappolare* a se lăsa prins în cursă; *~-si prendere dall'ira* a se lăsa cuprins de mînie; *~-si scappare qlcs. di bocca* a lăsa să-i scape o vorbă din gură; *~-si sfuggire l'opportunità* a lăsa să-i scape ocazia.

lasciàta *s.f. (înv.)* **1.** lăsare. **2.** plecare. **3.** lucru lăsat; *(prov.) tutte le ~-e son perdute, ogni ~ è persa* ce-i în mînă nu-i minciună. **4.** ochi lăsat, nelucrat (la împletituri).

lasciatùra *s.f.* **1.** *(înv.)* lăsare. **2.** *(tipogr.)* omitere de cuvînt/de rînd. **3.** rezervă de material lăsată la cusătură (la haine).

làscio *s.m. (înv.)* **1.** lăsare, eliberare; *dare ~ a qualcuno* a da drumul cuiva; *al primo ~* la prima ocazie. **2.** zgardă (la cîini). **3.** *(jur.)* legat; moștenire.

làscito *s.m. (jur.)* legat testamentar.

lascivaménte *adv.* în mod lasciv.

lascìvia *s.f.* **1.** lascivitate; senzualitate. *SIN. licenziosità.* **2.** *(la pl.)* afectare, dulcegărie. **3.** act desfrînat.

lascìvo *adj.* **1.** lasciv; nerușinat, impudic. **2.** *(înv.)* neastîmpărat, foarte vioi.

làsco, làschi, *adj.* **1.** *(mec.)* lax, larg, nefixat; slab. **2.** *(mar.)* neîntins, slab; *cavo ~* odgon insuficient întins. **3.** *(despre o pînză)* rar; transparent. **4.** *(despre teren)* înverzit, acoperit de iarbă. **5.** *(fig.)* încet; moale; leneș.

làssa *s.f. (înv.)* **1.** zgardă. **2.** *(lit.)* formă de strofă (în epopeea medievală).

lassàre[1] *vt. (înv.)* a obosi; a muia, a moleși.

lassàre[2] I. *vt.* a dezlega (un cîine din lanț, din zgardă). II. *vr.* a se desface, a se descompune.

lassativo *adj., s.m. (med.)* laxativ.

lassézza *s.f. (lit.)* oboseală.

lassismo *s.m. (fil.)* **1.** liberalism. **2.** neglijență; *~ amministrativo* neglijență administrativă.

lassista, -isti, *s.m. (fil.)* liberal (în păreri); indulgent (în materie de morală).

lassitùdine *s.f. (înv.)* **1.** oboseală, slăbiciune, epuizare, istovire. **2.** *(med.)* sfîrșeală.

làsso[1] *adj.* **1.** *(poetic)* obosit, slab. **2.** *(muz., despre coarde)* slab, destins. **3.** *(înv.)* nefericit, abătut; *~ / ~ me!* sărmanul de mine! *ahi ~ /* vai!

làsso[2] *s.m. (în expr.) ~ di tempo* perioadă de timp.

lassù *adv.* **1.** acolo sus; în sus. **2.** în cer.

lassúso *adv. (înv.) v.* l a s s ù.

làsta *s.f. (mar.)* lest, balast.

làstra *s.f.* **1.** placă (de metal, de sticlă); strat (de gheață etc.). **2.** *(foto)* placă fotografică; *~ (radiografica)* radiografie; *farsi la lastra* a-și face o radiografie. **3.** lespede; *(fig.) consumar le ~-e* a toci pietrele, a bate străzile. **4.** *(mar.)* lest, balast. **5.** *(tipogr., în expr.) ~ stereotipa* clișeu.

lastricaménto *s.m.* pavare, pietruire.

lastricàre *vt.* a acoperi cu lespezi; a pava; *~ la via a uno* a netezi drumul cuiva, a-i ușura acțiunea.

lastricàto I. *adj.* pavat cu lespezi; *aver la gola ~-a* a putea înghiți și pietre. II. *s.m.* **1.** pavaj din lespezi. **2.** pardoseală.

lastricatóre *s.m.* pavator, caldarîmgiu.

lastricatùra *s.f.* **1.** pavare; pavaj. **2.** pardosire; pardoseală.

làstrico, làstrici, làstrichi, *s.m.* **1.** caldarîm; pavaj; *ridursi sul ~* a rămîne pe drumuri, a ajunge cerșetor; *gettar sul ~* a arunca (pe cineva) pe drumuri, a lăsa (pe cineva) fără nici un mijloc de existență; *(tosc.) battere il deretano sul ~* a da greș. **2.** *~ solare* acoperiș practicabil al unui edificiu.

lastróne *s.m.* **1.** lespede mare. **2.** masă de piatră; scaun/bancă de piatră; *dare il deretano sul ~* a da faliment. **3.** piatră de astupat cuptorul. **4.** *(alpin.)* perete (înclinat și neted).

làta *s.f. (mar.)* traversă.

latèbra, *(rar)* **làtebra** *s.f. (mai ales la pl., poetic)* ascunziș, tainiță; ungher.

latebróso *adj.* plin cu ascunzişuri/cu locuri tainice.
latènte *adj.* latent, ascuns.
latènza *s.f.* **1.** latenţă. **2.** *(mec.)* timp de aşteptare.
laterale *adj.* lateral.
lateranènse *adj.* care ţine de biserica San Giovanni in Laterano (din Roma); *(ist.) Concilio* ~ Conciliul de la Laterano.
latèrcolo *s.m.* **1.** *(geom.)* latură foarte mică. **2.** cărămidă mică.
laterite *s.f. (geol.)* laterit.
laterìzio, -ìzi, I. *adj.* (lucrat, făcut) din cărămidă/din pământ ars; *materiale* ~ material de construcţie, cărămizi; *struttura* ~*-a* construcţie în cărămidă. **II.** *s.m. pl.* cărămizi, ţigle etc.; ceramică.
latibolo *s.m. (rar, lit.)* ascunziş, vizuină.
làtice *s.m. (bot.) v.* lattice.
laticlàvio *s.m. (ist.)* **1.** laticlavă (la toga senatorilor). **2.** demnitate de senator; *concedere il* ~ a numi senator.
latifòglio *adj. (bot.)* cu frunze late.
latifondìsta, -ìsti, *s.m.* latifundiar; moşier.
latifóndo *s.m.* latifundiu.
latineggiànte *adj.* latinizant.
latineggiàre *vi. (a; lit.)* a folosi latinisme.
latinìsmo *s.m. (lit.)* latinism.
latinìsta, -ìsti, *s.m.* latinist.
latinità *s.f.* **1.** latinitate; civilizaţie/cultură latină. **2.** limba latină. **3.** scriitori de limbă latină; *bassa* ~ latina medievală; ~ *argentea* literatura latină în perioada posterioară lui August.
latinizzàre I. *vt.* **1.** a latiniza (cuvinte, moravuri etc.). **2.** a traduce în latină. **II.** *vi. (a)* a folosi latinisme. **III.** *vr.* a se latiniza.
latìno I. *adj.* **1.** latin, latinesc; *(mar.) vela* ~*-a* pînză triunghiulară/latină. **2.** *(înv.)* clar, inteligibil; uşor. **3.** *(înv.)* folosit, uzat. **4.** *(despre o mişcare)* larg, comod; ~ *di mano* violent; ~ *di bocca* rău de gură. **5.** *(ant.)* din Laţiu. **II.** *s.m.* **1.** limba latină; ~ *di sagrestia* latină incultă/grosolană; ~ *grosso* latină plină cu greşeli, *dare altrui il* ~ a face pe profesorul cuiva. **2.** *(înv.)* literat. **3.** limbaj; *(fam.) parlar* ~ a vorbi o limbă neînţeleasă; *non vuol capire il* ~ nu vrea să înţeleagă (pe limba lui); *in buon* ~ *questo si chiama rubare* (pe înţelesul tuturor) aceasta se cheamă furt. **4.** latin, roman. **5.** *(la pl.)* scriitori latini.
latinòrum *s.m. (fam., depr.)* limba latină (atunci cînd nu o înţelegi).
latinùccio *s.m. (ironic)* primele exerciţii de latină; *essere ai* ~*-i* a fi la primele elemente de gramatică latină.
làtiro *s.m. (bot.)* specie de leguminoase; bob-de-ţarină *(Lathyrus platyphyllos)*; lintea-pratului *(Lathyrus pratensis)*.
latitànte *adj., s.m. (jur.)* (cel) care este pus sub urmărire, (cel) care este căutat de justiţie.
latitànza *s.f. (jur.)* situaţia celui care se ascunde de justiţie; *darsi alla* ~ a fugi/a se ascunde de poliţie.
latitàre *vi. (e; rar, jur.)* a se ascunde pentru a nu fi judecat.
latitùdine *s.f.* **1.** *(geogr.)* latitudine. **2.** *(rar, lit.)* lărgime, extindere; ~ *di cuore* generozitate. **3.** libertate, latitudine (în interpretarea legilor etc.).
làto[1] *s.m.* **1.** parte; latură, coastă; *sedere a* ~ a şedea alături. **2.** spiţa unei familii, ramură. **3.** faţiune. **4.** direcţie; *mutar* ~ a schimba direcţia; *dal* ~ *mio* în ce mă priveşte; *da un* ~ pe de o parte; *per il* ~ *dell'onestà* în ce priveşte cinstea; *in ogni* ~ pretutindeni. **5.** aspect, latură; *il* ~ *politico di una cosa* aspectul politic al unei chestiuni. **6.** faţă/suprafaţă a unui corp. **7.** *(geom.)* rază. **8.** *(geom.)* latură.
làto[2] *adj.* larg, spaţios; amplu, întins; *in senso* ~ în sens larg; *lungo e* ~ lung şi lat.
latomìa, latòmia *s.f. (ant., mai ales la pl.)* **1.** carieră de piatră. **2.** închisori (săpate în piatră).
latóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* aducător, purtător; curier.
latrare *vi. (a)* **1.** a lătra. **2.** a mîrîi; a mormăi. **3.** a striga tare.
latràto *s.m.* lătrat furios, lătrătură.
latratóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** care latră mult. **2.** *(fig.)* bîrfitor, detractor.
latrèa *s.f. (bot.)* muma-pădurii *(Lathraea squamaria)*.
latrèutico *adj. (despre cult)* rezervat numai lui Dumnezeu.
latrìa, *(înv.)* **làtria** *s.f.* cult divin.
latrìna *s.f.* latrină, closet.
latrinàio *s.m.* paznic de closet public.
latrocìnio *s.m.* furt, hoţie.
làtta[1] *s.f.* **1.** tinichea, tablă. **2.** bidon; vas de tinichea/de tablă.
làtta[2] *s.f. (tosc.)* gest de înfundare a pălăriei pe cap; lovitură/pumn dat(ă) în pălăria cuiva.
lattàio[1]**, -ài I.** *adj.* producător de lapte. **II.** *s.m.* şi *f.* lăptar.
lattàio[2] *s.m.* tinichigiu.
lattaiòlo I. *adj., s.m.* (dinte) de lapte; *denti* ~*-i* dinţi de lapte; *mettere i* ~*-i* a-i da dinţii; *(prov.) vendetta di cento anni tiene i* ~*-i* o răzbunare nu se învecheşte. **II.** *s.m.* **1.** cremă din ouă şi lapte. **2.** *(bot., înv.)* ciupercă veninoasă.
lattaiuòlo *adj. v.* lattaiolo **(I)**.
lattànte I. *adj., s.m.* şi *f.* sugaci, care suge. **II.** *s.f. (rar)* femeie care alăpteză.
lattàre I. *vt. (înv., reg.)* a alăpta. **II.** *vi., vt.* a suge (lapte). *SIN. poppare.*
lattàsi *s.f. invar.* lactază (ferment).
lattàto[1] *adj.* **1.** lăptos, ca laptele; alb; *fiore* ~ floare de portocal. **2.** alăptat, hrănit cu lapte; *uova* ~*-e* ouă bătute cu lapte şi unt; *minestra* ~*-a* supă cu ou bătut în lapte.
lattàto[2] *s.m. (chim.)* lactat.
lattazióne *s.f.* **1.** lactaţie; alăptare. **2.** producţie de lapte.
làtte *s.m.* **1.** lapte; *vitello da* ~ viţel de lapte; *levare il* ~ a înţărca; *dare il* ~ a alăpta; *figliolo di* ~ copil (alăptat de doică); *avere il* ~ *alla bocca* a fi cu caş la gură; *dente di* ~ dinte de lapte ~ *intiero* lapte nesmîntînit; *capo|fiore del* ~ smîntînă; *è un* ~ e alb ca laptele; *essere* ~ *e sangue* a avea ten frumos; *nuotare in un mare di* ~ a trăi fericit; *far venire il* ~ *alle ginocchia* a fi politicos; *affogar nel* ~*e miele* a copleşi cu atenţii; *caffé e* ~ cafea cu lapte; ~ *brulé* cremă de zahăr ars; ~ *di gallina* lapte de pasăre; ~ *di vecchia* lichior; *il* ~ *dei vecchi* vin; *un paese stillante* ~ *e miele* o ţară în care curge lapte şi miere; ~ *del calce* lapte de var; ~ *di gallina (fig.)* mîncare imposibil de găsit, limbi de canar. **2.** suc (asemănător laptelui); ~ *di cocco* lapte de cocos. **3.** *(geol.) pietra di* ~ silicat natural de aluminiu; ~ *di luna* argilă foarte albă. **4.** *(bot.)* bălușcă *(Ornithogalum umbellatum)*. **5.** *(astron.) via di* ~ calea lactee.
latteggiàre *vi.* **1.** *(a; pict.)* a dilua o culoare. **2.** a emite sucuri lăptoase.
lattemièle *s.m.* **1.** frişcă. **2.** *(fig.)* dulcegărie.
làtteo *adj.* de lapte, lăptos; lactat; *dieta* ~*-a* cură de lapte; *farina* ~*-a* făină specială pentru copii (pe bază de lapte); *crosta* ~*-a* cruste, coji (pe pielea

capului, la sugaci); *(astron.) via ~-a* calea lactee, calea-laptelui.
latteria *s.f.* **1.** lăptărie. **2.** fabrică/depozit de lapte.
latterino *s.m. (iht.)* aterină *(Atherina hepsetus)*.
lattescènte *adj.* **1.** de culoarea laptelui, lăptos. **2.** care se transformă în lapte.
lattescènza *s.f.* asemănare cu laptele.
làttice *s.m.* lichid lăptos din plante; suc.
latticéllo *s.m.* zară, zer.
latticìnio *s.m. (mai ales la pl.)* produs lactat.
latticcio *s.m. v.* l a t t i c e.
làttico, *làttici, adj, (rar, chim.)* lactic.
lattièra *s.f.* **1.** cană/vas de servit laptele (la masă). **2.** depozit de bidoane, de tablă.
lattìfero *adj.* lactifer, producător de lapte.
lattiginóso *adj.* **1.** lăptos; asemănător cu laptele. **2.** *(despre o plantă)* care produce suc lăptos.
lattime *s.m.* coji pe faţa/pe capul sugacilor.
lattivéndolo *s.m.* lăptar.
lattóne I. *s.m.* **1.** lovitură dată în pălărie. **2.** *(la pl.)* resturi de lapte (la o lăptărie). **3.** tablă de aramă. **4.** purcel de lapte. **II.** *adj. (despre viţei)* de lapte.
lattonière *s.m.* tinichigiu. *SIN. stagnaio.*
lattónzo *s.m. v.* l a t t o n z o l o.
lattónzolo *s.m.* **1.** animal de lapte. **2.** tinerel nepriceput; novice.
lattoscòpio *s.m.* lactoscop.
lattósio *s.m. (chim.)* lactoză.
lattóso *adj.* lăptos.
lattovàrio *s.m. v.* e l e t t u a r i o.
lattovàro *s.m. v.* e l e t t u a r i o.
lattùca *s.f. (înv.) v.* l a t t u g a.
lattùga *s.f.* **1.** *(bot.)* lăptucă *(Lactuca sativa); a tal labbro, tal* ~ la aşa cap aşa căciulă; *dar la* ~ *in guardia ai paperi* a lăsa laptele pe seama viţelului; ~ *marina* specie de algă *(Ulva lactuca).* **2.** *(înv.)* vapel, jabou (la cămăşi bărbăteşti).
lattugóne *s.m. (bot.)* specie de scaiete *(Dipsacus fullonum).*
làuda *s.f. (lit.)* **1.** laudă *(poezie religioasă).* **2.** rugăciune. **3.** prima parte a slujbei de dimineaţă. **4.** *(înv.)* laudă.
laudàbile *adj. (înv., lit.)* **1.** lăudabil. **2.** de bun augur, fericit.
laudàno *s.m. (farm.)* laudanum.
laudàre *vt. (înv., bis., glumeţ)* a lăuda (mai ales pe Dumnezeu).
laudàrio *s.m. (ist., lit.)* culegere de laude *(poezii religioase)*
laudativo *adj. (lit.)* laudativ, care laudă.
laudatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* lăudător.
laudatòrio *adj.* lăudător, laudativ.
làude *s.f. (înv., poetic) v.* l a u d a.
laudèmio, *-èmi, s.m. (jur.)* dijmă; arendă.
laudése *s.m. (ist.)* **1.** autor/poet/cîntăreţ de laude religioase. **2.** membru al unei confrerii religioase (în care se cîntau laude).
làura *s.f. (înv.)* mănăstire cu chilii separate.
lauràcee *s.f. pl. (bot.)* plante din familia dafinului.
làurea, *làuree, s.f.* **1.** licenţă, titlu universitar; *esame di* ~ examen de licenţă, de diplomă; *conseguire la* ~ a obţine licenţa. **2.** *(înv.)* coroană de lauri.
laureàndo *adj., s.m.* candidat la licenţă/la examenul de diplomă.
laureàre I. *vt.* **1.** a conferi titlul de absolvent cu diplomă de examen de stat. **2.** *(înv.)* a încorona cu coroane de lauri. **II.** *vr.* a lua diploma, a susţine examenul de diplomă.
laureàto *adj., s.m.* **1.** absolvent, (persoană) cu examen de diplomă/care a primit o diplomă/un titlu universitar. **2.** încununat cu cununa de laur. **3.** laureat. **4.** înconjurat de lauri; *corona ~-a* cunună de lauri.
laureazióne *s.f.* conferirea titlului de laureat (ceremonia respectivă).
laurenziàno *adj.* **1.** care ţine de sf. Laurenţiu. **2.** relativ la Lorenzo dei Medici.
laurèola *s.f. (bot.)* specie de tulichină *(Daphne laureola).*
lauretàno *adj. (geogr.)* din Loreto.
lauréto *s.m. (lit.)* loc plantat cu lauri, pădurice de lauri.
làuro *s.m.* **1.** *(bot.)* dafin, laur *(Laurus nobilis).* **2.** *(sport)* campion.
lautézza *s.f.* somptuozitate, măreţie; splendoare, bogăţie, lux. *SIN. abbondanza, magnificenza.*
làuto *adj.* măreţ, splendid; bogat; *un* ~ *pranzo* un dineu somptuos/copios; *una ~-a mancia* un bacşiş gras.
làva *s.f.* lavă; *~-e d'acqua* şuvoaie de apă nămoloasă/de ploaie (care coboară de pe povîrnişurile Vezuviului); ~ *di sangue* şuvoi de sînge.
lavabiancheria *s.f.* maşină de spălat (rufe).
lavàbile *adj.* lavabil.
lavàbo *s.m.* **1.** *(bis.)* spălător (în sacristie). **2.** chiuvetă. **3.** lavoar elegant. **4.** spălător; lavabou.
lavacàpo *s.m.* ceartă, scandal. *SIN. sgridata.*
lavacécci *s.m. invar.* om prost, om de nimic.
lavàcro *s.m. (lit.)* **1.** baie; loc de spălat. **2.** vas pentru spălat; spălător. **3.** spălare, spălat; *santo* ~ botez. **4.** *(ironic)* băutură. **5.** *(lit.)* curs de apă.
lavàggio, *-àggi, s.m.* **1.** spălare; spălat; ~ *del cervello* presiune exercitată asupra cuiva spre a-i schimba ideile/mentalitatea. *SIN. sguattero.* **2.** flotaţie, spălare (a minereurilor).
lavàgna *s.f.* **1.** ardezie. **2.** tablă de şcoală; *andare alla* ~ a ieşi la tablă.
lavamàno *s.m.* lavoar, spălător. *SIN. portacatino.*
lavaménto *s.m. (glumeţ)* spălare; spălat.
lavànda[1] *s.f.* **1.** baie, îmbăiere. **2.** spălare a maşinilor/a navelor; curăţire. **3.** *(med.)* spălătură. **4.** *(bis.)* botez; ~ *dei piedi* spălarea picioarelor.
lavànda[2] *s.f.* **1.** *(bot.)* levănţică *(Lavandula officinalis).* **2.** lavandă (parfum). *SIN. spigo, spigonardo.*
lavandàia *s.f.* spălătoreasă.
lavanderia *s.f.* spălătorie.
lavandàio, *-ài, s.m. (rar)* spălător, om care spală.
lavandìno *s.m.* **1.** lighean (de spălat mîinile, de vase). **2.** lavabou.
lavàndula *s.f. v.* l a v a n d a[2].
lavapiàtti *s.m. invar.* persoană care spală vesela; argat, rîndaş la bucătărie. *SIN. sguattero.*
lavàre *vt., vr.* **1.** a (se) spăla; a (se) curăţi; a (se) scălda; ~ *il capo a uno* a-i trage cuiva o săpuneală; ~ *la testa all'asino* a face bine unui ingrat; *una mano lava l'altra e tutt'e due lavano il viso* o mînă spală pe alta şi amîndouă spală faţa; *i cenci/i panni sudici vanno lavati in casa* rufele murdare se spală în familie; ~ *la bocca di uno* a vorbi de rău/a bîrfi pe cineva; *(fig.) lavarsene le mani* a se spăla pe mîini; ~ *a secco* a spăla chimic; ~ *una colpa* a spăla de o vină, a purifica. **2.** a (se) purifica, a (se) curăţi.
lavasecodèlle *s.m. invar.* spălător de vase; rîndaş (la bucătărie).
lavastoviglie I. *s.f.* maşină de spălat vase. **II.** *s.m.* persoană care spală vesela la bucătărie.
lavàta *s.f.* spălare; spălătură; *darsi una* ~ a-şi face toaleta (repede); *(fig.)* ~ *di capo* săpuneală.
lavativo *s.m.* **1.** *(med.)* clismă; clistir. **2.** *(fig.)* om plicticos, pisălog. **3.** lucru/obiect prost lucrat. **4.** cumpărătură proastă.

lavàto *adj.* **1.** spălat; *bianco come un panno* ~ alb ca varul, foarte palid; *baio* ~ cal murg spălăcit. **2.** *(despre untdelemn)* amestecat cu apă. **3.** *(despre pîine)* muiat.

lavatólo, -ói, *s.m.* **1.** spălătorie; spălător; cadă de spălat rufe. **2.** loc de spălat rufe (în aer liber). **3.** scăunel, scîndură (pe care spălătoresele bat rufele).

lavatóre, -tríce *adj., s.m.* şi *f.* (muncitor) spălător.

lavatrìce *s.f.* maşină de spălat rufe.

lavatùra *s.f.* **1.** spălare; spălătură; ~ *a secco* spălare în benzină. **2.** lături; ~ *di ceci* cafea proastă; ~ *di fiaschi* vin prost. **3.** *(despre o supă etc.)* apă chioară. **4.** *(bis.)* purificare.

lavéggio, -éggi, *s.m. (rar)* **1.** tingire, oală (cu toartă). **2.** încălzitor (cutie cu jeratic de încălzit picioarele).

lavéllo *s.m. (înv.)* **1.** spălător; albie; căzănel. **2.** spălător (în care se căleşte metalul). **3.** *(lit.)* mormînt; sarcofag.

laverìa *s.f.* loc pentru spălarea minereurilor (în mină).

lavèzzo *s.m. (miner.)* şist moale (care poate fi lucrat).

làvico, *làvici,* *adj.* care ţine de lavă.

lavìna *s.f.* lavină; avalanşă. *SIN. frana, lazza.*

lavoracchiàre *vi. (a)* a lucra într-o doară/fără poftă.

lavoràccio, -àcci, *s.m.* **1.** muncă în silă. **2.** muncă trudnică şi plicticoasă.

lavoránte *s.m.* lucrător, meseriaş; ~ *a spasso* şomer.

lavoràre I. *vi. (a)* **1.** a lucra, a munci; *(ironic)* ~ *per la gloria* a munci pentru glorie; ~ *sott'acqua* a acţiona/a lucra pe ascuns; ~ *addosso a uno* a face rău cuiva, pe ascuns. **2.** *(construit cu prep.* **di***)* ~ *di pittore* a lucra ca pictor; ~ *di gomiti* a se înghesui, a-şi face loc; ~ *di bastone* a bate, a ciomăgi; ~ *di schiena* **a)** a se cocoşa muncind; **b)** a fi slugarnic; ~ *di straforo* a tăia cu dalta (pieziş); ~ *di fantasia* a o lua razna cu gîndurile; ~ *di mano* a fura; ~ *di ganasce* a mînca; ~ *di mani e piedi* a nu avea astîmpăr; ~ *del vino* a se îmbăta. **3.** *(construit cu prep.* **di, a, in, su** *şi urmat de complemente circumstanţiale)* ~ *di legname* a lucra în lemn; ~ *a caldo* a lucra fierul la cald; ~ *a mano* a lucra manual; ~ *in avorio* a lucra în fildeş; ~ *in libri vecchi* a lucra în materie de anticariat; ~ *su una piazza* a face comerţ/afaceri; ~ *sui libri* a studia; ~ *intorno a un armadio* a lucra un dulap; ~ *di fino* a lucra cu dedesubturi; ~ *di forbici* a cenzura; ~ *a cottimo* a lucra în acord; ~ *a maglia, ai ferri* a tricota; ~ *a piú non posso* a munci pînă nu mai poţi/pînă la extenuare; ~ *addosso a uno* a bîrfi; ~ *allegro* a munci cu tragere de inimă; ~ *come un negro* a munci ca un sclav; ~ *con flemma* a lucra cu răbdare; ~ *con trascuratezza* a lucra neglijent; ~ *di furia* a munci ca un nebun; ~ *di gomiti* a da din coate; ~ *di gusto* a lucra cu plăcere; ~ *di martello* a ciocăni; ~ *di spalle* a-şi face loc împingînd; ~ *in proprio* a lucra pe cont propriu; ~ *in tandem* a lucra în doi; ~ *per la pagnotta* a munci pentru o bucată de pîine; ~ *sotto sotto* a lucra pe dedesubt, a urzi intrigi. **II.** *vt.* **1.** a lucra, a prelucra; ~ *la pasta* a plămădi coca; *lavorarsi qualcuno* **a)** a linguşi/a peria pe cineva; **b)** a convinge pe cineva să facă ceva; ~ *un piatto di maccheroni* a mînca (repede) o farfurie de macaroane; ~ *una persona* a prelucra/a convinge pe cineva, a-l face să cedeze; ~ *la vigna del Signore* a se bucura de plăcerile lumii. **2.** a confecţiona/a lucra o haină etc.

lavoràta *s.f.* cantitate de lucru făcută o dată; lucru; lucrare; *solo dopo una prima* ~ *si può giudicare se il metallo è buono* numai după ce a fost lucrat o dată, se poate judeca dacă metalul este bun; *questa terra ha bisogno di una buona* ~ pămîntul acesta trebuie să fie bine lucrat; *che* ~ *abbiamo fatto!* ce-am mai trudit!

lavorativo *adj.* **1.** *(despre timp, ore)* în care se lucrează, lucrător; *giorno* ~ zi de lucru; *ore* ~*-e* ore de muncă. **2.** *(despre un teren)* bun de lucrat; *bovi* ~*-i* boi de jug/de muncă.

lavoràto I. *adj.* lucrat, prelucrat (în contrast cu brut); *cuoio* ~ piele lucrată/tăbăcită. **II.** *s.m.* lucru sfîrşit, dus la capăt.

lavoratóre, -tóra, -tríce I. *adj.* muncitor, harnic; *masse* ~*-trici* mase de oameni ai muncii. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** om foarte muncitor. **2.** om al muncii; ~ *della mensa* ospătar; ~ *in proprio* lucrător particular; *i* ~*-i del braccio e della mente* muncitori cu braţele şi intelectuali; *(prov.) a cattivo* ~ *ogni zappa dà dolore* lucrătorul leneş se sperie de orice muncă.

lavoratùra *s.f.* lucrat, lucrare *(acţiunea)*; prelucrare; ~ *del terreno* lucrarea terenului.

lavorazióne *s.f.* **1.** lucrare *(acţiunea şi modul)*; ~ *a catena* prelucrare/fabricare în serie; *essere in* ~ a fi în lucru, a fi pe şantier; ~ *di un film* turnare a unui film. **2.** cultivare a pămîntului. **3.** prelucrare/lucrare a lemnului/a metalului; ~ *alla mola* polizare, şlefuire; ~ *a tondo* prelucrare circulară; ~ *dal grezzo* prelucrare, eboş; *disegno di* ~ desen de execuţie. **4.** confecţionare.

lavoricchiàre *vi. (a)* a lucra într-o doară/fără chef, a lucra puţin.

lavorière *s.m.* loc amenajat pentru pescuit (adăpost de trestii).

lavorìno *s.m. (dim.)* **1.** lucru mic. **2.** *(fam., ironic)* trebuşoară, treabă; afacere.

lavorìo *s.m.* **1.** roboteală; agitaţie; activitate. **2.** *(fig.)* lucrătură, intrigă.

lavóro *s.m.* **1.** lucru, muncă; ~ *straordinario* muncă în ore suplimentare; *ferri da* ~ **a)** andrele de tricotat; **b)** unelte; *legname da* ~ lemn de tîmplărie (opus lemnului de construcţie). **2.** lucrare; *(ironic) fare un bel* ~ a face o ispravă; *prendere un* ~ a lua o lucrare în antrepriză. **3.** loc de muncă; *è sul* ~ este la locul de muncă. **4.** acţiune (a agenţilor naturali); ~ *dei secoli* acţiunea timpului (în natură, în istorie). **5.** lucru de mînă; ~ *di bianco* lucru la lenjerie; ~*-i donneschi* broderie. **6.** oboseală, efort; ~*-i forzati* muncă silnică/de ocnaş; ~ *da certosino* muncă de Sisif; ~ *di bravura* lucrare care necesită mare abilitate tehnică; ~ *di groppa* muncă care necesită efort fizic; ~ *fatto alla buona* treabă făcută prost; ~ *fatto con le calcagna* treabă făcută cu picioarele; ~ *fatto da cani* treabă fără Dumnezeu. **7.** operă, lucrare; ~ *di lunga lena* operă de largă respiraţie/de mari proporţii. **8.** cultivare, cultură (a pămîntului). **9.** intrigă, lucrătură. **10.** *(mec.)* lucru mecanic; funcţionare; ~ *a cottimo* lucru în acord.

lavoruecchiàre *vi. (a) v.* lavoricchiare.

lavostirerìa *s.f.* spălătorie şi călcătorie.

laziàle *adj. (geogr.)* din Laţium.

lazióne *s.f. (rar)* purtare, aducere; ducere, mişcare.

làzza *s.f.* surpare, prăvălire.

lazzàre *vi. (a; rar)* a glumi; a face caraghioslîcuri.

lazzarétto *s.m.* **1.** lazaret; spital de boli contagioase. **2.** (loc de) carantină.

làzzaro *s.m.* **1.** *(înv.)* lepros. **2.** zdrenţăros, cerşetor. **3.** leneş.

lazzaronàta *s.f.* pungăşie, nemernicie.

lazzaróne *s.m. (augm.)* cerşetor, zdrenţăros.

lazzaruólo *s.m. (rar) v.* lazzeruolo.

lazzeggiàre *vi. (a; rar)* a face glume; a face caraghioslîcuri.
lazzeruòla *s.f.* fruct de păducel.
lazzeruòlo *s.m. (bot.)* specie de păducel *(Crataegus azarolus)*.
lazzézza *s.f.* astringenţă.
làzzo[1] *s.m.* glumă; caraghioslîc.
lăzzo[2] *adj. (lit., despre gust)* aspru, astringent.
lazzulite *s.f. (miner.)* lazulit, lapislazuli.
le[1] *art. hot. f. pl. v.* l a[1].
le[2] **I.** *pron. pers. III f. sg. dat.* **1.** ei, îi; *~ dico* îi spun (ei); *~ ho fatto una gioia* i-am făcut o bucurie. **2.** *(în alocuţiunea reverenţioasă, m. şi f.)* vă; *Le chiedo scusa, signorel* Vă cer iertare, domnule! **II.** *pron. pers. III f. pl. ac.* pe ele, le; *~ ho viste ieri* le-am văzut ieri; *vorrei vederle* aş vrea să le văd; *~ inventa tutte* nu ştie ce să mai născocească. **III.** *pron. pers. III f. pl. nom. (înv.)* ele, acestea; *~ son cose serie* sînt lucruri serioase.
leàgno *s.m. (înv., bot.)* răchiţică *(Elaegnus angustifolia)*.
leàle *adj.* **1.** leal, sincer. **2.** *(înv.)* solid, sănătos, legitim. *SIN. fedele, fido, probo.*
lealismo *s.m.* lealitate.
lealtà *s.f.* lealitate, sinceritate.
leàndro *s.m. v.* o l e a n d r o.
leàrdo *adj. (lit.)* cenuşiu, gri.
lèbbra *s.f.* **1.** lepră. **2.** *(fig.)* ruşine, murdărie morală. **3.** răpciugă.
lebbrìca *s.f. (pesc.)* plasă de prins raci sau alţi crustacei.
lebbrolìna *s.f. (dim.)* erupţie, eczemă.
lebbrosàrio *s.m.* leprozerie.
lebbróso *adj., s.m.* lepros.
lèbe *s.m. (înv.) v.* l e b e t e.
lebète *s.m. (arheo.)* lighean, vas; căldare.
lecanóra *s.f. (bot.)* mană *(Lecanora esculenta)*.
leccaménto *s.m.* **1.** lingere, lins. **2.** *(fig.)* linguşire.
leccapiàtti *s.m. invar. (depr.)* **1.** linge-blide, parazit; mîncău. **2.** argat.
leccapièdi *s.m. invar.* linguşitor, om slugarnic.
leccàrda *s.f.* **1.** vas pus sub frigare (în care se scurge grăsimea cărnii puse la fript). **2.** *(mec.)* cutie de metal (în care se scurge uleiul de la maşină).
leccàrdo *adj.* lacom; gurmand.
leccàre **I.** *vt.* **1.** a linge; *~ colla lingua/l'inchiostro* a-şi face iluzia de a reuşi într-o acţiune. **2.** a şlefui prea mult (o operă literară, o pictură). **3.** *(despre foc, flăcări)* a atinge; *le fiamme leccavano il soffitto.* flăcările atingeau tavanul. **4.** a răni uşor. **5.** a cîştiga puţin. **6.** a linguşi, a adula. **II.** *vr.* **1.** a se linge (pe degete, pe buze etc.). **2.** a se aranja, a se dichisi.
leccasànti *s.m. invar.* bigot, făţarnic.
leccaseodèle *s.m. v.* l e c c a p i a t t i.
leccaspòrte *s.m. invar.* gurmand.
leccàta *s.f.* lingere; lins; *dare una ~ alla gomma per chiudere la busta* a linge lipiciul pentru a închide plicul.
leccatìna *s.f.* **1.** cîştig mic; avantaj. **2.** atingere uşoară cu biciul. **3.** *(în expr.) dare una ~ al francobollo* a uda timbrul cu limba pentru a-l lipi.
leccàto *adj.* **1.** lins, netezit. **2.** *(despre stil)* afectat, căutat.
leccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** care linge. **2.** *(fig.)* lingău. **3.** lacom. **4.** parazit; escroc.
leccatùra *s.f.* **1.** lins; lingere. **2.** rană uşoară. **3.** dichisire; dichiseală; *~ di stile* afectare în scris, stil căutat. **4.** linguşire, adulare. **5.** *(pict.)* tuşă, uşoară atingere de pensulă.
leccazàmpe *s.m. invar.* linguşitor, lingău.
leccése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Lecce.
leccèta *s.f. (dial.) v.* l e c c e t o.
leccéto *s.m.* **1.** stejăriş. **2.** *(fig.)* intrigă, situaţie confuză.
lecchéggio *s.m.* delicatesă, lucru bun.
lecchése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Lecco.
lecchétto *s.m.* **1.** momeală. **2.** mită; mituire.
lecchino *s.m.* **1.** om încrezut. **2.** linguşitor, adulator.
léccia *s.f.* **1.** *(iht.)* specie de scrumbie *(Scomber glaucus)*. **2.** ghindă de stejar verde.
léccio, *lécci*, *s.m. (bot.)* specie de stejar *(Quercus ilex)*; *uliva ~* specie de măslin (care suportă mai uşor frigul); *il ~ non fa ulive* stejarul nu face măsline.
lècco, *lècchi*, *s.m.* **1.** delicatesă; mîncare gustoasă. **2.** gust; *(prov.) chi ha fatto il saggio del miele, non può dimenticare il ~* cine a gustat mierea nu poate să-i uite gustul. **3.** *(fam.)* momeală. **4.** mită. **5.** cîştig. **6.** ţintă (la popice, la biliard).
leccóne *s.m.* **1.** pofticios; gurmand. **2.** linguşitor, lingău.
leccornìa *s.f.* **1.** bucăţică gustoasă, delicatesă. **2.** lăcomie, aviditate. **3.** cîştig.
leccùme *s.m.* **1.** *(rar, colectiv)* delicatese; bunătăţi. **2.** aţîţare, atracţie, momeală.
lèce *vi. v.* l i c e.
leceria *s.f. (înv.)* luxură.
lecìèra *s.f. (înv.)* femeia dedată plăcerilor; femeie voluptuoasă.
lecitaménte *adv.* cu permisiune; în mod licit.
lecitìna *s.f. (chim.)* lecitină.
lécito *adj.* permis, îngăduit; *far ~* a admite; *farsi ~* a-şi lua libertatea, a îndrăzni; *mi sia ~* permiteţi, daţi-mi voie.
lèdere *vt. (lit.)* **1.** a vătăma; a lovi, a leza. **2.** a ofensa, a jigni.
lèdo *s.m. (bot.)* specie de rozmarin *(Ledum palustre)*.
lèdra *s.f. (entom.)* specie de greier *(Ledra aurita)*.
leèna *s.f. (înv.)* **1.** leoaică. **2.** curtezană.
léga[1] *s.f.* **1.** ligă, asociaţie. **2.** înţelegere secretă. **3.** aliaj; *buona ~* aliaj în proporţii egale; *di buona ~* de bună calitate; *gente di bassa ~* oameni de proastă condiţie; *scherzo di bassa ~* glumă de prost gust. **4.** *(fig.)* calitate, însuşire. **5.** legătură (în construcţii).
léga[2] *s.f.* leghe *(unitate de măsură a distanţelor)*; *~ di mare, ~ marina* leghe marină.
legàccio, -àcci, *s.m.* **1.** şiret; şnur. **2.** jartieră rotundă.
legàcciolo *s.m.* **1.** legătură (de panglică, piele, stofă); şnur, şiret. **2.** jartieră.
legàle **I.** *adj.* legal; *facoltà ~* facultate de drept; *consulente ~* consilier juridic; *studio ~* birou de avocat; *ufficio ~* serviciu de contencios (al unei întreprinderi). **II.** *s.m.* om al legii *(în general)*; avocat; jurisconsult, procuror.
legalismo *s.m.* legalism, respectare a legalităţii.
legalista, -isti, *s.m.* şi *f.* legalist, adept al legalităţii.
legalità *s.f.* **1.** legalitate. **2.** autentificare.
legalitàrio, -àri, *adj. (despre un partid politic)* legal, care vine la putere respectînd formele legale.
legalizzàre *vt.* a legaliza; a autentifica.
legalizzazióne *s.f.* legalizare, autentificare.
legàme *s.m.* **1.** legătură. **2.** *(fig.)* relaţie; conexiune.
legaménto *s.m.* **1.** legare; legătură. **2.** *(anat.)* ligament. **3.** figură, mişcare (la scrimă). **4.** grup, conexiune (de idei, de cuvinte).
legamentóso *adj. (anat.)* ligamentos.
legàre[1] **I.** *vt.* **1.** a lega; *~ la vigna con le salsicce* a trăi ca în sînul lui Avram; *~ l'asino dove vuole il padrone* a juca cum i se cîntă; *~ l'asino a buona caviglia* a adormi; *legarsela al dito* a ţine minte o

nedreptate; ~ *le mani a uno* a împiedica pe cineva să acționeze; ~*le mani e i piedi* a lega de mîini și de picioare. **2.** a întări zidăria (cu grinzi, lanțuri). **3.** a lega (o carte). **4.** *(fig.)* a lega limba (cuiva), a împiedica pe cineva să vorbească. **5.** a obliga, a constrînge. **6.** a monta (pietre scumpe). **II.** *vi. (a)* **1.** a se lega, a avea legătură între; *le cose non legano* lucrurile nu se leagă. **2.** *(despre pomi)* a rodi, a lega. **3.** *(despre dulceață etc.)* a se lega, a se îngroșa. **4.** a se uni, a forma un aliaj. **III.** *vr.* a se lega; ~*-selo al dito* a însemna ceva pe răboj, a nu uita (o neplăcere, o jignire etc.).

legàre[2] *vt.* **1.** a lega (prin testament). **2.** *(înv.)* a trimite ca sol/ca ambasador, a delega.

legàta *s.f.* legare, legătură (făcută în grabă).

legatàrio, *-àri, s.m. (jur.)* legatar

legatìzio *adj. (înv.)* privitor la un sol/un trimis (mai ales al papei).

legàto[1] *adj.* **1.** legat; unit. **2.** legat; obligat, îndatorat. **3.** stîngaci; țeapăn, rigid; *un fare* ~ o comportare stîngace/lipsită de naturalețe. **4.** *(muz.)* termen muzical. **5.** *(înv.)* legătură, pachet; desagă.

legàto[2] **I.** *adj. (jur.)* legat/lăsat (prin testament). **II.** dor, *s.m. (jur.)* legat testamentar.

legàto[3] *s.m. (lit.)* **1.** legat, trimis al papei. **2.** ambasador, trimis. **3.** cardinal guvernator.

legatóre, -trice *s.m.* și *f.* legător (de cărți).

legatorìa *s.f.* legătorie de cărți.

legatùra *s.f.* **1.** legare; legătură; *(muz.)* ~ *delle note* semn indicînd modul de executare legato. **2.** montură; montare (a pietrelor prețioase). **3.** legătură de carte; ~ *di tempo* legătură originală (făcută o dată cu tipărirea cărții). **4.** farmece, vrăji. **5.** *(mar.)* legătură de frînghii, nod.

legazióne *s.f.* **1.** legație. **2.** *(ist.)* provincie condusă de un legat al papei. **3.** *(înv.)* legătură; legare.

légge I. *s.f.* **1.** lege; *(prov.) sono più i casi che le ~-i* nu există regulă fără excepții; *far* ~ a avea autoritate/valoare de lege; *far la* ~ a îndeplini legea; *a termine di* ~ prin dispoziție precisă a legii; *esser di* ~ a fi impus prin lege. **2.** drept, știință a dreptului; *facoltà di* ~ facultate de drept; *dottore in* ~ doctor în drept. **3.** religie; ~ *antica* religie mozaică; ~ *umana* creștinismul. **4.** violență; aroganță; *per* ~ prin forță. **II.** *adj.* care are putere de lege; *decreto* ~ decret lege.

leggènda *s.f.* **1.** legendă; **basm**, poveste. **2.** neadevăr. **3.** inscripție, text gravat (pe o medalie, o monedă, o stemă). **4.** legendă (la o hartă).

leggendàrio, *-àri* **I.** *s.m.* carte de legende. **II.** *adj.* legendar, fabulos.

lèggere *vt.* **1.** a citi; *non saper* ~ *altro che nel suo libro* a fi încăpățînat, a nu asculta argumentele cuiva; *(fam.)* ~ *la vita a uno* **a)** a povesti viața cuiva; **b)** a vorbi de rău pe cineva (povestind viața lui); *si legge* se povestește, se spune în cărți. **2.** a descifra/a înțelege un semn convențional; ~ *le carte* a ghici în cărți; ~ *la musica* a urmări o partitură; ~*una radiografia* a interpreta o radiografie; ~ *la mano* a citi/a ghici în palmă. **3.** *(aproape înv.)* a preda (lecții); ~ *filosofia* a preda filozofia (prin interpretări de text); ~ *tra le righe* a citi printre rînduri.

leggerézza *s.f.* **1.** greutate mică, calitatea de a fi ușor/de a cîntări puțin. **2.** ușurință, inconstanță. **3.** agilitate, sprinteneală. **4.** *(pict.)* precizie, dexteritate (a tușei). **5.** *(rar)* neghiobie.

leggerménte *adv.* ușor, cu ușurință.

leggèro *adj., adv. v.* l e g g i e r o.

leggeróne *s.m. (augm.)* ușuratic.

leggiadrìa *s.f.* **1.** grație, drăgălășenie; eleganță. **2.** lucru elegant. *SIN. avvenenza, gentilezza, grazia.*

leggiàdro I. *adj. (lit.)* **1.** elegant; grațios, drăguț. **2.** binevoitor, amabil. **3.** afectat. **II.** *s.m.* **1.** filfizon. **2.** nobil.

leggìbile *adj.* lizibil.

leggibilità *s.f. (rar)* însușirea de a fi lizibil.

leggicchiàre *vt.* a cîti fără chef, a citi cîte puțin.

leggièra *s.f.* **1.** adunătură de vagabonzi/de derbedei; gașcă. **2.** mizerie.

leggièri *adj. (înv., dial., în expr.) di* ~ ușor, cu ușurință.

leggièro I. *adj.* **1.** ușor; care cîntărește puțin; *(fig.) cibo* ~ mîncare ușoară; *vino* ~ vin ușor/fără mult alcool; *(afectat) ti sia* ~ dă-mi voie, iartă-mă. **2.** *(fig.)* puțin grav, ușor; neprimejdios; *urto* ~ cioc-nire ușoară. **3.** redus, mic; ~ *aumento* ușoară creștere. **4.** superficial; ușuratic; frivol. **5.** ușurat; *a cuor* ~ fără părere de rău. **II.** *adv.* ușor; *vestirsi* ~ a se îmbrăca în haine ușoare; *mangiare* ~ a mînca puțin/frugal.

leggìo, *-ìi, s.m.* **1.** pupitru de note (la un cor, la orchestră). **2.** pupitru de scris (stînd în picioare). **3.** suport de note (la pian). **4.** *(înv.)* șevalet (de pictură). **5.** *(înv.)* amvon.

lèggio *adj.* **1.** *(mar.)* ușor. **2.** *(înv.)* moale, fraged.

leggitóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* persoană care citește; cititor.

leggiucchiàre *vt. v.* l e g g i c c h i a r e.

leghìsta, *-ìsti, s.m.* membru al unei ligi (de țărani, de muncitori).

legiferàre *vi. (a)* a legifera.

legionàrio, *-àri* **I.** *adj.* privitor la o legiune; care ține de o legiune; *bandiera* ~*-a* steag de legiune. **II.** *s.m.* **1.** legionar roman. **2.** soldat într-o legiune/într-un corp de armată.

legióne *s.f.* **1.** *(mil.)* legiune. **2.** șir numeros, mulțime.

legislativo *adj.* legislativ.

legislatóre, -trice *s.m.* și *f.* legislator, legiuitor.

legislatùra *s.f.* legislatură.

legislazióne *s.f.* legislație.

legisperìto *s.m.* jurist.

legìsta, *-ìsti, s.m.* **1.** cunoscător al legilor. **2.** *(rar)* legist, jurist, jurisconsult. **3.** *(aproape înv.)* legislator; legiuitor.

legittìma *s.f. (jur.)* parte legitimă de moștenire.

legittimànte *s.m. (jur.)* persoană care legitimează/care recunoaște un copil.

legittimàre *vt.* **1.** a legitima/a recunoaște un copil. **2.** a justifica, a scuza, a motiva. **3.** a autentifica (un act).

legittimàrio *s.m.* moștenitor legal.

legittimàto *s.m. (jur.)* fiu recunoscut/declarat legitim.

legittimazióne *s.f.* **1.** legitimare a unui copil. **2.** justificare, motivare. **3.** legitimare a unui act.

legittimìsmo *s.m. (pol.)* legitimism; principiul succesiunii la tron pe bază de moștenire.

legittimità *s.f.* **1.** legitimitate. **2.** dreptate, justețe.

legìttimo *adj.* **1.** legal; legitim; valabil; *età* ~*-a* vîrstă majoră. **2.** drept, cuvenit, just. **3.** *(despre un aliment etc.)* curat, neamestecat, nefalsificat.

légna, *legna, legne, s.f. (colectiv)* lemne de foc; ~ *forte* lemne de stejar; ~ *dolce* lemne de fag, de brad; *far* ~*-e* a aduna lemne din pădure; *(fig.) metter* ~*-e al fuoco* a pune paie pe foc, a aținta; *portar* ~ *alla selva* a cără lemne în pădure; a vinde castraveți la grădinar; *tagliar le* ~ *addosso* a bîrfi pe la spate.

legnàceo *adj. (rar)* lemnos.

legnàggio *s.m. (rar) v.* l i g n a g g i o.

legnàia *s.f.* magazie de lemne; depozit de lemne; *mandare a ~* a bate, a ciomăgi; *andare a ~* a fi bătut.
legnaiòlo *s.m.* dulgher; tîmplar.
legnaiuòlo *s.m. (pedant) v.* l e g n a i o l o.
legnàme *s.m.* **1.** lemn de construcţie, lemn de fabricaţie; cherestea; *negoziante di ~* cherestegiu. **2.** lemnărie (scînduri etc.); *maestro di ~* dulgher; tîmplar. **3.** *(bot.)* ţesut lemnos.
legnàre I. *vt.* a bate cu băţul, a ciomăgi. **II.** *vi. (a)* a strînge lemne în pădure.
legnàta *s.f.* lovitură de băţ/de ciomag.
legnàtico, *-àtici, s.m. (jur.)* dreptul de a strînge lemne în pădurea cuiva.
legnatùra *s.f.* **1.** strînsul lemnelor. **2.** bătaie cu băţul.
legnétto *s.m.* **1.** *(dim.)* lemnişor. **2.** *(mar.)* corabie mică.
légno *s.m.* **1.** lemn; *testa di ~* **a)** om căpăţînos/greu de cap; **b)** *(înv.)* marionetă, păpuşă; *(bot.) ~ santo* galac, copac răşinos *(Diospyros lotus); (prov.) il ~ verde non sta mai fermo* omul tînăr nu stă niciodată locului. **2.** cherestea; *(prov.) pane di ~ e vin di nuvole* a trăi din nimic/din puţin. **3.** băţ, ciomag; măciucă. **4.** corabie (în general). **5.** trăsură, birjă; *andare in ~* a merge cu trăsura. **6.** xilografie. **7.** *(la pl.)* instrumente de suflat din lemn.
legnòlo *s.m. (tehn., arhit.)* toron. *SIN. trefolo.*
legnosità *s.f.* calitatea de a fi lemnos.
legnòso *adj.* lemnos; de lemn.
legnuòlo *s.m.* frînghie (în curs de fabricaţie).
legulèio, *-èi, s.m. (depr.)* avocat/jurisconsult chiţibuşar.
legúme *s.m. (mai ales la pl.)* **1.** legumă (cu păstăi). **2.** *(bot.)* bob (de mazăre, de fasoloe etc.). **3.** verdeţuri, zarzavaturi.
legumièra *s.f.* platou cu capac (pentru servit legume).
legumìna *s.f. (chim.)* legumină.
leguminóso I. *adj.* leguminos. **II.** *s.f.pl.* leguminoase.
leh *interj.* stai!, încet!, opreşte!
lèi I. *pron. pers. III f. sg.* **1.** ea; pe ea; *è ~, ne sono certo* ea este, sînt sigur; *interrogo ~, non un'altra persona* o întreb pe ea, nu pe altcineva; *lo devo a ~* i-o datorez ei. **2.** *(folosit ca formă generală de reverenţă)* dumneata; dumneavoastră; *dar del ~* a nu tutui. **II.** *s.f. (fam.)* femeia iubită; *parla sempre della sua ~* vorbeşte mereu despre femeia iubită.
lellàre *vi. (înv.)* a nu se grăbi; a zăbovi *SIN. indugiare, tenennare.*
lémbo[1] *s.m.* **1.** peală; pulpană (la haină). **2.** ripă. **3.** margine (de şanţ). **4.** fîşie, zonă. **5.** *(bot.)* limb. *SIN. lamina.*
lèmbo[2] *s.f.* **1.** *(mar.)* brigantină (navă mică cu pînze şi cu două catarge). **2.** limb. **3.** marginea/partea de jos a unui veşmînt.
lémbula *s.f. (dim.)* bărcuţă.
lèmma *s.m.* **1.** *(mat.)* lemă (propoziţie pregătitoare care uşurează demonstraţia). **2.** cuvînt-titlu (într-un dicţionar). *SIN. esponente.* **3.** *(înv.)* titlu, subiect.
lèmme *adv. (în expr.) ~ ~* **a)** încet-încet, domol; **b)** calm, cu sînge rece.
lèmming *s.m.* specie de şobolan migrator *(Myodes lemnus).*
lémna *s.f. (bot.)* lintiţă-de-baltă.
lemnìsco, *-ischi, s.m.* **1.** *(ant.)* bandă, fîşie, panglică (cu care se împodobea coroana unui învingător). **2.** *(arhit.)* panglică ornamentală.
lemòsina *s.f. (rar) v.* e l e m o s i n a.
lèmure *s.m.* **1.** *(lit.)* fantomă; strigoi, spirit. *SIN. larva.* **2.** *(zool.)* specie de maimuţă (din ordinul lemuridelor).
lèna[1] *s.f.* **1.** respiraţie, răsuflare. **2.** vigoare, putere, forţă. *SIN. ardore, lavorar di ~/di buona ~/di gran ~* a lucra viguros/cu energie; *lavoro di lunga ~* operă (mai ales literară) de mari proporţii.
lèna[2] *s.f. (ant.)* un fel de robă (purtată de romani).
lèndine *s.m., (rar) s.f. (zool.)* lindină; *pettine di ~* pieptene des.
lendinóso *adj.* lindinos, plin de lindini; murdar.
lène *adj. (poetic)* **1.** uşor; slab; *soffio ~* adiere slabă, suflu. **2.** firav, plăpînd; gingaş, delicat. **3.** flexibil, care cedează, moale.
leniènte *adj., s.m. (med.)* calmant, sedativ, lenitiv.
lenificàre *vt. (rar) v.* l e n i r e.
leniménto *s.m. (lit.)* alinare, uşurare. *SIN. alleviamento, mitigazione.*
leninìsmo *s.m.* leninism.
leninìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* leninist.
lenire *vt. (lit.)* a alina, a potoli, a linişti.
lenità *s.f. (rar)* blîndeţe, dulceaţă; suavitate.
lenitivo *adj., s.m.* **1.** alinător, mîngîietor. **2.** *(med.)* calmant, lenitiv, sedativ.
lèno *adj. (înv.)* **1.** uşor; *vino ~* vin uşor. **2.** slab, care cedează. **3.** încet, lent.
lenocìnio, *-ìni, s.m. (lit.)* **1.** mijlocire. **2.** *(jur.)* delict de mijlocire. **3.** seducţie; atracţie. *SIN. adescamento.* **4.** artificiu/înflorítură de stil.
lenóne *s.m.* şi *f. (lit.)* mijlocitor, codoş.
lentàggine[1] *s.f. (bot.)* specie de dafin/de laur *(Viburnum timis).*
lentàggine[2] *s.f. (rar, fam.)* încetineală.
lentàre *vt., vr.* **1.** a (se) încetini. **2.** *(despre un resort etc.)* a (se) slăbi; a (se) destinde.
lènte[1] *s.f. (bot.)* linte *(Lens esculenta); ~ palustre* lintiţă *(Lemna minor).*
lènte[2] *s.f.* **1.** lentilă; *~ ustoria* lentilă convergentă (care aprinde); *fuoco della ~* focar de lentilă; *~ d'ingrandimento* lupă. **2.** ochelari fixaţi pe nas („pince-nez"). **3.** *(anat.)* cristalin (al ochiului). **4.** disc de metal (la o pendulă). **5.** pastă făinoasă de supă (în formă de linte).
lenteggiàre *vi. (a)* **1.** *(despre o funie, un pivot etc.)* a nu fi bine întins/bine strîns; a nu fi fixat. **2.** *(glumeţ)* a fi greoi/încet (la minte).
lentézza *s.f.* încetineală; *(înv.) ~ d'animo* descurajare.
lentia *s.f. (mar.)* frînghie, cablu (cu care se rostogoleşte un obiect, un butoi etc., pe un plan înclinat).
lenticchia *s.f.* **1.** *(bot.)* linte *(Ervums lens).* **2.** sămînţă de linte folosită în alimentaţie; *dare qlc. per un piatto di lenticchie (fig.)* a vinde pe cineva pentru un blid de linte/pentru nimic. **3.** bănuţ (în Spania).
lenticolàre *adj. (anat.)* lenticular.
lentìggine *s.f.* pistrui.
lentigginóso *adj.* pistruiat.
lentigrado *adj.* care merge cu pas încet.
lentino *s.m. (bot.)* specie de ciupercă.
lentischio *s.m. v.* l e n t i s c o.
lentisco, *-ischi, s.m. (bot.)* varietate de fistic *(Pistacia lentiscus).*
lénto I. *adj. (lit.)* **1.** încet; lent. **2.** leneş; moale, inert; apatic. **3.** flexibil. **4.** *(muz.)* lento. **5.** *(despre foc)* mocnit. **6.** *(med., despre febră)* scăzut dar persistent. **7.** *(despre un arc)* neîntins. **8.** *(despre un şurub)* nestrîns. **9.** *(despre o apă)* stătător. **II.** *s.m.* dans lent; *ballare un ~* a executa un dans lent.
lentóre *s.m.* **1.** încetineală, lentoare. **2.** viscozitatea unui lichid.
lénza *s.f.* **1.** sfoară de undiţă. **2.** *(înv.)* bandă, fîşie; *far ~* a se uni, a intra în acelaşi rînd. **3.** *(fig.)*

dial.) şmecher. **4.** *(rar)* ligă, alianţă; *far* ~ a se alia cu cineva.
lenzàra *s.f. v.* palamite.
lenzìte *s.f. (bot.)* gen de ciupercă necomestibilă.
lenzòlo *s.m. (pop.) v.* lenzuolo.
lenzuòla *s.f. pl. v.* lenzúolo.
lenzuòlo *s.m. pl.* ~*-i*; *f. pl. lenzuola* lenjerie de pat; aşternut; *cacciarsi tra le* ~*-a* a se vîrî în aşternut; *(glumeţ) sugo di* ~*-a* zăcere în pat (la o răceală); *covare le* ~*-a* a zăcea în pat, a trîndăvi; *(prov.) bisogna distendersi quanto il* ~ *è lungo* nu te întinde mai mult decît ţi-e plapuma; ~ *funebre/mortuario* giulgiu; ~ *da due piazze* cearşafuri de două persoane; ~ *da una piazza* cearşaf de o persoană.
lèo[1]**,** *lèi, s.m.* leu (monedă românească).
lèo[2] *s.m. (zool.)* leu.
leofànte *s.m. (înv., dial.)* elefant.
leonardésco, *-chi, adj. (lit.)* leonardesc, în maniera lui Leonardo da Vinci.
leóna *adj. f. (despre hîrtie)* de format mare.
leonàto *adj. v.* lionato.
leóne *s.m.* **1.** *(zool.)* leu; *febbre di* ~ febră mare; *farsi la parte dél* ~ a-şi lua partea leului; *fare le volte del* ~ a se învîrti ca un leu în cuşcă; ~ *americano* puma. **2.** zodia leului; *sol* ~ canicula, cuptor. **3.** monedă veneţiană. **4.** *(ist., în expr.) bocca del* ~ cutie de scrisori (la Veneţia) pentru reclamaţii anonime adresate Consiliului celor zece.
leonésco, *-èschi, adj. (rar)* leonin, de leu.
leonéssa *s.f.* **1.** leoaică. **2.** *(fig.)* simbol de mare curaj; *Brescia* ~ *d'Italia* Brescia oraş curajos al Italiei.
leonino *adj.* leonin, de leu; *divisione* ~*-a* împărţire nedreaptă (în care unul îşi ia partea leului); *città* ~*-a* Vaticanul; *versi* ~*-i* versuri leonine, versuri în latina medievală, cu rimă.
leopardeggiàre *vt.* a imita pe poetul Leopardi.
leopàrdo *s.m.* şi *f. (zool.)* leopard *(Felis pardus).*
lèpade *s.f. (zool.)* specie de crustaceu *(Lepas anatifera).*
lepidézza *s.f.* **1.** vorbă de spirit; ghiduşie; glumă, poznă. *SIN. arguzia, piacevolezza.* **2.** voioşie; *haz. SIN. facezia.*
lepidìo *s.m. (bot.)* creson *(Lepidium sativum).*
lèpido *adj.* **1.** spiritual; mucalit; ghiduş. **2.** plăcut; glumeţ, hazliu; vesel. **3.** *(lit.)* ridicol.
lepidodèndro *s.m. (bot.)* lepidodendron.
lepidòttero *s.m. (entom.)* lepidopter; fluture.
lepiòta *s.f. (bot.)* burete-şerpesc *(Agaricus procerus).*
lepìsma, *-ismi, s.m.* peştişor argintiu *(Lepisma saccharina).*
lepurìo *s.m.* parc/rezervaţie pentru vînătoare de cerbi, de iepuri etc.
lèpore *s.m. (înv.)* iepure.
lepóre *s.m. (lit.)* glumă spirituală; glumă elegantă.
lepóreo *adj. (înv.)* iepuresc, de iepure.
leporino *adj.* iepuresc, de iepure; *labbro* ~ buză de iepure.
leppàre I. *vt.* a fura, a şterpeli. **II.** *vi. (dial.)* a fugi, a o şterge.
léppo *s.m. (înv.)* miros greu (de grăsime).
lepracchiètto *s.m. (dim.)* iepuraş.
lèpre *s.m.* şi *f.* **1.** iepure *(Lepus timidus, europaeus);* *dormire come la* ~ a dormi iepureşte; *(fam.) vedere dove sia la* ~ a căuta adevărul; *invitare la* ~ *a correre* calule, mănînci ovăz?; *pigliar la* ~ *col carro* a lucra cu mare încetineală; *a tal cane, tal* ~ la aşa cap aşa căciulă, cum e turcul şi pistolul; *una volta corre il cane un'altra la* ~ aşa e roata lumii, cînd sus cînd jos. **2.** ~ *meccanica* momeală mecanică pentru cursele de cîini.
leprino *adj.* **1.** iepuresc, de iepure. **2.** *erba* ~*-a (bot.)* volbură.
leprosàrio *s.m. v.* lebbrosario.
lepròtto *s.m.* iepuraş.
leptìsmo *s.m. (med.)* slăbire.
lerciàre I. *vt. (înv.)* a murdări, a mînji; a mîzgăli. **II.** *vr.* a se murdări.
lèrcio, *lèrci, adj.* **1.** murdar, mînjit, mîzgălit. **2.** *(fig.)* necurat, suspect, necinstit.
lercióso *adj.* murdar mînjit.
lerciùme *s.m. (colectiv)* mulţime de lucruri murdare.
lèrfia *s.f.* buză groasă/ieşită în afară.
lèrnia *adj., s.f.* (persoană) mofturoasă.
lèro *s.m. (bot.)* specie de măzăriche, bobuşor *(Vicia ervilia).*
lèsbica, *-iche, s.f.* lesbiană.
lèsbico, *-ici, adj.* lesbian.
lèsbio *adj.* **1.** *(geogr.)* din insula Lesbos; *la poetessa* ~*-a* poetesa Safo. **2.** lasciv, desfrînat. **3.** lesbian.
lesèna *s.f. (arhit.)* **1.** ornament în formă de fîşie (în relief). **2.** stîlp, pilastru, care iese în afară.
lésina *s.f.* **1.** sulă de cizmărie. **2.** *(fig., pop.)* zgîrcenie, calicie. **3.** persoană zgîrcită/avară. *SIN. spilorchio, tirchio; (prov.) colle* ~*-e bisognerebbe esser punteruolo* cînd ai de-a face cu zgîrciţi, trebuie să fii mai zgîrcit decît ei. **4.** *(fig.)* cizmărie *(meserie).*
lesinàre *vi. (a), vt. (fam.)* a se calici, a se zgîrci; ~ *il centesimo* a-şi mînca de sub unghie; ~ *sul mangiare* a-şi rupe de la gură; ~ *sulle spese* a restrînge cît mai mult cheltuielile.
lesinerìa *s.f. (fam.)* zgîrcenie, calicie.
lesionàre *vt.* **1.** a vătăma. **2.** a răni, a produce o leziune.
lesióne *s.f.* **1.** leziune, rană; ~ *di memoria* amnezie. **2.** crăpătură (în zid). **3.** *(jur.)* pagubă; prejudiciu, ofensă. *SIN. danno, offesa.*
lesìvo *adj. (lit.)* **1.** vătămător, dăunător. *SIN. dannoso, offensivo.* **2.** *(med.)* care produce o leziune.
léso *part. tr.* de la ledere.
lessàre *vt.* a fierbe în apă; a găti (fierbînd în apă), a găti carnea rasol.
lessàta *s.f.* fierturi repede (în apă); *dare una* ~ a lăsa să dea un clocot
lessatúra *s.f.* fierbere în apă.
lessicàle *adj.* lexical.
lèssico, *-ci, s.m. (lit.)* **1.** dicţionar. **2.** lexic.
lessicografìa *s.f.* lexicografie.
lessicògrafo *s.m.* lexicograf.
lessicologìa *s.f.* lexicologie.
lessicològico, *-ògici, adj.* lexicologic.
lessicòlogo *s.m.* lexicolog.
lésso I. *adj.* **1.** fiert în apă; *panino* ~ pîinişoară cu unt/neprăjită; *(prov.) chi la vuol* ~*-a e chi la vuole arrosto* gusturile nu se discută. **2.** fără gust, insipid. **II.** *s.m.* rasol de vacă.
lessònie *s.f. pl. (bot.)* specie de alge uriaşe.
lestézza *s.f.* **1.** agilitate, sprinteneală. **2.** isteţime, agerime.
lésto *adj.* **1.** sprinten; repede; *penna* ~*-a* scris repede/uşor; *(loc. adv.) alla* ~*-a* în grabă; *eh!* ~*-a!* hai, repede! **2.** ager; dibaci; isteţ; *esser* ~ a fi gata (cu un lucru); *esser* ~*-i (despre mai multe persoane)* a fi chit; ~ *di gambe* iute de picior; ~ *di lingua* cu răspunsul prompt. **3.** viclean, şmecher; ~ *di mano* iute de mînă.
lestofànte *s.m.* pehlivan, escroc.
lèstra *s.f. (dial.)* **1.** păşune. **2.** loc semănat. **3.** colibă (de păstori etc.). **4.** vizuină (de mistreţ).

lesùra *s.f.* **1.** leziune. **2.** pagubă. **3.** ofensă.
letàle *adj. (lit.)* mortal; *esito* ~ moarte, deces.
letalità *s.f.* mortalitate.
letamàio, -ài, *s.m.* **1.** gunoişte. **2.** *(fig.)* loc murdar. **3.** *(fig.)* om murdar.
letamàre *vt. (rar)* a gunoi (pămîntul).
letàme *s.m.* **1.** gunoi; bălegar. **2.** *(fig.)* murdărie, necinste, viciu.
letaminàre *vt. (înv.)* v. letamare.
letàne *s.f. (înv.)* v. litania.
letanìe *s.f. (înv., pop.)* v. litania.
letargìa *s.f. (rar)* letargie.
letàrgico, -àrgici, *adj.* letargic.
letàrgo *-àrghi, s.m.* **1.** *(med.)* letargie. **2.** stare de hibernare. **3.** *(fig.)* somnolenţă, apatie. **4.** inactivitate; *una civiltà caduta in* ~ o civilizaţie căzută în inerţie/în letargie.
letèo *adj. (mit.)* propriu fluviului Lete; *il sonno* ~ somnul uitării.
leticàre *vt. (pop., dial.)* a se certa; a face gălăgie/ scandal.
letichìno *s.m. (augm.)* scandalagiu, certăreţ.
letìfero *adj.* mortal, ucigător.
letificàre *vt. (lit.)* a înveseli, a umple de bucurie.
letìzia *s.f.* **1.** veselie, bucurie; mulţumire; *far* ~ a se bucura. *SIN. esultanza, felicità, gioia.* **2.** *(bis.)* beatitudine.
letiziàre *vt., vi. (a), vr.* a (se) înveseli, a (se) bucura.
lètta *s.f.* lectură rapidă, aruncătură de ochi.
lèttera *s.f.* **1.** literă; *scrivere in tutte* ~*-e* a scrie fără prescurtări; *saper* ~*-e* a şti carte; *(tipogr.)* ~ *di scatola* caracter de literă de format mare; *dire una cosa a* ~*-e di scatola/a tanto di* ~*-e/a* ~ *così* a spune un lucru clar. **2.** caligrafie; grafie, scris al cuiva. **3.** cuvînt scris; *prendere/stare alla* ~*/al piè della* ~ a se ţine de litera legii; *tradurre alla* ~ a traduce cuvînt cu cuvînt; *alla* ~ în adevăr. **4.** inscripţie; *(fig.) avanti* ~ înainte ca un lucru să existe, înainte ca un lucru să fi fost executat/terminat. **5.** *(la pl.)* ştiinţă, studiu, învăţătură, erudiţie; *senza* ~*-e* ignorant. **6.** scrisoare, epistolă; *(jur.)* ~ *citatoria* citaţie; ~ *di cambio* poliţă; ~ *minatoria* scrisoare de ameninţare; ~ *riscattatoria* scrisoare de şantaj; ~ *senza replica* scrisoare fără replică; ~*-e cubitali/di scatola* litere format mare. **7.** *(la pl.)* litere, literatură; *uomo di* ~*-e* literat. **8.** *(înv.)* limbă latină, gramatică latină; *parlare per* ~ a vorbi latineşte.
letteràccia *s.f. (depr.)* scrisoare prost scrisă.
letteràle *adj.* literal, textual.
letteràrio, -àri, *adj.* literar; *proprietà* ~*-a* drept de autor.
letteràto *adj., s.m.* **1.** literat. **2.** ştiutor de carte. **3.** *(înv.)* (om)învăţat. **4.** *(înv.)* literar.
letteratùra *s.f.* **1.** literatură. **2.** complex de publicaţii despre un domeniu (juridic, medical etc.).
lèttico *adj. (geogr.)* v. lettone **(I).**
lettièra *s.f.* **1.** lemnăria de pat. **2.** paie, aşternut pentru vite. *SIN. lettime, strame.* **3.** *(înv.)* lectică.
lettìga, -ighe, *s.f.* **1.** *(ist.)* lectică. **2.** brancardă; cărucior de transportat un bolnav.
lettighiére *s.m.* **1.** *(ant.)* persoană care purta sau conducea lectica. **2.** infirmier care împinge un cărucior.
lettistèrnio. *-i, s.m. (ant.)* banchet oferit zeilor (ceremonie sacră la romani).
lètto[1] *part. tr.* de la leggere.
lètto[2] *s.m.* **1.** pat; ~ *bastardo* pat de mărime mijlocie; ~ *a ribalta* pat pliant; ~ *a vento/a libro/a libriccino* hamac; ~ *da campo* pat de campanie; ~ *matrimoniale* pat dublu; ~ *-i gemelli* două paturi egale/ de cîte o persoană; *rincalzare il* ~ a băga marginile sub saltea; *mutare il* ~ a schimba aşternutul; *mutar* ~ a trece într-un alt pat, a schimba patul; *essere a* ~, *guardare il* ~ a fi bolnav la pat; *mandare a* ~ **a)** a trimite la culcare; **b)** *(fig.)* a da dracului (pe cineva care te plictiseşte); *stare tra il* ~ *e il lettuccio* a fi bolnăvicios; *non dormire sopra un* ~ *di rose* a avea griji/necazuri, a nu sta pe roze; *(fig.) preparare il* ~ *ad alcuno* a-i pregăti cuiva terenul; ~ *funebre* catafalc; ~ *di tre colonne* spînzurătoare; *far* ~ se spune despre o furtună care culcă grînele la pămînt; *(prov.) chi va a* ~ *coi cani si leva con le pulci* cine se amestecă în tărîţe îl mănîncă porcii; ~ *operatorio* masă de operaţie. **2.** căsătorie; *figlio del primo* ~ copil din prima căsătorie. **3.** albie (a unei ape). **4.** fund (al unei văi). **5.** *(geol.)* filon, vînă. **6.** garnitură (la o mîncare). **7.** *(pict.)* fond de culoare. **8.** *(mil.)* afet. **9.** drojdie, depozit (de lichid). **10.** aşternut pentru vite. **11.** *(mec.)* încărcătură, şarjă; ~ *di castello* pat suprapus; ~ *di colata* pat de turnare; ~ *di fusione* încărcătură, şarjă.
léttone I. *adj., s.m.* şi *f.* leton, (locuitor) din Letonia. **II.** *s.m.* limba letonă.
lettoràto *s.m.* **1.** lectorat. **2.** *(bis.)* al doilea dintre ordinele minore
lettóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** cititor. **2.** lector universitar. **3.** *(înv.)* profesor. **4.** *(tipogr.)* ~ *pneumatico* monotip. **5.** aparat optic care măreşte microscopia unor documente. **6.** *(înv.)* elector.
lettùra *s.f.* **1.** citire, lectură; *alla peggior* ~ în cazul cel mai rău; *dare una* ~ a cîti sumar. **2.** interpretare/comentariu a(l) unui text. **3.** conferinţă. **4.** variantă a unui text. **5.** *(înv.)* predare; lecţie.
letturìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* controlor, funcţionar care citeşte conto(a)rul (de gaz, apă etc.).
leucàgata *s.f. (miner.)* agată albă.
leucemìa *s.f. (med.)* leucemie.
leucìsco *s.m. (iht.)* v. lasca.
leucìte *s.f. (miner.)* leucit (mineral).
leucocìta *s.m.* v. leucocito.
leucocìto, *(rar)* leucòcito *s.m. (med.)* leucocită.
leucocitòsi *s.f. (med.)* leucocitoză; leucemie.
leucòma *s.m. (med.)* leucom, albeaţă (la ochi).
leuconichìa *s.f. (med.)* lunulă.
lèuto *s.m. (înv.)* v. liuto.
lèva *s.f.* **1.** pîrghie; *far* ~ **a)** a ridica cu pîrghia; **b)** a întîmpina şi a învinge o rezistenţă; *mettere a* ~ a îndemna/a face să vorbească; *mettere a* ~ *la caccia* a scoate vînatul din culcuş; *(ferov.)* ~ *di scambio* pîrghie de macaz; *(mec.)* ~ *del cambio* **a)** schimbător de viteză; **b)** pîrghie, levier; rangă; ~ *della messa in marcia* schimbător de viteză, levier de pornire; ~ *d'innesto* schimbător de viteză, levier de ambreiere/de cuplare. **2.** *(fig.)* stimulent; *far* ~ *sui sentimenti di uno* a face apel la sentimentele cuiva; *far* ~ *sull'orgoglio di uno* a măguli orgoliul cuiva. **3.** *(mil.)* recrutare; *(mar.) tiro di* ~ salve de tun trase la plecarea vasului; ~ *di mare* recrutarea soldaţilor de marină; ~ *di/del comando (fig.)* mijloace de comandă/de conducere a unei întreprinderi; *avere in mano le* ~*-e del comando* a comanda, a conduce, a executa prin propria autoritate. **4.** contingent de recruţi; *le nuove* ~*-e* generaţiile noi. **5.** mare furtunoasă.
levàbile *adj.* care poate fi înlăturat/luat/scos.
levachiòdi *s.m.* unghie de capră (pentru scos cuie).
levàme *s.m. (înv.)* drojdie; ferment.
levànte I. *s.m.* **1.** răsărit, est; *(glumeţ) con un occhio*

che guarda a ~ *e con l'altro a ponente* cu un ochi la slănină şi cu altul la făină. **2.** levant, Orientul Apropiat; *(înv.) glumeţ) andare in* ~ a fura; *venir di* ~ *(despre un lucru)* a fi furat/de furat. **II.** *adj. Sol* ~ Japonia.

levantína *s.f.* **1.** ţesătură lucioasă de mătase, atlas; saten. **2.** papuc/pantof de casă.

levantíno *adj., s.m.* levantin, oriental.

levàre A. I. *vt.* **1.** a ridica; a înălţa; ~ *di peso* a ridica de jos; ~ *il capo/la coda* a se îngîmfa; ~ *il muso/*~ *il grifo* a strîmba din nas; a dispreţui; *(fig.)* ~ *le tende* a ridica ancora; *(prov.) al* ~ *delle tende si conosce la festa* ziua bună se cunoaşte de dimineaţă; ~ *fiamma* a arde cu flacără; ~ *il bollore* a fierbe; ~ *in capo (despre vin)* a fermenta; ~ *nome* a deveni celebru; ~ *grido* a produce senzaţie, a deveni faimos; ~ *voce* a răspîndi un zvon; ~ *un pianto* a izbucni în plînş; ~ *il rumore* a provoca/a produce zgomot/zarvă; ~ *a rumore/a furore* a agita (o mulţime, o adunare), a produce agitaţie/mişcare; ~ *al cielo/in alto* a ridica în slavă, a glorifica; ~ *il pelo* a dojeni, a mustra; ~ *in letizia* a înveseli; ~ *dal fonte* a fi naş la botez. **2.** a goni (vînatul); *uno leva la lepre, un altro la piglia* unul (este) cu ponosul şi altul cu folosul. **3.** *(înv.)* a alege, a înălţa; ~ *papa* a alege un papă. **4.** a lua, a duce cu sine; ~ *un dente* a extrage un dinte; ~ *le mani di un lavoro* a termina o lucrare; ~ *un desiderio* a satisface o dorinţă; ~ *le mense* a strînge masa; ~ *il disturbo* a nu deranja; ~ *qlc. dal mondo* a ucide pe cineva. **II.** *vr.* **1.** a se scula de dimineaţă; ~ *-si presto* a fi grijuliu. **2.** a pune mîna pe arme, a se ridica la luptă. **3.** a răsări. **4.** a se înălţa. **5.** *(despre vînt)* a începe să sufle. **6.** a se răscula. **B. I.** *vt.* **1.** a lua (de undeva), a scoate; ~ *copia* a face o copie; ~ *di casa* a scoate din casă (pentru a distra) ~ *di mezzo,* ~ *dal mondo,* ~ *la vita* a lua viaţa; ~ *il pensiero da una cosa* a-şi lua gîndul de la; ~ *il fiato* a tăia respiraţia; *(mil.)* ~ *il campo* a se retrage; ~ *l'assedio* a ridica asediul; ~ *a galla* a ridica la suprafaţă; ~ *qualcuno di mezzo* a scoate pe cineva din circulaţie; ~ *il bicchiere* a ridica paharul, a toasta; ~ *la mano* a scăpa de sub control; ~*un osana* a slăvi pe cineva. **2.** a scoate, a îndepărta, a duce; ~ *un gusto* a satisface un gust; ~ *un vizio* a corecta un viciu; ~ *il saluto a qualcuno* a nu mai saluta pe cineva; *(înv.)* ~ *gente/soldati* a înrola, a recruta; ~ *le gambe da qualcosa* a se descurca; ~ *dalla strada* a îndruma; ~ *la pianta* a face planul unei clădiri; ~ *il pelo per aria* a lucra abil; *levarsi le mosche dal naso* a nu se lăsa nedreptăţit; *levarsi uno di tra i piedi* a se debarasa de cineva; *levarsi di dosso* **a)** a-şi scoate haina; **b)** a scăpa de un gînd. **3.** a sustrage; ~ *denari dalla casa* a sustrage bani din casă. **4.** a desfiinţa, a pune capăt; ~ *la seduta* a ridica şedinţa. **5.** a pleca; *(înv.)* ~*-la* a termina cu ceva. **6.** a elibera (din închisoare etc.). **II.** *vr.* a pleca, a se îndepărta; *lèvati dai piedi!* pleacă!; *lèvati di qui!* pieri de-aici!

as *s.m.* leva *(monedă bulgară).*

levàta *s.f.* **1.** ridicare; ~ *delle lettere* ridicarea scrisorilor (de la cutia poştală). **2.** înălţare; *sole d'alta* ~ *non è mai di durata* nici o glorie nu este veşnică. **3.** sculare, deşteptare; *di prima* ~ abia sculat. **4.** ridicarea ancorei, plecare; *tiro di* ~ lovitură de tun la plecare; ~ *di piazza* plecarea unei companii teatrale dintr-un oraş. **5.** ridicare împotriva cuiva, manifestaţie ostilă; ~ *di mente* ieşire, acces de mînie; ~ *di scudi* act de rebeliune neaşteptat. **6.** *(mil.)* recrutare. **7.** *(mil.)* încetare/ridicare a unui asediu. **8.** *(chir.)* luare de sînge. **9.** cheltuială mare. **10.** dojană, mustrare. **11.** importanţă, însemnătate; *di poca* ~ de mică importanţă; *studenti di scarsa* ~ studenţi mediocri. **12.** desen la relief (al unui teren etc.). **13.** cumpărare de mărfuri (cu ridicata).

levatàccia *s.f.* **1.** sculatul de dimineaţă (în proastă dispoziţie). **2.** răspuns urît.

levàto *adj.* **1.** ridicat; *fuggire a gambe* ~*-e* a-i sfîrîi călcîiele; *dare il ben* ~ a da bună dimineaţa. **2.** *(înv.)* înalt.

levatóio, *-ói, adj. (în expr.) ponte* ~ pod/punte/ mobil(ă) care se poate ridica (împiedicînd intrarea într-un castel).

levatóre *s.m.* **1.** persoană care (se) scoală; *buon* ~ persoană matinală. **2.** muncitor în industria hîrtiei.

levatrice *s.f.* moaşă; *la porta della* ~ casă mult frecventată.

levatùra *s.f.* **1.** luare. **2.** inteligenţă; orizont intelectual larg; *di piccola/di poca* ~ puţin inteligent, mediocru. **3.** excitabilitate. **4.** importanţă; *di poca* ~ puţin important.

levière *s.m. (text.)* levier (la războiul mecanic).

levigàre *vt.* **1.** a şlefui. *SIN. lisciare, limare.* **2.** *(înv.)* a pulveriza.

levigatézza *s.f.* netezire, şlefuire.

levigàto *adj.* şlefuit, netezit.

levigatrice *s.f.* maşină de şlefuit/de lustruit; maşină de rodat; ~ *per interno* maşină de hornuit.

levigatùra *s.f.* **1.** *(tehn.) v.* levigazione. **2.** *(geol.)* erodare, eroziune.

levigazióne *s.f.* şlefuire, netezire; lustruire.

leviràto *s.m. (ist., jur., lit.)* obligaţia unui frate de a se căsători cu cumnata lui (rămasă văduvă fără copii).

leviròstri *s.m. (ornit.)* familie de păsări cu cioc lung (pescăruşul, viesparul etc.).

levístico *s.m. (bot.)* leuştean *(Levisticum officinale).*

levíta *s.m.* **1.** levit, preot (la evrei). **2.** *(rar)* preot (catolic).

levità *s.f. (lit.)* **1.** uşurinţă, sprinteneală. **2.** zburdălnicie.

levitàre *vt., vi. (e) v.* lievitare.

levitazióne *s.f.* levitaţie (în ştiinţele oculte).

levitonàto *s.m. (bis.)* haină de călugăr.

levogíro *adj. (fiz.)* levogir, care deviază spre stînga.

levóre *s.m.* agilitate, uşurinţă.

lèvore *s.m. (înv.)* iepure.

levrière, *-èra, s.m.* şi *f.* ciine de vînătoare; ogar.

levrièro *s.m. (rar) v.* levriere.

levulósio *s.m. (chim.)* levuloză.

lèzio, *lèzi, s.m.* fason, moft, sclifoseală.

leziône *s.f.* **1.** lecţie; *far* ~ a ţine lecţie. **2.** temă. **3.** *(muz.)* exerciţiu, studiu. **4.** conferinţă. **5.** variantă. **6.** *(înv.)* lectură. **7.** *(bis.)* capitol din scriptură (care se citeşte la utrenie). **8.** *(la pl.)* curs universitar. **9.** pedeapsă; reproş. **10.** *(înv.)* alegere.

leziosàggine *s.f.* moşturi, sclifoseală. *SIN. smanceria, svenevolezza.*

leziosità *s.f.* moşturi; afectare.

lezióso *adj.* **1.** moşturi; sclifosit. *SIN. smanierato, smanceroso, svenevole.* **2.** *(înv.)* graţios.

lezzàre *vi.* a mirosi urît.

lezzíno *s.m. (înv.)* frînghiuţă.

lézzo *s.m.* miros greu, putoare, duhoare, danf. *SIN. puzza.*

lezzóne, -óna *s.m.* şi *f. (augm., vulg.)* nespălat, împuţit, scîrbos.

lezzonería *s.f.* murdărie; scîrboşenie.

lezzùme *s.m.* **1.** om împuţit; lucru împuţit. **2.** *(colectiv, fig.)* obiceiuri murdare, murdărie.

li[1] *art. hot. m. pl. (înv., poetic* sau *dial.; în expresiile prin care se indică data)* ~ *10 agosto* în 10 august.

li[2] **I.** *pron. pers. III m. pl. ac. (formă atonă)* îi; i; ~ *vedo* îi văd. **II.** *pron. pers. III m. sg.* şi *pl. dat. (înv.)* îi, lui, lor; *v.* şi l o r o.

li[3] *adv.* **1.** acolo, în acel loc; nu departe; *quello* ~ cel de colo; *di* ~, *per* ~ pe acolo; *siamo* ~ tot acolo sîntem, nu s-a schimbat nimic; *giù di* ~ cam tot atît, tot pe acolo; *essere* ~ a fi gata-gata să; *finir* ~ a se termina (fără altă urmare); *fermo* ~ *!* opreşte-te (acolo, pe loc); *zitto* ~ *!* tăcere! (voi, de acolo); *(cu valoare de interj.) e* ~ *!* ei şi tu!; *fatto e messo* ~ grosolan, necioplit. **2.** atunci, îndată, pe moment; ~ *per* ~ cît pe aci.

liàna *s.f. (bot.)* liană.

lìas *s.m. invar. (geol.)* jurasic inferior.

liàssico *adj. (geol.)* jurasic.

libagióne *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* libaţie; *(glumeţ) fare una* ~ a organiza o beţie. **2.** încercare, probă.

libàme *s.m. (rar) v.* l i b a m e n t o.

libaménto *s.m.* libaţie; închinare cu parfumuri/tămîie.

libàneo *adj.* libanez.

libanése *adj. v.* l i b a n e o.

libàre[1] *vt. (lit.)* **1.** a face libaţiuni, a oferi ca libaţiune. **2.** *(poetic)* a gusta uşor; a bea cu vîrful buzelor.

libàre[2] *vt. (mar., dial.)* a azvîrli lestul, a uşura corabia (în timpul furtunii).

libatòrio, *-òri, adj., s.m.* (vas) de libaţiuni.

libazióne *s.f. v.* l i b a g i o n e.

lìbbia *s.f. (înv.)* ramură de măslin (curăţată de frunze şi de crengi).

lìbbra *s.f.* **1.** livră; *(prov.) val più una oncia di riputazione che mille* ~*-e d'oro* mai bine un pic de cinste decît o mulţime de bani. **2.** (un fel de) impozit. **3.** *(înv.)* liră.

libeccià̀ta *s.f.* vînt de sud-est (în rafală, dezlănţuit).

libéccio, *-écci, s.m.* vînt de sud-vest.

libellìsta, *-ìsti, s.m.* pamfletar.

libèllo *s.m. (lit.)* **1.** pamflet. **2.** cărţulie. **3.** *(înv.)* carte sau parte a unui tratat. **4.** denunţ, reclamaţie. **5.** *(rar)* document conţinînd textul unui act de citaţie; citaţie. *SIN. lettera citatoria.*

libèllula *s.f. (entom.)* libelulă *(Libellula quadrimaculata).*

libènte *adj. (rar)* binevoitor; serviabil.

liberàle I. *adj.* **1.** larg, darnic, generos. **2.** nobil; *(ist.) arti* ~*-i* studii umanistice şi de artă; *discipline* ~*-i* studii de cultură generală. **3.** liber. **II.** *adj., s.m.* şi *f.* **1.** *(pol.)* liberal. **2.** om sincer.

liberaleggiànte *adj.* cu tendinţe liberale.

liberaléseo, *-éschi, adj. (pol., ironic, depr.)* care face pe liberalul; liberalist.

liberalìsmo *s.m. (pol.)* liberalism.

liberalità *s.f.* **1.** *(lit.)* liberalitate, dărnicie, generozitate. **2.** *(înv.)* libertate.

liberalizzàre *vt. (ec.)* a conforma principiilor liberului-schimb.

liberalizzazióne *s.f. (ec.)* conformare la principiile liberului-schimb; ~ *degli scambi* desfiinţare a taxelor vamale etc.

liberalòide *adj., s.m.* pseudoliberal.

liberàre I. *vt.* **1.** a libera; a elibera; ~ *il sequestro* a ridica sechestrul; ~ *alle stampe* a da bun de tipar; ~ *all'incanto* a ceda celui care oferă cel mai mult (la o licitaţie). **2.** a scăpa de (afaceri, preocupări etc.); *Dio ci liberi!* să ne ferească Dumnezeu! **3.** a scuti. **II.** *vr.* a se elibera.

liberatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* eliberator, liberator; salvator.

liberatòrio, *-òri, adj.* care eliberează de o obligaţie.

liberazióne *s.f.* **1.** eliberare, liberare; scăpare, mîntuire. **2.** scutire (de militărie). **3.** însănătoşire, vindecare.

libèrcolo *s.m. (depr.)* cărţulie, carte fără valoare.

liberiàno *adj. (bot.)* de liber.

liberìsmo *s.m. (com.)* liber-schimb.

liberìstico *adj.* propriu liberului-schimb.

libero *adj.* **1.** liber; neatîrnat, nesupus; *mare* ~ largul mării (în afara apelor teritoriale); *carta* ~*-a* hîrtie obişnuită (netimbrată); *sano e* ~ teafăr; *lasciar* ~ a da drumul, a concedia; *aver campo* ~ a avea cîmp liber (de acţiune); *ruota* ~*-a* mecanism de rulare continuă (mai ales la biciclete); *a ruota* ~*-a* fără control/frîu; *mercato* ~ piaţă/comerţ scutit(ă) de impozite; *(jur.) essere a piede* ~ a nu fi arestat (în cursul unui proces); ~ *docente* docent, profesor abilitat să predea la universitate. **2.** sincer, deschis; îndrăzneţ; *linguaggio* ~ limbaj fără reticenţe. **3.** necăsătorit, celibatar; *fede di stato* ~ certificat de celibat. **4.** libertin; indecent, imoral (în vorbe, moravuri). **5.** neînfricat; *vada* ~ *!* mergi fără frică!

liberoeambìsmo *s.m. (ec.)* liberschimbism.

libertà *s.f.* **1.** libertate; *gridare* ~ a invoca libertatea. *SIN. licenza.* **2.** indecenţă; ~ *dei discorsi* discuţii fără perdea. **3.** putinţă, posibilitate. **4.** lipsă de orice constrîngere; *stare in tutta* ~ a sta îmbrăcat comod/sumar; *mettersi in* ~ a îmbrăca o haină de casă, a se face comod.

libertàrio, *-àri, adj., s.m.* **1.** anarhic. **2.** *(rar)* liberal.

libertìcida I. *adj.* dictatorial, care desfiinţează libertăţile politice; *legge* ~ lege dictatorială. **II.** *s.m.* şi *f. (fig.)* ucigaş al libertăţii; dictator.

libertìcidio *s.m.* desfiinţare a libertăţii (prin legi etc.).

libertinàggio, *-àggi s.m.* **1.** libertinaj, desfrîu. **2.** abuz de libertate.

libertìno I. *s.m.* **1.** libertin, desfrînat. **2.** *(înv.)* libert. **3.** *(ist.)* iubitor de libertate (în gîndire). **II.** *adj.* **1.** libertin, desfrînat. **2.** capricios, viciat, obscen.

libèrto *s.m. (lit.)* libert.

lìbico I. *adj.* libian, din Libia. **II.** *s.m.* vînt de sud.

libidine *s.f.* **1.** libidinozitate, lascivitate. *SIN. lussuria.* **2.** dorinţă mare, aviditate; ~ *del potere* sete de putere.

libidinóso *adj. (lit.)* libidinos; desfrînat.

lìbido *s.m. (psih.)* libido, instinct sexual.

libìstico *s.m. v.* l e v i s t i c o.

libitìna *adj., f. (ant., în expr.) porta* ~ poartă pe unde se scoteau morţii din arenă (la jocurile de gladiatori).

lìbito *s.m. (rar)* poftă, capriciu; *(rar) a* ~ după voie, după plac.

lìbo *s.m. (înv.)* **1.** vînt de sud-vest (în Mediterană). **2.** bursuc, viezure.

lìbra *s.f.* **1.** zodia balanţei. **2.** *(poetic)* balanţă, cîntar. **3.** *(rar)* livră (unitate de greutate).

librài̯o, *-ài, s.m.* **1.** librar. **2.** *(înv.)* copist de cărţi.

libraménto *s.m.* plutire în echilibru; oscilare regulată.

librà̀re I. *vt.* **1.** *(poetic)* a cîntări (motive, argumente); a aprecia, a judeca. **2.** a echilibra, a pune în echilibru. **II.** *vr.* **1.** a se echilibra, a atinge echilibrul. **2.** *(despre o pasăre, un avion)* a plana; ~ *-si in aria/a volo* a zbura.

librà̀rio, *-àri* **I.** *adj.* care ţine de cărţi; *(în expr.) commercio* ~ comerţ de cărţi; *società* ~*-a* asocia-

ţie de librari. **II.** *s.m.* **1.** anticariat. **2.** *(mar.)* comisar care supraveghea pe marinari.

libràta *s.f. (fam.)* lovitură dată cu o carte.

libràto *adj.* **1.** în mişcare de plutire/de planare; *volo* ~ zbor fără motor, zbor planat. **2.** echilibrat.

libratóre *s.m.* (un fel de) planor (care efectuează numai zboruri de coborîre).

librazióne *s.f. (lit.)* plutire, planare; oscilare regulată (pînă la oprirea în echilibru).

librerìa *s.f.* **1.** bibliotecă (publică şi particulară). **2.** dulap de cărţi. **3.** librărie.

libréseo, -èschi, *adj.* livresc, cărturăresc.

librèttine *s.f. pl. (rar)* **1.** tabla înmulţirii. **2.** abecedar. **3.** *(înv.)* carneţel (de însemnări). **4.** *(înv.)* ghid de călătorie.

librettìno *s.m. (dim.)* **1.** cărticică. **2.** pachet de hîrtiuţe pentru ţigări făcute cu mîna.

librettìsta, -ìsti *s.m.* libretist.

librétto *s.m.* **1.** *(dim.)* cărticică, broşură. **2.** carnet; ~ *di lavoro* carte de muncă. **3.** *(muz.)* libret. **4.** libret/carnet de economii. **5.** carnet de frecvenţă (pentru studenţi). **6.** *(ferov.)* legitimaţie şi carnet de reducere pe căi ferate.

libro *s.m.* **1.** carte; ~ *scompagnato* volum izolat (dintr-o colecţie, o operă); ~ *di testo* carte de citire (la şcoală); *a* ~ în formă de carte; *portar dietro i* ~*-i* a fi slugă cuiva; *suonare/cantare a* ~ *aperto* a interpreta/a executa un text muzical la prima vedere; *leggere nel* ~ *di alcuno* a vorbi de rău pe cineva; *parlare come un* ~ *stampato* a vorbi ca din carte; *i* ~*-i sacri* biblia. **2.** *(com.)* registru; *mettere a* ~ *una partita* a trece o partidă de mărfuri în registru; *gran* ~ datorie publică; ~ *mastro* registru de afaceri; ~ *paga* registru de salarii; ~ *di cassa* registru de casă; ~ *giallo* roman poliţist; *tenere i* ~*-i* a ţine contabilitatea la zi. **3.** *(bot.)* liber.

libùrna *s.f.* corabie, barcă.

licaóne *s.m. (zool.)* specie de hienă *(Licaon pictus, Cynhyena picta)*.

licciaiòla *s.f.* unealtă de încovoiat (în sens contrar) dinţii unui ferăstrău.

liccio *s.m. (text.)* iţă.

lìce *vi. (defectiv, numai la pers. III sg. prez. ind.)* se poate, este permis.

liceále *adj.* de liceu, liceal.

licealista *s.m. v.* l i c e i s t a.

liceìsta, -ìsti, *s.m.* licean.

liceità *s.f.* însuşirea de a fi licit/permis/admis.

licènza *s.f.* **1.** permisiune, învoire; *prendersi la* ~ *di dire* a-şi lua libertatea de a spune; *con* ~ *parlando* iertaţi-mi vorba; ~ *senza assegno* **a)** concediu fără plată; **b)** brevet; *fabbricazione su* ~ fabricaţie după licenţă. **2.** licenţă; autorizaţie, permis. **3.** *(mil.)* permisie. **4.** concediere; *prender* ~ a-şi lua rămas bun; *dar* ~*/la* ~ a concedia, a da afară. **5.** certificat de absolvire (de şcoală primară etc.). **6.** nerespectare a regulilor. **7.** *(lit.)* rămas bun al poetului (adresat propriei lui poezii). **8.** acţiune arbitrară. **9.** contrazicere. **10.** excesivă libertate. **11.** desfrîu, libertinaj.

licénzia *s.f. (înv.)* *v.* l i c e n z a.

licenziaménto *s.m.* concediere; scoatere din funcţie.

licenziàndo *adj., s.m.* **1.** absolvent (al unui curs). **2.** (persoană) care trebuie eliberată dintr-o funcţie.

licenziàre I. *vt.* **1.** a da drumul, a lăsa să plece; ~ *per la stampa* a da bun de tipar; ~ *una merce* a expedia o marfă. **2.** a concedia. **3.** a nu înnoi un contract (de închiriere etc.). **4.** *(mil.)* a libera, a lăsa la vatră. **5.** a da cuiva certificat de absolvire. **6.** *(înv.)* a ierta. **7.** *(înv.)* a îngădui, a permite. **8.** a scuti. **II.** *vr.* **1.** a demisiona, a pleca dintr-o slujbă. **2.** a pleca, a-şi lua rămas bun.

licenziàto I. *adj.* **1.** licenţiat, concediat. **2.** *(tipogr., în expr.)* *bozze* ~*-e* corecturi pentru bunul de tipar. **II.** *s.m.* absolvent cu certificat de absolvire (a unei şcoli).

licenziosità *s.f. (rar)* **1.** libertinaj, imoralitate. **2.** capriciu, fantezie (în artă). **3.** excesivă libertate.

licenzióso *adj.* **1.** licenţios; imoral; desfrînat. **2.** capricios, fantezist, original (în artă). **3.** uşuratic; superficial. **4.** *(înv.)* neînfrînat, nestăpînit.

licèo *s.m.* liceu.

licere *vi. (e; defectiv, poetic)* *v.* l i c e.

licet *s.m. (rar, eufemistic)* closet.

lichène *s.m.* **1.** *(bot.)* lichen; ~ *delle renne* specie de lichen nordic *(Cladonia rangiferina)*. **2.** *(med.)* pecingine.

licio I. *adj. (geogr., ant.)* din Licia. **II.** *s.m. (bot.)* specie de cedru *(Juniperus lycia)*.

licitàre *vt.* a licita.

licitazióne *s.f.* **1.** licitaţie. **2.** ofertă la licitaţie. **3.** adjudecare (la licitaţie).

lìcito *adj. (rar, lit.)* permis, licit.

lienide *s.f. (bot.)* floarea-cucului *(Lychnisflos cuculi)*.

licopèrsico *s.m.* grup de specii de solanacee între care şi pătlăgelele roşii *(Solanum lycopersicum)*.

licopòdio *s.m. (bot.)* pedicuţă *(Lycopodium clavatum)*; ~ *abietino* brădişor *(Lycopodium selago)*; ~ *gineprino* cornişor *(Lycopodium annotinum)*.

licóre *s.m. (poetic)* *v.* l i q u o r e.

licoressìa *s.f.* foame bolnăvicioasă.

liddite *s.f.* explozibil (pe bază de acid picric).

lidiàna *s.f. (miner.)* varietate de jasp; mehenghiu.

lìdio I. *adj. (ant.)* lidian, din Lidia; *(miner.)* *pietra* ~*-a* piatră de încercat aurul, mehenghiu. **II.** *s.m.* limbă vorbită în Lidia.

lìdo *s.m.* **1.** plajă. **2.** ţărm, litoral; *tornare ai patri* ~*-i* a reveni în patrie. *SIN. litorale.* **3.** ţară, teritoriu, patrie.

lienteria *s.f. (med.)* diaree.

lièo *adj., s.m. (ant.)* **1.** (zeul Bachus) care eliberează de griji. **2.** *(fig., poetic)* vin.

lietézza *s.f.* veselie, voioşie.

lièto *adj.* **1.** vesel, voios; fericit. *SIN. allegro, contento, gaio.* **2.** plăcut; *vista* ~*-a* privelişte plăcută. *SIN. gioioso.* **3.** *(bot.)* prosper, care creşte bine. **4.** fertil.

lièva *s.f. (înv.)* *v.* l e v a.

liève I. *adj. (lit.)* **1.** uşor, care nu cîntăreşte greu; *ti sia la terra* ~ să-ţi fie ţărîna uşoară. **2.** puţin; neînsemnat. **3.** *(despre o boală)* puţin grav, uşor. **4.** iute, rapid. **5.** *(despre spirit, minte)* nestatornic, frivol. **6.** *(înv.)* mic. **7.** *(înv.)* mic, sărac, umil. **II.** *s.m.* greutate mică.

lievità *s.f.* *v.* l e v i t à.

lievitàre I. *vt.* a pune drojdie (într-un aluat). **II.** *vi. (e)* **1.** *(despre aluat)* a creşte, a dospi. *SIN. fermentare.* **2.** *(despre var)* a se stinge. **III.** *vr.* a se mări, a se accentua.

lievitatùra *s.f.* creştere (a aluatului).

lievitazióne *s.f.* **1.** creştere (a aluatului). **2.** creştere, urcare (a preţurilor etc.).

lièvito *s.m.* **1.** drojdie, maia, plămadă. **2.** *(fig.)* ferment.

ligaménto *s.m. (anat.)* *v.* l e g a m e n t o **(2)**.

ligàre *vt.* şi *deriv. (înv.)* *v.* l e g a r e şi *deriv.*

ligiàre *vt., vi., vr (înv.)* **1.** a netezi. **2.** *(text.)* a cuta.

lìgio, *ligi, adj. (lit.)* **1.** *(ist.)* vasal. **2.** credincios, fidel, devotat (unei persoane, unei idei, unor principii).

lignàggio, *-àggi, s.m.* neam, viţă; seminţie; *eleggere per ~* a alege pe bază de drept de moştenire.
ligneo I. *adj. (lit.)* de lemn, lemnos. **II.** *s.m. (chim.)* lignină.
lignificàre *vr., vi. (bot., despre membrana celulară)* a se lignifica.
lignificazióne *s.f. (bot.)* lignificare.
lignìna *s.f. (chim.)* lignină.
lignite *s.f.* lignit.
ligula *s.f.* **1.** *(bot.)* ligulă. **2.** *(ist.)* lingură (pe vremea romanilor).
ligulàto *adj. (bot.)* prevăzut cu ligulă.
ligulina *s.f. (chim.)* ligulină.
ligure *adj.* ligur, din Liguria.
liguro *s.m. (zool.)* guşter *(Lacerta viridis.)*
ligústa *s.f. (zool.)* langustă *(Palinurus vulgaris).*
ligústico I. *adj.* din Liguria. **II.** *s.m. (bot.)* leuştean, *v.* şi l e v i s t i c o.
ligústro *s.m. (bot.)* lemn-cîinesc *(Ligustrum vulgare).*
lilliàceo *adj. (lit.)* **1.** de crin. **2.** liliaceu, din familia liliaceelor.
lilliàle *adj.* candid, nevinovat; gingaş (ca un crin).
lilla I. *s.f., s.m. (bot.)* liliac *(Syringa vulgaris).* **II.** *s.m.* culoare liliachie.
lìllà *s.m. v.* l i l l a **(II).**
lillàre *vt.* a decora cu bibelouri/cu lucruri mici/cu fleacuri.
lillipuziàno *adj., s.m.* liliputan, pitic.
lìllo *s.m.* **1.** ornament, podoabă; fleac. **2.** dop (de sticlă).
lima *s.f.* **1.** pilă; *~ sorda* pilă care funcţionează fără zgomot; *~ per manicure/per unghie* pilă pentru manichiură/pentru unghii. **2.** om ascuns/care lucrează pe ascuns. **3.** frămîntare, gînd ascuns. **4.** *(bot.)* specie de fruct citric *(Citrus limetta).* **5.** *(zool.)* moluscă (cu scoică bivalvă). **6.** finisare/revizuire a unui text; stilizare; *lavorare di ~* a finisa, a revedea pentru ultima oară; *lavoro di ~* finisare. **7.** semn de batjocură; *far ~* a-şi bate joc. **8.** *(mec.) ~ a taglio fino* pilă cu dantură fină.
limàccia *s.f. (înv.)* melc.
limàccio, *-àcci, s.m. (rar)* mocirlă, noroi.
limaccióso *adj.* **1.** noroios, mocirlos. **2.** murdar.
limàglia *s.f. (colectiv)* pilitură, şpanuri.
limaiuóla *s.f.* pilă mică.
limàre I. *vt.* **1.** *(metal.)* a pili; *(prov.) il ferro lima il ferro* cui pe cui se scoate. **2.** a roade, a consuma. **3.** a cizela, a finisa (o scriere); *~ -la* a analiza un lucru cu atenţie. **II.** *vr. (rar)* a se frămînta, a se roade în sine.
limassuóla *s.f. (rar) (vet.)* furuncul între copite (la bovine).
limatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** pilitor; ajustor. **2.** artist exigent (care-şi desăvîrşeşte opera).
limatrice *s.f.* maşină de pilit/de ajustat.
limatùra *s.f.* **1.** pilire. **2.** pilitură; şpanuri; *viver di ~* a trăi din puţin.
limbèllo *s.m.* **1.** fîşie, bucăţică (de piele, de lemn etc.). **2.** *(glumeţ)* limbă.
limbicco *s.m. (înv.) v.* l a m b i c c o.
limbo *s.m.* **1.** limb; *essere come un'anima nel ~* a fi neliniştit/anxios. **2.** *(înv.)* margine.
limèna *s.m.* vin roşu de Limena (localitate în nord-estul Italiei).
limenàrco *s.m.* căpitan de port.
limètta *s.f. (bot.)* specie de fruct citric *(Citrus limetta).*
limière *s.m. (rar)* copoi.
limine *s.m. (lit.)* **1.** prag. **2.** *(rar, în expr.) visita ai ~-i* vizită la mormintele apostolilor, la papă (făcută de episcopi la Vatican, la fiecare trei ani). **3.** *(înv.)* intrare a unui port; port.
limitàbile *adj.* limitabil.
limitaménto *s.m. (rar)* limitare.
limitàre[1] *s.m.* **1.** prag. **2.** *(fig.)* început.
limitàre[2] I. *vt.* **1.** a limita; a mărgini. **2.** a reduce, a micşora. **3.** a delimita; a determina, a defini. **II.** *vr.* a se limita; a se rezuma.
limitatézza *s.f. (rar, mai mult fig.)* **1.** limitare, mărginire. **2.** caracter limitat/redus.
limitativo *adj.* limitativ; delimitator.
limitàto *adj.* **1.** limitat, mărginit; restrîns, redus. **2.** mărginit, circumscris. *SIN. definito, precisato.*
limitatóre *s.m. (chim.)* limitor.
limitazióne *s.f.* **1.** limitare, mărginire. **2.** limită impusă; condiţie. **3.** reducere, micşorare. **4.** delimitare, determinare, definire.
limite I. *s.m.* **1.** hotar, graniţă. **2.** limită, margine; *~ di velocità* limită de viteză; *~ di sosta* timp maxim, permis pentru şedere/oprire. **3.** *(agr.)* hat. **4.** *(la pl.)* dimensiuni. **5.** condiţie determinată. **II.** *adj.* **1.** *(mat.) punto ~* punct limită. **2.** maximum de improbabilitate; *caso ~* caz limită, ipoteză limită.
limitrofo *adj.* limitrof, hotarnic, vecin.
limnèa *s.m.* specie de gasteropod *(Limnogus stagnalis).*
limnologìa *s.f.* limnologie.
limo *s.m. (lit., aproape poetic)* tină, nămol; *~ atmosferico* pulbere fină (risipită în aer).
limodòro *s.m.* gîrbiţă (specie de orhidee) *(Limodorum abortivum).*
limòna *s.f. (bot.)* dumbravnic *(Melittis melisophyllum).*
limonàia *s.f.* seră de lămîi.
limonàio, *-ai s.m.* vînzător de lămîi.
limonàre *vi. (fam.)* a flirta.
limonàta *s.f.* limonadă.
limoncina *s.f. (bot.)* lămîiţă *(Sippia citriodora).*
limóne *s.m.* **1.** *(bot.)* lămîi *(Citrus limonus).* **2.** lămîie; *~ spremuto* **a)** lămîie stoarsă; **b)** *(fig.)* om exploatat, istovit şi apoi lăsat fără ajutor; *più agro del ~* zgîrcit; *(prov.) le querce non fanno ~-i* aşchia nu sare departe de trunchi; *buccia di ~ (fig.)* banală cauză de cădere. **3.** culoare gălbuie.
limonèa *s.f.* limonadă.
limonèlla *s.f. (bot.)* frăsinel *(Dictamnus albus* sau *fraxinella)*
limonite *s.f. (miner.)* limonit.
limósina *s.f. (dial.) v.* e l e m o s i n a.
limosinàre *vt. (dial.) v.* e l e m o s i n a r e.
limosinière *adj. (rar)* care face multe pomeni.
limosino I. *adj. (geogr.)* limuzin, din provincia Limousin (Franţa). **II.** *s.m.* **1.** dialect din regiunea Limoges; limba provensală. **2.** *(înv.)* automobil, limuzină.
limosità *s.f. (rar.)* mocirlă, noroi.
limóso *adj.* mocirlos, noroios. *SIN. fangoso.*
limpidézza *s.f.* **1.** transparenţă. **2.** claritate; limpezime.
limpidità *s.f. v.* l i m p i d e z z a.
limpido *adj.* **1.** limpede; transparent. **2.** *(despre voce)* clar, sonor. **3.** sincer.
limulo *s.m. (zool.)* mic animal marin *(Limulus polyphemus).*
linaiòla *s.f. (bot.)* linariţă *(Linaria vulgaris).*
linaiòlo, *(pedant)* **linaiuòlo** *s.m.* lucrător/vînzător de in.
linària *s.f. v.* l i n a i o l a.
lince *s.f. (zool.)* linx, rîs *(Felis lynx); (fig.) occhio di ~* ochi pătrunzător, privire ascuţită.
lìnceo *adj. (lit.)* de linx, de rîs; *sguardo ~* privire pătrunzătoare.

lincèo *s.m.* membru al Academiei „dei Lincei" din Roma.
linci *adv. (rar)* de acolo; ~ *e quinci* de ici şi de colo.
lincigàggio, -àggi, *s.m.* linşaj.
lincigàre *vt.* a linşa.
lincigatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care linşează.
lincúrio *s.m. (înv.)* chihlimbar gălbui-roşcat.
lindadòro *s.m. (bot.)* specie de dediţel *(Anemone coronaria)*.
lindézza *s.f.* dichiseală, aranjare.
lìndo *adj.* **1.** dichisit, aranjat. **2.** elegant.
lindùra *s.f.* **1.** dichisire. **2.** grijă excesivă şi afectată.
linea *s.f.* **1.** *(geom.)* linie; ~ *spezzata* linie frîntă; ~ *equinoziale* ecuator; ~ *meridiana* meridian; ~ *a onde* linie ondulată; *mettersi in* ~ a se alinia; ~ *di partenza* linie de plecare; ~ *d'arrivo* linie de sosire. **2.** zonă, fîşie de pămînt. **3.** rînd (de carte). **4.** contur; *la* ~ *del viso* ovalul feţei. **5.** *(arhit.)* profil de clădire. **6.** *(mil.)* linie de bătaie, front; *vascello di* ~ navă de război, cuirasat; *arma di* ~ infanterie. **7.** linie (de cale ferată, de tramvai etc.). **8.** normă, regulă; *tener la* ~ a menţine o linie de conduită dreaptă. **9.** linie de transmisie, reţea; *le linee dell'alta tensione* linii de înaltă tensiune; ~ *telegrafica* linie telegrafică; *Milano è in* ~ Milano este în legătură telefonică cu ...; *è caduta la* ~ s-a întrerupt legătura telefonică. **10.** *(electr.)* ~ *di alimentazione* fider, cablu, reţea de alimentare. **11.** jgheab; ~ *di compluvio* jgheab de streaşină, burlan de scurgere. **12.** *(mec.)* ~ *di lavorazione* agregat, linie de prelucrare. **13.** linie, gradaţie (de termometru etc.). **14.** poziţie de apărare la scrimă. **15.** *(ant.)* unitate de măsură egală cu doi centimetri.
lineaménto *s.m.* **1.** liniament. **2.** *(mil.)* aliniere. **3.** *(la pl.)* trăsături ale feţei; fizionomie. *SIN. fisionomia, sembianza, aspetto.* **4.** linii principale, elemente de bază (ale unei ştiinţe, ale unei probleme etc.); ~*-i di anatomia* elemente de anatomie.
lineàre[1] *adj. (lit.)* liniar; *misure* ~*-i* măsuri de lungime; *condotta* ~ conduită consecventă; *discorso* ~ discurs coerent/limpede; *comportamento* ~ comportare corectă/coerentă.
lineàre[2] *vt. (rar)* **1.** a linia; ~ *l'immagine* a descrie. **2.** a sublinia.
linearìsmo *s.m. (pict.)* prioritate a liniei asupra culorii.
linearità *s.f.* coerenţă, coeziune.
lineatùra *s.f.* **1.** liniere; liniatură. **2.** trăsături, linii (ale feţei). **3.** linie genealogică.
linearióne *s.f.* trăsătură de linie, desen; ~ *delle palme* linii în palmă.
lineétta *s.f.* liniuţă de dialog; cratimă.
lìnfa *s.f.* **1.** *(poetic)* apă. **2.** *(med.)* limfă. **3.** *(bot.)* sevă, suc. **4.** substanţă, esenţă; *la* ~ *vitale della rivoluzione* esenţa/nervul vital al revoluţiei.
linfangite *s.f. (med.)* inflamaţie a vaselor limfatice.
linfàtico, -àtici, *adj.* **1.** *(anat.)* limfatic. **2.** slab, anemic, debil.
linfatìsmo *s.m. (med.)* limfatism.
linfòide *adj. (biol.)* limfoid.
linfòma *s.m. (med.)* linfom, tumoare malignă (la ganglioni limfatici).
lingerìa *s.f.* lenjerie.
lingottièra *s.f. (metal.)* lingotieră.
lingòtto *s.m.* lingou.
lìngua *s.f.* **1.** limbă; *con tanto di* ~ *fuori* cu limbă scoasă de-un cot; *seccarsi la* ~ a muri; *bagnar la* ~ *alla mammella* a suge; *aver la* ~ *in bocca* a şti să argumentezi/să susţii ceva; *aver la* ~ *sciolta* a vorbi uşor; *tener la* ~ *in bocca/a casa/a sé* a-şi ţine limba a tăcea mîlc; *snodare la* ~ a dezlega limba; *uomo tardo di* ~ om care se hotărăşte cu greu să vorbească; *venire sulla* ~ a-i sta pe limbă; *avere il cuore sulla* ~ a fi om deschis/sincer; *esser di due* ~*-e* a fi prefăcut, a fi om cu două feţe; *menar la* ~ a bîrfi, a cleveti; ~ *sacrilega* limbă spurcată, om care înjură; *mala* ~ bîrfitor, gurărea; *aver la* ~ *lunga* a avea limbă lungă, a bîrfi; ~ *bugiarda* om mincinos; ~ *ingrossata* limbă încărcată; ~ *serpentina/tagliente/viperina* limbă veninoasă; ~ *d'oro* om de aur/minunat; ~ *biforcuta* om nesincer/fals; ~ *di gatto,* ~ *di succera* pişcot, limbă-de-pisică. **2.** vorbă, cuvînt; *a* ~ prin viu grai; *metter in* ~ *un discorso di altrui* a se amesteca în vorba cuiva; *aver* ~ a avea veşti; *prender* ~ *da uno* a se informa de la cineva; *aver* ~ *con alcuno* a fi înţeles cu cineva; *(înv.) dar* ~ *a uno di qualche cosa* a informa pe cineva despre ceva; *moderarsi la* ~ a fi mai bine să nu vorbeşti ceva; *non avere peli sulla* ~ a vorbi cu toată sinceritatea; *essere di due* ~*-e* a fi fals/clevetitor. **3.** limbaj, vorbire, grai; *fiori di* ~ mod elegant de a vorbi; *gloria della* ~ scriitor mare. **4.** *(bot., în expr.)* ~ *cervina* năvalnic *(Scolopendrium vulgare)*; ~ *di bue* limba-boului *(Anchusa italica)*; ~ *di serpe* limba-şarpelui *(Ophioglossum vulgatum)*; *(la pl.)* ~*-e d'acqua* broscariţă *(Potamogeton natans)*; ~ *di cane* arăriel *(Cynoglossum officinale)*. **5.** *(geogr.)* ~ *di terra* limbă de pămînt. **6.** *(iht.)* solă. **7.** *(fig.)* naţiune; *gente di ogni* ~ oameni de orice naţiune; *della stessa* ~ de aceeaşi naţiune. **8.** *(rar)* informaţie, ştire; *dar* ~ a informa, a înştiinţa; *prender* ~ a se informa.
linguàccia *s.f.* **1.** bîrfitor, defăimător, clevetitor. **2.** *(med.)* limbă încărcată.
linguacciùtto *adj.* **1.** palavragiu, limbut. **2.** clevetitor. *SIN. maldicente, pettegolo.*
linguàggio, -àggi, *s.m.* **1.** limbaj; ~ *paludato* limbaj solemn; grai; expresie; *il* ~ *degli occhi* expresia ochilor; *il* ~ *dell'arte* expresia/sensul artei. **2.** *(înv.)* naţiune.
linguàlo *s.m. (depr.)* lingvist pedant.
linguaiòlo *s.m. v.* l i n g u a i o.
linguàle *adj. (anat., fon.)* lingual.
linguàrdo *adj.* palavragiu.
linguata *s.f.* plescăitură; lovitură de limbă.
linguàto *adj. (înv.)* vorbăreţ, locvace.
linguéggiare *vi. (a; rar, lit.)* **1.** a pălăvrăgi, a trăncăni. **2.** *(despre flacără)* a pîlpîi.
linguèlla *s.f.* **1.** *(filatelie)* şarnieră. **2.** cusătură de-a lungul degetelor unei mănuşi.
linguétta *s.f.* **1.** *(dim.)* limbuţă. **2.** *(fig.)* bîrfitor. **3.** flacără de lampă. **4.** limbă de cîntar. **5.** limbă de piele (la pantofi). **6.** broască, încuietoare (de cufăr). **7.** *(bot.)* specie de laur *(Ruscus hypophyllum)*. **8.** *(mec.)* pană, disc.
linguettàre *vi. (a)* a se bîlbîi.
linguiformе *adj.* în formă de limbă.
linguìna *s.f.* tăiţei subţiri de supă.
linguìno *s.m. (dim., în expr.) fare il* ~ a scoate limba.
linguìsta, -ìsti, *s.m.* lingvist.
linguìstica *s.f.* lingvistică.
linguìstico, -ìstici *adj.* lingvistic.
lìngula *s.f.* **1.** *(înv.)* limbă mică de pămînt. **2.** *(anat.)* porţiune dintr-un organ; ~*cerebellare* lob al creierului mic; *(entom.)* ~ *anatina* specie de vierme.
linièro *adj. (text.)* de in; *industria* ~*-a* industria inului.

linificio *s.m.* fabrică de prelucrare a inului.
liniménto *s.m.* frecţie, masaj; ungere cu ulei medicinal.
linizzàre *vt. (text.)* a da bumbacului aspect de in, a merceriza bumbacul.
linizzazióne *s.f.* mercerizare.
lìno I. *s.m.* **1.** *(bot.)* in *(Lino usitatissimum)*. **2.** fir de in. **3.** pînză de in. **4.** lenjerie/albituri de in. **5.** *(mar., la pl.)* vele; plase. **6.** *olio di ~* ulei de in (pentru culorile în ulei). **II.** *adj. (înv.)* de in; *panni ~-i* pînzeturi de in.
linòleum *s.m. invar.* linoleum.
linóne *s.m.* linou, ţesătură de bumbac (uşoară).
linósa *s.f.* **1.** sămînţă de in. **2.** cultură de in de sămînţă.
linóso *adj.* de in.
linotipia *s.f. (tipogr.)* linotipie.
linotìpica *s.f. (tipogr.)* linotip.
linotìpico *adj. (tipogr.)* care ţine de linotipie; *macchina ~ -a* maşină linotip.
linotipìsta, *-isti, s.m. (tipogr.)* linotipist.
linotìpo *s.m. invar.* linotip.
linséme *s.m.* sămînţă de in.
lìnteo I. *adj. (rar, lit.)* de in; *libri ~-i* registre oficiale ale magistraţilor. **II.** *s.m.* **1.** prosop de in. **2.** pînză de in. **3.** linţoliu.
lintèrno *s.m. (bot.)* arbust-de-pădure *(Rhammus alaternus)*.
lìntro *s.m. (înv.)* bărcuţă, luntre (construită dintr-un trunchi de copac).
liocòrno *s.m. (înv., lit.)* licorn, cal cu un corn în frunte.
liofànte *s.m. (înv.)* elefant.
lionàto *adj. (lit.)* de culoarea leului.
lióne *s.m. v.* leone.
lionése *adj., s.m.* şi *f.* lionez, (locuitor) din Lyon.
lionfànte *s.m. v.* liofante.
lìpari *s.f.* **1.** familie de fluturi; *~ del salice* fluture-alb *(Leucoma salicis)*. **2.** peştişor de mare *(Liparis vulgaris)*.
lipàsi *s.f. invar. (chim.)* lipază.
lipemanìa *s.f. (med.)* melancolie anxioasă.
lìpide *s.m. (chim., la pl.)* lipide.
lipòide *s.m. (chim.)* lipoid.
lipòma *s.m. (med.)* lipom.
lipopsichìa *s.f.* leşin, pierdere a cunoştinţei.
lipotimìa *s.f.* leşin.
lìppa *s.f.* ţurcă (joc).
lìppo *adj. (înv., lit.)* **1.** urduros. **2.** cu vederea slabă.
liquàme *s.m.* scursoare.
liquazióne *s.f. (chim.)* licuaţie.
liquefaciménto *s.m. v.* liquefazione.
liquefàre I. *vt.* **1.** a lichefia. **2.** a topi (metalele). **II.** *vr.* **1.** a se topi, a se lichefia. **2.** *(fig.)* a transpira mult, a se face lac de sudoare.
liquefattìbile *adj.* lichefiabil.
liquefàtto *part. tr.* de la liquefare.
liquefazióne *s.f.* **1.** lichefiere. **2.** topire. **3.** *(fig.)* delapidare.
liquerìzia *s.f. v.* liquirizia.
liquescénte *adj. (chim.)* care se lichefiază.
liquescénza *s.f. (rar, chim.)* stare lichidă.
liquìda *s.f. (fon.)* (consoană) lichidă.
liquidàbile *adj.* lichidabil.
liquidàre I. *vt.* **1.** a lichida, a plăti (un cont.). **2.** a lichida (o marfă). **3.** a calcula (o pensie). **II.** *vi. (a)* **1.** a lichida o afacere, a se retrage din afaceri. **2.** a da faliment.
liquidatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lichidator.
liquidazióne *s.f.* **1.** lichidare. **2.** plată. **3.** retragere din comerţ.
liquidézza *s.f. (chim.)* stare lichidă.
liquidità *s.f. (rar) v.* liquidezza.
liquìdo I. *adj.* **1.** lichid; *denari ~-i* bani lichizi, bani gheaţă; *elemento ~* mare; *via ~-a* cale maritimă; *stato ~* starea lichidă a unui corp. **2.** topit; *pece/lava ~-a* păcură/lavă lichidă; *metallo ~* metal lichid. **3.** limpede, clar; *voce ~-a* glas limpede; *pupilla ~-a* ochi limpede; *sentenza ~-a (fig.)* sentinţă definitivă. **4.** *(fon.)* lichid; *consonanti ~-e* consoane lichide. **II.** *s.m.* lichid, corp lichid.
liquigàs *s.m. invar.* gaz lichid, aragaz (în butelie).
liquirìzia *s.f.* **1.** *(bot.)* lemn-dulce *(Glycyrrhiza echinata)*; *~ bastarda* unghia-găii *(Astragalus gicyphyllos)*. **2.** extras vegetal din lemn-dulce, cu efect antispastic şi diuretic; rădăcina plantei.
liquóre *s.m.* **1.** *(lit.)* licoare. **2.** băutură spirtoasă, lichior; *il dolce ~ di Bacco* vinul. **3.** lichid.
liquorerìa *s.f.* **1.** fabrică de lichioruri. **2.** magazin de vînzare a lichiorurilor.
liquorìsta, *-isti, s.m.* fabricant/vînzător de lichioruri.
liquoróso *adj. (despre vin)* care conţine mult alcool.
lìra[1] *s.f.* liră (monedă); *mancare diciannove soldi per fare una ~* a fi sărac, a nu avea un ban; *non avere una ~* a fi sărac lipit pămîntului; *non valere una ~* a nu preţui nimic.
lìra[2] *s.f.* **1.** *(muz.)* liră; *essere l'asino al suon della ~* a fi ca viţelul la poarta nouă. **2.** *(fig.)* muzică. **3.** poezie lirică. **4.** *(ornit.)* pasărea-liră *(Lyra* sau *Menura superba)*. **5.** *(astron.)* constelaţia lirei. **6.** motiv ornamental pe mobilele neoclasice. **7.** instrument pentru pregătirea brînzei. **8.** *(mec.)* cap de cal.
lìra[3] *s.f. (rar, înv.)* brazdă, hotar, limită.
lìrica *s.f.* lirică.
liricità *s.f. (lit.)* lirism; conţinut liric.
lìrico, *lìrici* **I.** *adj.* liric; *teatro ~* teatru muzical/de operă; *arte ~-a* arta muzicii. **II.** *s.m.* poet liric.
liriodèndro *s.m. (bot.)* tulipier, magnolier american înalt *(Liriodendron tulipiferum)*.
lirismo *s.m.* lirism.
lirista, *-isti, s.m.* cîntăreţ din liră.
lisbonino *adj., s.m.* (locuitor) din Lisabona.
lìsca *s.f.* **1.** puzderie, pleavă (la meliţarea cînepei şi inului). **2.** fir de pai; *non saper ~* a nu şti boabă. **3.** folie subţire; *una ~ di lische* folie foarte subţire. **4.** coloana vertebrală a peştilor şi orice os; *avere il pesce senza le ~-che* a avea baftă; a-i cădea mură în gură; *ogni pesce ha le sue ~-che* orice situaţie îşi are avantajele şi dezavantajele sale. **5.** *(glumeţ)* cuţit de buzunar (mare); *aver la ~ in bocca* a vorbi sîsîit. **6.** *(tosc.)* cantitate mică de ceva; *una ~ di pane* o firimitură de pîine.
liscàio *s.m. (rar)* cantitate de pleavă.
liscétto *s.m.* fard.
liscézza *s.f.* **1.** netezime; şlefuire. *SIN. levigatezza.* **2.** fineţe (de catifea). **3.** *(înv.)* fluiditate; *la ~ di un verso* fluiditatea unui vers.
liscia *s.f.* **1.** maşină de netezit (pielea, marochinul). **2.** maşină (unealtă) cilindrică de fier pentru călcatul lenjeriei.
liscialuòlo *s.m. (text.)* ţesător de pînzeturi netede şi moi.
lisciaménte *adv.* simplu, în mod simplu.
lisciaménto *s.m. (rar) v.* lisciatura.
lisciàre I. *vt.* **1.** a netezi; a lustrui; *~ lo stile a* şlefui stilul; *~ il marmo* a şlefui marmura. **2.** a aranja/a pieptăna părul. **3.** a mîngîia; *~ la coda al diavolo* a încerca lucruri imposibile, a se strădui

zadarnic. *SIN. levigare.* **4.** a linguși; *~il pelo a qualcuno* **a)** a adula/a linguși pe cineva; **b)** a da o bătaie cuiva. **II.** *vr.* **1.** a se dichisi. **2.** a se farda.

liseiàta *s.f.* netezire; lustruire; *dare una ~* a da un pic de lustru; a se afla în treabă.

liseiàto *adj.* **1.** netezit; lustruit. **2.** *(fig.)* dichisit; aranjat.

liseiatóio, *-ói s.m.* polizor.

liseiatóre, -trice *s.m. și f.* **1.** *(rar, glumeț, fig.)* adulator, lingușitor. **2.** muncitor în industria lînei/tăbăcăriei/hîrtiei pentru operația de lustruire și netezire.

liseiatrice *s.f.* netezitor, mașină de netezit (piei, carton etc.).

liseiatùra *s.f.* **1.** netezire; lustruire. **2.** împodobire; dichisire. **3.** lingușire.

liscio, *lisci* **I.** *adj.* **1.** neted; *capelli ~-i* păr lins. **2.** moale, mătăsos. **3.** simplu; *nome ~* nume fără titluri; *(bis.) messa ~-a* slujbă simplă; *vermut ~* vermut fără sifon. **4.** clar, fără echivoc, fără ascunzișuri; *una cosa non ~-a* un lucru suspect/încurcat/neclar. **5.** ușor, fără obstacole; *versi ~-i* versuri curgătoare; *passarla ~-a* a scăpa ușor/fără pedeapsă; *questa volta ve la passo ~-a* de data aceasta nu vă pedepsesc. **6.** dans ușor, nesincopat; *(fig., despre o acțiune) andare/correre ~/per le ~-e* a merge ușor, a se rezolva ușor; *(loc. adv.) alla ~-a, per la più ~-a* repede, în modul cel mai direct. **II.** *s.m.* **1.** *(aproape înv.)* fard, cosmetic. **2.** dichisire. **3.** afectare. **4.** *(sport) fare un ~* un șut eșuat (la fotbal). **5.** dans executat în ritm lent.

liscìva *s.f.* leșie.

liscìvia *s.f. v.* lisciva.

liscivière *vt.* **1.** a spăla cu leșie. **2.** *(chim.)* a extrage materiile solubile dintr-un amestec cu ajutorul dizolvanților.

liscivietóre *s.m.* **1.** muncitor care spală cu leșie. **2.** aparat pentru extragerea materiilor solubile dintr-un amestec, cu ajutorul dizolvanților.

liscivietrice *s.f.* **1.** mașină de spălat rufe. **2.** cazan de fiert rufe.

liscivizióne *s.f.* **1.** spălare a rufelor. **2.** spălare a mineralelor (pentru a îndepărta părțile solubile).

liseóso *adj. (rar)* **1.** *(despre in, cînepă)* plin de pleavă. **2.** *(despre pește)* plin de oase. **3.** *(despre o persoană)* uscat, slab, scheletic.

lisìmata *s.f. (zool.)* specie de rac *(Lysmata seticanda).*

liso *adj.* **1.** *(despre o haină, o țesătură)* uzat, rupt, ros. *SIN. consunto, frustro.* **2.** *(fig.)* îndurerat.

lisofòrmio, *-òrmi, s.m. (chim.)* lizoform.

lisòlo *s.m. (farm.)* lizol.

lìssa[1] *s.f. (med.)* turbare, idrofobie.

lìssa[2] *s.f.* mașină pentru lustruirea pieilor.

lìsta *s.f.* **1.** fișie. **2.** linie, dungă; *disegno a ~-e* desen în dungi. **3.** șir; *~ di capelli* șuviță de păr. **4.** listă; *~ delle vivande/del pranzo* listă de bucate, meniu; *mangiare a prezzo di ~* a mînca „à la carte"; *~ elettorale* listă electorală; *rappresentante di ~* reprezentant al unui partid la alegeri. **5.** rînd, șir. **6.** părul de pe pieptul unui bărbat. **7.** *(înv.)* durată.

listàre **I.** *vt.* **1.** a dunga. **2.** a mărgini cu o fișie; a întări o margine. **3.** *(înv.)* a înregistra, a pune pe listă. **II.** *vr.* a fi dungat.

listàto *adj.* dungat; *~ a bruno* cu o dungă neagră (în semn de doliu); *unghie ~-e a bruno* unghii murdare.

listatùra *s.f.* **1.** bordură, margine. **2.** *(tipogr.)* alineat, retragere a rîndurilor.

listèllo *s.m.* **1.** *(arhit.)* ciubuc mic (în formă de vargă). **2.** *(la pl.)* lamă, vargă, vergea (la jaluzele).

listìno *s.m. (dim.)* **1.** listă mică. **2.** *(com.)* listă de prețuri curente; *~ di borsa* prețul titlurilor de bursă.

litanìa *s.f.* **1.** *(bis.)* litanie; rugăciune. **2.** *(ironic)* șir lung/plicticos, pomelnic; *lungo come una ~* interminabil. *SIN. filastrocca.* **3.** procesiune cu rugăciuni.

litaniàre *vi. (rar)* a recita litanii.

litantràce *s.m.* antracit.

litargìrio, *-iri, s.m. (chim.)* litargir (oxid de plumb).

lite *s.f.* **1.** *(jur.)* litigiu; *(înv.) ~ criminale* proces; *muovere/intentar ~* a intenta proces; *vincere la causa e perdere la ~* a nu cîștiga nimic dintr-un proces/dintr-o acțiune. **2.** dezbatere; controversă, dispută. *SIN. alterco, contesa, litigio.* **3.** ceartă; încăierare; *attaccare ~ con uno* a se lua la ceartă cu cineva. **4.** *(înv.)* duel.

litiasi *s.f. invar. (med.)* calcul, litiază.

litiàre *vi., vt., vr. (rar) v.* litigare.

litichìno *s.m. (rar) v.* litighino.

litigóne *s.m. (rar) v.* litigone.

litigànte *s.m.* **1.** *(jur.)* împricinat. **2.** certăreț; cîrcotaș; *(prov.) tra due ~-i il terzo gode* cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă. *SIN. contendente.*

litigàre **I.** *vi. (a)* **1.** *(jur.)* a se judeca. **2.** a se certa. **II.** *vr.* **1.** a se certa. **2.** a-și disputa; a-și contesta. **III.** *vt.* a contesta (ceva, cuiva).

litighìno *s.m. (fam.)* certăreț, cîrcotaș.

litighìo, *-ii, s.m. (fam.)* ceartă continuă, scandal.

litigio, *-igii, s.m.* **1.** litigiu, proces. **2.** ceartă, gîlceavă **3.** *(înv.)* contestație.

litigiosità *s.f.* caracter certăreț/de cîrcotaș.

litigióso *adj.* **1.** certăreț, arțăgos. *SIN. attaccabrighe.* **2.** procesoman. **3.** litigios; *casa ~-a* casă plină de procese.

litigóne, -óna *s.m. și f. (fam.)* certăreț; cîrcotaș.

litìna *s.f. (chim.)* oxid de litiu.

lìtio *s.m. (chim.)* litiu.

litispendènza *s.f. (jur.)* dependența dintre două procese/dintre două litigii.

lìto *s.m. (poetic) v.* lido.

litòbio *s.m. (entom.)* specie de miriapod.

litòclasi *s.f. invar. (geol.)* crăpătură, falie.

litografàre *vt.* a litografia.

litografìa *s.f.* litografie.

litogràfico, *-ici, adj.* litografic.

litògrafo *s.m.* litograf.

litòide *adj.* care are înfățișarea pietrei.

litologìa *s.f. (geol.)* petrografie.

litòlogo, *-òloghi, s.m.* petrograf.

litoràle, *(rar)* **littoràle** **I.** *adj.* care se află de-a lungul unui litoral; de litoral; *città ~* oraș situat pe litoral. **II.** *s.m.* litoral, țărm, coastă.

litoràlnea *s.f.* linie ferată/șosea de-a lungul unui litoral.

litoràneo, *(rar)* **littoràneo** *adj.* care se află de-a lungul unui litoral; de litoral.

litorìna *s.f. (zool.)* melc *(Littorina littorea).*

litosfèra *s.f. (geogr.)* litosferă.

litòte *s.f. (lit.)* litotă.

lìtro *s.m.* **1.** litru. **2.** sticlă de un litru, astupată; cantitatea pe care o conține.

litta *s.f. (înv.)* mîl (de fluviu).

littóre *s.m. (ist.)* lictor (la romani).

littorìna *s.f. (ferov.)* automotor rapid.

littòrio, *-òri* **I.** *adj.* **1.** *(ant.)* de lictor; *(pol.)* fascist. **2.** *(pol., în expr. și substantivat) fascio ~* fascie. **II.** *s.m.* emblemă a fascismului; *gioventù del Littorio* tineret fascist.

lituàno *adj., s.m.* lituan, lituanian, (locuitor) din R.S.S. Lituaniană.
lìtuo *s.m.* **1.** *(ant.)* toiag, baston rotunjit la vîrf (de augur). **2.** (un fel de) trompetă; bucium.
litùra *s.f.* **1.** ştersătură. **2.** pată.
liturgìa *s.f. (lit.)* **1.** *(ant.)* impozit, prestaţie (pe care în vechea Grecie o plăteau cetăţenii bogaţi). **2.** *(bis.)* liturghie.
litùrgica *s.f.* mineralogie tehnică.
litùrgico, -ici, *adj. (lit.)* liturgic.
liturgìsta, -isti, *s.m.* teolog, specialist în probleme de liturghie.
liutàio, -ài, *s.m. (lit.)* fabricant de lăute/de instrumente cu coarde.
liuteria *s.f.* arta cîntăreţului din lăută/din cobză.
liutìsta, -isti, *s.m.* cobzar; cîntăreţ din lăută.
liùto *s.m. (lit.)* **1.** lăută; cobză. **2.** navă mică (de coastă).
livèlla *s.f. (tehn.)* nivel *(instrument)*; nivelă.
livellaménto *s.m.* **1.** nivelare. **2.** *(rar)* nivelment.
livellàre[1] **I.** *vt.* **1.** a nivela. *SIN. eguagliare, pareggiare.* **2.** a stabili înălţimea unor puncte (pe acelaşi teren). **II.** *vr.* a se nivela; a atinge acelaşi nivel.
livellàre[2] **I.** *vt. (înv.)* a da în arendă, a arenda (pe termen îndelungat). **II.** *adj.* de nivel; *linea ~* linie de nivel.
livellàrio, -àri **I.** *adj.* **1.** care ţine de nivel, privitor la nivel. **2.** *(rar; despre contract, arendă)* pe termen lung. **II.** *s.m.* arendaş (pe termen lung).
livellatóio, -ói, *s.m.* **1.** instrument de ceasornicărie. **2.** cilindru, tăvălug, compresor.
livellatóre *s.m.* **1.** *(tehn.)* nivelator. **2.** agrimensor.
livellatrìce *s.f. (agr.)* maşină de nivelat terenuri agricole.
livellatùra *s.f.* nivelare.
livellazióne *s.f.* **1.** nivelment. **2.** nivelare.
livèllo[1] *s.m.* **1.** nivel; *fuori di ~* oblic; *passaggio a ~* barieră, pasaj de nivel; *a ~* orizontal. **2.** *(tehn.)* nivelă. **3.** grad, importanţă; *conferenza ad alto ~* conferinţă la înalt nivel; *~ di vita* nivel de viaţă.
livèllo[2] *s.m. (jur.)* **1.** contract de arendă pe termen îndelungat. **2.** arendă; emfiteuză. **3.** *(înv.)* limită pusă de stat la preţul unor bunuri.
liveràre **I.** *vt. (înv.)* **1.** a lăsa, a părăsi. **2.** a termina, a consuma. **3.** a condamna. **II.** *vr.* a se duce; a muri.
livertìzio *s.m. (bot., rar)* lemn-ciinesc *(Ligustrum vulgare)*.
livia *s.f. (entom.)* muscă de bălţi *(Livia juncorum)*.
lividàstro *adj.* vineţiu; negricios; negru-vînăt.
lividézza *s.f.* **1.** paloare; *~ cadaverica* paloare cadaverică; lividitate. **2.** *(înv.)* invidie.
lividìccio *adj. (depr.)* **1.** livid, palid. **2.** plumburiu.
lividigno *adj.* plumburiu, vineţiu.
livido **I.** *adj.* **1.** vînăt. **2.** *(despre faţă)* livid, palid. **3.** *(înv.)* invidios, rău. **II.** *s.m.* vînătaie; *(prov.) le parole non fanno ~-i* vorbele nu lasă urme.
lividóre *s.m. (lit.)* **1.** lividitate; paloare. **2.** vînătaie.
lividùme *s.m.* **1.** pată vînătă. **2.** *(med.)* echimoză.
lividùra *s.f.* vînătaie dureroasă.
livo *s.m. (bot.)* tisă *(Taxus baccata)*.
livóre *s.m.* **1.** pizmă, invidie; ură. *SIN. astio, rancore.* **2.** vînătaie.
livornése *adj. (geogr.)* livornez, din Livorno.
livrèa *s.f.* **1.** livrea; uniformă; *portar la ~* a fi servil; *portare la ~ di qualcuno* a fi sclavul/servitorul cuiva; a avea un comportament servil; *uomo di due ~-e* om care slujeşte la doi stăpîni. **2.** figurant. **3.** costum de bal mascat. **4.** locuinţă pentru oaspeţi. *SIN. foresteria.* **5.** *(ornit.)* aspect pe care-l iau penele la păsări; *~ invernale* aspectul penelor, iarna.
livreàto *adj., s.m.* (persoană) care poartă livrea; servitor; curtean.
lìzza *s.f.* **1.** *(ist.)* arenă (în care aveau loc turnirele); *entrare in ~* a intra în luptă. **2.** adăpost, tranşee; palisadă. **3.** cîmp de luptă. **4.** *(fig.)* luptă, întrecere; *scendere in ~* a lua parte la o discuţie/la o întrecere.
lo[1] *art. hot. m. sg., pl. gli (se foloseşte înaintea unei vocale, înaintea consoanelor x, z, gn, s impur)*; *lo scolaro* şcolarul.
lo[2] **I.** *pron. pers. III m. sg. ac.* pe el, îl, -l; *prendilo* ia-l. **II.** *pron. dem. m. sg. ac.* acesta, lucrul acesta *~ si dice* lucrul acesta este cunoscut; asta se spune.
lobàre *adj.* **1.** *(bot.)* lobat. **2.** *(anat.)* lobar.
lobàto *adj.* lobat; împărţit în lobi.
lòbbia *s.f.* pălărie moale/cu boruri late.
lòbo *s.m. (anat., bot.)* lob; *~ cerebrale* lob cerebral; *~ polmonare* lob pulmonar; *~ dell'orecchio* lobul urechii.
lòbulo *s.m. (dim.)* lob mic.
locàle **I.** *adj.* **1.** local; din partea locului; complex de elemente care caracterizează un loc; *stampa ~* presă locală; *colore ~* culoare locală. **2.** care priveşte numai o parte a corpului; *uso ~ di medicinali* folosire locală de medicamente. **3.** *(astron.)* care aparţine galaxiei pămîntului. **II.** *s.m.* **1.** edificiu, casă; încăpere; *appartamento di due ~-i* apartament de două încăperi; *~-i scolastici* săli de clasă; *~ da ballo* sală de bal; *~ notturno* local de noapte; *~ pubblico* stabiliment public; *(mar.) ~ macchine* sala maşinilor. **2.** tren local, pe o scurtă distanţă.
località *s.f.* localitate.
localizzàre *vt., vr.* **1.** a (se) localiza; *~ un dolore* a localiza o durere; *~ una nave con il radar* a localiza un vas cu radarul. **2.** a circumscrie; *~ l'incendio* a localiza incendiul. **3.** a situa; *~ uno stabilimento industriale in un'area depressa* a situa o întreprindere industrială într-o regiune înapoiată economic.
localizzazióne *s.f.* localizare.
locànda **I.** *s.f.* **1.** han; locantă. **2.** *(înv.)* hotel. **II.** *adj. (în loc.) camera ~* cameră de închiriat.
locandière, -èra *s.m.* şi *f.* **1.** hangiu. **2.** *(înv.)* hotelier.
locandìna *s.f. (teatru)* afiş (de dimensiuni reduse).
locàre **I.** *vt. (rar)* **1.** a închiria. *SIN. affittare.* **2.** *(înv.)* a pune, a aşeza. **3.** *(înv.)* a repartiza, a da un loc. **II.** *vr.* a se aşeza, a se instala.
locatàrio, -àri, *s.m. (jur.)* locatar, chiriaş. *SIN. conduttore, inquilino.*
locativo **I.** *adj.* **1.** *(gram.)* (cazul) locativ; *(rar) avverbio ~* adverb de loc. **2.** de închiriere, de locaţie; *terreno ~* teren de arendat; *valore ~* valoare locativă. **II.** *s.m. (gram.)* cazul locativ.
locatìzio *adj.* locativ.
locatóre, -trice *s.m.* şi *f (jur.)* persoană care închiriază/care dă cu chirie.
locazióne *s.f. (jur.)* **1.** închiriere; locaţiune. **2.** chirie, locaţie; *canone di ~* chirie. *SIN. affitto.*
lòcca *s.f.* **1.** *(dial., agr.)* pleavă. **2.** *(iht.)* ombrină *(Umbrina cirrhosa)*.
lòcco *adj. (înv.)* prost.
lòco *s.m.* **1.** *(poetic)* loc. **2.** *(med.)* punct sensibil.
locomòbile *s.f.* locomobilă.
locomotìva *s.f.* locomotivă.
locomotìvo *adj. (rar)* locomotor; de locomoţie.

locomotòre, -trice I. *adj.* locomotor. II. *s.m.* locomotivă electrică.
locomotrice *s.f.* locomotor, vehicul cu motor electric.
locomozióne *s.f.* locomoţie; mişcare; *mezzo di* ~ mijloc de locomoţie.
locrése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Locri.
lòculo *s.m.* 1. nişă, criptă (în cimitire şi catacombe). 2. loc de veci (cumpărat). 3. celulă hexagonală într-un stup de albine. 4. *(lit.)* lojă (la ovarul florii).
locupletàre *vt. (jur.)* a îmbogăţi.
locùsta *s.f.* 1. *(entom.)* lăcustă *(Locusta migratoria)*; ~ *verde* lăcustă verde *(Locusta viridissima)*. 2. *(înv.)* langustă. 3. *(bot.)* specie de fetică *(Valerianella olitoria)*. 4. *(fig.)* persoană sîcîitoare şi avară.
locutòrio *s.m.* vorbitor (în mănăstire).
locuzióne *s.f.* 1. *(înv.)* limbă; grai. 2. vorbire, mod de a vorbi.
lòda *s.f. (rar) v.* l o d e.
lodàbile *adj. (lit.)* lăudabil, demn de lăudat.
lodabilità *s.f.* caracter lăudabil.
lodàre I. *vt.* 1. a lăuda; a elogia; *(prov.) loda il mare e tienti alla terra/alla riva* visează cît vrei, dar nu uita realitatea. 2. *(bis.)* a slăvi. 3. *(jur.)* a arbitra. 4. *(jur.)* a confirma (o sentinţă, un apel). 5. *(înv., poetic)* a sfătui. II. *vr.* a se lăuda. III. *vi.* a se complace; ~*-si di una cosa* a se declara mulţumit de ceva.
lodadivo *adj. (lit.)* laudativ, elogios.
lodàto *adj.* lăudat, elogiat; ridicat în slăvi.
lodatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lăudător, elogiator.
lòde *s.f.* 1. laudă; elogiu; *tornare a* ~ *di* a fi spre lauda cuiva; *celebrare/tessere le* ~*-i* a aduce laude; ~ *a Dio!* slavă Domnului!; *attestato di* ~ diplomă de laudă; *ha meritato 30 e* ~ *all'esame* a obţinut (pe merit) nota maximă (30 cu laudă); *senza infamia e senza* ~ nici bine nici rău; *sia* ~ *al vero* cu respectul adevărului (se spune pentru a contrazice sau a atenua o părere, o judecată). 2. merit, virtute. 3. *(la pl.)* rugăciune de laudă, laudă.
lodèvole I. *adj.* lăudabil; recomandabil. *SIN. encomiabile.* II. *s.m.* calificare pentru lucrările optime.
lodigiàno I. *adj., s.m.* (locuitor) din Lodi. II. *s.m.* un fel de parmezan.
lòdo *s.m.* 1. *(jur.)* sentinţă arbitrală, arbitraj. 2. *(rar, adm.)* aprobare; acceptare. 3. *(înv.)* laudă.
lòdola *s.f. (ornit.)* ciocîrlie *(Alauda arvensis)*; ~ *crestata* ciocîrlan moţat; *specchietti per le* ~*-e* momeală.
lodolàio *s.m. (ornit.)* şoimul-rîndunelelor *(Falco subuteo)*.
loëss *s.m. (geol.)* loës.
lòffa *s.f. (fiziol.)* gaze intestinale.
lòffio *adj.* flasc, moale.
loffióne *s.m.* şi *f. (augm.)* îngîmfat, trufaş.
lofòforo *s.m. (ornit.)* specie de fazan *(Lophophorum refulgens)*.
lofòrne *s.m. (ornit.)* specie de pasăre colibri *(Lophornis ernata)*.
logàone *s.m. (înv.)* intestin; maţ.
logaritmico, *-ici, adj. (mat.)* logaritmic.
logaritmo *s.m. (mat.)* logaritm.
lòggia, *logge, s.f.* 1. portic; logia; galerie deschisă; *tenere a* ~ *qualcuno* a duce pe cineva cu vorba; *a* ~ în abundenţă, din belşug. 2. *(ist.)* loc de adunare a membrilor unei bresle; *far* ~ a se aduna; *comparire a* ~ a apărea în public. 3. lojă (masonică); *le* ~*-e, la* ~ masoneria. 4. *(bot.)* lojă (la ovarul florii). 5. *(înv.)* locuinţă. 6. teresă. 7. *(anat.)* cavitate în care se află un organ în corp.
loggiàto *s.m.* galerie deschisă, portic lung (pentru plimbat).
loggióne *s.m. (augm.)* 1. galerie, portic. 2. galerie (la teatru). 3. spectatorii de la galerie.
loggionista, *-isti, s.m.* şi *f.* spectator de galerie.
loghétto *s.m. (dim.)* locşor.
loghicciuòlo *s.m.* sătuleţ.
lògica *s.f.* 1. logică; judecată. 2. tratat de logică. 3. capacitate intelectuală. *SIN. raziocinio.* 4. *(înv.)* filfizon.
logicàre *vi.* a discuta subtil/sofistic.
logicàta *s.f.* prostie, tîmpenie; trăsnaie.
logicismo *s.m. (fil.)* logicism.
logicista, *-isti, s.m.* şi *f.* logistician.
logicità *s.f. (fil.)* caracter logic, logică.
lògico, *lògici* I. *adj.* 1. logic. 2. coerent; raţional. II. *s.m.* 1. logician. 2. persoană care raţionează corect, om logic.
lògio *s.m.* avanscenă.
logismografia *s.f.* înregistrarea în partidă dublă (în contabilitate).
logistica *s.f.* 1. *(înv.)* arta de a calcula, aritmetică practică. 2. *(mil.)* serviciu care se ocupă cu problemele de transport/aprovizionare etc.; intendenţă. 3. *(fil.)* logistică; logica simbolică.
logistico, *-istici, adj. (mil.)* care se ocupă cu problemele de transport/de aprovizionare/de intendenţă; *mezzi* ~*-i* căi ferate, mijloace de transport; *servizi* ~*-i* servicii de intendenţă.
loglierèlla *s.f. (bot.)* zîzanie *(Lolium perenne)*.
lòglio, *lògli, s.m. (bot.)* sălbăţie *(Lolium temulentum)*. *SIN. zizzania*; *(prov.) fra il buon grano è il* ~ grîu fără neghină sau pădure fără uscătură nu există; *distinguere il grano dal* ~ *(fig.)* a separa tot ce-i bun de ce-i rău; *mischiare il grano al* ~ *(fig.)* a pune împreună binele cu răul.
loglióso *adj.* 1. *(despre grîu)* plin de neghină. 2. *(fig.)* inutil, rău.
lògo *s.m. invar.* inteligenţă, raţiune.
logògrafo *s.m. (ist.)* logograf.
logogrifo *s.m.* 1. logogrif; ghicitoare. 2. şaradă, vorbire neînţeleasă.
logomachìa *s.f. (lit.)* logomahie; ceartă fără temei.
logoraménto *s.m.* 1. uzare. 2. istovire, surmenare, epuizare. 3. risipă/distrugere de bunuri. 4. *(mil.)* hărţuire.
logorare I. *vt.* 1. a uza; a consuma. 2. a istovi, a epuiza (puterile). 3. a folosi, a întrebuinţa; ~ *l'ingegno* a se epuiza în urma unui studiu excesiv; ~ *le scale/la strada* a trece des pe aceeaşi scară, stradă. 4. a-şi irosi/a-şi pierde bunurile; ~ *le sostanze* a-şi pierde bunurile. *SIN. guastare.* 4. *(înv.)* a cîştiga furînd. II. *vr.* 1. *(despre sănătate etc.)* a se distruge; a se consuma; a se irosi. 2. *(despre haine)* a se uza.
logoratóre I. *adj.* distructiv. II. *s.m.* destructor.
logorio *s.m.* 1. uzură, consumare; ~ *dei nervi* uzură a nervilor. 2. epuizare, istovire; distrugere.
lògoro[1] I. *adj.* 1. uzat, consumat; *occhi* ~*-i* ochi obosiţi; *abiti* ~*-i* haine vechi/uzate; *monete* ~*e* monete a căror efigie este aproape ştearsă. 2. cheltuit; *giorno* ~ zi pe înserate. II. *s.m.* 1. *(rar)* consumare, uzare. 2. risipă.
lógoro[2] *s.m. (înv.)* 1. momeală (aripi de piele care serveau pentru a îndemna şoimul la vînătoare). 2. fluierat (la vînătoare).
logorrèa *s.f. (med.)* logoree.
lògos *s.m. v.* l o g o.
logotipo *s.m. (tipogr.)* logotip.
lòla *s.f. (dial., rar)* murdărie, jeg.

lòica *s.f. (inv.) v.* l o g i c a.
lóico *adj., s.m. (inv.) v.* l ò g i c o.
loimografìa *s.f.* descriere a ciumei.
loiolésco, *-éschi, adj.* fals, ipocrit.
lolìca *s.f.* **1.** fier ruginit. **2.** cui ruginit.
lolìta *s.f.* tînără seducătoare. *SIN. ninfetta.*
lòlla *s.f.* **1.** *(bot.)* pleavă. *SIN. loppa.* **2.** zgură (de fier topit). **3.** om slab; *(fig.) mani di* ~ mîini fără putere.
lombàggine *s.f. (med.)* lumbago.
lombàle *adj. (anat.)* lombar.
lombardèlla *s.f.* un fel de țesătură de pînză.
lombardésco, *-éschi, adj. (ușor depr.)* lombard, din Lombardia.
lombardìsmo *s.m. (lingv.)* expresie lombardă, idiotism lombard.
lombàrdo *adj., s.m.* lombard.
lombàre *adj. (anat.)* lombar.
lombàta *s.f.* mușchi de la coapsa animalelor tăiate.
lòmbo *s.m.* **1.** șold, coapsă; șale; *aver buoni ~-i* a fi zdravăn/solid; *fare i ~-i* a deveni zdravăn; *(glumeț) discendere da magnanimi ~-i* a descinde dintr-un neam mare. **2.** mușchi.
lombricàio, *-ài, s.m.* **1.** loc cu multe rîme. **2.** teren umed și murdar.
lombrico *s.m. (zool.)* **1.** rîmă *(Lumbricus terrestris).* **2.** limbric *(Ascaris lumbricoides).*
londinése *adj., s.m.* și *f.* londonez, (locuitor) din Londra.
lòndra *s.f. (înv.)* corabie cu vîsle (la turci).
longànime *adj.* **1.** răbdător; tolerant, îngăduitor. *SIN. indulgente, tollerante.* **2.** perseverent.
longanimità *s.f.* **1.** răbdare, toleranță, îngăduință. **2.** perseverență.
longàre *vt. (înv.)* a lungi.
longarìna *s.f.* **1.** *(arhit.)* grindă de fier (servind drept arhitravă). **2.** traversă.
longaróne *s.m.* lonjeron (la avioane).
longevità *s.f.* longevitate.
longèvo *adj.* cu viață lungă; *uomo* ~ om cu viață lungă; *pianta ~-a* plantă rezistentă.
longheróne *s.m. v.* l o n g a r o n e.
longiàre *vt. (înv.)* a ține departe; a îndepărta.
longicòrne *adj. (zool., despre coleoptere)* cu coarne lungi.
longilìneo *adj.* cu picioare lungi, lung.
longìnquo *adj. (rar, lit.)* **1.** îndepărtat. **2.** separat.
longitudinàle *adj.* longitudinal.
longitùdine *s.f.* **1.** *(geogr.)* longitudine. **2.** lungime.
longobàrdo *adj., s.m. (ist.)* longobard.
longùria *s.f. (înv.)* **1.** prăjină. **2.** bîrnă subțire.
lonìcera *s.f. (bot.)* caprifoi *(Lonicera caprifolium); ~ di Solomone* coada-cocoșului *(Polygonatum multiflorum).*
lontanaménte *adv.* vag, pe departe; *rassomigliare* ~ a semăna vag (cu cineva); *non ci penso neppure* ~ nu mă gîndesc (la aceasta) nicidecum/deloc.
lontanànza *s.f.* **1.** depărtare; *(prov.) la* ~ *ogni piaga salda* timpul vindecă toate rănile. *SIN. distanza.* **2.** absență; *lunghi anni di* ~ ani îndelungați de absență. **3.** stare sufletească provocată de depărtare; *soffrire per la* ~ a suferi din cauza depărtării. **4.** *(pict.)* efecte de distanță; *quadro di* ~ tablou care trebuie privit de departe.
lontanàre *vt., vi. (e; înv., poetic)* a (se) îndepărta.
lontàno I. *adj.* **1.** îndepărtat, depărtat; *siamo ~-i di gusto* avem gusturi foarte diferite; *siamo parenti ~-i* sîntem rude îndepărtate. *SIN. distante.* **2.** *(despre un lucru)* străin, vag, nedeterminat. **3.** absent; *ricordare gli amici lontani* a-și aminti de prietenii absenți. **4.** diferit, discordant; *abbiamo le idee ~-e* avem idei contrarii. **5.** neatins, scutit; *essere* ~ *dal male* a fi ferit de rău. **6.** *(lit.)* durabil; *vendetta ~-a* răzbunare care durează. **II.** *adv.* **1.** departe; *(loc. adv.) alla ~-a* pe departe, pe ocolite; *prenderla alla ~-a* a ataca (un subiect, o discuție) pe departe; *essere parenti alla ~-a* a fi rude de departe; *dalla ~-a* de departe; *(prov.)* ~ *dagli occhi,* ~ *dal cuore* ochii care nu se văd se uită; *chi vuol vivere e star sano, dalle donne/dai parenti stia* ~ cine vrea să trăiască în liniște să stea departe de femei/de rude. **2.** departe (în timp); *rifarsi da* ~ a o lua de la început. **3.** înainte, mai departe; *andar* ~ a merge departe; *chi va piano, va sano e va* ~ încet, încet, departe ajungi; ~ *un tiro di schioppo* la o bătaie de pușcă depărtare. **III.** *s.m.* **1.** loc îndepărtat. **2.** *(la pl.)* urmași, posteritate.
lóntra *s.f. (zool.)* **1.** lutru, vidră *(Lutra vulgaris).* **2.** blană de lutru.
lónza[1] *s.f. (zool.)* **1.** specie de tigru *(Felis unca).* **2.** leopard (femelă). **3.** panteră *(Felis pardus).*
lónza[2] *s.f.* **1.** mușchi de la rinichi. **2.** salam de mușchi de porc (de la rinichi). **3.** carne de calitatea a doua. **4.** *(la pl.)* șolduri. **5.** varietate de struguri.
lónzo *adj. (rar)* **1.** flasc, moale. **2.** *(fig.)* fără nerv, fără vigoare, molîu.
lòppa *s.f.* **1.** *(bot.)* pleavă. **2.** fleac (de nimic); *non è* ~ nu e ceva de aruncat. **3.** *(metal.)* spumă (care plutește la suprafața fontei lichide).
lòppio *s.m. (bot.)* jugastru *(Acer campestre).*
lòppo *s.m. v.* l o p p i o.
loppóne *s.m. (bot.)* paltin *(Acer pseudoplatanus).*
loquàce *adj.* **1.** locvace, vorbăreț, volubil. **2.** zgomotos. *SIN. chiaccherone, ciarliero.* **3.** elocvent, expresiv.
loquacità *s.f.* locvacitate, volubilitate. *SIN. chiacchiera, parlantina.*
loquèla *s.f.* **1.** vorbire, facultatea de a vorbi. **2.** limbaj, vorbire, grai.
lòr[1] *pron. pers. v.* l o r o.
lòr[2] *adv. (înv.)* atunci.
lòra *adv. v.* l o r[2].
lorànto *s.m.* vîsc-de stejar *(Lorantus europaeus).*
lorché *adv. (înv., dial., lit.)* atunci cînd.
lord, *lords* sau *lordi, s.m.* lord.
lordàggine *s.f.* murdărie.
lordàre *vt.* **1.** a murdări, a mînji; a păta. **2.** a spurca, a pîngări; ~ *la memoria di qualcuno* a păta memoria cuiva.
lordézza *s.f.* **1.** murdărie. **2.** nerușinare, depravare, imoralitate.
lórdo *adj.* **1.** murdar, mînjit; pătat; ~ *di fango* mînjit de noroi. **2.** impur, vicios; *vita/coscienza ~-a* viață/conștiință viciată. **3.** *(com.)* bruto, brut; *incasso* ~ încasări brute; *stipendio* ~ salariu brut; *peso* ~ greutate brută. **4.** *(despre metale)* brut, amestecat cu zgură.
lordòsi *s.f. (med.)* lordoză.
lordùme *s.m. (colectiv)* murdărie, lucruri murdare.
lordúra *s.f.* **1.** murdărie; *la* ~ *di quella cosa è indicibile* murdăria lucrului acela este de nedescris; *(fig.) un quartiere pieno di lordure* un cartier plin de murdării; ~ *morale* murdărie morală. **2.** necinste; ticăloșie. **3.** excrement. **4.** *(colectiv)* nemernici, ticăloși, lepădături.
lorenése *adj. (geogr.)* loren, din Lorena.
loretàno *adj. (geogr.)* din Loreto.
lòri *s.m. (zool.)* loris *(Loris gracilis).*
lorìca *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* platoșă; armură; za, lorică. **2.** *(bot.)* înveliș, involucru.

lorieàto *adj.* **1.** înarmat; împlătoşat. **2.** *(la pl.)* reptile din familia crocodilului.

lóro I. *pron. pers. III m. şi f. pl.* **1.** *(la nom.)* ei, ele; ~ *due* ei doi. **2.** *(la nom., formă de reverenţă)* dumneavoastră. **3.** *(la dat.)* lor; *dico* ~ sau *a* ~ le spun lor. **II.** *pron. pos., adj. pos.* al lor; *questa casa è più grande della* ~ casa aceasta e mai mare decît a lor; *il* ~ *babbo* tatăl lor; *(substantival) ci hanno messo del* ~ au contribuit cu banii lor; *spendono del* ~ cheltuiesc din buzunarul lor; *vivono del* ~ trăiesc din veniturile lor; *stare dalla* ~ a fi de partea lor; *tenersi sulla* ~ a sta rezervat; *uno dei* ~ unul dintre ai lor.

losànga *s.f.* **1.** *(geom.)* romb. **2.** *(herald.)* presă în formă de romb.

losagànto *adj. (despre o stemă)* acoperit cu romburi din zmalţuri alternate.

losehézza *s.f. (rar)* **1.** miopie. **2.** privire şaşie; strabism. **3.** *(fig.)* necinste.

lósco, *-óschi, adj.* **1.** şaşiu; *guardatura* ~*-a* privire şaşie. **2.** *(fig.)* suspect, dubios; *affare* ~ afacere necurată/suspectă; *c'è del* ~ e ceva suspect aici. *SIN. equivoco.*

lóta *s.f. (iht.)* mihalţ *(Lota vulgaris).*

lóto[1] *s.m.* **1.** lut, noroi. **2.** lipici, clei.

lòto[2] *s.m. (bot.)* lotus *(Nymphaea lotus* sau *Ramnus lotus);* *mangiare il* ~ a uita; ~ *sacro/indiano* nufăr-mare *(Nelumbium speciosum).*

lotòfago, *-òfagi (lit.)* **I.** *adj.* care mănîncă lut. **II.** *s.m.* popor din nordul Africii (menţionat în Odiseea), lotofagi.

lotóso *adj.* **1.** *(rar)* noroios. **2.** murdar; mînjit.

lòtta *s.f.* **1.** luptă; încăierare; înfruntare; *fare alla* ~ a se lupta. **2.** *(sport)* luptă, întrecere sportivă. **3.** neînţelegere între părţi opuse; ~ *di classe* luptă de clasă. **4.** dezacord; discordie; *essere in* ~ *con tutti* a fi în dezacord cu toţi.

lottàre *vi. (a)* a (se) lupta, a se bate; a se războI. *SIN. combattere.*

lottatóre, *-trice s.m. şi f.* luptător; combatant.

lotterìa *s.f.* **1.** loterie, loto. **2.** *(rar)* administraţia loteriei.

lottìsta *s.m. şi f.* **1.** persoană care primeşte lotul cîştigător. **2.** organizator de tripouri şi alte jocuri ilicite.

lottizzàre *vt.* a împărţi (un teren) în loturi; a parcela.

lottizzazióne *s.f.* parcelare, împărţire în loturi.

lòtto *s.m.* **1.** loterie, loto; *estrazione del* ~ tragere de loterie; *è come indovinare un terno al* ~ a căuta să ghiceşti fără a avea nici un indiciu; *vincere un terno al* ~ a cîştiga lozul cel mare. **2.** lot *(teren).* **3.** cantitate de mărfuri; *un* ~ *di tessuti all'ingrosso* o cantitate de ţesături en-gros/cu ridicata.

lòzio *s.m. (înv.)* urină.

lozióne *s.f.* **1.** loţiune. **2.** *(înv., bis.)* abluţiune, spălare.

lubbióne *s.m. (mai ales glumeţ)* galerie, cucurigu (la teatru).

lubécchio *s.m. (rar)* roată mică dinţată (la o moară de apă).

lubèrna *s.f.* piele de rîs/de linx.

lubricànte I. *adj.* alunecos; neted. **II.** *s.m. (med.)* laxativ.

lubricàre *vt. (rar)* **1.** a face alunecos/neted. **2.** a purga. **3.** a unge, a lubrifia (o maşină)

lubricativo *adj. (înv.) v.* lubrificativo.

lubricità *s.f.* **1.** alunecare, lunecare. **2.** desfrînare; lubricitate.

lùbrico, *lùbrici, adj.* **1.** alunecos. *SIN. sdrucciolevole.* **2.** lubric, desfrînat, indecent. *SIN. osceno.* **3.** *(înv.)* zadarnic; înşelător; *memoria* ~*-a* memorie înşelătoare.

lubrificànte *s.m.* unsoare, lubrifiant; emolient, unguent.

lubrificàre *vt.* a lubrifica, a unge.

lubrificativo *adj.* care unge, lubrifiant.

lubrificatóio, *-ói, s.m.* gresor, dispozitiv pentru lubrifiere.

lubrificatóre I. *s.m.* muncitor care gresează. **II.** *adj.* care unge/lubrifiază.

lubrificazióne *s.f.* lubrifiere, gresare, ungere (a unei maşini).

lucànica *s.f.* cîrnat (de Lucania).

lucànidi *s.m. pl. (entom.)* lucanide (familie de coleoptere avînd ca tip rădaşca) *(Lucanus cervus).*

lucàno I. *adj.* **1.** din vechea provincie Lucania. **2.** din actuala provincie Basilicata. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din aceste provincii. **2.** dialect meridional vorbit în Basilicata.

lucardino *adj., s.m.* (caş) de Lucardo (lîngă Florenţa).

lucarino *s.m. (rar) v.* lucherino.

lucchése *adj., s.m. şi f.* (locuitor) din Lucca.

lucchétto *s.m.* lacăt; ~ *a cifra* lacăt secret/cu cifru; *(fam.) mettere il* ~ *alla bocca di qualcuno* a-l face pe cineva să tacă.

luccicaménto *s.m.* lucire; strălucire; sclipire, licărire.

luccicàre *vi. (e, a)* **1.** a luci; a străluci; a sclipi; a licări. *SIN. brillare, scintillare.* **2.** *(despre haine)* a căpăta lustru. **3.** *(despre zi, despre lumină)* a începe, a licări. **4.** *(fam.)* a lăcrima, a începe să plîngă.

luccichìo, *-ìi, s.m.* sclipire, licărire.

luccicóne *s.m. (augm.)* lacrimă mare (în ochi).

luccicóre *s.m.* strălucire; scînteiere; sclipire; licărire.

lùccio, *lúcci, s.m. (iht.)* ştiucă *(Esox lucius).*

lùcciola *s.f.* **1.** *(entom.)* licurici *(Lampyris noctiluca); vedere le* ~*-e* a vedea stele verzi; *prendere* ~*-e per lanterne* a se înşela, a se amăgi. **2.** *(vulg.)* ulcer. **3.** reflector cinematografic. **4.** plasator (la cinema).

luccioläio, *-ài, s.m. (rar)* număr mare de licurici.

luccioläre *vi. (a, e; înv.)* **1.** a licări, a străluci (ca licuricii). **2.** a plînge cu lacrimi mari.

luccioläto *s.m.* specie de licurici.

luccioliìo *s.m.* licărire, scînteiere, sclipire.

luccioliòne *s.m. (augm.)* **1.** licurici mare. **2.** *(fam.)* lacrimă mare.

luccioperèa *s.m. (iht.)* şalău *(Luccioperca sandra).*

lúcco, *lúcchi, s.m. (ist.)* haină lungă bărbătească (purtată la Florenţa în sec. XIII-XIV); *vestire il* ~ a se îmbrăca pentru o festivitate.

lúce *s.f.* **1.** lumină; *prender* ~ *da* a primi lumină de la; *dar in* ~*/alla* ~ **a)** a da la lumină; **b)** a naşte (un copil); **c)** a publica (o operă); *mettere in* ~ **a)** a pune în valoare; **b)** a publica (o operă); *uscire in* ~ *(despre o carte)* a apărea; *venire in* ~ a apărea la lumină, a se descoperi; *tornare alla* ~ a redeveni cunoscut, a ieşi din uitare; *(arhit.)* ~ *d'un arco* deschizătură de arc, arcadă; ~ *d'una finestra* deschizătură de fereastră. **2.** oglindă; ~ *d'uno specchio* luciu de oglindă; *armadio a tre* ~*-i* dulap cu trei oglinzi. **3.** *(la pl.)* ochi; ~ *degli occhi* lucru drag, persoană iubită ca lumina ochilor. **4.** lumină (artificială), lampă; *aprire la* ~ a aprinde lumina; *chiudere la* ~ a stinge lumina. **5.** energie electrică; *(auto)* ~ *anabbagliante* semnalizator; far de întîlnire; ~*-i di sosta* lumini de poziţie. **6.** simbol al inteligenţei şi înţelepciunii. **7.** lumină divină; Dumnezeu. **8.** *(adj., înv.) (astron.)* unitate de măsură astronomică; *anno* ~ an lumină.

lucènte *adj.* lucitor; strălucitor.

lucentézza *s.f.* lucire; strălucire; luciu. *SIN. splendore.*

lùcere *vi. (poetic)* **1.** a luci; a străluci. **2.** *(fig.)* a fi vestit/ilustru.

lucèrna *s.f.* **1.** candelă; opaiţ; lampă cu untdelemn; *~ sotto il moggio* **a)** lumină ascunsă; **b)** *(fig.)* adevăr ascuns; *saper di ~* **a)** a fi prea învăţat; **b)** a fi lipsit de inspiraţie; **2.** chipiu, bicorn (de jandarm). **3.** tricorn (de preot). **4.** melcişor (pastă făinoasă). **5.** *(înv.)* lumină; strălucire. **6.** ochi.

lucernàrio, -àri, *s.m.* lucarnă.

lucernàta *s.f.* **1.** cantitate de ulei aflată în candelă. **2.** lovitură cu o candelă.

lucernière *s.m.* **1.** lampadar; sfeşnic. **2.** *(depr.)* femeie înaltă şi slabă.

lucernóne *s.m. (augm.)* **1.** candelă mai mare decît cea obişnuită. **2.** bicorn. **3.** *(glumeţ)* jandarm.

lucèrta *s.f. (înv.)* şopîrlă.

lucèrtola *s.f.* şopîrlă *(Lacerta); (glumeţ) mangiar le ~-e, campar di ~-e* a fi slăbănog; *trovare la ~ a due code* a-l lovi fericirea, a avea noroc; *stare al sole come le ~-e* a se prăji la soare ca şopîrlele.

lucèrtolo *s.m.* carne de rasol.

luchèra *s.f. (înv.)* înfăţişare, aspect.

lucherino *s.m. (ornit.)* specie de scatiu *(Fringilla spinus).*

lucia *s.f.* **1.** *(pop.)* coşenilă. **2.** specie de şopîrlă (cu labe foarte scurte). **3.** *(înv.)* licurici.

lucidaménto *s.m.* lustruire.

lucidàre *vt.* **1.** a lustrui. *SIN. lustrare; ~ scarpe/mobili* a lustrui încălţăminte/mobile. **2.** a copia, a reproduce (pe hîrtie de calc), a calchia. **3.** *(înv.)* a face vestit/ilustru.

lucidatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lustruitor.

lucidatrice *s.f.* maşină de lustruit (pardoseala, parchetul).

lucidatùra *s.f. (rar)* **1.** lustruire. **2.** *(tehn.)* polizare, şlefuire; *~ a specchio* şlefuire oglindă. **3.** calchiere.

lucidazióne *s.f. (rar)* lustruire; lustruit.

lucidézza *s.f.* **1.** strălucire; luciu. **2.** *(fig.)* limpezime, claritate; luciditate (în gîndire).

lucidista, -ìsti, *s.m.* şi *f.* persoană care calchiază/care execută lucrări de calchiere.

lucidità *s.f.* **1.** *(rar)* strălucire, lucire; luciu. **2.** *(fig.)* luciditate; limpezime, claritate.

lùcido I. *adj.* **1.** lucitor, lucios; *carta ~-a* hîrtie de calc. **2.** lustruit. **3.** limpede, clar; lucid, **II.** *s.m.* **1.** lustru; *dare il ~* a lustrui; *~ per le scarpe* ceară cremă de ghete. **2.** apret, scrobeală. **3.** desen reprodus pe hîrtie de calc.

luciferino *adj.* diabolic.

lucìfero I. *adj.* **1.** purtător de lumină, luminos; *finestra ~-a* fereastră luminoasă. **2.** fosforescent. **II.** *s.m.* **1.** luceafăr (de dimineaţă). **2.** *(fig.)* diavol, demon.

lucìfugo *adj. (despre un animal)* care fuge de lumină, fotofob.

lucignòla *s.f. v.* c i c i g n a.

lucignolàto *adj.* răsucit (ca un fitil).

lucignolo *s.m.* **1.** fitil; *ridurre come un ~* a face cocoloş; *attaccare/appiccare un ~* a începe o conversaţie fără sfîrşit; *(prov.) guardare al ~ e non all'olio* a fi preocupat de fleacuri, neglijînd lucrurile importante. *SIN. stoppino.* **2.** caier; smoc; *barba a ~-i* barbă cu smocuri. **3.** slăbănog, lungan.

lucìlia *s.f.* specie de muscă (cu reflexe metalice).

lucilìna *s.f. (fam.)* petrol lampant.

lùcio *s.m.* **1.** curcan. **2.** ştiucă.

luciopèrca *s.m.* sau *f. v.* l u c c i o p e r c a.

lùco *s.m. (înv., ant.)* pădure sacră.

lucóre *s.m. (înv.)* lumină; strălucire.

lucràbile *adj.* care poate fi cîştigat/obţinut cu bani, care poate fi cumpărat.

lucràre *vt.* **1.** a cîştiga; a dobîndi. *SIN. guadagnare.* **2.** *(bis.) ~ le indulgenze* a obţine (pe bani) indulgenţe (îndeplinind condiţiile prescrise de biserică).

lucrativo *adj.* lucrativ, rentabil.

lùcro *s.m.* cîştig; folos, profit; *fare qualcosa a scopo di ~* a face un lucru în vederea unui profit.

lucróso *adj.* rentabil; remuneratoriu.

luculènto *adj. (înv.)* strălucitor, luminos.

luculliàno *adj. (despre un prînz)* abundent, bogat.

lucumóne *s.m.* **1.** *(ant.)* şef suprem (ereditar) al unui trib etrusc. **2.** persoană de seamă într-o localitate.

lùdere *vi. (defectiv, înv.)* a sărbători.

ludìbrio, -ìbri, *s.m.* **1.** batjocură, ocară; *prendersi ~ di uno, mettere in ~* a-şi bate joc de cineva. **2.** obiect de batjocură.

lùdico *adj.* distractiv, vesel.

lùdiero I. *adj. (înv.)* distractiv; de joc. **II.** *s.m.* **1.** joc, distracţie. **2.** batjocură.

ludificàre *vt.* **1.** *(înv.)* a lua în rîs, a lua în derîdere. **2.** a înşela, a amăgi.

ludimagìstro *s.m.* pedant.

ludióne *s.m.* **1.** figurină de porţelan (care se poate coborî şi ridica într-o sticlă). **2.** *(fiz).* aparat pentru studierea corpurilor cufundate în apă.

lùdo *s.m.* joc, distracţie; *(aproape poetic) ~-i scenici* spectacol; *~-i agonali* lupte, întreceri; *~ di Marte* bătălie.

lúdro *s.m.* om viclean/abil; pungaş.

lúe *s.f.* **1.** *(med.)* sifilis. **2.** *(lit.)* ciumă; molimă. **3.** calamitate publică; flagel.

luètico, -ètici, *adj., s.m.* sifilitic.

lùffa *s.f. (bot.)* specie de cucurbitacee *(Luffa cilindrica):*

lúffo *s.m. (înv.)* cîrpă/cocoloş de astupat.

luffomàstro *s.m.* majordom.

lugàna *s.m.* vin sec de regiunea Brescia.

lugànica *s.f.* un fel de cîrnat din provincia Veneto şi Lombardia.

lùgire *vi. (defectiv, înv.)* **1.** a plînge. **2.** a purta doliu.

lugliàtico *adj. (despre struguri)* care se coace în iulie.

lùglio, *lùgli, s.m.* iulie; *vendere il sol di ~* a vinde o marfă care există din belşug; *farsi onore col sol di ~* a se lăuda cu ceva care nu constituie un merit propriu/cu ceva ce are oricine.

lugliòlo *adj. v.* l u g l i a t i c o.

lùgubre *adj.* **1.** lugubru. **2.** trist, dureros.

lùi[1] **I.** *pron. pers. III m. sg.* **1.** *(ac.)* pe el; lui; *ho visto proprio lui* l-am văzut chiar pe el; *lo dico solo a ~* i-o spun numai lui; *vado da ~* mă duc la el; *la madre di ~* mama sa, mama lui. **2.** *(nominativ)* el; *~ lo dice* el (nu altul) o spune; *non fare come ~* să nu faci ca el; *beato ~!* ferice de el!; *contento ~* dacă el e mulţumit. **II.** *s.m.* omul iubit; *il mio ~ dovrà essere ricco* omul iubit de mine trebuie să fie bogat.

lùi[2] *s.m.* **1.** *(ornit.)* pitulice *(Phylloscopus).* **2.** om mic şi slab, slăbănog.

lúia *s.f. (bis.)* aleluia.

luigi *s.m. invar.* ludovic *(monedă).*

lulùla *s.f. (bot.)* specie de măcriş *(Oxalis corniculata).*

lúlla *s.f. (înv.)* doagă (de butoi).

lumàca *s.f.* **1.** melc fără cochilie *(Limax agrestis); scala a ~* scară în spirală; *lasciar lo strascico come le ~-e* a lăsa tot felul de lucruri în urma ta, a lăsa datorii etc. **2.** persoană înceată/leneşă; *(fig.) camminare a passo di ~* a merge ca melcul. **3.** *(geom.)* elice; spirală. **4.** *(mec.)* şurub melc.

lumacèlla *s.f.* burniţă; ploiţă.

lumachèlla *s.f. (dim.)* **1.** melcişor. **2.** rocă calcaroasă. **3.** marmură cu rămăşiţe de scoici.

lumacóne *s.m. (augm., zool.)* **1.** limax. **2.** om morocănos. **3.** escroc. **4.** om ascuns/viclean.

lumàio, -ài, *s.m.* **1.** lampagiu. **2.** fabricant/vînzător de lămpi.

lùme *s.m.* **1.** lumină; ~ *di luna* clar de lună; *(fam.) a questi ~-i di luna!* în vremurile acestea (grele). **2.** vedere; *(înv.) togliere il ~* a ucide; *perdere il ~ degli occhi* **a)** a pierde lumina ochilor, a orbi; **b)** a vedea negru înaintea ochilor (de mînie). **3.** *(la pl., poetic)* ochi. **4.** obiect care luminează (lampă, felinar, lumînare); *(prov.) né donna, né tela a ~ di candela* la lumînare pare toanta floare; *arrivare a ~-i spenti* a sosi la spartul tîrgului. **5.** stea, astru, corp luminos. **6.** har. **7.** *(la pl.)* lămuriri, sfaturi. **8.** putere de înţelegere, agerime; *(înv.) venire a ~ di* a lua cunoştinţă de. **9.** *(fig.)* lumină, ştiinţă; *(ist.) secolo dei ~-i* secolul luminilor, epoca iluminismului.

lumeggiaménto *s.m.* **1.** *(pict.)* luminarea anumitor părţi ale unui tablou (prin colorit); ecleraj. **2.** lămurire.

lumeggiàre *vt.* **1.** a lumina. **2.** a pune în lumină (o figură, o împrejurare). **3.** *(pict.)* a lumina, a scoate în relief părţile luminoase.

lùmen *s.m. (electr.)* lumen.

lumeneristi *s.m. invar.* **1.** *(bis.)* luminare de la înviere. **2.** lumînare sfinţită.

lumenòra *s.f. (fiz.)* lumen-oră.

lumìa *s.f. (înv.)* specie de lămîie dulce.

lumicìno *s.m. (dim.)* **1.** luminiţă; *ridursi/essere al ~* a fi pe moarte; *cercare col ~* a căuta cu lumînarea. **2.** candelă.

lumièra *s.f.* **1.** *(înv.)* lumină mare; strălucire. **2.** lampadar; candelabru; lustră. **3.** orificiu prin care se aprinde fitilul (la armele de foc).

luminàio, *-ài, s.m.* **1.** sfeşnic de lemn grosolan. **2.** cel ce aprindea luminile într-un teatru.

luminàl *s.m. invar. (farm.)* luminal.

luminàre[1] *s.m.* **1.** *(înv.)* astru; stea. **2.** *(fig.)* învăţat, erudit de frunte. **3.** *(înv.)* candelă aprinsă. **4.** semnal luminos (prin foc).

luminàre[2] *vt., vi. (a; înv.)* **1.** a lumina. **2.** *(fig.)* a străluci.

luminària *s.f.* **1.** lumini multe (aprinse); iluminaţie. **2.** *(înv.)* astru.

luminèlla *s.f. (anat.)* pupilă.

luminèllo *s.m.* **1.** inel (prin care se introduce fitilul lămpii). **2.** dispozitiv care susţine fitilul. **3.** sclipire, lucire produsă de o oglindă/un geam. **4.** joc de copii, cu beţe de chibrit aprinse.

luminescènte *adj.* luminescent.

luminescènza *s.f.* luminescenţă.

luminismo *s.m. (pict.)* luminozitate, efect de lumină.

luminìstica *s.f. (teatru)* tehnica iluminării/a luminilor.

lumìno *s.m.* luminiţă; ~ *da notte* candelă de veghe.

luminosità *s.f.* luminozitate; fosforescenţă.

luminóso *adj.* **1.** luminos. **2.** luminat. **3.** clar, evident.

lùna *s.f.* **1.** *(astron.)* lună; *sotto la ~* pe pămînt, în lume; ~ *crescente* lună în creştere; *mezza ~* **a)** semilună; **b)** *(fig.)* fereastră în semicerc; **c)** cuţit de bucătărie (cu lama arcuită); ~ *tonda* lună plină; ~ *scema* ultimul pătrar; *faccia di ~ tonda* faţă rotundă ca o lună; *esser tondo come la ~* a fi un nătărău/un prostănac; *abbaiare alla ~* a lătra la lună, a urla în zadar; *(prov.) la ~ non cura l'abbaiar dei cani* cîinii latră, caravana trece; *far vedere la ~ nel pozzo* a hrăni cu iluzii, a amăgi; *aver la testa nel mondo della ~* a fi cu capul în nori; *avere il cervello nella ~* a fi distrat/zăpăcit; *essere a ~-e /a quarti di ~-e* a fi schimbător/nestatornic; *aver la ~ rovescio* a fi supărat/iritat; *aver le ~-e* a fi prost dispus; *mali della ~* epilepsie; *esser nato a buona/cattiva ~* a fi născut într-o zodie bună/rea. **2.** *(astron.)* satelit; *le ~-e medicee* sateliţii lui Iupiter. **3.** argint (în limbajul simbolic al alchimiştilor). **4.** lună *(timp); ~ di miele* lună de miere.

lunàle *s.m. (anat.)* lunulă.

lunànte *adj.* curbat, arcuit (ca o semilună).

lunàre *adj. (astron.)* lunar; *falce ~* corn al lunii.

lunària *s.f.* **1.** *(bot.)* lopăţea *(Lunaria rediviva).* **2.** *(bot.)* limba-cucului *(Botrychium lunaria).* **3.** piatră preţioasă, ortocloz.

lunàrio, -àri, *s.m. (depr.)* almanah; *far ~* a bate cîmpii; *(depr.) stampatore/libraio di ~-i* tipograf/librar de mîna a doua; *sbarcare il ~* a o scoate la capăt (cu banii), a ieşi la socoteală.

lunarìsta *s.m.* **1.** *(rar)* autor de calendare/de almanahuri (neştiinţifice). **2.** visător, fantezist.

lunàta *s.f.* **1.** *(geol.)* eroziune a malurilor (datorată curenţilor); eroziune semicirculară (în formă de semilună). **2.** îndoitură semicirculară. **3.** *(mar.)* linie curbă (după care sînt tăiate velele).

lunaticherìa *s.f.* capriciu, trăsnaie.

lunàtico, *-àtici* **I.** *adj., s.m.* **1.** inconstant, schimbător; capricios; **2.** extravagant; bizar, straniu; *mal ~* epilepsie; *esser più ~ dei granchi* a fi foarte plicticos, **3.** boală de ochi (la cai). **4.** *(înv.)* (persoană) cu accese periodice de nebunie, lunatic. **II.** *s.m.* lunatic, visător, bizar.

lunàto *adj. (lit.)* tăiat în formă de arc. *SIN. falcato.*

lunatùra *s.f.* defect în structura lemnului.

lunazióne *s.f. (astron.)* lunaţie.

lunedì *s.m.* **1.** luni. **2.** *(la pl.)* vizite făcute lunea (în aceeaşi casă); ~ *grasso* ultima luni din carnaval.

lunétta *s.f.* **1.** semilună. **2.** *(arhit.)* arcadă, suprafaţă arcuită (deasupra unei uşi, între arcurile unei bolţi). **3.** ferăstruică, răsuflătoare (în acoperiş). **4.** *(mil.)* fortificaţie, **5.** doagă (la un butoi). **6.** *(mec.)* accesoriu al strungului pentru susţinerea pieselor lungi.

lúnga *s.f.* **1.** perioadă de timp, mai ales în locuţiuni: *alla ~* cu trecerea timpului; *di gran ~* foarte mult; *andare per le lunghe* a se lungi în timp; *alla più ~* cel mai tîrziu. **2.** *(mil.)* coardă pentru declanşat tunurile. **3.** dangăt/sunet depărtat al clopotelor. **4.** *(vîn.)* lat (cu care erau reţinuţi şoimii). **5.** *(înv.)* lungime; *mozzare le ~-ghe* a nu mai zăbovi.

lungàggine *s.f.* **1.** încetineală, amînare; tărăgănare. *SIN. indugio, lentezza.* **2.** prolixitate.

lungagnàta *s.f.* **1.** discurs sau cîntec lung/plicticos. **2.** lungire, tărăgănare.

lungàgnola *s.f.* **1.** plasă lungă şi joasă (pentru vînat animale). **2.** înşelăciune; cursă. **3.** vorbă lungă.

lungaménte *adv.* **1.** pe larg. **2.** mult timp, îndelung.

lungàrno *s.m.* stradă de-a lungul fluviului Arno; splai/chei al Arnului.

lúnge *adv. (poetic) v.* l u n g i .

lungherìa *s.f. (rar)* **1.** lungire, tărăgăneală mare **2.** vorbire/expunere prolixă.

lunghésso *prep. (rar)* de-a lungul; lîngă, alături.

lunghétto *adj.* lunguieţ, cam lung.

lunghézza *s.f.* **1.** lungime. **2.** distanţă lungă, curs (al unei ape). **3.** statură. **4.** durată. **5.** zăbovire. **6.** *(înv.)* longitudine. **7.** *(sport)* unitate de măsură în competiţiile hipice şi cicliste. **8.** *(fiz.)* distanţă parcursă de o undă; ~ *d'onda* lungime de undă.

lùngi *adv. (lit.)* departe, în depărtare; *(loc. prep.) ~ da* departe de (a); *essere ~ dal dire una cosa* a fi departe de a spune ceva; *sono ~ dall'aver*

finito mai am mult pînă să termin; *(înv.)* *alla* ~ cu timpul.

lungilucènte *adj.* care lucește de departe, care licărește.

lungimiràntе *adj.* care privește în viitor; care vede în perspectivă; clarvăzător.

lungimiràn̦za *s.f.* clariviziune; previziune.

lúngo, -a, *lúnghi, lúnghe* **I.** *adj.* **1.** *(despre distanță)* lung; *aver le unghie* ~*-e, aver le mani* ~*-e* a fi hoț, a avea mînă lungă; *aver la lingua* ~*-a* a avea gură rea; *fare il passo più* ~ *della gamba* a face ceva ce te depășește; *fare il muso* ~ a se îmbufna, a fi dezamăgit. **2.** *(despre timp)* lung; ~ *più di un dì senza pane,* ~ *come una quaresima* lung de tot, foarte lung; lung cît o zi de post; *(glumeț) è* ~*-a la camicia di Meo* e ceva ce nu se mai termină; *(prov.) le cose* ~*-e diventan serpi* nu lăsa pe mîine ce poți face azi; *alla* ~*-a, a* ~ *andare* cu vremea; *andare per le* ~*-e* a se lungi (în timp); *mandare per le* ~*-e* a tot amîna; *farla* ~*-a* a nu mai termina; *alla più* ~*-a* cel mai tîrziu; *di gran* ~*-a* cu mult mai mult. **3.** înalt (de statură); *non guardar uno quant'è* ~ a nu se uita la cineva, a ignora pe cineva. **4.** *(fig.)* încet, care zăbovește, care întîrzie; *essere* ~ *nel mangiare* a mînca încet. **5.** *(fig.)* diluat, amestecat cu apă; *brodo* ~ zeamă lungă. **6.** *(înv.)* de departe, îndepărtat; *aver* ~*-a vista* a prevedea; *di* ~*-a mano* de mult; *lasciare* ~*-a memoria* a lăsa o amintire durabilă. **7.** prolix; difuz; *saperla* ~*-a* **a)** a ști multe (despre cineva, despre ceva); **b)** a fi viclean. **II.** *adv. (înv.)* îndelung; lung; *a* ~ multă vreme, îndelung; *tirar di* ~ a nu lua în seamă, a trece mai departe; *tirar* ~ a trage dincolo de țintă; *prendere in* ~ a o lua încet, a proceda cu calm; *mandare in* ~ a amîna, a tergiversa; *al più* ~ cel mai tîrziu. **III.** *s.m.* lung, lungime; distanță; *due metri di* ~ doi metri în lungime; *per* ~ *e per largo* în lung și în lat; *tagliare per il* ~ a tăia în lungime. **IV.** *prep.* de-a lungul; ~*il mare* de-a lungul mării; ~ *il viaggio* tot timpul călătoriei.

lungofiúme *s.m. invar.* chei, splai.

lungolàgo *s.m. invar.* mal/margine de lac; drum de-a lungul unui lac.

lungomàre *s.m. invar.* drum/șosea/stradă de-a lungul mării; faleză.

lungometràggio *s.m. (și în expr.) film a* ~ film de lung metraj.

lungóne, -óna *s.m.* și *f.* **1.** lungan. **2.** persoană înceată/mocăită.

lungosénna *s.m.* cheiul Senei (la Paris).

lungotévere *s.m.* splai/chei/stradă de-a lungul Tibrului (la Roma).

lungoveggènte *adj. (fig.)* care vede departe, care prevede.

lunòtto *s.m. (auto.)* geamul din spate.

lùnula *s.f.* **1.** curbă; formă de semilună. **2.** *(anat.)* lunulă.

luoghicciuòlo *s.m. (dim.)* **1.** moșioară. **2.** sătuleț. **3.** mănăstire mică, schit.

luògo, *luòghi, s.m.* **1.** loc; ~ *comune* loc comun, banalitate; ~ *pio* instituție de binefacere; mănăstire; ~ *santo/sacro* cimitir; ~ *di pena* temniță; ~ *di decenza* toaletă, closet; *(jur.) fare un sopra* ~ a face o anchetă pe teren, a merge la fața locului; *non trovar* ~ a nu-și găsi liniștea; *esser in alto* ~ a fi suspus; *in alto* ~ sus (în ierarhia autorităților de stat); *notizia avuta di buon* ~ știre din sursă sigură; *di basso* ~ de jos, de origine umilă; *tener* ~ a ține locul; *in* ~ *di* în loc de; *a* ~ *a* ~ ici și colo. **2.** *(fig.)* motiv, cauză; *c'è* ~ *a sperare* există motiv de speranță; *(jur.) non farsi* ~ *a procedere* a nu exista motiv de proces; *dichiarazione di non* ~ *a procedere* ordonanță de neurmărire; *non esser* ~ *a trattare* a nu fi cazul de a trata. **3.** moment; *nel debito* ~ la momentul potrivit; *a suo* ~ la timpul său; *tempo e* ~ prilej potrivit, moment oportun; *fuor di* ~ neoportun, nepotrivit. **4.** fragment dintr-o carte.

luogotenènte *s.m.* **1.** locțiitor. **2.** *(mil.)* locotenent.

luogotenènza *s.f. (înv.)* locotenență.

luogotenenziàle *adj. (adm.)* care ține de locțiitor; *decreti* ~*-i* decrete emise de o locotenență.

lùpa *s.f.* **1.** lupoaică; *mal della* ~ foame bolnăvicioasă. **2.** *(înv.)* prostituată, curtezană. **3.** *(mar.)* val mare. **4.** plasă de pescuit. **5.** *(bot.)* carie (la măslin, dud etc.).

lupacchiòtto *s.m.* pui de lup.

lupàia *s.f.* vizuină de lup.

lupanàre *s.m. (lit.)* lupanar, bordel.

lupàra *s.f.* **1.** cartuș de pușcă de vînătoare). **2.** pușcă de vînătoare (cu țeavă scurtă).

lupària *s.f. (bot.)* specie de omag *(Aconitum lycoctonum).*

lupàtto *s.m.* pui de lup; lup tînăr.

lupèccio *s.m.* varietate de struguri.

lupercàle **I.** *adj. (ant.)* lupercal, referitor la zeul Pan (care apără turmele de lupi). **II.** *s.m.* **1.** peșteră sacră a zeului Pan. **2.** *(la pl.)* serbări populare, lupercalii (în cinstea lui Pan).

lupèrci *s.m.pl. (ant.)* preoți ai lui Pan.

lupésco, -éschi, *adj.* de lup, lupesc.

lupicànte *s.m.* rac mare marin.

lupìgno *adj.* de lup, lupesc.

lupinàio, -ài, *s.m.* **1.** vînzător de semințe de cafeluțe sărate. **2.** cîmp de cafeluțe. **3.** om prost/nerod/neghiob.

lupinèlla *s.f. (bot.)* sparcetă *(Onobrychis sativa).*

lupinèllo *s.m. (bot.)* plantă asemănătoare cu dulcișorul *(Hedysarium coronarium).*

lupino[1] *adj.* **1.** de lup, lupesc; *fieno* ~ fîn care crește alternativ cîte un an. **2.** *(despre cai)* șarg, sur.

lupino[2] *s.m.* **1.** *(bot.)* gen de leguminoase, cafeluțe: *(Lupinus albus); non valere un* ~, *stimare meno di tre* ~*-i* a nu avea o valoare, a nu prețui nimic. **2.** bătătură între degete. **3.** oftalmie purulentă (la pui de găină).

lupinolìna *s.f. (bot.)* trifoi-mărunt *(Medicago lupulina).*

lùpo *s.m.* **1.** lup *(Canis lupus); tempo da* ~ *-i* vreme foarte rea; *in bocca al* ~ *!* noroc!, succes!; *(prov.) il* ~ *cambia il pelo, ma non il vizio* lupul își schimbă părul dar năravul ba; *la fame caccia il* ~ *dal bosco* nevoia te învață; *chi pecora si fa, il* ~ *la mangia* de te faci miel te mănîncă lupii; *chi va col* ~ *impara a urlare* cine umblă cu lupii trebuie să învețe să *urle;* ~ *non mangia* ~ corb la corb nu scoate ochii; ~ *cerviero* rîs, linx; ~ *mannaro* **a)** vîrcolac, pricolici; **b)** om ursuz; *(fig.)* ~ *di mare lup* de mare. **2.** blană de lup. **3.** mașină de țesut pentru curățirea resturilor de bumbac. **4.** *(iht.)* ~ *di mare* pește vorace de mare *(Anarrhias lupus).* **5.** *(mar.)* velă neagră. **6.** *(med.)* lupus.

luppolièra *s.f.* cîmp cultivat cu hamei.

luppolino *s.m.* pulbere galbenă din fructele de hamei (care dă aromă berii).

lúppolo *s.m. (bot.)* hamei *(Humulus lupulus).*

lúpus *s.m. invar. (med.)* lupus.

lùrco, *lùrchi, adj.* mîncăcios, lacom și bețiv.

luridézza *s.f. (rar)* murdărie.

lùrido *adj.* **1.** negricios, vînăt. **2.** murdar; respingător. **3.** palid. **4.** *(fig.)* josnic; abject, respingător.
luridùme *s.m.* murdărie; lucruri/locuri murdare.
lúsco, -úschi, *adj. (în expr.) tra ~ e brusco, fra il ~ e il brusco* în amurg, cînd se îngînă ziua cu noaptea.
lusiade *adj., s.m. (ist.)* lusiaḍ (din vechea Portugalie).
lusignuòlo *s.m. (înv., dial.)* v. usignolo.
lusìnga *s.f.* **1.** momire, ademenire; înşelare. **2.** linguşire, măgulire, adulare. *SIN. adulazione, blandizie.* **3.** *(la pl.)* plăcere, desfătare.
lusingaménto *s.m. (rar)* **1.** linguşire. **2.** ademenire, momeală.
lusingàre I. *vt.* **1.** a momi; a ademeni. **2.** a linguşi, a măguli. *SIN. adulare, lisciare.* **3.** a da iluzii, a face să spere. **II.** *vr.* a-şi face iluzii; a spera; a îndrăzni.
lusingatòre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (om) linguşitor. **2.** (cel) care ademeneşte, ademenitor.
lusingherìa *s.f.* **1.** linguşeală; obicei de a măguli/de a linguşi. **2.** momeală; ademenală.
lusinghèvole *adj. (lit.)* **1.** măgulitor, linguşitor. **2.** plăcut, mîngîietor.
lusinghièro *adj.* **1.** linguşitor, măgulitor. **2.** ademenitor. **3.** plăcut, care oferă satisfacţie; *complemento ~* compliment care face plăcere.
lusitàno *adj., s.m. (lit.)* portughez.
lusòria *s.f. (înv., ant.)* corabie pentru călătorii de plăcere.
lusòrio *adj. (lit.)* distractiv, de plăcere; *naviglio ~* corabie de agrement.
lussàre I. *vt. (med.)* a luxa, a scrînti. **II.** *vi.* a face lux.
lussatùra *s.f.* luxaţie.
lussazióne *s.f. (med.)* luxare, scrîntire.
lussemburghése *adj., s.m.* şi *f.* luxemburghez.
lùsso *s.m.* **1.** lux, strălucire. *SIN. fasto, pompa.* **2.** abundenţă, belşug, bogăţie; *~ di erudizione/di citazioni* abundenţă de erudiţie/de citate. **3.** excedent; prisos.
lussuóso *adj.* luxos, strălucitor.
lussureggiànte *adj.* luxuriant.
lussureggiàre *vi. (a)* **1.** a fi luxuriant, a prospera. *SIN. prosperare.* **2.** a trăi în lux, a trîndăvi. **3.** a fi desfrînat.
lussúria *s.f.* **1.** desfrîu, lascivitate, senzualitate, luxurie. *SIN. lascivia, libidine.* **2.** desfrîu.
lussuriànte *adj.* **1.** *(bot.)* luxuriant, bogat. **2.** lascir, senzual; desfrînat.
lussurióso *adj.* desfrînat, senzual, lasciv. *SIN. lascivo, libidinoso.*
lústra *s.f.* **1.** prefăcătorie; simulare. **2.** *(fig.)* faţadă, paravan. **3.** *(înv.)* ascunziş, vizuină.
lustràle[1] *adj. (ant.)* lustral, purificat, sfînt; *acqua ~* apă sfinţită; *feste ~-i sărbători* care se repetau din cinci în cinci ani; *giorno ~* zi în care copilul îşi primea numele.
lustràle[2] *adj. (lit.)* care are loc la cinci ani; relativ la o perioadă de cinci ani.
lustraménto *s.m.* **1.** lustruire, lustruit. **2.** linguşire excesivă.
lustràre I. *vt.* **1.** a curăţa, a şterge; a lustrui. **2.** *(fig., glumeţ)* a linguşi, a peria (pe cineva); *~ le scarpe* a linguşi în mod josnic. **3.** *(ant.)* a purifica (prin sacrificii, conform riturilor). **4.** *(aproape înv., fig.)* a lumina, a lămuri, a clarifica. **II.** *vi. (a, e; rar)* a străluci, a luci, a fi lucios; *gli occhi gli lustrano dalla gioia* îi strălucesc ochii de bucurie; *(fig.) soprabito che lustra* pardesiu lustruit/ros/care luceşte.
lustrascàrpe *s.m. invar.* **1.** văxuitor de ghete, lustragiu. **2.** *(fig)* linguşitor.
lustrastivàli *s.m. invar. (rar)* v. lustrascarpe.
lustràta *s.f.* lustruire rapidă/superficială.
lustràto *adj.* lustruit.
lustratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** lustruitor. **2.** *(înv., mil.)* inspector, comisar.
lustratùra *s.f. (rar)* lustruire, curăţire.
lustrazióne *s.f. (ant.)* ceremonie/sacrificiu/ritual de pocăinţă şi purificare.
lustreggiàre *vi. (înv.)* a luci; a fi lustruit.
lustrènte *adj.* lustruit; lucios.
lustrézza *s.f. (rar)* lustru, luciu.
lustrìna *s.f.* **1.** *(text.)* lustrin. **2.** ornament fals şi fără valoare.
lustrìno I. *s.m.* **1.** lustragiu. **2.** *(text.)* lustrin. **3.** lustru, luciu. **4.** *(fig.)* lustru, strălucire, aparenţă. **5.** fluturaş de metal (la o ie). **6.** periuţă de ghete (cu care se înnegreşte rama). **7.** boala viermilor de mătase (care-i face să se umfle şi să devină lucioşi). **II.** *adj. (în expr.) ciliegio ~* specie de cireş *(Cerasus juliana).*
lustrìssimo *adj. (pop.)* v. illustre.
lústro[1] **I.** *adj.* **1.** lustruit, lucios. **2.** lucitor; *occhi lustri* ochii care strălucesc de lacrimi; *faccia ~-a* chip rubicond/neted. *SIN. lucido.* **II.** *s.m.* **1.** lustru, luciu; lucire; *tirato a ~* foarte elegant, pus la punct. **2.** merit/valoare care face ilustru. **3.** glorie, strălucire; *essere ~ e decoro* a fi gloria (unui popor, a unei culturi etc.). **4.** cremă de ghete. **5.** *(rar)* licărire, sclipire; reflex luminos.
lústro[2] *s.m. (lit.)* **1.** lustru, perioadă de cinci ani. *SIN. quinquennio.* **2.** *(ant.)* ceremonie de purificare (repetată la fiecare cinci ani).
lutàre *vt.* **1.** a lipi cu lut. **2.** a acoperi cu lut un vas ce trebuie pus în cuptor.
lùteo *adj. (lit.)* auriu, galben-deschis.
lutèola *s.f. (bot.)* rechie *(Reseda lutea).*
luteolìna *s.f. (chim.)* luteolină (materie colorantă).
luteraneggiàre *vi. (a; lit.)* a fi partizan al luteranismului.
luteranésimo *s.m.* luteranism.
luteranìsmo *s.m.* v. luteranesimo.
luteràno *adj., s.m.* luteran.
lutère *s.m.* **1.** vas; lighean. **2.** cadă.
lutèzio *s.m. (chim.)* luteţiu.
lúto *s.m.* v. loto[1].
lutolènto *adj.* v. lutulento.
lutoterapìa *s.f.* cursă de băi de nămol.
lutrèola *s.f. (zool.)* vizon *(Putorius lutreola).*
lútta *s.f. (înv., poetic)* luptă.
lútto *s.m.* **1.** doliu; *vestire a/di ~* a se îmbrăca în doliu. **2.** *(fig.)* durere, jale. **3.** *(înv.)* cauză de doliu.
luttuóso *adj. (lit.)* **1.** de doliu. **2.** *(fig.)* de doliu, trist. **3.** aducător de doliu, funest.
lutulènto *adj. (lit.)* noroios, plin de noroi. *SIN. fangoso.*
lùxmetro *s.m. (fiz.)* luxmetru.

M

m (emme) *s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* m.

ma **I.** *conj.* dar, însă; totuşi. **II.** *interj.* **1.** *(exprimă mirare, plăcere, în expr.)* ~ *eh?* ei cum? **2.** *(exprimă nesiguranţă)* ştiu eu! **3.** *(exprimă dezaprobare)* ce să-i fac! **III.** *s.m.* obiecţiune, dificultate; *è tutto* ~ *e se* face mereu obiecţii; *non c'è* ~ *che tenga* nu există argument valabil.

ma'[1] *adv. (rar)* *v.* mai.

ma'[2] *adj. (lit., rar)* *v.* malo.

màcabro, macàbro **I.** *adj.* macabru. *SIN. orrendo, raccapricciante.* **II.** *s.m.* ceea ce este macabru.

macàco, -àchi, *s.m.* **1.** *(zool.)* macac *(Macacus cynomolgus).* **2.** *(fig.)* om mic, urît şi prost, pocitanie.

macadàm *s.m. invar.* macadam.

macadamizzàre *vt.* a macadamiza.

macào *s.m.* **1.** specie de papagal (de coadă lungă). **2.** macao *(joc de cărţi).*

macaône *s.m. (entom.)* specie de fluture *(Papilio machaon).*

macarònico *adj. v.* maccheronico.

màcca *s.f.* belşug; *a* ~ în mare cantitate, din belşug; *(înv.) aver una* ~ a cumpăra ieftin/la un preţ de nimic; *entrare a* ~ a intra la un spectacol fără bilet.

maccabèo *s.m. (dial.)* prost, nătărău.

maccàre *vt.* a strivi, a zdrobi.

macché *interj.* da de unde!; nici vorbă!

maccheria *s.f. (mar.)* acalmie (cînd cerul e noros).

maccheronàio, -ài, *s.m.* fabricant/vînzător de macaroane.

maccheronàta *s.f.* **1.** porţie mare de macaroane. **2.** masă (la care macaroanele sînt felul principal). **3.** boacănă.

maccheróne *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* macaroană; *essere/cascare/piovere come il cacio sui* ~*-i* a fi/a pica/a veni la timp/la momentul oportun; ~*-i senza sale* om prost/insipid; *puro come la broda/l'acqua dei* ~*-i* nevinovat, curat ca lacrima. **2.** *(fig.)* prost, nătărău. *SIN. babbeo.*

maccheronèa *s.f. (ist., lit.)* operă scrisă în latină macaronică.

maccheronésco, -éschi, *adj. (rar)* **1.** ca macaroanele. **2.** mare, grosolan.

maccheronico, -ònici, *adj. (ist. lit., în expr.)* *latino* ~ latină macaronică/grosolană/de ignorant/parodiată după latina clasică; *francese* ~ franceză prost scrisă/de om incult; *versi* ~*-i* versuri macaronice/scrise în latină macaronică.

màcchia[1] *s.f.* **1.** pată, mînjitură. **2.** vină, păcat. **3.** ofensă, ultragiu. **4.** semn, aluniţă; vînătaie; roşeaţă. **5.** împestriţare (la flori). **6.** *(pict.)* schiţă; *abbozzato alla* ~ schiţat în cîteva trăsături de penel; *fatto alla* ~ schiţat; *mezza* ~ desen/pictură fără efecte de clarobscur.

màcchia[2] *s.f.* **1.** tufiş, desiş, mărăciniş, hăţiş; *(tosc.)* gard viu; *andare alla* ~ a merge la lucru în regiunea mlăştinoasă Maremma toscană. **2.** *(pol.)* ilegalitate; situaţie/acţiune clandestină; *alla* ~ clandestin, pe furiş; *stampare un libro alla* ~ a tipări clandestin; *darsi alla* ~ **a)** a se sustrage urmăririi poliţiei; **b)** a se alătura partizanilor. **3.** *(pict.)* peisaj (format din flori şi frunziş).

macchiaiòlo[1] *s.m.* pictor impresionist.

macchiaiòlo[2] **I.** *adj. (despre plante, animale)* care trăieşte în desişuri de pădure. **II.** *s.m.* persoană care acţionează clandestin.

macchiàre **I.** *vt.* **1.** a murdări, a păta. **2.** a contamina. **3.** a dezonora. *SIN. offuscare.* **4.** a imita (lemnul, marmura). **5.** a face pictură (impresionistă). **II.** *vr.* **1.** a se păta. **2.** a-şi păta conştiinţa; ~*-si il talamo* a-şi înşela soţul; ~*-si d'infamia* a-şi păta numele; ~*-si d'una colpa* a comite un act reprobabil.

macchiàtico *s.m. (jur., ist.)* **1.** drept de a ridica lemne dintr-o proprietate (pădurice) străină. **2.** taxa respectivă.

macchiàto **I.** *adj.* **1.** pătat, murdărit; *latte* ~ lapte cu puţină cafea; *caffè* ~ cafea neagră cu un pic de lapte; *(loc. adj.)* ~ *d'una stessa pece* avînd aceleaşi defecte. **2.** împestriţat; bălţat. **3.** împădurit. **II.** *s.m. (pict.)* schiţă impresionistă.

macchiètta *s.f.* **1.** *(pict.)* schiţă. **2.** figură omenească, detaliu într-un tablou. **3.** om ciudat/bizar. **4.** rol secundar (jucat cu brio); personaj interpretat caricatural.

macchiettàre *vt.* a păta, a stropi.

macchiettismo *s.m.* căutare de originalitate

macchiettista, -isti, *s.m.* **1.** pictor, desenator de schiţe. **2.** actor (în roluri secundare, de personaj bizar şi amuzant).

macchiettistico, -istici, *adj.* original.

màcchina *s.f.* **1.** maşină; mecanism; ~ *semovente* maşină automată; ~ *utensile* maşină-unealtă; *(cinema.)* ~ *da presa* aparat de filmat; *(foto.)* ~ *da fotografare* aparat de fotografiat; ~ *per cucire* maşină de cusut; ~ *calcolatrice* maşină de calcul; *a* ~ făcut la maşină; ~ *teatrale* aparatură mecanică folosită într-un spectacol; ~ *-e da guerra* maşini de război (înainte de existenţa artileriei); ~ *della Madonna* suport care susţine statuia Fecioarei (în procesiuni) **2.** edificiu măreţ); *(înv.)* ~ *mondiale,* ~ *del mondo* univers; ~ *umana* organism uman; *la* ~ *burocratica dello stato* aparat birocratic al statului. **3.** *(fig.)* aparat complex, mecanism. **4.** *(ferov.)* locomotivă. **5.** *(auto)* maşină, turism; *far* ~ *indietro* **a)** a pune în marşarier; **b)** a se da înapoi; ~ *utilitaria* turism (comod); *farsi la* ~ a-şi cumpăra o maşină. **6.** *(sport)* distanţă între doi concurenţi (la curse automobilistice etc.); *vincere di una* ~ a cîştiga cu o lungime. **7.** intrigă, maşinaţie.

macchinàle *adj.* maşinal, mecanic, automat.

macchinalménte *adv.* maşinal, automat.

macchinaménto *s.m. (rar)* *v.* macchinazione.

macchinàre *vt.* **1.** a unelti, a pune la cale, a complota; ~ *un'insidia* a întinde o cursă. **2.** a inventa (un mecanism).

macchinàrio, -àri, *s.m.* utilaj.

macchinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** uneltitor; complotist. **2.** inventator.

macchinazióne *s.f.* **1.** maşinaţie, uneltire; intrigă. *SIN. imbroglio, trama.* **2.** *(înv.)* unealtă, sculă, instrument. **3.** *(înv.)* maşină de război.

macchinétta *s.f. (dim.)* maşinuţă; ~ *accendisigari* brichetă; *la* ~ *del caffè* rîşniţă de cafea; *(fam.) parla come una* ~ vorbeşte ca o morişcă.
macchinificàre *vt.* a mecaniza.
macchinificazióne *s.f.* mecanizare.
macchinismo *s.m.* **1.** maşinism, dezvoltare a civilizaţiei mecanice. **2.** mecanism. *SIN. meccanismo.*
macchinista, *-isti, s.m.* **1.** maşinist. **2.** mecanic de locomotivă.
macchinosaménte *adv.* cu greu, trudnic, anevoios.
macchinóso *adj. (lit.)* complicat; exagerat; greoi.
macchióne *s.m. (augm.)* tufiş mare; pădure; *stare al* ~, *stare sodo al* ~ a nu se clinti (dintr-o hotărîre).
màcco, *màcchi, s.m.* **1.** mîncare de bob. **2.** cremă de castane cu lapte. **3.** belşug; *a* ~ din belşug. **4.** *(înv.)* măcel.
màce *s.f. v.* m a c i s .
maceà *s.f. v.* m a c i a.
macédone *adj., s.m.* şi *f.* macedonian, din Macedonia.
macedònia *s.f.* **1.** specialitate de ţigări. **2.** salată de fructe. **3.** amestecătură.
macedònico *s.m.* **1.** macedonean. **2.** *(bot.)* varietate de pătrunjel (foarte aromat).
macellàbile *adj.* care poate fi tăiat (pentru măcelărie).
macellàio, *-ài, s.m.* **1.** măcelar; vînzător de carne; *negozio di* ~ măcelărie. **2.** *(depr.)* chirurg nepriceput/neomenos, măcelar.
macellaménto *s.m. (rar)* măcelărire; tăiere.
macellàre *vt.* **1.** a tăia (vite). **2.** a masacra. **3.** a distruge.
macellarìno *s.m.* ajutor de măcelar.
macellàro, -àra *s.m.* şi *f. v.* m a c e l l a i o.
macellatóre *s.m. (rar)* **1.** măcelar. **2.** călău, persoană care ordonă masacre.
macellazióne *s.f.* tăiere (de carne de măcelărie).
macelleria *s.f.* **1.** măcelărie *(prăvălie).* **2.** măcel.
macèllo *s.m.* **1.** abator. *SIN. mattatoio.* **2.** măcelărie. **3.** tăiere de vite. **4.** măcel, ucidere; *far* ~ a face prăpăd; *carne da* ~ soldaţi care îşi pierd viaţa nevinovaţi pe front. *SIN. carneficina, massacro.*
macèra *s.f. (înv., rar) v.* m a c e r i a.
maceraménto *s.m. (rar)* **1.** macerare. **2.** durere, întristare, frămîntare; istovire.
macerare I. *vt.* **1.** a macera; a muia. **2.** a topi (cînepă). **3.** a lăsa în ploaie (var, pămînt). **4.** a strivi, a zdrobi; a lovi cu sete. **5.** a slăbi; a domoli. **6.** a mortifica. **7.** *(fig.)* a întrista, a consuma, a apăsa. **II.** *vr.* **1.** a se consuma, a slăbi; ~*-si dal dolore* a se topi de durere. **2.** a se chinui; ~*-si nel rimorso* a avea remuşcări.
macerato *s.m.* substanţe puse la macerat.
maceratóio, *-ói, s.m.* groapă de topit/de macerat (cînepa etc.).
maceratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(chim.)* macerator. **2.** *(text.)* muncitor care topeşte cînepa/inul. **3.** *tiran.*
macerazióne *s.f.* **1.** macerare; maceraţie. **2.** mortificare, chinuire, pocăire.
maceréto *s.m. (rar)* grămadă de moloz, dărîmături.
macèria *s.f.* **1.** zid scund (din pietre necioplite). **2.** *(la pl.)* moloz, dărîmături.
màcero I. *adj.* **1.** macerat. **2.** vlăguit; zdrobit; abătut. **II.** *s.m.* **1.** maceraţie. **2.** loc de macerat (cînepa, inul, cîrpele pentru hîrtie); *carta da* ~ hîrtie de aruncat; *mandare al* ~ a distruge, a nimici.
maceróne *s.m. (bot.)* specie de pătrunjel *(Smyrnium olusatrum).*
machiavellèsco, -èschi, *adj. (depr.)* machiavelic.
machiavèllica *s.f.* înşelătorie, viclenie, truc.
machiavèllico, *-èllici, adj,* machiavelic.
machiavellìsmo *s.m.* machiavelism.
machiavellìsta, *-isti, s.m.* **1.** om viclean. **2.** discipol al lui Machiavelli. **3.** specialist în studiul lui Machiavelli.
machiavèllo *s.m.* **1.** *(fig.)* discipol al principiilor lui Machiavelli. **2.** isteţime. **3.** cursă.
machióne, -óna *s.m.* şi *f. (fam., dial.)* prefăcut, ascuns.
macìa *s.f. (pop.)* **1.** grămadă de pietre. **2.** *(dial.)* grămadă de pietre peste cadavrul unui om.
màcie *s.f. (rar, lit.)* slăbiciune, extenuare.
macìgno *s.m.* **1.** piatră dură; *cuore di* ~ om neîndurător; *duro come il* ~ om încăpăţînat/neîndouplecat. **2.** piatră de moară. **3.** stîncă, bloc de piatră.
macilènte *adj. (rar) v.* m a c i l e n t o.
macilènto *adj.* slab, slăbit; istovit, extenuat. *SIN. emaciato.*
macilènza *s.f.* **1.** slăbiciune mare; istovire, extenuare. **2.** boală a viermelui de mătase.
màcina *s.f.* **1.** piatră de moară. **2.** *(fig.)* povară grea. *SIN. macigno.* **3.** creuzet, vas (pentru aliaje de aur şi argint). **4.** măcinat.
macinacaffè *s.m. invar.* rîşniţă de cafea.
macinapépe *s.m. invar.* rîşniţă de piper.
macinàre I. *vt.* **1.** a măcina; ~ *chilometri* a străbate distanţe mari fără oprire, a înghiţi kilometrii; ~ *a secco* **a)** a fierbe fără apă; **b)** a pierde timpul; **c)** a mînca fără a bea; ~ *a due palmenti* **a)** a măcina la două mori, a profita din mai multe locuri; **b)** a mînca cu lăcomie; *(prov.) chi è il primo al mulino, primo macini* cine se scoală de dimineaţă departe ajunge; *acqua passata non macina più* mortul de la groapă nu se mai întoarce. **2.** a tescui, a presa, a zdrobi (măsline). **3.** a rîşni (cafea, piper). **4.** a prepara, a strivi şi a amesteca cu ulei (culoarea). **5.** a cheltui/a risipi/a toca o avere. **6.** a lovi, a bate. **II.** *vr.* a se consuma, a se uza.
macinàta *s.f.* **1.** (un) măcinat; *dare una* ~ a măcina o dată. **2.** cantitate de cafea etc. măcinată dintr-o dată.
macinàto *s.m.* **1.** *(colectiv)* grîne măcinate (făină, mălai). **2.** carne tocată. **3.** *(ist.)* impozit către stat (în raport cu cantitatea de grîne măcinate).
macinatóio *s.m.* **1.** moară. **2.** teasc.
macinatóre, -trice *adj., s.m.* **1.** *(persoană)* care macină, morar. **2.** pisălog (de fărîmiţat culorile.).
macinatùra *s.f.* măcinat, măcinare; pisare.
macinazióne *s.f.* măcinare, măcinat.
macinèllo *s.m.* pisălog (de fărîmiţat culorile).
macinino *s.m.* **1.** rîşniţă (de cafea, piper etc.). **2.** *(fig.)* rablă.
macinìo, *-ìi, s.m.* măcinat continuu.
màcis *s.m. invar. (bot.)* membrană care învelește nucşoara; nucşoară.
maciùlla *s.f. (aproape înv.)* meliţă.
maciullàre I. *vt.* **1.** a meliţa. **2.** a zdrobi, a strivi. **3.** a mînca; *(depr.)* a mesteca repede. **II.** *vr.* a cădea de oboseală; a se istovi.
maciullatùra *s.f.* **1.** *(text.)* meliţare. *SIN. gramolatura.* **2.** strivire, tescuire.
macolàre *vt.* **1.** a lovi, a bate; a lăsa semn (apăsînd o fructă proaspătă). **2.** a face vînătăi, a învineţi.
màcolo *adj.* **1.** cu vînătăi. **2.** *(despre fructe)* bătut.
macramè *s.m.* macrameu.
macrèdine *s.f. (înv.)* slăbiciune.
màcro[1] *adj. (înv.)* slab.
màcro[2] *prefix* macro- (mare).
macrocefalìa *s.f. (med.)* macrocefalie.
macrocèfalo *adj.* macrocefal.
macrocósmo *s.m.* macrocosm, univers.

macroeristalìno *adj. (miner., despre cristale)* macrocristalin.
macromolècola *s.f. (chim.)* macromoleculă.
macroscòpico, -òpici, *adj.* macroscopic.
macúba *s.m.* **1.** specie de tutun de prizat. **2.** specie de coleopter (cu antene lungi).
macubìno *s.m. v.* m a c u b a.
màcula *s.f. (înv.)* **1.** pată; *(anat.)* ~ *lutea* pată galbenă (pe retină). **2.** *(fig.)* infamie.
maculàre *vt. (înv.)* a păta, a mînji.
maculàto *adj.* **1.** stropit; pătat. **2.** pestriţ. **3.** *(fig.)* mînjit, pătat; impur.
madàma *s.f.* **1.** *(rar)* doamnă. **2.** *(glumeţ)* madam; cucoană. **3.** *(dial.)* modistă. **4.** *(argou)* dubă. **5.** *(argou)* poliţist; poliţie.
madamigèlla *s.f. (înv.)* domnişoară.
madapolàm *s.m. invar.* madipolon.
maddaléna *s.f. (buc.)* madlenă.
madefazióne *s.f. (med.)* umezire.
madenò *interj. (rar)* nu, niciodată.
madèra *s.m.* (vin de) Madera.
madernàle *adj. (înv.) v.* m a d o r n a l e.
màdia *s.f.* ladă, copaie, covată (de frămîntat şi păstrat pîinea); *avere la* ~ *piena* a avea de toate din belşug; *avere il gatto nella* ~ a trăi în mizerie; *viso* ~ *di sudore* faţă acoperită de sudoare; *buono alla* ~ bun de mîncat; *fatto/spianato nella stessa* ~ *(fig.)* asemănător, la fel, făcut din acelaşi aluat.
madiàta *s.f.* **1.** cantitate de pîine (care intră în copaie, în ladă). **2.** *(mar.)* plută (de transportat lemne).
màdido *adj. (lit.)* umed; jilav (mai ales de sudoare).
madónna I. *s.f.* **1.** madonă, sfînta fecioară; *esser donna e* ~ a fi stăpînă absolută; *esser tutto santi e* ~*-e* a fi bigot. **2.** *(înv.)* doamnă. **II.** *interj. madonna!* Sfîntă fecioară! (exprimă nerăbdare, uimire, spaimă, bucurie etc.).
madonnàro *s.m.* **1.** pictor de madone. **2.** vînzător de icoane reproducînd chipul sfintei fecioare.
madonnìna *s.f.* **1.** iconiţă a sfintei fecioare; *(glumeţ)* ~ *infilzata* mironosiţă; *di Lucca* femeie frumoasă, dar insensibilă. **2.** biserică mică dedicată sfintei fecioare. **3.** monedă de aramă cu chipul sfintei fecioare, din sec. XVIII.
madóre *s.m. (lit., rar)* încălzire; început de sudoare/ de transpiraţie.
madornàle *adj.* **1.** foarte mare, disproporţionat; *errore* ~ greşeală enormă, boacănă. **2.** născut dintr-o mamă legitimă. **3.** *(înv.)* matern, de mamă; *rami* ~*-i* ramuri principale/care cresc din trunchi.
madornalità *s.f.* enormitate.
madràga *s.f.* plasă de pescuit (mai ales pentru ton).
màdre I. *s.f.* **1.** mamă; *qual figlio, tal la* ~ ce naşte din pisică şoareci mănîncă; *viscere di* ~ dragoste de mamă; ~ *spirituale* naşă; ~ *patria* patria mamă; ~ *lingua* limba maternă; *la Madre di Dio* Maica Domnului; *la* ~ *dei Santi* biserica. *SIN. mamma.* **2.** stareţă. **3.** ştampilă; marcă; matriţă. **4.** origine, cauză; *superbia* ~ *di crudeltà* mîndria este cauza cruzimii. **II.** *adj.* **1.** care are fii; *lavoratrice* ~ muncitoare cu copii. **2.** *(în loc.) scena* ~ scena principală dintr-o piesă de teatru; *(fig.)* scenă melodramatică. **3.** *(în loc.) acqua* ~ *lichid* rezidual într-o soluţie.
madreciàla *s.f. (entom.)* membrana pupei (la greier).
madreggiàre *vi. (a)* a fi ca o mamă.
madrelìngua *s.f.* limbă maternă.
madrepàtria *s.f.* patrie-mamă.
madrepèrla *s.f.* scoică, sidef.
madreperlàceo *adj.* sidefiu.
madrèpora, madrepòra *s.f. (zool.)* madrepor.
madrepòrico, -òrici, *adj. (zool., geol.)* compus din madrepori.
madresélva *s.f. (bot.)* caprifoi *(Lonicera caprifolium).*
madrevìte *s.f. (mec.)* **1.** filet de şurub; şurub. **2.** filieră.
madrigàle *s.m.* **1.** madrigal. **2.** vorbe amoroase şi galante.
madrigalleggiàre *vi. (a)* **1.** *(rar)* a compune madrigale. **2.** *(glumeţ)* a face complimente exagerate.
madrigalésco, -éschi, *adj. (rar)* **1.** care ţine de madrigal, asemănător unui madrigal. **2.** *(fig.)* galant; *omaggio* ~ omagiu, compliment galant.
madrigalista, *isti, s.m.* autor/compozitor de madrigale.
madrìgna *s.f. v.* m a t r i g n a.
madrilèno *adj., s.m.* madrilen, (locuitor) din Madrid.
madrìna *s.f.* **1.** naşă; ~ *di guerra* femeia care întreţine corespondenţă cu un soldat de pe front (fără a-i fi rudă sau prietenă). **2.** moaşă.
madróso *adj. (despre piatră, marmură)* cu multe goluri.
maestà *s.f.* **1.** maiestate; măreţie; *delitto di lesa* ~ crimă de lesmaiestate. **2.** tabernacol; troiţă. **3.** *(pict.)* orice chip sacru înfăţişat din faţă; *la Maestà di Simone Martini* Fecioara pe tron, pictată de Simone Martini.
maestévole *adj. (rar)* maiestuos.
maestosità *s.f. (uneori ironic)* maiestate, măreţie. *SIN. imponenza, grandiosità.*
maestóso *adj.* **1.** maiestuos, măreţ. *SIN. grandioso.* **2.** mîndru. **3.** *(muz.)* maiestuos, solemn.
maèstra *s.f.* **1.** maestră; maistră; ~ *elementare* învăţătoare; ~ *giardiniera* educatoare la grădiniţă de copii; ~ *assistente* profesoară de lucru manual. **2.** soţie de maistru. **3.** *(mar.)* velă principală; *albero di* ~ catargul mare. **4.** *(pesc.)* frînghia principală şi pluta mare care susţin o plasă de pescuit. **5.** *(bot.)* pivot, rădăcină principală (la plante). **6.** *(înv.)* leşie puternică.
maestralàta *s.f.* mistral prelungit.
maestràle I. *adj.* **1.** al vîntului mistral; *grado* ~ grad al busolei. **2.** *(înv.)* magistral; mare; superior. **II.** *s.m.* mistral (vînt din nord-vest).
maestrànza *s.f.* **1.** personal calificat (maiştri, muncitori); *(la pl.)* muncitori (organizaţi pe ramuri de producţie). **2.** echipă de meşteri (condusă de un inginer, într-un arsenal sau pe un bastiment); ~ *di bordo* maiştri de bord (pe o navă). **3.** *(înv.)* măiestrie.
maestrèlla *s.f. (text.)* scripete (la războiul de ţesut).
maestrévole *adj.* **1.** demn de un maestru; iscusit, făcut cu măiestrie. **2.** *(înv.)* maiestuos, măreţ.
maestrìa *s.f.* **1.** măiestrie; îndemînare, pricepere; *(înv.)* ~ *di pietra* arhitectură; ~ *di nave* inginerie navală; ~ *dell'arme* artă militară. **2.** isteţime, vicleşug; *giocar di* ~ a proceda cu şiretenie. **3.** *(înv.)* condiţie de superior/de şef. **4.** *(înv.)* învăţătură. **5.** meserie.
maèstro I. *s.m.* **1.** maestru, specialist, învăţat. **2.** profesor, maestru; ~ *elementare* învăţător; ~ *concertatore* concert-maestru; ~ *di capella* dirijor de cor bisericesc; *(glumeţ)* şef. **3.** maistru, meşter; ~ *muratore,* ~ *di muro* zidar; ~ *di campane* turnător; ~ *d'ascia* dulgher (pe o corabie); ~ *di cazzuola* zidar; ~ *d'officina* şef de atelier. **4.** *(înv.)* căpetenie, conducător, superior; maestru; *gran* ~ mare maestru (al unui ordin cavaleresc etc.); ~ *spirituale* duhovnic; ~ *di camera* **a)** ministru de finanţe (al papei); **b)** prelat care organizează audienţele la papă; ~ *del sacro palazzo* călugăr cenzor al presei (la Vatican); ~ *di casa* intendent, eco-

nom, îngrijitor; ~ *di stalla* grăjdar; ~ *di giustizia* călău. **5.** (vînt) mistral. **6.** *(înv.)* pilot. **II.** *adj.* **1.** măiestru, de maestru; de maistru dibaci/priceput; mano ~*-a* mînă măiastră; *tiro* ~ ticăloşie; *(înv.) mal* ~ epilepsie. **2.** care îndrumă/călăuzeşte; *la storia è* ~ *di vita* istoria este un îndrumar pentru viaţă. **3.** mare, principal; *strada* ~*-a* şosea principală; *penne* ~*-e* pene mari la aripi (care susţin zborul); *cavar le penne* ~*-e* a sustrage bani; *canale* ~ canal principal; *albero* ~ catargul mare/principal; *(bot.) barba* ~*-a* rădăcină principală; *(com.) libro* ~ registru principal (de partide); *denti* ~*-i* dinţii cei mai mari.

maestrúcolo *s.m. (depr.)* **1.** învăţătoraş. **2.** meşter prost.

màfia, màffia *s.f.* **1.** mafie; bandă, societate secretă (de brigandaj). **2.** aroganţă; *far* ~ a fi foarte elegant, a etala eleganţă. **3.** *(pop., dial.)* mizerie, sărăcie.

mafióso I. *adj.* **1.** care face parte dintr-o mafie. **2.** dichisit, aranjat, elegant. **3.** arogant, violent. **II.** *s.m.* **1.** mafiot,; bandit, brigand. **2.** filfizon.

màga *s.f.* **1.** vrăjitoare. **2.** femeie fermecătoare/seducătoare.

magàgna *s.f.* **1.** defect fizic, infirmitate. **2.** putreziciune (la un fruct, lemn etc.). **3.** stricăciune, defect; tară ascunsă; meteahnă, hibă, cusur; *(prov.) a primavera vengon fuori le* ~*-e* toamna se numără bobocii. **4.** pagubă. **5.** greşeală; păcat; vină; viciu.

magagnaménto *s.m. (aproape înv.) v.* magagnatura.

magagnàre I. *vt. (rar)* **1.** a strica, a strivi. **2.** a putrezi. **3.** a lovi, a răni. **II.** *vr.* **1.** a se şubrezi, a ajunge rău. **2.** a se strica, a se răni; *il* ~*-si della ferita* ulcerarea unei răni, formarea unei fistule. **3.** a se putrezi.

magagnatúra *s.f. (rar)* defectuozitate, cusur, viciu; stricăciune.

magàlda *s.f. (înv.)* femeie stricată.

magalúffo *s.m. (înv.)* plată, bacşiş (cuvenit celui care anunţă vînzarea la licitaţie).

maganzèse *adj.* trădător.

magàre *vt. (rar)* a vrăji, a fermeca.

magàri I. *interj.* măcar, barem, să dea Dumnezeu; ~ *tornasse!* măcar de s-ar întoarce!; *vorresti andarci? Magari!* ai vrea să te duci (acolo)? şi încă cum! **II.** *conj.* chiar dacă; ~ *dovessi andare da lui* chiar dacă ar trebui să mă duc la el. **III.** *adv.* chiar, poate şi; *ci vedremo* ~ *domani* ne vedem mîine poate.

magazzinàggio, -àggi, *s.m.* taxă de magazinaj; magazinaj.

magazzinière, -èra *s.m.* şi *f.* magaziner; depozitar.

magazzino *s.m.* **1.** magazie, depozit; ~ *-i generali* antrepozite; ~ *di deposito* depozit de bagaje/de mobile (cu plată); ~ *da polvere* pulberărie; ~ *di scienza* om tobă de carte. **2.** prăvălie, magazin; *grandi* ~*-i* magazine universale; *(glumeţ)* ~ *dei liquori* burtă. **3.** tîrg; bazăr. **4.** *(foto.)* înveliş al peliculei fotografice sau cinematografice. **5.** magazin (revistă ilustrată).

magènta *s.m.* culoare roşu-violet.

maggèngo, -ènghi, *adj. (în expr.) fieno* ~ fîn cosit în luna mai.

maggesàre *vt. (agr.)* a lăsa pîrloagă.

maggesàto *adj.* lăsat pîrloagă.

maggesatúra *s.f.* **1.** lăsare în paragină. **2.** paragină, pîrloagă.

maggése I. *adj.* **1.** de mai, obţinut în luna mai; *lana* ~ lînă tunsă în mai. **2.** solid, tare, ferm. **II.** *s.m.* şi *(rar) f.* **1.** *(agr.)* înţelenire; *a* ~ în paragină; ~ *produttivo/a raccolto* rotaţie de culturi. **2.** pîrloagă, ţelină. **3.** curăţire (de buruieni), desţelenire.

maggialòlo I. *(rar)* de mai, din luna mai. **II.** *s.m.* tînăr care cîntă cîntece de mai şi poartă ramuri înflorite.

maggialuòlo *adj., s.m. v.* maggiaiolo.

maggiàtica *s.f. (rar) v.* maggese (II).

maggiàtico, -àtici, *s.m.* **1.** *v.* maggese (II). **2.** *(jur.)* tribut pentru o păşune plătit odinioară în luna mai.

màggio[1] *màggi,* *s.m.* **1.** luna mai; ~ *della vita* prima tinereţe; *calen di* ~ arminden, întîi Mai; *(glumeţ) cantore di* ~ măgar; *canto di* ~ răget de măgar; *aspettar che venga* ~ a sta cu braţele în sîn; *aver d'una cosa più che non ha foglie* ~ a avea din belşug (ceva); *non siamo di* ~ nu avem vreme de repetat mereu acelaşi lucru; *(bot.) pollone di* ~ călin *(Viburnum opulus).* **2.** *(ist.)* sărbătoarea maiului, maial; *piantar* ~ a sădi o ramură în faţa porţii cuiva sau a o pune la fereastră; *cantar* ~ a cînta un cîntec de mai, însoţindu-l cu dans.

màggio[2] **I.** *adj. (înv.)* mai mare. **II.** *adv. (înv.)* mai mult.

maggiociòndolo *s.m. (bot.)* **1.** mojdrean *(Fraxinus ornus).* **2.** salcîm-galben *(Cytisus laburnum).*

maggiolàta *s.f.* cîntec *(cîntat în cinstea lunii mai).*

maggiolino[1] *s.m. (entom.)* cărăbuş de mai *(Melolontha vulgaris).*

maggiolino[2] *s.m.* comodă, scrin (cu incrustaţii).

maggioràna *s.f. (bot.)* maghiran *(Maiorana hortensis, Origanum majorana).*

maggioránza *s.f.* **1.** majoritate; *in* ~ în cea mai mare parte. **2.** superioritate în număr, prevalenţă numerică; ~ *assoluta* majoritate absolută. **3.** *(înv.)* superioritate (în grad). **4.** *(înv.)* orgoliu, aroganţă. **5.** *(înv.)* persoană de vază.

maggioràre *vt.* a mări, a majora.

maggioraseàto *s.m. (ist.)* drept de primogenitură.

maggioràseo, -àschi, *s.m. (ist.)* **1.** (drept de) primogenitură. **2.** avere/titlu cu drept de primogenitură.

maggioràto *adj. (despre preţ)* urcat, mărit; *merce* ~*-a dalle spese* marfă al cărei preţ a crescut din cauza cheltuielilor de producţie etc.

maggiorazióne *s.f.* mărire, majorare.

maggiordòmo *s.m.* **1.** majordom. **2.** *(înv., mil.)* magaziner de artilerie. **3.** *(mar.)* distribuitor de alimente (pe o corabie); *(ironic) impancarsi a fare il* ~ a face pe grozavul.

maggióre I. *adj.* (comparativ neregulat de la grande). **1.** mai mare; ~ *d'età* mai mare în vîrstă; *l'età* ~ majorat (stabilit de lege); *il* ~ cel mai mare; *albero* ~ catargul mare; *(glumeţ) esser* ~ *di sé stesso* a face un lucru de necrezut, a se întrece pe sine; *il bene* ~ fericire supremă; *opere maggiori* operele cele mai de seamă ale aceluiaşi autor. **2.** superior, mai înalt (ca grad); *(înv.) scuole* ~*-i* şcoli superioare; *umanità* studii liceale; *arti* ~*-i (în evul mediu)* breslele de bază ale judecătorilor/notarilor/farmaciştilor/negustorilor etc.; *stato* ~ stat major; *sergente* ~ sergent major; *rabbino* ~ prim rabin; *(bis.) ordini* ~*-i* **a)** diaconie; **b)** subdiaconie; *chiesa* ~ catedrală; *(ist.) matricola* ~ registru în care erau înscrise familiile nobile; *andare per la* ~ *arte* **a)** a avea dreptul de a face comerţ cu ridicata; **b)** a se considera mare, a avea pretenţii. **II.** *s.m.* **1.** *(mil.)* maior. **2.** *(aproape înv.)* căpetenie, mai mare; *i* ~*-i della città* mai marii oraşului.

3. *(la pl. art.)* strămoşii, strămoşii. **III.** *s.f. (fil.)* premisă majoră.

maggiorènne *adj., s.m. (jur.)* major.

maggiorènte *s.m. (lit.)* personalitate, persoană de vază.

maggioria *s.f. (înv.)* majoritate.

maggioringo *s.m. (înv.) v.* maggiorente.

maggiorità *s.f.* **1.** *(mil.)* stat major, comadament; secretariat (al unui corp de armată). **2.** superioritate.

maggioritàrio *adj., s.m. (pol.)* (deputat) majoritar/care aparţine unei majorităţi parlamantare.

maggiorménte *adv.* **1.** mai mult; cu mult mai mult, în cea mai mare măsură; ~ *che* cu atît mai mult cu cît. **2.** *(înv.)* mai curînd; ba dimpotrivă.

maggiostrina *s.f. (dial.) v.* magiostrina.

màghero *adj. (pop., dial.) v.* magro **(I).**

maghétto *s.m. (dial.)* **1.** pipotă. **2.** *(la pl.)* bucăţică preferată; delicatesă.

màgi *s.m. v.* magio.

magia *s.f.* **1.** magie; farmec; ~ *bianca, (înv.)* ~ *naturale* **a)** operaţie magică în scop pozitiv; **b)** producere a unor fenomene psihice (telepatie etc.); **c)** artă de scamator. **2.** *(fig.)* încîntare, armonie, frumuseţe; *la* ~ *dei colori* frumuseţea culorilor. *SIN. fascino, incanto.*

magiàro *adj., s.m.* maghiar.

màgico, *màgici, adj.* **1.** magic; *lanterna* ~*-a* lanternă magică. **2.** extraordinar, minunat; *spettacolo* ~ spectacol minunat. **3.** *(fig.)* încîntător, uimitor. **4.** *(fig.)* fantastic, prodigios; *un* ~ *effetto di luci* un fantastic efect de lumini.

màgio, *màgi, s.m. (mai ales la pl.)* mag, craiţ; *i re* ~*-i* cei trei crai de la răsărit; *la festa dei* ~*-i* bobotează.

magióne *s.f. (înv., poetic, glumeţ)* casă/locuinţă mare/frumoasă.

magiòstra *s.f.* varietate de fragi (foarte mari).

magiostrina *s.f. (dial.)* pălărie de pai, canotieră. *SIN. paglietta.*

magiscòro *s.m.* maestru de cînt (la şcolile de preoţi, la seminare).

magistèrio *s.m. (înv.) v.* magistero.

magistèro *s.m.* **1.** măiestrie, dibăcie, artă. **2.** muncă, lucru. **3.** *(înv.)* pricepere, inteligenţă de maestru. **4.** profesorat (funcţie şi grad); *facoltà di* ~ şcoală normală superioară (pe lîngă o facultate de litere). **5.** *(înv.)* doctorat. **6.** funcţie de mare maestru (al unui ordin). **7.** *(farm.)* precipitat; ~ *di bismuto* subnitrat de bismut. **8.** *(înv.)* expedient.

magistràle *adj.* **1.** magistral, de maestru. **2.** de dascăl; *istituto/scuola* ~ şcoală normală (de învăţători); *abilitazione* ~ certificat de aptitudine pedagogică/de absolvire a unei şcoli normale; *attitudine* ~ aptitudine didactică; *congresso* ~ congres de învăţători. **3.** pedant; *aria* ~ aer grav/afectat. **4.** principal; *(mil.) linea* ~ linie principală de apărare.

magistralità *s.f. (rar)* caracter grav/impunător/profesoral/de magistru.

magistràto *s.m.* **1.** *(lit., adm.)* magistrat; ~ *delle acque* instituţie care se ocupă cu executarea şi supravegherea lucrărilor hidraulice (în provincia Veneto); ~ *di sanità* consiliu care se îngrijeşte de sănătatea publică; ~ *giudiziario* tribunal, curte; *il* ~ *civico* autorităţile municipale/comunale. **2.** *(jur.)* magistratură; magistrat; ~ *d'accusa* procuror. **3.** autoritate, comandă.

magistratùra *s.f.* **1.** magistratură; *accedere/adire la* ~ a se adresa unui judecător. **2.** complex de magistraţi. **3.** funcţie înaltă.

màglia *s.f.* **1.** ochi, buclă (la o împletitură); *lavori di* ~ lucruri tricotate, tricotaje; *lavorar di* ~ a tricota; *rifar le* ~*-e* a ţese/a stopa o ţesătură; *scappare una* ~ a scăpa un ochi; *accavallare la* ~ a sări un ochi; *manca una* ~ îi lipseşte o doagă (cuiva); *cadere nelle* ~*-e di una congiura* a fi victima unui complot; *cadere nelle* ~*-e della giustizia* a cădea în mîinile justiţiei. **2.** tricou. **3.** inel, verigă (de lanţ) subţire. **4.** za, zale. **5.** *(rar, med.)* pată rotundă pe lumina ochiului. **6.** *(tele.)* reţea telefonică.

magliàia *s.f.* tricoteză.

magliàro *s.m.* **1.** vînzător de tricouri. **2.** persoană care poartă un tricou de marinar. **3.** *(depr.)* vînzător ambulant (de mărfuri proaste, de provenienţă suspectă). **4.** *(fig.)* şomer.

maglieria *s.f. (colectiv)* **1.** tricotaje; tricouri. **2.** atelier de tricotaje. **3.** magazin cu confecţii tricotate.

maglierista, *-iste, s.f.* tricoteză.

magliètta *s.f.* **1.** *(dim.)* ochi de împletitură. **2.** bluză tricotată. **3.** tricou. **4.** inel metalic (de agăţat un tablou, la puşcă, pentru curea etc.). **5.** cheiţă, agrafă (la butonieră, la cataramă); copcă; gaică (la cordon).

magliettista *s.f.* lenjereasă (specializată în butoniere).

magliétto *s.m.* **1.** ciocănaş. **2.** *(mar.)* ciocan de călăfătuit.

maglificio, *-ìci, s.m.* fabrică de tricotaje.

màglio, *màgli, s.m.* **1.** mai, ciocan mare de lemn. **2.** mai, ciocan (de omorît boii); *(înv.) fare col* ~ a face cel mai mare rău posibil. **3.** *(metal.)* ciocan hidraulic. **4.** ciocan de crichet. **5.** *(înv., anat.)* ciocănaş (la ureche). **6.** *(sport)* crosă la hochei.

magliòlo *s.m.* butaş de viţă.

magliône *s.m. (augm.)* **1.** vestă de lînă. **2.** tricot (din lînă groasă); pulover.

magliòso *adj. (înv.)* tricotat; împletit.

magliuòlo *s.m. v.* magliolo.

màgma *s.m. (geol.)* magmă.

magmàtico, *-ici, adj. (geol.)* magmatic.

magnàccia *s.m. (dial.)* bărbat întreţinut de o femeie; peşte.

magnàlio *s.m.* duraluminiu.

magnàlmo *adj. (înv.)* mărinimos.

magnanimità *s.f.* mărinimie; generozitate.

magnànimo *adj.* mărinimos; generos. *SIN. generoso.*

magnanina *s.f. (ornit.)* specie de pitulice *(Sylvia undata).*

magnàno *s.m.* lăcătuş.

magnàre *vt. (dial.) v.* mangiare **(I).**

magnaróne *s.m.* specie de peşte *(Bottus gobio).*

magnàte, *-àti, s.m.* **1.** *(ist.)* nobil. **2.** *(ist.)* moşier. **3.** magnat, mare industriaş.

magnatizio, *-izi, adj. (lit., ironic, depr.)* de magnat, al magnaţilor; *boria* ~*-a* trufie de magnat.

magnèsia *s.f.* magnezie; *(farm.)* ~ *calcinata/usta* magnezie Usta.

magnesiaco, *-iaci, adj.* care conţine magnezie.

magnèsico, *-èsici, adj.* compus cu magneziu.

magnèsio *s.m.* magneziu; *solfato di* ~ sare amară.

magnesite *s.f.* magnezit.

magnète *s.m.* **1.** magnet. **2.** *(mec.)* magnetou.

magnètico, *-ètici,* **I.** *adj.* magnetic; *ago* ~ ac magnetic; *nastro* ~ bandă de magnetofon. **II.** *s.m. (înv.)* fluid.

magnetismo *s.m.* magnetism.

magnetite *s.f. (miner.)* magnetit.

magnetizzare *vt.* **1.** a magnetiza. **2.** a adormi, a hipnotiza. **3.** *(rar, fig.)* a fascina. **4.** a sugestiona.

magnetizzatóre, -trice *adj., s.m.* **1.** magnetizator. **2.** hipnotizator.

magnetizzazióne *s.f.* magnetizare.
magnèto-elèttrico *s.m.* electromagnet.
magnetòfono *s.m.* magnetofon.
magnetògeno *adj.* care produce efecte magnetice, magnetogen.
magnetòmetro *s.m.* magnetometru.
magnificàggine *s.f. (înv., glumeț)* măreție, mărire; *Vostra ~* luminăția voastră.
magnificaménto *s.m. (glumeț)* slăvire, preamărire (a cuiva).
magnificàre **I.** *vt. (lit.)* a slăvi, a preamări. *SIN. decantare.* **II.** *vr.* **1.** a se lăuda. **2.** a deveni celebru.
magnificat *s.m.* **1.** „magnificat" (cînt liturgic). **2.** *(glumeț)* mîncare; masă.
magnificatóre, -trice *s.m.* și *f.* glorificator.
magnificazióne *s.f.* preamărire, slăvire, exaltare, glorificare.
magnificènte *adj.* **1.** *(lit., despre o persoană)* luxos; care iubește luxul/pompa/eleganța/bogăția. **2.** *(înv.)* măreț, minunat.
magnificènza *s.f.* **1.** măreție, strălucire; *Vostra ~* măria voastră; *la ~ di un gioiello* strălucirea unei bijuterii. **2.** dărnicie, largheță. **3.** grandoare, măreție (a naturii etc.). **4.** lux, pompă, strălucire, fast. *SIN. grandezza, lusso.*
magnìfico, -ifici, -ifici, -ifica *adj.* **1.** maguific, măreț (în titulaturi); *il ~ Rettore* rectorul universității; *(înv.) ~ Signore* slăvite domn. **2.** darnic, larg (în cheltuieli, în daruri). **3.** luxos, fastuos, pompos. **4.** minunat, splendid.
magniloquènte *adj. (lit.)* **1.** emfatic, grandilocvent, exagerat (în vorbire, stil, ton). **2.** solemn, grav (în vorbire).
magniloquènza *s.f. (lit.)* **1.** gravitate. **2.** emfază, grandilocvență.
magniloquio *s.m.* grandilocvență, emfază.
magniloquo *adj. (rar)* gradilocvent, emfatic.
magnitùdine *s.f. (astron.)* magnitudine.
màgno *adj. (rar)* mare; *aula ~-a* **a)** sală de festivități; **b)** aulă mare; *orbe ~* glob pămîntesc; *arteria ~-a* artera aortă; *(glumeț) cappa ~-a* veșmînt larg (ca o robă); *questa ~-a relazione* acest măreț discurs; *(ist.) Alessandro ~.* Alexandru cel Mare.
magnòlia *s.f. (bot.)* magnolie *(Magnolia grandiflora).*
màgo, màghi, **I.** *s.m.* **1.** mag, vrăjitor, ghicitor; *stare come un ~* a sta grav/nemișcat. **2.** iluzionist, prestidigitator. **3.** persoană de extraordinară cultură. **4.** *(fig.)* magician, om care fascinează/care convinge ușor. **5.** om cu aspect neîngrijit; *(glumeț) pare il ~ Sabino* pare un vrăjitor. **II.** *adj. (înv.)* magic, miraculos.
magògano *s.m. v.* m o g a n o **(I)**.
magolàto *s.m. (înv., agr.)* distribuire a unui teren agricol în parcele.
magóna *s.f. (rar)* **1.** forjă; turnătorie; fierărie. **2.** (magazin de) fierărie. **3.** *(fig.)* loc îmbelșugat; *casa che è una ~* o casă îmbelșugată. **4.** pădure (din domeniile statului în Toscana).
magóne *s.m.* **1.** pipotă de pasăre. **2.** durere, neplăcere.
magonière *s.m. (înv.)* fierar; turnător.
magontìno *adj., s.m.* (locuitor) din Mainz.
màgra *s.f.* **1.** nivel scăzut (la apele curgătoare; în timpul mareelor). **2.** perioadă de nivel scăzut (la apele curgătoare); reflux. **3.** lipsă; foamete; *tempi di grande ~* timpuri de mare sărăcie. **4.** *(miner.)* argilă roșie.
magrèna *s.f. (înv.)* durere de cap.
magrézza *s.f.* **1.** slăbiciune. **2.** sărăcie, lipsă. **3.** sterilitate (a pămîntului). **4.** *(hidr.)* debit scăzut.
màgro **I.** *adj.* **1.** slab, uscat, fără grăsime. **2.** de post; *cibi ~-i* mîncăruri de post; *giorni ~-i* zile fără carne; *terra ~-a* pămînt fără umezeală. **3.** sărac, sărăcăcios; *affari ~-i* afaceri proaste; *acque ~-e* ape scăzute. **4.** insuficient; nepotrivit; redus; *~ piacere* plăcere meschină. **5.** subțire; *lettera ~-a e lunga* literă subțire și alungită. **II.** *s.m.* **1.** mîncare de post; *giorni di ~* zile de post. **2.** carne de vită slabă/macră.
magróne *s.m.* **1.** purcel de lapte. **2.** beton. **3.** *(fig.)* avar.
mah *interj. v.* m a **(II)**.
maharajà *s.m. v.* m a r a g i à.
mài *adv.* **1.** vreodată; *se ~* dacă vreodată; *caso ~* eventual; *più che ~* mai mult decît înainte/decît oricînd; *(înv.) ~ che* mai mult decît; *gli starò vicino più che ~* îi voi fi aproape mai mult ca niciodată; *quanto altro ~* mai mult decît oricine vreodată; *quanto ~ bello* cît se poate de frumos. **2.** niciodată; *~ visto* nemaivăzut; *meglio tardi che ~* mai bine mai tîrziu decît niciodată; *~ più* niciodată, de acum înainte; *~e poi* ~ absolut niciodată; *(glumeț) il giorno di san Mai* ziua de sfîntul Așteaptă. **3.** *(după un substantiv nedeterminat)* foarte mult; *le voglio un bene che ~* o iubesc foarte mult. **4.** oare; *come ~?* cum așa? cum oare?
màia *s.f. (zool.)* rac de mare *(Maia squinado).*
maiàla *s.f. (vulg.)* **1.** scroafă. **2.** femeie murdară.
maialàta *s.f. (pop.)* porcărie, faptă urîtă.
maialatùra *s.f. (rar)* **1.** prepararea cărnii de porc (pentru conserve). **2.** dată la care se taie porcii și se prepară carnea, ignat.
maiàle *s.m.* porc; *mangiare come un ~* a mînca mult/peste măsură; *grasso come un ~* gras ca un porc.
maialésco, -éschi, *adj. (depr.)* de porc, porcesc; *grugnito ~* grohăit de porc.
maidico, -ìdici, *adj.* privitor la porumb; *malattia ~-a* pelagră.
maidismo *s.m. (med.)* pelagră.
maiestà *s.f. (înv.)* maiestate.
maiestàtico, -àtici, *adj.* de maiestate; *(gram.) plurale ~* pluralul maiestății.
maièutica *s.f.* **1.** moșit. **2.** *(fil.)* maieutică, metoda socratică.
maimóne *s.m.* **1.** *(zool.)* macac *(Macacus sinicus).* **2.** *(mar.)* stîlp gros de lemn (de care se leagă frînghii).
mainàre *vt. v.* a m m a i n a r e.
màio, mài **I.** *s.m.* **1.** *(bot.)* specie de grozamă *(Genista juncea, Spartium scopartium).* **2.** ramură verde (care se punea în noaptea de întîi mai la ușa iubitei). **II.** *adj. (înv.)* mai mare.
maiòlica *s.f.* **1.** majolică, ceramică; *terra da ~* argilă plastică. **2.** *(la pl.)* vase de faianță.
maiolicàto **I.** *adj.* acoperit cu majolică/cu faianță. **II.** *s.m.* perete îmbrăcat cu faianță.
maiòlo *s.m.* varietate de struguri negri timpurii.
maionése **I.** *s.f.* maioneză. **II.** *adj. salsa ~* sos de maioneză.
maiorascàto *s.m. (ist.) v.* m a g g i o r a s c a t o.
maioràsco *s.m. (ist.) v.* m a g g i o r a s c o.
maiorcése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Majorca.
màis *s.m. (bot.)* porumb *(Zea mays).*
maiùscola *s.f.* majusculă.
maiuscolétto *s.m. (tipogr.)* majusculă (folosită la trimiteri, etimologii etc.).
maiùscolo **I.** *adj.* **1.** majuscul. **2.** foarte mare; *vetri ~-i* pahare mari; *sproposito ~* enormitate, greșeală grosolană; *fungo ~* ciupercă uriașă; *(glumeț) scrivere/dire una cosa a lettere ~-e* a scrie/a vorbi clar/răspicat. **II.** *s.m.* (literă) majusculă.
màiz *s.m. v.* m a i s.

malabbiàto *adj. (înv.)* rău, netrebnic.
malabéstia *s.f.* **1.** *(mar.)* sculă (pentru călăfătuit). **2.** monstru
malabòlgia *s.f. v.* malebolge.
malacàrne *s.f.* **1.** carne de vită (de calitate foarte proastă). **2.** *(fig.)* persoană rea/afurisită.
malaccètto *adj.* neplăcut, greu de acceptat. *SIN. sgradito.*
malàccia *s.f. (mar.)* liniște, calm.
malàccio, -àcci **I.** *s.m. (peior.)* **1.** rău mare; *non c'è ~* merge binișor. **2.** epilepsie. **3.** *(vet.)* boală a oilor. **II.** *adv. (fam.)* binișor, potrivit.
malaccólto *adj.* rău primit.
malaccortézza *s.f.* neîndemînare; imprudență.
malaccòrto *adj.* **1.** stîngaci, neîndemînatic. *SIN. incauto, malavveduto.* **2.** imprudent.
malachite *s.f. (miner.)* malahit.
malacìa *s.f.* **1.** apetit pentru mîncărurile picante. **2.** *(med.)* slăbire/relaxare a unui țesut.
malacóda *s.m. (ist., lit.)* un fel de diavol (în *Infernul* lui Dante).
malacòpia *s.f.* ciornă.
malacreànza *s.f.* necuviință; mojicie. *SIN. ineducazione, scortesia.*
malacúto *s.m. (înv.)* tuberculoză, ftizie.
maladire *vt. (fam., dial.)* *v.* maledire.
maladòrno *adj. v.* disadorno.
malafède, *malafédi, s.f.* **1.** rea-credință, necinste; *essere in ~* a fi de rea-credință. **2.** *(jur.)* înșelăciune, fals; *in ~* cu scopul de a înșela pe cineva.
malafîare *s.m.* viață depravată; moravuri ușoare; *gente di ~* lume necinstită; *casa di ~* casă dubioasă; *donna di ~* prostituată.
malafàtta *s.f.* **1.** *(text.)* defect (în țesătură). **2.** greșeală, eroare (din neglijență). **3.** pagubă (materială).
malafîtta *s.f. (agr.)* teren mocirlos, rovină.
màlaga **I.** *s.m.* (vin de) Malaga. **II.** *s.f.* varietate de struguri.
malagévole *adj.* **1.** anevoios, greu; *salita ~* urcuș greu. **2.** *(înv.)* neînduplecat; *bestia ~* animal neîmblînzit.
malagevolézza *s.f.* **1.** anevoință, greutate. *SIN. arduità, difficoltà.* **2.** *(înv.)* durere.
malaghéno *adj., s.m.* (locuitor) din Malaga.
malagiàto *adj. (rar)* **1.** incomod. **2.** sărac, strîmtorat. *SIN. povero.*
malàgna *s.m. (înv.)* cataplasmă.
malagràzia, *malegràzie, s.f.* necuviință; mojicie.
malaguràto *adj. (pop.)* *v.* malaugurato.
malalíngua, *malelíngue, s.f.* clevetitor, defăimător.
malaménte *adv.* **1.** (în mod) răutăcios, cu răutate; cu cruzime. **2.** (în mod) supărător, neplăcut; *conciare uno ~* a burdui pe cineva.
malandànza *s.f. (înv.)* nefericire; nenorocire.
malandàre *vi. (e)* a se prăpădi, a se ruina; a se șubrezi.
malandàto *adj.* prăpădit, ruinat; *~ in salute* cu sănătatea ruinată.
malàndre *s.f. pl. (vet.)* pustulă (la genunchiul unui cal).
malandrinàggio, *-àggi, s.m.* hoție; tîlhărie, banditism.
malandrinéseo, *-éschi, adj.* hoțesc, pungășesc, de bandit.
malandrino **I.** *s.m.* **1.** hoț, pungaș; ticălos. *SIN. furfante.* **2.** *(glumeț)* șmecher. *SIN. birichino.* **II.** *adj.* hoțesc, de hoț, de pungaș; *(glumeț) occhi ~-i,* ochi strengărești; *tempo ~* timp rău.
malangàno *adj., s.m.* (locuitor) din Madras.
malànimo *s.m.* animozitate, dușmănie, rea-voință. *SIN. animosità.*
malannàggia *interj. v.* malannaggio.
malannàggio *interj,* să fie blestemat, să-l ia dracu; *~ le moschel* la dracu cu mustele! *SIN. mannaggia.*
malànno *s.m.* **1.** nenorocire; *dare il ~* a dori cuiva o nenorocire, a blestema; *(prov.) chi ha degli anni ha dei ~-i* omul cît trăiește pătimește; *il male, il ~ e l'uscio addosso* a avea toate nenorocirile pe cap. **2.** pagubă; *quella grandine è stata un ~* grindina aceea a fost o pacoste. **3.** supărare, necaz. **4.** boală, suferință. **5.** om rău, ticălos, nemernic.
malapàga *s.f. (ist.)* închisoare pentru datornici (la *Florența*).
malapéna *s.f. (în expr.) a ~* cu mare greutate; *riuscir a ~* a reuși cu mare greutate.
malappropósito *adv.* în mod greșit, nepotrivit.
malardíto *adj.* îndrăzneț, cutezător; obraznic.
malàre *adj. (anat., în expr.) osso ~* malar.
malària *s.f.* **1.** aer nesănătos (în ținuturile mlăștinoase). **2.** *(med.)* malarie, friguri.
malàrico, *-àrici, adj.* malaric, de malarie.
malariologia *s.f. (med.)* malariologie.
malariòlogo, *-òlogi, s.m.* medic specialist în studiul malariei.
malarrivàto *adj.* nefericit, nenorocit.
malassàre *vt.* a malaxa, a amesteca.
malassatúra *s.f.* malaxare, amestecare.
malatàsca *s.m. (înv.)* diavol, demon.
malaticcio, *-icci, adj. (dim.)* bolnăvior; bolnăvicios.
malàto *adj., s.m. (despre persoane, plante și animale)* suferind, bolnav; *(în expr.) darsi ~* a se preface bolnav; *(fig.) avere il cuore ~* a fi îndrăgostit. *SIN. infermo.*
malatòlta *s.f. (înv.)* jaf; estorcare.
malatterúro *s.m. (iht.)* specie de pește *(Malapterurus electricus).*
malattia *s.f.* **1.** boală, maladie; *~ del lavoro* boală profesională; *~-e celtiche* sifilis; *~-e veneree* boli venerice; *~ dei vagabondi* pitiriază, pecingine; *~ dei gatti* riie; *~ dei cani* răpciugă. **2.** lipsă, criză; *(fig.) ~ alla tasca* lipsă de bani, sărăcie. *SIN. morbo.* **3.** viciu; *~ alla moda* plictiseală, nervozitate.
malauguràto *adj.* care aduce nenorocire, de rău augur, nefast. *SIN. infausto, nefasto.*
malaugùrio, *-ùri, s.m.* prevestire rea; rău augur; *uccello del ~* piază-rea; *persona di ~* cobe.
malaventùra *s.f.* soartă rea; nenorocire, întîmplare nenorocită.
malavíta *s.f.* **1.** lume interlopă; *ragazzo di ~* pungaș, derbedeu. **2.** ansamblu/grup de indivizi dubioși. **3.** viață depravată; *donna di ~* femeie de moravuri ușoare; *darsi alla ~* a duce o viață depravată.
malavòglia, *malevòglie, s.f.* **1.** rea-voință. **2.** lipsă de plăcere; *star di ~* a fi plictisit/fără chef; *studiare di ~* a studia în silă.
malavvedùto *adj.* **1.** nesocotit, imprudent, neprevăzător. **2.** stîngaci.
malavventuràto *adj. (lit.)* nefericit, nenorocit.
malavventuróso *adj. (lit.)* nenorocos, nefast.
malavvézzo *adj. (rar)* **1.** învățat rău, obișnuit rău. **2.** prost crescut, needucat. *SIN. maleducato, viziato.*
malavvisàto *adj. (lit.)* rău sfătuit; imprudent, nesocotit.
malazzàto *adj.* suferind, bolnăvicios.
malbailito *adj.* rău ajutat, rău călăuzit.
maleadùco, *-ùchi, s.m.* epilepsie.
maleapitàre *vi. (e)* a nimeri rău; a ajunge rău.
maleapitàto **I.** *adj.* **1.** nenorocit, prăpădit, ajuns rău. **2.** care a nimerit prost. *SIN. sfortunato.* **II.** *s.m.* nenorocit.
maleàuto *adj.* nesocotit, imprudent.

malcèrto *adj. (rar)* nesigur, îndoielnic, incert.
malcompósto *adj.* neorînduit; confuz, răvăşit.
malcónclo, *-ónci, adj.* maltratat, bătut, lovit; *~ dalle botte* rupt în bătaie; *pesto e ~* în stare jalnică.
malcondótto *adj.* prăpădit, maltratat, ajuns rău.
malconoscènte *adj. (rar)* ingrat, nerecunoscător.
malconsigliàto *adj. (lit.)* **1.** rău sfătuit, rău călăuzit; care a luat o hotărîre greşită. **2.** imprudent, nesocotit.
malcontènto I. *adj., s.m.* nemulţumit. **II.** *s.m.* nemulţumire.
malcorrispósto *adj.* nerăsplătit, tratat cu ingratitudine.
malcostun àto *adj.* prost crescut, cu biceiuri proaste.
malcostúm e *malicostúmi, s.m.* **1.** defect, sfrîu, destrăbălare, imoralitate. *SIN. corruzione, disonestà.* **2.** *obicei rău, năravi.*
malcreàto *adj.* **1.** mojic, necioplit, grosolan, prost crescut. **2.** *(înv.)* rău.
malcurànte *adj. (lit.)* neglijent, nepăsător; neatent.
malcuràto *adj.* neîngrijit, prost îngrijit.
maldentàti *adj. pl.* cu dinţi slabi şi puţini. **II.** *s.m. pl.* clasă de mamifere fără dinţi sau cu dinţi imperfecţi.
maldèstro *adj.* neîndemînatic, nepriceput; neîndeminatic.
maldétto I. *adj. (despre un cuvînt)* incorect, greşit. **II.** *s.m. (înv.)* insultă.
maldicènte *adj., s.m.* şi *f.* clevetitor, bîrfitor, defăimător. *SIN. malalingua, sussurrone.*
maldicènza *s.f.* clevetire, bîrfeală. *SIN. calunnia, diffamazione, mormorazione.*
maldire *vi. (a; înv.)* a vorbi de rău, a bîrfi.
maldispósto *adj.* **1.** rău dispus. **2.** răuvoitor (faţă de cineva).
màle[1] *adv.* **1.** rău; prost; *~ in arnese, ~ a quattrini* strîmtorat; lipsit de bani; *campa ~* trăieşte prost, o duce rău; *quel mobile ci sta ~* mobila aceea nu stă bine acolo; *restar/rimaner ~* a fi neplăcut surprins, a rămîne descumpănit; *portarsi ~* a se comporta urît; *risponder ~* a răspunde greşit/nepoliticos; *dir ~* a pronunţa greşit; *finir ~* a ajunge rău, a sfîrşi rău; *parlar ~ di* a bîrfi; *vedere ~* a nu privi cu ochi buni, a dezaproba; *star ~ a una cosa* a avea puţin dintr-un lucru, a sta prost cu ceva; *star ~* a fi bolnav; *il viola sta ~ col rosso* violetul nu se potriveşte cu roşu; *l'abito sta ~* haina vine prost; *passarsela ~* a trăi prost; *camminar ~* a merge greu/şchiopătînd; *stare ~ in gambe* a nu se ţine pe picioare; *trattar ~* a se purta urît cu cineva; *la faccenda si mette ~* lucrurile se schimbă în rău; *(prov.) chi tardi arriva, ~ alloggia* cine întîrzie, pierde. **2.** cu greu, (în mod) impropriu; *uomo ~ degno di perdono* om căruia cu greu i se poate ierta ceva; *~ si direbbe virtù* cu greu s-ar putea numi virtute.
màle[2] *s.m.* **1.** rău. *~ di rischio* primejdie; *(prov.) chi ~ semina, ~ raccoglie* cine seamănă vînt, culege furtună; cine sapă groapa altuia, cade singur în ea. **2.** boală, rău, suferinţă; *~ del paese* nostalgie, dor de ţară; *~ di testa* durere de cap; *~ di petto* pleurezie; *~ sottile* tuberculoză; *~ caduco, ~ benedetto, ~ brutto, ~ maestro* epilepsie; *~ dello scimmiotto* tuberculoză osoasă infantilă; *~ di madre* isterie; *~ del fioratto* paraplegie; *~ di mare* rău de mare; *~ d'auto* rău de automobil; *~ francese* sifilis; *~ della lupa* bulimie; *(înv.) ~ morto* cangrenă; *(vet.) ~ di rospo* cancer la picior; *~ rosso, ~ di Sant'Antonio* erizipel (la bovine); *(bot.) ~ dell'inchiostro* boală a castanului; *~ nero* boală a viţei de vie; *venir ~* a i se face rău cuiva; *far ~ a* a provoca durere; *mi fa ~* mă doare. **3.** ofensă, insultă; *recarsi a ~, aver per ~* a se simţi jignit; *metter ~* a provoca discordie, a băga intrigi. **4.** greşeală; păcat, vină; *non c'è ~* nu face nimic, nu-i nimic; *di ~ in peggio* din rău în mai rău; *andare a ~* a se distruge, a se strica; *mandare a ~* a distruge, a strica, a prăpădi.
malebòlge *s.f. pl. (lit.)* **1.** *(scris cu majuscule)* loc de pedeapsă, Văi rele (în *Infernul* lui Dante). **2.** loc îngrozitor/groaznic.
maledètta *s.f. (în expr.) avere la ~* a nu avea noroc în ceva; *non ne sapere una ~* a nu şti nimic (despre ceva); *alla ~* cu furie; *piove alla ~* plouă tare/cu găleata.
maledettaménte *adv.* cu furie; îngrozitor; *piove ~* plouă cu furie/tare.
maledètto I. *part. tr.* de la **maledire**. **II.** *adj.* **1.** blestemat; *casa ~-a* casă blestemată, iad. *SIN. funesto, nefasto.* **2.** oribil; *tempo ~* timp îngrozitor. **3.** insuportabil, supărător; *fame ~-a* foame groaznică. **4.** artist certat cu morala şi societatea. **III.** *s.m. pl.* **1.** diavoli. **2.** *s.m.* ticălos; *quando la finirà quel ~?* cînd va sfîrşi oare ticălosul acela?
maledicènte *adj.* care blestemă.
malèdice, *-èdici, adj.* hulitor; clevetitor; *lingua ~-a* limbă ascuţită.
maledire *vt.* **1.** a blestema. **2.** a afurisi, a anatemiza. *SIN. esecrare, vituperare.* **3.** *(înv.)* a vorbi de rău, a bîrfi.
maledizióne I. *s.f.* **1.** blestem; damnaţiune. **2.** insultă, injurie. **3.** *(fig.)* nenorocire; *avere la ~ addosso* a fi urmărit de ghinion, a nu-ţi merge bine; *quel vizio è una ~* viciul acela este o nenorocire. *SIN. disdetta, disgrazia.* **4.** *(înv.)* clevetire. **II.** *interj. ~!* nenorocire!
maleducàto *adj.* rău-crescut, needucat, necuviincios. *SIN. screanzato.*
malefacènte *adj. (înv.)* vătămător.
malefàtta *s.f. v.* **malafatta**.
malefícenza *s.f. (înv.)* pagubă; rău; eroare.
maleficiàto *adj. (rar)* vrăjit, fermecat; obsedat.
malefício, *-ìci, s.m.* **1.** *(peior.)* vrajă, farmec, maleficiu. **2.** *(înv.)* crimă, nelegiuire, fărădelege; *tribunale del ~* tribunal penal.
malèfico, *-èfici.* **I.** *adj.* **1.** dăunător, vătămător; răufăcător; *fungo ~* ciupercă veninoasă. *SIN. nocivo.* **2.** nefast, funest, malefic; *influsso ~* influenţă răufăcătoare/nefastă. **3.** vrăjitoresc, de farmece. **4.** atribut al planetelor Marte, Saturn, Uranus. **II.** *s.m. (înv.)* vrăjitor.
malefizio *s.m. v.* **maleficio**.
malemèrito *adj.* lipsit de merit.
malenconìa *s.f. (înv.) v.* **malinconia**.
maleodoránte *adj* rău-mirositor.
maleolènte *adj. (lit.)* rău-mirositor.
maleopolinesiaco *adj.* malaiopolinezian.
malèrba *s.f.* buruiană; *la ~ non muore mai* iarba rea nu piere; *(glumeţ, despre copii neastîmpăraţi) la ~ cresce presto* iarba rea creşte repede; *conosciuto come la ~* foarte cunoscut, cunoscut ca un cal breaz.
malèsclo, *-èsci, adj.* **1.** *(despre nuci)* cu miez uscat; *(despre lemnul de nuc)* de calitate proastă. **2.** bolnăvicios, plăpînd; *capo/cervello ~* cap fără minte, cap sec.
malèse I. *adj.* malaiez, (locuitor) din Malaezia. **II.** *s.m.* limba malaieză.
malespèrto *adj.* neexperimentat, nepriceput.

malèssere *s.m.* **1.** stare proastă, indispoziţie uşoară. *SIN. indisposizione.* **2.** strîmtorare bănească, nevoie; *situazione di ~* situaţie de strîmtorare. **3.** nelinişte; sentiment neplăcut, jenă morală.

malestrino *s.m.* copil poznaş.

malèstro *s.m.* năzbîtie; pagubă, poznă (făcută de copii, din neastîmpăr, din neatenţie).

malestróso *adj.* neastîmpărat, neatent, care face năzbîtii/stricăciuni.

malèstruo *adj. (înv.)* **1.** nenorocit; nefast. **2.** scelerat.

malevolèzza *s.f.* rea-voinţă; duşmănie, ostilitate. *SIN. animosità, avversione, malanimo.*

malèvolo *adj. (rar)* răuvoitor; duşmănos, ostil. *SIN. animoso, ostile.*

malfacènte *adj. (înv.)* răufăcător, dăunător.

malfamàto *adj.* cu faimă rea, rău văzut, rău famat.

malfàre **I.** *vi. (a) (rar)* a face rău; *uomini usi a ~* oameni obişnuiţi să facă numai rău. **II.** *s.m. (numai la sg.)* rău, faptă rea.

malfàtto **I.** *part. tr.* de la malfare. **II.** *adj.* dizgraţios, urît; *corpo ~* corp urît. **III.** *s.m. (înv.)* faptă rea; *riparare il ~* a repara ceva făcut rău.

malfattóre, -trice, *(glumeţ)* **-tóra** **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** răufăcător, criminal. **2.** *(glumeţ)* şmecher. **II.** *s.m.* vrăjitor.

malfèrmo *adj.* **1.** slab, plăpînd. **2.** nesigur, instabil. *SIN. instabile, incerto, malsicuro.*

malfidàto *adj.* neîncrezător; bănuitor.

malfidènte *adj. (rar)* *v.* malfidato.

malfido *adj.* infidel, neloial; nesincer. *SIN. infido, malsicuro.*

malfondàto *adj.* neîntemeiat, fără bază; nesigur; *speranza ~-a* speranţă neîntemeiată.

malformàto *adj.* **1.** diform; *urît.* **2.** *(med.)* cu defect de conformaţie.

malformazióne *s.f. (med.)* malformaţie.

malfortunàto *adj.* nefericit, nenorocos.

malfússo *adj., s.m. (înv.)* ticălos, nemernic; pungaş.

màlga *s.f.* **1.** stînă. **2.** adăpost, refugiu (în Alpi). **3.** păşune alpină.

malgàrbo *s.m.* **1.** necuviinţă, mojicie. *SIN. villania, sgarbo.* **2.** grosolănie, asprime.

malgàro *s.m.* păstor, cioban.

malgàscio **I.** *adj.* malgaş, din Madagascar. **II.** *s.m.* limba malgaşă.

malgovèrno *s.m.* **1.** guvernare/administraţie rea. **2.** nechibzuinţă; risipă; gospodărire nechibzuită. **3.** neîngrijire personală, neglijenţă

malgradìto *adj.* **1.** neplăcut. **2.** rău primit; *dono ~* dar/cadou rău primit.

malgràdo **I.** *adv. (prep. improprie)* fără voie, în ciuda, în pofida, împotriva; cu tot, cu toate că; *~ i miei nemici* în ciuda duşmanilor mei; *~ le difficoltà* cu toate greutăţile; *è partito suo ~* a plecat contra voinţei sale; *accetta, tuo ~, l'invito* acceptă invitaţia chiar dacă nu vrei. **II.** *conj. (construit cu conjunctiv) ~ (che)* cu toate că, deşi; *~ sia notte* deşi este noapte; *~ che egli sia arrivato* deşi el a sosit. **III.** *s.m.* împotrivire.

malguardàto *adj.* prost păzit, neapărat; *patrimonio ~* patrimoniu prost păzit.

malgùsto *s.m.* prost gust; *abito di ~* costum/îmbrăcăminte de prost gust.

malìa *s.f.* **1.** vrăjitoare; vrajă, farmec; *rompere la ~* a desface/a rupe vraja. *SIN. incantesimo, maleficio.* **2.** *(fig.)* farmec, atracţie, seducţie; *occhi pieni di ~* ochi fermecători.

maliàrda *s.f.* **1.** vrăjitoare. **2.** femeie fermecătoare/seducătoare.

maliàrdo **I.** *adj.* fermecător, seducător; *sorriso ~* zîmbet seducător. **II.** *s.m.* **1.** *(rar)* vrăjitor; *incantesimi da ~* farmece de vrăjitor. **2.** *(fig.)* persoană plină de farmec.

malibràn *s.f. invar.* trăsură descoperită.

màlico, *màlici, adj. (chim.)* malic (acid).

maligia *adj., s.f. (înv.)* varietate de ceapă verde (de mai).

malignàre **I.** *vi. (a), (înv.)* **1.** a interpreta (o vorbă) cu răutate; *~ sul comportamento di qualcuno* a critica purtarea cuiva; *~ su tutto* a interpreta rău totul. **2.** a fi răutăcios, a bîrfi. **II.** *vt.* **1.** a trata totul cu răutate. **2.** a interpreta orice cu rea-voinţă.

malignatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană răutăcioasă/maliţioasă; bîrfitor.

malignazióne *s.f.* interpretare/insinuare răutăcioasă/maliţioasă.

malignità *s.f.* **1.** răutate, batjocură. *SIN. cattiveria, malevolenza.* **2.** insinuare răutăcioasă; maliţiozitate. **3.** gravitate, stare acută (a unei boli), malignitate.

maligno **I.** *adj.* **1.** răutăcios, ironic, maliţios; *spirito ~* diavol; *critico ~* critic răuvoitor. **2.** *(med.)* malign; *tumore ~* tumoare malignă; *aria ~-a, clima ~* aer nesănătos, climă nesănătoasă; *terreno ~* teren steril. **3.** răuvoitor, rău; *insinuazione ~-a* insinuare răuvoitoare. *SIN. cattivo, malevole, malvagio.* **4.** dăunător. **5.** contrariu, nefavorabil. **6.** infernal. **II.** *s.m.* **1.** persoană răutăcioasă; gură-rea. **2.** *il Maligno* diavolul.

malina *s.f. (înv.)* boală, rău.

malinconia *s.f.* **1.** melancolie, tristeţe adîncă; *prendersi a ~* se îndurera, a se mîhni. **2.** gînd trist. **3.** deprimare.

malinconìco, *-ònici, adj.* melancolic, trist.

malinconióso *adj. (rar)* melancolic, care provoacă melancolie.

malincòrpo *adv. (în loc. adv.) a ~* împotriva voinţei, cu neplăcere.

malincuóre *adv. (în loc. adv.)* **1.** *a ~* cu neplăcere, în silă; *ci ha lasciati a ~* ne-a părăsit cu părere de rău. **2.** în silă

malinèllo *s.m. (înv.)* vas de băut.

malintenzionàto *adj.* rău intenţionat. *SIN. maldisposto, ostile.*

malintèso **I.** *adj.* **1.** rău înţeles. **2.** rău judecat, rău interpretat. **II.** *s.m.* neînţelegere, echivoc. *SIN. equivoco.*

malióso *adj. (înv.)* **1.** care face farmece. **2.** seducător, fermecător. **3.** răutăcios, maliţios. **4.** veninos, cu venin.

malipotènza *s.f. (înv.)* putinţă de a face rău.

maliscàlco, *-àlchi, s.m.* **1.** *(ist.)* mare dregător, comandant de oşti. **2.** *(ist.)* comis. **3.** *(înv.)* potcovar.

malito *adj. (înv.)* bolnăvicios, şubred.

malizia *s.f.* **1.** maliţiozitate, maliţie, ironie răutăcioasă; răutate; *(loc. adv.) a ~* răutăcios, cu răutate. *SIN. malignità, malvagità.* **2.** viclenie; *mettere in ~* a deschide cuiva ochii, a-l face să-şi dea seama de o viclenie; *~ nell'arte* pricepere, iscusinţă. **3.** şiretlic, înşelăciune. **4.** *(înv.)* rău; pagubă. **5.** durere; nenorocire **6.** *(înv.)* boală; ciumă. **7.** corupţie. **8.** *(înv.)* păcat de moarte.

maliziosità *s.f.* maliţiozitate, maliţie, ironie răutăcioasă; răutate.

malizióso *adj.* **1.** maliţios, ironic, răutăcios. **2.** viclean, şiret.

malleàbile *adj.* **1.** maleabil. **2.** *(fig.)* maleabil, docil, uşor de convins. *SIN. arrendevole, cedevole, duttile.*

malleabilità *s.f.* **1.** *(metal.)* maleabilitate. **2.** docilitate, supunere.

malleabilizzazióne *s.f. (metal.)* maleabilizare.
malleolàre *adj. (anat.)* maleolar, care ține de maleolă.
mallèolo *s.m.* **1.** *(anat.)* maleolă, gleznă. **2.** *(agr.)* răsad de viță, butaș. **3.** *(mil.)* un fel de suliță (prevăzută cu o materie incendiară).
mallevadóre, -drice *s.m.* și *f.* **1.** garant, chezaș; răspunzător; *star* ~ a se face chezaș; *(prov.) chi entra* ~, *entra pagatore* cine garantează și plătește. **2.** *(înv.)* ostatic.
mallevadorìa *s.f. (rar) v.* malleveria.
mallevàre *vi. (a; înv.)* a răspunde de ceva, a garanta, a chezăși.
malleveria *s.f.* cauțiune; chezășie, garanție.
màllo[1] **1.** coajă verde (de nucă sau migdală); *mangiar le noci col* ~ a-și găsi nașul. **2.** *(înv.)* miez de piersică. **3.** *(augm.)* chezășie, gaj.
màllo[2] *s.m. (ist., jur.)* tribunal, judecată a poporului (sub dominația longobarzilor).
mallòppo *s.m.* **1.** legătură; pachet; povară; *(jargon)* lucruri furate; *restituire il* ~ a restitui lucrurile furate. **2.** nod (în gît); *sentirsi un* ~ *alla gòla* a simți un nod în gît. **3.** îndoială, îngrijorare. **4.** *(av.)* cablu.
malluògo *s.m. (înv.)* loc rău/infam.
mallúvia *s.f. (ant.)* vas, lighenaș (pentru spălatul mîinilor în timpul mesei).
malmaèstro *s.m.* epilepsie.
malmaritàta **I.** *adj.* și *s.f. sg.* (femeie) căsătorită cu un bărbat rău; femeie părăsită de soțul ei. **II.** *s.f. pl.* **1.** *(ist.)* cămin pentru femeile despărțite de soții lor. **2.** compoziție poetică în evul mediu.
malmenàre *vt.* **1.** a maltrata, a brutaliza. **2.** *(înv.)* a pipăi; a mînui; ~ *il violino* a cînta prost la vioară.
malmeritàre *vi. (a)* a nu avea merite; a se dovedi nedemn.
malmésso *adj.* îmbrăcat fără gust; îmbrăcat prost; aranjat prost. *SIN. sciatto, trasandato.*
malmignàtta *s.f. (zool.)* specie de păianjen *(Latrodectus tredecinguttalus).*
malmostóso *adj. (reg.)* morocănos; *fare il* ~ a bombăni.
malnàto *adj.* **1.** născut din părinți răi. **2.** rău crescut; rău. **3.** nenorocit; născut într-o zodie rea; nedorit.
malnòto *adj.* ignorat, nu prea bine cunoscut.
màlo *adj. (rar)* rău, răutăcios; slab; ~ *-a morte* moarte prin accident; ~*-a vita* viață nesigură; ~*-a femmina* prostituată; ~*-a compagnia* prietenie nepotrivită; *di* ~*-a voglia/grazia* cu rea-voință; *in* ~ *modo* **a)** urît; **b)** primejdios; *prendere in* ~*-a parte/in* ~ *senso* a se simți jignit; *a* ~*-a pena* cu mare greutate; *ridursi a* ~ *partito* a ajunge rău, a sărăci; *giungere in* ~ *punto* a veni într-un moment nepotrivit; ~*-a lingua* gură-rea; ~*-a cera* primire proastă; *fare* ~ *viso a* a primi rău un lucru; ~*-a pratica,* ~*-a compagnia* tovărășie rea; ~ *mondo* infern; ~*-a vita* viață de desfrîu; ~*-a morte* moarte urîtă/violentă; *la* ~*-a pasqua* nenorocire; ~*-a voce* zvon rău, calomnie; *essere in* ~*-a voce* a fi rău văzut; ~*-a usanza* deprindere rea; ~ *passo* impas, situație grea, primejdie.
malòbatro *s.m. (bot.)* arbore din care se extrăgea un ulei parfumat *(Piper betel)*.
malòcchio, -òcchi, *s.m.* deochi; *vedere di* ~ a nu privi cu ochi buni; *dare il* ~ *a uno* a deochia pe cineva.
malòmbra *s.f.* spectru, fantomă.
malonèsto *adj.* necinstit.
malóra *s.f.* ruină, pierzanie; *andare in* ~ **a)** a merge pe o cale greșită; **b)** *(înv.)* a merge la închisoare; *mandare alla* ~ a părăsi, a alunga; *va in* ~ *!* pleacă de aici! du-te la dracu!; *alla* ~ la dracu!
malóre *s.m. (lit.)* **1.** boală, suferință, stare proastă; *esser da* ~ a se simți deodată rău. **2.** durere, nenorocire.
malosservàto *adj. (despre o promisiune etc.)* neîndeplinit, nerespectat.
malòtico, -òtici, *adj.* răutăcios, care se bucură de răul cuiva.
malparàto *adj.* care a ajuns rău, care a ajuns în stare proastă.
malpàri *adj. (despre o suprafață)* inegal.
malparlànte *adj., s.m.* **1.** *(persoană)* care nu vorbește corect o limbă. **2.** bîrfitor, clevetitor.
malpensànte *adj.* neconformist (în gîndire, în opinii).
malpighia *s.f. (bot.)* specie de cireș din Antile *(Malpighia).*
malpiglio *s.m.* **1.** *(înv.)* încruntătură. **2.** gest de amenințare/de supărare.
malpràtico, -àtici, *adj.* neîndemînatic; nepriceput, neexperimentat; *chirurgo* ~ chirurg neîndemînatic.
malpreparàto *adj.* nepregătit.
malprò *s.m.* pagubă; rău, vătămare.
malpròprio *adj.* **1.** impropriu, nepotrivit. **2.** *(rar)* murdar. **3.** dezordonat.
malprovvedùto *adj.* neprevăzut cu; lipsit de ceva, slab înzestrat cu ceva; neînarmat cu ceva.
malprovvisto *adj. v.* malprovveduto.
malsanìa *s.f. (înv.)* **1.** sănătate șubredă, boală. **2.** insalubritate (a aerului, a climei). **3.** minte slabă.
malsàno *adj.* **1.** bolnăvicios; nesănătos. **2.** bolnav; *cervello* ~ nebun; *idee* ~*-e* idei greșite/nesănătoase. **3.** insalubru; *luogo* ~ loc nesănătos. *SIN. insalubre.*
malsicùro *adj.* **1.** lipsit de soliditate. *SIN. instabile.* **2.** *(lit.)* nesigur, îndoielnic; *testimonianza* ~*-a* mărturie nesigură.
malsoddisfàtto *adj.* nemulțumit, supărat.
malsofferènte *adj.* care nu suportă, care nu îngăduie; ~ *di disciplina* care nu suportă disciplina.
màlta *s.f.* **1.** tencuială, mortar. **2.** *(înv.)* mil.
maltàggio *s.m. (chim.)* maltificare.
maltagliàti *s.m. pl.* zdrențe *(pastă pentru supă).*
maltalènto *s.m.* **1.** cuget rău, intenție rea. **2.** dispoziție rea, supărare.
maltàsi *s.f. (chim., biol.)* maltază.
maltatóre, -trice *s.m.* și *f.* lucrător specialist în tencuială.
màlte *s.m. (iht.)* pește liliac *(Malthe vespertilio).*
maltèa *s.m. v.* malte.
maltèmpo *s.m.* timp urît, vreme rea; furtună; *i danni del* ~ pagubele timpului rău.
maltenùto *adj.* rău întreținut, neîngrijit.
malteria *s.f.* fabrică de malț.
maltése **I.** *adj.* maltez, din insula Malta; *cane* ~ ciine maltez, mic, de lux; *febbre* ~ febră infecțioasă; *friguri malteze.* **II.** *s.m.* **1.** locuitor maltez. **2.** limba malteză. **3.** ciine maltez.
maltìnto *adj.* **1.** prost vopsit. **2.** murg, roșcat.
màlto[1] *s.m.* malț.
màlto[2] *s.m.* seu mineral.
maltolleràbile *adj.* intolerabil.
maltollètto *s.m. (înv.) v.* maltolto (II)
maltòlto **I.** *adj. (lit.)* răpit, furat, estorcat. **II.** *s.m.* lucru luat prin violență/estorcat; taxă nelegală.
maltòsio *s.m. (chim.)* maltoză.
maltrattaménto *s.m.* maltratare; tratament rău; *usare* ~ a maltrata.
maltrattàre *vt.* **1.** a trata rău, a maltrata; *(fig.)*

un autore a interpreta rău un autor. *SIN. bistrattare.* **2.** a folosi ceva fără grijă/neglijent; ~ *una lingua* a maltrata o limbă; ~ *un abito* a-şi bate joc de un veştmînt. *SIN. strapazzare.*

maltrattatóre *s.m. (rar)* persoană care maltratează.

maltusianismo *s.m.* malthusianism.

maltusiàno *adj.* malthusian.

malúccio *adv.* destul de rău, cam rău.

malumóre *s.m.* **1.** *(med., înv.)* sînge rău; indispoziţie, supărare, contrarietate. *SIN. disappunto.* **2.** discordie. **3.** nemulţumire.

màlva *s.f. (bot.)* **1.** nalbă *(Malva silvestris).* **2.** ceai din nalbă (pentru faringită, dizenterie). **3.** *(fig., pol.)* persoană abulică/indiferentă.

malvaccióne *s.m. (bot.)* nalbă mare *(Althaea officinalis).*

malvàcee *s.f. pl. (bot.)* malvacee.

malvàceo *adj. (bot.)* care ţine de plantele malvacee.

malvagia *s.f. (înv.) v.* malvasia.

malvàgio, -àgi **I.** *adj.* rău; vinovat; perfid; ucigător, vătămător; *arti* ~*-e* intrigi; *gioia* ~*-a* bucurie răutăcioasă; *dadi* ~*-i* zaruri false; *funghi* ~*-i* ciuperci veninoase; *saetta* ~*-a* săgeată ucigătoare; *cammino* ~ drum anevoios/periculos; *vita* ~*-a* viaţă mizeră. **II.** *s.m.* **1.** persoană perfidă. **2.** dracul.

malvagità *s.f.* răutate; nemernicie, ticăloşie. *SIN. nequizia, perversità.*

malvasìa *s.f.* **1.** varietate de struguri (de Malvazia). **2.** vin extras din aceşti struguri.

malvavischio *s.m. (bot.)* nalbă sălbatică *(Althaea officinalis).*

malvedére *vt.* a privi cu ochi răi/duşmănos.

malveduto *part. tr.* de la malvedere.

malvenúto *adj.* care vine într-un moment nepotrivit.

malversàre *vi. (a)* a deturna fonduri.

malversatóre, -trice *s.m.* şi *f.* prevaricator, delapidator.

malversazióne *s.f.* prevaricaţiune, delapidare de bani publici.

malvestà *s.f. (înv.) v.* malvagità.

malvestito *adj.* prost îmbrăcat.

malvissúto *adj.* om care a dus o viaţă rea/imorală.

malvìsto *adj.* **1.** rău văzut, bănuit, suspect. **2.** neiubit, urît; *essere* ~ *dai colleghi* a fi rău văzut/neiubit de colegi.

malvivènte *s.m.* **1.** libertin, desfrînat. **2.** răufăcător, pungaş, tîlhar. *SIN. delinquente, malfattore.*

malvivènza *s.f.* **1.** libertinaj. **2.** viaţă de pungaş/de hoţ. **3.** *(colectiv)* lume interlopă, drojdia societăţii. *SIN. malavita.*

malvolentièri *adv.* **1.** cu silă, cu neplăcere. **2.** *(rar, înv.)* cu greu.

malvolére **I.** *vt.* a urî, a privi cu antipatie, a persecuta. **II.** *s.m. (rar)* **1.** rea-voinţă, rea-intenţie. **2.** adversitate. *SIN. animosità, avversione.*

malvolúto *adj.* nedorit, urît.

malvóne *s.m.* **1.** *(bot.)* nalbă de grădină *(Althaea rosea).* **2.** om cu idei înapoiate.

mamèstra *s.f. (entom.)* specie de fluture *(Mamestra brassicae).*

mamillola *s.f. (anat.)* papilă.

màmma **I.** *s.f.* **1.** *(fam.)* mamă; *esser tutto* ~ a fi prea legat de mamă; *essere sempre attaccato alla gonnella della* ~ a se ţine de fusta mamei; *un* ~ *mia* **a)** om neştiutor/timid; **b)** om prefăcut; *far la* ~ *mia* a face pe nevinovatul; *cose che non hanno né* ~ *né bobbo* lucruri fără cap şi fără coadă; *la* ~ *bella nostra* Maica Domnului; *esser la* ~*a* a fi lucrul cel mai important; *la* ~ *del freddo* femeie friguroasă. **2.** *(în loc. interj.)* ~ *mia* (exprimă uimire, spaimă, bucurie, durere); ~ *mia quant'è bello!* Doamne, ce frumos e! **3.** *(bot.)* viţă de la care s-a luat un butaş; ~ *del vino* drojdie de vin, reziduuri. **4.** *(anat.)* mamelă. **5.** *(anat.)* papilă. **II.** *interj.* exprimă stupoare, bucurie; *mamma, quanto si fa aspettare!* doamne, cît se lasă aşteptat!

mammàli *adj.* mamar, mamelar.

mammalùcco, -ùcchi, *s.m.* **1.** mameluc. **2.** *(fig.)* gogoman, prost. **3.** *(înv.)* eunuc.

mammamìa *s.m. invar.* om care face pe timidul/pe neştiutorul.

mammàna *s.f.* **1.** moaşă. **2.** *(înv.)* guvernantă.

mammàre *vt. (înv.)* a suge (la sînul mamei).

mammàrio, -àri, *adj. (anat.)* mamar.

mammèlla *s.f.* **1.** mamelă; *avere alle* ~*-e* a alăpta; *dalle* ~*-e* din copilărie; *togliere dalle* ~*-e* a înţărca. **2.** *(geogr.)* mamelon.

mammellonàto *adj. (geogr., despre un munte, un deal)* în formă de mamelon.

mammellóne *s.m. (geogr.)* mamelon, deal.

mammífero *adj., s.m.* mamifer.

mammillàre *adj.* mamelar, mamar; în formă de mamelă.

mammina *s.f.* **1.** mamă tînără. **2.** soră mai mare.

mamismo *s.m.* **1.** tendinţă (la un om matur) de a rămîne sub protecţia mamei. **2.** afecţiune maternă exagerată.

màmmola *adj., s.f.* **1.** *(bot.)* toporaş, violetă *(Viola odorata); uva* ~ varietate de struguri roşii. **2.** sort de vin. **3.** *(pop.)* copil mic, păpuşă. **4.** *(înv.)* cumătră. **5.** persoană timidă şi modestă; *arrossire come una* ~ a se înroşi ca un timid. **6.** *(fig.)* persoană care se preface a fi timid.

màmmolo *adj., s.m.* **1.** *(fam.)* copil; tînăr. **2.** varietate de struguri roşii.

mammóna *s.m.* şi *f.* **1.** *(rel.)* mamon. **2.** *(fig.)* bogăţie, avere (idolatrizată); *non si può insieme servire a Dio e a* ~ nu poţi sluji şi pe Dumnezeu şi pe dracul. **3.** *(glumeţ)* economie, agoniseală.

mammóne *adj.* **1.** specie de maimuţă; *(fam.) gatto* ~ monstru imaginar, din basme. **2.** sperietoare pentru copii. **3.** *(rel., scris cu majusculă)* mamon.

mammóso *adj. (înv.)* **1.** în formă de mamelă. **2.** cu mamele mari.

mammút *s.m. invar. (zool.)* mamut *(Elephas primigenius).*

mammúte *s.m. (rar) v.* mammut.

mamzéro *s.m.* copil de prostituată.

manàide *s.f. (pesc.)* **1.** plasă specială (pentru pescuit sardele). **2.** *(înv.)* barcă (folosită la pescuitul sardelelor în Mediterana).

manaiuòla *s.f.* **1.** *(agr.)* toporaş, bărdiţă. **2.** *(mil.)* mănunchi de nuiele, grad de nuiele (pentru îndiguire).

manàle *s.m.* mănuşă de piele (folosită de cizmar).

manàta *s.f.* **1.** (cît poate să încapă într-o) mînă; *una* ~ *di soldi* un pumn de bani; *a* ~*-e* în cantitate. **2.** palmă *(lovitură).* **3.** mănunchi; grup.

mànca *s.f.* **1.** mîna stîngă. **2.** partea stîngă; *voltare a* ~ a întoarce la stînga; *prendere a* ~ a o lua la stînga; *(fig.) a dritta e a* ~ **a)** în toate părţile; **b)** în toate felurile.

mancaménto *s.m.* **1.** lipsă, insuficienţă; sărăcie. **2.** îngustime (de loc). **3.** scădere a apelor. **4.** defect, imperfecţiune. **5.** greşeală, vină; *(prov.) chi lascia il vicino per un* ~ *va più in là e ne trova cento* nu trebuie să fii pretenţios, toţi oamenii au defecte. **6.** ofensă, injurie. **7.** neglijenţă, nepăsare; neterminare a unui lucru. **8.** încetare, terminare. **9.** leşin; indispoziţie. **10.** stricăciune materială, pagubă.

mancànte **I.** *adj.* **1.** care lipseşte; *peso* ~ lipsă de greu-

tate. 2. care este lipsit de, căruia îi lipseşte (o parte, ceva); *libro* ~ carte căreia îi lipsesc pagini; *(muz.) intervallo* ~ interval micşorat; *trovato* ~ găsit în culpă, vinovat. **II.** *s.m.* absent.

mancànza *s.f.* **1.** lipsă; ~ *di fede* lipsă de credinţă. **2.** greşeală; ~ *al marito* infidelitate faţă de soţ. *SIN. colpa.* **3.** absenţă; *quest'alunno ha fatto una* ~ elevul acesta are o absenţă. **4.** deficienţă (la o carte, o operă de artă etc.). **5.** leşin.

mancàre **I.** *vi. (e)* **1.** a lipsi, a nu fi deajuns; *ci manca poco* mai lipseşte puţin; *mancava poco che non accadesse una disgrazia* era gata să se întîmple o nenorocire; ~ *un giovedì/un venerdì* a-i lipsi o doagă; *non ci mancherebbe altro!* atît ar mai trebui!; asta ar mai lipsi; *(prov.) dove manca natura, arte procura* poţi înlocui prin artificii imperfecţiunile naturii. **2.** a leşina; *sentirsi* ~ a simţi că-i vine rău; *va mancando* slăbeşte, arată tot mai rău; ~ *la parola* a nu putea scoate o vorbă; ~ *il fiato* a i se tăia răsuflarea; *venire/andare a* ~ a se sfîrşi. **3.** a se termina, a se isprăvi; a înceta; a se stinge. **4.** a muri; ~ *di vita,* ~ *ai vivi* a înceta din viaţă. **5.** a absenta. **6.** a fi lipsit de. **II.** *vi. (a)* **1.** a neglija, a uita. **2.** a comite o greşeală; a nu-şi îndeplini o obligaţie; ~ *al dovere* a nu-şi îndeplini datoria; ~ *contro la legge* a fi în culpă faţă de lege; ~ *alla parola* a nu-şi ţine cuvîntul; ~ *ad alcuno* **a)** a nu da cuiva ajutorul pe care-l aşteaptă; **b)** a nu-i plăti cuiva o datorie; ~ *in* a greşi într-o privinţă. **3.** a fi necredincios faţă de cineva; ~ *di fede* a nu-şi ţine cuvîntul; ~ *a sé stesso* a comite un lucru nedemn de sine; ~ *di rispetto* a fi lipsit de respect. **III.** *vt.* **1.** *(înv.)* a scădea, a se reduce; *sperava* ~ *le angosce* spera că se va linişti. **2.** a nu reuşi (o lovitură etc.); ~ *il colpo/il bersaglio* a nu nimeri; ~ *il treno* a pierde trenul; ~ *la parola a qualcuno* a-i pieri graiul cuiva; ~ *un pelo* a lipsi puţin; ~ *la terra sotto i piedi* a-i fugi pămîntul de sub picioare; ~ *giù il rospo* a înghiţi/a suporta un tutun foarte neplăcut.

mancàto *adj.* **1.** nereuşit, neizbutit, ratat; *un artista* ~ un artist ratat; *(jur.) omicidio* ~ omucidere nereuşită; ~*-a esecuzione* neexecutare; ~*-a accettazione* neacceptare; *il* ~ *arrivo della merce* nesosirea/nelivrarea mărfii (de către furnizor). **2.** redus în stare proastă. **3.** *(înv.)* încetat.

mancatóre, -trice *adj.* care greşeşte, care este în culpă; ~ *di parole* om care nu-şi ţine cuvîntul.

manceppàre *vt. (înv.)* a emancipa.

mancése **I.** *adj.* manciurian, din Manciuria; *territorio* ~ teritoriu manciurian. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Manciuria. **2.** limba manciuriană.

manchévole *adj.* **1.** insuficient; *luce* ~ lumină insuficientă; *essere* ~ *ai propri impegni* a lipsi de la propriile datorii. *SIN. mancante.* **2.** imperfect; defectuos; *traduzione* ~ traducere slabă. **3.** *(rar)* ~ *ai suoi doveri* care nu-şi îndeplineşte datoria. **4.** *(înv.)* trecător, caduc; *la* ~ *vecchiaia* bătrîneţea înaintată/apropiată de moarte.

manchevolézza *s.f. (lit.)* **1.** lipsă, defect. **2.** imperfecţiune. **3.** lipsă morală; *una imperdonabile* ~ o lipsă morală de neiertat.

mància, *mànce, s.f.* **1.** bacşiş; *far la prima* ~ a face saftea unui negustor; ~ *competente* recompensă dată aceluia care restituie un obiect găsit. **2.** *(înv.)* dar, cadou; *mala* ~ nenorocire; *dar mala* ~ a face o pagubă/o stricăciune. **3.** *(înv.)* lovitură, întîmplare neaşteptată; *di prima* ~ de prima oară, dintr-un foc.

manciàta *s.f.* o mînă de, un pumn de; *una* ~ *di cioccolatini* un pumn de bomboane de ciocolată; *a* ~*-e* din belşug.

mancina *s.f.* **1.** mîna stîngă; *a* ~ în partea stîngă, la stînga; *la dritta è serva della* ~ cel puternic are nevoie de cel slab; *darle dritte e* ~*-e* **a)** a da cu amîndouă mîinile; **b)** a critica fără scrupule. **2.** *(ist.)* pumnal mic (mînuit cu stînga). **3.** *(mar.)* macara; ~ *galleggiante* macara mobilă (pe un ponton).

mancinèlla *s.f. (bot.)* arbore veninos din Antile *(Hippomane mancinella).*

mancinismo *s.m. (med.)* defectul de a fi stîngaci.

mancino **I.** *adj.* **1.** stîng; *mano* ~*-a* mînă stîngă; *colpo/tiro* ~ lovitură contrară regulilor/incorectă. **2.** *(fig.)* necinstit, fals; *cosa* ~*-a* lucru suspect; *discorso* ~ vorbe fără şir; *politica* ~*-a* politică greşită; *colpo* ~ lovitură perfidă. **II.** *s.m.* **1.** om stîngaci. **2.** om fals/rău. **3.** *il* ~ *di Vinci* Leonardo da Vinci.

mancipàre *vt. v.* manceppare.

màncipe *s.m. (ant.)* **1.** cumpărător. **2.** perceptor.

mancìpio, -ìpi, *s.m.* **1.** sclav (din prizonierii de război). **2.** *(lit., fig.)* sclav; supus.

manciù *adj., s.m.* manciurian.

mànco, mànchi **I.** *adj.* **1.** *(lit.)* stîng. **2.** *(înv.)* defectuos; ~ *di fede* neleal; *desiderio* ~ dorinţă neîmplinită; *sostegno* ~ sprijin slab; *(înv.) giorno* ~ zi scurtă (de iarnă). **3.** contrariu, potrivnic; funest. **II.** *adv.* **1.** mai puţin; *con* ~ *parole* cu mai puţine cuvinte; ~ *male* cu atît mai bine; *al* ~ cel puţin, măcar. **2.** nici, nici măcar; ~ *per idea,* ~ *per ombra* pentru nimic în lume; *non la cede* ~ *a lui* nu-i cedează nici măcar lui; ~ *che* ~ mai puţin decît oricînd. **III.** *s.m. (înv., com.)* manco, lipsă (de bani); *per* ~ *di moneta* din lipsă de bani; *senza* ~ neapărat, sigur.

mancolista *s.f.* listă cu piesele lipsă dintr-o serie/dintr-o colecţie.

mandamentàle *adj. (adm.)* raional, de raion; de canton, de plasă.

mandaménto *s.m.* **1.** *(adm.)* raion; canton; pretură. **2.** *(înv.)* ordin, poruncă; însărcinare.

mandànte *s.m. (jur.)* persoană care dă un mandat/o împuternicire.

mandaràncio *s.m. (bot.)* specie de mandarină altoită cu portocală.

mandàre *vt.* **1.** a trimite; ~ *uno da Erode a Pilato* a trimite de la Ana la Caiafa; ~ *per uno* a trimite după cineva; ~ *a dire* a trimite vorbă (prin cineva); *non* ~*-le a dire* a spune un lucru direct/deschis/fără ocolişuri; ~ *in quel paese,* ~ *in malora* a da dracului (ceva, pe cineva); ~ *a carte 42* a nu mai fi favorabil cuiva; ~ *tutti alla pari* a-i trata pe toţi în mod egal; ~ *a gambe levate* a ruina, a distruge; ~ *all'aria,* ~ *a monte* a renunţa la ceva, a strica (ce ai făcut); ~ *a male* a strica, a uza; ~ *a sacco* a jefui; ~ *una moneta* a cheltui banul, a-l face să circule; ~ *all'altro mondo,* ~ *in Paradiso* a trimite pe lumea cealaltă; ~ *da oggi in domani* a amîna de azi pe mîine; ~ *per le lunghe,* ~ *alle calende greche* a amîna la sfîntul Aşteaptă/la calendele greceşti **2.** a pune în mişcare; a mişca; a conduce, a îndrepta; ~ *la barca* a duce mai departe, a face să înainteze (o acţiune etc.); ~ *giù* **a)** a înghiţi; **b)** a accepta, a tolera; ~ *dietro le spalle* a neglija, a uita ceva; ~ *a perfezione* a duce la capăt, a desăvîrşi; ~ *a partito* a pune la vot (o lege); ~ *ad effetto* a duce la îndeplinire; a realiza; ~ *in fumo/in nulla* a zădărnici; a face să se aleagă praful de ceva; ~ *innanzi* a împinge/

a duce mai departe. **3.** a emite, a scoate; a emana; ~ *fuori un bando* a emite un decret; ~ *in pezzi* a face bucăţi. **4.** a alunga; ~ *via* a da afară, a concedia; ~ *uno a spasso* a trimite la plimbare, a se debarasa de cineva; ~ *sotto* a deprima, a descuraja. **5.** a arunca, a azvîrli; ~ *una pedata* a da un picior; ~ *il cane* a trimite ciinele în urmărirea vînatului. **6.** a acorda, a dărui. **7.** a pune în mişcare (un mecanism); *l'acqua che manda la macina* apa care mişcă piatra de moară; *una macchina a vapore per~ la ghigliottina* o maşină cu aburi care să pună în mişcare ghilotina. **8.** *(înv.)* a ordona, a porunci.

mandarinàto *s.m.* mandarinat.

mandarinésco, -éschi, *adj. (depr.)* care ţine de un mandarin.

mandarìno[1] *s.m.* mandarin.

mandarìno[2] **I.** *s.m. (bot.)* **1.** mandarin *(Citrus nobilis)*. **2.** mandarină. **II.** *adj.* (culoarea) galben-roşcat.

mandàta *s.f.* **1.** trimitere. **2.** cantitate de lucruri trimise; ~ *di merci* mărfuri expediate; *a piccole ~-e* trimiteri în cantităţi mici; *a più ~-e* în mai multe reprize, în mai multe serii. **3.** răsucire a cheii (în broască); *dare una* ~ a răsuci cheia în broască; *chiudere a doppia* ~ a răsuci de două ori cheia. **4.** *(text.)* trecerea suveicii prin urzeală. **5.** grup de obiecte/de persoane; *una* ~ *di soldati* un grup de soldaţi; *una* ~ *di bricconi* o bandă de ticăloşi.

mandatàrio, -àri, *s.m.* **1.** *(jur.)* mandatar. **2.** *(înv.)* ambasador, delegat.

mandàto *s.n.* **1.** trimis, sol, ambasador. **2.** mandat, împuternicire, procură. **3.** *(jur.)* mandat; ~ *di cattura* mandat de arestare; ~ *di pagamento* ordin de plată. **4.** autoritate de a întreprinde ceva; *tradire il* ~ a trăda o autoritate.

mandatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) care comunică ordinul unui superior. **2.** *(sport)* (persoană) care pasează mingea.

mandìbola *s.f. (anat.)* mandibulă, falcă inferioară; maxilar.

mandibolàre *adj. (anat.)* mandibular; maxilar.

mandiritto *s.m. (înv.)* lovitură cu sabia (de la dreapta la stînga).

mandòla *s.f. (muz.)* un fel de lăută.

mandolinàta *s.f.* cîntec (executat la mai multe mandoline).

mandolinista, -isti, *s.m.* cîntăreţ din mandolină.

mandolìno *s.m. (muz.)* mandolină.

mandòra *s.f. v.* mandola.

màndorla *s.f.* **1.** migdală; *a* ~ migdalat, în formă de migdală; *latte di ~-e* sirop de migdale; *occhi a* ~ migdalaţi. **2.** romb; *lima a* ~ pilă în formă de romb; *pavimento a* ~ pardoseală cu pavele rombice. **3.** sîmbure de fruct cărnos. **4.** *(arhit.)* ornament gotic (în formă de migdală). **5.** *(zool.)* specie de moluscă *(Philine aperta)*. **6.** ajur (la ciorap). **7.** *(sport)* mită (dată jocheului care intenţionat a pierdut cursa). **8.** *(mar.)* scripete.

mandorlàto I. *adj.* **1.** migdalat; în formă de romb. **2.** care conţine migdală; *cioccolato* ~ ciocolată cu migdală. **II.** *s.m.* **1.** prăjitură cu migdale şi miere. **2.** loc plantat cu migdali. **3.** *(arhit.)* grilaj (din împletituri rombice).

màndorlo *s.m. (bot.)* migdal *(Amygdalus communis)*.

màndra *s.f.* **1.** turmă (de vite mari); cireadă. *SIN. armento.* **2.** *(depr.)* ceată, cîrd (de oameni). **3.** *(rar)* adăpost, staul (de vite).

mandràcchio, -àcchi, *s.m. (mar.)* dană (pentru vase mici).

mandràgola *s.f. (rar) v.* mandragora.

mandràgora *s.f. (bot.)* mătrăgună *(Mandragola officinalis)*; *mostrar* ~ **a)** a trage pe sfoară; **b)** a-şi bate joc.

màndria *s.f. (rar) v.* mandra.

mandriàno *s.m.* **1.** cioban; văcar. *SIN. buttero.* **2.** *(metal.)* drug de fier răsucit (pentru amestecat metalul la topit).

mandrìllo *s.m.* **1.** *(zool.)* mandril *(Cynocephalis mormon)*. **2.** om libidinos.

mandrinàggio, -àggi, *s.m. (tehn.)* mandrinare.

mandrinatùra *s.f. (mec.)* mandrinare, mărimea diametrului unei ţevi.

mandrìno *s.m. (tehn.)* mandrină; dorn, priboi; ~ *a ganasce* mandrină cu fălci; ~ *a pinze* mandrină cu bucşă elastică; *foro del* ~ alezajul mandrinei.

mandrióne *s.m.* păşune îngrădită (pentru armăsari sau tauri), izlaz.

mandritta *s.f.* mînă dreaptă; *a* ~ la dreapta.

mandritto *s.m.* mandiritto.

manducàre *vt. (înv.)* a mînca.

màne *s.f.* dimineaţă; *questa* ~ azi dimineaţă; *(înv.) da* ~ de dimineaţă; *da* ~ *a sera* de dimineaţă pînă seara; *fare* ~ a se face ziuă.

manècchia *s.f. (înv.)* **1.** mîner. **2.** coarne de plug.

maneggévole *adj.* **1.** uşor de mînuit; *arnese* ~ unealtă manuală. **2.** *(fig.)* docil, maleabil; *(mar.) vento* ~ vînt care permite manevrarea oricăror pînze.

maneggevolèzza *s.f.* însuşirea de a fi uşor mînuit; docilitate, maleabilitate.

manéggia, -ègge, *s.f. (rar)* **1.** brazdă largă însămînţată. **2.** întindere de teren.

maneggiàbile *adj.* **1.** manevrabil. **2.** *(despre persoane)* uşor de convins; supus.

maneggiaménto *s.m.* **1.** mînuire. **2.** uneltire, maşinaţie.

maneggiàre I. *vt.* **1.** a mînui; ~ *la torta* a face lucrurile în interesul propriu; ~ *le reti* a pescui; ~ *il remo* a fi marinar. **2.** a executa artistic, a stăpîni (o artă); ~ *le melodie* a compune muzică; ~ *la voce* a modula vocea; ~ *i numeri* a calcula; ~ *la penna* a scrie cu îndemînare; ~ *la lingua* a scrie într-o limbă bogată; ~ *gli autori* a cunoaşte bine literatura. **3.** a conduce, a guverna. **4.** a administra (treburile etc.). **5.** a dirija (pe cineva) după voinţa proprie; ~ *la frusta* a critica aspru; ~ *il cavallo* a dresa un cal; a călări; ~ *il denaro* a se juca cu banii. **6.** a pipăi; ~ *un vitello per assicurarsi del suo peso* a pipăi un viţel pentru a fi sigur de greutatea lui. **II.** *vi. (mil.)* a manevra. **III.** *vr.* **1.** a se strădui. **2.** a se exersa. **3.** a se descurca, a da din mîini. **4.** *(sport)* a se lupta (în arenă), a se încleşta.

maneggiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* **1.** mînuitor; cîrmuitor. **2.** afacerist, speculant. **3.** intrigant.

manéggio, -éggi, *s.m.* **1.** mînuire (a unei maşini etc.). **2.** muncă, treabă; oboseală. **3.** folosire, întrebuinţare. **4.** conducere, administrare. **5.** *(mil.)* manevră. **6.** intrigă, uneltire, maşinaţie. **7.** *(echit.)* manej. **8.** *(înv.)* tratative diplomatice.

maneggio, -ii, *s.m.* mînuire (continuă şi frecventă).

maneggióne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** *(augm.)* intrigant, băgăreţ. **2.** afacerist, om abil.

manènte I. *adj.* **1.** care rămîne, stabil, statornic. **2.** *(înv.)* bogat. **II.** *s.m.* **1.** bogătaş; proprietar. **2.** ţăran dijmaş.

manéseo, -éschi, *adj.* violent, iute de mînă; *denari* ~ *-chi* bani gheaţă; *zuffa* ~*-a* încăierare, încleştare; *(mil.) tende* ~*-che* corturi uşor de transportat.

manétta *s.f.* **1.** *(la pl.)* cătuşe (de mînă); *lasciarsi mettere le ~-e* a se lăsa constrîns/asuprit/arestat. **2.** *(înv.)* zăvor, piedică. **3.** o mînă de, un număr, o cantitate.

manévole *adj.* **1.** maniabil; moale la pipăit. **2.** *(fig.)* docil, maleabil.

manfanile *s.m. v.* manfano.

mànfano *s.m.* **1.** *(agr.)* mîner al îmblăciului. **2.** *(fig.)* viclean. **3.** bădăran.

manfòrte *s.f. invar.* ajutor.

manfrìna *s.f.* joc ţărănesc.

manganàre *vt.* **1.** *(text.)* a lustrui, a presa (postavul); a calandra. **2.** *(înv.)* a trage cu balista.

manganàto *s.m. (chim.)* manganat.

manganatóre, -trice *s.m.* şi *f. (text.)* lucrător (la calandru).

manganatúra *s.f. (text.)* calandrare; cost necesar operaţiei de calandrare.

manganèlla *s.f. (dim.)* **1.** *(mil.)* balistă mică. **2.** pîrghie de lemn. **3.** retevei; bîtă; baston; *tirar di ~* a bate. **4.** bancă fixată în perete (care se poate ridica).

manganellàre *vt. (rar)* a lovi cu bîta; a bate, a ciomăgi.

manganellàta *s.f.* lovitură cu bîta/cu ciomagul. *SIN. bastonata.*

manganèllo *s.m. (dim.)* **1.** *(înv.)* balistă mică. **2.** baston; bîtă; retevei.

manganése *s.m. (chim.)* mangan.

mangànico, -ànici, *adj. (chim.)* manganic; *acido ~* acid manganic.

màngano *s.m.* **1.** *(ist., mil.)* balistă. **2.** presă, piuă, calandru (pentru postavuri). **3.** *(rar)* maşină de ridicat greutăţi. **4.** persoană voinică. **5.** *(tosc.)* oprimare.

mangèa *s.f. (înv.)* ospăţ, banchet.

mangerèccio, -ècci, *adj.* comestibil; *funghi ~-i* ciuperci bune de mîncat. *SIN. commestibile.*

mangerìa *s.f. (fam.)* **1.** hoţie; folos ilicit (în paguba altuia). *SIN. ruberia.* **2.** risipă (a banilor publici).

màngia *s.f. (rar, fig.)* om teribil/înfricoşător.

mangiabambìni *s.m. invar.* **1.** sperietoare de copii, bau-bau. *SIN. babau.* **2.** *(fig.)* om care vrea să pară sever.

mangiàbile *adj.* gustos; comestibil. *SIN. commestibile, edule.*

mangiacàrte *s.m. invar.* avocat pedant/chiţibuşar.

mangiacatenàcci *s.m. invar.* lăudăros, fanfaron.

mangiacristiàni *s.m. invar.* om cu aere ameninţătoare.

mangiafàngo *s.m.* vînt rece/de nord.

mangiamarróni *s.m. invar.* prost, grosolan.

mangiaménto *s.m.* **1.** ospăţ mare. **2.** ospătare; *~ di cuore* necaz mare, durere. **3.** *(înv.)* eliziune a unei litere.

mangiaminèstre *s.m. invar.* **1.** mîncău. **2.** parazit, escroc.

mangiamóccoli *s.m.* şi *f. invar. (vulg.)* bigot; ipocrit, făţarnic.

mangiapagnòtte *s.m.* şi *f. v.* mangiapane.

mangiapàne *s.m.* şi *f. invar.* parazit, pierde-vară, om de nimic.

mangiapèlli *s.m. invar.* specie de coleopter.

mangiapolènta *s.m. invar.* **1.** mămăligar. **2.** poltron, mişel.

mangiapòpoli *s.m. invar.* despot, tiran.

mangiaprèti *s.m. invar.* anticlerical înfocat.

mangiàre I. *vt.* **1.** a mînca; *~ pane* a trăi; *chi più mangia, meno mangia* tot ce-i mult strică; *~ il porro dalla coda* a începe cu lucrurile mai puţin importante; *~ a crepapelle* (sau *a crepapancia)* a mînca pe săturate/excesiv de mult; *~ la pappa/la minestra/la torta in capo a uno* **a)** a fi mai înalt (decît altul); **b)** a fi mai priceput (decît altul); *~ del pan pentito/disperato* a se căi, a fi ros de remuşcări; *far da ~* a găti; *~ di grasso* a mînca de dulce; *~ di magro* a mînca de post; *~ di una cosa* a se pricepe la ceva; *~ sopra qualcuno* a cîştiga necinstit (la jocul de cărţi); *~ addosso a qlc./alle spalle di qlc.* a trăi pe spinarea cuiva; *~ un asso* a lua un atu de la adversar (cu o carte mai mare); *~ -si una cosa* a mînca ceva cu poftă; *~ -si il cuore* a se frămînta; *~-si la parola* ~ a nu-şi ţine cuvîntul; *~ la foglia* a intui planurile cuiva; *~ le noci col mallo* a vorbi de rău pe cineva; *~ a quattro ganasce* a mînca cu lăcomie; *~ alla gamella* a fi soldat; *~ come un canarino* a ciuguli; *~ con gusto* a mînca cu plăcere; *~ il manico della stoppa* a merge ţeapăn; *~ le costole a qualcuno* a trăi pe spinarea cuiva; *(prov.) o mangiar questa minestra, o saltar questa finestra* ori una, ori alta; din două una. **2.** a se hrăni; *~ le lucertole* a fi slab; *~ il pane a tradimento* a mînca pîinea de pomană; *~ con alcuno* a fi prieten cu cineva; *~ pane e veleno* a se certa mereu, a fi amărît. **3.** a consuma; *~ la via* a mînca pămîntul (fugind). **4.** a roade; *l'acido mangia la biancheria* acidul roade albiturile; *~ l'aglio* a fi foarte necăjit. **5.** a sfîşia; *~ vivo* a-l mînca de viu; *(prov.) il pesce grosso mangia il piccolo* peştele cel mare (îl) înghite pe cel mic. **6.** a fura, a escroca. **II.** *s.m.* **1.** mîncare; *perdere il ~* a pierde pofta de mîncare; *bianco ~* cremă/îngheţată din lapte, făină, migdale şi zahăr. **2.** *(înv., la pl.)* prînz, masă, mîncăruri.

mangiarino *s.m.* **1.** prînz, masă uşoară. **2.** fel de mîncare gustos. *SIN. manicaretto.*

mangiàta *s.f. (fam.)* **1.** mîncatul din belşug; *farè una bella ~* a mînca bine, a lua o masă bună. *SIN. scorpacciata.* **2.** cît se mănîncă o dată.

mangiativo *adj. (rar)* comestibil.

mangiatóia, *-óie, s.f.* **1.** iesle. *SIN. greppa; (fig.) alzare la ~* a da de mîncare puţin. **2.** *(glumeţ)* masă (la care se mănîncă). **3.** *(fig.)* loc de intrigi/de bîrfă. **4.** *(fig., glumeţ)* slujbă; *la ~ dello Stato* slujbă la stat. **5.** *(fig.)* sursă de cîştig dubioasă.

mangiatóre, -trice, -tóre *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care mănîncă; *i cinesi sono ~-i di nidi di rondine* chinezii mănîncă cuiburi de rîndunică. **2.** mîncăcios, mîncău.

mangiatòria *s.f. (glumeţ) v.* mangeria.

mangiatrùcioli *s.m. (mec.)* sfărîmător de span.

mangiatùra *s.f. (pop.)* **1.** mîncare, mîncat. **2.** muşcătură, pişcătură.

mangiatútto *s.m. invar.* **1.** mîncăcios. **2.** risipitor. **3.** *(fam.)* varietate de mazăre, de fasole la care se mănîncă şi bobul şi păstaia.

mangiaúffo *s.m. invar.* parazit, persoană care trăieşte pe spinarea altuia.

mangiavènto *s.m. (mar.)* trincă, trinchentin pentru vreme rea.

mangìfero *s.m. (bot.) v.* mango.

mangime *s.m.* hrană pentru vite/păsări.

mangióne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** *(augm.)* mîncăcios, mîncău. *SIN. epulone, pappatore.* **2.** profitor.

mangiucchiàre *vt., vi. (a)* a mînca puţin şi în silă, a ciuguli.

màngo, *mànghi, s.m.* **1.** *(bot.)* manghier *(Mangifera indica).* **2.** *(bot.)* fructul manghierului. **3.** *(ornit.)* specie de pasăre-muscă.

mangósta *s.f. v.* mangusta.

mangostàno *s.m. (bot.)* specie de arbore cu fructe comestibile *(Garcinia mangostana)*.
mangròvia *s.f. (bot.)* mangrovă *(Rhizophora mucronata)*.
mangùsta *s.f. (zool.)* mangustă *(Herpestes igneumon)*.
màni *s.m. pl. (lit.)* zeii mani (în religia romanilor).
manìa *s.f.* manie.
maniaco, *-iaci, adj., s.m.* maniac.
mànica, *màniche, s.f.* **1.** mînecă; *~-che cogli sgonfi* mineci bufante; *giro della ~* răscroială de mînecă; *mezze ~-che, sopra ~che* mînecuţe (de protecţie); *è un altro paio di ~ -che!* este cu totul altceva!; asta-i altă mîncare de peşte; *essere di ~ larga* a fi indulgent; *essere di ~ stretta* a fi sever/neînţelegător; *avere qualche cosa nella ~* a păstra un lucru ascuns pentru a-l folosi pe neaşteptate; *avere una cosa sulla ~* a avea pe cineva în puterea sa; *in ~ -che di camicia* în cămaşă, fără haină; *~ d'Ippocrate* pungă pentru filtrat; *essere/entrare nelle ~-che di qualcuno* a fi/a intra în graţiile cuiva. **2.** *(ist.)* za, armură metalică (care apăra braţul). **3.** *(metal.)* cuptor înalt. **4.** *(av.)* *~ a vento* con de pînză (care indică direcţia vîntului). **5.** *(înv., mil.)* companie; *una ~ di ladri* o bandă de hoţi. **6.** *(înv.)* mîner. **7.** *(înv.)* ţeavă, canal. **8.** *(mar., înv.)* harpon (pentru a prinde o navă inamică).
manicàio *s.m. (zool.)* specie de moluscă marină comestibilă.
manicàre *vt. (a; înv., dial.)* **1.** a mînca. **2.** *(fig.)* a consuma, a distruge.
manicarètto *s.m. (lit.)* mîncare gustoasă. *SIN. mangiarino.*
manicàto[1] *adj. (rar)* prevăzut cu mîner.
manicàto[2] *adj. (înv.)* **1.** mîncat, consumat. **2.** prăpădit, uzat.
manicchia *s.f. (rar) v.* manecchia.
manicheìsmo *s.m.* maniheism
manichèo *s.m.* maniheu, eretic.
manichétta *s.f. (dim.)* **1.** mînecuţă. **2.** mînecuţă (de protecţie). **3.** *(mar.)* tub de pînză sau gutapercă (pentru aer, apă); *~ del palombaro* furtun/tub de aer (pentru scafandri).
manichètto *s.m.* **1.** mîner mic; *(înv.) alzarsi i ~-i* **a)** a-şi sufleca mînecile; **b)** *(fig.)* a face orice pentru a reuşi. **2.** garnitură la mînecă, manşetă. **3.** *(text.)* furcă, mînă (la războiul de ţesut).
manichìno[1] *s.m. (dim.)* **1.** mîner mic/scurt. **2.** manşetă (la o cămaşă bărbătească). **3.** manşetă/garnitură de dantelă. **4.** *(înv., la pl.)* un fel de cătuşe.
manichìno[2] *s.m.* manechin (de croitorie etc.).
mànico, *mànichi, s.m.* **1.** mîner, coadă; toartă; plăsea (la cuţit); *benedire col ~ della scopa* a bate; *girare/ciurlare nel ~* a nu-şi ţine promisiunea; *il difetto è nel ~* ideea, nu înfăptuirea ei, determină succesul (sau insuccesul); *uscir dal ~* a-şi ieşi din pepeni, a-şi pierde răbdarea; *questa è col ~* lucrul acesta e ciudat; *avere il coltello per il ~* a avea pîinea şi cuţitul, a avea avantajele de partea sa; *avere il ~ a una cosa* a se pricepe, a fi obişnuit cu ceva; *far la pentola a due ~-chi* a sta cu mîinile în şolduri; *ce n'è per la mestola e per il ~* este din belşug; *mettere il ~ a* a ajusta; *(prov.) tante volte al pozzo va la secchia che là ci lascia il ~ e l'orecchia* urciorul nu merge de multe ori la apă; *(prov.) gettare il ~ dove è andata la scure* a pierde orice nădejde. **2.** parte superioară a clopotului. **3.** *(muz.)* gît (la vioară etc.).
manicomiàle *adj.* (bun) de balamuc.
manicòmio, *-òmi, s.m.* ospiciu, balamuc.
manicòtto *s.m.* **1.** manşon. **2.** *(tehn.)* manşon, mufă.
manicòttolo *s.m. (ist.)* mînecă lungă prinsă de rochie (purtată ca podoabă).
manicùra *s.f. v.* manicure **(I).**
manicùre **I.** *s.f.* manichiură. **II.** *s.m.* şi *f.* manichiurist(ă).
manicùro *s.m. v.* manicure **(II).**
manièra *s.f.* **1.** manieră, fel, mod; formă; *in tutte le ~-e, in ogni ~* cu orice preţ; *in nessuna ~* cu nici un chip; *per ~ di dire* ca să zicem aşa, bunăoară; *fuor di ~* peste măsură. **2.** politeţe, purtare politicoasă; *di buone ~-e* cu purtări alese. **3.** *(arte)* manieră, afectare; *di ~* manierist, preţios. **4.** *(înv.)* fel, categorie; *una ~ di filosofi* categorie de filozofi. **5.** *(în loc. conj.) in/di ~ che* în aşa fel încît.
manieràre *vt. (rar) v.* ammanierare.
manieratamènte *adv.* afectat.
manieràto *adj.* **1.** manierat. **2.** afectat, căutat; *gesti ~-i* gesturi lipsite de naturaleţe. **3.** lipsit de convenţionalism/de originalitate.
manière[1] *adj. (înv.)* **1.** viteaz. **2.** priceput, îndemînatic. **3.** oportun.
manière[2] *s.m. v.* maniero[2].
manierìsmo *s.m.* manierism.
manierista, *-isti, s.m.* manierist.
manièro[1] *adj. (înv.)* **1.** domesticit, dresat, îmblînzit; *far ~* a dresa, a domestici pentru vînătoare. **2.** iute, capabil; *cavalli ~-i a correre* cai iuţi la fugă. **3.** blînd, afabil. **4.** viteaz. **5.** potrivit, oportun.
manièro[2] *s.m. (înv.)* castel, conac. *SIN. castello.*
manieróso *adj. (rar)* manierat, politicos, binecrescut, puţin afectat.
manifattóre *s.m.* **1.** muncitor calificat. **2.** industriaş. **3.** lucrător manual, meseriaş.
manifattrice *adj. f. (în expr.) industria ~* manufactură, industrie manufacturieră.
manifattùra *s.f.* **1.** manufactură, industrie manufacturieră. *SIN. fabbrica, opificio.* **2.** fabricaţie, execuţie, manoperă. **3.** fabrică. *SIN. fabbrica, opificio.* **4.** artă, meşteşug deosebit (în executarea unui lucru). **5.** produse de manufactură. **6.** *(înv.)* afacere. **7.** *(înv.)* treabă încurcată, neplăcere.
manifatturière *s.m.* **1.** muncitor (de fabrică). **2.** proprietarul unei fabrici.
manifatturièro *adj.* manufacturier; industrial; *operaio ~* muncitor manufacturier.
manifestaménte *adv.* (în mod) clar, vădit, manifest.
manifestaménto *s.m. (rar)* manifestare.
manifestànte *s.m.* manifestant.
manifestàre **I.** *vt.* **1.** a manifesta, a face cunoscut, a arăta. *SIN. esternare, palesare, rivelare.* **2.** *(pol.)* a manifesta. **II.** *vi. (a)* a lua parte la o manifestaţie. **III.** *vr.* a se manifesta, a se arăta. *SIN. rivelarsi.*
manifestazióne *s.f.* **1.** *(psih.)* manifestare, arătare, exprimare. **2.** manifestaţie; *~ pubblica* manifestare, demonstraţie. **3.** spectacol destinat unui public larg; *una ~ sportiva* o competiţie sportivă.
manifestìno *s.m.* **1.** *(dim.)* manifest (politic, aruncat din avion, distribuit pe străzi). **2.** document pentru operaţii portuare.
manifèsto **I.** *adj.* manifest, evident, făţiş; învederat, cunoscut; *far ~* a face cunoscut, a releva; *non lasciar esser ~* a nu lăsa să se vadă; *farsi ~* a se declara; *in ~* deschis; clar; *scusa non richiesta, accusa ~-a* cine se scuză se acuză. **II.** *adv.* manifest, făţiş; evident. **III.** *s.m.* **1.** aviz public; afiş; *~ del Sindaco* anunţul/avizul dat de Primar; *~ elettorale* afiş electoral; *~ pubblicitario* afiş pentru o reclamă. **2.** *(pol.)* manifest, program politic/literar. **3.**

declarație scrisă. 4. *(mar.)* ~ *di partenza* act necesar navelor de comerț (pentru ieșirea din port); ~ *di carico* act necesar navelor de comerț (la sosirea în port).

maniglia *s.f.* 1. toartă, mîner; inel (la o ladă, un cufăr). 2. *(tehn.)* mîner, manetă, manșă. 3. ivăr; clanță (la ușă). 4. *(înv.)* brățară. 5. *(înv.)* cătușe, lanțuri la picioare.

manigliône *s.m. (mar.)* 1. inel de care se prinde cablul ancorei. 2. *(glumeț)* om protejat/recomandat.

manigóldo *s.m.* 1. *(înv.)* gîde, călău. 2. pungaș, ticălos. 3. pungaș; *quel ragazzo è proprio un* ~ băiatul acela e chiar un pungaș. *SIN. birbante.*

manila *s.f. (înv.)* sfoară pentru legat un balot.

manílla I. *s.f.* 1. fibră textilă de Manila, manila. 2. țesătură de manila. II. *s.f. invar.* țigară de foi (din tutun din Manila).

manilúvio, *-úvi, s.m. (med.)* baie caldă la mîini.

manimèttere *vt.* 1. a începe să folosești/să consumi (un lucru). 2. a atinge (reputația cuiva), a jigni.

manimòrcia *s.f., adj. (înv.)* (femeie) de nimic.

manina *s.f.* 1. *(dim.)* mînuță. 2. bibelou în formă de mînă. 3. baston sau baghetă împodobită cu o figurină de forma mîinii. 4. *(bot.)* bureți-de-conopidă *(Clavaria coralloides)*; ~ *gialla* creasta-cocoșului *(Clavaria flava)*.

manineonia *s.f. (înv.) v.* malinconia.

maniòca *s.f. (bot.)* manioc *(Menihot utilissima)*.

manipede *s.m. (mar.)* barcă cu pedale.

manipolàre *vt.* 1. a prepara, a lucra cu mîna (o pomadă, un medicament); ~ *il vino* a falsifica vinul. 2. *(fig.)* a urzi, a unelti. 3. *(med.)* a face masaj, a masa (cu mîna).

manipolatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. intrigant, unelitor. 2. manipulant, mînuitor.

manipolazióne *s.f.* 1. manipulare, mînuire; ~ *chimica* transformare/preparare chimică. 2. intrigă, uneltire.

manípolo *s.m.* 1. mănunchi, o mînă de. 2. *(bis.)* fîșie de pînză cu semnul crucii (pe care preotul catolic și-o atîrnă de brațul stîng în timpul slujbei); *(înv.) baciar* ~ a face act de umilință. 3. *(ant.)* manipul (în armata romană). 4. pluton de soldați.

maniscàlco, *-àlchi, s.m.* 1. potcovar. 2. grăjdar, îngrijitor de cai. 3. *(depr.)* chirurg prost. 4. *(înv.)* veterinar. 5. *(înv.)* condotier. 6. *(înv., rar, lit.)* personaj nobil/ilustru.

manlèva *s.f. (jur.)* garanție.

manlevàre *vt. (rar)* a garanta.

mànna[1] *s.f.* 1. mană; *la celeste* ~ euharistie, împărtășanie. 2. noroc, mană cerească; *aspettare la* ~ *dal cielo* a aștepta să-i pice norocul din cer. 3. lucru bun la gust. 4. *(farm.)* un fel de purgativ.

mànna[2] *s.f.* 1. mănunchi de spice/de ierburi/de paie. 2. jurubiță.

mannàggia *interj.* să aibă parte de rău!; la dracu! *SIN. malannaggia, maledizione.*

mannàia *s.f.* 1. secure, satîr. 2. cuțit de ghilotină; *esser sotto la* ~ a fi cu șireangul de gît. 3. secure (de tăietor de lemne). 4. custură (folosită în marochinărie). 5. satîr de măcelărie.

mannàra *s.f. v.* mannaia.

mannàro *adj. (în expr.) lupo* ~ a) vîrcolac, pricolici; b) *(pop.)* epileptic.

mannèlla *s.f.* 1. snop mic, mănunchi. 2. jurubiță.

mannèllo *s.m. (dim.)* mănunchi de spice, snopișor.

mannerino *s.m.* 1. miel castrat (gras și fraged). 2. cîntăreț castrat.

mannite *s.f. (chim., farm.)* manită.

màno, *màni, s.f.* 1. mînă; *sue* ~*-i, sue proprie* ~*-i* în mînă; *a cento* ~*-i* din toată puterea, cu toată voința; *imporre le* ~*-i* a binecuvînta; *sotto la* ~ la pipăit; *batter le* ~*-i* a aplauda; *tener le* ~*-i in capo* a proteja; *tener* ~ a sprijini, a susține, a fi de acord; *aver le* ~*-i di creta/di ricotta* a avea mîinile de cîrpă; ~*-i di burro* mîini slabe; *a* ~ *salva* fără primejdie; *allargar la* ~, *aprire le* ~*-i* a da cu amîndouă mîinile; *buona* ~ bacșiș; *aver le* ~*-i bucate* a fi mînă spartă; *lasciarsi uscir di* ~ a lăsa să scape o ocazie; *andar per le* ~*-i di tutti* a fi răspîndit; *venire/correre alle* ~*-i* a se lua la bătaie; *menar le* ~*-i, dar di* ~ a lovi; *far* ~ *bassa* a face prăpăd; *dar delle/nelle* ~*-i* a-și frînge mîinile; *aver le* ~*-i lunghe* a) a avea mînă lungă; b) a ajunge departe prin propriile puteri; *avere il demonio alle* ~*-i* a fi viteaz; *aggravare/caricare la* ~ a fi sever în pedeapsă, a exagera; *armata* ~ cu armele în mînă; *gettare il sasso e nascondere la* ~ a face răul pe ascuns; *tener le* ~*-i* a se înfrîna; *a* ~ de mînă; *avere le* ~*-i in pasta* a) a face mereu același lucru, a-i fi ușor să execute ceva; b) a băga intrigi; *aver la* ~ a se pricepe, a avea rutină; *cavar le* ~*-i da qualche cosa* a termina ceva; *dar di* ~, *metter* ~ a începe un lucru; *dar* ~ *forte* a da ajutor; *avere alla* ~*/alle* ~*-i/tra le* ~*-i un lavoro* a lucra la ceva, a fi în curs de executare a unui lucru; *farci la* ~ a se obișnui cu o muncă, a-și face mîna; *menar le* ~*-i* a lucra repede; ~ *d'opera* mînă de lucru; *tener le* ~*-i alla cintola/in* ~ a sta cu mîinile în sîn; *tener* ~*/di* ~ *a uno in una cosa* a fi părtaș cu cineva, a fi complice; *dar l'ultima* ~ a da ultimul retuș; *non cavar le* ~ *-i da nulla* a nu reuși niciodată, a nu obține rezultate; *dar la* ~ a promite; *darsi a*~ a fi egali; *metterci la* ~ *nel fuoco* a pune mîna în foc; *col cuore in* ~ cu inima în palmă, cu inima deschisă; *con* ~ *posata* cu chibzuială; *dar di* ~ a apuca; *far toccare con* ~ a face să cunoască îndeaproape; *a* ~*i vuote* cu mîna goală, fără nimic; *rimaner con le mosche in* ~ a rămîne cu mîna goală; ~ *di ferro* țîțînă, piron, cîrlig gros; *aver le* ~*-i fatte a uncino* a fi pus pe furat; *mettere le* ~*-i addosso* a prinde, a captura; *metter le* ~*-i avanti per non cascar* a preîntîmpina un pericol, a o lua înainte; *lasciarsi appicare/attacare alle* ~*-i dal denaro* a lua bani în mod ilicit; *occhio alle* ~*-i!* păzește-te de hoți!; *giocar di* ~ a înșela; *metter le* ~*-i innanzi* a-și însuși un drept contestat; *venir per le* ~*-i* a-i cădea în mînă; *le* ~*-i a casa!* stai la un loc, ține-ți mîinile acasă!; *guadagnare/prender la* ~ *(despre cal)* a nu mai simți frîul, a nu mai asculta călărețul. 2. latură; *da una* ~ dintr-un punct de vedere; *da ogni* ~ din orice parte; *contro* ~ în direcție opusă; *volta* ~ dimpotrivă; *la* ~ *del cuore* partea stîngă, a inimii; *moglie della* ~ *sinistra* soție prin căsătorie morganatică, soție nelegitimă. 3. *(zool., la pl.)* membre anterioare. 4. trompă de elefant. 5. *(ferov.)* echipă de muncitori; *(mil.)* pluton; o mînă de oameni; ~ *nera v.* manonera. 6. *(înv.)* om puternic; *accortar le* ~*-i a uno* a micșora puterea cuiva; *alla sua* ~ în puterea sa. 7. calitate; fel, mod; *di bassa* ~ om de rînd; *di mezza* ~ de condiție mediocră; *vincere a* ~*-i basse* a învinge la curse fără eforturi; *portare in palma di* ~ a lăuda; ~ *forte* ajutor. 8. forță, putere, autoritate; ~ *militare* forță armată. 9. strat subțire (de culoare etc.); *dare una* ~ *di bianco* a spoi ușor; *manca l'ultima* ~ lucrul nu este terminat/finisat. 10. scris, scriere; *ha una*

bella ~ are un scris frumos; ~ *propria (prescurtat: M.P.)* scris cu mînă proprie; *di prima* ~ **a)** de primă mînă; **b)** din sursă directă. **11.** ordine, serie, rînd, şir; *di* ~ *in* ~ în mod ordonat, la rînd; *man* ~, *a* ~ *a* ~, *di*~ *in* ~ rînd pe rînd, succesiv; *andare alla* ~ a secunda; *aver la* ~ a precede; *ceder la* ~ a ceda/a oferi rîndul; *di antica* ~ de demult; *di lunga* ~ de mult timp. **12.** mînă bună (la joc); *la* ~ *tocca a lui* este rîndul lui să dea cărţile/să facă primul joc; *aver buono in* ~ a fi avantajat; *giuochi di* ~ prestidigitaţie; *cambiar le carte in* ~ a schimba vorba. **13.** apropiere, faptul de a fi la îndemînă; *avere/tenere a* ~*/sotto* ~ a avea gata/la îndemînă; *denari alla* ~ bani gheaţă; *uomo alla* ~ om săritor/serviabil; *(înv.) essere alle* ~*-i* a fi în tratative; *fuori di* ~ departe; *mettere* ~ *a una botte* a începe să scoţi dintr-un butoi; *sotto* ~ pe furiş, pe sub mînă.

manodòpera *s.f.* mînă de lucru; ~ *generica* mînă de lucru necalificată.

manodùrre *vt.* a duce de mînă.

manolétto *s.m. (înv.)* slugă tînără, valet.

manoméssa *s.f. (înv.)* primul vin scos din butoi.

manomésso **I.** *part. tr.* de la manomettere. **II.** *adj.* **1.** *(despre scrisori)* deschis (în mod abuziv). **2.** *(despre un document)* falsificat, modificat. **3.** *(fig.)* violat. **4.** *(ist. ant.)* eliberat din sclavie, manumis.

manomètrico, *-ètrici, adj.* manometric.

manómetro *s.m.* manometru.

manomèttere *vt.* **1.** *(înv., ist. ant.)* a elibera (un sclav). **2.** a începe să foloseşti din ceva. **3.** a atinge un lucru interzis; *(fig.)* a viola; ~ *un documento* a pune mîna pe un act (secret); ~ *una città* a jefui un oraş; ~ *un armadio* a răvăşi un dulap; ~ *una persona* a maltrata/a lovi pe cineva; ~ *il gruzzolo* a începe să cheltuiască din banii strînşi; ~ *il senso delle parole* a altera sensul cuvintelor. **4.** a asupri.

manomissióne *s.f.* **1.** *(ist. ant.)* manumisiune. **2.** ofensă, violare de drepturi.

manomòrta, *manimòrte, s.f. (jur., în expr.) beni di* ~ bunuri neimpozabile.

manonéra *s.f.* bandă de gangsteri.

manòppia *s.f.* **1.** *(ist.)* mănuşă de fier/de zale/de piele (purtată de războinici). **2.** mănuşă de scrimă. **3.** garnitură de blană sau de stofă (la mînecă). **4.** mînecuţă (de protecţie). **5.** suport/mîner de scaun (la un vehicul). **6.** ghidon (la bicicletă sau motocicletă). **7.** buton (la televizor, radio etc.).

manorègia *s.f.* autoritate civilă (asupra lucrurilor bisericeşti).

manoscritto *adj., s.m.* manuscris.

manóso *adj.* **1.** *(despre o ţesătură)* moale, suplu; *panno* ~ postav fin/catifelat. **2.** *(fig.)* ascultător, supus.

manotenènte *s.m.* şi *f.* **1.** tăinuitor. **2.** partizan.

manovalànza *s.f. (colectiv)* salahori.

manovàldo *s.m. (ist., jur.)* tutore (pe lîngă o femeie).

manovàle **I.** *s.m.* **1.** ajutor de zidar. **2.** salahor. **II.** *adj. (înv.)* manual.

manovèlla *s.f.* **1.** pîrghie, drug. **2.** manivelă; ~ *degli alberi a gomito* biela arborilor cotiţi.

manòvra *s.f.* **1.** manevră; manevrare. **2.** maşinaţie; uneltire; manevră; *(ferov.)* ~ *dello scambio* macaz. **3.** tactică; *è stata una* ~ *di borsa* a fost o tactică de bursă.

manovràbile *adj.* manevrabil.

manovràre **I.** *vt.* a mînui; a manevra. **II.** *vi. (a)* *(mil.)* a face manevre.

manovràto *adj.* **1.** manevrat. **2.** *(în expr.)* *guerra* ~*-a* război de mişcare; *moneta/economia* ~*-a* monedă/economie dirijată. **3.** *(sport)* pasare a mingiei la fotbal; *gioco* ~ joc cu pase continui.

manovratóre, -trice **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** manipulant; ~ *del tram* manipulant al tramvaiului. **2.** conducător de manevre. **II.** *adj.* care execută o mişcare de manevră; *esercito* ~ armată în manevre.

manovrièro **I.** *adj.* **1.** care ţine de o manevră. **2.** priceput, abil (la o manevră etc.). **II.** *s.m.* **1.** *(mar.)* pilot. **2.** *(fig.)* uneltitor.

manritta *s.f. (rar)* *v.* mandritta.

manrovéscio, *-èsci, s.m.* **1.** dos de palmă *(lovitură)*; *dare* ~*-i* a lovi pe cineva orbeşte/la întîmplare. *SIN. schiaffo.* **2.** lovitură de sabie (de la stînga la dreapta).

mansàlva *(în loc. adv.)* *a* ~ fără teamă; *rubare a* ~ a fura fără grijă/continuu.

mansàrda *s.f. (arhit.)* mansardă.

mansionàrio, *-àri, s.m.* **1.** preot (care slujeşte şi îngrijeşte biserica). **2.** preot canonic. **3.** totalitatea sarcinilor salariaţilor într-o întreprindere.

mansióne *s.f.* **1.** însărcinare, datorie, slujbă. **2.** *(înv.)* locuinţă; reşedinţă, casă; *fare* ~ a se opri. **3.** *(înv.)* azil, spital de pelerini. **4.** *(înv.)* adresă.

mansioneria *s.f.* titlu şi funcţie de preot care este şi custodele bisericii.

mànso[1] *adj. (rar)* **1.** blînd, răbdător. **2.** *(înv., despre vînt)* uşor, încet. **3.** *(înv.)* moale, neted.

mànso[2] *s.m. (înv.)* moşie; fermă.

mansuefàre **I.** *vt.* **1.** a supune, a potoli. **2.** a îmblînzi, a domestici; ~ *l'orgoglio* a micşora (mîndria cuiva); ~ *l'ira* a îmblînzi mînia. **II.** *vr.* a se îmblînzi, a deveni docil.

mansuèto *adj.* **1.** blînd, bun, docil, răbdător. **2.** liniştit, calm; *inverno* ~ iarnă blîndă; *occhi* ~*-i* ochi blînzi. **3.** favorabil, binevoitor; *pendio* ~ povîrniş lin/uşor înclinat.

mansuetúdine *s.f.* blîndeţe, bunătate, mansuetudine; *la* ~ *dell'agnello* blîndeţea mielului.

màntaco *s.m. (înv.)* *v.* mantice.

mantadùra *s.f.* haină, veşmînt.

mantàrro *s.m. (înv.)* haină groasă de păstor.

mantèca *s.f.* pomadă, alifie, unsoare.

manteeàre *vt.* **1.** a prepara/a amesteca o pomadă. **2.** a îngroşa ceva (dîndu-i consistenţa unei alifii).

manteeàto *s.m.* un fel de îngheţată (fluidă).

mantèlla *s.f.* jachetă cu capă.

mantellàre **I.** *vt.* **1.** a acoperi cu o manta. **2.** *(fig.)* a ascunde, a tăinui. **3.** *(înv.)* a întări (bastimente etc.). **II.** *vr.* a se scuza.

mantellàta *s.f.* **1.** călugăriţă (dintr-un ordin dominican). **2.** lovitură dată cu o haină.

mantellètta *s.f.* **1.** mantie scurtă (de demnitar). **2.** *(bis.)* mantie lungă, veşmînt solemn.

mantellètto *s.m. (mil.)* adăpost mobil, mantelet.

mantellìna *s.f.* **1.** mantilă (de mătase etc.). **2.** manta scurtă (la soldaţi etc.). **3.** pînză de mătase (care acoperă icoanele în biserică). **4.** zidire internă (a unui puţ). *SIN. camicia.*

mantèllo *s.m.* **1.** manta, pelerină; haină de ploaie; ~ *alla spagnuola* pelerină fără guler; *aver* ~ *ad ogni acqua* a fi pregătit pentru orice; *mutar* ~ a-şi schimba părerile cum schimbi cămăşile; *uomo di due* ~*-i* taler cu două feţe; *sotto il* ~ sub pretextul, sub aparenţa. **2.** *(vet.)* culoarea părului (la cal). **3.** pătură, strat; *un* ~ *di neve* o mantie de zăpadă. **4.** învelişul intermediar al globului terestru cuprins între litosferă şi nucleu.

mantenére **I.** *vt.* **1.** a păstra, a menţine, a conserva.

2. a întreține, a menține (o familie etc.); ~ *buona tavola* a se hrăni bine; ~ *un giornale* a finanța un jurnal. 3. a alimenta; ~ *la fiamma* a alimenta, a întreține o flacără vie. 4. a menține, a susține (o cauză etc.); ~ *alcuno in giudizio* a apăra pe cineva în justiție. 5. a conduce, a guverna; a avea grijă de ceva. 6. a respecta, a împlini; ~ *la parola data* a respecta cuvîntul dat; ~ *gli impegni assunti* a împlini sarcinile asumate. **II.** *vr.* **1.** a se alimenta, a se susține în putere. **2.** a se menține, a se păstra, a rezista; ~*-si bene* a se ține bine (ca înfățișare, virstă); *(înv.)* ~*-si sopra* a se conduce singur. 3. a se păstra, a rămîne; *il cambio del dollaro si mantiene alto* schimbul dolarului se menține ridicat.

mantenibile *adj.* conservabil, care se poate menține/păstra.

mantenimènto *s.m.* **1.** menținere. **2.** hrană. **3.** întreținere. 4. mijloace de existență. **5.** păstrare, conservare; *il ~ delle usanze* păstrarea bunelor obiceiuri.

mantenitóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** care păstrează; ~ *della promessa* care respectă o promisiune. **2.** susținător, protector. 3. *(înv.)* apărător; ~ *della dottrina aristotelica* apărător al doctrinei aristotelice.

mantenúta *s.f.* (femeie) întreținută.

mantenúto I. *part. tr.* de la m a n t e n e r e. **II.** *s.m.* bărbat întreținut (de o femeie).

màntica *s.f.* har, pretinsă artă de a prezice viitorul.

màntice, *màntici, s.m.* **1.** foale (pentru foc, pentru instrumentele muzicale); *organo senza* ~ orgă electrică; *tirare il* ~ a instiga, a aținta; *soffiare come un* ~ a sufla ca niște foale, a gîfîi tare. **2.** coș de trăsură, acoperiș; *alzare i* ~*-i* a face pe spionul. 3. burduf (între vagoane).

mantìcora *s.f.* animal din mitologia indiană.

màntide *s.f. (entom.)* călugăriță *(Mantis religiosa).*

mantiglia *s.f.* **1.** mantilă (pentru femei). **2.** văl negru (de cap).

mantiglio *s.m. (mar.)* frînghie, cablu, parîmă.

mantile *s.m. (înv.)* **1.** față de masă groasă. **2.** ștergar, șervet. 3. șervețel. 4. acoperămînt de cap la femei.

mantissa *s.f. (mat.)* mantisă.

mànto[1] *adj. (înv.)* mult, atît; *mante volte* mult.

mànto[2] *s.m.* **1.** mantie; hlamidă; *il gran* ~ demnitatea pontificală; *deporre il* ~ a abdica de la o demnitate (regală, papală etc.). **2.** acoperămînt, văl; *star sotto il* ~ a fi prefăcut. **3.** aparență, înveliș; *sotto il* ~ *della carità* sub aparența milei. **4.** păr, blană; culoarea părului (la animale). **5.** pătură, strat; ~ *di neve* strat de zăpadă. *SIN. coltre.* **6.** protecție, apărare. **7.** strat protector; ~ *stradale* pietriș, asfalt.

mantovàna *s.f.* **1.** *(arhit.)* ornament în formă de ciucure (de-a lungul streșinii). **2.** un fel de prăjitură din migdale.

mantovàno *adj., s.m.* mantovan, mantuan, *(locuitor)* din Mantova.

mantrugiàre *vt. (pop.)* **1.** a mototoli. **2.** a strînge tare.

manuàle I. *adj.* manual, de mînă; *arti* ~*-i* meseriile. **II.** *s.m.* **1.** lucrător, muncitor; salahor. **2.** manual, carte. **3.** *(muz.)* claviatură (la orgă).

manualista, *-isti, s.m.* autor de manuale.

manualistico, *-istici, adj. (depr., despre o operă)* cu caracter didacticist, lipsit de originalitate.

manubaléstro *s.m. (înv.)* arbaletă (ușoară de mînă).

manùbrio, *-ùbri, s.m.* **1.** mîner; manivelă; ~ *della bicicletta* ghidon. **2.** *(sport)* halteră. **3.** *(med.)* partea superioară a stomacului.

manucodiàta *s.f. (ornit.)* pasărea paradisului *(Paradisea apoda).*

manufàtto I. *adj. (rar)* fabricat manual. **II.** *s.m.* **1.** articol/produs de manufactură. **2.** orice lucrare executată de mîna omului.

manutèngolo *s.m.* **1.** complice, tăinuitor de hoți. **2.** codoș, mijlocitor.

manutenzióne *s.f.* **1.** menținere, întreținere, păstrare; *spese di* ~ cheltuieli de întreținere; la ~ *dell'autostrada* întreținerea autostrăzii. **2.** *(înv.)* împlinire de angajament, ținere de cuvînt.

mànza *s.f.* juncană.

manzàna *s.f. (înv.)* rînd; cantitate.

manzanìllo *s.m. (bot.)* arbore veninos din Antile *(Hippomane mancenilla).*

manzìna *s.f. (rar)* pîrloagă, țelină, loc necultivat (folosit ca pășune).

mànzo *s.m.* **1.** viței. **2.** carne de viței. **3.** *(fam.)* om mare și prost.

manzoniàno *adj. (lit.)* manzonian, discipol al lui Alessandro Manzoni.

manzonismo *s.m. (lingv.)* manzonism, teoria lui Alessandro Manzoni privind folosirea dialectului florentin ca limbă literară.

manzuóla *s.f. (înv.)* gest nepoliticos; gest de ciudă.

maomettàno *adj., s.m.* **1.** mahomedan. **2.** *(înv.)* lasciv, desfrînat.

maomettismo *s.m. (rar)* mahomedanism.

maóna *s.f.* **1.** *(înv.)* navă turcească (de război și de transport). **2.** barcă mare (de transport). **3.** *(înv., ist.)* companie de navigație și comerț.

maònia *s.f. (bot.)* arbust decorativ *(Mahonia repens).*

maòri *adj., s.m. invar.* maori, (indigen) din Noua Zeelandă; *il* ~ limba maorilor.

màppa[1] *s.f.* **1.** hartă (geografică sau topografică); ~ *catastale* hartă cadastrală, cadastru. **2.** *(înv.)* șervețel de masă. **3.** un fel de basma.

màppa[2] *s.f.* **1.** floarea cheii. **2.** balama.

mappamóndo *s.m.* **1.** mapamond, planisferă; ~ *celeste* harta emisferelor cerești. **2.** *(glumeț)* șezut, dos.

mappatóre *s.m.* cartograf.

marà *s.f. (zool.)* animal rozător din Patagonia *(Dolicholis patagonica).*

maràbla *s.f. (înv., muz.)* tobă (prevăzută cu două coarde, servind și drept contrabas).

marabottìno *s.m. (ist.)* monedă sarazină.

marabòtto *s.m. (mar.)* pînză de corabie.

marabù *s.m. (ornit.)* **1.** marabu *(Leptoptilus crumeniferus* și *Ciconia marabù).* **2.** pene de marabu.

marabùtto *s.m.* **1.** călugăr musulman. **2.** mormînt de preot musulman. **3.** *(ornit.)* marabu.

maracàla *s.m. (zool.)* specie de leopard *(Leopardus maracava).*

maracheìlla *s.f. (fam., glumeț)* înșelăciune; înșelătorie; pungășie; *(înv.) far la* ~ a fi spion.

maragià, maràgia *s.m.* maharadjah.

maramàglia *s.f. v.* m a r m a g l i a.

maramàldo *s.m.* trădător, laș.

maramào *s.m. (în expr.) far* ~ a fura, a șterpeli.

maràme *s.m.* **1.** deșeu; rebut. **2.** adunătură (de lucruri sau persoane). **3.** lucru aruncat la țărm (de apa mării). **4.** *(înv.)* înșelătorie, escrocherie.

maramèo *interj.* degeaba! ți-ai găsit! ei așa!; *fare* ~ *a qualcuno* a-i da cu tifla cuiva.

marangóne *s.m.* **1.** *(ornit.)* corb de mare, cormoran *(Phalacrocorax carbo).* **2.** *(rar, mar.)* scafandru. 3. tîmplar; lemnar. **4.** lucrător de mobile.

maràsca *s.f.* **1.** vișină. **2.** vișină turcească.

maraschìno *s.m.* lichior de vișine; vișinată.

maràsco, *-àschi, s.m.* **1.** vișin *(Prunus cerasus).* **2.** vișin turcesc *(Prunus mahaleb).* **3.** vin de vișine.

maràsma, *-àsmi*, *s.m. (med.)* **1.** slăbiciune foarte mare, istovire, epuizare. **2.** *(fig.)* marasm, decădere (spirituală). **3.** confuzie, haos.
marasmio *s.m.* varietate de ciuperci comestibile.
maràsmo *s.m. (rar) v.* marasma.
maràsso *s.m. (zool.)* specie de viperă *(Vipera berus)*.
maratóna *s.f.* **1.** *(sport)* maraton. **2.** lucrare/operaţie făcută în grabă.
maratonèta *s.m. (sport)* maratonist.
maravàlle *s.f.* ziua judecăţii de apoi; *andare a ~* a muri.
maravèdi *s.m.* **1.** *(ist.)* maravedi *(monedă spaniolă)*. **2.** monedă fără valoare.
maravedino *s.m. v.* maravedi.
maravìglia *s.f.* şi *deriv. v.* meraviglia şi *deriv.*
maràzzo *s.m. (rar)* baltă, mlaştină.
màrca *s.f.* **1.** pecete, marcă. **2.** monogramă (pe rufărie). **3.** contramarcă; bilet gratuit la teatru. **4.** număr de garderobă; chitanţă pentru o marfă predată; *~ da bollo* timbru fiscal (care se anulează). **5.** marcă de fabrică; *d'alta ~* foarte distins; *(com.) di ~* de calitate. **6.** *(com.)* semn convenţional (pe o marfă). **7.** *(înv.)* semnalment. **8.** ştampilă de bibliotecă (pe cărţi). **9.** jeton, fişă de joc. **10.** marcă *(monedă)*. **11.** *(la pl.)* geamandură. **12.** *(ist.)* marcă, provincie limitrofă.
marcaménto *s.m. (sport)* marcaj.
marcantònia *s.f. (fam.)* femeie înaltă/voinică.
marcantònio *s.m. (fam., în expr.) un bel pezzo di ~* un bărbat voinic/lat în spate; o matahală.
marcàre **I.** *vt.* **1.** a însemna, a marca. **2.** a pecetlui, a stigmatiza. **3.** a marca, a întări (glasul etc.). **4.** *(înv.)* a semnala, a remarca. **5.** *(sport)* a marca (un gol). **6.** *(mil., jargon)* a se preface bolnav; *~ visita* a cere să fie vizitat de doctor. **II.** *vi. (a; înv.)* a se mărgini (la hotare).
marcassìta *s.f. v.* marcassite.
marcassìte *s.f. (miner.)* marcasit.
marcatèmpo *s.m. invar.* **1.** cronometror *(muncitor)*. **2.** *(ind.)* cronometru.
marcàto *adj.* **1.** marcat, însemnat. **2.** clar, distins, pronunţat, accentuat; *forme ~-e* forme precise/pronunţate.
marcatóre, **-trice** *s.m.* şi *f.* **1.** marcator; *~ degli animali* persoană care marchează animalele. **2.** *(sport)* cel care marchează un gol.
marcatrice *s.f.* maşină (automată) de marcat.
marcatúra *s.f.* **1.** marcare. **2.** marcaj, *~ degli animali* marcarea animalelor cu un semn. **3.** *(sport)* marcarea unui gol; golul marcat; numărul de goluri.
marcèlla *s.f. (ist.)* monedă veneţiană.
marcescènte *adj. (lit.)* care se veştejeşte, care putrezeşte.
marchésa *s.f.* marchiză, soţie de marchiz.
marchesàna *s.f. (înv., ist.)* marchiză (cu autoritate de senior feudal).
marchesàto *s.m.* **1.** *(ist.)* marchizat. **2.** titlul de marchiz. **3.** *(rar)* totalitatea marchizilor. **4.** familia unui marchiz.
marchése *s.m.* marchiz.
marchesìno *s.m.* fiu de marchiz; marchiz tînăr.
marchètta *s.f.* **1.** timbru de asigurare. **2.** prostituată.
marchètto *s.m.* monedă veneţiană (cu efigia sfîntului Marcel).
marchiàno *adj.* **1.** *(mai ales depr.)* mare, extraordinar; *(fig.) sproposito ~* greşeală grosolană; *questa è ~-a* asta e din cale afară. **2.** mare; *(în expr.) ciliegia ~-a* cireaşă mare; *freddi marchiani* frig intens.
marchiàre *vt.* **1.** a marca, a însemna. **2.** a ştampila, a pecetlui. *SIN. contrassegnare.* **3.** *(înv.)* a însemna, a nota.
marchiatóre, **-trice** *s.m.* şi *f.* marcator, om care pune o ştampilă etc.
marchiatúra *s.f.* marcare, marcaj; ştampilare, pecetluire.
marchigiàno **I.** *adj., s.m.* marchigian, (locuitor) din provincia Le Marche. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Le Marche. **2.** dialect marchigian.
màrchio, *màrchi*, *s.m.* **1.** marcă, marcaj (pe obiecte de argint); *~ di fabbrica* marcă a fabricii. **2.** pecete, stigmat (cu fierul roşu). **3.** *(fig.)* pată ruşinoasă. **4.** *(fig.)* pecete, caracteristică.
marchionàle *adj. (lit.)* care ţine de marchiz; *famiglia ~* familie de marchiz.
màrcia[1], *màrce*, *s.f.* **1.** marş; *a ~-e forzate* în marş forţat. **2.** *(auto) ~ a pieno carico* mers/funcţionare în sarcină; *far ~ indietro* a merge înapoi/în marşarier; *~ a vuoto* mers/funcţionare în gol/fără sarcină.
màrcia[2] *s.f. (pop.)* puroi.
marciàia *s.f. (rar, vet.)* caşexie.
marciàno *adj.* marcian, referitor la sf. Marcu; *la Marciana* Biblioteca Marciană (la Venezia).
marciapiède, *-èdi* *s.m.* **1.** trotuar. **2.** peron.
marciàre[1] *vi. (a)* **1.** a mărşălui, a merge în marş. **2.** a înainta (în mod solemn); *~ da gran signori* a face lux. **3.** *(înv.)* a merge. **4.** a funcţiona; *il meccanismo dell'orologio non marcia* mecanismul ceasului nu funcţionează.
marciàre[2] *vt. (înv.)* a provoca putrezirea fructelor etc.
marciàta *s.f.* **1.** marş. **2.** marş *(cîntec)*; *(înv.) battere la ~* a bate toba în marş.
marciatóre *s.m. (sport)* mărşăluitor.
màrcido *adj. (lit.)* **1.** putred. **2.** *(fig.)* veşted, lînced. **3.** beat turtă. **4.** *(bot.)* veşted; putred.
marcìme *s.m. (rar)* strat de paie, aşternut pentru vite (din care se face bălegar).
marcimènto *s.m. (rar)* **1.** putrezire; putrefacţie. **2.** supuraţie. **3.** mîhnire, chin; îndurerare.
marcìno *s.m.* sort de vin.
màrcio, *màrci* **I.** *adj.* **1.** putred; putrezit; stricat; *(prov.) una pecora ~-a ne guasta un branco* mărul putred strică şi pe cele bune. **2.** *(med.) (despre o rană)* care supurează, cu puroi. **3.** *(fig.)* stricat, corupt; *è ~ sin nelle midolle* e stricat pînă-n măduva oaselor. **4.** *(fam.)* mult, extrem; *tisico ~* tuberculos în stare gravă; *aver torto ~* a nu avea dreptate deloc; *a ~ dispetto* cu mare ciudă; *innamorato ~* îndrăgostit lulea; *(despre joc) perderla ~-a* a rămîne de căruţă, a pierde o partidă fără a fi făcut nici un punct; *a ~-a forza* cu forţa, silit; în mod forţat. **II.** *s.m.* **1.** putreziciune, parte putredă. **2.** defect, viciu, infirmitate; *(înv.) cavare il ~ ~ da qualche cosa* a rezolva/a înlătura o greutate. **3.** pagubă; *uscir dal ~* a scăpa de un risc/de un obstacol. **4.** pierdere (la joc). **5.** corupţie (a moravurilor).
marciolìno *s.m.* miros uşor de puroi/putred.
marciòso *adj.* **1.** purulent, plin de puroi. **2.** putred; *letteratura ~-a* literatură decadentă.
marcìre *vi. (e)* **1.** a putrezi. *SIN. decomporsi, imputridire.* **2.** a face puroi. *SIN. suppurare.* **3.** a se strica, a se dărăpăna. **4.** a se altera, a se descompune. **5.** *(despre cînepă)* a se macera. **6.** a lîncezi, a se vlăgui. **7.** a se corupe, a se deprava; *~ nell'ozio* a trîndăvi.
marcìta *s.f.* livadă artificială (cu irigaţie continuă).

mareitóio, *-ói* **I.** *s.m.* cadă pentru putrezirea zdrenţelor (la fabricile de hîrtie). **II.** *adj.* care ajută la putrezit.

mareitúra *s.f. (rar)* **1.** putrezire. *SIN. suppurazione.* **2.** supurare.

marelúme *s.m.* **1.** putreziciune; lucruri putrede. **2.** *(fig.)* depravare, corupţie.

màreo, *màrchi, s.m.* **1.** marcă *(monedă).* **2.** marcă, semn, pecete. **3.** greutate mobilă (la balanţa cu braţe neegale).

mareòlfa *s.f.* femeie ridicolă/greoaie/stîngace.

marconigrafàre *vt.* a radiotelegrafia.

marconigràmma, *-àmmi, s.m.* radiotelegramă.

marconista, *-ìsti, s.m.* radiotelegrafist.

marcorèlla *s.f. (bot.)* **1.** trepădătoare *(Mercurialis annua).* **2.** brei *(Mercurialis perennis).*

màre *s.m.* **1.** mare; *alto* ~ largul mării; ~ *libero* mare liberă (dincolo de apele teritoriale); *(pentru italieni) i due* ~*-i* Marea Tireniană şi Adriatică; *i tre* ~*-i* Marea Tireniană, Adriatică şi Ionică. **2.** *(mar.)* starea mării; ~ *grosso,* ~ *mosso* mare agitată; ~ *lungo* mare cu valuri liniştite; ~ *vecchio*/~ *morto* mare liniştită (după furtună); *fuori c'è* ~, *c'è molto* ~ dincolo de port, marea e agitată/ furtunoasă; ~ *nuovo* mare care aduce schimbare; ~ *traverso* mare care izbeşte în coasta vasului; ~ ~ *corto* mare cu valuri mici; *rompere in* ~ a naufragia; *colpo di* ~ izbitură de val; *reggere al* ~, *tener bene il* ~ *(despre o navă)* a rezista la furtună, a fi solidă; *gente di* ~ marinari; *(prov.) l'acqua va al* ~ ban la ban trage; *frutti di* ~ crustacee comestibile, stridii etc,; *porto di* ~ **a)** port la mare; **b)** *(fig.)* loc foarte frecventat, casă deschisă; *mal di* ~ rău de mare. **3.** *(fig.)* cantitate mare, abundenţă; *un* ~ *di guai* o mulţime de necazuri; ~ *magno (glumeţ)* loc/situaţie plin(ă) de greutăţi/de primejdii; *promettere* ~ *e monti* a promite marea cu sarea. **4.** *(fig.)* lucru/loc plin de greutăţi; ~ *senza fondo* acţiune în care se cer învinse multe dificultăţi; *buttare a* ~ a renunţa la cineva sau ceva, a se lipsi de; *cercare per terra e per* ~ a căuta pretutindeni.

marèa *s.f. (mar.)* **1.** maree; ~ *crescente,* ~ *alta* flux; ~ *calante,* ~ *bassa* reflux; *piccola* ~ apă moartă; *tavola della* ~ grafic (care indică fluxul şi refluxul pe glob); *porta della* ~ loc de scurgere a apei în timpul fluxului. **2.** *(fig.)* avînt, val (de pasiuni etc.). **3.** *(fig.)* val de mulţime.

mareggiaménto *s.m. (rar, mar.)* **1.** vijelie. **2.** rău de mare.

mareggiàre *vi. (a), vr.* **1.** *(despre mare)* a se agita, a se învolbura. **2.** a avea rău de mare. **3.** a pluti, a naviga. **4.** *(fig.)* a undui *(mulţimea, un lan de grîu).*

mareggiàta *s.f.* **1.** unduirea mării. **2.** învolburare de valuri. **3.** înaintare a unui vas. **4.** rău de mare.

marèggio *s.m.* **1.** izbire uşoară a valurilor; murmur de unde. **2.** zbatere, frămîntare.

marèmma *s.f.* **1.** cîmpie joasă (lîngă mare); ţinut mlăştinos. **2.** plată a lucrătorilor (într-un ţinut mlăştinos).

maremmàno I. *adj.* mlăştinos, propriu unui ţinut de mlaştini de-a lungul mării; *(med.) febbre* ~*-a* malarie; *(bot.) fieno* ~ sparcetă *(Onobrychis sativa); (ferov.) linea* ~*-a* linie ferată pe distanţa Pisa-Roma (care traversează regiunea numită *(Maremma toscana).* **II.** *s.m.* locuitor din ţinutul Maremma toscana (de-a lungul Mării Tireniene).

maremóto *s.m.* curent marin violent; clocot de apă, ochi de apă.

marèna *s.f. v.* a m a r e n a.

marènga *s.f. v.* m e r i n g a.

maréngo, *-énghi, s.m. (ist.)* monedă italiană de aur.

mareògrafo *s.m.* mareograf.

marescàleo, *-chi, s.m. (înv.)* **1.** potcovar. **2.** mareşal.

maresciàlla *s.f. (glumeţ)* mareşăleasă, soţie de mareşal.

marescialłàto *s.m. (rar)* mareşalat.

maresciàllo *s.m.* **1.** mareşal; ~ *del Conclave* înalt ofiţer al Curţii papale. **2.** subofiţer, plutonier; ~ *dei carabinieri* şef de post (în jandarmerie).

marése *s.m. (înv.)* baltă, băltoacă.

marétta *s.f.* **1.** *(mar.)* mare uşor agitată (cu unde dese şi spumoase). **2.** tensiune politică.

marezzàre *vt.* a marmora.

marezzàto *adj. (despre lemn, marmură)* cu vine; striat; *(despre ţesături)* cu ape, moarat, ca moarul.

marezzatúra *s.f.* marmoraj; reflexe, ape (la o ţesătură).

marézzo *s.m.* reflexe, ape, marmoraj (pe stofă, hîrtie, lemn etc.).

màrga *s.f. (miner.)* marnă.

margarìna *s.f.* margarină.

margarinàto *adj.* amestecat cu margarină.

margarìta *s.f. (înv., dial.) v.* m a r g h e r i t a.

margherìta *s.f.* **1.** *(bot.)* margaretă, aurată *(Leuchantemum vulgare* sau *Chrisanthemum leucanthemum); punto* ~ punct de croşetă; *pasta/torta* ~ un fel de prăjitură. **2.** perlă, piatră preţioasă; *gettar le* ~*-e innanzi ai porci* a strica orzul pe gîşte, a arunca mărgăritare la porci. **3.** mărgea de sticlă. **4.** *(mar.)* nod făcut în mijlocul unei frînghii (spre a o scurta). **5.** *(miner.)* mică calcaroasă. **6.** *(mar.)* manevră (pentru ridicarea ancorei).

margheritina *s.f.* **1.** *(bot.)* bănuţi *(Bellis perennis).* **2.** *(la pl.)* mărgele de sticlă. **3.** pastă făinoasă de forma margaretei.

margheritóna *s.f. (bot.)* ochiul-boului *(Leucanthemum vulgare).*

margheròtta *s.f. (mar.)* barcă lungă şi uşoară (pentru opt vîslaşi).

margigràna *s.f. (înv.)* varietate de struguri.

marginàle *adj.* marginal; *zona* ~ zonă periferică.

marginàre *vt. (tipogr.)* a fixa marginile unei pagini de tipar.

marginatóre *s.m. (tipogr.)* puitor.

marginatúra *s.f.* **1.** *(tipogr.)* fixarea/aşezarea marginilor (la paginile de tipar). **2.** *(tipogr.)* linie de metal (folosită pentru fixarea marginilor), răstav. **3.** ridicarea marginilor unui canal.

màrgine I. *s.m.* **1.** margine. **2.** disponibil; *(fig.) non c'è* ~ a nu exista posibilitate, mijloc (pentru a face un lucru); *lasciar* ~ *alla fantasia* a lăsa drum liber fanteziei. **3.** ţărm. **4.** contur. **5.** *(tipogr.)* răstav, linie de metal (pentru fixarea marginii). **II.** *s.f. (înv.)* cicatrice.

marginóso cu marginea lată.

margiòllo *adj.* **1.** putred. **2.** rîios.

màrgo *s.m. (înv., poetic)* margine.

margòlfa *s.f. v.* m a r c o l f a.

margòlla *s.f. (înv.)* drăcoaică, vrăjitoare.

margóne *s.m.* **1.** *(miner.)* marnă. **2.** jgheab de scurgere (la moară).

margòtta *s.f.* **1.** butăşire, marcotaj. **2.** butaş.

margottàre *vt.* a butăşi, a marcota.

margòtto *s.m. (dial.) v.* m a r g o t t a.

margraviàto *s.m. (ist.)* margrafiat.

margràvio, *-àvi, s.m. (ist.)* margraf.

marguàl *s.m. (zool.)* specie de leopard *(Leopardus tigrinus). SIN. maracaia.*

mariàno *adj. (bis.)* al Mariei, dedicat sfintei Maria; *mese* ~ luna mai.

maricèllo *s.m. (înv.)* amărăciune; ranchiună; ciudă.
mareìno *s.m.* valuri mici; vălurirea apelor mării (la bătaia brizei dinspre uscat).
margiàna *s.f. (ornit.)* specie de raţă *(Anas fenali)*.
mariehìna *s.f. (zool.)* specie de maimuţă *(Midas rosalia)*.
marimèttere *vt. v.* manimettere.
marimónda *s.f. (zool.)* specie de maimuţă *(Ateles beelzebuth)*.
marìna *s.f.* **1.** mare, înfăţişare a mării; *(fig.)* *~ torba/gonfiata* figură bosumflată. **2.** ţărm de mare, litoral; *navigar ~~* a naviga de-a lungul coastelor; *(înv.) batter ~* a se preface nenorocit. *SIN. costa, litorale.* **3.** *(pict.)* marină. **4.** localitate pe ţărm. **5.** *(mil.)* marină; *la ~ italiana, la ~ militare* marina italiană, marina militară. **6.** un (fel de) dans popular.
marinàio, *-ài, s.m.* marinar; *promessa da ~* logodnică infidelă; *(înv.) mastro ~* armator.
marinàra *s.f.* **1.** pălărie de pai (cu boruri late). **2.** haină de marinar; *alla ~* ca marinarii, marinărească.
marinàre **I.** *vt.* **1.** a marina, a face marinată. **2.** a lăsa/a ţine în păstrare; *tenere a ~ una cosa* a ţine un lucru sub cheie, a nu profita de un lucru; *~ una ragazza* a nu căuta un soţ fetei de măritat; *~ (la scuola, la messa)* a chiuli (de la şcoală, de la biserică). **II.** *vr. (înv.)* a se supăra; a se înfuria.
marinarésco, *-eschi, adj.* **1.** de marinar, marinăresc. **2.** marin; *carta ~-a* hartă marină.
marinàro[1] *adj.* de mare, maritim, marin; *città ~-a* port la mare; *borgo ~* cartier de pescari; *popolo ~* popor de navigatori; *berretto alla ~-a* beretă de marinar; *collo alla ~-a* guler marinar.
marinàro[2] *s.m. v.* marinaio.
marinàto **I.** *adj.* marinat; *fritto e ~ (fig.)* pregătit/gătit pentru sărbătoare. **II.** *s.m.* marinată.
marinatùra *s.f.* marinare.
marinerìa *s.f.* **1.** marină (totalitatea navelor şi a tot ceea ce priveşte navigaţia). **2.** *(înv.)* arta marinarului.
marinismo *s.m. (ist. lit.)* marinism (curent literar în secolul al XVII-lea).
marinista, *-isti, s.m. (ist. lit.)* marinist, imitator al lui G.B. Marino.
marìno[1] **I.** *adj.* **1.** marin, maritim; *zucche ~-e* lucruri inexistente; *ospizio ~* spital pentru îngrijirea tuberculozei osoase; *acqua ~-a* apă de mare; *vitello ~* focă; *cavalluccio ~* cal de mare; *brezza ~-a* brînză marină; *pescatore ~* pasăre palmipedă *(Larus marinus)*. **2.** *(despre culoare)* albastru-închis, bleumarin. **II.** *s.m.* **1.** marinar. **2.** vînt marin.
marìno[2] *s.m.* vin de pe Colli Albani.
marioleria *s.f.* pungăşie.
mariolésco, *-eschi, adj. (rar)* pungăşesc, hoţesc.
mariòlo *adj., s.m.* **1.** hoţ, pungaş. *SIN. furfante, malfattore.* **2.** ştrengar; şmecher; *occhi ~-i* priviri ştrengăreşti.
marionètta *s.f.* **1.** marionetă, păpuşă; *teatro di ~-e* teatru de marionete. **2.** persoană fără voinţă şi fără caracter. *SIN. burattino, fantaccio.*
marionettista, *-isti, s.m.* mînuitor de păpuşi, păpuşar.
marionettìstico, *-istici, adj.* de marionete; *spettacolo ~* spectacol de marionete.
mariscàlco *s.m. (înv.) v.* maliscalco.
marisco *s.m. (bot., înv.)* papură de mare.
maritàbile *adj.* de măritat, de vîrsta căsătoriei.
maritàggio, *-àggi, s.m. (înv.)* **1.** căsătorie; nuntă. **2.** zestre **3.** zestre mică (dăruită unei fete sărace). **4.** *(înv.)* rubedenie. **5.** *(ist.)* tribut plătit seniorului.
maritàle *adj.* **1.** marital, al soţului; *consorzio/patto ~* căsătorie; *(jur.) toro ~* drept conjugal/marital; *podestà ~* putere/autoritate maritală; *(înv.) giorno ~* zi de nuntă. **2.** *(rar)* conjugal, matrimonial; *casa ~* domiciliu conjugal.
maritaménto *s.m. (rar)* căsătorie, măritiş.
maritànda *s.f.* femeie de măritat.
maritàre **I.** *vt.* **1.** a mărita; *(prov.) chi n'ha cento, le marita, chi n'ha una, l'affoga* cine are multe fete, le mărită, cine are una, o mărită prost (pentru că are prea multe pretenţii). *SIN. accasare.* **2.** a însura. **3.** a logodi. **4.** *(fig.)* a uni, a îmbina. **II.** *vr.* **1.** a se mărita. **2.** a se însura. **3.** a se căsători. *SIN. accasarsi, sposarsi.* **4.** a se uni.
maritàta **I.** *adj.* măritată. **II.** *s.f.* mireasă; femeie măritată.
maritàto *adj.* căsătorită; *la mal ~-a* femeie căsătorită împotriva voinţei ei; *tegole ~-e* ţigle încastrate; *minestra ~-a* supă cu tăiţei şi cu fasole etc.; *uova ~-e* ouă fierte şi preparate cu şuncă etc.
marìto *s.m.* **1.** soţ, bărbat; *(despre o fată) da ~* de măritat; *aver ~* a fi căsătorită; *prendere ~* a se căsători; *(prov.) tra moglie e ~ non mettere il dito* să nu te amesteci în certurile dintre soţi, să nu stai între ciocan şi nicovală; *andare a ~* a se mărita; *~ posticcio* soţ nelegitim; *(înv.) menar ~* a se căsători; *portare a ~* a aduce zestre. **2.** *(bis.)* Isus Cristos. *SIN. sposo.* **3.** mascul (berbec, taur etc.). **4.** sobiţă.
marittimo **I.** *adj.* maritim, de mare; *scoperte ~-e* descoperiri geografice; *carta ~-a* hartă marină. **II.** *s.m. pl. (mar.)* **1.** marinari. **2.** personal navigant, lucrători în domeniul navigaţiei (căpitani de vapor, marinari, fochişti etc.).
maritòzzo *s.m.* plinişoară dulce (cu stafide etc.).
mariuòlo *adj., s.m. v.* mariolo.
marmàglia *s.f.* **1.** gloată, mulţime. *SIN. feccia, gentaglia.* **2.** mulţime de copii. **3.** lemne de calitate inferioară. **4.** *(glumeţ)* clădire (cu multă marmură).
marmagliùme *s.m. (depr.)* adunătură de derbedei.
marmàre **I.** *vi.* a fi rece ca marmura. **II.** *vt.* a răci, a deveni rece (ca marmura), a îngheţa; *acqua fredda che marma la bocca* apă rece care îţi îngheaţă gura.
marmàto *adj.* îngheţat; *freddo ~* frig mare, ger.
marmèggia, *-ègge, s.f. (entom.)* parazit (care trăieşte în carne uscată, în piele, în păr).
marmellàta *s.f.* **1.** marmeladă. **2.** dulceaţă.
marmètta *s.f. (dim.)* plăcuţă de marmură.
marmìfero *adj.* bogat în marmură; *ferrovia ~-a* cale ferată care deserveşte o carieră de marmură; *società ~-a* societate pentru exploatarea marmurii.
marmìno *s.m.* aşchie/bucată mică de marmură/de piatră etc. (care se fixează pentru a ţine uşa deschisă). *SIN. pietrino.*
marimista, *-isti, s.m.* **1.** cioplitor în marmură; sculptor de pietre funerare. **2.** muncitor în industria marmurei.
marmitta *s.f.* **1.** oală; marmită. **2.** *(glumeţ, mil.)* grenadă. **3.** (ţeavă de) eşapament.
marmittóne *s.m. (depr.)* **1.** recrut, soldat (care nu visează decît mîncare). **2.** funcţionar (care se gîndeşte numai la salariu).
màrmo *s.m.* **1.** marmură; *scolpire/incidere in ~* a lăsa o amintire puternică; *cuore di ~* inimă de piatră; *a ~* ca marmura; *essere diventato un pezzo di ~* a deveni sloi de gheaţă, a îngheţa. **2.** operă sculptată în marmură. **3.** placă de marmură pentru împodobirea casei.
marmòcchio, *-òcchi, s.m. (glumeţ, depr.)* **1.** plod. **2.** prostănac.
marmoràrio, *-àri, s.m. (lit.)* **1.** *(rar)* sculptor. **2.** lucrător sau vînzător de marmură.

màrmore *s.m. (înv.)* marmură.
marmoreggiàre *vt. (înv.)* a marmora.
marmòreo *adj. (lit.)* marmorean, marmoreu.
marmorizzàre *vt.* a marmora.
marmorizzàto *adj.* marmorat.
marmorizzazióne *s.f.* marmotaj, imitare a marmurei.
marmòtta *s.f.* **1.** *(zool.)* marmotă *(Arctomys marmota)*; *dormire come una* ~ a dormi mult. **2.** *(fig.)* trîntor, leneş, somnoros. **3.** semnal feroviar. **4.** *(bot.)* varietate de cais *(Prunus brigantiaca)*. **5.** *(fam., tosc.)* răceală, guturai.
marmòtto *s.m. (rar, glumeţ)*. **1.** copil. **2.** calapod de lucru (la cizmari).
marmuòlo *s.m. (înv.)* păşune.
màrna *s.f. (miner.)* marnă.
marnàre *vt. (rar)* a întări pămîntul cu marnă.
marnatùra *s.f.* întărire a pămîntului cu marnă *(acţiunea)*.
marnazióne *s.f.* întărire a pămîntului cu marnă *(rezultatul)*.
marnièra *s.f.* carieră de marnă.
marnóso *adj.* bogat în marnă.
màro *s.m. (jorgon)* marinar necalificat.
maròcca *s.f.* **1.** rebut. **2.** *(alpin.)* grămadă de bolovani/de pietre.
marocchinàio, -ài, *s.m.* lucrător în marochinărie.
marocchinàre *vt.* **1.** a transforma o piele în marochin. **2.** a da aparenţă de marochin (unui material).
marocchinatùra *s.f.* tăbăcire a pieilor pentru marochin.
marocchino I. *adj.* din Maroc. II. *s.m.* **1.** locuitor din Maroc. **2.** marochin, piele foarte fină.
maronita, -iti, *s.m. (rel.)* maronit.
maronìtico *adj. (rel.)* care ţine de ritul maroniţilor.
maróso *s.m. (lit.)* **1.** val de mare; talaz mare; ~ *vivo* creasta valului; ~ *morto* baza valului; ~ *corto* val mai mic şi mai puternic; ~ *lungo* val cu baza mare dar mai slab; *poggiare al* ~ a îndrepta barca în direcţia valului (pentru a nu fi lovită). **2.** frămîntare; îndurerare; mîhnire adîncă. **3.** mlaştină, baltă.
màrra *s.f.* **1.** cazma; hîrleţ; *spada di* ~ floretă. **2.** vîrf (al braţelor unei ancore); *a quattro* ~*-e* cu patru braţe. **3.** lopată de mestecat varul.
marrància, -ànci, *s.m.* satîr (de măcelărie).
marràno I. *s.m.* **1.** *(ist.)* maran *(maur sau evreu convertit)*. **2.** om blestemat, om excomunicat. II. *adj., s.m. (fig.)* **1.** (om) neleal/necredincios/nesincer; *(înv.) occhio* ~ privire vicleană/răutăcioasă. **2.** bădăran, mitocan. **3.** *(glumeţ)* bandit. **4.** blestemat, excomunicat; *veleno* ~ otravă mortală.
marràta *s.f.* lovitură dată cu o cazma.
marreggiàre *vt.* a săpa pămîntul cu cazmaua sau hîrleţul.
marròbio *s.m. (bot.)* v. marrubio.
marrocchìno *s.m.* v. marocchino.
marróne[1] I. *s.m.* **1.** *(bot.)* castan *(Castana sativa* sau *vesca)*. **2.** castană; ~*-i canditi* maroane. **3.** testicul. II. *adj., s.m.* (culoare) castaniu/maro; *una sottana* ~ o fustă maro.
marróne[2] *s.m.* greşeală mare; *fare un* ~ a face o boacănă.
marróne[3] *s.m.* **1.** cal (înhămat alături de un mînz). **2.** animal care conduce o cireadă. **3.** *(dial.)* nucă mare (într-un joc de copii). **4.** *(înv.)* ghid, călăuză (la munte).
marronèto *s.m.* pădure de castani.
marrubìna *s.f.* substanţă amară (conţinută în planta unguraş).
marrùbio, -ùbi, *s.m. (bot.)* unguraş *(Marrubium vulgare)*.
marrùca, -úche, *s.f. (bot.)* păliur *(Paliurus aculeatus* sau *australis)*; ~ *bianca* păducel *(Crataegus monogyna)*.
marrucàio, -ài, *s.m.* mărăciniş, loc acoperit cu păliur/cu păducel.
marruchèto *s.m.* v. marrucaio.
marruffìno *s.m. (înv., com.)* reprezentant al bresiei lînii sau mătăsii.
marsàla *s.m., s.f.* Marsala, vin alb foarte tare.
marse! *interj.* marş!
marsiglièse I. *adj., s.m. (geogr.)* marsiliez, din Marsilia. II. *s.f.* marsilieza.
marsina *s.f.* frac.
marsovìno *s.m. (zool.)* marsuin *(Phocaena communis)*.
marsiliòtta *adj., s.m., s.f.* v. marsigliese.
marsupiàli *s.m. pl. (zool.)* marsupiale.
marsúpio, -úpi, *s.m.* **1.** *(zool.)* pungă abdominală (la marsupiale). **2.** *(înv.)* pungă; buzunar.
martagóne *s.m. (bot.)* crin-de-pădure *(Lilium martagon)*.
màrte *s.m.* **1.** *(dial., scris cu majusculă)* marţi; *(prov.) né di Venere, né di* ~, *non si sposa e non si parte* vinerea şi marţea să nu te însori şi să nu pleci la drum. **2.** fier (în alchimie); *croco di* ~ combinaţie feroasă (care dă strălucire culorilor în sticlărie).
martedì *s.m. invar.* marţi; *tutti i* ~*-i* în fiecare marţi; *è arrivato di* ~ a sosit într-o marţi; *è arrivato* ~ a sosit marţi; ~ *grasso* lăsata secului.
matellaménto *s.m.* ciocănit; ciocănire.
martellàre I. *vt.* **1.** a bate cu ciocanul, a ciocăni; *(prov.)* ~ *il ferro caldo* a bate fierul cît e cald. **2.** *(mec.)* a stemui (marginile); a forja; ~ a *freddo* a ecruiza, a forja la rece. **3.** a insista fără încetare: ~ *qualcuno di domande* a bombarda pe cineva cu întrebările. **4.** *(mil.)* a bombarda, a bate cu artileria. **5.** *(fig.)* a îndurera, a frămînta, a tulbura. **6.** *(fig.)* a cizela, a perfecţiona (o operă literară). **7.** a castra (cai). II. *vi. (a)* a pulsa, a palpita; *mi martellano le tempie* îmi bat tîmplele; *dàgli, picchia e martella* tot insistînd, reuşeşti.
martellàta *s.f.* **1.** ciocănitură; lovitură de ciocan. **2.** pulsaţie dureroasă (a sîngelui). **3.** *(fig.)* lovitură puternică, durere.
martellàto *adj.* ciocănit, bătut cu ciocanul; *cristallo* ~ cristal lucrat în faţete; *(muz.) note* ~*-e* note lovite sec/separat.
martellatóre, -trice I. *adj., s.m.* ciocănar. II. *s.f. (mec.)* maşină de forjat.
martellatùra *s.f.* **1.** ciocănire, forjare; ~ *a freddo* ecruizare. **2.** cioplirea pietrei (la suprafaţă) cu ciocanul.
martellètto *s.m. (muz., med.)* ciocănel.
martelliàno *adj. (metr.)* martelian (vers de patrusprezece silabe creat de Pier Jacopo Martelli).
martellìna *s.f.* **1.** ciocan de zidărie; *mettere la* ~ a începe să zideşti sau să dărîmi. **2.** ciocan cu două capete ascuţite (folosit la cioplitul pietrelor dure). **3.** cocoş (la puşca cu cremene).
martellinare *vt. (tehn.)* a cresta cu un instrument dinţat.
martellìo *s.m.* ciocănire continuă/repetată.
martèllo *s.m.* **1.** ciocan; ~ *a scalpello* ciocan de cioplit; ~ *da acconciatetti* teslă; ~ *per spianare* ciocan de îndreptat/de răbuit, răbuitor; ~ *da bugnatura* ciocan de cioplitor în marmură; ~ *da ghiaccio* piolet; *bocca del* ~ capăt de ciocan; *penna del* ~ vîrful ascuţit al ciocanului; ~ *da battere* baros mînuit de doi oameni; ~ *a terzo* baros mînuit de trei oameni; ~ *da mettere a fondo* ciocănel de argintar; *rispondere a* ~ a răspunde la timp;

dare del ~ a bate cu ciocanul; *lavorare di* ~ *(despre corpurile maleabile)* a cizela, a lucra cu finețe; *lavorare a* ~ a lucra metalul numai prin ciocănire; *reggere al* ~ a rezista la o probă; *stare a* ~ a corespunde, a se potrivi; ~ *d'argento* ciocan folosit la solemnitatea punerii primei pietre a unei clădiri. **2.** ciocănel de ceas: *sonare le campane a* ~ a da alarma; *campana è* ~ un joc de zaruri. **3.** ciocan de bătut în poartă. **4.** *(anat.)* ciocănaș; *(chir.) dito a* ~ deget în (formă de) ciocan. **5.** *(muz.)* ciocănel (la pian). **6.** *(mil., ist.)* ~ *d'arme*, ~ *ferrato* armă de cavaler; *torri* ~*-i* turnuri de apărare. **7.** *(fig.)* chin, suferință; obsesie; grijă; *ciò mi dà* ~ asta mă îngrijorează. **8.** *(iht., în expr.) pesce* ~ pește-ciocan *(Zuggena malleus)*.

martelògio *s.m. (mar., ist.)* reguli de navigație (la venețieni).

martensite *s.f. (metal.)* martensită.

martinàccio, *-àcci*, *s.m.* **1.** specie de melc (comestibil). **2.** *(glumeț)* ceas mare de buzunar (de calitate mediocră).

martinèlla *s.f.* **1.** *(lit., ist.)* clopot de război (la Florența). **2.** clopoțelul folosit în Italia de președintele Camerei sau Senatului.

martinèllo *s.m.* **1.** *(mec.)* cric; vinci; pîrghie. **2.** *(ornit.)* fluierar *(Charadrius pluvialis)*.

martinètto *s.m.* **1.** *(metal.)* ciocan hidraulic. **2.** *(înv., ist.)* unealtă cu care se încărca arcul/praștia.

martingàlla *s.f.* **1.** *(ist., în expr.) calze alla* ~ ciorapilungi (înlocuind pantalonii). **2.** martingală. **3.** gaică.

martinicca *s.f.* **1.** piedică/frînă la roți (de trăsură); *metter la* ~ a pune frînă, a împiedica. **2.** frînă (în general).

martino *s.m. (ornit., în expr.)* ~ *pescatore* martin, pescăruș.

martirare *vt. (înv., poetic)* *v.* martirizzare.

màrtire *s.m.* și *f.* martir, mucenic; *i martiri del Risorgimento* martirii (eroii) mișcării pentru unitatea și libertatea Italiei; *fare il* ~ a face pe victima; ~ *di sé stesso* persoană care se frămîntă fără folos.

martirio, *-ìri*, *s.m.* **1.** martiriu, martiraj. **2.** templu, altar (la mormîntul unui martir). **3.** *(fig.)* suferință, chin.

martirizzaménto *s.m. (mai ales fig.)* martirizare, martiriu, chin.

martirizzàre *vt.* a martiriza; a chinui.

martirològio, *-ògi*, *s.m. (bis.)* martirologie, nomenclator al martirilor; *il* ~ *della scienza* seria celor care s-au sacrificat științei; exaltarea faptelor lor; *elevò un commosso* ~ *del patriota scomparso* înalță un elogiu emoționant patriotului dispărut.

màrtora *s.f. (zool.)* jder *(Martes martes)*; ~ *zibellina* zibelină.

màrtore *s.m. (înv.)* martir; om nefericit/sărman.

martoriaménto *s.m. (rar)* martirizare; torturare.

martoriàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a martiriza, a tortura. **2.** *(fig.)* a chinui, a tortura (moralmente). II. *vr.* a se chinui, a se tortura.

martòrio *s.m.* **1.** *(înv.)* martiriu, tortură. **2.** *(rar, fig.)* chin. **3.** instrument de tortură.

martòro *s.m. (înv.)* *v.* martorio.

marxiàno *adj. (rar)* marxist.

marxìsmo *s.m.* marxism.

marxìsta, *-isti*, *s.m.* și *f.* marxist.

marxìstico, *-istici*, *adj.* marxist.

màrza *s.f.* altoi.

marzaiòla *s.f.* rață cîrîitoare *(Anas querquedula)*.

marzaiòlo *adj. (agr.)* de martie.

marzaiuòlo *adj.* *v.* marzaiolo.

marzamìna *s.f.* varietate de struguri negri, dulci.

marzamìno *s.m.* **1.** varietate de viță (care dă struguri negri și dulci). **2.** un fel de vin roșu.

marzapàne *s.m.* marțipan (prăjitură); *(fig.) fatto di* ~ delicat, bun.

marzeggiàre *vi. (a; despre timp)* a fi instabil/schimbător; *se marzo non marzeggia, giugno non festeggia* dacă în martie nu plouă, în iunie nu e sărbătoare.

marziàle I. *adj.* **1.** marțial, războinic; *giochi* ~*-i* jocuri în onoarea zeului Marte; *arti* ~*-i* arta războiului. **2.** marțial, solemn. *SIN. energico.* **3.** *(jur.)* marțial, militar; *legge* ~ lege marțială. **4.** *(chim.)* feruginos; *acqua* ~ apă feruginoasă. II. *s.m. pl.* medicamente pe bază de fier.

marziàno I. *s.m.* **1.** marțian (presupus locuitor al planetei Marte). **2.** *(fam.)* străin într-o societate. II. *adj.* **1.** privitor la planeta Marte. **2.** *(fam.)* straniu.

màrzio, *màrzi*, *adj.* **1.** marțial, al lui Marte; *campo* ~ cîmpul lui Marte (la Roma). **2.** *(fig.)* mîndru (ca Marte), marțial.

màrzo *s.m.* martie; *nato di* ~ cam nebun, lunatic; ~*è pazzo* martie e schimbător.

marzòcco, *-òcchi*, *s.m.* **1.** *(ist.)* leu (săpat pe stema orașului Florența). **2.** *(fig., în expr.) parere un* ~ a se bălăbăni pe picioare.

marzolìna *s.f.* caș de bivoliță.

marzolìno I. *adj.* făcut/lucrat în martie; *grano* ~ grîu semănat în martie; *cacio* ~ caș de primăvară. II. *s.m.* caș de primăvară.

marzòlo *adj. (pop.)* *v.* marzuolo.

marzuòlo I. *adj. (mai ales despre pui)* născut în martie. II. *s.m.* grîu-cîrnău *(Triticum aestivum)*.

mas *s.m. invar. (mar.)* corvetă rapidă.

màsca *s.f.* **1.** *(mar.)* flanc (parte laterală a unei nave). **2.** *(la pl.)* ziduri. **3.** vrăjitoare.

masceàgno *adj. (înv.)* șiret, viclean; răutăcios.

mascalcìa *s.f.* **1.** potcovărie. **2.** *(înv.)* boală, durere necaz.

mascalzonàta *s.f.* **1.** ticăloșie, faptă de derbedeu. **2.** grosolănie, mojicie.

mascalzóne *s.m. (pop.)* **1.** pungaș, hoț, derbedeu, tîlhar. **2.** *(înv.)* asasin. *SIN. canaglia. birbante, farabutto.* **3.** *(înv.)* om din popor.

màscara *s.f. (înv., dial.)* *v.* maschera.

mascarpóne *s.m.* brînză cremoasă din Lombardia.

mascavàto *s.m.* zahăr (de calitate inferioară).

mascèlla *s.f.* **1.** *(anat.)* maxilar; falcă; *lavorar di* ~*-e* a mînca; *sonar con le* ~*-e* a clănțăni din dinți de frig. **2.** dinte de pieptene mai gros decît ceilalți (la margine). **3.** extremitățile de fier ale unei curse de șoareci etc.).

mascellàre I. *adj. (anat.)* maxilar; *denti* ~*-i* dinți molari. II. *s.m.* **1.** os maxilar. **2.** *(mar.)* scripete.

màschera *s.f.* **1.** mască; ~ *antigas* mască de gaze; ~ *subacquea* mască pentru înotul subacvatic; *ballo in* ~ bal mascat; *levarsi la* ~ a nu se mai preface; *mettersi la* ~ a simula; *non conosco* ~ *-el* nu admit aminări/încurcături. **2.** mască, om mascat. **3.** costum (de bal costumat, mascat). **4.** *(teatru)* personaj în „Commedia dell'arte". **5.** plasator, controlor de bilete (la teatru etc.). **6.** înfățișare, aparență. **7.** cataramă (cu un chip de om). **8.** obrăzar (la scrimă). **9.** *(mec.)* gabarit. **10.** *(auto.)* mască de radiator. **11.** *(foto.)* mască călătoare.

mascheràio, *-ài*, *s.m.* fabricant de măști; vînzător de măști; persoană care închiriază măști.

mascheraménto *s.m.* **1.** mascare. **2.** *(mil.)* camuflare (a obiectivelor militare), camuflaj.

maschеràre **I.** *vt.* **1.** a masca; a travesti. **2.** a ascunde. a masca. *SIN. camuffare, celare.* **II.** *vr.* **1.** a se masca; a se travesti. **2.** *(mil.)* a se camufla. *SIN. camuffarsi, travestirsi.*

maschеràta *s.f.* **1.** mascare (a mai multor oameni). **2.** *(colectiv)* măşti, grup/cortegiu de oameni mascaţi. **3.** mascaradă, prefăcătorie, înscenare ridicolă. **4.** *(muz.)* cîntec al măştilor.

maschеràto *adj.* **1.** mascat, travestit; *corso ~* paradă a măştilor (în timpul carnavalului). **2.** acoperit, ascuns. **3.** prefăcut.

maschеrètto *s.m. (geogr.)* mascaret, ridicare bruscă a nivelului mării înainte de flux.

maschеrina *s.f. (dim.)* **1.** mască mică. **2.** persoană graţios travestită. **3.** *(fig.)* persoană falsă; *ti conosco ~!* ştiu că eşti fals! **4.** *(glumeţ)* faţă murdară. **5.** *(auto)* mască (de radiator).

maschеrino *s.m.* **1.** cataramă (cu mască). **2.** *(ornit.)* specie de canar *(Serinus angolensis).*

maschеróne *s.m.* **1.** *(arhit.)* mascaron. **2.** faţă diformă. **3.** om cu faţa grosolană. **4.** portret nereuşit/grotesc.

maschеrpóne *s.m. (rar)* *v.* mascarpone.

maschiàre *vt. (înv.)* a da formă pătrată unei lespezi de piatră (pentru a o aşeza mai bine).

maschiètta *s.f.* fată tînără cu aer băieţesc, băieţoi, băietană; *capelli alla ~* păr tăiat băieţeşte.

maschiettàre *vt.* **1.** a pune balamale; a uni cu balamale. **2.** a da formă pătrată (unei lespezi de piatră).

maschiettatúra *s.f.* **1.** balamale. **2.** punere de balamale.

maschiètto *s.m.* **1.** copil de sex bărbătesc, băieţel. **2.** balama.

maschièzza *s.f.* bărbăţie, virilitate; *~ di forme* robusteţe.

maschile **I.** *adj.* masculin, de bărbat, bărbătesc; *abito ~* costum bărbătesc; *scuola ~* şcoală de băieţi; *genere ~* gen masculin. **II.** *s.m. (gram.)* gen masculin.

màschio, *màschi*, **I.** *adj.* **1.** bărbătesc, masculin; *figlio ~* fiu, băiat. **2.** viguros, puternic, viril; mare; *architettura ~-a* arhitectură grandioasă. **II.** *s.m.* **1.** mascul. **2.** bărbat; *scuola dei ~-i* şcoală de băieţi; *abiti per ~-i* haine bărbăteşti. **3.** lucru de gen masculin; *le parole son femmine e i fatti son ~-i* femeile vorbesc, bărbaţii acţionează. **4.** *(mec., tehn.)* tarod, burghiu de filet; broşă (la priza electrică); *il ~ della vite* filet de şurub. **5.** *(mar.)* diferite piese (la roată, la catarg, la ancoră, la cîrmă). **6.** robinet de cişmea. **7.** *(ist.)* donjon (la un castel).

maschiòtta *s.f.* fată voinică/îndrăzneaţă, băieţoi.

maschiòtto *adj., s.m. (augm.)* copil, băieţel voinic.

masciciàno *adj. (înv.)* solid, masiv; robust; gras.

mascolinità *s.f. (rar)* bărbăţie, masculinitate.

mascolinizzàre **I.** *vt.* a masculiniza; *~ il proprio abbigliamento* a da costumului propriu o formă bărbătească. **II.** *vr. (despre o femeie)* a se masculiniza.

mascolino *adj. (rar)* masculin; *tono ~* ton masculin; *voce ~-a* glas bărbătesc; *donna ~-a* femeie cu caracter bărbătesc.

mascòtte *s.f.* mascotă; *la ~ dell'equipaggio* mascota echipajului.

masgalàno **I.** *adj. (înv.)* distins, foarte elegant. **II.** *s.m.* record de eleganţă.

masnàda *s.f.* **1.** bandă de tîlhari/de hoţi. **2.** *(înv.)* familie (împreună cu slugile). **3.** *(înv.)* trupă de mercenari. **4.** *(înv.)* companie, societate.

masnadière *s.m.* **1.** tilhar, bandit. *SIN. bandito, furfante.* **2.** *(înv.)* mercenar. **3.** *(înv.)* zbir, poliţist.

masnadièro *s.m.* masnadiere.

masochìsmo *s.m. (med.)* masochism.

masochìstico, *-ici*, *adj.* masochist.

masonite *s.f. (arhit.)* material izolant (acustic).

màssa[1] *s.f.* **1.** grămadă, masă; *(anat.) ~ del sangue* tot sîngele din corp; *~ di parole* vocabularul unei limbi. **2.** aluat. **3.** *(înv.)* plăcintă. **4.** *(înv.)* mulţime, gloată. **5.** masă, popor; *teatro per ~-e* teatru de masă/popular; *la ~ corale* cor; *la ~ orchestrale* orchestră. **6.** *(mil.)* alocaţie (pentru soldaţi); *ufficio ~* magazie de efecte. **7.** tort. **8.** *(sport)* lovitură în plin la popice.

màssa[2] *s.f.* **1.** *(ist.)* fermă, gospodărie; întovărăşire a locuitorilor rurali (într-un fel de cooperativă cu administraţie proprie). **2.** breaslă.

massacrànte *adj.* istovitor, insuportabil.

massacràre *vt.* **1.** a masacra; a ciopîrţi; *~ un gruppo di ostaggi* a masacra un grup de ostateci. **2.** a lovi cu violenţă. **3.** a ruina, a distruge; *~ un lavoro* a ruina o lucrare. **4.** a consuma, a extenua. **5.** *(fig.)* a cîrpăci, a executa prost.

massàcro *s.m.* **1.** masacru, măcel. **2.** *(fig.)* dezastru, ruină. **3.** *(herald.)* cap de cerb jupuit.

massaggiàre *vt.* a masa, a face masaj.

massaggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* masor, maseză.

massàggio, *-àggi*, *s.m.* masaj.

massàla *s.f.* **1.** gospodină. **2.** nevastă de administrator. **3.** *(înv.)* femeie în vîrstă. **4.** îngrijitoare, servitoare.

massàio, *-ài*, *s.m.* **1.** *(înv.)* administrator, vătaf, intendent. **2.** *(rar)* om gospodar/chibzuit; şef de familie. **3.** *(tosc.)* econom, administrator comunal.

massamutino *s.m. (înv.)* monedă de aur arabă (sec. XII).

massàre **I.** *vt. (înv.)* a masa, a concentra într-o masă. **II.** *vr.* a se îngrămădi, a se uni.

massàrida *s.f.* specie de viespe.

massàrio *s.m. (ist.)* administrator de fermă/de gospodărie.

massàro *s.m.* *v.* massaio.

massellàre *vt.* a lucra/a bate/a reduce fierul în blocuri.

massellatúra *s.f.* baterea/lucrarea fierului.

massèllo *s.m.* **1.** masă, agregat, grămadă. **2.** bloc/masă de fier (gata de lucrat); *oro di ~* aur masiv. **3.** *(metal.)* maselotă. **4.** *(lit.)* duramen.

masseria *s.f.* **1.** fermă, moşioară. **2.** arendă în dijmăşie. **3.** *(înv.)* cireadă mare (de vite). **4.** *(înv.)* masă, cantitate mare de mărfuri.

masserizia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** mobile. **2.** scule, instrumente. **3.** cantitate (de lucruri, de mărfuri, de vite). **4.** provizii. **5.** economie; *far ~* a face economie; *(înv.) far ~ dei fatti suoi* a trăi retras.

massetère *s.m. (anat.)* muşchi maseter.

masséto *s.m.* **1.** loc pietros, stîncos. *SIN. sodaglia.* **2.** loc înţelenit, paragină.

massicciàre *vt.* a pietrui, a aşterne cu pietriş (o şosea).

massicciàta *s.f.* pietriş, caldarîm, pietruire (sub asfalt).

massiccio, *-icci*, **I.** *adj.* **1.** masiv, solid. **2.** robust, puternic. **3.** *(fig.)* greu, greoi. **4.** *(fig.)* enorm, mare; *dire delle ~-icce* a spune prostii/gogomănii. **II.** *s.m.* **1.** corp masiv. **2.** *(geogr.)* masiv muntos.

màssico, *-ici*, *adj. (fiz.)* relativ la masa corpului.

massicòtto *s.m. (chim.)* masicot.

massificàre *vt. (pol.)* a nivela/a anula personalitatea indivizilor.

massificàto *adj. (pol.)* transformat în/devenit masă; *una società ~-a* o societate devenită o simplă masă de indivizi.

massificazióne *s.f. (pol.)* anulare a personalităţii indivizilor, transformare a lor în masă. *v.* şi massificare.

massillàre *adj. v.* m·a s c e l l a r e **(I).**
màssima *s.f.* **1.** maximă, sentinţă, precept. **2.** principiu; ceea ce este general; *principi di ~* principii generale; *essere d'accordo in ~/in linea di ~* a fi de acord în principiu/în linii mari; *in ~ lo potrei ammettere* în principiu, aş putea să admit aceasta. **3.** grad maxim de temperatură/de presiune atmosferică.
massimàle I. *adj.* maximal; *prezzo ~* preţ maximal. **II.** *s.m.* **1.** limită maximă. **2.** sumă maximă a reţinerilor sau a contribuţiilor.
massimalismo *s.m.* maximalism.
massimalista, -isti, *s.m.* maximalist.
massimàrio, -ari, *s.m.* culegere de maxime.
màssime *adv. (lit.)* mai cu seamă; maximum.
màssimo I. *adj. (superlativ de la* g r a n d e) foarte mare, maxim; *in ~-a parte* în cea mai mare parte; *pontefice ~* papă. **II.** *s.m. (grad)* maximum (de măsură, de cantitate); *il ~ della velocità* maximum de viteză; *il ~ dei voti* calificativul maxim; *il Massimo Fattore* Dumnezeu.
màsso *s.m.* stîncă, rocă; bolovan; *~ vivo* stîncă goală/pleşuvă; *(geol.) ~ erratico* bloc eratic; *dormire come un ~* a dormi buştean; *~ artificiale* bloc (de piatră, de ciment etc.)
massóne *s.m.* mason, francmason.
massonerìa *s.f.* masonerie, francmasonerie.
massónico, -ònici, *adj.* masonic, francmasonic.
massóso *adj.* stîncos, bolovănos.
mastàceo *adj.* robust, voinic.
mastèllo *s.m.* **1.** hîrdău de lemn. **2.** cadă pentru spălatul rufelor. **3.** *(înv.)* măsură romană (pentru ulei egală cu 82,11 l).
màstica *s.f.* mastică.
masticàbile *adj.* masticabil.
masticaménto *s.m.* mestecare îndelungată, masticaţie.
masticàre *vt.* **1.** a mesteca; a rumega; *~ male qualche cosa* **a)** a suporta/a accepta greu ceva; **b)** a sta bosumflat; *(vt.) ~ la briglia* a suporta uşor frîul; *~ amaro ~ veleno* a fi neliniştit; *~ amaro e sputar dolce* a face mină bună la un lucru neplăcut, a suporta greu ceva şi a se preface liniştit. **2.** *(fig.)* a bolborosi; *~ male una lingua* a vorbi prost o limbă; *~ le parole* a vorbi printre dinţi, a molfăi cuvintele; *~ una scusa* a căuta/a născoci o scuză. **3.** a medita, a rumega.
masticaspavènto *s.m.* fricos.
masticatìccio I. *adj.* care ţine de masticaţie. **II.** *s.m.* lucru mestecat, bol alimentar.
masticatóre, -trice *adj.* masticator; *(fiziol.) apparato ~* aparat masticator/de mestecat.
masticatòrio, -òri I. *adj.* masticator; de mestecat, privitor la mestecat. **II.** *s.m.* **1.** pastilă de mestecat; *un ~ può essere un surrogato del fumare* o pastilă de mestecat în gură poate înlocui fumatul. **2.** *(med.)* substanţă care se mestecă (pentru a ajuta salivarea). **3.** zăbală (la cai).
masticatùra *s.f.* **1.** lucru mestecat, bol alimentar. **2.** *(rar)* masticaţie, mestecare.
masticazióne *s.f.* masticaţie, mestecare; rumegare.
màstice *s.m.* **1.** *(înv.)* mastic, sacîz. **2.** lipici, cocă de lipit.
mastiettàre *vt. v.* m a s c h i e t t a r e.
mastiettatùra *s.f. v.* m a s c h i e t t a t u r a.
mastiétto *s.m. v.* m a s c h i e t t o.
mastinésco, -éschi, *adj.* de dulău.
mastìno *s.m.* dulău, cîine ciobănesc.
màstio *adj., s.m. (pop., dial.)* donjon.
mastite *s.f. (med.)* mastită.
mastodònte *s.m.* **1.** *(zool.)* mastodont. **2.** *(depr., fig.)* om înalt şi gras.
mastodòntico, -òntici, *adj.* **1.** de mastodont. **2.** *(fig.)* mare, enorm, exagerat; *sproposito ~* greşeală grosolană/enormă; *armadio ~* dulap uriaş.
mastòide *s.f. (anat.)* apofiză mastoidă.
mastoidèo *adj. (anat.)* care ţine de apofiza mastoidă.
mastoidìte *s.f. (med.)* mastoidită.
màstra *s.f.* **1.** copaie mare (de frămîntat pîinea). **2.** *(mar., în expr.) ~ d'albero* etambou. **3.** *(mil., ist.)* ladă pentru tărîţele cu care se curăţau uniformele albe austriece. **4.** *(înv.)* soţie de maistru.
mastricàre *vt.* a unge cu cocă de lipit.
màstrice *s.m.* lipici, cocă de lipit.
màstro I. *s.m.* **1.** maistru; meşter, meseriaş; *(mar.) ~ d'ascia* dulgher, tîmplar (la construcţii navale); *capo ~* maistru şef. **2.** *(înv.)* maestru; profesor; doctor. **3.** şef; patron, stăpîn; *(înv.) ~ delle pecore* cioban. **II.** *adj. (înv.)* principal; *(com., substantivat, s.m.) libro ~* registru; *(mar.) vela ~-a* velă mare.
mastrúca, mastrùcca *s.f.* cojoc, şubă de oaie (la păstorii din Sardinia).
masturbàre *vt., vr.* a (se) masturba.
masùrio *s.m. (chim.)* mazuriu.
mataffòne *s.m. (mar.)* sachet.
matàllo *s.m. (înv., bot.)* sorb *(Sorbus domestica).*
matamàta *s.f. (zool.)* specie de broască ţestoasă braziliană *(Chelus fimbriatus).*
matànza *s.f. v.* n a t t a n z a.
matapàn *s.m. (ist.)* monedă veneţiană de argint.
matàssa *s.f.* **1.** scul; *innaspare la ~* a depăna firul în scul. **2.** *(fig.)* intrigă; încurcătură, afacere încurcată; *cercare/trovare il bandolo della ~* a-i da de capăt, a găsi soluţia; *dipanar la ~* **a)** a depăna, a face scul; **b)** a descurca o chestiune confuză; *é una gran ~ arruffata* este o afacere foarte încurcată; *arruffar la ~* a încurca lucrurile; *ravviare la ~* **a)** a găsi capătul sculului; **b)** a da de capătul unei afaceri încurcate. **3.** lucruri înfăşurate/strînse ca un scul. **4.** încurcătură, amestecătură, vălmăşag; *mettere nella ~* a pune în încurcătură; *reggere la ~* a face pe mijlocitorul, **5.** *(mec.)* sita filtrului.
màte, matè *s.m. (bot.)* varietate de ceai *(Ilex paraguaiensis).*
matèllo *s.m. (text.)* fir de mătase (compus din alte patru fire răsucite împreună).
matemàtica, *-àtiche, s.f.* **1.** matematică; *studiare ~* a face fapte nebuneşti (joc de cuvinte cu *matto* „nebun"). **2.** *(rar)* matematiciană. **3.** *(înv.)* astrologie
matemàtico, -àtici I. *adj.* matematic; precis. *SIN. esatto, sicuro.* **II.** *s.m.* **1.** matematician. **2.** *(înv.)* ghicitor.
mateologìa *s.f.* pseudoştiinţă (ca magia, astrologia etc.).
matèra *s.f.* **1.** *(mar.)* coastă de corabie. **2.** *(înv.)* materie.
materàssa *s.f.* saltea; *dormire come ~* a dormi adînc/ greu
materassàio, -ài, *s.m.* plăpumar; lucrător de saltele; *ago da ~* ac mare; *andare al teatro dei ~-i* a merge la culcare.
materassàta *s.f. (rar)* **1.** lovitură dată într-o saltea. **2.** *(înv.)* căzătură de sus.
materàsso *s.m. v.* m a t e r a s s a.
matèria *s.f.* **1.** materie, substanţă; *~ prima* materie primă (în industrie). **2.** materie de studiu, disciplină; *~ medica* substanţe folosite în medicină şi studiul lor. **3.** materie, subiect; domeniu; *entrare in ~* a intra în subiect; *~ delicata* chestiune delicată;

in ~ di în materie de, în ce privește. **4.** materie, material; *~ per un processo* material/date pentru un proces. **5.** motiv, pretext, ocazie; *ho ~ di dubitare* am motive să mă îndoiesc; *dar ~* a da prilej. **6.** *(pop.)* puroi, materie purulentă.

materialàccio *adj.* grosolan, vulgar.

materiàle I. *adj.* **1.** material. **2.** grosolan, necioplit; *ha un marito molto ~* are un bărbat foarte grosolan; *lavoro ~* muncă brută; *(loc. adv.) alla ~* grosolan, simplu, fără fineţe. **3.** mare, voluminos; *forza ~* forţă musculară/fizică. **4.** efectiv, real; *errore ~* greşeală reală. **II.** *s.m.* **1.** material; *~ chirurgico* instrumente medicale; *(ferov.) ~ mobile/rotante/rotabile* material rulant. **2.** aliaj metalic. **3.** *(la pl.)* mobilier; *~ scolastico* **a)** mobilier şcolar; **b)** material didactic.

materialìsmo *s.m. (fil.)* materialism.

materialìsta, *-isti, s.m.* materialist.

materialìstico, *-istici, adj.* materialist.

materialità *s.f.* materialitate.

materializzàre *vt., vr.* a (se) materializa.

materializzazióne *s.f.* materializare.

materialóne, -óna I. *s.m.* şi *f. (augm.)* **1.** om care lucrează mecanic, tipicar. **2.** om grosolan (în muncă, în purtări). **II.** *adj.* grosolan, urît, nedelicat; *un fare ~* un mod de a face nedelicat.

materialòtto *adj.* **1.** grosolan; stîngaci, neîndemînatic. **2.** *(înv.)* material.

materiàto *adj.* compus/constituit/făcut din, care are drept materie/drept subiect; *versi ~-i di sentimento* versuri care au drept conţinut sentimentul şi sînt efect al sentimentului; *cose ~-e* lucruri materiale.

maternàle *adj. (aproape înv.)* matern.

maternità *s.f.* **1.** maternitate. **2.** legătură afectivă/maternă; *le gioie della ~* bucuria de a fi mamă. **3.** secţie dintr-un spital pentru femeile gravide. **4.** titlu reverenţios atribuit unor stareţe; *Vostra ~* Maternitatea Voastră.

matèrno *adj.* **1.** matern, de mamă; *alimento ~* lapte de mamă; *istituto ~* pension de fete. **2.** din partea mamei; *zio ~* unchi din partea mamei. **3.** natal; *lingua ~-a* limbă maternă.

màtero *s.m.* vlăstar/puiet de castan (din care se fac aracii de viţă).

materòzza *s.f. (metal.)* tub/jgheab prin care se scurge metalul topit, metal maselotă.

materòzzolo *s.m. (rar)* inel de lemn (pentru chei); *la chiave e il ~* tusea şi junghiul, două lucruri care merg mereu împreună.

màtico *s.m. (bot.)* specie de piper *(Piper aduncum).*

matita *s.f.* **1.** creion; *disegnare a ~* a desena în creion; *~ a pastello* creion de colorat; *~ tenera* creion moale; *~ per gli ochi* creion pentru fardarea ochilor; *~ medicamentosa* creion pentru oprirea sîngelui dintr-o rană. **2.** *(miner.)* hematit.

matitatóio, *-ói, s.m.* prelungitor de creion.

matràccio, -àcci, *s.m.* balon/vas de sticlă cu gît lung (folosit în laborator).

màtria *s.f. (înv.)* loc natal, patrie; ţară, loc de origine al mamei.

matriarcàle *adj.* matriarhal.

matriarcàto *s.m.* matriarhat.

matricàle, matricària, *s.f. (bot.)* muşeţel.

matrice I. *s.f.* **1.** *(anat.)* uter; *~ delle piante* pămîntul. **2.** *(tipogr.)* matriţă; *(mec.)* tipar, formă; stanţă, formă serigrafică. **3.** matcă, sușă (de chitanţă, de registru cu chitanţe); registru cu chitanţe. **II.** *s.f. adj. (reg.)* mamă; *chiesa ~* catedrală.

matricìda, *-idi, adj., s.m.* şi *f.* matricid.

matricìna *s.f.* mlădiţă, vlăstar.

matricìno *adj.* **1.** *(despre un animal)* lăsat pentru prăsilă. **2.** *(despre o plantă)* lăsată de sămînţă.

matrìcola *s.f.* **1.** matricolă, registru matricol. **2.** *(glumeţ)* boboc, student în anul întîi; începător; *è la ~ del nostro ufficio* este un începător în serviciul nostru; *una ~ del calcio* un începător în fotbal. **3.** *(înv.)* registru matricolă (pentru meserii, profesiuni); taxă plătită pentru exercitarea meseriei; *esame di ~* examen pentru dreptul de a practica o meserie.

matricolàre[1] *vt., vr.* a (se) înmatricula.

matricolàre[2] *adj.* înmatriculat, înregistrat.

matricolàto *adj.,* **1.** înmatriculat, înscris în matricolă. **2.** *(depr., glumeţ)* recunoscut, faimos, vestit; *furbo ~* şmecher patentat.

matricolazióne *s.f.* înmatriculare.

matricolìno *s.m.* boboc, student în primul an.

matrìgna *s.f.* **1.** mamă vitregă, maşteră. **2.** *(fig.)* mamă denaturată/rea.

matrignàle *adj. (înv.)* de mamă vitregă.

matrigneggiàre *vi. (a)* a se purta rău/ca o mamă vitregă.

matrignésco, *-éschi, adj. (rar)* vitreg, de mamă vitregă.

matrimoniàle *adj.* matrimonial, conjugal, de căsătorie; *anello ~* verighetă; *letto ~* pat dublu; *(jur.) capitoli ~-i* contract nupţial.

matrimonialista, *-isti, s.m.* şi *f.* avocat specialist în dreptul matrimonial.

matrimònio, *-òni, s.m.* căsătorie; *fare un ~* a se căsători; *compare di ~* naş; *~ virginale* jurămînt de călugărie.

matrìna *s.f. (rar) v.* madrina.

matrizzàre *vi. (a)* a semăna cu mama.

matróna *s.f.* **1.** *(ant.)* matroană. **2.** femeie cu autoritate/cu demnitate. **3.** doamnă de curte. **4.** femeie de serviciu (vîrstnică şi credincioasă).

matronàle *adj.* de matroană.

matronèo *s.m. (ant.)* loc rezervat matroanelor în biserică (la începutul erei creştine).

matronìmico, *-ìmici* **I.** *adj. (despre nume)* matronimic, derivat din numele mamei. **II.** *s.m.* matronimic.

màtta[1] *s.f. (înv.)* **1.** rogojină. **2.** legătură, mănunchi.

màtta[2] *s.f.* **1.** *(buc.)* cap de miel fără creier. **2.** carte de joc (care dă posibilitate jucătorului să capete punctajul pe care îl vrea). **3.** femeie nebună.

mattacchióne, -óna *s.m.* şi *f. (augm.)* nebunatic, trăsnit, vesel din fire. *SIN. burlone, pazzerellone.*

mattaccinàta *s.f.* **1.** *(înv.)* reprezentaţie de măscărici. **2.** glumă de bufon; caraghioslîc.

mattaccino *s.m.* **1.** *(înv.)* măscărici în piaţă, scamator. **2.** copil nebunatic. **3.** caraghios, bufon. **4.** titirez (la moară).

mattàccio *adj., s.m. (peior.)* nebun, smintit; caraghios.

mattalóne *s.m. (agr.)* teren uscat/calcaros. *SIN. biancana.*

mattaiónso *adj.* uscat, calcaros.

mattàna *s.f. (fam.)* **1.** plictiseală; supărare, îmbufnare; *saltar la ~* **a)** a-i sări ţandăra repede; **b)** a lua o hotărîre repede; *passar la ~* a-şi omorî timpul; *(înv.) dare ~* a supăra, a chinui. **2.** capriciu, toană.

mattànza *s.f. (pesc.)* tăiere a tonului (după pescuit).

mattàre[1] *vt. (rar)* **1.** a face mat. **2.** a învinge, a înfrînge, a cîştiga.

mattàre[2] *vt. (înv.)* **1.** a omorî. **2.** a sfîşia; a tortura. **3.** a pedepsi.

mattarèlla *s.f.* băţ, ciomag (folosit de văcari, de păstori).

mattàta *s.f. (pop.)* nebunie; trăsnaie.

mattatóio, *-ói, s.m.* abator.

mattazióne *s.f.* ucidere/tăiere de vite (la abator).
mattemàtica *s.f. v.* matematica.
matterèllo *s.m.* vergea (de întins foile de aluat), sucitor.
matterìa *s.f. (rar)* **1.** nebunie, trăsnaie. *SIN. pazzia, stramberia.* **2.** extravaganţă, ciudăţenie.
matterúgio *s.m. v.* mattugio.
mattézza *s.f. (rar) v.* matteria.
mattia *s.f. (rar)* **1.** nebunie; faptă de om nebun. **2.** caraghioslîc, bufonerie.
mattina *s.f.* dimineaţă; *di prima ~, da ~* dis-de-dimineaţă; *tutta la santa ~* toată dimineaţa; *dalla sera alla ~* în scurtă vreme, peste noapte; *aver la mala ~* a începe rău ziua; *una bella ~* într-o bună dimineaţă.
mattinàle *adj.* matinal, de dimineaţă.
mattinàre *vt.* a cînta iubitei (un cîntec de dimineaţă); *~ la sposa* a cînta miresei un cîntec de dimineaţă.
mattinàta *s.f.* **1.** dimineaţă (durata, starea atmosferică); *di ~* în primele ceasuri ale dimineţii; *buscarsi la ~* **a)** a cîştiga cît i se cuvine pe o dimineaţă de lucru; **b)** *(ironic)* a-şi strica dimineaţa (cu un lucru neplăcut). **2.** cîntec de dimineaţă (în faţa casei iubitei); *fare la ~* a cînta iubitei de dimineaţă. *SIN. alba.* **3.** *(teatru)* matineu.
mattinière *adj.* matinal, harnic.
mattìno *s.m.* dimineaţă, început de zi; *esposto al ~* cu faţa spre răsărit; *mal ~* zi proastă/cu ghinion; *il buon dì si vede al ~* ziua bună se cunoaşte de dimineaţă; *l'astro del ~* luceafărul de dimineaţă; *di buon ~* devreme; *il ~ della vita* tinereţea; *(rar)* răsăritul; *finestre esposte al ~* ferestre expuse spre răsărit.
màtto[1] *adj.* **1.** nebun; scrîntit la minte; *testa ~-a* om ciudat; *gusto ~* plăcere mare, pînă la nebunie; *ruote ~-e* rotiţe mobile în toate sensurile (la fotolii etc.); *fossi ~!* ce, sînt nebun? (numai dacă aş fi nebun, aş face un lucru ca acesta). **2.** *(fig.)* mare, enorm; *provare una voglia ~-a* a dori mult un lucru; *volere un bene ~* a iubi pe cineva peste măsură. **3.** bolnav; *braccio ~* braţ bolnav. **4.** *(înv.)* şters, decolorat, fals; *oro ~* aur fără luciu; *penna ~-a* pană fină (la păsări) acoperită de alta. **5.** opac, mat; *colore ~* culoare opacă/mată. **6.** *(înv.)* obosit, vlăguit, extenuat.
màtto[2] *s.m.* **1.** nebun, dement; *~ dalla gioia* nebun de bucurie; *andare ~ di una cosa* a fi nebun după ceva; *dare nel ~* a face prostii; *fare il ~* **a)** a fi uşuratic; **b)** a face pe nebunul; *c'è da diventar ~-i* este înnebunitor, nu se mai poate. *SIN. demente, pazzo.* **2.** atu (la jocul de cărţi); *essere come il ~ nei tarocchi* a fi primit peste tot.
màtto[3] *adj. (înv.) (în loc.) esser ~* a fi făcut mat, a fi bătut/învins; *scacco ~* şah mat; *dare ~* a *qualcuno* a face mat pe cineva, a-l învinge.
mattòide *adj.* ţicnit, scrîntit, aproape nebun.
mattonàia *s.f.* cărămidărie.
mattonàio *s.m.* cărămidar.
mattonàre *vt.* a pardosi/a pava cu piatră, cu cărămidă.
mattonàro *s.m. v.* mattonaio.
mattonàta *s.f.* lovitură dată cu o cărămidă; *una ~ in capo* o cărămidă în cap.
mattonàto *s.m.* pardoseală de cărămizi; *sul ~* aruncat în stradă, în mizerie.
mattóne **I.** *s.m.* **1.** cărămidă; *~ per coltello/per taglio/per ritto/in piedi/in costa* cărămidă aşezată vertical pe lăţime; *~ arrotato* cărămidă cu marginile rotunjite; *muro di mezzo ~* zid gros cît lăţimea unei cărămizi; *(depr.) quei tre ~-i* căsuţa aia; *fabbrica di ~-i* cuptor de cărămizi; *color ~* cărămiziu; *~ sopra ~* s-au găsit doi nebuni; *un ~ sullo stomaco* o greutate în stomac, o indigestie; *fare tre passi sopra un ~* a merge cu paşi mărunţi. **2.** articol de ziar lung/plicticos. **3.** ceva pedant şi plicticos; *che ~ quel film!* ce film imposibil! **II.** *adj.* de culoarea cărămizii, cărămiziu; *rosso ~* roşu cărămiziu.
mattonèlla *s.f.* **1.** cărămidă subţire, placă; *a ~-e* în carouri. *SIN. muriella.* **2.** *(la pl.)* joc de copii (cu cărămizi). **3.** bandă (la biliard); *di ~* indirect, prin ricoşeu; *per ~* oblic; *(fig.) far/sapere una cosa di ~* a face/a şti un lucru în mod indirect. **4.** *(rar)* îngheţată, prăjitură tare (în formă de cărămidă). **5.** brichetă (de cărbune).
mattonièra *s.f.* maşină de fabricat cărămizi.
mattonifìcio *s.m.* fabrică de cărămizi, cărămidărie.
mattúglo *adj. (despre o pasăre)* mic, pipernicit, jigărit.
mattutìno **I.** *adj.* matinal, de dimineaţă; *la stella ~-a* luceafărul de dimineaţă. **II.** *s.m.* **1.** *(bis.)* utrenie. **2.** primele ceasuri ale dimineţii. **3.** clopot de dimineaţă; *(înv.) cantare il ~ ad alcuno* a vorbi liber cuiva. **4.** dimineaţă.
maturaménte *adv. (lit.)* cu chibzuială, matur.
maturaménto *s.m. (rar) v.* maturazione.
maturàre **I.** *vi. (e)* **1.** a se coace; *lasciar ~ il vino* a lăsa vinul să se aşeze/să se învechească; *~ in prigione* a putrezi în închisoare. **2.** a se supune, a deveni docil, a se îmblînzi; *(prov.) col tempo e con la paglia maturano le nespole/le sorbe e la canaglia* încetul cu încetul se face oţetul. **3.** a atinge un punct maxim, a deveni acut; *il tumore matura* abcesul este gata să se spargă; *i tempi maturano* se apropie momentul hotărîtor. **4.** *(com.)* a ajunge la scadenţă, a se împlini termenul (la o dobîndă etc.). **II.** *vt.* **1.** a face matur, a coace. **2.** a face mai chibzuit, mai matur. **3.** a reduce la supunere. **4.** a medita îndelung asupra unui lucru; *~ un'idea* a concepe profund o idee/un plan. **5.** a chibzui, a cîntări, a medita îndelung (o hotărîre etc.). **III.** *vr.* a se maturiza, a deveni matur.
maturatìvo *adj.* care ajută la coacere/la maturizare.
maturàto *adj.* **1.** matur; copt. **2.** împlinit, desăvîrşit; *credito maturato* credit care trebuie încasat imediat; *il trimestre appena ~* trimestrul abia trecut.
maturazióne *s.f.* **1.** maturaţie, maturizare, coacere. **2.** desăvîrşire, împlinire. **3.** reflecţie, meditaţie, chibzuire. **4.** *(com.)* scadenţă. **5.** supuraţie.
maturézza *s.f. (rar) v.* maturità.
maturità *s.f.* **1.** maturitate; coacere. **2.** *(fig.)* maturitate, înţelepciune, chibzuinţă; *esame di ~* examen de maturitate/de bacalaureat. **3.** desăvîrşire, perfecţiune.
matúro *adj.* matur; copt; *parto ~* naştere normală; *tosse ~-a* tuse cu expectoraţie; *tumore ~* abces gata să se spargă/copt; *i tempi sono ~-i* sînt coapte condiţiile, a sosit momentul, e timpul să.
matusalèmme *s.m. (fig.)* om foarte bătrîn; *l'età di ~* vîrstă foarte înaintată/matusalemică.
maurìzia *s.f. (bot.)* varietate de palmier american *(Mauritia vinifera).*
mauriziàno *adj.* din ordinul cavaleresc al sfinţilor Mauriciu şi Lazăr.
màuro *s.m.* maur.
mausolèo *s.m.* mausoleu.
mavì *s.m. (înv.)* bleu, azuriu, albastru-deschis.
mavòrzio *adj. (ant.)* al lui Marte, marţial.
mazolte *s.f. (med.)* mastită.
mazúrca, -úrche, *s.f. (muz.)* mazurcă.

màzza *s.f.* **1.** măciucă, ciomag, bîtă; ~ *ferrata* măciucă ghintuită. **2.** ciocan greu, mai (folosit de fierari); *(mec.)* berbec (partea superioară a ciocanului hidraulic); ~ *della magona* baros; *menar la* ~ *tonda* a lovi în toți orbește, fără deosebire. **3.** sceptru, baston de comandant; baston de majordom. **4.** baston (de plimbare); *lo colpì con una* ~ îl lovi cu un baston; *alzar la* ~ a te pregăti să pedepsești pe cineva; ~ *ombrello* umbrelă folosită și ca baston; *alzar le* ~*-e* a-și lua catrafusele, a pleca. **5.** *(bot., în expr.)* ~ *da tamburo* burete șerpesc *(Lepiota procera)*; ~ *di San Giuseppe* leandru *(Nerium oleander)*; ~ *d'oro* gălbășoară *(Lysymachia vulgaris)*; ~ *ferrata* specie de anghinare; ~ *sorda* pipirig. **6.** mlădiță vlăstar (care crește de la rădăcina pomului).

mazzacavàllo *s.m.* **1.** cumpănă de fîntînă. **2.** basculă. **3.** mai (de bătut caldarîmul). **4.** mașină pentru înfipt grinzi în albia apelor. **5.** *(înv.)* bici.

mazzàchera *s.f.* un fel de cursă pentru prins țipari; *pigliare a* ~ a prinde cu undița.

mazzafrústo *s.m. (înv.)* **1.** cnut. **2.** *(ist., mil.)* praștie, armă de aruncat pietre.

mazzagàtti *s.m. (înv.)* *v.* mazzagatto.

mazzagàtto *s.m. (înv.)* pistol de buzunar.

mazzamarróne *adj., s.m. (înv.)* prost, mojic.

mazzapìcca *s.f. (ist.)* secure (cu dublu tăiș).

mazzapicchiàre *vt. (rar)* a lovi cu maiul.

mazzapìcchio, -ìcchi, *s.m.* **1.** ciocan de lemn (de bătut cercurile la butoi). **2.** mai pentru amețit animalele înainte de tăiere/pentru bătut hîrtie etc.; *dar del* ~ *in testa* a face o pagubă mare, a ruina.

mazzasòrda *s.f. (bot.)* numele mai multor specii de papură *(Typha)*.

mazzàta *s.f.* **1.** lovitură cu ciomagul/cu maiul. **2.** pagubă, nenorocire neașteptată.

màzzera *s.f. (pesc.)* greutate (agățată la plasa de pescuit pentru a o scufunda).

mazzeràngа *s.f.* mai (de bătut caldarîmul).

mazzerangàre *vt. (rar)* a bate/a netezi caldarîmul (cu maiul). *SIN. mazzapicchio.*

mazzeràre *vt. (înv.)* a arunca pe cineva în apă, a îneca (cu o piatră de gît, într-un sac).

mazzètta[1] *s.f.* **1.** teanc, pachet (de hîrtii, bancnote). **2.** eșantion de stofă.

mazzètta[2] *s.f.* **1.** ciocan mic. **2.** piolet. **3.** ciocan/daltă folosit(ă) de pietrari.

mazzettìno *s.m. (în expr.)* *fare il* ~ a măslui cărțile.

mazzètto *s.m.* buchet, mănunchi, legătură; *(bot.)* *fiori a* ~ inflorescență în corimb.

mazzicàre *vt. (înv.)* **1.** a ciomăgi; a bate cu maiul/cu prăjina. **2.** a bate fierul cald. **3.** a mesteca.

mazzière *s.m.* **1.** *(ist., bis.)* purtător de toiag (care precedă pe papă sau pe înalții demnitari, într-un cortegiu). **2.** conducătorul unei procesiuni. **3.** jucător care distribuie cărțile de joc.

mazziniàno *adj., s.m. (ist., pol.)* mazzinian, adept al lui Mazzini.

màzzo *s.m.* **1.** mănunchi, buchet; ~ *di chiavi* legătură de chei; ~ *di stipa* ramură pentru creșterea viermilor de mătase. **2.** pachet (de cărți de joc); *fare il* ~ a amesteca cărțile (de joc). **3.** grup de persoane; *a.* ~ confuz, amestecat; *entrare nel* ~ a intra într-un grup; *andare in* ~ a se amesteca cu ceilalți; *metter tutti in un* ~ a-i băga pe toți într-o oală; *alzare i* ~*-i* a fugi. **4.** mai (de bătut hîrtia); mai de piuă. **5.** prăjină; ciomag. **6.** *(înv., tipogr.)* tampon de piele muiat în cerneală (care se trece peste litere).

mazzòcchio, -òcchi, *s.m.* **1.** smoc de păr, ciuf. **2.** *(bot.)* grîu-mare *(Triticum turgidum)*. **3.** *(bot.)* tal (de ridiche, de andivă). **4.** *(ist.)* colac de stofă (parte dintr-o bonetă de pus pe cap, la Florența); *(înv.)* *aggiustare il* ~ *a qualcuno* a face să-i treacă cuiva nebunia. **5.** *(ist.)* un fel de florentin. **6.** postament de coloană.

mazzòla *s.f. (pop.)* *v.* mazzuola.

mazzolàre *vt.* **1.** *(ist.)* a ucide cu ciocanul; a zdrobi capul criminalilor cu ciocanul. **2.** a bate cu un mai.

mazzolàta *s.f.* lovitură cu ciocanul de lemn (cu două capete).

mazzolìno *s.m.* **1.** buchețel, mănunchi mic de flori; legătură mică (de chei etc.). **2.** joc de copii (în care fiecare ia numele unei flori). **3.** punct/model de tricotaj.

mazzólo *s.m. (pop.)* *v.* mazzuolo.

mazzuòla *s.f.* **1.** mai, ciocan de lemn cu două capete. **2.** *(înv.)* bîtă, măciucă; ciocan (cu care se ucideau condamnații la moarte). **3.** ciocănel pentru bijuterii. **4.** *(mar.)* ciocan de lemn. **5.** *(vet., la pl.)* mici tumori la picioarele cailor.

mazzuòlo *s.m.* **1.** ciocănel de fier (pentru lucrat marmura). **2.** ciocan de lemn (folosit de dulgher). **3.** ciocan (pentru bătut toba). **4.** ciocănel (de spart nuci).

me I. *pron. pers.* **I.** *sg.* **1.** *(indică persoana care vorbește; în comparații, precedat sau nu de o prep.)* eu; *fate come* ~ faceți ca mine; *ne sai quanto* ~ știi cît știu și eu; *tu non sei* ~ tu nu ești eu. **2.** *(construit cu o prepoziție la cazul oblic cu funcție de complement)* mine; *tra* ~ *e* ~, *tra* ~ în mine, în sinea mea; *secondo* ~ după mine, după părerea mea; *per* ~, *in quanto a* ~ din partea mea, cît despre mine; *non saper nè di* ~ *nè di te* a nu avea habar; *lascia fare a* ~ lasă pe mine; *fo da* ~ fac singur, fără ajutorul cuiva; *nel mio* ~ în mine, în sinea mea, în sufletul meu. **3.** *(folosit în formă atonă cu alte pron.)* îmi, mi; ~ *ne ricordo* îmi amintesc de aceasta; ~ *lo disse* mi-o spuse. **II.** *s.m.* eu; *lo pensavo nel mio* ~ gîndeam în mine, în eul meu.

me *adv. (înv.)* mai bine.

mèa *s.f.* un fel de ruletă *(joc)*.

meàndro *s.m.* **1.** meandru; șerpuitură, cotitură. **2.** *(fig.)* înșelăciune, șiretlic. **3.** *(ist.)* ornament de purpură (pe haine). **4.** *(arhit.)* meandru, ornament șerpuit (la clădiri).

meàre *vi., vr.* **1.** a trece prin ceva, a curge (printr-un canal/printr-o deschizătură). **2.** a urma cursul unui canal. **3.** *(fig.)* a decurge, a deriva din.

meàto *s.m. (lit.)* **1.** *(anat.)* meat; *(bot.)* spațiu între celule; ~ *uditorio* canal auditiv. **2.** por, orificiu; ~ *cutaneo* por. **3.** gîtlej, înghițitoare. **4.** *(geol.)* interstițiu. **5.** canal (de trecere pentru bărci).

mècca[1] *s.f. (fig., scris cu majusculă)* loc îndepărtat; sediul principal, capitală; *la* ~ *del cinema* capitala cinematografului; *(în expr.)* *venire dalla* ~ a cădea din lună, a nu avea habar de ceva; *par che venga dalla* ~ este îmbrăcat extravagant/ridicol; *va alla* ~ se duce la dracu-n praznic.

mècca[2] *s.f.* vopsea pentru aurit; *dorare a* ~ a vopsi cu altceva în loc de aur, dînd aparență de aur.

meccànica *s.f.* **1.** mecanică. **2.** *(pop.)* mecanism. **3.** meșteșug, artă, artificiu.

meccanicismo *s.m. (fil.)* mecanicism.

meccanicista, -isti, *s.m.* și *f. (fig.)* mecanicist.

meccanicistico, -istici, *adj.* mecanicist.

meccanicità *s.f.* automatism.

meccànico, -ànici I. *adj.* **1.** mecanic. **2.** mecanic, automat. **II.** *s.m.* **1.** cercetător în mecanică. **2.** ma-

şinist. 3. mecanic. 4. meseriaş. 5. (*înv.*) ignorant; om din popor.

meccanismo *s.m.* mecanism.

meccanizzàre *vt.* a mecaniza.

meccanizzazióne *s.f.* mecanizare.

meccàno *s.m.* jucărie mecanică.

méceo *s.m.* (*înv.*) adulter.

mecenàte *s.m.* mecena, protector al oamenilor de cultură.

mecenatìsmo *s.m.* mecenatism.

méco *pron. compus (lit.)* cu mine; *(înv.) con esso* ~ cu mine însumi; *(înv.) far teco* ~ a se opune unul altuia; *a teco* ~ între patru ochi; ~ *stesso*, ~ *medesimo* în mine, în sinea mea.

mecònio *s.m.* 1. *(med.)* meconiu. 2. opiu.

mèda *s.m.* *(mar.)* semnal; geamandură.

medàglia *s.f.* 1. medalie; *(fig.) rovescio della* ~ reversul medaliei; *(prov.) ogni* ~ *ha il suo rovescio* orice bine are şi o parte de rău. 2. decoraţie de merit; *(mil.)* ~ *al valore* decoraţie/medalie pentru o acţiune de vitejie; ~ *al valor militare* virtutea militară; *raduno delle* ~*-e* întîlnirea decoraţilor. 3. jeton; ~ *di presenza* jeton de prezenţă. 4. *(înv.)* monedă; monedă florentină (sec. al XIII-lea); *scienza delle* ~*-e* numismatica.

medaglièro *s.m.* 1. vînzător de medalii. 2. gravor de medalii.

medaglière *s.m.* 1. colecţie de medalii. 2. loc de păstrare al unei colecţii de medalii.

medaglièttа *s.f.* *(dim.)* medalie antică mică; ~ *d'oro* medalie de aur (insignă a deputaţilor şi senatorilor in Italia); *amore della* ~ ambiţia de a fi deputat sau senator.

medaglióne *s.m.* 1. medalion. 2. *(fig., glumeţ)* persoană solemnă/gravă. 3. bucată de carne (în formă de disc).

medaglista, *-isti, s.m.* şi *f.* 1. gravor de medalii. 2. colecţionar de medalii; numismat.

medaglistica *s.f.* medalistică, numismatică.

medèla *s.f.* *(înv.)* medicament; remediu, leac.

medesimèzza *s.f.* *(rar)* 1. identitate. 2. asemănare.

medésimo I. *adj.* acelaşi; însuşi; *il giorno* ~ în aceeaşi zi; *la* ~*-a cosa* acelaşi lucru; *con se* ~ cu sine însuşi. II. *s.m.* acelaşi; *siamo al* ~ tot acolo sîntem, se repetă aceeaşi situaţie; *alle* ~*-e* în acelaşi fel, ca de obicei; *in un* ~ în acelaşi timp.

medésmo *adj., s.m.* *(poetic)* *v.* medesimo.

mèdia *s.f.* *(mat.)* medie; ~ *scolastica dei punti* medie şcolară; *in* ~ în medie; ~ *oraria* medie orară.

mediàle *adj.* *(anat.)* medial.

mediàna *s.f.* *(geom.)* mediană.

mediànico, *-ànici, adj.* prin mijlocirea unui mediu (în practicile oculte).

medianità *s.f.* calitatea de a fi mediu (în practicile oculte).

mediàno I. *adj.* 1. median, mijlociu; *(geom.) linea* ~ *-a* mediană. 2. *(lingv.)* mediană (vocală). 3. *(med.) nervo* ~ nerv median. 4. *(înv.)* mediocru. 5. *(înv.)* din pătura mijlocie. II. *s.m.* 1. *(sport)* mijlocaş (la fotbal). 2. *(vet.)* dinte incisiv intermediar.

mediànte *prep.* prin, cu/prin mijlocirea, cu ajutorul, prin intermediul.

mediàre I. *vt.* 1. a media, a fi mediator/intermediar într-o acţiune. 2. *(mat.)* a face media între mai multe valori. 3. *(fil.)* a pune în relaţie doi termeni. II. *vi.* *(e)* *(înv.)* 1. a sta la mijloc, a intra în mijloc; a se interpune. 2. a fi mijlocaş (la joc, sport).

mediatamènte *adv.* în mod indirect.

mediàto *adj.* 1. mijlocit, indirect. 2. *(înv.)* potrivit, adecvat.

mediatóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* 1. mijlocitor, mediator, intermediar. 2. samsar. II. *adj.* (cu rol de) mijlocitor, (de) mediator; *nazione* ~*-trice* naţiune avînd un rol mediator.

mediazióne *s.f.* mediere, mijlocire, intervenţie.

mèdica I. *s.f.* 1. *(rar)* doctoriţă. 2. persoană care consolează. II. *adj.* *(bot.) erba* ~ lucernă *(Medicago sativa)*.

medicàbile *adj.* tratabil, vindecabil; *(înv.) erbe* ~*-i* plante medicinale.

medicàio, *-ài, s.m.* cîmpie cultivată cu ierburi medicinale.

medicàle *adj.* medical.

medicaménto *s.m.* 1. medicament, doctorie. 2. îngrijire medicală, cură. 3. remediu.

medicamentóso *adj.* medicinal; medicamentos.

medicàre I. *vt.* 1. a da medicamente; a îngriji, a trata medical; *(rar)* ~ *il vino/il mosto* a trata vinul/mustul (adăugîndu-le zahăr, acizi etc.); ~ *la saetta* a otrăvi săgeata; *il terreno* a îngrăşa pămîntul. 2. *(înv.)* a corecta, a îndrepta; ~ *gli animi* a îmblînzi sufletele. II. *vr.* a se îngriji (medical). III. *vi.* *(înv.)* a fi medic.

medicàstro *s.m.* *(peior.)* medic prost.

medicatóre, -trice *adj.* care îngrijeşte, care tratează medical.

medicatúra *s.f.* tratament, medicaţie; pansament.

medicazióne *s.f.* 1. îngrijire medicală, medicaţie. 2. pansament; *(mil.) posto di* ~ post de prim-ajutor (în prima linie a frontului); *pacchetto di* ~ un grup de medicamente de prim-ajutor.

medìceo *adj.* *(ist.)* care ţine de familia Medici; *stelle* ~*-e* cei patru sateliţi ai lui Iupiter (descoperiţi şi numiţi astfel de Galilei).

medicherìa *s.f.* 1. *(înv., reg., glumeţ)* profesiune de medic. 2. policlinică. 3. post de prim-ajutor, punct sanitar. 4. cabinet chirurgical.

medichèssa *s.f.* doctoriţă în medicină.

medicìna *s.f.* 1. medicină. 2. doctorie, medicament. 3. *(fig.)* remediu. 4. *(înv.)* tratat de medicină. 5. consolare, uşurare; *le tue parole sono una* ~ *per il mio spirito* vorbele tale sînt o consolare pentru sufletul meu.

medicinàle I. *adj.* 1. medicinal; care vindecă; salutar, eficace. 2. de medic. II. *s.m.* 1. medicament, leac; *vendita di* ~*-i all'ingrosso* vînzare de medicamente cu ridicata. 2. *(înv.)* vas/borcănel de doctorie.

mèdico, *mèdici* I. *s.m.* 1. medic; ~ *da borse* medic avid de cîştig; ~ *curante* medic curant; ~ *condotto* medic de circumscripţie; ~ *di casa* medicul casei; ~ *delle bestie* medic veterinar; ~ *legale* medic legal; ~ *necroscopo* medic care constată moartea unui bolnav. 2. *(fig.)* ceea ce consolează; *il tempo è un gran* ~ timpul este un bun consolator. *SIN. rimedio.* II. *adj.* medical, de medic; *scuola* ~*-a* facultate/şcoală de medicină; *certificato* ~ certificat medical; *occhio* ~ expert, care identifică repede boala.

medicóne *s.m.* *(augm.)* 1. doctor mare/de vază. 2. *(pop.)* şarlatan.

medicónzolo *s.m.* *(depr.)* medic prost.

medievàle *adj.* 1. medieval, feudal. 2. anacronic, înapoiat; *mentalità* ~ mentalitate înapoiată.

medievalìsmo *s.m.* medievalism, interes faţă de cultura feudală.

medievalista, *-isti, s.m.* şi *f.* medievist.

medievalìstica *s.f.* *(colectiv)* ştiinţe tratînd despre evul mediu, medievalistică.

médio, *mèdi, adj.* mediu, mijlociu; *dito* ~ deget mijlociu; *scuola* ~*-a* şcoală medie; *ceto* ~ burghezie;

uomo ~ omul de pe stradă; ~ *evo* ev mediu; *(gram.) voce* ~*-a* cuvînt cu înţeles pozitiv şi negativ; *(substantivat)* ~ *circolante* disponibil, monedă în circulaţie pe piaţă.

mediòcre *adj.* mediocru; mijlociu.

mediocrità *s.f.* mediocritate; stare de mijloc.

medioevàle *adj. v.* m e d i e v a l e.

medioèvo *s.m.* ev mediu; orînduirea feudală.

mediomàssimo *adj. (sport)* semigreu.

meditàbile *adj.* care poate fi meditat, de meditat. *SIN. cogitabondo.*

meditabóndo *adj.* gînditor, meditativ.

meditàre *vt., vi. (a)* a medita, a gîndi, a cugeta. *SIN. progettare, tramare.*

meditatamènte *adv.* (în mod) deliberat/chibzuit.

meditatìvo *adj.* meditativ, înclinat spre meditaţie.

meditàto *adj.* **1.** gîndit, meditat, chibzuit; reflectat. **2.** premeditat.

meditatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* plănuitor; uneltitor.

meditazióne *s.f.* **1.** meditaţie, cugetare; gîndire. **2.** consideraţie. **3.** operă de meditaţie. **4.** plănuire, organizare premeditată; *la* ~ *di un delitto/di una rapina* plănuirea unei crime/a unui furt.

mediterràneo *adj.* **1.** (situat) în mijlocul uscatului; înconjurat de uscat; *(înv.) luogo* ~, *città* ~*-a* loc/oraş de uscat (opus celui maritim). **2.** *(geogr.)* mediteranean.

mèdium, *mèdium, mèdi, mèdii, s.m.* mediu (în practicile oculte).

mèdo *adj. (ist.)* med, din/relativ la poporul mezilor.

medòra *s.f. (mar.)* cart (de la miezul nopţii pînă la patru dimineaţa).

medùlla *s.f. (înv.)* sens intrinsec/intim al unei cărţi.

medúsa *s.f. (zool.)* meduză; *(chir.) testa di* ~ tumoare la ombilic.

medusèo *adj. (lit.)* care ţine de meduză; *(mit.) orrore* ~ groază provocată de meduză.

mefisto *s.m.* scufie de lînă (cu trei vîrfuri) folosită de alpinişti.

mefistofèlico, *-èlici, adj.* mefistofelic.

mefite *s.f.* **1.** miasmă; putoare. **2.** gaz sulfuros. **3.** specie de dihor cu miros urît *(Mephitis americana).*

mefìtico, *-ìtici, adj.* mefitic, rău-mirositor.

megàcero *s.m. (geol.)* cerb fosil gigantic *(Megacerus).*

megàfono *s.m.* megafon.

megalìte *s.m. (arheol.)* megalit.

megalìtico, *-ìtici, adj. (arheol.)* megalitic.

megalòmane *adj., s.m.* megaloman.

megalomanìa *s.f.* megalomanie.

megarése *adj., s.m.* şi *f. (ist.)* (locuitor) din Megara.

megatèrio, *-èri, s.m. (geol.)* megateriu.

mègaton, megatòne *s.m. invar. (fiz.)* megatonă.

megàttera *s.f. (zool.)* cetaceu din mările arctice *(Megaptera nodosa).*

megèra *s.f.* **1.** mejeră, femeie rea şi urîtă. **2.** *(entom.)* specie de fluture *(Pararge megaera).*

meggióne -óna *s.m.* şi *f. (dial., glumeţ, depr.)* grăsan; persoană apatică, greoaie şi flegmatică.

méglio I. *adv.* **1.** *(comparativ de la* b e n e) mai bine; *molto* ~ mult mai bine; *tanto* ~ cu atît mai bine; *(prov.)* ~ *un uovo oggi che una gallina domani* ce-i în mînă nu-i minciună; ~ *un asino vivo che un dottor morto* decît învăţat ofticos, mai bine măgar sănătos; *voler* ~ a iubi mai mult; *ognuno vuol* ~ *a sè che agli altri* fiecare ţine mai mult la sine decît la alţii, mai aproape cămaşa decît haina; *amare* ~ a prefera; *valer* ~ a fi preferabil/mai util; *star* ~ a se simţi mai bine cu sănătatea; *cambiare in* ~ a se îmbunătăţi; *andare di bene in* ~ a fi din ce în ce mai bine; *per* ~ *dire* pentru a spune mai bine. **2.** mai uşor; mai limpede; *da qui sento* ~ de aici aud mai bine. **3.** cu mai mare intensitate; *desiderare* ~ a prefera, a dori mai mult. **II.** *adj. invar. (comparativ de la* b u o n o). **1.** mai bun; *tu sei* ~ *di me* tu eşti mai bun decît mine; *al* ~ în cel mai bun caz; *cercar di* ~ a căuta ceva mai bun; *in mancanza di* ~ în lipsă de ceva mai bun; *(loc. adv.) alla* ~ cît se poate mai bine. **2.** *(precedat de art. hot., are valoare de superl. rel.) era il* ~ *chirurgo dell'ospedale* era cel mai bun chirurg al spitalului. **III.** *s.m.* **1.** lucru mai bun; avantaj; *nel* ~, *sul* ~ în momentul cel mai important; *per lo* ~ cel mult, în cel mai bun caz; *ditegli, per il suo* ~ spuneţi-i, pentru binele lui; *al* ~ în condiţiile cele mai bune/cele mai avantajoase; *avere il* ~ a fi avantajat, a învinge; *fare del suo* ~ a se strădui, a face tot posibilul; *(prov.) il* ~ *è nemico del bene* mulţumeşte-te cu ce ai, mai binele e duşmanul binelui. **2.** lucrul cel mai bun; lucrul principal; *mi scordavo del* ~ uitam ce este mai bun. **3.** *(precedat de prep.* **ci***, în construcţii partitive) qualcosa di* ~ ceva mai bun; *non c'è nulla di* ~ nu există nimic mai bun.

migliorare *vt., vi., vr. (pop.)* v. m i g l i o r a r e.

meharista, *-isti, s.m. (mil.)* meharist.

mèina *s.f. (ornit.)* graur din Indiile orientale *(Acridotheres tristis).*

mèla *s.f. (bot.)* **1.** măr (fructul); *tondo come una* ~ chip sănătos ca un măr roşu; *fresca e bella come una* ~ *(despre o fată)* plină de sănătate; ~ *appia* măr mic, roşu-aprins; ~ *cotogna* gutuie; ~ *ranetta* măr ananas renet; *(rar, lit.)* ~ *punica* rodie; ~ *-e cotte* mere coapte la cuptor; *esser di mele cotte* a fi ca de mămăligă/slab. **2.** *(fig.)* obiect în formă de măr; *(sport, arg.)* mingea de tenis. **3.** *(fam.)* fesă; *alzar le* ~*-e* a se ridica; *farsi tirar dietro le* ~*-e* a fi huiduit; *prender la* ~ **a)** a fi snopit în bătăi; **b)** a pierde; *dar le* ~*-e* **a)** a snopi în bătăi; **b)** a învinge. **4.** *(înv.)* varietate de struguri.

melacchìno *adj. (înv.)* dulceag, mieros.

melacìtola *s.f. (bot.)* lămîiţă *(Lipia citriodora).*

melacotógna *s.f. (bot.)* gutuie.

meladdolcìto *adj. (înv.)* îndulcit cu miere; dulce ca mierea.

melàfiro *s.m. (miner.)* porfir negru.

melàggine *s.f. (agr.)* rouă dăunătoare.

melagràna *s.f. (bot.)* rodie. *SIN. granato, granata.*

melagranàta *s.f. (rar)* v. m e l a g r a n a.

melagràno *s.m. (rar)* v. m e l o g r a n o.

melaìna *s.f. (chim.)* substanţă neagră (în cerneala sepiei).

melancolìa *s.f. (înv.)* v. m a l i n c o n i a.

melanconìa *s.f. (lit.)* v. m a l i n c o n i a.

melanesiàno I. *adj.* din Malaiezia. **II.** *s.m.* **1.** locuitor originar din Malaiezia. **2.** grup de limbi din familia malaio-polineziană.

melàngola *s.f. (bot.)* varietate de portocală amară, naramză.

melàngolo *s.m. (bot.)* **1.** specie de portocal amar, naramz *(Citrus vulgaris). SIN. arancio forte.* **2.** *(înv.)* pepene galben.

melangràna *s.f. (pop.)* v. m e l a g r a n a.

melanìa *s.f. (zool.)* melc din ţinuturi mlăştinoase.

melanìna *s.f. (anat.)* melanină.

melanìte *s.f. (geol.)* melanit.

melanzàna *s.f. (bot.)* pătlăgea vînătă *(Solanum melongena)*

melàppio, *-àppi, s.m. (farm.)* salep.

melarància *s.f.* portocală.

melaràncio *s.m. (bot.)* portocal *(Citrus aurantium).*

melardìna *s.f. (bot.)* rezedă *(Reseda odorata)*.
melàre *vt. (pop., în expr.) farsi* ~ a fi luat în rîs.
melàrio **I.** *s.m. (apic.)* fagure artificial. **II.** *adj.* de miere.
melarósa *s.f. (bot.)* **1.** varietate de lămîie (cu parfum de trandafir). **2.** varietate de măr (roşu-deschis).
melàssa *s.f.* melasă.
melàta[1] *s.f. (fam.)* lovitură dată cu un măr; *prendere uno a* ~*-e, tirar* ~*-e* a lua în rîs (pe cineva).
melàta[2] *s.f.* lichid zaharos lăsat pe copaci de unele insecte.
melàta[3] *s.f.* materie zaharoasă de pe copaci.
melàto *adj.* **1.** dulce ca mierea; îndulcit cu miere. **2.** *(fig.)* măgulitor, mieros; *tono* ~ ton mieros. **3.** insinuant, linguşitor, *parole* ~*-e* cuvinte insinuante.
melàzzo *s.m. v.* melassa.
mèle *s.m. (pop., poetic) v.* miele.
melèa *s.f. (înv.)* înghesuială; mulţime.
meleagrìna *s.f.* scoică de perle *(Meleagrina margaritifera)*.
melegàrio *s.m. (bot.)* mătură *(Sorghum vulgare)*.
melensàggine *s.f.* neghiobie, tîmpenie, prostie. *SIN. balordaggine, sciocchezze.*
melènso *adj., s.m.* **1.** nătîng, neghiob, tîmpit; *un fare* ~ o comportare neroadă. *SIN. ottuso, rimbambito, stordito.* **2.** insipid, fără sens; *parole* ~*-e* cuvinte fără sens.
meléto *s.m.* **1.** livadă de meri. **2.** *(glumeţ)* fese.
melezitéso *s.m. (înv., bot.)* secreţie zaharoasă de zadă.
melfése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Melfi.
melfitàno *adj., s.m. v.* melfese.
mèlia *s.f. (bot.)* copac exotic *(Melia azedarach)*.
meliaca *s.f. (bot.)* caisă.
meliaco *s.m. (bot.)* cais *(Prunus armeniaca)*.
mèlica[1] *s.f. (bot.)* **1.** mătură *(Sorghum vulgare)*. **2.** *(bot.)* porumb.
mèlica[2] *s.f. (lit.)* poezie lirică (compusă pentru a fi cîntată).
mèlico, *mèlici, adj.* liric, melodios, muzical.
melicèride *s.f. (med.)* inflamaţie (nedureroasă).
melichìno *s.m. (înv.)* **1.** bere. **2.** cidru.
mèliga *s.f. v.* melica[1].
melilòto, melillòto *s.m.* sulfină *(Melilotus officinalis)*.
melinite *s.f.* melinită *(exploziv)*.
melino **I.** *adj. (înv.)* de mere. **II.** *s.m.* ulei, unguent (din flori de gutui).
melisma, *-ismi. s.m. (muz.)* **1.** modulaţie, ornament muzical, coloratură. **2.** cîntec scurt.
melissa *s.f. (bot.)* roiniţă *(Melissa officinalis)*.
melitènse **I.** *adj., s.m.* maltez, (locuitor) din Malta. **II.** *s.f.* febră (malteză).
mèlla *s.f. (înv.)* cuţitaş de răzuit, răzuitoare.
mèlleo *adj. (rar, lit.) v.* mellifluo.
mellètta *s.f. (dial.)* noroi mocirlos.
mellìfero *adj. (apic.)* melifer.
mellificàre *vi. (a; apic., despre albine)* a face miere.
mellificazióne *s.f.* melificaţie.
mellifluità *s.f.* ipocrizie, dulcegărie, falsitate.
mellìfluo *adj., (lit.)* **1.** din care curge miere. **2.** *(fig.)* mieros, insinuant; *tono* ~ ton mieros. *SIN. dolciastro, melato.*
mellìna *s.f. (înv.)* un fel de postav franţuzesc.
mellito *s.m. (farm.)* sirop cu miere.
mellonàggine *s.f.* prostie; nătîngie, tîmpenie.
mellóne *s.m. (înv.)* varietate de bostan; *v.* şi melone.
mélma *s.f.* **1.** noroi, mîl. *SIN. fanghiglia, mota.* **2.** *(fig.)* viciu, decădere morală. **3.** *(med.)* limbă încărcată.
melmóso *adj.* mocirlos, mîlos; noroios; *stagno* ~ lac mocirlos.
mèlo[1] *s.m.* măr *(Pirus malus); (glumeţ) piantare un* ~ a cădea în şezut.
mèlo[2] *s.m. (înv.)* cîntec poetic, melodie, melos.
melocàtto *s.m. (bot.)* specie de cactus.
melocotógno *s.m. (bot.)* gutui *(Cydonia vulgaris)*.
melòde *s.f. (înv.) v.* melodia.
melodìa *s.f.* **1.** melodie. **2.** armonie.
melòdico, *-òdici, adj.* melodic.
melodióso *adj.* melodios; armonios.
melodista, *-isti, s.m.* **1.** compozitor. **2.** meloman.
melodràmma, *-àmmi, s.m.* melodramă.
melodrammàtico, *-àtici, adj.* melodramatic.
mèloe *s.m. (entom.)* specie de gîndac *(Meloe majalis)*.
melòfago *s.m. (entom.)* specie de muscă, chicheziţă *(Melophagus ovinus)*.
meloglòsso *s.m. (anat.)* unul din muşchii limbii.
melògono *s.m.* varietate de struguri negri foarte dulci.
melogràno *s.m. (bot.)* rodiu, rodier *(Punica granatum)*.
melolónta *s.f. (entom.)* cărăbuş *(Melolontha vulgaris)*.
melòmane *s.m.* meloman.
melomanìa *s.f.* melomanie.
melomaniaco *adj.* meloman.
melóne *s.m.* **1.** *(bot.)* pepene galben *(Cucumis melo)*. *SIN. popone.* **2.** *(augm.)* măr mare. **3.** *(fam.)* melon, gambetă, pălărie tare. **4.** *(fig.)* om prostănac.
melopèa *s.f.* **1.** melopee. **2.** *(înv.)* contrapunct.
melopelèia *s.f. (ornit.)* specie de porumbel *(Melopeleia meloda)*.
melopopóne *s.m. (bot.)* bostan alb *(Cucubita melopepo)*.
melóso *adj. (înv.)* dulce ca mierea.
melóte *s.f.* piele de oaie (cu care se îmbrăcau pustnicii).
melpomenèo *adj.* care ţine de tragedie.
melúggine *s.f.* măr sălbatic.
mèmbra *s.f. pl. v.* membro.
membràna *s.f. (anat.)* **1.** membrană; pieliţă. **2.** *(rar, lit.)* pergament; ~ *di Pergamo* pergament.
membranàceo *adj. (lit.)* membranaceu, membranos; *codice* ~ manuscris cu foi de pergament.
membranóso *adj.* membranos, cu membrane.
membràre *vt. (înv.)* a-şi aminti.
membratúra *s.f.* **1.** formă şi dispozitie a membrelor. **2.** *(arhit.)* structură, schelet, şarpantă; aşezare a părţilor principale.
mèmbro, *mèmbri, s.m.,* **mèmbra** *s.f. pl.* **1.** *(anat.)* membru, mădular. **2.** membru, parte; membru (al unei societăţi etc.). **3.** *(gram.)* parte a perioadei/propoziţie. **4.** *(arhit.)* şarpantă, ansamblu de grinzi. **5.** *(anat.)* penis.
membrúto *adj. (lit.)* voinic, cu membre puternice; *un giovane* ~ un tînăr voinic.
memènto *s.m.* **1.** *(bis.)* un anumit moment din liturghie; *fate un* ~ *per me* rugaţi-vă pentru mine; *(glumeţ) dare un* ~ *a uno* a certa/a pedepsi pe cineva (pentru a-i fi de învăţătură). **2.** avertisment; *dare un* ~ *a qualcuno* a avertiza pe cineva. **3.** amintire.
mementómo *s.m. invar. (bis.)* dojană; avertisment.
memoràbile **I.** *adj.* **1.** memorabil. **2.** excepţional, ieşit din comun. **II.** *s.m.* faptă/acţiune memorabilă.
memoràndo **I.** *adj.* memorabil; *esempio* ~ exemplu memorabil. **II.** *s.m.* memorandum.
memoràndum *s.m.* **1.** memorandum. **2.** agendă, carneţel de note.
memoràre *vt., vi. (e)* a aminti.
mèmore *adj. (lit., aproape poetic)* **1.** care păstrează amintirea a ceva, care nu uită; ~ *di un'esperienza passata* care-şi aminteşte de o experienţă trecută. **2.** recunoscător; ~ *dei benefici ricevuti* recunoscător pentru beneficiile primite.

memorévole *adj. (rar, lit.)* memorabil.
memòria *s.f.* **1.** memorie; amintire; *alla ~ di qualcuno* în memoria cuiva; *smarrire la ~* a-şi pierde memoria; *(înv.) arretrarsi della ~* a se întoarce cu mintea în trecut; *imparare a ~* a învăţa pe de rost; *disegnare a ~* a desena din imaginaţie; *il libro della ~* mintea; *avere/ritenere a ~* a ţine minte; *~ di carta* notiţe, însemnări; *a ~ d'uomo* de cînd se ţine minte, de cînd e lumea şi pămîntul; *si ha ~* există date, se ştie; *cadere dalla ~* a cădea în uitare; *andare/girare per la ~* a-i veni în minte; *ridurre a ~* a reaminti ceva cuiva; *recarsi/ridursi a ~* a-şi aminti ceva. **2.** amintire, lucru care se ţine minte; *per ~* spre aducere-aminte; *dar ~ di qualche cosa* a aminti ceva. **3.** memorie, tradiţie, lucru demn de aducere aminte; *di buona ~* care a lăsat o frumoasă amintire. **4.** *(bis.)* sufletul unui defunct; *buona ~, la felice ~* să-i fie ţărîna uşoară. **5.** însemnare; *prender ~* a nota. **6.** *(la pl.)* documente, memorii; *sono ~-e del secolo scorso* sînt documente (mărturii) din secolul trecut. **7.** *(înv.)* minte, inteligenţă; *essere fuori della ~* a fi ca ieşit din minţi; *uscire fuori della ~* a-şi pierde minţile. **8.** *(înv.)* cap; *battere la ~* a se lovi la cap (căzînd). **9.** *(jur.)* memoriu. **10.** comunicare academică. **11.** *(bis.)* parte a altarului unde se găsesc moaştele. **12.** placă comemorativă.
memoriàle *s.m.* **1.** *(rar, lit.)* memorial. **2.** memoriu, cerere, petiţie. **3.** *(jur.)* registru zilnic (al unui notar). **4.** *(înv.)* catalog.
memorialista, -isti, *s.m.* memorialist.
memorizzàre *vt.* a memoriza.
memorizzazióne *s.f.* memorizare.
mèna *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** manevră, maşinaţie; uneltire, intrigă. *SIN. maneggio.* **2.** *(înv.)* afacere; treabă, agitaţie. **3.** *(înv.)* stare, condiţie. **4.** *(înv.)* transport; *~ delle pecore* transhumanţă.
menabò *s.m. (tipogr.)* machetă.
menaceanite *s.f. (geol.)* un fel de nisip (pe litoralul Adriaticei).
mènade *s.f. (ant. lit.)* menadă, bacantă.
menadito *(în loc. adv.) conoscere a ~* a cunoaşte pe degete/foarte bine, a şti pe dinafară; *(glumeţ) l'orologio va a ~* ceasul merge doar mişcat cu mîna; *(rar) fare un conto a ~* a socoti pe degete.
menageria *s.f.* menajerie.
menagràmo *s.m. (fam.)* piază-rea.
menàide *s.f. v.* manaide.
menaménto *s.m.* **1.** ducere, conducere. **2.** agitare.
menànte *s.m. (lit., înv.)* copist; scrib.
menàre **1.** *vt.* **1.** a conduce; a duce, a mîna; *~ al pascolo* a duce la păscut; *~ il can per l'aia* a duce cu vorba, a tergiversa un răspuns; *~ a mano* a duce/a conduce de mînă; *~ donna, ~ moglie* a se însura; *~ preso, ~ prigione alcuno* a duce la închisoare pe cineva; *(mil.) ~ battendo* a fugări; *~ buono, ~-la buona* a îngădui, a trece peste, a ierta; *~ la vita* a trăi, a-şi duce viaţa; *~ il tempo* a-şi petrece timpul; *~ a capo* a duce la capăt; *~ a spasso* **a)** a duce la plimbare; **b)** *(fig.)* a dezamăgi, a decepţiona; *~ per il naso* a duce de nas; *~ uno per bocca* a bîrfi pe cineva; *(înv.) ~ gente* a lua oameni în soldă; *~ le mestole* a mînca mult. **2.** a trata ceva; *~ congiura* a urzi o conjuraţie; *mal ~* a maltrata, a chinui. **3.** a produce, a da; *terra nera buon grano mena* pămîntul negru rodeşte bine; *~ sospiri* a suspina. **4.** a arunca, a azvîrli; *~ colpi* a lovi. **5.** a izbi, a bate, a lovi; *mena!* dă-i! **6.** a agita, a da din, a mişca; *~ la coda* a da din coadă; *~ a tondo, ~ la mazza tonda* a lovi în toţi fără deosebire; *~ delle calcagna* a da pinteni; *~ la pompa* a mînui o pompă; *~ la frusta* a biciui; *~ un pugno* a da un pumn; *~ le gambe* a umbla; a dansa; a fugi; *~ le mani* a lovi, a bate; *~ smanie* a face nebunii; *(înv.) ~ guerra* a se război, a se lupta; *~ la lingua* a vorbi de rău; *~ l'ansa* a merge; *~ sciabolate* a emite judecăţi aspre/tăioase. **7.** a tîrî, a trage după sine; *~ per le lunghe* a duce cu vorba, a lungi lucrurile; *~ uno per il naso* a duce pe cineva de nas; *~ il cane per l'aia* a lungi, a tărăgăna, a tergiversa; *~ a capo/ad effetto un lavoro* a duce la capăt un lucru. **8.** a arăta, a manifesta; *~ vanto* a se lăuda; *~ gioia/festa* a-şi exprima bucuria; *~ buono* a aduce noroc. **II.** *vr. (dial.)* a se bate (reciproc); *si sono menati di santa ragione* s-au bătut rău de tot.
menaròla *s.f. (mar.)* burghiu mare (de mînă).
menaruòla *s.f. v.* menarola.
menàta *s.f.* **1.** mînuire, mişcare, agitare; lovire. **2.** *(înv.)* lovitură dată cu mîna, palmă. **3.** *(fam.)* lovitură de baston. **4.** *(pop.)* insistenţă sîcîială; reproş; văicăreală; *sono stufo di questa ~* m-am săturat de sîcîielile acestea. *SIN. tiritera.*
menatóio, -ói, *s.m.* **1.** instrument de mestecat/de mişcat (ceva); melesteu, făcăleţ. **2.** pîrghie, manivelă.
menatóre, -trice *adj., s.m.* **1.** mînuitor. **2.** conducător, cel care mînă; *~ del carro* căruţaş. **3.** organizator; conducător de tratative, negociator.
ménchero *adj.* prost, dobitoc.
ménclo, ménci, *adj. (despre un lucru)* moale, flasc, neconsistent.
mènda *s.f. (lit.)* **1.** defect, cusur, lipsă. **2.** greşeală, eroare. **3.** *(înv.)* amendă, despăgubire; *tornare a ~* a se corija.
mendàce *adj.* mincinos, fals; *parola ~* cuvînt mincinos, înşelător. *SIN. falso.*
mendàcia *s.f. (rar, lit.)* defectul de a fi mincinos; falsitate. *SIN. falsità.*
mendàcio, -àci, *s.m. (lit.)* minciună, falsitate.
mendelévio *s.m. (chim.)* mandeleeviu.
mendeliàno *adj. (biol.)* potrivit teoriei lui Mendel, mendelian.
mendelismo *s.m. (biol.)* mendelianism, teoria lui Mendel.
mendicànte *adj., s.m.* şi *f.* (om) care cerşeşte, cerşetor. *SIN. accattone.*
mendicàre **I.** *vt.* **1.** a cerşi. **2.** a găsi cu greu; *~ le parole* a-şi căuta/a-şi găsi cu greu cuvintele. **II.** *vi. (a)* a cere de pomană.
mendicità *s.f.* cerşetorie; sărăcie; *ricovero di ~* azil de săraci.
mendico, -ichi, *(rar) -ici, adj., s.m. (lit.)* **1.** cerşetor. **2.** *(înv.)* sărac, nevoiaş. **3.** *(ist., la pl.)* calviniştii flamanzi, rebeli (din timpul lui Filip al II-lea). **4.** *(mar.)* trinchet.
mendóso *adj.* **1.** *(lit.)* plin de defecte; plin de greşeli. **2.** *(anat.)* fals; *coste ~-e* coaste fluctuante/nesigure.
menefreghismo *s.m. (fam.)* indiferenţă, nepăsare, cinism.
menefreghista, -isti, *s.m.* şi *f. (fam.)* persoană indiferentă/nepăsătoare; cinic.
meneghino **I.** *adj. (glumeţ)* milanez. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Milano. **2.** dialect milanez. **3.** *(teatru)* personaj fix (în „Commedia dell'arte"), înfăţişînd timpul servitorului isteţ.
mènhir *s.m. invar. (arheol.)* menhir.
menestrèllo *s.m. (lit.)* **1.** menestrel. **2.** cîntăreţ acompaniat de chitară.

menimpìpo *s.m. (în expr.) avere l'aria di ~* a rămîne indiferent la orice.
meninge *s.f.* **1.** *(anat.)* meninge. **2.** *(pop., la pl.)* creier; *spremersi le meningi* a-şi stoarce creierii.
meningèo *adj. (anat.)* care ţine de meninge.
meningite *s.f. (med.)* meningită.
menipossànza *s.f. (înv.)* inferioritate (în ce priveşte puterea).
menippèa *s.f.* satiră (în versuri şi proză).
menisco, -ìschi, *s.m.* **1.** *(fiz., anat.)* menisc. **2.** lentilă.
mènno *adj., s.m. (rar)* **1.** neputincios. **2.** eunuc, castrat. **3.** spîn. **4.** *(înv.)* lipsit de; liber. **5.** *(înv.)* zadarnic, inutil.
méno I. *adv. (comparativ de la* p o c o) **1.** mai puţin; *~ utile* mai puţin util; *poco ~* aproape; *se non è ladro, poco ~* nu-i lipseşte mult ca să fie un hoţ; *tanto ~* cu atît mai puţin; *per lo ~* cel puţin; *niente ~ !* nici mai mult, nici mai puţin ! întocmai !; *anche ~ !* ba mai puţin !; *m'importa ~ di un fico secco* nu-mi pasă de loc; *~ che mai !* cu nici un chip !; *(loc. conj.) a ~ che* afară doar, numai dacă; *~ che ~* nicidecum, niciodată; *esser da ~* a fi mai prejos, a fi inferior; *né più né ~* chiar aşa, întocmai; nici mai mult nici mai puţin. **2.** *(cu prep.* **di)** *di ~* mai puţin; *non di ~* cu toate acestea, totuşi; *vivere dieci anni di ~* a trăi cu zece ani mai puţin. **3.** minus, fără; *dieci ~ quattro* zece minus patru; *il segno del ~, il ~* liniuţă/semn de minus; *lira più, lira ~* o liră în plus sau în minus; *il termometro è a ~ 4* termometrul arată minus 4 grade; *avere un occhio ~* a nu avea un ochi. **4.** *(în expr.) venir ~* **a)** a înceta, a nu mai fi; **b)** a leşina; **c)** a muri, a pieri; *gli venne ~ la speranza* îşi pierdu speranţa; *venir ~ al dovere* a nu-şi îndeplini datoria; *venir ~ a sé stesso* a nu-şi da toată silinţa; *fare a ~ di una cosa* a se lipsi de un lucru, a renunţa la el; *lo spettacolo non può fare a ~ di riuscire* spectacolul nu poate să nu reuşească; *fare di ~* a face mai puţin; *ne ha fatte di ~* a făcut mai puţine (greşeli etc.). **5.** *(în propoziţii interogative sau dubitative)* nu; *ditemi se ci sia o ~* spuneţi-mi dacă este sau nu este; *~ di utile* inutil. **II.** *prep.* afară de; *pagò tutto. ~ il vino* plăti totul, minus vinul; *invitare tutti, ~ lui* a invita pe toţi, în afară de el. **III.** *adj. invar.* inferior, mai mic, mai slab; *con ~ spesa* cu mai puţină cheltuială; *~ ciarle !* mai puţină vorbă; *(prov.) ~ polli, ~ pipite* dacă se micşorează beneficiile, se micşorează şi grijile; *~ male !* ce bine !; ce noroc !; *aver per ~* a socoti inferior; *i ~* **a)** cei puţini, minoritatea; **b)** cei săraci. **IV.** *s.m.* lucru/muncă/obiect/grad mai mic; *il numero del ~* singularul; *discorrere del più e del ~* a vorbi de una şi de alta; *dal più al ~* mai mult sau mai puţin, aproximativ, în medie; *alla ~, per la ~* minimum, cel puţin, măcar; *senza ~* fără greş; *per ~* cu preţ mai mic; *(prov.) il più conosce il ~* pungaşul cel mare îl cunoaşte pe cel mic, hoţul cunoaşte la hoţ.
menològio, -ògi, *s.m.* calendar (cu lista martirilor ortodocşi), minologhion.
menomàbile *adj.* susceptibil de a fi micşorat/diminuat.
menomaménte *adv.* nicidecum, în nici un fel, deloc.
menomaménto *s.m.* micşorare, diminuare.
menomànza *s.f. (înv.)* **1.** înjosire. **2.** greşeală. **3.** micşorare.
menomàre I. *vt.* **1.** a micşora, a diminua; *~ il prestigio di qualcuno* a diminua prestigiul cuiva. **2.** a mutila, a deteriora, a vătăma; *~ l'uso delle gambe* a vătăma mersul normal al picioarelor. **3.** a înjosi; *~ l'onore* a necinsti, a înjosi. **II.** *vi. (e; rar)* a diminua, a scădea; a deveni mai mic.
menomàto *adj.* **1.** infirm; *è ~ nella vista* are o infirmitate la ochi. **2.** *(fig.)* micşorat, diminuat, (uşor) dezonorat; *~ nella riputazione* cu reputaţia compromisă.
menomazióne *s.f.* **1.** micşorare, diminuare, scădere. **2.** vătămare, pagubă; *~ fisica* vătămare fizică. **3.** lipsă.
mènomo *adj. (mai ales fig.)* minim, cel mai mic; cel mai puţin; *causare il ~ disturbo* a pricinui cel mai mic necaz; *senza il ~ dubbio* fără cea mai mică îndoială.
menopàusa *s.f.* menopauză.
menosdìre *vi. (defectiv, înv.)* a bîrfi, a vorbi de rău.
menovàre *vt., vi. (înv.) v.* m e n o m a r e.
mènsa *s.f.* **1.** masă (la care se mănîncă); *al levar delle ~-e* la sfîrşitul mesei. **2.** *(înv.)* fel de mîncare; *prima/seconda ~* primul/al doilea fel de mîncare. **3.** prînz; cină; masă; *far ~ comune* a lua masa împreună; *(jur.) separarsi di ~* a se separa de soţ, a nu lua masa împreună. **4.** cantină; *(mil.)* popotă. **5.** *(bis,)* venit al unei biserici etc.; *(înv.)* averea unei biserici; fonduri; *~ vescovile* venit/rentă alocat(ă) unui episcop. **6.** *(înv.)* bancă. **7.** altar; *~ sacra, ~ eucaristica* sfînta împărtăşanie; *accostarsi/apprestarsi alla ~ eucaristica* a se împărtăşi.
menseevìco, -ìchi, *adj., s.m, (pol.)* menşevic.
mensile I. *adj.* lunar, mensual. **II.** *s.m.* **1.** salariu lunar; *stipendio ~* salariu lunar. **2.** publicaţie lunară; *abbonamento ~* abonament lunar.
mensilità *s.f.* **1.** caracter mensual/lunar; periodicitate lunară; *la ~ di una pubblicazione* apariţia lunară a unei publicaţii. **2.** sumă plătită lunar.
mensilménte *adv.* lunar, în fiecare lună.
mènsola *s.f.* **1.** *(arhit.)* consolă (care sprijină un balcon etc.). **2.** consolă, etajeră.
mensuàle *adj. (rar)* mensual, lunar.
mensualità *s.f. (rar)* **1.** periodicitate mensuală/lunară; *la ~ dei pagamenti* plata făcută lunar. **2.** plată/rată/sumă lunară.
ménta *s.f.* **1.** *(bot.)* izma-broaştei, mentă *(Mentha acquatica); ~ peperina* izmă-bună *(Mentha piperita); ~ piccola/romana* busuiocu-cerbilor *(Mentha pulegium).* **2.** *~ glaciale alpina* lichior de mentă.
mentàle[1] *adj.* mintal; *condizione ~* condiţie mintală; *calcolo ~* calcul mintal; *(bis.) orazione ~* rugăciune făcută în gînd.
mentàle[2] *adj. (anat.)* care ţine de bărbie.
mentalità *s.f.* mentalitate.
mentàstro *s.m. (bot.)* izmă, mentă sălbatică (mai ales *Mentha rotundifolia).*
ménte, *ménti, s.f.* **1.** minte, raţiune, intelect, inteligenţă; *venire/cadere in ~* a-i veni în minte; *imparare a ~* a învăţa pe dinafară; *saltare in ~* a-i trăsni prin minte; *a ~ riposata, a ~ fresca* cu mintea limpede/clară; *raccogliere la ~* a se concentra; *esser fuori di ~* **a)** a-şi pierde minţile; **b)** a fi cu capul în nori; *essere nella ~ di Dio* a fi un lucru închipuit/nereal. **2.** capacitate mintală; *uomo di ~* om deştept/cu cap. **3.** gînd, intenţie, plan; *avere in ~* a intenţiona; *sta nella sua ~ di fare* şi-a pus în gînd să facă; *a ~ dell'articolo 7* potrivit articolului 7; *ficcarsi in ~ di fare qualche cosa* a se încăpăţîna a face ceva. **4.** atenţie; *tener ~* a privi atent; *porre ~* a fi atent; *dar ~* a da atenţie. **5.** memorie; *tenere a ~* a ţine minte; *sapere a ~* a şti pe dinafară; *pregare a ~* a se ruga în gînd; *avere ~* a-şi aminti, a ţine minte; *cader dalla ~* a fi uitat; *ridurre a ~* a aminti. **6.** *(rar)* suflet.

mentecattàggine *s.f. (rar)* sminteală.
mentecàtto *adj.* nebun, smintit.
mentina *s.f.* pastilă de mentă.
mentire I. *vi. (a; lit.)* a minți; ~ *alla parola* a nu-și ține cuvîntul; ~ *per la gola/per la strozza* a spune minciuni sfruntate. II. *vt. (rar)* 1. a falsifica, a imita, a contrafface. 2. a simula. 3. *(înv.)* a dezminți; a dezamăgi.
mentismo *s.m. (psih.)* tulburare mintală.
mentita *s.f. (rar, lit.)* dezmințire.
mentitaménte *adv.* fals, în mod nesincer.
mentito *adj.* prefăcut, fals, mincinos; *sotto ~-e spoglie* sub false aparențe.
mentitóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* mincinos.
ménto *s.m.* bărbie; ~ *in fuori* bărbie proeminentă; *(înv., poetic, glumeț) l'onor del* ~ barbă; ~ *bucato* bărbie cu gropiță; *far ballare il* ~ a mînca.
mentòlo *s.m.* mentol.
mentonése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Menton.
mentonièra *s.f.* bărbie (la vioară).
mèntore *s.m.* mentor, sfătuitor, conducător.
mentovàre *vt.* 1. *(rar, lit.)* a menționa; a pomeni. 2. a aminti.
ménire I. *adv.* 1. *(temporal)* pînă cînd, pe cînd, în timp ce. 2. *(înv.)* pînă ce. 3. *(adversativ)* în timp ce, pe cînd; *sta a giocare* ~ *dovrebbe andare a scuola* stă și se joacă în timp ce ar trebui să se ducă la școală. II. *s.m.* răstimp, interval; *nel* ~ *che* în răstimpul în care; *in quel* ~ în acel moment.
mentúccia, -túcce *s.f.* mentă cu frunzele mici.
menzionàre *vt.* a menționa, a pomeni.
menzióne *s.f.* menționare, pomenire; referire; *far* ~ a pomeni, a vorbi despre, a menționa; ~ *onorevole/d'onore* menționare, distincție. *SIN. citazione, segnalazione.*
menzógna *s.f.* minciună.
menzognèro *adj.* mincinos, fals, înșelător.
mèo[1] *s.m. (scris cu majusculă)* prostănac; *fare il* ~ a face pe prostul; *(prov.) la camicia di* ~ cămașă foarte lungă.
mèo[2] *adj.pos. (înv., dial.) v.* m i o **(I).**
mèo[3] *s.m. (bot.)* pătrunjelul-ciinelui, pătrunjel otrăvitor *(Aethusa cynapium).*
meònio *adj. (ant.)* din Meonia sau Lidia; *il cantore* ~ Homer.
meraménte *adv.* în mod simplu; numai, pur și simplu.
meraviglia *s.f.* minune; *metter* ~ a minuna, a uimi; *aver* ~ a se minuna; *far le ~-e* a se arăta uimit; *farsi* ~ *di* a se mira de, a fi surprins; *(înv.) darsi* ~ a se minuna; *a* ~ minunat, admirabil; *bello a* ~ minunat de frumos; *(bot.) erba* ~ specie de știr *(Amaranthus tricolor).*
meravigliàre I. *vr., vi. (e)* a se minuna, a se mira, a fi uimit; *mi meraviglio (exprimă protest, supărare)* îmi pare rău. II. *vt.* 1. a minuna, a uimi, a surprinde. *SIN. stupire.* 2. *(înv.)* a admira, a privi cu uimire.
meravigliàto *adj.* uimit, foarte mirat.
meravigliosaménte *adv.* 1. minunat, uimitor (de bine). 2. *(înv.)* teribil de.
meraviglióso I. *adj.* 1. minunat, uimitor; admirabil. *SIN. magnifico, splendido, stupendo.* 2. extraordinar, incredibil (chiar și în sens negativ). 3. înfricoșător. 4. *(înv.)* uimit, surprins, minunat. II. *s.m. (lit.)* miraculos; element miraculos.
mercadànte *s.m. (înv.) v.* m e r c a n t a n t e.
mercantàre I. *vi. (a)(înv.)* a face negoț. II. *vt.* a contracta, a negocia.
mercànte I. *s.m.* negustor, comerciant; *fare orecchi di* ~ a se face că nu înțelege; ~ *di ebano* negustor de sclavi (în colonii). II. *adj,* negustoresc, comercial; *secolo* ~ secol comercial.
mercanteggiaménto *s.m.* comerț, negustorie.
mercanteggiàre I. *vi. (a)* 1. a face negustorie, a face comerț; ~ *in grano* a face comerț cu grîul. 2. a specula; ~ *sui bisogni di qualcuno* a profita de pe urma cuiva. 3. a se tocmi, a se tîrgui. II. *vt. (depr.)* a trafica; ~ *l'onore* a-și vinde onoarea.
mercantèsco, -èschi *adj.* 1. *(rar, depr.)* comercial, negustoresc. 2. mercantil, interesat.
mercantèssa *s.f.* 1. negustorească. 2. soție de negustor.
mercantile I. *adj.* 1. mercantil, comercial; *nave* ~ vas comercial; *roba* ~ lucruri de duzină. 2. *(depr.)* negustoresc. II. *s.m. (mar.)* vas comercial.
mercantilismo *s.m.* mercantilism.
mercanzìa *s.f.* 1. *(înv.)* comerț, negustorie; *(ist.) arte della* ~ breasla negustorilor. 2. afacere; *far* ~ a face afaceri/negoț. 3. mărfuri (în totalitatea lor); *saper vendere la sua* ~ a ști să se laude; *la buona* ~ *trova presto recapito* calul bun se vinde din grajd; *la bandiera copre la* ~ sub un nume sau o emblemă se ascunde un lucru puțin onorabil. 4. *(colectiv)* lucruri de duzină, marfă proastă. 5. om de nimic; *quel tizio non mi piace, è una certa* ~ cutare nu-mi place, e soi rău.
mercàre *vt., vi. (a; poetic) v.* m e r c a n t e g g i a r e.
mercatànte *s.m. (rar)* negustor.
mercatanzìa *s.f. (rar) v.* m e r c a n z i a.
mercatàre *vi. (înv.)* a face negustorie.
mercatino *s.m.* 1. *(dim.)* piață mică. 2. precupeț, negustor în piață; *diritto pagato dai* ~*-i* taxă de hală. 3. bădăran, om vulgar/trivial; *parlata* ~*-a* vorbe de tarabă, limbaj de piață/vulgar.
mercàto *s.m.* 1. piață de desfacere; *(pol.) il Mercato comune* Piața comună; *(prov.) amore non si trova al* ~ dragostea nu se cumpără. 2. tîrg (de vînzare); *giorno di* ~ zi de tîrg. 3. *(com.)* stare a pieței/a afacerilor; afacere; *fare il* ~ a încheia un tîrg/o afacere; *sopra* ~ pe deasupra, în plus, peste ceea ce s-a stabilit (într-o înțelegere reciprocă); *per sopra* ~ peste toate celelalte neplăceri; ~ *a mostra* contractarea unei mărfi pe bază de mostre. 4. preț curent; *a buon* ~ ieftin; *averla a buon* ~ a scăpa ieftin. 5. *(fig.)* piață comercială, debușeu; ~ *mondiale* piață mondială. 6. *(fig.)* gălăgie, zgomot; *fare un* ~ a face gălăgie/scandal mare; *(prov.) tre donne e un pollo fanno un* ~ femeile sînt vorbărețe. 7. negustorie, trafic; *far* ~ *di tutto* a face din toate o marfă.
mercatóre, -trice *s.m.* și *f. (lit., mai ales depr.)* negustor, traficant.
mercatùra *s.f.* trafic, comerț, negoț; *darsi alla* ~ a se apuca de negustorie.
mèrce *s.f.* marfă; *(ferov.) treno* ~ tren de marfă, mărfar; *scalo* ~ rampă de încărcare; coletărie; *(înv.)* ~ *fallita* marfă proastă.
mercè *s.f. invar. (lit.)* 1. iertare, grație, îndurare; *gridar* ~ a implora îndurare; *essere/stare/rimettersi all'altrui* ~ a fi/a se lăsa la bunul plac al cuiva; *avere* ~ a-i fi milă; ~ *tua* mulțumită ție; *la Dio* ~ mulțumită lui Dumnezeu; ~ *le preghiere* grație rugăciunilor. 2. noroc. 3. *(înv.)* mulțumire; *gran* ~ multe mulțumiri; *dir* ~ a mulțumi. *SIN. grazie.* 4. *(înv.)* merit. 5. *(înv., în loc. conj.)* ~ *che* pentru că, fiindcă, întrucît. 6. *(înv.)* recompensă, răsplată.
mercède *s.f.* 1. *(lit.)* plată, salariu (pentru o muncă); *aumento delle* ~*-i* mărire a salariilor/a retribuțiilor. 2. recompensă, răsplată. 3. *(înv.)* milă, îndurare; *vivere alla* ~ *di uno* a trăi din mila cuiva.

mercenàrio, -àri I. *adj.* 1. tocmit cu bani, mercenar; *soldati ~-i, milizie ~-ie* soldaţi mercenari, trupe mercenare. 2. vîndut pe bani; *penna ~-a* ziarist/scriitor care se lasă cumpărat; *giudice ~* judecător venal/vîndut; *benefizi ~-i* beneficii interesate. II. *s.m. (mil.)* mercenar.

merceologìa *s.f. (ec.)* merceologie.

merceològico, *-ici, adj.* merceologic.

merceòlogo *s.m.* expert în merceologie, merceolog.

mercería *s.f.* 1. mercerie. 2. *(la pl.)* mărfuri de mercerie. 3. *(rar, înv.)* marfă.

mercerizzàre *vt. (text.)* a merceriza.

mercerizzàto *adj.* mercerizat.

mercerizzazióne *s.f.* mercerizare.

mèrchio *s.m. (înv.)* *v.* merco.

merciàio, -àia *s.m.* şi *f.* negustor de articole de mercerie, marchitan.

merciaòlo, -òla *s.m.* şi *f. (rar)* negustor (ambulant).

merciauòlo *s.m. v.* merciaiolo.

mercificazióne *s.f. (pol.)* transformarea în marfă a oricărei valori; *la ~ dell'opera d'arte* transformarea operei de artă într-o marfă.

mercimònio, -òni, *s.m.* trafic ilegal; *far ~ della giustizia (despre un judecător)* a judeca necinstit, a se lăsa mituit.

mèrco *s.m.* 1. marcă, semn distinctiv imprimat pe animale. 2. urmă, semn, vînătaie (de lovitură, de căzătură).

mercoldì *s.m. invar. (pop.)* *v.* mercoledì.

mercoledì *s.m. invar.* miercuri; *era di ~* era într-o miercuri; *(bis.) ~ delle Ceneri* miercurea părăsimilor, prima zi din postul Paştilor.

mercorèlla *s.f. (bot.)* 1. trepădătoare *(Mercurialis annua).* 2. brei *(Mercurialis perrennis).*

mercuriàle I. *adj.* 1. de mercur, care conţine mercur; *unguento ~* unsoare/pomadă preparată cu un compus de mercur. 2. înviorător; *(înv.) ingegni ~-i* minţi vioaie/ca argintul viu; *virtù ~* putere de a înviora. II. *s.f.* 1. *(com.)* mercurial; *fare una ~ a uno* a copleşi cu reproşuri pe cineva. 2. *(bot.)* *v.* mercorella.

mercùrico, *-ici, adj. (chim.)* mercuric, de mercur.

mercúrio[1] *s.m. (astron., scris cu majusculă)* Mercur.

mercúrio[2] *s.m. (chim.)* mercur, argint-viu.

mercuriovènere *adj. (înv.)* hermafrodit.

mercuróso *adj. (chim.)* mercuros.

mèrda *s.f.* 1. *(vulg.)* excrement. 2. *(exclamaţie de dispreţ şi refuz)* ptiu!, pfui! 3. vanitate, trufie.

merdàio, -ài, *s.m.* 1. loc murdar, cloacă. 2. loc de corupţie/de desfrîu; lupanar.

merdaiòlo *s.m. (depr.)* măturător de stradă şi de grajduri.

merdòcco, -òcchi, *s.m.* depilator.

merdóso *adj.* 1. *(vulg.)* murdar (de excremente). 2. *(fig.)* scîrbos, dezgustător.

merènda *s.f.* 1. gustare, mîncare (între prînz şi cină). 2. gustare uşoară în cursul dimineţii; gustare (pe care o iau copiii la şcoală); *c'entra come il cavolo/i cavoli a ~* se potriveşte ca nuca în perete.

merendàre *vi. (a)* a lua o gustare.

merendóne *s.m.* 1. o gustare mai substanţială. 2. om de nimic, leneş, mocăit.

meretrice I. *s.f.* prostituată. II. *adj.* venal, rău.

meretricià re *vi.* a se prostitua.

meretricio I. *adj. (rar)* de prostituată; venal. II. *s.m.* 1. prostituţie; prostituare. 2. *(înv.)* bordel

mèrgere *vt. (înv.)* a scufunda, a înmuia.

mèrgo *s.m. (înv.)* *v.* smergo.

mericismo *s.m. (med.)* boală cu stări de vomă (la copii nou-născuţi).

meridiàna *s.f.* cadran solar; orologiu solar.

meridiàno I. *adj.* meridian, de amiază; *calore ~* căldură de amiază; *ora ~-a* amiază; *circolo/cerchio ~* meridian; *dimostrare a luce ~-a* a dovedi în mod clar/evident. II. *s.m.* meridian.

meridie *s.f. (înv.)* prînz, amiază.

meridionàle *adj., s.m.* şi *f.* meridional.

meridióne *s.m.* 1. sud, miazăzi. 2. totalitatea spaţiului sudic al unor ţări/continente; *il ~ d'Italia* Italia meridională.

mèrie *s.f. pl.* loc umbros; *stare alle ~, prendere le ~* a sta la umbră.

merigge *s.m. (pop.)* *v.* meriggio.

meriggia *s.f. (înv.)* umbră.

meriggiàre I. *vi. (a)* 1. a şedea la umbră (în timpul prînzului). 2. a dormi după prînz, a-şi face siesta; a lenevi. II. *vt.* a duce să stea la umbră; *~ le mandre* a duce vitele la umbră.

meriggio, -ìggi I. *s.m.* 1. amiază; *dì/sul ~* spre amiază 2. *(rar)* umbră; *far ~* a sta la umbră în timpul prînzului. II. *adj.* de amiază.

meriggióne *s.m.* leneş, pierde-vară; *(înv.) andar ~* a pierde vremea.

meringa *s.f.* bezea *(prăjitură).*

merinò I. *s.m.* 1. *(rasă de oi)* merinos *(Ovis aries hispanica).* 2. stofă din lînă merinos. II. *adj.* (de lînă) merinos; *lana ~* lînă merinos; *pecora ~* oaie merinos.

merióne *s.m. (zool.)* un fel de şoarece exotic *(Meriones obesus).*

meristèma *s.m. (bot.)* meristem.

meritaménte *adv.* 1. pe merit. 2. cu drept cuvînt; cum se cuvine.

meritaménto *s.m. (înv.)* răsplată.

meritàre I. *vt.* 1. a merita; a fi demn de; *mal ~* a nu merita; *~ di* a binemerita de la, a dobîndi (un merit); *se l'è meritata* a meritat-o (pedeapsa). 2. a merita, a valora; *non merita* nu merită, nu face (să); *non merita conto che* nu face să. 3. a procura, a da, a obţine pentru; *l'unione ha meritato all'Italia l'indipendenza* unirea i-a adus Italiei independenţa; *il suo bell'atto gli meritò la medaglia* pentru frumoasele lui fapte a obţinut (pe merit) o decoraţie. *SIN. guadagnare.* 4. *(înv.)* a răsplăti, a plăti pe cineva; *~ il denaro* a) a da bani cu dobîndă; b) a calcula dobînda lor. II. *vi. (a)* 1. *(fam.)* a merita, a avea o valoare; *è un'opera che merita* este o operă care valorează mult. 2. a merita stima cuiva; *~ della patria* a merita recunoştinţa patriei.

meritataménte *adv.* pe merit.

meritévole *adj.* meritoriu; demn de.

mèrito I. *adj.* 1. meritat; *le ~-e lodi* laudele binemeritate. 2. merituos. II. *s.m.* 1. merit, vrednicie; *artista di molto ~* artist foarte merituos; *rendere ~ per ~* a răsplăti după merit; *per ~ mio* datorită mie; *punti di ~* note (la şcoală); *ascrivere a ~* a atribui ca merit; *(prov.) il ben fare non porta ~* a face binele este o datorie, nu un merit. 2. laudă; *negare il ~* a tăgădui meritele cuiva. 3. *(jur.)* substanţă, esenţă a unui proces; *in ~ a* în ce priveşte esenţa (opus lui *in ordine a* în ce priveşte forma, procedura); *entrare in ~* a intra în miezul (unei chestiuni); *parlare/decidere in ~* a vorbi, a hotărî (cunoscînd esenţa unei chestiuni). 4. răsplată; *Dio ve ne renda ~* Dumnezeu să vă răsplătească. 5. grad cavaleresc pentru merite culturale/artistice etc. 6. *(înv.)* camătă, dobîndă. 7. *(agr.)* rod, fruct.

meritoriaménte *adv. (rar)* cu merit.

meritòrio, -òri, *adj.* meritoriu, de ispravă; demn de laudă.

mèrla *s.f. (ornit.)* mierlă *(Turdus merula)*; *la ~ ha passato il Po* s-a dus tinereţea; *i tre giorni della ~* ultimele zile din ianuarie (cele mai friguroase).
merlàngo, merlàno *s.m. (iht.)*. specie de peşte marin *(Merlangus vulgaris)*.
merlàre *vt. (înv., arhit.)* a cresta/a face creneluri la un zid.
merlàta *s.f. (arhit., colectiv)* creneluri, serie de creneluri.
merlàto *adj.* crestat, crenelat.
merlatúra *s.f.* **1.** *(arhit.)* crestături, creneluri. **2.** garnitură (imitînd o dantelă).
merlettàia *s.f.* dantelăreasă.
merlettàre *vt.* a împodobi cu dantele.
merlètto *s.m.* dantelă.
merlino *s.m. (mar.)* sfoară subţire de cînepă, merlin.
mèrlo[1] *s.m.* **1.** mierloi *(Turdus merula)*. **2.** *(fig.)* prost, naiv; *cercare il ~* a căuta un bărbat; *andare a caccia dei ~-i* a umbla pe străzi (fără nici o treabă). **3.** om şiret şi ascuns; *sta' attento, quello lì è un certo ~* fii atent, omul acela este viclean.
mérlo[2] *s.m.* **1.** *(arhit.)* crenel; *~ guelfo* crenel simplu/necrestat; *~ ghibellino* crenel crestat/în formă de M. **2.** colţ, crestătură (la o coroană, la o diademă); *(înv.) avere alti i ~-i* a fi superior altora. **3.** *(înv.)* dantelă.
merlóne *s.m. (arhit.)* merlon (la o fortificaţie).
merlòtto *s.m.* **1.** pui de mierlă. **2.** *(fig.)* prost, neghiob.
merlúzzo *s.m. (iht.)* specie de peşte *(Gadus callarias)*; *olio di fegato di ~* untură de peşte.
mermìde *s.f.* rîmă, vierme.
mèro[1] *adj. (lit.)* **1.** curat; simplu, neamestecat; *acqua ~-a* apă curată; *vino ~* vin curat/nediluat; *luce ~-a* lumină limpede. **2.** *(fig.)* simplu, pur; *una ~-a ipotesi* o simplă ipoteză; *è una ~-a invenzione* este o pură invenţie; *per ~ sbaglio* involuntar; simplu, limitat; *animo ~* suflet curat/sincer; *~ imperio* puterea de a pedepsi cu moartea; *con ~ e misto potere* cu puterea de a pedepsi şi de a judeca. **3.** *(lit.)* strălucitor.
mèro[2] *s.m. (ant., mil.)* parte dintr-o falangă.
meróre *s.m. (înv.)* îndurerare, tristeţe.
merovìngio *adj. (ist.)* merovingian, din/relativ la dinastia Merovingienilor.
mertàre *vt. (înv.)* a merita.
mèrto *s.m. (înv.)* merit.
mesaluòlo *s.m.* lucrător angajat lunar.
mesàno *s.m. v.* mesaiuolo.
mesàta *s.f.* **1.** salariu cuvenit pentru o lună; *gli spetta la ~ anticipata* i se cuvine salariul anticipat. **2.** *(pop.)* durata unei luni.
méscere *vt.* **1.** *(lit.)* a amesteca. **2.** a turna de băut; *su pesci, mesci* dacă mănînci peşte trebuie să bei, peştele cere apă; *~ il caffè* a turna cafeaua. **3.** a arunca, a vărsa. **4.** *(fig.)* a cheltui, a arunca banii; a da bacşişuri mari; *(glumeţ) ~ pugni* a da pumni. **5.** *(tosc.)*; a amesteca. *~ le carte* a distribui cărţile (de joc); *~ battaglia* a începe lupta; *~ la scaramuccia* a provoca încăierare.
meschiàre *vt. (înv., poetic)* a amesteca.
meschineria *s.f. v.* meschinità.
meschinità *s.f.* **1.** meschinărie, josnicie, micime. *SIN. inadeguatezza, mediocrità.* **2.** sărăcie morală, limitare; *~ di idee* lipsă de idei. **3.** sărăcie, mizerie; *~ di stipendio* salariu de mizerie.
meschìno I. *adj.* **1.** nenorocit, nefericit; sărac. *SIN. misero*; *~ me!* bietul/sărmanul de mine!; *salute ~-a* sănătate şubredă; *fare una figura ~-a* a face o impresie proastă, a nu fi luat în consideraţie; *guadagno ~* cîştig neînsemnat. **2.** mic, insuficient; neînsemnat; *prezzo ~* preţ prea mic; *aspetto ~* înfăţişare bolnăvicioasă. **3.** meschin, josnic. *SIN. tristo.* **II.** *s.m. (înv.)* slujitor, servitor; argat; *il viaggio del ~* călătorie plină de nenorociri; *fare il ~* a rătăci, a hoinări; *(înv., ornit.) re ~* pasăre asemănătoare cu sfredelușul.
meschìta *s.f. (poetic)* **1.** moschee, gemie. **2.** *(înv.)* turn, clopotniţă.
mesciàcqua *s.f. invar. (dial.)* cană rotundă, carafă.
mesciànza *s.f. (înv.)* neşansă, ghinion.
mescibile *adj.* care se poate amesteca.
mesciròba *s.m. invar. (bis.)* ibric de argint, pentru spălatul mîinilor (în cursul unei slujbe solemne).
méscita *s.f.* **1.** cîrciumă; *banco di ~* tejghea de cîrciumă sau de bar. **2.** cantitate turnată în pahar/în ceaşcă.
mescitóre, -trice *s.m.* şi *f.* paharnic; barman.
mesciùto *part. tr.* de la mescere.
méscola *s.f. (înv.) v.* mestola.
mescolàbile *adj. (rar)* care se poate amesteca.
mescolàme *s.m.* amestecătură.
mescolaménto *s.m. (rar)* amestecare; învălmăşeală; *~ dei sangui* încrucişare de rase.
mescolànza *s.f.* **1.** amestecătură, mixtură; *~ di persone* promiscuitate. **2.** *(pop., tosc.)* salată preparată din diferite legume. **3.** amestec de băuturi spirtoase. **4.** *(chim.)* amestec.
mescolàre I. *vt.* **1.** a amesteca; *(glumeţ) ~ gli Ebrei con i Samaritani* a amesteca lucruri disparate. **2.** a încurca, a învălmăşi, a pune în dezordine laolaltă; *~ fogli/schede* a pune fără nici o ordine laolaltă foi de hîrtie/fişe. **3.** a face/a amesteca cărţile de joc. **II.** *vr.* **1.** a se amesteca; *~-si nelle faccende altrui* a se amesteca în treburile altuia. **2.** a se amesteca în mulţime. **3.** *(înv.)* a se încăiera.
mescolàta *s.f.* amestecare; *ci vuole una ~* trebuie amestecat puţin; *alla ~* învălmăşit, de-a valma; *entrarono alla ~* intrară toţi o dată; *dare una ~ alle carte da gioco* a amesteca împreună toate cărţile de joc.
mescolatóre *s.m.* **1.** amestecător. **2.** mixer. **3.** semnalizator electronic la intrarea unor clădiri/instalaţii etc.
mescolatrìce *s.f.* maşină de amestecat.
mescollo, -ìi, *s.m. (depr.)* amestecare (continuă şi frecventă).
méscolo I. *part. tr.* de la mescolare. **II.** *s.m. (pop.) v.* mescolanza.
mescuglìare *vt. (depr., înv.)* a amesteca, a învălmăşi.
mescúglio *s.m. v.* miscuglio.
mése *s.m.* **1.** lună; *il ~ dei fiori* luna mai; *~-i e ~-i* luni şi luni de-a rîndul, luni întregi; *quanti ne abbiamo del ~?* în cîte ale lunii sîntem?; *(prov.) tutti i ~-i non sono di trentuno* lucrurile nu rămîn mereu aceleaşi, o situaţie nu durează veşnic; *~ lunare/sinodico* lună de 29 zile şi jumătate; *~ commerciale* lună (de 30 zile); *(med.) ai ~-i alti* în lunile apropiate de naştere. **2.** *(la pl.)* menstruaţie; *(fig.) non aver tutti i suoi ~-i* a fi prost/tîmpit. **3.** salariu, plată pe o lună.
mesentèrico, -èrici, *adj. (anat.)* mezenteric.
mesentèrio, -èri, *s.m. (anat.)* mezenter.
mèsere *s.m.* **1.** văl (de pus pe cap); broboadă. **2.** postav, ştergar (de pus pe perete).
mèsero *s.m. v.* mesere.
mesocàrpo *s.m. (bot.)* mezocarp.
mesóne *s.m. (fiz.)* mezon.
mesotoràce *s.m. (entom.)* mezotorax.
mesotróne *s.m. (rar, fiz.)* mezon.

mesozòico, *-òici, adj, (geol.)* mezozoic.

mèssa[1] *s.f.* **1.** liturghie; *~ novella, prima ~* prima liturghie a unui preot recent hirotonisit; *elemosina della ~* plată a liturghiei; *(mil.) ~ castrense* liturghie în tabăra militară; *~ delle palme* liturghie lungă; *~ dei presantificati* liturghie din vinerea mare; *~ greca* lucru din care nu pricepi nimic; *~ nera* orgie; *levar la ~* a suspenda un preot din funcţia lui; *va alla ~ !* pleacă de aici ! lasă-mă în pace ! **2.** venit (provenit din liturghii). **3.** *(muz.)* liturghie *(compoziţie muzicală).*

méssa[2] *s.f. (rar)* **1.** punere; *la ~ in azione* punerea în acţiune; *~ in marcia (auto)* a pune în mişcare; *~ in scena* punere în scenă; *~ in opera* punere în funcţiune (a unui motor); *~ in piega* ondulaţie (la coafor); *~ in gioco* folosire, întrebuinţare. **2.** înmugurire. **3.** punere a mizei (la joc). **4.** *(înv.)* cotă de participaţie (de asociat acţionar). **5.** *(înv.)* fel de mîncare.

messaggerìa *s.f.* **1.** trimitere, mesaj; *~-e italiane* întreprindere pentru vinderea cărţilor. **2.** serviciu de transport al corespondenţei, mesagerie. **3.** trăsură de mesagerie.

messaggère *s.m. (rar, poetic) v.* m e s s a g g e r o.

messaggèro I. *s.m.* şi *f.* trimis, sol; *giunse la colomba, ~-a della pace* sosi porumbelul, solul păcii. *SIN. nunzio, portatore.* **II.** *adj.* care poartă mesagerie, mesager; *~ postale* funcţionar poştal.

messaggière *s.m. v.* m e s s a g g e r o **(I).**

messaggièro *s.m. (pedant) v.* m e s s a g g e r o **(I).**

messàggio, *-àggi, s.m.* **1.** mesaj. **2.** însărcinare; solie, ambasadă. **3.** *(înv.)* trimis, mesager, sol. **4.** mesaj, discurs solemn al şefului unui stat. **5.** inovaţie importantă pentru ştiinţă.

messàle I. *s.m.* **1.** carte de rugăciuni (de altar), liturghier. **2.** *(fig.)* ceaslov, carte mare şi grea; *(glumeţ) non saper leggere che nel suo ~* a fi ignorant. **II.** *adj. (înv.)* al liturghiei, care ţine de liturghie.

mèsse, *mèssi, s.f.* **1.** seceriş; recoltă; *metter la falce nella ~ altrui* a se amesteca în treburile altuia. **2.** *(colectiv)* grîne, mai ales grîu, gata de secerat. **3.** *(fig.)* cantitate mare de grîne; recoltă; roade culese; *una buona ~ di notizie* o recoltă frumoasă de ştiri.

messère *s.m.* **1.** *(ist., mai ales ca titlu)* jupîn, domn; stăpîn; *(glumeţ, depr.) certi ~-i* anumiţi domni; *~ Domineddio* Dumnezeu. **2.** *(glumeţ)* domn, stăpîn; *questo non è vero caro il mio ~ !* acest lucru nu este adevărat, domnul meu !; *fare il ~* a face pe stăpînul; *essere fatto ~ /il ~* a fi tras pe sfoară. **3.** *(fam., glumeţ)* şezut, dos.

messetterìa *s.f. (înv., ist.)* impozit pe mărfuri şi pe contracte (la Veneţia).

messìa *s.m.* mîntuitor, mesia.

messianicità *s.f.* caracter mesianic.

messiànico, *-ànici, adj. (lit.)* mesianic.

messianismo *s.m. (fig.)* aşteptarea unui salvator.

messicàno *adj., s.m.* mexican.

messidòro *s.m. (lit.)* mesidor (lună în calendarul republican francez, 13 iunie-18 iulie).

messinscèna *s.f. (teatru)* punere în scenă, montare.

messióne *s.f. (înv.)* **1.** generozitate, dărnicie. **2.** cheltuială.

messiticcio, *-ìcci, s.m. (rar)* mlădiţă, vlăstar. *SIN. rimessiticcio.*

mésso I. *part. tr.* de la m e t t e r e. **II.** *adj.* pus, aşezat, situat; *fatto e ~ lì (despre un om)* grosolan şi nepoliticos; *~ in forse* pus la îndoială; *~ dentro* închis; *~ a oro* împodobit cu aur; *ben ~* bine îmbrăcat, îngrijit. **III.** *s.m.* **1.** trimis, sol, mesager; *~ del cielo* înger; *~ di Juno* curcubeul. **2.** curier; uşier. **3.** *(ist.)* legat, trimis imperial. **4.** *(înv.)* mesaj, anunţ. **5.** *(înv.)* fel de mîncare.

messóre *s.m. (înv.)* secerător. *SIN. mietitore.*

messòrio *adj. (în expr., agr.) falce ~-a* coasă de cosit.

mestaménto *s.m. (rar)* mestecare; mişcare de amestecare.

mestàre I. *vt. (rar)* **1.** a mesteca; a mişca; a amesteca; *mestò lo zucchero nel caffè* mestecă zahărul în cafea. **2.** a dispune, a face (după bunul său plac), a manevra; *~ nel governo* a putea interveni/a avea un cuvînt în conducerea guvernului. **II.** *vi. (a)* a se agita; a se amesteca; a face intrigi.

mestatóio, *-ói, s.m.* melesteu; lopăţică (pentru mestecat).

mestatóre, -tóra, -trice *s.m.* şi *f.* om băgăreţ, intrigant.

mèstica *s.f. (pict.)* grund.

mesticàre *vt.* **1.** a grundui; *(pict.)* a pregăti o pînză pentru pictat; a pregăti culorile pentru pictură. **2.** *(înv.)* a amesteca.

mesticatóre *s.m. (reg.)* vînzător/negustor de culori pentru pictură.

mesticciàre *vi. (a) (depr.)* a face încurcături, a amesteca.

mesticcióne *s.m. (depr.)* încurcă-lume; băgăreţ.

mesticheria *s.f.* prăvălie (de culori pentru pictură).

mestichìno *s.m. (pict.)* cuţitaş (pentru amestecat sau curăţat culorile).

mestierànte I. *s.m.* şi *(rar) f.* **1.** meşteşugar, meseriaş. **2.** *(depr.)* profesionist (care nu-şi iubeşte profesiunea). **II.** *adj. (despre un meseriaş)* fără pasiune.

mestière *s.m.* **1.** meşteşug, meserie; *campare sul ~* a trăi din meserie; *~ del mare* marină; *mettersi a un ~* a se apuca de o meserie; *fare quel ~* a avea o meserie dezonorantă; *gli incerti del ~* riscurile meseriei; *i ferri del ~* uneltele unei meserii. **2.** profesiune, activitate cu profit; *essere scrittore di ~* a fi scriitor de profesie. **3.** fel de viaţă; *il ~ del ladro* viaţă de hoţ/de tîlhar. *SIN. lavoro.* **4.** pricepere, măiestrie (într-o meserie); *a questo ci vuole il ~* trebuie să te pricepi la treaba aceasta; *(prov.) ognuno patisce del suo ~* nimeni nu-şi exercită meseria în folosul lui (croitorul nu-şi face haine pentru el etc.); *fa il suo ~* face ce ştie. **5.** *(înv.)* slujbă funebră. **6.** *(înv.)* necesitate, nevoie, *v.* m e s t i e r i.

mestièri *s.m.* nevoie, trebuinţă; *(lit., în expr., pedant) non fa ~* nu este necesar; *aver di ~ che* a avea nevoie ca; *esser di ~ che* a fi necesar ca.

mestìzia *s.f.* întristare, mîhnire; melancolie. *SIN. dolore, malinconia.*

mèsto *adj.* **1.** trist, mîhnit; melancolic. **2.** *(înv.)* dureros.

méstola *s.f.* **1.** linguroi, lingură mare (de bucătărie); *~ bucherellata* spumieră; *il manico della ~* mîner, coadă lungă; *tener la ~ in mano* a avea pîinea şi cuţitul; *chi ha la ~ in mano, si fa la minestra a suo modo* cine împarte parte-şi face. **2.** rachetă (la jocul cu mingea); *far correre il gioco colla ~* a stăpîni, a domina. **3.** mistrie. **4.** mai (pentru rufe). **5.** *(agr.)* un fel de lopăţică; *adoperar le ~-e* a lovi, a bate; *menar le ~-e* a mînca mult. **6.** prost, nătîng. **7.** bărbie ţuguită. **8.** *(la pl., glumeţ)* mîini (lungi şi groase).

mestolàccia *s.f. (bot.)* limbariţă *(Alisma plantago).*

mestolàccio *s.m. (bot.)* pătlagină-îngustă *(Plantago lanceolata).*

mestolàio, *-ài, s.m.* lingurar (om care lucrează şi vinde linguri mari).

mestolàta *s.f.* **1.** lingură plină; conţinutul unei linguri. **2.** lovitură dată cu o lingură.

mestolièra *s.f. (rar)* suport de bucătărie pentru linguri, lingurar.
mestolino *s.m. (dim., despre un copil, în expr.) fare il ~* a fi gata să plîngă.
méstolo *s.m.* **1.** *(dim.)* lingură mică de lemn; *aver/tenere il ~ in mano* a fi stăpîn, a face ce vrea. **2.** polonic. *SIN. ramaiolo.*
mestóne *s.m. (rar)* **1.** făcăleţ. **2.** sucitor. **3.** încurcălume; băgăreţ.
mestruàle *adj.* menstrual.
mestruàre *vi. (a)* a avea menstruaţie.
mestruazióne *s.f.* menstruaţie.
mèstruo I. *adj.* mensual, lunar. **II.** *s.m.* **1.** menstruaţie. **2.** *(înv., chim.)* dizolvant.
mestùra *s.f. (pop.) v.* mistura.
mèta *s.f. (lit.)* **1.** ţintă. *SIN. traguardo.* **2.** *(fig.)* scop, ţintă; *toccare la ~* a-şi atinge ţinta. **3.** margine, hotar. **4.** preţ maximal, tarif (la alimente). **5.** *(arhit.)* săgeată, piramidă (ornament). **6.** *(agr.)* grămadă; căpiţă. **7.** căpăţînă conică de zahăr. **8.** *(ist.; la romani)* construcţie de formă conică/piramidală.
metà *s.f.* jumătate; mijloc; *segnare la ~* a marca jumătatea (la o lungime, o cantitate etc.); *(prov.) denari e santità, ~ della ~* nu tot ce zboară se mănîncă; *a ~* pe jumătate; *a ~ prezzo* cu preţul pe jumătate; *a ~ strada* la jumătatea drumului; *lasciare una cosa a ~* a lăsa un lucru neterminat/făcut pe jumătate; *fare a ~ d'una cosa* a împărţi pe jumătate ceva; *(înv.) oro di ~* jumătate aur, jumătate aliaj; *la sua ~* **a)** soţia lui; **b)** *(rar)* soţul ei; *ridursi a ~* a slăbi mult, a se vlăgui; *dire le cose a ~* a se exprima neclar.
metàbasi *s.f. (fil.)* trecere la o altă chestiune.
metabolismo *s.m. (fiziol.)* metabolism.
metacàrpo *s.m. (anat.)* metacarp.
metacèntro *s.m. (mar.)* metacentru.
metacismo *s.m. (înv., lit.)* frecvenţa literei *m* în vorbire (la greci şi latini).
metacronismo *s.m. (lit.)* anacronism.
metafisica *s.f. (fil.)* metafizică.
metafisicàre I. *vi. (a) (rar)* a studia metafizica; a face speculaţii de ordin metafizic. **II.** *vi. (a), vt. (depr.)* a face subtilităţi, a filozofa subtil.
metafisicàstro *s.m. (depr.)* metafizician.
metafisicheria *s.f. (peior.)* abstracţiune, subtilitate ridicolă.
metafisico, -ìsici I. *adj.* metafizic. **II.** *s.m.* metafizician.
metafonèsi *s.f. v.* metafonia.
metafonia *s.f. (lingo.)* metafonie.
metàfora *s.f.* metaforă; *parlare sotto ~* a vorbi în metafore/ascuns.
metaforeggiàre *vi. (a)* a folosi metafore, a vorbi/a scrie în metafore.
metafòrico, -òrici, *adj.* metaforic.
metaforismo *s.m.* metaforism, abuz de metafore.
metaforista, -ìsti, *s.m.* **1.** scriitor care face abuz de metafore. **2.** *(ist., bis.)* eretic (al unei secte anumite).
metaforizzàre I. *vi. (a)* a face/a folosi metafore. **II.** *vt.* a transpune/a exprima în metafore.
metafràsi *s.f.* interpretare.
metafràsto *s.m. (înv.)* traducător, metafrast.
metàllico, -àlici, *adj.* metalic; *(înv.) industrie ~-che* metalurgie; *(înv.) luoghi ~-i* mine.
metallière *s.m. (înv.)* metalurgist.
metallìfero *adj.* metalifer.
metallino *adj.* **1.** metalic, de metal. **2.** de culoarea metalului.
metallizzàre *vt. (fiz.)* a metaliza.
metallizzazióne *s.f. (fiz.)* metalizare.
metàllo *s.m.* **1.** metal; *~ terroso* aluminiu; *~ corinzio* aliaj de aramă şi argint; *~ nobile* aurul, argintul, platina; *~ elettro* aliaj de aramă şi argint; *~ statuario* bronz; *~ bianco/inglese,* metal alb; *~ lordo* metal brut; *~ incrudito* metal ecruisat; *~ tenero* metal moale; *(fig.) ~ di voce* timbru de voce. **2.** orice obiect sau instrument din metal; *(poetic) bellici ~-i* arme de foc. **3.** monedă; *il vile ~* banii. **4.** mină; muncă în mină (executată de ocnaşi).
metallòide *s.m.* metaloid.
metalloterapìa *s.f. (med.)* metaloterapie.
metallurgìa *s.f.* metalurgie.
metallùrgico, -ùrgici I. *adj.* metalurgic. **II.** *s.m. pl.* metalurgişti.
metallùrgo, -ùrgi, -ùrghi, *s.m. (rar)* metalurgist.
metalmeccànico I. *adj.* siderurgic **II.** *s.m.* (muncitor) siderurgist.
metamòrfico, -òrfici, *adj.* metamorfic; supus metamorfozei.
metamorfismo *s.m. (geol.)* metamorfism.
metamorfosàre *vt.* a metamorfoza.
metamòrfosi *s.f. invar.* metamorfoză.
metanière *s.m.* muncitor la o conductă de metan.
metanièro *adj.* relativ la metan.
metanifero *adj.* metanifer.
metanizzàre *vt.* a transforma o instalaţie (în vederea folosirii gazului metan).
metàno *s.m. (chim.)* gaz metan.
metanodótto *s.m.* conductă de gaz metan.
metanòla *s.f. (bis.)* ispăşire.
metaplàsmo, -àsmi, *s.m. (lit., lingv.)* metaplasmă.
metapsìchica *s.f. (psih.)* metapsihică.
metapsìchico, -ìchici, *adj. (psih.)* ocult, metapsihic.
metàstasi *s.f. invar. (med.)* metastază.
metatàrso *s.m. (anat.)* metatars.
metàtesi *s.f. invar. (lingv.)* metateză.
metàto *s.m. (rar)* uscătorie de castane.
metatóre *s.m. (ant.)* măsurător.
metèco, -èci, *s.m.* **1.** *(ant.)* străin (în Atena), metec. **2.** *(depr.)* străin, metec, venetic.
metempsicòsi *s.f. invar.* metempsihoză.
metèora *s.f.* **1.** meteor. **2.** fenomen atmosferic/meteorologic. **3.** *(fig.)* lucru trecător, apariţie trecătoare, meteor.
meteòrico, -òrici, *adj.* **1.** meteoric; *pietra ~-a* meteorit. **2.** *(glumeţ)* uşuratic.
meteorismo *s.m. (med.)* balonarea/umflarea abdomenului (din cauza gazelor), meteorism.
meteorite *s.f. (astron.)* meteorit, aerolit.
meteorìtico, -ici, *adj.* meteoritic, de meteorit, de meteoriţi.
meteorologìa *s.f.* meteorologie.
meteorològico, -ògici, *adj.* meteorologic.
meteorologista, -ìsti, *s.m. (rar) v.* meteorologo.
meteorològo, -òlogi, *s.m.* meteorolog.
meticciàto *s.m. (depr.)* **1.** metisaj, încrucişare de rase; frecvenţa încrucişărilor de rasă. **2.** *(colectiv)* metişi, corcitură.
meticcio, -ìcci I. *adj., s.m.* metis. **II.** *s.m. (vet.)* cal de rasă încrucişată.
meticolosàggine *s.f. (rar)* meticulozitate.
meticolosità *s.f.* meticulozitate.
meticolóso *adj.* meticulos. *SIN. cavilloso, pedante, scrupoloso.*
metile *s.m. (chim.)* metil.
metilène *s.m. (chim.)* metilen.
metìlico, -ìlici, *adj.* metilic.
metissàggio *s.m.* metisaj, încrucişare de rase; hibridare.
metòdica *s.f.* metodică.

metodicità *s.f.* metodă; *lavorare con* ~ a lucra metodic/ sistematic.
metòdico, *-òdici, adj.* metodic; ordonat; *(înv.) medici* ~*i* medici care considerau că trebuie ţinut seama de ceea ce este comun în toate bolile. *SIN. ordinato, meticoloso, regolare.*
metodista, *-isti, adj., s.m.* şi *f. (bis.)* metodist.
metodizzàre *vt. (de obicei depr.)* **1.** a ordona metodic. **2.** a supune unei metode.
metodizzazióne *s.f.* ordonare metodică; conformare/ supunere unei metode.
mètodo *s.m.* **1.** metodă. **2.** ordine; *lavora con* ~ munceşte metodic. **3.** titlu de tratate didactice, metodă; ~ *per lo studio del solfeggio* metodă pentru studiul solfegiului. **4.** fel de a se comporta.
metodologia *s.f. (fil.)* metodologie.
metodològico, *-ògici, adj.* metodologic.
metodòlogo *s.m.* metodist, metodician, specialist în metodologie.
metonimia, metonimia *s.f. (gram.)* metonimie.
metonimico, *-imici, adj. (gram.)* metonimic.
mètopa *s.f. (arhit.)* metopă.
mètope *s.f. v.* metopa.
metràggio, *-àggi, s.m.* **1.** metraj; măsurătoare în metri. **2.** *corto* ~ film de scurt metraj. **3.** *(colectiv)* ţesături. **4.** lungime de zid (măsurată în metri).
metratùra *s.f.* măsurătoare în metri.
metrèta *s.f. (ant.)* **1.** vas (pentru vin sau ulei). **2.** măsură de vin (de circa 45 litri).
mètrica *s.f.* metrică.
metrieista, *-isti, s.m.* şi *f.* specialist în metrică.
mètrico, *mètrici, adj.* **1.** metric, în versuri; *prosa* ~*-a* proză metrică. **2.** metric, care are la bază metrul; *uffizio* ~ birou de măsuri şi greutăţi.
metrite *s.f. (med.)* metrită.
mètro *s.m.* **1.** metru *(unitate de măsură)*; ~ *quadrato, (dial.)* ~ *quadro* metru pătrat; ~ *cubo* metru cub; ~ *pieghevole* metru de tîmplar. **2.** *(metr.)* metru; vers, poezie. **3.** *(fig.)* mod, măsură; *senza* ~ fără măsură. **4.** *(fig.)* ton, fel de a vorbi; fel de a se purta; *gli rispose in questo* ~ îi răspunse în modul acesta; *mutar* ~ a întoarce foaia, a schimba tonul; *se (egli) va di questo* ~ *finirà male* dacă merge aşa (dacă procedează astfel) o s-o sfîrşească rău; *non continuare su questo* ~*!* nu continua pe tonul acesta! **5.** canon, normă, criteriu; *non è giusto valutare una cosa con lo stesso* ~ nu e drept să judecăm un lucru după acelaşi criteriu. *SIN. criterio.* **6.** măsură.
metrologia *s.f. (rar)* metrologie.
metròlogo, *-òlogi, s.m.* specialist în metrologie.
metromanìa *s.f.* manie de a versifica, metromanie.
metrònomo *s.m. (muz.)* metronom.
metronòtte *s.m. invar,* paznic de noapte.
metròpoli *s.f. invar.* metropolă.
metropolita, *-iti, s.m.* **1.** *(înv.)* locuitor al unei metropole. **2.** *(bis.)* mitropolit.
metropolitàna *s.f.* **1.** metrou, metropolitan. **2.** *(bis.)* mitropolie.
metropolitàno **I.** *adj.* **1.** metropolitan, de metropolă (în opoziţie cu *coloniale*); *truppe* ~*-e* trupe metropolitane (în opoziţie cu trupele coloniale). **2.** *(bis.)* mitropolitan, de mitropolie; *chiesa* ~*-a* mitropolie. **II.** *s.m.* **1.** mitropolit. **2.** poliţai, sergent de stradă; sergent de stradă cu serviciul de noapte.
metropolìtico, *-itici adj. (înv.)* care ţine de mitropolit.
mèttere **I.** *vt.* **1.** a pune; ~ *piede* a intra, a veni undeva; ~ *tempo in mezzo* a zăbovi; ~ *a scuola* a da la şcoală; ~ *in mezzo alcuno* a înşela pe cineva; ~ *su casa* a-şi instala o locuinţă; ~ *su* a aţîţa, a instiga; ~ *sotto* **a)** a pune în inferioritate; **b)** a pune la muncă (un om, o vită); ~ *insieme* a aduna, a strînge; ~ *insieme un libro* a scrie o carte. **2.** a aplica, a pune, a da; ~ *fuoco* a da foc; *(fig.)* ~ *legna al fuoco* a pune paie pe foc; ~ *il lucchetto/il bavaglio* a pune lacăt la gură. **3.** a constrînge, a condamna; ~ *con le spalle al muro* a încolţi; ~ *sul lastrico* a da afară din slujbă, a arunca în stradă; ~ *a morte* a omorî; ~ *ai ferri* a pune în lanţuri. **4.** a folosi, a destina; *(fig.)* ~ *agli atti* a pune la dosar; ~ *a frutto* a exploata; ~ *a ruba* a jefui; ~ *un campo a grano* a cultiva un ogor; ~ *un malato a dieta* a pune un bolnav la regim. **5.** a pregăti; ~ *alla vela* a pregăti de plecare (o navă); ~ *uno a segno/a dovere* a face pe cineva să-şi facă datoria. **6.** *(construit cu prep.* **a,** *arată aplicare, mod, destinaţie, condiţie etc.)* ~ *a oro* a auri; *(înv.)* ~ *a viso* a ochi; ~ *a nudo,* ~ *allo scoperto* a dezvălui; ~ *a soqquadro* a răvăşi; ~ *a nuovo* a renova; ~ *a parte di una cosa* a împărtăşi cuiva un secret/ un proiect etc.; ~ *il mondo a rumore* a face vîlvă; ~ *alla ragione* a cuminţi, a băga (cuiva) minţile în cap; ~ *al cimento* a supune unei încercări; ~ *a rischio* a risca. **7.** *(construit cu prep.* **în** *arată începutul unei acţiuni)* ~ *in atto* a transpune în viaţă; ~ *in campo* **a)** a face tabără, a cantona; **b)** a pune în joc (un argument, un mijloc de acţiune); ~ *in cantiere* a pune pe şantier, a începe să construieşti; ~ *in carta* a pune pe hîrtie, a scrie; ~ *in compromesso* a compromite; ~ *in punto* a pregăti, a pune la punct; ~ *in pubblico* a publica; ~ *in non cale* a neglija; ~ *in rovina/in rotta* a ruina, a distruge; *(despre o ştire)* ~ *in quarantena* a nu da crezare, a aştepta confirmarea; ~ *in tacere* a da uitării, a trece sub tăcere; ~ *in forse* a pune la îndoială; *(jur.)* ~ *in mora* a obliga pe cineva să-şi respecte angajamentul într-un timp anumit. **8.** a introduce, a băga; ~ *dentro* a băga la închisoare; *(fig.)* a înşela; ~ *nel sacco* a înşela. **9.** a inspira (un sentiment etc.); ~ *terrore* a îngrozi; ~ *pensiero* a pune pe gînduri. **10.** a insinua; ~ *una pulce nell'orecchio* a da de gîndit, a strecura o bănuială/o îndoială. **11.** a considera, a evalua; *quanto metti queste uova?* cît socoteşti ouăle acestea?; ~ *come vero* a socoti ca adevărat; ~ *a colpa* a atribui, a socoti drept o vină cuiva; *non ve lo metto per colpa* nu socotesc că este o vină. **12.** a traduce; a transpune; ~ *in prosa* a transpune în proză; ~ *in bello/in pulito* a transcrie pe curat. **13.** a admite; a primi; ~ *i cani in casa* a-şi aduce duşmanul în casă. **14.** a adăuga; *cava e non metti, ogni gran monte scema* dacă tot iei şi nu pui altceva în loc, rămîi fără nimic; *chi più ne ha, più ne metta* cine mai ştie, să mai adauge (cuvinte cu care cineva întrerupe o enumerare); ~ *fuori* a scoate afară, a expune; ~ *fuori di scuola* a da afară din şcoală. **15.** a produce, a cauza; ~ *la febbre addosso* a provoca febră; ~ *radice* a prinde rădăcină; *il bambino mette i denti* copilului îi ies dinţii; ~ *corna* a căpăta coarne, a începe să-i crească coarnele; ~ *le ali a* a face progrese, a se ridica; ~ *le ali ai piedi* a pune aripi la picioare, a face să se grăbească; ~ *cervello,* ~ *giudizio* a-i veni mintea la cap. **16.** a împinge; ~ *bocca* a se amesteca într-o chestiune; ~ *le mani avanti per non cadere* a se înarma cu argumente. **17.** a ajunge la, a da (în); ~ *capo* **a)** a se termina la; **b)** a se referi la; ~ *foce (despre o apă)* a da în, a se vărsa în. **18.** a da; a aduce; ~ *rimedio* a aduce remediu; a remedia; ~ *mano* a se apuca de; ~ *le mani in* a se amesteca în ceva; ~ *le mani addossa*

a pune mîna pe cineva (pentru a-l bate, pentru a apuca ceva); ~ *cura* a avea grijă; ~ *fine* a pune capăt. **19.** a cheltui. **20.** a emite, a scoate; ~ *lamenti* a se văita; ~ *un grido* a scoate un țipăt. **21.** a turna; *(fig.)* ~ *dell'acqua nel suo vino* a se calma. **22.** a trimite; ~ *alla porta* a alunga, a da pe ușă afară; ~ *a terra* a doborî la pămînt; ~ *innanzi* **a)** a propune; **b)** a prefera. **23.** a presupune; *mettiamo che abbia parlato* să presupunem că a vorbit; *mettiamo caso che* să presupunem că. **24.** a avea nevoie de timp; a dura; *quanto ci mette a tornare* cît îi trebuie ca să se întoarcă. **25.** a provoca, a face; ~*-si paura* a prinde frică; ~*-si in cuore* a-și propune. **26.** a instala; **a)** ~ *il gas/la corrente elettrica* a instala gazul/curentul electric; **b)** ~ *piede* a prinde rădăcini, a se prinde. **27.** a se căsători; ~ *su famiglia* a se căsători. **II.** *vr.* **1.** a se apuca de făcut ceva, a începe; ~*-si a leggere* a începe să citească; ~*-si in fuga* a o lua la fugă; ~*-si giù* a face ceva cu rîvnă; ~*-si in mostra* a căuta să se remarce; ~*-si sotto* a se băga (în pat); *(fig.)* a se supune; a se ascunde. **2.** a lua o anumită formă, se așeza într-un fel; *aspettare come si mettono le cose* a aștepta să vezi ce se întîmplă. **3.** a se îndrepta către; ~*-si alla ventura* a pleca să-și caute norocul, a porni la întîmplare; ~*-si a filo* a merge de-a dreptul. **4.** a se așeza, a se stabili; ~ *-si in parole* a se opri să stea de vorbă. **5.** a se uni, a umbla cu, a avea relații cu; ~*-si con uno* a intra în relații de dragoste cu cineva; ~*-si d'accordo* a se pune de acord; ~*-si con tutti* a avea relații cu toată lumea. **6.** a se băga în ceva; ~*-si in caccia* **a)** a se pune în urmărire; **b)** a începe să fugi; ~*-si nei panni altrui* a se transpune în situația celuilalt; ~*-si tra i piedi* a-i încurca pe ceilalți, a se băga în mijloc. **7.** a se încredința cuiva; ~*-si in gala senza biscotto* a pleca nepregătit la ceva; ~*-si per morto* a se preface mort. **8.** a se îmbrăca, a se aranja; *si sa* ~ știe să se îmbrace. **9.** a se așeza, a se pune; ~*-si a sedere a tavola* a se așeza la masă; ~*-si in cammino* a porni la drum; ~*-si in piedi* a se ridica în picioare. **III.** *vi.* *(a)* **1.** a folosi, a se întoarce în folosul cuiva; ~ *conto* a fi de folos, a fi important. **2.** a merge (bine, rău); *la faccenda mette bene* treaba merge bine; *il grano mette bene* grîul crește bine. **3.** a privi spre, a da în; *l'uscio mette in sala* ușa dă în sală; *la finestra mette sulla strada* fereastra dă spre drum; *la via mette alla valle* strada dă în vale. **4.** a se organiza; a se dispune; *aspettare come si mettono le cose* a aștepta să vadă cum se stabilesc/așază lucrurile. **5.** a începe; *si mette a nevicare* începe să ningă; *il tempo si mette al bello* timpul începe să se însenineze. **6.** a începe o acțiune; *mettersi a studiare* a începe să studieze.

mettibòcca *s.m. invar.* persoană indiscretă; băgăreț, înfigăreț.

mettifògllo, *-ògli, s.m. (tipogr.)* **1.** dispozitiv care pune coalele în mașină. **2.** muncitor tipograf care introduce foile în mașină.

mettilóro *s.m.* aurar.

mettimàle *s.m.* și *f. invar.* intrigant.

mettiseàniali *s.m. invar.* **1.** intrigant, semănător de discordie. **2.** scandalagiu.

mettitóre *s.m.* **1.** cel ce pune, **2.** *(rar)* cel care pune cartea la loc. **3.** *(înv.)* aurar.

mettitùra *s.f. (rar)* punere, așezare *(operația respectivă)*; ~ *delle tende/dei tappeti* punere a perdelelor/a covoarelor.

mezerèo *s.m. (bot.)* tulichină *(Daphne mezereum)*.

mèzza *s.f.* jumătate (de oră); *alla* ~ la (o anumită oră) și jumătate; *è sonata la* ~ a bătut douăsprezece și jumătate (ziua sau noaptea).

mezzacartùccia *s.f.* **1.** om de nimic. **2.** parvenit.

mezzadrìa *s.f.* arendare în parte (cu drept la jumătate din cîștig).

mezzadrile *adj.* relativ la arendarea în parte/la arendașii în parte; *contratto* ~ contract de arendare în parte.

mezzàdro *s.m.* arendaș (la parte egală).

mezzaiòlo *s.m. (rar) v.* mezzadro.

mezzaiuólo *s.m. (pedant) v.* mezzaiolo.

mezzàla *s.f.* inter (la fotbal).

mezzalàna *s.f.* **1.** stofă (jumătate lînă și jumătate bumbac). **2.** persoană dubioasă/suspectă.

mezzalùna, *mezzelùne, s.f.* **1.** semilună. **2.** semilună, emblemă a islamismului, islamismul însuși; ~ *rossa* semiluna roșie, organizație echivalentă Crucii Roșii. **3.** cuțit curbat (de bucătărie, de măcelărie). *SIN. lunetta.* **4.** *(mil.)* post de apărare (fortificat). **5.** mobilă în formă semicirculară.

mezzamàcchia, *mezzemàcchie s.f. (pict.)* acuarelă (impresionistă).

mezzamàniea *s.f. (fig., depr.)* conțopist.

mezzaméla *s.f.* sculă de ceasornicărie.

mezzàna *s.f. (mar.)* **1.** brigantină, randă (la pupa navelor); *albero di* ~ catargul mare de la pupă. **2.** brigantină *(corabie)*. **3.** lespede, dală (de pardoseală). **4.** *(muz.)* terță (coardă mijlocie la violă etc.). **5.** mijlocitoare, proxenetă. **6.** lucrătoare croitoreasă.

mezzanèlla *s.f. (mar.)* **1.** pînză de corabie. **2.** *(muz.)* coardă mijlocie (la vioară etc.). **3.** cărămidă mică și subțire. **4.** lucrătoare (în croitorie).

mezzanìa *s.f. (mar.)* planul diametral longitudinal (la o navă). *SIN. mezzeria.*

mezzanino *s.m.* **1.** mezanin. **2.** *(înv., mar.)* catarg principal. **3.** *(înv.)* frînghie (pentru pînza de cort).

mezzanità *s.f. (rar)* **1.** stare/condiție mijlocie; mediocritate. **2.** meserie de proxenet.

mezzàno I. *adj.* **1.** mijlociu; *persone* ~*-e* oameni din pătura mijlocie; *una* ~*-a via* o cale de mijloc; *martello* ~ ciocan mijlociu. **2.** mediocru; *(fig.) stile* ~ stil mediocru. **II.** *s.m.* **1.** comisionar, samsar. **2.** proxenet, mijlocitor. **3.** *(arhit., înv.)* unul din etajele casei. **4.** *(muz.)* interval mijlociu. **5.** băiat de vîrstă mijlocie. **6.** *(vet., la pl.)* dinții din față.

mezzanòtte, *mezzenòtti s.f.* miez de noapte.

mezz'ària *(în loc. adv.) a* ~ în aer; *restò con la mano a* ~ a rămas cu mîna în aer.

mezz'àsta *s.f. (în expr.) bandiera a* ~ steag în bernă.

mezzatàcca *s.f. (în expr.) persona di* ~ persoană de condiție nedefinită.

mezzatèla, *mezzetèle, s.f.* pînză de bumbac și ață.

mezzatinta, *mezzetìnte, s.f.* **1.** culoare mijlocie. **2.** nuanță delicată de culoare.

mezzerìa *s.f.* **1.** *v.* mezzadria. **2.** linie mediană. **3.** loc/bandă de trecere pentru pietoni (pe o stradă), zebră.

mezzétta *s.f.* **1.** măsură de aproximativ jumătate de litru. **2.** cană cu un mîner. **3.** scul mai mic (pentru urzit).

mezzétto *s.m.* foaie de hîrtie (cu defect de fabricație).

mezzìna *s.f.* cană (de aramă sau de pămînt ars).

mezzisàngue *s.m. pl. (sport)* cu performanțe slabe.

mèzzo I. *adj.* **1.** jumătate (ca mărime, număr, valoare etc.); ~*-a dozzina* jumătate de duzină; ~*-e suole* pingele; ~ *busto* cap și o parte din bust. **2.** *(cu art. hot. înaintea unui nume de lucru bine determi-*

nat); leggere ~ *il libro* a citi cartea pe jumătate. **3.** *(precedat de art. nehot.)* aproximativ; *saranno un* ~ *migliaio* or fi aproximativ cinci sute. **4.** aproximativ la **jumătate**; *a* ~*-a vita* în talie; *a* ~*-a voce* cu jumătate de glas; *libro rilegato in* ~*-a tela* carte legată în pînză (afară de cotor şi colţuri legate în hîrtie); *mezz'e* ~ aşa şi aşa, nu tocmai bine; ~ *uomo* omuleţ. **5.** mijlociu; *uomo di* ~*-a età* om de vîrstă mijlocie; *vestito di* ~*-a stagione* îmbrăcat în haină de primăvară sau de toamnă; ~ *termine* cuvînt neprecis; *le* ~*-e misure* expediente, soluţii provizorii; ~*-a parola* aluzie, referire scurtă; *(prov.) mal comune,* ~ *gaudio* o suferinţă comună este mai puţin dureroasă (pentru fiecare în parte); ~*-e maniche* mîneci scurte; ~ *termine* expedient; ~ *vino* vin uşor. **6.** moment de mijloc (în timp); ~*-a quaresima* la jumătatea postului mare; *a* ~ *novembre* la jumătatea lui noiembrie. **7.** punct de mijloc; *a* ~*-a via* la jumătatea drumului; *bandiere a mezz'asta* steag în bernă/coborît în semn de doliu; *a mezz'aria* la o mică înălţime. **8.** jumătate (cu sens hiperbolic); mult; *mi par* ~ *secolo* mi se pare o veşnicie; ~ *mondo* toată lumea, lumea întreagă; multă lume. **9.** putred. **10.** corupt moralmente; *è una persona* ~ este o persoană coruptă. **11.** ud; *ho il vestito* ~ costumul îmi este ud; ~ *di vino* beat. **II.** *adv.* **1.** pe jumătate. **2.** aproximativ; aproape; *gliel'ho* ~ *detto* aproape că i-am spus-o; *(prov.) peccato confessato è* ~ *perdonato* păcatul mărturisit e pe jumătate iertat; *essere* ~ *parenti* a fi aproape rudă cu cineva. **III.** *s.m.* **1.** jumătate; *(prov.) per conoscer un furbo, ci vuole un furbo e* ~ ca să păcăleşti un viclean, este nevoie de un viclean şi jumătate; *rima al* ~ (sau *rimalmezzo)* rimă internă (la jumătatea versului); *far le cose a* ~ a face lucrurile pe jumătate; *dal* ~ *in su* de la jumătatea corpului în sus. **2.** mijloc; centru; punct de mijloc; *il postó di* ~ locul din mijloc; *nel bel* ~ drept la mijloc; *tenere il* ~ a merge pe la mijloc; *(fig.) la via di* ~ calea de mijloc, comportare moderată; *l'Italia di* ~ Italia centrală; *entrare di* ~ a interveni într-o discuţie; *(fig.) se c'entra di* ~ dacă intervine şi aceasta; *levare/togliere di* ~ a înlătura; *levarsi di* ~ a pleca, a părăsi un loc (pentru a nu deranja pe ceilalţi). **3.** răstimp, interval; *senza* ~ fără întîrziere, fără zăbavă; *metter tempo in* ~ a întîrzia, a zăbovi; *l'età di* ~ evul mediu. **4.** *(fig.)* mediu; *l'etere è il* ~ *in cui si propagano le onde luminose* eterul este mediul în care se propagă undele luminoase. **5.** mijloc, expedient; *è l'unico* ~ este singurul mijloc; *(prov.) chi vuole il fine, vuole i* ~*-i* scopul scuză mijloacele; ~ *di trasporto* mijloc de transport; ~*-i di comunicazione* mijloace de comunicaţie; ~*-i audiovisivi* mijloace audiovizuale; ~*-i pubblicitari* mijloace de publicitate; *complemento di* ~ complement drept; ~*-i corazzati* mijloace cuirasate; *non aver* ~*-i* a nu avea mijloace de trai; *per* ~ *di* cu ajutorul, prin mijlocirea; *(înv.) uomo di* ~ proxenet.

mezzobùsto, *mezzibùsti, s.m. (sculpt.)* semibust.

mezzocérchio *s.m. (sport)* semicerc (la scrimă).

mezzocolóre *s.m. (pict.)* demitentă.

mezzodì *s.m. invar. (rar)* prînz, amiază.

mezzofondista, *-isti, s.m. (sport)* semifondist.

mezzofóndo *s.m. (sport)* semifond.

mezzogiórno, *mezzogiórni, s.m.* **1.** amiază, miezul zilei, ora 12. **2.** *(geogr.)* miazăzi, sud; *il* ~ *d'Italia* Italia meridională; *(mar.)* ~ *scirocco,* ~ *libeccio* vînt dinspre sud-sud-est sau sud-sud-vest.

mezzoguànto *s.m.* mitenă.

mezzomarinàro *s.m. (mar.)* **1.** elev marinar. **2.** cirlig; cange.

mezzómbra, *mezzómbre, s.f.* penumbră.

mezz'òra *s.f.* o jumătate de oră.

mezzóne *s.m. (arhit.)* **1.** grindă (cea mai mare) la un plafon. **2.** vin cu apă.

mezzorilièvo, *mezzirilièvi, s.m.* basorelief foarte pronunţat faţă de fond.

mezzosàngue *s.m.* **1.** metis. **2.** cal provenit dintr-un singur părinte de rasă (opus unui pur sînge).

mezzosopràno, *mezzisopràni, s.m. (muz.)* mezzosoprană.

mezzotèrmine, *mezzitèrmini, s.m.* expedient.

mezzùccio *s.m.* expedient meschin/ridicol.

mezzùle *s.m.* **1.** fund de butoi (unde se pune canaua). **2.** *(înv.)* parte de mijloc.

mi[1] *pron. pers. (formă atonă)* **1.** *(dat.)* îmi; mi-mi; ~ *parla sempre di te* îmi vorbeşte mereu de tine; *vuole darmi un libro* vrea să-mi dea o carte; ~ *ha scritto* mi-a scris. **2.** *(ac.)* mă; ~ *ha visto* m-a văzut; *vedendomi* văzîndu-mă.

mi[2] *s.m. invar. (muz.)* mi.

mia *pron., adj. pos. v.* mio (I).

miagolaménto *s.m.* mieunat.

miagolàre I. *vi. (a)* **1.** a mieuna. **2.** *(fig., depr.)* a cînta/a recita urît. **3.** *(glumeţ)* a se văita. **4.** a şuiera (un proiectil). II. *vt. (depr.)* a cînta/a recita urît; ~ *un complimento* a spune un compliment.

miagolàta *s.f.* miorlăit, mieunat.

miagolìo, *-ìi, s.m.* mieunat (continuu şi insistent).

miàgolo *s.m.* mieunat (o singură dată); miau.

miagolóna *s.f. (fam.)* pisică; femeie miorlăită.

miagolóne *s.m.* motan care miorlăie.

mialgìa *s.f. (med.)* durere musculară, mialgie.

miào *s.m.* miau, mieunat.

miargirite *s.f. (miner.)* miargirit *(mineral care conţine puţin argint).*

miàsma, *-àsmi, s.m.* miasmă, duhoare.

miasmàtico, *-àtici, adj.* de miasmă, miasmatic; *febbri* ~*-i* friguri palustre.

micà[1], *-che, s.f.* **1.** *(înv.)* părticică mică (de orice), fărîmitură. **2.** *(fam., în prop. negative, adverbial invar.)* nicidecum, deloc; *non lo so* ~ nu ştiu deloc; *non costa* ~ *tanto* nu costă deloc atît; *non sono* ~ *favole* nu sînt deloc poveşti; ~ *male* nu-i rău deloc; *non ti sarai* ~ *offeso?* nu cumva te-am supărat?

micà[2] *s.f. (miner.)* mică.

micàceo *adj.* micaceu.

micàdo *s.m.* micadou.

micalàto *s.m. (ist.)* monedă de aur bizantină.

micaschìsto *s.m. v.* micascisto.

micascìsto *s.m. (miner.)* micaşist.

miccia[1] *mìcce, s.f.* **1.** fitil (pentru arme de foc, pentru explozive, pentru aprins pipa); *tener la* ~ *accesa* a fi gata să tragă; *dare fuoco alla* ~ *(fig.)* a începe o revoltă. **2.** *(mar.)* extremitatea inferioară a unui catarg.

miccia[2] *s.f. v.* miccio.

miccichìno *s.m.* un pic, o picătură.

miccino *s.m.* fărîmă, fărîmitură, părticică foarte mică (din ceva); *fare a* ~ a face cu economie; *dare a* ~ a da cu zgîrcenie.

miccio *s.m. (depr., glumeţ)* **1.** măgar. **2.** prost.

micco, *mìcchi, s.m.* **1.** specie de maimuţă *(Hapale).* **2.** om urît şi mare. **3.** *(tosc.)* om desfrînat.

micèllo *s.m. (bot.)* miceliu.

micèlla *s.f. (chim., fiz.)* micelă.

micenèo *adj. v.* micenico (I).

micènico I. *adj. (ant.)* micenian, care se referă la Micene; *età* ~*-a* epocă în care a înflorit civilizaţia

greacă-micenianâ. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Micene. **2.** dialect micenian.
micetologia *s.f. (bot.)* micologie.
michelàccio, *s.m.* vagabond; *(în expr.) fare la vita del ~* a o duce bine, a trăi fără griji.
michelangioléseo, *-éschi, adj.* care ţine de arta lui Michelangelo Buonarroti; *(fig.)* puternic, viguros, grandios.
michelétto *s.m. (ist.)* soldat spaniol (din secolul al XVII-lea).
micia *s.f. (în limbajul copiilor)* pisică.
micida **I.** *adj. (înv.)* ucigător. **II.** *s.m. (înv.)* ucigaş.
micidiàle **I.** *adj.* **1.** ucigător; *colpo ~* lovitură mortală. **2.** asasin. **II.** *s.m.* asasin, criminal.
micidialità *s.f.* putere ucigătoare.
micino *s.m.* pisicuţă.
micio, *mici, s.m.* **1.** *(în limbajul copiilor)* motan; *(înv.) stare in barba di ~* a o duce bine, a petrece. **2.** pis, pis *(cuvînt cu care chemi pisica).* **3.** cretă de croitorie.
micolino *s.m.* fărîmitură; pic.
micologia *s.f. (rar)* micologie.
micòlogo, *-gi, s.m.* micolog.
micorriza *s.f. (bot.)* simbioză între ciupercă şi copac.
micòsi *s.f. invar. (med.)* micoză.
micràgna *s.f.* **1.** migrenă. **2.** *(glumeţ)* mizerie, sărăcie, lipsă de bani.
micro- *prefix* micro-.
microbìeo, *-ici, adj.* microbian.
microbio *s.m.* microb.
microbo, microbo, *s.m. v.* microbio.
microcàmera *s.f.* aparat fotografic adaptat la un microscop.
microcèfalo **I.** adj. microcefal. **II.** *s.m. (fig.)* prost, idiot (injurie adresată cuiva).
microcòcco, *-òcchi, s.m.* micrococ.
microcòsmico, *-òsmici, adj.* microcosmic.
microcòsmo *s.m.* microcosm.
microfilm *s.m. invar.* microfilm.
microfilmàre *vt.* a microfilma.
microfònico, *-ici, adj.* relativ la microfon.
microfono *s.m.* microfon.
micrografia *s.f.* **1.** micrografie. **2.** *(rar)* scriere foarte mărunţă.
microgràmma *s.m. (rar) v.* microgrammo.
microgràmmo *s.m.* microgram.
microlettóre *s.m.* aparat de citit microfilme.
micrologia *s.f.* micrologie, tratat despre obiectele microscopice.
micròlogo, *-ghi, s.m.* microlog, specialist în micrologie.
micrometria *s.f.* micrometrie.
micròmetro *s.m.* micrometru
micromillimetro *s.m. v.* micron.
micromotóre *s.m.* **1.** motoraş (de aplicat la o bicicletă). **2.** bicicletă cu motoraş. **3.** scuter.
micron *s.m.* micron.
microónda *s.f. (fiz.)* microundă.
microorganismo *s.m. (rar) v.* microrganismo.
microrganismo *s.m.* microorganism.
microriproduttóre *s.m.* aparat pentru obţinerea de microfotocopii.
microscopia *s.f.* microscopie.
microscòpico, *-òpici, adj.* microscopic.
microscòpio, *-òpi, s.m.* microscop.
microscopista, *-isti, s.m.* cercetător la microscop.
microsólco *s.m. (muz.)* microsion.
microtelèfono *s.m.* microfon.
microtòmo *s.m. (fiz.)* microtom.
mida *s.m.* **1.** *(zool.)* specie de maimuţă mică *(Midas oedipus).* **2.** *(zool.)* broască ţestoasă uriaşă *(Chelone mydas).*
midólla *s.f.* **1.** miez de pîine. **2.** *(rar)* miez de fruct. **3.** *(rar, anat.)* măduvă; *innamorato fino alle~-e* îndrăgostit lulea; *penetrare nelle ~-e* a pătrunde adînc. **4.** *(fig., lit.)* esenţa unui lucru.
midollàre *adj.* **1.** care ţine de miez. **2.** *(anat.)* care ţine de măduva spinării.
midòlle *s.f. pl. v.* midollo.
midòllo, midòlli, *s.m., midòlle s.f. pl.* **1.** *(anat.)* măduvă; *~ spinale* măduva spinării; *~ allungato* bulb rahidian; *bagnato sino al ~* udat pînă la piele. **2.** *(fig.)* miez, esenţă; idee centrală; *penetrare nel ~* a pătrunde în esenţă. **3.** *(mar.)* frînghie moale (în cusătura unor pînze de corabie). **4.** partea internă, miez (vegetal sau animal). **5.** canal intern al fibrelor de lînă.
midollóne *adj., s.m.* prostănac, moliu.
midollóso *adj. (rar)* **1.** plin de măduvă; cu miez. **2.** asemănător cu măduva/cu miezul.
midolliùto *adj.* cu măduvă; *parte ~-a* parte internă/ intimă.
midriasi *s.f. invar. (med.)* dilatarea anormală a pupilei, mitriază.
mielàta *s.f. v.* melata[2].
mielàto *adj. v.* melato.
mièle *s.m.* miere; *~ vergine/centrifugato* miere extrasă cu maşina centrifugă; *~ selvatico* miere de stup sălbatic; *latte e ~* frişcă cu zahăr; *parole di ~* vorbe dulci; *tutto ~* dulce, plăcut; *luna di ~* lună de miere; *(med.) ~ rosato* lenitiv, un fel de gargară pentru inflamaţii în gît; *volto di ~, cor di fiele* aparenţele înşală; *nuotare nel ~* a trăi în belşug.
mielina *s.f.* mielină.
mielite *s.f. (med.)* mielită.
mielóso *adj.* mieros, dulceag.
miètere *vt.* **1.** a secera. **2.** *(fig.)* a culege, a aduna; *~ allori* a culege lauri; *~ l'altrui campo* a profita de munca altuia; *(prov.) chi non semina, non miete* cine nu munceşte nu culege roade. **3.** *(fig.)* a ucide, a masacra, a face victime; *la peste ha mietuto molte vite umane* ciuma a secerat multe vieţi umane.
mietilegatrice *s.f. (agr.)* secerătoare-legătoare. *SIN. mietilega.*
mietitóre *s.m.* **1.** secerător. **2.** ucigător; *morte mietitrice di vittime* moarte secerătoare de victime.
mietitrébbia *s.f.* secerătoare-treierătoare.
mietitrebbiatrice *s.f. (agr.)* secerătoare-treierătoare. *SIN mietitrebbia.*
mietitrice *s.f.* secerătoare (maşină).
mietitùra *s.f.* secerare; seceriş.
migàle *s.m. (zool.)* păianjen de păsări *(Mygale avicularia).*
miglia *s.f. pl. v.* miglio[1].
migliàccio, *-àcci, s.m.* **1.** fel de mîncare (din sînge de porc condimentat şi prăjit în tigaie). **2.** un fel de plăcintă (la cuptor). **3.** *(metal.)* metal (topit şi întărit prin răcire).
migliàia *s.f. pl. v.* migliaio.
migliàio *s.m.,* **migliàia** *s.f. pl.* **1.** o mie, vreo mie; *a ~-a* cu miile. **2.** cantitate enormă; *migliaia di animali* mii de animale. **3.** *(înv.)* greutate de o mie de livre.
migliasóle *s.m. (bot.)* un fel de mei păsăresc *(Lithospermum officinale).*
migliarino *s.m.* **1.** alică mică. **2.** *(ornit.)* piţigoi roşu *(Lithospermum officinale).* **3.** *(ornit.)* piţigoi de Alpi *(Fringilla nivalis).*

migliàro *s.m. (inv.) v.* m i g l i a i o.
migliaròla *s.f.* alică măruntă.
miglio[1] *s.m.*, **miglia** *s.f. pl.* **1.** *(geogr.)* milă; *mille ~-a* foarte departe; *siamo cento ~-a lontani* avem opinii cu totul diferite; *(inv.) mostrarsi delle cento ~-e* a se face că nu pricepe; *le ~-a che fa il lupo a digiuno* drum mai lung decît s-ar crede; *(glumeț) ~ di montagna* milă mai lungă decît cea obișnuită (pentru că drumul de munte este mai greu); *lungo un ~* care durează mult, care nu se mai termină. **2.** piatră kilometrică, bornă.
miglio[2] *s.m. (bot.)* mei, bob de mei *(Panicum miliaceum)*; *non c'entrava un grano di ~* nu era loc nici pentru un ac.
miglionètto *s.m. (bot.)* rozetă, rezedă *(Reseda odorata)*.
miglioraménto *s.m.* **1.** îmbunătățire, ameliorare; *~-i fondiari* ameliorări funciare. *SIN. avanzamento.* **2.** *(înv.)* avere, economie.
migliorare I. *vt.* **1.** a îmbunătăți, a ameliora; a îndrepta, a corecta; *(înv.) ~ in peggio* a se înrăutăți. **2.** a cîștiga. **II.** *vi. (e)* **1.** a-și recăpăta sănătatea, a se restabili. **2.** a se îmbunătăți. **III.** *vr.* a se ameliora.
migliorativo *adj.* ameliorant, care îmbunătățește.
miglioratóre, -trice *adj.* ameliorator.
miglióre *adj. (comparativ de la* b u o n o*)* **1.** mai bun; *passare a ~ vita* a muri; *a tempo ~* la timp mai potrivit, mai favorabil; *a ~ mercato* cu preț mai ieftin. **2.** mai comod; mai îndestulat, mai bogat. **3.** mai puternic, mai îndemînatic; *(înv.) il braccio ~* brațul drept; *sesso ~* sexul tare. **4.** *(substantival) (omul)* cel mai bun; *i ~-i* cei mai buni; *vinca il ~* cel mai bun să reușească.
miglioria *s.f.* **1.** ameliorare, îmbunătățire (mai ales agricolă); *contributo di ~* contribuție de îmbunătățire. **2.** aur pur care completează valoarea altuia mai ieftin. **3.** ameliorare a sănătății.
migna *s.f. (agr.) v.* m i g n o l a.
mignàno *s.m. (arhit.)* balcon, verandă de lemn.
mignàtta *s.f.* **1.** *(zool.)* lipitoare *(Hirudo medicinalis)*. **2.** *(fig.)* persoană insistentă și lingușitoare. *SIN. sanguisuga.* **3.** *(mar.)* torpilă. **4.** cămătar.
mignattàio, -ài, *s.m.* **1.** persoană care caută/care vinde/care pune lipitori. **2.** *(ornit.)* țigănuș *(Ibis falcinellus)*.
mignattino *s.m. (ornit.)* specie de rîndunică de mare *(Hydrochelidon nigra)*.
mignélla *s.f. (înv.)* zgîrcit.
mignola *s.f.* boboc de floare de măslin.
mignolàre *vi. (a; despre măslini)* a înflori.
mignolatùra *s.f.* timp cînd înfloresc măslinii; înfloritul măslinilor.
mignolo *s.m.* deget mic (de la mînă sau de la picior); *dito ~* deget mic.
mignóne I. *adj.* mic și grațios. **II.** *s.m.* **1.** tînăr drăguț, favorit. **2.** *(înv.)* soldat spaniol. **3.** *(ist.)* armură pentru braț (introdusă de spanioli).
mignòtta *s.f. (dial.)* prostituată.
migràgna *s.f. v.* m i c r a g n a.
migrànte *adj.* migrator.
migràre *vi. (a, e)* **1.** a migra; a se deplasa (dintr-o țară în alta). **2.** a emigra.
migratóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* migrator, călător.
migratòrio, -òri, *adj.* migratoriu, propriu migrațiunilor.
migrazióne *s.f.* migrați(un)e.
milanése I. *adj.* milanez; *alla ~* ca la Milano; *risotto alla ~* mîncare de orez ca la Milano. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Milano. **2.** dialect milanez.
miliardàrio, -àri, *s.m.* miliardar.
miliardésimo I. *adj., num. ord.* de ordinul miliardului. **II.** *s.m.* a miliarda parte, miliardime.
miliàrdo *s.m.* miliard.
miliàre[1] *adj. (în expr.) pietra/colonna ~* piatră/coloană care marchează distanțele, bornă; *(fig.) una pietra ~* o piatră de hotar, un fapt de importanță istorică.
miliàre[2] *s.f. (med.)* spuzeală, erupție infecțioasă.
miliària *s.f. (med.) v.* m i l i a r e[2].
milionàrio, -àri, *adj., s.m.* milionar.
milióne *s.m.* milion; *neanche per un ~!* cu nici un preț!
milionésimo *num. ord., adj.* a milioana parte, milionime.
militànte *adj., s.m.* **1.** militant. **2.** activist de bază al unui partid.
militàre[1] *vi. (a)* **1.** a servi ca soldat, a lupta. **2.** *(fig.)* a milita. **3.** a propovădui pe Dumnezeu. **4.** *(despre un argument, un fapt)* a veni în sprijinul unei idei, a susține.
militàre[2] **I.** *adj.* militar; *alla ~* militărește; *tribunale ~* tribunal militar;. *zona ~* zonă militară. **II.** *s.m.* militar, soldat, oștean.
militarésco, -éschi, *adj. (de obicei depr.)* milităresc; *gergo ~* jargon militar; *fare ~* a acționa dur/sever/autoritar.
militarìsmo *s.m.* militarism.
militarìsta, -isti, *s.m.* militarist.
militarìstico, -istici, *adj.* militarist.
militarizzàre *vt.* a militariza; a înarma.
militarizzazióne *s.f.* militarizare.
militarménte *adv.* militar, în mod militar; din punct de vedere militar; *giudicare ~* a judeca un proces la tribunalul militar.
milite *s.m.* **1.** *(ant.)* soldat, milițian (la romani). **2.** soldat, militar; *il ~ ignoto* eroul necunoscut; *~ di Cristo* misionar. **3.** *(fig.)* militant, luptător; *~ della scienza* persoană activă în cîmpul științei. **4.** *(fig.)* adept. **5.** *(înv.)* cavaler.
militesénte *adj., s.m.* **1.** (bărbat) scutit de serviciul militar. **2.** trimis la vatră, eliberat din armată.
milìzia *s.f.* **1.** militărie, miliție. **2.** oștire, armată, trupă; *~ perpetua* armată permanentă; *(înv.) ~ mobile* contingente de rezervă. **3.** biserică militantă, luptătoare; *~ celeste* îngerii.
millànta *num. card., adj. (pop., glumeț)* o mie, un număr mare; *~ mila* milioane; *tu hai ~ ragioni* ai perfectă dreptate.
millantaménto *s.m. (rar)* laudă exagerată, fanfaronadă.
millantamìla *num. card., adj.* un milion, un număr foarte mare.
millantàre I. *vt.* a lăuda prea mult, a proslăvi; a exagera. **II.** *vr.* a se făli.
millantàto *adj.* **1.** pretins, mult lăudat; *il suo ~ coraggio* pretinsul său curaj. **2.** *(jur., în expr.) ~ credito* trafic de influență.
millantatóre, -trice *adj., s.m.* lăudăros; fanfaron.
millantarìa *s.f.* lăudăroșenie; fanfaronadă.
mille, mìla I. *num. card., adj.* o mie; *a ~ a ~* cu miile; *valere per ~* a valora mii; *~ volte no!* de o mie de ori, nu!; *(urare) per ~ anni!* o mie de ani să trăiască!; *mi par ~'anni* mi se pare o veșnicie; *farsi di ~ colori* a schimba fețe-fețe (de agitație, neliniște, nerăbdare, rușine) *gliela do in ~* pariez pe orice. **II.** *s.m.* mie; numărul o mie; *fino al ~* pînă la o mie; *il ~* anul una mie; *stare sul ~ (fig.)* a trăi pe picior mare; *le paure del ~* teama de anul o mie (cînd se credea că va fi sfîrșitul lumii); *i ~ (scris cu majusculă)* cei o mie (voluntarii lui Giuseppe Garibaldi).

millefànti *s.m. pl.* un fel de supă cu făină.
millefiòri *s.m.* **1.** un fel de lichior (extras dintr-o varietate de flori). **2.** parfum din mai multe esenţe. **3.** geam transparent cu fragmente de geamuri colorate.
millefòglie *s.m. invar.* prăjitură de foi cu cremă.
millefògllo *s.m. (bot.)* coada şoricelului *(Achillea millefolium)*.
millenàrio **I.** *adj.* milenar; care revine la fiecare mileniu; *festa ~-a* sărbătorirea a o mie de ani. **II.** *s.m.* aniversarea unui mileniu.
millènne *adj.* de o mie de ani, care există de un mileniu.
millènnio, -ènni, *s.m.* mileniu.
millepièdi *s.m. invar. (zool.)* miriapod *(Julus sabolosus)*.
millepòride *s.m. (zool.)* specie de polip *(Millepora)*.
millerighe *s.m.* **1.** *(text.)* ţesătură cu dungi fine. **2.** hîrtie de ambalaj cu linii mici.
millèsimo **I.** *num. ord., adj.* al o miilea. **II.** *s.m.* **1.** mileniu, durată/perioadă de o mie de ani; *manca il ~* lipseşte data (pe o carte); *un altro ~* odinioară, altădată, în altă epocă. **2.** a mia parte.
miilia *s.f.pl. (înv.)* mii.
millibàr *s.m. (meteor., tehn.)* milibar (unitate de măsură a presiunii barometrice).
milligràmma *s.m. v.* milligrammo.
milligràmmo *s.m.* miligram.
millilitro *s.m.* mililitru.
millimétrico *adj.* milimetric.
millimetro *s.m.* milimetru.
milordìna *s.f. (rar, înv.)* trăsură deschisă.
milordìno *s.m. (depr.)* tînăr elegant, dandi.
milórde *s.m. (pop.) v.* milord.
milòrd *(pop.) s.m.* **1.** gentilom englez. **2.** *(zool.)* specie de şarpe.
milórdo *s.m. (pop.) v.* milord.
milùogo, -ùoghi, *s.m. (lit.)* **1.** centru, mijloc; centru de activitate. **2.** mediu, ambianţă.
milza *s.f. (anat.)* splină.
milzadèlla *s.f. (bot.)* urzică-moartă *(Lamium maculatum)*.
mima *s.f.* mimă, actriţă.
mimàre[1] *s.m. (înv.)* mijlocul mării.
mimàre[2] *vt.* a mima.
miméseo, -éschi, *adj.* **1.** relativ la mim. **2.** *(depr.)* afectat, teatral.
mìmesi *s.f. invar. (lit.)* imitaţie, mimeză.
mimètico, -ètici, *adj. (lit.)* **1.** imitativ; mimetic; *animale ~* animal mimetic. **2.** *(mil.)* care camuflează, camuflat; *tenda ~-a* cort camuflat prin culoare.
mimetismo *s.m.* **1.** mimetism. **2.** *(mil.)* camuflaj.
mimetizzàre **I.** *vt. (mil.)* a camufla (prin culoare etc.). **II.** *vr.* **1.** *(mil.)* a se camufla. **2.** *(bot., zool.)* a lua aspectul mediului înconjurător prin mimetism.
mimetizzazióne *s.f.* **1.** camuflare. **2.** mimetizare.
mìmica *s.f.* **1.** mimică. **2.** arta mimului.
mìmico, mìmici, *adj.* mimic.
mìmma *s.f. (pop.) v.* mimmo.
mìmmo **I.** *s.m. (pop.)* copil, copilaş. **II.** *adj. (înv.)* de copil.
mimo *s.m.* **1.** mim; comediant. **2.** *(ist.)* comedie, farsă satirică (populară). **3.** *(ornit.)* un fel de sturz *(Mimus polyglottus)*.
mimógrafo *s.m. (ist.)* mimograf.
mimósa *s.f. (bot.)* mimoză *(Mimosa pudica)*.
mina[1] *s.f.* **1.** *(ant.)* măsură de greutate (la greci). **2.** monedă greacă (de 100 drahme), mină.
mina[2] *s.f.* **1.** *(ant.)* măsură de capacitate (la romani). **2.** măsură de capacitate pentru cereale (în Toscana).
mina[3] *s.f.* **1.** *(înv.)* mină, ocnă (de fier etc.). **2.** *(mil.)* mină, exploziv; *~ antiuomo* mină ucigătoare de persoane; *~ anticarro* mină antitanc; *far brillare una ~* a face să explodeze o mină; *disattivazione di una ~* neutralizare a unei mine; *rivelatore di ~-e* detector de mine; *(fig.) sventar la ~* a dejuca uneltirile cuiva. **3.** mină de creion.
minacceévole *adj. (lit.)* ameninţător.
minàccia, -àcce, *s.f.* **1.** ameninţare. **2.** *(fig.)* simptom, semn premergător al unei boli.
minacciàbile *adj.* **1.** ameninţător. **2.** *(înv.)* care poate fi ameninţat.
minacciaménto *s.m. (rar)* ameninţare gravă.
minacciànte *adj.* care ameninţă (să cadă etc.); *muro ~* zid/perete care stă să se prăbuşească.
minacciàre *vt.* **1.** a ameninţa; *~ rovine* a fi în pericol de a se dărîma; *(prov.) chi minaccia non dà* ciinele care latră nu muşcă. **2.** a pune în pericol. **3.** a prevesti un pericol. **4.** *(fig.)* a fi ca o ameninţare; *enormi grattacieli minacciano la città* zgîrie nori uriaşi stau ca o ameninţare asupra oraşului.
minacciatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care ameninţă.
minaccióso *adj.* **1.** ameninţător; *sguardo ~* privire ameninţătore. **2.** care sperie; *tempesta ~-a* furtună înspăimîntătoare.
minàce *adj. (înv.)* ameninţător.
minàre *vt.* **1.** a săpa o mină. **2.** a mina; *~ una casa* a dărîma o casă (pentru a construi alta). **3.** *(fig.)* a submina, a discredita pe ascuns. **4.** a mina/a ruina **sănătatea**; *un vizio che mina la salute* un viciu care minează sănătatea.
minaréto *s.m.* minaret.
minàto *adj. (mil.)* minat, presărat cu mine; *campo ~* cîmp minat.
minatóre *s.m.* **1.** miner; *~ continuo* excavator care acţionează în mină. **2.** *(mil.)* artificier; soldat de geniu (care lucrează cu mine).
minatório, -òri *adj.* în scop de ameninţare; *(jur.) lettere ~-e* scrisori de ameninţare (pentru a obţine bani).
minchiàte *s.f. pl. (înv.)* un joc de cărţi.
minchionàggine *s.f.* neghiobie, prostie. *SIN. dabbenaggine.*
minchionàre *vt.* a lua în rîs, a lua peste picior; a batjocori; *uno è avaro, l'altro non minchiona* unul este zgîrcit, celălalt este şi mai rău (nu glumeşte).
minchionatório, -òri, *adj.* batjocoritor. *SIN. canzonatorio.*
minchionatùra *s.f.* bătaie de joc, batjocură.
minchióne, -óna **I.** *s.m.* şi *f. (fam.)* prost, nerod; *fare il ~* a face pe prostul; *ogni fedel ~* orice creştin, orice om, toţi (chiar şi cei mai proşti); *un ~!* pe dracul, nimic!; *~-i!* al dracului! **II.** *adj. (rar)* prostesc, stupid; *pace ~* pace în defavoarea învingătorilor; *discorso ~* vorbire insipidă/fără sens.
minchioneria *s.f. (pop.)* **1.** prostie, gafă, greşeală. **2.** fleac, glumă, nimic. **3.** născocire, scornire. **4.** prostie, inepţie.
mineràle **I.** *adj.* mineral; *acqua ~* apă minerală. **II.** *s.m. (geol.)* mineral.
mineralista *s.m. v.* mineralogo.
mineralizzàre *vt., vr.* a (se) mineraliza; *~ l'acqua* a trata apa cu substanţe minerale.
mineralizzatóre, -trice **I.** *adj. (chim.)* mineralizator. **II.** *s.m.* substanţă/agent care provoacă mineralizarea.
mineralizzazióne *s.f. (chim.)* mineralizare.
mineralogìa *s.f.* mineralogie.

mineralògico, *-ògici, adj.* mineralogic.
mineralogìsta, *-ìsti, s.m.* mineralog.
mineràlogo *s.m. (rar)* mineralog.
mineràrio, *-àri, adj.* minier, de mine.
minervàle[1] *adj. (lit.)* al zeiței Minerva; *festa ~* sărbătoarea Minervei.
minervàle[2] *s.m. (ant.)* onorariu dat maestrului de către elev (la romani).
minèstra *s.f.* **1.** ciorbă (de macaroane, de orez sau de legume); *~ brodosa, ~ in brodo* ciorbă subțire; *~ asciutta* ciorbă consistentă, deasă; *~ di magro* ciorbă de post/slabă; *~ maritata* ciorbă de orez și macaroane/de orez și zarzavaturi; *perder la ~* a pierde leafa/slujba; *lavorare per la ~* a munci pentru o pîine. **2.** porție de ciorbă, felul întîi într-un meniu. **3.** *(înv.)* fel de mîncare; *o mangiar questa ~ o saltar questa finestra* ori una ori alta; din două una. **4.** afacere, treabă; *è una certa ~ che mi piace poco* e o istorie care nu-mi place de fel; *è tutt'altra ~* este cu totul altceva; *bell'e fatta la ~* gata isprava; *è sempre la stessa ~* mereu aceeași pacoste; *guastare la ~ a qualcuno* a-i ruina planurile cuiva.
minestràio, *-ài, s.m.* persoană căreia îi place mult ciorba; *frate ~* călugăr care împarte ciorba săracilor.
minestràre *vi. (a)* **1.** a servi ciorba; a amesteca cu lingura. **2.** *(înv.)* a administra.
minestrìna *s.f.* supă ușoară.
minestróne *s.m.* **1.** ciorbă de orez, legume și altele (care se servește caldă sau rece). **2.** talmeș-balmeș; amestec heteroclit de lucruri. **3.** persoană căreia îi plac ciorbele.
mingere *vi. (a; rar, lit.)* a urina. *SIN. orinare.*
mingherlìno *adj.* jigărit; plăpînd, subțirel.
minghètti *s.m. invar.* țigară de lux.
miniàre I. *vt.* **1.** a minia, a ilustra cu miniaturi (un manuscris etc.). **2.** *(fig.)* a descrie/a executa cu finețe. *SIN. cesellare.* **II.** *vr. (glumeț)* a se sulimeni.
miniàto *adj.* **1.** miniat, ilustrat/ornat cu miniaturi. **2.** sulemenit. **3.** identic, ca un portret.
miniatóre, -trìce *s.m.* și *f.* miniaturist, pictor care miniază.
miniatùra *s.f.* **1.** miniatură; *parere una ~* a fi executat cu grijă/frumos. **2.** *(cinema)* machetă.
miniaturìsta, *-ìsti, s.m.* **1.** miniaturist. **2.** *(fig.)* scriitor delicat/fin.
miniaturizzàre *vt. (tehn.)* a miniaturiza.
miniaturizzazióne *s.f. (tehn.)* miniaturizare.
minièra *s.f.* **1.** mină; *~ di marmi* carieră de marmură; *ferro di ~* fier brut; *~ a cielo aperto* carieră; *~ di sale* salină; *condannato alle ~-e* condamnat la muncă silnică. **2.** *(înv.)* metal brut. **3.** *(aproape înv.)* filon metalifer. **4.** *(fig.)* sursă bogată; *una ~ di notizie* o sursă bogată de știri.
minima *s.f.* **1.** *(muz.)* doime. **2.** *(meteor.)* temperatură minimă.
minimalìsta, *-ìsti, s.m.* minimalist.
minimaménte *adv.* deloc; cît de puțin, nicidecum.
minimizzàre *vt.* **1.** a micșora, a reduce la minimum. **2.** *(fig.)* a minimaliza.
mìnimo I. *adj.* **1.** minim; *al ~* cel mai puțin, cît se poate de puțin; *ridotto a ~-i termini* ajuns la sapă de lemn; *(mat.) il ~ comune multiplo* cel mai mic multiplu comun. **2.** *(despre o persoană)* modest, umil. **II.** *s.m.* **1.** om umil/sărman copil. **2.** copil. **3.** minimum, minim.
mìnimum *s.m. (lit.)* minimum.
mìnio, *mìni, s.m. (chim.)* miniu (de plumb).
ministeriàbile *adj.* care poate deveni ministru, ministeriabil.
ministeriàle I. *adj.* **1.** ministerial; *giornale ~* ziar favorabil unui guvern; *bilancio ~* bilanț ministerial. **2.** care privește guvernul; *crisi ~* criză ministerială; *decreto ~* decret al guvernului. **II.** *s.m.* persoană care lucrează într-un minister.
ministèrio *s.m. (înv.) v.* ministero.
ministèro *s.m.* **1.** funcție înaltă/nobilă; *~ di educatore* funcție de educator; *~ sacro* funcție sacerdotală; *(aproape înv.) col ~ di* prin intermediul. *SIN. missione.* **2.** *(jur.)* magistrat; *(în expr.) pubblico ~* procuror. **3.** *(adm.)* minister. *SIN dicastero.*
ministra *adj., s.f.* **1.** slujitoare. **2.** distribuitoare (de dreptate, de pace etc.); *arte ~ di diletti* artă dătătoare de desfătări.
ministràre I. *vt.* **1.** a da, a administra (un medicament, îngrijire medicală). **2.** *(înv.)* a administra, a guverna, a conduce. **II.** *vi. (a), (înv.)* a sluji; *~ a uno* a servi pe cineva/la masă; *~ al sacerdote* a-l asista pe preot la altar.
ministrèssa *s.f.* **1.** *(glumeț)* soție de ministru, ministreasă. **2.** ministru (femeie).
ministro *s.m.* **1.** ministru, membru al guvernului; *~ degli Esteri* ministru al Afacerilor Externe; *primo ~* șeful guvernului, primul ministru. **2.** înalt funcționar; *~ della Chiesa, ~ del culto, ~ di Dio* preot; *~ protestante* pastor; *~ della giustizia* magistrat; *~ di giustizia* călău. **3.** apărător, susținător; *~ di pace* susținător al păcii. **4.** slujitor, ajutor; *~-i degli infermi* membri ai unui ordin călugăresc (pentru asistența bolnavilor și muribunzilor).
minnesìnghero *s.m. (lit.)* trubadur german „minnesänger".
minòico, *-òici, adj. (ant.)* minoic, din timpul regelui Minos.
minoràn̄za *s.f.* **1.** minoritate. **2.** *(jur., înv.)* calitate de minor; minorat. **3.** diminuare, micșorare.
minoràre *vt. (rar)* a micșora, a diminua, a scădea; *~ la cambiale* a plăti o parte din poliță.
minoràseo, *-àschi, s.m. (ist., jur.)* moștenire (care se cuvine fratelui celui mai mic).
minoratìvo I. *adj.* care micșorează/atenuează. **II.** *s.m. (farm.)* purgativ ușor.
minoràto *adj., s.m.* mutilat, invalid; *~ psichico* deficient psihic, înapoiat mintal.
minorazióne *s.f.* **1.** micșorare; diminuare. *SIN. menomazione.* **2.** invaliditate, infirmitate; *~ psichica* deficiență psihică, înapoiere mintală.
minóre I. *adj.* **1.** mai mic; *la ~ età* minoratul; *cerchi ~-i* cercurile polare și ale tropicelor; *scomunica ~* excomunicare parțială; *(gram.) numero ~* singular. **2.** mai tînăr; junior; *età ~* vîrstă de minor; *Bruto ~* Brutus cel tînăr (Marcus Brutus). **3.** de importanță mai mică/redusă; *opere minori* opere minore; *edizione ~* ediție redusă; *intervallo ~* interval redus. **4.** de grad inferior; *pena ~* pedeapsă mai mică; *il danno è stato ~ del previsto* paguba a fost mai mică decît se aștepta. **5.** *(înv., ist.)* subordonat; *frate ~* călugăr franciscan, minorit. **II.** *s.m.* fiu minor; *ratto di ~* răpire de minor; *vietato ai ~-i di sedici anni* interzis celor sub 16 ani. **III.** *s.f.* premisă minoră.
minorènne *adj., s.m.* minor, nevîrstnic.
minorìle *adj.* al minorilor; *delinquenza ~* delincvență a minorilor.
minorìta, *-ìti, s.m.* călugăr franciscan. minorit.
minorità *s.f.* **1.** *(jur.)* minorat. **2.** *(înv.)* minoritate.
minoritàrio, *-àri, adj.* minoritar.
minòsse *s.m.* **1.** judecător sever. **2.** *(ironic)* judecător improvizat.
minotàuro *s.m. (mitol)* minotaur.

minòtto *s.m.* 1. *(ornit.)* cocor mic. 2. *(mar.)* cîrlig (pentru manevrarea ancorei).
minuàle *adj., s.m. (înv.)* (persoană) de condiție joasă.
minuèndo *s.m. (mat.)* descăzut.
minuètto *s.m. (muz.)* 1. menuet *(dans)*. 2. ritm de menuet într-o simfonie.
minùgia *s.f.* 1. maț. 2. maț, intestin de miel; *(înv.) legarsi le scarpe con le ~-e* a alerga repede.
minùgio *s.m.* 1. maț. 2. *(chir.)* catgut. 3. coardă. (de vioară etc.).
minuire *vt. (înv.)* a diminua, a împuțina.
minùscolo I. *adj.* minuscul, foarte mic. II. *s.f.* minusculă, literă mică.
minùta *s.f.* 1. ciornă, concept, minută. *SIN. bozza, malacopia.* 2. *(rar)* listă de mîncare. 3. *(înv.)* detalii, amănunte; *saper la ~ di qualcosa* a cunoaște bine un lucru; *entrare nella ~* a intra în fondul unei chestiuni. 4. *(înv., muz.)* agilitate.
minutàglia *s.f. (depr.)* 1. mărunțișuri. 2. prostime, oameni de jos. 3. cantitate de peștișori.
minutàme *s.m. (rar) v.* minutaglia.
minutaménte *adv.* cu de-amănuntul; cu exactitate, cu precizie.
minutànte *s.m.* 1. redactor (care redactează o ciornă de scrisoare). 2. *(adm.)* secretar *(funcție la Vatican)*. 3. negustor, detailist.
minutàre *vt.* 1. a redacta/a face o ciornă. 2. *(înv.)* a fărîmița; a face bucățele. 3. *(agr.)* a face brazde strînse și dese.
minutàrio *s.m.* registru cu amănuntele actelor unui notar.
minuteria *s.f.* 1. mărunțișuri. 2. *(la pl.)* bibelouri. 3. scurtă compoziție muzicală. 4. bijuterie; obiect lucrat în aur.
minutézza *s.f.* 1. micime. 2. amănunt, detaliu fin (în artă). 3. minuțiozitate.
minutière *s.m.* 1. aurar; bijutier. 2. vînzător de mărunțișuri.
minùto I. *adj.* 1. mărunt; *legna ~-a* lemne tăiate mărunt; *spese ~-e* cheltuieli mărunte; *commercio ~* comerț cu amănuntul; *(fig.) cause ~-e* cauze mărunte; *popolo ~, gente ~-a* popor, pături populare. 2. mic, de dimensiuni mici; *bestie ~-e* vite mici (oi etc.); *denaro ~* mărunțiș de aramă; *staccio ~* sită deasă. 3. minuscul, plăpînd; *membra ~-e* membre subțiri. *SIN. esile.* 4. *(fig.)* minuțios, meticulos; *(arhit.) opera troppo ~-a* clădire prea încărcată. II. *adv.* mărunt; minuțios; *guardare per ~* a privi cu de-amănuntul; *nevicare a ~* a ninge des ca prin sită; *(loc. adv.) alla ~-a* cu multe amănunte, meticulos. *SIN. minuzioso, particolareggiato.* III. *s.m.* 1. minut; *lancetta dei ~-i* minutar; *spaccare il ~* a marca minutul exact. 2. clipă, timp foarte scurt; *stare al ~* a fi punctual; *torno fra mezzo ~* mă întorc imediat. 3. lucru mărunt; *comprare/vendere al ~* a cumpăra/a vinde cu amănuntul. 4. *(fig.)* amănunt, lucru mărunt; *si cade spesso nel ~* adeseori ne uităm prea mult la amănunte. 5. veche monedă (în Sardinia). 6. *(înv.)* ciorbă de zarzavaturi.
minùzia *s.f.* 1. amănunt, bagatelă, mărunțiș. 2. parte minusculă. *SIN. inezia.*
minuziosàggine *s.f. (depr.)* minuțiozitate exagerată.
minuziosità *s.f.* minuțiozitate.
minuzióso *adj.* minuțios, migălos, meticulos. *SIN. meticoloso.*
minuzzàglia *s.f. (colectiv, depr.)* mărunțișuri.
minuzzàme *s.m. v.* minuzzaglia.
minuzzàre *vt. (înv.)* a mărunți, a face bucățele.
minùzzolo *s.m.* 1. fărîmitură; bucățică; *a ~-i* cu grijă, cu atenție constantă zi cu zi. *SIN. briciola.* 2. *(glumeț)* om mărunțel. 3. copilaș.
minzióne *s.f. (med.)* micțiune.
mio, mia, *miei, mie* I. *pron., adj. pos.* 1. *(înaintea substantivului insistă asupra posesiunii)* al meu; *la mia casa* casa mea; *(după substantiv indică o legătură afectivă) la donna mia* femeia iubită de mine; *par ~* asemenea mie; *delle mie* ale mele (lucruri, gînduri etc.); *voglio dir la mia* vreau să-mi spun părerea; *ho dalla mia* am de partea mea; *per ~!* pentru Dumnezeu!; *non sono più ~* nu mai sînt stăpîn pe mine; *ho trovato il ~ uomo* mi-am găsit omul; *tutto ~* cu totul al meu; *far tutto ~* a lua totul pentru sine. 2. *(de regulă la vocativ e precedat de substantiv) amico ~!* prietene! 3. *(precedă substantivul la vocativ cînd acesta este precedat de un adjectiv) ~ caro amico!* dragul meu prieten! II. *s.m.* 1. ceea ce este al meu; parte/proprietate a mea, bun al meu; *spendo del ~* cheltuiesc din banii mei; *(la pl.) i miei* a) rudele; b) partizanii mei; *i miei di casa* familia mea; *faccio una delle mie* fac una din isprăvile mele. 2. *(cu valoare neutră)* al meu; *non troverete nulla di ~* nu veți găsi nimic din ce mi-ar aparține.
miocardìa *s.f. (med.)* miocardie.
miocàrdio, *-àrdi, s.m. (anat.)* miocard.
miocène *s.m. (geol.)* miocen.
miografìa *s.f. (fiziol.)* miografie.
miògrafo *s.m. (fiziol.)* miograf.
miòma *s.m. (med.)* miom, tumoare pe fibra mușchiului.
miope *adj., s.m.* și *f.* miop.
miopìa *s.f.* miopie.
miosòta *s.f. v.* miosotide.
miosòte *s.f. (înv.) v.* miosotide.
miosòtide *s.f. (bot.)* ochii-păsăruicii *(Myosotis palustris)*; nu-mă-uita *(Myosotis silvatica)*.
mira *s.f.* 1. țintire; *aver la ~ buona* a ținti bine. 2. cătare (la pușcă), mîră; țintă (de armă); *prender di ~* a) a ochi, a ținti; b) a lua ca țintă pe cineva; *collocar la propria ~ troppo in alto* a ținti prea sus. 3. scop, intenție de a face ceva; *mettere la ~* a pune ochii pe cineva; *la sua unica ~ è la ricchezza* unicul său scop este bogăția. 4. *(la pl.)* intenție ascunsă.
mirabèlla *s.f. (bot.)* goldană.
miràbile I. *adj.* 1. admirabil, minunat. *SIN. meraviglioso.* 2. *(înv.)* miraculos; *sale ~* sare amară. 3. *(înv.)* extraordinar. 4. *(înv.)* mîndru, măreț. II. *s.m.* miraculosul. *SIN. meraviglioso.*
mirabìlia *s.f. pl. (glumeț)* minunății.
mirabilità *s.f.* perfecțiune.
mirabilménte *adv.* 1. în mod minunat. 2. *(înv.)* cu mîndrie, cu măreție.
mirabolàno *s.m.* 1. palavragiu, fanfaron. 2. *(bot.) v.* mirobolano.
mirabolànte *adj. (glumeț)* uimitor, mirobolant, extraordinar.
miracolàio, *-ài, s.m. (rar)* om care cască gura la orice.
miracolàto *s.m.* persoană care a fost vindecată/salvată printr-un miracol.
miracolista, *-isti, s.m.* naiv, superficial; om care crede în soluții miraculoase.
miràcolo *s.m.* 1. miracol, minune; *far ~-i* a se minuna, a se preface uimit. 2. icoană (înfățișînd o minune). 3. strîmbătură, mofturi. 4. *(ist., lit., în expr.) i Miracoli* Miracolele (gen dramatic). 5. persoană foarte devotată; *è un ~ di virtù* este un miracol de virtuți/un om extraordinar. *SIN. portento, prodigio.*

miracolóso I. *adj.* 1. miraculos. *SIN. prodigioso.* 2. minunat, extraordinar. *SIN. incredibile, straordinario, mirabile.* II. *s.m.* eveniment miraculos; *il ~ è che sia ancora vivo* miracolul este că a rămas în viaţă.

miràggio, *-àggi, s.m.* 1. miraj. *SIN. Fata morgana.* 2. iluzie, atracţie; *il ~ di facili guadagni* iluzia unor cîştiguri uşoare.

miràglio *s.m.* 1. *(înv.)* oglindă. 2. *(mar.)* semnal de geamandură/de far plutitor.

mirallégro *s.m.* felicitare, urare; *dare il ~* a felicita.

miràre I. *vt.* 1. a privi ţintă, a pironi (cu privirea). 2. *(fig.)* a privi, a considera. 3. *(înv.)* a admira. II. *vi. (a)* 1. a ţinti, a trage într-o ţintă. 2. *(fig.)* a ţinti, a tinde către; a dori atingerea unui scop. *SIN. aspirare.* III. *vr.* a se privi cu atenţie, a se admira; *~ -si allo specchio* a se privi în oglindă; *~-si intorno* a fi prevăzător.

miratóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. ţintaş. 2. *(înv.)* admirator. 3. *(înv.)* oglindă.

mirbàna *s.f. (în expr.) essenza di ~* nitrobenzen (în parfumerie).

mìria- *prefix* zece mii.

miriade, *-iadi, s.f.* 1. un număr de zece mii. 2. miriade; mulţime nenumărată.

miriagràmma *s.m. v.* miriagrammo.

miriagràmmo *s.m.* miriagram, greutate de zece mii kg.

miriàmetro *s.m.* miriametru *(zece mii de metri).*

miriàpodi *s.m. pl. (zool.)* miriapode.

mirica *s.f. (lit., bot.)* specie de tamarisc *(Myrica gallica).*

mirìfico, *-ìfici, adj. (lit., mai ales glumeţ)* minunat, admirabil.

mirino *s.m.* 1. cătare (la puşcă), mire. 2. *(foto)* vizor.

mirìstica *s.f. (bot.)* nucşor *(Myristica fragrans).*

mirmecòbio *s.m. (zool.)* specie de marsupial *(Myrmecobius fasciatus).*

mirmicoleóne *s.m. v.* formicaleone.

mirmillóne *s.m. (ant.)* gladiator, mirmilon.

mìro *adj. (poetic, rar)* minunat, admirabil; *la ~-a Madre* sfînta fecioară.

mirobolàno *s.m. (bot.)* fruct uscat din Indii *(Terminalia caebula).*

mìrra *s.f.* smirnă (răşină).

mirràre *vt. (înv.)* 1. a amesteca cu smirnă. 2. *(fig.)* a onora/a eterniza amintirea cuiva (prin laude).

mìrteo *adj. (poetic)* de mirt.

mirtéto *s.m.* loc sădit cu mirt.

mirtillo *s.m.* 1. *(bot.)* afin *(Vaccinium myrtillus).* 2. afină (fruct).

mìrto *s.m. (bot.)* mirt *(Myrtus communis).*

misàlta *s.f. (înv.)* 1. carne proaspătă de porc, sărată. 2. persoană grasă; *uscire di ~* a pierde prospeţimea.

misantropìa *s.f.* mizantropie.

misantròpico, *-òpici, adj.* mizantropic.

misàntropo *s.m.* mizantrop.

misavvedùto *adj. (înv.)* nepreväzător, imprudent.

miscèa *s.f.* ileac, măruntaie, nimic.

miscèla *s.f.* 1. amestec; amestecătură; *(înv., med.) ~ degli umori* temperament. 2. amestec exploziv (la motoarele cu explozie). 3. *(fam.)* amestec de cafea; surogat de cafea.

miscelàre *vt.* a amesteca (lucruri de calităţi inegale) *~ uno sciroppo con acqua* a amesteca un sirop cu apă.

miscelàto *adj. (despre un produs alimentar)* amestecat (cu un surogat).

miscelatóre I. *adj.* care amestecă; *apparecchio ~* aparat care amestecă; mixer. II. *s.m.* 1. *(tehn.)* aparat amestecător; *(cinema., în expr.) ~ di suono* mixor de sunete. 2. preparator de amestecuri (persoană).

miscelatùra, miscelazióne *s.f.* amestec, amestecătură.

miscellànea *s.f.* 1. *(lit.)* amestec de lucruri diferite. 2. miscelanea; *~ di opuscoli* culegere de opuscule.

miscellàneo *adj.* miscelaneu, amestecat.

mischia *s.f.* 1. încăierare. *SIN. tafferuglio.* 2. luptă; *(rar, fig.)* contrast, ciocnire; *la ~ passioni* ciocnire de pasiuni. 3. îmbulzeală. 4. *(fig.)* amestecătură, mixtură. 5. amestec de mai multe fibre într-o ţesătură de calitate diferită.

mischiànza *s.f. (rar)* amestec.

mischiàre I. *vt.* a amesteca. II. *vr.* 1. a se amesteca în ceva. 2. a se împreuna, a se uni. 3. *(înv.)* a se încăiera.

mischiatùra *s.f.* mixtură, amestecătură.

mischio, *mischi* I. *adj. (rar)* amestecat; împestriţat; *marmo ~* marmură pestriţă; *a ~* confuz, amestecat. II. *s.m.* 1. amestec. 2. un fel de marmură colorată.

miscibile *adj. (chim.)* miscibil.

miscibilità *s.f. (chim.)* calitatea/faptul de a fi miscibil.

miscidàre *vt. (lit.)* a amesteca.

miscunòscere *vt. (rar)* 1. a nu recunoaşte o calitate/o virtute. 2. a tăgădui (un adevăr).

miscunosciménto *s.m.* 1. nerecunoaştere. 2. tăgăduire.

miscredènte *adj., s.m.* necredincios.

miscredènza *s.f.* lipsă de credinţă religioasă.

miscùglio, *-ùgli, s.m.* 1. amestec, amestecătură; învălmăşeală. *SIN. accozzaglia.* 2. *(chim.)* amestec; *~ eterogeneo* amestec eterogen; *~ omogeneo* amestec omogen.

misdìre *vt. (înv.)* a vorbi de rău; a înjura.

miseràbile I. *adj.* 1. vrednic de milă, sărman, nenorocit. 2. mizerabil, meschin, josnic. *SIN. spregevole.* II. *s.m. (rar)* mizerabil, ticălos. *SIN. sciagurato.*

miserabilità *s.f.* mizerie, sărăcie; *(înv., jur.) benefizio di ~* apărarea gratuită din partea unui avocat; *(înv.) fede di ~* certificat de paupertate.

miseràndo *adj.* demn de compătimire, nenorocit, mizer; *esempio ~* exemplu demn de compătimire.

miserèllo *s.m. (dim.)* biet om.

miserère *s.m. invar.* 1. psalm, cîntec bisericesc (se cîntă în rugăciunile pentru muribunzi); *faccia da ~* faţă tristă de înmormîntare; *essere al ~* a) a fi la capătul vieţii; b) a nu mai avea bani; *(glumeţ) ~!* iertare! 2. *(med., în expr.) male del ~* ocluziune intestinală; *far venire il male del ~ (fig.; despre o persoană etc.)* dezgustător, insuportabil. 3. avariţie, zgîrcenie.

miserévole *adj. (lit.)* 1. mizerabil; *condurre una vita ~* a duce o viaţă de mizerie. 2. trist; de plîns; *condizione ~* condiţie demnă de milă.

misèria *s.f.* 1. mizerie, sărăcie, lipsă; *porca ~!* dă-o dracului! 2. nefericire, îndurerare; *piangere ~* a se văita. 3. ceva extrem de sărac/de redus; *costare una ~* a costa foarte puţin. 4. *(fig.)* zgîrcenie, calicenie; *mantello senza ~* haină comodă; *far le cose senza ~* a face lucrurile fără economie. 5. mizerie morală, meschinărie; *le miserie del mondo* răutăţile/nenorocirile din lume. 6. josnicie; *~ di cuore* meschinărie.

misericòrde *adj. (poetic)* milostiv, îndurător.

misericòrdia *s.f.* 1. îndurare, milă; *fare ~* a face operă de caritate; *usar ~* a ierta; *opere di ~* acţiuni filantropice; *(glumeţ) largo come la ~ di Dio* foarte larg; *senza ~* fără milă. *SIN. compassione.* 2. *(ist.)* pumnal (cu care se dădea lovitura de graţie duşmanului). 3. grup de oameni cu misiuni speciale.

misericordióso *adj.* milostiv, îndurător, mizericordios. *SIN. pietoso.*
miserióne *s.m. (depr.)* **1.** om sărac (care-şi ascunde sărăcia). **2.** om care face pe săracul.
misero *adj.* **1.** nefericit, nenorocit, mizerabil, sărac; *~ me!* bietul de mine!; *gente ~-a* lume săracă; *un ~ vestito* o rochiţă sărăcăcioasă. **2.** zgîrcit; meschin. **3.** redus; *una ~-a pensione* o pensie foarte mică; *una giacca ~-a di spalle* o jachetă strîmtă la umeri. *SIN. magro.* **4.** josnic, mizerabil. **5.** *(înv.)* rău, ticălos, nemernic.
misèrrimo *adj. (superlativ de la* m i s e r o) foarte sărac, foarte nenorocit.
misfàre *vt.* a face rău (cuiva), a comite o nedreptate.
misfàtto *s.m.* **1.** faptă rea, crimă. **2.** nelegiuire.
misirizzi *s.m. invar.* **1.** „hopa Mitică" *(jucărie).* **2.** om care merge drept şi ţanţos. **3.** oportunist.
mislèa *s.f. (înv.)* luptă, încăierare.
misleàle *adj. (înv.)* **1.** neleal, necinstit; *donna ~* femeie necinstită. **2.** falsificat, contrafăcut.
misoginìa *s.f.* misoginism.
misògino *s.m.* misogin.
misoneìsmo *s.m.* aversiune faţă de ceea ce este nou, misoneism.
misoneìsta, -ìsti, *s.m.* adversar al noului, retrograd.
missàggio *s.m. (cinema.)* mixaj, împreunare a benzilor sonore.
missàre *vt. (cinema.)* a face mixajul benzilor sonore.
missile I. *adj. (despre un proiectil)* de aruncat; balistic; *armi ~-i* rachete/proiectile balistice. **II.** *s.m.* rachetă, proiectil balistic; *~ polistadio* rachetă cu mai multe trepte; *~ a lunga gittata* rachetă cu rază mare de acţiune; *(poetic) il ~ d'oro* săgeată.
missilìstica *s.f.* ramură a astronauticii care se ocupă cu studiul rachetelor.
missilìstico *adj.* balistic, privitor la rachete; *scienza ~ -a* ştiinţă privind construcţia şi lansarea rachetelor.
missionàrio, -àri, *s.m.* **1.** misionar. *SIN. apostolo.* **2.** *(fig.)* sol, trimis.
missióne *s.f.* **1.** misiune. **2.** menire, însărcinare. **3.** grup de oameni cu misiuni speciale. **4.** *(ist., mil.)* demisie.
missìva *s.f.* scrisoare, misivă.
missomicèto *s.m. (bot.)* mixomicetă.
mistèrico *adj. (rar)* privitor la mistere (ale religiilor păgîne); *iniziazione ~-a* iniţiere în anumite rituri păgîne.
misteriosità *s.f.* mister, caracter misterios; însuşirea de a fi misterios.
misterióso *adj.* misterios; ascuns.
mistèro *s.m.* **1.** mister. **2.** *(ist., lit.)* mister.
mìstica *s.f.* mistică.
misticàre *vt. (înv.)* a amesteca.
misticherìa *s.f. (depr.)* misticism.
misticìsmo *s.m.* misticism.
misticità *s.f. (rar)* misticism, caracter mistic.
mìstico, *mistici, adj., s.m.* **1.** mistic; *la ~-a vivanda* anafură. **2.** ascuns.
misticùme *s.m. (depr.)* misticism, idei mistice.
mistificàre *vt.* a mistifica; a înşela, a trage pe sfoară.
mistificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* mistificator.
mistificazióne *s.f.* mistificare.
mistilìneo *adj. (geom., arhit.)* compus din linii drepte şi curbe; *finestra ~-a* fereastră în linii amestecate.
mistilìngue *adj. invar. (lit., despre o ţară)* unde se vorbesc mai multe limbi, plurilingv.
missióne *s.f. (rar)* amestec, mixtură.
mìsto I. *adj.* **1.** amestecat, mixt; *lana ~-a* lînă amestecată; *scuola ~-a* şcoală mixtă; *treno ~* tren mixt. **2.** amestecat cu ceva; *pianto ~ a dolore* plîns amestecat cu durere. **II.** *s.m.* amestecătură.
mistrà *s.f. (dial.)* lichior de anason.
mistùra *s.f.* amestecătură, mixtură; *senza ~* pur.
misturàre *vt. (rar)* a amesteca, a face amestecuri; *~ il vino* a falsifica vinul. *SIN. manipolare.*
misùra *s.f.* **1.** măsură; dimensiune; *fare due pesi e due ~-e* a judeca cu părtinire; *~ a occhio* măsură din ochi; *abiti su ~* îmbrăcăminte pe măsură; *vestito fatto a ~* haină făcută pe măsură; *tornare a ~* a se potrivi, a fi pe măsură; *tagliati a una stessa ~* croiţi/făcuţi la fel; *non essere della ~ di* a nu fi egal în merite cu cineva, a nu fi de talia cuiva; *falsare la ~* a înşela la măsurătoare; *~ a raso* măsurat ras; *aver colmata la ~* a fi întrecut orice măsură; *a ~ picchiata* pe îndesate; *rendere a ~ di carbone* a întoarce cu vîrf şi îndesat; *pigliare le sue ~-e* a-şi lua măsurile (de precauţie); *conoscere la sua ~* a-şi cunoaşte forţele/capacitatea; *sotto ~* prea aproape; *fuor di ~* nemăsurat, fără măsură. **2.** *(fig.)* măsură, moderaţie; *non aver né modo né ~* a nu avea nici o măsură; *passar la ~* a întrece măsura; *con ~* moderat; *far le cose a ~* a face lucrurile prea măsurat/cu zgîrcenie; *a ~ che* pe măsură ce; *(prov.) per fare vita pura conviene arte e ~* trăieşte cumpătat. **3.** valoare, capacitate; *conoscere la propria ~* a-şi cunoaşte propria valoare. **4.** criteriu de evaluare; *la ~ sta nell'intelletto* valoarea se stabileşte prin inteligenţă. **5.** cumpătare; *agire con ~* a acţiona cu măsură/cumpătat; *oltre ~* peste măsură. **6.** prevedere; *~ di sicurezza* măsură de securitate. **7.** măsură, unitate metrică în versificaţie. **8.** *(muz.)* măsură de ritm.
misuràbile *adj.* **1.** măsurabil. **2.** care poate fi apreciat.
misurabilità *s.f. (rar)* însuşirea de a fi măsurabil.
misuraménto *s.m.* măsurare.
misuraplòggia *s.m.* pluviometru.
misuràre I. *vt.* **1.** a măsura; *~ le scale* a se rostogoli pe scări; *~ la stanza* **a)** a merge în sus şi în jos, a măsura odaia; **b)** a cădea cît eşti de lung; *~ la strada* a străbate strada cu paşi egali; *~ con* a compara; *~ un colpo/uno schiaffo* a trage una; *~ un vestito/un cappello* a proba o rochie/o pălărie. **2.** a aprecia; *~ il valore di qualcuno* a aprecia valoarea cuiva; a socoti; *~ gli ostacoli* a ţine seama de obstacole. **3.** a cîntări; *(fig.) ~ le parole* a cîntări bine cuvintele înainte de a le pronunţa. **II.** *vi. (a)* a măsura, a avea/a atinge o măsură; *misurava due metri* avea (măsura) doi metri. **III.** *vr.* **1.** a se abţine; a se controla; *~-si nelle spese* a cheltui cu măsură. **2.** a se măsura cu; a se lua la întrecere. **3.** a se măsura, a fi măsurat; *(prov.) gli uomini non si misurano a canne* oamenii nu se măsoară cu metrul/nu sînt toţi la fel. **4.** a se aprecia, a se evalua. **5.** a concura, a se măsura. *SIN. gareggiare.*
misuratèzza *s.f. (rar)* **1.** măsură (în purtare etc.). **2.** moderaţie, împăcare cu sine.
misuràto *adj. (fig.)* măsurat, moderat, ponderat; *mal ~* imprudent; *non ~* nesocotit, nestăpînit.
misuratóre, -trice *adj., s.m.* **1.** măsurător, instrument de măsurat. **2.** agrimensor.
misuratùra *s.f. (rar)* măsurare (a grîului, a pietrişului).
misurazióne *s.f. (rar)* măsurare (de teren, ape, timp).
misurìno *s.m.* recipient (care serveşte drept măsură minimă de capacitate); *~ di polvere di caffè* recipient care măsoară cantitatea de cafea necesară pentru o ceaşcă etc.
misusàre *vt.* a folosi în rău/în sens rău.

misùso *s.m.* uz incorect (în vorbire).
mìte *adj.* **1.** blînd, binevoitor; *clima* ~ climă blîndă. **2.** moderat; redus; modest; *avere* ~*-i pretese* a avea pretenţii modeste; *condanna* ~ condamnare uşoară; *prezzo* ~ preţ accesibil.
mìtera *s.f. (ist.)* mitră de hîrtie (pentru cei condamnaţi la stîlpul infamiei); *lasciarsi mettere la* ~ *in capo* a te lăsa îndemnat să faci lucruri josnice.
mitèzza *s.f.* blîndeţe; bunătate.
mitieàre *vt., vr. (înv.)* *v.* mitigare.
miticzzàre *vt. v.* mitizzare.
mìtico, *mitici, adj. (lit.)* mitic.
miticolóso *adj. v.* meticoloso.
mitìdio *s.m. (glumeţ)* judecată, minte.
mitigàbile *adj.* care poate fi îmblînzit.
mitigàre I. *vt.* **1.** a îmblînzi; a linişti, a potoli. **2.** a atenua; ~ *il freddo* a atenua frigul. **3.** a micşora (un preţ etc.); ~ *i prezzi* a micşora preţurile. **4.** *(înv.)* a înduioşa. **II.** *vr.* **1.** a se linişti. **2.** a se îmblînzi. **3.** a se calma.
mitigatìvo *adj. (rar)* liniştitor, calmant.
mitigazióne *s.f.* îmblînzire; liniştire, calmare, mitigaţie; *la* ~ *di una pena* îndulcirea/uşurarea unei pedepse.
mitilicoltùra *s.f.* cultura midiilor.
mìtilo *s.m. (zool.)* midie *(Mytilus edulis)*.
mitizzàre *vt.* a transforma în mit.
mitizzazióne *s.f.* mitizare, transformare în mit.
mìto *s.m.* **1.** mit. **2.** personaj ireal; *Esculapio è un* ~ Esculap este un personaj mitic. **3.** *(fig.)* mit; *il* ~ *di Garibaldi* mitul lui Garibaldi. **4.** speranţă utopistă; *il* ~ *della pace universale* mitul păcii universale. **5.** *(glumeţ)* poveste, minciună.
mitògrafo *s.m. (lit.)* culegător şi povestitor de mituri.
mitologìa *s.f.* mitologie.
mitològico, *-ògici, adj.* mitologic.
mitologìsta *s.m. (rar)* *v.* mitologo.
mitòlogo, *-òlogi, s.m.* mitolog.
mitòmane *s.m. (psih.)* mitoman.
mitomanìa *s.f. (psih.)* mitomanie.
mitòsi *s.f. (biol.)* diviziune cariochineză.
mìtra[1] *s.f.* **1.** *(bis.)* mitră. **2.** demnitate episcopală. **3.** *(ant.)* căptuşeală metalică (purtată sub platoşă). **4.** diademă. **5.** *(zool.)* scoică din Indiile orientale *(Mitra episcopalis)*.
mìtra[2] *s.m. invar.* puşcă mitralieră.
mitràglia *s.f.* **1.** *(ist., mil.)* mîtralii. **2.** *(glumeţ)* monedă mărunţă.
mitragliaménto *s.m.* mitraliere.
mitragliàre *vt.* a mitralia.
mitragliatóre *s.m.* mitralior; *fucile* ~ puşcă mitralieră.
mitragliatrìce *s.f. (mil.)* **1.** mitralieră. **2.** un fel de lampă cu petrol.
mitraglièra *s.f. (rar, mil.)* mitralieră.
mitraglière I. *s.m. (mil.)* mitralior. **II.** *adj. (în expr.)* *fucile* ~ puşcă mitralieră.
mitràle *adj. (anat.)* mitral.
mitràre[1] *vt. (înv., bis.)* a înălţa în grad, a încorona cu mitră.
mitràre[2] *vt.* a mitralia, a ucide cu puşca mitralieră.
mitràto I. *adj.* care poartă mitră. **II.** *s.m.* prelat; *i* ~*-i* prelaţii bisericii catolice.
mitrèo *s.m.* subterană (pentru cultul zeului Mitra).
mìtria *s.f.* *v.* mitra[1].
mitriàre *vt.* *v.* mitrare[1].
mitridàtico, *-àtici adj.* **1.** în legătură cu Mitridate al VI-lea regele Pontului. **2.** imun la otrăvuri.
mitridatìsmo *s.m. (med.)* mitridatism, imunitate la otrăvuri.
mitridatizzàre *vt., vr.* a (se) imuniza la otrăvuri.
mitridatizzazióne *s.f.* **1.** *(med.)* imunizare la otrăvuri. **2.** imunizare împotriva oricăror surprize externe vătămătoare.
mitridàto *s.m. (înv., fam.)* antidot (contra otrăvurilor).
mitteleuropèo *adj.* al Europei centrale.
mittènte *s.m.* şi *f.* trimiţător, expeditor (de scrisoare); *firma e indirizzo del* ~ semnătură şi adresă a expeditorului.
mittèria *s.f. (ornit.)* specie de barză *(Mycteria senegalensis)*.
mivólo *s.m. (înv.)* pahar.
mixedèma *s.m. (med.)* mixedem.
mnemònica *s.f.* mnemotehnică.
mnemònico, *-ònici, adj. (lit.)* care ţine de memorie; *facoltà* ~*-a* facultatea de a ţine minte; *arte* ~*-a* mnemotehnică.
mo[1] *adv. (înv., dial.)* acum; *pur* ~ abia acum; *guardate* ~ ia uitaţi-vă; *perché* ~ de ce oare.
mo[2] *sau* **mo'** *interj.* dă-mi!, arată-mi!; *(mai ales în expr.)* *fare a* ~ *e to'* a vinde pe bani lichizi.
mo[3] *s.m. (în expr.)* *a* ~ *di* în chip de; a ~ *di esempio* ca exemplu.
moàtra *s.f.* contract cămătăresc, uzură, camătă.
mòbile I. *adj.* **1.** mobil; *beni* ~*-i* avere mobiliară; *feste* ~*-i* sărbători mobile, care nu au o dată fixă; *(mil.)* *torre* ~ turn mobil (pentru operaţii militare). **2.** *guardia* ~ paznic/gardian public în special de noapte. **3.** *squadra* ~ poliţie judiciară mobilă. **4.** *(în expr.)* **a)** *scala* ~ scară rulantă; **b)** *(ec.)* creştere a salariilor proporţională cu creşterea preţurilor (în Italia). **5.** *(poetic.)* mişcător; *sguardo* ~ privire ageră. **6.** *(fig.)* inconstant, capricios. *SIN. mutevole.* **II.** *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* mobilă; *(ironic)* *bel* ~ *!* ce ticălos!, bun soi! **2.** *(înv.)* bani, avere, capital; *far* ~ a acumula bogăţii. **3.** *(mec.)* mobil, corp în mişcare; *(fil., astron.)* *il Primo Mobile* cauza primă, primul Motor. **4.** *(înv.)* cer.
mobilézza *s.f.* mobilitate.
mobìlia, *mobìlie, s.f.* mobilier; *far da* ~ , *star per* ~ a sta ca o mobilă, a nu participa.
mobiliàre[1] *adj. (despre o avere)* mobiliar.
mobiliàre[2] *vt.* a mobila.
mobiliatùra *s.f. (rar)* mobilat; mobilare.
mobilière *s.m. (rar)* fabricant/vînzător de mobilă.
mobilificio *s.m.* fabrică de mobile.
mobìlio *s.m. v.* mobilia.
mobilità *s.f.* **1.** mobilitate, instabilitate; *la* ~ *degli occhi* mobilitatea ochilor. **2.** *(fig.)* nestatornicie, inconstanţă; ~ *dei sentimenti umani* nestatornicia sentimentelor umane. **3.** schimbare administrativă; ~ *professionale* modificare în schema administrativă.
mobilitàre I. *adj.* **1.** a mobiliza; ~ *le truppe* a mobiliza trupele. **2.** a pune în mişcare; ~ *i capitali* a face să circule capitalurile; ~ *tutte le proprie forze* a-şi pune în acţiune toate forţele. **II.** *vr.* a se pune în mişcare, a acţiona în grup; *si sono mobilitati tutti* s-au mobilizat toţi.
mobilitàto *adj., s.m.* mobilizat.
mobilitazióne *s.f.* **1.** mobilizare (mai ales militară). **2.** chemare pentru o participare activă/unanimă; ~ *dell'opinione pubblica* mobilizarea opiniei publice.
mobilizzàre *vt. (rar)* *v.* mobilitare **(II)**.
mòbolo *s.m. (înv.)* bogăţie, capital.
mòca *s.m. invar.* cafea neagră (moca).
mocalàrdo *s.m.* stofă din păr de capră, mohair.
mocassìno *s.m.* mocasin.

moccicàglia *s.f. (rar)* muci.
moccicàia *s.f. v.* moccicaglia.
moccicàre *vi. (a)* **1.** *(despre vase)* a curge. **2.** *(depr.)* a plînge, a se smiorcăi; a(-i) curge nasul/mucii.
moccichino *s.m.* **1.** batistă. **2.** copil mic/mucos.
moccicóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** mucos. **2.** om de nimic, mucea.
moccicóso *adj.* **1.** cu muci. **2.** mofturos.
móccio, *mócci s.m.* **1.** muc, muci. **2.** materia vîscoasă lăsată în urmă de un melc. **3.** *(vet.)* răpciugă.
moccióso I. *adj.* cu muci, mucos. **II.** *s.m. (depr.)* **1.** mucos. **2.** *(fig.)* copil care-şi dă aere de om mare. **3.** ramolit, căzut în mintea copiilor.
moccolàia *s.f.* muc de lumînare tăiat; *puzzo di ~* **a)** miros de lumînare stinsă; **b)** *(dial.)* miros de carne care sfîrîie pe foc.
moccolètto *s.m. (dim.)* muculeţ de lumînare; *festa dei ~-i* sărbătoare în timpul carnavalului (cu lumînări aprinse).
mòccolo *s.m.* **1.** muc de lumînare; lumînărică; *reggere il ~* a ţine lumînarea; *(fam.) non avere altri ~-i* a nu avea alte mijloace/alte resurse. **2.** *(glumeţ)* muci care atîrnă din nas, lumînări. **3.** înjurătură; *attaccare/tirare un ~* a înjura. **4.** *(înv.)* vîrful nasului.
mòco *s.m.* **1.** orăstică *(Orbus niger)*. **2.** *(înv.)* lucru de nimic; *non stimare un ~* a nu preţui deloc. **3.** *(fig.)* nod în papură.
mòda *s.f.* **1.** modă; *di ~* la modă; *fuori/passato di ~* demodat; *metter di ~ una cosa* a lansa moda unui lucru; *alla ~* după modă, modern; *essere/andare di ~* a fi la modă. **2.** obicei/tendinţă la modă; *la ~ dei tè letterari* moda ceaiurilor literare. **3.** *(iron.)* politeţe; *è la nuova ~* este noua politeţe. *SIN. voga.*
modàle *adj. (gram.)* modal.
modalità *s.f.* modalitate.
modanàre *vt. (arhit.)* a face proporţiile/modelul.
modanàto *adj. (arhit.)* împodobit cu muluri/cu ciubuce.
modanatóre *s.m. (arhit.)* lucrător care execută muluri.
modanatùra *s.f. (arhit.)* **1.** proporţie/formă a mulurilor/ciubucelor/consolelor etc. **2.** *(colectiv)* ciubuce, console, plinte etc. (la o clădire).
mòdano *s.m. (rar)* **1.** model, măsură, tipar. **2.** navetă (pentru lucrat plase). **3.** dantelă (lucrată cu un ac special). **4.** *(arhit.)* model tehnic, modul.
modèlla *s.f. (pict.)* model, femeie care pozează.
modellaménto *s.m.* modelare, modelaj.
modellàre I. *vt.* **1.** a copia întocmai un model; a urma un model, a se conforma. **2.** a modela, a da formă. **II.** *vr. (construit cu prep.* **su***)* a se conforma, a lua ca exemplu, a imita.
modellatóre, -trice *s.m.* şi *f.* modelator.
modellatùra *s.f.* modelare.
modellazióne *s.f. (rar)* modelare.
modellista *s.m.* şi *f.* **1.** modelist, desenator de modele (pentru case de modă). **2.** modelor, lucrător care confecţionează modele.
modèllo *s.m.* **1.** model; *porre in ~* a da formă. **2.** machetă. **3.** tipar (de croitorie). **4.** manechin. **5.** model de pictor. **6.** exemplar perfect luat ca model; *è un ~ di virtù* este un model de virtute.
modenése *adj., s.m.* modenez, (locuitor) din Modena; *pozzi ~-i* fîntîni arteziene.
moderaménto *s.m.* moderare; micşorare.
moderàre I. *vt.* **1.** a modera, a tempera. **2.** a linişti. **3.** înfrîna. **4.** a măsura; *~ le parole* a măsura cuvintele. **II.** *vr.* **1.** a se modera, a se tempera; a se înfrîna. **2.** a se îmblînzi, a se potoli.
moderatézza *s.f.* moderaţie, cumpătare, înfrînare
moderàto *adj.* **1.** moderat, cumpătat. **2.** măsurat. **3.** *(muz.)* moderato, ritm intermediar între *andante* şi *allegro*.
moderatóre, -trice I. *adj.* moderator, care moderează. **II-** *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care moderează tendinţe extreme şi opuse. **2.** *(radio, telev.)* persoană care conduce discuţiile la o masă rotundă. **3.** *(fiz.)* moderator, în reacţiile nucleare.
moderatório *adj.* de moderaţie.
moderatùme *s.m. (depr., colectiv)* moderaţi.
moderazióne *s.f.* **1.** moderaţie; *~ dei prezzi/delle spese* moderarea preţurilor cheltuielilor. **2.** sens al măsurii; *agire con ~* a acţiona cu un sens al măsurii bine întărit.
modernismo *s.m.* modernism.
modernista, -isti, *s.m.* modernist.
modernistico, -istici I. *adj.* modernist. **II.** *s.m.* modernist, inovator în tendinţe literare, artistice etc.
modernità *s.f.* **1.** modernitate. **2.** spirit nou în civilizaţie/în modul de a trăi.
modernizzàre *vt., vr.* a (se) moderniza.
modèrno I. *adj.* modern; nou; *stile ~* stil modern; *storia ~-a* istorie modernă/actuală/de azi; *i tempi ~-i* timpurile actuale/la zi; *alla ~-a* modern. **II.** *s.m.* modern, tot ce e modern; *ammiro il ~* admir ce e modern; *i ~-i* oamenii de azi.
modèstia *s.f.* **1.** modestie; *non peccare di ~* a fi vanitos; *~ affettata* modestie falsă. *SIN. umiltà.* **2.** cumpătare, măsură, decenţă; *~ nel vestire* decenţă în îmbrăcăminte. **3.** pudoare; *~ a parte* lăsînd la o parte modestia.
modestino *adj.* care afectează modestie.
modèsto *adj.* **1.** modest, umil; *fra ~ non fu priore* lumea nu este făcută pentru cei modeşti. **2.** umil. **3.** mediocru; *ingegno ~* talent mediocru. *SIN. limitato.* **4.** lipsit de fast/de bogăţie ostentativă.
modicità *s.f.* **1.** micime. **2.** moderaţie; *~ dei prezzi* moderaţie a preţurilor.
módico, *mòdici, adj.* mic; moderat.
modifica *s.f.* modificare.
modificàbile *adj.* modificabil.
modificàre *vt., vr.* a (se) modifica, a (se) schimba. *SIN. cambiare.*
modificatìvo *adj.* modificator.
modificazióne *s.f.* modificare; corectare, schimbare. *SIN. cambiamento.*
modiglióne *s.m. (arhit.)* modilion, consolă decorativă.
modinàre *vt. (tosc.)* *v.* modanare.
modinatùra *s.f. (dial.)* *v.* modanatura.
módine *s.m. (dial.)* *v.* modano.
mòdio *s.m.* măsură de capacitate (26 litri).
modista *s.f.* modistă.
mòdo *s.m.* **1.** mod, manieră; *a ~ di* ca, în felul; *per diritto ~* în mod direct; *a ogni ~, in qualunque ~* în orice caz; *in nessun ~* în nici un chip; *in certo ~, in certo qual ~* oarecum, mai mult sau mai puţin; *~ di fare* comportare; *in tal ~* astfel; *in tutti i ~-i* oricum ar fi; *di ~ che* astfel încît; *per ~ di dire* ca să zic aşa. **2.** condiţie, fel; *stare sempre di un ~* a rămîne mereu la fel. **3.** formă, chip, asemănare; *d'un ~* la fel; *a un sol ~* în acelaşi fel, egal; *a ~ di* ca; *a ~ di ventaglio* ca un evantai, în formă de evantai. **4.** mijloc; ocazie; *trovar ~* a găsi modalitate; *(prov.) dove sono uomini è ~* se găseşte oricînd un mijloc, un expedient. **5.** posibilitate, mijloc material; *(înv.) uomo di ~* om bogat; *dar ~* a da posibilitate, a oferi mijloace. **6.** purtare; *modi garbati* purtare frumoasă; *in malo ~* în

mod nepoliticos; *modi da bettola* apucături ordinare/ triviale/ de cîrciumă; *modi da piazza* apucături de mahala; ~ *di fare* comportare. *SIN. maniera.* **7.** măsură; *senza* ~ fără măsură; excesiv; *passare il* ~ a întrece măsura; *oltre* ~ peste măsură, foarte mult. **8.** moderație; modestie; *aver* ~ a fi moderat; a ~ potrivit, tocmai bine; *persona a* ~ persoană bine crescută. **9.** mod de a spune; *pieno di* ~*-i toscani* (despre limbă) plin de locuțiuni/de cuvinte dialectale toscane. **10.** *(gram.)* mod. **11.** *(muz.)* ton (major, minor).

modulàbile *adj.* care poate fi modulat.

modulàre *vt.* **1.** a modula. **2.** *(muz.)* a pune pe muzică, a compune. **3.** *(tehn.)* a modula frecvența unei oscilații electrice.

modulatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** compozitor. **2.** *(radio)* modulator *(aparat).*

modulazióne *s.f.* **1.** *(muz.)* modulație. **2.** *(tehn.)* variație de oscilații în electricitate/radio etc.

mòdulo *s.m.* **1.** formular tipărit. **2.** formulă fixă (în redactarea unui act etc.). **3.** normă, canon (de viață).

moèrre *s.m.* moar *(țesătură).*

moèrro *s.m. v.* moerre.

mofèta *s.f. (geol.)* mofetă.

mofètico, -ètici, *adj. (rar)* care ține de mofetă.

moffètta *s.f. (zool.)* specie de dihor, sconcs *(Mephitis americana).*

mògano I. *s.m. (bot.)* mahon *(Swietenia mahagoni). SIN. acagiù* **II.** *adj.* maron-roșcat *(culoarea).*

mòggia *s.f. v.* moggio.

moggiàta *s.f. (rar)* întindere de teren (pe care se poate semăna un obroc de grîu).

mòggio, *mòggi* **s.m., mòggia** *s.f. pl.* **1.** obroc, baniță (măsură de capacitate); *a* ~*-a* în mare cantitate; *mettere la lucerna/la fiaccola sotto il* ~ a ascunde sub obroc; *nascondersi sotto il* ~ a se ascunde de lume; ~ *di terreno* suprafață de teren (pe care se seamănă un obroc de grîu). **2.** cilindru.

mògio, *mògi, adj.* abătut, slab, fără curaj; *se ne andò* ~ a plecat plouat.

mogliàzzo *s.m. (înv.)* căsătorie.

móglie, *mógli, s.f.* soție, nevastă; *prendere* ~ a se însura; *avere* ~ a fi însurat; *dar* ~ *a uno* a însura pe cineva; *dare i calzoni alla* ~ a lăsa totul pe seama soției; *(glumeț) esser la* ~ *di Cesare* a nu putea fi bănuit în nici un fel; *(prov.) non ride sempre la* ~ *del ladro* răutățile nu trec totdeauna neiertate, urciorul nu merge de multe ori la apă; *(fam., glumeț) per compagnia prese* ~ *un frate* la nevoie omul face orice; ~ *e buoi dei paesi tuoi* nevasta și vitele să ți le iei din satul tău; *tra* ~ *e marito non mettere il dito* nu te amesteca în certurile dintre soți.

moglièra *s.f. (înv., glumeț, depr.)* nevastă.

mogònano *s.m. (rar) v.* mogano **(I).**

mòia *s.f.* puț cu apă sărată (din care se extrage sarea).

moiàna *s.f. (înv., mar.)* **1.** artilerie semigreа. **2.** *(înv.)* armă de vînătoare cu țeava foarte lungă (sec. XIX).

moicàno *s.m.* mohican; *„L'ultimo dei* ~*-i"* „Ultimul mohican".

moina *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** dulcegărie. **2.** mîngîiere, răsfăț. *SIN vezzo, sdolcinatura.*

moineria *s.f. (colectiv)* grații, cochetărie, mofturi, răsfăț.

moinière *s.m. (înv.)* lingușitor.

mòla *s.f.* **1.** piatră de tocilă. **2.** *(înv., reg.)* piatră de moară. **3.** *(anat., înv.)* rotulă. **4.** *(med.)* excrescență, tumoare uterină. **5.** *(dinte)* molar, măsea. **6.** grup de persoane în cerc. **7.** *(iht.)* pește-lună *(Orthagoriscus mola).*

molàre[1] **I.** *adj.* de moară; *pietra* ~ piatră de moară; *dente* ~ măsea, molar. **II.** *s.m.* molar, măsea.

molàre[2] *vt.* **1.** a da la tocilă, a ascuți. **2.** a șlefui (cristale, corali, marmură).

molàssa *s.f. (geol.)* molasă.

molatrìce *s.f.* tocilă.

molatùra *s.f.* **1.** tocire (pe un disc abraziv, pe o piatră de tocilă). **2.** șlefuire; *la* ~ *degli specchi* șlefuirea oglinzilor.

molàzza *s.f.* **1.** piatră de moară **2.** mașină de măcinat cîrpe (la fabricarea hîrtiei).

mólcere *vt. (poetic)* **1.** a îndulci, a potoli, a domoli. **2.** a măguli. **3.** a delecta.

moldàvo *adj., s.m.* și *f.* moldovean.

mòle *s.f.* **1.** clădire mare, masivă; ~ *Adriana* Castelul Sant'Angelo, mausoleul împăratului Adrian. **2.** greutate, apăsare, dificultate. **3.** mărime; **volum,** dimensiune. **4.** *(înv.)* moleculă.

molècola *s.f. (chim.)* **1.** moleculă. **2.** părticică.

molecolàre *adj.* molecular.

molènda *s.f. (rar)* uium.

molestàre *vt.* **1.** a supăra, a importuna, a incomoda; a tulbura. **2.** a apăsa, a asupri (o populație, prin impozite etc.).

molestatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care supără, care insultă.

molèstia *s.f.* **1.** supărare, importunare, tulburare. **2.** pagubă. **3.** *(la pl., mil.)* zădărnicire a unor preparative.

molèsto I. *adj.* **1.** supărător, importun, **neplăcut,** plicticos. *SIN. importuno, fastidioso, noioso.* **2.** *(înv.)* supărat, tulburat. **II.** *s.m. (înv.)* supărare, tulburare.

mólgere *vt. (înv.)* **1.** a mulge. **2.** a suge.

mòli *s.m. invar. (lit., ant.)* iarbă miraculoasă (amintită în *Odiseea).*

molibdèno *s.m. (chim.)* molibden.

molibdènno *s.m.* molibdeno.

molinàio *s.m. (înv.)* morar.

molinàro *s.m. (înv.) v.* molinaio.

molinismo *s.m. (bis.)* moiinism, doctrina lui **Luigi** Molina.

molino *s.m. (pop.) v.* mulino[3].

molitóre *s.m.* **1.** morar; ajutor de morar. **2.** mașină de măcinat.

molitório, *-óri, adj.* privitor la măcinat; de morărit; *industria* ~*-a* industria morăritului.

molitùra *s.f.* măcinat; măcinare.

mòlla *s.f.* **1.** drot, resort, arc (de ceasornic, de pat etc.); *cappello a* ~ pălărie clac; *chiusura a* ~ închizătoare cu resort. **2.** clește de foc; *sproposito da prendersi con le* ~*-e* greșeală enormă. **3.** *(fig.)* pîrghie; impuls; motiv de acțiune. *SIN. stimolo.* **4.** *(înv., la pl.)* bilă (la ceasornicele cu nisip). **5.** balenă, lamă de oțel (la un corset de femeie).

mollàre[1] **I.** *vt.* a slăbi (un resort); a da drumul încetul cu încetul; *(mar.)* ~ *le vele* a întinde pînzele; *molla!* **a)** slăbește *(ordin mărinăresc);* **b)** *(fig.)* lasă-l, dă-i drumul!; *tira e molla si arrivò alle conclusioni* după tot felul de tîrguieli s-a ajuns la un rezultat; *fare a tira e molla* a nu se hotărî; a fi nehotărît. **II.** *vi. (a)* **1.** a înceta; a renunța, a nu insista (mai ales în propozițiile negative). **2.** a ceda; *non* ~ *l* nu ceda! **3.** *(înv.)* a înmuia, a uda.

mollàre[2] **I.** *vt.* a introduce, a înmuia; ~ *il pane nel brodo* a înmuia pîine în supă. **II.** *vi. (e)* a se moleși stînd în baie.

mòlle I. *adj.* 1. moale; *le ~-i piume* fulgi de umplut perne; *animali ~-i* moluşte; *mare ~* mare între flux şi începutul refluxului. 2. înmuiat, ud; *essere una zuppa e un pan ~* a fi cam acelaşi lucru. 3. molatic, efeminat; duios, blînd, plăcut. *SIN. fiacco, moscio.* II. *s.m.* 1. lichid care înmoaie; umiditate; apă; *mettere il becco in ~* a) a bea; b) *(fig.)* a se băga în vorbă cînd nu trebuie; *mettere in ~* a pune la muiat; *ferire nel ~* a se apuca de un lucru uşor de făcut. 2. lucru moale; parte moale a corpului; *dormir sul ~* a dormi pe moale; *(mil.) dare nel ~* a se izbi de o forţă mai slabă.

molleggiaménto *s.m.* 1. elasticitate; vibraţie (a unui resort). 2. arcuri (la automobil etc.).

molleggiàre I. *vi. (a)* 1. a vibra (ca un resort); a se îndoi cu uşurinţă, a fi elastic; *la poltrona molleggia bene* fotoliul are arcuri bune/este comod/este bine lucrat. 2. a se mişca (cu elasticitate), a fi uşor (în exerciţii gimnastice). 3. a umbla molatic/cu afectare. II. *vt. (mar.)* a manevra (frînghiile); *~ le dita* a destinde degetele (la scris), a nu le ţine ţeapăn. III. *vr.* 1. a avea un mers degajat, a nu umbla ţeapăn. 2. a ceda sub o greutate, a se îndoi; *~-si sulle ginocchia* a îndoi genunchii, a cădea în genunchi.

molleggiàto *adj.* 1. *(despre automobil)* cu suspensie. 2. *(despre un fotoliu)* cu arcuri bune, confortabil. 3. *(despre mers)* molatec.

molleggio *s.m.* 1. *(aut.)* suspensie. 2. arcuri (la pat, fotoliu). 3. exerciţiu gimnastic distensiv.

molleménte *adv.* moale, cu moliciune; fără vlagă.

mollètta *s.f.* 1. cleştişor (pentru apucat cuburile de zahăr sau gheaţă). 2. cîrlig de rufe. 3. agrafă de păr, clamă.

mollettièra *s.f.* moletieră.

mollettóne *s.m.* molton.

mollézza *s.f.* 1. moliciune (la pipăit). 2. *(fig.)* moliciune, slăbiciune (de caracter etc.). 3. *(fig.)* sensibilitate, feminitate. 4. răsfăţ.

mollica *s.f.* 1. miez de pîine. 2. *(la pl.)* fărîmituri. 3. *(fig.)* lucru mic/neînsemnat. 4. *(în construcţii negative)* nimic. 5. inepţie.

mollicchio, -łcchi, *s.m. (rar)* loc mocirlos; băltoacă.

molliccio, -ìcci I. *adj. (mai ales depr.)*; moale; umed; *carattere ~* caracter molatic/nesigur; *un uomo ~* un om lipicios. II. *s.m.* mocirlă, loc îmbîbat de apă, băltoacă.

mollificaménto *s.m. (rar)* înmuiere; *~ del suono* slăbire a sunetului, coborîre a tonului.

mollificàre *vt., vr.* 1. a (se) înmuia; a (se) uda. 2. *(fig.)* a (se) îmblînzi, a (se) îmbuna, a (se) înmuia.

mollificativo *adj. (med.)* emolient.

mollificazióne *s.f. (rar)* înmuiere, muiere.

mollizia *s.f. (înv.)* moliciune.

mollizie *s.f. (înv.) v.* m o l l i z i a.

mòllo *adj. (reg.)* 1. moale. 2. udat, umed.

mollùme *s.m.* 1. umezeală (cauzată de ploaie). 2. *(depr.)* lucru moale/flasc.

mollùsco, -ùschi, *s.m.* 1. *(zool.)* moluscă. 2. persoană lipicioasă/fără voinţă.

mòlo *s.m.* 1. mol; dig. 2. zăgaz, stăvilar.

molòsso *s.m.* 1. *(lit.)* picior (în metrica clasică). 2. specie de buldog, molos.

molòtro *s.m. (ornit.)* pasăre din America, asemănătoare cucului *(Molothrus pecoris).*

mòlsa *s.f. (înv.)* 1. sirop cu miere. 2. miez de pîine.

moltéplice *adj.* 1. multiplu; numeros. 2. complex.

molteplicità *s.f.* multiplicitate.

molticcio *s.m.* 1. noroi. 2. argăseală (pentru tăbăcit piei).

molticolóre *adj. v.* m u l t i c o l o r e.

moltiplica *s.f.* 1. multiplicare (indicînd lungimea în metri parcursă de o bicicletă). 2. *(pop.)* înmulţire. 3. roată dinţată (solidară cu pedala bicicletei).

moltiplicàndo *s.m.* deînmulţit.

moltiplicàre I. *vt.* 1. a înmulţi. 2. a multiplica. 3. *(înv.)* a îmbogăţi. II. *vi. (e)* a creşte (ca număr). III. *vr.* 1. a se înmulţi. 2. a creşte.

moltiplicativo *adj.* multiplicativ.

moltiplicatóre, -trice I. *adj.* multiplicator. II. *s.m.* 1. înmulţitor. 2. multiplicator *(aparat, maşină).*

moltiplicatrice *s.f.* maşină de calculat.

moltiplicazióne *s.f.* înmulţire; multiplicare.

mòltiplo *adj. v.* m u l t i p l o.

moltisènso *adj. (lingv.)* cu mai multe sensuri, polisemantic.

moltitùdine *s.f.* 1. mulţime, multitudine. 2. popor.

mólto I. *adj.* 1. mult. 2. numeros, mare; *(înv.) ~ giorno* mare parte din zi; *(înv.) esser ~ di alcuno* a) a fi intim cu cineva; b) a fi favoritul cuiva; *(prov.) ~ fumo e poco arrosto* mult zgomot pentru nimic. II. *adv.* 1. mult; continuu, intens; *~ giù* foarte slăbit, în stare proastă; *non andar ~* a nu trece mult timp; *ci corre ~* este mare diferenţă; *vivere ~-a sé* a trăi retras; *poco o ~* aproximativ, mai mult sau mai puţin; *a dire ~* exagerînd, cel mult; *non dirsela ~* a nu fi întotdeauna de acord. 2. *(formează superlativul absolut) sono ~ lieto* sînt foarte bucuros. III. *s.m.* 1. bogăţie mare; cantitate mare; *dico poco rispetto al ~ che vorrei dire* spun prea puţin faţă de tot ce ar trebui să spun; *uomo da ~* om capabil/de mare valoare. 2. *(la pl.)* lume multă, mulţime; *essere in ~-i* a fi mai mulţi la un loc.

momentàneo *adj.* momentan, care durează puţin.

moménto *s.m.* 1. moment, minut, clipă; *tra ~-i, a ~* a) în curînd, peste puţin; b) uneori; *non vedere il ~* a aştepta cu nerăbdare; *sul ~, al ~* pe moment. 2. *(înv.)* mişcare. 3. *(lit., fig.)* greutate, importanţă; *(înv.) non fa ~ !* nu face nimic!; *essere di ~* a avea importanţă; *uomo di molto ~* om cu greutate; *una faccenda di molto ~ per lui* o chestiune foarte importantă pentru el. 4. *(pop.)* puţin (ca distanţă, măsură); *un ~ più corto* puţin/o idee mai scurt. 5. *(muz.)* moment muzical.

mommàre *vt. (rar)* a bea.

mómmo *s.m. (fam., în limbajul copiilor)* băutură.

mònaca *s.f.* 1. călugăriţă, maică. 2. *(înv.)* preoteasă, vestală. 3. călugăriţă infirmieră. *SIN. suora.* 4. vas special, cu apă fierbinte, (folosit la încălzirea patului). 5. *(înv.)* vacă stearpă. 6. *(entom.)* specie de fluture *(Liparis monacha); (ornit.) ~* corb de mare *(Mergus albellus).*

monacàle *adj.* 1. monahal, călugăresc. 2. de simplicitate austeră; *stanza ~* cameră austeră.

monacànda *adj., s.f.* soră novice.

monacàre *vt., vr.* a (se) călugări.

monacàto *s.m.* 1. stat monahal. 2. călugărie, monahism. 3. călugărime.

monacazióne *s.f.* călugărire.

monacénse *adj., s.m. şi f. v.* m o n a c h e s e.

monachèlla *s.f.* 1. *(dim.)* călugăriţă. 2. *(entom.)* specie de fluture *(Mantis religiosa).*

monachése *adj., s.m. şi f.* munchenez, din München.

monachésimo *s.m.* călugărie, monahism.

monachétta *s.m.* 1. *(dim., depr.)* călugăr. 2. cîrlig (în care intră capătul zăvorului). *SIN. nasello, naselto.*

monachìna *s.f.* 1. călugăriţă tînără. 2. mironosiţă. 3. prăjitură napolitană. 4. pălărie (cu boruri largi). 5. *(ornit.)* culic cu sabie, avocetă *(Recurvirostra*

avocetta). **6.** *(înv., muz.)* modularea cîntecului. **7.** *(la pl., glumeț)* ultime scîntei (care mai sar dintr-o hîrtie arsă).

monachìno I. *s.m.* **1.** *(dim.)* călugăraș. **2.** *(ornit.)* pasăre domnească, botgros *(Pyrrula vulgaris)*. **3.** *(înv.)* vînătaie pe corp. **II.** *adj. (înv.)* de culoare închisă, care bate în roșu.

monachìsmo *s.m.* **1.** monahism, călugărie. **2.** tagmă călugărească.

mònaco, -ci, *s.m. (rar)* **1.** călugăr; *l'abito non fa il ~* nu haina face pe om. **2.** sobiță de încălzit patul. **3.** grindă mică (la acoperiș). **4.** focă cu corpul cilindric *(Monachus albiventer)*. *SIN. foca monaca.*

mònade *s.f.* **1.** *(fil.)* monadă. **2.** spirit, suflet.

monàndro *adj. (bot.)* cu o singură stamină.

monàrca, -àrchi, *s.m.* monarh, suveran.

monarcàto *s.m. (rar)* monarhie.

monarchésco *adj. (depr.)* monarhic.

monarchìa *s.f.* monarhie.

monàrchico, -àrchici I. *adj.* monarhic. **II.** *s.m. (pol.)* monarhist.

monarchìsmo *s.m.* monarhism.

monastèro *s.m.* mănăstire.

monàstico, -àstici, *adj.* călugăresc, monastic.

monàtto *s.m. (ist.)* îngrijitor de bolnavi și cioclu (în cursul unei epidemii de ciumă, holeră etc.).

monàulo *s.m. (muz., ist.)* un fel de flaut.

monacherìno *s.m.* **1.** braț ciung/schilod. **2.** bucată de lance ruptă. **3.** bucată, fragment.

monachézza *s.f. (rar)* schilodeală.

monachìno *s.m. (rar) v.* moncherino.

mónco, mónchi I. *adj.* **1.** ciung; *cavar le bastonate dalle mani d'un ~* a provoca pe cineva cu insistență. **2.** mutilat, ciuntit; schilod. **3.** *(fig.)* defectuos, lipsit de ceva; incomplet; *notizie ~-che* știri incomplete. **II.** *s.m.* ciung.

moncóne *s.m.* **1.** *(augm.)* schilod, șchiop. **2.** ciot, braț, picior ciuntit.

mónda *s.f.* plivitul orezului.

mondaménto *s.m.* **1.** plivire, curățire. **2.** *(fig.)* purificare; *~ di peccati* purificare, iertare a păcatelor.

mondàna *s.f.* prostituată.

mondanità *s.f.* **1.** mondenitate, frivolitate. **2.** natură lumească/pămînteasc㠹.

mondàno I. *adj.* **1.** lumesc, pămîntesc. **2.** monden, frivol. **II.** *s.m.* și *f. (depr.)* monden.

mondàre I. *vt.* **1.** a curăța de coajă; *~ il grano* a curăța grîul de pleavă; *(prov.) non monda nespole* nu-și pierde timpul degeaba. **2.** a plivi, a curăța de buruieni. **3.** *(fig.)* a purifica. **4.** *(lit.)* a vindeca (de o boală infecțioasă). **II.** *vr.* a se purifica.

mondarìno *s.m.* și *f. invar.* plivitor, muncitor (la plivitul culturilor de orez).

mondatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** plivitor; cel care curăță. **2.** *(fig.)* cel care purifică.

mondatùra *s.f.* **1.** curățire. **2.** resturi, coji; buruieni. **3.** *(rar)* gunoi.

mondazióne *s.f. (rar)* curățire, purificare (a sufletului).

mondézza *s.f.* **1.** curățenie, puritate. **2.** *(reg.)* murdărie, gunoi.

mondezzàio, -ài, *s.m.* **1.** groapă, spațiu rezervat pentru gunoi. **2.** *(fig.)* loc rău famat; *un ~ di vizi/di uomini corrotti* un cuib de vicii/de oameni corupți.

mondiàle *adj.* **1.** mondial, universal. **2.** *(fig., fam.)* excepțional, extraordinar; *una trovata ~* o idee excepțională.

mondìglia *s.f.* **1.** resturi, gunoi. **2.** pleavă. **3.** zgură. **4.** metal ordinar.

mondìna *s.f.* **1.** plivitoare, muncitoare la orezării. **2.** castană (cojită și fiartă).

mondizia *s.f. (lit.)* **1.** eleganță. **2.** puritate, curăție. **3.** *(înv.)* gunoi.

móndo[1] *adj.* **1.** curățat de coajă; *zucca ~-a* cap chel; *voler la pesca ~-a* a aștepta să-ți vină toate de-a gata. **2.** *(fig.)* pur; purificat; *(înv.) vino ~* vin curat. *(bis.) animali ~-i* animale rumegătoare (care pot fi jertfite); *acqua ~-a* apă potabilă. *SIN. puro.*

móndo[2] **I.** *s.m.* **1.** lume, univers; *l'universo ~* universul; *il ~ è di chi se lo piglia* omul își face singur norocul; *il ~ non fu fatto in un giorno* trebuie să ai răbdare; *tutto il ~ è paese* lumea este peste tot la fel; *essere/parere la fine del ~* a fi/a părea îngrozitor/sfîrșitul lumii; *anche se casca il ~* chiar dacă se prăpădește lumea; *da che ~ è ~* de cînd e lumea, din totdeauna; *mettere/dare al ~* a aduce pe lume, a da viață; *esser morto al ~* a se retrage din lume; *levar dal ~* a omorî; *saper stare al ~* a ști să trăiești în lume; *uomo di ~* **a)** om de lume, monden; **b)** om cu experiență; **c)** om fără iluzii și fără scrupule; *(depr.) donna di ~* mondenă. **2.** corp ceresc. **3.** pămîntul; *girare il ~* a călători pe tot cuprinsul pămîntului. **4.** mulțime, sumedenie (de lucruri etc.); *un ~ di noie* o mulțime de neplăceri; *lontano un ~* foarte departe; *mi sono divertito un ~* m-am distrat grozav; *dire un ~ di bene di uno* a spune tot binele posibil despre cineva; *il ~ musicale* lumea muzicală, totalitatea muzicienilor; *il ~ operaio* comunitatea muncitorilor. **II.** *interj. (în expr.) ~ birbone!* ei drace! (exprimînd mînie).

mondovisióne *s.f.* conexiune televizivă intercontinentală.

monduàldo *s.m. (ist., jur.)* **1.** tutore (al unei femei). **2.** decret (prin care se acorda femeii libertatea de a dispune de dota ei).

monèdula *s.f.* cioară, stăncuță.

monegàsco I. *adj.* relativ la principatul Monaco. **II.** *s.m.* locuitor din Monaco.

monelleria *s.f.* ștrengărie. *SIN. malafata.*

monelléseo, -éschi, *adj.* strengăresc; *comportamento ~* purtare ștrengărească.

monèllo, -èlla *s.m.* și *f.* **1.** ștrengar. **2.** răufăcător, derbedeu.

monéta *s.f.* **1.** monedă, ban; *carta ~* bancnotă; *~ cartacea* monedă de hîrtie; *~ grossa* monedă de valoare; *~ di peso* monedă cu greutatea justă; *~ tosa/tosata* monedă cu greutate mai mică decît cea legală; *~ balorda* monedă fără valoare; *~ senza conio* vorbe goale, palavre; *~ spicciola* mărunțiș; *prender per buona ~/per ~ corrente/spicciola* a lua drept bun, a crede; *pagar di buona ~* a se revanșa, a fi recunoscător/leal față de cineva; *pagar di mala ~* a se dovedi ingrat; *per quel tale gli farebbe ~ falsa* pentru cutare e în stare de orice. **2.** *(fig.)* om rău. **3.** *(înv.)* monetărie. **4.** *(înv.)* bani.

monetàggio, -àggi, *s.m.* lucru și cheltuială (pentru baterea monedelor).

monetàre I. *vt.* a transforma un metal în monedă. **II.** *vi.* (a) a bate monedă.

monetàrio, -àri I. *adj.* monetar; *circolazione ~-a* circulație monetară. **II.** *s.m. (rar)* persoană care bate monedă; *falso ~* falsificator de monede.

monetazióne *s.f. (rar)* **1.** transformare în monedă. **2.** batere de monedă.

monetière *s.m.* **1.** *(rar)* persoană care bate monedă. **2.** dulap cu casete/vitrină conținînd monede și medalii.

monetizzàre *vt.* **1.** *(fig.)* a converti în monedă. **2.** a transforma în bani lichizi.
monferrina *s.f. v.* manfrina.
monferrino *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Monferrato (Italia).
mongàna *adj., s.f.* (viţea) de lapte.
mongibèllo *s.m. (fig.)* persoană care se aprinde repede, vulcan.
mongiòia *s.f.* **1.** „montjoie" *(strigăt de luptă francez în epoca feudală).* **2.** *(ist.)* flamură. **3.** *(înv., glumeţ)* bani. **4.** *(înv.)* soldă, plată militară.
mongolfièra *s.f.* balon aerostatic, mongolfier.
mongòlico, *-òlici, adj.* mongolic.
mongolòide **I.** *adj.* mongoloid. **II.** *s.m.* şi *f. (med.)* idiot.
mòngolo **I.** *adj.* relativ la Mongolia. **II.** *s.m.* **1.** locuitor mongol. **2.** limbă vorbită de mongoli.
mongolismo *s.m. (med.)* formă de idioţie.
mònica *s.f.* varietate de struguri albi.
monile *s.m. (lit.)* **1.** lanţ. colan, colier. **2.** bijuterie.
moniménto *s.m. (înv.) v.* monumento.
monismo *s.m. (fil.)* monism.
monista, *-isti, s.m. (fil.)* monist.
monistico, *-istici, adj. (fil.)* monist.
mònito *s.m. (lit.)* **1.** dojană, admonestare; *~ paterno* dojană părintească. **2.** avertisment.
monitóre *s.m.* **1.** *(înv.)* sfătuitor. **2.** *(înv.)* persoană care admonestează. **3.** *(mar.)* navă de război, monitor. **4.** *(telecomunicaţii)* aparat care supraveghează desfăşurarea unei transmisiuni. **5.** titlu de jurnale şi reviste.
monitòrio, *-òri* **I.** *adj.* dojenitor; care reproşează; care avertizează; *procedimento ~* procedură judiciară rapidă. **II.** *s.m.* admonestare bisericească, chemare de prezentare (sub ameninţarea excomunicării).
monizióne *s.f. (înv.) v.* ammonizione.
mònna *s.f. (înv.)* **1.** doamnă. **2.** maimuţă; *(în expr.) dar la ~* a lua în râs; *pigliar la ~* a se îmbăta; *esser cotto come una ~* a fi beat turtă.
monòcolo **I.** *adj.* chior. **II.** *s.m.* **1.** chior. **2.** monoclu. **3.** *(în expr.) cannocchiale ~* ochean (pentru un singur ochi).
monocòrdo **I.** *s.m. (muz., fiz.)* monocord (aparat, instrument cu o singură coardă). **II.** *adj. (fig.)* monoton, monocord.
monocotilèdone *adj. (bot.)* monocotiledonat.
monocromàtico *adj. v.* monocromo.
monocròmo, monòcromo *adj.* monocrom.
monodìa *s.f. (muz.)* monodie.
monogamìa *s.f.* monogamie.
monògamo *adj., s.m.* monogam.
monogènesi *s.f.* monogeneză.
monografìa *s.f.* monografie.
monografista, *-isti, s.m.* autor de monografii.
monogràfico, *-àfici, adj.* monografic.
monogràmma, *-àmmi, s.m.* monogramă.
monogrammàtico, *-àtici, adj.* monogramatic.
monòico, *-òici, adj. (bot.)* monoic.
monolìtico, *-ìtici, adj.* monolitic.
monòlito *s.m.* monolit.
monòlogo, *-òlogi, s.m.* monolog.
monòmane *s.m.* maniac, monoman.
monomanìa *s.f.* monomanie, idee fixă.
monomanìaco, *-iaci, adj., s.m.* maniac.
monòmetro *adj. (despre poezie)* compus într-un singur fel de vers.
monómio *s.m. (mat.)* monom.
monopàttino *s.m.* trotinetă.
monopètto *s.m.* costum de haine (la un rînd de nasturi.
monoplàno *s.m.* monoplan.
monopòlio, *-òli, s.m.* monopol.
monopolista, *-isti, s.m.* monopolist.
monopolistico, *-istici, adj.* monopolist.
monopolizzàre *vt.* a monopoliza.
monopolizzazióne *s.f.* monopolizare.
monopósto *s.m. (auto., av.)* vehicul/aparat cu un singur loc, monoloc.
monorìmo *adj. (lit.)* cu o singură rimă.
monorìtmo *adj., s.m.* (cu) ritm unic; (poezie) în acelaşi ritm.
monorotàia *adj., s.f. (ferov.)* (tren) care merge pe o singură şină, monorai.
monosillàbico, *-àbici, adj.* monosilabic.
monosillabo **I.** *s.m.* monosilabă. **II.** *adj.* monosilabic.
monoteìsmo *s.m.* monoteism.
monoteista, *-isti, s.m.* monoteist.
monotipìa *s.f. (tipogr.)* culegere la monotip.
monotipista, *-isti, s.m. (tipogr.)* monotipist.
monotìpo *s.f. invar. (tipogr.)* monotip.
monotonìa *s.f.* monotonie.
monòtono *adj.* monoton.
monottòngo *s.f. (lingv.)* monoftong.
monovèrbo *s.m.* rebus (a cărui rezolvare constă într-un singur cuvînt), monoverb.
monsignoràto *s.m.* demnitate/grad de monsenior.
monsignóre *s.m. (ist., bis.)* titlu de demnitar; monsenior.
monsóne *s.m. (geogr.)* muson (vînt).
monsónico, *-ici, adj.* de muson, musonic.
mònstro **I.** *s.m. (înv.)* monstru. **II.** *adj.* extraordinar, minunat.
mónta *s.f.* **1.** montă. **2.** mod de a călări; călărit. **3.** *(arhit.)* săgeată de arc sau de boltă.
montacàrichi *s.m. invar. v.* montacarico.
montaggio *s.m.* **1.** montare (a unei maşini). **2.** montaj (cinematografic). **3.** înrămare.
montacàrico *s.m. invar.* ascensor (pentru mărfuri).
montàgna *s.f.* **1.** munte; *il parto della ~* preparative mari cu efecte neînsemnate; *mal di ~* rău de înălţime. **2.** grup de munţi; ţinut muntos; *la ~ partorisce un topo* multă trudă pentru nimic; *(prov.) le ~-e stanno ferme e gli uomini camminano* doar munţii stau pe loc. **3.** cantitate enormă de lucruri; *c'è una ~ di piatti da lavare* o mare cantitate de farfurii de spălat. *SIN. mucchio.* **4.** *(ist.)* grupul montaniarzilor (în Convenţia Naţională din Franţa).
montagnàrdo *s.m.* **1.** *(ist.)* montaniard; iacobin. **2.** deputat de extremă stîngă.
montagnólo *adj.* muntean, de munte.
montagnóso *adj. (rar)* muntos.
montanàro, *-àri* **I.** *adj.* muntean, de la munte; *pane ~* pîine ca la munte; *minestra alla ~-a* supă ca la munte. **II.** *s.m.* om de la munte; *testardo d'un ~* încăpăţînat ca un muntean.
montanèllo **I.** *s.m. (ornit.)* cînepar *(Cannabina linota* sau *Carduelis cannabina).* **II.** *adj. (înv.)* muntean.
montanìno **I.** *adj.* **1.** de munte, de la munte; muntenesc; *sale ~* sare minerală; *luogo ~* loc de munte. **2.** incult, grosolan. **II.** *s.m.* muntean; *alla ~-a* muntenește, ca muntenii.
montàno *adj. (lit.)* muntean, de munte; *paesaggio ~* peisaj de munte.
montànte **I.** *s.m.* **1.** montant, stîlp, stinghie. **2.** *(sport)* bara porţii (la fotbal etc.); *colpire il ~* a lovi în bară. **3.** scară (la şa); scară, treaptă (la un vehicul). **4.** *(sport)* montantă *(mişcare la scrimă)*; upercut *(la box).* **II.** *adj.* urcător, suitor; *colletto ~* guler montant (pe gît); *spesa ~* cheltuială care se ridică la.

montàre I. *vi. (e, a)* **1.** a (se) urca; ~ *in collera* a se supăra; ~ *su tutte le furie* a se înfuria; ~ *in bestia* a se supăra; ~ *la mosca al naso* a-i sări mustarul; ~ *la luna* a înnebuni; ~ *il grillo* a-i trăsni prin cap; *(mil.)* ~ *sulla breccia* a lua cu asalt; ~ *di sentinella* a fi de santinelă, a face de gardă; ~ *in cattedra* a face pe înțeleptul; ~ *in superbia* a deveni orgolios/trufaș. **2.** *(despre o sumă de bani)* a urca la; *la spesa monta a cento lire* cheltuiala se urcă la o sută de lire. **3.** a valora, a avea importanță; *non monta* nu importă; *(înv.) tanto monta* înseamnă că. **4.** *(despre animale)* a se împerechea. II. *vt.* **1.** a urca; ~ *uno* a exagera meritul cuiva, a-l lăuda; ~ *la testa a qualcuno* a-l monta pe cineva; ~*-si la testa* **a)** a se ambala, a se exalta; **b)** a-și băga în cap; *lo hanno montato contro di me* l-au montat contra mea; ~ *la panna* a bate frișca; *(mil.)* ~ *la guardia* a face de gardă; ~ *una notizia* a umfla, a exagera o veste; ~ *il moschino* a-i sări țîfna. **2.** a călări; a încăleca. **3.** a monta; ~ *la casa* a instala o locuință; ~ *un cappello* a pune garnitura la o pălărie. **4.** *(mar.)* a ocoli (un cap, o stîncă). III. *vr.* a se exalta, a-și ieși din fire.

montàta *s.f. (rar)* **1.** urcat. **2.** urcuș, pantă. **3.** trepte (la un pod). **4.** *(anat.)* mont.

montàto *adj.* **1.** *(în expr.) panna* ~*-a* frișcă; *soldato ben* ~ soldat bine echipat. **2.** îngîmfat.

montatóio, *-ói, s.m.* treaptă, scară (la un vehicul, la șa etc.)

montatóre *s.m.* **1.** montator, montor. **2.** armăsar, animal de montă.

montatùra *s.f.* **1.** montaj, montare (a unei mașini); montură. **2.** garnisire (a unei pălării). **3.** *(fig.)* exagerare; entuziasmare, exaltare (fără motiv). *SIN. gonfiatura.* **4.** mașinație, sforărie.

montavivànde *s.m. invar.* ascensor (pentru mîncăruri).

mónte *s.m.* **1.** munte; *a* ~ spre izvor; *tenere del* ~ a fi îndărătnic; *voler fare mari e* ~*-i* a voi să faci lucruri mari; *un* ~ *di carta* o grămadă de hîrtii; *far* ~ a îngrămădi; *a* ~*-i* cu grămada; *mandare a* ~ a anula ceva, a lăsa să cadă baltă; *andare a* ~ a cădea baltă, a eșua; *prometter mari e* ~*-i* a promite marea cu sarea; *(prov.) loda il* ~ *e tienti al piano* nu e cuminte să te avînți prea sus; ~ *dei Pegni* munte de pietate; ~ *dei Paschi* bancă de credit (la Siena). **2.** *(înv.)* un fel de datorie publică; ~ *frumentorio* împrumut în grîne (pentru îmbunătățirea culturilor). **3.** protuberanțele din palmă folosite de chiromanți.

montepiànco *s.m.* prăjitură cu cremă de castane și cu frișcă.

montenegrìno *adj., s.m.* muntenegrean, (locuitor) din Muntenegru.

montepulciàno *s.m.* vin de Montepulciano (în Toscana).

monticàre *vi.* a face/a practica transhumanța pe timpul verii la munte a turmelor de oi.

monticazióne *s.f.* transhumanță a turmelor la munte.

montonàta *s.f. (echit.)* cabrare.

montóne *s.m.* **1.** berbec; *cercar cinque piedi al* ~ a căuta nod în papură, a căuta pete în soare; *salto del* ~ cabrare, săritură de apărare (cînd calul aruncă jos pe călăreț). **2.** *(ist., mil.)* berbece; balistă. **3.** *(ist.)* monedă franceză. **4.** piele de berbec. **5.** om prost. **6.** *(la pl., mar.)* valuri mici/albicioase. **7.** grămadă; munte; *un* ~ *di spropositi* o grămadă de inepții.

montuosità *s.f.* **1.** ridicătură muntoasă. **2.** natură muntoasă (a reliefului).

montuóso *adj.* muntos, de forma unui munte.

montùra *s.f. (mil.)* uniformă.

monumentàle *adj.* monumental.

monumentalità *s.f.* monumentalitate.

monuménto *s.m.* **1.** monument. **2.** mormînt; *(înv.)* mormîntul lui Cristos. **3.** *(fig.)* operă de mare însemnătate; *un* ~ *di sapere (despre un savant)* un monument de știință.

monzicchio *s.m. (înv.)* grămadă, îngrămădire.

mòrà[1] *s.f. (bot.)* **1.** dudă *(Morus).* **2.** mură. **3.** fruct de mur; *non vale una* ~ nu face doi bani. **4.** *(zool.)* fază de segmentare a oului.

mòra[2] *s.f. (înv.)* **1.** grămadă (de pietre); dărîmătură. **2.** *(mil.)* adăpost improvizat (la munte). **3.** *(arhit.)* stîlp, pilastru (de cărămizi etc.).

mòra[3] *s.f. (înv.)* întîrziere, zăbavă; interval; *(jur.) costituire/mettere in* ~ a soma, a preveni; *concedere la* ~ a prelungi un termen de plată; *cadere in* ~ a nu-și îndeplini obligația de plată; *purgar la* ~ a acorda o nouă prelungire de termen; *interessi di* ~ dobînzi moratorii.

mòra[4] *s.f.* femeie maură.

mòra[5], **mòrra** *s.f.* joc de ghicit; *(glumeț, despre cai) giocare alla* ~ a lovi cu copita.

moraiòlo *adj. (despre o specie de măslin)* cu fructe foarte negre.

moraiuòlo *adj. v.* moraiolo.

moràle[1] I. *adj.* **1.** moral, care ține de spirit, spiritual. **2.** moral, cinstit, onest; *responsabilità* ~ responsabilitate morală; *danno* ~ daună morală. II. *s.m.* moral, stare sufletească; *avere il* ~ *alto* a avea moralul ridicat; *essere giù di* ~ a fi prost dispus. III. *s.f.* morală, învățătură morală; *la* ~ *della favola* morala fabulei. *SIN. etica.*

moràle[2] *s.m.* grindă; *mezzi* ~*-i* grinzi mici.

moraleggiàre *vi.* a face morală, a moraliza.

moralismo *s.m.* **1.** interpretare morală. **2.** intransigență morală.

moralista, *-isti, s.m.* și *f.* moralist; filozof care se dedică doctrinei moraliste.

moralìstico, *-ici, adj.* care moralizează; *tono* ~ ton de morală.

moralità *s.f.* **1.** moralitate; *persona di dubbia* ~ persoană de moralitate (probitate) dubioasă. **2.** punere în aplicare a normelor morale; ~ *pubblica* moralitate publică. **3.** *(ist.; în Evul Mediu)* reprezentație teatrală. **4.** *(glumeț)* cîștig, bani.

moralizzàre *vt.* a moraliza.

moralizzazióne *s.f.* moralizare.

moràto *adj.* negru (ca tăciunele).

moratòria *s.f.* **1.** *(jur.)* moratoriu. **2.** *(mil.)* suspendare a unui conflict militar.

moratòrio *adj. (jur.)* moratoriu, care ține de moratoriu.

moràvo I. *adj.* relativ la Moravia. II. *s.m.* locuitor din Moravia.

morbidézza *s.f.* **1.** moliciune (la pipăit). **2.** *(fig.)* rafinament, moliciune, morbidețe. **3.** blindețe, îngăduință. **4.** lascivitate.

mòrbido *adj.* **1.** moale (la pipăit); *pane* ~ pîine moale/proaspătă; *metallo* ~ metal maleabil; *marmo* ~ marmură ce se lucrează cu ușurință. **2.** neted, fin, delicat; *trovare il terreno* ~ a găsi terenul slab, a nu întîmpina împotrivire (din partea cuiva). **3.** fraged. **4.** grațios, rafinat, plăcut, afabil. **5.** efeminat. **6.** *(med.)* morbid; *v.* morboso.

morbidùme *s.m. (colectiv, depr.)* moliciuni, părți/lucruri moi.

morbìfero *adj. (rar, lit.)* purtător de boală.

morbillo *s.m. (med.)* pojar.

morbillóso *adj. (med.)* referitor la pojar; *febbre ~-a* febră provocată de pojar.
mòrbo *s.m.* **1.** *(poetic)* boală; *(lit.)* boală infecţioasă, morb; *~ sacro, ~ caduco, ~ comiziale* epilepsie; *~ asiatico* holeră; *~ gallico* sifilis; *~ pediculare* scabie, rîie; *(înv.) ~ avido* tuberculoză. **2.** *(înv.)* viciu, patimă; *un ~ sociale* o boală/pacoste socială. **3.** miros greu.
morbosità *s.f.* morbiditate, stare bolnăvicioasă.
morbóso *adj.* morbid, bolnăvicios; *sete ~-a* sete bolnăvicioasă.
morchèlla *s.f. (bot.)* zbîrciog *(Morchella conica)*.
mòrchia *s.f.* **1.** drojdie de ulei. **2.** rest de tutun (în pipă). **3.** murdărie; unsoare.
morchiàio, *-ài, adj. (despre o varietate de măslin)* care dă ulei cu multă drojdie.
morchióne *s.m.* drojdie de măsline.
morchióso *adj.* plin de drojdie/de reziduuri.
mordàcchia *s.f.* **1.** botniţă; *mettere la ~* a obliga pe cineva la tăcere. **2.** căluş.
mordàce *adj.* **1.** muşcător, gata să muşte. **2.** corosiv, caustic. **3.** *(fig.)* aspru, tăios, caustic, usturător; *bocca ~* gură rea/clevetitoare; *tenaglie ~-i* cleşte care strînge puternic; *lingua ~* limbă rea; *stile ~* stil caustic. **4.** *(rar, despre gust)* aspru, tare.
mordacità *s.f.* causticitate; răutate.
mordènte I. *adj. (rar)* **1.** muşcător. **2.** *(fig.)* caustic, usturător; aspru. **3.** care se angrenează; *ruota ~* roată care se îmbucă cu alta. **II.** *s.m.* **1.** *(chim.)* mordant; *(fig.) dare una mano di ~* a bîrfi. **2.** *(muz.)* mordent, ornament. **3.** antren, vioiciune.
mordenzàre *vt. (text.)* a mordansa, a fixa culoarea cu un mordant.
mordenzatùra *s.f. (text.)* mordansare, fixare a culorii cu un mordant.
mòrdere *vt.* **1.** a muşca; *~ la polvere* a cădea rănit; *~ il freno* a-şi ţine gura, a se stăpîni; *~ la catena* a nu mai suporta sclavia; *~-si il dito* a-şi muşca degetele, a regreta. **2.** a cîştiga, a ciupi; *leccare e non ~* a se mulţumi cu un cîştig mic. **3.** a înţepa, a pişca, a ciupi. **4.** a chinui. **5.** *(despre o roată dinţată)* a se angrena, a se îmbuca. **6.** *(despre ancoră)*. a se înfige. **7.** a roade, a ataca (metalul). **8.** *(fig.)* a ataca, a tulbura, a deranja pe cineva; *~ qualcuno con ingiurie* a ataca pe cineva cu injurii.
mordicàre *vt.* a ustura, a pişca.
mordicchiàre *vt.* a muşca uşor/în joacă.
modigallina *s.f. (bot.)* scînteiuţă *(Anagallis arvensis)*.
morditóre, -trice *s.m.* şi *f. (fig.)* om răutăcios, gură rea, sarcastic.
moréccio *s.m. (bot.)* zbîrciog *(Morchella)*.
morèlla *s.f. (bot.)* zîrnă *(Solanum nigrum)*.
morèllo I. *adj.* **1.** negricios; *(bot.) erba ~-a* zîrnă *(Solanum nigrum)*. **2.** murg, brun. **II.** *s.m.* **1.** calmurg. **2.** vin de Chianti.
morèna *s.f. (geol.)* morenă.
morènico, *-ènici, adj.* care ţine de morenă.
morènte I. *adj.* muribund, care moare; *l'anno ~* anul care se termină. **II.** *s.m.* muribund.
morésca *s.f.* moresc㠄 *(dans şi cîntec maur)*.
morésco, *-éschi, adj.* **1.** maur, arab. **2.** *(înv., despre frunza de dud sălbatic)* negru.
morètta *s.f.* **1.** tînără maură; tînără brună. **2.** brunetă. **3.** mască neagră (pe nas şi pe ochi). **4.** specie de raţă *(Anas fuligula)*.
morettina *s.f.* **1.** bruneţică, femeie brună. **2.** mască neagră (pe nas şi ochi).
morétto *s.m.* **1.** maur tînăr; tînăr brunet. **2.** lacheu, servitor maur. **3.** *(depr.)* mameluc, trepăduş. **4.** brunet. **5.** îngheţată acoperită cu un strat de ciocolată.
morfèa *s.f. (med.)* boală de piele, morfee.
mòrfico *adj.* care ţine de morfină.
morfina *s.f.* morfină.
morfinizzàre *vt., vr.* a (se) morfiniza, a (se) intoxica cu morfină.
morfinòmane *s.m. (med.)* morfinoman.
mòrfia *s.f. (înv.)* gură.
morfire *vi. (tosc.)* a mînca mult.
morfologìa *s.f.* morfologie.
morfològico, *-ògici, adj.* morfologic.
morfologìsta, *-ìsti, s.m.* şi *f.* specialist în morfologie.
morfòsi *s.f. (biol.)* morfoză.
morgàna *s.f. (în expr.) fata ~* fata morgana, miraj.
morganàtico, *-àtici, adj.* morganatic.
morgiàno *s.m. (înv.)* varietate de struguri.
morìa *s.f.* mortalitate gravă mai ales la animale şi plante (prin contaminare)
moribóndo *adj., s.m.* muribund.
moricèla *s.f.* **1.** grămadă de ruine; dărîmătură. **2.** zid de piatră.
morigeràre *vt.* **1.** a modera, a potoli. **2.** a educa; a dăscăli.
morigeratézza *s.f.* cumpătenie, bune purtări, moderaţie, *SIN. moderatezza, sobrietà*.
morigeràto *adj.* binecrescut, cu moravuri bune, moderat, cumpătat.
morigliòne *s.m.* specie de răţoi sălbatic.
morióne *s.m.* **1.** *(ist.)* coif din sec. XVI—XVII (cu creastă înaltă), morion. **2.** căciulă soldătească ţuguiată. **3.** pălărie feminină exagerat de voluminoasă. **4.** cuarţ negru, morion.
morìre I. *vi. (a)* **1.** a muri; *~ di mala morte* a muri de moarte violentă; *aver più da fare di quello che moriva di notte* a avea multă treabă; *~ alla gioia* a nu mai simţi bucurie; *~ al mondo* a se retrage din viaţa publică; *~ su qualche cosa* a muri de dorinţă; *lasciar ~ il discorso* a nu continua o discuţie/o conversaţie; *chi muore giace e il vivo si dà pace* morţii cu morţii, viii cu viii; *~ un po' alla volta* a se stinge, a muri încet-încet. **2.** a ieşi din joc; a relua un joc de la început; *~ come le mosche* a muri ca muştele; *~ a ghiado* a fi ucis; *~ come un cane* a muri (singur) ca un cîine; *~ con le scarpe ai piedi* a muri de moarte violentă; *~ d'inedia* **a)** a muri de foame; **b)** a se plictisi de moarte; *~ dalle risa* a muri de rîs; *~ di crepacuore* a muri de inimă rea; *~ di bellezza* a muri cu demnitate; *~ in culla* a muri de tînăr; *~ in vista della terra promessa* a se îneca ca ţiganul la mal; *~ sul colpo* a muri pe loc. **3.** *(fig.)* a se opri, a se stinge; *la parola gli morì sulle labbra* vorba i s-a oprit pe buze. **4.** *(fig.)* a se sfîrşi; *il giorno moriva* se lăsa seara; *la strada muore sul monte* şoseaua se termină pe munte. **II.** *vt.* **1.** a avea o moarte; *~ la morte del giusto* a muri cu sufletul împăcat. **2.** *(înv., poetic)* a ucide.
moritùro *adj., s.m. (lit.)* muribund.
morlàcco, *-àcchi, s.m.* **1.** *(geogr.)* morlac, locuitor al Morlachiei. **2.** muntean; om simplu; *pelle di ~* piele de castor tăbăcită. **3.** sclav (pe o galeră); *sangue ~* vişinată.
mormèca *s.f. (înv.)* prostălău, dobitoc.
mormóne *s.m. (rel.)* mormon.
mormònico, *-ici, adj. (rel.)* mormon, relativ la mormoni.
mormonismo *s.m. (rel.)* doctrina sectei mormonilor.
mòrmora *s.f.* specie de peşte *(Pagellus mormyrus)*.
mormoracchiàre *vi. (a)* a mormăi, a bombăni.
mormoraménto *s.m. (rar)* murmurare.
mormoràre *vt., vi. (a)* **1.** a murmura, a sopti. **2.** a

bombăni. 3. a (se) plînge. 4. a (se) zvoni; a (se) spune; a (se) şopti.

mormoratóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care murmură; clevetitor.

mormorazióne *s.f.* **1.** murmur (de nemulţumire); plîngere. **2.** şoaptă, zvon; bîrfeală, clevetire.

mormoreggiàre *vi.* *(a; mai ales despre mare, vînt, frunze)* a murmura.

mormorìo, -ìi, *s.m.* **1.** murmur prelungit (al frunzelor, al apei); murmur neclar; foşnet. **2.** bombăneală, murmur de nemulţumire.

mòro[1] **I.** *adj.* **1.** *(ist.)* maur; *cane* ~ cîine negru; *tabacco* ~ tutun de pipă. **2.** înnegrit de soare. **II.** *s.m.* **1.** maur. **2.** om brunet. **3.** maimuţă cu coadă din Guineea *(Cercopithecus fuliginosus)*.

mòro[2] *s.m.* *(bot.)* **1.** dud negru *(Morus nigra)*. **2.** lemn de dud.

morosità *s.f.* *(jur.)* întîrziere (la o plată).

moróso[1] *adj.* *(în expr.)* *debitore* ~ debitor care întîrzie plata datoriei.

moróso[2] *adj., s.m.* *(pop.)* iubit, drăguţ, ibovnic.

mòrra *s.f.* *v.* m o r a[4].

mòrsa *s.f.* **1.** *(arhit.)* rînd de cărămizi ieşite în afara zidului (pentru a se îmbina cu altă construcţie). **2.** menghină. **3.** *(fig.)* strînsoare puternică; *la* ~ *dei ghiacci* strîngerea gheţurilor la un loc. **4.** *(mar.)* grindă de lemn sau fier (pe care se fixează bărcile într-o navă). **5.** zăbală; *mettersi la* ~ a-şi pune lacăt la gură.

morsèllo *s.m.* *(rar)* **1.** muşcătură mică; îmbucătură, dumicat. **2.** bucăţică. **3.** *(la pl., mar.)* sfîrc de parîmă.

morsètta *s.f.* **1.** menghină mică. **2.** cîrlig de rufe.

morsétto *s.m.* **1.** muşcătură. **2.** dumicat. **3.** menghină de mînă; ~ *gobbo* menghină neghiventată. **4.** *(electr.)* bornă. **5.** *(sport)* cîrlig pentru nas folosit de înotătorii sub apă.

morsicàre *vt.* **1.** a muşca. **2.** *(despre insecte)* a înţepa.

morsicatùra *s.f.* muşcătură.

morsicchiàre *vt.* a muşca încetişor.

morsicchiatùra *s.f.* (semn de) muşcătură.

mòrso[1] *part. tr.* de la m o r d e r e.

mòrso[2] *s.m.* **1.** muşcătură; ~ *della tenaglia* gura cleştelui; *dar di* ~ **a)** a muşca; **b)** a ofensa; *mangiare a* ~*-i* a mînca cu poftă, a îmbuca. **2.** remuşcare. **3.** atac, lovitură; *il* ~ *della morte* atacul/venirea morţii. **4.** înţepătură; *il* ~ *della pulce* pişcătură de purece. **5.** înghiţitură. *SIN. boccone.* **6.** zăbală, frîu; *dolce di* ~ sensibil, care simte frîu; *mettere il* ~ a subjuga. **7.** *(bot.)* ~ *di rana* iarba-broaştei *(Hydrocharis morsus ranae)*.

morsùra *s.f.* **1.** scobitură în metal (cu apă tare etc.); ~ *di stomaco* crampă. **2.** *(fig.)* răutate; acrime. **3.** muşcătură.

mortadèlla *s.f.* mortadelă *(un fel de salam)*.

mortàio, -ài, *s.m.* **1.** piuliţă. **2.** piuă; *pestar l'acqua nel* ~ a bate apa în piuă. **3.** *(înv.)* cuptor (de topit metale). **4.** *(agr.)* săpătură în jurul copacului (pentru îngrăşăminte şi apă). **5.** groapă de tăbăcit (piei). **6.** *(mil.)* mortier, tun.

mortàle I. *adj.* **1.** mortal; *(glumeţ) brutto come il peccato* ~ urît ca dracul; *offesa* ~ ofensă care merită a fi pedepsită cu moartea. **2.** muritor. **II.** *s.m.* **1.** trup, corp. **2.** om muritor.

mortalétto *s.m.* mojar.

mortalità *s.f.* mortalitate.

mortarètto *s.m.* **1.** *(ist., mil.)* bombardă. **2.** plesnitoare (cu pulbere pentru serbări etc.).

mortàsa *s.f.* *(tehn., arhit.)* nut, canelură, uluc.

mortasàre *vt.* *(tehn.)* a morteza, a scobi.

mortasatrice *s.f.* *(tehn.)* morteză *(maşină)*.

mortasatùra *s.f.* *(tehn.)* mortezare.

mòrte *s.f.* **1.** moarte; *venire a* ~ a muri; *essere in punto di* ~ a fi în pragul morţii; *mettere a* ~ a ucide; *meriterebbe cento* ~*-i* ar merita să mori de o sută de ori pentru aceasta; *buona* ~ moarte respectînd toate rînduielile bisericeşti; *darsi la* ~ a se sinucide; *sino alla* ~ pînă la moarte; *avere la* ~ *nel viso* a fi îngrozit; *mettersi alla* ~ a-şi expune viaţa; *far la* ~ *del topo* a muri zdrobit; *averla a* ~ *con uno* a urî de moarte pe cineva; ~ *civile* moarte civilă, pierderea definitivă a drepturilor cetăţeneşti; *esser la sua* ~ a-i fi aceasta moartea de care trebuia să moară; *(înv.)* *morire di sua* ~ a muri de moarte bună; *fa paura alla* ~ *(despre un om ucinic)* şi moartea se teme de el; *se viene la* ~ *non lo trova (despre cine nu e niciodată acasă)* dacă îl caută moartea nu-l găseşte; ~ *dei funghi* ciuperci la tigaie; *la* ~ *del cinghiale è in agrodolce* carnea de mistreţ trebuie gătită cu un sos acrişor. **2.** personificare a morţii; *la* ~ *miete* moartea seceră; *la* ~ *bianca* oxidul de carbon. **3.** pedeapsă capitală; *sentenza di* ~ sentinţă de moarte/capitală. **4.** faliment, ruină, sfîrşit; *la* ~ *di una industria* falimentul unei industrii. **5.** *(lit., înv.)* dispariţia unor aştri.

mortèlla *s.f.* *(bot.)* mirt *(Myrtus communis)*.

mortesàre *vt.* şi *deriv.* *v.* m o r t a s a r e şi *deriv.*

mortìccio, -icci, *adj.* *(rar)* vînăt, ofilit; stricat; *acqua* ~*-a* apă stătătoare.

mortìcino *s.m.* copil mort.

mortìfero *adj.* *(lit.)* aducător/purtător de moarte.

mortificàre I. *vt.* *(lit.)* **1.** a amorţi. **2.** a mortifica, a chinui (trupul). **3.** a înjosi, a ruşina, a umili. **4.** a cangrena, a descompune. **5.** a reprima pasiunile/simţurile. **II.** *vr.* **1.** a se mortifica; a se pedepsi pe sine însuşi. **2.** *(med.)* *(despre un ţesut)* a se necroza, a se distruge. **3.** a se ruşina.

mortificazióne *s.f.* **1.** mortificare, chinuire a trupului. **2.** jignire; umilire, înjosire. *SIN. avvilimento, umiliazione.* **3.** penitenţă. **4.** *(med.)* necrozare, distrugere. **5.** infirmare a simţurilor şi a instinctelor.

mòrto I. *part. tr.* de la m o r i r e. **II.** *adj.* **1.** mort, răposat; *di mano* ~*-a* *(despre posesiuni)* de mînă moartă; *carne* ~*-a* ţesut atins de necroză; *binario* ~ linie moartă; *arrosto* ~ friptură fără sos; *rimanere* ~ a rămîne înmărmurit; *essere* ~ *dietro a qualcuno* a se topi de dragoste pentru cineva; *abbandonarsi a corpo* ~ *ad alcuno* a se supune, a se încrede total în cineva; *mettersi per* ~ *a corpo* ~, ~ *a fare una cosa* a pune tot zelul în a face ceva. **2.** inert; *corpo* ~ corp fără viaţă; *acqua* ~*-a* apă stătătoare; *denaro* ~ bani neinvestiţi; *terreno* ~ teren arid/uscat. **3.** de nefolosit; *forno* ~ cuptor pe jumătate stins. **III.** *s.m.* **1.** cadavru, mort; *parlare ai* ~*-i* a vorbi în pustiu; *un* ~ *di fame* un nenorocit, un amărît; *suonare a* ~ a suna clopotele a mort; *messa da* ~ parastas; *fare il* ~ a face pluta (înot); *farebbe risuscitare un* ~ *lo* mîncare, o băutură bună) care ar învia şi morţii. **2.** *(glumeţ, în argou)* comoară; bani ascunşi; bani puşi deoparte. **3.** *(mar.)* stîlp de piatră pe chei (pentru odgoane).

mortòrio, -òri, *s.m.* **1.** înmormîntare; *(prov.)* *alle nozze e ai* ~*-i si conoscono parenti* rudele se cunosc doar la zile mari. **2.** parastas, pomenire. **3.** *(fig.)* lucru/spectacol plicticos/funebru. **4.** *(înv.)* hecatombă.

mortuàrio, -àri, *adj.* mortuar, funebru; funerar; *letto* ~ sicriu; *fede* ~*-a* act de deces.

mòrula *s.f.* *(biol.)* morulă.

mòrva *s.f. (vet.)* morvă, răpciugă.
mòrvido *adj. v.* m o r b i d o.
mosaicista, *-ìsti, s.m.* mozaicar.
mosàico[1], *-àici, adj. (bis.)* mozaic.
mosàico[2], *-àici, s.m.* **1.** mozaic; lucru în mozaic. **2.** combinaţie/compoziţie literară/muzicală rezultată din elemente diferite. **3.** amestec de elemente diverse lipsite de organicitate; *un ~ di razze* un amestec de rase. **4.** *(înv.)* mozaicar.
mosaìsmo *s.m. (bis.)* mozaism, religie mozaică.
mósca *s.f.* **1.** muscă *(Musca domestica)*; *fare a ~* a se juca de-a baba-oarba; *saltar al ~ al naso* a se înfuria; *essere una ~ bianca* a fi o excepţie; *levarsi le ~-che d'attorno* a ieşi din încurcătură; *trovarsi con le ~-che/con un pugno di ~-che in mano* a fi dezamăgit/decepţionat; *non lasciarsi posare le ~-che sul naso* a nu admite abuzuri; *(prov.) in bocca chiusa non entrano ~-che* în oala acoperită nu intră gunoaie; *fare d'una ~ un elefante* a face din ţînţar armăsar; *~ bianca* pasăre rară; lucru rar; *~ cocchiera* persoană care face pe şeful. **2.** smoc de păr (în bărbie). **3.** *(înv.)* aluniţă falsă. **4.** *(mar.)* goeletă. **5.** *(exclamativ) zitto e ~ !* musca! tăcere! **6.** *(bot.)* rogoz *(Scirpus maritimus)*. **7.** *(sport)* greutate; *peso ~* (categorie) muscă *(la box)*. **8.** jocul de copii de-a baba oarba.
moscadèllo *s.m., adj. v.* m o s c a t e l l o.
moscàdo *s.m., adj. v.* m o s c a t o.
moscàio, *-ài, s.m.* **1.** roi de muşte. **2.** loc plin de muşte. **3.** *(fig., colectiv)* supărări, plictiseli, necazuri.
moscaiòla[1] *s.f.* **1.** apărătoare/reţea contra muştelor. **2.** prinzătoare de muşte.
moscaiòla[2] *s.f. v.* m o s c a r u o l a.
moscaiuòla *s.f. v.* m o s c a i o l a[1].
moscardìno *s.m.* **1.** *(zool.)* animal rozător, specie de şoarece *(Muscardinus avellanarius)*. **2.** filfizon. **3.** pastilă cu miros de mosc.
moscàrdo *s.m. (zool.)* pasăre de pradă *(Tinnunculus vespertinus)*.
moscàre *vt.* **1.** *(înv.)* a împodobi cu aluniţe (obrazul, umerii). **2.** a izgoni muştele.
moscaruòla *s.f. (vet.)* herpes ulceros (la cai).
moscatèllo I. *s.m.* **1.** viţă de tămîioasă ; struguri tămîioşi. **2.** vin tămîios. **II.** *adj. (despre fructe)* cu miros tămîios.
moscàto I. *s.m.* **1.** vin muscat/tămîios. **2.** *(înv.)* mosc. **II.** *adj.* **1.** aromatic; *(bot.) noce ~-a* nucşoară *(Myristica fragrans)*. **2.** pestriţ; *cavallo ~* cal sur.
moscerìno *s.m.* musculiţă; muşiţă; *far montare i ~-i al naso* a supăra pe cineva.
moschèa *s.f.* moscheie.
moscherìno *s.m. (rar) v.* m o s c e r i n o.
moschettàta *s.f.* împuşcătură (cu flinta, cu muscheta).
moschettàto *adj.* punctat/stropit cu negru.
moschettatùra *s.f.* împestriţare/punctare cu puncte negre.
moschetterìa *s.f.* **1.** *(ist.)* corp de muşchetari. **2.** cantitate de muschete. **3.** foc de muschetă; împuşcătură.
moschettière *s.m. (ist.)* muşchetar.
moschétto *s.m.* **1.** *(ist.)* muschetă. **2.** flintă. **3.** armă de foc modernă; *~ automatico* puşcă automată. **4.** tun mic. **5.** săgeată ascuţită.
moschettóne *s.m.* **1.** cîrlig de portarmă. **2.** *(ornit.)* fluierar roşu *(Limosa melanura)*.
moschicida, *-ìdi, adj., s.m.* şi *f.* omorîtor de muşte; *carta ~* hîrtie de muşte.
moschìno *s.m.* **1.** *(dim.)* musculiţă. **2.** tînăr arogant. **3.** cîine pătat cu negru.
mosciàme *s.m. (iht.)* filé de ton.
móscio, *mósci, adj.* **1.** flasc, fleşcăit. **2.** moleşit; *aver le tasche ~-e* a nu avea nici o para; *avere un'aria ~-a* a fi plouat/abătut; *erre ~-a* r-ul graseiat; *parlare con l'erre ~-a* a graseia.
moscióne[1] **I.** *adj.* moale, inert. **II.** *s.m.* **1.** beţivan. **2.** castană veştedă.
moscióne[2] *s.m.* **1.** muşiţă. **2.** *(înv.)* tăun.
mòsco, *mòschi, s.m. (zool.)* mosc *(Moscus moschiferus)*.
móscolo *s.m. (înv.)* **1.** *(mil.)* maşină de asalt. **2.** *(mar.)* un fel de barcă. **3.** trompă de elefant.
moscóne *s.m.* **1.** *(entom.)* muscoi, muscă mare; *(entom.) ~ falchetto* un fel de tăun *(Dioctria oelandia)*. **2.** *(fig.)* curtezan. **3.** femeie mîndră/încrezută (de frumuseţea ei). **4.** *(sport)* un fel de plută cu vîsle. *SIN. pattino.*
moscovìta, *-ìti, adj., s.m.* moscovit, (locuitor) al Moscovei.
mosquito *s.m.* specie de ţînţar.
mòssa *s.f.* **1.** mişcare; *dar la ~* a da impulsul, a împinge; *fare una ~* **a)** *(despre un zid etc.)* a ceda, a se deplasa; **b)** *(despre vreme)* a se schimba pe neaşteptate; *avere/fare la prima ~ (despre cai etc.)* a avea primii dinţi; *far la ~ (despre plante)* a avea primii muguri/primele vlăstare; *~ di corpo* ieşire afară (în urma unui purgativ). **2.** gest, acţiune. **3.** *(mil.) furare le ~-e* a preveni inamicul; *~ d'arme* pregătire de război. **4.** atitudine, înfăţişare (a unei figuri în imagine). **5.** mişcare tactică (la un joc etc.); *rubare la ~* a preveni mişcarea adversarului. **6.** *(sport)* start, punct de pornire; *star sulle ~-e* a fi gata de pornire; *non stare alle ~-e* a da semne de nerăbdare; *rubar le ~-e* a porni înaintea semnalului; *tenere alle/sulle ~-e* a ţine (calul etc.) nemişcat pînă în momentul pornirii; *tocca e ~* obligaţie de a mişca o piesă după ce a fost atinsă. **7.** *(fig.)* punct de plecare; *prender le ~-e da* a porni de la (într-o argumentaţie etc.). **8.** alteraţie într-o cantitate de vin etc.
mossière *s.m. (sport)* starter. *SIN. starter.*
mòsso I. *part. tr.* de la m u o v e r e. **II.** *adj.* **1.** ondulat; *capelli ~-i* păr ondulat. **2.** *(despre mare etc.)* agitat. **3.** *(foto.)* mişcat, neclar. **4.** accelerat, iute; *un ritmo alquanto ~* un ritm oarecum accelerat.
mostàcchio *s.m.* mustaţă.
mostacciàta *s.f.* palmă dată peste gură.
mostàccio, *-àcci, s.m. (depr.)* **1.** obraz, faţă; *dare nel ~* a o spune pe faţă; *dirlo sul ~* a o spune de la obraz. **2.** mustaţă.
mostacciòlo *s.m.* prăjitură uscată (din zahăr şi miere).
mostacciòne *s.m.* **1.** prăjitură de mai mare dimensiune. **2.** *(pop.)* un om neobrăzat. **3.** palmă grea.
mostacciuòlo *s.m. v.* m o s t a c c i o l o.
mostàrda *s.f.* **1.** muştar; *far venire la ~ al naso* a-i sări muştarul. **2.** prăjitură siciliană.
mostardièra *s.f.* serviciul de muştar.
mósto *s.m.* **1.** must; *conoscere l'acquerello dal ~ cotto* a cunoaşte bine lucrurile. **2.** vin. **3.** suc de mere sau de pere (din care se prepară cidrul).
mostóso *adj. (rar)* mustos, zemos.
móstra *s.f.* **1.** arătare, faptul de a arăta; *~ d'un orologio* cadran de ceasornic; *mettere in ~, far ~ di* a ostenta, a etala; *mettersi in ~* a se pune în evidenţă, a atrage atenţia asupra. **2.** expoziţie; *l'artista mi ha portato fino alla ~* artistul m-a condus pînă la expoziţie. **3.** prefăcătorie; aparenţă; *far ~ di* a se preface că; *far bella ~* a face impresie; *fare per ~* a face (un lucru) pentru aparenţă; *son tutte ~-e* totul este formal/e o minciună.

4. (mil.) trecere în revistă, paradă, defilare. **5.** mostră; *questa è la balla e questa è la* ~ nu ți-a mai rămas altceva decît asta, n-ai ce alege. **6.** vitrină, galantar; *mettere in* ~ *la frutta più bella* a expune la vedere fructele cele mai frumoase. **7.** *(mil.)* petliță. **8.** rever (de altă culoare). **9.** eșantion, probă; *una* ~ *di stoffa* o probă de țesut. **10.** cadran al unui ceas.

mostraménto *s.m. (rar)* faptul de a arăta, arătare.

mostrâre **I.** *vt.* a arăta, a indica, a manifesta; ~ *la strada di San Giorgio* a sta în gardă; ~ *coppe e dare denaro* a spune una și a face alta; ~ *la fronte* a nu se ascunde; ~ *la faccia/il viso* a se opune; ~ *i denti* a-și arăta colții, a amenința; ~ *di* a se preface; ~ *il dorso* a fugi, a da dosul; ~ *il nero per bianco* a face să vezi totul pe dos; ~ *la luna nel pozzo* a face pe cineva să creadă lucruri imposibile; ~ *le calcagna* a o rupe la fugă. **II.** *vi., vr.* **1.** a părea. **2.** a se preface. **3.** a se arăta. **III.** *vi. (impers., înv.)* a părea; *mostra che voglia piovere* se pare că vrea să plouă.

mostravènto *s.m. (mar.)* giruetă.

mostreggiàto *adj.* cu revere.

mostreggiatûra *s.f. (colectiv)* revere (la haine), manșete, clape de buzunar.

mostrìna *s.f. (mil.)* petliță.

mostrino *s.m.* cadran de secundar (la ceasul de buzunar).

móstro[1] *s.m.* **1.** monstru; *un* ~ *d'ingegno* o inteligență extraordinară. **2.** minune, miracol.

móstro[2] *part. tr.* de la m o s t r a r e.

mostruosità *s.f.* monstruozitate.

mostruóso *adj.* **1.** monstruos; *un essere* ~ o ființă monstruoasă; *astuzia* ~*-a* viclenie ieșită din comun. **2.** excepțional de crud/de corupt; *vizio* ~ viciu foarte corupt; *sentenza* ~*-a* sentință excesiv de drastică.

mòta *s.f. (lit.)* noroi, mîl; *pezzo di* ~ om nesimțit.

motàccio *s.m.* mocirlă, loc noroios.

motìcchio *s.m.* noroi (ici și colo).

motiglio *s.m. v.* m o t i c c h i o.

motilità *s.f.* motilitate, motricitate.

motivâre *vt.* **1.** a motiva, a justifica. **2.** *(înv.)* a propune.

motivazionàle *adj.* referitor la motive; *ricerca* ~ cercetare a motivelor.

motivazióne *s.f.* **1.** motivare; expunere de motive. **2.** *(psih.)* motivație.

motìvo[1] *s.m.* **1.** motiv; *di proprio* ~ în mod spontan; *a* ~ *che/di* pentru aceasta; *dar* ~ a cauza ceva; *senza* ~ fără motiv. **2.** motivare. **3.** *(înv.)* mișcare; ~ *di febbre* atac de febră; *(înv.) dare un* ~ a da o informație. **4.** *(muz.)* motiv/ritm muzical. **5.** *(în artele figurative)* motiv; *tessuto con un* ~ *geometrico* țesătură cu un motiv geometric.

motivo[2] *adj. (rar, lit.)* care poate să imprime o mișcare; *cagione* ~*-a* cauză determinantă.

mòto[1] *s.m.* **1.** mișcare; *di proprio* ~ spontan; *darsi* ~ a se agita, a se preocupa; *dar* ~ a pune în mișcare. **2.** rebeliune, răzmeriță, răscoală. **3.** emoție; ~*-i del cuore* afecte, sentimente; ~ *di stomaco* început de vomitare.

mòto[2] *s.f. invar. (fam.)* motocicletă.

motoaratrice *s.f.* motoplug, plug mecanic; tractor.

motoaratûra *s.f.* arat mecanizat.

motocàrro *s.m.* scuter (cu trei roți) pentru transportul de mărfuri.

motocarrozzètta *s.f.* ataș (la motocicletă).

motocicletta *s.f.* motocicletă.

motocicli̇sta, -isti, *s.m.* motociclist.

motociclo *s.m.* motocicletă.

motocolónna *s.f. (mil.)* coloană motorizată.

motocoltûra *s.f. (agr.)* motocultură.

motòdromo *s.m.* loc de parcare a motocicletelor.

motolància *s.f. (mar.)* vedetă (automobilă).

motoleggèra *s.f.* motoretă; motocicletă ușoară.

motonâve *s.f. (mar.)* motonavă.

motopàttino *s.m.* scuter.

motopescheréccio, -écci, *s.m.* vas de pescuit cu motor.

motopròprio *s.m. v.* m o t u p r o p r i o.

motoradûno *s.m.* întîlnire de motociclism.

motóre **I.** *s.m.* motor; ~ *a getto* reactor. **II.** *adj.* motor, care pune în mișcare.

motorétta *s.f.* scuter.

motorettista, -isti, *s.m.* motociclist.

motorino *s.m.* motoretă; bicicletă cu motor; *(mec.)* ~ *d'avviamento* demaror.

motòrio, -òri, *adj. (rar)* motor.

motorista, -isti, *s.m.* motorist, mecanic de motoare.

motorizzâre *vt. (mil.)* a motoriza.

motorizzàto *adj.* motorizat.

motorizzazióne *s.f.* motorizare.

motoscàfo, motòscafo *s.m. (mar.)* barcă cu motor.

motosilurànte *s.m. (mar., mil.)* vedetă, aruncătoare de torpile, torpilor.

motoslitta *s.f.* sanie cu elice.

motóso *adj. (rar)* stropit/mînjit cu noroi, noroit.

motovelièro *s.m.* vas cu pînze și motor.

motrice *s.f.* **1.** mașină motrice, motor. **2.** vagon-motor (la tramvai).

motriglia *s.f.* mocirlă.

motriglio *s.m. v.* m o t r i g l i a.

mòtta *s.f. (înv.)* pămînt surpat.

motteggévole *adj. (lit.)* glumeț, spiritual; mucalit.

motteggiaménto *s.m. (rar)* glumit continuu/repetat (cu vorbe de spirit).

motteggiâre **I.** *vi. (a)* **1.** a glumi, a spune vorbe de spirit. **2.** a conversa. **3.** a împunge, a lua în rîs. **II.** *vt.* a persifla, a zeflemisi, a batjocori. *SIN. beffare, burlare.*

motteggiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* zeflemitor; zeflemist.

mottéggio, -éggi, *s.m.* glumă, vorbă de spirit, ironie. *SIN. burla, celia, scherzo.*

mottétto *s.m.* **1.** *(muz.)* motet. **2.** *(înv.)* epigramă ascuțită.

mòtto *s.m.* **1.** zicală, zicătoare, vorbă înțeleaptă. *SIN. facezia.* **2.** vorbă înțepătoare, glumă; *(înv.) avere a* ~ a lua în glumă; ~ *popolare* proverb. **3.** moto; sentință. *SIN. massima* . **4.** vorbă; *fare* ~ a vorbi. **5.** *(înv.)* echivoc. **6.** *(înv.)* aluzie; *gettare un* ~ a face o aluzie. **7.** *(înv.)* minciună. **8.** bomboană.

motulési *s.m. pl.* accidentați (de circulație etc.).

motupròprio *s.m.* act/decret dat de un șef de stat; *di* ~ din proprie voință, spontan.

movènte **I.** *s.m.* **1.** mobil; cauză; impuls. **2.** scop. **II.** *adj.* **1.** care pune în mișcare; *cibo* ~ mîncare gustoasă. **2.** mobil; *occhi* ~*-i* ochi vioi. **3.** care pornește de la.

movènza *s.f. (rar)* mișcare; gest, atitudine; ~ *dello stile* ritm, desfășurare a frazei. *SIN. mossa.*

mòvere *vi., vt. v.* m u o v e r e **(I, II)**

movibile *adj.* mobil, care poate fi mișcat.

movibilità *s.f.* mobilitate.

movimentâre *vt.* a agita, a pune în mișcare.

movimentàto *adj.* agitat.

moviménto *s.m.* **1.** mișcare; agitație. **2.** schimbare; ~*-i dell'anima* sentimente, emoții; ~ *della popolazione (în demografie)* mișcarea populației; *(mil.)* manevră; *movimenti di truppe* mișcări de trupe.

3. animaţie de mulţime, trafic, vehicule; *per la strada c'era un gran* ~ pe stradă era o mare animaţie. **4.** curent cultural/artistic; ~ *innovatoare* mişcare nouă/reformatoare.

movióla *s.f. (cinema)* aparat de proiecţie pentru montajul filmelor, moviolă.

mozaràbico, *-ici, adj. (ist.)* mozarab.

mozióne *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* mişcare, impulsie; ~ *degli affetti* excitare a sentimentelor, provocare de emoţii. **2.** moţiune; ~ *di fiducia* moţiune de încredere. **3.** *(înv.)* gest, mişcare.

mózza *s.f. (înv.)* un fel de caş proaspăt.

mozzaménto *s.m.* **1.** tăiere, trunchiere; separare. **2.** *(lingv.)* sincopă.

mozzàre *vt.* a trunchia, a ciunti; a tăia; ~ *il fiato* a tăia respiraţia; ~ *la testa* a decapita; ~ *la via* a tăia drumul; ~ *le parole in bocca a uno* a tăia vorba cuiva; ~ *le mani (despre frig, aer rece)* a îngheţa mîinile.

mozzarèlla *s.f.* un fel de caş proaspăt din lapte de bivoliţă; ~ *in carrozza* felii de caş între felii de pîine (prăjite împreună).

mozzatùra *s.f.* **1.** trunchiere; ciuntire. **2.** ciuntitură, ciot. **3.** muc (de ţigară etc.).

mozzétta *s.f. (bis.)* pelerină scurtă cu glugă (purtată de episcop, canonici etc.).

mozzleàre *vt. (rar)* a ciunti; a sluţi.

mozzicóne *s.m.* **1.** ciuntitură, retezătură. **2.** chiştoc, muc de ţigară. **3.** muc de lumînare, de ţigară.

mozzìno *s.m.* pagină de tipar cu text puţin (restul alb).

mózzo[1] *adj.* **1.** trunchiat, retezat; *(înv.) via* ~*-a* scurtătură; *capelli* ~*-i* păr tuns; *(înv.) lettere* ~*-e* cuvinte prescurtate. **2.** separat, despărţit.

mózzo[2] *s.m.* **1.** *(mar.)* mus, elev marinar; ~ *di stalla* rîndaş la grajd. **2.** *(la pl.)* surcele.

mózzo[3] *s.m.* **1.** osie de roată. **2.** ax, osie (de clopot). **3.** ciot, parte desprinsă din ceva. **4.** butuc.

mozzóne *s.m.* **1.** ştiichi de bici; ~ *di sigaro* muc de ţigară. **2.** bucată, vîrf (tăiat).

mozzoréechi *s.m. invar.* **1.** om cu urechile tăiate. **2.** pungaş, ticălos, escroc. **3.** avocat chiţibuşar/necinstit.

mùcca *s.f.* vacă de lapte.

muccerìa *s.f. (înv.)* grosolănie, batjocură.

mùcchero *s.m. (înv.)* **1.** apă cu infuzie de trandafir sau violete. **2.** conducător de caravană.

mùcchio, *mùcchi, s.m.* **1.** grămadă; ~ *di passerotti* stol de vrăbiuţe; *in un* ~ talmeş-balmeş. **2.** calitate exagerată; *dire un* ~ *di bugie* a spune o grămadă de minciuni; *a mucchi* în mare cantitate. *SIN. cumulo.*

mucciàre I. *vt., vi. (înv.)* **1.** a se ascunde, a se feri. **2.** a lua în rîs, a-şi bate joc. **II.** *vt.* a ocoli; a fugi de ceva; *muccia!* vai!

mùcco, *mùcchi, s.m. v.* muco.

mùcido I. *adj.* **1.** muced; mucegăit; *pane* ~ pîine mucegăită. **2.** rînced. **II.** *s.m.* **1.** miros de mucegai. **2.** mucegai; *sapere di* ~ miroase a mucegai. **3.** umezeală; *odore di* ~ miros de umezeală.

mucillàgine, *(rar.)* **mucillàggine,** **mucillàggine** *s.f.* **1.** mîzgă. **2.** mucilagiu, substanţă vîscoasă (extrasă din plante).

mucillaginóso *adj.* mucilaginos.

mucìno *s.m. (rar) v.* micino.

mùco, *mùchi, (rar)* **mùcco** *s.m. (med.)* mucozitate; muc; mucus.

mucósa *s.f. (anat.)* mucoasă.

mucosità *s.f. (med.)* mucozitate.

mucóso, *(rar)* **muccóso** *adj.* **1.** *(anat.)* mucos. **2.** mîzgos.

mueronàto *adj. (despre frunze sau solzi)* ascuţit, cu vîrf mucronat.

mucróne *s.f. (rar)* **1.** vîrf (mai ales de sabie). **2.** *(anat.)* vîrful inimii.

mùda *s.f.* **1.** năpîrlire; *uccello di* ~ pasăre care şi-a schimbat penele. **2.** cămăruţă în care erau puşi să năpîrlească şoimii. **3.** celulă de închisoare. **4.** *(înv.)* schimbare; *a* ~ alternativ.

mudàre *vi. (despre păsări)* a năpîrli.

muezzìn *s.m. v.* muezzino.

muezzìno *s.m. invar,* muezin.

mùffa *s.f.* **1.** mucegai; *fare la* ~ a lenevi, a fi nefolositor; *trarre il cervel di* ~ a reveni la studii. **2.** supărare; *venire la* ~ *al naso* a se supăra. **3.** îngîmfare; *aver la* ~ *al sotto il naso* a fi îngîmfat.

muffàre *vi. (e; rar)* a mucegăi.

mùffido *adj. (înv.)* mucegăit.

muffigno *adj. (rar)* mucegăit.

muffire *vi. (e; mai ales fig.)* a mucegăi; a fi nefolositor.

mufflóne *s.m. (înv.) v.* muflone.

mùffola *s.f.* **1.** mănuşă (cu un deget). *SIN. manopola.* **2.** *v.* mufola.

muffosità *s.f.* **1.** mucegai. **2.** mîndrie, îngîmfare.

muffóso *adj.* **1.** mucegăit. **2.** învechit, stătut. **3.** dispreţuitor, îngîmfat.

muflóne *s.m.* **1.** *(zool.)* muflon *(Ovis musimon).* **2.** ţesătură de lînă (păroasă).

mùfo *s.m. (înv.) v.* muflone.

mùfola *s.f.* cuptor refractar.

mufti *s.m. invar. (lit.)* muftiu.

mugàvero *s.m. (ist.)* **1.** soldat catalan (în sec. XIII—XIV). **2.** un fel de lance.

mugghiàre *vi. (a)* **1.** a mugi. **2.** a urla, a rage. **3.** a striga tare, a zbiera. **4.** *(despre mare, vînt)* a vui, a urla.

mùgghio *s.m.* **1.** muget. **2.** urlet, răget. **3.** strigăt, ţipăt. **4.** vuiet.

mùggine *s.m. (iht.)* chefal *(Mugil cephalus).*

muggire *vi. (a)* **1.** a mugi. **2.** a urla; a vui.

muggito *s.m.* **1.** muget. **2.** urlet, vuiet.

mugherìno *s.m. (bot.)* **1.** varietate de iasomie *(Jasminum sambrac).* **2.** *(fig.)* domnişor, filfizon.

mughétto *s.m. (bot.)* **1.** mărgăritărel, lăcrimioară *(Convallaria majalis).* **2.** *(fig.)* filfizon, domnişor. **3.** *(med.)* erupţie pe mucoasa gurii; *(vet.)* ~ *degli agnelli* ulcer.

mugìc, mugìk *s.m. invar. v.* mugico.

mugìco, *-ichi, s.m.* mujic.

mugliàre *vi. (pop., dial.) v.* mugghiare.

mùglio *s.m. (pop., dial.) v.* mugghio.

mugnalàccio *s.m. (ornit.)* martin negru *(Larus martinus).*

mugnàio, *-ài* **I.** *s.m.* **1.** morar; *pesare con la stadera del* ~ a cîntări aproximativ; *affogare il* ~ *(fig.)* a face mămăliga prea moale. **2.** *(ornit.)* pescar. **II.** *adj.* de moară, privitor la moară; *mola* ~*-a* piatră de moară.

mùgnere *vt. (vulg., poetic) v.* mungere.

mùgo, *mùghi s.m. (bot.)* pin de munte *(Pinus montana).*

mugolaménto *s.m.* **1.** chelălăit. **2.** geamăt prelung.

mugolàre I. *vi. (a)* **1.** a chelălăi. **2.** a geme, a se văita. *SIN. gemere.* **II.** *vt.* a bombăni.

mugolìo, *-ìi, s.m.* chelălăit prelung.

mùgolo *s.m. (rar)* **1.** chelălăit. **2.** geamăt, vaiet.

mugugnàre *vi. (reg.)* a bombăni.

mùina *s.f. v.* moina.

mùla *s.f.* **1.** catîrcă; *api* ~*-e* albine sterpe; *la* ~ *si rivolta al medico* rîde hîrb/ciob de oală spartă; *o pelle, o* ~ fie ce-o fi. **2.** *(înv.)* papuc, pantof de casă.

mulàccchia *s.f. (rar)* cioară cenuşie *(Corvus cornix)*.
mulàggine *s.f. (fam.)* încăpăţînare, îndărătnicie.
mulattièra *s.f.* drum/potecă de catîri.
mulattière *s.m.* catîrgiu.
mulattièro *adj. (în expr.) strada ~-a* drum de catîri.
mulàtto *s.m.* **1.** mulatru. **2.** *(depr.)* bastard.
muléseo, -éschi, *adj.* care ţine de catîr.
muliebre *(lit.),* **mulièbre** *(poetic), adj.* femeiesc, feminin. *SIN. femminile.*
muliebrità *s.f.* feminitate.
mulinàio *s.m. v.* mulinaro.
mulinàre I. *vi. (a)* **1.** a născoci, a inventa, a imagina; *rimase a ~ su quel che avrebbe detto* rămase să se gîndească asupra celor ce ar fi trebuit să spună. **2.** a se roti, a se învîrteji. **II.** *vt.* **1.** a unelti. **2.** a învîrti, a răsuci ceva.
mulinàro *s.m. (pop., dial.)* morar.
mulinèllo *s.m.* **1.** vîrtej; *nuotare a ~* a înota în aşa fel încît să poţi înfrunta un vîrtej de apă; *fare il ~* a învîrti în cerc (un baston etc.). **2.** morişcă. *SIN. turbine.* **3.** sucitor de fire. **4.** ventilator fără motor. **5.** *(pesc.)* mulinetă.
mulinio *s.m.* vîrtej, învîrtejire.
mulìno[1] *adj. (rar)* care ţine de catîr.
mulìno[2] *s.m.* **1.** moară; *tirar/recar l'acqua al suo ~* a trage cenuşa/spuza pe turta lui; *essere un ~ a vento* a-şi schimba repede ideile; *(prov.) chi va al ~ s'infarina* dacă te bagi în tărîţe te mănîncă porcii; *~ a olio* teasc de măsline. **2.** *(înv.)* vîrtelniţă. **3.** *(înv.)* morişcă (de vînt).
mullàghera *s.f. (bot.)* ghizdei *(Lotus corniculatus).*
mùllo *s.m. (înv., iht.)* roşioară *(Scardinus erythrophtalmus).*
mùlo *s.m.* **1.** catîr; *chi pasce ~, bisogna che tiri calci* ce naşte din pisică şoareci mănîncă; *ostinato come un ~* încăpăţînat ca un catîr; *fare il ~* a fi încăpăţînat. **2.** *(fig.)* fiu nelegitim. *SIN. bastardo.* **3.** bădăran. **4.** *(înv., iht.)* roşioară.
mùlsa *s.f.* sirop cu miere.
mùlta *s.f.* **1.** amendă. **2.** *(înv.)* pedeapsă.
multàre *vt.* a amenda.
multicolóre *adj.* multicolor.
multiförme *adj.* multilateral, variat.
multiloquènza *s.f.* elocvenţă.
multilòquio, -òqui, *s.m.* vorbărie; flecăreală.
multiplàno *adj. (av.)* multiplan.
multiplice *s.m. (mat.)* multiplu.
mùltiplo *adj., s.m. (mat.)* multiplu; *il minimo comune ~* cel mai mic multiplu comun; *frutto ~* fruct compus; *vettura ~-a* vehicul utilizabil în mai multe feluri.
multisonànte *adj.* zgomotos; *oceano ~* ocean zgomotos.
multitùdine *s.f. v.* moltitudine.
multivàgo, -àghi, *adj.* doritor de multe lucruri.
mùmmia *s.f.* **1.** mumie. **2.** persoană învechită/uscată; *un viso da ~* chip de mumie; *cosa vuoi che capisca, ormai è una vecchia ~* ce mai vrei să înţeleagă, a ajuns o adevărată mumie. **3.** *(înv.)* amestec care servea la îmbălsămat.
mummificàre *vt., vr.* **1.** a (se) mumifica. **2.** a se fosiliza.
mummificazióne *s.f.* mumificare.
mùndio *s.m. (ist., jur.)* tutelă (asupra soţiei şi copilului).
mùnera *s.f. pl. (înv.)* daruri.
mùngere *vt.* **1.** a mulge. **2.** *(fig.)* a tapa, a stoarce de bani. *SIN. spremere, succhiare.*
mungitóio *s.m.* mulgătorie *(încăpere).*
mungitóre, -tóra, -tríce *s.m.* şi *f.* mulgător.
mungitùra *s.f. (rar)* **1.** muls; mulgere; *~ a mano* mulgere cu mînă; *~ meccanica* mulgere mecanică. **2.** mulsoare, lapte muls.
municipàle *adj.* municipal; *il palazzo ~* primărie.
municipalità *s.f.* **1.** autorităţi municipale. **2.** populaţie (a unei comune).
municipalizzàre *vt. (adm.)* a municipaliza, a subordona administraţiei comunale (transporturile, iluminatul public etc.).
municipalizzazióne *s.f. (adm.)* municipalizare, trecere sub administraţia comunală (a serviciilor publice).
municìpio, -ìpi, *s.m.* **1.** *(ant.)* municipiu. **2.** comună. **3.** administraţie comunală. **4.** primărie.
munificènte *adj. (lit.)* generos, larg, darnic.
munificènza *s.f.* dărnicie, generozitate.
munífico, -ífici, *adj.* darnic, generos; *offerta ~-a* dar generos; *mecenate ~* mecena mărinimos.
munire I. *vt.* **1.** a întări, a fortifica; *~ di coraggio* a înarma cu curaj. **2.** a înzestra, a dota, a prevedea cu cele trebuincioase; *~ l'esercito di vettovaglie* a aproviziona armata cu alimente etc. **II.** *vr.* a se înarma cu; *~-si contro le insidie* a-şi lua măsuri de apărare împotriva unei capcane; *~-si contro le sorprese* a-şi lua măsuri împotriva oricăror surprize.
munito *adj.* prevăzut cu; înarmat cu, fortificat; *città ~-a* oraş întărit cu fortificaţii.
munizionaménto *s.m. (mil.)* aprovizionare, înzestrare (cu arme şi muniţii).
munizióne *s.f.* **1.** muniţie; *~ da bocca* provizii. **2.** colibă. **3.** *(înv.)* depozit de muniţii. **4.** fortificaţie.
munizionière *s.m. (înv., mil.)* intendent.
mùno *s.m. (înv.)* dar, răsplată.
mùnto *part. tr.* de la mungere.
muòvere I. *vt.* **1.** a mişca; a pune în mişcare; *~ il passo* a umbla; *~ la bocca* a începe să vorbească; *~ il campo* a ridica tabăra; *~ le armi* a face război; *~ le penne* a zbura; *~ una domanda* a pune o întrebare. **2.** a împinge, a îndemna la, a face să; a convinge; *~ dal proposito* a face pe cineva să-şi schimbe hotărîrea. **3.** a începe; a face; *~ lite* a intenta proces; *~ una domanda* a înainta/a face o cerere; *~ inganno* a întinde o cursă; *~ guerra* a declara război; *~ un'accusa* a aduce o acuzaţie; *~ i denti* a căpăta dinţi. **4.** a trezi, a provoca (pofta, invidia etc.); *~ il pianto* a provoca plînsul. **5.** a scoate (un ţipăt, un suspin); *~ la voce* a vorbi; *~qualcuno a compassione* a stîrni compătimirea cuiva; *~ qualcuno a sdegno* a provoca dispreţul cuiva. **II.** *vi. (a, e)* **1.** a porni; *~ incontro* a merge în întîmpinare. **2.** a se îndrepta către. **3.** a creşte, a încolţi. **4.** a porni din, a avea ca punct de plecare/de origine; *la strada muove di qui* drumul începe de aici. **III.** *vr.* **1.** *(despre pîine)* a creşte. **2.** a se mişca; *nessuno si muova!* să nu se mişte nimeni! **3.** a se înduioşa. **4.** a se tulbura; *~-si a sdegno* a se indigna. **5.** a se răzvrăti; *i contadini şi mossero contro i padroni* ţăranii se răzvrătiră împotriva stăpînilor.
mùra[1] *s.f. (mar.)* funie, parîmă.
mùra[2] *s.f. pl. v.* muro.
muracchiàre *vi. (a)* a zidi prost.
muràglia *s.f.* **1.** zid; zid de fortificaţie. **2.** *(fig.)* barieră.
muraglióne *s.m.* zid înalt şi gros; *un ~ di sostegno* un zid de susţinere.
muraiòla *s.f. (bot.)* paracherniţă *(Parietaria officinalis).*
muraiòlo *adj.* agăţător, căţărător.
muraiuòlo *adj. v.* muraiolo.
murale *adj.* mural, de perete; *(ist., mil.) macchina ~*

berbece; *(bot.) pianta* ~ paracherniță *(Parietaria officinalis)*.

muraménto *s.m.* **1.** zidire. **2.** zidărie.

murâre I. *vt.* **1.** a zidi; ~ *a secco* **a)** a zidi fără tencuială; **b)** *(fig.)* a mînca fără să bei; **c)** a face un lucru prost; ~ *un gancio* a zidi/a fixa în zid un cîrlig. **2.** a înconjura cu ziduri. **3.** *(înv.)* a clădi. **II.** *vr.* a se închide, a se zidi; ~*-si in casa* a se izola, a se închide în casă.

murârio, *-âri, adj.* care ține de zidărie; *la cinta* ~*-a di una città* zidul care înconjură un oraș.

murâta *s.f.* **1.** bastion; întăritură. **2.** *(mar.)* parte interioară a bordului; bord; *dormire a* ~a dormi pe punte, îmbrăcat (gata de manevră etc.). **3.** *(înv., ist., la pl.)* închisoare. **4.** barieră de corali.

murâto I. *adj.* **1.** fortificat, înconjurat cu zid. **2.** zidit; *(fig.) monache* ~*-e* călugărițe care nu părăseau chilia. **II.** *s.m.* **1.** împrejmuire cu ziduri. **2.** zidărie. **3.** zid.

muratóre *s.m.* zidar; *libero/franco* ~ francmason; *picchio* ~ pasăre care-și astupă cuibul lăsîndu-i doar o mică deschizătură.

muratûra *s.f.* **1.** zidit; zidire. **2.** zidărie; *lavori in* ~ lucrări de zidărie.

mûreldo *adj. (înv.)* leneș, nepăsător.

murèna *s.f. (iht.)* un fel de țipar *(Muraena helena)*.

mûria *s.f.* saramură (cu sare marină).

muriàtico, *-àtici, adj. (chim.)* clorhidric.

muriàto *s.m. (înv.)* clorură.

muriccia, *-icce, s.f.* zid fără tencuială; *portar sassi alle* ~*-e* a da cuiva ceea ce are din belșug.

muricciolâio I. *s.m.* buchinist, anticar (pe chei). **II.** *adj.* de anticar.

mariccіuòlo *s.m.* zid mic; *lo conoscono anche i* ~*-i (despre o persoană)* îl cunoaște tot orașul.

mûrice *s.m.* moluscă din care se extrage purpura *(Murex tenuispina)*.

murièlla *s.f.* lopățică (de joacă).

mûrmure *s.m. (poetic)* murmur.

mûro, *mûri, s.m.,* **mûra** *s.f. pl.* **1.** zid; perete; ~ *maestro* zid principal; ~ *a bozze* zid cu cărămizile vizibile; ~ *a secco* zid fără tencuială; ~ *di tramezzo* perete între odăi; ~ *cieco* zid orb; *aver la casa a* ~*/a* ~ *a* ~ a avea casa lipită de alta; *armadio a* ~ dulap în perete; *stare a uscio e* ~ *con uno* a sta ușă în ușă cu cineva; *battere il capo/dare del capo/della testa nel* ~ a se da cu capul de pereți; *di faccia al* ~ la colț (la școală); *mettere i piedi al* ~ a pune piciorul în prag; *essere tra l'uscio e il* ~ a fi între ciocan și nicovală; *aver le spalle al* ~ a fi în siguranță; *mettere le spalle al* ~ a se pune la adăpost; *mettere uno con le spalle al* ~ a încolți pe cineva, a-l constrînge; *fare alle capate/alle zuccate col* ~ a încerca un lucru imposibil de realizat; *(prov.) duro con duro non fa buon* ~ doi oameni încăpățînați nu se pot înțelege între ei; *parlare al* ~ a vorbi cuiva care nu te ascultă/la pereți; *mettere qualcuno tra l'uscio e il* ~ a pune pe cineva într-o situație delicată; *aver le spalle al* ~ a fi bine apărat; *i muri parlano* zidurile vorbesc. **2.** ceva ca un zid; *un* ~ *di nebbia* un zid dens de ceață. **3.** apărare, adăpost; *un* ~ *di orgoglio nasconde la sua timidezza* un zid de orgoliu îi ascunde timiditatea. **4.** barieră, obstacol; *un* ~ *d'odio* un zid de ură; *un* ~ *d'incompressione* un zid de neînțelegere; *un* ~ *del suono* un zid de sunet. **5.** *(sport; în hipism) commettere un errore al* ~ a comite o greșeală la obstacol. **6.** *(mar.)* fiecare dintre părțile externe, rotunde, pe dreapta și pe stînga prorei. **7.** *(geol.)* stratul de la baza unei stînci; patul rocii; ~ *di faglia* stratul inferior al unei falii.

mûrra *s.f. (ant.)* mineral prețios (neidentificat) din care se făceau cești, cupe, vase.

mûsa[1] *s.f.* **1.** *(mit.)* muză; *(fig.) la decima* ~ cinematografia. **2.** poezia însăși; *la* ~ *di Omero* poezia lui Homer. **3.** persoană care inspiră poezie; *Laura fu la* ~ *del Petrarca* Laura a fost muza lui Petrarca. **4.** *(fig.)* poet.

mûsa[2] *s.f. (bot.)* banan *(Musa paradisiaca)*.

musâceo *adj. (bot.)* din specia bananului; *piante* ~*-e* plante din specia bananului.

musagète *adj., s.m. (mit.)* cel care conduce muzele (epitetul lui Apolo).

musaicista *s.m. v.* mosaicista.

musâico *s.m. v.* mosaico[2].

musaràgno *s.m. (zool.) v.* toporagno.

musâre I. *vi. (a; rar)* a sta ca fermecat. **II.** *vt.* **1.** a privi, a căuta. **2.** *(înv.)* a cinta din cimpoi.

musâta *s.f.* **1.** strîmbătură (de dezgust etc.). **2.** lovitură cu botul (sau în bot).

muschiâto *adj.* cu miros de mosc.

mûschio[1]**,** *mûschi, s.m.* **1.** mosc *(substanță)*. **2.** *(zool.)* mosc.

mûschio[2] *s.m. v.* musco.

muscicapa *s.f. (ornit.)* muscar *(Musicapa grisola* și *striata)*.

mûsco, *mûschi, s.m. (bot.)* mușchi.

muscolâre *adj.* muscular.

muscolatûra *s.f.* musculatură.

muscolazióne *s.f. (anat.)* musculatură.

muscoleggiâre *vi. (a), vt.* a reprezenta mușchii (în pictură, sculptură).

mûscolo *s.m.* **1.** *(anat.)* mușchi; *(fig.) avere muscoli di ferro* a fi foarte puternic/viguros; *essere tutto* ~*-i* a fi robust. **2.** mușchi (de măcelărie). **3.** scoică comestibilă. **4.** *(ist.)* mașină de război, musculă.

muscolosità *s.f.* tăria mușchilor; forță musculară, musculozitate.

muscolóso *adj.* mușchiulos, musculos.

muscóso *adj. (lit., bot.)* acoperit cu mușchi.

museggiâre *vi. (glumeț, înv.)* a face versuri.

musèo *s.m.* muzeu.

museografia *s.f.* muzeografie.

museruòla *s.f.* **1.** botniță; *mettere la* ~ *a qualcuno* a împiedica pe cineva să vorbească; *è pericoloso a far circolare i cani senza* ~ e periculos să lași ciinii fără botniță. **2.** zăbală.

musètta *s.f.* **1.** săculeț cu grăunțe la gîtul cailor, catîrilor etc. **2.** *v.* musette.

musètte I. *s.f. (mus.)* **1.** un fel de cimpoi. **2.** compoziție muzicală pastorală. **3.** dans cu caracter pastoral. **II.** *adj. invar. valzer* ~ vals musetta.

musètto *s.m.* mutrișoară; botișor.

mûsica *s.f.* **1.** muzică; *battere la* ~ a bate măsura; *sempre la stessa* ~ mereu aceeași poveste; *metterla in* ~ a pierde timpul cu vorba; *m'aspetta un'altra* ~ mă așteaptă o altă plictiseală. **2.** orchestră; fanfară. **3.** sunet melodios/armonios. **4.** concert. **5.** încurcătură.

musicàbile *adj.* muzical.

musicâle *adj.* muzical.

musicânte *s.m.* **1.** *(depr.)* muzicant. **2.** cîntăreț (într-o fanfară etc.) **3.** *(adjectival, în expr.) gli angeli* ~*-i* îngerii care cîntă (într-o pictură).

musicâre *vt.* **1.** a pune pe note; a pune pe muzică. **2.** a executa o bucată muzicală.

musichètta *s.f.* muzică ușoară.

musicista, *-isti, s.m.* și *f.* muzician.

mûsico, *mûsici* **I.** *adj. (lit.)* muzical. **II.** *s.m.* **1.** muzician. **2.** cîntăreț. **3.** eunuc.

musicòlogo, *-òlogi, s.m.* muzicolog.

musicòmane *s.m.* meloman.

musino *s.m.* **1.** botişor. **2.** feţişoară. **3.** *(iht.)* specie de ţipar mic.
musivo *adj. (lit.)* privitor la mozaic; *arte* ~*-a* arta mozaicului.
musmè *s.f. invar.* japoneză tînără; dansatoare japoneză.
mùso *s.m.* **1.** bot. **2.** *(glumeţ, depr.)* faţă, obraz; *allungare il* ~ **a)** a slăbi; **b)** a se supăra; *torcere il* ~ a strîmba din nas; *fare il* ~, *tenere il* ~ a face bot, a fi supărat; *a* ~ *duro* cu hotărîre; *dire sul* ~ a spune în faţă; *farla sul* ~ a face ceva cu neruşinare/fără teamă; *rompere/spaccare il* ~ *a uno* a da cuiva un pumn peste bot. **3.** individ, persoană, om; *è un brutto* ~*/*~ *duro* este un tip care nu se teme, e un tip neobrăzat; *a* ~ *duro* fără a clipi, fără a-şi pierde cumpătul. **4.** obiect de forma unui bot.
musolièra *s.f. (rar) v.* museruola.
musóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** mutră de om supărat. **2.** om îmbufnat/botos; *fare il* ~ a-şi realiza propriile treburi în tăcere.
musonerìa *s.f. (fam.)* îmbufnare, bosumflare.
musórno *adj. (rar, lit.)* **1.** îmbufnat, bosumflat; *fare tanto di* ~ a face mutre. **2.** întunecat, posomorît.
mussàre[1] *vi. (înv.)* a şopti, a vorbi încet/în şoaptă.
mussàre[2] *vi. (a; despre vin etc.)* a face spumă; *(fig.) far* ~ a trîmbiţa, a face vîlvă în jurul unui lucru.
mussitazióne *s.f.* **1.** şoaptă. **2.** *(med.)* vorbire liniştită într-un delir calm.
mùssola *s.f. v.* mussolina.
mussolàra *s.f. (pesc.)* plasă de pescuit (în largul mării).
mussolìna *s.f.* muselină.
mussolìno *s.m. v.* mussolina.
mùssolo *s.m. v.* mussolina.
mussulmàno *adj., s.m. v.* musulmano.
mustàcchi *s.m.* **1.** mustăţi; *cosa coi* ~ lucru excelent, ales. **2.** *(mar.)* parîmă (care susţine catargul).
mustacchìno *s.m.* specie de piţigoi *(Parus barbatus)*.
mustàng *s.m. invar. (zool.)* cal sălbatic (în S.U.A. şi Mexic), mustang.
mustèla *s.f. (zool.)* nevăstuică *(Mustela nivalis)*.
musulmàno *adj., s.m.* musulman.
mùta[1] *s.f.* **1.** schimbare; ~ *dei cavalli* schimbarea cailor de poştă (la o staţie). **2.** schimb (de muncă); înlocuire; *dare la* ~ a lua locul (urmînd pe cineva într-o muncă); *darsi la* ~ a se înlocui, a-i veni rîndul la muncă; *aver la* ~ *da un altro* a fi înlocuit de altul; *a* ~ *a* ~ rînd pe rînd. **3.** năpîrlire. **4.** rînd. schimb (de rufărie). **5.** rînd (de haine etc.), garnitură (de obiecte); ~ *di bottoni da camicia* pereche de butoni; *una* ~ *di piatti* un rînd de farfurii. **6.** costum de cauciuc aderent pentru scufundători.
mùta[2] *s.f.* **1.** haită de cîini. **2.** atelaj.
mutàbile *adj.* mutabil; schimbător. *SIN. variabile.*
mutabilità *s.f.* **1.** mutabilitate. **2.** inconstanţă. **3.** *(înv.)* caducitate, vremelnicie.
mutaménte *adv.* fără cuvinte, mueşte.
mutaménto *s.m.* **1.** schimbare; alterare; ~ *di temperatura* schimbare de temperatură. *SIN. cambiamento.* **2.** deplasare.
mutànde *s.f. pl.* **1.** izmene. **2.** chiloţi; ~ *da uomo* chiloţi bărbăteşti; ~ *da donna* chiloţi de femeie.
mutandìne *s.f. pl.* chiloţi; slip.
mutàre **I.** *vt.* **1.** a schimba; a substitui, a înlocui (un lucru cu altul) ~ *discorso* a schimba vorba; ~ *registro* **a)** a schimba registrul (la orgă); **b)** *(fig.)* a întoarce foaia; ~ *il vino* a pritoci vinul; ~ *l'ammalato* a schimba rufăria unui bolnav; ~ *da* a face să renunţe la; ~ *le carte in tavola* a-şi lua vorba înapoi; ~ *pochi passi* a face cîţiva paşi; ~ *faccia* a se schimba la faţă; ~ *aspetto* a-şi schimba înfăţişarea; ~ *consiglio* a-şi schimba părerea; ~ *la guardia* a schimba garda. *SIN. cambiare.* **2.** a transforma; ~ *il dubbio in paura* a transforma îndoiala în teamă. **3.** a altera; ~ *il viso* a schimba faţa; ~ *il colore* a schimba culoarea. **4.** a năpîrli, a schimba părul/penele; *(prov.) il lupo muta il pelo ma non il vizio* lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba. **5.** a altera; ~ *il viso* a se schimba la faţă. **6.** a traduce. **II.** *vr.* **1.** a se schimba; a-şi schimba rufăria etc. **2.** a se transforma. **3.** a se transfera în alt loc. **III.** *vi. (e)* a deveni altfel; a se schimba; *la scena muta* scena se schimbă; *la situazione è mutata* situaţia s-a modificat; *allora muta specie!* atunci este altceva.
mutativo *adj.* care poate produce o schimbare.
mutàto *adj.* schimbat, devenit altfel/altul.
mutatùra *s.f.* **1.** schimbare. **2.** schimbare (de rufe). **3.** schimb de haine. **4.** pritocire.
mutazióne *s.f.* **1.** schimbare; *le mutazioni delle stagioni* schimbările anotimpurilor; mutaţie. **2.** metamorfoză. **3.** *(lit.)* schimbare în structura unei balade.
mutazionismo *s.m. (biol.)* mutaţionism, teoria mutaţiilor.
mutévole *adj.* schimbător, inconstant; *un uomo dal carattere* ~ un om cu caracter schimbător/inconstant; *animo* ~ suflet maleabil/inconstant.
mutevolézza *s.f.* mutabilitate; inconstanţă, nestatornicie.
mutézza *s.f.* muţenie.
mutilaménto *s.m. (lit.)* mutilare.
mutilàre *vt.* a mutila.
mutilàto *adj.* **1.** mutilat. **2.** schimbat, modificat, alterat. **3.** trunchiat.
mutilatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care mutilează.
mutilazióne *s.f.* mutilare.
mùtilo *adj. (lit.)* mutilat; trunchiat; din care lipseşte ceva; *libro* ~ carte din care lipseşte o parte.
mutismo *s.m.* mutism.
mùto **I.** *adj.* mut; *persone* ~*-e* figuranţi (la teatru); *carta* ~*-a* hartă geografică fără denumiri; *consonante* ~*-a* consonantă mută; ~ *di luce* lipsit de lumină; *(loc. adv.) alla* ~*-a* pe muteşte; *fare scena* ~*-a* a nu putea scoate o vorbă, a sta încremenit. **II.** *s.m.* **1.** (om) mut. **2.** cinematograful mut.
mùtolo *adj. (lit.)* mut.
mùtria *s.f.* **1.** aroganţă (în figură). **2.** îndrăzneală, semeţie.
mutróne *s.m.* om arogant/cu morgă.
mùtua *s.f.* societate de ajutor reciproc; *essere in* ~ a fi în situaţia de a căpăta un ajutor.
mutualità *s.f.* mutualitate, reciprocitate; ajutor reciproc.
mutuaménte *adv.* (în mod) reciproc, mutual.
mutuànte *s.m. (jur.)* persoană care împrumută bani cuiva; comanditar.
mutuàre *vt. (lit.)* **1.** a împrumuta bani, a lua bani cu împrumut. **2.** a da bani cu împrumut. **3.** *(lit.)* a lua ceva de la alţii; *un critico che mutua le idee dagli altri* un critic care împrumută idei de la alţii.
mutuatàrio, -àri *adj., s.m. (jur.)* persoană care ia bani cu împrumut.
mutuàto *s.m.* mutualist, membru al unei societăţi de ajutor reciproc.
mutuazióne *s.f.* reciprocitate; schimb reciproc.
mùtuo **I.** *adj.* mutual, reciproc; ~ *consenso/dissenso* înţelegere/neînţelegere reciprocă; *società di* ~ *soccorso* societate de ajutor reciproc. **II.** *s.m. (jur.)* mutuu, împrumut (de bani, mărfuri); *fare un* ~ a face un împrumut (luînd sau dînd cu împrumut).
mùzzo *adj. (înv.)* cu gust dulce-acrişor.
myosòtis *s.m.* şi *f. v.* miosotide.

N

n [enne] *s.m.* şi *f.* *(sunetul şi litera)* n.
nabàb *s.m.* *(rar)* *v.* n a b a b b o.
nabàbbo *s.m.* nabab.
nàbla *s.f.* *(muz., ist.)* instrument muzical (în genul lirei psalterionului).
nàccara *s.f.* *(înv.)* un fel de tobă.
nàcchera *s.f.* **1.** *(muz.)* castanietă. *SIN. castagnetta, castagnola.* **2.** *(la pl.)* jucărie sunătoare. **3.** un fel de tobă; *suonare la* ~ a lovi, a bate. **4.** specie de scoică *(Pinna nobilis)*; *pelo di* ~ pînză fină. **5.** *(înv.)* sidef. **6.** *(înv., bot.)* clocotia *(Alectorolephus alpinus)*; sunătoare.
naccherìno *s.m.* **1.** cîntăreţ cu castanietele. **2.** copil răsfăţat. **3.** *(la pl.)* castaniete mici.
nàchero *s.m.* *(dial.)* pici; popîndoc, cu picioarele strîmbe.
nacrìte *s.f.* **1.** sidef. **2.** *(miner.)* silicat natural de aluminiu, nacrit.
nadìr *s.m.* *invar.* *(astron.)* nadir.
nàfta *s.f.* petrol(brut); ţiţei. *SIN. olio combustibile.*
naftalìna *s.f.* naftalină; *una ragazza tenuta sotto* ~ o fată crescută ca la mănăstire.
naftène *s.m.* *(chim.)* naften.
nagàica *s.f.* nagaică.
nàia[1] *s.f.* *(zool.)* şarpe naja.
nàia[2] *s.f.* *(glumeţ)* disciplină militară, militărie; *ha finito la* ~ a terminat serviciul militar.
naiàde *s.f.* **1.** naiadă. **2.** *(bot.)* inariţă *(Najas minor)*.
nailon *s.m.* *invar.* nailon.
nanchìno *s.m.* *(text.)* nanchin.
nandù *s.m.* *invar.* struţ american *(Rhea americana)*.
naneròttolo *s.m.* *(depr.)* năpîrstoc, stîrpitură, pitic.
nànfa *s.f.* apă parfumată (de flori de portocal).
nanìsmo *s.m.* *(med.)* nanism.
nànna *s.f.* nani; culcare; *ninna* ~ cîntec de leagăn; *far la* ~ a dormi.
nàno *adj., s.m.* pitic; *razza* ~*-a* neamul pigmeilor; *oca* ~*-a* boboc de gîscă.
nànte *adv.* *(înv.)* *v.* i n n a n z i[1].
nànti *adv.* *(înv.)* *v.* i n n a n z i[1].
nàpalm *s.m.* *invar.* *(mil.)* napalm.
napèa *s.f.* *(mit.)* driadă, nimfă de pădure.
napèllo *s.m.* *(bot.)* omag *(Aconitum napellus)*.
napoleóne *s.m.* **1.** napoleon *(monedă)*. **2.** joc de cărţi (cu un singur jucător), pasienţă. **3.** pahar de coniac.
napoleònico, *-ici, adj.* napoleonic.
napoletàna *s.f.* un joc de cărţi.
napoletàno **I.** *adj., s.m.* napolitan. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* un fel de ţigară de foi, tare. **2.** *(la pl.)* pastă făinoasă (pentru supă). **3.** *pizza alla* ~*-a* plăcintă napolitană.
nàppa *s.f.* **1.** ciucure; moţ, ciuf. **2.** smoc de păr (în coada animalelor). **3.** *(glumeţ)* nas mare; om cu nas mare. **4.** barbă mică, cioc. **5.** *(bot.)* ~ *di cardinale* creasta cocoşului *(Celosia cristata)*. **6.** *(bis.)* pînză de in (ţinută în mîini la împărtăşanie). **7.** piele fină pentru mănuşi.
nappìno *s.m.* *(mil.)* pompon.
nàppo *s.m.* *(lit.)* **1.** pocal, cupă. **2.** *(înv.)* tavă. **3.** vas de argint (pentru spălat mîinile). **4.** suport de lumînare (la sfeşnic). **5.** vas cu cioc (pentru ulei).
naràncio *s.m.* *(înv.)* *v.* a r a n c i o.
narbonése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Narbonne.
narcisìsmo *s.m.* *(psih.)* narcisism.
narcisìsta *s.m.* şi *f.* *(psih.)* bolnav de narcisism.
narcisìstico, *-ici, adj.* *(psih.)* propriu narcisismului.
narciso *s.m.* **1.** *(bot.)* narcisă, zarnacadea *(Narcissus poeticus)*. **2.** *(lit.)* narcisist, bolnav de narcisism.
narcòsi *s.f.* *invar.* *(med.)* narcoză.
narcòtico *-òtici, adj., s.m.* narcotic, somnifer.
narcotizzàre *vt.* a narcotiza.
narcotizzazióne *s.f.* narcotizare.
nàrdo *s.m.* **1.** *(bot.)* nard *(Nardostachys iatamansi)*. **2.** parfum de nard. **3.** *(bot.)* levănţică *(Lavandula officinalis)*.
narghilè *s.m.* narghilea.
nàre *s.f.* *pl.* *(înv.)* nări.
nàri *s.f.* *(lit.)* nări.
narice *-ici, s.f.* nară.
narìna *s.f.* pasăre din Africa *(Hapaloderma narina)*.
narràre **I.** *vt.* **1.** a povesti, a nara, a istorisi. **2.** *(înv.)* a explica. **II.** *vi.* *(a)* a povesti, a vorbi despre.
narrativa *s.f.* **1.** naraţiune, parte narativă. **2.** *(colectiv)* proză narativă; *la* ~ *contemporanea* proza narativă contemporană. **3.** talent de povestitor. **4.** *(înv.)* povestire.
narrativo *adj.* narativ.
narratóre, *-trice s.m.* şi *f.* narator, povestitor.
narrazióne *s.f.* **1.** naraţiune, povestire, istorisire. **2.** expunere; *(jur.)* ~ *oratoria* expunere în favoarea celui apărat.
nartèce *s.m.* **1.** *(bis.)* nartex. **2.** casetă (pentru obiecte preţioase). **3.** vergea, nuia.
narvàlo *s.m.* *(iht.)* narval *(Monodon monoceros)*.
nasàggine *s.f.* *(glumeţ)* nas mare.
nasàle **I.** *adj.* nazal. **II.** *s.m.* *(mil.)* apărătoare pentru nas în vechile armuri.
nasalìna *s.f.* mentol, medicament contra răcelii.
nasalità *s.f.* *(fon.)* nazalitate.
nasalizzàre *vt.* *(fon.)* a nazaliza, a pronunţa pe nas.
nasalizzazióne *s.f.* *(fon.)* nazalizare, pronunţare nazală.
nasàre *vt.* *(înv.)* *v.* a n n u s a r e.
nasàta *s.f.* lovitură în nas sau cu nasul.
naseànte *adj.* care se naşte; *giorno* ~ zori de zi.
nàscere **I.** *vi.* *(e)* **1.** a se naşte; ~ *senza la camicia* a fi fără noroc; ~ *vestito* a fi norocos; *(prov.)* *da un male nasce un bene* tot răul spre bine; ~ *bene* a se naşte într-o familie de condiţie bună; ~ *fortunato/vestito/con la camicia/la cuffia* a se naşte într-o zodie bună; a fi norocos; ~ *sotto buona stella* a se naşte într-o zodie bună; *di cosa nasce cosa* orice lucru are o urmare. **2.** *(despre plante)* a răsări, a încolţi. **3.** *(despre apă)* a izvorî. **4.** *(despre astre)* a răsări, a apărea. **5.** *(despre construcţii)* a se înălţa, a apărea; *in quel quartiere sono nate molte villette* în cartierul acela au apărut multe vilişoare. **6.** *(despre o activitate)* a începe să producă/să funcţioneze; a apărea; *è nata un'industria moderna* a apă-

rut o industrie modernă. **7.** a deriva; *la cetra nacque in Grecia* citera a apărut în Grecia. *SIN. derivare, venire.* **II.** *s.m.* naştere, faptul de a se naşte; *sul* ~ la naştere; *sin dal* ~ încă de la naştere; *un progetto morto sul* ~ un proiect născut mort.

nasciménto *s.m. (rar, lit.)* **1.** naştere, faptul de a se naşte. **2.** neam, condiţie.

nàscita *s.f.* **1.** naştere; *anniversario di* ~ aniversare de ziua naşterii; *sordo di* ~ surd din naştere. **2.** *atto di* ~ act de naştere, certificat de naştere. **3.** neam, familie, condiţie; *di umile* ~ de condiţie/origine umilă/modestă. *SIN. lignaggio.* **4.** apariţie la orizont (a unui astru); *la* ~ *del sole* apariţia soarelui. **5.** apariţia unei flori.

nascitùro *adj., s.m.* (copil) care este pe punctul de a se naşte.

nàsco *s.m.* varietate de vin alb.

nascondarèllo *s.m.* joc de-a v-aţi ascunselea.

nascòndere **I.** *vt.* **1.** a ascunde; ~ *un tesoro* a ascunde o comoară; ~ *il movimento delle truppe con frasche* a acoperi/a camufla mişcarea trupelor cu plante de tot felul; ~ *il viso tra le mani* a-şi ascunde chipul în mîini (pentru a disimula o durere, o ruşine). *SIN. celare, occultare.* **2.** a împiedica vederea; *un muro che nasconde il panorama* un zid care împiedică panorama. **3.** a disimula; ~ *il malumore* a disimula proasta dispoziţie; ~ *i propositi di vendetta* a ascunde intenţiile de răzbunare. **4.** a tăcea pentru a ascunde ceva; ~ *la verità* a ascunde adevărul. **II.** *vr.* **1.** a se ascunde; ~*-si dietro il paravento* a se ascunde în dosul paravanului; *andare a* ~*-si* a simţi nevoia de a se îndepărta de ceilalţi de ruşine. **2.** a simula, a se preface.

nascondìglio, *-igli, s.m.* ascunzătoare, ascunziş; *il* ~ *della lepre* ascunzătoarea iepurelui.

nascondiménto *s.m. (rar)* ascundere.

nascondìno *s.m. v.* nascondarello.

nascóso *adj. (poetic)* ascuns.

nascostaménte *adv.* pe ascuns, pe furiş.

nascósto **I.** *part. tr.* de la nascondere. **II.** *adj.* ascuns; *virtù* ~*-e* virtuţi ascunse; *verità* ~*-a* adevăr ascuns; *di* ~, *alla* ~*-a* pe ascuns.

naseggiàre *vi. (a)* a vorbi pe nas, a nazaliza.

nasèllo[1] *s.m. (iht.)* specie de peşte din care se extrage untura de peşte *(Gadus morrhua).*

nasèllo[2] *s.m.* **1.** cîrlig (în care intră capătul zăvorului la uşă). **2.** *v.* nasiera.

nasètto *s.m. (dim.)* **1.** nas mic. **2.** om cîrn. **3.** călugăr tînăr.

nasica **I.** *s.m. (zool.)* specie de maimuţă *(Semnopithecus nasalis).* **II.** *adj. (glumeţ)* cu nasul mare.

nasicàre *vi.* a vorbi pe nas.

nasièra *s.f.* belciug, inel de fier (care se pune la nările boului). *SIN. nasello.*

nàso *s.m.* **1.** nas; ~ *all'insù* nas cîrn; ~ *a peperone* nas mare şi lung; ~ *a civetta* nas de cucuvea; *fare il* ~ *a un odore* a se obişnui cu un miros; *parlare nel* ~ a vorbi pe nas; *ridere sul* ~ a-i rîde cuiva în nas, a-i rîde în faţă; *dar di* ~ a se întîlni (nas în nas), a se izbi de; *dar di* ~ *in un posto* **a)** a băga nasul/a intra o clipă undeva; **b)** a observa pe ascuns; *affilare il* ~ a i se lungi nasul, a slăbi; *dar nel* ~ *a uno* a displăcea cuiva; *aver buon* ~ a avea miros fin; *arricciare/torcere il* ~ a strîmba din nas; *montare la mosca al* ~, *salir la mostarda/la senepa al* ~ *a uno* a-şi pierde răbdarea, a-i sări mustarul, *menare per il* ~ a duce de nas; *allungare il* ~ a întinde gîtul, a aştepta mult; *rimanere con tanto/con un palmo di* ~ a rămîne păgubit/păcălit; *col* ~ *ritto* cu obrăznicie; *cacciare/ficcare/mettere il* ~ a-şi vîrî nasul; *tenere il* ~ *in aria* a fi distrat/zăpăcit; a pierde vremea; *a* ~ *ritto* fără gînduri, fără preocupări; *fare un palmo di* ~ a face cuiva semn de dispreţ; *non rammentarsi dal* ~ *alla bocca* a uita de la mînă pîn'la gură; *si toccherebbe il* ~, *a dirgli che l'ha perso* este gata să creadă orice (este gata să creadă că şi-a pierdut nasul, dacă i-o spui); *giudicare a lume di* ~ a judeca un lucru empiric/după miros/după impresie; *andare a* ~ a se lua după o impresie/după fler; *bagnare il* ~ *a uno* **a)** a fi mai înalt decît altul; **b)** a întrece pe cineva în muncă. **2.** faţă, chip; *sbattere la porta sul* ~ *a qualcuno* a trînti uşa în faţă cuiva; *mettere il* ~ *fuori* a privi afară; *tenere il* ~ *in aria* a fi distrat. **3.** miros, intuiţie; *avere buon* ~ *(şi fig.)* **a)** a avea miros bun; **b)** a fi înţelept, a pricepe uşor. **4.** vîrf, cioc (la un obiect, la un vas). **5.** piesă de tipografie (la maşina de topit plumbul). **6.** *(zool., în expr.)* ~ *adorno* specie de liliac; ~ *dell'elefante* trompă. **7.** *(mar.)* proră.

nasóne *s.m. (augm.)* **1.** năsoi. **2.** (om) năsos.

nàspo *s.m. (text.)* depănătoare.

nàssa *s.f.* **1.** vîrşă, coş de prins peşte. **2.** heleşteu. **3.** *(chim.)* sticluţă (cu deschizătură foarte mică).

nàsso *s.m. (bot.) v.* tasso[1].

nastràio, *-ài, s.m.* fabricant/vînzător de panglică.

nastrifòrme *adj.* în formă de panglică/de bandă.

nastrino *s.m.* **1.** *(dim.)* panglicuţă. **2.** semn de carte (făcut din panglică). **3.** panglică (de decoraţie). **4.** *(la pl.)* supă cu tăiţei (sau alte paste făinoase).

nàstro *s.m.* **1.** panglică. **2.** bandă; ~ *della mitragliatrice* bandă de mitralieră; ~ *metrico* panglică centimetru; ~ *isolatore* bandă izolantă; ~ *trasportatore* bandă rulantă; *registrazione su* ~ înregistrare pe bandă de magnetofon; ~ *magnetizzato* ~ *magnetico* bandă de magnetofon; ~ *dattilografico* panglică pentru maşina de scris; ~ *stradale* şosea; ~ *d'asfalto* şosea asfaltată

nastrotèca *s.f.* colecţie de benzi de magnetofon.

nastùrzio, *-ùrzi, s.m. (bot.)* hrean *(Armoracia rusticana);* ~ *indiano* condurul Doamnei *(Tropaeolum majus).*

nasùto *adj.* **1.** *(depr.)* năsos. **2.** perspicace. **3.** batjocoritor.

natàle **I.** *adj. (lit.)* natal; *giorno* ~ zi de naştere. **II.** *s.m.* **1.** Crăciun; *Babbo* ~ Moş Crăciun, Moş Gerilă; *fare* ~ a sărbători Crăciunul; ~ *del calice* joia sfîntă; ~ *di Roma* aniversarea întemeierii Romei. **2.** *(la pl.)* naştere; *avere i* ~*-i in un luogo* a avea locul de naştere într-un loc (anumit). **3.** neam, seminţie.

natalità *s.f.* natalitate.

natalizio **I.** *adj.* natal, de naştere; *giorno* ~ zi de naştere; *feste* ~*-ie* Crăciun. **II.** *s.m.* aniversare; zi de naştere.

natànte **I.** *adj. (rar)* **1.** plutitor; natant. **2.** înotător. **II.** *s.m. (mar.)* ambarcaţiune plutitoare.

natàre *vi. (înv., poetic)* a înota.

natatòia *s.f. (iht.)* (aripioară) înotătoare.

natatòrio, *-òri, adj.* înotător, care ţine de înot; care serveşte/ajută la înot; *vesica* ~*-a* băşică înotătoare (la peşti); *vasca* ~*-a* ştrand, piscină.

nàtica *s.f.* fesă.

naticùto *adj. (glumeţ)* cu fese mari.

natimortalità *s.f.* statistică de naşteri şi decese.

natìo, *-ìi, adj. (poetic) v.* nativo **(I)**.

natività *s.f.* **1.** naştere. **2.** *(înv.)* genealogie. **3.** aniversare a naşterii.

nativo **I.** *adj.* **1.** natal, de naştere. **2.** nativ, înnăscut, natural; *(miner.) stato* ~ stare nativă. **II.** *s.m.* **1.**

persoană originară din. **2.** *(la pl.)* indigeni, băştinaşi.

nàto I. *part. tr.* de la n a s c e r e; *(în expr.) cieco ~* orb din naştere; *~ vestito* norocos; *non c'era anima ~-a* nu era ţipenie de om; *~ e sputato* identic, exact, la fel; *nudo ~* gol puşcă; *~ ieri* tînăr, nepriceput; *~ fatto* născut pentru, potrivit pentru; *non ancora ~ (fig.)* copil. **II.** *s.m.* fiu, copil; *leva dei ~-i nel 40* recrutarea contingentului celor născuţi în 1940.

natrice *s.f. (zool.)* şarpe-de-apă *(Natrix torquata)*.

nàtron *s.m. (chim.)* sodă, carbonat de sodiu.

nàtta *s.f.* **1.** umflătură, cucui (la cap). **2.** inflamaţie (la gingie). **3.** *(vet.)* umflătură (la încheietura piciorului calului). **4.** *(mar.)* rogojină (folosită contra umezelii). **5.** *(înv.)* bătaie de joc; *far la ~ai vermi* a muri ars pe rug.

natùra *s.f.* **1.** natură; *i tre regni della ~* cele trei regnuri ale naturii: vegetal, animal, mineral; *in ~* în ordinea naturală; *il libro della ~* domeniul ştiinţei/al experienţei. **2.** energie activă a universului; *la ~ madre di tutte le cose* natură, creatoare a tuturor lucrurilor. **3.** calitate; dispoziţie; tendinţă; *la salute è un dono della ~* sănătatea este un dar al naturii; *pagare il tributo alla ~* a muri. **4.** fire, caracter; *è una ~ malinconica* este (o persoană cu) o fire melancolică. **5.** calitate, fel; complex de calităţi; *è della ~ delle cose* este în natura/firea lucrurilor; *la ~ del marmo* calitatea marmurii. **6.** om, fiinţă; *è una ~ ipocrita* e un om ipocrit; *la ~ umana* neamul omenesc. **7.** *(înv.)* naştere, neam.

naturàccia *s.m. (peior.)* caracter rău.

naturàle I. *adj.* natural, firesc; *(înv.) filosofia ~* fizică; *storia ~* ştiinţa naturii; *vita natural durante* în tot timpul vieţii; *giorno ~* zi de 24 ore; *gente ~* indigeni; *(înv.) caldo ~* energie; *uomo ~* idiot; *un fare ~* dezinvoltură; *figlio ~* fiu natural, bastard; *(înv.) nominato ~* naturalizat. **II.** *s.m.* **1.** stare naturală; *piselli al ~* mazăre gătită natur; *figura al ~* în mărime naturală; *imitare al ~* a imita exact; *dipingere al ~* a picta în mărime naturală. **2.** model (de pictură etc.); *stare al ~* a se comporta natural/fără afectare. **3.** temperament, fire, natură. **4.** *(la pl.)* indigeni, autohtoni. **III.** *s.f.* fizică. **IV.** *conj.* desigur.

naturalèzza *s.f.* **1.** naturaleţe, spontaneitate. *SIN. veridicità.* **2.** absenţă de afectare; *recitare con ~* a recita cu naturaleţe/fără afectare. **3.** *(înv.)* natură. **4.** fire; instinct.

naturalìsmo *s.m.* naturalism.

naturalìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* naturalist.

naturalità *s.f.* **1.** *(jur.)* naturalizare; *~ grande* naturalizare cu acordarea tuturor drepturilor politice. **2.** *(înv., dial.)* naturaleţe; dezinvoltură.

naturalizzàre *vt., vr.* a (se) naturaliza.

naturalizzazióne *s.f.* naturalizare.

naturànte *adj. (fil.)* generator, activ, creator; *Natura ~* Dumnezeu.

naturàre I. *vt. (înv.)* **1.** a da naştere, a genera; a forma; a crea. **2.** a face să fie natural/să aparţină naturii (cuiva, a ceva). **II.** *vi. (e)* a lua o înfăţişare, a dobîndi o natură.

naturàto *adj. (rar)* **1.** înnăscut, de la natură. **2.** naturalizat.

naturìsmo *s.m. (fil.)* **1.** religie primitivă. **2.** naturism.

nauclèa *s.f. (bot.)* specie de liană *(Ourouparia gambir)*.

nauclèro *s.m. (ornit.)* specie de erete *(Falci furcatus)*.

naufragàre *vi. (a, e)* **1.** a naufragia. *SIN. affondare.* **2.** *(fig.)* a nu reuşi, a se duce de rîpă; *il suo disegno naufragò miseramente* planul său eşuă rău de tot; *~ in porto* a se îneca la mal. **3.** a se pierde, a se rătăci.

naufràgio, *-àgi, s.m.* **1.** naufragiu. *SIN. affondamento.* **2.** *(fig.)* eşec, nereuşită; *far ~* a se ruina.

nàufrago, *nàufraghi, s.m.* naufragiat.

nàulo *s.m. (înv.)* taxă plătită pentru trecerea unei corăbii.

naupatìa *s.f.* rău de mare.

nàuplio *s.m. (zool.)* nauplius.

nàusea *s.f.* **1.** greaţă. **2.** *(fig.)* dezgust, silă.

nauseabóndo *adj.* **1.** greţos, *sapore ~* gust greţos. **2.** îngreţoşat, căruia îi e greaţă. **3.** neplăcut, dezagreabil; *proposte ~-e* propuneri nedorite.

nauseànte *adj.* greţos, respingător.

nauseàre *vt.* a îngreţoşa; *(înv.) ~ un cibo* a-i fi silă de-o mîncare; *il suo comportamento mi ha nauseato* comportarea lui mi-a displăcut mult.

nauseàto *adj.* îngreţoşat, dezgustat.

nauseóso *adj. (lit.)* greţos.

nàuta *s.m. (rar, lit.)* marinar; navigator.

nàutica *s.f.* nautică, navigaţie.

nàutico, *-ci, adj.* nautic.

nàutilo *s.m. (zool.)* nautil *(Nautilus pompilius)*.

navàle I. *adj.* naval; *Accademia ~* Academia navală; *(ant.) corona ~* premiu acordat celui care urca întîiul pe nava duşmană (la romani). **II.** *s.m.* şantier naval.

navalèstro *s.m.* barcagiu (mai ales de traversare).

navalìsmo *s.m.* dezvoltarea forţelor navale, putere navală (a unei ţări); militarism naval.

navàrca, *-àrchi, s.m. (rar, lit.)* **1.** comandant de flotă. **2.** proprietar de navă. **3.** pilot.

navàrco *s.m. v.* n a v a r c a .

navarrése *adj., s.m.* şi *f.* navarez.

navarrìno *adj., s.m.* **1.** *(locuitor)* navarez/din Navara. **2.** *(agr.)* varietate de viţă de vie şi de struguri.

navàta *s.f. (arhit.)* **1.** naos. *SIN. nave.* **2.** *(înv., mar.)* încărcătură (a unei corăbii).

nàve *s.f.* **1.** navă, corabie; *~ ammiraglia* navă amiral; *~ aerea* balon; *~ da diporto* **a)** iaht; **b)** navă de agrement; *~ mercantile* vas comercial; *~ portaerei, ~-madre* navă portavion; *~ da carico* cargou; *~ passeggeri* vapor de pasageri; *(~) petroliera* petrolier; *~ posamine* puitor de mine; *(~) rompighiaccio* spărgător de gheaţă; *~ traghetto* feribot. **2.** *(rar)* naos. **3.** comunitate; *la ~ dello Stato* instituţie statală. **4.** recipient; *~ da latte* vas/cadă în care se pune laptele pentru a fi smîntînit.

nàvera *s.f. (înv.)* rană gravă (făcută cu o armă ascuţită).

navètta *s.f.* navetă, suveică; *far la ~* a face naveta; *treno ~* tren care transportă automobile.

navicàre *vi., vt. v.* n a v i g a r e .

navicèlla *s.f.* **1.** navă mică, vaporaş; bărcuţă. **2.** nacelă. **3.** *(bis.)* cădelniţă.

navicellàio, *-ài, s.m. (rar)* barcagiu, luntraş.

navicèllo *s.m.* **1.** corabie cu două catarguri. **2.** *(înv.)* om volubil/şiret. **3.** *(glumeţ)* gheată mare; *(prov.) dov'è andata la nave può andare il ~* unde a mers mia, ducă-se şi suta.

navichière *s.m. v.* n a v i c h i e r o .

navichièro *s.m.* pilot.

navicolàre *adj. (med.)* în formă de navă.

navigàbile *adj.* navigabil.

navigabilità *s.f.* navigabilitate.

navigànte *s.m.* navigator; marinar.

navigàre I. *vi. (a)* **1.** a pluti; a naviga; *~ col terreno , in mano* a naviga în apropiere de uscat; *~ a ogni vento* a se adapta la orice împrejurări; *ognuno sa*

col buon vento după bătălie mulţi viteji s-arată. **2.** *(fig.)* a se descurca, a se aranja; *non ~ in buone acque* a nu sta bine (în ce priveşte banii, situaţia). **II.** *vt.* **1.** a transporta pe mare; *~ carbone* a transporta cărbune pe mare. **2.** a străbate marea; *~ i mari* a străbate mările.

navigàto *adj.* **1.** străbătut de nave; *un mare ~* o mare străbătută de multe nave. **2.** *(om)* umblat, care a călătorit mult. **3.** (om) cu experienţă, priceput; *donna ~-a* femeie care a avut multe experienţe amoroase. **4.** viclean, isteţ; *affarista ~* om de afaceri expert. **5.** transportat cu nava; *vino ~* vin transportat pe o navă.

navigatóre, -trice *s.m.* şi *f.* navigator; *l'ardito ~* Cristofor Columb, navigatorul temerar; *~ spaziale* navigator spaţial; astronaut.

navigazióne *s.f.* navigaţie.

naviglio *s.m.* **1.** corabie. **2.** flotă; *(înv.) far ~* a pregăti navele de război. **3.** canal navigabil.

navile I. *adj. (rar)* care ţine de navă, naval. **II.** *s.m.* corabie.

navilio *s.m. (înv.)* v. naviglio.

navóne *s.m. (bot.)* nap *(Brassica napus esculenta)*.

nazàdra *s.f. (înv.)* barcă scobită într-un trunchi.

nazarèno *adj.* v. nazzareno **(I)**.

nazifascismo *s.m. (pol.)* nazi-fascism.

nazifascista *adj., s.m.* şi *f. (pol.)* nazi-fascist.

nazificàre *vt. (pol.)* a fasciza, a nazifica.

nazificazióne *s.f. (pol.)* fascizare, nazificare.

nazionàle I. *adj.* **1.** naţional; *letteratura ~* literatură naţională. **2.** care aparţine naţiunii; *industria ~* industrie naţională; *prodotti ~-i* produse naţionale. **II.** *s.m.* **1.** conaţional. **2.** atlet din echipa naţională. **III.** *s.f.* **1.** echipă naţională sportivă; *la ~ italiana di calcio* echipa naţională italiană de fotbal. **2.** ţigară italiană.

nazionalismo *s.m.* naţionalism.

nazionalista, -isti, *s.m.* naţionalist.

nazionalistico, -istici, *adj.* naţionalist.

nazionalità *s.f.* naţionalitate.

nazionalizzàre *vt.* a naţionaliza.

nazionalizzazióne *s.f.* naţionalizare.

nazionalsocialismo *s.m.* naţional-socialism, hitlerism.

nazióne *s.f.* **1.** naţiune. **2.** stat; *le nazioni sud-americane* statele sud-americane. **3.** *(înv.)* naştere, neam. **4.** lume. **5.** generaţie.

nazismo *s.m.* nazism, fascism.

nazista *s.m.* şi *f.* nazist, fascist.

nazistico, -ici, *adj.* nazist, fascist.

nazzarèno I. *adj.* nazarinean, din Nazaret; *capelli alla ~-a* păr lung; *frati ~-i* ordin călugăresc. **II.** *s.m. (la pl.)* pictori primitivişti (în prima jumătate a secolului XIX).

ne[1] *conj. (înv.)* pentru ca nu, ca nu cumva.

ne[2] *pron. pers. 1 pl. (înv., poetic)* ne, pe noi; *se egli ~ ama* dacă ne iubeşte.

ne[3] **I.** *adv. (de loc)* de acolo, de aici; *se ~ andò* plecă de acolo; *~ riparti subito* plecă imediat (de acolo); *andiamocene* să plecăm de aici. **II.** *particulă pronominală* de, din acesta, din acela; *~ dice male* vorbeşte rău de el (de acesta, de aceasta); *l'ho visto in un brutto momento; me ~ ricorderò sempre* l-am văzut într-o situaţie grea; îmi voi aminti totdeauna de lucrul acesta; *non me ~ importa nulla* nu-mi pasă de loc (de lucrul acesta).

né *conj.* **1.** nici; *~ lui ~ io* nici el nici eu. **2.** *(emfatic)* nu; *vuole partire, ~ io gli dico di restare* vrea să plece, şi eu nu-i spun să rămînă.

neànche *adv., conj.* nici, nici măcar; *~ me l'ha detto* nici nu mi-a spus-o.

neànco *adv., conj.* v. neanche.

neàto *adj.* care are un neg.

nébbia *s.f.* **1.** ceaţă; negură; *essere come la ~ che lascia il tempo che trova* a nu avea nici un efect; *insaccare ~, imbottare ~* a face un lucru zadarnic; *stringer ~* a strînge apă în pumn. **2.** întunecime; *~ dell'ignoranza* întunecimea ignoranţei. **3.** *(med., la pl.)* pete transparente pe cornee. **4.** *(bot.)* plantă decorativă *(Aira capillaris)*. **5.** albeaţă, praf alburiu pe unele cereale (atacate de ciuperca *Erysiphe graminis)*. **6.** un fel de supă.

nebbiàio *s.m.* timp ceţos.

nebbiògeno *s.m. (mar.)* aparat care produce perdele de ceaţă (pentru camuflaj).

nebbiòlo *s.m.* **1.** viţă de Piemont. **2.** vin roşu de Piemont.

nebbiosità *s.f.* **1.** nebulozitate (a aerului). **2.** ceaţă.

nebbióso *adj.* **1.** ceţos, neguros. **2.** *(fig.)* neclar, întunecat, confuz.

nébula *s.f.* **1.** întunecare, înceţoşare. **2.** pată; obscuritate. **3.** *(vet.)* boală de ochi. **4.** ceaţă, negură. **5.** *(înv.)* nour.

nebulizzàre *vt.* a pulveriza (un lichid).

nebulizzatóre *s.m.* **1.** pulverizator (pentru lichide). **2.** *(med.)* inhalator.

nebulizzazióne *s.f.* vaporizare.

nebulósa *s.f. (astron.)* nebuloasă.

nebulosità *s.f.* **1.** nebulozitate; negură; întunecime. **2.** neclaritate, idei nebuloase.

nebulóso *adj. (lit.)* **1.** nebulos, întunecos. **2.** confuz; nesigur.

necàre *vt. (înv.)* a ucide.

nècchia *s.f.* plăcintă din făină de castane.

néccio, nécci, *s.m.* plăcintă din făină de castane.

necessàrio, -àri I. *adj.* necesar. *SIN. indispensabile.* **II.** *s.m.* **1.** lucru necesar; cele necesare, necesarul. **2.** *(înv.)* closet; oală de noapte. **3.** *(înv.)* rudă apropiată.

necessità *s.f.* **1.** necesitate; nevoie; *(înv.) dare la ~* a da necesarul; *esser ~* a fi necesar. *SIN. bisogno.* **2.** *(înv.)* rudenie apropiată. **3.** mizerie, sărăcie; *trovarsi in ~* a se afla în mizerie. **4.** *(la pl., înv.)* dobîndă; rentă.

necessitàre I. *vt.* **1.** a face să fie necesar, a necesita a cere, a reclama, **2.** a constrînge, a obliga. **II.** *vi. (e)* **1.** a fi necesar, a trebui. **2.** a avea nevoie.

necessitismo *s.m. (fil.)* determinism.

necessitòso *adj. (rar, despre o persoană)* nevoiaş.

necròfago *adj. (despre un animal)* necrofag.

necròforo *s.m. (lit.)* **1.** cioclu. **2.** *(entom.)* necrofor *(Necrophorus germanicus)*.

necrologia *s.f.* necrolog.

necrològio, -ògi, *s.m.* **1.** *(adm.)* registrul deceselor. **2.** necrolog.

necrologista, -isti, *s.m.* ajutor de necrolog.

necròpoli *s.f. (lit.)* necropolă, cimitir.

necroscopia *s.f.* necroscopie.

necròscopo *s.m. (rar)* medic legist.

necròsi *s.f. invar. (med.)* necroză; cangrenă.

neerlandése *adj., s.m.* şi *f.* olandez; *il ~* limba olandeză.

nefandèzza *s.f.* **1.** nelegiuire, infamie, mişelie. *SIN. scelleratezza, turpitudine.* **2.** sodomie.

nefandità *s.f.* cuvint, acţiune nelegiuită, mişelie.

nefàndo *adj.* nelegiuit, infam, mişel.

nefàrio *adj. (lit.)* **1.** mişel, scelerat. **2.** groaznic; nelegiuit. **3.** abominabil.

nefàsto *adj.* **1.** nefast; funest. **2.** *(înv.)* scelerat, nelegiuit. **3.** de prost augur; *un ~ presagio* o prevestire nefericită.

nefrite *s.f.* 1. nefrită. 2. *(miner.)* jad.
nefrìtico, -itici *adj., s.m.* şi *f. (med.)* nefritic.
nefritìde *s.f. (înv.) v.* n e f r i t e .
nefrolitiàsi *s.f. (med.)* litiază renală.
nefropèssi *s.f. (chir.)* fixare a unui rinichi deplasat.
nefròsi *s.f. (med.)* nefroză.
negàbile *adj.* care poate fi negat; *richiesta* ~ cerere ce poate fi negată.
negadìna *s.f.* receptor radiofonic.
negaménto *s.m.* negare, tăgăduire.
negàre I. *vt.* 1. a nega, a tăgădui; *(prov.) chi tutto nega, tutto confessa* cine neagă totul, mărturiseşte totul. 2. a refuza, a nu acorda, a nu permite; *essere negato a una cosa* a nu avea nici o înclinare/nici o aptitudine către un lucru; *(înv.)* ~ *se stesso* a renunţa la drepturile proprii. 3. *(cu particula pronominală -si)* a se priva; ~*-si ogni svago* a-şi refuza orice distracţie. 4. a renega; ~ *fede* a nu crede; ~ *il permesso* a nu acorda permisiune. 5. a nu admite; ~ *il permesso* a nu permite; *SIN. ricusare, rifiutare.* II. *vr.* a refuza (să facă un lucru); *negarsi di fare qualcosa* a refuza să facă ceva.
negativa *s.f.* 1. negaţie; *dare una* ~ a refuza; *stare/mettersi sulla* ~ a tăgădui pînă la capăt; *nella* ~ în caz că se răspunde negativ. 2. răspuns negativ, declaraţie negativă; *dare una* ~ *a qualcuno* a se opune cuiva. 3. *(foto.)* negativ.
negativìsmo *s.m. (fil., psih.)* negativism.
negatività *s.f.* caracter negativ.
negativo I. *adj.* 1. negativ; *argomento* ~ argument negativ; *comando* ~ poruncă/comandă negativă. 2. *(mat.)* număr inferior lui zero. 3. *(foto.)* negativ. II. *s.m. (foto.)* imagine negativă.
negàto *adj.* nepermis, neîngăduit; refuzat; *esser* ~ *a una cosa* a nu avea nici o aptitudine pentru un lucru.
negatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* negator.
negatòria *s.f. (jur.)* acţiune negatorie.
negatróne *s.m. (fiz.)* negaton.
negazióne *s.f.* 1. negare; negaţie. 2. protest, refuz. 3. acţiune opusă/contrară; *quel documentario è la* ~ *dell'obiettività* documentarul acela este contrar obiectivităţii. 4. *(lingv.)* negaţie. 5. abnegaţie, renunţare; ~ *di se medesimo* renunţare la sine însuşi.
neghittosità *s.f.* lene, indolenţă. *SIN. lentezza, pigrizia, infingardaggine.*
neghittóso I. *adj. (lit.)* 1. neglijent, neîngrijit. 2. *(înv.)* obscur, nesigur, vag. II. *s.m.* leneş.
neglètto *adj. (lit.)* 1. neglijent, neîngrijit; *(fig.) stile* ~ stil neglijent/dezordonat. 2. dispreţuit. 3. abandonat.
négli *prep. art. v.* i n.
negligènte I. *adj.* 1. neglijent. 2. *(înv.)* dispreţuitor. II. *s.m.* neglijent. *SIN. svogliato.*
negligènza *s.f.* neglijenţă. *SIN. svogliatezza, trascuratàggine.*
negligere *vt.* a neglija; a nesocoti, a dispreţui.
negligìbile *adj.* neglijabil.
nègo *s.m.* negare; *(în expr.) mettersi al* ~, *star sul* ~ a tăgădui.
negóssa *s.f.* plasă de peşte.
negoziàbile *adj.* negociabil.
negoziànte *s.m.* negociant, comerciant.
negoziàre I. *vi.* (*a*) a face negoţ. II. *vt.* 1. a specula. 2. a duce tratative, a negocia, a trata.
negoziàto *s.m.* 1. negociere; speculaţie comercială. 2. *(la pl.)* tratative, negocieri; *i* ~*-i per l'armistizio* tratativele pentru armistiţiu.
negoziatóre, -trice *s.m.* şi *f.* negociator, persoană care duce tratative.
negoziazióne *s.f.* negociere, tratare (a unei înţelegeri etc.); *(la pl.)* tratative. *SIN. trattativa.*
negózio, -òzi *s.m.* 1. afacere, negoţ. 2. prăvălie; *giovane di* ~ băiat de prăvălie, vînzător. 3. treabă, afacere, lucru; *è un* ~ *difficile trovare* e greu să găseşti (ceva). 4. *(glumeţ)* sculă, unealtă; lucru; *che è questo* ~*?* ce-i chestia (lucru) acesta? 5. persoană posomorîtă. 6. tratative; negociere. 7. sarcină, însărcinare.
négra *s.f.* negresă.
negrétto *s.m.* copil negru.
negrière *s.m.* 1. neguţător de negri/de sclavi. 2. corabie care face trafic de negri. 3. marinar (pe un vas de comerţ cu negri). 4. *(fig.)* stăpîn rău/crud.
negrièro I. *adj.* care ţine de comerţul cu negri. II. *s.m.* negustor de sclavi negri.
négro *adj., s.m.* 1. negru, de rasă neagră. 2. scriitor/persoană care lucrează în serviciul cuiva/altui scriitor; scriitor anonim.
negrofùmo *s.m. v.* n e r o f u m o.
negròide *adj., s.m.* negroid.
negromànte *s.m.* şi *f.* necromant.
negromanzia *s.f.* necromanţie.
negróre *s.m. (înv.)* negreaţă.
nègus *s.m. invar.* negus.
nèh? *interj.* nu-i aşa?
nei *prep. art. v.* i n.
nèla *s.f. (bot.)* specie de verigel *(Orolanche uzia).*
nél *prep. art. v.* i n .
nélla *prep. art. v.* i n.
nélle *prep. art. v.* i n.
néllo *prep. art. v.* i n.
nelúmbo *s.m. (bot.)* lotus egiptean *(Nelumbium speciosum).*
nembìfero *adj.* înnorat, prevestitor/aducător de furtună.
némbo *s.m. (lit.)* 1. nori de ploaie/de furtună. 2. *(poetic)* furtună; ploaie mare şi repede; ~ *di sassate* ploaie de pietre; ~ *di armati* trupă numeroasă în asalt.
nembóso *adj. (lit.)* acoperit/plin de nori; prevestitor de furtună.
nembostràto *s.m. (meteor.)* nor de ploaie, nimbus.
nemicàre *vt. (rar)* a duşmăni, a urî.
nemico, -ici I. *adj.* 1. duşmănos, ostil; vrăjmaş; dăunător; *sorte* ~*-a* soartă duşmănoasă. 2. care detestă ceva; *è diventato* ~ *della musica* a devenit duşman al muzicii; *essere* ~ *dell'acqua* a) a bea numai vin; b) a nu se spăla niciodată. *SIN. avverso, contrario.* 3. vătămător; *il gelo è* ~ *delle piante* gerul este duşmanul plantelor. II. *s.m.* 1. duşman, inamic, vrăjmaş, adversar; *(prov.) dal* ~ *mi guardo io, dagli amici mi guardi Iddio* apără-mă Doamne de prieteni, că de duşmani mă feresc şi singur. *SIN. avversario.* 2. *(bis.)* diavol.
nemistà *s.f. invar. (înv., poetic)* duşmănie.
nemmànco *adv. (înv., reg.)* nici măcar.
nemméno *conj.* nici măcar, deloc, nici.
nèncio *adj.* prost.
nènia *s.f.* 1. *(lit., ist.)* cîntec funebru. 2. vorbă monotonă; predică, dăscăleală. 3. cîntec monoton. 4. *(ornit.)* specie de pescăruş *(Nenia inca).*
nenufàr *s.m. v.* n e n u f a r o.
nenùfaro *s.m. invar. (bot.)* nufăr galben *(Nuphar luteum).*
nenùfero *s.m. v.* n e n u f a r o.
nèo[1] *s.m.* 1. neg. 2. *(fig.)* defect.
nèo[2] *s.m. v.* n e o n.
nèo-[3] *prefix* neo-.
neocalèdone *adj., s.m.* şi *f.* neocaledonian, (locuitor) din Noua Caledonie.

neoclàssico *adj., s.m.* neoclasic.
neòfito, -òfiti, *s.m. (bis.)* neofit.
neoguelfismo *s.m. (ist., pol.)* neoguelfism, politică a democraţilor creştini în ajunul revoluţiilor naţionale din 1848—49 (în Italia).
neolatinista *s.m.* şi *f.* romanist; specialist în cultura neolatină.
neolatìno *adj.* neolatin.
neolìtico, -ìtici, *adj. (geol.)* neolitic.
neologìa *s.f.* folosirea neologismelor.
neològico, -ògici, *adj.* neologic.
neologismo *s.m.* neologism.
neologista, -isti, *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** persoană care foloseşte multe neologisme. **2.** cercetător al neologismelor.
neomenìa, neomènia *s.f. (înv., astron.)* lună nouă.
néon *s.m. (chim.)* neon.
neonàto I. *adj.* nou-născut; nou; *un'associazione ~-a* o asociaţie nouă. **II.** *s.m.* copil nou-născut.
neoplàsma *s.m. (med.)* neoplasm.
neoprène *s.m. (chim.)* neopren, cauciuc sintetic.
neozelandése *adj., s.m.* şi *f.* neozeelandez, (locuitor) din Noua Zeelandă.
neozòico *adj., s.m. (geol.)* neozoic.
nepalése *adj., s.m.* şi *f.* nepalez, (locuitor) din Nepal.
nepentàcee *s.f. pl. (bot.)* (plante) nepentacee.
nepènte *s.m.* **1.** *(bot.)* plantă insectivoră tropicală *(Nepenthes distillatoria).* **2.** *(înv.)* băutură liniştitoare; *~ di Elena* băutură excitantă.
nepèta *s.f. v.* nepitella
nepitèlla *s.f. (bot.)* cătuşnică *(Nepeta cataria).*
nepóte *s.m.* **1.** *(dial.)* nepot. **2.** *(lit.)* descendent.
nepotìsmo *s.m.* nepotism.
nepotista, -isti, *s.m.* şi *f.* persoană care practică nepotismul.
nepotìstico, -ici, *adj.* propriu nepotismului; *politica ~-a* politică de nepotism.
neppùre *adv., conj.* nici, nici măcar.
nequiòre *adj. (înv.)* mai rău.
nequità *s.f. (înv., lit.)* nedreptate.
nequitèzza *s.f. (înv.) v.* nequità.
nequitóso *adj. (rar)* nedrept; răutăcios.
nequìzia *s.f. (lit.)* **1.** răutate. **2.** nedreptate. **3.** păcat. **4.** mînie, dispreţ.
neràstro *adj.* negricios.
nerbùre *vt. (rar)* a bate, a lovi cu o vînă de bou; a cravaşa.
nerbàta *s.f.* lovitură cu vîna de bou.
nerbaùra *s.f. (colectiv)* lovituri cu vîna de bou.
nérbo *s.m.* **1.** *(înv., dial.)* nerv; *essere di buon ~* a fi viguros; *il ~ dell'esercito* forţa armatei. **2.** *(rar)* vigoare, forţă; *~ dello stile* vigoarea stilului. **3.** vînă de bou; cravaşă. **4.** *(înv., muz.)* coardă (de instrument).
nerborùto *adj.* robust, puternic, muşchiulos.
nerbùto *adj.* robust, puternic.
nereggiaménto *s.m. (lit.)* înnegrire.
nereggiàre *vi. (a; lit.)* **1.** a se înnegri. **2.** a se arăta, a apărea (aproape) negru; *un punto nereggiava sull'orizzonte* un punct se arăta negru la orizont.
nerèide *s.f. (mit.)* nereidă.
neréttо I. *adj. (dim.)* negrişor. **II.** *s.m. (tipogr.)* literă grasă, aldină.
negrézza *s.f.* negreaţă, negreală.
neriсàre *vi. (a; rar, lit.) v.* nereggiare.
neriecio, -icci, *adj.* negricios.
nerigno *adj.* negricios.
néro I. *adj.* **1.** negru; *acqua ~-a* apă tulbure; *terre ~-e* cernoziom; *mercato ~, borsa ~-a* bursă neagră, comerţ la negru; *bestia ~-a* sperietoare, lucru care produce aversiune; *questa persona è la mia bestia ~-a* pe omul acesta nu pot să-l văd în ochi; *giorni ~-i* zile de post; *(glumeţ) bocca ~-a* armă de foc; *lettera ~-a* scrisoare cu semn de doliu; *anima ~-a* suflet nelegiuit; *umor ~* melancolie, tristeţe; *pecora ~-a* persoană rău văzută pentru calităţile sale negative; *colletto ~* guler murdar; *pane ~* pîine integrală; *pozzo ~* **a)** latrină; **b)** cloacă; *(prov.) non bisogna fare il diavolo più ~ che non è* nu e dracul atît de negru cum se crede. **2.** *(fig.)* clerical; *partito ~* partidul clerical. **3.** de doliu; *giorni ~-i* zile de doliu/de tristeţe adîncă; *vedere tutto ~* a vedea numai nenorociri. **4.** melancolic; *umore ~* umor negru. **5.** *(fig.)* rău, infam; *un'anima ~-a* un suflet rău. **II.** *s.m.* **1.** negru *(culoare); mettere il ~ sul bianco* a scrie negru pe alb; *mettere un po' di ~ sul bianco* a scrie două vorbe (un bileţel); *mostrare il ~ per bianco* a face din negru alb; *~ di ossi* cărbune de oase. **2.** negru. doliu. **3.** piesă neagră (la şah.).
nerofùmo *s.m.* negru de fum.
nerógnolo *adj.* care bate în negru.
nerùme *s.m. (depr.)* negreală.
nervàle *adj.* care ţine de nervi.
nervatùra *s.f.* **1.** sistem nervos; totalitatea nervilor. **2.** nervaţie (la frunze, la aripi de insecte). **3.** *(tehn.)* nervatură.
nervazióne *s.f. (bot.)* nervaţie.
nèrveo *adj. (rar)* care ţine de nervi; *sostanza ~-a* substanţă nervoasă.
nervìno *adj. (farm.)* care are efect asupra nervilor; *(înv.) malattie ~-e* boli de nervi.
nèrvo *s.m.* **1.** nerv; *urtare i ~-i* a irita, a enerva; *dare ai ~-i* a enerva, a înfuria; *avere i ~-i* a fi nervos; *avere i ~-i scoperti* a fi foarte iritabil; *avere i ~-i saldi* a fi curajos; *tagliare/troncare i ~-i* a-i lua cuiva curajul, a-i tăia avîntul. **2.** *(muz.)* coardă de instrument; *i ~-i poetici* ţitera. **3.** coardă de arc; *tendere il ~* a ochi, a ţinti. **4.** vînă; *~ di bue* vînă de bou; bici. **5.** *(la pl., bot.)* nervuri. **6.** *(fig.)* vigoare, forţă; *uomo tutto -~i* om robust/viguros. **7.** tendon; *(în expr.) accavallatura d'un ~* răsucire de tendon, cîrcel.
nervosìsmo *s.m. (pop.)* nervozitate.
nervosità *s.f.* nervozitate; neliniste.
nervòso I. *adj.* **1.** nervos; iritabil; *risata ~-a* rîs nervos. **2.** *(despre metale)* dur, compact, rezistent. **3.** musculos; vînos. **4.** nervatură (la frunze, copaci). **II.** *s.m.* nervozitate; *patire il ~* a suferi de nervi; *avere il ~* a fi nervos; *far venire il ~* a enerva, a călca pe nervi.
nèrz *s.m. invar.* vizon *(blană).*
nèsci *s.m.* neştiutor; ignorant; *(în expr.) far da ~, fare il ~* a se preface că nu ştie nimic, a face pe prostul, a face pe niznaiul.
nesciènte *adj.* care nu ştie.
nesciènza *s.f. (lit.)* neştiinţă, ignoranţă; necunoaştere (a unui lucru).
nèscio *adj. (lit.)* care nu ştie, ignorant.
nèspola *s.f.* **1.** moşmoană; *(prov.) col tempo e con la paglia maturano le ~-e* încetul cu încetul se face oţetul; *contraffare le ~-e* a dormi pe paie. **2.** bătaie, lovitură. **3.** *(cu funcţie de interj.) ~-e!* ce dracu!
nèspolo *s.m. (bot.)* moşmon *(Mespilus germanica).*
nèsso *s.m.* legătură, conexiune, raport; *stabilire un ~* a stabili un nex cauzal; *~ di lettere* monogramă.
nessùno, -ùna I. *adj. (la sg.)* nici un; *~ uomo* nici un om. **II.** *pron. negativ* nici unul, nimeni; *~ mi vede* nimeni nu mă vede; *i figli di ~* copiii nimănui; *non guardare in faccia a ~* a rămîne imparţial;

non esser ~ a nu se bucura de prețuirea nimănui, a nu avea nici o valoare. **III.** *pron. nehot. (în propoziții interogative sau dubitative)* **1.** cineva; *c'è* ~ ? este cineva aici? **2.** *(înv., la pl.)* unii. **IV.** *s.m. (în expr.) terra di* ~ pămîntul nimănui/părăsit.

nèsto *s.m. (pop., dial.) v.* innesto.

nèstore *s.m. (în expr.) essere il* ~ a fi cel mai bătrîn și a avea totodată cea mai mare autoritate într-un domeniu; *è il* ~ *dei medici italiani* este decanul medicilor italieni.

nettadènti *s.m.* periuță de dinți.

nettaménto *s.m. (rar)* curățire; curățit.

nettapénne *s.m. invar,* peticuț de curățat penița de cerneală.

nèttare *s.m.* **1.** *(bot., mit.)* nectar. *SIN. ambrosia.* **2.** vin foarte bun.

nettàre I. *vt.* **1.** a curăți; ~ *i denti* a spăla dinții, a-i îngriji; ~ *la piaga* a îngriji rana; *(fig.)* ~ *la campagna/il fosso* a alunga dușmanul; ~ *il campo* a fugi, a o șterge; ~*-si la bocca* a se șterge pe bot. **2.** a face curățenie, a curăța; ~ *le colture/gli alberi* a curăța culturile/copacii de mărăcini/de plante vătămătoare. **II.** *vi. (e)* a fugi de ceva, cît mai repede.

nettàreo *adj. (poetic)* care ține de nectar, cu nectar.

nettàrio *s.m. (bot.)* glandă care secretă nectarul.

nettatóio, *-òi, s.m.* unealtă, sculă, curățitoare.

nettatùra *s.f. (rar)* **1.** curățire. **2.** gunoi (de la măturat).

nettèzza *s.f.* **1.** curățenie; ~ *urbana* serviciu de salubritate (în oraș). **2.** *(fig.)* eleganță, precizie, simplicitate (de stil, formă); ~ *di forme/di stile* eleganță de forme/de stil.

nètto I. *adj. (lit.)* **1.** neted; nepătat, curat; *foglio* ~ foaie nescrisă; *casa* ~*-a* casă măturată. **2.** *(fig.)* pur; sincer; *coscienza* ~*-a* conștiință curată. **3.** *(despre greutăți)* net; *aver* ~*-a la vittoria* a avea o victorie fără pierderi; *pesare a* ~ a cîntări net. **4.** *(fig.)* exact, net, precis, clar; *colpo* ~ lovitură precisă. **5.** brut; *stipendio* ~ salariu brut; *peso* ~ greutate netă. **II.** *s.m.* **1.** înfățișare curată; *(înv.) passare/mettere al* ~ a trece pe curat **2.** sens adevărat; adevăr; conținut. **III.** *adv.* clar; *dir chiaro e* ~ a spune pe șleau/fără rezerve; *di* ~ dintr-o dată.

nettuniàno *adj. (geol., despre o rocă etc.)* neptunic, format prin acțiunea apei.

nettùnio[1] *adj. (lit., mit.)* neptunian.

nettùnio[2] *s.m. (chim.)* neptuniu.

netturbìno *s.m. (adm.)* măturător de stradă, salariat al întreprinderii de salubritate publică. *SIN. spazzino.*

nèuma, *-i, s.m. (muz.)* neumă.

neuralgìa *s.f. v.* nevralgia.

neurastenìa *s.f. v.* nevrastenia.

neurite *s.f. v.* nevrite.

neurologìa *s.f.* neurologie.

neuròlogo, *-ològi, s.m.* neurolog.

neuròma, *-òmi, s.m. (med.)* neurom, tumoare benignă (la nervul simpatic).

neuróne *s.m. (anat.)* neuron.

neuròsi *s.f. v.* nevrosi.

neuròtico *adj., s.m. v.* nevrotico.

neuròttero *s.m. (entom.)* nevropter.

nèustria *s.f.* specie de fluture de noapte *(Gastropacha neustria.)*

neutràle I. *adj.* neutral, neutru. **II.** *s.m.* stat în condiție de neutralitate; *indire un'assemblea dei neutrali* a convoca o adunare a statelor neutre.

neutralista *s.m.* partizan al neutralității.

neutralità *s.f.* neutralitate.

neutralizzàre *vt.* a neutraliza.

neutralizzazióne *s.f.* neutralizare.

nèutro I. *adj.* **1.** *(pol.)* neutru. **2.** *(gram.)* neutru. **3.** ceea ce nu manifestă o activitate electrică; *atomo* ~ atom neutru; *corpo* ~ corp neutru. **4.** *(despre un vin)* neacidulat; *vino* ~ vin fără acid. **5.** *(biol.)* asexuat. **II.** *s.m.* **1.** neutru (genul). **2.** *(la pl.)* locuitori ai unei țări neutre, neutrii.

neutróne *s.m. (fiz.)* neutron.

nevàio *s.m.* **1.** loc cu multă zăpadă. **2.** troian de zăpadă.

nevàle *adj.* care ține de zăpadă/de ninsoare.

nevàta *s.f.* ninsoare.

nevàto I. *adj. (lit.)* **1.** acoperit de zăpadă; *monte* ~ munte acoperit cu zăpadă. **2.** alb ca laptele. **3.** rece, înghețat; *acqua* ~*-a* apă rece ca gheață. **II.** *s.m.* zăpadă zgrunțuroasă.

néve, *névi, s.f.* **1.** zăpadă; *di* ~ rece ca gheața; *fantoccio di* ~ om de zăpadă; *palla di* ~ bulgăre de zăpadă; *(prov.) sott'acqua fame e sotto* ~ *pane* o iarnă cu zăpadă aduce o recoltă bună. **2.** albeață imaculată; *la* ~ *del collo* albeața imaculată a gîtului; *mani di* ~ mîini înghețate de frig; *capelli sparsi di* ~ păr albit/cărunt.

nevicàre I. *vi. (a, e)* a ninge. *SIN. fioccare.* **II.** *vi. (e)* a cădea ca zăpada. **III.** *vt. (înv.)* a vărsa.

nevicàta *s.f.* **1.** ninsoare, zăpadă, **2.** zăpadă căzută; *il sole sciolse la* ~ soarele topi zăpada căzută.

nevischio *s.m.* **1.** măzăriche. **2.** lapoviță.

nevosità *s.f.* zăpadă multă.

nevóso I. *adj.* **1.** acoperit cu zăpadă; *stagione* ~*-a* anotimp în care ninge. **2.** alb ca zăpada. **II.** *s.m.* luna de iarnă în calendarul republican francez.

nevralgìa *s.f. (med.)* nevralgie.

nevràlgico, *-àlgici, adj.* nevralgic.

nevrastenìa *s.f.* neurastenie.

nevrastènico, *-ènici, adj., s.m.* neurastenic.

nevrite *s.f. (med.)* nevrită.

nevròsi *s.f. invar. (med.)* nevroză.

nevròtico, *-òtici, adj., s.m.* nevrotic, bolnav de nervi.

nevvéro *interj.* nu-i așa?

newtonianismo *s.m. (ist., fil.)* concepția/teoria lui Newton.

nèzza *s.f. (înv., dial.)* nepoată.

nìbbio, *nìbbi, s.m.* șorliță, milan *(Milvus milvus); nuovo* ~ prost.

nicaraguèno, nicaraguése *adj., s.m.* (locuitor) din Nicaragua.

niechera *s.f. (în expr.) andar di* ~ a merge strună.

niechia *s.f.* **1.** cochilie, casă de melc. **2.** firidă; nișă. **3.** *(fig.)* slujbă, locșor. **4.** *(mar.)* cușetă.

niechiàre *vi. (a), vr.* **1.** a șovăi, a ezita. **2.** *(rar, înv.; despre o lăuză)* a se jelui, a geme. **3.** a se ghemui, a se strînge; a scăpa ascunzîndu-se. **4.** a scîrți.

niechio, *nìcchi, s.m.* **1.** cochilie; găoace; *farsi un* ~ a se face ghem; *non valere un* ~ a nu avea nici o valoare. **2.** *(dial.)* un fel de salam. **3.** lampă cu ulei (în trei colțuri). **4.** *(glumeț)* tricorn *(pălărie de preot). SIN. cappelletto.* **5.** nișă, firidă.

niccio *s.m. v.* neccio.

niccolo *s.m. (înv.)* **1.** nichel. **2.** *(miner.)* onix.

nicèno *adj.* din Nicea; *(bis.) simbolo* ~ simbolul din Nicea.

nichel, nickel *s.m. v.* nichelio.

nichelàre, nichellàre *vt.* a nichela.

nichelatùra, *(dial.)* nichellatùra *s.f.* nichelare.

nichelino *s.m.* monedă de nichel (de 20 centime).

nichèlio *s.m. invar. (chim.)* nichel.

nichilismo *s.m.* nihilism.

nichilista, *-isti, s.m.* şi *f.* nihilist.
nicosiése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Nicosia.
nicotìna *s.f.* nicotină.
nicoziàna *s.f. (bot.)* tutun.
nictalopia *s.f. v.* nittalopia.
nictàlopo *adj. v.* nittalope.
nidàce *adj. v.* nidiace **(I)**.
nidiàce **I.** *adj. (lit., despre o pasăre)* care nu a ieşit încă din cuib. **II.** *s.m.* păsărică.
nidiàceo *adj. v.* nidiace **(I)**.
nidiàndolo *s.m.* cuibar (ou).
nidiàta *s.f. (colectiv)* **1.** pui (născuţi din aceeaşi clocire). **2.** *(colectiv)* copii; şcolari.
nidificàre *vi. (e)* **1.** a-şi face cuibul. **2.** a se cuibări, a se instala.
nidificazióne *s.f.* **1.** cuibărire; instalare. **2.** *(agr.)* semănatul în cuib.
nìdo *s.m.* **1.** cuib; *(agr.)* *~-i a squadrato* cuiburi în pătrat; *(prov.) a ogni uccello, suo ~ è bello* orice om îşi iubeşte căsuţa lui. **2.** culcuş, vizuină. **3.** ascunzătoare pentru hoţi/bandiţi; *un ~ di briganti* un cuib de bandiţi. **4.** loc, poziţie fixă; *un ~ di mitragliatrici* un cuib de mitraliere. **5.** casă; pat; *esser di cattivo ~* a fi viclean; *~ d'infanzia* creşă, cămin de zi.
nidóre *s.m. (lit.)* miros greu (de ouă clocite).
nidoróso *adj.* cu miros de ouă clocite.
nièго, *nièghi, s.m. (lit.)* răspuns negativ; negaţie; negare.
niellàre *vt.* a grava (în metal).
niellatóre, -trice *s.m.* şi *f.* gravor în metal; *v.* şi nìello.
niellatúra *s.f.* gravare în metal.
nièllo *s.m.* gravură în metal.
niènte **I.** *pron. nehot., s.m. invar.* **1.** nici un lucru; nimic; *~ mi piace* nimic nu-mi place; *un bel ~* nimic, absolut nimic; *non fa ~* nu face nimic, nu importă; *finire in ~* a se reduce la zero; *ridursi al ~* a sărăci; *tornare a ~* a se dovedi nefolositor, a nu servi la nimic; *tener a ~* a nu preţui deloc, a nu lua în seamă; *il dolce far ~* dulcea trîndăvie; *per ~* pentru nimic în lume. **2.** nulitate; *sono un ~* sînt o nulitate. **3.** *(în prop. condiţionale* sau *interogative)* ceva; *è successo ~?* s-a întîmplat ceva? **4.** *(fil.)* neant; *il ~ mi fa paura* neantul mă înfricoşează. **II.** *adv.* deloc; nimic; *~ affatto* deloc, nicidecum; *non costa ~* nu costă nimic; *per ~!* pentru nimic! *come ~* uşor, cu uşurinţă. **III.** *adj. invar.* nici un; *(în exclamaţii) ~ paura!* nici o teamă!
nientedimèno **I.** *adv. conj.* totuşi, cu toate acestea; nu mai puţin. **II.** *adv.* chiar aşa.
nientemèno *adv.* totuşi, cu toate acestea.
nietzchiàno *adj.* conform filozofiei lui Nietzsche.
niffo *s.m. (înv.)* **1.** rît. **2.** trompă (de elefant).
niffolo *s.m. v.* niffo.
nigèlla *s.f. (bot.)* chica-voinicului *(Nigella damascena)*.
nigeriàno, nigerìno *adj., s.m.* (locuitor) din Nigeria, nigerian.
nigrìtico *adj. (despre o populaţie)* **1.** de culoare neagră. **2.** sudanez, din Sudan.
nilòtico, -ici, *adj.* al Nilului, referitor la Nil.
nimbàto *adj. (lit.)* aureolat.
nìmbo *s.m.* **1.** *(lit.)* nimb, aureolă. **2.** *(înv.)* nor gros, nimbus.
nìmio *adj. (înv.)* care prisoseşte, de prisos.
nimistà *s.f. (înv.)* duşmănie.
nìnfa *s.f.* **1.** *(mit.)* nimfă; *(glumeţ) ~ Egeria* inspiratoare. **2.** *(fig.)* iubită. **3.** *(entom.)* crisalidă, nimfă.
ninfàle **I.** *adj. (lit., mit.)* privitor la nimfe. **II.** *s.m.* **1.** *(lit.)* poem despre nimfe. **2.** găteală a capului (la nimfe).
ninfèa *s.f.* nufăr; *~ bianca* nufăr alb *(Nymphaea alba)*.
ninfeggiàre *vi. (lit.)* **1.** a face gesturi lascive/efeminate; a se mlădia. **2.** a se împăuna; a-şi da ifose.
ninfèo *s.m.* **1.** *(ant.)* templu sau grotă închinate nimfelor. **2.** *(ant.)* loc de plăcere (cu piscine etc.).
ninfòmane *s.f. (med.)* nimfomană.
ninfóne *s.m. (entom.)* păianjen de apă *(Nymphon gracile)*.
ninfósi *s.f.* transformarea în nimfă (la insecte).
ninna *s.f.* **1.** somn, nani. **2.** copilă.
ninnanànna *s.f.* cîntec de leagăn.
ninnàre *vt.* a legăna un copil (cîntîndu-i); *ninnarla* a măguli, a amăgi.
ninno *s.m.* copil.
ninnolàre *vt., vr.* a (se) distra cu nimicuri.
ninnolo *s.m.* **1.** jucărie, fleac. **2.** zorzoane; *(depr.) tra ~-i e nannoli* între una şi alta. **3.** bibelou.
ninnolóne *s.m. (augm.)* pierde-vară.
nino, -a *s.m.* şi *f.* puişor, copilaş *(termen de mîngîiere, de chemare)*.
nìobio *s.m. (chim.)* niobiu.
nipóte *s.m.* şi *f.* **1.** nepot; *~ acquisito* nepot prin alianţă. **2.** *(la. pl.)* descendenţi, urmaşi.
nipoteria *s.f. (glumeţ, depr.)* nepoţime.
nippónico, -ici, *adj.* niponic, japonez.
niquitóso *adj. (lit., înv.) v.* nequitoso.
nirvàna *s.m.* **1.** nirvana. **2.** beatitudine, stare de linişte şi calm.
nitènte *adj. (înv.)* lustruit şi lucios.
nitidèzza *s.f.* limpezime, claritate; netezime; *la ~ del vetro* strălucirea sticlei.
nìtido *adj.* **1.** curat, lucios. **2.** *(fil.)* clar, limpede precis; *stampa ~-a* tipar/caractere clar(e). **3.** detaliu al unei imagini fotografice.
nitóre *s.m. (lit.)* **1.** limpezime, claritate, eleganţă; *il ~ della sua prosa* eleganţa prozei sale. **2.** strălucire.
nitràto *s.m. (chim.)* nitrat, azotat.
nitrazióne *s.f. (chim.)* nitrare.
nìtrico, -ci, *adj. (chim.)* nitric, azotic.
nitrificàre *vt. (chim.)* a nitrifica.
nitrificazióne *s.f. (chim.)* nitrificare.
nitrìre *vi. (a)* a necheza.
nìtrito[1] *s.m.* nechezat.
nìtrito[2] *s.m. (chim.)* nitrit, azotit.
nìtro *s.m. (chim.)* salpetru, nitrat de potasiu.
nittàlope *adj. (med.)* nictalop.
nittalopia *s.f. (med.)* nictalopie.
nittìcora *s.m. (înv., ornit.)* stîrc de noapte *(Nycticorax nycticorax)*.
nittìcorace *s.m. v.* nitticora.
nittitànte *adj. (ornit., în expr.) membrana ~* membrană externă, a treia pleoapă (la păsări).
niùno *adj., pron. nehot. (lit.)* nimeni.
nivàle *adj. (poetic)* **1.** plin/acoperit cu zăpadă; *flora e fauna nivali* floră şi faună din zona zăpezilor eterne. **2.** alb ca zăpada.
nìveo *adj.* alb ca zăpada.
nizzàrda *s.f.* **1.** pălărie de pai (pentru femei). **2.** dans popular originar din Nisa.
nizzàrdo **I.** *adj.* referitor la Nisa; *l'eroe ~* Giuseppe Garibaldi. **II.** *s.m.* (locuitor) din Nisa.
no **I.** *adv.* nu; *si e ~* aşa şi aşa, cam, aproximativ; *far di ~* a nega (cu capul, cu degetul); *se ~* dacă nu, altfel; *(glumeţ, pedant) anzi che ~* dimpotrivă, mai curînd decît contrariul; *io la direi, anzi che ~, bella (despre o femeie)* aş spune că e mai curînd frumoasă decît urîtă, aş spune că e într-adevăr frumoasă. **II.** *s.m.* nu; refuz, răspuns negativ;

un bel ~ un refuz în toată regula; *stare per il* ~ a persista în a nu face ceva/în a refuza; *essere tra il si e il* ~ a sta la îndoială.

nobildònna *s.f.* doamnă nobilă.

nóbile I. *adj.* **1.** nobil; demn; *aspetto* ~, *figura* ~ aspect nobil, figură nobilă; *piano* ~ primul etaj al unei clădiri. **2.** excelent; *animale* ~ animal de rasă nobilă; *lingua* ~ limbă aleasă/frumoasă/îngrijită; *la parte più* ~ *dell'uomo* inteligența. **3.** mărinimos; generos; *sentimento* ~ sentiment generos/mărinimos; *perdono* ~ iertare mărinimoasă. *SIN. alto, eletto, elevato.* **4.** *(chim.)* care reacționează cu dificultate; *gas* ~ gaz nobil; *metallo* ~ metal nobil. **II.** *adv.* **1.** în mod nobil/demn/măreț. *SIN. signorilmente.* **2.** cu noblețe. **III.** *s.m.* nobil.

nobilèa *s.f. (depr.)* **1.** nobilime. **2.** pretenții nobiliare.

nobiléseo, -éschi, *adj. (depr.)* nobil, care ține de nobilime, cu pretenții de nobil.

nobiliàre, *adj.* nobiliar.

nobiliaménto *s.m. (rar)* înnobilare.

nobilitàre I. *vt.* **1.** a înnobila, a face nobil (dînd cuiva un titlu de noblețe). **2.** *(fig.)* a înălța. **3.** a înnobila, a îmbunătăți (un produs, o fibră textilă). **II.** *vr. (fig).* a se înnobila (prin fapte).

nobilitazióne *s.f.* înnobilare.

nobiltà *s.f.* **1.** noblețe; *la* ~ *dei suoi pensieri* noblețea gîndurilor sale. **2.** nobilime. **3.** superioritate; *la* ~ *degli studi filosofici* superioritatea studiilor filozofice.

nobilùme *s.m. (depr.)* nobilime (sărăcită, decăzută, cu pretenții).

nobilòmo *s.m.* descendent dintr-o familie nobilă, dar lipsit de titluri nobiliare.

nocàto *s.m.* nuga.

nòcca, *-nòcche, s.f. (anat.)* nod, încheietură (a degetelor); *dare delle* ~*-che* a da pumni.

nòcchia *s.f.* alună necoaptă/verde.

nocchière *s.m.* **1.** *(ist., mar.)* cîrmaci, pilot, timonier. **2.** *(mar.)* subofițer.

nocchièro *s.m. v.* n o c c h i e r e .

nocchierùto *adj.* noduros.

nocchino *s.m. (dial., fam.)* bobîrnac.

nòcchio, *nòcchi, s.m.* **1.** *(bot.)* nod (în scoarța unui copac, într-un fruct). **2.** *(la pl.)* vertebre; noduri.

nocchióso *adj.* **1.** noduros. **2.** robust, viguros.

nocchiùto *adj. v.* n o c c h i o s o .

nocciòla I. *s.f.* alună. **II.** *adj. color* ~ de culoarea alunei; *vestito* ~ rochie de culoarea alunei.

nocciolàia *s.f. (ornit.)* alunar *(Nucifraga caryocatactes).*

nocciolàio. *-ài, s.m.* vînzător de alune.

nocciolàto *s.m.* ciocolată cu alune.

nocciolèto *s.m.* aluniș.

nocciolìna *s.f.* **1.** alună mică; ~*-e americane* arahide. **2.** pastă făinoasă (pentru supă).

nocciolino *s.m. (zool.)* rozător.

nocciòlo[1] *s.m.* **1.** *(lit.)* alun *(Corylus avellana).* **2.** *(iht.)* specie de pește *(Galeus laevis).*

nòcciolo[2] *s.m.* **1.** sîmbure; miez; *esser due anime in un* ~ a fi foarte pieten cu cineva; ~ *della questione* miezul problemei; *non stimare un* ~ a nu avea nici o stimă pentru cineva; *non valere un* ~ a nu prețui nimic; *giocare a* ~*-i* **a)** a juca pe nimic; **b)** a pierde vremea. **2.** *(la pl.)* nod (în marmură). **3.** *(fig.)* substanța/esența unui lucru; *il* ~ *della questione* esența problemei. *SIN. nucleo.*

nocciuóla *s.f. (pedant) v.* n o c c i o l a .

nocciuòlo *s.m. (pedant) v.* n o c c i o l o [1].

nòccola *s.f. v.* n o c c a .

noccolùto *adj.* cu degete noduroase.

nóce[1] *s.m. (bot.)* nuc *(Yuglans regia); (înv.) stare in sul* ~ a sta la țară (pentru a scăpa de creditori); ~ *pesco* piersic *(Amygdalus persica).*

nóce[2] *s.f.* **1.** nucă; *uno spicchio di* ~ un miez de nucă; *guscio di* ~ **a)** coajă de nucă; **b)** *(fig.)* bărcuță; *lasciarsi schiacciare le* ~*-i in capo* a suporta totul; a fi slab; *sono più le voci che le* ~*-i* vorbă multă, sărăcia omului; *chi ha le voci e chi le* ~*-i* unul are faima, altul are meritul; *son quattro* ~*-i in un sacco* sînt cîțiva oameni (puțini); ~ *del collo* os al gîtului; *(anat.)* ~ *del piede* oul piciorului, glezna; *(bot.)* ~ *moscata* nucă tămîioasă; *(bot.)* ~ *vomica* turta-lupului *(Strychnos nux vomica);* ~ *di galla* gogoașă de ristic; *aver le* ~*-i in bocca* a avea prune în gură; *camminare sulle* ~*-i* a călca/a umbla ca pe nuci. **2** un lucru de proporția unei nuci; *una* ~ *di burro* o bucată cît o nucă de unt.

nocèlla *s.f.* **1.** os (la încheietura mîinii). **2.** *(dial.)* alună. **3.** punctul de unire al brațelor unui compas.

nocènte *adj.* **1.** nociv, vătămător. **2.** vinovat.

nocentìno *s.m.* copil găsit și crescut la azil.

nocepésca *s.f.* specie de piersică (fără puf).

nocepèsco, *-éschi s.m.* specie de piersic *(Amygdalus persica).*

nòcere *vi. v.* n u c c e r e .

nocerìno *adj., s.m.* (locuitor) din Nocera.

nocéto *s.m.* nucet.

nocévole *adj.* vătămător, dăunător, nociv.

nocevolézza *s.f.* caracter nociv/vătămător.

nociaiòlo *s.m.* vînzător de nuci.

nocìno *s.m.* **1.** *(în expr.) fare/giocare a* ~ a se juca cu grămăjoare de nuci (un joc de copii). **2.** lichior de nuci.

nociùto *part. tr.* de la n u o c e r e .

nocivo *adj., s.m.* nociv, vătămător, dăunător. *SIN. dannoso.*

nocività *s.f.* nocivitate.

nocuménto *s.m.* vătămare, prejudiciu, pagubă, rău.

nòcuo *adj. (înv.)* nociv, vătămător.

nodàle *adj.* nodal.

nòddo *adj. (înv.)* stîngaci; greoi.

nodèllo *s.m.* **1.** *(anat.)* articulație (la picior sau la mînă). **2.** *(vet.)* chișiță. **3.** nod (la baston etc.).

noderóso *adj. (rar)* noduros.

nòdo *s.m.* **1.** nod; ~ *scorsoio* laț; *far* ~ *alla gola* a i se pune un nod în gît; ~ *di tosse* acces de tuse; ~ *di pianto* plîns care se adună înainte de a izbucni. **2.** nod, încrucișare (de drumuri); ~ *stradale* încrucișare de drumuri; ~ *ferroviario* nod feroviar. **3.** vertebră, articulație. **4.** greutate, problemă; *tutti i* ~*-i vengono al pettine* totul se descoperă pînă la urmă, urciorul nu merge de multe ori la apă; greșelile se plătesc întotdeauna. **5.** intrigă; ~ *dell'azione* intriga unei acțiuni. **6.** vîrtej (de apă, de vînt); ~ *di vento* vîrtej. **7.** nod (în trunchiul unui copac); *cercare il* ~ *nel giunco* a căuta nod în papură. **8.** legătură; ~ *matrimoniale* legătură matrimonială; ~ *d'amicizia* legătură de prietenie. **9.** *(mar.)* nod.

nodosità *s.f.* nodozitate.

nodóso *adj.* **1.** noduros, cu noduri. **2.** *(înv.)* greu, aspru; *lavoro* ~ muncă grea.

nòdulo *s.m.* nodul.

noètico, *-ici, adj. (lit.)* al lui Noe, privitor la Noe.

nòferi *s.m. (înv., în expr.) fare il* ~ a face pe prostul.

nòi *pron. pers. I pl. m., f.* noi; *a* ~ *!* înainte!; *veniamo a* ~ să trecem acum la problema/chestiunea/ho-

tărîrea noastră; *da* ~ la noi, în ţara noastră; (se întăreşte înţelesul prin adăugirea lui *altri*); *e se* ~ *altri facessimo così?* ... şi dacă noi, ceştialalţi am face astfel?...

nòia *s.f.* **1.** plictiseală; *aver la* ~ *addosso* a fi plictisit; *ripetere qualcosa fino alla* ~ a repeta ceva pînă la plictiseală; *morire di* ~ a muri de plictiseală; *vincere la* ~ a învinge plictiseala; *avere a* ~ a socoti ceva fără sens/plictisitor. **2.** dezgust; greaţă; *prendere a* ~ a urî; *venir a* ~ a plictisi, a provoca aversiune/dezgust; *il vino dà* ~ vinul îi provoacă greaţă. **3.** necaz, neplăcere; *dar* ~ a supăra, a deranja; *ha avuto delle noie con i vicini* a avut necazuri cu vecinii; *la macchina ha qualche* ~ *al motore* maşina are unele defecţiuni la motor. **4.** *(înv.)* durere, tristeţe grea, nefericire. **5.** ceea ce provoacă neplăcere; *il suo amico è una vera* ~ prietenul său este o adevărată pacoste; *che* ~ *quel film!* ce film plictisitor!

noiàltri *pron. pers. I pl. m.* noi (ceilalţi).

noiàre *vt. (rar) v.* annoiare.

noiàto *adj.* plictisit.

noiosità *s.f. (fam.)* plictiseală apăsătoare; faptul de a fi plicticos.

noióso *adj.* plictisitor; plicticos. *SIN. fastidioso, molesto, tedioso.*

nolàno *adj., s.m.* (locuitor) din Nola.

noleggiaménto *s.m.* locaţie, închiriere (a unei corăbii, a unei biciclete etc.).

noleggiànte *s.m. (mar.)* persoană care dă în locaţie/care închiriază (o navă etc.).

noleggiàre *vt.* **1.** a închiria, a lua în locaţie, a lua în folosinţă (o navă, o bicicletă, un automobil); ~ *una nave* a închiria un vas; ~ *un'automobile* a închiria un automobil. **2.** *(rar)* a da în locaţie, a da în folosinţă.

noleggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care ia în locaţie/în folosinţă (o navă, o bicicletă etc.). **2.** persoană care închiriază bunuri mobile sau de transport; ~ *di biciclette* persoană care închiriază biciclete.

noléggio, *-éggi, s.m.* **1.** închiriere; luare sau dare în folosinţă. **2.** chirie, locaţie. **3.** magazin, garaj (care închiriază biciclete, automobile).

nolènte *adj. (lit.)* care nu vrea; *volente o* ~, *devi andarci* de voie sau de nevoie trebuie să te duci (acolo).

nolènza *s.f.* stare a celui care nu vrea ceva, ostilitate.

nòlo *s.m.* **1.** închiriere, locaţie; luare sau dare în folosinţă; *mercato dei noli* piaţă care determină preţurile închirierii vaselor comerciale. **2.** chirie, locaţie; *abito a* ~ haină luată cu chirie. **3.** navlu.

nòmade I. *adj.* nomad; *tribù* ~ trib nomad; *vita* ~ viaţă nomadă. **II.** *s.m.* **1.** nomad. **2.** persoană care nu are un domiciliu stabil; *quell'attore è un* ~ actorul acela este un om fără domiciliu.

nomadìsmo *s.m.* nomadism.

nomàre I. *vt.* **1.** *(poetic)* a numi; a denumi. **2.** a alege. **II.** *vr.* **1.** a se numi. **2.** a fi cunoscut/celebru/faimos.

nóme *s.m.* **1.** nume; nume de persoană, prenume; *(rar)* nume de familie; *di* ~ *si chiama Maria* prenumele ei este Maria; *chiamare a* ~*/per* ~ a chema pe nume (pe cineva); ~ *d'arte* pseudonim; *conoscer di* ~ a cunoaşte din/după nume (nu personal); *fare il* ~ a declara numele; *fuori i* ~*-i* spuneţi numele!; *di* ~ cu numele; *a* ~ *di qualcuno* în numele cuiva; *dare il proprio* ~ *a un'impresa* a adera/a colabora la o acţiune; *fare il* ~ a spune un nume, a-l dezvălui; *è un bel* ~ este o personalitate; *parlare a* ~ *di* a vorbi în numele cuiva; *diploma in* ~ *del Presidente della Repubblica* diplomă în numele preşedintelui republicii; *per* ~ *di dote* cu titlul de zestre. **2.** *(gram.)* nume, substantiv; ~ *composto/collettivo* substantiv compus/colectiv. **3.** faimă; *farsi un* ~ a deveni cunoscut. **4.** zvon; *dar* ~ a face să circule un zvon. **5.** cuvînt de ordine. **6.** zi onomastică; *festeggiare il* ~ a sărbători ziua numelui.

nomèa *s.f. (depr.)* faimă (rea).

nomenclatóre I. *s.m.* **1.** *(ant.)* sclav (care anunţa stăpînului numele vizitatorilor). **2.** persoană care creează o nomenclatură/care dă un nume. **3.** *(rar)* nomenclator. **II.** *adj.* ceea ce furnizează nomenclatura relativ la o ştiinţă; *registro/libro* ~ registru/carte de nomenclatură.

nomenclatùra *s.f.* nomenclatură; *la* ~ *scientifica* nomenclatura ştiinţifică.

nomignolo *s.m.* poreclă.

nòmina *s.f.* **1.** numire (într-o funcţie); *conferire/ricevere una* ~ a primi o numire. **2.** drept de numire; *impiegato di* ~ *governativa* funcţionar numit de guvern; *decreto di* ~ decret de numire.

nominàle *adj.* nominal.

nominalismo *s.m. (fil.)* nominalism.

nominalìsta *s.m. (fil.)* nominalist.

nominànza *s.f. (lit.)* **1.** faimă, renume. **2.** *(înv.)* zvon.

nominàre I. *vt.* **1.** a numi; a denumi, a chema; ~ *una pianta* a numi o plantă. **2.** a numi într-o funcţie. **3.** a alege; ~ *qualcuno senatore* a alege pe cineva senator. **II.** *vr.* **1.** a-şi spune numele. **2.** a se numi.

nominataménte *adv.* nominal, unul cîte unul.

nominatività *s.f. (con.)* faptul că o obligaţie este nominativă.

nominatìvo I. *adj. (com.)* nominativ; *rendita* ~*-a* rentă pe numele proprietarului; *(adm.) ruolo* ~ rol alfabetic (al contribuabililor). **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* nominativ. **2.** *(rar)* nume.

nominatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* care numeşte; *commissione* ~*-trice* comisie care numeşte (într-o funcţie etc.).

nominazlóne *s.f.* **1.** nume. **2.** denumire, numire. **3.** numire (într-o funcţie).

non[1] *adv. (de negaţie)* **1.** nu; *in men che* ~ *si dica* într-o clipă; *mancarci poco che* ~ a fi gata să. **2.** *(cu verbe exprimînd teamă, indică dorinţa) dubito che* ~ *venga* mă tem că nu va veni (dar doresc să vină); *(pleonastic)* ~ *appena* de îndată ce; *prima che* ~ înainte ca. **3.** *(în loc. conj.) se* ~ decît; *non è se* ~ *un bugiardo* nu e decît un mincinos; *non ce n'era se* ~ *che d'oro* nu erau (altele) decît de aur; *se* ~ *che v.* sennonché; ~ *che v.* nonché; *(pop.)* ~ *che,* ~ *già che* nu că; ~ *già che lo rimproveri* nu că (să nu creadă că) l-aş dojeni. **4.** *(dă sens cu totul contrariu cuvîntului pe care îl precedă)* ~ *vi dispiaccia* vă rog, aveţi bunătatea; ~ *buono* rău; ~ *senza* cu; ~ *ultimo* între primii.

non[2] *prefix negativ* **1.** *(înaintea unui nume)* ne-; *(fil.) il non-io* non-eul; *il non-essere* non-existenţa; ~ *riuscita* nereuşită, rezultat negativ; ~ *intervento* neintervenţie; *(jur.)* ~ *luogo a procedere* (caz de) neurmărire; ~ *belligeranza* nebeligeranţă; *arte* ~ *figurativa* artă abstractă; ~ *conformismo* nonconformism; ~ *resistenza* rezistenţă pasivă. **2.** *(înaintea unui adverb)* ~ *affatto* deloc; ~ *appena* abia.

nòna *s.f.* **1.** *(înv.)* orele trei după-amiază (după ora canonică). **2.** *(bis.)* slujbă la ora trei p.m.; *(med.) malattia della* ~ encefalită letargică.

nonagenàrio, *-àri, adj., s.m.* nonagenar.

nonagèsimo *adj. (rar)* al nouăzecilea.
nonché *loc. conj.* **1.** cu atît mai mult, cu atît mai puţin; *è bene non parlarne ~ scriverne* e bine să nu vorbeşti despre aceasta, cu atît mai mult să nu scrii. **2.** şi, de asemenea; *c'era lui ~ sua figlia* era el şi era de asemenea şi fiica lui. **3.** *(lit.)* nu numai.
noncurànte *adj.* indiferent, nepăsător, neglijent; *~ degli applausi* nepăsător faţă de aplauze. *SIN. indifferente.*
noncurànza *s.f.* indiferenţă, nepăsare, neglijenţă. *SIN. indifferenza.*
nondiméno *loc. conj.* totuşi; cu toate acestea; *non credo di essere capace, ~ tenterò* nu cred că sînt în stare, totuşi voi încerca.
nòne *s.f.pl. (ant.)* none (în calendarul roman).
nonéto *s.m. (muz.)* nonet.
nònio *s.m.* vernier, instrument de precizie (pentru măsurare şi gradare).
nònna *s.f.* **1.** bunică; *(dial.) far la ~* a dormi. **2.** *(înv.)* doică. **3.** *(ornit.)* bîtlan *(Ardea cinerea).*
nònno *s.m.* **1.** bunic. **2.** *(la pl.)* strămoşi. **3.** moş.
nonnòto *s.m. (ornit.)* bîtlănaş *(Ardea minuta).*
nonnùlla *s.m. invar.* lucru de nimic, fleac.
nòno I. *num. ord., adj.* al nouălea. II. *s.m.* a noua parte.
nonostànte I. *loc. prep.* cu toate, în ciuda; *l'ho fatto ~ il vostro divieto* am făcut-o în ciuda opunerii voastre. II. *loc. conj. ~ che* cu toate că, deşi; *non ho avuto l'animo ~ fosse necessario* nu am avut curajul să insist deşi era necesar.
nonpariglia *s.f.* caracter tipografic, corp 6.
nonpertànto *loc. conj.* totuşi, cu toate acestea.
nonsènso *s.m.* nonsens, absurditate.
non so ché, nonsoché *s.m.* (un) nu ştiu ce.
nontiscordardimé, non ti scordar di me *s.m. invar. (bot.)* nu-mă-uita, miozotis.
nònuplo I. *adj.* de nouă ori (mai mare). II. *s.m.* cantitate de nouă ori mai mare decît alta.
nòra *s.f. (pop.) v.* nuora.
norcìno *s.m.* (locuitor) din Norcia (Umbria). **2.** castrator de porci. **3.** mezelar (specialist în preparate din carne de porc). **4.** chirurg prost. **5. om murdar.**
nòrd *s.m.* nord, miazănoapte.
nòrdico, -ici, *adj., s.m.* nordic, septentrional.
nordìsta, -isti I. *s.m.* şi *f. (ist.)* **1.** nordist (în războiul de Secesiune nordamerican). **2.** locuinţă din partea septentrională a unei ţări împărţite în două (politic). II. *adj.* care se referă la statele din nordul Americii în timpul războiului de Secesiune; *vittoria ~-a* victorie nordistă.
nòria *s.f.* **1.** roată cu ciutură (pentru scoaterea apei). **2.** *(mar., tehn.)* noria.
nòrma *s.f.* **1.** normă, regulă; *a ~ di legge* potrivit legii; *a ~ dell'articolo x* potrivit articolului x (din lege); *per vostra ~* spre a vă servi drept regulă de conduită. **2.** informare, instrucţiune; *le norme per l'uso* instrucţiuni de folosire. **3.** *(înv.)* echer.
normàle I. *adj.* **1.** normal; *scuola ~ universitaria* institut pedagogic universitar; *polso ~* puls normal; *tariffa ~* tarif normal. **2.** care serveşte să dea o normă; *lettera ~* scrisoare cu sens de normă. **3.** *(mat.)* ortogonal, perpendicular. II. *s.f.* **1.** *(geom.)* perpendiculară, normală. **2.** *(sport)* itinerar folosit mai frecvent într-o ascensiune alpină; *seguire la ~ del Cervino* a urma itinerariul normal al muntelui Cervino. **3.** circulară; *una ~ del ministero* o circulară a ministerului.
normalista, -isti, *s.m.* şi *f.* normalist, elev de şcoală pedagogică sau de institut pedagogic.
normalità *s.f.* situaţie/stare normală.
normalizzàre *vt.* a normaliza.
normalizzazióne *s.f.* **1.** normalizare. **2.** *(metal.)* tratament termic al unui metal. **3.** standardizare.
normànno I. *adj.* normand, din Normandia; *cavalli ~-i* cai din Normandia. II. *s.m.* **1.** locuitor din Normandia. **2.** caracter tipografic.
normàre *vt.* a prescrie/a impune norme, a norma.
normazióne *s.f.* conformare la norme; reglementare prin norme (morale).
normatìvo *adj.* normativ.
nòrte *s.m. (înv.)* nord.
norvegése I. *adj.* norvegian; *popolo ~* poporul norvegian; *usi norvegesi* obiceiuri norvegiene; *alla ~* de manieră/modă norvegiană. II. *s.m.* **1.** locuitor din Norvegia. **2.** limba norvegiană.
nòsco *pron. pers. I. pl. (poetic)* cu noi.
nosocòmio, -òmi, *s.m.* spital.
nosografìa *s.f. (med.)* descriere a unei boli.
nossignóre *adv.* nu, domnule (negaţie, folosită ca răspuns la întrebarea unui superior).
nostalgìa *s.f.* nostalgie.
nostàlgico, -àlgici, *adj.* nostalgic.
nostràle *adj.* din ţara noastră, al nostru; *vento ~* vînt de nord; *alla ~* după obiceiul ţării noastre.
nostràno *adj. v.* nostrale.
nóstro I. *adj. pos.* (al) nostru; *la ~-a casa* casa noastră; *alcuni ~-i amici* unii dintre prietenii noştri, cîţiva prieteni ai noştri; *in/a casa ~-a* la noi (acasă); *questa casa è ~-a* casa aceasta e a noastră. II. *pron. pos.* al nostru; *questa idea è la nostra ideea* aceasta e a noastră. III. *s.m.* al nostru, ceea ce ne aparţine; *metterci del ~* a pune de la noi; *essere dei ~-i* **a)** a fi cu noi, a fi invitatul nostru; **b)** a fi în acelaşi partid cu noi, a fi de-ai noştri.
nostrómo *s.m. (mar.)* nostrom.
nòta *s.f.* **1.** notă; semn; *însemnare; degno di ~* demn de a fi luat în seamă; *far ~* a nota; *~ di Banca* bancnotă. **2.** *(muz.)* notă; *mettere in ~-e* a pune pe note; *a ~ di danza* în ritm de dans; *a chiare ~-e* clar şi lămurit; *la ~ obbligata* formulele obligatorii/convenţionale (într-o ocazie anumită). **3.** adnotare, notă (la un text). *SIN. chiosa, postilla.* **4.** notă de plată, socoteală; *la ~ delle spese* calculul cheltuielilor. **5.** notă informativă. **6.** *(înv.)* semn de infamie.
notabène *s.m. invar.* observaţie, notă preliminară.
notàbile I. *adj.* remarcabil, important, notabil. *SIN. considerevole, notevole.* II. *s.m.* şi *f.* **1.** notabilitate, persoană de vază. **2.** *(înv.)* maximă, sentinţă.
notabilità *s.f.* **1.** faptul de a fi o notabilitate. *SIN. ragguardevolezza, rilevanza.* **2.** *(la pl.)* notabilităţi.
notàio *s.m.* **1.** notar. **2.** *(înv.)* secretar (un fel de stenograf).
notàre[1] *vt.* **1.** a nota; a însemna. **2.** a observa, a băga în seamă; *farsi ~* a se face remarcat, a atrage atenţia. **3.** *(înv.)* a cînta pe note. **4.** *(lit.)* a acuza.
notàre[2] *vi. (a) v.* nuotare.
notaréseo, -éschi, *adj. (lit., depr.)* (care ţine) de notar.
notariàto *s.m.* notariat.
notarile *adj.* notarial, de notariat.
notàro *s.m. (dial.) v.* notaio.
notatóre *s.m.* şi *f. v.* nuotatore.
notazióne *s.f.* **1.** notare, marcare. **2.** *(muz.)* notaţie. **3.** *(înv.)* adnotaţie. **4.** *(chim.)* simbol. **5.** *(înv.)* etimologie.
notévole *adj.* însemnat, important.
notifica *s.f.* notificare, comunicare, înştiinţare.
notificàre I. *vt.* **1.** *(jur.)* a notifica. **2.** a înştiinţa. **3.** a denunţa. **4.** *(înv.)* a explica. II. *vr.* a se dezvălui, a se arăta.

notificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** aprod, uşier. **2.** delator, denunţător.
notificazióne *s.f.* **1.** *(jur.)* notificare. **2.** anunţare publică, aducere la cunoştinţă. **3.** denunţ.
notizia *s.f.* **1.** ştire, veste, informaţie. *SIN. comunicato, novità.* **2.** cunoştinţă (într-un domeniu); *degno di* ~ demn de a fi cunoscut; *per vostra* ~ pentru luare de cunoştinţă.
notiziàre *vt.* a aduce la cunoştinţă, a încunoştinţa.
notiziàrio, -àri, *s.m.* **1.** rubrică de ştiri (într-un ziar, la radio, la TV). **2.** *(ironic)* persoană foarte informată, ştie-tot. **3.** *(rar)* carte conţinînd informaţii (într-un domeniu).
nòto[1] **I.** *adj.* **1.** *(despre un lucru)* cunoscut, ştiut; *rendere* ~ a face cunoscut, a divulga. **2.** celebru, renumit. **3.** *(înv.)* practic. **4.** *(înv.)* cunoscut, apropiat, intim. **II.** *s.m.* lucru cunoscut.
nòto[2] *s.m. (lit., poetic)* vînt de sud, austru.
nòto[3] *s.m. (înv.)* bastard.
nòto[4] *s.m. (pop.) v.* n u o t o.
notomìa *s.f. (înv., pop.)* **1.** anatomie. **2.** schelet.
notomizzàre *vt. (înv.)* a analiza.
notorietà *s.f.* notorietate, celebritate; *personaggio di grande* ~ personaj de mare faimă; *(jur.) atto di* ~ act public (în faţa unui notar, cu martori).
notòrio, -òri, *adj.* notoriu, cunoscut, renumit; *è un fatto* ~ este un fapt cunoscut; *è* ~ *che* este ştiut că; *(jur.) atto* ~ **a)** act de notariat; **b)** act de notorietate.
notóso *adj. (înv.)* pătat, cu un semn.
nottambulìsmo *s.m. (înv.)* somnambulism.
nottàmbulo I. *s.m.* **1.** noctambul. **2.** somnambul. **II.** *adj.* care umblă sau se distrează noaptea.
nottànte *s.m.* şi *f.* infirmier de noapte.
nottàre *vi.* a înnopta.
nottàta *s.f.* durata unei nopţi; *far* ~ a veghea toată noaptea, a face noapte albă; *perdere la* ~ a petrece noaptea fără a dormi.
nótte *s.f.* **1.** noapte; *buona/felice* ~ noapte bună; *giorno e* ~ încontinuu; *fare giorno di* ~ a veghea toată noaptea; *di* ~ noaptea; *di prima* ~ la începutul nopţii; *a* ~ *alta* noaptea tîrziu; *sul far della* ~ cînd se lasă noaptea; *nel cuor della* ~ în toiul nopţii; *a* ~ *fatta* după ce s-a lăsat noaptea; *ci corre quanto dal giorno alla* ~ este o distanţă ca de la cer la pămînt; *un'ora di* ~ la unu noaptea; *la* ~ *sul mercoledì* noaptea spre miercuri; *(glumeţ) buona* ~ *al secchio* să nu mai vorbim de asta; *lascialo fare quel che vuole e buona* ~ lasă-l să facă ce vrea, n-are decît, cu atît mai rău pentru el; *peggio che andar di* ~ mai rău nici nu poate să fie, din rău în mai rău. **2.** *(fig.)* întuneric; *la* ~ *dei tempi* în timpurile îndepărtate. **3.** *(fig.)* ignoranţă, barbarie; *la* ~ *del Medioevo* obscurantismul Evului Mediu. **4.** orbire; *essere condannato alla* ~ *perpetua* a fi condamnat la orbire veşnică.
nottetèmpo *loc. adv.* la vreme de noapte.
nottilùca, nottilùca *s.f. (zool.)* infuzoriu fosforescent, noctilucă.
nottìvago, -aghi, *adj. (lit.)* noctambul.
nòttola *s.f.* **1.** *(zool.)* specie de liliac *(Vesperuga noctula).* **2.** *(ornit.)* ciuf; *portar* ~*-e ad Atene* a duce un lucru acolo unde el există din belşug. **3.** zăvor mare de lemn.
nottolìno *s.m.* **1.** zăvor mic; *(fam.) far d'una trave un* ~ a obţine cu greu (un rezultat slab). **2.** piedică (la arme etc.).
nottolóne *s.m.* **1.** *(ornit.)* păpăludă, mulgătorul caprelor *(Caprimulgus europaeus).* **2.** noctambul. **3.** netot, prostănac.
nòttua *s.f. (entom.)* fluture de noapte.
nottùrno I. *adj.* nocturn, de noapte; *asilo* ~ azil de noapte; *servizio* ~ serviciu de noapte; *campanello* sonerie care sună numai noaptea (în farmacie etc.). **II.** *s.m.* **1.** *(bis.)* slujbă de noapte. **2.** *(muz.)* nocturnă; *un* ~ *di Chopin* o nocturnă de Chopin. **3.** local de noapte.
noùmeno *s.m. (fil.)* numen.
novàle *s.f. (lit.)* ţelină, pîrloagă desţelenită şi cultivată din nou.
novànta I. *num. card., adj. invar.* nouăzeci. **II.** *s.m.* nouăzeci; *nel'90* în anul 1890; *la paura fa* ~ frica te împinge la orice.
novantènne I. *adj.* de nouăzeci de ani; care durează nouăzeci de ani. **II.** *s.m.* şi *f.* nonagenar.
novantènnio, -ènni, *s.m.* perioadă de nouăzeci de ani.
novantèsimo *num. ord., adj.* al nouăzecilea.
novantìna *s.f.* sumă/serie de aproximativ nouăzeci; vîrstă de aproximativ nouăzeci de ani.
novatóre, -trice *s.m.* şi *f.* novator.
novazióne *s.f.* **1.** *(jur.)* novaţie, preschimbare, conversiune (de contract, poliţă). **2.** *(rar)* inovaţie, novaţie.
nòve *num. card., adj., s.m. invar.* nouă.
novecentésco, -éschi, *adj.* propriu secolului al XX-lea; *la letteratura* ~*-a* literatura secolului al XX-lea.
novecentèsimo *num. ord., adj.* al nouăsutelea.
novecentìsmo *s.m.* modernism (în artă).
novecentista, -isti I. *adj.* **1.** din secolul al XX-lea. **2.** modernist (în artă). **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care trăieşte în secolul al XX-lea. **2.** artist/scriitor modernist.
novecènto I. *num. card., adj. invar.* nouă sute. **II.** *s.m.* secolul al XIX-lea.
novèlla *s.f.* **1.** *(lit.)* ştire, veste; *la buona* ~ evanghelia. **2.** *(lit.)* nuvelă, povestire. **3.** *(înv.)* trăncăneală, flecăreală; *mettere in* ~*-e* a lua în rîs, a glumi. **4.** *(la pl.)* vorbe rele, bîrfeli. **5.** *(înv.)* vorbire, expunere. **6.** *(înv.)* zgomot, vaiet. **7.** *(înv.)* solie.
novellàio, -ài, *s.m. (depr.)* curios de noutăţi/de ştiri.
novellàme *s.m. (colectiv)* peştişori (abia născuţi).
novellaménte *adv.* de curînd, recent.
novellàre I. *vi. (a)* **1.** a povesti nuvele; a povesti. **2.** a pălăvrăgi. **II.** *vr.* a se reînnoi.
novellatóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** flecar, palavragiu. **2.** nuvelist, povestitor.
novellière, -èra *s.m.* şi *f.* **1.** *(lit.)* nuvelist. **2.** *(rar, depr.)* zvonist. **3.** *(înv.)* trimis, ambasador, sol.
novellìno I. *adj.* nou; *insalata* ~*-a* salată tînără, trufanda; *medico* ~ medic începător. **II.** *s.m.* novice, începător, tinerel.
novellista, -isti, *s.m.* şi *f.* **1.** nuvelist. **2.** *(înv.)* ziarist. **3.** persoană care comunică ştiri.
novellìstica *s.f. (lit.)* nuvelistică.
novèllo I. *adj. (lit.)* nou; recent; *sposa* ~*-a* soţie (de curînd); *messa* ~*-a* prima liturghie a unui preot; *la stagione* ~*-a* primăvara; *età* ~*-a* vîrstă fragedă; *(înv.) Federico* ~ Frederic cel tînăr; *(loc. adv., înv.) di* ~ **a)** prima oară; **b)** din nou. **II.** *s.m. pl.* vlăstar.
novèmbre *s.m.* noiembrie.
novembrìno *adj.* de noiembrie.
novemìla *num. card., adj.* nouă mii.
novèna *s.f. (bis.)* rugăciuni şi posturi (timp de nouă zile la rînd).
novenàrio, -àri, *s.m. (metr.)* vers de nouă silabe.
novendiàle I. *adj., m. pl.* care durează nouă zile; *(ant.) sacrifizi* ~*-i* sacrificii aduse timp de nouă zile după înmormîntarea cuiva. **II.** *s.m. pl.* **1.** *(bis.)* funeraliile unui papă. **2.** funeralii.

novennàle *adj.* **1.** care se repetă/se sărbătoreşte o dată la nouă ani. **2.** care durează nouă ani.
novènne *adj. (rar)* **1.** de nouă ani; *fanciullo ~* copil de nouă ani. **2.** care durează de nouă ani; *un affetto* un sentiment care durează de nouă ani.
novènnio, *-ènni, s.m. (lit.)* durată de nouă ani.
noverare *vt. (lit.)* a număra; a enumera.
novèrea *s.f. (înv.)* mamă vitregă.
nóvero *s.m. (lit.)* număr total; serie; *era nel ~ dei miei amici* se număra printre prietenii mei.
novicórdo *s.m.* instrument cu nouă coarde.
novilùnio, *-ùni, s.m.* lună nouă.
novirème *s.f.* corabie cu nouă rînduri de vîsle.
novissimo I. *adj. (superlativ al lui* n u o v o) foarte nou, cel mai nou; ultim; *(bis.) il ~ bando* judecata de apoi. **II.** *s.m. pl. (bis.) i ~-i* ultimele patru împrejurări, după concepţia creştină, din existenţa fiecărui om; moartea, judecata de apoi, iadul, raiul.
novità *s.f.* **1.** noutate; *la ~ del caso* noutatea întîmplării; *la ~ della mente* prospeţime; *(înv.) far ~ contro alcuno* a acţiona contra cuiva. **2.** ştire; *è una ~ assoluta* este o noutate de ultimul strigăt; *correre dietro alle ~* a alerga după noutăţi/după ştiri. **3.** obiect nou; *negozio di ~ sportive* magazin cu noutăţi sportive. **4.** ceea ce se întîmplă nou; *le ~ del giorno* noutăţile zilei. **5.** inovaţie, reformă; *propugnatori di ~* reformişti, inovatori. **6.** schimbarea unei ordini politice; *far ~ contro qualcosa* a împiedica ceva.
noviziàto *s.m.* **1.** *(bis.)* noviciat. **2.** ucenicie; *pagare il ~* a greşi din lipsă de experienţă; *scontare il ~* a comite greşeli din cauza lipsei de experienţă.
novizio I. *s.m.* **1.** novice. **2.** logodnic. **II.** *adj.* nou, inexpert, începător; *impiegato ~* funcţionar începător.
nozionàle *adj. (fil.)* noţional.
nozióne *s.f.* **1.** noţiune, idee. **2.** sens, cunoaştere; *non avere nessuna ~ di qualcosa* a nu avea nici un habar de ceva. **3.** *(la pl.)* primele elemente însuşite; *una infarinata di nozioni storiche* o confuzie de noţiuni istorice elementare. *SIN. conoscenza.* **4.** *(fig.)* sinceritate, simplitate.
nòzze *s.f. pl.* nuntă; *viaggio di ~* călătorie de nuntă; *passare a seconde ~* a se căsători a doua oară; *far le ~ coi fichi secchi/coi funghi* a face un lucru cu economie/sărăcăcios; *~ del maiale* masă cu ocazia tăierii porcului; *andare a ~* **a)** a se mărita; **b)** *(fig.)* a face un lucru mult dorit; *(glumeţ) finir come le ~ di Pulcinella* a se termina cu bătaie.
nùbe *s.f. (lit.)* **1.** nor. **2.** umbră, întunecare. **3.** ceea ce are formă de nori; *una ~ di polvere* un nor de praf.
nubècola *s.f.* **1.** nouraş. **2.** *(chim.)* impuritate (care se depune pe fundul vasului). **3.** *(med., chir.)* pată mică pe cornee.
nubiàno *adj., s.m.* nubian, (locuitor) din Nubia.
nubifràgio, *-àgi, s.m.* rupere de nori, furtună.
nubilàto *s.m.* vîrstă nubilă, nubilitate.
nùbile I. *adj.* **1.** nubil; *età ~* vîrstă de măritat. **2.** necăsătorit; *stato ~* celibat; *ragazza ~* fată nemăritată. **II.** *s.f. pl. le ~-i* fetele nemăritate.
nùbilo *adj. (lit.)* înnorat, întunecat.
nùca *s.f.* ceafă.
nucàto *adj. (înv.)* preparat cu nuci (ca nugaua).
nucifraga *s.f. (ornit.)* alunar *(Nucyfraga caryocatactes).*
nucleàre *adj.* nuclear; *armi ~-i* arme nucleare; *guerra ~* război nuclear.
nucleàto *adj. (biol.)* cu unul sau mai mulţi nuclei.
nucléico, *-ici, adj. (biol.)* nucleic.
nùcleo *s.m.* nucleu.
nucleòlo *s.m.* **1.** *(dim., anat.)* nucleol. **2.** *(fiz.)* nucleon.
nucleóne *s.m. (fiz.)* nucleon.
nudàre I. *vt.* **1.** a dezbrăca; a dezgoli. **2.** a lipsi (de ceva). **II.** *vr.* a se dezbrăca; a se despuia, a se dezgoli.
nudìsmo *s.m.* nudism.
nudìsta, *-isti, adj., s.m.* şi *f.* nudist.
nudità *s.f.* **1.** nuditate, goliciune; *la ~ dei selvaggi* goliciunea sălbaticilor; *soffrire la ~* a nu avea mijloacele materiale pentru a se îmbrăca. **2.** *(mai ales la pl.)* părţi neacoperite (ale corpului). **3.** *(fig.)* sinceritate, simplitate.
nùdo I. *adj.* **1.** gol, dezbrăcat; *~ nato* gol-goluţ; *la ~-a verità* adevărul gol-goluţ; *spada ~-a, ferro ~* sabie scoasă din teacă; *(jur.) ~-a proprietà* proprietate nudă; *cavallo ~, cavallo a dorso ~* cal fără şa; *occhio ~* ochi liber (fără ochelari); *~ e crudo* fără menajamente; *mettere a ~* a dezvălui. **2.** lipsit de ornamente/de podoabe. *SIN. schietto.* **3.** limpede, deschis, pe faţă; *una confessione ~-a* o mărturisire deschisă/sinceră; *mettere* a *~* a revela totul în mod deschis. **4.** *(fig.)* sărac, fără apărare. **II.** *s.m. (pict.)* nud.
nudrire *vt., vr. (rar) v.* n u t r i r e.
nugàce *adj. (înv.)* vorbăreţ; superficial.
nùghe *s.f. pl. (înv.)* lucruri neînsemnate, nimicuri.
nùgolo *s.m. (înv., dial.)* nor, stol, mulţime.
nùi *pron. (înv.) v.* n o i.
nùlla I. *pron. nehot. (lit.)* nimic. **II.** *s.m. invar.* **1.** nimic, nici un lucru; *cose da ~* lucruri de nimic/fără importanţă; *non gli sta bene nulla, ~ gli sta bene* nimic nu-i vine bine; *~ di ~* absolut nimic; *chi tutto vuole ~ attinge* cine fuge după doi iepuri nu prinde nici unul; *buono a ~* incapabil; *non farsene ~* a nu se preocupa de un lucru, a nu-i păsa de ceva; *avere a ~/per ~* a nu considera, a nu stima, a dispreţui; *andare in ~* a dispărea; *non dare in ~* a nu ajunge la nici un rezultat; *in modo che ~ più* în mod superlativ; *venire dal ~* a veni de jos, a se trage din popor; *~ osta v.* n u l l a o s t a. **2.** *(în propoziţii dubitative şi interogative)* ceva; *domandò se sapeva ~ di lei* întreabă dacă nu ştia ceva de dînsa; *vediamo se c'è ~* să vedem dacă este ceva. **3.** neant; *creare dal ~* a crea din nimic; *ridurre al ~* a nimici. **4.** nulitate. **III.** *adv.* nimic, deloc.
nulladiméno *loc. conj. v.* n o n d i m e n o.
nullàgine *s.f.* nulitate, lipsă totală de valoare.
nullaméno *loc. conj. v.* n o n d i m e n o.
nullaòsta *s.m. invar.* permis, autorizaţie (de şedere într-o ţară străină etc.).
nullatenènte *adj., s.m.* (persoană) care nu posedă nimic (opus noţiunii de proprietar).
nullatenènza *s.f.* lipsă de avere, faptul de a nu poseda nimic.
nullificàre *vt., vr.* a (se) reduce la neant.
nullismo *s.m. (fil.)* scepticism, negativism; pesimism.
nullità *s.f.* **1.** nulitate. **2.** *(jur.)* nevalabilitate.
nùllo *adj.* **1.** nul, fără valoare, nefavorabil; *punto ~* punct zero; *incontro ~* meci nul; *scheda ~-a* buletin anulat. **2.** *(înv.)* nimeni, nimic, nici un, nici o.
nùme *s.m. (lit.)* **1.** zeitate; *(ironic) si crede un ~* se crede un zeu. **2.** voinţă/putere a zeilor.
nùmeno *s.m. (fil.) v.* n o u m e n o.
numeràle I. *adj. (rar)* numeral, propriu numărului; *aggettivo ~* numeral. **II.** *s.m. (gram.)* numeral.
numeràre *vt.* **1.** a număra. **2.** a enumera. **3.** a numerota.

numeràrio, -àri I. *adj. (rar)* **1.** numeral. **2.** *(despre un salariat)* angajat pe schemă (nu supranumerar). II. *s.m.* numerar, bani gheață.
numerativo *adj.* care servește la numărat.
numeratóre, -trìce *s.m.* și *f.* **1.** *(rar)* numărător, persoană care numără. **2.** *(mat.)* numărător. **3.** dispozitiv pentru numărarea paginilor etc.
numerazióne *s.f.* **1.** numerotare. **2.** numărătoare. **3.** numărare.
numèrico, -ici, *adj.* numeric.
nùmero *s.m.* **1.** număr; ~ *d'abbaco* cifră arabă; *far* ~ **a)** a contribui la mărirea numărului (unor invitați etc.); **b)** *(fig.)* a conta ca un simplu număr; *nel* ~ *dei più* în numărul celor morți; *andare/esser nel* ~ *dei più* a muri. **2.** lucru, persoană indicată ca număr; *(despre un abonat telefonic) il* ~ *trecentododici non risponde* numărul 312 nu răspunde. **3.** mulțime, cantitate nedeterminată; *senza* ~ fără număr; *sopra* ~ o cantitate care depășește un anumit număr. **4.** rînd, contingent, mulțime; *nel* ~ *dei più* între defuncți; *nemico pubblico* ~ *uno* inamic public numărul unu. **5.** număr de loterie; *dare i* ~*-i* **a)** a prezice numerele cîștigătoare; **b)** a vorbi fără șir/confuz; *rilevare un* ~ a juca un număr anumit; *da quel che dice non si capisce un* ~ nu se înțelege o iotă din tot ce spune; *sortire un* ~ a ieși un număr (la loterie). **6.** calitate, însușire, dar; *un giovanetto che ha dei* ~*-i* un tînăr înzestrat; *ha tutti i* ~ *per riuscire nella vita* are toate calitățile ca să izbutească în viață; *(depr.) che* ~ *quel ragazzo!* ce exemplar (băiatul acesta)! **7.** *(gram.)* număr. **8.** *(rar, lit.)* ritm. **9.** *(în comerț)* măsură, număr; *portar scarpe del* ~ *42* a purta pantofi numărul 42; *camicia* ~ *43* cămașă numărul 43. **10.** fascicul, număr de revistă; *l'ultimo* ~ *di studi storici* ultimul număr din studii istorice.
numerosità *s.f.* **1.** număr mare; faptul de a fi numeros. **2.** *(rar, lit.)* armonie, caracter armonios.
numeróso *adj.* **1.** numeros. *SIN. molteplice.* **2.** *(rar, lit., despre versuri)* armonios, ritmic.
nùmida I. *s.m.* și *f. (ant.)* numid, locuitor al Numidiei. II. *s.f.* specie de găină *(Numida meleagris).*
numisma *s.m.* monedă; medalie.
numismàtica *s.f.* numismatică.
numismàtico, -àtici, I. *adj.* numismatic. II. *s.m.* numismat.
nùmmo *s.m. (înv.)* monedă; bani.
nummolìti *s.m.pl. v.* nummuliti.
nummulìti *s.m. pl. (zool.)* numuliți.
nuncupazióne *s.f. (ist., ant., jur.)* declarație, testare într-un act oficial.
nùndine *s.f. pl. (ant.)* tîrg (ce se ținea la fiecare opt zile).
nunziàre *vt. (înv.) v.* annunziare.
nunziatùra *s.f. (bis.)* nunțiatură.
nùnzio, *nùnzi, s.m.* **1.** *(bis.)* nunțiu; ~ *apostolico* nunțiu papal. **2.** *(înv.)* sol, trimis, nesager. **3.** *(lit.)* veste, știre.
nuòcere *vi. (a)* a dăuna; a păgubi; a prejudicia; *(prov.) tutto il male non viene per* ~ nu orice rău dăunează. *SIN. danneggiare.*
nuòra *s.f.* noră; *star come suocera e* ~ a fi ca pisica cu cîinele; *(pop.) suocera e* ~ **a)** varietate de panseluță; **b)** serviciu de oțet și untdelemn (format din două sticluțe); *il regalo che fece Marzio alla* ~ dar fără valoare/ridicul.
nuotàre *vi. (a)* a înota; *(pop., glumeț)* ~ *come una palla di piombo* a înota prost/ca ghiuleaua; ~ *nelle lasagne/nel lardo* a trăi în belșug, a huzuri; ~ *come un gatto di piombo o di marmo* a înota ca toporul; ~ *come un pesce* a înota ca un pește; ~ *in un mare di latte* a fi fericit; ~ *nel miele* a huzuri; ~ *nell'oro* a înota în aur; ~ *nel sangue* a înota în sînge, a fi crud; *(prov.) quando l'acqua tocca il collo, tutti imparano a* ~ nevoia te învață ce nu ți-e voia, nevoia te duce pe unde nu ți-e voia.
nuotàta *s.f.* **1.** înot; mod de a înota; ~ *a farfalla* (înot) bras/fluture. **2.** timpul în care se rămîne în apă înotînd.
nuotatóre, -trìce *s.m.* și *f.* înotător.
nuòto *s.m.* înot; *a* ~ înot, înotînd; *gettarsi a* ~ a se arunca în apă pentru a înota.
nuòva *s.f.* noutate, veste, știre; *(prov.) nulla* ~ *buona* ~ cînd nu primești vești înseamnă că totul e în ordine; *(pop.) mi fa* ~ mă uimește; *(rar) dar le* ~*-e di casa* a întîmpina pe cineva cu ceartă.
nuovaiorchése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din New York.
nuovaménte *adv.* **1.** din nou, încă o dată. **2.** recent.
nuòvo I. *adj.* **1.** nou; *recent*; ~ *di zecca,* ~ *fiammante* nou-nouț; *rimesso a* ~ făcut ca nou, înnoit; *esser* ~ *di un luogo* a fi de puțină vreme într-un loc, a nu-l cunoaște; *essere* ~ *di una cosa* a nu avea experiență; *mostrarsi/farsi* ~ *di* a se minuna de ceva; *giunger* ~ a apărea nou/nemaiîntîlnit; *esser* ~ *a un'arte* a fi novice/începător; *(prov.) granata* ~*-a spazza ben tre giorni* mătura nouă mătură bine. **2.** alt; încă unul; *avrà un* ~ *figliolo* va avea încă un copil. II. *s.m.* noutate; lucru nou; *il* ~ *vince* noul învinge.
nuràghe, *-àghi, s.m. (arheol.)* construcție conică, preistorică (în Sardinia).
nuràgico, *-ici, adj. (arheol.)* propriu construcțiilor preistorice din Sardinia (*v.* nuraghe); *un muro* un zid preistoric (în Sardinia).
nùsea *s.f. (înv.)* colier, șirag.
nutàre *vi. (a; înv.)* a oscila, a se clătina.
nutazióne *s.f.* **1.** *(astron.)* nutație (oscilație a axei unui astru). **2.** *(med.)* legănare a capului. **3.**. *(bot.)* deplasare (a unui organ în timpul creșterii).
nùto *s.m.* semn.
nùtria *s.f. (zool.)* nutria (și blana respectivă).
nutricàre *vt. (lit.)* **1.** a hrăni; a crește. **2.** a cultiva, a îngriji. **3.** a educa.
nutricazióne *s.f. (rar, lit.)* nutriție, alimentare, hrănire.
nutrìce, *-ìci, s.f. (lit.)* doică.
nutrìcio *s.m. (înv.)* **1.** educator. **2.** ceea ce crește/hrănește.
nutrìco *s.m. (dial.)* sugaci.
nutriènte *adj.* hrănitor, nutritiv.
nutriménto *s.m.* **1.** hrană, nutriție. *SIN. alimento, cibo, vitto.* **2.** *(fig.)* hrană spirituală; *la speranza è un* ~ *essenziale* speranța este o hrană esențială.
nutrire I. *vt.* **1.** a hrăni, a nutri. **2.** *(fig.)* a nutri (o pasiune etc.). **3.** *(înv.)* a educa, a crește. **4.** a alăpta. **5.** a păstra; ~ *un grande affetto* a păstra o mare pasiune. II. *vr.* a se hrăni.
nutritìno *s.m.* copil bine hrănit.
nutritivo *adj.* nutritiv, hrănitor. *SIN. nutriente.*
nutritìzio *adj.* hrănitor.
nutrìto I. *adj.* **1.** bine hrănit, viguros; *ben* ~ robust, viguros, puternic. **2.** *(fig.)* substanțial, amplu, larg, bine argumentat cu exemple. **3.** *(fig.)* des, intens; *nutriti consensi* acorduri intense/serioase. II. *s.m.* **1.** copil. **2.** elev, discipol.
nutrizióne *s.f.* **1.** hrănire, nutrire. **2.** hrană, alimentație, nutriție.

nutrizionista, *-isti, s.m.* şi *f.* (medic) dietetist.
nùvola *s.f.* **1.** nor, nour; *una ~ di polvere* un nor de praf; *una ~ di odio* o cantitate acumulată de ură; *cascar dalle ~-e* a pica din nori; *avere il capo tra le ~-e* a fi cu capul în nori; *andare per le ~-e* a visa, a născoci; *alzare alle ~-e* a ridica în slăvi. **2.** umbră, pată (care întunecă limpezimea sticlei etc.).
nuvolàglia *s.f. (colectiv)* nori mulţi şi deşi; întindere mare de nori.
nuvolàta *s.f. (colectiv, mai ales fig.)* nori groşi; *~ di fumo* nori de fum.
nùvolo *s.m. (rar)* **1.** nor mare/gros; *oggi è ~* azi timpul e înnorat. **2.** *(fig.)* mulţime, nor (de lăcuste, săgeţi etc.); *~ di gente* mulţime de oameni.
nuvolosità *s.f. (rar)* înnorare, vreme înnorată.
nuvolóso *adj.* **1.** noros, înnorat. **2.** tulbure; *(med.) cecità ~-a* cataractă.
nuziàle *adj.* nupţial, de nuntă; *giorno ~* zi nupţială. *SIN. matrimoniale.*
nuzialità *s.f.* număr (statistic) de căsătorii (într-o anumită perioadă).
nylon *s.m. v.* n a i l o n.

O

o[1] *s.m. (sunetul şi litera)* o; *(fig.) tondo come l'o di Giotto* prostuţ, naiv.
o[2] *interj.* **1.** *(exclamativ)* o! **2.** *(fam.)* ~, *di casa!* ei, nu-i nimeni acasă?
o[3] *adv.* oare; ~ *che fai?* dar ce faci?
o[4] *conj. (înaintea unei vocale are forma* **od**) sau; *buono* ~ *cattivo che sia* oricum ar fi; ~ *bere* ~ *affogare* sau, sau; ori laie, ori bălaie.
òasi *s.f.* **1.** oază. **2.** loc deosebit de odihnitor şi plăcut; *questa casa è un'oasi di pace* această casă este o oază de pace. **3.** zonă rezervată; ~ *di protezione faunistica* zonă de protecţie a animalelor.
obbedièntе *adj. (lit.) v.* ubbidiente.
obbedièn̄za *s.f. (lit.)* supunere, ascultare, obedienţă; *dare* ~ *a un principe* a se supune unui conducător; *recare alla* ~ *di qualcuno* a supune pe cineva, a-l domina; *levare l'*~ *a qualcuno* a lipsi un şef de comandă; *(bis.) voto di* ~ rugăciune de supunere pioasă.
obbedire *vt., vi. (lit.) v.* ubbidire.
obbiettivo *adj., s.m. v.* obiettivo.
obbiètto *s.m., adj. v.* obietto.
obbliàre *vt., vr. v.* obliare.
obbligànte *adj.* îndatoritor, politicos, afabil; *maniere* ~*-i* maniere pline de respect.
obbligàre I. *vt.* **1.** a obliga. **2.** a constrînge. **3.** a îndatora. **4.** a angaja, a amaneta; a ipoteca; ~ *la fede* a se angaja, a-şi da cuvîntul. **II.** *vr.* a se obliga, a se angaja; ~*-si per uno* a garanta pentru cineva; ~*-si in solido* a se obliga în mod solidar.
obbligataménte *adv.* (în mod) obligatoriu; prin forţa împrejurărilor.
obbligatissimo *adj.* mult prea obligat (formulă de mulţumire scrisă sau orală).
obbligàto *adj.* **1.** recunoscător, îndatorat. **2.** impus, obligatoriu; *rime* ~*-e* rime fixe/impuse; *(sport) discesa* ~*-a* slalom. **3.** *(mec.)* legat, conexat (cu altă piesă). **4.** ipotecat.
obbligatorietà *s.f.* **1.** obligativitate. **2.** obligaţie.
obbligatòrio, *-òri, adj.* **1.** obligatoriu; *il servizio militare è* ~ serviciul militar e obligator. **2.** *(jur.)* ceea ce este impus de lege; *assunzione* ~*-a* absolvire obligatorie; *donazione* ~*-a* donaţie obligatorie.
obbligazióne *s.f.* **1.** obligare, obligaţie. **2.** *(com.)* obligaţie, titlu de credit.
obbligazionista, *-isti, s.m.* şi *f. (com.)* posesor de obligaţii/de titluri de rentă, rentier.
òbbligo, *òbblighi, s.m.* obligaţie, îndatorire; ~ *di coscienza* datorie de conştiinţă; ~ *di ufficio* obligaţie de serviciu; *avere obblighi con qualcuno* a se recunoaşte obligat faţă de cineva; *farsi un* ~ a se impune; *fare il proprio* ~ a face ceea ce trebuie; *essere in* ~ a fi îndatorat; *essere di* ~ a fi obligatoriu; *la scuola dell'* ~ învăţămîntul obligatoriu; *le lingue straniere d'* ~ limbile străine obligatorii; *fare* ~ a impune ca obligaţie.
obblìo *s.m. (rar) v.* oblio.
obbròbrio, *-òbri, s.m.* **1.** oprobriu; ocară, ruşine; *essere l'* ~ *della famiglia* a fi ruşinea familiei. **2.** ceea ce ofensează sensul estetic; *il nuovo palazzo è un vero* ~ noul palat este o adevărată ruşine. **3.** înjurătură, ofensă.
obbrobrióso *adj.* ruşinos, infam, dezonorant. *SIN. infame, vergognoso.*
obelisco, *-ischi, s.m.* obelisc.
oberàto *adj. (lit.)* **1.** plin de datorii; *essere* ~ *di debiti* a fi plin de datorii. **2.** copleşit, împovărat, încărcat; *essere* ~ *di pensieri* a fi copleşit de gînduri.
obesità *s.f.* obezitate.
obèso I. *adj.* obez; *(înv.) pianta* ~*-a* plantă uleioasă. **II.** *s.m.pl. (zool.)* pachiderme.
óbice *s.m.* **1.** *(înv.)* bombardă. **2.** obuzier. **3.** obuz; proiectil. **4.** *(înv.)* obstacol, piedică.
obiettàre *vt.* a obiecta. *SIN. eccepire.*
obiettivàre *vt.* a obiectiva.
obiettivismo *s.m. (fil., pol.)* obiectivism.
obiettività *s.f.* obiectivitate.
obiettivo I. *adj.* **1.** obiectiv. **2.** imparţial; *giudice* ~ judecător obiectiv. **II.** *s.m.* **1.** *(mil.)* obiectiv. **2.** ţintă, scop.
obiètto I. *s.m. (fil.)* **1.** obiect, lucru. **2.** subiect, obiect (al unei discuţii) etc. **II.** *adj. (înv.)* pus înainte, în faţă; opus.
obiettóre, *-trice adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care obiectează; ~ *di coscienza* persoană care refuză să presteze serviciul militar (din motive de conştiinţă).
obiezióne *s.f.* obiecţie.
òbito *s.m. (rar, lit.)* **1.** moarte. **2.** slujbă pentru morţi (şi plata ei).
obitòrio *s.m.* morgă.
obituàrio *s.m.* **1.** registru de decedaţi. **2.** preot care ţine o slujbă pentru morţi.
obiurgàre *vt. (înv.)* a dojeni (în mod solemn).
obiurgazióne *s.f. (înv.)* dojană solemnă.
oblàta *adj., s.f.* (femeie) cucernică (trăind temporar într-o mănăstire.
oblàto *s.m. (înv.)* om pios (trăind conform unei reguli monastice).
oblatóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** donator. *SIN. offerente.* **2.** *(înv.)* concurent/ofertant la licitaţie.
oblatratóre *s.m. (înv.)* bîrfitor, gură-rea.
oblazióne *s.f.* **1.** donaţie, ofrandă. **2.** *(înv.)* ofertă (la licitaţie). **3.** amendă.
obliànza *s.f. (rar, poetic)* uitare.
obliàre I. *vt. (poetic)* a uita. **II.** *vr.* a uita (cu desăvîrşire); ~*-si in alcuno* a uita totul de dragul cuiva.
oblìo, *-ìi, s.m. (poetic)* uitare.
oblióso *adj. (poetic)* uituc.
obliquaménte *adv.* **1.** oblic. **2.** *(fig.)* chiorîş; *guardare* ~ *uno* a privi pe cineva chiorîş. **3.** necinstit.
obliquàre I. *vi. (a)* **1.** a tăia de-a curmezişul. **2.** a se aşeza de-a curmezişul. **3.** a coti. **II.** *vr.* a se abate; a devia. **III.** *vt. (mil.)* a lovi (trăgînd în direcţie oblică).
obliquità *s.f. (rar)* **1.** *(geom.)* direcţie oblică, oblicitate. **2.** necinste; nesinceritate.
obliquo *adj.* **1.** oblic, pieziş; *per* ~ indirect; *muro* ~ zid înclinat. **2.** *(fig.)* necinstit; nesincer; ascuns; *notizia filtrata per vie* ~*-e* ştire filtrată pe căi indi-

recte/necorect. **3.** *(gram.)* oblic; *casi ~-i* cazuri oblice.

obliteràre *vt. (rar, lit.)* **1.** a şterge, a face ilizibil, a face să dispară (ceva scris). **2.** a oblitera, a anula (un timbru). **3.** *(fig.)* a şterge din amintire. *SIN. cancellare.*

obliterazióne *s.f. (rar)* **1.** obliteraţie. **2.** *(chir.)* obliteraţie. **3.** *(fig.)* uitare. **4.** *(med.)* obstrucţie.

oblivióne *s.f. (aproape înv., poetic)* **1.** uitare. **2.** *(jur., înv.)* amnistie.

oblivióso *adj.* **1.** *(înv.)* uituc. **2.** care te face să uiţi.

oblò *s.m.* hublou.

oblùngo, -ùnghi, *adj. (lit.)* oblong; alungit; lunguieţ; prelung. *SIN. bislungo.*

obnubilàre *vt.* a întuneca (vederea, mintea).

obnubilazióne *s.f. (med.)* obnubilaţie, obnubilare.

òboe, *(înv.)* **oboè,** *s.m. invar.* **1.** oboi. **2.** oboist.

oboìsta, -ìsti, *s.m. (rar)* oboist, cîntăreţ din oboi.

òbolo *s.m.* **1.** *(ant.)* obol, monedă grecească. **2.** obol; dar, pomană. *SIN. elemosina.*

obombràre *vt.* a umbri, a întuneca.

obrizzo I. *s.m. (înv.)* aur pur. **II.** *adj. (despre metale)* fin, pur.

obrettìzio *adj. (jur.)* obţinut prin înşelătorie.

obsecrazióne *s.f.* obsecraţie, invocare (a zeilor, a oamenilor).

obsolèto *adj.* **1.** *(rar, lit.)* învechit, ieşit din uz, desuet; *termine ~* termen depăşit. **2.** care a suferit o întîrziere/o consumare.

obtrettatóre, -trice *s.m.* şi *f.* detractor.

òc *s.m. (în expr.) lingua d'oc* vechea provensală.

òca *s.f.* **1.** gîscă; *~ paglietana/selvatica* gîscă-de-vară *(Anser anser)*; *(glumeţ) ecco fatto il becco all' ~ e le corna al podestà* a termina un lucru; *far venire la pelle di ~ a* i se încreţi pielea, a i se face pielea ca de gîscă/de găină; *a collo d' ~* rotunjit, curb; *ferrare le oche* a face lucruri imposibile; *due donne e un' ~ fanno un mercato* două femei şi o gîscă fac cît un tîrg întreg; *~ impastoiata* om de nimic; *giocare all' ~* joc cu zaruri; *la canzone dell' ~* cîntec care repetă acelaşi vers; *porca l' ~!* drace! **2.** *(fig.)* nătîng, prost (mai ales relativ la femei); *sembra un' ~* pare o gîscă.

ocàggine *s.f.* prostie, tîmpenie, stupiditate.

ocarìna *s.f. (muz.)* ocarină.

ocàre *vt., vi. (înv.)* a grăpa.

occasionàle *adj.* ocazional, fortuit, întîmplător; *un ~ incontro* o întîlnire întîmplătoare. *SIN. accidentale, casuale.*

occasionalismo *s.m. (fil.)* ocazionalism.

occasionalménte *adv.* **1.** uneori, din timp în timp. **2.** întîmplător.

occasionàre *vt. (rar)* a cauza; a pricinui; a provoca. *SIN. causare, provocare.*

occasióne *s.f.* **1.** ocazie; prilej, împrejurare; *cogliere/pigliare/afferrare l' ~* a prinde ocazia, a folosi prilejul; *all' ~* la nevoie, cînd este cazul. *SIN. combinazione, opportunità.* **2.** cauză, motiv; *dare l' ~* a da ocazie/motiv; *con l' ~* cu motivul. **3.** eveniment, situaţie; *è un' ~ solenne* este o ocazie solemnă; *in ~ delle nozze* cu prilejul nunţii; *poesia d' ~* poezie legată de un eveniment deosebit.

occàso *s.m.* **1.** *(poetic)* apus; *dall'orto all' ~* de la răsărit la apus. **2.** moarte.

occhiàccio *s.m. (peior.)* privire înfricoşătoare; *fare gli ~-i a uno* a se uita urît la cineva.

occhiàia *s.f.* **1.** orbită (a ochiului). **2.** *(mai ales la pl.)* cearcăne. *SIN. calamaio.*

occhiàio, *-ài, s.m.* lucrător optician (care fabrică ochi artificiali).

occhialàio, *-ài s.m.* optician.

occhiàle I. *adj.* ocular, care aparţine ochiului; *denti ~-i* dinţi canini superiori. **II.** *s.m.* **1.** *(rar)* monoclu. **2.** *(înv.)* ochean, telescop. **3.** *(la pl.)* ochelari; *~-i da naso/a molla* ochelari de prins pe nas; *~-i a stanghetta* ochelari cu braţ; *inforcare gli ~-i* a-şi pune ochelarii. **4.** bomboană.

occhialètto *s.m.* **1.** *(rar)* monoclu. **2.** lornietă. *SIN. lorgnette.*

occhialìno *s.m. v.* occhialetto.

occhialòne *s.m. (înv.)* ochean, telescop.

occhialùto *adj. (glumeţ)* ochelarist. care poartă ochelari de mari dimensiuni.

occhiàre *vt. (rar)* a ochi.

occhiàta *s.f.* **1.** privire; *dare un' ~* a arunca o privire, a privi în fugă. **2.** ocheadă.

occhiàto *adj. (rar)* cu pete de forma unui ochi; *coda ~-a* coadă cu ochi (la păun).

occhiazzùrro *adj. (lit.)* cu ochi albaştri.

occhieggiàre I. *vi. (a)* **1.** a arunca priviri/ocheade; a face ochi dulci. **2.** a se uita din cînd în cînd. **3.** a apărea ici şi colo. **II.** *vt.* a ochi, a-şi pune ochii pe cineva; a fura cu privirea.

occhiellàia *s.f. (rar)* lucrătoare de butoniere.

occhiellatrìce *s.f.* maşină de găurit, perforator.

occhielatùra *s.f.* **1.** lucrarea butonierelor. **2.** rînd de butoniere (la un costum).

occhièllo *s.m.* **1.** butonieră; *punto a ~* punct de broderie. **2.** *(fig., glumeţ)* rană provocată de o armă ascuţită. **3.** *(tipogr.)* copertă interioară.

occhiètto *s.m.* **1.** *(dim.)* ochişor; *fare l' ~* a face cu ochiul. **2.** *(mar.)* ochete. **3.** *(tipogr.)* copertă interioară. **4.** mugure. **5.** adresă, persoană căreia i se adresează o cerere (indicată jos în stînga paginii pe cerere).

òcchio, *òcchi,* **I.** *s.m.* **1.** ochi; *~-i scompagnati* ochi saşii; *~-i tra peli* ochi cîrpiţi de somn; *sino agli -i* pînă în gît; *~ di sole* **a)** fascicul de raze; **b)** *(fig.)* frumuseţe, graţie; *~ di pernice* bătătură între degete; *a ~* din ochi; *colpo d' ~* aruncătură de ochi, privire fugară; *a ~ e croce* aproximativ, la un calcul rapid; *a quattr' ~-i* între patru ochi; *a vista d' ~* văzînd cu ochii, repede; *a perdita d' ~* cît cuprinzi cu ochiul; *in un batter d' ~* cît ai clipi, într-o clipă; *fuor degli ~-i* departe; *con gli ~-i bassi* cu ochii plecaţi; *avere l' ~ a tutto* a fi cu ochii-n patru; *ci vuol ~* e nevoie de atenţie; *tener d' ~* a supraveghea; *rifarsi l' ~* a-şi odihni privirea (după ce ai văzut lucruri urîte); *aprire gli ~-i alla luce* a se naşte; *perdere il lume degli ~-i* a vedea negru înaintea ochilor (de mînie); *piangere a caldi ~-i* a plînge cu hohote; *andare con l' ~* a parcurge cu privirea; *non batter gli ~-i* a privi fix, a nu clipi; *dare d' ~* a face cu ochiul; *guardar sott' ~* a privi pe sub gene; *dare negli ~-i/all' ~* a frapa, a izbi privirea; *aver gli ~-i in capo* a şti să vezi/să înţelegi; *lasciarci gli ~-i* a dori mult; *aver le seste agli ~-i* a măsura exact din ochi; *aver gli ~-i alle mani* a şti să alegi; *esser tutt' ~-i* a fi numai ochi; *far l' ~* a-şi obişnui privirea; *far l' ~ di triglia* a face ochi dulci; *essere l' ~ destro di qualcuno* a fi mîna dreaptă a cuiva; *costare un ~ (della testa)* a costa o avere; *non aver lume che per gli ~-i di alcuno* a nu avea ochi decît pentru cineva; *levare un pruno dagli ~-i* a lua o piatră de pe inimă; *fare gli ~-i alle pulci* a fi abil/şiret; *~ che non vede, cuore che non desidera* ochii care nu se văd, se uită; *in terra di ciechi, beato chi ha un ~* în ţara orbilor, chiorul e împărat; *~ non vede e cuore non crede* pînă nu vezi nu crezi. **2.** privire; *alzare gli ~-i al*

cielo a ridica ochii la cer pentru rugăciune; *salta agli ~-i* ceva ce sare în ochi; *a perdita d' ~* cît vezi cu ochiul; *dare nell' ~* a sări în ochi; *a ~* numai cu privirea; *colpo d' ~* prima vedere; *non credere ai propri occhi* a nu-şi crede ochilor; *gettare la polvere negli occhi* a înşela uşor; *mangiarselo con gli occhi* a iubi pe cineva cu pasiune, a-l mînca din ochi; *mettere gli ~-i addosso* a ochi, a dori mult ceva; *non levar gli ~-i di dosso* a privi cu insistenţă. **3.** persoană sau lucru foarte îndrăgit; *costare un ~ della testa* a costa foarte mult/exagerat, a costa şi ochii din cap. **II.** *(relativ la activităţile intelectuale sau spirituale)* **1.** sens estetic; *una vista che rallegra l'~* o priveliştе care bucură ochiul; *anche l'~ vuole la sua parte* şi ochiul îşi are partea lui; *rifarsi l'~* a se bucura pentru ceva frumos; *pascer l'~* a se bucura privind ceva frumos. **2.** expresie produsă de privire; *mi guardava con ~-i sereni* mă privea cu ochii senini; *fare gli ~-i dolci a qualcuno* a-i face ochi dulci cuiva; *parlare con gli ~-i* a vorbi cu ochii, exprimînd o stare sufletească specială. **3.** capacitate de a înţelege/a intui ceva; *aprire gli ~-i ai ciechi* a lumina pe cineva; *gli occhi del mondo* judecata lumii, opinia publică; *nei suoi occhi* după părerea sa; *perdere il lume degli occhi* a-şi pierde minţile; *aver buon ~* a şti să alegi; *veder di buon ~* a judeca ceva în mod favorabil; *aver la benda agli ~-i* a fi orbit de o pasiune/de o patimă. **4.** atenţie; *~ alle curve* atenţie la serpentine/la curbe/la cotituri; *essere tutt' ~-i* a fi foarte atent; *non perdere d' ~ qualcosa* a nu pierde nimic din ochi; *avere l'~ a tutto* a fi atent la tot ce se întîmplă. **III.** *(cu valoare de analogie)* **1.** obiect care seamănă cu un glob ocular; *l' ~ del sole* sfera solară; *i due occhi del cielo* soarele şi luna; *i mille occhi del cielo* aştrii; *l' ~ del ciclone* zona centrală a unui ciclon tropical; *trovarsi nell' ~ del ciclone* a se afla în zona centrală/calmă a ciclonului; *occhi del pavone* petele de formă sferică de pe coada păunului; *~ magico* ochiul magic la aparatele de radio, TV. **2.** gaură, deschizătură rotundă; *l' ~ del martello* gaura ciocanului cu care acesta poate fi atîrnat; *occhi del formaggio* găurile din brînză/caşcaval/şvaiţer; *~ di cubia* gaură într-o navă prin care trece lanţul ancorei. **3.** *(bot.)* mugure; *~ della Madonna* floarea miozotis (nu-mă-uita). **4.** *(miner.)* varietate de cuarţ; *l' ~ di gatta, ~ di tigre* ochi de pisică, ochi de tigru.

occhiocòtto *s.m. (ornit.)* specie de codobatură *(Motacilla melanocephala)*.

occhiolìno *s.m.* **1.** *(dim.)* ochişor; *fare l' ~* a face cu ochiul. **2.** pată mică de forma ochiului; *fagioli con l' ~* boabă de fasole cu ochi.

occhiùto *adj.* **1.** ochios, cu ochi mari. **2.** cu ochiuri multe (cum este coada păunului). **3.** cu muguri mulţi. **4.** *(fig.)* atent; care vede tot.

occidentàle I. *adj.* occidental. **II.** *s.m.* şi *f.* locuitor din Europa Occidentală şi America de Nord. **III.** *s.m. (la pl.)* complexitatea ţărilor din aceste continente, legate prin alianţe militare.

occidentalizzàre *vt., vr.* a (se) occidentaliza.

occidentalizzazióne *s.f.* occidentalizare.

occidènte I. *s.m.* occident, apus. *SIN. ponente, occaso, ovest.* **II.** *adj.* care cade/apune; *sole ~* soare care apune.

occiduo *adj.* **1.** *(poetic)* care apune; *sole ~* soare apune. **2.** occidental.

occipitàle *adj. (anat.)* occipital.

occìpite *s.m. (anat.)* occiput. *SIN. nuca.*

occipìzio *s.m. (rar) v.* occipite.

occisióne *s.f. (înv., dial.) v.* uccisione.

occitànico, *-ànici, adj. (lit.)* occitanic, provensal.

occlùdere *vt.* **1.** *(rar, lit.)* a închide, a astupa, a produce o ocluziune. *SIN. otturare.* **2.** *(înv.)* a include.

occlusióne *s.f.* **1.** *(rar, lit.)* astupare, închidere. **2.** *(med.)* ocluzie; *~ intestinale* ocluzie intestinală. **3.** pătrundere de gaz într-un corp solid poros. **4.** *(lingv.)* închiderea completă a canalului vocal.

occlusìvo *adj.* ocluziv; *(fon.) consonante ~-a* consoană ocluzivă.

occlùso *part. tr.* de la occludere.

occorrènte I. *adj.* necesar, trebuincios. **II.** *s.m.* **1.** necesarul; *l'~ per scrivere* cele necesare pentru scris. **2.** *(lit.)* ceea ce se întîmplă/se verifică.

occorrènza *s.f.* eventualitate; întîmplare; necesitate; *all' ~* la nevoie, dacă este cazul. *SIN. evenienza; fare le proprie ~-e* a-şi face nevoile.

occòrrere *vi. (a)* **1.** a fi necesar, a trebui. *SIN. bisognare.* **2.** *(rar)* a se întîmpla. **3.** *(înv.)* a-i veni în minte, a-şi aminti. **4.** *(înv.)* a ajuta, a sprijini.

occòrso I. *part. tr.* de la occorrere. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** întîlnire. **2.** întîmplare.

occultaménto *s.m. (rar)* ascundere, tăinuire.

occultàre I. *vt. (lit.)* **1.** a ascunde, a tăinui. **2.** a disimula. **II.** *vr.* a se ascunde; *~-si alla vista del nemico* a se ascunde de vederea duşmanului.

occultatóre, -trice *s.m.* şi *f.* tăinuitor.

occultazióne *s.f.* **1.** ascundere. **2.** *(astron.)* ocultaţie, eclipsă. **3.** *(înv.)* lucru ascuns/tăinuit.

occultìsmo *s.m.* ocultism.

occultìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* ocultist.

occultìstico, *-ici, adj.* ocult.

occùlto *adj.* ocult; tainic, ascuns; *pensieri ~-i* gînduri ascunse; *scienze ~-e* ştiinţe oculte.

occupaménto *s.m. (rar)* ocupare, luare în stăpînire.

occupànte *adj., s.m.* ocupant.

occupàre I. *vt.* **1.** a ocupa; *~ una sedia* a lua loc, a se aşeza; *~ il sedile/il posto* a ocupa o funcţie. **2.** a numi într-o slujbă, a da de lucru; *l'hanno occupato in una banca* i-au dat o slujbă într-o bancă. **3.** *(înv.)* a surprinde, a prinde asupra faptului. **4.** a umple un spaţiu; *~ la vista* a împiedica vederea. *SIN. impedire.* **5.** a folosi; *occupo la mia giornata coi lavori domestici* îmi folosesc ziua cu treburi domestice. **6.** a copleşi. **II.** *vr.* **1.** a se ocupa de. **2.** a intra într-o slujbă. **3.** a se amesteca în faptele altora.

occupàto *adj.* **1.** ocupat. **2.** preocupat.

occupatóre, -trice *s.m.* şi *f. (mil.)* ocupant; invadator.

occupazionàle *adj.* **1.** relativ la ocupaţie/la muncă. **2.** care desfăşoară o muncă; *complesso ~* clădire/sediu al unui loc de muncă; *(în expr., med.) terapia ~* terapie prin exerciţiu.

occupazióne *s.f.* **1.** ocupaţie; *~ delle terre da parte dei contadini* ocuparea pămîntului de către ţărani. **2.** profesiune; *dare ~ a uno* a da lucru cuiva. **3.** *(jur.)* însătpînire.

oceaniàno *adj., s.m.* (locuitor) din Oceania.

oceànico, *-ànici, adj.* oceanic.

oceanìno *adj. (lit.)* al oceanului; *(mai ales în expr.) ninfe ~-e* nimfe ale oceanului.

oceàno *s.m.* **1.** ocean. **2.** *(fig.)* imensitate. *SIN. immensità.*

oceanografìa *s.f.* oceanografie.

oceanògrafo *s.m.* oceanograf.

ocellàto *adj. (zool.)* cu ochi; cu rotocoale; cu pete rotunde.

ocèllo *s.m.* **1.** *(zool.)* ocel, ochi compus/cu faţete (la nevertebrate). **2.** pată rotundă (pe aripile fluturilor).

òcimo *s.m. (bot.)* busuioc *(Ocimum basilicum)*.

òcra *s.f. (miner.)* ocră, argilă colorată.
ocràceo *adj.* care conține argilă colorată.
òcrea *s.f. (ant.)* armură (la picior).
octòpodi *s.m. pl.* animale octopode.
oculàre I. *adj.* ocular, al ochiului. **II.** *s.m.* ocular (la lunetă); *(cinema.)* ~ *per la messa a fuoco* ocular pentru observare; ~ *del mirino* vizor.
oculataménte *adv.* prudent, circumspect.
oculatèzza *s.f.* precauție, prudență, circumspecție.
oculàto *adj.* precaut, prudent, atent, circumspect. *SIN. attento, avvenuto.*
oculista, -isti *s.m.* și *f.* oculist.
oculistica *s.f. (med.)* oftalmologie.
oculistico, -istici *adj.* oculistic.
od *conj. v.* o[4].
odalisca *s.f.* odaliscă.
ode *s.f. (lit.)* odă.
odepòrico, -òrici I. *adj.* care ține de o călătorie; *diario* ~ jurnal de călătorie. **II.** *s.m. (înv.)* **1.** itinerar. **2.** descriere a unei călătorii, note de călătorie.
odiàbile *adj.* **1.** vrednic de ură, odios. **2.** detestabil.
odiare I. *vt.* a urî, a detesta. *SIN. aborrire, detestare.* **II.** *vr.* a se urî. *SIN. detestarsi.*
odiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care urăște, care detestă.
odiernaménte *adv. (rar)* astăzi, în prezent.
odièrno *adj.* de azi, actual. *SIN. attuale.*
odìnico *adj. (lit., mit.)* a lui Odin sau Wotan.
òdio, *òdii, s.m.* **1.** ură; aversiune; *avere/portare* ~ a urî; *essere/venire in* ~ *ad uno* a fi urît de cineva; *fare una cosa per* ~*/con* ~ *contro di uno* a face un lucru din ură față de cineva; *fare una cosa in* ~ *ad uno* a face un lucru cuiva în necaz. *SIN. abominio.* **2.** intoleranță.
odiosità *s.f.* ură, dușmănie; aversiune.
odióso *adj.* odios; detestabil; respingător.
odissèa *s.f.* serie de întîmplări/de peripeții, odisee.
odòmetro *s.m.* odometru, podometru.
odontalgìa *s.f. (med.)* durere de dinți.
odontoiàtra, -àtri *s.m.* dentist.
odontoiatrìa *s.f.* dentistică.
odontotècnico, -ci *s.m.* tehnician dentist.
odoracchiàre *vi. (a)* a avea un iz (neplăcut).
odoràre I. *vt.* **1.** a mirosi; ~ *il lezzo della canapa in macerazione* a percepe mirosul cînepei cînd putrezește. **2.** a simți, a adulmeca; ~ *i fiori* a simți mirosul florilor. *SIN. annusare, fiutare.* **3.** a presimți; a intui, a ghici. *SIN. fiutare.* **4.** a face mirositor. *SIN. profumare;* ~ *di lavanda* a răspîndi miros de levănțică; ~ *di truffa* a mirosi a escrocherie. **II.** *s.m.* **1.** mirosire. **2.** miros.
odorativo *adj* olfactiv; care ajută la mirosit.
odoràto I. *adj.* mirositor, odorant. **II.** *s.m.* miros, simț olfactiv; *l'* ~ *è uno dei cinque sensi* mirosul este unul din cele cinci simțuri; *organo dell'* ~ nasul.
odòre *s.m.* **1.** miros; *buon* ~ parfum; *cattivo* ~ miros urît. **2.** aromă, mireasmă; *acqua d'* ~ apă de colonie; *mandare/dare* ~ a răspîndi miros; *gli* ~*-i* condimente; ~ *di cucina* miros de bucătărie; *avere* ~ *di tappo (despre un vin)* a mirosi a dop. **3.** substanță mirositoare; parfum; esență. **4.** indiciu; *essere in* ~ *di santità* a avea faimă de sfînt; *dar/mandar buon* ~ *di sé* a avea faimă de virtute; *sentire* ~ *di polvere* a presimți un pericol iminent. **5.** *(la pl.)* ierburi mirositoare pentru condimentarea mîncărurilor: pătrunjelul etc.
odorìfero *adj.* mirositor; *sapone* ~ săpun parfumat.
odorìno *s.m.* **1.** miros plăcut, aromă. **2.** *(iron)* miros neplăcut.
odorista, -isti, *s.m. (rar)* cunoscător în materie de mirosuri.
odoróso *adj.* plăcut mirositor; parfumat; *acqua/essenza* ~*-a* apă/esență frumos mirositoare.
oè *interj. (fam.)* ei!
òffa *s.f. (lit.)* plăcintă de secară; *(fig.) dare/gettarsi l'* ~ *ad uno* a face pe cineva să tacă, a-i închide cuiva gura.
offèlla *s.f.* plăcintă, pateu.
offelleria *s.f.* simigerie, patiserie.
offellière *s.m.* simigiu, plăcintar.
offèndere I. *vt.* **1.** a jigni, a ofensa. **2.** a leza; a lovi, a atinge. *SIN. danneggiare, ledere;* ~ *gli occhi (despre o lumină prea vie)* a supăra vederea, a face rău ochilor; ~ *con un pugno* a face o vînătaie. **3.** *(fig.)* a încălca, a viola (un drept etc.). **4.** *(înv.)* a lovi. **5.** a răni. **II.** *vr.* **1.** a se supăra; a se ofensa; ~ *per un'allusione* a se supăra pentru o aluzie. *SIN. risentirsi.* **2.** a se jigni reciproc.
offendìbile *adj.* care poate fi lovit; *lato* ~ parte sensibilă/vulnerabilă; *(mil.) luogo* ~ loc vulnerabil/care poate fi lovit de trupele dușmane.
offendìcolo *s.m.* piedică; impediment.
offensióne *s.f.* **1.** *(înv.)* ofensă, insultă. **2.** dojană. **3.** piedică.
offensìva *s.f.* ofensivă, atac; *sferrare l'* ~ a porni acțiunea; *la nuova* ~ *sindacale* noua acțiune sindicală.
offensìvo *adj.* **1.** injurios, jignitor. **2.** supărător; jignitor. *SIN. ingiurioso, irriverente, oltraggioso.* **3.** care rănește; *arnesi* ~*-i* unelte care rănesc. **4.** ofensiv; *armi offensive* arme ofensive.
offensóre, -sóra, offenditrice *adj., s.m.* și *f.* **1.** ofensator, jignitor. **2.** agresor.
offerènte *s.m.* ofertant. *SIN. donatore.*
offerire *vt., vr. v.* offrire.
offèrta *s.f.* **1.** ofertă. *SIN. dono, obolo.* **2.** propunere; ~ *di matrimonio* propunere de căsătorie.
offèrto *part. tr.* de la offrire.
offertòrio, *-òri, s.m. (bis.)* ofertoriu (parte a unei slujbe religioase și muzica ce o însoțește).
offésa *s.f.* **1.** ofensă, jignire; afront, injurie; *le* ~*-e del tempo* efectele timpului. **2.** pagubă. **3.** *(mil.)* atac; *armi da* ~ arme de atac; *stare sull'* ~ a fi gata de atac.
offéso I. *part. tr.* de la offendere. **II.** *adj.* **1.** ofensat, jignit. **2.** rănit; *avere un occhio* ~ a avea un ochi atins/rănit. **III.** *s.m.* ofensat, jignit; *fare l'* ~ a se arăta ofensat.
officiàle *s.m. (înv.) v.* ufficiale.
officiàre *vi. (a)* a oficia (o slujbă religioasă).
officìna *s.f.* **1.** atelier mecanic. **2.** fabrică; uzină. **3.** *(înv.)* birou, secretariat; ~ *massonica* lojă masonică. **4.** oficină (laborator al unei farmacii).
officinàle *adj. (rar)* farmaceutic, oficial; *erbe* ~*-i* ierburi medicinale, leacuri.
officio *s.m. v.* ufficio.
officiosità *s.f.* politețe, curtenie; atenție. *v.* și ufficiosità.
officiòso *adj. (lit.)* politicos, serviabil; curtenitor; *v.* și ufficioso.
offrire I. *vt.* **1.** a oferi, a propune (pentru vînzare). **2.** a expune (o parte a corpului). **3.** *(înv.)* a pronunța, a rosti. **4.** a da; a ceda; a admite. **II.** *vr.* **1.** a se oferi. *SIN. proporsi.* **2.** a se prezenta (ocazia etc.). **3.** a se expune. **4.** a se prezenta.
offset *s.m. invar. (tipogr.)* ofset.
offuscaménto *s.m.* întunecare/tulburare a vederii. *SIN. annebbiamento, oscuramento, ottenebrazione.*
offuscàre I. *vt.* **1.** a întuneca/a tulbura vederea. **2.** *(fig.)* a umbri strălucirea; a întuneca; *le passioni*

offuscano l'intelletto pasiunile întunecă mintea; ~ *la gloria di alcuno* a întuneca gloria cuiva. **II.** *vr.* **1.** a se întuneca. **2.** *(despre vedere)* a se întuneca, a se acoperi, a se tulbura. **3.** a se estompa, a se șterge.

offuscazióne *s.f. (rar)* **1.** întunecare, tulburare. **2.** *(astron.)* eclipsare.

oficlèide *s.m. (muz.)* oficleid (instrument muzical de alamă).

ofidio, *-idi, s.m.* **1.** *(ilt.)* varietate de pește asemănător țiparului *(Ophidium barbatum)*. **2.** *(zool., la pl.)* ofidieni, ordinul șerpilor.

oîite *s.f. (miner.)* ofit (varietate de marmură).

oftalmia *s.f. (med.)* oftalmie.

oftàlmico, *-àlmici, adj. (med.)* oftalmic.

oftalmologia *s.f. (med.)* oftalmologie.

oftalmològico, *-ògici, adj. (med.)* oftalmologic.

oftalmòlogo, *-òlogi, s.m. (med.)* oftalmolog, oculist.

oggettivàre *vt., vr. (fil.)* **1.** a (se) obiectiva, a (se) transforma în obiect. **2.** a face să devină obiectiv; a deveni obiectiv.

oggettivazióne *s.f.* obiectivare.

oggettivìsmo *s.m.* obiectivism.

oggettivìsta, *-isti, adj.* obiectivist.

oggettivìstico, *-ici, adj.* obiectivist.

oggettività *s.f.* obiectivitate.

oggettivo *adj.* **1.** obiectiv; *realtà ~-a* realitate obiectivă. **2.** *(gram.) proposizione ~-a* propoziție completivă directă. **3.** imparțial. *SIN. spassionato, imparziale.*

oggètto *s.m.* **1.** obiect; lucru. **2.** conținut; obiect; *questo sarà l' ~ del nostro discorso* acesta va fi conținutul expunerii/convorbirii noastre. **3.** scop, obiectiv; *a che ~* în care scop; *per quest' ~* în acest scop. **4.** *(gram., în expr.) complemento ~* complement direct.

oggezióne *s.f. v.* o b i e z i o n e.

òggi I. *adv.* azi; *quest' ~, come ~* chiar azi, *d' ~ in domani* de la o zi la alta; *per ~, per quest' ~* pentru azi, pentru ziua de azi; *~ fa otto* azi sînt opt zile de cînd; *~ a otto* de azi în opt zile; *a tutt' ~* pînă azi inclusiv. **II.** *s.m.* ziua de azi; *dall' ~ al domani* de azi pe mîine.

oggidì *adv.* azi, astăzi.

oggigiórno *adv.* în vremea de azi.

oggimài *adv. (rar)* de acum înainte.

ogiva *s.f. (arhit.)* ogivă, arc ogival.

ogivàle *adj. (arhit.)* ogival, gotic.

ogliàstro *s.m.* vin roșu (în Sardinia).

ogliènte *adj. (înv.)* mirositor.

ógni *adj. nehot. m. și f.* **1.** fiecare; *(despre o persoană) esser l' ~ cosa* a fi centrul; *~ due giorni* la fiecare două zile; *~ tre pagine* la fiecare trei pagini; *~ tanto, ~ poco, ~ tratto* din cînd în cînd, uneori; *~ ben di Dio* belșug; *ogni cosa a suo tempo* fiecare lucru la vremea sa; *~ fiato* de fiecare dată; *~ poco* la puțină vreme. **2.** oricare; *(loc. adv.) a ~ modo* oricum, în orice caz; *per/in ~ dove* oriunde, pretutindeni; *d' ~ intorno* peste tot; *(lit.) ~ qual volta, ~ sempre* ori de cîte ori. **3.** *(înv., pl.)* tot, toată.

ogniqualvòlta *conj. (rar)* ori de cîte ori.

ognissànti *s.m. invar. (bis.)* toți sfinții *(sărbătoare)*.

ognóra *adv. (lit.)* totdeauna; *~ che* ori de cîte ori; oricînd.

ognùno I. *pron. nehot.* fiecare; *~ ha il suo calvario* fiecare cu neplăcerile sale; *~ può fare della sua pasta gnocchi* fiecare poate face ce vrea cu lucrurile lui. **II.** *adj. (înv.)* fiecare; *~-a creatura* fiecare ființă.

oh *interj.* vai!

òhe, ohé *interj. (exprimînd chemare, avertizare)* ei!

òhi *interj. (exprimînd durere, uimire, bănuială)* vai!, hm!

ohibò *interj.* aș!; vai de mine! uf!

ohimè *interj.* **1.** *(înv.)* vai de capul meu! sărmanul de mine!; *~-tè!* vai de tine! **2.** aoleo!, vai!

ohm *s.m. (electr.)* ohm.

oibò *interj. v.* o h i b o.

oìdio *s.m. (bot.)* varietate de ciupercă parazită a viței-de-vie *(Oidium Tuckeri)*.

oìl, òil *s.m. (în expr.) lingua d' ~* limba franceză veche.

olà *interj. (mai ales glumeț, exprimă chemare, poruncă)* hei!

olànda *s.f. (text.)* olandă.

olandése I. *adj., s.m. și f.* olandez, (locuitor) din Olanda. **II.** *s.m.* limba olandeză. **III.** *s.f.* mașină de tăiat cîrpe (la fabricarea hîrtiei).

olàro *s.m. (înv.)* olar.

òlea *s.f.* specie de arbust cu flori mirositoare *(Olea fragrans)*.

oleàceo *adj. (lit.)* uleios.

oleaginóso *adj.* uleios; oleaginos.

oleàndro *s.m. (bot.)* oleandru, leandru *(Nerium oleander)*.

oleàrio *adj.* **1.** de ulei, privitor la ulei; *nave ~-a* vas pentru transportul uleiului. **2.** de măslin, al măslinului.

oleàstro *s.m. (bot.)* măslin-sălbatic *(Olea oleaster)*.

oleàto *adj. v.* o l i a t o.

olecrànо *s.m. (anat.)* olecran.

olefiànte *adj.* uleios, care produce ulei.

olèico, *-èici, adj. (chim.)* oleic.

oleìfero *adj.* care conține ulei, uleios.

oleificio *s.m.* fabrică de ulei.

oleìna *s.f.* oleină.

olènte *adj. (înv.)* mirositor.

oleodótto *s.m.* conductă de petrol/de țiței.

oleografia *s.f.* **1.** cromolitografie, oleografie. **2.** *(depr.)* pictură mediocră; tablou de duzină.

oleòmetro *s.m.* oleometru.

oleosità *s.f.* natură uleioasă (a unui lichid etc.).

oleóso *adj.* uleios.

olezzàre *vi. (a; lit.)* a mirosi bine/plăcut.

olèzzo *s.m.* **1.** *(lit.)* aromă, mireasmă (de ierburi, flori). **2.** *(înv.)* miros urît.

olfàre *vt. (înv.)* a mirosi.

olfattìvo *adj.* olfactiv.

olfàtto, *(rar)* **olfàto** *s.m.* miros, simț olfactiv. *SIN. odorato.*

olfattòrio, *-òri, adj. (rar)* olfactiv, al mirosului; *nervo ~* nerv olfactiv.

oliàndolo *s.m. (rar)* vînzător (ambulant) de ulei/de untdelemn.

oliàre *vt.* **1.** a unge un ulei. **2.** a găti (o mîncare) cu untdelemn.

oliàstro *s.m. v.* o l e a s t r o.

oliàta *s.f.* recoltă anuală de fructe uleioase.

oliàto *adj.* **1.** gătit/preparat cu ulei; *insalata ben ~-a* salată pregătită cu mult untdelemn; *carta ~-a* hîrtie transparentă. **2.** uns cu ulei; *oliva ~-a* măslină coaptă (care conține ulei).

oliatóre *s.m.* recipient cu ulei (pentru gresare).

oliatùra *s.f.* ungere cu ulei.

olìbano *s.m.* **1.** *(înv., poetic)* tămîie. **2.** *(bot.)* varietate de arbore (din care se extrage o tămîie fină).

olièra *s.f.* serviciu de untdelemn și oțet, oțetar. *SIN. ampolliera.*

olifànte *s.m.* corn de vînătoare (din fildeș).

oligàrca, *-àrchi, s.m.* oligarh; tiran, despot.
oligarchìa *s.f.* oligarhie.
oligàrchico, *-àrchici, adj.* oligarhic, despotic.
oligìsto *s.m. (miner.)* oligist.
oligocène *s.m. (geol.)* oligocen.
olimpiaco, *-ìaci, adj. (rar, lit.)* olimpic, de olimpiadă.
olimpìade *s.f.* olimpiadă.
olìmpico, olimpiónico, *-ici, s.m.* **1.** *(înv.)* învingător la jocurile olimpice. **2.** participant la o olimpiadă.
òlio, *òli s.m.* **1.** ulei; *~ minerale/di sasso* ţiţei, păcură; *~ di fegato di merluzzo* untură-de-peşte; *oli essenziali* esenţe; *(med). ~ di Cadè* ulei distilat din ienupăr; *~ dei sette ladri* oţet aromatic. **2.** untdelemn; *tonno sott' ~* ton în untdelemn; *(bis.) ~ santo* sfîntul mir; *essere all' ~ santo* a fi pe moarte; *pittura a ~* pictură în ulei; *gettare l' ~ sulle fiamme* a turna gaz peste foc; *ha consumato più vino che ~* a băut mai mult decît a muncit; *non metterci né sale né ~* a relata un lucru cu exactitate; *andar liscio come l' ~* a merge strună/ca pe roate. **3.** produs cosmetic; *~ da bagno* ulei de baie; *~ solare* ulei de soare.
olióso *adj. v.* oleoso.
olìre *vi. (înv.)* a mirosi frumos.
olìva *s.f.* **1.** măslină; *olio d' ~* untdelemn; *~-e dolci* măsline marinate, măsline în saramură. **2.** măslin. **3.** ramură de măslin; *(bis.) domenica d' ~* duminica florilor. **4.** măsliniu, culoare măslinie, oliv; *un vestito ~* o rochie de culoarea măslinei. **5.** specie de melc.
olivàgno *s.m. (bot.)* răchiţică *(Elaeagnus angustifolia).*
olivàstro[1] *adj.* măsliniu, oliv.
olivàstro[2] *s.m. v.* oleastro.
olivàto *adj. (rar)* **1.** *(despre terenuri)* plantat cu măslini. **2.** *(despre măsline)* copt, care conţine ulei.
olivèlla *s.f.* **1.** *(bot.)* specie de tulichină *(Daphne laureola).* **2.** floarea cheii (în formă de pară).
olivèllo *s.m. (bot.)* lemn-cîinesc *(Liquetrum vulgare).*
olivéta *s.f. (rar) v.* oliveto.
olivetàno *adj. (bis.)* care aparţine unei subdiviziuni a ordinului benedictin.
olivéto *s.m.* livadă de măslini; *(geogr.) Monte ~* Muntele Măslinilor.
olivètta *s.f. (dim.)* **1.** măslină mică. **2.** ciucure (în formă de măslină) la un şiret. **3.** *(dial.)* chifteluţă. **4.** varietate de struguri.
olivicolo *adj.* (regiune) care cultivă măslini.
olivicoltùra *s.f.* cultură de măslini.
olivicultùra *s.f. v.* olivicoltura.
olivièra *s.f. (înv.)* presă de măsline, oloiniţă.
olivìgno I. *adj.* măsliniu-închis. **II.** *s.m. (înv.)* lemn de măslin.
olivina *s.f. (miner.)* olivin.
olìvo *s.m. (bot.)* măslin *(Olea europaea); domenica degli ~-i* duminica floriilor.
òlla *s.f. (înv., lit.)* **1.** oală; *~ podrida* **a)** un fel de mîncare spaniolă; **b)** *(fig.)* amestecătură; vălmăşag. **2.** *(ant.)* urnă funerară.
ollivudiàno *adj. (cinema.)* din Hollywood.
olmàia *s.f.* teren plantat cu ulmi.
olmària *s.f. (bot.)* creţuşcă *(Spiraea ulmaia).*
olmàta *s.f.* şir/alee de ulmi.
olméto *s.m. v.* olmaia.
òlmio *s.m. (chim.)* holmiu.
ólmo *s.m. (bot.)* ulm *(Ulmus campestris).*
olocàusto I. *s.m. (lit.)* holocaust; jertfă, sacrificiu; *offrirsi in ~* a se jertfi pe sine însuşi. **II.** *adj. (rar, lit.)* oferit ca jertfă; *(poetic) la città ~-a* oraşul care este jertfit/oferit ca jertfă.
olofràstico, *-ici, adj.- (gram.)* exprimat într-un singur cuvînt.
ològrafo *adj. (jur.)* olograf.
olóna I. *s.f.* (un fel de) pînză groasă şi durabilă. **II.** *adj.* de pînză groasă; *tela ~* pînză groasă/rezistentă.
olóre *s.m. (înv.)* miros.
olosèrico, *-èrici, adj.* în întregime de mătase.
olotùria *s.f. (zool.)* castravete-de-mare (echinoderm din clasa holoturilor).
oltàno *s.m.* năvod, plasă.
óltra I. *adv., prep. v.* oltre. **II.** *(cu funcţie de prefix)* dincolo de; *~-montano* de dincolo de munţi.
oltraccìò *adv. (pedant)* în afară de aceasta.
oltracotànte *adj. (înv., lit.)* semeţ; obraznic, arogant.
oltracotànza *s.f. (lit.)* semeţie, trufie; obrăznicie.
oltraggiaménto *s.m. (rar)* ultraj; insultă.
oltraggiàre *vt.* a ultragia; a insulta. *SIN. ingiuriare, insultare, offendere.*
oltràggio, *-àggi, s.m.* **1.** ultraj; insultă. **2.** *(înv.)* exces; *a ~* în mod excesiv.
oltraggióso *adj.* **1.** ultragiant; insultător; jignitor. *SIN. ingiurioso, insolente, offensivo.* **2.** excesiv, copleşitor.
oltragrànde *adj. (înv.)* peste măsură de mare; foarte mare.
oltràlpe, oltr'àlpe *adv. (lit.)* de dincolo de Alpi.
oltramarìno *adj. v.* oltremarino.
oltramontàno *adj.* **1.** de dincolo de munţi. **2.** străin, din afară; *(depr.) dottrine ~-e* doctrine străine (de o ţară etc.).
oltrandàre *vi. (înv.)* a merge, a trece dincolo.
oltrànza *s.f.* **1.** *(lit., în expr.) a ~* pînă la capăt, pînă la ultima limită; *combattere a ~* a lupta pînă la capăt; *sciopero a ~* grevă dusă la reuşită. **2.** *(înv.)* ultraj, insultă. **3.** exagerare, exces.
oltranzismo *s.m. (pol.)* extremism; radicalism.
oltranzista, *-isti, s.m.* extremist; radical.
óltre, *(înv., poetic)* **óltra I.** *adv.* **1.** *(arată locul)* mai încolo; mai departe; *andare ~* a merge mai departe. **2.** *(arată timpul)* mai încolo; *non ~ un anno* nu mai mult de un an; *non ne poteva più ~* nu mai putea să suporte; *era ben ~ negli anni* era foarte înaintat în vîrstă. **3.** *(în loc. adv.) ~ di ciò* în afară de aceasta; *~ che perdonargli, l'ho fatto anche mio amico* nu numai că l-am iertat, dar l-am şi făcut prietenul meu. **II.** *prep.* **1.** dincolo de; *~ i monti* peste munţi, dincolo de munţi; *l'oltrarno* totalitatea cartierelor din Florenţa aflate de cealaltă parte a Arnoului (faţă de malul pe care se găseşte centrul oraşului). **2.** peste; după; *~ quarant' anni non si è più giovani* după patruzeci de ani nu mai eşti tînăr; *è ~ un mese che aspetto* e mai bine de o lună de cînd aştept. **3.** peste, dincolo de; *essere esigente ~ ogni limite* a fi peste măsură de exigent; *~ ogni speranza* dincolo de orice speranţă. **4.** în afară de; *~ il salario* în afară de salariu. **III.** *(cu funcţie de prefix)* ultra, foarte, din cale afară de.
oltrechè *conj.* nu numai... dar şi; *è stupido ~ presuntuoso* e şi prost, nu numai încrezut.
oltremànica *adj., adv.* (de) dincolo de Canalul Mînecii.
oltremàre I. *adv.* dincolo de mare; dincolo de ocean. **II.** *s.m.* ultramarin.
oltremarìno *adj. (lit.)* **1.** ultramarin. **2.** de dincolo de mare.
oltremisùra *adv. (rar)* peste măsură.
oltremòdo *adv. (lit.)* din cale afară de.
oltremondàno *adj. (lit.)* din lumea de dincolo.
oltremontàno *adj. v.* oltramontano.
oltremònte *adv. (înv.) v.* oltremonti.
oltremònti *adv. (lit.)* de dincolo de munţi.

oltrepassàre *vt. (lit.)* **1.** a trece dincolo. **2.** *(fig.)* a depăşi; a întrece măsura, a face exces.
oltrerósso *adj.* infraroşu.
oltretómba *s.m. invar. (lit., bis.)* lumea de dincolo de mormînt.
oltreumàno *adj.* supraomenesc.
omàccio *s.m.* **1.** *(peior.)* om rău; *brutto* ~ brută. **2.** femeie cu calităţi dure/bărbăteşti.
omacciône *s.m. (augm.)* **1.** om voinic/zdravăn. **2.** om înţelept. **3.** *(glumeţ)* om mare.
omaggiàre *vt.* a omagia.
omàggio, *-àggi* **I.** *s.m.* **1.** omagiu; *rendere* ~ a aduce omagiu (cuiva). **2.** ofertă; dar; *il libro è stato offerto in* ~ *a tutti gli iscritti* cartea a fost distribuită drept omagiu tuturor celor înscrişi. **3.** produs oferit cu scop de reclamă. **4.** omagiu (expresie de politeţe); *presentare gli omaggi di qualcuno* a prezenta omagiile cuiva; *vogliate gradire i nostri omaggi* vă rog să primiţi omagiile noastre. **II.** *adj.* oferit gratuit/drept omagiu; *confezione* ~ confecţie oferită gratuit/drept omagiu clienţilor.
omàgra *s.f. (med.)* gută (la umăr).
omài *adv. (lit.)* **1.** astăzi, acum. **2.** în fine.
omarino *s.m.* **1.** om mic de statură. **2.** copil.
òmaro *s.m. (zool.)* homar.
omàso *s.m. (anat.)* foios. *SIN. centopelle, foglietto.*
ombelicàle *adj. v.* umbilicale.
ombelico, ombellico, *-ichi, s.m. v.* umbilico.
òmbra I. *s.f.* **1.** umbră; *nell'* ~ *fitta dei boschi* în umbra deasă a pădurilor; *mezz'* ~ penumbră; *all'* ~ la umbră; *nascondersi nell'* ~ *della notte* a se ascunde în întunericul nopţii; *nell'* ~ pe ascuns; *restare nell'* ~ a rămîne în umbră/necunoscut. **2.** *(opt., astron.)* partea întunecată; *cono d'* ~ con de umbră. **3.** umbra proiectată de un corp; *le lunghe ombre dei cipressi* umbrele lungi ale chiparoşilor; *le ombre dei passanti* umbrele trecătorilor; *essere l'* ~ *di qualcuno* a fi umbra cuiva. **4.** pată; *hanno tolto le ombre di grasso* au îndepărtat petele de grăsime; *spaghetti all'* ~ spaghete cu sos. **5.** *(herald.)* conturul unei steme. **6.** figură umbrită/incertă; *tre ombre attendevano dietro l'angolo* trei umbre aşteptau după colţ. **7.** fantomă, spectru, spirit; *il regno delle ombre* împărăţia umbrelor. **8.** aparenţă deşartă; *dar corpo alle ombre* a da importanţă unor lucruri care nu sînt aici; *correr dietro alle* ~*-e* a alerga după ceva nesigur/ireal; *non c'è* ~ *di verità in quanto ha detto* nu există nici umbră de adevăr în tot ce a spus; *senz'* ~ *di denaro* lipsit complet de bani; *senz'* ~ *di dubbio* în mod sigur. **9.** manifestare, stare sufletească insuficient reţinută; *vidi che un'* ~ *di dolore gli velava lo sguardo* am văzut că o umbră de durere îi ascundea chipul. **10.** apărare, protecţie; *crescere all'* ~ *dell'amore materno* a creşte sub protecţia mamei. **11.** amănunt dubios; *qualche* ~ *ha turbato la loro lunga amicizia* ceva suspect a tulburat lunga lor prietenie. **12.** pretext; *falsa* ~ fals pretext. **13.** vechi joc de cărţi spaniol. **14.** *(dial.)* pahar de vin. **II.** *adj. governo* ~ guvern secundar/care conduce din umbră.
ombràcolo *s.m.* **1.** boltă de frunziş, umbrar. **2.** *(fig.)* apărare, protecţie.
ombràre I. *vt. (rar)* **1.** a umbri. **2.** *(pict.)* a desena cu umbre. **II.** *vi. (e; rar)* **1.** a se speria; *(glumeţ)* ~ *nella biada* a se speria fără nici un motiv. **2.** a deveni bănuitor. **III.** *vr.* **1.** a se întuneca. **2.** *(fig.)* a deveni bănuitor.
ombràtile *adj. (rar) v.* umbratile.
ombratùra *s.f. (pict.)* **1.** umbrire, punere a umbrelor. **2.** *(colectiv)* umbre.
ombreggiàre *vt.* **1.** a umbri pentru a răcori, a proteja de căldură. **2.** *(pict.)* a umbri, a face umbre. **3.** *(înv.)* a acoperi, a ascunde.
ombreggiatùra *s. f.* umbrire.
ombrèlla *s.f.* **1.** *(bot.)* umbrelă. **2.** *(rar, lit.)* umbră deasă. **3.** umbrelă.
ombrellàio, *-ài, s.m.* fabricant de umbrele; negustor de umbrele.
ombrellàta *s.f.* lovitură dată cu o umbrelă.
ombrellìfero *adj. (bot.)* umbelifer.
ombrellìno *s.m.* **1.** umbreluţă de soare. **2.** *(bis.)* baldachin.
ombrèllo *s.m.* **1.** umbrelă; ~ *dei cani* streaşină. *SIN. paracqua, parapioggia, parasole.* **2.** *(fig.)* obiecte în formă de umbrelă; *sotto un fresco* ~ *di rami* sub o răcoroasă umbrelă de ramuri. **3.** *(mil.)* formaţie defensivă; ~ *nucleare/atomico* umbrelă nucleară/atomică.
ombrellóne *s.m.* umbrelă de plajă, parasolar.
ombrètto *s.m.* fard de pleoape/de ochi.
ombrìa *s.f. (lit.)* umbră; loc la umbră.
ombrina *s.f. (iht.)* milacop, pietroşel *(Umbrina cirrhosa).*
ombrinàle *s.m.* supapă, dispozitiv (pentru evacuarea apei de pe o corabie).
ombrosità *s.f. (despre un loc etc.)* **1.** umbră, însuşirea de a fi umbros. **2.** *(fig.)* caracter bănuitor/neîncrezător/fricos.
ombróso *adj.* **1.** umbros. **2.** opac, întunecos. **3.** *(fig.)* sperios. **4.** *(fig.)* bănuitor, suspicios; melancolic. **5.** *(fig.; despre o persoană)* cu caracter suspicios; uşor iritabil; *ha un carattere* ~ are un caracter iritabil.
omèga *s.m.* **1.** *(lit.)* omegă. **2.** sfîrşit; *dall'alfa all'* ~ de la alfa la omega, de la a la z, de la început pînă la sfîrşit.
oméi *s.m. pl. (înv.)* vaiete, gemete.
omelètta *s.f.* omletă.
omelìa *s.f.* **1.** omilie, predică. **2.** cuvîntare convingătoare. *SIN. fervorino.*
oménto *s.m. (anat.)* prapur.
omeopatìa *s.f. (med.)* homeopatie.
omeopàtico, *-àtici, adj.* homeopatic.
omeotònico *adj.* cu tonalitate egală/asemănătoare.
omeràle I. *adj.* umeral, al umărului. **II.** *s.m.* o fîşie largă purtată pe umeri de preot catolic.
omèrico, *-èrici, adj.* homeric; *(glumeţ) risate* ~*-che* rîsete homerice; *appetito* ~ poftă uriaşă.
omerìsta, *-ìsti, s.m.* cercetător al operei lui Homer.
ómero *s.m.* **1.** *(anat.)* umăr. **2.** *(lit.)* spate. **3.** creastă de munte.
omertà *s.f.* cîrdăşie, complicitate, conivenţă (în crime, nelegiuiri); mafie.
omèsso *part. tr.* de la omettere.
omèttere *vt.* a omite; a neglija.
omètto *s.m.* **1.** omuleţ. **2.** copil isteţ. **3.** *(reg.)* umeraş de haine. **4.** mică piramidă de pietre folosită drept semnalizator.
omiciàttolo *s.m.* om de nimic.
omicida, *-idi* **I.** *s.m.* şi *f.* ucigaş, asasin, omicid. **II.** *adj.* mortal, ucigător; *sguardo* ~ privire asasină/ucigătoare.
omicidiàle *adj. v.* micidiale **(I).**
omicìdio, *-ìdi, s.m.* **1.** omor, asasinat, omicid. **2.** *(înv.)* masacru.
ominidi *s.m. pl. (zool.)* hominide (forme umane fosile şi actuale).
omino *s. m. (dim.)* omuleţ.
omissióne *s.f.* omisiune; neglijenţă. *SIN. tralasciamento.*

òmnibus I. *s. m. invar.* **1.** autobuz, omnibuz. **2.** tren personal. II. *adj.* pentru toţi; *treno* ~ tren personal; *quaderno* ~ caiet pentru toate materiile, maculator.
omniscièntе *adj. v.* onniscientе.
omnìvoro *adj. v.* onnivoro.
òmo *s.m. (înv.) v.* uomo.
omòfono *adj. (lingv.)* omofon.
omogeneità *s.f.* omogenitate. *SIN. affinità.*
omogeneizzàre *vt.* a omogeniza, a face (să devină) omogen.
òmogenizzazióne *s.f.* omogenizare.
omogèneo *adj.* omogen.
omogenizzàre *vt.* şi *deriv. v.* omogeneizzare şi *deriv.*
omografìa *s.f. (lingv.)* omografie.
omógrafo *adj. (lingv.)* omograf.
omologàre *vt. (jur.)* a omologa, a confirma, a ratifica.
omologazióne *s.f. (jur.)* omologare.
omologìa *s.f. (geom.)* corespondenţă (a unghiurilor), asemănare.
omòlogo, *-òloghi, adj.* omolog; *(geom.) lati* ~*-i* laturi ale unghiurilor corespondente.
omonimìa *s.f. (lingv.)* omonimie.
omònimo *adj. (lingv.)* omonim.
omòplata *s.m. (anat.)* omoplat.
omosessuàle *adj.* homosexual.
omosessualità *s.f.* homosexualitate.
omùnculo *s.m.* **1.** omuleţ. **2.** homunculus.
onàgro, ònagro *s.m.* şi *f.* **1.** onagru, măgar-sălbatic *(Equus onager).* **2.** *(mil., ist.)* un fel de balistă.
óncia, óncie, *s.f.* **1.** uncie. **2.** *(fig.)* un fram, un pic; *avere un'* ~ *di giudizio* a avea un dram de înţelepciune; *(prov.) il male viene a libbre e se ne va a* ~ răul vine cu carul şi pleacă cu dramul. **3.** spaţiu mic; *non cedere un'* ~ a nu ceda un pas.
onciàle *adj.* uncial; *scrittura* ~ scriere uncială.
oncologìa *s.f. (med.)* oncologie.
oncòlogo, *-òlogi, s.m. (med.)* oncolog.
ónda *s.f.* **1.** undă; val; *dar l'* ~ *ai capelli* a ondula părul; *a* ~*-e* ondulat, în unde; *andare a* ~*-e* a umbla clătinîndu-se (ca un om beat). **2.** *(radio)* undă; *ad* ~ *media/corta* pe unde medie/scurtă; *mettere in* ~ **a)** a adapta pentru o transmisie la radio; **b)** a transmite la radio (o piesă de teatru etc.). **3.** *(fig.)* imensitate, şuvoi; *un'* ~ *di popolo* un val de oameni. **4.** *(auto.)* ~ *verde* sistem automat al semafoarelor, pentru un trafic urban comod.
ondàmetro *s.m.* undametru.
ondàre I. *vt. (înv.)* a inunda. II. *vi. (a) (lit.)* a undui.
ondàta *s.f.* **1.** val puternic. **2.** *(fig.)* şuvoi, val; ~ *di folla* şuvoi, val de mulţime; *a* ~*-e* în valuri, în şuvoaie.
ondàto *adj.* unduit, unduios; ondulat.
ónde I. *adv.* **1.** *(lit.)* de unde; ~ *che sia* de oriunde ar fi. **2.** *(înv.)* unde, încotro, spre care loc. **3.** *(cu valoare pronominală)* despre care; cu care; de care; din care; *i mali* ~ *era afflitto* suferinţele de care era atins; *prezioso metallo* ~ *si fanno* metal preţios din care se fac. **4.** pentru care cauză, din care cauză; drept care; ~ *egli rispose* din care cauză el răspunse; ~ *avviene ciò* de ce/din care cauză se întîmplă aceasta. II. *conj.* **1.** pentru ca; *te lo dico* ~ *ti sia utile* ţi-o spun ca să-ţi fie de folos; *(urmat de un infinitiv) chiese consiglio* ~ *poter regolarsi* ceru sfat pentru a şti ce să facă. **2.** *(pedant)* ~ *ché* de aceea, pentru care cauză.
ondeggiaménto *s.m.* **1.** unduire. **2.** *(fig.)* şovăire, oscilare. **3.** *(muz.)* alternanţă între *piano* şi *forte.*
ondeggiànte *adj.* **1.** unduitor, unduios; *bandiera* ~ drapel fluturînd. **2.** *(fig.)* oscilant, nesigur.
ondeggiàre *vi. (a)* **1.** a undui. **2.** *(fig.)* a oscila, a şovăi, a fi în cumpănă. *SIN. tentennare, titubare.* **3.** a se clătina; *l'alto edificio ondeggiò un attimo prima di crollare a terra* clădirea înaltă se clătină o clipă înainte de a se prăbuşi la pămînt.
ondìfero *adj. (despre un nor) (poetic)* aducător de ploaie.
ondìna *s.f.* **1.** *(mit.)* ondină, sirenă. **2.** bună înotătoare.
ondìvago, *-ìvaghi, adj. (lit.)* rătăcitor pe valuri.
ondoleggiàre *vi. (a; înv.)* a undui uşor.
ondosità *s.f.* ondulaţie, aspect ondulat, ondulare.
ondóso *adj.* **1.** plin de valuri. **2.** în chip de valuri, unduit; *moto* ~ mişcare unduită, asemenea valurilor; *mare* ~ mare agitată de valuri. **3.** scăldat, udat.
ondulànte *adj.* care ondulează; *febbre* ~ friguri de Malta.
ondulàre I. *vi. (a)* a undui; *le spighe ondulavano al vento* spicele se unduiau în vînt. II. *vt.* a ondula (părul).
ondulàto *adj.* **1.** *(despre păr)* ondulat. **2.** *(despre un teren)* neegal, ondulat.
ondulatòrio, *-òri, adj.* ondulatoriu; *terremoto* ~ cutremur ondulatoriu.
ondulazióne *s.f.* **1.** ondulaţie, oscilare; ~ *del pendolo* oscilare a pendulului. **2.** dispunere în formă de valuri; *l'* ~ *delle colline* unduirea colinelor. **3.** coafură ondulată; ~ *permanente* ondulaţie permanentă.
ondurégno *adj., s.m.* (locuitor) din Honduras.
oneràre *vt. (rar)* a împovăra, a încărca.
oneràrio, *-àri, adj.* de transport; *navi* ~*-ie* nave de transport.
ònere *s.m.* **1.** povară, greutate. **2.** *(jur.)* sarcină, obligaţie (care grevează asupra unei moşteniri etc.). **3.** funcţie onorifică.
oneróso *adj.* onerȍs; *a titolo* ~ cu titlu oneros.
onestà *s.f.* **1.** cinste, onestitate. *SIN. dirittura, probità, rettitudine.* **2.** decenţă; modestie. **3.** castitate, pudoare.
onestàre *vt. (lit.)* **1.** a face să apară cinstit. **2.** a înfrumuseţa.
onèsto *adj.* **1.** onest, cinstit. **2.** modest, discret. **3.** de neam mare, ilustru. **4.** decent. **5.** frumos.
ònfalo *s.m.* buric.
onfalocèle *s.m. (med.)* hernie ombilicală.
ònice *s.m. (miner.)* onix.
onirico, *-ìrici, adj.* oniric, de vis.
ònne *adj. nehot., m.* şi *f. (înv.) v.* ogni.
onninaménte *adv. (înv., lit.)* în întregime, total.
onnipossènte *adj. (lit.)* onnipotente.
onnipotènte I. *adj.* atotputernic; *essere* ~ *nel mondo dell'industria* a fi atotputernic în lumea industriei. II. *s.m.* Dumnezeu; *pregare l'* ~ a se ruga lui Dumnezeu.
onnipotènza *s.f.* omnipotenţă, atotputernicie; *l'* ~ *della ricchezza* atotputernicia bogăţiei.
onnipresènte *adj.* omniprezent.
onnisciènte *adj.* atotştiutor.
onnisciènza *s.f.* omnişţiinţă.
onniveggènte *adj. (lit.)* atotvăzător.
onniveggènza *s.f.* faptul de a fi atotvăzător.
onnìvoro *adj.* omnivor.
onomàstica *s.f. (lingv.)* onomastică.
onomàstico, *-àstici* I. *adj.* onomastic; *giorno* ~ zi onomastică; *lessico* ~ lexic onomastic. II. *s.m.* (zi) onomastică.

onomatopèa *s.f.* onomatopee.
onomatopèia *s.f. (rar) v.* onomatopea.
onomatopèico, *-èici, adj. (rar)* onomatopeic.
onomatopoètico *adj. (rar) v.* onomatopeico.
onoràbile *adj.* onorabil.
onorabilità *s.f.* probitate, onorabilitate.
onoràndo *adj. (lit.)* onorabil; care merită să fie onorat.
onorànza *s.f.* **1.** semn/manifestaţie de onoare (adusă cuiva); *degno di perpetua* ~ demn de a fi veşnic onorat. **2.** *(la pl.)* sărbătorire (a cuiva), festivitate de sărbătorire. **3.** volum omagial. **4.** funeralii solemne. **5.** dar în natură.
onoràre I. *vt.* **1.** a onora, a cinsti. **2.** a achita o sumă/o datorie; ~ *la propria firma* a plăti suma stabilită. **II.** *vr.* **1.** a se simţi/a se considera onorat; *mi onoro della vostra stima* mă simt onorat de stima D-stră. **2.** a avea onoarea; *mi onoro di comunicarLe* am onoarea de a vă comunica.
onoràrio[1], *-àri, adj.* **1.** onorar. **2.** de onoare, spre onoare; *monumento* ~ monument în cinstea cuiva; *socio* ~ membru de onoare.
onoràrio[2], *-àri, s.m.* onorariu, plată.
onoratèzza *s.f.* probitate, onorabilitate; respectabilitate, faptul de a fi onorat.
onoràto *adj.* **1.** onorat. **2.** onorabil, onest, respectabil; *l' ~-a società* mafia. **3.** *(în fraze de politeţe)* (foarte) fericit; ~ *di conoscerLa* fericit să vă cunosc.
onóre *s.m.* **1.** onoare, integritate de caracter; *ledere l' ~ di qualcuno* a ştirbi integritatea cuiva, a jigni grav pe cineva; *difendere ad ogni costo il proprio* ~ a apăra cu orice preţ propria onoare; *l' ~ di una fanciulla* castitatea unei fete. **2.** reputaţie, nume bun; *è gelosissimo dell' ~ suo* este foarte gelos de reputaţia sa; *parola d' ~* cuvînt de onoare (drept garanţie a bunei reputaţii); *debito d'~* datorie de onoare. **3.** glorie, faimă; *l' ~ va al maestro e allo scolaro* gloria, mîndria se cuvin elevului şi profesorului. **4.** demnitate personală; *uomo d' ~* om demn; *l' ~ di una donna* castitatea unei femei. **5.** stimă pentru comportarea altcuiva; *tenere qualcuno in grande* ~ a respecta mult pe cineva. **6.** omagiu; *col suo gesto ha inteso rendere ~ alla memoria dei caduti* prin gestul său a adus omagiu celor căzuţi pentru patrie; *onori funebri* funeralii; *posto d' ~* funcţie de mare răspundere; *ad ~ del vero* în omagiu pentru adevăr; *socio d' ~* membru onorar. **7.** funcţie, sarcină; *rifiutò ogni* ~ refuză orice funcţie de răspundere; *~-i accademici* titluri; *l' ~ della porpora* demnitatea/funcţia de cardinal. **8.** tratament ieşit din comun/special; *il suo libro ebbe l' ~ di numerose riedizioni* cartea sa se bucură de onoarea de a fi publicată de mai multe ori; *menzione d' ~* menţiune de onoare. **9.** decenţă; *mantenersi con* ~ a se menţine cu decenţă. **10.** podoabă exterioară; *l' ~ del mento* barba. **11.** fast, pompă; *fu accolto con ~-i regali* a fost primit cu onoruri regale. **12.** (împreună cu verbul *fare* formează numeroase locuţiuni) *fare ~ a qualcuno* a face cinste cuiva; *bell' ~ s'è fatto* frumoasă comportare! *(dispreţuitor)*; *non gli fa* ~ nu-i face cinste; *fare ~ agli ospiti* a primi bine pe oaspeţi; *far gli onori di casa* a face onorurile casei; *fare ~ alla propria parola* a-şi menţine cuvîntul dat.
onorévole I. *adj.* onorabil, demn de onoare; *famiglia* ~ familie demnă de a fi onorată. **II.** *s.m.* titlu dat deputaţilor şi senatorilor.
onorevolézza *s.f.* onorabilitate.
onorificènza *s.f.* recunoaştere a meritelor cuiva, distincţie; *ricevere un' ~* a primi o distincţie/o decoraţie.
onorìfico, *-ìfici, adj.* onorific.
ónta *s.f.* **1.** ruşine, dezonoare; *(loc. prep.) ad ~ di, in ~ a* în pofida, cu toate că. **2.** injurie, ofensă. **3.** pagubă, stricăciune.
ontanéta *s.f.* arinişi; pădurice de arini.
ontanéto *s.m. v.* ontaneta.
ontàno *s.m. (bot.)* arin-negru, anin *(Alnus glutinosa)*; ~ *bianchiccio* anin-alb *(Alnus incana)*.
ontàre *vt. (înv).* a face de ruşine; a batjocori.
òntico, *-ici, adj. (fil).* ontic, relativ la ontologie.
ontogènesi, ontogenìa, *s.f. invar.* ontogenie.
ontologìa *s.f.* ontologie.
ontològico, *-ògici, adj.* ontologic.
ontóso *adj. (lit.)* ruşinat, căruia ii este ruşine. **2.** injurios, batjocoritor.
onùsto *adj. (poetic)* încărcat, împovărat.
ònza *s.f. (zool.)* specie de jaguar *(Leopardus onza)*.
opacità *s.f.* **1.** opacitate. **2.** lipsă de vivacitate; *l' ~ degli occhi* lipsă de expresie a ochilor. **3.** umbră, răcoare.
opacizzàre *vt.* a opaciza, a face (să devină) opac; ~ *lo stomaco* a face stomacul opac la razele X.
opàco, *-àchi, adj.* **1.** opac; *suono* ~ sunet surd; *un vetro* ~ o sticlă opacă. **2.** care nu se lasă străbătut de radiaţii; *corpo* ~ corp opac. **3.** lipsit de strălucire; *metallo* ~ metal fără strălucire. **4.** lipsit de ascuţime/expresivitate; *sguardo* ~ privire inexpresivă. **5.** *(lit.)* umbros, întunecat.
opàle *s.m.* opal.
opalescènte *adj.* opalescent.
opalescènza *s.f.* opalescenţă.
opalìno *adj.* de opal; opalin.
opalizzàre *vi. (e)* a-şi schimba culoarea (ca opalul).
òpera *s.f.* **1.** activitate; *l' ~ creatrice della scuola* activitatea creatoare a şcolii; *fare ~ di pace* a depune o activitate pentru pace; *per ~ sua* graţie acţiunii sale; *con l' ~ di* prin intermediul; *l' ~ delle api* acţiunea albinelor. *SIN. azione.* **2.** acţiune deosebită; *realizzare buone ~-e* a realiza acţiuni de însemnătate obştească. **3.** rezultatul unei activităţi, efectul unui produs; *l' ~ dei farmaci risulta troppo blanda* efectul medicamentelor pare a fi foarte redus. **4.** activitate, muncă; *presterò la mia ~ anche gratuitamente* voi presta munca mea fie chiar şi gratuit. *SIN. lavoro.* **5.** lucru material; *l' ~ dello scalpellino* munca/lucrul manual al dăltuitorului; *opere servili* muncile cele mai umile; *opere fabbrili* lucrările zidarului/tîmplarului; *mettersi a ~* a se apuca de lucru; *mettere ~ a qualche cosa* a începe o lucrare; *mano d' ~* mînă de lucru. **6.** rezultatul concret al unei activităţi; *ecco l' ~ delle mie mani* iată rezultatul muncii mele; *l' ~ della scrittura* scrisul. **7.** muncă intelectuală; *la vostra ~ non ha prezzo* munca voastră intelectuală este de nepreţuit. **8.** societate de asistenţă şi binefacere; *opere pie* opere de binefacere. **9.** construcţie; *~ in ferro* construcţie de fier; *opere pubbliche* opere de interes public. **10.** desen geometric, vegetal sau animal, pe o ţesătură; *tessuto d' ~* ţesătură cu desene. **11.** *(muz.)* compoziţie muzicală; *~ lirica* muzică de operă; *libretto d' ~* libret de operă; *~ buffa* operă bufă; *~ dei pupi* teatrul de marionete.
operàbile *adj.* operabil; *malato ~* bolnav ce poate fi operat; *tumore ~* tumoare operabilă.
operabilità *s.f.* putinţă de a opera/de a acţiona, operabilitate.
operàio, *-ài* **I.** *s.m.* **1.** muncitor; *~ d'avanguardia* muncitor fruntaş; *gli operai della penna* muncitorii

cu condeiul, scriitorii. **2.** supraintendent; administrator într-o întreprindere. **II.** *adj.* muncitoresc; *la classe* ~*-a* clasa muncitoare; *partito* ~ partidul clasei muncitoare; *api* ~*-e* albine lucrătoare.

operaìsmo *s.m.* condiţii de viaţă industrială, industrializare.

operàre I. *vt.* **1.** a face, a produce; ~ *il bene* a face binele; *(înv.)* ~ *lode* a face o acţiune lăudabilă. **2.** *(chir.)* a opera; ~ *a caldo/a freddo* a opera un bolnav cu febră/fără febră. **3.** a folosi, a întrebuinţa; ~ *ingegno* a folosi inteligenţa. **4.** *(text.)* a ţese (un material imprimat). **5.** *(înv.)* a calcula. **6.** *(înv.)* a lucra (aurul, argintul). **II.** *vi. (a)* **1.** a acţiona; a fi activ, ~ *fortemente* a săvîrşi fapte mari. **2.** *(mil.)* a întreprinde operaţiuni militare, a opera. **III.** *vr.* a se opera.

operatìvo *adj.* **1.** operativ, activ; eficace. **2.** al operaţiilor; *piano* ~ plan de operaţiuni; *(mil.) settore* ~ sector operaţional. **3.** *(adm.)* în vigoare; *decreto* ~ decret în vigoare.

operàto I. *adj. (despre o ţesătură)* ţesut cu desene (ca un damasc). **II.** *s.m.* **1.** acţiune; *render conto del suo* ~ a da socoteală de faptele săvîrşite. **2.** *(chir.)* persoană operată.

operatóre, -trìce I. *s.m.* şi *f.* **1.** autorul unei acţiuni, cel care acţionează. **2.** operator cinematografic. **3.** chirurg. **4.** *(înv.)* muncitor; ~ *di marmo* sculptor, lucrător în marmură. **5.** negustor; ~ *economico* operator economic, om de afaceri. **II.** *adj.* care operează.

operatòrio, -òri, *adj.* **1.** eficace. **2.** *(chir.)* operatoriu, care ţine de operaţie; *sala* ~*-a* sală de operaţii. **3.** operativ.

operazióne *s.f.* **1.** *(chir.)* operaţie. **2.** *(la pl.)* faptă, acţiune. **3.** *(fin.)* operaţie (bancară), afacere. **4.** *(mat.)* operaţie, calcul. **5.** *(mil.)* acţiune militară. **6.** *(înv.)* activitate.

opèrcolo *s.m. (biol.)* opercul.

operètta *s.f.* **1.** lucrare mică, operă mică. **2.** *(teatru)* operetă.

operettìsta, -ìsti, *s.m.* autor de operete.

operettìstico, -ìstici, *adj.* de operetă.

operìstico, -ìstici, *adj. (muz.)* de operă; *musica* ~*-a* muzică de operă.

operosità *s.f.* activitate, muncă; *ammirare l'* ~ *di un professionista* a admira hărnicia unui profesionist; *premio di* ~ primă pentru productivitatea muncii. *SIN. laboriosità.*

operóso *adj.* **1.** laborios, harnic; activ; *professione* ~*-a* profesie care cere multă muncă; *carità* ~*-a* caritate activă/dovedită prin fapte. **2.** *(înv.)* obositor.

opìfice *s. m. (înv.)* meşter.

opificio, -ici, *s.m.* **1.** fabrică; uzină. *SIN. fabbrica.* **2.** *(înv.)* lucru; fabricaţie.

opìmo *adj. (poetic)* **1.** gras; *terra* ~*-a* pămînt fertil. **2.** bogat, îmbelşugat; numeros; abundent. **3.** fertil.

opinàbile I. *adj. (lit.)* imaginabil; care poate fi conceput; *materia* ~ chestiune despre care cineva îşi poate face o părere proprie. **II.** *s.m. l'* ~ ceea ce poate fi gîndit.

opinàre *vi. (a), vt.* **1.** a opina; a-şi da părerea. **2.** *(jur.)* a hotărî, a da o sentinţă.

opinióne *s.f.* **1.** opinie, părere; *è mia precisa* ~ *che tu stia sbagliando* e părerea mea sigură că tu greşeşti; *è un uomo privo di opinioni* este un om lipsit de păreri; *è* ~ *se* se crede, se spune. *SIN. avviso.* **2.** *(înv.)* încăpăţinare. **3.** stimă, consideraţie; *avere grande* ~ *di sè* a se stima mult.

òp là, òpla, *(rar)* **oppe là** *interj.* hop!

oplita *s.m. (rar) v.* o p l i t e.

oplìte *s.m. (ant.)* hoplit, soldat cu armură grea (în Elada).

opoponàco, opopònaco, *-àci, s.m. (bot.)* opoponax *(Opoponax chironium).*

opòssum *s.m. invar. (zool.)* oposum.

opppiàceo *adj.* de opiu.

oppiàre *vt.* **1.** a amesteca cu opiu. **2.** a adormi cu opiu.

oppiàto *s.m.* preparat/medicament cu opiu.

òppido *s.m. (înv.)* castel, cetate.

oppilàre *vt. (mai ales med.)* a închide; a obtura.

òppio[1]**,** *òppi, s.m.* opiu.

òppio[2] *s.m. (bot.)* jugastru *(Acer campestra).*

oppiòmane *s.m.* opioman.

oppiomanìa *s.f.* opiomanie.

opponènte *s.m.* şi *f.* opozant; oponent. *SIN. oppositore.*

opponìbile *adj.* opozabil.

opponibilità *s.f.* însuşirea/faptul de a fi opozabil.

oppórre I. *vt.* a opune; a pune împotrivă; a pune faţă în faţă. **II.** *vr.* a face opoziţie; a fi împotrivă, a se opune.

opportunìsmo *s.m.* oportunism.

opportunìsta, -ìsti, *s.m.* şi *f.* oportunist.

opportunità *s.f.* **1.** oportunitate; ocazie, prilej favorabil; ~ *del tempo* timp favorabil. **2.** nevoie (eventuală).

opportùno *adj.* oportun, potrivit; *(cu funcţie de adverb) tornare* ~ a fi oportun; *stimare* ~ a socoti că este potrivit să.

oppòsito *adj. (înv.)* opus.

oppositóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* **1.** oponent, opozant; *deputati* ~*-i* deputaţi din opoziţie. **2.** adversar.

opposizióne *s.f.* **1.** opoziţie; opunere, împotrivire; *muovere* ~ a face opoziţie. **2.** obiecţie.

oppostaménte *adv.* în faţă, în partea opusă.

oppósto I. *part. tr.* de la o p p o r r e. **II.** *adj.* **1.** opus, de partea cealaltă; *angoli* ~*-i al vertice* unghiuri opuse la vîrf. **2.** contrariu; *(loc. adv.) all'* ~ dimpotrivă. **3.** interpus, survenit. **4.** *(mat.)* invers. **III.** *s.m.* opus, contrariu; *accade tutto l'* ~ se întîmplă tocmai contrariul, *all'* ~ în schimb, dimpotrivă.

oppressióne *s.f.* **1.** apăsare. **2.** opresiune, asuprire, împilare. *SIN. giogo.* **3.** greutate, apăsare (în respiraţie etc.). **4.** *(fig.)* preocupare, nelinişte, îngrijorare.

oppressìvo *adj.* **1.** apăsător; *caldo* ~ căldură apăsătoare. **2.** asupritor, opresiv, împilator; *leggi* ~*-e* legi asupritoare.

opprèsso I. *part. tr.* de la o p p r i m e r e. **II.** *adj., s.m.* asuprit, subjugat, oprimat; *difendere i deboli e gli* ~*-i* a apăra pe cei slabi şi pe cei oprimaţi.

oppressóre *adj., s.m.* opresor, asupritor, împilator; *scacciare gli* ~*-i* a alunga pe opresori.

oppressùra *s.f.* **1.** sufocare, apăsare. **2.** nelinişte, preocupare gravă.

opprimènte *adj.* **1.** apăsător; *caldo* ~ căldură apăsătoare. **2.** *(fig.)* supărător, greu de suportat; *persona* ~ persoană insuportabilă.

opprìmere *vt.* **1.** a apăsa, a împovăra. **2.** a copleşi, a împovăra; *una compagnia che opprime* o societate greu de suportat/supărătoare/plicticoasă. **3.** a oprima, a asupri, a împila. *SIN. angariare.*

oppugnàbile *adj.* atacabil, discutabil.

oppugnàre *vt. (lit.)* **1.** *(înv.)* a ataca, a lua cu asalt. **2.** *(fig.)* a combate (o părere etc.).

oppugnatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* oponent; adversar-atacant.

oppugnazióne *s.f. (lit.)* **1.** atac, asalt. **2.** opoziţie, obiecţie.
oppùre *conj.* sau, ori (cu înţelesul mai marcat decît *o, od*).
òpra *s.f.* **1.** *(poetic)* operă, acţiune, faptă. **2.** muncă (de o zi).
oprànte *s.m.* lucrător tocmit/angajat cu ziua.
opràre *vt., vi., vr. (poetic) v.* operare.
optàre *vi. (a)* **1.** a opta; a alege. **2.** *(înv.)* a dori.
opulènto *adj.* **1.** *(lit.)* opulent, bogat, mănos, roditor. **2.** excesiv de încărcat şi împodobit; *stile* ~ stil încărcat; *donna* ~*-a* femeie robustă.
opulènza *s.f.* **1.** opulenţă, bogăţie. **2.** rodnicie.
opùnzia *s.f. (bot.)* broască *(Opuntia ficus indica)*.
opùscolo *s.m.* broşură, cărticică; opuscul.
opzionàle *adj.* la alegere, facultativ.
opzióne *s.f.* opţiune, alegere.
ór[1] *adv., conj. v.* ora[2].
òr[2] *s.m. v.* oro.
òr[3] *s.m. v.* orto[1]; *Or San Michele, Orsanmichele* Grădina sf. Mihai (numele unei biserici din Florenţa).
óra[1] *s.f.* oră, ceas; *a quest'* ~ acum; *(glumeţ)* ~ *canonica* ora mesei; *libro delle* ~*-e* carte de rugăciuni, ceaslov; *di buon'* ~ devreme; ~ *di punta* oră de vîrf; ~ *comoda* oră convenabilă; *campare a* ~*-e* a fi în prada unor întîmplări neprevăzute; *è* ~ *di* este timpul să; *fuor d'* ~ la timp nepotrivit; *far l'* ~ a aştepta să treacă timpul (pînă la o anumită oră); *si chiacchierava per far l'* ~ *della cena* se vorbea pînă să se facă ora cinei; *in poco d'* ~ în puţină vreme; *a un'* ~ în acelaşi timp; *passare un brutto quarto d'* ~ a trece printr-un moment greu; *essere alle 23* ~*-e* a fi pe moarte; ~*-e piccole* primele ore după miezul nopţii; *non veder l'* ~ a aştepta cu nerăbdare; *a* ~*-e* uneori; *essere un uomo a* ~*-e* a fi un om curios/ciudat; *si campa a* ~*-e* se trăieşte de azi pe mîine; *in buon'* ~ spre norocul; *alla buon'* ~*!* să fie într-un ceas bun!; ~ *a,* ~ *zero* ora h.
óra[2] **I.** *adv.* acum; ~ *è l'anno* acum un an; ~ *bene* ei bine, aşadar; *per* ~ deocamdată; ~ *come* ~ **a)** chiar acum; **b)** în condiţiile de faţă; *or* ~ **a)** adineauri; **b)** imediat, peste puţin, *or sì or no* în chip alternativ, cînd şi cînd. **II.** *conj.* dar; ~ *invece* acum, în schimb; *or bene* or, însă, deci atunci; ~ *avvenne che i due si incontrarono* aşadar, se întîmplă ca cei doi să se întîlnească. **III.** *loc. conj.* ~ *che* acum; ~ *che mi ricordo, le cose stanno proprio così* acum că-mi amintesc bine, lucrurile stau tocmai aşa.
òra[3] *s.f. (poetic) v.* aura.
oracoleggiàre *vi. (a)* a vorbi ca un oracol.
oràcolo *s.m.* **1.** oracol; prezicere. **2.** *(fig.)* prezicător.
òrafo I. *s.m. (rar) v.* orefice. **II.** *adj. (rar)* de aurar, privitor la aurar.
oràle I. *adj.* **1.** oral; *cavità* ~ cavitate orală; *per via* ~ pe cale orală; *esame* ~ examen oral. **2.** mărturie; *testimonianza* ~ mărturie orală; *tradizione* ~ tradiţie orală. **II.** *s.m.* examen oral.
oralità *s.f.* oralitate.
oramài *adv.* **1.** acum, astăzi. **2.** în sfîrşit; ~ *siamo giunti* acum am sosit, sîntem aici; *manca* ~ *solo un'ora* acum mai este (mai aveam de aşteptat) doar o oră. **3.** de acum încolo.
oràngo *s.m. v.* orangutan(o).
orangutàn(o) *s.m. (zool.)* urangutan *(Simia satyrus)*.
oràre *vt., vi. (a) (lit.)* **1.** a se ruga. **2.** a perora, a ţine discursuri. **3.** *(înv.)* a adora.
oràrio, -àri I. *adj.* orar; privitor la ore; *velocità* ~*-a* viteză pe oră; *il segnale* ~ *delle ore 14* semnalul orar de la ora 14. **II.** *s. m.* orar; *l'* ~ *delle ferrovie* mersul trenurilor; *partire in* ~ a pleca exact/la ora stabilită; *in* ~ la timp, la ora stabilită.
oràta *s.f. (iht.)* peşte teleosten *(Chrysophrys aurata)*.
oratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** orator, vorbitor; *(jur.)* ~ *della legge* procuror. **2.** *(înv.)* ambasador, sol. **3.** credincios care se roagă.
oratòria *s.f.* oratorie; elocvenţă.
oratòrio, -òri I. *adj.* **1.** oratoric; de orator; *genere* ~ gen oratoric, elocinţă. **2.** retoric, încărcat, excesiv de împodobit. **II.** *s.m.* **1.** *(muz.)* oratoriu. **2.** *(bis.)* oratoriu, paraclis.
orazià no *adj. (ist. lit.)* horaţian, imitînd poezia lui Horaţiu.
orazióne *s.f.* **1.** rugăciune, rugă; *l'* ~ *sacra* predică; *gettarsi in* ~ a se arunca în genunchi (pentru rugăciune); *l'* ~ *della bertuccia* injurie, calomnie. **2.** *(lit.)* cuvîntare, discurs. **3.** *(înv.)* vorbire, grai.
obàrrea *s.f. (înv.)* fruct de laur.
orbàce *s.m.* postav gros negru (în Sardinia).
orbàco *s.m. (înv.)* laur.
orbàre *vt. (lit.)* **1.** a lipsi de, a priva. **2.** a orbi.
orbàto *adj.* lipsit de, privat.
òrbe *s.m. (lit.)* **1.** cerc, orbită. **2.** glob, sferă. **3.** lume, omenire; univers.
orbéne *interj.* ei bine!; hai!; ~, *non pensarci più!* hai, nu te mai gîndi la asta!
orbettìno *s.m.* şi *f. (zool.)* şarpele-orb *(Anguis fragilis)*.
orbétto *s.m. (în jargonul actoricesc)* public.
orbicolàre *adj.* **1.** orbicular. **2.** circular.
òrbita *s.f.* **1.** *(anat.)* orbită. **2.** *(astron.)* orbită; *porre/mettere in* ~ a plasa pe orbită. **3.** ambianţă, mediu; limită; *(fig.) mantenersi nella propria* ~ a nu trece dincolo de anumite margini. **4.** *(anat.)* cavitate oculară, orbită. **5.** *(lit.)* urmă lăsată de o roată.
orbità *s.f.* **1.** *(înv.)* orbire. **2.** faptul de a fi lipsit de copii sau de persoane dragi.
orbitàle *adj.* orbital; *volo* ~ zbor pe orbită.
orbitàre *vi.* a descrie o orbită; ~ *intorno alla luna* a se roti pe o orbită în jurul lunii.
òrbo I. *adj.* **1.** *(lit.)* lipsit de; ~ *della vista* lipsit de vedere, orb. **2.** *(pop.)* chior; *occhio* ~ ochi saşiu. **3.** singur, abandonat. **II.** *s.m.* **1.** persoană lipsită de vedere, nevăzător; *botte da* ~*-i* lovituri violente/fără milă. *SIN. cieco.* **2.** om lipsit de inteligenţă.
òrca *s.f.* **1.** *(iht.)* specie de delfin *(Delphinus orca)*. **2.** monstru marin (imaginar).
orceolàto *adj.* în formă de urcior.
orchéssa *s.f. (depr.)* femeie rea, violentă şi monstruoasă.
orchèstra *s.f.* **1.** orchestră. **2.** spaţiu rezervat orchestrei într-un teatru. **3.** *(glumeţ)* gălăgie, vacarm; *senti che* ~*!* ascultă ce vacarm!
orchestràle I. *adj.* orchestral; *massa* ~ formaţia/grupul membrilor unei orchestre. **II.** *s.m.* şi *f.* membrii unei orchestre.
orchestràre *vt.* **1.** *(muz.)* a orchestra. **2.** *(fig.)* a organiza; ~ *il gioco delle alleanze politiche* a organiza jocul alianţelor politice.
orchestrazióne *s.f. (muz.)* orchestraţie.
orchestrìon *s.m. invar. (muz.)* orchestrion.
orchidèa *s.f.* orhidee.
orciàia *s.f.* hrubă, pivniţă (în care se ţin chiupuri şi urcioare cu ulei).
orciàio *s.m.* fabricant de chiupuri.
órcio, órci, *s.m.* **1.** chiup. **2.** urcior; *(prov.) tanto va l'* ~ *per l'acqua che si rompe* urciorul nu merge de multe ori la apă. **3.** veche unitate de măsură pentru

lichide. **4.** găleată; *l'acqua vien giù a ~-i* plouă cu găleata.

orciolàio, *-ài, s.m.* olar.

orciólo *s.m.* urcior; cană; *far bocca di ~* a strîmba din nas; *porre l'acqua negli ~-i fessi* a căra apă cu ciurul; *esser come l' ~ dei poveri* **a)** a fi murdar; **b)** a vorbi urît.

órco, *-órchi, s.m.* **1.** iad, infern; *mandar all' ~* a ucide. **2.** balaur, dragon; *aver paura dell' ~* a se teme de balaur; *sembrare un ~* a părea un om foarte urît; *voce d' ~* glas cavernos/respingător. **3.** *(fig.)* persoană care sperie prin urîţenie şi răutate; *chi è quell' ~?* cine este monstrul acela? **4.** *(fam.)* moşul, bau-bau, căpcăun *(cuvînt cu care se sperie copiii).*

òrda *s.f.* **1.** hoardă. **2.** ceată; grup; *un' ~ di ragazzini schiamazzanti* o ceată de copii gălăgioşi.

ordàlia, ordalìa *s.f. (ist.)* ordalie.

ordègno *s.m. (înv., dial.) v.* ordigno.

ordígno *s.m.* **1.** sculă, unealtă; instrument. **2.** dispozitiv, mecanism; *gli ~-i del fabbro* uneltele fierarului; *un ~ utile ai suoi fini* o manevră utilă intenţiilor sale. **3.** *(înv.)* edificiu, construcţie. **4.** uneltire, maşinaţie, intrigă.

ordiménto *s.m. (lit.)* uneltire; urzire, urzeală (de intrigi etc.).

ordinàle *adj.* **1.** ordinal, privind ordinea; *numero ~* număr ordinal. **2.** *(înv.)* ordinar, obişnuit. **3.** ordonat.

ordinaménto *s.m.* **1.** structură; orînduire. **2.** organizare; administraţie; *l' ~ delle scuole* organizarea şcolilor. **3.** ordin. **4.** normă, regulament; *~ scolastico* regulament şcolar. **5.** lege, decret; *gli ~-i civili* legile civile. **6.** *(înv.)* sentinţă.

ordinàndo *adj., s.m. (bis.)* (cel) care trebuie/care aşteaptă să fie hirotonisit/să fie consacrat (într-o funcţie).

ordinànza *s.f.* **1.** ordin, dispoziţie. **2.** ordonanţă, decret. **3.** ordonare, rînduire; ordine; *l' ~ del discorso* desfăşurarea unei cuvîntări. **4.** *(mil.)* ordine de bătaie. **5.** *(înv.)* armată regulată; *ufficiale d' ~* ofiţer adjutant. **6.** ordonanţă (pe lîngă un ofiţer).

ordinàre I. *vt.* **1.** a ordona, a rîndui; a aşeza în ordine; a organiza. **2.** a comanda, a ordona, a porunci; a prescrie. **3.** a constitui, a înfiinţa. **4.** *(înv.)* a supune (o provincie etc.). **5.** a unelti, a urzi. **6.** a numi într-o funcţie. *SIN. nominare, investire, eleggere.* **7.** *(bis.)* a hirotonisi. **II.** *vr.* **1.** a se pregăti, a fi gata. **2.** a se aşeza în rînd/în ordine; *i soldati si ordinarono in due file* soldaţii s-au dispus în două rînduri. **3.** a fi hirotonisit, a deveni preot.

ordinariàto *s.m.* grad/funcţie de titular *(profesor, preot).*

ordinàrio, *-àri* **I.** *adj.* **1.** obişnuit, comun, ordinar. *SIN. consueto, solito.* **2.** ordinar, de proastă calitate, grosolan. **3.** *(fig.)* de proastă condiţie. **4.** titular; *professore ~* profesor titular. **II.** *s.m.* **1.** mod obişnuit/ordinar; *per l' ~* de obicei; *secondo l' ~* după obicei; *uscire dall' ~* a ieşi din comun; *fuori dell' ~* în mod excepţional. **2.** profesor titular. **3.** *(bis.)* superior (avînd o jurisdicţie stabilă). **4.** curier poştal. **5.** meniu fix într-un restaurant.

ordinarióne *adj., s.m. (augm.)* ordinar, bădăran, mojic.

ordinàta *s.f.* **1.** punere în ordine; ordine. **2.** *(geom.)* ordonată.

ordinataménte *adv.* ordonat, în ordine.

ordinatàri *s.m. (com.)* beneficiar al unui bilet la ordin.

ordinatìvo I. *adj.* ordonator; *numeri ~-i* numere ordinale. **II.** *s.m.* **1.** *(adm.)* ordonanţare; ordin de plată. **2.** comandă, cerere de marfă.

ordinàto *adj.* **1.** ordonat. **2.** bine organizat. **3.** *(urmat de prep.)* constituit, stabilit, orînduit (în vederea unui scop).

ordinatóre, -trice I. *adj.* ordonator; rînduitor. **II.** *s. m.* bibliotecar (la serviciul de catalogare).

ordinazióne *s.f.* **1.** comandă (de marfă etc.). **2.** reţetă, ordonanţă, prescripţie medicală. **3.** hirotonisire.

órdine *s.m.* **1.** ordine; şir, serie; *per ~ di* în ordinea; *~ del giorno* la ordinea zilei. **2.** rînd (de scaune etc.). **3.** ordine, aşezare, dispoziţie; *in ~ sparso* (aşezat) în dezordine, împrăştiat. **4.** pătură socială; *~ dei magistrati* magistratură; *di prim' ~* de primă calitate. **5.** ordin (religios); *pigliare gli ~-i* a fi hirotonisit, a intra în preoţie/în călugărie. **6.** ordine, rînduială; *~ di cose* regim politic; *~ naturale* legile naturii. **7.** *(înv.)* înţelegere, învoială; *prendere ~ insieme* a cădea la învoială; *parola d' ~* **a)** cuvînt de ordine; **b)** lozincă. **8.** materie, subiect; *in ~ a* în ce priveşte. **9.** *(la pl.)* rînduiri, legi. **10.** ordin, comandă, poruncă; *biglietto all' ~* cambie, bilet la ordin; *d' ~* la poruncă; *impiegato a ~* **a)** funcţionar inferior; **b)** arhivar, conţopist; *~ di richiamo alle armi* ordin de chemare la concentrare. **11.** ordin, stil (arhitectonic); *~ architettonico* şir de coloane care susţin o arhitravă.

ordìre *vt.* **1.** *(text.)* a urzi. **2.** a pune în ordine, a schiţa; *~ la trama di un racconto* a schiţa o povestire. *SIN. abbozzare; (prov.) l'uomo ordisce, la fortuna tesse* omul doreşte, soarta hotărăşte. **3.** *(fig.)* a unelti, a urzi, a complota.

ordissàggio *s.m. (text.)* urzeală.

ordìto *s.m.* **1.** *(text.)* urzeală, urzitură. **2.** *(fig.)* intrigă, urzeală, plasă (de minciuni etc.).

orditóio, *-ói, s.m. (text.)* **1.** urzitor, urzitoare. **2.** sul (la războiul de ţesut).

orditóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** *(text.)* urzitor. **2.** *(fig.)* uneltitor, complotist.

orditùra *s.f.* **1.** urzeală. **2.** *(fig.)* plan, structură (a unei opere literare etc.).

órdo *adj. (înv.)* urît, oribil.

orèade *s.f. (lit.)* nimfă (din munţi).

oréecchia, *-écchie, s.f.* **1.** *(anat.)* ureche (mai ales urechea externă); *v.* şi orecchio. **2.** mîner; *le ~ chie dell'amfora* mînerele amforei. **3.** colţul îndoit al unei pagini.

orecchiàbile *adj. (despre o melodie)* uşor de prins/de învăţat (după ureche).

orecchiànte *s.m.* şi *f.* **1.** muzicant care cîntă după ureche; *~ nella storia* persoană care cunoaşte superficial istoria. **2.** diletant, amator (într-o chestiune). **3.** spion.

orecchiàre *vi. (a)* a trage cu urechea.

orecchiàta *s.f.* urecheală.

orecchiètta *s.f.* **1.** *(dim.)* urechiuşă. **2.** *(anat.)* auricul.

orecchino *s.m.* **1.** cercel. **2.** cataramă (în formă de cercel).

orècchio, *-écchi, s.m.* **1.** ureche; *avere ~* a avea ureche (muzicală); *essere duro d' ~* a fi tare de o ureche; *porgere l' ~* a trage cu urechea; *dare/prestare ~* a fi atent; *far campana all' ~* a pune palma pîlnie la ureche, a apleca urechea (pentru a auzi mai bine); *abbassare gli ~-i* a lăsa nasul în jos; *fare ~-i di mercante* a face pe surdul; *(fam.) mettere a uno una pulce nell' ~* a pune pe cineva pe gînduri, a da cuiva motive de îngrijorare; *da quest' ~ non*

ci sente a face pe surdul; *chi ha ~ da udire, oda* cine are urechi de auzit, să audă; *farsi gli ~-i* a se obişnui cu cineva; *essere tutt' ~-i, stare in ~-i* a fi numai ochi şi urechi; *fare un ~ a una pagina* a îndoi colţul unei pagini; *(fig.) avere gli ~-i foderati di prosciutto* a avea vată în urechi. **2.** auz; *essere delicato/debole d' ~* a avea auzul delicat/slab; *suono gradito all' ~* sunet plăcut la auz; *duro d' ~* **a)** surd; **b)** *(fig.)* persoană lipsită de înteligenţă; *lacerare l' ~ (despre un sunet)* a fi prea puternic/insuportabil/intens; a sparge urechile. **3.** simţ muzical; *avere molto ~* a avea un bun simţ muzical; *non avere ~* a fi lipsit de simţ muzical; *suonare a ~* a cînta la un instrument după ureche. **4.** *(anat.)* pavilion auricular; *avere orecchie molto grandi* a avea urechile foarte mari. **5.** *(bot.) ~ d'orso* urechea-ursului *(Primula auricula).* **6.** *(în expr.) ~ dell' aratro* cormană (la plug).

orecchióne *s.m.* **1.** *(augm.)* ureche mare. **2.** bădăran. **3.** *(la pl., pop.)* oreion. **4.** *(zool.)* specie de liliac *(Plecotus auritus).* **5.** *(mil.)* lucrare de fortificaţie.

orecchiùto *adj.* urecheat.

oréfice *s.m.* **1.** aurar. **2.** giuvaergiu. **3.** magazin cu bijuterii.

oreficeria *s.f.* **1.** orfevrărie, aurărie; artă de aurar. **2.** giuvaergerie (atelier şi magazin); *negozio di ~* magazin cu bijuterii.

oreggiàre *vi. (a) (înv.)* a străluci ca aurul.

oreria *s.f.* **1.** aurărie. **2.** lucrare în aur.

orezzàre *vi. (înv.)* **1.** *(despre o adiere răcoroasă)* a sufla. **2.** a sta la umbră/la răcoare.

orézza *s.f. v.* orezzo.

orézzo *s.m. (poetic)* adiere răcoroasă; umbră, răcoare.

orfanèzza *s.f.* stare/condiţie de orfan.

òrfano *adj., s.m.* orfan.

orfanotròfio, *-òfi, s.m.* orfelinat.

òrfico, *-ici* **I.** *adj.* **1.** *(mit.)* orfic, relativ la Orfeu. **2.** misterios, ezoteric. **II.** *s.m.* persoană iniţiată în misterele orfice.

orfismo *s.m.* **1.** *(ist., rel.)* orfism. **2.** intensitate lirică; *~ della parola* puterea evocativă a cuvîntului.

organàio, *-ài, s.m.* constructor/meşter de orgi.

organaménto *s.m. (rar)* **1.** organizare. **2.** organism, organizaţie.

organàre *vt.* **1.** *(rar)* a organiza, a coordona. **2.** a compune pentru orgă; a cînta la orgă.

orgàndi *s.m. (text.)* organdi.

organdisse *s.m. v.* organdi.

organétto *s.m.* **1.** acordeon; *~ a manovella/di Barberia* flaşnetă. **2.** muzicuţă de gură. **3.** specie de pasăre *(Oegiptus linaria).*

orgànica *s.f. (mil., colectiv)* organizare a armatei naţionale (principii şi mod de organizare).

orgànico, *-ànici* **I.** *adj.* **1.** organic; *struttura ~-a* structură organică; *regno ~* regn organic; *chimica ~-a* chimie organică; *acido ~* acid organic. **2.** care se referă la organe sau organisme; *vizio ~* viciu organic. **3.** *(fig.)* format din mai multe elemente; *complesso ~* complex organic. **II.** *s.m.* **1.** personal, totalitatea salariaţilor (unui minister etc.); *aumentare l' ~* a mări numărul salariaţilor (unui minister etc.). **2.** *(mil.)* efectiv; *entrare in ~* a intra în cadrele armatei.

organìno *s.m.* **1.** flaşnetă. **2.** armonică.

organismo *s.m.* **1.** organism; *~ vegetale* organism vegetal; *~ sano* corp sănătos/robust. **2.** complex de elemente sau structuri organice; *~ di massa* organizaţie de masă; *~ amministrativo* organ administrativ.

organista, *-isti, s.m.* şi *f. (muz.)* organist.

organìstico, *-ici, adj. (muz.)* de orgă, relativ la orgă/la organist; *concerto ~* concert de orgă.

organistro *s.m. (ist., muz.)* chitară de format mare (la care cîntă două persoane).

organizzaménto *s.m.* organizare.

organizzàre I. *vt.* **1.** a organiza; a orîndui. **2.** a pregăti, a întocmi. **II.** *vr.* **1.** *(biol.)* a se dezvolta laolaltă. **2.** a se organiza; a lua o serie de măsuri organizatorice.

organizzativo *adj.* organizatoric.

organizzatóre, -trice I. *adj.* organizatoric, organizator; *principio ~* principiu organizatoric. **II.** *s.m.* organizator.

organizzazióne *s.f.* **1.** organizare; *l' ~ dell'esercito* organizarea armatei. **2.** organizaţie; *~ sindacale* organizaţie sindicală; *~ internazionale* organizaţie internaţională. **3.** pregătire, întocmire.

òrgano *s.m.* **1.** *(anat.)* organ. **2.** piesă, parte componentă dintr-un ansamblu; *gli ~-i del motore* piesele motorului. **3.** centru de dirijare; *~ di controllo* organ de control. **4.** publicaţie literară etc.; *l' ~ della stampa* organul presei. **5.** *(muz.)* orgă; *~ portabile* armoniu. **6.** *(înv.)* armă de foc cu mai multe ţevi.

organogenèsi *s.f. (biol.)* organogeneză.

orgànza *s.f. (text.)* organdi.

organzino *s.m.* **1.** ibrişin. **2.** organdi.

orgàsmo *s.m.* **1.** *(mec.)* orgasm. **2.** *(fig.)* agitaţie, nelinişte; frenezie. *SIN. eccitazione, inquietudine.*

òrgia, *òrge, s.f. (lit.)* orgie, desfrîu. *SIN. bagordo, crapula.*

orgiàsta, *-àsti, s.m.* om care face orgii, desfrînat.

orgiàstico, *-àstici, adj.* orgiac.

orgóglio *s.m.* mîndrie; trufie. *SIN. boria, superbia.*

orgoglióso *adj.* mîndru; trufaş. *SIN. fiero.*

orlàna *s.f.* vopsea roşie (extrasă dintr-un arbore).

orleàlco, *-àlchi, s.m.* **1.** aliaj de aramă şi zinc. **2.** alamă. **3.** vas de alamă. **4.** *(poetic)* trîmbiţă de alamă.

orleànno *s.m. (înv.)* vas pentru esenţe mirositoare.

orlee *s.m. (zool.)* antilopă.

orlellàre *adj.* referitor la licheni.

orlellò *s.m.* **1.** lichen. **2.** substanţă colorantă (în albastru-vînăt).

orlichìcco, *-ìcchi, s.m.* suc (extras din scoarţa unor pomi fructiferi).

orlerinìto *adj.* cu părul blond/auriu.

orientàle *adj., s.m.* şi *f.* oriental.

orientalismo *s.m.* orientalism.

orientalista, *-isti, s.m.* orientalist.

orientalìstica *s.f.* orientalistică, studii asupra Orientului.

orientaménto *s.m.* orientare.

orientàre I. *vt.* **1.** a orienta. **2.** a îndrepta spre. **II.** *vr.* **1.** a se orienta. **2.** a se îndrepta spre.

orientativo *adj.* orientativ, cu scop de orientare.

orientazióne *s.f.* orientare.

orièntе *s.m.* orient; *(cu majusculă) il Vicino ~* Orientul Apropiat; *il Medio ~* Orientul Mijlociu.

orifiàmma *s.f. (ist.)* steag roşu (purtat în lupte de către regii Franţei).

orificio *s.m.* orificiu.

orifizio *s.m. v.* orificio.

origano *s.m. (bot.)* măghiran.

originàle I. *adj.* original, autentic. **II.** *s.m.* **1.** lucrare originală. **2.** limbă originală (a unei opere literare etc.). **3.** model real. **4.** persoană originală.

originalità *s.f.* originalitate.
originàre I. *vt.* a da naştere, a genera. **II.** *vi. (a), vr.* a deriva, a decurge, a izvorî din.
originaríménte *adv.* la origine.
originàrio, -àri, *adj.* originar; de origine.
origine *s.f.* origine; *(bis.) peccato d' ~* păcatul originar; *in ~* la origine.
origliàre *vi. (a)* a trage cu urechea, a asculta (pe ascuns); a spiona.
origliére *s.m. (lit.)* pernă.
orina *s.f.* urină.
orinalàta *s.f.* urină (conţinută într-un vas).
orinàle *s.m.* **1.** oală de noapte. **2.** vas în formă de oală de noapte.
orinàre *vt., vi. (a)* a urina. *SIN. mingere.*
orinàrio, -àri, *adj.* urinar.
orinàta *s.f.* urinare.
orinativo *adj.* diuretic.
orinatóio, -ói, *s.m.* vespasiană. *SIN. vespasiano.*
orinazióne *s.f.* urinare.
oriòlo *s.m. (înv.)* ceasornic.
orióne *s.m.* fluture de primăvară *(Moma orion).*
oriùndo I. *adj. (lit.)* originar din; *francese, ma oriundo del Piemonte* francez, dar originar din Piemont. **II.** *s.m.* jucător de fotbal de naţionalitate străină, dar de origine italiană care joacă într-o echipă italiană.
oriuòlo *s.m. v.* o r i o l o.
orizzontàle I. *adj.* orizontal. **II.** *s.f. pl.* linii orizontale (la cuvinte încrucişate). **III.** *s.f.* **1.** prostituată. **2.** *(sport)* poziţia orizontală a unui sportiv.
orizzontàre I. *vt.* a orienta/a aşeza după punctele cardinale. **II.** *vr.* **1.** a se orienta. **2.** a se concentra, a-şi ordona ideile.
orizzónte *s.m.* **1.** orizont. **2.** amploarea cunoştinţelor; *un omo di ~ limitato* un om de cunoştinţe limitate. **3.** cadru complex de evenimente; *fare un giro d' ~* a face un tur de orizont. **4.** limită atinsă sau care trebuie atinsă în cercetare/progres; *i vastissimi ~-i della scienza moderna* vastele orizonturi ale ştiinţei moderne.
orlàre *vt.* a tivi, a mărgini; a borda; *~ un fazzoletto* a tivi o batistă; *~ il cappello* a dezonora.
orlatòre *s.m.* **1.** meseriaş croitor (care lucrează tivuri). **2.** dispozitiv pentru tivit (la maşina de cusut).
orlatrice *s.f. (text.)* maşină de tivit.
orlatùra *s.f.* **1.** tivire. **2.** tiv.
orlìccio, *-ìcci, s.m.* **1.** coajă de pîine. **2.** tiv strîmb. **3.** margine neregulată (rămasă după o ruptură, o spărtură).
orliquia *s.f. (înv.)* relicvă.
órlo *s.m.* **1.** margine, extremitate; *essere sull' ~ del precipizio* a fi pe marginea prăpastiei; *essere sull' ~ del fallimento* a fi în pragul falimentului. **2.** tiv; *~ a giorno/sfilato* tiv cu ajur. **3.** *(înv.)* sfîrşit, capăt. **4.** *(bot.)* margine ridicată a unei cicatrice imprimată pe coaja unui copac.
órma *s.f.* **1.** urmă; *ricalcare le ~-e* a călca pe urmele; *mettersi sulle ~-e di qualcuno* a urmări pe cineva. **2.** amprentă, semn; *imprimere un' ~ indelebile nella ricerca scientifica* a imprima o urmă de neşters în cercetarea ştiinţifică.
ormài *adv. v.* o r a m a i.
ormàre *vt.* a merge pe urmele unei fiare (la vînătoare), a urmări; *~ il nemico in fuga* a urmări pe duşman în fugă.
ormatóre, -trice *s.m.* şi *f.* urmăritor (la vînătoare).
ormeggiàre[1] *vt. (mar.)* a lega (un vas de ţărm cu odgonul).
ormeggiàre[2] *vt. (rar, lit.)* a merge pe urmele (cuiva), a urmări.
orméggio, *-éggi, s.m. (mar.)* **1.** legare de ţărm (a unui vas) cu odgonul. **2.** odgon; parîmă; lanţ.
ormesìno *s.m. (înv.)* ţesătură de mătase (fină).
ormonàle *adj.* hormonal; *cure ~-i* cură de hormoni; *terapia ~* terapie hormonală.
ormonàre *vt. (med.)* a trata cu hormoni.
ormóne *s.m.* hormon.
ormónico, *-ici, adj.* hormonal.
ornamentàle *adj.* ornamental; *disegno ~* desen ornamental. *SIN. decorativo.*
ornamentàre *vt. (rar)* a ornamenta.
ornamentazióne *s.f.* **1.** ornamentaţie. *SIN. decorazione.* **2.** împodobire; *~ dello stile* împodobire a stilului. **3.** zestre spirituală; *la bontà è la sua migliore ~* bunătatea este cea mai bună podoabă a sa.
ornaménto *s.m.* ornament; podoabă.
ornàre I. *vt.* **1.** a orna, a împodobi; a decora. *SIN. abbellire, decorare.* **2.** a îmbogăţi cu virtuţi etc.; *~ il cuore di nobili sentimenti* a îmbogăţi inima cu sentimente nobile. **II.** *vr.* a se împodobi, a se înfrumuseţa; *non ama ornarsi di troppi gioielli* nu-i place să se împodobească cu prea multe bijuterii.
ornataménte *adv. (lit.)* elegant; *parlare ~* a vorbi elegant/în cuvinte alese.
ornatézza *s.f. (fig.)* eleganţă, faptul de a fi ornat; *l' ~ del dire* exprimarea elegantă/aleasă.
ornatìsta, *-ìsti, s.m.* decorator, artist decorator.
ornativo *adj.* ornant.
ornàto I. *adj.* ornat, împodobit; *parlatore ~* orator cu stil elegant. **II.** *s.m.* **1.** *(arhit.)* ornamentaţie (în basorelief etc.). **2.** artă decorativă; *scuola d' ~* şcoală de artă decorativă.
ornatóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* cel ce ornează/împodobeşte; decorator.
ornatùra *s.f.* **1.** ornare, împodobire. **2.** ornamentaţie.
orneblènda *s.f. (miner.)* hornblendă.
ornèllo *s.m. (bot.)* frasin *(Fraxinus ornus).*
ornièllo *s.m. v.* o r n e l l o.
ornitègalo *s.m. (bot.)* băluşcă, ceapa-ciorii *(Ornithogatum umbellatum).*
ornitologìa *s.f.* ornitologie.
ornitòlogo, *-òloghi, s.m.* ornitolog.
ornitorìnco, *-ìnchi, s.m. (zool.)* ornitorinc *(Ornithorynchus paradoxus).*
ornitòttero *s.m. (av.)* ornitopter.
órno *s.m. v.* o r n e l l o.
òro *s.m.* **1.** aur; *~ fino* aur pur; *~ di zecchino* aurul cel mai fin; *~ di copella* aur de 24 de carate; *(fig.)* persoană integră; *~ nero* petrol; *dare l' ~* a auri; *cuore d' ~* inimă de aur; *è tutto ~ colato* adevăr sfînt; *arene/sabbie d' ~* nisipuri aurifere; *ricamo in ~* broderie de fir (de aur); *per tutto l' ~ del mondo* pentru tot aurul din lume; *bue d' ~* om bogat, incult şi prost; *affare d' ~* o afacere foarte bună; *vendere a peso d' ~* a vinde foarte scump; *parole d' ~* cuvinte înţelepte; *non è tutt' ~ quello che luce* nu tot ce străluceşte este aur. **2.** monedă de aur. **3.** *(la pl.)* obiecte de aur; aurărie. **4.** de culoarea aurului; *capelli d' ~* păr blond şi strălucitor.
orobànche *s.f. (rar) v.* s u c c i a m e l e.
orogènesi *s.f.* orogeneză.
orografìa *s.f. (geogr.)* orografie.
orologerìa *s.f.* orologerie, ceasornicărie *(meşteşug şi atelier).*
orologiàio, -ài, *s.m.* ceasornicar.
orologiére *s.m. (rar) v.* o r o l o g i a i o.
orologièro *adj.* de ceasornicărie, de ceasornicar, relativ la ceasornicar.

orològio, *-ògi, s.m.* ceasornic, orologiu; ~ *da polso* ceas de mînă; ~ *a sveglia* ceas deşteptător; ~ *a ripetizione/a squilla* ceas/pendulă care sună la fiecare oră; ~ *a pendolo* pendulă; ~ *da muro* ceas de perete; ~ *a polvere* ceas cu nisip, nisiparniţă, clepsidră ~ *a doppia cassa* ceas cu două capace; ~ *da tasca* ceas de buzunar; *un'ora d'* ~ o oră întreagă; *caricare l'* ~ a întoarce ceasul; *il mio* ~ *fa le otto* ceasul meu arată ora opt; *ti ho aspettato tre ore d'* ~ te-am aşteptat exact trei ore (cu ceasul în mînă); *ha parlato un'ora d'* ~ a vorbit o oră întreagă (fără oprire); *il mio* ~ *spacca il minuto* ceasornicul meu nu întîrzie (nu o ia înainte) nici cu un minut.

oròscopo *s.m.* horoscop.

orpellàre *vt.* **1.** *(depr.)* a înzorzona, a împodobi cu fluturaşi (de metal etc.). **2.** *(fig.)* a ascunde sub aparenţe false, a masca, a camufla, a înşela.

orpellatùra *s.f.* **1.** ornare cu fluturaşi (de metal etc.)/ cu paiete. **2.** *(fig.)* falsă strălucire; lustru; aparenţă.

orpèllo *s.m.* **1.** fluturaş (din metal, din imitaţie de aur). **2.** *(fig.)* strălucire; aparenţă înşelătoare; lustru.

orpiménto *s.m.* **1.** *(chim.)* sulfură de arsen. **2.** fard.

orrànza *s.f. (rar)* onoare, cinste.

orrendézza *s.f. (rar, lit.)* urîţenie, înfăţişare oribilă.

orrèndo *adj.* **1.** oribil; îngrozitor, înfricoşător. *SIN. orribile spaventoso, terribile.* **2.** foarte urît; *una donna ~-a* o femeie foarte urîtă; *una musica ~-a* o muzică insuportabilă.

orrettìzio, *-ìzi, adj. (jur.)* **1.** obţinut prin dol/prin înşelăciune. **2.** juridiceşte viciat (întrucît ascunde o anumită circumstanţă etc.).

orrévole *adj. (rar, înv.)* onorabil.

orrezióne *s.f. (jur.)* dol; fals.

orribile *adj.* **1.** oribil, îngrozitor, înspăimîntător; monstruos. *SIN. atroce, spaventoso, terribile.* **2.** *(fig.)* foarte rău; *fa un tempo* ~ afară e un timp foarte rău; *un odore* ~ *emanava dalle fogne* un miros foarte rău emana din canal.

orribilità *s.f.* oroare, grozăvie.

orridèzza *s.f.* oroare; înfăţişare îngrozitoare; caracter îngrozitor.

orridità *s.f. (rar)* *v.* orridezza.

òrrido **I.** *adj.* **1.** oribil, îngrozitor, înspăimîntător. *SIN. orribile, spaventoso.* **2.** *(despre un loc)* sălbatic, periculos; *precipizio* ~ prăpastie înfricoşătoare. **3.** dezagreabil; *aspetto/sapore* ~ înfăţişare/ gust dezagreabil(ă), insuportabil(ă). **4.** grosolan, necioplit. **II.** *s.m.* prăpastie, rîpă.

orripilànte *adj.* îngrozitor, înfiorător. *SIN. raccapricciante.*

orripilazióne *s.f.* fior; înfiorare, tremur.

orróre *s.m.* **1.** aversiune, repulsie; oroare. **2.** frică, spaimă; teroare; *l'* ~ *della morte* spaimă de moarte; *un* ~ *superstizioso* o groază superstiţioasă. *SIN. paura, terrore.* **3.** enormitate; *costa un* ~ este enorm de scump. **4.** întunecime, obscuritate.

órsa *s.f.* **1.** ursoaică. **2.** *(astron.)* ~ *maggiore, ~ minore* Ursa-mare, Ursa-mică.

orsacchiòtto *s.m. (dim.)* ursuleţ.

orsàggine *s.f.* persoană morocănoasă/ursuză.

orsàtto *s.m. (lit.)* *v.* orsacchiotto.

órso *s.m.* **1.** urs; ~ *speleo* ursul cavernelor; ~ *bianco* ursul polar; *vender la pelle dell'* ~ *prima di ammazzarlo* a vinde blana ursului din pădure; *l'* ~ *sogna le pere* vrabia mălai visează; *menar l'* ~ *a Modena* a se apuca de o treabă nerentabilă; *pelare l'* ~ a face o treabă grea. **2.** persoană ursuză/posacă; mizantrop; ~ *mal leccato* om pocit.

orsólo, *-ói, s.m.* ibrişin.

orsolìna *s.f.* ursulină *(călugăriţă)*.

orsù *interj.* ei, hai!, curaj!

ortàggio, *-àggi, s.m.* zarzavat; verdeţuri.

ortàglia *s.f.* **1.** zarzavat; verdeţuri. **2.** grădină de zarzavat.

ortàre *vt. (înv.)* a îndemna, a exorta.

ortènse *adj. (rar)* de grădină; *insalata* ~ salată cultivată în grădină.

ortènsia *s.f. (bot.)* hortensia *(Hydrangea hortensis)*.

ortica *s.f.* **1.** urzică *(Urlica dioica)*; *conosciuto come l'* ~ cunoscut ca un cal breaz; *non conoscere l'* ~ *al tasto* a fi tont; *gettar la tonaca alle ~-che* **a)** a se descălugări; **b)** a-şi schimba meseria. **2.** fibră textilă extrasă din planta cu acelaşi nume.

orticàceo *adj. (bot.)* de urzici.

orticàio, *-ài s.m.* urzicar; loc/teren necultivat/ plin de urzici.

orticària *s.f. (med.)* urticarie.

ortichéto *s.m. v.* orticaio.

orticolo *adj.* horticol.

orticoltóre *s.m.* horticultor.

orticoltùra *s.f.* horticultură.

orticultóre *s.m. (rar)* *v.* orticoltore.

orticultùra *s.f. (rar)* *v.* orticoltura.

ortìvo *adj.* **1.** *(despre un teren)* cultivat cu zarzavaturi. **2.** *(astron.)* punctul în care un astru răsare la orizont.

òrto[1] *s.m.* grădină de zarzavat/de legume; ~ *botanico* grădină botanică; ~ *secco* ierbar; *star coi frati e zappar l'* ~ a face pe prostul; *la via dell'* ~ drum uşor/ scurt; *coltivare il proprio* ~ a-şi vedea de propriile interese; *non è erba del suo* ~ nu este un lucru care să-l privească direct; ~ *pensile* grădină.

òrto[2] **I.** *s.m. (rar, poetic)* răsăritul soarelui, orient. **II.** *adj. (înv.)* născut.

ortoclàsio *s.m. (miner.)* ortoclaz.

ortodossia *s.f.* ortodoxie.

ortodòsso *adj., s.m.* ortodox.

ortoepìa *s.f.* ortoepie.

ortoèpico, *-èpici, adj.* ortoepic.

ortofrutticolo *adj.* de fructe şi legume.

ortofrutticoltùra *s.f.* cultură de fructe şi legume.

ortografia *s.f.* **1.** ortografie. **2.** *(arhit.)* plan, reprezentare verticală (a unui edificiu); ~ *interna* secţiune verticală.

ortogràfico, *-ici, adj.* ortografic.

ortolàno **I.** *s.m.* **1.** grădinar. **2.** zarzavagiu. **3.** *(ornit.)* presură-de-vară *(Emberiza hortulana)*. **II.** *adj.* **1.** *(despre un teren)* favorabil horticulturii; cu multă apă. **2.** grădină; *fave* ~-*e* bob cultivat în grădină.

ortopedìa *s.f.* ortopedie.

ortopèdico, *-èdici, adj.* ortopedic.

ortòsio *s.m. (miner.)* ortoză.

ortòttero *s.m. (entom., la pl.)* ortoptere.

orvietàno **I.** *adj. (geogr.)* din Orvieto. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Orvieto. **2.** leac minune (vîndut de şarlatan). **3.** *(rar)* vin de Orvieto.

òrza *s.f. (mar.)* odgon (care se prinde de antena navei); *andare all'* ~ a merge împotriva vîntului.

orzaiòlo *s.m.* **1.** *(med.)* urcior. **2.** vînzător/negustor de orz/de cereale/de zarzavaturi.

orzaiuòlo *s.m. (pedant)* *v.* orzaiolo.

orzàre *vi. (a; mar.)* **1.** a trage/a strînge odgonul. **2.** a naviga contra vîntului.

orzàta *s.f.* **1.** sirop de migdale, **2.** băutură din făină de orz şi apă. **3.** *(glumeţ)* ceartă, dojană.

orzàto *adj.* amestecat cu orz.

òrzo *s.m.* orz *(Hordeum sativum)*; ~ *mondo* arpacaş; *zucchero d'* ~ acadea; *dar l'* ~ a pedepsi.

orz(u)òla *s.f. (bot.)* varietate de orz (cu două rînduri de boabe) *(Hordeum distichum)*.
osànna *s.m. invar.* osana, glorie, slavă.
osannàre *vi. (a)* a aclama, a ovaţiona; a proslăvi.
osàre *vt., vi. (a)* a îndrăzni, a cuteza; a se încumeta; a încerca. *SIN. ardire, azzardare.*
osbèrgo *s.m. v.* usbergo.
oscenità *s.f.* **1.** obscenitate, indecenţă. *SIN impudicizia, indecenza.* **2.** operă, lucrare, acţiune; *quel libro è veramente un' ~* cartea aceea este într-adevăr ceva foarte urît.
oscèno *adj.* **1.** obscen, indecent; neruşinat. *SIN. impudico, indecente.* **2.** ţepugnant. **3.** urît inspirat, rău.
oscillàre *vi. (a)* **1.** a oscila, a se legăna, a se balansa. *SIN. dondolare, ondeggiare.* **2.** *(despre preţuri)* a oscila, a varia. **3.** a fi nehotărît într-o alegere; *~ fra la negazione e l'affermazione di una responsabilità* a fi nehotărît între negarea şi afirmarea unei responsabilităţi. *SIN. tentennare.*
oscillatóre, -trice I. *adj.* oscilator. II. *s.m. (electr.)* oscilator.
oscillatório, *-òri, adj.* oscilator.
oscillazióne *s.f.* oscilaţie; mişcare oscilatorie.
oscillògrafo *s.m.* oscilograf.
oscitànte *adj.* **1.** neglijent, neîngrijit. **2.** fără dorinţe, apatic. **3.** şovăitor.
oscitànza *s.f. (rar)* **1.** neglijenţă. **2.** inerţie, apatie.
òsco, *òschi, adj., s.m. (ist. ant.)* osc.
oseulazióne *s.f. (geom.)* osculaţie.
òseulo *s.m.* **1.** sărut. **2.** *(zool.)* orificiu de evacuare (la spongioase).
oseuraménto *s.m.* **1.** întunecare. **2.** camuflare; camuflaj (nocturn).
oseurantismo *s.m.* obscurantism.
oseurantista, *-isti, s.m.* obscurantist.
oseurantistico, *-ici, adj.* obscurantist.
oseurare I. *vt.* **1.** a întuneca. **2.** a tulbura. **3.** a diminua; *~ la fama* a micşora faima; a denigra; *~ il buon nome del nemico* a denigra numele bun al duşmanului. II. *vi. (a) vr. (lit.)* **1.** a deveni întunecat; *il sole si oscurò improvvisamente* soarele se întunecă pe neaşteptate. **2.** a se întuneca la faţă, a se mînia; *oscurarsi in volto* a se încrunta, a se mînia.
oseurazióne *s.f.* **1.** întunecare. **2.** *(astron.)* eclipsă.
oseurità *s.f.* **1.** obscuritate; întunecime. **2.** *(fig.)* ignoranţă; *~ di natali* origine umilă, din părinţi umili. **3.** neclaritate (de stil). **4.** lipsă de ştiri; *essere all' ~ su qualcuno* a fi lipsit de orice veste. **5.** lipsă de notorietate; *vivere nell' ~* a trăi anonim/fără nici o faimă.
oscùro I. *adj.* **1.** obscur, întunecos; *notte ~-a* noapte întunecoasă. *SIN. buio.* **2.** *(despre culori)* neclar, mohorît; opac; *abito ~* îmbrăcăminte de culoare închisă/sobră. **3.** *(despre faţă)* sumbru, posomorit. **4.** nesigur; *passo ~* pas nesigur; *fatti ~-i* fapte demne de a fi bănuite/neclare; *verità ~-a* adevăr ascuns. **5.** lipsit de notorietate. *SIN. ignoto.* **6.** rău; *propositi ~-i* propuneri hecurate. II. *s.m.* **1.** întuneric, obscuritate; *all'~* pe întuneric. **2.** *(fig.)* ignoranţă, neştiinţă; *essere/stare all'~ di* a nu cunoaşte, a ignora ceva.
òsmio *s.m. (chim.)* osmiu.
osmòsi *s.f. (fiz.)* osmoză.
osmòtico, *-òtici, adj. (fiz.)* osmotic.
òso *adj. (rar, lit.)* îndrăzneţ; temerar; *essere ~* a îndrăzni.
ospedàle I. *s.m.* spital. II. *adj. nave ~* vas spital; *treno ~* tren spital.
ospedalètto *s.m.* **1.** spital mic. **2.** *(în expr.) ~ da campo* ambulanţă militară.
ospedalière *s.m. (mai ales la pl.)* lucrător sanitar.
ospedalièro *adj.* care ţine de spital, spitalicesc; *assistenza ~-a* asistenţă spitalicească; *cavalieri/frati ~-i* cavaleri/călugări ospitalieri.
ospedalizzàre *vt.* a spitaliza.
ospedalizzazióne *s.f.* spitalizare.
ospitale I. *adj.* ospitalier, primitor. II. *s.m. (rar, lit.)* spital.
ospitalièro *adj. v.* ospedaliero.
ospitalità *s.f.* ospitalitate.
ospitalménte *adv.* cu ospitalitate.
ospitàre *vt.* a găzdui.
òspite I. *s.m.* **1.** gazdă; *un ~ accogliente* o gazdă primitoare. **2.** oaspete, musafir; *un ~ inopportuno* un oaspete neaşteptat/inoportun; *partirsene insalutato ~* (sau *hospite)* a pleca fără a saluta pe nimeni, a o şterge. **3.** străin. II. *adj.* **1.** străin; *qui io sono ~* aici sînt străin. **2.** *(sport) squadra ~-a* echipă străină.
ospìzio, *-ìzi, s.m.* **1.** azil; *~ di mendicità* azil pentru cerşetori; *dare ~* a da adăpost. **2.** hotel; han. **3.** casă, locuinţă. **4.** ospitalitate; *offrire ~* a oferi ospitalitate.
ospodaràto *s.m. (ist.)* demnitate/grad de gospodin.
ospodàro *s.m. (ist.)* gospodin, principe.
óssa *s.f. pl. v.* osso.
ossalàto *s.m. (chim.)* oxalat.
ossàlico, *-ici, adj. (chim.)* oxalic.
ossàme *s.m. (lit.)* **1.** *(depr., colectiv)* oseminte. **2.** osatură, şarpantă (la o construcţie, la o corabie).
ossàrio, *-àri, s.m.* **1.** osuar. **2.** morman de oseminte.
ossatùra *s.f.* **1.** *(anat., mec., mar., constr.)* schelet, osatură; şarpantă. **2.** schemă, plan; *l' ~ di un romanzo* schema unui roman.
osseerazóne *s.f. (lit.)* rugăciune fierbinte; implorare.
osseìna *s.f. (biol., chim.)* oseină.
òsseo *adj.* osos, de natura osului.
ossequènte *adj.* respectuos; supus, ascultător; *cittadino ~ alle leggi* cetăţean supus legilor; *figlio ~* fiu supus/respectuos.
ossequiàre *vt.* a respecta, a venera; a vizita pe cineva pentru a aduce omagii; *~ il presidente* a aduce omagii preşedintelui, a saluta respectuos pe preşedinte.
ossequiènte *adj. v.* ossequente.
ossèquio, *-èqui, s.m.* **1.** respect, veneraţie, omagiu; *in ~ a, di ~* din respect faţă de, ascultînd de, supunîndu-se; *in ~ alle leggi* ascultînd de legi; *fare ~* a prezenta omagiile. *SIN. deferenza.* **2.** *(înv.)* funeralii.
ossequiosità *s.f.* **1.** calitatea de a fi respectuos/reverenţios. **2.** gest respectuos/reverenţios.
ossequióso *adj.* respectuos; reverenţios. *SIN. deferente, riverente, rispettoso.*
osservandissimo *adj. (înv.)* (prea) stimate (domn) *(titlu dat unei persoane)*.
osservànte I. *adj.* care respectă, care ţine seama de (o lege etc.); *uomo ~ delle leggi* om care respectă legile. II. *s.m. pl.* călugări franciscani.
osservànza *s.f.* **1.** respectare, îndeplinire (a legilor, normelor etc.). **2.** respect; *con profonda ~* cu profund respect. **3.** ceremonie religioasă; practică religioasă (rituri), datini etc. **4.** mănăstire franciscană.
osservàre *vt.* **1.** a observa; a cerceta; a băga de seamă. **2.** a păstra; a menţine. **3.** a îndeplini; a respecta (legile, normele etc.); *~ una festa* a ţine o sărbătoare.
osservatóre, -trice *adj., s.m.* observator.
osservatòrio, *-òri, s.m.* observator (meteorologic, astronomic etc.).

osservazióne *s.f.* **1.** observare; observaţie; *tenere in* ~ a ţine sub observaţie. **2.** îndeplinire, respectare (a unor reguli etc.). **3.** consideraţie critică; *è un* ~ *molto intelligente* este o critică foarte inteligentă. *SIN. rilievo, riflessione.* **4.** dojană, reproş; *non tollerare* ~ a nu tolera reproşuri.

ossessionàre *vt.* a obseda. *SIN. perseguitare.*

ossessióne *s.f.* obsesie. *SIN. incubo.*

ossessìvo *adj.* obsesiv; obsedant.

ossèsso *s.m.* **1.** obsedat. **2.** posedat. *SIN. spiritato.* **3.** furios.

ossìa *conj.* **1.** adică, mai exact, mai precis; *la glottologia,* ~ *scienze delle lingue* lingvistica, adică ştiinţa limbii. **2.** *(rar)* sau; *a ragione* ~ *a torto* pe drept sau pe nedrept.

ossidàre **I.** *vt. (chim.)* a oxida. **II.** *vr. (despre fier)* a se rugini.

ossidazióne *s.f. (chim.)* oxidare.

ossidiàna *s.f. (miner.)* obsidian.

ossidionàle *adj. (ist.)* care ţine de un asediu; *corona* ~ coroană dată celui care liberează un oraş de asediu; *moneta* ~ monedă care se bătea într-un oraş asediat.

ossidióne *s.f.* asediu.

óssido *s.m. (chim.)* oxid.

ossìdrico, *-ìdrici, adj. (chim.)* oxidric, compus din hidrogen şi oxigen.

ossidrìle *s.m. (chim.)* oxidril.

ossìdulo *s.m. (chim.)* protoxid.

ossìfero *adj. (geol.)* care conţine oase (de animale).

ossificàre *vt., vr.* a (se) osifica.

ossificazióne *s.f.* osificare.

ossìfraga *s.f. (ornit.)* pasăre palmipedă; *v.* procellaria.

ossigenàre *vt.* a oxigena.

ossigenazióne *s.f.* oxigenare.

ossìgeno *s.m. (chim.)* oxigen; *(fig.) dare* ~ a da ajutor; *essere all'* ~ a fi în stare gravă.

ossimèle *s.m. (înv.)* sirop din miere, oţet şi apă marină.

ossìtono *adj. (lingv.)* oxiton.

ossiùro *s.m. (zool.)* oxiur.

òsso, *òssi, s.m., òssa, s.f. pl.* **1.** os; *esser di carne e d'* ~*-a* a fi supus simţurilor; *esser tutt'* ~*-i* a fi numai piele şi os; *un sacco d'* ~*-a (despre un om slab)* piele şi oase; *rimetterci l'* ~ *del collo* **a)** *(fig.)* a-şi frînge gîtul; **b)** a se ruina; *esser di buon* ~ a fi om rezistent; ~ *duro da rodere* obstacol, greutate, lucru greu de biruit; *aver le* ~*-a peste* a fi frînt de oboseală; *farci l'* ~ *a qualcosa* a se obişnui cu ceva; *essere un* ~ *in gola* a-i sta cuiva os în gît; *innamorato sino all'* ~ îndrăgostit lulea; *economia fino all'* ~ economie la sînge; *esser all'* ~ *ridotti all'* ~ a fi în mizerie, a nu mai avea nimic; *posa l'* ~ dă ce ai de dat; ~ *buco v.* ossobuco. **2.** oseminte; *qui giacciono le* ~*-a dei caduti* aci zac oasele celor căzuţi în război. **3.** os de carne; *carne senza* ~ carne fără oase/de pulpă. **4.** os de animal lucrat; *bottoni d'* ~ nasturi de os. **5.** sîmbure de fruct. **6.** *(bot.)* lemnul tare/partea dură la copaci etc. **7.** osatură, armătură.

ossobùco, ossibùchi, *s.m.* un fel de rasol din carne de viţel, cu sos.

ossoniènse *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Oxford.

ossùto *adj.* osos, cu oase mari/puternice.

ostacolàre *vt.* a împiedica, a îngreuia, a bara; ~ *il progresso* a opri progresul, a fi o piedică în calea progresului. *SIN. contrastare, impedire, intralciare.*

ostacolista, *-ìsti, s.m. (sport)* alergător (într-o cursă cu obstacole).

ostàcolo *s.m.* obstacol; piedică; împotrivire. *SIN. contrasto, difficoltà, inciampo.*

ostàggio, *-àggi, s.m.* ostatic; zălog.

ostàre *vi. (a; jur.)* a se opune, a se împotrivi, a pune piedici; ~ *al desiderio di qualcuno* a se opune/a fi împotriva dorinţei cuiva; *osta l'articolo 17* se opune articolul 17; *nulla osta all'accettazione della domanda* nimic nu se opune acceptării cererii.

òste[1] *s.m.* **1.** hangiu, hotelier; gazdă (plătită); *fare i conti senza l'* ~ a nu ţine seama de părerea altuia; *domandare all'* ~ *se ha buon vino* a pune o întrebare inutilă; ~ *sull'uscio* hangiul stă în uşă (semn că afacerile îi merg prost). **2.** *(înv.)* moşier; *(prov.) uccellar l'* ~ *e il lavoratore* a trage pe sfoară şi pe unul şi pe altul. **3.** *(înv.)* oaspete; persoană găzduită.

òste[2] *s.f. (înv., poetic)* **1.** oaste, armată; *bandire l'* ~ a declara război; *fare* ~ a se lupta. **2.** tabără; *porre* ~ **a)** a asedia; **b)** a aşeza tabăra. **3.** inamic. **4.** *(mar.)* flotă de război.

osteggiaménto *s.m.* **1.** tabără militară. **2.** luptă; bătălie.

osteggiàre **I.** *vt.* **1.** a combate, a fi împotriva. **2.** a trata cu duşmanul. **II.** *vi. (a)* **1.** a se împotrivi, a se opune. **2.** a se războ, a ataca, a lua cu asalt.

ostéllo *s.m. (poetic)* **1.** locuinţă, casă; *il paterno* ~ casa părintească. **2.** palat. **3.** adăpost. **4.** ~ *della gioventù* cămin studenţesc.

ostèndere *vt. (înv.)* a arăta, a demonstra.

ostensìbile *adj.* **1.** ce poate fi arătat, ce nu trebuie ascuns. **2.** vizibil, expus.

ostensióne *s.f. (lit.)* arătare, prezentare, expunere (a unui obiect etc.); *l'* ~ *delle relique* arătarea/prezentarea rămăşiţelor/relicvelor.

ostensóre *s.m. (lit.)* care arată/care prezintă ceva (o scrisoare, un ordin etc.).

ostensório, *-óri, s.m. (bis.)* chivotul agneţului (la catolici).

ostentaménto *s.m.* ostentaţie, etalare.

ostentàre *vt.* a arăta cu ostentaţie, a etala; a se făli cu ceva, a face paradă de ceva; ~ *le proprie ricchezze* a face caz de propriile bogăţii.

ostentataménte *adj.* ostentativ, cu ostentaţie.

ostentàto *adj.* ostentativ; afectat, pretenţios.

ostentazióne *s.f.* **1.** ostentaţie, lăudăroşenie, fală; *per* ~ drept fală; *con* ~ cu ostentaţie, cu vanitate. **2.** demonstraţie de forţă.

ostentóso *adj.* ostentativ; lăudăros.

osteologìa *s.f. (anat.)* osteologie.

osteòlogo *s.m.* osteolog.

osterìa *s.f.* **1.** birt; cîrciumă. **2.** *(înv.)* han, hotel; *fermarsi alla prima* ~ a lua primul lucru care-i vine în mînă, a nu face nici o alegere *(înv.)* ~ *dei cani* băltoacă de unde beau cîinii.

osterìggio *s.m. (mar.)* ferestruică mobilă (pentru luminatul şi aerisitul corăbiilor).

ostéssa *s.f.* **1.** hangiţă, cîrciumăreasă. **2.** soţia cîrciumarului/hangiului.

ostètrica *s.f.* moaşă.

ostètrico, *-ètrici* **I.** *adj,* obstetric. **II.** *s.m.* obstetrician.

òstia[1] *s.f. (lit.)* **1.** ostie (jertfă adusă zeilor păgîni). **2.** *(bis.)* ostie; anafură; *non è farina da far* ~*-e* e un om de nimic. **3.** foiţă subţire de aluat (pentru pecetluit sau învelit o doctorie pe care o înghiţi).

òstia[2] *s.f. (înv.)* gură de vărsare (a unei ape).

ostiariàto *s.m. (bis.)* grad eclesiastic inferior.

ostiàrio, *-àri, s.m.* **1.** *(bis.)* cleric de grad inferior (care închide şi deschide uşile bisericii, care sună clopotele). **2.** *(ist.)* portar, paznic, mercenar (elveţian).

òstico, *òstici, adj.* **1.** amar, neplăcut la gust. **2.** *(fig.)* dur, aspru, neplăcut; *è ~-a!* e greu de suportat, nu mai merge! **3.** *(înv.)* dușman; *campeggiare sull' ~* a face tabără pe teritoriul inamic; *campo ~ (în sport)* teren prost/nepotrivit/nedorit.
ostiènse *adj., s.m. și f.* (locuitor) din Ostia.
ostière[1] *s.m. (înv.)* **1.** hangiu. **2.** han. **3.** *(mil.)* cazarmă; loc de încartiruire. **4.** palat.
ostière[2] *s.m. (înv.)* tabără dușmană.
ostile *adj.* **1.** ostil; *esercito ~* armată dușmană. **2.** dușman; *propositi ~-i* propuneri/intenții dușmănoase.
ostilità *s.f.* ostilitate, dușmănie; *vincere l' ~ dell' ambiente* a învinge adversitățile mediului înconjurător.
ostinàrsi *vr.* a se încăpățîna; a nu ceda.
ostinatèzza *s.f.* încăpățînare.
ostinàto I. *adj.* **1.** încăpățînat. **2.** stăruitor. **II.** *s.m.* încăpățînare; stăruință; *stare sull' ~* a nu ceda.
ostinazióne *s.f.* **1.** încăpățînare. *SIN caparbietà, cocciutaggine, perseveranza, pertinaccia.* **2.** stăruință.
ostiòlo *s.m. (bot.)* ostiolă.
ostolàre *vt.* a nu lăsa în pace; a urmări (cerînd, cerșind).
ostracìsmo *s.m.* exil, ostracism; alungare; *dar l' ~* a ostraciza.
ostracizzàre *vt.* a ostraciza.
ostràlega *s.f. (ornit.)* specie de becațină *(Ostralegus haermortopus)*.
ostràrio *adj.* referitor la cultura stridiilor.
òstrica *s.f. (zool.)* stridie *(Ostrea edulis)*.
ostricàio *s.m.* **1.** vînzător de stridii. **2.** crescătorie de stridii.
ostricoltóre *s.m.* crescător de stridii.
òstro[1] *s.m. (lit.)* **1.** purpură. **2.** purpură *(țesătură); ~ senatorio* veșmînt de senator (de culoarea purpurii).
òstro[2] *s.m. (poetic)* **1.** austru, vînt de sud. **2.** sud, miazăzi
ostrogòtico *adj. (ist.)* ostrogot, al ostrogoților.
ostrogòto *adj., s.m. (lit.)* **1.** ostrogot. **2.** necivilizat, barbar; *parlar ~* a vorbi o limbă neînțeleasă.
ostruènte *adj.* obstructiv, care astupă.
ostruìre *vt.* a astupa; a obstrua; *~ il passaggio* a închide trecerea.
ostruttivo *adj.* obstructiv; care astupă.
ostruzióne *s.f.* **1.** astupare; obstrucție. **2.** piedică; împiedicare; oprire. **3.** *(mar.)* baraj.
ostruzionìsmo *s.m. (pol.)* obstrucționism.
ostruzionìsta, *-isti, s.m. (pol.)* obstrucționist.
ostruzionìstico, *-ici. adj. (pol.)* obstrucționist; *manovre ~-che* manevre obstrucționiste.
otalgìa *s.f. (med.)* otalgie, durere de urechi.
otàrda, ottàrda, *s.f. (ornit.)* dropie *(Otis tarda)*.
otària *s.f. (zool.)* otarie *(Otaria)*.
otite *s.f. (med.)* otită.
otorinolaringolàtra, *-àtri, s.m. (med.)* otorinolaringolog.
otorinolaringolatrìa *s.f. (med.)* otorinolaringologie.
otrantìno *adj., s.m.* (locuitor) din Otranto.
ótre *s.m.* **1.** burduf (din piele de animal); *è un ~ di vino* este un bețiv; *~ gonfio di vento* om plin de sine; *gonfiar l'~* a umfla burta; *~ con gli occhi* om caraghios. **2.** *(mar.)* colac de salvare, colac de înot.
otricolàre *adj.* utricular, în formă de pungă/de burduf.
otricolària *s.f. (bot.)* otrățel-de-apă *(Utricularia vulgaris)*.
otrìcolo *s.m. (anat., zool.)* utricul.
òtta *s.f. (înv.)* **1.** oră. **2.** timp; *a ~ a ~* din cînd în cînd; *a pazz' ~* în timp inoportun; *a ~* în timp; *a un' ~* în același timp; *a bell' ~* la timpul potrivit; *ogni ~* uneori; *a cat' ~* din cînd în cînd; *~ per vicenda* cînd și cînd.
ottacòrdo *adj., s.m. (muz.)* (instrument) cu opt coarde.
ottaèdro *s.m. (geom.)* octaedru.
ottagonàle *adj.* octogonal.
ottàgono *s.m. (geom.)* octogon.
ottangolàre *adj.* octogonal.
ottàngolo *s.m. (rar, geom.)* octogon.
ottàno *adj. (chim.)* octan.
ottànta *num. card.* optzeci; *~ volte* de nenumărate ori.
ottànte *s.m. (mar., av.)* octant (instrument de navigație maritimă și aeriană).
ottantènne *adj.* octogenar.
ottantènnio *s.m.* perioadă/durată de optzeci de ani.
ottantèsimo *num. ord., adj.* al optzecilea.
ottantìna *s.f.* **1.** număr de aproximativ optzeci. **2.** vîrsta de optzeci de ani; *passare l' ~* a trece de optzeci de ani.
ottàre I. *vt. (înv.)* **1.** a dori. **2.** a opta; a prefera. **II.** *vi.* a aspira la ceva.
ottàstilo *adj. (arhit., despre o clădire)* cu opt coloane la fațadă, octostil.
ottativo *adj. (gram.)* optativ.
ottàva *s.f.* **1.** *(bis.)* spațiu de opt zile (care precedă sau urmează unei sărbători religioase). **2.** *(muz.)* octavă. **3.** *(lit.)* octavă *(strofă).* **4.** *(ist.)* măsură de capacitate (genovezâ).
ottavàrio, *-àri, s.m.* **1.** *(bis.)* durată de opt zile (după o sărbătoare). **2.** rugăciune (în timpul celor opt zile care urmează unei sărbători).
ottavìno *s.m. (muz.)* flaut mic (superior cu o octavă flautului mare).
ottàvo I. *num. ord., adj.* al optulea; *si è classificato ~* s-a clasificat al optulea; *è all' ~ mese di vita* este în a opta lună de viață; *Carlo VIII* Carol al optulea. **II.** *s.m.* **1.** optime. **2.** *(tipogr.)* octav *(coală tipografică).* **3.** *(sport) ottavi di finale* octave de finală.
ottemperànte *adj.* ascultător.
ottemperànza *s.f.* ascultare, supunere (la legi etc.); *~ alle leggi* conform legilor.
ottemperàre *vi. (a)* a se supune, a asculta de; *~ a una legge* a se supune unei legi.
ottenebràre *vt., vr.* a (se) întuneca.
ottenebrazióne *s.f.* întunecare.
ottenére *vt.* a obține; a dobîndi.
ottenìbile *adj.* care poate fi obținut.
ottenimènto *s.m. (raz)* obținere; dobîndire.
ottènne *adj.* în vîrstă de opt ani.
ottènnio, *ottènni, s.m. (lit.)* perioadă de opt ani.
ottentòtto *s.m.* **1.** hotentot. **2.** om fără educație/necioplit, barbar. **3.** limbă vorbită de hotentoți.
ottétto *s.m. (muz.)* octet.
òttica *s.f.* **1.** optică. **2.** totalitate a lentilelor unui aparat optic.
òttico, *òttici* **I.** *adj.* optic; *nervo ~* nerv optic; *sistema ~* sistem optic. **II.** *s.m.* optician.
ottimàre *vt.* a perfecționa, a ameliora.
ottimàte *s.m. (ist.)* optimat, nobil, cetățean de vază; *governo degli ~-i* guvern aristocrat.
ottimismo *s.m.* optimism.
ottimista, *-isti, s.m.* optimist.
òttimo *adj. (superlativ de la* b u o n o) foarte bun, excelent; optim.
ótto *num. card.,* opt; *oggi a ~* de astăzi în opt zile; *in quattro e quattr' ~* 'cît numeri pînă la doi, în foarte scurt timp; *dare gli ~ giorni a uno* a da preavizul de concediere cuiva.

ottobràta *s.f. (fam.)* plimbare/excursie în luna octombrie.
ottóbre *s.m.* octombrie.
ottobrìno *adj.* de octombrie.
ottocentésco, *-èschi, adj.* care aparţine secolului al XIX-lea, care este propriu secolului al XIX-lea.
ottocentèsimo *num. ord., adj.* al optsutelea.
ottocentista *s.m.* şi *f.* scriitor sau artist din secolul al XIX-lea.
ottocentìstico, *-ìstici, adj.* din secolul al XIX-lea, propriu secolului al XIX-lea.
ottocènto I. *num. card.* opt sute. **II.** *s.m. (ist., lit.)* perioada secolului al XIX-lea *(scris cu majusculă).*
ottogenàrio *adj., s.m. v.* o t t u a g e n a r i o.
ottomàna *s.f.* otomană, divan.
ottomàno *adj., s.m.* otoman. turc; *impero ~* imperiul otoman.
ottomìla *num. card.* (numărul) opt mii.
ottonàio, *-ài, s.m.* alămar.
ottonàme *s.m. (colectiv)* obiecte de alamă; alămuri.
ottonàre *vt.* a alămi, a acoperi cu un strat de alamă.
ottonàrio, *-àri, adj., s.m.* (vers) de opt silabe.
ottonatùra *s.f.* **1.** alămire (acoperire cu un strat de alamă). **2.** strat de alamă (cu care se acoperă ceva).
ottóne *s.m.* **1.** alamă. **2.** *(muz., la pl.)* instrumente de alamă; *dare fiato agli ~-i* a o lua pe un ton înalt/bombastic.
ottriàre *vt.* a autoriza; a acorda; a îngădui.
ottuagenàrio, *-àri, adj., s.m.* octogenar.
ottùndere *vt. (lit.)* **1.** *(rar)* a toci, a face bont; *(fig.) ~l'acidità* a reduce/a lua aciditatea (unui lichid). **2.** a obosi mintea, a toci inteligenţa. **3.** a uza energia morală; a istovi, a epuiza.
ottuplicàre *vt.* a înmulţi de opt ori.
ottùplice *adj.* multiplicat cu opt.
òttuplo I. *adj.* multiplicat cu opt. **II.** *s.m.* cantitate de opt ori mai mare.
otturaménto *s.m.* obturare, astupare, închidere.
otturàre *vt., vr.* a (se) obtura, a (se) astupa, a (se) închide; *il condotto idraulico si è otturato* ţeava hidraulică s-a astupat.
otturatóre *adj., s.m.* **1.** *(mil.)* închizător (la armă). **2.** *(foto.)* obturator.
otturatòrio, *-òri, adj. (anat.)* obturator, care astupă.
otturazióne *s.f.* obturaţie, astupare, închidere; *~ dei denti* plombare a dinţilor.
ottusàngolo *adj. (geom., despre triunghiuri)* obtuzunghi.
ottusità *s.f.* **1.** *(geom.)* formă obtuză. **2.** minte obtuză, îngustime de minte; mărginire, prostie; *~ di orecchio* surzenie.
ottùso I. *part. tr.* de la o t t u n d e r e. **II.** *adj.* **1.** bont, bontit (la vîrf); tocit. **2.** *(geom.)* obtuz. **3.** *(fig.)* obtuz, marginit. **4.** neclar. **5.** *(despre sunet)* surd, puţin acut; *orecchio ~* ureche surdă/insensibilă; *stanza ~-a* odaie joasă şi întunecată; *colore* culoare ştearsă.
ovàia *s.f.* **1.** *(anat.)* ovar; *(înv.) cascar l' ~* a-şi pierde cumpătul. **2.** vînzătoare de ouă.
ovàio, *-ài* **I.** *s.m.* **1.** vînzător de ouă. **2.** ovar. **II.** *adj.* care face ouă; *gennaio ~* luna ianuarie (cînd găinile ouă mult); *gallina ~-a* găină ouătoare.
ovalòlo *s.m.* **1.** vînzător de ouă. **2.** păhărel pentru ou.
ovaluòlo *s.m. (pedant) v.* o v a i o l o.
ovàle I. *adj.* oval; *linea ~ del volto* linie ovală a chipului; *palla ~* minge de rugby. **II.** *s.m.* **1.** nişă ovală. **2.** oval (tablou). **3.** conformaţie ovală a chipului; *un bell' ~* un frumos chip oval. **4.** *(mat.)* oval.
ovalizzàre *vt.* a da formă ovală.
ovalizzazióne *s.f. (mec.)* defect datorat uzurii inegale a pereţilor (la cilindrii unui motor).
ovànte *adj.* triumfător; exultant.
ovàrio, *-àri, s.m. (anat, bot.)* ovar.
ovaròlo *s.m. v.* o v a i o l o.
ovàto I. *adj.* ovoid, ovoidal, în formă de ou; *foglie ~-e* frunze de formă aproape rotundă. **II.** *s.m. (arhit.)* oval, spaţiu de formă ovală; *~ di giardino* pajişte, loc cu statui/coloane (într-un parc).
ovatrice *s.f.* clocitoare.
ovàtta *s.f.* **1.** vatelină. **2.** vată.
ovattàre *vt.* **1.** a vătui,; a căptuşi, a umple cu vată; *~ le spalle di una giacca* a vătui umerii unui costum. **2.** *(fig.)* a atenua, a prezenta cu multă grijă (o ştire etc.) pentru a-i atenua efectul; *~ un rumore* a atenua un zgomot.
ovattatùra *s.f.* dublură, căptuşeală cu vată.
ovattificio *s.m.* fabrică de vată.
ovattina *s.f.* vatelină.
ovazióne *s.f.* aplauze, ovaţie.
óve I. *adv. (lit.)* **1.** unde; *(loc. adv.) ~ che* în orice loc, oriunde. **2.** cînd. **II.** *conj. (se construieşte cu modul conjunctiv)* în cazul că, dacă; *~ egli arrivasse* în cazul că el ar sosi.
overtùra *s.f. (rar)* uvertură.
óvest *s.m. (geogr.)* vest, apus, occident.
ovibòve *s.m. (zool.)* bou-moscat *(Ovibos moschatus).*
ovidiano *adj. (ist., lit)* relativ la Ovidiu, ovidian.
ovidòtto *s.m. (zool., anat.)* oviduct.
oviförme *adj.* oviform, în formă de ou.
ovile *s.m.* stînă, tîrlă (de oi, de capre); *(fig.) ricondurre all' ~* a readuce la datorie/la sentimente oneste.
ovìno I. *adj. (lit.)* ovin, de ovine. **II.** *s.m. pl.* ovine.
ovìparo *adj., s.m. (zool.)* ovipar.
òvo *s.m. v.* u o v o.
ovocèllula *s.f. (biol.)* oosferă.
ovoidàle *adj., s.m. v.* o v o i d e.
ovòide *adj.* oval, ovoid.
ovolàccio, *-àcci, s.m. (bot.)* burete-pestriţ *(Amenita muscaria).*
óvolo *s.m.* **1.** vlăstar de măslin (dezlipit de trunchi). **2.** *(arhit.)* ornamente (în formă de ouă puse la rînd). **3.** *(anat.)* încheietură (de os). **4.** *(bot.)* ciupercă comestibilă *(Agaricus caesareus); ~ malefico* burete-pestriţ *(Amanita muscaria).*
ovopositóre *adj., s.m. (entom.)* (organ) servind la depunerea ouălor.
ovovivìparo *adj. (despre un animal)* care naşte pui vii (din ouă care s-au dezvoltat în oviduct).
óvra *s.f. (înv.) v.* o p e r a.
ovulazióne *s.f. (biol.)* ovulaţie.
òvulo *s.m. (anat., bot.)* ovul.
ovùnque *adv.* oriunde, pretutindeni.
ovvéro *conj.* **1.** ori, sau. **2.** adică.
ovverosìa *conj. (lit.) v.* o v v e r o, o s s i a.
ovvìa *interj.* haida-de!
ovviaménte *adv.* evident.
ovviàre I. *vi. (a; lit.)* a preîntîmpina, a împiedica; a remedia; *~ al disordine* a împiedica dezordinea, a lua măsuri contra dezordinii. *SIN. rimediare, riparare.* **II.** *vt. (înv.)* a întîmpina, a întîlni.
ovviazióne *s.f.* remediu.
ovvietà *s.f.* evidenţă, caracter evident; adevăr evident/cunoscut de mult. *SIN. evidenza.*
óvvio, *òvvi, adj.* evident; *un fatto ~* un fapt evident; *è ~* este logic, normal.
ozèna *s.f. (med.)* ulcer la nară.
oziàre *vi. (a)* a lenevi; a pierde vremea, a nu face nimic. *SIN. bighellonare, ciondolare, poltrire.*

ozieggiàre *vi. (a; rar)* *v.* o z i a r e.
òzio, *òzi, s.m.* **1.** repaus, răgaz, timp liber. **2.** inactivitate; *lenevire. SIN. inattività, poltroneria.*
oziosàggine *s.f.* lene, trîndăvie; inactivitate, inerţie.
oziosità *s.f. v.* o z i o s a g g i n e.
oziòso *adj.* **1.** oţios, inactiv. **2.** *(fig.)* inutil, nefolositor; zadarnic.

ozònico, *-ònici, adj.* de ozon, ozonat.
ozonizzàre *vt.* a ozoniza (apa).
ozonizzatóre *s.m.* ozonizor.
ozonizzazióne *s.f.* ozonizare.
ozòno *s.m. (chim.)* ozon.
ozonòmetro *s.m.* ozonometru.
ozzìmo *s.m. (înv.)* busuioc.

P

p *[pi]* *s.m.* şi *f.* *(sunetul şi litera)* p.
pàbbio *s.m.* *(înv.)* **1.** furaj. **2.** *(bot.)* mohor *(Setaria viridis)*.
pàbolo *s.m.* *v.* p a b u l o.
pàbulo *s.m.* **1.** *(înv.)* hrană. **2.** furaj, păşune.
pàca, *pàchi,* *s.m.* *(zool.)* rozător din Brazilia şi Antile *(Coelogenys paca)*.
pacàre *vt., vr.* *(rar)* a (se) linişti, a (se) calma.
pacatèzza *s.f.* linişte, calm, seninătate.
pacàto *adj.* liniştit, potolit; netulburat de patimă.
pàcca, *pàcche,* *s.f.* **1.** lovitură dată cu toată mîna; *gli diede una ~ sulle spalle* îi dădu o lovitură de mînă pe spate. *SIN. manata.* **2.** o palmă, o labă, lovitură cu palma. *SIN. schiaffo.* **3.** *(fam.)* pagubă, umilire; *aver le ~-e* a fi bătut (la un joc).
pacchebòtto *s.m.* *(mar.)* pachebot.
pacchèo *s.m.* nătărău, prost, nătîng.
pacchètto *s.m.* **1.** pachetel, pachet; *un ~ di sigarette* un pachet de ţigări. **2.** *(ec.)* grup de acţiuni; *~ azionario* pachet acţionar. **3.** *(sport)* grup de opt la rugby.
pàcchia *s.f.* *(pop.)* **1.** masă mare, ospăţ. **2.** viaţă veselă. **3.** chilipir, noroc; *che ~!* ce noroc!
pacchianàta, pacchianerìa *s.f.* mitocănie, bădărănie.
pacchiàno I. *adj.* mitocănesc, bădărănos; grosolan, ţopesc; *eleganza ~-a* eleganţă ţipătoare/vulgară; *gusti ~-i* gusturi vulgare. **II.** *s.m.* om mojic, bădăran.
pacchiàre *vi.* *(a; rar)* a mînca cu lăcomie; a înfuleca.
pacchiatóre *s.m.* mîncău.
pacchieróne *s.m.* *v.* p a c c h i e r o t t o.
pacchieròtto *s.m.* *(pop., glumeţ)* tinerel grăsuţ, durduliu.
pacchióne *s.m.* mîncău.
pacciàme *s.m.* *(rar)* grămadă de frunze uscate, putrezite; gunoi (de vegetale). *SIN. pattume.*
pàcco, *pàcchi,* *s.m.* **1.** pachet. **2.** colet poştal; *~ viveri* colet cu alimente.
paccotìglia *s.f.* **1.** *(colectiv)* marfă de proastă calitate, lucru de duzină. **2.** *(mar.)* cantitate de bagaj pe care o poate purta cu sine un călător pe o navă.
pàce *s.f.* **1.** pace, linişte; *santa ~!* pentru Dumnezeu!; *con tutta ~* în deplin accord; *prendere una cosa in santa ~* a primi un lucru cu resemnare; *con vostra buona ~* cu îngăduinţa voastră; *darsi ~* a se consola, a se resemna; *tornare in ~* a se împăca, a fi de acord; *metter ~* a face pace între doi oameni, a-i împăca; *porre in ~* a satisface/a mulţumi pe cineva; *mettere il cuore in ~* a se linişti, a nu se mai gîndi la ceva; *Dio gli dia ~, l'abbia in ~* Dumnezeu să-l ierte. **2.** pace; *proposte di ~* propuneri de pace; *la lotta per la ~* lupta pentru pace. **3.** fericire; *la ~ eterna* fericire eternă, beatitudine; *il regno della ~* paradisul. **4.** stare de linişte, de bunăstare; *amo starmene in ~ in casa mia* îmi place să stau în linişte în casa mea. **5.** încetare a unei întreceri, a unui joc etc.; *siamo ~* sîntem chit. **6.** *(rar, la pl.)* împăcare de scurtă durată între doi oameni (care se ceartă mereu).
pachidèrma, *-èrmi,* *s.m.* **1.** pahiderm. **2.** *(fig.)* persoană voinică. **3.** persoană grosolană/insensibilă.
pachidèrmo *s.m.* *(rar)* *v.* p a c h i d e r m a.
pachistàno I. *adj.* pachistanez. **II.** *s.m.* locuitor din Pakistan.
paciàle I. *adj.* *(înv.)* aducător de pace. **II.** *s.m.* mediator, împăciuitor.
pacière, *-ièra,* *s.m.* şi *f.* împăciuitor, mijlocitor de pace; *(glumeţ) gli incerti del ~* grosolănii, bătaie cu care uneori se alege cel care vrea să-i împace pe oameni.
pacificaménto *s.m.* **1.** pacificare. **2.** împăcare, liniştire.
pacificàre *vt., vr.* **1.** a (se) împăca. *SIN. amicare.* **2.** a (se) pacifica, a (se) linişti. *SIN. calmare, sedare.*
pacificatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* pacificator; aducător de pace, de împăcare.
pacificazióne *s.f.* pacificare; împăcare; *la ~ degli animi* împăcarea sufletelor.
pacìfico, *-ìfici,* *adj.* **1.** pacific, paşnic. **2.** liniştit, blînd.
pacifismo *s.m.* pacifism.
pacifista, *-isti,* *s.m.* şi *f.* pacifist.
pacifistico, *-ici,* *adj.* pacifist.
paciocceóne *s.m.* *(fam.)* grăsun, cu caracter jovial. *SIN. bonaccione.*
paciόno, -óna I. *s.m.* şi *f.* persoană potolită/liniştită/calmă. **II.** *adj.* liniştit, indolent; *é gente ~-a* sînt oameni cumsecade, liniştiţi.
pacióso *adj.* blînd, (foarte) bun.
paciuli *s.m.* *(bot.)* paciulie *(Pogostemon patchouli)*.
padàno *adj., s.m.* (locuitor) din Valea Padului.
pàdda *s.f.* *(ornit.)* specie de pasăre (care trăieşte prin orezării) *(Padda oryzivora)*.
padèlla *s.f.* **1.** tigaie; *aver un occhio alla gatta e uno alla ~* a fugi după doi iepuri; *cadere dalla ~ nella brace* a cădea din lac în puţ; *far ~* a nu nimeri ţinta (la tir). **2.** ploscă (pentru bolnavi). **3.** *(anat.)* rotulă. **4.** un fel de corabie (lungă şi puţin adîncă); *pesce, funghi in ~* peşte, ciuperci în tigaie. **5.** pată de grăsime; *una gonna piena di ~-e* o fustă plină de pete de grăsime.
padellàta *s.f.* **1.** cantitate care intră într-o tigaie; *una ~ di patate* o tigaie plină cu cartofi. **2.** lovitură de tigaie.
padellina *s.f.* **1.** farfurioară de cristal (pusă sub o lumînare). **2.** vas mic de teracotă folosit ca lampă. **3.** scuipătoare.
padiglióne *s.m.* **1.** cort elegant de comandant. **2.** baldachin de pat. **3.** pavilion, clădire pentru expoziţii mici sau mari. **4.** *(anat.)* pavilion, ureche externă. **5.** cască telefonică. **6.** acoperişul unui automobil. **7.** partea inferioară a pietrelor preţioase.
padina *s.f.* *(bot.)* specie de algă brună.
padino *s.m.* *(bot.)* mălin *(Prunus padus)*.
padiscià *s.m.* *invar.* padişah.
padovàno *adj., s.m.* padovan, (locuitor) din Padua; *danza ~-a* pavană.
pàdre *s.m.* **1.** tată, părinte; *far da ~* a ţine loc de tată. **2.** *(la pl.)* strămoşi. **3.** *(înv., la pl.)* părinţi;

rude. **4.** preot; *beatissimo, santissimo* ~ papă; ~ *confessore,* ~ *spirituale* duhovnic. **5.** *(ant.)* patrician; ~ *coscritto* senator. **6.** maestru, iniţiatorul unei discipline, unui curent; *è considerato il* ~ *della fisica moderna* este socotit părintele fizicii moderne.

padreggiàre *vi. (a)* a semăna cu tatăl.

padrenòstro *s.m.* tatăl nostru *(rugăciune).*

padretèrno *s.m.* **1.** persoană îngîmfată, înfumurată, care îşi dă multă importanţă; *si crede un* ~ se crede un Dumnezeu. **2.** Dumnezeu.

padrìgno *s.m. v.* patrigno.

padrìno *s.m.* **1.** naş. **2.** martor (la un duel). **3.** prezentator, prefaţator (al unei cărţi).

padronàggio *s. m. (rar)* **1.** stăpînire. **2.** stăpîn, patron (pe o corabie).

padronàle *adj.* al stăpînului; *casa* ~ conac; *automobile, carrozza* ~ automobil, trăsură de casă, particulară; *vino* ~ vin vîndut direct de patron; *associazione* ~ asociaţie, sindicat a(l) patronilor.

padronànza *s.f.* **1.** autoritate de stăpîn. **2.** stăpînire, cunoaştere adîncă (a unei limbi, materii etc.); *aver* ~ *della lingua italiana* a fi stăpîn pe limba italiană; *ha una completa* ~ *della materia trattata* stăpîneşte foarte bine materia tratată. **3.** purtare arogantă, de stăpîn.

padronàto *s.m.* **1.** moşie mare; *carrozza di* ~ trăsură de casă. **2.** stăpînire, posesie; faptul de a fi stăpîn. **3.** totalitatea patronilor; *lotte contro il* ~ lupte împotriva patronilor.

padroncìno *s.m.* **1.** tînăr stăpîn. **2.** *(jargon)* şofer de taxi (pe automobil propriu).

padróne, -óna I. *s.m.* şi *f.* **1.** stăpîn; *padrone!* mă rog, poftim, cum vreţi! n-ai decît! fă cum vrei! **2.** proprietar; ~ *di casa* gazdă. **3.** patron (de salariaţi). **4.** *(înv.)* model, formă tipar. II. *adj. serva* ~*-a* servitoarea stăpînă.

padroneggiàre I. *vt. (lit.)* **1.** a fi stăpîn pe (o maşină etc.); a stăpîni, a domina (o mulţime etc.); ~ *i propri sentimenti/la folla* a-şi stăpîni propriile sentimente, a stăpîni mulţimea. **2.** *(fig.)* a stăpîni (o materie, o limbă etc.); ~ *una materia/un'arte* a stăpîni bine o materie, o artă. II. *vr.* a se stăpîni, a se înfrîna.

padronéseo, *-éschi, adj.* de stăpîn; *maniere* ~*-che* maniere arogante.

padulàno *adj.* mlăştinos.

padùle *s.m.* **1.** băltoacă; baltă; mocirlă. **2.** groapă cu gunoi.

paesàggio *s.m.* **1.** peisaj; ~ *alpin/lacustre/fluviale* peisaj alpin/lacustru/fluvial. **2.** panoramă; aspect tipic al unei regiuni. **3.** pictură sau ilustrată reprezentînd un peisaj.

paesaggìsta, *-isti, s.m.* peisagist.

paesàne I. *adj.* **1.** din ţară, autohton; neimportant; *favella* ~*-a* limbă curată; *alla* ~*-a* ca la noi, ca acasă. **2.** din acelaşi sat, consătean. **3.** din aceeaşi ţară. II. *s.m.* **1.** ţăran, sătean. **2.** consătean.

paése *s.m.* **1.** ţară; *chi muta* ~, *muta ventura* cine schimbă locul schimbă şi norocul. **2.** ţinut, pămînt; *gusto* ~ înclinaţie pentru peisaj; *scoprir* ~ **a)** a cerceta faptele, intenţiile cuiva; **b)** a sonda terenul; *mandare uno a* ~ sau *in quel* ~ a trimite la dracu; ~ *che vai, usanza che trovi* cîte bordeie, atîtea obiceie. **3.** sat; *il* ~ *natìo* satul natal. **4.** regiune (de ţară); *il vino del* ~ vinul de regiune; *il* ~ *della cuccagna* pămîntul abundenţei. **5.** *(pict.)* peisaj. **6.** naţiune, stat; *il* ~ *nemico* stat inamic; ~ *arretrato* ţară înapoiată. **7.** patrie; *amare il proprio* ~ a-şi iubi propria ţară.

paesìsta, *-isti, s.m. (pict.)* peisagist.

paesìstico, *-istici, adj.* peisagistic.

paf *interj.* buf! pleosc!

pàffa *s.f.* **1.** mîncare. **2.** masă bună, petrecere. **3.** bunăstare; viaţă uşoară.

pàffete *interj. v.* paf.

paffiutézza *s.f.* înfăţişare de om grăsuţ, durduliu.

paffùto *adj.* **1.** durduliu, grăsun, plinuţ; *viso* ~ chip grăsuliu; *bambino* ~ copil dolofan. **2.** moale, fin; *cotone* ~ bumbac fin.

pàga *s.f.* **1.** plată, salariu, leafă; (mai ales) soldă; *tirar la* ~ a încasa leafa; *(fig.) per* ~ drept răsplată; ~ *morta* salariu oferit cuiva care nu a depus nici o muncă. **2.** recompensă; *mala* ~ pedeapsă; *perdere la* ~ a fi învinşi (la un joc). **3.** plătitor, platnic; *mala* ~ rău platnic; *essere il* ~ a fi cel care plăteşte totdeauna. **4.** plată, rată. **5.** *(la pl.)* lovituri, palme. **6.** *(înv.)* soldat.

pagàbile *adj.* plătibil.

pagàccia *s.f.* rău platnic.

pagàia *s.f.* pedală, vîslă.

pagaménto *s.m.* plată; plătire, plătit; *pattuire diverse forme di* ~ a trata diferite forme de plată; *resta ancora a* ~ rămîne încă de plătit.

paganeggiàre *vt. (a)* a trăi ca păgîni, a se dovedi păgîn (în acţiuni şi gînduri).

paganésimo *s.m.* păgînism.

paganìa *s.f. (înv.)* păgînime; ţară şi naţiune a păgînilor (cu referire îndeosebi la musulmani).

paganizzàre *vt.* a păgîniza.

pagàno *adj.* şi *s.m.* păgîn.

pagànte *adj.* platnic, plătitor, care plăteşte; *socio* ~ membru cotizant; *posti* ~*-i* locuri cu plată.

pagàre I. *vt.* **1.** a plăti, a achita; ~*-la* a plăti pentru ceva, a ispăşi; ~ *la pena, il fio* a primi cuvenita pedeapsă; ~ *di persona* a plăti cu sîngele; ~ *sulla cavezza* a plăti pe loc, imediat; ~ *un occhio* a plăti foarte scump; ~ *di mala moneta* a fi ingrat; *non so che pagherei!* ce n-aş da!; *pagheresti a esser come lui!* ce n-ai da să fii ca el!; *chi rompe, paga* cine strică plăteşte; *una le paga tutte* o singură greşeală aduce cu sine pedeapsa pentru toate greşelile trecute; *Dio non paga il sabato* Dumnezeu nu plăteşte sîmbăta (mai devreme sau mai tîrziu, ajungi să plăteşti totul). **2.** a răsplăti. **3.** a aduce folos, un avantaj. **4.** a satisface, a mulţumi. II. *vr.* a se compensa (de ceva).

pagatóre, -trice *s. m.* şi *f.* **1.** plătitor, platnic. **2.** garant, chezaş.

pagélla *s.f.* carnet şcolar (de note).

pagèllo *s.m. (iht.)* peşte comestibil *(Pagellus mormyrus).*

paggerìa *s.f.* **1.** *(colectiv, depr.)* paj. **2.** colegiu pentru educarea pajilor. **3.** funcţie de paj.

pàggio, *-àggi, s.m.* paj.

pagherò *s.m. invar. (com.)* bilet la ordin.

pàgina *s.f.* **1.** pagină; ~*-e gialle* file din cartea de telefon; *voltar* ~ a schimba discuţia, tactica; *una* ~ *gloriosa* o pagină glorioasă. **2.** *(bot.)* faţa frunzei.

paginatùra, paginazióne *s.f. (tipogr.)* paginatură, paginaţie.

pàglia *s.f.* **1.** pai; *uomo di* ~ om de paie; *essere una* ~ *al vento* a fi nestatornic; *col tempo e colla* ~ *si maturano le nespole* sau *le sorbe* cu timpul toate se aranjează; *aver* ~ *in becco* a şti ceva şi a nu spune; *aver la coda di* ~ a fi cu musca pe căciulă; ~ *di ferro* sîrmă de parchet. **2.** obiect lucrat din paie.

pagliaccéseo, *-éschi, adj.* de paiaţă, de clovn; *mossa* ~*-a* atitudine de paiaţă.

pagliàccia *s.f. (depr.)* paie tocate şi umede.
pagliacciàta *s.f.* paiaţărie, bufonerie; caraghioslîc. *SIN. buffonata.*
pagliàccio, -àcci, *s.m.* **1.** paiaţă, bufon, clovn; *bruciare il ~* a lipsi de la întîlnire. **2.** *(înv.)* saltea de paie.
pagliàio, -ài, *s.m.* **1.** claie; *can da ~* cîine ciobănesc. **2.** adăpost de paie (sprijinit cu prăjini).
pagliaiòlo *s.m.* **1.** vînzător de paie. **2.** împletitor de paie.
pagliaiuòlo *s.m. v.* pagliaiolo.
pagliàrdo *s.m. (înv.)* desfrînat, libertin.
pagliaròlo *s.m. (ornit.)* pasăre de culoare galbenă cu dungi negre pe aripi *(Motacilla aquatica).*
pagliàto *adj.* de culoarea paiului. *SIN. paglierino.*
paglìccio *s.m.* mai mărunt, tocat.
paglierìccio, -ìcci, *s.m.* **1.** saltea de paie. **2.** *(fig.)* saltea; pat. *SIN. paglione, stramazzo*
paglierìno *adj.* galben-deschis (ca paiul).
paglietàno *adj.* de baltă, care trăieşte în stufăriş; *oca ~-a* gîscă-sălbatică.
pagliètto *s.m.* loc mlăştinos; stufăriş.
pagliètta I. *s.f.* **1.** pălărie de pai (pentru bărbaţi). **2.** spălător de sîrmă (la bucătărie). **3.** *(la pl.)* paiete. **II.** *s.m.* avocat şiret; chiţibuşar.
paglìno *s.m.* fund de paie (la un scaun).
paglióne *s.m.* **1.** paie tocate. **2.** saltea de paie; *(fig.) bruciare il ~* a lipsi de la o întîlnire.
pagliùca *s.f.* **1.** firişor de paie. **2.** *(fig.)* fir de aur.
pagliuòlo *s.m.* fundul bărcii.
pagliùzza *s.f.* **1.** firişor de paie. **2.** fir de aur (în nisip). **3.** *(la pl.)* paiete.
pagnòtta *s.f.* **1.** pîine rotundă. **2.** *(fig.)* pîine, existenţă, mijloc de trai; *scrivere per la ~* a scrie pentru o pîine. **3.** salariu, plată; *lavorare per la ~* a munci pentru un salariu.
pagnotèlla *s.f.* **1.** pîinişoară. **2.** *(reg.)* sandviş. **3.** grăsun.
pagnottìsta, -ìsti, *s.m.* şi *f.* persoană care face orice (pentru o pîine).
pàgo[1] *s.m.* **1.** *(ant.)* district rural. **2.** sat. **3.** canton (elveţian).
pàgo[2]**, pàghi,** *adj.* **1.** satisfăcut, mulţumit. **2.** *(înv.)* plată; răsplată; *concerto a ~* concert cu plată.
pagòda *s.f.* pagodă.
pagòde, -òdi *s.m.* **1.** *(rar)* pagodă. **2.** idol venerat într-o pagodă.
pagùro *s.m. (zool.)* specie de crustaceu *(Pagurus bernhardus).*
pàia *s.f. pl. v.* paio.
pàio *s.m.*, **pàia** *pl. f.* pereche; *un ~ di giorni* două zile; *un ~ di uova* două ore; *essere un altro ~ di maniche* a fi vorba cu totul de altceva; *essere una ccppia e un ~* a fi leit, a semăna ca două picături de apă (îndeosebi în privinţa defectelor); *non saper quante ~-a fan tre buoi* a nu şti nici cît fac doi ori doi, a fi foarte prost; *una coppia e un ~* se spune despre persoane care nu se înţeleg.
paiolàta *s.f.* ceaun plin cu; cantitate care încape într-un ceaun.
paiòlo *s.m.* **1.** ceaun; *come disse la padella al ~: fatti in là che mi tingi* rîde ciob de oală spartă; *come il ~, o tinge o scotta* ca ceaunul care sau murdăreşte sau frige (se spune despre un om care sau plictiseşte sau este mojic). **2.** *(mil.)* suport pentru o piesă de artilerie; *(înv.) negare col ~ in capo* a tăgădui adevărul.
paiuòlo *s.m. v.* paiolo.
pakistàno *adj., s.m. v.* pachistano.
pàla[1] *s.f.* lopată; vătrai; *raccattare i denari colla ~* a strînge banii cu lopata; *ruota a ~-e* roată de moară (la o moară de apă); *~ dell' elica* pală de elice; *~ d'altare* icoană de altar (pe lemn).
pàla[2] *s.f.* **1.** pajişte întinsă (în munţi). **2.** perete stîncos.
pàla[3] *adv. (înv.)* evident; *far ~* a arăta, a dezvălui, a face evident.
paladìna *s.f. (ist.)* blană în jurul gîtului (la femei în secolul al XIII-lea).
paladìno I. *s.m.* **1.** paladin; cavaler. **2.** *(fig.)* luptător, apărător; *farsi ~* a se da drept apărător. **II.** *adj.* generos, întreprinzător; *cuore ~* inimă generoasă, mărinimoasă.
palafìtta *s.f.* **1.** palafită, locuinţă lacustră. **2.** şir de pari în apă care susţin o palafită.
palafittàre I. *vi.* a construi palafite. **II.** *vt.* a întări cu pari.
palafittìcolo *s.m.* om preistoric, locuitor de palafite.
palafrenière *s.m.* rîndaş (la un cal de rasă.)
palafréno *s.m. (lit.)* cal de călărie; cal de rasă.
palàgio *s.m. (lit.)* palat.
palàia *s.f.* **1.** grămadă de araci, de pari. **2.** loc cu mulţi pari. **3.** pădurice (din care se procură pari). **4.** greiere de stuf.
palaménto *s.m. (colectiv)* totalitatea ramelor (unei ambarcaţiuni).
palamidòne *s.m.* **1.** *(înv.)* prostănac. **2.** *(glumeţ)* surtuc lung; jachetă pe talie; redingotă.
palamìta *s.m. (iht.)* pălămidă *(Sarda sarda).*
palamitàra *s.f.* năvod de prins pălămidă.
palàmite şi **palamìte** *s.m.* **1.** un fel de leasă de frînghie pentru pescuit. **2.** barcă de pescuit cu leasă.
palàmito *s.m. v.* palamite.
palànca, -ànche, *s.f.* **1.** par, prăjină mare. **2.** punte (pentru coborîre sau urcare). **3.** *(pop.)* bănuţ de aramă. **4.** *(înv.)* palancă.
palancàto *s.m.* gard de scînduri sau de pari.
palanchìno *s.m.* **1.** palanchin. **2.** *(mar.)* scripete.
palànco, -ànchi *s.m. (rar)* scripete.
palàncola *s.f.* trunchi de copac sau scîndură *(podeţ peste un rîu, un canal).*
palàndra *s.f.* **1.** mic vas de transport (cu fund plat). **2.** manta lungă şi largă.
palandràna *s.f.* manta lungă şi largă.
palandràno *s.m. v.* palandrana.
palàndra *s.f.* muşchi (de viţă).
palàre *vt.* **1.** *(rar)* a înfige pari, araci (pentru a susţine viţa etc.) **2.** a amesteca cu lopata, a vîntura.
palàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu o lopată. **2.** aruncătură de vîslă.
palatàle I. *adj. (fon.)* palatal. **II.** *s.f. (fon.)* palatală.
palatalizzàre *vt., vr. (fon.)* a (se) palataliza.
palatalizzazióne *s.f. (fon.)* palatalizare.
palatìna *s.f.* **1.** blană în jurul gîtului (purtată în secolul al XVII-lea). **2.** fular, fişiu.
palatinàto *s.m. (ist.)* palatinat.
palatìno I. *adj.* de palat; imperial; *guardia ~-a* gardă în anticamera papii. **II.** *s.m. (ist.)* palatin; principe elector.
palatizzàre *vt., vr.* şi *deriv. v.* palatalizzare şi *deriv.*
palàto *s.m. (anat.)* palat, cerul gurii; *avere il ~* fine a avea gusturi fine; *essere di ~ grosso* a avea gusturi grosolane.
palatùra *s.f. (agr.)* punere a viei pe araci.
palazzìna *s.f.* mic palat cu grădină; vilă elegantă.
palàzzo *s.m.* **1.** palat; *prefetto di ~* demnitar de curte; *(ist.) donna di ~* curtezană. **2.** palat rezidenţial; *~ del comune* primărie; *~ dello sport* palatul spor-

turilor; ~ *di justizia* palatul de justiţie; ~ *di vetro* palatul de sticlă (al Naţiunilor Unite). **3.** bloc (de locuinţe).

palazzòtto *s.m.* mic castel.

palchettista, -isti, *s.m.* **1.** spectator în lojă (cu abonament la teatru). **2.** parchetar.

palchétto *s.m.* **1.** lojă. **2.** raft (de bibliotecă). **3.** parchet. **4.** notiţă, ştire (în ziar).

palchista, -isti, *s.m. v.* palchettista.

pàlco, *pàlchi, s.m.* **1.** plafon; ~ *a tetto,* ~ *morto* plafon sub tavanul casei (fără pod). **2.** podea, pardoseală; *(mar.)* ~ *di comando* punte de comandă. **3.** *(înv.)* etaj; *giardino in* ~ grădină suspendată. **4.** estradă (pentru spectacole); ~ *scenico* scenă de teatru. **5.** lojă. **6.** scenă. **7.** tribună. **8.** platformă (pe care se ridică un eşafod, o spînzurătoare). **9.** loc al vîslaşului (în barcă). **10. strat**; *disporre le frutta a due ~-i* a aşeza fructele în două rafturi, în două rînduri. **11.** *(înv.)* rînd de vîslaşi (pe o corabie); *nave a tre ~-i* navă cu trei rînduri de vîslaşi. **12.** cracă, ramură. **13.** *(zool.)* ramificaţie de coarne.

paleoscènico *s.m.* **1.** *(teatru)* scenă. **2.** *(fig.)* arta teatrului; *amare il* ~ a iubi teatrul.

paleggiàre *vt.* a lua cu lopata, a amesteca, a împrăştia cu lopata.

palèlla *s.f.* **1.** *(mar.)* daltă de călăfătuit. **2.** îmbucare (în formă de coadă de rîndunică).

palèmone, palemóne *s.m. (zool.)* răculeţ-de-mare *(Palaemon serratus).*

palèo *s.m. (rar)* **1.** *(bot.)* plantă de furaj; ~ *odoroso* viţelar *(Anthocanthum odoratum).* **2. titirez,** sfîrleză. **3.** puc (la hockey).

paleògeno *adj., s.m. (geol.)* paleogen, terţiar.

paleografìa *s.f.* paleografie.

paleògrafo *s.m.* paleograf.

paleolìtico, *-ìtici, adj. (geol.)* paleolitic.

paleontologìa *s.f.* paleontologie.

paleontòlogo, *-òloghi, s.m.* paleontolog.

paleozòico *adj. (geol.)* paleozoic.

palermitàno *adj., s.m.* (locuitor) din Palermo.

palesàre I. *vt.* a manifesta, a revela; a face cunoscut. *SIN. rivelare, svelare.* **II.** *vr.* a se face cunoscut/ văzut.

palèse *adj.* vădit; cunoscut, manifest; evident; *sbaglio* ~ greşeală evidentă; *in* ~ în public.

paleseménte *adv.* (în mod) manifest, deschis, evident.

palestinése *adj., s.m.* şi *f.* palestinian.

palèstra *s.f.* **1.** *(ant.)* palestră. **2.** sală de gimnastică. **3.** gimnastică. **4.** *(fig.)* exerciţiu intelectual sau moral.

palestrìta, *-ìti, s.m. (ant.)* atlet (de palestră).

paletò *(rar) s.m. v.* paltò.

palètta *s.f.* **1.** lopăţică. **2.** făraş. **3.** *(ferov.)* disc, paletă (la semnalizator). **4.** *(anat.)* rotula genunchiului. **5.** *(anat.)* omoplat.

palettàre *vt.* a înfige pari; a susţine cu pari, cu ţăruşi; ~ *il vigneto* a întări viţa de vie cu ţăruşi.

palettàta *s.f.* **1.** lopată (conţinutul etc.). **2.** lovitură de lopată.

palettière *s.f.* sculă de ceasornicar.

palètto *s.m.* **1.** zăvor. **2.** ţăruş, jalon gradat (la nivelat terenul). **3.** pîrghie de fier (pentru ridicat greutăţi, scos buloane etc.). **4.** nicovală.

palettòne *s.m. (ornit.)* raţă-lingurar *(Anas clypeata).*

palificàre *vi. (a; înv.)* a ridica un gard, a înfige pari în pămînt.

palificazióne *s.f.* **1.** grăpatul viţei-de-vie. **2.** serie de stîlpi de electricitate.

palilie *s.f. pl. (antic.)* sărbători (în cinstea zeiţei Pales, zeiţă a păstorilor).

palìna *s.f. (rar)* **1.** pădure (din ai cărei copaci se fac araci). **2.** ţăruş, jalon gradat (pentru nivelat).

palindromo *adj. (despre un cuvînt)* palindrom, care se poate citi şi invers.

palingènesi *s.f.* palingeneză.

palinodìa *s.f.* **1.** palinodie. **2.** retractare; *(glumeţ) cantare la* ~ a retracta.

palinsèsto *s.m.* palimpsest.

pàlio, *pàlii, s.m.* **1.** postav (cusut cu fire de aur şi argint care se dă în dar cîştigătorului unei curse, unei întreceri, unui concurs etc.); *correre il* ~ a concura la o cursă etc. (avînd ca premiu acest postav); *la festa del* ~ cursă de cai anuală (la Siena); *mettere in* ~ a oferi ca premiu (la o întrecere); *alla terza corre il* ~ urma alege; *mandare al* ~ a dezvălui, a face cunoscut; *andare al* ~ a se descoperi, a deveni cunoscut. **2.** baldachin. **3.** mantie.

paliòtto *s.m. (bis.)* draperie (în faţa altarului).

palisciàlmo *s.m. (înv.) v.* palischermo.

palissàndro *s.m.* lemn de palisandru.

palissonàre *vt.* a ştolui (pielea).

palissóne *s.m.* unealtă de ştoluit pielea.

paliùro *s.m. (bot.)* specie de plantă ghimpoasă *(Paliurus).*

palizzàta *s.f.* palisadă; gard de pari.

palizzo *s.m. (înv.) v.* palizzata.

pàlla[1] *s.f.* **1.** minge; balon; ~ *di neve* bulgăre de zăpadă; *pesce* ~ peşte sferic (din mările calde); *(sport)* ~ *ovale* (joc de rugbi); ~ *a muro* un fel de oină (cu minge şi rachete); *dare alla* ~ *quando balza* şi *aspettare* sau *cogliere la* ~ *al balzo* a profita de ocazie; *far alla* ~ sau *a* ~ a se juca cu mingea; *far alla* ~ *di una cosa o persona* a-şi bate joc de ceva sau de cineva; *aver la* ~ *in mano* a avea depline puteri, a deţine puterea; *levar la* ~ *di mano* a lua cuiva puterea; *porre la* ~ *in mano* a-i oferi cuiva bunăstare; *rimettere la* ~ a reveni la starea dinainte; *rimettersi in* ~ a-şi reveni, a se restabili, a prinde din nou curaj. **2.** *(ist., la pl.)* stema familiei Medici; *giocare a* ~*-e santi* a juca rişcă, cap sau pajură. **3.** glonte, proiectil (la mitralieră); *partire come una* ~ *di schioppo* a porni ca din puşcă. **4.** ghiulea, obuz (la tun); ~ *del forzato* ghiulea legată de lanţ (la un ocnaş); *tirare a* ~*-e infocate* a contrazice energic. **5.** bilă (de biliard etc.); ~ *bianca* bilă albă, vot favorabil; ~ *nera* vot nefavorabil. **6.** glob (de sticlă, de cristal etc.); *(anat.)* ~ *dell'occhio* globul ochiului. **7.** *(bot.)* căpăţînă (de varză etc.); *zucchero in* ~*-e* căpăţînă de zahăr. **8.** *(la pl.)* testicule.

pàlla[2] *s.f. (ant.)* haină lungă şi largă (de femeie).

pàlla[3] *s.f. (bis.)* **1.** aer. **2.** epitaf.

pallabàse *s.f. (sport)* base-ball.

pallabastóne *s.m.* hochei.

pallabùca *s.f. (sport)* golf.

pallaeanèstro *s.f.* baschet.

pallacòrda *s.f.* tenis.

palladio[1] **I.** *adj. (ant.)* sacru, consacrat zeiţei Pallas; *la* ~*-a fronda* măslinul. **II.** *s.m.* **1.** paladiu, statuia zeiţei Pallas. **2.** *(fig.)* scut, pavăză, ocrotire, apărare.

palladio[2] *s.m. (chim.)* paladiu.

pallàio, *-ài, s.m.* **1.** vînzător de mingi; fabricant de mingi. **2.** arbitru (la jocurile cu mingea). **3.** cel ce marchează la biliard. **4.** loc pentru jocul de popice.

pallamàglio *s.m. (sport)* **1.** crichet. **2.** hochei.

pallamàno *s.m. (sport)* handbal.

pallannotista, *-isti, s.m. (sport)* jucător de polo pe apă.
pallanuóto *s.m. (sport)* polo pe apă.
pallàta *s.f.* lovitură dată cu o minge; lovitură dată cu un bulgăre de zăpadă etc.; *ho ricevuto una ~ di neve nella schiena* am primit o lovitură de bulgăre de zăpadă.
pallatàvola *s.f. (sport)* ping-pong.
pallàto *adj. (rar, despre părul sau blana animalelor)* cu pete rotunde, rotat.
pallavibràta *s.f. (sport)* joc cu balonul (o minge de piele cu toartă).
pallavólo *s.f.* volei.
palleggiàre I. *vi. (a)* a face antrenamente, a se juca cu mingea, a bate mingea. **II.** *vt.* **1.** a arunca, a zvîrli ca pe o minge; *~ l'asta* a mînui suliţa, a lovi cu suliţa. **2.** *(fig.)* a trimite de colo pînă colo, a-şi bate joc de cineva. **III.** *vr.* a arunca răspunderea, vina (unul pe altul).
palleggio, *-éggi, s.m.* **1.** antrenament cu mingea. **2.** pasăre (a mingii). **3.** balansare a suliţei (la aruncare).
pallènte *adj. (poetic)* care păleşte; palid.
pallésco, *-éschi, adj., s.m. (ist.)* adept al familiei Medici (în timpul lui Savonarola).
pallétta *s.f.* cartuş de şrapnel.
pallaménto *s.m.* simulare, prefacere; scuză.
palliàre I. *vt. (lit.)* **1.** *(ant.)* a acoperi cu o mantie scumpă. **2.** *(fig.)* a masca, a ascunde (sub aparenţă falsă). **3.** *(pict.)* a pune văluri. **II.** *vr.* a se scuza; a se ascunde, a se acoperi.
palliativo *adj.* paliativ, remediu momentan.
palliàto *adj.* **1.** *(ant.)* îmbrăcat în mantie; *commedia* sau *favola ~-a* comedie sau povestire latină (care reprezenta moravurile greceşti). **2.** disimulat, ascuns, prefăcut.
pallieàri *s.m. invar. (ist.)* palicar.
pallidézza *s.f.* paloare, paliditate.
pallidiéccio, *-icci, adj.* palid, gălbejit, spălăcit.
pallidità *s.f. (rar) v.* pallidezza.
pàllido *adj.* **1.** palid; spălăcit. *SIN. bianco, cereo, smorto.* **2.** *(fig.)* atenuat, ineficace. **3.** slab, evanescent; *luce ~-a* lumină slabă; *non ne ho la più ~-a idea* nu ştiu nimic, nu am nici o idee.
pallina *s.f. (dim.)* **1.** minge mică; minge de ping-pong. **2.** bilă. *SIN. bilia.* **3.** cocoloş (de pîine, hîrtie).
pallino *s.m.* **1.** bilă (de biliard, de popice). **2.** *(la pl.)* gloanţe, alice. **3.** *(fig.)* manie, idee fixă; *ha il ~ di viaggiare* are ideea fixă a călătoriilor; *ha il ~ della fisica* este pasionat de fizică. **4.** cocoloş; *cravatta a ~-i bianchi* cravată cu buline albe. **5.** nume comun dat cîinilor de vînătoare.
pàllio, *pàlli, s.m. (lit.)* **1.** mantie scumpă (la greci şi romani). **2.** patrafir cu şase cruci (purtat de papă şi arhiepiscopi).
pallonàio, *-ài, s.m.* **1.** *(sport)* fabricant de mingi, de baloane; cel care păstrează mingile; cel care umflă mingile. **2.** *(fig., dial.)* om lăudăros; farsor. *SIN fanfarone.*
pallonàta *s.f.* **1.** lovitură de minge, de balon. **2.** *(fig.)* lăudăroşenie; exagerare, minciună gogonată; *dice troppe ~-e* spune prea multe gogomănii.
palloncino *s.m. (dim.)* **1.** balon mic. **2.** lampion, lanternă de hîrtie. **3.** *(bot., la pl.)* păpălău *(Physalis alkekengi).*
palliòne *s.m.* **1.** *(sport)* minge (umflată cu aer). **2.** balon; *gonfio come un ~* lăudăros, închipuit. *SIN. fanfarone.* **3.** *(av.)* balon, aerostat; *~ frenato* balon captiv; *~ dirigibile* dirijabil. **4.** om închipuit, trufaş, arogant. **5.** *(bot.) ~ di neve* sau *~ di maggio* călin *(Viburnum opulus).* **6.** *(chim.)* vas de sticlă de formă sferică.
pallonétto *s.m. (sport)* lumînare (la tenis).
pallóre *s.m. (lit.)* paloare, paliditate. *SIN. pallidezza.*
pallòtta *s.f.* **1.** glonte; cartuş. **2.** *(înv.)* ghiulea de tun.
pallòttola *s.f. v.* pallotta.
pallottolière *s.m.* numărătoare cu bile; *ha regalato al bambino un ~* a oferit copilului o numărătoare.
pallottolina *s.f.* cocoloş; găluşcă; perişoară; *~-e del rosario* boabe de mătănii.
pallovàle *s.f. (rar)* rugbi.
pàlma[1] *s.f.* **1.** palmă (a mîinii); *portare uno in ~ di mano* **a)** a ţine pe cineva ca pe palmă; **b)** a ridica în slăvi; *(rar) mostrare in ~ di mano* a arăta deschis, public; *(rar) ~ del piede* talpă de picior. **2.** *(înv.)* mînă; *battersi a ~-e* a se pălmui. **3.** *(ornit.)* picior de pasăre înotătoare. **4.** lopată (la barcă).
pàlma[2] *s.f. (bot.)* **1.** palmier *(Phoenix dactilifera);* *~ da datteri* curmal; *~ del cocco* cocoş; *~ Christi* ricin *(Ricinus comunis).* **2.** palmă, ramură de palmier; *Domenica delle ~-e* duminica Floriilor; *~ benedetta* ramură de măslin pentru Florii. **3.** *(fig.)* victorie; *riportar la ~* a cîştiga o victorie/un premiu.
palmàre I. *adj.* **1.** al palmei; *muscolo ~* muşchi al palmei. **2.** de dimensiunea unei palme, cît o palmă. **3.** *(fig.)* mare, însemnat, de luat în seamă; evident, indiscutabil; *evidenza ~* evidenţă clară. **II.** *s.m.* atelă (pentru mînă fracturată).
palmàrio *s.m. (rar)* **1.** onorariu. **2.** bacşiş; mită.
palmàta *s.f.* **1.** lovitură la pală (cu linia etc.). **2.** bacşiş; mită. **3.** baterea palmei cu cineva (cînd accepţi o tranzacţie).
palmàto *adj.* **1.** *(bot.)* palmat. **2.** ţesut, desenat cu frunze de palmier. **3.** *(ornit.)* palmat.
palmèa *s.f.* convenţie, pact de vînzare; vînzare.
palménto *s.m.* **1.** piatră de moară; *macinare* (san *mangiare*) *a due ~-i* **a)** a mînca lacom; **b)** a cîştiga mult, din mai multe locuri. **2.** cutie, covată (în care se adună făina măcinată). **3.** cameră în care se tescuiesc strugurii. **4.** *(înv.)* pardoseală.
pàlmer *s.m. invar. (tehn.)* palmer.
palméto *s.m.* loc plantat cu palmieri.
palmière *s.m.* hagiu.
palmífero *adj. (despre terenuri)* cu mulţi palmieri.
palmípede *adj. (ornit.)* palmiped
pàlmite, *pàlmiti s.m.* **1.** *(poetic)* ramură de viţă-de-vie, curpen. **2.** *(la pl., fig.)* ramuri de familie.
palmítico, *-itici, adj. (chim.)* palmitic.
palmízio, *-izi, s.m.* **1.** palmier. **2.** curmal. **3.** *(bis.)* împletitură din frunze (uscate) de palmier.
pàlmo *s.m.* **1.** *(dial.)* palmă (a mîinii); *pulito comeil ~ della mano* chel ca în palmă. **2.** (cît o) palmă, un lat de palmă; *restare con un ~ di naso* a fi decepţionat; *arrivare con un ~ di lingua fuori* a ajunge cu limba scoasă, gîfîind; *avere un ~ di barba (despre o ştire)* a fi de mult cunoscută; *il muso lungo un ~* mutră de om supărat; *a ~ a ~* puţin cîte puţin, palmă cu palmă; *conoscere un luogo a ~ a ~* a cunoaşte un loc foarte bine, a cunoaşte fiecare palmă de pămînt dintr-un loc. **3.** înălţime mică; *alto un ~ da terra* mic de stat.
pàlmola *s.f.* furcă.
pàlo *s.m.* **1.** par; arac; *far da ~* **a)** a sta ţeapăn, nemişcat; **b)** a sta la pîndă (în vreme ce alţii fură); *saltare di ~ in frasca* a trece de la una la alta fără nici o noimă; *supplizio del ~* tragere în ţeapă. **2.** stîlpi; stîlp de telegraf. **3.** *~ di ferro* vergea de fier, drug.

palómba *s.f. (dial.)* porumbiţă-sălbatică.
palombàro *s.m. (mar.)* scufundător, scafandru.
palombèlla *s.f.* porumbiţă cu gîtul verzui *(Palumboena columbella)*.
palómbo *s.m.* **1.** *(dial.)* guguştiuc, porumbel-sălbatic. **2.** *(iht.)* specie de peşte marin *(Mustellus plebeius)*.
palóscio, -ósci, *s.m.* **1.** paloş. **2.** pumnal de vînătoare.
palpàbile *adj.* **1.** palpabil. **2.** *(fig.)* clar, evident.
palpabilità *s.f.* **1.** palpabilitate. **2.** evidenţă.
palpàre. *vt.* **1.** a palpa, a pipăi. **2.** a mîngîia. *SIN. mantrugiare.* **3.** *(med.)* a examina prin palpare. **4.** a măguli, a adula.
palpàta *s.f.* palpare; pipăire; *dare una ~ a qualcuno* a pipăi pe cineva în grabă (în medicină).
palpazióne *s.f. (med.)* palpare.
pàlpebra, *(poetic)* **palpèbra** *s.f.* pleoapă.
palpebràre *vi. (a)* a clipi (iute).
palpebràle *adj.* al pleoapei.
palpebrazióne *s.f.* clipit, clipire.
palpeggiaménto *s.m.* palpare; pipăire.
palpeggiàre *vt.* a palpa, a pipăi (continuu şi delicat).
palpitànte *adj.* palpitant.
palpitàre *vi. (a)* **1.** a palpita. *SIN. pulsare.* **2.** a se afla într-o tensiune maximă, a fi neliniştit; *~ per qualcuno* a fi îngrijorat pentru cineva.
palpitazióne *s.f.* **1.** palpitaţie. **2.** nelinişte.
pàlpito *s.m.* **1.** palpitaţie, palpitare. **2.** *(fig.)* fremătare, tresărire.
pálpo *s.m. (entom.)* palp, antenă.
paltò *s.m. invar.* palton.
pàlton *s.m. v.* paltò.
paltoncino *s.m. (dim.)* paltonaş.
paltonière *s.m. (lit.)* cerşetor; vagabond.
paludaménto *s.m.* **1.** mantie militară (la romani). **2.** hlamidă imperială. **3.** *(înv.)* togă. **4.** *(glumeţ)* mantie ridicolă.
paludàre *vt., vr.* a (se) împodobi.
paludàto *adj. (solemn sau ironic-glumeţ)* **1.** îmbrăcat în mantie, în hlamidă. **2.** *(fig.)* bombastic, umflat.
palùde *s.f.* **1.** mlaştină; baltă. *SIN. acquitrino.* **2.** *(înv., agr.)* groapă de gunoi.
paludismo *s.m.* paludism, malarie.
paludóso *adj.* mlăştinos, băltos; *terreno ~* teren mlăştinos. *SIN. acquitrinoso.*
palùstre *adj.* palustru; de baltă.
palvése *s.m. v.* pavese.
pamèla *s.f.* pălărie de femeie, de pai (cu boruri largi); florentină.
pàmpa, pàmpe *s.f. (geogr.)* pampas.
pàmpano *s.m. (pop.) v.* pampino.
pampanóso *adj. v.* pampinoso.
pampéro *s.m.* vînt din pampas.
pamphlettista, *-isti, s.m. (rar)* pamfletar.
pampìneo *adj. (poetic) v.* pampinoso.
pàmpino *s.m.* **1.** frunză de viţă-de-vie; *molti ~-i e poca uva* aparenţă fără conţinut. **2.** *(poetic, la pl.)* viţă-de-vie.
pampinóso *adj.* **1.** cu multe frunze de viţă-de-vie. **2.** acoperit cu viţă-de-vie.
panacèa *s.f.* **1.** panaceu, leac universal. *SIN. toccasana.* **2.** *(bot.)* crucea-pămîntului *(Heracleum sphondylium)*.
panàggio, -àggi, *s.m.* **1.** provizie de pîine. **2.** apanaj.
pànama *s.m. invar.* pălărie de panama.
panamègno, panaménse *adj., s.m.* panamez; (locuitor) din Panama.
panàrabo *adj.* panarab.
panàre *vt.* a prăji în pesmet, a face pane.
panaréccio *s.m. v.* panereccio.
panàrio *adj.* de pîine; *industria ~-a* industria pîinii.
panàta *s.f.* **1.** supă de pîine. **2.** *(rar)* lovitură dată cu o pîine.
panatenàico, *-ici, adj. (ist. ant.)* panatenian.
panàtiea *s.f.* **1.** provizie de pîine (pentru soldaţi, marinari). **2.** hrană pentru marinari (pe nave comerciale).
panáto *adj.* prăjit în pesmet. pane; *acqua ~-a* apă în care s-a muiat pîine prăjită (înainte de a o da de băut unui bolnav.).
panatteria *s.f. (înv., dial.) v.* panetteria.
panattièra *s.f.* **1.** coşuleţ de pîine (la masă). **2.** desagă cu pîine (la ciobani). **3.** larvă de gîndac (în făină).
pànca, *pànche, s.f.* bancă; *~-che della scuola* băncile şcolii; consumare, *scaldare le ~-che* a trage chiulul; a trîndăvi; *far ridere, far scappare le ~-che* a spune prostii de care rîd şi curcile; *(pop.) leva le ~-che e metti le ~-che* face şi desface, nu ajunge la nimic; *(înv.) esser la ~ della* (sau *nelle*) *tenebre* a fi ţap ispăşitor; *andare alle ~-che (despre un copil)* a începe să meargă; *consumare le ~-che dell'osteria* a frecventa des cîrciumile. *SIN. scanno.*
pancàccia *s.f.* pat de scînduri (de cazarmă, de închisoare).
pancàccio *s.m. v.* pancaccia.
pancàio *s.m. (rar)* persoană care închiriază bănci (la un spectacol).
pancàle *s.m. (rar)* postav, cuvertură (cu care se acoperă o bancă).
pancàrpo *s.m. (ant.)* spectacol în care oamenii se luptau cu diferite fiare.
pancàta *s.f. (colectiv)* persoane aşezate pe o bancă.
pancétta *s.f.* **1.** burtică. **2.** slănină (cu puţină carne). **3.** om burtos. **4.** platoşă pe pîntece.
panchètta *s.f.* **1.** *(dim.)* băncuţă. **2.** taburet. **3.** *(la pl.)* scînduri de pat; *dormire quanto le ~-e* a dormi mult. **4.** punte (peste un pîrîu).
panchettino *s.m. (dim.)* scăunel; taburet.
panchétto *s.m.* **1.** scaun fără spătar. **2.** taburet.
panchina *s.f.* **1.** banchetă, scaun. **2.** bancă de grădină; *le ~-e della stazione* băncile dintr-o gară; *sedere, stare in ~ (fig.)* a conduce o echipă de fotbal în calitate de antrenor. **3.** varietate de calcar nisipos, amestecat cu cochilă.
pància, *pànce, s.f.* **1.** burtă; *(fig.) metter su ~* a face burtă; *starsene a ~ all'aria* a sta cu burta la soare; *grattarsi la ~ (fig.)* a trîndăvi; *mangiare a crepa ~* a mînca pe rupte; *serbar la ~ per i fichi* a-şi păzi pielea. **2.** parte rotundă, pîntece (al unei căni etc.).
panciafichismo *s.m. (depr., glumeţ)* pacifismul profitorilor, al celor fricoşi, al celor comozi; neutralism.
panciafichista, *-isti, s.m.* **1.** *(depr.)* pacifist, profitor. **2.** neutralist.
panciàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu burta. **2.** ospătare îmbelşugată, ghiftuire.
panciéra *s.f.* **1.** brîu, centură; burtieră. **2.** *(ist.)* platoşă pe pîntece.
panciólle *(în expr., glumeţ) stare, sedere in ~* a sta cu burta la soare.
pancióne *s.m.* **1.** burtă mare. **2.** *(fam.)* burtos, grăsan. **3.** *(bot.)* ierbar.
panciottàia *s.f.* lanţ de ceas (prins de vestă).
panciòtto *s.m.* vestă (bărbătească), jiletcă; *~ di maglia* pulover.
panciùto *adj.* **1.** pîntecos, burtos. **2.** bombat; *vaso, mobile ~* vas, mobilă bombată.
pancóne *s.m.* **1.** scîndură groasă. **2.** masă de lucru (a tîmplarului). **3.** strat de pămînt (rezistent, tare)

paneòtto *s.m.* papară, pîine fiartă în apă; *avere il ~ invece del cervello* a avea tărîţe în cap, a fi prost; *(fig.) essere di ~* a fi istovit, epuizat.
paneraziàste *s.m. (ant.)* atlet, luptător.
paneràzio, *-àzi, s.m. (lit., antic.)* întrecere, luptă atletică.
pànerens *s.m. invar. (anat.)* pancreas.
panerèatico, *-àtici, adj. (anat.)* pancreatic.
pànda *s.f. (zool.)* panda, ursul-pisică *(Ailurus fulgens).*
pandàno *s.m. (bot.)* specie de plantă agăţătoare.
pandemìa *s.f.* epidemie, molimă.
pandèmio, *-èmi, adj. (lit.)* public, care aparţine tuturor; *Venere ~-a* prostituată.
pandemònio, *-òni, s.m.* **1.** pandemoniu. **2.** *(fig.)* zgomot mare, gălăgie, scandal. *SIN. diavolato, frastuono.*
pandètte *s.f. pl. (jur.)* pandecte.
pandòra *s.f. (antic.)* vechi instrument cu coarde.
pandòro *s.m.* un fel de cozonac *(specialitate la Verona).*
pàne[1] *s.m.* **1.** pîine; *pan grattato* pesmet; *pan raffermo* pîine rece, veche; *~ lavato* felii de pîine muiate în apă cu untdelemn şi oţet; *pan pepato* turtă-dulce; *pan di Spagna* pandişpan; *~ azzimo* pască, azimă; *~ francese* pîine fină, sărată; *~ di poppa* pîine fină (pentru bolnavi etc.); *~ dorato* friganele; *~ santo, speziale* colac, covrig cu miere şi fructe; *~ scusso* pîine goală; *~ arrostito* pîine prăjită; *~ biscottato* biscuiţi; *~ a cassetta* pîine coaptă în formă; *~ a ciambella* pîine în formă de colac; *~ all'olio* pîine cu ulei; *~ asciutto* pîine goală; *~ casalingo* pîine de casă; *~ fresco* pîine proaspătă; *~ stantio* pîine mucegăită; *(bis.) ~ degli angeli* ostie, agneţ; *~ perduto* om de nimic; *lungo quanto un giorno senza ~* lung cît o zi de post; *tirar su a briciole di ~* a creşte un copil cu multă grijă; *comprare per un pezzo di ~* a cumpăra la un preţ de nimic; *cercare miglior ~ che di grano* a nu se mulţumi cu un cîştig cinstit; *distinguere il ~ dai sassi* a deosebi binele de rău; *dire ~ al ~* a spune lucrurilor pe nume; *~ sudato* pîine cîştigată cu sudoarea frunţii; *far cascare il ~ di mano* a fi foarte plicticos; *non esser ~ per i denti d'uno* **a)** *(despre pîine)* a fi greu de mestecat; **b)** *(fig.)* a nu fi potrivit pentru cineva; **c)** a nu i se cuveni, a nu fi un lucru meritat; *mangiare il ~ a tradimento* a mînca pîinea de pomană, fără a o cîştiga; *mangiarsi uno come il ~* a insulta pe cineva; *rendere ~ per focaccia* a răsplăti cu vîrf şi îndesat; *uscire di ~ duro* a ieşi din mizerie; *se non è zuppa è ~ bagnato* dacă nu e ciorbă e pîine muiată, dacă nu e una, e alta; *troverò ~ pei suoi denti* am eu ac de cojocul lui; *mangiar ~ e veleno* a avea numai necazuri; *mangiar ~ e sputo per vestir bene* a umbla în haine scumpe, dar cu burta goală; *mangiar il ~ pentito* a se căi amar; *essere come ~ e cacio* a fi ca degetele de la mînă; a fi prieteni nedespărţiţi; *(prov.) qual ~ fai, tal zuppa avrai* cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi. **2.** *(bot.) ~ di cuculo* untu-vacii *(Orchis morio); (pop.) ~ porcino* ciclamă *(Cyclamen europaeum).* **3.** hrană spirituală; *il ~ della scienza* hrana ştiinţei; *spezza il ~ della scienza* a preda o ştiinţă; *mangiar il ~ pentito* a se căi. **4.** orice marfă (prezentată într-o formă asemănătoare cu a pîinii); *~ di zucchero* căpăţînă de zahăr; *un ~ di burro* un bloc de unt. **5.** pămînt care se prinde de rădăcini (cînd se transplantează o plantă).
pàne[2] *s.m. (în expr.) ~ della vite* filet, ghivent.
panegìrico, *-ìrici,* **I.** *s.m.* **1.** panegiric. **2.** exaltare excesivă; *ha intessuto un ~ attorno alla sua opera* a elaborat o ridicare în slăvi excesivă în jurul operei lui. **II.** *adj.* mult prea laudativ.
panegirìsta, *-ìsti, s.m.* panegirist.
panèllo *s.m. (colectiv)* resturi de nuci tescuite, resturi de la teasc.
paneréccio, *-écci, s.m. (med.)* panariţiu.
panetterìa *s.f.* brutărie; fabrică de pîine.
panettière *s.m.* brutar.
panétto *s.m.* **1.** pîine; *~ di burro* bucată de unt. **2.** *(colectiv, în teatru)* aplauze la scenă deschisă.
panettóne *s.m.* cozonac cu stafide (milanez).
pànfano *s.m. (antic.)* navă de război.
panfilio *s.m. v.* panfano.
pànfilo *s.m.* **1.** iacht. **2.** *v.* panfano.
panfòrte *s.m.* un fel de turtă-dulce (tare).
panfrùtto *s.m.* chec (cu fructe şi rahat).
pangolino *s.m. (zool.)* pangolin.
pangrattàto *s.m.* pesmet (pisat).
pània *s.f.* **1.** vîsc; *clei.* **2.** *(fig.)* cursă; amăgire, înşelătorie; *cadere nella ~* a cădea în cursă.
paniàccio *s.m.* **1.** piele în care se înfăşoară vergile unse cu clei (pentru prins păsări). **2.** *(glumeţ)* umbrelă veche. **3.** legătură de dragoste.
panicastrèlla *s.f. (bot.)* mohor *(Setaria viridis).*
panicàto *adj. (despre carnea de porc)* cu trichină.
panicatùra *s.f. (veter.)* trichinoză.
panicèla *s.f.* cocă; fiertură, mămăligă.
panìco, *-ìchi, s.m. (bot.)* **1.** dughie *(Setaria italica).* **2.** mei *(Panicum miliaceum).*
pànico, *-ci* **I.** *adj.* **1.** care ţine de panică; *timore ~* frică neaşteptată, panică. **2.** *(mit.)* propriu lui Pan. **II.** *s.m.* panică; *la folla era in preda al ~* mulţimea era cuprinsă de panică; *essere preso dal ~* a avea trac.
panicòcolo *adj., s.m. (înv.)* cocător (care coace pîinea făcută în casă).
panicuòcolo *adj., s.m. v.* panicocolo.
panièra *s.f.* **1.** paner; coş de nuiele cu două mînere; *riporre nella ~ il bucato asciutto* a pune în coş rufele uscate. **2.** cantitatea de rufe dintr-un coş.
panieràio, *-ài, s.m.* vînzător de coşuri; fabricant de coşuri.
panieràta *s.f.* coş (cantitate care intră într-un coş).
panière *s.m.* paner; coş de nuiele; *~ sfondato* mînă spartă, persoană cheltuitoare; *~ senza fondo* afacere costisitoare, fără perspective; *sciupare la roba del ~ a uno* a-i strica cuiva combinaţiile; *far la zuppa nel ~* a căra apă cu ciurul; *aver la budella in un ~* a fi speriat; *rompere le uova nel ~ a qualcuno* a-i strica planurile cuiva.
panierìno *s.m. (dim.)* coşuleţ; *(fig., în expr.) un ~ dal cielo* o minune picată din cer.
panificàre *vt.* a panifica; *~ la farina* a face pîine din făină.
panificatóre *s.m.* brutar. *SIN. fornaio.*
panificazióne *s.f.* panificare; panificaţie.
panificio, *-ìci, s.m.* **1.** panificaţie; facerea pîinii. **2.** brutărie; locul unde se fabrică pîinea şi magazinul unde se vinde; *~ militare* manutanţă.
panino *s.m.* pîinişoară, chiflă; *~ imbottito* sau *~ gravido* sandviş.
panióne *s.m.* nuia încleiată (pentru prins păsări).
panismo *s.m.* sentiment de panică; panică.
panìzza *s.f.* nuieluşă încleiată (pentru prins păsări).
pànna[1] *s.f.* caimac, smîntînă; *~ montata* frişcă.
pànna[2] *s.f.* **1.** *(mar.)* o anumită aşezare a pînzelor (care opreşte corabia); *essere* sau *mettersi in ~ (despre o navă)* a se opri. **2.** pană de motor (la automobil etc.); *l'auto è in ~* automobilul este în pană.

pannaiòlo *s.m.* *(depr.)* negustor de postavuri, abagiu.
pannaiuòlo *s.m.* *v.* p a n n a i o l o.
pannàre *vi.* *(a ; despre lapte)* a face caimac.
paneggiaménto *s.m.* **1.** draparea unui veşmînt etc. *SIN. drappeggiamento.* **2.** veşmînt drapat.
panneggiàre I. *vi.* *(a)* **1.** *(despre un veşmînt)* a cădea frumos, a se drapa. **2.** *(pict., sculpt.)* a reda veşminte drapate. **3.** *(înv.)* a lucra postavul. **II.** *vt.* **1.** a drapa (o perdea etc.) **2.** a pavoaza ; a împodobi.
pannéggio *s.m.* drapare ; felul în care cade o haină etc.
pannèllo *s.m.* **1.** ţesătură subţire. **2.** pînză cu care se acoperă pîinea crudă (ca să dospească). **3.** panou ; ~ *di comando* panou de comandă ; *riscaldamento a* ~*-i radianti* sistem de încălzire prin panouri radiante (în pereţi). **4.** tablou de altar (pe lemn).
panniccèllo *s.m.* **1.** bucăţică de postav. **2.** *(la pl.)* haine ieftine ; ~*-i caldi* **a)** comprese calde ; **b)** *(fig.)* leac fără valoare.
pannìcolo *s.m.* *(anat.)* **1.** membrană. **2.** strat ; ~ *adiposo* strat adipos.
pannilìno *s.m.* *v.* p a n n o l i n o.
pannìna *s.f.* postav, stofă de lînă.
pannivéndolo *s.m.* negustor de postavuri.
pànno *s.m.* **1.** ţesătură (de haine) ; stofă, postav ; pînză ; ~ *da lenzuola* pînză de cearşafuri ; ~ *d'arazzo* tapiţerie ; ~ *mortuario* linţoliu ; *divenne bianco come un* ~ *lavato* s-a făcut alb ca varul ; *esserci* ~ *da tagliare* a exista mijloace, posibilităţi ; *pigliare il* ~ *per il suo verso* a înţelege un lucru aşa cum trebuie. **2.** bucată de pînză ; *coprire con un* ~ a acoperi cu o bucată de pînză. **3.** *(la pl.)* haine ; *se fossi nei tuoi* ~*-i* de-aş fi în pielea ta ; *non stare più nei* ~*-i* a nu-şi mai încăpea în piele (de bucurie) ; *starsene nei* ~*-i suoi* a fi mulţumit cu ce ai ; *(fig.) stringere i* ~*-i addosso a uno* a strînge cu uşa pe cineva ; *tagliare i* ~*-i addosso a uno* a bîrfi pe cineva pe la spate ; *sapere di che* ~*-i uno vesta* a cunoaşte bine pe cineva, a şti în ce ape se scaldă cineva ; *gli farò sapere di che* ~*-i mi vesto* am să-i arăt eu cine sînt ; *i* ~*-i rifanno le stanghe* haina face pe om. **4.** *(la pl.)* rufe ; *i* ~*-i sudici si lavano in casa* rufele murdare se spală în familie ; *(înv.) farsi stracciare i* ~*-i* a se lăsa rugat. **5.** *(med.)* pată care se întinde pe pupilă. **6.** membrană, înveliş ; ~ *dell'uovo* pieliţă sub coaja oului. **7.** floare, mucegai. **8.** abureală (pe pereţii unui pahar etc.).
pannòcchia *s.f.* **1.** spic de graminee (porumb, mei) ; ştiulete ; ~ *vestita* ştiulete învelit în pănuşi. **2.** inflorescenţă în ciorchine ; *(fig.)* ~ *del cavallo* coada calului. **3.** rac de mare cenuşiu (care nu se roşeşte la fiert).
pannocchiùto *adj.* *(bot.)* **1.** cu spic, cu ştiulete. **2.** în formă de spic, de inflorescenţă.
pannolàno, *pannilàni,* *s.m.* stofă de lînă, postav.
pannolìno *s.m.* **1.** pînză de in. **2.** bucată de pînză. **3.** scutec. **4.** şerveţel de hîrtie.
pannònico, *-ici,* *adj.* *(geogr.)* panonic, din Panonia.
panòplia *s.f.* *(ist., mil.)* panoplie.
panoràma, *-àmi,* *s.m.* **1.** panoramă. **2.** *(fig.)* expunere generală (a istoriei unei literaturi etc.).
panoràmica *s.f.* **1.** *(foto.)* vedere panoramică. **2.** *(cinema.)* panoramic. **3.** drum panoramic.
panoràmico, *-àmici,* *adj.* panoramic.
panormìta *s.m.* şi *f.* *(lit.)* *v.* p a l e r m i t a n o.
panòrpa *s.f.* *(entom.)* musca-scorpion *(Panorpa communis)*.
panòttico *s.m.* panoptic.
panpepàto *s.m.* un fel de pîine cu aromate.
panporcìno *s.m.* *(bot.)* urechea-iepurelui *(Cyclamen neapolitanum)*.
panslavìsmo *s.m.* panslavism.
pantalonàta *s.f.* *(teatru)* bufonerie, farsă ; scenă burlescă.
pantalóne *s.m.* *(muz.)* **1.** *(ist.)* psalterion (construit pentru prima oară de Pantaleo Hebenstreit, în sec. al XVII-lea). **2.** pianină. **3.** *(scris cu majusculă)* personaj, mască.
pantalóni I. *s.m.* *pl.* pantaloni ; *avere le pezze ai* ~*-i* a avea pantalonii peticiţi ; ~ *alla pescatora* pantaloni de pescar, de corsar. **II.** *adj.* *(în loc.)* *gonna* ~ fustă în formă de pantaloni.
pantàna *s.f.* *(ornit.)* fluierar cu picioare verzi *(Tringa nebularia)*.
pantanésco *adj.* *(rar)* mlăştinos, băltos.
pantàno *s.m.* **1.** baltă ; mocirlă ; mlaştină. **2.** intrigă, afacere murdară ; *finire in un* ~ a sfîrşi într-o încurcătură, într-o afacere murdară ; *un* ~ *di guai* o grămadă de neplăceri.
pantanóso *adj.* băltos ; mocirlos, mlăştinos.
pantasàre *vi.* *(înv.)* a fi îngrijorat.
panteìsmo *s.m.* panteism.
panteìsta, *-ìsti,* *s.m.* panteist.
panteìstico, *-ìstici,* *adj.* panteist.
pànteo *s.m.* *v.* p a n t h e o n.
pànteon *s.m.* *v.* p a n t h e o n.
pantèra *s.f.* **1.** *(zool.)* panteră *(Felis pardus)*. **2.** *(jargon)* maşina poliţiei.
panteràna *s.f.* *(ornit.)* ciocîrlie *(Alodola vulgaris)*.
pantèrna *s.f.* *(pesc.)* plasă de pescuit.
pantéseo *adj.*, *s.m.* (locuitor) din Pantelleria.
pàntheon *s.m.* panteon.
pantocratóre *s.m.* *(rel., arhit.)* Dumnezeu atotputernic (înfăţişat în arta bizantină).
pantòfola *s.f.* papuc ; *in* ~*-e* în costum de casă, în familie.
pantofolàio, *-ài* **I.** *s.m.* **1.** fabricant de papuci ; vînzător de papuci ; papucar. **2.** om comod ; individualist. **3.** *(pol.)* conservator, ultramoderat. **II.** *adj.* indolent ; *carattere* ~ caracter indolent, impasibil. *SIN. pacioso.*
pantofolerìa *s.f.* **1.** atelier, fabrică de papuci. **2.** magazin de papuci.
pantògrafo *s.m.* *(electr.)* pantograf.
pantomìma *s.f.* **1.** pantomină. **2.** *(fig., ironic)* semn, gest de înţelegere ascunsă.
pantomìmico, *-ìmici,* *adj.* pantomimic.
pantomìmo *s.m.* *(lit.)* pantomim ; mim.
pàntopon *s.m.* *invar.* *(farm.)* calmant (cu opiu).
pantrìto *s.m.* pîine pisată, pesmet.
panùnto *s.m.* pîine unsă cu grăsime de friptură ; *(glumeţ, depr.) studiare il* ~ a studia arta culinară ; *maestro* ~ bucătar ; *il libro del* ~ **a)** carte unsuroasă ; **b)** carte de bucate.
pànza *s.f.* *(înv.)* pîntece, burtă.
panzàna *s.f.* minciună, scorneală.
panzanèlla *s.f.* felie de pîine prăjită usturoiată (cu untdelemn, oţet, sare şi busuioc).
panzeróne *s.m.* *v.* p a n z i e r a.
panzièra *s.f.* **1.** *(înv.)* platoşă (pe pîntece). **2.** *(pop.)* noroi, stropitură pe haină.
pàolo *s.m.* *(ist.)* monedă de argint (în valoare de circa cincizeci de centime).
paolòtto *adj.*, *s.m.* **1.** paolin, membru al congregaţiei întemeiate de Vincenzo de'Paoli. **2.** *(fig.)* clerical, bigot ; bisericos. **3.** călugăr (din ordinul fondat de Francesco di Paola).
paonàzzo I. *adj.* violet-închis, vînăt. **II.** *s.m.* **1.** vineţiu, culoare vînătă. **2.** haină de culoare violet închis.

paòne *s.m. (pop.) v.* p a v o n e.
papà *s.m. invar.* tătic, tată; *(ironic) figlio di* ~ băiatul tatii.
pàpa, *pàpi*, *s.m.* papă; ~ *nero* general al ordinului iezuiţilor; *andare a Roma e non vedere il* ~ a neglija ceea ce este mai important; *(prov.) morto un* ~ *se ne fa un altro* regele a murit, trăiască regele; *entrarci come il* ~ *sei nelle minchiate* a nu avea de-a face, a nu avea nici un amestec; *vivere, stare come un* ~ a trăi bine, ca un paşă; *ne sa più il* ~ *e un contadino che il* ~ *solo* doi oameni ştiu întotdeauna mai mult decît unul singur.
papàbile *adj.* **1.** *(despre un cardinal)* care, probabil, va fi ales papă. **2.** *(fig., glumeţ, despre un candidat)* favorit.
papàia *s.f. (bot.)* arbore tropical al cărui fruct seamănă cu pepenele galben *(Carica papaya)*.
papàle *adj.* papal; *corte* ~ curtea papală; *cappella* ~ capelă papală; *croce* ~ cruce lungă în trei diagonale; *guardie* ~*-i* gărzi papale. *SIN. pontificio; (în loc. adv.) dire una cosa alla* ~ a spune un lucru clar şi răspicat.
papalìna *s.f.* **1.** tichie, calotă cu ciucure (de casă). **2.** calotă de preot (în patru colţuri).
papalino I. *adj.* papal, al papei. **II.** *s.m.* **1.** soldat al papei. **2.** partizan al guvernului papal; clerical.
papàsso *s.m.* preot ortodox; popă; *(depr.) fare il* ~ a face pe stăpînul, a face pe marele.
papàto *s.m.* papalitate; *(glumeţ, pop.) godersi il* ~ a se bucura de viaţă, a trăi bine.
papaveràceo *adj. (bot.)* care ţine de papaveracee.
papavèrico, *-èrici*, *adj.* **1.** de mac, cu mac. **2.** somnifer, adormitor.
papàvero *s.m.* **1.** *(bot.)* mac-de-grădină *(Papaver somniferum)*; ~ *cornuto* mac-roşu *(Papaver Rhoeas) (glumeţ) gli alti* ~*-i* ştabi, granguri, oameni mari. **2.** *(fig.)* persoană plicticoasă; lucru plicticos.
pàpera *s.f.* **1.** boboc de gîscă *(femelă)*. **2.** femeie proastă. *SIN. oca.* **3.** *(fig.)* lapsus; eroare; greşeală; *prendere una* ~ a comite un lapsus în vorbire.
pàpero *s.m.* **1.** boboc de gîscă; *la lattuga in guardia ai* ~*-i* lupul pus să păzească oile; *buon* ~ *cattiva oca* bun în tinereţe şi rău la bătrîneţe. **2.** găgăuţă, prostănac; *i* ~*-i menano a bere le oche* a vinde castraveţi la grădinar.
papésco, *éschi*, *adj.* *(depr.)* papal
papéssa *s.f.* **1.** femeie-papă. **2.** *(fig.)* papă lipsit de autoritate. **3.** femeie liberă şi bogată. **4.** figură la un joc de cărţi.
papilla *s.f. (anat.)* papilă.
papillóso *adj.* cu (multe) papile.
papiràceo *adj. (anat., despre un ţesut subţire şi uscat)* ca un papirus.
papìro *s.m. (bot.)* papirus *(Cyperus papyrus)*.
papirologìa *s.f.* papirologie.
papiròlogo, *-òlogi*, *s.m.* papirolog, cercetător de manuscrise pe papirus.
papìsmo *s.m.* papism, catolicism.
papista, *-isti*, *s.m.* papist, papistaş.
pàppa *s.f.* papă, papară; *mangiar la* ~ *in capo a uno* **a)** a fi mult mai înalt decît cineva; **b)** a fi mult mai priceput, mai isteţ decît cineva; *scodellar la* ~ *a uno* **a)** a-i pregăti cuiva totul; **b)** a învăţa pe cineva totul cu de-amănuntul; *voler la* ~ *fatta, scodellata* a aştepta să-i pice mură-n gură; *aver* ~ sau ~ *frullata nel cervello* a avea tărîţe în cap, a fi prost; *soffiare nella* ~ a fi spion; *è sempre la stessa* ~ *!* e mereu aceeaşi poveste!; ~ *reale* substanţă produsă de albina regină.
pappacchióne *s.m. (rar)* mîncău.
pappafico, *-ichi*, *s.m.* **1.** *(înv.)* glugă; scufie groasă. **2.** *(mar.)* pînză (la trinchet), papafic. **3.** *(glumeţ, dial.)* cioc de barbă, ţăcălie.
pappagallésco, *-éschi*, *adj.* papagalicesc.
pappagàllo *s.m.* **1.** *(ornit.)* papagal. **2.** persoană care repetă automat lucrurile auzite. **3.** ploscă (pentru bolnavi). **4.** derbedeu, afemeiat.
pappagòrgia, *-òrge*, *s.f.* guşă, bărbie dublă.
pappalàrdo *s.m. (înv.)* **1.** bigot, ipocrit, făţarnic. **2.** mîncău. **3.** prostănac, nătărău.
pappalasàgne *s.m.* om de nimic.
pappardèlla *s.f.* **1.** *(glumeţ)* triadă, discurs plicticos. **2.** *(la pl.)* tăiţei (cu bulion şi carne); *stare in* ~*-e* a o ţine într-un chef şi o sărbătoare.
pappàre *vt.* **1.** a păpa, a mînca într-una. *SIN. divorare.* **2.** *(fig.)* a cîştiga (pe căi nepermise); *ha pappato anche i guadagni dei suoi soci* a consumat şi cîştigurile tovarăşilor săi.
pappàta *s.f.* **1.** prînz copios. **2.** *(fig.)* cîştig ilicit.
pappatàci *s.m. invar.* **1.** *(entom.)* specie de ţînţar. **2.** *(depr.)* om laş; om comod; *è un* ~ *che non si ribella mai* este un laş care nu se răzvrăteşte niciodată; *marito che è un* ~ soţ care nu reacţionează la infidelitatea soţiei.
pappatòio *s.m. (în ind. sticlei)* vergea cu care se amestecă pasta.
pappatòria *s.f. (fam.)* mîncare, mîncat; *non lo interessavano gli onori ma solo la* ~ nu-l interesau onorurile ci mîncarea bună.
pappìna *s.f.* **1.** *(glumeţ)* dăscăleală; dojană. **2.** cataplasmă (cu sămînţă de in). **3.** infirmieră; *è una mediocre* ~ este o infirmieră mediocră.
pappìno *s.m.* **1.** *(rar, depr.)* infirmier. **2.** *(jargon)* soldat infirmier; *è stato messo a fare il* ~ a fost repartizat ca soldat infirmier.
pàppo *s.m.* **1.** papă, mîncare (în limbajul copiilor). **2.** *(bot.)* egretă, moţ, puf al fructului.
pappolàta *s.f.* **1.** *(fam.)* mîncare slabă pentru animale. **2.** discurs confuz; expunere dezlînată; *ho dovuto ascoltare una lunghissima* ~ a trebuit să ascult o lungă cuvîntare fără sens. *SIN. cicalata.*
pappolóne *s.m. (fam., glumeţ, depr.)* **1.** mîncău. *SIN. ingordo.* **2.** flecar, vorbăreţ; *mi annoio ad ascoltare pappoloni* mă plictisesc să tot ascult nişte flecari. **3.** nătîng.
pappóne, *-óna* *s.m.* şi *f.* **1.** mîncău; *è un gran* ~ este un mare mîncău; *un* ~ *di fumetti* un devorator de povestiri în desene. *SIN. mangione.* **2.** mijlocitor codoş.
pappóso *adj. (bot., despre o plantă)* cu fructul pufos sau cu egretă, cu moţ.
pappùccia *s.f. v.* b a b b u c c i a.
pàprica *s.f.* **1.** paprică, piper roşu. **2.** sos de papricaş.
papuàno *adj., s.m.* papuaş.
para- *prefix* para- *se adaugă în compunerea cuvintelor pentru a indica*: **a)** *o atenuare faţă de sensul noţiunii de bază*: *paratifo* paratifos; **b)** *ideea de adăpostire, de apărare*: *paravento* paravan; *parabrezza* parbriz.
pàra *s.f. (com.)* cauciuc (de cea mai bună calitate); *scarpe con suole di* ~ pantofi cu tălpi de cauciuc.
paràbola *s.f.* **1.** parabolă; *compir la sua* ~ a-şi încheia cariera, a merge spre sfîrşit. **2.** povestire, invenţie.
parabolàno *s.m.* palavragiu; mincinos; şarlatan; *uomo* ~ *non è degno di fede* omul şarlatan nu e demn de crezare. *SIN. fanfarone.*
parabòlico, *-òlici*, *adj.* parabolic.
paraboloìde *s.m. (geom.)* paraboloid.
parabolóne *s.m. v.* p a r a b o l a n o.
parabrézza *s.m. invar.* parbriz.

paracadutàre I. *vt.* a paraşuta. II. *vr.* a se arunca cu paraşuta.
paracadùte *s.m. invar.* **1.** paraşută. **2.** *(fig.)* persoană, mijloc care salvează pe cineva de la ruină sigură; expedient.
paracadutìsmo *s.m. (sport)* paraşutism.
paracadutìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* paraşutist.
paracàlci *s.m. invar.* curea lată şi lungă (la hamuri, vehicule) care apără de loviturile cailor.
paracàlli *s.m. invar,* plasture sau inel care acoperă o bătătură (evitînd durerea).
paracamìno *s.m.* paravan (care apără de dogoarea focului din sobă).
paracàrro *s.m.* bornă, piatră de margine (de-a lungul unei şosele). *SIN. scansaruote.*
paracénere *s.m. invar.* făraş de cenuşă (în faţa sobei). *SIN. guardacenere.*
paracèntesi *s.f. invar. (chir.)* paracenteză.
paracièlo *s.m.* **1.** baldachin (de tribună, de amvon); *~ del pulpito* acoperiş de amvon. **2.** coş (de trăsură).
paraclàsi *s.f. (geol.)* paraclază, falie.
paraclèto *s.m. (bis.)* duhul sfînt ajutător, mîngîietor.
paràclito *s.m. v.* paracleto.
paracòlpi *s.m.* **1.** *(ferov.)* tampon (la capătul liniei). **2.** apărător de lovituri la un vehicul.
paràequa *s.m. invar. (rar)* umbrelă de ploaie.
paradèllo *s.m.* prăjină (folosită la pescuit).
paradigma, *-igmi, s.m.* **1.** paradigmă; schemă. **2.** exemplu demonstrativ; model.
paradigmaticità *s.f.* caracter demonstrativ, exemplar.
paradisèa *s.f. (ornit.)* pasărea-paradisului *(Paradisea apoda).*
paradisìaco, *-iàci, adj.* paradiziac, de paradis.
paradìso[1] *s.m.* **1.** paradis, rai; *la strada del ~ (fig.)* calea onestităţii şi a virtuţii; *guadagnarsi il ~* a trăi cinstit, virtuos; *volare in ~* a muri; *giocarsi il ~* a păcătui fără a se căi; *voler andare in ~ in carrozza* a nu întîmpina greutăţi în viaţă; *voler entrare in ~ a dispetto dei santi* a voi să stai într-un loc unde nu eşti pe placul nimănui; *mettere uno* sau *mettere una cosa in ~* a preamări pe cineva sau ceva; *andare nel ~ dei gatti* a nu intra în rai; *(glumeţ) stare in ~* a locui în pod, la mansardă. **2.** loc plăcut, delicios; *questo posto è un ~* locul acesta este un paradis. **3.** pronaos (al bisericii). **4.** *(ornit.) uccello del ~* sau *uccello del ~* pasărea-paradisului.
paradìso[2] *adj. (despre fructe)* de foarte bună calitate.
paradossàle *adj.* paradoxal; absurd; bizar.
paradossalità *s.f.* aspect paradoxal, faptul de a fi paradoxal; absurditate.
paradossàre *vi. (a; rar, lit.)* a face paradoxuri.
paradòsssico *adj.* paradoxal.
paradossista, *-isti, s.m.* amator de paradoxuri.
paradòsso[1] *s.m.* paradox; *absurditate; è un ~ quello che dici* este un paradox ceea ce spui. *SIN. assurdità.*
paradòsso[2] *s.m.* parapet în zid pentru apărare.
paràfa *s.f.* şi *deriv. v.* paraffa şi *deriv.*
parafàngo, *-ànghi, s.m.* aripă apărătoare de noroi (la biciclete, automobile etc.).
parafernàle *adj. (jur.)* parafernal. *SIN. estradotale.*
paraffatùra *s.f.* parafare.
paràffa *s.f.* **1.** parafă. **2.** semnătură.
paraffàre *vt.* a parafa.
parafiàmma *s.m. invar.* stingător de incendii.
paraffina *s.f.* parafină.
paràffo *s.m. v.* paraffa.
parafrasàre *vt.* a parafraza.
paràfrasi *s.f.* parafrază.
parafràste *s.m. (rar)* persoană care parafrazează; comentator.
parafràstico, *-àstici, adj.* parafrastic, care ţine de parafrază.
parafùlmine *s.m.* **1.** paratrăsnet. **2.** adăpost; *fare da ~* a ţine de adăpost.
parafuòco *s.m.* parafoc, paravan în faţa focului (la o sobă).
paràggio, *-àggi, s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* regiune de mare, ţărmuri, coaste. **2.** *(glumeţ)* meleaguri; ţinuturi, locuri. **3.** neam; *persona di gran ~-i* persoană de neam mare, de casă mare. **4.** *(înv.)* egalitate; egal, seamăn, pereche; *tutti d'un ~* toţi la fel, egali.
paraghiàccio *s.m.* spărgător de gheaţă.
paragòge *s.f.* **1.** epiteză. **2.** *(med.)* fragment de fractură.
paragonàre I. *vt.* **1.** a compara. *SIN. comparare, raffrontare.* **2.** a asemăna; *paragoniamo questa linea a una retta* să facem să semene această linie cu o linie dreaptă. **3.** *(înv.)* a încerca aurul. **4.** a face egal, identic. II. *vt.* a se compara; *vuole paragonarsi con lui* vrea să se compare cu el. *SIN. equipararsi.*
paragóne *s.m.* **1.** comparaţie; *fare un ~* a face o comparaţie; *in ~, a ~* în comparaţie cu. *SIN. comparazione, raffronto.* **2.** *(miner.)* varietate de calcedonie; *(fig.) pietra del ~* piatră de încercare. **3.** verificare a purităţii aurului. **4.** probă, experienţă, încercare; *al ~ delle armi* la proba armelor (în luptă armată); *reggere al ~* a rezista la încercare.
paragrafàre *vt.* a împărţi în paragrafe.
paràgrafo *s.m.* **1.** paragraf. *SIN. comma.* **2.** reprezentarea grafică a unui paragraf; *tracciare i ~-i* a trasa paragrafele.
paraguaiàno *adj., s.m.* paraguaian (locuitor) din Paraguai.
paraguànto *s.m.* bacşiş.
paralèssi *s.f. invar. v.* preterizione.
paralipomeni *s.m. pl. (lit.)* paralipomene.
paràlisi *s.f. invar.* **1.** *(med.)* paralizie. **2.** paralizare; *un incidente paralizzò il traffico ferroviario* un accident paraliză, întrerupse traficul feroviar.
paralisìa *s.f. v.* paralisi.
paralìtico, *-ìtici, adj., s.m.* paralitic.
paralizzàre *vt.* a paraliza.
parallàsse *s.f. (astron.)* paralaxă.
parallàttico, *-àttici, adj. (astron.)* paralactic.
parallèla *s.f.* **1.** *(geom.)* paralelă. **2.** *(la pl.)* paralele (pentru exerciţii gimnastice).
parallelepipedo *s.m. (geom.)* paralelipiped.
parallelismo *s.m.* paralelism.
parallélo I. *adj.* paralel. II. *s.m.* **1.** paralelă, comparaţie. **2.** *(geogr.)* paralelă (de latitudine).
parallelogràmma *s.m. (geom.)* paralelogram.
paralogismo *s.m. (fil.)* paralogism.
paralogizzàre *vi. (a)* a face paralogisme, a raţiona fals.
paralùce *s.m. (foto.)* parasolar.
paralùme *s.m.* abajur.
paramàniche *s.f. pl.* mînecuţe (apărătoare de mîneci).
paramàno *s.m.* manşetă.
paraméco *s.m. (zool.)* paramoecium.
paraménto *s.m.* **1.** veşmînt bisericesc; odăjdii. **2.** haină împodobită, luxoasă. **3.** tapiţerie; draperie; covor ornamental. **4.** *(înv.)* harnaşament. **5.** orice suprafaţă laterală a unei construcţii.
paràmetro *s.m.* parametru.
paramine *s.m. invar. (mar.)* culegător de mine (dispozitiv).

paramósche *s.m. invar.* apărătoare de muşte (glob de sîrmă)
paranéare *vi. (mar.)* a manevra un palanc, un palan.
paranchìno *s.m. (mar.)* (roată de) scripete.
paràneo, -ànchi, *s.m. (mar.)* palanc, palan.
paranìnfo *s.m.* **1.** *(ant.)* tînărul care o conducea pe mireasă la locuinţa soţului (la romani). *SIN. pronubio.* **2.** *(depr.)* mijlocitor de căsătorii. **3.** proxenet.
paranòia *s.f. (med.)* paranoia.
parànza *s.f.* **1.** *(mar.)* barcă de pescuit cu pînze (cu un singur catarg). **2.** plasă de pescuit.
paranzellàro *s.m.* pescar (care pescuieşte cu o barcă cu pînze).
paraòcchi *s.m. invar. v.* paraocchi.
parapàlle *s.m. invar. (mil.)* adăpost (contra proiectilelor).
parapettàta *s.f. (teatru)* decor de interior (care închide scena pe cele trei laturi ale ei).
parapètto *s.m.* parapet.
parapiglia *s.m. invar.* învălmăşeală; panică. *SIN. tafferuglio.*
parapiòggia *s.m. invar. (rar)* umbrelă.
paraplegìa *s.f. (med.)* paraplegie.
paràre I. *vt.* **1.** a aranja; a împodobi, a orna (o locuinţă, o biserică). **2.** a pregăti; *~ il convito* a pregăti prînzul, masa. **3.** a întinde, a oferi; *~ la mano* a întinde mîna (pentru a primi ceva); *(mar.) ~ le vele* a întinde pînzele; *~ il grembiule* a îndoi şorţul (ca să pui ceva în poală); *~ l'altra guancia a chi ci percuote* a oferi celălalt obraz celui ce ne loveşte. **4.** a feri, a apăra de, a opri de la; *chi ti para?* cine te opreşte?; *~ uno che fugge* a opri pe cineva care fuge (aşezîndu-se în faţa lui). **5.** a para a se apăra de; *~ lo scoglio* a ocoli un pericol, o stîncă. **6.** a mîna la păscut, a păzi (vitele). **7.** a opri, a reţine; *~ il cavallo, i fuggenti* a opri calul, pe fugari. **II.** *vi. (a)* a sfîrşi, a ajunge; *so dove vai a ~* ştiu unde ţinteşti, unde baţi, unde vrei să ajungi. **III.** *vr.* **1.** a se prezenta, a apărea, a se arăta; *~-si sull'uscio* a ieşi, a se arăta în uşă; *~-si dinanzi* a se pune împotriva cuiva, a se ridica contra. **2.** a se feri. **3.** a se împodobi.
parasànga *s.f.* măsură de distanţă la vechii perşi (peste 5 km).
paraseève *s.f.* **1.** *(ois.)* vinerea mare. **2.** vinerea (la evrei).
paraschègge *s.m.* apărător de schije.
parascolàstico *adj. (despre o instituţie etc.)* paraşcolar (care prin organizare de meditaţii etc. completează învăţămîntul şcolar regulat; *corso ~* curs preşcolar.
parasóle *s.m. invar.* **1.** parasol; umbreluţă de soare. **2.** cort mare; perdea.
parassìta *s.m., adj.* **1.** parazit, care consumă bunul altuia. *SIN.* sanguisuga. **2.** care nu produce nimic într-o societate; *ente ~* societate parazitată; *rumori ~-i* paraziţi (la radio).
parassitàre *vi. (înv.)* a trăi ca un parazit.
parassitàrio *adj.* parazitar.
parassiterìa *s.f.* parazitism, viaţă de parazit.
parassìtico, *-ìtici, adj.* parazitar, de parazit.
parassìto *s.m., (rar) v.* parassita.
paràsta *s.f.* uscior, toc de uşă.
parastatàle I. *adj. (despre o instituţie)* parastatal, recunoscut, tutelat de stat. **II.** *s.m. pl.* funcţionari la o instituţie parastatală.
parastìnchi *s.m. invar.* jambieră.
paràta *s.f.* **1.** mişcare de apărare, de parare (a unei lovituri etc.); *star sulle parate* a sta în apărare; *mettersi in ~* a se pregăti de apărare; *in ~* a fi atent, atenţie! **2.** *(înv.)* adăpost. **3.** bară, barieră (cu care se barează o stradă în reparaţie). **4.** pregătire; *(în expr.) veder la mala ~* a prevedea o primejdie şi a nu se putea apăra. **5.** paradă, etalare, lux; *pranzo di ~* prînz de gală; *abito di ~* uniformă de mare gală, de paradă. **6.** paradă, defilare; *far ~ a uno* a face loc cuiva să treacă (în semn de respect). **7.** vînători aşezaţi în linie.
paratàsche *s.m. invar.* clapă (la buzunar).
paratàssi *s.f. (gram.)* parataxă.
paratìa *s.f. (mar.)* perete despărţitor.
paratièra *s.f.* **1.** *(înv.)* platoşă, cuirasă. **2.** *(fig.)* apărare, adăpost.
paratìfo *s.m. (med.)* paratifos.
paràto I. *adj.* gata, pregătit pentru. **II.** *s.m.* **1.** draperie. **2.** tapet; *carta da ~* hîrtie de tapet.
paratóla *s.f.* zăgaz; baraj.
paratóre, -trice *s.m.* şi *f.* tapiţer; decorator (de biserică etc.).
paratùra *s.f.* **1.** tapiţare, decorare; *~ di una chiesa* împodobirea unei biserici; *~ di una stanza* împodobirea unei camere. **2.** *(colectiv)* draperii.
paraùrti *s.m. invar.* **1.** *(ferov.)* opritoare, tampon de cap de linie. **2.** apărătoare la un vehicul (pentru a atenua lovitura în caz de ciocnire).
paravènto *s.m.* **1.** paravan. **2.** parbriz. **3.** paravînt (care apără o plantă).
pàrea *s.f.* **1.** *(mit.)* parcă. **2.** *(fig.)* moarte.
paracaménte *adv.* frugal; cu economie, cu măsură.
pareaménto *s.m. v.* parcheggio.
pareàre *vt. (autom., mil.)* a parca.
parcèlla *s.f.* **1.** parcelă (de teren). **2.** cont, notă de plată (pentru restituirea cheltuielilor).
parcellàre *adj.* **1.** de parcelă, parcelar. **2.** *(med.)* parţial; *frattura ~* fractură parţială.
parchè *s.m. (rar)* parchet.
pàrche *s.f. pl. (mit., scris cu majusculă)* parce.
parcheggiàre *vt. (auto.)* a parca.
parchéggio, *-éggi, s.m.* **1.** parcare, parcaj. **2.** parc, loc de parcare. *SIN. posteggio.*
parchettatùra *s.f.* parchetare.
parchézza *s.f.* economie, parcimonie, moderaţie; frugalitate.
pareìtà *s.f. (înv.) v.* parchezza.
pàrco[1], *pàrchi, adj.* **1.** moderat, măsurat; econom. parcimonios. **2.** frugal; sărăcăcios. **3.** *(eufemistic)* zgîrcit; *~ nello spendere* avar în materie de cheltuieli; *è ~ di parole* este zgîrcit la vorbă.
pàrco[2] *s.m.* **1.** parc; *~ nazionale* parc naţional de rezervaţie a florei şi faunei unei zone; *~ della rimembranza* parc în amintirea celor căzuţi în primul război mondial. **2.** parc, loc de parcare (pentru automobile etc.); *(mil.)) ~ di assedio* totalitatea materialelor necesare operaţiunilor de asediu. **3.** *(în expr.) ~ buoi, ~ bestiame* ţarc de boi, de vite. **4.** *(auto.)* parcaj.
pàrdo *s.m. (rar, lit.)* leopard.
paréecchio, *-écchi* **I.** *adj.* cîtva; nu mult; *~ tempo* cîtva timp; *~-ia gente* cîţiva oameni (nu mulţi, dar nici puţini); *~-i scolari* mai mulţi elevi. **II.** *pron. nehot.* **1.** *(la sg. cu valoare neutră)* ceva, nu mult; *non avrai tutto, ma ~* nu vei avea totul, dar ceva (o bună parte). **2.** *(la pl.)* mai mulţi; *essere in ~-i* a fi mai mulţi (la un loc); *de n'è ~-ie* sînt multe (lucruri etc.). **III.** *adv.* cîtva, destul de mult; *mi costa ~* mă costă destul (de mult); *ho lavorato ~* am lucrat mult (cam mult).
pareggiaménto *s.m.* **1.** egalizare. *SIN. uguagliamento.* **2.** *(com.)* echilibru; balanţă.
pareggiàre I. *vt.* **1.** a egala, a nivela, a egaliza, a face la fel; *(fig.) nessuno lo pareggia* nimeni nu-l ega-

leză (în muncă etc.). *SIN. livellare.* **2.** a echilibra (încasările cu cheltuielile). **3.** *(fig.)* a echivala; *~ una scuola privata* a recunoaşte, a echivala studiile făcute la o şcoală particulară. **II.** *vi. vr. (a)* a deveni egal; *le due squadre hanno pareggiato* cele două echipe au obţinut un rezultat egal. **III.** *vr.* a se potrivi, a se face asemenea cuiva; *stimolati dall'ambizione di pareggiarsi agli Dei* (Leopardi) stimulaţi de ambiţia de a deveni egali zeilor.

pareggiàto *adj. (despre o şcoală)* echivalat, recunoscut de stat, etatizat; *scuola ~-a* şcoală echivalată, etatizată.

paréggio, *-éggi, s.m.* **1.** egalare, nivelare, echilibrare. **2.** *(com.)* balanţă; *chiudere in ~ (un bilancio)* a echilibra un buget. **3.** *(sport)* egalitate; meci nul; *raggiungere il ~* a egaliza (la puncte).

parèlio, *-èli, s.m. (astron.)* parhelie.

paremiologìa *s.f.* paremiologie.

paremiòlogo, *-òlogi, s.m.* paremiolog.

parènchima *s.m. (anat.)* parenchim.

parènesi *s.f. invar. (lit.)* îndemn, exortaţie; avertisment.

parenètico, *-ètici, adj. (lit.)* care ţine de îndemn, de exortaţie, de avertisment.

parentàdo *s.m.* **1.** rubedenii, rude; neam; *lo seppe tutto il ~* (de lucrul acesta) aflară toate rudele. **2.** înrudire. **3.** căsătorie, alianţă. **4.** raport sexual.

parentàle *adj.* relativ la părinţi sau la rude; *malattia ~* boală ereditară; *autorità ~* autoritate părintească.

parentàli *s.m. pl.* **1.** rituri de comemorare a unor rude (la cei vechi). **2.** sărbătorirea unor aniversări familiale. **3.** comemorarea morţilor dragi. **4.** comemorarea centenarului unui personaj ilustru.

parentàto *s.m. (rar) v.* parentado.

parènte I. *s.m.* şi *f.* **1.** rudă; *prima i denti e poi i ~-i* mai aproape dinţii decît părinţii; *amici a scelta e ~-i come sono* prietenii ţi-i poţi alege, dar rudele nu; *~ acquisito* rudă prin alianţă; *~-i stretti* rude apropiate. **2.** *(înv.)* părinte; *l'uno e l'altro ~* tata şi mama. **3.** *(la pl.)* părinţi. **II.** *adj.* asemănător, înrudit.

parentèla *s.f.* **1.** rudenie; înrudire. **2.** rude, rubedenii, neam; *tutta la ~ fu presente* toate rudele au fost prezente. **3.** *(fig.)* afinitate; *~ linguistica* înrudire lingvistică.

parèntesi *s.f. invar.* paranteză.

parentètico, *-ètici, adj.* **1.** care ţine de paranteză. **2.** pus/aflat în paranteză.

parentévole *adj.* **1.** părintesc. **2.** prietenesc.

parére I. *vi. (e)* a părea, a apărea; *~ male di qualche cosa* a-i părea rău cuiva de ceva; *faccio quel che mi pare* fac ce-mi place, ce cred eu că-i bine; *mi pare e non mi pare* parcă da, parcă nu; *~ mill'anni, ~ un secolo* a aştepta cu nerăbdare ceva; *per ben ~* pentru a se prezenta bine, pentru a face faţă; *per non ~* pentru a nu atrage atenţia; *non par fatto suo* de parcă nu-l priveşte; a se arăta; *tanto gentile pare la donna mia* (Dante) atît de suavă se arată iubita mea. **II.** *vr. (înv., poetic)* a apărea, a se arăta. **III.** *s.m.* **1.** părere, opinie; *a mio ~* după părerea mea. *SIN. avviso.* **2.** aparenţă; *perdere il ~* a pierde aparenţa; *per un bel ~* de ochii lumii. **3.** sfat; *dar ~ favorevole* a da un sfat favorabil.

parèrgo, *-èrgi, s.m.* **1.** apendice, adaos. **2.** ornament, accesoriu.

parèsi *s.f. invar. (med.)* pareză, parezie.

paréssa *s.f.* soţie de nobil englez.

paretàio, *-ài, s.m.* **1.** teren unde se întind curse pentru păsări. **2.** *(fig.)* cursă, lucru, loc primejdios pentru naivi.

paréte, *-éti, s.f.* **1.** perete; zid; *(prov.) qual asino dà in ~, tal riceve* cine sapă groapa altuia cade singur în ea. **2.** adăpost; *frapporre una ~ d'odio* a pune la mijloc un zid de ură. **3.** *(înv.)* cursă de prins păsări.

paretèlla *s.f.* cursă întinsă (pentru prins păsări).

parético *adj. (med.)* atins de pareză; care prezintă o pareză.

pargoleggiàre *vi. (a)* a spune, a face copilării.

pàrgolo I. *s.m. (lit.)* copil; *lasciate che i ~-i vengano a me* lăsaţi copiii să vină la mine. **II.** *adj.* de vîrstă fragedă; de copil.

pàri I. *adj. invar.* **1.** egal; asemănător; *un numero ~ di voti* un număr egal de voturi; *sono ~ di età* sînt egali în vîrstă; *un par mio* un om la fel cu mine; *un nostro ~* un semen al nostru; *da ~* sau *da ~ a ~* de la egal la egal; *da ~ suo* ca un om de talia lui, potrivit prestigiului, gradului lui; *far la bocca ~* a strînge buzele (pentru a nu arăta neplăcere); *a piè ~* cu picioarele apropiate, unite; *saltare a piè ~* a sări dintr-o dată în altă part;e *rimaner, esser ~ con alcuno* a fi chit cu cineva; *mettersi in ~* a se pune la zi (cu datoriile etc.); *(fam.) e tutti ~* şi fiecare a primit ceea ce i se cuvenea; *esser ~ a* a fi egal cu; *esser senza ~* a nu avea asemănare, a fi unic; *esser ~ alle difficoltà* a fi la înălţimea greutăţilor pe care le întîmpină; *render ~ a ~* a răspunde cu aceeaşi monedă; *(tosc.) camminar ~ ~* a merge afectat; *portar ~ ~ il cappello* a purta pălăria drept pe cap; *copiar ~ ~* a copia cuvînt cu cuvînt. **2.** *(în loc. adv.) al ~* **a)** în acelaşi fel; **b)** în comparaţie; *al ~ d'un artista* la fel cu un artist; *alla ~* în acelaşi mod, în acelaşi grad; *mettersi alla ~ con uno* a se pune la acelaşi nivel cu altul, a egala pe cineva; *trattare uno alla ~* **a trata pe celălalt** ca pe un egal; **c)** *del ~*, *(rar) d'un ~* **la fel,** egal; *a un ~* la fel; *mettere tutti a un ~* a-i pune pe toţi în aceeaşi oală, a-i trata pe toţi la fel; *andare a ~ con uno* a proceda la fel cu altcineva; **d)** *in ~* în echilibru; *mettere in ~ un registro* a pune la zi un registru de socoteli; *mettersi in ~ con i pagamenti* a plăti restanţele. **3.** par, pereche, cu soţ; *numero ~* număr cu soţ. **II.** *s.f., (rar) s.m.* **1.** valoare nominală (a unui titlu de credit). **2.** preţ de cost; *vendere sotto alla ~* a vinde sub preţul de cost. **III.** *s.m.* **1.** *(ist.)* senator, „pair" (în Franţa). **2.** lord, membru al Camerei lorzilor.

pària *s.m. invar.* paria. *SIN. reietto.*

paria *s.f.* titlu, demnitate de senator (în Franţa), de lord (în Anglia).

parietàle *adj. (anat.)* parietal.

parietària *s.f. (bot.)* paracherniţă *(Parietaria officinalis).*

parificaménto *s.m. (rar)* recunoaştere, echivalare (a unei şcoli particulare). *SIN. pareggiamento.*

parificàre *vt.* a recunoaşte, a echivala (o şcoală particulară). *SIN. pareggiare.*

parificazióne *s.f.* recunoaştere, echivalare (a unei şcoli particulare).

parifórme *adj.* de formă egală.

parigìna *s.f.* **1.** (un fel de) sobă (cu ardere lentă). **2.** joc de biliard.

parigìno I. *adj.* parizian. **II.** *s.m.* locuitor al Parisului; *vestire come un ~* a se îmbrăca întocmai ca un parizian.

pariglia, *-iglie, s.f.* **1.** pereche de cai (la un atelaj). **2.** *(înv.)* pereche; *render la ~* a plăti cu aceeasi monedă. *SIN. contraccambio.*

pariménte *adv.* la fel; în mod egal.

pariménti *adv. v.* parimente.

pàrio, *pàri, adj,* din insula Paros; *marmo* ~ marmură de Paros

parisillabo *s.m., adj. (gram.)* parisilab; parisilabic.

parità *s.f.* paritate, egalitate.

paritètico, *-étici, adj. (în expr.) commissione* ~*-a* comisie de litigiu.

parlàbile *adj. (despre o limbă)* care se poate vorbi; *lingua* ~ limbă ce se poate vorbi.

parlachiàro *s.m. (glumeț)* persoană sinceră, curajoasă, care vorbește pe față.

parlamentàre[1] *adj., s.m.* parlamentar.

parlamentàre[2] *vi. (a)* **1.** a parlamenta, a trata. **2.** *(înv.)* a vorbi (unei adunări, poporului).

parlamentàrio, *-àri,* **I.** *s.m.* parlamentar; trimis, însărcinat (pentru tratative). **II.** *adj. (rar)* parlamentar.

parlamentarismo *s.m.* parlamentarism.

parlaménto *s.m.* **1.** parlament. **2.** *(înv.)* vorbire; cuvîntare; *invitare a* ~ a chema la o discuție (pentru a duce tratative). **3.** *(rar, lit.)* adunare publică, miting, **4.** fel de a vorbi. **5.** dar al vorbirii; raționament, discuție.

parlànte I. *adj.* **1.** grăitor, elocvent, expresiv; *un ritratto* ~ un portret expresiv. **2.** *(înv.)* vorbăreț, locvace. **3.** evident; *prova* ~ dovadă grăitoare; *fatti* ~*-i* fapte grăitoare. **II.** *s.m.* vorbitor; *un mal* ~ persoană care vorbește prost limba maternă; *i ben* ~*-i* cei care vorbesc corect limba maternă.

parlantìna *s.f. (fam., glumeț)* **1.** limbuție, turuială. *SIN. loquacità.* **2.** *(dial.)* dăscăleală, muștruluială.

parlàre I. *vi. (a)* a vorbi; ~ *del più e del meno* a sta de vorbă, a vorbi de toate și nimic; ~ *in punta di forchetta* a vorbi afectat; *con rispetto parlando* cu voia dumneavoastră; ~ *grasso* a vorbi indecent; *(înv.)* ~ *a ben piacere* a măguli, a linguși; ~ *male* a vorbi de rău; ~ *sul vero* a spune adevărul; *non se ne parla* este clar, am înțeles; ~ *da sé* a vorbi singur; ~ *fra sé* a vorbi cu sine (fără glas); ~*-si* a-și vorbi reciproc; *(fig.)* ~ *-si da un pezzo* a avea o legătură de dragoste. **II.** *vt.* **1.** a spune, a exprima; ~ *a caso, a vanvera* a vorbi fără sens; a mărturisi; *il reo ha confessato* condamnatul a mărturisit; a se întreține; a se adresa cuiva; *con chi parlo?* cu cine vorbesc?; a trata, a judeca, a socoti; ~ *di letteratura* a trata un subiect de literatură; a face cunoscută o intenție; *gliene hai parlato?* i-ai expus intenția mea?; a face aluzie; *di cosa parlate?* la ce vă referiți?; a face evident; *in lui parla l'odio* în el vorbește ura. **2.** a vorbi o limbă. **III.** *vr.* **1.** a-și vorbi; *si parlano senza conoscersi* își vorbesc fără a se cunoaște. **2.** a-și exprima iubirea; *quei due si parlano de pari mesi* cei doi își vorbesc (de dragoste) de cîteva luni. **IV.** *s.m.* **1.** vorbă, vorbire; mod de a vorbi. **2.** grai; dialect.

parlasìa *s.f. (înv.)* paralizie.

parlàta *s.f.* **1.** discurs. **2.** mod de a vorbi. **3.** grai; dialect; jargon. **4.** vorbire prolixă; *una* ~ *che non finiva più* o palavrageală ce nu se mai termina. *SIN. cicalata.*

parlàto I. *adj.* vorbit; *cinema* ~ film vorbit, **II.** *s.m.* **1.** mod de vorbire, limbaj; *un* ~ *poco intelligibile* un limbaj greu de înțeles. **2.** dialog (într-un film). **3.** *(fam.)* cinematograf vorbit; *l'era del* ~ era filmului vorbit; *colonna del* ~ coloană sonoră. **4.** recitare teatrală colocvială. **5.** cîntare vorbită.

parlatóre, -trice *s.m.* și *f.* vorbitor; bun vorbitor; *é un ottimo* ~ este un foarte bun orator.

parlatòrio, *-òri, s.m.* parloar, vorbitor (în internate, în închisori etc.).

parlesìa *s.f. (înv.)* paralizie.

parlético, *-étici, s.m. (înv.)* paralitic.

parlottàre *vi. (a)* a vorbi în șoaptă; a șopti, a șușoti.

parlottìo *s.m.* vorbă în șoaptă, șușoteală.

pàrma *s.f. (antic.)* scut mic rotund.

parmènse *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Parma

parmigiàno *adj., s.m.* **1.** născut la Parma; (locuitor) al provinciei Parma. **2.** parmezan *(brînză).*

parnàsio *adj.* al Parnasului, de Parnas.

parnàso *s.m. (fig.)* poezia, totalitatea poeților, parnas.

parnàssia *s.f. (bot.)* șopîrliță-albă *(Parnassia palustris).*

parnassianìsmo *s.m. (ist. lit.)* școală parnasiană.

parnassiàno *adj., s.m. (ist. lit.)* parnasian.

pàro[1] *s.m. (reg.)* v. p a i o.

pàro[2] *adj. (în expr.) mettere a* ~ a confrunta, a compara.

paròcchi *s.m. pl. invar.* ochelari de cal (care-l împiedică să vadă lateral).

parodìa *s.f.* parodie.

paròdico, *-òdici, adj.* de parodie; care parodiază.

parodiàre *vt.* a parodia.

parodista, *-isti, s.m.* persoană care parodiază (în literatură).

paròla *s.f.* vorbă, cuvînt; *nel vero senso della* ~ în adevăratul sens al cuvîntului; *non capire una sola* ~ a nu înțelege nimic; ~ *per* ~ cuvînt cu cuvînt; *levare la* ~ *di bocca a qualcuno* a întrerupe pe cineva din vorbire; raționament; *non capisco le vostre* ~*-e* nu înțeleg raționamentul vostru; *parole d'oro* cuvinte pline de înțelepciune; ~*-e insensate* cuvinte fără sens; *non trovare le* ~*-e per* a nu reuși să te exprimi într-o manieră adecvată; ~*-e a vanvera* vorbe fără noimă; *pesare le* ~*-e* a-și cîntări cuvintele; *ritira la* ~ *!* dezminte ceea ce ai afirmat!; sfat, învățătură; *seguire le* ~*-e di qualcuno* a urmări sfatul cuiva; expresie, lozincă; *non ha avuto una sola* ~ *di pentimento* nu a avut un singur cuvînt de căință; *in una* ~ pentru a conclude, într-un cuvînt; *l'ultima* ~ cuvîntul concluziv; ~ *d'ordine* lozincă; vorbe goale; *basta con le* ~*-e!* deajuns cu vorbele goale!; *è una* ~ este ușor de spus; *belle* ~*-e* frumoase cuvinte, mari promisiuni (deșarte); *quante* ~*-e!* cîte cuvinte deșarte!; palavre; grai, glas; *perdere la* ~ a pierde glasul; *il dono della* ~ darul vorbirii; *restare senza* ~ a rămîne mut; *gli manca solo la* ~ *(despre animale)* îi lipsește numai graiul; dreptul de a se exprima, de a lua cuvîntul; *chiedo la* ~ cer cuvîntul!; *mi hanno concesso la* ~ mi-au acordat dreptul la cuvînt; *la* ~ *all' accusato* are cuvîntul acuzatul. Vorbire ca manifestare; *libertà di* ~ libertatea de cuvînt; *prendere la* ~ a lua cuvîntul; ~ *d'encomio* cuvînt de laudă; *troncare la* ~ *in bocca a qualcuno* a întrerupe pe cineva în timp ce vorbește; mod de a vorbi; ~ *elegante, ricercata, rozza* vorbire elegantă, sofisticată, grosolană; *aver la* ~ *facile* a vorbi cu ușurință; înțelegere; *darsi la* ~ a-și da cuvîntul, a promite; la *tua* ~ *mi basta* cuvîntul îmi ajunge; *mantenere la* ~ a-și respecta cuvîntul, promisiunea; *mancare, venir meno alla* ~ a nu-și respecta angajamentul; ~ *d'onore* cuvînt de onoare; ~ *mia!* pe cuvîntul meu!; ~ *di gentiluomo* pe cuvîntul meu de om de onoare; *ti credo sulla* ~ te cred pe cuvînt; angajament, acord; *entrare in* ~ *con qualcuno* a intra în înțelegere cu cineva, a încheia un acord; *riprendersi, rimangiarsi la* ~ a anula un acord; permisiune; *(prov.) la parola è d'argento, il silenzio è d'oro* cuvîntul este de argint, liniștea de aur.

parolàccia *s.f. (depr.)* vorbă urîtă, vorbă de ocară.

parolàio, *-ài* **I.** *adj. (despre o expunere, o operă literară)* gălnos, fără conținut. **II.** *s.m.* palavragiu, flecar; *non vorrai dar credito ai racconti di quel* ~ nu vei vrea să dai crezare flecarului acela; *è un* ~ e un palavragiu.

pàroli *s.m. invar.* mizā dublă (față de cea precedentă, la un joc de noroc).

parollère *s.m.* textier, care compune textul unui cîntec.

paròma *s.f. (mar.)* parîmă, odgon.

parònimo *adj., s.m. (lingv.)* paronim.

parossìsmo *s.m.* paroxism; *il* ~ *dell'odio, dell'amore* paroxismul urii, iubirii; *odiare, desiderare fino al* ~ a urî, a dori pînă la paroxism.

parossìstico *adj.* ajuns la paroxism, de maximă intensitate; *grida* ~*-che* strigăte de paroxism.

parossìtono *adj. (lingv.)* paroxiton.

paròtide *s.f. (anat.)* glandă parotidă.

parotite *s.f. (med.)* oreion, parotidită.

parpagliòla *s.f.* veche monedă lombardă (cu valoare de 12 centime)

parpaglióne *s.m. (entom.)* fluture cap-de-mort, strigă *(Acherontia atropos).*

parpagliuòla *s.f. (rar) v.* parpagliola.

parricida, *-idi, s.m.* **1.** paricid *(persoană).* **2.** trădător de țară.

parricìdio, *-idii, s.m.* **1.** paricid *(crimă).* **2.** crimă împotriva patriei.

parrocchétto *s.m.* **1.** papagal. **2.** *(mar.)* pînză la trinchet; *albero di* ~ partea mijlocie a trinchetului.

parròcchia *s.f.* **1.** parohie. **2.** biserică parohială. **3.** comunitatea creștinilor dintr-o parohie.

parrocchiàle I. *adj.* parohial; *chiesa* ~ biserică parohială. **II.** *s.f.* biserică parohială.

parrocchialità *s.f.* **1.** însușirea de a fi parohial. **2.** totalitatea drepturilor de paroh.

parrocchiàno *s.m.* **1.** enoriaș. **2.** *(înv.)* paroh.

pàrroco, *pàrroci, pàrrochi, s.m.* paroh, preot.

parrùcca *s.f.* **1.** perucă; *parti in* ~ roluri de bătrîn (într-o comedie). **2.** chică, plete. **3.** ceartă, dojană aspră. **4.** beție.

parrucchière *s.m.* **1.** peruchier. **2.** coafor. **3.** bărbier, frizer.

parruccóne *s.m. (augm.)* **1.** perucă mare. **2.** *(fig.)* om învechit, retrograd. *SIN codino.*

pàrsec *s.m. invar. (astron.)* parsec.

pàrsi *adj., s.m.* și *f. (rel.)* (adept) al doctrinei lui Zoroastru.

parsimònia *s.f.* **1.** zgîrcenie; *usare* ~ a fi zgîrcit; frugolitate, economie; *spendere con* ~ a cheltui cu economie. **2.** parcimonie, măsură, reținere, moderație; *parlare con* ~ a vorbi moderat.

parsimonióso *adj.* parcimonios, moderat.

parsismo *s.m. (rel.)* doctrina lui Zoroastru.

pàrso *part. tr.* de la parere.

partàccia, *-àcce, s.f. (peior.)* săpuneală, mustrare, *fare una* ~ *a uno* a-i trage cuiva o săpuneală; *fare una* ~ **a)** a-și călca vorba; **b)** *(teatru)* a interpreta un rol odios. *SIN. scenata.*

pàrte I. *s.f.* parte; piesă, secție; *le* ~*-i di una macchina* părțile componente ale unei mașini; *farsi in cento parti* a se împărți în mai multe părți; a-și împrăștia rolul; *essere* ~ *di qualcosa* a fi o parte dintr-un întreg; *prendere* ~ *a qualcosa* a lua parte la ceva; *prendere* ~ *allo sciopero* a participa la grevă; *prendere* ~ *al dolore, alla gioia* a lua parte la durerea, bucuria cuiva; *a* ~ separat; *questo problema va esaminato a* ~ această problemă trebuie examinată separat; *in* ~ în parte; *è guarito solo in* ~ este vindecat numai în parte; *hai ragione in* ~ ai dreptate numai în parte; organ al unei ființe; *le* ~*-i vegetanti di un albero* părțile vegetale ale unui copac; *parti vergognose* organele genitale; ~*-i basse* șezutul; ținut, regiune; *le cinque* ~*-i del mondo* cele cinci continente; *la* ~ *alta della città* zona de sus a unui oraș; *dalle* ~*-i di* prin părțile, lîngă; *da ogni* ~ din toate părțile, de pretutindeni; *da questa* ~ pe aici; *d'altra* ~ de altfel; *da qualche* ~ pe aici, pe undeva; calitate personală; *avere molte buone* ~*-i* a avea multe calități; cantitate limitată; *la* ~ *meridionale della regione* partea meridională a regiunii; *solo una* ~ *del pubblico ha protestato* numai o parte din public a protestat; *la maggior* ~ cea mai mare parte; perioadă a anului; *la prima* ~ *dell'anno* prima parte a anului; partid, secțiune; ~ *di destra* partid de dreapta; *lotte di* ~ lupte de partid, politice; *spirito di* ~ spirit egoist politic; *fare* ~ *per se stesso* a se gîndi numai la sine însuși; *essere senz'arte né* ~ a nu fi cu nimeni, imparțial; *voti di* ~ voturi favorabile; pretext juridic; *parte civile* parte civilă; *essere* ~ *in causa* a lua parte la un proces, interesat direct; luptător, beligerant; *le* ~*-i hanno iniziato le trattative* părțile beligerante au început tratativele; partea materială; *la sua* ~ *di merito* partea sa de merit; *farsi la* ~ *del leone* a se gîndi numai la avantajul său; *da* ~ *mia* în ceea ce mă privește; *mettersi a* ~ *con qualcuno* a împărți ceva cu cineva; *avere* ~ *in qualche cosa* a avea un amestec într-o acțiune; *prendere* ~ *a qualcosa* a lua parte la ceva; parte a unei compoziții muzicale; datorie, obligație; *fare le sue* ~*-i* a-și face datoria. **II.** *adv.* în parte; *i quattrini dello zio, parte toccano al nipote e* ~ *ai poveri* banii unchiului revin în parte nepotului, în parte săracilor.

partecipàbile *adj.* comunicabil, care poate fi împărțit; *notizia* ~ știre comunicabilă; *sentimento* ~ sentiment participabil.

partecipànte I. *adj.* care ia parte; *camerieri segreti* ~*-i* persoane care au dreptul să participe la masa papală. **II.** *s.m.* participant; *l'unico* ~ *rimasto in gara* unicul participant rămas în concurs. *SIN. concorrente.*

partecipàre I. *vi. (a)* **1.** a participa; a fi o parte din; ~ *di una cosa* a face parte din ceva, a ține de natura unui lucru; ~ *dei difetti comuni* a avea (la rîndul său) defectele comune celorlalți. **2.** a participa la, a lua parte la; ~ *a un banchetto* a lua parte la un banchet; ~ *al lutto* a fi îndurerat pentru moartea cuiva. *SIN. aderire, intervenire.* **3.** *(înv.)* a sta de vorbă cu. **II.** *vt.* **1.** a comunica, a anunța; a împărtăși; ~ *una notizia* a comunica o știre. **2.** a împărți, a distribui; a acorda; ~ *a tutti un sorriso* a împărți tuturor un zîmbet.

partecipazióne *s.f.* **1.** participație; participare; ~ *a giochi d'azzardo* a lua parte la jocurile de noroc. *SIN. adesione, intervento.* **2.** cointeresare într-o societate; ~ *agli utili* cointeresare la bunurile unei societăți; ~ *statale* cointeresare a statului în marile întreprinderi productive. **3.** comunicare, anunțare oficială. **4.** înștiințare, scrisoare oficială de comunicare (a unei numiri etc.).

partécipe *adj.* părtaș; care participă la ceva; *essere* ~ *del dolore di un fratello* a participa la durerea unui frate; *essere* ~ *dei beni della comunità* a profita de bunurile comunității.

partegiamènto *s.m.* luare de poziție; trecere de partea cuiva, adeziune.

parteggiànte *s.m., adj.* partizan, adept.

parteggiàre *vi. (a)* **1.** a favoriza, a fi de partea cuiva. **2.** a milita (pentru un partid, pentru o idee); ~ *per le correnti riformiste* a milita pentru curentele reformatoare. **3.** *(lit., rar)* a împărți cu alții.

parteggiatóre *s.m.* partizan; adept, militant. *SIN. fautore, sostenitore.*
partenévole *adj.* şi *s.m.* complice, părtaş.
partènio *s.m. (bot.)* granat *(Pyrethrum parthenium* sau *Chrysanthemum parthenium).*
partenogènesi *s.f. invar. (biol.)* partenogeneză.
partenopèo *adj., s.m. (lit.)* napoletan; *dialetto* ~ dialect napolitan; *maschera* ~*-a* mască (de teatru) napoletană.
partènte *s.m.* persoană care pleacă.
partènza *s.f.* **1.** plecare; *il nostro treno è in* ~ *dal binario n. 2* trenul nostru pleacă de pe linia nr. 2; *essere di* ~ a fi gata de plecare; *far* ~ a pleca; *essere in* ~ a fi pe punctul de a pleca; *essere di* ~ a fi gata de plecare; *il punto di* ~ *della nostra ricerca* punctul de plecare al cercetării noastre. **2.** *(sport)* începutul unui concurs; *dare il segnale di* ~ a da semnalul de plecare; *linea di* ~ linie de pornire. **3.** formă fotogramă a unui film.
partibile *adj.* care poate fi împărţit în părţi.
particèlla *s.f.* **1.** *(gram.)* particulă. **2.** *(jur.)* lot; ~ *del catasto,* ~ *catastale* lot de pământ (după cadastru).
particina *s.f. (teatru)* rol mic, scurt.
partecipàre *vi., vt. v.* partecipare.
partecipiàle *adj. (rar, gram.)* participial.
partecipio, *-ìpi, s.m. (gram.)* participiu.
particola *s.f.* **1.** *(înv.)* particulă. **2.** *(bis.)* anafură.
particolàre I. *adj.* **1.** particular, propriu, special; *in* ~ în special; îndeosebi; *nulla di* ~ nimic deosebit; *rendersi* ~ a deveni ciudat, bizar. **2.** particular, privat, individual. **II.** *s.m.* **1.** particular, persoană particulară. **2.** amănunt, detaliu.
particolareggiàre *vt., vi. (a)* **1.** a detalia, a expune amănunţit. **2.** a indica, a determina fiecare amănunt. *SIN. dettagliare.*
particolareggiàto *adj.* detaliat, amănunţit. *SIN. minuzioso.*
particolarismo *s.m.* **1.** favorizare, părtinire. **2.** *(la pl.)* regionalism, preocupare de problemele unei regiuni, ale unui oraş.
particolarità *s.f.* particularitate; amănunt.
particolarizzàre *vt., vi. v.* particolareggiare.
particolarmènte *adv.* în mod special, în mod particular; *questo vale* ~ *per te* aceasta e valabil mai ales pentru tine.
partigiàna *s.f. (ist.)* suliţă (cu fier lung).
partigianàta *s.f.* lovitură de suliţă.
partigianería *s.f.* **1.** parţialitate, părtinire; *peccare di* ~ a păcătui de parţialitate. **2.** *(mil.)* situaţie, luptă de partizan.
partigianésco *adj.* în spirit părtinitor, neobiectiv.
partigiàno I. *adj.* **1.** părtinitor; sector; *spirito* ~ spirit sectar. **2.** de partizan. **II.** *s.m.* **1.** partizan (al cuiva). **2.** militant, partizan (al unei idei); ~ *della pace* partizan al păcii. **3.** *(mil.)* partizan; franctiror; *fare il* ~ a fi partizan; *l'organizzazione clandestina dei* ~*-i* organizaţia clandestină a partizanilor.
partimènto *s.m.* **1.** împărţire, divizare. **2.** cărare (în păr). **3.** *(arhit., la pl.)* compartiment, despărţitură. **4.** separaţie. **5.** plecare.
partìre[1] **I.** *vt.* **1.** *(lit., poetic)* a împărţi, a divide; ~ *un numero per un altro* a împărţi un număr prin altul. **2.** a despărţi, a separa; ~ *la voce* a articula vorbele. **3.** a îndepărta; ~ *l'occhio da* a-şi lua privirea de la. **4.** a topi metalele. **5.** a distinge. **II.** *vr.* **1.** a se despărţi de; a se îndepărta. **2.** a pleca; *ho deciso di* ~ *domani* am hotărît să plec mîine.
partìre[2] *vi. (e)* a pleca; *a* ~ *da oggi* cu începere de astăzi.
partita[1] *s.f. (înv.)* plecare; *ultima* ~ moarte.
partìta[2] *s.f.* **1.** *(înv.)* parte; porţiune; diviziune; *uscio a due* ~*-e* uşă cu două canaturi. **2.** *(com.)* partidă (de mărfuri); *in* ~ angro, cu ridicata; *giocare a* ~ *doppia* a se preface, a juca dublu, a înşela; *saldare una* ~ a încheia socotelile. **3.** partidă (de joc); *vincere la* ~, *fare* ~ a cîştiga, a învinge; *dar* ~ *vinta a uno* a da cîştig de cauză cuiva; ~ *di piacere* excursie; *essere della* ~ a lua parte la (o excursie etc.). **4.** *(înv.)* uniformă; livrea. **5.** vînătoare; ~ *d'onore* duel. **6.** canat (la uşă). **7.** gen de muzică instrumentală.
partitaménte *adv.* parte cu parte, unul cîte unul; în mod separat.
partitànte *adj., s.m.* partizan, adept, susţinător, militant.
partitàrio, *-àri, s.m.* registru cu partide.
partitèlla *s.f.* partinitate, spirit de partid.
partitìco *adj. (pol.)* de partid.
partitismo *s.m.* sectarism.
partitìvo *adj. (gram.)* partitiv.
partìto[1] *adj.* separat; împărţit; *(lit.) gioco* ~ compoziţie poetică în dialog, contrast (în poezia provensală).
partìto[2] *s.m.* **1.** alternativă, alegere; *andare a* ~ a se pune la vot; *porre a* ~ a pune la vot, la alegere. **2.** *(înv.)* îndoială; risc; *mettere il cervello a* ~ a se încurca, a nu vedea clar, a se zăpăci. **3.** partidă (căsătorie). **4.** hotărîre; *per* ~ *preso* în mod deliberat, în mod conştient, voit; *ingannarsi a* ~ a se înşela cu totul; *mettere il cervello* sau *il capo a* ~ a lua o hotărîre bună, a-i veni mintea la cap. **5.** înţelegere, pact; *aver buon* ~ a cumpăra ieftin; *a nessun* ~ în nici un caz; *conchiudere un* ~ a încheia un contract; *femmina di* sau *donna di* ~ femeie de stradă. **6.** stare; condiţie; *ridursi a mal* ~ a ajunge rău; *all'estremo* ~ la desperare. **7.** folos; *trarre* ~ a trage folos. **8.** *(pol.)* partid.
partitocrazia *s.f. (pol.)* autoritate a unui partid, guvernare de către un partid.
partitóne *s.m.* partidă foarte bună (în căsătorie).
partitóre, *-trice* **I.** *s.m.* şi *f.* împărţitor, distribuitor. **II.** *s.m. (mat.)* divizor, împărţitor.
partitùra *s.f.* **1.** *(muz.)* partitură. **2.** împărţire a grîului (între moşier şi ţăran). **3.** cărare (în păr).
partizióne *s.f.* **1.** împărţire, divizare; *procedere alla* ~ *del patrimonio tra gli eredi* a proceda la împărţirea patrimoniului între moştenitori. *SIN. divisione, spartizione.* **2.** parte, secţie; *le* ~*-i di un testo* părţile unui text.
pàrto *s.m.* **1.** naştere; ~ *indolore* naştere fără dureri; *donna di* ~ lehuză; *essere di* ~ a fi lehuză; *nati a un* ~ gemeni. **2.** copil născut; *(înv.)* ~ *di pianta* **a)** floare; **b)** fruct. **3.** *(fig.)* operă, creaţie; ~ *dell'ingegno/poetico/della fantasia* creaţie a talentului/poetică/a fanteziei. **4.** scorneală, invenţie, minciună.
partoriènte *s.f.* femeie gravidă (gata să nască); *casa/ricovero per le* ~*-i* maternitate, casă de naştere.
partorìre *vt., vi. (a)* **1.** a naşte. **2.** a făta. **3.** *(fig.)* a produce, a crea (o operă), a zămisli; *(ironic) la montagna ha partorito un topolino* se spune despre un efort mare care produce un rezultat minim. **4.** a cauza; ~ *odio/danno/biasimo* a cauza ură/pagubă/blam.
parusìa *s.f. (bis.)* ziua de apoi, judecata din urmă.
parùta *s.f.* aparenţă; *far* ~ a se preface; *in umile* ~ într-o aparenţă umilă.
parùto *(înv.) part. tr.* de la parere.
parvènte I. *adj.* vizibil, aparent. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* aparenţă, înfăţişare. **2.** părere, judecată, opinie.

parvènza *s.f.* **1.** *(lit.)* aparenţă, aspect. **2.** asemănare îndepărtată; umbră de asemănare. **3.** *(înv.)* părere, opinie.
parvità *s.f. (rar, lit.)* micime.
pàrvolo *s.m., adj. (poetic)* *v.* pargolo.
parziàle *adj.* **1.** parţial; *eclissi* ~ eclipsă parţială; *risultati* ~*-i* rezultate parţiale; *elezioni* ~*-i* alegeri parţiale; *sentenza* ~ sentinţă parţială. **2.** părtinitor.
parzialeggiàre *vi. (a)* a ţine cu, a fi părtinitor.
parzialità *s.f.* **1.** părtinire; *non fare* ~ a nu face nedreptăţi/părtiniri; *è stato accusato di* ~ a fost acuzat de părtinire. **2.** *(înv.)* sectă, facţiune.
parziàrio *adj. (jur., despre un ţăran)* care ia/care arendează în parte.
pàscere **I.** *vt.* **1.** a paşte. **2.** a duce la păscut. **3.** *(fig.)* a hrăni; ~ *gli occhi* a-şi sătura privirea (contemplînd, admirînd); ~ *la mente* a-şi hrăni mintea (prin studiu); ~ *(alcuno) di parole* a duce (pe cineva) cu vorba; ~ *qualcuno di erba trastulla a duce* pe cineva cu zăhărelul. **II.** *vi. (a)* a paşte; *le greggi pascevano nei campi* turmele păşteau pe cîmpuri; *portare le pecore a* ~ a duce oile la păscut. **III.** *vr.* a se hrăni; ~*-si d'aria* a se hrăni cu iluzii.
pascià *s.m. invar.* paşă; *fare il* ~ a trăi ca un paşă.
pascialàto *s.m.* paşalîc.
pascioli *s.m. v.* pasciuli.
pascióna *s.f. (lit.)* **1.** belşug de păşune. **2.** belşug, prosperitate; *rimpiangere il tempo della* ~ a regreta belşugul de odinioară. **3.** mîncare bună şi din belşug.
pasciuli *s.m. invar.* parfum de paciulie *(Pogodlemon patchouli).*
paseiùto **I.** *part. tr.* de la pascere. **II.** *adj.* hrănit; *uomo ben* ~ om bine hrănit, om gras.
pàseo, *pàschi*, *s.m. (poetic)* *v.* pascolo.
pascolaménto *s.m.* păscut; faptul de a paşte.
pascolàre **I.** *vt.* a paşte; ~ *i buoi/le pecore* a duce la păscut boii/oile. **II.** *vi. (a)* a paşte; *un folto gregge pascolava ai limiti del bosco* o mare turmă păştea la marginea pădurii. **III.** *vr.* a se hrăni; *pascersi di speranze* a se hrăni cu speranţe.
pascolativo *adj. (despre un teren)* bun de păşune.
pàscolo *s.m.* **1.** păşune, loc de păscut. **2.** iarbă de păşune. **3.** *(fig.)* hrană, aliment spiritual; stimulent; *dare in* ~ a expune la tot felul de comentarii/la bîrfeli.
pascóre *s.m. (înv.)* primăvară.
pasimàta *s.f. (înv.)* un fel de pesmet.
pàsmo *s.m. (înv.)* *v.* spasimo.
pàsqua *s.f. (scris cu majusculă)* Paşti; ~ *di risurrezione,* ~ *d'uovo,* ~ *maggiore* Paşti; ~ *di ceppo* Crăciun; ~ *dei morti* mucenici, cei patruzeci de sfinţi; ~ *fiorita* Floriile; ~ *di rose* Rusalii; *dar la buona* ~ a felicita de Paşti; *avere il viso di* ~, *esser contento come una* ~ a fi foarte vesel; *far* ~ a se bucura mult; *far la* ~ a se cumineca; *venire la* ~ *in domenica* a se potrivi, a se întîmpla la timp potrivit; *(exclamativ) la mala* ~ *!* blestemat să fie!
pasquàle *adj.* pascal, de Paşti; *feste* ~*-i* sărbătorile Paştilor.
pasquarósa *s.f.* Rusalii.
pasquélla *s.f.* Bobotează.
pasquétta *s.f.* lunea de după Paşti, a doua zi de Paşti.
pasquinàta *s.f.* satiră, pamflet.
passàbile *adj.* **1.** pasabil, acceptabil; *grado* ~ *di educazione* grad acceptabil de educaţie; *libro* ~ carte pasabilă. **2.** mediocru.
passacàglia *s.f. (muz.)* vechi dans spaniol şi italian, pasacalia
passacàvo *s.m. (mar.)* ureche cu turnicheţi.
passafìno *s.m.* bordură, găitan.
passagàllo *s.m. (muz.)* *v.* passacaglia.
passàggio, *-àggi*, *s.m.* **1.** trecere; *uccelli di* ~ păsări în trecere; *essere di* ~ a fi în trecere; *di* ~ repede, în trecere; *il* ~ *di una strada* traversarea unei străzi; *persona di* ~ persoană în trecere; *stanza di* ~ cameră de trecere. **2.** trecere, tranzit, transport; *un intenso* ~ *di automobili* un intens trafic de automobile. **3.** călătorie (pe vapor, cu automobilul); preţul călătoriei; *il gran* ~ moartea. **4.** *(ist.)* trecerea cruciaţilor spre orient; *indulgenze per il* ~ indulgenţe acordate de papă cu prilejul unei cruciade. **5.** pasaj, loc de trecere; ~ *a livello* pasaj de nivel, barieră (la tren); ~ *pedonale* trecere pentru pietoni. **6.** transport (cu un autovehicul); *ti offro un* ~ te iau cu maşina; *mi ha chiesto un* ~ mi-a cerut să-l duc cu maşina. **7.** *(sport)* pasă. **8.** *(muz.)* pasaj. **9.** pasaj, fragment (de carte etc.). **10.** *(înv.)* taxă de înscriere (într-o societate etc.).
passamaneria *s.f.* pasmanterie, ceaprazărie.
passamàno *s.m.* **1.** şiret; galon, găitan. *SIN. passafino.* **2.** trecere din mînă în mînă (a unor obiecte) la mai multe persoane aşezate în lanţ.
passamanteria *s.f. (rar)* *v.* passamaneria.
passamèzzo *s.m. (muz.)* vechi dans italian.
passamontàgna *s.m. invar.* capişon de lînă, căciuliţă trasă pe urechi.
passanàstro *s.m.* găurele (la lenjerie) prin care se trece o panglică/un şiret.
passànte **I.** *adj.* **1.** trecător; pasager. **2.** care pătrunde în; pătrunzător, străpungător. **3.** *(înv.)* care trece repede. **4.** care se digeră repede. **II.** *s.m.* **1.** pieton; *un* ~ *solitario* un trecător solitar. *SIN. passeggero, pedone.* **2.** gaică (la cordon).
passapòrto *s.m.* paşaport; ~ *valido/scaduto* paşaport valabil/anulat; *rinnovare il* ~ a reînnoi paşaportul; *consegna del* ~ *diplomatico* predarea paşaportului diplomatic; *avere il* ~ *per l'altro mondo* a fi pe punctul de a muri.
passàre **I.** *vi. (e)* **1.** a trece, a străbate; ~ *per la strada* a trece pe stradă; *l'ho visto* ~ *or ora* l-am văzut trecînd chiar acum; *di qui/di là non si passa* pe aici/pe acolo nu se trece; *(fig.) l'errore passò inosservato* greşeala trecu neobservată; ~ *davanti a qualcuno* a trece pe dinaintea cuiva; ~ *di fianco a qualcuno* a trece pe lîngă cineva; *si è passata di acqua sotto i ponti* s-au întîmplat multe lucruri (între timp); ~ *oltre* a trece mai departe. **2.** a circula; ~ *per la mente* a trece prin minte; **3.** a avea loc, a se petrece; *tra questo e quello ci passa una bella differenza* între acesta şi acela există o mare diferenţă. **4.** a intra sau a ieşi printr-o deschizătură; *per le fenditure passano l'acqua e il vento* prin crăpături trec apa şi vîntul. **5.** a trăi/a trece prin momente diferite; ~ *attraverso dispiaceri* a trece printr-o serie de neplăceri; **6.** a trece mai departe; *non ragioniam di lor ma guarda e passa* să nu mai gîndim la ei, priveşte numai, şi treci mai departe. **7.** a excela, a depăşi, a limita; ~ *di cottura* a se coace prea tare, a se răscoace. **8.** a trece dincolo; *passano da una regione all'altra* trec de la o regiune la alta; *(fig.)* ~ *al partito avversario* a trece în partidul adversar; ~ *al nemico* a treoe la inamic. **9.** a trece de la unul la altul; ~ *di mano in mano* a trece din mînă în mînă; ~ *di bocca in bocca* a trece din gură în gură. **10.** a schimba starea, condiţia; ~ *dalla gentilezza alla scortesia* a trece de la politeţe la bădărănie; ~ *a miglior vita* a muri; ~ *a nuove nozze* a se recăsători. **11.** a se îndepărta; a nu mai fi de actualitate; ~ *di moda* a se demoda; *(fig.)*

~ *di mente* a uita; ~ *di vita* a muri. **12.** a schimbă discuţia; *passa a parlare d'altro* trece la o altă discuţie. **13.** a fi promovat; *non è passato* nu a fost trecut/promovat. **14.** a fi aprobat; *la proposta/la legge è passata* propunerea/legea a fost trecută/aprobată. **15.** a fi acceptat; *il film non è niente di speciale, ma può* ~ filmul nu reprezintă nimic deosebit, dar poate fi acceptat; *per questa volta, passi!* de data aceasta treacă!, fie! să meargă! **16.** a fi socotit/apreciat; ~ *per un genio* a trece drept un geniu; *passa per un uomo di mondo* trece drept un om de lume; *farsi* ~ *per tonto* a trece drept un prostănac. **17.** a trece în timp; *i giorni passano veloci* zilele trec repede; *quanto tempo è passato da allora* cît timp a trecut de atunci. **18.** a se consuma; *la bellezza e la gioventù passano presto* frumuseţea şi tinereţea se scurg repede; *finalmente il mal di testa è passato* în sfîrşit durerea de cap mi-a trecut; *canta che ti passa!* cîntă, şi-ţi va trece (orice necaz). **II.** *vt.* **1.** a traversa; ~ *lo stretto a nuoto* a trece strîmtoarea înot; ~ *il Rubicone (fig.)* a lua o decizie importantă. **2.** a parcurge; ~ *in rassegna* a trece în revistă; **3.** a străpunge; *la lama gli passò il petto* lama îi străpunse pieptul. **4.** a face să treacă dintr-o parte în alta; *passami la chiave per la finestra* (dă)-mi cheia prin fereastră. **5.** a curăţa; ~ *le patate/la verdura* a curăţa cartofii/zarzavaturile. **6.** a aşterne; ~ *una mano di vernice sulle pareti* a vopsi o parte din perete; ~ *una spugna umida sui mobili* a trece cu buretele umed pe mobile, a şterge mobila. **7.** a transfera; *lo passano a un nuovo ufficio* îl transferă la un serviciu nou; *voglio* ~ *queste tende in sala da pranzo* vreau să mut aceste perdele în sufragerie; ~ *in bella copia* a transcrie într-o formă mai frumoasă; ~ *ai voti* a trece la vot; *ti passo subito mio padre (la telefon)* ţi-l dau pe tatăl meu. **8.** a oferi; *passami quel libro* dă-mi cartea aceea; ~ *il pallone* a pasa/a trece mingea. **9.** a comunica, a transmite; ~ *a qualcuno una notizia* a comunica cuiva o ştire; ~ *la voce* se spune; ~ *la parola* a da cuvîntul; *passo e chiudo!* am terminat de vorbit. **10.** a depăşi; *l'ha passato in curva* l-a depăşit în curbă; ~ *qualcuno in peso* a depăşi pe cineva în greutate; ~ *ogni limite* a depăşi orice limită. **11.** a omite, a nu menţiona. **12.** a obţine un succes; ~ *gli esami* a lua examenele; ~ *un guaio* a învinge o neplăcere; *passarla* a trece ceva cu bine; a se feri; *ha passato una grande umiliazione* a suferit o mare umilinţă; *quante ne ha passate, poveraccio!* cîte nenorociri a suferit, bietul de el! **13.** a tolera; *questa non te la passo proprio* pe asta nu ţi-o iert; ~ *qualcosa sotto silenzio* a tolera ceva, a trece ceva sub tăcere. **14.** a promova; *mi hanno passato in quinta* m-au promovat în a cincea. **15.** a petrece; *passare le vacanze al mare* a-şi petrece vacanţa la mare; *passarsela* a trăi bine; *se la passa da gran signore* trăieşte ca un domn. **III.** *s.m.* trecere; *il lento* ~ *delle stagioni* trecerea lentă a anotimpurilor; *col passar del tempo* odată cu trecerea timpului.

passàta *s.f.* **1.** *(rar)* trecere; *far le* ~*-e innanzi a una casa* a patrula în faţa unei case; ~ *delle acque per cura* urmare a unei cure de ape minerale; *dare una* ~ a citi repede, a arunca o privire; *una* ~ *nel bagno* o scufundare în apă; ~ *di patata* piure de cartofi; *una* ~ *di pioggia* ploaie repede; *a tutta* ~ mereu. **2.** urmă de vînat. **3.** *(înv.)* miză (la joc). **4.** *(înv.)* promovare, înaintare. **5.** *(sport)* pasare, pasă (la fotbal).

passatèlla *s.f.* lovitură cu bila (la jocul cu bile, biliard sau popice).

passatèlli **I.** *s.m. pl.* pastă făinoasă (din Romagna). **II.** *adj. (glumeţ)* ramolit, consumat.

passatèmpo *s.m.* recreare, distracţie; *per* ~ pentru distracţie, pentru a scăpa de plictiseală; *lavorare per* ~ a munci pentru a-şi găsi un divertisment. *SIN. diversivo, svago.*

passatismo *s.m. (rar)* admiraţie pentru trecut.

passatista, -isti, *s.m.* admirator al trecutului, paseist.

passatistico *adj.* paseist.

passàto **I.** *adj.* **1.** trecut; sfîrşit; petrecut. **2.** *(fig.)* decăzut, veştejit (prin vîrstă); *stricat; carne* ~*-a* carne stricată. **3.** mort; *(prov.) acqua* ~*-a non macina più* mortul de la groapă nu se mai întoarce; *donna* ~*-a* femeie trecută/îmbătrînită. **II.** *s.m.* **1.** strămoş, predecesor. **2.** trecut. **3.** *(gram.)* perfect; ~ *prossimo* perfectul compus. **4.** piure (de legume).

passatóia *s.f.* preş, traversă.

passatóio, -ói **I.** *adj.* **1.** tranzitoriu, trecător. **2.** uşor de trecut. **3.** uşor de digerat. **II.** *s.m.* **1.** piatră, rînd de pietre (pentru a trece peste un şanţ etc.). **2.** coridor.

passatóre *s.m.* luntraş (care transportă persoane de la un mal la altul). *SIN. traghettatore.*

passatòtto *adj.* puţin îmbătrînit, trecut.

passatùra *s.f.* ţesătură, cîrpitură (la o pînză uzată).

passavànti *s.m. invar. (mar.)* punte de debarcare.

passaverdùra *s.f. (buc.)* sită pentru legume.

passavìa *s.f.* pod peste o şosea.

passavogàre *vi. (a)* a vîsli cu toate vîslele/cu forţă.

passavolànte *s.m.* **1.** *(ist., mil.)* bombardă. **2.** aventurier. *SIN. temporaneo.*

passeggèro **I.** *adj.* trecător; pasager; *un capriccio* ~ un capriciu pasager. **II.** *s.m.* **1.** pasager, călător. **2.** *(înv.)* luntraş. **3.** *(înv.)* perceptor, taxator (la un loc de trecere).

passeggiàre **I.** *vi. (a)* a se plimba; a străbate plimbîndu-se. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a frecventa un loc; ~ *il cavallo* a plimba calul. **2.** *(muz.)* a trece cu degetele peste o claviatură/peste coarde etc. **3.** a batjocori pe cineva; *lo passeggiano come vogliono* îl batjocoresc cum vor.

passeggiàta *s.f.* **1.** plimbare; ~ *militare* exerciţiu de marş. **2.** bulevard; promenadă. *SIN. corso.* **3.** *(înv.)* plimbare în faţa casei iubitei.

passeggiatóre, -trice, -tóra *s.m.* şi *f.* persoană care se plimbă; plimbăreţ.

passeggiatrice *s.f.* femeie de stradă, prostituată.

passeggièro *s.m. v.* passeggero **(II).**

passeggino *s.m.* cărucior de copil (pe două roţi).

passéggio, -éggi, *s.m.* **1.** plimbare; *andare a* ~ a se plimba, a face o plimbare. **2.** loc de plimbare, promenadă. *SIN. passeggiata.* **3.** lume care se plimbă; *osservare il* ~ *sul corso* a privi lumea de pe bulevard. **4.** *(muz.)* pasaj.

pàssera **I.** *s.f.* vrabie; *cacciar le* ~*-e* a alunga gîndurile; *(prov.) chi ha paura di* ~*-e non semini panico* cine se teme de vrăbii nu seamănă mălai; cine se teme de brumă să nu sădească vie; *(iht.)* ~ *di mare* limanadă *(Limanda limanda).* **II.** *adj. (în expr.) uva* ~ struguri stafidiţi.

passeràio, -ài, *s.m.* **1.** ciripit de vrăbii. **2.** *(fig.)* trăncăneală, vorbărie. **3.** zgomot, gălăgie (de copil).

passerèlla *s.f.* **1.** *(mar.)* punte îngustă, pasarelă. **2.** podium îngust pentru expunerea unor modele noi.

passerìo *s.m. v.* passeraio.

pàssero *s.m.* vrabie *(Passer domesticus);* ~ *solitario* specie de sturz *(Turdus aganeus).*

passeròtto *s.m. (dim.)* **1.** pui de vrabie. **2.** *(fig.)* greşeală de tipar; *a* ~ în mod nesocotit. **3.** ghicitoare simplă.

passètto *s.m.* **1.** *(dim.)* pas mic. **2.** măsură de lungime; *(prov.) misurare gli altri col suo* ~ a măsura pe alţii cu propria ta măsură.

passìbile *adj. (jur.)* **1.** pasibil (de o pedeapsă). **2.** *(înv.)* răbdător, resemnat, care îndură multe.

passibilità *s.f.* faptul de a fi pasibil (de ceva).

passiflòra *s.f. (bot.)* pasiflora ceasornic *(Passiflora coerulea). SIN. fior di passione.*

passìno *s.m.* strecurătoare de cafea/de ceai (din sîrmă).

pàssio, *pàssi, s.m. (bis.)* povestirea patimilor (în evanghelie).

passionàle I. *adj.* pasional, pătimaş; *una forte carica* ~ o puternică încărcătură pasională; *temperamento* ~ temperament pasional. **II.** *s.m. (bis.)* carte despre viaţa şi faptele martirilor.

passionalità *s.f.* caracter pasional/pătimaş.

passionàrio *s.m. (bis.)* carte care cuprinde povestirea patimilor (după evanghelii).

passionàto *adj. v.* appassionato.

passióne *s.f.* **1.** *(înv.)* durere, suferinţă fizică. **2.** pasiune, patimă; *la* ~ *dell'ira* patima mîniei; *la* ~ *della gelosia* pasiunea geloziei. **3.** înclinaţie, interes; *avere* ~ *per la chimica* a avea înclinaţie pentru chimie. **4.** participare pasionată; *per* ~ pentru simplă plăcere, dezinteresat; *senza* ~ fără pasiune; *la* ~ *traspare in ogni suo scritto* pasiunea apare în toate operele lui. **5.** compoziţie muzicală amplă, inspirată de evanghelie; patimi, pasiune; *le* ~*-i di J.S. Bach* Patimile de J.S. Bach. **6.** *(lit.)* mister. **7.** *(bot.) fior di* ~ pasiflora ceasornic *(Passiflora coerulea).* **8.** durere sufletească; *darsi* ~, *venire in* ~ a se chinui.

passire *vt. (înv.) v.* appassire.

passìto *adj., s.m.* (vin) preparat din struguri uscaţi/stafidiţi.

passivànte *adj. (gram., despre particula* **si**) care serveşte la formarea diatezei pasive a unui verb (la persoana a treia sg. şi pl.).

passività *s.f.* **1.** pasivitate, indiferenţă; insensibilitate; apatie; inerţie. **2.** *(com.)* pasiv; deficit. *SIN. deficit.*

passìvo I. *adj.* pasiv; moale; nevolnic; lipsit de voinţă/de iniţiativă; *organo* ~ organ pasiv; *individuo* ~ individ apatic; *atteggiamento* ~ atitudine pasivă; *(com.) partite* ~*-e* pasiv, deficit. **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* pasiv. **2.** *(com.)* pasiv; totalitate a cheltuielilor/a datoriilor; *bilancio in* ~ bilanţ în pasiv; *passivo ereditario* pasiv ereditar; *segnare un* ~ a suferi un insucces/o înfrîngere.

pàsso[1] **I.** *adj.* **1.** veştejit, uscat. **2.** *(despre struguri)* stafidit; *uva* ~*-a* struguri stafidiţi, stafide. **II.** *s.m.* lichior de stafide sau de fructe uscate.

pàsso[2] *s.m.* **1.** pas; *mutare i* ~*-i* a păşi; *studiare il* ~ a se grăbi; *andar di* ~, *fare tre* ~*-i su un mattone* a merge încet; *di buon* ~ repejor; *pigliare il* ~ *innanzi* **a)** a o lua înainte; **b)** *(fig.)* a fi prudent; *far quattro* ~*-i* a face o mică plimbare; *rifare i suoi* ~*-i* a se întoarce înapoi; *perdere i* ~*-i* a merge degeaba; ~ ~, *a* ~ *a* ~ încet-încet; *di buon* ~ cu mers sigur/iute; *a* ~ *d'uomo (despre vehicul)* cu mersul unui om; *a* ~ *di lumaca* cu pas încet/de melc; *a* ~ *di tartaruga* cu pasul lent al unei broaşte ţestoase; *di pari* ~ în pas egal; *e via di questo* ~ şi aşa mai departe. **2.** activitate, acţiune, iniţiativă; *un* ~ *rischioso* un pas riscant; *fare un* ~ *falso* a face un pas greşit. **3.** demers; *non muovere un* ~ a nu mişca un deget, a nu face nimic; *di questo* ~ dacă treaba merge aşa; *(prov.) il peggior* ~ *è quello dell'uscio* începutu-i anevoie, urma vine de la sine. **4.** fragment, pasaj, paragraf (de carte). **5.** *(tehn.)* distanţă între dinţii unui angrenaj.

pàsso[3] *s.m.* **1.** trecere; *dare il* ~ a lăsa să treacă înainte; *uccelli di* ~ păsări care trec dintr-o zonă în alta; *l'alto* ~ moartea. **2.** loc de trecere; *fermare le merci al* ~ *della dogana* a opri mărfurile la vamă; *barca da* ~ barcă de traversat. **3.** permis de trecere; *proibire il* ~ a interzice trecerea; *cedere il* ~ a ceda trecerea. **4.** trecătoare, defileu (în munţi); *il* ~ *delle Termopili* trecătoarea de la Termopile. **5.** acţiune curajoasă.

pàssola *s.f.* struguri uscaţi, stafide (de Corint).

passolìna *s.f. v.* passola.

passonàta *s.f.* palisadă; ţarc.

passóne *s.m.* **1.** par înfipt în pămînt. **2.** ţăruş înalt (de obor).

pàsta *s.f.* **1.** pastă; cocă; aluat; ~ *frolla* aluat fraged; ~ *asciutta* macaroane; ~ *di Genova* un fel de marmeladă; ~ *del salame* tocătură cu care se umple un salam; ~ *reale* găluşcă; *aver le mani in* ~ a cunoaşte o chestiune, a avea un rol/o autoritate în rezolvarea unei chestiuni; *metter le mani in* ~ a se amesteca în ceva; *ognun può far della sua* ~ *gnocchi* fiecare e liber să facă ce vrea cu ce-i al lui; ~ sau ~ *dolce* prăjitură; ~ *sfoglia* plăcintă de foi. **2.** *(fig.)* temperament, fire; *uomo di buona* ~ om cumsecade; *uomo di grossa* ~ om grosolan; *uomo di* ~ *frolla* om duios/sensibil; *di che* ~ *sei fatto?* ce fel de om eşti?; *essere di* ~ *zucchero* a fi un om amabil; *essere tutti della stessa* ~ a fi toţi egali. **3.** momeală pentru peşti; *prender la* ~ a muşca undiţa. **4.** prăjitură. **5.** pulpa unui fruct. **6.** pastă farmaceutică; ~ *dentifricia* pastă de dinţi.

pastàio, *-ài, s.m.* fabricant de paste făinoase; vînzător de paste făinoase.

pastasciùtta *s.f.* macaroane (preparate în diferite feluri).

pastèeca *s.f. (mar.)* (un fel de) scripete.

pasteggiàbile *adj. (despre un vin)* de desert, uşor.

pasteggiàre I. *vi. (a)* **1.** a luă masa împreună; a mînca împreună; ~ *a polli* a mînca pui la masă. **2.** a mînca încet, a degusta; *vino da* ~ vin uşor. **II.** *vt.* **1.** a invita la masă/la banchete. **2.** a bea în timpul mesei; ~ *il vino* a bea vin de masă.

pastellìsta, *-isti, s.m.* pictor care lucrează cu pastelul.

pastèllo *s.m.* **1.** *(pict.)* pastel. **2.** creion pentru pastel. **3.** *(înv.)* bucată de cocă/de pastă.

pastétta *s.f.* **1.** aluat (din apă şi făină). **2.** intrigă.

pasticca *s.f.* pastilă; ~ *di menta* pastilă de mentă.

pasticcère *s.m.* şi *f. v.* pasticciere.

pasticcerìa *s.f.* **1.** cofetărie. **2.** *(colectiv)* prăjituri, patiserie.

pasticciàre *vt., vi. (a)* **1.** a ţese/a combina intrigi. *SIN. abborracciare.* **2.** a lucra prost; a cîrpăci.

pasticciàno *s.m. v.* pastricciano.

pasticciàto *adj. (despre o mîncare)* gătit cu unt, cu brînză, parmezan şi suc de carne.

pasticcière, *-èra s.m.* şi *f.* **1.** cofetar. **2.** *(înv.)* hangiu; birtaş.

pasticcio, *-icci, s.m.* **1.** pateu (cu carne, cu ciuperci etc.). **2.** treabă încurcată; bucluc, încurcătură. *SIN. guazzabuglio.* **3.** scriere neîngrijită.

pasticcióne *s.m.* **1.** încurcă-lume. *SIN. confusionario.* **2.** cîrpaci, lucrător prost.

pastificàre *vt.* a fabrica paste făinoase.

pastificazióne *s.f.* fabricare a pastelor făinoase.

pastificio *s.m.* fabrică de paste făinoase.

pastìglia *s.f.* **1.** pastilă. **2.** imitaţie (de piatră preţioasă). **3.** *(înv.)* preparat din răşină (pentru parfumarea încăperilor).

pastìna *s.f. (colectiv)* paste făinoase pentru supă.

pastinàca *s.f.* **1.** *(bot.)* păstîrnac *(Pastinaca sativa).* **2.** *(bot.)* varietate de morcov. **3.** *(iht.)* specie de calcan.

pastinàre *vt. (înv., agr.)* a defrișa, a desțeleni.

pàstino *s.m.* desțelenire adîncă (mai ales la vița de vie).

pàsto *s.m.* **1.** hrană; merinde, mîncare; *essere di poco* ~ a fi sobru; *(fig.) dare in* ~ a da în vileag, a expune curiozității și comentariilor (un secret etc.). **2.** masă, una din mesele zilei (prînz, cină, micul dejun); *a tutto* ~ mereu, continuu, din belșug; *stare ai* ~*-i* a mînca numai la orele de prînz; ~ *gonfio* om grăsuț. **3.** apetit, poftă. **4.** bojoc (de viță tăiată).

pastàcchia *s.f.* înșelătorie, prefăcătorie; minciună.

pastòia *s.f.* **1.** piedică, legătură la picioare (la animale duse la pășune). **2.** *(fig.)* piedică, obstacol; opreliște; *liberarsi dalle* ~*-e* a se elibera de piedici. **3.** *(vet.)* chișiță.

pastóne *s.m.* **1.** uruială, tărîțe cu apă amestecate (pentru porci). **2.** mîncare proastă de nesuportat. **3.** amestecătură dezordonată; *un* ~ *di idee* un amestec nepotrivit de idei. *SIN. guazzabuglio.* **4.** cronică, revista presei străine.

pastóra *s.f.* **1.** păstoriță. **2.** *v.* p a s t u r a l e.

pastorale[1] **I.** *adj.* **1.** pastoral; *abito/zampogna* ~ îmbrăcăminte/cimpoi de păstor; *poesia* ~ poezie pastorală; *musica* ~ muzică pastorală. *SIN. bucolico.* **2.** de episcop; *teologia* ~ teologie practică; *lettera* ~ scrisoare pastorală/sacerdotală. **II.** *s.m.* cîrjă de episcop. **III.** *s.f.* **1.** *(bis.)* pastorală. **2.** *(muz.)* pastorală.

pastorale[2] *s.m. (anat.)* chișiță.

pastóre, -óra *s.m.* și *f.* **1.** păstor, cioban; ~ *di capre/di pecore* păstor de capre/de oi; *cane da* ~ cîine ciobănesc; *(prov.) il buon* ~ *tosa, ma non scortica* păstorul bun tunde oile, nu le jupoaie, tunde oaia dar nu-i lua și pielea. **2.** om necioplit; nătăfleț. **3.** membru al Academiei Arcadia din Roma. **4.** episcop; *sommo* ~ papă; ~ *d'anime* duhovnic, preot. **5.** pastor, preot protestant.

pastorèccio, -ècci, *adj.* păstoresc, ciobănesc.

pastorelleria *s.f. (depr.)* poezie pastorală dulceagă.

pastorìzia *s.f.* păstorie, păstorit, viață de păstor.

pastorìzio, -ìzi, *adj. (rar)* păstoresc, ciobănesc; *sale* ~ sare pentru vite; *prodotti* ~*-i* produse păstorești.

pastorizzàre *vt.* a pasteuriza, a steriliza lichidele alimentare.

pastorizzazióne *s.f.* pasteurizare.

pastosità *s.f.* **1.** consistență păstoasă, moliciune (de cocă, de pastă). **2.** *(pict.)* abundență/suprapunere de culori. **3.** moliciune (a glasului). **4.** dulceață (a vinului).

pastóso *adj.* **1.** păstos, moale (ca o pastă); *vino* ~ vin mai mult dulce. *SIN. morbido.* **2.** delicat, dulce; *voce* ~*-a* glas dulce; glas insinuant.

pastràno *s.m.* **1.** palton bărbătesc. **2.** manta soldățească.

pastricciàno *s.m.* **1.** specie de morcov sălbatic. **2.** păstîrnac. **3.** prostănac, nătăfleț.

pastùme *s.m.* **1.** mîncare pentru păsări. **2.** *(fel de)* mîncare (din paste făinoase).

pastùra *s.f.* **1.** pășune; *condurre le pecore alla* ~ a duce oile la păscut; *menar l'oche in* ~ a căra lemne la pădure; *trovare buona* ~ a face totul pentru a cîștiga bine; *tenere qualcuno in* ~ a-l ține sub atenție; *dar* ~ *a qualcuno* a înșela pe cineva cu minciuni sau manevre bine ticluite. **2.** excrement de vînat. **3.** *(înv.)* hrană spirituală. **4.** *(fig.)* glumă, distracție.

pasturàle *s.m. (zool.)* partea gambei (la cal etc.) de care se prinde piedica/opritoarea (în timpul pășunatului).

pasturàre I. *vt.* **1.** a paște; a duce turmele la păscut; ~ *le greggi* a duce turmele la păscut. **2.** a hrăni, a nutri. **3.** *(bis.)* a păstori. **II.** *vr.* a se hrăni; a mînca.

patàccа *s.f.* **1.** *(fam.)* monedă; gologan. **2.** obiect/persoană fără valoare. **3.** pată murdară; *un abito pieno di* ~*-che* un costum de haine plin de pete. *SIN. padella.* **4.** *(glumeț)* decorație pe piept. **5.** lucru fără valoare.

pataccàro *s.m.* persoană care vinde monede false; escroc, șarlatan.

patacccóna *s.f.* **1.** grăsan; leneș. **2.** om murdar pe haine, soios.

patacccóne *s.m.* **1.** *(augm.)* monedă, gologan. **2.** *(glumeț, depr.)* ceasornic de buzunar, ceapă. **3.** grăsan.

patàffio *s.m. (înv.)* epitaf.

pataffióne, -óna *s.m.* și *f.* **1.** *(pop.)* personaj grav/înfumurat. **2.** persoană grasă și grosolană.

patagóne *adj., s.m.* și *f. (geogr.)* patagonez, patagon, din Patagonia.

patàno *adj.* **1.** *(înv.)* zdravăn; voinic; solid. **2.** încăierare. **3.** *c'era un gran* ~ era o mare zarvă.

pata pùm! patapùnfete *interj.* buf!

pataràsso *s.m. (mar.)* sculă de călăfătuitor.

patarìno *s.m. v.* p a t e r i n o.

patassìo, -ìi, *s.m. (fam.)* **1.** zgomot; zarvă. **2.** mustrare, dojană energică.

patàta *s.f.* **1.** cartof *(Solanum tuberosum); olio di* ~ alcool amilic; *faccia di* ~ *lessa* obraz palid/gălbejit; *(fig.) spirito di* ~ glumă nesărată; *farsi tirar le* ~*-e* a fi luat în batjocură. **2.** *(la pl.)* bătături (la picior).

patatàio, -ài, *s.m. (glumeț)* vînzător de cartofi.

patatìcoltùra *s.f.* cultura cartofilor.

patatràc I. *interj.* zdup! **II.** *s.m. invar.* **1.** căzătură, cădere. **2.** faliment; crah. **3.** zgomot, bufnitură.

patavìno *adj., s.m.* paduan, padovan, (locuitor) din Padova.

patefàtto *adj. (înv.)* manifest, evident, clar.

patèlla *s.f.* **1.** *(anat.)* rotulă, nuca genunchiului. **2.** *(zool.)* specie de gasteropod *(Patella vulgata).*

patèma, -èmi, *s.m.* neliniște, tulburare; întristare, suferință. *SIN. ansietà.*

patèna *s.f. (bis.)* farfurioară pentru anafură.

patentàto *adj.* diplomat, cu diplomă (de profesiune); *medico* ~ medic cu diplomă; *levatrice* ~*-a* moașă cu diplomă; *ladro* ~ hoț de meserie/patentat.

patènte I. *adj. (lit.)* **1.** deschis; *via* ~ drum larg și deschis. **2.** evident, clar, vizibil. **3.** *(bot., despre o frunză)* în poziție orizontală. **II.** *s.f.* **1.** *(înv.)* ordin, decret; manifest. **2.** *(mar.)* patentă, certificat de proveniență a unei nave; *aver* ~ *sporca* a avea bolnavi contagioși la bord. **3.** permis, autorizație; ~ *di passaggio* pașaport; ~ *di guida* permis de conducere. **4.** patentă, diplomă (care dă dreptul de a practica o profesiune, o meserie); *la* ~ *di maestro* diplomă de învățător; *(fig.) dare ad alcuno la* ~ *di* a-i da cuiva calificativul de.

patentìno *s.m. (dim.)* permis provizoriu de vînătoare.

pàter *s.m. (în expr.) dire un* ~ a spune un tatăl nostru.

pàtera *s.f.* **1.** *(ant.)* pateră. **2.** *(rar)* cîrlig de cuier; cuier.

pateràcchio, -àcchi, *s.m.* **1.** *(pop., glumeț)* căsătorie; înrudire. **2.** înțelegere, acord, pact.

pateràsso *s.m. v.* p a t e r a z z o.

pateràzzo *s.m. (mar.)* pataraftină, frînghie metalică.

pàtere *vi. (defectiv, lit.)* a suferi.

patéreccio, -écci, *s.m. (med.)* panariție.

paterìno *s.m.* **1.** *(ist.)* paterin, caţar (aparţinînd unei secte eretice). **2.** eretic.
paternàle I. *adj.* patern, părintesc. **II.** *s.f.* dojană energică/severă. *SIN. ramanzina.*
paternalìsmo *s.m. (pol., depr.)* atitudine (fals) părintească, grijă faţă de muncitori; paternalism, reformism.
paternalìstico, *-ici, adj. (pol., depr.)* protector, atent faţă de nevoile muncitorilor; reformist.
paternità *s.f.* **1.** paternitate. **2.** numele tatălui (într-o adeverinţă, un certificat); *ci manca la ~* lipseşte numele tatălui. **3.** *(bis.)* părinte *(titlu dat călugărilor, uneori episcopilor).*
patérno *adj.* patern, părintesc.
paternòstro *s.m.* **1.** tatăl nostru *(rugăciune); ~ della bertuccia* mai multe înjurături la rînd; *(înv.) aver detto il ~ di San Giuliano* a găsi o gazdă bună; *sapere quaicosa come il ~* a şti ceva pe dinafară. **2.** *(la pl.)* mărgele mai mari (la mătănii). **3.** *(arhit., la pl.)* ornament în formă de mărgele (la triglife etc.)
patetìcità *s.f.* patetism, faptul de fi patetic.
patètico, *-èticì* **I.** *adj.* **1.** patetic, emoţionant; *(înv.) punto ~* semn de admiraţie; *febbri ~-che* febră provocată de o stare de nelinişte. **2.** care vrea să emoţioneze în orice chip; *scuoteva il capo in un cenno ~* clătina capul într-un fel patetic. **3.** *(anat.) nervo ~* al patrulea grup de nervi cranieni din ochi. **II.** *s.m.* patetism; *cascare nel ~* a cădea în patetism.
patetìcume *s.m. (depr.)* patetism; vorbire patetică.
patetìsmo *s.m.* patetism.
pàthos *s.m.* patos; pasiune.
patibile *adj., s.m.* (ceea ce este) suportabil, care poate fi suferit/îndurat; *patì il ~* a îndurat tot ce se putea îndura. *SIN. passibile.*
patibolàre *adj.* care merită spînzurătoare/ghilotină/moartea; *faccia ~* faţă sinistră, faţă de om. ticălos.
patìbolo *s.m.* **1.** instrument/mijloc/loc de execuţie (furci, spînzurătoare, eşafod). *SIN. capestro.* **2.** *(fig.)* suferinţă, chin.
patiménto *s.m.* **1.** îndurare; suportare. **2.** pătimire, suferinţă, chin. **3.** pagubă; daună.
pàtina *s.f.* **1.** lustru; patină. **2.** cocleală. **3.** *(med.)* albeaţă (pe limbă). **4.** *(reg.)* lustru (la pantofi).
patinàre[1] *vt.* a lustrui, a da lustru.
patinàre[2] *vi. v.* p a t t i n a r e.
patinàto *adj.* lustruit; *carta ~-a* hîrtie lucioasă/velină.
patinatùra *s.f.* **1.** lustruire. **2.** lustru, patină.
patinóso *adj.* coclit; *lingua ~-a* limbă încărcată.
pàtio *s.m.* curte interioară (la casele spaniole).
patire I. *vt.* **1.** a pătimi, a suferi; *~ ingiurie/offese/angherie* a suferi injurii/neplăceri; *~ le pene dell'inferno* a suferi cele mai grele neplăceri; *(prov.) meglio dare e pentire che tenere e ~* mai bine să dai şi să te căieşti decît să ţii şi să pătimeşti; omului rău dă-i cămaşa şi fugi. *SIN. soffrire.* **2.** a tolera; a permite, a îngădui; *non ~ l'arroganza/la superbia* a nu suporta aroganţa/mîndria; *non potersi ~* a nu se putea suferi pe sine însuşi; *non mi patisce l'animo* nu mă lasă inima. **3.** *(înv.)* a digera. **II.** *vi. (a)* **1.** a suferi daune; a se strica; *l'affresco ha patito sotto l'intonaco* fresca a suferit (s-a stricat) sub tencuială; *il ferro patisce per l'eccessiva umidità* fierul suferă de prea multă umiditate. **2.** a lipsi; *~ di acqua* a fi lipsit de apă. **3.** a suferi (de o boală) *~ d'insonnia* a suferi de insomnie; *~ nella salute* a nu fi sănătos; *~ di un debole* a avea o slăbiciune; *finire di ~* a muri după o lungă boală. **III.** *s.m.* suferinţă, pătimire.
patìta *s.f.* fată cerută în căsătorie, logodnică.
patìto I. *adj.* **1.** supt, slăbit, consumat; *organismo ~* organism slăbit; *bambino ~* copil plăpînd. **2.** flasc, fleşcăit; *frutta ~-a* fructe trecute. **II.** *s.m.* **1.** *(glumeţ)* îndrăgostit. **2.** pasionat; *i patiti della partita di calcio* pasionaţii jocului de fotbal. *SIN. tifoso.*
patógeno *adj. (med.)* patogen.
patologìa *s.f. (med.)* patologie.
patològico, *-ògici, adj.* patologic.
patòlogo, *-òlogi, s.m. (med.)* specialist în patologie.
patràsso *s.m. (în expr.) andare a ~* a muri; *mandare a ~* a drăcui, a blestema.
pàtria *s.f.* patrie; *~ d'elezione* patrie adoptivă.
patriàrca, *-àrchi, s.m.* **1.** patriarh. **2.** fondator al unui ordin religios.
patriarcàle *adj.* **1.** de patriarh; patriarhal; *dignità ~* demnitate patriarhală. **2.** de regim auster familiar; *vita ~* viaţă patriarhală/simplă.
patriarcàto *s.m.* **1.** *(ist.)* patriarhat. **2.** patriarhat, demnitate de patriarh.
patricìda *s.m. (rar)* paricid *(făptaşul).*
patricìdio *s.m.* paricid *(acţiunea).*
patrìcio *s.m. (înv.) v.* p a t r i z i o.
patrìgno *s.m.* tată vitreg.
patrimoniàle *adj.* patrimonial; *rendita ~* rentă patrimonială.
patrimònio, *-òni, s.m.* **1.** patrimoniu; *~ pubblico* patrimoniu public; bogăţie; avere; moştenire; *(bis.) ~ eterno* fericire veşnică; *~ di San Pietro* teritoriu aparţinînd Vaticanului (în Laţiu). **2.** bunuri, avere; *dispone di un grosso ~* dispune de un mare capital. *SIN. capitale.*
patrìno *s.m. v.* p a d r i n o.
pàtrio, *pàtri, adj.* **1.** părintesc, patern. **2.** al patriei; patriotic, de patrie; *amor ~* dragoste de patrie; *(glumeţ) un avanzo delle ~-e galere* ticălos.
patriòta, patriòtta *s.m.* **1.** patriot. **2.** *(pop.)* compatriot.
patriottàrdo *s.m. (depr.)* patriotard.
patriòttico, *-òttici, adj.* patriotic.
patriottìsmo *s.m.* patriotism.
patriòtto *s.m. v.* p a t r i o t a.
patrìstica *s.f. (bis.)* patristică.
patriziàto *s.m.* **1.** *(ant.)* clasa patricienilor. **2.** aristocraţie, nobilime; *il ~ romano* aristocraţia romană.
patrìzio, *-izi, s.m.* patrician, nobil.
patrizzàre *vi. (a)* a semăna cu tatăl.
patrocinànte I. *adj.* apărător, care apără; *avvocato ~* avocat al apărării. **II.** *s.m.* avocat.
patrocinàre *vt.* **1.** a apăra (cauza cuiva); a susţine, a patrona; a proteja. **2.** a apăra (într-un proces).
patrocinatóre, *-trìce s.m.* şi *f.* **1.** apărător; avocat. **2.** protector, susţinător.
patrocìnio, *-ìni, s.m.* **1.** apărare; protecţie; patronare; *(jur) gratuito ~* apărare din oficiu. **2.** *(bis.)* ocrotire din partea unui sfînt.
patrologìa *s.f. (bis.)* patrologie.
patronàle *adj.* **1.** care ţine de patron, patronal. **2.** *(înv.)* părintesc.
patronàto *s.m.* **1.** calitate/situaţie de patron; patronat; *~ reggio* dreptul regelui de a conferi anumite drepturi bisericeşti. **2.** patronaj. **3.** stăpînire, proprietate.
patronéssa *s.f.* patroană, conducătoare a unei instituţii de binefacere.
patronìa *s.f. (înv.) v.* p a d r o n a n z a.
patronìmico, *-ìmici,* **I.** *s.m.* patronim. **II.** *adj.* patronimic.
patròno *s.m.* **1.** *(bis.)* patron, hram. **2.** *(jur.)* avocat. **3.** patron (al unei instituţii de caritate). **4.** *(ant.)* cetăţean patron (faţă de clienţi).

pàtta *s.f.* **1.** egalitate (la joc); *pari e* ~ la egalitate; *far* ~ **a)** a fi la egalitate (de puncte); **b)** a fi chit. **2.** clapă exterioară (la buzunar).
pattàre *vi. (a)* a fi la egalitate (la joc).
patteggiaménto *s.m.* tratative (în curs); convenţie, înţelegere.
patteggiàre I. *vi. (a)* **1.** a trata, a duce tratative; a se înţelege. **2.** a pactiza cu. **3.** a ceda; a face o tranzacţie. *SIN. convenire.* **II.** *vr.* a încheia un pact, a contracta; a face o convenţie; ~ *la pace* a stabili condiţiile de încheiere a păcii, a ajunge la o convenţie de pace. *SIN. negoziare.* **III.** *vr.* a se acorda.
patteggiatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* negociator; persoană care încheie o tranzacţie/un pact.
pattinàggio, -àggi, *s.m.* patinaj; ~ *su ghiaccio* patinaj pe gheaţă; ~ *a rotelle* patinaj pe rotile; ~ *di velocità* patinaj (de) viteză.
pattinàre *vi. (a)* **1.** a patina. **2.** a aluneca.
pattinatóio *s.m.* patinoar.
pattinatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* patinator.
pàttino *s.m.* patină; ~ *a rotelle* patine cu rotile.
pattino *s.m.* **1.** *(înv.)* un fel de încălţăminte (de mers pe gheaţă). **2.** *(sport)* ambarcaţiune uşoară (cu vîsle).
pattinsonàggio *s.m. (metal.)* patinsonare, procedeu în separarea argintului de plumb.
pàtto *s.m.* **1.** pact; convenţie; acord; legămînt; *essere in* ~ a fi de acord; *(prov.)* ~*-i chiari amici cari* socoteala deasă e frăţie aleasă; ~*-i chiari amicizia lunga* socoteli limpezi, prietenie temeinică; *l'antico* ~ legea mozaică; ~ *fondamentale* statut; *(înv.) di bel* ~ sigur, de acord. **2.** condiţie; *a* ~ *che* cu condiţia ca; *a questi* ~*-i non accetto* în aceste condiţii nu accept; *a nessun* ~ în nici o condiţie; *(mil.) rendersi a* ~*-i* a se preda în anumite condiţii; *venire ai* ~*-i* a capitula; *a ogni* ~ cu orice preţ, acceptînd orice condiţie; *vendere a buon* ~, *a buoni* ~*-i* a vinde pe un preţ bun. **3.** lege; *essere stretti da un solo* ~ a fi uniţi printr-o singură lege.
pattóna *s.f.* **1.** (un fel de) mămăligă (din făină de castane). **2.** ciorbă răsfiartă.
pattugliaménto *s.m.* patrulare.
pattùglia *s.f.* patrulă; ~ *di ri ognizione* patrulă de recunoaştere; *essere di* ~ a face parte din; ~ *stradale* poliţişti pe motocicletă pe osele; ~ *aeronautica* patrulă aeronautică de acrobaţie.
pattuglìare *vi. (e)* a patrula.
pattuìre I. *vi. (a)* a se învoi, a cădea de acord. **II.** *vt.* **1.** a stabili printr-un pact. **2.** a contracta. *SIN. contrattare.* **3.** a tocmi, a angaja. **4.** a închiria; ~ la *carrozza* a închiria trăsura; ~ *il trasporto* a stabili preţul şi modalităţile transportului.
pattuìto *s.m.* învoială, înţelegere, pact încheiat.
pattuizióne *s.f. (jur.)* încheiere a unui pact, contract etc.
pattumàio, -ài, *s.m.* gunoier.
pattùme *s.m. (colectiv)* **1.** murdărie, gunoi. **2.** noroi gros. **3.** ierburi (pentru culcuş de vite)
pattumièra *s.f.* coş, ladă de gunoi.
patullàre I. *vr. (fam., reg.)* a se distra, a se bucura de un fleac; ~ *nell' ozio* a se răsfăţa. **II.** *vt.* **1.** a lua în rîs. *SIN. beffare.* **2.** *(poetic)* a legăna.
patùrne *s.f. pl.* **1.** toane, capricii. **2.** *(înv.)* melancolie nostalgie; tristeţe.
patùrnie *s.f. pl. v.* paturne.
pauperìsmo *s.m.* **1.** pauperism. **2.** pauperizare.
pauperìstico, -ici, *adj.* relativ la pauperism.
pàupero *s.m. (înv.)* sărac.
paupulàre *vi. (a)* a striga (ca păunul).
paùra *s.f.* **1.** frică, teamă; *ho* ~ mi-e frică; *mal non fare e* ~ *non avere* omul cinstit nu are de ce să se teamă; ~ *dannata* o spaimă cumplită; ~ *della morte* teamă de moarte; *brutto da far* ~ foarte urît; *niente* ~ nici o teamă; *non aver* ~ *!* nu te teme! **2.** grijă, preocupare.
pauràccia *s.f.* spaimă.
pauróso *adj.* **1.** fricos, sperios; *è* ~ *come una lepre* e fricos ca un iepure. **2.** înfricoşător; *incidente* ~ accident înspăimîntător. **3.** extraordinar; *ha una memoria* ~*-a* are o memorie extraordinară.
pàusa *s.f.* pauză; întrerupere (în vorbire, lectură).
pausàre *vi. (a)* **1.** a face pauză; a întrerupe. **2.** *(înv.)* a zăbovi.
pausàrio *s.m. (ist.)* conducătorul vîslaşilor (pe o corabie) care scanda ritmul mişcărilor.
pavàna *s.f.* pavană (dans italian din perioada barocă).
pavaniglia *s.f. (înv.) v.* pavana.
pavàno I. *adj.* (rar, geogr.) padovan, din Padova. **II.** *s.m.* dialect padovan.
paventàre I. *vi. (a)* a se speria; a se înspăiminta. **II.** *vt.* a se teme de.
paventóso *adj.* **1.** sperios, fricos. **2.** *(înv.)* înfricoşător.
pavère *vi. (defectiv; înv.)* a fi înfricoşat, a avea teamă; a se speria.
pavesaménto *s.m. (mar.)* pavoazare.
pavesàre *vt.* **1.** *(mar.)* a pune steagurile (la o navă). **2.** a pavoaza: ~ *a festa* a pavoaza de sărbătoare.
pavesàta *s.f. (mar.)* **1.** *(ist.)* şir de scuturi de-a lungul punţii (care apărau o corabie). **2.** şir de steaguri (de-a lungul marginii corăbiei, de la un catarg la altul).
pavése[1] *s.m.* **1.** scut. **2.** soldat cu scut. **3.** *(mar.)* pavoaz. **4.** steguleţ de pavoazare.
pavése[2] *adj., s.m.* şi *f. (geogr.)* din Pavia, pavez; *zuppa* ~ specialitate de ciorbă (cu pîine prăjită).
pavìa *s.f. (bot.)* arbore indian *(Aesculus pavia).*
paviàno *s.m. (zool.)* pavian *(Papio).*
pavidità *s.f.* caracter fricos/sperios; teamă.
pàvido I. *adj. (lit., aproape poetic)* **1.** plin de teamă; temător, fricos; *animo* ~ suflet fricos; *sguardo* ~ privire fricoasă/înspăimîntată. **2.** timid. **II.** *s.m.* persoană fricoasă.
pavigliòne *s.m. (rar)* **1.** *v.* padiglione. **2.** *(mar.)* pavilion.
pavimentàle *adj.* relativ la pardoseală; *mesaico* ~ mozaic formînd o pardoseală.
pavimentàre *vt.* **1.** a pava. **2.** a pardosi.
pavimentatóre *s.m.* **1.** pavator, pavagiu. **2.** parchetar.
pavimentazióne *s.f.* **1.** pardosire. **2.** pardoseală. **3.** pavare a unei străzi.
paviménto *s.m.* **1.** pardoseală. **2.** pavaj.
pavonazzétto I. *s.m.* marmură (cu vine violete şi trandafirii) **II.** *adj.* violet; vineţiu.
pavonàzzo *adj., s.m. v.* paonazzo.
pavoncèlla *s.f. (ornit.)* nagîţ *(Vanellus vanellus, Tringa vanellus).*
pavóne, -éssa *s.m.* şi *f.* **1.** *(ornit.)* păun *(Pavo cristallus).* **2.** persoană trufaşă; *fare il* ~ a se impăuna.
pavoneggiaménto *s.m.* îngîmfare, impăunare.
pavoneggiàrsi *vr.* a se îngîmfa; a se impăuna.
pavonèssa *s.f. (ornit.)* păuniţă.
pavònia *s.f. (entom.)* fluture (mare) de noapte.
pavóre *s.m.* frică.
pazientàre I. *vi. (a)* a avea răbdare. **II.** *vt. (înv.)* a aştepta cu răbdare; ~ *il pagamento* a aştepta cu răbdare plata
paziènte I. *adj.* **1.** răbdător; cu răbdare. **2.** atent; sîrguincios; plin de răbdare/de grijă. **II.** *s.m.* **1.** pacient. **2.** condamnat la moarte (în momentul execuţiei).

paziènza *s.f.* **1.** răbdare; *abbiate la ~* vă rog; *(prov.) la ~ è la virtù del somaro* numai cei proşti sînt răbdători. **2.** *(fig., exclamativ)* cel puţin, măcar; *santa ~ !* sfinte Dumnezeule!; *~ !* cu atît mai rău!, n-are decît!; *~ se almeno fosse bello* cel puţin dacă ar fi frumos (aş mai zice); *fosse un uomo, ~* dacă ar fi un bărbat, să zicem (ar mai merge, aş mai putea accepta). **3.** *(bis.)* haină de călugăr; cordon de călugăr. **4.** guler (la haina preoţească). **5.** iconiţă (la gît).

pazzacchióne *s.m.* nebunatic.

pazzeggiàre *vi.* a face nebunii.

pazzésco, *-éschi, adj.* **1.** extravagant. **2.** nebunesc, de nebun; *comportamento ~* purtare nesăbuită/nebunească. **3.** absurd, iraţional.

pazzìa *s.f.* **1.** alimentaţie mintală; demenţă, nebunie. **2.** faptă nebunească; *(prov.) chi non fa le ~-e in gioventù, le fa in vecchiaia* cine nu face nebunii la tinereţe le face la bătrîneţe. **3.** extravaganţă. **4.** glumă, joc.

pazziéccio *adj.* extravagant, trăsnit.

pàzzo *s.m., adj.* **1.** nebun; dement; *essere ~ di gioia* a fi nebun de bucurie; *essere ~ di amore* a fi foarte îndrăgostit; *~ da catena/da legare* nebun de legat. **2.** extravagant, straniu; excesiv; *far spese ~-e* a cheltui nebuneşte; *darsi alla ~-a gioia* a fi nebun după un lucru; *acqua ~-a* supă chioară; *vino ~* vin slab, apă chioară; *(prov.) ~-i e fanciulli, Dio li aiuta* pe nebuni şi pe copii Dumnezeu îi ajută.

pazzòide *s.m.* şi *f.* trăsnit, (om) sărit, ţicnit.

peàna, *-àni, -àna, s.m.* **1.** pean, imn de război/de victorie. **2.** *(ant.)* imn închinat lui Apolo.

peàta *s.f. (mar.)* barcă mare, de încărcătură.

pècari *s.m. invar. (zool.)* pecari, porc-sălbatic *(Dicotyles torquatus).*

pécca *s.f.* **1.** defect, metealnă, cusur (nu prea grav); *conoscere le pecche di qualcuno* a cunoaşte metehnele cuiva. **2.** eroare, lipsă, imperfecţie.

peccàbile *adj.* care poate greşi, care poate păcătui.

peccadìglio *s.m. (înv.)* păcat mic.

peccaminóso *adj.* păcătos, cu păcate.

peccàre I. *vi. (a)* a păcătui; *(înv.) ~ in alcuno* a jigni pe cineva; *~ nella lingua* a înjura, a vorbi de rău; *~ di vanagloria* a cădea în păcatul mîndriei; *(prov.) chi ruba pecca uno, e chi è rubato pecca cento* hoţul cu un păcat şi păgubaşul cu o mie. **II.** *vt. (înv.)* a comite o greşeală.

peccàto *s.m.* **1.** păcat; *~ di Adamo* păcatul originar; *far il ~ e la penitenza* a fi pedepsit pe loc pentru o greşeală mică; *brutto quanto il ~ (despre o persoană)* urît ca ciuma; *(prov.) ~ confessato è mezzo perdonato* greşeala mărturisită este pe jumătate iertată; *(înv.) prendere ~ di* a avea milă de; *porre ~ in alcuno* a atribui cuiva un păcat/o greşeală. **2.** *(rar)* defect, cusur, greşeală; *un ~ da correggere* o greşeală corijabilă; *un ~ di gioventù* o greşeală de tinereţe.

peccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* păcătos.

pèccherо *s.m. (înv.)* pahar mare.

pécchia *s.f. (rar)* **1.** albină. **2.** albină lucrătoare. **3.** *(înv.)* cazanul vopsitorilor.

pecchiaiòlo *s.m. (ornit.)* viespar *(Pernis apivora).*

pecchióne *s.m.* **1.** *(entom.)* trîntor. **2.** *(tosc.)* beţivan.

pèccia[1] *s.f. (înv.)* pîntece; măruntaie.

péccia[2] *s.f. (înv.)* specie de brad.

péce *s.f.* smoală; *~ greca* colofoniu; *~ liquida* catran vegetal; *(fig.) esser macchiati della stessa ~* a avea aceleaşi păcate; *(ist.) camicia di ~* cămaşă unsă cu catran *(o îmbrăcau cei condamnaţi la ardere pe rug).*

pecétta *s.f.* **1.** *(depr.)* plasture; *mettere una ~* a cîrpi a drege. **2.** pată de murdărie. **3.** *(fig., fam.)* om plicticos, pisălog.

pechblènda *s.f. (miner.)* pehblendă.

pechinése *adj., s.m.* **1.** (locuitor) din Beijing. **2.** (cîine) pechinez.

pecióso *adj. (rar)* murdar de smoală.

pècora *s.f.* **1.** oaie *(Ovis aries);* *(fig.) ~ segnata* persoană supravegheată de poliţie; *e ~-e bianche e ~-e nere* cei favorizaţi şi cei persecutaţi; *conoscere bene le sue ~-e (fig.)* a-şi cunoaşte oamenii; *una ~ rognosa ne guasta un branco* o oaie rîioasă strică turma întreagă, mărul putred strică şi pe cele bune. **2.** animal docil; *trattare qualcuno come ~-e* a trata pe cineva ca pe oi. **3.** *(fig.)* persoană supusă/fără voinţă; *(prov.) chi pecora si fa, lupo la mangia* cine vrea să se facă oaie se găseşte cine să-l despoaie.

pecoràggine *s.f.* **1.** servilism; supunere. **2.** *(înv.)* prostie, neghiobie.

pecoràio, *-àia, s.m.* şi *f.* **1.** cioban, păstor, păcurar. **2.** persoană needucată/grosolană.

pecoràme *s.m. (colectiv)* **1.** turmă de oi. **2.** *(fig.)* turmă de oameni.

pecoréccio, *-écci* **I.** *adj.* de oaie. **II.** *s.m.* **1.** excrement de oaie, căcărează. **2.** încurcătură; *entrar nel ~* **a)** a intra într-o încurcătură; **b)** a se zăpăci, a se încurca. **3.** miros de oaie.

pecorèlla *s.f. (dim.)* **1.** oiţă; mieluşea. **2.** *(fig.)* copilă rătăcită. **3.** *(la pl.)* nouraşi albi îngrămădiţi. **4.** *(mar.)* valuri mici cu spumă; *(prov.) cielo a ~-e, acqua a catinelle* norul mic aduce ploaie mare.

pecorèsco, *-éschi, adj.* **1.** ca de oaie. **2.** *(fig.)* prostesc.

pecorile I. *adj.* ca de oaie; prostesc; *viltà ~* laşitate prostească. **II.** *s.m.* stînă.

pecorìno I. *adj.* de oaie; *carta ~-a* pergament; *formaggio ~* brînză de oaie. **II.** *s.m.* **1.** brînză de oaie. **2.** excrement de oaie, căcărează.

pècoro *s.m.* **1.** *(vulg.)* berbec. **2.** *(depr.)* oaie mare/urîtă.

pecoróne I. *s.m. (fig., depr.)* **1.** om slugarnic. *SIN. minchione.* **2.** prostănac. **II.** *adj.* laş; *gente ~-a* oameni laşi/fără voinţă.

pecorùme *s.m.* **1.** servilism; **umilinţă. 2.** cîrd de oameni servili.

peculàto *s.m. (jur.)* furt de bani publici; delapidare.

peculiàre *adj.* particular, propriu; deosebit; specific; *carattere ~ di un'opera* caracter specific al unei opere. *SIN. caratteristico.*

peculiarità *s.f.* particularitate, trăsătură caracteristică. *SIN. caratteristica.*

pecùlio, *-ùli, s.m.* **1.** bani economisiţi, economie; *nascondere il ~* a-şi ascunde economiile cele agonisite. **2.** *(jur.)* peculiu. **3.** *(înv.)* turmă.

pecùnia *s.f. (rar, glumeţ)* bani, parale; avere; *avidità di ~* lăcomie de bani; *la ~ è reggimento di tutte le cose* banul este baza tuturor lucrurilor.

pecunàrio, *-àri, adj.* bănesc, pecuniar.

pedàggio, *-àggi, s.m.* **1.** taxă de trecere (pe o şosea, un pod); *~ autostradale* taxă pentru autostradă. **2.** tranzit pe jos. **3.** *(înv.)* vamă/impozit pentru trecere de mărfuri.

pedàgna *s.f. (mar.)* traversă de lemn (pe care vîslaşii îşi sprijină picioarele).

pedagogherìa *s.f. (rar, depr.)* pedagogie pedantă.

pedagogìa *s.f.* pedagogie.

pedagògico, *-ògici, adj.* pedagogic.

pedagogìsta, *-ìsti, s.m.* specialist în pedagogie.

pedagogizzàre I. *vi. (a)* a face pe pedagogul. **II.** *vt.* a dăscăli, a disciplina meticulos (ca un pedagog).

pedagògo, *-òghi, s.m.* **1.** pedagog. **2.** *(depr.)* pedant.
pedalàre *vi. (a)* a pedala.
pedalàta *s.f.* **1.** pedalare. **2.** mişcare de pedală.
pedàle *s.m.* **1.** tulpină. **2.** trunchi. **3.** *(înv.)* poală (de munte). **4.** căpută (la ciorap). **5.** pedală. **6.** curea (folosită de cizmar pentru a fixa gheata în timp ce o repară).
pedaleggiàre *vi. (a)* **1.** *(muz.)* a folosi pedalele. **2.** a pedala.
pedalièra *s.f.* **1.** pedală (de orgă). **2.** loc în care sînt fixate pedalele (la o maşină), pedalier. **3.** totalitatea pedalelor (unei maşini).
pedalìna *s.f.* maşină de tipar (cu pedală)..
pedalino *s.m.* **1.** pedală mică. **2.** *(dial.)* şosetă, ciorap bărbătesc.
pedàna *s.f.* **1.** scăunaş pentru picioare. **2.** covoraş de picioare (la pat sau fotoliu); ~ *da letto* covoraş de pat. **3.** estradă (pentru exerciţii de scrimă). **4.** trambulină, plan înclinat (pentru a-şi lua vînt la o săritură). **5.** tiv de întărire (la o fustă, la un pantalon). **6.** apărătoare de picior (la armură).
pedàno *s.m.* **1.** *(rar)* trunchi de pom. **2.** daltă folosită de tîmplar pentru tăieturi transversale.
pedantàggine *s.f. (rar, depr.)* pedanterie.
pedànte I. *s.m. (înv.)* **1.** pedagog; preceptor. **2.** pieton. **II.** *adj.* pedant. *SIN. cavilloso, pignolo.*
pedanteggiàre *vi. (a ; lit.)* a se comporta ca un pedant.
pedanteria *s.f.* pedanterie; pedantism; *la sua ~ è insopportabile* pedanteria sa e insuportabilă; *una ~ che soffoca* o pedanterie care sufocă; minuţiozitate. *SIN. cavillosità, sofisticaggine.*
pedantésco, *-éschi, adj.* pedant; afectat, căutat; *lingua ~-a* limbă ridicolă.
pedantéssa *s.f.* femeie pedantă.
pedantismo *s.m.* pedantism.
pedàta *s.f.* **1.** urmă de picior; *seguire le ~-e di qualcuno* **a)** a urmări pe cineva; **b)** a-i urma exemplul cuiva. *SIN. orma.* **2.** lovitură dată cu piciorul; *prendere a ~-e qualcuno* a lua pe cineva în şuturi. **3.** zgomot de paşi; *lo riconobbe dalle ~-e* îl recunoscu după paşi. **4.** margine de treaptă (pe care se sprijină piciorul).
pedamontàno *adj., s.m. (rar)* **1.** piemontez. **2.** care este de la poalele munţilor; *strada ~-a* şosea de la marginea unui munte sau lanţ muntos.
pederàsta, *-àsti, s.m.* pederast.
pedèstre *adj.* **1.** pedestru; *milizia ~* miliţie pedestră; *statua ~* statuie a unei persoane în picioare. **2.** mediocru; simplist, plat. **3.** care este făcut pe jos/cu picioarele; *viaggio ~* călătorie făcută pe jos.
pedestreménte *adv.* fără inteligenţă; *imitare ~* a imita îndeaproape/servil.
pedìa *s.f. (înv.)* pedagogie.
pediàtra, *-àtri, s.m. (med.)* pediatru.
pediatrìa *s.f. (med.)* pediatrie.
pédica *s.f. (înv.)* urmă de picior.
pedicellària *s.f. (zool.)* apendice la carapacea echinodermelor.
pedicèllo *s.m.* **1.** *(bot.)* pedicel. **2.** *(entom.)* păduche. **3.** băşică (pe piele). **4.** *(dial.)* furuncul. **5.** *(înv.)* vierme mic.
pedicolàre *adj. (în expr.) morbo ~* boală provocată de păduchi de corp.
pediculàre *adj. (med.)* relativ la păduchi; *morbo ~* pitiriazis, pecingine.
pedicùre *s.m.* şi *f. invar.* **1.** pedichiurist. **2.** pedichiură.
pedicùro *s.m. v.* pedicure.
pedìdio *adj. (anat.)* al piciorului; *muscolo ~* muşchi al piciorului.
pedignóne *s.m.* degerătură la picioare.
pedilùvio, *-ùvi, s.m.* baie de picioare.
pedìna *s.f.* **1.** disc (la jocul de dame). **2.** pion (la şah); *muovere una ~* a manevra, a interveni (la persoane influente); *essere una ~ nelle mani di qualcuno* a fi o unealtă pentru cineva. **3.** femeie de condiţie modestă.
pedinaménto *s.m.* urmărire zilnică, supraveghere, spionare.
pedinàre I. *vt.* **1.** a urmări; a spiona. **2.** a se ţine după o femeie. **II.** *vi. (a)* a merge încet.
pedissequo *adj. (lit.)* servil (în imitaţie, în redarea ideilor); *traduttore ~* traducător cuvînt cu cuvînt; *un imitatore ~* un imitator servil.
pedivèlla *s.f.* pedală (de bicicletă).
pedologìa *s.f. (geol.)* pedologie.
pedòlogo *s.m. (geol., agr.)* pedolog.
pedòmetro *s.m.* pedometru.
pedonàglia *s.f. (înv.)* **1.** pedestrime; infanterie. **2.** *(depr.)* turmă.
pedonàle *adj.* pentru pietoni; *traffico ~* circulaţie a pietonilor; *striscia ~, passaggio ~* trecere de pietoni, zebră.
pedóne I. *s.m.* **1.** pieton; *viale riservato ai ~-i* bulevard rezervat pietonilor. **2.** *(înv.)* infanterist. **3.** *(la şah)* pion. **II.** *adj. (dial.)* pentru pietoni; care merge pe jos; *soldato ~* infanterist.
pedoni *adj. (rar)* pe jos.
pedùccio, *-ùcci, s.m.* **1.** picioruş; *far ~* a sprijini, a da o mînă de ajutor. **2.** picior de porc. **3.** consolă, picior, suport (pentru un bust, o statuetă). **4.** *(arhit.)* piatră pe care se sprijină muchia unei bolţi. **5.** priză electrică.
pedùla *s.f. (alpin.)* încălţăminte specială pentru ascensiuni alpine, espadrilă; ~ *da roccia* încălţăminte de stîncă, espadrilă.
pedùle *s.m.* **1.** căpută; *essere in ~-i* a fi în ciorapi; *(fig.)* a fi în mizerie. **2.** picior.
peduncolàre *adj. (bot.)* peduncular.
pedùncolo *s.m. (bot.)* peduncul.
pegamòide *s.f.* imitaţie de piele, pegamoid.
pegasèo *adj. (mit.)* al lui Pegas; de Pegas; *montar sul cavallo ~* a fi inspirat pentru poezie.
pegèa *s.f. (rar)* naiadă.
pèggio I. *adj. invar. (comparativ al lui* m a l e*)* mai rău; *i ~ libri* cărţile cele mai proaste. **II.** *s.m.* şi *f.* lucrul cel mai rău; *restare/uscire con la ~, avere la ~* a fi înfrînt, a pierde; *alla ~* fără atenţie; fără grijă, în grabă; *alla meno ~* la întîmplare, cum se nimereşte; *alla ~ delle ~* sau *al ~ dei peggi che possa succedere* în modul cel mai rău în care se poate întîmpla. **III.** *adv.* mai rău; *(prov.) chi comincia male, finisce ~* cine începe rău, sfîrşeşte şi mai rău.
peggioraménto *s.m.* înrăutăţire, agravare.
peggioràre *vt., vi. (a)* a (se) înrăutăţi, a (se) agrava.
peggiorativo *adj.* **1.** agravant, care înrăutăţeşte. **2.** *(gram.)* peiorativ.
peggióre I. *adj.* (comparativ al lui c a t t i v o) mai rău. **II.** *s.m.* şi *f.* mai rău.
pégli *prep. art. (înv.)* pentru; ~ *uomini* pentru oameni.
pegmatite *s.f. (miner.)* pegmatită.
pégno *s.m.* **1.** amanet; gaj, zălog; *dare in ~* a amaneta; *prestito su/sopra ~* împrumut cu gaj; *metter ~* a paria; *in ~ di* ca dovadă de. **2.** *(jur.)* contract (la care se dă un amanet). **3.** gaj (la un joc); ~ *navale* navă dată în gaj/ca amanet.
pegnoràre *vt.* p i g n o r a r e.
pégola *s.f.* **1.** smoală, catran. **2.** nenorocire.
pegolièra *s.f.* **1.** căldare de smoală. **2.** şopron sub care se fierbe smoala.

pèhlevi *s.m. invar. (lingv.)* limba iraniană (în vechea Persie).
pei *prep. art. v.* per[1].
pel *prep. art. v.* per[1].
pelacàne *s.m.* **1.** om josnic/vulgar. **2.** *(înv.)* tăbăcar.
pelagàtti *s.m. (înv.)* escroc.
pelaghétto *s.m.* **1.** *(dim.)* heleşteu. **2.** bazin mare şi adînc.
pelàgico, -àgici, *adj.* pelagic, marin; din fundul mării.
pelagióne *s.f. (lit., rar) v.* pelatura.
pèlago, *pèlaghi, s.m. (lit.)* **1.** largul mării; zonă pelagică a mării. **2.** *(înv., despre un fluviu)* adîncul apei. **3.** *(fig.)* situaţie încurcată; mulţime de greutăţi; *un ~ d'errori* o mulţime nesfîrşită de greşeli.
pelàme *s.m.* blană (de animal); *il pregiato ~ dell'ermellino* blana scumpă a herminei; *esser d'un ~* a fi la fel. *SIN. mantello.*
pelaménto *s.m.* îndepărtare a perilor, depilare.
pelàmide *s.m.* şarpe veninos marin.
pelandróne *adj.* leneş.
pelapatàte *s.m. invar.* cuţit/maşină de curăţat cartofi.
pelapòlli *s.m.* **1.** persoană care jumuleşte păsările. **2.** om de nimic.
pelàre I. *vt.* **1.** a îndepărta perii, a depila; *~ le viti* a curăţa vita de frunze; *la minestra pela* supa frige; *la tramontana pela* vîntul rece înţeapă. **2.** *(rar, glumeţ)* a rade, a bărbieri; *~ uno* a tunde chilug. **3.** a jumuli de pene. **4.** *(fig.)* a jupui de bani (un client); *a penna a penna si pela l'oca* **a)** banii îi scoţi de la cineva încetul cu încetul; **b)** încet, încet obţii tot ce vrei; *~ la gallina senza farla stridere* a stoarce bani în mod elegant. **II.** *vr.* **1.** a-şi smulge părul. **2.** a pierde părul, a cheli.
pelargònio *s.m. (bot.)* pelargonie, muşcată.
pelàsgico, -àsgici, *adj. (lit., ant.)* pelasg, al pelasgilor (vechi locuitori ai Greciei); *mura ~-che* ziduri ciclopice.
pelàta *s.f.* **1.** smulgere a perilor; jumulire. **2.** *(med.)* căderea părului, peladă. **3.** *(glumeţ)* chelie; cap chel. *SIN. calvizie.* **4.** stoarcere de bani.
pelàti *s.m. pl. (buc.)* conserve de roşii (curăţate).
pelatìna *s.f. (vet.)* boală manifestată prin căderea părului/a penelor.
pelàto I. *adj.* **1.** jumulit. **2.** fără păr, chel; *(reg.) le ~-e* castane curăţate şi fierte. **II.** *s.m.* **1.** om chel. **2.** roşie fără coajă; *una scatola di ~* o cutie de conserve de roşii.
pelatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** cel care depilează. **2.** *(fig.)* escroc; persoană care stoarce bani; negustor care îl jupoaie pe client. **3.** muncitor (muncitoare) într-o tăbăcărie. **4.** maşină care curăţă de coajă/de păr.
pelatùra *s.f.* **1.** smulgere a părului/a perilor, depilare. **2.** chelire. **3.** jumulire.
pelittóne *s.m. (muz.)* contrabas (inventat de milanezul Pelitti).
pellàccia, -àcce, *s.f.* **1.** *(depr.)* piele groasă. **2.** *(fig.)* om rău. **3.** copil încăpăţînat. **4.** om rezistent (la oboseală şi trudă).
pellàgra *s.f. (med.)* pelagră.
pellagróso *adj.* pelagros.
pellàio, -ài, *s.m.* **1.** pielar. **2.** tăbăcar. **3.** om risipitor.
pellàme *s.m.* **1.** *(colectiv)* cantitate de piei argăsite. **2.** *(depr.)* carne flască.
pellànda *s.f.* haină mare largă (uneori căptuşită cu blană).
pèlle *s.f.* **1.** piele, epidermă; *~ d'uovo* ţesătură fină; *~ di diavolo* pînză de bumbac, piele de drac; *in ~ in ~, ~ ~, a fior di ~* **a)** la suprafaţa pielii; **b)** *(fig.)* superficial, uşor; *tra ~ e ~* între un strat şi altul al pielii; *non stare più nella ~* a nu-şi mai încăpea în piele de bucurie; *far la ~ lustra* a se îngrăşa; *levar la ~* a critica, a calomnia. **2.** *(fig.)* existenţă, viaţă; *giocar la ~* a-şi risca viaţa, a-şi pune pielea la bătaie; *far la ~* a ucide; *amici per la ~* prieteni pe viaţă. **3.** om, persoană; *buona ~* persoană isteaţă. **4.** scoarţă, crustă. **5.** faţă, suprafaţă netezită (la marmură). **6.** tencuială. **7.** *(pict.)* lustru, patină. **8.** coajă de fruct. **9.** membrană.
pellegrina *s.f.* **1.** mantilă scurtă de femeie. **2.** pelerină.
pellegrinàggio, -àggi, *s.m.* **1.** pelerinaj. **2.** grup de persoane care călătoresc împreună.
pellegrinàre *vi. (a)* **1.** a merge în pelerinaj. **2.** a rătăci, a vagabonda.
pellegrinazióne *s.f. v.* peregrinazione.
pellegrino, -ìna I. *s.m.* şi *f.* **1.** pelerin. **2.** persoană care călătoreşte la locurile sfinte/care vizitează locuri şi monumente istorice. **3.** *(lit.)* drumeţ, rătăcitor. **4.** *(glumeţ)* păduchi. **II.** *adj.* **1.** care călătoreşte; *falcone ~* şoim călător. **2.** străin, necunoscut; ciudat. **3.** *(despre stil)* excelent, singular, unic.
pelleròssa *adj., s.m.* şi *f. v.* pellirossa.
pellética *s.f.* **1.** piele flască/veştedă. **2.** carne cu piele (de gătit).
pelletteria *s.f.* **1.** pielărie, piei argăsite. **2.** obiecte din piele/de marochinărie. **3.** magazin în care se vînd obiecte din piele; marochinărie.
pellettière *s.m.* pielar; lucrător de marochinărie.
pellicàno *s.m.* **1.** *(ornit.)* pelican *(Pelecanus onocrotalus).* **2.** *(chir.)* un fel de cîrlig (pentru extracţie). **3.** *(chim.)* retortă; alambic. **4.** maşina poliţiei.
pellicceria *s.f.* **1.** blănărie. **2.** cantitate de blănuri.
pelliccia, -ìcce, *s.f.* **1.** blană. **2.** haină de blană.
pellicciàio, -ài, *s.m.* blănar.
pellicciàre *vt. (înv.)* a îmblăni.
pelliccina *s.f.* pieliţă; peliculă.
pelliccino *s.m.* **1.** colţ de sac/de balot; capăt; extremitate (de care se poate apuca); *(înv.) ridurre nel ~* a fi gata să închei o afacere. **2.** băşicuţă; mică umflătură a pielii.
pellicciône *s.m.* şubă; *scuotere il ~* a ciomăgi.
pellicola *s.f.* **1.** membrană, pieliţă. **2.** pojghiţă. **3.** *(foto, cinema.)* peliculă, film; *~ a passo ridotto* film îngust; *~ vergine* peliculă neînregistrată; *~ a rotolo* peliculă (film) pe bobină.
pellirossa, *pellirósse adj., s.m.* şi *f.* indian (din America de Nord).
pellùcido *adj. (lit.)* semitransparent; translucid; diafan. *SIN. diafano.*
pélo *s.m.* **1.** păr, fir de păr; *i ~-i dei baffi* firele de păr din mustaţă; *far il ~ e il contropelo* **a)** a bărbieri cu perdaf/în răspăr, a da contra; **b)** *(fig.)* a bîrfi pe cineva; *montare a ~ un cavallo* a călări un cal fără şa/pe deşelate; *caccia di ~* vînătoare de animale sălbatice; *cane da ~* cîine de vînătoare; *avere il ~ al cuore* a fi rău/insensibil; *di primo ~* tînăr, fără experienţă; *a ~* întocmai; *andare al ~* a se potrivi perfect; *essere tondo di ~* a avea mintea greoaie; *essere di un ~ e d'una buccia* a fi o apă şi un pămînt; *lasciarci il ~* a plăti foarte scump; *rivedere il ~* a critica; *lisciare il ~* a adula; *non aver ~-i sulla lingua* a vorbi liber/fără reticenţe; a-şi da drumul la gură; *levare il ~ a un hue* a face un lucru neînsemnat, pe care nimeni nu-l observă; *cercare il ~ nell'uovo* a căuta nod în papură; *(înv.) tondo di ~* greoi la minte. **2.** *(la pl.)* puf, perişor (la plante). **3.** cîlţi de mătase/de lînă. **4.** distanţă mică; lucru de nimic, fleac;

per un ~ eram gata-gata; *fu ad un* ~ cît pe ce; *non ci corre un* ~ nu e nici o diferenţă. **5.** vinişoară, dungă de culoare închisă (la marmură). **6.** crăpătură subţire în tencuială. **7.** nivelul cel mai înalt, suprafaţa unei ape etc. **8.** blană; *un paltò col collo di* ~ un palton cu guler de blană; ~ *morto* păr de iepure sau de cămilă.

peloponnesiaco *adj., s.m.* peloponeziac, (locuitor) din Peloponez.

pelòro *s.m. (iht.)* peşte marin din zona tropicală *(Pelor filamentoso)*.

pelosélla *s.f. (bot.)* vulturică *(Hieracium Pilosella)*.

pelosità *s.f.* pilozitate; *la* ~ *di un animale* pilozitatea unui animal.

pelóso *adj.* păros; *carità* ~*-a* caritate ipocrită/interesată; *uomo* ~ om păros; *mani* ~*-e* mîini păroase.

pelòta *s.f.* pelotă (joc cu mingea, la basci).

pelotàro *s.m. (sport)* jucător de pelotă (la basci).

pèlta *s.f. (ant.)* scut mic (folosit de greci).

peltàsta, *-àsti, (ant.)* soldat înarmat cu scut (la greci).

peltàto *adj.* **1.** *(ant.)* înarmat cu scut. **2.** despre un organ în formă de scut.

péltro *s.m.* **1.** aliaj de cositor şi mercur. **2.** *(înv.)* metal, bogăţie.

pelùcco, *-ùcchi, s.m. (rar)* hîrtie ordinară.

pelùria *s.f.* **1.** puf; primele fire de barbă. *SIN. calugine, lanugine.* **2.** primii fulgi. **3.** scamă. **4.** coajă interioară (la castană).

pelùto *adj. (pop.)* păros.

pelùzza *s.f.* perie pentru cai.

pèlvi *s.f. invar. (anat.)* bazin (format de oasele pelviene).

pèlvico *adj. (anat.)* pelvian.

pèna *s.f.* **1.** pedeapsă; ~ *privativa* pedeapsă care atinge averea cuiva; ~ *restrittiva* pedeapsă privativă de libertate; *casa di* ~ penitenciar, închisoare; *proibire* ~ *la vita/la morte* a interzice cu sancţiunea pedepsei cu moartea; ~ *pecunaria* amendă. **2.** *(fig.)* întristare, durere; mîhnire, nelinişte; *aver* ~ a suferi; *dar* ~ a chinui, a tortura. **3.** greutate, efort; *darsi la* ~ a-şi da osteneala; *non vale la* ~ nu merită; *a mala* ~ cu greu; *a* ~ *che* imediat ce, de îndată ce.

penàce *adj. (înv.)* chinuitor; arzător.

penàle I. *adj.* penal; *diritto* ~ drept penal; *norma* ~ normă penală; *clausola* ~ clauză/înţelegere penală; *bagno* ~ ocnă; *intraprendere azione* ~ *contro uno* a intenta un proces cuiva. **II.** *s.f.* amendă; penalizare.

penalista, *-isti, s.m.* penalist, criminalist.

penalità *s.f.* **1.** *(jur.)* penalitate. **2.** penalizare. **3.** încercarea unei suferinţe.

penalizzàre *vt.* a penaliza.

penalizzazióne *s.f.* penalizare.

penàre I. *vi. (a)* **1.** a suferi; *finir di* ~ a muri. **2.** a se mîhni. **3.** a zăbovi; *(fam.)* ~ *poco a fare una cosa* a termina/a face repede ceva. **II.** *vr.* a se trudi, a se chinui.

penàti *s.m. pl. (lit.)* **1.** *(mit.)* penaţi (zei ai casei). **2.** loc natal. **3.** domiciliu, locuinţă; *(glumeţ) transportare i suoi* ~ *altrove* a se muta.

pendàglio, *-àgli, s.m.* **1.** pandantiv. **2.** lucru care atîrnă; *(glumeţ)* ~ *da forca* nemernic, bun de spînzurătoare. **3.** curea de care atîrnă o spadă/o sabie.

pendènte I. *adj.* **1.** care atîrnă. **2.** înclinat; *torre* ~ turnul înclinat (din Pisa). **3.** *(fig.)* nesigur, plin de îndoieli, nehotărît. **4.** *(jur.)* pendinte; *essere in* ~ a fi pendinte, a fi în curs de cercetare. **5.** *(despre o culoare)* care bate în. **6.** *(înv.)* atît cît durează; *(gram.) passato* ~ imperfectul **II.** *s.f.* **1.** cercel; breloc. **2.** pantă, înclinaţie. **3.** fruct (prins de plantă). **4.** cont nelichidat.

pendènza *s.f.* **1.** înclinare. **2.** povîrnire; povîrniş. **3.** proces; controversă nerezolvată/pendinte. **4.** *(com.)* partidă nelichidată (dintr-un cont).

pèndere I. *vi. (a)* **1.** a atîrna, a sta suspendat, a oscila; ~ *dalle labbra di qualcuno* a asculta, a fi atent la. **2.** *(fig.)* a oscila, a fi nesigur, a fi nehotărît. **3.** *(despre o controversă, un proces)* a fi pendinte/în curs. **4.** a fi iminent; *(fig.)* a ameninţa direct, a fi aproape. **5.** a depinde; *pende dalla volontà altrui* depinde de voinţa altuia. **6.** a se apleca într-o parte; *la torre pende* turnul stă aplecat. **7.** a se apropia de, a da în; ~ *in rosso* a bate în roşu. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a ţine suspendat, a face să atîrne; ~ *la spalla da una parte* a înclina umărul într-o parte. **2.** *(înv.)* a plăti.

pendice *s.f. (lit., aproape poetic)* **1.** povîrniş, coastă. **2.** *(înv.)* parte, loc (într-un ţinut).

pendìo, *-ìi, s.m.* pantă, povîrniş; loc înclinat; *(înv.) pigliar* ~ a pleca.

pèndola *s.f.* pendulă.

pendolàre[1] **I.** *adj.* pendular, care pendulează. **II.** *s.m.* navetist.

pendolàre[2] *vi.* **1.** a oscila, a pendula. *SIN. oscillare.* **2.** *(mar.)* a patrula. **3.** a face naveta.

pèndolo I. *s.m.* **1.** fir cu plumb. **2.** pendul; *orologio a* ~ pendulă. **II.** *adj. (înv.)* atîrnat, suspendat; oscilînd; pendulant.

pendolóni *adv.* suspendat, atîrnat; bălăbănit.

pendóne *s.m.* perdea/draperie care atîrnă, aranjată în falduri.

péndulo *adj. (lit.)* care atîrnă; *(anat.) velo* ~ vălul palatului.

pène *s.m. (anat.)* penis.

penepiàno *s.m. (geol.)* peneplenă.

pènero *s.m.* totalitatea firelor la capătul urzelii; franjuri.

penetràbile *adj.* **1.** penetrabil. **2.** permeabil.

penetrabilità *s.f.* penetrabilitate.

penetràle I. *adj. (lit.)* interior; intim. **II.** *s.m. (mai ales la pl.)* **1.** cameră sanctuar, locul cel mai ascuns al unei case/al unui templu. **2.** *(fig.)* străfund/ascunziş al sufletului.

penetrànte *adj.* **1.** pătrunzător, care pătrunde adînc, penetrant; *odore* ~ miros pătrunzător; *freddo* ~ frig pătrunzător; foarte intens. **2.** *(despre sunet, miros etc.)* acut, ascuţit; *osservazione* ~ observaţie adîncă.

penetràre I. *vi. (e)* a pătrunde, a se introduce; *i malfattori sono penetrati nottetempo nella banca* răufăcătorii s-au introdus noaptea în bancă. **II.** *vt.* **1.** a pătrunde, a străpunge; ~ *fino all'ossa* a pătrunde pînă la oase; ~ *nella midolla* a pătrunde în suflet; ~ *un segreto* a descoperi un secret. **2.** *(fig.)* a pătrunde cu mintea, a înţelege. **III.** *vr.* a se pătrunde, a se convinge.

penetratìva *s.f.* agerime de minte, inteligenţă.

penetratìvo *adj.* pătrunzător.

penetrazióne *s.f.* **1.** pătrundere; *la* ~ *di un cuneo nel legno* pătrunderea cuiului într-un lemn; *la* ~ *di un prodotto sul mercato* pătrunderea unui produs pe piaţă. **2.** *(fig.)* penetraţie, agerime de minte.

penìce *s.f. (mar.)* plută; ponton.

penicillàto *adj. (bot.)* în formă de pensulă.

penicillìna *s.f.* penicilină.

penicillo *s.m. (bot.)* specie de mucegai *(Penicillum notatum)*.

peninsulàre *adj.* peninsular.

penìsola *s.f.* peninsulă.
penitènte **I.** *adj.* *(bis.)* penitent; pocăit. **II.** *s.m.* **1.** cel care se spovedeşte. **2.** penitent, pocăit (care duce o viaţă de penitenţă).
penitènza *s.f.* **1.** penitenţă, căinţă, pocăinţă; *far la* ~ a face rugăciunea; *(înv.) prender* ~ a se spovedi; *(glumeţ) venite a far la* ~ *con noi* veniţi să luaţi masa cu noi; *ordine della* ~ ordinul călugăresc al descultilor (întemeiat în Spania în sec. al XVIII-lea). **2.** pedeapsă (dată unui copil); *mettere in* ~ a pedepsi (un şcolar, un copil).
penitenziàle *adj.* care ţine de pocăinţă; *salmi* ~*-i* psalmi ai lui David (care se recită în practicile de penitenţă).
penitenziàrio, *-àri* **I.** *adj.* **1.** *(jur.)* care ţine de pedeapsă/ de executarea pedepsei; *sistema* ~ mod de organizare a penitenciarelor. **2.** care se căieşte/se pocăieşte. **II.** *s.m.* penitenciar, închisoare.
penitenzière *s.m.* *(bis.)* preot care iartă păcatele; ~ *maggiore* cardinal.
penitenzirìa *s.f.* *(bis.)* tribunal bisericesc (care acordă iertarea de păcate etc.).
pènna *s.f.* **1.** pană (de pasăre); ~*-e matte* pene scurte şi rare; ~*-e remigranti* pene de la aripi; *cane da* ~ cîine de vînătoare (de păsări); *uccello di grossa* ~ pasăre dintr-o specie de păsări mari; *non valere una* ~ a nu valora nimic; *(muz.) strumenti sonati a* ~ mandolină etc.; *(înv.) mantello con* ~ haină căptuşită cu blană; *lasciarci la* ~ a pierde mult/ totul (într-o întîmplare nenorocită, o aventură); *è tutto voce e* ~*-e (despre un copil)* este mereu vesel, zburdă. **2.** pană de scris; peniţă; ~ *stilografica* stilou; *uomo di* ~ om cu carte; *il nome mi è rimasto nella* ~ am uitat numele; *lasciare nella* ~ a omite de a scrie; *dar di* ~ a şterge; *come la* ~ *getta* cum îţi vine, fără multă gîndire; *romper la* ~ a întrerupe scrisul, a nu mai vrea să scrie; *sonetto in punta di* ~ sonet improvizat; *a* ~ scris cu mîna; *schizzo a* ~ schiţă în peniţă. **3.** *(fig.)* scriitor; *era la maggior* ~ *del tempo* era scriitorul cel mai bun al vremii. **4.** *(la pl.)* paste, tăiţei de supă. **5.** vîrf, extremitate; pisc de munte; *aver l'occhio alla* ~ a veghea, a fi atent. **6.** partea ascuţită a ciocanului. **7.** partea săgeţii opusă vîrfului.
pennacchièra *s.f.* penaj, panaş.
pennàcchio, *-àcchi, s.m.* **1.** panaş, penaj; pene (la pălărie). **2.** fum care se ridică (din craterul unui vulcan, din coşul unei locomotive etc.). **3.** *(bot., la pl.)* bumbăcăriţă *(Eriophorum angustifolium).* **4.** moţ de porumb.
pennacchiùto *adj.* *(glumeţ)* împodobit cu un panaş mare.
pennaiòlo *s.m.* **1.** *(înv.)* toc, cutiuţă (în care se păstrau penele de scris); penar. **2.** *(fig., depr.)* ziarist, scriitor venal. **3.** vînzător de peniţe.
pennaiuòlo *s.m. v.* p e n n a i o l o.
pennàta *s.f.* **1.** cerneală luată în peniţă. **2.** linie trasă cu peniţa. **3.** lovitură cu vîrful peniţei.
pennàto[1] *s.m.* cosor.
pennàto[2] **I.** *adj.* în formă de pană; cu multe pene. **II.** *s.m. pl.* păsări penate.
pennècchio, *-ècchi, s.m.* caier. *SIN. roccata.*
pennèlla *s.f.* bidinea.
pennellàre *vi.* *(a)* a zugrăvi/a picta cu pensula.
pennellàta *s.f.* *(pict.)* trăsătură de penel, tuşă.
pennellatùra *s.f.* *(med.)* badijonare, badijonaj.
pennelleggiàre **I.** *vt.* **1.** a picta, a colora. **2.** a descrie pitoresc. **II.** *vt.* *(a)* a lucra ca pictor.
pennellèssa *s.f.* penel; pensulă lată/ turtită.
pennellificio *s.m.* fabrică de pensule.
pennèllo *s.m.* **1.** penel, pensulă; *arte del* ~ pictură; *a* ~ perfect, exact, admirabil. **2.** *(mar.)* steguleţ care indică direcţia vîntului; *ad un* ~ sub acelaşi pavilion; *tener l'occhio al* ~ a fi atent/prudent. **3.** ancoră mică. **4.** fanion, steag (în vîrful unei lănci).
pennfehèlla *s.f.* *(dial.)* **1.** sumă mică. **2.** aţipeală.
pennifórme *adj.* în formă de pană.
pennina *s.f.* peniţă; *(bot., la pl.)* ~*-e del paradiso* colilie *(Stipa pennata).*
pennino *s.m.* **1.** peniţă. **2.** *(ornit.)* egretă.
pennito *s.m.* *(înv.)* bomboană contra tusei.
pennivèndolo *s.m.* scriitor sau gazetar vîndut.
pennoncèllo *s.m.* *(ist.)* **1.** steguleţ triunghiular de lance. **2.** panaş la coif. *SIN. banderuola.*
pennóne *s.m.* **1.** steag, stindard (lung şi îngust). **2.** *(înv.)* steguleţ. **3.** grup de soldaţi (sub acelaşi steag). **4.** *(mar.)* vergă.
pennonière *s.m.* **1.** *(mar.)* marinar (cu serviciul vergilor). **2.** stegar.
pennùto **I.** *adj.* **1.** cu multe pene. **2.** acoperit cu pene. **II.** *s.m.* pasăre.
penómbra *s.f.* penumbră, semiobscuritate.
penóso *adj.* **1.** penibil, dureros, chinuitor. **2.** neplăcut; *viaggio* ~ călătorie neplăcută.
pensàbile *adj.* imaginabil, care se poate gîndi.
pensabilità *s.f.* calitatea de a putea fi gîndit.
pensaménto *s.m.* **1.** *(rar, înv., glumeţ)* gîndire, gînd. **2.** plan, idee. **3.** nelinişte, grijă.
pensànte *adj.* care gîndeşte; *(pol.) ben* ~ conformist.
pensàre[1] **I.** *vi.* *(a)* **1.** a gîndi, a reflecta, a medita; ~*-ci prima per non pentirsi poi* omul să se gîndească bine înainte de a face un lucru, ca apoi să nu-l regrete; ~ *su* a medita asupra unui lucru. **2.** a avea grijă de; a se gîndi la; *penserò ad avvertirlo* voi avea grijă să-l anunţ. **3.** a crede; a judeca; ~ *bene di uno* a avea o părere bună despre cineva; *(prov.) chi mal fa, mal pensa* omul rău îi crede şi pe ceilalţi la fel cu el. **II.** *vt.* **1.** a crede, a gîndi; *non si sa mai come la pensi* nu ştii niciodată ce gîndeşte/ce crede despre un lucru; ~ *bene di qualcuno* a avea o părere bună despre cineva; ~ *sempre una nuova* a inventa mereu cîte ceva; ~ *al proprio tornaconto* a se gîndi la propriul folos; ~ *solo a figurare* a se gîndi doar să facă impresie. **2.** a presupune, a închipui; *non so cosa* ~ *di voi* nu ştiu ce să presupun (ce să-mi închipui) despre voi. **3.** a născoci; *(prov.) una ne fa e cento ne pensa* una face şi o sută născoceşte (isprăvi, nebunii etc.). **III.** *vr. (fam.)* a-şi închipui; *chi ti pensi di essere?* cine crezi că eşti?
pensàre[2] *s.m.* faptul de a gîndi; gîndire.
pensàta *s.f.* idee, expedient; *(rar; loc. adv.) alla non* ~ nechibzuit; *(înv.) fuori di ogni* ~ contrariu oricărei aşteptări.
pensàto **I.** *adj.* gîndit, meditat; înţelept, cuminte. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* gîndire, gînd. **2.** reflecţie.
pensatóio, *-ói, s.m.* *(glumeţ)* odaie de lucru, birou; *metter nel* ~ **a)** a pune pe gînduri; **b)** a băga în încurcătură.
pensatóre, -trice *s.m.* şi *f.* gînditor; *libero* ~ liber cugetător.
pensierino *s.m.* **1.** compunere scurtă (la şcoală); *(fam.) farci un* ~ a reflecta. **2.** gînd bun, atenţie, dar; *è un* ~ *delizioso* e un dar delicios.
pensièro *s.m.* **1.** gînd; gîndire; *essere sopra* ~ a fi preocupat/distrat. **2.** îngrijorare, grijă; *una cosa che non dà* ~ un lucru care nu dă bătaie de cap; *essere in* ~ a fi îngrijorat; *(prov.) cento* ~*-i non pagano un debito* o sută de gînduri nu pot plăti

o datorie. **3.** intenţie. **4.** dorinţă; *il bene della patria è il suo unico grande* ~ binele patriei este singura lui mare dorinţă. **5.** dar; *un* ~ *gentile* un dar delicat/scump; *che grazioso* ~ ce dar graţios. **6.** subiect; (sursă de) inspiraţie; *il* ~ *del dramma è palese* sursa de inspiraţie a dramei este evidentă.

pensieróso *adj.* gînditor, absorbit de gînduri, preocupat. *SIN. cogitabondo.*

pènsile *adj.* **1.** *(lit.)* suspendat; *giardino* ~ grădină suspendată (pe o terasă). **2.** atîrnat.

pensilina *s.f.* **1.** marchiză; streaşină lată. **2.** adăpost (la o staţie de tramvai, pe un peron).

pensionàbile *adj.* pensionabil, cu drept la pensie; *periodo* ~ perioadă de timp care dă drept la pensie.

pensionaménto *s.m.* pensionare.

pensionànte *s.m.* şi *f.* chiriaş care locuieşte cu pensiune.

pensionàre *vt.* a pensiona.

pensionàrio, *-àri, adj., s.m., (înv.)* **1.** pensionar. **2.** (chiriaş) cu pensiune. **3.** tributar.

pensionàto *s.m.* **1.** pensionar. **2.** pensiune.

pensióne *s.f.* **1.** pensie; *essere in* ~ a fi la pensie. **2.** pensiune; *essere a* ~ *da qualcuno* a locui în pensiune la cineva; *gli alberghi fanno anche* ~ hotelurile oferă şi pensiune. **3.** plată oferită pentru o perioadă de şedere într-o pensiune. **4.** *(înv.)* salariu, leafă.

pènso *s.m.* temă de şcoală (dată ca pedeapsă).

pensosità *s.f.* caracter/atitudine de gînditor/gînditoare.

pensóso *adj.* **1.** gînditor; dus pe gînduri; *sta per ore* ~ *nella sua stanza* stă ore întregi pe gînduri în camera sa. **2.** *(poetic)* preocupat de a ajuta pe cineva, zelos; *più* ~ *di altrui che di se stesso* se gîndeşte mai mult la altul decît la sine însuşi.

pentàcolo *s.m. (înv.)* talisman în formă de pentagramă, stea cu cinci colţuri (purtată ca amuletă).

pentaèdro *s.m. (geom.)* pentaedru.

pentàgono *s.m.* pentagon.

pentagràmma, *-àmmi, s.m. (muz.)* portativ.

pentàmetro *s.m. (metr.)* pentametru.

pentàtlo, pèntatlo *s.m. (sport)* pentatlon.

pentecostàle *adj. (bis.)* al Rusaliilor.

pentecòste *s.f. (scris cu majusculă; bis.)* Rusalii.

pentèlico, *-èlici, adj. (lit., în expr.) marmo* ~ marmură pentelică/extrasă din muntele Pentelic (Grecia).

pentiménto *s.m.* **1.** căinţă; regret, părere de rău. *SIN. contrizione.* **2.** *(la pl.)* corecturi (făcute de scriitor în opera sa). **3.** schimbare de opinie.

pentirsi *vr.* **1.** a se căi, a regreta. *SIN. rammaricarsi.* **2.** a se răzgîndi.

pentito *part. tr.* de la p e n t i r e; *mangiare il pan* (sau *del pan)* ~ a se căi îndelung.

pèntodo *s.m. (fiz.)* pentodă.

pèntola *s.f.* **1.** oală; *cappone in* ~ clapon fiert/rasol; *aver la* ~ *al fuoco* a avea de mîncare; *far la* ~ *a due manichi* **a)** a pune mîinile în şold; **b)** a merge la braţ cu două persoane; *saper quel che bolle in* ~ a şti ce se pregăteşte în taină; *bollire come una* ~ *di fagiuoli* a vorbi tot timpul; *cavar gli occhi della* ~ a lua spuma, a lua ce-i mai bun. **2.** *(la pl.)* obraji umflaţi. **3.** conţinutul unei oale; *una* ~ *di fagioli* o oală de fasole. **4.** *(la pl.)* bust, piept mare.

pentolàio, *-ài, s.m.* olar; *far come l'asino del* ~ a face ca măgarul olarului (a se opri pentru a sta de vorbă cu fiecare).

pentolàta *s.f.* **1.** (cît intră într-o) oală. **2.** lovitură dată cu oala.

pentolino *s.m. (dim.)* **1.** ulcică; conţinutul unei ulcele; *un* ~ *di minestra* o ulcea cu supă; *accessare il* ~ a mînca împreună cu ceea ce aduce fiecare. **2.** masă frugală; *tornare al* ~ a reveni la o viaţă sobră. **3.** *(glumeţ)* chipiu.

péntolo *s.m.* cană de pămînt; cană de bucătărie.

pènula *s.f. (ant.)* **1.** haină lungă. **2.** haină preoţească.

penùltimo *adj.* penultim.

penùria *s.f.* lipsă, nevoie, penurie; sărăcie, lipsă (mai ales de alimente).

penzolàre *vi. (a)* a atîrna, a sta suspendat; a se bălăbăni; ~ *da un ramo* a atîrna de (pe) o creangă.

pènzolo I. *adj.* atîrnat, care atîrnă. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* lucru care atîrnă. **2.** *(tosc.)* ciorchini de struguri (pe aceeaşi ramură). **3.** pandantiv; breloc.

penzolóne *adv.* atîrnat; spînzurat.

penzolóni *adv. v.* p e n z o l o n e.

peòcelo, *-òci, s.m. (zool.)* moluscă comestibilă *(Mytilus edulis).*

peonàggio *s.m.* situaţie de muncitor agricol (în America de Sud).

peóne *s.m.* peon, ţăran sărac, muncitor agricol (în America de Sud).

peònia *s.f. (bot.)* bujor *(Paeonia officinalis).*

peòta, *(rar)* **peòtta** *s.f.* **1.** barcă (folosită pe Marea Adriatică). **2.** barcă veneţiană pentru scurte călătorii.

pepaiòla *s.f.* **1.** vas/cutie de piper. **2.** pisălog pentru piper.

pepàto *adj.* **1.** piperat; *sapore troppo* ~ gust prea pipărat/picant; *pan* ~ turtă dulce, cu aromate. **2.** *(fig.)* caustic, înţepător.

pépe *s.m. (bot.)* **1.** piper *(Piper nigrum); persona tutta* ~ persoană îndrăzneaţă peste măsură; *non sapere nè sale nè* ~ a fi insipid/fără sare şi piper; *non metterci né sale né* ~ a nu se amesteca în ceva; *capelli color sale e* ~ păr cărunt; *una ragazza tutta* ~ o fată foarte vioaie; *rispondere col sale e col* ~ a da un răspuns piperat. **2.** culoarea piperului.

peperino *s.m. (miner.)* piatră de origine vulcanică, tuf.

peperìta *adj., s.f. (bot., în expr.) menta* ~ izmă, mentă *(Mentha piperita).*

peperonàta *s.f. (buc.)* ardei (iuţi) cu sos de roşii.

peperoncino *s.m.* ardei.

peperóne *s.m.* **1.** *(bot.)* ardei *(Capsicum annum).* **2.** *naso a* ~ nas borcănat (gros şi mare); *diventare tutto come un* ~ a se înroşi puternic.

pepinièra *s.f.* pepinieră.

pepino *s.m. (dim.)* copil vioi; *far* ~ a strînge degetele pentru a sufla peste ele.

pepita *s.f. (miner.)* pepită.

pèplo *s.m. (ant.)* peplu.

pepolino *s.m. (bot.)* cimbru; plantă labiată mirositoare.

pepóne *s.m.* pepene verde, lubeniţă.

pèppola *s.f. (ornit.)* cinteză-de-iarnă, oiţă *(Fringilla montifringilla).*

pepsina *s.f.* pepsină.

peptóne *s.m.* peptonă.

per[1] *prep. (cu articolul hotărît devine* **pel, pei, pe', pegli** *rar întrebuinţate;* **pello** *şi* **pella** *sînt forme ieşite din uz)* **I.** *(indică o extensiune în spaţiu sau în timp)* **1.** pe, peste; prin, mijlocul; *viaggiare* ~ *mare e* ~ *terra* a călători pe mare şi pe uscat; *passare* ~ *Roma* a trece prin Roma; *entrare* ~ *la finestra* a intra pe fereastră. **2.** *(indică o acţiune iminentă)* tocmai; *era* ~ *uscire* era tocmai gata să iasă. **3.** către, la; *partire* ~ *Roma* a pleca la Roma. **4.** din partea, dinspre, către, din; *la città era assediata* ~ *mare e* ~ *terra* cetatea era împresurată dinspre mare şi uscat; *parenti* ~ *parte di madre* rude din partea mamei. **5.** prin(tre); între

passare ~ *la porta* a intra pe poartă. **6.** de-a lungul; timp de, în timpul; *correre* ~ *un chilometro* a alerga pe o distanţă de un kilometru; *aspettare* ~ *un'ora* a aştepta timp de o oră; ~ *tutta la vita* pe toată viaţa; ~ *tutto l'inverno* toată iarna, pe tot timpul iernii. **7.** prin intermediul, prin; *mandar* ~ *posta* a trimite prin poştă; *far sapere* ~ *telegramma* a face cunoscut prin telegramă (pe cale telegrafică). **8.** *(rar, cu un complement de agent)* de către; *tutto si è ottenuto* ~ *lui* totul a fost obţinut de el; *tradotto* ~ tradus de. **II.** *(indică un mijloc, instrumentul, modul)* **1.** cu, pe, prin; *chiamare* ~ *nome* a chema pe nume; *parole* ~ *rima* versuri rimate; *dire* ~ *celia* a spune în glumă. **2.** din cauza, de; *soffrire* ~ *la sete* a suferi de sete/din cauza setei; *accettare* ~ *consiglio di un altro* a accepta după sfatul altuia. **3.** ca să, pentru; *andare* ~ *il medico* a merge să chemi medicul; *lavorare* ~ *vivere* a lucra pentru a avea din ce trăi. **4.** pe, cu (un anumit preţ); *io lo comprai* ~ *tre lire* am cumpărat-o pe trei lire. **III.** *(indică un raport)* **1.** în favoarea, pentru; *pregate* ~ *noi* rugaţi-vă pentru noi. **2.** pentru; ~ *amor di Dio!* pentru numele lui Dumnezeu! **3.** *(într-un jurămînt)* pe; *lo giuro* ~ *quanto ho di piú caro* jur pe ce am mai scump. **4.** ca, în calitate de; drept; *tenerlo* ~ *padre* a-l socoti drept tată; *avere* ~ *moglie* a avea de soţie; *tenere* ~ *verità* a socoti drept adevăr; *ottenere* ~ *ricompensa* a primi drept răsplată; ~ *me* cît despre mine. **5.** în locul, în schimbul; *parlare* ~ *altri* a vorbi în locul altora; *bene* ~ *male* bine pentru rău; *aver* ~ *compenso* a avea în schimb. **6.** *(cu sens distributiv)* cîte, la; *uno* ~ *uno* unul cîte unul; *uno* ~ *ogni cinque* unul la fiecare grup de cinci; *il dieci* ~ *centro* zece la sută; *dividere/moltiplicare* ~ a împărţi în/la; a înmulţi cu; *Napoli è divisa* ~ *quartieri* Napoli e împărţit în cartiere. **7.** după, potrivit, urmînd; ~ *alfabeto* după alfabet. **IV.** *(în loc. adv.)* ~ *caso* din întîmplare; ~ *lo contrario* din contră; ~ *modo di dire* de exemplu, ca să zicem aşa. **V.** *(urmat de un infinitiv, substantivat formează o locuţiune concesivă)*; ~ *gridar ch'egli facesse* oricît striga; ~ *potere ch'egli abbia* oricîtă putere ar avea.

per-[3] *prefix (formează cuvinte în domeniul chimiei, indicînd prezenţa unui element în cantitatea maximă)* *perossido* peroxid; *perbromuro* perbromură.

péra *s.f.* **1.** pară; *fatto a* ~ în formă de pară; *non vale una* ~ *cotta* nu face cît o ceapă degerată; *cascare come le* ~*-e (cotte)* **a)** a cădea de oboseală; **b)** a muri ca muştele; *c'è cascato come una* ~ *cotta* s-a aprins imediat (de dragoste); *dar le* ~*-e a uno* a da afară pe cineva; *(prov.) quando la* ~ *è matura convien che caschi* toate la vremea lor. **2.** *(pop.)* cap; *grattarsi la* ~ a-şi scărpina capul. **3.** buzunar, desagă.

peragrare *vt., vi. (înv.)* a căuta străbătînd întinderi; a călători.

peràltro *adv.* de altfel, totuşi, pe de altă parte; *non vorrei* ~ *ingannarmi* nu aş vrea totuşi să mă înşel.

peràncne, peràneo *adv. (lit.)* încă; *non si è* ~ *veduto* nu s-a văzut încă.

peràstro *s.m. (bot.)* păr sălbatic.

peràta *s.f.* marmeladă de pere.

perbàcco *interj.* la dracu!

perbène I. *adj. invar.* **1.** bun; *un pranzo* ~ o cină bună/foarte bună. **2.** cumsecade; *un uomo* ~ un om cumsecade. *SIN. ammodo.* **II.** *adv.* bine, corect; *fate le cose* ~*, mi raccomando* faceţi totul cum trebuie, vă rog.

perbenismo *s.m.* cumsecădenie.

percàlle *s.m.* percal, stambă.

percénto *s.m. (rar)* procent.

percentuàle I. *adj.* procentual. **II.** *s.f.* procent.

percepibile *adj.* perceptibil, care poate fi înţeles/priceput.

percepire *vt.* **1.** a percepe; a pricepe, a înţelege. **2.** *(rar)* a încasa (o sumă); ~ *un premio di produzione* a primi un premiu de producţie.

percettibile *adj.* perceptibil (cu simţurile); *suoni* ~*-i* sunete perceptibile; *non* ~ imperceptibil.

percettibilità *s.f.* perceptibilitate.

percettìva *s.f. (psih.)* percepţie, percepere.

percettività *s.f.* capacitate de a percepe, percepere.

percettìvo *adj.* perceptiv.

percettóre *s.m.* perceptor, încasator.

percezióne *s.f.* percepţie; pricepere, înţelegere.

perché I. *conj.* **1.** *(construit cu indicativul arată cauza)* de ce; deoarece; ~ *credevo che venissi* deoarece credeam că vii; ~ *piangi* de ce plîngi. **2.** *(construit cu conjunctivul arată scopul)* pentru ca; ~ *nessuno partisse* pentru ca nimeni să nu plece. **3.** întrucît; ~ *tutti ormai sapevano* întrucît toţi cunoşteau situaţia. **4.** *(înv., cu sens concluziv, construit cu indicativul)* pentru care cauză; *commise il tale peccato* ~ *gli furono cavati gli occhi* săvîrşi acel păcat, lucru pentru care i se scoaseră ochii. **5.** *(înv., în sens concesiv, construit cu conjunctivul)* oricît; ~ *gridasse, non fu udito* oricît strigă, nu fu auzit. **II.** *s.m. invar.* **1.** cauză, *i* ~ *sono molti* cauzele sînt multe; *sapere il* ~ *e ti percome* a şti cum şi de ce. **2.** scop, rost; *gioco del* ~ un joc de societate.

percìò *conj.* de aceasta; pentru aceasta; de aceea.

percioccbé *conj. (pedant)* fiindcă, pentru că, deoarece.

percipiéndo *adj.* de încasat.

percóme *s.m. v.* perché **(II)**.

percorrènza *s.f.* **1.** parcurgere, străbatere. **2.** parcurs; distanţă; *le* ~ *-e dei treni speciali* distanţele parcurse de trenurile speciale.

percórrere *vt.* **1.** a parcurge, a străbate; ~ *una brillante carriera* a străbate o strălucitoare carieră. **2.** *(fig.)* a citi în grabă.

percórso I. *part. tr.* de la percorrere. **II.** *s.m.* parcurs; distanţă; drum; *tracciare il* ~ *della nuova autostrada* a trasa parcursul noii autostrăzi. *SIN. tragitto.*

percòssa *s.f.* **1.** lovitură, izbitură. **2.** vînătaie.

percòsso *part. tr.* de la percuotere.

percòtere *vt., vi (pop., poetic) v.* percuotere.

percotiménto *s.m.* lovire; izbire.

percotitóio, -ói, *s.m.* percutor (la un tun).

percotitóre *adj.* care loveşte/izbeşte; care răneşte. care ucide.

percuòtere I. *vt.* **1.** a bate, a lovi; a izbi; *(înv.)* ~ *gli occhi* a fixa ochii; ~ *qualcosa con un martello* a izbi ceva cu ciocanul; ~ *qualcuno con la frusta* a bate pe cineva cu biciul; ~ *il tamburo* a bate toba. **2.** *(înv.)* a răni, a ucide; ~ *mortalmente* a ucide. **3.** a emoţiona puternic; *le sventure altrui percuotono l'animo dei buoni* nenorocirile altora emoţionează sufletul celor buni. **4.** *(înv.)* a jigni. **5.** a chinui, a întrista, a îndurera; *una terribile pestilenza percosse l'Europa nel XIV. secolo* o teribilă ciumă îndureră Europa în sec. XIV. **II.** *vi.* a se izbi, a se ciocni; ~ *contro un sasso* a se izbi de o piatră. *SIN. cozzare.* **III.** *vr.* a se bate.

percussióne *s.f. (rar)* **1.** lovire, lovitură, izbitură. **2.** *(tehn.)* percuţie; *fucile a* ~ armă cu percuţie; *(muz.) strumenti a* ~ instrumente de percuţie. **3.**

(med.) percuție, bătaie ușoară (la un examen medical). **4.** *(înv.)* rană.

percussóre *s.m.* **1.** percutor (la armă). **2.** *(înv.)* persoană care lovește.

perdènte *s.m. (jur.)* persoană care pierde un proces.

pèrdere I. *vt.* a pierde; *(înv.)* ~ *uno* **a)** a corupe pe cineva; **b)** a nenoroci pe cineva; ~ *il filo del discorso* a pierde șirul vorbirii; ~ *la bussola/la tramontana* a o lua razna; ~ *l'anima* a fi blestemat; ~ *l'erre* a se îmbăta; *(glumeț)* ~ *il tacco (despre o fată)* a-și pierde onoarea; ~ *il cuore* a-și pierde firea; *non la* ~ *per corta* a nu neglija nimic pentru a reuși; ~ *la flemma* a-și pierde răbdarea; ~ *campo* a pierde puterea/vigoarea; ~ *la marcia* a pierde pasul; ~ *la traccia* a se rătăci, a pierde urma; ~ *di vista qualcuno* a pierde pe cineva din vedere; ~ *i sensi* a leșina; ~ *il bandolo* a se zăpăci; ~ *il ben dell'intelletto* a-și pierde mințile; ~ *il dominio di sè* a pierde stăpînirea de sine; ~ *il lume degli occhi* a nu mai vedea înaintea ochilor de furie; ~ *il taglio* a se toci; ~ *il turno* a pierde rîndul; ~ *la tramontana* a nu mai ști ce faci; ~ *la scommessa* a pierde pariul; ~ *le stalle* a-și pierde controlul; ~ *una lite* a pierde un proces. **II.** *vr.* **1.** a se pierde; a se rătăci. **2.** a se nenoroci; ~*-si d'animo* a-și pierde curajul; ~*-si con uno/dietro a uno* a se ține de cineva, a-l iubi cu pasiune (spre răul său); ~*-si in chiacchiere* a pierde vremea trăncănind. **III.** *vi. (e).* **1.** *(despre un recipient)* a curge; *la botte perde* butoiul curge. **2.** a pierde din, a scădea; ~ *di forza* a scădea în putere.

perdiàna *interj.* la dracu!

perdifiàto *(în loc. adv.) a* ~ pe nerăsuflate; *correre a* ~ a alerga pînă la extenuare; *gridare a* ~ a striga cît îl ține gura, a urla.

perdigiórno, *-órni, s.m.* vagabond, pierde-vară. *SIN. bighellone, ozioso.*

perdilégno *s.m. (entom.)* specie de himenopter *(Camponotus ligni perda).*

perdiménto *s.m. (în expr.) un* ~ *di tempo* o pierdere de vreme; *andare a* ~ a se ruina, a se nenoroci.

perdìnci *interj.* la dracu!

perdìo *interj.* **1.** *(exprimă nerăbdare)* pentru Dumnezeu! **2.** *(exprimă mirare)* Dumnezeule!

pèrdita *s.f.* **1.** pierdere; *a* ~ *d'occhio* cît cuprinzi cu ochiul; ~ *di gas* scurgere de gaz. **2.** înfrîngere; *subire una grave* ~ a suferi o gravă pierdere. **3.** *(med.)* ~*-e bianche* leucoree.

perditèmpo, *-èmpi, s.m.* **1.** pierdere de vreme. **2.** pierde-vară, tîndală. *SIN. bighellone.*

perditóre, -trice *s.m.* și *f.* persoană care pierde (mai ales la joc).

perdizióne *s.f.* **1.** daună; ruină. **2.** perdiție, pierzanie; decădere morală. **3.** *(înv.)* pierdere.

perdonànza *s.f. (înv.)* **1.** *(bis.)* indulgență. **2.** permisiune, invoire; îngăduință. **3.** iertare.

perdonàre I. *vt.* a ierta; ~ *il resto della pena* a amnistia; ~ *la vita* a grația; *(prov.) la prima si perdona, la seconda si bastona* prima greșeală se iartă, a doua se pedepsește; *perdona, se te lo dico* iartă-mă, scuză-mă dacă ți-o spun. **II.** *vi. (a)* a ierta; a cruța; *gli perdoni* iartă-l.

perdonévole *adj.* iertător, gata de a ierta.

perdóno *s.m.* **1.** iertare; *(bis.)* ~ *d'Assisi* indulgență generală (acordată o dată pe an). **2.** scuză; ~*, signore!* scuzați, domnule!

perduèlle *s.m.* și *f. (jur.)* inamic public.

perduellióne *s.f. (ist.)* crimă împotriva statului; înaltă trădare.

perduràre *vi. (a)* **1.** a dura; a ține mult. **2.** a persevera.

perdurévole *adj.* durabil, continuu.

perdutaménte *adv. (în expr.) amare* ~ a iubi la desperare/la nebunie.

perdùto I. *part. tr.* de la p e r d e r e. **II.** *adj.* pierdut; rătăcit; *braccio* ~ braț paralizat; ~ *d'animo* speriat; *navigare per* ~ a naviga la întîmplare; ~ *di speranza* desperat; *uomo* ~ om corupt/decăzut; *anima* ~*-a* **a)** om desperat; **b)** om blestemat; **c)** om foarte îndrăzneț; *andar* ~ *di una persona* a fi foarte îndrăgostit; *versare una somma a fondo* ~ a vărsa o sumă de bani fără nici un folos personal.

peregrinàre *vi. (a)* **1.** a peregrina. **2.** a colinda.

peregrinazióne *s.f.* **1.** *(lit.)* peregrinare. **2.** colindare; călătorie.

peregrinità *s.f.* **1.** caracter neobișnuit/singular; raritate, unicitate. **2.** prețiozitate; ~ *di stile* stil prețios/căutat.

peregrìno *adj.* **1.** rar, singular, puțin obișnuit. **2.** prețios, căutat; *frasi* ~*-e* fraze elegante/căutate. **3.** *(poetic)* rătăcitor, peregrin.

perennàre *vt. (rar)* a perpetua.

perènne *adj. (lit.)* **1.** peren, etern, veșnic, perpetuu; *acqua* ~ apă nesecată. **2.** *(bot.)* peren.

perennità *s.f.* perenitate, durabilitate; continuitate; eternitate.

perènto *adj. (jur.)* care se perimează/se anulează (dacă nu se reînnoiește la timp); *contratto* ~ contract perimat; *azione* ~*-a* recurs stins.

perentorietà *s.f.* caracter peremptoriu.

perentòrio, *-òri, adj. (jur.)* peremptoriu.

perenzióne *s.f. (jur.)* peremptiune; perimare.

perequàre *vt.* a egaliza; a distribui cu maximă echitate; ~ *gli stipendi* a aduce salariile la același nivel.

perequativo *adj.* egalizator.

perequazióne *s.f.* egalizare, distribuire echitabilă, egală (a salariilor, impozitelor etc.); ~ *fondiaria* egalizarea proprietății funciare.

peréto *s.m.* loc plantat cu peri.

prefàre *vt. (înv.)* **1.** a împlini, a desăvîrși. **2.** a despăgubi, a compensa (de o pierdere).

perfettibile *adj.* perfectibil.

perfettibilità *s.f.* perfectibilitate.

perfettivo *adj.* **1.** *(lit.)* care poate perfecționa. **2.** *(gram.)* perfectiv.

perfètto I. *adj.* **1.** perfect, desăvîrșit. **2.** *(despre plante, animale)* matur. **II.** *s.m.* **1.** perfecțiune, desăvîrșire. **2.** *(gram.)* perfect; *passato* ~ perfect simplu; *tempo* ~ perfectul compus; perfectul simplu.

perfezionaménto *s.m.* perfecționare, desăvîrșire; *corso di* ~ curs de perfecționare.

perfezionàre *vt., vr.* **1.** a (se) perfecționa, a (se) desăvîrși. *SIN. affinarsi.* **2.** a frecventa cursuri de perfecționare; *perfezionarsi nel francese* a se perfecționa la franceză.

perfezionativo *adj.* care poate perfecționa/desăvîrși; *la virtú* ~*-a* virtutea care perfecționează.

perfezióne *s.f.* **1.** perfecțiune; *(loc. adv.) a* ~ în mod perfect. **2.** desăvîrșire. *SIN. completezza.*

perfidia *s.f.* **1.** perfidie; lipsă de lealitate. *SIN. cattiveria.* **2.** încăpățînare. **3.** *(muz.)* repetiție insistentă.

perfidiàre *vi. (a)* **1.** a se încăpățîna (cu rea-credință). **2.** a fi perfid, a folosi perfidia.

perfidióso *adj. (rar)* **1.** perfid. **2.** încăpățînat, îndărătnic. **3.** *(înv.)* tare, dur.

pèrfido *adj.* **1.** perfid; de rea-credință. **2.** foarte rău; *una cosa* ~*-a* un lucru foarte rău; *malattia* ~*-a* boală periculoasă; *tempo* ~ timp foarte rău. *SIN. scellerato.* **3.** îndărătnic, încăpățînat. **4.** rău la gust.

perfine *adv. (în expr.) alla* ~ în sfîrșit.

perfinire *s.m.* anecdotă; poantă, butadă.
perfino *adv.* **1.** pînă şi chiar. **2.** pînă cînd, atîta cît; *l'amerò ~ che vivo* o voi iubi cît trăiesc. *SIN. persino.*
perfogliàto *adj. (bot.)* perfoliat.
perforaménto *s.m.* perforare.
perforàre *vt.* a perfora; a găuri, a străpunge; a pătrunde; *~ il tessuto* a perfora ţesutul; *~ una montagna* a străpunge un munte. *SIN. traforare, trivellare.*
perforatóre, -trice *s.m.* **1.** perforator (unealtă, maşină). **2.** persoană care se ocupă cu perforarea.
perforatrice *s.f.* **1.** cleşte de perforat bilete; maşină de perforat. **2.** maşină de foraj. **3.** femeie care se ocupă cu perforarea (de bilete etc.).
perforazióne *s.f.* **1.** perforaţie; perforare, străpungere. **2.** foraj. **3.** perforaţie *(efect al perforării).*
perfusióne *s.f.* **1.** stropire, aspersiune. **2.** *(med.)* perfuzie.
perfùso *adj. (lit.)* stropit. *SIN. cosparso, asperso.*
pergamèna *s.f.* **1.** pergament. *SIN cartapecora.* **2.** document/diplomă de pergament. **3.** *(arhit.)* lanternă (de cupolă).
pergamenàceo *adj.* de pergament; pergamentos.
pergamenàto *adj.* care imită pergamentul; *carta ~-a* hîrtie de pergament.
pèrgamo *s.m. (rar) v.* p u l p i t o.
pèrgola *s.f. (lit.)* pergolă, umbrar, boltă de viţă; *una ~ di vite* o pergolă de viţă de vie.
pergolàto *s.m.* **1.** pergolă lungă (peste o alee); *il ~ del giardino* umbrar de grădină. *SIN. chiosco.* **2.** sistem de expunere la banc a viţei de vie; *~ domestico/industriale* o viţă domestică/industrială.
pergolése *s.m.* varietate de struguri de masă (cu boabe mari şi tari).
pergoléto *s.m.* boltă de viţă.
pèri *s.m. pl., s.f. invar.* protectoare; geniu bun.
periànto *s.m. (bot.)* periant.
periànzio *s.m. v.* p e r i a n t o.
pericàrdio, *-àrdi, s.m. (anat.)* pericard.
pericàrpo, *-àrpi, s m (bot.)* pericarp.
perielitàre *vi. (a), vr. (rar) vt.* a periclita, a (se) pune în pericol.
pericolànte *adj.* şubred; primejduit; care este în pericol; *situazione ~* situaţie şubredă; *legge/elezione ~* lege/alegere nesigură/cu riscuri de nereuşită.
pericolàre I. *vi. (a)* **1.** a fi în primejdie; *~ nella tempesta/nelle avversità della vita* a fi în primejdie în furtună/ în adversităţile vieţii. **2.** *(despre o casă)* a fi pe punctul de a se prăbuşi; *(fig.) la sua fiducia in te sta pericolando* încrederea sa în tine e pe sfîrşite. **II.** *vt. (înv.)* a pierde; a prăpădi, a ruina.
pericolo *s.m.* **1.** primejdie, pericol; *correre ~* a fi în pericol; *non c'è ~* nu-i nimic de temut; *essere fuori ~* a fi în afara pericolului. *SIN. azzardo.* **2.** fapt periculos; persoană periculoasă; *~ pubblico.* persoană periculoasă pentru întreaga societate. **3.** *(fam.)* probabilitate, posibilitate; *non c'è ~ che vinca* nu există pericol să învingă.
pericólone *s.m.* alarmist; panicard.
pericolosità *s.f.* caracter periculos, pericol.
pericolóso *adj.* **1.** primejdios, periculos; *viaggio ~* călătorie periculoasă; *età ~* vîrstă periculoasă. *SIN. malsicuro.* **2.** *(înv.)* primejduit.
pericope *s.f. (lit.)* pericopă.
perièlio *s.m. (astron.)* periheliu.
periferia *s.f.* **1.** *(geom.)* circumferinţă; perimetru. **2.** periferie.
periférico, *-èrici, adj.* **1.** periferic; situat la periferie. **2.** marginal; *annotazioni ~-che* însemnări marginale/pe marginea textului.
perifrasàre *vt.* **1.** a face perifraze. **2.** a explica prin perifrază.
perifrasi *s.f. invar.* perifrază. *SIN. circónlocuzione.*
perifràstico, *-àstici, adj.* perifrastic.
perigèo *s.m. (astron.)* perigeu.
perigliàre *vt., vr.* **1.** a (se) pune în pericol, a periclita. **2.** a fi în primejdie.
periglio *s.m. (poetic)* pericol, primejdie.
periglióso *adj.* periculos, primejdios.
perigordìno *adj., s.m.* (locuitor) din Périgord.
perimetràle *adj.* extern; *muri ~-i* ziduri de jur împrejur, ziduri exterioare.
perimetria *s.f. (geom.)* lungimea unui perimetru.
perimètrico, *-ètrici, adj.* perimetric.
perimetro *s.m.* **1.** *(geom.)* perimetru. **2.** incintă, interior, spaţiu interior (între zidurile unui oraş, ale unei case).
perinèo *s.m. (anat.)* perineu.
periodàre I. *vi. (a)* a construi fraze/perioduri. **II.** *s.m.* mod de construire a periodului/a frazei.
periodicità *s.f.* periodicitate.
periòdico, *-òdici* **I.** *adj.* periodic. **II.** *s.m.* periodic *(publicaţie).*
periodizzaménto *s.m.* periodizare.
periodizzazióne *s.f. v.* p e r i o d i z z a m e n t o.
período *s.m.* **1.** period; frază. **2.** perioadă (de timp); *il ~ bellico* perioada din timpul războiului.
periòstio, *-òsti s.m. (anat.)* periost.
peripatètico, *-ètici* **I.** *adj. (fil.)* peripatetic. **II.** *s.m.* peripatetician.
peripatetismo *s.m. (fil.)* peripatetism.
peripezia *s.f.* peripeţie.
pèriplo *s.m.* **1.** periplu, circumnavigaţie; călătorie în jurul lumii/unui continent. **2.** descriere a unei călătorii (îndeosebi maritimă).
perire I. *vi. (e)* a pieri; a se prăpădi, a muri. *SIN. soccombere.* **II.** *vt. (înv.)* a face să piară.
periscòpio, *-òpi, s.m.* periscop.
peristilio, *-ìli, s.m. (arhit.)* peristil.
peritàle *adj.* de expert, de expertiză.
peritaménte *adv.* cu pricepere.
peritànza *s.f. (lit.)* teamă, şovăire; jenă, timiditate.
peritàrsi *vr.* **1.** a se teme. **2.** a şovăi (din jenă, din timiditate); *non ~* a îndrăzni. **3.** a se ruşina.
peritèro *s.m. (mar.)* peripter.
perito[1] **I.** *adj.* priceput, dibaci; expert. **II.** *s.m.* expert, persoană care face expertize.
perito[2] *part. tr.* de la p e r i r e.
peritonèo *s.m. (anat.)* peritoneu.
peritonite *s.f. (med.)* peritonită.
peritóso *adj. (lit.)* **1.** timid, temător, şovăitor. **2.** *(înv.)* slab, fără vlagă.
peritùro *adj. (lit.)* pieritor, vremelnic, caduc.
perizia *s.f.* **1.** pricepere, dibăcie, experienţă, îndemînare. *SIN. maestria.* **2.** expertiză.
perizià re *vt.* a supune unei expertize, a estima, a evalua.
perizióre *s.m.* contraexpert.
perizòma *s.m. (înv.)* centură, brîu (la populaţii primitive, care nu poartă altă îmbrăcăminte).
pèrla *s.f.* **1.** perlă, mărgăritar; perlă falsă/artificială; *denti di ~* dinţi albi ca sideful; *(med.) una ~ in un occhio* pată albicioasă şi opacă pe cornee. **2.** ceva asemănător perlei; *le ~-e della rugiada* perlele de pe rouă; *Portofino la ~ della Liguria* Portofino perla Liguriei. **3.** persoană excelentă prin virtuţi; *una ~ di galantuomo* o perlă de om; *(ironic) una ~ di ladro* un tîlhar foarte înzestrat. **4.** eroare grosolană. **5.** *(entom.)* specie de insectă ortopteră *(Perla bicaudata).*

perlàceo *adj.* de culoarea perlei, sidefiu.
perlàio *s.m.* bijutier, vînzător de perle.
perlària *s.f. (bot.)* ovăzcior *(Arrhenatherrum clatius)*.
perlàto *adj.* **1.** sidefiu, de culoarea perlei; *orzo ~* orz decorticat; *punto ~* punct de broderie (ca un noduleţ). **2.** împodobit cu perle; *(muz.) note ~-e* note muzicale pline de graţie şi sonoritate.
perlìfero *adj. (despre o scoică)* care produce perle.
perlina *s.f.* **1.** perlă mică. **2.** mărgică, mărgeluşă.
perflomèno *adj. v.* m e n o.
perlopiù *adv.* de cele mai multe ori, în general.
perlustràre *vt.* a explora; a cerceta (o zonă, un teritoriu); *~ la campagna* a explora cîmpia. *SIN. esplorare.*
perlustratóre *s.m.* **1.** explorator de teren. **2.** *(mil.)* ecleror, cercetaş.
perlustrazióne *s.f.* explorare, cercetare, recunoaştere (de teren). *SIN. esplorazione.*
permàle *s.m.* supărare, necaz, neplăcere; *(în expr.) aversene/prendersene ~* a se necăji, a avea o neplăcere.
permalosità *s.f.* susceptibilitate extremă; *la sua ~ è insopportabile* susceptibilitatea sa este insuportabilă. *SIN. ombrosità.*
permalóso *adj.* susceptibil, supărăcios; *sei un ragazzo ~* eşti un băiat supărăcios.
permanénte I. *adj.* permanent, *esposizione ~* expoziţie permanentă. **II.** *s.m.* permis permanent (pe calea ferată, la tramvai etc.). **III.** *s.f.* permanent *(ondulaţie artificială)*.
permanènza *s.f.* **1.** permanenţă; stabilitate. **2.** şedere îndelungată; *buona ~ !* rămîi cu bine!; *la mia ~ in città sarà piuttosto breve* şederea mea în oraş va fi scurtă. **3.** *(chim.)* inalterabilitate.
permanére *vi. (rar, lit.)* a rămîne; a dura; *le condizioni del paziente permangono gravi* condiţiile pacientului rămîn grave. *SIN. perdurare.*
permanganàto *s.m. (chim.)* permangant *(sare)*.
permeàbile *adj.* permeabil.
permeabilità *s.f.* permeabilitate.
permeàre *vt.* **1.** a străbate, a trece prin, a se infiltra. **2.** a pătrunde; a îmbina; *le nuove dottrine stanno permeando il popolo* noile doctrine pătrund în popor.
permésso I. *part. tr.* de la p e r m e t t e r e. **II.** *adj.* permis; *~?* e voie?; *~, vorrei passare* vă rog, pardon, aş vrea să trec. **III.** *s.m.* **1.** permisiune; *col vostro ~* cu permisiunea dvs. *SIN. autorizzazione, consenso.* **2.** permis; autorizaţie; *con ~ !* îmi daţi voie! **3.** învoire; concediu scurt; permisie.
perméttere *vt.* **1.** a permite, a îngădui; a consimţi; *permetta, signore!* daţi-mi voie, domnule! scuzaţi! **2.** a autoriza; *~ il comizio* a autoriza mitingul. **3.** a-şi lua libertatea; *mi permetto di dirLe che ha agito male* îmi permit să vă spun că aţi făcut ceva rău.
permissióne *s.f. (lit.)* permis, autorizaţie.
permissivo *adj.* care permite; tolerant, indulgent.
pèrmuta *s.f. (jur.)* permutaţie, schimb (de proprietate).
permutaménto *s.m.* permutare, schimbare.
permutàre I. *vt.* **1.** *(jur.)* a schimba cu altceva. **2.** *(înv.)* a permuta, a muta dintr-un loc în altul. **II.** *vr.* **1.** a se transforma. **2.** a se deplasa.
permutatóre *s.m.* **1.** persoană care face schimb. **2.** *(tehn.)* schimbător; *~ telefonico* permutator telefonic.
permutazióne *s.f.* permutaţie; schimbare; schimb.
pernice *s.f. (ornit.)* potîrniche *(Perdix perdix)*; *(fig.) occhio di ~* bătătură.
pernicièsa *s.f. (med.)* febră pernicioasă.
pernicièsità *s.f.* caracter pernicios, natură pernicioasă/vătămătoare.
pernicióso *adj.* pernicios; vătămător; *consiglio ~* sfat primejdios; *malaria ~ -a* malarie pernicioasă.
pernicièto *s.m.* pui de prepeliţă.
pernicóna *s.f. (bot.)* specie de prună.
pèrnio *s.m. v.* p e r n o.
pèrno *s.m.* **1.** axă; pivot; *girare su un ~* a pivota. **2.** bară, tijă (care uneşte două părţi ale unui obiect). **3.** *(fig.)* sprijin; *il ~ della famiglia* sprijinul familiei. *SIN. fulcro* **4.** bază, fundament (al unei inst tuţii etc.).
pernottaménto *s.m.* înnoptare (într-un loc).
péro *s.m. (bot.)* păr *(Pirus communis)*; *far ~* a sta într-un picior; *~ di terra* nap-porcesc *(Helianthus-tuberosus)*; *andare su pei ~-i* a vorbi afectat; a spune lucruri neobişnuite.
però *conj.* **1.** pentru aceea, de aceea. **2.** totuşi, dar; *(fam.) ma ~* însă, dar.
perocchè *conj.* întrucît.
perondìno *s.m.* dandi. *SIN. damerino, zerbinotto.*
peróne *s.m. (anat.)* peroneu. *SIN. fibula*
peronéo *adj., s.m. (anat.)* (muşchi) al peroneului, (muşchi) peronier.
peronòspora *s.f. (bot.)* ciupercă parazită; *~ della vite* mană *(Plasmopara viticola)*.
perorare I. *vt.* a perora, a pleda; *~ la propria causa* a-şi susţine propria cauză. **II.** *vi. (a)* a perora, a vorbi înflăcărat.
perorazióne *s.f.* peroraţie.
peròssido *s.m. (chim.)* peroxid.
perpendicolàre I. *adj.* perpendicular. **II.** *s f.* perpendiculară.
perpendicolarità *s.f.* perpendicularitate.
perpendicolo *s.m.* fir cu plumb (al zidarilor); *a ~* perpendicular, în direcţia firului de plumb.
perpetràre *vt.* a comite/a înfăptui o acţiune rea; *~ un falso* a comite un fals.
perpetrazióne *s.f.* comiterea, săvîrşirea unei acţiuni rele.
perpètua *s.f.* femeie de serviciu (în vîrstă, cicălitoare); *i pareri di ~* păreri cu bun simţ.
perpetuàre *vt., vr.* a (se) perpetua.
perpetuazióne *s.f.* perpetuare.
perpetulno *s.m. (bot.)* imortelă-galbenă *(Helichrysum orientale)*.
perpetuità *s.f.* perpetuitate, veşnicie; *la ~ della storia universale* veşnicia istoriei universale. *SIN. perennità.*
perpètuo *adj.* perpetuu, continuu, neîntrerupt; *lena ~-a* scripete, macara; *in ~* veşnicie; *vite ~-* şurubul lui Arhimede, şurub continuu. *SIN perenne.*
perplessità *s.f.* perplexitate, nedumerire. *SIN. incertezza, irresolutezza.*
perplèsso *adj.* perplex; nedumerit; nehotărît.
pèrquirènte *adj.* care percheziţionează.
perquisire *vt.* a percheziţiona.
perquisizióne *s.f.* percheziţie; percheziţionare.
perrùcca *s.f. (rar) v.* p a r r u c c a.
pèrsa *s.f. (bot.)* măghiran *(Origanum majorana)*.
perscrutàre *vt. (lit.)* a scruta; a cerceta; a investiga cu atenţie.
persecutóre, -trice *s.m.* şi *f.* persecutor.
persecuzióne *s.f.* persecuţie.
perseguibile *adj. (jur., în expr.) ~ a norma di legge* susceptibil de a provoca urmăriri judiciare.
perseguire *vt.* **1.** a urmări (un scop etc.); *~ uno scopo* a încerca să ajungi un scop. **2.** a persecuta; *~ con odio* a persecuta cu ură.
persegultàre *vt.* **1.** a urmări (cu scopul de a face rău); *~ i nemici* a urmări pe duşmani, a încerca să cap-

turezi; ~ *il reo* a captura pe hoţ. **2.** a persecuta. **3.** a continua, a urma.

perseguitàto *s.m.* om prigonit/persecutat.

perseveraménto *s.m.* perseverare; insistenţă.

perseverànte *adj.* perseverent, insistent; statornic.

perseveràn̄za *s.f.* perseverenţă, insistenţă; statornicie.

perseveràre *vi. (a)* a persevera; a fi statornic. *SIN. insistere.*

pèrsia *s.f. (bot.) v.* p e r s a .

persiàna *s.f.* persiană, oblon; ~ *saracinesca* oblon de prăvălie; ~ *incanalata* persiană cu două canaturi, care se deschide intrînd în grosimea zidului. *SIN. gelosia.*

persiàno **I.** *adj.* persian; *gatto* ~ pisică de Angora. **II.** *s.m.* **1.** *(geogr.)* persan. **2.** punct de lucru de mînă. **3.** blană de astrahan. **4.** pisică de Angora. **5.** limbă persană.

pèrsica *s.f. (dial.)* piersică.

persicària *s.f. (bot.)* iarbă-roşie *(Polygonum persicaria).*

persicàta *s.f.* marmeladă de piersici.

persichìno **I.** *adj.* de culoarea florii de piersic. **II.** *s.m.* lichior/vin de piersici.

pèrsico[1] *adj. (iht.) pesce* ~ biban *(Perca fluviatilis)*

pèrsico[2], *-ci, s.m. (dial.)* piersic.

persìno *adv. v.* p e r f i n o .

persistènte *adj.* **1.** persistent, durabil. **2.** tenace, stăruitor.

persistènza *s.f.* **1.** persistenţă, stăruinţă; ~ *del cattivo tempo* insistenţa timpului urît. **2.** încăpăţînare.

persistere *vi. (a)* **1.** a persista. *SIN. perseverare, insistere.* **2.** a se menţine, a dăinui.

pèrso[1] **I.** *part. tr.* de la p e r d e r e . **II.** *adj.* **1.** pierdut; *darsi per* ~ a fi învins; *dare per* ~ a socoti ca pierdut; *anima* ~*-a* suflet rătăcit; *spendere a fondo* ~ a cheltui fără speranţa unui cîştig sau a unei rambursări. **2.** desperat; prăpădit, ruinat.

pèrso[2] *adj. (înv.)* brun-roşcat, amestec de purpuriu şi negru (cu predominarea acestuia din urmă); *aer* ~ întuneric.

persóna *s.f.* **1.** persoană; *in/di* ~ personal; *in petto e in* ~ chiar eu în persoană; *in* ~ *di alcuno* **a)** în locul cuiva; din partea cuiva; **b)** imitînd pe cineva; ~ *di servizio* om (femeie) de serviciu. **2.** cineva; *c'è stata mai* ~ *che abbia fatto questo?* a existat vreodată cineva care să fi făcut aceasta?; *non ci va* ~ nu se duce nimeni. **3.** talie, statură; corp; *pagar con la propria* ~*/di* ~ a nu se sustrage unei răspunderi/unei primejdii; *togliere la* ~ a ucide; *sentir freddo in tutta la* ~ a simţi frig în tot corpul. **4.** personaj. **5.** *(rar)* viaţă; *togliere la* ~ a ucide; *perdere la* ~ a muri; *pena la* ~ pedeapsă cu moartea.

personàggio, *-àggi, s.m.* **1.** personalitate, om de vază. **2.** *(teatru)* personaj. **3.** *(înv.)* persoană mascată.

personàle **I.** *adj.* personal; particular; *carte* ~*-i* acte de identitate; *di uso* ~ de uz propriu; *voto* ~ vot personal/individual; *pronome* ~ pronume personal. **II.** *s.m.* **1.** corp, statură, talie; *ha un bel* ~ are o statură frumoasă; *un* ~ *slanciato* un corp svelt. *SIN. complessione.* **2.** personal (de întreprindere, instituţie etc.); ~ *direttivo* personalul de direcţie/de conducere. **III.** *s.f.* expoziţie de pictură (individuală).

personalità *s.f.* **1.** personalitate; *una* ~ *della cultura* o personalitate a culturii. **2.** discuţie personală (de critică împotriva cuiva); *evitiamo le* ~ să evităm discuţiile personale.

personalizzàre *vt.* a personifica.

personeggiàre *vt.* a personifica, a reprezenta un anumit personaj.

personificàre *vt.* a personifica; a încarna. *SIN. incarnare.*

personificazióne *s.f.* personificare.

perspicàce *adj. (lit.)* **1.** perspicace; pătrunzător, subtil; *una mente* ~ o minte perspicace. *SIN sagace.* **2.** care vede departe. *SIN. lungimirante.*

perpicàcia *s.f. (lit.)* perspicacitate; pătrundere. *SIN. sagaçia.*

perspicuità *s.f. (lit.)* **1.** claritate, evidenţă. *SIN. chiarezza, evidenza.* **2.** *(fig.)* transparenţă.

perspìcuo *adj.* **1.** lucios; clar, transparent. **2.** *(fig.)* evident, limpede; *discorso* ~ discurs limpede, vorbire/exprimare evidentă.

persuadènte *adj.* convingător; persuasiv.

persuadére **I.** *vt.* **1.** a convinge. *SIN. convincere.* **2.** a mulţumi, a satisface; *mi persuado poco* nu-mi place, nu-mi inspiră încredere. **3.** *(construit cu prep.* **a)** a sfătui. **II.** *vr.* **1.** a se convinge. **2.** a se resemna.

persuasióne *s.f.* **1.** persuasiune, convingere; *la forza della* ~ forţa convingerii. **2.** opinie; *le proprie* ~*-i* propriile opinii; ~ *errata* opinie greşită.

persuasiva *s.f.* forţă/talent de a convinge.

persuasivo *adj.* persuasiv, convingător. *SIN. convincente.*

persuàso *part. tr.* de la p e r s u a d e r e .

persuasóre, -suaditrice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care convinge (pe alta). **2.** instigator.

pertànto *conj.* deci, aşadar; *non* ~ totuşi, cu toate acestea.

pertèrrito *adj. (înv.)* îngrozit.

pèrtica *s.f.* **1.** prăjină. **2.** *(fig.)* lungan. *SIN spilungone.*

pertićare *vt. (înv.)* **1.** *(dial.)* a măsura cu prăjina. **2.** a bate cu prăjina, a ciomăgi.

pertićata *s.f.* lovitură dată cu prăjina.

pertichìno *s.m. (muz.)* **1.** dublură (cîntăreţ care înlocuieşte pe titularul unui rol). **2.** cîntăreţ cu rol secundar.

pertinàce *adj.* tenace, ferm; încăpăţînat, îndîrjit; *carattere/volontà* ~ caracter/voinţă tenace.

pertinàcia *s.f.* tenacitate, stăruinţă; fermitate; încăpăţînare. *SIN. ostinazione.*

pertinènte *adj. (lit.)* care ţine de; care aparţine la; care este în raport cu; care este de competenţa; *indagini* ~*-i al suo ufficio* cercetări care ţin de funcţia lui. *SIN. concernente, spettante.*

pertinènza *s.f.* **1.** apartenenţă. **2.** competenţă (juridică); *non era di* ~ *del tribunale* nu era de competenţa tribunalului.

pertìngere *vt., vr.* a ajunge; a atinge (un loc).

pertòsse *s.f. (med.)* tuse convulsivă.

pertrattàre *vt. (lit.)* a trata cu seriozitate; a examina, a considera.

pertugiàre *vt.* a găuri.

pertùgio, -ùgi, *s.m.* gaură; deschizătură.

perturbaménto *s.m.* perturbare, tulburare.

perturbàre **I.** *vt.* a perturba, a tulbura. **II.** *vr. (relativ la timp)* a se modifica, a se întuneca.

perturbazióne *s.f.* perturbaţie, tulburare.

perùggine *s.m. (bot.)* păr sălbatic.

perugino *adj., s.m.* (locuitor) din Perugia, perugin.

pèrula *s.f. (bot.)* frunzuliţă (care apără mugurul).

peruviàno *adj., s.m.* peruvian.

pervàdere *vt. (despre un lichid, un sentiment)* a pătrunde, a cuprinde.

pervàso **I.** *part. tr.* de la p e r v a d e r e . **II.** *adj.* pătruns; îmbibat.

pervenìre *vi. (e)* **1.** a parveni; a ajunge. **2.** *(înv.)* a se întîmpla. **3.** *(rar)* a se cuveni; a aparţine. *SIN. pervenire, spettare.*

perversióne *s.f.* **1.** perversiune. **2.** *(med.)* degenerare.

perversità *s.f.* **1.** perversitate. **2.** acţiune perversă/rea/anormală. *SIN. iniquità.*
pervèrso *adj.* **1.** pervers, foarte rău; ***uomo ~*** om pervers; *intenzioni ~-i* intenţii perverse. **2. degenerat,** vicios. **3.** potrivnic, ostil; *stagione ~-a* anotimp potrivnic. **4.** *(înv.)* transformat.
pervertiménto *s.m.* pervertire; *~ del gusto* pervertire a gustului; *~ morale* pervertire morală; degenerare.
pervertìre I. *vt.* **1.** a perverti; a strica, a corupe. *SIN. corrompere.* **2.** *(înv.; construit cu prep.* **da)** a înstrăina, a îndepărta de. **II.** *vr.* a se perverti, a se corupe, a deveni depravat.
pervertìto *adj., s.m.* pervers, pervertit.
pervertitóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* pervertitor, (persoană) care perverteşte, corupător.
pervicàce *adj. (lit.)* încăpăţînat; înverşunat, îndîrjit. *SIN. ostinato, protervo.*
pervicàcia *s.f.* încăpăţînare; înverşunare, îndîrjire. *SIN. ostinazione, protervia.*
pervìgile *adj. (lit.) v.* vigile.
pervìnca, -ìnche, *s.f.* **1.** *(bot.)* sachiu, brebenoc *(Vinca minor).* **2.** culoare albastră violacee.
pèrvio *adj. (rar, lit.)* accesibil, deschis; pe unde se poate trece; *luogo ~* loc de trecere. *SIN accessibile, praticabile.*
pésa *s.f.* **1.** cîntărire; loc de cîntărire. **2.** *(înv.)* senzaţie de apăsare pe cap. **3.** basculă. **4.** greutate. **5.** *(înv.)* taxă pentru cîntărirea unor cereale.
pesabambìni *s.m. invar,* cîntar pentru sugaci.
pesàggio *s.m. (sport)* cîntărire (a jocheilor înainte şi după alergări).
pesalàtte *s.m. invar.* areometru (pentru măsurarea densităţii laptelui).
pesalèttere *s.m. invar.* balanţă pentru scrisori etc.
pesaliquóri *s.m. invar.* areomtru.
pesaménto *s.m. (rar)* cîntărire.
pesamóndi *s.m. (înv.)* pedant, critic.
pesànte *adj.* **1.** greu, care atîrnă greu; *olio ~* ulei care arde cu flacără fumegîndă; *terreno ~* teren noroios; *artiglieria ~* artilerie grea; *atletica ~* atletică grea. **2.** *(despre haine)* gros, călduros. **3.** greu, obositor; *lavoro ~* muncă obositoare. **4.** greoi; *passo ~* pas greoi. **5.** *(fig.)* greoi, plicticos; *stile ~* stil greoi.
pesanteménte *adv.* greoi.
pesantézza *s.f.* **1.** greutate. **2.** *(fig., despre stil etc.)* caracter greoi/plicticos. *SIN. gravosità.*
pesàre I. *vt.* a cîntări; *~ una persona* a aprecia valoarea cuiva; *~ con la bilancia del farmacista* a cîntări foarte exact; *~ le parole* a-şi cîntări cuvintele. **II.** *vi. (a, e)* **1.** a fi greu, a cîntări/a atîrna greu; *vale tant'oro quanto pesa* este un om excelent. **2.** a apăsa greu; *un colpo che pesa* o lovitură puternică. **3.** *(fig.)* a fi greu/supărător; *quel che più mi pesa* ceea ce îmi este mai greu/mă jenează mai mult. **4.** *(construit cu prep.* **di)** a-i părea rău. **5.** a conta, a avea importanţă, a cîntări greu; *il suo parere pesa molto* părerea lui contează mult; *~ quanto una gola* a fi foarte uşor.
pesarése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Pesaro.
pesàta *s.f.* **1.** cîntărire făcută repede; cîntăreală. **2.** cantitate cîntărită odată.
pesàto *adj.* compănit, chibzuit.
pesatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* cantaragiu.
pesatùra *s.f.* cîntărire, cîntărit; preţ plătit pentru cîntărire
pèsca *s.f.* **1.** piersică; *~ duracina* piersică cu sîmburele lipit de miez; *~ spicca/spiccace* piersică cu sîmburele uşor de scos; *volere la ~ monda* a dori să obţii un lucru fără trudă. **2.** vînătaie. **3.** *(la pl.)* cearcăne.
péscа *s.f.* pescuire; pescuit; *andare a ~* a merge la pescuit; *~ reale* cîştig la un fel de tombolă/de loterie; *~ subacquea* pescuit subacvatic; *~ a strascic* pescuit cu plasa/pe fundul apei.
pescàggio *s.m. (mar.)* pescaj.
pescaggióne *s.f.* **1.** pescuire. **2.** *(mar.)* pescaj.
pescàia *s.f.* **1.** loc de pescuit. **2.** baraj, ecluză.
pescàra *s.f. (înv.) v.* peschiera.
pescàre I. *vt.* **1.** a pescui; *(fig.) ~ nel torbido* a pescui în apă tulbure; *~ nelle stesse acque* a face aceeaşi operaţie; *~ in aria* a nu ajunge la nici un rezultat; *~ un granchio* a greşi; *vattel'a pesca* încearcă! **2.** *(fig.)* a scoate (la întîmplare); *~ nell'urna* a trage biletul la sorţi. **3.** *(fig.)* a căuta, a cerceta; *~ una notizia* a afla o veste. **4.** *(fig.)* a găsi; a afla; *~ una persona* a izbuti să găseşti pe cineva. **II.** *vi. (a; despre o corabie, un tub etc.)* a fi afundat într-un lichid.
pescarése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Pescara.
pescàta *s.f.* **1.** pescuire, pescuit; *fare una ~* a sta cîtva timp la pescuit. **2.** cantitate de peşte pescuit o dată.
pescatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* pescar; pescuitor.
pescatòrio, -òri, *adj. v.* piscatorio.
pésce *s.m.* **1.** peşte; *~ nuovo* om simplu/care se lasă înşelat, nătăfleţ; *~ ago* ac-de mare *(Syngnathus acus); ~ palla* peşte sferic (din mările tropicale) *(Tetraodon hispidus); ~ sega* peşte ferăstrău *(Pristis pectinatus); ~ spada* peşte-cu spadă *(Xiphias gladius); ~ d'aprile* **a)** păcăleală de întîi aprilie; **b)** cadou celui păcălit (un peştişor de ciocolată, de hîrtie); *non saper che ~-i pigliare* a nu şti cum să se descurce/ce să facă; *non sono ~-i che si pigliano tutti i giorni* sînt afaceri/cîştiguri mari; *(prov.) chi ha mangiato il ~ sputerà le lische* cine a profitat de ceva trebuie să suporte şi eventualele consecinţe (rele); *né carne né ~* nici carne, nici peşte; *essere sano come un ~* a fi sănătos tun; *buttarsi a ~* a se repezi/a se arunca asupra cuiva; *l'ospite è come il ~, dopo tre giorni puzza* musafirul e ca peştele, după trei zile miroase. **2.** carnea peştilor. **3.** mîncare de peşte. **4.** *(pop.)* muşchi al braţului. **5.** greşeală de tipar.
pesceacàgna *s.f.* parvenită.
pesceacàne, -àni, *s.m.* **1.** *(iht.)* rechin. **2.** parvenit, îmbogăţit de război.
pescheréccio, -écci I. *adj.* pescăresc. **II.** *s.m.* barcă/vas de pescuit, pescador.
pescherìa *s.f.* **1.** pescărie. **2.** *(înv.)* pescuit. **3.** *(în Lombardia)* mîncare de peşti prăjiţi. *SIN minutaglia.*
peschièra *s.f.* **1.** bazin de peşti. **2.** *(înv.)* loc de pescuit; crescătorie de peşti.
pescìaia *s.f.* pescărească; vînzătoare de peşte.
pescivióla *s.f.* **1.** pescărească; vînzătoare de peşte. **2.** tigaie pentru peşte. **3.** tavă pentru peşte. **4.** *(ornit.)* raţă-cu-ferăstrău, ferăstraş-mic, bodîrlău-mic *(Mergus albellus).*
pescivòlo *s.m.* vînzător de peşte (la piaţă). *SIN. pescivendolo.*
pesciaiuòlo *s.m. v.* pesciaiolo.
pescicoltùra *s.f. v.* piscicoltura.
pescivéndolo *s.m.* vînzător de peşte (mai ales ambulant).
pèsco, *pèschi, s.m. (bot.)* piersic *(Amydalus persica); ~ cologno* piersic al cărui fruct are sîmburele lipit de miez.
peseosità *s.f.* belşug de peşte (într-un rîu etc.).
pescóso[1] *adj. (despre un rîu, un lac etc.)* bogat în peşte; ***mare ~*** mare plină de peşte. *SIN. pescherecciо.*
pescóso[2] *adj.* care are pungi sau cearcăne sub ochi.

pesèta *s.f.* peseta *(monedă spaniolă)*.
pesèllo *s.m. v.* p i s e l l o.
pesièra *s.f.* **1.** *(colectiv)* garnitură/serie de greutăţi pentru cîntar. **2.** cutie cu greutăţi pentru cîntar.
pesista, *-isti, s.m. (sport)* halterofil.
pesistica *s.f. (sport)* haltere; sportul halterelor.
péso[1] *adj. (pop.)* **1.** greu; *aria* ~ aer greu/nesănătos/sufocant; *oggetto* ~ obiect greu. **2.** plicticos, obositor.
péso[2] *s.m.* **1.** greutate; ~ *lordo* greutate brută; ~ *morto* **a)** tară; **b)** *(fig.)* parazit, balast, povară; ~ *mancante* lipsă la cîntar; *buon* ~ marfă cîntărită în avantajul cumpărătorului; *far* ~ a fi greu; *comprare/vendere a* ~ a cumpăra/a vinde după greutate/la cîntar; *di* ~ important; *pigliar di* ~ a ridica de jos; *prendere di* ~ a lua de-a dreptul, a plagia; *metter* ~ *ritto* a lua o hotărîre; *cosa di nessun* ~ lucru fără nici o valoare; *entrare sotto a un* ~ a-şi lua o obligaţie; *a* ~ *d'oro* foarte scump; *aver due* ~*-i e due maniere* a judeca cu părtinire, a avea criterii de apreciere diferite. **2.** obiect metalic gradat pentru cîntărit; *unità di* ~ gram; *un* ~ *di un chilo* o greutate de un kilogram. **3.** corp sau obiect foarte greu; *è un bel* ~ o greutate de admirat. **4.** *(sport)* categorie de calificare la box/atletică etc.; ~ *mosca* categoria muscă; ~ *massimo* greutate maximă. **5.** autoritate, valoare; *il* ~ *delle sue parole è notevole* greutatea cuvintelor sale este foarte importantă; *non bisogna dargli* ~ nu trebuie să ţii seamă de ce spune. **6.** *(fig.)* tot ceea ce apasă/este o povară; *il* ~ *della responsabilità* povara răspunderii; *il* ~ *degli anni* povara anilor; *è un* ~ *(despre o persoană de nesuferit)* e un coşmar; *liberarsi da un* ~ a se libera de o greutate/de o povară.
pessimaménte *adv.* foarte rău, mizerabil.
pessimismo *s.m.* pesimism.
pessimista, *-isti s.m.* pesimist.
pessimistico, *-istici, adj.* pesimist.
pèssimo *adj. (superlativ* de la c a t t i v o) foarte rău.
pésta *s.f.* **1.** urmă (mai ales de animale sălbatice). **2.** pistă (de alergare). **3.** înghesuială. **4.** încurcătură, bucluc; *essere nelle* ~*-e* a fi în primejdie/într-o încurcătură.
pestàggio *s.m.* lovituri violente cu bîtele; încăierare.
pestanéve *s.m. invar,* alpinist/schior neexperimentat.
pestapépe *s.m. invar.* **1.** persoană care piseză piper (la un magazin de coloniale). **2.** *(ironic)* om de nimic.
pestàre *vt.* **1.** a măcina, a rîşni; a strivi; a zdrobi, a pisa; ~ *il pepe* a pisa piperul; ~ *i piedi* a călca pe cineva pe picior/pe coadă; ~ *le orme di alcuno* a urmări pe cineva; ~ *l'acqua nel mortaio* a bate apa în piuă. *SIN. frantumare, sminuzzare;* ~ *l'uva* a stoarce strugurii. *SIN. calpestare.* **2.** a călca în picioare; ~ *il pianoforte* a cînta la pian zgomotos/prost. **3.** a bate, a snopi în bătăi; *(fig.)* ~ *nella testa una regola* a toci/a învăţa bine o regulă.
pestaròla *s.f.* satîr de tocat carne, pentru cîrnaţi.
pestàta *s.f.* **1.** lovitură; contuzie. **2.** bătaie; încăierare. **3.** batere (a cărnii). **4.** strivire, măcinare
pestatólo, *-òi, s.m. v.* p e s t e l l o.
pèste *s.f.* **1.** ciumă, pestă; *le sette* ~*-e* toate relele; *dire* ~ *e corna di qualcuno* a face cu ou şi cu oţet pe cineva. **2.** duhoare, putoare; miros pestilenţial; *che* ~ *in questo locale fumoso* ce miros urît în acest local plin de fum. **3.** sifilis. **4.** *(fig.)* nenorocire, calamitate, ruină; boală; *quel ragazzo è una vera* ~ copilul acela este o adevărată calamitate.
pestellàta *s.f.* lovitură dată cu pisălogul.
pestèllo *s.m.* pisălog; ~ *di ottone/di vetro* pisălog de alamă/de sticlă.
pestífero *adj.* **1.** atins de ciumă, ciumat. **2.** *(fig.)* pestilenţial. **3.** *(fig.)* oribil; *fa un tempo* ~ e o vreme oribilă. **4.** rău peste măsură; *è un ragazzo* ~ este un băiat foarte rău.
pestillènte *adj.* **1.** pestilenţial. **2.** *(fig.)* răufăcător. **3.** *(rar)* ciumat. **4.** *(despre o boală)* asemănător cu ciuma.
pestilènza *s.f.* **1.** epidemie de ciumă. **2.** pestilenţă, duhoare. **3.** calamitate.
pestilenziàle *adj.* **1.** de ciumă; *epidemia* ~ epidemie de ciumă. **2.** pestilenţial, puturos. **3.** dăunător.
pésto I. *adj.* măcinat; strivit, zdrobit; *buio* ~ întuneric de-ţi dai cu degetele în ochi; *carta* ~*-a* mucava; *occhi* ~*-i* ochi cu cearcăne; *fare un occhio* ~ *a uno* a-i face cuiva o vînătaie la ochi; *aver le ossa* ~*-e, sentirsi tutto* ~ a se simţi obosit/istovit. **II.** *s.m.* **1.** amestec de lucruri pisate. **2.** *(buc.)* condiment pe bază de busuioc şi usturoi.
pestóne *s.m.* **1.** mai de bătut pămîntul; *dare un* ~ a-i strivi cuiva piciorul. **2.** *(mec.)* şteamp, ciocan de pisat cărbune/sulf etc.
petracciòla *s.f. (bot.)* pătlagină *(Plantago major).*
pètalo *s.m. (bot.)* petală.
petardière *s.m.* artificier.
petàrdo *s.m.* petardă.
pètaso *s.m. (ant.)* pălărie cu boruri late (la greci şi romani).
petàzza *s.f.* fleac.
petécchia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** *(med.)* bubă; pustulă; erupţie, pată roşie (pe piele). **2.** *(rar)* om avar, zgîrcit.
petecchiàle *adj. (med.)* cu erupţie pe piele; *tifo* ~ tifos exantematic.
petènte *s.m.* petiţionar.
pètere *vt. (înv.)* a cere.
petitòrio, *-òri, adj. (jur., în expr.) giudizio* ~ judecată prin care se cere proprietatea asupra unui bun.
petizióne *s.f.* petiţie, cerere; *a* ~ *del padre* la cererea tatălui.
péto *s.m. (fiziol.)* gaze, *(fam.)* vînt.
petonciàno *s.m. (bot.)* pătlăgea-vînătă; *naso a* ~ nas borcănat.
petràia *s.f.* **1.** grămadă de pietre. **2.** carieră de piatră. **3.** rîpă pietroasă.
petràngola *s.f.* joc de cărţi.
petrarcheggiàre *vi. (e; ist. lit.)* a petrarchiza, a imita poezia lui Petrarca.
petrarchéseo, *-éschi, adj.* petrarchesc, în maniera lui Petrarca.
petrarchìsmo *s.m. (ist. lit.)* petrarchism, curent poetic de imitaţie a lui Petrarca.
petrarchìsta, *-isti, s.m.* **1.** imitator al lui Petrarca. **2.** specialist în opera lui Petrarca.
petrefàtto *adj.* petrificat, fosilizat.
petrièra *s.f.* **1.** carieră de piatră. **2.** mină exploziv (pentru o carieră de piatră). **3.** *(ist.)* maşină de aruncat pietre, catapultă.
petrièro *adj. (ist., în expr.) cannone/mortaio* ~ aruncător de pietre, balistă.
petrificàre *vt.* a petrifica, a transforma în piatră.
petrificazióne *s.f.* petrificare.
petrìgno *adj.* **1.** de piatră. **2.** *(fig.)* încăpăţînat.
petrilièra *s.f. (ist.)* maşină de aruncat pietre, bombardă.
petrografìa *s.f. (geol.)* petrografie.
petrolchìmica *s.f.* petrochimie.
petrolièra *s.f.* (navă) petrolier.
petrolière *s.m.* **1.** muncitor petrolist. **2.** *(pol.)* incendiator, anarhist.
petrolièro *adj.* petrolier.
petrolífero *adj.* petrolifer; *giacimento* ~ zăcămînt

petrolifer; *industria* ~*-a* industrie petroliferă; *torre* ~*-a* sondă petroliferă.
petròlio, *-òli, s.m.* petrol; ~ *grezzo* păcură, ţiţei.
petronciàno *s.m. v.* petonciano.
petroniàno *adj., s.m. (lit.)* bolognez, (locuitor) din Bologna.
petrosèllo *s.m.* pătrunjel.
petróso *adj. (lit.)* pietros, de piatră.
pettabòtta *s.f. v.* petto.
pettàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu pieptul calului. **2.** urcuş; *via a* ~ urcuş repede. **3.** cursă rapidă. **4.** efort, trudă, oboseală.
pettègola *s.f.* **1.** *(ornit.)* fluierar cu picioare roşii *(Tringa totanus, Scolapax totanus).* **2.** femeie care bîrfeşte; flecară, palavragioaică; *(fig.) essere una* ~ *da piedi* a fi bun de nimic/o zdreanţă. **3.** şervet de bărbier.
pettegolàre *vi. (a)* a bîrfi, a pălăvrăgi; a trăncăni.
pettegolàta *s.f.* pălăvrăgeală; flecăreală, bîrfeală.
pettegoleggiàre *vi. (a; rar)* a pălăvrăgi, a trăncăni.
pettegolézzo *s.m.* vorbe de palavragiu, de flecar, bîrfă; ~*-i salottieri* conversaţie de salon.
pettegolìo *s.m.* pălăvrăgeală continuă; vorbe.
pettégolo *adj., s.m.* palavragiu, flecar.
pettignóne *s.m. (rar)* pubis.
pettinàgnolo *s.m. (înv.) v.* pettinaio.
pettinàio *s.m.* pieptănar, fabricant de pieptene.
pettinàre I. *vt.* **1.** a pieptăna; ~ *la tigna* a proteja pe un om ingrat; ~ *la terra* a plivi de buruieni. **2.** a dărăci; *(înv.)* ~ *col pettine e col cardo* a critica aspru; *l'ho pettinato per bene* l-am criticat serios. **3.** *(glumeţ)* a zgîria. **II.** *vr.* a se pieptăna.
pettinàta *s.f.* **1.** pieptănare, pieptănat. **2.** reproş. mustrare.
pettinatóra *s.f. (pop.) v.* pettinatrice.
pettinatóre *s.m.* **1.** dărăcitor. **2.** *(rar)* coafor.
pettinatrice *s.f.* **1.** coafeză. **2.** darac.
pettinatùra *s.f.* **1.** pieptănare. **2.** pieptănătură; coafură. **3.** dărăcire. **4.** atelier de dărăcire.
pèttine *s.m.* **1.** pieptene; *sosta a* ~ staţionare în formă de pieptene *(despre automobile care staţionează perpendicular pe linia trotuarului).* **2.** darac. **3.** spată (la războiul de ţesut); *tutti i nodi vengono al* ~ totul se plăteşte. **4.** *(zool.)* moluscă *(Pectea jacoboeus)* **5.** pană pentru corzile mandolinei/chitarei etc.
pettinèlla *s.f.* **1.** dăltiţă (pentru sculptură în ghips). **2.** *(rar)* pieptene des.
pettinièra *s.f.* **1.** masă de toaletă. **2.** cutiuţă/toc de piepteni.
pettinìna *s.f. (dim.)* **1.** pieptănuş. **2.** pieptene des.
pettìno *s.m.* **1.** plastron bărbătesc (la cămaşă). **2.** piept (la un şorţ). **3.** piept (la o rochie), corsaj.
pettirósso *s.m.* **1.** *(ornit.)* guşă-roşie *(Sylvia rubecola);* măcăleandru, prigoare, prihoriu *(Rubecula familiaris).* **2.** *(rar)* greşeală.
pètto *s.m.* **1.** piept; *dar di* ~ a se întîlni faţă în faţă, a se ciocni de cineva; *a* ~ faţă de, în comparaţie cu; *a* ~ *a* ~ faţă în faţă; *in* ~ *di alcuno* în numele cuiva; *in* ~ *e persona* în persoană, personal; ~ *da ogni botta* om priceput; ~ *forte* constant; *uomo di* ~ om hotărît; ~ *di bronzo* voce foarte puternică; *malato di* ~ ftizic, tuberculos; *voce di* ~ vocea cea mai naturală; *mettersi/pigliar di* ~ a se angaja cu inimă (într-o acţiune); *avere* ~ *a una cosa* a avea în inimă un lucru. **2.** piept, sîn de femeie; *il* ~ *materno* sînul mamei; *tenere al* ~ *un bambino* a alăpta un copil. **3.** piept (de haină); plastron de cămaşă; *pett'a botta, pettabotta* platoşă. **4.** piept de pasăre/de vită. **5.** forţă, energie; *aver* ~*a* a avea putere.
pettoràle I. *adj.* pectoral. **II.** *s.m.* **1.** pieptar (la cal). **2.** pieptar brodat, broşă, agrafă din pietre preţioase (la un episcop). **3.** *(înv.)* platoşă; pieptar. **4.** parapet.
pettorìna *s.f.* **1.** piept (de şorţ). **2.** piept (la rochie).
pettorùto *adj.* **1.** pieptos, cu pieptul în afară; *donna* ~*-a* femeie cu sînii foarte mari. **2.** mîndru, orgolios.
pettrinàle *s.m.* flintă.
petulànte *adj.* **1.** indiscret, insistent; impertinent, arogant. **2.** plicticos; *che donna* ~ ce femeie plicticoasă. **3.** proeminent.
petulànza *s.f.* **1.** insistenţă. **2.** impertinenţă; aroganţă. **3.** indiscreţie, inoportunitate. *SIN. impudenza.*
petùnia *s.f. (bot.)* petunie *(Petunia hybrida).*
peult ! *interj. (fam.)* bine, treacă meargă !
pévera *s.f.* pîlnie mare de lemn (pentru vin). *SIN. imbottavino.*
peveràda *s.f. (înv.)* **1.** supă. **2.** sos (cu diferite ingrediente).
pezìòlo *s.m. (bot.)* peţiol.
pezìza *s.f. (bot.)* urechea-babei *(Pezizaaurantia).*
pèzza *s.f.* **1.** petec; *metterci una* ~ a încerca repararea unei greşeli etc. **2.** cîrpă; *(fig.) essere una* ~ *da piedi* **a)** a fi bun de nimic/o zdreanţă; **b)** şervet de bărbier. **3.** bucată de stofă (metraj); *(înv.) gran* ~, *buona* ~ de multă vreme. **4.** pată în părul unui animal (cu blană bălţată). **5.** *(jur.)* document, act; ~*-e d'appoggio* acte justificative. **6.** faşă (de înfăşat). **7.** draperie (în biserică). **8.** covor. **9.** lot de teren; ogor. **10.** monedă. **11.** spaţiu de timp; *da gran* ~ de mult timp; *è buona* ~ *da* e o bucată de timp de cînd. **12.** carne de vită din regiunea cozii.
pezzàme *s.m.* grămadă (de petece, de cioburi, de bucăţi).
pezzàto I. *adj.* **1.** pătat. **2.** tărcat. **II.** *s.m.* cal bălţat/tărcat.
pezzatùra *s.f.* **1.** *(colectiv)* pete tărcate. **2.** formă; mărime, dimensiune (a bucăţilor care alcătuiesc un tot); *carbone di* ~ *mezzana* cărbune de dimensiuni mijlocii.
pezzènte *adj., s.m.* şi *f.* **1.** zdrenţăros; cerşetor. **2.** meschin, mizerabil. *SIN. straccione.*
pezzenterìa *s.f.* **1.** cerşetorie. **2.** cerşetorime.
pèzzo *s.m.* **1.** bucată; parte; ~ *da catasta* bădăran; *fare a* ~*-i* a face bucăţi pe cineva; *un bel* ~ *d'uomo* om voinic, cu statură frumoasă; ~ *d'asino!* măgarule!; ~ *d'ira di Dio* pacoste, om rău, mîrşav; ~ *da gallera* delincvent; ~ *di Marcantonio* zdrahon (de femeie); *un* ~ *di naso* un nas mare; ~ *grosso* om important, ştab; ~ *di terra* lot; ~ *duro* îngheţată; *camminare tutto d'un* ~ a umbla ţeapăn; *(fig.) uomo tutto d'un* ~ om dintr-o bucată; *a* ~*-i e bocconi* cu bucăţica, încet. **2.** piesă; ~ *anatomico* piesă pentru studiu anatomic (ţinută în spirt); ~ *di ricambio* piesă de schimb. **3.** bucată e timp; *un* ~ *fa* acum cîtva timp. **4.** *(urmat de o determinare, indică o persoană în mod emfatic) bel* ~ *di ragazza* frumoasă fată; ~ *di galera* ticălos. **5.** *(muz.)* piesă muzicală; *un* ~ *della Traviata* un fragment din Traviata. **6.** părţi ale unui costum.
pezzòtto *s.m.* **1.** văl purtat de femeile din Liguria. **2.** covor artizanal.
pezzuòla *s.f.* **1.** batistă; ~ *da collo* eşarfă. **2.** cîrpă, zdreanţă. **3.** faşă, bandaj.
piacciantèo *s.m. (pop., depr.)* tîrîie-brîu, nătîng.
piaccichiccio, *-icci, s.m. (pop.)* noroi lipicios; mîl.
piacciccóne, -óna *s.m.* şi *f. (augm.)* **1.** om leneş/încet la treabă, cîrpaci. **2.** treabă de mîntuială.
piacciccóso *adj.* murdar; mînjit.

piacicciòtto *s.m.* **1.** *(pop., dial.)* lucru de mîntuială/prost făcut. **2.** *v.* piascicotto.
piacentàre *vi. (a)* a adula, a linguşi.
piacènte *adj. (despre cineva)* plăcut, simpatic, agreabil.
piacenteria *s.f.* amabilitate, laudă, măgulire.
piacentino *adj.*, (locuitor) din Piacenza, piacentin.
piacènza *s.f. (înv.)* **1.** caracter plăcut. **2.** frumuseţe; graţie.
piacére[1] **I.** *vi. (e)* **1.** a plăcea; *piaccia a Dio* să dea Dumnezeu. **2.** a dori, a vrea. **3.** a părea drept/lăudabil/oportun. **II.** *vr.* a se complăcea; *~-si di* a se lăuda cu.
piacére[2] *s.m.* **1.** plăcere; *per ~ !* vă rog!; *fammi il ~ !* termină o dată!; *a ~* cît vrei, cum vrei, după poftă, la discreţie. **2.** distracţie; *gita di ~* excursie de plăcere; *i ~-i del mondo* distracţiile din lumea întreagă; *prima il dovere, poi il ~* mai întîi datoria apoi distracţia; *non è un ~* nu mă distrează deloc. **3.** cinste, satisfacţie; *è per me un immenso ~ conoscerLa* pentru mine este o imensă satisfacţie să vă cunosc; *quale ~ !* ce satisfacţie!; *con ~ (formulă de politeţe)* cu plăcere. **4.** favoare, serviciu; *fare un ~* a face o favoare; *per ~* vă rog!; *fammi il ~ ! (ironic)* încetează! **5.** dorinţă, voinţă; *contro il suo ~* contra voinţei sale.
piacévole *adj.* **1.** plăcut; *una serata ~* o seară plăcută; *venticello ~* vîntuleţ plăcut. **2.** încîntător, cuceritor, seducător: *fare il ~* a face pe spiritualul; *(înv.) malattia ~* boală benignă. **3.** scump, iubit.
piacevoleggiàre *vi. (a)* a glumi.
piacevolézza *s.f.* **1.** amabilitate, afabilitate. **2.** frumuseţe, caracter plăcut/simpatic. **3.** politeţe, atenţie. **4.** glumă, spirit. **5.** linişte sufletească.
piacevolóne *adj., s.m.* om glumeţ, hazliu.
piacimènto *s.m.* **1.** plăcere; gust; *non è di mio ~* nu e după gustul meu; *a ~* la discreţie. **2.** distracţie. **3.** voinţă, poftă, dorinţă; *a vostro ~* după cum vrei, după dorinţă.
piaciùto *part. tr.* de la piacere.
piàda *s.f.* azimă (cum se prepară în provincia Romagna)
piàga *s.f.* **1.** plagă; rană. **2.** flagel, calamitate; *non fare la ~ !* nu fi imposibil!; *la ~ dell'analfabetismo* plaga analfabetismului. **3.** mîhnire dureroasă. **4.** persoană insuportabilă; *che ~ !* ce om!
piagàre *vt.* **1.** a răni. **2.** *(fig.)* a îndurera profund.
piagàto *adj.* acoperit cu răni.
piagentàre **I.** *vi. (a ; înv.)* a fi de acord, a consimţi (pentru a face plăcere altora). **II.** *vi.* a batjocori.
piaggeria *s.f.* linguşire, adulaţie. *SIN. cortegianeria.*
piàggia, *-àgge, s.f.* **1.** pantă, coastă. **2.** *(lit.)* plajă marină. **3.** *(poetic)* cîmp, loc de ţară.
piaggiaménto *s.m.* linguşire, adulare.
piaggiàre **I.** *vi. (a ; înv.)* a naviga de-a lungul coastei. **II.** *vi. (a), vt. (fig.)* a linguşi, a adula.
piaggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* linguşitor.
piagnistèo *s.m.* **1.** *(fam.)* plînset; lamentaţie, văicăreală. **2.** *(înv.)* bocet (pentru un mort). **3.** discurs plîngăreţ; *non sopporto i suoi continui ~-i* nu suport continuele lui vorbe plîngăreţe.
piagnolóso *adj.* plîngăcios.
piagnóne *s.m.* **1.** *(fam.)* plîngăreţ. **2.** *(ist.)* adept al lui Girolamo Savonarola.
piagnucolàre *vi. (a)* a se smiorcăi; a plînge, a bîzîi. *SIN. frignare.*
piagnucolío, -ìi, *s.m.* smiorcăială; bîzîială.
piagnucolóso *adj.* plîngăreţ, plîngăcios.
piagóso *adj. (rar)* plin de plăgi/de răni.
piàlla *s.f.* rindea.
piallàccio, *-àcci,* ***s.****m. (mai ales la pl.)* foaie de furnir.
piallàre *vt.* a rindelui, a da la rindea.
piallatrice *s.f.* rindea mecanică, maşină de rindeluit.
piallatùra *s.f.* **1.** rindeluire; rindeluit. **2.** talaş.
piallettàre *vt.* a netezi cu mistria.
piallétto *s.m.* mistrie. *SIN. frettazzo.*
piàna *s.f.* **1.** *(arhit.)* grindă; piatră cioplită. **2.** răzor. **3.** cîmpie, şes.
pianàle *s.m.* **1.** teren plat. **2.** vagon platformă.
pianaménte *adv.* **1.** încet, uşor. **2.** uşor, cu uşurinţă. **3.** încet, fără zgomot. **4.** modest, cu modestie.
pianàre *vt.* a netezi, a nivela. a şlefui. *SIN. levigare, spianare.*
pianatóio *s.m.* **1.** foarfeci cu vîrful retezat *(unealtă).* **2.** tip de daltă.
pianeggiànte *adj.* înclinat; *strada ~* şosea care coboară spre cîmpie.
pianeggiàre **I.** *vi. (a)* **1.** a fi plan/neted. **2.** *(despre o pasăre)* a plana. **II.** *vt.* **1.** a netezi; a nivela. **2.** *(muz.)* a scădea intensitatea (unui sunet).
pianèlla *s.f.* **1.** papuc, cipic. **2.** ţiglă. **3.** *(bot.) ~ della Madonna* papucul-doamnei *(Cypripedium calceolus).* **4.** dală.
pianellàio, *-ài, s.m.* fabricant de papuci; vînzător de papuci.
pianellàta *s.f.* (lovitură dată cu un) papuc.
pianèllo *s.m.* cărare (între două şiruri de viţă).
pianeròttolo *s.m.* palier, platformă (de scară, la etaj).
pianéta[1] **I.** *s.m. (astron.)* planetă. **II.** *s.f.* **1.** destin. **2.** horoscop, planetă.
pianéta[2] *s.f. (bis.)* patrafir.
pianetìno *s.m. (astron.)* asteroid.
pianézza *s.f.* **1.** netezire; *la ~ di una superficie* netezirea perfectă a unei suprafeţe. **2.** uşurinţă (în facerea unui lucru). **3.** linişte; blîndeţe; umilinţă. **4.** încetineală.
pianfòrte *s.m. (înv.)* *v.* pianoforte.
piangènte *adj.* plîngător; *salice ~* salcie-plîngătoare.
piàngere **I.** *vi. (a)* **1.** a plînge; *~ da un occhio solo* a se face că plînge; *~ a calde lacrime/a lacrime di sangue/a dirotto* a plînge în hohote; *~ sommessamente* a plînge încet/înăbuşit. **2.** a suferi mult; *mi piange il cuore* sufăr foarte mult. **3.** a picura (într-o grotă etc.). **4.** a ploua. **II.** *vt.* **1.** a deplînge; *~ miseria* a se văita de sărăcie. **2.** a plînge (pe cineva). **III.** *s.m.* plîns; *quanto ~ ho fatto !* cît am plîns!
piangévole *adj.* **1.** plîngător, care plînge uşor. **2.** înduioşător.
piangitóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care plînge; plîngăcios.
piangiucchiàre *vi. (a)* a bîzîi, a smiorcăi.
piangolàre *vi. (a)* *v.* piagnucolare.
pianicolo *s.m.* cîmpean.
pianificàre *vt.* a planifica.
pianificatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* planificator.
pianificazióne *s.f.* planificare.
pianigiàno *adj., s.m.* cîmpean.
pianino **I.** *adv. (dim.)* încetişor; *(mai ales în expr.) pian ~* încetişor, încetişor. **II.** *s.m. (reg.)* **1.** flaşnetă. **2.** pian mic.
pianista, *-isti, s.m.* şi *f.* pianist.
pianistico, *-istici, adj.* pianistic.
piàno[1] **I.** *adj.* **1.** plan, neted; *rimanere in ~-a terra* a rămîne sărac lipit pămîntului; *a piè ~* la nivelul pămîntului; *geometria ~-a* geometrie plană; *(loc. adv.) in ~* orizontal; *per ~* în lăţime, în lungime; *(înv.) di ~* fără greutate. **2.** *(fig.)* simplu, umil, modest; *alla ~-a* simplu, fără pretenţii. **3.** încet, slab (ca sunet); *parole ~-e* cuvinte cu accentul pe silaba penultimă. **4.** clar, inteligibil. **5.** uşor de făcut. **II.** *adv.* **1.** încet, calm. **2.** cu glas încet.

piàno[3] *s.m.* **1.** şes, cîmpie; *(prov.) loda il poggio e attenti al* ~ fii prudent. **2.** plan, suprafaţă plană; ~ *stradale* nivel al străzii; *per* ~ în plan orizontal, în lăţime; *mettere al* ~ a dărîma. **3.** nivel; *il* ~ *delle acque* nivelul apelor; *porre sullo stesso* ~ a pune pe acelaşi plan: *(fig.) di primo* ~ de prim plan, de mare importanţă. **4.** etaj; ~ *terreno* parter; ~ *rialzato* mezanin; ~ *internato* subsol; ~ *nobile* etajul I şi II; *(glumeţ) aver appigionato l'ultimo* ~ a-şi fi pierdut capul. **5.** plan, proiect; ~ *settennale* plan septenal.

piàno[3] *s.m. v.* pianoforte.

pianofòrte, -òrti, *s.m. (muz.)* pian.

pianòla *s.f.* pianolă, pian mecanic.

pianòro *s.m.* podiş deschis; plai.

piànta *s.f.* **1.** plantă. **2.** *(înv.)* neam, descendenţă. **3.** labă, talpă (a piciorului); *muovere le* ~*-e* a umbla. **4.** talpă a pantofului/ghetei; *stivali a* ~ *larga/stretta* cizme cu talpă largă/strîmtă. **5.** temelie (la casă); *palazzo di* ~ bloc, imobil. **6.** plan, hartă topografică; *la* ~ *di una città* planul unui oraş; *essere in* ~, *in* ~ *stabile* a fi funcţionar (încadrat în schemă); *fare di* ~, *di sana* ~ a face ceva de la început pînă la sfîrşit; *togliere di sana* ~ a plagia.

piantacaròte *s.m.* şi *f. invar. (fam.)* mincinos, care spune gogoşi.

piantàggine *s.f. (bot.)* **1.** pătlagină *(Plantago major).* **2.** limbariţă *(Alisma plantago).*

piantagióne *s.f.* **1.** plantaţie. **2.** plantare.

piantàre I. *vt.* **1.** a planta, a sădi, a semăna; ~ *carote* a spune gogoşi; *(înv.)* ~ *porri* a sta mult pe gînduri (înainte de a face ceva); *andare a* ~ *cavoli* **a)** a se retrage din viaţa publică; **b)** a muri. **2.** a înfige; a fixa; ~ *la bandiera* a înfige steagul (pe o redută etc.); ~ *le tende* **a)** a instala corturile; **b)** a se stabili, a se instala; ~ *chiodi* a face datorii; ~ *le calcagne* a se opri; *(înv.)* ~ *le vocali* a pronunţa clar vocalele; ~ *gli occhi addosso* a pune ochii pe cineva; ~ *una grana* a provoca scandal. **3.** a aşeza, a pune (o temelie etc.). **4.** a înfiinţa, a deschide (o prăvălie); ~ *un negozio* a deschide o prăvălie, a începe o negustorie. *SIN. impiantare.* **5.** *(fig., pop.)* a părăsi brusc pe cineva; ~ *la fidanzata* a părăsi logodnica; ~ *in asso* a părăsi, a lăsa singur ca pe un caraghios; ~ *baracca e burattini* a părăsi/a renunţa la tot(ul); *piantala!* ia mai termină o dată! **II.** *vr.* **1.** a se opri dintr-o dată, a se planta; *piantarsi davanti a qualcuno* a se posta în faţa cuiva. **2.** a se propti; a sta drept.

piantastéecchi *s.m. invar.* sulă; potricală (de cizmărie).

piantàta *s.f.* **1.** plantaţie. **2.** teren plantat. **3.** alee.

piantàto *adj.* **1.** plantat; *ben* ~ *(despre un om)* bine făcut, proporţionat; ~ *in buona luna* născut în zodie bună. **2.** fixat, imobil; *cosa fai lì* ~ *come un palo* ce faci acolo fixat ca un stîlp?

piantatòio *s.m. (agr.)* chitonag, săditor.

piantatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** plantator, cultivator. **2.** proprietar de plantaţie.

piantatrice *s.f.* plantatoare *(maşină).*

piantèlla *s.f.* talpă exterioară (de pantof etc.).

pianterréno *s.m.* parter.

piantito *s.m. (dial.)* pardoseală.

piànto I. *part. tr.* de la piangere. **II.** *s.m.* **1.** plîns, lacrimi; ~ *dirotto* hohot de plîns; *fare il* ~ *al morto* a plînge lîngă un mort; *ne ha fatto un* ~ a plîns (şi s-a resemnat); *levare il* ~ a se porni pe plîns; *avere il* ~ *facile* a plînge uşor/pentru nimic; *un* ~ *di gioia* lacrimi de bucurie. **2.** *(fig.)* durere, nenorocire. *SIN. tormento.* **3.** pacoste, plictiseală; *che* ~ *quel film!* ce plictiseală filmul acela!

piantonàia *s.f.* pepinieră.

piantonàio *s.m. v.* piantonaia.

piantonaménto *s.m.* planton; păzire.

piantonàre *vt. (mil.)* a păzi cu plantoane; a supraveghea; ~ *una casa* a păzi o casă.

piantóne *s.m.* **1.** mlădiţă; butaş. **2.** planton; gardă; paznic; ~ *alla porta* paznic la uşă/la poartă. **3.** trunchi de catarg.

pianùra *s.f.* cîmpie; şes.

pianùzza *s.f. (iht.)* cambulă *(Platessa platessa).*

piàre *vi. (a)* a ciripi, a gînguri.

piàstra *s.f.* **1.** placă subţire (de metal, piatră, sticlă, lemn). **2.** tablă; lespede. **3.** *(ist.)* piastru (monedă). **4.** *(med.)* crustă, coajă (de rîie).

piastrèlla *s.f.* **1.** lespede mică. **2.** faianţă; pavea (de pardoseală etc.). *SIN. mattonella.* **3.** pietricică netedă, disculeţ (pentru jucat); *fare alle* ~*-e* a se juca cu pietricele.

piastrellàio *s.m.* faienţar.

piastrellàre *vt.* a pardosi (cu pavele, dale, lespezi, plăci).

piastrellàta *s.f. (av., despre hidroavion)* atingere/lovire a apei (la amerizare).

piastrellàto *adj.* pardosit/aşternut cu pavele; îmbrăcat cu faianţă.

piastriccio, -icci, *s.m.* **1.** amestec lipicios; cocă; amestecătură. **2.** încurcătură.

piastrìna *s.f.* **1.** tăbliţă, plăcuţă; ~ *del facchino* număr *(înscris* pe o plăcuţă metalică) al hamalului; *(mil.)* ~ *di riconoscimento* plăcuţă metalică (la gît) purtînd înscris numele soldatului. **2.** trombocit.

piastróne *s.m.* **1.** plastron (la jocul de scrimă). **2.** partea ventrală a carapacei de broască-ţestoasă. **3.** *(mil.)* partea ventrală a unei armuri.

piatìre I. *vi. (a)* **1.** a se certa, a fi în conflict; a se judeca. **2.** a se milogi; a cerşi. **II.** *vt.* **1.** a chema în judecată. **2.** ~ *coi cimiteri* a fi cu un picior în groapă.

piàto *s.m. (lit., rar)* **1.** proces, litigiu. **2.** conflict, neînţelegere. **3.** *(înv.)* grijă, preocupare. **4.** *(înv.)* treabă, afacere.

piàtta *s.f. v.* chiatta.

piattabànda *s.f. (arhit., tehn.)* platbandă.

piattaforma *s.f.* **1.** platformă; ~ *di lancio* platformă de lansare; ~ *continentale* platformă continentală. **2.** program de bază al unui partid.

piattàia *s.f.* grătar (pe care se usucă farfuriile).

piattàio, -ài, *s.m.* fabricant/vînzător de farfurii.

piattèllo *s.m.* **1.** taler, farfurie; farfurioară. **2.** *(înv.)* masă (la care fiecare aduce un fel de mîncare). **3.** *(la pl.; sport)* rachete. **4.** *(av., despre hidroavion) far* ~ a sălta (în momentul amerizării). **5.** joc de cărţi.

piattézza *s.f.* **1.** netezime; aspect plat. **2.** *(fig.)* platitudine.

piattìna *s.f.* **1.** *(electr.)* cablu, cordon format din două fire. **2.** panglică metalică. **3.** *(min.)* cărucior.

piattino *s.m.* **1.** farfurioară. **2.** fel de mîncare bun/gustos.

piattitùdine *s.f.* banalitate, platitudine, monotonie.

piàtto[1] *adj.* **1.** plat, neted; turtit; *in* ~, *per* ~ în lăţime, cu partea lată (a unei săbii etc.). **2.** *(fig.)* inexpresiv; *conversazione* ~*-a* conversaţie monotonă.

piàtto[2] *s.m.* **1.** farfurie; ~ *fondo* farfurie adîncă. **2.** fel de mîncare; ~ *forte* felul principal (la masă); ~ *di buon viso* primire bună la masă. **3.** *(înv.)* apanaj; ~ *cardinalizio* alocaţie anuală oferită unui cardinal. **4.** *(muz., la pl.)* cimbale, ţimbale. **5.** partea

plată a unui obiect; *il ~ della lama* partea plată a lamei; *calcio di ~* lovitură cu latul piciorului la fotbal. **6.** orice obiect de formă plată; *~ della bilancia* platforma balanței. **7.** fiecare din cele două părți ale unei coperte de carte. **8.** *(înv.)* provizie, apanaj.

piattola *s.f.* **1.** *(entom.)* gîndac, șvab *(Periplaneta orientalis* și *Blatta germanica)*. **2.** om plicticos; *avere il sangue di ~* a fi fricos/laș. **3.** *(entom.)* păduche, *v.* piattone. **4.** piuneză.

piattonàre *vt.* a lovi cu latul sabiei.

piattonàta *s.f.* lovitură cu latul sabiei.

piattóne *s.m. (entom.)* păduche de corp *(Pediculus inguinalis)*.

piàzza *s.f.* **1.** piață, spațiu întins; *lasciar ~ libera* a ceda locul; *far ~, far bella la ~, far ~ pulita* a face loc; a da afară totul/de toți; *(glumeț, fig.) andare in ~* a începe să chelească; *una ~* început de chelie, păr rărit. **2.** *(mil.)* esplanadă, cîmp al lui Marte, loc de exerciții militare; *~ forte* fortăreață; *~ d'arme* bază militară; *tutta la ~* toată artileria. **3.** loc; *letto a due ~-e* pat dublu. **4.** slujbă, loc de muncă; *trovare una buona ~* a găsi un post bun. **5.** piață, tîrg; *mettere in ~* a publica; *in ~* în public; *condannato alla ~* condamnat să fie țintuit la stîlpul infamiei; *ingiurie da ~* insulte grosolane; *per quel che fa la ~* în ce privește condițiile actuale ale pieței comerciale. **6.** mulțime; *gli applausi della ~* aplauzele mulțimii. **7.** fortificație; fort.

piazzafórte *s.f. v.* piazza.

piazzaiolàta *s.f.* zarvă; gălăgie (ca în piață).

piazzaiòlo *adj., s.m.* vulgar, bădăran, grosolan; *modi ~ -i* maniere de bădăran. *SIN. becero.*

piazzaiuòlo *adj., s.m. v.* piazzaiolo.

piazzàle *s.m.* **1.** piață; esplanadă. **2.** aric, teren în jurul unui aeroport etc.

piazzaménto *s.m.* **1.** așezare, plasare. **2.** *(sport)* clasament; *ottenere un ottimo ~* a obține un foarte bun clasament.

piazzàre **I.** *vt.* **1.** a plasa, a așeza, a situa. **2.** a vinde un produs; *~ la merce* a plasa o marfă. **3.** *(sport)* a *(se)* plasa (în ordinea sosirii); a cîștiga între primii (o cursă de cai etc.). **II.** *vr.* **1.** *(sport)* a se clasa, a se plasa. **2.** a se plasa, a se planta (în fața cuiva, a ceva).

piazzàta *s.f.* **1.** ceartă; scandal vulgar. **2.** pată (de altă nuanță) pe o țesătură. *SIN. chiazza.* **3.** luminiș.

piazzàto *adj.* **1.** cu pete, vopsit prost. **2.** așezat, situat. **3.** plasat/sosit între primii (la o alergare etc.).

piazzista, *-isti, s.m. (com.)* plasator; comis-voiajor.

piazz(u)òla *s.f.* **1.** piață mică, piațetă. **2.** loc de staționare (pentru autovehicule). **3.** *(mil.)* platformă (pentru tunuri); amplasament (pentru mitralieră).

pica *s.f. (ornit.)* ciocănitoare *(Pica caudata)*.

picaréseo, *-eschi, adj. (despre un roman etc.;* în literatura spaniolă) picaresc, de aventuri.

picaro *s.m.* **1.** om șiret/fără scrupule. **2.** vagabond.

picca[1]. *picche, s.f.* **1.** lance; *abbassar la ~* a pune lancea în pieptul dușmanului; *levar la ~* a capitula. **2.** lăncier. **3.** pică (la jocul de cărți); *risponder ~-che* a refuza; *aver ~-che* a fi refuzat; *fante di ~-che* fanfaron; *contar quanto il fante di ~-che* a nu avea nici o valoare.

picca[2] *s.f.* resentiment, ciudă, pică; *fare/pigliarsi a ~* a se lua la întrecere, a se provoca reciproc.

piccànte *adj.* **1.** înțepător, picant; *peperone ~* ardei iute. **2.** mușcător; *satira ~* satiră mușcătoare/severă. **3.** deochiat; *barzelletta/battuta ~* glumă deochiată.

piccàrdo **I.** *adj.* picard, din Picardia. **II.** *s.m.* **1.** locuitor din Picardia. **2.** dialect din Picardia.

piccàre **I.** *vr.* **1.** a se încăpățîna; a se îndărătnici; *~-si con uno* a se lua la întrecere, a se provoca reciproc. **2.** a se simți jignit/ofensat. **II.** *vi. (a)* **1.** *(rar: despre vin etc.)* a înțepa. **2.** a coborî în picaj. **III.** *vt.* **1.** a răni cu lancea. **2.** a înțepa, a împunge. **3.** *(fig.)* a stimula.

piccàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu lancea. **2.** *(buc.)* escalop la tavă.

piccàto **I.** *s.m.* pichet *(țesătură)*. **II.** *adj.* **1.** împănat. **2.** jignit.

picchè *s.m. invar.* pichet *(țesătură)*.

picche *s.m.* picnic.

picchenicche *s.m. v.* picche.

picchettàre *vt.* **1.** a picheta; a jalona. **2.** *(muz.)* a cînta notele scurt/punctat. **3.** a picheta, a mărgini (o eșarfă etc.).

picchettatùra *s.f.* pichetare, jalonare.

picchétto *s.m.* **1.** pichet, jalon; țăruș. **2.** *(mil.)* pichet; *essere di ~* a fi de gardă. **3.** pichet *(joc de cărți)*.

picchiapètto. *-étti, s.m.* **1.** bigot, prefăcut. *SIN. bigotto.* **2.** pandantiv, breloc.

picchiàre **I.** *vt.* a bate, a lovi (pe cineva); *~ i pugni sul tavolo* a bate cu pumnii în masă; *~ l'incudine col martello* a lovi nicovala cu ciocanul; *~ la schiena* a cădea lovindu-se la șira spinării. **II.** *vi. (a)* **1.** a ciocăni (la ușă etc.). *SIN. bussare.* **2.** a insista, a stărui. **3.** a pune avionul în poziție de picaj. **III.** *vr.* a se lovi, a se bate reciproc.

picchiàta *s.f.* **1.** bătaie, lovire; ciocănire. **2.** *(av.)* picaj; *~ in candela* picaj brusc, aproape vertical. **3.** cerere de bani.

picchiatèllo. picchiàto **I.** *adj., s.m. (glumeț)* trăsnit, (om) bătut în cap. **II.** *s.m.* avion de picaj.

picchiatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** cel care bate/lovește/ciocănește. **2.** aviator de picaj; *v.* și tuffatore. **3.** avion de picaj. **4.** boxer bun.

picchière *s.m. (ist.)* halebardier, lăncier.

picchierèllo *s.m.* dăltiță/ciocan de sculptor.

picchierellàre *vt., vi. (a)* **1.** a lucra cu dăltița (de sculptor). **2.** a ciocăni ușor, repetat.

picchiettàre *vt.* **1.** a ciocăni ușor. **2.** a stropi, a puncta (cu diferite culori). **3.** a puncta cu găurele.

picchiettàto *adj.* punctat; pătat; *ali ~-e* aripi punctate.

picchiettatùra *s.f.* **1.** ciocănire/ciocăneală ușoară; tapotare. **2.** *(colectiv)* puncte, buline.

picchio[1] *picchi, s.m. (ornit.)* ciocănitoare *(Picus); ~ verde* ghionoaie, ciocănitoare-verde, virdare *(Picus viridis)*.

picchio[2] *s.m.* ciocănitură; lovire, lovitură; *di ~, in un ~* dintr-o dată; *avere un ~* o răsturnare a soartei.

picchio, *-ii, s.m.* ciocănitură (repetată).

picchiottàre *vt.* a ciocăni în poartă (cu ciocănașul respectiv).

picchiòtto *s.m.* **1.** ciocan (la poartă). **2.** *(ornit.)* ciocănitoare mică, cenușie *(Sitta coesia)*.

piccia, *picce, s.f.* **1.** două sau mai multe pîini (legate împreună). **2.** pereche de smochine (puse la uscat). **3.** pereche; *(glumeț) una ~ di pugni* o pereche de pumni; *in picce* în cantitate.

piccineria *s.f.* **1.** meschinărie, micime sufletească; *la sua ~ è senza limiti* meschinăria lui este fără margini. **2.** fleac, bagatelă.

piccinina *s.f.* midinetă.

piccìno **I.** *adj.* **1.** micuț, mititel; *farsi ~, ~* a se intimida; *andare ~* a merge ghemuit/cu capul

plecat; *far la bocca ~-a* a strîmba din nas; *vino ~* vin prost. **2.** umil; *sentirsi ~ di fronte a qualcuno* a se simți umil în fața cuiva. **3.** meschin; îngust (la minte); *mente ~-a* minte îngustă. *SIN. meschino.* **II.** *s.m.* **1.** pui (de animal). **2.** copil.

picciolo **I.** *adj. (lit.)* **1.** mic; scurt. **2.** umil, slab. **II.** *s.m.* **1.** *(ist.)* monedă florentină. **2.** gologan; *non avere un ~* a fi sărac; *sino all'ultimo ~* pînă la ultimul ban; *non valere un ~* a nu valora nimic.

picciòlo *s.m.* **1.** *(bot.)* pețiol. **2.** picioruș (de nasture).

piccionàta *s.f.* **1.** hulubărie. *SIN. colombaia.* **2.** pod; mansardă. **3.** *(teatru)* galerie; *andare in ~* a merge la galerie.

piccióne *s.m.* **1.** *(ornit.)* porumbel *(Columba livia)*; *pigliare due ~-i ad una fava* a prinde doi iepuri deodată; *i due ~-i* cei doi îndrăgostiți; *~-i della stessa colombaia* îndrăgostiți care locuiesc în aceeași casă. *SIN. colombo.* **2.** *(fig.)* persoană simplă/ingenuă. **3.** carne de măcelărie (de calitate inferioară). *SIN. nasello.*

picciòtto *s.m.* **1.** *(dial.)* băiat, flăcău. **2.** *(ist.)* voluntar garibaldian (în 1860).

piccluólo *adj. v.* picciolo.

picco[1], **pìcchi**, *s.m.* **1.** *(alpin.)* pisc, vîrf; *a ~* vertical, perpendicular; *andare/colare a ~ (despre un vapor)* a se scufunda. **2.** *(fig.)* împunsătură, jignire. **3.** înțepătură, gust înțepător.

picco[2] *s.m. invar. (în expr.) potenza di ~* putere maximă a unui post emițător de televiziune.

piccolézza *s.f.* **1.** micime. **2.** meschinărie; *~ d'animo* micime sufletească. **3.** fleac, bagatelă, lucru mic.

piccolo **I.** *adj.* **1.** mic; *(prov.) ~-a acqua fa cessar gran vento* buturuga mică răstoarnă carul mare; *commerciare in ~* a face comerț (în detaliu). **2.** insuficient, subțire; *una ~-a somma* a sumă mică/insuficientă. **3.** minor; *~-a industria* mică industrie; *~-a pubblicità* mică publicitate. **4.** de scurtă durată; *~ viaggio* o călătorie scurtă; *~-a sosta* o mică pauză. **5.** scurt de statură. **6.** slab; *polso ~* puls slab. **7.** de vîrstă fragedă; *avere un figlio ~* a avea un fiu tînăr. **8.** de mică importanță; *un ~ errore* o greșeală fără importanță. **9.** de condiții modeste economice; *un ~ impiegato* un funcționar modest; *~ borghese* mic burghez. **10.** meschin; *animo ~* suflet meschin. **II.** *s.m.* **1.** copil. **2.** picolo. **3.** *(în expr.) nel mio (tuo* etc.*) ~* în condițiile de viață modeste ale mele (ale tale etc.); *nel suo ~* cu toată micimea sa, cu toate dimensiunile sale reduse; *mi accontento del mio ~* mă mulțumesc cu puțin; *in ~* în proporții modeste. **4.** monedă medievală.

piccolòtto *adj.* bondoc.

picconàio *s.m. v.* picconiere.

picconàre *vt.* a sparge cu tîrnăcopul, a lovi.

picconàta *s.f.* lovitură de tîrnăcop.

piccóne *s.m.* tîrnăcop; *dare il primo colpo di ~* a începe o lucrare de demolare sau de construcție.

picconière *s.m.* muncitor cu tîrnăcopul.

piccosàggine *s.f. v.* piccosità.

piccosità *s.f.* susceptibilitate; faptul de a se ofensa ușor.

piccóso *adj.* **1.** susceptibil; care se simte atins. **2.** nervos, arțăgos.

piccòzza *s.f.* **1.** tîrnăcop; secure mică. **2.** *(alpin.)* piolet.

picèa *s.m. (bot.)* molid *(Picea excelsa).*

piceo *adj. (lit.)* negru (ca smoala).

picnic *s.m. invar.* picnic.

picnòmetro *s.m.* picnometru.

picòzzo *s.m.* **1.** dinte incisiv (la cal). **2.** călugăr laic într-o mănăstire.

picrico, pìcrici, *adj. (chim.)* picric.

pidocchieria *s.f.* **1.** păducherniță. **2.** zgîrcenie, calicie. *SIN. spilorceria.*

pidócchio *s.m. (entom.)* păduche *(Pediculus capitis)*; *~ rivestito/rifatto/risalito/riunto* parvenit; *(despre un mare zgîrcit) scorticherebbe un ~ per venderne la pelle* este în stare să jupoaie un păduche pentru a-i vinde pielea.

pidocchióso *adj., s.m.* **1.** păduchios. **2.** *(fig.)* zgîrcit, calic.

piè *s.m. v.* piede.

piède *s.m.* **1.** picior (la om); *su due ~-i* îndată, imediat; *a ~-i* pe jos; *~ dolce/piatto* picior plat; *puntare i ~-i* a se propti în picioare; *mettere il ~ in fallo* a călca greșit; *mettere ~ a terra* a coborî, a ajunge undeva; *mettere un ~ davanti all'altro* a lucra metodic; *pestare i ~-i a uno* a călca pe cineva pe picior (și *fig.*); *andare a ~-i* a merge pe jos; *tenere il ~ in due staffe/in due scarpe* a juca dublu, a fi cu fundul în două luntri; *prendere ~* a prinde rădăcini, a se statornici; *rimanere a ~/da ~* a rămîne pe jos/ultimul; *restare a ~-i* a rămîne fără nimic; *appiè di* la poalele; *a piè pari* cu picioarele lipite; *a piè fermo* în mod hotărît; *a piè di pagina* în notă, în josul paginii; *ad ogni piè sospinto* la fiecare pas; *di/a piè fermo* cu hotărîre; *da ~-i, dappiè* jos, la picioare; *da capo a ~-i* de sus pînă jos; *(înv.) capopiede* cu capul în jos; *darsi la zappa sui ~-i* a-și tăia craca de sub picioare; *pigliar ~* a prinde putere; *farsi da ~* a o lua de la capăt; *dar dei ~-i* a se împiedica; *levarsi di tra i ~-i di alcuno* a nu mai incomoda pe cineva; *cavarne i ~-i* a ieși din încurcătură; *(jur.) a ~ libero* fiind în libertate; *mancare la terra sotto i ~-i* a-i fugi pămîntul de sub picioare; *mettere i ~-i al muro, puntare i ~-i* a nu ceda, a pune piciorul în prag; *andar col ~ di piombo* a proceda precaut/blînd; *mettere in ~* a pregăti, a avea gata. **2.** picior (la animale); *piè di porco* sculă de fier (folosită și de hoți). **3.** *(bot.)* tulpină (care ține ramurile bifurcate); *~ di nibbio* floare-broștească *(Ranunculus acris)*; *~ di oca* coada-racului *(Potentilla anserina).* **4.** parte extremă a unui obiect; *ai ~-i della montagna* la poalele munților; *al ~ della pagina* în subsolul paginii. **5.** bază; susținere; *i ~-i della tavola* picioarele mesei. **6.** condiție, stare; *porre su un ~ di parità* a pune pe picior de egalitate; *essere sul ~ di guerra* a fi pe picior de război. **7.** distanță, măsură; *distare pochi ~-i* a fi la o distanță mică.

piedestàllo *s.m. v.* piedistallo.

pièdica *s.f.* capră (de tăiat lemne).

piedìno *s.m.* **1.** picioruș. **2.** pedală (la mașina de cusut).

piedipiàtti *s.m. (depr.)* politist.

piedistàllo *s.m.* piedestal; *mettere sul ~ qualcuno* a glorifica pe cineva; *far da ~* a ajuta/a susține pe cineva mare.

piedritto *s.m. (arhit.)* stîlp vertical (pe care se sprijină un arc de boltă etc.).

piéga *s.f.* **1.** îndoitură. **2.** cută. **3.** cotitură, întorsătură. **4.** *(mil.)* retragere.

piegàre **I.** *vt.* **1.** a îndoi, a cuta. **2.** a curba; a încovoia. **3.** a apleca, a pleca; *~ il groppone* a se apuca de lucru. **4.** a îmblînzi, a îndupleca. **II.** *vi. (a)* **1.** a se îndoi, a se apleca. **2.** a coti. **3.** *(mil.)* a se retrage. **III.** *vr.* a ceda; a renunța la o hotărîre; a schimba o hotărîre.

piegàta *s.f.* **1.** îndoitură. **2.** *(rar)* cotitură. **3.** *(sport)* fandare.

piegatóre *s.m. (tipogr.)* fălţuitor *(muncitor)*.
piegatrice *s.f. (tipogr.)* fălţuitor *(maşină)*.
piegatùra *s.f.* **1.** îndoire; cutare. **2.** îndoitură; cută.
piegheggiàre *vi. (a; pict., sculpt.)* a drapa un veşmînt, a face să cadă frumos.
pieghettàre *vt.* a plisa.
pieghettàto **I.** *adj.* plisat. **II.** *s.m.* pliseu.
pieghettatóra *s.f.* specialistă în pliseuri.
pieghettatrice *s.f.* **1.** maşină de plisat. **2.** *v.* pieghettatora.
pieghettatùra *s.f.* plisare; pliseu.
pieghévole **I.** *adj.* **1.** mlădios, flexibil, suplu. *SIN. flessibile.* **2.** docil, supus; *carattere* ~ caracter docil. **3.** pliabil. **II.** *s.m.* pliant.
piègo, *-èghi, s.m.* plic, pachet (cu hîrtii, cu scrisori); *spedire un* ~ a expedia un plic/un pachet.
piegóso *adj. (rar)* cutat, cu multe cute.
piemontése *adj., s.m.* şi *f.* piemontez.
piène *s.f.* **1.** umflare, revărsare (a unei ape), inundaţie. **2.** aflux de public, mulţime; *dar la* ~ *alle botti* a umple butoaiele de vin.
pienaménte *adv.* pe deplin.
pienèzza *s.f.* **1.** plenitudine; deplinătate; ~ *di voce* plinătatea vocii; ~ *dei tempi* maturitate, moment de împlinire; ~ *di popolo* mulţime populară. **2.** *(fig).* avînt, elan.
pièno **I.** *adj.* **1.** plin; ~ *zeppo* plin ochi, plin pînă sus; ~ *come un otre* sătul din cale afară; ~ *come un uovo* plin pînă la refuz; ~ *d'anni* împovărat de ani; ~ *di ghiribizzi* plin de idei trăsnite; ~ *di malanni* plin de necazuri/de belele; ~ *di vento* umflat, plin de trufie; *a* ~*-c mani* din belşug; *(mar.) a* ~*-e vele* cu pînzele umflate; *(fig.) oltre* ~ *di vento* om trufaş; *donna* ~*-a* femeie gravidă; *muro* ~ zid masiv/plin; *ferro* ~ fier masiv. **2.** deplin, perfect; *risposta* ~*-a* răspuns complet. **3.** *(înv.)* umplut, plin cu; *peperoni* ~*-i* ardei umpluţi. **4.** sătul; *a pancia* ~*-a* cu burta plină, sătul; *esser* ~ *di qualcosa* a fi sătul de ceva pînă peste cap. **5.** masiv; *muro* ~ zid masiv; *petto* ~ piept/bust plin/dezvoltat. **II.** *s.m.* **1.** plin; plinătate; *nel* ~ *della notte* în puterea nopţii. **2.** încărcare completă (a unui motor, a unui vehicul); *fare il* ~ a umple rezervorul de carburant.
pienóne *s.m.* sală plină, înghesuială, mulţime (la un spectacol).
pienótto *adj.* plinuţ, grăsuţ; *viso* ~ chip plinuţ.
pientìno *adj., s.m.* (locuitor) din Pienza.
pieròtto *s.m.* mască de carnaval.
pietà *s.f.* **1.** milă, compătimire; *per* ~ te rog, fie-ţi milă. **2.** pietate; respect, reverenţă. *SIN. venerazione.* **3.** pietate; cucernicie. **4.** *(pict., sculpt.)* pictură sau sculptură reprezentînd pe Maria cu Isus mort.
piètа *s.f. (înv.)* durere (care inspiră milă).
pietànza *s.f.* **1.** fel (de mîncare); *far* ~ a găti; a da de mîncare. **2.** *(înv.)* mîncare (dată ca pomană), masă, prînz.
pietìsmo *s.m. (ist., bis.)* pietism.
pietìsta, *-ìsti, s.m.* pietist.
pietóso *adj.* **1.** milos; compătimitor; *(prov.) il medico* ~ *fa la piaga puzzolente* răul trebuie tăiat de la rădăcină. *SIN. compassionevole.* **2.** mişcător; demn de milă; jalnic. **3.** *(rar)* evlavios, pios, cucernic. **4.** plin de atenţie/de respect; *un figlio* ~ *verso i genitori* un fiu atent cu părinţii; *uomo* ~ om bun/blînd.
piètra *s.f.* **1.** piatră; ~ *focaia* cremene; ~ *miliare* piatră kilometrică; ~ *sepolcrale* piatră/lespede de mormînt; ~ *di paragone* piatră de încercare; ~ *da affilare* piatră de tocilă; *avere una* ~ *allo stomaco* a avea o greutate la stomac/indigestie; *porre la prima* ~ a începe o construcţie; ~ *d'inciampo* persoană dezagreabilă, obstacol; ~ *infernale* piatra iadului, nitrat de argint; ~ *viva* piatră tare; ~ *cotta* cărămidă; *(înv.)* ~ *nera/puzza* cărbune fosil; *(fig.)* ~ *dello scandalo* cauză care produce indignare; *maestro di* ~ zidar; *metterci una* ~ a uita/a nu mai voi să vorbeşti despre un lucru. **2.** calcul renal, piatră (la rinichi).
pietràia *s.f.* **1.** grămadă de pietre. **2.** teren pietros. **3.** *(rar)* carieră de piatră.
pietràme *s.m. (colectiv)* pietrărie, pietre (mai ales lucrate).
pietràta *s.f.* lovitură cu o piatră.
pietrificàre **I.** *vt.* **1.** *(geol.)* a petrifica. **2.** a înmărmuri, a înlemni. **II.** *vr.* **1.** a se petrifica. **2.** a înmărmuri.
pietrificazióne *s.f.* petrificare.
pietrìna *s.f.* **1.** pietricică. **2.** (piatră de) brichetă.
pietrìno *s.m.* placă de piatră/de marmură (pentru pardoseală).
pietrìsco, *-ìschi, s.m.* pietriş, moloz (pentru umplutură).
pietrosità *s.f.* natură/structură pietroasă.
pietróso *adj.* pietros.
pievanàle *adj.* parohial.
pievanìa *s.f.* parohie *(teritoriul)*.
pievàno *s.m.* paroh.
piève *s.f.* parohie.
pievelòce *adj. (ironic, glumeţ, despre cel care merge repede)* iute de picior.
piezòmetro *s.m.* piezometru.
pifferàio *s.m. v.* pifferaro.
pifferàre *vi. (e)* a cînta din fluier/din tilincă.
pifferàro *s.m.* fluierar, cîntăreţ din fluier/din tilincă.
pifferàta *s.f.* cîntare din fluiere/din tilinci.
pìffero *s.m.* **1.** *(muz.)* fluier, tilincă. **2.** fluierar. **3.** *(mar., glumeţ)* navă hodorogită.
pigaruòlo *s.m.* plasă de prins peşte.
pìgia pìgia *s.m.* înghesuială, mulţime, gloată.
pigiàma, *-àma, -àmi s.m.* pijama.
pigiàre **I.** *vt.* **1.** a strivi, a călca (cu picioarele). *SIN. calcare, premere.* **2.** a stoarce, a tescui; ~ *l'uva* a stoarce/a strivi strugurii. **3.** a îngrămădi, a îndesa; ~ *la penna* a umfla, a îngroşa (o socoteală). **4.** a stărui. **II.** *vr.* a se înghesui.
pigiatóre *s.m.* strivitor de struguri.
pigiatrice *s.f.* teasc, maşină de tescuit.
pigiatùra *s.f.* **1.** stoarcere, tescuire (a strugurilor). **2.** *(înv.)* apăsare, greutate (la cap etc.).
pigìno *s.m.* buton (la sonerie).
pigìo *s.m.* **1.** îngrămădeală, aglomeraţie. **2.** mulţime. **3.** *(fig).* acţiune îndrăzneaţă/riscantă.
pigionàle *s.m.* şi *f.* **1.** chiriaş. **2.** arendaş.
pigionànte *s.m.* şi *f.* chiriaş; ~ *del podere* arendaş.
pigióne *s.f.* chirie; *avere il cervello a* ~ **a)** a nu avea minte; **b)** a fi distrat; *stare a* ~ **a)** a sta proviziu; a sta cu chirie; **b)** a nu sta la locul său.
pìglia *s.m.* **1.** persoană care apucă/înşfacă. **2.** zbir. **3.** jaf; *è un* ~ ~ care mai de care ia cîte ceva.
pigliamósche *s.m. invar.* **1.** *(ornit.)* muscar *(Muscicapa striata)*. **2.** *(bot).* roua-cerului *(Drosera rotundifolia)*.
pìglia pìglia *s.m.* jaf, hoţie; *fu un* ~ *generale* care mai de care umbla să fure mai mult.
pigliàre **I.** *vt.* **1.** a lua; a apuca; a înhăţa; ~ *a petto* a se angaja (într-o acţiune); ~ *sotto gamba* a lua/a trata cu nepăsare; ~ *occasione* a prinde ocazia; ~ *una cotta* a se îndrăgosti; ~ *una scesa di testa*

a-şi lua o belea pe cap; ~ *fiato* a-şi trage răsuflarea; ~ *il fungo* a se înfuria; ~ *l'imbeccata* a se lăsa mituit; ~ *la granata* a-i alunga pe toţi; ~ *le difese* a lua apărarea; ~ *le mosse* a se urni; ~ *piede* a căpăta forţă; ~ *a pedate* a lua la bătaie; ~ *a scappellotti* a lua la palme; ~ *alcuno all'amo* a păcăli pe cineva; ~ il crogiolo a sta lîngă foc; ~ *il ferro caldo* a se vîri într-o acţiune periculoasă; ~ *il fresco* a se răcori; ~ *il grillo* a se bosumfla; ~ *in parola* a lua drept bun; ~ *la fortuna per i capelli* a nu lăsa să-ţi fugă norocul de sub nas; ~ *la più corta* a lua drumul cel mai scurt; ~ *lo sbuffo* a lua mită; ~ *più colombi a una fava* a împuşca doi iepuri dintr-o lovitură; ~ *un granchio a secco* a se înşela; ~ *un panno per il suo verso* a lua un lucru cum trebuie; ~ *uno per la gola* a lua pe cineva de gît; *pigliarla alla lontana* a lua pe departe; ~ *cappello* a se ofensa; ~ *un lavoro* a începe o lucrare; ~ *di mira* a lua la ochi; ~ *fiato* a răsufla; ~ *un partito* a lua o hotărîre; ~ *porto* a intra în port; ~ *piede* a se stabili; ~ *a volo* a prinde din zbor; *chi piglia, piglia!* cine poate, să ia! **2.** a ochi, a ţinti; a lovi. **II.** *vr.* **1.** a se simţi jignit, a se ofensa. **2.** (despre o plantă) a încolţi, a prinde rădăcină. **3.** *pigliarsela in santa pace* a primi lucrurile cu resemnare; *pigliarsi col cucchiaio* a nu se mai ţine pe picioare de oboseală; *pigliarsi gioco di uno* a-şi bate joc de cineva; *pigliarsi guardia* a se păzi; *pigliarsi spasso di uno* a rîde de cineva; *pigliarsi un peso dallo stomaco* a-şi lua o greutate de pe inimă.

pìglio, *pìgli, s.m.* **1.** *(numai la sg.)* luare, înhăţare; *dar di* ~ a înhăţa, a înşfăca; a începe ceva; *un bel* ~ un cîştig frumos; ~ *brusco* atitudine nepoliticoasă. **2.** uitătură, gest, expresie (a feţei).

pigmentare *vt. (chim.)* a pigmenta, a colora cu pigmenţi.

pigmentazióne *s.f.* pigmentaţie.

pigmènto *s.m.* pigment.

pigmèo *s.m.* **1.** pigmeu. **2.** *(fig.)* persoană de statură mică. **3.** meschin; *il suo comportamento mi fa sentire che è un* ~ comportarea sa mă face să cred că e un meschin.

pìgna *s.f.* **1.** *(bot.)* con de pin; *(zool.)* ~ *di mare* animal nevertebrat *(Phallusia mamillata)*; ~ *d'uva* ciorchine de strugure. **2.** vîrf, extremitate (a unei cupole, a unui picior de pod). **3.** *(tehn.)* crepină, sorb.

pignàtta *s.f.* **1.** oală, tingire. **2.** cărămidă goală înăuntru.

pignattàio *s.m.* vînzător de oale/de tingiri.

pignattàro *s.m. v.* pignattaio.

pignolàggine *s.f.* meticulozitate, pedanterie.

pignoleggiàre *vi.* a fi pedant, a căuta chiţibuşuri.

pignoleria *s.f. v.* pignolaggine.

pignòlo I. *s.m.* **1.** *(bot.)* coconară, sămînţă de pin. **2.** un fel de struguri negri. **II.** *adj. (fam.)* meticulos, pedant; *non fare il* ~ nu fi pedant/chiţibuşar. *SIN. meticoloso, pedante.*

pignóne *s.m.* **1.** stavilă în faţa curentului (la un rîu etc.). **2.** *(arhit.)* partea înaltă a unei faţade de clădire, vîrf de fronton. **3.** pinion (de bicicletă etc.).

pignoraménto *s.m.* sechestru.

pignoràntе *s.m. (jur.)* persoană în beneficiul căreia se aplică sechestrul.

pignoràre *vt. (jur.)* a sechestra; ~ *un immobile a* sechestra un imobil.

pignoratàrio *s.m. (jur.)* debitor (căruia se pune sechestru).

pignoratìzio *adj. (jur.)* **1.** *(despre un contract)* cu clauză de răscumpărare. **2.** *(despre creditor)* gajist.

pignorazióne *s.f.* sechestrare.

pignuòlo *adj., s.m. v.* pignolo.

pigolàre *vi. (e)* **1.** a piui. *SIN. pipiare.* **2.** a se văicări; *piantala di* ~ *in quel modo* termină de a te mai văicări astfel.

pigolìo, *-ìi, s.m.* **1.** piuit (de pui). **2.** milogeală.

pigolóne *s.m.* om văicăreţ/plictisitor/insistent.

pigrézza *s.f. (rar)* trîndăvie; lenevealâ, apatie.

pigrìzia *s.f.* lene, trîndăvie. *SIN. infingardaggine, neghitosità.*

pigro *adj.* leneş, trîndav.

pila *s.f.* **1.** pilastru; picior de pod. **2.** vas; bazin al unei fîntîni; chiuvetă; ~ *delle ulive* vas în care se storc măslinele. **3.** adăpătoare. **4.** agheasmatar. **5.** pilă electrică. **6.** teanc de cărţi etc. **7.** pisălog (de pisat).

pilàf *s.m.* pilaf.

pilastràta *s.f.* coloană/şir de pilaştri.

pilàstro *s.m.* pilastru, stîlp.

pilàtro *s.m. (bot.)* pojarniţă *(Hypericum perforatum)*.

pilatùra *s.f. (agr.)* decorticare.

pileàto *adj. (ant.)* care poartă bonetă conică.

pìleo *s.m.* **1.** *(ant.)* bonetă conică (la romani); ~ *frigio* bonetă frigiană. **2.** creastă (la păsări). **3.** pălărie (la unele ciuperci).

pillàcchera *s.f.* **1.** stropitură de noroi (pe haină). **2.** *(fig.)* defect; tară; pată. **3.** om murdar/meschin

pillaccheróso *adj. (rar)* stropit/plin de noroi; *abito* ~ costum de haine murdar/pătat.

pillàre *vt.* a călca în picioare, a strivi; a bate cu maiul; a pisa.

pillàto *adj.* strivit, pisat; *zucchero* ~ zahăr tos.

pìllo *s.m.* mai; pisălog.

pillola *s.f.* **1.** *(farm.)* pilulă; *ingollare* ~*-e amare* a suporta lucruri neplăcute; *ridurre in* ~ a rupe în bucăţi; *dorare la* ~ a auri pilula, a face pe cineva să accepte un lucru neplăcut. **2.** pupă (de omidă). **3.** anticoncepţional. **4.** *(înv.)* glonte.

pillolàio *s.m. (farm.)* instrument folosit pentru prepararea pilulelor.

pillolàre *adj.* de pilulă; *massa* ~ pastă care trebuie împărţită în pilule.

pillòtta *s.f.* **1.** minge tare (de piele). **2.** pelotă (joc cu minge).

pillottàre *vt.* **1.** a unge friptura cu grăsime. **2.** *(fig.)* a maltrata, a chinui.

pillòtto *s.m.* lingură cu cioc (de picurat grăsime pe friptură).

pìlo *s.m.* **1.** *(ist.)* suliţă (de azvîrlit). **2.** *(înv.)* vas de păstrat apă. **3.** *(înv.)* pisălog. **4.** mormînt, sarcofag.

pilóne *s.m.* **1.** *(arhit)* stîlp, pilon. **2.** *(mar., av.)* ~ *di slancio* catapultă (pentru lansarea avioanelor). **3.** pilon pentru susţinerea funiilor telefonice. **4.** *(sport; la rugby)* fiecare dintre cei doi jucători din prima linie.

pilòrcio *s.m.* **1.** *(colectiv)* resturi de piele (folosite ca îngrăşăminte). **2.** om zgîrcit, avar.

pilòrcio, *-òrci, adj. (anat.)* care ţine de pilor.

pilòro[1] *s.m. (anat.)* pilor.

pilòro[2] *s.m.* stofă (ca o piele de căprioară).

pilòta, *-òti* **I.** *s.m.* **1.** *(mar., ferov., av.)* pilot; cîrmaci; ~ *collaudatore* pilot de încercare; ~ *automatico* pilot automat; ~ *di altura* pilot pentru largul mării; *(iht.) pesce* ~ specie de peşte acanthopter *(Naucrates ductor* sau *farfanus)*. **2.** *(la pl.)* piloţi (la construcţii). **II.** *adj.* care pilotează; *impianto* ~ instalaţie pilot.

pilotàggio *s.m. (mar.)* **1.** pilotaj. **2.** taxă de pilotaj.
pilotàre *vt.* **1.** a pilota (o corabie, un avion etc.). **2.** *(fig.)* a conduce, a însoți.
pilotina *s.f.* navă-pilot, pilotină.
pilòto, *-òti, s.m. (rar) v.* pilota.
piluccàre I. *vt.* **1.** a ciuguli boabe (de pe un ciorchine). **2.** a ronțăi, a mînca puțin. **3.** *(fig.)* a ciuguli, a umbla după cîștiguri mici. **4.** *(fig.)* a jumuli, a stoarce de bani. **5.** a consuma încet. **II.** *vr. (glumeț)* a-și smulge părul.
pimentàre *vt.* a da gust, a condimenta (cu piper etc.); a pipera.
piménto *s.m.* **1.** *(bot.)* eucalipt (din Antile) *(Pimenta officinalis).* **2.** piper (de Cayena). **3.** excitant, stimulent.
pimmèo *s.m. v.* pigmeo.
pimperimpèra *s.m.* **1.** praf (folosit de scamatori). **2.** *(fig.)* praf în ochi, iluzie.
pimpinèlla *s.f. (bot.)* **1.** anason *(Pimpinella anisum); ~ bianca* pătrunjel-de-cîmp *(Pimpinella saxifraga).* **2.** sorbestrea *(Sanguisorba officinalis).*
pimplèo I. *adj. (ant.)* al muzelor, care ține de muze. **II.** *s.f. pl. (poetic)* muzele.
pina *s.f.* **1.** *(bot.)* coconară, sămînță de pin; fruct de pin, con; *stretto* (sau *glumeț, largo*) *come una ~ verde* zgîrcit, murdar; *sodo come una ~* cu carnea tare. **2.** *(arhit.)* ornament în formă de con de brad.
pinàce *s.m. (ist., mar.)* tăbliță cu roza vînturilor.
pinacotèca *s.f.* pinacotecă.
pinàstro *s.m. (bot.)* pin maritim *(Pinus pinaster).*
pinàto *adj.* compact, tare; *grasso ~* cu carnea tare/sănătoasă.
pincèrna *s.m. (înv.)* paharnic.
pincio *s.m. v.* pinco.
pinciόne *s.m. (ornit.)* cinteză *(Fringilla coelebs);* *v.* și fringuello.
pìneo *s.m.* **1.** *(dial.)* penis, membru viril. **2.** om prost; *gli par d'esser ~ (despre o persoană)* îngîmfat, încrezut. **3.** *(mar.)* un fel de corabie de pirați.
pindàrico, *-àrici, adj. (lit.)* pindaric, al lui Pindar.
pineàle *adj. f. (anat., în expr.) ghiandola ~* glandă pineală.
pinéta *s.f.* pădure de pini.
pinéto *s.m. (rar) v.* pineta.
pingere[1] *vt. (înv., poetic) v.* spingere.
pingere[2] *vt. (înv., poetic) v.* dipingere.
pingue *adj.* **1.** *(despre persoane)* gras, grăsan. **2.** *(agr.)* fertil, bogat; *la ~ pianura padana* fertila cîmpie a Padului. **3.** *(fig.)* mare; abundent; *~ stipendio* salariu bun; *le ~-e messi* recoltele bogate.
pinguèdine *s.f.* **1.** grăsime, obezitate. *SIN. obesità.* **2.** minte înceată, greoaie.
pinguicola *s.f. (bot.)* foaie-grasă *(Pinguicula vulgaris).*
pinguìno *s.m. (ornit.)* **1.** pinguin *(Aptenodytes patagonia).* **2.** *(av.)* aeroplan (folosit de elevii piloți). **3.** specialitate de înghețată.
pinífero *adj. (bot.) (despre un teren)* producător de pini.
pinna *s.f.* **1.** aripă (la pești); *~-e nasali* marginile nărilor. **2.** *(zool.)* specie de moluscă *(Pinna squamosa* și *Pinna nobilis).* **3.** *(sport)* labă (de gîscă de gumă) pentru înotătorii sub apă.
pinnàcolo *s.m. (lit., arhit.)* **1.** vîrf/culme de clădire. **2. a)** crenel de turn; **b)** piramidă ascuțită (motiv ornamental în stilul gotic). **3.** joc de cărți.
pinnipedi *s.m. pl. (zool.)* pinipede.
pinnotère *s.m. (zool.)* crab mic (în simbioză cu o scoică).
pino *s.m.* **1.** *(bot.)* coconar *(Pinus pinea); ~ silvestre/di Scozia* pin de pădure *(Pinus silvestris); ~ vulcanico* coloană de vapori (la un vulcan activ). **2.** *(înv.)* torță. **3.** coloană/umbrelă de gaze (la explozia unei bombe atomice). **4.** catarg; corabie.
pinocchiàio, *-ài, s.m.* vînzător de coconari
pinocchiàta *s.f.* prăjitură uscată (cu coconari).
pinocchino *s.m.* pietriș mărunt.
pinòcchio, *-òcchi, s.m. (bot.)* coconară, sămînță de pin (comestibil). *SIN. pinolo.*
pinòio *s.m. (tosc.) v.* pinocchio.
pinta *s.f.* **1.** *(ist.)* măsură de capacitate *(circa 1 litru).* **2.** brînci.
pintóre *s.m. (înv.)* pictor.
pinturicchio *adj. (depr.)* de pictor mediocru, de mîzgălitor.
pinza *s.f.* **1.** *(zool.)* foarfeci, antene. **2.** *(la pl.)* pensetă. **3.** clește de diferite dimensiuni; *~ dell'elettricista* cleștele electricianului; *~ da minatore* clește de miner. **4.** aparat de iluminat folosit în scenografie.
pinzàre *vt.* **1.** *(despre țînțari, viespi)* a înțepa. **2.** a apuca cu cleștele.
pinzàta *s.f.* înțepătură, împunsătură.
pinzétta *s.f. (mai ales la pl.)* pensetă.
pinzimònio *s.m.* sos picant (din untdelemn, piper și sare).
pinzo[1] *s.m.* înțepătură (de viespe, albină etc.).
pinzo[2] *adj. (pop.)* plin, îndesat; *pieno ~* umflat (după mîncare).
pinzòchero *s.m.* **1.** *(înv.)* călugăr (dintr-un ordin franciscan). **2.** bigot; fățarnic.
pinzùto *adj.* ascuțit, cu vîrf.
pio[1] *s.m.* piu (onomatopee imitînd piuitul puilor); *far ~ ~* a ciuguli.
pio[2] *adj.* **1.** pios, cucernic; *scuole ~-e* școli ale unui ordin călugăresc; *i luoghi ~-i* locurile sfinte; *(glumeț) è una ~-a illusione* e o iluzie amăgitoare. **2.** milos, mărinimos; *opera ~-a* acțiune de caritate; *far l'occhio ~* a face ochi dulci. **3.** mișcător, înduioșător; care inspiră milă. **4.** bun, blînd, cuminte; *cuore ~* inimă bună.
pióda *s.f. (alpin.)* stîncă netedă (de granit).
piogeno *adj. (med.)* piogen.
pioggia, *-ògge, s.f.* **1.** ploaie; *far la ~ e il bel tempo* a porunci celorlalți, a tăia și a spînzura. **2.** *(fig.)* ploaie, grămadă; cantitate mare, mulțime; *una ~ di fiori* o mare cantitate de flori. **3.** număr mare; *una ~ di errori* un mare număr de greșeli.
piòlo *s.m.* **1.** țăruș, par; fuscel; *scala a ~-i* scară mobilă/portativă. *SIN. piantatoio.* **2.** coloană scurtă (la poarta unui palat etc.); *tenere a ~* a lăsa (pe cineva) să aștepte. **3.** cîrlig (la cuier).
piombàggine *s.f. (miner., pop.)* grafit.
piombàre I. *vi. (e)* **1.** a cădea drept/vertical. **2.** a cădea repede/cu putere; *(fig.) ~ sopra* a se arunca asupra cuiva. **3.** a veni pe neașteptate, a pica; *ieri mi è piombato in casa* ieri a picat la mine acasă. **II.** *vt.* **1.** a arunca de sus/cu putere. **2.** a plumbui; *~ la merce* a sigila (o marfă). **3.** a plomba (un dinte).
piombàto I. *adj.* plumbuit. **II.** *s.m.* **1.** *(chim.)* plombat. **2.** ghioagă, măciucă ghintuită. **3.** ghiulea de plumb care se aruncă cu praștia.
piombatóia, *-òie, s.f. v.* piombatoio.
piombatólo, *-òi, s.m. (ist.)* deschizătură în zid (pentru a turna peste dușman plumb topit, pentru a arunca pietre etc.).

piombatóre *s.m.* plumbuitor (de vagoane, de colete)
piombatùra *s.f.* **1.** plumbuire. **2.** plombare; *la ~ di un dente* plombarea unui dinte. **3.** plumb (folosit la plumbuit). **4.** *(agr.)* boală a frunzelor de măslin.
piombìfero *adj. (geol.)* plumbifer, care conţine plumb; *miniere ~-e* mine de plumb.
piombinàre *vt. v.* s p i o m b i n a r e.
piombìno **I.** *adj.* de plumb; plumburiu. **II.** *s.m.* **1.** fir cu plumb. **2.** sigiliu de plumb. **3.** *(pict.) color ~* **a)** culoarea plumbului; **b)** creion negru (de schiţe). **4.** mosoraş (la lucrarea dantelei). **5.** *(ornit.)* pescar. **6.** glonte de plumb.
piómbo *s.m.* **1.** plumb; *è un ~* este greu ca plumbul; *andare col piede di ~* a înainta cu prudenţă. **2.** fir cu plumb; *a ~, in ~* perpendicular; *cadere di ~* a cădea cu putere/pe neaşteptate. **3.** sigiliu de plumb. **4.** cartuş, glonte; ghiulea; proiectil. **5.** *(la pl.)* tablă (de acoperiş). **6.** *(ist., la pl.; scris cu majusculă)* închisoare politică la Veneţia.
piombóne *s.m. (fam.)* persoană înceată/leneşă.
pionière *s.m.* **1.** *(mil.)* pionier. **2.** *(fig.)* precursor, înaintaş. **3.** copil din organizaţia de pionieri.
pionieristìco, *-ici, adj. (fig.)* pionieresc de pionier; de înaintaş.
pionièro *s.m. v.* p i o n i e r e.
pioppàia *s.f.* plopiş, loc plantat cu plopi.
pioppéto *s.m.* plopiş, pădure de plopi.
pióppo *s.m.* **1.** *(bot.)* plop; *~ nero* plop-negru *(Populus nigra); ~ cipressino* plop-alb *(Populus alba); ~ tremulo* plop-tremurător *(Populus tremula); dormire come un ~* a dormi buştean; *(mar.) a ~ (despre un catarg)* dintr-o bucată. **2.** *(pop.)* om prost.
piórno *adj. (înv.)* ploios.
piorrèa *s.f. (med.)* curgere de puroi, supuraţie, pioree; *~ alveolare* paradentoză.
piòta *s.f.* **1.** talpă (la picior). **2.** răzor, brazdă cu iarbă. **3.** pământ (la rădăcina unui răsad). **4.** străMoş, şef de seminţie.
piotàre *vt.* a aşeza răzoare/brazde cu iarbă, a acoperi cu gazon.
piòva *s.f. (poetic, dial.)* ploaie.
piovanìa *s.f. v.* p i e v a n i a.
piovanàto *s.m.* **1.** funcţie de paroh. **2.** parohie.
piovanèllo *s.m.* **1.** *(ornit.)* fugaci cu cioc arcuit *(Calidris testacea).* **2.** *(depr.)* protopop sărac.
piovàno[1] *s.m. (rar) v.* p i e v a n o.
piovàno[2] **I.** *adj.* de ploaie; *acqua ~-a* apă de ploaie. **II.** *s.f. pl. (rar) le ~-e* ape care provin din ploaie. **III.** *s.m. (mar.)* beretă folosită de vîslaşi pe vreme rea.
piovàsco, *-àschi,* **I.** *s.m.* aversă de ploaie. **II.** *adj.* ploaie.
piòvere **I.** *vt. impers. (e, a)* **1.** a ploua; *~ a dirotto/a catinelle* a ploua cu găleata; *piove sul bagnato* o nenorocire nu vine niciodată singură; *non ci piove e non ci grandina* nimic nu-l atinge, e mereu acelaşi; *~ a paesi* a ploua pe ici pe colo; *sta per ~* stă să plouă. **2.** a picura. **3.** *(fig.)* a ploua cu, a sosi în număr mare; *gli piovevano inviti da ogni parte* îi ploua cu invitaţii de peste tot. **4.** *(despre păr)* a atîrna în laţe. **5.** a fi înclinat (ca un acoperiş etc.). **II.** *vt.* a răsturna; a arunca, a vărsa.
pioviggināre *vi. (e, a)* a bura, a burniţa; a ploua mărunt.
pioviggìnoso *adj.* ploios.
pioviscolàre *vi.* a bura, a burniţa.
piovitùra *s.f.* **1.** anotimp ploios. **2.** ploaie continuă.
piovórno *adj.* de ploaie; ploios.
piovosità *s.f.* abundenţă de ploaie, vreme ploioasă.
piovóso **I.** *adj.* **1.** ploios; *tempo ~* timp ploios. **2.** aducător de ploaie. **II.** *s.m.* pluvios (lună în calendarul republican francez).
pìovra *s.f.* **1.** *(zool.)* caracatiţă; polip; animal cu tentacule. **2.** *(fig.)* parazit; vampir, profitor; *è una ~* e un profitor. **3.** cerc de metal (cu care se fixează o valiză pe portbagajul de sus al unui automobil).
pìpa *s.f.* **1.** pipă, lulea; *dare per una ~ di tabacco* a da de pomană. **2.** tutun (cît încape într-o pipă). *SIN. pipata.* **3.** nas lung şi gros. **4.** butoiaş (pentru vin). **5.** *(lingv.)* semn diacritic (indicînd articulaţia palatală). **6.** dojană, reproş.
pipàre *vi. (a)* a pipa, a fuma cu pipa.
pipàta *s.f.* **1.** fumatul unei pipe. **2.** tutun; *costa una ~ di tabacco* costă aproape nimic.
pipatóre *s.m.* fumător de pipă.
piperìno *s.m. (miner.)* tuf.
pipèrno *s.m. (miner.)* rocă vulcanică (din Laţiu) folosită la pavaje.
pipétta *s.f.* pipetă.
pipì *s.f. (fam.)* pipi, urină.
pipiàre *vi. (a)* p i p i l a r e.
pipilàre *vi. (a)* a piui.
pipistrèllo *s.m.* **1.** *(zool.)* liliac. **2.** mantie cu pelerină mică. **3.** datornic.
pipìta *s.f.* **1.** *(vet.)* ţîfnă, cobe; *aver la ~* a nu putea vorbi. **2.** pieliţă (la unghii). **3.** *(bot.)* vlăstar, vîrf de ramură/de iarbă tînără.
pippio *s.m. (înv.)* ţeavă, cioc (la un vas).
pippiolìno *s.m.* picou, colţ de dantelă (croşetată).
pippionàta *s.f. (înv.)* prostie; fleac.
pippióne *s.m.* **1.** *(ornit.)* porumbel tînăr; *avere uova e ~-i* a avea mai multe treburi o dată; *tremare i ~-i a qualcuno* a muri de frică. **2.** *(fig.)* om prost, naiv.
pìppo *s.m. (în expr.) far ~* a face pe spionul.
pìppolo *s.m. (dial.)* **1.** grăunte, bob. **2.** pod, umflătură.
pìra *s.f.* **1.** grămadă de lemne (pregătită pentru arderea cadavrelor). **2.** rug (supliciu). *SIN. rogo.*
piràlide *s.f. (entom.)* lepidopter de noapte, omidă a viţei-de-vie *(Aenophthira pitleriana).*
piramidàle *adj.* **1.** *(geom.)* piramidal. **2.** *(fig.)* colosal.
piramidàre **I.** *vt.* a da formă de piramidă. **II.** vi. a se înălţa ca o piramidă.
piràmide *s.f.* **1.** *(geom.)* piramidă; *a ~* piramidal; *~ tronca* trunchi de piramidă; *~ sociale* piramidă socială. **2.** monument sepulcral. **3.** obiect sau teanc de obiecte în formă de piramidă; *una ~ di libri* o piramidă de cărţi.
piramidóne *s.m. (farm.)* piramidon.
pirandelliàno *adj. (ist. lit.)* relativ la Pirandello; *(fig.)* pirandellian, ciudat, ireal.
piràta, *-i,* **I.** *s.m.* pirat. **II.** *adj. (în expr.) vascello ~* vas de piraţi; *stazione radio ~* post de radio clandestin, post pirat.
pirateggiàre *vi. (a)* a tîlhări (mai ales pe mare); a comite piraterii.
piratería *s.f.* **1.** piraterie, tîlhărie. **2.** *(lit.)* furt literar, plagiat.
piratésco, *-éschi, adj.* pirateresc.
piràtico, *-àtici, adj. (lit.)* pirateresc.
pìrchio *s.m. (dial.)* **1.** avar, zgîrcit. **2.** ţăran, sătean.
pirenàico, *-ici, adj. (geogr.)* relativ la Pirinei, pirenian.

piressìa *s.f. (med.)* stare febrilă.
pirètro *s.m. (înv., bot.)* pojarniță *(Hypericum perforatum)*.
pìrico, pìrici, *adj.* de foc, privitor la foc; *polvere ~-a* praf de pușcă.
pirìte *s.f. (chim.)* pirită, sulfură de fier.
pirlottàre *vi.* a se învîrti săltînd; a face piruete.
piroecorvétta *s.f. (mar.)* corvetă (cu aburi).
piroétta *s.f.* piruetă.
piroettàre *vi. (a)* a face piruete.
piròfila *s.f.* **1.** sticlă rezistentă la foc. **2.** vas de bucătărie din sticlă rezistentă la foc.
piròfilo *adj. (despre vase de bucătărie)* rezistent la foc.
piròforo I. *s.m.* colepter *(Pyrophorus noctilucus)*. **II.** *adj. (chim.)* piroforic, care se aprinde ușor.
piròga *s.f.* pirogă.
pirografìa *s.f.* pirogravură.
piroléttа *s.f. v.* piroetta.
piròlo *s.m.* **1.** *(muz.)* cui, cheie (de întins coardele la instrumentele cu coarde). **2.** pion (așezat în mijlocul mesei de biliard).
pirolusìte *s.m. (chim.)* piroluzită.
piromànte *s.m.* ghicitor, prezicător (după flăcările unui foc).
piromanzìa *s.f.* piromanție, arta de a prezice (după flăcările unui foc).
pirône *s.m.* **1.** piron; cui de lemn; țăruș, pivot. **2.** pîrghie (la un scripete). **3.** *(muz.)* cui (de care se fixează coardele unui instrument).
pìro-pìro *s.m. (ornit.)* specie de becață mare *(Calidris canutus)*.
piròpo *s.m.* **1.** *(lit.)* varietate de rubin. **2.** vin rubiniu.
piròscafo *s.m. (mar.)* vapor; *~ da passeggeri* vapor de călători.
pirósi *s.f. invar. (med.)* aciditate, arsură la stomac.
pirotècnico, -tècnici I. *s.m.* fabricant de artificii, pirotehnician. **II.** *adj.* pirotehnic; *arte ~-a* pirotehnie; *spettacolo ~* spectacol cu joc de artificii.
pìrrica *s.f. (ant.)* dans războinic spartan.
pirròlo *s.m. (chim.)* pirol.
pirroniàno *adj., s.m. (fil.)* pironian.
pirronìsmo *s.m. (fil.)* pironism.
pirronìsta, -ìsti, *s.m. (fil.)* pironian, discipol al lui Piron.
pisàno *adj., s.m.* (locuitor) din Pisa.
piscatòrio *adj. (lit.)* pescăresc; *(bis.) anello ~* inel papal.
pisciacàne *s.m. (bot.)* pir-gros *(Cynodon dactylon)*.
piscialétto *s.m. (fam., glumeț)* copil mic; țînc.
pisciàre I. *vi. (a; vulg.)* **1.** a urina. **2.** a arunca (bani etc.); *(fig., vulg.) pisciarci sopra* a dispreț ui. **3.** a pierde; *un recipiente che piscia acqua da ogni parte* un vas care pierde apă prin toate părțile; *una fontana che piscia* o fîntînă cu puțină apă. **II.** *vt.* a lăsa să curgă (sînge etc.).
pisciarèlla *s.f. (fam.)* **1.** vin slab. **2.** *(med.)* nevoie de a urina des.
pisciàta *s.f.* urinare; cantitate de urină.
pisciatóio *s.m. (vulg.)* vespasiană.
pisciecoltùra *s.f.* piscicultură.
pisciecultùra *s.f. (rar) v.* pisciicoltura.
piscina *s.f.* **1.** pișcină; bazin de înot; țărm. **2.** heleșteu, bazin, crescătorie de pești.
piscio *s.m. (fam.)* urină.
piscopo *s.m. v.* vescovo.
piselläio *s.m.* grădină de mazăre.
piselläta *s.f.* **1.** mazăre trecută prin sită. **2.** mîncare de mazăre.
pisèllo *s.m.* **1.** *(bot.)* mazăre *(Pisum sativum)*; *verde ~* verde marin. **2.** *(fig.)* picătea; *gonna azzurra a ~-i bianchi* fustă albastră cu picățele albe.
piselléne *s.m. (augm.)* om prost, nătărău.
pisolàre *vi. (a)* a ațipi, a moțăi. *SIN. sonnecchiare*.
pisolite *s.f. (geol.)* pisolit, grăunte de calcar.
pisolo *s.m.* ațipire, ațipeală; moțăială.
pispàgno, pispàino *s.m. (bot.)* specie de pin *(Pinus australis)*.
pispigliàre *vi. (a)* **1.** a șopti; a murmura. **2.** a ciripi.
pispiglio, pispiglio *s.m. (lit.)* șoaptă, murmur continuu.
pispillòria *s.f.* **1.** șoaptă, murmur (de conversație) **2.** ciripit.
pispinàre *vi. (e, a)* a țîșni.
pispino *s.m.* jet de apă, țîșnitură.
pispola *s.f.* **1.** *(ornit.)* fîsă *(Anthus pratensis)*; *pigliar le ~-e* a sta în frig și a tremura; *non uccellare/non tirare a ~-e* a umbla numai după cîștiguri grase; *raccontar ~-e* a spune baliverne. **2.** fluier (la vînătoare de păsări). **3.** femeie atrăgătoare.
pispolàre *vi. (a)* a fluiera după păsări.
pissi *s.m. (repetat)* șoaptă; *dire il ~* a spune rugăciunea; *fare il ~* a șușoti, a șopti.
pisside *s.f.* **1.** *(bot.)* pixidă. **2.** *(bis.)* artofor. **3.** *(înv.)* borcănaș. **4.** *(înv.)* cavitate, scobitură.
pista *s.f.* **1.** urmă, pistă. **2.** *(sport)* pistă; *(av.) ~ di lancio* pistă de lansare; *~ di collaudo* pistă de probă/de încercare (pentru avioane, automobile etc.). **3.** spațiu rezervat unui dans; *~ da ballo* pistă de dans; arenă. **4.** *(înv.)* strivire; pisare, pisat.
pistacchiàta *s.f.* prăjitură cu fistic.
pistàcchio I. *s.m. (bot.)* fistic *(Pistacia vera)*; *~ di terra* arahide; *non valere un ~* a nu face doi bani. **II.** *adj. (înv.)* de culoarea migdalei; *verde ~* verde fistic.
pistàgna *s.f. (rar, înv.)* **1.** guler (de palton etc.). **2.** *(mil.)* paspoal de buzunar.
pistaiòlo *s.m. (sport)* ciclist (care aleargă pe pistă).
pistaiuòlo *s.m. v.* pistaiolo.
pistillo *s.m. (bot.)* pistil.
pistoiése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Pistoia.
pistòla *s.f.* **1.** pistol, revolver; *~ mitragliatrice* pistol mitralieră; *~ da segnalazione* pistol de semnalizare; *stare con la ~ alla mano* a avea o atitudine amenințătoare. **2.** *(ist.)* pistol (monedă de aur).
pistola *s.f. (înv., glumeț)* epistolă; *(bis.) ordinato a ~ subdiacon*.
pistolènza *s.f. (înv.) v.* pestilenza.
pistolènzia *s.f. v.* pestilenza.
pistolése *s.m. (ist.)* șiș, pumnal cu două tăișuri.
pistolettàta *s.f.* împușcătură (cu pistolul).
pistolòtto *s.m.* **1.** *(glumeț)* îndemn, predică, dăscălire. **2.** perorație, încheiere retorică, discurs emfatic. *SIN. fervorino*. **3.** *(teatru)* tiradă. **4.** zgomot de tam-tam.
pistóne[1] *s.m. v.* pestone.
pistóne[2] *s.m.* **1.** *(înv.)* archebuză (cu țeava scurtă). **2.** *(mec.)* piston. **3.** *(muz.)* piston.
pistóre *s.m. (înv.)* brutar.
pistrice *s.f. (înv., lit.)* **1.** cetaceu, monstru marin **2.** corabie cu cioc.
pistrinàio *s.m. (înv.)* morar.
pistrino *s.m. (înv.)* moară primitivă (pusă în mișcare de sclavi, de animale).
pitàffio *s.m. (glumeț) v.* epitaffio.
pitagoreggiàre *vi. (a)* a fi discipol al lui Pitagora.

pitagoreismo *s.m. v.* pitagoricismo.
pitagoréo *adj.* pitagorician, relativ la (teoria lui) Pitagora.
pitagoricismo *s.m. (fil.)* pitagoreism.
pitagorismo *s.m. v.* pitagoricismo.
pitagòrico, -òrici I. *adj.* al lui Pitagora; *tavola ~-a* tabla înmulţirii; *vitto ~* hrană vegetariană. II. *s.m.* pitagorician.
pitàle *s.m.* oală de noapte.
pitecàntropo *s.m. (zool.)* pitecantrop.
pitèco, *pitèchi* *s.m. (zool.)* 1. maimuţă. 2. urangutan.
pitia *s.f. v.* pizia.
pitico, -ici, *adj. (inst. ant.)* relativ la Pitia.
pitiriasi *s.f. (med.)* pitiriază, pecingine.
pitoccàre *vi. (a)* a cerşi, a cere cu insistenţă, umilindu-se.
pitoccheria *s.f.* 1. cerşetorie. 2. zgircenie.
pitocchétto *s.m.* joc de cărţi numit treizeci şi cinci.
pitòcco, *-ècchi, adj., s.m.* 1. (de) cerşetor; calic. 2. *(rar)* zgircit. 3. *(ist., la pl.)* calvinişti (în Flandra, sec. al XVI-lea).
pitóne *s.m.* 1. *(zool.)* piton *(Python)*. 2. ghicitor; vrăjitor.
pitonéssa *s.f.* 1. *(ant.)* preoteasă a lui Apolo; prezicătoare; vrăjitoare. 2. *(glumeţ, depr.)* ghicitoare, chiromantă.
pittàre *vt. (dial.)* 1. *(pesc., despre peşte)* a trage de undiţă, a-i da tîrcoale. 2. *(depr.)* a picta.
pittima *s.f.* 1. leac, un fel de oţet aromat (pentru comprese). 2. *(înv.)* cataplasmă. 3. om murdar. 4. om plicticos, pisălog. 5. *(ornit.) ~ reale* sitar de mîl cu coadă neagră *(Limosa limosa, Limosa melenura)*.
pittóre, pittrice *s.m.* şi *f.* 1. pictor; *~ da sgabelli/da chiocciole* pictor fără talent. 2. zugrav; decorator.
pittoréseo, -éschi, *adj.* 1. pictural, care ţine de pictură, care aparţine unui pictor; *fantasia ~-a* fantezie de pictor. 2. pitoresc; *luogo/panorama ~* loc pitoresc, panoramă pitorească.
pittòrico, -òrici, *adj.* 1. *(lit.)* pictural, care ţine de pictură. 2. pitoresc; *stile ~* stil pitoresc.
pittùra *s.f.* 1. pictură; *star come una ~ (despre o haină)* a sta ca turnat. 2. fard. 3. *(fig.)* descriere, zugrăvire. 4. tencuire, vopsire. 5. vopsea.
pitturàre I. *vt. (pop.)* 1. a picta. 2. a vopsi; a zugrăvi. 3. a lustrui, a lăcui. *SIN. dipingere, colorire.* II. *vr. (fam.)* a se vopsi, a se farda.
pituìta *s.f.* 1. guturai. 2. *(înv.)* flegmă.
pituitàrio *adj.* relativ la mucozităţi; de flegmă.
più I. *adj. invar. (comparativ de la* molto). 1. mai mult, mai. 2. mai mulţi, cîţiva; *la ~ parte, i ~* cei mai mulţi, majoritatea; *(glumeţ) passare nel numero dei ~* a muri; *il ~* lucrul cel mai important/cel mai greu; *il ~ delle volte, le ~ volte* de cele mai multe ori; *al ~, tutt'al ~* maximum, în cazul extrem, cel mult; *per lo ~* de obicei, în general; *sono ~ le voci che le noci* mult zgomot pentru nimic. II. *adv.* 1. mai mult, mai; *un chilo e ~* un kilogram şi ceva; *fare a chi ~* a se lua la întrecere, care pe care; *~ che tanto* puţintel, ceva mai mult; *~ che altro* mai ales; *~ che mai* mai mult ca niciodată; *~ o meno* mai mult sau mai puţin; *~ tondo della luna* tare de cap. 2. *(cu valoare de superlativ relativ)* cel mai mult; *a ~ tardare* cel mai tîrziu posibil. 3. *(formează superlativul relativ)* cel mai; *(rar, cu art.) la gioia la ~ viva* bucuria cea mai vie. 4. *(în loc. adv.) non ~!* gata, destul!; *che ~?* ce mai vrei?; *senza ~* fără întîrziere, hotărît; *di ~* în plus, mai grav; *il di ~, il sopra ~* prisosul; *essere da ~ che un altro* a avea mai multă autoritate decît altcineva; *vie ~* încă mult; *tanto ~* cu atît mai mult; *per di ~* în plus, pe deasupra; *~ che bello* mai mult decît frumos; *a ~ non posso* cît se poate de mult; *mai ~* niciodată. 5. mai; *non sta ~ qui* nu mai stă aici. 6. *(mat.)* plus, şi cu. III. *s.m.* 1. plural. 2. plus *(semnul)*; electricitate pozitivă.
piùcheperfètto *s.m. (gram.)* mai mult ca perfect.
piùma I. *s.f.* 1. fulg; puf; *leggero come una ~* foarte uşor; *mettere le prime ~-e* a-i creşte prima barbă. 2. pernă; culcuş, pat. 3. manşon de pene. 4. pană; aripă; *(colectiv)* penaj. II. *adj. (în expr.) peso ~* greutate uşoară *(la box)*.
piumàccio, -àcci, *s.m.* pernă de puf.
piumacciuòlo *s.m.* 1. *(med.)* tampon. 2. pernuţă (între două mobile, pentru a atenua ciocnirea).
piumàggio, -àggi, *s.m. (colectiv)* penaj.
piumàio, -ài, *s.m.* 1. negustor de puf. 2. meseriaş, meşter (care prepară penele pentru coifuri etc.).
piumàto *adj.* acoperit/împodobit cu pene.
piumétta *s.f. (bot.)* partea embrionului din care ies primele frunze.
piumìno *s.m.* 1. puf. 2. pernă de puf la picioare; sac de puf peste plapumă. 3. penaj (la pălărie etc.). 4. puf (de pudră). 5. proiectil.
piumóso *adj.* 1. cu mulţi fulgi. 2. pufos. 3. uşor ca fulgul.
piuòlo *s.m. v.* piolo.
piùria *s.f. (med.)* piurie.
piuttòsto *adv.* 1. mai curînd; preferabil; mai bine; mai uşor. 2. oarecum, cam; aproape; *mi sento ~ bene* mă simt binişor. 3. sau, ori; *o ~* ori; *facciamo così o ~ in quest'altro modo* să facem aşa sau altfel.
pìva *s.f.* 1. cimpoi; *~ argolica* flaut; *tornarsene con le ~-e nel sacco* a se întoarce cu coada între picioare. *SIN. zampogna, cennamella.* 2. dans popular.
pivéllo *s.m.* 1. boboc, începător. 2. tînăr pretenţios.
piviàle *s.m. (bis.)* sfită, mantie preoţească (folosită în ocazii solemne).
pivière[1] *s.m. (ornit.)* fluierar *(Charadrius pluvialis)*; *~ col collare* prundăraş colorat *(Charadrius hiaticula)*.
pivière[2] *s.m. (rar)* parohie.
pìzia *s.f. (ant., lit.)* preoteasă a lui Apolo.
pìzio *adj. (ant.)* care ţine pe preoteasa lui Apolo; *giochi ~-i* jocuri în cinstea lui Apolo.
pizza *s.f.* 1. plăcintă specific italienească (cu diverse umpluturi); *~ alla napoletana* plăcintă napoletană) cu tomate şi scrumbie. 2. *(fig.)* lucru plicticos.
pizzacchérino *s.m. (ornit.)* sitar *(Scolopax rusticola)*.
pizzaiòlo *s.m.* plăcintar (care face plăcintă italiană); *v.* pizza.
pizzardóne *s.m. (glumeţ)* poliţist, sergent de stradă, sticlete.
pizzerìa *s.f.* simigerie, patiserie, plăcintărie.
pizzicàgnolo *s.m.* băcan. *SIN. salumiere.*
pizzicàre I. *vt.* 1. a ciupi; a pişca. 2. a înţepa; *l'ha pizzicato una vespa* l-a înţepat o viespe. 3. a răni. 4. *(muz.)* a ciupi (coardele unui instrument cu degetele). 5. a captura; *sono riusciti a pizzicarlo* au reuşit să-l captureze. 6. a stimula; a irita; *~ qualcuno con parole ironiche* a stimula pe cineva cu cuvinte ironice. II. *vi. (a)* 1. a înţepa. a furnica, a mînca? *(fig.) sentirsi ~ le mani* a-l mînca palmele (de dorinţa de a bate pe cineva). 2. *(fig.)* a mirosi a ceva, a avea ceva de, din; *pizzica di matto* are ceva de nebun. 3. a fi picant; *formaggio*

che pizzica brînză care pişcă/picantă. **III.** *vr.* a se înţepa (cu vorba); a se certa. a se ciondăni.
pizzicàta *s.f.* **1.** pişcătură; înţepătură. **2.** un vîrf, un pic (de tutun etc., cît iei între degete). **3.** bomboană (foarte mică).
pizzicàto **I.** *adj. (vulg.)* ciupit de vărsat. **II.** *s.m. (muz.)* pizzicato.
pizzicheria *s.f.* băcănie.
pìzzico, *-ichi, s.m.* **1.** înţepătură; mîncărime. **2.** vîrf, pic (cît se poate lua o dată cu două degete). **3.** pişcătură.
pizzicóre *s.m.* **1.** înţepătură; furnicătură, mîncărime. *SIN. prurigine.* **2.** *(fig.)* dorinţă; poftă, gust; *un ~ alle mani* mîncărime la mîini; *il ~ di conoscere cose nuove* dorinţa de a cunoaşte lucruri noi; stimulent sensual. *SIN. capriccio, uzzolo.*
pizzicorìno *s.m.* gîdilat.
pizzicottàre *vt. (fam.)* **1.** a înţepa; a ciupi. **2.** *(fig.)* a înţepa (cu vorba).
pizzicòtto *s.m.* ciupitură.
pìzzo *s.m.* **1.** cioc *(barbă).* **2.** *(la pl.)* favoriţi. **3.** dantelă; *il ~ di una camicetta* dantela unei cămăşi. **4.** *(alpin.)* vîrf de munte, pisc. **5.** *(dial.)* colţ; unghi. **6.** buze ţuguiate. **7.** *(dial.)* cioc (la păsări). **8.** vîrf, extremitate; *~ dello scialle* marginea şalului.
pizzùga *s.f. (tosc.)* broască-ţestoasă.
pizzutèllo *s.m.* strugure cu boabe alungite.
pizzùto *adj.* ascuţit; *viso ~* chip îmbufnat.
placaménto *s.m. (rar)* potolire; domolire; liniştire.
placàre **I.** *vt.* **1.** a potoli; a domoli; a linişti, a calma. **2.** a pacifica; *~ l'ira di qualcuno* a potoli mînia cuiva; *~ la tempesta* a potoli furtuna. **3.** a îmblînzi; *~ gli stimoli della fame* a îmblînzi/a înfrunta furiile foamei. **II.** *vr.* **1.** a se calma, a se linişti. *SIN. quietarsi, tranquillarsi.* **2.** a deveni calm; a se potoli
placativo *adj. (rar)* liniştitor; calmant.
plàcca *s.f.* **1.** placă, tăbliţă (cu firmă); *~ dell'ago* accesoriu la maşina de cusut (la ac). **2.** număr (la hamali). **3.** *(med.)* pată. **4.** perete de gheaţă.
placcàggio *s.m. (sport)* placaj (la rugbi).
placcàre *vt.* **1.** a placa, a sufla (cu un strat subţire de metal preţios). **2.** *(sport; la rugbi)* a opri adversarul prin placaj.
placcàto *adj.* placat; *or ~* dublé; *~ d'oro* placat cu aur.
placcatùra *s.f.* **1.** placare. **2.** placaj (de metal).
placènta *s.f. (anat.)* placentă.
placènza *s.f. (înv.)* plăcere.
placidézza *s.f.* placiditate, stare placidă.
placidità *s.f.* placiditate; calm; linişte, blîndeţe.
plàcido *adj.* **1.** placid. **2.** calm, liniştit; *mare ~* mare calmă; *temperamento ~* temperament/calm/liniştit; *(fig.) tramonto ~* bătrîneţe liniştită.
plàcito *s.m.* **1.** *(ist.)* decret; *~ imperiale* decret al împăratului. **2.** *(ist.)* sentinţă. *SIN. sentenza.* **3.** *(ist.)* adunare care pronunţă o sentinţă. **4.** *(glumeţ)* sentinţă, judecată (exprimată de un filozof etc.).
plafòne *s.m.* plafon, tavan.
plafonièra *s.f.* plafonieră.
plàga *s.f.* **1.** regiune, zonă; climă; *una ~ fredda* o regiune rece; *una ~ inospitale* o zonă sălbatică. **2.** *(înv.)* plajă, ţărm. **3.** *(înv.)* flagel; plagă.
plàgas *(în expr.) dire ~ di qualcuno* a vorbi de rău pe cineva; *gridar ~* a rosti o imprecaţie, a blestema.
plagiàre *vt.* a plagia. *SIN. copiare, contraffare.*
plagiàrio, *-àri, adj., s.m.* plagiator.
plàgio, *-àgi, s.m.* **1.** plagiat. **2.** *(ist., jur.)* luare în sclavie, furt de robi (ai altuia).
planàre[1] *adj.* de formă plană.
planàre[2] *vi. (a; av.)* a plana.
planària *s.f. (zool.)* specie de vierme.
planàta *s.f. (av.)* planare; zbor planat.
planatùra *s.f. (tipogr.)* flan.
plànchа *s.f.* **1.** *(mar.)* punte de comandă. **2.** planşetă (de metal, de lemn). **3.** scîndură.
plànchton *s.m. invar. (zool.)* plancton.
planeicità *s.f. (fiz., opt.)* aspect plan.
planetàrio, *-àri,* **I.** *adj. (astron.)* planetar. **II.** *s.m. (astron.)* planetariu.
planetòide *s.m. (astron.)* planetoid.
plàngere *vi. (înv.)* a plînge.
planimetrìa *s.f.* **1.** planimetrie. **2.** *(arhit.)* plan.
planisfèrio *s.m. v.* planisfero.
planisfèro *s.m. (astron.)* planisferă.
planòrbe *s.m. (zool.)* melc-ştafeţă *(Planorbis).*
plantàre *adj. (anat.)* care ţine de talpa piciorului.
plantigrado *adj. (lit., anat.)* plantigrad.
plàntula *s.f. (bot.)* plantulă.
plàsma **I.** *s.m.* **1.** *(fiziol., fiz.)* plasmă. **2.** formă, tipar (în care se toarnă metalul). **3.** ceramică. **II.** *s.f. (miner.)* varietate de calcedonie.
plasmàre *vt.* **1.** a modela, a da formă. *SIN. modellare.* **2.** a plăsmui, a da viaţă. **3.** a educa; *~ il carattere* a forma/a educa un caracter. *SIN. educare.*
plasmàtico, *-ici, adj. (fiziol., fiz.)* relativ la plasmă.
plasmatóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** modelator. **2.** plăsmuitor.
plàstica *s.f.* **1.** plastică. **2.** masă plastică; materie plastică. **3.** *(chir.)* operaţie plastică/estetică. **4.** *(înv.)* formă/figură în relief.
plastichàre *vt.* **1.** a modela (o materie plastică). **2.** a acoperi cu materii plastice. **3.** a comite un atentat folosind detonatoare cu plastic.
plasticatóre, -trice *s.m.* şi *f.* modelator, modelor.
plasticità *s.f.* plasticitate.
plàstico, *-àstici* **I.** *adj.* plastic; *arti ~-che* ceramică, sculptură; *lavori ~-i* obiecte în ceramică; *operazioni ~-che* lucrări de chirurgie plastică; *quadri ~-i* tablouri vivante; *rappresentazione ~-a* machetă. **II.** *s.m.* **1.** machetă, reprezentare în relief. **2.** modelator (în lucrări de plastică). **3.** plastic (exploziv); *bomba al ~* bombă cu plastic.
plastificànte *s.m. (chim.)* plastifiant.
plastilìna *s.f.* plastilină.
platanéto *s.m. (bot.)* platan *(Platanus orientalis).*
platèa *s.f.* **1.** *(teatru)* stal. **2.** *(arhit., uneori* **plàtea)** fundaţie, temelie; *(mar.) ~ continentale* zonă de litoral, pînă la 200 m adîncime. **3.** spectatori, ascultători.
plateàle *adj.* vulgar, trivial; *(com.) debiti ~-i* datorii mărunte.
plateàtico, *-àtici, s.m.* taxă (pentru ocuparea unui teren public).
platelminti *s.m. pl. (zool.)* platelminţi *(clasă de viermi).*
plàtina *s.f.* maşină de tipar.
platinàre *vt.* **1.** a platina (părul). **2.** a acoperi cu platină (un alt metal).
platinatùra *s.f.* platinare.
platìnico, *-ìnici, adj. (chim., despre un compus)* de platină, al platinei.
platinìfero *adj. (miner.)* care conţine platină.
plàtino *s.m.* platină.
platirìneo *s.m. (zool.)* cetaceu, specie de focă.
platònico, *-ònici, adj., s.m. (fil.)* platonic; platonician.
platonìsmo *s.m. (fil.)* platonism.
plaudènte *adj.* care aplaudă.
plàudere, plaudìre *vi. (a; lit.)* a aplauda.
plausìbile *adj.* **1.** demn de laudă; demn de a fi aplaudat. **2.** plauzibil; acceptabil; just.

plausibilità *s.f.* calitatea/faptul de a fi plauzibil.
plàuso *s.m.* **1.** *(lit.)* aplaudare; aprobare, laudă entuziastă. **2.** filfîit de aripi.
plàustro *s.m. (lit., ist.)* **1.** car antic. **2.** *(poetic, astron.)* Carul-mare; Carul-mic.
plautino *adj. (ist., lit.)* relativ la (opera lui) Plaut.
plebàglia *s.f. (depr.)* vulg, plebe.
plèbe *s.f.* **1.** plebe. **2.** vulg, mulţime, masă.
plebeaménte *adv.* în mod plebeu.
plebeiaménte *adv. v.* plebeamente.
plebeizzàre *vi. (a)* a vorbi/a se compara grosolan/vulgar.
plebèo **I.** *adj.* **1.** plebeu, care se referă la plebe. **2.** vulgar, trivial; *insulto* ~ insultă trivială. **II.** *s.m.* plebeu.
plebiscitàrio, -àri, *adj.* **1.** care ţine de plebiscit, plebiscitar. **2.** unanim; *approvazione* ~*-a* aprobare unanimă.
plebiscito *s.m.* **1.** plebiscit. **2.** aprobare unanimă; cor unanim; *un vero* ~ *di lodi* un adevărat cor unanim de laude.
plèiade *s.f.* **1.** pleiadă; grup ales de persoane dotate cu caracteristici asemănătoare; *una* ~ *di poeti* o pleiadă de poeţi. **2.** *(astron., la pl.)* constelaţia Pleiadei.
pleistocène *s.m. (geol.))* pleistocen.
plenàrio *adj.* **1.** plenar; *(din punct de vedere numeric) seduta/assemblea* ~*-a* şedinţă/adunare plenară. **2.** total; *consenso* ~ consens total.
plenilunàre *adj. (lit.)* de/cu lună plină; *notte, luce* ~ noapte, lună plină.
plenilùnio, -lùni, *s.m. (astron.)* lună plină. *SIN. luna piena.*
plenipotènza *s.f. (rar)* plenipotenţă, deplină putere, putere absolută.
plenipotenziàrio, -àri **I.** *adj.* plenipotenţiar; *ministro* ~ ministru plenipotenţiar. **II.** *s.m.* sol cu puteri depline; *l'arrivo dei* ~*-i* nemici sosirea plenipotenţiarilor duşmani.
plenitùdine *s.f.* **1.** *(înv.)* împlinire, plenitudine; ~ *dei tempi* sfîrşitul lumii. **2.** *(lit.)* mulţime. *SIN. moltitudine.*
pleonàsmo *s.m. (gram.)* pleonasm. *SIN. ridondanza.*
pleonàstico, -àstici, *adj. (gram.)* pleonastic.
pleròma *s.m.* **1.** *(bot.)* plerom (ţesut celular). **2.** *(fil.)* perfecţiunea vieţii divine (după filozofii gnostici).
plesiosàuro *s.m. (zool.)* plesiozaur.
plèsso *s.m.* **1.** *(anat.)* plex; ~ *nervoso* plex nervos. **2.** grup de organizaţii cu scopuri ideatice.
plètora *s.f. (lit.)* **1.** *(anat.)* pletoră, abundenţă de sînge. **2.** *(fig.)* belşug, exces, prisos, pletoră; *una* ~ *di impiegati* un prisos de funcţionari. **3.** *(bot.)* exces anormal (de sucuri într-o plantă).
pletòrico, -òrici, *adj.* **1.** *(med.)* pletoric, sanguin. **2.** abundent, excesiv, prea numeros.
plètta *s.f. (înv.)* împletitură din frunze de palmier.
plèttro *s.m. (lit.)* **1.** piesă (de fildeş, metal) cu care cei vechi făceau să vibreze coardele unei lire. **2.** *(fig.)* poezie, cînt; talent poetic; *il* ~ *di Orazio* inspiraţia poetică a lui Horaţiu. **3.** pană (de fildeş, metal, celuloid) cu care se fac să vibreze coardele unei chitare/mandoline. *SIN. penna.*
plèura *s.f. (anat.)* pleură.
pleuresia *s.f. (med.)* pleurezie.
pleurite *s.f. (med.)* pleurită.
pleuritide *s.f. (rar) v.* pleurite.
plica *s.f.* **1.** *(înv.)* tăbliţă ceruită (pentru notat cheltuielile zilnice). **2.** *(med.)* îndoitură, cută (a membranei conjunctive).
plìco, *plìchi, s.m.* **1.** pachet de scrisori (sigilat). **2** scrisoare închisă (mare); *aprire/spedire un* ~ a deschide/a expedia o scrisoare/un plic.
plìnto *s.m.* **1.** *(arhit.)* soclu (de coloană), plintă. **2.** *(herald.)* pătrat (de metal sau colorat).
pliocène *s.m. (geol.)* pliocen.
plissatùra *s.f.* pliseu.
plistocène *s.m. (geol.) v.* pleistocene.
ploràre **I.** *vi. (a; poetic)* **1.** a plînge, a se jelui, a se văita. **2.** *(fig.)* a ploua. **II.** *vt.* a deplînge pe cineva.
plòro *s.m. (înv.)* plînset, vaiet.
plotòne *s.m.* **1.** *(mil.)* pluton; ~ *di fanteria* pluton de infanterie; ~ *d'esecuzione* pluton de execuţie. **2.** *(sport)* grup de alergători (în ciclism).
plùmbeo *adj.* **1.** de plumb. **2.** plumburiu; *cielo* ~ cer plumburiu. **3.** plictisitor peste măsură; *atmosfera* ~*-a* atmosferă sufocantă.
plùmula *s.f. (bot., zool.)* puf, fulg.
plurale *adj., s.m. (gram.)* plural.
pluralismo *s.m. (fil.)* pluralism.
pluralistico, -ici, *adj. (fil.)* pluralist, referitor la pluralism.
pluralità *s.f.* **1.** majoritate. **2.** pluralitate, multiplicitate.
pluralizzàre *vt. (rar., lit.)* **1.** a pune la plural. **2.** a vorbi la plural.
pluriaggravàto *adj. (jur., despre o crimă)* comis în circumstanţe agravante.
pluricanàle *adj. (telev.)* cu mai multe canale.
pluriclàsse *s.f.* clasă unică (cuprinzînd toate clasele şcolii elementare).
pluridimensionàle *adj.* cu mai multe dimensiuni, pluridimensional.
pluriennàle *adj.* pe mai mulţi ani, plurienal.
plurigemellàre, plurigèmino *adj.* multiplu.
plurilaterale *adj.* multilateral.
plurilingue *adj.* **1.** *(despre un teritoriu)* plurilingv, unde se vorbesc mai multe limbi. **2.** *(despre o persoană)* poliglot.
plùrimi *s.m. pl.* **1.** mulţi. **2.** *(dial.)* bani.
plùrimo *adj.* plural.
plurimotóre *adj.* plurimotor.
pluripartitico, -ici, *adj. (pol., despre un guvern)* format din reprezentanţii mai multor partide.
pluripòsto *adj. (av., despre avion)* cu mai multe locuri.
plusvalóre *s.m.* plusvaloare.
plùteo *s.m. (lit.)* **1.** *(ist., mil.)* paravan, adăpost mobil (folosit la un asediu). **2.** etajeră; raft de bibliotecă (special pentru manuscrise); ~*-i di Traiano* basoreliefuri pe plăci de marmură (în Forul lui Traian).
plutòcrate *s.m.* plutocrat.
plutocrazia *s.f.* plutocraţie.
plutònio *s.m. (chim.)* plutoniu.
plùvia *s.f. (înv.)* ploaie.
pluviàle **I.** *adj.* pluvial, de ploaie. **II.** *s.m.* jgheab (pentru apa de ploaie); burlan.
plùvio *adj. (lit.)* ploios.
pluviòmetro *s.m.* pluviometru.
pneumàtico, -àtici, **I.** *adj.* pneumatic; *freno* ~ frînă pneumatică. **II.** *s.m.* pneu (la automobil etc.).
pneumonìte *s.f. (med.)* pneumonie.
po' *adj., adv. v.* poco.
póecia *s.f.* sîn, mamelă.
pochézza *s.f.* **1.** lipsă, sărăcie; ~ *di mezzi* lipsă de mijloace. **2.** puţinătate. **3.** modestie, micime. **4.** meschinărie.
pochino *adj.* puţintel.
pòco, *pòchi* **I.** *adj.* **1.** puţin; *uomo da* ~ om de nimic; ~*-a cosa* lucru neînsemnat; *saper di* ~ a nu avea nici un gust. **2.** *(înv.)* slab. **II.** *s.m.* puţin (număr

mic, cantitate mică); *un buon* ~ mult; *un altro* ~ încă puțin; *un* ~ *di buono* un om rău; *c'è* ~ *da ridere* este lucru serios; *(prov.) il troppo guasta e il* ~ *non basta* măsura mijlocie este cea mai bună; *cavare il* ~ *dal* ~ a profita din orice, a scoate și din piatră seacă; *molti* ~*-chi fanno un assai* picătură cu picătură, se adună mult/face lacul mare. **III.** *adv.* puțin; *a*~ *a*~ puțin cîte puțin; *a ogni* ~ foarte des; *per* ~ **a)** puțină vreme; **b)** eram gata/acum, acum; *restò per* ~ rămase acolo puțină vreme; *per* ~ *ci cascavo dentro* eram gata, gata să cad înăuntru; *di* ~ de mică valoare; ~*'anzi,* ~ *fa* adineauri; *press'a* ~ aproximativ; *né punto né* ~ deloc, absolut nimic.

pòcolo *s.m. (înv.)* pocal.

pòculo *s.m. v.* p o c o l o.

podàgra *s.f. (med.)* podagră.

podàgrico, *-àgrici, adj. (med.)* gutos; care ține de podagră.

podagròso *adj., s.m.* gutos; bolnav de gută/de podagră.

poderàle *adj.* de moșioară, de fermă; *strada* ~ șosea care taie una sau mai multe ferme.

poderànte I. *adj.* care-și lucrează singur pămîntul; *colono* ~ țăran care-și lucrează singur pămîntul. **II.** *s.m.* **1.** cel ce cultivă o bucată de pămînt. **2.** cel ce stăpînește o porție de pămînt.

podére *s.m.* **1.** moșioară; fermă; *essere a* ~ a lucra pe o moșie/la o fermă; *rendere quanto un* ~ care rentează foarte bine; *un* ~ *in piano (se spune despre un lucru rentabil);* o moșioară la șes, o vacă cu lapte; *aver trovato un* ~ a descoperi o afacere rentabilă/profitabilă. **2.** forță, putere. **3.** *(înv.)* valoare, preț.

poderóso *adj.* **1.** puternic, viguros; *esercito* ~ un fizic viguros, o constituție viguroasă; *ingegno* ~ un talent sigur/viguros. *SIN. gagliardo, potente.* **2.** *(înv.)* suficient, destul.

podestà I. *s.m.* **1.** *(ist.)* șef al justiției și al armatei, în Comunele-republici italiene; *il* ~ *nuovo caccia il vecchio* lucrurile noi fac să se uite cele vechi; *far come il* ~ *di Sinigaglia* a se comporta despotic, a porunci ca în țara lui Cremene. **2.** primar (în perioada regimului fascist). **II.** *s.f. (ist.)* autoritate de stat.

podestaréssa *s.f. (rar)* nevastă de primar, primăreasă.

podestariàto *s.m.* demnitate/funcție de primar; durata funcției de primar.

podestarile *adj.* de primar; *(ist.)* de șef al justiției.

podesteria *s.f.* **1.** funcție/reședință de primar. **2.** *(ist.)* funcție a/reședință a/teritoriu al șefului justiției și armatei (în Comunele-republici italiene). **3.** posesiune; stăpînire.

podestéssa *s.f. v.* p o d e s t a r e s s a.

pòdio *s.m. (arhit.)* podium, estradă; tribună.

podismo *s.m. (sport)* exercițiu/probă de mers/de alergare/de cursă.

podista, *-isti, s.m. (sport)* alergător.

podistico, *-istici, adj. (sport)* care ține de cursă/de alergare.

podòmetro *s.m. (tehn.)* podometru.

poèma *s.m.* **1.** *(lit.)* poem; *i* ~*-i di Omero e Virgilio* poemele lui Homer și Virgiliu. **2.** compunere extrem de lungă și prolixă; *non fate dei* ~*-i, siate concisi* nu faceți poeme lungi, fiți concișii. **3.** lucru extraordinar prin frumusețe etc.; *questo paesaggio è un* ~ acest peisaj este un poem. **4.** persoană/lucru ridicol(ă); *conciato così, sei un* ~ îmbrăcat așa, ești un poem.

poeméssa *s.f. (glumeț)* poem mediocru.

poesìa *s.f.* **1.** poezie. **2.** capacitate/însușire de a emoționa; *musica ricca di* ~ muzică frumoasă/emoționantă ca o poezie. **3.** iluzie, ficțiune; *non si può vivere di* ~ nu se poate trăi din ficțiuni; *nel mondo della* ~ în lumea fanteziei. **4.** versuri; *scrivere in* ~ a scrie în versuri.

poèta, -etéssa *s.m.* și *f.* poet; *(ist.)* ~ *cesareo* poet de curte (în imperiul austriac).

poetàbile *adj. (rar, despre o temă)* demn de poezie/de a fi tratat în poezie.

poetànte *s.m.* poet, versificator.

poetàre I. *vi. (a)* a compune versuri, a scrie poezii. **II.** *vt. (rar)* a versifica, a pune în versuri. **III.** *vr. (înv.)* a fi consacrat poet.

poetàstro *s.m.* poet mediocru, poetaș.

poeteggiàre *vi. (a)* a face versuri (din cînd în cînd).

poetéssa *s.f.* poetă.

poètica *s.f.* **1.** artă poetică. **2.** tratat de poetică. **3.** ansamblu de calități poetice.

poeticheria *s.f. (depr.)* fantezie de poet; născocire.

poeticità *s.f.* caracter poetic.

poètico, *-ètici* **I.** *adj.* poetic; de poet; *animo* ~ suflet de poet/excesiv de sentimental. **II.** *s.m.* caracter/element poetic; *qui c'è qualcosa di* ~ aici este ceva poetic.

poetizzàre I. *vi. (a; rar)* a scrie versuri **II.** *vt.* a poetiza, a înfrumuseța.

poffàre *interj. (exprimă mirare)* se poate oare?

poffareddio *interj. v.* p o f f a r e.

pòggia *s.f. (mar.)* **1.** parîmă denumită „vino sub vînt" **2.** parte/latură a navei; *da* ~ *e da orza* din ambele părți.

poggiacàpo *s.m. invar.* dantelă sau broderie (pe spătarul unui fotoliu).

poggiaiuòlo *s.m. (înv.)* locuitor de la deal

poggiapièdi *s.m. invar.* taburet.

poggiàre[1] **I.** *vi. (a; înv.), vt.* a sui (un munte); a se ridica, a se înălța. **II.** *vi. (a; mil.)* a se deplasa, a se da la o parte. **III.** *vt., vi.* **1.** a pune; ~ *il piede a terra* a pune piciorul pe pămînt. **2.** a sprijini; ~ *la mano sul braccio a qualcuno* a sprijini mîna pe brațul cuiva. **3.** a urca; *il ragionamento poggia su una falsa ipotesi* raționamentul se bazează pe o ipoteză falsă.

poggiàre[2] *vi.* **1.** *(mar.)* a manevra (pentru a nu avea vîntul în față). **2.** a se refugia într-un port din cauza unei furtuni. **3.** *(despre vînt)* a sufla.

poggiàta *s.f.* **1.** teren în suiș; *salire lungo la* ~ a urca o pantă. **2.** felul de manevrare a prorei.

pòggio *s.m.* **1.** colnic, mică înălțime. **2.** ridicătură de pămînt. *SIN. collina.*

poggiòlo *s.m.* **1.** delușor. **2.** balcon; terasă. **3.** grămadă de nisip. **4.** balustradă, parapet.

poggiuòlo *s.m. (pedant) v.* p o g g i o l o.

poggióso *adj.* deluros.

pogróm *s.m. invar.* pogrom.

pòh *interj. (arată dispreț)* aș!

pòi I. *adv.* **1.** după, pe urmă, apoi; *da ora in* ~ de acum înainte; *o prima o* ~ mai devreme sau mai tîrziu; *a* ~ pe curînd; *il giorno di* ~ a doua zi, ziua următoare. **2.** în definitiv, la urma urmei; *che ho fatto io!* ~ în definitiv, ce am făcut?; *po'* ~ în final, după toate. **3.** însă, dar; *io dico così, tu* ~ *sei padronissimo* eu spun așa, dar tu ești liber să faci ce vrei. **II.** *prep. (înv.)* după; ~ *l'arrivo* după sosire. **III.** *s.m.* viitor; *il senno del* ~ mintea cea de pe urmă.

poiàna *s.f. (ornit.)* șoricar-comun (*Buteo vulgaris*).

poiché *conj.* **1.** pentru că, întrucît; deoarece. **2.** după ce. **3.** *(înv., construit cu conjunctivul)* chiar dacă.

polàcca *s.f.* **1.** *(muz.)* poloneză. **2.** corabie cu pînze. **3.** *(înv.)* redingotă scurtă (cu fireturi). **4.** pantof. **5.** un fel de salată.
polàcco, -àcchi I. *adj.* polonez. **II.** *s.m.* **1.** polonez. **2.** limba polonă.
polàre *adj.* polar; *coordinate* ~ *-i* cordonate polare.
polarìmetro *s.m.* polarimetru.
polarità *s.f.* polaritate.
polarizzàre *vt., vr.* a (se) polariza.
polarizzatóre, -trice *adj., s.m.* polarizator.
polarizzazióne *s.f.* polarizare.
pòlca *s.f. (muz.)* polcă.
polehista, -isti, *s.m.* **1.** dansator de polci. **2.** compozitor de polci.
polèmica *s.f.* polemică.
polèmico, -èmici I. *adj.* polemic. **II.** *s.m. (rar)* polemist.
polemista, -isti, *s.m.* polemist.
polemizzàre *vi. (a)* a polemiza, a discuta.
polènta *s.f.* **1.** mămăligă; ~ *dolce* mămăligă din făină de castane. **2.** *(depr.)* terci.
polentàio *s.m. (înv.)* **1.** negustor de mămăligă. **2.** mămăligar (care mănîncă multă mămăligă).
polentàro *s.m. v.* polentaio.
polentina *s.f.* **1.** mămăliguță. **2.** cataplasmă din făină de in.
polentóne, -óna *s.m.* și *f.* **1.** om greoi/încet/leneș, tîndală. **2.** *(depr., glumeț)* mămăligar, consumator de mămăligă.
polesine *s.m. (geogr.)* regiune de baltă (în delta Padului).
poliambulànza *s.f.* policlinică.
poliandria *s.f. (jur.)* poliandrie.
poliantéa *s.f. (lit.)* antologie, florilegiu.
policlinico, -inici, *s.m.* policlinică.
policròmo, policromo *adj.* policrom, multicolor.
polièdrico, -édrici, *adj.* **1.** *(geom.)* poliedric. **2.** multilateral; *ingegno* ~ talent multilateral; *interessi* ~*-i* interese multiforme. *SIN. versatile.*
polièdro *s.m. (geom.)* poliedru.
polìfilo *s.m.* **1.** cel care are mulți prieteni. **2.** *(înv.)* cel care în vorbire/în scris amestecă cuvinte din diferite limbi.
polifonìa *s.f. (muz.)* polifonie.
poligala *s.f. (bot.)* amăreală *(Polygalla vulgaris).*
poligamìa *s.f.* poligamie.
poligamo *adj., s.m.* poligam.
poliglòtta, -òtti, *s.m.* **1.** poliglot. **2.** *(ornit.)* pasăre din America de Nord care imită vocile tuturor animalelor *(Mimus polyglottus).*
poliglòtto *adj. (lit.)* poliglot.
poligònio, -òni, *adj.* poligonal.
poligono *s.m.* **1.** *(geom.)* poligon. **2.** *(bot.)* troscot de apă *(Polygonum amphibium).*
poligrafàre *vt.* a reproduce (în mai multe exemplare), a multiplica.
poligrafia *s.f.* **1.** scris, literatură (despre probleme diferite, multiple). **2.** scriere convențională (secretă). **3.** poligrafie.
poligràfico I. *adj.* poligrafic. **II.** *s.m.* muncitor tipograf.
poligrafo *s.m. (lit.)* **1.** scriitor (cu preocupări multiple); eseist. **2.** *(tipogr.)* șapirograf.
polimerìa *s.f. (chim.)* polimerie, însușire a polimerilor.
polimerizzàre *vt. (chim.)* a polimeriza.
polimerizzazióne *s.f. (chim.)* polimerizare.
polìmero *s.m. (chim.)* polimer.
polimetro *s.m. (lit.)* **1.** operă poetică în metru variat **2.** *(chim.)* analizator.
polimitàrio, -àri, *s.m. (înv.)* țesător de stofă (în mai multe culori).
polimìto *s.m. (înv.)* țesătură/haină cu mai multe culori.
polimorfismo *s.m. (miner.)* polimorfism.
polimòrfo *adj. (miner.)* polimorf.
polinesiàno *adj., s.m.* și *f. (geogr.)* polinezian, (locuitor) din Polinezia.
polinòmio *s.m. (mat.)* polinom.
poliomielite *s.f. (med.)* poliomielită, paralizie infantilă.
polioreète *s.m.* cuceritor de orașe.
polipàlo *s.m.* **1.** *(zool.)* partea calcaroasă a polipilor; colonie de polipi. **2.** *(med., colectiv)* polipi.
pòlipo *s.m.* **1.** *(zool.)* polip. **2.** *(med.)* polip.
polipòdio *s.m. (bot.)* fereguță *(Polypodium vulgare).*
poliporo *s.m. (bot.)* burete-de-iască *(Fomes fomentarius).*
polipóso *adj. (med.)* cu polipi, de polipi.
polire *vt. (lit.)* **1.** *(tehn.)* a poliza (cu polizorul). **2.** *(fig.)* a șlefui, a perfecționa, a cizela; ~ *la superficie di qualcosa* a șlefui suprafața unui obiect. **3.** *(fig.)* a perfecționa; ~ *una pagina* a finisa cît mai bine o pagină scrisă.
polirème *s.f. (ist., mar.)* polimeră, corabie cu mai multe rînduri de vîsle.
polisarcìa *s.f. (med.)* obezitate.
polisènso I. *adj. (lit., despre o operă)* cu mai multe sensuri, susceptibil de mai multe interpretări. **II.** *s.m.* ghicitoare (cuvînt cu mai multe înțelesuri sau omonim).
polisillabo *adj., s.m. (metr.)* polisilab, polisilabic.
polisillogismo *s.m. (fil.)* polisilogism.
polisìndeto *s.m. (stil.)* polisindeton.
polisportivo *adj.* polisportiv.
poliste *s.f. (entom.)* specie de viespe *(Polystes gallica).*
polistilo *adj. (arhit., despre un edificiu)* cu fațada ornată cu mai multe coloane.
politeàma, -àmi, *s.m.* sală de teatru (pentru diferite genuri de spectacole); teatru în aer liber; arenă.
politècnico, -ècnici I. *adj.* politehnic. **II.** *s.m.* școală politehnică.
politeìsmo *s.m.* politeism.
politèista, -isti, *s.m.* politeist.
politeìstico *adj.* politeist.
politézza *s.f.* **1.** *(înv., dial.)* curățenie. **2.** *(lit.)* finisare, finisaj. **3.** *(fig.)* perfecțiune, rafinament; *poeta di estrema* ~ *formale* poet de extrem rafinament formal. **4.** politețe, bună educație.
politica *s.f.* politică.
politicànte *s.m.* și *f. (depr.)* politician.
politicàstro *s.m.* politician mediocru/de duzină.
politicità *s.f.* caracter politic, tendință politică.
politicizzàre *vt.* a politiza.
politizzazióne *s.f.* politizare.
politico, -ici I. *adj.* politic; *giornale* ~ ziar politic; *regime* ~ regim politic; *diritti* ~*-i* drepturi politice; *elezioni* ~*-che* alegeri politice; *delitto* ~ delict politic; *scienze* ~*-che* științe politice; *geografia* ~*-a* geografie politică. **II.** *s.m.* om politic, politician.
politicóne, -óna *s.m.* și *f. (fam., glumeț)* **1.** mare politician. **2.** șiret, șmecher (în viața particulară).
polito *adj.* **1.** *(tehn.)* polizat. **2.** *(fig.)* finisat, cizelat; elegant. **3.** bine educat.
politrico, -trichi, *s.m. (bot.)* mușchi-de-pămînt *(Polytrichum commune).*
polittico, -ittici, *s.m. (pict.)* triptic, poliptic, pictură pe lemn (formată din mai multe părți).

polivalènza *s.f. (chim.)* polivalenţă.
politùra *s.f.* lustruire, şlefuire.
polivinile *s.m. (chim.)* polivinil.
polizìa *s.f.* **1.** poliţie; *agente di ~* agent de poliţie; *~ di sicurezza* poliţie de securitate; *~ giudiziaria* poliţie judiciară; *~ stradale* poliţia de circulaţie pe şosele. **2.** chestură, comisariat. **3.** *(înv.)* formă de guvernămînt.
poliziésco, -éschi, *adj. (depr.)* poliţienesc.
poliziòtto *s.m.* poliţist, agent de poliţie; *~ privato* detectiv (particular); *(adjectival) cane ~* cîine poliţist.
pòlizza *s.f.* **1.** bon, recipisă; poliţă; *~ di carico* fraht; *~ di cambio* cambie, poliţă. **2.** bilet de teatru. **3.** *(înv.)* act, citaţie.
polizzìno *s.m.* **1.** aviz (indicînd o taxă vamală de plată). **2.** *(bis.)* bilet (împărţit de parohie, celor care se împărtăşesc).
pólla *s.f.* **1.** izvor, vînă de apă. **2.** *(rar)* vlăstar, mlădiţă.
pollàio, -ài, *s.m.* **1.** coteţ; *baston da ~ (fig., pop.)* persoană/lucru foarte murdar(ă); *essere a ~* a dormi; *scopare il ~* a fura; *star bene a ~* a trăi în tihnă; *andare a ~* a merge la culcare. **2.** *(fig., fam.)* loc murdar/gălăgios. **3.** *(fam.)* confuzie, dezordine; *un gran ~* un adevărat loc de dezordine şi zgomot.
pollaiòlo *s.m.* negustor de păsări; precupeţ, păsărar.
pollaiuòlo *s.m. v.* pollaiolo.
pollàme *s.m. (colectiv)* păsări de curte.
pollànca *s.f.* **1.** *(dial.)* curcă tînără; *v.* şi pollastra. **2.** tînără atrăgătoare.
pollàre *vi. (e)* a izvorî, a ţîşni.
pollàstra *s.f.* **1.** puică. **2.** *(fam.)* ţărăncuţă.
pollàstro *s.m.* **1.** cocoşel. *SIN galletto.* **2.** *(fam.)* om simplu/naiv; *pelare/spennare il ~* a profita de naivitatea cuiva.
polleria *s.f.* prăvalie de păsări de curte.
pòllice *s.m.* **1.** deget mare (de la mînă); *non cedere di un ~* a nu ceda nimic; *avere il ~ verde* a fi un bun grădinar. **2.** deget *(măsură englezească).*
pollicoltóre *s.m.* crescător de păsări.
pollicoltùra *s.f.* creşterea păsărilor.
pollicultóre *s.m. (rar) v.* pollicoltore.
pollicultùra *s.f. (rar) v.* pollicoltura.
pollìna *s.f.* găinaţ, excrement de pasăre (pentru îngrăşămînt).
pòlline *s.f. (bot.)* polen.
pollinèlla *s.f. (med.)* furuncul.
pollìnico, -ìnici, *adj. (bot.)* care ţine de polen.
pollìnio *s.m. (bot.)* conglomerat, masă de polen.
pollino[1] *s.m.* **1.** teren mocirlos. **2.** plavie, insulă plutitoare; nisip mişcător. **3.** *(dial.)* curcan.
pollino[2] *adj.* de pui, de păsări; *(fam.) occhio ~* bătătură (la picior).
pollivèndolo *s.m.* vînzător de păsări.
póllo *s.m. (ornit.)* **1.** pui; găină; cocoş; orătanie, pasăre de curte; *andare a letto coi ~-i* a se culca o dată cu găinile; *alzarsi coi ~-i* a se scula cu noaptea în cap; *(fig.) essere un ~ freddo* a fi timid/şovăielnic/nepriceput; *essere un buon ~* a fi un prostănac; *conoscere i propri ~-i* a-şi cunoaşte oamenii; *quando a ~-i, quando a fagioli* cînd bogat, cînd sărac; *essere come i ~-i di mercato* a fi unul bun şi unul rău; *fare il ~* a face pe îndrăgostitul; *far ridere i ~-i* a spune prostii; *portar ~* a mijloci, a face pe codoşul; *essere a ~ pesto* a fi bolnav; *pelare il ~ senza farlo stridere* a excroca, a jumuli pe cineva pe îndelete/pe tăcute. **2.** *~ d'India* curcan. **3.** *(fig.)* individ naiv şi credul; *fare il ~* a face pe nevinovatul; *portar ~-i* a fi proxenet. *SIN. merlo.*
pollóne *s.m. (bot.)* vlăstar, lăstar, mlădiţă.
pollonéto *s.m.* pepinieră de vlăstari.
polluìto *adj. (lit.)* **1.** murdărit, mînjit, pătat, **2.** contaminat; pîngărit.
polluzióne *s.f.* **1.** *(med.)* poluţie. **2.** murdărie, mînjire.
polménto *s.m. (înv.)* supă; zeamă; fel de mîncare (gătit simplu).
polmonàre *adj.* pulmonar.
polmonària *s.f. (bot.)* plămînărică, cuscrişor *(Pulmonaria officinalis).*
polmóne *s.m.* **1.** *(anat.)* plămîn; *~ d'acciaio* plămîn artificial; *l'aria allarga i ~-i* aerul face bine plămînilor; *allargarsi i ~-i* a i se umple sufletul de bucurie; *rimetterci i ~-i* a se obosi inutil; *(fam.) sputare i ~-i* a vorbi tare (făcînd un efort). **2.** zonă oxigenată; *zone verdi che sono il ~ della città* zone verzi care sînt raze de aer curat ale oraşelor. **3.** stimulent de viaţă/de avînt; *il turismo è un ~ della economia di un Paese* turismul este un stimulent al economiei unei ţări.
polmonìte *s.f. (med.)* pneumonie.
pòlo[1] *s.m.* **1.** *(geogr., electr.)* pol. **2.** *(poetic)* ţinut, meleag (al pămîntului sau al cerului).
pòlo[2] *s.m. (sport)* (joc de) polo.
polonése *s.f. v.* polacca.
polònio *s.m. (chim.)* poloniu.
pólpa *s.f.* **1.** pulpă (de picior); *aver lasciato le ~-e in Fiandra* a avea picioare subţiri; *~ delle dita* buricul degetelor. **2.** carne (de pe pulpă), carne macră (fără os şi fără grăsime); *lasciare la ~ e l'ossa in qualche cosa* a se ruina. **3.** *(în expr.) ~ dentaria* pulpă dentară. **4.** miez, pulpă, carne (de fruct). **5.** *(fig.)* esenţă, conţinut educativ (al unei opere etc.). **6.** nucleu esenţial al unor teorii/raţionamente. *SIN. succo, nocciolo.* **7.** carîmb la cizmă.
polpàccia *s.f. (înv.)* chiftea.
polpàccio *s.m.* **1.** pulpă rotundă (a piciorului, sub genunchi). **2.** parte cărnoasă (la baza degetului gros). **3.** bucată de carne macră; *un ~ di vitello* o pulpă de viţel.
polpaccìolo *s.m.* **1.** buricul degetului. **2.** pulpă de vită. **3.** legătură de cîrpe; pămătuf.
polpacciuòlo *s.m. v.* polpacciolo.
polpacciùto *adj.* **1.** cu pulpă, cărnos. **2.** cu mult miez.
polpàra *s.f. (pesc.)* cange de prins caracatiţe.
polpastrèllo *s.m.* buricul degetului.
polpètta *s.f.* **1.** chiftea de carne; *(fig.) far ~-e di uno* a maltrata/a face bucăţi pe cineva; *(fam.) dar la ~* a certa. **2.** chiftea/mîncare otrăvită (pentru animale). **3.** ceartă, bruftuială.
polpettóne *s.m.* **1.** carne tocată (în ruladă). **2.** *(fig.)* operă greoaie/pedantă/indigestă; *quel romanzo è un ~ storico* romanul acela este o operă greoaie. **3.** ceartă, admonestare.
pòlpo *s.m. (zool.)* caracatiţă *(Octopus vulgaris).*
polpóso *adj.* **1.** cărnos. **2.** ca o pulpă, ca un miez.
polpùto *adj.* cărnos, plin de carne/de muşchi; *terreno ~* teren fertil; *vino ~* vin tare/ameţitor.
polsìno *s.m.* **1.** manşetă. **2.** buton de cămaşă.
pólso *s.m.* **1.** *(fiziol.)* puls; *tastare il ~ a uno* a sonda/a simţi pulsul, a voi să descoperi intenţiile cuiva. **2.** încheietură (la mînă). **3.** *(poetic)* mînă. **4.** putere, energie, forţă; *uomo di ~* bărbat autoritar; *~ ferreo/fermo* energie de fier/fermă; *lavori di ~* lucrări obositoare/grele; *vino di ~* vin tare; *perdere i ~-i* a slăbi muncind; *banca di ~* bancă bogată. **5.** sănătate fizică.
pólta *s.f. (înv.)* mămăligă, terci din făină albă pentru sclavi.

poltìglia *s.f.* **1.** *(depr.)* amestecătură, fiertură, cocă; *ridursi in* ~ a se strica. **2.** supă fără gust, zeamă chioară. **3.** noroi mocirlos. *SIN. mota.*
poltràcchio *s.m. (înv.) v.* puledro.
poltrìccio *s.m. (înv.)* pat sărăcăcios, culcuş.
poltrìre *vi. (a)* **1.** a trîndăvi (în pat). **2.** a lenevi, a sta degeaba. *SIN. oziare.*
pòltro I. *adj. (înv.)* **1.** neîmblînzit, nesupus. **2.** leneş **II.** *s.m.* pat, culcuş.
poltróna *s.f.* **1.** fotoliu, jeţ; ~ *a sdraio* şezlong; ~ *a dondolo* fotoliu balansoar; *eroi della* ~ laşi. **2.** *(teatru)* fotoliu de orchestră. **3.** funcţie, post; ~ *di ministro* funcţia de ministru; *per conservare la* ~ *farebbe qualsiasi cosa* pentru a-şi păstra funcţia/ scaunul ar face orice ....
poltronàggine *s.f.* **1.** lenevie, trîndăvie. **2.** laşitate.
poltroncìna *s.f.* **1.** *(dim.)* fotoliu mic. **2.** *(teatru)* loc în stal; strapontină.
poltróne *adj., s.m.* **1.** leneş, trîndav. *SIN. neghittoso.* **2.** *(aproape înv.)* fricos; laş, poltron; *i bravi alla guerra e i* ~*-i alla scodella* la plăcinte înainte, la război înapoi.
poltroneggiàre *vi. (a)* a lenevi, a trîndăvi.
poltronerìa *s.f.* **1.** lenevie, trîndăvie. **2.** laşitate.
poltronésco, -éschi, *adj.* **1.** leneş, trîndav. **2.** laş.
poltronière *s.m. (înv.)* **1.** trîntor, om de nimic, leneş. **2.** ticălos; poltron. **3.** cerşetor, zdrenţăros.
poltronissima *s.f. (teatru)* fotoliu rîndul întîi.
poltronite *s.f. (glumeţ)* boala leneviei.
pólve *s.f. (poetic) v.* polvere.
polvènto *adv. (în expr.) a* ~ la adăpost de vînt.
polveràccio *s.m.* **1.** praf, pulbere murdară. **2.** teren uscat şi prăfuit. **3.** bălegar de oi uscat, fărîmiţat (folosit ca îngrăşămînt).
polveràia *s.f. (rar)* prăfăraie; prăfuială.
polveràio *adj.* care ridică mult praf (din cauza vîntului); *gennaio* ~ *empie il granaio* cînd luna ianuarie este uscată şi vîntoasă, recolta este bună.
pólvere *s.f.* **1.** praf, pulbere; *il cencio della* ~ cîrpa de praf; *orologio a* ~ clepsidră; ~ *di Cipro* pudră; *dar/buttar* ~ *negli occhi* a arunca praf în ochi; *darsi della* ~ *negli occhi* a se amăgi; *lasciar i libri alla* ~ a lăsa cărţile necitite; *mordere la* ~ a muşca ţărîna, a cădea învins; *mandare/ridurre in* ~ a face praf; *far mangiare la* ~ *a qualcuno* a depăşi pe cineva în viteză sau într-o acţiune; *spegnere la* ~ a stropi pămîntul cu apă; *andare in* ~ a se distruge, a se ruina; *scuotere la* ~ *di dosso* **a)** a bate pe cineva; **b)** a se scutura de neplăceri; *mangiare la* ~ a respira un aer încărcat de praf. **2.** praf de puşcă; ~ *da sparo/pirica* praf de puşcă; *tener asciutta la* ~ a fi gata de luptă; *aver le* ~*-i bagnate* a fi luat pe nepregătite; *aver* ~ *da sparare* **a)** a avea praf de puşcă; **b)** a avea mijloace la dispoziţie; *chi ha più* ~, *più tiri* cine are merite, să şi le valorifice. **3.** orice praf sau pulbere; ~ *di carbone;* ~ *d'oro* praf de cărbune; pulbere de aur. **4.** tutun care se respiră. **5.** urme/ruine ale trecutului; *interrogare la* ~ *dei ruderi* a cerceta vestigiile trecutului.
polverièra *s.f. (mil.)* pulberărie; *(înv.)* ierbărie.
polverifìcio *s.m.* **1.** pulberărie, pirotehnie. **2.** zonă periculoasă/incendiară din care se poate declanşa un război. **3.** prăfăraie.
polverìna *s.f.* **1.** praf, hap; drog, stupefiant, narcotic; *fiutare la* ~ a aspira un praf stupefiant. **2.** pulbere magică. **3.** *(bot.)* polen.
polverìno *s.m.* **1.** pilitură de fier, pulbere minerală (de uscat scrisul proaspăt); *metterci il* ~ a aproba un lucru fără a-l cerceta. **2.** praf de cărbune. **3.** sticluţă/cutie cu capac găurit (pentru talc etc.). **4.** clepsidră.
polverìo *s.m.* prăfăraie.
polverìsta, *-isti, s.m.* muncitor la o pulberărie.
polverizzàbile *adj.* pulverizabil.
polverizzàre *vt.* **1.** a pulveriza a face praf. *SIN. nebulizzare.* **2.** a presăra cu praf. **3.** a anula; a distruge.
polverizzatóre *s.m.* **1.** pulverizator, vaporizator. **2.** *(agr.)* grapă cu discuri. **3.** pulverizator de praf insecticid. **4.** *(mec.)* injector.
polverizzazióne *s.f.* pulverizare.
polveróne *s.m.* **1.** nor de praf. **2.** om îngîmfat.
polveróso I. *adj.* **1.** prăfuit, prăfos. **2.** îngîmfare, orgoliu. **3.** friabil, fărîmicios. **II.** *s.m.* marmură (de Pistoia).
polverulénto *adj. v.* pulverulento.
polvìglio *s.m. (înv.)* **1.** praf fin folosit în cosmetică. **2.** medicament în praf. **3.** praf de puşcă. **4.** perniţă umplută cu paie tocate.
polvìscolo *s.m. v.* pulviscolo.
póma *s.f. (înv.)* măr; *locca* ~ joc de copii (în cerc); ~ *piatta* joc de-a v-aţi ascunselea.
pomàceo *adj. (rar)* de pom, care ţine de pom.
pomaràncio *s.m. (înv.)* portocal.
pomàrio *s.m. (lit.)* pomet, plantaţie de pomi, livadă (în scop experimental).
pomàta *s.f.* pomadă; cremă. *SIN. unguento, crema.*
pomàto *adj. (rar)* **1.** plantat cu pomi. **2.** *(despre cai)* rotat.
pomellàto *adj. (despre cai)* rotat.
pomèllo *s.m.* **1.** *(la pl.)* pomeţi, umerii obrajilor. **2.** parte/latură rotundă, rotunjime (a unui obiect); măciulie.
pomeràno *adj., s.m.* pomeranian, (locuitor) din Pomerania.
pomeridiàno *adj.* de după-prînz, postmeridian; *giornale* ~ ziar de după-amiază; *ore* ~*-e* ore de după-amiază; *sedute* ~*-e* şedinţe de după-amiază.
pomeriggio *s.m.* după-amiază.
pomèrio, *-èri, s.m. (ant.)* teren viran de-a lungul zidurilor Romei (sacru pentru romani).
pométo *s.m. (lit.)* livadă, pomet.
pómice *s.f.* piatră ponce; *dare la* ~ a curăţa/a netezi cu piatră ponce.
pomiciàre I. *vt.* **1.** a curăţa/a netezi cu piatră ponce. **2.** *(fig.)* a măguli, a linguşi. **II.** *vi. (a)* a se îmbrăţişa în locuri publice.
pomiciatùra *s.f.* **1.** lustruire/netezire/frecare cu piatră ponce. **2.** *(colectiv)* părticele de metal (obţinute prin frecare). **3.** radere/frecare a pielei de pălărie cu hîrtie de şmirghel.
pomiciòne *s.m.* cel care se pretează la îmbrăţişări în locuri publice.
pomicoltóre *s.m.* pomicultor.
pomicultùra *s.f.* pomicultură.
pomidòro *s.m. v.* pomodoro.
pomìfero *adj.* bogat în fructe.
pómo, pómi, *s.m.* **1.** pom, copac fructifer. **2.** fruct (măr, pară etc.); *il* ~ *vietato* fructul oprit; *il* ~ *della discordia* mărul discordiei. **3.** măr; *vino di* ~ cidru; ~ *di terra* cartof; ~ *di Adamo* mărul lui Adam. **4.** mîner rotund, măciulie; *ballo del* ~ joc/dans ţărănesc.
pomodoràta *s.f.* lovitură dată cu pătlăgele roşii.
pomodòro *s.m.* **1.** tomată, (pătlăgea) roşie *(Solanum lycopersicum)*; *conserva/salsa di* ~ conserve/sos de roşii; *diventare rosso come un* ~ a deveni roşu ca o roşie; *avere il naso rosso come un* ~ a se ameţi de băutură peste măsură. **2.** ~ *di mare* actinie.

pomogranàto *s.m. (rar, bot.)* rodiu; *v.* melograno.
pomòlogo *s.m.* pomolog, specialist în pomologie.
pomóso *adj. (rar)* plin de fructe, bogat în fructe/în poame.
pómpa[1] *s.f.* **1.** fast, pompă; *a* ~ cu pompă; *far* ~ a etala. **2.** *(înv.)* cortegiu, procesiune; ~ *funebre* solemnitate de înmormîntare, pompe funebre. **3.** îngîmfare, orgoliu.
pómpa[2] *s.f.* **1.** pompă (mecanică); ~ *premente* pompă compresoare, respingătoare; ~ *a getto/a iniezione* pompă de injecţie; ~ *a mano* pompă de mînă; ~ *per trivellazione* pompă de foraj. **2.** tub mobil (la instrumentele muzicale de suflat). **3.** pompă de benzină.
pompàggio *s.m.* pompare.
pompàre *vt.* **1.** a pompa. **2.** *(fig.)* a umfla (cu laude, cu reclamă). **3.** a umfla o cameră de aer.
pompàta *s.f.* pompare (o dată), pompă.
pompatùra *s.f.* pompare (a petrolului etc.).
pompeggiàre *vr.* a se împăuna, a se împopoţona.
pompeiàno **I.** *adj.* pompeian, din Pompei. **II.** *s.m. (ist. ant.)* partizan al lui Pompeius.
pompieràta *s.f.* glumă, anecdotă.
pompière *s.m.* pompier.
pompieristico, *-istici, adj.* **1.** de pompier. **2.** *(despre o operă de artă)* convenţional, banal; afectat, emfatic.
pompìsta, *-isti, s.m.* mînuitor (la pompa de benzină).
pomposità *s.f.* fast, pompă; *la* ~ *di certe manifestazioni pubbliche* pompa unor manifestări publice; ~ *di stile* pompozitatea unui stil.
pompóso *adj.* **1.** solemn, fastuos, pompos. **2.** retoric, umflat, ostentativ solemn, emfatic.
pònce, *pònci, s.m.* punci; ~ *turco* punci cu cafea.
pòncho *s.m.* haină specifică din America Latină, constituită dintr-o bucată de ţesătură de lînă, cu deschizătură rotundă în mijloc, pentru cap, poncio.
ponderàbile *adj.* **1.** ponderabil, care se poate cîntări; *materia* ~ materie ponderabilă. **2.** ce se poate pondera; *decisione* ~ decizie ce trebuie chibzuită. **3.** *(fig.)* de chibzuit, de meditat.
ponderàle *adj.* ponderal, referitor la greutate.
ponderàre **I.** *vt.* **1.** *(fig.)* a cîntări; a examina (cu atenţie). *SIN. soppesare, valutare.* **2.** a evalua. **II.** *vi. (a)* a chibzui, a reflecta.
ponderatézza *s.f.* ponderaţie, moderaţie; chibzuinţă, calm; obiectivitate. *SIN. posatezza.*
ponderàto *adj. (fig.)* **1.** ponderat, chibzuit; judicios. **2.** prudent, circumspect.
ponderazióne *s.f.* considerare, examinare; cîntărire, chibzuială. *SIN riflessione.*
ponderosità *s.f.* (şi *fig.*) greutate, pondere.
ponderóso *adj.* **1.** *(lit.)* greu, obositor, trudnic. **2.** de mare greutate/volum/importanţă; *trattato* ~ tratat voluminos.
pòndo *s.m. (lit.)* **1.** greutate, povară; pondere. **2.** *(fig.)* importanţă, valoare. **3.** *(înv., med., în expr.) male di* ~*-i* dizenterie. **4.** *(înv.)* livră *(greutate).*
ponènte *s.m.* **1.** apus, occident. **2.** vînt de apus. **3.** ţările din apus; *il* ~ *partecipò alle crociate* apusul a participat la cruciate.
ponentino *s.m.* **1.** vînt uşor/plăcut (de apus); austru. **2.** *(rar)* persoană/lucru din apus.
pónere *vt. (înv.)* porre **(I).**
poniménto *s.m. (lit.)* mod de a pune; ~ *del sole* apusul soarelui.
ponsò *adj. invar.* stacojiu, roşu-aprins.
pontàggio *s.m.* taxă (la trecerea unui pod).
pontàio *s.m.* **1.** *(arhit.)* constructor de schelă (pentru zidari etc.). **2.** podar.
pontàre **I.** *vt. (rar, lit.)* a propti, a fixa într-un punct; ~ *la lancia* a înfige lancea; ~ *i piedi al muro* a se încăpăţîna. **II.** *vi. (a)* **1.** a împunge. **2.** a se sprijini, a apăsa asupra.
pontàto *adj. (mar., despre un vapor)* prevăzut cu punte.
pónte *s.m.* **1.** pod; punte; *(ist.)* ~ *levatoio* pod mobil care se ridică (la un castel); ~ *a bilico* pod basculant; ~ *sospeso* pod suspendat; ~ *girevole* pod rulant; ~ *a schiena d'asino* pod cu un singur arc; *gettare un* ~ a construi un pod (mai ales provizoriu); *(mil.) testa di* ~ cap de pod; *far* ~ **a)** a servi drept punte; **b)** a ajuta pe cineva (la urcat, la traversat); *avere in* ~ a avea în intenţie; *tenere in* ~ a ţine în suspensie; *tagliare/bruciare i* ~*-i* a rupe relaţiile, a tăia toate punţile; *fare il* ~ *d'oro* a promite un contract avantajos; *far* ~ *-i d'oro* a uşura drumul cuiva, a-l ajuta să plece; ~ *dell'asino* puntea măgarului, hop greu de trecut. **2.** *(mar.)* punte (de corabie); *un tre* ~*-i* navă cu trei punţi. **3.** schelă (pe care lucrează un zidar, un zugrav etc.). **4.** punte (la dantură). **5.** *(în expr.) gioco del* ~ joc de bridge.
pontéfice *s.m.* **1.** *(ant.)* pontefice, pontif. **2.** papă.
ponteggiatóre *s.m.* lucrător specialist în fasonarea pietrelor de construcţie.
ponteggio *s.m. (constr.)* schelă.
ponticèllo *s.m. (dim.)* **1.** punte, podişcă. **2.** *(muz.)* căluş (la instrumentele cu coarde). **3.** gardă (la mînerul spadei). **4.** montură la ochelari. **5.** plăcuţă metalică protectoare a trăgătorului unei arme de foc.
pontière *s.m.* **1.** *(mil.)* pontonier. **2.** podar.
pontificàle **I.** *adj.* **1.** pontifical; *caso* ~ păcat (pe care îl iartă numai papa). **2.** maiestuos, solemn; *assumere un'aria* ~ a lua un aer solemn. **II.** *s.m.* **1.** slujbă celebrată de papă. **2.** carte de rugăciuni şi de slujbe (pentru episcopi).
pontificàre *vi. (a)* **1.** *(despre papă sau despre un episcop)* a oficia, a sluji. **2.** *(fig., glumeţ)* a oficia, a-şi lua un aer solemn; *quando comincia a* ~ *non lo sopporto più* cînd începe să fie solemn, nu-l mai suport.
pontificàto *s.m.* pontificat *(funcţie de papă).*
pontificio *adj.* pontifical, papal; *nunzio* ~ nunţiu papal.
pontile *s.m. (rar)* debarcader, punte.
pontino *adj., s.m.* (locuitor) din Ponza.
pontista, *-isti, s.m.* jucător de bridge.
pònto *s.m. (lit., poetic)* mare.
pontonàio *s.m. (înv.)* paznic de pod, podar.
pontóne *s.m. (mar.)* ponton; ~ *armato* ponton cu muniţii.
pontonière *s.m.* **1.** *(mil.)* pontonier. **2.** podar.
ponzaménto *s.m. (glumeţ)* **1.** scremet. **2.** sforţare, cazană.
ponzàre **I.** *vi. (a)* **1.** a se screme. **2.** a se căzni, a se trudi. **II.** *vt.* **1.** a produce (după multă cazană). **2.** a maşina, a unelti; a pregăti o surpriză.
pòpe *s.m. invar,* preot ortodox, popă.
popelina *s.f.* poplin.
pòplite *s.m.* **1.** muşchi (din partea posterioară a genunchiului). **2.** pulpa piciorului.
popolàccio, popolàglia *s.f. (depr.)* plebe, vulg.
popolàno **I.** *adj.* popular, al poporului. **II.** *s.m.* **1.** om din popor; meseriaş etc. **2.** ţăran, poporan. **3.** *(ist.)* burghez. **4.** *(pol.)* democrat. **5.** *(bis.)* enoriaş, poporan.
popolàre[1] *adj.* popular; *ceto* ~ pătură populară; *banca* ~ bancă populară (pentru nevoile micilor producători); *canzone* ~ cîntec popular; *scrittore* ~ scriitor popular (care se bucură de popularitate)

popolàre[2] *vt., vr.* a (se) popula.
popolareggiànte *adj.* care imită arta populară.
popolarésca *s.f. (rar)* folclor.
popolarésco, -éschi, *adj. (depr.)* popular.
popolarità *s.f.* popularitate. *SIN. notorietà.*
popolarizzàre *vt.* a populariza, a difuza. *SIN. divulgare.*
popolarizzazióne *s.f.* popularizare.
popolazióne *s.f.* populaţie.
popolàzzo *s.m. (ironic)* plebe.
popolésco, *-éschi, adj. (rar, depr.)* popular; vulgar; plebeu.
popolìno *s.m.* popor de jos, oameni mărunţi.
pòpolo[1] *s.m.* **1.** popor; *(ist.) ~ minuto* pătură de jos; *il ~ grasso* marea burghezie; *il ~* burghezia (oraşelor); *fu cacciato a furor di ~* fu alungat de furia poporului. **2.** mulţime. **3.** public; *in pieno ~* în public. **4.** *(înv.)* populaţie. **5.** parohie (locuitorii ei).
pòpolo[2] *s.m. (înv., bot.)* plop.
popolóso *adj.* **1.** foarte populat; *città ~-a* oraş foarte populat. **2.** numeros. **3.** *(rar, fig.)* abundent, îmbelşugat.
poponàia *s.f.* pepenărie, bostănărie (de pepeni galbeni).
poponàio, -ài, *s.m.* **1.** vînzător de pepeni galbeni. **2.** bostănar, producător de pepeni galbeni.
popóne *s.m.* **1.** pepene galben *(Cucumis melo); ~ zuccherino* pepene galben foarte dulce; *predica e ~ vuol la sua stagione* fiecare lucru la timpul lui. **2.** *(fam., glumeţ)* cocoaşă. **3.** *(fig.)* om de nimic.
póppa[1] *s.f. (mar.)* **1.** pupă; *avere il vento in ~* a avea împrejurări favorabile, a înainta uşor; *dare la ~* a o lua la fugă; *andare col vento in ~* a avea noroc. **2.** corabie, navă.
póppa[2] *s.f.* **1.** *(anat.)* ţiţă, sîn; *dar la ~* a alăpta; *levar la ~* a înţărca; *(prov.) il vino è la ~ dei vecchi* vinul este laptele bătrînilor; *volere ancora la ~* a face mofturi de copil. **2.** lapte. **3.** *(bot., la pl.) ~-e di Venere* varietate de piersici. **4.** piept. **5.** *(fig.)* ciorchine/roi de albine.
poppaiòne *s.m. (bot.)* copileţ, vlăstar (care nu face ciorchine).
poppànte *adj., s.m.* sugaci.
poppàre *vt., vi. (a), vr.* **1.** a suge (lapte). **2.** a sorbi, a suge; *~-si le dita* a-şi suge degetele. **3.** *(ironic)* a bea cu poftă. **4.** a absorbi.
poppàta *s.f.* supt (acţiunea şi cantitatea de lapte suptă o dată).
poppatóio, *-tói, s.m.* **1.** suzetă, tetină. **2.** biberon, recipient pentru alăptare artificială. **3.** recipient (cu care se scoate uleiul din sticle).
poppavìa *adv. (în expr.) a ~* către pupă.
poppése **I.** *adj. (mar.)* care aparţine pupei. **II.** *s.m. (mar.)* parîmă de la pupă.
poppière *s.m. (mar.)* **1.** vîslaş la pupă. **2.** marinar care stă la pupă.
popplèro *adj. (mar.)* care ţine de pupă; *cannoni ~-i* tunuri de la pupă; *nave ~-a* vas care urmează pe altul (într-un convoi); *albero ~* arborele de la pupă.
poppùto *adj. (glumeţ)* cu mamelele dezvoltate, cu ugerul dezvoltat.
popùleo *adj. (bot.)* **1.** de plop. **2.** plantat cu plopi, cu mulţi plopi.
populìsmo *s.m.* **1.** narodnicism. **2.** poporanism.
populìt *s.m.* masă aglomerată de ciment şi fibre lemnoase.
pòrca[1] *s.f.* fîşie de pămînt, înălţată (între două brazde vecine); hat.
pòrca[2] *s.f.* scroafă.
porcàccio *s.m.* **1.** *(augm., peior.)* porc. **2.** *(fig.)* porc, om murdar ca un porc.
porcacciône *s.m.* om murdar (mai ales la figurat).
porcàio, -ài, *s.m.* **1.** porcar. **2.** loc murdar. **3.** mediu imoral; *devi tirarti fuori da quel ~* trebuie să ieşi din mediul acela viciat.
porcaréccia, *-écce, s.f.* crescătorie de porci.
porcàro *s.m.* porcar, paznic de porci.
porcàta *s.f. (vulg.)* **1.** murdărie. **2.** *(fig.)* porcărie, mîrşăvie.
porcellàna[1] *s.f.* **1.** *(zool.)* moluscă marină (monovalvă). **2.** porţelan. **3.** obiect de porţelan. **4.** culoare de cal (cenuşiu cu pete albăstrui-închis).
porcellàna[2] *s.f. (bot.)* iarbă-grasă *(Portulaca oleracea); essere ~* a fi om sărac. *SIN. portulacai.*
porcellanàre *vt.* a acoperi cu caolin/cu smalţ alb.
porcellanàto *adj.* lucios şi neted ca porţelanul; *cartoncino ~* carton lucios.
porcellìno *s.m.* **1.** *(zool.)* purceluş; *~ d'India* cobai; *~ di terra* specie de crustaceu *(Onniscus murarius); (iht.) ~ di mare* porcuşor *(Gobio gobio).* **2.** copil murdar. **3.** sobiţă de fier (portativă).
porcèllo *s.m. (şi fig.)* **1.** purcel. **2.** persoană murdară şi imorală.
porcheggiàre *vi. (a)* a se comporta urît/ca un porc.
porchería *s.f. v.* porcarecccia.
porcherécccia *s.f. v.* porcarecccia.
porcheria *s.f.* **1.** murdărie. **2.** *(fig.)* murdărie, porcărie. **3.** vorbă urîtă. **4.** acţiune reprobabilă/urîtă. **5.** ceea ce este făcut foarte rău; *il tuo compito è una ~* lucrarea ta este de nimic/fără valoare. **6.** mîncare dezgustătoare. **7.** *(pop.)* grindină; *è caduta una ~* a căzut multă grindină. **8.** *(pop.)* trăsnet.
porchétta *s.f.* **1.** *(dim.)* purcel de lapte (la tavă). **2.** purcel copt întreg la cuptor sau la frigare, împănat cu slănină şi intens condimentat; felul de mîncare respectiv.
porchettàme *s.m. (colectiv)* porci (de vînzare).
porcigliône *s.m. (ornit.)* cristei; cristei-de-baltă *(Rallus aquaticus);* cristei-de-cîmp *(Crex pratensis).*
porcile **I.** *s.m.* **1.** coteţ de porci. **2.** loc foarte murdar/infam. **3.** vizuină de mistreţ. **II.** *adj.* de porc, porcin.
porcìna *s.f.* carne de porc.
porcinèllo *s.m. (bot.)* pitarcă comestibilă *(Boletus scaber).*
porcìno **I.** *adj.* porcin, de porc; porcesc; *occhi ~-i* ochi mici şi înfundaţi; *(bot.) pan ~* ciclamă, piinea-porcului *(Cyclamen europaeum).* **II.** *s.m.* **1.** *(bot.)* mînătarcă *(Boletus edulis); ~ malefico* pitarcă otrăvitoare *(Boletus luridus).*
pòrco, pòrci **I.** *s.m. (zool.)* **1.** porc *(Sus scrofa domestica); ~ selvatico* mistreţ; *~ spino v.* porcospino; *(iht.) pesce ~* porc-de-mare *(Scorpaena scrofa); vita del beato ~* viaţă de om leneş; *(prov.) ~ pulito non fu mai grasso* omul mofturos nu se îngraşă; *far l'occhio del ~* **a)** a se uita cu coada ochiului; **b)** a se uita sever; *gettare le perle ai ~-i* a strica orzul pe gîşte; *piè di ~* rangă de fier (folosită de hoţi). **2.** carne de porc. **3.** persoană viciată, murdară şi vulgară. **II.** *adj.* murdar, urît; *stagione ~-a* anotimp urît/mizerabil; *~ mondo!* blestemată lume!; *~ cane* afurisit să fie.
porcospìno *s.m.* **1.** arici *(Erinaceus europaeus).* **2.** porc spinos sau ghimpos *(Histrix cristalus).* **3.** persoană morocănoasă.
porcùme *s.m. (colectiv)* porcării
pòrfido *s.m.* **1.** *(miner.)* pofir; *leccare il ~* a se trudi cu un lucru care nu poate fi făcut; *cuore di ~* inimă de piatră. **2.** piatră (pe care se macină vopsele etc.).
porfìreo *adj.* de porfir.
porfirizzàre *vt. (farm.)* a pulveriza (mărunt de tot).
porfìrio *s.m. v.* porfiro.
pòrfiro *s.m. (înv.)* porfir.

pórgere I. *vt.* **1.** a prezenta, a oferi, a întinde, a da; ~ *ascolto*, ~ *orecchio* a pleca urechea; ~ *fede* a da crezare; ~ *il benvenuto* a saluta pe oaspeți spunîndule bine ați venit. **2.** a relata; a spune. II. *vi. (e)* a declama, a recita. III. *vr.* a se apropia; a se prezenta. IV. *s.m.* mod de recitare; *ha un bel* ~ recită frumos.

porgiménto *s.m. (lit.)* întindere, oferire.

porgitóre, -trice I. *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care întinde/care oferă/care înmînează II. *s.m.* și *f.* **1.** barman (la un bar). **2.** orator; *è un bel* ~ e un bun orator.

pornografia *s.f.* pornografie.

pornogràfico, -àfici, *adj.* pornografic.

pornògrafo *s.m.* pornograf.

pòro *s.m. (anat.)* por; *(fig.) schizzare rabbia da tutti i* ~*-i* a fi furios, a se arăta ca turbat; *sprizzare salute da tutti i* ~*-i* a plesni de sănătate, a fi sănătos tun.

porosità *s.f.* porozitate.

poróso *adj.* poros, cu mulți pori; *pelle* ~*-a, pietra* ~*-a* piele poroasă, piatră poroasă.

pórpora *s.f.* **1.** purpură; ~ *patula* moluscă (din care se extrage purpură). **2.** mantie de purpură. **3.** demnitate de cardinal. **4.** *(med.)* spuzeală (produsă de o hemoragie cutanee). **5.** *(fig.)* roșeață (în obraz etc.). **6.** culoare roșie aprinsă; *cielo di* ~ cer de purpură; *farsi di* ~ a se înroși puternic, **7.** vin roșu.

porporàio *s.m. (ist.)* meșter care prepară purpura (extrăgînd-o din moluște).

porporàto I. *adj.* îmbrăcat în purpură. II. *s.m.* cardinal.

porporeggiàre I. *vi. (a; rar)* a bate în roșu purpuriu. II. *vt. (înv.)* a vopsi în roșu purpuriu; a împurpura.

porporìna *s.f. (chim.)* purpurină.

porporìno *adj.* purpuriu, rumen.

porràceo *adj.* care ține de praz; de culoarea prazului.

porràcela *s.f.* loc mocirlos.

porràia *s.f.* v. porraccia.

porràio *adj. (despre o varietate de ceapă)* cu aspect și gust de praz.

porràta *s.f.* **1.** salată de praz. **2.** supă de praz.

pórre I. *vt.* **1.** a pune; a așeza; ~ *a scuola* a da la școală; ~ *in disparte* **a)** a uita ceva; **b)** a da deoparte; ~ *la chioccia* a pune cloșcă; ~ *in oblio* a da uitării; ~ *mente* a fi atent, a observa; ~ *a ruba* a jefui; ~ *a oro* a auri; ~ *colpa* a atribui drept vină; ~ *ad effetto* a traduce în faptă, a executa; ~ *speranza* a hrăni speranța; ~ *giù* a lepăda, a părăsi; ~ *fine* a sfîrși, a conclude ceva; ~ *la prima pietra* a începe o construcție. **2.** a stabili; ~ *le basi di una società migliore* a pune bazele unei societăți mai bune. **3.** *(construit cu prep.* **a)** a planta, a sădi; ~ *a vigna* a sădi (un teren) cu viță. **4.** a depune, a înceta. **5.** a dedica; *gli amici riconoscenti posero* prietenii recunoscători au dedicat (o piatră funerară, un monument pe un mormînt). **6.** a presupune. **7.** a lepăda. II. *vi. (înv.)* **1.** a apune, a coborî. **2.** a acosta la țărm. III. *vr.* **1.** a se așeza; ~*-si in salvo* a se pune la adăpost; ~*-si a sedere* a se așeza. **2.** a se apuca de ceva; a începe.

porrìna *s.f. (bot.)* arbust de castan (folosit pentru lemnărie).

pòrro *s.m.* **1.** praz *(Allium porrum)*; *mangiare il* ~ *dalla coda* a începe un lucru de la coadă, a face lucrurile pe dos; *non vale una buccia di* ~ nu face nici cît o ceapă degerată; *predicare ai* ~*-i* a predica în pustiu, a vorbi la pereți; *piantare un* ~ a înșela; *il* ~*ha il capo bianco e la coda verde* are capul alb și coada verde (se spune despre un bătrîn care se ține bine); *dire a uno il padre del* ~ a-l dojeni. **2.** *(la pl.)* negi. *SIN. verruca.*

porróso *adj.* **1.** plin cu negi; *mani* ~*-e* mîini acoperite cu negi.

pòrta[1] *s.f.* **1.** ușă; poartă; ~ *di soccorso* ieșire în caz de pericol; ~ *di sicurezza* ușă de siguranță; *vietare la* ~ a interzice intrarea cuiva; *fuori* ~ în afara orașului; *dare la* ~ a permite intrarea (la teatru etc.); *prender la* ~ a pleca; *alla* ~ *!* afară! ; *mettere alla* ~ a da afară; *sfondare una* ~ *aperta* a forța ușă deschise; *andare di* ~ *in* ~ a cerși; ~ *scorrevole* ușă glisantă; *(glumeț) la casa scappa dalla* ~ mai mare ușa decît casa; *essere alla* ~ *coi sassi* a fi foarte aproape, a fi gata să reușești; *trovare la* ~ *chiusa* a obține numai refuzuri, a avea continui eșecuri; *a* ~*-e chiuse* cu ușile închise; *dibattimento a* ~*-e chiuse* dezbatere cu ușile închise. **2.** ușă/poartă externă. **3.** ușiță; *la* ~ *dell'armadio* canatul dulapului. **4.** trecătoare, pas (în munți); ~*-e d'Italia* trecători în Alpi. **5.** prăpastie, abis. **6.** *(anat., în expr.) vena* ~ venă portă. **7.** gură de vărsare a unui fluviu.

pòrta[2] *s.m. (înv.)* hamal.

portabagàgli I. *s.m. invar.* **1.** portbagaj. **2.** hamal (în gară). II. *adj.* care poartă bagaje; *carrello* ~ cărucior de bagaje etc.; *vano* ~ depozit de bagaje.

portabandièra *s.m. invar.* **1.** portdrapel, stegar. *SIN. alfiere.* **2.** inițiatorul unui curent literar/artistic.

portacappèlli *s.m. invar.* cutie de pălărie.

portacàrte *s.m.* mapă de hîrtii, servietă.

portacatino *s.m.* lavoar, trepied (pentru lighean).

portacénere *s.m. invar.* scrumieră; cenușar.

portacéste *s.m. invar. (teatru)* garderobier; persoană care transportă costumele actorilor (de acasă la teatru).

portachiàvi *s.m. invar.* portchei, inel de chei.

portacìpria *s.f. invar.* pudrieră.

portacòrda *s.m. invar. (mar.)* dispozitiv, unealtă (cu care se aruncă naufragiaților frînghia de salvare).

portàcqua *s.m. invar. (rar)* sacagiu.

portadischi I. *adj. (înv expr.) valigetta/album* ~ valiză/album de discuri. II. *s.m.* discotecă *(mobila)*.

portadòlci *s.m. invar.* bomboniera; platou pentru prăjituri.

portaèrei *adj., s.f. invar. (mar.)* navă portavion.

portaferìti *s.m. invar.* brancardier; soldat sanitar (care transportă răniții).

portafiammìferi *s.m. invar.* suport, cutiuță (pentru chibrituri).

portafiàschi *s.m. invar.* **1.** coș de transportat sticle. **2.** baterie.

portafinèstra *s.f.* ușă-geam.

portafiòri *s.m. invar,* jardinieră.

portafòglio *s.m.* **1.** portofel; *metter mano al* ~ a scoate bani; *alleggerire qualcuno del* ~ a fura pe cineva de bani; *avere il* ~ *gonfio* a fi bogat; *gonna a* ~ fustă largă. **2.** portofoliu; sarcină/funcție ministerială. **3.** total de polițe scontate (de către o bancă).

portafortùna *s.m. invar.* talisman, amuletă.

portafusìbili *s.m. invar. (electr.)* tablou de siguranță.

portagiòie *s.m. invar.* casetă de păstrat bijuteriile.

portagioièlli *s.m. invar.* cutie/casetă/cupă de pus bijuteriile.

portagrù *s.m. invar.* autocamion cu macara.

portaimmondìzie *s.m. invar.* cutie/ladă de gunoi.

portainnésto *s.m. (agr.)* portaltoi.

portalàmpade *s.m. invar. (tehn.)* fasung, dulie.

portalàpis *s.m. invar.* portcreion; toc de creion.

portàle *s.m.* portal, poartă monumentală.

portalégna *s.m. invar.* lădiță pentru lemne.

portalèttere *s.m. invar,* poștaș.

portamantèllo *s.m.* sac pentru haine (în care se aşază hainele pentru a le feri de molii, în voiaj etc.).
portaménto *s.m.* **1.** mers; ţinută în mers; *(muz.)* ~ *dei piedi* mod de a pune pedala. **2.** purtare, conduită. *SIN. condotta.*
portamonéte *s.m. invar.* portmoneu.
portamòrso *s.m. invar.* curea care ţine zăbala.
portampólle *s.m.* oţetar, serviciu de masă de oţet şi untdelemn.
portamùsica *s.m. invar. (muz.)* trepied, pupitru de note.
portànte I. *s.m.* **1.** buiestru; buiestraş. **2.** *(înv.)* trăsură. **II.** *s.f.* cablu (de care este prinsă cabina unui funicular). **III.** *adj.* care poartă; *persona ben* ~ persoană în vîrstă care se ţine bine/sănătoasă; *(av.) piano* ~ plan portant/susţinător.
portantìna *s.f.* **1.** lectică, litieră. **2.** scaun purtat, targă pentru răniţi/bolnavi.
portantino *s.m.* **1** persoană care transportă o lectică. **2.** muncitor sticlar.
portànza *s.f.* **1.** capacitatea de încărcare (a unui vehicul); portanţă. **2.** mers.
portaombrèlli *s.m. invar. v.* portombrelli.
portaórdini *s.m. invar.* curier, purtător de ordine.
portaorològio *s.m. invar,* suport de ceas (de buzunar) de pus pe masă.
portaòvo *s.m. v.* portauovo.
portapàcchi *s.m. invar.* **1.** poştaş (care aduce colete poştale). **2.** portbagaj (la o bicicletă etc.).
portapénne *s.m. invar.* **1.** condei, toc cu peniţă. **2.** penar.
portapiàtti *s.m.* **1.** suport pentru scurs (farfurii, sticle etc.). **2.** tavă.
portapollàstri *s.m.* şi *f. invar. v.* portapolli.
portapólli *s.m.* şi *f. invar.* proxenet.
portaposàte *s.m.* cutie de tacîmuri.
portaprànzi *s.m. invar.* sufertaş.
portàre I. *vt.* **1.** a purta; a duce; a aduce; ~ *via* a lua, a duce cu sine; ~ *bene* a aduce noroc; ~ *basto* a purta şaua, a avea un stăpîn; ~ *in palma di mano* a purta pe palme, a proteja; ~ *alle stelle* a ridica în slavă; ~ *pari* a duce, a transporta (ceva) în echilibru; ~ *sugli scudi* a ridica pe scut, a aclama. **2.** *(fig.)* a purta; ~ *un titolo* a purta/a avea un titlu; ~ *uno* a favoriza pe cineva; ~ *un candidato* a ridica într-o funcţie. **3.** *(despre o femeie gravidă)* a purta (fătul); *lo stelo porta il fiore* tulpina poartă floarea. **4.** a suporta; *vino che non porta acqua* vin care nu poate fi amestecat cu apă; ~ *bene il vino* a suporta băutura (fără a se îmbăta); ~ *bene gli anni* a se ţine bine. **5.** a comporta, a cere, a permite; *secondo porta la stagione* după cum permite vremea. **6.** a nutri, a purta (un sentiment); ~ *opinione* a crede. **7.** a prezenta importanţă, a conta; *porta la spesa* merită cheltuiala. **8.** *(mat.)* a păstra. **9.** *(despre o armă etc.)* a bate, a avea bătaie pînă la, a atinge. **II.** *vr.* **1.** a se comporta; ~*-si bene* a fi sănătos, a se simţi bine; ~*-si da galantuomo* a se comporta elegant/ca un om de onoare. **2.** a se suporta, a se tolera. **3.** a se transporta, a se duce; ~*-si sul luogo del disastro* a se duce la locul dezastrului. **4.** a fi sănătos, a se simţi bine; ~*-si bene* a fi sănătos; ~*-si male* a nu se simţi bine, a nu fi sănătos. **5.** a se prezenta; ~*-si candidato* a-şi prezenta candidatura.
portarìso *adj. invar.* aducător de veselie.
portaritràtti *s.m. invar.* ramă/suport de fotografie.
portarocchétto *s.m. invar.* accesoriu la maşina de cusut (pe care se aşază mosorul).
portasapóne *s.m. invar.* săpunieră.
portascàlmo *s.m.* suport de furchet (la barcă).
portasigarétte *s.m. invar.* portţigaret, tabacheră.
portasìgari *s.m. invar. v.* portasigarette.
portaspàda *s.m.* centiron de care se prinde sabia.
portaspilli *s.m. invar.* perniţă de ace, acarniţă.
portastànghe *s.m. invar,* curea de ham care susţine hulubele.
portastécchi *s.m. invar.* suport de scobitori.
portastecchìni *s.m. invar. v.* portastecchi.
portastendàrdo *s.m. invar.* **1.** portdrapel, stegar. **2.** suport pentru purtat drapelul.
portàta *s.f.* **1.** fel de mîncare. **2.** *(mar.)* tonaj. **3.** debit de apă (al unui fluviu). **4.** *(mil.)* bătaie, distanţă de tragere; *cannone a lunga* ~ tun cu bătaie lungă; *è fuori dalla* ~ *della mia vista* privirea mea nu-l ajunge, nu e vizibil pentru mine. **5.** distanţă de vizibilitate (la un ochean etc.). **6.** bătaie de armă, distanţă (la care poţi ajunge); *a* ~ *di voce* **a)** la o distanţă de la care poate fi auzit glasul; **b)** pînă unde ajunge glasul, pînă unde se aude ceea ce spui; *a* ~ *di mano* la îndemînă; *alla* ~ *di tutti* la îndemîna tuturor. **7.** însemnătate; putere, capacitate; *di prima* ~ de prim rang; *(înv.) uomo di* ~ om de seamă.
portatéssera, portatéssere *s.m. invar.* copertă/învelitoare de legitimaţie/de carnet de membru etc.
portatìccio I. *adj. (despre un teren)* aluvionar, aluvial. **II.** *s.m.* aluviune, sediment.
portàtile I. *adj.* portativ; transportabil; *sedia* ~ scaun pliant. **II.** *s.f.* maşină de scris portativă.
portàto I. *adj.* **1.** purtat. **2.** *(fig.)* înclinat; aplecat spre; ~ *alla scienza* cu înclinare pentru studiu. **3.** *(despre o haină)* uzat, purtat. **II.** *s.m.* **1.** efect; produs; rod. **2.** *(poetic)* copil, rod al pînteculuí. **3.** conduită, comportare.
portatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** purtător. **2.** *(alpin.)* însoţitor (care duce bagajul etc.).
portatovagliòlo *s.m.* inel de şervet.
portatùra *s.f.* **1.** transport (al unui bagaj etc.). **2.** pieptănătură. **3.** felul de a purta barba. **4.** port, ţinută. **5.** *(înv.)* conduită.
portauòvo, -uòva *s.m.* pahar pentru ou.
portavàsi *s.m. invar.* **1.** *(mar.)* şină de lansare (pe un şantier naval). **2.** ghiveci de flori.
portavènto *s.m. invar.* ţevărie, tuburi de aer comprimat (la o orgă etc.).
portavìvande *s.m. invar.* sufertaş.
portavóce *s.m. invar.* **1.** *(mar.)* portavoce; megafon. **2.** purtător de cuvînt.
portèlla *s.f.* uşiţă (de sobă, de cuptor).
portelleria *s.f. (mar., colectiv)* totalitatea ferestruicilor (de pe laturile navei).
portellino *s.m. (mar.)* ferestruică rotundă.
portèllo *s.m.* **1.** *(mar.)* sabord. **2.** uşă (de dulap) **3.** uşiţă (tăiată în canatul unei uşi).
portèndere I. *vt. (înv.)* a prevesti; a pronostica. **II.** *vr. (lit.)* a se prevesti.
portènto *s.m.* minune, miracol; *è un* ~ *di scienza* e un miracol al ştiinţei; *è un* ~ *(despre o persoană excepţional dotată)* este un miracol
portentóso *adj.* minunat; extraordinar; neobişnuit.
porteria *s.f.* locuinţă de portar (în mănăstiri şi colegii).
portieàto *s.m.* portic (lung şi larg).
pòrtico, *pòrtici, s.m.* **1.** *(arhit.)* portic. **2.** şopron, şopru; *fare il* ~ *dietro la casa* a face şopronul în dosul casei, a face un lucru contrar bunului simţ, a sui vaca în pod.
portièra *s.f.* **1.** perdea, draperie (la uşi); *non esserci* ~ *per uno* a avea acces liber la audienţe sau în casa unui personaj de seamă. **2.** uşa unui vehicul/unui automobil.

portierà̀to *s.m.* **1.** funcție de portar. **2.** salariu de portar.
portière, *-ièri, s.m.* **1.** portar (de școală, de instituție publică). **2.** *(sport)* portar.
portinàia *s.f.* **1.** portărească. **2.** soția portarului.
portinàio *s.m.* portar (de imobil, de local public).
portineria *s.f.* cameră de portar.
portinfànte *s.m. invar.* pernă pe care e culcat copilul la botez.
portinségna *s.m. invar.* stegar portdrapel.
pòrto[1] *part. tr.* de la p o r g e r e.
pòrto[2] *part. tr.* de la p o r t a r e.
pòrto[3] *s.m.* **1.** transport. **2.** porto, taxă de transport; *~ assegnato* transportul plătit de destinatar; *franco di ~* transportul plătit de expeditor. **3.** francarea unei scrisori. **4.** purtare, port; *~ d'armi* portarmă.
pòrto[4] *s.m.* **1.** *(mar.)* port; *~ di scalo* escală; *~ franco* porto-franco. **2.** *(fig.)* refugiu, adăpost; *essere in ~* a fi salvat; *essere a buon ~* a fi aproape gata cu o lucrare; *condurre in ~* a duce un lucru la bun sfîrșit; *~ di mare* casă frecventată de mulți oameni. **3.** vin de Oporto, porto.
portogàllo *s.m. (bot.)* **1.** varietate de portocal și portocală dulce (din Portugalia). **2.** portugal; portocală (în general).
portoghése I. *adj., s.m.* portughez. **II.** *s.m.* **1.** limba portugheză. **2.** *(teatru)* spectator clandestin/fără bilet.
portolàno *s.m. (mar.)* **1.** portolan. **2.** pilot (în port).
portolàto *s.m. (mar.)* **1.** barcă cu motor (care transportă peștele din vasele de pescuit la țărm). **2.** primul vîslaș din rînd (la galere).
portombrèlli *s.m. invar.* **1.** suport de umbrele (într-un vestibul). **2.** toc de pînză (pentru umbrele și bastoane, în călătorie).
portóne *s.m.* poartă de intrare, portal (de palat sau edificiu public).
portoricàno *adj., s.m.* portorican, (locuitor) din Porto-Rico.
portorico *s.m.* varietate de cafea (din Porto-Rico).
portòre *s.m.* marmură (galbenă și neagră).
portuàle I. *adj.* portuar, care ține de port; *zona ~* zonă portuară. **II.** *s.m.* docher.
portuàrio *adj.* portuar, referitor la un port; *lavori ~-i* lucrări în port.
portulàca *s.f. (bot.)* portulacă, agurijoară *(Portulaca grandiflora)*.
portuóso *adj.* **1.** bogat în porturi; *regione ~-a* regiune plină de porturi. **2.** care poate servi drept port.
porzióne *s.f.* **1.** porțiune; parte. **2.** porție (de mîncare).
porzionière *s.m. (înv., rar)* asociat, acționar (la o întreprindere).
pòsa *s.f.* **1.** întrerupere; odihnă, pauză; *stare a ~* a sta liniștit. **2.** *(muz.)* pauză; *stare a ~* pauză (și semnul respectiv). **3.** *(pict.)* poză, pozare (a unui model); *ritratto a ~* portret făcut cu pozarea modelului. **4.** *(foto.)* timp de declanșare; poză. **5.** poză, afectare; atitudine. **6.** punere a pietrei fundamentale. **7.** *(lingv.)* accent, apăsare pe o silabă. **8.** *(chim.)* depunere, sediment. **9.** *(foto.)* poză; *tempo di ~* timp de expunere; *una pellicola per dodici ~-e* un film de douăsprezece poziții. **10.** așezare, instalare.
posacàvi *adj. s.f. invar.* (navă) care așază un cablu pe fundul mării.
posacénere *s.m. invar.* scrumieră.
posaférro *s.m. invar.* suport pentru fier de călcat.
posaiòlo *s.m. v.* p o s a t o r e.
posaménto *s.m.* **1.** așezare. **2.** odihnă. **3.** sprijin, suport; temelie. **4.** *(înv.)* locuință.
posamine *adj., s.f. invar. (mar., mil.)* navă care pune un baraj de mine.
posamòlle *s.m. invar,* suport pentru clește și lopățică (pus lîngă o sobă).
posapiàno I. *s.m. invar.* etichetă pe lăzi (cu indicația „fragil"). **II.** *s.m.* și *f. (glumeț)* om încet/flegmatic; *essere un ~* a fi un leneș/încet/molatec. *SIN. lumaca.*
posapièdi *s.m. invar.* taburet.
posàre I. *vi. (a)* **1.** *(înv., poetic)* a înceta, a se opri. **2.** a se odihni. **3.** *(înv.)* a trîndăvi, a nu face nimic. **4.** *(arhit.)* a se sprijini (pe o bază etc.). **5.** *(pict.)* a poza. **6.** *(fig.)* a lua o atitudine, a afecta. **7.** *(despre un lichid)* a depozita pe fund, a depune drojdie (la fund). **II.** *vt.* **1.** a pune jos, a așeza, a depune; *~ il capo* a pune capul jos. **2.** a potoli, a satisface (o dorință etc.). **3.** *(înv.)* a depozita. **III.** *vr.* **1.** a se așeza; a se opri; a se stabili; a se instala. **2.** a apăsa (pe o silabă). **3.** a se culca, a se întinde. **4.** *(despre zăpadă, praf)* a se depune.
posàta[1] *s.f.* **1.** așezare; oprire. **2.** loc de oprire, etapă. **3.** drojdie, depunere, depozit. **4.** *(înv.)* han; hotel.
posàta[2] *s.f.* **1.** tacîm; *un servizio di ~-e* un serviciu de tacîmuri; *cambiare le ~-e* a schimba tacîmurile; *mettere le ~-e* a pune masa. **2.** loc pregătit la masă; *aggiungere una ~* a adăuga un tacîm la masă. *SIN. coperto.*
posàta[3] *s.f.* han, birt.
posataménte *adv.* cu grijă; cu moderație; încet; *parlare ~* a vorbi moderat/calm.
posatería *s.f. (colectiv)* tacîmuri.
posatézza *s.f.* calm, liniște; moderație, tact; *la ~ di un ragionamento* ponderea unui raționament. *SIN. ponderazione.*
posàto *adj.* **1.** grav, lent; ***un ~ andare*** un mers grav. **2.** reflexiv, ponderat; ***uomo ~*** om ponderat.
posatóio, *-tòi, s.m.* **1.** suport (pentru un obiect oarecare). **2.** stinghie, scîndurică (pe care pot sta păsările în colivie).
posatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** instalator, montor. **2.** persoană care pozează, om afectat; *è un gran ~* este un mare afectat.
posatùra *s.f.* drojdie, depozit, depunere (pe fundul unui vas); *la ~ del vino* drojdia vinului.
posbèllico, *-èllici, adj. v.* p o s t b e l l i c o.
pòsca *s.f.* **1.** *(lit.)* apă cu oțet (mai ales ca băutură). **2.** *cartolina ~* carte poștală; *pacco ~* pachet/colet poștal
poscia *adv. (lit.)* după, apoi.
posciaché *conj.* **1.** după ce; întrucît. **2.** *(înv., construit cu conjunctivul)* deși, cu toate că.
poscéndola *s.f. (înv.)* luminiș, pajiște.
poscritto *s.m.* post-scriptum.
posdatàre *vt. v.* p o s t d a t a r e.
posdomàni *adv. (lit.)* poimîine.
positiva *s.f.* copie; pozitiv (la o fotografie).
positivismo *s.m. (fil.)* pozitivism.
positivista, *-isti, s.m. (fil.)* pozitivist.
positività *s.f.* caracter pozitiv/sigur; siguranță, certitudine obiectivă.
positivo *adj.* **1.** pozitiv. **2.** efectiv, sigur; *di ~* cu siguranță. **3.** *(înv., despre îmbrăcăminte)* simplu, modest.
positóne *s.m. (fiz.)* pozitron.
positróne *s.m. v.* p o s i t o n e.
positùra *s.f.* **1.** atitudine, poziție (a corpului). **2.** poziție, așezare (a unui lucru). **3.** loc; așezare.
posizionàle *adj. (fiz., în expr.) forza ~* forță de cîmp.
posizióne *s.f.* **1.** poziție; așezare; situație; *(mil.) mettersi in ~* a lua poziția reglementară; *(lingv.*

despre o vocală) ~ *forte* poziție în care vocala este urmată de două sau mai multe consoane. **2.** presupunere; *far* ~ a presupune. **3.** *(fil.)* propoziție, teză. **4.** *(adm.)* mapă, dosar.

pòsola *s.f.* **1.** trăgătoare (la șa). **2.** *(fam., dial.)* povară, greutate pe conștiință; remușcare. **3.** ponos, pacoste.

posolièra *s.f. (înv.)* *v.* posola.

posolino *s.m.* curea (din ham), între șa și crupă.

pospàsto *s.m. (lit.)* desert.

posponiménto *s.m. (rar)* punere/lăsare la urmă.

pospórre *vt.* **1.** a pune după, a pune în urmă. **2.** a amîna, a întîrzia; ~ *un viaggio* a amîna o călătorie. *SIN. posticipare.* **3.** a prețui mai puțin, a lăsa la urmă.

pospositivo *adj. (gram.)* postpus; *pronome* ~ pronume care se pune după substantiv etc.

posposizióne *s.f.* lăsare/punere la urmă; postpunere.

pospósto **I.** *part. tr.* de la posporre. **II.** *adj.* exceptat (fiind), exceptînd.

pòssa *s.f. (lit.)* forță, vigoare, putere; *a tutta* ~ cu toate forțele disponibile.

possànza *s.f. (lit.)* **1.** putere; dominație, stăpînire; autoritate. **2.** *(înv.)* vigoare, vitejie. **3.** *(med.)* eficacitate.

possedére *vt.* **1.** a poseda; a stăpîni, a avea în stăpînire. **2.** a ocupa, a domina. **3.** a popula (o țară). **4.** *(fig.)* a cunoaște bine; *possiede tutte le lingue neolatine* posedă temeinic toate limbile neolatine.

possediménto *s.m.* **1.** posedare, stăpînire. **2.** posesiune. **3.** teritoriu ocupat, posesiune.

posseditóre, -trìce *s.m.* și *f.* posesor.

possedùto *adj., s.m.* posedat/stăpînit de diavol; *pareva un* ~ părea un posedat de demoni.

possènte *adj. (lit.)* *v.* potente **(I).**

possessióne *s.f.* **1.** posesie; posesiune, stăpînire; *(înv.) essere in* ~ *di far qualcosa* a fi în stare de a face ceva. **2.** moșie, pămînt. **3.** *(fig.)* zestre, proprietate; *la virtù è sicura* ~ virtutea este o zestre sigură.

possessivo *adj.* **1.** posesiv; *aggettivo* ~ adjectiv posesiv. **2.** de posesiune; *istinto* ~ instinct de posesiune.

possèsso *s.m.* **1.** posedare, posesiune, stăpînire; *essere in* ~ *di sé* a fi stăpîn pe sine. **2.** *(mai ales la pl.)* moșii, proprietăți. *SIN. proprietà.*

possessóre, -óra, -éditrice *s.m.* și *f.* posesor, stăpîn.

possessório *adj. (jur.)* posesoriu, referitor la posesiune; *giudizio* ~ judecată cu privire la dreptul de posesie; *azione* ~*-a* acțiune pentru garantarea drepturilor de posesiune.

possibile **I.** *adj.* **1.** posibil, cu putință; *come è* ~ *?* cum e posibil? **2.** realizabil; *ogni sforzo* ~ orice efort posibil. **3.** care se poate; ~ *a vedersi* cu putință de văzut. **4.** care se poate accepta; *un piano* ~ un plan acceptabil. **II.** *s.m.* posibil, ceea ce este posibil; *al* ~ cît se poate; *restiamo nei limiti del* ~ să rămînem în limitele posibilului; *faremo tutto il* ~ vom face tot posibilul.

possibilismo *s.m. (pol.)* adaptare la situație; realism.

possibilista, *-isti, s.m. (pol.)* realist (în acțiunea politică.

possibilità *s.f.* **1.** posibilitate, putință. **2.** capacitate, facultate. **3.** oportunitate.

possidénte **I.** *s.m.* și *f.* **1.** proprietar. **2.** bogătaș. **II.** *adj.* care posedă/care are avere; chiabur.

possidènza *s.f.* **1.** drept de proprietate. **2.** posesiune, proprietate, stăpînire. **3.** pătura celor avuți; burghezie.

pòsta *s.f.* **1.** loc determinat; *a* ~ *sicura* la loc sigur; *far la* ~ a aștepta pe cineva cînd trece; *darsi la* ~ a-și da întîlnire; *ordinare le* ~*-e* a pune santinelele; *stare alla* ~, *fare la* ~ a sta la pîndă; *tenere le* ~*-e* a sta nemișcat; *aspettare la palla alla* ~ a aștepta mingea înainte ca aceasta să atingă pămîntul; *ribattere di* ~ a respinge (mingea) din zbor; *a* ~ *fatta* cu intenție, cu pregătire; *a* ~, *a bella* ~ intenționat, dinadins; *a sua* ~ după cum vrea, după cum și-a propus; *caffè a* ~ cafea-expres; *a* ~ *a* ~ ici și colo. **2.** miză (la joc). **3.** mod, fel, înfățișare. **4.** poștă; *andare in* ~ a călători; *sedia da* ~ diligență; *(înv.) per le* ~*-e* în grabă mare; *fermo in* ~ post-restant. **5.** *(înv.)* așezare, poziție topografică. **6.** țintă de ochire. **7.** boxă (în grajd). **8.** urmă de pași. **9.** plantare, sădire (de pomi etc.). **10.** factor, termen. **11.** fiecare din cele cincisprezece părți ale unui șirag de mătănii. **12.** punere pe ouă; așezare a ouălor sub cloșcă. **13.** plăcere, voință; *a Sua* ~ după plăcerea dvs.; *a bella* ~ deliberat; *da sua* ~ din propria voință; *a* ~ înadins. **14.** manieră; *di questa* ~ în acest fel.

postagìro *s.m. (fin.)* virament poștal.

postàle **I.** *adj.* poștal, de poștă; *casella* ~ căsuță poștală; *cartolina* ~ carte poștală; *pacco* ~ pachet, colet poștal. **II.** *s.m.* **1.** vapor de cursă (care transportă poșta). **2.** tren poștal.

postàre **I.** *vt. (mil.)* a posta/a așeza (tunuri, santinele) la locul fixat. **II.** *vr.* a se posta, a se fixa într-un loc.

postazióne *s.f.* postare, fixare, așezare; ~ *di lancio* loc fix de lansare.

postbèllico, *-bèllici, adj.* de după război, postbelic.

posteommùnio *s.m. (bis.)* rugăciune (rostită de preot în timpul slujbei, după cuminecătură).

postdatàre *vt.* a postdata.

posteggiàre **I.** *vt.* **1.** a pîndi. **2.** a urmări. **3.** a parca (un automobil). *SIN. parcheggiare.* **II.** *vi. (a; rar)* a călători (de la o poștă la alta).

posteggiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** cîntăreț ambulant. **2.** vînzător ambulant (într-un loc anumit, care ocupă acest loc cu plată). **3.** paznic (la un loc de parcare); automobilist care-și lasă automobilul într-un loc de parcare.

postéggio *s.m.* **1.** loc fix (ocupat de un vînzător ambulant); *i* ~*-i della mostra* standurile expoziției. **2.** parc, loc de parcare (pentru automobile); *divieto di* ~ parcarea/staționarea interzisă.

postelegràfico, *-àfici* **I.** *adj.* de poștă și telegraf. **II.** *s.m.* funcționar la poștă.

postelegrafónico, *-ónici* **I.** *adj.* care ține de serviciile de poștă, telegraf, telefon. **II.** *s.m.* funcționar la telecomunicații.

postemàstro *s.m. (înv.)* șef de poștă.

postèma *s.f.* **1.** *(med.)* inflamație cu puroi, abces. **2.** *(glumeț)* pungă; bani economisiți. **3.** defect, tară, viciu. **4.** *(dial.)* lucru indigest.

postergàle *s.m.* **1.** spate (al unui fotoliu, al unei mobile). **2.** *(bis.)* raclă, lădiță cu moaște.

postergàre *vt.* **1.** a arunca la spate. **2.** a omite, a neglija, a disprețui. **3.** *(jur.)* a pune după, a lăsa la urmă. **4.** a scrie pe spatele unei hîrtii/unei scrisori.

posterìa *s.f. (dial.)* băcănie (de țară).

posterióre **I.** *adj.* **1.** posterior, la spate; *la parte* ~ *di un oggetto* partea posterioară a unui obiect. **2.** posterior, ulterior; *scritto* ~ scris ulterior; *opera di molto* ~ *alla maturità* operă de mult posterioară maturității; *testamento* ~ testament posterior. **II.** *s.m. (înv.)* șezut.

posteriorità *s.f.* posterioritate; *la* ~ *di un evento* posterioritatea unui eveniment.

posterità *s.f.* **1.** descendență, descendenți. **2.** posteritate, viitor; *il giudizio della* ~ părerea/judecata

posterității; *passare alla* ~a dobîndi o faimă durabilă.
postèrla *s.f. (înv.)* portiță (la un castel, un zid de cetate).
pòstero I. *adj.* posterior, următor. II. *s.m. (de obicei la pl.)* urmași, descendenți; *passare ai* ~*-i* a trece în posteritate, a rămîne nemuritor; *giudizio dei* ~*-i* judecata urmașilor.
postfazióne *s.f.* postfață.
posticcia *s.f.* 1. viță (așezată în șiruri). 2. plantație de copaci (în rînduri regulate). 3. *(mar.)* suprastructură (la o navă). 4. *(înv.)* funcție de ofițer înlocuitor.
posticciaménto *adv. (rar)* în mod provizoriu; nelegal, nelegitim.
posticciàre *vt. (înv.)* a planta pomi (în rînduri regulate).
posticcio *adj.* 1. postiș, artificial; fictiv, fals; *marito* ~ soț fictiv; *volto* ~ mască; *(mar.) ufficiale* ~ ofițer supleant/substitut; *remo* ~ vîslă pereche cu alta; *(agr.) terra* ~*-a* pămînt proaspăt adăugat. 2. provizoriu; *ponte* ~ pod provizoriu.
posticcino *s.m. (dim.)* 1. locușor. 2. *(fig.)* post mic, postuleț.
posticipàre I. *vt.* a face un lucru după termenul fixat; a amîna; ~ *un appuntamento* a amîna o întîlnire. *SIN. differire.* II. *vi. (a)* a întîrzia.
posticipatamènte *adv.* 1. după livrarea unei mărfi. 2. după expirarea unui termen.
posticipàto *adj. (despre un salariu, o chirie, o plată oarecare)* întîrziat, efectuat după împlinirea termenului.
posticipazióne *s.f.* amînare.
postière *s.m. (înv.)* 1. îngrijitor de cai de poștă. 2. *(reg.)* poștar. 3. funcționar (la o agenție de loto).
postièri *adv. (rar)* alaltăieri.
postièrla *s.f. v.* posterla.
postiglióne *s.m.* 1. surugiu, postilion, vizitiu de poștalion. 2. vizitiu călare pe calul din stînga (al unei trăsuri etc.).
postilla *s.f.* comentariu, adnotare; notă în margine/în josul paginii. *SIN. chiosa, glossa.*
postillàre *vt.* a adnota, a comenta pe margine. *SIN. chiosare, glossare.*
postillatóre, -trice *s.m.* și *f.* adnotator, comentator. *SIN. chiosatore, glossatore.*
postime *s.f.* 1. răsad. 2. răsădire. 3. răsadniță.
postino *s.m.* poștar, factor poștal.
postmilitàre *adj. (mil., despre instrucție)* care se face după serviciul militar.
pósto[1] *part. tr.* de la porre; *loc. adv.* ~ *che* presupunînd că; din moment ce; *ciò* ~ presupunînd, afirmînd aceasta.
pósto[2] *s.m.* 1. loc; *tener le mani a* ~ a-și ține mîinile; *tener la lingua a* ~ a-și ține gura, a nu vorbi; *avere i capelli a* ~ a fi pieptănat, a avea părul aranjat; *una persona a* ~ o persoană cumsecade/la locul ei; *il registro è a* ~ registrul e în ordine; *i miei documenti sono a* ~ actele mele sînt în regulă; *è tutto a* ~ totul e în ordine; *vedrai che tutto andrà a* ~ ai să vezi că totul se aranjează; *siamo a* ~ a) totul e aranjat, e în ordine; b) *(ironic)* am băgat-o pe mînecă; *essere a* ~ *con la propria coscienza* a avea conștiința împăcată; *sono a* ~ sînt liniștit, nu mă tem; *mettere qualcosa a* ~ a repara, a aranja ceva; *stare al suo* ~ a nu se amesteca, a sta la locul său; *mettere a* ~ a pune (pe cineva) la locul lui, a-l pune la punct; *mettere le cose a* ~ a preciza lucrurile, a clarifica o chestiune; *comprato sul* ~ cumpărat de la producător/la locul de producție. 2. slujbă, funcție, post; *essere bene a* ~ a sta bine, a avea tot ce-i trebuie; ~ *coperto* post ocupat de cineva. 3. *(mil.)* post (de gardă etc.).
postónico, -ici *adj. (fon.)* postonic.
postrèmo *adj. (lit.)* cel mai din urmă.
postribolo *s.m.* bordel; lupanar. *SIN. bordello.*
postulànte *s.m.* petiționar, postulant; *la turba dei* ~*-i* mulțimea petiționarilor.
postulàre *vt.* 1. a cere cu insistență (un post, un ajutor). 2. *(fil.)* a postula.
postulàto *s.m. (fil., mat.)* postulat.
postulatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. petiționar, postulant. 2. *(bis.)* avocat sau procuror (într-un proces pentru canonizarea unui sfînt).
postulazióne *s.f. (înv.)* rugăciune colectivă (pentru îndepărtarea unei calamități).
pòstumo I. *adj.* 1. postum, născut după moartea tatălui; *figlio* ~ fiu postum. 2. *(despre o carte)* postum, publicat după moartea autorului; *gli scritti* ~*-i di Manzoni* operele postume ale lui Manzoni. II. *s.m. (mai ales la pl.)* secuele, urmă, urmare a unei boli.
postùra *s.f.* 1. poziție, așezare, situare (a unui oraș, a unei clădiri). 2. impunere (a unui nume). 3. atitudine; situație, postură. 4. acord secret, conjurație.
postùtto *adv. (rar, în expr.) al* ~în definitiv, la urma urmei.
potàbile *adj.* potabil; *acqua* ~ apă de băut. *SIN. bevibile.*
potabilizzàre *vt.* a face (să fie) potabil.
potàcchio, -àcchi *s.m. (înv.)* supă de carne și verdețuri.
potagióne *s.f. v.* potatura.
potaiòlo *s.m. v.* potatoio.
potaiuòlo *s.m. v.* potatoio.
potàre *vt.* 1. a curăța pomii (de ramuri). 2. a castra; a amputa.
potàssa *s.f. (chim.)* sodă; ~ *caustica* sodă caustică.
potàssico, -àssici *adj. (chim.)* potasic.
potàssio *s.m. (chim.)* potasiu.
potatóio, -ói *s.m.* cosoraș. *SIN. ronchetto, roncola.*
potatóre *s.m.* cel ce curăță pomii.
potatùra *s.f.* 1. curățatul pomilor. 2. *(colectiv)* ramuri curățate de pe pom.
potazióne *s.f. (inv.)* poțiune.
potentàto *s.m.* 1. guvern, autoritate. 2. potentat.
potènte I. *adj.* 1. puternic, cu autoritate, cu forță; *un uomo* ~ un om puternic; *una nazione* ~ o nație puternică; *fantasia* ~ fantezie bogată. 2. plin de energie/putere; *pugno* ~ pumn energic; *voce* ~ voce puternică; *vino* ~ vin foarte alcoolic; *caffè* ~ cafea foarte concentrată; *odore* ~ miros intens. 3. care desfășoară o mare putere; *i* ~ *-i aviogeti* puternicele avioane cu reacție. 4. de mare eficacitate; *medicamento* ~ medicament puternic. 5. eminent. II. *s.m. (mai ales la pl.)* potentați, cei puternici; *i* ~*-i della terra* cei mai puternici oameni ai pămîntului.
potentilla *s.f. (bot.)* cinci-degete *(Potentilla reptans).*
potènza *s.f.* 1. putere; forță; *è fiero della sua* ~ e mîndru de puterea lui; *la loro* ~ *militare è preoccupante* puterea lor militară este îngrijorătoare. 2. energie; *la* ~ *della sua mente* energia minții sale. 3. capacitatea de a produce efecte concrete; *le armi moderne hanno una* ~ *terrifiante* armele moderne au o putere înspăimîntătoare. 4. mare autoritate sau influență; *la* ~ *della stampa* autoritatea presei; *(mat.) elevare a seconda* ~ a ridica la puterea a doua/la pătrat; *seconda* ~ *d'una quantità* pătratul unei cantități. 5. *(fil.)* potență; *in* ~ potențial, posibil.

potenziàle I. *adj.* potenţial; posibil; *(gram.) modo* ~ mod condiţional, optativ. II. *s.m. (mec.)* potenţial.
potenzialità *s.f.* 1. potenţialitate. 2. energie potenţială.
potenziaménto *s.m.* potenţare, întărire; intensificare.
potenziàre *vt.* a potenţa, a întări, a intensifica. *SIN. incrementare.*
potenziàto *adj.* 1. capabil, puternic, cu multe posibilităţi. 2. *(înv.)* dominat, stăpînit.
potenziòmetro *s.m. (electr.)* potenţiometru.
potére[1] *vt.* 1. a putea; *non se ne può più* nu mai este de răbdat; *non ne posso più* nu mai pot (să rabd etc.); *a mio posso* pe cît pot; *a tutto/a più non posso* cît se poate mai mult, cu tot zelul; *sia che può* fie ce-o fi; *può essere* se poate, este posibil; *non può andar molto* nu poate să treacă multă vreme; *possa tu essere felice!* să fii fericit! 2. a putea (suporta, susţine); *vino che può molt'acqua* vin care suportă apă/care se poate amesteca cu multă apă; *non potercela con alcuno* a nu putea rivaliza cu nimeni; *luogo dove non si può il sole* loc unde soarele nu poate ajunge.
potére[2] *s.m.* putere, capacitate, forţă; a *mio* ~ pe cît stă în puterea mea; *verifica dei* ~*-i* verificarea/controlul dreptului de participare (la o adunare etc.); ~ *d'acquisto* putere de cumpărare.
potestà I. *s.f. invar. (lit.)* 1. putere, autoritate; *avere* ~ *di vita e di morte su qualcuno* a avea drept de viaţă şi de moarte asupra cuiva; *avere* ~ *in qualcuno* a avea putere asupra cuiva; *mettersi alla* ~ *di qualcuno* a se încredinţa în mîinile cuiva. 2. *(bis., la pl.)* ordin îngeresc; *(jur.) patria* ~ autoritate de drept a părinţilor asupra copiilor minori. II. *s.m. (rar, ist.) v.* podestà (I).
potesteria *s.f. v.* podesteria.
potissimo *adj. (rar)* cel mai însemnat, cel mai puternic.
pòto *s.m. (înv.)* băut, băutură.
potòmetro *s.m. (bot.)* aparat care măsoară cantitatea de apă absorbită de o plantă.
pottàrga *s.f. (iht.)* butargă.
pottiniccio *s.m. (fam.)* 1. noroi, mocirlă. 2. amestec, amestecătură. 3. cîrpeală, peticeală. 4. încurcătură, treabă încurcată.
potùto *part. tr.* de la potere.
poveràglia *s.f.* sărăcime, cerşetorime.
poverétto *s.m. (dim.)* sărăcuţ.
pòvero I. *adj.* 1. sărac; ~ *in canna,* ~ *come Giobbe/come San Quintino* sărac lipit pămîntului; *alla* ~*-a* ca de sărac; *in lingua* ~*-a* a) în cuvinte simple, fără podoabă; b) spus fără înconjur/pe numele adevărat; *(loc. adv.) alla* ~*-a* ca săracii. 2. *(precedă determinantul)* sărman, biet; ~ *lui se mi capita davanti!* vai de el dacă-l întîlnesc! *è un pover'uomo* este un prost/un naiv; *il* ~ *tuo zio era un'ottima persona* defunctul tău unchi era o persoană de mare ispravă. II. *s.m.* 1. sărac. 2. cerşetor; *un* ~ *tendeva la mano* un cerşetor întindea mîna.
povertà *s.f.* 1. sărăcie, mizerie, lipsă; ~ *d'acqua* lipsă de apă. 2. meschinărie; ~ *di mente* meschinărie mintală.
poveruòmo *s.m.* 1. biet om, sărman. 2. *(depr.)* nenorocit.
pozióne *s.f. (med.)* 1. poţiune, doctorie (de băut). 2. băutură magică.
pozióre *adj. (jur.)* care are întîietate.
poziorità *s.f. (jur.)* prioritate.
pózza *s.f.* baltă, băltoacă (pe stradă); baltă (de sînge, de vin etc.).
pozzànghera *s.f.* băltoacă, mocirlă.
pozzétta *s.f. (dim.)* 1. gropiţă (în obraz, bărbie etc.). 2. adîncitură într-o materie solidă.
pozzétto *s.m.* 1. *(dim.)* puţ mic. 2. groapă de scurgere (la canalizare). 3. *(mar.)* cockpit. 4. formă de turnat (în turnătorie).
pózzo *s.m.* 1. puţ; fîntînă; ~ *artesiano* fîntînă arteziană; ~ *nero* hazna, cloacă; ~ *di petrolio/petrolifero* puţ de petrol; *(fig.)* ~ *di scienza* învăţat, erudit; *mostrar la luna nel* ~ a umbla cu vicleşuguri/cu şoalda; *la verità è in un* ~ adevărul nu se vede; *(fam.) esser il* ~ *di San Patrizio* a fi lacom. 2. grămadă, mulţime; *un* ~ *di danaro* o grămadă de bani. 3. *(la unele jocuri de cărţi)* pot. 4. *(geogr. în expr.)* ~*carsico* vale, adîncitură săpată de ape, dolină.
pozzolàna *s.f. (miner.)* rocă eruptivă (din regiunea Pozzuoli).
pragmàtico *adj. v.* prammatico.
pragmatìsmo *s.m. (fil.)* pragmatism.
prammàtica *s.f.* regulă, ordonanţă, normă de urmat; *questa è la* ~, *è di* ~ aceasta este conform regulii, acesta e uzul/obiceiul.
prammàtico *adj. (rar)* reglementar, conform uzului/normei; *(ist.) la* ~*-a sanzione* Sancţiunea pragmatică.
pràndere I. *vi. (înv.)* a prînzi. II. *vt.* a hrăni.
pràndio *s.m. (înv., poetic)* prînz solemn.
pranzàre *vi. (a)* 1. a prînzi. 2. a participa la o masă mare. 3. a cina.
pranzatóre, -trice *s.m. (glumeţ, ironic)* mîncău; lingeblide; pomanagiu.
prànzo *s.m.* 1. prînz; *dopo* ~ după-amiază; *sala da* ~ sufragerie. 2. masă mare, prînz de gală. 3. cină.
pràsino, pràssino *adj.* verzui, prăzuliu, de culoare verde închis.
pràssi *s.f. invar.* 1. practică; acţiune practică. 2. procedură curentă.
prataiòlo I. *adj.* din (de) pajişte. II. *s.m.* ciupercă de gunoi *(Agaricus campestris).*
prataiuòlo *adj., s.m. v.* prataiolo.
pratellina *s.f. (bot.) v.* pratolina.
pratènse *adj.* de pajişte; de cîmpie.
prateria *s.f.* pajişte; fîneaţă întinsă.
pràtica *s.f.* 1. practică; acţiune; *aver la* ~ a avea practică/experienţă; *andare in* ~ a face practică (pe lîngă un avocat etc.); *(prov.) la* ~ *val più che la grammatica* viaţa te învaţă mai mult decît cartea; *(mar.) dar la* ~ a da autorizaţie de debarcare şi descărcare etc. 2. exerciţiu, practică (de cult). 3. demers; *attaccar* ~ a intra în tratative. 4. *(jur., adm.)* dosar (al unei chestiuni). 5. relaţie, raport, legătură; *avere in* ~ *qualcuno* a cunoaşte pe cineva de multă vreme. 6. cunoştinţă, familiaritate (cu o carte, un autor). 7. client, muşteriu.
praticàbile I. *adj.* practicabil; care poate fi pus în practică/folosit; *luogo/strada* ~ loc/stradă pe unde se poate trece/practicabilă. II. *s.m. (teatru)* decor, construcţie provizorie (pe scenă).
praticabilità *s.f.* faptul/calitatea de a fi practicabil/bun pentru circulaţie; *la* ~ *delle strade* faptul că se poate circula pe şosele.
praticàccia *s.f. (fam.)* practică complexă, pricepere la meserie; *scrive grazie alla sua* ~ *del giornalismo* scrie mulţumită practicii sale de jurnalist; *ha una certa* ~ *dei lavori d'ufficio* are o oarecare practică a lucrărilor de birou.
praticàle *adj. (înv.)* pe bază de practică.
praticànte I. *s.m.* 1. practicant (într-o meserie), stagiar, ucenic. *SIN. tirocinante.* 2. practician. II. *adj.* care practică (o religie), practicant.

praticàre I. *vt.* **1.** a practica, a exercita, a pune în practică; ~ *la legge* a pune în practică legea. *SIN. attuare.* **2.** a frecventa pe cineva, a fi prieten cu cineva; ~ *un ambiente* a frecventa un mediu; *pratica gente che non mi piace* frecventează oameni care nu-mi plac; *(prov.) chi pratica lo zoppo impara a zoppicare* cine umblă cu şchiopii învaţă să şchiopăteze, mărul rău strică şi pe cele bune; *dimmi con chi pratichi e ti dirò chi sei* spune-mi cu cine te-ntilneşti ca să-ţi spun cine eşti. **3.** a face (o tăietură etc.); ~ *un'incisione/un'iniezione* a face o incizie/o injecţie. **4.** a contracta, a încheia; ~ *la pace* a duce tratative asupra păcii. **II.** *vi. (a)* a frecventa (un loc).; *qui d'inverno non ci si pratica* iarna nu se vine pe aici; ~ *insieme* a se întîlni, a se vedea.

praticcio *s.m.* pajişte întinsă (pe lîngă o gospodărie).

pratichézza *s.f.* calitatea de a fi practic/comod/simplu; *la ~ di una macchina* practicitatea unei maşini.

praticità *s.f.* calitatea de a fi practic; caracter practic, folos practic, comoditate în folosire.

pràtico, -àtici, I. *adj.* **1.** practic; *metodo/insegnamento* ~ metodă/învăţămînt practic(ă). **2.** cunoscător, versat, expert. **3.** practic, simplu, uşor de întrebuinţat. **4.** aplicabil, care se poate pune în practică; ~ *all'atto* în practică. **II.** *s.m.* **1.** om practic/priceput. **2.** pilot (de port sau de coastă).

praticolo *adj.* care trăieşte în cîmpie/pe cîmpuri/fineţe.

praticóne *s.m. (augm.)* **1.** profesionist, meseriaş (devenit astfel prin practică). **2.** om cu experienţă îndelungată.

pratile *adj., s.m. (ist.)* prerial (lună în calendarul primei republici franceze).

pratito *adj. (despre un teren)* cu fineaţă deasă.

pratìvo *adj.* **1.** *(despre un teren)* acoperit cu fineaţă. **2.** *(bot.)* care creşte pe cîmp/în fineţe; *erbe ~-e* ierburi de cîmpie.

pràto *s.m.* **1.** pajişte, fineaţă; *tenere a* ~ a folosi un teren ca fineaţă; *rompere un* ~ a desfiinţa o fineaţă. **2.** livadă.

pratolìna *s.f. (bot.)* bănuţ *(Bellis perennis).*

pratóso *adj.* ierbos; cu iarbă, cu păşune bună.

pravità *s.f.* răutate; corupţie, depravare.

pràvo I. *adj.* rău; corupt, pervers. **II.** *s.m. (lit.)* persoană crudă.

preaccennàto *adj.* mai sus-indicat, mai sus-amintit.

preadamìtico *adj.* **1.** dinaintea lui Adam, antediluvian. **2.** *(glumeţ)* foarte vechi, demodat; *teorie/idee ~-che* teorii/idei învechite de mult.

preagónico, -ici, *adj.* care precedă agonia.

preallàrme *s.m.* prealarmă.

preallegàto *adj. (jur., despre un autor)* mai sus citat.

preàlpi *s.f. pl. (geogr.)* lanţ muntos (la poalele Alpilor).

prealpìno *adj. (geogr.)* subalpin.

preambolàre *vi. (înv., glumeţ)* a face o introducere lungă.

preàmbolo *s.m.* **1.** preambul, introducere. *SIN. esordio, preliminare.* **2.** promisiune ceremonioasă şi inutilă; *lasciar da parte i ~-i* a lăsa deoparte introducerea/promisiunile/vorbele goale.

preannunziàre *vt.* a anunţa dinainte, a avertiza, a da preaviz. *SIN. preavvertire, preavvisare.*

preannùnzio *s.m.* prevestire, prevenire.

preavvertìre *vt.* a preveni; a da un preaviz; a avertiza. *SIN. preannunziare.*

preavviso *s.m.* preaviz, avertizare.

prebàrba *s.m.* loţiune (care se foloseşte înainte) de ras.

prebèllico, -èllici, *adj.* anterior unui război (primului sau celui de-al doilea război mondial).

prebènda *s.f.* **1.** *(bis.)* venitul unui preot (în bani şi alimente). **2.** porţie de hrană (dată calului). **3.** *(glumeţ)* sinecură, venit, cîştig uşor. **4.** *(înv.)* rezervă de bani, provizie de merinde etc.

prebendàrio, -àri, *s.m. (bis.)* cleric, beneficiar al unui venit.

prebemiàtico *s.m. (înv.)* v. prebenda.

precarietà *s.f.* **1.** precaritate, nesiguranţă. **2.** şubrezenie. **3.** instabilitate. *SIN. incertezza, instabilità.*

precàrio *adj.* **1.** precar, nesigur, şubred; *salute ~-a* sănătate şubredă. **2.** instabil, provizoriu; *domicilio* ~ domiciliu instabil/nesigur.

precauzionàle *adj.* care ţine de precauţie; *atti ~-i* acte de prevedere.

precauzióne *s.f.* **1.** precauţie; prevedere, circumspecţie; *parlare con* ~ a vorbi cu precauţie. **2.** măsură de prevedere. *SIN. preventivo, riguardo.*

prèce *s.f. (lit.)* **1.** rugăciune. **2.** *(înv.)* imprecaţie, blestem.

precedènte I. *adj.* precedent, anterior, de mai înainte. **II.** *s.m.* **1.** fapt/caz precedent; *creare un* ~ a crea un precedent. **2.** *(jur., la pl.)* antecedente, comportare a inculpatului în trecut.

precedènza *s.f.* **1.** prioritate, întîietate; *dare la* ~ a da prioritate. **2.** precedenţă; *in* ~ în prealabil; *(ferov., despre un tren) avere la* ~ a pleca înaintea altui tren.

precèdere I. *vi. (a)* **1.** a preceda, a fi în frunte; *farsi* ~ a trimite înainte pe cineva. **2.** a fi anterior; *il lampo precede il tuono* fulgerul precede tunetul. **3.** a avea întîietate; *è indubbio che ci precede tutti* este sigur că ne depăşeşte pe toţi. **4.** a sosi (înaintea cuiva). **II.** *vt.* a preceda; *far* ~ *a un romanzo, una lunga introduzione* a pune în fruntea unui roman, o lungă introducere.

precellènte *adj.* care este mai presus de orice/superior prin excelenţă.

precellènza *s.f.* superioritate absolută, perfecţiune.

precessióne *s.f. (rar)* **1.** anticipare; precedare. **2.** *(astron.)* precesiune.

precessóre *s.m. (înv.)* **1.** precursor; predecesor. **2.** strămoş.

precettàre *vt.* **1.** a impune, a ordona (printr-un ordin scris), a opri, a interzice. **2.** *(jur.)* a soma, a trimite o somaţie. **3.** *(mil.)* a rechema. **4.** *(înv.)* a comanda, a ordona.

precettàto *s.m.* **1.** persoană somată/citată; cel care a primit o somaţie. **2.** cel care este avertizat de poliţie/suspectat. **3.** *(mil.)* rechemat.

precettazióne *s.f.* somaţie.

precettìsta, -isti, *s.m.* şi *f. (lit.)* **1.** autor de precepte (într-o anumită disciplină). **2.** persoană pedantă în precepte.

precettìstica *s.f. (lit.)* **1.** arta de a formula precepte/de a învăţa pe alţii prin precepte. **2.** totalitatea preceptelor morale. **3.** tratat despre precepte retorice.

precettìvo *adj. (rar)* **1.** care dă precepte; *libro* ~ carte cu precepte. **2.** cu putere normativă.

precètto *s.m.* **1.** precept, principiu; regulă; normă. **2.** ordin; comandament; *(bis.) feste di* ~ sărbători obligatorii; *essere di* ~ a fi obligatoriu; *il* ~ *pasquale* împărtăşania de Paşti; *fare il* ~ a se împărtăşi de Paşti. **3.** sfat, maximă; *i saggi ~-i dei nostri anziani* înţeleptele maxime ale bătrînilor noştri. **4.** *(jur.)* somaţie, citaţie; ~ *di polizia* avertisment, mustrare. **5.** ordin de chemare în armată.

precettóre *s.m.* **1.** preceptor. **2.** învăţător, maestru. *SIN. aio, istitutore, pedagogo.*

precidere *vt. (rar, lit.)* **1.** a reteza, a trunchia, a tăia. **2.** a împiedica, a închide, a opri (drumul, ieşirea).

precingere **I.** *vt. (lit.)* a încinge, a împrejmui. **II.** *vr.* **1.** a se încinge, a-şi pune (un brîu, o centură). **2.** a începe o acţiune.

precinto *part. tr.* de la precingere.

precinzióne *s.f. (lit.)* **1.** încingere cu un brîu. **2.** *(ant.)* spaţiu între o treaptă şi alta (la teatrele construite în amfiteatru).

precipitaménto *s.m.* **1.** *(înv.)* năruire; ruinare. **2.** prăpastie, abis.

precipitánte *s.m. (chim.)* precipitant.

precipitáre **I.** *vt.* **1.** a prăvăli, a prăbuşi. **2.** a grăbi excesiv, a precipita; *~ gli indugi* a nu mai zăbovi. **3.** *(chim.)* a precipita. **II.** *vr.* **1.** a se prăvăli. **2.** a veni în fugă, a se precipita. **3.** a se arunca de sus. **III.** *vi. (e)* **1.** a cădea, a se prăvăli; *~ a valle* a se prăvăli în vale. **2.** *(fig.)* a se ruina (în afaceri). **3.** *(meteor.)* a cădea (în formă de ploaie etc.); *~ in neve* a se transforma în/a se depune sub formă de zăpadă.

precipitáto **I.** *adj.* precipitat; nesocotit, pripit. **II.** *s.m.* precipitat.

precipitazióne *s.f.* **1.** aruncare, azvîrlire, prăvălire. **2.** precipitare; pripă; rezolvare grăbită/pripită. **3.** *(chim.)* precipitaţie. **4.** *(meteor.)* precipitaţie atmosferică (ploaie, zăpadă etc.).

precipite *adj. (lit.)* care cade cu capul în jos; *(fig.) monte ~* munte abrupt, cu panta repede, aproape dreaptă.

precipitévole *adj.* **1.** abrupt, repede, prăpăstios. **2.** *(fig.)* grăbit, nesocotit, pripit. **3.** impetuos, furios.

precipitevolissimevolménte *adv. (glumeţ)* foarte grăbit; foarte repede.

precipitóso *adj.* **1.** rapid, repede; iute; *lavoro ~* lucru de mîntuială. *SIN. rovinoso.* **2.** precipitat, pripit, nesocotit, temerar. *SIN. avventato.* **3.** *(rar)* abrupt, în pantă.

precipizio, -izi *s.m.* **1.** prăpastie, rîpă. *SIN. burrone, dirupo.* **2.** *(fig.)* ruină, prăpăd, nimicire; *essere sull'orlo del ~* a fi pe marginea prăpastiei. **3.** grabă, nesocotinţă, pripeală; *a ~* precipitat, dintr-o dată, în grabă, pripit; *correre a ~* alerga în goană; *parlare a ~* a vorbi repede/repezit; *scendere le scale a ~* a coborî scările cîte trei trepte o dată. **4.** cantitate mare, grămadă; belşug.

precipuaménte *adv.* în (mod) principal.

precipuo *adj. (lit.)* principal; deosebit, special (ca importanţă); *lo scopo ~ della ricerca scientifica* scopul principal al cercetării ştiinţifice.

precisaménte **I.** *adv.* **1.** precis, exact, clar; cu precizie. **2.** complet, în întregime, cu totul; *~ uguali* egali întru totul. **II.** *interj.* exact, chiar aşa, tocmai.

precisáre *vt.* a preciza; a determina exact; *~ il giorno del proprio arrivo* a preciza ziua propriei sosiri; *~ i termini di una controversia* a preciza termenii unei controverse. *SIN. definire, determinare.*

precisazióne *s.f.* precizare; lămurire, clarificare (a unei chestiuni).

precisióne *s.f.* precizie; exactitate; *la ~ dei termini* precizia termenilor; *~del tiro* precizia tirului; *arma di ~* armă de precizie; *lavoro di ~* lucrare de precizie.

preciso **I.** *adj.* **1.** precis; exact, fix; *orologio ~* ceas precis; *sono le dieci ~-e* este ora zece fix; *è mio dovere ~* trebuie să fac chiar eu acest lucru. **2.** îngrijit, corect. **3.** *(înv.)* tăiat, cioplit cu dalta. **II.** *adv.* exact, chiar aşa.

precitáto *adj. (lit.)* citat/menţionat mai înainte/mai sus.

preclarità *s.f. (rar)* noblete, distincţie.

preclàro *adj. (lit.)* ilustru, însemnat, renumit; foarte luminos.

preclùdere *vt. (lit., fig.)* a închide în faţa cuiva; a împiedica, a opri calea; *~ la carriera a qualcuno* a-i închide cuiva cariera. *SIN. ostacolare.*

preclusióne *s.f.* **1.** barare/închidere a drumului în faţa cuiva; *senza ~ di sorta* fără nici o îngrădire. **2.** *(jur.)* decădere în drepturi.

preclùso *part. tr. de* la precludere.

prèco *s.m. (înv.)* rugăciune.

precòce *adj.* precoce, timpuriu; *ingegno ~* talent precoce; *vecchiaia ~* bătrîneţe precoce; *frutti ~-i* fructe timpurii, trufandale.

precocità *s.f. (mai ales fig.)* precocitate.

precògnito *adj. (lit.)* cunoscut mai dinainte.

precognizióne *s.f.* cunoaşterea mai dinainte/anticipată; preştiinţă.

preconcètto **I.** *adj.* preconceput. **II.** *s.m.* prejudecată, idee preconcepută.

precònio *s.m. (înv.)* **1.** laudă, elogiu. **2.** anunţare publică.

preconizzáre *vt.* **1.** a anunţa public. **2.** a preconiza. **3.** a prevedea. **4.** *(bis.)* a proclama, a anunţa public (înălţarea cuiva la gradul de episcop). **5.** *(înv.)* a lăuda.

preconizzazióne *s.f.* **1.** *(bis.)* proclamare, anunţare publică (a numirii unui episcop). **2.** laudă publică.

preconoscènza *s.f.* cunoaştere anticipată, preştiinţă.

preconóscere *vt.* a prevedea, a presimţi.

precòrdia *s.f. pl. (înv.) v.* precordi.

precórdi *s.m. pl.* **1.** *(anat.)* organe cuprinse în cavitatea toracică. **2.** *(fig., lit.)* piept, adîncul inimii.

precórrere *vt.* **1.** a preceda. **2.** preveni; a o lua înainte.

precorritóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (lit.)* înaintaş, precursor.

precursóre *adj., s.m.* precursor, premergător; anunţător.

prèda *s.f.* **1.** pradă; *uccelli di ~* păsări de pradă; *porre in ~* a jefui; *andare in ~ alle fiamme* a cădea pradă flăcărilor; *darsi in ~* a se lăsa în pradă cuiva; *(mar.) tribunale delle ~-e* tribunal care decide dacă o pradă este legitimă. **2.** *(rar)* prădare; prădăciune, jaf. **3.** gaj, zălog.

predàce *adj.* prădalnic, lacom, avid.

predaménto *s.m. (rar)* prădare; prădăciune, jaf.

predáre *vt.* **1.** a prăda, a jefui. **2.** a înhăţa, a înşfăca (cu ghearele). **3.** a amaneta.

predatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** prădător, jefuitor. **2.** corsar, pirat. **3.** *(la pl.)* animale de pradă/răpitoare.

predatório *adj.* care ţine de jaf/de jefuitor; *attività ~-a* activitate de jaf.

predecessóre *s.m.* **1.** predecesor, înaintaş; *il mio ~ in questa funzione* predecesorul meu în această funcţie. **2.** *(la pl.)* strămoşi, străbuni; *i nostri ~-i non potevano immaginarlo* înaintaşii noştri nu-şi puteau închipui acest lucru. *SIN. antenati.*

predèlla[1] *s.f.* **1.** podium, estradă (la o catedră, un tron). **2.** treaptă (la un altar). **3.** scăunaş; *(fig.) sonar la ~ dietro a uno* a vorbi rău despre cineva. **4.** *(pict.)* compartiment interior al unui tablou. **5.** scaun, lădiţă (ca o oală de noapte).

predèlla[2] *s.f. (înv.)* hăţ; *(prov.) sonar le ~-e dietro a uno* a vorbi de rău pe cineva.

predellino *s.m. (dim.)* **1.** scăunaş. **2.** scaun înalt de copil. **3.** treaptă, scară (la trăsură, tren etc.); *fare il ~* hai la groapa cu furnici *(joc de copii).*

prederia *s.f. (înv.)* lucru de furat/provenit din pradă. *SIN. refurtiva.*

predestinàre *vt.* **1.** a predestina; a ursi, a sorti. **2.** a prestabili. *SIN. preordinare.*
predestinazióne *s.f.* **1.** predestinaţie. **2.** predestinare, soartă, destin. **3.** *(înv.)* prezicere, profeţie.
predeterminàre *vt.* a predetermina, a prestabili.
predeterminazióne *s.f.* predeterminare; prestabilire.
predétto *adj.* mai sus-amintit, arătat mai înainte; *nel ~ libro* în cartea mai sus numită; *per i ~-i motivi* pentru motivele mai sus numite.
prediàle **I.** *adj. (jur.)* referitor la o moşie/la un teren; *servitù ~* servitute funciară, drept de trecere etc. **II.** *s.f.* impozit funciar
prèdica *s.f.* **1.** *(bis.)* predică; *sonare a ~, sonare ~, la ~* a trage clopotele anunţînd predica; *essere come un turco alla ~* a nu pricepe nimic; *~ e popone vuol la sua stagione* fiecare lucru la timpul lui; *(fam.) va' alla ~* pleacă de aici!; *da che pulpito viene la ~!* cine vorbeşte! cine vrea să dea lecţii!; *aver preso posto alla ~* a fi dobîndit autoritate/renume. **2.** *(fam.)* dojană, mustrare, dăscăleală; *finiscila con le ~-che* termină odată cu predicile. **3.** *(înv.)* grup de oameni care ascultă o predică.
predicàbile **I.** *adj.* care poate fi predicat/propovăduit. **II.** *s.m. (fil.)* noţiune universală (gen, specie etc.).
predicaménto *s.m. (rar. lit.)* **1.** predică; predicare, propovăduire. **2.** *(rar)* reputaţie, faimă; *essere in ~* a se zvoni (că cineva va fi numit sau ales într-o funcţie). **3.** *(fil.)* categorie, noţiune fundamentală (substanţă, cantitate, calitate etc.).
predicàre **I.** *vt.* **1.** a predica, a propovădui; *~ l'Evangelo* a propovădui Evanghelia. **2.** a lăuda, a preamări. **3.** *(fil.)* a afirma despre subiect; a atribui subiectului. **II.** *vi. (a)* **1.** a ţine predici; *~ al deserto|al vento|ai porri* a predica în deşert. **2.** a vorbi solemn ca un predicator.
predicativo *adj. (gram.)* predicativ; *verbo ~* verb predicativ.
predicàto *s.m.* **1.** *(gram.)* predicat; *in ~* despre care e vorba, în chestiune; *essere in ~* a se spune (despre cineva că va obţine o funcţie, un titlu); *è in ~ di diventare ministro* e pe cale de a deveni ministru; *~ nominale* predicat nominal; *~ verbale* predicat verbal. **2.** titlu nobiliar (adăugat la nume).
predicatóre, -trice, *(pop.)* **-toréssa** *s.m.* şi *f.* **1.** predicator, propovăduitor. **2.** lăudător, exaltator. **3.** *(fam.)* pisălog, care dăscăleşte/dojeneşte mereu.
predicatòrio, *-òri, adj.* de predică, de predicator; *abilità ~-a* abilitate de predicator; *tono ~* ton de predică.
predicazióne *s.f.* **1.** propovăduire. **2.** predică, expunere. **3.** dojană, povaţă. **4.** *(fil.)* predicaţie.
predicere *vt. (înv.)* a prezice, a prevesti.
predicózzo *s.m. (fam.)* dăscăleală, dojană; *fare un ~ a qualcuno* a dăscăli pe cineva.
prediletto **I.** *adj.* preferat, predilect. **II.** *s.m.* fiu/prieten/elev preferat. *SIN. beniamino.*
predilezióne *s.f.* predilecţie, preferinţă.
prediligere *vt.* a prefera, a avea predilecţie (pentru ceva sau cineva). *SIN. preferire.*
prèdio *s.m. (jur.)* bun imobiliar, moşie, domeniu, teren; *~ urbano* proprietate urbană.
predire *vt.* **1.** a prezice, a prevesti, a proroci. *SIN. preannunziare. preconizzare.* **2.** a prestabili.
predispórre **I.** *vt.* **1.** a pregăti, a dispune din vreme; *~ tutto per la partenza* a pregăti dinainte totul pentru plecare. **2.** a predispune, a pregăti (sufleteşte); *~ l'animo alla gioia* a pregăti sufletul pentru o bucurie. **3.** *(med.)* a favoriza apariţia unei boli. **II.** *vr.* a se pregăti, a se prepara; *~-si alla lotta* a se pregăti de luptă.
predisposizióne *s.f.* **1.** predispunere, pregătire. **2.** predispoziţie. **3.** înclinaţie, aplecare; *avere ~ alla musica* a avea înclinaţie pentru muzică.
predispòsto **I.** *part. tr.* de la predisporre. **II.** *adj.* **1.** dispus faţă de cineva; *è ben ~ nei tuoi confronti* are intenţii bune faţă de tine. **2.** predispus (la o boală). **3.** pregătit dinainte, prestabilit.
prèdito *adj. (înv.)* înzestrat cu calităţi.
predizióne *s.f.* prezicere, prevestire, prorocire. *SIN. profezia, vaticinio.*
predominànte *adj.* predominant, stăpînitor, preponderent.
predominànza *s.f. (rar)* predominare, predominanţă.
predominàre **I.** *vi. (a)* **1.** a predomina, a prevala, a prima. *SIN. emergere.* **2.** a fi preponderent; *in questa regione predominano i vigneti* în această regiune sînt în număr preponderent viile. **II.** *vt.* a întrece; a covîrşi, a stăpîni.
predominazióne *s.f. v.* predominio.
predominio *s.m.* **1.** supremaţie; *il ~ della ragione* supremaţia raţiunii. **2.** preponderenţă.
predóne *s.m.* tîlhar, bandit; prădător.
preelèggere *vt., vi. (a)* **1.** a prefera, a alege de preferinţă. **2.** *(bis.)* a hărăzi, a alege.
preelezióne *s.f.* **1.** preferinţă. **2.** hărăzire.
preesistènza *s.f. (lit., fil.)* preexistenţă.
preesistere *vi. (e)* a preexista.
prefabbricàre *vt.* a prefabrica.
prefabbricàto *adj.* prefabricat.
prefabbricazióne *s.f.* prefabricaţie.
prefàto *adj. (pedant, glumeţ)* mai sus-arătat, mai sus-amintit, mai sus-citat.
prefatóre *s.m.* prefaţator, autor al unei prefeţe.
prefàzio *s.m.* **1.** *(bis.)* rugăciune introductivă (la liturghie); *(glumeţ) piantare sul bel del ~* a părăsi pe cineva pe neaşteptate, a lăsa un lucru la mijloc. **2.** *(înv.)* prefaţă.
prefazionàre *vt.* a prefaţa.
prefazióne *s.f.* prefaţă. *SIN. proemio.*
preferènza *s.f.* preferinţă; prioritate; *avere|usare ~* a arăta preferinţă, a fi părtinitor; *la sua ~ per te è palese* atenţia de preferinţă pentru tine este limpede; *(loc. adv.) a ~, di ~* de preferinţă, cu precădere.
preferenziàle *adj.* preferenţial; *trattamento ~* tratament preferenţial.
preferìbile *adj.* preferabil.
preferìre *vt.* a prefera.
preferìto *adj., s.m.* preferat, favorit.
prefestivo *adj.* din ajun de sărbătoare; *orario ~* orar de sărbători (pentru zilele care precedă sărbătorile).
prefettéssa *s.f. (glumeţ)* prefectoriţă, soţie de prefect.
prefettìzia *s.f.* redingotă.
prefettìzio *adj.* de prefect; de prefectură; *palazzo ~* palatul prefecturii; *carica ~-a* sarcină/funcţie de prefect.
prefètto *s.m.* **1.** prefect; *~ di polizia* prefect de poliţie. **2.** comandant, conducător, şef; *~ degli studi* director de studii; *~ della biblioteca* bibliotecar-şef; *(bis.) ~ apostolico* conducător al unui grup de misionari. **3.** *(înv.)* amiral. **4.** institutor.
prefettùra *s.f.* **1.** prefectură *(sarcină, demnitate, jurisdicţie, reşedinţă).* **2.** *(ist.)* circumscripţie administrativă.
prèfica *s.f.* **1.** *(ant.)* bocitoare. **2.** *(fig.)* om plîngăreţ; *non fare la ~* nu face pe plîngăreţul, nu te lamenta.

prefigerre *vt.* **1.** a stabili; ~ *un limite* a stabili un termen; a prestabili; ~*-si uno scopo* a-şi propune un scop. **2.** *(lingv.)* a prefixa. **3.** *(înv.)* a pune înaintea altui lucru.
prefiggimènto *s.m. (rar, lit.)* **1.** prestabilire; determinare, hotărîre. **2.** intenţie; lucru hotărît.
prefiguraménto *s.m. v.* prefigurazione.
prefigurâre *vt. (lit.)* a prefigura, a plăsmui în minte; a închipui (un lucru viitor) printr-o imaginaţie/ simbolic.
prefigurazióne *s.f.* prefiguraţie.
prefinire *vt. (lit., rar)* a prestabili, a predestina.
prefisso I. *part. tr.* de la prefiggere. **II.** *adj.* prestabilit; propus/fixat mai dinainte; pus înainte; *(gram.) particelle* ~*-e* prefixe. **III.** *s.m.* **1.** *(gram.)* prefix. **2.** *(în expr.)* ~ *telefonico* cod cifric de centrală telefonică, prefix.
prefissòide *s.m. (lingv.)* prefix savant, fals prefix.
preflorazióne *s.f. (bot.)* preflorație. *SIN. estivazione.*
prèga *s.f. (înv.)* rugăciune.
pregâre *vt.* **1.** a ruga (pe cineva pentru ceva), a cere cuiva un lucru; *prego!* te rog!, vă rog! **2.** *(înv.)* a ura; a dori cuiva ceva; ~ *la felice notte* a dori cuiva noapte bună. **3.** *(bis.)* a se ruga. **4.** a invita politicos; *La prego di tacere* vă rog să tăceţi.
pregàto *s.m. (ist.)* participant la adunarea Senatului Veneţiei.
pregévole *adj.* **1.** preţios; merituos; *un'opera* ~ o operă de valoare. **2.** demn de stimă; *è una persona* ~ *sotto ogni punto di vista* este o persoană stimabilă din toate punctele de vedere.
pregevolézza *s.f.* merit, preţ, valoare; ~ *di un lavoro d'oreficeria* valoarea unei lucrări de bijutier.
preghièra *s.f.* **1.** rugăminte, cerere; *su/a* ~ la cerere. **2.** *(bis.)* rugăciune.
pregiàbile *adj. (rar) v.* pregevole.
pregiabilità *s.f. v.* pregevolezza.
pregiâre I. *vt.* **1.** a stima, a preţui, a lăuda. **2.** *(înv.)* a aprecia, a valorifica. **II.** *vr.* a se mîndri cu ceva; a fi onorat de; *mi pregio di invitarLa* am onoarea de a vă invita; *mi pregio di avvertirLa* am onoarea de a vă anunţa.
pregiàto *adj.* **1.** preţios; *l'oro è un metallo* ~ aurul e un metal preţios; *valuta* ~*-a* valută forte. **2.** *(în scrisori)* prea stimat.
prègio *s.m.* **1.** stimă, consideraţie. **2.** reputaţie, renume, onoare; *essere in gran* ~ a fi la mare preţ; a avea reputaţie bună. **3.** preţ, valoare, calitate. **4.** *(înv.)* răsplată. **5.** *(înv.)* cost, preţ. **6.** premiu, răsplată.
pregiudicâre *vt.* **1.** *(rar)* a rosti o judecată preconcepută. **2.** a prejudicia. **3.** a compromite; a strica; ~ *l'avvenire di qualcuno* a compromite viitorul cuiva.
pregiudicatìvo *adj. (rar)* care prejudiciază, care aduce prejudicii, dăunător.
pregiudicàto I. *adj.* **1.** *(lit.)* compromis. **2.** cu prejudecăţi, plin de prejudecăţi. **II.** *s.m.* **1.** *(jur.)* recidivist; supravegheat de poliţie, suspectat. **2.** persoană care a fost condamnată sau a fost în închisoare.
pregiudicévole *adj. v.* pregiudizievole.
pregiudiziàle I. *adj.* **1.** care precedă judecata. **2.** *(înv.)* prejudiciabil, vătămător, păgubitor. **II.** *s.f. (jur.)* chestiune de rezolvat, incident, contestaţie accesorie.
pregiudizièvole *adj.* prejudiciabil, dăunător, păgubitor.
pregiudìzio *s.m.* **1.** prejudecată. **2.** superstiţie. **3.** prejudiciu, daună. **4.** *(rar)* imputaţie, condamnare suferită. **5.** *(înv., jur.)* informaţie, cercetare preventivă.
pregnânte I. *adj. (lit.)* **1.** plin, greu, încărcat. **2.** pregnant, expresiv. **II.** *s.f.* femeie gravidă.
pregnànza *s.f.* **1.** graviditate. **2.** pregnanţă.
prégno *adj.* **1.** *(despre femelă)* gravidă. **2.** *(despre lapte)* de femeie gravidă. **3.** îmbibat/pătruns de umezeală; *occhi* ~*-i di lagrime* ochi plini de lacrimi. **4.** *(fig.)* plin, încărcat; *libro* ~ *di concetti* carte densă/bogată în idei; *muro* ~ *d'umidità* zid plin de umezeală; *animo* ~ *d'odio* suflet plin de ură; *sentimento* ~ *di passione* sentiment plin de pasiune.
prègo[1] *s.m. (poetic)* rugăciune.
prègo[2] *interj.* **1.** vă rog!; *mi scusi!* ~ scuzaţi-mă!, vă rog; nu face nimic!; *posso entrare?* ~*!* pot să intru?; poftim, vă rog! **2.** ~*?* poftim?
pregustaménto *s.m. (lit.)* pregustare.
pregustâre *vt.* **1.** *(fig.)* a încerca, a gusta mai dinainte (bucurie, plăcere etc.). **2.** *(rar)* a pregusta, a gusta înainte (pentru a încerca dacă mîncarea nu e otrăvită).
pregustatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care gustă înainte/pregustă; *servi* ~*-i* slugi care gustau mîncarea stăpînului (pentru a înlătura bănuiala otrăvirii).
preindicàto *adj.* preindicat, indicat dinainte.
preintèndere *vt., vi. (a)* a înţelege, a cunoaşte mai înainte.
preìre *vi. (a)* a preceda; a merge înainte.
preistòria *s.f.* preistorie.
preistòrico *adj.* **1.** preistoric. **2.** *(fig.)* demodat; decrepit. *SIN. antidiluviano.*
prelatéseo, -éschi, *adj. (bis., depr.)* care ţine de prelat.
prelatìzio *adj. (lit.)* care ţine de prelat.
prelàto *s.m. (bis.)* prelat.
prelatùra *s.f.* grad/demnitate/reşedinţă de prelat.
prelazióne *s.f.* **1.** *(jur.)* preferinţă; *diritto di* ~ drept de preemţiune/de preferinţă (la o cumpărare, la o plată). **2.** superioritate; majoritate. **3.** *(înv.)* grad/ demnitate de prelat.
prelevaménto *s.m.* **1.** luare, ridicare, scoatere (dintr-o cantitate mai mare). **2.** sume de bani, cantitate de obiecte (luate, ridicate, scoase).
prelevâre *vt.* **1.** a lua/a ridica/a scoate bani sau obiecte dintr-un depozit, de la cineva. *SIN. ritirare.* **2.** a rechiziţiona, a captura. **3.** *(glumeţ)* a lua pe cineva de acasă (pentru a merge undeva împreună). **4.** *(med.)* a culege material biologic ce urmează a fi supus unei analize.
prelezióne *s.f.* prelecţiune.
prelibâre *vt.* **1.** a gusta, a încerca. **2.** *(fig.)* a trata pe scurt (înaintea unei cercetări amănunţite).
prelibàto *adj.* excelent, foarte bun, minunat; *vino/ cibo/sapore* ~ vin/hrană/gust minunat(ă).
prelibazióne *s.f.* **1.** gustare prealabilă. **2.** drept de a gusta înainte.
prelièvo *s.m. v.* prelevamento.
preliminâre I. *adj.* preliminar; iniţial; pregătitor; *discussione* ~ discuţie pregătitoare; *istruzione* ~ instrucţie preliminară; *contratto* ~ contract preliminar. **II.** *s.m. (mai ales la pl.)* **1.** preliminarii (de pace etc.); pregătiri. **2.** principiu general, premisă.
preliminarménte *adv.* în prealabil.
prelodàto *adj.* citat/amintit mai sus/mai înainte (cu laude).
prelùdere *vi. (a)* **1.** a face o introducere. **2.** a preceda; a prevesti, a preluda.
preludiâre *vi. (a)* **1.** *(muz.)* a constitui un preludiu, a servi drept preludiu. **2.** *(fig.)* a anunţa.
prelùdio *s.m.* **1.** *(muz.)* preludiu. **2.** *(fig.)* indiciu, semn pregătitor; *il* ~ *della burrasca* semn pregătitor de furtună. **3.** început, proemiu; *il* ~ *di un poema* începutul unui poem.

prelùso *part. tr.* de la p r e l u d e r e.
prematurità *s.f.* **1.** *(fig.)* precocitate. **2.** dezvoltare prematură.
prematùro *adj.* **1.** *(fig.)* precoce. **2.** prematur; *parto* ~ naştere prematură. **3.** anticipat, nesigur, prematur; *notizie* ~*-e* ştiri relative la fapte neverificate.
premeditàre *vt.* a premedita; ~ *un delitto/una rapina* a premedita o crimă/un furt. *SIN. tramare.*
premeditàto *adj.* premeditat, precugetat.
premeditazióne *s.f.* premeditare.
premènte *adj.* **1.** urgent, presant, grabnic. **2.** care apasă; *pompa* ~ pompă respingătoare.
prèmere I. *vt.* **1.** a apăsa, a presa cu greutate; *(înv.)* ~ *le pedate* a urma, a imita. **2.** a strînge. **3.** a stoarce, a presa (lămîie, struguri etc.). *SIN. pressare, pigiare.* **4.** a împinge, a înghesui. **5.** a încolţi (un duşman). **6.** *(înv.)* a ascunde. **7.** a oprima, a apăsa; ~ *qualcuno con imposte* a oprima pe cineva cu impozitele; ~ *il nemico in fuga* a urmări deaproape pe duşman. **II.** *vi. (a)* **1.** a apăsa. **2.** *(e)* a fi important, a-i sta la inimă cuiva; *preme!* urgent! *(scris pe plicul unei scrisori).* **3.** a fi urgent. **4.** *(construit cu prep.* **su**) a insista. **5.** *(înv.)* a avea grijă, a se preocupa.
preméssa *s.f.* **1.** *(fil.)* premisă. *SIN. preliminare.* **2.** preambul.
premésso *part. tr.* de la p r e m e t t e r e; *ciò* ~ acestea fiind spuse înaintea (consideraţiilor care urmează).
premèttere *vt.* **1.** a pune înainte, a face să preceadă. **2.** a spune de la început (ca un dat iniţial, ca o premisă); ~ *delle considerazioni generali* a începe prin a face consideraţii generale; ~ *l'aggettivo al nome* a pune adjectivul înaintea substantivului. *SIN, anteporre.*
premiàndo *s.m. (lit.)* demn de premiat, cel care trebuie să fie premiat; *i* ~*-i sono tutti presenti* cei ce urmează să fie premiaţi sînt toţi prezenţi.
premiànte *adj.* care premiază, care acordă un premiu.
premiàre *vt.* a premia; a răsplăti. *SIN. rimeritare.*
premiàto *adj., s.m.* premiat; premiant.
premiatóre, -trice *s.m.* şi *f. v.* p r e m i a n t e.
premiazióne *s.f.* premiere; împărţire a premiilor.
prèmice *adj. (rar, despre un fruct cu coajă tare)* uşor de turtit/de sfărîmat/de spart; *mandorla* ~ migdală uşor de curăţat/de spart. *SIN. frangibile, rompibile.*
preminènte *adj.* proeminent, superior (prin autoritate, valoare); *problema* ~ problemă de importanţă deosebită.
preminènza *s.f.* proeminenţă, superioritate (de autoritate, valoare).
prèmio I. *s.m.* **1.** premiu. **2.** răsplată, recompensă. **3.** cîştig (la loterie). **4.** primă de asigurare. **5.** primă de producţie; ~ *di produzione* premiu de producţie. **II.** *adj.* cu valoare de premiu/de recompensă; *busta-premio* plic conţinînd o recompensă.
premistòffa *s.m.* presor (accesoriu la maşina de cusut cu care se fixează stofa etc.).
premistóppa *s.m. (tehn.)* presetupă, presgarnitură; astupător, dop. *SIN. premibaderne, premitrecce.*
prèmito *s.m.* **1.** *(rar)* presare, strîngere. **2.** *(med.)* contracţie (de muşchi, intestine). *SIN. pondio.*
premitùra *s.f.* **1.** presare, stoarcere; zdrobire, strivire. **2.** suc (provenit prin stoarcere).
premolàre *adj., s.m. (anat.)* premolar.
premonire *vt.* a avertiza, a atrage anticipat atenţia.
premonitóre *adj., s.m.* **1.** (cel) care avertizează/ anunţă din vreme. **2.** *(med.)* care precedă o boală, premergător unei boli; *sintomo* ~ simptom care precedă o boală.
premonitório *adj.* **1.** *(med., despre un simptom)* premergător. **2.** care avertizează.
premonizióne *s.f.* avertisment; prevenire.
premoriènza *s.f. (jur.)* moarte înaintea altuia; moartea înaintea unui termen.
premorire *vi. (e; lit.)* a muri înaintea cuiva.
premozióne *s.f. (fil.)* predeterminare.
premunire I. *vt.* a înarma, a întări; ~ *una fortezza* a întări din timp o cetate; ~ *qualcuno dalle offese contro i danni* a feri din timp pe cineva de pagube. **II.** *vr.* a se înarma; a se pregăti dinainte; a lua la sine (un act etc.); ~*-si d'un certificato* a avea la sine un certificat (care poate fi cerut).
premunizióne *s.f.* **1.** înarmare, asigurare, punere la adăpost. **2.** *(med.)* rezistenţă împotriva unei boli infecţioase.
premùra *s.f.* **1.** grijă, solicitudine; *darsi/farsi* ~ a pune mult zel. **2.** urgenţă, grabă, zor; *far* ~ a insista; *cosa di* ~ lucru urgent. **3.** atenţie, amabilitate; *ci usò molte* ~*-e* s-a arătat foarte amabil faţă de noi.
premuróso *adj.* **1.** zelos, atent; plin de bunăvoinţă, prevenitor. **2.** urgent.
premùto *part. tr.* de la p r e m e r e.
prenarràre *vt.* a povesti dinainte.
prenatàle *adj.* prenatal.
prèndere I. *vt.* **1.** a lua; ~ *stanza* a lua reşedinţă; ~ *albergo* a se instala provizoriu; ~ *casa* a se stabili, a se instala; ~ *l'abito* a se preoţi; a se călugări; ~ *il velo (despre o femeie)* a se călugări; ~ *cappello* a se înfuria; ~ *vendetta* a se răzbuna; ~ *l'anello nuziale* a se căsători; ~ *di punta* a rezista, a se opune hotărît; ~ *a cuore* a se interesa mult de ceva; a susţine, a proteja pe cineva; ~ *terra* a acosta, a atinge uscatul; ~ *il punto giusto* a nimeri exact; ~ *le acque* a face o cură de ape minerale; ~ *la porta* a ieşi; ~ *tempo* a zăbovi; ~ *penitenza* a se căi; ~ *una caduta* a cădea; ~*-la con uno* a urî, a urmări, a persecuta pe cineva; ~*-si pensiero* a fi preocupat de ceva; ~*-sela* a se simţi jignit. **2.** a prinde; a aresta; ~ *alle spalle* a surprinde, a prinde de la spate. **3.** a cuceri, a cuprinde; *lo prese la paura* îl cuprinse frica. **4.** a ocupa (loc); *prende molto posto* ocupă mult loc. **5.** a nimeri, a lovi. **6.** a începe; ~ *a dire* a începe să spună; ~ *sonno* a adormi; ~ *amore* a se îndrăgosti; ~ *in odio* a începe să urască; ~ *la montagna* a începe un urcuş; ~ *le scale* a începe să urci o scară; ~ *il mare* a porni pe mare; ~ *le mosse* a o porni de undeva; ~ *diletto* a începe să-i placă. **7.** a primi; ~ *il sole* a sta la soare; ~ *luce* a primi lumină; ~ *una sgridata* a căpăta o ceartă bună; ~*-le* a primi o bătaie bună. **8.** a căpăta (o boală). **II.** *vi. (a)* **1.** a cuprinde; *gli prese la febbre* a făcut temperatură. **2.** *(bot.)* a se prinde, a încolţi. **3.** *(despre foc)* a se aprinde. **III.** *vr.* **1.** a se încăiera; a se ataca; *si presero a pugni* s-au luat la pumni; ~*-si per i capelli* a se lua de păr; *giocare a* ~*-si* a se juca de-a prinselea. **2.** a se apuca de ceva. **3.** a se lua; *si presero per mano* se luară de mînă. **4.** a se lega (sentimental) de cineva; ~*-si d'amicizia per uno* a se împrieteni cu cineva; ~*-si d'amore per uno* a se îndrăgosti de cineva; *si presero a benevolere* au început să se simpatizeze.
prendìbile *adj.* **1.** care poate fi luat. **2.** *(mil.)* care poate fi cucerit; *la fortezza non è* ~ cetatea nu poate fi cucerită.
prendiménto *s.m. (înv.)* luare.
prendisóle *s.m. invar.* şort (pentru băi de soare); rochie de ştrand.

prenditóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** responsabil de agenţie (la o loterie). **2.** *(com.)* beneficiar, primitor (la o cambie).
prenditória *s.f. (rar)* agenţie, birou de loterie.
prenestino *adj., s.m.* (locuitor) din Preneste.
prenóme *s.m.* prenume, nume de botez.
prenominàto *adj., s.m.* (cel) amintit mai înainte/mai sus-numit.
prenotàre I. *vt.* a rezerva, a reţine (un loc, un bilet, o carte); ~ *un posto* a rezerva un loc. **II.** *vr.* a-şi rezerva ceva din timp; *prenotarsi una poltrona a teatro* a-şi rezerva un fotoliu la teatru. *SIN. accaparrare.*
prenotazióne *s.f.* **1.** înscriere; rezervare, reţinere (de loc, de bilet etc.). **2.** *(jur.)* înscriere anterioară (în rang, la o ipotecă). *SIN. accaparramento.*
prènsile *adj.* care poate apuca/prinde; *coda/piede* ~ coadă/picior care poate apuca ceva (la animale).
prensióne *s.f.* apucare, prindere; *organi di* ~ organe de prindere/de apucare.
prenunziàre *vt. v.* preannunziare.
preoccupàre I. *vt.* **1.** a ocupa mai dinainte; ~ *l'entrata* a ocupa intrarea (înaintea celorlalţi); *(fig.)* ~ *l'animo* a cîştiga favoarea cuiva. **2.** *(fig.)* a preocupa, a absorbi cu totul (mintea); *una assenza prolungata che preoccupa* o absenţă prelungită care îngrijorează/ provoacă nelinişte. **II.** *vr.* a fi preocupat, îngrijorat; *preoccuparsi per la salute di qualcuno* a se nelinişti din cauza sănătăţii cuiva.
preoccupàto *adj.* **1.** ocupat mai dinainte. **2.** *(fig.)* preocupat, tulburat; ~ *di,* ~ *in* preocupat (de ceva); ~ *da* dominat, stăpînit (de ceva).
preoccupazióne *s.f.* **1.** ocupare mai dinainte/mai din timp. **2.** *(rar)* idee preconcepută. **3.** preocupare; absorbire; nelinişte; grijă. *SIN. apprensione, inquietudine.* **4.** persoană sau ceva care provoacă o grijă deosebită; *il suo futuro è la mia sola, vera* ~ viitorul său este singura, adevărata mea grijă. **5.** ocupaţie precedentă. **6.** prejudecată.
preopinànte *s.m.* preopinent.
preordinàre *vt.* **1.** a orîndui, a hotărî din timp. **2.** a orîndui (într-un anumit scop). *SIN. predisporre, prestabilire.* **3.** a predestina.
preordinazióne *s.f.* **1.** rînduire, pregătire din vreme (într-un anumit scop). **2.** *(bis.)* predestinare.
preparaménto *s.m. (rar)* pregătire, preparare.
preparàre I. *vt.* **1.** a pregăti. **2.** a prepara. **3.** a elabora; ~ *un testo di storia* a elabora un text de istorie. **II.** *vr.* a se pregăti; ~*-si ad un viaggio* a se pregăti pentru o călătorie.
preparativo I. *adj. (rar)* pregătitor, care ţine de pregătire. **II.** *s.m. (mai ales la pl.)* pregătire; preparative.
preparàto *s.m.* preparat; *(farm.)* ~ *farmaceutico* medicament.
preparatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(în expr.) assistente* ~ preparator universitar. **2.** specialist care împăiază animalele.
preparatório, *-òri, adj.* pregătitor, preparator.
preparazióne *s.f.* **1.** pregătire; preparare; preparaţie. **2.** *(muz.)* pregătire pentru schimbarea tonalităţii. **3.** preparat.
preparucchiàre *vt.* a pregăti (pe apucate, cîte puţin); ~ *un po' di pranzo* a pregăti în grabă un mic prînz.
preponderànte *adj.* preponderent, dominant, precumpănitor.
preponderànza *s.f.* preponderenţă, precumpănire, majoritate.
preponderàre *vi. (a; lit.)* a precumpăni, a prevala.
prepórre *vt.* **1.** a pune înainte; *versi da* ~ *a* versuri care trebuie puse înaintea (unui text etc.). **2.** a pune în frunte, a numi, a alege; ~ *qualcuno alla direzione della scuola* a numi pe cineva ca director de şcoală. *SIN. premettere.* **3.** *(fig.)* a prefera.
prepositàle *adj. (bis.)* care ţine de paroh/de parohie.
prepositivo *adj.* pus înainte; *articolo* ~ articol proclitic; *locuzione* ~*-a* locuţiune prepoziţională; *vocale* ~*-a* prima vocală dintr-un diftong.
prepòsito *s.m. (înv., bis.)* preot, paroh (superior altora).
prepositùra *s.f.* funcţie/demnitate/reşedinţă de paroh/ de guvernator etc.
preposizióne *s.f. (lit.)* **1.** aşezare/punere înainte. **2.** *(gram.)* prepoziţie.
prepòstero *adj. (înv.)* **1.** intempestiv; inoportun. **2.** venit mai devreme (decît trebuia).
prepósto I. *part. tr.* de la preporre. **II.** *s.m.* **1.** *(bis.)* paroh (superior altora). **2.** *(înv.)* conducător, director de studii. **3.** *(înv., ist.)* guvernator (de oraş, provincie).
prepotènte I. *adj.* dominant, predominant, prepotent. **II.** *s.m.* om arogant/despotic/violent; persoană care abuzează de putere.
prepotènza *s.f.* abuz de putere; aroganţă; samavolnicie.
prepotére *s.m.* predominare, preponderenţă (excesivă).
preraffaellita *adj., s.m.* şi *f. (pict.)* prerafaelit.
preraffreddaménto *s.m. (tehn.)* prerefrigerare.
preriscaldaménto *s.m. (tehn.)* preîncălzire.
prerogativa *s.f.* prerogativă; privilegiu.
présa *s.f.* **1.** luare; ~ *in giro* luare în rîs/peste picior; *(cinema.) macchina da* ~ aparat de filmat; *(înv.) di prima* ~ la prima vedere; *(mil.) dar le* ~*-e* a da adversarului dreptul de a alege armele; *dar* ~ a da prilej/ocazie; *una* ~ *per minchione* faptul de a lua pe cineva drept un prost. **2.** cantitate (luată o dată); doză; priză; ~ *di tabacco* priză de tutun. **3.** cucerire, ocupare. **4.** prindere, capturare, pradă; *cane da* ~ ciine de vînătoare. **5.** cantitate de peşte pescuit o dată. **6.** mîner, toartă; tentacul; ~ *dell'elefante* trompă; ~*-e della tenaglia* braţe de cleşte. **7.** gură (de canal, de conductă); ~ *di corrente/di contatto* priză (electrică). **8.** mod de a prinde/de a apuca (într-o luptă); *venire alle* ~*-e* a se lua de tîrtă cu cineva. **9.** *(la pl.)* încăierare. **10.** înghiţitură; păhărel, duşcă. **11.** grup, mănunchi (de oameni). **12.** prindere, cheag, coagulare; *far* ~ **a)** a se prinde solid, a se lega strîns; **b)** *(fig.)* a se împrieteni.
presàgio *s.m.* **1.** prevestire, prezicere. **2.** presimţire; *cattivi* ~*-i* semne rele.
presagire *vt., vi. (a)* **1.** a prezice, a prevesti. **2.** a presimţi; ~ *una tragedia* a presimţi o tragedie; ~ *un disastro* a presimţi un dezastru. **3.** a prevedea, a pronostica; ~ *il futuro* a prevedea viitorul.
presàgo, *-àghi, adj. (lit.)* **1.** prevestitor. **2.** care presimte; *cuore* ~ inimă care presimte; *egli era quasi* ~ *della sua sorte* el aproape îşi presimţea destinul.
presàme *s.m.* **1.** cheag, maia. **2.** anghinare sălbatică.
presbiacùsi *s.f. invar.* surzire (mai ales la bătrîni).
presbiopìa *s.f. (med.)* prezbitism.
présbite *adj., s.m.* prezbit.
presbiteràto *s.m. (bis.)* **1.** preoţie. **2.** presbiterat.
presbiterianìsmo *s.m. (bis.)* presbiterianism.
presbiteriàno *adj., s.m. (bis.)* presbiterian.
presbitèrio *s.m.* **1.** *(arhit.)* presbiteriu, partea bisericii rezervată preoţilor. **2.** casă parohială.
presbitìsmo *s.m. (med.)* prezbitism.
preseégliere *vt.* a prefera, a alege de preferinţă, a da preferinţă (într-o numire etc.); *abbiamo prescelto la vostra ditta per le nostre forniture* am preferat

firma dv. pentru furniturile noastre. *SIN. anteporre, preeleggere.*

presceglimènto *s.m. (rar)* alegere, preferare; numire.

prescélto *part. tr.* de la prescegliere.

presciènte *adj. (lit.)* care presimte; care prevede (viitorul).

prescièn̦za *s.f.* presimţire; prevedere.

prescindere *vi. (a)* a face abstracţie, a trece cu vederea, a lăsa la o parte; *a ~ da* în afară de, pe lîngă faptul că. *SIN. eccettuare.*

prescisso *part. tr.* de la prescindere.

presciùtto *s.m. (pop.)* *v.* prosciutto.

prescrittibile *adj. (jur.)* prescriptibil.

prescrittibilità *s.f. (jur.)* însuşirea de a fi prescriptibil.

prescritto I. *part. tr.* de la prescrivere. II. *adj.* 1. prescris, stabilit (de lege, de normă). 2. vechi, învechit. 3. *(jur.)* prescris. 4. *(înv.)* proscris. 5. scris înainte, scris deasupra. III. *s.m. (jur.)* normă, prescripţie, precept.

prescrivere I. *vt.* 1. a prescrie, a ordona. 2. a delimita. II. *vr. (jur.)* a fi prescris.

prescrizióne *s.f.* 1. ordin; prescripţie, dispoziţie. 2. *(jur.)* prescriere.

presedére *vt. v.* presiedere.

presélla *s.f. (tehn.)* daltă de ştemuit.

presentàbile *adj.* prezentabil; *lavoro non ~* lucru prost executat; *essere ~* a fi prezentabil/îmbrăcat decent; *un abito povero ma ~* un costum sărac dar decent; *non ~* indecent; nepotrivit; discutabil.

presentabilità *s.f.* însuşirea de a fi prezentabil.

presentàre I. *vt.* 1. a prezenta; *(mil.) ~ le armi* a prezenta armele; *(com.) ~ una cambiale* a prezenta o cambie (la plată). 2. *(înv.)* a dărui; *~ alcuno di una cosa* a dărui cuiva ceva. 3. *(fig.)* a proiecta; *la soluzione del problema presenta molte difficoltà* soluţia problemei se proiectează cu multe dificultăţi. 4. a arăta publicului; *~ un nuovo modello al pubblico* a arăta publicului un model nou. 5. a propune; *~ la propria candidatura* a propune propria candidatură, a face cunoştinţă, a prezenta pe cineva cuiva; *Le presento mio cugino* vă prezint pe vărul meu. II. *vr.* a se prezenta, a se înfăţişa; a veni; *~-si il destro/l'occasione* a se prezenta/a veni ocazia.

presentatàrm, presentat'armi *s.m. (mil.)* poziţie de drepţi.

presentóre, -trice *s.m.* şi *f.* prezentator.

presentazióne *s.f.* 1. prezentare, înfăţişare; recomandare; *(bis.) ~ di Maria Vergine* a) intrarea în biserică a Fecioarei Maria; b) *(pict.)* tablou înfăţişînd intrarea în biserică a Fecioarei Maria. 2. prezentare a unei lucrări; introducere.

presènte[1] I. *adj.* 1. prezent, de faţă; actual; *essere ~ a sé stesso* a fi conştient, a fi în toată firea; *~ me/lui* în prezenţa mea/a lui; *tenere/avere ~* a ţine seamă, a avea în vedere un lucru; *la ~* prezenta (scrisoare). 2. *(înv.)* propice, favorabil. II. *s.m.* 1. prezent; *al ~* în prezent; *per il ~* deocamdată. 2. *(gram.)* prezent. 3. *(la pl.)* cei de faţă, cei prezenţi. 4. contemporanii, generaţia de azi.

presènte[2] *s.m. (lit.)* dar, cadou.

presentemènte *adv.* în prezent, acum.

presentiménto *s.m.* presimţire; prevedere.

presentìre *vt.* a presimţi; a prevedea vag. *SIN. preavvertire, preavvisare.*

presènza *s.f.* 1. prezenţă; *di ~* personal, în persoană. 2. înfăţişare; *uomo di bella ~* om frumos; *non aver ~* a fi plăpînd/slab. 3. promptitudine; *~ di spirito* prezenţă de spirit. 4. aspect exterior; *una ragazza di bella ~* o fată frumoasă.

presenziàle *adj. (rar, lit.)* 1. prezent, de faţă. 2. referitor la prezenţă.

presenziàre *vt., vi. (a)* a asista personal, a fi prezent, a fi de faţă; *~ un'adunanza* a fi de faţă la o adunare; *~, all'esame* a asista la examen.

presèpe *s.m. (poetic)* *v.* presepio.

presèpio *s.m.* 1. staul, grajd. 2. iesle. 3. *(bis.)* machetă reprezentînd naşterea lui Cristos. 4. ţarc de vite. 5. *(rar)* creşă.

preservàre *vt.* a prezerva; a feri, a apăra; a păzi; *~ i giovani dalla corruzione* a feri pe tineri de corupţie.

preservativo I. *adj.* care fereşte/apără/prezervă. II. *s.m. (med.)* prezervativ.

preservazióne *s.f.* prezervare; apărare, păzire.

presiéccio *adj. (în expr.) uccello ~* pasăre de curînd prinsă cu plasa.

prèside *s.m.* conducător de instituţie; preşedine; *~ di liceo* director de liceu; *~ di facoltà* decan.

presidentàto *s.m. (rar)* *v.* presidenza.

presidènte *s.m.* preşedinte.

presidentéssa *s.f.* 1. soţie de preşedinte. 2. preşedintă.

presidènza *s.f.* 1. preşedinţie. 2. sediul preşedintelui. 3. personalul care asistă pe preşedinte.

presidenziàle *adj.* prezidenţial, care ţine de preşedinte.

presidiàre *vt. (mil.)* a întări cu o garnizoană/cu o fortificaţie (un oraş, o cetate etc.).

presidiàrio *adj. (mil.)* care ţine de o garnizoană; *truppe ~-ie* trupe din garnizoană.

presìdio *s.m. (mil.)* 1. garnizoană. 2. *(fig.)* protecţie, apărare. 3. *(med.)* ajutor; îngrijire; *~-i chirurgici* trusă chirurgicală.

presiédere *vi. (a), (rar) vt.* 1. a prezida (o adunare); *~ ai lavori di una commissione* a prezida lucrările unei comisii; *~ una seduta* a prezida (concret, direct) o şedinţă. 2. a supraveghea, a conduce; *~ ai lavori stradali* a supraveghea lucrările de refacere a şoselelor.

préso I. *part. tr.* de la prendere. II. *adj.* cuprins; *~ dal sonno* doborît de somn; *posto ~* loc ocupat; *restar ~* a se îndrăgosti; *~ d'amore* îndrăgostit; *è sempre così ~* e mereu atît de prins/de ocupat; *per partito ~* părere preconceptă.

prèssa *s.f.* 1. mulţime, gloată; *far ~* a se îmbulzi; *il pubblico faceva ~ al grande attore* publicul se îmbulzea în jurul marelui actor. 2. urgenţă, grabă; *avere ~* a se grăbi; *fare qualcosa in ~* a face ceva în grabă. 3. presă, maşină de presat; *~ idraulica/meccanica* presă hidraulică/mecanică.

pressacàrte *s.m. invar,* obiect de birou (pentru a fixa un teanc de hîrtii), prespapier.

pressaforàggio *s.m. (agr.)* presă de furaj.

pressànte *adj.* presant, urgent, grabnic.

pressapochismo *s.m.* lipsă de precizie, superficialitate.

pressappóco I. *adv.* aproximativ, cam, aproape; *(substantival) accontentarsi del ~* a se mulţumi cu ceva aproximativ. II. *s.m.* aproximaţie; *ha adottato il ~ come metodo di lavoro* a adopta aproximaţia ca metodă de lucru.

pressàre I. *vt.* 1. a apăsa; a îndesa; a presa; *~ carta* a presa hîrtia. 2. *(fig.)* a grăbi, a împinge din urmă. 3. *(înv.)* a ciocni, a lovi. 4. a preda cu insistenţă; *~ qualcuno con richieste di aiuti* a presa pe cineva cu cereri de ajutoare. II. *vr. (înv.)* a se apropia.

pressatóre *s.m. (tehn.)* presor.

pressatùra *s.f.* presare (la presă).

pressìbile *adj.* compresibil.

pressióne *s.f.* 1. presiune; apăsare; *~ atmosferica* presiune atmosferică; *~ sanguigna* presiune sanguină. 2. presiune; intervenţie; insistenţă; *far ~*

su qualcuno a face presiune asupra cuiva; *essere sotto ~ per gli esami* a fi sub presiune din cauza examenelor.

prèsso **I.** *adv.* aproape; *essere ~ a fare* a fi pe punctul de a face; *~ a due anni* cam doi ani; *(loc. adv.) a un dì ~, dì ~, press'a poco* aproape, aproximativ; *(lit.) ~ che v.* p r e s s o c h é. **II.** *prep.* **1.** la, lîngă; *~ di* la, în casa cuiva; *~ di noi* la noi; *~ il popolo* în popor; *~ i dotti* printre învăţaţi; *intervenire ~ qualcuno* a interveni pe lîngă cineva. **2.** faţă de, în comparaţie; *~ a lui* în comparaţie cu el. **III.** *adj. (înv.)* apropiat; *la città più ~* oraşul cel mai apropiat. **IV.** *s.m.* **1.** apropiere; *(înv., în expr.) sul ~ del mattino* aproape de dimineaţă. **2.** *(la pl.)* vecinătate, împrejurimi.

pressoché **I.** *adv.* aproape, ca şi; *~ fatto* ca şi făcut; *era ~ arrivato* aproape că sosise. **II.** *conj.* cît pe ce să; *~-ch'io non dissi* era cît pe ce să spun.

pressólo, -ói, *s.m.* presă, teasc.

pressùra *s.f.* **1.** presare, compresare. **2.** *(fig.)* apăsare, necaz, supărare. **3.** opresiune.

pressurizzàre *vt. (tehn.)* a presuriza.

pressurizzàto *adj. (tehn.)* presurizat.

pressurizzazióne *s.f.* (tehn.) presurizare.

prèsta *s.f. (înv.)* **1.** împrumut. **2.** sarcină, greutate; tribut, taxă. **3.** *(mar.)* avans plătit marinarilor.

prestabilìre *vt.* a prestabili; *~ la data di un viaggio* a stabili dinainte data unei călătorii.

prestaménto *s.m. (rar)* **1.** împrumut. **2.** prestaţie; impozit.

prestanóme *s.m.* şi *f. invar.* om de paie, cel care îşi împrumută numele altuia (în afaceri, în funcţie etc.).

prestànte *adj.* **1.** excelent, superior; rar. **2.** cu prestanţă, frumos.

prestànza *s.f.* **1.** prestanţă, distincţie **2.** excelenţă, superioritate. **3.** împrumut. **4.** *(înv.)* prestaţie, impozit, dare.

prestanziare *vt. (înv.)* a supune la impozite; a pune pe rol.

prestàre **I.** *vt.* **1.** a împrumuta (cuiva, ceva). **2.** a da; a acorda; *~ man forte* a da ajutor; *~ orecchio* a pleca urechea; *~ fede* a crede *~ culto* a venera; *~ giuramento* a jura, a depune/a presta jurămînt; *~ omaggio* a aduce/a prezenta omagiu. **II.** *vr.* **1.** a se oferi, a interveni în favoarea cuiva, a veni în ajutor; *egli si è prestato spesso in mio favore* a intervenit de multe ori în favoarea mea. **2.** a servi, a fi de folos. **3.** a se preta, a fi bun (la ceva).

prestàto *adj.* **1.** acordat. **2.** împrumutat.

prestatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** împrumutător. **2.** *(rar)* cămătar. **3.** *(în expr.) ~ di lavoro* muncitor; funcţionar.

prestavóce *s.m.* şi *f. invar. (cinema.)* actor care dublează sonorul unui film.

prestazióne *s.f.* **1.** prestaţie, taxă, impozit, dare. **2.** prestare (de serviciu, de muncă); *(jur.) ~ d'opera* prestare de muncă. **3.** *(sport)* performanţă.

prestézza *s.f.* grabă, iuţeală; zel.

prestidigitatóre *s.m. v.* p r e s t i g i a t o r e.

prestidigitazióne *s.f.* prestidigitaţie; scamatorie.

prestigiàre *vt., vi. (a)* a înşela, a face scamatorii.

prestigiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** prestidigitator, scamator. *v.* şi i l l u s i o n i s t a. **2.** *(fig.)* impostor.

prestìgio, -ìgi, *s.m.* **1.** iluzie, amăgire; scamatorie, impostură. **2.** *(fig.)* prestigiu, autoritate morală. **3.** fascinaţie.

prestigióso *adj.* **1.** înşelător; iluzoriu. obţinut prin iluzie. **2.** impunător, prestigios.

prestinàio *s.m. (dial.)* brutar.

prestìno *adv.* devreme; repede.

prèstito *s.m.* împrumut; *vivere sul ~* a trăi din împrumuturi; *prendere in ~* a lua cu împrumut; *fare un ~* a împrumuta; *~ linguistico* împrumut lingvistic.

prèsto[1] *s.m. (pop.)* împrumut; munte de pietate; *fare un ~* a da amanet.

prèsto[2] **I.** *adj. (rar, lit.)* **1.** iute, prompt; *con mano ~-a* cu mînă sprintenă. **2.** binevoitor, propice, favorabil. **II.** *adv.* **1.** repede, iute, în grabă; *a ~* pe curînd; *far ~* a se grăbi; *si fa ~ a dire/a criticare* e uşor de zis/de criticat; *arrivederci a ~* la revedere în (pe) curînd; *(prov.) ~ e bene raro avviene, ~ e bene non stanno insieme* şi repede şi bine nu se poate; *la malerba cresce ~* buruiana creşte repede, iarba rea nu piere. **2.** devreme, de dimineaţă.

prèsule *s.m. (lit.)* înalt demnitar bisericesc, prelat.

presùmere **I.** *vi. (a)* a se crede, a fi prezumţios. **II.** *vt.* **1.** a presupune, a crede. **2.** a pretinde.

presumìbile *adj.* ipotetic, prezumtiv, imaginabil; *è ~ che* se poate presupune că.

presuntivo *adj.* probabil, de presupus, prezumtiv; *erede ~* moştenitor prezumtiv; *bilancio ~* bilanţ preventiv.

presùnto **I.** *part. tr.* de la p r e s u m e r e. **II.** *adj.* presupus; probabil, previzibil.

presuntuosàggine *s.f. (emfatic) v.* p r e s u n t u o s i t à.

presuntuosità *s.f.* îngîmfare, aroganţă, înfumurare; prezumţie.

presuntuóso *adj., s.m.* prezumţios, arogant, înfumurat, îngîmfat.

presunzióne *s.f.* **1.** prezumţie, presupunere. **2.** aroganţă, îngîmfare, înfumurare.

presuòla *s.f. (bot.)* drăgaică *(Galium verum).*

presupponìbile *adj.* de presupus, de închipuit, de prevăzut.

presuppórre *vt.* **1.** a presupune. *SIN. supporre.* **2.** a-şi închipui, a crede.

presupposizióne *s.f.* presupunere; supoziţie; *la ~ si è dimostrata erronea* presupunerea s-a demonstrat a fi greşită.

presuppósto **I.** *part. tr.* de la p r e s u p p o r r e. **II.** *s.m.* **1.** presupunere; supoziţie; *è solo un mio ~* e numai o presupunere de a mea. **2.** premisă; *fondare qualcosa su un errato ~* a fonda ceva pe o premisă greşită.

presùra *s.f.* **1.** prindere, captură; taxă care se plătea pentru captură. **2.** cucerire, ocupaţie.

pretàglia *s.f. (peior.)* popire.

pretaiuòlo *adj. (depr.)* care este prieten cu preoţii.

pretàtico *s.m. v.* p r e t a t o.

pretàto *s.m. (înv.)* preoţie *(demnitatea, funcţia).*

prète *s.m.* **1.** preot; *morire senza ~* a muri fără slujbă religioasă; *sbaglia il ~ all'altare* tot omul e supus greşelii; *date da bere al ~, ché il chierico ha sete* bate şaua să priceapă iapa; *scherzo da ~* glumă proastă; *aria da ~* atitudine falsă/ipocrită. **2.** *(fam.)* recipient de încălzit patul.

pretendènte *s.m.* pretendent (la tron, la căsătorie etc.); *~ al trono* pretendent la tron; *avere molti ~-i* a avea mulţi curtezani.

pretèndere **I.** *vt.* **1.** a pretinde; a cere; *~ il rispetto di qualcuno* a pretinde respectul cuiva. **2.** a insista; *ha fatto nulla e pretende di essere pagato* nu a făcut nimic şi insistă să fie plătit. **3.** a crede, a presupune; *~ di avere sempre ragione* crede că are totdeauna dreptate. **4.** a susţine cu putere; *~ che Omero non sia mai esistito* a susţine cu înverşunare că Homer nu a existat niciodată; *~ modestia* a fi modest ostentativ. **5.** *(înv.)* a aduce ca pretext, a invoca.

II. *vi. (a)* a pretinde, a aspira la; ~ *al trono* a aspira la tron; ~ *alla mano di una donna* a cere mîna unei femei; ~*-la a dotto|a pittore* a se crede/a-şi lua aere de învăţat/de pictor; ~ *in una cosa* a se crede superior altora (într-o chestiune). **III.** *vr.* a se pretinde, a se crede; *se la pretende* se crede prea mult.

pretensióne *s.f.* **1.** pretindere; pretenţie; *senza* ~ fără pretenţie; *pieno di* ~*-i* plin de pretenţii. **2.** îngîmfare, aroganţă; *parlare con* ~ a vorbi cu îngîmfare. **3.** bogăţie arătată cu ostentaţie; *senza* ~ fără ostentaţie. **4.** preţ cerut pentru ceva; *una* ~ *eccessiva* o pretenţie excesivă/exagerată.

pretensióso *adj.* pretenţios.

pretenziosità *s.f.* ton pretenţios.

pretenzióso *adj. v.* pretensioso.

pretenzionóso *adj. (tosc.) v.* pretensioso.

preterintenzionàle *adj. (jur., despre o crimă)* neintenţionată, prin imprudenţă; *omicidio* ~ crimă neintenţionată.

preterire I. *vt. (lit.)* **1.** a omite, a nu îndeplini; a trece sub tăcere. **2.** a contraveni; a călca; ~ *un comando* a contraveni unui ordin. **II.** *vi. (e)* a nu avea efect; a trece.

preterìto I. *part. tr.* de la preterire. **II.** *adj.* contravenit; omis.

pretèrito I. *adj.* trecut; petrecut. **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* preterit. **2.** *(glumeţ)* şezut, spate. **3.** trecut.

preterizióne *s.f.* **1.** preteriţiune *(figură de retorică)*. **2.** omitere.

pretermèttere *vt. (lit.)* a neglija; a omite.

pretermissióne *s.f. (lit.)* neglijare; omitere.

preternaturàle *adj.* supranatural; în afara legilor naturii.

pretésa *s.f.* **1.** pretenţie, cerere; *avanzare una* ~ a înainta o cerere; *essere senza* ~ a fi fără pretenţii, a fi modest. **2.** exigenţă excesivă şi nejustificată; *aver la* ~ *di* a avea pretenţia să. **3.** îndrăzneală; *ha la* ~ *di sapere tutto* are îndrăzneală să creadă că ştie totul. **4.** căutare de efecte; *casa di grandi* ~*-e* casă (firmă) de mari pretenţii.

pretésco, *-éschi, adj. (depr.)* popesc.

pretéso I. *part. tr.* de la pretendere. **II.** *adj.* considerat, presupus, pretins; aşa-zis; *un* ~ *errore* o aşa-zisă eroare; *le pretese rime dantesche* presupusele rime dantesti.

pretèssere *vt. (înv.)* a lua ca pretext.

pretèsta *s.f. (ant.)* togă albă tivită cu purpură (la romani); *lasciare la toga* ~ a deveni major (la 17 ani).

pretestàre *vi. (a)* a pretexta; a lua ca pretext.

pretestàto *adj. (ant.)* îmbrăcat cu togă albă (tivită cu purpură)/cu togă pretextă; *commedia* ~*-a* comedie avînd ca personaje tineri patricieni, magistraţi etc., comedie pretextă.

pretèsto *s.m.* **1.** pretext; *col* ~ *di* cu pretextul de. *SIN. cavillo, ripiego, scappatoi.* **2.** ocazie; *questo è un ottimo* ~ *per intervenire* aceasta este o excelentă ocazie pentru a interveni.

pretino I. *adj. (depr.)* **1.** popesc. **2.** care se înţelege bine cu popii. **II.** *s.m.* preot tînăr.

pretónzolo *s.m. (depr.)* popă.

pretóre *s.m.* **1.** judecător de plasă. **2.** *(ant.)* pretor (la romani).

pretoriàle *adj.* care ţine de pretor.

pretoriàno I. *adj. (ant.)* pretorian. **II.** *s.m. (ant., mai ales la pl.)* **1.** pretorian, din garda pretoriană. **2.** *(fig.; depr.)* zbir, despot.

pretòrio *s.m. (ant.)* pretoriu.

prètto *adi.* **1.** curat, pur, neamestecat; *vino* ~ vin curat; *un* ~ *ignorante* un adevărat ignorant; *puro a* ~ exact, la fel, acelaşi. **2.** pur, tipic; *parlare in* ~ *romanesco* a vorbi într-un curat dialect roman; *con* ~ *accento toscano* cu un tipic accent toscan.

pretùra *s.f.* **1.** pretură; judecătorie de plasă. **2.** *(ant.)* pretoriu.

prevalenteménte *adv.* **1.** de cele mai multe ori. **2.** în majoritate, în general; *il cielo è* ~ *sereno* cerul e mai mult senin. **3.** mai ales; *mangio* ~ *legumi* mănînc mai ales legume.

prevalènte *adj.* precumpănitor, preponderent, dominant.

prevalènza *s.f.* **1.** precumpănire, preponderenţă, superioritate; *essere in* ~ *numerica* a fi în majoritate numerică; *stimolare la* ~ *della fantasia* a stimula puterea fanteziei. **2.** nivel la care se ridică un lichid cînd este pompat.

prevalére I. *vi. (a, e)* **1.** a predomina, a valora mai mult. *SIN. predominare.* **2.** a învinge, a se impune. **II.** *vr.* a se prevala, a face uz de.

prevaricàre *vi. (a)* **1.** a-şi călca datoria, a călca (o lege), a comite o prevaricaţiune. *SIN. trasgredire.* **2.** a abuza de putere pentru avantaje personale. **3.** a devia, a se îndepărta.

prevaricatóre, -trice *s.m.* şi *f* prevaricator, răufăcător.

prevaricazióne *s.f.* prevaricaţiune, necinste, hoţie; călcarea datoriei, a legii.

prevedére *vr.* **1.** a prevedea, a şti dinainte. *SIN. anteconoscere, antevedere.* **2.** a socoti posibilă o întîmplare; *era da* ~ era uşor de închipuit/de prevăzut. *SIN. intuire, presagire.* **3.** a prevedea, a considera; *il caso non è previsto nella legge* cazul nu este prevăzut de lege.

prevedibile *adj.* previzibil; *esito* ~ rezultat previzibil; *risposta facilmente* ~ răspuns uşor de prevăzut.

prevediménto *s.m. (rar)* prevedere.

preveggènte *adj. (lit.) v.* previdente.

preveggènza *s.f. (lit.) v.* previdenza.

preveniènte *adj.* care previne; prevenitor, amabil.

preveniménto *s.m. (rar)* prevenire.

prevenìre I. *vt.* **1.** a veni înainte; a preceda pe cineva sau ceva. **2.** a preîntîmpina; a înlătura. **3.** a preveni, a înştiinţa, a avertiza. **II.** *vr.* a se întrece.

preventivàre *vt.* **1.** *(com.)* a calcula, a întocmi (un deviz estimativ). **2.** a prevedea o sumă (în buget).

preventivàto *s.m.* deviz estimativ; sumă aproximativă (prevăzută în buget).

preventivo I. *adj.* preventiv, provizoriu; *carcere* ~ închisoare preventivă. **II.** *s.m.* deviz estimativ, prevedere (în buget).

preventório, *-óri, s.m.* preventoriu.

preventriglio *s.m. (ornit.)* guşă.

prevenzióne *s.f.* **1.** preîntîmpinare, prevenire. **2.** *(jur.)* prevenţie, arestare preventivă. **3.** idee preconcepută, părere defavorabilă, rezervă (faţă de cineva, de ceva); prejudecată. *SIN. preconcetto.*

prevertìre *vt. (înv.)* a răscoli, a răsturna.

previaménte *adv.* cu anticipaţie, dinainte.

previdènte *adj.* prevăzător; *persona* ~ persoană prevăzătoare.

previdènza *s.f.* **1.** prevedere, grijă, preocupare, precauţiune (luată din timp); *la proverbiale* ~ *della formica* proverbiala prudenţă a furnicii; *mancare di* ~ a nu fi prudent. *SIN. prudenza.* **2.** ansamblu de prevederi cu caracter de asistenţă socială; *istituto di* ~*-e e risparmio* casă de depuneri şi consemnaţiuni; ~ *sociale* asistenţă socială, prevederi sociale.

previdenziàle *adj.* de/relativ la prevedere/la prevederi sociale; *organismo* ~ organism/instituţie de prevederi sociale.

prèvio *adj.* anterior, de mai înainte; care precedă; ~ *accordo*, ~ *esame* după ce se va fi căzut de acord, după cercetare.
previsibile *adj. (rar)* previzibil.
previsióne *s.f.* prevedere, pronostic; *(fin.) bilancio di* ~ bilanţ preventiv; *in* ~ *di* în vederea.
previsto I. *part. tr.* de la p r e v e d e r e. **II.** *s.m.* lucru prevăzut; *spendere oltre il* ~ a cheltui peste prevederi; *il viaggio dura più lungo del* ~ călătoria durează mai mult decît credeam; *spendere meno del* ~ a cheltui mai puţin decît am prevăzut.
prevósto *s.m.* **1.** *(bis.)* superior, paroh. **2.** *(ist.)* armaş.
prevostùra *s.f.* **1.** parohie. **2.** casa parohului.
preziosìsmo *s.m. (lit.)* preţiozitate; afectare, **afectaţie**.
preziosità *s.f.* **1.** preţ, calitatea de a fi preţios; valoare. **2.** lucru preţios/de valoare; raritate; *museo pieno di* ~ muzeu plin cu lucruri rare/preţioase. *SIN. rarità.* **3.** preţiozitate, afectare.
prezióso I. *adj.* **1.** preţios; valoros, rar, scump. **2.** preţios, pedant, afectat; *eleganza* ~*-a* eleganţă afectată; *stile* ~ stil de un rafinament artificial. **II.** *s.m.* **1.** obiect preţios; bijuterie. **2.** om pedant/afectat.
prezzàre I. *vt. (rar)* **1.** a calcula, a preţui; a fixa preţul, a pune preţul (pe o marfă expusă). *SIN. apprezzare.* **2.** *(înv.)* a aprecia. **II.** *vr.* a se lăuda.
prezzàrio *s.m.* listă/tabel de preţuri.
prezzatóre, -trice *s.m.* şi *f.* preţuitor, expert.
prezzémolo *s.m.* pătrunjel *(Petroselium sativum* sau *Apium petroselinum)*; ~ *d'ogni minestra* persoană insinuantă/care se vîră peste tot; martie din post.
prèzzo *s.m.* **1.** preţ; *praticare buoni* ~*-i* a vinde cu preţuri convenabile; *a buon* ~ ieftin; *contrattare/fare il* ~ a tocmi/a stabili preţul; ~ *del denaro* dobîndă; *di buon* ~ ieftin. **2.** *(fig.)* valoare, importanţă; *essere in* ~ a fi preţuit; *mettere a* ~ a vinde; *mettere a* ~ *la coscienza* a-şi vinde conştiinţa. **3.** stimă, consideraţie.
prezzolàre *vt.* a cumpăra/a plăti un ucigaş/un răufăcător, a tocmi.
prezzolàto *adj.* vîndut, cumpărat, plătit; *soldato* ~ mercenar; *stampa* ~*-a* presă vîndută/coruptă.
prìa *adj. (poetic)* întîi, înainte.
priapéo I. *s.m. (ist. lit.)* poezie licenţioasă. **II.** *adj.* relativ la Priap.
priègo *s.m. (înv.)* rugăciune.
prigióne I. *s.f.* **1.** închisoare, puşcărie, temniţă; *marcire in* ~ a putrezi în închisoare. *SIN. carcera, galera.* **2.** loc închis şi întunecat; *quel solaio è una* ~ podul acela este o închisoare; *la* ~ *eterna* infernul. **3.** sclavie. **II.** *adj., s.m. (înv., poetic)* prizonier, deţinut.
prigionìa *s.f.* **1.** închisoare, detenţiune. **2.** prizonierat, captivitate. *SIN. cattività, detenzione.*
prigionièro I. *adj.* prins, închis, arestat; *l'uccello* ~ *in gabbia* pasărea închisă în colivie; *condurre alcuno* ~ a duce pe cineva în închisoare. **II.** *s.m.* **1.** deţinut, arestat. **2.** prizonier de război. **3.** *(înv.)* temnicer.
prillàre *vi. (a)* **1.** a se învîrti repede. **2.** a se răsuci, a se învîrti ca fusul.
prìllo *s.m.* învîrtitură repede.
prìma[1] *s.f. (teatru)* premieră.
prìma[2] *adv.* înainte, altădată; *molto* ~ **a)** foarte devreme; **b)** cu mult înainte; *di* ~ **a)** dinainte; **b)** de altădată, din trecut; *di* ~ ~ de foarte demult; *quanto* ~ cît de curînd; *in* ~, *da* ~ înainte de toate; *come* ~ îndată ce; *o* ~ *o poi* mai devreme sau mai tîrziu; *(corelativ) non* ~ *lo vide che lo abbracciò* abia îl văzu, că-l şi îmbrăţişă.
primàio *adj. (înv.)* întîiul, primul.
primaiòla *s.f. (pop.)* femeie care naşte prima dată.
primaiuòla *s.f. v.* p r i m a i o l a.
primaménte *adv. (lit.)* **1.** mai întîi, în primul rînd. **2.** întîi.
primarlaménte *adv.* mai întîi, în primul rînd.
primário I. *adj.* **1.** prim, principal, superior; *medico* ~ medic primar. **2.** primar, de primul grad; *scuola primaria* şcoală elementară. **II.** *s.m.* medic primar.
primàte *s.m.* **1.** *(bis.)* primat (arhiepiscop, patriarh). **2.** cardinal. **3.** *(înv.)* principe. **4.** *(la pl.)* demnitari.
primaticcio *adj.* **1.** *(despre fructe)* precoce, trufanda; *fichi* ~*-i* smochine apărute înainte de vreme. **2.** care începe mai înainte, precoce; *freddo* ~ frig precoce. *SIN. precoce, prematuro.*
primatista, -isti, *s.m.* şi *f. (sport)* campion, recordman.
primàto *s.m.* **1.** întîietate, superioritate, prioritate. **2.** *(sport)* record.
primavéra *s.f.* **1.** primăvară; *una rondine non fa* ~ cu o rîndunică nu se face primăvară. **2.** climă blîndă; *l'eterna* ~ *di certe regioni* eterna climă bună/caldă din unele regiuni. **3.** *(fig.)* perioadă de un an; *avere molte* ~*-e* a avea mulţi ani. **4.** început favorabil, tinereţea; *la* ~ *della vita* tinereţea vieţii. **5.** *(bot.)* ciuboţica-cucului *(Primula officinalis).*
primaverile *adj.* primăvaratic; *stagione* ~ anotimp primăvăratic; *vento* ~ vînt de primăvară.
primaverìna *s.f. (bot.)* v. p r i m o l a.
primazìa *s.f.* **1.** *(bis.)* demnitate de primat (arhiepiscop, patriarh). **2.** întîietate.
primaziàle I. *adj.* care ţine de primat (arhiepiscop). **II.** *s.f.* arhiepiscopie, patriarhie.
primeggiàre *vi. (a)* a prima, a avea întîietate; a predomina; a excela, a fi primul. *SIN. emergere, spiccare.*
primèvo *adj. (lit.)* **1.** străvechi, din primele timpuri. **2.** foarte tînăr.
primiceriàto *s.m. (bis.)* primat *(grad, demnitate, funcţie).*
primicèrio *s.m.* **1.** *(bis.)* primat, prim demnitar (în unele biserici). **2.** demnitar principal (la curtea pontificală). **3.** *(înv.)* prim, principal.
primièra *s.f.* **1.** joc de cărţi; *andare a* ~ a avea trei cărţi cu care se aşteaptă o a patra; *voler* ~ *con tre carte* a dori lucruri imposibile. **2.** supă cu paste făinoase (care seamănă cu punctele de pe cărţile de joc).
primièro I. *adj.* anterior, de dinainte; de la început; *(înv.) in* ~ mai întîi. **II.** *s.m.* primul termen al unei şarade/al unei ghicitori.
primigènio *adj.* primordial, primitiv; din prima generaţie; *lingua* ~*-a* limbă de început/primitivă; *elefante* ~ elefant fosilă/primitiv; *forze* ~*-ie della natura* forţe primordiale ale naturii; *umanità* ~*-a* omenire primitivă.
primìpara *s.f.* femeie care naşte prima dată.
primitività *s.f.* primitivitate.
primitivo *adj., s.m.* **1.** primitiv. *SIN. primigenio.* **2.** ceea ce a fost înainte; *le abitazioni* ~*-e della città erano in legno* locuinţele dinainte din oraş erau de lemn. *SIN. primiero, primordiale.* **3.** element lingvistic anterior; *nome* ~ substantiv din care se formează alte substantive.
primìzia *s.f.* **1.** trufanda. **2.** *(fig.)* veste proaspătă, cunoscută de puţini. **3.** operă (literară, muzicală) încă necunoscută. **4.** *(înv.)* cap de familie; străbun.
primo I. *adj. num. ord.* **1.** prim(ul), întîi(ul); ~*-a colazione* micul dejun; *di* ~*-a mano* de mîna întîi; *in un* ~ *tempo* la început; la prima oară; *Francesco* ~ Francisc I; *atto* ~ actul întîi; ~*-a donna* primadonă; ~ *uomo* prim tenor; *(înv.)* ~ *tempo* primăvară; *in* ~ *luogo* în primul rînd; *di* ~ *acchito*

de la început, imediat; *alla ~-a, alla bella ~-a* imediat, îndată; *sulle ~-e* la început; *(prov.) il ~ scudo è il più difficile a fare* tot începutu-i greu. **2.** mai vîrstnic, mai bătrîn, senior. **II.** *s.m.* **1.** primul; *il ~ dell'anno* anul nou; *sul ~* la început; *il ~ (di) maggio* întîi mai; *ai ~-i del mese* la începutul lunii, în primele zile ale lunii; *è arrivato il ~* a sosit primul. **2.** minut; *un ~ e tre secondi* un minut şi trei secunde. **3.** *(la pl.)* duelanţi.

primogènito *adj., s.m.* **1.** prim născut. **2.** preferat, iubit.

primogenitóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* primul părinte, Adam; *(la pl.)* strămoşi.

primogenitùra *s.f. (jur.)* primogenitură; drept de primogenitură. *SIN. maggiorascato, maggiorasco.*

primola *s.f. (bot.)* primulă *(Primula abonica* sau *Primula poculformis).*

primordiàle *adj.* **1.** primordial, iniţial. **2.** original, primitiv.

primòrdio *s.m. (mai ales la pl.)* **1.** început, origine; *i ~-i della letteratura* începuturile literaturii. *SIN. origine, principio.* **2.** fază iniţială a dezvoltării unei plante.

primula *s.f. v.* primola.

primulàcee *s.f. pl. (bot.)* primulacee.

principàle **I.** *adj.* principal; important, însemnat, esenţial; *via ~* strada cea mai importantă. *SIN. precipuo, primario.* **II.** *s.m.* **1.** stăpîn, patron (de prăvălie, de întreprindere); şef (de birou etc.). **2.** *(muz.)* registru principal (la organ). **3.** lucrul cel mai important; *il ~ è capirsi* principal este ca două persoane să se înţeleagă.

principalménte *adv.* în principal, mai ales.

principalità *s.f.* calitatea de a fi principal; însemnătate principală; rol principal.

principàre *vt., vi. (a; rar)* a guverna, a conduce ca principe.

principàto *s.m.* **1.** principat *(demnitate şi funcţie de principe, teritoriu).* **2.** *(înv.)* stat, monarhie. **3.** *(înv.)* suveranitate. **4.** *(la pl.)* prelaţi, episcopi.

principe[1]**, -éssa** *adj.* principal; *medico ~* medic excelent/cel mai bun; *edizione ~* ediţie princeps.

principe[2] *s.m.* **1.** principe; *~ della chiesa* cardinal; *~ reggente* prinţ domnitor; *~ ereditario* prinţ ereditar; *~ consorte* prinţ consort; *~ degli Apostoli* Sf. Petru; *~ delle tenebre* prinţ al întunericului, Lucifer; *~ azzurro* Făt Frumos. **2.** şef, maestru. **3.** *~ di Galles* ţesătură/stofă în desene pătrate.

principéseo, -éschi, *adj.* princiar; pompos, bogat, luxos; *dignità ~-a* demnitate princiară; *palazzo ~* palat princiar/nobil/luxos; *un'abitazione ~-a* o locuinţă luxoasă.

principéssa *s.f.* principesă, prinţesă.

principiaménto *s.m. (rar)* început.

principiànte *s.m.* începător, novice.

principiàre *vt., vi. (e, a)* a începe; a iniţia; *a ~ da* începînd de la.

principiativo *adj. (rar)* începător, care ajută la începerea unui lucru.

principiatùra *s.f.* începere; început (la un tricotaj etc.).

principio, -ìpii, *s.m.* **1.** început *(loc, timp în care se începe ceva); da/al/sul ~* la început; *rifarsi dal ~* a o lua de la început. **2.** *(fig.)* principiu; idee de bază. **3.** *(fil.)* cauză esenţială.

princisbécco, -écchi, *s.m.* aliaj de aramă şi zinc; *di ~* iluzoriu; *fals; (fig.) restare di ~* a rămîne împietrit/uimit/stupefiat.

prióra *s.f. (bis.)* stareţă, superioară.

priorále *adj.* care ţine de stăreţie.

prioràto *s.m. (ist.)* priorat, demnitate/funcţie de magistrat superior (în comune, oraşele-republici italiene).

prióre *s.m.* **1.** *(ist.)* prior, magistrat superior (în oraşele-republici italiene). **2.** stareţ, superior, abate; *stare come un ~* a trăi ca un paşă.

prioria *s.f.* **1.** biserică (cu rang între parohie şi episcopie). **2.** stăreţie.

priorista *s.m. (ist.)* registru al magistraţilor superiori (din guvernul oraşelor-republici italiene).

priorità *s.f.* **1.** prioritate, întîietate; *la ~ della sua scoperta* precedenţă în timp a descoperirii sale; *avere la ~* a avea drept de precedenţă, a avea întîietate. **2.** superioritate.

prioritàrio *adj.* care se bucură de prioritate.

prísco, prischi, *adj. (lit.)* vechi; străvechi, antic; *il sermone ~* limba latină.

prísma *s.m.* **1.** *(geom.)* prismă. **2.** *(fig.)* mijloc ideal prin care se poate scruta sufletul sau o realitate anterioară; *il ~ delle illusioni* prisma iluziilor.

prismàtico, -àtici, *adj. (geom.)* prismatic.

prístino *adj. (lit.)* prim; anterior; vechi; *nel ~ stato* starea anterioară; *rimettere in ~* a restaura.

pritanèo *s.m. (ant.)* pritaneu, clădire publică (la greci).

privàre *vt.* a priva, a lipsi de; *~ del posto* a lipsi pe cineva de locul de muncă; *~ della vita* a omorî; *~ della vista* a orbi. *SIN. levare, togliere.*

privatista, -ìsti, *s.m.* **1.** elev particular. **2.** elev de şcoală particulară.

privativa *s.f.* **1.** monopol; *generi ~* bunuri reprezentînd monopol de stat (tutun, sare). **2.** brevet. **3.** privilegiu.

privativo *adj.* privativ; *vendita ~-a* vînzare exclusivă/privilegiată; *(gram.) particelle ~-e* particule privative; *(jur.) pena ~-a di libertà* pedeapsă cu închisoare.

privàto **I.** *adj.* **1.** lipsit, privat de. **2.** particular; *diritto ~* drept privat; *interessi ~-i* interese particulare; *faccende ~-e* treburi personale.; *in ~* în mod particular. **3.** secret, ascuns. **II.** *s.m.* **1.** cetăţean particular. **2.** *(rar)* closet. **3.** *(înv.)* intim, prieten apropiat.

privazióne *s.f.* **1.** privaţiune. *SIN. sacrificio.* **2.** lipsă, absenţă, pierdere.

privigno *s.m. (rar)* fiu vitreg.

privilegiàre *vt.* a privilegia; a acorda un privilegiu.

privilegiàto *s.m.* **1.** privilegiat, favorizat. **2.** norocos.

privilégio *s.m.* **1.** privilegiu; avantaj; monopol. **2.** diplomă, act ce atestă un privilegiu.

privo *adj.* privat, lipsit de.

pro[1]**, prò, pro'** **I.** *s.m.* **1.** folos, utilitate, avantaj; *far ~* a fi de folos; *dare il buon ~* a felicita; *buon ~ ti faccia!* noroc!; *tornar ~* a fi util; *a che ~* la ce bun; *a ~ nostro* în favoarea noastră. **2.** *(înv.)* profit. **3.** *(înv.)* dobîndă. **II.** *adj. (înv.)* viteaz.

pro[2] **I.** *prep.* pentru, în favoarea; *~ e contro* pentru şi contra; *~ forma* de formă. **II.** *s.m.* argument în favoarea unui lucru; *il ~ e il contro* argumente pentru şi contra.

pro-[3] *prefix* pentru, în locul; *prorettore* prorector.

proàvo *s.m.* **1.** străbunic. **2.** *(la pl.)* strămoşi.

probàbile *adj.* **1.** probabil, verosimil; *è ~ che ci vedremo presto* este cu putinţă să ne vedem curînd. **2.** *(înv.)* demn de aprobare, acceptabil; *ragione ~* raţiune ce poate fi aprobată. **3.** credibil, admisibil; *è una congettura molto ~* este o presupunere foarte uşor de crezut.

probabilità *s.f.* probabilitate.

probànte *adj.* doveditor; probant; *argomento poco ~* argument puțin convingător. *SIN convincente, dimostrativo.*
probativo *adj.* doveditor; probant; *argomentazione ~-a* argumentare demnă de a fi aprobată.
probatòrio *adj. (jur.)* probatoriu, doveditor; constatator; *tempo ~* timp util (pentru adunarea dovezilor); *documenti ~-i* documente care constituie elemente doveditoare.
probazióne *s.f.* **1.** *(înv.)* probă, dovadă. **2.** stagiu de probă (înainte de intrarea în călugărie).
probità *s.f.* **1.** probitate, cinste; integritate. **2.** *(înv.)* vitejie, bravură. *SIN. onestà.*
probivìri *s.m. pl.* arbitrii, comisie de litigiu (în conflictele dintre patron și lucrător, în orînduirea capitalistă).
problèma, *-èmi, s.m.* **1.** problemă; *un ~ matematico* o problemă de matematică. **2.** chestiune complicată; *è un ~ !* e o problemă!; *quel bambino è diventato un ~ per tutti* copilul acela a devenit o problemă pentru toți.
problemàtica *s.f.* problematică; *la ~ dell'illuminismo* problematica iluminismului.
problematicità *s.f. (rar)* caracter problematic/îndoielnic. *SIN. dubbiezza.*
problemàtico, *-àtici, adj.* **1.** problematic; îndoielnic. **2.** al unei probleme.
pròbo *adj.* **1.** cinstit, onest; integru. *SIN. integro, intemerato, retto.* **2.** viteaz.
proboscidàti *s.m. pl. (zool.)* proboscidieni.
probòscide *s.f.* **1.** *(zool.)* trompă; proboscidă. **2.** *(glumeț)* nas mare.
procaccévole *adj. (lit.)* dibaci, isteț; harnic. *SIN. industrioso.*
procàccia I. *s.m.* curier, comisionar. **II.** *s.f. (înv.)* **1.** căutare, procurare. **2.** străduință, efort.
procacciaménto *s.m.* căutare, procurare; obținere; *il ~ del necessario* procurarea strictului necesar.
procacciànte I. *adj.* **1.** isteț; activ. **2.** intrigant; lingușitor; băgăreț. **II.** *s.m.* traficant, afacerist. *SIN. faccendiere, trafficone.*
procacciàre I. *vt.* **1.** a căuta; a găsi modul de a avea, a procura; *~ il pane* a procura pîinea. *SIN. cercare, procurare, provvedere.* **2.** *(fig.)* a produce, a provoca; *~ dispiaceri* a provoca neplăceri. **II.** *vr.* a se strădui.
procacciatóre, -trice *s.m.* și *f.* furnizor; achizitor.
procaccìno *s.m.* **1.** curier, comisionar tînăr. *SIN. procaccia.* **2.** *(glumeț, depr.)* om care aleargă, trepăduș.
procàccio *s.m. (rar, înv.)* **1.** zel, străduință. **2.** grijă, preocupare. **3.** cîștig, folos; *andare in ~* a merge în căutare; *far ~* a procura. **4.** curier. **5.** trăsură poștală.
procàce *adj. (lit.)* **1.** nerușinat, necuviincios; provocator. **2.** arogant, impertinent; *lingua ~* limbă arogantă. **3.** licențios, provocant; *occhiata/donna ~* aruncătură de ochi/femeie provocantă.
procàcia *s.f. (lit.)* **1.** nerușinare, obrăznicie. **2.** cochetărie necuviincioasă; atitudine provocatoare.
procacità *s.f. v.* procacia.
procacitàno *adj. (înv.)* apropiat.
procedènza *s.f. (rar)* **1.** înaintare. **2.** *(bis.)* purcedere. **3.** proveniență; derivare.
procèdere *vi. (e)* **1.** a merge înainte, a înainta; *~ di bene in meglio* a merge din bine în mai bine; *~ oltre* a merge mai departe; *~ avanti* a continua; *con il ~ del tempo* cu trecerea timpului. **2.** a continua; *~ nel discorso* a continua ideea. **3.** *(înv.)* a se întîmpla, a se produce. **4.** a proceda, a acționa; a se comporta; *~ con le buone* a proceda cu binele; *(jur.) ~ contro* a deschide proces/acțiune contra cuiva; *~ con la violenza* a acționa cu violență. **5.** *(construit cu prep.* **da)** a proveni, a deriva; a-și trage originea din; a purcede; *un fiume che procede da un lago* un fluviu care pornește dintr-un lac. **6.** a începe; *~ all'esame del progetto* a începe examinarea proiectului. **7.** a acționa un proces contra cuiva; *~ contro qualcuno* a acționa împotriva cuiva.
procedibile *adj. (jur.)* care poate fi urmărit pe cale legală; contra căruia se poate intenta un proces.
procediménto *s.m.* **1.** dezvoltare, evoluție; curs. **2.** procedeu, procedare. **3.** *(jur.)* procedură, acțiune juridică. **4.** *(bis.)* purcedere.
procedùra *s.f. (jur.)* procedură.
procedurale *adj. (jur.)* procedural.
procedurista, *-isti, s.m.* jurist, expert în procedură.
procedùto *part. tr.* de la procedere.
procèlla *s.f.* **1.** *(mar.)* furtună puternică; vijelie. **2.** *(fig.)* calamitate gravă; catastrofă.
procellària *s.f. (ornit.)* pasărea-furtunii *(Procellaria).*
procellìpede *adj. (lit., înv.)* iute ca furtuna/ca vijelia.
procellóso *adj. (lit.)* furtunos; vijelios.
pròceri *s.m. pl. (ant.)* patricieni.
processànte *adj., s.m.* și *f. (jur.)* urmăritor, reclamant.
processàre *vt.* **1.** *(jur.)* a intenta proces (cuiva); *~ alcuno per bigamie* a intenta un proces de bigamie cuiva. **2.** *(fig.)* a iscodi pe cineva.
processionàle *adj.* relativ la o procesiune.
processionalménte *adv.* în procesiune.
processionàre *vi. (a)* a merge în procesiune.
processionària *s.f. (entom.)* specie de omidă *(Cnethocampa processionaria).*
processióne *s.f.* **1.** procesiune; *menare a ~* a scoate în lume, a se lăuda cu cineva; *andare in ~* a se făli, a se mîndri; *mandare in ~* a trimite (pe cineva) încolo și-ncoace. **2.** *(înv.)* posesiune de terenuri. **3.** *(bis.)* purcedere, derivare. **4.** *(fig.)* șir, mulțime.
procèsso *s.m.* **1.** dezvoltare; curs, mers; progres; *in ~ di tempo* în desfășurarea timpului. **2.** *(jur.)* proces, judecată; *~ verbale* proces-verbal. **3.** *(înv.)* conduită, procedare. **4.** ceartă, reproș.
processuàle *adj. (jur.)* procesual, care ține de proces.
pròci *s.m. pl. (lit.)* pretendenți (la căsătorie).
procidènza *s.f. (med.)* cădere, alunecare (a unui organ).
procinto *s.m.* **1.** *(în expr.) essere/trovarsi/mettersi in ~* a fi pe punctul de. **2.** *(înv.)* ocol; zid împrejmuitor.
procióne *s.m. (zool.)* urs spălător (mamifer carnivor din America) *(Proveyon lotor).*
proclàma *s.m.* **1.** proclamație. **2.** *(la pl., bis.)* strigare, anunțare (a unei căsătorii).
proclamàre *vt.* a promulga. a declara public; *~ una legge* a promulga o lege.
proclamazióne *s.f.* **1.** proclamare, proclamație. **2.** recunoaștere solemnă (a unor drepturi etc.); *la ~ dei nostri diritti* recunoașterea drepturilor noastre.
pròclisi *s.f. invar. (gram.)* poziție proclitică.
proclìtico, *-itici, adj. (gram.)* proclitic.
proclìve *adj. (fig.)* înclinat, aplecat, pornit spre ceva; *~ all'indulgenza* înclinat spre indulgență.
proclività *s.f.* înclinare; dispoziție, tendință; pornire.
pròco *s.m. v.* proci.
procombènte *adj.* **1.** căzut, prăbușit (cu fața în jos). **2.** *(despre plante)* care se apleacă spre pămînt.
procómbere *vi. (defectiv, lit.)* a cădea cu fața în jos; a cădea mort.
proconsolàre *adj. (lit., ant.)* proconsular, care ține de proconsul.
proconsolàto *s.m. (ant.)* proconsulat.

proeónsole *s.m. (ist.)* funcţionar al Republicii florentine (care aproba numirea cuiva în postul de notar).
procordàti *s.m. pl. (zool.)* protocardate.
procrastinàre I. *vt.* a amîna pe a doua zi; a tergiversa. II. *vi. (a)* a întîrzia; a se prelungi. *SIN. differire, rimandare.*
procrastinazióne *s.f.* amînare; zăbovire, întîrziere, prelungire. *SIN. dilazione, indugio, temporaggiamento.*
procreaménto *s.m. (rar)* procreare; zămislire; facere.
procreàre *vt.* a procrea; a zămisli; a genera.
procreatóre, -trice *s.m.* şi *f.* procreator.
procreazióne *s.f.* procreaţie, zămislire.
procùra *s.f. (jur.)* 1. procură; împuternicire; *matrimonio per* ~ căsătorie prin procură. 2. procuratură, parchet; ~ *della Repubblica* procuratura Republicii.
procurare *vt.* 1. a procura, a face rost. 2. a provoca, a cauza; ~ *guai* a provoca necazuri. *SIN. procacciare.* 3. *(înv.)* a guverna, a conduce, a administra. 4. *(jur.)* a apăra. 5. a face pe procurorul. 6. *(înv.)* a îngriji. 7. *(înv.)* a cerceta, a căuta.
procuratéssa *s.f. (ist.)* soţie de procurator (magistrat la Veneţia).
procuratìa *s.f. (ist.)* 1. funcţie/demnitate de procurator (în republica Veneţiei). 2. *(la pl.)* reşedinţă procuratorilor. 3. portic, galerie (în piaţa San Marco din Veneţia).
procuratoràto *s.m.* titlu/funcţie de procurator.
procuratóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. procurator, cel care procură; împuternicit, mandatar. 2. *(com.)* procurist. 3. *(jur.)* funcţionar (care face actele de procedură şi prezintă părţile în faţa tribunalului). 4. *(jur.)* procuror. 5. *(ist., în expr.)* ~ *di San Marco* procurator (în republica Veneţiei). 6. intendent de mănăstire, econom.
procurazióne *s.f.* 1. procurare. 2. procuratură, funcţie de procuror. 3. *(ist.)* procuratură (în republica Veneţiei).
próda *s.f.* 1. ţărm, mal, chei; *a* ~ pe uscat. 2. margine, extremitate. 3. margine, lizieră (de cîmp). 4. cioc (la unele păsări acvatice). 5. *(înv., mar.)* proră.
pròde I. *adj.* curajos, viteaz. II. *s.m. (rar, înv.)* folos, utilitate.
prodeggiàre *vi. (a; mar.)* a naviga de-a lungul ţărmului.
prodése I. *adj., s.m. (mar.)* (părîmă, odgon) care ţine de proră. II. *s.m. (mar.)* mus de cart la proră.
prodézza *s.f.* 1. curaj; vitejie, bravură. 2. faptă vitejească; *(ironic) bella* ~ *!* frumoasă ispravă!
prodièro *adj. (mar.)* de la proră, al prorei; *onda* ~*-a* val care se ridică de la proră.
prodigalità *s.f.* risipă, prodigalitate. *SIN. profusione.*
prodigalizzàre *vt., vi. (a; înv.)* a face cheltuieli mari; a risipi.
prodigàre I. *vt.* a dărui, a da din belşug; a cheltui, a risipi. *SIN. dilapidare, sperperare.* II. *vr.* 1. a se sacrifica, a se devota. 2. *(construit cu prep.* **in**) a face exces de (laude etc.).
prodìgio, *-igi, s.m.* 1. minune, miracol; lucru/fiinţă prodigioasă/extraordinară. 2. semn prevestitor.
prodigiosità *s.f. (rar)* minunăţie; caracter prodigios.
prodigióso *adj.* 1. prodigios, minunat, uimitor. 2. extraordinar, rar; *memoria* ~*-a* memorie excepţională. 3. *(înv.)* monstruos.
pròdigo, *pròdighi, adj.* 1. risipitor; *il figliuol* ~ fiul risipitor. *SIN. dissipatore, scialaquatore.* 2. darnic, generos; ~ *di premure* generos în atenţii.
prodìna *s.f. (rar)* vînătoare cu plase.
proditóre *s.m. (înv.)* trădător.
proditòrio *adj.* trădător, comis prin trădare; ascuns.
prodittatóre *s.m.* prodictator, locţiitor de dictator.
pròdomo *s.m. (arhit.)* uşă principală (la o clădire importantă), pronaos.
prodòtto I. *part. tr.* de la p r o d u r r e. II. *s.m.* 1. produs, lucru produs. 2. *(mat.)* produs.
prodròmico, *-òmici, adj. (înv.)* premergător, care anunţă ceva; simptomatic.
pròdromo *s.m. (mai ales la pl.)* 1. indiciu; semn prevestitor. *SIN. indizio.* 2. *(med.)* simptom, incubaţie. 3. prefaţă, introducere.
producimènto *s.m.* producere.
produòmo *s.m. (înv.)* 1. om viteaz. 2. nobil, gentilom.
produrre I. *vt.* 1. a produce; a genera fii; ~ *un figlio* a da naştere unui copil. 2. a prezenta în public; a expune; a publica. 3. a furniza, a da; *una miniera che produce solo sale* o mină care furnizează numai sare. 4. a fabrica; *industria che produce articoli di gomma* industrie care fabrică articole de cauciuc. 5. a cauza; a provoca; *si è prodotto una larga ferita* şi-a provocat o rană largă. 6. ~ *documenti* a prezenta documente; ~ *testimoni* a prezenta martori. 7. *(jur., lit.)* a cita, a invoca (o mărturie, un document). 8. *(înv., lit.)* a prelungi. II. *vr.* 1. a se produce, a se întîmpla. 2. *(teatru)* a se produce (pe o scenă).
produttibile *adj. (rar)* productibil; care poate fi produs.
produttivistico, *-ici, adj.* 1. relativ la producţie. 2. care tinde să mărească producţia; *politica* ~*-a* politică orientată în folosul producţiei.
produttività *s.f.* productivitate.
produttivo *adj.* roditor, productiv; avantajos.
produttóre, -trice I. *adj.* productiv, producător, roditor; *paese* ~ *di caffè* ţară producătoare de cafea. II. *s.m.* 1. *(înv.)* producător. 2. agent, reprezentant (al unei agenţii de publicitate, al unei societăţi de asigurare), impresar. 3. *(cinema.)* persoană care finanţează turnarea unui film, producător.
produzióne *s.f.* 1. producere; generare, procreare. 2. producţie. 3. *(jur.)* producere, prezentare (de probe, documente etc.).
proemiàle *adj.* preliminar, introductiv.
proemiàre *vi. (a; lit.)* a face o introducere.
proèmio, *proèmi, s.m. (lit.)* introducere, predoslovie; preambul.
profanaménto *s.m.* profanare, pîngărire.
profanàre *vt.* a profana, a pîngări.
profanatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* profanator, pîngăritor.
profanazióne *s.f.* profanare, pîngărire.
profanità *s.f.* 1. caracter profan/lumesc. 2. faptă lumească/profană. 3. nelegiuire; blestem.
profàno I. *adj.* 1. profan, lumesc; *studi* ~*-i* studii profane; *musica* ~*-a* muzică profană. 2. nepriceput, neştiutor, profan (într-o anumită materie). 3. care violează caracterul sacru al unui lucru; *una mano* ~*-a* o mînă profană. *SIN. profanatore.* 4. *(înv.)* nelegiuit. 5. care nu este demn să asculte sau să atingă ceea ce este sfînt; ~ *orecchia* ureche nedemnă/profanatoare. *SIN. empio, sacrilego, scellerato.* II. *s.m.* 1. profan; *mescolare il sacro al* ~ a amesteca sacrul cu profanul. 2. *(colectiv)* lucruri profane/lumeşti, ceea ce este lumesc. 3. cel care nu înţelege ceva; *siamo tutti* ~*-i di arte greca* sîntem toţi ignoranţi în arta greacă. *SIN. incompetente.*
profènda *s.f.* tain, porţie de ovăz (care se dă unui animal).
proferìbile *adj.* 1. care poate fi proferat/rostit. 2. care este decent.
proferiménto *s.m.* 1. proferare, rostire. 2. pronunţare.
proferìre I. *vt.* 1. a profera, a rosti, a spune; *non* ~ *una sillaba* a tăcea. 2. a pronunţa. 3. a face cunoscut

a manifesta; ~ *un desiderio* a exprima o dorinţă; ~ *la propria opinione* a face cunoscută propria opinie. **4.** *(muz.)* a intona, a emite un sunet. **5.** *(înv.)* a manifesta, a exprima. **6.** a oferi, a da, a pune la dispoziţie. **II.** *vr.* a se oferi.

profèrto *(înv.)* **1.** *part. tr.* de la p r o f e r i r e. **II.** *s.m.* ofertă.

professàre I. *vt.* **1.** a mărturisi public; ~ *la propria opinione* a face cunoscută propria opinie. **2.** a profesa, a practica (o religie, o părere); ~ *i voti* a intra într-un ordin călugăresc. **3.** a afişa, a face paradă. *SIN. dimostrare.* **4.** a exercita, a profesa (o meserie); ~ *la medicina* a profesa medicina. **5.** a preda, a cultiva. **II.** *vr.* a se declara; a se arăta; ~*-si grato verso qualcuno* a se arăta recunoscător faţă de cineva.

professionàle *adj.* profesional; *diritti* ~*-i* drepturi profesionale; *segreto* ~ secret profesional; *malattia* ~ boală profesională; *scuola* ~ şcoală profesională.

professionalità *s.f.* profesionism.

professióne *s.f.* **1.** profesiune de credinţă; mărturisire publică, declaraţie. **2.** carieră; meserie; profesiune; *la* ~ *dell'avvocato* profesiunea avocatului; *vivere della sua* ~ a trăi din profesia sa; *la più antica* ~ *del mondo* prostituţia. *SIN. lavoro, mestiere.*

professionìsmo *s.m.* **1.** exercitare a unei profesiuni; *darsi al (libero)* ~ a îmbrăţişa o profesiune (liberală). **2.** *(sport)* profesionism.

professionìsta, -isti, *s.m.* **1.** persoană care exercită o profesiune, profesionist. **2.** *(sport)* sportiv profesionist.

professionìstico, -ici, *adj.* profesional; *associazione* ~*-a* asociaţie profesională.

profèsso *adj., s.m.* (persoană) care a făcut jurământ de călugărie.

professóra *s.f.* **1.** femeie pedantă. **2.** profesoară.

professoràle *adj.* **1.** profesoral, de profesor. **2.** pedant.

professoràto *s.m.* profesorat.

professóre *s.m.* şi *f.* **1.** profesor. *SIN. dotto; sono stato* ~ am prevăzut bine; ~ *di sciagure* profet de nenorociri. *SIN. indovino.* **2.** specialist într-un domeniu. **3.** avocat, medic (de fructe). **4.** *(muz.)* muzician (executant profesionist); ~ *d'orchestra* membru al unei orchestre simfonice **5.** *(bis.)* persoană care face o făgăduinţă solemnă/o profesiune de sărăcie etc.

professorèssa *s.f.* **1.** profesoară. **2.** femeie pedantă.

professòrio *adj. (ironic)* profesoral.

profèta *s.m.* profet; proroc; vizionar; *nessuno è* ~ *in patria* numeni nu-i profet în ţara sa.

profetàre *vt.* a profetiza, a proroci.

profetéssa *s.f.* profetesă, ghicitoare.

profètico, -èlici, *adj.* profetic.

profetìsmo *s.m.* profetism.

profetizzàre *vt.* **1.** a profetiza, a proroci. **2.** a prevesti, a prevedea.

profettìzio *adj. (jur.)* care ţine de zestre; provenit din moştenire.

profezìa *s.f.* **1.** profeţie, prorocire. **2.** prezicere; prevedere.

profferìre *vt.* **1.** a oferi. **2.** *(rar)* a profera, a rosti.

proffèrta *s.f.* ofertă.

proficiènte *adj.* care prosperă, care avansează.

profìcuo *adj. (lit.)* **1.** folositor, util. **2.** profitabil; *studio* ~ studiu profitabil.

profilàre I. *vt.* **1.** a trasa/a desena un profil; a contura. **2.** *(reg.)* a ascuţi. **3.** *(înv.)* a tivi, a mărgini; a borda; a galona (cu fir). **II.** *vr. (fig.)* a se profila.

profilàssi *s.f. invar. (med.)* profilaxie.

profilàto I. *adj.* **1.** *(despre un profil)* bine tăiat, bine conturat. **2.** *(despre nas)* ascuţit. **3.** *(despre o haină)* tivit, bordat. **II.** *s.m. (tehn.)* bară de oţel cu profil determinat.

profilatóio, -ói, *s.m.* daltă (de aurar, de bijutier etc.). *SIN. profilo.*

profilatrìce *s.f. (tehn., metal.)* maşină de profilat/ de fasonat (prin laminare).

profilàttico, -àttici, *adj. (med.)* profilactic.

profilatùra *s.f.* **1.** profilare, trasare de profil. **2.** tivire (cu fir). **3.** tiv, bordură, galon (de fir).

profilo *s.m.* **1.** contur, profil. **2.** *(geol.)* secţiune verticală (a unui teren). **3.** *(înv.)* tiv, margine ornată, podoabă pe margine. **4.** studiu critic şi biografic.

profitènte *s.m. (bis.)* novice (în ajun de hirotonisire, de călugărire, de intrare într-un ordin cavaleresc).

profittàbile *adj. (înv.)* profitabil, folositor, util.

profittàre *vi. (a)* **1.** a profita, a câştiga din ceva; a folosi; ~ *negli studi* a profita în urma studiilor. *SIN. avvantaggiarsi, progredire.* **2.** a profita din ceva; ~ *di un'occasione* a profita de o ocazie. *SIN. approfittare.*

profittatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* profitor.

profittévole *adj.* profitabil; util, folositor, fructuos.

profìtto *s.m.* **1.** profit; folos; câştig, avantaj; *trarre* ~ a profita din; *far* ~ a reuşi, a câştiga; *mettere a* ~ a folosi, a scoate folos din ceva; *venire a* ~ a deveni avantajos. **2.** progres; *far* ~ *degli studi* a progresa în studii. *SIN. avanzamento.*

profligàre *vt. (înv.)* a învinge, a înfrânge; a doborî.

proflùvio *s.m.* **1.** curs, şuvoi; val. **2.** *(fig.)* revărsare; belşug, mulţime; ~ *di lacrime* revărsare de lacrimi.

profondaménto *s.m. (lit.)* prăbuşire, cădere la fund.

profondàre I. *vi. (a)* a se prăbuşi, a se scufunda; a cădea la fund. *SIN. rovinare, sprofondare.* **II.** *vr. (fig.)* a se gîndi intens la ceva, a se adînci/a se cufunda în gînduri. **III.** *vt.* **1.** a adînci, a face mai adînc. **2.** a pune în fund; a scufunda. **3.** a ruina.

profóndere I. *vt.* a cheltui; a risipi, a face risipă de; ~ *lodi* a risipi laude; ~ *denaro* a irosi bani. **II.** *vr. (fig.)* a face risipă (de mulţumiri, de complimente), a nu mai isprăvi cu mulţumiri etc., a se risipi (în complimente, în mulţumiri etc.).

profondità *s.f.* **1.** adîncime; *la* ~ *dello scavo* adîncimea săpăturii. **2.** profunzime; *la* ~ *della notte* în miezul nopţii. **3.** intensitate, imensitate; *la* ~ *di un sentimento* intensitatea unui sentiment; *la* ~ *della sua dottrina* intensitatea doctrinei sale **4.** loc adînc; *le* ~ *marine* adîncul mării. **5.** *(fig.)* intensitate; *la* ~ *del cuore* intensitatea sufletului. *SIN. abisso, voragine.*

profonditóre, -trìce *s.m.* şi *f. (rar)* risipitor, cheltuitor.

profóndo I. *adj.* **1.** adînc, profund; *ferita* ~*-a* rană adîncă; *notte* ~*-a* noapte înaintată; *nell'Africa* ~*-a* în inima Africii. **2.** care ştie lucrurile profund; *teologo* ~ teolog care posedă cunoştinţe multe. **3.** imens, infinit, total; *silenzio* ~ linişte totală. **4.** de sentiment copleşitor; *nutrire un* ~ *rancore* a nutri o ranchiună profundă. **5.** greu de înţeles. *SIN. arcano, oscuro; a* ~ în adîncime. **II.** *s.m.* profunzime, adîncime, fund; *nel* ~ *della notte* în adîncul nopţii. **III.** *adv.* grav, profund; în adîncime.

profòsso *s.m.* **1.** şef de paznici (la o închisoare, mai ales militară). **2.** *(pop.)* închisoare.

pròfugo, pròfughi, *adj., s.m.* refugiat, exilat voluntar; ~ *politico* refugiat politic. *SIN. fuoruscito.*

profumàre I. *vt.* **1.** a parfuma. **2.** a afuma cu dezinfectante. **II.** *vr.* a se parfuma. **III.** *vi. (e)* a mirosi frumos.

profumataménte *adv. (plătit)* gras; cu dărnicie; *pagare* ~ a plăti bine.

profumàto *adj.* 1. parfumat, mirositor. 2. *(fig.)* generos, darnic; *paga ~-a* plată generoasă.
profumerìa *s.f.* 1. parfumerie. 2. *(la pl.)* parfumuri.
parfumièra *s.f.* 1. vas de parfumuri. 2. căţuie de afumat.
profumière, -èra *s.m.* şi *f.* 1. cosmetician, parfumier. 2. *(rar)* vînzător de parfumuri.
profumista, -isti, *s.m.* şi *f.* cosmetician (care fabrică produse cosmetice).
profùmo *s.m.* 1. parfum; *il ~ dei fiori* parfumul florilor. 2. miros, aromă. *SIN. fragranza, olezzo.* 3. un sens subtil/delicat; *un ~ di poesia* un parfum de poezie. 4. *(înv.)* adulaţie, tămîiere.
profusaménte *adv.* 1. din belşug, abundent. *SIN. sovrabbondantemente.* 2. pe larg.
profusióne *s.f.* profuziune, abundenţă. *SIN. effusione; una ~ di parole* o abundenţă de cuvinte.
profùso I. *part. tr.* de la p r o f o n d e r e. II. *adj.* 1. risipit; cheltuit. 2. abundent; *tesori ~-i* comori numeroase. *SIN. dissipato.* 3. *(fig.)* prolix; *discorso ~* discurs prolix.
progenerare *vt. (lit.)* a procrea, a genera.
progènie *s.f. invar. (lit.)* 1. neam, rasă; spiţă. *SIN. generazione, schiatta.* 2. *(depr.)* soi. 3. *(glumeţ)* progenitură; copil; *ho conosciuto la Sua ~* am cunoscut copiii dvs.
progenitóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* 1. strămoş (al unui neam, al unei familii). 2. fondator, autor.
progettare *vt.* 1. a proiecta, a plănui; *~ una spedizione* a proiecta o expediţie. 2. a face proiectul unei construcţii.
progettazióne *s.f. (arhit.)* alcătuire de proiect/de plan; proiectare; *a lui si deve la ~ del piano regolatore* lui i se datorează/el a conceput planul de amenajări; *concorso per la ~ di un ospedale* concurs pentru elaborarea unui proiect de spital.
progettista, -isti, *s.m.* şi *f.* 1. proiectant. 2. *(glumeţ)* utopist.
progettistica *s.f.* tehnica de realizare a proiectelor de construcţie.
progettistico, -ici, *adj.* relativ la realizarea proiectelor (de construcţie).
progètto *s.m.* proiect; *~ di legge* proiect de lege; plan; *(loc. adv.) per ~* deliberat, premeditat, dinadins.
proglòttide *s.f. (zool.)* inel, segment (la viermii plaţi).
prognatismo *s.m. (biol.)* prognatism.
prognàto *adj.* prognat.
pròngne *s.f. (poetic, ornit.)* rîndunică.
prògnosi *s.f. (med.)* prognoză.
prognosticare *vt. v.* p r o n o s t i c a r e.
prognòstico *s.m. v.* p r o n o s t i c o **(I).**
programma *s.m.* 1. program. 2. plan; *~ trimestriale* plan trimestrial. 3. program pentru sala de teatru.
programmare *vt.* a programa.
programmàtico, -ici, *adj.* programatic.
programmatóre, -trice *s.m.* şi *f.* programator, cel care elaborează programul (în activitatea maşinilor electronice).
programmazióne *s.f.* programare; program; planificare.
programmista, -isti, *s.m.* şi *f. (radio, telev.)* responsabil de program; cel care alcătuieşte programul.
progrediènte *adj.* progresiv, care progresează; *civiltà ~* civilizaţie în progres.
progredire *vi. (a, e)* 1. a merge înainte, a înainta, a avansa. *SIN. avanzare.* 2. *(fig.)* a progresa. *SIN. migliorare.*
progredìto *adj.* înaintat, evoluat; *un popolo ~* un popor evoluat/civilizat.
progressióne *s.f.* 1. dezvoltare, creştere. 2. *(mat.)* progresie.
progressismo *s.m. (pol.)* progresism.
progressista, -isti, *adj., s.m. (pol.)* progresist; *partito ~* partid progresist.
progressivismo *s.m. v.* p r o g r e s s i s m o.
progressività *s.f.* caracter progresiv, progresivitate.
progressivo *adj.* progresiv, care creşte/înaintează.
progrèsso *s.m.* progres; *(loc. adv.) in ~ di tempo* cu trecerea vremii.
proibènte *adj.* prohibitiv.
proibìre *vt.* 1. a interzice; a opri, a împiedica. *SIN. vietare.* 2. a prohibi.
proibitivismo *s.m.* prohibiţionism.
proibitivo *adj.* prohibitiv; *(fig.) prezzi ~-i* preţuri foarte ridicate (care fac imposibilă cumpărarea).
proibìto *adj.* interzis, oprit; prohibit; *frutto ~* fructul oprit; *armi ~-e* arme interzise; *~ come le pistole corte* interzis ca pistoalele scurte (se spune despre un lucru strict interzis); *faccia ~-a* figură sinistră/de criminal; *(bis.) giorni ~-i* zile de post (de carne); *tempi ~-i* perioadă în care nu se pot face nunţi.
proibitòrio, -òri, *adj. (jur.)* prohibitiv.
proibizióne *s.f.* interzicere, oprire, prohibire. *SIN. divieto.*
proibizionismo *s.m.* prohibiţionism.
proibizionista, -isti, *s.m.* prohibiţionist.
proiciènte *adj., s.m. (despre un corp)* care aruncă, care imprimă mişcarea unui corp greu.
proiettare I. *vt., vr., vi. (a; arhit.)* 1. a proiecta. 2. a arunca, a azvîrli, a proiecta. 3. *(cinema.)* a proiecta. II. *vi. (a; arhit., despre o suprafaţă etc.)* a ieşi în afara planului vertical, a forma un ieşind. III. *vr.* a se proiecta.
proiettatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. proiectant. 2. aruncător.
proiettificio *s.m.* pirotehnie *(fabrică).*
proièttile *s.m.* proiectil.
proiettivo *adj.* care poate arunca/azvîrli; *geometria ~-a* geometrie proiectivă/care studiază proiecţia figurilor pe un plan.
proiètto I. *s.m.* 1. *(mil.)* proiectil (în momentul lansării). 2. bombă vulcanică. 3. *(arhit.)* ieşind, ieşitură. II. *adj.* aruncat, lansat.
proiettóre *s.m.* 1. aparat de proiecţie. 2. *(auto.)* far. 3. proiector, reflector. *SIN. fotoelettrica.*
proiettùra *s.f. (rar)* ieşitură, ieşind, proeminenţă (la o clădire).
proiezióne *s.f.* 1. proiectare; *macchina da ~* aparat de proiecţie. 2. aruncare, azvîrlire. 3. proiecţie. 4. *(arhit.)* ieşind, ieşitură.
proiezionista, -isti, *s.m. (cinema.)* operator de cabină.
prolàbio *s.m.* bază exterioară.
prolàsso *s.m. (med.)* prolaps, lăsare în jos (a unui organ).
prolàto *adj. (înv.)* proferat, rostit, pronunţat.
prolazióne *s.f.* 1. *(rar)* proferare, pronunţare; *~ della sentenza* pronunţarea sentinţei. 2. declaraţie, declarare publică. 3. *(muz.)* modulaţie.
pròle *s.f. (colectiv)* 1. copii, fii; progenitură, descendenţă; *avere una ~ numerosa* a avea o familie numeroasă; *unica ~* un singur copil. *SIN. discendenza, figliolanza.* 2. generaţie; *l'umana ~* neamul omenesc.
prolegàto *s.m. (ist.)* guvernator de provincie (în Statul Papal).
prolegòmeni *s.m. pl. (fil., lit.)* prolegomene, introducere.
prolèssi *s.f. pl. (lit.)* prolepsă *(figură de stil.).*
proletariàto *s.m.* proletariat.

proletàrio, -àri, *adj., s.m.* proletar.
proletarizzàre *vt.* a proletariza.
proletarizzazióne *s.f.* proletarizare.
proliferàre *vi. (a)* **1.** a prolifera; a se înmulți. **2.** a se răspîndi rapid; *è una moda che sta proliferando dappertutto* este o modă care se răspîndește repede pretutindeni.
proliferazióne *s.f.* **1.** proliferare, înmulțire (de celule, țesuturi). **2.** răspîndire rapidă și necontrolată; *la ~ degli attenti terroristici* răspîndirea atentatelor teroriste.
prolífero *adj.* prolific.
prolificàre *vi. (a)* **1.** a naște (copii, pui). **2.** a genera; a se înmulți. **3.** a se reproduce, a se răspîndi; *idee che prolificano facilmente* idei care se înmulțesc ușor.
prolificazióne *s.f.* înmulțire; procreare.
prolificità *s.f.* fecunditate; însușirea de a fi prolific. *SIN. fecondità.*
prolífico, -ìfici, *adj.* **1.** *(zool.)* prolific. **2.** *(bot.)* fecund, fertil, roditor. **3.** *(fig.)* creator, fecund; *uno scrittore ~* un scriitor fecund.
prolissità *s.f.* prolixitate; neclaritate. *SIN. lungaggine.*
prolisso *adj.* **1.** prolix, diluat. *SIN. lungo, verboso.* **2.** *(dial.)* excesiv de minuțios. **3.** foarte lung; *barna ~a* barbă lungă. **4.** lungit în timp; *pene ~-a* pedeapsă prelungită.
pròlogo, pròloghi, *s.m.* **1.** prolog. **2.** actor care recită/care prezintă un prolog. **3.** *(rar)* prefață, introducere. **4.** *(fig.)* prevestire.
prolùdere *vi. (a)* **1.** a începe, a preluda. **2.** a introduce în, a servi drept introducere. **3.** a începe un cuvînt.
prolùnga *s.f. (mil.)* **1.** furgon. **2.** *(mar.)* parîmă. **3.** cablu prelungitor.
prolungàbile *adj.* care poate fi prelungit.
prolungabilità *s.f.* posibilitate de a fi prelungit.
prolungaménto *s.m.* **1.** prelungire. *SIN. allungamento.* **2.** continuare; *il ~ del viadotto* continuarea viaductului.
prolungàre I. *vt.* **1.** a prelungi, a alungi. **2.** a lungi; *~ l'attesa* a lungi așteptarea. **3.** *(înv.)* a amîna. **II.** *vr.* **1.** a se lungi, a vorbi mult. **2.** a zăbovi.
prolungataménte *adv.* în mod prelungit, prelung.
prolungàto *adj.* prelungit; prelung.
prolungazióne *s.f.* **1.** prelungire. **2.** *(jur.)* amînare.
prolusióne *s.f.* prelegere inaugurală; introducere la un curs.
prolùvie *s.f.* **1.** inundație, aluviune. **2.** *(med.)* diaree.
promanàre I. *vi. (e)* a se împrăștia; a izvorî, a deriva. **II.** *vt.* a împrăștia; a degaja, a emana.
promemòria *s.m. invar.* notă, notiță, însemnare (pentru a-și aminti un lucru). *SIN. memorandum, memoriale.*
pròmere *vt. (rar, poetic)* **1.** a scoate afară. **2.** a exprima, a exterioriza; a manifesta.
proméssa *s.f.* **1.** promisiune; *(prov.) ogni ~ è debito* promisiunea dată e datorie curată; *di minacce non temere, di ~-e non godere* cerul curat de trăsnet nu se teme; lesne făgăduim, anevoie îndeplinim; *~ di marinaio* promisiune care nu se respectă. **2.** persoană care constituie o promisiune/o speranță; *una giovane ~ del teatro* o tînără promisiune a teatrului. **3.** logodnică.
promèsso I. *part. tr.* de la promettere. **II.** *s.m. (rar)* logodnic.
prometèico, -ici, *adj.* prometeic.
promettènte *adj.* promițător.
promèttere I. *vt.* **1.** a promite, a făgădui; *~ in fede* a jura; *~ mari e monti* (sau *Roma e Toma*) a promite marea cu sarea; *a chi le dà e a chi le promette (despre un om violent)* dă în toți. **2.** *(înv.)* a declara, a afirma. **3.** a amenința, a sperja; *un fatto che promette dolori e castighi* un eveniment care promite dureri și pedepse. **II.** *vr.* **1.** a se angaja. **2.** *(înv.)* a se apleca în față.
promettitóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* promițător; *(prov.) gran ~ raro mantenitore* cine promite multe, face puține.
prominénte *adj.* proeminent; *zigomi ~-i* umerii obrajilor ieșiți în afară; *naso ~* nas lung. *SIN. rilevante.*
prominènza *s.f.* proeminență; *~ dell'osso* proeminența osului. *SIN. elevazione, sporgenza.*
prominístro *s.m.* **1.** *(ist.)* ministru de război (în guvernul pontifical). **2.** *(rar)* subsecretar de stat.
promiscuità *s.f.* **1.** promiscuitate. *SIN. mescolanza.* **2.** amestec. **3.** *(jur.)* folosire în comun a unui teren (pășune etc.).
promíscuo *adj.* **1.** amestecat; nedistinct, confuz; *scuole ~-e* școli mixte; *matrimonio ~* căsătorie între două persoane care nu sînt de aceeași religie sau rasă; *(gram., despre unele nume de animale) di genere ~* epicen. *SIN. misto.* **2.** *(depr.)* promiscuu.
promissàrio, -àri, *s.m. (jur.)* persoană care primește o promisiune.
promissióne *s.f. (lit.)* **1.** promisiune. **2.** *(jur.)* angajament, obligație. **3.** *(ist.)* edict (al unui doge).
promissívo *adj.* care conține o promisiune, promițător; *in forma ~-a* în forma unei promisiuni.
promissóre *s.m. (rar, lit.)* persoană care promite.
promissório *adj.* care ține de promisiune; *(jur.) giuramento ~* jurămînt (la intrarea într-o funcție).
promontòrio *s.m.* **1.** promontoriu. *SIN. capo.* **2.** *(glumeț)* nas mare.
promòsso I. *part. tr.* de la promuovere. **II.** *adj., s.m.* promovat, admis (la ùn examen); *elenco dei ~-i* lista celor promovați.
promotóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** promotor, inițiator, creator. *SIN. fautore, iniziatore.* **2.** protector, apărător.
promovèndo *adj. (despre un funcționar)* care trebuie înaintat/promovat.
promòvere *vt. (pop., poetic)* *v.* promuovere.
promoviménto *s.m. (rar)* promovare, stimulare; *il ~ di un'impresa* stimularea unei acțiuni.
promovitóre, -trice *s.m.* și *f.* promotor.
promozióne *s.f.* promovare, înaintare, avansare, creștere.
promulgaménto *s.m. (rar)* promulgare.
promulgàre *vt.* **1.** a promulga. **2.** a prezenta, a expune, a face cunoscut (o doctrină etc.). **3.** a difuza, a răspîndi; *~ una teoria* a divulga o teorie.
promulgatóre, -trice *s.m.* și *f.* cel care promulgă o lege.
promulgazióne *s.f.* **1.** promulgare; *la ~ di una legge* promulgarea unei legi. **2.** prezentare, expunere (a unei teorii etc.).
promuóvere *vt.* **1.** a promova, a favoriza, a stimula. *SIN. favorire.* **2.** a iniția; *~ una causa* a porni un proces. *SIN. caldeggiare.* **3.** a avansa (în grad); *~ qualcuno al grado maggiore* a avansa pe cineva la gradul de maior. **4.** a promova, a excita. **5.** a promova, a trece într-o clasă superioară (la școală etc.). **6.** a provoca; *~ sudore/vomito* a provoca sudoare/vomă. *SIN. eccitare.*
pròmuta *s.f. (rar)* permutare.
prònao *s.m. (bis.)* pronaos.
pronazióne *s.f. (anat.)* pronație.
pronèa *s.f. (înv., fil.)* **1.** providență. **2.** prudență.
pronipóte *s.m.* și *f.* **1.** strănepot. **2.** *(la pl.)* descendenți, urmași.
pronità *s.f. (înv.)* înclinație, aplicație; ușurință.

pròno *adj.* **1.** aplecat în jos, înclinat spre pămînt; *gettarsi a ~* a se prosterna. **2.** în atitudine de adorație. **3.** *(fig., uşor depr.)* înclinat, dispus; gata la; *~ al peccato* înclinat spre fapte rele. *SIN. facile, incline.*

pronóme *s.m. (gram.)* pronume.

pronominàle *adj. (gram.)* pronominal.

pronominàre *vt. (înv.)* a supranumi, a porecli.

pronosticaménto *s.m. (glumeț)* pronosticare, prevestire, prevedere.

pronosticàre *vt.* a pronostica, a preciza, a prevedea. *SIN. preannunciare.*

pronosticazióne *s.f. (rar)* pronostic; prezicere, prevestire. *SIN predizione, previsione, pronostico.*

pronòstico, -ici **I.** *s.m.* **!.** pronostic; prezicere, prevestire; *fare un ~* a face un pronostic; *il ~ non si è avverato* pronosticul nu s-a adeverit; *godere il ~ di una gara* a fi socotit drept cîştigătorul unei întreceri. **2.** semn; *la sua allegria è un buon ~* bucuria sa este un semn bun. **3.** *(dial.)* preambul; introducere. **II.** *adj.* prevestitor, anunțător.

prontaménte *adv.* prompt, repede.

prontàre **I.** *vt., vi. (înv.)* **1.** a grăbi; a urgenta. **2.** a împinge. **II.** *vr. (înv.)* a se sforța.

prontèzza *s.f.* **1.** promptitudine; repeziciune; uşurință. *SIN. lestezza, prestezza, rapidità.* **2.** vioiciune. **3.** sprinteneală; îndemînare. **4.** agilitate, iscusință (la vorbă). **5.** obrăznicie, impertinență.

prónto *adj.* **1.** pregătit, gata; *~ / alo!*; *avere in ~* a avea gata pregătit; *tenersi ~* a fi gata, a aştepta; *a ~-i contanti, a ~-i, a ~-a cassa* în numerar. *SIN. preparato.* **2.** prompt, rapid, iute; *(med.) ~ soccorso* prim ajutor; *esser in ~ di* a fi pe punctul de. *SIN. apparecchiato, disposto; effetto ~* efect imediat; *ingegno ~ talent* vioi/strălucitor. **3.** dornic. **4.** îndrăzneț.

prontuàrio *s.m.* breviar, manual sistematic prescurtat; *~ delle tariffe postali* barem de francare (a scrisorilor etc.).

prònuba *s.f.* **1.** *(ant.)* femeie/matroană care se îngrijea (din parte miresei) de pregătirile pentru nuntă (la romani). **2.** *(glumeț)* peţitoare.

prònubo *s.m. (ant.)* **1.** bărbat care se îngrijea (din partea ginerelui) de pregătirile pentru nuntă (la romani). **2.** *(rar)* peţitor.

pronùncia *s.f.* şi *deriv. v.* p r o n u n z i a şi *deriv.*

pronunciaménto *s.m. (pol.)* rebeliune militară.

pronùnzia *s.f.* pronunțare; *~ aperta di una vocale* pronunțarea deschisă a unei vocale.

pronunziaménto *s.m. (rar)* pronunție, pronunțare.

pronunziàre **I.** *vt.* **1.** a pronunța; a rosti. **2.** *(înv.)* a anunța, a prezice. **II.** *vr.* a se pronunța; a-şi manifesta părerea. *SIN. palesarsi.*

pronunziativo *adj.* privitor la pronunțare; care pronunță.

pronunziàto **I.** *adj.* **1.** publicat, emis, declarat; *sentenza ~-a* sentință pronunțată. **2.** pronunțat, marcat; *naso molto ~* nas foarte pronunțat; *vino con sapore molto ~* vin cu un gust bine marcat. **II.** *s.m.* **1.** sentință; *il ~ del tribunale* sentința tribunalului. **2.** aserțiune, afirmație; *un ~ della scienza* o afirmație a ştiinței.

pronunziazióne *s.f.* **1.** pronunție. **2.** pronunțare, declarare. **3.** *(înv.)* recitare, declamare.

propagaménto *s.m.* răspîndire; propagare.

propagànda *s.f.* **1.** propagandă. **2.** produsul unei propagande; *è stata pubblicata molta ~ scientifica* a fost publicată multă propagandă ştiințifică.

propagandàre *vt.* a propaga; a difuza, a răspîndi.

propagandìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* **1.** propagator; propagandist. **2.** *(com.)* reprezentant comercial.

propagandìstico, -ici, *adj.* de/relativ la propagandă, propagandistic; *a scopo ~* în scop de propagandă.

propagàre **I.** *vt.* **1.** a propaga; a difuza, a răspîndi. **2.** a se înmulți. **3.** a înmulți, a regenera. **4.** *(bot.)* a înmulți prin butăşire. **II.** *vr.* a se propaga. *SIN. diffondere, divulgare.*

propagatóre, -trice *s.m.* şi *f.* propagator, răspînditor.

propagazióne *s.f.* propagare, răspîndire, difuzare (a luminii, a speciilor, a plantelor etc.).

propaggiaménto *s.m (bot.)* butăşire.

propaggìnare *vt.* **1.** a butăşi (plante). **2.** *(ist.)* a îngropa de viu (cu capul în jos).

propaggìnazióne *s.f.* **1.** butăşire. **2.** *(ist.)* îngropare de viu (cu capul în jos).

propàggine *s.f.* **1.** *(agr.)* butaş. **2.** *(fig.)* fiu, urmaş. **3.** ramificație.

propalàre *vt.* a împrăştia, a răspîndi (o ştire etc.). *SIN. diffondere, divulgare.*

propalatóre, -trice *s.m.* şi *f.* răspînditor (de ştiri, zvonuri etc.); colportor.

propalazióne *s.f.* răspîndire, împrăştiere, difuzare (de ştiri etc.).

propàno *s.m. (chim.)* propan.

proparossìtono *adj. (lingv.)* proparoxiton.

pròpe *prep. (înv.)* lîngă, aproape.

propedèutica *s.f.* propedeutică, învățămînt pregătitor.

propedèutico, *-ici, a lj.* propedeutic, introductiv.

propellènte **I.** *adj. (rar)* care împinge înainte; propulsiv. **II.** *s.m. (av.)* combustibil (lichid, solid).

propèllere *vt.* **1.** *(av.)* a propulsa. **2.** *(înv.)* a împinge.

propèndere *vi. (a)* a înclina, a fi favorabil unui lucru; *propendiamo tutti per la pace* înclinăm toți pentru pace.

propensaménto *s.m. (înv.)* premeditare; reflectare.

propensàre *vt., vi.* **1.** a gîndi, a medita. **2.** a premedita.

propensióne *s.f.* **1.** înclinare, aplecare, tendință; *avere ~ per la musica* a avea înclinație pentru muzică. *SIN. disposizione.* **2.** simpatie.

propènso **I.** *part. tr.* de la p r o p e n d e r e. **II.** *adj.* **1.** înclinat, favorabil, dispus. **2.** atent, plin de zel/de grijă. **III.** *s.m. (înv.)* **1.** intenție, gînd. **2.** prevedere.

propiléne *s.m. (chim.)* propilen.

propilèo *s.m. (mai ales la pl.)* propilee; portic (la intrare).

propìna *s.f.* **1.** cotă, retribuție (pentru o muncă în comun). **2.** cotă (dată unui profesor examinator). **3.** dar, cadou.

propinàre **I.** *vi. (a)* a bea în sănătatea cuiva. **II.** *vt.* a da de băut, a turna în pahar; *~ il veleno* a turna otravă pe ascuns.

propinatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care bea în sănătatea cuiva; (persoană) care dă de băut.

propinquìta *s.f. (rar)* **1.** apropiere. **2.** afinitate. înrudire.

propìnquo **I.** *adj. (lit.)* **1.** apropiat. **2.** înrudit. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* vecin. **2.** rudă.

propiziaménte *adv.* în mod favorabil; propice.

propiziànte *adj.* favorabil, propice.

propiziàre *vt.* a(-şi) face favorabil, a(-şi) cîştiga bunăvoința cuiva; *~-si i giudici* a cîştiga bunăvoința judecătorilor.

propiziativo *adj. v.* p r o p i z i a t o r i o **(I).**

propiziatòrio **I.** *adj. (bis.) (despre o rugăciune)* menit să îmblînzească/să obțină favoarea/protecția divină; *cerimoniale ~* ceremonial închinat zeilor/divinității. **II.** *s.m. (bis.)* masă de aur deasupra chivotului (pentru rugăciuni).

propiziazióne *s.f. (lit.)* rit pentru îmblînzirea unui zeu/a divinității; *giorno della ~* ziua ispășirii păcatelor; *sacrifizio di ~* jertfă menită să atragă bunăvoința lui Dumnezeu.

propizio *adj.* **1.** propice, favorabil, binevoitor, oportun; *vento ~* vînt favorabil; *stagione ~-a per la caccia* anotimp favorabil pentru vînătoare. *SIN. buono, fausto.* **2.** oportun, potrivit; *momento ~* moment potrivit; *occasione ~-a* ocazie potrivită.

pròpoli *s.f. invar,* păstură *(materie cleioasă).*

proponènte *adj., s.m.* propunător (al unei legi etc.) *il ~ è anonimo* propunătorul este anonim.

propònere *vt. (înv.)* a propune.

proponibile *adj.* care poate fi propus.

proponiménto *s.m.* intenție; *far ~* a-și propune, a hotărî în sine.

proponitóre, -trice *s.m.* și *f.* cel care propune.

propórre *vt.* **1.** a propune; *~ un esempio* a propune un exemplu. *SIN. presentare.* **2.** a oferi, a sugera. **3.** a stabili, a intenționa, a determina; *~ di visitare Roma* a stabili vizitarea Romei; *l'uomo propone e Dio dispone* omul propune și Dumnezeu dispune. **4.** *(înv.)* a pune înainte; *~ alcune parole come principio* a pune cîteva cuvinte la început, ca introducere.

proporzionàle *adj.* **1.** proporțional; *(mat.) grandezze inversamente ~-i* mărimi invers proporționale. **2.** proporționat.

proporzionalità *s.f.* proporționalitate.

proporzionàre *vt.* a proporționa, a potrivi; *~ il vestito al corpo* a proporționa un costum în funcție de corp.

proporzionàto *adj.* **1.** proporționat; armonios. **2.** proporțional; potrivit; *~ alle spese* proporțional cu cheltuielile. **3.** adecvat.

proporzióne *s.f.* proporție; armonie, corespondență; echilibru; *in ~, a ~* în proporție, proporțional.

proporzionévole *adj. (rar, lit.)* **1.** proporționabil. **2.** proporționat; potrivit, echilibrat.

propósito *s.m.* **1.** intenție precisă; hotărîre; *di ~* serios, hotărît; *uomo di ~* om ferm/serios. **2.** scop, țintă. **3.** subiect de conversație; *tener ~ a uno di qualcosa* a discuta/a vorbi cu cineva despre ceva; *in ~, a ~ di* în legătură cu, cu privire la; *a ~!* tocmai, apropo, ascultă! **4.** oportunitate; *ad ogni ~* la fiecare ocazie; *è proprio il ~* este tocmai ceea ce trebuie, ceea ce se potrivește; *(loc. adv.) fuor di ~, male a ~* nepotrivit; *a ~* în mod potrivit; *citare a ~* a cita la locul potrivit. **5.** ocazie.

propositùra *s.f. (bis.)* eparhie.

proposizionàle *adj. (gram.)* de propoziție, propozițional, referitor la propoziție.

proposizióne *s.f.* **1.** propoziție. **2.** *(rar)* teză, punct (al unei discuții etc.). **3.** afirmație, idee. **4.** *(rar)* propunere. **5.** *(înv.)* intenție. **6.** preambul, introducere.

propósta *s.f.* **1.** propunere. **2.** proiect (de lege); *~ di legge* proiect de lege. *SIN. offerta.* **3.** *(înv.)* intenție. **4.** *(înv.)* teză; afirmație, idee.

propósto **I.** *part. tr.* de la p r o p o r r e. **II.** *s.m.* **1.** deliberare; intenție, plan. **2.** *(ist., pol.)* primul magistrat (în orașele-republici italiene). **3.** paroh, protopop. **4.** dirijor de cor. **5.** subiect, temă.

propriaménte *adv.* **1.** în mod propriu, în sens propriu. **2.** în mod real, precis; cu precizie, întocmai. **3.** în special, în particular.

proprietà *s.f.* **1.** proprietate; *essere di ~ di* a aparține lui. *SIN. bene, possesso.* **2.** *(rar)* curățenie; eleganță. **3.** *(lingv.)* proprietate (a limbajului. a cuvintelor). **4.** drept de a dispune de unele obiecte, bunuri; *~ pubblica* proprietate publică; *~ letteraria* proprietate literară.

proprietàrio, -àri, *adj., s.m.* **1.** proprietar. **2.** *(ist., mil.)* comandant de regiment (fără obligație personală de serviciu).

pròprio **I.** *adj.* **1.** propriu; *~ nome* nume propriu (al cuiva, al unui lucru); *certe cose non si possono chiamare con il ~ nome* unele lucruri nu pot fi spuse pe numele lor adevărat; *la ~-a persona* persoana însăși; *vero e ~* propriu-zis. **2.** elegant, frumos. **3.** *(înv.)* propice. **II.** *s.m.* **1.** proprietate; *aver in ~* a avea în proprietate; *aver di ~* a avea ca proprietate/ca însușire; *metterci del ~* a pune dintr-al său; *scrivere in ~* a scrie direct/personal; *lavorare in ~* a lucra pe cont propriu; *ha una ditta in ~* are o întreprindere a lui personală; *dare a ciascuno il ~* a da fiecăruia ce i se cuvine. **2.** rudă. **III.** *adv.* tocmai; exact, chiar. *è ~ così* e exact așa; *~ ora che era contento* tocmai acum cînd era mulțumit; *non è ~ vero* nu e chiar adevărat.

propugnàcolo *s.m.* **1.** *(mil.)* fortificație, bastion, fortăreață. **2.** *(fig.)* apărare. *SIN. difesa.*

propugnàre *vt.* **1.** a apăra (prin luptă). **2.** *(fig.)* a susține; *~ l'abolizione della schiavitù* a susține abolirea sclaviei.

propugnatóre, -trice *s.m.* și *f.* apărător de frunte, campion.

propugnazióne *s.f. (rar, lit.)* apărare; susținere.

propulsàre *vt. (rar)* **1.** a propulsa; a împinge înainte. **2.** *(înv.)* a respinge. *SIN. respingere, rintuzzare, scacciare.*

propulsatóre *s.m.* propulsor.

propulsióne *s.f.* propulsie, împingere înainte; *~ a elica* propulsie cu elicea.

propùlso *part. tr.* de la p r o p e l l e r e.

propulsóre *adj., s.m. (mec.)* propulsor; *(fig.) i ~-i del progresso* propulsorii progresului.

propulsório *adj.* propulsor.

proquòio *s.m. (înv.)* **1.** cireadă. **2.** staul, obor. **3.** piele de capră folosită ca șorț (la ciobani).

pròra *s.f. (mar.)* **1.** pro ră; *linea di ~* poziție invariabilă a pupei față de pro ră; *mettere la ~ al vento/a terra* a se îndrepta în direcția vîntului/a uscatului. **2.** *(lit.)* navă, vas.

proravìa *(în expr.) a ~* înspre pro ră.

pròroga *s.f.* prorogare, prelungire, amînare; *una ~ di cinque giorni* o amînare de cinci zile.

prorogabilità *s.f.* posibilitate de prorogare/de prelungire/de amînare.

prorogàre *vt.* a proroga; a prelungi, a amîna. *SIN. rinviare.*

prorogazióne *s.f. (rar)* prorogare, prelungire, amînare.

prorompènte *adj.* care izbucnește; *grida ~-i* strigăte care izbucnesc.

prorómpere *vi. (a)* **1.** a izbucni; a țîșni. **2.** a se năpusti asupra.

prorompiménto *s.m. (rar)* izbucnire; țîșnire.

pròsa *s.f.* **1.** proză; *teatro di ~* teatru (opus operei, operetei etc.). **2.** *(la pl.)* opere în proză. **3.** ceea ce apare meschin, prozaic; *la ~ della vita* prozaicul vieții.

prosaicìsmo *s.m. (depr.)* prozaicism; platitudine.

prosaicità *s.f.* caracter prozaic/banal/cotidian.

prosàico, -àici, *adj.* **1.** care ține de proză; în proză. **2.** *(depr.)* prozaic; *uomo ~* om prozaic/banal; *discorso ~* discurs, vorbire prozaică. *SIN. volgare.*

prosaismo *s.m.* **1.** mod de a scrie conform regulilor prozei. **2.** *(depr.)* prozaism.

prosàpia *s.f. (lit.)* neam; viță; *~ illustre* viță/descendență ilustră.

prosasticità *s.f.* caracterul/însușirea de a fi scris în proză (nu în versuri).

prosàstico, -àstici, *adj.* (scris) în proză.
prosatóre, -trice *s.m.* şi *f.* prozator.
proscènio *s.m.* **1.** *(ant.)* prosceniu. **2.** avanscenă; rampă; *chiamare al ~* a chema la rampă. *SIN. avanscena.*
prosciògliere *vt.* a dezlega, a libera, a absolvi (de o obligaţie, de un jurămînt); *~ qualcuno di un obbligo* a libera pe cineva de o obligaţie.
prosciogliménto *s.m.* dezlegare, liberare, absolvire (de o obligaţie, de un jurămînt); *esami di ~* examene de absolvire (a unei clase).
prosciugaménto *s.m.* **1.** asanare; secare; *~delle paludi* secarea mlaştinilor. **2.** *(med.)* absorbţie.
prosciugàre *vt., vi. (a, e)* **1.** a asana, a seca. **2.** a usca; *~ terreni* a seca terenuri.
prosciùtto *s.m.* **1.** şuncă; *~ crudo* şuncă crudă; *~ affumicato* şuncă afumată; *~ cotto* şuncă de Praga; *cavarsi/levari la sete col ~* a plăti scump un capriciu; *aver gli occhi foderati di ~* a te face că nu vezi; *avere gli orecchi foderati di ~* a te face că nu auzi. **2.** *(glumeţ)* vioară.
proscritto *s.m.* exilat; proscris. *SIN. esule.*
proscrìvere *vt.* **1.** a proscrie; a condamna la moarte (fără judecată). **2.** a exila, surghiuni. **3.** *(fig.)* a desfiinţa, a interzice (obiceiuri etc.), a aboli; *~ certe idee* a aboli unele idei.
proscrizióne *s.f.* **1.** proscriere, proscripţie, condamnare la moarte (fără judecată). **2.** alungare, surghiunire, exilare. **3.** *(despre cărţi)* interzicere; *la ~ di un'iniziativa* abolirea unei iniţiative.
prosecuzióne *s.f.* continuare, urmare.
proseggiàre *vi. (a; rar)* a scrie în proză, a face proză.
proseggiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* prozator.
prosegretàrio *s.m.* secretar adjunct.
proseguiménto *s.m.* urmare, continuare; *buon ~!* spor la treabă.
proseguìre I. *vt.* **1.** a continua (un lucru început); *~ il cammino* a continua drumul; *~gli studi* a continua studiile. **2.** a urmări (un scop, o idee). **II.** *vi. (a, despre persoane; a, e, despre lucruri)* **1.** a continua, a persista. **2.** a înainta, a merge mai departe; *far ~ una lettera* a transmite o scrisoare mai departe. **3.** a persista.
proselitismo *s.m.* prozelitism.
prosèlito *s.m.* prozelit.
prosettóre *s.m. (med., anat.)* prosector.
prosiéguo *s.m. (jur.)* urmare, continuare.
prosificàre *vi.* a scrie în proză.
prosìndaco *s.m.* ajutor de primar.
prosìsta, -ìsti, *s.m. (rar)* prozator.
prosodìa *s.f. (lit.)* prozodie.
prosodiaco *adj.* prozodic.
prosòdico *adj. v.* prosodiaco.
prosontuosità *s.f. (înv.)* prezumţiozitate; aroganţă, trufie.
prosopopèa *s.f.* **1.** prosopopee, personificare. **2.** *(pop., depr.)* gravitate, aroganţă.
prosopopèico, -èici, *adj.* care ţine de prozopopee.
prosperaménto *s.m. (rar)* prosperare, înflorire.
prosperàre I. *vi. (a)* a prospera; *~ in salute* a prospera în sănătate. **II.** *vt.* a favoriza, a face prosper.
prosperévole *adj.* **1.** favorabil, propice. **2.** prosper, viguros, robust. **3.** *(înv.)* vesel.
prosperità *s.f.* prosperitate, dezvoltare înfloritoare; bună-stare; *salute e ~!* sănătate şi noroc! *(urare la strănut); essere in ~* a fi robust/viguros; *la ~ della nazione* bunăstarea naţiunii. *SIN. agiatezza, benessere, floridezza.*
pròspero *adj.* **1.** prosper; înfloritor, fericit; *una ragazza ~-a* o fată înfloritoare. **2.** favorabil, propice; *vento ~* vînt favorabil; *annata ~-a* un an prosper.
prosperóso *adj.* **1.** foarte prosper; robust, sănătos. **2.** *(fig.)* înfloritor. **3.** *(înv.)* degajat, vesel.
prospettàre I. *vt.* **1.** *(despre o fereastră, o faţadă)* a privi către, a da către; *il museo prospetta una piazza* muzeul dă spre piaţă. **2.** a arăta, a prezenta, a formula (o ipoteză etc.); *~la situazione* a expune situaţia. **II.** *vi. (e) (despre o clădire etc.)* a privi către, a da spre; *il palazzo prospetta su una via secondaria* blocul dă spre o stradă secundară. **III.** *vr.* a se anunţa; *l'avvenire si prospetta molto felice* viitorul se anunţă foarte fericit.
prospettazióne *s.f.* expunere; descriere.
prospèttico, -ici *adj.* **1.** cu efect de perspectivă; care arată în perspectivă. **2.** referitor la perspectivă.
prospettiva *s.f.* **1.** perspectivă. **2.** priveliştе, panoramă. **3.** bulevard larg. **4.** desen/pictură în perspectivă; *le ~-e di Piero della Francesca* perspectivele lui Piero della Francesca. **5.** previziune.
prospettivìsta, -ìsti, *s.m.* pictor/desenator care excelează în perspectivă.
prospettivo I. *adj.* de/privitor la perspectivă. **II.** *s.m.* pictor de perspective; pictor scenograf.
prospètto *s.m.* **1.** priveliştе, panoramă, vedere; *vedere di ~* a privi din faţă; *palchi di ~* lojă faţă în faţă cu scena. **2.** faţadă; *disegnare in ~* a desena din faţă. **3.** tablou sinoptic (de date, de venituri, cheltuieli etc.). **4.** privire generală, sumar, plan (al unei lucrări); prospect.
prospettóre, -trice *s.m.* şi *f. (geol.)* prospector.
prospezióne *s.f. (geol.)* prospecţiune.
prospiciènte *adj.* cu faţa spre, îndreptat către, care priveşte/care dă într-o anumită direcţie; *~ verso il giardino* care dă spre grădină.
prossenèta, -èti, *s.m.* **1.** proxenet, codoş; intermediar. **2.** *(ant.)* persoană avînd funcţia de a primi pe oaspeţii străini (în oraşele greceşti). **3.** persoană care se bucură de dreptul de ospitalitate.
prossenètico, -ici, *s.m.* comision al/plată a unui proxenet.
prossimàio *s.m. (înv.) v.* prossimano **(II).**
prossimaménte *adv.* **1.** foarte curînd. **2.** *(înv.)* de curînd. **3.** în apropiere, în vecinătate.
prossimàno I. *adj. (înv.)* vecin, învecinat; apropiat. **II.** *s.m.* rudă.
prossimità *s.f.* **1.** proximitate; vecinătate; apropiere. **2.** înrudire apropiată, prietenie strînsă. **3.** asemănare.
pròssimo I. *adj.* proxim; apropiat (în timp, în spaţiu); *la settimana ~-a passata* săptămîna trecută; *(gram.) passato ~* perfectul compus; *in ~* în curînd. **II.** *s.m.* **1.** semen; *non riconoscere alcuno nemmeno per ~* a nu voi să ai nici o legătură cu nimeni. **2.** *(la pl.)* rude apropiate.
pròstata *s.f. (anat.)* prostată.
prostèndere I. *vt. (lit.)* a întinde; a întinde înainte. **II.** *vr. ~-si in discorsi* a se lungi la vorbă.
prosternàre I. *vr. (rar)* a arunca la pămînt; a doborî. *SIN. abbattere, atterrare.* **II.** *vr.* a se prosterna, a se pleca pînă la pămînt. *SIN. inchinarsi.*
prosternazióne *s.f.* prosternare; plecăciune.
prostèrnere I. *vt. (înv.)* a doborî, a arunca la pămînt. **II.** *vr.* **1.** a se întinde, a se lungi. **2.** a se umili, a se înjosi; a se prosterna. *SIN.prosternarsi.*
pròstesi *s.f. invar. (înv., gram.)* proteză.
prostètico, -ici, *adj. (gram.)* referitor la proteză.
pròstilo *adj. (arhit., despre o faţadă)* cu coloane.
prostituìre I. *vt.* a prostitua, a vinde; *~ l'ingegno, la puăicizia* a prostitua talentul, pudoarea. *SIN.*

abbassare, avvilire. **II.** *vr.* a se prostitua. *SIN. piegarsi.*

prostitùta *s.f.* prostituată. *SIN. bagascia, meretrice, puttana.*

prostituzióne, *s.f.* prostituţie; prostituire, degradare.

prostràre I. *vt.* **1.** *(rar)* a doborî, a culca la pămînt. *SIN. prosternare.* **2.** *(fig.)* a doborî, a slăbi, a copleşi. **3.** a umili. **II.** *vr.* **1.** a se pleca; a se prosterna. *SIN. inginocchiarsi, prosternarsi.* **2.** a se înjosi, a se umili.

prostràto *adj.* **1.** prosternat, plecat. **2.** *(fig.)* istovit, sfîrşit; în stare de prostraţie; doborît de oboseală, de boală.

prostrazióne *s.f.* **1.** prostraţie; depresiune morală. **2.** prosternare, plecare pînă la pămînt.

próstro I. *part. tr.* de la prostrare. **II.** *adj. (înv.)* prosternat; plecat la pămînt.

prosuntuóso *adj.* şi *deriv. v.* presuntuoso şi *deriv.*

prosuòcero *s.m.* tatăl socrului (soacrei).

protagonìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* protagonist.

protàllo *s.m. (bot.)* protal.

protargòlo *s.m. (chim.)* protargol.

pròtasi *s.f. (lit.)* **1.** *(gram.)* protază. **2.** *(lit.)* introducere (la o operă poetică).

protàtico, *-àtici, adj. (lit., rar)* care ţine de protază; *scene ~ -che* primele scene ale unei opere dramatice.

protèggere *vt., vr.* a (se) proteja; a (se) apăra, a (se) ocroti. *SIN. difendere, favorire.*

proteggitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar, lit.)* *v.* protettore.

protèico, *-èici, adj. (chim.)* proteic.

proteiformme *adj. (lit.)* proteic, proteiform.

proteina *s.f. (chim.)* proteină.

proteinoterapia *s.f. (med.)* proteinoterapie.

proteismo *s.m. (lit.)* proteism.

pròtele *s.m. (zool.)* lupul-de-pămînt *(Proteles cristatus).*

protèndere I. *vt.* a întinde înainte/în faţă. **II.** *vr.* a se întinde în afară. *SIN. allungarsi.* **III.** *vi. (înv.)* a tinde.

protensìvo *adj. (fil.)* extins (în timp, spaţiu).

pròteo *s.m.* **1.** proteu, persoană nestatornică/falsă. **2.** *(zool.)* proteu.

protèrvia *s.f. (lit.)* **1.** aroganţă trufaşă. **2.** îndîrjire, încăpăţînare obraznică. *SIN. superbia.*

protèrvo *adj. (lit.)* **1.** îngîmfat, arogant; obraznic. **2.** îndrăzneţ; *(fig.) vento ~* vînt impetuos. **3.** *(înv.)* sever. *SIN. insolente.*

pròtesi *s.f. invar.* **1.** *(gram.)* proteză. **2.** subiect (al unui poem). **3.** *(chir.)* proteză. **4.** *(înv., bis.)* măsuţă lîngă altar (unde se pun banii dăruiţi bisericii).

protesìsta *s.m.* tehnician dentar specializat în proteze.

protèso I. *part. tr.* protendere. **II.** *adj.* tinzînd; *~ a* tinzînd să.

protèsta *s.f.* **1.** protest. **2.** declaraţie, mărturisire solemnă. **3.** *(teatru)* reziliere de contract. *SIN. contestazione; reclamo.*

protestànte *adj., s.m.* şi *f. (bis.)* protestant.

protestantìsmo, protestantésimo *s.m. (bis.)* protestantism.

protestàre I. *vi. (a)* a protesta; a se opune. **II.** *vt., vi. (a)* a declara; a asigura, a mărturisi solemn. **III.** *vt.* **1.** a declara; *protestava la propria innocenza* îşi susţinea propria nevinovăţie; *~ guerra* a declara război. **2.** a denunţa; *~ una cambiale* a denunţa, a protesta o poliţă; *~ un attore* a respinge un actor; *~ una merce* a refuza o marfă. **IV.** *vr.* a (se) declara; a (se) mărturisi; *si protestava innocente* declara că este nevinovat.

protestatàrio *adj.* protestatar.

protestàto *adj. (jur., despre o poliţă)* denunţat, protestat; *(despre un actor)* refuzat, respins de impresar.

protestatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** protestatar. **2.** (persoană) care protestează o poliţă.

protestatòrio *adj.* protestatar.

protestazióne *s.f.* **1.** protestare. **2.** asigurare, declaraţie; *~ di affetto* declaraţie de afecţiune. *SIN. protesta.*

protèsto *s.m. (jur.)* protestare (a unei poliţe); *mandare una cambiale in ~* a protesta o poliţă.

protètico, *-ètici, adj. (chir., lingv.)* protetic.

protettivo *adj.* protector, ocrotitor.

protètto I. *part. tr.* de la proteggere. **II.** *adj., s.m.* protejat; apărat, ocrotit. *SIN. beniamino.*

protettoràle *adj. (rar)* care ţine de protector, de protecţie.

protettoràto *s.m.* **1.** *(pol.)* protectorat. **2.** acţiune de protector; protecţie.

protettóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** protector, ocrotitor; *(bis.) santo ~* patron, hram, sfînt. **2.** *(bis.)* cardinal protector.

protettorìa *s.f. (bis.)* funcţie şi demnitate de cardinal protector.

protezióne *s.f.* **1.** protecţie. **2.** favorizare, părtinire. **3.** ocrotire; instituţie de ocrotire (a orfanilor etc.).

protezionìsmo *s.m. (ec.)* **1.** protecţionism, **2.** protejare; părtinire, favoritism.

protezionìsta, *-isti, s.m. (ec.)* protecţionist.

protezionìstico, *-istici, adj.* protecţionist.

pròtino *s.m. (înv.)* baston, băţ.

protisti *s.m. pl. (biol.)* protiste.

pròto- *prefix* proto-

pròto *s.m.* **1.** *(tipogr.)* prot, maistru tipograf. **2.** *(înv.)* maistru, muncitor şef.

protoattìnio *s.m. (chim.)* protactiniu.

protocollàre I. *vt. (adm.)* a înregistra (la o registratură). **II.** *adj.* **1.** care ţine de registratură. **2.** protocolar.

protocollìsta, *-isti, s.m.* funcţionar la registratură.

protocòllo *s.m.* **1.** registru, protocol, catastif; registratură; *essere a ~* a figura în registru; *mettere a ~* a trece în registru; *avere i ~-i* a fi notar; *numero di ~* număr de înregistrare. **2.** protocol (diplomatic). **3.** formular; protocol; *formato ~! foglio ~* coală de petiţie. **4.** protocol, ceremonial diplomatic.

protofisico *s.m. (înv.)* medic de curte; medic primar.

protòfita *s.m. (bot.)* protofită.

protogino *s.m. (geol.)* protogină.

protolingua *s.f. (lingv.)* limbă de bază primitivă, protolimbă.

protomaèstro, protomàstro, *s.m. (lit.)* şef; maistru.

protomàrtire *s.m. (bis.)* **1.** primul martir (sfîntul Ştefan). **2.** oricare dintre primii martiri creştini.

protomèdico, *-èdici, s.m.* **1.** medic primar. **2.** medic de curte; medic de instituţie.

protomotèca *s.f.* colecţie, galerie de busturi.

protóne *s.m. (fiz.)* proton.

protonicità *s.f. (gram.)* însuşire a unor sunete de a fi protonice.

protònico[1], *-ònici, adj. (gram., despre sunete)* protonic.

protònico[2], *-ici, adj. (fiz.)* protonic, relativ la proton; *massa ~-a* masa protonului.

protònoe *s.f. (fil., înv.)* Dumnezeu (considerat ca primă inteligenţă).

protonotàrio, *-àri, s.m. (ist.)* prim cancelar sau secretar (al Curţii papale sau al Curţii imperiale); *(bis.) ~ apostolico* prelat însărcinat cu înregistrare de documente etc.

protopàpa *s.m. (bis.)* arhiereu.

protoplàsma *s.m. (biol.)* protoplasmă.

protoplasmàtico *adj.* protoplasmatic.

protoplàste *s.m. (fil., bis.)* primul creator, cauza primă; Dumnezeu.
protoplàsto *s.m. (bis.)* primă ființă; primul om.
protoquàmquam *s.m. (glumeț, în expr.) fare il ~* a-și da aere de savant.
protoromàntico *adj.* și *s.m.* protoromantic (inițiator al mișcării romantice în propria-i țară).
protosincrotòne *s.m. (fiz.)* accelerator de protoni.
protòssido *s.m. (chim.)* protoxid.
protostòria *s.f.* protoistorie.
protòtipo *s.m.* prototip; model. *SIN. modello.*
protòttero *s.m. (iht.)* specie de pește din Africa *(Protopterus annectens).*
protozòi *s.m. pl. (zool.)* protozoare.
protràrre **I.** *vt.* **1.** a prelungi (durata). **2.** a amîna. **3.** *(înv.)* a trage linii. **II.** *vr.* a se (pre)lungi.
protrazióne *s.f. (rar)* **1.** lungime, prelungire (în timp). **2.** amînare.
protuberànte *adj.* protuberant.
protuberànza *s.f.* protuberanță; proeminență.
protuberàre *vi.* a se umfla, a crește proeminent.
pròva *s.f.* **1.** probă; experiență; *prove tecnologiche* probe tehnologice; *(tehn.) ~ di resistenza* probă de anduranță/rezistență; *(fig.) a ~ di bomba* care rezistă la orice; *essere alle prime ~-e* a fi la începutul unei acțiuni; *far buona ~* a trece o probă; *a tutta ~* sigur, pe care se poate conta; *un'amicizia a ~ di bomba* o prietenie care rezistă oricărei încercări; *a ~* **a)** de probă; **b)** *(lit.)* în întrecere; *essere in ~* a fi în curs de încercare; *te lo do a ~* ți-o dau ca sigur; *cadere in una ~* a cădea la un examen (scris, oral); *(prov.) alla ~ si scortica l'asino* omul se cunoaște la greutăți. **2.** încercare, efort; *rinnovare la ~* a reînnoi încercarea. **3.** *(tipogr., în expr.) ~ di stampa* corectură de tipar. **4.** repetiție (la teatru). **5.** probă (la croitor); *mettere un abito in ~* a proba o haină. **6.** *(fig.)* încercare grea, cumpănă. **7.** *(fig., jur.)* dovadă; *~ di fatto* dovadă de fapt; *fino a ~ contraria* pînă la proba contrarie, **8.** examen; *le ~-e orali* examenele/probele orale; *~ scritta* probă/lucrare scrisă. **9.** *(mat.)* probă. **10.** *(sport)* probă, întrecere.
provàbile *adj.* probabil.
provabilità *s.f. (înv.)* probabilitate.
provàna *s.f. (dial.)* butaș (de viță-de-vie).
provàno *adj. (înv.)* îndărătnic, încăpățînat.
provàre **I.** *vt.* **1.** a proba, a încerca; a verifica, a gusta; *~ un vestito* a proba o rochie; *~ un motore* a încerca un motor; *~ un cibo* a gusta o mîncare. **2.** a dovedi. **3.** a demonstra, a arăta. **4.** a repeta (la teatru). **5.** *(înv.)* a justifica. **6.** a simți, a încerca (un sentiment). **II.** *vi.* **1.** a încerca, a ști/a cunoaște din experiență; *il lungo digiuno lo aveva provato* postul îndelungat l-a pus la grea încercare. **2.** *(înv., bot.)* a încolți, a se prinde. **III.** *vr.* **1.** a încerca; a se exercita. **2.** a se expune (la o încercare) *~-si in campo con alcuno* a se măsura cu cineva.
provativo *adj.* probant; doveditor.
provàto *a.lj.* încercat, trecut prin multe greutăți; *amico ~* prieten credincios/adevărat; *prova ~-a* dovadă incontestabilă.
provatùra *s.f.* **1.** caș (de bivoliță). **2.** caș (în zona Romei). *SIN. mozzarella.*
provazióne *s.f. (înv.)* **1.** probă, încercare. **2.** aprobare.
provecciàre *vi. (înv.)* a profita, a trage folos.
provènda *s.f. (înv.)* **1.** merinde; hrană, provizie. **2.** măsură de capacitate (circa 9 l).
proveniènte *adj.* **1.** provenit/derivat din; provenind din. **2.** care vine din/de la; *treni ~-i da Roma* trenurile care sosesc de la Roma.
provenièn̄za *s.f.* provenință, origine; loc de origine; loc de plecare.
provenire *vi. (e)* **1.** a proveni, a veni din. **2.** a deriva.
provènto *s.m.* **1.** venit, rentă. **2.** profit, cîștig.
provenzàle **I.** *adj., s.m.* provensal (provențal), (locuitor) din Provence (Provența). **II.** *s.m.* limbă provensală.
provenzaleggiàre *vi. (a)* a imita, a scrie în felul poeților provensali.
provenzaléseo, *-èschi, adj. (lit., despre stil etc.)* provensal; *(loc. adv.) alla ~-a* în maniera provensală.
provenzalismo *s.m.* provensalism, cuvînt/mod de vorbire provensal.
provenzalista, *-isti, s.m.* provensalist, specialist în limba și literatura provensală.
proverbiàle *adj.* **1.** *(fig.)* proverbial. **2.** care ține de proverb, proverbial.
proverbiàre **I.** *vt. (rar, lit.)* **1.** a batjocori. **2.** a ocărî, a certa, a insulta. **II.** *vr.* a se certa.
prevèrbio *s.m.* **1.** proverb; *passare in ~* a deveni proverbial, a fi de poveste; *per ~, in ~* în mod proverbial. **2.** *(înv.)* comparație; parabolă. **3.** *(înv.)* insultă, injurie, ocară.
proverbióso *adj.* **1.** care vorbește în proverbe. **2.** *(despre stil etc.)* bogat în proverbe. **3.** *(înv.)* supărător; *parlare ~* vorbire jignitoare/urîtă. *SIN. sentenzioso.*
proverbista, *-isti, s.m.* **1.** persoană care citează mereu proverbe. **2.** culegător de proverbe.
provése **I.** *adj. (mar.)* de proră. **II.** *s.m.* **1.** frînghie de proră, parîmă. **2.** marinar/vîslaș la proră.
provétta *s.f.* **1.** *(chim.)* eprubetă. **2.** *(muz.)* repetiție scurtă (cu acompaniament redus).
provètto *adj.* **1.** *(lit.)* priceput, experimentat; încercat. **2.** înaintat în vîrstă; matur.
proviànda *s.f. (mil., înv.)* provizie de hrană.
provicàrio *s.m. (bis.)* provicar, substitut de vicar.
providènza *s.f. v.* p r o v v i d e n z a.
provìnea *s.f. v.* p e r v i n c a.
provincia, *-ìnce, s.f.* **1.** provincie; județ; *(glumeț) non è della mia ~a* nu este de competența mea. **2.** *(înv.)* treabă, grijă; slujbă, însărcinare.
provincialàto *s.m. (bis.)* stăreție (peste mănăstirile unei provincii).
provinciàle **I.** *adj.* județean; provincial, de provincie; *(bis.) padre ~* stareț superior. **II.** *s.m.* **1.** provincial. **2.** stareț peste mănăstirile unei provincii.
provincialismo *s.m. (lingv.)* provincialism, regionalism.
provino *s.m.* **1.** instrument (cu care se cercetează calitatea unui produs fabricat). **2.** eșantion (supus unor probe tehnologice). **3.** *(cinema)* film scurt de probă. **4.** *(muz.)* disc de probă. **5.** densimetru; arcometru. **6.** eprubetă.
provocànte *adj.* **1.** provocator, supărător. **2.** atrăgător, provocator.
provocàre *vi.* **1.** a provoca; *~ un decreto* a propune darea unui decret. **2.** a atîța, a întărîta; a irita.
provocativo *adj.* **1.** *(lit.)* provocator. **2.** *(med., despre un medicament)* stimulent.
provocatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* provocator, instigator.
provocatòrio *adj.* provocator; *cartello ~* provocare scrisă (la duel).
provocazióne *s.f.* **1.** instigare; provocare (la duel); *raccogliere la ~* a primi provocarea (la duel). **2.** *(jur.)* circumstanță atenuantă (pentru provocare).
pròvola *s.f.* caș (proaspăt sau afumat).
provolóne *s.m.* brînză grasă și picantă.

provòsto *s.m. v.* proposto.
provvedènte *adj. v.* provvidente.
provvedére I. *vt.* **1.** a prevedea cu; a înzestra cu; a aproviziona cu; a procura; ~ *l'automobile degli accessori* a dota maşina cu accesorii. **2.** a pregăti din timp; ~ *tutto per la partenza* a pregăti totul pentru plecare. II. *vi. (a)* a avea grijă de, a se îngriji de, a prevedea ca; a lua măsuri ca; ~ *alla distribuzione del combustibile* a se îngriji de distribuirea combustibilului; *bisogna* ~ *subito* trebuie luate imediat măsuri. III. *vr.* a se aproviziona cu.
provvediménto *s.m.* **1.** măsură de prevedere; măsură legislativă; ~*-i sanitari* măsuri sanitare. **2.** remediu. **3.** *(înv.)* prudenţă, prevedere.
provveditoràto *s.m.* administraţie, inspectorat; ~ *agli studi* inspectorat şcolar; *recarsi in* ~ a se duce la inspectorat.
provveditóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** administrator; ~ *agli studi* inspector şcolar şef. **2.** furnizor.
provveditoria *s.f. (rar) v.* provveditorato.
provveditùra *s.f. (ist.)* funcţie de guvernator al Dalmaţiei (în republica Veneţiei).
provvedùto *adj.* **1.** prevăzut cu; înzestrat. **2.** atent, prevăzător.
provvidaménte *adv.* **1.** cu prudenţă, în mod prevăzător. **2.** cu grijă, îngrijit.
provvidènte *adj. (rar)* prevăzător, cuminte; prudent, chibzuit.
provvidènza *s.f.* **1.** *(bis.)* providenţă; *essere una* ~ *(despre ceva venit la timp)* a fi o binecuvîntare. **2.** *(rar)* prevedere, grijă; prudenţă; chibzuială. **3.** măsură administrativă (bună). **4.** ajutor, indemnizaţie; *le* ~*-e per famiglie dei lavoratori in sciopero* ajutorul pentru familiile muncitorilor în grevă.
provvidenziàle *adj.* providenţial; venit la timp, oportun.
pròvvido *adj.* prevăzător, prudent, chibzuit; care se îngrijeşte de toate.
provvigióne *s.f.* **1.** *(com.)* comision, misitie. **2.** *(rar)* alocaţie; salariu. **3.** *(înv.)* provizie.
provvisionàle I. *adj. (înv.)* provizoriu. II. *s.m. (jur.)* sumă provizorie (în contul daunelor datorate).
provvisionàre *vt. (rar)* **1.** a salariza, a plăti un salariu. **2.** *(înv.)* a hrăni, a aproviziona cu hrană; *(mil.)* ~ *la batteria* a aproviziona bateria cu muniţii.
provvisióne *s.f.* **1.** provizie. **2.** salariu, plată. **3.** venit, rentă. **4.** comision, misitie. **5.** grijă, prevedere; remediu. *SIN. provvedimento.*
provvisionière *s.m.* persoană însărcinată cu aprovizionarea, achizitor.
provviso I. *adj. (înv.)* prevăzut, înzestrat cu. II. *s.m.* improvizare.
provvisoriaménte *adv.* în mod provizoriu.
provvisóre *s.m. (înv., ist.)* magistrat (în republica Genovei).
provvisorietà *s.f.* provizorat.
provvisòrio *adj.* provizoriu, temporar.
provvìsta *s.f.* **1.** provizie. **2.** aprovizionare.
provvìsto I. *part. tr.* de la provvedere. II. *adj.* **1.** prevăzut cu, înzestrat cu; *ben* ~ înstărit, bogat; *negozio ben* ~ magazin bine aprovizionat; *un portafoglio ben* ~ un portofel plin (cu bani); *è ben* ~ e plin de bani. **2.** pregătit, înştiinţat, preparat.
prozio, *prozii, s.m.* frate al buniculuiˈal bunicii.
prùa *s.f.* proră, prova.
prudènte *adj.* prudent; înţelept, chibzuit, cu minte.
prudènza *s.f.* prudenţă; circumspecţie, înţelepciune; socotinţă; *usar* ~ a fi cu băgare de seamă.
prudenziàle *adj.* prudent; moderat; făcut cu prudenţă; *misure* ~*-i* măsuri dictate de prudenţă.
prùdere *vi. (defectiv)* a gîdila, a mînca; a simţi mîncărime; *mi prude al petto* mă mănîncă pieptul; *sentirsi* ~ *le mani* a-l mînca palmele, a avea chef de bătaie; *gli prude la lingua* are mîncărime la limbă, are chef de ceartă/de vorbă; *stuzzicare/toccare uno dove gli prude* a atinge pe cineva unde îl doare. *SIN. pizzicare.*
prudóre *s.m.* mîncărime, prurit.
prueggiàre *vi. (a; mar.)* **1.** a naviga cu prora contra vîntului. **2.** *(despre proră)* a oscila. *SIN. bordeggiare.*
pruéggio *s.m. (mar.)* navigarea contra vîntului; *stare a* ~ a fi ancorat cu prora împotriva vîntului.
prùgna *s.f. (bot.)* **1.** prună (uscată); ~ *selvatica* porumbă; *stimare una* ~ a nu acorda nici o valoare. **2.** prună.
prùgno *s.m. (bot.)* prun.
prùgnola *s.f. (bot.)* porumbă.
prùgnolo *s.m. (bot.)* porumbar, scorombar *(Prunus spinosa).*
prugnòlo, prugnuòlo *s.m. (bot.)* mînătarcă *(Clitopilus prunulus).*
pruìna *s.f. (poetic)* **1.** promoroacă, chiciură. **2.** *(bot.)* brumă (la prune).
pruinóso *adj. (poetic)* **1.** acoperit cu promoroacă. **2.** *(despre un fruct)* brumat.
prùna *s.f. (înv.)* prugna.
prunàia *s.f. v.* prunaio.
prunàio *s.m.* **1.** mărăciniş, desiş, hăţiş. **2.** *(fig.)* treabă încurcată, labirint; încurcătură.
prunàlbo *s.m. (bot.)* păducel *(Crataegus monogyna* şi *oxyacantha).*
prunàme *s.m. (colectiv)* **1.** mărăcini tăiaţi. **2.** legătură de crengi de mărăcini; mărăcini.
prunàta *s.f.* gard de mărăcini.
prunèlla[1] *s.f.* moar.
prunèlla[2] *s.f.* **1.** *(bot.)* porumbă. **2.** lichior de porumbe.
pruném *s.m. v.* prunaio.
prùno *s.m.* spin, ghimpe, mărăcine; *tu mi sei come un* ~ *negli occhi* îmi eşti drag ca sarea în ochi; *ogni* ~ *fa siepe* orice amănunt are importanţă; *stare sui* ~*-i* a sta pe ghimpi.
prunóso *adj.* spinos, cu ghimpi.
pruòva *s.f. (înv.) v.* prova.
pruòvo *adv. (înv.)* alături.
prurìgine *s.f.* mîncărime, prurit.
pruriginóso *adj.* **1.** care dă mîncărime, care produce prurit. **2.** *(despre vin)* pişcător, înţepător.
prurìto *s.m.* **1.** mîncărime, prurit. **2.** *(fig.)* poftă, capriciu, dorinţă intensă. *SIN. prurigine.*
prussiàna *s.f.* palton lung bărbătesc.
prussiàno *adj., s.m.* prusian, prusac.
prussiàto *s.m. (chim.)* sare de acid prusic, cianură.
prùssico, -ùssici, *adj. (chim.)* prusic, cianhidric.
prùzza *s.f. (înv., med.)* urticarie, prurigo.
psàllere *vi.* a cînta psalmi; a psalmodia.
psaltèro *s.m. (înv.) v.* salterio.
psammografìa *s.f. (miner.)* studiul (compoziţiei) nisipurilor.
psèudo- *prefix* pseudo-, fals.
pseudoletteràto *s.m.* pseudoliterat.
pseudònimo *s.m.* pseudonim.
psicanàlisi *s.f. invar.* psihanaliză.
psicanalìtico, -ìtici, *adj.* psihanalitic.
psicastenìa *s.f. (med.)* psihastenie.
psìche *s.f. (fil.)* **1.** psihic; suflet, spirit. **2.** oglindă mare (de toaletă). **3.** *(zool.)* specie de fluture *(Psiche unicolor).*
psichiàtra, *-àtri, s.m.* psihiatru.
psichiatrìa *s.f.* psihiatrie.

psichico, *-ìchici, adj.* psihic.
psichismo *s.m.* psihism.
psìco- *prefix (med.)* psiho-
psicochirurgìa *s.f. (med.)* psihochirurgie.
psicofisica *s.f.* psihofizică.
psicogènesi *s.f. (med.)* psihogeneză.
psicogenètica *s.f. (med.)* psihogenetică.
psicologìa *s.f.* psihologie.
psicològico, *-ògici, adj.* psihologic.
psicologismo *s.m.* psihologism.
psicologista, *-ìsti s.m.* şi *f.* psiholog.
psicòlogo, *-òlogi, s.m.* psiholog.
psicopatìa *s.f. (med.)* psihopatie.
psicopàtico, *-àtici* **I.** *adj.* psihopatic. **II.** *s.m.* psihopat.
psicopatologìa *s.f. (med.)* psihopatologie.
psicopedagogìa *s.f.* psihopedagogie.
psicósi *s.f.* psihoză.
psicotècnica *s.f. (psih.)* psicotehnică.
psicoterapìa *s.f. (med.)* psihoterapie.
psilòsi *s.f. (med.)* căderea părului.
psittacìsmo *s.m.* repetare maşinală/papagalicească a cuvintelor.
psittacòsi *s.f.* boală a papagalilor.
psòco *s.m. (entom.)* păduche-de-copac *(Psocus lineatus).*
psòfia *s.f.* **1.** *(ornit.)* specie de cocor *(Psofia crepitans).* **2.** *(entom.)* insectă ortopteră *(Psophus stridulus).*
psoriasi *s.f. (med.)* psoriasis.
psòrico, *-òrici, adj. (med.)* care vindecă rîia; care este propriu rîiei.
ptàrmica *s.f. (bot.)* rotoţele *(Achilea ptarmica).*
ptialìna *s.f. (fiziol.)* ptialină.
ptòsi *s.f. (med.)* ptoză.
puàh *interj.* ptiu!
pùbblica *s.f. (ist.)* monedă de aramă *(în sec al XVI-lea şi al XVII-lea).*
pubblicàbile *adj.* publicabil.
pubblicàno *s.m.* **1.** *(ant.)* publican. **2.** antreprenor. **3.** vameş. **4.** perceptor. încasator. **5.** *(fig.)* om urît de popor.
pubblicàre *vt.* **1.** a publica, a face cunoscut. **2.** a tipări, a edita. **3.** a divulga un secret.
pubblicazióne *s.f.* **1.** publicare. **2.** publicaţie. **3.** anunţ, strigare; *far le ~-i* a face strigările, a anunţa o căsătorie.
pubblicismo *s.m.* informaţie, publicitate.
pubblicista, *-ìsti, s.m.* **1.** publicist, colaborator extern. **2.** *(jur.)* specialist în drept public.
pubblicistica *s.f.* **1.** publicistică. **2.** *(jur.)* referitor la dreptul public.
pubblicistico, *-ìstici, adj.* **1.** publicistic. **2.** privitor la studiile de drept public.
pubblicità *s.f.* **1.** publicitate; caracter public (al unei sentinţe etc.). **2.** reclamă.
pubblicitàre *vt.* a face reclamă, a lăuda (un produs etc.).
pubblicitàrio **I.** *adj.* publicitar, de reclamă, de publicitate. **II.** *s.m.* agent de publicitate.
pùbblico, *pùbblici* **I.** *adj.* public; comun, obştesc; *ministero ~* parchet; *~ accusatore* procuror; *la ~ accusa* procuratura; *~ ufficiale, professore ~* profesor la o şcoală de stat; *far di ~-a ragione* a supune discuţiei publice; *forza ~-a* poliţie, forţa publică. **II.** *s.m.* public; obşte, comunitate, popor; *mettere in ~* a divulga.
pùbe *s.m. (anat.)* pubis.
puberàle *adj.* puberal, privitor la pubertate; *età ~* vîrsta pubertăţii.
pùbere *adj., s.m.* puber; adolescent.
pubertà *s.f.* pubertate; adolescenţă.
pubescènte *adj. (despre un organ, mai ales vegetal)* pubescent.
pubescènza *s.f. (bot.)* pubescenţă.
pùbico, *púbici, adj. (anat.)* pubian.
pùca *s.f. (înv.)* altoi; mlădiţă, vlăstar.
puddellàggio *s.m. (metal.)* pudlaj.
puddellàre *vt. (metal.)* a afina fonta, a supune pudlajului.
puddellatùra, puddellazióne *s.f. (metal.)* pudlaj, pudlare.
puddìnga *s.f. (miner.)* puding *(rocă sedimentară).*
pudèndo **I.** *adj. (lit., despre părţi ale corpului)* ruşinos. **II.** *s.f. pl.* organe genitale (la femeie).
pudibóndo *adj. (fig.)* **1.** pudic; ruşinos. **2.** modest. *SIN. pudico.*
pudicìzia *s.f.* pudicitate, pudoare. *SIN. pudore.*
pudìco, *-ìchi, adj.* pudic, ruşinos.
pudóre *s.m.* pudoare; reţinere, ruşine.
puericoltùra *s.f.* puericultură.
puericoltóre, *-trice s.m.* şi *f.* specialist în puericultură.
puericultrìce *s.f.* educatoare la un cămin de copii.
puericultùra *s.f. v.* puericoltura.
puerìle *adj.* pueril, copilăresc.
puerilismo *s.m. (med.)* cădere în mintea copiilor.
puerilità *s.f.* **1.** puerilitate; copilărie, naivitate. **2.** *(rar)* copilărie *(vîrstă).*
puerìzia *s.f.* copilărie *(vîrstă). SIN. fanciullezza.*
puèrpera *s.f. (med.)* lăuză.
puerperàle *adj.* **1.** care ţine de lăuzie. **2.** *(med., în expr.) febbre ~* febră puerperală.
puerpèrio *s.m.* lăuzie.
puf *s.m.* **1.** turnură (de rochie). **2.** coafură femeiască. **3.** *(glumeţ)* datorie.
puffino *s.m. (ornit.)* ciocănitoare *(Puffinus anglorum).*
pugilàto *s.m.* pugilat, pugilistică; box.
pugilatòre *s.m.* boxer, pugilist.
pùgile *s.m. v.* pugilatore.
pugilìsta, *-ìsti, s.m. v.* pugilatore.
pugilìstica *s.f. (sport)* pugilistică, pugilat, box.
pugilìstico, *-ìstici, adj. (sport)* pugilistic.
pùgio *s.m. (antic.)* stilet, pumnal (cu două tăişuri).
pùglia *s.f.* **1.** sumă de bani (pe care o ridică cîştigătorul). **2.** fişă (la jocurile de noroc).
pugliésse *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Puglia (Apulia).
pùgna *s.f. (lit.)* **1.** luptă, bătălie. **2.** *(fig.)* discordie, conflict, neînţelegere.
pùgna *s.f. pl. v.* pugno.
pugnàce *adj.* bătăios.
pugnalàre *vt.* a înjunghia (cu pumnalul).
pugnalàta *s.f.* **1.** lovitură de pumnal; înjunghietură; rană de pumnal. **2.** *(fig.)* veste dureroasă şi neaşteptată, lovitură.
pugnalatóre, *-trice adj., s.m.* şi *f.* ucigaş (care se foloseşte de pumnal).
pugnàle *s.m.* pumnal; *lavorar di ~* a da lovituri de pumnal; *col ~ alla mano* cu pumnalul în mînă.
pugnàre *vi. (a; lit.)* a lupta, a se războ.
pugnàta *s.f. (înv.)* **1.** pumn (cantitate cuprinsă într-un pumn). **2.** (lovitură de) pumn.
pugnatóre, -trice *adj., s.m. (lit.)* luptător.
pugnèllo *s.m.* **1.** un pumn de, o mînă de (boabe etc.); un mănunchi de (flori etc.). **2.** mîner.
pùgnere *vt. (înv.) v.* pungere.
pugneréecio *adj. (înv.)* ascuţit; înţepător; bun drept armă; *pietre ~-e* pietre care servesc drept armă.
pugnìno *s.m.* **1.** *(dim.)* pumnişor. **2.** joc de copii (cu pumnii unul peste altul).
pugnitòpo *s.m. (bot.) v.* pungizopo.

pugnitùra *s.f. (înv.)* înţepătură, împunsătură; junghi.
pùgno, *pùgni, s.m., pùgna s.f. pl.* pumn; *serrar le ~-a* a muri; *(fig.) tenere in ~* a avea în puterea sa; *fare a/ai ~-i* a se încăiera, *(fig.)* a da din coate; *cose che fanno ai ~-i col buon senso* lucruri fără sens; *rimanere con un ~ di mosche* a nu se alege cu nimic; a rămîne mofluz; *è come dare un ~ in cielo* este ca şi cum ai face o gaură în cer; *di suo ~* de mîna lui, cu mîna lui; *scrivere una lettera di proprio ~* a scrie o scrisoare cu propria-i mînă.
pugnolàre *vt. (înv.)* a împunge, a aţîţa.
pùla *s.f.* pleavă. *SIN. lolla.*
pùlce *s.f.* **1.** purice *(Pulex irritans)*; *color ~* culoare cafenie; *mettere una ~ nell'orecchio* a pune pe gînduri; *occhi in ~* ochi mici/fără expresie; *saper fare gli occhi alle ~-i* a fi foarte îndemînatic în orice muncă, oricît de migăloasă; *chi dorme coi cani si leva con le ~-i* spune-mi cu cine te însoţeşti ca să-ţi spun cine eşti. **2.** *(zool.) ~ di mare* specie de crustaceu *(Talitrus locusta).*
pulcèlla *s.f. (înv., glumeţ)* fecioară, virgină.
pulcesséeca *s.f.* ciupitură (care lasă semn).
pulchèrrimo *adj. (superl.* de la p u l c r o, *rar,. lit.)* foarte frumos.
pulciàio, *pulciài, s.m.* puricărie, loc cu mulţi purici.
pulcinàio *s.m.* **1.** loc cu mulţi pui. **2.** *(fig.)* loc cu copii mulţi; copii mulţi.
pulcinèlla, *-èlli (scris cu majusculă) s.m.* **1.** *(teatru, ist.)* personaj în „commedia dell'arte". **2.** *(fig.)* caraghios, bufon, paiaţă; om fără caracter, farsor; *segreto di ~* secret cunoscut de toţi, secretul lui Polichinelle; *fare il ~* a nu se ţine de cuvînt, a fi neserios; *naso di ~* nas mare şi ascuţit.
pulcinellàta *s.f.* caraghioslîc, bufonerie, farsă vulgară.
pulcino *s.m.* **1.** pui de găină; *~-i schiusi dalle uova* pui ieşiţi din găoace; *~ nella stoppa* persoană timidă; *~ bagnato (fig.)* curcă plouată; *una covata di ~-i* o droaie de copii; *avere i ~-i di gennaio* a avea copii mici la bătrîneţe. **2.** pui de pasăre.
pulciòso *adj.* **1.** puricos, plin de purici. **2.** *(fig.)* parvenit, îmbogăţit.
pùlcro *adj. (înv.)* frumos.
pulédro *s.m.* **1.** mînz, cîrlan; *~ stallino* mînz crescut în staul. **2.** măgar, catîr tînăr.
puléggia *s.f.* şaibă/roată de transmisie, pulie; *~ di trasmisssione* roată de transmisie; *~ a cinghia* şaibă/roată de curea; *~ motrice* şaibă/roată conducătoare.
puléggio[1] *s.m. (bot.)* busuiocul-cerbilor *(Mentha pulegium).*
puléggio[2] *s.m. (înv.)* drum pe mare; *(dial.) dare il ~* a alunga; *pigliare il ~* a pleca.
pulènda *s.f. (pop.)* mămăligă.
pùlica *s.f. (tehn.) v.* p u l i g a.
pulicària *s.f. (bot.)* puricoriţă, puricariţă *(Plantago psyllium).*
pùliga *s.f. (tehn.)* băşicuţă, broboniţă (în sticlă, metal, cretă sau ceară).
puligóso *adj. (tehn.; despre sticlă);* cu multe băşicuţe.
pulimentàre *vt.* a curăţi, a lustrui (metalul).
puliménto *s.m.* curăţire, lustruire, netezire; ştergere.
pulire *vt.* **1.** a curăţi; *~ il naso* a-şi sufla/a-şi şterge nasul. **2.** a şlefui; a şterge; *~ uno scritto* a cizela stilul (într-o scriere). **3.** a rindelui. **4.** a plivi. **5.** *(înv.)* a linguşi. *SIN. nettare, detergere.*
puliseioréechi *s.m. invar.* beţişor de curăţat urechile.
puliseipénne *s.m. invar.* ştergătoare de peniţe.
puliseipièdi *s.m.,* **puliseiscàrpe** *invar.* ştergător (la uşă).
pulita *s.f.* curăţenie, facere a curăţeniei; *dare una ~* a da cu cîrpa, a curăţi în grabă ceva; *darsi una ~* a-şi face repede toaleta.
pulitaménte *adv.* **1.** cinstit, onest. **2.** în mod elegant, onorabil; *cavarsela ~* a o scoate la capăt, a ieşi dintr-o încurcătură.
pulitézza *s.f.* **1.** curăţenie; *~ di costumi* maniere alese. **2.** polizare; netezire, lustruire. **3.** lustru, eleganţă (de obiect bine lucrat, bine întreţinut).
pulito I. *adj.* **1.** curat; *osso ~* os fără carne; *lasciare uno ~* a jumuli pe cineva de bani; *far piazza ~-a* **a)** a face loc; **b)** a (o) lua la goană. **c)** a lua tot; *farla ~-a, farle ~-e* a face ceva în mod discret/ fără să bată la ochi. **2.** lucios; lustruit, polizat; neted. **3.** cinstit; *casa ~-a* casă cumsecade; *parole ~-e* vorbe decente. **4.** elegant, frumos; perfect; *scrittura ~-a* scriere fără ştersături; *persona ~-a* om îmbrăcat corect. **II.** *adv.* curat; *parlare ~* a vorbi ales. **III.** *s.m.* loc curat; *mettere a ~/in ~* a transcrie pe curat. *SIN. lindo, netto.*
pulitóne *adj. (glumeţ)* foarte meticulos, foarte spilcuit (în îmbrăcăminte).
pulitóre, -trice *adj., s.m.* curăţitor, ştergător *(muncitor).*
pulitrice *s.f.* **1.** *(mec.)* polizor. **2.** *(tehn.)* debavurator. **3.** *(agr.)* vînturător de cereale. **4.** *(în expr.) ~ a getto di sabbia* projector de nisip. **5.** *(rar)* aparat de lustruit pardoseala.
pulitùra *s.f.* **1.** *(agr.)* vînturare. **2.** *(mec.)* polizare; *~ a getto di sabbia* sablare, sablaj. *SIN. sabbiatura.* **3.** curăţire, lustruire; *(fig.) dar l'ultima ~* a face ultimele corectări la o lucrare, a pune la punct o lucrare.
pulizia *s.f.* **1.** curăţenie; *donna delle ~-e* femeie de serviciu; servitoare; *fare la ~* sau *le ~-e* a face curat; *far ~* **a)** a face curat; **b)** *(fig.)* a se descotorosi (de cineva). **2.** *(înv.)* eleganţă/fineţe/perfecţiune în lucru. *SIN. nettezza.*
pùllman *s.m. invar.* autocar.
pullòver *s.m. invar.* pulover.
pullulaménto *s.m. (rar)* **1.** înmulţire. **2.** mişunare; foială.
pullulàre *vi. (a) (înv.)* **1.** a ţîşni, a izvorî. **2.** a mişuna. **3.** a se înmulţi repede. **4.** a încolţi, a răsări.
pullulazióne *s.f.* **1.** încolţire. **2.** mişunare. **3.** prăşire.
pulménto *s.m. (înv.)* (orice fel de) mîncare cu pîine.
pulóne *s.m. (înv.)* pleavă de orez.
pùlpito *s.m.* **1.** amvon; *(fig.) montare in ~, salire sul ~* a ţine o predică, a declama; *(ironic) da che ~ viene la predica!* uite cine vorbeşte!; *far del ~ teatro* a predica afectat, nesincer. **2.** *(tehn.)* pupitru; *~ di comando* pupitru de comandă. **3.** *(înv.)* lojă (la teatru). **4.** tribună de orgă.
pulsànte I. *adj.* care pulsează; *(fig.)* fremătător. **II.** *s.m.* **1.** remontoar, cheiţă de ceas. **2.** buton (de sonerie etc.).
pulsantiéra *s.f. (tehn.)* tablou de comandă. *SIN pannello di comando*
pulsantino *s.m.* remontoar, cheiţă de ceas.
pulsàre I. *vi. (a)* a pulsa; *(despre puls)* a bate. **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a ciocăni la uşă. **2.** a atinge coardele unui instrument muzical. *SIN. palpitare.*
pulsàtile *adj.* **1.** pulsatil, care pulsează, care zvîcneşte. **2.** *(muz.) strumenti ~ -i* instrumente de percuţie.
pulsatilla *s.f. (bot.)* **1.** dediţel *(Pulsatilla pratensia).* **2.** dediţel-de-munte *(Anemone alpina).*
pulsazióne *s.f.* pulsaţie, zvîcnire. *SIN. battito.*
pulsióne *s.f. (med.)* impuls, impulsie (mai ales în psihiatrie).
pùlso *adj. (înv.)* expulzat.
pulsóne *s.m. (înv.)* brînci, ghiont.

pulsoreattóre *s.m. (av.)* pulsoreactor.
pultifago *s.m. (rar)* mămăligar.
pulverulènto *adj. (lit.)* **1.** pulverulent. **2.** prăfuit, plin de praf.
pulvinàre *s.m. (ant.)* **1.** pat matrimonial (al împăraţilor romani). **2.** loc pentru statuile zeilor (în circ). **3.** tribună de unde împăratul asista la luptele de circ. **4.** tribună; estradă (într-un amfiteatru, o arenă).
pulvino *s.m. (arhit.)* element de construcţie (deasupra capitelului).
pulviscolo *s.m.* **1.** pulbere foarte fină. **2.** *(lit.)* polen.
pulzèlla *s.f. v.* pulcella.
pulzellóna *s.f. (augm.)* fată bătrînă.
pùma *s.f. invar. (zool.)* pumă *(Felis conedor)*.
pùncio *s.m. v.* poncio.
pungàre *vi. (înv.)* a grăbi, a urgenta.
pungèllo *s.m. (înv.) v.* pungolo.
pungènte I. *adj.* **1.** înţepător; care împunge. **2.** *(fig.)* picant. **3.** *(fig.)* strașnic, cumplit; *freddo ~* frig strașnic. **4.** *(fig.)* supărător, dureros, jignitor. II. *s.m.* băţ cu vîrf de oţel.
pùngere I. *vt., vi.* **1.** a înţepa; a împunge; *~ le vene* a lua sînge; *(prov.) tra carne e ugna nessun vi punga* să nu te amesteci în certurile dintre neamuri. **2.** *(fig.)* a pișca; *il freddo punge* frigul înţeapă. **3.** a da pinteni (calului), a îmboldi. **4.** a stimula, a îndemna. **5.** a jigni; *~ sul vivo* a jigni profund. **6.** *(despre conștiinţă)* a provoca remușcări. II. *vr.* **1.** a se înţepa. **2.** *(despre fructe, brînză)* a se altera, a se acri. *SIN. irritare, molestare.*
pungétto *s.m. (înv.)* **1.** vîrf de fier (cu care se îmboldesc boii). **2.** *(fig.)* îndemn, imbold.
pungìglio *s.m. (înv.) v.* pungolo.
pungiglióne *s.m.* **1.** ac (la insecte), trompă. **2.** *(bot.)* ghimpe, ţeapă. **3.** îndemn, imbold.
pungiglióso *adj. (înv.)* spinos, înţepător.
pungimènto *s.m. (înv.)* **1.** înţepare, împungere. **2.** *(fig.)* pocăire, pocăinţă; gravitate. **3.** imbold, stimulent.
pungitóio, *-ói, s.m.* **1.** instrument cu vîrf ascuţit din metal. **2.** cuţit (pentru tăiat porcul). *SIN. accoratoio.*
pungitòpo *s.m. (bot.)* ghimpe *(Ruscus aculeatus)*.
pungitùra *s.f. (înv.)* înţepătură; împunsătură. *SIN. puntura.*
pungolàre *vt.* **1.** a îmboldi vitele. **2.** *(fig.)* a stimula, a îndemna, a îmboldi.
pùngolo *s.m.* **1.** baston cu vîrf ascuţit din metal. **2.** imbold, stimulent.
punìbile *adj. (jur.)* punibil.
punibilità *s.f. (jur.)* faptul de a fi pasibil de pedeapsă.
punìceo *adj.* de culoare roșu-închis.
pùnico, *pùnici* **1.** *adj.* punic, cartaginez; *(fig.) fede ~-a* rea-credinţă, lipsă de loialitate, perfidie; *(bot.) mela ~-a, pomo ~* rodie. II. *s.m.* **1.** limba și scrierea cartagineză. **2.** *(bot.)* rodiu.
puniménto *s.m. (rar)* pedepsire.
punire *vt.* **1.** a pedepsi. **2.** a răzbuna (o nedreptate). *SIN. castigare.*
punitivo *adj.* punitiv; *giustizia ~-a* justiţie care pedepsește.
punitóre, *-trice adj.* pedepsitor.
punizióne *s.f.* **1.** pedepsire. **2.** pedeapsă; *(sport) tiro di ~* lovitură de pedeapsă.
pùnta I. *s.f.* **1.** vîrf, capăt, extremitate; *~ avanzata* avanpost; *a ~ di giorno* în zori de zi; *~ di diamante* vîrf de diamant; *una ~ di soldati* o mînă de soldaţi; *arma da ~* armă cu vîrf; *cappello a tre ~-e* tricorn; *ore di ~* ore de vîrf; *uomini di ~* oameni remarcabili/deosebiţi; *(înv.) mostrare le ~-e* a amenința; *prendere per la ~* a se ofensa; *aver sulla ~ delle dita* a ști pe dinafară; *di ~* direct; *di ~ e di taglio* orbește; *pigliar/prendere di ~* a lua din scurt; *prendere una cosa di ~* a se apuca cu zel de ceva; *mettercisi di ~* a se opune hotărît; *parlare a ~ di forchetta* a vorbi afectat; *far ~ in un luogo* a se opri (undeva), a da o fugă pînă la; *(mil.) fare una ~* a face o incursiune; *cane da ~* prepelicar; *(sport) uomini di ~* fotbaliști. **2.** *(tehn.)* burghiu; preducea; sfredel; *~ a cannone* burghiu cu tijă; *~ guida* sculă cu cap. **3.** punct (de broderie). **4.** *(fig.)* străpungere, durere, împunsătură. **5.** pișcătură; aciditate (a vinului etc.); *pigliar la ~* a începe să se acrească. **6.** stol de păsări (în formă de triunghi); *(mar.) vele di ~* pînze triunghiulare. II. *s.m. (arg.)* vînzător de droguri.
puntàccio *s.m. (depr.)* **1.** punct de cusătură (lucrat neîngrijit). **2.** notă rea (la școală).
puntàglia *s.f. (înv., mil.)* ciocnire, luptă; *tenere la ~* a nu ceda în luptă; *(fig.) reggere una ~* a suporta cu răbdare.
puntagùzzo *adj. (rar)* ascuţit la vîrf.
puntàle *s.m.* **1.** capăt, vîrf metalic. **2.** *(electr.)* fișă; *il ~ dell'ombrello* vîrful umbrelei. **3.** capăt metalic al unei piese de artilerie (spre o ţintă).
puntapièdi *s.m. invar.* stinghie, traversă (la masă, barcă).
puntàre[1] I. *vt.* **1.** a împinge (cu o extremitate, cu un vîrf); *~ il remo alla riva* a împinge cu vîsla de mal; *~ i piedi al muro* a se încăpăţîna; *(com.) ~ i pagamenti* a opri plăţile. **2.** a îndrepta; *~ la spada contro il petto* a îndrepta sabia spre piept. **3.** a ţinti, a ochi; a fixa un obiectiv; *~ il binocolo* a orienta binoclul spre. **4.** a potrivi; *~ la sveglia alle otto* a potrivi ceasul deșteptător la ora opt. **5.** *(despre cîine)* a sta la pîndă, *~ una lepre* a adulmeca un iepure. **6.** *(fig.)* a miza. II. *vi. (a)* **1.** a împinge; a apăsa. **2.** a se îndrepta către; *(fig.) ~ alla cattedra universitaria* a aspira la catedra universitară. **3.** a face presiuni, a insista. III. *vr.* a se propti în picioare; *~-si al muro* a se propti de zid; *(fig.) s'è puntato che la moglie lo odia* și-a băgat în cap că soţia îl urăște. *SIN. avviarsi, dirigersi.*
puntàre[2] *vt.* a puncta, a marca cu un punct.
puntaruòlo *s.m. v.* punteruolo.
puntaséeca *s.f.* calcografie (cu un vîrf de oţel).
puntaspilli *s.m.* perniţă de ace.
puntàta *s.f.* **1.** împunsătură, înţepătură. **2.** *(sport)* **a)** fixarea prăjinei la săritura cu prăjina; **b)** *(fotbal)* lovitură cu șpiţul; **c)** *(scrimă)* lovitură directă. **3.** *(agr.)* pătrundere a cazmalei în pămînt. **4.** *fare una puntatina* a face o scurtă vizită (abătîndu-se de la itinerar). **5.** *(joc)* mizã. **6.** coală, fascicul (la legarea unei cărţi). **7.** fascicul (dintr-o publicaţie). **8.** foileton; articol (într-o serie de mai multe); *romanzo a ~-e* roman foileton. **9.** oprirea ciinelui (pentru a-și lua avînt înainte de a se repezi asupra vînatului).
puntàto *adj.* punctat; marcat cu punct/cu puncte; *linea ~-a* linie punctată.
puntatóre *s.m.* **1.** *(mil.)* ochitor (la artilerie). **2.** jucător (care pontează mult).
puntatùra *s.f.* **1.** *(mil.)* ochire, aţintire, îndreptare către ţintă. **2.** *(înv.)* punctuaţie; punctare. **3.** *(rar)* pontaj; amendă (pentru lipsă, întîrziere la serviciu).
punteggiàre *vt.* **1.** *(gram.)* a pune punctuaţia. **2.** a puncta. **3.** a face găurele mici/înţepături (pe liniile unui desen). **4.** a împunge stofa, a face împunsături.

punteggiàto *adj.* **1.** punctat; *linea ~-a* linie punctată. **2.** *(despre o ţesătură)* cu puncte, cu mici buline. **3.** *(gram.)* cu punctuaţie; *un periodo mal ~* a frază cu punctuaţie greşită.

punteggiatùra *s.f.* **1.** *(gram.)* punctuaţie. *SIN. interpunzione.* **2.** punctare, însemnare cu puncte.

puntéggio *s.m.* **1.** *(sport)* punctaj, scor. **2.** punctare. **3.** împunsătură, împungere (la cusut).

puntellàggio *s.m. (mar.)* proptire, susţinere cu pontili.

puntellàre I. *vt.* **1.** a propti, a sprijini; a întări cu proptele (un zid, un pod etc.); *(mar.)* a susţine cu pontili. **2.** *(fig.)* a susţine o opinie/o teză (cu argumente). **II.** *vr.* **1.** a se închide undeva (sprijinind, proptind uşa). **2.** *(fig.)* a căuta sprijin.

puntellatùra *s.f.* **1.** sprijinire, susţinere. **2.** rezemare, proptire. **3.** şir/ansamblu de stîlpi/de proptele (care susţin ceva).

puntèllo *s.m.* **1.** proptea; stîlp de sprijin; *stare in ~-i* a se clătina. **2.** piedică (la uşă). **3.** *(fig.)* sprijin, ajutor; ocrotire.

punteria *s.f.* **1.** *(mil.)* totalitatea pieselor de artilerie (care servesc la fixarea obiectivului); *tiro di ~* tragere aproape exactă. **2.** *(mec.)* segment, piesă (la un motor cu explozie).

punteruòlo *s.m.* **1.** sulă, potricală; *(entom.) ~ del grano* gărgăriţă; *far d'una lancia un ~* a fi nepriceput, a lucra prost. **2.** daltă, dorn, priboi. **3.** poanson (la broderie). **4.** stilet. **5.** caia.

punticolàre *adj.* ascuţit, în formă de vîrf.

puntigliàrsi *vr.* a se încăpăţîna; a se supăra, a se îndărătnici.

puntìglio *s.m.* **1.** încăpăţînare, îndărătnicie; *star sul ~* a fi încăpăţînat. **2.** amor propriu exagerat.

puntiglióso *adj.* încăpăţînat, îndărătnic.

puntìna *s.f. (dim.)* **1.** vîrfuleţ. **2.** cuişor (de cizmar). **3.** piuneză. **4.** ac de gramofon. **5.** pastă făinoasă (în formă de cuişoare).

puntinìsmo *s.m. (pict.)* poantilism.

puntìno *s.m. (dim.)* punctuleţ; punct; *puntini* puncte de suspensie; *(loc. adv.) a/a un ~* exact, cu precizie; *cibo cotto a ~* mîncare fiartă (coaptă) exact cît trebuie; *fare le cose a ~* a lucra perfect; *il vestito torna a ~* rochia cade perfect/vine de minune; *sino ad un ~* cu mare precizie.

puntiscrìtto *s.m.* **1.** monogramă (pe lenjerie). **2.** punct de broderie (la o monogramă).

pùnto[1] *adj.* **1.** împuns. **2.** jignit. **3.** aţiţat.

pùnto[2] **I.** *s.m.* **1.** punct; *(anat.) ~ cieco* pată galbenă (pe retină); *stare al ~* a nu bate cîmpii. **2.** punct (de cusătură), ochi (la împletit); *non sa mettere un ~* nu ştie să coasă; **3.** *(gram.)* punct; *~ fermo* punct; *~ interrogativo* semn de întrebare; *fare il ~ (mar.)* a indica poziţia navei; *(fig.)* a stabili (situaţia, datele unei probleme); *essere in ~ e virgola* a fi pus la două ace. **4.** punct în plus, avantaj (la bursă); *dar dei ~-i a uno* **a)** a lăsa pe celălalt să cîştige; **b)** a fi superior (altuia); *(prov.) le donne danno dei ~-i al diavolo, le donne ne sanno un ~ più del diavolo* femeile sînt mai şirete decît dracul. **5.** măsură (a 12-a parte dintr-o uncie). **6.** notă (la şcoală); *~ alto* notă mare. **7.** *(mil.)* semn, ţintă; *~ in bianco* ţintă; *di ~ in bianco* pe neaşteptate. **8.** poziţie; *prendere il ~, fare il ~* a lua poziţie (de). **9.** greutate; *questo è il ~* aici e aici. **10.** încăpăţînare; *~ d'onore* punct de onoare; *mettere al ~* a aţiţa. **11.** clipă, moment; *~ di tempo* o clipă; *in un ~* îndată; *in ~ di morte* în clipa morţii; *arrivare a buon ~* a prinde în toane bune; *essere in ~* a fi gata să, tocmai; *le tre in ~* orele trei fix; *cogliere il ~* a prinde momentul; *dare il ~* a da semnalul. **12.** grad/punct atins; *è nel suo ~ (despre un fruct)* este copt; *~ di colore* nuanţă de culoare. **II.** *adv.* **1.** nimic; deloc; *non mi sento ~ bene* nu mă simt deloc bine; *~ ambizioso* deloc ambiţios; *(loc. adv.) mettere in ~* a pune în ordine; *di tutto ~* în întregime, complet; *(repetat, în propoziţie condiţională) se ~ ~ mi stuzzica* dacă puţin mă gîdilă; *né ~ né poco* absolut nimic, absolut de loc; *(fig.) mettere i ~-i sulle i* a pune punctul pe i. **2.** *(fam., ca element de negaţie, adjectival)* nici un; *non c'è ~-a carta* nu este deloc hîrtie.

puntofrànco *s.m.* porto-franc.

puntolìno *s.m. (dim., gram.)* punct de suspensie.

puntóne *s.m.* **1.** *(arhit.)* căprior de acoperiş. **2.** vîrf mare; *(loc. adv.) di ~* cu vîrful. **3.** *(mil.)* orînduirea trupelor în formă de triunghi. **4.** fortificaţie. **5.** *(înv., mar.)* dragă. **6.** *(înv., mar.)* ponton.

puntuàle *adj.* punctual, precis; exact; *il tempo è ~* timpul nu se lasă aşteptat; *esecuzione ~* efectuare foarte meticuloasă/îngrijită/corectă. *SIN. esatto, preciso.*

puntualità *s.f.* **1.** punctualitate. **2.** exactitate, meticulozitate.

puntualizzàre *vt.* a preciza; *~ la situazione* a preciza care este situaţia; *(ironic) ha la mania di ~* e cam pedant.

puntualizzazióne *s.f.* precizare.

puntuazióne *s.f. (rar)* punctuaţie.

puntùnghero *s.m.* punct de broderie cruciuliţă.

puntùra *s.f.* **1.** (şi *fig.*) împunsătură; înţepătură. **2.** junghi, durere. **3.** *(med.)* pleurită. **4.** *(med.)* injecţie. **5.** *(fig.)* chin, durere; remuşcare. **6.** aţiţare, stimulent. **7.** *(înv.)* vîrf.

puntùto *adj.* ascuţit, cu vîrf ascuţit.

punzecchiaménto *s.m.* **1.** pişcătură, pişcare; ciupitură. **2.** *(fig.)* supărare; împunsătură; zgîndărire.

punzecchiàre I. *vt.* **1.** a ciupi, a pişca; a împunge. **2.** *(fig.)* a înţepa, a împunge, a supăra. **II.** *vr.* a se tachina.

punzecchiatùra *s.f.* **1.** pişcătură; înţepătură; ciupitură. **2.** tachinare.

punzécchio *s.m.* rozetă (la pinten).

punzecchìo *s.m. (pl. -ìi)* (serie de) împunsături, înţepături.

punzèllo *s.m. (înv.)* instigaţie.

punzonàre *vt.* **1.** *(sport)* a marca vehiculele (la curse). **2.** a poansona, a ştanţa, a marca.

punzonatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** muncitor care poansonează/perforează. **2.** taxator.

punzonatrìce *s.f.* poansoneză, maşina de poansonat.

punzonatùra *s.f.* poansonare, marcare, ştanţare.

punzóne *s.m.* **1.** *(mec.)* poanson; matriţă; dorn; *~ per monete* matriţă (de bătut monede). **2.** *(dial.)* puternică lovitură de pumn.

punzonìsta, -ìsti, *s.m.* matriţer.

pùpa *s.f.* **1.** *(entom.)* pupă, nimfă; crisalidă. **2.** *(fam.)* copil mic, fetiţă. **3.** pupăză.

pupàrio *s.m. (entom.)* cocon, gogoaşă.

pupàttola *s.f.* **1.** păpuşă. **2.** fetiţă.

pupazzettàre *vt.* a desena caricaturi; a ilustra cu caricaturi.

pupazzettìsta, -ìsti, *s.m.* caricaturist.

pupazzétto *s.m.* **1.** *(dim.)* marionetă. **2.** caricatură

pupàzzo *s.m.* paiaţă, marionetă; *~ /uomo di neve* om de zăpadă.

pupilla *s.f.* **1.** *(anat.)* pupilă; *essere la ~ dell'occhio di uno* a-i fi drag ca lumina ochilor. **2.** pupilă. **3.** *(foto)* deschiderea diafragmei.

pupillàre[1] *adj.* **1.** al pupilei (ochiului). **2.** *(jur.)* privitor la un pupil/la o pupilă.

pupillàre[4] *vi. (înv.)* a striga (ca păunul).
pupìparo *adj. (entom.)* pupipar.
pupillo *s.m.* **1.** pupil; *essere fuori dei ~-i* a fi major; *uscire dei ~-i* **a)** a deveni major; **b)** *(fig.)* a fi om cu experienţă; *(jur.) mettere nei ~-i* a pune sub curatelă/sub interdicţie. **2.** om naiv, simplu. **3.** *(fam.)* protejat, favorit; *(glumeţ)* discipol. *SIN. protetto.*
pupinizzazióne *s.f. (tehn.)* pupinizare.
pùpo *s.m.* **1.** marionetă. **2.** *(dial.)* copil.
pùppa *s.f. (înv.) v.* u p u p a; p o p p a.
puraménte *adv.* pur şi simplu, numai, doar.
purché *conj. (se construieşte cu conjunctivul)* numai să; numai dacă, cu condiţia ca.
purchessìa *loc. adj.* oarecare, oricare; *voglio un libro ~* vreau o carte, oricare ar fi; *un vestito ~* o haină oarecare.
pùre *adv.* **1.** şi, de asemenea; *lui è di Firenze e la moglie ~* el este din Florenţa de asemenea şi soţia; *~ quando* chiar cînd; *~ fermo* tot ferm, mereu ferm; *l'ha detto ~ a me* mi-a spuso-o şi mie. **2.** tot; mereu; *un libro ~ francese* o carte tot franţuzească; *come ~* după cum; *così ~* tot astfel. **3.** totuşi; oricum; pur şi simplu; *era pur sempre qualche cosa* era oricum/totuşi ceva; *ma ~ lo si deve fare* totuşi trebuie făcut; *sia ~* fie şi aşa; *ma ~* cu toate acestea; *se ~* chiar dacă; *non ~* abia, nu numai; *né ~* nici, nici măcar; *o ~* sau *e ~* şi totuşi; *senza ~* fără măcar să; *~ troppo* din păcate. **4.** *(înv.)* numai, doar, abia; *~ ieri* abia ieri. **5.** *(înaintea unui alt adv. îl întăreşte)* chiar; *~ anche* de asemenea şi; *~ dinanzi* chiar adineaori; *~ quando* chiar cînd. **6.** *(înaintea unui gerunziu are sens concesiv)* chiar, deşi; *~ facendo* chiar dacă (ar) face; *~ tacendo* deşi tăcea. **7.** *(cu prep. di şi un inf.)* numai ca să; măcar pentru a; *sono andata presto ~ di trovarlo* m-am dus devreme tocmai ca să-l găsesc; *~ di averlo, farei ogni sacrificio* aş face orice sacrificiu numai ca să-l am. **8.** *(după conj. se)* chiar dacă; *sia ~ a malincuore* deşi cu regret; *fosse ~ d'oro* chiar de-ar fi de aur; *se ~ /seppure lo sapessi* chiar dacă ştiam aceasta; *(urmînd un verb la conjunctiv) dovessi ~faticare, lo farò* chiar dacă va trebui să mă ostenesc, o voi face. **9.** *(pleonastic, emfatic) era ~ bello* era frumos.
purè *s.m.*, **purèa** *s.f.* pireu.
purézza *s.f.* **1.** puritate, curăţie; claritate, limpezime. **2.** sinceritate, cinste, nevinovăţie.
pùrga *s.f.* **1.** purgaţie, purgare; *fare una ~* a face o cură de purgative; *mettere in ~ qualche cosa* a curăţa ceva. **2.** purgativ. **3.** *(înv.)* curăţire de păcate. **4.** *(la pl.)* menstruaţie. **5.** *(la pl.)* zgură metalică. **6.** *(ec.)* stabilizare.
purgaménto *s.m. (rar)* **1.** purgare, curăţire, spălare. **2.** *(fig.)* ispăşire, purificare. **3.** murdărie, materie expulzată; *~-i dal mare* ceea ce marea aruncă la ţărm.
purgànte **I.** *adj.* curăţitor, purificator; *anime ~-i* suflete din purgatoriu. **II.** *s.m.* purgativ.
purgàre **I.** *vt.* **1.** a curăţa, a purifica; *~ l'aria dai miasmi* a purifica aerul de miasme; *~ uno scritto* a cenzura o scriere. *SIN. nettare, pulire, purificare.* **2.** a administra un purgativ. **3.** *(text)* a da postavul la piuă. **4.** *(metal.)* a curăţi metalul de impurităţi. **5.** *(bis.)* a ispăşi. **II.** *vr.* **1.** a lua un purgativ. **2.** a se justifica, a se apăra (contra unei acuzaţii).
purgatézza *s.f.* puritate, acurateţe (de stil etc.).
purgatìvo *adj.* **1.** purgativ. **2.** *(fig.)* expiator, ispăşitor; purificator.
purgàto *adj.* **1.** curăţit, purificat; *orecchie ~-e* persoană care ascultă atent; *edizione ~-a* ediţie cenzurată. **2.** *(fig., despre stil)* îngrijit; căutat, rafinat.
purgatóio, -tói, *s.m. (rar)* **1.** *(text.)* piuă. **2.** jgheab de scurgere.
purgatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** muncitor curăţitor (de stofe). **2.** rezervor de limpezire a apei de ploaie. **3.** *(înv.)* garant (pentru nevinovăţia cuiva).
purgatòrio **I.** *adj.* purificator. **II.** *s.m.* **1.** *(bis.)* purgatoriu. **2.** *(fig.)* pedeapsă, chin. **3.** *(la presa de ulei)* hîrdău. **4.** rezervor în care se limpezeşte apa de ploaie.
purgatùra *s.f.* **1.** curăţare. **2.** *(rar)* murdărie (eliminată, expulzată).
purgazióne *s.f.* **1.** curăţare; purificare; *luogo di ~* purgatoriu; *(bis.) ~ canonica* jurămînt de nevinovăţie. **2.** *(jur.)* eliberare de o ipotecă. **3.** *(înv.)* purgativ, curăţenie. **4.** *(înv.)* probă a focului; duel. **5.** menstruaţie.
pùrgo, *pùrghi, s.m.* **1.** loc unde se curăţă postavurile. **2.** bazin de nisip (unde se filtrează apele de izvor); *mettere in ~* **a)** a pune la curăţat; **b)** *(fig.)* a aştepta confirmarea unei ştiri.
purificàre **I.** *vi.* **1.** a curăţi; a purifica. **2.** *(înv.)* a cerceta, a verifica. **3.** *(ist.)* a ispăşi (prin rit sacru). **II.** *vr.* a se curăţa; a se purifica.
purificatìvo *adj.* purificator, curăţitor.
purificatóio, *-ói, s.m. (bis.)* procov.
purificatóre, -trice *adj.* purificator.
purificazióne *s.f.* **1.** purificare; curăţire. **2.** *(bis.)* moliftă. **3.** *(bis.)* intrarea în biserică *(sărbătoare religioasă).*
purìm *s.m.* purim.
purìno *s.m. (agr.)* îngrăşămînt lichid.
purismo *s.m. (lit.)* purism.
purista, *-isti, s.m. (lit.)* purist.
puristico, *-ici, adj.* purist.
purità *s.f.* **1.** puritate, curăţie. **2.** castitate; *(prov.) chi vuol sapere la verità, vada dalla ~* cine vrea să ştie adevărul, să-i întrebe pe oamenii cu suflet curat.
puritanésimo, puritanìsmo *s.m.* puritanism.
puritàno *s.m.* puritan.
pùro *adj.* **1.** pur, curat; neamestecat; *acqua ~-a* **a)** apă limpede; **b)** apă (fără vin); *caffè ~* cafea. pură; **c)** cafea (fără lapte); *il ~ necessario* strictul necesar. **2.** *(despre cer)* senin, fără nori; *(despre aer)* limpede, pur, curat. **3.** pur, cast, nevinovat. **4.** elegant, clar. **5.** simplu; singur; *è la ~-a e semplice verità* e adevărul pur; *per ~ caso* din pură întîmplare.
purosàngue *s.m. invar.* pur sînge.
purpùreo *adj.* purpuriu.
purpurìna *s.f. v.* p o r p o r i n a.
purtròppo *adv.* din păcate.
purulènto *adj. (med.)* purulent.
purulènza *s.f.* **1.** supurare, supuraţie. **2.** puroi.
pùs *s.m. invar.* puroi.
pusignàre *vi. (a) (rar)* a supa.
pusìgno *s.m.* supeu.
pusillànime *adj.* **1.** fricos; laş. **2.** timid, sfios.
pusillanimità *s.f.* **1.** frică, laşitate; teamă. **2.** sfiiciune exagerată.
pusillità *s.f.* laşitate; micime sufletească.
pusìllo *adj. (lit.)* **1.** *(înv.)* mic, slab. **2.** fricos, laş. **3.** sfios.
pùsta *s.f.* pustă.
pustèrla *s.f. v.* p o s t e r l a.
pùstola *s.f. (med.)* pustulă; *~ maligna* bubă neagră.
pustolànte *adj., s.m. (despre un medicament)* iritant.
pustolóso *adj.* plin de pustule, pustulos.
putacàso, puta càso *loc. adv.* dacă din întîmplare,

eventual; *se ~ non lo incontrassi* dacă, din întîmplare, nu-l întîlnesc.
putàre *vt. (înv.)* a crede, a socoti, a considera.
putativo *adj. (lit.)* **1.** aparent. **2.** pretins, presupus, considerat ca atare; *padre ~* persoană presupusă a fi tatăl.
puteàle *s.m. (ant.)* **1.** mic altar rotund (pe locul unde a căzut un trăsnet). **2.** parapet de puţ (sculptat).
putènte *adj. (rar)* urît mirositor.
pùtido *adj. (lit.)* urît mirositor, împuţit.
putidóre *s.m. (înv.)* putoare, miasmă, miros urît.
putifèrio *s.m.* **1.** vacarm, scandal, hărmălaie. **2.** *(rar)* putoare, miasmă, miros urît.
putire *vi. (a; lit.)* a puţi; *(înv.) ~ a uno* a-i displace cuiva; *il ~ comincia dalla testa* peştele de la cap se împute.
putìzza *s.f. (geol.)* mofetă.
putolènte *adj. (înv.)* rău mirositor, împuţit, puturos.
pùtre *adj. (lit., poetic)* putred, stricat.
putrèdine *s.f.* **1.** putreziciune, descompunere. **2.** *(fig.)* corupţie.
putredinóso *adj. (rar)* putred; plin de putreziciune.
putrefàre *vi. (e), vr.* a putrezi, a se descompune, a se altera.
putrefattibile *adj. (lit.)* alterabil.
putrefàtto *adj.* putred, intrat în putrefacţie; *(fig.)* corupt, putred.
putrefazióne *s.f.* putrefacţie, descompunere.
putrèlla *s.f. (arhit.)* grindă, bară de fier.
putrescènte *adj.* care putrezeşte, în curs de putrezire.
putrescènza *s.f.* putrefacţie.
putrescìbile *adj.* care poate putrezi, supus putreziciunii.
putridità *s.f.* putreziciune.
pùtrido *adj.* **1.** putred; stricat, descompus. **2.** *(fig.)* corupt.
putridùme *s.m.* putreziciune, corupţie.
putrilàgine *s.f. (rar)* putreziciune; lucruri putrezite.
putrilaginóso *adj.* putred, cu aspect de lucru putred.
putrìre *vi. (a; lit., poetic)* a putrezi.
pùtta *s.f. (înv.)* **1.** fată tînără; copilă. **2.** slujnicuţă. **3.** prostituată. **4.** *(ornit.)* ciocănitoare; *~ scodata* om şmecher; *dar beccare alle ~-e* a ascunde o parte din bani (la joc).
puttàna *s.f. (vulg.)* tîrfă.
puttaneggiàre *vt.* a se prostitua.
puttanésimo *s.m.* prostituţie.
puttanière *s.m.* donjuan de mahala.
putteria *s.f. (înv.)* copilărie *(acţiune)*.
pùtto *s.m.* **1.** copil. **2.** îngeraş, amoraş; figură de copil (redată în pictură sau sculptură).
pùzza *s.f. (înv., dial.)* v. puzzo.
puzzacchiàre *vi. (a)* **1.** a puţi uşor, a mirosi urît. **2.** a emana un miros urît, a intra în putrefacţie.
puzzàre *vi. (a)* **1.** a mirosi urît, a puţi, a duhni; *ti puzza la salute* nu te îngrijeşti de sănătate; *ti puzza il benestare* ţi s-a urît cu binele. **2.** *(fig., depr.)* a mirosi, a avea ceva din; *~ di ladro* a avea ceva de hoţ; *non ~* a fi binevenit, a se potrivi, a fi util.
puzzicchiàre *vi. v.* puzzacchiare.
pùzzle *s.m.* **1.** joc de răbdare. **2.** joc de enigmistică; cuvinte încrucişate.
pùzzo *s.m.* **1.** putoare; miasmă, miros urît; *fare un ~* a scoate miros; *senza ~-i, senza odori* (om) inodor, incolor. **2.** *(înv.)* scandal; *fare un ~ di una cosa* a face scandal pentru ceva. **3.** *(fig.)* indiciu, semn; *~ di menzogna* ceva ce miroase a minciună.
pùzzola *s.f.* **1.** *(zool.)* dihor-de-cîmp, dihor-puturos *(Mustella putorius)*. **2.** *(entom.)* specie de furnică cu cap roşu *(Cremastogaster scutellaris)*. **3.** varietate de ciupercă. **4.** *(geol.)* fumarolă.
puzzolènte *adj.* **1.** urît mirositor. **2.** *(fig.)* corupt, stricat.
puzzolènza *s.f. (înv.)* murdărie; miros greu.
puzzonàta *s.f. (dial.)* porcărie, mîrşăvie.
puzzóne *s.m. (depr.)* **1.** murdar, împuţit. **2.** îngîmfat. **3.** afectat. **4.** mîrşav. **5.** puţoi.
puzzóre *s.m. (înv.)* v. puzzo.
puzzóso *adj. (înv.)* v. puzzolente.
puzzùra *s.f. (înv.)* murdărie; putoare; miros urît.

Q

q [pronunţat *cu*] *s.m.* şi *f.* *(sunetul şi litera)* q.

qua **I.** *adv.* **1.** aici, aci; *eccoci* ~ iată-ne; *sono* ~ *per caso* mă aflu aci din întîmplare; ~ *e là* ici şi colo; *girano* ~ *e là* cutreieră pe ici pe colo; *e* ~ *e là* şi una şi alta; *venite* ~ *fuori* veniţi aici afară; *è* ~ *sopra* este aici sus; *sono* ~ *vicino* sînt aici aproape; *(fig.)* ~ *ti volevo!* aici te voiam!; ~ *viene il difficile* aici e aici! **2.** *(emfatic; pleonastic)* aici; *guarda* ~ *che pasticcio* ia te uită ce încurcătură; *eccolo* ~ *di nuovo* iată-l din nou aci!; *prendi questa roba* ~*!* ia catrafusele/lucrurile astea!; ~ *la mano!* bate palma! **3.** *loc. adv.*; **a)** (local) *in* ~ încoace; *voltati in* ~ întoarce-te încoa!; *fatevi più in* ~*!* apropiaţi-vă, veniţi mai încoace!; *di* ~ de/pe aici; *di* ~ *non mi muovo* de aici nu mă mişc; *prendete di* ~ luaţi-o pe aici; *venite di* ~ veniţi aici; *di* ~ *dai monti* dincoace de munţi; *il di* ~ partea aceasta; *al di* ~ de dincoace de; *(fig.) essere più di là che di* ~ a fi cu un picior în groapă; *di* ~*, di là, di su, di giù* peste tot; *per di* ~ pe aici; *al di* ~ de partea asta, aici; **b)** *(temporal); da un anno in* ~ de un an încoace; *da allora in* ~ de atunci încoace; *(înv.) in* ~ *addietro* în locul dinainte. **II.** *loc. prep;* dincoace; *di* ~ *da* dincoace de; *di* ~ *dal fiume* dincoace de rîu; *al di* ~ *di* dincoace de; *al di* ~ *dei monti* dincoace de munţi; *in* ~ *di/da* încoace, dincoace; *abita più in* ~ *di piazza Risorgimento* locuieşte mai încoace de piaţa Risorgimento. **III.** *interj.* ~ ~ ~! ga! ga! ga! **IV.** *s.m. invar.* gîgîit, gîgîire; *il* ~ ~ *delle oche* gîgîitul gîştelor.

quaccherismo *s.m. (rel.)* quakerism.

quàcchero, quàcquero *s.m. (bis.)* quaker; *alla* ~*-a* simplu, fără ceremonie.

quaderlétto *s.m.* petic de întărire (la subsuori, la ciorapi).

quadèrna *s.f.* **1.** dublă de patru (la table). **2.** patru numere la rînd (tombolă sau loto). **3.** listă de patru persoane.

quadernàrio **I.** *adj. (lit.)* compus din patru elemente. **II.** s.m. **1.** catreu; vers de patru silabe. **2.** *(geol.)* cuaternar.

quadernatùra *s.f.* aşezare (a hîrtiei) în formă de caiete.

quadèrno *s.m.* **1.** caiet; *(înv.)* ~ *memoriale,* agendă, carneţel. **2.** registru. **3.** fascicul de carte. **4.** patru (la jocul de zaruri). **5.** *(înv.)* strat pătrat (la grădini).

quàdra *s.f.* **1.** *(înv.)* cadran. **2.** *(mar.)* pînză/velă pătrată. **3.** *(înv.)* echipă. **4.** *(înv.)* fel, calitate; *dare la* ~ **a)** a rîde de cineva, a-şi bate joc; **b)** a linguşi. **5.** tocător, fund pătrat. **6.** *(înv.)* plăcintă.

quadràbile *adj.* care se poate împături (în patru).

quadragenàrio *adj. (lit.)* **1.** cvadragenar. **2.** de patruzeci (de ani/de zile).

quadragèsima *s.f. (bis.)* post mare, păresimi; *domenica di* ~ prima duminică din postul mare.

quadragèsimo *num. ord., adj. (lit.)* al patruzecilea.

quadrangolàre *adj. (geom.)* cu patru unghiuri.

quadràngolo *a|j., s.m. (geom.)* patrulater, cvadrilater.

quadrànte *s.m.* **1.** *(geom.)* cadran; sfert de cerc; *venti del primo* ~ vînturi care bat din direcţia nord-est; *venti del secondo* ~ vînturi de sud-est. **2.** cadran (de ceas); ~ *solare* cadran solar; ceas. **3.** monedă (mai ales romană); *pagare fino all'ultimo* ~ a plăti pînă la ultimul bănuţ. **4.** cvadrant, quadrant.

quadràre **I.** *vt.* **1.** a da formă de pătrat; ~ *la testa a uno* a obişnui pe cineva să raţioneze; ~ *il cerchio* **a)** *(geom.)* a încerca să rezolvi cvadratura cercului; **b)** *(fig.)* a pune o problemă imposibil de rezolvat. **2.** *(mat.)* a ridica la pătrat. **3.** a măsura o suprafaţă (în metri pătraţi). **II.** *vi. (a)* **1.** a fi de acord, a se potrivi; *le mie idee non quadrano con le tue* ideile mele nu se potrivesc cu ale tale; *è un ragionamento che non quadra* e un raţionament care nu ţine; *i conti non quadrano* socotelile nu se potrivesc; *far* ~ *il bilancio* a-şi echilibra bugetul. **2.** *(fam.)* a se potrivi; a se aranja bine; *il soprannome gli quadra* porecla i se potriveşte. **3.** a plăcea, a conveni, a da satisfacţie; *queste storie non mi quadrano troppo* aceste poveşti nu-mi prea plac. *SIN. coincidere.*

quadrataménte *adv. (înv.)* ca un pătrat.

quadràtico, *-ici, adj.* pătrat; *equazione* ~*-a* ecuaţie de gradul doi.

quadràto **I.** *adj.* **1.** *(geom.)* pătrat; *metro* ~ metru pătrat; *(mat.) radice* ~*-a* rădăcină pătrată. **2.** voinic, robust, bine făcut; *spalle* ~*-e* lat în spate, voinic; *voce* ~*-a* voce viguroasă; *lettera* ~*-a* literă mare; *scrittura* ~*-a* scriere ebraică; *testa* ~*-a* (om) cu scaun la cap. **II.** *s.m.* **1.** *(geom.)* pătrat, cvadrat. **2.** *(mat.)* pătrat, număr ridicat la puterea a doua; ~ *perfetto* pătrat perfect. **3.** *(mar.)* sală de mîncare, careu. **4.** (mil.) careu. **5.** *(sport)* ring; *salire sul* ~ a urca în/pe ring. **6.** *(fotbal)* zid; *fare* ~ *intorno* a face zid în jurul. **7.** scutec (pătrat). **8.** unitate de măsură tipografică. **9.** ~ *magico* pătrat magic.

quadratóre *s.m. (fig., în expr.)* ~ *del circolo* visător, utopist.

quadratùra *s.f.* **1.** reducere în figură pătrată, cvadratură; ~ *del cerchio, circolo* **a)** *(geom.)* cvadratura cercului; **b)** *(fig.)* ceva imposibil; ~*-e della luna* luna în primul şi ultimul pătrar; *dipingere di* ~ a picta în perspectivă; ~ *mentale* claritate a minţii. **2.** *(fin.)* verificare şi încheiere a unui cont.

quadrellatùra *s.f.* împărţire în pătrăţele.

quadrèllo, *quadrèlli, s.m.,* **quadrèlla** *s.f. pl.* **1.** riglă. **2.** pavea, lespede pătrată. **3.** andrea; ac mare, grosolan. **4.** bucată; pătrăţel. **5.** *(metal.)* bară de metal. **6.** *(înv.)* săgeată; pumnal. **7.** colivie.

quadrerìa *s.f. (rar)* colecţie de tablouri; pinacotecă, galerie de tablouri.

quadrettàre *vt.* **1.** a împărţi în pătrăţele. **2.** *(av.)* a observa (din avion) o zonă (porţiune cu porţiune).

quadrettàto *adj.* împărţit, desenat în pătrăţele; *punto* ~ punct de broderie.

quadrettatùra *s.f.* împărţire în pătrăţele.

quadrètto *s.m. (dim.)* **1.** tablouaş. **2.** pătrăţel. **3.** *(arhit.)* ciubuc mic. **4.** pătrăţel (la şah). **5.** *(teatru)* scenă, tablou.

quadriade *s.f. (rar)* grup, serie de patru obiecte.

quàdrica *s.f. (mat.)* cvadrică.

quadrienuàle I. *adj.* cvadrienal; *corso ~ di studi* curs cu durata de patru ani. II. *s.f.* expoziţie cvadrienală.
quadriènnio, *-ènni, s.m.* durată de patru ani.
quadrifido *adj. (bot., despre frunze)* împărţit în patru.
quadrifogliàto *adj. (bot.)* cu frunzele grupate cîte patru.
quadrifòglio, *-ògli, s.m. (bot.)* trifoi cu patru foi; *raccordo (stradale) a ~* intersectare a patru străzi/şosele.
quadrifora *s.f. (arhit.)* fereastră cu patru despărţituri.
quadriforme *adj.* 1. pătrat. 2. cu patru forme.
quadriforo *adj. (arhit.)* cu patru deschizături.
quadrifrónte *adj.* cu patru feţe; *Giano ~* Ianus cu patru feţe.
quadriga, *-ighe, s.f. (antic.)* cvadrigă.
quadrigàrio I. *adj. (antic.)* care ţine de o cvadrigă. II. *s.m.* conducător de cvadrigă.
quadrigèmino *adj. (despre o naştere)* cu patru gemeni.
quadrigèsimo *num. ord., adj. (rar, lit.) v.* quadragesimo.
quadrigètto *s.m. (av.)* reactor cvadrimotor.
quadriglia *s.f.* 1. cadril *(muzică şi dans).* 2. grup de cavaleri (aleşi pentru turniruri). 3. duel (între patru persoane).
quadrigliàti *s.m. pl.* 1. joc de cărţi (în patru). 2. stofe cadrilate.
quadrìglio *s.m. v.* quadrigliati.
quadrilàtero I. *adj.* quadrilateral. II. *s.m.* 1. patrulater. 2. *(mil.)* cadrilater, teritoriu; *(ist.)* teritoriul cuprins între fluviile Adige şi Mincio. 3. *(sport)* schemă de joc de fotbal.
quadrilineo *adj. (geom.)* cu patru laturi.
quadrilingue *adj. invar.* 1. care este în patru limbi. 2. care cunoaşte patru limbi.
quadrilióne *s.m. (mat.)* cvadrilion.
quadrilobàto *adj. (bot., arhit.)* cu patru lobi.
quadrilobo *s.m. (arhit.)* ornament cu patru lobi.
quadrilùngo, *-ùnghi, adj., s.m.* dreptunghi.
quadrilùstre *adj. (lit.)* de douăzeci de ani.
quadrimensionàle *adj.* cu patru dimensiuni.
quadrimestràle *adj.* de patru luni.
quadrimèstre I. *adj.* de patru luni. II. *s.m.* 1. interval de patru luni. 2. chirie/salariu pe patru luni.
quadrimotóre *s.m. (av.)* cvadrimotor.
quadrinòmio, *-òmi, s.m. (mat.)* polinom cu patru termeni.
quadripartire *vi.* a împărţi în patru.
quadripartito *adj., s.m.* şi *f.* cvadripartit; *il governo ~* guvernul cvadripartit.
quadriplétta *s.f.* tandem dublu.
quadripòlo *s.m. (electr.)* cvadripol.
quadrireattóre *s.m. (av.)* reactor cvadrimotor.
quadrirème *s.f. (ist.)* 1. cvadriremă. 2. barcă cu patru rinduri de rame.
quadrivio, *-ivi, s.m.* 1. *(lit.)* răspîntie de patru străzi, răscruce. 2. *(ist.)* grup de patru discipline (geometrie, aritmetică, muzică, astronomie) din învăţămîntul superior medieval.
quàdro[1] *adj.* 1. *(geom.)* pătrat; *metro ~* metru pătrat; *numero ~* număr la pătrat; *colonna ~-a* pilastru; *(mar.) bastimento ~* vas cu pinze pătrate. 2. *(mil.)* careu, pătrat (de soldaţi). 3. *(fig.)* robust, volnic; *spalle ~-e* spate lat. 4. *(înv.)* prost; *testa ~-a* a) om cu scaun la cap; b) *(depr.)* cap-pătrat.
quàdro[2] *s.m.* 1. *(pict.)* tablou, pictură; *~ a olio* pictură în ulei. 2. *(geom.)* cadru, plan. 3. pătrat, carou; cadru; *un ~ di legno* un pătrat de lemn; *in ~* în formă pătrată; *nel ~* în cadrul; *~ nero* tablă (de şcoală); *tessuto a ~-i* ţesătură în carouri; *mettere in ~* a încrăma. 4. *(fig.)* tablou, descriere; imagine; *un ~ delle condizioni economiche* o descriere a condiţiilor economice; *un ~ commovente* o imagine emoţionantă. 5. tabel; tablou; *~ sinottico* tablou sinoptic. 6. *(tehn.)* panou, tablou; *~ di comando* panou de comandă, de bord. 7. *(teatru, cinema)* tablou; *~ !* imaginea! 8. *(mar.) ~ di poppa* careu la pupă. 9. *(la pl.)* cadre, conducători; *i ~-i socialisti* cadrele de conducere socialiste. 10. *(foto)* cadru, încadrare. 11. *(la pl., la jocul de cărţi)* caro; *asso di ~-i* as de caro.
quadróne *s.m. (augm.)* 1. tablou de mari dimensiuni. 2. bloc de beton. 3. cărămidă mare, pătrată. 4. pînză groasă. 5. torţă, făclie.
quadròtta *s.f.* format de hîrtie de scris (24 × 42 cm).
quadrùccio *s.m. (cinema)* vizor.
quadrùmane *adj. (despre maimuţe)* cvadruman.
quadrumviràto *s.m. (antic.)* cvadrumvirat.
quadrùmviro *s.m. (antic.)* cvadrumvir.
quadrùpede *adj., s.m.* patruped.
quàdrupla *s.f.* monedă de aur.
quadruplicàre *vt., vr.* a (se) împătri, a (se) cvadrupla.
quadruplicazióne *s.f.* împătrire.
quadrùplice *adj.* 1. împătrit, cvadruplu. 2. format din patru.
quàdruplo *adj., s.m.* împătrit, cvadruplu.
quàgga *s.m.* şi *f.* un fel de zebră *(Equus quagga).*
quaggiù *adv.* 1. aici, jos, în acest loc; *da/di ~* de aici, de jos. 2. în lumea de aici, în viaţa pămîntească. 3. *(geogr.)* în sudul ţării.
quàglia *s.f.* 1. prepeliţă, pitpalac *(Coturnix coturnix); re di ~-e* cristei roşu *(Crex crex); (fig.) ~ sopraffina* om foarte şiret. 2. femeie dolofană, grăsuţă.
quaglìare *vt., vi (e), vr.* a (se) coagula.
quaglière *s.m.* fluierat (care imită pitpalacul).
quàglio *s.m. (înv., dial.) v.* caglio.
qual *pron., adj., adv. v.* quale.
qualche *adj. sg.* 1. oarecare, vreun; *in ~ modo* într-un fel oarecare; *~ cosa* ceva; *essere ~ cosa* a fi ceva, a avea oarecare importanţă. 2. cîtva, cîţiva; *~ tempo* cîtva timp; *~ persona* cîteva persoane; *~ volta* cîteodată.
qualchedùno *pron. nedef.* cineva, careva; *bisogna cercare ~ che voglia far questo* trebuie să găsim pe cineva care să vrea să facă aceasta; *si crede di essere ~* se crede cineva.
qualchessìa *pron. nedef.* oricine.
qualcósa *s.f. invar.* ceva; *desidera ~'altro ?* doriţi altceva ?; *si crede di essere ~* îşi închipuie că este cine ştie ce.
qualcùno *pron. nedef. sg.* cineva, ceva; vreunul; unul; cîte unul; *esser ~* a fi cineva; *ne farà ~-a delle sue* o să facă una de-ale lui; *solo qualcuna cantava* cîntau numai cîteva.
quàle A. *pron.* I. *pron. rel.* care, ce. II. *pron. interog.* 1. cine; care; ce. 2. *(lit., poetic)* cineva, unul; *a ~ dà, a ~ promette* unuia îi dă, altuia îi promite. III. *pron. nehot. (înv.)* oricine, oricare; *~ io mi sia* oricine aş fi eu; *in certo ~ modo* într-un sens, oarecum; *(în loc.) qualsisia, qualsifosse, qualsivoglia* oricine, oricare, orice. B. *adj.* 1. aşa cum, întocmai, ca; *tal ~* exact la fel; *tale e ~* exact la fel; *(prov.) ~ madre tal figlio* cum e turcul şi pistolul. 2. în calitate de; *~ deputato* în calitate de deputat. C. *adv.* 1. *(de asemănare)* ca; *bianco ~ neve* alb ca zăpada; *~ ... tal* precum, tot astfel; *~ e tale* exact la fel; *ve lo dico tal ~ come l'ho sentita* v-o spun exact aşa cum am auzit-o. 2. ca, în calitate de; *mandare ~ ambasciatore* a trimite ca ambasador.

D. *s.m. (înv., cu valoare neutră)* ceea ce, lucru care, însuşirea.

qualifica *s.f.* calitate, calificativ; titlu; *non merita questa* ~ nu merită acest calificativ; *la* ~ *di dottore* titlul de doctor; *la* ~ *di ottimo* calificativul de foarte bun; ~ *di impiegato* statut de funcţionar.

qualificàbile *adj.* calificabil.

qualificàre I. *vt.* **1.** a califica, a defini, a caracteriza. **2.** *(rar)* a înnobila. **II.** *vr.* **1.** a se prezenta, a-şi spune numele. **2.** a se da drept, a pretinde. **3.** a se califica într-o muncă. **4.** *(sport)* a se califica.

qualificativo *adj.* calificativ, care califică.

qualificàto *adj.* **1.** calificat; competent. **2.** deosebit, distins; *uomo* ~ om distins, elegant. **3.** înzestrat cu. **4.** *(jur.)* calificat; *furto* ~ furt calificat.

qualificazióne *s.f.* calificare.

qualità *s.f.* **1.** calitate, însuşire; *di* ~ *superiore* de calitate superioară; *controllo di* ~ control de calitate; *in* ~ *di* în calitate de; *persona di* ~ personalitate; *roba di* ~ lucruri de bună calitate. **2.** mod, manieră; ~ *del vivere* mod de viaţă; *di* ~ *che* astfel încît; în aşa fel; aşa că.

qualitativo I. *adj.* calitativ. **II.** *s.m. (com.)* calitate (a unei mărfi etc.).

qualménte *adv.* cum, în felul.

qualóra *conj. (se construieşte cu conjunctivul)* ori de cîte ori; atunci cînd, în cazul că, dacă; ~ *piovesse* în cazul că plouă.

qualsiasi, qualsisìa, qualsivòglia *adj. nedef. invar.* oricare; oricare ar fi, orice.

qualùnque I. *adj. nedef. invar.* **1.** oricare; orice; ~ *altro* oricare altul. **2.** *(postpus, depr.)* oarecare; *un uomo* ~ un om oarecare/comun. **3.** *(urmat de un verb la conjunctiv)* oricine, oricare ar fi; ~ *decisione prenda, io La seguo* oricare ar fi hotărîrea pe care o luaţi, vă voi urma; ~ *cosa dica* orice ar spune; ~ *sia la vostra risposta* oricare ar fi răspunsul vostru. **II.** *pron. nehot. (rar)* fiecare; oricine.

qualunquìsmo *s.m. (pol.)* defetism; scepticism.

qualunquista *s.m. şi f. (pol.)* defetist; sceptic.

qualvòlta *adv. (rar, lit.)* ori de cîte ori, în cazul că; *ogni* ~ de fiecare dată cînd, de cîte ori.

quàmquam *s.m. (în expr., glumeţ) fare il* ~ sau *stare sul* ~ a-şi da aere.

quàndo I. *adv.* cînd; atunci cînd; *di* ~ *in* ~ sau *a* ~ *a* ~ din cînd în cînd. **II.** *conj.* **1.** *(temporal)* cînd; *vieni* ~ *vuoi* vino cînd vrei. **2.** *(cauzal)* dacă; ~ *lo dice lui, è vero* dacă o spune el, e adevărat. **3.** *(construit cu modul conjunctiv, cu valoare condiţională)* dacă, în cazul că; ~ *tu voglia* în cazul că vrei; ~ *che no* dacă nu; ~ *anche,* ~ *pure,* ~ *bene* chiar dacă. **III.** *s.m.* timpul cînd, momentul; *stabilire il come e il* ~ a stabili modul şi momentul, cum şi cînd.

qundoechesìa *adv.* cîndva, odată, mai curînd sau mai tîrziu.

quandùnque *adv. (înv.)* cînd, ori de cîte ori, oricînd.

quàntico *adj. (fiz.)* cuantic.

quantificazióne *s.f. (fiz.)* cuantificare.

quantìsmo *s.m. (fiz.)* teoria cuantelor.

quantìstico, -ìstici, *adj.* cuantic; *meccanica* ~*-a* mecanică cuantică.

quantità *s.f.* **1.** cantitate, mărime. **2.** mulţime; *in* ~ în număr mare.

quantitativo I. *adj.* cantitativ. **II.** *s.m. (com.)* cantitate (de marfă etc.).

quantizzàre *vt. (fiz. mat.)* a cuantifica.

quantizzazióne *s.f. (fiz.)* cuantificare.

quànto[1] **I.** *adj.* **1.** cît; ~ *è (il prezzo)?* cît costă?; *(fam.) tutto* ~ totul, cu totul; *tutti* ~*-i* cu toţii **2.** tot atît cît; *ne ha* ~*-i ne hai tu* are tot atît cît ai şi tu; *(prov.)* ~*-i sono gli uomini, tanti i cervelli* cîte bordeie, atîtea obiceie. **II.** *pron. nedef.* cît, cîţi; *ha detto di no a* ~*-i gliel'hanno domandato* a spus nu la toţi cîţi l-au întrebat. **III.** *adv.* cît; atît cît; *fo* ~ *posso* fac cît pot; *spende* ~ *guadagna* cheltuieşte atît cît cîştigă; *è* ~ *dire* este ca şi cum ai spune; ~ *mai* foarte, cît se poate de; ~ *prima* cît mai curînd; *in* ~ *a,* ~ *a* în ce priveşte; *in* ~ în măsura în care; *ti aiuterò in* ~ *posso* am să te ajut cît am să pot; *in* ~ *che* întrucît, deoarece, căci; *tacquero in* ~ *che spettava ad altri dar la notizia* au tăcut întrucît revenea altora să anunţe ştirea; *se non* ~ afară de; *a* ~ *si dice* după cît se spune; *per* ~ *ne so io* după cîte ştiu eu; *per* ~ *egli dica* oricît ar spune el; *essere da* ~ *a* a fi la fel cu; *tanto o* ~ mai mult sau mai puţin; *né tanto né* ~ în nici un fel; ~ *meno* cel puţin. **IV.** *s.m.* cantitate; ~ *piace al mondo è breve sogno* tot ceea ce place în lume, este un vis trecător.

quànto[2] *s.m. (fiz.)* cuantă

quantùnque I. *conj.* **1.** deşi, cu toate că; *un clima freddo* ~ *piacevole* o climă rece, deşi plăcută. **2.** dar, însă. **II.** *adj. invar. (înv.)* oricît; ~ *fretta vorrai* toată graba pe care o vei voi; ~ *volte* ori de cîte ori. **III.** *s.m. (înv.)* tot ceea ce.

quaràntа I. *num. card. invar., adj.* patruzeci; ~ *volte* de zeci de ori; *dai* ~ *in là, mi duol qui e mi duol là* de la patruzeci de ani în sus, mă doare ici, mă doare colea. **II.** *s.m.* **1.** numărul patruzeci; *il numero del* ~ pachet de cărţi (de joc). **2.** vîrstă de patruzeci de ani; *passare i* ~ a trece de (vîrsta de) patruzeci de ani.

quarantèna *s.f.* **1.** carantină. **2.** *(bis.)* post de patruzeci de zile.

quarantènne *adj., s.m. şi f.* (persoană) de patruzeci de ani.

quarantènnio *s.m.* durată, perioadă de patruzeci de ani.

quarantèsimo I. *adj., num. ord.* al patruzecilea. **II.** *s.m.* a patruzecea parte.

quarantìna *s.f.* **1.** cam/circa/aproximativ patruzeci; *una* ~ *di chilometri* cam 40 de km. **2.** vîrstă de aproximativ patruzeci de ani.

quarantóre *s.f. pl. (bis.)* slujbă, rugăciune (de patruzeci de ore).

quarantottàta *s.f.* **1.** exaltare revoluţionară paşoptistă. **2.** *(pol.)* demonstraţie, manifestaţie zgomotoasă.

quarantottésco, *-eschi, adj.* paşoptist.

quarantòtto *adj., num. card.* patruzeci şi opt; *mandare uno a carte* ~ a se alege praful; *dire una cosa a carte* ~ a spune desclis ceva; *andare a carte* ~ a se duce pe apa sîmbetei, a se duce dracului; a se termina cu ...

quàre I. *conj. (înv.)* de ce, pentru ce. **II.** *s.m. (înv.)* interogatoriu.

quarentìna *s.f. (înv.)* v. q u a r e s i m a.

quarésima *s.f.* **1.** *(bis.)* postul mare, păresimi; *romper la* ~ a mînca de dulce în post; *lungo quanto la* ~ lung cît o zi de post. **2.** *(fam.)* slăbănog. **3.** *(glumeţ)* hămesit.

quaresimàle I. *adj. (bis.)* care ţine de postul mare. **II.** *s.m.* **1.** serie de predici în timpul postului. **2.** *(fam.)* predică plicticoasă. **3.** *(la pl.)* prăjituri (de post).

quark *s.m. (fiz.)* quare.

quarquònia *s.f. (ist.)* casă de corecţie.

quàrra *s.f.* **1.** măsură de capacitate (în Sardinia). **2.** *(înv.)* uu sfert de baniță.

quàrta *s.f.* **1.** pătrime. **2.** clasa a patra; *passare in* ~ a trece în clasa a patra. **3.** *(auto)* viteza a patra; *ingranare la* ~, *innestare/mettere nella* ~ a băga în viteza a patra; *(fig.) partire in* ~ a acționa cu avînt/excesiv. **4.** *(muz.)* cvartă. **5.** sfert de lună, pătrar. **6.** *(sport)* poziție cu brațele la spate; *farla di* ~ a înșela, a trage pe sfoară. **7.** *(scrimă)* creastă.

quartabuòno *s.m.* echer.

quartàna *adj., s.f. (med.)* malarie; (friguri) care revin din patru în patru zile.

quartanàrio *adj., s.m. (înv.)* (persoană) care are un acces de friguri din patru în patru zile.

quartaròlo, quartaruòlo *s.m.* **1.** sfert (măsură de capacitate). **2.** monedă (venețiană și napoletană). **3.** *(rar)* al patrulea vîslaș.

quartàto *adj.* **1.** robust; zdravăn; *cavallo ben* ~ cal zdravăn. **2.** *(lit.)* tărcat. **3.** bondoc. **4.** *(herald., despre scut)* împărțit în patru părți egale. **5.** nobil.

quartàvolo *s.m.* bunicul bunicului, strămoș.

quartètto *s.m. (muz.)* cvartet.

quartieràto *adj. (mar., despre o navă)* foarte lată.

quartière *s.m.* **1.** cartier. **2.** apartament. **3.** casă; *prender* ~ *in un luogo* a nu mai pleca dintr-un loc; *(înv.) tavola e* ~ casă și masă. **4.** cazarmă. **5.** garnizoană; încartiruire; cartier militar; ~ *general* cartier general; ~ *d'inverno* tabără de iarnă; *chieder* ~ a se preda; *dar* ~ a cruța, a ierta; *lotta senza* ~ luptă înverșunată. **6.** *(mar.)* cartier; *avere il vento nei* ~*-i di prua* a avea vîntul la proră. **7.** *(herald.)* sfert dintr-un scut; scut. **8.** *(înv.)* sfert de animal tăiat; *fare a* ~*-i* a face bucăți. **9.** *(agr.)* ogor. **10.** *(înv.)* adăpost.

quartierino *s.m.* mic apartament.

quartiermàstro *s.m.* **1.** *(ist., mil.)* ofițer cu încartiruirea. **2.** *(mar.)* gestionar de depozit.

quartiglière *s.m. (mar., mil.)* marinar care face de cart.

quartiglio *s.m.* **1.** joc de cărți. **2.** monedă siciliană.

quartina *s.f. (lit.)* **1.** catren. **2.** format de hîrtie (43×55 cm). **3.** *(înv.)* măsură antică (de grîu).

quartino *s.m.* **1.** instrument muzical de suflat. **2.** litră; sfert de litru.

quartiruólo *s.m.* **1.** fîn (de la a patra coasă). **2.** brînză de vaci.

quàrto **I.** *num. ord., adj.* al patrulea; *il* ~ *caso* acuzativul; *la* ~*-a arma* aeronautica; *la* ~*-a dimensione* timpul; *(glumeț) il* ~ *potere* presa; *(ist.) il* ~ *stato* (în revoluția franceză) proletariatul; ~*-a pagina* pagina economică (în presă); *il terzo e il* ~ unii și alții. **II.** *s.m.* **1.** a patra parte, sfert; *(sport)* sfert; ~ *di finale* sfert de finală; *(herald.) avere i quattro* ~*-i di nobiltà* a fi de sînge nobil. **2.** pătrar (de lună). **3.** sfert de oră. **4.** *(mar.)* cart. **5.** *(modă) un tre* ~*-i* un troacar. **6.** sfert de vită (tăiată); *(ist.) fare in* ~*-i* a spinteca în patru (pedeapsă cu moartea). **7.** parte, latură; *cascar giù di* (sau *in*) ~ *(despre animale)* a cădea pe o parte. **III.** *adv.* în al patrulea rînd.

quartobòno *s.m. (pop.) v.* quartabuono.

quartodècimo *num. ord., adj. (lit.)* al paisprezecelea. *SIN. decimoquarto.*

quartogènito *adj., s.m.* al patrulea născut.

quartùccio, -ùcci, *s.m.* **1.** litră; litruță; *farsi un* ~ *all'osteria* a bea o litruță la birt. **2.** sfert (unitate de măsură pentru cereale).

quartùltimo *adj., s.m.* al patrulea de la sfîrșit.

quarzìfero *adj. (miner.)* care conține cuarțit

quarzite *s.f. (miner.)* rocă silicoasă; cuarțit.

quàrzo *s.m. (chim.)* cuarț.

quarzóso *adj.* cuarțos.

quàsar *s.f. invar. (astron.)* quasar.

quàsi *adv.* **1.** cvasi, aproape; aproximativ, circa; *senza* ~ cu siguranță, fără îndoială; ~ ~ *mi mettevo a piangere* eram gata să plîng. **2.** ca și cum: ~ *non lo avesse visto* ca și cum nu l-ar fi văzut.

quasiménte *adv. (pop.) v.* quasi.

quàssia *s.f. (bot.)* plantă tropicală *(Quassia).*

quàssio *adj. (bot., în expr.) legno* ~ lemn de *Quassia amaro.*

quassù *adv.* **1.** aici sus. **2.** *(fig.)* regiune nordică; ~ *in Piemonte* aici în Piemont.

quatèrna *s.f.* **1.** listă de patru persoane, lucruri etc. (propuse pentru o alegere). **2.** *(loto)* extragere de patru numere.

quaternàrio *adj.* **1.** *(geol.)* cuaternar. **2.** *(metr., despre vers)* compus din patru silabe; *(despre strofă)* de patru versuri.

quaternióne *s.m. (mat.)* cuaternion.

quatriduàno *adj. (lit.)* (care durează) de patru zile.

quattaménte *adv.* pe furiș, pe ascuns.

quàtto *adj.* **1.** pitit, pitulat; aplecat la pămînt; *starsene* ~ a sta pitit. **2.** tăcut; *(loc. adv.)* ~ ~ încet încet, pe tăcute, pe ascuns; ~ ~ *non la riconoscevo* mai mai/gata gata/cît pe ce să nu vă recunosc

quattordicènne *adj., s.m.* (persoană) de paisprezece ani.

quattordicèsimo **I.** *num. ord., adj.* al paisprezecelea. **II.** *s.m.* a paisprezecea parte.

quattòrdici *adj., num. card. invar.* paisprezece.

quattrinàio, -ài, **I.** *adj.* **1.** cu mulți bani. **2.** avar. **II.** *s.m.* bogătaș.

quattrino *s.m.* **1.** ban; para, bănuț; *far ballare uno su un* ~ a ține din scurt; *non valere un* ~ a nu face doi bani; *non avere il becco di un* ~ a nu avea para chioară; *non aver un* ~ *di giudizio* a nu avea pic de minte. **2.** *(la pl.)* bani, bănet; *far* ~*-i* a face bani; ~ *-i a palate* bani cu lopata; *senza* ~*-i* fără parale; *star male a* ~*-i* a sta rău cu banii; *buttare i* ~*-i* a se juca cu banii; *(fig.) fior di* ~*-i* bani frumoși; ~*-i sonanti* bani lichizi; *tirare al* ~ a fi zgîrcit.

quàttro *num. card., adj. invar.* **1.** patru; *ballare sopra un* ~ a acționa precis, exact; *a* ~ *a* ~ *si fa il fiorino* picătură cu picătură se face balta mare; *essere in* ~ *a casa* a fi patru acasă; *dimostrare come* ~ *e* ~ *fanno otto* a arăta că doi și cu doi fac patru; *in* ~ *e* ~ *'otto* în doi timpi și trei mișcări; *fermarsi in* ~ a se opri dintr-o dată; *tiro a* ~ echipaj de trăsură cu patru cai; *far* ~ *chiacchiere* a schimba două vorbe; *(glumeț) sor Quattr'occhi* domnul cu ochelari; *a* ~*'occhi* între patru ochi; *non dir* ~ *se non l'hai nel sacco* să nu zici hop, pînă n-ai sărit; *farsi in* ~ a se face luntre și punte; *fare il diavolo a* ~ **a)** a face pe dracul în patru; **b)** a face tărăboi. **2.** cîțiva, puțini; *far* ~ *passi* a face cîțiva pași; ~ *nocci in un sacco* puțintei dar zgomotoși; *dirne* ~ *a qualcuno* a-i spune cîteva (cuiva).

quattròcchi *s.m. invar.* **1.** ochelarist. **2.** *(ornit.)* specie de lișiță *(Fuligula clangula).*

quattrocentésco, -éschi, *adj.* privitor la cultura italiană din secolul al XV-lea.

quattrocentèsimo **I.** *num. ord., adj.* al patrusutelea. **II.** *s.m.* a patru suta parte.

quattrocentista, -isti, *s.m.* și *f.* scriitor, artist din secolul al XV-lea (în cultura italiană).

quattrocentìstico, -istici, *adj.* privitor la cultura italiană din secolul al XV-lea.

quattrocènto *num. card., adj. invar.* **1.** patru sute; *(sport) la gara dei ~ metri* proba de 400 metri. **2.** secolul al XV-lea (Quattrocento).
quattromila *num. card., adj. invar.* patru mii.
quégli *pron. dem. m. pl. (lit.) v.* quello.
quéi *pron. dem. m. pl. v.* quello.
quéllo *pron.* şi *adj. dem. (urmează regula folosirii articolului hotărît)* acel, acela; *quel bambino* copilul acela; *non avevo altro che ~* nu aveam altceva decît (lucrul) acela; *una di ~-e* prostituată; *in ~ mezzo* între timp; *in ~ che* în momentul cînd; *mandare a ~ paese* a trimite la dracu; *in ~ di Milano* de prin părţile Milanului; *un uomo di ~-e parti* un om de departe; *per quel che ne so io* cît despre ce ştiu eu; *(substantivat) le ~-e* mutre; vorbe, gesturi impertinente.
quèrce, *quèrci, s.f. v.* quercia.
quercéta *s.f.* şi *(rar)* **quercéto** *s.m.* stejăriş.
quèrcia, *quèrce, s.f.* **1.** *(bot.)* stejar *(Quercus sessiliflora)*; *~ da sughero* plută; *(sport) far ~* a face luminarea; *aspettare il porco alla ~* a aştepta momentul potrivit. **2.** om voinic.
quercino *adj. (rar)* de stejar.
querciòla *s.f. (bot.)* dumbeţ *(Teucrium chamaedrys)*.
querci(u)òla *s.f.* **1.** stejar tînăr, stejărel; *far ~* a umbla în miini. **2.** bucată de stejar.
querèla *s.f. (lit.)* **1.** lamentare, jeluire; plînset. **2.** *(jur.)* plîngere; denunţare; acuzare.
querelànte *s.m.* **1.** jeluitor. **2.** pîrîtor, denunţător; reclamant.
querelàre I. *vt.* **1.** a acuza. **2.** a da/a chema în judecată. **II.** *vr.* a se plînge; a se lamenta, a se jelui.
querelàto *s.m. (jur.)* **1.** acuzat. **2.** chemat în judecată.
querelatòrio *adj. (rar)* **1.** privitor la o plîngere. **2.** acuzator.
querimònia *s.f. (lit.)* **1.** tînguială, lamentare. **2.** *(înv.)* plîngere, reclamaţie.
quèrulo *adj. (lit.)* jeluitor; plîngăreţ. *SIN. piagnucoloso.*
quesìto I. *s.m.* **1.** chestiune/problemă de rezolvat; *proporre/sciogliere un difficile ~* a da/a rezolva o problemă grea. **2.** cerere; suplică, jalbă. *SIN. domanda.* **II.** *adj.* cerut; *(jur.) diritti ~-i* drepturi cucerite.
quésti *pron. dem. m. (lit.)* acesta.
questionàbile *adj. (despre o chestiune, o situaţie)* discutabil.
questionàre *vi. (a)* **1.** a discuta. **2.** a disputa. **3.** *(jur.)* a se certa; a fi în conflict. *SIN. litigare.*
questióne *s.f.* **1.** întrebare, interogare; *è ~ di vita e di morte* e chestiune de viaţă şi de moarte; *qui non è ~ di denaro* aici nu este vorba de bani; *~ di lana caprina* chestiune fără importanţă. **2.** chestiune; dezbatere; controversă; *il caso in ~* cazul în discuţie; *una ~ filosofica* o dezbatere filozofică. **3.** ceartă, dispută, încăierare; *venire a ~* a se lua la ceartă; *non c'è ~* sîntem de acord. **4.** *(înv.)* **a)** interogatoriu; **b)** tortură.
questo *pron. dem., adj.* **1.** acesta, ăsta; *~-a notte* astă noapte; *dirlo a ~ e a quello* a spune unuia şi altuia; *è un ~ e un quello* este un om aşa şi aşa; *in ~* în acest moment; *in ~ che* în timp ce; *in ~ mentre* între timp. **2.** *(cu valoare neutră)* aceasta; asta; *disse ~* spuse aceasta; *con ~, con tutto ~* cu toate acestea, totuşi; *per ~* de aceea; *sono una donna e per ~ ?* sînt o femeie, ei şi? *~-a non me l'aspettavo* la asta nu mă aşteptam; *(substantivat) e allora prendi queste!* atunci îţi scarpin spinarea; *questa poi è grossa* asta-i prea de tot.
questóre *s.m.* **1.** chestor, şef de poliţie. **2.** chestor (în camera deputaţilor). **3.** *(ist. ant.)* chestor (magistrat roman).
quèstua *s.f.* **1.** chetă, colectă. **2.** cerşetorie.
questuànte *adj.* care face chetă; *frate ~* călugăr dintr-un ordin de călugări-cerşetori.
questuàre *vi. (a)* **1.** a face chetă, a colecta. **2.** a cerşi.
questùra *s.f.* **1.** chestură, poliţie. **2.** *(ist. ant.)* chestură, magistratură (la romani).
questurino *s.m.* poliţai, poliţist. *SIN. poliziotto.*
quetàre *vt., vr. v.* quietare, chetare.
quèto *adj. v.* quieto, cheto.
qui *adv.* **1.** aici, în acest loc; *fin ~* pînă aici; *di ~* de aici; *vieni ~* vino aici; *~ sopra* aici sus; *~ sotto* aici jos; *fatti ~ vicino* apropie-te; *per di ~* pe aici; *la cosa sta da ~, sin ~* iată cum stau lucrurile; *di ~ è* sau *di ~ nasce che* din cauza aceasta; *~ sta il busillis* sau *~ casca l'asino* aici e aici; *~ ti volevo* aci te voiam. **2.** atunci; acum; *da ~ in avanti* de acum încolo; *di ~ a otto giorni* de acum în opt zile; *essere ~ per* a fi gata să.
quia *s.m. (lit., în expr.) stare al ~* a nu divaga, a rămîne în subiect; *venire al ~* a ajunge la chestiunea principală.
quìci *adv. (înv.)* aici.
quid *s.m. (în expr.) un ~* ceva.
quìdam *s.m. (depr., în expr.) un ~* un oarecare.
quiddità *s.f. (fil.)* esenţă, natură, substanţă.
quiddativo *adj. (fil.)* esenţă.
quidernatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* muncitor la o fabrică de hîrtie.
quiescènte *adj.* **1.** în odihnă, în repaus. **2.** temporar. **3.** inert, nemişcat. **4.** care consimte, care este de acord.
quiescènza *s.f.* **1.** repaus, odihnă, **2.** inerţie. **3.** retragere la pensie; pensionare; *porre in ~* a pensiona. **4.** *(jur.)* suspendare (a unui drept).
quièscere *vi., vr. (înv.)* a se repauza, a sta în repaus, a se odihni.
quietànza *s.f.* chitanţă; *rilasciare una ~* a da o chitanţă.
quietanzàre *vt.* **1.** a face/a elibera o chitanţă. **2.** a solda un cont.
quietàre I. *vt. (lit.)* **1.** a linişti, a calma, a potoli. **2.** a mulţumi, a satisface. **3.** *(înv.)* a plăti o datorie. **II.** *vr.* a se calma, a se linişti.
quiète *s.f.* **1.** linişte, calm, pace. **2.** odihnă, repaus. *SIN. pace, tranquillità.*
quietézza *s.f. (rar)* calm; repaus.
quietìsmo *s.m.* **1.** *(fil., bis.)* cvietism. **2.** apatie; indiferenţă.
quietitùdine *s.f. (înv.) v.* quietudine.
quièto *adj.* liniştit, calm; *di ~ e di piano* în mod paşnic, calm. *SIN. posato, calmo.*
quietùdine *s.f. (lit.)* linişte interioară, pace.
quìllio *s.m. (în expr.) cantare in ~* a cînta în falset.
quillàia *s.f. (bot.)* plantă rozacee *(Quillaja saponaria)*.
quinamónte *adv. (înv.)* aici sus, la înălţime.
quinàrio, -àri, *adj., s.m. (lit.)* pentasilab, vers de cinci silabe.
quinavàlle *adv. (înv.)* jos în vale, aici jos.
quincèntro *adv. (înv.)* aici înăuntru, în interior.
quìnci I. *adv. (lit.)* **1.** *(înv.)* pe aici/aci; de aici/aci; aici/aci; *~ non passa mai* pe aici nu trece niciodată; *se io ~ esco vivo* dacă eu ies viu de aici; *(pleonastic) di ~* pe aici. **2.** *(lit.)* **a)** atunci, apoi; *~ rivolse in ver lo cielo il viso* atunci îşi îndreptă privirea în spre cer; *da ~ addietro* de atunci încoace; **b)** acum; *da ~ innanzi (înv., fig.)* de aceea, pentru aceasta. **3.** *(lit.)* de aici, dintr-o parte; *or vien ~ e or vien quindi* cînd vine dintr-o coastă, şi cînd din cealaltă. **II.** *s.m. (glumeţ în loc. pr.)*

parlare in ~ e quindi/stare sul ~ e sul quindi a vorbi/a se comporta afectat.

quincéncе *s.m.* şi *f.* **1.** cinci puncte (la zaruri). **2.** monedă (de cinci uncii). **3.** *(agr.)* aşezare a plantelor în forma a cinci puncte (ca în zar).

quìndi I. *adv.* **1.** *(lit., înv.)* pe aici, de aici. **2.** apoi, pe urmă. **II.** *conj.* de aceea, deci; astfel; ca atare.

quindicennàle *adj. (lit.)* care durează (se produce la) cincisprezece ani.

quindicènne *s.m.* în vîrstă de cincisprezece ani.

quindicènnio *s.m.* perioadă de cincisprezece ani.

quindicèsimo I. *num. ord., adj.* al cincisprezecelea. **II.** *s.m.* o cincisprezecime.

quindici *num. card., adj., s.m. invar.* cincisprezece.

quindicimìla *num. card., adj. invar.* cincisprezece mii.

quindicìna *s.f.* **1.** cincisprezece lucruri egale. **2.** cincisprezece zile. **3.** chenzină; *riscuotere la ~* a lua chenzina. **4.** aproximativ cincisprezece; *una ~ di rose* vreo 15 trandafiri.

quindicinàle I. *adj.* **1.** chenzinal. **2.** la fiecare cincisprezece zile. **II.** *s.m.* revistă bilunară.

quìne *adv. (înv.)* aici.

quinquagenàrio, -àri, *adj., s.m.* **1.** în vîrstă de cincizeci de ani. **2.** a cincizecea aniversare.

quinquagèsima *s.f. (bis.)* duminica de lăsatul secului.

quinquagèsimo *num. ord., adj.* al cincizecilea.

quinquàngolo *s.m. (mat.)* pentagon.

quinquennàle I. *adj.* **1.** cincinal; *piano ~* plan cincinal. **2.** care revine la fiecare cinci ani. **II.** *s.m.* plan cincinal.

quinquennalità *s.f.* **1.** *(rar)* durată de cinci ani. **2.** rată, plată efectuată la cinci ani; *pagare per ~* a plăti la cinci ani.

quinquènne *adj. (lit.)* în vîrstă de cinci ani.

quinquènnio, -énni, *s.m.* durată de cinci ani.

quinqueréme *s.f. (ist. ant.)* corabie cu cinci rînduri de vîsle.

quinquillóne *s.m. v.* quintilione.

quìnta *s.f.* **1.** culisă (la teatru); *(fig.) operar tra le ~-e* a trage sforile din culise. **2.** *(muz.)* cvintă. **3.** clasa a cincea; *frequenta la ~* este în clasa a cincea.

quintadècima I. *s.f.* **1.** *(în expr.) luna in ~* lună plină. **2.** *(muz.)* registru de orgă. **II.** *adj. f. (înv.) (despre lună)* plină.

quintàle *s.m.* chintal.

quintàna *s.f.* **1.** *(ist.)* fantoşă (care servea drept ţintă în întrecerile de cavaleri). **2.** joc de copii. **3.** *(med.)* friguri (care revin la fiecare cinci zile).

quìnterla *s.f. (agr.)* rotaţie a unei culturi (la fiecare cinci ani).

quintèrno *s.m.* **1.** (set de) cinci coli de hîrtie. **2.** caiet.

quintessènza *s.f.* **1.** esenţă; *saper la ~* a cunoaşte esenţa unui lucru. **2.** *(fig.)* chintesenţă, perfecţiune.

quintessenziàle *adj. (rar)* esenţial.

quintessenziàre *vt.* **1.** a reduce la esenţă, a concentra. **2.** a rafina **3.** a sublima.

quintessenziàto *adj.* **1.** concentrat. **2.** *(fig.)* excelent **3.** rafinat, subtil.

quintètto *s.m. (muz.)* cvintet.

quintiglio *s.m.* joc de cărţi.

quintile *s.m. (antic.)* luna a cincea a anului roman (care corespundea lunii iulie).

quintilióne *s.m. (mat.)* cvintilion.

quintìno *s.m.* o cincime (dintr-un litru); cinzeacă.

quìnto I. *num. ord., adj.* **1.** al cincilea; *due alla ~-a* doi la puterea a cincea; *(expr.) essere la ~-a ruota del carro* a fi a cincea roată la căruţă. **2.** numărul cinci. **II.** *s.m.* cincime.

quintodècimo *num. ord., adj. (rar)* al cincisprezecelea.

quintogènito *adj. (lit.)* al cincilea născut.

quintùltimo *adj., s.m.* al cincilea de la sfîrşit.

quintuplicàre I. *vt.* **1.** a înconci, a multiplica cu cinci. **2.** a spori, a mări de multe ori. **II.** *vr.* a se înconci.

quintùplice *adj.* compus din cinci părţi.

quìntuplo *adj.* de cinci ori mai mare.

quiproquò *s.m. invar.* echivoc; încîlceală; quiproquo.

quirìtta *adv.* **1.** *(înv.)* tocmai aici, chiar aici. **2.** acum.

quisquìlla *s.f.* **1.** *(fig.)* bagatelă, fleac. **2.** *(înv.)* murdărie. *SIN. inezia.*

quissimile *s.m.* lucru asemănător (cu altul).

quistionàre *vi. (pop.) v.* questionare.

quistióne *s.f. (pop.) v.* questione.

quitànza *s.f. v.* quietanza.

quìvi *adv. (lit.)* **1.** acolo; în acel loc. **2.** *(înv.)* atunci, cu acel prilej.

quivirìtta *adv. (înv.)* chiar aici, acum.

quiz *s.m. invar.* **1.** cimilitură, ghicitoare. **2.** *(radio, tele.)* concurs „cine ştie cîştigă"

quòndam I. *adj. invar. (înv., jur.)* **1.** fost; *l'accusato ~ presidente* acuzatul, altădată preşedinte. **2.** răposat. **II.** *s.m. (glumeţ)* mort, defunct.

quòta *s.f.* **1.** cotă; *~ di partecipazione* cotă de participare. **2.** rată. **3.** cotă, înălţime, altitudine; *prender ~* a lua înălţime; *perdere ~* a pierde din înălţime. **4.** porţie. **5.** *(sport)* cota de pariuri (la cursele de cai). **6.** cotizaţie.

quotalizio *s.m. (jur.)* cotă-parte, înţelegere ilegală între client şi avocat.

quotàre I. *vt.* **1.** a fixa o cotă. **2.** a cota (la bursă, la curse); *~ un titolo* a înregistra o acţiune; *~ un cavallo* a cota un cal (la curse). **3.** *(fig.)* a aprecia, a cota (un lucru). **II.** *vr.* a fixa fiecăruia o cotizaţie; *quotiamoci* să cotizăm; *ciascuno si e quotato per mille lire* fiecare a dat o cotizaţie de o mie de lire.

quotàto *adj.* bine cotat, preţuit.

quotazióne *s.f.* **1.** cotare (la bursă). **2.** *(fig.)* cotă, cotare.

quotidianìsta, -isti *s.m. (rar)* ziarist.

quotidianità *s.f.* caracter cotidian.

quotidiàno I. *adj.* cotidian; zilnic. **II.** *s.m.* cotidian, ziar.

quotità *s.f. (jur.)* sumă la care se ridică o cotă-parte.

quotizzàre *vt.* **1.** a parcela, a diviza în loturi (un teren). **2.** *(rar)* a stabili cota-parte.

quotizzazióne *s.f.* parcelare, diviziune în loturi (a unui teren).

quotìzzo *s.m. (depr.) v.* quotizzazione.

quòto *s.m. (rar, mat.)* cît (fără rest).

quoziénte *s.m. (mat.)* cît.

R

r [erre] *s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* r.
rabàcchio *s.m. (înv.)* copil.
rabàrbaro *s.m.* **1.** *(bot.)* revent *(Rheum officinale)*. **2.** lichior de revent.
rabattìno *adj., s.m.* **1.** *(fam.)* descurcăreţ; întreprinzător. **2.** băgăreţ, înfigăreţ.
rabballinàre *vt. (rar) v.* a b b a l l i n a r e.
rabbassàre *vt. (rar) v.* a b b a s s a r e.
rabbàttere *vt.* a întredeschide.
ra(b)bàzza *s.f. (mar.)* parte inferioară la catargul mic.
rabbellìre *vt.* **1.** a înfrumuseţa mult. **2.** a înfrumuseţa din nou.
rabbercìaménto *s.m.* cîrpăceală; peticire.
rabbercìare *vt. (fam.)* **1.** a cîrpi; a petici. **2.** *(fig.)* a cîrpăci, a reface. *SIN. racconciare, rattoppare.*
rabbercìatùra *s.f.* **1.** cîrpeală, cîrpăceală. **2.** lucru cîrpit, peticit.
ràbbi *s.m. invar. (lit.)* rabin.
ràbbia *s.f.* **1.** *(med.)* turbare; *~ canina* turbare ciinească. *SIN. idrofobia.* **2.** mînie, furie; *(prov.) chi tutto vuole, di ~ muore* lăcomia curmă viaţa, lăcomia strică omenia. **3.** ciudă, supărare. **4.** îndîrjire, dîrzenie; *lavorare con ~* a munci dîrz, cu îndîrjire. **5.** lăcomie, aviditate; *~ di far quattrini* lăcomia de a se îmbogăţi. *SIN. collera, ira.*
ràbbico, *-ici, adj. (med.)* rabic; *il virus ~* virusul turbării.
rabbinàto *s.m.* rabinat.
rabbìnico, *-ìnici, adj. (lit.)* rabinic.
rabbinìsta, *-ìsti, s.m.* talmudist.
rabbìno *s.m.* rabin.
rabbióso *adj.* **1.** *(med.)* turbat. **2.** *(fig.)* mînios, furios. **3.** supărat, iritat. **4.** *(despre timp)* furtunos. *SIN. adirato, infuriato.*
rabboccàre *vt.* **1.** a umple cu vîrf (o sticlă etc.). **2.** a umple golurile din zid (cu tencuială). **3.** a umple.
rabboccatùra *s.f.* **1.** umplere (pînă la refuz). **2.** reparare a tencuielii căzute.
rabbonacciàre *vi. (a), vr., (fig.) vt.* a (se) linişti, a (se) calma, a (se) potoli.
rabbonìre I. *vt. (fig.)* a îmbuna, a îmblînzi. **II.** *vi. (e), vr.* a se linişti, a se calma. *SIN. quietare.*
rabbóso *s.m.* vin de Treviso.
rabbreviàre *vt.* a prescurta.
rabbricciàre *vt.* **1.** a cîrpi; a petici. **2.** *(fig.)* a cîştiga cîte ceva, a ciupi. *SIN. rabberciare.*
rabbrividìre *vi. (e, a)* **1.** a tremura de frig. **2.** *(fig.)* a se înfiora, a se cutremura. *SIN. inorridire, fremere.*
rabbruscaménto *s.m.* întunecare, posomorîre (a timpului). *SIN. rannuvolare.*
rabbruscàre *vi. (e), vr. (despre timp, persoane)* a se întuneca, a se posomorî, a se tulbura.
rabbruscolàre *vi. (rar)* a agonisi, a strînge, a aduna.
rabbruzzàre *vi. (e), vr. (rar)* a se însera, a se întuneca.
rabbruzzolàre *vi., vr., v.* r a b r u z z a r e.
rabbuffaménto *s.m. (rar)* **1.** dezordine. **2.** ciufuleală.
rabbuffàre I. *vt.* **1.** a ciufuli, a încîlci. **2.** *(fig.)* a mustra, a dojeni. *SIN. sgridare.* **II.** *vr.* **1.** a se încăiera; a se părui. **2.** *(despre timp)* a se întuneca de furtună.
rabbuffàto *adj.* **1.** ciufulit, nepieptănat. **2.** certat, mustrat.
rabbùffo *s.m.* **1.** ceartă, mustrare aspră. **2.** *(înv.)* nenorocire.
rabbuiàre *vi. (e), vr. (despre timp, persoane)* a se întuneca, a se posomorî.
rabdomànte *s.m.* ghicitor/vrăjitor (care pretinde că poate afla surse de ape sau minereuri cu ajutorul unei baghete).
rabescàme *s.m.* arabesc; ornament din arabescuri.
rabescàre *vt.* **1.** a orna cu arabescuri. **2.** *(fig., depr.)* a mîzgăli, a fircăli.
rabescatùra *s.f. (colectiv)* arabescuri.
rabésco, *-éschi, s.m.* **1.** arabesc. **2.** *(fig., depr.)* **a)** mîzgălitură, fircălitură; **b)** iscălitură indescifrabilă.
rabicàno *s.m.* cal rotat.
ràbido *adj. (lit.)* mînios, furios; înfuriat.
rabìno *adj. (fam., dial.)* bosumflat.
rabòcchio *s.m.* copilaş, copilandru.
rabottatrìce *s.f. (tehn.)* raboteză.
rabòtto *s.m. (tehn.)* raboteză.
ràbula *s.m. (depr.)* avocat venal, necinstit.
ràca *s.f. (în expr.) dir ~ a qualcuno* a insulta pe cineva.
raccapezzàre I. *vt.* **1.** a aduna, a încropi, a strînge cu greu; *~ denari/notizie* a încropi, a aduna bani/veşti; *~ la giornata* a cîştiga greu un minimum de existenţă. **2.** a înţelege, a da de rostul, a da de căpătîi; *~ il significato di un'opera* a da de rostul unei opere, a o înţelege; *non ~* a nu pricepe. **3.** a găsi cu greu; *~ la via giusta* a găsi greu calea/drumul bun. **II.** *vr.* **1.** a deslusi/descîlci/lămuri/a pricepe; *ci siamo raccapezzati a fatica* am priceput cu greu; *in questo guazzabuglio chi si raccapezza è bravo!* cine pricepe ceva din harabaura asta e cineva! **2.** a se descurca, a o scoate la capăt; *in quel disordine non mi ci raccapezzo* în dezordinea aceea nu mă descurc/mă zăpăcesc.
raccapricciévole *adj.* înspăimîntător, înfiorător.
raccapricciànte *adj.* înspăimîntător, înfiorător; *spettacolo ~* spectacol cutremurător. *SIN. agghiacciante.*
raccapricciàre *vi. (e, a), vt.* **1.** a (se) înfiora; a (se) înspăimînta, a (se) îngrozi, a (se) cutremura. **2.** *(despre suprafaţa apei)* a (se) încreţi, a (se) învolbura. *SIN. agghiacciare; rabbrividire.*
raccapriccio, *-icci, s.m.* groază, spaimă, înfiorare, cutremurare.
raccapricciàre *vi., vt. v.* r a c c a p r i c c i a r e.
raccartocciàre *vi., vr.* a îndoi, a răsuci (o hîrtie); a face cornet.
raccattacénere *s.m. invar.* **1.** scrumieră. **2.** cenuşar.
raccattacicche *s.m. invar.* culegător de mucuri de ţigară.
raccattapàlle *s.m. invar.* băiat de mingi (la tenis).
raccattàre *vt.* **1.** a ridica, a culege de pe jos. **2.** *(fig.)* a strînge, a aduna, a colecţiona. **3.** a recupera, a recîştiga; *~ le maglie* a prinde ochiurile (la o împletitură).

raccattaticcio *s.m. (depr., pop.)* lucruri de strînsură.
raccattàto *s.m.* copil abandonat; copil găsit.
raccattatùra *s.f.* **1.** culegere, strîngere de pe jos (a fructelor etc.); *la ~ delle olive* culesul măslinelor. **2.** strînsură.
raccefffare *vt.* a imputa.
raccéffo *s.m.* imputare grosolană.
raccencière I. *vt.* a cîrpi, a repara. **II.** *vr.* **1.** a se îmbrăca în zdrenţe. **2.** a se reface; a arăta mai bine. **3.** *(fam.)* a se înţoli.
raccèndere *vt. (poetic)* a reaprinde.
raccercbiàre *vt.* **1.** a încercui, a înconjura. **2.** a cercui, a pune cercuri (la butoaie).
raccertàre I. *vt.* **1.** a asigura (pe cineva); a confirma. **2.** a liniști, a da siguranţă. **II.** *vr.* a verifica, a se asigura (de ceva).
racchetàre *vt. (pop.)* a liniști, a calma.
racchétta *s.f.* **1.** *(sport)* rachetă; *~ da neve* rachetă pentru zăpadă; *~ da sci* băţ de schi; *~ del tergicristallo* ştergător de parbriz; *(auto.) ~ termica* degivror. **2.** *(mil.)* rachetă luminoasă.
racchettière *s.m. (mil.)* artilerist.
ràcchio I. *s.m.* ciorchine uscat (rămas după cules). **II.** *adj. (glumeţ)* urîţel; dizgraţios.
racchiùdere *vt.* **1.** a închide, a încuia în. **2.** a conţine, a cuprinde. **3.** a include.
racciabattàre *vt.* a cîrpi.
raccoccàre *vt.* a lovi din nou.
raccoglibriciole *s.m.* perie şi făraş de strîns firimiturile de pe faţa de masă.
raccoglièn za *s.f.* **1.** primire; întîmpinare. **2.** unire; contopire.
raccògliere I. *vt.* **1.** a aduna, a strînge; *~ esempi* a aduna exemple; *~ denari* a strînge bani; *~ le idee, la mente* a-şi aduna gîndurile. **2.** a colecţiona. **3.** a aduna, a adiţiona. **4.** a strînge (pînzele, frîul etc.). **5.** a culege, a recolta; *~ le patate* a culege cartofii; *~ il fieno* a strînge fînul; *(prov.) chi semina vento, raccoglie tempesta* cine seamănă vînt culege furtună; *uno semina e un altro raccoglie* unul seamănă şi altul culege; *~ l'adesione, i voti* a întruni adeziunea, voturile. **6.** a ridica, a strînge (de jos); *~ la penna* a ridica tocul de jos; *~ i feriti* a ridica răniţii; *~ l'eredità* a primi moştenirea cuiva; *~ il parto* a ajuta la o naştere. **7.** a trage; a strînge; a trage (plasa cu peşte); *(fig.) ~ il fiato* a respira larg/adînc. **8.** a condensa, a restrînge. **9.** a primi, a strînge (apele unor fluvii etc.). **10.** a găzdui, a adăposti, a culege de pe drumuri. **II.** *vr.* **1.** a se aduna, a se uni; a se strînge. **2.** a se concentra *~-si su un problema* a se concentra asupra unei probleme; *~ i pensieri* a-şi aduna gîndurile. **3.** a se reculege. **4.** a lua poziţia de apărare (la scrimă).
raccoglimènto *s.m.* **1.** reculegere; meditaţie. **2.** *(fig.)* concentrare. **3.** *(înv.)* primire.
raccoglitìccio I. *adj. (depr.)* cules de ici de colo; eterogen; *truppe ~-e* trupe de strînsură. **II.** *s.m.* adunătură de oameni, strînsură.
raccoglitóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* **1.** culegător; *(tehn.) ~ di truccioli* colector de aşchii/de şpan. **2.** colecţionar. **3.** culegător (de fructe). **4.** persoană care strînge cotizaţii etc. **II.** *s.m.* mapă, dosar. **III.** *s.f. (dial.)* combină de recoltat porumb.
raccoglitrice-trinciatrice *s.f.* freză.
raccòlta *s.f.* **1.** recoltă; recoltare; *mangiare la ~ in erba* a vinde recolta înainte de a o aduna. **2.** colecţie. *SIN. collezione.* **3.** culegere de documente etc.; *~ di materiale* culegere de material. **4.** *(rar, depr.)* adunătură (de oameni). **5.** *(mil.)* adunare; *chiamare a ~* **a)** a suna adunarea; **b)** a chema în ajutor. **6.** *(înv.)* primire; *(sport)* ghemuire, ghemuit (poziţie).
raccoltàio *s.m.* culegător, editor de texte poetice.
raccoltaménte *adv.* cu reculegere.
raccòlto I. *part. tr.* de la raccogliere. **II.** *adj.* **1.** adunat, strîns; *vasi ~-i* vase strîmte la gură; *ventre ~* pîntece supt/suplu/care nu iese în afară; *gambe ~-e* picioare strînse, apropiate. **2.** *(fig.)* demn; grav. **3.** *(fig.)* singuratic; *casa ~-a* casă izolată. **II.** *s.m.* **1.** recoltă (anuală). **2.** *(înv.)* concluzie; rezumat.
raccomandànte *s.m.* persoană care recomandă.
raccomandàre I. *vt.* **1.** a recomanda. **2.** a da în grijă; a încredinţa. **3.** a expedia recomandat (o scrisoare etc.). **4.** a fixa (de ceva). **II.** *vr.* a implora, a (se) ruga insistent; *mi raccomando* vă (te) rog; *(glumeţ) ~-si alle gambe* a o lua la sănătoasa.
raccomandàta *s.f.* (scrisoare) recomandată.
raccommandatàrio *s.m.* **1.** persoană căreia îi este recomandat cineva. **2.** *(mar.)* reprezentant al armatorului.
raccomandàto I. *adj.* recomandat. **II.** *s.m.* protejat, cu pile; *(fam.) è un ~ di ferro* are multe pile.
raccomandazióne *s.f.* **1.** recomandaţie; referinţă. **2.** expediere a unei recomandate.
raccomodaménto *s.m.* dregere; cîrpeală.
raccomodàre *vt.* **1.** a drege; a repara; a cîrpi. **2.** a aranja, a pune la loc. **3.** *(fig.)* a reface.
raccomodatùra *s.f.* dregere; cîrpire; reparare.
raccomunàre *vt.* **1.** a pune la un loc. **2.** a împăca; a înfrăţi. **3.** a uni.
racconciaménto *s.m. (rar)* reparare; cîrpire.
racconciàre I. *vt.* **1.** a repara; a drege. **2.** a îndrepta, a potrivi. **3.** a împăca. **II.** *vr.* **1.** a se aranja, a se reface; *~-si i capelli* a-şi aranja părul. **2.** a-şi reveni. **3.** *(despre timp)* a se însenina, a se liniști. *SIN. accomodare, rassettare.*
racconciatùra *s.f.* **1.** reparare; cîrpire, dregere. **2.** aranjare; repunere la loc, repunere în ordine.
raccóncio I. *adj.* **1.** reparat; dres; cîrpit. **2.** corectat, ameliorat. **II.** *s.m.* cîrpire; reparaţie, refacere.
racconsolàre *vt.* a consola, a mîngîia.
raccontafàvole *s.m. invar.* palavragiu, fanfaron.
raccontàre *vt.* **1.** a povesti, a nara; *raccontano che* se spune că; *va a ~-la altrove* du-te s-o spui altora; *~-ne delle belle sul conto di alcuno* a vorbi de rău pe seama cuiva; *~ fandonie* a spune gogoşi; *~ per filo e per segno* a povesti de-a fir a păr; *cose da ~-si a veglia* poveşti vînătoreşti, minciuni, gogoşi; *la sa ~* minte de îngheaţă apele. *SIN. narrare, riferire, dire.* **2.** *(înv.)* **a)** a lăuda; **b)** a număra; **c)** a împăca, a îmbuna.
raccontativo *adj.* narativ.
raccontatóre, -trice *s.m.* şi *f.* povestitor, narator.
raccónto *s.m.* **1.** povestire, naraţiune. **2.** relatare. *SIN. narrazione, esposizione.*
raccorciaménto *s.m.* scurtare, prescurtare.
raccorciàre *vt., vr.* a (se) scurta; a (se) prescurta; *~ un discorso* a scurta un discurs. *SIN. abbreviare.*
raccòrcio *adj.* scurtat, prescurtat.
raccorcire *vt., vr. v.* raccorciare.
raccordàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a racorda. **2.** *(înv.)* a-şi aminti. **II.** *vr.* a se împăca din nou.
raccorderia *s.f. pl. (tehn.)* fitinguri.
raccòrdo *s.m.* **1.** legătură, racord; ştuţ; fiting; manşon, reducţie; *~ a gomito* acordare a curbelor; *~ a T* racord în T; *tubo di ~* tub de legătură. **2.** racord; *~ stradale* şosea de legătură.
raccòrre *vt. (lit.)* a aduna, a strînge.
raccosciàre *vr.* a se ciuci, a se ghemui.

raccostaménto *s.m.* **1.** apropiere. **2.** comparare.
raccostàre *vt., vr. (rar) v.* accostare şi riaccostare.
raccotonàre *vt.* **1.** *(text.)* a încreţi firul (la un postav). **2.** a vătui.
raccozzaménto *s.m.* **1.** adunare, îmbinare la întîmplare. **2.** *(înv.)* apropiere, împăcare.
raccozzàre *vt.* a aduna, a alătura, a îmbina (la întîmplare).
racemífero *adj. (lit., bot.)* care poartă raceme.
racèmo *s.m.* **1.** *(bot.)* racem, ciorchine, grapă. **2.** *(poetic)* ciorchine de strugure.
racemóso *adj. (bot.)* **1.** în formă de racem. **2.** cu raceme. **3.** plin de ciorchini de struguri.
ràchide *s.f.* **1.** *(ornit.)* axa penelor şi a fulgilor. **2.** *(bot.)* nervură mediană (la frunze). **3.** *(anat.)* coloană vertebrală.
rachidèo *adj. (anat.)* rahidian.
rachidine *s.f. (pop.)* rahitism.
rachidinóso *adj. (pop.)* rahitic.
rachítico, *-ici* **I.** *adj.* **1.** rahitic. **2.** plăpînd, nedezvoltat. **II.** *s.m.* rahitic.
rachìtide *s.f. (pop.)* rahitism.
rachitismo *s.m. (med.)* rahitism.
racimolàre *vt.* **1.** a strînge cîte puţin. *SIN. raggranellare.* **2.** *(fig.)* a spicui; ~ *notizie* a spicui veşti/ştiri. **3.** a strînge boabele, ciorchinii mici (rămaşi după culesul strugurilor).
racimolatùra *s.f.* **1.** lucruri adunate de ici şi colo; încropire; agoniseală. **2.** culegere, strîngere de ciorchini mici, de boabe rămase (după cules). **3.** boabe de struguri, ciorchini mici (strînşi după cules).
racìmolo *s.m.* **1.** ciorchine mic. **2.** grup de boabe pe un ciorchine. **3.** ramură de ciorchine.
racquetàre *vt., vr. (poetic)* a (se) linişti, a (se) calma.
racquistàre *vt. v.* riacquistare.
ràda *s.f. (mar.)* radă.
radància, *-ànce, s.f. (mar.)* rodanţă.
ràdar *s.m., adj. invar.* radar; *impianto/schermo* ~ instalaţie/ecran radar.
radarìsta, *-isti, -e s.m.* şi *f.* radarist; operator radar.
radatùra *s.f.* **1.** *(text.)* răritură. **2.** păr rar pe o porţiune a pielii.
radàzza *s.f. (mar.)* măturâ de bord, şmotru.
raddensaménto *s.m.* îndesare.
raddensàre *vt.* **1.** a îndesa. **2.** a face foarte dens.
raddirizzaménto *s.m.* îndreptare; ridicare; redresare.
raddirizzàre *vt., vr.* şi *deriv. v.* raddrizzare şi *deriv.*
raddobbàre *vt.* **1.** *(mar.)* a repara (o navă). **2.** a repara.
raddòbbo *s.m. (mar.)* reparare a unei nave avariate.
raddolcimènto *s.m.* **1.** îndulcire. **2.** liniştire, ostoire, alinare, potolire.
raddolcìre I. *vt.* **1.** a îndulci. **2.** a tempera; a potoli, a domoli, a ostoi. **3.** a face mai puţin dur, a înmuia (metale). **II.** *vr.* a se îndulci.
raddoppiaménto *s.m.* îndoire; dublare.
raddoppiàre I. *vt.* **1.** a dubla, face dublu; ~ *la paga* a dubla plata. *SIN. duplicare.* **2.** a repeta. **3.** a creşte; a mări; ~ *il passo* a mări pasul. **4.** *(lingv.)* a pronunţa mai accentuat (consoanele duble). **II.** *vi.* a deveni dublu, a se dubla
raddoppiàta *s.f.* galop (de cal).
raddoppiàto I. *adj.* **1.** dublat. **2.** îndoit, împăturit (în două). **3.** crescut, mărit. **II.** *s.m.* **1.** dublare. **2.** galop (de cal).
raddóppio *s.m.* **1.** dublare; *(ferov.) binario di* ~ linie de încrucişare. **2.** galop (de cal). **3.** *(teatru)* (în) dublu rol.
raddossàre *vt.* a îmbrăca din nou.
raddótto I. *part. tr.* de la raddurre. **II.** *s.m.* tripou.
raddrizzàre I. *vt.* **1.** a face iar drept, a îndrepta; a redresa; ~ *un quadro* a îndrepta un tablou. **2.** *(fig.)* a îndrepta; a corecta; a reajusta ~ *le opinioni* a corecta părerile; ~ *la testa a uno* sau ~ *le gambe ai cani* a încerca imposibilul. **3.** *(iron.)* a bate; ~ *le ossa a qualcuno* a înmuia oasele cuiva. *SIN. correggere.* **II.** *vr.* a se scula, a se ridica.
raddrizzatóre *s.m. (electr.)* redresor.
raddrizzatrìce *s.f. (med.)* maşină de redresat.
raddrizzatùra *s.f.* îndreptare; redresare.
raddùcere *vt., vr. (înv.) v.* raddurre.
raddùrre I. *vt. (poetic)* **1.** a aduce din nou. **2.** a reconduce. **II.** *vr.* a se strînge; a se reduce.
radènte *adj.* razant; *volo* ~ zbor razant.
radènza *s.f.* razanţă.
ràdere I. *vt.* **1.** a rade. **2.** a răzui. **3.** *(înv.)* a tăia; a tăia capul. **4.** a doborî; a dărîma; a nimici; ~ *al suolo* a rade la pămînt. *SIN. demolire.* **5.** a umple ochi. **6.** a tîrî, a tîrşii (picioarele). **7.** a zbura razant. **II.** *vr.* a se bărbieri, a se rade.
radèzza *s.f.* **1.** rărime; puţinătate. **2.** raritate.
radiàle I. *adj.* **1.** *(anat.)* care ţine de radius. **2.** *(geom.)* radial; *strade* ~*-i (auto)* străzi radiale; *pneumatico* ~ cauciuc radial; *velocità* ~ *(astron.)* viteză radială. **II.** *s.f.* linie, direcţie radială.
radiànte *adj.* **1.** radiant; *pannello* ~ panou radiant (de căldură). **2.** *(fig.)* fericit, radios.
radiànza *s.f. (fiz.)* radianţă.
radiàre[1] *vi. (a)* a radia, a emite raze.
radiàre[2] *vt. (adm., jur.)* a şterge, a radia.
radiàti *s.m. pl. (zool.)* radiate.
radiatóre *s.m.* radiator.
radiazióne[1] *s.f. (fiz.)* radiaţie; radiere.
radiazióne[2] *s.f. (adm., jur.)* radiere, ştergere.
ràdica, *ràdiche s.f. (bot., pop.)* **1.** rădăcină; ~ *amara* luceafăr *(Scorsonera rosea).* **2.** rădăcina unei specii de arbust *(Erica);* ~ *gialla* carotă.
radicàle I. *adj.* **1.** care ţine de rădăcină, al rădăcinii. **2.** *(fig.)* radical, fundamental; *politica* ~ politică radicală; *rinnovamento* ~ reînnoire radicală. **II.** *s.m.* **1.** *(mat.)* radical. **2.** *(pol.)* radical. **III.** *s.m.* şi *f. (lingv.)* radical, rădăcină (a cuvintelor).
radicaleggiàre *vi. (a; poi.)* a radicaliza.
radicalismo *s.m. (pol.)* radicalism.
radicalizzàre I. *vi. (a)* a fi intransigent. **II.** *vr.* a fi extremist. **III.** *vt.* a radicaliza.
radicalizzazióne *s.f.* împingere, ajungere la poziţii extreme/intransigente, radicalizare.
radicaménto *s.m.* înrădăcinare.
radicàndo *s.m. (mat.)* număr, expresie (pusă) sub radical.
radicàre I. *vi. (a)* **1.** a se înrădăcina, a prinde rădăcini. **2.** a încolţi, a creşte. **II.** *vr.* (şi *fig.*) a prinde rădăcini.
radicàto *adj.* înrădăcinat.
radicazióne *s.f.* **1.** înrădăcinare. **2.** *(colectiv)* rădăcini. **3.** radicaţie.
radicchièlla *s.f. (bot.)* păpădie *(Taraxacum officinale).*
radìcchio *s.m. (bot.)* cicoare *(Cicorium intybus);* ~ *scoltellato* cicoare proaspătă, trufanda.
radicchióne *s.m. (bot.)* lăptucă sălbatică.
radìce *s.f.* **1.** rădăcină. *SIN. radica; svellere dalle* ~*-i* a smulge din rădăcină; *mettere le* ~*-i al sole* a scoate din rădăcină; *prender* ~ a prinde rădăcină; *(fig.) metter* ~ a se fixa; *la* ~ *del male* rădăcina răului. **2.** ridiche. *SIN. ravanello.* **3.** poale (de munte). **4.** bază de turn. **5.** origine, început. **6.** *(mat.)*

rădăcină; *la ~ quadrata* rădăcina pătrată. **7.** *(lingv.)* rădăcină. **8.** *(înv., colectiv)* strămoşi.

radichétta *s.f. (bot.)* radicelă.

radicolàre *adj.* radicular.

radimàdia *s.f.* răzuitoare.

radiménto *s.m.* **1.** radere, răzuire. **2.** radiere, ştergere.

ràdio[1] *s.m. (anat.)* radius.

ràdio[2] *s.m. (chim.)* radiu.

ràdio[3] *s.f.* **1.** radiofonie. **2.** aparat de radio; *~ a transistor* (aparat de) radio cu tranzistori; *abbassare la ~* a da mai încet, a micşora volumul (la radio). **3.** post de radio-transmisiune.

radioabbonàto *s.m.* abonat la radio.

radioaiùti *s.m. pl. (mar.)* ajutoare radioelectrice.

radioamatóre *s.m.* şi *f.* radioamator.

radioascólto *s.m.* ascultare a unui post de radio.

radioattività *s.f.* radioactivitate.

radioattivo *adj.* radioactiv.

radioauditóre, -trice *s.m.* şi *f.* radioascultător.

radioaudizióne *s.f.* audiţie radio.

radioautóre *s.m.* autor de texte pentru radio.

radiocafóne *s.m. v.* radiovillano.

radiocomandàre *vt. (av., mar.)* a teleghida.

radiocomunicazióne *s.f.* radiocomunicaţie.

radioconduttóre *s.m.* radioconductor.

radiodiffusióne *s.f.* radiodifuziune.

radiodilettànte *s.m.* radioamator.

radioestesìa *s.f. (fiz.)* radioestezie, sensibilitate la radiaţii.

radiofàro *s.m.* radiofar.

radiòfilo *s.m.* ascultător pasionat (la radio).

radiofonìa *s.f.* radiofonie.

radiofónico, -ònici, -òniche *adj.* radiofonic.

radiofurgóne *s.m.* car pentru transmisiuni radio.

radiogoniometrìa *s.f.* radiogoniometrie.

radiografìa *s.f.* radiografie.

radioisòtopo *s.m. (fiz.)* radioizotop.

radiolàri *s.m.pl. (zool.)* radiolare.

radiolocalizzàre *vt.* a detecta, a localiza prin radar.

radiolocalizzatóre *s.m.* radiolocator.

radiolocalizzazióne *s.f.* radiolocaţie.

radiologìa *s.f.* radiologie.

radiòlogo, -òlogi, -òloghe *s.m.* radiolog.

radiomontàggio *s.m.* montaj sonor, radiomontaj, montaj radiofonic.

radiomòbile *s.f. (auto)* automobil dotat cu radioemiţător-receptor.

radioònda *s.f.* undă radiofonică.

radiopilòta *s.m. (av.)* dispozitiv pentru pilotarea avionului de la distanţă.

radiopiràta *s.m.* ascultător clandestin/fără abonament (la radio)

radioricetrasmittente *s.f.* radio emiţător-receptor.

radioricevènte *adj.* (aparat) de radiorecepţie.

radioricevitóre *s.m.* radioreceptor.

radioricezióne *s.f.* radiorecepţie.

radiorivelazióne *s.f.* radioreperaj.

radioscàrpa *s.f. (glumeţ)* radio-şanţ, gura lumii.

radioscopìa *s.f.* radioscopie.

radioscòpico *-òpici, adj.* radioscopic.

radiosegnàle *s.m.* semnal radio.

radiosità *s.f.* aspect, caracter radios.

radióso *adj.* **1.** radios, luminos. **2.** bucuros, strălucitor de bucurie.

radiosvéglia *s.f. ~ elettronica* radiodeşteptător electronic.

radiotècnica *s.f.* radiotehnică.

radiotelefonìa *s.f.* radiotelefonie.

radiotelegrafìa *s.f.* radiotelegrafie.

radiotelegràmma *s.m.* radiotelegramă.

radiotelèmetro *s.m.* radiotelemetru.

radiotelescrivènte *s.f.* telex.

radioterapìa *s.f.* radioterapie.

radiotrasmissióne *s.f.* radiotransmisiune.

radiotrasmittènte *adj.* radioemiţător.

radiotènte *s.m.* abonat la radio.

radiovènto *s.m. (meteor.)* aparat electronic pentru determinarea direcţiei şi vitezei vîntului.

radiovillàno *s.m.* persoană care tulbură liniştea (cu aparatul de radio).

radiovisióne *s.f.* televiziune.

radiovisivo *adj.* care ţine de televiziune.

raditùra *s.f.* **1.** radere, răzuire. **2.** răzuitură.

ràdium *s.m. (chim.)* radiu.

ràdo **I.** *adj.* rar; puţin dens; puţin des. **II.** *s.m.* rariste. **III.** *adv. (lit.)* rareori; *di ~* rareori; *non di ~* destul de des.

radóre *s.m.* **1.** răritură (în ţesătură). **2.** rarişte.

radùra *s.m. (depr.)* **1.** *(text.)* răritură. **2.** rarişte.

radunaménto *s.m.* **1.** adunare, acumulare, îngrămădire. **2.** adunare, întrunire. *SIN. ammassamento.*

radunànza *s.f.* adunare, întrunire.

radunàre *vt., vr.* a (se) aduna, a (se) strînge, a (se) reuni.

radunàta *s.f.* **1.** adunare, întrunire. **2.** societate, grup; *una ~ chiassosa* o societate zgomotoasă.

radùno *s.m.* adunare, întrunire; miting.

radùra *s.f.* **1.** luminiş; rarişte. **2.** *(text.)* răritură. **3.** loc cu păr rar.

ràfano *s.m. (bot.)* **1.** ridiche. *SIN. ravanello.* **2.** *~ tedesco* hrean. *SIN. barbaforte.*

ràfe *s.m. (anat.)* sutură.

ràffa *s.f. (în loc. adv.) di ruffa e di ~* în orice mod, oricum o fi; *a ruffa e ~* cu lăcomie.

raffacciàre *vt. (rar)* a reproşa; a aminti binele făcut cuiva.

raffàccio, -àcci, s.m. reproş.

raffaèlla *adj. (în expr., pict.) alla ~* în felul lui Raffaello Sanzio; *cappello alla ~* beretă de pictor.

raffaellésco, -éschi, adj. (pict.) referitor la Raffaello Sanzio sau la opera şi maniera lui de pictură.

raffaellaggiàre *vi. (a; pict.)* a imita pe Raffaello Sanzio.

raffazzonaménto *s.m.* aranjare rapidă; reparare, dregere de mîntuială. *SIN. abborracciamento.*

raffazzonàre *vt. (fam.)* **1.** a făţui, a aranja sumar; a îndrepta provizoriu; a drege de mîntuială; *~ un pranzo* a improviza o masă; *~ un discorso* a înşira la un discurs. *SIN. abborracciare, rabberciare.* **2.** a corecta la repezeală. **3.** a înfrumuseţa prin improvizaţii.

raffazzonatùra *s.f.* **1.** aranjare sumară; îndreptare de moment. **2.** cîrpăceală, reparaţie superficială. **3.** lucru reparat superficial.

raffèrma *s.f.* **1.** *(mil.)* reangajare. **2.** reconfirmare, întărire.

raffermàre **I.** *vt.* **1.** a reconfirma, a întări. **2.** *(mil.)* a reangaja. **II.** *vr.* **1.** *(mil.)* a se reangaja. **2.** *(despre pîine)* a se învechi. **3.** *(despre o cremă etc.)* a se întări.

raffèrmo *adj.* tare, uscat, vechi, întărit; *pane/dolce ~* pîine/prăjitură veche. *SIN. assodato.*

ràffica *s.f.* **1.** vijelie, vîrtej; rafală; *~-che di vento* rafale de vînt. **2.** *(mil.)* rafală; *tiro a raffiche* tragere în rafale; *una ~ di insolenze* o suită de obrăznicii.

ràffice *s.m.* unealtă de sculptor (pentru alabastru).

raffiguraménto *s.m.* **1.** reprezentare. **2.** simbolizare.

raffigurare *vt.* **1.** a recunoaşte pe cineva (după înfăţişare). **2.** a semăna cu; *sai chi raffiguri?* ştii cu

cine semeni?. **3.** a reprezenta; *cosa raffigura l'affresco?* ce reprezintă fresca?. **4.** a simboliza.

raffilàre *vt.* **1.** a ascuți din nou. **2.** a potrivi, a face egală (o margine); ~ *sulle spese* a tăia din cheltuieli. **3.** a fila (părul).

raffilatóio *s.m.* tocilă de mînă.

raffilatùra *s.f.* **1.** ascuțire. **2.** potrivire, egalare (la margine).

raffinaménto *s.m.* **1.** rafinare. **2.** rafinament.

raffinàre I. *vt.* **1.** a rafina. **2.** *(fig.)* a perfecționa; a înnobila, a rafina. **3.** *(înv.)* a termina. **II.** *vi. (a), vr.* a se rafina, a deveni mai fin.

raffinatézza *s.f.* rafinament, finețe.

raffinàto *adj., s.m.* rafinat.

raffinatóio, *-ói, s.m.* **1.** *(metal.)* cuptor de rafinat metalele. **2.** rafinărie, fabrică de zahăr.

raffinatóre, -trice *s.m.* și *f.* rafinor.

raffinatrice *s.f.* mașină de rafinat.

raffinatùra *s.f.* rafinare (a zahărului etc.).

raffinazióne *s.f.* rafinare (a metalelor etc.).

raffineria *s.f.* **1.** rafinare. **2.** rafinărie; distilerie.

ràffio *s.m.* cîrlig; *(mar.)* grapină; *(fig.) tirar su coi ~-i (despre un lucru)* a face cu trudă.

raffittire I. *vt.* **1.** a îndesa. **2.** a face mai des; a face mai frecvent. **II.** *vi. (e), vr.* a crește des; a se îndesi; *l'erba raffittisce* iarba crește mai des; *la tela lavata s'è raffittita* pînza spălată a intrat la apă.

rafforzaménto *s.m.* întărire, consolidare.

rafforzàre *vt., vr.* a (se) întări, a (se) consolida. *SIN. fortificare.*

rafforzàto *adj.* **1.** întărit, consolidat. **2.** *(fon., despre o consoană)* dublat.

raffratellàre *vt.* **1.** a înfrăți. **2.** a înfrăți din nou.

raffreddaménto *s.m.* **1.** răcire. **2.** *(fig.)* răceală, indiferență crescîndă. **3.** *(med.)* răceală.

raffreddàre *vt., vi. (a), vr.* a (se) răci.

raffreddàto *adj.* răcit.

raffreddatóio, *-ói, s.m.* răcitor (la o fabrică de sticlă).

raffreddatóre *s.m.* **1.** *(tehn.)* răcitor. **2.** frapieră.

raffreddatùra *s.f. (rar)* răceală; guturai.

raffreddóre *s.m.* răceală; guturai; *prender ~* a răci.

raffrenaménto *s.m.* înfrînare, stăpînire.

raffrenàre *vt., vr.* a (se) înfrîna, a (se) stăpîni; ~ *la lingua* a-și ține gura.

raffrescàre *vi. (a)* a se răci, a se răcori.

raffrescàta *s.f.* răcorirea vremii; răcoare.

raffrettàre *vt.* a grăbi din nou; a grăbi mai mult.

raffrignàre *vt.* **1.** a însăila. **2.** a sucăli; a coase de mîntuială.

raffrigno *s.m.* însăilare.

raffrontaménto *s.m.* confruntare.

raffrontàre *vt.* **1.** a confrunta, a compara. *SIN. paragonare, riscontrare.* **2.** a colaționa. **3.** *(înv.)* a înfrunta din nou (în război).

raffrónto *s.m.* confruntare; *il ~ di due versioni* confruntarea a două versiuni. *SIN. paragone, riscontro.*

ràfia *s.f. (bot.)* rafie *(Raphia rumphii).*

ràgade *s.f. (med.)* crăpătură superficială a pielii.

raganèlla *s.f.* **1.** *(zool.)* broatec *(Hyla arborea).* **2.** cariocă (jucărie). **3.** paraziți (la radio, la telefon).

ragàzza *s.f.* **1.** fată. **2.** iubită; logodnică. **3.** femeie de serviciu, fată în casă; ~ *della sarta* ucenică (de croitorie etc.).

ragazzàglia *s.f. (depr.)* ceată de ștrengari.

ragazzàme *s.m. (depr.)* ceată de handralăi.

ragazzàta *s.f.* copilărie, ștrengărie. *SIN. monelleria.*

ragàzzo *s.m.* **1.** băiat; copil, fiu. **2.** om fără judecată. **3.** băiat de prăvălie; ucenic. **4.** *(înv., ist.)* ajutor de lăncier. **5.** *(înv.)* argat. **6.** iubit, logodnic; *avere il ~* a avea un iubit.

ragazzùme *s.m. v.* ragazzaglia.

raggelàre *vi. (e), vt.* **1.** a îngheța (tare). **2.** a îngheța din nou.

raggentilìre *vt., vr., vi. v.* ingentilire, ringentilire.

ragghiàre *vi. (înv.) v.* ragliare **(I).**

raggiaménto *s.m.* radiere, radiație; iradiere.

raggiànte *adj.* **1.** strălucitor. **2.** *(fig.)* radios. *SIN. radioso, splendente, sfavillante.*

raggiàre I. *vi. (a; lit.)* **1.** a radia. **2.** a străluci (de lumină, de bucurie). **II.** *vt. (poetic)* a emana lumină, a iradia.

raggiàto I. *adj.* radiar, radiat, dispus asemenea unor raze. **II.** *s.m. pl. (zool.)* radiate.

raggièra *s.f.* **1.** aureolă, nimb; *a ~* în evantai. **2.** găteală a capului.

ràggio *s.m.* **1.** rază; ~ *d'azione* rază de acțiune; *entro un ~ di venti chilometri* pe o rază de 20 km. **2.** *(mat.)* rază; semidiametru; ~ *di sterzata (mec.)* rază de girație; ~ *d'un cerchio* raza unui cerc. **3.** spiță (de roată). **4.** *(înv.)* fulger. **5.** *(la pl.)* ochi.

raggiornàre I. *vi. (e; poetic)* a se face ziuă, a se lumina de ziuă. **II.** *vt.* a amîna.

raggiraménto *s.m.* **1.** înșelare, tragere pe sfoară. **2.** escrocare.

raggiràre I. *vt.* a înșela, a trage pe sfoară. **II.** *vr.* a se roti; a se învîrti. *SIN. truffare.*

raggiratóre, -trice *s.m.* și *f.* înșelător, escroc.

raggìro *s.m.* **1.** înșelătorie; tragere pe sfoară. **2.** escrocherie. *SIN. inganno, truffa.*

raggiróne *s.m. (pop.)* escroc.

raggiùngere I. *vt.* **1.** a ajunge din urmă. **2.** a atinge, a realiza (ceva), a ajunge la; ~ *un accordo* a ajunge la un acord; ~ *la sua meta* a-și atinge scopul. **3.** a obține. **4.** *(înv.)* a uni, a împreuna. **II.** *vr.* a se atinge, a se uni.

raggiungìbile *adj.* accesibil.

raggiungiménto *s.m.* atingere (a unui scop); obținere; *il ~ di una pace duratura* obținerea unei păci durabile. *SIN. conseguimento, ottenimento.*

raggiuntàre *vt.* a înnădi.

raggiùnto *part. tr.* de la raggiungere.

raggiustaménto *s.m.* **1.** ajustare, potrivire. **2.** reparație.

raggiustàre I. *vt.* **1.** a repara; a ajusta, a potrivi; ~ *le costole a qualcuno* a snopi în bătăi; ~ *un vestito* a ajusta o rochie. *SIN. accomodare, acconciare.* **2.** a repune în ordine; a repara, a restabili (lucrurile). **II.** *vr.* **1.** a se împăca cu cineva. **2.** *(despre lucruri)* a se aranja.

raggomitolàre I. *vt.* **1.** a face ghem. **2.** a înfășura din nou. **II.** *vr.* a se ghemui.

raggranchiàre *vt.* **1.** a amorți. **2.** a îngheța.

raggranchìre *vt. v.* raggranchiare.

raggrandìre *vt., vi., vr. v.* ingrandire.

raggranellàre *vi. (fam.)* a încropi; a aduna, a strînge puțin cîte puțin, a agonisi.

raggricciàre, raggricchiàre, raggrinchiàre *vi., vr. (lit.)* **1.** a (se) încreți; a (se) stafidi. **2.** a (se) înfiora. **3.** *(despre frunze)* a se răsuci.

raggrinzaménto *s.m.* încrețire, zbîrcire, cutare.

raggrinzàre, raggrinzìre I. *vt., vi.* a (se) încreți, a (se) zbîrci, a (se) cuta. **II.** *vi. (e), vr.* a se șifona; ~ *a stento* a se șifona cu greu.

raggroppàre *vt.* a înnoda, a face nod.

raggrottàre *vt.* a încrunta (tare) sprîncenele.

raggrovigliàre, raggrovigliolàre *vi.* a încurca.

raggrumàre *vt., vr.* a (se) închega; a (se) face cheag.

raggrumolàre I. *vt.* a strînge, a aduna. **II.** *vr. (despre persoane)* a se aduna, a se înghesui (în grupuri).

raggruppaménto *s.m.* grupare; grup, adunare.
raggruppàre *vt., vr.* **1.** a (se) grupa; a (se) aduna, a (se) strînge la un loc. **2.** a (se) regrupa.
raggrùppo *s.m.* artificiu; înşelătorie, tragere pe sfoară.
raggruzzàrsi *vr. (înv.)* a se ghemui, a se strînge.
raggruzzolàre **I.** *vt. (fam.)* a strînge, a aduna; a încropi. **II.** *vr.* a se ghemui, a se strînge (într-un colţ).
ragguagliaménto *s.m.* **1.** egalare. **2.** comparare.
ragguagliàre *vt.* **1.** a egala, a egaliza; a echivala. **2.** a nivela; ~ *una strada* a nivela un drum. **3.** a compara; ~ *il reddito* a compara venitul. **4.** a informa amănunţit, a da ştiri. *SIN. informare.*
ragguagliataménte *adv.* comparativ, pe bază de comparaţie.
ragguagliàto *adj.* **1.** exact. **2.** egalat, egalizat; echivalat. **3.** comparat. **4.** informat.
ragguagliatóre, -trice *s.m.* şi *f.* informator, care dă informaţii.
ragguàglio *s.m.* **1.** egalizare; echivalare; *tavola di* ~ tabel comparativ de măsuri sau greutăţi. **2.** comparare, confruntare. **3.** ştire, informaţie; relatare; *dare un* ~ *della situazione* ... a face un raport despre situaţia ... **4.** proporţie, procent; *al* ~ *dell'uno per cento* în proporţie de unu la sută. *SIN. informazione.*
ragguardàre *vt. (înv.)* a privi atent.
ragguardévole *adj.* **1.** important, însemnat. **2.** *(fig.)* demn de consideraţie, remarcabil. *SIN. notevole, importante.*
ragguardevolézza *s.f.* importanţă, consideraţie.
ràgia *s.f.* **1.** răşină; *acqua di* ~ terebentină. **2.** *(fig., rar)* înşelătorie, fraudă. **3.** ceartă, dojană aspră.
ragià *s.m.* rajah.
ragionaménto *s.m.* **1.** raţionament. **2.** argumentare, demonstraţie. **3.** convorbire, conversaţie.
ragionàre[1] **I.** *vi. (a)* **1.** a judeca, a raţiona. *SIN. riflettere.* **2.** a argumenta; a discuta. **3.** a vorbi, a sta de vorbă. **4.** a povesti. **5.** a trata; a expune. **II.** *vt.* **1.** a spune; *(înv.) come si ragiona la città?* cum se cheamă oraşul? **2.** a calcula, a socoti. **III.** *vr.* **1.** a raţiona; *uomo col quale non si ragiona* un om cu care nu te poţi înţelege. **2.** a discuta; a spune; a fi vorba despre; ~ *di filosofia* a discuta despre filozofie. **3.** a calcula.
ragionàre[2] *s.m.* discuţie; convorbire.
ragionaménte *adv.* cu judecată, cu chibzuinţă.
ragionàto *adj.* **1.** spus; explicat. **2.** raţional, logic; *aritmetica* ~*-a* aritmetică raţională. **3.** chibzuit; meditat, gîndit.
ragionatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (om) inteligent, cu judecată; (spirit) logic.
ragióne *s.f.* **1.** raţiune, judecată, minte; *far* ~ a crede, a considera; *farsi una* ~ **a)** a-şi explica ceva; **b)** a se resemna; *lasciarsi guidare dalla* ~ a se conduce după raţiune; *perdere la* ~ a înnebuni. *SIN. discernimento, giudizio, riflessione.* **2.** conversaţie; convorbire; discuţie; *(înv.) mettere a* ~ a ţine de vorbă. **3.** argument; argumentaţie, raţionament; *a ragion veduta* considerînd toate argumentele; *a più forte* ~ pe drept cuvînt. **4.** motiv, cauză; *la* ~ *del suo comportamento* cauza comportării sale; *è* ~ este just; *a* ~ pe bună dreptate; *a maggior* ~ cu atît mai vîrtos. *SIN. causa, cagione.* **5.** *(înv.)* subiect, temă, conţinut. **6.** *(înv.)* măiestrie, îndemînare, dibăcie; ~ *poetica* tratat de poetică; ~ *di Stato* raţiune de stat, politică. **7.** dreptate, justiţie; *(înv.) amministrare, rendere* ~ a împărţi dreptate; *dar* ~ a da dreptate; *i fatti mi hanno dato* ~ faptele mi-au dat dreptate; *farsi* ~ *da sé* a-şi face singur dreptate. **8.** drept; *(înv.) dottore di* ~ doctor în drept; *palazzo della* ~ tribunal; *a torto o a* ~ pe nedrept sau pe drept; *picchiare di santa* ~ a da o bătaie zdravănă; *aver* ~ *di qualcuno* a veni de hac cuiva. **9.** competenţă, apartenenţă de drept; *di pubblica* ~ **a)** public, cunoscut de toţi; **b)** obştesc, aparţinînd tuturor; *è di sua* ~ îi revine lui; *a chi di* ~ cui îi revine pe drept; *far di pubblica* ~ a face public, a face cunoscut. **10.** raport, proporţie, măsură; *fuori di* ~ excesiv; *in* ~ *di, alla* ~ *di* în proporţie de, cu un procent de; *in* ~ *diretta/inversa* direct/invers proporţional; *sono pagati in* ~ *di cento lire all'ora* sînt plătiţi cu cîte o sută de lire pe oră. **11.** calcul, socoteală; *chiedere* ~ a cere cont; *rendere* ~ **a)** a da socoteală; **b)** a suporta consecinţele; ~ *dei tempi* cronologie; *le* ~*-i del dare e dell'avere* partidele comerciale, contabile. **12.** *(com.)* firmă, societate comercială. **13.** *(înv.)* **a)** specie; **b)** fel; **c)** calitate; *(pop.) d'ogni* ~ de toate felurile.
ragioneria *s.f.* contabilitate.
ragionévole *adj.* **1.** raţional, logic; *uomo* ~ om cu judecată, prudent. **2.** fondat, întemeiat; plauzibil. **3.** normal, potrivit; *prezzo* ~ preţ acceptabil; *quadro* ~ tablou acceptabil.
ragionevolézza *s.f.* **1.** moderaţie. **2.** minte, raţiune, prudenţă (în comportare). **3.** întemeiere, justificare raţională.
ragionière *s.m.* **1.** contabil. **2.** *(înv.)* socotitor; expert în contabilitate.
ragionieristico, -ici, *adj.* contabilicesc.
ragióso *adj. (rar)* răşinos.
ragliaménto *s.m.* răget de măgar.
ragliàre **I.** *vi. (a) (despre măgar)* a rage; *al* ~ *si vedrà che non è leone* omul se cunoaşte după vorbă; *(depr.) lasciali* ~ lasă-i să urle. **II.** *vt. (depr.)* **1.** a zbiera, a rage. **2.** a vorbi (prostii).
ragliàta *s.f.* răget (de măgar).
ràglio *s.m.* răget; ~ *d'asino non arriva in cielo* dumnezeu nu se uită în gură la toţi proştii.
ràgna *s.f.* **1.** *(lit.)* pînză de păianjen. **2.** plasă subţire (pentru prins păsări). **3.** *(fig.)* cursă. **4.** răritură, rosătură (la o ţesătură). **5.** nouraş.
ragnàla *s.f.* **1.** loc potrivit pentru întins plasa de prins păsări. **2.** crîng, pădurice.
ragnàre **I.** *vi. (a, e)* **1.** a fi subţire, transparent (ca o pînză de păianjen). **2.** *(despre o ţesătură)* a se uza, a se rări, a se roade. **3.** a se acoperi cu nori subţiri. **4.** *(rar)* a întinde curse (păsărilor). **5.** *(despre păsări)* a se prinde în cursă. **II.** *vt.* a prinde (o pradă).
ragnatéla *s.f.* **1.** pînză de păianjen; *(fig.) calze ridotte a una* ~ ciorapi destrămaţi; *inciampare nei* ~*-i* a se îneca într-un pahar cu apă. **2.** nor subţire. **3.** *(înv.)* păianjen.
ragnatélo *s.m. v.* ragnatela.
ragnàto *adj.* **1.** *(despre o ţesătură)* rărit, ros, uzat. **2.** uşor înnorat.
ragnatùra *s.f.* **1.** rosătură (la o haină). **2.** grup de nori subţiri.
ràgno *s.m.* păianjen; *opera di* ~ lucru inutil; *non saper cavare un* ~ *da un buco* a nu fi în stare de nimic; *(iht.) pesce* ~ lavrac, lup de mare. *SIN. pesce spigola, branzino.*
ràgnolo *s.m. (înv.) v.* ragno.
ragù *s.m. invar.* sos cu carne tocată; *maccheroni al* ~ macaroane cu ragù (sos).
ragunàre *vt. (înv.)* a aduna.
ragusàno *adj., s.m.* raguzan, (persoană) din Ragusa (Sicilia).

ragusèo *adj.* **1.** *(geogr., ist.)* raguzan, din Ragusa (azi Dubrovnik). **2.** *(fig.)* avid, avar; cămătăresc.
ràì *s.m. pl. (înv., poetic)* raze.
raìà *s.m. v.* r a g i à.
ràìa *s.f. v.* r a z z a[2].
raìd *s.m. invar. (av.)* raid.
raidìsta *s.m.* şi *f.* participant la un raid.
ràion *s.m.* celofibră.
ràis *s.m. invar.* şeful unei echipe de pescari (la pescuitul tonului).
ràitro *s.m. (ist.)* mercenar călare (german).
rajà *s.m. v.* r a g i à.
ralìuga *s.f. (mar.)* ralingă, grandee, funie care mărgineşte o velă.
ralingàre *vt. (mar.)* a coase grandeea.
ràlla *s.f.* **1.** unsoare (la **roata** carului). **2.** balama; ~ *di cuscinetto* inel de rulment.
rallegraménto *s.m.* **1.** bucurie. **2.** *(la pl.)* felicitare. *SIN. congratulazioni, felicitazioni.*
rallegràre *vt., vr.* a (se) bucura, a (se) înveseli; ~*-si con* a felicita pe; *mi rallegro con te* te felicit; *(iron.) me ne rallegro tanto* mă bucur şi dau din coadă. *SIN. felicitarsi, congratularsi, allietare.*
rallegràta *s.f.* salt, săritură (de cal).
rallegrativo *adj.* îmbucurător.
rallegratùra *s.f.* **1.** înfăţişare, expresie veselă. **2.** semn de bucurie. **3.** săritură (de cal).
rallentaménto *s.m.* încetinire.
rallentàto *s.m.* **1.** *(cinema)* încetinire (în proiecţie). **2.** *(muz.)* încetinire în execuţie *(semnul respectiv)*.
rallentàre I. *vt.* **1.** a încetini; ~ *il passo* a încetini pasul. **2.** a rări (frecvenţa); ~ *le visite* a rări vizitele. **3.** a micşora (intensitatea); a micşora, a slăbi întinderea (unei corzi etc.); ~ *il freno* a slăbi frîna; ~ *la corda* a slăbi coarda; ~ *in curva* a micşora viteza la curbă. **II.** *vi. (e)* a se încetini (în mers etc.).
rallentàto *adj.* **1.** destins, mai puţin întins. **2.** *(fig.)* mai puţin intens; mai puţin frecvent.
rallentatóre *s.m. (cinema)* încetinitor; *proiettare una pellicola al* sau *col* ~ a proiecta un film în ralenti; *(fig.) fare una cosa al* ~ a face ceva cu încetinitorul.
rallevàre *vt.* **1.** a creşte. **2.** a educa.
rallignàre *vi. (a; despre plante)* **1.** a prinde rădăcini; a se dezvolta bine. **2.** *(despre sentimente, obiceiuri, etc.)* a se stabili, a se fixa, a deveni tradiţie.
rallìno *s.m.* balama.
ràllo *s.m. (ornit.)* cristel *(Rallus)*.
ralluminàre I. *vt.* **1.** a lumina. **2.** a reda vederea (unui orb). **II.** *vr.* **1.** a se lumina. **2.** a se înveseli.
rallungàre *vt.* a lungi; a prelungi.
rally *s.m.* raliu.
ràma *s.f.* ramură, cracă.
ramàccia *s.f. v.* r a m a z z a.
ramàccio *s.m.* **1.** foşnet. **2.** zgomot, zarvă.
ramadàn *s.m. invar. (relig.)* ramadan.
ramàglia *s.f.* **1.** curăţire de ramuri. **2.** ramură tăiată.
ramàio *s.m.* căldărar.
ramaiolàta *s.f.* (conţinutul unui) polonic.
ramaiòlo, ramaiuòlo *s.m.* **1.** polonic; *tenere il* ~ *in mano* a avea pîinea şi cuţitul. **2.** tingire, oală de aramă. **3.** canciog.
ramanzìna *s.f.* dăscăleală, dojană, certare. *SIN. paternale, sgridata, predicozzo.*
ramàre *vt.* **1.** a arăma, a spoi. **2.** a stropi via. **3.** a lega cu sîrmă de aramă.
ramàrro *s.m. (zool.)* guşter *(Lacerta viridis)*.
ramàta *s.f.* **1.** plasă, gratie de sîrmă. **2.** împletitură de trestie (cu care se lovesc şi se omoară păsările); *a* ~ din belşug.
ramatàre *vt.* a ucide păsările (lovindu-le cu o împletitură de trestie).
ramàto I. *adj.* **1.** arămit. **2.** arămiu. **II.** *s.m.* piatră vînătă.
ramatùra[1] *s.f.* spoire cu aramă; arămire.
ramatùra[2] *s.f.* rămuriş.
ramàzza *s.f.* măturoi.
ramazzàre *vi.* a mătura.
ràmbla *s.f.* **1.** *(geogr.)* dună. **2.** stradă principală, corso.
ràme *s.m.* **1.** cupru, aramă; ~ *giallo* alamă; ~ *rosso* cupru tehnic pur; *verde* ~ cocleală. **2.** *(la pl.)* vase de aramă.
rameggiàre I. *vt.* a arăci, a propti (o plantă). **II.** *vi. (e; despre coarne* şi *lit.)* a se ramifica.
ramèico, -èici, *adj. (chim.)* cupric.
raméngo *s.m. (glumeţ)* toiag; *andare/mandare a* ~ a se duce de rîpă.
rameóso *adj. (chim.)* cupros.
ramerìno *s.m. (bot.)* rozmarin; *v.* r o s m a r i n o.
ramìa, ramie *s.f.* **1.** *(bot.)* urzică *(Bohemaria nivea)*. **2.** fibră din urzică. *SIN. ortica bianca.*
ramière *s.m.* căldărar.
ramìfero *adj. (geol.)* cuprifer.
ramificàre *vi. (e), vr.* a (se) ramifica.
ramificazióne *s.f.* ramificare; ramificaţie.
ramìfico, -ìfici, *adj.* rămuros.
ramìgno *adj.* de aramă.
ramìna *s.f.* **1.** aşchie de aramă. **2.** tingire, oală, ceaun de aramă. **3.** sîrmă de frecat vase/parchet.
ramingàre *vi. (a)* a rătăci, a colinda, a hoinări, a cutreiera.
ramìngo, -ìnghi, *adj.* **1.** rătăcitor. *SIN. errabondo, errante.* **2.** *(înv., despre păsărele)* care zboară din ram în ram.
ramìno[1] *s.m.* ibric de aramă; ~ *bucato* spatulă.
ramìno[2] *s.m.* joc de cărţi.
rammagliàre *vt.* **1.** a remaia, a repara (o împletitură). **2.** a curăţa (o piele de carne).
rammagliatrìce *s.f.* **1.** remaieză. **2.** maşină de remaiat.
rammagliatùra *s.f.* remaiaj.
rammarginàre I. *vi. (e)* a se cicatriza. **II.** *vt.* **1.** *(chir.)* a coase (o rană). **2.** a suda.
rammaricaménto *s.m.* mîhnire, supărare, îndurerare; regret.
rammaricàre I. *vt. (lit.)* **1.** a regreta. **2.** a amărî, a mîhni, a îndurera. **II.** *vr.* **1.** a se plînge, a se văicări; *si rammarica sempre* se plînge mereu/întruna. **2.** a regreta; *mi rammarico di* îmi pare rău, regret că/de.
rammarichìo *s.m.* văicăreală.
rammàrico, -àrichi, *s.m.* **1.** regret. **2.** mîhnire, durere, supărare. *SIN. rincrescimento, rimpianto.*
rammassàre *vt., vi.* a îngrămădi, a înghesui.
rammemoràre *vt. (lit.)* a reaminti.
rammemorazióne *s.f.* rememorare.
rammendàre *vt.* a cîrpi, a drege.
rammendatrìce *s.f.* femeie care repară, cîrpeşte haine, care stopează.
rammendatùra *s.f.* **1.** cîrpeală. **2.** *(text.)* stopare. *SIN. rammendo.*
ramméndo *s.m.* cîrpeală; *ricamo a* ~ broderie; ~ *invisibile* stopare.
rammentàre I. *vt.* **1.** a aminti; *non* ~ *dal naso alla bocca* a uita de la mînă pînă la gură. **2.** a pomeni, a menţiona. **3.** a sufla (unui actor). **II.** *vr.* a-şi aminti; ~*si dei morti* a-şi aminti de cei morţi. *SIN. ricordare.*
rammentatóre, -trice *s.m.* şi *f.* sufleor.
rammescolàre *vt., vr. v.* r i m e s c o l a r e.
rammodernàre *vt.* a moderniza. *SIN. ammodernare.*

rammolliménto *s.m.* **1.** înmuiere; *il ~ della cera* înmuierea cerii. **2.** ramolire, ramolisment.
rammolire I. *vt.* a muia; a înmuia. **II.** *vi. (e), vr.* a se ramoli.
rammolito *adj., s.m.* ramolit.
rammorbidire *vt., vi. (e), vr.* a înmuia, a reduce din duritate, din asprime; *~ un metallo* a face un metal mai suplu; *(fig.)* a îndulci; *~ l'asprezza del discorso* a îndulci vorba.
rammortàre *vt.* a pune pieile la argăsit.
ràmo *s.m.* **1.** ramură, creangă; *~ carico di frutti* creangă plină cu fructe; *un ~ della famiglia* o ramură a familiei; *un ~ della zoologia* o ramură a zoologiei; *avere un ~ di pazzia* a fi puțin trăsnit; *ciascuno ha il suo ~* fiecare își are păsărica lui. **2.** bifurcație. **3.** *(geol.)* filon. **4.** *(arhit.)* porțiune de scară cuprinsă între două paliere. **5.** domeniu, branșă; *non è il mio ~* nu e branșa mea/domeniul meu.
ramògna *s.f. (înv.)* urare (de călătorie bună).
ramolàccio *s.m.* **1.** (bot.) ridiche *(Raphanus sativus).* **2.** *(fam.)* prostănac.
ramoscèllo *s.m. (dim.)* rămurică, crenguță.
ramóso *adj.* rămuros.
ràmpa *s.f.* **1.** rampă; *~ di lancio* rampă de lansare; *~ di salita* rampă de urcare. **2.** scară (între două paliere). **3.** rampă, urcuș repede, abrupt. **4.** labă; gheară.
rampànte *adj.* **1.** cățărător. **2.** *(herald., despre animalul reprezentat pe stemă).* **a)** cu laba ridicată; **b)** ridicat pe labele dinapoi.
rampàre I. *vi. (a)* a se cățăra, a se agăța; a se ridica pentru a apuca. **II.** *vt.* a zgîria (cu laba, cu gheara).
rampàta *s.f.* **1.** lovitură cu laba, cu gheara. **2.** urcuș repede, rampă.
rampicànte I. *adj.* cățărător, agățător; *piante ~-i* plante agățătoare. **II.** *s.m.* **1.** plantă agățătoare. **2.** *(la pl.)* păsări agățătoare.
rampicàre *vi. (a, e), vr.* a se agăța, a se cățăra.
rampicatòre, -trice *s.m.* și *f. (sport)* alpinist cățărător.
rampichino I. *adj.* cățărător, agățător. **II.** *s.m.* **1.** *(ornit.)* scorțărel *(Certhia familiaris).* **2.** *(glumeț)* copil neastîmpărat.
rampicóne *s.m.* harpon.
rampinàre *vi. (a; mar.)* a se prinde cu cangea.
rampìno *s.m.* **1.** cîrlig; *giocare di ~* a fura. **2.** *(fam.)* pretext; *attaccarsi a tutti i ~-i* a se agăța de toate pretextele. **3.** *(mar.)* cange. **4.** dinte de furculiță. **5.** literă mizgălită, labă de gîscă. **6.** gheară (de pisică etc.)
ràmpo *s.m. (înv.)* **1.** gheară. **2.** braț de clește.
rampógna *s.f. (lit.)* mustrare, dojană.
rampognàre I. *vt. (lit.)* a mustra, a dojeni, a certa. **II.** *vr.* a se insulta.
rampognóso *adj.* dojenitor, aspru, cicălitor.
rampollaménto *s.m.* **1.** țîșnire de apă. **2.** *(bot.)* vlăstărire; înmugurire.
rampollàre *vi.* **1.** *(despre o apă)* a țîșni, a izvorî. **2.** *(despre o plantă)* a crește din; a răsări. **3.** a se naște; a se ivi.
rampóllo *s.m.* **1.** izvor. **2.** vlăstar, mlădiță. **3.** *(fig.)* descendent, vlăstar.
ramponàre *vt.* a prinde cu harponul.
rampóne *s.m.* **1.** harpon. **2.** crampon. **3.** *(tehn.)* cală, reazem, bechie; *(auto) ~ d'arresto* cală de sprijin/reazem de pantă.
ramponière *s.m.* pescar cu harponul.
ramùto *adj. (rar)* rămuros.
ràna *s.f.* **1.** *(zool.)* broască *(Rana loculenta); gonfio come una ~* vanitos; *nuoto a ~* înot bras; *cantare come una ~* a fi afon. **2.** *(iht.) ~ pescatrice* drac de mare *(Lophius piscatorius).*
rànca *s.f.* picior strîmb, mai scurt decît celălalt.
ranch, rancho *s.m. invar.* fermă, ranch.
rancheggiàre *vi. (a)* a șchiopăta.
ranchettàre *vi. v.* r a n c h e g g i a r e.
ranciàto *adj.* portocaliu.
ràncico, ràncichi, I. *adj.* rînced. **II.** *s.m.* rîncezeală, rînced.
rancicóso *adj.* rînced.
rancidézza *s.f.* rîncezeală.
rancidire *vi. (e)* a rîncezi.
rancidità *s.f.* rîncezire.
ràncido I. *adj.* **1.** rînced. **2.** învechit, demodat. **II.** *s.m.* rîncezeală; *prendere il ~* a se rîncezi.
rancidùme *s.m.* **1.** miros de rînced. **2.** aliment rînced, mîncare rîncedă. **3.** vechituri *(idei, gusturi, obiceiuri). SIN. vecchiume.*
rancière *s.m. (mil.)* soldat bucătar. *SIN. cuciniere.*
ràncio[1] *adj. (înv., poetic)* portocaliu.
ràncio[2] *s.m. (mil., mar.)* masă, rație zilnică; *ora del ~* ora mesei; *la corvé del ~* de serviciu la masă.
ràncio[3] *adj.* rînced.
ranco, rànchi, *adj.* cu picioarele strîmbe; șchiop.
rancóre *s.m.* ranchiună; *serbare ~* a purta pică cuiva, avea ranchiună pe cineva. *SIN. animosità.*
rancoróso *adj.* ranchiunos.
rancùra *s.f.* **1.** supărare; grijă. **2.** ranchiună.
ràn da *s.f.* **1.** margine, extremitate; *alla ~ del giorno* în zori; *a ~ a ~* razant; *a ~* cu greu. **2.** sfoară de tras cercuri. **3.** *(mar.)* velă aurică; brigantină; randă.
randàgio *adj. (lit.)* rătăcitor. *SIN. vagabondo.*
randeggiàre *vi. (a)* a naviga de-a lungul coastei; a naviga.
randellàre *vt.* a lovi cu măciuca, cu bîta. *SIN. arrandellare.*
randellàta *s.f.* lovitură cu măciuca. *SIN. bastonata, mazzata.*
randèllo *s.m.* **1.** măciucă, bîtă. *SIN. manganello.* **2.** *(glumeț)* lungan.
randellóne *s.m.* vagabond.
ranétta *s.f. v.* r e n e t t a.
ràn fia *s.f. (pop.) v.* g r a n f i a.
ranfignàre *vi.* a șterpeli.
ràn fio *s.m. (dial.) v.* g r a f f i o.
ranghinatóre *s.m. (agron.)* mașină de întors, de greblat fînul.
rangìfero *s.m. (zool.)* ren.
ràngo, rànghi. *s.m.* **1.** rang; grad; *di alto ~* de rang mare; *~ sociale* situație socială. *SIN. ceto, classe.* **2.** *(mil.)* rînd; *serrare i ~-ghi* a strînge rîndurile; *rientrare nei ~-ghi* a reintra în anonimat.
ràngola *s.f.* **1.** *(înv.)* grijă, îngrijorare, neliniște. **2.** gîfîială.
rangolàre *vi. (a; înv.)* **1.** a pune zel. **2.** a trudi.
ranìsta, -isti *s.m. (sport)* brasist.
rannàta *s.f.* **1.** fierbere cu leșie. **2.** leșie.
ranneràre *vi. (e)* **1.** a înnegri. **2.** a (se) întuneca.
rannerire *vt., vi. (a), vr.* a (se) înnegri.
ranniechiàre I. *vr.* a se ghemui, a se strînge; a se gîrbovi; *~-si in un angolo* a se ghemui într-un colț. **II.** *vt. (rar)* a strînge, a înghesui, a împinge; *~ le spalle* a da din umeri.
rannidàre, rannidiàre *vr. v.* a n n i d a r e.
ranno *s.m.* leșie; *(fam.) perdere il ~ e il sapone* a pierde vremea.
rannobilire *vt. (rar)* a înnobila.
rannodàre *vt.* a relua, a reînchega, a reface (o prietenie).

rannóso *adj.* leşios.
rannuvolaménto *s.m.* înnorare.
rannuvolàre I. *vt.* a întuneca. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se înnora. **2.** *(fig.)* a se întuneca la faţă, a se posomorî. *SIN. turbarsi.*
rannuvolàta *s.f.* înnorare bruscă.
ranòcchia *s.f. (zool.)* broască.
ranocchiàia *s.f.* **1.** broscărie. **2.** luncă; loc mlăştinos.
ranocchiàio *s.m.* **1.** vînzător de broaşte, broscar. **2.** mîncător de broaşte. **3.** *(glumeţ)* locuitor din luncă, din ţinut cu bălţi.
ranocchiéseo, -éschi, *adj.* broscăresc.
ranòcchio *s.m.* **1.** broscoi. **2.** om scund; om ghebos. **3.** *(fam.,* glumeţ*)* copil.
rantolàre *vi. (a)* a horcăi.
rantolìo *s.m.* horcăit lung.
ràntolo *s.m.* horcăit.
rantolóso *adj.* horcăitor.
ranùncolo *s.m. (bot.)* piciorul-cocoşului *(Ranunculus bulbosus).*
ràpa *s.f. (bot.)* napi-cureceşti, sfeclă; rapiţă-sălbatică *(Brassica rapa); cuore di* ~ laş; *testa di* ~ prostănac; *voler cavar sangue da una* ~ a pretinde imposibilul; *testa calva come una* ~ chelie totală; *non vale una* ~ nu face doi bani; *farsi la* ~ a se tunde chilug.
rapàccio *s.m. (bot.)* rapiţă *(Brassica napus oleifera).*
rapàce I. *adj.* avid; rapace, hrăpăreţ; *sguardo* ~ privire pofticioasă; *uccello* ~ pasăre de pradă, răpitoare. **II.** *s.m.pl.* păsări de pradă, răpitoare.
rapacificàre *vt., vr.* a (se) împăca. *SIN. pacificare, riconciliare.*
rapacità *s.f.* rapacitate; aviditate, lăcomie.
rapàio *s.m.* **1.** loc plantat cu napi. **2.** *(fig.)* harababură, dezordine. **3.** scris neciteţ (cu multe corecturi).
rapàre I. *vt.* **1.** a tunde (la) zero; a rade. **2.** *(înv.)* a răzui, a rade cu răzătoarea (tutunul). **II.** *vr.* a se tunde chilug.
rapàta *s.f.* **1.** tundere la zero a părului. **2.** lovitură dată cu o ridiche.
rapàto I. *adj.* tuns chilug; ras în cap. **II.** *s.m.* tabac, tutun de prizat.
rapè *s.m., adj.* **1.** (covor) uzat, tocit. **2.** (tutun) de prizat.
raperèlla *s.f.* **1.** pietricică ornamentală. **2.** salbă.
raperìno[1] *s.m. (glumeţ)* tuns chilug.
raperìno[2] *s.m. (ornit.)* scatiu *(Carduelis Carduelis).*
raperónzolo *s.m. (bot.)* clopoţel *(Campanula ranunculus).*
ràpida *s.f.* repeziş (al unui rîu), cataracte.
rapidèzza *s.f.* rapiditate, repeziciune; viteză. *SIN. celerità, velocità.*
ràpido I. *adj.* rapid, iute; ~ *come il vento* iute ca vîntul. **II.** *s.m.* expres, rapid (tren).
rapiménto *s.m. (lit.)* **1.** răpire. *SIN. ratto.* **2.** extaz.
rapìna *s.f.* **1.** tîlhărie, jefuire, prădare; ~ *a mano armata* jefuire cu arma în mînă. **2. pradă;** *occultare la* ~ a ascunde prada; *uccelli da* ~ păsări de pradă. **3.** vîltoare. **4.** *(înv.)* răpire.
rapinàre *vt., vi. (a)* **1.** a jefui, a prăda; a fura. **2.** *(înv.)* a răpi.
rapinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** jefuitor, tîlhar. **2.** hoţ de buzunare.
rapinerìa *s.f.* hoţie, jefuire, tîlhărie.
rapinóso *adj.* **1.** impetuos, violent. **2.** *(înv.)* tîlhăresc.
rapire *vt.* **1.** a fura; a răpi. **2.** a smulge; a sustrage; ~ *alla morte* a salva de la moarte. **3.** *(fig.)* a extazia, a înălţa, a fermeca. *SIN. estasiare, avvincere.*
rapìto *adj.* **1.** răpit. **2.** extaziat. **3.** smuls; sustras.
rapitóre, -trice *s.m.* şi *f.* răpitor.
rapóne *s.m.* prostănac.
rapónzolo *s.m. v.* raperonzolo.
ràppa *s.f.* **1.** panaş; pampon; ciucure. **2.** inflorescenţă (la umbelifere). **3.** buchet de flori artificiale (pe un altar). **4.** *(veter.)* crăpătură în cuta genunchiului *(la cal).*
rappacìare *vt., vr. (fam.)* a (se) împăca, a (se) pune de acord. *SIN. rappacificare.*
rappacificàre *vt., vr.* **1.** a (se) împăca. **2.** a (se) linişti, a (se) potoli. *SIN. pacificare, riconciliare.*
rappacificazióne *s.f.* împăcare, reconciliere. *SIN. riconciliazione.*
rappallottolàre *vt., vr.* a face cocoloaşe.
rappattumàre *vt., vr.* a (se) împăca, a (se) pune de acord. *SIN. riconciliare.*
rappezzaménto *s.m.* peticire.
rappezzàre *vt.* **1.** a petici, a cîrpi. **1.** *(fig.)* a încropi. *SIN. aggiustare, rattoppare.*
rappezzatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cîrpaci.
rappezzatùra *s.f.* **1.** peticire. **2.** petic.
rappèzzo *s.m.* **1.** petic. **2.** (şi *fig.*) cîrpeală, mîntuială, *lavoro di* ~ lucru de mîntuială.
rappianàre *vt.* a netezi.
rappiccàre I. *vt.* **1.** a lega; a uni. **2.** a relua, a reîncepe. **II.** *vi.* a se prinde, a se întări.
rappiccicàre *vt.* a lipi din nou.
rappiccicottàre *vt.* a cîrpăci.
rappiccinìre *vt., vi. (e) (rar)* a se micşora.
rappicciolìre *vt., vi. (e)* a (se) micşora.
rappiccolìre *vt., vi. v.* rappicciolire.
rappigliàre *vt., vi. (e)* a (se) coagula; a (se) prinde, a (se) închega.
rapportàre I. *vt.* **1.** a raporta, a referi, a comunica. **2.** a reprezenta, a reproduce. **3.** a copia, a reproduce; ~ *un bozzetto* a copia o schiţă. **4.** a raporta la. **5.** a compara, a confrunta; ~ *due fenomeni* a confrunta două fenomene. **6.** *(rar)* a atribui. **II.** *vr.* **1.** a se referi la. **2.** a se încrede în judecata cuiva.
rapportatóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* **1.** delator. **2.** informator; spion. **II.** *s.m. (geom.)* raportor.
rapporto *s.m.* **1.** raport; relatare; *(mil.)* ~ *dal capitano* raport la căpitan; *mettersi/presentarsi a* ~ a ieşi/a se prezenta la raport. **2.** raport; legătură, corelaţie; ~ *-i di parentela* legături de rudenie; ~ *di causa ed effetto* raport dintre cauză şi efect; ~*-i equi* relaţii echitabile; ~ *a* **a)** în legătură cu; **b)** cît despre. **3.** *(mat.)* raport. **4.** *(text.)* desen pentru imprimeu.
rappozzàre *vi. (e; despre apă)* a face băltoacă/baltă.
rapprèndere *vt., vi. (e)* a (se) închega, a (se) prinde, a (se) coagula.
rappresàglia *s.f.* represalii; *per* ~ drept/ca represalii.
rappresentànte *s.m.* reprezentant; ~ *permanente* reprezentant permanent.
rappresentànza *s.f.* reprezentanţă.
rappresentàre *vt.* **1.** a reprezenta. **2.** a prezenta, a arăta.
rappresentativo *adj.* reprezentativ.
rappresentatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(şi fig.)* pictor. **2.** *(teatru)* interpret.
rappresentazióne *s.f. (teatru)* reprezentare; reprezentaţie; număr; *Sacra* ~ mister, dramă liturgică.
rappréso *part. tr.* de la rapprendere.
rapsodìa *s.f.* rapsodie.
rapsòdico, -ici, *adj. (muz.)* rapsodic, de rapsodie.

rapsodìsta *s.m.* *(depr.)* rapsod.
rapsòdo *s.m.* **1.** rapsod. **2.** *(muz.)* compozitor (de rapsodii).
rarefàbile *adj.* *v.* rarefattibile.
rarefàre *vt., vr.* a (se) rarefia, a (se) rări.
rarefattìbile *adj.* rarefiant.
rarefàtto *adj.* rarefiat.
rarefazióne *s.f.* rarefiere; ~ *del gelo* topire a gheţii.
rarézza *s.f.* raritate. *SIN. rarità.*
rarificànte *adj.* rarefiant.
rarificàre *vt.* **1.** a rări, a distanţa. **2.** a rarefia.
rarità *s.f.* raritate.
ràro **I.** *adj.* rar. **II.** *s.m.* raritate. **III.** *adv.* *(rar)* rareori; *(prov.)* *presto e bene ~ avviene* repede şi bine nu fac casă bună.
rasàre **I.** *vt.* **1.** a rade. **2.** a tunde (iarba, un gard viu etc.) **3.** a umple ras. **II.** *vr.* a se rade.
rasatèllo *s.m.* *(text.)* satinat.
rasàto *adj.* **1.** *(despre o stofă)* neted ca atlazul; de calitatea atlazului. **2.** netezit, neted.
rasatóre *s.m.* *(tehn.)* şever.
rasatrìce *s.f.* maşină de tuns (perii unei ţesături) ~ *per ingranaggi* maşină de şevernit/netezit dinţii roţilor dinţate necălite.
rasatùra *s.f.* **1.** radere. **2.** răzătură.
raschiaménto *s.m.* **1.** răzuire. **2.** raşchetare; ~ *uterino* raclaj.
raschiàre **I.** *vt.* **1.** a răzui. **2.** a raşcheta. **3.** a zgîria; *il divano raschia* divanul zgîrie (peretele). **II.** *vi.* *(a)* a tuşi uşor a-şi drege vocea. *SIN. grattare, levigare.*
raschiàta *s.f.* **1.** răzuială. **2.** raşchetare.
raschiatóio *s.m.* răzuitoare; răzătoare.
raschiatóre *s.m.* *(tehn.)* **1.** racletă, şpaclu. **2.** şabăr.
raschiatùra *s.f.* **1.** răzuire; raşchetare. **2.** răzătură; ~ *di ferro* pilitură de fier.
raschiètto, raschìno *s.m.* **1.** cuţitaş de răzuit; *(tehn.)* şabăr. **2.** raşchetă **3.** grătar (de curăţat tălpile de noroi).
ràschio *s.m.* iritaţie, rîcîială (în gît); tuse uşoară; *fare il ~* a tuşi uşor.
raschio *s.m.* zgîriere, răzuire, rîcîit continuu (zgomotul respectiv).
ràscia, ràsce, *s.f.* **1.** *(înv.)* postav grosolan. **2.** *(la pl.)* draperii de doliu (la uşa bisericii).
rasciugaménto *s.m.* uscare.
rasciugàre *vt.* **1.** a usca; ~ *le lacrime* a şterge lacrimile; ~ *le tasche a uno* a uşura buzunarele cuiva; ~ *la bottiglia* a goli sticla pînă la fund. **2.** *(înv.)* a băga la închisoare.
rasciùgo, *-ùghi, s.m.* uscare a pieilor (la tăbăcit).
rasciùtto *adj.* **1.** uscat. **2.** *(fig., despre buzunar)* gol, fără bani.
rasentàre *vt.* **1.** a atinge, a se apropia, a fi aproape; ~ *il muro* a se şterge de zid. *SIN. sfiorare.* **2.** a fi gata să cazi în; ~ *la galera* a risca să fii condamnat la ocnă. **3.** *(fig.)* a se apropia mult, a friza; ~ *il ridicolo* a friza ridicolul.
rasènte *prep.* şi *adv.* de-a lungul, pe lîngă; ~ *al muro* de-a lungul zidului; *l'aereo volava ~ terra* avionul zbura ras cu pămîntul; *il proiettile gli passò ~ il viso* proiectilul îi trecu pe lîngă obraz.
rasìccio *s.f.* ogor pregătit pentru semănat.
rasièra *s.f.* **1.** răzuitoare. **2.** scîndurică netezitoare.
ràso **I.** *part. tr.* de la radere. **II.** *adj.* ras; *(despre un cîine) a pelo ~* cu părul tuns; *un bicchiere pieno ~* un pahar plin ochi; *un ragionamento ~ terra* un raţionament plat; *fare tabula ~-a* a face tabula rasa. *SIN. appianato, lisciato.* **III.** *s.m.* **1.** suprafaţă netedă; *(loc. adv.)* *a ~ d'acqua* la nivelul apei; *a ~* ras. **2.** atlaz; ~ *operato* atlaz cu desene.
rasolàta *s.f.* lovitură de brici; *tra una ~ e l'altra* în timpul rasului.
rasóio *s.m.* brici; *affilare, arrottare il ~* a ascuţi briciul; ~ *di sicurezza* aparat de ras; *SIN. gillette; ~ elettrico* aparat electric de ras; *attaccarsi ai ~-i* a recurge la ajutoare imposibile, periculoase; *camminar sul filo di un ~* a fi pe muchie de cuţit.
ràspa *s.f.* **1.** raşpel. **2.** răzătoare. **3.** dans mexican (sambă).
raspàre *vt.* **1.** a pili; a răzui. **2.** a rîcîi; a scormoni. **3.** *(fam.)* a fura, a şterpeli. **4.** a scrie urît, a mîzgăli. **5.** a scotoci. **6.** a agasa, a irita, a sîcîi. **7.** a tropăi; a bocăni.
raspatìccio *s.m.* **1.** cîrpăceală. **2.** mîzgălitură.
raspatóio *s.m.* săpăligă de plivit.
raspatùra *s.f.* răzuire.
raspìno *s.m.* răzuitor, cuţitaş de răzuit, răzuş. *SIN. zappettina.*
ràspo *s.m.* ciorchine (fără boabe); *saper di ~ (despre vin)* a înţepa.
raspollàre *vi.* *(a)* a strînge ciorchinii din vie (după cules), a pogîrci. *SIN. racimolare.*
raspollatùra *s.f.* **1.** strîngerea ciorchinilor (la sfîrşitul culesului). **2.** *(fig.)* ciugulire.
raspóllo *s.m.* ciorchine cu boabe rare.
raspóso *adj.* aspru (la pipăit).
rassegaménto *s.m.* sleire.
rassegàre *vi.* *(e)* a se slei.
rassegàto *adj.* **1.** sleit. **2.** *(fig.)* vechi, rînced; *affare ~* afacere care a căzut baltă; *sorriso ~* surîs convenţional.
rasseghìo *s.m.* **1.** sleire. **2.** rîncezire. **3.** aliment rînced.
rasségna *s.f.* **1.** trecere în revistă; *(mil.)* ~ *militare* paradă militară; *andare sotto ~* a trece vizita medicală. **2.** examinare; *una ~ dei problemi economici* o examinare a problemelor economice. **3.** cronică (teatrală etc.). **4.** recenzie, recenzare. **5.** expoziţie; *una ~ di pittura* o expoziţie de pictură. **6.** concurs; *una ~ cinematografica* un concurs cinematografic. **7.** festival; *una ~ musicale* un festival de muzică. **8.** revistă; buletin. **9.** recensămînt. **10.** *(înv.)* înscriere (la cursuri universitare).
rassegnaménto *s.m.* *(rar)* **1.** *(mil.)* trecere în revistă. **2.** *(înv.)* resemnare; renunţare.
rassegnàre **I.** *vt.* **1.** a preda, a încredinţa. **2.** a prezenta; ~ *le dimissioni* a-şi da demisia. **3.** *(mil.)* a trece în revistă. **4.** *(înv.)* a însemna, a înregistra; a supune recensămîntului. **5.** *(înv.)* a atribui; a aloca. **II.** *vi.* *(e)* a se conforma. *SIN. adattarsi, arrendersi.* **III.** *vr.* **1.** a se resemna. **2.** a se înscrie. **3.** a se iscăli (în formula de încheiere a unei scrisori); *mi rassegno Suo devotissimo* (încheiere) cu cele mai distinse şi respectuoase salutări.
rassegnatamènte *adv.* cu resemnare.
rassegnatàrio *s.m.* *(înv.)* beneficiar (al unei rente etc.), rentier.
rassegnàto *adj.* **1.** resemnat. **2.** predat, înmînat.
rassegnazióne *s.f.* **1.** resemnare. *SIN. pazienza, sopportazione, sottomissione.* **2.** *(rar)* renunţare la o însărcinare. **3.** *(înv.)* predare, înmînare, încredinţare.
rassembràre **I.** *vi.* *(e, a)* **1.** a semăna. **2.** a părea. **II.** *vt.* **1.** a aduna, a strînge. **2.** a recunoaşte. **III.** *vr.* a se uni, a se aduna.
rasserenaménto *s.m.* înseninare.
rasserenàre *vt., vi.* *(a), vr.* **1.** a (se) înseninа, a (se) lumina. **2.** a (se) înveseli.

rasserenàto *adj.* **1.** înseninat. **2.** *(fig.)* senin, liniştit.
rassestaménto *s.m.* restabilire, refacere; reorganizare; reamenajare.
rassestàre *vt.* a repune în ordine, a reface; a reorganiza.
rassettaménto *s.m.* **1.** îndreptare, reparare. **2.** rînduire, rînduială, aranjare, punere în ordine.
rassettapadèle, rasettapiàtti *s.m.* reparator de vase de bucătărie.
rassettàre I. *vt.* **1.** a îndrepta; a repara. **2.** a aranja, a pune în ordine; ~ *la casa* a face curat în casă. *SIN. riordinare.* **3.** a drege, a cîrpi (o haină). **II.** *vr.* a se îmbrăca; a se aranja.
rassettatòre, -trice *s.m.* şi *f.* reparator.
rassettatùra *s.f.* reparare; reparaţie.
rassicuràre *vt., vr.* a (se) linişti, a (se) calma; a (se) încuraja.
rassicuràto *adj.* liniştit, calmat; încrezător.
rassicurazióne *s.f.* liniştire, calmare; încurajare; *le mie ~-i non valsero a nulla* cuvintele mele de încurajare n-au folosit la nimic.
rassodaménto *s.m.* **1.** întărire, priză. **2.** stabilizare; consolidare.
rassodàre *vt., vi (e), vr.* **1.** a (se) întări, a (se) face tare; *la calcina rassoda* tencuiala face priză/se întăreşte. **2.** *(fig.)* a (se) stabiliza; a (se) consolida.
rassodìa *s.f. (rar)* rapsodie.
rassomigliànte *adj.* **1.** asemănare. **2.** asemuire, comparare.
rassomiglianza *s.f.* **1.** asemănare. **2.** asemuire, comparare.
rassomigliàre I. *vt.* **1.** a semăna cu, a fi leit, a semăna; *egli rassomiglia al padre* seamănă cu tatăl. **2.** a asemui, a compara. **II.** *vi. (e), vr.* a se asemăna; *i gemelli sovente si rassomigliano* gemenii se aseamănă adeseaori.
rassottigliàre I. *vt.* **1.** a subţia. **2.** a ascuţi (la minte).
rastèllo *s.m. (pop.)* *v.* r a s t r e l l o.
rastiàre *vt., vi. v.* r a s c h i a r e.
rastrellaménto *s.m.* **1.** greblare. **2.** razie.
rastrellàre *vt.* **1.** a grebla; ~ *il fieno* a grebla finul. **2.** a fura, a jefui. **3.** a face o razie; a reţine, a ridica (la o razie). **4.** a draga. **5.** a îngrădi (cu grilaj de fier).
rastrellàta *s.f.* **1.** fîn, iarbă (cît se poate lua o dată cu grebla). **2.** greblare. **1.** lovitură dată cu grebla.
rastrellatùra *s.f.* greblare; greblat.
rastrellièra *s.f.* **1.** grătar pentru fîn (deasupra ieslei). *SIN. portafieno.* **2.** *(mil.)* rastel (pentru puşti). **3.** rastel de farfurii. *SIN. scolapiatti.* **4.** *(rar, fam.)* şir de dinţi.
rastrèllo *s.m.* **1.** greblă; ~ *meccanico* greblă mecanică; *menare il ~* a jefui, a prăda. **2.** săpăligă; lopăţică. **3.** *(mil.)* rastel (pentru arme). **4.** arc zimţat (în mecanismul ceasornicului). **5.** *(ist.)* grilaj cu ţepi (la o poartă de cetate, de castel). **6.** ţăruş (de care se poate atîrna ceva).
rastremàre *vt.* **1.** a reduce la dimensiuni mai mici, a micşora, a restrînge. **2.** *(arhit.)* a subţia coloanele (spre vîrf).
rastremazióne *s.f.* **1.** reducere, micşorare. **2.** *(arhit.)* subţierea coloanelor spre vîrf.
ràstro *s.m. (lit., rar)* **1.** greblă; săpăligă. **2.** *(muz.)* instrument pentru liniat portative.
rasùra *s.f.* **1.** răsătură; răzuire. **2.** tăietură de brici. **3.** ştersătură (pe un manuscris). **4.** *(bis.)* tonsură.
ràta *s.f.* **1.** rată; ~ *trimestrale* rată trimestrială; *pagare a rate* a plăti în rate; *si vende a ~-e o in contanti* se vinde în rate sau cu bani peşin; *pro ~* sau *per ~* după cota parte; *a ~* proporţional. **2.** *(mar.)* cotă minimă; ~ *di caricazione/di scarico* cotă minimă de încărcare/descărcare.
ratafià, *(rar)* **ratafia** *s.m.* lichior de fructe.
rateàle *adj.* în rate.
ratealìsta, -isti, *s.m.* şi *f.* persoană care vinde în rate.
ratealménte *adv.* în rate.
rateàre *vt.* a împărţi în rate, a eşalona (o plată). *SIN. rateizzare.*
rateazióne *s.f.* eşalonare a unei plăţi; plată în rate.
rateizzàre *vt. v.* r a t e a r e.
rateizzazióne *s.f. v.* r a t e a z i o n e.
ràteo *s.m. (fin.)* **1.** calcul al dobînzii. **2.** dobîndă; ~ *d'interesse* cotă a dobînzii.
ratièra *s.f. (text.)* podnojie, pedală (la războiul de ţesut).
ratifica *s.f.* ratificare.
ratificàre *vt.* a ratifica; a confirma, a aproba. *SIN. convalidare, sanzionare.*
ratificazióne *s.f.* ratificare; confirmare, aprobare. *SIN. sanzione.*
ratìna *s.f. (text.)* stofă finisată prin ratinare.
ratinatùra *s.f. (text.)* ratinare.
ratire *vi. (a; înv.)* a horcăi a moarte.
ratizzàre *vt.* a împărţi în rate, a stabili ratele. *SIN. rateare, rateizzare.*
ratizzo *s.m. (adm.)* cotă, taxă (pentru cheltuieli publice).
ràto *adj. (jur.)* **1.** ratificat. **2.** confirmat, aprobat.
ràtta *s.f. (arhit.)* extremitate de coloană.
rattacconàre *vt.* a pune tocuri noi.
rattemperàre *vt.* a modera, a tempera.
rattenère I. *vt.* **1.** a opri, a reţine; ~ *le lacrime* a-şi reţine lacrimile; ~ *il passo* a se opri. **2.** a înfrîna, a stăpîni. **II.** *vr.* **1.** a se opri, a se reţine, a se stăpîni. *SIN. contenersi, dominarsi.* **2.** a se ţine, a se agăţa de.
rattenimènto *s.m. (rar)* reţinere, stăpînire de sine.
rattenitìva *s.f.* **1.** *(lit.)* reţinere în minte; memorie. **2.** *(med.)* retenţie.
rattenùta *s.f.* **1.** reţinere, stăpînire. **2.** *(agr.)* zăgaz, stăvilar. **3.** poprire, reţinere (din salariu).
rattepidire *vt., vi., vr. v.* i n t i e p i d i r e.
rattézza *s.f. (lit.)* rapiditate, iuţeală; viteză.
rattiepidire *vt., vi., vr. (lit.)* a (se) încălzi.
rattìna *s.f.* stofă de lînă.
rattizzàre *vt.* a aţiţa (focul, pasiunea). *SIN. riaccendere.*
ràtto[1] *s.m.* **1.** furt; jaf. **2.** răpire; *animale di ~* animal răpitor.
ràtto[2] *adj., adv. (poetic)* iute, repede; ~ *che, ~ come* îndată ce.
ràtto[3] *adj. (înv.)* răpit, extaziat.
ràtto[4] *s.m.* **1.** şobolan. **2.** *(dial.)* şoarece.
rattóne *adv.* pe ascuns.
rattoppaménto *s.m. (rar)* cîrpeală, peticire.
rattoppàre *vt.* **1.** a cîrpi, a petici. **2.** a drege, a reface. *SIN. rappezzare.*
rattoppatùra *s.f.* cîrpeală, peticire.
rattòppo *s.m.* cîrpitură; petic; cîrpăcire.
rattòreere *vt. (lit.)* a răsuci; a întoarce.
rattòrto *adj.* răsucit.
rattraleiàre *vt.* a lega viţa de vie.
rattrappiménto *s.m.* chircire; zgîrcire.
rattrappàre *vi., vt., vr. (înv.)* *v.* r a t t r a p p i r e.
rattrappìre *vt., vr.* a amorţi, a (se) chirci, a (se) zgribuli; a (se) zgîrci, a (se) contracta (de frig, de boală etc.); *le mani si sono rattrappite per il freddo* mîinile au amorţit de frig.
rattrappìto *adj.* **1.** *(despre nervi, muşchi)* contractat. **2.** *(despre membre)* deformat, sucit. **3.** paralizat, olog. **4.** amorţit.

rattràrre *vt., vi., (e) vr.* a (se) contracta; a (se) chirci, a (se) strînge.
rattràtto *part. tr.* de la r a t t r a r r e.
rattristaménto *s.m.* întristare, îndurerare, mîhnire. *SIN. afflizione.*
rattristàre *vt., vr.* a (se) întrista, a (se) îndurera, a (se) mîhni. *SIN. addolorare, accorare.*
rattristìre **I.** *vt.* a întrista; a face melancolic. **II.** *vi. (e)* a se ofili.
rattùra *s.f. (înv.)* răpire.
raucaménte *adv.* (cu glas) răguşit.
raucèdine *s.f.* răguşeală.
ràuco, *ràuchi, adj.* **1.** răguşit. **2.** *(despre voce)* slab.
raugèo **I.** *adj. (înv.)* avid, avar, hrăpăreţ. **II.** *s.m.* cămătar.
raumiliàre *vt., vi. (e) (lit; rar)* **1.** a (se) îmblînzi, a (se) potoli. **2.** a (se) înjosi, a (se) umili.
raunànza *s.f.* obşte.
raunàre *vt. (înv.)* a aduna.
ravagliàre *vt.* a întoarce brazda.
ravanèllo *s.m. (bot.)* ridiche *(Raphanus sativus).*
ravanéto *s.m.* loc de depozitare a materialului inutilizabil (la carierele de piatră/marmură).
ravastìna *s.f. (pesc.)* **1.** mod de pescuit nocturn (în Sicilia). **2.** plasă de pescuit nocturn.
raveggiòlo *s.m.* caş proaspăt.
ravennàte **I.** *adj.* din Ravenna, ravenez; *mosaico ~* mozaic de Ravenna. **II.** *s.m.* şi *f.* locuitor din Ravenna, ravenez.
raviggiuòlo *s.m. v.* r a v e g g i o l o.
raviolatóre *s.m.* formă pentru ravioli/colţunaşi.
raviolatrìce *s.f.* maşină de fabricat/plămădit ravioli/colţunaşi.
ravìoli *s.m. pl.* colţunaşi, piroşti, ravioli.
raviuòlo *s.m. v.* r a v i o l i.
ravizzòne *s.m. (bot.)* rapiţă *(Brassica napus esculenta); ~ d'estate* rapiţă *(Brassica rapa annua). SIN. napo, navone.*
ravvaloràre *vt.* a pune în valoare; a mări valoarea; a întări (autoritatea, creditul etc.).
ravvedére **I.** *vr.* **1.** a-şi recunoaşte (o greşeală); a se corecta; a se căi; a se pocăi. *SIN. pentirsi.* **2.** *(înv.)* a-şi da seama. **II.** *vt. (înv.) ~ un peccatore* a face pe cineva să se căiască.
ravvediménto *s.m.* căinţă, mustrare de cuget; recunoaştere a propriilor greşeli. *SIN. pentimento.*
ravvedùto *adj.* pocăit, care s-a căit.
ravvenàre *vi. (e; despre un izvor)* a începe să curgă din nou.
ravversàre *vt.* a repune în ordine (o odaie etc.).
ravviaménto *s.m.* îndreptare.
ravviàre **I.** *vt.* **1.** a îndrepta (pe drumul cel bun). **2.** a ordona, a aranja (părul etc.). **3.** a face ordine, a aranja; *~ una stanza* a face ordine în cameră. *SIN. riordinare.* **4.** a înteţi (focul). **5.** *(fig.)* a reda putere/impuls, a înviora; *~ una bottega* a reface clientela, creditul (unui magazin). **6.** a strînge; *~ il fieno* a strînge fînul. **II.** *vr.* **1.** a se aranja; a-şi aranja haina, părul. **2.** *(înv.)* a reveni pe calea cea bună.
ravviàta *s.f.* aranjare în fugă (a părului, a hainelor).
ravviàto *adj.* **1.** pieptănat, cu părul aranjat. **2.** ordonat, îngrijit.
ravvicinaménto *s.m.* **1.** apropiere. **2.** împăcare; reluare a relaţiilor.
ravvicinàre *vt., vr.* **1.** a (se) apropia (mai mult, din nou); a (se) alătura. **2.** a (se) confrunta; a pune faţă-n faţă. **3.** a (se) reîmpăca.
ravvigorìre *vi.* a reda vigoare.
ravvilìre *vt.* a înjosi, a umili.
ravviluppàre **I.** *vt.* **1.** a înfăşura strîns; a strînge. **2.** *(fig.)* a încurca, a amesteca. **II.** *vr.* a se înfăşura.
ravvincidìre *vt., vi. (e)* a (se) moleşi; a (se) muia.
ravvìo *s.m. (rar)* aranjare, ordonare, rînduire.
ravvisàbile *adj.* uşor de recunoscut.
ravvisàre *vt.* **1.** a recunoaşte; a distinge; a observa. *SIN. identificare.* **2.** *(înv.)* a crede, a socoti; a gîndi. **3.** *(înv.)* a avertiza, a aviza.
ravvivaménto *s.m.* înviorare; readucere la viaţă.
ravvivàre **I.** *vt.* **1.** a readuce la viaţă; a reînsufleţi; *~ un malato* a readuce un bolnav la viaţă. **2.** a întări, a înviora; *l'acqua ravviva le piante* apa înviorează plantele; *~ la speranza* a întări speranţa; *(tehn.) ~ la mola* a corecta/diamanta/reprofila piatra abrazivă **3.** a înteţi (focul). **II.** *vi., vr. (despre o speranţă etc.)* a prinde forţă, a se întări. *SIN. vivificare.*
ravvivatóre, -trìce *s.m.* şi *f. (rar)* animator.
ravvivatùra *s.f. (tehn.)* corectare; *~ della mola* corectarea/reprofilarea/diamantarea pietrei abrazive.
ravvòlgere **I.** *vt.* **1.** a învăli, a învălui; a înfăşura; a împacheta. **2.** *(lit.)* a învălui. **II.** *vr.* **1.** a se înfăşura; *~-si in un sacco* a se călugări. **2.** a se răsuci, a se învîrti; *~-si intorno all'asso* a se învîrti în jurul axei. **3.** *(despre vin)* a se strica. **4.** a se învîrti, a umbla de colo-colo.
ravvolgiméntо *s.m.* **1.** înfăşurare. **2.** răsucire; învîrtire. **3.** *(fig.)* înşelare, îmbrobodire.
ravvoltàre *vt.* a învălui, a înfăşura.
ravvòlto **I.** *part. tr.* de la r a v v o l g e r e. **II.** *adj.* **1.** învăluit. **2.** înfăşurat. **3.** răsucit. **4.** *(lit., fig.)* întortocheat; *parole ravvolte* cuvinte sucite. **III.** *s.m.* **1.** pachet. **2.** legătură.
ravvoltolàre *vt., vr.* a (se) învălui; a (se) înfăşura; *~-si per terra* a se rostogoli pe jos; *~-si nel fango* a se tăvăli în noroi; *(fig.)* a trăi în desfrîu.
raz *s.m. (mar.)* talaz; *(în expr.) ~ di marea* val neaşteptat, izolat.
raziàle *adj. v.* r a z z i a l e.
raziocinàre *vt., vi. (a; lit.)* **1.** a raţiona, a judeca. **2.** a argumenta. **3.** a raţiona excesiv, în mod scolastic.
raziocìnio *s.m.* **1.** raţionament; argumentare. **2.** bun simţ; judecată, minte; *parla con ~* vorbeşte cu bun simţ.
razionàbile *adj. v.* r a g i o n e v o l e.
razionàle[1] **I.** *adj.* **1.** raţional; rezonabil; *creatura ~* fiinţă raţională; *metodo ~* metodă ştiinţifică. *SIN. ragionevole.* **2.** funcţional; *mobile ~* mobilă funcţională. *SIN. funzionale.* **3.** *(mat.)* raţional; *meccanica ~* mecanică raţională; *operazioni ~-i* operaţiile aritmetice. **II.** *s.m.* raţiune.
razionàle[2] **1.** *s.m. (bis.)* pieptar împodobit (purtat de marele preot la evrei). **2.** pafta, cataramă (la patrafir). **3.** *(dial.)* contabil. **4.** *(antic.)* încasator de biruri, administrator.
razionalìsmo *s.m. (fil.)* raţionalism.
razionalìsta, *-isti, s.m. (fil.)* raţionalist.
razionalità *s.f.* **1.** raţionalitate. **2.** *(fil.)* caracter, conţinut raţional, logic (al unei doctrine etc.). **3.** funcţionalitate. *SIN. funzionalità.*
razionalizzàre *vt.* a raţionaliza.
razionalizzatóre *s.m.* raţionalizator.
razionalizzazióne *s.f.* raţionalizare; *(mat.) la ~ del denominatore* raţionalizarea numitorului.
razionaménto *s.m.* raţionalizare; *introddure il ~ del pane* a introduce raţionalizarea pîinii.
razionàre *vt.* **1.** a împărţi în raţii. **2.** a raţiona, a raţionaliza. **3.** *(înv.)* a raţiona, a judeca.
razionatìvo *adj. (lit.)* raţional, care serveşte unui raţionament.

razióne *s.f.* raţie, porţie; *mettere a* ~ a raţionaliza (alimente).
ràzza[1] *s.f.* **1.** rasă; *di* ~ *pura* de rasă pură; *di* ~ de rasă; *lotta di* ~ luptă de rasă. **2.** specie, neam; *far* ~ a procrea; *far* ~ *da sé, non far* ~ *con nessuno* a sta deoparte, a nu se amesteca cu ceilalţi. **3.** *(fam.)* calitate; soi; fel; *che* ~ *di musica è questa?* ce muzică mai e şi asta?
ràzza[2] *s.f. (iht.)* vatos *(Raja clavata)*.
ràzza[3] *s.f.* spiţă (la roată).
razzàio *s.m.* **1.** varietate de măslin. **2.** artificier.
razzamàglia *s.f. (pop.)* *v.* razzumaglia.
razzàre[1] **I.** *vt.* **1.** a desena în formă de raze. **2.** a lega spiţele roţii pentru frînare. **II.** *vi. (a)* a iradia; a străluci. **III.** *vr. (despre picle etc.)* a se inflama.
razzàre[2] *vi. (înv., despre cal)* a scormoni.
razzènte *adj. (despre vin etc.)* înţepător, pişcător; *vino* ~ tulburel.
razzia *s.f.* **1.** incursiune (pe teritoriu duşman). **2.** rechiziţie. **3.** prădăciune, jefuire. **4.** razie. **5.** insecticid.
razziàle *adj.* rasial.
razziàre *vt.* **1.** a captura (prin incursiuni); a ridica, a reţine (în cursul unei razii). **2.** a prăda, a jefui. **3.** a rechiziţiona. *SIN. depredare, saccheggiare.*
razziatóre, -trice *s.m.* şi *f.* bandit, tîlhar.
razzièra *s.f.* aruncător de rachete, de artificii.
razziologìa *s.f.* raseologie.
razzismo *s.m.* rasism; ~ *e discriminazione* rasism şi discriminare.
razzista, -isti, *adj., s.m.* rasist.
razzistico, -ici, *adj.* rasist.
ràzzo *s.m.* **1.** foc de artificii; ~ *matto* foc de artificii cu diferite desene; *lesto come un* ~ iute ca un prisnel; *è uscito di casa come un* ~ a ieşit din casă ca din puşcă. **2.** *(mil.)* rachetă; ~ *da segnalazione* rachetă de semnalizare; ~ *illuminante* rachetă luminoasă; *motore a* ~ motor rachetă; ~ *anticarro* rachetă antitanc; *lancia razzi* rampă de lansare. **3.** spiţă (de roată). **4.** *(înv.)* rază (de lumină). **5.** *(av.)* rachetă zburătoare.
razzolàre **I.** *vi. (a)* **1.** a rîcîi, a scurma; *(prov.) chi di gallina nasce convien che razzoli* ce naşte din pisică şoareci mănîncă; *predicar bene e* ~ *male* a zice una şi a face alta. **2.** a căuta, a răscoli prin. **3.** a prăşi. **II.** *vt. (rar)* a aţiţa (focul).
razzolàta *s.f.* scormonire; scurmătură rapidă.
razzolatùra *s.f.* **1.** scurmătură. **2.** urmă de scurmătură.
razzumàglia *s.f. (pop.)* gloată; adunătură.
razzuòlo *s.m. (înv.)* **1.** *(dim.)* rază. **2.** rachetă. **3.** spiţă (de roată).
re[1] *s.m. invar.* rege; *(ist.)* ~ *d'arme* herald (la turnire); *in casa sua ciascuno è* ~ fiecare e stăpîn la el acasă; ~ *dei fiumi* Padul; ~ *di picche* rege de pică; *scacco matto al* ~ şah mat la rege; *il* ~ *dei mascalzoni* derbedeul derbedeilor. *SIN. monarca; (iht.)* ~ *delle aringhe* specie de peşte *(Chimoera monstruosa); (ornit.)* ~ *di quaglie* cristei roşu *(Crex crex, Rallus crex)*.
re[2] *s.m. invar. (muz.)* re.
reagènte *s.m. (chim.)* reactiv. *SIN. reattivo.*
reagìre *vi. (a)* **1.** a reacţiona. **2.** a se opune; a se răzvrăti. *SIN. opporsi, ribellarsi.*
reàle[1] **I.** *adj.* regal, regesc; *palazzo* ~ palat regal; *fiume* ~ fluviu (care se varsă direct în mare); *(mil.) pezzo* ~ piesă de artilerie; *carta* ~ hîrtie de format dublu; *pasta* ~ pastă făinoasă (cu ou). *SIN. regale.* **II.** *s.m. pl.* suverani, regi; *i* ~*-i* familia regală.
reàle[2] **I.** *adj.* **1.** real, adevărat; efectiv; *un fatto* ~ un fapt real. *SIN. vero.* **2.** *(pop.)* sincer. leal. **3.** *(mat.)* număr real. **II.** *s.m.* realul, realitatea. **III.** *adv.* sincer, direct.
reàle[3] *s.m. (ist.)* real *(monedă spaniolă)*.
realismo *s.m.* **1.** realism. **2.** regalism.
realista[1]**, -isti**, *s.m.* regalist; *più* ~ *del re* mai catolic decît papa.
realista[2] *s.m. (lit., fil.)* realist.
realistico, -istici, *adj.* **1.** real, al realităţii. **2.** *(fil., lit.)* realist.
realità *s.f.* **1.** *(rar)* realitate. **2.** *(înv.)* regalitate.
realizzàbile *adj.* realizabil. *SIN. attuabile, effettuabile.*
realizzàre **I.** *vt., vi. (a)* **1.** a (se) realiza, a (se) înfăptui. *SIN. attuare, efettuare.* **2.** a încasa; a converti în bani lichizi (un capital, un credit). **3.** *(sport)* a marca; ~ *un gol* a marca un gol. **II.** *vr.* a se realiza. *SIN avverarsi.*
realizzazióne *s.f.* realizare, înfăptuire; *la* ~ *di un progetto* executarea unui proiect. *SIN. effettuazione, esecuzione.*
realizzo *s.m.* transformare, convertire în bani (a unui capital, credit).
realtà *s.f.* realitate; *in* ~ efectiv, în realitate.
reàme *s.m. (înv., poetic)* regat.
reaménte *adv.* în mod vinovat.
reàto *s.m.* infracţiune, delict; contravenţie; ~ *di sangue* crimă, omor; *corpo del* ~ corp delict. *SIN. illecito, penale.*
reattànza *s.f. (electr.)* reactanţă.
reattino *s.m. (ornit.)* sfredeluş.
reattività *s.f. (fiz.)* reactivitate.
reattìvo *s.m.* **1.** *(chim.)* reactiv. *SIN. reagente.* **2.** *(psih.)* test; ~ *mentale* test mintal.
reattóre *s.m.* reactor (în aviaţie); ~ *nucleare* reactor nuclear. *SIN. pila nucleare, pila atomica.*
reazionàrio, -àri, *adj., s.m.* reacţionar.
reazionarismo *s.m.* reacţionarism.
reazióne *s.f.* **1.** reacţiune; opoziţie. **2.** *(fiz., chim.)* reacţie; ~ *a catena* reacţie în lanţ; *(av.) a* ~ cu reacţie; *aereo a* ~ avion cu reacţie; *proietto a* ~ rachetă; ~ *vincolare* reacţie în lanţ; ~ *termonucleare* reacţie termonucleară; *(med.) tempo di* ~ timp de reacţie (la stimuli).
rebbiàre *vt. (rar)* **1.** a lovi cu dinţii furcoiului. **2.** a bate cu bîta, a ciomăgi.
rebbiàta *s.f.* lovitură de băţ, de bîtă.
rébbio *s.m.* dinte (de furcă, de furculiţă).
reboànte *adj. (lit.)* **1.** răsunător. **2.** *(despre stil etc.)* bombastic.
reboàre *vi.* a răsuna; a bubui.
rebùffo *s.m. (înv., mar.)* tun.
rèbus *s.m. invar.* **1.** rebus. *SIN. enigma.* **2.** *(fig.)* vorbire/scriere obscură. **3.** persoană de neînţeles/misterioasă.
rebussistico, -istici, *adj. (rar, glumeţ)* enigmatic; incomprehensibil.
recadìa *s.f.* lucru supărător.
recalcitràre *vi. v.* ricalcitrare.
recanetése *adj., s.m.* (locuitor) din Recanati; *il* ~ poetul Leopardi.
recapitàre **I.** *vt.* a înmîna, a preda (o scrisoare etc.). **II.** *vi. (a; rar)* **1.** a se întîmpla din nou; **2.** a se adresa (cuiva).
recàpito *s.m.* **1.** adresă; *cambiare* ~ a schimba adresa. *SIN. indirizzo; far* ~ *in un luogo* a merge la o anumită adresă (pentru obţinerea de veşti etc.); ~ *marittimo* documente de bord; ~ *di viaggio* bilet, abonament de călătorie. **2.** predare (scrisoare, pachet); înmînare, livrare la domiciliu. **3.** slujbă; *dar* ~ *alle sue faccende* a-şi aranja treburile; *tro-*

var ~ a-şi face o situaţie; *uomo di* ~ om abil. **4.** partidă; căsătorie. **5.** *(la pl.)* poliţe.

recàre I. *vt., vr.* **1.** a duce, a purta; a aduce; ~ *in dono* a duce în dar; ~ *a perfezione* a perfecţiona; ~ *a fine* a duce la capăt; ~ *a luce* a publica; ~ *a sé* a-şi însuşi. **2.** a cauza, a produce; *la tua venuta mi ha recato molto piacere* venirea ta mi-a făcut mare plăcere; ~ *pregiudizio* a prejudicia. **3.** *(lit.)* a atribui cuiva; ~ *una cosa a lode ad alcuno* a recunoaşte cuiva un lucru spre lauda lui; *mi reco ad onore di parteciparvi* am onoarea de a vă comunica; ~*-si a offesa* a considera drept ofensă; ~*-si a coscienza una cosa* a-şi face scrupule. **II.** *vr.* a se duce, a merge; *si reca a Sinaia* se duce la Sinaia.

recàta *s.f.* **1.** aducere. **2.** *(înv.)* propunere. **3.** respiraţie grea.

récchia *s.f.* **1.** mioară. **2.** *(înv.)* ureche.

recèdere *vi. (e, a; lit.)* **1.** a da înapoi, a se retrage. **2.** a renunţa la; a părăsi; a abandona; ~ *da una proposta* a renunţa la o propunere; ~ *da un contratto* a rezilia un contract.

recediménto *s.m. (rar)* **1.** retragere. **2.** revenire asupra unei hotărîri; renunţare.

recensionàre *vt. v.* recensire.

recensióne *s.f.* recenzie.

recensìre *vt.* a recenza (o operă, o revistă etc.).

recensóre, -sitrice *s.m.* şi *f.* recenzor.

recènte *adj.* recent, nou, proaspăt; *di* ~ de curînd.

recentissime *s.f. pl.* ultimele ştiri *(rubrică în mass-media). SIN. ultimissime.*

recènza *s.f.* caracter recent, noutate.

recépere *vt. (înv.)* a primi.

récere *vt.* a vomita; *far* ~ a face greaţă, a dezgusta; *(fig.) a capo reci* cu capul în jos.

recessióne *s.f. (rar)* **1.** recesiune; retragere. **2.** *(med.)* stare latentă. **3.** *(jur.)* reziliere (de contract); renunţare la un proces.

recessivo *adj.* care se află în stare latentă; *fenomeno* ~ fenomen de regres.

recèsso *s.m.* **1.** ascunziş, ascunzătoare; loc retras. **2.** retragere, renunţare; ~ *da un contratto* renunţare la un contract. **3.** dare înapoi, regres.

recettàcolo *s.m. (înv.)* receptacul.

recettóre *s.m. v.* ricettore.

recettività *s.f.* receptivitate.

recettivo *adj.* receptiv.

recettóre *s.m., adj.* receptor; *(anat.)* ~ *termico* receptor termic; *apparato* ~ aparat receptor.

recezióne *s.f.* **1.** chitanţă, adeverinţă. **2.** solemnitate de primire (într-o funcţie etc.). **3.** receptare.

reciàra *s.f. (pesc.)* plasă mare pentru pescuit.

recidere I. *vt.* **1.** a tăia, a reteza; ~ *il capo* a tăia capul; ~ *il terreno* a ara a doua oară. **2.** a întrerupe. **3.** a elimina; a omite; ~ *una parte del testo* a tăia o parte din text. **4.** *(înv.)* a traversa. **II.** *vr.* **1.** *(despre ţesături)* a se rupe, a se tăia. **2.** *(despre piele)* a se crăpa.

recidiva *s.f.* recidivă.

recidività *s.f.* caracter, condiţie de recidivă.

recidivo *adj., s.m.* recidivist.

recìngere *vt.* a împrejmui, a îngrădi, a hotărnici.

recintàre *vt.* a împrejmui, a îngrădi.

recinto I. *part. tr.* de la recingere. **II.** *s.m.* **1.** incintă; ocol; ţarc. **2.** *(în expr.)* ~ *del peso* loc unde sînt cîntăriţi jocheii. **3.** gard, împrejmuire, îngrăditură. **4.** ţarc (pentru copii).

recinzióne *s.f. (lit.)* **1.** împrejmuire. **2.** incintă. **3.** ocol; gard; ~ *in acciaio* gard de oţel.

recìotto *s.m.* vin spumos (de Verona).

rècipe *s.m. invar.* reţetă; *(med.) dare per* ~ a prescrie.

recìpere *vt. (înv.)* a lua, a primi.

recipiènte I. *s.m.* recipient. **II.** *adj. (lit.)* **1.** *(despre capacitatea unui vas)* care conţine; *vaso poco* ~ vas de capacitate redusă. **2.** potrivit, apt, capabil.

reciprocànza *s.f.* reciprocitate.

reciprocàre *vt.* **1.** a alterna. **2.** a da în schimb.

reciprocazióne *s.f.* alternare; dus şi întors; ~ *del mare* flux şi reflux.

reciprocità *s.f.* reciprocitate.

recìproco, *-iproci, adj.* reciproc.

recisaménte *adv.* hotărît, categoric.

recisa *s.f.* **1.** *(înv.)* tăietură; rosătură. **2.** incizie. **3.** scurtătură; *andare* ~ a merge pe drumul cel mai scurt; *alla* ~ la întîmplare.

recisióne *s.f. (lit.)* **1.** tăiere. **2.** amputare. **3.** *(fig.)* hotărîre categorică; *parlare con* ~ a vorbi categoric. **4.** *(lingv.)* apocopă. *SIN. apocope.*

recìso I. *part. tr.* de la recidere, **II.** *adj.* **1.** tăiat. **2.** *(chir.)* extirpat, excizat. **3.** hotărît, ferm; scurt; *strada* ~*-a* drum barat; *risposta* ~*-a* răspuns prompt, categoric.

recisùra *s.f.* crăpătură (a pielii).

rècita *s.f.* **1.** reprezentaţie teatrală. **2.** recitare.

recitàbile *adj. (teatru)* care se poate juca.

recitàl, rècital *s.m. invar.* recital.

recitànte *s.m.* actor, recitator.

recitàre *vt.* **1.** a recita; a declama. **2.** *(teatru)* a juca. **3.** *(înv.)* a cita, a invoca (un argument). **4.** *(înv.)* a povesti, a istorisi. **5.** a vorbi afectat. **6.** *(despre legi)* a afirma, a spune, a zice.

recitativo *s.m. (muz.)* recitativ.

recitatóre, -trice *s.m.* şi *f.* recitator.

recitazióne *s.f.* **1.** recitare, declamare. **2.** dicţie, dicţiune. **3.** *(teatru)* reprezentaţie. **4.** *(teatru)* joc. **5.** *(înv.)* povestire, relatare.

recitìccio *s.m.* **1.** vărsătură, ceea ce s-a vomitat. **2.** *(fig.)* lucru făcut prost. **3.** *(fig.)* stîrpitură; lucru pocit.

reciùto *part. tr.* de la recere.

reclamànte *s.m.* reclamant.

reclamàre I. *vi. (a)* a reclama, a protesta, a se plînge. **II.** *vt.* a cere, a pretinde. *SIN. esigere, pretendere.*

reclamazióne *s.f.* reclamaţie, cerere, plîngere.

réclame *s.f.* reclamă; *una* ~ *luminosa* o reclamă luminoasă; *prezzo* ~ preţ de reclamă; *la* ~ *è l'anima del commercio* reclama e sufletul comerţului.

reclamìsta *s.m.* **1.** persoană care-şi face singură reclamă. **2.** agent publicitar.

reclamìstico, -istici, *adj.* care ţine de reclamă; publicitar.

reclamizzàre *vt.* a face reclamă.

reclàmo *s.m.* reclamaţie, petiţie, plîngere, jalbă. *SIN. lagnanza.*

reclinàre I. *vt. (lit.)* **1.** a apleca. **2.** a aşeza, a pune; a culca, a rezema. **II.** *vi. (a)* a se apleca (în sens invers).

reclinàto *adj.* aplecat, înclinat.

reclinatòrio *s.m. (înv.)* loc de odihnă.

reclìno *adj. (lit.)* aplecat, înclinat.

reclùdere *vt. (lit.)* a închide, a băga la închisoare.

reclusióne *s.f.* **1.** recluziune, izolare. **2.** detenţiune.

reclùso I. *part. tr.* de la recludere. **II.** *s.m.* deţinut, puşcăriaş.

reclusòrio *s.m.* **1.** închisoare. **2.** *(rar)* azil de săraci.

rècluta *s.f.* **1.** recrut; ~ *del corso rocciatore* recrut la vînători de munte. *SIN. coscritto.* **2.** novice; neofit, boboc; *una promettente* ~ un începător (boboc) promiţător. *SIN. novizio.* **3.** *(fig.)* spor, mărire, creştere.

reclutaménto *s.m.* recrutare.
reclutàre *vt.* **1.** *(mil.)* a recruta; a încorpora. *SIN. arruolare.* **2.** a strînge, a angaja, a recruta; ~ *mano d'opera qualificata* a recruta mînă de lucru calificată. *SIN. ingaggiare.*
recognizióne *s.f. v.* ricognizione.
recolére *vt. (înv.)* a comemora cu veneraţie.
recollètti *s.m. pl. (bis.)* călugări franciscani reformaţi.
reconciliàre *vt., vr. v.* riconciliare.
recòndito **I.** *adj. (lit., despre locuri, gînduri etc.)* ascuns, secret, tainic. **II.** *s.m.* ascunziş; străfund.
reconditòrio *s.m. (bis.)* antimis.
rècord *s.m. (sport)* record; ~ *europeo* record european; *battere il* ~ a bate recordul; *a tempo di* ~ în timp record; *cifra* ~ cifră record. *SIN. primato.*
recordìsta, *-isti, s.m.* şi *f. (cinema)* inginer tehnician de sunet.
recòtto *s.m. (colectiv)* resturi de mătase.
recriminàre **I.** *vt.* a acuza, a învinui, a recrimina. **II.** *vi. (a)* a se plînge, a se jelui.
recriminazióne *s.f.* **1.** recriminare. **2.** plîngere, jeluire.
recrudescènza *s.f.* recrudescenţă, înrăutăţire, agravare, înăsprire.
rècto *s.m.* **1.** *(tipogr.)* recto (la o pagină). **2.** faţă de medalie, de monedă.
recùbito *s.m. (rar)* poziţie culcată, zăcere.
recuperàre *vt. v.* ricuperare.
recusàre *vt., vi., vr. v.* ricusare.
rèda[1] *s.f. (antic.)* căruţă.
rèda[2] *s.f. (înv.)* erede, moştenitor; urmaş.
redànela *s.f. (tehn.)* ochete.
redàre *vt. (înv.)* a moşteni.
redarguire *vt.* a dojeni, a mustra; a critica.
redarguizióne *s.f. (rar)* dojană, mustrare; critică.
redatóre *s.m. (înv.)* moştenitor.
redàtto *adj.* redactat.
redattóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** redactor; ~ *capo* redactor şef; ~ *viaggiante* reporter. **2.** autor (care redactează o operă).
redazionàle *adj.* redacţional.
redazióne *s.f.* **1.** redactare. **2.** redacţie. **3.** versiune, variantă (a unui text).
redàzza *s.f. (mar.)* mătură de bord, şmotru, coadă.
rèdde ratiònem *(în expr.)* judecată de apoi; *venire al* ~ ~ a da socoteală; *è arrivato il* ~ ~ a venit momentul socotelilor.
redditière *s.m.* rentier.
redditività *s.f.* rentabilitate.
redditizio *s.m.* rentabil; bănos; *speculazione redditizia* speculaţie rentabilă. *SIN. fruttuoso, produttivo.*
rèddito *s.m.* venit; rentă; ~ *nazionale* venit naţional; *imposta sul* ~ impozit pe venit; *denuncia dei* ~*-i* declarare a veniturilor; ~ *pro capite* venit pe cap de locuitor.
reddizióne *s.f. (înv.)* **I.** restituire, înapoiere. **2.** izbăvire.
redènto **I.** *part. tr.* de la redimere. **II.** *adj.* **1.** eliberat, răscumpărat. **2.** mîntuit; *terre* ~*-e* pămînturi eliberate de sub stăpînire străină. **III.** *s.m.* izbăvire, mîntuire.
redentóre, -trice **1.** *adj.* salvator; mîntuitor. **II.** *s.m. (bis.) il Redentore* Mîntuitorul.
redentorista, *-isti, s.m. (bis.)* călugăr din congregaţia Mîntuitorului. *SIN. liguorino.*
redenzióne *s.f.* **1.** eliberare, salvare. **2.** *(bis.)* izbăvirea păcatelor, mîntuire. **3.** *(lit.)* adăpost.
redibitório *adj. (jur.)* care anulează, redhibitoriu; *vizio* ~ viciu redhibitoriu (care anulează o vînzare).
redibizióne *s.f. (jur)* redhibiţie, anulare a unei vînzări.
redigere *vt.* a redacta; ~ *un verbale* a redacta un proces verbal.
redimere **I.** *vt. (lit.)* **1.** a răscumpăra; a elibera. **2.** *(bis.)* a mîntui. **3.** a ierta (o datorie, o ipotecă etc.). **4.** a reabilita. **II.** *vr.* a se mîntui, a se răscumpăra, a se salva, a se reabilita.
redimibile *adj.* care poate fi răscumpărat; *prestito* ~ împrumut de stat (ce trebuie restituit la date fixate).
rèdina, rèdine *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** hăţ, frîu; *prendere, allentare le* ~*-i* a lua, a slăbi frîiele. *SIN. briglia.* **2.** *(fig.)* frîu, conducere (politică), autoritate; *le* ~*-i dello stato* frînele, autoritatea statului.
redingóte *s.f.* redingotă.
redintegràre *vt., vr. (lit., rar) v.* reintegrare.
redire, reddire *vi. (e; poetic)* a se întoarce, a se înapoia.
reditàggio *s.m. (înv.)* **1.** moştenire. **2.** avere, bogăţie.
rèdito **I.** *s.m. (înv.)* întoarcere, înapoiere. **II.** *adj.* întors, înapoiat.
redivìvo *adj.* reînviat, renăscut; *è un Raffaello* ~ e un nou Rafael; *è suo padre* ~ e leit tată-său.
rèdo *s.m. (rar)* **1.** viţel de lapte. **2.** mînz mic.
rèdola *s.f.* cărăruie, potecă.
redolènte *adj. (lit.)* foarte parfumat, îmbălsămat.
redolìre *vi.* a mirosi frumos; a parfuma, a îmbălsăma (aerul).
rèduce **I.** *adj.* reîntors din război, din exil, din captivitate etc. **II.** *s.m. (mil.)* **1.** fost combatant lăsat la vatră, veteran. **2.** fost prizonier; fost deportat.
reduplicàre *vt.* a dubla, a reduplica; a repeta.
reduplicazióne *s.f.* reduplicare, dublare; repetare.
redùvio *s.m. (entom.)* insectă de corp.
refaiuòlo *s.m.* vînzător de aţă.
réfe *s.m.* aţă (rezistentă); *a* ~ *doppio* cu putere, energic; *cucire a* ~ *doppio* a acţiona cu zel, cu rîvnă; *cucire a* ~ *scempio* a fi naiv; *essere cucito a* ~ *doppio* a fi prieten la cataramă; *si campa* ~ ~ se trăieşte cu greu, anevoie.
referendàrio *s.m.* **1.** referent. **2.** *(bis.)* prelat (referent în procesele Curiei papale). **3.** *(lit., ironic)* spion.
referèndo *s.m. (rar) v.* referendum.
referèndum *s.m.* **1.** referendum, plebiscit. **2.** anchetă, chestionar (de ziar).
referènte **I.** *adj.* relator. **II.** *s.m. (lingv.)* sens, semnificaţie. *SIN. significato.*
referènza *s.f.* referinţă, recomandaţie.
referenziàre **I.** *vt.* a da referinţe (bune) despre cineva. **II.** *vi.* a anexa, a prezenta o referinţă.
referenziàto *adj.* care are o referinţă.
refertàre *vi. (a)* a referi, a relata.
refèrto *s.m.* **1.** *(med., jur.)* referat, raport; *omissione di* ~ delict de neanunţare a autorităţilor de către medic (despre o crimă). **2.** *(tehn).* buletin; ~ *di analisi* buletin de analiză.
refètto **I.** *adj. (înv.)* întremat, refăcut. **II.** *s.m.* întremare, refacere.
refettoriàle *adj.* care ţine de refector.
refettorière *adj., s.m.* (administrator, intendent) care se ocupă de refector, de sala de mese.
refettòrio, *-òri, s.m.* refector, sală de mese, sufragerie.
refezióne *s.f.* **1.** masă uşoară, gustare. **2.** micul dejun; ~ *scolastica* gustare la şcoală.
reficiàre *vi.* a întrema, a întări.
reficiènte *adj. (înv.)* întăritor.

refilàre *vt. (tipogr.)* a tăia.
rèfill *s.m. invar.* rezervă de pix/de brichetă etc.
rèflex *s.m. invar. (foto)* aparat reflex.
refluire *vi. (poetic) v.* rifluire.
rèfluo *adj.* care curge înapoi, care se retrage; *sangue* ~ sînge ce se întoarce de la un organ.
reflùsso *s.m. (rar, lit.)* reflux.
refocillàre *vt., vr. v.* rifocillare.
rèfolo *s.m. (mar.)* rafală, pală de vînt.
refragàre *vi.* **1.** *(înv.)* a se opune, a rezista. **2.** a mirosi frumos.
refrain *s.m. invar.* refren. *SIN. ritornello.*
refrattarietà *s.f.* **1.** refractaritate. **2.** *(med.)* insensibilitate. **3.** *(fig.)* insensibilitate, indiferenţă; caracter refractar, refractarism.
refrattàrio *adj.* refractar.
refrigeraménto *s.m.* refrigerare.
refrigeránte I. *adj.* **1.** răcoritor; *miscela* ~ amestec răcoritor. **2.** refrigerent. **3.** încurajator; *parole* ~*-i* cuvinte de îmbărbătare. **II.** *s.m.* răcitor de aburi (la alambic).
refrigeràre *vt. (lit.)* **1.** a răci, a răcori. **2.** a ţine, a conserva la rece. **3.** *(fig.)* a reconforta; a încuraja.
refrigeratóre *s.m.* refrigerator; congelator.
refrigerazióne *s.f.* răcire; refrigerare, refrigeraţie; congelare.
refrigèrio *s.m.* **1.** răcorire. **2.** calmare, uşurare. **3.** *(fig.)* mîngîiere, uşurare. *SIN. sollievo.* **4.** *(fig.)* recreare.
refùlgere *vi. v.* rifulgere.
refurtìva *s.f.* **1.** lucru furat. **2.** corp delict; *recuperare la* ~ a recupera lucrurile furate.
refusàre *vi. (tipogr.)* a lua din greşeală o altă literă.
refùso *s.m. (tipogr.)* **1.** confundare a unei litere cu alta. **2.** greşeală de culegere. **3.** greşeală de tipar.
refutàre *vt. (înv.)* a refuza, a respinge.
regàglie *s.f. pl. v.* rigaglie.
regalàbile *adj.* **1.** *(despre lucruri)* care se poate dărui. **2.** *(despre persoane)* care se lasă mituit, cumpărat.
regalàre I. *vt.* **1.** a dărui, a face cadou, a oferi în dar; ~ *per ricordo* a dărui spre amintire; *(fig.)* ~ *un pugno* a da un pumn. *SIN. donare.* **2.** a sărbători, a cinsti. **3.** a vinde ieftin/pe nimic. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se delecta. **2.** a-şi îngădui o plăcere, a se regala; *regalarsi un sigaro* a-şi procura un trabuc.
regalataménte *adv. (rar)* somptuos, bogat, fastuos.
regalàto *adj.* **1.** dăruit, oferit în dar; *(despre mîncare)* excelent, delicios. **2.** ieftin, vîndut pe nimic.
regàle I. *adj. (lit.)* regal, regesc. **II.** *s.m.* orgă (folosită în secolul al XVI-lea).
regalìa *s.f.* **1.** drept regal; prerogativă regală; bir/impozit în natură. **2.** plocon. **3.** bacşiş. *SIN. mancia.*
regalìno *s.m. (dim.)* dar mic, modest.
regalità *s.f.* **1.** regalitate. **2.** majestate, solemnitate, măreţie.
regàlo *s.m.* **1.** dar, cadou; *a* ~ la ţanc; *avere una cosa in* ~; **a)** a avea ceva în dar/drept cadou; **b)** a obţine ceva de pomană/cu puţini bani. *SIN. dono.* **2.** amabilitate, politeţe. **3.** gală, fast, pompă, lux.
règamo *s.m. (bot.)* sovîrf *(Origanum vulgare).*
regàta *s.f. (sport)* regată.
regatàre *vi. (a; sport)* a participa la o regată.
rège *s.m. (poetic)* rege.
regèsto *s.m.* **1.** *(ist.)* registru de acte publice; repertoriu cronologic. **2.** rezumat al unui document.
règge *s.f. (înv.)* **1.** uşă la biserică. **2.** grilaj.
reggènte I. *adj.* **1.** regent, care guvernează, care conduce; *principe* ~ prinţ regent. **2.** *(gram.)* regent; *proposizione* ~ propoziţie regentă. **3.** *(înv., în expr.)* ~ *al fuoco* rezistent la foc. **II.** *s.m.* **1.** regent. **2.** înlocuitor *(în funcţie).* **III.** *s.f. (gram.)* regentă.
reggènza *s.f.* **1.** regenţă. **2.** *(înv.)* rezistenţă.
règgere I. *vt.* **1.** a ţine; a susţine; a duce; ~ *sulle spalle* a duce pe umeri, în spate; ~ *la scommessa* a ţine pariul; ~ *il peso* a face faţă; ~ *il sacco a qualcuno* a fi complicele cuiva; ~ *il posto* a înlocui pe cineva într-un post; ~ *la mula* a fi de acord. *SIN. sostenere.* **2.** a susţine, a sprijini; ~ *una persona per non cadere* a sprijini o persoană ca să nu cadă; *(fig.)* ~*-si la pancia (dalle risa)* a rîde cu hohote. **3.** a suporta, a rezista la; ~ *il vino* a ţine la băutură; ~ *l'acqua* a fi impermeabil; *non mi regge l'animo* nu mă lasă inima; ~ *la celia* a şti de glumă. **4.** *(gram.)* a cere/a introduce (un anumit caz, mod etc.). **5.** a guverna a conduce, a dirija (un stat etc.). **6.** a conduce, a ocupa (temporar o slujbă). **II.** *vi. (a)* **1.** a avea valoare, a se susţine, a rezista; **a)** *prodotto che non regge alla concorrenza* produs ce nu rezistă la concurenţă; **b)** *non potere più* ~ *dalla fame* a nu mai putea de foame; *l'obiezione non regge* obiecţia nu rezistă la argumente. **2.** a fi stăpîn, a avea puterea în mînă. **3.** a rezista, a dura (în timp); *colore che regge* culoare care rezistă; *stoffa che regge* stofă rezistentă; ~ *all'assalto* a rezista în faţa unui asalt. **III.** *vr.* **1.** a se ţine pe picioare, a se susţine; *qui non ci si regge più* aci nu mai e de stat; *questa frase si regge bene* fraza aceasta e bine alcătuită. **2.** a se conduce, se a comporta. **3.** a se guverna, a avea ca mod de guvernare; *i paesi che si reggono a repubblica* ţările care sînt republici. **4.** a se stăpîni, a se înfrîna. **5.** a se sprijini, a se ajuta reciproc; *si reggevano tenendosi per mano* se sprijineau ţinîndu-se de mînă.
reggètta *s.f.* **1.** cerc de fier (la butoi). **2.** oţel-balot, fîşie de fier (pentru ambalaj).
reggettóne *s.m.* fişie de fier (la un geamlîc).
règgia, règge, *s.f.* **1.** palat regal. **2.** curte regală. **3.** casă foarte bogată, palat; *vivere in una* ~ a trăi într-un palat; *la* ~ *di Giove* Olimpul.
reggiàno *adj., s.m.* **1.** (locuitor) din Reggio Emilia. **2.** un fel de parmezan (din regiunea Reggio Emilia).
reggibràca *s.m.* pofil, curea de ham.
reggicàlze *s.m. invar.* portjartier.
reggicatinèlle *s.m. invar.* lavoar, lavabou *(suportul, trepiedul respectiv).*
reggifiàschi *s.m. invar.* suport pentru sticle.
reggilùme, *reggilùmi, s.m.* suport de lampă, braţ de candelabru.
reggimentàle *adj. (mil.)* referitor la regiment, regimentar; *comando* ~ comandamentul unui regiment.
reggiménto *s.m.* **1.** *(rar)* conducere, guvernare, ocîrmuire. **2.** *(mil.)* regiment. **3.** *(gram.)* construcţie. **4.** *(fig.)* mulţime; *un* ~ *di marmocchi* o droaie de copii. **5.** *(înv.)* comportare, obiceiuri; ~ *del vitto* alimentaţie, dietă. **6.** *(înv.)* susţinere, sprijin. **7.** *(înv.)* rezistenţă.
reggìno *adj., s.m.* (locuitor) din Reggio Calabria.
reggipància *s.m. invar.* burtieră.
reggipènne *s.m. invar.* suport pentru tocuri, stilouri etc.
reggipètto *s.m. invar.* **1.** sutien. **2.** curea, gură de ham.
reggiposàta *s.m. invar.* suport pentru tacîmuri, prăguşor.

reggiséno *s.m.* sutien.
reggitèsta *s.m. invar.* rezemătoare de cap (la un scaun).
reggitirèlle *s.m. invar.* trăgătoare (la ham).
reggitóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** conducător; *il sommo* ~ Dumnezeu. **2.** gospodar, şef de familie (la ţară).
regia *s.f.* **1.** *(com.)* regie. **2.** *(teatru, cinema)* regie.
regicida *s.m.* regicid *(persoană)*.
regicìdio *s.m. (lit.)* regicid *(acţiunea)*.
regime *s.m.* **1.** *(pol.)* conducere, guvernare, regim; *il* ~ *borghese-agrario* regimul burghezo-moşieresc; *rovesciare un* ~ a răsturna un regim. **2.** regim, dietă; *essere a* ~ a fi la regim. **3.** *(geogr.)* regim; ~ *di corso d'acqua* regimul curgerii apelor. **4.** *(tehn.)* regim de funcţionare; *il motore va a pieno* ~ motorul merge din plin; *il basso* ~ regim redus.
regina *s.f.* regină; *acqua della* ~ rachiu aromat; *(bot.) erba della* ~ tabac; *(bot.)* ~ *della notte* specie de cactus *(Cereus nycticalus)*; ~ *Claudia* renglotă; *(bot.) cannella* ~ scorţişor *(Cinnamomum zeylanicum)*; *(iht.)* ~ *di mare* crap *(Cyprinus carpio)*; *ape* ~ matcă, albina regină; *dare scacco alla* ~ a da şah la regină. *SIN. dama.*
reginétta *s.f. (dim.)* regină (a unei serbări etc.).
regìno *adj. (despre pînza unei site)* de mătase.
reginòtta *s.f.* prinţesă (din poveşti).
règio I. *adj.* **1.** regesc, regal; *l'ultimo governo* ~ ultimul guvern regal/al regatului; *(înv., chim.) acqua* ~*-a* apă regală; *(med.) morbo* ~ icter. **2.** principal; *via* ~*-a* stradă principală; *scala* ~*-a* scară principală. **II.** *s.m.* **1.** *(dial.)* rege (la jocul de cărţi). **2.** *(la pl.)* soldaţi regalişti, armată a regelui.
regionàle *adj.* regional; *voce, locuzione* ~ regionalism.
regionalismo *s.m.* regionalism.
regionalista, -isti, *s.m.* regionalist.
regionalìstico, -ici, *adj.* regionalist.
regióne *s.f.* **1.** regiune. **2.** cartier.
regista, -isti, *s.m.* regizor; *aiuto* ~ asistent de regie.
registico *adj.* regizoral.
registràbile *adj.* demn de înregistrat, de imprimat.
registràre *vt.* **1.** a înregistra (acte, sentinţe, fapte, cuvinte etc.). **2.** a nota, a consemna. **3.** a înregistra, a imprima (un sunet etc.); ~ *un orologio* a regla un ceasornic.
registratóre, -trice I. *adj.* care înregistrează, înregistrator. **II.** *s.m.* **1.** registrator *(persoană)*. **2.** înregistrator, aparat de înregistrat; ~ *di cassa* casă de marcat; ~ *delle lettere* dosar cu agrafe (pentru corespondenţă). **3.** magnetofon; ~ *a nastro* magnetofon; ~ *riproduttore musicassette* casetofon.
registratùra *s.f.* **1.** înregistrare. **2.** *(muz).* totalitate a registrelor (la un instrument).
registrazióne *s.f.* **1.** înregistrare. **2.** *(tehn.)* reglaj, reglare. **3.** înregistrare (sonoră).
registro *s.m.* **1.** registru. **2.** registratură. **3.** înregistrare. **4.** *(muz.)* registru; *(fig.) mutar* ~ a schimba tonul. **5.** catalog (la şcoală); *scrivere, segnare il voto sul* ~ a pune, a trece nota în catalog. **6.** rotiţă, mecanism de ceasornic. **7.** *(tehn.)* reglare; *tappo di* ~ dop de reglare; ~ *girevole* robinet-fluture, clapetă de reglaj.
regiudicàta *s.f. (jur.)* sentinţă definitivă.
regnànte I. *adj.* **1.** care domneşte, domnitor. **2.** predominant. **II.** *s.m.* rege, suveran.
regnàre I. *vi. (a)* **1.** a domni; a stăpîni, a domina. **2.** *(despre vînturi)* a sufla. **3.** *(despre plante)* a creşte bine, a rezista. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a stăpîni, a guverna. **2.** a face să prospere, să trăiască.
regnìcolo *s.m.* **1.** locuitor, cetăţean al unui regat. **2.** *(înv.)* supus al regatului Neapole; supus al Italiei.
régno *s.m.* **1.** regat; ~ *del cielo* rai; *il* ~ *delle tenebre* iad. **2.** domnie. **3.** *(înv.)* coroană. **4.** *(înv.)* regn (animal etc.).
règola *s.f.* **1.** regulă, normă; *avere le carte in* ~ a avea actele în regulă; *la* ~ *del tre semplice* regula de trei simplă; *di* ~ de obicei, de regulă; *senza* ~ fără măsură; *stare alla* ~ a ţine regim; *dar* ~ a servi drept exemplu; *con* ~ cu cumpătare; *di buona* ~ în regulă; *mettersi, essere in* ~ *con uno* a-şi plăti toate datoriile; *non dar* ~ a nu fi concludent. **2.** *(bis.)* statut al unui ordin religios. **3.** *(bis.)* ordin călugăresc; mănăstire. **4.** linie, riglă. **5.** *(la pl.)* menstruaţie.
regolamentàre[1] *adj.* reglementar.
regolamentàre[2] *vt.* a reglementa.
regolaménto *s.m.* **1.** reglare. **2.** regulament; ~ *scolastico* regulament şcolar; *osservare il* ~ a respecta regulamentul. *SIN. ordinamento.* **3.** lichidare a conturilor.
regolàre[1] **I.** *vt.* **1.** a reglementa; ~ *la circolazione stradale* a reglementa circulaţia rutieră. *SIN. disciplinare;* ~ *l'orologio* a potrivi ceasul; ~ *il conto* a plăti socoteala. **2.** a modera, a micşora. **3.** a regla; ~ *un apparecchio* a regla un aparat. **II.** *vr.* **1.** a se conduce cu judecată; a fi cumpătat; ~*-si nel mangiare* a fi cumpătat la mîncare. *SIN. controllarsi, moderarsi.* **2.** a se comporta, a se descurca; *non so come regolarmi con lui* nu ştiu ce să fac cu el; *regolatevi!* descurcaţi-vă! *SIN. procedere.*
regolàre[2] *adj.* **1.** regulat; *clero* ~ cler aparţinînd unui ordin, unei congregaţii; *chierici* ~*-i* clerici care trăiesc într-o comunitate (opuşi clericilor seculari, lumeşti). **2.** *(tehn.)* corespunzător. *SIN. consueto, anetto.*
regolarità *s.f.* regularitate; punctualitate, exactitate.
regolarizzàre *vt.* a regulariza; a normaliza.
regolarizzazióne *s.f.* reglare; reglementare.
regolataménte *adv.* moderat, cumpătat, cu moderaţie, cu cumpătare. *SIN. moderatamente, ordinatamente.*
regolatézza *s.f.* regularitate.
regolàto *adj.* moderat, cumpătat, regulat; *vitto* ~ hrană cumpătată.
regolatóio, *-atói, s.m.* regulator (la un apeduct).
regolatóre, -trice I. *adj.* regulator; *piano* ~ plan de sistematizare; *orologio* ~ ceasornic de precizie. **II.** *s.m.* **1.** persoană care reglementează; *i* ~*-i del traffico* supraveghetorii de trafic. **2.** *(tehn.)* dispozitiv de reglare; ~ *della temperatura* termostat.
regolazióne *s.f.* **1.** reglementare; regularizare. **2.** *(mec.)* reglaj, reglare; ~ *grossa* reglare/reglaj grosolan. *SIN. regolaggio.* **3.** *(hidr.)* regularizare a cursului unei ape; ~ *di un fiume* regularizarea unui rîu; ~ *idro-elettrica* amenajare hidroenergetică.
regolìzia *s.f. (pop.) v.* liquirizia.
règolo[1] *s.m.* **1.** riglă; linie; ~ *calcolatore* riglă de calcul. **2.** stinghie. **3.** *(arhit.)* ciubuc. **4.** *(şah)* linie, coloană, **5.** *(tehn.)* şubler. *SIN. calibro a corsoio.*
règolo[2] *s.m. (lit.)* **1.** *(dim., depr.)* regişor, rege al unui stat mic. **2.** *(ornit.)* auşel *(Regulus vulgaris)*. **3.** stea în constelaţia Leului.
regredìre *vi. (a, e)* a se întoarce; a da înapoi, a se retrage. *SIN. retrocedere.*
regressióne *s.f.* dare înapoi; regresiune, regres; decadenţă. *SIN. decadenza.*

regressìvo *adj.* regresiv; *andamento* ~ involuţie, mers regresiv; *metodo* ~ analiză de la efect la cauză.
regrèsso *s.m.* **1.** regres; decadenţă. **2.** *(tehn., mar.)* recul. **3.** *(jur.)* recurs.
reiètto **I.** *adj.* respins, alungat; *sposa* ~*-a* soţie repudiată. **II.** *s.m. pl.* săraci, sărmani, paria.
reiezióne *s.f. (lit., jur.)* respingere, refuz. *SIN. rifiuto.*
reimbareàre *vt., vr.* a (se) reîmbarca.
reimpiegàre *vt.* a relua în serviciu; a folosi din nou; a reangaja.
reìna *s.f.* **1.** *(poetic)* regină. **2.** *(iht.)* crap *(Cyprinus carpio).*
reincarnàre *vt.* a reîncarna, a întrupa din nou.
reincarnazióne *s.f.* reîncarnare.
reinfettàre *vt.* a infecta din nou.
reingàggio *s.m. (sport)* reînnoire de contract, reangajare.
reingrèsso *s.m.* reintrare; revenire.
reinseriménto *s.m.* readaptare.
reintegra *s.f. (jur.)* reintegrare.
reintegrànda *s.f. (jur.)* cerere de repunere în posesia unui bun.
reintegràre **I.** *vt.* **1.** a reintegra (în funcţie etc.); ~ *nella carica* a reintegra în funcţie. **2.** a reînnoi; a reface a restaura. *SIN. ripristinare.* **3.** a întregi; a reîntregi. **4.** a despăgubi. **II.** *vr.* **1.** a se despăgubi, a se reface; ~*-si del perduto* a se reface după o pierdere. **2.** a se reintegra; ~*-si in un'attività* a se reintegra într-o activitate.
reintegrazióne *s.f.* **1.** reintegrare. **2.** reînnoire; refacere. **3.** despăgubire; repunere în posesie.
reità *s.f.* **1.** delict; crimă. **2.** nemernicie, nelegiuire, mîrşăvie. **3.** vinovăţie, culpabilitate.
reiteràre *vt.* a reitera, a repeta, a reînnoi.
reiteratamènte *adv.* în mod repetat, de repetate ori.
reiterazióne *s.f.* reiterare, repetare, reînnoire. *SIN ripetizione.*
relais *s.m. invar. (tehn.)* releu.
reindicàta *s.f.* **1.** *(jur.)* proces judecat. **2.** *(fam.)* lucru hotărît.
relativaménte *adv.* relativ (la o chestiune etc.).
relativìsmo *s.m. (lit.)* relativism.
relativìsta, *-isti, s.m. (fil., fiz.)* relativist.
relativìstico, *-ici, adj. (fil., fiz.)* relativist.
relatività *s.f.* relativitate.
relativizzàre *vt.* a relativiza.
relativo **I.** *adj.* **1.** relativ; ~ *a* referitor, privitor la; *risposta* ~*-a* răspuns relativ, evaziv. *SIN. attinente.* **2.** respectiv; *caffè col* ~ *zucchero* cafea cu zahărul respectiv. **II.** *s.m. (fil.)* relativul.
relatóre, **-trice** *adj., s.m.* şi *f.* referent, raportor, relator.
relazionàle *adj,* relaţional.
relazionàre *vt.* a raporta, a referi, a pune la curent.
relazióne *s.f.* **1.** referat; comunicare; raport; referire; ~ *scritta* referat scris. *SIN. rapporto.* **2.** relaţie, raport, legătură; *essere in buoni* ~*-i con uno* a fi în relaţii bune cu cineva; ~ *di causa e di effetto* raport de cauză şi de efect; *in* ~ *a* cu privire la. **3.** cunoştinţă; prietenie.
relè *s.m. invar. (tehn.)* releu.
relegàre *vt.* **1.** a alunga, a îndepărta; ~*in una cittadina lontana* a trimite într-un post de provincie. **2.** a exila; a închide; ~ *in una fortezza* a închide, a izola într-o fortăreaţă. *SIN. confinare.*
relegazióne *s.f.* **1.** alungare, îndepărtare. **2.** izolare. **3.** exil; domiciliu forţat.
religionàrio *s.m. (rar)* **1.** credincios, persoană care practică o religie. **2.** *(înv.)* protestant.
religióne *s.f.* **1.** religie, credinţă. **2.** ordin, regulă de mănăstire. **3.** călugărie. **4.** religiozitate; respect.
religiósa *s.f.* călugăriţă, maică.
religiosità *s.f.* **1.** religiozitate. **2.** scrupulozitate. *SIN. scrupolo.*
religióso **I.** *adj.* religios; *matrimonio* ~ căsătorie religioasă. *SIN. sacro, devoto, pio.* **II.** *s.m.* călugăr, monah; preot.
relìnga *s.f. v.* r a l i n g a.
relinquere *vt. (înv.)* a lăsa; a părăsi.
reliquàrio *s.m. v.* r e l i q u i a r i o.
reliquàto *s.m. (jur.)* rest de sumă.
reliquia *s.f.* **1.** relicvă. **2.** *(bis., la pl.)* moaşte. **3.** *(fig., la pl.)* resturi, rămăşiţe.
reliquiàrio *s.m. (bis.)* relicvariu; *(ironic) sembrare un* ~ a se împopoţona cu multe decoraţii.
relitto **I.** *adj.* părăsit. **II.** *s.m.* **1.** *(mar.)* epavă; ~ *della società* ratat. **2.** rebut. **3.** teren de luncă (inundabil). **4.** *(agron.)* porţiune mică de teren.
reluttànte *adj. v.* r i l u t t a n t e.
rèma *s.f.* **1.** *(mar.)* flux vertiginos de maree. **2.** *(înv.)* reumatism.
remàre *vi. (a)* a vîsli; a trage la rame.
remàta *s.f.* **1.** vîslire. **2.** lovitură cu vîsla.
rematóre, **-trice** *s.m.* şi *f.* vîslaş; canotor, canotier.
rembàta *s.f. (înv., mar.)* parapet la proră (pentru tunuri).
rembolàre *vi. (înv.)* a zăbovi; a aştepta, a adăsta.
remeàbile *adj.* care se poate întoarce; care poate fi reluat, refăcut.
remeggiàre *vi. (a)* **1.** a vîsli. **2.** *(despre aripi)* a bate, a lovi.
reméggio *s.m.* **1.** vîslire. **2.** *(colectiv)* vîsle. **3.** filfiit de aripi. **4.** *(dial.)* parîmă. **5.** *(ist.)* locul vîslaşilor (pe galere).
remènso *adj. (înv.)* măsurat.
remièro *s.m. (înv.)* **1.** vîslaş. **2.** corabie cu vîsle; galeră.
remigànte **I.** *adj.* care loveşte aerul; *penne* ~*-i* pene lungi şi tari (la aripi). **II.** *s.m.* vîslaş.
remigàre *vi. (a)* **1.** a vîsli. **2.** *(despre păsări)* a bate din aripi, a filfîi.
remigàta *s.f.* **1.** vîslire. **2.** lovitură de vîslă.
remigatóre, **-trice** *s.m.* şi *f.* vîslaş.
remigazióne *s.f. (rar)* înot.
rèmige *s.m. (înv.)* vîslaş.
reminiscènza *s.f.* **1.** reminiscenţă; amintire. **2.** *(rar)* memorie.
remissìbile *adj.* de iertat, care poate fi iertat.
remissióne *s.f.* **1.** iertare, remisiune; *(jur.)* ~ *della querela* retragere a unei reclamaţii; *(med.)* ~ *della febbre* scădere a febrei; ~ *dell'imposta* scutire de impozit; ~ *di prigionieri* eliberare a unor prizonieri. **2.** supunere, supuşenie; ~ *d'animo* lipsă de energie. **3.** pagubă, pierdere. **4.** scăpare; remediu; leac; *senza* ~ fără scăpare; *un male senza* ~ un rău fără remediu.
remissività *s.f.* supunere, docilitate; renunţare la propria voinţă. *SIN. sottomissione.*
remissìvo *adj.* **1.** *(jur.)* care absolvă, scuteşte de o obligaţie. **2.** supus, docil, ascultător; *un ragazzo* ~ un copil ascultător. *SIN. sottomesso.*
remissòria *s.f.* **1.** *(jur., ist.)* act de graţiere. **2.** *(bis.)* document de acceptare a unui transfer (de către autoritatea bisericească). **3.** act de renunţare la un drept.
remittènte *adj. (despre febră etc.)* atenuat, în scădere.
remittènza *s.f. (med.)* ameliorare.

rèmo *s.m.* ramă, vîslă; *barca a ~-i* barcă cu vîsle; *sport del ~* canotaj. *SIN. canotaggio; ~ da regata* vîslă de regată; *~ sensibile* ramă pentru un singur vîslaş; *~ a palelle* ramă folosită de doi vîslaşi; *condannare al ~* a condamna la galere; *farsi mangiare il ~* a scăpa vîsla în apă; *andare a ~ e a vela* a vîsli cu putere; *(fig.) tirare i ~-i in barca* a ieşi din joc, a se retrage.

remolàio *s.m. (mar.)* om care are în grijă vîslele corăbiei.

remolàre *vi. (înv.)* **1.** a vîsli cu încetineală. **2.** a întîrzia, a zăbovi.

remolino *s.m.* **1.** *(mar.)* vîrtej de vînt/de apă. **2.** *(mar.)* siaj. **3.** ciuf de păr (la cal).

rèmolo *s.m.* **1.** *(mar.)* vîrtej. **2.** tărîţe.

rèmora *s.f.* **1.** piedică; *è una ~ per la comprensione* este o piedică în calea înţelegerii. **2.** reţinere; amînare; *(jur.) fare una ~* a tărăgăna, a tergiversa. **3.** *(mar.)* zonă de apă calmă (în urma unei nave). **4.** *(mar.)* siaj. **5.** *(iht.)* peştele ventuză *(Echeneis remora)*.

remòto *adj.* depărtat; *passato ~* perfectul simplu; *trapassato ~* mai mult ca perfect.

removìbile *adj. v.* rimovibile.

remunerare *vt. v.* rimunerare.

réna *s.f.* **1.** nisip; *portar ~ al lido* a căra apă la puţ; *gettare i quattrini come ~* a cheltui fără socoteală. **2.** *(înv.)* arenă.

renàceio *s.m.* teren nisipos, steril.

renàio *s.m.* **1.** carieră de nisip, nisipărie. **2.** teren nisipos. **3.** ţărm nisipos.

renaiòla *s.f. (bot.)* hrana-vacii *(Spergula arvensis)*. *SIN. mergula.*

renaiòlo, renaiuòlo *s.m.* nisipar.

renàle *adj. (med.)* renal; *blocco ~* blocare a rinichilor.

renàno *adj., s.m.* renan, (locuitor) din Renania.

renàre *vt.* a freca, a curăţa cu nisip.

renàta *s.f.* frecare, curăţire cu nisip.

rèndere **I.** *vi.* **1.** a restitui, a da înapoi; *~ il denaro* a restitui banii; *~ grazie* a mulţumi; *~ il saluto* a răspunde la salut; *~ la parola* a dezlega de o promisiune; *~ l'anima* a muri; *Dio ve ne renda merito!* Dumnezeu să vă răsplătească!; *~ bene per male* a răsplăti binele cu răul. **2.** a da, a reda; *~ in altre parole* a reda cu alte cuvinte; *~ ragione* a da dreptate; *~ conto* a da socoteală; *~ grazie* a mulţumi; *~ merito* a răsplăti; *~ aria* a semăna/aduce cu (cineva). **3.** a emite, a scoate; *~ un suono* a emite un sunet; *~ odore* a mirosi; *~ un sospiro* a suspina, a scoate un suspin. **4.** a produce; a renta. **5.** a face să devină; a face; *~ accessibile* a face accesibil; *~ giustizia* a face dreptate; *~ redditizio* a face rentabil; *~ un servizio* a face un serviciu; *~ di pubblica ragione* a face cunoscut, public; *~ difficile* a îngreuna; *~ bello* a înfrumuseţa. **6.** *(fig.)* a reda, a reprezenta, a exprima, a reflecta; *~ l'idea* a exprima ideea; *~ lo stato d'animo* a reda starea sufletească. **7.** a preda; a înmîna; *~ qualcosa a domicilio* a preda ceva la domiciliu; *~ le armi* a depune armele, a capitula. **8.** *(tehn.)* *~ stagno* a închide ermetic, a etanşa. **II.** *vr.* **1.** a se face, a deveni, a fi; *~-si utile* a se face util; *~ certo* a se încredinţa; *~-si sicuro* a se asigura; *~-si persuaso* a se convinge; *~-si frate* a se călugări. *SIN. farsi, ridursi.* **2.** a ceda; *~si per vinto* a se preda; *~-si in colpa* a-şi recunoaşte vina. **3.** a se duce, a merge, a se îndrepta.

rendèvole *adj. (înv.)* **1.** supus, docil. **2.** rentabil.

rendìbile *adj.* restituibil.

rendicónto *s.m.* **1.** *(adm.)* dare de seamă asupra bugetului. **2.** dare de seamă, raport, comunicare.

rendiménto *s.m.* **1.** dare, restituire; *(fig.) il ~ dei conti* încheierea socotelilor; *~ di grazie* mulţumire. **2.** produs, rod. **3.** randament, rentabilitate.

rèndita *s.f.* **1.** venit, rentă; *~ fondiaria* rentă funciară; *vivere di ~* a trăi din venituri; *mangiare le ~-e in erba* a cheltui înainte de a încasa. **2.** titlu de rentă. **3.** dobîndă a unui titlu de rentă.

rène **I.** *s.m. (anat.)* rinichi; *~ artificiale* rinichi artificial. **II.** *s.f. pl. (în forma reni)* şale; *voltar le ~-i* a întoarce spatele; *da petto a ~-i* de la o parte la alta; *il fil delle ~-i* linia şirii spinării; *sentirsela giù per le ~-i* a simţi un lucru inevitabil; *buttarsela dietro le ~-i* a lăsa în plata Domnului, a o lăsa baltă; *dar le ~-i* a fugi.

renèlla *s.f.* piatră la rinichi, calcul renal.

renellóso *adj. (med.)* cu pietre (la rinichi).

renètta *s.f.* măr renet.

renìccio *s.m.* dîmb de nisip, nisipărie.

renifórme *adj.* reniform.

rènio *s.m. (chim.)* reniu.

renischio *adj., s.m.* (teren) nisipos.

renitènte *adj.* îndărătnic, nesupus; recalcitrant, refractar; *~ alla leva* persoană care nu se prezintă la satisfacerea stagiului militar; *(rar) mano, piede ~* mînă paralizată, picior paralizat. *SIN. riluttante.*

renitènza *s.f.* **1.** rezistenţă, opoziţie; îndărătnicie, încăpăţînare, refuz în a; *~ a seguire i consigli* refuz de a urma sfaturile. **2.** respingere, atitudine refractară/recalcitrantă; *~ di leva* refuz de a se prezenta la recrutare. *SIN. riluttanza.*

rènna *s.f. (zool.)* ren *(Cervus tarandus)*.

renóne *s.m.* nisip mare, neales.

renóso *adj.* nisipos; ca nisipul.

rènsa *s.f.* pînză de in foarte fină (din Reims).

rènta *s.f. (înv.)* rentă.

rèo **I.** *adj.* **1.** vinovat; culpabil, culpaş; *~ di furto* culpabil/vinovat de furt; *(jur.) ~ convinto* vinovat dovedit; *~ confesso* vinovat care şi-a mărturisit vina. **2.** *(poetic)* **a)** rău; **b)** nedrept; hain, rău; **c)** scelerat. **II.** *s.m. (înv.)* vinovat.

reobàrbaro *s.m. (prop.) v.* rabarbaro.

reòforo *s.m. (electr.)* reofor.

reòstato *s.m. (electr.)* reostat.

repàrto **1.** *s.m.* raion, secţie; *capo ~* şef de raion. **2.** *(tehn.)* secţie (de producţie); *~ di attrezzeria* sculărie. *SIN. utensileria.* **3.** pavilion, secţie; *il ~ psichiatrico* secţia de psihiatrie. **4.** *(mil.)* divizie; detaşament; unitate. **5.** repartiţie, distribuire; *piano di ~* plan de distribuire (a unor bunuri expropriate). **6.** *(sport)* linie; *~ d'attacco* linie de atac. *SIN. ripartizione, graduazione.*

repellènte *adj.* **1.** care respinge; *forza ~* forţă respingătoare. **2.** *(fig.)* antipatic, respingător, dezgustător.

repèllere *vt.* a respinge, a îndepărta.

repentàglio *s.m.* risc, pericol; *mettere a ~* a risca; *stare a ~* a pune în pericol. *SIN. rischio.*

repènte *adj. (lit.)* **1.** neaşteptat; violent; *caldo ~* căldură mare; *di ~* pe neaşteptate. **2.** *(despre o pantă)* repede, abrupt.

repentinaménte *adv.* deodată, pe neaşteptate, brusc.

repentinità *s.f.* caracter brusc, neaşteptat.

repentino *adj.* neaşteptat, instantaneu, brusc; neprevăzut. *SIN. improvviso, subitaneo.*

repènza *s.f. (lit.)* violenţă, vehemenţă; acţiune neaşteptată.

rèpere *vi. (e). (lit.)* **1.** a se tîrî; a şerpui. **2.** a se strecura.

reperìbile *adj.* uşor de reperat/de găsit. *SIN. ritrovabile.*
reperiménto *s.m.* **1.** reperare. **2.** descoperire a urmelor cuiva.
reperìre *vt. (lit.)* a găsi, a repera, a da de o urmă.
repertàre *vt. (jur.)* a găsi (dovezi).
repertàto *adj. (jur., despre un obiect în legătură cu un delict)* găsit, descoperit.
repèrto I. *part. tr.* de la r e p e r i r e. **II.** *s.m.* **1.** *(jur.)* corp delict; *~ giudiziario* probă judiciară. **2.** *(arheol.)* obiect, piesă (descoperită de arheologi). **3.** *(med.)* expertiză; *~ medico* raport/expertiză medicală.
repertòrio *s.m.* **1.** repertoriu. **2.** repertoar; caiet, registru (de însemnări etc.).
repletìvo *adj.* **1.** pleonastic; expletiv. **2.** care umple.
replèto *adj. (poetic)* plin, umplut.
replezióne *s.f. (med.)* **1.** îngrăşare. **2.** plinătate.
rèplica *s.f.* **1.** repetare; *orologio con la ~* orologiu care repetă fiecare bătaie. **2.** *(teatru)* reprezentaţie, spectacol. **3.** replică, răspuns; *in ~a* ca răspuns la; *levar le ~-e* a lua cuvîntul, a închide discuţia. **4.** obiecţie; *non c'è ~* nu-s obiecţii. **5.** copie, replică, reproducere (executată de acelaşi artist). *SIN. copia.*
replicàre *vt.* **1.** a repeta, a relua. *SIN. ripetere, reiterare; (teatru)* a juca. **2.** a replica; a obiecta, a contrazice. **3.** a răspunde.
replicazióne *s.f.* repetare; repetiţie.
rèpola *s.f. (înv.)* contuzie; lovitură.
reportage *s.m.* reportaj.
reporter *s.m.* reporter.
reprensìbile *adj. v.* r i p r e n s i b i l e.
reprensióne *s.f.* dezaprobare, reproş. *SIN. biasimo.*
repressióne *s.f.* represiune, reprimare.
repressìvo *adj.* represiv.
reprèsso I. *part. tr.* de la r e p r i m e r e. **II.** *adj.* **1.** reprimat. **2.** *(psih.)* refulat.
reprimènda *s.f.* dojană aspră; certare.
reprimere *vt.* **1.** a reprima, a înnăbuşi; *~ una ribellione* a reprima o rebeliune. **2.** a împiedica, a opri; *~ le lacrime* a-şi stăpîni lacrimile. *SIN. comprimere.*
reprobàre *vt., vr. (înv.) v.* r i p r o v a r e.
rèprobo *adj., s.m.* **1.** *(bis.)* nelegiuit, păcătos; *i ~-i* cei răi, păcătoşii. **2.** rău; *(înv.) argento ~* argint fals.
rèps *s.m. invar. (text.)* rips.
reptànte *adj., s.m.* tîrîtor.
reptazióne *s.f. (zool.)* tîrîre.
repùbblica *s.f.* republică.
repubblicanésimo *s.m.* republicanism.
repubblicàno *adj., s.m.* republican.
repubblicchìno *s.m. (pol., depr.)* fascist, adept al Republicii Sociale Italiene (1943). **2.** colaboraţionist fascist.
repudiàre *vt. v.* r i p u d i a r e.
repugnàre *vi. v.* r i p u g n a r e.
repulìsti *s.m. (fam., în expr.) far ~* **a)** a şterpeli, a fura totul; **b)** a hali, a face gaură.
repùlsa *s.f. v.* r i p u l s a.
repulsióne *s.f. (rar)* **1.** repulsie. **2.** *(ferov.)* tamponare. **3.** *(fiz.)* respingere.
repùlso *part. tr.* de la r e p e l l e r e.
repulsóre *s.m. (ferov.)* tampon.
reputàre I. *vt.* **1.** a considera, a crede; *~ utile* a considera drept/ca fiind util; *essere reputato* a trece drept. **2.** *(înv.)* a atribui. **II.** *vr.* a se crede, a se considera. *SIN. giudicare, ritenere.*
reputazióne *s.f.* reputaţie, stimă; *perdere la ~* a-şi pierde reputaţia.
requiàre *vt. (rar)* a avea linişte; a se odihni.
rèquie *s.f.* pace, calm, tihnă; linişte; *senza ~* fără răgaz; *non avere ~* a nu avea tihnă; *dar ~ a uno,* a da pace cuiva; *messa di ~* recviem; *cantare un/una requie* a se ruga pentru un mort.
rèquiem *s.m.* **1.** recviem; *messa di ~* slujbă pentru parastas. **2.** *(fig., pop.)* slujbă pentru morţi, parastas.
requisìre *vt.* a rechiziţiona. *SIN. sequestrare.*
requisìto I. *adj.* rechiziţionat; sechestrat, poprit. **II.** *s.m.* calitate, însuşire; valoare, capacitate; *il primo ~ di un buon scrittore* prima· însuşire necesară unui bun scriitor.
requisitòria *s.f.* **1.** *(jur.)* rechizitoriu. **2.** reproş, mustrare.
requisizióne *s.f.* **1.** rechiziţie. **2.** *(rar)* cerere; *a ~ di* la cererea.
résa *s.f.* **1.** capitulare, predare; *~ a discrezione incondizionata,* capitulare necondiţionată. *SIN. capitolazione.* **2.** restituire; *la ~ di un oggetto rubato* restituirea unui obiect furat; (şi *fig.*) *~ dei conti* socoteală, raport; încheiere a socotelilor. **3.** venit, rentă; profit; *di poca ~* puţin rentabil. **4.** rest de marfă nevîndută; *una ~ di libri* un rest de cărţi. **5.** randament, rentabilitate; *la ~ di una macchina* randamentul unei maşini; *carbone di poca ~* cărbune cu putere calorică mică. **6.** productivitate; *di alta ~* de înaltă productivitate (rentabilitate).
resarèlre *vt. v.* r i s a r c i r e.
rescìndere *vt.* **1.** *(jur.)* a rezilia, a anula. **2.** *(rar)* a face bucăţi.
rescissióne *s.f. (jur.)* reziliere, anulare.
rescissòrio *adj. (jur.)* care poate anula, rezilia.
rescrìtto *s.m. (antic., ist.)* **1.** rescript imperial, ordin. **2.** rescript papal, hotărîre. **3.** rescript, răspuns al unui monarh (la o cerere etc.).
reseccàre *vt.* **1.** a tăia. **2.** *(chir.)* a rezeca.
resèda *s.f.* **1.** rozetă, rezedă *(Reseda odorata).* **2.** rechie *(Reseda lutea). SIN. amorino.*
resezióne *s.f. (chir.)* rezecţie.
resìa *s.f. (pop.) v.* e r e s i a.
residènte I. *adj.* cu reşedinţa la, cu domiciliul/sediul la; *accademico ~* academician (cu reşedinţa în acelaşi oraş). **II.** *s.m.* **1.** rezident, reprezentant diplomatic; *(ist.) ~ di Venezia* ambasador al Veneţiei. **2.** rezident, reprezentant, guvernator într-o colonie.
residènza *s.f.* **1.** şedere, sejur. *SIN. soggiorno.* **2.** rezidenţă; reşedinţă, sediu. *SIN. domicilio; dimora.* **3.** cartier elegant/rezidenţial. **4.** *(rar, bis.)* lăcaşul chivotului. **5.** *(înv.)* scaun, loc. **6.** *(ferov.)* depou.
residenziàle *adj.* rezidenţial; *quartiere ~* cartier de locuinţe elegante.
residuàle I. *adj.* rezidual. **II.** *s.m.* reziduu; rămăşiţă, rest.
residuàre I. *vt.* a reduce, a micşora o datorie. **II.** *vi. (e)* a depune, a forma un reziduu, un rest.
residuàto I. *adj.* redus, micşorat. **II.** *s.m.* rest, rămăşiţă; *~ di guerra* material de război nefolosit.
resìduo I. *adj.* rezidual, care rămîne ca rest. *SIN. rimanente, restante.* **II.** *s.m.* **1.** rămăşiţă, rest. **2.** reziduu, depunere (prin ardere, distilare etc.). **3.** *(mat.)* rest; *~-i del bilancio* sumă necheltuită (dintr-un buget).
resiliènza *s.f. (mec.)* rezistenţă la şocuri.
rèsina *s.f.* răşină; *~ minerale* chihlimbar; *~ sintetica* răşină sintetică.
resinàceo *adj.* răşinos.
resinàre *vt.* **1.** a extrage răşină. **2.** a unge cu răşină.

resinàto *adj.* preparat cu rășină; *vino* ~ vin preparat cu rășină de pin.
resinière *s.m.* rășinar.
resinífero *adj.* rășinos; *(bot.) albero* ~ arbore rășinos/de rășină.
resinóso *adj.* rășinos.
resipiscènte *adj. (lit.)* care se căiește; care se cuminte**ș**te.
resipiscènza *s.f.* **1.** *(lit.)* căință; cuminți**r**e. **2.** reconsiderare; *la* ~ *critica* reconsiderarea. *SIN. pentimento, ravvedimento, rinsavimento.*
resìpola *s.f. v.* e r i s i p e l a.
resistènte I. *adj.* rezistent; tenace; *tessuto* ~ pînză rezistentă; *(fig.)* ~ *alle fatiche* rezistent la tăvăleală. **II.** *s.m.* participant la Rezistență, partizan.
resistènza *s.f.* **1.** rezistență; *opporre* ~ *al nemico* a opune rezistență dușmanului; *(sport) gara di* ~ probă de rezistență; *(jur.) far* ~ *in giudizio* a face apel. **2.** mișcare de Rezistență (în al doilea război mondial). **3.** *(tehn.)* rezistență, anduranță.
resistenziàle *adj. (ist., pol.)* propriu Rezistenței; *l'epos* ~ epopeea Rezistenței; *il tema* ~ tema Rezistenței.
resistere *vi. (a)* **1.** a rezista. **2.** a face opoziție, a se opune.
resistività *s.f. (electr.)* rezistivitate.
réso *part. tr.* de la r e n d e r e.
resocontista, -isti, *s.m.* și *f.* persoană care face darea de seamă (la o ședință), referent; ~ *sportivo* redactor de sport.
resocónto *s.m.* dare de seamă; raport; expunere. *SIN. relazione.*
resorcìna *s.f. (farm.)* rezorcină.
respettivo *adj.* și *deriv. v.* r i s p e t t i v o și *deriv.*
respingènte *s.m.* **1.** *(ferov.)* tampon. **2.** zăgaz, stăvilar; dig.
respingere I. *vt.* **1.** a respinge. **2.** a trimite înapoi; a nu accepta, a refuza; ~ *a un esame* a trînti la un examen. **II.** *vr.* a se respinge. *SIN. rigettare, rifiutare.*
respingiménto *s.m.* respingere, împingere înapoi; refuz.
respìnta *s.f.* **1.** *(mil.)* recul. **2.** *(fig.)* refuz, respingere. **3.** *(sport)* respingere. *SIN. rinvio.*
respìnto I. *part. tr.* de la r e s p i n g e r e. **II.** *adj.* respins la examen. **III.** *s.m.* elev.
respiràbile *adj.* respirabil.
respirare I. *vi. (a)* **1.** a respira; ~ *a fatica* a respira din/cu greu; ~ *a pieni polmoni* a respira puternic/ din adînc. **2.** *(despre un miros)* a răzbate. **3.** *(fig.)* a se liniști. **II.** *vt.* a respira (aer etc.).
respiratóre *s.m.* **1.** *(mar.)* aparat de respirat sub apă. **2.** mască de oxigen. **3.** tub de oxigen.
respiratório *adj.* respirator, respiratoriu.
respirazióne *s.f.* **1.** respirație; ~ *artificiale* respirație artificială. **2.** *(înv., fig.)* răsuflare; ușurare; repaus.
respìro *s.m.* **1.** răsuflare, respirație; *in un* ~ într-o clipă; *mandare un* ~ a răsufla ușurat; *dare l'ultimo* ~ a muri. **2.** oprire; *senza* ~ fără încetare. **3.** *(fig.)* odihnă; ușurare; *un giorno di* ~ o zi de odihnă. **4.** răgaz, amînare (la o plată); *vendita a* ~ vînzare la termen; *comprare a* ~ a cumpăra cu plata mai tîrizu. **5.** *(fig.)* suflu, amploare; *opera di ampio* ~ operă de mare amploare; *di largo* ~ *politico e ideale* de larg suflu politic și ideologic.
responsàbile I. *adj.* **1.** responsabil, răspunzător. *SIN. cosciente.* **2.** culpabil, răspunzător; *si è rilevato* ~ *di gravi torti* s-a făcut vinovat de mari nedreptăți. **II.** *s.m.* responsabil; *i* ~*-i politici* responsabilii politici.
responsabilità *s.f.* responsabilitate, răspundere; ~ *congiunta* răspundere colectivă.
responsabilizzàre I. *vt.* a însărcina (cu o activitate). **II.** *vi. (e)* a-și asuma o răspundere.
responsàle *adj. (înv.)* responsabil.
responsióne *s.f.* **1.** răspuns. **2.** tribut.
responsìvo *adj. (lit.)* de răspuns; *lettera* ~*-a* scrisoare de răspuns.
respònso *s.m. (lit.)* **1.** răspuns. **2.** răspuns (al unui oracol), oracol; *(jur.)* ~ *della giuria* verdict al juraților. **3.** răspuns (al unui medic), diagnostic. **4.** *(bis.)* răspuns (la liturghie). **5.** *(glumeț)* părere, oracol.
responsoriàle *s.m. (bis.)* carte de cîntări bisericești.
responsório *s.m. (bis.)* răspuns (la slujbele religioase).
rèssa *s.f.* **1.** înghesuială; *far* ~ a se înghesui. **2.** stăruință, insistență; presiune. **3.** *(înv.)* încăierare.
rèsta[1] *s.f.* **1.** *(bot.)* barba spicului. **2.** os de pește.
rèsta[2] *s.f.* **1.** funie (de ceapă, de usturoi). **2.** frînghie.
rèsta[3] *s.f.* **1.** *(ist.)* sprijinitoare de lance; *mettersi in* ~ a se pregăti de atac. **2.** *(înv.)* oprire.
restànte I. *adj.* **1.** care rămîne. **2.** supraviețuitor. **II.** *s.m.* rest; rămășiță. *SIN. residuo, rimanente; (înv.) del* ~ de altfel.
restànza *s.f.* **1.** rest, restanță. **2.** rămășiță.
restàre I. *vi. (e)* **1.** a rămîne; ~ *seduto/in piedi* a continua să stea jos/în picioare; ~ *indietro* a rămîne în urmă; ~ *a cena* a rămîne la cină; ~ *obbligato* a rămîne/fi obligat; ~ *a piedi* **a)** a pierde (trenul etc.); **b)** *(fig.)* a rămîne pe dinafară, a fi în plus; ~ *a bocca asciutta* **a)** a rămîne flămînd; **b)** *(fig.)* a rămîne cu buzele umflate; ~ *con un palmo di naso* a rămîne mofluz; ~ *a bocca aperta/ senza fiato* a rămîne cu gura căscată; ~ *di stucco/ di sale/di sasso* a încremeni; ~ *al verde* a rămîne lefter; ~ *sul colpo* a muri pe loc/subit; ~ *d'accordo* **a)** a rămîne înțeleși; **b)** a cădea de acord. *SIN. rimanere, trattenersi.* **2.** a înceta, a se opri din, a se întrerupe; *(glumeț) prima che il giorno resti* înainte de a se termina cu totul/toate. **3.** a se (mai) afla, a se (mai) găsi, a mai fi; *ci resta ancora molto da fare* mai este încă mult de făcut; *restano pochi giorni a* mai sînt puține zile pînă; *non resta che* nu mai rămîne decît; ~ *lontano* a se afla la o distanță de. *SIN. essere, trovarsi.* **4.** *(lit.)* a înceta; *non restava dal lamentarsi* nu înceta să se plîngă. **5.** *(lit.)* a rezulta, a urma; *resta che* nu mai urmează/ rămîne decît. **6.** a depinde; *non resta da me* nu depinde de mine. **II.** *vt. (înv.)* a opri. **III.** *vr.* **1.** a se opri. **2.** a se pune de acord, a rămîne înțeleși.
restaurare *vt.* a restaura, ~ *un governo* a restaura un guvern. *SIN. ripristinare.*
restauratóre, -trice *adj., s.m.* **1.** restaurator; ~ *di quadri* restaurator de tablouri. **2.** persoană care restabilește; ~ *della disciplina* supraveghetor cu disciplina.
restaurazióne *s.f.* restaurație; restaurare. *SIN. restauro.*
restàuro *s.m.* **1.** restaurare (a unei opere de artă etc.) **2.** reparație.
restìo I. *adj.* încăpățînat, îndărătnic, recalcitrant; nesupus; *(prov.) caval* ~*, fallo con Dio* scapă-te de calul îndărătnic. **II.** *s.m.* îndărătnicie (la un animal). *SIN. alieno, contrario.*
restituire I. *vt.* **1.** a restitui, a reda, a înapoia; ~ *la merce* a înapoia marfa; ~ *una visita* a întoarce o vizită; ~ *uno schiaffo* a înapoia o palmă. *SIN. rendere, riconsegnare.* **2.** a repune, a readuce (într-o funcție etc.); ~ *gli esuli alle loro case* a rechema

pe exilaţi la casele lor. **3.** *(înv.)* a repara, a reface; a regenera. **II.** *vr.* a se reîntoarce, a reveni.

restitutóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care restituie. **2.** restaurator.

restitutório *adj. (jur.)* care ţine de restituire; *interdetto* ~ interdicţie de restituire.

restituzióne *s.f.* **1.** restituire, înapoiere; ~ *di un testo* reconstituire critică a unui text; *con buona* ~ cu plăcere (ca răspuns la „mulţumesc"). *SIN. resa, ritorno.* **2.** *(lit.)* restabilire; *la* ~ *dei Medici a Firenze* reinstaurarea familiei Medici la Florenţa.

rèsto *s.m.* **1.** rest, rămăşiţă; ~*-i mortali* rămăşiţe pământeşti; *fare del* ~ a juca banii rămaşi; *(fam.) rifare il* ~*a qualcuno* a face cuiva o nouă favoare (după ce se arată nerecunoscător); *avere il suo* ~ a avea ce meriţi; *par che gli abbia/gli s'abbia a rifare il* ~ *(despre un încrezut)* parcă i-am fi îndatoraţi cu ceva; *del* ~ de altfel; *nel* ~ în rest...; *per il* ~*/sul* ~*/quanto al* ~ cît despre rest ... **2.** *(mat.)* rest. **3.** rest (de bani). **4.** *(înv.)* oprire.

restóne[1] *adj., s.m. (augm.)* **1.** cîine mare de vînătoare. **2.** cal îndărătnic. **3.** *(hidr.)* albie cu pietriş.

restóne[2] *s.m. (bot.)* grîu cu barba spicului lungă.

restóso *adj. (despre grîu)* cu barba spicului lungă.

restremàre *vt. v.* rastremare.

restringènte *adj. (med.)* constipant.

restringere I. *vt.* **1.** a restrînge, a limita. *SIN. limitare.* **2.** a strînge mai tare. **3.** *(înv.)* a strînge, a aduna. **4.** *(înv.)* a constrînge. **5.** *(înv.)* a lega, a înfăşa strîns. **6.** *(med.)* a constipa. **II.** *vr.* **1.** a se strînge. **2.** a se subţia, a se strîmta. **3.** a se restrînge; a se limita; *una tela che si restringe* o pînză care intră la apă; *restringetevi un po'* strîngeţi-vă niţel.

restringiménto *s.m.* restrîngere, limitare; restricţie.

restrittivo *adj.* restrictiv, limitativ.

restrizióne *s.f.* restricţie, limitare.

resultàre *vi. v.* risultare.

resupìno *adj.* culcat pe spate.

resùrgere *vi., vt. v.* risurgere.

resurrèssi, resurrèsso *s.m. (înv.)* înviere.

resurrezióne *s.f. v.* risurrezione.

resuscitàre *vt., vi. v.* risuscitare.

retàggio *s.m. (lit.)* **1.** moştenire. **2.** patrimoniu spiritual.

retàre I. *vt.* **1.** a trage/face o reţea de pătrăţele spre a reduce/mări la proporţii un desen. **2.** a întinde o plasă (pentru pescuit). **II.** *vi. (e; înv.)* a moşteni.

retàta *s.f.* **1.** aruncare a plasei. **2.** peşte prins dintr-o aruncătură de plasă. **3.** razie, arestare în masă; captură; persoane reţinute la o razie; *(fig., glumeţ) una bella* ~ încasări frumoase (la un spectacol etc.).

retàto *adj.* lucrat, dispus ca ochiurile de plasă; *mattoni a* ~ cărămizi aşezate ca nişte ochiuri de plasă.

retatùra *s.f. (bot.)* ramificaţie a rădăcinilor (ca o plasă).

rète *s.f.* **1.** plasă; ~ *da pesca* plasă de pescuit; ~ *da spesa* plasă de piaţă; *tendere la* ~ a întinde plasa; *tirare la* ~ a trage plasa; *tendere le* ~*-i al vento* a căra apa cu ciurul; *lavori a* ~ broderie în fileu; *punto in* ~ un fel de ajur. **2.** *(fig.)* cursă, înşelătorie, plasă; *cadere/incappare nella* ~ a cădea în plasă. **3.** *(sport)* fileu, plasă; *tirare in* ~ a trage în plasă. **4.** *(sport)* punct, gol; *(baschet)* coş. **5.** fileu (de păr). **6.** reţea (de drumuri, de fire etc.) *la* ~ *stradale* reţeaua de drumuri. **7.** ţarc de vite. **8.** mască (de scrimă), obrăzar. **9.** prapur.

retentìva *s.f. (pop.)* memorie.

retiċèlla *s.f. (dim.)* **1.** fileu, plasă de păr. **2.** fileu (lucrat de mînă); *(tehn.)* ~ *a incandescenza* sau ~ *Auer* sită de bec Auer. **3.** plasă la bicicletă.

reticènte *adj.* reticent, cu reticenţe; care omite ceva, care tace (ascunzînd adevărul).

reticènza *s.f.* reticenţă; *punti di* ~ puncte de suspensie.

rètico, rètici I. *adj.* din Retia, retic. **II.** *s.m.* **1.** limba retoromană; ladină. **2.** *(dial.)* eretic.

reticolaménto *s.m.* aşezare, dispoziţie în formă de reţea.

reticolàre[1] *vt.* **1.** a împleti/a desena în formă de reţea. **2.** a prevedea cu o reţea.

reticolàre[2] *adj.* reticular.

reticolàto I. *adj.* reticular; reticulat. **II.** *s.m.* **1.** *(mil.)* reţea/gard de sîrmă ghimpată. **2.** plasă de sîrmă. **3.** reţea de sîrmă. **4.** reţea de pătrăţele.

reticolo *s.m.* **1.** reticul. **2.** *(anat.)* ţesut reticular. **3.** *(zool.)* reţea (la rumegătoare). **4.** *(fiz.)* reticul (la o lunetă).

retiformе *adj.* reticular; ca o reţea.

rètina *s.f. (anat.)* retină.

retìna *s.f.* fileu (de păr).

retinàre *vt.* **1.** a prevedea cu plasă/reţea. **2.** *(foto)* a reproduce cu ajutorul reţelei de difracţie.

retinènte *adj.* precaut; prudent.

retinènza *s.f. (rar)* reţinere.

retìno *s.m.* **1.** fileu din fire de aur şi mătase (împodobită cu perle şi pietre). **2.** reţea (în sericicultură, la laţul de prins păsări). **3.** lingură mare cu găuri. **4.** plasă de prins fluturi. **5.** ajur. **6.** *(foto)* reţea de difracţie.

retóne *s.m. (augm.)* plasă mare (de păsări).

rètore *s.m.* **1.** *(ist.)* retor; orator. **2.** *(depr.)* scriitor sau vorbitor emfatic.

retòrica *s.f.* **1.** retorică. **2.** clasă, secţie umanistică (la liceu). **3.** *(depr.)* retorică, emfază (de stil). *SIN. gonfiezza, ridondanza.*

retoricàle *adj.* retoric.

retoricàre *vi. (a)* **1.** a preda retoric. **2.** *(depr.)* a vorbi retoric.

retòrico, *(rar)* rettòrico I. *adj.* retoric; *luoghi* ~*-i* banalităţi. *SIN. gonfio, prolisso.* **II.** *s.m.* **1.** retor, profesor de retorică. **2.** amator de vorbe mari/de clacă/goale.

retoricùme *s.m. (colectiv, depr.)* vorbe goale, retorică.

retoromànzo *adj. (lingv.)* retoroman.

retràrre *vi. (rar)* a retracta, a trage înapoi.

retràttile *adj.* **1.** *(anat.)* retractil. **2.** escamotabil; *(av.) carrello* ~ tren de aterizare (escamotabil).

retrattilità *s.f.* caracter retractil.

retrazióne *s.f. (înv.)* retracţie.

retribuire *vt.* **1.** a retribui, a plăti. **2.** a răsplăti. *SIN. pagare, rimeritare.*

retribuzióne *s.f.* **1.** retribuţie; remuneraţie. **2.** răsplată.

retrivismo *s.m.* înapoiere, stare retrogradă.

retrìvo I. *adj. (lit.)* **1.** tardiv. **2.** retrograd. *SIN. retrogrado.* **II.** *s.m.* reacţionar.

rètro I. *adv. (lit.)* verso; *vedi* ~ vezi pe verso (al unei foi tipărite); *a* ~, *di* ~ înapoi, în spate; ~ *a,* ~ *di* în spatele. **II.** *s.m.* revers, spate; *sul* ~ *della casa* în spatele casei.

retroattività *s.f.* retroactivitate.

retroattìvo *adj.* retroactiv.

retroazióne *s.f.* retroactivitate.

retrobócca *s.f. invar.* faringe; gîtlej, înghiţitoare.

retrobottéga *s.f.* cameră/magazie (în spatele unei prăvălii).

retrocàmera *s.f.* **1.** cameră (care dă în camera principală). **2.** debara.

retrocàrica *s.f. (în expr.) cannoni/fucili a* ~ tunuri, puşti care se încarcă pe la culată.

retrocèdere I. *vi. (a ; e)* 1. a se retrage ; a da/a merge înapoi. *SIN. indietreggiare.* 2. a renunța la, a reveni asupra. II. *vt.* 1. a retrograda. 2. *(jur.)* a retroceda, a reda primului posesor.
retrocessióne *s.f.* 1. *(jur.)* retrocedare. 2. *(sport)* retrogradare. 3. retragere, dare înapoi. 4. *(com.)* rambursare.
retrocèsso *part. tr.* de la retrocedere.
retrodatàre *vt.* a data anterior, a antedata.
retrodatazióne *s.f.* datare anterioară, antedatare.
retrogradàre *vi. (a)* 1. a merge/a da înapoi. *SIN. retrocedere.* 2. *(astron.)* a avea o mișcare retrogradă.
retrogradazióne *s.f.* 1. mers înapoi. 2. *(astron.)* mișcarea retrogradă a planetelor.
retrògrado *adj.* care merge înapoi ; retrograd. *SIN. retrivo.*
retroguàrdia *s.f.* ariergardă.
retroguìda *s.m.* 1. *(mil.)* încheietor de pluton. *SIN. serrafila.* 2. *(mar.)* încheietor de escadră.
retromàrcia *s.f.* marșarier ; *innestare la ~* a băga în marșarier.
retropensièro *s.m. (rar)* gînd ascuns.
retroràzzo *s.m.* rachetă de înfrînare a navelor spațiale.
retrosapère *s.m.* gust rămas în gură.
retroscèna *s.f. invar.* 1. culise. 2. *(fig.)* intrigi ; dedesubturi, sfori trase.
retroscrìtto *adj., s.m.* (text) scris pe contrapagină.
retrospettìvo *adj.* retrospectiv.
retrospezióne *s.f.* restrospecți(un)e.
retrostànte *adj.* aflat în spate ; *il parco ~ al palazzo* parcul aflat în spatele palatului.
retrostànza *s.f.* cameră din fund.
retrotèrra *s.m.* 1. hinterland. 2. *(fig.)* mediu (social, economic). 3. *(fig.)* pregătire intelectuală.
retrotrazióne *s.f.* 1. mers pe firul amintirilor. 2. anacronism.
retrovéndere *vt.* a vinde înapoi vînzătorului.
retroversióne *s.f.* 1. deplasare înapoi. 2. *(anat.)* deplasare înapoi (a unui organ). 3. retroversiune (traducere).
retrovie *s.f. pl. (mil.)* spatele frontului ; *nelle ~* în spatele frontului.
retrovisìvo *adj. (în expr.) specchio ~* retrovizor, oglindă retrovizoare.
retrovisóre *s.m. (auto)* retrovizor.
rètta[1] *s.f. (geom.)* linie dreaptă.
rètta[2] *s.f. (în expr.) dar ~* **a)** a da ascultare ; *dai ~ a tuo padre* ascultă-l pe tatăl tău ; *dammi ~ un momento* ascultă-mă o clipă ; **b)** *(pop.)* a privi, a se uita.
rètta[3] *s.f.* pensiune, plată pentru casă și masă.
rètta[4] *s.f. (înv.)* rezistență.
rettàle *adj. (anat.)* rectal.
rettaménte *adv.* 1. corect, just, drept ; *agire ~* a acționa corect. 2. corect, exact, *capire ~* a înțelege exact, cum trebuie.
rettangolàre *adj.* dreptunghiular.
rettàngolo *adj., s.m. (geom.)* dreptunghic ; dreptunghi ; *triangolo ~* triunghi dreptunghi.
rettàre *vi. (a ; înv.)* a se tîrî, a merge pe brînci.
rettifica *s.f.* 1. rectificare. 2. retuș ; *~ tonda* rectificare cilindrică ; *~ automatica per interni* mașină automată de rectificat interior. 3. mașină de rectificat.
rettificàre *vt.* 1. a rectifica, a îndrepta. 2. a face drept (o șosea etc.). 3. a purifica (un alcool), a distila. 4. a rectifica, a retușa.
rettificatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. rectificator (muncitor). 2. rectificator (dispozitiv). 3. *(la fem.)* mașină de rectificat.
rettificatrice *s.f.* mașină de rectificat (suprafețe metalice) ; *~ per esterni* mașină de rectificat exterior.
rettificazióne *s.f.* 1. îndreptare. 2. purificare, distilare (a unui alcool). 3. corectare, rectificare.
rettifilo *s.m.* 1. linie dreaptă (a unei șosele etc.). 2. șosea, stradă în linie dreaptă. *SIN. rettilineo.*
rèttile I. *s.m.* 1. *(zool.)* reptilă ; tîrîtoare. 2. laș, ticălos. II. *adj. (înv.)* tîrîtor.
rettilìneo I. *adj.* 1. rectiliniu, în linie dreaptă. 2. *(fig.)* corect, onest. 3. consecvent. II. *s.m.* 1. linie dreaptă. 2. porțiune de șosea/cale ferată în linie dreaptă.
rettite *s.f. (med.)* rectită.
rettitùdine *s.f.* 1. rectitudine, corectitudine morală, probitate. *SIN. probità, onestà.* 2. direcție în linie dreaptă.
rètto I. *part. tr.* de la reggere. II. *adj.* 1. drept, în linie dreaptă ; *(geom.) linea retta* linie dreaptă ; *angolo ~* unghi drept ; *(gram.) caso ~* caz nominativ. 2. corect, just ; exact. 3. leal, onest, cinstit. 4. sprijinit, susținut. III. *s.m.* 1. *(anat.)* rect. 2. recto (la o pagină). 3. *(geom.)* unghi drept. 4. *(fig.)* lucru drept, corect ; ceea ce este drept.
rettocèle *s.m. (med.)* deplasare a rectului.
rettoràto *s.m.* rectorat.
rettóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. conducător ; *~ del cielo* Dumnezeu ; *~ delle acque* Neptun. 2. guvernator. 3. rector ; *~ dell'Università, magnifico ~* rector. 4. *(bis.)* stareț, superior de ordin. 5. director de seminar. 6. paroh. 7. director de internat.
rettoréssa *s.f.* soție de rector **(3)**.
rettoría *s.f.* biserică (neparohială) slujită de un preot.
rettórica *s.f.* și *deriv. v.* retorica și *deriv.*
reuclinìano *adj. (în expr.) pronunzia ~-a* pronunțare (a limbii grecești vechi) conform teoriei lui Reuchlin.
rèuma, *rèumi*, *s.m.* reumatism.
reumàtico, *-àtici*, *adj., s.m.* reumatic.
reumatìsmo *s.m.* reumatism.
reumatizzàre I. *vt.* a produce reumatism. II. *vr.* a căpăta reumatism.
reumatizzàto *s.m.* reumatic.
revanscìsmo *s.m.* spirit de revanșă/revanșard.
revanscista, *-isti*, *s.m.* și *f. (pol.)* revanșist, revanșard
revanscistico, *-ici*, *adj.* revanșist, revanșard, de revanșă.
revellènte *adj., s.m. (med.)* revulsiv.
reverèndo I. *adj.* 1. demn de veneratie, de respect. 2. *(bis., despre un preot)* reverend *(termen de adresare)*. II. *s.m.* preot ; reverend.
reverènza *s.f. v.* riverenza.
reverenziàle *adj.* reverențios, respectuos ; *omaggio ~* omagiu respectuos.
reverìre *vt. v.* riverire.
reversàle *s.f. (ferov.)* fract.
reversìbile *adj.* 1. reversibil ; *ragionamento ~* raționament reversibil. 2. *(mat.)* reversibil.
reversìno *s.m.* joc de cărți (în care cîștigă cel ce face cel mai mic număr de puncte). *SIN. rovescino.*
reversióne *s.f.* 1. *(biol.)* regresiune, revenire la tipul primitiv. 2. *(jur.)* reversiune.
reviriseénza *s.f.* recrudescență.
revertìgine *s.m. (înv.)* vîrtej.
revisionàre *vt.* a revizui.
revisióne *s.f.* 1. revizie ; *~ di un motore* revizie a unui motor. 2. control.
revisionismo *s.m. (pol.)* revizionism.
revisionìsta, *-isti*, *s.m.* și *f. (pol.)* revizionist.
revisionìstico, *-ici*, *adj.* revizionist.

revisóre *s.m.* **1.** revizor, controlor; ~ *di stampe* redactor (de editură). **2.** cenzor (de publicaţii); *il libro ha l'approvazione del* ~ cartea a fost aprobată de cenzură.
reviviscènte *adj. (despre animale, plante)* care poate fi înviorat, readus la viaţă, reviviscent.
reviviscènza *s.f.* reviviscenţă, reînviere; *(fig.)* redeşteptare; reapariţie.
revivìscere *vi. (e; înv.)* a reveni la viaţă, a reînvia.
rèvoca *s.f.* revocare; abrogare.
revocàbile *adj.* revocabil.
revocàre *vt.* a anula, a revoca; ~ *un ordine* a revoca un ordin; ~ *in dubbio* a pune la îndoială, a pune sub semnul întrebării.
revocazióne *s.f.* revocare; revenire asupra unei hotărîri. *SIN. revoca.*
revolùto *adj. (înv.) (despre timp, ani etc.)* revolut, care şi-a împlinit ciclul; care a trecut, s-a scurs; *tempi* ~*-i* timpuri care au trecut.
revòlver *s.m. invar.* revolver.
revolveràre *vt.* a împuşca cu revolverul.
revolveràta *s.f.* împuşcătură de revolver.
revulsióne *s.f.* revulsie.
revulsìvo *adj., s.m.* revulsiv. *SIN. iperemizzante.*
reziàrio *s.m. (ist. ant.)* reţiar.
rézza *s.f.* **1.** fileu de brodat. **2.** plasă de pescuit.
rézzo *s.m.* **1.** *(poetic)* umbră; loc umbros; *l'eterno* ~ iadul. **2.** pală/undă de aer răcoros.
rézzola *s.f. v.* r e z z a.
rezzuòla *s.f.* plasă deasă (de pescuit).
rhodesiàno *adj., s.m.* rodezian.
rhum *s.m.* rom.
ri *prefix (indică repetiţie sau întăreşte sensul)* re-.
riabbonàre *vt., vr.* a (se) reabona.
riabbracciàre *vt., vr.* a (se) îmbrăţişa din nou.
riabilitàre I. *vt.* a reabilita, a repune în drepturi. **II.** *vr.* a se reabilita.
riabilitàto *adj.* reabilitat.
riabilitazióne *s.f.* reabilitare.
riabituàre *vt.. vi.* a (se) reobişnui.
riaccappellàre *vt. (fam.)* a recidiva (în răceală).
riaccèndere *vt., vr.* a (se) reaprinde.
riaccennàre *vt.* a indica din nou.
riacciottolaménto *s.m. (tehn.)* resudare; reîncărcare (cu sudură); ~ *di una linea ferrata* reîncărcarea şinei cu sudură.
riacciottolàre *vt. (tehn.)* a reîncărca; ~ *una strada* a reîncărca şoseaua cu asfalt.
riaccomodàre *vt.* a reaşeza, a potrivi din nou; a reajusta.
riaccompagnàre I. *vt.* a însoţi din nou. **II.** *vr.* a fi din nou împreună; a se reîmprieteni.
riaccordàre I. *vt. (muz.)* a acorda din nou (un instrument). **II.** *vr.* a se înţelege din nou; *cercate di* ~*-vi con loro* încercaţi să vă înţelegeţi din nou cu ei.
riaccostàre I. *vt.* **1.** a apropia din nou. **2.** a compara; a confrunta. **II.** *vr.* a relua (relaţiile de prietenie).
riaccozzàre *vt.* a readuna; a împreuna, a apropia din nou.
riacutizzàre *vt., vr.* a (se) reagrava.
riacutizzazióne *s.f.* reagravare.
riacquistàre *vt.* a redobîndi, a recîştiga, a recăpăta.
riacquisto *s.m.* **1.** nouă achiziţie/cumpărătură. **2.** redobîndire, recîştigare.
riadattàre *vt., vr.* **1.** a (se) readapta. **2.** a reajusta; ~ *un abito* a reajusta o haină.
riadoperàre *vt.* a refolosi.
riaddormentàre *vt., vr.* a readormi.
riaffacciàre *vt., (mai ales) vr.* a (se) prezenta/înfăţişa din nou.
riaffermàre *vt., vr.* a (se) reafirma; a (se) întări.
riafferràre I. *vt.* a reapuca, a apuca din nou. **II.** *vr.* a se prinde/agăţa din nou.
riaffezionàre *vt., (mai ales) vr.* a îndrăgi, a se ataşa din nou.
riaffiatàrsi *vr.* a se readapta/reacomoda/refamiliariza.
riaffratellàre *vt., vr.* a (se) reînfrăţi.
riaggiustàre *vt.* a reajusta.
riallacciàre *vt., vr.* a (se) reînnoda, a (se) strînge/a (se) lega din nou; *(fig.) riallacciarsi a* a se lega de/cu.
riallettàre *vt.* a ademeni/a momi din nou.
riallungàre *vt., vr.* a (se) lungi mai mult/din nou.
riàlto *s.m.* **1.** ridicătură de pămînt, movilă; *fare un* ~ a mînca mai bine decît de obicei; *ricamo a* ~ broderie în relief.
rialzaménto *s.m.* **1.** ridicare, ridicătură. **2.** *(tehn.)* relevment, releveu, elevaţie, ridicare, înălţare.
rialzàre I. *vt.* **1.** a ridica; a ridica din nou; ~ *la testa* **a)** a prinde curaj; **b)** a se înfumura. **2.** a face mai înalt, a înălţa; ~ *il muro* a înălţa zidul. **3.** *(fig.)* a ridica preţul, a scumpi. *SIN. rincarare.* **II.** *vi. (e)* a se ridica, a urca; a creşte. **III.** *vr.* **1.** a se scula (de jos). **2.** *(fig.)* a-şi reveni.
rialzìsta, *-isti, s.m.* speculant de bursă.
riàlzo *s.m.* **1.** ridicare/creştere a preţului, scumpire; *giocare al* ~ a specula creşterea valorilor la bursă. **2.** ridicătură, mică înălţime. **3.** *(la pl.)* talonete.
riamàre *vt.* **1.** a răspunde iubirii. **2.** a iubi din nou.
riamicàre I. *vt.* a reconcilia, a împăca. **II.** *vr.* a se împrieteni din nou.
riammalàre *vi. (e), vr.* a se îmbolnăvi din nou.
riammèttere *vt.* a admite din nou.
riammissióne *s.f.* readmitere.
riammogliàrsi *vr.* a se recăsători.
riandàre I. *vi.* **1.** *(e)* a se duce/a parcurge din nou. **2.** a se reîntoarce; *se rivai a Roma* dacă te reîntorci la Roma. **II.** *vt.* **1.** a-şi aminti; ~ *i tempi della giovinezza* a-şi aminti de vremurile tinereţii. **2.** a reexamina în gînd.
rianimàre I. *vt.* **1.** *(fig.)* a reanima, a readuce la viaţă. **2.** *(fig.)* a reda curajul, a îmbărbăta. **II.** *vr.* a se însufleţi; a prinde viaţă.
rianimazióne *s.f.* reanimare; *centro di* ~ centru de reanimare.
riannèttere *vt.* a reanexa.
riannodàre *vt.* (şi *fig.*) a reînnoda; *riannodarsi a* a se lega cu/de.
riapertùra *s.f.* redeschidere, reîncepere (a şcolii etc.).
riappaciàre *vt., vr. v.* r a p p a c i a r e.
riapparìre *vi. (e)* a reapărea.
riaprìre I. *vt.* a redeschide. **II.** *vr.* a reîncepe.
riarmaménto *s.m.* reînarmare, punere la punct şi reînnoire a armamentului.
riarmàre *vt., vr.* **1.** a reînarma. **2.** a reînnoi, a reface, a renova (armătura/scheletul unei construcţii). **3.** a reînnoi coardele (unui instrument muzical).
riarmatùra *s.f.* armătură nouă (a unei construcţii).
riàrmo *s.m. (pol.)* reînarmare; *la corsa al* ~ cursa înarmărilor.
riàrso *adj.* uscat, sec, arid.
riassestaménto *s.m.* **1.** redresare; restabilire, refacere. **2.** rearanjare, reaşezare, reorînduire.
riassestàre I. *vt.* a redresa; a reaşeza, a rearanja, a reorîndui. **II.** *vr.* **1.** *(despre un teren)* a se tasa. **2.** *(fig.)* a se redresa.
riassètto *s.m.* **1.** refacere, restabilire; redresare. **2.** reorganizare; reaşezare, reorînduire, rearanjare.
riassicuràre *vt., vr.* **1.** a reasigura. **2.** *(jur.)* a face o nouă asigurare.
riassopiménto *s.m.* aţipire din nou.

riassopire I. *vt.* a adormi din nou. II. *vr.* a ațipi din nou.
riassorbire I. *vt.* a absorbi (din nou). II. *vr.* a se resorbi.
riassortiménto *s.m.* reînnoire, refacere a sortimentului de marfă.
riassùmere *vt.* 1. a relua (o funcție etc.). 2. a reangaja (un salariat). 3. a relua (un proces etc.). 4. a rezuma. *SIN. sintetizzare, ricapitolare, riepilogare.*
riassuntivo *adj.* rezumativ, recapitulativ.
riassùnto I. *part. tr.* de la riassumere. II. *s.m.* rezumat. *SIN. riepilogo, compendio, sommario.*
riassunzióne *s.f.* 1. reluare (a unei funcții, a unui nume). 2. reangajare.
riattaccàre I. *vt.* 1. a prinde, a lega, a agăța, a pune din nou; ~ *il quadro* a agăța din nou tabloul; ~ *un gancio* a pune (din nou) o copcă. 2. a relua, a reîncepe; ~ *a dormire* a continua somnul. II. *vr.* a se reatașa, a se reuni, a se lega din nou; ~*-si alla vita* a se agăța din nou de viață; *riattaccandosi a* pornind direct de la.
riattaménto *s.m.* repunere în ordine/activitate/funcțiune.
riattàre *vt.* 1. a reface, a repara, a repune în funcțiune (o clădire, o fabrică etc.). 2. a ajusta o haină.
riattèndere I. *vt.* 1. a aștepta din nou. 2. a aștepta ceva în schimb, ca răspuns. II. *vi. (a)* a se dedica iar; ~ *allo studio* a se dedica din nou studiului.
riattivàre *vt.* 1. a repune în funcțiune, a reactiva. 2. a reda în folosință. *SIN. ripristinare.*
riattivazióne *s.f.* 1. repunere în activitate; ~ *di una strada* repunere în circulație a unei șosele. 2. *(med.)* reactivare.
riavére I. *vt.* 1. a avea din nou; ~ *il metallo rappreso* a readuce metalul în stare lichidă. 2. a redobîndi; a recăpăta; ~ *il fiato* a-și trage sufletul; ~ *la salute/la vista* a-și recăpăta sănătatea/vederea. II. *vr.* 1. a-și redobîndi (forțele, sănătatea). 2. a-și reveni (dintr-o emoție). 3. a se reface, a-și reface situația.
riàvolo *s.m.* 1. *(metal.)* spărgător de tavan. 2. baston de fier.
riavùta *s.f. (înv.)* reciștigare; redobîndire.
riavvallàre I. *vi., vr. (despre un teren)* a se surpa, a se prăvăli din nou. II. *vt. (fin.)* a garanta din nou (o poliță).
riavvàllo *s.m. (fin.)* garantare nouă (a unei polițe).
riavvezzàre *vt.* 1. a reobișnui, a redeprinde. 2. a reeduca.
riavvicinàre I. *vt.* 1. a reapropia. 2. a relua legături (de prietenie). II. *vr.* a se reapropia.
riavvòlgere *vt. (tehn.)* a rebobina.
riavvolgiménto *s.m. (tehn.)* rebobinare.
ribadàre I. *vr.* a se feri, a se păzi; a se pune la adăpost. II. *vi.* a băga de seamă din nou.
ribadiménto *s.m.* 1. confirmare, întărire. 2. fixare în minte. 3. nituire, fixare a unui cui (prin îndoire).
ribadìre I. *vt.* 1. a îndoi vîrful cuiului pe fața cealaltă a scîndurii. 2. *(fig.)* a confirma, a întări (prin argumente noi); ~ *un'affermazione* a accentua/a sublinia o afirmație; ~ *qualcosa in testa* a băga bine în capul cuiva; ~ *le catene* a înăspri asuprirea; a strînge șurubul; ~ *l'accusa* a întări acuzația. 3. a reafirma. 4. *(tehn.)* a nitui. II. *vi. (e) (fig.)* a (se) întări; *ribadirsi una nuova convinzione* a-și întări o nouă convingere.
ribadìto *s.m.* nit.
ribaditóio, *-oi, s.m.* ciocan.
ribaditrice *s.f.* mașină de nituit.
ribaditùra *s.f.* 1. fixare; întărire. 2. nituire.
ribadocchìno *s.m. (ist., mil.)* armă formată din mai multe sulițe sau guri de foc (sec. XIV—XV).
ribàlda *s.f. (înv., ist.)* coif.
ribaldàglia *s.f.* mulțime de ticăloși.
ribaldeggiàre *vi. (a)* a fi/a se purta ca un ticălos.
ribalderìa *s.f.* 1. ticăloșie, mișelie. *SIN. furfanteria, scelleratezza.* 2. *(fig.)* creație total nereușită.
ribàldo *s.m.* 1. *(ist.)* pedestraș (care prăda în urma armatelor). 2. ticălos, nemernic. *SIN. furfante, mascalzone.* 3. *(înv.)* sărac, nenorocit.
ribàlta *s.f.* 1. chepeng. 2. *(teatru)* rampă.
ribaltàbile *adj.* 1. *(despre o mobilă)* rabatabil; *sedile* ~ a) strapontină; b) *(auto)* scaun rabatabil. 2. *(despre un camion etc.)* basculant.
ribaltàre *vi. (e, a), vt., vr.* a (se) răsturna, a (se) da peste cap. *SIN. capovolgere.*
ribaltaménto *s.m.* răsturnare, dare peste cap; schimbare de poziție. *SIN. rovesciamento, capovolgimento.*
ribaltatùra *s.f.* răsturnare (a unui vehicul).
ribaltóne *s.m.* zguduitură, smucitură (la o răsturnare); *fare, dare un* ~ a (se) da peste cap, a (se) răsturna.
ribalzàre *vi. (e, a)* 1. a sări din nou (în sus); ~ *la palla in mano* a-i veni apa la moară. 2. a răsuna, a avea ecou.
ribàlzo *s.m.* 1. săritură. 2. răsunet, ecou.
ribassàre *vt., vi. (e)* a coborî, a (se) micșora (prețul).
ribassìsta, *-isti, s.m.* speculant de bursă.
ribàsso *s.m.* 1. micșorare, scădere, reducere (de prețuri etc.). 2. *essere in* ~ a-și pierde prestigiul, autoritatea.
ribàttere I. *vt.* 1. a bate (din nou); ~ *moneta* a bate din nou monedă; ~ *il cucito* a netezi o cusătură. 2. a bate, a răspunde la o lovitură; ~ *la palla* a respinge mingea. 3. a respinge; ~ *un argomento* a respinge un argument. 4. *(înv.)* a reflecta (o rază). 5. a replica; a respinge, a protesta. 6. a relua aceeași idee; ~ *lo stesso tasto* a relua aceeași discuție. II. *vi. (e)* 1. *(despre lumină)* a bate, a se reflecta. 2. a da înapoi.
ribattiménto *s.m.* 1. zbatere. 2. reflectare (a luminii). 3. respingere, replică; răspuns. 4. *(înv.)* piruetă.
ribattìno *s.m.* nit.
ribattitóre *s.m.* nituitor.
ribattùta *s.f.* 1. acțiune de **respingere**. 2. *(sport)* returnare a mingii.
ribattùto *adj.* 1. bătut din nou. 2. respins, combătut.
ribèca *s.f. (înv.)* vioară primitivă (cu trei coarde).
ribeccàre *vi.* a ciuguli iar; ~*-si una multa* a se învîrti de o amendă.
ribecchìsta, *-isti, s.m. (ist.)* menestrel.
ribellànte *adj., s.m.* rebel, răzvrătit.
ribellàre *vt., vi. (a), vr.* a (se) răzvrăti, a (se) răscula. *SIN. rivoltarsi.*
ribèlle *s.m.* rebel, răzvrătit. *SIN. rivoltoso, sovversivo, sedizioso.*
ribellióne *s.f.* rebeliune, răscoală, revoltă. *SIN. insurrezione, rivolta.*
ribenedìre *vt.* 1. a binecuvînta din nou. 2. a dezlega de excomunicare. 3. *(fig., glumeț)* a repune în grații.
ribére *vt.* a bea din nou/mai mult; *si ribeve? (despre ceva dorit, plăcut)* se mai poate avea puțin?
ribes *s.m. (bot.)* 1. coacăz *(Ribes rubrum)*. 2. coacăze.
ribisognàre *vi. (e)* a fi nevoie, a trebui (din nou).
ribobolìsta, *-isti, s.m.* și *f.* 1. hîtru, glumeț. 2. poznaș.
ribòbolo *s.m.* 1. zicătoare, locuțiune, joc de cuvinte în dialect (mai ales florentin). 2. farsă; păcăleală, tragere pe sfoară.
ribocceànte *adj.* care se revarsă; preă plin.
ribocceàre *vi. (e) vr.* 1. a se revărsa. 2. a avea din

belşug; a fi plin/înţesat cu/de; ~ *di tenerezza* a fi plin de duioşie; *la scuola ribocca di alunni* şcoala e înţesată de elevi. *SIN. traboccare, straripare.*

ribóceo *s.m.* revărsare; *empire a* ~ a umple ochi.

ribollènte *adj.* clocotitor.

ribolliménto *s.m.* **1.** fierbere; clocotire. **2.** *(fig.)* agitare; învolburare.

ribollìo *s.m.* fierbere continuă, clocotire, clocoteală.

ribollìre I. *vi. (a)* **1.** a fierbe, a clocoti din nou; *(fig.) il tempo ribolliva in buono* timpul se îndrepta. **2.** a fermenta a doua oară; a se strica. **3.** *(fig.)* a se agita. **4.** a se înfierbînta; a se aprinde (de mînie); *sentiva* ~*-si il sangue* clocotea de mînie. **5.** a furnica. **II.** *vt.* a răsfierbe; *sapore di ribollito* gust rău (de mîncare răscoaptă).

ribollitìccio *s.m.* gust rău de mîncare răsfiartă.

ribollìta *s.f.* fiertură.

ribollitùra *s.f.* **1.** răsfierbere. **2.** *(depr.)* fiertură.

ribombàre *vi. v.* r i m b o m b a r e.

ribòtta *s.f.* chef, petrecere. *SIN. bisboccia.*

ribottóne *s.m.* chefliu, petrecăreţ.

ribrezzàrsi *vr. (glumeţ)* **1.** a ascunde semnele îmbătrînirii. **2.** a simţi dezgust.

ribrézzo *s.m.* **1.** repulsie, dezgust, oroare; ~ *di collera* indignare. **2.** fior de frig. **3.** *(înv.)* adiere (plăcută). *SIN. ripugnanza, schifo.*

ribruciàre *vt., vi.* a arde din nou.

ribrùscola *s.f.* cules; spicuire (după culesul mare).

ribruscolàre *vt.* **1.** a culege spice (după primul seceriş). **2.** *(fig.)* a încropi, a spicui. **3.** a căuta atent, minuţios.

ribucàre *vt.* a găuri din nou.

ributtànte *adj.* respingător, dezgustător. *SIN. schifoso, ripugnante.*

ributtàre I. *vt.* **1.** a arunca iar/încă. **2.** a respinge brutal; ~ *un'accusa* a respinge o acuzaţie. **3.** a dispreţui. **4.** a vomita. **II.** *vi.* **1.** a dezgusta; a fi dezgustător/respingător. *SIN. ripugnare.* **2.** a înmuguri, a înverzi din nou. **III.** *vr.* **1.** a se aşeza/întinde iar; *(fig.) ributtarsi giù* a se descuraja, a fi la pămînt. **2.** a avea oroare; a fi dezgustat. *SIN. ripugnare, stomacare.*

ribuzzàre *vt.* a bate cu dalta.

ribùzzo *s.m.* daltă.

ricacciàre I. *vt.* **1.** a alunga din nou. **2.** a împinge înăuntru, a nu lăsa să iasă; ~ *in terra* a doborî la pămînt; *(fig.)* ~ *in gola le ingiurie* a-şi înghiţi insultele; ~ *le parole in gola* a-şi înghiţi cuvintele. **3.** a da afară, a respinge; ~ *il nemico* a respinge duşmanul. **II.** *vr.* a se vîrî, a se băga din nou.

ricadére *vi. (e)* **1.** a recădea; *(fig.)* ~ *al basso* a ajunge rău de tot. *SIN. ricascare.* **2.** a se îmbolnăvi din nou. **3.** *(despre o haină, o draperie)* a cădea, a atîrna. **4.** *(fig.)* a cădea. **5.** *(înv.)* a decădea. **6.** *(jur.)* a reveni (prin moştenire).

ricadiméntо *s.m.* **1.** recădere. **2.** *(med.)* reîmbolnăvire, recidivare.

ricadùta *s.f.* **1.** *(med.)* recidivă. **2.** recădere în păcat. **3.** cădere; ~ *radioattiva* cădere de pulbere radioactivă. *SIN. fall-out.*

ricadùto I. *adj.* **1.** căzut din nou; *malato* ~ căzut din nou la pat. **2.** *(înv.)* decăzut. **II.** *s.m.* eretic, recidivist. *SIN. relapso.*

ricalàta *s.f.* **1.** coborîre din nou; revenire la aceeaşi poziţie. **2.** ritm, cadenţă monotonă.

ricalcàbile *adj.* care poate fi copiat, calchiat.

ricalcàre *vt.* **1.** a călca din nou (în picioare); a păşi din nou pe acelaşi drum; *(fig.)* ~ *le orme di qualcuno* a călca pe urmele cuiva. **2.** a împinge, a îndesa; ~*-si il cappello in capo* a-şi îndesa pe cap pălăria. **3.** a reproduce; a copia (pe hîrtie de calc), a calchia. **4.** *(fig.)* a imita, a calchia. **5.** *(mec.)* a refula.

ricalcàto *adj.* **1.** copiat. **2.** calchiat, imitat îndeaproape.

ricalcatóio *s.m. (mil.)* împingător de tun.

ricalcatrìce *s.f. (mec.)* maşină de refulat; ~ *elettrica* maşină de electrorefulat.

ricalcatùra *s.f.* **1.** calc, copie, imitaţie. **2.** calchiere, reproducere.

ricalcitraménto *s.m.* recalcitrare.

ricalcitrànte *adj.* recalcitrant; încăpăţînat; refractar.

ricalcitràre *vi. (a)* **1.** a fi recalcitrant. **2.** a opune rezistenţă tenace. **3.** a da cu copita/cu picioarele.

ricàlco, *-chi, s.m.* calchiere; calc; *carta da* ~ (hîrtie de) calc.

ricalzàre *vt.* **1.** a încălţa din nou. **2.** a pregăti, a îngriji încălţămintea (cuiva). **3.** *(înv.) v.* r i n c a l z a r e.

ricamàre *vt.* **1.** a broda; ~ *un cencio* a pierde timpul cu fleacuri. **2.** *(glumeţ)* a bîrfi; ~ *su di un fatto* a broda asupra, a înflori un fapt. **3.** a face multe corecturi.

ricamàto *adj.* brodat; *faccia* ~*-a* faţă ciupită de vărsat.

ricamatrìce *s.f.* brodeză.

ricamatùra *s.f.* broderie; brodat.

ricambiàre I. *vt.* **1.** a schimba (din nou). **2.** a răspunde (la o felicitare etc.); ~ *il saluto* a răspunde la salut. **II.** *vr.* a se felicita reciproc.

ricàmbio *s.m.* **1.** schimb; *pezzo di* ~ piesă de schimb; *ruota per* ~ roată de schimb. **2.** *(med.)* metabolism; ~ *organico* metabolism; *malattie del* ~ boli de nutriţie. **3.** schimb reciproc (de felicitări etc.)

ricàmbi *s.m. pl. (tehn.)* piese de schimb.

ricàmo *s.m.* **1.** broderie. **2.** *(fig., glumeţ)* comentariu, adaos.

ricantàre *vt.* **1.** a cînta din nou. **2.** a repeta monoton; ~ *le lodi* a lăuda mereu (pe cineva), a lăuda în public; ~ *su tutti i toni* a spune şi a răspune.

ricantazióne *s.f.* retractare, retragere (a unui cuvînt etc.).

ricapitàre I. *vi. (e)* a se întîmpla din nou; a se afla din nou; *ricapiterai a Roma?* vei mai veni la Roma? **II.** *vt. (rar)* a înmîna, a preda (o scrisoare etc.).

ricapitolàre *vt.* a recapitula; a rezuma. *SIN. riassumere, riepilogare.*

ricapitolazióne *s.f.* recapitulare; rezumare; repetiţie. *SIN. riassunto, riepilogo.*

ricaricàre *vt.* **1.** a încărca (din nou/mai mult). **2.** a întoarce; ~ *l'orologio* a întoarce ceasul.

ricascànte *adj. (despre o draperie/fustă)* care atîrnă.

ricascàre *vi. (e)* **1.** a recădea. **2.** *(med.)* a recidiva. **3.** a cădea bine/rău. **4.** *(fig.)* a reveni, a se învîrti în jurul aceluiaşi subiect; ~ *a parlare di qualcosa* a învîrti pe toate feţele. *SIN. ricadere.*

ricascàta *s.f.* **1.** cădere (de draperie etc.). **2.** *(med.)* recidivă. **3.** recrudescenţă.

ricàsco, *-àschi, s.m. (arhit.)* **1.** deschizătura unei arcade, a unei bolţi. **2.** cute drapate. **3.** draperie care cade frumos.

ricàsso *s.m.* parte din lamă (la spadă).

ricattàre I. *vt.* **1.** a sechestra cu scop de şantaj. **2.** a şantaja. **3.** *(înv)* **a)** a recăpăta; **b)** a recupera; **c)** a răscumpăra. **II.** *vr.* **1.** a răzbuna (o insultă etc.). **2.** a se reface (după o pierdere etc.).

ricattatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* şantajist.

ricattatòrio *adj.* de şantaj, şantajist; *lettera* ~*-a* scrisoare de şantaj.

ricàtto *s.m.* **1.** şantaj, şantajare. **2.** *(jur.)* sechestrare de persoană. **3.** răzbunare.

ricavàre I. *vt.* 1. (şi *fig.*) a scoate, a extrage; ~ *dal sottosuolo* a scoate/a extrage din pământ; ~ *un insegnamento* a trage o învăţătură. 2. a scoate/a avea un folos. 3. a scoate/a obţine din; *non ne ricaverai nulla* n-ai să capeţi/iei nimic; ~ *un disegno* a copia. 4. a deduce; a înţelege; ~ *i numeri del lotto* a ghici numerele câştigătoare la loterie. 5. *(rar)* a scoate din nou; *dovette ricavarsi le scarpe* a trebuit să-şi scoată iar pantofii. 6. a câştiga; ~ *milioni* a câştiga milioane.

ricavàto *s.m.* 1. câştig, încasare. 2. avantaj, profit.

ricàvo *s.m.* câştig; profit; folos, avantaj; *la teoria dei* ~*-i* teoria profitului.

ricchèzza *s.f.* 1. bogăţie; abundenţă. 2. resurse, bogăţie. *SIN. risorsa.* 3. *(econ.)* bunuri; ~ *mobile* bunuri mobile; *la* ~ *nazionale* avuţia naţională.

ricchìre *vi. (înv.)* a (se) îmbogăţi.

ricciàta *s.f.* 1. grămadă de castane cu coajă. 2. loc în care se strîng, grămadă, castanele cu coajă (înainte de a le curăţa). 3. *(înv.)* păr cîrlionţat.

ricciarèlla *s.f.* prăjitură cu migdale.

ricciatóio, *-ói, s.m. (înv.)* drot, fier de ondulat părul.

riccio[1], *ricci,* I. *adj.* cîrlionţat, creţ, buclat. II. *s.m.* 1. cîrlionţ, buclă. 2. coajă ţepoasă (de castană). 3. *(mil.)* bîrnă groasă cu ţepi (în faţa unui meterez). 4. capăt îndoit (la vioară). 5. dinte de răzătoare. 6. aşchie de lemn.

riccio[2] *s.m. (zool.)* arici *(Erinaceus europeus);* ~ *di mare* arici-de-mare *(Echinus lividus). SIN. echino.; pettinare un* ~ a căra apa cu ciurul; *(bot.)* ~ *di dama* crin de pădure *(Lilium martagon).*

ricciolìna *s.f. (bot.)* varietate de andivă (creaţă, cu frunze fine).

ricciolìno *s.m.* 1. cîrlionţ. 2. copil cu păr cîrlionţat.

ricciolo *s.m.* buclă, cîrlionţ.

ricciolùto *adj.* cîrlionţat; buclat.

ricciòtto *s.m.* 1. băiat cu păr buclat. 2. pui de arici.

ricciùto *adj.* 1. cu păr creţ, ondulat. 2. creţ, buclat.

ricco, *ricchi,* I. *adj.* 1. bogat; ~ *di minerali* bogat în minereuri; ~ *sfondato* putred de bogat; *(loc. adv.) alla* ~*-a* în felul bogătaşilor. *SIN. facoltoso, danaroso.* 2. abundent, bogat; *persona* ~*-a idee* persoană plină de idei. *SIN. abbondante.* 3. *(fig.)* măreţ, somptuos, falnic; *un* ~ *palazzo* un splendid palat. *SIN. sontuoso.* II. *s.m.* bogătaş.

riccóne *s.m.* bogătaş.

ricèdere *vt.* 1. a retroceda, a ceda înapoi. 2. a ceda din nou.

ricérca, *-érche, s.f.* 1. cercetare penală; anchetă. 2. cercetare, studiu ştiinţific; investigaţie; ~ *scientifica* cercetare ştiinţifică. 3. *(muz., înv.)* fugă.

ricercàre *vt.* 1. a căuta din nou. 2. a căuta cu atenţie, cu grijă; a examina. 3. a percheziţiona, a căuta, a scotoci (cu poliţia); ~ *alcuno* a interoga pe cineva. 4. a cerceta, a studia ştiinţific. 5. a pătrunde în/pînă. 6. *(poetic)* a atinge/a ciupi coardele unui instrument. 7. *(fig.)* a mişca, a emoţiona.

ricercàta *s.f.* 1. *(înv.)* căutare. 2. *(muz.)* preludiu; modulaţie (înainte de a începe execuţia unei bucăţi).

ricercatamènte *adv.* în mod căutat, pretenţios, afectat.

ricercatézza *s.f.* 1. afectare; eleganţă căutată. 2. preţiozitate (de stil). *SIN. affettazione.* 3. rafinament.

ricercàto *adj.* 1. căutat, urmărit (de poliţie). 2. căutat, afectat, preţios. *SIN. affettato, manierato.* 3. *(com.)* cerut, căutat pe piaţă; *merce* ~*-a* marfă cerută. 4. *(fig.)* căutat, dorit (într-un salon, o societate).

ricercatóre, -trice I. *adj.* care cercetează, care studiază. II. *s.m.* şi *f.* 1. cercetător; investigator. *SIN. indagatore.* 2. detector de mine.

ricèrco I. *part. tr. (sincopat)* de la ricercare. II. *adj. (poetic)* căutat.

ricetrasmettitóre *s.m. (radio)* aparat de emisie-recepţie.

ricètta *s.f.* reţetă; *(prov.) ogni male ha la sua* ~ orice boală îşi are leacul.

ricettàcolo *s.m.* 1. *(bot.)* receptacul. *SIN. talamo.* 2. refugiu, adăpost; ascunziş. *SIN. ricovero, rifugio.* 3. loc de depozitare; depozit. 4. recipient, rezervor.

ricettàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a adăposti; a găzdui. 2. a tăinui, a ascunde (mărfuri furate etc.). II. *vi. (a)* a prescrie reţete. III. *vr.* a se refugia, a se adăposti.

ricettàrio *s.m.* 1. *(farm.)* carte de reţete. 2. reţetar, carte de bucate.

ricettàto *adj.* primit, găzduit; *roba* ~*-a* marfă de furat.

ricettatóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. tăinuitor, complice. 2. gazdă de hoţi/criminali.

ricettazióne *s.f.* tăinuire, ascundere (de hoţi, de mărfuri furate etc.).

ricettività *s.f.* receptivitate.

ricettìvo *adj.* receptiv.

ricètto I. *s.m.* 1. refugiu; adăpost; *dar* ~ a adăposti. 2. rezervor, recipient. 3. *(înv.)* odăiţă. II. *part. tr. (înv.)* de la ricevere.

ricettóre *s.m. (tehn.)* receptor.

ricevènte I. *adj.* receptor; primitor; *stazione* ~ staţie de primire. II. *s.m.* destinatar.

ricévere *vt.* 1. a primi; a recepţiona; ~ *lo stipendio* a primi salariul. 2. a putea conţine, a cuprinde; a încăpea. 3. a resimţi (plăcere etc.). 4. a primi, a întîmpina; ~ *a braccia aperte* a primi cu braţele deschise.

ricevimènto *s.m.* 1. recepţie, primire; serată. 2. recepţie, primire (ca membru al unei academii).

ricevitóre, -trice I. *s.m.* şi *f.* recepţioner; ~ *delle tasse* perceptor; ~ *del Registro* funcţionar în registratură; ~ *del lotto* funcţionar (la o agenţie de loterie). II. *adj., s.m.* (aparat) receptor.

ricevitoria *s.f.* birou de recepţie; ~ *delle imposte* percepţie; ~ *del lotto* agenţie loto; ~ *del Registro* registratură.

ricevùta *s.f.* chitanţă, confirmare; *accusare* ~ a primi chitanţă; *fare/rilasciare la* ~ a da chitanţă; *firmare una* ~ a semna o chitanţă/confirmare; ~ *a madre e figlia* chitanţă în dublu exemplar.

ricevùto I. *part. tr.* de la ricevere. II. *s.m.* lucru primit; primire; *una parola di* ~ un bilet de primire; *avvisare del* ~ a înştiinţa de primire.

ricezióne *s.f.* 1. primire, recepţionare (de ştiri etc.). 2. receptare, recepţionare.

richèrere *vt. v.* richiedere.

richiamàre I. *vt.* 1. a rechema; ~ *sotto le armi* a rechema în armată, a concentra; *essere richiamato* a fi concentrat. 2. a chema înapoi; a retrage; ~ *dal confino* a chema înapoi din exil; ~ *le truppe* a rechema/a retrage trupele. 3. a avertiza. 4. a dojeni. 5. a trezi interesul, a atrage; *(fig.)* ~ *l'attenzione* a atrage atenţia; *uno spettacolo che richiama il pubblico* un spectacol care atrage publicul. *SIN. attirare.* 6. a aminti; a-şi aminti cu dor. 7. a avea legătură cu. 8. a cita; ~ *un verso di* a cita un vers din. 9. a regreta, 10. *(dial.)* a da în judecată. 11. *(înv.)* a reclama. II. *vr.* 1. a reclama; ~*-si di una cosa ad uno* a reclama cuiva ceva. 2. a se plînge; a protesta. 3. a se referi; ~*-si a quanto detto in precedenza* a se referi la ceea ce s-a spus anterior; ~*-si a* a se inspira.

richiamàta *s.f.* 1. *(av.)* manevră prin care avionul îşi reia zborul după un picaj. 2. *(rar)* rechemare.

richiamàto *s.m.* soldat rechemat sub arme.

richiàmo *s.m.* **1.** rechemare. **2.** chemare; *il ~ del sangue* chemarea sîngelui; *il ~ alle armi* chemare la arme. **3.** fluieraş, ţivlitoare (de momit păsări). **4.** *(jur.)* **a)** apel; **b)** reclamaţie. **5.** reclamă, publicitate. **6.** trimitere, notă (de carte). **7.** avertisment. **8.** *(înv.)* apel, chemare (în ajutor); solicitare. **9.** *(fiz.)* atracţie; *forza di ~* forţă de atracţie.

richiedènte *s.m.* solicitant, petiţionar, solicitator; *rispondere al ~* a răspunde solicitantului.

richièdere *vt.* **1.** a cere din nou. **2.** a cere înapoi. **3.** a cere cu insistenţă, cu hotărîre. **4.** a cere, a pretinde (ca fiind necesar); *si richiede* este necesar. **5.** *(jur.)* a cita, a chema în judecată. **6.** a provoca pe cineva; *~ (alla) battaglia* a provoca la luptă, a înfrunta.

richièsta *s.f.* **1.** cerere, petiţie; *a ~* la cerere. **2.** întrebare. **3.** *(jur.)* citaţie. **4.** formular de cerere.

richièsto **I.** *part. tr.* de la r i c h i e d e r e. **II.** *adj.* cerut; *merce ~-a* marfă căutată; *titoli di studi ~-i* titluri, studii cerute (la un concurs etc.).

richinàre *vt.* **1.** a apleca din nou. **2.** a apleca mult; a înclina; a încovoia.

richìno *adj. (lit.)* înclinat; încovoiat.

richiùdere **I.** *vt.* **1.** a închide din nou. **2.** a închide mai bine. **3.** *(înv.)* a adăposti, a primi. **II.** *vr.* **1.** a se închide din nou. **2.** a se cicatriza.

richiusùra *s.f.* reînchidere.

riciclàre *vt. (tehn.)* a recicla.

riciclàggio *s.m. (tehn.)* reciclare.

reciclo *s.m. (tehn.)* reciclare.

ricìngere *vt. v.* r e c i n g e r e.

ricino *s.m. (bot.)* ricin *(Ricinus comunis)*; *(farm.) olio di ~* ulei de ricin, ricină.

ricìnto *s.m. v.* r e c i n t o **(II)**.

ricògliere **I.** *vt.* **1.** a culege din nou. **2.** a surprinde din nou asupra faptului. **3.** *(rar)* a strînge, a aduna, a recolta. **II.** *vr.* **1.** a se refugia; a se retrage. **2.** a se reculege.

ricoglitùra *s.f.* culesul, recoltarea castanelor.

ricognitóre, -trice **I.** *s.m.* şi *f. (mil.)* cercetaş. **II.** *s.m. (av.)* avion de recunoaştere.

ricognizióne *s.f.* **1.** *(mil.)* recunoaştere. **2.** *(jur.)* verificare, recunoaştere ca autentic. **3.** *(înv.)* tribut, zeciuială.

ricollegàre **I.** *vt.* a reuni; a lega din nou. **II.** *vr.* **1.** a se lega (împreună); *i due aspetti si ricollegano* cele două aspecte se leagă. **2.** a se împăca. **3.** a se referi la, a fi în legătură cu; *~-si a* a se asocia cu, a adera la.

ricollocàre **I.** *vt.* **1.** a aşeza/a plasa din nou. **2.** a repune la loc; *ricolloca il libro nello scaffale* pune cartea la loc în raft. **II.** *vr.* a se recăsători.

ricolmàre *vi.* **1.** a umple din nou mai bine. **2.** a copleşi; *~ di elogi* a copleşi cu elogii. *SIN. riempire.* **3.** a umple.

ricolmàto *s.m.* teren aluvionar.

ricòlmo *adj.* **1.** plin; plin ochi. **2.** copleşit (de laude etc.). *SIN. pieno.*

ricoloràre, ricolorire **I.** *vt.* a colora din nou. **II.** *vr.* a prinde din nou culoare.

ricòlta *s.f. v.* r a c c o l t a.

ricominciaménto *s.m.* reîncepere.

ricominciàre *vt., vi. (e)* a reîncepe. *SIN. riprendere.*

ricommèttere *vt.* **1.** a comite din nou. **2.** a încredinţa din nou (ceva, cuiva). **3.** a recompune, a reuni părţile unui întreg. **4.** *(chir.)* a repune la loc (un os fracturat).

ricommettitùra *s.f.* reunire, îmbucare.

ricompaginàre *vt.* a repune (laolaltă, în ordine).

ricomparire *vi. (e)* a reapărea, a compărea (din nou).

ricompàrsa *s.f.* **1.** reapariţie. **2.** revenire, apariţie din nou; *la ~ della febbre* revenirea febrei.

ricompènsa *s.f.* recompensă, răsplată; *~ al valore* decoraţie de război.

ricompensàre *vt.* a recompensa, a răsplăti. *SIN. ripagare, premiare, rimunerare.*

ricompènso *s.m. (rar)* compensaţie, recompensaţie.

ricompòrre **I.** *vt.* **1.** a recompune, a reface. **2.** a reconstitui. **3.** a reorganiza, a rearanja. **4.** a reaşeza; *~ il viso* a-şi relua expresia calmă, senină. **II.** *vr.* a-şi relua expresia obişnuită, a se linişti, a-şi reveni.

ricomposizióne *s.f.* recompunere; *~ del ministero* remaniere, reorganizare ministerială.

ricómpra *s.f.* **1.** cumpărare (din nou). **2.** *(rar)* clauză de răscumpărare. **3.** *(înv.)* mîntuire, răscumpărare.

ricompràre *vt., vr.* **1.** a recumpăra. **2.** a răscumpăra; a elibera. **3.** a redobîndi. **4.** a întrece (în valoare); *lo ricompra cento volte* îl întrece de o sută de ori.

ricomùnica *s.f. (înv.)* absolvire de excomunicare.

ricomunicàre **I.** *vt.* **1.** a comunica din nou. **2.** *(bis.)* a absolvi de excomunicare, a binecuvînta din nou. **II.** *vr. (bis.)* a se împărtăşi din nou.

riconciàre **I.** *vt.* **1.** a repara. **2.** *(fig.)* a împăca. **3.** a găti/a condimenta mai bine. **II.** *vr.* **1.** a-şi reveni, a se linişti. **2.** *(despre vreme)* a se însenina.

riconciliaménto *s.f.* împăcare, reconciliere.

riconciliàre **I.** *vt.* a împăca, a reconcilia. **II.** *vr. (bis.)* **1.** a se spovedi din nou (înainte de împărtăşanie). **2.** a se reconcilia, a se reîmpăca. *SIN. rappacificare.*

riconciliazióne *s.f.* **1.** împăcare, reconciliere. **2.** *(bis.)* nouă spovedanie înainte de împărtăşanie. *SIN. rappacificazione.*

ricòndito *adj. v.* r e c o n d i t o **(I)**.

ricondótta *s.f. (rar)* **1.** nouă (con)ducere, reînsoţire. **2.** reconfirmare. **3.** *(înv.)* reangajare, reînnoire a obligaţiei de serviciu militar.

ricondùrre *vt.* **1.** a conduce din nou, a reconduce. *SIN. riportare.* **2.** a readuce (la o stare anterioară). **3.** *(înv.)* a reconfirma (într-o funcţie).

riconduzióne *s.f. (jur.)* reînnoire (a unui contract).

riconférma *s.f.* **1.** reconfirmare. **2.** *(sport)* reînnoire de contract (la jucătorii de fotbal).

riconfermàre *vt. (rar)* a reconfirma.

riconfortàre *vt.* a reconforta; a reda curaj.

ricongelàre *vt., vr.* a (se) recongela.

ricongiùngere *vt., vr.* a (se) uni din nou, a (se) reuni.

ricongiungiménto *s.m.* reunire.

ricongiunzióne *s.f. v.* r i c o n g i u n g i m e n t o.

riconnèttere **I.** *vt.* a lega, a conexa (încă o dată). *SIN. ricollegare* **(I)**. **II.** *vr.* a se lega, a (se) conexa; *~ a* a se lega de/cu.

riconoscènte *adj.* recunoscător. *SIN. grato.*

riconoscènza *s.f.* recunoştinţă, gratitudine. *SIN. gratitudine.*

riconóscere **I.** *vt.* **1.** a recunoaşte; *~ al passo* a recunoaşte după mers; *~ alla voce* a recunoaşte după glas; *(rar) ti riconoscerò* îţi voi fi recunoscător. **2.** *(mil.)* a explora (o zonă etc.). **3.** a identifica, a recunoaşte; *documenti per farsi ~* documente de identitate. **4.** a admite, a recunoaşte; *~ il proprio errore* a-şi recunoaşte propria greşeală. **II.** *vr.* **1.** a recunoaşte reciproc. **2.** a se recunoaşte drept. **3.** a-şi recunoaşte.

riconoscibile *adj.* uşor de recunoscut

riconoscimènto *s.m.* **1.** recunoaştere; *~ del nuovo stato* recunoaşterea (politică) a noului stat; *~ di un diritto* recunoaşterea unui drept. **2.** *(teatru)* recunoaştere (de persoane/rude). *SIN. cognizione.* **3.** recompensă, răsplată.

riconoscitivo *adj. (rar)* uşor de recunoscut.
riconoscitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** *(mil.)* (soldat) care merge în recunoaştere, cercetaş. **2.** (persoană) care apreciază, care judecă.
riconosciùto I. *part. tr.* de la riconoscere. **II.** *adj.* recunoscut, admis.
riconquista *s.f.* recucerire.
riconquistàre *vt.* a recuceri; a recupera.
riconségna *s.f.* restituire.
riconsegnàre *vt.* a preda (din nou), a restitui. *SIN. restituire.*
riconsideràre *vt.* a reconsidera.
ricónto *s.m. (înv.)* recapitulare.
riconvalidàre *vt.* a reconfirma. *SIN. riconfermare.*
riconvenìre *vt. (jur.)* **1.** a reclama (pe propriul acuzator). **2.** a acuza la rîndul său.
riconvenzionàle I. *adj. (jur.)* reconvenţional. **II.** *s.f.* cerere reconvenţională.
riconvenzióne *s.f.* **1.** *(jur.)* reconvenţiune. **2.** *(rar)* reproş, învinuire.
riconversióne *s.f.* **1.** schimbare, convertire, adaptare (la condiţii noi). *SIN. trasformazione.* **2.** reconversiune.
ricopèrta *s.f. (înv.)* **1.** acoperire. **2.** ascundere. **3.** scuză, dezvinovăţire. **4.** pretext. **5.** *(mil.)* camuflaj, camuflare.
ricopèrto I. *part. tr.* de la ricoprire. **II.** *adj.* acoperit; *metallo* ~ metal suflat cu argint, cu aur etc.; *libro* ~ carte îmbrăcată.
ricopertùra *s.f.* **1.** acoperire. **2.** placaj. **3.** husă.
ricópia *s.f.* **1.** copie/copiere nouă. **2.** *(pict.)* copie după altă copie.
ricopiàre *vt.* **1.** a copia pe curat, a recopia; ~ *in bella (copia)* a transcrie pe curat. **2.** a imita (servil).
ricopiatùra *s.f.* **1.** copiere, transcriere pe curat. **2.** imitaţie.
ricoprimènto *s.m.* acoperire.
ricoprìre I. *vt.* **1.** a reacoperi. **2.** a acoperi bine, complet. **3.** a ascunde, a acoperi. **4.** a ocupa, a deţine; ~ *una carica* a deţine/îndeplini o funcţie. **5.** *(fig.)* a copleşi. **II.** *vr.* **1.** a se îmbrăca/acoperi/înfăşura iar. **2.** a se adăposti. **3.** a-şi asigura o plată; ~*-si della spesa* a se reface după o cheltuială.
ricopritùra *s.f. (agron.)* acoperire a seminţelor semănate.
ricordàbile *adj.* care poate să-şi amintească, care poate fi amintit; memorabil. *SIN. memorabile.*
ricordànza *s.f. (poetic)* **1.** amintire. **2.** renume, faimă.
ricordàre I. *vt.* **1.** a aminti, a nu uita, a-şi aduce aminte. *SIN. rammentare, rimembrare.* **2.** a comemora. **II.** *vr.* a-şi aminti; *non* ~*-si dal naso alla bocca* (sau *di qui a lì*) a uita de la mînă pînă la gură; ~*-si di uno nelle orazioni* a se ruga pentru cineva. *SIN. rammentarsi.*
ricordativo *adj. (lit.)* **1.** demn de a fi amintit, memorabil. **2.** care aminteşte.
ricordatóre, -trice *adj.* **1.** care aminteşte, care aduce aminte. **2.** care-şi aminteşte bine.
ricordévole *adj.* **1.** memorabil. **2.** care îşi aminteşte. *SIN. memore.*
ricordìno *s.m.* **1.** *(dim.)* mic dar (în semn de amintire). **2.** notă, însemnare. **3.** sfat, îndemn. **4.** cugetare.
ricòrdo *s.m.* amintire; *(bot.)* ~ *d'amore* nu mă uita, miosotis.
ricoricàre I. *vt.* **1.** a culca din nou. **2.** *(agron.)* a întinde pe pămînt şi a acoperi (pentru a butăşi, a apăra de frig etc.). **II.** *vr.* **1.** a se culca din nou. **2.** *(fig.)* a apune.
ricorrèggere I. *vt.* **1.** a recorecta. **2.** a revedea (o operă literară). **II.** *vr.* a se corecta, a-şi recunoaşte greşelile.
ricorrènte I. *adj.* **1.** care revine periodic; *feste* ~ *-i del mese* sărbători fixe în cursul unei luni. **2.** *(arhit., despre un motiv decorativ)* care merge de-a lungul; *cornice* ~ cornişă de jur-împrejur. **3.** *(med.)* care recidivează, recurent; *febbre* ~ febră recurentă. **4.** *(jur.)* recurent; *parte* ~ parte recurentă. **II.** *s.m. (jur.)* persoană care face recurs, recurent.
ricorrènza *s.f.* revenire (periodică); frecvenţă; recurenţă; *in* ~ *di* cu prilejul; *nella* ~ *del centenario* cu prilejul centenarului; *(pl.)* ~*-e* sau ~*-e femminili* menstră.
ricórrere *vt. (a, e)* **1.** a alerga înapoi; a reveni. **2.** a recurge; ~ *al medico* a recurge la medic; ~ *a tutti i mezzi* a recurge la orice mijloc. **3.** *(jur.)* a se adresa justiţiei; a face recurs; ~ *al capo dello Stato* a se adresa şefului statului; ~ *in appello* a face apel. **4.** a reveni periodic; *oggi ricorre il tuo onomastico* azi e ziua ta onomastică. **5.** a reveni, a se repeta periodic; *non ricorrono* nu se repetă. **6.** *(arhit., despre o friză/un motiv decorativ)* a merge de-a lungul, de jur-împrejur. **7.** a se întoarce cu gîndul.
ricorrimènto *s.m. (rar)* **1.** reîntoarcere repetată. **2.** recurs; reclamaţie.
ricórsa *s.f.* **1.** o nouă cursă, o nouă alergare. **2.** revedere, citire în grabă. **3.** pendulare; mişcare oscilatorie (de pendul). **4.** *(com.)* nou împrumut (pentru a plăti o dobîndă). **5.** *(înv.)* recurs.
ricórso I. *part. tr.* de la ricorrere. **II.** *s.m.* **1.** *(jur.)* recurs; ~ *in appello* recurs la apel. **2.** revenire, repetare (în anumite împrejurări, a aceloraşi fenomene); ~ *storico* repetare a anumitor fenomene istorice; *i corsi e i* ~ *della storia* ciclurile istorice, (ale) istoriei. **3.** recurgere; *fare* ~ *a* a recurge la. **4.** frecvenţă. **5.** *(arhit.)* ornament, motiv decorativ (care se repetă).
ricorsólo *adj. (înv.)* pendular, care merge înainte şi înapoi; *canapo a* ~ frînghie cu nod mobil; *bollire a* ~ a fierbe în clocot; *a* ~ fără măsură.
ricostituènte *s.m. (med.)* întăritor, fortifiant.
ricostituire *vt., vr.* a (se) reconstitui; a (se) reface.
ricostituzióne *s.f.* reconstituire; restabilire, refacere.
ricostruìre *vt.* a reconstrui.
ricostruttivo *adj.* care ţine de reconstrucţie, reconstructiv.
ricostruttóre, -trice I. *adj.* care reconstruieşte, reconstructiv. **II.** *s.m.* reconstructor.
ricostruzióne *s.f.* reconstruire; reconstrucţie; *opera di* ~ acţiune de reconstruire.
ricòtta *s.f.* **1.** urdă; *fatto di* ~ slab, vlăguit; fără curaj. **2.** *(metal.)* retopire a unui metal.
ricottàio, ricottài, s.m. **1.** brînzar; vînzător de produse lactate. **2.** mare amator de produse lactate.
ricottàro *s.m. (arg.)* turnător, delator, denunţător.
ricòtto *part. tr.* de la ricuocere.
ricottùra *s.f.* **1.** recoacere, refierbere. **2.** *(metal.)* recoacere, retopire; ~ *in muffola* răscopt în vas închis.
ricoveraménto *s.m.* adăpostire; punere la adăpost.
ricoveràre I. *vt.* **1.** a interna; ~ *all'ospedale* a interna la spital. **2.** a adăposti; a asigura, a pune în siguranţă. **3.** *(înv.)* a recupera, a răscumpăra. **II.** *vi. (e), vr.* a se refugia; a se adăposti.
ricoverato *adj., s.m.* şi *f.* (bolnav) internat.
ricóvero *s.m.* **1.** internare; ~ *urgente* internare de urgenţă; ~ *d'urgenza* spital de urgenţă; ~ *dei*

vecchi azil de bătrîni; ~ *di mendicità* azil pentru cerşetori. **2.** adăpost, refugiu; ~ *antiaereo* adăpost antiaerian; *offrire* ~ a da adăpost. **3.** instituţie de binefacere; azil; spital. **4.** *(înv.)* recuperare; răscumpărare.

ricreaménto *s.m.* recreere, destindere.

ricreàre *vt., vr.* a (se) recrea, a (se) odihni, a (se) destinde. *SIN. distrarsi.*

ricreativo *adj.* recreativ; *lettura* ~*-a* lectură plăcută/uşoară.

ricreatòrio **I.** *adj. (rar)* recreator. **II.** *s.m.* loc de recreaţie (pentru copii).

ricreazióne *s.f.* **1.** recreere, destindere, odihnă. **2.** recreaţie, pauză. **3.** excursie de duminică. **4.** nouă creaţie.

ricredènte *adj., s.m.* **1.** necredincios. **2.** oportunist.

ricrédere **I.** *vt.* a crede din nou; *far* ~ *alcuno di una cosa* a face pe cineva să-şi schimbe părerea. **II.** *vr.* a se răzgîndi; a-şi schimba părerea; a retracta.

ricrescènza *s.f.* excrescenţă.

ricréscere *vt., vi. (e)* **1.** a creşte din nou. **2.** a creşte, a (se) mări.

ricreséita *s.f.* creştere nouă, mărire.

ricrociàto *adj. (despre o cruce)* ale cărei braţe se termină cu alte cruci.

riscià, riscià, riscò *s.m.* ricşă, trăsurică.

rictus *s.m. (med.)* rictus.

ricucire *vt.* **1.** a recoase. **2.** *(chir.)* a sutura, a coase la loc (o rană). **3.** *(fig.)* a însăila, a îngăima (două vorbe etc.)

ricucito *s.m.* (lucru) reparat, cîrpit.

ricucitùra *s.f.* cusătură; cîrpitură.

ricuòcere *vt.* **1.** a recoace, a coace a doua oară; *(tehn.)* ~ *a lucido* a recoace la alb/la luciu. **2.** a găti din nou. **3.** a înfierbînta fierul (la roşu). **4.** *(metal.)* a retopi. **5.** a digera. **6.** *(înv.)* a chibzui.

ricùpera *s.f.* recuperare.

ricuperaménto *s.m.* recuperare.

ricuperàre *vt.* a recupera.

ricuperazióne *s.f.* recuperare.

ricùpero *s.m.* recuperare; *il* ~ *della refurtiva* recuperarea obiectelor furate.

ricùrvo *adj.* **1.** îndoit; curb. **2.** plecat, aplecat, încovoiat. **3.** cu dublă curbură.

ricùsa *s.f.* recuzare, recuzaţie, nerecunoaştere, *SIN. rifiuto.*

ricusàbile *adj.* recuzabil.

ricusàre **I.** *vt.* **1.** *(jur.)* a recuza; ~ *un testimonio* a recuza un martor. **2.** a respinge; a refuza. **II.** *vi. (mar., despre vînt)* a fi slab; *il vento ricusa* vîntul slăbeşte. **III.** *vr.* a refuza; *mi ricuso di parlargli* refuz să stau de vorbă cu el.

ricusazióne *s.f.* recuzare.

ricùso *s.m. (înv.)* refuz.

ridacchiàre *vi. (a; depr.)* **1.** a rîde în silă. **2.** a rîde şiret. **3.** a rîde prosteşte, a se hlizi.

ridanciàno *adj.* hazliu, hazos; vesel; *musa* ~*-a* poezie burlescă.

ridàre **I.** *vt.* **1.** a da din nou/iar; *ridammi il tuo indirizzo* dă-mi din nou adresa ta; *dàgli e ridàgli* şi dă-i şi dă-i, şi zi-i şi zi-i. **2.** a înapoia, a restitui; ~ *fuori* a vomita, a vărsa. **II.** *vi. (a, e)* **1.** a cădea din nou (într-o cursă etc.); ~ *giù* **a)** a se îmbolnăvi mai grav; **b)** a sărăci din nou. **2.** a se repeta, a reveni; *gli ha ridato lo sfogo sul petto* i-a revenit erupţia pe piept.

ridarèlla *s.f. (fam.)* hlizeală.

ridarèllo *adj.* şăgalnic.

ridda *s.f.* **1.** horă; sîrbă. **2.** *(fig.)* **a)** dans infernal; **b)** haos; **c)** învălmăşeală; *una* ~ *di automobili* o îngrămădire de automobile; *una* ~ *di notizie* un val de ştiri; *una* ~ *di pensieri* o avalanşă de gînduri.

riddàre *vi. (a)* a juca la horă; a se învîrti (în horă/sîrbă).

riddóne **I.** *s.m.* loc de jucat hora. **II.** *adv.* ~ *ridàri* (ca) în vîrtej.

ridènte **I.** *part. tr.* de la r i d e r e. **II.** *adj.* **1.** rîzător, surîzător; *un viso* ~ un chip surîzător. **2.** vesel, plăcut. **3.** favorabil, avantajos.

ridere **I.** *vi. (a)* **1.** a rîde; ~ *sgangheratamente/sbracatamente/a crepapelle/a scroscio* a rîde ţinîndu-se cu mîinile de burtă/să se prăpădească/cu hohote; *far* ~ *i polli/i banchi/le telline* a (te) rîde pînă şi curcile; ~ *alle spalle di uno* a rîde pe seama cuiva; *cosa da* ~ fleac; *(prov.) non sempre ride la moglie del ladro* urciorul nu merge de multe ori la apă; *(înv.)* ~ *a credenza* a rîde fără motiv; ~ *verde* a rîde în silă; *c'è poco da* ~ nu-i de rîs; ~*-sela sotto sotto* a rîde pe sub mustăţi; *(prov.) chi ride il venerdì piange la domenica* azi rîs, mîine plîns; *ride bene chi ride ultimo* cine rîde la urmă rîde mai bine. **2.** a-şi rîde de; ~*-si dei consigli altrui* a-şi rîde de sfaturile altuia; ~*-sela di tutto e di tutti* a-şi rîde de toţi şi de toate; *me la rido* puţin îmi pasă. **3.** *(fam., despre ghete rupte etc.)* a (se) rinji. **4.** *(înv.)* a spune rîzînd. **5.** a surîde; *l'avvenire gli rideva* viitorul îi surîdea. **II.** *vt. (poetic)* a lua în rîs, a rîde de. **III.** *s.m.* rîs.

riderèllo *adj.* şăgalnic.

ridestàre *vt., vr.* **1.** a (se) trezi din nou. **2.** *(poetic)* a (se) trezi.

ridévole *adj.* **1.** ridicol, de rîs. *SIN. ridicolo.* **2.** vesel, hazliu.

ridicìbile *adj.* care se poate spune din nou.

ridicitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** indiscret. **2.** delator, turnător.

ridicolàggine *s.f.* lucru/act ridicol, caraghioslîc.

ridicolèzza *s.f.* **1.** lucru/act ridicol, caraghioslîc. **2.** fleac, lucru de nimic.

ridicolizzàre *vt.* a ridiculiza.

ridìcolo **I.** *adj.* ridicol, caraghios. *SIN. buffo.* **II.** *s.m.* situaţie ridicolă, caracter ridicol, caraghioslîc; *mettere in* ~ *uno* a ridiculiza pe cineva.

ridimensionaménto *s.m.* **1.** redimensionare. **2.** reducere, restrîngere, readaptare la condiţii noi. **3.** repliere.

ridimensionàre *vt.* a redimensiona, a reduce, a restrînge, a readapta condiţiilor noi.

ridìre **I.** *vt.* **1.** a spune din nou, a repeta. **2.** a relata, a spune mai departe. **3.** a exprima. **4.** a recita. **5.** a riposta, a obiecta. **II.** *vr.* a se răzgîndi.

ridiscèndere *vt., vi. (e)* a coborî din nou.

ridivenire, ridiventàre *vi. (e)* a redeveni.

ridolére[1] *vi. (e), vr.* **1.** a durea din nou. **2.** a regreta din nou.

ridolére[2] *vi. (e; înv.)* a mirosi frumos.

ridomandàre *vt.* a întreba/a cere din nou.

ridonàre *vt.* **1.** a dărui din nou. **2.** a da în schimb. **3.** a restitui, a reda.

ridondànte *adj.* **1.** excesiv, de prisos, care prisoseşte. **2.** abundent, îmbelşugat.

ridondànza *s.f.* **1.** belşug, prisos. *SIN. abbondanza.* **2.** redundanţă.

ridondàre *vi. (e, a)* **1.** a abunda, a fi din belşug; a prisosi, a exceda. **2.** a fi, a se dovedi; ~ *in danno/favore di alcuno* a fi, a se dovedi în dauna/favoarea cuiva.

ridòppio *s.m. (în loc.) a* ~ dublu, îndoit.

ridòsso *s.m.* **1.** adăpost, sprijin în spate; *a* ~ **a)**

în spate; **b)** una peste alta; **c)** *(mar.)* la adăpostul vîntului, al valurilor; *(fig.) a ~ di* în spatele; *aveva i creditori a ~* era încolţit de creditori; *essere a ~* a fi la adăpost. **2.** *(dial.)* concurenţă.

ridótta *s.f. (mil.)* redută.

ridottàre *vt. (înv.)* a se teme cumplit; *~ la morte* a se teme de moarte.

ridótto I. *part. tr.* de la r i d u r r e. **II.** *adj.* **1.** readus (la o stare anterioară). **2.** redus/ajuns la o stare proastă; *mal ~* prăpădit; *com'è ~!* în ce hal a ajuns! **III.** *s.m.* **1.** club; cerc, loc de întîlnire colectivă. **2.** foaier. **3.** *(mil.)* fortificare; *~ corazzato* zonă blindată (la o navă).

riduecchiàre *vi. (a)* **1.** a se hlizi; a zîmbi forţat. **2.** a rînji.

riducènte *adj.* care reduce; *fiamma ~* flacără luminoasă; *crema ~* cremă pentru cură de slăbire.

ridùcere *vt. v.* r i d u r r e.

riducibile *adj.* **1.** *(mat.)* reductibil. **2.** care poate fi supus; care poate deveni docil.

ridùrre I. *vt.* **1.** a duce din nou, a reconduce; *~ le pecore all'ovile* a duce oile la ţarc/stînă. **2.** a aduna, a strînge. **3.** a reduce, a restrînge; *~ le spese* a reduce cheltuielile; *~ un abito* a strîmta o haină/rochie. *SIN. diminuire, limitare, abbreviare.* **4.** a constrînge, a obliga, a reduce; *~ al silenzio* a reduce la tăcere; *~ alla disperazione* a duce la disperare. **5.** a aduce la o stare proastă, a reduce la; *~ il vestito in cencio* a transforma rochia în zdreanţă; *~ in cenere* a transforma în cenuşă, a se alege praful. **6.** a coverti, a transforma; *~ un ragazzo* a cumînţi un copil; *~ una poesia in prosa* a transpune o poezie în proză; *~ in italiano* a traduce în italiană. **7.** a adapta; *~ per lo schermo* a adapta pentru ecran. **8.** *(med.)* a readuce, a pune la loc (un organ); *~ alla ragione* a băga (cuiva) mînţile în cap. **9.** *(mat.)* a aduce la acelaşi numitor. **10.** *(lit.)* a conduce a reconduce; *~ a pace* a conduce la pace. **II.** *vr.* **1.** a se reduce la, a deveni, a ajunge rău; *~-si all'elemosina* a ajunge cerşetor; *~-si alla miseria* a cădea în mizerie; *~-si allo stremo* a fi la limită. **2.** a se restrînge, a se retrage, a se limita; *~-si in campagna* a se retrage la ţară; *~-si a vita privata* a se retrage din viaţa publică. **3.** a reveni, a se înapoia. **4.** a fi silit/constrîns; a ajunge să. **5.** a rămîne. **6.** a se reduce.

riduttóre *adj., s.m. (chim., tehn.)* reductor; *agente ~* agent reductor.

riduzióne *s.f.* **1.** reducere. **2.** micşorare; *~ sul prezzo* reducere de preţ. **3.** adaptare; *~ radiofonica* adaptare radiofonică. **4.** reducţie, copie în proporţii reduse. **5.** *(med.)* reducţie, punere la loc (a unui organ). **6.** supunere, aducere la ascultare. **7.** *(tehn.)* reducţie. **8.** *(jur.)* reducţiune.

riècco *interj.* iată din nou; *~-ti il libro* iată cartea înapoi; *~-mi* iată-mă din nou.

riecheggiaménto *s.m.* ecou, răsunet.

riecheggiàre *vt.* a răsuna, a avea ecou.

rièdere *vi. (poetic)* a se înapoia; a reveni.

riedificàre *vi. (a)* a reconstrui, a reclădi.

riedificazióne *s.f.* reconstrucţie, reclădire.

rieducàre *vt.* a reeduca.

rieducazióne *s.f.* reeducare.

rielaboràre *vt.* a reelabora.

rielèggere *vt.* a realege.

rieleggìbile *adj.* care poate fi reales.

rielètto *adj., s.m.* reales.

riemèrgere *vi.* **1.** a reveni la suprafaţă. **2.** *(fig.)* a ieşi (iar) la iveală.

riemersióne *s.f.* **1.** revenire la suprafaţă. **2.** *(fig.)* găsire, aflare.

riempìbile *adj.* care poate fi umplut.

riémpiere *vt., vr. v.* r i e m p i r e.

riempiménto *s.m.* **1.** umplere. **2.** umplutură; *(ferov.) materiali di ~* rambleu.

riempìre *vt., vr.* **1.** a (se) (re)umple; *la città si riempie di turisti* oraşul este invadat de turişti. **2.** a umple cu vîrf; a termina de umplut; *(buc.) ~ un pollo* a umple o pasăre; *~ un animale morto* a împăia un animal; *~ le orecchie* a împuia urechile. *SIN. colmare.* **3.** a completa; *~ un modulo* a completa un formular.

riempìta *s.f.* umplere rapidă.

riempitìvo I. *adj.* care umple; *parola ~* pleonasm. **II.** *s.m.* umplutură.

riempitóre *s.m.* vas cu vin care se adaptează la un butoi (pentru a-l umple din nou pe măsură ce se goleşte).

riempitrìce *s.f.* maşină automată de umplut (sticle, flacoane etc.).

riempitùra *s.f.* **1.** umplere. **2.** umplutură.

rientraménto *s.m.* **1.** reintrare. **2.** scobitură, adîncitură; intrînd, firidă, nişă; *(geogr.) un ~ della costa* o adîncitură a ţărmului.

rientrànte I. *adj.* intrat înăuntru; concav, scobit; adîncit; *guance ~-i* obraji supţi. **II.** *s.m. (mil.)* intrînd (la o fortificaţie, la un bastion).

rientrànza *s.f. (arhit.)* intrînd, nişă, firidă.

rientràre *vi. (e)* **1.** a reintra; a intra înapoi; *~ in sé* a-şi reveni, a-şi veni în fire; *~ in un discorso* a relua o discuţie; *~nei suoi/nel proprio* a pune la loc banii cheltuiţi; *~ nel possesso* a reintra în posesia; *~ nei propri confini* a se retrage între graniţe. **2.** a se strînge, a intra la spălat. **3.** *(med., despre o erupţie)* a da înapoi. **4.** *(arhit.)* a intra înăuntru. **5.** a aparţine; a fi de competenţă, a fi de domeniul.

rientràto *adj.* **1.** reîntors, înapoiat. **2.** scofîlcit; *le guance ~-e* obrajii scofîlciţi. **3.** nereuşit, falimentar; *speranza ~-a* speranţă înşelată; *ambizione ~-a* ambiţie neîmplinită. **4.** resorbit; *un accesso ~* un abces care a dat înapoi; *uno scandalo ~* un scandal înăbuşit.

riéntro *s.m.* **1.** strîmtare, strîngere (la spălat). **2.** recuperare a unei cheltuieli. **3.** *(arhit.)* intrînd, nişă, firidă. *SIN. concavità, rientranza.* **4.** rugină (la viermii de mătase). **5.** *(teatru)* cedare parţială a drepturilor de autor. **6.** reîntoarcere, revenire.

riepilogàre *vt.* a recapitula.

riepilogazióne *s.f.* recapitulare.

riepìlogo *s.m.* recapitulare. *SIN. riassunto, ricapitolazione.*

riesàme *s.m.* reexaminare.

riesaminàre *vt.* a reexamina.

riescìre *vi. v.* r i u s c i r e.

rièssere *vi. (e; fam.)* a fi din nou prezent, a se reîntoarce.

riesumàre *vt.* (şi *fig.*) a dezgropa, a exhuma; a scoate de la naftalină.

riesumazióne *s.f.* (şi *fig.*) dezgropare; exhumare; scoatere de la naftalină.

rièto *adv. (înv.)* înapoi, îndărăt; în spatele.

rievocàre *vt.* a evoca din nou; a reaminti. *SIN. ricordare.*

rievocazióne *s.f.* evocare; reamintire. *SIN. ricordo.*

riézza *s.f. (înv.)* vinovăţie, culpabilitate.

rifaciménto *s.m.* **1.** refacere; *~ di un ricamo* refacerea unei broderii. **2.** nouă versiune; *~ di un*

film noua versiune a unui film. **3.** *(înv.)* compensație, despăgubire, indemnizație (în bani).

rifracitóre *s.m.* persoană care refăcea, remaniază, elaborează din nou (o lucrare etc.).

rifàre I. *vt.* **1.** a reface; a face din nou; a repara; ~ *i polsini alla camicia* a cîrpi manșetele de la cămașă; ~ *il letto* a face patul; ~ *di sana pianta, da cima a fondo* a reface de la un capăt la altul; ~ *il papa* a alege pe papă; ~ *le vivande* a da gust (mîncării); *(pop.) va'a farti* ~ *!* du-te la dracu! **2.** a repeta, a o lua de la capăt; ~ *la strada* a parcurge iar drumul. **3.** a despăgubi, a indemniza; ~ *il resto* a restitui restul; ~ *i danni* a despăgubi pentru daune. *SIN. indennizzare.* **4.** a imita; ~ *l'andatura* a imita mersul; ~ *la voce* a imita vocea; ~ *il verso* a caricaturiza. **5.** a realege; ~ *qualcuno presidente* a realege pe cineva ca președinte. **6.** *(fig.)* a-și drege (gura/stomacul); *rifarsi la bocca* a-și drege gustul. **7.** a reface, drege o mîncare, a găti aceeași mîncare. *SIN. rinnovare.* **8.** *(fig.)* a înfrumuseța; a civiliza. **II.** *vr.* **1.** a se reface; a se restabili; ~*-si da capo* a o lua de la capăt; ~*-sene* a se mîndri; ~*-si l'occhio* a-și clăti/bucura ochiul; ~*-si con uno* a se descărca pe cineva; ~*-si d'una perdita* a se reface după o pierdere. **2.** a se revanșa; ~*-si di un'offesa* a-și lua revanșa pentru o insultă; ~ *di una umiliazione* a se revanșa pentru o umilire suferită. **3.** *(fig.)* a o lua de la, a porni de la; ~*-si dal principio* a o lua de la început; *non sapere da che parte rifarsi* a nu ști de unde s-o apuci/cu ce să începi. **4.** a revendica; ~*-si a una matrice culturale* a revendica o origine culturală.

rifaseiàre *vt.* a înfășa din nou; a schimba scutecele.

rifàscio *s.m.* (în *loc. adv.*) *a* ~ grămadă, claie peste grămadă; *venire a* ~ a da năvală; *tutto va a* ~ totul merge pe dos.

rifàtto *adj.* **1.** refăcut. **2.** parvenit; *villano* ~ parvenit, ciocoi.

rifattùra *s.f.* executare din nou (a unei piese etc., în fabrică).

rifazióne *s.f.* **1.** refacere. **2.** despăgubire.

rifèndere *vt.* **1.** a despica din nou. **2.** a despica în lung.

rifenditóio *s.m. (metal.)* uzină de laminate.

riferènte *s.m.* referent, raportor, relator.

riferìbile *adj.* **1.** care se poate referi. *SIN. dicibile, ripetibile.* **2.** care se poate referi la, care poate privi, în privința, cu referire la. *SIN. concernente, relativo, riguardante.*

riferiménto *s.m.* **1.** referire; aluzie, trimitere; *punto di* ~ punct de referință; ~ *di grazie* aducere de mulțumiri. *SIN. cenno, rimando.* **2.** relatare; raport, referat; *in/con* ~ *alla vostra lettera* ca răspuns la scrisoarea dvs. **3.** *(mat.)* sistem de coordonate.

riferire[1] *vt.* a răni din nou.

riferire[2] **I.** *vt.* **1.** a raporta, a comunica, a transmite, a relata. *SIN. dire, raccontare.* **2.** a referi; a reda; ~ *grazie* a aduce mulțumiri. **3.** a atribui; ~ *un successo al proprio lavoro* a atribui un succes muncii depuse. **II.** *vi. (a)* a face un referat; *la commissione ha riferito al ministro* comisia a făcut un raport către ministru. **III.** *vr.* **1.** a se referi. **2.** a se plînge, a reclama.

riferitóre, -trice *s.m.* și *f. (înv.)* povestitor.

riférma *s.f. (înv.)* confirmare.

rifermàre I. *vt.* **1.** a opri din nou. **2.** a confirma, a întări. **II.** *vr.* **1.** a se opri iar. **2.** a-și exprima din nou devotamentul.

riffa[1] *s.f.* samavolnicie; violență; *di* ~ cu orice preț, neapărat; *di* ~ *o di raffa* de voie de nevoie.

riffa[2] *s.f.* tombolă, loterie cu obiecte.

riffo *adj. (înv.)* zdravăn, puternic.

riffóso *adj.* scandalagiu; violent, samavolnic.

rifiancàre *vt.* a propti, a întări, a consolida.

rifiatàre *vt. (a)* **1.** a respira. **2.** *(fig.)* a-și trage sufletul. **3.** *(fig.)* a sufla o vorbă; *non* ~ *!* să nu scoți o vorbă!

rifiatàta *s.f.* **1.** răsuflare; respirație. **2.** suspin de ușurare.

rificcàre I. *vt.* **1.** a vîrî din nou; ~ *gli occhi, la mente* a fi atent. **2.** *(pop.)* a insinua. **II.** *vr.* a se vîrî, a se băga (cu sila).

rificolóna *s.f.* **1.** lampion chinezesc, lanternă colorată **2.** *(fig.)* lungană; femeie jandarm. **3.** tîrfă.

rifigliàre *vt., vi. (a)* **1.** a avea copii din nou, a naște din nou. **2.** a înverzi din nou, a da vlăstari noi. **3.** *(despre o rană)* a face din nou puroi, a supura din nou.

rifilàre *vt.* **1.** a toarce/răsuci din nou. **2.** a raporta; a colporta. **3.** a aplica una după alta (lovituri). **4.** a da drept bun (un obiect fals); a strecura (bani falși, marfă stricată). **5.** a tăia pe fir. **6.** a finisa.

rifilatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** finisor. **2.** turnător, delator; spion. **3.** *(tipogr.)* muncitor care manevrează ghilotina.

rifilatrìce *s.f.* **1.** mașină de finisat. **2.** *(tipogr.)* ghilotină.

rifilatùra *s.f.* **1.** toarcere din nou; răsucire. **2.** tiv, margine subțire (de altă culoare). **3.** *(tipogr.)* tăiere. **4.** *(tehn.)* finisare.

rifinàre *vi., vr. (înv.)* a înceta.

rifiniménto *s.m.* **1.** încetare; oprire, terminare. **2.** epuizare.

rifinìre I. *vt.* **1.** a termina, a sfîrși, a duce la capăt. **2.** a finisa, a da ultimul retuș; ~ *un libro* a stiliza o carte. **3.** a înceta. **4.** a epuiza, a consuma pînă la capăt; *(fig.)* ~ *una lite* a rezolva un conflict. **5.** a prăpădi; a ruina; ~ *i propri beni* a-și păpa averea. **II.** *vi. (a)* a satisface (pe deplin), a convinge; *la tua tesi non rifinisce* teza ta nu convinge. **III.** *vr.* **1.** a se epuiza; a se ruina. **2.** a se uza; a se degrada.

rifinitézza *s.f.* **1.** finisare, ducere la capăt. *SIN. compiutezza, perfezione.* **2.** sfîrșeală; oboseală, lîncezeală; epuizare.

rifinìto *adj.* **1.** finisat. **2.** istovit, epuizat; ~ *dalla stanchezza* sfîrșit de oboseală. **3.** ruinat (financiar).

rifinitóre, -trice *s.m.* și *f.* finisor.

rifinitùra *s.f.* **1.** finisaj; finisare. **2.** garnitură; împodobire.

rifinizióne *s.f.* **1.** finisaj; finisare. **2.** consumare, epuizare; *mandare in* ~ a păpa totul, a se ruina.

rifioriménto *s.m.* **1.** *(fig.)* înflorire; ~ *letterario* dezvoltare literară. *SIN. rifioritura.* **2.** ornament, podoabă.

rifiorìre I. *vi. (a)* **1.** a reînflori, a reapare; *l'umidità rifiorisce sui muri* umezeala reapare pe ziduri. **2.** *(fig.)* a recăpăta vigoare, energie. **3.** a prinde floare, mucegai. **4.** a se scoroji (tencuiala). **II.** *vi.* a înfrumuseța; ~ *una strada* a presăra pietriș nou pe o șosea; ~ *una pittura* a înviora culorile (unei picturi).

rifiorìta *s.f.* **1.** reînflorire. **2.** *(muz.)* tril; înfloritură.

rifioritùra *s.f.* **1.** reînflorire. **2.** reapariție de pete (grăsime, umezeală, mucegai). **3.** criblură. **4.** înfloritură, adaos, înfrumusețare (la o povestire etc.). **5.** *(chim.)* eflorescență.

rifischiàre *vt. (a)* **1.** a fluiera, a șuiera din nou. **2.** *(fam.)* a pîrî, a turna.

rifischióne *s.m. (fam.)* delator; spion. *SIN. spione.*

rifiutànza *s.f. (înv.)* **1.** refuz. **2.** repudiere; divorţ.
rifiutàre[1] *vt.* a respira, a răsufla din nou.
rifiutàre[2] *vt.* **1,** a refuza; a respinge; ~ *di pagare* a refuza să plătească. *SIN. respingere, ricusare.* **2.** a renega; ~ *la moglie* a repudia soţia. **3.** a nu suporta; *questo legno rifiuta il colore* lemnul acesta nu prinde culoarea.
rifiùto *s.m.* **1.** refuz; *merce di* ~ rebut; *i* ~*-i della società* drojdia societăţii; ~ *di galera* netrebnic, nemernic, lepădătură. **2.** corespondenţă refuzată, trimisă înapoi expeditorului. **3.** *(la pl.)* resturi, deşeuri; ~*-i radioattivi* deşeuri radioactive. **4.** gunoi, lături. *SIN. spazzatura.*
riflessìbile *adj.* **1.** *(despre o rază)* care se poate reflecta. **2.** *(mec.)* care se poate îndoi mai mult, care mai este flexibil.
riflessióne *s.f.* **1.** *(fiz.)* reflexie. **2.** reflecţie, gîndire, meditaţie. *SIN. pensiero, meditazione.*
riflessìvo *adj.* **1.** reflexiv, meditativ, care chibzuieşte. *SIN. posato, ponderato.* **2.** *(gram., despre verbe)* reflexiv.
riflèsso **I.** *part. tr.* de la riflettere. **II.** *adj.* **1.** *(despre o rază)* reflectat, care s-a reflectat. **2.** *(fiziol.)* reflex, automat. **III.** *s.m.* **1.** act reflex; ~ *condizionato* reflex condiţionat. **2.** reflexie, reflectare (de raze); *per* ~ indirect; *di* ~ prin ricoşeu; *con* ~ *di* cu privire la, avînd în vedere.
riflessóre *s.m. (rar)* *v.* riflettore.
riflettènte *adj. (fig.)* care reflectă (razele).
riflèttere **I.** *vt., vr.* **1.** a (se) reflecta (o imagine, un sunet). *SIN. rispecchiare.* **2.** *(fig.)* a (se) oglindi. **II.** *vi. (a)* a reflecta, a chibzui, a medita. *SIN. pensare, ponderare.*
riflettóre *s.m.* reflector.
riflettùto **I.** *part. tr.* de la riflettere. **II.** *adj.* reflectat, gîndit, meditat.
rifluire *vi. (a, e)* **1.** a curge din nou; *(fig.)* a se îndrepta. **2.** a curge înapoi, a se revărsa; *(fig.)* *gli spettatori rifluivano dallo stadio verso la città* spectatorii se scurgeau de la stadion spre oraş. **3.** a fi (din nou) din abundenţă, a abunda, a prisosi din nou. **4.** *(fig.)* a cădea, a regresa.
rifluìsso *s.m.* **1.** reflux; ~ *della marea* reflux; *il* ~ *della folla* scăderea, împrăştierea mulţimii. **2.** aflux al sîngelui (într-o parte a corpului). **3.** cădere, regres.
rifocillaménto *s.m.* reîntremare, refacere (fizică).
rifocillàre *vt., vr.* **1.** a (se) ospăta. **2.** a (se) reîntrema, a (se) reface, a (se) înzdrăveni.
rifoderàre *vt.* a căptuşi din nou.
rifolàre *vi.* a bate vîntul (în rafale).
rifolgeramènto *s.m. (înv.)* sprijin.
rifolgorànte *vi. (e, a)* a fulgera din nou/mai puternic; a străfulgera.
rifollatrìce *s.f. (tehn.)* maşină de refulat. *SIN. ricalcatrice*
rifolo *s.m.* *v.* refolo.
rifondàre *vt.* **1.** a fonda, a întemeia din nou. **2.** a reclădi, a reconstrui.
rifóndere *vt.* **1.** a retopi. **2.** *(fig.)* a reface (o lucrare). **3.** a restitui (bani); a despăgubi; ~ *danni* a despăgubi. *SIN risarcire.* **4.** a pune la loc/în loc; ~ *l'olio alla lampada* a pune din nou ulei în lampă; ~ *una colpa addosso a uno* a da vina pe cineva. **5.** *(fig.)* a reflecta (lumina).
riforbìre *vt.* a curăţa, a şterge, a lustrui din nou; ~ *le armi per la guerra* a se pregăti de război.
rifórma *s.f.* reformă; *la* ~ *dell'insegnamento* reforma învăţămîntului; *Riforma* reforma protestantă; *la* ~ *cattolica* contrareforma; *(mil.)* *congedato per* ~ reformat, inapt pentru militărie.
riformazióne *s.f.* *(înv.)* **1.** reformare. **2.** reformă. **3.** *(ist.)* decret promulgat de puţin timp. **4.** *(la pl., ist.)* magistratură (în guvernarea republicii florentine).
riformaménto *s.m.* reformă.
riformàre **I.** *vt.* **1.** a forma din nou. **2.** a reforma (o lege etc.). **3.** *(mil.)* a reforma (pentru defecte fizice). **II.** *vr.* **1.** a se îmbunătăţi, a se ameliora. **2.** a se forma din nou.
riformatìvo *adj.* care serveşte la o reformă; *legge* ~*-a* lege în cadrul unei reforme.
riformàto *adj., s.m.* **1.** *(rel.)* reformat; protestant. **2.** *(mil.)* reformat.
riformatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* reformator.
riformatório *s.m.* casă de corecţie.
riformazióne *s.f.* **1.** reformare; refacere, reînnoire. **2.** reformă.
riformismo *s.m. (pol.)* reformism.
riformìsta, -isti, *s.m. (pol.)* reformist.
riformìstico, -ici, *adj. (pol.)* reformist.
rifornimènto *s.m.* **1.** aprovizionare; alimentare; *fare* ~ *di benzina* a alimenta cu benzină; ~ *in volo* alimentare în zbor; ~ *idrico di una città* alimentarea cu apă a unui oraş; ~ *di munizioni* aprovizionare cu muniţii. **2.** *(la pl.)* provizii.
rifornìre *vt., vr.* **1.** a (se) aproviziona; ~ *di armi/vino* a aproviziona cu arme/vin. **2.** a (se) alimenta; ~ *di carburante* a face plinul, a alimenta cu combustibil.
rifornitóre, -trice **I.** *adj., s.m.* şi *f.* furnizor, (persoană) care aprovizionează. **II.** *s.m.* *(ferov.)* rezervor, tender.
rifornitùra *s.f.* **1.** aprovizionare. **2.** provizie.
rifòsso *s.m.* *(mil.)* şanţ secundar (care înconjoară zidurile unei fortăreţe).
rifràngere **I.** *vt.* **1.** a rupe. **2.** *(fiz.)* a refracta. **3.** a frînge din nou. **II.** *vr.* **1.** a se frînge, a se rupe. **2.** *(fiz.)* a se refracta.
rifrangìbile *adj. (fiz.)* refrangibil.
rifrangibilità *s.f. (fiz.)* refrangibilitate.
rifrangimènto *s.m.* **1.** frîngere, rupere. **2.** *(fiz.)* refracţie.
rifrànto **I.** *part. tr.* de la rifrangere. **II.** *adj.* frînt; rupt; spart.
rifrattòmetro *s.m.* refractometru.
rifrattóre, -trice **I.** *adj.* care refractă. **II.** *s.m.* refractor.
rifrazióne *s.f.* *(fiz.)* refracţie; *angolo di* ~ unghi de refracţie.
rifreddàre *vt.* a (se) răci din nou.
rifréddo **I.** *adj. (despre o mîncare)* rece; care se mărîncă rece. **II.** *s.m.* hrană rece.
rifrigeràre *vt. (înv.)* *v.* refrigerare.
rifrìggere **I.** *vt.* **1.** a frige/a prăji din nou. **2.** *(fig.)* a sporovăi într-una; *rifriggere e* ~ *sempre la stessa cosa* a repeta acelaşi lucru. **II.** *vi. (a)* **1.** *(despre carne etc.)* a (se) prăji îndelung şi în grăsime multă. **2.** a îmbătrîni (aşteptînd mărirşul).
rifriggolàto *adj.* *v.* rifritto.
rifrìtto **I.** *part. tr.* de la rifriggere. **II.** *adj.* fript, prăjit din nou; *(fig.)* *cose fritte e* ~*-e* lucruri spuse şi răspuse/arhicunoscute. **III.** *s.m.* miros de vase (prost spălate).
rifrittùme *s.m.* *(depr.)* **1.** mîncare încălzită/prăjită din nou. **2.** *(fig., depr.)* lucruri spuse şi răspuse.
rifrittùra *s.f.* **1.** mîncare încălzită din nou. **2.** *(fig., depr.)* sporovăială; repetare. **3.** operă, lucrare imitată după alta.
rifrùsta *s.f.* cercetare; anchetă.
rifrustàre *vt.* **1.** a biciui din nou. **2.** *(fam.)* a scotoci; a răscoli.

rifrùsto *s.m.* *(înv.)* **1.** lovitură; bătaie. **2.** daună pagubă.
rifrùtto *s.m.* dobîndă la dobîndă; camătă.
rifuggire I. *vi.* *(e)* **1.** a fugi din nou/iar. **2.** a se refugia. **II.** *vi.* *(a)* **1.** a avea oroare, a-i fi groază de; *~ dai pettegolezzi* a-i fi groază de bîrfeli. **2.** a evita, a fugi de; *~ da* a fugi de, a se da în lături de la, a evita. **3.** *(în expresii negative)* a căuta, a nu se da în lături de la; *non ~ da* a nu se da în lături de la. **III.** *vt.* **1.** a evita, a ocoli; *~ la fatica* a ocoli truda, a fugi de muncă. **2.** *(înv.)* a adăposti.
rifugiàrsi *vr.* a se refugia.
rifugiàto *adj., s.m.* refugiat.
rifùgio *s.m.* loc de refugiu; adăpost; *(alpin.)* *~ alpino* refugiu alpin, cabană; *~ antiaereo* adăpost antiaerian; *~ della gioventù* cămin pentru tineret.
rifulgènte *adj.* *(lit.)* strălucitor.
rifùlgere *vi.* *(a, e; lit.)* a străluci, a luci. *SIN. risplendere.*
rifùlso *part. tr.* de la rifulgere.
rifumàre I. *vi.* *(a)* a fumega din nou, a scoate iarăşi fum. **II.** *vt.* a fuma din nou.
rifusióne *s.f.* **1.** *(metal.)* retopire; turnare din nou. **2.** refacere a unei lucrări (literare etc.); *tentare la ~ di uno scritto* a încerca refacerea unei scrieri. **3.** despăgubire; restituire a cheltuielilor; *chiedere la ~ dei danni* a cere despăgubiri pentru daune.
rifùso I. *adj.* **1.** retopit. **2.** *(înv.)* **a)** scăldat; **b)** stropit; **c)** înconjurat. **II.** *loc. adv. a ~* din belşug.
rifutàre *vt.* *(înv.)* **1.** a respinge, a combate. **2.** a refuza **3.** a recuza.
rifutazióne *s.f.* *(rar)* refutare, refutaţie, combatere a unei opinii.
riga *s.f.* **1.** linie; rînd (scris); *leggere tra le ~-ghe* a citi printre rînduri. **2.** dungă; *tessuto a ~-ghe* ţesătură în dungi. **3.** cărare (la păr); *fare la ~ dei capelli* a face cărarea la păr. **4.** şir, rînd (de oameni); *rompere le ~-ghe* a rupe rîndurile; *serrare le ~-ghe* a strînge rîndurile; *(mil.)* *destr'riga!* la dreapta alineat! *mettersi in ~* a se aşeza la rînd; *prima ~* de mîna întîi/primă calitate; *mettersi in ~ con qualcuno, porre nella medesima ~* a fi/a sta/a plasa pe acelaşi plan cu cineva; *stare in* **a)** a sta în rînd; **b)** a fi ascultător; a se stăpîni; *rimettere in ~ qualcuno* a pune pe cineva la punct. **5.** *(mat.)* riglă, linie; *usare la ~ e la squadra* a folosi rigla şi echerul. **6.** *(la pl.)* loc de trecere pentru pietoni. **7.** *(la pl.)* ghinturi (la arme de foc). **8.** *(muz.)* portativ. *SIN. rigo.*
rigabèllo *s.m.* *(muz.)* instrument muzical (folosit înainte de apariţia orgii).
rigàglie *s.f. pl.* **1.** măruntaie de pasăre; tocătură (pentru pateuri). **2.** resturi de gogoşi (la viermii de mătase). **3.** rămăşiţă, rest. **4.** cîştig nesigur/întîmplător, ciubuc.
rigàgnolo *s.m.* **1.** pîrîu; rîuleţ; *pescare nei ~-i* a se trudi în van. **2.** şiroi/puhoi de apă (în rigolă).
rigàme *s.m.* *(colectiv)* **1.** mulţime de linii. **2.** caneluri, şănţuleţe.
rigamo *s.m.* *(înv., bot.)* măghiran.
rigàre *vt.* **1.** a linia. **2.** a trage linii peste (pentru a şterge/a anula ceva); *~ diritto* **a)** a-şi vedea de treabă; **b)** a-şi face datoria. **3.** *(fig.)* a brăzda. **4.** *(mil.)* a efectua ghinturi (la arma de foc).
rigàta *s.f.* **1.** (lovitură dată cu o) linie. **2.** *(muz.)* portativ.
rigatìno *s.m.* **1.** stambă, pînză (în dungulite alb şi albastru). *SIN. bordatino.* **2.** slănină (dungată cu puţină carne). **3.** *(la pl.)* paste făinoase.
rigàto I. *adj.* **1.** liniat; *cannone ~* tun ghintuit; *(mar.)* *vento ~* vînt impetuos. **2.** brăzdat. **3.** încreţit, zbîrcit; brăzdat (pe frunte/obraz). **II.** *s.m.* desen în dungi (pe o ţesătură).
rigatóni *s.m. pl.* **1.** *(agr.)* brăzdar. **2.** macaroane (scurte şi groase).
rigatóre *s.m.* *(agr.)* unealtă de tras brazde, brăzdar.
rigatteria *s.f.* **1.** vechituri *(haine, obiecte)*. **2.** magazin de vechituri.
rigattière *s.m.* telal, vînzător de haine vechi.
rigatùra *s.f.* **1.** liniatură; liniere; *la ~ di un foglio* linierea unei foi. **2.** *(colectiv)* şănţuleţe, caneluri; ghinturi. **3.** *(tehn.)* riz.
rigelàre *vt., vi.* *(e)* a reîngheţa.
rigèlo *s.m.* nou îngheţ.
rigenerare I. *vt.* a regenera. **II.** *vr.* a se regenera, a se reface; *la coda delle lucertole, se tagliata può ~-si* coada şopîrlelor dacă o tai poate să crească la loc.
rigeneratóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* regenerator.
rigenerazióne *s.f.* regenerare.
rigènte *adj.* *(poetic)* rece; rigid; înţepenit de frig.
rigermogliàre *vi.* *(e, a)* **1.** a reîncolţi. **2.** *(fig.)* a renaşte, a se regenera.
rigettàre I. *vt.* **1.** a arunca din nou. **2.** a arunca cu violenţă; a arunca afară; *il mare rigettò i rifiuti* marea a aruncat gunoaiele pe ţărm. **3.** *(fig.)* a respinge, a refuza; *~ la domanda* a respinge cererea. **4.** a da afară, a voma. **5.** a retopi; *~ una campana* a retopi un clopot. **6.** *(bot.)* a reîncolţi. **7.** *(despre mucegai etc.)* a reapărea. **II.** *vr.* a se arunca/băga din nou; *~-si a letto* a se băga din nou în pat.
rigètto *s.m.* **1.** *(adm.)* respingere. **2.** rebut. *SIN. rifiuto, scarto.*
righèllo *s.m.* riglă (de liniat).
righellàre *vt.* a linia mărunt.
righettàto *adj.* **1.** *(despre o ţesătură)* în dungulite. **2.** *(despre hîrtie)* liniat.
rigidèzza *s.f.* **1.** rigiditate; asprime, severitate. **2.** asprime a climei. *SIN. rigidità, inflessibilità, durezza.*
rigidità *s.f.* înţepenire; rigiditate; asprime.
rigido *adj.* **1.** ţeapăn, neflexibil, rigid. **2.** *(despre vreme)* aspru, rece. **3.** *(fig.)* rigid, sever, auster, inflexibil, bătos.
rigirare I. *vt.* **1.** a învîrti din nou/continuu, a răsuci; *~ la città* a cutreiera oraşul; *(fig.)* *~ il discorso* a schimba vorba; *(fam.)* *~ bene il denaro* a cheltui banii în mod inteligent. **2.** *(fig.)* a răstălmăci (vorbele, faptele), a deforma; *~ uno* a duce pe cineva de nas, a-l juca pe degete. **II.** *vr.* a se învîrti, a se roti, a se întoarce; a se răsuci; *(fam.)* *rigirarsela* a se aranja, a se învîrti, *saperla ~/rigirarla* a face (pe cineva) să joace cum îi cînţi. **III.** *vi.* *(a)* a se învîrti.
rigirio *s.m.* învîrtire, rotire (de lungă durată), răsucire.
rigiro *s.m.* **1.** învîrtire, învîrtitură. **2.** cotitură. **3.** *(fig.)* ocoliş (în vorbire). **4.** luare (de bani). **5.** *(fam.)* înşelăciune, mistificare. **6.** manevră, intrigă.
rigiróne, -óna *s.m.* şi *f.* *(fam.)* pungaş.
rignàre *vi.* *(a; pop.)* **1.** *(dial., despre cîini)* a mîrîi, a(-şi) arăta colţii. **2.** *(rar; despre cal)* a necheza.
rigno *s.m.* **1.** mîrîit. **2.** nechezat. **3.** *(rar)* duhoare, miros urît. **4.** gust de cocleală.
rignóso *adj.* **1.** care mîrîie; mîrîit. **2.** cu gust rînced.
rigo, rìghi, *s.m.* **1.** linie (trasă); *tracciare un ~ sotto una parola* a sublinia un cuvînt. *SIN. riga.* **2.** rînd scris; *un ~ d'acqua* un firişor de apă. **3.** *(muz.)*

portativ; ~ *musicale* portativ. **4.** *(înv.)* şir, rînd de oameni.

rigodóne *s.m.* cîntec şi dans popular (din Provenţa).

rigóglio *s.m.* **1.** vigoare, prosperitate (a plantelor). **2.** *(fig.)* înflorire; exuberanţă; *il ~ dell'industria* înflorirea/dezvoltarea industriei; *il ~ della giovinezza* exuberanţa tinereţii. **3.** clocot, gîlgîit. **4.** *(arhit.)* curbură (la un arc de boltă). **5.** *(mar.)* curbură (a unei nave). **6.** *(înv.)* mîndrie, aroganţă, trufie.

rigoglióso *adj.* **1.** viguros, plin de viaţă, prosper. **2.** *(fig.)* îndrăzneţ, curajos; falnic. **3.** fecund, fertil. **4.** *(înv.)* orgolios. *SIN. esuberante, vivace, florido.*

rigògolo *s.m.* *(ornit.)* grangur *(Oriolus galbula)*. *SIN. oriolo.*

rigolètto *s.m.* **1.** *(ist.)* vechi dans şi cîntec (un fel de horă). **2.** *(înv.)* persoane aşezate în cerc.

rigolo *s.m.* *(înv.)* şanţ, rigolă.

rigolóne *s.m. v.* rigodone.

rigonfiaménto *s.m.* **1.** umflare din nou; mărire, creştere. **2.** umflătură. *SIN. gonfiezza, gonfiore.* **3.** *(tehn.)* bosaj. *SIN. borchia.*

rigonfiàre **I.** *vt.* a umfla din nou. **II.** *vi. (e)* **1.** a se umfla; a-şi mări volumul. **2.** a creşte, a dospi; *l'impasto deve ~-si* aluatul trebuie să crească.

rigónfio **I.** *adj.* foarte umflat. **II.** *s.m.* umflare, umflătură. *SIN. gonfiezza.*

rigóre *s.m.* **1.** rigoare, asprime, străşnicie; *(mil.) prigione di ~* detenţi(un)e severă; *(com.) giorno di ~* ultima zi de plată a unei cambii; *(loc. adv.) a ~* după, ţinînd seamă, respectînd; *a ~ di legge* conform legii; *a tutto ~*, *a stretto ~* conform celor prescrise; *a ~ di logica* după logică, potrivit logicii, respectînd logica; *a ~ di termini* vorbind în termeni foarte precişi; *di ~* de rigoare, obligatoriu; *essere di ~* a fi obligatoriu. **2.** frig năprasnic, ger; *il ~ dell'inverno* gerul (năprasnic) al iernii. **3.** arest; *sala di ~* cameră de arest. **4.** *(fotbal)* pedeapsă; *calcio di ~* lovitură de pedeapsă, penalti; *area di ~* careu.

rigórgo, *-órghi, s.m.* *(rar)* **1.** revărsare. **2.** gîlgîit.

rigorismo *s.m.* rigoare excesivă; rigorism.

rigorista, *-isti, adj., s.m.* şi *f.* **1.** rigorista; persoană excesiv de riguroasă/severă/austeră. **2.** *(fotbal)* specialist în executarea loviturii de pedeapsă.

rigoristico, *-istici, adj.* excesiv de riguros.

rigorosità *s.f.* rigurozitate, strictеţe, asprime; severitate.

rigorosaménte *adv. (în* mod) riguros; ~ *parlando* la drept vorbind,.

rigoróso *adj.* **1.** riguros, sever, aspru; *esaminatore ~* examinator sever. **2.** exact, conform unei legi, unei norme etc.

rigovernàre *vt.* **1.** a spăla vasele. **2.** *(glumeţ)* a linge farfurii. **3.** *(înv.)* a aranja, a pune la loc.

rigovernàta *s.f.* spălatul vaselor (în grabă).

rigovernatùra *s.f.* **1.** spălat de vase. **2.** apă de vase, lături, zoaie; *sapere di ~* a avea miros de vase prost spălate, a mirosi a zoaie.

rigràzie *s.f.* *(fam., în expr.) grazie e ~* mulţumiri, mii de mulţumiri.

riguadagnàre *vt.* **1.** a cîştiga din nou. **2.** a recupera, a redobîndi; *~ la città* a se reîntoarce în oraş.

riguardaménto *s.m.* *(înv.)* **1.** privire, căutătură. **2.** prudenţă. **3.** *(înv.)* consideraţie, respect.

riguardànte **I.** *adj.* referitor, privitor la. **II.** *s.m.* spectator, privitor.

riguardàre **I.** *vt.* **1.** a privi din nou. **2.** a privi în urmă. **3.** a privi cu atenţie, a observa. **4.** a cerceta, a examina, a controla. **5.** a considera, a socoti drept. **6.** a privi, a avea legătură cu, a se referi la; *in ciò che riguarda* în privinţa, în ceea ce priveşte; *il caso riguarda la magistratura* cazul este de competenţa tribunalului; *tutto ciò mi riguarda* toate acestea mă privesc. *SIN. interessare.* **7.** a lăsa în seamă, a ocroti, a apăra, a păzi. **II.** *vi. (a)* **1.** a da spre, a fi orientat către; *la casa riguarda verso il mare* casa dă cu faţa spre mare. **2.** a ţinti, a avea drept scop; a privi; ~ *indietro* (despre o lege) a avea putere retroactivă. **III.** *vr.* **1.** a se păzi, a se feri de, a băga de seamă; *~-si dalla corrente d'aria* a se păzi de curent; *riguardati!* păzeşte-te!; *riguardati dal farlo* păzeşte-te s-o faci! **2.** a se menaja.

riguardàta *s.f.* control, revizie rapidă.

riguardatóre, *-trice s.m.* şi *f. (rar)* privitor, spectator.

riguardévole *adj.* respectabil, demn de respect; important.

riguàrdo *s.m.* **1.** stimă, respect, consideraţie; *vestito di ~* rochie de gală; *persona di ~* persoană de vază; *ospiti di ~* oaspeţi de seamă; *mancare di ~* a fi lipsit de respect; *parlare senza ~* a vorbi deschis/fără jenă; *aver ~ dell'età* a respecta vîrsta. **2.** grijă, atenţie; *cosa di ~* lucru de păstrat şi folosit cu grijă; *usar, far ~* a avea grijă, a fi atent la/cum; *non aver ~* a nu ţine seama de; *aversi ~* a se îngriji de propria sănătate; *(înv.) stare in ~* a se feri, a se pune în gardă. **3.** relaţie, legătură; *non ha ~ con* nu are nici o legătură cu; *in ~ di, in ~ a* **a)** în ce priveşte; faţă de; **b)** în comparaţie cu; *~ a* cît despre; *aver ~ a* a se referi la; *a questo ~* **a)** în această privinţă; **b)** la adresa (acestora); *per ~ di* din cauza. **4.** *(înv.)* căutătură, privire.

riguardóso *adj.* **1.** atent, grijuliu; prudent. **2.** respectuos, modest, deferent. *SIN. educato, rispettoso, discreto.*

riguastàre *vt., vr.* a (se) altera; a (se) strica din nou.

rìguo *adj. (înv.)* irigat.

rigurgitaménto *s.m.* **1.** revărsare. **2.** gîlgîit, gîlgîire.

rigurgitànte *adj.* **1.** plin ochi. **2.** ticsit.

rigurgitàre **I.** *vi. (a)* **1.** a se revărsa, a deborda. *SIN. traboccare.* **2.** *(fig.)* a geme de, a musti. **3.** a fi plin, a fi ticsit. **II.** *vt.* a voma, a vărsa.

rigùrgito *s.m.* **1.** revărsare; lichid revărsat. **2.** sughiţ; vomă uşoară. **3.** *(fig.)* reîntoarcere (scurtă); *impedire il ~ della dittatura* a împiedica reîntoarcerea dictaturii.

rigustàre *vt.* a gusta din nou/de mai multe ori.

rilàmpo *s.m.* *(rar)* **1.** un nou fulger. **2.** o nouă strălucire.

rilanciàre *vt.* **1.** a lansa, a arunca din nou/la rîndul său; *(sport) ~ la palla* a trimite mingea în terenul advers. **2.** a mări oferta (la licitaţie). **3.** a relansa, a mări pontul (la poker).

rilàncio *s.m.* **1.** *(sport)* retrimiterea mingii. **2.** relansare; *il ~ della distensione* relansarea destinderii; *il ~ economico* relansarea economică. **3.** supralicitare.

rilasciaménto *s.m.* relaxare, slăbire; (şi *fig.*) *il ~ della pelle* vlăguiala pielii. *SIN. infiacchimento, allentamento.*

rilasciàre **I.** *vt.* **1.** a lăsa iar; ~ *le chiavi a casa* a lăsa iar cheile acasă. **2.** *(adm.)* a da, a elibera; a preda, a înmîna; ~ *un certificato* a elibera un certificat; ~ *una ricevuta* a da o chitanţă; ~ *il passaporto* a înmîna paşaportul; ~ *un'intervista* a da un interviu; ~ *la merce* a elibera, a preda marfa. **3.**

a pune în libertate, a elibera; ~ *dietro cauzione* a pune în libertate pe cauțiune. **4.** a relaxa; a slăbi; ~ *i muscoli* a relaxa mușchii. **5.** a ceda, a renunța (la o parte). **6.** *(înv.)* a ierta; a scuti; a cruța; **7.** *(înv.)* a distra. **II.** *vr.* **1.** a se despărți din nou; *i fidanzati si sono rilasciati* logodnicii s-au despărțit iar. **2.** a se destinde/relaxa; *i muscoli si rilasciano* mușchii se relaxează.

rilàscio *s.m.* **1.** eliberare, punere în libertate. **2.** *(adm.)* eliberare (a unui document). **3.** reținere (la plată, la salariu).

rilassaménto *s.m.* **1.** slăbire (de energie/zel etc.). *SIN. rinfiacchimento, allentamento.* **2.** *(med.)* depresiune, oboseală.

rilassàre I. *vt.* **1.** a slăbi, a scădea (încordarea etc.); ~ *la disciplina* a scădea disciplina. **2.** *(fig.)* **a)** a alina, a ușura; **b)** a odihni; **c)** a relaxa. **3.** *(înv.)* a elibera, a da drumul; a ierta. **II.** *vr.* **1.** a se slăbi **2.** a se relaxa. *SIN. allentarsi, intiepidirsi.* **2.** a se obosi. **3.** *(despre un teren)* a nu mai fi compact.

rilassatézza *s.f.* *(fig.)* relaxare, decădere (a moravurilor etc.). *SIN. abbandono, fiacchezza.*

rilassativo *adj.* **1.** care relaxează. **2.** *(med.)* laxativ.

rilassàto *adj.* **1.** relaxat. **2.** slăbit. **3.** destins.

rilassazióne *s.f.* *(înv.)* **1.** relaxare **2.** slăbire. **3.** scutire, iertare de pedeapsă. **4.** eliberare, punere în libertate.

rilavàre *vt.* a spăla din nou.

rilavatùra *s.f.* **1.** spălare a doua oară. **2.** zoaie (în care se spală a doua oară).

rilavoràre *vt.* *(tehn.)* a prelucra din nou; ~ *un pezzo* a corecta o piesă.

rilavorazióne *s.f.* reprelucrare.

rileccàre *vt.* **1.** a linge din nou/mereu. **2.** *(fig.)* a finisa, a cizela (excesiv).

rileccàto *adj.* **1.** dichisit; împopoțonat; pomădat. **2.** finisat, cizelat (excesiv).

rilegàre *vt.* **1.** a lega din nou. **2.** a lega (cărți, reviste etc.). **3.** a monta o bijuterie.

rilegatóre, -trice *s.m.* și *f.* legător (de cărți).

rilegatùra *s.f.* **1.** legare a unei cărți *(acțiunea și costul ei)*. **2.** legătură, legare (de carte). **3.** montare de pietre prețioase.

relèggere *vt.* a reciti.

rilènto *adj.* *(în loc. adv.)* *a* ~ **a)** foarte încet; **b)** cu prudență și cu scrupule.

rilessàre *vt.* a fierbe din nou (carnea).

rilessìre *vt., vi.* *(a)* a frige carnea încet și înăbușit.

rilettùra *s.f.* nouă lectură, recitire; *dare una* ~ a reciti (repede).

rilevaménto *s.m.* **1.** ieșire în relief. **2.** ridicătură, ieșitură în afară. **3.** *(topogr.)* releveu; ~ *topografico/geologico* releveu topografic/geologic. **4.** *(mil.)* reperare a unei poziții; preluare.

rilevànte *adj.* **1.** cu/în relief. **2.** *(fig.)* important, însemnat, considerabil.

rilevànza *s.f.* importanță, însemnătate.

rilevàre I. *vt.* **1.** a ridica din nou; a înălța. **2.** a scoate, a lua; ~ *un frutto dalle fatiche* a scoate un folos din toată osteneala; ~ *un disegno da uno schizzo* a face un desen după o schiță; ~ *una maschera dal cadavere* a scoate/a lua o mască de pe un cadavru; ~ *la pianta di un edificio* a face un releveu. **3.** a extrage (un înțeles etc.); *non ci rilevi un numero* nu pricepi nimic. **4.** a observa, a deduce din. *SIN. notare, rimarcare.* **5.** a scoate în relief, a releva, a evidenția, a sublinia; ~ *l'importanza di* a sublinia importanța; ~ *i preggi* a remarca meritele. **6.** a înlocui (într-un schimb); ~ *una bottega* a prelua o prăvălie, înlocuind pe altcineva. **7.** a ușura, a alina, a reconforta. **8.** *(dial.)* a crește, a educa. **9.** a face un releveu. **10.** (și *fig.*) a căpăta, a primi; *rilevammo solo insulti* am căpătat numai insulte. **11.** a schimba; ~ *la guardia* a schimba garda. **II.** *vr.* **1.** a se ridica. **2.** *(fig.)* a se reface. **III.** *vi.* *(e)* **1.** *(despre pâine)* a crește. **2.** a ieși în relief, a se desprinde de pe un fond. **3.** a avea importanță, a conta.

rilevatàrio *adj., s.m.* (persoană) care preia de la altcineva (o întreprindere comercială, un apartament etc.).

rilevaticcio *adj.* ridicat, provenit de jos (social); *villano* ~ ciocoi; parvenit.

rilevàto I. *adj.* **1.** cu contur clar/ieșit în relief. **2.** *(fig.)* mare, important, de seamă. **3.** înalt. **4.** ridicat, ieșit în afară. **II.** *s.m.* **1.** ridicătură; loc înălțat. **2.** terasament. **3.** *(înv.)* trotuar.

rilevatùra *s.f.* protuberanță; excrescență; ieșitură în afară.

rilèvo *s.m.* *(înv.)* **1.** relief. **2.** elev, copil.

rilièvo *s.m.* **1.** relief; *in* ~, *di* ~, *di tutto* ~ în relief; *di mezzo* ~, *di basso* ~ mai puțin în relief; *basso* ~ basorelief; *alto* ~ altorelief. **2.** protuberanță; *al tatto si sente un discreto* ~ la pipăit se simte o oarecare protuberanță. **3.** *(fig.)* importanță, însemnătate; *cose di nessun* ~ lucruri fără nici o importanță; *mettere in* ~ a pune în relief/evidență. *SIN. evidenza, spicco.* **4.** *(topogr.)* releveu; reper; *fare i* ~*-i* a lua datele. **5.** observație critică, observație; *rilievi storici* observații istorice. **6.** greșeală, lipsă (la socoteală). **7.** *(fam., la pl.)* resturi (de la masă).

rilucecàre *vi.* *(a, e)* **1.** a luci, a străluci din nou/mereu. **2.** *(pop.)* a străluci.

rilucènte *adj.* lucitor.

rilùcere *vt.* *(defectiv, lipsesc timpurile compuse)* a străluci, a luci; a lumina; *(prov). non è tutt'oro quello che riluce* nu tot ce zboară se mănâncă. *SIN. brillare.*

riluttànte *adj.* *(lit.)* refractar, recalcitrant; îndărătnic.

riluttànza *s.f.* încăpățînare, îndărătnicie; rezistență, opoziție. *SIN. renitenza, retrosia.*

riluttàre *vi.* *(a)* a se împotrivi; a fi îndărătnic; a rezista. *SIN. resistere, ripugnare.*

rima[1] *s.f.* **1.** rimă; ~ *baciata* rimă împerecheată/succesivă; *terza* ~ terțină; *ottava* ~ octavă; *dicitore in* ~ poet; *mettere in* ~ a pune în versuri, a versifica; *(fam.) cantare in* ~ a spune clar/răspicat; *rispondere per le* ~*-e* a răspunde pe același ton. **2.** vers cu rimă; vers, poezie; ~ *al mezzo* rimă la mijlocul versului.

rima[2] *s.f.* **1.** deschizătură; despicătură; crăpătură; ~ *labiale* orificiu bucal. **2.** *(mar.)* spărtură/crăpătură în carenă.

rimacchiàre[1] *vt.* *(a; depr.)* a face versuri mediocre.

rimacchiàre[2] *vt.* a păta din nou.

rimalmèzzo *s.f.* *v.* r i m a[1].

rimandàre *vt.* **1.** a retrimite; ~ *indietro* a trimite înapoi. **2.** a înapoia, a restitui; ~ *la palla* a retrimite/a respinge mingea. **3.** a amîna; ~ *la gita* a amîna excursia; ~ *alle calende greche* a amîna la calendele grecești. *SIN. posticipare, prorogare, rinviare*; ~ *il lettore* a face o trimitere (la o altă pagină, la o notă); ~ *da Erode a Pilato* a trimite de la Ana la Caiafa; *(fam.)* ~*-la giù* a se reține, a se stăpîni (renunțînd a mai spune ceva); *fare a* ~*-sela* a arunca vina unul asupra altuia. **4.** a lăsa corigent, a amîna; ~ *a ottobre* a amîna pentru sesiunea din toamnă. **5.**

a concedia, a demite; ~ *la cameriera* a concedia pe îngrijitoare; ~ *la moglie* a repudia soţia.
rimàndo *s.m.* **1.** retrimitere. **2.** respingere, aruncare îndărăt; *il ~ della palla* retrimiterea mingii; *di ~* **a)** ca răspuns/revanşă/replică; **b)** ca un bumerang, întors împotrivă-i. **3.** trimitere la o notă (la o altă pagină). **4.** *(mec.)* dispozitiv de transmitere.
rimaneggiaménto *s.m.* **1.** reordonare, repunere în ordine; remaniere. **2.** tratare din nou; refacere (a unei lucrări).
rimaneggiàre *vt.* **1.** a mînui din nou. **2.** a modifica, a reface, a remania; ~ *un sonetto* a modifica/a reface un sonet; ~ *un governo* a remania un guvern; *(eufemistic)* ~ *una tassa* a mări/a reaşeza o taxă.
rimanènte I. *adj.* care rămîne; rămas. **II.** *s.m.* **1.** rest, rămăşiţă; *nel ~, del ~* de altfel. **2.** *(la pl.)* toţi ceilalţi, restul.
rimanènza *s.f.* **1.** rămăşiţă, rest. **2.** rămînere. **3.** *(înv.)* oprire.
rimanére I. *vi. (e)* **1.** a rămîne; ~ *in casa* a rămîne acasă; *dove siamo rimasti?* unde am rămas?; ~ *in asso* a rămîne singur/baltă; ~ *in forse* a rămîne/a fi în dubiu; ~ *indietro* a rămîne de căruţă; ~ *al verde* a rămîne lefter; ~ *ferito* a fi rănit; ~ *sullo stomaco* a cădea greu la stomac. *SIN. restare.* **2.** a rămîne încremenit; ~ *male* **a)** a fi neplăcut impresionat; **b)** a se simţi jenat/prost/jignit; ~ *con un palmo di naso* a rămîne de ruşine; ~*-ci* **a)** a rămîne mort; **b)** a fi păcălit, a se lăsa prins. **3.** *(înv., cu prep.* **da, di***)* a se reţine; a înceta. **II.** *vr.* **1.** *(lit.)* a rămîne, a sta. **2.** a înceta; *non si rimase d'esortarlo* n-a încetat să-l îndemne.
rimangiàre *vt.* **1.** a mînca din nou; ~ *uno* a mînca pe cineva de viu; ~ *le lettere* a mînca cuvintele. **2.** a retracta, a retrage; ~ *la promessa/la parola* a nu se ţine de promisiune/de cuvînt.
rimarcàre *vt.* **1.** a marca/a însemna din nou. **2.** a observa, a remarca. *SIN. rilevare.*
rimarchévole *adj.* remarcabil, însemnat. *SIN. rilevante.*
rimàrco, *-chi, s.m.* remarcă, observaţie.
rimàre[1] *vt., vi. (a)* **1.** a rima. **2.** a face versuri.
rimare[2] *vi. (a; înv.)* a explora, a cerceta, a căuta.
rimareggiàre *vi. (a)* **1.** *(mar.)* a undui din nou/ iarăşi/mereu. **2.** *(despre un sunet)* a răsuna adînc.
rimarginàre *vt., vi. (a), vr.* a (se) cicatriza. *SIN. cicatrizzare.*
rimàrio *s.m.* dicţionar de rime.
rimaritàre I. *vt. (fig.)* a reuni. **II.** *vt., vr.* a (se) remărita; a (se) recăsători.
rimàsa *s.f. (înv.)* oprire; rămînere.
rimàso I. *adj. (înv.)* rămas. **II.** *s.m. (înv.)* rest, rămăşiţă.
rimasticàre *vt.* **1.** a mesteca din nou. **2.** *(fig.)* a medita, a rumega; (şi *fig.*) ~ *le parole* a molfăi vorbele; ~ *le stesse idee* a bălmăji aceleaşi idei.
rimàstico, *-àstichi, s.m.* mestecare; rumegare.
rimàsto I. *part. tr.* de la r i m a n e r e. **II.** *adj.* rămas; ~ *al verde* rămas pe drojdie, lefter; ~ *di stucco* rămas năuc/uluit; ~ *male* ofensat, jignit, umilit.
rimasùglio *s.m.* rămăşiţă (fără valoare), ciuruc.
rimasùgliolo *s.m. (pop., dial.)* *v.* r i m a s u g l i o.
rimatóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** versificator. **2.** *(depr.)* poet.
rimbaccucceàre *vt., vr.* a (se) înfăşura strîns, a (se) încotoşmăna.
rimbaldanzìre I. *vi. (e; lit.)* a prinde din nou curaj, a redeveni arogant. **II.** *vt.* a reda curajul, îndrăzneala.
rimbaldìre I. *vi. (e; înv.)* a se bucura, a se înveseli. **II.** *vt.* a da curaj/îndrăzneală.
rimballàre I. *vt.* a ambala, a împacheta din nou. **II.** *vi. (a), vt.* a (se) zdruncina, a (se) zgudui.
rimbalzàre I. *vi. (e, a),* **1.** a sări, a sălta înapoi; a ricoşa; ~ *la palla* a respinge mingea. **2.** *(fig.)* a se transmite/a parveni rapid. **II.** *vt.* a respinge, a arunca înapoi; ~ *la luce* a reflecta lumina.
rimbalzèllo *s.m.* săritură repetată (a unei pietricele la suprafaţa apei); ricoşeu; *fare a ~* a se juca de-a pietricelele (aruncate în apă).
rimbalzìno *s.m.* un fel de rişcă *(joc de copii).*
rimbàlzo *s.m.* **1.** săritură, salt înapoi; ricoşeu; *(fig.) di ~* indirect, prin ricoşeu. **2.** *(sport)* recuperare a balonului (la baschet).
rimbambiménto *s.m.* **1.** ramolire. **2.** ramolisment, ramoleală.
rimbambinìre *vi. (e; rar)* **1.** a face copilării. **2.** a se comporta copilăreşte. **3.** a se ramoli; ~ *per l'età* a se ramoli din cauza vîrstei.
rimbambìre *vi. (e), vr.* a se ramoli, a da în mintea copiilor.
rimbambìto *adj., s.m.* ramolit, ajuns în mintea copiilor.
rimbambolìre *vi. (e; pop., dial.)* a se ramoli; a da în mintea copiilor.
rimbarbarìre *vt., vi. (e)* a (se) sălbătici din nou/mai mult.
rimbarbogìre *vi. (e)* a se ramoli (mai mult).
rimbarcàre *vt., vi. (e)* a (se) îmbarca din nou, a (se) reîmbarca.
rimbàrco *s.m.* reîmbarcare.
rimbastìre *vt.* **1.** a însăila din nou. **2.** *(fig.)* a schiţa/ a începe (o lucrare etc.) din nou.
rimbàtto *s.m. (mar.)* rafală (care loveşte pînzele).
rimbeccàre I. *vt.* **-1.** a contrazice/a replica prompt; ~ *una malignità* a replica la o răutate. **2.** a respinge, a face să ricoşeze. **3.** *(înv.)* a escroca. **II.** *vr.* **1.** a se lovi cu ciocul, a se lupta cu ciocul. **2.** *(fig.)* a se certa, a discuta cu violenţă.
rimbécco, *-écchi, s.m.* răspuns, replică; *di ~* prompt, îndrăzneţ.
rimbecillimén to *s.m.* imbecilizare, prostire; ramolire.
rimbecillìre *vi. (e), vr.* a se imbeciliza; a se ramoli.
rimbecillìto *adj.* **1.** ramolit. **2.** *(fam.)* prostit, abrutizat.
rimbellìre I. *vt., vi. (e; fam.)* a (se) înfrumuseţa. **II.** *vi. (e)* a se face frumos; a se face şi mai frumos.
rimbeltempìre *vi. (e; rar, despre vreme)* a se face frumos, a se lumina.
rimberciàre *vt. (înv.)* a petici, a cîrpi.
rimbèrcio *s.m.* manşetă.
rimbianeàre *vt.* **1.** a vărui, a spoi din nou. **2.** a albi din nou; ~ *uno* a spăla cuiva rufele.
rimbiondàre, rimbiondìre *vt., vi. (e)* a face, a deveni mai blond, a (se) blonzi.
rimboccaménto *s.m.* suflecare.
rimboccàre *vt.* **1.** a sufleca, a sumete. **2.** a îndoi stofa (ca tiv); ~ *il lenzuolo* a îndoi cearşaful sub saltea/peste plapumă. **3.** a vărsa peste ceva, a răsturna (un vas). **4.** a împinge înapoi; *il vento rimbocca il fumo* vîntul împinge fumul înapoi (în coş); ~ *la terra* a răsturna pămîntul/brazdele.
rimboccatùra *s.f.* **1.** suflecare; îndoire. **2.** margine de cearşaf (îndoită sub saltea/peste plapumă).

3. rever; margine răsfrîntă. 4. bor ridicat, îndoit. 5. tiv lat.

rimboecchétto *s.m.* gura sacului răsucită.

rimbócco, -ócchi, *s.m.* 1. îndoire, răsucire a unei margini. 2. suflecare. 3. rever. 4. revărsare (a unui vas etc.). 5. tiv.

rimbombànte *adj.* răsunător; zgomotos; huruitor, bubuitor.

rimbombàre *vi. (e, a)* a răsuna, a suna tare; a hurui; a bubui; ~ *in risonanza* a răsuna în depărtare. *SIN. rintronare, risonare.*

rimbómbo *s.m.* răsunet, zgomot prelungit; huruit, bubuit.

rimborsàbile *adj.* rambursabil, de restituit.

rimborsaménto *s.m.* rambursare, restituire.

rimborsàre I. *vt.* 1. a rambursa, a restitui; ~ *le spese del viaggio* a restitui/a rambursa cheltuielile de călătorie; ~ *a usura* a plăti cu vîrf şi îndesat. 2. a repune în săculeţ, în pungă (numere, la jocul de noroc). 3. *(rar)* a pune din nou, a repune în poşetă. II. *vr.* a se despăgubi, a-şi scoate banii cheltuiţi pentru alţii.

rimbórso *s.m.* rambursare, restituire; ramburs.

rimboscaménto *s.m.* 1. împădurire; reîmpădurire. 2. reîntoarcerea vînatului în vizuină.

rimboscàre I. *vt.* a împăduri, a reîmpăduri. II. *vr.* 1. a se ascunde în pădure. 2. *(despre vînat)* a reveni în pădure, în vizuină.

rimboschiménto *s.m. v.* rimboscamento.

rimboschìre *vt., vi. (e)* 1. a (se) reîmpăduri. 2. a (se) împăduri; a redeveni păduros.

rimbottàre *vt.* a repune în butoi.

rimbracciàre *vt.* a repune pe braţ (scutul, arma etc.).

rimbrecciàre *vt.* a aşterne din nou piatră/pietriş (pe şosea/pe stradă).

rimbréncio *s.m.* fîşie care atîrnă (hîrtie, carne etc.); zdreanţă.

rimbrenciolóso *adj.* zdrenţăros.

rimbriccònire *vi. (e)* a deveni o puşlama; a se dezmăţa.

rimbrodolàre *vt.* 1. a umple, a mînji, a păta (cu vopsea etc.). 2. a ascunde, a tăgădui (cu stîngăcie).

rimbrogliàre *vt.* a înşela/a încurca din nou.

rimbrottàre *vt.* a mustra, a dojeni (cu reproş/cu asprime). *SIN. redarguire.*

rimbrótto *s.m.* dojană, mustrare aspră. *SIN. rampogna, rimprovero.*

rimbrunìre *vi. (e; fam.)* 1. a se întuneca. 2. *(fig.)* a deveni serios; a se posomorî.

rimbruttìre *vt., vi. (e; fam.)* a (se) urîţi mai mult/ iar.

rimbucàre I. *vi. (e), vr.* a reintra într-o gaură, într-o scorbură; a se ascunde. II. *vt.* a băga din nou într-o gaură/într-o groapă.

rimbuìre[1] *vi. (e)* a se îndobitoci, a se prosti.

rimbuìre[2] *vi. (e)* a se întuneca.

rimbuòno *adj. (înv., agron., în loc. adv.) di* ~ socotind anii buni şi cei răi, făcînd media lor.

rimbussolàre *vt.* 1. a repune (numerele, bilele etc.) în urnă, în pungă etc. (şi a le scutura). 2. *(fam.)* a trage încă o bătaie.

rimbuzzàre *vt., vr. (fam.)* a se ghiftui, a se îmbuia.

rimediàbile *adj.* remediabil, care se poate lecui/îndrepta.

rimediàre I. *vi. (a), vr.* 1. a remedia; a repara, a îndrepta; ~ *ai danni* a acoperi paguba ~ *con un decreto* a remedia printr-un decret. *SIN. riparare, ovviare.* 2. a vindeca, a lecui. 3. a avea grijă, a lua măsuri; *come si rimedia?* ce-i de făcut? II. *vt.* 1. a agonisi, a pune de-o parte; a cîştiga necesarul, a încropi; ~*-la* a o scoate la capăt; *(fam.)* ~ *un invito a cena* a obţine (abil) o invitaţie la cină; ~ *cento lire* a încropi o sută de lire; ~ *una giacca da un cappotto* a scoate o jachetă dintr-un palton; ~ *solo guai* a da numai de necazuri; ~ *delle botte* a încasa lovituri. 2. *(înv.)* a îngriji, a însănătoşi.

rimediàto *adj.* 1. refăcut, reparat. 2. remediat. 3. aranjat la repezeală; *una cena* ~*-a* o cină improvizată.

rimedicàre *vt., vr. (med.)* a (se) îngriji, a (se) trata din nou.

rimédio *s.m.* 1. leac, medicament; ~ *attuale* medicament cu reacţie imediată; ~ *anodino* paliativ. 2. remediu, mijloc de scăpare; expedient; *trovare/porre* ~ *alla recessione economica* a găsi un remediu la recesiunea economică; *non c'è* ~ nu-i altă cale de ieşire. *SIN. ripiego.*

rimedìre *vt. (înv.)* 1. a agonisi, a strînge (bani). 2. răscumpăra.

rimeggiàre *vi. (a)* a compune, a scrie versuri; a face rime.

rimembrànza *s.f.* amintire, aducere aminte; *parco delle* ~*-e* parc închinat amintirii soldaţilor căzuţi în război. *SIN. ricordo, memoria.*

rimembràre I. *vt. (poetic)* 1. a aminti; a-şi aduce aminte. 2. a pomeni. II. *vi. (a)* a-şi aminti; ~ *delle parole* a-şi aminti cuvintele.

rimenàre *vt.* 1. a readuce, a însoţi, a conduce din nou. *SIN. ricondurre, riportare.* 2. a amesteca; ~ *la pasta* a frămînta aluatul. 3. a scutura, a agita; ~ *la medicina* a scutura flaconul cu doctorie. 4. *(fig.)* a maltrata.

rimenàta *s.f.* 1. amestecare, mestecat rapid; *dare una* ~ *alla pasta* a amesteca rapid macaroanele. 2. agitare, scuturare. 3. săpuneală, dojană.

rimendàre *vt. (dial.) v.* rammendare.

rimenìo *s.m.* amestecare, mestecat, scuturare continuă, repetată.

riméno *s.m. (înv.)* întoarcere; *cavalli di* ~ cai de poştă (pentru întoarcere).

rimeria *s.f. (glumeţ)* rime proaste.

rimeritàbile *adj.* demn de a fi recompensat/premiat.

rimeritàre *vt.* 1. a recompensa; a premia. 2. *(înv.)* a restitui (un împrumut).

rimèrito *s.m. (lit.)* răsplată, recompensă. *SIN. premio, ricompensa.*

rimescolaménto *s.m.* 1. amestecare din nou; mestecare. 2. tulburare neaşteptată.

rimescolànza *s.f.* 1. amestec, (a)mestecare. 2. zăpăceală, încurcătură.

rimescolàre I. *vt.* 1. a mesteca, a amesteca bine; ~ *la polenta* a mesteca mămăliga; ~ *le carte* a face cărţile. 2. a răscoli; ~ *nel cassetto* a răscoli în sertar. 3. *(fig.)* a tulbura, a agita, a răscoli; *quella vista gli rimescolò il sangue* privelişte aceea l-a răscolit profund; ~ *cose vecchie* a răscoli lucruri de demult. II. *vr.* 1. a se amesteca în/cu ceva; ~*-si tra la folla* a se pierde în mulţime. 2. a se încurca. 3. a se agita; *il mare si rimescolò* marea s-a agitat/învolburat. 4. a se tulbura; a se indigna; *si rimescolò tutta per lo spavento* i-a îngheţat sîngele în vine de spaimă. *SIN. turbarsi.*

rimescolàta *s.f.* amestecare rapidă (la jocul de cărţi etc.).

rimescolìo *s.m.* 1. amestecare repetată. 2. tulburare. 3. agitaţie, frămîntare; *in teatro c'era un gran* ~ la teatru era o mare agitaţie. *SIN. agitazione, trambusto.*

riméscolo *s.m. (pop., fig.)* tulburare adîncă; răscolire.
riméssa *s.f.* **1.** repunere, reaşezare; ~ *in scena* repunere în scenă; *(sport)* ~ *in gioco* repunere în joc; ~ *laterale* repunere laterală. **2.** recoltă. **3.** înlădiţă, vlăstar. **4.** grajd. **5.** remiză; şopron; hangar; garaj; *vettura da* ~ trăsură de piaţă; *mettere in* ~ a băga în garaj. **6.** remitere de bani/valori etc. **7.** expediere (de marfă, de pachete, de scrisori); ~ *telegrafica* mandat telegrafic. **8.** pierdere; *vendere a* ~ a vinde în pagubă. **9.** *(înv.)* apostrofă, ripostă.
rimesticcio *s.m.* vlăstar, ramură nouă (pe un trunchi vechi). *SIN. rigermoglio.*
rimésso **I.** *adj.* **1.** repus; *dente* ~ dinte fals. **2.** iertat; *peccato* ~ păcat iertat; *(lingv.) s, z rimessa* s, z sonor. **3.** supus, smerit. **4.** lipsit de energie. **II.** *s.m.* **1.** incrustaţie. **2.** *(pict.)* retuşare. **3.** îndoitură (la tiv).
rimestàre *vt.* **1.** a amesteca din nou, a mesteca; ~ *la salsa* a mesteca în sos. *SIN. rimescolare.* **2.** a agita amestecînd. **3.** *(fig.)* a răscoli, a repune în discuţie; ~ *una faccenda* **a)** a repune o chestiune pe tapet; **b)** a relua o afacere/o problemă.
rimestatùra *s.f. (metal.)* operaţie de curăţire a fontei de carbon.
rimestìo *s.m.* dezordine/răscolire continuă.
rimettàggio *s.m. (text.)* năvădire, năvădit.
rimèttere **I.** *vt.* **1.** a pune din nou; a pune la loc; a repune; ~ *in discussione* a repune în discuţie; ~ *mano* a reîncepe; ~ *piede* a se întoarce; ~ *i vetri rotti* a înlocui geamurile sparte; ~ *a posto* a pune la loc; ~ *l'orologio* a potrivi ceasul; ~ *la salute* a-şi reface sănătatea; ~ *il sonno perduto* a recupera somnul pierdut; ~ *il tempo perso* a recîştiga vremea pierdută; ~ *una lezione* a recupera o lecţie; *(fig.)* ~ *in sesto* a (re)pune în formă. **2.** a amîna. **3.** a pune la adăpost; ~ *le pecore* a pune oile la adăpost. **4.** a voma, a vomita. **5.** a ierta. **6.** a expedia (o marfă etc.). **7.** a înmîna, a preda; a restitui; ~ *una cosa a uno* a încredinţa ceva cuiva. **8.** a pierde (la o afacere); *che ci rimetto?* ce am de pierdut?; ~ *la pelle/la vita* a-şi pune pielea/viaţa în joc. **9.** a micşora; ~ *la voce* a coborî glasul. **10.** a sufleca, a sumete. **11.** a încrusta. **12.** *(sport)* a pasa; ~ *la palla* a pasa balonul. **II.** *vr.* **1.** a începe, a se apuca din nou. **2.** a se încrede în; *mi rimetto a voi* mă las în seama voastră. **3.** a-şi reface (sănătatea etc.); ~*-si in salute* a se însănătoşi; ~*-si in carne* a se îngrăşa. **4.** a se calma, a se potoli. **III.** *vi. (a)* **1.** a creşte/a răsări/a încolţi iar; *le patate hanno rimesso* cartofii au încolţit. **2.** a scădea, a se micşora.
rimettìna *s.f.* muncitoare la năvădit.
rimettitóra *s.f. (text.)* ţesătoare (care năvădeşte).
rimettitùra *s.f.* punere la loc; ~ *dell'osso slogato* punere la loc a osului luxat.
rimiràre **I.** *vt.* **1.** a privi din nou. **2.** a privi cu atenţie. **3.** a privi uimit. **4.** a contempla, a admira. **II.** *vr.* a se privi, a se contempla.
rimmel *s.m.* rimel.
rimmelensìre *vi. (e)* a deveni mai stupid/mai cretin.
rimminchionìre *vi. (e; pop.)* a se timpi/prosti.
rimodernaménto *s.m.* modernizare. *SIN. rinnovamento.*
rimodernàre *vt.* a moderniza.
rimodernatùra *s.f.* modernizare (a unei camere etc.).
rimondàre *vt.* **1.** a curăţa din nou/cu grijă. **2.** a curăţa (un copac); a plivi. *SIN. nettare, ripulire.* **3.** *(fig.)* a purifica, a ierta de păcate.
rimondatùra *s.f.* **1.** curăţare din nou. **2.** gunoi (rămas după curăţare).
rimóndo *adj.* curăţat (de frunze, de murdărie etc.).
rimónta *s.f.* **1.** *(mil.)* serviciu de remontă, de înlocuire a cailor unui corp de armată; *cavallo di* ~ cal de schimb. **2.** încăputare (la cizme, ghete etc.); *fare una* ~ a încăputa. **3.** *(sport)* revenire, recuperare.
rimontàre **I.** *vt.* **1.** a urca din nou (o scară etc.). **2.** a întoarce (ceasul); ~ *l'orologio* a întoarce ceasul. **3.** a merge în amont. **4.** *(mil.)* a remonta, a procura cai pentru armată. **5.** *(mec.)* a monta din nou, a remonta; ~ *un motore* a remonta un motor. **6.** a încăputa din nou (pantofi etc.). **7.** *(sport)* a recupera, a avea o revenire. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a călări din nou; a merge din nou cu bicicleta. **2.** a urca din nou; ~ *su tutte le furie* a se înfuria. **3.** a data de la, a-şi avea începutul/originea; *questa usanza rimonta a un'epoca antichissima* obiceiul acesta datează din timpuri străvechi; *la fondazione di Roma si fa* ~ *al 753 a.C.* fondarea Romei datează din 753 a.C.
rimontatùra *s.f.* **1.** *(mec.)* reparare; remontare. **2.** căputare.
romorchiaménto *s.m. (auto)* remorcare.
rimorchiàre *vt.* **1.** a remorca. **2.** *(fig.)* a antrena; *si fa* ~ se lasă antrenat.
rimorchiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (mar.)* (navă) remorcher; *(av.)* avion care remorchează planoare.
rimòrchio *s.m.* **1.** *(mar.)* remorcare; *prendere a* ~ a lua la remorcă, a remorca. **2.** *(mar.)* cablu de remorcher. **3.** remorcă; *camion con* ~ camion cu remorcă.
rimòrdere *vt.* **1.** a muşca din nou. **2.** a muşca la rîndul său. **3.** a face să aibă remuşcări, a reproşa; *gli rimorde la coscienza* îl roade conştiinţa.
rimordiméento *s.m. (lit.)* remuşcare.
rimorire *vi. (e)* **1.** *(rar, glumeţ)* a muri din nou, a doua oară. **2.** *(fig.)* a leşina.
rimorsióne *s.f. (înv.)* v. r i m o r s o.
rimòrso *s.m.* remuşcare. *SIN. pentimento.*
rimóso *adj. (înv.)* gol; găurit; crăpat; scorburos.
rimòsso **I.** *part. tr.* de la r i m u o v e r e. **II.** *adj.* **1.** îndepărtat, înlăturat. **2.** destituit. **3.** *(psih.)* refulat.
rimostrànza *s.f.* **1.** protest; *portare le proprie* ~*-e* a protesta personal. **2.** dojană, mustrare. *SIN. reclamo.*
rimostràre **I.** *vt.* **1.** a arăta din nou. **2.** a arăta la rîndul său; a face cunoscut. **3.** *(rar)* a-i arăta cuiva greşelile. **II.** *vi. (a)* a dojeni, a mustra. *SIN. protestare.*
rimòto *adj. (lit.)* v. r e m o t o.
rimòvere *vt., vr.* v. r i m u o v e r e.
rimovìbile *adj.* care poate fi/trebuie înlăturat.
rimoviménto *s.m. (lit.)* **1.** îndepărtare. **2.** înlăturare; destituire.
rimozióne *s.f.* **1.** îndepărtare, mutare din loc. **2.** înlăturare; destituire, demitere; *(mil.)* ~ *dal grado* degradare. **3.** excludere. **4.** *(psih.)* refulare; anulare.
rimpacchettàre *vt.* a împacheta din nou.
rimpaciàre *vt., vr.* a (se) împăca, a (se) repune de acord.
rimpadronìre *vr.* **1.** a-şi recăpăta drepturile; a-şi redobîndi proprietatea. **2.** a pune stăpînire din nou.
rimpaginàre *vt. (tipogr.)* a pagina din nou.
rimpaginatùra *s.f. (tipogr.)* paginare din nou.
rimpagliàre *vt.* **1.** a repara scaune de paie. **2.** a împăia (din nou).

rimpagliatóre, -trice *s.m.* şi *f.* reparator de scaune de paie.
rimpagliatùra *s.f.* **1.** reparare a unui scaun de paie. **2.** împăiere (din nou); preţul, costul respectiv.
rimpallàre *vi. (a; despre mingi sau bile de biliard)* a se ciocni, a face carambol.
rimpàllo *s.m.* **1.** ciocnire, carambol (la biliard). **2.** *(despre minge)* ricoşeu.
rimpalmàre *vt. (înv.)* a cătrăni, a unge cu catran.
rimpaludàre *vi. (e)*, *vr.* a redeveni mlăştinos.
rimpanàre *vt.* **1.** *(mec.)* a fileta din nou (un şurub). **2.** a da prin pesmet.
rimpannucciàre *vt.*, *vr.* **1.** a(-şi) pune hainele cele mai bune, a (se) găti, *(fam.)* a (se) înţoli. **2.** a(-şi) îmbunătăţi situaţia materială, a (se) reface (material); a se ajunge.
rimpantanàre *vr.* a se împotmoli din nou.
rimparàre *vt.* a învăţa din nou.
rimpastràre I. *vt.* **1.** a plămădi, a frămînta din nou. **2.** *(fig.)* a reface, a da o nouă formă. **3.** a remania (un minister). **II.** *vr.* **1.** a se reface; a lua o nouă înfăţişare. **2.** *(tosc.)* a exista (din belşug).
rimpasticciàre *vt.* **1.** a cîrpăci; a mîzgăli din nou. **2.** a reface (fără succes). **3.** *(fig.)* a însăila, a îngăima (scuze, motive).
rimpàsto *s.m.* **1.** refacere. **2.** *(adm., pol.)* remaniere, reorganizare. *SIN. ricomposizione, rimaneggiamento.*
rimpatriàre *vt.*, *vi (a, e)*, *vr.* a se repatria.
rimpàtrio *s.m.* repatriere.
rimpazzàre I. *vi. (a)* a săvîrşi alte nebunii. **II.** *vi. (e)* a înnebuni din nou.
rimpazzàta *s.f. (în expr.) alla* ~ nebuneşte.
rimpazzìre *vi. (e)* a înnebuni din nou.
rimpegnàre *vt.*, *vr.* a (se) angaja din nou.
rimpelàre *vr.* a se reacoperi de păr; a-şi schimba părul.
rimpellàre *vt.* **1.** *(constr.)* a reface un zid (de jos în sus). **2.** a căptuşi din nou cu piele.
rimpellicciàre *vt.* **1.** a îmblăni, a căptuşi din nou cu blană. **2.** a-şi pune blana.
rimpellocciàto *adj. (glumeţ)* înfofolit.
rompèllo *s.m. (constr.)* refacere a unui zid.
rimpennàre *vt.*, *vi. (e)* **1.** *(despre păsări, plante)* a căpăta pene/frunze noi. **2.** a (se) reface (material); a se ajunge; *(fam.)* a (se) înţoli.
rimpettàio *s.m. (rar)* vecinul de peste drum.
rimpettìre *vi. (e)*, *vr.* a se umfla în pene, a se îngîmfa; *mi fate* ~ mă faceţi să mă cred.
rimpettìto *adj.* îngîmfat, înfumurat.
rimpètto I. *adv.* peste drum, în faţă, vizavi; *a* ~ *di* în comparaţie cu. **II.** *s.m.* faţă, faţadă; *nel* ~ *della casa* la faţada casei.
rimpiaccicàre *vt.* a cîrpi, a drege fără pricepere.
rimpiaccicottàre *v.* rimpiaccicare.
rimpiagàre *vt.*, *vr.* a (se) răni; a (se) umple din nou de răni.
rimpiallacciàre *vt. (despre mobile etc.)* a furnirui din nou.
rimpiallacciatùra *s.f.* furniruire din nou; placaj/furnir nou.
rimpiàngere *vt.* a regreta, a deplînge.
rimpiànto I. *part. tr.* de la rimpiangere. **II.** *s.m.* regret, părere de rău, deplîngere, durere (pentru ceva pierdut). *SIN. rammarico.*
rimpiastràre *vt.* **1.** a mîzgăli din nou. **2.** *(fig.)* a cîrpi, a drege.
rimpiastricciàre *vt.*, *v.* rimpiastrare.
rimpiattàre I. *vt.* a ascunde, a piti; *(fig.) andarsi a* ~ a se ascunde, a se piti. **II.** *vr.* a se piti; *fare a* ~ *-si* a se juca de-a v-aţi ascunselea.
rimpiattìno *s.m.* joc de-a v-aţi ascunselea.
rimpiazzàre *vt.* a înlocui, a substitui. *SIN. sostituire.*
rimpiàzzo *s.m.* înlocuire, substituire. *SIN. sostituzione.*
rimpiccinìre *vt.*, *vi. (e)* a (se) micşora.
rimpicciolimènto *s.m.* micşorare, reducere.
rimpicciolìre, rimpiccolìre *vt.*, *vi (e)* a (se) reduce, a (se) micşora, a scădea.
rimpiegàre *vt.* **1.** a folosi din nou. **2.** a investi/a plasa din nou un capital.
rimpiègo *s.m.* **1.** nouă întrebuinţare. **2.** nou plasament al unui capital.
rimpinguàre *vt.*, *vr.* a (se) îngrăşa (din nou).
rimpinzaménto *s.m.* îndopare (cu mîncare).
rimpinzàre *vt.*, *vr.* a (se) îndopa, a (se) îmbuiba, a (se) ghiftui. *SIN. imbottire, inzeppare.*
rimpinzàta *s.f.* îndopare; îmbuibare.
rimpìnzo *adj.* (şi *fig.*) îndopat, ghiftuit, îmbuibat.
rimpippiàre *vt.*, *vi (e)*, *vr.* a (se) îndopa, a (se) ghiftui.
rimpiumàre *vr.* **1.** a se reacoperi de pene. **2.** *(fig.)* **a)** a se reface; **b)** a se înţoli; **c)** a sta mai bine.
rimpolpàre I. *vi. (e)*, *vr.* **1.** a se îngrăşa din nou. **2.** a reveni la bunăstare, a se reface. **II.** *vt. (fig.)* a întări, a da mult conţinut; a îmbogăţi (o lucrare etc.).
rimpolpettàre *vt. (rar)* **1.** a reface chiftele. **2.** *(depr.)* a reface/a modifica prin adaosuri o lucrare. **3.** *(fam., înv.)* a certa, a dojeni.
rimpossessàrsi *vr.* a pune iar stăpînire pe ceva.
rimpotìo *s.m.* mişcare/vălurire uşoară a mării.
rimpoverìre *vt.*, *vi. (e)*, *vr.* a săräci din nou.
rimpozzàre *vi. (e)* a face băltoacă, a nu avea scurgere.
rimpratichìre *vt.*, *vr.* a redobîndi dexteritate/îndemînare/deprindere.
rimprìmere *vt.* a reimprima, a retipări.
rimpròccia *s.m. (înv.)* *v.* rimproccio.
rimprocciàre *vt. (înv.)* a dojeni, a mustra.
rimpròccio *s.m. (rar)* dojană, mustrare.
rimprosciutìre *vi. (e)* a slăbi, a se usca.
rimpròtto *s.m. (înv.)* dojană, mustrare.
rimproveràre *vt.* **1.** a mustra, a dojeni. **2.** a reproşa, a imputa. *SIN. ammonire, sgridare, rimbrottare.*
rimpròvero *s.m.* **1.** dojană, mustrare. **2.** reproş, imputare. *SIN. ammonimento, biasimo, sgridata.*
rimpulizzìre I. *vt.* a curăţa din nou; ~ *la casa* a spoi/a vărui casa. **II.** *vr. (glumeţ, ironic)* **1.** a se ciopli, a se spăla. **2.** a se înţoli.
rimugghiàre *vi. (a)* **1.** a mugi din nou; a răspunde cu un muget. **2.** *(despre mare)* a mugi, a vui.
rimuginàre *vt.* **1.** a amesteca, a mesteca (o cremă etc.). **2.** a scormoni, a scotoci; a răscoli. **3.** *(fig.)* a rumega (în gînd), a medita/a gîndi intens.
rimula *s.f. (înv.)* deschizătură; spărtură îngustă; crăpătură.
rimuneraménto *s.m.* răsplătire; remunerare.
rimuneràre *vt.* **1.** a răsplăti, a recompensa. **2.** *(absolut)* a aduce venit/profit, a renta. **3.** *(înv.)* a reface; a despăgubi.
rimunerativo *adj.* rentabil, remuneratoriu.
rimuneratòrio *adj.* **1.** remuneratoriu. **2.** *(jur., despre o donaţie)* cu titlu de răsplată.
rimunerazióne *s.f.* **1.** remunerare. **2.** răsplată, recompensă; compensaţie. *SIN. compenso, ricompensa, gratificazione.*
rimuòvere I. *vt.* **1.** *(rar)* a mişca din nou. **2.** a deplasa; ~ *la sedia* a deplasa scaunul. **3.** a înlătura, a îndepărta; ~ *un sigillo* a înlătura/a desface o pecete. *SIN. spostare.* **4.** *(fig.)* a abate, a distrage; ~ *l'attenzione* a distrage atenţia. **5.** a pune un obstacol, a îngrădi, a limita. **6.** a anula. **7.** a destitui,

a scoate (din funcţie). **8.** *(psih.)* a refula. **II.** *vr.* **1.** a-şi schimba părerea; a ceda, a se dezice. **2.** a se îndepărta.

rimurâre *vt.* **1.** a rezidi. **2.** a închide cu zid; a zidi (ferestre, uşi etc.).

rimutaménto *s.m.* nouă schimbare.

rimutâre I. *vt.* **1.** a schimba (din nou); ~ *parere* a schimba părerea; ~ *l'ordinamento della società* a schimba orînduirea societăţii. **2.** a transplanta. **II.** *vr.* a-şi schimba părerea/hotărîrea/gustul.

rinacerbîre I. *vi. (e; despre un fruct)* a deveni mai aspru la gust. **II.** *vi. (e), vt., vr. (fig.)* a (se) înăspri, a (se) face mai dureros; *la notizia ha rinacerbito il suo dolore* vestea i-a înteţit durerea.

rinaldésca *adj. f., s.f.* varietate de struguri.

rinascènte *adj.* renăscînd, care renaşte.

rinascènza *s.f.* renaştere.

rinàscere *vi. (e)* **1.** a renaşte. **2.** a răsări/a creşte din nou. **3.** *(fig.)* a recăpăta puteri, a se reîntrema. *SIN. rifiorire, rivivere.*

rinascimentâle *adj. (lit., ist.)* care ţine de Renaştere, renascentist.

rinascimènto *s.m.* **1.** renaştere, reînflorire. **2.** *(ist.)* Renaştere.

rinàscita *s.f.* **1.** naştere nouă; reapariţie. **2.** *(fig.)* renaştere, înflorire.

rinàto I. *part. tr.* de la r i n a s c e r e. **II.** *adj. (fig.)* renăscut; refăcut.

rinecceiâre *vt. (rar)* a respinge, a alunga din nou; a îndepărta (un atac etc.).

rincagnàrsi *vr.* a rînji.

rincagnàto *adj. (despre nas, faţă)* turtit, teşit (ca de buldog).

rincalcagnâre *vt. (fam.)* a urmări de aproape, a fi în spatele cuiva.

rincalcâre *vt.* a înfunda, a îndesa; ~*-si il cappello in testa* a-şi înfunda pălăria pe cap.

rincalzâre *vt.* **1.** a sprijini, a propti. **2.** a întări baza (unui stîlp etc.); ~ *un mobile* a fixa o mobilă (cu o aşchie). **3.** a prăşi; *andare a ~ i cavoli* a muri. **4.** a îndoi (cearşaful sub saltea). **5.** *(fig.)* a întări (o argumentaţie). **6.** *(fig.)* a încolţi (cu întrebări etc.). **7.** a ajunge din urmă (în fugă).

rincalzàta *s.f.* **1.** prăşire; prăşit. **2.** întărire, sprijinire; fixare.

rincalzatóre *adj., s.m. (agr.)* **1.** prăşitor. **2.** prăşitoare *(maşină).*

rincalzatrice *s.f.* **1.** *(agr.)* prăşitoare *(maşină).* **2.** *(constr.)* maşină de întreţinere a căii ferate.

rincalzatùra *s.f.* **1.** *(agr.)* praşilă. **2.** întreţinere a căii ferate.

rincàlzo *s.m.* **1.** *(agr.)* praşilă; prăşire, prăşit. **2.** *(fig.)* întărire, sprijin, ajutor; *di ~* în ajutor; *dire/rispondere di ~* a spune/a răspunde întărind (cele spuse); *truppe di ~* trupe de întărire. *SIN. aiuto, rinforzo, sostegno.* **3.** resursă (de întreţinere). **4.** *(mil.)* rezervă (de luptă). **5.** *(sport)* jucător de rezervă.

rincamminàrsi *vr.* a se îndrepta, a o porni din nou.

rincanagliàrsi *vr.* a se ticăloşi din nou/mai mult.

rincanàta *s.f. (înv.)* mustrare, dojană; certare.

rincantucciâre I. *vt.* a alunga pe cineva la/într-un colţ; a înghesui la/într-un colţ. **II.** *vr.* a se piti, a se ghemui într-un colţ.

rincappâre *vi. (e)* a cădea din nou într-o cursă.

rincappellâre I. *vt.* **1.** *(fig.)* a se îmbolnăvi; a răci din nou (fiind deja răcit). **2.** a suprapune. **3.** a turna vin vechi (peste resturile de struguri tescuiţi). **II.** *vr. (despre boală, răceală etc.)* a se înrăutăţi, a se agrava.

rincarâre I. *vt.* a scumpi, a mări preţul; *(în expr.)* ~ *la dose* a întrece măsura. **II.** *vi. (e)* a se scumpi; *é rincarato l'affitto* s-a scumpit chiria.

rincarîre *vi. (e)* a se scumpi, a deveni mai scump.

rincarnâre I. *vt.* a reîncarna. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a prinde carne, a se îngrăşa. **2.** *(despre o rană)* a se vindeca.

rincarnazióne *s.f. (rar)* reîncarnare.

rincarniménto *s.m.* **1.** cicatrizare (la o rană). **2.** încarnare (de unghie).

rincarnîre *vi. (e), vr.* **1.** a se cicatriza. **2.** *(despre unghie)* a se încarna din nou.

rincàro *s.m.* scumpire, urcare de preţ.

rincartâre I. *vt.* a înfăşura din nou (în hîrtie); a înfăşura într-o a doua hîrtie. **II.** *vi. (a; despre oi)* a recăpăta lînă.

rincàrto *s.m. (tipogr.)* coală incompletă (adăugată peste numărul de coli complete).

rincasâre I. *vi. (e), vr. (înv.)* a se reîntoarce/a reveni acasă. **II.** *vt.* a readuce în casă.

rincattivîre *vi. (e), vr.* a deveni şi mai rău; a se înrăi.

rincavàto *adj.* scobit adînc.

rincentrâre *vt.* a centra (ceva descentrat).

rincercònire *vi. (e; despre vin)* a se strica.

rinchiecolâre, rinchiecolîre *vr.* a se face frumos, a se găti, a se ferchezui.

rinchinâre I. *vt.* **1.** a îndoi vîrfurile (la viţă). **2.** a înclina, a îndoi din nou. **3.** *(înv.)* a umili, a pleca. **II.** *vr.* **1.** a căuta împăcarea. **2.** a se prea pleca.

rinchiocciolîre *vi. (e; fam.)* **1.** a se strînge (ca un melc). **2.** a se ghemui/a se chirci de frig.

rinchite *s.m. (entom.)* gărgăriţă, gărgăriţa-mărului *(Rhynchites pauxillus);* gărgăriţa-mesteacănului *(Rhynchites betuleti). SIN. sigaraio, tortiglione.*

rinchiùdere I. *vt.* a închide; a încuia; ~ *in cassaforte* a închide în casa de bani. **II.** *vr.* **1.** a se izola, a se retrage. *SIN. ritirarsi.* **2.** a se închide în sine.

rinchiùso I. *part. tr.* de la r i n c h i u d e r e. **II.** *adj.* închis; încuiat; *aria ~-a* aer închis/stătut. **III.** *s.m.* **1.** loc închis; *saper di ~* a avea miros greu (de camere neaerisite). **2.** ţarc, ocol, împrejmuire.

rinciampâre I. *vi. (e, a)* **1.** a se împiedica, a se poticni din nou. **2.** a se întîlni iarăşi cu cineva, a da iarăşi de/peste cineva; ~ *nello stesso direttore* a da peste acelaşi director. **II.** *vt.* a întîlni, a da peste; *l'ho rinciampato* am dat peste el.

rincincignâre *vt.* a produce cute/încreţituri; a încreţi, a cuta (o stofă, o haină).

rinciprignire *vt., vi. (e), vr.* a (se) farda din nou; a (se) pudra (mai tare).

rincitrullîre *vt., vi. (e), vr.* a (se) prosti, a (se) ramoli; a (se) îndobitoci.

rinciuchire *vi. (e)* a se prosti din nou/şi mai mult.

rincivilimènto *s.m.* civilizare.

rincivilîre *vt., vi. (e), vr.* a (se) civiliza.

rincoglionîre *vt., vi. (e) (vulg.)* a (se) ramoli, a (se) imbeciliza.

rincoglionìto *adj. (vulg.)* imbecilizat, îndobidocit.

rincollâre I. *vt.* a încleia, a lipi din nou. **II.** *vi. (e) (despre apă)* a se revărsa; a se învîrteji, a se învolbura.

rincollerîre *vi. (e)* a se supăra, a se înfuria din nou.

rincòllo *s.m.* **1.** zăgăzuire, oprire a unei ape. **2.** revărsare (de apă).

rincominciâre *vt.* a reîncepe.

rincontrâre I. *vt.* **1.** a reîntîlni. **2.** a întîmpina. **II.** *vr.* a se întîlni, a se ciocni. **III.** *vi. (e)* a se întîmpla.

rincóntro *s.m.* **1.** întîlnire, ciocnire. **2.** comparaţie, confruntare; *a ~, di ~* faţă în faţă, vizavi; *di ~ alla porta* în faţa uşii.

rincoraménto *s.m. (rar)* încurajare, însufleţire.
rincoràre *vt., vr.* a (se) încuraja. *SIN. confortare, incoraggiare, racconsolare.*
rincordàre *vt.* **1.** *(muz.)* a pune coarde noi (la un instrument). **2.** *(sport)* a pune plasă nouă (la rachetă).
rincorporàre *vt.* a anexa din nou (o provincie), a realipi.
rincórrere I. *vt.* **1.** a urmări, a alerga după cineva. **2.** *(fig., rar)* a revedea în minte; *~ un fatto* a-şi reaminti un fapt. **II.** *vr.* a se urmări; *fare a|giocare a ~-si* a se juca de-a prinselea.
rincórsa *s.f.* **1.** avînt, elan; *prendere la ~* a-şi lua avînt; *di ~* cu elan; *(sport) salto con ~* săritură cu elan. **2.** *(fig.)* cursă; *la ~ agli armamenti* cursa înarmărilor.
rincréscere *vi. (e)* **1.** a-i părea rău, a regreta; *mi rincresce per lui* îmi pare rău pentru el; *mi rincresce di non poter venire* regret că nu pot veni. **2.** a supăra, a deranja; *se non ti rincresce* te rog, dacă nu te deranjează *(formulă de politeţe).* **3.** *(înv.)* a plictisi.
rincrescévole *adj. (lit.)* **1.** plicticos; urîcios. **2.** regretabil.
rincrescimènto *s.m.* **1.** părere de rău; regret; *provare|sentire ~* a regreta. **2.** *(înv.)* plictisire. **3.** *(înv.)* ofensă.
rincrescióso *adj.* **1.** supărător; plicticos, neplăcut. *SIN. increscioso.* **2.** leneş. **3.** regretabil.
rincrespaménto *s.m.* încreţire; zbîrcire.
rincrespàre *vt., vr.* a (se) încreţi, a (se) zbîrci din nou.
rincrudelire *vt., vi. (e)* **1.** a (se) înăspri, a (se) face mai crud; *~ gli odi* a înăspri duşmăniile. **2.** *(despre o boală)* a (se) agrava
rincrudiménto *s.m.* **1.** înăsprire, înrăutăţire (a vremii). **2.** agravare (a unei răni).
rincrudire *vt., vi. (e), vr.* (şi *fig.*) a (se) înăspri, a (se) înrăutăţi.
rinculàre *vi. (e, a)* **1.** a se da înapoi, a se retrage. **2.** *(mil.)* a recula.
rinculàta *s.f.* retragere, dare înapoi.
rinculo *s.m. (mil.)* recul.
rincuocere *vt. (mec.)* a reîncălzi, a repune în foc (un metal).
rincuorare *vt., vr. v.* rincorare.
rincupire *vi. (e), vr.* a se întuneca din nou/mai mult.
rincurvàre *vt., vr.* a (se) îndoi, a (se) încovoia din nou.
rindolcire *vt.* a îndulci din nou/mai mult.
rindossàre *vt.* **1.** a îmbrăca din nou. **2.** a ajusta o haină. **3.** *(agr.)* a pune pămînt pe deasupra.
rindurire *vi. (e)* a redeveni dur/tare; a se întări şi mai mult/din nou.
rinettàre *vt.* **1.** a curăţa din nou/mai bine. **2.** *(metal.)* a scoate zgura (după turnare).
rinettatùra *s.f.* **1.** curăţire din nou. **2.** *(metal.)* curăţire de zgură.
rinfacciaménto *s.m.* imputare; dojană, reproş; *il ~ di un dono* tragerea la răspundere pentru un cadou.
rinfacciàre *vt.* **1.** a imputa, a reproşa. **2.** a dojeni. *SIN. rimproverare.*
rinfàccio *s.m.* **1.** dojană, mustrare. **2.** imputare, reproş.
rinfagottàre I. *vt.* **1.** a înfofoli, a înfăşura. **2.** a îmbrăca fără gust/fără eleganţă. **II.** *vr.* a se înfofoli.
rinfamàre *vt. (înv.)* a reda faimă, a repune în glorie.
rinfanciullire *vi. (e)* a da în mintea copiilor, a se ramoli.
rinfangàre *vt.* a murdări (din nou) de noroi.
rinfantocciàre I. *vt.* a înzorzona. **II.** *vi. (e; înv.)* a se ramoli. **III.** *vr.* a întineri; a prinde putere.
ronfarcire *vt.* a umple din nou/mai mult; *(fig.) ~ di errori* a fi plin cu greşeli.
rinferràre I. *vt.* a repara (o sculă). **II.** *vr. (fig.)* a se întrema, a se reface.
rinfervorare *vt.* a pasiona, a entuziasma; a îmbărbăta din nou.
rinfiammàre *vt.* a înflăcăra din nou.
rinfianchàre *vt.* **1.** a propti; a pune proptele (la o clădire). **2.** a întări (un argument etc.).
rinfiànco, -ànchi, *s.m.* **1.** *(arhit.)* proptea; ranfort; *arco di ~* arc butant; *muro di ~* zid de susţinere. **2.** *(fig.)* ajutor, sprijin.
rinfichire, rinficcosecchire *vi. (e; fam.)* a se zbîrci; a se smochini, a se stafidi.
rinfierire *vi. (e)* **1.** a deveni mai viguros/mai puternic. **2.** a se înăspri.
rinfiorare I. *vt.* a reînflori; a înflori mai mult. **II.** *vi. (e), vr.* a se împodobi cu flori.
rinfittire I. *vt.* a face mai des/mai frecvent. **II.** *vi. (e), vr.* a (se) îndesi.
rinfocare *vt.* a aprinde din nou/mai mult.
rinfocolaménto *s.m.* **1.** reaprindere. **2.** *(fig.)* aţiţare, întărîtare.
rinfocolare *vt.* **1.** a aţiţa (focul). **2.** *(fig.)* a înteţi, a întărîta. *SIN. fomentare.*
rinfoderare I. *vt.* **1.** a repune în teacă (o sabie). **2.** *(fig.)* a retrage, a opri (o vorbă etc.); a renunţa de a mai spune/de a face ceva; *~ una domanda* a renunţa la o întrebare (pregătită). **II.** *vr.* a se retrage în sine, a se reculege.
rinformare *vt.* **1.** a repune în formă. **2.** a informa din nou.
rinfornare *vt.* a repune la cuptor.
rinforzaménto *s.m.* întărire; înviorare.
rinforzare I. *vt.* **1.** a întări; a face mai rezistent; *(tehn.)* a ranforsa. **2.** a înviora. **3** *(fig.)* a întări (autoritatea, prestigiul). **II.** *vi. (e), vr.* a se înteţi, a se intensifica; *il vento è rinforzato* vîntul s-a înteţit.
rinforzàto *adj.* **1.** întărit; înteţit; *spago ~* sfoară răsucită şi strînsă; *calze ~-e* ciorapi cu căputa şi călcîiul mai groase. **2.** *(despre mers)* grăbit, accelerat.
rinfòrzo *s.m.* **1.** întărire; susţinere; ranforsare; *(mil.) mandare un ~* a trimite întăriri. **2.** proptea, sprijin. **3.** *(înv.)* efort. **4.** intensificare; *venti con ~-i sulla Sardegna* vînt cu intensificări în Sardinia.
rinfrancàre I. *vt.* a da putere/siguranţă; a încuraja, a îmbărbăta; *le tue parole mi hanno rinfrancato* cuvintele tale m-au îmbărbătat. *SIN. rassicurare.* **II.** *vr.* **1.** a recăpăta putere/curaj/încredere în sine. **2.** a se reface după o pierdere.
rinfrancàto *adj.* încurajat, liniştit.
rinfrànco *s.m.* **1.** încurajare; sprijin. **2.** ajutor neaşteptat şi indirect.
rinfrescànte I. *adj.* răcoritor; *bevanda ~* băutură răcoritoare. **II.** *s.m. (med.)* calmant.
rinfrescàre I. *vt.* **1.** a răcori, a răci din nou/mai mult; *~ la camera con un ventilatore* a răcori camera cu un ventilator; *~ una bibita* a răci o băutură; *(mil.) ~ il pezzo* a răci gura de foc. **2.** *(fam.)* a calma, a potoli; *la medicina ti rinfrescherà* doctoria o să te calmeze. **3.** a(-şi) reface forţele; *(mil.) ~ le truppe* a reface trupele. **4.** a înviora. **5.** a reîmprospăta; *~ la memoria* a reîmprospăta memoria; *~ la borsa|le tasche a uno* a ajuta pe cineva cu bani; *~ le piaghe* a redeschide rănile. **6.** a restaura, a reîmprospăta; *~ le pareti* a vărui pereţii. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se răcori, a se răci; *d'autunno comincia a ~* toamna începe să se răcorească. **2.** *(mar., despre vînt)* a se înteţi. **3.** a-şi reface/a-şi recăpăta forţele. **4.** a se reîmpros

păta; a se spăla; *~-si con una doccia fredda* a se înviora cu un duş rece.
rinfresc̀ata *s.f.* **1.** răceală; răcorire. **2.** anotimp răcoros; vreme răcoroasă. **3.** ploaie care răcoreşte. **4.** împrospătare; *dare una ~ a un abito* a împrospăta o haină, a o spăla, a o călca; *darsi una ~* a se răcori.
rinfrescatóio 1. *(înv.)* (vas) răcitor. *SIN. cantimplora.* **2.** dispozitiv de răcorire; *~ ad aria* ventilator.
rinfrésco, *-éschi, s.m.* **1.** tratație cu dulciuri şi răcoritoare. **2.** băutură răcoritoare. **3.** odihnă, recreare. **4.** coctail, recepție. **5.** ajutor, sprijin. **6.** *(înv.)* aprovizionare cu hrană.
rinfrignàre *vt.* a coase neîngrijit; *(fam.)* a sucăli.
rinfrigno *s.m.* cusătură, cîrpitură prost făcută; sucăleală.
rinfrinzellàre *vt. (fam.)* a repara, a cîrpi, a coase neîngrijit.
rinfronzire *vi. (e, a)* a înfrunzi; a reînverzi.
rinfronzolàre, rinfronzolìre *vt., vr.* a (se) împopoţona; a (se) înzorzona.
rinfurbìre *vi. (e; fam., dial.)* a deveni (mai) viclean.
rinfùsa *s.f. (în expr.) alla ~* claie peste grămadă, de-a valma; *dire qualcosa alla ~* a spune ceva alandala.
ring *s.m. (sport)* ring; *campione del ~* campion de box.
ringabbiàre *vt.* a repune în cuşcă/colivie.
ringaggiàre *vt.* a reangaja.
ringagliardìre *vt., vi. (e)* a (se) înviora, a (se) însufleți şi mai mult; a da/a prinde vigoare/putere.
ringalluzzàre, ringalluzzìre 1. *vi. (e), vr.* **1.** a se umfla în pene; a-şi da aere. **2.** a se obrăznici. **II.** *vt.* a da încredere în sine.
ringambàre *vi. (e), vr.* a recăpăta puteri/vigoare.
ringarzullìre *vi. (e), vr.* a se înviora/a se bucura mult.
ringavagnàre *vt. (înv.)* a relua; a recăpăta; a recupera.
ringentilìre I. *vt.* a înnobila din nou/mai mult. **II.** *vi. (e), vr.* a se înnobila, a se subția, a deveni mai delicat.
ringhiàre *vi. (a)* **1.** a mîrîi; a rînji. **2.** *(fig.)* a mormăi, a bombăni. **3.** a se certa.
ringhièra *s.f.* **1.** parapet, balustradă, rampă. **2.** *(ist., înv.)* estradă; tribună; amvon.
ringhio *s.m.* mîrîit, mîrîială, mormăit.
ringhióso *adj.* **1.** mîrîitor. **2.** care mormăie/bombăne.
ringhiottìre *vt.* **1.** a înghiți din nou. **2.** *(fig.)* a înghiți vorba; a-şi reține; a retracta; *ha ringhiottito le sue offese* şi-a retractat injuriile.
ringiallìre *vt., vi. (e), vr.* a (se) îngălbeni (mai tare).
ringinocchiàrsi *vr.* a îngenunchea din nou.
ringioire *vt., vi. (e) (înv.)* a (se) bucura.
ringiovanìre *vt., vi. (e)* a întineri; *~ un prato* a cultiva din nou o păşune (după o întrerupere).
ringiucchìre *vi. (e) (dial.)* a se prosti. *SIN. instupidire, rimbecillire.*
ringolàre *vt.* **1.** a înghiți din nou. **2.** *(fig.)* a-şi înghiți vorba, a retracta.
ringolfàrsi *vr.* **1.** a se forma un nou golf. **2.** a se îngloda în datorii. **3.** a se încurca în afaceri.
ringollàre *vt., vr.* **1.** a(-şi) înghiți din nou. **2.** a(-şi) retracta. **3.** a-şi înghiți lacrimile.
ringorgàre *vr., vi. (e; despre o apă)* a se revărsa; a se învîrteji, a se învolbura.
ringórgo, *-órghi, s.m.* vîrtej, învolburare.
ringranàre *vt.* **1.** *(agr.)* a semăna grîu pe acelaşi teren. **2.** a angrena din nou (o rotiță). **3.** a astupa o gaură (în fier).
ringranaticcio *s.m.* teren semănat din nou cu grîu.
ringrandìre I. *vt.* a mări. **II.** *vr.* a se îngîmfa, a-şi da aere, a se umfla în pene.
ringràno *s.m.* semănare din nou cu grîu (pe acelaşi teren).
ringrassàre *vt., vi. (e)* a (se) îngrăşa din nou/mai mult.
ringraziàbile *adj.* demn de mulțumire.
ringraziaménto *s.m.* mulțumire; *gradisca di accogliere i miei più vivi ~-i* primiți, vă rog, cele mai calde mulțumiri din partea mea.
ringraziàre *vt.* **1.** a mulțumi; *La ringrazio vivamente/ di tutto cuore* vă mulțumesc mult/din suflet. **2.** a refuza (mulțumind).
ringrinzàre, ringrinzìre *vi., vt. v.* raggrinzare.
ringrossàre *vt.* a (se) îngroşa.
ringrossatùra *s.f.* îngroşare, umflare.
ringròsso *s.m.* îngroşare; *muro di ~* zid care îngroaşă, întărind, un alt zid.
ringrullìre I. *vt.* a prosti. **II.** *vi. (e)* a deveni mai adormit/prost.
ringuainàre *vt.* a repune în teacă.
rinìte *s.f. (med.)* rinită.
rinnalzàre I. *vt.* **1.** a reînălța. **2.** a reliefa, a da relief (în sculptură). **II.** *vi. (e), vr.* a crește/se înălța mai mult, a deveni mai mare.
rinnamoràre *vt., vr.* a (se) îndrăgosti din nou.
rinnegaménto *s.m.* renegare, tăgăduire.
rinnegàre *vt.* a renega, a tăgădui, a se lepăda de ceva/ cineva; *(înv.) ~ la pazienza* a-şi pierde răbdarea. *SIN. sconfessare.*
rinnegàto *adj., s.m.* renegat, apostat; *i ~-i (pol.)* renegații.
rinnegatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* renegat.
rinnegazióne *s.f.* renegare, tăgăduire.
rinnervàrsi *vr.* a recăpăta vigoare/siguranță, a se înzdrăveni.
rinnestàre *vt.* **1.** a revaccina. **2.** a altoi din nou. **3.** *(fig.)* a reuni; a lipi.
rinnèsto *s.m.* **1.** revaccinare. **2.** altoi nou.
rinnobilìre *vt.* **1.** a înnobila (mai mult). **2.** a înfrumuseța.
rinnocchiàre *vi. (a)* **1.** *(joc.)* a înainta trecînd peste un număr de căsuțe (ca la şah etc.). **2.** *(glumeț)* a repeta/spune mereu ceva plicticos/urît.
rinnovaménto *s.m.* **1.** reînnoire, reîmprospătare; reciclare. **2.** revenire (a unui anotimp). **3.** renovare. *SIN. ripristino.*
rinnovàre I. *vt.* **1.** a reface; a reînnoi. **2.** a reînnoi, a preschimba; *~ l'abbonamento* a reînnoi abonamentul; *~ la società* a schimba/a reînnoi societatea. **3.** a repeta; *~ la domanda* a face din nou cerere. **4.** a renova. *SIN. modernizzare.* **5.** a înnoi (o haină). **II.** *vr.* **1.** a se reînnoi. **2.** a se repeta.
rinnovativo *adj.* renovator; înnoitor.
rinnovatóre I. *adj.* înnoitor, inovator. **II.** *s.m.* renovator; inovator.
rinnovazióne *s.f.* **1.** reînnoire. **2.** renovare. **3.** repetare.
rinnovellàre I. *vt.* **1.** a împrospăta; a reînnoi. **2.** a repeta, a relua. **II.** *vi. (e)* a se reînnoi; a se schimba.
rinnòvo *s.m.* **1.** reînnoire, preschimbare. **2.** *(agr.)* cultură, arătură nouă; pămînt lucrat de curînd. **3.** haină nouă.
rinnuòvo *s.m. v.* rinnovo.
rinocerónte *s.m. (zool.)* rinocer.
rinofaringe *s.f. (anat.)* rinofaringe.
rinofaringite *s.f. (med.)* rinofaringită.
rinòlofo *s.m. (zool.)* liliac cu nasul potcoavă *(Rhinolophus ferrum-equinum).*

rinologìa *s.f. (med.)* rinologie.
rinomànza *s.f.* renume, faimă, celebritate.
rinomàre *vt. (înv.)* a numi, a pomeni deseori (cu laudă).
rinomàta *s.f. (înv.)* renume, faimă.
rinomàto *adj.* renumit, faimos.
rinomèa *s.f. (înv.)* renume, faimă.
rinominànza *s.f. (înv.) v.* r i n o m a n z a.
rinominàre *vt.* **1.** a numi din nou (într-o funcţie). **2.** *(pol.)* a alege din nou.
rinoplàstica *s.f. (med.)* rinoplastie.
rinorragìa *s.f. (med.)* hemoragie a mucoasei nazale. *SIN. epistassi.*
rinquadràre *vt.* a reîncadra.
rinquartàre I. *vt.* **1.** a împătri, a mări de patru ori. **2.** a împărţi în sferturi. **3.** *(agr.)* a semăna un teren a patra oară. **II.** *vr.* a se împărţi în patru părţi.
rinquàrto *s.m.* lovitură la biliard.
rinquattrinàre *vt., (mai ales) vr.* a face din nou rost de bani; a fi iar în bani.
rinsaccamènto *s.m.* **1.** repunere în sac. **2.** scuturare a sacului plin. **3.** scuturare (la călărit).
rinsaccàre I. *vt.* **1.** a repune în sac. **2.** a scutura sacul plin. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a se scutura (pe cal). **2.** a-şi băga capul între umeri.
rinsaldamènto *s.m.* consolidare, întărire; stabilizare.
rinsaldàre I. *vt.* **1.** a face mai tare/mai robust/mai rezistent; a consolida. *SIN. consolidare, rafforzare.* **2.** a scrobi din nou. **II.** *vr.* a se consolida, a deveni ferm; *~-si nelle proprie opinioni* a deveni ferm în păreri. *SIN. consolidarsi, rafforzarsi.*
rinsalvatichìre *vt., vi. v.* r i n s e l v a t i c h i r e.
rinsanguàre I. *vt.* a da vigoare/viaţă nouă. **II.** *vr.* **1.** a recăpăta puteri, a se înzdrăveni. **2.** *(fig.)* a-şi procura noi fonduri/alţi bani.
rinsanguinàre *vt., vr.* a (se) însîngera, a (se) păta cu sînge din nou.
rinsanicàre I. *vi. (e)* a se însănătoşi. **II.** *vt.* a ameliora, a îmbunătăţi un teren (pentru agricultură).
rinsanichìre *vi., vt. v.* r i n s a n i c a r e.
rinsanìre *vi. (e)* a se reface, a se înzdrăveni, a se însănătoşi (mai ales de o boală mintală).
rinsaviménto *s.m.* revenire la înţelepciune, cumînţire.
rinsavìre I. *vt.* a-şi recăpăta minţile, a se înzdrăveni (la cap). **II.** *vi. (e)* a se cuminţi, a-i veni mintea la cap.
rinsecchìre *vi. (e)* **1.** a slăbi mult, a se usca. **2.** *(despre un aliment)* a se usca.
rinselvàre I. *vr. (lit.)* a intra în pădure; a se ascunde. **II.** *vr., vt.* a (se) împăduri din nou. *SIN. rimboschire.*
rinselvatichìre *vi. (e), vt.* a (se) sălbătici.
rinserràre I. *vt.* **1.** a reînchide. **2.** a închide înăuntru; a încuia. **II.** *vr.* **1.** a-şi prinde mîna (în uşă/cleşte etc.). **2.** a se retrage, a se închide (în cameră); *si è rinserrato in casa* s-a închis în casă.
rinsudiciàre *vt., vr.* a (se) murdări din nou/mai mult.
rintanàre I. *vr.* **1.** a se ascunde în văgăună/vizuină. **2.** a se piti, a se ascunde. **II.** *vt.* a goni/a băga în bîrlog.
rintasàre *vt., vr. (despre o ţeavă etc.)* a (se) astupa, a (se) înfunda din nou.
rintascàre *vt.* a repune în pungă/în buzunar.
rintavolàre *vt.* a reîncepe/a relua discuţii, tratative.
rintegolàre *vt.* a repune ţiglele pe acoperiş, a reface acoperişul.
rintegraménto *s.m. v.* r e i n t e g r a z i o n e.
rintegràre *vt.* **1.** a întregi; a reîntregi. **2.** a satisface.
rintegrazióne *s.f. v.* r e i n t e g r a z i o n e.
rintempìre *vi. (e; despre vreme)* a se ameliora, a se face iarăşi frumos.
rintenerìre *vt., vr.* **1.** a (se) face mai fraged/moale. **2.** *(fig.)* a (se) înduioşa din nou.
rintepidìre I. *vi. (e), vr.* **1.** a deveni călduţ/mai cald, a se încropi. **2.** *(fig., despre un sentiment)* a scădea a se atenua. **II.** *vt.* a încălzi uşor/din nou, a încropi
rinterràre I. *vt.* **1.** a îngropa din nou. **2.** a umple cu pămînt, a astupa; a înălţa prin/în rambleu. **II.** *vr.* a se împotmoli în nisip; a se astupa cu nisip.
rintèrro *s.m.* **1.** aluviuni; depuneri. **2.** rambleu. **3.** umplere cu pămînt. *SIN. colmata.*
rinterzàre I. *vt.* **1.** a întrei. *SIN. triplicare.* **2.** *(agr.)* a semăna grîu trei ani în şir (pe acelaşi loc). **3.** *(înv.)* a înmulţi, a spori. **II.** *vi.* a lovi bila adversarului (la biliard).
rinterzàto *adj.* în trei şiruri; întreit; *(lit.) sonetto ~* sonet căruia i s-au adăugat şase versuri de cîte şapte silabe.
rintiepidìre *vt., vi. (e), vr. v.* r i n t e p i d i r e.
rintoccàre *vi. (e, a; despre clopot, ceas etc.)* **1.** a suna, a bate. **2.** a suna din nou. **3.** *(fig.)* a răsuna.
rintòcco, -ócchi, *s.m.* **1.** bătaie de clopot/pendulă etc.; sunet de ceas deşteptător. **2.** bătaie repetată (de orologiu).
rintombàre *vi. (e; despre vreme)* a se întuneca, a se înnegura.
rintònaco, -ònachi, *s.m.* tencuială refăcută.
rintontìre *vt., vi. (e)* a (se) prosti, a (se) zăpăci iar.
rintoppàre I. *vt.* **1.** a întîlni iar, a da peste cineva. **2.** *(înv.)* a cîrpi, a petici. **II.** *vr.* a da din nou peste/de cineva.
rintòppo *s.m.* **1.** obstacol, piedică. **2.** întîlnire, cioc-nire; *di ~* **a)** din nou, iar, de la început; **b)** dimpotrivă.
rintorbidàre *vt.* a tulbura din nou.
rintorzolìre *vt., vi. (e)* **1.** a (se) întări, a deveni uscat/noduros. **2.** *(fig.)* a se tîmpi, a se prosti.
rintracciàbile *adj.* care poate fi găsit, depistabil.
rintracciaménto *s.m.* urmărire, căutare; depistare; regăsire.
rintracciàre *vt.* a da de urmă, a găsi, a depista.
rintràccio *s.m.* găsire, aflare, depistare.
rintristìre *vi. (e)* (şi *fig.*) a se ofili din nou/mai mult.
rintrodùrre *vt.* a reintroduce.
rintronaménto *s.m.* asurzire, năucire; zgomot asurzitor, bubuit puternic; vuiet; huruit. *SIN. rimbombo.*
rintronàre I. *vt.* **1.** a cutremura, a zgudui (ca efect al unei explozii). **2.** a asurzi; a năuci. **II.** *vi. (e, a)* a bubui, a răsuna puternic; a vui; a hurui.
rintròno *s.m. v.* r i n t r o n a m e n t o.
rintuffàre *vt.* a cufunda/a muia din nou.
rintuòno *s.m.* bubuit uşor.
rintuzzaménto *s.m.* tocire; retezare, ciuntire.
rintuzzàre *vt.* **1.** a ciunti, a reteza; a toci, a bonti. **2.** *(fig.)* a înfrîna; a tempera; a reprima. **3.** a respinge; *~ un'accusa* a respinge o acuzare.
rinùncia *s.f. v.* r i n u n z i a.
rinunciàre *vt., vi. v.* r i n u n z i a r e.
rinùnzia *s.f.* renunţare.
rinunziaménto *s.m.* renunţare.
rinunziàre *vt., (mai ales) vi. (a; construit cu prep.* **a)** a renunţa; a lăsa de bunăvoie; *~ all'eredità* a renunţa la moştenire; *~ al divertimento* a renunţa la distracţie.
rinunziatàrio *s.m. (jur.)* **1.** persoană care renunţă. **2.** persoană în favoarea căreia se renunţă.
rinunziatóre, -trice *adj., s.m.* **1.** *(jur.)* (persoană) care renunţă. **2.** defetist.

rinvasàre *vt.* **1.** a pritoci. **2.** a transvaza.
rinvecchiàre *vt., vi. (e)* a îmbătrîni (mai mult).
rinvecchignìre *vi. (e), vr.* a îmbătrîni înainte de vreme.
rinvelenìre *vt., vi. (e; fig.)* a (se) învenina din nou/mai mult.
rinveniménto *s.m.* **1.** regăsire. *SIN. ritrovamento, scoperta.* **2.** descoperire; *~-i archeologici* descoperiri arheologice. **3.** revenire (dintr-un leşin).
rinvenìre I. *vt.* a găsi, a descoperi; a regăsi. *SIN. scoprire.* **II.** *vi. (e)* **1.** a-şi reveni, a-şi veni în fire. *SIN. rianimarsi, riaversi.* **2.** *(despre obiecte puse în apă)* a-şi recăpăta prospeţimea/flexibilitatea. **3.** *(poetic)* a se redescoperi; *si rinviene un'ombra* se redescoperă (ca) o umbră. **III.** *vr.* a-şi da seama; a-şi aminti.
rinvenùto *adj. (metal.)* revenit.
rinverdìre *vt., vi. (e)* **1.** a reînverzi. **2.** *(fig.)* a-şi recăpăta vigoarea.
rinvergàre I. *vr. (înv.)* a găsi, a depista; a da de urmă. **II.** *vr.* a se compara, a se confrunta.
rinverminìre *vr.* a se umple de viermi, a face viermi.
rinvernicIàre *vt.* **1.** a vopsi din nou. **2.** a lăcui, a lustrui.
rinvertìre I. *vt.* **1.** a îndoi; a întoarce din nou. **2.** a transforma; a converti. **II.** *vr.* a se întoarce înapoi.
rinverzIeàre *vi. (e)* **1.** a înverzi. **2.** *(fig.)* a prinde vigoare, a se înviora din nou.
rinverzIeolàre *vi. v.* rinverzicare.
rinvestiménto *s.m. (metal.)* căptuşire.
rinvestìre *vt.* **1.** a investi din nou; a repune (în posesie, în drepturi). **2.** a reinvesti o sumă. **3.** a îmbrăca cu împletitură (sticle, borcane etc.). **4.** a întări un zid. **5.** *(înv.)* a îmbrăca din nou.
rinvestitóre, -tóra *s.m.* şi *f.* împletitor de rafie (pentru sticle etc.).
rinvestitùra *s.f.* **1.** învelire/îmbrăcare a sticlelor etc. cu *pai.* **2.** repunere în posesie/în drepturi.
rinviàre I. *vt.* **1.** a amîna; *~ una causa* a amîna un proces. *SIN. procrastinare, posticipare, prorogare.* **2.** a trimite înapoi; a înapoia, a restitui. **3.** a trimite din nou, a trimite la; *si rinvia a piè di pagina* se trimite la subsol. **4.** *(sport)* a respinge/a retrimite mingea. **II.** *vr. (înv.)* a porni din nou.
rinvigoriménto *s.m.* întărire, fortificare, reînviorare. *SIN. rafforzamento.*
rinvigorìre *vt., vi. (e), vr.* a (se) întări/a (se) înviora din nou. *SIN. rafforzare, rinforzare.*
rinvilIàre *vt., vi. (înv.) v.* rinvilire.
rinvìllo, *rinvìlli*, *s.m.* scădere/reducere a preţurilor, ieftinire.
rinvilìre I. *vt.* a scădea/a coborî/a reduce un preţ, a ieftini. **II.** *vi. (e)* a se ieftini. *SIN. ribassare.*
rinviluppàre *vt.* a înveli; a înfăşura; a înfofoli din nou/mai bine.
rinvìo *s.m.* **1.** trimitere/expediere înapoi; *(sport) tiro di ~* lovitură de respingere. **2.** *(jur.)* amînare; prorogare. **3.** trimitere (într-un text); *pagina con rinvii* pagină cu trimiteri. **4.** tergiversare; amînare. *SIN. tergiversazione.* **5.** *(mec.)* transmisie; *albero di ~* ax de transmisie; *~ ad ingranaggi* trausmisie prin roţi dinţate.
rinviperìre *vi. (e), vr.* a redeveni rău/furios; a se înrăi.
rinvitàre[1] *vt.* **1.** a invita din nou. **2.** a invita la rîndul său.
rinvitàre[2] *vt. (mec.)* a înşuruba din nou.
rinvivere, rinvivìre *vi. (e)* a învia, a renaşte.
rinvogliàre *vt.* a trezi (din nou) dorinţa/pofta; a atrage din nou.
rinvòlgere *vt.* a înveli; a îmbrobodi; a înfăşura (mai strîns).
rinvoltàre *vt.* a înfăşura, a împacheta mai strîns/mai bine.
rinvòlto I. *adj. (despre păr)* ondulat, creţ. **II.** *s.m.* pachet; legătură.
rinvoltolàre *vt.* **1.** a înfăşura. **2.** a împacheta din nou.
rinvoltùra *s.f.* **1.** pînză groasă (pentru baloturi etc.). **2.** înfăşurare, împachetare. **3.** intrigă (într-o comedie). **4.** eufemism.
rinzaffàre *vt.* **1.** a aplica prima tencuială. **2.** a astupa crăpăturile (la un zid).
rinzàffo *s.m.* **1.** aplicare a primei tencuieli. **2.** astupare a crăpăturilor (la un zid).
rinzeppàre *vt.* **1.** a îndesa, a umple, a ticsi. **2.** a îmbuiba, a îndopa, a ghiftui.
rinzeppatùra *s.f.* **1.** îndesare; îndopare, ghiftuială. **2.** pană, aşchie.
rinzòcco, *-òcchi*, *s.m. (arhit.)* soclu de întărire.
rìo[1] *s.m.* **1.** *(lit.; poetic)* rîu. **2.** canal (la Veneţia).
rìo[2] **I.** *adj. (poetic, înv.)* **1.** rău; culpabil. **2.** ostil, duşman. **II.** *s.m.* **1.** vină, vinovăţie. **2.** rău. **3.** păcat.
riobbligàre *vt.* a obliga din nou.
rioccupàre I. *vt.* a reocupa. **II.** *vr.* a se ocupa din nou.
rioccupazIóne *s.f.* reocupare.
rioffèndere *vt.* a ofensa/a insulta/a jigni din nou.
rioffuscàre *vt., vr.* a (se) întuneca, a (se) înnoura iar.
rionàle *adj.* de cartier, raional.
rIóne *s.m.* cartier, sector (de oraş); *~ popolare/centrale/periferico* cartier popular/central/periferic.
rioperàre I. *vt. (chir.)* a opera din nou. **II.** *vi. (a)* a acţiona din nou, a produce din nou efect.
rioptàre *vi. (a)* a opta din nou.
riordinaménto *s.m.* reformă; reorganizare. *SIN. riforma.*
riordinàre I. *vt.* **1.** a repune în ordine, a aranja din nou; *~ una camera* a face ordine într-o odaie. **2.** a reorganiza; a orîndui din nou; a reforma. *SIN. riorganizzare.* **3.** *(com.)* a face o nouă comandă. **II.** *vr.* a se aranja, a-şi aranja toaleta.
riordinazIóne *s.f.* **1.** reorganizare. **2.** *(bis.)* nouă hirotonisire.
riórdino *s.m. (adm.)* reorganizare.
riorganizzàre *vt.* a reorganiza.
riorganizzazIóne *s.f.* reorganizare.
riòtta *s.f. (înv.)* ceartă, discordie.
riòttolo *s.m. (înv.)* rîuleţ.
riottóso *adj.* **1.** certăreţ. **2.** încăpăţînat; refractar, recalcitrant.
riòzzolo *s.m. (înv.) v.* riottolo.
rìpa *s.f. (lit.)* **1.** mal, coastă; rîpă; *(ornit.) uccelli di ~* păsări de apă, picioroange. **2.** *(înv.)* ţărm de mare; plajă; faleză.
ripacificàre *vt.* **1.** a pacifica din nou. **2.** a împăca din nou.
ripagàre *vt.* **1.** a plăti din nou. **2.** a recompensa, a răsplăti; *~ con la stessa moneta* a plăti cu aceeaşi monedă. *SIN. ricambiare.* **3.** a plăti, a despăgubi. *SIN. risarcire.*
riparàbile *adj.* reparabil.
riparaménto *s.m. (rar)* remediere; reparare.
riparàre[1] **I.** *vt.* **1.** a apăra, a proteja; *~ dal freddo* a apăra de frig. *SIN. proteggere, schermire.* **2.** a repara, a drege; a reface; *~ le scarpe rotte* a drege/a repara pantofii rupţi. *SIN. accomodare, aggiustare.* **3.** a recupera, a despăgubi. **4.** a remedia, a repara (o greşeală, o nedreptate); *~ un torto* a repara o nedreptate; *~ a un errore* a corecta o greşeală; *~ un esame* a da corigenţă. **5.** *(fam.)* a avea

grijă; a face ceea ce trebuie; ~ *tutte le spese* a se îngriji de toate cheltuielile. **II.** *vi. (a)* a remedia; a preveni; a se îngriji de; ~ *a tutti* a avea grijă de toți. **III.** *vi. (e), vr.* **1.** a se adăposti. **2.** *(fig.)* a se apăra, a se pune la adăpost, a se refugia.

riparàre[2] *vi. (e), vr.* **1.** a se salva; a se refugia, a se adăposti. **2.** a locui, a se stabili; ~ *all'estero* a se stabili în străinătate. *SIN. ricoverarsi, rifugiarsi.*

riparàta *s.f.* reparație ușoară/rapidă.

riparàto *adj.* **1.** reparat. **2.** la adăpost de. **3.** adăpostit (de). **4.** apărat (de).

riparatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** reparator; restaurator. **2.** (cel) care îndreaptă răul, (cel) care face dreptate; răzbunător.

riparazióne *s.f.* **1.** reparație; refacere; *(auto) carro riparazione* vehicul de depanare. **2.** satisfacție; remediere; ~ *dell'onore* duel, satisfacție. **3.** corigență; *esami di* ~ examene de corigență.

riparèlla *s.f.* șaibă.

ripàrio *adj. (despre o pasăre, o plantă)* care trăiește în ripe/pe maluri/pe țărmuri; *uccelli* ~*-i* păsări de baltă, picioroange.

riparlàre I. *vi. (a)* a vorbi/a spune din nou; *ne riparleremo!* om vedea! **II.** *vr.* a se împăca, a-și vorbi din nou.

ripàro *s.m.* **1.** adăpostire, apărare, protejare. *SIN. protezione.* **2.** adăpost; *al* ~ la adăpost. **3.** remediu; apărare. *SIN. difesa; senza* ~ iremediabil; *correre ai* ~*-i* a lua măsuri (de apărare); *mettere/porre* ~ *a qualcosa* a remedia un lucru. **4.** dig, stăvilar. **5.** *(mil.)* fortificație. **6.** *(tehn.)* protecție; apărătoare.

ripartìbile *adj.* divizibil; *somma* ~ sumă divizibilă.

ripartimentàle *adj.* sectorial, compartimental.

ripartìre I. *vi. (e)* a pleca din nou (departe); *il treno riparte fra dieci minuti* trenul pleacă peste zece minute. **II.** *vt.* **1.** a împărți, a distribui. *SIN. distribuire, spartire, suddividere.* **2.** a separa, a despărți.

ripartitóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** repartitor (la poștă). **2.** *(electr.)* dispecer, regulator.

ripartizióne *s.f.* **1.** împărțire, distribuire, repartiție. *SIN. distribuzione, divisione.* **2.** parte; compartiment. **3.** *(adm.)* serviciu, birou.

ripàrto *s.m.* **1.** împărțire, distribuire, repartizare. **2.** compartiment; sector.

ripartorìre *vt.* a naște iar/din nou.

ripassàre I. *vt.* **1.** a trece din nou; ~ *le Alpi* a traversa (iar) Alpii; ~*-sela* a-și trece viața. **2.** a revedea, a corecta; a retușa; ~ *il conto* a verifica socotelile. **3.** a reciti, a repeta, a recapitula, a revedea. **4.** a controla; a revizui (un motor). **5.** *(glumeț)* a săpuni, a-i trage cuiva o săpuneală. **6.** *(ironic)* a bate, a lovi. **II.** *vi. (e)* a trece din nou (pe undeva, peste ceva).

ripassàta *s.f.* **1.** reintoarcere. **2.** revedere, revizuire; retușare. **3.** repetiție, recapitulare. **4.** dojană, ceartă.

ripassatùra *s.f.* *(tehn.)* finisare; îndreptare; netezire.

ripàsso *s.m.* **1.** revedere, trecere în revistă, repetare, recapitulare. **2.** (loc de) trecere, pasaj (în migrația păsărilor/peștilor).

ripàtico, -àtici, *s.m.* port (la un fluviu canal).

ripatìre *vt.* a pătimi din nou.

ripatriàre I. *vi. (e), vr.* a se repatria. **II.** *vt.* a repatria, a readuce în țară.

ripatteggiàre *vt., vi. (a)* a conveni/a stabili/a face din nou un pact.

ripensaménto *s.m.* **1.** meditare, gîndire insistentă. **2.** răzgîndire.

ripensàre I. *vi. (a)* **1.** a se gîndi din nou, a medita, a reflecta. **2.** a se răzgîndi. **II.** *vt.* a-și aminti, a evoca; a parcurge cu gîndul.

ripènse *adj.* riveran.

ripentànza *s.f. (rar)* pocăire.

ripentiménto *s.m.* pocăire (din nou).

ripentìrsi *vr.* **1.** a se pocăi din nou/mai mult. **2.** a se răzgîndi.

ripercórrere *vt.* a parcurge/a străbate din nou.

ripercòssa *s.f.* **1.** repercusiune. **2.** ecou, răsunet.

ripercòsso *part. tr.* de la ripercuotere.

ripercotiménto *s.m.* ripercossa.

ripercuòtere I. *vt.* **1.** a lovi din nou. **2.** a întoarce lovitura; a lovi două lucruri o dată. **3.** a lovi (capul de ceva). **4.** *(muz.)* a repeta. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** *(despre raze, sunete)* a se repercuta, a se reflecta, a se întoarce înapoi. **2.** a se răsfrînge, a avea ecou.

ripercussióne *s.f.* **1.** contralovitură; ricoșeu. **2.** reflectare (de raze). **3.** rezonanță, răsunet. **4.** repercusiune, consecință; ~*-i sulla salute* consecințe asupra sănătății.

ripercussìvo *adj.* **1.** care respinge, care trimite înapoi. **2.** *(med.)* care împiedică consecințe vătămătoare.

ripèrdere *vt.* a pierde din nou; a pierde un lucru cîștigat.

ripesàre *vt.* **1.** a cîntări din nou. **2.** a gîndi din nou.

ripesàta *s.f.* recîntărire.

ripescàre *vt.* **1.** a pescui din nou; ~ *le scocchie* a corecta/a remedia erorile. **2.** a scoate din apă. **3.** a găsi (după multă căutare), a dibui, a descoperi, a da de/peste. **4.** *(ironic)* a bate.

ripésco, -éschi, *s.m.* *(fam.)* intrigă amoroasă, legătură de dragoste ascunsă. *SIN. tresca.*

ripésto *s.m.* pastă de celuloză.

ripetènte *s.m.* **1.** repetent. **2.** *(jur.)* care își cere dreptul prin justiție.

ripètere I. *vt.* **1.** a repeta, a reînnoi; ~ *il bicchiere* a mai bea un pahar. **2.** a contrazice, a replica. **3.** a deriva, a-și trage originea din. **4.** a considera ca derivat din; *egli ripete l'origine del male da* el consideră că răul derivă din. **5.** a cere; *(jur.)* a cere/a pretinde un drept. **6.** *(poetic)* a aminti, a rechema în amintire. **II.** *vr.* a se repeta.

ripetènza *s.f.* repetență.

ripetìbile *adj.* repetabil.

ripètio *s.m.* *(înv.)* **1.** replică; ceartă, dispută. **2.** necaz, supărare; pizmă.

ripetitóre[1] *s.m.* *(tehn.)* repetor; *(mar.)* repetitor.

ripetitóre[2] **-trice I.** *adj.* care repetă; *(radio, telev.) stazione* ~*-trice* stație de releu. **II.** *s.m.* și *f.* **1.** meditator. **2.** *(alpin.)* alpinist care repetă o ascensiune încercată de alții; (la *f.*) *(foto.)* aparat de reprodus/mărit.

ripetizióne *s.f.* **1.** repetare. **2.** repetiție; *la* ~ *della grammatica* repetiție la gramatică; *orologio a* ~ ceas cu sonerie. **3.** meditație (de școală); *dar* ~*-i* a da lecții particulare, a medita. **4.** *(alpin.)* ascensiune (care urmează itinerarul stabilit de alții).

ripetùto I. *part. tr.* de la ripetere. **II.** *adj.* repetat; ~*-e volte* în repetate rînduri, de mai multe ori.

ripezzàre *vt.* a petici.

ripianàre *vt.* a netezi; a nivela. *SIN. pareggiare.*

ripiàno *s.m.* **1.** teren/plan neted, terasă (pe teren în pantă). *SIN. terrazzo, pianale, lenza.* **2.** suprafață/zonă plană. **3.** raft. **4.** palier.

ripicca *s.f.* ranchiună; *lo fa per* ~ o face din ciudă.

ripicchiàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a ciocăni din nou. **2.** a insista; a întreba din nou. **II.** *vr.* a se aranja, a se dichisi; a se sulemeni; a(-și) aranja (o haină).

ripicchiàta *s.f.* **1.** nouă ciocănitură; lovitură. **2.** *(fam.)* reparare; aranjare, dichisire.

ripicco, -icchi, *s.m.* **1.** pică, ranchiună; ciudă, necaz (pe cineva); *per* ~ în/de ciudă. **2.** *(înv.)* împunsătură (ca răspuns).

ripidézza *s. f.* pantă dreaptă, povîrniş greu; ripă.
rìpido *adj. (despre pantă, deal)* abrupt. *SIN. erto.*
ripiegaménto *s.m.* **1.** îndoire; curbă; spirală; întortochere. **2.** reflectare, meditaţie; reculegere. *(mil.)* retragere, repliere.
ripiegàre I. *vt.* **1.** a îndoi, a împături; *~ il lenzuolo* a împături cerceaful. **2.** a lăsa în jos, a coborî; *~ la bandiera* a coborî steagul; *(fig.) ~ le ali* a pierde curajul. **3.** a doborî, a distruge. **4.** *(fig.)* a renunţa la, a da înapoi; *aveva detto così, ma cercò di ~-la* spusese aşa, dar încercă s-o întoarcă. **II.** *vr.* **1.** a se îndoi, a se apleca; a se plia. **2.** a se afunda; a se coborî. **3.** *(despre lumină)* a se reflecta, a se răsfrînge. **4.** *(fig.)* a se retrage (în sine); a cădea în; *~-si nella malinconia* a cădea în melancolie. **III.** *vi. (a)* **1.** *(mil.)* a se retrage, a se replia. **2.** *(fig.)* a recurge; *~ su* a recurge la; *ripiegheremo su vacanze poco costose* vom recurge la concediu mai puţin costisitor.
ripiegàta *s.f.* **1.** îndoire/împăturire rapidă/uşoară. **2.** îndoire, cutare (de haină).
ripiegatùra *s.f.* **1.** împăturire, îndoire; îndoitură, cutare. **2.** *(despre stradă)* cotire, cotitură.
ripiègo, -éghi, *s.m.* **1.** expedient, măsură ingenioasă/abilă; *soluzione di ~* soluţie de moment/provizorie; *trovare/scovare un ~ momentaneo* a găsi/a dibăci o soluţie de moment; *per ~* în lipsă de ceva mai bun; *vivere di ~-i* a trăi din expediente; *(înv.) dar ~ a un piatto* a mînca totul din farfurie; *cantante di ~* cîntăreţ care ţine locul altuia (mai bun). **2.** scuză, pretext. *SIN. rimedio.*
ripiène *s.f. (tehn.)* rambleu; rambleiere; rambleiaj.
ripienèzza *s.f.* **1.** abundenţă, belşug. **2.** îndopare; balonare (la stomac). **3.** umflare (a unui rîu).
ripièno I. *adj.* **1.** umplut din nou; plin ochi. **2.** umflat. **3.** îndesat; îndopat. **4.** umplut (cu carne etc.); *panini ~-i* chifle umplute, sandvişuri. **II.** *s.m.* **1.** umplutură; *~ dei cappelli* meşă, păr fals. **2.** *(text.)* bătează. **3.** *(arhit.)* umplutură, zid între două arcade. **4.** pleonasm. **5.** *(buc.)* umplutură; *~ di dolci* cremă de prăjitură.
ripigliàre I. *vt.* **1.** a relua; a recupera, a recîştiga; *~ l'attività* a reîncepe activitatea; *~ lena* a-şi recăpăta respiraţia, a-şi trage sufletul. *SIN. riprendere.* **2.** a potrivi lungimea părului. **3.** a relua/a reîncepe o conversaţie etc. **4.** a replica, a răspunde. **5.** *(înv.)* a repeta. **6.** *(fig., înv.)* a reproşa; a imputa. **II.** *vi. (a)* **1.** a-şi reveni, a se reface; *il commercio ripiglia* comerţul îşi revine. **2.** *(despre comerţ)* a se înviora. **III.** *vr.* **1.** a-şi reveni. **2.** *(despre cai)* a se cosi (la picioare). **3.** a reîncepe; a continua. **4.** a se încăiera. **5.** *(înv.)* a se prinde, a se coagula.
ripigliàta *s.f.* reluare.
ripiglìno *s.m.* **1.** joc de copii (cu pietricele). **2.** joc de copii cu sfoară (formînd figuri între degete); *fare a ~* a-şi dărui reciproc aceleaşi daruri.
ripìglio *s.m.* mustrare, dojană.
ripiombàre I. *vi. (e)* **1.** a cădea din nou, a recădea; *~ nel vizio* a recădea în viciu. **2.** a cădea perpendicular. **II.** *vt.* **1.** a plomba din nou. **2.** a arunca; a face să cadă.
ripìre *vi. (e; a; dial.)* a (se) urca, a (se) sui; a se căţăra.
ripitàre *vt., vr. (înv.)* **1.** a învinui. **2.** a certa, a dojeni. **3.** a se certa.
ripopolaménto *s.m.* repopulare.
ripopolàre *vt., vr.* a (se) repopula.
ripórre I. *vt.* **1.** a pune; a-şi pune; *~ la biancheria nel cassetto* a pune lenjeria în scrin; *~ le speranze in* a-şi pune speranţele în. **2.** a repune. **3.** a pune deoparte, a pune bine; *chi ben ripone, ben trova* cine pune deoparte, are ce găsi. **4.** a înmormînta. **II.** *vr.* **1.** a se pune pe; a reîncepe să; *~-si a sedere* a se reaşeza. **2.** a se ascunde, a se piti; *(fig.) andare a ~-si* a se izola.
riportàre I. *vt.* **1.** a readuce. **2.** a duce la loc/înapoi; a restitui. *SIN. restituire.* **3.** a raporta, a referi, a comunica. **4.** a repurta, a cîştiga, a obţine o victorie/un premiu; *~ un danno* a avea o pagubă. **5.** a aduce cu sine. **6.** a cita. **7.** *(despre un desen)* a reduce la scară. **8.** *(mat.)* a reporta, a face un report. **9.** a reproduce. **II.** *vr.* **1.** a se întoarce cu gîndul. **2.** a se referi. **3.** a se baza pe; *~-si al giudizio di qualcuno* a avea încredere în judecata cuiva. **4.** a se reîntoarce; a se retransforma; a se restabili.
riportatóre *s.m.* **1.** raport. **2.** reporter. **3.** persoană care operează reportul la bursă. **4.** aparat cu care se reduce la scară un desen.
riportatùra *s.f.* reducere la scară (a unui desen).
ripòrto *s.m.* **1.** *(mat.)* report. **2.** transport, ducere; *terra di ~* pămînt transportat pentru o lucrare; *materiale di ~* material pentru rambleiere; *~ di materiale* adaos de material/metal; *cane da ~* cîine de vînătoare. **3.** aplicaţie (la o broderie). **4.** raport, comunicare; relatare. **5.** report (la bursă).
ripòsa *s.f. (înv.)* odihnă; pauză.
riposaménto *s.m.* odihnire, odihnă.
riposànte I. *adj.* odihnitor. **II.** *s.m. (rar)* pensionar.
riposàre I. *vt.* **1.** a repune, a reaşeza; *(fig.) ~ le speranze in uno* a-şi pune speranţele în cineva. **2.** a odihni, a da pace; *~ le membra stanche* a-şi odihni membrele obosite; *(prov.) chi altrui tribola, sé non riposa* cine chinuie pe altul, se chinuie pe sine. **3.** a sta pe loc; a înceta. **II.** *vi. (a, e), vr.* **1.** a se odihni; *senza ~* fără răgaz; *~ sugli allori* a se culca pe lauri. **2.** a dormi; *~ in pace* a se odihni în pace. **3.** a se încrede, a se baza pe. **4.** a fi pensionat. **5.** *(despre vin)* a se limpezi.
riposàta *s.f. (fam.)* oprire, pauză; odihnă scurtă.
riposàto *adj.* **1.** odihnit; *a mente ~-a* cu mintea limpede. **2.** liniştit, calm. **3.** *(despre vin)* limpezit.
riposévole *adj.* odihnit.
riposìno *s.m. (fam.)* somnuleţ.
riposìtòrio *s.m.* ascunzătoare; dulap ascuns; firidă.
riposizióne *s.f. (rar)* **1.** *(chir.)* punere la loc (a unui os). **2.** păstrare la loc sigur.
ripòso *s.m.* **1.** odihnă; *senza ~* fără răgaz, continuu; *buon ~!* **a)** odihnă plăcută!; **b)** somn uşor!; *(agr.) tenere in ~ un terreno* a nu cultiva un pămînt pentru a-l odihni. *SIN. sosta.* **2.** liniştе, recreare, destindere. **3.** pensionare; pensie; *andare/collocare a ~* a pensiona; *a ~* la pensie; *mettere qualcosa in/a ~* a pune ceva la o parte, a scoate din uz. **4.** palier (la scară). **5.** *(despre lichide)* limpezire, aşezare. **6.** *(teatru)* relaş. **7.** *(înv.)* mormînt. **8.** *(arhit.)* suprafaţă dreaptă; *le volute e i ~-i di un palazzo barocco* volutele şi planurile netede ale unui palat în stil baroc. **9.** *(interj.)* repaus!
ripósta *s.f.* **1.** provizie; rezervă. **2.** apus de soare. **3.** repunere.
ripostaménte *adv.* **1.** pe ascuns, în ascuns. **2.** în adîncul sufletului.
ripostìglio *s.m.* **1.** debara, cămară; chichineaţă. **2.** ascunziş, colţişor.
ripósto I. *part. tr.* de la riporre. **II.** *adj.* ascuns; secret; îndepărtat; *luoghi ~-i* locuri izolate; *pensieri ~-i* gînduri tainice; *tesoro ~* tezaur ascuns. **III.** *s.m.* **1.** *(mar.)* încăpere pentru spălat vasele. **2.** *(dial.)* cofetărie. **3.** cămară. *SIN. dispensa.*

ripregàre *vt.* a ruga din nou/fierbinte.
riprèndere I. *vt.* **1.** a relua; ~ *il sonno* a-şi relua/a-şi continua somnul; ~ *il proprio posto* a-şi relua în primire postul; ~ *il mare* a porni iar pe mare; ~ *le armi* a relua armele, a lupta/a se războ iar; ~ *marito* a se recăsători; ~ *l'abito* a se călugări din nou. **2.** a lua înapoi, a recupera. **3.** a reocupa, a recuceri, a redobîndi; ~ *la fortezza perduta* a recuceri fortăreaţa pierdută; ~ *quota* a reajunge la cota; *(fig.)* ~ *i sensi* a-şi reveni (în simţiri). *SIN. riacquistare, ricuperare.* **4.** a reîncepe; ~ *la febbre* a reîncepe febra. **5.** a mustra, a dojeni, a certa; ~ *qualcuno* a certa pe cineva. *SIN. rimproverare, biasimare, redarguire.* **6.** a desena/a face portretul. **7.** a fotografia; a filma; ~ *una scena* a filma, a fotografia o scenă. **8.** a reface/a strînge o cusătură; ~ *l'abito in vita* a strînge/a lua rochia în talie; ~ *una maglia* a prinde un ochi scăpat. **9.** a asemui, a asemăna cu. **10.** a imita. **II.** *vi. (a)* **1.** a reîncepe; *il rumore riprende* zgomotul reîncepe. **2.** a prinde iar puteri; a se înviora, a se reface; *dopo la pioggia le piante hanno ripreso* după ploaie plantele s-au înviorat. **III.** *vr.* **1.** a-şi reveni, a se reface, a se restabili; ~*-si da* a-şi reveni după/de la. **2.** a se corecta, a reveni asupra; ~*-si subito* a se corecta de îndată.
riprenditrice *s.f. v.* riprensore.
riprensìbile *adj. (lit.)* blamabil, criticabil; care merită să fie dojenit. *SIN. biasimevole, riprovevole.*
riprensióne *s.f. (lit.)* **1.** dojană, mustrare, reproş. **2.** blam, dezaprobare; critică. *SIN. biasimo, ammonizione.*
riprensìvo *adj. (despre cuvinte)* de blam; de critică; dezaprobator.
riprensóre, -óra şi **-prenditrice** *s.m.* şi *f.* persoană care dojeneşte/blamează/ceartă/critică.
riprésa *s.f.* **1.** reluare; reîncepere; *la* ~ *delle ostilità* reluarea ostilităţilor; *a più* ~*-e* în mai multe rînduri, de mai multe ori. **2.** reluare a unui spectacol. **3.** *(tehn.)* acceleraţie, repriză; *auto con buona* ~ automobil cu bună repriză. **4.** fotografiere; filmare; *macchina da* ~ aparat de filmat; *una lunga* ~ o lungă scenă filmată. **5.** refren la o baladă. **6.** *(muz.)* reluare a unei teme muzicale; *(cinema)* ~ *sonora* înregistrare sonoră. **7.** *(sport)* repriză; rundă. **8.** pensă (la haină). *SIN. pince.* **9.** reparaţie, cîrpire; cîrpitură. **10.** *(com., ec.)* redresare; ~ *economica* redresare economică. **11.** *(înv.)* resursă; cîştig; *la* ~ *non vale la spesa* mai mare daraua decît ocaua. **12.** *(fig., înv.)* dojană, mustrare.
ripresentàre I. *vt.* **1.** a prezenta din nou. **2.** *(înv.)* a reprezenta. **II.** *vr.* a se prezenta din nou; a-şi pune din nou candidatura.
ripréso *adj.* **1.** reluat. **2.** criticat; blamat, dezaprobat. **3.** *(croitorie) abito* ~ *in vita* rochie strînsă/luată în talie. **4.** *(înv.)* contractat, chircit. **5.** prins, închegat.
riprestàre *vt., vr.* a (se) împrumuta iar.
riprincipiàre *vt., vi. (a)* a reîncepe.
ripristinaménto *s.m.* renovare; restaurare *(acţiunea).*
ripristinàre *vt.* **1.** a renova, a restaura, a reface. *SIN. restaurare.* **2.** a readuce în uz, a repune în folosinţă. *SIN. riattivare.* **3.** a restabili; ~ *l'ordine nella città* a restabili ordinea în oraş. **4.** a reveni. **5.** a reintegra. *SIN. reintegrare.* **6.** *(despre o lege)* a reintra/a intra din nou în vigoare.
ripristinàto *adj.* renovat; refăcut; restaurat.
ripristinazióne *s.f.* renovare; restaurare.
ripristino *s.m.* **1.** renovare; restaurare; refacere. *SIN. rinnovamento.* **2.** restabilire, revenire. **3.** *(mec., el.)* refacere a unui contact electric, rearmare.
riprivatizzàre *vt.* a restitui în proprietate particulară un bun naţionalizat.
riprodòtto *part. tr.* de la riprodurre.
riproducimènto *s.m.* reproducere.
riprodùrre I. *vt.* **1.** a produce din nou. **2.** a reproduce. **3.** a retipări; a republica. **4.** a cita/a reproduce idei/păreri străine. **II.** *vr.* **1.** *(despre plante, animale)* a se înmulţi, a se reproduce. **2.** a se reface, a se regenera. **3.** a se repeta.
riproduttività *s.f.* însuşirea de a putea fi reprodus.
riproduttivo *adj.* reproducător; *forza* ~*-a* putere de reproducere.
riproduttóre I. *adj.* care reproduce, reproducător. **II.** *s.m.* **1.** *(mec.)* aparat care reproduce sunete; ~ *fonografico* picup. **2.** *(zool.)* animal de reproducere.
riproduzióne *s.f.* **1.** reproducere. **2.** copie.
riprométtere *vt.* **1.** a promite din nou. **2.** a promite, a se obliga. **3.** *(cu dativul etic)* ~*-si* a-şi propune, a se hotărî; a spera; a-şi închipui că va putea avea; *si ripromette grandi soddisfazioni dai suoi alunni* speră că va avea mari satisfacţii de la elevii săi.
ripromissióne *s.f. (lit.)* promisiune sigură, asigurare.
ripropórre *vt.* a propune/a prezenta din nou; ~ *una candidatura* a-şi pune iar candidatura.
ripróva *s.f.* **1.** probă, dovadă repetată confirmare; *a* ~ ca dovadă; *dare/avere la* ~ a da/a avea confirmarea. **2.** *(mat.)* probă. **3.** *(jur)* probă cu martori. *SIN. verifica.*
riprovaménto *s.m. (lit.)* blam, dezaprobare.
riprovàre[1] **I.** *vt.* **1.** a dovedi din nou; a confirma. **2.** a demonstra, a argumenta. **II.** *vr.* a încerca din nou; *non ti* ~ *a farlo!* să nu încerci să faci asta!
riprovàre[2] *vi. (a)* **1.** a dezaprobă, a reproba, a blama. *SIN. condannare, disapprovare, biasimare.* **2.** a refuza; a nu recunoaşte. **3.** a trînti, a lăsa (la examen). **4.** a cenzura, a opri publicarea unor cărţi. **5.** a respinge, a combate.
riprovazióne *s.f.* **1.** blam, reprobare, dezaprobare. *SIN. condanna, disapprovazione.* **2.** trîntire, lăsare (la examene). **3.** refuz, respingere.
riprovévole *adj.* reprobabil, condamnabil. *SIN. biasimevole.*
riprovvedére *vt.* a avea grijă, a lua măsuri din nou.
ripuàrio I. *adj.* situat pe un mal (rîpos); *popolo* ~ populaţie ripuară. **II.** *s.m. (jur., ist.)* cod ripuar, cod de legi al populaţiilor dintre Rin şi Meusa (şi al altor populaţii situate de-a lungul marilor fluvii).
ripubblicàre *vt.* a republica.
ripudiàre *vt. (jur.)* a repudia; a nu recunoaşte; a nu accepta, a respinge. *SIN. disconoscere, rinnegare, respingere.*
ripudiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care repudiază.
ripùdio *s.m.* **1.** repudiere. **2.** divorţ. **3.** respingere; ~ *dell'eredità* renunţare la moştenire.
ripugnànte *adj.* **1.** refractar, recalcitrant. **2.** contrar; discordant; contradictoriu. **3.** dezgustător, scîrbos, repugnant. *SIN. disgustoso, repellente, ributtante, nauseante.*
ripugnànza *s.f.* **1.** repugnanţă, repulsie; dezgust, scîrbă. **2.** *(construit cu prep. a)* încăpăţînare; reţinere. **3.** contrast; discordanţă; nepotrivire, incompatibilitate.
ripugnàre *vi. (a)* **1.** a repugna, a produce dezgust/scîrbă. *SIN. ributtare.* **2.** a fi în contradicţie, a contrazice; *le tue parole ripugnano alla logica* vorbele tale contrazic logica. **3.** a rezista, a se opune; a fi incompatibil. **4.** *(poetic, rar)* a lupta din nou.

ripuliménto *s.m.* curăţire din nou/mai bine.
ripulire I. *vt.* **1.** a curăţa din nou/mai bine; ~ *uno* a lăsa lefter (mai ales la joc); ~ *la casa* a căra totul din casă. **2.** a şlefui, a cizela. **3.** a perfecţiona, a corecta. *SIN. limare.* **4.** a mînca tot. **5.** a face curat, a finisa *(în croitorie).* **II.** *vr.* **1.** a se instrui; a se şlefui; a se civiliza. **2.** a se îngriji/a se îmbrăca mai bine.
ripulisti *s.m. (pop.) v.* repulisti.
ripulita *s.f.* curăţire rapidă/în grabă; *fare una* ~ **a)** a concedia din personal; **b)** *(cu privire la o masă)* a mînca totul; **c)** a căra/a duce totul.
ripulitóre, -trice *s.m.* şi *f.* curăţitor, persoană care curăţă.
ripulitùra *s.f.* **1.** curăţire. **2.** gunoi. **3.** finisare.
ripullulàre *vi. (e)* **1.** a înmuguri din nou. **2.** a răsări/a se ivi de pretutindeni; a mişuna. **3.** a renaşte.
ripùlsa *s.f.* **1.** refuz, răspuns negativ; respingere. *SIN. rifiuto.* **2.** *(mar.)* rezistenţa apei (la vîsle etc.). **3.** *(înv.)* îndepărtare (din funcţie); retrogradare.
ripulsàre *vt. (înv.)* a respinge.
ripulsióne *s.f.* **1.** *(fiz.)* respingere, repulsie. **2.** repugnanţă, repulsie.
ripulsìvo *adj.* **1.** care respinge, repulsiv. **2.** respingător, dezgustător. *SIN. repellente.*
ripurgàre *vt.* **1.** *(med.)* a curăţa din nou; a purga, **2.** a purifica (aerul). **3.** a corecta/a revedea un text.
riputàre *vt. (rar)* a crede, a socoti, a considera.
riputàto *adj.* stimat, preţuit, reputat; cunoscut, faimos.
riputazióne *s.f.* reputaţie, preţuire, faimă, renume; *fare* ~ a preţui mult.
riquadràre I. *vt.* **1.** a da formă pătrată. **2.** a zugrăvi o odaie (de-a lungul tavanului şi la baza pereţilor). **3.** a ridica la pătrat. **4.** a obişnui mintea să judece corect; ~ *il cervello a qualcuno* a face/a pune pe cineva să judece/să discearnă. *SIN. squadrare.* **5.** a cîntări. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a fi pătrat. **2.** a măsura (în suprafaţă); *sala che riquadra sei metri* sală ce măsoară şase metri. **3.** a nu plăcea, a nu conveni, a nu părea just; *non mi riquadra* nu-mi place; nu-i în regulă. *SIN. quadrare.*
riquadràto I. *adj.* **1.** tăiat în patru. **2.** aranjat/dispus în pătrate. **II.** *s.m.* articol de ziar încadrat într-un chenar.
riquadratóre *s.m.* **1.** zugrav, pictor (de odăi). **2.** cioplitor în carieră.
riquadratùra *s.f.* **1.** tăiere/dispunere în patru muchii/laturi. **2.** zugrăvire, decorare. **3.** *(tipogr.)* chenar (la un articol de ziar).
riquàdro *s.m.* **1.** careu; suprafaţă/compartiment pătrat(ă). **2.** *(arhit.)* pătrat pictat în perete/în tavan; *~-i del soffitto* careurile pictate ale tavanului. **3.** chenar, cadru.
riqualifica *s.f. (sport)* recalificare.
riqualificazióne *s.f.* recalificare; reciclare; *la ~ della spesa pubblica* redefinirea/reconsiderarea cheltuielilor publice.
risa *s.f. pl. v.* riso[3].
risàcca *s.m. (mar.)* resac.
risaccheggiàre *vt.* a jefui din nou/iar.
risàia *s.f.* orezărie.
risaiòlo *s.m.* muncitor pe orezărie.
risaldàre *vt.* **1.** a lipi/a suda din nou; a închide (o rană). **2.** a lipi/a recondiţiona un vas etc.
risalire *vt., vi. (e)* **1.** a urca din nou; ~ *le scale* a urca treptele/scara; ~ *il fiume* a naviga în amont/contra curentului; *(fig.)* ~ *alla fonte* a merge la izvor, a studia cauzele/originile unui fapt/unei situaţii. **2.** *(despre o familie, o operă, un monument etc.)* a data din, a avea originea în; *la sua origine risale al Trecento* originea sa se află în secolul al XIV-lea; *la sua morte risale a vent'anni fa* moartea sa s-a produs acum douăzeci de ani. **3.** *(arhit.)* a ieşi în afară. **4.** a fi evident; *far* ~ a scoate în relief. **5.** *(fig.)* a scumpi, a se mări; *tutti i prezzi risalgono* toate preţurile se măresc. **6.** *(fig.)* a se întoarce; a merge la; ~ *all'origine/alle origini/alla sorgente* a merge la sursă/izvoare; ~ *alla prima giovinezza* a se întoarce la prima tinereţe. **7.** *(înv.)* a sări din nou.
risalita *s.f.* **1.** urcare nouă, *mezzo di* ~ mijloc de urcare pe munte (telescaun, teleschi etc.). **2.** ieşind. **3.** întoarcere în nord (a păsărilor călătoare).
risalito *adj.* parvenit.
risalitàre I. *vt.* a sări din nou (peste ceva). **II.** *vi. (a)* **1.** a sări, a sălta. **2.** *(arhit.)* a ieşi în afară/în relief. **3.** a sări în ochi, a fi de efect. **4.** *(fig.)* a se distinge, a se remarca; ~ *per il coraggio* a se distinge prin curaj. **5.** a părea/a fi evident.
risàlto *s.m.* **1.** săritură în afară; săritură înapoi; ricoşeu. **2.** *(med.)* variaţie bruscă, salt (în cursul unei boli). **3.** *(arhit.)* ornament în relief; stucatură. **4.** relief, proeminenţă; *dar ~, mettere in* ~ a scoate în relief; *far* ~ a ieşi în afară. **5.** ceea ce sare în ochi/în evidenţă. **6.** salt în apă.
risalutàre *vt.* **1.** a saluta din nou. **2.** a răspunde la salut.
risanaménto *s.m.* **1.** însănătoşire. **2.** asanare. **3.** dărîmare şi reconstruire (a unei case insalubre); ~ *edilizio* sistematizare edilitară (a cartierelor vechi). **4.** redresare (financiară).
risanàre I. *vt., vi. (e)* a (se) însănătoşi; a (se) lecui; *(prov.) la febbre terzana i giovani risana; ai vecchi suona la campana* frigurile însănătoşesc pe cei tineri şi-i îngroapă pe bătrîni. *SIN. guarire.* **II.** *vt.* a asana.
risaneiàno *adj. v.* ridanciano.
risanguinàre *vi. (a)* a sîngera din nou.
risapére *vt., vi. (e)* a (se) afla, a (se) auzi, a (se) şti; *(prov.) non fu fatta mai tanto liscia di notte che non si risapesse di giorno* pînă la urmă totul se află; *è risaputo* se ştie (bine); *si venne a* ~ s-a aflat.
risapùto *adj.* ştiut, cunoscut; *sono cose ormai ~-e* sînt lucruri de mult ştiute.
risarcibile *adj.* **1.** reparabil, care poate fi refăcut/restaurat. **2.** care poate fi despăgubit; ~ *della perdita* care poate fi despăgubit pentru ce a pierdut.
risarciménto *s.m.* **1.** compensaţie; indemnizaţie; despăgubire. **2.** reparare, restaurare; ~ *dei boschi* întinerire a pădurilor; *chiedere/ottenere un* ~ a cere/a obţine o despăgubire; *un* ~ *congruo* o despăgubire adevcată/proporţională.
risarcire 1. a despăgubi; ~ *dei danni* a despăgubi de daune. *SIN. ripagare, rifondere.* **2.** a reface, a restaura; a repara. **3.** *(med.)* a cicatriza.
risàta *s.f.* rîset; rîs; ~ *beffarda* rîs batjocoritor; *~-e grosse* rîsete zgomotoase; *ogni* ~ *leva un chiodo alla bara* rîsul te fereşte de moarte. *SIN. riso.*
risàzio *adj. (fam.)* ghiftuit.
risbaldire *vt. (înv.)* a înveseli.
riscaldaménto *s.m.* **1.** încălzire; mod de încălzire; ~ *a carbone/a kerosene* încălzire cu cărbuni/cherosen; ~ *centrale/elettrico* încălzire centrală/electrică; *spese di* ~ cheltuieli pentru încălzire. **2.** *(med.)* febră; căldură, fierbinţeală; iritaţie (provocată de căldură), spuzeală, blîndă. **3.** *(fig.)* aprindere, pasiune.

riscaldàre I. *vt.* **1.** a încălzi din nou; a încălzi; ~ *la minestra/la stanza* a încălzi supa/camera; ~ *le reni* a bate pe cineva. **2.** a excita; a înflăcăra, a aprinde; ~ *le orecchie* a înfuria. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se încălzi; ~*-si al sole* a se încălzi la soare; *l'acqua incomincia a* ~ apa începe să se încălzească; *(impersonal)* a se încălzi; *da ieri è riscaldato molto* de ieri s-a încălzit mult. **2.** *(fig.)* a se aprinde, a se înflăcăra. **3.** *(despre fin, alimente)* a se încinge, a se altera. **4.** a se mînia, a se înfuria.

riscaldàta *s.f.* **1.** încălzire rapidă. **2.** *(fig.)* înflăcărare.

riscaldàto *adj.* **1.** încălzit. **2.** reîncălzit; *(fig.) è una minestra* ~*-a* supă încălzită, lucru răsuflat.

riscaldatóre *s.m.* încălzitor *(aparat)*.

riscaldatùra *s.f.* încălzire.

riscàldo *s.m.* **1.** încălzire; transpirație. **2.** *(med.)* febră, fierbințeală; inflamație. **3.** aprindere, pornire, pasiune trecătoare; ~ *di testa* fantezie, capriciu. **4.** căptușeală suplimentară; vatelină.

riscappàre *vi. (e)* a fugi din nou.

riscattàbile *adj.* care trebuie/care poate fi răscumpărat.

riscattàre[1] **I.** *vt.* **1.** a răscumpăra. **2.** a rezilia un contract. **3.** a elibera; a salva. *SIN. redimere.* **4.** *(jur.)* a degreva. **II.** *vr.* **1.** a se elibera; a se răscumpăra; a se mîntui, a se salva; *col suo sacrificio si è riscattato* cu sacrificiul său s-a mîntuit/izbăvit/salvat. **2.** a se despăgubi. **3.** a se răzbuna (pentru o nedreptate).

riscattàre[2] *vi. (e)* a se declanșa din nou.

riscattatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* eliberator; salvator.

riscàtto *s.m.* **1.** (și *fig.)* răscumpărare. **2.** preț de răscumpărare. **3.** eliberare; salvare; *il* ~ *di intere popolazioni dalle umilianti condizioni di vita* eliberarea multor popoare de condițiile de viață umilitoare. **4.** *(bis.)* mîntuire. **5.** răzbunare. **6.** șantaj.

riscégliere *vt.* a realege.

rischiaraménto *s.m.* **1.** limpezire. **2.** înseninare. **3.** *(fig., înv.)* lămurire, explicare, clarificare.

rischiarare I. *vt.* **1.** a lumina; ~ *la stanza con una lampada* a ilumina camera cu o lampă; ~ *la via* a lumina drumul. **2.** (și *fig.)* a limpezi; ~ *la voce/ la vista* a-și limpezi vocea/privirea; ~ *le idee* a-și limpezi ideile. **3.** a rări (de crengi, frunze); ~ *un albero* a rări ramurile unui copac. **4.** a face să strălucească un obiect de aur. **5.** a estompa, a atenua; ~ *un colore* a atenua intensitatea unei culori. **6.** *(fig.)* a explica, a lămuri, a clarifica; a comenta; ~ *un testo* a comenta un text. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se lumina de ziuă. **2.** (și *fig.)* a se înseni na; ~*-si in volto* a se înseni na/a se lumina la față.

rischiàre *vt., vi. (a)* a risca; *rischio di perder tutto* risc să pierd totul. *SIN. azzardare, osare.*

rischiarire *vi. (e), vr.* **1.** *(despre timp)* a se înseni na. **2.** *(despre lichide)* a se limpezi.

rischio *s.m.* risc; pericol; *col/a* ~ *di* cu riscul să/de; *correre il* ~ *di* a risca să; *a* ~ *di ventura* ce-o fi, o fi; *a suo/a tutto* ~ *e pericolo* pe riscul/pe pielea lui; *mettere a* ~ a risca; *stare a* ~ a fi în primejdie. *SIN. pericolo, alea, repentaglio.*

rischióso *adj.* **1.** riscant. **2.** îndrăzneț, căruia îi plac riscurile. *SIN. pericoloso, azzardoso, aleatorio.*

risciaquaménto *s.m.* clătire; spălare.

risciacquàre *vt.* a clăti; ~ *il bucato* a clăti rufele; ~*-si la bocca di uno* a vorbi de rău pe cineva.

risciacquàta *s.f.* **1.** clătire; spălare rapidă. **2.** ceartă, dojană, mustrare; *dare una* ~ a trage o săpuneală. *SIN. rabbuffo.*

risciacquatùra *s.f.* **1.** clătire; spălare rapidă. **2.** apă de vase, zoaie, lături; ~ *di bicchieri* vin prost, poșircă. **3.** scriere proastă/fără valoare.

risciàcquo *s.m.* **1.** clătire a gurii. **2.** apă de gură. **3.** șanț (de-a lungul unui drum); rigolă.

risciò *s.f.* ricșă.

risciògliere *vt.* **1.** a dezlega, a desface. **2.** a dizolva din nou.

risciòrre *vt. (înv.) v.* risciogliere.

riscontàre *vt. (com.)* a sconta din nou.

riscónto *s.m. (com.)* nouă scontare.

riscontràbile *adj.* controlabil (prin confruntare).

riscontràre I. *vt.* **1.** a confrunta; ~ *un testo con un altro* a confrunta un text cu altul. *SIN. raffrontare.* **2.** a colaționa. **3.** a verifica, a controla; ~ *le parti di un ingranaggio* a verifica părțile unui angrenaj; ~ *un conto* a verifica o notă de plată/o socoteală. *SIN. verificare.* **4.** a găsi, a descoperi; a stabili; *non abbiamo riscontrato irregolarità* nu am găsit neregularități. **5.** a întîlni; ~ *qualcuno per strada* a întîlni pe cineva pe stradă. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a se întîlni, a se ciocni cu. **2.** a corespunde, a coincide, a se potrivi; *le affermazioni dei due testi non riscontrano* afirmațiile celor doi martori nu se potrivesc. **3.** a cădea de acord. **4.** *(mil.)* a se încăiera. **5.** *(despre uși, ferestre)* a fi așezate față în față.

riscontràta *s.f.* **1.** colaționare; confruntare; verificare, control. **2.** schimb și lichidare de titluri (de bancă).

riscontratóre, -trice *s.m.* și *f.* controlor; ~ *di conti* verificator. *SIN. controllatore, verificatore.*

riscóntro *s.m.* **1.** confruntare; verificare; control; colaționare; revizuire; *messo al* ~ confruntat; *far* ~ a corespunde; *far degno* ~ a fi demn de, a fi egal cu (alt lucru); *trovar* ~ a fi comparabil cu, a găsi corespondent; *punto di* ~ punct de reper. *SIN. raffronto, verifica.* **2.** *(fam.)* întîlnire; *(înv.)* persoană întîlnită. **3.** răspuns scris; *in attesa di un cortese* ~ în așteptarea amabilului Dvs. răspuns; *non riceve* ~ nu primește răspuns. **4.** confirmare; *si è avuto il* ~ *dagli ultimi esperimenti* am avut confirmarea din ultimele experimentări. **5.** chitanță scrisoare de primire. **6.** curent de aer (între două ferestre etc.). **7.** poziție de față în față/vizavi, *a.* ~ față-n față; *avere per* ~ a avea exact în față; *di* ~ vizavi; față-n față; în corespondență simetrică; *al* ~ dimpotrivă. **8.** *(echit.)* curea (la hamuri). **9.** *(înv.)* ciocnire. **10.** *(înv.)* corespondență în/de sentimente. **11.** *(înv.)* împiedicare, piedică. **12.** *(înv.)* sprijin, susținere. **13.** *(tehn.)* îmbucare (la roți dințate etc.). **14.** găitan, brandemburg; *cappotto allacciato con molti riscontri* palton încheiat cu multe brandemburguri.

riscoppiàre *vi. (e)* **1.** a exploda din nou. **2.** *(bot.)* a înverzi, a înmuguri; a da vlăstare noi.

riscoprire *vt.* a redescoperi.

riscòrrere *vt., vi. (a)* **1.** a străbate din nou. **2.** a reciti; a revedea, a reexamina.

riscòssa *s.f.* **1.** insurecție, răscoală; revoluție. **2.** trezire națională. *SIN. risveglio.* **3.** *(mil.)* asalt (de recucerire). **4.** eliberare; salvare.

riscossióne *s.f. (fin.)* **1.** percepere, încasare (de chirii, impozite). **2.** încasări (într-o zi).

riscòsso *part. tr.* de la riscuotere.

riscossóre *s.m.* zguduitură; smucitură, scuturare.

riscotibile *adj. (fin.)* exigibil, care poate fi încasat.

riscotiménto *s.m.* **1.** tresărire. **2.** scuturare.

riscotitóre, -trice *adj., s.m.* **1.** perceptor, încasator. **2.** cel/cea ce trezește din somn.

riscrivere *vt.* **1.** a scrie din nou/ mai bine. **2.** a transcrie. **3.** a răspunde (la scrisoare).

riscuótere I. *vt.* **1.** a scutura/a zgudui din nou/cu putere. **2.** a scutura/a trezi/a deștepta din toropeală. **3.** a recăpăta, a relua; a retrage; ~ *gli interessi*

a retrage dobînzile. **4.** a elibera; a mîntui. **5.** a primi, a încasa, a lua; ~ *lo stipendio* a lua salariul; ~ *il canone* a încasa chiria/arenda; ~ *la trasferta* a încasa diurna. **6.** a repurta, a obține (aplauze etc.). **7.** *(fam.)* a scoate (ceva) de la amanet. **8.** *(fam.)* a încasa o bătaie; *oggi ha riscosso dal babbo* azi a încasat-o de la tatăl lui. **II.** *vr., vi. (e)* **1.** a tresări. *SIN. trasalire.* **2.** a-și reveni, a se trezi. **3.** a se elibera (de servitute etc.). **4.** a-și lua revanșa.

risecàre *vt.* **1.** a tăia, a reteza. **2.** a îndepărta; ~ *le spese* a reduce cheltuielile.

riseccàre *vt., vi. (e)* a (se) usca, a seca din nou. *SIN. asciugarsi.*

risecchìre *vi. (e)* a se usca; a se zbîrci.

risécco, *-écchi, adj.* uscat.

risedère *vi. (a)* **1.** a sta, a locui; a avea domiciliul/reședința. **2.** a fi așezat/situat. **3.** a ședea/a se așeza iar. **4.** *(despre lichide)* a se așeza, a se sedimenta, a se limpezi.

riséga *s.f.* **1.** *(arhit.)* treaptă care indică punctul din care zidul se subțiază. **2.** *(arhit.)* zid neterminat (la o clădire, care va fi legat de altă clădire). **3.** cută de grăsime. **4.** dungă, semn (lăsat de un bandaj prea strîns).

risegnàre *vt.* **1.** a tăia iar cu ferăstrăul. **2.** a tăia, a reteza.

risegnàre *vt.* **1.** a însemna din nou. **2.** a da contrasemnătură.

risélla *s.f.* orez de calitate inferioară.

risémina *s.f. (agr.)* semănat din nou.

riseminàre *vt.* a semăna din nou.

risensàre *vi. (e), vr. (rar)* a-și reveni (din leșin).

risentiméntо *s.m.* **1.** resentiment; ranchiună. **2.** *(med.)* durere provocată de o boală anterioară. **3.** crăpătură subțire (la un zid).

risentìre **I.** *vt.* **1.** a auzi din nou; a asculta; ~ *lo stesso discorso* a auzi iar aceeași discuție. **2.** a simți; a resimți. **II.** *vi. (a)* **1.** a mirosi a, a avea gust de; ~ *di muffa* a mirosi a mucegai. **2.** a-și dovedi prin ceva originea/natura etc.; *risente della sua origine* își arăta obîrșia. **3.** a răsuna. **4.** a se repercuta. **III.** *vr.* **1.** a se resimți; ~*-si di qualcosa* a suferi efectele a ceva. **2.** a se trezi, a-și reveni (din leșin). **3.** *(despre flori)* a-și reveni, a se înviora. **4.** a se supăra, a se simți jignit; ~ *-si con alcuno* a se supăra pe cineva. **5.** *(despre un zid)* a se slăbi, a se șubrezi. **6.** *(înv., despre vin)* a căpăta tărie. **7.** *(la telefon)* a se auzi/a vorbi din nou; *a risentirci!* să ne auzim cu bine/sănătoși!

risentitaméntе *adv.* cu resentiment, cu susceptibilitate.

risentézza *s.f. (rar)* susceptibilitate. *SIN. permalosità.*

risentìto *adj.* **1.** plin de resentimente; susceptibil, supărăcios, arțăgos; *atteggiamento* ~ atitudine plină de resentimente/de arțag. **2.** viu, intens, viguros; *marciava a ritmo* ~ mergea cu nădejde. **3.** *(despre trăsături)* pronunțat, marcat, dur; *volto* ~ figură cu trăsături pronunțate; *polso* ~ puls repede; *trotto* ~ trap rapid.

riseppellìre *vt.* a îngropa din nou.

riserbàre *vt.* **1.** a păstra, a pune deoparte. **2.** a salva, a scăpa. **3.** a rezerva.

riserbatézza *s.f.* rezervă; prudență.

risèrbo *s.m.* **1.** rezervă; prudență, circumspecție. **2.** grijă, vigilență.

riseria *s.f.* fabrică de prelucrare a orezului.

riserràre *vt.* **1.** a închide; a reînchide. **2.** a strînge (rîndurile etc.). **3.** a comprima, a strînge în. **4.** a încuia; a păstra.

risèrva *s.f.* **1.** rezervă; ~ *di generi alimentari* rezervă de provizii; *la* ~ *del combustibile* rezerva de combustibil; *di* ~ de rezervă; *benzina di* ~ benzină de rezervă; ~ *di farina* rezervă de făină. *SIN. provvista.* **2.** *(mil.)* rezervă; *lanciare le* ~*-e* a folosi/a lansa rezervele; *ufficiale della* ~ ofițer de rezervă; *appartenere/passare alla* ~ a fi/a trece în rezervă. **3.** *(ec.)* fond de rezervă; ~ *metallica* rezerva/acoperirea în aur. **4.** rezervă (de benzină); *essere/viaggiare in* ~ a fi/a merge pe rezervă. **5.** rezervație; ~ *indiana* rezervația indienilor (în Statele Unite); ~ *di caccia* rezervație de vînat. **6.** rezervare, păstrare. **7.** *(fig.)* rezervă,; restricție; excepție; *andate con la* ~ *di tornare presto* vă duceți, cu condiția de-a vă întoarce repede; *senza* ~*-e* fără rezerve; *far delle* ~*-e* a-și exprima îndoiala; *(înv.) a* ~ cu excepția. **8.** *(sport)* rezervă.

riservàre **I.** *vt.* **1.** a rezerva; *farsi* ~ *una poltrona a teatro* a-și rezerva un loc la teatru. **2.** *(înv.)* a păstra, a conserva; *ti ho riservato una bottiglia di quel vino* ți-am păstrat o sticlă din vinul acela. **II.** *vr.* **1.** a se reține; a sta în rezervă. **2.** a se rezerva.

riservatèzza *s.f.* rezervă; prudență; circumspecție.

riservàto *adj.* **1.** rezervat, reținut; circumspect. **2.** *(despre un teren de vînătoare)* rezervat, interzis pentru altcineva în afara proprietarului. **3.** *(bis., în expr.) caso* ~ faptă/păcat de competența episcopului/papei.

riservìre *vt.* a servi din nou.

riservìsta, *-ìsti, s.m. (mil.)* rezervist.

risfòrzare *vr.* **1.** a (se) forța din nou/mai mult. **2.** a reîncepe/a face un nou efort. *SIN. rinforzare.*

risfòrzo *s.m.* nouă sforțare, nou efort.

risgorgàre *vi. (e)* a țîșni, a se revărsa din nou.

risguardàre *vt., vi. (a) (înv.)* **1.** a privi, a se referi la; ~ *indietro* a avea efect retroactiv. **2.** a respecta, a considera; a cruța.

risguàrdo *s.m.* **1.** *(înv.)* stimă, respect, considerație. **2.** *(tipogr.)* pagină de gardă. **3.** *(înv.)* privire.

risibile *adj.* rizibil, ridicol; caraghios.

risicàre *vt., vi. (a; pop.)* a risca; *(prov.) chi non risica, non rosica* cine nu riscă, nu cîștigă; *(impers.) risica* se poate întîmpla.

rìsico, *rìsichi, s.m. (pop.)* risc.

risicolo *adj. (despre o țară)* care cultivă/e bogată în orez.

risicoltùra *s.f.* cultura orezului.

risicóso *adj.* riscant.

risiédere *vi. (a)* **1.** a locui; a avea domiciliul/reședința. **2.** a se afla, a fi amplasat; *la fabbrica risiede nella valle* fabrica se află în vale. **3.** *(fig.)* a rezida, a sta în.

risièro *adj.* de orez; *l'industria* ~*-a* industria orezului.

risìgallo *s.m. (chim.)* realgar.

risigillàre *vt.* a sigila din nou.

risina *s.f.* **1.** grindină (cu bobul mărunt). **2.** orez sfărîmat.

risipola *s.f. (med., pop.)* erizipel.

risipolóso *adj., s.m. (med.)* (bolnav) de erizipel.

rìsma *s.f.* top (de hîrtie); *(fig., depr.) della stessa* ~ de același soi/aceeași teapă.

rìso[1] *s.m.* orez; ~ *scotto* orez răsfiert; ~ *svestìto* orez decorticat; *mondare/brillare il* ~ a decortica orezul; ~ *al latte* orez cu lapte; *punto di* ~ (tricotaj) bob de orez.

rìso[2] *part. tr.* de la r i d e r e.

rìso[3] *s.m., rìsa s.f. pl.* **1.** rîs, rîset; ~ *argentino* rîs cristalin; ~ *squacquerato* rîs deplasat; *muovere il* ~ a stîrni rîsul; *scoppiare in grasse/alte risa* a izbucni

în hohote de rîs; *sganasciarsi/crepare dalle risa* a se strica/a muri de rîs; *(prov.) il riso abbonda nella bocca degli stolti* prostul rîde şi de ce-şi aduce aminte. **2.** bucurie; veselie. **3.** strălucire; *il ~ delle stelle* strălucirea stelelor. **4.** *(lit.)* surîs; *il ~ della primavera* surîsul primăverii. **5.** *(poetic)* gură.

risoffiàre **I.** *vi. (a)* a sufla din nou. **II.** *vt.* **1.** *(fig.)* a duce vorba, a spune mai departe, a transmite, a difuza. **2.** *(fam.)* a spiona; a turna. *SIN. rifischiare.*

risolàre *vt.* a pingeli; a tălpui.

risolatùra *s.f.* **1.** tălpuire; pingelire. **2.** pingele, tălpi noi.

risolìuo *s.m* surîs ironic/maliţios.

risollevaménto *s.m.* redresare; *il ~ del paese* redresarea ţării.

risolleväre **I.** *vt.* **1.** a ridica din nou. **2.** a îmbunătăţi (condiţiile). **3.** a consola. **4.** a încuraja. **5.** a redresa; *~ il paese* a redresa ţara. **II.** *vr.* **1.** a se ridica din nou. **2.** a se reface (după o boală etc.). **3.** a se răscula, a se răzvrăti.

risòlto *adj.* **1.** rezolvat, soluţionat. **2.** *(despre o boală)* vindecat.

risolùbile *adj.* **1.** solubil, care se dizolvă. **2.** care se resoarbe. **3.** *(fig.)* rezolvabil.

risolutézza *s.f.* hotărîre, fermitate; *con ~* cu hotărîre, în mod ferm. *SIN. decisione, energie.*

risolutivo *adj.* **1.** care rezolvă, rezolvabil; *(mat.) formula ~-a* formulă de rezolvare; *(înv.) metodo ~* metodă analitică; *(jur.) clausola ~-a* clauză de anulare a unui contract; *(fiz.) potere ~* putere de rezoluţie/separare/separatoare. **2.** decisiv, hotărîtor; *fase ~-a* fază hotărîtoare. *SIN. decisivo.* **3.** *(med., despre inflamaţie)* care dă înapoi/se resoarbe.

risolùto **I.** *part. tr.* de la r i s o l v e r e. **II.** *adj.* **1.** hotărît, decis; *~ a farlo* decis s-o facă; *uomo ~* om hotărît/ferm; *cose già ~-e* lucruri deja hotărîte. *SIN. deciso.* **2.** hotărît, ferm; îndrăzneţ. **3.** *(fiz.)* lichefiat, topit. **4.** terminat, sfîrşit. **5.** *(înv.)* vlăguit; *truppe ~-e* trupe dispersate. **6.** *(muz.)* risoluto.

risoluzióne *s.f.* **1.** *(mat.)* rezolvare, soluţie; *~ di un problema* rezolvare a unei probleme. *SIN. scioglimento.* **2.** rezoluţie; *approvare una ~* a aproba o rezoluţie. **3.** decizie. **4.** *(jur.)* anulare de contract; *~ di un contratto* desfacerea unui contract. **5.** *(chim.)* topire, lichefiere; dizolvare. **6.** curaj, îndrăzneală. **7.** *(med.)* resorbţie; *~ dei nervi* paralizare.

risolvènte **I.** *adj.* **1.** *(mat.)* rezolvabil; *equazione ~* ecuaţie rezolvabilă. **2.** *(foto., în expr.) potere ~* putere de rezoluţie/de separare/separatoare. **3.** *(med., în expr.) farmaco ~* medicament dizolvant. **II.** *s.m. (med.)* solvent.

risòlvere **I.** *vt.* **1.** a rezolva, a soluţiona; *~ un problema* a rezolva o problemă; *~ un enigma* a rezolva o enigmă; *~ un indovinello* a dezlega/a ghici o ghicitoare. **2.** *(chim.)* a dizolva; a descompune. **3.** *(fig.)* a clarifica, a descîlci, a soluţiona; *~ un dubbio* a clarifica un dubiu/o situaţie încîlcită; *~ una controversia* a lămuri o controversă. **4.** *(fiz.)* a rezolva. **5.** *(jur.)* a desface, a anula; *~ un contratto* a desface un contract. **6.** a hotărî; a convinge; a determina; *~ uno a fare* a determina pe cineva să facă; *risolvemmo di tornare a casa* am decis să ne întoarcem acasă. *SIN. determinare.* **7.** *(med.)* a face să dispară/să se resoarbă (tumoarea etc.)/să se restabilească. **8.** a risipi, a împrăştia fumul etc. **9.** a brăzda, a ara. **10.** *(înv.)* a slăbi (energia). **11.** *(înv.)* a dezlega, a desface. **II.** *vi. (a)* **1.** a reuşi (în ceva). **2.** a rezolva. **3.** a ajunge la un rezultat, o concluzie; *le viti non risolvono bene* viţa nu prosperă; *è molto bravo, ma non sa risolvere* este foarte bun, dar nu ştie să concluzioneze. **III.** *vr.* **1.** a se hotărî, a se decide; *~-si presto* a se hotărî repede; *~-si a scrivere* a se decide să scrie. **2.** a se transforma, a se preschimba; *~-si in pioggia* a se transforma în ploaie; *~-si in nulla* a se preschimba în nimic; *~-si in una carnevalata/burla* a se preschimba într-un bîlci/într-o glumă. **3.** *(chim.)* a se dizolva, a se topi. **4.** *(înv.)* a se fărîmiţa, a se îmbucătăţi. **5.** *(înv.)* a se împrăştia, a se risipi (armata etc.). **6.** *(med.)* a se termina, a se sfîrşi; *l'influenza si risolverà in pochi giorni* gripa se va vindeca în cîteva zile.

risolvìbile *adj.* **1.** rezolvabil. **2.** *(jur.)* care poate fi anulat/desfăcut.

risolviménto *s.m. (rar)* **1.** soluţie. **2.** dizolvare. **3.** hotărîre, decizie.

risommàre **I.** *vt.* a face din nou adunarea. **II.** *vi. (mar., despre un submarin)* a ieşi/a reveni la suprafaţă.

risommèrgere *vt.* a scufunda din nou.

risonànte *adj.* răsunător, sonor.

risonànza *s.f.* **1.** *(fiz.)* rezonanţă; *~ acustica* rezonanţă acustică; *~ meccanica* rezonanţă mecanică; *~ elettrica* rezonanţă electrică. **2.** sonoritate, rezonanţă. **3.** *(fig.)* răsunet, ecou; *sonetto con ~ petrarchesca* sonet cu ecouri petrarcheşti. *SIN. eco.* **4.** melodie, arie.

risonàre **I.** *vi. (e, a)* **1.** a suna din nou. **2.** a răsuna. **3.** a avea rezonanţă; a face ecou. *SIN. rimbombare.* **II.** *vt.* **1.** *(rar, poetic)* a rosti, a face să răsune (numele, amintirea cuiva). **2.** a cînta din nou (la un instrument).

risonatóre *s.m. (fiz.)* rezonator.

risóne *s.m. (augm.)* orez nedecorticat.

risórgere **I.** *vi. (e)* **1.** a răsări din nou; *il sole risorge* soarele răsare. **2.** a apărea; a se ridica, a se înălţa; *~ delle difficoltà* a apărea dificultăţi. **3.** *(fig.)* a renaşte; a reînflori; *risorgono le arti* renasc/reînfloresc artele. **4.** a învia; a reînvia; *~ da morte a vita* a învia din morţi. **5.** a se reface, a-şi reveni (în urma bolii, durerii). **6.** *(lit.)* a se ridica. **II.** *vt.* **1.** a face să învie/să reînvie. **2.** a reînălţa.

risorgimentàle *adj. (ist.)* privitor la Risorgimento; risorgimental.

risorgimentìsta *s.m.* şi *f., adj.* cercetător/istoric al Risorgimentului.

risorgimènto *s.m.* **1.** *(bis.)* înviere, reînviere. **2.** *(fig.)* renaştere; reînflorire; *il ~ della pittura* renaşterea picturii. **3.** Risorgiment (perioada mişcării naţionale culminînd prin unirea şi independenţa Italiei în sec. XIX).

risorgìva *s.f.* izvor care reapare/ţîşneşte la suprafaţă.

risorgìvo *adj. (geol., despre ape)* ţîşuitor, izvorîtor la suprafaţă.

risórsa *s.f.* **1.** resursă; *~-e economiche* resurse economice; *~-e naturali* resurse naturale; *pieno di ~-e* plin de resurse; *uomo di molte ~-e* om cu multe resurse (materiale, spirituale); *l'uso delle ~-e* folosirea resurselor. **2.** cîştig, profit. **3.** expedient.

risórto **I.** *part. tr.* de la r i s o r g e r e. **II.** *s.m.* Isus Cristos.

risospingere *vt.* **1.** a împinge din nou. **2.** a împinge înapoi.

risòtto *s.m.* rizoto.

risovvenìre **I.** *vi. (e), vr. (impers.)* a-şi reaminti. **II.** *vt.* a ajuta, a veni din nou în ajutor.

rispalmàre *vt.* a unge din nou.

risparmiàre I. *vt.* 1. a economisi, a păstra, pune deoparte; ~ *denaro* a pune bani deoparte. 2. a cruța; a menaja; ~ *gli occhi* a cruța ochii; ~ *la vita a qualcuno* a cruța viața cuiva; ~ *il fiato* a nu se (mai) osteni degeaba; *la morte non risparmia nessuno* moartea nu cruță pe nimeni. 3. *a evita;* ~ *di fare una cosa* a renunța de a face un lucru. 4. a ierta. 5. a nu precupeți. II. *vr.* 1. a se îngriji; a se menaja; a se cruța. 2. *(construit cu prep.* **di**) a evita, a se reține de a face ceva.

risparmio *s.m.* 1. economie, sumă economisită; *libretto di* ~ libret de economii. *SIN. economia.* 2. economisire; păstrare. 3. cruțare.

risparmiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* persoană care economisește, econom, strîngător.

rispecchiaménto *s.m.* 1. oglindire. 2. reflectare; reprezentare.

rispecchiàre I. *vt.* 1. a oglindi; a reflecta. 2. reda; a reprezenta. II. *vr.* a se oglindi, a se reflecta.

rispedire *vt.* 1. a expedia din nou/înapoi. 2. a trimite/expedia mai departe (o scrisoare).

rispettàbile *adj.* 1. demn de respect, respectabil. 2. mare; impunător, considerabil; *(glumeț) naso* ~ nas considerabil.

rispettabilità *s.f.* respectabilitate.

rispettàre I. *vt.* 1. a stima, a prețui, a respecta; ~ *gli anziani* a respecta pe cei în vîrstă; ~ *le opinioni* a respecta părerile; *farsi* ~ a-și impune autoritatea. *SIN. onorare, stimare, venerare.* 2. a respecta, a păstra, a ține (sărbătorile, legea). II. *vr.* a se respecta.

rispettivaménte *adv.* (în mod) respectiv, (în mod) relativ.

rispettivo *adj.* 1. respectiv; al său; al lor; propriu. *SIN. proprio, relativo.* 2. *(înv.)* respectuos; atent. 3. *(înv.)* deosebit, special, particular.

rispètto *s.m.* 1. respect; stimă; considerație; prețuire; *trattare con* ~ a trata cu respect; *incutere* ~ a insufla respect; *mancare di* ~ a supăra, a jigni; *tenere in* ~ a ține la respect; *con* ~ *parlando* scuzați, pardon *(formulă de scuză). SIN. deferenza, ossequio.* 2. respectare; ~ *del codice della strada* respectarea normelor de circulație. 3. legătură, relație; privință; *a* ~ a) în privința, în legătură cu; b) față de; *per ogni* ~ în toate privințele; *sotto più* ~*-i* din mai multe puncte de vedere; *in* ~ în legătură cu; *a* ~ *di* în comparație cu. 4. punct de vedere, aspect; *per/sotto un certo* ~ dintr-un anumit punct de vedere. 5. motiv, cauză; *per molti* ~*-i* din mai multe motive; *per ogni buon* ~ pentru orice eventualitate. 6. *(în sintagma) foglio di* ~ pagină de gardă. 7. *(ist., lit.)* poezie populară de dragoste. 8. schimb, rezervă; *pezzi di* ~ piese de rezervă; *cavallo di* ~ cal de schimb; *(la pl.) i* ~*-i* piese de schimb; *(com.) massa di* ~ tezaur, patrimoniu al unei bănci. 9. *(înv.)* zăbovire. 10. *(pl., formulă de salut) i miei* ~*-i* respectele mele.

rispettóso *adj.* respectuos. *SIN. ossequioso, riguardoso, riverente.*

rispianàre *vt.* 1. a netezi din nou. 2. a explica; a declara.

rispìtto *s.m. (înv.)* 1. respect. 2. aspect, înfățișare. 3. răgaz; odihnă.

risplendènte *adj.* strălucitor, radios.

risplendènza *s.f.* strălucire.

risplèndere *vi. (e, a)* 1. a străluci; a iradia. 2. a radia ~ *per bontà* a radia de bunătate.

risplendiménto *s.m.* strălucire. *SIN. splendore.*

risplendóre *s.m. (înv.)* strălucire.

rispolveràre *vt.* a curăța/a șterge iarăși și mai bine (de praf).

rispondènte *adj.* 1. corespunzător; ~ *a* corespunzător cu. 2. proporționat, în armonie cu.

rispondènza *s.f. (lit.)* 1. corespondență. *SIN. corrispondenza.* 2. proporție, armonie. *SIN. armonie, accordo.* 3. conformitate, potrivire. 4. reflex; repercusiune; efect.

rispóndere I. *vi. (a), vt.* 1. a răspunde; ~ *di sì/no* a răspunde da/nu; ~ *a monosillabi* a răspunde monosilabic; ~ *all'appello* a răspunde la apel; ~ *al telefono/segnale* a răspunde la telefon/la semnal; ~ *all'invito* a răspunde/a da curs invitației; ~ *asciuttamente* a răspunde sec; ~ *col sale e pepe* a răspunde înțepat/caustic; ~ *con franchezza/lestezza* a răspunde cu sinceritate/promptitudine; ~ *in tono irato/piccato* a răspunde cu ton mînios/înțepat; ~ *per (i)scritto* a răspunde în scris; ~ *per le rime* a răspunde pe același ton. 2. a corespunde; a răspunde; ~ *al nome di* a răspunde la numele de, a se numi. 3. a replica, a răspunde; ~ *a un superiore* a replica unui superior. 4. a-și asuma răspunderea, a răspunde de; *rispondo io di quel ragazzo* răspund eu de băiatul acela. 5. a asculta de, a reacționa la, a răspunde la; *il cavallo risponde alla briglia* calul reacționează la hățuri. 6. a răspunde/a corespunde spre, a da în; *la veranda risponde sul giardino* veranda dă în grădină. 7. *(despre pămînt)* a fi roditor. 8. *(înv.)* a plăti o datorie. II. *vr.* a-și răspunde reciproc, a-și scrie, a fi în corespondență.

rispondièro *adj., s.m.* impertinent.

risponsàbile *adj. v.* responsabile.

risponsióne *s.f.* 1. *(înv.)* răspuns. 2. *(înv.)* combatere; respingere. 3. garantare, garanție pentru cineva. 4. *(jur.)* taxă; rată; impozit.

risponsìvo *adj.* care servește drept răspuns.

risposàre I. *vt.* a lua din nou în căsătorie. II. *vr.* a se recăsători.

rispósta *s.f.* 1. răspuns; ~ *sgarbata* răspuns nepoliticos; *mandare in* ~ a trimite ca răspuns; *in/per* ~ *a* ca/drept răspuns la. 2. *(mil., scrimă)* ripostă; *botta e* ~ întrebare și replică promptă. 3. reacție, răspuns; ~ *condizionata* reflex condiționat. 4. replică; ~ *per le rime* replică categorică.

risprangàre *vt.* a repara un vas (legîndu-l cu sîrmă).

risputntàre *vi. (e)* a răsări din nou.

risquitto *s.m. (înv.)* odihnă; repaus.

rissa *s.f.* 1. încăierare, bătaie. 2. ceartă, scandal. 3. conflict; polemică.

rissaiòlo, rissaiuòlo *adj.* 1. bătăuș. 2. certăreț.

rissànte *s.m.* bătăuș.

rissàre *vi. (e), vr.* 1. a se certa. 2. a se încăiera, a se bate.

rissatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* 1. certăreț; scandalagiu. 2. bătăuș.

rissóso *adj.* bătăuș; certăreț.

ristabiliménto *s.m.* restabilire; *il* ~ *dell'alleanza* restabilirea alianței.

ristabilire *vt., vr.* 1. a (se) reface. 2. a (se) reface, a se însănătoși. *SIN. guarire.* 3. a (se) reconstitui.

ristagnaménto *s.m.* 1. împotmolire, înnămolire. 2. transformare în mlaștină. *SIN. ristagno.* 3. stagnare.

ristagnàre[1] *vt.* 1. a cositori din nou. 2. *(mar.)* a astupa cu cîrpe/smoală etc.; a etanșa.

ristagnàre[2] I. *vi. (a)* 1. *(despre un rîu etc.)* a deveni mlăștinos. 2. *(și vr.)* a stagna, a se opri din curgere. II. *vt.* a face să stagneze, a opri; ~ *il sangue* a opri sîngele; ~ *la sete* a potoli setea.

ristagnatùra *s.f.* cositorire.

ristàgno *s.m.* 1. încetare/oprire a curgerii. 2. înnămolire. 3. *(fig.)* încetinire, oprire; stagnare; lîncezire, inerție. 4. stagnare. 5. *(înv.)* odihnă.

ristàmpa *s.f.* retipărire; ediție nouă (fără modificări).
ristampàre *vt.* a retipări; a republica.
ristàre I. *vi. (e)* **1.** a se opri, a poposi. **2.** a sta din nou. **3.** a înceta; a se abține; a renunța; *non ~ dal fare* a nu se abține să facă. **4.** *(înv.)* a rezista, a ține piept. **5.** *(înv.)* a rămîne. II. *vr.* a se abține, a se reține.
ristàta *s.f.* **1.** *(pict.)* tușă densă (la oprirea penelului). **2.** *(înv.)* pauză, oprire.
ristauràre *vt. v.* restaurare.
ristoppàre *vt.* a astupa/a umple din nou cu cîlți (o crăpătură).
ristóppia *s.f.* însămînțare din nou (imediat după seceriș).
ristoppiàre *vt., vi. (a)* **1.** a semăna grîu imediat după seceriș. **2.** a spicui.
ristóppio *s.m. v.* ristoppia.
ristoraménto *s.m.* **1.** refacere, odihnă, recreare. *SIN. rifocillamento, ristoro.* **2.** restaurare, reînnoire. **3.** despăgubire. *SIN. risarcimento.*
ristorànte I. *s.m.* restaurant; *vagone ~* vagon restaurant. II. *adj.* recreator, fortifiant.
ristoràre I. *vt.* **1.** a reface; *~ le forze* a reface/a recăpăta forțele. **2.** a recrea, a odihni. **3.** *(înv.)* a restaura. **4.** a reînnoi. **5.** a repara. **6.** a despăgubi. **7.** a răsplăti II. *vr.* a se reface prin odihnă/mîncare.
ristorativo *adj., s.m.* (aliment) care reface/redă forțele.
ristoratóre, -trice I. *adj.* **1.** care reface/înviorează, reînnoiește; *cibo ~* mîncare hrănitoare; *pioggia ristoratrice* ploaie binefăcătoare. **2.** *(med.)* calmant; întăritor. II. *s.m.* **1.** restaurator. **2.** restaurant (în gări).
ristorazióne *s.f.* **1.** reparație; refacere; restaurare. **2.** despăgubire; recompensă.
ristornàre *vi. (e; despre minge, piatră)* a se întoarce, a ricoșa.
ristornino *s.m.* joc de copii (lovind de perete o monedă ca pe o minge).
ristórno *s.m.* **1.** salt; săritură înapoi, ricoșeu. **2.** *(com.)* reducere de preț (la volum mare de cumpărături).
ristòro *s.m.* **1.** refacere (prin odihnă/hrană); *posto di ~* **a)** loc de aprovizionare; **b)** cantină; **c)** bufet (în gări etc.). *SIN. conforto, sollievo.* **2.** mîngîiere; consolare. **3.** restaurare; reînnoire. **4.** despăgubire; compensație. **5.** *(înv., ironic, în expr.) per ~* colac peste pupăză.
ristrettézza *s.f.* **1.** limitare; îngustime; *la ~ della stanza* micimea camerei; *~ di mente* minte îngustă; *~ di tempo* timp puțin/restrîns. **2.** *(fig.)* sărăcie; strîmtorare.
ristrettire *vt., vi. (e; fam.)* a (se) strîmta.
ristrettivo *adj. v.* restrittivo.
ristrétto I. *part. tr.* de la restringere. II. *adj.* **1.** strîmt; îngust; *prezzo ~* preț minim. **2.** limitat, închis, strîns între; *~ in una scatola* închis într-o cutie; *un ~ numero di invitati* un număr limitat de invitați. **3.** restrîns, strîmtorat; sărac; *~ di mezzi* strîmtorat, cu mijloace reduse. **4.** dens, concentrat; condensat; *brodo ~* supă concentrată, consomé; *caffè ~* cafea tare/concentrată. **5.** închis în sine; recules; concentrat. **6.** *(fig.)* riguros, precis. **7.** înghesuit; *molto ~-i* foarte înghesuiți; *(înv.) combattere a ~* a lupta corp la corp.
ristringere I. *vt.* **1.** a strînge din nou și mai tare. **2.** a strîmta; *~ un abito* a strîmta o haină. II. *vr.* **1.** a se strînge. **2.** a se strînge lîngă, a se înghesui.
ristringiménto *s.m. (pop.) v.* restringimento.
ristrinto *part. tr.* de la ristringere; *vino ~* vin preparat din struguri tescuiți de mai multe ori.
ristrutturàre *vt.* a restructura.
ristuccàre *vt.* **1.** a aplica din nou stucatură. **2.** *(fig.)* a sătura; a îngreța. **3.** *(fig.)* a plictisi, a împuia urechile.
ristucchévole *adj.* plicticos.
ristùcco, -ùcchi, *adj.* **1.** scîrbit, îngrețoșat. **2.** sătul, plictisit.
ristudiàre *vt.* a studia din nou.
risucchiàre *vt.* a suge din nou.
risùcchio *s.m. (mar.)* vîltoare, volbură; vîrtej de apă.
risucciàre *vt.* **1.** a absorbi/a suge din nou. **2.** *(fig.)* a suporta, a înghiți.
risùlta *s.f.* rest, rămășiță; *(în expr.) materiale di ~* deșeuri; *aree di ~* suprafețe libere (după dărîmarea construcțiilor).
risultaménto *s.m. (fig., lit.)* rezultat.
risultànte I. *adj.* rezultant, ceea ce rezultă. II. *s.f. (fiz.)* rezultantă.
risultànza *s.f. (mai ales la pl.)* rezultat (al unui proces etc.).
risultàre *vi. (e)* **1.** a rezulta; a reieși; *~ chiaro* a apărea clar; *~ in danno* a se dovedi păgubitor; *poco risulta* puțin importă; *mi risulta che* reiese pentru mine că; *non mi risulta, ma sarà come voi dite* pentru mine nu rezultă clar aceasta, dar trebuie să fie așa cum spuneți. *SIN. conseguire.* **2.** a se dovedi; *il suo sforzo risultò inutile* efortul său se dovedi inutil. **3.** *(înv.)* a reuși; *è risultato eletto* a fost ales. **4.** *(înv.)* a ieși/a sări în afară.
risultàto *s.m.* **1.** rezultat. **2.** efect, urmare.
risuolàre *vt.* a pingeli.
risuonàre *vi., vt.* și *deriv. v.* risonare și *deriv.*
risùrgere *vi., vt. (poetic, rar) v.* risorgere.
risurrèsso *s.m. (înv.)* înviere; Paști.
risurrezióne *s.f.* **1.** înviere; *Pasqua di ~* Paști. **2.** reînnoire, reînflorire, renaștere.
risuscitaménto *s.m.* înviere; reînviere. *SIN. Resurrezione.*
risuscitàre I. *vt.* **1.** a învia; *~ da morte* a învia din morți. **2.** a înnoi, a reînnoi. **3.** a restaura. **4.** a repune în uz. **5.** a înviora, a resuscita; a reconforta; *bevanda che fa ~* băutură reconfortantă. II. *vi. (e)* a învia. *SIN. risorgere.*
risvegliaménto *s.m.* trezire, deșteptare.
risvegliàre I. *vt.* **1.** a trezi, a deștepta. **2.** a stimula, a excita, a înviora. *SIN. ridestare.* II. *vr.* **1.** a se trezi. **2.** a se limpezi.
risvéglio *s.m.* **1.** trezire, deșteptare. **2.** reînflorire.
risvelàre *vt.* a dezvălui din nou.
risvòlta *s.f.* **1.** cotitură. **2.** rever. **3.** revolver. **4.** *(înv.)* cută.
risvoltàre I. *vi. (e)* a coti din nou. II. *vt.* a întoarce din nou.
risvòlto *s.m.* **1.** rever. **2.** manșetă; *pantaloni con i ~-i* pantaloni cu manșete. **3.** partea internă/îndoită a supracopertei. **4.** articol de ziar (care continuă pe prima coloană a paginii următoare). **5.** *(fig.)* aspect secundar (al unei probleme).
ritagliàre *vt.* **1.** a tăia. **2.** a decupa; *~ tutt'intorno* a decupa de jur împrejur. **3.** a trage în vase (untdelemnul etc.).
ritàglio *s.m.* **1.** bucată tăiată; tăietură (dintr-un ziar). **2.** bucată de stofă, cupon; *vendere al ~* a vinde cu amănuntul. **3.** resturi/rămășițe după croit. **4.** răgaz de timp (scurt); *legge nei ~-i di tempo* citește printre picături.
ritagliuzzàre *vt.* a tăia foarte mărunt; a toca din nou.
ritardaménto *s.m.* întîrziere. *SIN. ritardo, indugio.*

ritardàre *vt., vi. (a, e)* a întîrzia; ~ *a rispondere* a întîrzia să răspundă.
ritardatàrio *s.m.* persoană care întîrzie mereu.
ritardativo *adj. (tehn.)* care produce întîrziere, încetinitor.
ritardàto *adj.* **1.** întîrziat; *pagamento* ~ plată efectuată cu întîrziere; *bomba a scòppio* ~ bombă cu explozie întîrziată. **2.** *(psih.)* întîrziat; *bambino* ~ copil înapoiat/arierat.
ritardatóre *s.m. (tehn., chim.)* încetinitor.
ritàrdo *s.m.* întîrziere; *essere in* ~ a fi în întîrziere; a întîrzia; *riguadagnare/rimettere il* ~ a recupera întîrzierea; *senza* ~ fără zăbavă.
ritègno *s.m.* **1.** reţinere, discreţie, rezervă; *comportarsi con* ~ a se comporta cu discreţie. *SIN. riserbo.* **2.** opreliște, obstacol, piedică. **3.** dig (pentru ape). **4.** *(fig.)* rezervă, moderaţie, măsură; *senza* ~ fără ruşine/măsură. **5.** *(înv.)* sprijin, ajutor.
ritemperàre, ritempràre *vt., vr.* a (se) căli din nou.
ritenènza *s.f. (înv.)* **1.** reţinere, rezervă; măsură. **2.** sprijin.
ritenére **I.** *vt.* **1.** *(rar)* a ţine din nou/iar. **2.** a reţine; ~ *a memoria* a reţine pe dinafară; ~ *le lacrime* a-şi reţine lacrimile. **3.** a reţine, a înfrîna; ~ *le inguirie* a-şi reprima sudălmile; ~ *il desiderio di* a-şi înfrîna pofta de. **4.** a reţine, a opri, a împiedica; ~ *una percentuale* a reţine un procent; ~ *la caduta dei capelli* a opri căderea părului. **5.** *(înv.)* a păstra, a ţine; ~ *un segreto* a păstra un secret. **6.** *(fig.)* a considera, a socoti, a crede; *(fam.)* a găsi cu cale; ~ *opportuno* a considera oportun; *ritengo che non verrà* socot că n-o să vină. *SIN. credere, opinare.* **7.** *(înv.)* **a)** a avea, a poseda; **b)** a accepta, a primi; **c)** a găzdui. **II.** *vr.* **1.** a se considera, a se crede, a se socoti; *si ritiene intelligente* se consideră deştept. **2.** a se înfrîna, a se reţine, a se abţine de la. **3.** a rămîne locului, a se opri. **4.** a se restabili. **5.** *(înv.)* a se întreţine (cu cineva), a discuta.
ritenimènto *s.m.* **1.** reţinere. **2.** obstacol, piedică. **3.** acceptare. **4.** şedere/rămînere într-un loc.
ritenitiva *s.f. v.* ritentiva.
ritenitóre, -trice **1.** *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care reţine. **2.** *(înv.)* **a)** deţinător; **b)** complice. **II.** *adj. (rar)* care reţine; *facoltà ritenitrice* facultate/capacitate de reţinere.
ritentàre *vt.* **1.** a încerca din nou. *SIN. riprovare.* **2.** a ispiti din nou.
ritentiva *s.f.* memorie, facultate de a reţine. *SIN. memoria.*
ritentivo **I.** *adj. (rar)* care reţine. **II.** *s.m. (chir.)* bandaj care ţine strîns.
ritenùta *s.f.* **1.** reţinere (de salariu etc.). **2.** *(mar.)* odgon. **3.** reţinere, zăgăzuire; *diga di* ~ dig de zăgăzuire, zăgaz.
ritenutézza *s.f. (fig.)* reţinere; rezervă.
ritenùto *adj.* **1.** reţinut, rezervat. **2.** circumspect, precaut. **3.** socotit, ehibzuit. **4.** zgîrcit, econom. **5.** *(jur., în expr.)* ~ *che* considerînd că.
ritenzióne *s.f.* **1.** reţinere. **2.** *(med.)* retenţie, reţinere; ~ *urinaria* retenţie a urinei; ~ *idrica* reţinere de apă în organism. **3.** *(rar)* parte/sumă reţinută. **4.** deţinere, posedare. **5.** arestare; detenţiune. **6.** obstacol, piedică.
ritèssere *vt.* **1.** a ţese din nou. **2.** a istorisi, a expune, a reconstitui (o poveste, o întîmplare).
ritidòma *s.m. (bot.)* scoarţă.
ritingere *vt.* **1.** a revopsi. **2.** a vopsi în altă culoare; ~ *di nero* a vopsi în negru.
ritinto *adj.* **1.** vopsit în altă culoare. **2.** cu părul (barba) vopsit(ă); *(glumeţ) tinto e* ~ **a)** cu părul vopsit; **b)** fardat.
ritintùra *s.f.* vopsire din nou. revopsire.
ritiraménto *s.m.* **1.** strîngere (la spălat). **2.** *(înv.)* **a)** retragere; **b)** singurătate.
ritirare **I.** *vt.* **1.** a trage din nou/iar; ~ *il foglio stampato male* a trage din nou foaia prost tipărită. **2.** a retrage; ~ *la mano/la testa* a retrage mîna/capul. *SIN. ritrarre.* **3.** a rechema, a retrage; ~ *le truppe* a retrage trupele; ~ *un ambasciatore* a rechema un ambasador. **4.** a ridica, a scoate, a lua; ~ *un pacco* a scoate un pachet (de la poştă); ~ *un permesso* a ridica/a lua un permis; ~ *il passaporto* a scoate/a ridica paşaportul; ~ *lo stipendio* a ridica salariul. **5.** a retrage, a scoate (din circulaţie); ~ *monete fuori corso* a retrage monedele ieşite din circulaţie. **6.** a retrage, a ridica (de către autorităţi etc.); *la polizia gli ha ritirato il passaporto* poliţia i-a ridicat paşaportul. **7.** *(fig.)* a retrage, a retracta; ~ *l'accusa/la parola* a-şi retrage acuzaţia/cuvîntul. **8.** *(înv.)* **a)** a îndepărta; **b)** a reconduce (la origine); **c)** a reduce (din proporţii). **II.** *vr.* **1.** a se retrage; ~*si in ordine* a se retrage în ordine; *la gente comincia a* ~*si* lumea începe să se retragă. **2.** a se retrage, a se izola; ~*si in campagna* a se retrage la ţară; *(fig.)* ~*si nell'Aventino* **a)** a se izola; **b)** a se retrage din viaţa politică; *(fig.)* ~*si nel proprio guscio* a se izola (de toţi). **3.** a se retrage din/de la, a renunţa la; ~*si da un esame/una gara* a se retrage de la un examen/o întrecere. **4.** a-şi retrage cuvîntul, a retracta; ~*si da un impegno* a-şi retrage o obligaţie/un angajament. **III.** *vi. (e)* **1.** *(despre ţesături)* a intra la apă; *la tela si ritira* pînza intră la apă. **2.** a se retrage; *le acque si ritirano dai campi* apele se retrag de pe cîmpuri. **3.** *(fig., în expr.)* ~ *in ballo qualcuno/qualcosa* a se referi din nou la cineva/ceva. **4.** *(construit cu prep. da)* a semăna cu, a aduce cu; *questo ragazzo ritira dal padre* copilul acesta seamănă cu tatăl său.
ritiràta *s.f.* **1.** retragere; *(fig.) battere in* ~ a bate în retragere; *(fig.) fare una* ~ *strategica* a se retrage strategic. **2.** loc retras (într-o casă). **3.** closet. *SIN. cesso.* **4.** *(înv.)* **a)** retragere; **b)** scuză; justificare; **c)** pretext.
ritiratèzza *s.f.* viaţă retrasă.
ritiràto *adj.* retras, singuratic; ~ *dall'ufficio* pensionat.
ritìro *s.m.* **1.** retragere; *il* ~ *delle truppe* retragerea trupelor; *il* ~ *della patente* ridicarea permisului de conducere; ~ *spirituale* reculegere. **2.** întoarcere acasă; *ora del* ~ ora întoarcerii acasă. **3.** pensionare. **4.** adăpost. **5.** refugiu; loc retras. **6.** contracţie (la metale). **7.** penitenciar. **8.** ospiciu; azil. **9.** *(sport)* cantonament.
ritmàre *adj.* a ritma.
ritmàto *adj.* ritmat.
ritmica *s.f.* ritmică.
ritmicità *s.f.* ritmicitate.
ritmico, *ritmici*, *adj.* ritmic.
ritmo *s.m.* ritm.
rito *s.m.* rit; *di* ~ potrivit unui rit/unui uz; *è di* ~ e obiceiul, e în obicei/uz.
ritoccaménto *s.m.* **1.** retuşare; retuş. **2.** modificare/urcare de preţ.
ritoccàre **I.** *vt.* **1.** a atinge din nou. **2.** a retuşa, a corecta; a ameliora. **3.** a reaşeza; a mări; ~*i prezzi* a ridica preţurile. **4.** *(foto)* a retuşa. **II.** *vr.* **1.** a se cosi (în mers). **2.** *(despre cai)* a se cosi

(la mers). **3.** a se farda, a se aranja; *~-si le labbra* a-şi da cu ruj pe buze. **III.** *vi. (a)* a insista; a replica.

ritoccàta *s.f.* retuşare; retuş; *darsi una ~ ai capelli* a-şi aranja puţin coafura.

ritoccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* fotograf/pictor care retuşează.

ritoccatùra *s.f.* retuşare, retuş.

ritocchìno *s.m.* **1.** *(dim.)* retuşare uşoară. **2.** *(fam.)* gustare.

ritócco, -ócchi I. *s.m.* **1.** retuşare, retuş. *SIN. correzione, revisione, modificazione.* **2.** repetare a unui atac de apoplexie. **3.** creştere de taxe/impozite. **II.** *adj. (dial.)* retuşat, corectat.

ritògliere I. *vt.* **1.** a lua înapoi, a relua; *(mil.) ~ le posizioni* a relua/a recuceri poziţiile. **2.** a lua la rîndul său. **3.** a lua din nou. **4.** a înlătura. **5.** a da drumul. **II.** *vr. (construit cu prep.* **da***)* a se da la o parte.

ritondàre *vt.* **1.** a rotunji; *~ i capelli* a rotunji/a tăia părul. **2.** *(înv.)* a netezi (marginile unei cărţi etc.).

ritóne *s.m. (ant.)* vas de băut în formă de corn.

ritòrcere I. *vt.* a răsuci; *(lit.) ~ un argomento* a întoarce un argument contra celui care l-a folosit. **II.** *vr.* **1.** a se întoarce (contra cuiva). **2.** a se răsuci.

ritorditùra *s.f. (text.)* răsucire.

ritornàre I. *vi. (e)* **1.** a se înapoia, a se (re)întoarce; *~ a casa* a se întoarce acasă; *~ da un viaggio* a reveni dintr-o călătorie. **2.** a reveni; *~ la febbre* a reveni febra; *~ su un argomento* a reveni asupra unui subiect; *~ in sé* a-şi reveni; *(prov.) ~ con le pive nel sacco* a se întoarce cu coada între picioare. **3.** a redeveni, a fi ca mai înainte; *~ sereno* a se însenina; *~ sano* a se însănătoşi; *~ a/in danno di qualcuno* a se dovedi/a deveni dăunător pentru cineva; *~ nel suo* a se reface (după cheltuială, pierdere etc.); *(fam.) pasta che ritorna* paste care cresc la fiert. **4.** *(lit.)* a se transforma; *~ in pioggia* a se transforma în ploaie. **II.** *vt.* **1.** a restitui, a reda. **2.** a readuce (la viaţă etc.). **3.** *(înv.)* a însoţi, a conduce înapoi. **III.** *vr.* a se înapoia.

ritornàta *s.f.* **1.** reîntoarcere; revenire. **2.** *(bis.)* procesiune; înconjurare a bisericii.

ritornéllo *s.m.* **1.** refren. **2.** lucru care se repetă; *ecco il solito ~ (fig.)* mereu aceeaşi placă. **3.** *(înv.)* adaos de vers sau strofă la un sonet. **4.** strofă de rămas bun la o baladă.

ritórno *s.m.* **1.** înapoiere, întoarcere; *essere di ~* **a)** a se întoarce; **b)** a fi sosit de curînd; *sarò di ~* am să mă întorc; *nel ~* la întoarcere; *biglietto di andata e ~* bilet dus şi întors; *di ~* din nou, iar; *fare ~* a se înapoia; *esser di ~* a fi acasă, a se fi înapoiat. **2.** revenire; *il ~ della febbre* revenirea febrei. **3.** restituire, returnare; *fiasco di ~* sticlă ce se returnează la magazin. **4.** *(sport)* retur; *vincere nel ~* a cîştiga în retur. **5.** *(mec.)* retur; *condotta di ~* conductă de retur.

ritòrre *vt., vr. (înv.) v.* ritogliere.

ritorsióne *s.f.* **1.** răsturnare a unei situaţii/a unui argument. **2.** măsură contra, represiune; *delle azioni e ~-i* acţiuni şi represalii, răsturnări de situaţii, contraacţiuni. **3.** *(jur.)* represalii; *~ fra stati* represalii între state.

ritòrta *s.f.* **1.** legătură, curmei. **2.** sfoară. **3.** *(la pl.)* cătuşe, lanţuri. **4.** *(mar.)* odgon dublu. **5.** mlajă (de legat viţa).

ritòrto I. *part. tr.* de la ritorcere. **II.** *adj.* **1.** răsucit; *filo ~* fir răsucit. **2.** întors, îndoit. **3.** *(despre o acuzaţie, un argument)* întors contra celui care îl susţine. **II.** *s.m.* **1.** *(arhit.)* volută. **2.** *(text.)* fir răsucit (din mai multe fire).

ritòrtola *s.f.* legătură, curmei; *(prov.) avere più ~-e che fastelli* a avea răspuns la orice, a fi prompt la replică; *trovare la sua ~ ad ogni fascio* a găsi/a avea ac de cojoc.

ritràere *vt., vi., vr. (înv.) v.* ritrarre.

ritràggere *vt., vi., vr. v.* ritrarre.

ritràrre I. *vt.* **1.** a trage înapoi, a retrage; *~ la mano* a-şi (re)trage mîna. *SIN. ritirare.* **2.** *(fig.)* a îndepărta; *~ qualcuno da un pericolo* a îndepărta pe cineva de un pericol **3.** *(rar)* a trage, a scoate din ceva; *~ sangue* a scoate sînge. **4.** a scoate, a obţine; *~ onore* a avea/a obţine onoarea. **5.** a afla. **6.** *(înv.)* a copia fidel. **7.** a reproduce chipul; a face portretul; *~ al naturale* a picta în mărime naturală; *~ se stesso* a-şi face autoportretul; *farsi ~* a i se face portretul. **8.** a reproduce; a expune; a relata; *~ in poche parole* a reproduce/ a relata pe scurt. **9.** *(înv.)* **a)** a raporta, a relata; **b)** a determina; **c)** a reţine din (salariu etc.). **10.** a scoate/a extrage/a dobîndi folos; *~ buoni guadagni* a cîştiga bine, a scoate bani buni. **11.** a deduce; *(înv.) ~ in* a traduce. **II.** *vi. (a)* **1.** a semăna, a se asemui; *~ da* a semăna cu; *~ dal padre* seamănă cu tatăl. *SIN. somigliare.* **2.** *(rar)* a fi influenţat; *~ da un luogo* a fi influenţat de un anumit mediu. *SIN. distogliersi.* **3.** *(rar)* a se retrage, a se adăposti. **4.** *(înv.)* a se limita/a se reduce la. **5.** a-şi face autoportretul (şi în scris). **6.** a se stăpîni, a se înfrîna. **III.** *vr. (înv.)* **a)** a se strînge; **b)** a se contracta; **c)** a se scurta.

ritrasméttere *vt.* a (re)transmite.

ritràtta *s.f. (înv.)* retragere; *~ di mare* reflux.

ritrattàbile *adj.* revocabil, care poate fi retractat; *affermazione non ~* afirmaţie de neretractat.

ritrattàre[1] **I.** *vt.* **1.** a trata din nou; *~ un composto chimico* a trata din nou un compus chimic; *~ nella mente* a gîndi din nou. **2.** a expune/a trata din nou; *~ un argomento* a reexpune un subiect. **3.** *(înv.)* a povesti, a relata. **4.** a retracta, a dezice; *~ per iscritto* a retracta în scris. *SIN. rimangiare, rinnegare.* **5.** *(înv.)* **a)** a retrage; **b)** a răsturna (argumente etc.). **II.** *vr.* a se retracta.

ritrattàre[2] *vt.* a face portretul.

ritrattazióne *s.f.* **1.** retratare. **2.** retractare, dezicere.

ritrattìsta, -ìsti, *adj., s.m.* portretist.

ritrattìstica *s.f.* arta portretului.

ritràtto I. *part. tr.* de la ritrarre. **II.** *s.m.* **1.** portret. **2.** *(fig.)* imagine, chip; *è il ~ di suo padre* e leit taică-său. **3.** *(înv.)* **a)** copie; **b)** descriere; **c)** relatare scrisă; **d)** rezultat. *SIN. risultato.* **4.** încasare din vînzare; *fare ~* a lichida, a vinde.

ritraversàre *vt.* a traversa din nou.

ritrazióne *s.f.* **1.** retragere. **2.** scoatere. **3.** scădere. *SIN. diminuzione.* **4.** restrîngere. *SIN. restringimento.* **5.** *(med.)* contractare; strîngere (a unui tendon etc.).

ritrécine *s.f.* **1.** roată cu palete (de moară); *andare a ~* a se ruina. **2.** plasă de peşte (de formă conică).

ritréppio *s.m.* cerculeţ (pentru a scurta o rochie).

ritriàre *vt.* a toca din nou.

ritrìto *adj.* tocat din nou/de mai multe ori; *(fig.) trito e ~* spus şi răspus.

ritrósa *s.f.* **1.** colivie de prins păsări. **2.** *(pesc.)* vîrşă. **3.** buclă, şuviţă/moţ de păr rebel. **4.** cotitură. **5.** vîrtej.

ritrosàggine *s.f.* **1.** îndărătnicie. **2.** rezervă/timiditate exagerată, sălbăticie.

ritrosìa, ritrosità *s.f.* **1.** jenă, sfială. **2.** rezervă; timiditate. **3.** îndărătnicie, cerbicie; împotrivire; recalcitranţă. *SIN. riluttanza, renitenza, resistenza.* **4.** ursuzenie; închistare; izolare; mohoreală; taciturnitate. *SIN. scontrosità.* **5.** *(înv.)* cale întoarsă/în sens contrar.

ritróso I. *adj.* **1.** care merge înapoi; *a ~* în sens contrariu, de-a-ndăratelea; *camminare a ~ (fig.)* a merge de-a-ndăratelea; a merge împotriva curentului; *andare a ~ nel tempo* a se întoarce/a reveni cu gîndul în trecut. **2.** potrivnic; recalcitrant; îndărătnic. *SIN. recalcitrante, riluttante, riottoso.* **3.** întortocheat. **4.** ursuz; mohorît; posomorît; taciturn; *carattere ~* fire închisă. *SIN. scontroso.* **II.** *s.m.* **1.** sistem de închidere de plasă (pentru peşti, păsări). **2.** *(lit.)* vîrtej de apă; *~ dell'aria* curent (de aer).

ritrovaménto *s.m.* **1.** găsire; regăsire (şi *fig.*); *~ di oggetti smarriti* găsire de obiecte rătăcite/pierdute. **2.** descoperire. **3.** invenţie. **4.** recunoaştere, regăsire (într-o piesă de teatru).

ritrovàre I. *vt.* **1.** a (re)găsi; *~ le chiavi* a găsi cheile. **2.** *(fig.)* a recăpăta, a redobîndi; *~ la salute* a-şi recăpăta sănătatea. **3.** a găsi, a descoperi; *~ l'errore* a descoperi/a găsi greşeala. **4.** *(fig.)* a inventa; *~ un congegno meccanico* a inventa un mecanism mecanic. **5.** a descoperi, a găsi (asemănare cu). **6.** *(înv.)* **a)** a copia (conturul unui desen); **b)** *(glumeţ, în expr.) ~ le costole* a bumbăci, a bate; **c)** a se apuca de bătaie. **II.** *vr.* **1.** a se (re)întîlni; a se (re)vedea; a se (re)găsi. **2.** a se simţi; *come vi ritrovate?* ce mai faceţi? **3.** a se afla (din întîmplare), a da (peste, în). **4.** a se băga, a se vîri; *~ -si nei guai* a se vîrî/a se băga în necazuri, a o căuta cu lumînarea. **5.** a se orienta. **6.** a se descurca; a o scoate la capăt. **7.** a se regăsi (în acelaşi loc). **8.** *(glumeţ, fam.)* a avea (ca din întîmplare); *con codesta faccia che ti ritrovi* cu mutra asta pe care o ai. **9.** a se simţi în apele lui/bine; *in una città così grande non mi ritrovo* într-un oraş atît de mare nu-mi aflu locul.

ritrovàta *s.f.* **1.** regăsire. **2.** descoperire. **3.** invenţie.

ritrovàto *s.m.* **1.** expedient; mijloc; vicleşug. **2.** descoperire; invenţie; *i più moderni ~-i della tecnica* cele mai moderne descoperiri ale tehnicii; *è l'ultimo ~ in fatto di cosmetici* e ultima noutate în ce priveşte produsele cosmetice. *SIN. invenzione, scoperta.* **3.** întîlnire, reuniune.

ritrovatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** descoperitor. *SIN. scopritore.* **2.** inventator. *SIN. inventore.*

ritròvo *s.m.* **1.** reuniune; vizită; societate, cerc; serată. **2.** loc de întîlnire; local; *~ notturno* local de noapte; *~ pubblico* local public. **3.** loc de întîlnire (al hoţilor, jucătorilor de cărţi etc.). **4.** *(mil.)* tabără; cantonament.

ritta *s.f.* dreapta *(mîna)*.

ritto I. *adj.* **1.** *(despre persoane)* drept; în picioare; *star ~* a sta în picioare; *~come un palo* drept/ţeapăn ca un par/stîlp de telegraf. **2.** drept, vertical; *per/a ~* vertical, drept în sus. **3.** ridicat, în sus; *stare col naso ~* a fi cu nasul în sus; *capelli ~-i* păr (făcut) măciucă. **4.** *(dial., în expr.) mettere per ~* a pune/a strînge bani deoparte. **5.** drept, din/la dreapta; *andare a mano ~-a* a o lua la dreapta; *il lato ~* partea dreaptă. **6.** *(înv.)* direct, drept; *a ~* în linie dreaptă, drept. **II.** *s.m.* **1.** linie dreaptă. **2.** linie verticală. **3.** *(sport)* suport gradat de ştachetă. **4.** faţă (la o ţesătură). **5.** *(în expr.) situazione senza ~ né rovescio* situaţie haotică/încîlcită/confuză; *o per ~ o per rovescio* ori laie ori bălaie; *far peso ~* a se încăpăţîna (într-o idee).

rituàle I. *adj.* ritual. *SIN. consueto, abituale.* **II.** *s.m.* **1.** ritual. **2.** carte de ritual (bisericesc etc.). **3.** ritual, ceremonial; *osservare il ~* a păstra/a respecta ceremonialul.

ritualista, -isti, *s.m.* persoană care cunoaşte/respectă riturile.

ritualizzàre *vt.* a ritualiza, a transforma în rit.

rituffare *vt., vr.* a (se) scufunda din nou.

riturare *vt.* a reastupa; *(mar.) ~ il bastimento* a călăfătui din nou vasul.

riùngere I. *vt.* **1.** a unge din nou. **2.** a îmbogăţi din nou. **II.** *vr. (fig.)* a face bani din nou; a se reface (băneşte).

riunióne *s.f.* **1.** reunire. **2.** întrunire; *~ tripartita* întrunire tripartită. **3.** şedinţă; *tenere una ~* a ţine o şedinţă. **4.** reuniune, întîlnire; adunare. *SIN. ritrovo, convegno, adunata.*

riunìre I. *vt.* **1.** a reuni, a aduna, a strînge (la un loc); *~ il cavallo* a struni calul. **2.** a împăca; *l'antico amore riunì i due sposi* veche dragoste i-a împăcat pe soţi. *SIN. ricongiungere.* **II.** *vr.* **1.** a se împăca (în familie). **2.** a se aduna, a se strînge; a se întruni.

riunitìvo *adj. (rar)* unificator, care uneşte, care strînge; *medicamento ~* medicament/unguent care cicatrizează o rană.

riunìto I. *adj.* **1.** reunit, unit. **2.** adunat, strîns. **II.** *s.m.* instrumentar stomatologic.

riunitrice *s.f. (text.)* maşină de preparat fire.

riùnto *adj.* **1.** uns din nou. **2.** uns bine. **3.** îmbunătăţit, curăţit din nou. **3.** *(fam., în expr.) villano/pidocchio ~* ciocoi; parvenit; un ăla care s-a ajuns.

riuscibile *adj.* care poate reuşi; care are sorţi de izbîndă. *SIN. attuabile.*

riuscibilità *s.f.* posibilitate de reuşită.

riuscìre *vi. (e)* **1.** a ieşi; a ieşi din nou/iar; *riuscirò di casa stasera* am să ies (iar) din casă deseară. **2.** a ieşi pe/de partea cealaltă; a străpunge; *~ dall'altra parte* a ajunge de cealaltă parte. **3.** *(despre drum etc.)* **a)** a da în/spre; **b)** a ajunge la; **c)** a se termina/a se înfunda în. **4.** a reuşi, a izbîndi, a o scoate la capăt; *l'esperimento non è riuscito* experienţa nu a reuşit; *la gara è riuscita bene* întrecerea a fost reuşită; *~ a* a reuşi să; *~ all'intento* a-şi atinge scopul/ţinta; *~ a vuoto* a da în bară, a o scrînti; *(prov.) non tutte le ciambelle riescono con buco* nu tot ce zboară se mănîncă. **5.** a ieşi, a se încheia; *~ bene/male* a ieşi bine/rău. **6.** a fi, a rezulta; *~ comodo/dannoso* a fi avantajos/dăunător; *~ utile/vano* a fi util/zadarnic; *~ a suo onore* a fi spre onoarea lui/sa. **7.** a fi în stare, a reuşi, a putea; *(ironic) guardate se vi riesce di stare un minuto zitti* hai să vedem dacă sînteţi în stare să tăceţi măcar un minut. **8.** a putea, a avea posibilitate; *quest'anno non riesco ad andare in vacanza* anul acesta nu pot să plec în vacanţă. **9.** a avea aptitudine; *~ in disegno* a avea talent la desen; *suo figlio non riesce* copilul său nu are talent/aptitudini. **10.** a deveni, a reuşi să fie, a fi; *~ gradito/simpatico a tutti* a fi plăcut/simpatic tuturor. **11.** a izbuteni (în vorbe).

riuscìta *s.f.* **1.** reuşită. **2.** rezultat. *SIN. risultato.* **3.** *(înv.)* ieşire. **4.** *(înv.)* scăpare; expedient.

riuscìto *part. tr.* de la riuscire.

riva *s.f.* **1.** ţărm, mal; *(fig.) essere/giungere a ~* a termina/a sfîrşi o acţiune; *venire a ~* a ieşi la capăt; *~ ~* de-a lungul ţărmului. **2.** ţărm de mare, plajă. **3.** margine. **4.** chei.

rivàggio *s.m. (înv.)* ţărm; mal; coastă de mare.
rivàle *adj., s.m.* şi *f.* **1.** rival; concurent. **2.** lizieră, fîşie (de cîmpie). **3.** plasă de pescuit.
rivaleggiàre *vi. (a)* a rivaliza.
rivalérsi *vr.* **1.** a se prevala/a se folosi din nou; *~-si del treno/aereo* a se folosi (iar) de tren/avion; *si è rivalso degli stessi mezzi* s-a folosit (iar) de aceleaşi mijloace. **2.** a-şi reface sănătatea. **3.** a se reface (după o pierdere); *mi rivarrò su di voi del danno subito* o să-mi scot paguba pe spinarea voastră.
rivalicàre *vt.* a trece din nou peste.
rivalità *s.f.* rivalitate.
rivàlsa *s.f.* **1.** despăgubire. **2.** compensaţie. *SIN. compensazione, rivincita.* **3.** *(com.)* trată; *~ cambiaria* trată reciprocă, trată asupra girantului unei poliţe protestate. **4.** revanşă.
rivàlso *part. tr.* de la rivalersi.
rivalutàre *vt.* **1.** a reevalua. **2.** *(fin.)* a revaloriza, a revalorifica. **3.** *(fig.)* a reconsidera.
rivalutazióne *s.f.* **1.** revalorizare. **2.** reevaluare. **3.** reconsiderare.
rivangàre I. *vt.* **1.** a săpa din nou. **2.** *(fig.)* a scormoni/a răscoli/a zgîndări la inimă; *(înv.) ~ uno scritto* a reexamina o scriere. II. *vi. (a)* a răscoli, a scotoci din nou prin/în.
rivedére I. *vt.* **1.** a revedea. **2.** a revedea, a reciti; a revizui, a controla; *(fig.) ~ le bucce, ~ i conti a uno* a controla/a critica în amănunt; *~ il pelo/le costole a uno* a lovi/a bate pe cineva; *~ il filo (despre arme)* a ascuţi/a controla tăişul. **3.** a recapitula, a revedea; *~ la lezione* a revedea/a recapitula lecţia; *~ la parte* a repeta/a revedea rolul. **4.** *(mil.)* a trece atent în revistă. II. *vr.* a se revedea; *arrivederci!* la revedere; *fatevi ~ presto* mai poftiţi pe la noi; (ca ameninţare) *ci rivedremo a Filippi!* o să ne mai întîlnim noi!
rivedìbile *adj.* **1.** demn de revăzut. **2.** *(mai ales despre recruţi)* care trebuie să se supună din nou vizitei medicale.
rivedìtóre, -tríce *s.m.* şi *f.* **1.** verificator (de socoteli). **2.** *(tipogr.)* corector.
rivedùta *s.f.* revizuire rapidă; privire (aruncată peste ceva).
rivelàbile *adj.* care poate fi revelat/destăinuit; *piano non ~* plan secret.
rivelàre I. *vt.* a revela, a dezvălui, a da pe faţă, a destăinui; *~ un segreto* a destăinui un secret. II. *vr.* **1.** a se arăta, a se dovedi. **2.** *(bis.)* a revela.
rivelatóre, -tríce I. *adj.* revelator, revelatoriu. II. *s.m.* **1.** *(foto.)* revelator. **2.** detector.
rivelazióne *s.f.* **1.** revelare; destăinuire, dezvăluire. **2.** descoperire. **3.** revelaţie. *SIN. teofania.* **4.** *(bis.)* **a)** biblie; **b)** sfînta scriptură; **c)** coran. **5.** *(tehn.)* demodulaţie; *~ radiofonica* demodulare radiofonică.
rivellìno *s.m.* **1.** *(mil.)* meterez, fortificaţie exterioară. **2.** *(înv.)* bătaie.
rivèndere *vt.* **1.** a revinde; a vinde; *la rivendo come l'ho sentita (despre o ştire)* cum am cumpărat-o aşa o vînd. **2.** a vinde la rîndul său. **3.** a vinde cu amănuntul. **4.** a depăşi, a întrece (într-o ştiinţă etc.).
rivendicàre *vt.* **1.** a răzbuna din nou. **2.** a revendica; *~ la superiorità di una scoperta* a revendica superioritatea unei descoperiri. **3.** a recupera; a recîştiga; *~ la fama* a recîştiga faima. **4.** a face să se restituie; a reda; *~ a libertà* a reda/a face să redobîndească libertatea; *~ a un autore la sua opera* a dovedi că opera este a acelui autor.
rivendicazióne *s.f.* revendicare.
rivéndita *s.f.* **1.** revindere. **2.** vindere cu amănuntul. **3.** băcănie; *~ di sali e tabacchi* tutungerie.
rivenditóre, -tríce, -tóra *adj., s.m.* şi *f.* **1.** revînzător. **2.** prăvăliş, negustor cu amănuntul. **3.** telal.
rivendùglio *s.m. (depr.)* **1.** negustor de mărunţişuri. **2.** negustor ambulant; telal; negustor de vechituri.
rivenire *vi. (e)* a reveni; *~ da* a proveni; *~ in/a* a reveni în favoarea cuiva.
riverberaménto *s.m.* reverberaţie; răsfrîngere.
riverberàre I. *vt.* **1.** a reflecta, a răsfrînge. **2.** *(înv.)* **a)** a orbi, a lua ochii; **b)** a toţi (metale). II. *vi. (e), vr.* **1.** a se reflecta. **2.** *(înv.)* a avea reverberaţie, a răsuna. **3.** *(fig.)* **a)** a cădea; **b)** a se răsfrînge asupra.
riverberatóio *s.m.* cuptor cu reverberaţie.
riverberazióne *s.f.* reverberaţie; reflexie, răsfrîngere.
rivèrbero *s.m.* **1.** reverberaţie; răsfrîngere, reflexie; *di ~* indirect. **2.** reverberaţie de lumină/de căldură; *forno/fornace di ~* cuptor cu reverberaţie. **3.** reverber (la lampă). **4.** reflex/strălucire de pietre preţioase, de mătase etc. **5.** *(fig.)* aureolă, reflex.
riverènte *adj.* reverenţios, respectuos. *SIN. ossequioso.*
riverènza *s.f.* **1.** reverenţă, respect; *Vostra ~* domnia voastră, înălţimea voastră. *SIN. deferenza, ossequio.* **2.** reverenţă, plecăciune; *fare una ~* a face o reverenţă; *(glumeţ) fare la ~* a moţăi.
riverenziàle *adj.* reverenţios, respectuos.
riverenziàre I. *vt. (înv.)* a respecta, a saluta prin reverenţă. II. *vr.* a-şi face reciproc reverenţe.
riverenzióso *adj.* reverenţios; ceremonios.
riverire *vt.* **1.** a respecta, a cinsti. **2.** a slăvi. **3.** a saluta cu respect; *La riverisco!* cu plecăciune! *SIN. ossequiare.*
riverìto *adj.* demn de respect; foarte respectat/onorat; *~ signore!* stimate domn!; *(ironic) i miei ~-i dubbi* binecuvîntatele mele îndoieli; *~!* respectele mele!
riverniciàre *vt.* a vopsi din nou.
riversàle *s.f.* **1.** *(ferov.)* fract. **2.** *(bis.)* declaraţie de educare a copiilor în religia catolică (la căsătoriile mixte).
riversàre I. *vt.* **1.** a vărsa din nou. **2.** a răsturna. **3.** a vărsa; a turna; *~ il brodo sul vestito* a vărsa supa pe haină. **4.** *(fig.)* a da, a revărsa; *~ la colpa addosso a uno* a da vina pe cineva. **5.** a întoarce pe dos; *~ i panni* a întoarce hainele pe dos. II. *vr.* **1.** a se revărsa. **2.** a se revărsa/a se împrăştia pe străzi etc.; *la folla si riversò nella piazza* mulţimea s-a împrăştiat/revărsat în piaţă. **3.** *(înv.)* a se răsturna.
riversìbile *adj.* reversibil.
riversibilità *s.f.* reversibilitate.
riversióne *s.f.* **1.** *(jur.)* reversiune. **2.** *(biol.)* regresare; atavism.
rivèrso I. *adj. (lit.)* **1.** răsturnat/întins pe spate; *alla riversa* pe dos. **2.** *(despre ochi)* rătăcit, înspăimîntat. **3.** *(înv.)* invers. II. *s.m.* **1.** răsturnare; *un ~ d'acqua* o ploaie repede. **2.** dos, spate. **3.** *(fig.)* aspect contrariu. **4.** dos de palmă. **5.** lovitură cu dosul palmei. **6.** lovitură; nenorocire; prăpăd.
rivèrtere *vt. (înv.)* a întoarce, a îndoi.
rivestiménto *s.m.* **1.** acoperire (a unei faţade etc.). **2.** îmbrăcare (a unei persoane). **3.** material cu care se acoperă o faţadă etc. **4.** *(mil.)* cămaşă. **5.** *(metal.)* acoperire, protecţie; *~ delle gomme* reşapare a anvelopelor.
rivestìre I. *vt.* **1.** a îmbrăca din nou. **2.** a procura îmbrăcăminte cuiva, a îmbrăca pe cineva. **3.** a îmbrăca; *~ la tuta* **a)** a-şi pune salopeta; **b)** a fi muncitor; *~ una dignità* a ocupa/a avea o funcţie;

riveste il grado di capitano are gradul de căpitan. **4.** a veni, a cădea, a sta; *(fam.) abito che riveste* haină care stă bine. **5.** a acoperi; a căptuşi; a îmbrăca în; ~ *un monte* a împăduri un munte; ~ *di marmo* a îmbrăca în marmură. *SIN. incamiciare.* **6.** *(mil.)* a fortifica. **7.** a tencui. **8.** *(fig.)* a dobîndi, a căpăta, a asuma; ~ *un carattere di segretezza* a avea/a căpăta un caracter secret. **9.** *(fig.)* a masca, a ascunde; ~ *l'avversione* a-şi masca aversiunea. **10.** *(electr.)* a izola (un conductor); ~ *le gomme* a reşapa anvelopele. **II.** *vr.* **1.** a-şi schimba hainele. **2.** a se (re)îmbrăca. **3.** a-şi cumpăra haine noi, a se înnoi.

rivestito *adj.* **1.** îmbrăcat (mai bine); *villano* ~ *(rar)* parvenit, ciocoi. **2.** îmbrăcat; ~ *di seta* îmbrăcat în mătase; *(despre un perete)* ~ *di legno* cu lambriuri de lemn; *(fig.) un fatto* ~ *di leggenda* un fapt învăluit în legendă. **3.** *(fig.)* învestit (cu o demnitate etc.).

rivestitùra *s.f.* **1.** tencuială. **2.** rafie (care îmbracă o sticlă).

rivétto *s.m.* **1.** *(dim.)* pîrîu; rîuleţ. **2.** *(tehn.)* nit.

riviéra *s.f.* **1.** *(lit.)* rîu, fluviu; *uomo da bosco e da* ~ om trecut prin ciur şi prin dîrmon. **2.** ţărm întins, coastă; *la Riviera di Levante/di Ponente* Coasta Liguriei de răsărit/de apus.

rivieràsco, *-àschi* **I.** *adj.* riveran. **II.** *s.m.* locuitor al unei regiuni de coastă.

rivilicàre *vt. (rar)* a căuta cu atenţie/minuţios.

rivìncere *vt.* **1.** a învinge/a cîştiga din nou. **2.** a învinge/a cîştiga la rîndul său; a-şi lua revanşa; ~ *una somma* a recîştiga o sumă; *ho rivinto tutto il mio denaro* mi-am scos/recîştigat toţi banii.

rivìnta *s.f. (înv.)* **1.** recîştigare, recuperare. **2.** revanşă.

rivisitàre *vt.* **1.** a vizita din nou. **2.** a întoarce vizita. **3.** *(înv.)* a examina din nou, a reexamina.

rivìsta *s.f.* **1.** revedere, revizuire, reexaminare; *dare una* ~ a revedea în fugă. **2.** *(mil.)* trecere în revistă, paradă. **3.** revistă, periodic. **4.** spectacol de revistă.

rivìsto *part. tr.* de la r i v e d e r e.

rivìvere *vi. (a, e)* **1.** a renaşte; ~ *alla famiglia* a fi restituit familiei. *SIN. rinascere, risorgere.* **2.** a retrăi; ~ *in* a se perpetua (în persoana altcuiva); *il padre rivive nel figlio* tatăl se continuă prin fecior. *SIN. riapparire.*

rivivìre *vi. (rar) v.* r i n v i v i r e.

rivivìscènza *s.f. v.* r e v i v i s c e n z a.

rivo *s.m.* pîrîu, gîrlă.

rivocàre *vt. v.* r e v o c a r e.

rivogàre I. *vi. (a)* a pluti din nou. **II.** *vt. (fam., glumeţ)* a atinge, a da o palmă.

rivolére *vt.* **1.** a voi din nou. **2.** a cere înapoi; *rivoglio i miei dischi* dă-mi înapoi discurile.

rivòlgere I. *vt.* **1.** a întoarce iar/de mai multe ori. **2.** a răsturna; *non* ~ *la barca!* nu răsturna barca!; ~ *un sacco* a răsturna un sac. **3.** *(şi fig.)* a învîrti; a suci, a răsuci; ~ *la chiave nella toppa* a suci cheia în broască; ~ *nella mente pensieri di vendetta* a nutri gînduri de răzbunare. **4.** *(fig.)* a rumega, a cumpăni, a chibzui, a despica firul în patru; ~ *nella mente un'idea* a cîntări/a cloci/a rumega în cap o idee. **5.** a îndrepta; ~ *l'attenzione* a îndrepta atenţia; ~ *il saluto* a saluta; ~ *un'ammonizione* a mustra. **6.** a adresa, a interpela, a face; ~ *la parola* a adresa cuvîntul; ~ *un appello* a face un apel; *(pol.)* ~ *un'interrogazione* a interpela. **7.** a îndepărta, a abate; ~ *lo sguardo altrove* a întoarce privirea în altă parte; ~ *da* a îndepărta de la, a abate de la. *SIN. dirigere.* **8.** *(rar)* a răscula/a ridica împotriva; ~ *un paese* a răscula o ţară. **9.** *(înv.)* **a)** a converti; **b)** a examina cu atenţie (texte etc.). **II.** *vr.* **1.** a se (re)întoarce; *mi rivolsi a cercare i compagni* m-am întors să-mi caut tovarăşii; *si è rivolto alla pittura* s-a reîntors la pictură. *SIN. rigirarsi.* **2.** a se adresa; ~ *a un passante* a se adresa unui trecător; ~ *contro* a se ridica împotriva. *SIN. ricorrere.* **3.** a se îndrepta spre/către; ~ *verso casa* a se îndrepta către casă. **4.** a se schimba, a deveni altul; ~*si in bene* a se schimba în bine. **5.** a se tăvăli. **III.** *vi. (e), vr.* **1.** *(despre aştri)* a se roti. **2.** *(rar)* a se răscula. **3.** *(înv.)* a se converti, a-şi schimba părerea.

rivolgiménto *s.m. (lit.)* **1.** întoarcere; îndreptare către; ~ *da* îndepărtare de; ~ *delle cose* mers al lucrurilor; ~ *di stomaco* greaţă. **2.** învîrtire. **3.** *(fig.)* răsturnare; schimbare; ~ *filosofico* reorientare/schimbare filozofică. *SIN. mutamento.* **4.** *(chir.)* modificare a poziţiei fătului (pentru uşurarea naşterii).

rìvolo *s.m. (poetic)* pîrîu, gîrlă.

rivòlta *s.f.* **1.** întorsătură; dare peste cap; ~ *d'occhi* aruncătură de ochi. **2.** curbă, cotitură (de drum). **3.** *(arhit.)* volută. **4.** revoltă, rebeliune. *SIN. insurrezione, sommossa.* **5.** manşetă (la mîneci). **6.** *(înv.)* pretext.

rivoltaménto *s.m.* **1.** întoarcere. **2.** răsturnare.

rivoltànte *adj.* greţos.

rivoltàre I. *vt.* **1.** a întoarce din nou. **2.** a întoarce pe dos; a da peste cap; ~ *la bistecca* a întoarce biftecul. **3.** a răsturna; a răvăşi; ~ *un bicchiere* a răsturna un pahar; ~ *lo stomaco* a întoarce stomacul pe dos; *(fig.)* ~ *la giubba* a întoarce foaia, a schimba macazul; *(fig.)* ~ *la frittata* a schimba vorba. **4.** a întoarce/a schimba direcţia (unui vehicul); ~ *la colpa su un altro* a da vina pe altul. **5.** a mesteca; a amesteca; ~ *l'insalata* a amesteca salata. **6.** a tulbura. **II.** *vr.* **1.** a se întoarce. **2.** a se învîrti. **3.** a se tăvăli; a se răsuci; ~ *nel letto* a se suci în pat. **4.** a-şi schimba direcţia; a se îndrepta. **5.** *(despre vin)* a se strica. **6.** a se revolta, a se răscula, a se ridica împotriva. *SIN. insorgere.* **7.** *(înv.)* a se adresa; *(despre vreme, situaţie)* a se schimba. **III.** *vi.* a se întoarce.

rivoltàta *s.f.* întoarcere, întorsătură; *dar una* ~ *a* a mişca puţin; a întoarce rapid.

rivoltàto *adj. (despre o haină)* întors pe partea cealaltă; *(fig.) giubba* ~*-a* om cu două feţe.

rivoltatùra *s.f. (mai ales despre o haină)* întoarcere pe dos.

rivoltèlla *s.f.* **1.** revolver. *SIN. revolver.* **2.** *(înv.)* drum/cărare ce se ramifică din şosea.

rivoltellàta *s.f.* împuşcătură de revolver. *SIN. revolverata.*

rivòlto I. *part. tr.* de la r i v o l g e r e. **II.** *adj.* **1.** întors; *naso* ~ *all'insù* nas cîrn; *anno* ~ an trecut. **2.** îndreptat, orientat; ~ *ad oriente* îndreptat spre soare răsare.

rivoltolaménto *s.m.* **1.** răsucire. **2.** rostogolire, tăvălire.

rivoltolàre I. *vt.* **1.** a răsuci, a învîrti. **2.** a rostogoli, a tăvăli. **3.** a răscoli; a răsturna. **II.** *vr.* a se suci, a se răsuci; a se tăvăli; a se rostogoli.

rivoltolìo *s.m.* **1.** învîrtire, răsucire. **2.** rostogolire. **3.** răscolire, răvăşire, răvăşeală.

rivoltolóne *s.m.* **1.** rostogolire; rostogol. *SIN. sobbalzo.* **2.** emoţie bruscă; *il cuore mi ha fatto un* ~ mi-a sărit inima.

rivoltóso I. *adj.* **1.** revoltat, gata de revoltă. **2.** răsculat, rebel; *movimento* ~ mişcare de rebeliune.

SIN. insorto, ribelle, sedizioso. **II.** *s.m.* rebel; răsculat.

rivoltùra *s.f. (înv.)* **1.** revoluţie. **2.** schimbare. **3.** întoarcere. **4.** răsucire; ~ *di venti* vîrtej, răbufnire de vînt. **5.** prefăcătorie. **6.** cursă, înşelăciune.

rivoluzionàre *vt.* **1.** a revoluţiona. **2.** a răscula.

rivoluzionàrio *adj., s.m.* revoluţionar.

rivoluzionarìsmo *s.m.* revoluţionarism.

rivoluzióne *s.f.* **1.** revoluţie. **2.** *(astron.)* mişcare de revoluţie; ~ *delle stagioni* succesiunea anotimpurilor.

rivulsióne *s.f. (med.)* revulsie.

rivòlvere *vt. (lit., înv.)* a îndrepta/a orienta spre.

rivulària *s.f. (bot.)* gen de alge *(Rivularia)*.

rizéna *s.f. (zool.)* mamifer carnivor (asemănător mangustei) *(Rhyzaena)*.

rizine *s.f. pl. (bot.)* peri absorbanţi (la licheni).

rizoàtono, rizàtono *s.m. (lingv.)* cuvînt cu accentul pe prefix sau pe sufix. *SIN. arizotonico.*

rizòma *s.m. (bot.)* rizom.

rizomatóso *adj. (bot.)* cu caracter/aspect de rizom.

rizza *s.f. (mar.)* sistem de fixare a obiectelor pe navă.

rizzacùlo *s.m.* specie de furnică *(Crematogaster scutellare)*.

rizzamènto *s.m.* **1.** ridicare, înălţare. **2.** zbîrlire a părului. *SIN. erezione.*

rizzàre I. *vt.* **1.** a ridica; a înălţa; a pune drept; ~ *una tenda* a ridica un cort; ~ *la bandiera* a înălţa steagul; ~ *la cresta* a şi-o lua în cap. *SIN. levare.* **2.** a construi, a înălţa. **3.** *(mar.)* a lega solid obiectele de pe navă. **4.** a deschide (o prăvălie etc.); *(fig.)* ~ *baracca* a deschide proces. **II.** *vr.* **1.** a se ridica, a se scula. **2.** *(despre păr)* a se zbîrli. *SIN. levarsi.*

rizzatùra *s.f. (mar.)* legare/fixare a obiectelor pe navă.

roàno *adj., s.m. (culoarea calului)* bălţat.

ròba *s.f. (colectiv)* **1.** lucruri; bunuri; ~ *di valore* obiecte preţioase; lucruri de valoare; ~ *d'accatto* lucruri de pomană; ~ *usata* lucruri vechi; ~ *da mangiare* de mîncare; ~ *da cani* mîncare s-o dai la cîini; *(fig.)* ~ *da matti/da chiodi/da cane* nebunie; tîmpenie; prostii; *(depr., glumeţ; despre o persoană)* *è una bella* ~ *!* e o podoabă!; *che* ~ *!* ce chestie!; *bella* ~ *!* fainã/frumoasă treabă/chestie!; *questa è* ~ *mia* aceasta îmi aparţine; *non desiderare la* ~ *d'altri* să nu rîvneşti la bunul altuia; *fare* ~ a se îmbogăţi. **2.** *(fam.)* avere (mobilă şi imobilă); *badava a far* ~ căuta să facă avere. **3.** mobilă; lucruri din casă. **4.** rufe; ~ *da bucato* rufe de spălat; *la* ~ *d'inverno* hainele de iarnă. **5.** ţesătură; stofă; ~ *di lana* stofă de lînă. **6.** treabă; afacere; ~ *di poca importanza* treabă de mică importanţă. **7.** lucrare; operă; *al museo c'è molta* ~ *sua* la muzeu se găsesc multe din operele sale. **8.** marfă; ~ *di scarto/di terz'ordine* marfă proastă; ~ *cara* marfă scumpă. **9.** gînd; *come mai dire questa* ~*?* cum poţi spune treaba asta?; *avere* ~ *in corpo* a şti multe lucruri fără să le spui (a şti el ce ştie).

robàccia *s.f. (depr.)* marfă ieftină/de proastă calitate.

ròbba *s.f. (înv.) v.* roba.

róbbia *s.f. (bot.)* garanţă, roibă *(Rubia tinctorium)*.

róbbio I. *adj. (înv.)* roşu; roşcar. **II.** *s.m. (mil.)* lampas.

robèa *adj. (vet.)* un fel de reumatism la boi.

robìglia *s.f. (bot.)* linte *(Ervum lens)*.

robinétto *s.m. v.* rubinetto.

robìnia *s.f.* salcîm *(Robinia pseudacacia)*.

robióla *s.f.* caş dulce de vacă.

robivècchio *s.m.* telal. *SIN. rigattiere.*

roboànte *adj. v.* reboante.

robóne *s.m. (ist.)* robă bogată/amplă.

róbora *s.f. (înv.)* lemn de gorun/de stejar.

ròbot *s.m. invar.* robot. *SIN. automa.*

roburite *s.f.* roburit *(explozibil)*.

robustèzza *s.f.* **1.** robusteţe, forţă, putere. **2.** rezistenţă (a lucrurilor). *SIN. forza, gagliardia, resistenza.*

robùsto *adj.* robust, viguros, voinic. *SIN. forte.*

rocàggine *s.f.* răguşeală.

rocambolésco, *-éschi, adj.* fantastic/extraordinar de îndrăzneţ; rocambolesc; *evasione* ~*-a* evadare extraordinară.

ròcca[1] *s.f.* **1.** *(înv.)* stîncă; *cristallo di* ~ cristal de rocă, cuarţ. **2.** fortăreaţă, cetăţuie; redută. **3.** *(alpinism)* vîrf stîncos izolat. **4.** *(anat.)* ~ *petrosa,* ~ *timpanica* parte din osul temporal. **5.** ~ *del camino* coş/horn pe casă. **6.** turn (la şah).

ròcca[2] *s.f.* **1.** furcă (de tors) *SIN. canocchia; (prov.) non entri tra fuso e* ~ *chi non vuol esser filato* de te-amesteci în ţărîţe te mănîncă porcii. **2.** cupă de şampanie. **3.** stivă de lemne de foc. **4.** *(ist.)* vergea/săgeată de incendiat tabăra duşmană.

rocenfòrte *s.f.* **1.** cetăţuie; fortăreaţă. **2.** *(fig.)* bastion, zonă de influenţă, centru.

roccàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu furca. **2.** caier.

rocchèlla *s.f.* **1.** vîrtej. **2.** *(text.)* ţeavă, canetă; *(fig.) girare colle* ~*-e* a umbla cu maşinaţii/cu intrigi.

rocchèllo *s.m.* **1.** *(text.)* bobină, mosor mare, canetă. **2.** rotiţă dinţată (la ceasornice). **3.** vîrtej.

rocchétta *s.f. (dim.)* **1.** furcă mică. **2.** cetăţuie, redută. **3.** *(mil.)* rachetă.

rocchètto[1] *s.m.* haină albă (purtată de episcopii catolici).

rocchétto[2] *s.m.* **1.** mosor, bobină. **2.** *(electr.)* bobină; ~ *di induzione* bobină de inducţie. **3.** pinion, rotiţă dinţată.

ròcchio, *ròcchi, s.f.* **1.** bucată de lemn/piatră (de formă cilindrică); bloc; butuc. **2. a)** ruladă de salam; **b)** ciozvîrtă de carne. **3.** fişic. **4.** păr rulou. **5.** ţişnitură de apă. **6.** *(muz.)* volum (de voce).

ròccia, *ròcce, s.f.* **1.** stîncă; *alpinismo su* ~ escaladare de stînci; *saldo come la* ~ tare ca piatra. **2.** *(miner.)* rocă. **3.** *(fam.)* **a)** crustă de murdărie; jeg/rapăn; **b)** tartru dentar.

roccìatóre, -trice *s.m.* şi *f.* alpinist, căţărător.

roccióso *adj.* **1.** stîncos. **2.** murdar; jegos; *denti* ~*-i* dinţi cu tartru.

ròcco, *ròcchi, s.m.* **1.** tură (la şah). **2.** *(bis., înv.)* cîrjă pastorală.

rococò *adj., s.m. v.* rococo.

ròccolo *s.m.* **1.** plasă de prins păsări. **2.** *(dial.)* cursă.

rochézza *s.f.* răguşeală.

ròciolo *s.m.* cocoloş de făină.

ròco, *ròchi, adj. (poetic)* răguşit; *(vet.) mal del* ~ ţîfnă.

rococò *adj., s.m. invar.* (stil) rococo.

rodàggio *s.m.* rodaj.

rodàre *vt.* a face rodajul, a roda.

ródere I. *vt.* **1.** a roade; ~ *un osso duro* a avea de furcă cu; ~ *il freno* a fierbe/a clocoti de mînie; ~*i chiavistelli* a fi supărat. **2.** a nimici cu critica. **3.** a coroda. **4.** a eroda. **5.** a roade, a măcina. **6.** *(glumeţ)* a mînca; *cosa mi dai da*~*?* ce-mi dai de mîncare? **II.** *vr.* **1.** a se consuma; a se roade; ~*-si dalla bile* a crăpa de ciudă/furie. *SIN. consumarsi, struggersi.* **2.** a se chinui/a se urî reciproc; ~ *l'un l'altro* a se urî reciproc.

rodibile *adj.* care se poate roade.

rodibiscòtto *s.m. (glumeț)* marinar.
ròdico, *ròdici, adi. (chim.)* care ține de rodiu.
rodigìno *adj., s.m.* (locuitor) din Rovigo.
rodilégno *s.m. (entom.)* car *(Cossus cossus).*
rodiménto *s.m.* **1.** roadere; eroziune. **2.** *(fig.)* frămîntare; consumare; supărare.
ròdio[1] *s.m. (chim.)* rodiu.
ròdio[2] *adj.* **1.** trandafiriu; de trandafir; *radice ~-a* rădăcină cu miros de trandafir. **2.** din Rodos; *diritto ~, leggi ~-ie* ·drepturi/legi care privesc naufragiile.
rodìo *s.m.* **1.** roadere continuă. **2.** ronțăit.
roditóre, -trice *adj., s.m.* **1.** rozător. **2.** *(zool., la pl.)* rozătoare. *SIN. rosicanti.*
rododèndro *s.m.* rododendron, smîrdar *(Rhododendron ferrugineum).*
rodomontàta *s.f.* rodomontadă, lăudăroșenie. *SIN. spacconata.*
rodomontésco, *-éschi, adj.* lăudăros, fanfaron. *SIN. spaccone.*
ròffia *s.f.* **1.** lucru murdar. **2.** (operație de) curățire a pieilor argăsite. **3.** *(fig.)* nouri/valuri de ceață. **4.** gunoi.
rogàre *vt. (jur., despre un notar)* a redacta, a stipula (un contract, un testament).
rogatòria *s.f.* **1.** *(jur.)* comisie rogatorie. **2.** *(jur.)* derogare; *ti farò avere una ~* am să-ți procur o derogare.
rogatòrio *adj.* care ține de o comisie rogatorie.
rogazióne *s.f.* **1.** *(ant.)* propunere de lege făcută poporului (la romani). **2.** *(bis., la pl.)* procesiuni (pentru ca recolta să fie bună).
ròggia *s.f.* **1.** rigolă. **2.** uluc; scoc; jgheab. **3.** șanț de irigație. **4.** canal.
rógglo *adj. (lit., înv.)* **1.** ruginiu. **2.** roșu-aprins.
rògito *s.m. (jur.)* **1.** stipulare/redactare a unui act. **2.** act stipulat de notar, act de notariat. **3.** *(la pl.)* împuternicire de a stipula. **4.** dosar de acte stipulate; *(glumeț) fare un ~* a scrie/a face o poliloghie, a înșira moși-pe-gogoși. **5.** plată dată notarului (la stipularea unui act).
rógna *s.f.* **1.** *(med.)* rîie; scabie; *~ dell'ulivo* boală a măslinului. **2.** *(fig.)* necaz; pagubă; *cercar ~* a căuta ceartă; *grattare la ~* a bate pe cineva. **3.** plictiseală; *(prov.) chi ha la ~, si gratti* fiecare cu necazurile lui. **4.** *(fig.)* viciu moral, decădere.
rognapièdi *s.m. invar.* pilă/raspel de pilit copita calului.
rognonàta *s.f.* mîncare din rinichi de vițel.
rognóne *s.m.* rinichi (de vită tăiată).
rognóso *adj.* **1.** rîios; *frittata ~-a/con gli zoccoli* omletă cu salam și șuncă. **2.** *(fig.)* **a)** greu, dificil; *un affare ~* o afacere dificilă; **b)** plicticos; *lavoro ~* treabă plicticoasă; **c)** zgîrcit; *(prov.) una pecora ~-a ne guasta un branco* mărul putred strică și merele sănătoase.
rógo[1]*, ròghi, s.m.* **1.** rug (pentru ars cadavrele). **2.** ardere pe rug. **3.** rug; incendiu. **4.** *(lit.)* moarte.
rògo[2] *s.m. (pop.) v.* r o v o.
rolìno *s.m.* **1.** rol; registru. **2.** *(fig.)* listă a sarcinilor de îndeplinit.
rollàre *vt., vi. (a)* **1.** *v.* r u l l a r e. **2.** *(mar.)* a lega strîns (pînze etc.). **3.** a avea ruliu.
rollàta *s.f. (mar., av.)* ruliu.
rollìno *s.m. (foto)* rolfilm.
rollio *s.m. (mar., av.) v.* r u l l i o **(2).**
rollòmetro *s.m. (mar., av.)* instrument care măsoară ruliul.
romagnòlo I. *adj.* romaniol/locuitor din Romagna. **II.** *s.m.* postav gros, pănură, aba.
romagnuòlo *adj., s.m. v.* r o m a g n o l o.
romàico, *-àici, adj., s.m.* (limba) greacă modernă.
romaiuòlo *s.m. v.* r a m a i o l o.
romàncio I. *adj.* retoroman. **II.** *s.m.* limba retoromană.
romanèlla *s.f.* poezie populară de patru versuri.
romanésca, *-ésche s.f. (ist.)* muzică și dans vioi (de origine populară)
romanésco, *-éschi* **I.** *adj.* romanesc, roman, din Roma (modernă); *cucina ~-a* bucătărie romană; *alla ~-a* ca la Roma. **II.** *s.m.* dialect roman/din Roma.
romanésimo *s.m. (lit.)* romanitate.
romànico, *-ànici, adj. (arhit.)* romanic.
romanismo *s.m.* **1.** locuțiune proprie dialectului roman (vorbit la Roma). **2.** *(pol., ist.)* romanism, poziție susținînd că reședința papei trebuie să fie Roma.
romanista, *-isti, s.m.* și *f.* **1.** *(lingv., jur.)* romanist. **2.** istoric al civilizației romane. **3.** suporter al echipei de fotbal din Roma.
romanistica *s.f.* **1.** *(jur.)* studiul dreptului roman. **2.** *(lingv.)* romanistică.
romanìstico *adj.* **1.** *(jur.)* relativ la studiul dreptului roman. **2.** *(lingv.)* de romanistică, de studii neolatine, privitor la antichitatea din Roma.
romanità *s.f.* romanitate.
romanizzàre *vt. (ist.)* a romaniza.
romàno[1] **I.** *adj.* **1.** roman (din Roma antică). **2.** roman (din Roma modernă); *fare alla ~-a* a plăti nemțește. **II.** *s.m.* **1.** locuitor al Romei moderne. **2.** *(ist.)* cetățean al Romei. **3.** dialect roman.
romàno[2] *s.m.* greutate mobilă (pe brațul balanței).
romanòlogo, *-òlogi, s.m.* romanist *(filolog, lingvist.)*
romanticheria *s.f.* afectare romantică. *SIN. smanceria, sentimentalismo.*
romanticìsmo *s.m.* romantism.
romàntico, *-àntici* **I.** *adj.* romantic. *SIN. sognatore, sentimentale.* **II.** *s.m.* romantic, sentimental; *fare il ~ a* fi un romantic. *SIN. sentimentale, sognatore.*
romanticùme *s.m. (depr.)* **1.** exagerare romantică. **2.** *(colectiv)* scrieri excesiv romantice/romanțioase.
romantizzàre *vt.* **1.** a scric în mod exagerat romantic. **2.** a face să devină/să pară romantic. **3.** a romanța.
romànza *s.f. (lit.)* romanță.
romanzatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** autor de povestiri romanești/de aventuri. **2.** *(rar)* romancier.
romanzeggiàre I. *vt.* a romanța. **II.** *vi. (a)* a spune lucruri de necrezut/de roman.
romanzéro *s.m. (lit.)* „romancero", culegere de „romances" spaniole.
romanzésco, *-éschi, adj.* **1.** *(ist.)* cavaleresc, referitor la cavalerii feudali; *poema ~* poem cavaleresc. **2.** neverosimil, ca în romane; extraordinar, romanesc. *SIN. avventuroso, fantastico.*
romanzétto *s.m.* **1.** *(dim.)* roman fără valoare. **2.** *(fig., colectiv)* minciuni. **3.** aventură/relație amoroasă.
romanzière, -èra *s.m.* și *f.* romancier.
romànzo I. *adj. (despre limbă)* romanic, neolatin; *Svizzera ~-a* Elveția romandă/franceză; *gruppo ~* grup lingvistic romanic; *filologia ~-a* filologie romanică. **II.** *s.m.* **1.** *(ist. lit.)* compoziție literară în limba „vulgară" (în opoziție cu latina); *i ~-i del ciclo bretone* compozițiile ciclului arturian. **2.** *(ist. lit.)* poem, roman cavaleresc. **3.** roman; *~ d'avventure* roman de aventuri; *~ d'appendice* roman foileton; *~ a fumetti* roman povestit prin ilustrații; *~ giallo* roman polițist; *~ rosa* roman dulceag cu sfîrșit fericit; *~ nero* roman tragic/înfricoșător; *~ fiume* roman fluviu.

rómba *s.f.* **1.** vuiet; bubuit. **2.** *(înv.)* praştie.
rombàre *vi. (a)* **1.** a vui. **2.** *(rar)* a bîzîi, a zumzăi.
rombàzzo *s.m. (înv.)* **a)** zgomot violent; vuiet; bubuit; **b)** huruit; *(prov.) gran ~ e poca lana* mult zgomot pentru nimic.
rombétto *s.m. (iht.)* pui de calcan.
rómbico, rómbici, *adj. (geom.)* rombic.
rómbo[1] *s.m.* **1.** bîzîit; zumzet; *far ~* a face curte. **2.** vuiet; bubuit. **3.** *(iht.)* calcan *(Rhombus maeoticus)*. **4.** *(geom.)* romb.
rómbo[2] **1.** *(mar.)* direcţie (a navei); *dare il ~* a indica/a ordona direcţia. **2.** un fel de fus folosit de vrăjitori. **3.** un fel de şaradă.
rombòide I. *adj.* romboid(al); *(anat.) muscolo ~* muşchi romboid. **II.** *s.m. (geom.)* romboid.
romeàggio *s.m. (înv.)* pelerinaj la Roma.
roméico *adj., s.m. v.* romaico.
romèno I. *adj., s.m.* românesc; român. **II.** *s.m.* limba română.
romèo *s.m.* **1.** pelerin (care mergea la Roma). **2.** pelerin.
rómice *s.f. (bot.)* dragavei *(Rumex crispus)*. *SIN. lapazio.*
romire *vi. (înv.)* **a)** a fremăta; **b)** a face zgomot; a urui.
romitàggio *s.m. (pop.)* **1.** sihăstrie, schit, ermitaj. **2.** schivnicie. **3.** casă singuratică.
romitàno *adj., s.m. (bis.)* **1.** călugăr din ordinul Eremitanilor (ordin augustinian). **2.** schivnic, sihastru, eremit. **3.** (om) neşlefuit/necioplit.
romìto I. *s.m.* pustnic, sihastru, eremit. **II.** *adj.* solitar, singuratic.
romitòrio *s.m.* **1.** sihăstrie, schit, ermitaj. **2.** loc singuratic.
romóre *s.m. (pop., poetic) v.* rumore.
rómpere I. *vt.* **1.** a rupe; *~ un bastone* a rupe un băţ; *(mil.) ~ le file/le righe* a rupe rîndurile; *~gli stinchi a uno* a rupe cuiva picioarele; *(fig.) ~ l'incantesimo/l'incanto/la malia* a rupe vraja; *~ un pianto* a izbucni în plîns. *SIN. frangere.* **2.** a sparge; *~ un vetro/un piatto* a sparge un geam/o farfurie; *~ i timpani* a sparge timpanele, a asurzi; *(fig.) ~ il ghiaccio* a sparge gheaţa; *~ la cùccuma/la testa a uno* a sparge cuiva capul. **3.** a despica; a strivi; a rupe; *~ un osso/una pietra* a despica un os/o piatră; *~ la calca* a-şi croi/deschide drum prin mulţime. *SIN. spaccare.* **4.** a bate, a lovi puternic; *~ la faccia a uno* a bate zdravăn; *~ il grugno/il muso/il mostacchio a uno* a-i muta cuiva fălcile; *~ le costole a uno* a cotonogi pe cineva; *~ le ossa a uno* a înmuia oasele cuiva. **5.** *(fig.)* a plictisi, a incomoda, a inoportuna; *~ gli stivali/il capo/l'anima a uno* a plictisi pe cineva; *~le scatole/le tasche a uno (vulg.)* a bate pe cineva la cap, a pisălogi; *~ il terreno* a desţeleni terenul; *~ una lancia con uno* a se lupta cu cineva; *~ una lancia per qualcuno* a lua apărarea cuiva; *~ il nemico* a învinge duşmanul; *~ l'aria* a împrospăta aerul; *~i ponti* **a)** a rupe legătura cu cineva; **b)** a nu se mai stăpîni. **6.** a strica, a surpa, a deteriora; *~-si la diga* a se surpa digul. **7.** a strica, a se strica; *~ l'orologio/un giocattolo* a strica ceasul/o jucărie; *(prov.) chi rompe paga e i cocci sono suoi* meşterul strică şi drege de frică. *SIN. rovinare.* **8.** a întrerupe; *~ la conversazione* a întrerupe conversaţia; *~ il digiuno* a mînca de dulce în post; *~ gli indugi* a pune capăt ezitărilor, a trece la acţiune; *~-la con uno* a o rupe cu cineva, a strica prietenia; *~ i ponti* a întrerupe orice relaţie. **9.** a rupe, a viola (un acord etc.); *~ la tregua* a viola armistiţiul; *~ un piano* a nu respecta un plan. **10.** a doborî; *~ gli argini* a doborî/a rupe zăgazul. **11.** *(tehn.)* a teşi; *~ gli spigoli vivi* a teşi muchiile vii. *SIN. smussare.* **II.** *vi. (a)* **1.** a izbucni; *~ in pianto/in lacrime* a izbucni în plînş/în lacrimi. **2.** *(lit.)* a naufragia. **3.** a se revărsa, a inunda; *il Po ha rotto* Padul s-a revărsat; *i nemici hanno rotto* duşmanii au dat năvală. **4.** *(despre ape, valuri)* a se sparge/a se lovi de stînci. **5.** *(fiz.)* a se refracta. **6.** a o rupe, a strica relaţiile; *~ con il padre/la fidanzata* a o rupe cu tatăl/logodnica. **7.** *(înv.)* **a)** a ţîşni, a ieşi; *il sangue rompe dalle vene* sîngele ţîşneşte din vine; **b)** a se ivi, a apărea; **c)** *(despre timp, vreme)* a se strica. **III.** *vr.* **1.** a se rupe; a se strica; a se sparge, a se zdrobi; a se crăpa; *~-si un braccio* a-şi rupe un braţ; *(fig.) ~-si le gambe* a-şi bate picioarele; *(fig.) ~-si il capo* a-şi bate capul; *~-si la schiena/l'osso del collo* a se speti, a trudi mult; *(fig.) ~ -si il collo in qualcosa* a-şi frînge gîtul, a da în bară într-o acţiune. **2.** a se supăra, a se certa; *~-si con uno* a se supăra pe, a se certa cu cineva. **3.** *(înv.)* a se lăsa doborît/copleşit (de durere etc.). **4.** *(despre vreme)* a se face urît, a se strica/înrăutăţi.
rompicàpo, rompicàpi, *s.m.* **1.** bătaie de cap. **2.** pisălog. **3.** şaradă; ghicitoare; rebus. **4.** lucru neînţeles. *SIN. enimma.*
rompicòllo, rompicòlli, *s.m.* **1.** om imprudent/nesocotit/rău/impulsiv. *SIN. scavezzacollo.* **2.** loc prăpăstios/periculos; *a ~* în goana mare. **3.** întreprindere, afacere proastă (care duce la ruină).
rompighiàccio *s.m. invar.* **1.** *(mar.)* spărgător de gheaţă. **2.** unealtă de gheaţă.
rompiménto *s.m.* **1.** rupere, frîngere; *~ di capo* plictiseală, bătaie de cap, pisălogeală. **2.** naufragiu. **3.** nerespectare; violare. **4.** ruptură, rupere de relaţii.
rompiseàtole, rompistivàli, rompitàsche *s.m. invar. (vulg.)* pisălog, cicălitor, neagă-rea.
rompitrùcciolo *s.m. (tehn.)* sfărîmător de aşchii/şpan.
rompitùra *s.f. (rar)* ruptură.
rompitùtto *s.m. v.* rompone.
rompizòlle *s.m. invar. (înv.)* ţăran.
rompóne *s.m. (rar)* persoană care strică tot; *(înv., prov.) chi semina in ~, raccoglie in brontolone* cine nu munceşte bine pămîntul, culege puţin.
romùleo *adj. (ant.)* al lui Romulus; *città ~-a* Roma; *la gente ~-a* romanii, ginta latină.
romùlide *s.m. (lit., rar)* roman, descendent din Romulus.
rónca *s.f.* **1.** *(agr.)* cosor. **2.** *(mil.)* halebardă.
roncàre[1] *vt. (rar)* **1.** a curăţa pomii (de ramuri, de frunze). **2.** a tăia cu cosorul. **3.** a plivi. **4.** a prăşi. *SIN. sarchiare.*
roncàre[2] *vi. (a; înv.)* a sforăi.
roncàso *s.m. (ornit.)* găinuşă-de-alun, ieruncă, brădioară *(Tetrastes bonasia)*.
roncatùra *s.f.* **1.** curăţire a pomilor (de ramuri, de frunze). **2.** plivire, plivit. *SIN. sarchiatura.*
roncheggiàre[1] *vt.* a plivi.
roncheggiàre[2] *vi. (a; înv.)* a sforăi.
roncheggio *s.m. (rar)* plivire, plivit.
ronchétto *s.m.* **1.** *(dim.) v.* ronca. **2.** foarfecă pentru pomi.
rónchio *s.m. (înv.)* **1.** cucui. **2.** ciot. **3.** *(bot.)* nod.
ronchióne *s.m. (augm.)* bolovan; pietroi.
ronchióso *adj.* **1.** noduros, aspru (la pipăit). **2.** cu noduri/proeminenţe/protuberanţe.
roncigliàre *vt. (înv.)* a apuca cu cîrligul/cangea.
roncíglio, -gli, *s.m.* **1.** cîrlig. **2.** cange. **3.** undiţă.

roncinàto *adj.* **1.** *(despre frunze)* crestat. **2.** încîrligat; de forma unui cîrlig.
rónco[1], *rónchi, s.m.* fundătură; *essere nel ~* a fi în impas.
rónco[2], *rònchi, s.m. (med.)* hîrîială, horcăit.
róncola *s.f.* cosor. *SIN. ronca, potatoio.*
roncolàre *vt. (agr.)* a curăța pomii cu cosorul.
roncolàta *s.f.* lovitură de cosor.
róncolo *s.m.* briceag/cuțitaș cu vîrful încovoiat; cosor de vie; *gambe a ~* picioare crăcănate.
roncóne *s.m. (augm.)* **1.** cosor mai mare. **2.** *(mil., ist.)* armă (ca un cosor mare).
rónda *s.f.* **1.** *(mil.)* rond, patrulare; *cammino di ~* spațiu sub controlul rondului/patrulei; *fare la ~* **a)** a supraveghea (un loc); **b)** a face curte. **2.** patrulă. **3.** *(mar.)* rond.
rondàccia, rondàccio *s.m. (mil., ist.)* scut rotund și ușor (secolul al XVII-lea).
rondàre *vt., vi. (a; rar)* **1.** a patrula, a face rondul. **2.** a inspecta. **3.** *(despre păsări)* a se înfoia, a se împăuna.
rónde *s.m.* **1.** scriere rondă. **2.** dans în cerc (la cadril etc.).
rondèlla *s.f. (mec.)* șaibă, rondelă; *~ dantellata* șaibă zimțată. *SIN. rosetta.*
rondèllo *s.m.* **1.** *(lit.)* rondel. **2.** *(muz.)* bucată muzicală (secolul al XVII-lea). **3.** spațiu de patrulare (la fortificații).
róndine *s.f.* **1.** *(ornit.)* rîndunică *(Hirundo rustica). SIN. dardanella; giubba a coda di ~* frac; *~ di mare* rîndunică-de-mare, pescăruș-de-baltă *(Sterna hirundo); a coda di ~* în coadă de rîndunică/în V; *(prov.) una ~ non fa primavera* cu o floare nu se face primăvară. **2.** *(mar.)* (pînză/velă) rîndunică. **3.** *~ di mare* pește-rîndunică.
rondinótto *s.m. (dim.)* pui de rîndunică.
rondismo *s.m. (ist. lit.)* mișcare literară în jurul revistei „La Ronda" (1919—1923).
rondò *s.m.* **1.** *(muz.)* rondò. **2.** *(lit.)* rondel. **3.** rond, piațetă (pe un bulevard).
rondóne *s.m. (ornit.)* lăstun *(Apus apus); (glumeț) porta dei ~-i* fereastră; *andar di ~* a-i merge bine cuiva, a prospera.
rónfa *s.f. (înv.)* un fel de joc de cărți; *confessare la ~ giusta* a spune lucrurilor pe nume.
ronfàre, ronflàre *vi. (a)* **1.** a sforăi tare. **2.** *(despre apa mării)* a vui înfundat. **3.** *(despre pisici)* a toarce.
rónne *s.m. (ist.)* semn de prescurtare (pus la sfîrșitul alfabetului); *(înv.) essere al ~* a fi la sfîrșit.
röntgenoterapia *s.f. (med.)* röntgenterapie.
ronzaménto *s.m. (rar)* zbîrnîit; bîzîit, zumzet.
ronzàre *vi. (a)* **1.** a bîzîi; a zbîrnîi; a zumzăi. **2.** a vui. **3.** *(fig.)* a da tîrcoale; *~ intorno a una donna* a face curte unei femei. **4.** *(fig.)* a preocupa; *pensieri molesti che ronzano nel capo* gînduri supărătoare care nu-ți dau pace; *~ nella mente* a umbla prin cap.
ronzinànte *s.m. (glumeț)* mîrțoagă.
ronzìno *s.m.* mîrțoagă, gloabă.
ronzìo *s.m.* **1.** bîzîit continuu, zumzăit. **2.** murmur de voci.
rónzo *s.m.* zbîrnîit.
ronzóne[1] *s.m.* **1.** bondar. **2.** cărăbuș de mai. **3.** îndrăgostit, curtezan.
ronzóne[2] *s.m. (înv.)* cal mare/bun; armăsar.
roràre *vt. (înv.)* **1.** a înroura. **2.** a reîmprospăta, a răcori.
ròre *s.m. (înv.)* rouă.
ròrido *adj. (poetic)* înrourat; *~ di morte* acoperit de sudoarea morții.
rósa *s.f. (rar)* **1.** mîncărime, prurit; *avere la ~* a avea mîncărime. **2.** loc erodat de ape. *SIN. erosione.* **3.** cîștig; ciubuc.
ròsa[1] *s.f.* **1.** *(bot.)* trandafir; *~ del Giappone* camelie; *~ indica* trandafir roșu; *~ di macchia, ~ canina* răsură, măceș *(Rosa canina); ~ di Natale* spînz, iarba-nebunilor *(Hellerborus purpurescens); ~ delle Alpi* smirdar, rododendron *(Rhododendron Kotschyi); ~ di Gerico* mîna Maicii-Domnului *(Anastatica hierochuntica); le ~-e del volto* bujori în obraji; *fresco come una ~* **a)** cu aspect înfloritor; **b)** *(ironic)* cu falsă nevinovăție; *(bis.) Pasqua di ~-e* rusalii; *(prov.) coglier la ~ e lasciar stare la spina* a culege trandafirii și a lăsa ghimpii; *se son ~-e fioriranno* om trăi și om vedea; *stare sopra un letto di ~-e* a sta pe roze; *spargere il cammino di ~-e* a presăra drumul cu flori; *(ist.) la guerra delle Due Rose* războiul celor Două Roze; *all'acqua di ~-e* moderat, atenuat; *un romanzo all'acqua di ~* un roman sentimental; *acqua di ~-e* apă de trandafir; *mela ~* măr trandafiriu; *(zool.) ~ di mare* actinie *(Actinia effalta); ~-e di Olanda* așchii de diamant (folosite ca bijuterii). **2.** *(fig.)* rozetă, semn roșu pe piele (de înțepătură). **3.** broșă, cataramă (în formă de roză), rozetă. **4.** *(arhit.)* roză, fereastră cu vitralii. **5.** *(fig.)* grup, cerc; *la ~ dei candidati/concorrenti* grupul candidaților/concurenților. *SIN. cerchia.* **6.** *(mar.)* roză; *~ dei venti* roza vînturilor.
rósa[2] **I.** *adj.* roz, trandafiriu. **II.** *s.m. invar.* culoare roz/trandafirie.
rosàcee *s.f. pl. (bot.)* rozacee.
rosàceo *adj.* trandafiriu, rozaliu, roz.
rosàio *s.m.* **1.** trandafir (planta). **2.** tufiș de trandafiri. **3.** loc plantat cu trandafiri.
rosàrio *s.m. (bis.)* **1.** *(colectiv)* rozariu. **2.** mătănii; *(fig.) sfilare il ~* a spune obrăznicii. **3.** *(med., în expr.) ~ rachitico* îngroșare de articulații.
rosàto I. *adj.* **1.** de trandafir, de roze; *acqua ~-a* apă de roze; *miele ~* decoct de miere cu petale de trandafir; *(rar) Pasqua ~-a* rusalii. **2.** *(fig.)* plăcut, dulce. **II.** *s.m.* culoare trandafirie; *il ~ del cielo* trandafiriul cerului.
ròsbif *s.m.* rosbif.
ròscido *adj. (înv.)* înrourat, plin de rouă.
rosé *adj. (despre vin)* rosé.
roseìna *s.f. (chim.)* fucsină.
rosellìna *s.f.* **1.** *(dim.)* trandafiraș. **2.** *(bot.)* varietate de piciorul-cocoșului *(Ranunculus orientalis).*
rosselìre *vt.* a rumeni (carnea).
roselìtùra *s.f.* rumenire a cărnii.
ròseo I. *adj.* **1.** roz, trandafiriu; *avvenire ~* viitor trandafiriu; *vedere tutto ~* a vedea totul în roz. **2.** rosé. **II.** *s.m.* culoare trandafirie, roz.
rosèola *s.f.* **1.** *(med.)* erupție, pată roșie (la tifos etc.). **2.** roșeață (în obraji).
roséto *s.m.* loc plantat cu trandafiri.
rosétta *s.f. (dim.)* **1.** trandafiraș. **2.** *(mec.)* șaibă, rondelă, inel; *~ elastica* șaibă/inel Brower. *SIN. rondella.* **3.** diamant (în formă de roză). **4.** stea (în fruntea cailor). **5.** insignă/rozetă la butonieră. **6.** chiflă în formă de rozetă.
rosicànti *s.m. pl. (zool.)* rozătoare.
rosicàre *vt.* **1.** a roade încetul cu încetul; *(prov.) chi non risica non rosica* cine nu riscă nu cîștigă. *SIN. rosicchiare.* **2.** *(fig.)* a face rost de.
rosicatùra *s.f.* **1.** roadere. **2.** rosătură. **3.** bîrfeală.
rosicchiaménto *s.m.* roadere, ronțăire, ronțăială.
rosicchiàre *vt.* **1.** a roade pe îndelete; *~ -si le unghie* a-și roade unghiile. **2.** ronțăire, ronțăit. *SIN. rosicare.*

rosicchio *s.m.* coajă/bucăţică de pîine uscată.
rosicchiolo *s.m. v.* r o s i c c h i o.
rosicoltóre *s.m.* horticultor (specialist în cultura trandafirilor.)
rosignòlo, rosignuòlo *s.m. (lit.)* privighetoare.
rosìna *s.f. (dim.)* ruletă; joc (prohibit).
rosmarìno *s.m. (bot.)* rozmarin *(Rosmarinus officinalis)*.
róso I. *part tr.* de la r o d e r e. II. *s.m.* **1.** adîncitură/eroziune în malul unui fluviu. **2.** *(rar)* trandafir *(planta)*.
rosolàccio *s.m.* **1.** *(bot.)* mac roşu *(Papaver rhoeas)*. **2.** *(glumeţ)* cocardă.
rosolàre I. *vt.* **1.** a rumeni (carnea). **2.** *(fig., glumeţ)* **a)** a lua la bătaie pe cineva; **b)** a-i lua banii etc. cuiva II. *vr. (buc.)* a se rumeni; *~-si al sole* a se bronza la soare.
rosolàta *s.f. (în expr.) dare una ~ a* a rumeni; a căli; a dinstui (carnea etc.).
rosolatùra *s.f.* rumeneală, rumenire, călire, dinstuire.
rosolìa *s.f. (med.)* rujeolă, pojar. *SIN. rubeola.*
rosòlidu *s.f. (bot.)* roua-cerului *(Drosera rotundifolia)*.
rosolièra *s.f.* serviciu de lichior.
rosòlio, *rosòli, s.m.* lichior.
rosòlo *s.m.* **1.** rumeneală/rumenire a cărnii; *arrosto che non ha il ~* friptură nerumenită. **2.** *(glumeţ)* vînătaie.
rosóne *s.m.* **1.** *(arhit.)* rozăi, fereastră rotundă cu vitralii. **2.** *(arhit.)* rozetă, motiv decorativ. **3.** *(tipogr.)* vinietă (la finele unui capitol). **4.** ornament în formă de floare (la cusăturile de mînă).
ròspo *s.m.* **1.** *(zool.)* broască-rîioasă *(Bufo vulgaris)*; *~ smeraldino* broscuţă *(Bufo viridis)*; *(iht.) coda di ~* peşte-undiţar *(Lophius piscatorius)*; *(vet.) male del ~* ciupercă, ulceraţie la copita calului; *(fig.) ~ volante* ziar de scandal, fiţuică. **2.** *(fig.)* om/lucru respingător; *ingoiare un ~* a înghiţi un hap/o găluşcă.
róssa *s.f.* (femeie) roşcată.
rossàstro *adj.* **1.** roşcat; roşietic. **2.** roşu murdar.
rosseggiànte *adj.* roşcat, care bate în roşu, roşietic.
rosseggiàre *vi. (a).* **1.** a bate în roşu. **2.** a apărea de culoare roşie, a fi roşu/roşietic.
rossellìno *adj., s.m. (dim.)* **1.** pată roşie. **2.** varietate de măslin; *~ di Lunigiana* varietate de smochin. **3.** varietate de struguri negri.
rossèllo I. *adj.* **1.** roşcat. **2.** *(despre o varietate de smochin)* cu coajă roşcată. II. *s.m.* **1.** *(bot.)* ciupercă, vineţea *(Russula)*. **2.** pată roşie pe obraji; *(la pl.)* pometii obrajilor roşii.
rossètta *s.f. (zool.)* specie de liliac *(Pteropus edulis)*.
rossétto I. *adj.* roşu-aprins. II. *s.m.* **1.** substanţă colorantă roşie; *~ di Parigi* roşu de Paris, oxid roşu de fier. **2.** ruj de buze; *matita/bastoncino di ~* baton de ruj. **3.** *(iht.)* specie de peşte marin roz-argintiu *(Spagellus centrodontus)*. **4.** *(bot.)* vineţică *(Russula delica)*.
rossézza *s.f.* roşeaţă.
rossicàre *vi. (a; înv.)* a se înroşi, a roşi.
rossìccio I. *adj.* roşcat, roşcovan. II. *s.m.* rosătură, uzură (la o haină etc.).
rossìgno I. *adj.* care bate în roşu, roşcat. II. *s.m.* culoare roşcată.
rossìno *adj. (în expr., vet.) mal ~* rujet.
rósso I. *adj.* roşu; *il Cappuccetto ~* Scufiţa roşie; *zucchero ~* zahăr nerafinat; *bianco e ~* foarte sănătos; *(bot.) barba ~-a* varietate de struguri; *essere di sangue ~* a fi iute la mînie; *veder tutto ~* a vedea roşu înaintea ochilor. II. *s.m.* **1.** culoare roşie; *~ d'uovo* gălbenuş (mai ales fiert); *~ antico* porfir roşu. **2.** aderent la un partid de stînga; *~-i e neri* socialişti şi preoţi.
róssola *s.f. (bot.)* vineţea *(Russula)*.
rossóre *s.m.* **1.** roşeaţă (mai ales în obraji). **2.** jenă; ruşine; *uomo senza ~* om fără ruşine.
ròsta *s.f.* **1.** *(înv.)* evantai (din ramuri împletite). **2.** grilaj de fereastră (în formă de evantai). **3.** coadă de curcan/de păun (înfoiată); *far la ~* **a)** a se împăuna, a se înfoia; **b)** a face cerc în jurul cuiva. **4.** şănţuleţ (la rădăcina castanilor). **5.** îngrăditură în jurul castanilor (pentru a împiedica apa să ducă la vale castanele).
rosticcerìa *s.f.* rotiserie.
rosticciàna *s.f.* **1.** plăcintă din aluat de pîine. **2.** cotlet de porc.
rosticcière *s.m.* proprietar/gestionar de rotiserie.
rosticcio *s.m.* **1.** *(metal.)* zgură. **2.** tencuială uscată (pe un zid netencuit). **3.** persoană slabă/uscată. **4.** grătar des.
rósto *s.m. (rar) v.* a r r o s t o.
rostràle *adj.* **1.** rostral; *corona ~* coroană recompensă pentru victoriile navale (la romani). **2.** *(zool.)* privitor la cioc/la bot.
rostràto *adj.* **1.** *(zool.)* prevăzut cu cioc. **2.** *(ant., despre o corabie de război)* prevăzut cu un cioc/pinten de bronz. **3.** *(arhit.)* rostral; *colonna ~-a* coloană rostrală.
ròstro *s.m.* **1.** *(înv.)* cioc (la păsări); *~ predatore* gheară. **2.** rît; trompă (de animal). **3.** *(ant.)* rostru/cioc la prora corăbiilor de război romane. **4.** *(la pl.)* tribună/estradă în Forul roman.
rosùme *s.m. (colectiv)* **1.** resturi de paie/fîn etc. **2.** frunze de dud (mîncate de viermii de mătase).
rosùna *s.f. (înv.)* **1.** rosătură; roadere. **2.** rosătură. **3.** resturi din ceva ros. **4.** eroziune; loc ros.
ròta *s.f.* **1.** *(pop., poetic) v.* r u o t a. **2.** *(bis.) Tribunale della Sacra ~* tribunal ecleziastic.
rotàbile I. *adj.* **1.** rotitor, care se poate roti. **2.** *(despre o mişcare)* rotativ. **3.** carosabil; *strada ~* drum carosabil. *SIN. carrozzabile.* **4.** *(ferov.) materiale ~* material rulant. II. *s.m.* vehicul feroviar; tramvai. III. *s.f.* şosea, drum carosabil.
rotacismo *s.m. (lingv.)* rotacism.
rotacizzàre *vt. (lingv.)* a rotaciza.
rotacizzazióne *s.f. (lingv.)* rotacizare.
rotàia *s.f.* **1.** făgaş, urmă de roţi. **2.** şină (de tren, de tramvai); *uscir dalle ~-e* **a)** a deraia; **b)** *(fig.)* a bate cîmpii, a divaga. **3.** portăreasă de mănăstire (care primeşte copiii părăsiţi).
rotànte *adj.* rotitor, care se roteşte; *velivolo ad ala ~* helicopter.
rotàre I. *vt.* **1.** a roti, a învîrti. **2.** *(ist.)* a trage pe roată. II. *vi. (a)* **1.** a se roti, a se învîrti. **2.** a rula, a alerga pe roate; *~ al fondo* a se rostogoli.
rotariàno *s.m.* membru al asociaţiei Rotary Club.
rotàta *s.f.* lovitură de roată.
rotativa *s.f. (tipogr.)* rotativă.
rotativìsta, *-ìsti, s.m.* tipograf/lucrător la rotativă.
rotativo *adj.* rotativ; rotitor; *sistema agrario ~* sistem de agricultură prin rotaţie.
rotatório *adj.* **1.** rotitor; rotativ; *moto ~ della terra* mişcarea de rotaţie a pămîntului. **2.** *(anat., despre muşchi)* circular.
rotazionàle *adj.* de rotaţie; *(astron.) moto ~* mişcare de rotaţie.
rotazióne *s.f.* **1.** rotaţie (mişcare în jurul unei axe); *(astron.)* mişcare de rotaţie. **2.** asolament; *(agr.) ~ agraria/della cultura* asolament. **3.** *(fig.)* rulare;

~ *dei capitali* rulare a capitalurilor; ~ *delle cariche* rotaţia funcţiilor/sarcinilor.

roteaménto *s.m. (lit.)* rotire, învîrtire.

roteàre I *vi. (a)* **1.** a se roti, a se învîrti de jur împrejur. **2.** a da tîrcoale. **II.** a se roti, a se învîrti în cerc; ~ *gli occhi* a arunca o privire circulară.

roteazióne *s.f. (lit.)* învîrtire, rotire.

rotèlla *s.f. (dim., lit.)* **1.** rotiţă; rotilă; *pattini a ~-e* patine pe/cu rotile; ~*-e matte* roţi (la o mobilă); *poltrona a ~-e* fotoliu pe rotile; *(fig.) gli manca qualche* ~ îi lipseşte o rotiţă/o doagă. **2.** *(mil.)* scut rotund (la romani). **3.** *(anat.)* rotulă. **4.** cerculeţ (la fus). **5.** placheu (la tocuri). **6.** *(tipogr.)* bordură aurită (la ediţiile de lux).

rotellina *s.f.* patină cu rotile.

rotellismo *s.m. (sport)* patinaj cu patine pe rotile.

rotellista, -isti, *s.m. (sport)* patinator/hocheist (cu patine pe rotile).

rotèllo *s.m.* **1.** cerculeţ (la fus). **2.** trîmbă/sul de pînză.

rotìferi *s.m. pl. (zool.)* rotifere.

rotino *s.m. (dim.)* **1.** rotiţă. **2.** *(la pl.)* roţi din faţă (la căruţă). **3.** *(mil.)* disc mic de oţel (la armele vechi). **4.** mosoraş.

rotismo *s.m. (mec.)* sistem de roţi; mecanism din roţi dinţate.

rotocàlco, -àlchi I. *s.m.* **1.** *(mec.)* tifdruc; *stampa a* ~ presă formată din reviste ilustrate/magazine de mare tiraj. **2.** revistă/magazin săptămînal(ă). **II.** *s.f. invar.* ilustraţie obţinută prin reproducere fotomecanică.

rotocalcografìa *s.f.* procedeu de imprimare fotomecanică.

rotocompressóre *s.m. (mar.)* turbo-motor electric (la submarine).

rotolaménto *s.m.* rostogolire; prăvălire.

rotolàre I. *vt., vi. (e)* **1.** a (se) rostogoli; a (se) prăvăli; ~ *il sasso di Sissifo* a face un lucru greu şi inutil. **2.** a (se) înfăşura, a (se) face sul. **II.** *vr.* a se tăvăli.

rotolatrice *s.f. (tipogr.)* maşină care face sul hîrtia destinată tiparului.

rotolìo *s.m.* rostogolire continuă.

rotolìto *s.f. v.* r o t o l i t o g r a f i a.

rotolitografìa *s.f. (tipogr.)* ofset.

ròtolo[1] *s.m.* **1.** sul; ~ *di carta/stoffa* sul de hîrtie/stofă; *andare a ~-i* **a)** a se rostogoli, a se da de-a berbeleacul; **b)** *(fig.)* a se duce de rîpă; *le cose vanno a ~-i* lucrurile merg foarte prost. **2.** rulou; fişic (de monede). **3.** tutun de mestecat (în suluri). **4.** colac de sîrmă.

ròtolo[2] *s.m. (ist.)* măsură de greutate (circa 800—900 g).

rotolóne I. *s.m.* rostogolire; *fare dei ~-i* a se da peste cap/de-a berbeleacul. **II.** *adv.* de-a rostogolul, de-a dura; *andare a ~/a ~-i* a se prăbuşi, a se rostogoli; *tutto va a ~-i* totul se duce de rîpă.

rotonàve *s.f. (mar.)* navă propulsată cu rotor.

rotónda *s.f.* **1.** terasă rotundă care domină marea. **2.** rotondă, construcţie de formă rotundă. **3.** *(mar.)* pînză (la goeletă). **4.** etolă, mantie scurtă de blană. **5.** rond, piaţetă.

rotondaménte *adv.* **1.** în rotund, în rotunjime; *sbagliarsi* ~ a se înşela cu totul. **2.** *(despre modul de a scrie)* cu fraze ample/bine rotunjite.

rotondàre *vt., vr.* a se rotunji; a da formă rotundă; ~ *il podere* a-şi mări/rotunji moşia/ferma; ~ *il conto* a rotunji socoteala; ~ *lo stipendio* a cîştiga cîte ceva peste salariu.

rotondeggiànte *adj.* rotunjor, plinuţ (la corp).

rotondeggiàre I. *vi. (e)* a (se) rotunji, a tinde să devină rotund. **II.** *vt.* a rotunji.

rotondétto *adj.* rotunjor, grăsuţ, dolofan.

rotondézza *s.f.* rotunjime.

rotondità *s.f.* **1.** rotunjime; *(arhit.) di tutta* ~ în relief plin. **2.** *(fig.)* plinătate/amploare de frază.

rotóndo I. *adj.* **1.** rotund; *scrittura ~-a* scriere rondă; *tavola ~-a* **a)** masă de formă rotundă; **b)** masa Regelui Artur; **c)** masă romună „table d'hote" (la o pensiune). **2.** *(fig., despre stil, frază)* amplu, armonios, rotunjit. **3.** *(fig., rar)* fără fracţii; *cifra ~-a* cifră întreagă/rotundă. **II.** *s.m.* parte rotundă, rotund.

rotóne *s.m.* **1.** roată mare. **2.** roată de transmisie, volant.

rotóre *s.m. (tehn.)* rotor; ~ *di elicottero* elice de helicopter.

rotovìa *s.f.* funicular terestru.

ròtta[1] *s.f.* **1.** ruptură; breşă; spărtură; *essere per le ~-e* a fi ruinat; *a* ~ *di collo* **a)** în goană; **b)** *(fig.)* dezastruos, catastrofal. **2.** revărsare de ape, inundaţie; *fare la* ~ a-şi deschide drum prin zăpadă, a face pîrtie. **3.** *(mil.)* înfrîngere, zdrobire; *mettere in* ~ a înfrînge. *SIN. sconfitta.* **4.** *(înv.)* **a)** nenorocire; **b)** naufragiu. **5.** ceartă, ruptură; *essere alle ~-e con uno* a fi supărat cu cineva. **6.** *(înv.)* **a)** nenorocire; **b)** ruinare; *essere per le ~-e* a se ruina.

ròtta[2] *s.f. (mar., av.)* rută, traseu; *far* ~ *per* a porni spre; a naviga înspre; *servizio di* ~ complex de operaţii/calcule etc. pentru o bună navigaţie; *dar la* ~ a indica direcţia/ruta; *ufficiale di* ~ ofiţer de cart.

ròtta[3] *s.f. (muz.)* instrument muzical cu coarde.

rottàme *s.m.* **1.** *(colectiv)* lucruri stricate. **2.** fiare vechi. **3.** moloz. **4.** *(fig.)* epavă. **5.** zahăr de calitate inferioară. **6.** *(înv.)* fragment, bucată.

rottaménte *adv.* **1.** fragmentar, fără legătură. **2.** *(înv.)* împetuos; cu furie; *parlare* ~ a vorbi fără măsură.

rótto I. *part. tr.* de la r o m p e r e. **II.** *adj.* **1.** rupt. **2.** spart; *(înv.) numeri ~-i* fracţii; *prezzo* ~ preţ scăzut în scurt timp. **3.** stricat; *strada ~-a* drum desfundat. **4.** *(fiz.)* refractat. **5.** anulat; *patto* ~ pact/înţelegere anulat(ă). **6.** întrerupt; *parole ~-e* cuvinte întretăiate. **7.** înfrînt, învins. **8.** frînt de oboseală. **9.** repede, neînfrînat, impetuos; *piovere a cielo* ~ a ploua cu găleată; *tempo* ~ timp ploios. **10.** rezistent la; ~ *alla fatica* rezistent la oboseală/muncă/trudă. **11.** obişnuit cu, dedat la; ~ *al vizio* dedat viciului. **III.** *s.m.* **1.** ruptură. **2.** spărtură; *uscirne per il* ~ *della cuffia* a scăpa ca prin urechile acului. **3.** *(la pl., mat.)* fracţii. **4.** mărunţiş (de bani).

rottòrio, -òri, *s.m.* **1.** *(înv.)* cauter. **2.** *(pop.)* **a)** spărtură; **b)** ruptură; **c)** despicătură; ~ *di tasche* ruptură/gaură la buzunar. **3.** om plicticos/pisălog; *è un gran* ~ *costui!* mare pacoste mai este şi ăsta!

rottùra *s.f.* **1.** rupere; spargere. **2.** ruptură; spărtură, breşă. **3.** *(fig.)* **a)** ruptură; **b)** întrerupere; **c)** încetare; *la* ~ *dei negoziati* întreruperea negocierilor. **4.** violare; *denunciare la* ~ *della tregua* a denunţa violarea armistiţiului. **5.** *(fiz.)* refracţie. **6.** inundaţie. **7.** *(mar., înv.)* spărtură (în carenă). **8.** *(înv., colectiv)* **a)** fiare vechi; **b)** lucruri stricate. **9.** *(înv.)* hernie. **10.** *(fig.)* plictiseală, pisălogeală. **11.** *(mar.)* renunţare la/întrerupere a călătorie(i).

ròtula *s.f. (anat.)* rotulă.

rotùleo *adj. (anat.)* care ţine de rotulă.

roulette *s.f.* ruletă.

roulotte *s.f.* rulotă. *SIN. caravana.*

round *s.m. invar. (sport)* **rundă**, repriză.
róva *s.f. (înv.)* măsură (de circa 18 livre).
rovàio *s.m.* vînt din nord; *(înv.) dar dei calci al ~* a fi spînzurat.
rovàno *adj.* ruginiu; *(despre cai)* **şarg**, murg.
rovèllo *s.m.* **1.** furie, supărare mare, turbare; *che ti venga il ~ !* găsi-te-ar ciuma, dar-ar ciuma-n tine ! **2.** obsesie.
roventàre *vi. (rar)* a înroşi/a încinge la foc.
rovènte *adj.* **1.** înroşit la foc. **2.** roşu-aprins. **3.** încins. **4.** incandescent.
roventino *s.m.* omletă cu sînge de porc.
róvere *s.m.* şi *f.* **1.** *(bot.)* gorun. **2.** lemn de gorun.
roveréto *s.m.* goruniş.
roveria *s.f. (înv.)* mărăciniş.
rovèscia *s.f.* **1.** rever. **2.** manşetă. **3.** dos, spate; *alla ~* de-a-ndoaselea, invers, pe dos; *conto alla ~* numărătoare inversă.
roveseiaménto *s.m.* **1.** răsturnare. **2.** întoarcere pe dos. **3.** inversare. *SIN. capovolgimento.*
roveseiàre **I.** *vt.* **1.** a vărsa; *~ olio/la minestra* a vărsa ulei/supa. **2.** *(fig.)* a da, a arunca; *~ la colpa/la broda su uno* a da/a arunca vina pe cineva. **3.** a răsturna, (cu fundul în sus), a întoarce; a întoarce pe dos; *~ un foglio* a întoarce o foaie; *~ la terra* a răsturna pămîntul, a ara, a întoarce brazda; *~ un abito* a întoarce pe dos o haină; *~-si le tasche* a-şi întoarce buzunarele pe dos; *(fig.) ~ la situazione* a schimba radical/a răsturna situaţia; *~ il sacco* a deşerta sacul, a spune tot ce ştie/cunoaşte. *SIN. capovolgere, invertire, rivoltare.* **4.** a doborî/a dărîma/a răsturna la pămînt; *~ una sedia* a răsturna/a doborî un scaun; *(fig.) ~ un governo* a doborî/a face să cadă un guvern. **5.** *(mil.)* **a)** a doborî, a distruge; cădea; *~ una città* a distruge/cădea un oraş; **b)** a înfrînge, a respinge; *~ gli assalitori di una fortezza* a respinge pe asediatorii unei fortăreţe. **II.** *vr.* **1.** a se prăbuşi, a se prăvăli. **2.** a se răsturna, a se prăbuşi; *~-si su una poltrona* a se prăbuşi într-un fotoliu. **3.** *(fig.)* a se năpusti, a da năvală, a se repezi; *~-si in piazza* a se năpusti în piaţă. **4.** a se vărsa; *il vino si è rovesciato sulla tovaglia* vinul s-a vărsat pe faţa de masă. **5.** a se prosterna.
roveseiàta *s.f.* **1.** răsturnare; *~ acrobatica* rostogolire acrobatică. **2.** *(sport, la fotbal)* lovire a mingii prin răsturnare pe spate/prin foarfecă.
roveseiàto *adj.* răsturnat; *un abito ~* o haină întoarsă (pe dos).
roveseina *s.f.* **1.** îndoitură a cearşafului (la pat). **2.** joc de cărţi (cîştigă cel cu puncte mai puţine).
roveseino *s.m.* **1.** ochi pe dos la împletitură/la tricotare. **2.** *(înv.)* ţesătură de lînă.
rovèscio **I.** *adj., adv.* **1.** răsturnat; trîntit; *giacere* - a sta trîntit pe spate; *cadere ~* a cădea lat/cît e de lung. **2.** pe dos, invers; *a ~* pe dos; *andare a ~* a merge de-a-ndărătelea; *capire a ~* a înţelege pe dos; *da ~* din partea inversă; *leggere da ~* a citi de la dreapta la stînga; *(rar) di/per ~* dimpotrivă, din contra. **II.** *s.m.* **1.** răsturnare; prăvălire; prăbuşire; *~ d'acqua* rupere de nori, aversă; *~ di fortuna* **a)** ruinare; **b)** nenorocire. **2.** dos, revers; *capisce sempre il ~* înţelege întotdeauna pe dos; *il ~ della medaglia* reversul medaliei; *per diritto e per ~* într-un fel/mod/chip sau altul; *(înv.) non avere né diritto né ~* a nu avea nici un Dumnezeu. **3.** un fel de postav. **4.** aversă; potop; *~ di pioggia/neve/grandine* aversă de ploaie/zăpadă/grindină. **5.** rever; manşetă. **6.** *(sport)* rever (la tenis). **7.** pagubă mare; afacere bancară deficitară; ruinare financiară. **8.** dos de palmă (lovitură). *SIN. manrovescio; (prov.) ogni dritto ha il suo ~* orice naş îşi are naşul.
rovesciòne[1] *s.m.* **1.** lovitură puternică (cu dosul mîinii/o spadă). **2.** ploaie violentă, aversă. **3.** *(sport)* lovitură de rever.
rovesciòne[2], **roveseióni** *adv.* pe dos; pe spate; răsturnat.
roveto *s.m.* mărăciniş; *(rel.) il ~ ardente* tufişul în flăcări. *SIN. prunaro.*
roviglìare *vt. (înv.)* a răscoli, a scotoci, cotrobăi.
rovigliéto *s.m. (înv.)* foşnet, fîşîit.
rovina *s.f.* **1.** dărîmare, prăbuşire, surpare; *la ~ del muro/ponte* prăbuşirea zidului/podului. *SIN. caduta, crollo.* **2.** devastare, distrugere; *il temporale ha provocato la ~ del raccolto* furtuna a devastat recolta. *SIN. devastazione, flagello.* **3.** *(la pl.)* ruine; *le ~-e di Troia* ruinele Troiei; *risorgere dalle ~-e* a renaşte din propria-i cenuşă. *SIN. maceria.* **4.** *(fig.)* ruinare, prăbuşire; *mandare/andare in ~* a (se) ruina; *la ~ della famiglia* pacostea familiei. *SIN. sfacelo.* **5.** *(lit.)* furie, violenţă. **6.** *(înv.)* măcel, măcelărire; moarte.
rovinàccio *s.m.* **1.** cărămidă (recuperată/provenită din demolări). **2.** dărîmătură; rest de zid.
rovinàre **I.** *vi. (e)* **1.** a se prăbuşi; a se prăvăli; a se nărui. *SIN. crollare, precipitare.* **2.** *(fig.)* a se ruina, a se prăpădi. **II.** *vt.* **1.** a doborî, a prăbuşi; a distruge, a nimici; *~ ogni angolo* a scotoci în toate ungherele; *~ la piazza a qualcuno* a strica ploile/socotelile cuiva; *(prov.) l'acqua cheta rovina i ponti* apele line sînt adînci. **2.** a ruina, a distruge. **III.** *vr.* **1.** a se strica. **2.** a se ruina.
rovinàto *adj.* **1.** ruinat, distrus. **2.** stricat. **3.** sărăcit.
rovinìo *s.m.* **1.** cădere continuă; *un ~ di pietre* o cădere de pietre. **2.** zgomot continuu (de lucruri care cad), vuiet, huruit.
rovinóso *adj.* **1.** ruinător, distrugător. *SIN. disastroso.* **2.** impetuos, furios. **3.** precipitat, repede. **4.** *(înv.)* abrupt, prăpăstios.
rovistàre *vt., vi. (a)* **1.** a scotoci, a cotrobăi; *~ ogni angolo* a scotoci în toate ungherele; *~ la piazza a qualcuno* a strica ploile/socotelile cuiva. **2.** a face zgomot (căutînd ceva prin hîrtii etc.). *SIN. frugare.*
rovistìo *s.m.* scotocire/cotrobăire continuă/frecventă.
róvo *s.m. (bot.)* mur *(Rubus fruticosus)*
rózza *s.f. (şi fig.)* mîrţoagă, gloabă.
rozzézza *s.f.* grosolănie, mojicie, bădărănie. *SIN. grossolanità, ruvidezza.*
rózzo *adj.* **1.** natural, neprelucrat, necizelat, necioplit, nefinisat, neşlefuit; *pietra/lana ~-a* piatră/lînă neprelucrată. **2.** grosolan, aspru la pipăit; *panno ~* postav aspru/ţesut în casă, abă; *muro ~* zid netencuit/la roşu; *mobile ~* mobilă grosolană. *SIN. grezzo.* **3.** primitiv; *società ~-a* societate primitivă. **4.** *(fig.)* necioplit, mojic, bădăran; *uomo ~* (om) necioplit/mojic. *SIN. ignorante, rude, incivile.*
rozzùme *s.m.* grosolănie (în purtare).
rozzuòlo *s.m.* plasă de pescuit.
rùba *s.f. (rar)* furt; jaf; *mettere a ~* a jefui; *andare a ~* a se vinde repede, a fi cerut pe piaţă; *vendere a ~* a vinde repede/totul.
rubacchiàre *vt.* a şterpeli.
rubacchiaménto *s.m.* şterpeleală, furtişag.
rubacchiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* pungaş, hoţ, fur, lotru.

rubacuòri *adj., s.m.* şi *f. invar. (mai ales glumeţ)* (persoană) care are vino-ncoa.
rubagallìne *s.m. invar.* hoţ de găini, găinar.
rubàldo *s.m. (înv.) v.* r i b a l d o.
rubaménto *s.m.* furt, hoţie.
rubamónte *s.m.* un joc de cărţi.
rubàre I. *vt.* **1.** a fura; *~ sul peso* a fura la cîntar; *~ sulla spesa* a fura la coşniţă; *~ sul prezzo* a fura la preţ, a umfla preţul; *~ a man salva/a cielo aperto* a fura ca-n codru; *~ il tempo a qualcuno* a face pe cineva să piardă timpul; *~ le ore al sonno* a dormi puţin; *(fig.) ~ una invenzione* a-şi însuşi o invenţie; *andare a ~ a casa del ladro* a vinde castraveţi grădinarului; *(sport) ~ le mosse* a fura la semnalul de pornire; *~ con gli occhi* a fura din ochi. **2.** a răpi; *la morte lo ha rubato* moartea l-a răpit. **3.** a prăda, a jefui, a despuia; *(înv.) ~ uno* a jefui pe cineva. *SIN. rapire, involare, trafugare.* **II.** *vr.* a-şi disputa; *~-sela* a-şi disputa ceva; *fare a ~-sela* a dori, care mai de care, să obţină ceva, a-şi disputa.
rubàsca *s.f.* rubaşcă.
rubàto I. *adj.* furat. **II.** *s.m.* lucru furat.
rùbbio, *rùbbi, s.m.* **1.** măsură agrară de suprafaţă (aproximativ 19 000 m²). **2.** măsură de capacitate pentru cereale (două chintale).
rubécchio I. *adj. (înv.)* roşcat, roşietic. **II.** *s.m.* roată de moară/de maşină hidraulică.
rubefazióne *s.f. (med.)* înroşire/iritare a pielii, iritaţie.
rubèllo *adj. (înv.)* rebel, răzvrătit.
rubèola *s.f. (med.)* pojar. *SIN. rosolia.*
ruberìa *s.f.* **1.** furt, hoţie; *è una ~* este o hoţie. *SIN. ladreria.* **2.** serie de furturi. **3.** *(înv.)* pradă, lucru furat.
rubèsto *adj. (înv.)* **1.** robust, puternic. **2.** impetuos; violent.
rubiàcee *s.f. pl. (bot.)* rubiacee.
rubicànte *adj. (înv.)* roşcat, roşiatic.
rubicèllo *s.m. (miner.)* **1.** varietate de topaz roşu. **2.** varietate de rubin.
rubicóndo *adj.* rubicond; roşu-aprins; *faccia ~-a* faţă rubicondă.
rubìdio *s.m. (metal.)* rubidiu.
rubìgine *s.f. (înv.)* **1.** rugină (de fier). **2.** *(bot.)* rugină.
rubìglio *s.m. (bot.)* mazăre de cîmp *(Pisum arvense).*
rubiglióne *s.m. (bot.)* măzăriche *(Vicia dumetorum).*
rubinetterìa *s.f.* armături, robinete.
rubinettière *s.m.* fabricant/instalator de robinete.
rubinètto *s.m.* robinet.
rubìno *s.m.* **1.** *(miner.)* rubin. **2.** culoarea rubinie. **3.** vin roşu/rubiniu. **4.** bob de strugure.
rubìzzo *adj.* **1.** sănătos, voinic. **2.** *(despre un bătrîn)* care se ţine bine.
rùblo *s.m.* rublă.
rùbo *s.m. (înv.) v.* r o v o.
rubóre *s.m. (înv.)* roşeaţă; iritaţie.
rubrìca *s.f.* **1.** titlu de capitol (în roşu); *le ~-che di un codice del Quattrocento* titlurile capitolelor unui codex din secolul XV-lea. **2.** *(bis.)* indicaţie/normă scrisă cu roşu în cartea de rugăciuni; *è di ~* este musai/obligatoriu. **3.** index alfabetic. **4.** repertoar; *~ telefonica* repertoar cu numere de telefon. **5.** rubrică; *~ letteraria/teatrale/mondana* rubrică literară/teatrală/mondenă. **6.** pămînt roşu. **7.** culoare roşie (extrasă din pămînt roşu).
rubricàre *vt.* **1.** a însemna cu roşu. **2.** a trece într-o rubrică. **3.** *(înv.)* **a)** a descrie; **b)** a povesti.
rubricìsta, *-isti, s.m. (bis.)* **1.** cunoscător de norme liturgice. **2.** cel care prescrie aceste norme.
rubrìco *adj. (înv.)* fardat; rujat.
rùbro[1] *s.m. (înv., bot.)* mur *(Rubus).*
rùbro[2] *adj.* roşu; *il lito ~* Marea Roşie.
rùca *s.f. v.* r u g a[2].
ruchétta *s.f. (bot.)* plantă din familia cruciferelor *(Eruca sativa).*
rùcola *s.f. (dial.) v.* r u c h e t t a.
rùde *adj.* **1.** *aspru; una risposta ~ ma sincera* un răspuns aspru dar sincer. **2.** necioplit, grosolan; bădăran. *SIN. grezzo.* **3.** greu, obositor.
rudentàto *adj. (arhit., despre coloane)* cu ciubuce în scobituri.
rudénte *s.m.* sau *f. (arhit.)* ciubuc ornamental.
ruderàle *adj.* care ţine de ruine; *piante ~-i* buruieni care cresc printre ruine.
rùdere, rùdero *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* ruine; *i ~-i del Foro romano* ruinele Forului roman. **2.** *pl. (fig.)* mărturie; amintire; *i ~-i di un'antica grandezza* mărturiile unei străvechi măreţii. **3.** *(fig.)* ruină; umbră; *sembra un ~* pare o umbră.
rudèzza *s.f. (rar)* **1.** grosolănie. **2.** *(fig.)* asprime, duritate.
rudimentàle *adj.* **1.** rudimentar. **2.** elementar.
rudiménto *s.m. (lit.)* **1.** rudiment, organ nedezvoltat. **2.** formă nefinisată. **3.** *(fig.)* rudiment, început, iniţiere.
rùere *vt. (înv.)* **1.** a cădea, a se prăvăli. **2.** a merge cu avînt.
rùffa *s.f.* îmbulzeală, înghesuială; *far la ~* **a)** a arunca bani mărunţi pentru a vedea înghesuiala/încăierarea celor ce culeg banii; **b)** *(fig.)* a provoca îmbulzeală; *fare a ~ raffa* a fura care mai de care; *(prov.) quel che vien di ~ raffa, se ne va di buffa in baffa* de haram vine, de haram se duce.
ruffaràffa *s.m. v.* r u f f a.
ruffèllo *s.m.* **1.** scul încîlcit/încurcat. **2.** ciuf; păr încîlcit/nepieptănat.
ruffianàta *s.f.* **1.** faptă de proxenet/de codoş. **2.** faptă mîrşavă.
ruffianeggiàre *vi. (a)* a face treabă de proxenet, a codoşi.
ruffianerìa *s.f.* proxenetism, codoşeală.
ruffianésimo *s.m.* meseria/situaţia de proxenet/de codoş.
ruffiàno *s.m.* **1.** proxenet, codoş. **2.** mîrşav, ticălos, infam. *SIN. lenone.*
rufìna *s.f.* vin din Rufina.
rùfo *adj. (înv.)* blond-roşcat.
rùfola *s.f. (pop., zool.)* coropişniţă.
rufolàre *vt., vi. (înv., despre porci)* a rîma, a scurma.
rùga[1] *s.f.* **1.** zbîrcitură, încreţitură. **2.** rid. **3.** *(rar)* cută, îndoitură. **4.** *(înv., dial.)* stradă; drum.
rùga[2] *s.f. (entom.)* omidă.
rugantìno *s.m.* personaj/mască în teatrul popular din regiunea Romei; *fare il ~* a face pe grozavul.
rugàre *vt.* **1.** a bombăni, a mormăi. **2.** a ameninţa cu aroganţă.
rugàto *adj.* zbîrcit; cu riduri.
rugbìsta, *-isti, s.m. (sport)* rugbist.
rugby *s.m. invar. (sport)* rugby.
ruggènte *adj.* care rage, care scoate răgete; *anni ~-i* ani de goană după chiverniseală în Italia (1920—1929).
rugghiaménto *s.m. (rar)* **1.** răget. **2.** chiorăială (a stomacului).
rugghiàre *vi. (a; lit.)* **1.** a rage. **2.** *(fig., despre mare, vînt)* a urla, a mugi.
rùgghio *s.m.* **1.** răget. **2.** răcnet, urlet. **3.** muget.
rùggine I. *s.f.* **1.** rugină; *(bot.) ~ del grano* rugina

grîului. **2.** *(fig.)* ranchiună, pică; *c'è una vecchia ~ tra loro* este o veche pică între ei. **3.** *(înv.)* cocleală. **4.** murdărie. **5.** *(med.)* tartru. **II.** *s.m.* culoare ruginie; *mela ~* măr cu coaja ruginie.

rugginìre *vt., vi. (e), vr. v.* arrugginire.

rugginosità *s.f. (rar)* rugină; faptul de a fi ruginit.

rugginóso *adj.* **1.** ruginos; ruginit; *denti ~-i* dinţi cu tartru. **2.** aspru (la pipăit).

ruggìre *vi. (a)* **1.** a rage; a răcni. **2.** *(fig.)* a urla, a răcni. **3.** a vui.

ruggìto *s.m.* răget; răcnet, urlet.

rugiàda *s.f.* **1.** rouă; *(fig.) ~ delle guance* lacrimi. **2.** *(fig.)* **a)** consolare; **b)** binefacere.

rugiadóso *adj.* **1.** înrourat. **2.** *(despre un fruct etc.)* proaspăt, brumat. **3.** *(depr.)* **a)** cu maniere afectate; **b)** solemn; **c)** onctuos. **4.** bigot.

rugliàre *vi. (a)* **1.** a mîrîi (ca un cîine). **2.** a mormăi (ca un urs). **3.** *(despre intenstine)* a chiorăi. **4.** a mugi (ca o cascadă).

rùglio *s.m.* **1.** mîrîit; mormăit. **2.** chiorăit. **3.** muget.

rugosità *s.f.* rugozitate, asprime (a pielii).

rugòso *adj.* **1.** zbîrcit; ridat; stafidit. **2.** aspru (la pipăit).

rugumàre *vt., vi. (a; înv., pop.)* a rumega.

ruìna *s.f. (poetic) v.* rovina.

rullàggio *s.m.* **1.** *(av.)* rulare pe pistă. **2.** *(sport)* desprindere de pămînt (la sărituri).

rullaménto *s.m. (rar)* **1.** *(mar.)* ruliu. **2.** răsunet/bătaie de tobă.

rullàre **I.** *vi. (a)* **1.** *(despre o navă)* a avea ruliu/tangaj. **2.** *(despre o tobă)* a răsuna. **3.** a rula, a se mişca. **4.** a se rostogoli; a aluneca. **5.** *(despre avion)* a rula. **II.** *vt.* a netezi cu tăvălugul.

rullàta *s.f. (av.)* rulare.

rullatùra *s.f. (agr.)* netezire, trecere cu tăvălugul.

rullìno *s.m.* **1.** *(foto.)* rolfilm. **2.** *(tehn.)* rolă; pastilă; *chiave a ~* tip de cheie franceză.

rullìo *s.m.* **1.** răsunet prelungit de tobă. **2.** *(mar., av.)* ruliu.

rùllo *s.m.* **1.** bătaie de tobă. **2.** sul, cilindru; *~ compressore* tăvălug, cilindru compresor. **3.** *(tipogr.)* val, valţ. **4.** *(tehn.)* rulou. **5.** *(mec.)* galet, rolă; *~ di scorrimento* galet/rolă de rulment; *(tipogr.) ~ inchiostratore* val de cerneală; rulou (la maşina de scris) *(foto.)* rolfilm. **6.** popic; *dare nei ~-i* a sări; a se rostogoli.

rulòtta *s.f.* rulotă.

rum *s.m.* rom.

rumàre *vt., vi. (a; înv.)* **1.** a rumega. **2.** a amesteca din nou, a reamesteca.

rùmba *s.f.* rumbă.

rumèna *adj., s.m. v.* romeno.

rumicciàre *vt.* a face zgomot nu prea mare dar repetat.

ruminàle *adj., s.m. (ant.)* (privitor la) smochinul lîngă care au fost găsiţi Romulus şi Remus.

ruminànte *s.m.* mamifer rumegător.

ruminàre *vt.* **1.** a rumega. **2.** a mesteca mult. *SIN. biascicare.* **3.** *(fig.)* a gîndi şi răsgîndi, a rumega în gînd. *SIN. rimuginare, ripensare.*

ruminazióne *s.f.* rumegare.

rùmine *s.m. (zool.)* rumen, ierbar. *SIN. digrumale, pancione.*

rùmme *s.m. v.* rum.

rumóre *s.m.* **1.** zgomot; gălăgie; *(cinema) colonna dei ~-i* coloană sonoră; *(radio) ~ parassita* paraziţi. *SIN. baccano, chiasso, frastuono.* **2.** *(fig.)* faimă; *levar ~* a face să se vorbească despre sine, a deveni faimos; *menar ~* **a)** a se lăuda cu ceva; **b)** a face scandal pentru ceva. **3.** zvon; rumoare. **4.** *(rar)* răzmeriţă; *levarsi a ~* a se răzvrăti; *(fig.) mettere a ~* a da alarma.

rumoreggiàre **I.** *vi. (a)* **1.** a face gălăgie/zgomot. **2.** a răspîndi un zvon. **3.** a murmura dezaprobînd; a bombăni. **II.** *vt.* **1.** a alarma. **2.** a dezaproba prin rumoare.

rumoreggiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană/om) turbulent.

rumorìo, *rumorìi, s.m.* rumoare/zgomot continuu/multiplu.

rumorista, -isti, *s.m.* şi *f.* **1.** *(teatru, cinema, radio)* inginer/tehnician de sunet. **2.** persoană care deranjează liniştea (cu automobilul, motocicleta).

rumorosità *s.f.* zgomot, gălăgie.

rumoróso *adj.* **1.** gălăgios, zgomotos; *traffico ~* trafic zgomotos. *SIN. chiassoso.* **2.** *(fig.)* clamoros; scandalos. *SIN. clamoroso.*

rùna *s.f.* rună, caracter grafic al alfabetului germanic/nordic.

rùnico, *rùnici, adj.* runic, de rune.

runcìglio *s.m. (înv.) v.* ronciglio.

ruolìno *s.m.* **1.** *(dim., teatru)* rol mic/scurt, rolişor. **2.** listă de sarcini, plan de îndeplinire a lor; *(mil.) ~ di marcia* ordinea coloanei (în mers).

ruòlo *s.m.* **1.** rol, registru; *di ~* titular; *docente/professore di ~* profesor titular; *~ normale/speciale* registru normal/special; *~ delle imposte* registru de impozite; *personale di ~* personal efectiv. **2.** listă (a membrilor unei societăţi etc.). **3.** *(jur.)* rol; *iscrizione della causa nel ~* trecerea procesului pe rol. **4.** *(înv.)* catalog de cărţi. **5.** număr; *essere nel ~ degli ignoranti* a fi în numărul ignoranţilor. **6.** rol; *svolgere il ~ di guida* a avea funcţia de ghid; *~ determinante* rol hotărîtor; *l'importante ~ dei paesi più grandi* rolul important al ţărilor mai mari.

ruòta *s.f.* **1.** roată; *~ dentata* roată dinţată; *~ a vite senza fine* roată melcată; *~ folle* roată baladoare/liberă pe arbore; *~ a raggi* roată cu spiţe; *~ di scorta (auto)* roată de rezervă; *(sport) arrivare a ~* **a)** a ajunge la o lungime de roată; **b)** *(fig.)* a obţine un rezultat strîns (faţă de concurent); *la ~ della fortuna* roata norocului; *ungere la ~/le ~-e* a mitui, a da şperţ; *mettere i bastoni tra le ~-e* a pune beţe-n roate; *l'ultima ~ del carro* a cincea roată la căruţă; *dare la ~ a un coltello* a da cuţitul pe tocilă. **2.** *(mar.)* roată; *~ del timone* timona; *da ~ a ~* de la un cap la altul (al navei); *avere il vento a fil di ~* a avea vînt favorabil. **3.** roată de olărit. **4.** roată ce se învîrtea în deschizătura zidului şi primea din afară (la mănăstiri) ajutoare/copii abandonaţi. **5.** urnă la loto. **6.** *(ist.)* roată de supliciu, supliciul de tragere pe roată. **7.** *(înv.)* sferă cerească; cer; *la ~ del sole* discul soarelui; *le stellate ~-e* cerurile. **8.** cerc, tot ce are formă rotundă; *ritagliare una ~ nella carta* a tăia un cerc din hîrtie; *a ~* în formă de cerc; *mantello a ~* capă; *gonna a ~* fustă cloş; *fare la ~* a se împăuna; *fare la ~ a una donna* a face curte unei femei. **9.** *(bis.) la Sacra ~* **a)** tribunal ecleziastic; **b)** curte de apel la Roma (ecleziastică).

ruotàre *vi., vt. v.* rotare.

rùpe *s.f.* stîncă ascuţită/abruptă.

rupèstre *adj. (lit.)* **1.** rupestru; *flora ~* floră rupestră; *arte ~* artă rupestră. **2.** stîncos; abrupt.

rupìa *s.f.* rupie (monedă indiană).

ruràle **I.** *adj.* rural, sătesc; *popolazione ~* populaţie rurală; *Cassa ~* mică bancă de credit/ajutor. *SIN. campestre, campagnolo.* **II.** *s.m.* ţăran; agricultor.

ruralizzàre *vt.* a forma/a educa pentru munca agricolă.
ruscellàre *vi. (a; lit., înv.)* **1.** a luneca întocmai unei ape curgătoare. **2.** *(fig.)* a se risipi.
ruscèllo *s.m.* pîrîu. *SIN. rivo.*
ruschètta *s.f.* pleavă de orez.
rùsco *s.m. (bot.)* ghimpe *(Ruscus aculeatus).*
rusignòlo *s.m. v.* usignolo.
rùspa *s.f.* **1.** screper. **2.** rîcîială; scormonire (de găini).
ruspàre I. *vi. (a)* **1.** a rîcîi; a scormoni, a scurma; *pollo ruspante* pui de curte. **2.** a grebla un teren. **II.** *vt.* a săpa un teren cu screperul.
rùspo I. *adj. (rar)* aspru (la pipăit); *moneta ~-a* monedă nouă/de curînd bătută. **II.** *s.m.* **1.** ţechin, monedă florentină. **2.** *(pop.)* ban. **3.** ceea ce se găseşte rîcîind; *uccelli di ~* păsări nemigratoare.
ruspóne *s.m.* **1.** *(ist.)* veche monedă de aur toscană. **2.** *(fig., la pl.)* bani; bogăţie.
russaménto *s.m.* sforăială; sforăit puternic.
rùsso I. *adj.* rusesc. **II.** *s.m.* **1.** limba rusă. **2.** rus (locuitor).
russófilo *adj., s.m.* rusofil.
russoviàno *adj. (ist. lit.)* relativ la opera/ideile lui J.J. Rousseau, rousseau-ist.
rusticàggine *s.f.* stîngăcie (în purtare).
rusticàle *adj.* rustic, ţărănesc.
rusticàno *adj.* rustican, rustic, ţărănesc; *cavalleria ~-a* cavalerism rustican. *SIN. campagnolo, contadinesco.*
rustichèzza *s.f.* comportare rustică/neîndemînatică/neşlefuită. *SIN. ritrosia, rozzezza, selvatichezza.*
rusticità *s.f.* **1.** stîngăcie, neîndemînare, lipsă de şlefuire. **2.** caracter rustic.
rùstico, *rùstici* **I.** *adj.* **1.** rustic, ţărănesc; rural. *SIN. campestre, contadinesco, campagnolo.* **2.** neşlefuit, necizelat; simplu; rustic; *casetta ~-a* căsuţă rustică; *(loc. adv.) alla ~-a* neşlefuit, nerafinat; grosolan. **3.** timid, sălbatic, simplu. *SIN zotico, scontroso, selvatico.* **II.** *s.m.* **1.** construcţie nefinisată. **2.** casă de ţăran (opusă aceleia a moşierului). **3.** *(la pl.)* pateuri mici (cu carne/legume).
rùta *s.f. (bot.)* virnant *(Ruta graveolens). SIN. rugo, armel.*
rutabàga *s.f. (bot.)* specie de varză.
rutènio *s.m. (chim.)* ruteniu.
rutèno *adj., s.m. pl.* **1.** rutean, ruten. **2.** *(înv.)* rusesc.
Rutherford *s.m. invar. (fiz.)* Rutherford (Rd), unitate de măsură a radiaţiei.
rutleàrsi *vr. (înv.)* a se mişca; a se întoarce; *~ per terra* a se tîrî.
rutilànte *adj. (lit.)* roşu-strălucitor.
rutilàre *vt. (a)* **1.** a străluci, a luci. **2.** a fi roşu-aprins.
rùtilo *adj.* **1.** *(lit.)* roşietic, roşcat, roşcovan. **2.** *(miner.)* culoare roşie, bioxid de titaniu.
ruttàre I. *vi. (a)* **1.** a rîgîi. **2.** a da/a arunca afară cu putere. **II.** *vt. (vulg., fig.)* a spune, a profera; *~ bestemmie* a profera injurii.
rutteggiàre *vi. (a; vulg.)* a rîgîi des/mereu.
rùtto *s.m.* rîgîială.
ruttóre *s.m. (electr.)* întrerupător.
ruvidézza *s.f.* **1.** *(fig.)* grosolănie, neşlefuire. **2.** *(rar)* asprime, asperitate (la pipăit). *SIN. rozzezza.*
ruvidità *s.f.* **1.** asprime, asperitate (la pipăit). **2.** *(rar)* grosolănie, neşlefuire. *SIN. rozzezza.*
rùvido *adj.* **1.** aspru (la pipăit). *SIN. scabro.* **2.** *(fig.)* grosolan, neşlefuit, necioplit; mitocan.
rùzza *s.f. (fam.)* **1.** neînţelegere; ceartă. **2.** *(rar)* zburdălnicie, ghiduşie; *aver la ~* a avea chef de glumit.
ruzzàre *vi. (a; fam.)* **1.** *(despre animale)* a se juca, a se zbengui. **2.** a se juca, a face ghiduşii/nebunii; a zburda.
rùzzo *s.m. (fam.)* **1.** zburdălnicie, zbenguială. **2.** *(fig.)* capriciu, chef; *essere in ~* a avea chef de; *cavare il ~ di capo a uno* a scoate gărgăunii din cap. **3.** *(rar)* ceartă, rivalitate.
rùzzola *s.f.* sfîrleză de lemn.
ruzzolàre I. *vi. (e, a)* **1.** a se rostogoli, a se învîrti (căzînd). **2.** a aluneca (pe scări), a se da de-a berbeleacul. *SIN. rotolare.* **II.** *vt.* a învîrti (ca pe o sfîrleză); a rostogoli de sus; *~ le scale* a se rostogoli pe scări, a se da de-a berbeleacul. *SIN. capitombolare.*
ruzzolàta *s.f.* **1.** cădere, rostogolire, prăvălire. **2.** alunecare (de sus, pe o scară). **3.** lovitură de sfîrleză.
ruzzolìo *s.m.* rostogolire, alunecare (pe o distanţă mare).
ruzzolóne[1] *s.m.* **1.** alunecare, rostogolire; cădere, prăvălire; *(fig.) fare un ~* a-şi pierde averea/puterea/rangul. *SIN. capitombolo.* **2.** piatră mare, bolovan (care se rostogoleşte).
ruzzolóne[2] *adv. v.* ruzzoloni.
ruzzolóni *adv.* de-a dura, de-a rostogolul; *cadere/scendere/venir giù ~* a cădea/a coborî/de-a dura; *finì ~ per terra* a căzut de-a rostogolul la pămînt; *fece le scale ~* s-a dus de-a dura pe scări; *andare a ~* a cădea rostogolindu-se, de-a dura.

S

s *[esse]* *s.m.* şi *f.* *(sunetul şi litera)* s; *(auto)* ***curva a s*** curbă dublă (prima la dreapta sau invers).

sabadìglia *s.f.* *(bot.)* specie de plantă medicinală *(Sabadilla officinalis)*.

sabàtico, -àtici, *adj.* *(lit.)* de sîmbătă; *anno ~* fiecare al şaptelea an (la evrei).

sabatìna *s.f.* *(rar)* cină de dulce (după miezul nopţii de sîmbătă); *far la ~* a chefui sîmbătă noaptea.

sàbato, *(înv.)* **sàbbato** *s.m.* **1.** sîmbătă; *Dio non paga il ~* Dumnezeu nu bate cu ciomagul/parul; *~ di Passione* sîmbăta Floriilor; *~ inglese* sîmbătă după-amiază (liberă); *~ grasso* ultima sîmbătă a carnavalului/lăsata secului; *~ Santo* Sîmbăta mare/a Paştilor. **2.** *(ironic, pop.)* **zi** îndepărtată; *~ che viene!* la paştele cailor.

sabàudo I. *adj.* *(ist., pol.)* al dinastiei de Savoia. **II.** *s.m.* savoiard, (locuitor) din Savoia.

sàbba *s.m.* sabat, adunare nocturnă a vrăjitoarelor.

sabbàtico, -ici, *adj.* *(în expr.)* *anno ~* **a)** *(rel., ist.)* an (o dată la şapte ani) în calendarul ebraic (cînd se acordau anumite favoruri); **b)** *(fig.)* an de concediu (al profesorilor universitari).

sàbbia *s.f.* **1.** nisip; *un granello di ~* un bob/grăunte de nisip; *la ~ della spiaggia* nisipul de pe plajă; *costruire sulla ~* a face castele pe nisip; *seminare nella ~* a semăna în vînt; *scritto sulla ~* scris pe nisip (care va fi uitat repede). **2.** nisip, praf (pentru uscat cerneala). **3.** *(med.)* calculi/pietre la căile biliare etc. **4.** *(ca adj.)* culoare nisipie; *un golfino color ~* un jerseu nisipiu/bej.

sabbiàre *vt.* **1.** *(rar)* a acoperi cu nisip. **2.** *(metal.)* a sabla.

sabbiatrìce *s.f.* maşină de sablat cu nisip.

sabbiatùra *s.f.* *(med.)* **1.** baie de nisip. **2.** *(metal.)* sablare.

sabbièra *s.f.* nisip (la locomotive/tramvaie etc.).

sabbionàra *s.f.* carieră de nisip fin.

sabbióne *s.m.* **1.** nisip mare. **2.** teren nisipos, **nisipiş**. **3.** deşert acoperit cu nisip.

sabbionìccio *s.m.* *(depr.)* **1.** teren nisipos. **2.** pămînt cu nisip.

sabbionóso *adj.* nisipos.

sabbióso *adj.* **1.** nisipit, nisipos. **2.** nisipos, ca nisipul; *roccia ~-a* rocă sfărîmicioasă.

sabeìsmo *s.m.* *(rel., ist.)* sabeism, cultul aştrilor.

sabellìano *adj.* aparţinînd ereziei creştine a lui Sabellius (sec. III).

sabéllico, -éllici, *adj.* *(antic.)* sabelic, al Sabelilor.

sabéo I. *adj.* *(ist.)* referitor la oraşul Saba. **II.** *s.m.* **1.** locuitor al regatului/oraşului Saba. **2.** limba din Arabia meridională (în antichitate).

sabìna *s.f.* *(bot.)* cetină-de-negi *(Juniperus sabina)*.

sabìno *adj.* *(antic.)* sabin, din regiunea Sabina (la răsărit de Roma).

sabotàggio *s.m.* sabotaj; *atto di ~* act de sabotaj.

sabotàre *vt.* (şi *fig.*) a sabota.

sabotatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* sabotor.

saburràle *adj.* *(med., în loc.)* *lingua ~* limbă încărcată.

sàcca *s.f.* **1.** sacoşă, sac; *~ da viaggio* sac de voiaj; *~ da piedi* sac (căptuşit cu blană) de picioare; *~ da notte* sac de dormit. **2.** geantă mare. **3.** desagă/traistă; *la ~ dei frati questuanti* desaga călugărilor cerşetori. **4.** *(dial.)* buzunar. **5.** adîncitură/intrînd; *le ~-che di un fiume* pungile, intrîndurile unui rîu; *far ~* a forma un intrînd; *(av.) ~ d'aria* gol de aer. **6.** pungă; colectare; *~ di pus/liquido* pungă de puroi/lichid; *~-che polliniche* saci polinici. **7.** *(mil.)* încercuire. **8.** *(metal.)* etalaj (de furnal).

saccàia *s.f.* **1.** magazie; loc pentru saci/pentru diferite lucruri. **2.** vergea/prăjină de care stau agăţaţi sacii (în hambar). **3.** traistă, desagă; *far ~* **a)** a face puroi, a coace; **b)** a aduna supărare/mînie. **4.** *(rar)* lucrurile aflate în saci.

saccapàne *s.m.* *(înv.)* raniţă; sac de merinde.

saccaràsi *s.f.* *(chim.)* invertază.

saccàrdo *s.m.* *(înv.)* **1.** *(ist.)* jefuitor, bandit (în urma trupelor). **2.** ticălos; nemernic; borfaş. **3.** *(mil., ist.)* paznic al bagajelor, al proviziilor.

saccàride *s.m.* *(chim.)* carbohidrat, glucidă

saccarìfero *adj.* zaharos; de zahăr; *industria ~-a* industria zahărului.

saccarificàre *vt.* a transforma în zahăr, a zaharifica

saccarificazióne *s.f.* zaharificare.

saccarificio *s.m.* fabrică de zahăr.

saccarimetro *s.m.* zaharometru.

saccarina *s.f.* *(chim.)* zaharină.

saccarinàto *adj.* care conţine zaharină.

saccaròide *adj.* **I.** zaharoid. **II.** *s.m.* cristalin asemănător zahărului.

saccaròsio *s.m.* zahăr comun (din trestia/sfecla de zahăr).

saccàta *s.f.* **1.** cantitate (de lucruri) care încape într-un sac/sacoşă. **2.** *(înv.)* măsură agrară/întindere (semănătură cu un sac de grîu).

saccellàrio *s.m.* *(înv., bis.)* preot distribuitor de bani, de pomeni.

saccènte I. *adj.* **1.** prezumţios, pretins atotştiutor; îngîmfat, înfumurat. **2.** *(înv.)* înţelept. **3.** *(înv.)* priceput. **II.** *s.m.* pedant, încrezut.

saccenterìa *s.f.* suficienţă; aroganţă; pedanterie.

saccentóna *s.f.* *(depr.)* femeie cu pretenţii de intelectuală; femeie pedantă, savantă.

saccheggiaménto *s.m.* jaf; prădare; jefuire.

saccheggiàre *vt.* a jefui, a prăda; *(fig.) ~ un libro, un autore* a plagia fără jenă.

saccheggiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* jefuitor, prădalnic, fur, tîlhar.

saccheggio *s.m.* jaf; pradă. *SIN. depredazione, rapina, sacco, razzia.*

saccherìa *s.f.* fabrică/atelier de confecţionat saci.

sacchètta *s.f.* **1.** săculeţ, sac mic de voiaj. **2.** desagă, *~ da fieno* traistă cu fîn (legată la gîtul unui cal). **3.** buzunărel.

sacchettàre *vt.* *(rar)* a lovi/bate cu săculeţe cu nisip (pentru a ucide).

sacchétto *s.m.* **1.** *(dim.)* pungă; *~ di carta/tela/plastica* pungă de hîrtie/pînză/plastic; *~ di caramelle* punguţă cu bomboane; *un ~ di zucchero/farina/caffè* o pungă cu zahăr/făină/cafea. **2.** *(glumeţ)* pungă cu bani (economii); *far e il ~* a economisi.

a pune/stringe la ciorap. **3.** săculeţ; *~-i pollinici* săculeţe/pungulite cu polen. **4.** *(mil.)* **a)** sac, săculeţ; *~-i a terra* saci cu pămînt (pentru căptuşirea tranşeelor); **b)** traistă. **5.** sac; *a ~* în formă de sac; *giacca a ~* sacou în formă de sac. **6.** sacoşă; geantă. **7.** poşetă/pungă elegantă; *~ di odori* punga cu parfumuri. **8.** *(bis., la pl.)* călugări din ordinul penitenţei lui Iisus (sec. XII-XV).

saccianménto *s.m. (înv.)* cunoştinţă; cunoaştere.

sacciùto *adj. (înv.)* atotştiutor; îngîmfat.

sàcco[1], *sàcchi, s.m.,* **sàcca** *s.f. pl.* **1.** sac; *bocca/fondo del ~* gura/fundul sacului; *riempire/vuotare un ~ ~* a umple/goli un sac; *trasportare/scaricare i ~-chi* a transporta/descărca saci; *tela di/da ~* pînză de sac; *a ~* în formă de sac; *sembrare/parere un ~ (despre o haină)* a-i cădea ca un sac; *(fig.) colmare il ~* a se umple paharul; *(fig.) vuotare il ~* a spune tot ce are pe suflet; *tenere/reggere il ~ a qualcuno* a fi complice la furt; *mettere nel ~* a îmbrobodi/păcăli; *cogliere con le mani nel ~* a prinde cu mîţa-n sac; *con la testa nel ~* cu capul în nori; *tornare con le pive nel ~* a se întoarce cu mîinile goale/buzele umflate; *farina del proprio ~* muncă/operă proprie. **2.** conţinutul unui sac; *un ~ di patate* un sac de cartofi; *(fig.) ~ di stracci* zdrenţăros; *(fig.) ~ d'ossa* om costeliv/slăbănog. **3.** *(fig., fam.)* mare cantitate/număr; *un ~ di gente* o grămadă de oameni; *fare un ~ di domande* a pune o groază de întrebări; *dire un ~ di bugie* a spune o grămadă de minciuni; *un ~ e una sporta* foarte mult/mult de tot; *a ~-chi* cu grămada/mult de tot; *(rar) far ~* a agonisi. **4.** pînză de sac; *tessuto a ~* ţesătură rară. **5.** *(bis.)* **a)** haină grosolană (de pustnic); **b)** rasă (călugărească); *vestire il ~* a se călugări. **6.** sac; sacoşă; *~ da viaggio/da notte* sac de voiaj. **7.** geantă. **8.** traistă; desagă. **9.** raniţă; rucsac; *~ alpino/da alpinista/da montagna* rucsac; *fare colazione al ~* a mînca din traistă (în excursii). **10.** sac; *~ a pelo* sac îmblănit de dormit; *~ da bivacco* sac de dormit; *~ a piumino* haină (impermeabilă) matlasată (cu glugă). **11.** *(med.)* **a)** sac, pungă; *~ lacrimale* pungă lacrimală; **b)** plagă; tumoare; *far ~* a colecta/face puroi. **12.** plasă de păsări; *far ~* a cădea în cursă. **13.** plasă (deasă) de pescuit (unde se ţin peştii). **14.** pînză de corabie. **15.** *(pop., glumeţ)* stomac/burduhan; *avere il ~ pieno* a fi sătul; *riempirsi il ~* a-şi umple burduhanul; *(prov.) non dire quattro se non l'hai nel ~* nu zi hop pînă nu-i sări.

sàcco[2] *s.m.* jaf; prădare; *mettere a ~/mandare a ~ (e a ruba)/dare il ~ a un luogo* a jefui, a prăda un loc.

saccòccia, *-òcce, s.f.* **1.** buzunar; *avere piene le ~-e* a fi sătul de ceva. **2.** sacoşă. **3.** *(înv.)* traistă.

saccoccióne *s.m. (dial.)* beţivan.

saccolèva *s.m. (mar.)* **1.** barcă cu pînze (pentru pescuit bureţi). **2.** velă.

saccomannàre *vt. (înv.)* a prăda, a jefui.

saccomànno *s.m.* **1.** *(ist.)* jefuitor, prădător (în urma trupelor). **2.** ticălos, nemernic. **3.** jaf, prădăciune; *porre/mettere a ~* a jefui/prăda.

saccòne *s.m.* saltea de paie/foi de porumb; *dormire quanto i ~-i* a dormi întruna.

saccopélo *s.m. (alpin.)* sac de dormit îmblănit.

sàcculo *s.m. (anat.)* saculă.

sacèllo *s.m. (poetic)* **1.** capelă; bisericuţă. **2.** *(antic.)* altar păgîn. **3.** troiţă.

sacerdotàle *adj.* preoţesc, sacerdotal.

sacerdòte *s.m.* preot, sacerdot; *sommo/gran ~* mare sacerdot *(antic.)* (şeful sacerdoţilor unui templu la evrei); *sommo ~* papă; *~ di Esculapio* medic; *~ della scuola* profesor, învăţător; *~ della giustizia* magistrat.

sacerdotéssa *s.f. (lit.)* preoteasă; vestală; *~ di Venere* prostituată.

sacerdòzio, *-òzi, s.m.* **1.** sacerdoţiu/preoţie. **2.** *(fig.)* misiune; apostolat.

sacertà *s.f. (fig.)* caracter sacru/sfînt; sfinţenie.

sàcra *s.f. v.* sagra.

sacràle *adj.* **1.** sacru, sfînt. **2.** *(anat.)* sacral.

sacralità *s.f. (bis., fil.)* caracter sacru/sfînt; sfinţenie.

sacramentàle I. *adj.* **1.** *(bis.)* sacramental. **2.** *(fig.)* sacramental; solemn. **II.** *s.m. pl.* practici/ceremonii sacre (care ţin de tainele bisericii).

sacramentàre I. *(bis.)* **1.** a împărtăşi, a face maslul (unui muribund). **2.** a jura, a afirma solemn. **3.** a blestema. **4.** *(pop.)* a înjura. **II.** *vi.* a se jura. **III.** *vr.* a se împărtăşi.

sacramentàrio *s.m. (bis.)* ritual pentru tainele bisericeşti.

sacramentìna *s.f. (bis.)* călugăriţă din ordinul Sacramentului.

sacraménto *s.m.* **1.** *(lit.)* jurămînt; *fare ~* a jura solemn; *fare mille ~-i* a se jura şi răsjura. **2.** *(bis.)* sacrament, taină; *accostarsi ai ~-i* a se spovedi şi a se împărtăşi; *Cristo in ~* ostie; *(fam.) fare una cosa con tutti i ~-i* a face un lucru îndeplinind toate formalităţile. **3.** ceremonie de călugărire (la femei). **4.** *(înv.)* lucru sacru.

sacràre I. *vt.* **1.** a sfinţi/a face sacru; *~ a* a consacra ceva/cuiva. **2.** *(pop.)* a înjura. **II.** *vr.* **1.** a se consacra; a se dedica. **2.** a fi hirotonisit (preot/episcop). **III.** *vi. (a) (fam.)* a blestema; a înjura.

sacràrio, *-àri, s.m.* **1.** loc sacru; loc unde se pun obiecte sacre. **2.** *(înv.)* sacristie. **3.** *(antic.)* altar, capelă (în casele romane). **4.** *(fig.)* adîncul sufletului, for interior. **5.** edificiu (ridicat) în memoria anumitor evenimente; *~ dei caduti* altar al căzuţilor.

sacràto *s.m.* **1.** piaţă în faţa unei biserici. **2.** loc binecuvîntat/sfînt; *seppellire nel ~* a îngropa în pămînt sfinţit.

sacrestàno *s.m v.* sagrestano.

sacrestìa *s.f. v.* sagrestia.

sacrificàle *adj. (lit., rar)* de sacrificiu; *ara/atto ~* altar/act de sacrificiu.

sacrificàre *vt., vr., vi. (a)* **1.** a (se) sacrifica; a (se) jertfi. **2.** a oficia slujba religioasă (la catolici).

sacrificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* sacrificator.

sacrificazióne *s.f.* sacrificare; jertfire.

sacrificio, *-ìci, s.m.* sacrificiu; jertfă; *(bis.) ~ incruento/il santo ~* liturghia; *(înv.) vedere il ~* a asista la liturghie.

sacrifizio *(tosc.) s.m. v.* sacrificio.

sacrilègio *s.m.* sacrilegiu; nelegiuire; profanare; *fare/commettere un ~* a face/comite un sacrilegiu.

sacrìlego, *-ìleghi, adj.* **1.** nelegiuit. **2.** profanator; *lingua ~-a* gură rea, om care înjură/blestemă.

sacripànte *s.m. (în expr.) fare il ~* a face pe viteazul.

sacrista, *-ìsti, s.m. (lit.)* paracliser.

sacristìa *s.f. v.* sagrestia.

sàcro I. *adj.* **1.** sacru; sfînt; *~-i bronzi* clopote; *~ Collegio* colegiu de cardinali; *~-a rappresentazione* dramă religioasă (medievală); *(med.) morbo ~* epilepsie. **2.** sacru, inviolabil; consacrat. **3.** *(anat., în expr.) osso ~* os sacral/sacrum. **II.** *s.m.* **1.** *(colectiv)* lucruri sacre; *il ~ e il profano* cele sfinte şi cele lumeşti. **2.** *(anat.)* os sacral/sacrum.

sacrosànto *adj.* sacrosanct.
sadducéo *s.m. (rel., ist.)* saducheu.
sàdico, *sàdici*, *adj.* sadic.
sadismo *s.m.* sadism.
saéppola *s.f. (pop., glumeț)* săgeată.
saéppolo *s.m.* **1.** mlădiță/vlăstar de viță-de-vie. **2.** *(înv.)* bombardă.
saétta *s.f.* **1.** *(lit.)* săgeată; *naso a ~* nas ascuțit. **2.** *(fig.)* fulger; *correre come una ~* a alerga ca fulgerul. **3.** limbă de ceas. **4.** *(fig.)* înțepătură/durere ascuțită. **5.** *(fam.)* copil neastîmpărat/sfîrlează. **6.** *(cu o negație)* nimic, deloc; *non sapere una ~* a nu avea habar; *non casca una ~* nu se (poate) face nimic; *di ~* nimic; *neanche una ~* absolut nimic. **7.** mînie; ciudă, necaz. **8.** *(bis.)* sfeșnic triunghiular. **9.** *(sculpt.)* daltă. **10.** *(fotbal)* șut rapid și neașteptat/bombă. **11.** *(mec.)* sfredel/burghiu.
saettàme *s.m. (colectiv)* săgeți de diferite tipuri.
saettamènto *s.m.* **1.** săgetare. **2.** *(colectiv)* săgeți. **3.** *(fig.)* repetare continuă; *un ~ di domande* un șir/o mitraliere de întrebări.
saettàre **I.** *vt.* **1.** a săgeta. **2.** *(lit.)* a lovi cu săgeata. **3.** *(despre soare)* a săgeta. **4.** *(fig.)* a arunca/a fulgera; *~ squardi* a fulgera cu privirea. **5.** *(fotbal)* a șuta puternic; *~ in/a rete* a șuta în plasă. **II.** *vi. (e, a, impers.)*, a se arunca cu săgeți.
saettàta *s.f.* tras/tragere cu săgeata.
saettatóre, **-trice** *s.m.* și *f.* săgetător, arcaș.
saettèlla *s.f.* vîrf de sfredel (pentru metale).
saettìa *s.f.* **1.** navă/barcă rapidă (cu vîsle). **2.** *(bis.)* sfeșnic triunghiular.
saettière *s.m.* **1.** armurier; fabricant de săgeți. **2.** sagitar, soldat, arcaș.
saéttolo *s.m. (înv.)* bombardă.
saettóne *s.m.* șarpe mare (nevătămător).
saettùzza *s.f.* **1.** *(dim.)* săgeată. **2.** vîrf fin de sfredel. **3.** *(sculpt.)* daltă. **4.** limbă de ceas.
safàri *s.m. invar.* vînătoare (în Africa).
safèna *s.f. (anat.)* venă (la picior).
sàffica *s.f.* poezie/odă în vers safic.
sàfficо, *sàffici*, *adj. (despre vers)* safic.
sàffiro *s.m. v.* z a f f i r o.
sàffo *s.m. (ornit.)* specie de colibri *(Sporganura sappho)*.
sàga[1] *s.f.* **1.** legendă eroică (scandinavă), saga. **2.** roman saga
sàga[2] *s.f. (înv.)* **1.** vrăjitoare. **2.** zînă.
sagàce *adj.* **1.** *(lit.)* cu miros fin. **2.** sagace, ager, isteț; iscusit; *commerciante ~* negustor iscusit. **3.** pătrunzător, pertinent; *risposta ~* răspuns pertinent. **4.** conștient. **5.** voit.
sagàcia *s.f.* **1.** miros fin. **2.** sagacitate, agerime, istețime, iscusință. **3.** pătrundere.
sagacità *s.f. (rar)* *v.* s a g a c i a.
sagapène *s.m.* suc de plantă umbeliferă *(Sagapenum officinale)*.
sàgari *s.f. invar.* toporișcă/bandă cu două tăișuri (de război).
sàgarzia *s.f. (zool.)* specie de actinie *(Sagartia parasitica)*.
sagène *s.f. (înv.)* **1.** năvod. **2.** *(mar.)* navă mică de pirați.
saggèzza *s.f.* **1.** înțelepciune. **2.** prudență, cumințenie.
saggiàre *vt.* **1.** a încerca (aurul, metalele). **2.** a gusta (mîncarea); a degusta. **3.** *(fig.)* a tatona; *~l'avversario* a tatona adversarul.
saggiatóre, **-trice** *adj., s.m.* și *f.* **1.** (funcționar public) care încearcă metalele/monedele. **2.** balanță de precizie (pentru metale prețioase). **3.** dăltiță.
saggiatùra *s.f.* **1.** încercarea metalelor prețioase; titrare. **2.** marcă de garanție (pe un obiect de metal prețios).
saggiavino *s.m.* degustător de vinuri.
saggìna *s.f. (bot.)* mătură/sorg *(Sorghum vulgare)*.
sagginàle *s.m. (bot.)* tulpină uscată de mătură/sorg.
sagginàre *vt.* a îngrășa/îndopa (porci/păsări).
sagginèlla *s.f. (bot.)* specie de mătură (folosită ca furaj).
sàggio[1] **I.** *adj.* **1.** înțelept, cu minte/scaun la cap. **2.** prudent. *SIN. savio, giudizioso, assennato, prudente.* **II.** *s.m.* **1.** înțelept. **2.** *(înv.)* învățat/savant/doct; *i sette famosi ~-i* cei șapte renumiți învățați.
sàggio[2] *s.m.* **1.** încercare, probă; *~ dell'oro/prova di ~* probă a aurului; *tubo da ~* eprubetă; *fare un ~* a gusta/a lua o sorbitură. **2.** mostră/eșantion; *un ~ di olio* o mostră de ulei. **3.** exemplar/mostră; *mandare/chiedere un ~* a trimite/cere un exemplar, o mostră. **4.** oficiu unde se încearcă metalele prețioase. **5.** lucrare scrisă, teză (de examen). **6.** studiu; eseu, încercare critică. **7.** dobîndă; procent; rată; *~ di profitto* rată de beneficiu *(fig.)* dovadă; mărturie; *dare ~ di sé* a arăta ce poate/știe; *dare ~ della propria forza* a da dovadă de propria-i forță; *~ ginnico/di ginnastica* probă de gimnastică.
saggiòlo *s.m.* **1.** sorbitură de vin. **2.** sticlă de vin (de probă). **3.** balanță de precizie (pentru monede). **4.** *(dim.)* eșantion.
saggista *-isti*, *s.m.* eseist.
saggìstica *s.f.* eseistică.
saggìstico, *-istici*, *adj.* eseistic; *la letteratura ~-a* eseistica.
saggiuòlo *s.m. v.* s a g g i o l o.
sagìre **I.** *vr. (înv.)* a ocupa (o țară). **II.** *vt.* a guverna.
sagitta *s.f. (înv.)* săgeată.
sagittàle *adj.* care ține de săgeată; *(anat.) sutura ~* sudura oaselor parietale.
sagittària *s.f. (bot.)* specie de stînjenel.
sagittàrio, *-àri*, *s.m.* **1.** arcaș, săgetar. **2.** zodia săgetătorului.
sagittàto *adj. (bot., despre frunză)* în formă de săgeată/sagitat.
sàglia *s.f. v.* s a i a.
sagnàre *vt. (înv.)* **1.** a răni; a sîngera. **2.** *(dial.)* a lua sînge.
sàgo, *sàghi*, *s.m.* **1.** *(mil.)* manta. **2.** pled/pătură ce se pune pe cal. **3.** *(lit.)* rasă călugărească. **4.** *(bot.)* sago. **5.** *(înv.)* vrăjitoare.
sàgola *s.f. (mar.)* saulă, parîmă subțire.
sàgoma *s.f.* **1.** contur, linie, profil, siluetă; *~ tozza/snella/aerodinamica* linie/contur scund/zvelt/aerodinamic; *(ferov.) ~ limite* gabarit. **2.** *(arhit.)* (profil de) ciubuc. **3.** contur/linie (a feței, piciorului etc.). **4.** șablon. **5.** *(tehn.)* etalon pentru controlul rugozității unei suprafețe. **6.** *(tir)* panou/siluetă/țintă (la trageri). **7.** *(fig., fam.)* persoană năstrușnică, aiurit; *è una bella ~* e un aiurit/năstrușnic; *che ~!* ce aiurit! **8.** *(înv.)* greutate de cîntar (balanță).
sagomàre *vt.* a șablona/da forma (după șablon); a modela; a da o linie, un contur/a tăia (un bloc de piatră); a fasona.
sagomàto *adj.* **1.** modelat, cioplit, fasonat. **2.** *(despre metale)* profilat.
sagomatóre *s.m.* cioplitor în piatră; specialist în fasonare/șablonare etc.
sagomatùra *s.f.* **1.** fasonare, modelare. **2.** tăiere a pietrei. **3.** dare la strung. **4.** profilare (a metalelor).
sàgra *s.f.* **1.** *(înv.)* **a)** consacrare, dedicare; **b)** sfin-

ţire. **2.** *(bis.)* hram. **3.** sărbătoare; ~ *dell'uva* serbare (la culesul viilor). **4.** aniversare; comemorare (cu caracter naţional). **5.** tîrg mare/anual.

sagramentàre *vt., vr. v.* sacramentare.

sagràre *vi. (a)* **1.** *(pop.)* a înjura. **2.** *(înv.)* **a)** a consacra, a dedica; **b)** a sfinţi.

sagràto I. *adj. (pop.)* înjurat, blestemat (cu înjurături). **II.** *s.m.* **1.** *(pop.)* înjurătură. **2.** loc/spaţiu în faţa unei biserici. **3.** cimitir (lîngă o biserică).

sagrestàna *s.f.* **1.** călugăriţă (cu funcţie de paracliser). **2.** soţie de paracliser. **3.** enoriaşă (care face curăţenie în biserică).

sagrestàno *s.m.* sacristan, paracliser; ţîrcovnic.

sagrestìa *s.f.* **1.** *(bis.)* sacristie, paraclis. **2.** depozit; cameră de tezaur (la o bancă).

sagrì *s.m. invar.* **1.** *(iht.)* specie de rechin *(Squalus granulosus). SIN. sagrino.* **2.** piele de rechin. **3.** piele şagrinată (de căprioară etc.).

sagrificàre *vt., vr. v.* sacrificare.

sagrinàto *adj.* şagrinat/lucrat cu pielea de rechin.

sagrìsta *s.m. v.* sacrista.

sàgro[1] *s.m.* **1.** *(ornit.)* specie de şoim (mare). **2.** *(ist.)* un fel de tun (lung şi subţire).

sàgro[2] *adj., s.m. (înv.) v.* sacro.

sagù *s.m. invar.* **1.** sago; *palma del* ~ sago *(Metroxylon Rumphii).* **2.** făină de sago.

sahariàna *s.f.* jachetă (de colonial), sahariană.

sahariàno *adj.* **1.** saharian/din Sahara. **II.** *(geol., rar)* cuaternar.

sàia *s.f.* saia/postav; ţesătură uşoară de lînă.

sàiga *s.m. (zool.)* specie de antilopă *(Cervicapra saiga).*

saime *s.m. (înv.)* **1.** grăsime. **2.** slănină. **3.** unsoare, vaselină (pentru maşini).

saimìri *s.m. invar. (zool.)* saimiri, maimuţa-cap-de-mort *(Salmiri sciureus).*

sàio, *sài, s.m.* **1.** *(antic.)* tunică scurtă/sagum (la romani). **2.** *(ist.)* haină scurtă bărbătească. **3.** *(ist., mil.)* zale. **4.** *(lit.)* rasă/haină de călugăr.

saióne *s.m.* **1.** postav grosolan. **2.** haină în formă de sagum.

saìtico, *-ci, adj. (ist.)* egiptean (cînd capitala era Sais).

sàla[1] *s.f.* **1.** sală; ~ *da pranzo* sufragerie; ~ *d'aspetto* sală de aşteptare; ~ *di lettura* sală de lectură; ~ *operatoria* sală de operaţii; ~ *di proiezioni* sală de proiecţii; ~ *stampa* sala de presă; *(mil.)* ~ *di convegni* club pentru soldaţi/studenţi etc.; ~ *di scherma* sala de scrimă; *giochi di* ~ jocuri de societate. **2.** salon; ~ *da ballo/ricevimento* salon de bal/recepţie; ~ *di scrittura* salon/salonaş (în hoteluri etc.). **3.** *(tehn.)* hală; ~ *scarto* hala de sortat lînă; ~ *di montaggio* hală de montaj/asamblare.

sàla[2] *s.f.* osie (la o roată).

sàla[3] *s.f.* şovar *(Typha angustifolia).*

salàcca *s.f.* **1.** *(iht.)* ţîr *(Alosa vulgaris).* **2.** *(fig.)* persoană foarte slabă; *magro come una* ~ slab ca un ţîr. **3.** mîncare sărăcăcioasă; *campare con una* ~ a trăi cu vînt. **4.** *(depr.)* carte veche (ruptă şi murdară). **5.** *(glumeţ)* sabie.

salaccàio *s.m.* **1.** vînzător de ţîri. **2.** *(fig.)* carte veche, murdară şi proastă.

salàcco *adj. (lit.)* **1.** excitant; lubric; lasciv; obscen; *erba* ~ buruiană afrodisiacă; *parole* ~*-i* cuvinte obscene; *un commento* ~ un comentar picant/deocheat. **2.** muşcător/usturător/caustic; *epigrammi* ~*-i* epigrame sarcastice.

salacità *s.f. (rar)* lascivitate; lubricitate; picanterie; obscenitate.

salagióne *s.f.* sărarea peştelui.

salàia *s.f. (înv.)* sărărie.

salamàndra *s.f. (zool.)* **1.** salamandră *(Salamandra maculosa); essere una* ~ a nu arde în foc. **2.** *(înv.)* amiant. **3.** sobă care arde continuu.

salamànna *adj. f., s.f.* struguri (mari) de masă.

salàme *s.m.* **1.** salam; ~ *inglese* pandişpan cu umplutură. **2.** *(fig. glumeţ)* om neîndemînatic/stîngaci. **3.** nătîng, imbecil; *moviti* ~ *!* mişcă, imbecilule!

salamelecàre *vt.* a saluta cu salamalecuri.

salamelècche, salamelècco, *-ècchi, s.m.* salamalec; plecăciune, închinare.

salaminèstra, salamìstra *s.f.* femeie înfumurată/îngîmfată.

salamìno *s.m.* **1.** salam mic. **2.** *(tipogr.)* coloană scrisă cu caractere mici.

salamóia *s.f.* saramură; *acciughe in* ~ scrumbii la/în saramură.

salamoiàre *vi. (a)* a pune la saramură.

salangàna *s.f. (ornit.)* specie de rîndunică *(Callocalia esculenta).*

salàno *s.m.* arendaş (aproape perpetuu).

salànte *adj.* sărat; *bacini* ~*-i* depozite cu sare (la salină).

salapùzio *s.m.* (lit.) **1.** bondoc; scurt. **2.** prezumţios, înfumurat/îngîmfat.

salàre I. *vt.* **1.** a săra. **2.** *(fig.)* a chiuli; ~ *la scuola* a chiuli de la şcoală. **II.** *s.m. (înv.)* salariu.

salariàle *adj.* care ţine de salariu, privitor la salariu; *problema* ~ problema salariilor; *aumento* ~ mărire de salariu.

salariàre *vt.* a salariza; a salaria; a retribui.

salariàto *adj., s.m.* salariat; *i* ~*-i dello Stato* salariaţii statului; ~ *agricolo* pălmaş; ~ *fisso* muncitor agricol cu contract anual/contractant; ~ *militare* salariat civil pe lîngă o unitate militară.

salàrio I. *adj. (rar)* al sării/de sare. **II.** *s.m.* **1.** salariu, simbrie (la muncitori); ~ *settimanale/mensile* salariu săptămînal/lunar; *riscuotere/percepire il* ~ a căpăta salariul; ~ *nominale/reale* salariu nominal/real; ~ *a cottimo* salariu în acord; *salari e stipendi* salariul muncitorilor şi al funcţionarilor. *SIN. mercede.* **2.** plată a pensiunii (la mănăstire/şcoală). **3.** *(înv., ist.)* raţie de sare şi alimente.

salassàre *vt.* **1.** *(med.)* a lua sînge. **2.** *(fig.)* a estorca, a stoarce bani; *ristorante che salassa* restaurant scump de te zvîntă.

salàsso *s.m.* **1.** *(med.)* operaţia de luare a sîngelui, flebotomie. **2.** *(fig.)* estorcare/stoarcere de bani. **3.** *(glumeţ)* cheltuială mare; *mi hanno proprio fatto un* ~ m-au curăţat de tot/mi-au golit buzunarele.

salàta *s.f.* sărare, săratul mîncării.

salatìno *s.m.* saleu.

salàto I. *adj.* **1.** sărat. **2.** *(fig.)* (prea) scump; *conto* ~ notă de plată pipărată; *pagarla* ~*-a* a plăti scump. **3.** *(fig.)* muşcător, caustic, usturător; *parole* ~*-e* cuvinte usturătoare. **4.** picant. **II.** *s.m.* un fel de salam; *(la pl.)* mezeluri.

salatóio *s.m.* încăpere în care se sărează brînza.

salatùra *s.f.* sărare, sărat; sărătură.

sàlavo *adj. (înv.)* murdar. *SIN. sudicio.*

salavóso *adj. (înv.)* murdar.

sàlce *s.m. (înv.)* salcie.

salcerèlla *s.f. (bot.)* răchitan *(Lythrum salicaria).*

salcéto *s.m.* **1.** pădurice de sălcii/sălciniş. **2.** *(fig., înv.)* intrigărie; viespar.

salciàia *s.f.* **1.** gard de sălcii împletite (de-a lungul apelor). **2.** sălciniş (cu sălcii mici).

salcialòla *s.f. (ornit.)* un fel de privighetoare albastră *(Locustella luscinioides).*

salcicci *s.f. (pop.) v.* salsiccia.

salcigno *adj.* **1.** *(despre lemn)* de salcie. **2.** *(fig.)* nesuferit, antipatic. **3.** *(despre carne)* tare; fibros, aţos. **4.** *(despre pîine)* necrescută şi necoaptă/ trîndoasă. **5.** *(despre lemn)* cioturos. **6.** *(fig., dial.)* persoană înaltă, slabă dar vînjoasă; *vecchio* ~ bătrîn înalt şi vînjos.

sàlcio *s.m. v.* salice.

salciòlo, salciuòlo *s.m.* nuia de răchiţă.

salcràuti *s.m. pl.* varză acră.

sàlda *s.f.* **1.** scrobeală; apret; *dare la* ~ a scrobi. **2.** ogor nesemănat/păşune.

saldacónti *s.m. invar.* **1.** registru bancar de intrare-ieşire. **2.** serviciu de contabilitate (al unei întreprinderi).

saldacontista, -isti, *s.m.* şi *f.* contabil.

saldaménte *adv.* **1.** solid; cu putere; *tenersi* ~ a se ţine solid. **2.** ferm, cu fermitate.

saldaménto *s.m. (rar)* **1.** sudare; lipire. **2.** cicatrizare. **3.** *(com.)* soldare; încheiere de socoteli.

saldàre I. *vt.* **1.** a uni; a lipi. **2.** *(metal.)* a lipi, a suda; ~ *a punti* a suda prin puncte; ~*all'ossigeno* a suda cu oxigen; ~ *con lo stagno* a lipi cu cositor; ~ *a stagno* a lipi cu aliaj de cositor. **3.** a cicatriza. **4.** *(com.)* a lichida o socoteală; a achita/a plăti; ~ *il conto/la fattura* a plăti nota/ factura; ~ *una partita* a încheia socotelile. **5.** *(fig.)* a lichida, a pune capăt (unei certe). **II.** *vr.* **1.** *(despre două oase)* a se suda. **2.** *(despre rană)* a se închide/cicatriza. **3.** *(despre un cont)* a se încheia.

saldativo *adj.* care poate lipi/suda.

saldàto *adj.* **1.** sudat. **2.** (soldat) plătit, cu solda achitată. **3.** *(rar)* scrobit.

saldatóio *s.m.* instrument/unealtă de lipit/sudat.

saldatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** sudor, sudoriţă. **2.** ciocan de lipit, letcon.

saldatrice *s.f.* aparat de sudat (oxiacetilenic).

saldatùra *s.f.* **1.** sudură; lipire; *la* ~ *di un osso* lipirea/sudarea unui os; *la* ~ *di due tubi* sudarea a două ţevi; ~ *a stagno* lipire cu cositor; ~ *autogena* sudură autogenă. **2.** locul sudat/lipit, lipitură. **3.** *(fig.)* sudură, coordonare; *non vi è* ~ *fra i due temi del film* nu este legătură între cele două teme ale filmului.

saldézza *s.f.* **1.** soliditate. **2.** *(fig.)* fermitate.

sàldo[1] *adj.* **1.** solid; compact; masiv; dintr-o bucată; *pasta* ~*-a* pastă solidificată; *(fig.) mettere in* ~ a preciza; a stabili; a clarifica. **2.** solid; rezistent; puternic; *star* ~ *in sella* a şedea solid în şa; *(fig.) star* ~ a fi bine întemeiat (pe argumente solide). **3.** robust, sănătos. **4.** valid; valabil. **5.** constant, statornic; ferm, neînduplecat. *SIN. irremovibile, incrollabile.*

sàldo[2] *s.m.* **1.** încheiere de socoteli, solid; *fare il* ~ a da chitanţă; *fare i* ~*-i* a calcula soldul. **2.** sold *(marfă); merce di* ~ solduri; ~*-i di fine stagione* solduri de sfîrşit de sezon. **3.** sudură. **4.** *(înv.)* serlozitate; *stare in/sul* ~ a lucra serios.

sàle *s.m.* **1.** sare; ~ *grosso* sare grunjoasă; ~ *fino* sare fină; ~ *da cucina/tavola* sare de bucătărie/ masă; *essere giusto di* ~ a fi potrivit de sare; *saper di* ~ **a)** a fi sărat; **b)** *(fig.)* a fi dureros/amar; *color* ~ *e pepe* culoare gri/sare şi piper; *dolce di* ~ nu prea sărat; *non metterci su né* ~ *né pepe* a nu pune nimic personal (într-o lucrare/scriere); *mangiare uno come il* ~ a mînca de viu pe cineva, a-l mînca fript; *rimaner/restar di* ~ a rămîne încremenit; *(înv.) saper come sa di* ~ a şti ce gust are. **2.** *(chim.)* sare; ~ *inglese* sulfat de magneziu/ sare amară; ~ *di Saturno* acetat de plumb; ~ *narcotico* acid boric. **3.** *(fig.)* judecată, bun simţ; spirit, inteligenţă; *intendere/capire con un grano di* ~ a înţelege cu spirit de discernămînt; *discorso col* ~ *e col pepe* discurs inteligent; *(fig.) dolce di* ~ prostănac; *mangiare un altro po' di* ~ a mai învăţa ceva din experienţă; *senza* ~ nesărat, fără personalitate; *(înv.) acconciar senza* ~ a bîrfi pe cineva (fără nici o milă). **4.** *(la pl.)* vorbe de spirit, subtilităţi; ~ *attico* spirit, glumă spirituală. **5.** *(înv.)* mare.

salernitàno *adj., s.m.* (locuitor) din Salerno.

salesiàno *adj. (bis.)* salezian din Congregaţia întemeiată de Giovanni Bosco (1859).

salegèmma *s.m.* sare gemă.

saliàre *adj. (ist. ant.)* relativ la preoţii lui Marte; *carmen* ~ imn cîntat în sărbătoarea de 1 martie.

salibile *adj.* care se poate urca/sui.

salicària *s.f. (bot.)* răchitan *(Lythrum salicaria).*

salicàstro *s.m. (bot.)* salcie-sălbatică.

sàlice *s.m.* **1.** salcie *(Salix alba); ~ piangente, davidico, che piove* salcie-pletoasă/plîngătoare *(Salix babylonica).* **2.** *(fig.)* om plîngăreţ.

salicéto *s.m.* **1.** sălciniş/pădurice de sălcii. **2.** *(fig.)* intrigărie; *entrare in un* ~ a nimeri/intra într-un viespar de intrigi.

salicilàto *s.m. (chim.)* salicilat.

salicilico, -ilici, *adj. (chim.)* salicilic.

salicilizzazióne *s.f.* administrare de salicilat; ~ *di conserve* punerea salicilatului în conserve.

sàlico, sàlici, *adj. (ist.)* salic, aparţinînd salilor (trib germanic).

salicòrnia *s.f. (bot.)* brîncă *(Salicornia herbacea).*

saliènte I. *adj.* **1.** care urcă, urcător/suitor; *marea* ~ maree în creştere. **2.** ieşit în afară/reliefat. **3.** *(fig.)* important, demn de atenţie. *SIN. rilevante.* **II.** *s.m.* (mil.) întăritură (care iese în afară).

salièra *s.f.* **1.** solniţă. **2.** *(fig., glumeţ)* scobitură (deasupra claviculei, la persoanele slabe). **3.** *(înv.)* salină.

salifero *adj.* bogat în sare.

salificàre *vt. (chim.)* a obţine o sare.

saligno *adj.* **1.** sărat/cu gust de sare. **2.** cu aspect de sare. **3.** impregnat cu sare.

salimbàcea *s.f. (înv., ist.)* cutie rotundă (în care se păstra sigiliul de ceară).

saliménto *s.m.* **1.** urcare; suire. **2.** *(înv.)* exaltare.

salimpànco *s.m. (înv.)* saltimbanc.

salina *s.f.* **1.** salină. **2.** *(înv.)* sare. **3.** *(înv.)* solniţă.

salinàggio *s.m.* extragere a sării (din mare).

salinàio, salinàro, salinatòre, *s.m.* muncitor la saline.

salinatùra, salinazióne *s.f.* **1.** extragere a sării. **2.** rafinare a sării.

salincèrvo *s.m.* capra *(joc de copii).*

salinière *s.m. v.* salinaio.

salinità *s.f.* salinitate.

salino *adj.* salin.

sàllo, sàlii, *s.m. (antic.)* sacerdot/preot al zeului Marte.

salire I. *vi. (e)* **1.** a (se) urca/(se) sui; ~ *per le scale* a urca pe scări; ~ *in cima a* a se urca în vîrful; ~ *da qualcuno* a urca în casa cuiva; ~ *sul treno* a se sui în tren; ~ *in tram/filobus* a se urca în tramvai/troleibuz; ~ *in sella* a se urca în şa/încăleca; ~ *con l'ascensore/in ascensore* a urca cu/în lift; ~ *con la funivia* a urca cu telefericul; ~ *sulla nave* a se îmbarca; ~ *al trono* a se sui/urca pe tron, a deveni rege; *(fig.)* ~ *in cattedra/pulpito* a face de deşteptul/moralistul; *(fig.)* ~ *sul Parnaso* a scrie poezii; *(fig.)* ~ *in superbia/collera* a se mînia; *(despre vin)* ~ *alla testa* a i se urca la cap. **2.** a se ridica/urca/sui; *l'aereo sale fino a* avio-

nul (se) urcă pînă la; *le fiamme salivano fino a* flăcările ajungeau pînă la; ~ *col pensiero/l'immaginazione* a-l duce gîndul/imaginaţia; ~ *al paradiso* a se urca la ceruri, a muri; ~ *rossore al viso* a se îmbujora. **3.** a răsări/apărea/se înălţa; *il sole sale* soarele (se) urcă pe cer; *salì la luna* a apărut/răsărit luna. **4.** a se înălţa/ridica, a se afla în pantă/urcuş; *la strada sale* drumul urcă; *la catena montuosa sale fino a* lanţul muntos se înalţă pînă la. **5.** a creşte/se mări; *la temperatura è salita* temperatura a crescut; *sale il numero/prezzo* se urcă numărul/preţul. **6.** *(fig.)* a deveni/ajunge/creşte; ~ *nella stima* a creşte în stima; ~ *in ricchezza/potere* a deveni mai bogat/puternic; ~ *in fama/gran fama* a deveni celebru. **7.** *(lit.)* a sări. **II.** *vt.* a urca/sui; ~ *le scale* a urca treptele; ~ *una montagna* a se urca pe (un) munte.

saliscéndi *s.m. invar.* **1.** clanţă/zăvor. **2.** cremon. **3.** stradă (cu suişuri şi coborîşuri). **4.** *(fig.)* alternanţă de bine şi de rău (în viaţă etc.).

salita *s.f.* **1.** urcare, suire; *(schi)* ~ *a spina di pesce* urcare în os de peşte. **2.** urcuş, povîrniş; colnic; *(autom.) partire in* ~ a demara la pantă; *corsa in* ~ cursă automobilistică de coastă; *(av.)* ~ *in candela* înălţare în şandelă. **3.** *(muz.)* suire/ridicare/înălţare (a tonului, a vocii).

salito *adj.* **1.** urcat, suit. **2.** înălţat. **3.** *(fig.)* parvenit.

salitóio, -tói, *s.m. (rar)* **1.** instrument/unealtă ce înlesneşte urcuşul. **2.** *(rar)* tronson/porţiune de drum în urcuş.

salìunea *s.f. (înv., bot.)* fetică *(Valerinella olitoria)*.

saliva *s.f.* salivă, scuipat.

salivàle *adj.* salivar.

salivàre[1] *adj. v.* s a l i v a l e.

salivàre[2] *vi. (a)* a saliva.

sàlma *s.f.* **1.** *(lit., înv.)* povară, greutate; *(înv.)* ~ *ferrea* armură grea. **2.** *(poetic)* trup/corp uman viu (în comparaţie cu sufletul). **3.** cadavru. **4.** măsură de capacitate şi de suprafaţă.

salmarìno *s.m. v.* s a l m e r i n o.

salmastràia *s.f.* pămînt impregnat cu apă sărată.

salmàstro I. *adj.* **1.** sărat. **2.** amărui. **3.** acru-amar. **II.** *s.m.* gust sărat şi amărui; *sapere/sentire di* ~ a avea gust/miros sărat amărui.

salmastróso *adj.* sărat; sărat şi amar; *terreno* ~ teren îmbibat cu apă sărată.

salmàta *s.f.* **1.** *(înv.)* poliloghie. **2.** mustrare, certare, sfadă, săpuneală.

salmeggiàre I. *vt. (a)* a cînta, a recita psalmi; a psalmodia; a cînta la biserică. **II.** *vt. (înv.)* a elogia, a preamări.

salmerìa *s.f. pl.* **1.** *(mil.)* caravană/tren regimentar. **2.** mulţime de bagaje; *(mil.) addetto alle* ~*-e* intendent.

salmerìno *s.m. (iht.)* păstrăvul-auriu, păstrăvul-roşu, păstrăvul-de-sipot *(Salmo salvelinus)*.

salmì *s.m. invar.* carne de vînat în sos de vin.

salmìsia *interj. (dial., rar)* **1.** Dumnezeu să ne ajute/ferească. **2.** să ne fie cu iertăciune.

salmìsta, -ìsti, *s.m.* şi *f.* **1.** psalmist. **2.** psaltire, carte de psalmi. **3.** *Il Salmista* David creatorul de psalmi.

salmistràre *vt.* a pune în/la saramură; *lingua salmistrata* limbă la saramură.

sàlmo *s.m.* psalm; *(prov.) tutti i* ~*-i finiscono in gloria* e mereu aceeaşi litanie.

salmodìa *s.f.* psalmodie.

salmodiàre *vi. (a)* a psalmodia.

salmòdico, -òdici, *adj. (lit.)* psalmodic.

salmòne I. *s.m. (iht.)* somon *(Salmo salar)*. **II.** *adj.* şi *s.m. (despre culoare)* galben roşcat/roz-gălbui; *camicia* ~ cămaşă roz-gălbui.

salnitràio *s.m.* muncitor la o fabrică de salpetru.

salnìtro *s.m.* salpetru, silitră.

salnitróso *adj.* care conţine salpetru/silitră; silitros.

salòlo *s.m. (farm.)* salol/salicilat de fenol (dezinfectant.).

salomónico, *-ici, adj. (rel.)* relativ la regele Solomon.

salóne *s.m.* **1.** *(augm.)* salon; ~ *da ballo* salon de dans; ~ *affrescato* salon pictat cu fresce; *carrozza* ~ vagon salon. **2.** frizerie. **3.** expoziţie; *il* ~ *dell'automobile/della tecnica/della moda* salonul/expoziţia de automobile/de tehnică/de modă.

salottèsco, *-èschi, adj. (depr.)* de salon.

salottière *adj., s.m. v.* s a l o t t i e r o.

salottièro I. *adj.* salonard; frivol, superficial; *pettegolezzi* ~*-i* bîrfe de salon; *poeta* ~ poet superficial. **II.** *s.m. (depr.)* salonard.

salottìno *s.m. (dim.)* salonaş; ~ *per signora* budoar.

salòtto *s.m.* salon; *tenere* ~ a primi (musafiri).

salpàre I. *vt. (mar.)* **1.** a ridica ancora; a ridica pînzele. **2.** a scoate (o mină/torpilă). **II.** *vi. (a, e)* **1.** *(mar.)* a porni (pe mare), a ridica ancora. **2.** *(fig., glumeţ)* a fugi, a o şterge; *è salpato senza avvisare nessuno* a şters-o englezeşte.

salpìnge *s.f.* **1.** *(anat.)* trompă uterină; ~ *dell'orecchio* trompa lui Eustache. **2.** *(muz., ist. ant.)* trompetă militară (la greci).

salpingìte *s.f. (med.)* salpingită.

sàlsa[1] *s.f.* sos; ~ *di pomodoro/piccante/tartara/maionese* sos de roşii/picant/tartar/maioneză; *le ortiche non fan buona* ~ din coadă de ciine sită de mătase nu se face; *costar più la* ~ *che l'arrosto* scump la tărîţe, ieftin la făină; *(glumeţ)* ~ *di San Bernardo* foame, apetit; *(fig.) cucinare in tutte le* ~*-e* a prezenta acelaşi lucru sub aparenţe diferite.

sàlsa[2] *s f.* **1.** vulcan noroios. **2.** tăciune, cenuşă caldă (de la un foc abia stins).

salsamentàrio *s.m.* **1.** băcan. **2.** cîrnăţar.

salsamenteria *s.f.* **1.** băcănie. **2.** mezelărie.

salsapariglia *s.f. (bot.)* salce *(Smilax medica)*; *aver preso la* ~ a se înfofoli pe căldură.

salsédine *s.f.* **1.** sărătură; sare; *la* ~ *del mare* gustul sărat al mării. **2.** erupţie/spuzeală (pe faţă).

salsedinóso *adj.* **1.** sărat, cu sare marină. **2.** cu erupţie pe faţă, spuzit.

salsézza *s.f. (rar)* sărături; gust sărat.

salsiccia, -icce, *s.f.* cîrnat; *far* ~ *di uno* a bate măr; *legare le viti con le* ~*-e* a trăi în belşug, a face risipă.

salsicciàio *s.m.* cîrnăţar.

salsicciòtto *s.m.* **1.** cîrnat gros (se mănîncă crud); *(fam.) sembrare un* ~ a fi rotofei. **2.** ţeavă cu/de lînă.

salsièra *s.f.* sosieră.

sàlso I. *adj.* **1.** sărat. **2.** *(fig.)* muşcător, usturător. **II.** *s.m.* **1.** gust de sare. **2.** sărătură. **3.** *(fig.)* glumă piperată/deocheată; picanterie. **4.** erupţie pe faţă, spuzeală.

salsùggine *s.f.* **1.** *(lit.)* sărătură. **2.** lichid care rămîne sub crusta de sare (în saline).

salsùme *s.m. (depr.)* **1.** gust sărat. **2.** sărătură, conservă sărată.

saltabécca 1. *(pop.)* lăcustă. **2.** *(fig.)* ţopăit. **3.** persoană care merge ţopăind.

saltabeccàre *vi. (a)* **1.** a ţopăi. **2.** *(înv.)* a galopa.

saltabellàre *vi. (a)* a ţopăi.

saltainsélce *s.m. (ornit.)* pietrarul-comun *(Oenanthe oenanthe)*.

saltaleóne *s.m.* arc (de ceas etc.), zimberec.

saltamacchióne *s.m.* mod de tăiere a unui desiş.
saltamartìno *s.m. (pop.)* **1.** lăcustă. **2.** greier. **3.** copil neastîmpărat, zgîtie, drac împeliţat. **4.** hainuţă strîmtă şi scurtă de copil. **5.** jucărie hopa-Mitică. **6.** *(înv.)* tun mic.
saltamindòsso *s.m. invar. (pop.)* haină uzată, de toate zilele.
saltàre I. *vi. (e, a)* **1.** a sări, a (se) sălta; *~ sul piede destro/sinistro* a sări pe piciorul drept/stîng; *~ dalla gioia* a sări în sus de bucurie; *~ dalla finestra* a sări pe fereastră; *~ dal trampolino* a sări de pe trambulină; *~ in mare/nell'acqua* a sări în mare/apă; *~ a terra* a sări pe pămînt; *~ come una capra* a sări ca o capră; (şi *fig.*) *~ agli occhi* a sări/bate la ochi; *~ al collo di uno* **a)** a sări la bătaie; **b)** *(fig.)* a sări de gîtul unuia; *~ in testa/per la testa/in mente/per la mente* a-i trece prin cap/a veni în minte; *~ il ticchio/grillo di* **a)** a-i trăsni în cap să; **b)** a-i veni chef/poftă să; *(fig.) ~ la mośca al naso* a-i sări mustarul; *~ fuori* **a)** a ţîşni, a ieşi brusc la iveală; **b)** a se băga în vorbă, a interveni brusc; *~ fuori con un discorso* a interveni ex abrupto cu un discurs; *(fig.) ~ su a dire/fare* a se afla în treabă, a sări să zică/facă. **2.** a sări; a ţîşni; a sălta; a izbucni; *~ in bestia* a se înfuria; *~ in aria* a sări în aer/ exploda; *far ~* **a)** a produce explozie, a face să explodeze; **b)** *(fig.)* a da afară, a destitui; *far ~ il governo* a face să cadă guvernul; *far ~ il banco* a face să sară banca *(la jocurile de noroc); farsi ~ le cervella* a-şi zbura creierii. **3.** a sări, a (se) sui, a (se) urca; *~ sul tram in corsa* a se urca din goană în tramvai; *~ a cavallo* a încăleca. **4.** *(fig.)* a sări; *~ al capitolo seguente* a sări la capitolul următor; *~ di palo in frasca* a vorbi dezlînat, a sări de la una la alta. **5.** *(înv.)* a dansa; a ţopăi. **II.** *vt.* **1.** a sări (peste); *~ un ostacolo* a sări (peste) un obstacol; *~ il fosso* a se hotărî brusc, a acţiona hotărît (după ezitări); *~ la scala* a urca/coborî treptele în goană. **2.** a sări/sălta (peste), a omite; *~ una pagina/un capitolo* a sări/omite o pagină/un capitol; *~ il pasto/il pranzo/la cena* a sări peste masă/prînz/cină, a nu mînca; *~ una classe* a face două clase într-un an; *(mil.) ~ la barra* a ieşi clandestin din cazarmă. **3.** *(buc.)* a călji/prăji la foc iute, a perpeli; *~ la carne/gli spinacci* a călji carnea/spanacul.
saltarèllo *s.m.* **1.** salt mic. **2.** dans vioi. **3.** plasă de peşte.
saltarùpi *s.m. invar. (zool.)* specie de antilopă (din Africa).
saltàto *adj.* **1.** sărit, omis; *una riga ~-a* un rînd sărit. **2.** spălat; *lana ~-a* lînă spălată (înainte de a fi tunsă oaia); *patate ~-e* cartofi soté.
saltatóia *s.f.* **1.** plasă de pescuit. **2.** stinghiuţă (într-o colivie).
saltatóio *s.m.* stinghiuţă (într-o colivie).
saltatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** acrobat. **2.** dansator fără talent, **3.** *(sport)* atlet (la sărituri).
saltazióne *s.f.* **1.** *(rar)* sărire, sărit. **2.** *(ist. ant.)* dans (la greci şi romani).
saltellaménto *s.m.* ţopăială.
saltellànte *adj.* săltăreţ.
saltellàre *vi. (a)* **1.** a sălta/sări; a ţopăi. *SIN. balzellare, ballonzolare, saltarellare.* **2.** *(fig.)* a visa, a rătăci cu gîndul. **3.** a palpita, a bate puternic (inima).
saltellóni *adv.* în salturi, săltînd; ţopăind; *(loc. adv.) a ~* în salturi; săltînd.
salterellàre *vi.* a ţopăi.
salterèllo *s.m.* **1.** salt, mică săritură; ţopăit/ţopăitură. **2.** foc de artificii. **3.** dans vioi. **4.** *(muz.)* ciocănel (la instrumente cu claviatură). **5.** arc (de mecanisme). **6.** larvă (la unele insecte).
saltèrio *s.m.* **1.** *(muz.)* psalterion, instrument cu coarde. **2.** psaltire. **3.** *(înv.)* abecedar (care cuprindea şi psalmul). **4.** *(înv.)* văl de cap (la călugăriţe).
saltèro *s.m. (rar) v.* s a l t e r i o.
salticchiàre *vi. (a)* a ţopăi întruna.
saltimbànco, -ànchi, *s.m.* şi *f.* **1.** saltimbanc; acrobat. **2.** *(fig.)* **a)** şarlatan; **b)** caraghios.
saltimbócca *s.m. invar.* rulou de viţel.
saltimpàlo *s.m. (ornit.)* mărăcinar *(Saxicola rubetra).*
sàlto *s.m.* **1.** salt; săritură; *fare un ~* a face o săritură; *~ in avanti/all'indietro* săritură/salt înainte/ înapoi; *(fig.) ~* hotărîre hazardată; *(fig.) ~ della quaglia* manevră politică. **2.** *(sport)* săritură; *~ in alto* săritură în înălţime; *~ in lungo* săritură în lungime; *~ triplo* triplu salt; *~ con l'asta* săritură cu prăjina; *~ da fermo* săritură de pe loc. **3.** scurtă escapadă/vizită; *farò un ~ in città* am să dau o fugă în oraş; *domani farò un ~ da te* mîine am să trec pe la tine; *far quattro ~-i* a dansa în familie. **4.** denivelare/cădere bruscă; *il ~ di una cascata* denivelarea unei cascade. **5.** omisiune, lacună; *un ~ di tre righe* o omisiune de trei rînduri. **6.** trecere bruscă/salt; *~ di vento/ temperatura* schimbare bruscă a vîntului/temperaturii. **7.** mărire de preţuri/scumpire; *l'olio ha fatto un ~ sul mercato* uleiul s-a scumpit pe piaţă; *a ~-i* pe apucate; *leggere/mangiare a ~-i* a citi/ mînca pe apucate. **8.** *(muz.)* trecere de la o notă la alta. **9.** *(înv.)* dans. **10.** *(zootehn.)* montă. **11.** pădure/teren necultivat. **12.** *(buc.)* soté; *patate al ~* cartofi soté.
saltuariaménte *adv.* intermitent, discontinuu; pe apucate.
saltuarietà *s.f.* neregularitate; caracter întîmplător.
saltuàrio *adj.* **1.** făcut pe apucate, fără continuitate. **2.** intermitent, neregulat. *SIN. discontinuo.*
salubèrrimo *adj.* (*superlativ* de la s a l u b r e) foarte salubru; sănătos.
salùbre *adj.* salubru; sănătos. *SIN. salutare*[1] (1).
salubrità *s.f.* salubritate.
salumàio *s.m.* **1.** cîrnăţar. **2.** băcan.
salùme *s.m. (mai ales la pl.)* **1.** salamuri (din carne de porc). **2.** conserve în saramură.
salumerìa *s.f.* mezelărie; magazin de conserve. *SIN. pizzicheria, salsamenteria.*
salumière *s.m.* băcan. *SIN. pizzicagnolo, salumaio.*
salumifìcio *s.m.* fabrică de conserve/de salamuri.
salùnta *s.f.* piine cu ulei frecată cu usturoi.
salutàre[1] **I.** *adj.* **1.** curat, sănătos; salubru; *l'arte ~* medicina. *SIN. salubre.* **2.** salutar; *consiglio ~* sfat salutar. **II.** *s.m. (bis.)* **1.** mîntuire. **2.** mîntuitor.
salutàre[2] **I.** *vt.* **1.** a saluta; *salutami tuo padre* salutări tatălui tău din partea mea. **2.** a întîmpina cu bucurie; a saluta. **3.** a aclama, a proclama (un rege etc.). **4.** *(bis.)* a adora; a venera. **II.** *vr.* a se saluta; *non ~-si più* a rupe relaţiile/prietenia.
salutarménte *adv.* salutar, în mod fericit.
salutatòrio, -òri I. *adj.* de salut. **II.** *s.m. (înv.)* sală de primire, de recepţie; salon.
salutazióne *s.f.* **1.** *(rar)* salutare; salut. **2.** reverenţă, salut, plecăciune; *(bis.) ~ angelica* rugăciune către Fecioara Maria.
salùte *s.f.* **1.** sănătate; *casa della ~* sanatoriu; *casa di ~* casă de nebuni; *essere in buona ~* a fi sănătos; *con buona ~ /* poftă bună; (la strănut) *~ /* noroc!; *(pop.) pensare alla ~* a-şi vedea de

treabă; *per ragioni/motivi di* ~ din motive de sănătate. **2.** salvare; *trovare* ~ *da un pericolo* a se salva/scăpa dintr-un pericol. **3.** *(bis.)* mîntuire. **4.** scăpare, eliberare. **5.** *(poetic)* salut, salutare.

salutévole *adj. (lit., rar)* **1.** salutar/salvator. **2.** care ţine de salut, de salutare. **3.** *(înv.)* salubru.

salutífero *adj.* salutar; salvator.

salutista, -isti, *s.m.* şi *f.* **1.** om preocupat/obsedat de sănătatea lui. **2.** membru al Armatei salvării.

salùto *s.m.* **1.** salutare; salut; ~ *ossequioso/rispettoso/gentile/freddo* salut respectuos/amabil/rece; ~ *militare* salut militar; *levare a uno il* ~ a nu mai saluta pe cineva; *amico di* ~ persoană cu care ai relaţii de bună ziua; *(ironic) fare un bel* ~ *a uno* a primi rău pe cineva. **2.** *(fig.)* **a)** ştire neplăcută, lovitură; **b)** invectivă.

saluzzése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Saluzzo (Piemont).

sàlva *s.f.* **1.** salvă (de arme de foc). **2.** *(fig.)* salvă, ropot; *una* ~ *di applausi/fischi* un ropot de aplauze/fluierături; *(înv.) fare la* ~ a gusta mîncarea (să nu fie otrăvită).

salvacondótto, *-ótti, s.m.* permis de liberă trecere, salvoconduct.

salvadanàio, salvadanàro *s.m.* puşculiţă.

salvadorégno *adj., s.m.* (locuitor) din Salvador, salvadorian.

salvafiàschi *s.m. invar.* navetă pentru sticle.

salvagènte *s.m. invar.* **1.** *(mar.)* **a)** colac de salvare; **b)** centură de salvare; *il* ~ *di sughero* colacul de salvare de plută. **2.** refugiu pentru pietoni. **3.** grătar de salvare (la tramvai).

salvàggio *adj.* şi *deriv. v.* s e l v a g g i o şi *deriv.*

salvaguardàre *vt.* a salvgarda. *SIN. difendere, tutelare.*

salvaguàrdia *s.f.* **1.** salvgardare; apărare, ocrotire; tutelă. **2.** *(mil.)* protecţie acordată învinsului. **3.** permis de trecere. **4.** paznic armat.

salvaménto *s.m.* **1.** salvare; scăpare; *trarre/portare a* ~ a salva (dintr-o primejdie). **2.** *(ferov.)* linie de refugiu/siguranţă în contrapantă.

salvamotóre *s.m. (electr.)* automat de protecţie.

salvapùnte *s.m. invar.* apărătoare de creion.

salvàre I. *vt.* **1.** a salva, a scăpa; ~ *la vita a qualcuno* a salva viaţa cuiva; ~ *la pelle* a-şi salva pielea; ~ *la faccia/le apparenze* a salva aparenţele/a scăpa cu faţă curată; ~ *la pancia per i fichi* a fugi ca un laş (de primejdie); ~ *capra e cavoli* a împăca şi capra şi varza. **2.** *(dial.)* a păstra/conserva; ~ *frutta per l'inverno* a pune fructe pentru iarnă/conserve. **3.** a salva; a ocroti/feri/apăra; *Dio ci salvi dai nemici* Dumnezeu să ne ferească de duşmani. *SIN. tutelare, preservare.* **II.** *vr.* **1.** a se salva, a scăpa; ~*-si dalla rovina/morte* a se salva de ruinare/moarte; ~*-si a stento* a scăpa cu greu; *fece appena in tempo a* ~*-si* a scăpat ca prin farmec; ~*-si in extremis/per il rotto della cuffia* a scăpa ca prin urechile acului; *(fam.) si salva appena* abia o scoate la capăt; *si salvi chi può!* fugiţi! salvaţi-vă! *(strigăt de alarmă).* **2.** a fugi, a se adăposti; *durante la guerra si salvò sulle montagne* în timpul războiului s-a adăpostit în munţi. **3.** *(relig.)* a se izbăvi/mîntui.

salvastrèlla *s.f. (bot.)* cebare *(Poterium sanguisorba).*

salvatàcco, *-àcchi, s.m.* flec.

salvataggio, *-àggi, s.m.* salvare/scăpare (dintr-un naufragiu etc.); *scialuppa di* ~ şalupă de salvare; *cintura di* ~ centură de salvare; *(fig.) il* ~ *di una banca* salvarea (de la faliment) a unei bănci; ~ *del pallone* salvarea mingii.

salvàtico *adj. v.* s e l v a t i c o.

salvatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** salvator. **2.** *(bis.) il Salvatore* Iisus Cristos, Mîntuitorul.

salvazióne *s.f. (bis.)* mîntuire; izbăvire; *Luogo di* ~ (la catolici) **a)** Purgatoriu; **b)** Paradis. *SIN. salvezza.*

sàlve *interj.* salve, te salut, salutare! *SIN. salute.*

salveregina *s.f.* rugăciune (către sfînta Maria).

salvézza *s.f.* salvare, scăpare; *(fig.) tavola di* ~ mijloc de salvare; *(fig.) ancora di* ~ ultima speranţă de salvare; *SIN. salvazione.*

sàlvia *s.f. (bot.)* salvie, jaleş *(Salvia officinalis).*

salviètta *s.f.* **1.** şervetel de hîrtie. **2.** *(dial.)* prosop.

salvifico, *-ici, adj. (rel.)* salvator, mîntuitor, izbăvitor.

salvinia *s.f. (bot.)* peştişoară *(Salvinia natans).*

sàlvo I. *adj.* **1.** teafăr; nevătămat, salvat; *ormai è* ~ de acum e în afară de pericol; *sano e* ~ întreg şi nevătămat; *è* ~ *per miracolo* s-a salvat ca prin miracol; *l'onore è* ~ onoarea e salvată; *rubare a man* ~*-a* a fura ca-n codru. **2.** apărat; la adăpost sigur; *essere in* ~ a fi la adăpost; *mettere in* ~ a pune la adăpost; *luogo* ~ loc apărat, la adăpost de pericol; *a man* ~*-a* fără nici o opreliştе; *(înv.) per* ~ *modo* cu mijloc sigur. **3.** *(bis.)* izbăvit; mîntuit; iertat de păcate. **II.** *prep.* afară de; exceptînd; *tutti* ~ *lui* toţi afară de el; *(loc., prep.)* ~ *a* chit că; *vorrebbe andarsene,* ~ *a pentirsene poi* ar vrea să plece, chit că o să-i pară rău după aceea; ~ *il vero* dacă nu mă înşel; ~ *il caso che* afară/numai dacă; *(jur.)* ~ *errore od omissione* în afară de greşeli sau omiteri; ~ *buon fine* cu excepţia situaţiei de jenă financiară (la bănci). **III.** *loc. conj.* ~ *che* afară numai dacă, afară de cazul cînd/că; *chiedimi tutto* ~ *che di venire al cinema* cere-mi orice, numai să nu vin la cinema. **IV.** *s.m. (în loc.) in* ~ în siguranţă; *mettersi in* ~ a se pune în siguranţă.

salvocondótto *s.m. v.* s a l v a c o n d o t t o.

sàmara *s.f. (bot.)* samară.

samàrio *s.m. (chim.)* samarin.

samaritàna *s.f.* infirmieră voluntară.

samaritàno *adj.* şi *s.m.f.* samaritean, locuitor al Samariei, din Samaria.

sàmba *s.f.* sambă.

sambùca[1] *s.f. (lit.)* **1.** harfă (la caldeeni). **2.** cimpoi. **3.** *(mil., ist.)* podişcă/punte (de atac).

sambùca[2] *s.f.* lichior.

sambùco[1], *-ùchi, s.m. (bot.)* soc *(Sambucus nigra).*

sambùco[2] *s.m.* corabie cu pînze (de transport).

sammarinése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din republica San Marino.

sàmo *s.m.* **1.** (un fel de) vin alb şi dulce. **2.** lichior de smochine uscate.

samoàno *adj., s.m.* (locuitor) din insulele Samoa (Polinezia); *il samoàno* dialect din Samoa, samoeza.

samolédo *adj., s.m.* samoed; al samoezilor, privitor la samoezi.

samòro *s.m. (mar.)* barcă lungă şi plată (pe Rin şi pe canalele olandeze).

samovàr *s.m. invar.* samovar.

sampàn *s.m. invar.* tip de ambarcaţiune (în Extremul Orient).

sampietrino *s.m.* **1.** muncitor la lucrările de întreţinere a bisericii Sf. Petru (Roma). **2.** *(ist.)* monedă (în Statul Papal). **3.** pavea (pe străzile Romei).

sampiètro I. *s.m. (pop.)* peşte de mare. **II.** *adj. (despre anumite fructe)* văratec.

sampógna *s.f. v.* z a m p o g n a.

samurài *s.m. invar.* samurai.

san *s.m.* sfînt.

sanàbile *adj.* vindecabil.
sanabilità *s.f.* faptul de a fi vindecabil.
sanàle *s.m. v.* s a g g i n a l e.
sanaménto *s.m.* însănătoşire; vindecare.
sanàre I. *vt.* **1.** a vindeca; a însănătoşi. **2.** a îmbunătăţi/a ameliora (un teren). **3. a remedia**; a corecta. **4.** *(înv.)* a castra. **II.** *vr.* a se însănătoşi, a se vindeca.
sanatìvo *adj.* vindecător.
sanatória *s.f. (jur.)* act care înlătură un viciu de formă.
sanatòrio, *-òri* **I.** *adj.* **1.** vindecător, care însănătoşeşte. **2.** *(jur.)* reparator; care corectează (un viciu de formă). **II.** *s.m.* sanatoriu; *~ climatico* sanatoriu tbc.
sanazióne *s.f. (rar)* **1.** vindecare/însănătoşire. **2.** *(bis.)* legitimare (a unei coabitări matrimoniale).
sancìre *vt.* **1.** a decreta, a hotărî, a stabili; *uso sancito dalla tradizione* folosire impusă de tradiţie. *SIN. stabilire.* **2.** a confirma; a ratifica; a sancţiona; *~ un patto* a ratifica un pact. *SIN. sanzionare, statuire.*
sancolombàno *s.m. v.* c o l o m b a n o.
sanculòtto *s.m.* **1.** *(ist.)* revoluţionar francez, sanculot. **2.** revoluţionar; democrat.
sàndalo[1] *s.m. (bot.)* santal *(Santalum)*; *~ bianco* santal alb *(Santalum album).*
sàndalo[2] *s.m.* **1.** sandală. **2.** (un fel de) opincă.
sàndalo[3] *s.m. (mar.)* barcă lată.
sandalìno *s.m.* bărcuţă (cu o singură ramă).
sandolìno *s.m. v.* s a n d a l i n o.
sandràcea *s.f.* sandrac, răşină mirositoare *(Callitris quadrivalvis).*
sandwich *adj., s.m.* **1.** sandviş. **2.** *(în loc.) uomo ~* om sandviş.
sanfedìsmo *s.m.* **1.** *(ist.)* mişcare antiliberală şi antifranceză la Neapole (1799). **2.** reacţionalism, clericalism.
sanfedìsta, *-isti, s.m. (ist.)* **a)** clerical; **b)** retrograd, reacţionar.
sanforizzàre *vt. (text.)* a face ca o ţesătură să nu intre la apă.
sangàllo *s.m. (text.)* gen de broderie (englezească).
sangiaccàto *s.m. (ist.)* sangiac, diviziune administrativă (în imperiul otoman).
sangiàcco, *-àcchi, s.m. (ist.)* sangiac (guvernator al unui sangiac).
sangimignàno *s.m.* varietate de vin din San Gimignano (în Toscana).
sangiovése *s.m.* varietate de struguri şi vin.
sangrìa *s.m. (înv.)* (un fel de) carcalete cu lămîie.
sàngue *s.m.* sînge; *donatore di ~* donator de sînge; *battere a ~* a bate (pînă) la sînge; *~ blu* sînge albastru; *~ raggrumato* sînge coagulat; *grondante di ~* şiroind de sînge; *bistecca al ~* biftec în sînge; *tracce di ~* urme de sînge; *spargere ~* a face vărsare de sînge; *dare/versare il proprio ~ per* a-şi vărsa sîngele pentru; *sentirsi rimescolare/ribollire il ~* a-i fierbe sîngele de mînie, a clocoti; *sentirsi gelare/agghiacciare il ~* a-i îngheţa sîngele în vine; *a ~ freddo* cu sînge rece; *puro ~* pur sînge; *il ~ non è acqua* sîngele nu se face apă; *cavar ~* a scoate sînge; *porre a ~* a masacra; *far ~* a face măcel; *giudizio di ~* duel; *offendere a ~* a jigni grav; *sudar ~* a (se) trudi; *avere a ~* a avea la inimă; *avere buon ~ con qualcuno* a simpatiza pe cineva; *avere il ~ guasto* a avea ciudă pe cineva; *~ nero* ură de moarte; *(bot.) ~ di drago* răşină extrasă din sînge-de-nouă-fraţi *(Calamus draco).*
sanguétta *s.f. (med.)* ventuză.
sanguìfero *adj. (anat.)* sanguin.
sanguificàre I. *vi. (a)* a se transforma în sînge, a deveni sînge. **II.** *vt.* a produce/genera sînge.
sanguificazióne *s.f. (med.)* formare a sîngelui.
sanguìgna *s.f.* **1.** *(miner.)* hematit. **2.** *(pict.)* sanguină, desen făcut cu creion roşu.
sanguìgno *adj.* **1.** sanguin. **2.** cu mult sînge. **3.** sîngeriu. **4.** sîngeros, care cere mult sînge.
sanguìna *s.f. (rar) v.* s a n g u i g n a.
sanguinàccio *s.m.* **1.** sîngerete. **2.** prăjitură cu sînge.
sanguinànte *adj.* sîngerînd; *carne ~* carne (friptă) în sînge.
sanguinàre I. *vi. (a)* a sîngera; *arrosto che sanguina* carne friptă prea puţin; *cose che sanguinano* lucruri înfiorătoare. **II.** *vt. (rar, lit.)* a însîngera.
sanguinària *s.f. (bot.)* specie de mac *(Sanguinaria Canadensis).*
sanguinàrio, *-àri* **I.** *adj.* sîngeros; crud, feroce. **II.** *s.m.* **1.** om sîngeros, crud. **2.** criminal.
sanguìno *s.m.*, **sanguinèlla** *s.f. (bot.)* sînger *(Cornus sanguinea).*
sanguinènte *adj.* **1.** sîngerînd. **2.** sîngeros.
sanguìneo I. *adj.* **1.** însîngerat. **2.** sanguin. **II.** *adj., s.m.* consîngean *(rudă după tată).*
sanguinità *s.f. (înv.)* **1.** rudenie. **2.** temperament, fire.
sanguinolènte *adj.* **1.** sîngerînd, care picură sînge. **2.** însîngerat, pătat de sînge. **3.** amestecat cu sînge. **4.** sîngeros.
sanguinóso *adj.* **1.** plin de sînge, însîngerat. **2.** sîngeros; crud. *SIN. cruento.* **3.** *(fig.)* sfîşietor, dureros; *lagrime ~-e* lacrimi de sînge. **4.** sîngeriu.
sanguisórba *s.f. (bot.)* sorbestrea *(Sanguisorba officinalis).*
sanguisùga *s.f. (zool.)* **1.** lipitoare. *SIN. mignatta.* **2.** pisălog. **3.** avid de banii altuia.
sanguivoro *adj.* **1.** care suge sîngele. **2.** care se hrăneşte cu sînge.
sanificàre *vt. (înv.)* a însănătoşi.
sanìcola *s.f. (bot.)* sănicioară *(Sanicula europaca).*
sànie *s.f. (lit.)* puroi.
sanificàre *vt.* **1.** a însănătoşi. **2.** *(despre o locuinţă)* a face salubru. **3.** *(despre un teren/ţinut)* a asana.
sanità *s.f.* **1.** sănătate; *ministero della Sanità* Ministerul sănătăţii; *tornare in ~* a se însănătoşi; *~ di mente* în deplinătatea facultăţilor mintale. *SIN. salute.* **2.** integritate morală. **3.** salubritate; *~ dell'aria* puritate/ salubritate a aerului. **4.** oficiu sanitar. **5.** *(mil.)* corp sanitar. **6.** *(înv.)* îngrijire medicală; medicament.
sanitàrio, *-àri,* **I.** *adj.* sanitar; *ufficiale ~* agen sanitar. **II.** *s.m. (bir.)* medic.
sannite, sannita, *adj., s.m. (ist. ant.)* samnit.
sannìtico, *-ici, adj. (ist. ant.)* samnit.
sàno I. *adj.* **1.** sănătos, zdravăn, valid; *~ e robusto* sănătos şi robust; *essere ~ di mente* a fi zdravăn la cap; *~ e salvo* întreg şi nevătămat; *vivo e ~/~ e vegeto* sănătos tun. **2.** sănătos, înfloritor; *aspetto/colorito ~* aspect/culoare sănătoasă. *SIN. florido.* **3.** sănătos, salubru; *clima ~* climă sănătoasă. *SIN. salubre.* **4.** nealterat; nestricat; nespart; *il vaso è arrivato ~* vaza a sosit întreagă; *ho mangiato un cocomero ~* am mîncat un pepene verde întreg; *un mese/anno ~* o lună/ un an întreg; *di ~-a pianta* întreg/de la un cap la celălalt; *cambiare di ~-a pianta* a schimba în întregime. **5.** *(fig.)* sănătos; onest; corect; *una educazione ~-a* o educaţie sănătoasă/corectă; *morale/dottrina politica ~-a* morală/doctrină poli-

tică sănătoasă/onestă/corectă. **II.** *s.m.* (om) sănătos, valid; *(depr.) stia ~ !* fiți/rămîneți sănătos!; *(prov.) chi va piano va ~ e va lontano* încet-încet departe ajungi.

sanremése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Sanremo.

sanrocchino *s.m. (ist.)* mantie scurtă/impermeabilă (purtată de pelerini).

sànsa *s.f.* resturi de măsline stoarse (folosite ca hrană pentru vite).

sanscritista, -isti, *s.m.* sanscritolog.

sànscrito I. *adj.* sanscrit. **II.** *s.m.* limba sanscrită.

sansimonismo *s.m. (fil.)* doctrina lui Saint-Simon.

sansimonista, -isti, *s.m.* și *f. (fil.)* adept al doctrinei lui Saint-Simon.

sansóne *s.m. (fig.)* Hercule, om voinic.

santabàrbara *s.f. (mar., mil.)* pulberărie, depozit de muniții (pe navă).

santacróce *s.f. (înv., pop.)* abecedar.

santarèllo *adj. v.* santerello.

santerellina *s.f.* mironosiță.

santerèllo *s.m. (ironic)* **1.** sfînt. **2.** ipocrit.

santificaménto *s.m.* sfințire.

santificàre I. *vt.* **1.** a sfinți, a sanctifica. **2.** a adora, a venera. **II.** *vi. (e), vr. (înv.)* a deveni sfînt.

santificazióne *s.f.* sfințire, sanctificare.

santificètur *s.m. invar. (în expr. glumeață) è un ~ !* e un sfînt!

santimònia *s.f. (lit., uneori glumeț)* **1.** sfințenie. **2.** ipocrizie, bigotism. *SIN. bigotteria, bacchettoneria.*

santino *s.m. (bis.)* iconiță.

santippe *s.f. (depr.)* nevastă îndărătnică/cicălitoare.

santissimo I. *adj.* (*superlativ* de la santo) prea sfînt; *il ~ Padre* papa. **II.** *s.m. (bis.)* ostie sfințită.

santità *s.f.* **1.** sfințenie. **2.** sanctitate *(titlu)*. **3.** cucernicie.

sànto I. *adj.* **1.** sfînt; *~-a sede* Sfîntul Scaun/statul papal; *~ padre* papă; *casa ~-a* sanctuar; *~-a insegna* cruce; *(ist.) ~ uffizio* sfîntul oficiu (tribunal al inchiziției); *terra ~-a* cimitir; *vino ~* un fel de vin alb; *erba ~-a* un fel de tabac; *boccone ~* îmbucătură bună; *durare quanto l'anno ~* a dura cît lumea; *di ~-a ragione* pe drept cuvînt; *picchiare uno di ~-a ragione* a snopi în bătăi; *fatemi il ~ piacere di andar via* faceți bine și plecați de aici. **2.** *(înv.)* fericit. **II.** *s.m.* sfînt; *(la pl.)* sărbătoarea tuturor sfinților; *festeggiare il ~* a sărbători onomastica; *tornare ai ~-i vecchi* a se întoarce la prietenii vechi; *non sapere a che ~ votarsi* a nu ști ce să faci/încotro s-o iei (într-o situație grea); *raccomandarsi a tutti i ~-i* a apela la toți sfinții; *non è uno stinco di ~* nu este chiar ușă de biserică; *non ci ho il ~ con lui* nu-mi face impresie bună; *mettere in ~* a binecuvînta din nou; *non c'è ~ che tenga* e inevitabil/nu-i nimic de făcut; *(prov.) scherza con i fanti e lascia stare i ~-i* nu-i de glumit cu cele sfinte.

santocchieria *s.f.* **1.** bigotism. **2.** ipocrizie; falsă religiozitate.

santòcchio, *-òcchi, s.m.* **1.** bigot. **2.** ipocrit, fățarnic.

santofilla *s.f. (bot.)* xantofilă (pigment galben).

santolina *s.f. (bot.)* lemnul-Maicii-Domnului *(Santolina camoecyparissus)*.

sàntolo, sàntola *s.m.* și *f.* naș (la botez).

santóne *s.m.* **1.** *(depr.)* bigot; fățarnic. **2.** hagiu (musulman).

santonina *s.f. (bot.)* specie de peliniță *(Absynthium santonicum/Artemisia Cina)*.

santoréggia *s.f.* cimbru de grădină *(Satureja hortensis)*.

santuàrio *s.m.* sanctuar; loc sacru; lăcaș (sfînt); *ministro del ~* preot.

sànza *prep. (înv., poetic) v.* senza.

sanzionàre *vt.* **1.** a aproba; a ratifica; a sancționa (o lege). *SIN. sancire, statuire.* **2.** a sancționa, a aplica o pedeapsă.

sanzióne *s.f.* **1.** ratificare; sancționare (a unei legi). **2.** *(fig.)* aprobare, confirmare; *ha ottenuto la ~ dei superiori* a obținut aprobarea superiorilor. **3.** sancțiune.

sàpa *s.f.* must fiert și dens (folosit drept condiment).

sapére[1] **I.** *vt.* **1.** a ști, a cunoaște; *~ la lezione/la parte* a cunoaște lecția/rolul; *~ un sacco di cose* a cunoaște o groază de lucruri; *~ (qualcosa) a memoria/a mente* a ști (ceva) pe dinafară; *~ (qualcosa) dall'a alla zeta/per filo e per segno/come l'avemmaria* a ști (ceva) de la a la z/de-a fir a păr/ca pe tatăl nostru; *(înv.) ~ qualcosa per lo senno/a mente* a cunoaște perfect. **2.** *(urmat de prepoziția* **di***)* a ști/cunoaște superficial, a avea idee de; *~ di latino* a cunoaște puțin latina; *~ di pittura* a ști/cunoaște ceva pictură; *~ di tutto* a ști din toate cîte ceva. **3.** a ști/cunoaște foarte bine; *un uomo che sa* un doct, un atoateștiutor. **4.** a cunoaște/ști din experiență; *~ il proprio mestiere* a-și cunoaște meseria; *~ il fatto suo* a ști prea bine ce are de făcut/a-și cunoaște interesul; *~-la lunga/tutta* a fi foarte viclean/isteț; *~ dove il diavolo tiene la coda* a ști și pe dracu; *~ come va il mondo* a ști cum e lumea; *~ per esperienza* a cunoaște din propria-i experiență; *(lit.) ~ povertà/miseria* a cunoaște/ști ce-i sărăcia/mizeria. **5.** a ști/cunoaște, a avea o idee; *sai che ore sono?* ai idee cît e ceasul?; *so il suo segreto* îi cunosc secretul; *sappiamo tutto di lui* știm totul despre **el**; *lo so felice* știu că este fericit. **6.** a afla, a ști/cunoaște; *da chi l'hai saputo?* de la cine ai aflat?; *ho saputo la notizia dai giornali* am aflat vestea din ziare; *abbiamo saputo della disgrazia* am aflat de nenorocire; *hai saputo di Maria?* ai aflat de Maria?; *ho saputo che presto ti sposerai* am aflat că în curînd ai să te căsătorești; *~ da buona fonte/da fonte sicura* a afla din surse sigure; *ho saputo tutto da altri* am aflat totul de la alții; *venire a ~* a afla; *venni a ~ che aveva tradito* am aflat că a trădat; *sono venuto a ~ la verità* am aflat care-i adevărul. **7.** *(precedat de* **volere***)* a afla/a fi informat; *voler ~* a fi informat, a dori să afle; *voglio ~ quello che hai detto* vreau să știu ce-ai spus; *voglio ~ chi te l'ha detto* vreau să știu cine te-a pus la curent; *vorrei proprio ~ cosa vuoi da me* chiar aș vrea să știu ce dorești de la mine. **8.** *(precedat de* **fare***)* a informa, a relata; *far ~ qualcosa a qualcuno* a relata ceva cuiva; *fammi ~ quando partirai* anunță-mă cînd ai să pleci. **9.** *(precedat de* **non volere***)* a nu fi interesat, a nu dori să cunoască; *non volerne ~ di qualcuno* a nu vrea să știe de cineva; *non vuol ~-ne di studiare* nici nu vrea să audă de învățat. **10.** *(în expresii exclamative) sappi/sappiate* află/aflați; *ti/vi basti ~ che* află/aflați că; *ti basti ~ che ho preso la mia decisione* află că m-am hotărît; *sai, devi ~/dovete ~* știi, trebuie să știi/știți; *se tu sapessi!* dacă ai ști!; *se sapeste!* dacă ați ști!; *sapete benissimo* știți prea bine; *sai meglio di me* știi mai bine ca mine; *si sa* se știe/este bine știut; *Dio solo sa* (numai) Dumnezeu știe; *che io sappia* după cîte știu; *che io sappia non è partito* după cîte știu nu a plecat;

se lo vuoi (proprio) ~ dacă chiar vrei să ştii; *per chi non lo sapesse* pentru cei ce n-o ştiu/care nu au habar; *a ~-lo!* dacă aş/am fi ştiut!; *a ~-lo venivamo con voi!* dacă am fi ştiut am fi venit cu voi!; *(ad) averlo saputo* dacă aş/am fi ştiut; *chi sa/chissa* cine ştie. **11.** a şti/cunoaşte (motive/cauze etc.), a avea habar; *non sa quello che dice* nu ştie/n-are habar de ce spune; *so io quello che faccio* ştiu eu ce fac; *è un tipo che sa quello che vuole* e un ins care ştie ce vrea; *in questo caso non so come fare* în această situaţie/caz nu ştiu ce să fac. **12.** a şti, a prevedea; *sapevo che sarebbe finita così* ştiam că aşa o să sfîrşească/să se termine; *(glumeţ) sapevamcelo* ne aşteptam la asta. **13.** *(urmat de un infinitiv, capătă valoare la semiauxiliar)* a şti să/a fi în stare să/a putea să; ~ *scrivere/parlare* a şti să scrie/vorbească; *sa giocare bene a tennis* ştie să joace bine tenis; *sa insegnare la sua materia* ştie să-şi predea materia; *bisogna ~ fare tutto* trebuie să ştii a face totul; *è uno che non sa fare niente* e un ins care nu ştie să facă nimic; *non sa fare altro che lamentarsi* nu ştie să facă altceva decît să se jelească/plîngă; *~-ci fare* a şti să se descurce; *sappiatemi dire!* interesaţi-vă şi spuneţi-mi şi mie! **14.** *(precedat de* **non** *şi urmat de o propoziţie interogativă indirectă)* a nu şti, a fi în dubiu, a nu fi sigur; *non so se devo fidarmi di lui* nu ştiu dacă trebuie să am încredere în el; *non so che cosa dirti* nu ştiu ce să-ţi spun; *non sa più cosa fare* nu mai ştie ce să facă; *non so come sia successo* nu ştiu cum s-a întîmplat; *non sa più che pesci prendere* nu mai ştie încotro s-o apuce; *non si sa mai* nu se ştie niciodată; *non saprei* n-aş şti (ce să fac/ce să vă sfătuiesc etc.). **15.** *(înv., în expr.)* ~ *grado a qualcuno* a fi cuiva recunoscător; *non saperne nè grado nè grazia* a fi ingrat. **II.** *vi. (a)* **1.** a avea gust; *questa minestra non sa di nulla* supa/ciorba asta n-are nici un gust; ~ *di sale* a fi (prea) sărat; *questo pane sa di sale* pîinea asta-i prea sărată; *l'insalata sa troppo di aceto* salata are prea mult oţet/e prea acră; ~ *di attaccaticcio/bruciato* a avea gust de ars; ~ *di forte/fortigno* a avea gust de oţet; ~ *di buono* a avea gust bun/a fi gustos; ~ *di poco/di nulla/di niente* **a)** a nu avea nici un gust/a fi insipid; **b)** *(fig.)* a nu avea nici o valoare; **c)** *(fig.)* a nu avea nici un haz. **2.** a avea miros/a mirosi a; ~ *di fumo* a mirosi a fum; ~ *di mucido/stantio* a mirosi a mucegai; ~ *di rancido* a mirosi a rînced; ~ *di cattivo* a mirosi urît; ~ *di vieto* a mirosi a stricat/a puţi; ~ *di buono* a mirosi bine/a avea miros plăcut; *la stanza sa di chiuso* camera miroase a neaerisit/a stătut; *le lenzuola sanno di pulito* cearceafurile miros a proaspăt spălat. **3.** a avea impresia, a crede, a gîndi/socoti că; *mi sa cent'anni che non lo vedo* parcă nu l-aş fi văzut de-un veac; *mi sa che quei soldi non te li renderà* am impresia că n-o să-ţi mai dea banii înapoi; *mi sa male* nu-mi vine să/nu mă lasă inima; *mi sa male dirgli di no* nu mă lasă inima să-l refuz; *(înv.) mi sa peggio* mi se pare foarte grav.

sapére[2] *s.m.* ştiinţă, învăţătură; doctrină; *il ~ medievale* ştiinţa/cunoştinţele medievale; *i rami del ~* ramurile cunoaşterii; *una persona di grande ~* o persoană doctă/învăţată; *un mostro di ~* om ce ştie extrem de multe.

sapévole *adj. (înv.)* **1.** care ştie/ştiutor. **2.** cunoscător; expert. **3.** conştient. **4.** cognoscibil.

sapidità *s.f.* gust, însuşirea de a fi gustos.

sàpido *adj. (lit.)* **1.** savuros; gustos. *SIN. saporito, saporoso.* **2.** *(fig.)* spiritual.

sapiènte **I.** *adj.* **1.** învăţat, doct. **2.** înţelept. **3.** priceput/iscusit; *cuoco/medico* ~ bucătar/medic priceput/iscusit; *mano* ~ mînă iscusită/îndemînatecă. **4.** *(despre animale)* foarte bine dresat. **5.** *(înv., despre miros)* înţepător. **II.** *s.m.* **1.** învăţat; înţelept; *(ist. ant.) i sette ~-i della Grecia* cei şapte înţelepţi ai Greciei. **2.** *(ist., pol.)* membru într-un Consiliu al celor mai în vîrstă (în evul mediu).

sapientino *s.m. (înv.)* student universitar.

sapientóne *s.m. (augm., ironic)* învăţat, deştept; *fare il ~*, a face pe deşteptul.

sapiènza *s.f.* **1.** cunoaştere/cognoscibilitate; ~ *umana* cunoaştere umană. **2.** înţelepciune; *la ~ degli antichi* înţelepciunea anticilor. **3.** ştiinţă/învăţătură; ~ *d'accatto* ştiinţă de împrumut; de a doua/treia mînă. **4.** *(ist. rel.)* înţelepciune, una din cărţile Vechiului Testament: cartea înţelepciunii. **5.** Universitate (veche denumire); *la Sapienza di Pisa* Universitatea din Pisa; *andare alla Sapienza* a merge la Universitate.

sapienzàle *adj.* relativ la înţelepciune; *i libri ~-i* Cărţile înţelepciunii (în Vechiul Testament).

sapìna *s.f.* brad-roşu.

sapìndo *s.m. (bot.)* odagaci *(Saponaria officinalis)*.

saponàceo *adj.* săpunos/ca săpunul.

saponàio, -ài, *s.m.* săpunar; care prepară/vinde săpun.

saponària *s.f. (bot.)* săpunel/săpunăriţă, odagaci *(Saponaria officinalis)*.

saponàta *s.f.* **1.** de săpun/clăbuc. **2.** sudoare de cal; spumă; *(glumeţ, despre un cal) fare la ~* a transpira mult. **3.** *(fig.)* adulaţie.

sapóne *s.m.* **1.** săpun; ~ *da bucato* săpun de rufe; ~ *da toletta/barba* săpun de toaletă/ras; ~ *in polvere/a scaglia* praf/fulgi de săpun; ~ *medicinale* săpun medicinal; ~ *alla lavanda* săpun de levănţică; *bolle di ~* bule/baloane de săpun; *dare del/il ~ a uno* adula pe cineva; *pigliare il ~* a se lăsa corupt; *buttar via il ranno e il ~* a face un lucru zadarnic/degeaba/inutil. **2.** *(fig.)* atotştiutor, om care vrea să facă pe cunoscătorul.

saponerìa *s.f.* fabrică de săpun.

saponétta *s.f.* **1.** săpun de toaletă. **2.** ceas de buzunar (cu două capace).

saponièra *s.f.* săpunieră. *SIN. portasapone.*

saponificàre *vt. (chim.)* a saponifica.

saponificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** muncitor într-o fabrică de săpun; săpunar. **2.** vînzător de săpunuri.

saponificazióne *s.f. (chim.)* saponificare.

saponificio *s.m.* fabrică de săpun.

saponóso *adj.* săpunos, asemănător săpunului.

saporàre **I.** *vt. (înv.)* a gusta; a savura. **II.** *s.m.* gust, simţul gustului.

sapóre *s.m.* **1.** gust; savoare; ~ *dolce/amaro* gust dulce/amar; ~ *piccante* gust picant; ~ *acido* gust acru; ~ *nauseante* gust greţos; *non sentire nessun ~* a nu simţi nici un gust; *mezzo ~* nici acru, nici dulce; *dare ~ al sale* a-şi da aere de înţelept; *non avere amore nè ~* a fi insensibil la orice; *(fig.) far sentire il ~ del bastone* a mîngîia pe cineva pe spinare. *SIN. gusto.* **2.** *(dial., la pl.)* condimente.

saporìre *vt. (rar)* a da gust mîncărurilor.

saporitaménte *adv.* cu gust, cu savoare; *dormire ~* a dormi bine; *ridere ~* a rîde din inimă.

saporìto *adj.* **1.** gustos; savuros; *cibo poco ~* mîncare insipidă; *sonno ~* somn dulce. **2.** cam sărat. **3.** *(fig.)* picant. **4.** inteligent, expresiv. **5.** scump,

piperat; *(fig.) conto* ~ notă de plată piperată.
saporosità *s.f.* savoare, gust.
saporóso *adj. (lit.)* gustos; savuros.
sapòta *s.f. (bot.)* specie de arbore exotic, sapotier *(Achras sapota)*.
saprése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Sapri.
saprofàgo, -àgi, *s.m.* saprofag.
saprofìto, -ìti, *adj., s.m.* saprofit.
sapropèl *s.m.* sapropel.
sapùta *s.f.* **1.** cunoştinţă. **2.** ştire; veste; *di sua* ~ cu ştirea sa; *sapere per* ~ a şti din auzite; *senza* ~ fără să ştie.
saputaménte *adv.* pe un ton pedant.
saputèllo *s.m.* tînăr/copil încrezut/băgăreţ în vorbă.
sapùto **I.** *part. tr.* de la s a p e r e. **II.** *adj.* **1.** ştiut, cunoscut; *far* ~ a face cunoscut, a informa. **2.** care ştie multe, care posedă multe cunoştinţe. **III.** *s.m. (depr.)* pedant; cunoscător; învăţat; *(ironic) fare il* ~ a face pe grozavul/deşteptul.
sarabachino *s.m.* un fel de şarabană, car cu bănci (pentru persoane).
sarabànda *s.f.* **1.** sarabandă *(dans spaniol)*. **2.** gălăgie, veselie.
saracchino *s.m.* ferăstrău mic/de mînă.
saràcco, -àcchi, *s.m.* ferăstrău scurt (cu lamă lată).
saracèno *adj., s.m.* sarazin, maur; *(bot.) grano* ~ hrişcă; *la Giostra del* ~ turnir în care se aruncă cu lancia asupra unui manechin; *essere amato come un* ~ a-i fi drag ca sarea-n ochi.
saracinèsca *s.f.* **1.** oblon (de prăvălie). *SIN. serranda.* **2.** *(ist.)* poartă mobilă vertical (la o cetate/un castel). **3.** broască automată. **4.** stăvilar.
saracinésco, -éschi, *adj.* **1.** sarazin, propriu sarazinilor/maurilor. **2.** *porta* ~*-a* uşă-oblon.
saracino *adj., s.m. (pop.)* **1.** sarazin, maur. **2.** *(ist.)* manechin, popîndău, păpuşă (servind drept ţintă în turnire).
saràgia *s.f. (înv.)* cireaşă.
sàrago *s.m. (iht.)* sparos *(Diplodus sargus)*.
sarcàsmo *s.m.* sarcasm; ironie usturătoare; batjocură amară; *parole piene di* ~ cuvinte pline de sarcasm; *parlare/rispondere con* ~ a vorbi/a răspunde sarcastic; *fare del* ~ a fi sarcastic, a vorbi cu sarcasme.
sarcàstico, -àtici, *adj.* sarcastic. *SIN. mordace, sprezzante.*
sarchiàre *vt.* **1.** a prăşi, a căpălui; ~ *il mais* a prăşi porumbul. **2.** a plivi; ~ *le cipolle* a plivi ceapa. *SIN. roncare.*
sarchiàta *s.f.* **1.** plivit. **2.** prăşit, prăşitură.
sarchiatóre, -trice **I.** *s.m.* şi *f.* **1.** plivitor. **2.** prăşitor. **II.** *s.f.* **1.** maşină de plivit. **2.** prăşitoare. *SIN. zappatrice.*
sarchiatùra *s.f.* **1.** plivire. *SIN. roncatura.* **2.** prăşire, prăşit; căpăluit.
sarchiellàre *vt.* a da cu săpăliga.
sarchièllo *s.m.* săpăliga. *SIN. sarchio, zappetto.*
sàrchio *s.m.* săpăligă.
sàrcina *s.f.* **1.** *(înv.)* **a)** sarcină, legătură; **b)** greutate, bagaj. **2.** *(zool.)* parazit intestinal *(Sarcina ventriculi)*.
sarcìre *vt. (înv.)* a coase.
sarcite *s.f. (med.)* **1.** inflamaţie a muşchilor. **2.** reumatism acut. **3.** obezitate.
sarcòfaga *s.f. (entom.)* muscă-de-carne, muscă-albastră *(Calliphora vomitoria)*.
sarcòfago, -òfaghi, *s.m.* sarcofag.
sarcòma *s.m. (med.)* sarcom.
sarcòpte *s.m. (entom.)* sarcopt *(Sarcoptes scabiei)*.
sarcràuti *s.m. pl.* varză acră (tăiată mărunt).
sàrda *s.f.* **1.** *(iht.)* sardea *(Alosa sardina)*. **2.** *(miner.)* cornalină.
sardàna *s.f. (muz.)* dans catalan (în cerc).
sardanapalésco, -éschi, *adj.* **1.** sardanapalic; desfrînat. **2.** luxos.
sardegnòlo *adj.* sard, din Sardinia.
sardèlla *s.f.* sardină conservată.
sardellièra *s.f.* plasă măruntă (de pescuit).
sardésco, -éschi, *adj. (lit.)* sard, din Sardinia.
sardìgna *s.f.* groapă de gunoaie (pentru resturi de vite tăiate).
sardìna *s.f. (iht.)* sardea *(Alosa sardina)*; *pigiati come* ~*-e* înghesuiţi ca sardelele. *SIN. sarda, sardella.*
sardìsta, -ìsti, *s.m. (pol.)* partizan al autonomiei Sardiniei.
sàrdo **I.** *adj., s.m.* sard, (locuitor) al/din Sardinia. **II.** *s.m.* limba sardă.
sardònia *s.f. (bot.)* boglari *(Ranunculus sceleratus)*.
sardònica *s.f.* **1.** *(miner.)* agată portocalie, sardonix. **2.** boglari.
sardònico[1] *s.m. (rar) v.* s a r d o n i c a.
sardònico[2], **-ònici**, *adj.* **1.** sardonic. **2.** batjocoritor, răutăcios.
sargàsso *s.m. (bot.)* sargassum (algă marină tropicală); strugure-de-mare *(Sargassum bacciferum)*. *SIN. uva di mare.*
sargènte *s.m. (înv.) v.* s e r g e n t e.
sàrgia *s.f.* **1.** saia (stofă de lînă vărgată). **2.** cuvertură de pat (în dungi).
sàrgo *s.m. v.* s a r a g o.
sàri *s.m. invar.* sari(u), veşmînt feminin (în India).
sarìga *s.f. (zool.)* specie de marsupial din America, asemănător cangurului *(Didelphys dorsigera)*.
sarìssa *s.f.* lance lungă.
Sàrmati *s.m. pl. (ist.)* sarmaţi, poporul sarmat.
sarmàtico, -àtici, *adj.* sarmatic, din Sarmaţia.
sarmentàceo *adj. (bot.)* care ţine de vlăstari.
sarménto *s.m.* vlăstar (de viţă-de-vie).
sarmentóso *adj.* (plantă) cu multe vlăstare, sarmentos.
sarpàre *vr., vi. v.* s a l p a r e.
sarrocchino *s.m. v.* s a n r o c c h i n o.
saròng *s.m. invar.* sarong, veşmînt din Malaezia.
sarrussòfono *s.m. (muz.)* un fel de clarinet.
sàrta *s.f.* **1.** croitoreasă. **2.** *(teatru)* costumieră.
sartàgine *s.f. (înv.)* tigaie de prăjit peşte.
sàrtia *s.f. (mar., mai ales la pl.)* sarturi, cabluri de întărire.
sartiàme *s.m. (mar., colectiv)* sarturi.
sartìna *s.f.* **1.** ucenică (de croitorie). **2.** croitoreasă; midinetă.
sàrto *s.m.* croitor; ~ *da donna* croitor de damă; ~ *teatrale* costumier.
sartoria *s.f.* croitorie; *si veste in* ~ îşi comandă hainele/rochiile la marile case de modă.
sassafràsso *s.m. (bot.)* specie de arbore exotic *(Sassafras officinale)*.
sassofràsso *s.m. v.* s a s s a f r a s s o.
sassàia *s.f.* **1.** zăgaz, stăvilar de pietre. **2.** drum/loc pietros. **3.** loc cu pietre.
sassaiòla *s.f.* ploaie de pietre (aruncată asupra cuiva); bătaie cu pietre).
sassarése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Sassari.
sassàta *s.f.* lovitură de piatră; *dare il pane e la* ~ a scoate mereu ochii (pentru un bine făcut); *allettare i colombi colle* ~*-e* a-şi îndepărta prietenii.
sassàtile adj. *(bot.)* saxatil.
sassèfrica *s.f. (bot.)* ţiţa-caprei *(Tragopogon pratensis)*.

sassèlla *s.m.* vin roşu (din Valtellina).
sassèllo *s.m. (ornit.)* sturz *(Turdus musicus)*.
sàsseo *adj. (lit.)* **1.** pietros, de piatră. **2.** *(fig.)* împietrit, înmărmurit, încremenit.
sasséto *s.n.* teren acoperit cu pietriş; prund.
sassificàre *vt. (înv.)* a pietrifica.
sassìfraga *s.f. (bot.)* iarba-surzîlor *(Saxifraga aizoon)*.
sàsso *s.m.* **1.** piatră; *metterci un ~ sopra* a nu mai discuta despre un lucru; *olio di ~* petrol; *avere un cuore di ~* a avea o inimă de piatră; *rimanere di ~* a rămîne încremenit; *tirar ~-i in piccionaia* a-şi săpa singur groapa; *scagliare il ~ e nascondere la mano* a face rău cuiva pe la spate; *far piangere i ~-i* a plînge pînă şi pietrele. **2.** stîncă, masiv de piatră. **3.** piatră de mormînt.
sassofonista, *-isti, s.m.* saxofonist.
sassòfono *s.m. (muz.)* saxofon.
sàssola *s.f.* **1.** *(mar.)* ispol. **2.** lopăţică pentru făină.
sàssone I. *adj., s.m.* **1.** saxon. **2.** sas. II. *adj.* săsesc. III. *s.m.* dialectul saxon.
sassóso *adj.* pietros.
satàn *s.m. (scris cu majusculă) v.* s a t a n a.
sàtana *s.m. (scris cu majusculă)* satana; dracul, diavolul; *darsi a ~* a-şi vinde sufletul diavolului.
satanàsso *s.m.* **1.** satana. **2.** *(fig.)* om violent/furios/rău. **3.** copil neastîmpărat, drăcuşor. **4.** *(pop.)* om rezistent la eforturi mari. **5.** specie de maimuţă *(Pithecia satanas)*.
sataneggiàre *vi. (a)* **1.** a fi furios/rău/duşmănos. **2.** a drăcui; a blestema.
satànico, *-ànici, adj.* satanic, drăcesc.
satanìsmo *s.m. (lit.)* satanism, curent decadent în poezia modernă (secolul XIX—XX).
satànno *s.m. (scris cu majusculă) v.* s a t a n a.
satèllite I. *s.m.* **1.** *(ist. ant.)* soldat în garda unui suveran. **2.** *(fig., ist.)* zbir; om de încredere. **3.** *(depr.)* acolit; *l'onorevole e i suoi ~-i* deputatul şi acoliţii săi. **4.** *(astron.)* satelit; *il lancio del ~* lansarea satelitului; *~ artificiale* satelit artificial. **5.** *(auto)* satelit. II. *adj.* subordonat; *borgate ~-i* comune suburbane; *città ~* oraş satelit; *stato ~* stat satelit.
satelizio *s.m. (ist. ant.)* funcţie de zbir/de om de încredere (al unui suveran).
satelizzàre *vt.* **1.** a trimite în spaţiu un satelit artificial. **2.** *(despre un stat)* a fi dependent de un stat mai mare.
satellòide *s.m.* satelit artificial.
satin *s.m. invar.* satin.
satinàre *vt.* a satina.
satinàto *adj.* satinat; *carta ~-a* hîrtie satinată.
satinatùra *s.f. (text.)* satinare.
sàtira *s.f.* satiră; *dar la ~ a uno* a lua în rîs pe cineva.
satireggiàre *vt. (lit.)* **1.** a satiriza. **2.** a scrie satire.
satirésco, *-éschi, adj.* **1.** *(mit.)* de satir. **2.** desfrînat; *(în loc.) dramma ~* dramă burlescă.
satìrica *s.f. (lit.)* genul satiric.
satìrico, *-irici* I. *adj.* satiric. *SIN. burlesco, sferzante, caustico.* II. *s.m.* autor de satire; satiric.
satirizzàre *vt. (rar)* v. s a t i r e g g i a r e.
sàtiro *s.m.* **1.** *(mit.)* satir. **2.** desfrînat. **3.** *(înv., fig.)* bădăran.
satirògrafo *s.m. (rar)* poet satiric; satiric.
satisdazióne *s.f. (jur.)* siguranţă, asigurare; garanţie.
sativo *adj. (înv., mai ales despre un teren)* cultivabil; care poate fi semănat; *piante ~-e* plante cultivabile.
satòlla *s.f.* ghiftuială, îmbuibare; *dormire la ~* a-şi face siesta; *prendere una ~ di una cosa* a se sătura de un lucru.
satollaménto *s.m. (rar)* săturare.
satollàre I. *vt.* **1.** a sătura; a ghiftui. *SIN. saziare, rimpinzare.* **2.** *(agron.)* a presăra cu bălegar; a îngrăşa (pămîntul). II. *vi.* a se sătura.
satóllo *adj.* **1.** sătul; săturat; *corpo ~ non crede al digiuno/ventre ~ non ricorda il digiuno* sătulul nu crede flămîndului. *SIN. sazio, rimpinzato.* **2.** *(fig., înv.)* sătul; *essere ~ de piangere* a fi sătul de atîta bocit.
sàtrapa *s.m. (rar) v.* s a t r a p o.
satrapèssa *s.f. (rar)* soţie de satrap.
satrapìa *s.f.* **1.** satrapie. **2.** funcţie de satrap.
sàtrapo *s.m.* **1.** *(antic.)* satrap. **2.** *(fam.)* despot, om rău.
saturàbile *adj.* saturabil.
saturàre *vt., vr.* **1.** *(chim.)* a satura (o soluţie etc.). **2.** a (se) sătura.
saturatóre *s.m. (chim.)* saturator.
saturazióne *s.f.* saturaţie.
saturità *s.f.* **1.** saturaţie. **2.** *(înv.)* săturare, saţietate.
saturnàle I. *adj.* saturnal. II. *s.m. (fig., la pl.)* **1.** saturnale. **2.** orgii, desfrîu.
satùrnia *s.f. (entom.)* ochiul-păunului de noapte, specie de fluture *(Saturnia piri)*.
saturniàno *adj. (astron.)* saturnian, relativ la planeta Saturn.
saturnìno *adj.* **1.** *(astron.)* privitor la Saturn. **2.** *(fig.)* **a)** melancolic; **b)** lunatic; *(tipogr.) malattie ~-e* boli de intoxicaţie cu plumb, saturnism.
satùrnio *adj. (mit.)* care ţine de Saturn; *(poetic) ~-a terra* Italia; *verso ~* vers saturnin; *il Saturnio* Jupiter.
saturnìsmo *s.m. (med.)* saturnism.
satùrno *s.m.* **1.** plumb (în limbajul alchimiştilor). **2.** *(scris cu majusculă)* Saturn (planeta).
sàturo *adj.* **1.** *(lit.)* sătul. **2.** saturat. **3.** *(fig.)* încărcat, plin; *sguardo ~ di odio* privire plină de ură.
saudìta *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Arabia Saudită.
sàuna *s.f.* saună.
sàuri *s.m. pl. (zool.)* saurieni.
sàuro I. *adj.* roşcat; roib. II. *s.m.* cal roib.
savàna *s.f.* savană.
saviézza *s.f.* **1.** prudenţă. **2.** chibzuinţă. **3.** înţelepciune.
sàvio I. *adj.* **1.** înţelept. *SIN. assennato, saggio.* **2.** cuminte. *SIN. cauto, sagace.* **3.** chibzuit, cu judecată. *SIN. sensato, avveduto, accorto.* **4.** prudent. *SIN. prudente.* **5.** în toate facultăţile mintale/sănătos la minte. **6.** *(înv.)* doct; savant. II. *s.m.* **1.** înţelept, doct; învăţat; *i sette savi della Grecia* cei şapte învăţaţi ai Greciei; *il Savio* Solomon; *~ di ragione* jurisconsult; avocat; *(înv.) ~-a donna* moaşă. **2.** om sănătos la minte; *i savi e i matti* înţelepţii şi nebunii. **3.** *(ist.)* magistrat expert priceput (în Evul mediu şi Renaştere).
savoiàrdo *s.m.* **1.** savoiard, locuitor din Savoia. **2.** pişcot.
savonaròla *s.f.* **1.** scaun, jilţ de lemn (fără spătar). **2.** scaun pliant.
savonaroliàno I. *adj.* savonarolian, cu referire la G. Savonarola. II. *s.m.* discipol al lui Savonarola.
savonéa *s.f.* lapte de migdale.
savonétta *s.f.* ceas de buzunar (cu două capace).
savóre *s.m.* **1.** *(înv.)* gust. **2.** *(înv.)* **a)** valoare; **b)** însuşire. **3.** sos picant; condiment.
saxòfono *s.m. v.* s a s s o f o n o.
sazìabile *adj.* care poate fi săturat.
saziaménto *s.m.* săturare; saţ.
saziàre *vt., vr.* **1.** a (se) sătura pe deplin. *SIN. satollare.* **2.** a (se) plictisi. *SIN. stuccare.* **3.** *(fig.)* a-şi satisface; *~ la vista* a-şi sătura privirea.

sazietà *s.f.* **1.** săturare; saţietate; *pane a ~* pîine la discreţie. **2.** *(fig.)* **a)** dezgust; **b)** plictiseală.
saziévole *adj.* săţios; *modi ~-i* purtări pretenţioase/enervante.
sazievolézza *s.f.* saţ; îndestulare.
sàzio *adj.* sătul; săturat. *SIN. pieno, satollo, saturo.*
sbaccanàre, sbaccaneggiàre *vi. (a)* a face zarvă mare/tărăboi.
sbaccanìo *s.m.* tărăboi; zarvă continuă.
sbaccanóne *s.m. v.* s b a c c a n i o.
sbaccellàre *vt.* a curăţi de păstăi (fasolea etc.).
sbaccellatùra *s.f.* **1.** curăţire de păstăi. **2.** *(sculpt.)* cioplitură în marmură (în formă de păstaie).
sbacchettàre *vt.* a bate/scutura cu bătătorul.
sbacchettàta *s.f.* bătutul covoarelor cu bătătorul.
sbacchiàre *vt.* a trînti; a arunca cu putere; *non saper dove ~ il capo* a nu şti încotro s-o apuci.
sbacchiàta *s.f.* trîntire (o dată).
sbàcchio, *-àcchi, s.m.* trîntit/trîntire (a uşii etc.).
sbacchìo *s.m.* trîntire repetată/insistentă.
sbaciucchiaménto *s.m.* giugiuleală.
sbaciucchiàre *vt., vr. (depr.)* a (se) săruta mereu; a (se) giugiuli.
sbadatàggine *s.f.* **1.** neatenţie, nebăgare de seamă. **2.** zăpăceală. **3.** nesocotinţă.
sbadàto *adj.* **1.** neatent. **2.** distrat. **3.** zăpăcit. **4.** nesocotit; *(loc. adv.) alla ~-a* fără atenţie, în mod superficial. *SIN. distratto, disattento, sventato.*
sbadigliaménto *s.m.* căscat lung, frecvent.
sbadigliàre I. *vi. (a)* **1.** a căsca; *~ di noia* a căsca de plictiseală; *~ per il sonno* a căsca de somn. **2.** a se căsca, a fi căscat/larg deschis (uşi, ferestre). **II.** *vt. (lit., fig.)* a vorbi/a scrie/a asculta fără interes; *l'oratore sbadigliò qualche parola* oratorul aruncă/azvîrli cîteva cuvinte.
sbadigliarèlla *s.f. (fam.)* căscat frecvent; *farsi prendere dalla ~* a-l prinde/lua căscatul.
sbadigliàto *adj. (în expr.) versi ~-i* versuri fără inspiraţie.
sbadiglièlla *s.f. (fam.)* căscat des (de plictiseală/de foame etc.).
sbadìglio *s.m.* căscat; *fare degli ~-i* a-i fi foame.
sbadìre *vt.* a scoate un cui (de unde a fost bătut).
sbafàre *vt. (dial.)* **1.** a mînca cu lăcomie. **2.** *(glumeţ)* a escroca, a pungăşi.
sbafàta *s.f.* chiolhan; *fare/farsi una ~* a face un chiolhan.
sbafatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** mîncău; lacom. **2.** escroc; pungaş.
sbàffo *s.m.* urmă, dîră; *uno ~ di rossetto* o urmă de ruj.
sbàfo *s.m. (glumeţ)* escrocherie; escrocare; *entrare a ~* a intra fără bilet (la un spectacol etc.); *mangiare a ~* a mînca pe banii altuia; *vivere a ~* a trăi pe spinarea altuia.
sbagagliàre *vt. (mil., înv.)* a depune/a da bagajele jos.
sbagliàre I. *vt.* **1.** a greşi; *~ il colpo/la mira* a greşi lovitura/ţinta, a nu nimeri; *~ i conti/i calcoli* a greşi socotelile/calculele. **2.** a greşi, a face confuzie; *~ strada/indirizzo* a greşi drumul/adresa; *~ treno* a greşi trenul; *~ numero* a greşi numărul (de telefon). **3.** *(în loc. fam.) sbagliarla* a o zbîrci/scrînti, a se înşela. **II.** *vi. (a)* **1.** a greşi; *~ di molto/di grosso* a greşi mult; *~ di poco* a greşi puţin; *~ di persona* a confunda persoana; *non vorrei ~* n-aş vrea să greşesc; *sbaglierò* oi fi greşind eu. **2.** a greşi, a nu fi sigur/exact; *~ a leggere/a scrivere/a tradurre* a greşi la citit/la scris/la traducere. **3.** a greşi în comportament, a se înşela; *hai proprio sbagliato con tuo padre* ai greşit-o cu tatăl tău; *sbagli a parlare così* dacă vorbeşti aşa să ştii că te înşeli/greşeşti. **III.** *vr.* a se înşela, a se păcăli; *lo credevo un galantuomo e invece mi son sbagliato* îl credeam (un om) cumsecade, dar m-am înşelat; *se credi che ti chieda scusa ti sbagli* te înşeli dacă crezi că-ţi cer iertare; *se non mi sbaglio* dacă nu mă-nşel/nu greşesc; *mi sbaglierò* poate greşesc/oi fi greşind. *SIN. errare.*
sbagliàto *adj.* greşit; *pronuncia ~-a* pronunţare greşită; *giudizio ~* judecată greşită; *avere un occhio ~* a se uita cruciş, a fi saşiu; *un romanzo ~* un roman ratat; *arrivare al momento ~* a sosi într-un moment nepotrivit, a o nimeri rău. *SIN. errato.*
sbàglio, *sbàgli, s.m.* greşeală; eroare; *~ grosso* greşeală mare; *fare/commettere uno ~* a face/a comite o greşeală; *per ~/per ~-i* din greşeală; *~-i di gioventù* greşeli ale tinereţii. *SIN. errore, fallo.*
sbalaffàre *vi. (rar, pop.)* a flecări; a spune baliverne.
sbaiocceàre *vi. (a)* a cheltui; a arunca banii în chiolhanuri.
sbaionettàre *vt.* a lovi/a străpunge/a respinge cu baioneta.
sbaldanzire I. *vi. (e; lit.)* a pierde curajul/încrederea/îndrăzneala. **II.** *vi.* **1.** a înfricoşa. **2.** a face să-şi piardă încrederea/îndrăzneala. **3.** a priva de curaj/îndrăzneală.
sbaldóre *s.m. (înv.)* veselie.
sbaldoriàre *vi. (a)* a chefui, a petrece.
sbalestraménto *s.m.* aruncare dintr-o parte în alta.
sbalestràre I. *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a greşi ţinta (cu arbaleta). **2.** *(fig.)* a divaga, a se abate de la subiect. **3.** a nu reuşi (într-o afacere etc.). **II.** *vt.* **1.** a zvîrli, a arunca, a trînti; *il vento sbalestrò la barca contro gli scogli* vîntul a aruncat barca pe stînci. **2.** a expedia/trimite/muta departe; *~ un impiegato in Sardegna* a expedia/muta un funcţionar tocmai în Sardinia. *SIN. scaraventare.* **3.** *(fig.)* a zgudui, a tulbura, a zdruncina; *la notizia lo sbalestrò* ştirea l-a zguduit. **4.** *(rar)* a trage cu arbaleta. **III.** *vr.* a se ruina.
sbalestràto *adj.* **1.** neacomodat; neaclimatizat; *è ancora ~ nella nuova città* încă nu s-a acomodat în noul oraş. **2.** confuz. **3.** dezordonat. **4.** dezaxat; *(fig.) uomo ~ negli interessi* om ruinat.
sballàre I. *vt.* **1.** a desface un balot, a despacheta, a scoate din balot; *~ la merce* a despacheta marfa. **2.** *(fam.)* a născoci, a minţi; *~ frottole/favole/bugie* a scorni la minciuni; *~-le grosse* a spune minciuni gogonate. **II.** *vi (a)* **1.** *(la jocuri)* a depăşi numărul punctelor stabilite. **2.** a depăşi limita permisă.
sballàto *adj.* **1.** despachetat. **2.** confuz. **3.** dezorganizat. **4.** dezechilibrat (la minte). **5.** exagerat; inventat; mincinos; *ragionamento ~* judecată în vînt/fără nici o bază; *affare ~* afacere fără sorţi de izbîndă. **6.** *(pop.)* mort.
sballatùra *s.f.* despachetare.
sballonàta *s.f.* **1.** exagerare. **2.** lăudăroşenie. **3.** născocire.
sballóne *s.m.* mincinos, care spune gogoşi.
sballottaménto *s.m.* **1.** zguduială. **2.** zdruncinare.
sballottàre *vt.* **1.** a sălta în braţe. **2.** a clătina; a hîţîna, a hurduca; *erano sballottati dal treno* erau hîţînaţi de tren. **3.** a zdruncina; a zgudui.
sbalordiménto *s.m.* stupoare; uimire; uluire.
sbalordìre I. *vt.* **1.** a uimi, a năuci, aului; *la notizia mi ha sbalordito* vestea m-a năucit. **2.** a zăpăci, a ameţi; *~ con un pugno* a ameţi cu un pumn. **II.** *vi. (e)* a fi uimit, năucit, uluit; *sono cose da ~* sînt lucruri ce te năucesc.

sbalorditàggine *s.m.* uimire, năucire, uluire.
sbalorditivo *adj.* uluitor; *prezzo* ~ preţ ameţitor.
sbalordito *adj.* zăpăcit; năucit; uluit. *SIN. stupito, sbigottito.*
sbalorditóio *adj.* uluitor; uimitor.
sbaluginàre *vi. (a)* a sclipi, a luci (ca oglinda).
sbalzàre I. *vt.* **1.** a arunca cu putere/departe. **2.** a trînti/a răsturna de pe cal. **3.** *(fig.)* a răsturna, a da jos (dintr-o funcţie); ~ *un re dal trono* a detrona un rege. **4.** *(fig.)* a muta (dintr-o parte într-alta/dintr-o funcţie în alta). **5.** a prelucra metal în relief. **II.** *vi. (e)* **1.** a cădea de sus; *(fig.) la temperatura è sbalzata sotto zero* temperatura a scăzut brusc sub zero. **2.** a sări. **3.** a tresări. **III.** *vr.* **1.** a se arunca cu săritură; a sări. **2.** *(despre un metal)* a prelucra în relief.
sbalzàto *adj. (despre un metal)* lucrat în relief.
sbalzatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lucrător în metal (în relief).
sbalzellàre I. *vt.* a hurduca/zgîlţîi/zgudui (uşor şi des). **II.** *vi. (a)* **1.** a fi zgîlţîit/hurducat. **2.** a sălta; a ţopăi.
sbalzellìo *s.m. (fam.)* săltare, zguduire continuă; hurducare, hurducăit.
sbalzellóne *s.m.* zdruncinătură, zguduitură; zgîlţîială; *a* ~*-i* săltat, hurducat.
sbàlzo *s.m.* **1.** salt, săritură; *fare uno* ~ a face un salt; *dare uno* ~ a da un brînci; *avanzare/procedere a* ~*-i* a înainta în salturi/cu neregularitate. **2.** *(fig.)* oscilaţie, mărire/micşorare bruscă; ~ *dei prezzi* oscilaţie a preţurilor; ~ *di temperatura* oscilaţie bruscă a temperaturii. **3.** *(fig.)* salt, progres; *fare un bello* ~ *nella carriera* a face un frumos salt în carieră; *di* ~ brusc, dintr-o dată; *a* ~*-i* **a)** în salturi; **b)** fără continuitate, cu intermitenţă, pe apucate; *cogliere la palla di* ~ a nu lăsa să-ţi scape ocazia, a prinde momentul favorabil. **4.** prelucrare a metalelor în relief. **5.** *(constr.)* consolă.
sbambagiàre *vi. (e), vr.* a se destrăma; a se scămoşa.
sbancàre I. *vt.* **1.** a face să sară banca la joc. **2.** a ruina pe cineva. **3.** a escroca; a jumuli. **4.** a lua locul cuiva; a întrece pe cineva. **5.** a curăţa/a nivela un teren. **II.** *vr. (fam.)* a se ruina.
sbanchettàre *vi. (a; fam.)* a benchetui.
sbandaménto *s.m.* **1.** dezmembrare, destrămare, descompunere, împrăştiere; ~ *di un partito* destrămarea unui partid. **2.** debandadă; haos; babilonie; *lo* ~ *del dopoguerra* haosul postbelic. **3.** *(mil.)* lăsare la vatră. **4.** *(mar.)* bandă/înclinare laterală a navei; ~ *a dritta/sinistra* înclinare la dreapta/stînga; ~ *forte/lieve* înclinare puternică/uşoară. **5.** *(av.)* înclinare. **6.** *(fig.)* dezorientare; deviere/abatere; ~ *politico/morale* deviere politică, abatere morală. **7.** *(auto)* derapare, derapaj; ~ *di un'automobile* deraparea unei maşini. **8.** *(înv.)* exilare, exil.
sbandàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a împrăştia/a risipi o bandă armată. **2.** *(mil.)* **a)** a lăsa la vatră; **b)** a demobiliza. **3.** *(rar)* a risipi, a împrăştia; ~ *la folla* a împrăştia mulţimea. **II.** *vi. (a)* **1.** a se împrăştia/risipi. **2.** *(fig.)* a se destrăma/descompune; *la famiglia si è sbandata* familia s-a destrămat. **3.** *(mar.)* a se canarisi/a se înclina într-o parte/coastă. **4.** *(auto)* a derapa. **5.** *(fig.)* a devia; *la rivoluzione sbanda verso l'anarchia* revoluţia deviază către anarhie. **III.** *vr.* a se risipi, a se împrăştia; *l'esercito si sbandò* armata s-a risipit.
sbandàta *s.f.* **1.** *(mar.)* canarisire/înclinare a navei. **2.** derapare, derapaj; ~ *in curva* derapare în curbă. **3.** deviere a unei nave. **4.** *(fig.)* îndrăgostire subită; *prendere/prendersi una* ~ *per qualcuno* a se îndrăgosti lulea de cineva.
sbandàto *adj.* **1.** *(despre o armată etc.)* risipit, dispersat, pierdut de centru; *soldati* ~*-i* soldaţi împrăştiaţi; *luogo* ~ loc părăginit. **2.** *(fig.)* dezorientat; *gioventù* ~*-a* tineret dezorientat.
sbandeggiaménto *s.m.* exilare.
sbandeggiàre *vt.* a exila.
sbandellàre *vt.* a scoate din balamale.
sbandieraménto *s.m.* **1.** fluturare de steaguri; demonstraţie cu steaguri. **2.** pavoazare. **3.** pompă; ostentaţie.
sbandieràre *vi. (a)* **1.** a pavoaza cu steaguri. **2.** a flutura (steaguri/flamuri). **3.** a face jocuri/demonstraţii cu steaguri. **4.** a face paradă de un sentiment; a se afişa ostentativ. **5.** *(glumeţ, despre un croitor)* a fura din stofă.
sbandieràta *s.f.* fluturare/demonstraţie cu drapele.
sbandiménto *s.m.* exilare; exil.
sbandìre *vt.* **1.** a exila; ~ *uno in avere* a confisca averea cuiva. **2.** a respinge. **3.** a alunga. **4.** *(înv.)* a vesti prin strigare publică. **5.** *(înv.)* a rechema din exil.
sbandìto *adj., s.m.* exilat.
sbàndo *s.m.* exil, exilare.
sbaraccàre *vt. (fam.)* **1.** a mătrăşi, a îndepărta; *hanno sbaraccato via tutto il personale anziano* au mătrăşit tot personalul în etate. **2.** a se cărăbăni, a se căra; *ormai fa freddo, è meglio* ~ s-a făcut frig, e timpul să ne cărăbănim de aici.
sbaragliaménto *s.m.* **1.** fugă în dezordine. **2.** derută.
sbaragliàre *vt.* **1.** a risipi. **2.** a fugări, a pune pe fugă (în dezordine); *la polizia sbaragliò i dimostranti* poliţia i-a pus pe fugă/i-a risipit pe demonstranţi. **3.** a învinge hotărît; a bate categoric/la scor; *sbaragliò la squadra avversaria* a învins categoric echipa adversă; *il nostro partito sbaraglierà tutti gli altri* partidul nostru va pune la zid pe toate celelalte.
sbaraglìno *s.m.* joc de table.
sbaràglio *s.m.* **1.** punere pe fugă; risipire. **2.** înfrîngere. **3.** derută. **4.** învălmăşeală; *condurre/mandare/mettere/porre qualcuno allo* ~ a expune pe cineva. a-l duce de rîpă; *buttarsi/gettarsi allo* ~ a se băga în gura lupului. **5.** *(înv.)* gard de vergele, de bare.
sbarattàre *vt. (înv.)* **1.** a pune pe fugă, a risipi. **2.** a învinge.
sbarazzàre I. *vt.* **1.** a debarasa; ~ *la tavola* a debarasa/curăţi masa. **2.** a libera; ~ *una stanza dai mobili* a scoate mobila dintr-o cameră; ~ *la strada* a face loc/cale liberă; ~ *il terreno* a lămuri, a preciza datele unei probleme. **II.** *vr.* a se debarasa/descotorosi; ~*-si di un seccatore* a se descotorosi de un pisălog.
sbarazzinàta *s.f.* ştrengărie.
sbarazzìno *s.m.* ştrengar; puşlama; *alla* ~*-a* ştrengăreşte; *cappello alla* ~*-a* pălărie pusă ştrengăreşte.
sbarbàglio *s.m.* orbire; sclipire.
sbarbàre I. *vt.* **1.** a smulge din rădăcină, a scoate cu rădăcină cu tot; a dezrădăcina; ~ *un dente* a extrage un dinte. **2.** *(fig.)* a eradica; ~ *errori/abusi* a eradica greşeli/abuzuri. **3.** a rade, a bărbieri. **4.** *(înv.)* a reuşi. **II.** *vr.* a se rade, a se bărbieri.
sbarbarire *vt.* a civiliza, a scoate din starea de barbarie.
sbarbatèllo *s.m.* imberb; tinerel.
sbarbàto *adj.* **1.** smuls din/cu rădăcină. **2.** imberb, fără barbă, spîn.

sbarbatrice *s.f.* **1.** maşină de tuns fetrul de pălării. **2.** *(mec.)* maşină de şevăruit; ~ *per ingranaggi* maşină de şevăruit roţi dinţate.
sbarbatùra *s.f.* **1.** tundere a fetrului de pălării. **2.** *(mec.)* şevăruire; ~ *degli ingranaggi* şevăruirea roţilor dinţate.
sbarbazzàta *s.f.* mustrare, ceartă.
sbarbieaménto *s.m.* dezrădăcinare, smulgere cu rădăcină.
sbarbicàre *vt.* **1.** a dezrădăcina, a smulge. **2.** *(fig.)* a eradica.
sbarbificàre *vt. (glumeţ)* a rade (barba).
sbareàre I. *vt.* **1.** a descărca de pe o navă. **2.** a debarca. **3.** a trece/a petrece timpul; ~ *la vita* a o duce cînd mai bine cînd mai rău; ~ *il lunario* a trăi de azi pe mîine; ~ *-sela* a se descurca, a o scoate la capăt. **II.** *vi. (e)* **1.** a debarca **2.** a trage (la un hotel etc.).
sbareàto *adj.* debarcat.
sbarcatóio *s.m.* debarcader.
sbàrco, *sbàrchi, s.m.* **1.** *(mar., av.)* debarcare. **2.** descărcare (de bagaje etc.). **3.** loc bun de debarcare. **4.** debarcader.
sbardellàre *vt.* **1.** a călări mînjii pentru a-i domestici. **2.** a spune gogoşi. **3.** a spune lucruri fără perdea. **4.** *(înv.)* a dezvălui (un secret etc.).
sbardellàto *adj.* **1.** *(fig.)* fără frîu, fără măsură. **2.** excesiv; exorbitant.
sbàrra *s.f.* **1.** stănog. **2.** drug. **3.** bară. **4.** vergea. **5.** bară de gimnastică/de haltere; *esercizi alla* ~ exerciţii la bară. **6.** căluş. **7.** cîrmă. **8.** bară (la tribunal); *mettere alla* ~ a supune judecăţii publice; *essere dietro le* ~*-e* a fi în puşcărie. **9.** linioară, semn.
sbarraménto *s.m.* barare; baraj; blocare; ~ *stradale* blocare a drumului; *uno* ~ *di filo spinato* un baraj de sîrmă ghimpată; *diga di* ~ baraj; *(mil.) azione di* ~ baraj de artilerie.
sbarràre *vt.* **1.** a bara; a bloca; ~ *il passo a uno* a bara trecerea unuia; ~ *le uscite* a bloca ieşirile; ~ *la porta* a zăvorî uşa. **2.** a deschide larg; ~ *le braccia* a întinde braţele; ~ *gli occhi* a holba ochii.
sbarràta *s.f. (rar)* baraj.
sbarràto *adj.* **1.** închis, barat. **2.** barat, cu linii transversale; *(herald.) scudo* ~ scut, stemă cu dungă. **3.** holbat. **4.** larg deschis.
sbarrétta *s.f.* **1.** *(tipogr.)* bară (verticală/orizontală/oblică). **2.** punct oblic (la cusătură în cruciuliţe).
sbarrista, *-isti, s.m.* şi *f. (sport)* gimnast la bare.
sbàrro *s.m.* **1.** *(mil.)* baraj. **2.** *(înv.)* obstacol.
sbasire *vi. (e)* **1.** a leşina. **2.** *(înv.)* a muri.
sbassàre *vt.* **1.** a micşora; a scădea (din înălţime); ~ *i tacchi* a face tocurile mai joase. **2.** a pune/a fixa mai jos; ~ *un bottone* a pune mai jos un nasture. **3.** *(fig.)* a reduce; ~ *l'orgoglio* a reduce/a tăia din orgoliu.
sbàsso *s.m.* **1.** coborîre; micşorare. **2.** *(com.)* reducere; scont.
sbastardàre *vt. (înv.)* a plivi (via).
sbastire *vt.* a desface o însăilătură; a descoase.
sbatacchiàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a (se) trînti (cu putere/violenţă); *il vento sbatacchia porte e finestre* vîntul trînteşte uşi şi ferestre; ~ *la porta in faccia a qualcuno* a trînti uşa în nasul cuiva. **2.** a arunca/a trînti puternic; ~ *per terra* a arunca la pămînt. **3.** a (se) agita puternic; a (se) zbate; *la gallina sbatacchiava le ali* găina bătea din aripi/se zbătea. **4.** a bate tare; ~ *le campane* a bate clopotele puternic. **II.** *vr. (rar)* a se zbuciuma; a se perpeli; ~*-si per la disperazione* a-şi frînge mîinile de disperare.
sbatacchiàta *s.f.* închidere, trîntire (a uşii/ferestrei).
sbatàcchio *s.m.* grindă de susţinere a unei bolţi (la săpături).
sbatacchio *s.m.* trîntire repetată (a uşii/ferestrei).
sbatacchióne *s.m.* trîntire; *dare uno* ~ *alla finestra* a trînti fereastra.
sbattagliàre *vi. (a)* **1.** *(despre limba clopotului)* a bate. **2.** *(despre clopot)* a bate întruna.
sbàttere I. *vt.* **1.** a bate puternic/repetat; ~ *i tappeti* a bate covoarele; ~ *i piedi per terra* a bate/da din picioare; ~ *le mani* a aplauda; ~ *le uova* a bate ouăle; ~ *la panna* a bate frişca; *(teatru)* ~ *gelatina* a exagera rolul pentru a avea succes la public. **2.** a arunca; a trînti; a izbi; ~ *per terra* a trînti la/de pămînt; ~ *contro il muro* a izbi de zid; ~ *la testa contro il muro* a se da cu capul de toţi pereţii; ~ *la porta sul naso* a trînti uşa în nas; ~ *qualcosa in faccia* a i-o trînti în faţă/a spune ceva pe şleau; ~ *qualcuno fuori della porta/* ~ *fuori qualcuno* a da pe uşă afară. **3.** a se lovi/a se izbi (puternic); *la tempesta sbattè la nave contro gli scogli* furtuna a aruncat nava între stînci; *nell'urto sbattei la testa contro il parabrezza* în ciocnire am dat cu capul în parbriz; *non sapere dove* ~ *la testa* a nu şti ce să mai facă/încotro s-o ia. **4.** *(fig.)* a scutura; a îndepărta; ~ *il male* a nu se lăsa doborît de durere; ~ *la malinconia* a-şi înlătura nostalgia/dorul. **5.** *(fig., fam.) (despre culoare)* a nu-i sta/veni bine, a nu-l aranja; *quel verde ti sbatte il viso* culoarea asta verde nu ţi se potriveşte la chip. **6.** *(înv.)* **a)** a micşora, a diminua; **b)** a respinge. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a se izbi, a se trînti; *attento, che la porta sbatte* atenţie, că se trînteşte uşa. **2.** a se scutura, a se agita, a se bate de, a se izbi; *le vele sbattono* velele se zbat; *(în expr., pop. vulg.) sbatterscne* a-i păsa prea puţin. *SIN. infischiarsene.*
sbattezzàre I. *vt.* **1.** a obliga la abjurarea creştinismului; *cosa da far* ~ lucruri supărătoare. **2.** a schimba numele. **II.** *vr.* a abjura creştinismul; *c'è da* ~*-si* **a)** este de necrezut; **b)** este chiar aşa.
sbattighiàccio *s.m.* vas de preparat cocteil, shaker.
sbattiménto *s.m.* **1.** zbatere, agitare; izbire. **2.** *(pict.)* umbră (aruncată de un corp luminat). **3.** *(înv.)* respingere (de argumente).
sbattitóre, -trice *s.m.* şi *f.* **mixer.**
sbattiuòva *s.m.* tel.
sbattùta *s.f.* **1.** trîntire, lovire, izbire (o dată). **2.** scuturare; scuturătură.
sbattùto *adj.* **1.** doborît, dat jos. **2.** *(despre ou)* bătut; *uova* ~*-e* spumă de albuşuri, albuşuri bătute. **3.** *(fig.)* **a)** slăbit, deprimat; **b)** speriat. **4.** palid.
sbaulàre *vt., vi. (a)* **1.** a scoate din cufăr. **2.** a despacheta.
sbavagliàre *vt.* a scoate căluşul cuiva.
sbavàre I. *vi. (a)* a face bale. **II.** *vt.* **1.** a îmbăla, a îmbăloşa. **2.** *(met.)* a debavura; a deznisipa.
sbavàto *adj.* **1.** murdar de bale. **2.** *(despre o pagină de carte)* cu marginile tăiate neregulat. **3.** *(met.)* debavurat.
sbavatóre *s.m. (met.)* (muncitor) debavurator.
sbavatrice *s.f. (met.)* maşină de debavurat.
sbavatùra *s.f.* **1.** bale, urme de bale. **2.** fir subţire de mătase. **3.** firişoare (pe marginile unei foi de hîrtie rupte). **4.** *(met.)* debavurare. **5.** *(fig.)* divagaţie; digresiune.
sbavazzàre *vt.* a îmbăloşa.
sbavéggio *s.m. (tipogr.)* tipar neclar.
sbavóne *s.m. (fam.)* (om) bălos.
sbeccàre, sbeccucciàre *vi.* a rupe ciocul la ceainic/cafetieră.

sbeceucciàto *adj. (despre un ibric etc.)* **1.** fără cioc. **2.** cu ciocul spart.
sbeffàre *vt.* a lua în rîs; a-şi bate joc.
sbeffeggiàre *vt.* a batjocori.
sbellicàrsi *vr. (în expr.)* ~ *dalle risa* a se prăpădi/a crăpa de rîs.
sbellicataménte *adv. (despre rîs)* cu lacrimi; în hohote.
sbendàre *vt.* a dezlega (o rană/ochii).
sbèrcia *s.f. (fam.)* **1.** (persoană) incapabilă; neîndemînatic; nepriceput. **2.** *(înv.)* mofturos (la mîncare). **3.** *(sport)* trăgător slab/prost. *SIN. schiappa.*
sberciàre *vi. (a)* **1.** a greşi ţinta. **2.** a manifesta dispreţ/batjocură (prin gesturi etc.). **3.** a zbiera, a urla.
sbèrgo *s.m. (înv.) v.* usbergo.
sbergolàre *vi. (a; dial.)* a zbiera; a ţipa (vorbind/chemînd).
sbèrla *s.f.* palmă (peste obraz).
sberlèffo *s.m. (înv.)* **1.** cicatrice (pe faţă). **2.** gest de batjocură; *fare lo* ~ a da cu tifla.
sberlingacciàre *vi. (a) (înv.)* a chefui, a benchetui.
sbèrnia *s.f. (înv.)* haină femeiască.
sberrettàrsi *vr.* a-şi scoate pălăria (în semn de salut/respect).
sberrettàta *s.f.* salut reverenţios; plecăciune.
sbertàre *vt.* **1.** a batjocori. **2.** a face de ocară.
sberteggiàre *vt.* a batjocori; a lua în rîs.
sbertucciàre I. *vt.* **1.** a ghemui; a cocoloşi, a mototoli; ~ *un cappello* a mototoli o pălărie. **2.** *(fig.)* a umili, a înjosi. **II.** *vr.* a se bate.
sbevacchiàre *vi. (a)* a bea mult.
sbevazzàre *vi. (a)* a bea cu lăcomie/mult.
sbevazzatóre, -trice *s.m.* şi *f.* beţiv, beţivă.
sbeviechiàre *vi. (a), (rar) vt.* a bea des, cu înghiţituri mici.
sbevucchiàre *vi., vt. v.* sbeviechiare.
sbiadàto *adj.* **1.** palid. **2.** pal; *azzurro* ~ albastru pal. **3.** decolorat.
sbiadìre *vt., vi. (e; despre o ţesătură/o floare etc.)* a (se) decolora; a păli. *SIN. scolorire, stingere.*
sbiadìto *adj.* **1.** decolorat; pal. **2.** fără vigoare, palid; *bellezza ~-a* frumuseţe fără strălucire. *SIN. scolorito, scialbo.*
sbiànca *s.f.* **1.** înălbirea pastei (la fabricarea hîrtiei). **2.** *(text.)* înălbire.
sbiancàre I. *vi. (e)* **1.** a se înălbi, a deveni albicios. **2.** a păli (de teamă/durere/emoţie). **II.** *vt.* **1.** a albi. **2.** a înălbi. **III.** *vr.* a păli.
sbiancàto *adj.* **1.** palid. **2.** fără culoare.
sbiancatrice *s.f.* maşină de decorticare a orezului.
sbiasciàre *vt., vi. (a)* **1.** a molfăi; a clefăi. **2.** a mormăi.
sbicchieràre *vi. (a)* **1.** a vinde vinul cu paharul. **2.** a bea într-o tovărăşie plăcută. **3.** a umple paharul de mai multe ori.
sbicchieràta *s.f.* mică petrecere, chef; *farsi una bella* ~ a-i trage un chefuleţ.
sbicchierinàre *vi. (a)* a bea multe păhărele.
sbiecàre I. *vi. (a)* **1.** a sta/a fi pieziş; a merge/a cădea pieziş; *il panno sbieca da questa parte* postavul cade pieziş în partea aceasta. **2.** *(despre ochi)* a fi saşiu; a privi pieziş/cruciş. **II.** *vt.* **1.** a da lovituri piezişe. **2.** a aşeza pieziş.
sbièco, -èchi I. *adj.* oblic/pieziş; *di* ~, *a* ~, *per* ~ cruciş/pieziş; *guardare di* ~ a privi chiondoriş. **II.** *s.m.* stofă în verif.
sbietolàre *vi., vr. (înv.)* a plînge prosteşte; a se smiorcăi.
sbiettàre I. *vt.* a scoate pana de lemn (de sub un obiect). **II.** *vi. (e)* **1.** a aluneca. **2.** *(fig.)* a umbla strîmb/rău. **3.** a pleca pe ascuns, a o şterge; a se strecura.
sbigonciàre *vi. (e şi a)* **1.** a se revărsa. **2.** a avea/a fi din belşug. **3.** *(despre o haină/gheată)* a fi prea larg.
sbigottiménto *s.m.* spaimă; teamă; înfricoşare. *SIN. sbalordimento, smarrimento.*
sbigottìre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) speria. *SIN. spaventare, sconcertare.* **2.** a (se) înspăimînta; a (se) înfricoşa. *SIN. sgomentare., sbalordire.*
sbilanciaménto *s.m.* **1.** dezechilibrare. **2.** descumpănire.
sbilanciàre I. *vt., vi. (e)* **1.** a (se) dezechilibra. **2.** *(fig.)* a (se) tulbura, a (se) descumpăni. **II.** *vr.* **1.** *(fig.)* a se compromite. **2.** a promite prea mult.
sbilàncio *s.m.* **1.** dezechilibru. *SIN. squilibrio.* **2.** deficit financiar.
sbilancióne *s.m.* salt, săritură mare (mai ales a calului); *a ~-i* în salturi.
sbilènco, -ènchi *adj.* **1.** pocit, strîmb; rău făcut. **2.** *(fig.)* extravagant; trăsnit; *ragionamento* ~ raţionament ciudat.
sbiliardàre *vi. (a) (despre bilele de biliard)* a se ciocni repetat.
sbiluciàre *vi. (a)* **1.** a se zgîi; a privi curios. **2.** a închide uşor ochii (pentru a vedea mai bine).
sbiòbbo *adj.* **1.** rahitic. **2.** strîmb; pocit.
sbirbàre *vi. (a; fam.)* a petrece, a chefui.
sbirciàre *vt., vi. (a)* **1.** a miji ochii. **2.** a privi cu atenţie, a fixa (cu privirea), a scruta; ~ *un quadro* a privi cu atenţie un tablou; ~ *da capo a piedi* a măsura din cap pînă-n picioare. **3.** a trage/a privi cu coada ochiului/pe furiş.
sbirciàta *s.f.* ocheadă; *dare una* ~ a arunca o ocheadă.
sbircio *adj.* **1.** miop. **2.** saşiu.
sbirichinàre *vi. (a)* a face ştrengării.
sbirràglia *s.f. (colectiv)* totalitatea zbirilor, a poliţiştilor; poliţie.
sbirreggiàre *vi. (a)* a se purta ca un zbir.
sbirreria *s.f. (înv.)* **1.** totalitatea zbirilor. **2.** sediu de zbiri/poliţişti. **3.** poliţie.
sbirréseo, -éschi *adj. (depr.)* **1.** care ţine de zbir. **2.** brutal; violent.
sbìrro *s.m.* **1.** *(înv.)* zbir. **2.** poliţist; *dir le suo ragioni agli ~-i* a-şi spune durerile cui nu trebuie; *faccia/modi da* ~ mutră/comportare de poliţai/zbir. **3.** *(mar.)* inel de frînghie.
sbisoriàre *vi. (a)* a murmura rugăciuni.
sbizzarrìre I. *vt.* a cumînti; a calma, a potoli; a face să treacă toanele/alintarea; *la disciplina militare ha sbizzarrito tuo figlio* disciplina militară l-a pus la punct pe feciorul tău. **II.** *vi., vr.* a-şi face de cap; a-şi face toate poftele; *mi sono sbizzarrito a dipingere/in molti modi* mi-am făcut pofta pictînd, mi-am făcut de cap în fel şi chip.
sbizzìre *vi. (e), vr.* a avea toane.
sblocceàggio *s.m.* deblocare; *bloccaggio e* ~ *simultaneo della porta* blocare şi deblocare simultană a uşii.
sbloccaménto *s.m.* deblocare.
sbloccàre I. *vt.* **1.** a debloca; ~ *la circolazione* a descongestiona circulaţia; ~ *il freno* a debloca frîna. **2.** a lăsa liber, a da drumul. **3.** a aproba/a încuviinţa; a autoriza; a liberaliza; ~ *i prezzi* a aproba urcarea preţurilor; ~ *gli affitti* a autoriza urcarea chiriilor. **II.** *vi. (ferov.)* a da cale liberă.
sblòcco *s.m.* **1.** deblocare. **2.** autorizare; liberalizare; aprobare, încuviinţare; *lo* ~ *dei licenziamenti* autorizarea de concedieri.

sbòbba *s.f.* **1.** zeamă chioară/lături. **2.** amestecătură.
sbòbbia *s.f.* v. bobbia (2).
sboccaménto *s.m.* **1.** vărsare, scurgere (de apă). **2.** gură de fluviu. **3.** loc de vărsare. **4.** revărsare. **5.** erupere. **6.** scurgere de lavă.
sboccàre I. *vi. (e)* **1.** *(despre un fluviu)* a se vărsa în. **2.** a se revărsa; a inunda. **3.** *(despre o stradă)* a ajunge la, a da în; *via Torino sbocca in piazza Duomo* strada Torino dă în piaţa Domului. *SIN. sfociare.* **4.** *(despre mulţime)* a ajunge; *la colonna degli scioperanti sboccò in piazza* coloana şomerilor a ajuns în piaţă. **5.** *(fig.)* a se termina, a încheia; *il malcontento sboccò in una rivolta* nemulţumirea s-a încheiat printr-o revoltă. **6.** *(rar)* a irumpe, a izbucni; ~ *in maledizioni* a izbucni în blesteme. **II.** *vt.* **1.** a rupe gîtul (la sticlă/libric). **2.** a goli puţin (dintr-un vas). **3.** a face să iasă din gură. **III.** *vr.* a (se) sparge la gură, ~ *un vaso* a ciobi un vas la buză/gură; ~ *un pezzo d'artiglieria* a ciobi o piesă de artilerie.
sboccatàggine *s.f.* deşănţare, libertinaj, trivialitate (în vorbă).
sboccatamènte *adv.* trivial (la vorbă).
sboccatézza *s.f.* v. sboccataggine.
sboccàto *adj.* **1.** *(despre un vas)* ştirbit, ciobit la gură; *cavallo* ~ cal tare în gură; *fiasco* ~ sticlă începută. **2.** trivial, impudic/libertin în vorbă. *SIN. scurrile, spudorato.*
sboccatóio *s.m.* gură de canal.
sboccolaménto *s.m.* **1.** *(bot.)* înflorire; desfacere a mugurilor. **2.** *(av.)* deschidere a paraşutei.
sbocciàre[1] *vi. (e)* **1.** a înmuguri. **2.** *(despre viermii de mătase)* a ieşi din gogoaşă. **3.** *(fig.)* a înflori.
sbocciàre[2] *vt.* a lovi bila adversarului (la popice).
sbòccio *s.m.* **1.** înmugurire. **2.** înflorire; *sul primo* ~ în floarea vîrstei; *di* ~ abia înflorit; *uomo di* ~ om vesel/deschis.
sbócco, *sbócchi, s.m.* **1.** gură/vărsare a unei ape curgătoare; ~ *di sangue* hemoptizie. **2.** ieşire/capăt de stradă; *il ponte è allo* ~ *della valle* podul se află la ieşirea văii; *lo* ~ *della grotta* ieşirea/gura grotei; *strada senza* ~ drum fără ieşire, fundătură. **3.** oraş/port comercial. **4.** piaţă de desfacere, debuşeu; *cercare nuovi* ~*-chi* a căuta noi pieţe de desfacere; *crisi degli* ~*-chi* criza pieţelor de desfacere.
sbocconcellàre *vt.* **1.** a mînca fără poftă; a piguli; a ciuguli (cîte o bucăţică). **2.** a ciobi/a ştirbi un vas. **3.** *(fig.)* a împărţi în bucăţele.
sbocconcellàto *adj.* **1.** *(despre un vas etc.)* ştirbit/ciobit la gură. **2.** împărţit în bucăţele; fărîmiţat.
sbocconcellatùra *s.f.* **1.** ciob. **2.** semn, urmă (de rupturăde spărtură). **3.** îmbucătăţire.
sbòffo *s.m.* formă bufantă; *maniche a* ~*-i* mîneci bufante.
sbolientàre *vt. (înv.)* v. sbollentare.
sbolgiàre *vi. (e, a; despre o haină)* a face cute, a nu cădea/veni bine.
sbollàre *vt.* **1.** a rupe timbrul/marca/pecetea/sigiliul. **2.** a deschide (o scrisoare etc.).
sbollentàre I. *vt.* **1.** a opări. **2.** *(înv.)* a aprinde. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** a se arde, a se frige. **2.** a arde.
sbollire *vi. (a)* **1.** a se opri din fiert, a nu mai fierbe. **2.** *(e) (fig.)* a se potoli, a se linişti; a-i trece furia; *la rabbia gli è sbollita* i-a trecut mînia.
sbolognàre *vt.* **1.** *(fam.)* a strecura o monedă falsă. **2.** a înşela; *ha sbolognato tutta la roba vecchia del magazzino* a vîndut, păcălind, toate vechiturile din magazin. **3.** a se debarasa (de ceva/cineva); *ho tre figlie da* ~ am trei fete (de măritat) de care vreau să scap; *(fig.) è riuscito a* ~ *quel seccatore* a reuşit să se debaraseze de pisălogul ăla. **4.** *(în expr.) sbolognarsela* a o şterge englezeşte.
sbombàre *vt.* **1.** a spune ceva senzaţional/bomba zilei. **2.** a trîmbiţa (ceva ce nu trebuie spus).
sbombazzàre I. *vt.* a trîmbiţa peste tot (ceea ce nu trebuie spus). **II.** *vi. (a)* a bea fără măsură.
sbombettàre *vi. (a)* a bea fără măsură.
sbombóne *s.m. (fam.)* mincinos; palavragiu.
sbonzolàre I. *vi. (a)* a atîrna. **II.** *vr.* **1.** *(despre intestine)* a se deplasa; a cădea. **2.** a se îndoi sub povară. **3.** *(fig., în expr.)* ~ *dalle risa* a se prăpădi de rîs.
sbordàre *vi.* **1.** *(despre un lichid)* a da afară, a deborda. **2.** *(despre o haină)* a tăia marginea/tivul.
sbòrnia *s.f* **1.** beţie; *prendere/prendersi una* ~ a se îmbăta; *una bella* ~ o beţiveală zdravănă; *smaltire la* ~ a dormi după o beţie. **2.** *(fig.)* exaltare; entuziasmare excesivă.
sbornlàre I. *vt., vi. (a; fam.)* a zări cu greu; a distinge; *non ci sbornio* nu văd/zăresc. **II.** *vr.* a se îmbăta. *SIN. ubriacarsi.*
sbornlàto *adj.* **1.** beat. **2.** *(fam.)* leneş; tîrîie-brîu.
sbornlóne *s.m. (fam.)* beţivan.
sborràre I. *vi.* **1.** *(e; înv.)* **a)** a ţîşni; **b)** a se revărsa. **2.** *(a) (vulg.)* a ejacula. **II.** *vt.* **1.** a scoate/a elimina cîlţii. **2.** a extrage, a scoate (lichid dintr-o băşică, puroi dintr-o rană etc.). **3.** a inunda. **4.** *(pop.)* a spune lucrurilor pe nume, a i-o spune în faţă.
sborsaménto *s.m.* **1.** plată. **2.** cheltuire.
sborsàre *vt.* **1.** a plăti (peşin). **2.** a cheltui.
sbórso *s.m.* cheltuire; cheltuială; plată.
sboscaménto *s.m.* despădurire.
sboscàre *vt.* a despăduri.
sbottàre *vi. (e; fam.)* a izbucni, a nu se mai stăpîni; ~ *a ridere/piangere* a izbucni în rîs/plîns. *SIN. crompere.*
sbòtto *s.m.* izbucnire (în plîns etc.); *di* ~ dintr-odată, brusc.
sbottonàre *vt., vr.* a (se) descheia (la nasturi); a (se) dezbumba; *(fig.)* ~*-si con alcuno* a se destăinui cuiva; a-şi spune gîndurile.
sbottonatùra *s.f.* **1.** descheiere. **2.** recunoaştere a unui personaj (în teatru).
sbottoneggiàre *vi. (a)* a bîrfi, a vorbi de rău pe cineva.
sbòvo *s.m. (mar.)* vinci de ancoră.
sbozzacchiàre I. *vi. (e; despre un animal/o plantă)* a se îndrepta, a creşte bine. **II.** *vt.* **1.** a îndrepta, a reface, a dezmorţi (un animal, o plantă). **2.** *(fig.)* a forma, a şlefui.
sbozzatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** lucrător care eboşează marmura pentru sculptor. **2.** unealtă ce degroaşă; *fresa sbozzatrice* freză de degroşare.
sbozzatùra *s.f.* **1.** schiţare/cioplire (în marmură etc.). **2.** *(mec.)* bluming.
sbozzimàre *vt. (text.)* a scoate lustrul/apretul (unei stofe).
sbozzimatrice *s.f. (text.)* maşină de decatat (scos lustrul/apretul).
sbozzimatùra *s.f. (text.)* decatare; scoatere a lustrului.
sbòzzo *s.m.* **1.** schiţă. **2.** lucrare schiţată.

sbozzolàre I. *vt.* 1. a lua gogoşile viermilor de mătase de pe ramuri. 2. *(fig.)* a escroca. 3. *(înv.)* a lua uium (la moară). II. *vi. (a)* a ieşi din gogoaşă.

sbozzolatùra *s.f.* cuics al gogoşilor viermilor de mătase de pe ramuri (acţiunea/timpul).

sbracalàto *adj.* 1. cu pantalonii în vine. 2. dezordonat, neglijent; *star tutto* ~ a fi îmbrăcat neglijent.

sbracàre *vt., vr.* a(-şi) scoate pantalonii; ~*-si dalle risa* a muri de rîs; *(fam.)* ~*-si per uno* a face totul pentru a ajuta pe cineva.

sbracatamènte *adv.* 1. în voie; fără reţinere. 2. dezmăţat.

sbracàto *adj.* 1. cu pantalonii căzuţi; *far vita* ~*-a* a trăi comod/fără grijă. 2. *(despre carne etc.)* alterat; stricat. 3. destrăbălat, dezordonat; *riso* ~ rîs deşănţat; *vita* ~*-a* viaţă destrăbălată.

sbraccettàre I. *vt. (glumeţ)* a conduce la braţ. II. *vr.* a merge la braţ.

sbracciàre I. *vt. (înv.)* a scoate de pe braţ (scutul etc.). II. *vi. (a)* a(-şi) agita braţele/mîinile; a gesticula. III. *vr.* a-şi sumete mînecile; a-şi dezgoli braţele; ~ *per farsi notare* a se strădui în fel şi chip spre a atrage atenţia.

sbracciàta *s.f.* mişcare bruscă a braţelor.

sbracciàto *adj.* 1. cu braţele goale. 2. cu mîneci foarte scurte; fără mîneci; *vestito* ~ *e scollato* rochie fără mîneci şi decoltată

sbràccio *s.m.* 1. mişcare a braţului (în gest de aruncare). 2. spaţiu suficient (pentru mişcarea braţului); *(cinema, tv.)* întindere maximă a braţului girafei. 3. *(înv.)* pasaj/fragment dintr-o scriere.

sbraceria *s.f.* lăudăroşenie; fanfaronadă.

sbraciàre I. *vt.* a scormoni (în jeratic); *(înv.)* ~ *a uscita* a consuma fără rezervă. II. *vi. (a)* 1. a se lăuda. 2. *(despre cărbuni aprinşi)* a arunca scîntei.

sbraciàta *s.f.* 1. răscolire/scormonire în jeratic. 2. lăudăroşenie, fanfaronadă.

sbraciatóio *s.m.* vătrai.

sbracióne *adj., s.m.* lăudăros; fanfaron.

sbraitàre *vi. (a)* a ţipa, a striga, a urla.

sbraitóne *s.m. (fam.)* gălăgios, scandalagiu.

sbramàre *vt.* 1. a îndestula/a sătura pofta/dorinţa cuiva. 2. a decortica orez.

sbramìno *s.m.* maşină de decorticat orezul. *SIN. scortecciatrice.*

sbranaménto *s.m.* sfîşiere; rupere.

sbranàre *vt.* 1. a sfîşia, a face bucăţi; a rupe. 2. *(fig.)* a) a distruge (pe cineva); b) a defăima. *SIN. dilaniare.*

sbrancaménto *s.m.* 1. ieşire din turmă. 2. *(fig.)* dispersare, risipire, ieşire din grup.

sbrancàre[1] I. *vt.* 1. a îndepărta, a scoate din turmă. 2. a risipi (o turmă). II. *vr. (despre persoane)* a se rătăci de un grup; a se risipi, a se împrăştia.

sbrancàre[2] *vt.* a tăia ramurile (unui copac).

sbrancicàre *vt.* (şi *fig.*) a pipăi mult/insistent.

sbrandellàre *vt.* 1. a sfîşia, a smulge o fîşie. 2. a zdrenţui. 3. a face bucăţi.

sbrandellàto *adj.* 1. rupt. 2. zdrenţuit.

sbràno *s.m.* 1. sfîşiere, rupere. 2. rană; tăietură/zgîrietură adîncă.

sbrattàre *vt.* 1. a face rînduială; a curăţa; ~ *la stanza* a face ordine/curăţenie în odaie. 2. *(fig.)* a îndepărta (de undeva). 3. a degaja (locul); ~ *il paese* a părăsi ţara.

sbrattàta *s.f.* curăţire; curăţenie.

sbràtto *s.m.* curăţire; curăţenie; *stanza di* ~ debara; *dare lo* ~ a evacua dintr-o cameră.

sbravazzàre *vi. (a; depr.)* a ameninţa; a face pe viteazul. *SIN. bravare, bravazzare, braveggiare.*

sbravazzàta *s.f.* fanfaronadă.

sbravazzóne *s.m.* 1. lăudăros, fanfaron. 2. cel care face pe curajosul.

sbrazzàre *vt. (înv.)* a înfrunta.

sbreccàre *vt.* a ciobi/a ciocni/a sparge/a lovi marginea unui vas.

sbrecciàre *vt.* 1. a sparge (un zid). 2. a face o spărtură/breşă (într-un zid).

sbrendolàre *vi. (e, a)* a (se) zdrenţui.

sbréndolo *s.m.* 1. zdreanţă. 2. fîşie ruptă (care atîrnă).

sbrendolóne *adj., s.m.* 1. zdrenţăros. 2. om dezordonat în îmbrăcăminte.

sbricciàre I. *vt. (înv.)* a arunca cu putere. II. *vi. (e)* a sări jos (din pat etc.).

sbricchi *s.m. pl. (dial., în expr.)* ~, ~, *quanti?* ghici ce am (în pumn, în mîna strînsă)?

sbricco, *-icchi, s.m. (înv.)* ticălos; pungaş.

sbricconeggiàre *vi. (a)* 1. a trăi ca un pungaş. 2. a face pungăşii.

sbrìcio *adj.* 1. sărac. 2. zdrenţăros.

sbriciolaménto *s.m.* fărîmiţare.

sbriciolàre *vt., vr.* 1. a (se) fărîmiţa; a (se) fărîma mărunt. 2. a face firimituri (peste tot). *SIN. sminuzzare.*

sbriciolatùra *s.f.* fărîmiţare.

sbrigativaménte *adv.* 1. (în mod) expeditiv. 2. (în mod) brusc, rapid.

sbrigàre I. *vt.* 1. a termina/a rezolva/a descurca rapid/în grabă; ~ *una faccenda* a rezolva o chestiune/treabă; ~ *la questione* a rezolva chestiunea; ~ *uno* a) a rezolva o treabă cu cineva; b) *(fig.)* a trimite pe lumea cealaltă; ~ *la posta* a trimite corespondenţa. *SIN. disbrigare, sbrogliare, disimpegnare.* 2. a expedia, a face vînt cuiva; *in un attimo sbrigo il cliente* într-o clipă mă scap de client. II. *vr.* 1. a se grăbi; *sbrigati che è tardi* grăbeşte-te că-i tîrziu; *sbrigati a vestirti* grăbeşte-te cu îmbrăcatul; *su, sbrigati!* hai, grăbeşte-te! *SIN. spicciarsi.* 2. a se debarasa/a scăpa de cineva/ceva; ~*-si da/di* a se scăpa de; ~ *da/di una noia* a se scăpa de o pacoste; *sbrigarsela* a o scoate la capăt, a o rezolva; *con tuo padre me la sbrigo io* cu taică-tu o scot eu la capăt/mă socotesc eu. 3. a rezolva/a termina în grabă/repede (ceva); *me la sbrigo presto* termin repede (treaba).

sbrigaménto *s.m. (rar)* 1. rezolvare (a unei chestiuni). 2. terminare (a unei trebi).

sbrigativo *adj.* 1. rapid, expeditiv; care rezolvă repede. 2. făcut în pripă/superficial; *lezione* ~*-a* lecţie făcută la repezeală; *lavoro* ~ treabă de suprafaţă; *pranzo* ~ masă pregătită în grabă; *modi* ~*-i* manifestări pripite. *SIN. spiccio.* 3. *(despre o persoană)* a) prompt, operativ, expeditiv; b) descurcăreţ; *è un tipo* ~ e un tip/ins descurcăreţ.

sbrigliaménto *s.m.* 1. deshămare. 2. *(fig.)* frîu liber, nestăpînire.

sbrigliàre I. *vt.* 1. a deshăma. 2. *(fig.)* a da frîu liber; ~ *la fantasia* a da frîu liber fanteziei. 3. *(chir.)* a libera/a tăia legături care strangulează; ~ *un nervo* a libera un nerv. 4. *(med.)* a drena (puroiul etc.). II. *vi. (a)* a trage hăţurile. III. *vr.* 1. a se elibera din frîu. 2. *(fig.)* a-şi da frîu liber, a se manifesta liber.

sbrigliàta *s.f.* 1. smucire a hăţurilor. 2. ceartă; dojană.

sbrigliatézza *s.f.* **1.** vioiciune. **2.** libertate în purtări. **3.** veselie.
sbrigliàto *adj.* **1.** fără frîu. **2.** neînfrînat, nestăpînit. **3.** avîntat.
sbrinaménto *s.m.* *(tehn.)* dezgheţare a unei instalaţii frigorifice.
sbrinàre *vt.* *(tehn.)* dezgheţare a unei instalaţii frigorifice.
sbrinatóre *s.m.* *(tehn.)* degivror.
sbrindellàre I. *vt.* a rupe; a sfîşia. II. *vi.* *(a, e; despre o rochie etc.)* a atîrna/a cădea şui.
sbrindellàto *adj.* **1.** zdrenţăros, în zdrenţe. **2.** zdrenţuit; *abito* ~ rochie zdrenţuită.
sbrindèllo *s.m.* **1.** petic. **2.** zdreanţă.
sbrindellóne *s.m.* **1.** zdrenţăros. **2.** cerşetor. **3.** persoană neglijentă/cu hainele rupte.
sbrinz *s.m.* *invar.* un fel de caşcaval (elveţian).
sbroccàre *vt.* **1.** *(text.)* a curăţa mătasea (de firele de la ţesut). **2.** a despuia de frunze (cu mîna). **3.** *(înv.)* **a)** a rupe; **b)** a arunca. **4.** a roade, a mînca (mugurii/frunzele tinere). **5.** a plivi.
sbroccatùra *s.f.* **1.** plivit, plivire. **2.** despuiere de frunze. **3.** curăţat al mătăsii de fire.
sbròcco, *sbròcchi*, *s.m.* **1.** ciot (de ramură). **2.** sulă (de cizmar). **3.** cîlţi (de mătase). **4.** nod (pe un fir de mătase)
sbroccolàre *vt.* a roade (mugurii/mlădiţele).
sbrodàre I. *vt.* **1.** a lua spuma (de pe supă etc.). **2.** a scrie, a vorbi (fără artă/superficial/grăbit). II. *vr.* a se murdări, a se mînji.
sbrodolàre I. *vt.* a mînji, a murdări; ~ *la tovaglia* a păta faţa de masă; ~ *un discorso* a ţine un discurs prost/prolix; ~ *un pensiero* a dilua o idee, a o expune prolix. II. *vr.* a se mînji, a se murdări, a se păta.
sbrodolàto *adj.* **1.** mînjit, pătat. **2.** *(fig.)* prolix; *un discorso* ~ o vorbărie lungă.
sbrodolatùra *s.f.* **1.** pată, mînjeală. **2.** *(fig.)* vorbărie.
sbrodolóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** persoană murdară/neîngrijită. **2.** *(fig.)* vorbăreţ, flecar. **3.** cel care vorbeşte/scrie prolix.
sbrogliàre I. *vt.* **1.** a descurca (scul/aţă etc.); ~ *la matassa* a descurca sculul. **2.** a rezolva/a descurca/a da de capul/firul unei chestiuni. **3.** a curăţa, a pune în ordine; a debarasa. II. *vr.* **1.** a se descurca. **2.** a se debarasa. **3.** a o scoate la capăt; *sbrogliarsela* a ieşi din încurcătură.
sbroncàre *vt.* a curăţa un arbore (de ramurile uscate).
sbronciàre, sbroncire *vi.* *(e)* a face mutre.
sbrónza *s.f.* *(fam.)* pileală, beţie uşoară.
sbrónzo *adj.* *(fam., pop.)* pilit, ameţit.
sbròscia *s.f.* **1.** *(despre supă/cafea etc.)* zeamă lungă/chioară.
sbrosciatùra *s.f.* vopsea (folosită a doua oară).
sbrucàre *vt.* **1.** a despuia de frunze (cu mîna). **2.** *(înv.)* **a)** a rupe; **b)** a arunca.
sbruffàre *vt.* **1.** a stropi (suflînd apa din gură, din nări). **2.** a stropi, a pulveriza; ~ *di profumo* a da cu parfum. **3.** a spune gogoşi. **4.** a mitui.
sbruffàta *s.f.* **1.** stropitură (cu apa aruncată pe nas/gură). **2.** stropire/pulverizare. **3.** mituire.
sbrùffo *s.m.* **1.** stropire (pe nas/gură). **2.** apă (stropită pe nas/gură). **3.** mită, bacşiş.
sbrùffolo *s.m.* coş; furuncul.
sbruffóne *s.m.* *(dial.)* lăudăros, fanfaron.
sbruffonàta *s.f.* *(dial.)* fanfaronadă.
sbucàre I. *vi.* *(e)* **1.** *(despre vieţuitoare)* a ieşi din gaură/vizuină. **2.** *(fig.)* a ieşi pe neaşteptate, a se ivi; ~ *da una galleria* a se ivi dintr-un tunel; *da dove sarà sbucato?* de unde o fi răsărit? II. *vt.* **1.** a scoate din vizuină, a face să iasă afară. **2.** a scoate afară.
sbucciafatiche *s.m.* *invar.* *(înv.)* chiulangiu; leneş.
sbucciapatàte *s.m.* *invar.* cuţit de curăţat cartofi. *SIN. pelapatate.*
sbucciàre I. *vt.* a coji, a descoji; ~ *una mela* a curăţa un măr; ~ *uno scritto* a analiza/a explica amănunţit o scriere; ~*-la* a se descurca. II. *vr.* **1.** a se zgîria; a se juli. **2.** *(despre şerpi etc.)* a năpîrli. **3.** *(fig.)* a se descurca; ~*-sela* a ieşi basma curată. III. *vi.* *(a; fam.)* a se strecura fără muncă, a se descurca abil.
sbucciatóre *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care curăţă de coajă. **2.** cuţitaş de curăţit zarzavaturi.
sbucciatùra *s.f.* **1.** cojire; descojire. **2.** zgîrietură; julitură. *SIN. spellatura.*
sbucciòne *s.m.* *(fam.)* chiulangiu; leneş.
sbudellaménto *s.m.* *(fam.)* spintecare a pîntecelui.
sbudellàre I. *vt.* **1.** a spinteca/a scoate maţele. *SIN. sventrare.* **2.** a despica pîntecele. II. *vr.* **1.** a se bate cu cuţitele. **2.** *(fig.)* a discuta violent; ~*-si dalle risa* a se tăvăli de rîs.
sbuffàre I. *vi.* **1.** a pufăi; a sufla tare. **2.** *(despre cai)* a scoate aburi pe nări (de căldură/nerăbdare/furie). **3.** a scoate fum; *(fig.)* a răbufni, a bombăni, a fi furios. II. *vt.* a scoate (aburi/flăcări etc.); a pufăi.
sbuffàta *s.f.* **1.** pufăit; pufăială. **2.** răbufnire.
sbùffo *s.m.* **1.** pufăit; pufăire; pufăială. **2.** suflu de vînt, pală. **3.** răbufnire de furie/nerăbdare. **4.** *(fam.)* stropeală. **5.** formă bufantă. *SIN. sbòffo.*
sbuglardàre *vt.* **1.** a dezminţi. **2.** a dovedi drept mincinos.
sbullettàre I. *vt.* a scoate (ţinte/cuie etc.); ~ *una cassa* a scoate cuiele dintr-o ladă. II. *vi.* *(e, a; despre tencuială)* a se umfla, a se scoroji. III. *vr.* a pierde cuiele; a se desprinde; a se desface.
sbullettatùra *s.f.* scorojire/umflare a tencuielii.
sbullonàre *vt.* a scoate buloanele/scoabele/piroanele.
sburocratizzàre *vt.* a îndepărta/a reduce birocraţia.
sburràre *vt.* a smîntîni. *SIN. scremare.*
sbuzzàre I. *vt.* **1.** a spinteca (scoţînd măruntaiele); ~ *i polli* a despica puii. **2.** a spinteca (pîntecele cuiva). **3.** a ucide. **4.** a deschide (un plic/pachet). II. *vr.* **1.** *(chir., despre un abces etc.)* a se deschide singur, a se sparge. **2.** a se crăpa, a se deschide; *il materasso si è sbuzzato* salteaua a plesnit.
sbuzzatóio *s.m.* cuţit (de tăiat păsări etc.).
scàbbia *s.f.* scabie, rîie.
scabbiòsa *s.f.* *(bot.)* sipică *(Scabiosa ochroleuca).*
scabbióso *adj.* scabios, rîios; *pecora* ~*-a* persoană care trebuie evitată.
scabinàto *s.m.* *(ist.)* funcţie/demnitate de magistrat/consilier municipal; (uneori) judecător.
scabìno *s.m.* **1.** *(ist.)* magistrat; consilier municipal; (uneori) judecător. **2.** un fel de asesor popular.
scabrézza *s.f.* **1.** asprime (la pipăit); asperitate. **2.** rugozitate.
scàbro *adj.* **1.** aspru, cu asperităţi; *superficie* ~*-a* suprafaţă cu asperităţi. **2.** *(fig.)* dur, arid (despre teren). **3.** concis, lipsit de emfază; *stile* ~ stil concis; *prosa* ~*-a* proză fără ornamente.
scabrosità *s.f.* **1.** asprime, asperitate (la pipăit). **2.** *(fig.)* duritate, asprime. **3.** dificultate, greutate. **4.** *(mec.)* rugozitate.
scabróso *adj.* **1.** aspru, zgrunţuros (la pipăit). **2.** *(fig.)* greu; delicat, dificil; încurcat; *problema* ~ problemă dificilă/încurcată; *poesia* ~*-a* poezie greu de înţeles; *passo* ~ pasaj obscur/greu de înţeles; *discorso* ~ **a)** expunere scabroasă; **b)** expunere

care tulbură pe ascultători; *affare* ~ afacere dubioasă/necinstită. **3.** alunecos, greu de străbătut; *strada* ~*-a* drum alunecos/prost. **4.** *(fig.)* scabros; *scena* ~*-a* scenă scabroasă.

scaeazzàre **I.** *vi. (a)* a face caca din loc în loc. **II.** *vt.* a murdări cu excremente.

scaecàto, scaecheggiàto *adj.* în carouri.

scaechiàre *vt. (agr.)* a plivi, a copili.

scaechiatùra *s.f. (agr.)* copilit, plivit.

scaechièra *s.f.* **1.** tablă de şah; *a* ~ în carouri. **2.** plasă de pescuit cu ochiuri mici.

scaechiére *s.m.* **1.** *(înv.)* tablă de şah. **2.** vistiernic; *Cancelliere dello* ~ ministru de finanţe (în Anglia). **3.** *(mil.)* **a)** teren de manevre; **b)** teren/porţiune pe cîmpul de luptă.

scaechista, -isti, *s.m.* şahist.

scaechistico, -istici *adj.* şahist; de şah; *torneo* ~ turneu de şah.

scàccia *s.m. invar.* **gonaci, hăitaş (la vînătoare).**

scacciacàno *s.m. invar.* **pistol de joacă (pentru copii).**

scacciadiàvoli *s.m.* **un tel de tun (sec. XVI).**

scacciaménto *s.m. (rar)* alungare, gonire.

scacciamósche *s.m. invar.* bătătoare de muşte.

scaccianém̀e *s.m.* vifor.

scacciapensiéri *s.m. invar.* **1.** drîmbă, muzicuţă (de gură). **2.** *(fig.)* distracţie; trecere de timp.

scacciàre *vt.* a alunga; a goni; a da afară; ~ *le mosche di torno al naso* a nu se lăsa, a nu se intimida; ~ *i grilli dalla testa* a scoate gărgăunii din cap.

scacciàta *s.f.* **1.** alungare, izgonire. **2.** expulzare.

scacciàto **I.** *adj.* alungat, izgonit. **II.** *s.m.* exilat.

scacciatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care alungă. **2.** *(glumeţ)* vînător nepriceput.

scaccino *s.m.* **1.** paracliser. **2.** vînătoare; *andare a* ~ a vîna iepuri (noaptea).

scacchétto *s.m.* pătrăţel de hîrtie.

scàcco, scàcchi, *s.m.* **1.** pătrat, pătrăţel; căsuţă de şah; *a* ~*-cchi* în pătrăţele; *(fig.) vedere il sole a* ~*-cchi* a sta la închisoare. **2.** *(la pl.)* joc de şah; *giocare a* ~*-cchi* a juca şah; *dare lo* ~ a da şah; ~ *matto* şah mat; *tenere uno in* ~ a ţine pe cineva în şah. **3.** *(fig.)* eşec; *avere/ricevere uno* ~ a suferi un eşec.

scaccografìa *s.f.* simbolistică şahistă.

scaccogràmma *s.m.* diagrama jocului de şah.

scaccolàre *vr. (vulg.)* a se scobi în nas.

scaccomàtto *s.m.* şah mat.

scaciàto *adj. (în expr.) bianco* ~ alb de tot.

scadènte *adj.* **1.** scadent; ajuns la termen de plată. **2.** *(despre o marfă)* de proastă calitate; *merce* ~ marfă proastă. *SIN. difettoso.* **3.** mediocru. *SIN. imperfetto, mediocre.* **4.** insuficient; *alunno* ~ elev slab; *è* ~ *in latino* este slab la latină. **5.** care lasă de dorit.

scadènza *s.f.* **1.** scadenţă, termen; *a breve* ~ pe termen redus. **2.** scădere/diminuare treptată.

scadenzàrio, scadenzière *s.m.* registru de scadenţe.

scadère *vi. (e)* **1.** a fi în declin; a slăbi, a scădea (în puteri). **2.** a avea scadenţă/termen (la o anumită dată). **3.** a se micşora/a scădea. **4.** a expira; *il mio permesso scade oggi* permisul meu expiră astăzi; *quando scade il termine* la expirarea termenului; *allo* ~ *di* la expirarea. **5.** *(mar., despre o navă)* **a)** a devia; **b)** a rămîne în urma convoiului. **6.** *(înv.)* a se întîmpla.

scadiménto *s.m.* **1.** decădere; declin. **2.** slăbire; scădere/micşorare. *SIN. decadenza.*

scadùto **I.** *part. tr.* de la s c a d e r e. **II.** *adj.* **1.** expirat. **2.** scadent, ajuns la scadenţă. **3.** decăzut; în declin. **4.** nefericit, nenorocit.

scàfa *s.f. (înv., mar.)* **1.** bac. **2.** navă de cabotaj.

scafàndro *s.m.* costum de scafandru/astronaut; *lo* ~ *dei palombari/degli astronauti/degli aviatori* costumul scafandrilor, al astronauţilor, al aviatorilor.

scafàrda *s.f.* schif.

scafàre **I.** *vt.* **1.** a scoate din păstaie. **2.** *(fig.)* a cizela. **II.** *vr.* a se ciopli, a se cizela, a se rafina.

scafàsso *s.m.* toc de piele în care se aducea tămîie din Orient

scaffalàre *vt.* **1.** a mobila cu dulapuri de cărţi. **2.** a pune cărţile în dulapuri.

scaffalàta *s.f.* dulap plin cu cărţi.

scaffalatùra *s.f.* **1.** *(colectiv)* dulapuri cu cărţi. **2.** mobilare cu dulapuri; umplere cu cărţi.

scaffàle *s.m.* dulap cu rafturi; *dotto come uno* ~ tobă de carte.

scafista, -isti, *s.m.* şi *f. (mar.)* muncitor specializat de nave/hidroavioane.

scàfo *s.m.* **1.** *(mar.)* cocă; corpul navei. **2.** *(av.)* fuselaj, corpul central al hidroavionului. **3.** corp vital/central al unui tanc.

scafòide *adj., s.m.* (os) scafoid.

scagionàre *vt., vr.* **1.** a (se) dezvinovăţi; a (se) justifica. *SIN. discolpare, giustificare.* **2.** a (se) scuza.

scàglia *s.f.* **1.** solz (de peşte/reptilă). **2.** aşchie, frîntură, ciob, ţandără; *(metal.)* ~ *laminazione* ţunder de laminare. **3.** pilitură (de metal). **4.** *(mil.)* mitralii, schijă. *SIN. mitraglia.* **5.** mătreaţă; *avere a* ~ a fi murdar, jegos. **6.** *(înv.)* praştie. **7.** *(înv.)* broască-ţestoasă.

scagliaménto *s.m.* aruncare.

scagliàre[1] **I.** *vt.* a curăţa de solzi. **II.** *vr.* **1.** a se coji. **2.** *(metal.)* a se exfolia.

scagliàre[2] *vt.* a despotmoli.

scagliàre[3] **I.** *vt.* **1.** a arunca cu putere/violent; ~ *pietre* a arunca cu pietre. *SIN. proiettare, scaraventare, tirare.* **2.** *(fig.)* a se lansa în, a asalta cu; ~ *ingiurie* a asalta cu injurii; ~ *il sasso e nascondere la mano* a face un rău cuiva sub masca prieteniei. **II.** *vr.* **1.** a se arunca/a se năpusti asupra cuiva; ~*-si addosso a qualcuno* a se năpusti asupra cuiva; *si scagliò contro di me* s-a năpustit asupra mea. **2.** *(fig.)* **a)** a invectiva, a împroşca cu invective/injurii; *si scagliò contro di noi con parole d'odio* s-a năpustit asupra noastră cu cuvinte pline de ură; **b)** a critica violent/polemic; ~*-si contro il malcostume* a criticat năravurile/destrăbălarea. **III.** *vi. (e; înv.)* a se strecura; a fugi.

scagliatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* aruncător.

scagliatùra *s.f.* **1.** cojire a tencuielii. **2.** *(metal.)* exfoliere.

scaglièttа *s.f.* **1.** solzişor. **2.** un fel de tabac.

scaglióla *s.f.* **1.** ghips, ipsos; *lisciatura a* ~ chituire/netezire cu ipsos. **2.** *(bot.)* iarba-canaraşului *(Phalaris canariensis).*

scaglionaménto *s.m. (mil.)* eşalonare.

scaglionàre *vt., vr.* **1.** *(mil.)* a eşalona, a dispune în eşalon; ~ *le truppe* a eşalona trupele. **2.** a eşalona; ~ *i pagamenti* a eşalona plăţile. **3.** a extrage dinţii canini (la cai).

scaglióne *s.m.* **1.** treaptă lată; terasă în coasta unui munte/deal; *a* ~*-i* în terase. **2.** *(mil.)* eşalon. **3.** dinte canin (la cal). **4.** *(ec.)* eşalonare.

scaglióso *adj.* **1.** solzos. **2.** plin de scuame. **3.** care (se) exfoliază; *pietra* ~*-a* piatră sfărîmicioasă.

scagliuòla *s.f.* **1.** solzişor. **2.** pulbere de ipsos. **3.** *(bot.)* iarba-canaraşului *(Phalaris canariensis).*

scagnàre *vi. (a)* a lătra (cînd au prins urma vînatului).

scàgno[1] *s.m.* ţîfnit, lătrat (al cîinelui cînd dă de urmele vînatului).

scàgno[2] *s.m. (com.)* **1.** birou. **2.** bancă. **3.** bancă, laviță.
scagnòzza *s.f.* femeie leneșă.
scagnòzzo *s.m.* **1.** preot cerșetor. **2.** artist/meșteșugar prost. **3.** *(depr.)* trepăduș.
scàia *s.f. (înv.)* rîie/scabie.
scàla *s.f.* **1.** scară; ~ *di marmo* scară de marmoră; ~ *larga/stretta* scară largă/îngustă; ~ *interna/esterna* scară interioară/exterioară; ~ *a chiocciola* scară în spirală; ~ *di servizio* scară de serviciu; *la ringhiera della* ~ balustrada/rampa scării; ~ *a pioli* scară cu fuscei; ~ *di corda* scară de frînghie; ~ *a libretto* scară de zugrav; ~ *porta/aerea* scară telescopică (pe autovehicule); ~ *mobile* scară rulantă; ~ *diritta* scară fără paliere; *(la pl.) salire/scendere le* ~*-e* a urca/a coborî scările; *ruzzolare/cadere per le* ~*-e* a se rostogoli, a cădea pe scări; *(fam.) fare le* ~*-e* a urca scara; *consumare le* ~*-e di uno* a toci scările cuiva; *(fam.) capelli tagliati a* ~ păr tuns prost, în scară; *a* ~ în scară, crescînd, descrescînd. **2.** *(muz.)* gamă. **3.** scară de reper, măsură; grad, gradație; ~ *dei colori* gamă de culori; *(alpin.)* ~ *delle difficoltà* grad de dificultate; ~ *assoluta/termodinamica/kelvin* scară absolută/termodinamică/kelvin; ~ *Celsius* scară Celsius. **4.** scală; ~ *parlante* scala aparatului de radio; ~ *Mercalli* scala Mercalli. **5.** *(geogr.)* scară; *carta geografica in* ~ *di uno a diecimila* hartă în scara (de) unu la zece mii. **6.** *(sport.)* spalier. **7.** cursor; *la* ~ *della bilancia/del regolo* cursorul cîntarului/riglei de calcul. **8.** *(ec., în expr.)* ~ *mobile dei salari* sistem economic potrivit căruia salariile variază în funcție de costul vieții. **9.** *(fig.)* măsură, proporție; *su vasta* ~ pe scară largă; *su grande* ~ pe scară largă; *su* ~ *industriale/nazionale* pe scară industrială/națională.
scalaménto *s.m.* escaladare.
scalandrìno *s.m.* scară în trepied.
scalandróne *s.m. (mar.)* **1.** punte mobilă. **2.** chei în pantă (spre mare).
scalappiàre *vt., vi. (e), vr.* a (se) libera (din lat/cursă).
scalàre[1] *vt.* **1.** a urca (pe o scară); ~ *le mura* a urca în vîrful zidurilor (cu scara). **2.** a escalada/a urca un munte. **3.** a eșalona (o plată/un împrumut); a defalca. **4.** a tunde în scară. **5.** a degrada (o culoare).
scalàre[2] *adj., s.m. (mat.)* **1.** scalar. **2.** eșalonat; gradat; în rate.
scalàre[3] *vi. (rar)* a face escală.
scalària *s.f. (zool.)* specie de moluscă.
scalàta *s.f.* **1.** urcare pe o scară. **2.** escală. **3.** *(sport)* escaladare; *(fig.) dar la* ~ *a* a pune mîna pe; *dar la* ~ *al potere* a pune mîna pe putere.
scalatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* alpinist, escalator.
scalcagnàre **I.** *vi. (a)* a umbla (bătînd călcîiul). **II.** *vt.* **1.** a toci (tocurile). **2.** a călca cu călcîiul; a apăsa călcîiul. **3.** *(fig.)* a înjosi; a trata cu dispreț.
scalcagnàto *adj.* **1.** cu tocurile scîlciate/tocite. **2.** cu înfățișare nenorocită, mizeră. *SIN. scalcinato, sgangherato.*
scalcàre *vt.* a tăia (carne friptă/fiartă pentru masă).
scalcheria *s.f. (înv.)* loc/meșteșug al sufragiilor.
scalciàre *vi. (a; despre un animal)* a da/lovi cu piciorul; a zvîrli.
scalciàta *s.f.* zvîrlitură din copită (a calului/măgarului).
scalcinàre **I.** *vt.* a da jos tencuiala. **II.** *vr. (despre un perete)* a se coșcovi.
scalcinàto *adj.* **1.** *(despre un perete)* cu tencuială căzută/coșcovit. **2.** *(despre o persoană)* **a)** cu tocurile scîlciate; **b)** prost îmbrăcat; *libro* ~ carte uzată/ruptă. *SIN. scalcagnato.*
scalcinatùra *s.f.* cădere a tencuielii; porțiune de perete cu tencuială coșcovită.
scàlco, *scàlchi, s.m.* **1.** sufragiu. **2.** tranșare a cărnii gătite.
scaldabàgno *s.m.* boiler.
scaldalètto, *-lètti, s.m.* **1.** încălzitor de pat (electric/cu jăratic). **2.** *(glumeț)* ceas de buzunar (care merge prost).
scaldamàni *s.m. invar.* **1.** încălzitor de mîini. **2.** fripta *(joc).*
scaldamàno *s.m. v.* scaldamani.
scaldaménto *s.m.* încălzire; încălzit.
scaldapànche *s.m. invar.* școlar leneș.
scaldapiàtti *s.m.* încălzitor de farfurii.
scaldapièdi *s.m. invar.* încălzitor de picioare; ~ *elettrico* radiator electric.
scaldàre **I.** *vt.* **1.** a încălzi; ~ *le panche* a fi leneș. **2.** *(fig.)* a înflăcăra; ~ *la testa* a monta/atița pe cineva. **II.** *vr.* **1.** a se încălzi. **2.** a se înflăcăra; *non* ~*-ti* nu te înfuria/monta.
scadasèggiole *s.m. invar.* leneș, trîntor.
scaldàta *s.f.* încălzire rapidă.
scaldavivànde *s.m. invar.* reșou de ținut mîncarea la cald.
scàldico, *-ici, adj.* relativ la scalzi/barzi scandinavi.
scaldìno *s.m.* sobiță/recipient cu jeratic (pentru încălzit mîinile).
scàldo *s.m. (ist. lit.)* scald, bard scandinav.
scaduecciàre *vr. (fam.)* **1.** a (se) încălzi puțin. **2.** a sta la căldurică.
scalèa *s.f.* scară monumentală.
scalèno *adj. (geom.)* scalen.
scalèo *s.m.* **1.** scară portativă (pentru rafturi). **2.** etajeră.
scalèra *s.f.* scară monumentală (cu două aripi simetrice).
scalessàre *vi. (a)* a călători cu caleașca.
scalessàta *s.f.* călătorie/plimbare în caleașcă.
scalétta *s.f.* **1.** *(dim.)* scăriță. **2.** păr tăiat neegal. **3.** *(cinema)* plan/schiță succint(ă) a(l) unei ecranizări.
scalettàre *vt.* a tăia în scară.
scalettàto *adj.* în formă de scară; în trepte.
scalfaròtto, scalferòtto *s.m.* pantof de casă; papuc îmblănit.
scalfìggere *vt. (rar) v.* scalfire.
scalfìre *vt.* **1.** a zgîria ușor. **2.** a zgîria/scrijeli sticla etc. **3.** a răni ușor, a zgîria. *SIN. graffiare.*
scalfitùra *s.f.* **1.** zgîrietură ușoară; zdrelitură. **2.** zgîrietură/scrijelitură pe sticlă etc. *SIN. graffiatura.*
scaligero *adj.* **1.** *(ist.)* relativ la familia Della Scala; *la città* ~*-a* Verona; *(substantivat, pl.) gli Scaligeri* membrii familiei Della Scala. **2.** și *s.m.* veronez; *gli scaligeri* veronezii.
scalinàta *s.f.* **1.** scară monumentală. **2.** scară de la un etaj la altul.
scalìno *s.m.* **1.** treaptă. **2.** prag. **3.** *(fig.)* grad, treaptă.
scalmàna *s.f.* **1** răceală (în urma transpirației). **2.** *(fig.)* entuziasm, înflăcărare, pasiune.
scalmanàrsi *vr.* **1.** a transpira muncind, a năduși. **2.** *(fig.)* **a)** a se agita; a se osteni; **b)** a se aprinde, a se înflăcăra.
scalmanàta *s.f.* alergătură.
scalmanàto **I.** *adj.* încălzit; transpirat, nădușit de treabă; obosit. **II.** *s.m.* turbulent.
scalmièra *s.f. (mar.)* furchet.
scàlmo *s.m. (mar.)* furchet.

scàlo *s.m.* **1.** *(mar., av.)* escală; *fare* ~ a face escală; ~ *delle merci* chei de încărcare/descărcare a mărfurilor. **2.** *(mar.)* **a)** cală; ~ *di alaggio* cală de halaj; **b)** dană; **c)** bazin de carenaj, doc; ~ *fisso* punte fixă. **3.** *(în expr.)* ~ *merci* mesagerie.

scalòccio *s.m. (înv.)* scară (pe galere); *remo a* ~ vîslă lungă (pe galerele cu sclavi).

scalógna[1] *s.f. v.* scalogno.

scalógna[2] *s.f. (fam.)* ghinion; *che* ~*!* ce ghinion!; *avere/portare* ~ a avea/a aduce ghinion. *SIN. sfortuna.*

scalognàto *adj. (fam.)* cu ghinion, ghinionist.

scalógno *s.m. (bot.)* haşmă *(Alium ascalonicum).*

scalóne *s.m.* scară monumentală.

scalòppa *s.f.* escalop.

scaloppìna *s.f.* escalop.

scalpàre *vt.* a scalpa.

scalpellàre *vt.* **1.** a tăia cu dalta; a dăltui. **2.** a şterge/a înlătura cu dalta (o inscripţie etc.). **3.** *(chir.)* a face o incizie cu scalpelul.

scalpellatóre, -trice *adj., s.m.* dăltuitor.

scalpellatùra *s.f.* dăltuire.

scalpellinàre *vt. v.* scalpellare.

scalpellìno *s.m.* **1.** dăltuitor; pietrar. **2.** sculptor nepriceput.

scalpèllo *s.m.* **1.** daltă; *opera di* ~ sculptură; *arte dello* ~ sculptură. **2.** *(chir.)* scalpel. **3.** *(fig.)* sculptor. **4.** sondă/burghiu mare pentru foraj.

scalpiccialménto *s.m.* tropăit; zgomot de paşi.

scalpicciàre **I.** *vi. (a)* **1.** a merge cu paşi repezi şi mici. **2.** a tîrşi/a tîrî picioarele. **II.** *vt. (înv.)* a călca tropăind; a bate din picior; ~ *un luogo* a frecventa un loc.

scalpìccio *s.m.* **1.** mers iute/cu paşi repezi şi mărunţi. **2.** zgomot de paşi. **3.** tîrşîit; tîrît.

scalpitàre **I.** *vi. (a; despre cai)* a tropăi. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a călca în picioare; a strivi. **2.** *(înv., fig.)* a asupri.

scalpìtio *s.m.* tropăit prelungit.

scàlpo *s.m.* scalp.

scalpóre *s.m.* zgomot; rumoare, senzaţie; *far* ~ a face să se vorbească (despre ceva), a produce senzaţie; *è una notizia che farà* ~ e o ştire care va face senzaţie. *SIN. chiasso, rumore.*

scàlpro *s.m. (înv.) v.* scalpello.

scaltrézza *s.f.* **1.** isteţime, îndemînare. **2.** vicleşug, şiretenie. *SIN. astuzia, furberia.*

scaltriménto *s.m. (lit.)* **1.** isteţime. **2.** şmecherie, şiretenie.

scaltrìre **I.** *vt.* a face pe cineva isteţ; a scoate pe cineva din prostia/naivitatea în care se află. **II.** *vr. (fig.)* **1.** a se dezgheţa. **2.** a se şmecheri.

scaltrìto *adj.* **1.** isteţ, dezgheţat; şiret, şmecher. **2.** priceput (în meserie); experimentat.

scàltro *adj.* **1.** isteţ, dezgheţat. **2.** priceput; şiret, şmecher. *SIN. astuto, furbo.*

scalvàre *vt.* **1.** a cheli; ~ *la testa* a rade capul. **2.** a scalpa. **3.** *(agr.)* a tăia vlăstarii, a vlăstări.

scalvatùra *s.f. (agr.)* tăierea vlăstarilor unei plante.

scalzacàne *s.m. invar.* **1.** cerşetor, zdrenţăros. **2.** nepriceput, incompetent, cîrpaci (în artă/meserie).

scalzagàtto *s.m. v.* scalzacane.

scalzaménto *s.m.* **1.** descălţare. **2.** surpare a unui zid. **3.** săpare la bază.

scalzàre **I.** *vt.* **1.** a descălţa. **2.** a slăbi/a săpa la bază; ~ *un muro* a surpa un zid. **3.** a lua/a scoate pămîntul (de la rădăcina unui arbore). **4.** *(fig.)* a săpa pe cineva, a submina; ~ *l'autorità di qualcuno* a submina autoritatea cuiva. **5.** a face/a manevra să piardă (funcţie/post); ~ *da una carica* a face să-şi piardă funcţia. **6.** a face să mărturisească (prin violenţe). **II.** *vr.* a se descălţa.

scalzàto *adj.* **1.** surpat din temelie. **2.** *(despre cal)* nepotcovit.

scalzatóio *s.m.* **1.** trăgător de cizmă. **2.** cleşte (de scos dinţii).

scalzatùra *s.f.* descălţare.

scàlzo *adj.* **1.** desculţ; *camminare/andare* ~ a merge desculţ; *a piedi* ~*-i* cu picioarele goale; *carmelitani* ~*-i* călugări obligaţi să nu poarte ciorapi. **2.** *(depr.)* neam prost, de proastă condiţie.

scamatàre *vt.* a bate (covoare/saltele).

scamàto *s.m.* bătător (de saltele/covoare).

scambiaménto *s.m.* schimbare (reciprocă); preschimbare.

scambiàre **I.** *vt.* **1.** a confunda; ~ *per* a lua drept; *ti ho scambiato per tua madre* te-am confundat cu mama ta; *scambiarono l'aceto per il vino* au luat oţetul drept vin; ~ *l'uno per l'altro* a lua pe unul drept altul. **2.** a schimba, a preschimba; a da/a lua un lucru în schimbul altuia; ~ *con* a schimba cu; ~ *un disco con un libro* a schimba un disc cu o carte. **3.** a schimba bani. **4.** a schimba (pe cineva); a lua locul altuia (într-un schimb de muncă). **5.** a conversa; ~ *due parole* a schimba o vorbă; ~ *impressioni/opinioni* a schimba impresii/păreri. **II.** *vr.* a-şi schimba reciproc; a face schimb de.

scambiàto *adj.* schimbat (cu altcineva); *occhi* ~*-i* ochi saşii.

scambiatóre *s.m. (tehn.)* schimbător (de căldură etc.).

scambiettàre *vi. (a)* a sări, a sălta (la balet/dans).

scambiètto *s.m.* salt, săritură (figură de balet); ~ *di parole* joc de cuvinte.

scambiévole *adj.* reciproc, mutual. *SIN. vicendevole.*

scambievolézza *s.f.* reciprocitate.

scambievolménte *adv.* reciproc.

scàmbio *s.m.* **1.** schimb, schimbare reciprocă; interschimb; ~ *merci* schimb comercial; *libero* ~ comerţ fără vamă, liber schimb; ~ *di prigionieri* schimb de prizonieri; *(mil.)* ~ *delle consegne* schimbare reciprocă a parolei; ~ *di cortesie* schimb reciproc de amabilităţi; *(fotbal)* ~ *del pallone* pasare; *rendere* ~ a răsplăti răul cu binele; *in* ~ în schimb; *in* ~ *di* în schimbul, în loc de. **2.** înlocuitor, persoană care ţine locul temporar. **3.** confuzie, eroare; *fatto per* ~ făcut din greşeală; *pigliare/prendere in* ~ a confunda, a lua (din greşeală) drept altceva. **4.** *(ferov.)* macaz; *fare lo* ~ a schimba macazul. *SIN. deviatoio.* **5.** joc enigmistic.

scambista *s.m.* **1.** *(com.)* liber-schimbist. **2.** *(ferov.)* acar; macagiu. *SIN. deviatore.*

scameràre *vt. (jur.)* a scoate de sub sechestru; a libera de o confiscare.

scamerìta *s.f. (dial.)* file de porc.

scamiciàrsi *vr.* a-şi scoate haina/sacoul; a rămîne în cămaşă.

scamiciàto **I.** *adj.* fără sacou, în cămaşă. **II.** *s.m.* **1.** vestă decoltată; bolero. **2.** *(pol.)* **a)** subversiv; **b)** fanatic.

scamóne *s.m. (dial.)* partea de la coadă a unui animal sacrificat.

scamonèa, *(rar)* scammonèa *s.f.* **1.** *(bot.)* scamonee *(Convolvulus scammonea).* **2.** om antipatic/plicticos; om mărunt. **3.** lucru prost; rebut.

scamórza *s.f.* **1.** caş proaspăt. **2.** *(fig.)* prost; nătîng, nărod; tîmpit; *sei una* ~*!* eşti un nărod!

scamosciàre *vt.* **1.** a tăbăci piele de căprioară. **2.** a tăbăci o piele, imitînd pielea de căprioară.

scamosciàto *adj.* **1.** tăbăcit ca pielea de căprioară. **2.** (lucrat) din piele de căprioară.

scamosciatóre *s.m.* tăbăcar care foloseşte grăsime de peşte.
scamosciatùra *s.f.* tăbăcire specială cu grăsime de ovine.
scamòscio I. *adj.* (piele) de căprioară; *pelli ~-e* piei lucrate ca pielea de căprioară. II. *s.m. (înv.)* căprioară.
scamózza *s.f.* caş (în formă de minge).
scamozzàre *vt. (despre un copac)* a tăia ramurile de prisos; ~ *una candela* a tăia o parte din vîrf.
scamozzatùra *s.f.* trunchiere, tăiere a unui copac la vîrf/ramuri.
scampafórca *s.m. invar.* 1. bandit, ticălos. 2. om scăpat de la spînzurătoare.
scampagnàre *vi. (a; rar)* a face o excursie/plimbare la ţară; a ieşi la iarbă verde.
scampagnàta *s.f.* excursie/plimbare la ţară; ieşire la iarbă verde.
scampanàre *vi. (a)* 1. a bate/trage clopotele. 2. a face zgomot mare; a face larmă. 3. *(despre rochii)* a da/a avea formă de cloş.
scampanàta *s.f.* 1. dangăt de clopot. 2. tărăboi, hărmălaie, larmă.
scampanàto *adj.* rochie, pălărie (în formă de) cloş.
scampanellàre *vi. (a)* a suna tare/prelung clopoţelul/soneria; a clopoţi.
scampanellàta *s.f.* sunet prelung de sonerie; sunat; sonerie.
scampanìo, *-ìi, s.m.* 1. sunet prelung şi repetat de clopote. 2. dangăt.
scampàre I. *vt.* 1. a salva; a scăpa; a feri; ~ *uno dalla rovina* a salva pe cineva de la ruinare. 2. a evita (răul/nenorocirea), a scăpa; ~ *la morte/la prigione* a scăpa de moarte/de închisoare; ~ *-la/ ~-sela* a scăpa; ~*-la bella* a scăpa uşor; ~*-la per miracolo* a scăpa prin minune; *l'ho scampata bella!* am scăpat uşor! 3.*(în expr.) Dio ci scampi e liberi* să ne ferească Dumnezeu. II. *vi. (e)* 1. a scăpa, a se salva; *pochi scamparono dalla strage* puţini au scăpat de masacru; ~ *al disastro* a se salva de la dezastru; ~ *alla morte* a scăpa de moarte. 2. a fugi; a se refugia; *scamparono all'estero* au fugit în străinătate.
scàmpo[1] *s.m.* salvare; scăpare; *cercare/trovare una via di* ~ a căuta/a găsi o cale de ieşire/salvare; *trovare ~ nella fuga* a se salva prin goană/fugă; *non c'è più ~/non c'è via di* ~ nu (mai) e nimic de făcut.
scàmpo[2] *s.m. (zool.)* rac-de-mare *(Néphops norvegicus).*
scàmpolo *s.m.* 1. cupon (de stofă/pînză); *uno* ~ *di due metri* un cupon de doi metri; *vendita di ~-i di fine stagione* vînzare de marfă cu preţ redus la sfîrşit de sezon. 2. rest, bucată; ~ *di terreno* bucată de ogor; *(fig.)* ~ *di tempo* o fărîmă de timp; *(fig.)* ~ *d'uomo* o mînă de om; om pipernicit.
scàna *s.f. (înv.)* colţ, dinte (de fiară).
scanagliàre I. *vt. (a)* a se purta ca un derbedeu. II. *vr.* 1. a se sfîşia ca hienele. 2. a se cumini, a se potoli; a nu mai fi derbedeu.
scanalàre I. *vi. (a)* 1. a urma o cale neierarhică (în rezolvarea unei chestiuni); a se abate de la drumul obişnuit. 2. *(despre ape)* a se revărsa. II. *vt. (arhit.)* a trasa caneluri/şănţuleţe paralele.
scanalàto *adj. (arhit.)* ornat de caneluri.
scanalatrìce *s.f. (tehn.)* maşină de nutuit (metal/lemn).
scanalatùra *s.f.* 1. trasare de striaţii/de caneluri. 2. striaţie. 3. *(arhit.)* caneluri. 4. scobitură; nut, uluc; culisă (de oblon etc.). 5. şanţ la schiuri.
scancellàre *vt.* a şterge.
scancìa *s.f. (înv.)* *v.* scansia.
scancìo *s.m.* linie oblică; *(mai ales în expr.) a/di/per* ~ pieziş; *mettere di* ~ a pune pieziş; *tagliare a* ~ a tăia în verif/pieziş.
scandagliàre *vt.* 1. a măsura, a sonda (adîncimea apelor). 2. *(fig.)* a cerceta/a analiza/a sonda pe cineva; ~ *i sentimenti di qualcuno* a analiza sentimentele cuiva. 3. *(rar)* a calcula exact.
scandagliatóre *s.m.* sondor (în apă).
scandàglio *s.m.* 1. sondă (pentru măsurat adîncimea apelor.) 2. sondaj, sondare. 3. *(fig.)* analiză; cercetare; sondaj; *fare uno* ~ a face o analiză/expertiză.
scandaleggiàre, scandalezzàre *vt., vr. (înv.)* scandalizzare.
scandalìsmo *s.m.* obicei, tendinţă de a provoca scandaluri.
scandalìsta, *-isti, s.m.* scandalagiu.
scandalìstico, *-istici, adj.* (care ţine) de scandal; *campagna ~-a* campanie de scandaluri; *settimanale* ~ săptămînal de scandal.
scandalizzàre I. *vt.* a scandaliza. II. *vr.* 1. a se scandaliza. 2. *(înv. bis.)* a fi ispitit de păcat. 3. *(înv.)* a se supăra; a se enerva.
scàndalo *s.m.* scandal.
scandalóso *adj.* scandalos.
scandèlla *s.f. (bot.)* orzoaică *(Hordeum distichum).*
scàndere *vt. (poetic, rar)* 1. a urca, a sui. 2. *(rar)* a scanda.
scandènte *adj. (bot.)* agăţător, căţărător.
scandìglio *s.m.* măsură egală cu un sfert de metru cub.
scandinàvo *adj., s.m.* scandinav.
scandìre *vt. (lit.)* 1. a scanda. 2. *(tele.)* a baleia, a face baleiajul.
scandolezzàre *vt., vr.* *v.* scardalizzare.
scàndolo *s.m. (rar)* *v.* scandalo.
scangéo *s.m. (pop., tosc.)* 1. zarvă, tărăboi. 2. învălmăşeală, încurcătură; *qui sotto c'è qualche* ~ e ceva la mijloc.
scannabécco, *-écchi, s.m. (bot.)* specie de grozamă.
scannadèo *s.m.* asasin, nelegiuit.
scannafòsso *s.m. (agr.)* şanţ de scurgere.
scannaménto *s.m.* 1. tăiere, înjunghiere. 2. măcel; măcelărire.
scannaminèstre *s.m. invar.* lăudăros; fanfaron.
scannapagnótte *s.m.* leneş, om de nimic.
scannapàne *s.m.* *v.* scannapagnotte.
scannàre[1] I. *vt.* 1. a tăia gîtul. 2. a înjunghia. 3. a ucide cu brutalitate, a măcelări. 4. *(fig.)* a asupri, a exploata. 5. a ruina, a stoarce pe cineva de avere. 6. *(în expr.)* ~ *il fosso* a tăia/a face un canal (pentru a devia apa). II. *vr.* 1. *(fig., fam.)* a se trudi. 2. a se înjunghia (unul pe altul).
scannàre[2] *vt.* a depăna (de pe mosor etc.). *SIN. scannellare.*
scannatóio *s.m.* 1. abator. 2. local rău famat. 3. tejghea de cămătar. 4. tripou.
scannatóre, *-trice adj., s.m.* şi *f.* 1. ucigaş. 2. parlagiu; măcelar. 3. cămătar.
scannatùra *s.f.* 1. tăiere a gîtului; înjunghiere. 2. măcelărire; ucidere. 3. pămînt (scos din şanţ şi ridicat pe margine).
scannellàre *vt.* 1. a împodobi (striaţii/caneluri/şănţuleţe paralele). 2. a depăna firul (de pe scul/bobină/mosor). *SIN. scannare*[2]. 3. *(înv.)* a tăia, a rări trestiile subţiri (dintr-un păpuriş).
scannellàto I. *adj.* striat; canelat. II. *s.m.* trasare de caneluri (pe metal/sticlă).
scannelatùra *s.f.* canelură.

scannèllo *s.m.* **1.** pupitru de pus pe birou (pentru scris). **2.** bucată de pulpă (de gătit). *SIN. controgirello.*
scànno *s.m.* **1.** scaun; jilț de lemn; bancă. **2.** loc în bancă (de deputat, de cîntăreț în cor); strană. **3.** *(fig., lit.)* grad. **4.** banc de nisip (la gura fluviilor).
scanonicàre *vt. (bis.)* a lua gradul de preot canonic.
scansafatìche *s.m.* și *f. invar.* leneș; comod; trîndav.
scansàre I. *vt.* **1.** a da/a trage la o parte; ~ *un mobile dalla parete* a trage o mobilă de la perete. **2.** a evita; a ocoli; ~ *con una sterzata un pedone* a ocoli, printr-o mișcare bruscă de volan, un pieton; ~ *una compagnia* a evita o companie; *tutti lo scansano* toți îl evită. *SIN. schivare.* **II.** *vr.* a se da la o parte; *scansati che devo passare* dă-te la o parte că trebuie să trec; *se non mi scansavo mi veniva addosso* dacă nu mă trăgeam la o parte dădea peste mine.
scansaruòte *s.m. invar.* grindă/bară de apărare a unei porți (de roțile căruței).
scansìa *s.f.* **1.** etajeră. **2.** raft (de bibliotecă) vitrină.
scansióne *s.f. (lit.)* **1.** scandare. **2.** *(telev.)* baleiaj.
scànso *s.m.* **1.** evitare, ferire; *a* ~ *di responsabilità* spre a evita răspunderea/responsabilitatea; *a* ~ *di equivoci* pentru a evita echivocurile; *vivere di* ~*-i* a trăi în pace cu toată lumea, a evita conflictele. **2.** scuză; scăpare.
scantinàre *vi. (a)* **1.** *(muz.)* a ieși din ton. **2.** *(fig.)* a face o gafă; a devia; a spune ce nu trebuie.
scantinàto *s.m.* **1.** subsol. **2.** pivniță.
scantonàre I. *vt.* **1.** a tăia; a rotunji (colțurile/muchiile). **2.** a ocoli, a evita. **II.** *vi. (a)* **1.** a da colțul, a coti. **2.** a o lua în altă parte. **3.** a se eschiva. **4.** a o șterge, a o tuli. **5.** *(fig.)* a schimba vorba; a divaga; *non scantoniamo, per favore!* vă rog, să nu divagăm! **III.** *vr.* a se rupe (colțurile).
scantonatùra *s.f.* colț tăiat/ciuntit; colț rotunjit.
scantucciàre *vt.* **1.** a ciunti, a știrbi (colțurile). **2.** a rupe un colț/o bucată (din pîine etc.).
scanzonàto *adj.* **1.** zeflemist; ironic. **2.** sceptic; neconformist, neformalist.
scapaccionàre *vt. (fam., glumeț)* a da vreo două/cîteva la ceafă.
scapaccióne *s.m.* palmă/lovitură peste ceafă; *prendere a* ~*-i* a-i da după ceafă, a lua la palme; *passare a* ~*-i* a intra fără bilet într-un local public; *essere promosso a* ~ a trece la examen prin indulgență.
scapàre I. *vr.* **1.** a-și pierde capul, a se zăpăci. **2.** a se îngrijora; a fi preocupat. **II.** *vt.* a tăia capul scrumbiilor (înainte de a le săra); ~ *una statua* a decapita o statuie.
scapatàggine *s.f.* prostie, nesocotință, nesăbuință.
scapataménte *adv.* (în mod) necugetat, nesăbuit.
scapàto *adj., s.m.* zăpăcit; ușuratic; zevzec; *sei uno* ~ *!* ești un zevzec!; *alla* ~*-a* prostește, fără cap.
scapecchiàre *vt. (text.)* a trage/da la ragilă (cînepa/inul).
scapecchiatóio *s.m. (text.)* ragilă, darac de in/cînepă.
scapestràre I. *vi. (a; înv.)* a trăi ca un destrăbălat/desfrînat. **II.** *vi., vr.* **1.** a(-și) scoate căpăstrul. **2.** *(fig.)* a trăi în desfrîu/destrăbălare.
scapestratàggine *s.f.* desfrînare, destrăbălare.
scapestràto *adj., s.m.* desfrînat; derbedeu; destrăbălat; *è uno* ~ e un derbedeu; *SIN. dissoluto, scapigliato, scioperato.*
scapezzàre *vt.* **1.** a tăia crăcile unui pom. **2.** a trunchia, a tăia vîrful. **3.** a dărîma/a doborî vîrful unei clădiri. **4.** *(înv.)* a decapita/a tăia capul.
scapézzo *s.m.* curățire, tăiere de ramuri.
scapezzóne *s.m. (înv.) v.* scapaccione.
scapicollàrsi *vr. (dial.)* **1.** a coborî o pantă în fugă. **2.** a goni, a alerga. **3.** *(fig.)* a-i da zor; a se speti; ~ *per non perdere il treno* a o ține într-o goană ca să nu scape trenul. **4.** *(fig.)* a-și frînge gîtul, a risca.
scapicòllo *s.m. (dial.)* **1.** pantă repede; *a* ~ în goană mare. **2.** *(fig.)* aventură riscantă.
scapigliàre *vt.* a zburli/a ciufuli părul. *SIN. scarmigliare.*
scapigliàto I. *adj.* **1.** nepieptănat, ciufulit, zburlit. **2.** *(fig.)* **a)** dezordonat; boem; **b)** destrăbălat, derbedeu; *è uno* ~ e un desfrînat/derbedeu. **II.** *s.m.* artist aparținînd curentului literar „Scapigliatura"; boem.
scapigliatùra *s.f.* **1.** viață dezordonată, de boem. **2.** boemă. **3.** „Scapigliatura" (curent literar italian la sfîrșitul secolului al XIX-lea).
scapitàre I. *vi. (a)* **1.** a pierde; a păgubi. **2.** a scădea (în ochii lumii); a-și pierde reputația; ~ *nella stima/nella reputazione* a pierde stima/reputația. **II.** *vt. (înv.)* a pierde.
scàpito *s.m.* pierdere; daună, pagubă materială/morală; *vendere a* ~ a vinde în pierdere/pagubă; *ciò ti reca* ~ asta îți dăunează/cauzează; *va tutto a tuo* ~ totul e împotriva ta; *a* ~ *di* în dauna, în ciuda; *recare* ~ a dăuna; *andare a* ~ a dăuna, a face rău.
scapitozzàre *vt.* a tăia coroana arborilor; a tăia ramurile (pînă la trunchi).
scàpo *s.m.* **1.** *(arhit.)* trunchi de coloană; *imo* ~ partea inferioară a trunchiului de coloană; *sommo* ~ partea superioară a trunchiului de coloană. **2.** *(bot.)* tulpină (fără frunze); peduncul.
scapocchiàre *vt.* a trunchia; a reteza capul/capătul/vîrful; ~ *spilli* a rupe gămălia acelor; ~ *un fiammifero* a rupe gămălia unui chibrit.
scàpola *s.f.* omoplat.
scapolàggine *s.f. (glumeț)* celibat, burlăcie.
scapolàre[1] **I.** *adj. (anat.)* scapular. **II.** *s.m.* **1.** *(bis.)* capișon, glugă de călugăr. **2.** *(bis.)* iconiță (purtată la gît).
scapolàre[2] **I.** *vi. (a), vr. (fam.)* **1.** a fugi/a scăpa dintr-o primejdie; ~ *da un pericolo* a scăpa dintr-o primejdie; ~*-sela* a o întinde, a o șterge, a o tuli. **2.** *(mar.)* a trece pe lîngă un obstacol. **II.** *vt. (mar.)* a libera/a da drumul; ~ *l'ancora* a libera ancora.
scàpolo *adj., s.m.* **1.** celibatar; burlac, holtei. *SIN. celibe.* **2.** *(rar)* nesupus nimănui; nelegat de nimeni; liber.
scàpolo-omeràle *adj. (anat.)* scapulo-umeral.
scaponire *vt.* a învinge încăpățînarea cuiva; a face să devină docil/supus.
scappaménto *s.m.* **1.** eșapament. **2.** balansier (la ceasornic). **3.** *(muz.)* ciocănel (la pian).
scappànte *adj. (în expr.)* *maniche* ~*-i* mîneci evazate.
scappàre I. *vi. (e)* **1.** a fugi, a o lua la goană/sănătoasa, a o lua din loc; ~ *di casa* a fugi de acasă; *dove scappi?* unde fugi așa?; *scapparono in America* au fugit în America; ~ *a gambe levate/a rotta di collo* a fugi de-i sfîrîie călcîiele; ~ *di prigione* a fugi din închisoare, a evada; *di qui non si scappa* nu-i altă cale de ieșire; *a scappa e fuggi* în goana mare. **2.** a da o fugă pînă; *scappo in ufficio e torno* dau o fugă pînă la birou și mă întorc. **3.** a pleca în grabă; a se grăbi; *scusami ma devo* ~ scuză-mă dar trebuie să plec/mă grăbesc; ~ *a casa* a se grăbi/a alerga acasă. **4.** a scăpa; *(fig.)* a-i scăpa; *lasciarsi* ~ *l'occasione* a-i scăpa/a pierde ocazia; *m'è scappato il treno* am scăpat trenul; *il vaso mi è scappato di mano* vaza mi-a scăpat din mînă; ~ *di*

mente a-i ieşi/a-i scăpa din minte, a uita; *mi scappò detto* mi-a scăpat din gură, am spus-o fără să vreau; ~ *a dire* a spune pe neaşteptate; ~ *di bocca* a-i scăpa/a-i ieşi din gură; *non farti ~ ciò che ti ho detto* să nu cumva să-ţi scape ce ţi-am spus. **5.** a nu se abţine, a nu se reţine; *mi scappa da ridere* îmi vine să rîd; nu mă pot abţine de rîs; *gli scappava da orinare* se scapă pe el, făcea pipi pe el. **6.** a ieşi din/de sub/dintre; ~ *un foglio dal quaderno* a ieşi o foaie din caiet; *mi scappa fuori il vestito dal cappotto* mi se vede/îmi iese rochia din palton. **7.** *(fig.)* a face/zice pe neaşteptate; ~ *fuori a dire* a se apuca să zică; ~ *su a raccontare* a se apuca de povestit; *scappò in un'imprecazione* i-a scăpat o înjurătură; *scappò in una risata* a izbucnit în rîs. **II.** *vr.* a scăpa; ~*-sene* a scăpa cu fuga/a o lua la sănătoasa. **III.** *vt. (înv.)* a evita/ocoli; ~*-la bella* a scăpa/a ieşi cu bine; ~ *la pazienza* a-şi pierde răbdarea: a-şi ieşi din sărite.

scappàta *s.f.* **1.** goană, fugă; *fare una* ~ a da o fugă. **2.** escapadă. **3.** greşeală; scăpare; ~*-e di gioventù* greşeli/păcate ale tinereţii. **4.** vorbă/ieşire/glumă care scapă. **5.** explozie (de artificii). **6.** alergare/cursă de cai (scurtă). **7.** start, plecare a cailor (la curse).

scappatèlla *s.f.* escapadă, aventură galantă.

scappatìna *s.f.* trecere, vizită scurtă; *fare una* ~ a da o fugă undeva.

scappatóia *s.f.* subterfugiu; expedient. *SIN. scappavia, sotterfugio.*

scappatóre, -tóra, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care fuge repede; *cavallo* ~ cal de curse.

scappavìa *s.f. invar.* expedient, subterfugiu; *a* ~ în goana mare. *SIN. scappatoia, sotterfugio.*

scappellàre I. *vt.* **1.** a scoate pălăria cuiva, a lăsa pe cineva în capul gol; ~ *il falco* a scoate şoimului capişonul. **2.** a saluta (scoţînd pălăria). **II.** *vr.* a-şi scoate pălăria, a saluta.

scappellàta *s.f.* salut ceremonios (scoţînd pălăria).

scappellatùra *s.f.* scoaterea pălăriei; salut, salutare.

scappellottàre *vt. (fam.)* a lua la palme, a pălmui.

scappellòtto *s.m.* palmă uşoară (la ceafă); *passare a* ~*-i/con lo* ~ **a)** a se strecura, a intra fără plată (la un spectacol); **b)** a trece de milă la un examen.

scàppia *s.f. (înv.)* aşchie de lemn.

scappiàre I. *vt. (rar)* a deznoda, a dezlega (din funie etc.). **II.** *vr.* a se dezlega.

scappìno *s.m. (înv.)* căpuţă.

scapponàta *s.f.* **1.** mîncare de clapon. **2.** prînz/masă (la un botez).

scapponeàre *vt. (înv.)* a dăscăli, a mustra; a ţine o predică.

scappottàre[1] **I.** *vi. (a)* a se salva de la capot (la jocul de cărţi). **II.** *vr.* a-şi scoate paltonul.

scappottàre[2] *vt.* a decapota (un automobil).

scappucciàre[1] *vt.* **1.** a scoate gluga. **2.** a scoate capacul (la stilou/pix).

scappucciàre[2] *vi. (a)* **1.** a se împiedica. **2.** *(fig.)* a greşi; *ogni buon cavallo scappuccia* oricine greşeşte.

scappucciàta *s.f.* poticnire.

scappùccio *s.m.* **1.** împiedicare, poticnire. **2.** păcat; greşeală.

scapricciàre I. *vt.* a potoli, a face să-i treacă toanele. **II.** *vr.* a-şi satisface o toană/poftă.

scapricciàre *vt., vr., v.* scapricciare.

scarabàttola *s.f. v.* scarabattolo.

scarabàttolo *s.m.* **1.** vitrină elegantă (cu cristaluri/bibelouri). **2.** obiect fără valoare; fleac.

scarabèo *s.m.* **1.** *(entom.)* scarabeu *(Scarabeus sacer).* **2.** scarabeu, pecete în formă de scarabeu. **3.** gîndac de mai, cărăbuş *(Melolontha melolontha).*

scarabillàre *vt. (muz.)* a ciupi coardele unui instrument.

scarabocchiàre *vt.* **1.** a mîzgăli, a fîrcăli. **2.** *(fig.)* a scrie prost/în grabă; ~ *un romanzo* a înşira un roman.

scarabocchiatùra *s.f.* **1.** mîzgălitură, fîrcălitură. **2.** scriere dezordonată.

scarabòcchio *s.m.* **1.** pată de cerneală. **2.** cuvînt scris necitet/prost; *questa firma è uno* ~ semnătura asta e o mîzgălitură. *SIN. sgorbio.* **3.** pictură proastă, mîzgălitură. **4.** persoană mică de statură şi nearmonios alcătuită.

scaracchiàre *vi. (a)* a expectora.

scaràcchio *s.m.* flegmă, expectoraţie.

scaracchióne *s.m. (vulg).* cel care expectorează/scuipă flegmă.

scarafàggio *s.m. (entom.)* gîndac, şvab *(Blatta germanica);* ~ *della patata* coleopter de cartofi *(Doryphora decemlineata).*

scaraffàre *vt. (înv.)* a lua cu forţa; a smulge.

scaramanzìa *s.f.* deochi; *per* ~ de deochi. *SIN. scongiuro.*

scaramàzza *s.f.* perlă cu formă imperfectă.

scaramàzo *adj. (despre perle)* neregulat, imperfect.

scaramùccia, *-ùcce, s.f.* **1.** *(mil.)* încăierare. **2.** *(fig.)* polemică. *SIN. contesa, contrasto, schermaglia.*

scaramuccìare I. *vi. (a)* **1.** a se încăiera. **2.** a polemiza. **II.** *vr. (rar, fig.)* a se apăra, a se feri.

scaraventàre I. *vt.* **1.** a arunca/a trînti/a izbi cu putere; ~ *un piatto contro il muro* a arunca o farfurie în zid; ~ *per terra* a da/a trînti la pămînt. **2.** *(fig.)* a trimite la dracu-n praznic; *lo hanno scaraventato in un'isola* l-au trimis la mama dracului, într-o insulă. *SIN. sbalestrare.* **II.** *vr.* a se arunca cu putere; ~*-si contro/addosso* a se arunca asupra.

scarbonàre *vt., vi. (a)* a extrage cărbune.

scarcàre *vt., vi., vr. (poetic) v.* scaricare.

scaracassàto *adj. (fam.)* **1.** sleit, istovit de puteri, spetit. **2.** hodorogit; *una auto* ~*-a* o maşină hodorogită.

scarceraménto *s.m.* eliberare din închisoare.

scarceràre *vt.* **1.** a elibera din închisoare. **2.** a lăsa liber.

scarcerazióne *s.f.* eliberare din închisoare.

scàreo *s.m. v.* scarico **(II).**

scardàccio, scardaccióne *s.m. (bot.)* ciulin, scaiete.

scardàre *vt.* a descoji castanele.

scardassàre *vt.* **1.** a dărăci, a da la darac. **2.** *(fig.)* a maltrata, a dărăci, a scărmăna.

scardassatóre, -trice *s.m.* şi *f.* dărăcitor.

scardassatùra *s.f.* dărăcit, dărăcire.

scardassière, -èra *s.m.* şi *f. v.* scardassatore.

scardàsso *s.m.* darac.

scardinàre *vt.* a scoate din ţîţîni/balamale.

scardinaménto *s.m. (fig.)* dezaxare, dezechilibrare.

scàrdola *s.f. (iht.)* specie de babuşcă, de ocheană *(Rutilus).*

scarduccìare *vt.* a scoate ţepii/scaieţii (de la unele plante).

scarduffàrsi *vr.* a se zbîrli.

scaréggio *s.m. (înv.)* dezgust, repulsie; aversiune.

scarferóne *s.m. (înv.)* cizmă.

scàrgia *s.f. (bot.)* sandree, foarfeca-bălţii *(Stratiodes aloides).*

scàrica *s.f.* **1.** descărcare, descărcătură. **2.** salvă (de împuşcături); ~ *di mitra* salvă de (pistol) auto-

mat. **3.** *(fig.)* mulţime/ploaie/groază de; ~ *di sassi* o ploaie de pietre; ~ *di improperi* o groază de injurii. *SIN. rovescio, subisso.* **4.** defecare violentă, diaree. **5.** *(electr.)* descărcare; ~ *di un accumulatore* descărcarea unui acumulator; *tubo a* ~ ţeavă de gaze.

scaricabarili *s.m. invar.* joc de copii (de-a cerul şi pământul); *fare a* ~ a da vina unul pe altul.

scaricalàsino *s.m.* **1.** ţintar *(joc).* **2.** joc de-a călare. **3.** (glumeţ) cătun, sătuleţ închipuit/din basme.

scaricaménto *s.m.* **1.** descărcare; *(ferov.) piano di* ~ rampă. **2.** *(înv.)* salvă.

scaricàre I. *vt.* **1.** a descărca; ~ *il camion* a descărca camionul; ~ *la merce sul marciapiede* a descărca marfa pe trotuar; ~ *la zavorra* a arunca/a descărca lestul. **2.** a lăsa jos, a depune; ~ *le valigie in terra* a lăsa jos valizele. **3.** a goli, a descărca; ~ *la cisterna* a goli cisterna; ~ *un'arma* a descărca o armă; ~ *la vescica* a urina; ~ *il ventre* a se uşura/a-şi uşura pîntecele. **4.** *(despre fluvii)* a se vărsa; *la Dora scarica le sue acque nel Po* Dora se varsă în Pad. **5.** *(fig.)* a-şi/a se uşura, a-şi (se) descărca; ~ *la coscienza* a-şi uşura/a-şi limpezi conştiinţa; ~ *l'ira* a-şi descărca mînia. **6.** *(fig.)* a da/a lăsa pe seama altuia; ~ *la colpa sopra qualcuno* a da vina pe cineva; ~ *la soma sulle spalle altrui* a lăsa greutatea pe umerii altora. **7.** a arunca/a trînti cu forţă; ~ *addosso un sacco di pugni* a căra la pumni cuiva, a-l bate. **8.** a trage cu arma; ~ *la pistola* a descărca pistolul, a trage repetat. **9.** *(electr.)* a descărca; ~ *l'elettroscopio* a descărca electroscopul. **II.** *vr.* **1.** a-şi descărca, a-şi da jos; *scaricati dello zaino* dă-ţi jos ghiozdanul. **2.** *(fig.)* a se descărca, a se potoli, a se uşura; ~*-si con uno* a-şi descărca sufletul cuiva. **3.** *(fig.)* a se relaxa; *ho bisogno di* ~*-mi* am nevoie de relaxare. **4.** *(fiz.)* a se descărca; *la batteria si è scaricata* bateria s-a descărcat. **5.** *(despre fluvii)* a se vărsa; *il fiume si scarica in mare* fluviul se varsă în mare. **6.** a izbucni; *il temporale si scarica* furtuna izbucneşte. **7.** *(fig.)* a se demoraliza; *preso il gol, la squadra si è scaricata* după ce au încasat golul, echipa s-a pleoştit/demoralizat. **III.** *vi. (e) (rar, despre culoare)* a se decolora; *è un rosso che scarica facilmente* este un roşu care se decolorează uşor.

scaricatóia *s.f.* cursă de prins păsări.

scaricatóio, *-ói, s.m.* **1.** loc de descărcare. **2.** gură de descărcare; canal de scurgere. **3.** cloacă.

scaricatóre, -trice I. *adj.* descărcător; *canale* ~ canal de scurgere; *chiavica* ~*-trice* canal de scurgere. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** docher, hamal în port. **2.** *(electr.)* aparat descărcător.

scaricatùra *s.f.* descărcare; descărcătură.

scàrico, *scàrichi* I. *adj.* **1.** descărcat; fără povară/încărcătură; *automezzo* ~ camion/maşină descărcată; *pullman* ~ autocar fără pasageri. **2.** *(fig.)* curat; senin; liniştit; *coscienza* ~*-a di rimorsi* conştiinţă fără remuşcări; *sentirsi l'animo* ~ a fi cu sufletul împăcat; *cielo* ~ cer senin; *(fam.) capo* ~ om fără minte; *cavallo* ~ *di collo/gambe* cal iute de picior. **3.** neîncărcat, descărcat; neîntors; *batteria* ~*-a* baterie descărcată; *orologio* ~ ceas neîntors; *fucile* ~ puşcă neîncărcată. **4.** *(înv.)* limpede, clar; *vino* ~ vin limpede. **5.** decolorat, pal. **II.** *s.m.* **1.** descărcare, descărcat; ~ *delle merci* descărcarea mărfii; ~ *di una nave* descărcatul unei nave; *operazioni di* ~ operaţii de descărcare; *iniziare lo* ~ a începe descărcatul. *SIN. discarica.* **2.** descărcare/golire (de gunoaie), evacuare, vidanjare; deversare (acţiunea); *divieto di* ~ evacuarea interzisă; *qui è vietato lo* ~ aici e interzisă aruncarea gunoaielor/deşeurilor; *acque di* ~ ape reziduale. **3.** loc/depozit/canal de deşeuri/gunoi/evacuare/scurgere/vidanjare/deversare; *lo* ~ *dei rifiuti* aruncarea gunoaielor/deşeurilor; *gettare allo* ~ a arunca la gunoi; *rete di* ~ reţea de evacuare; *gli* ~*-chi dell'industria hanno inquinato il corso del fiume* deversările reziduale din industrie au poluat cursul apei. **4.** *(tehn.)* evacuare de gaze; *tubo di* ~ o parte din ţeavă de eşapament. **5.** *(com.)* ieşire de marfă/bani; *bollett di* ~ bon de ieşire/descărcare; *registro di carico e* ~ registru de intrări şi ieşiri. **6.** defecare. **7.** *(fig., rar)* justificare; *a/per mio* ~ spre a mă justifica; *testimoni di* ~ martori ai apărării.

scarificàre *vt. (chir., agr.)* a scarifica.

scarificatóre, -trice *adj., s.m.* scarificator.

scarificazióne *s.f. (chir., agr.)* scarificare.

scarióla *s.f. (bot.)* lăptucă-sălbatică.

scarióso *adj. (bot., despre organe vegetale)* subţire şi translucid.

scariótto *s.m. v.* iscariota.

scarlattina *s.f. (med.)* scarlatină.

scarlattinóso *adj. (med.)* scarlatinos.

scarlàtto I. *adj.* roşu-aprins; stacojiu; *fiori* ~*-i* flori roşii; *farsi* ~ *in viso* a se înroşi, a se îmbujora. **II.** *s.m.* **1.** culoare roşu-aprins, stacojie. **2.** *(înv.)* mătase stacojie; *una cappa* ~*-a* o manta/capă stacojie; *dare* ~ *per bigello* a da ceva bun pe ceva ieftin; *cucir lo* ~ *al velluto* a uni lucruri nepotrivite; *lingua alla* ~*-a* limbă de vacă în saramură.

scarlèa, scarlèggia *s.f. (bot.)* iarba-sfîntului Ioan, şerlai *(Salvia sclarea* şi *Salvia Aethiopis).*

scarmigliàre *vt., vr.* **1.** a (se) zbîrli, a (se) ciufuli. **2.** *(înv.)* a scărmăna lîna. **3.** *(înv.)* a se încăiera.

scarmigliàta *s.f. (înv.)* bătaie, încăierare.

scarmigliàto *adj.* zbîrlit, nepieptănat, ciufulit.

scarmigliatùra *s.f. (înv.)* ciufuleală; zbîrlire.

scarmiglióne *s.m.* ciufulit, nepieptănat, lăţos.

scarnaménto *s.m.* descărnare; slăbire.

scarnàre I. *vt.* **1.** a lua/a scoate carnea de pe os. **2.** *(rar)* a zgîria. **3.** a descărna, a şerui. **II.** *vr. (înv.)* a slăbi; a se descărna.

scarnatino *adj. v.* incarnatino.

scarnascialàre *vi. (a)* **1.** a petrece în carnaval. **2.** a face chef.

scarnascialàta *s.f.* petrecere; chef.

scarnescialàre *vi. v.* scarnascialare.

scarnevalàre *vi. v.* scarnascialare.

scarnicciàre *vt.* a descărna/şerui.

scarnificàre *vt.* **1.** a descărna, a şerui. **2.** a scoate carnea de pe os. **3.** *(fig.)* a schematiza, a reduce la esenţă; ~ *il proprio linguaggio* a-şi schematiza vorbirea.

scarnìto *adj.* **1.** descărnat, curăţat de carne. **2.** slab.

scarnitùra *s.f.* şeruire, descărnare.

scàrno *adj.* **1.** slab; descărnat; uscat. **2.** *(fig.)* schematic; arid; redus; *lavoro* ~ lucrare schematică; *eloquenza* ~*-a* elocinţă aridă (fără înfloriturî).

scarnovalàre *vi. (a)* a petrece, a face chef (la carnaval).

scàro *s.m. (iht.)* peşte-papagal *(Sparisoma cretense).*

scarognàre *vt.* a vindeca de lene.

scaròla *s.f. v.* scariola.

scàrpa *s.f.* **1.** pantof; ~*-e di cuoio/corda/seta* pantofi de piele/sfoară/mătase; ~*-e nuove/vecchie* pantofi noi/vechi; ~*-e scollate/accollate* pantofi decoltaţi/închişi; ~*-e alte* ghete; ~*-e col tacco alto/basso*

pantofi cu toc înalt/mic; *~-e fatte su misura* pantofi de comandă; *mettersi/infilarsi le ~-e* a-şi pune pantofii; *togliersi le ~-e* a se descălţa, a-şi scoate pantofii; *lucidare le ~-e* a face/lustrui pantofii; *cera da ~-e* cremă de ghete; *un paio di ~-e* o pereche de pantofi; *(glumeţ) ~-e che ridono/che hanno fame* ghete scîlciate/rupte; *~-e da gatto* pantofi cu talpă de sfoară/pîslă; *~-e bullonate* ghete cu crampoane; *(fig.) fare le ~-e a qualcuno* a săpa pe cineva, a unelti; *rimetterci anche le ~-e/le suole delle ~-e* a pierde tot/a-şi pierde şi cămaşa de pe el, a se ruina; *avere il cervello nelle ~-e/il giudizio sotto la suola delle ~-e* a judeca cu picioarele; *morire con le ~-e ai piedi* a muri de moarte violentă; *mettere le ~-e al sole* a muri în luptă/de moarte violentă; *non avere ~-e ai piedi* a fi sărac lipit; *non esser degno di lustrare/a legare le ~-e a qualcuno* a nu merita să pupi tălpile/să-i legi şireturile cuiva; *aver le ~-e solate di bucce di cocomero* a aluneca întruna; *~ ~* pe jos. **2.** *(fig., fam.)* incapabil, nulitate; *al gioco sei proprio una ~* la joc eşti un zero barat; *essere una ~* a nu fi bun de nimic; *(depr.) ~ vecchia* femeie bătrînă şi neputincioasă. **3. a)** frînă, opritoare; **b)** piedică, tălpigă (la o roată). **4.** taluz, povîrniş; *a ~* în pantă; *foggiare/costruire a ~* **a)** a povîrni; **b)** a construi pieziş; *muro a ~* zid de sprijin. **5.** *(mar.)* talpă de ancoră.

scarpàio *s.m.* **1.** negustor ambulant de ghete/pantofi/papuci. **2.** cizmar, pantofar, şuster.

scarpàre *vt. (înv.)* **1.** a ridica un taluz. **2.** a împiedica (o roată).

scarpàro *s.m. v.* scarpaio.

scarpàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu gheată. **2.** taluz; povîrniş.

scarpèllo *s.m. v.* scalpello.

scarpètta *s.f.* **1.** *(dim.)* pantofior. **2.** pantof elegant. **3.** pantof uşor/de sport; *~-e da ginnastica* pantofi de gimnastică; *~-e chiodate/da corsa* pantofi cu cuie; *(fam.) fare la ~* a linge farfuria de sos. **4.** *(bot.)* papucul-doamnei *(Cypripedium calceolus)*.

scarpicciàre *vi. (a; pop.)* a tîrşîi picioarele.

scarpièra *s.f.* **1.** dulăpior de pantofi. **2.** săculeţ de (ţinut) pantofi.

scarpinàre *vi. (a; pop.)* a umbla repede şi mult; a umbla pînă nu mai poate.

scarpinàta *s.f. (dial.)* drum lung, marş forţat.

scarpino *s.m.* escarpen.

scarponcèllo *s.m.* botină, cizmuliţă.

scarpóne *s.m.* **1.** bocanc; *~-i da montagna/soldato* bocanci de munte/soldat. **2.** vînător de munte. **3.** om grosolan. **4.** om prost îmbrăcat.

scarrièra *s.f. (înv., în expr.) gente di ~* vagabonzi/ticăloşi; *vendere per ~* a vinde clandestin.

scarrieràre *vt. (a; înv.)* a colinda, a cutreiera.

scarroceiàre *vi. (mar.)* a se abate/a devia de la direcţia de mers.

scarròccio *s.m.* **1.** *(mar.)* derivă. **2.** *(rar)* derapare/derapaj.

scarrozzàre *vt., vi. (a)* a (se) plimba (mult) cu trăsura.

scarrozzàta *s.f.* plimbare lungă cu trăsura.

scarrozzìo *s.m.* **1.** huruit/zgomot prelungit de roţi. **2.** trecere frecventă de trăsuri.

scarrucolàre **I.** *vi. (a)* **1.** *(despre funie/lanţ)* a aluneca pe scripeţi. **2.** *(fig.)* a se vîrî peste tot. **3.** *(muz.)* a face triluri, rulade. **II.** *vt.* **1.** a scoate funia de pe scripete. **2.** a lăsa să cadă repede, cu putere. **3.** *(fig.)* a amăgi cu speranţe.

scarrucolìo *s.m.* **1.** huruit de scripete; *~ di parole* vorbire repede. **2.** *(muz.)* rulade; triluri.

scarrucolóne *s.m.* **1.** alunecuş. **2.** greşeală, gafă.

scarruffàre *vt.* a zburli; a ciufuli.

scarsamènte *adv.* (în mod) insuficient; *è ~ preparato* e insuficient pregătit.

scarseggiàre **I.** *vi. (e)* **1.** a lipsi; a fi în cantitate mică; *~ nelle lodi* a fi zgîrcit la laude; *~ di logica* a avea logică puţină; *~ di idee* a fi lipsit de idei. **2.** *(mar., despre vînt)* a scădea din intensitate. **II.** *vt.* a micşora, a diminua.

scarsèlla *s.f.* **1.** *(dial.)* pungă; taşcă; *in ~* în taşcă; *mettere mano alla ~* a plăti; *avere il granchio alla ~* a fi zgîrcit. **2.** traistă de cerşetor.

scarsèzza *s.f.* lipsă/penurie; sărăcie/puţinătate; *~ di mezzi/personale/denaro/fantasia* lipsă de mijloace/personal/bani/fantezie.

scarsità *s.f.* lipsă, sărăcie, penurie; *~ di verdura* lipsă/penurie de legume.

scàrso *adj.* **1.** insuficient; puţin; sărăcăcios, slab; *raccolto ~* recoltă slabă; *nutrimento ~* hrană puţină; *mezzi ~-i* mijloace insuficiente; *tempi ~-i* vremuri de foamete/grele; *luce ~-a* lumină sărăcăcioasă; *vento ~* vînt slab. **2.** lipsit de, sărac, slab; *~ in matematica* slab la matematică; *~ di ingegno* cu inteligenţă redusă; *~ di fantasia* fără/lipsit de fantezie; *(rar) ~ di corpo* pipernicit; *essere ~ a quattrini* a nu avea bani; *andar/esser ~* a fi econom. **3.** *(despre o măsură/greutate)* ceva mai puţin de, cam, aproximativ; *un chilo ~* ceva mai puţin de un chil; *tre metri ~-i* ceva mai puţin de trei metri; *colpo ~* lovitură greşită (la ţintă). **4.** *(despre haine)* sărăcăcios, scurt, strîmt; *il cappotto gli va ~* paltonul îi este strîmt/scurt; *veste ~-a* haină sărăcăcioasă. **5.** *(înv.)* **a)** zgîrcit; *signor crudele e ~* stăpîn rău şi avar; **b)** *(în expr.) andare ~ nel fare qualcosa* a face ceva cu zgîrcenie; **c)** încăpăţînat, îndărătnic; *essere ~ a fare/dire* a se încăpăţîna să nu facă/zică; **d)** rar, lent; *passi ~-i* paşi rari.

scartabellàre *vt.* **1.** a răsfoi/a frunzări (distrat/în fugă); *~ vocabolari/schedari/elenchi* a răsfoi dicţionare/fişiere/liste; *~ senza trovare nulla* a răsfoi fără a găsi nimic. **2.** a pune în ordine hîrtii vechi/hîrţoage.

scartabèllo *s.m.* **1.** cărţulie. **2.** maculator. **3.** broşurică.

scartafàccio *s.m.* **1.** maculator. **2.** registru de contabilitate. **3.** hîrţoage.

scartaménto *s.m.* **1.** *(ferov.)* ecartament; ecartament de vehicul; *(fig.) a ~ ridotto* **a)** de proporţii modeste/reduse; **b)** sub proporţii normale. **2.** înlăturare, dare la o parte. **3.** rebut.

scartàre[1] *vt.* **1.** a desface (un pachet), a scoate din pachet/din hîrtie, a despacheta; *~ un pacco* a desface un pachet. **2.** a da la o parte/a arunca. **3.** a îndepărta, a nu accepta, a respinge; *~ un piano* a respinge un plan; *tre dei concorrenti sono stati ~-i* trei dintre concurenţi au fost respinşi; *alla visita di leva lo hanno scartato* l-au respins la recrutare, l-au declarat inapt pentru serviciul militar. **4.** *(tehn.)* a rebuta, a da rebut.

scartàre[2] **I.** *vi. (a)* **1.** a devia brusc. **2.** a se apleca într-o parte; *l'auto scartò improvvisamente* maşina a deviat brusc. **II.** *vt. (sport)* a dribla.

scartàta *s.f.* **1.** *(rar)* despachetare. **2.** deviere bruscă; săritură într-o parte; *una ~ del cavallo* o săritură într-o parte a calului. **3.** *(rar, fig.)* mustrare, dojană; *fare una ~ a qualcuno* a lua la rost pe cineva; *dar nelle ~-e* a se înfuria.

scartàto *s.m. (mil.)* reformat (la armată).
scartina *s.f.* **1.** carte rea (la jocul de cărți). **2.** *(sport)* atlet cu performanțe slabe. **3.** lucru fără valoare, rebut.
scàrto[1] **I.** *s.m.* **1.** înlăturare, dare de-o parte; selecționare; *fare lo* ~ a selecta; *fare lo* ~ *dei libri* a selecționa cărțile; *di* ~ **a)** exclus de la o selecționare; **b)** de proastă calitate; *roba di* ~ lucruri de calitate inferioară. **2.** rebut; ~ *di fabbrica* rebut de fabrică; *fogli di* ~ maculatură. **3.** desen. **4.** carte pusă în joc, dată; *sbagliare lo* ~ a da greșit o carte. **5.** *(fig.)* persoană incapabilă/nepricepută; *uno* ~ *d'uomo* un nepriceput, unul care nu face doi bani; *uno* ~ *di leva* respins la recrutare, declarat inapt pentru serviciul militar; *mettere qualcuno fra gli* ~*-i* a da pe cineva deoparte/a-l ignora. **6.** cartare a corespondenței. **7.** joc enigmistic.
scàrto[2] **I.** *s.m.* **1.** *(auto.)* deviere bruscă. **2.** *(hipism)* săritură într-o parte. **3.** deviere, deviație; *il proiettile ha pochi centimetri di* ~ proiectilul are o deviere de cîțiva centimetri. **4.** *(mat., fiz.)* eroare; ~ *semplice medio* eroare medie aritmetică; ~ *quadratico medio* eroare medie pătratică. **5.** *(sport)* diferență; avans; *arrivare con uno* ~ *di due minuti* a ajunge cu un avans de două minute; *uno* ~ *di cinque punti* o diferență de cinci puncte. **II.** *adj. (dial.)* de calitate proastă/inferioară; *roba* ~*-a* lucruri de proastă calitate.
scartocciàre *vt.* **1.** a despacheta. **2.** a despănuși (porumbul).
scartocciatùra *s.f.* despănușare.
scartòccio *s.m.* **1.** cornet. **2.** *(mil.)* cartuș; tub de cartuș. **3.** *(arhit.)* cartuș. **4.** sticlă de lampă. **5.** frunză (de porumb).
scartòffia *s.f. (colectiv)* hîrțoage.
scasàre **I.** *vi. (a)* a se muta. **II.** *vt.* a evacua, a scoate din casă (un chiriaș).
scàsimo *s.m. (fam., mai ales la pl.)* mofturi, mutre.
scasimodèo *s.m. (înv.) v.* squasimodeo.
scàssa *s.f. (mar.)* călcii de arbore.
scassaquindici *s.m.* joc de-a ghicitul (de cifre).
scassàre[1] *vt.* a scoate (din ladă); a goli (o ladă); a despacheta.
scassàre[2] *vt.* a casa/a anula o hotărîre etc.
scassàre[3] **I.** *vt.* **1.** a desțeleni (un teren). **2.** a sparge (o ușă, un zid). **3.** *(fam.)* a strica, a distruge, a ruina; a deteriora; *ha già scassato la bicicletta nuova* a stricat deja bicicleta cea nouă. **4.** *(sport, în expr.)* ~ *un anticipo* a anticipa acțiunile adversarului, a i-o lua înainte. **II.** *vr. (fam.)* a se strica; *l'orologio si è scassato* ceasul s-a stricat.
scassàto **I.** *adj.* **1.** stricat; deteriorat; *una bicicleta* ~*-a* o bicicletă stricată. **2.** desțelenit. **3.** *(fig.)* frînt de oboseală, epuizat. **II.** *s.m.* teren desțelenit.
scassatùra *s.f.* **1.** scoatere din lăzi, despachetare. **2.** casare, anulare.
scassettàre *vt.* **1.** a goli o casetă. **2.** *(fam.)* a devaliza, a lua toți banii din casa cuiva.
scassinàre *vt.* **1.** a sparge, a forța (un zid/o ușă); ~ *la porta* a forța ușa. **2.** *(rar)* a desțeleni (un teren).
scassinatóre *s.m.* spărgător, hoț, tîlhar.
scassinatùra *s.f.* spargere, furt, efracție.
scàsso *s.m.* **1.** spargere, efracție; *furto con* ~ furt prin efracție. **2.** desțelenire.
scassóne *s.m.* rablă.
scastagnàre *vi. (a; înv.)* **1.** a devia, a se abate; *comincia a* ~ începe să se poarte rău. **2.** a tergiversa; a nu-și ține cuvîntul.
scatafàscio *s.m. (în expr.)* *a* ~ claie peste grămadă.
scatapùzia *s.f. v.* catapuzia.
scatarròscio *s.m.* ploaie torențială.
scatarràre **I.** *vi. (a)* a expectora. **II.** *vt.* a murdări cu expectorații.
scatarràta *s.f.* flegmă, expectorație.
scatàrzo *s.m.* mătase (de calitate proastă).
scatenacciàre **I.** *vt.* a deszăvori. **II.** *vi. (a)* a zăngăni, a face zgomot de lanțuri.
scatenaccio *s.m.* zgomot/zăngănit de lanțuri/zăvoare.
scatenaménto *s.m.* dezlănțuire; izbucnire.
scatenàre **I.** *vt.* **1.** a libera/a scoate/a dezlega din lanțuri. **2.** *(fig.)* a dezlănțui, a asmuți; ~ *la folla* a asmuți mulțimea. **3.** *(înv.)* a scoate un lanț (de la gît). **II.** *vr.* a se dezlănțui, a izbucni; *la folla si è scatenata* mulțimea s-a dezlănțuit; *si sta scatenando la bufera* începe/izbucnește furtuna; ~*-si addosso a uno* a ataca, a sări la/pe cineva.
scatenio *s.m.* zgomot/zăngănit de lanțuri.
scatizzàre *vi. (e) (înv.)* a izvorî; a țîșni.
scàtola *s.f.* **1.** cutie (cu capac); ~ *di latta* cutie de tablă; *in* ~ în cutie, conservat. **2.** conținutul cutiei; *una* ~ *di confetti/fiammiferi* o cutie de bomboane/de chibrituri; *cibi in* ~ conserve; *(fig.) comprare/accettare a* ~ *chiusa* a cumpăra/a accepta pe nevăzute/pe încredere; *caratteri/lettere di* ~ caractere/litere mari; *dire a lettere di* ~ a o spune pe șleau/pe față; *(pop. fig.) rompere le* ~*-e a qualcuno* a pisa la cap/a plictisi pe cineva; *levarsi/togliersi dalle* ~*-e* a se cără, a da/a lăsa în pace; *averne piene le* ~*-e* a fi sătul pînă peste cap. **3.** *(anat., tehn.)* cutie; ~ *cranica* cutie craniană; ~ *di derivazione* cutie de derivație; *la* ~ *del cambio* cutia de viteze; *(av.)* ~ *nera* cutie neagră.
scatolàio, -ài, *s.m.* **1.** meseriaș care confecționează cutii. **2.** vînzător de cutii.
scatolàme *s.m. (colectiv)* **1.** cutii; grămadă de cutii. **2.** cutii de conserve; conserve.
scatolétta *s.f.* cutie de conserve; *una* ~ *di carne* o conservă de carne.
scatolificio *s.m.* fabrică de cutii.
scatolino *s.m.* cutiuță; toc; *sembra uscito da uno* ~ ca ieșit din cutie; *stare in uno* ~ a se îngriji/a se obloji în mod exagerat.
scatologia *s.f. (lit.)* obscenitate; trivialitate.
scatriechiàre *vt.* a descurca, a aranja (părul).
scattànte *adj.* sprinten, agil; prompt/abil; *impiegato* ~ funcționar abil.
scattàre **I.** *vi. (e, a)* **1.** *(despre un resort)* a sări/declanșa; *il grilletto è scattato* trăgaciul s-a declanșat; ~ *la molla* a sări arcul. **2.** *(fig., despre persoane)* **a)** a sări în sus ca ars; a sări; **b)** a izbucni (în vorbă/gest); ~ *in piedi* a sări în picioare; ~ *come una molla* a sări ca un arc/ca ars; *è uno che scatta facilmente* este unul care sare/izbucnește cu ușurință; ~ *sull'attenti* a lua poziție de drepți. **3.** *(sport)* a sprinta; ~ *sul rettilineo d'arrivo* a sprinta pe linia de sosire. **4.** *(dial., înv.)* a lipsi; *non scatta un giorno che è qui* încă o zi și va fi aici; *poco ci scatta che ...* puțin lipsește ca să ... ; *ci scatta un pelo/un capello* puțin lipsește ca să, era gata-gata să ... **II.** *vt.* a declanșa; ~ *una foto* a face o fotografie; ~ *un'istantanea* a declanșa/a face un instantaneu.
scattino *s.m. (mec.)* piedică de roată dințată.
scattista, -isti, *s.m. (sport)* sprinter.
scattivàre *vt.* a curăți partea stricată a unui măr, etc.; ~ *una stoffa* a cîrpi o stofă.
scàtto *s.m.* **1.** declanșare; *lo* ~ *del grilletto/percussore* declanșarea percusorului; *(foto.)* ~ *dell'otturatore*

declanşare a obturatorului. **2.** resort, declanşator, arc spiral; ~ *flessibile* declanşator flexibil; *orologio a* ~ ceas cu declanşator automat. **3.** zgomot de resort/declanşator; *udire uno* ~ a auzi un declic. **4.** săritură/mişcare bruscă/neaşteptată; *ebbe uno* ~ a avut o reacţie bruscă/a reacţionat brusc; *di* ~ dintr-odată, brusc, pe neaşteptate; *alzarsi/sedersi/partire di* ~ a se ridica/a se aşeza/a pleca brusc; *a* ~*-i* cu mişcări bruşte. *SIN. slancio, sussulto.* **5.** avansare. **6.** *(sport)* accelerare, sprintare, sprint; ~ *iniziale/finale* sprint la plecare/final; *vincere allo* ~ a cîştiga prin sprint; *atleta dotato di un notevole* ~ atlet înzestrat în a sprinta. **7.** *(fig.)* izbucnire/ieşire/manifestare neaşteptată; *uno* ~ *d'ira/collera* o izbucnire de mînie; *ha degli* ~*-i da matto* are ieşiri/manifestări de nebun. **8.** mărire, spor de salariu; ~ *di stipendio/retribuzione* mărire de salariu/retribuţie; ~ *d'anzianità* spor de vechime.

scattolicizzàre *vt.* a descatoliciza, a îndepărta de catolicism.

scattóso *adj. (despre un resort/arc)* care sare uşor.

scaturìgine *s.f. (lit.)* **1.** izvor. **2.** *(lit., fig.)* origine; *le* ~*-i di un fenomeno* originile unui fenomen.

scaturìre *vi. (e)* **1.** a izvorî; a ţîşni. **2.** a avea originea în, a deriva din.

scautìsmo *s.m.* cercetăşie.

scavalcàre I. *vi. (e)* **1.** a descăleca. **2.** *(înv.)* a zăbovi, a se opri. **II.** *vt.* **1.** a da jos de pe cal. **2.** a trece/a sări peste (zid etc.); ~ *un ostacolo* a trece peste un obstacol; ~ *un punto (la tricotat)* a sări un ochi; *(mil.)* ~ *un cannone* a scoate un tun de pe afet. **3.** a o lua înaintea altora, a lua locul altuia, a depăşi; *ha scavalcato tutti i concorrenti* i-a luat/i-a întrecut pe toţi concurenţii; *è riuscito a* ~ *il capoufficio* a reuşit să ia locul şefului de birou; *(pol.)* ~ *a sinistra/destra* a trece de partea stîngă/dreaptă.

scavallàre I. *vi. (a)* **1.** a zburda. **2.** *(fig.)* a duce o viaţă deşănţată. **II.** *vt.* **1.** a da jos de pe cal. **2.** a trece/a sări peste.

scavaménto *s.m.* **1.** săpare. **2.** săpătură.

scavàre *vt.* **1.** a săpa; ~ *una buca/fossa* a săpa o groapă; ~ *una trincea* a săpa o tranşee; *(fig.)* ~*-si la fossa (con le proprie mani)* a-şi săpa groapa cu propriile mîini. **2.** a scobi; a găuri; *la goccia scava la pietra* picătura sapă piatra; ~ *un tronco per fare una barca* a scobi un trunchi spre a face o barcă. **3.** a răscroi (la gît/mînecă); ~ *il collo* a răscroi gulerul/la gît. **4.** a dezgropa; ~ *una città sepolta* a dezgropa un oraş îngropat. **5.** *(fig.)* a dezgropa, a scoate/a aduce la lumină, a descoperi; *a forza di* ~ *seppi che mentiva* tot cercetînd am aflat că mintea. **6.** *(fig.)* a inventa, a scoate (din burtă); *da dove avrà scavato questa storia?* de unde o fi scos povestea asta?

scavàto I. *adj.* **1.** săpat. **2.** scobit; adîncit. **II.** *s.m. (înv.)* săpătură; dezgropare.

scavatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* săpător, excavatorist; *macchina* ~*-trice* excavator.

scavatùra *s.f.* **1.** săpat, săpătură. **2.** excavaţie. **3.** decolteu.

scavazióne *s.f.* excavaţie; săpare.

scavezzacòllo *s.m. invar.* **1.** cădere/căzătură violentă; *a* ~ în goană; *scendere/venir giù a* ~ a coborî în goana mare. **2.** om nesocotit/imprudent. **3.** *(fig.)* ratat, om de nimic.

scavezzàre I. *vt.* **1.** a scoate căpăstrul. **2.** a tăia crăcile unui arbore. **3.** a meliţa. **4.** a rupe; a tăia. **II.** *vr.* a-şi rupe (oasele/gîtul); ~ *-si il collo* a-şi frînge gîtul (în cădere).

scavezzatrìce *s.f. (tehn.)* meliţă.

scavezzatùra *s.f.* **1.** *(tehn.)* meliţare. **2.** *(agr.)* tăiere a vîrfurilor copacilor.

scavizzolàre *vt. (pop. şi fig.)* a cerceta, a scotoci, a scormoni; a scoate la lumină; ~ *un documento* a scoate un document la lumină; ~ *pretesti* a pretexta.

scàvo *s.m.* **1.** săpare; săpătură; *lavori di* ~ săpături; *materiale di* ~ material dezgropat. **2.** *(arheol.)* săpătură. **3.** răscroială (la o haină).

scazónte *adj., şi s.m. (ist. lit.)* trimetru iambic, coriamb.

scazzàta *s.f.* glumă; farsă; *di* ~ în glumă.

scazzóne *s.m. (ikt.)* laban, chefal *(Mugil cephalus).*

scazzottàre I. *vt.* a lua la bătaie (pe cineva). **II.** *vr. (pop.)* a se încăiera; *si sono scazzottati* s-au luat la păruială.

scèda *s.f. (înv.)* **1.** glumă; farsă; *fare* ~ *di qualcuno* a-şi bate joc. **2.** mutră, moft. **3.** *(dial.)* formă, model; ~ *di chiave* model de cheie.

scedóne *s.m.* **1.** *(arhit.)* figură grotescă (servind drept sprijin) **2.** *(înv.) v.* schidione.

scégliere *vt.* **1.** a alege; ~ *un vestito/un lavoro* a alege o rochie/o muncă; ~ *una casa/professione* a alege o casă/o profesiune; ~ *le parole* a alege cuvintele; ~ *la carriera* a-şi alege cariera; ~ *i più coraggiosi* a alege pe cei mai curajoşi; ~ *per compagno* a alege ca tovarăş; ~ *per moglie/guida/amico* a alege drept/ca soţie/călăuză/prieten; ~ *in sposa/moglie* a alege ca/drept soţie; ~ *il nome a un neonato* a alege numele unui nou-născut; ~ *qualcosa a qualcuno* a alege ceva pentru cineva; *c'è da* ~*!, abbiamo da* ~*, possiamo* ~*!* se poate/poţi alege ce vrei!; *non c'è molto da* ~*/non c'è da* ~*/c'è poco da* ~*!* n-ai/n-avem de ales! **2.** a tria/selecta; a separa; ~ *la frutta/la lana* a tria fructele/lîna; ~ *fior da fiore* a alege crema/cel mai bun din ce-i mai bun; ~ *il minore tra i due mali* a alege răul cel mai mic dintre două rele. **3.** a prefera; ~ *la solitudine* a prefera solitudinea; *sceglierei piuttosto la morte* aş prefera să mor decît să ...

sceglitìccio *s.m. (colectiv)* rămăşiţe/resturi după o triere.

sceglitóre, -trice *s.m.* şi *f.* muncitor la operaţii de triere.

sceìcco, sceìcci, *s.m.* şeic.

scelleràggine, scelleratàggine *s.f.* ticăloşie, nemernicie; *compiere una* ~ a face/a comite o ticăloşie.

scelleràre *vi. (înv. lit.)* a săvîrşi ticăloşii, nemernicii.

scelleratamènte *adv.* în mod scelerat; *comportarsi* ~ a se purta ca un ticălos.

scelleratézza *s.f.* faptă ticăloasă; nemernicie, ticăloşie.

scelleràto *adj.* şi *s.m.* scelerat; ticălos, nemernic; *vita* ~*-a* viaţă ticăloasă.

scellìno *s.m.* şiling.

scélta *s.f.* **1.** alegere; selecţie; *una buona/cattiva* ~ o alegere bună/rea; *a* ~ la alegere; *promozione a* ~ promovare după merit. **2.** calitate; *di prima* ~ de calitatea-ntîi; *di seconda* ~ de calitate inferioară. **3.** culegere, selectare, selecţie; *una* ~ *di liriche* o culegere de poezii lirice. *SIN. selezione.* **4.** *(filoz.)* opţiune; *le* ~*-e* opţiuni; ~ *-e metodologiche* opţiuni metodologice. **5.** decizie, hotărîre.

sceltézza *s.f.* perfecţiune; eleganţă; ~ *di stile* eleganţă de stil.

scélto I. *part. tr.* de la scegliere. **II.** *adj.* **1.** de foarte bună calitate, excelent; *merce/frutta* ~*-a* marfă excelentă, fructe minunate. *SIN. eccellente, selezionato.* **2.** foarte bine specializat/antrenat, excelent, de elită; *tiratore* ~ trăgător de elită; *guardia*

~-*a* gardă de elită. *SIN. specializzato.* **3.** ales, elegant, rafinat, distins; *maniere* ~-*e* maniere alese/distinse; *uno* ~ *pubblico* un public ales/rafinat; *bocca* ~-*a* om rafinat/pretenţios la masă.

sceltùme *s.m. (colectiv; depr.)* resturi, rămăşiţe.

scemaménto *s.m.* descreştere; micşorare, diminuare.

scemànte *adj.* în descreştere/micşorare; *luna* ~ lună în descreştere.

scemàre I. *vt.* **1.** a micşora, a diminua; a reduce, a scădea; ~ *il prezzo* a scădea/a reduce preţul; ~ *le spese* a reduce cheltuielile; ~-*i debiti* a reduce din datorii. **2.** a vărsa/a scoate din recipient/sticlă; ~ *il fiasco* a goli (din) sticlă. II. *vi. (e)* **1.** a se/îşi reduce/micşora/diminua; a scădea; ~ *di peso* a scădea în greutate; *la febbre scema* febra scade; *le giornate scemano* zilele scad/se micşorează. **2.** *(astron.)* a se/îşi reduce din luminozitate. III. *vr.* a se împărţi/reduce.

scemènza *s.f.* nerozie, prostie, tîmpenie; *la* ~ *di quei discorsi* nerozia acelor cuvîntări; *non dire* ~-*e* nu spune prostii.

scémo I. *adj.* **1.** *(rar)* care nu este complet plin, micşorat, diminuat, redus; *luna* ~-*a* lună în descreştere; *fiasco/vaso* ~ sticlă/vas golit(ă). **2.** prost, nărod; tont, nătîng; tîmpit, imbecil; *mica sono* ~ *per credere alle sue fandonie* doar nu sînt tîmpit să-i cred toate născocirile; *ragazza* ~-*a* năroadă; *compagnie* ~-*e* tovărăşii nepotrivite; *la tua idea è proprio* ~-*a* ideea ta-i tîmpită de-a dreptul; *frasi/parole* ~-*e* fraze/cuvinte prosteşti. **3.** prost, fără/lipsit de valoare; *film* ~ film stupid. **4.** *(înv.)* trunchiat/tăiat. II. *s.m.* **1.** prost, stupid, imbecil, cretin, nătîng, tont; *non fare lo* ~ nu face pe prostul; *passare da* ~ a trece drept imbecil. *SIN. deficiente, imbecille.* **2.** *(înv.)* descreştere; micşorare, scădere; scăzătură.

scempiàggine, *(rar)* **scempietà** *s.f.* prostie; nerozie; tîmpenie.

scempiaménto *s.m. (lingv.)* reducere la simplu (de la dublu).

scempiàre[1] *vt.* a reduce la simplu (ceea ce este dublu), a simplifica la unitate (ceea ce este dublu); ~ *le consonanti doppie* a reduce consoanele duble la o singură consoană.

scempiàre[2] *vt. (lit.)* **1.** a sfîşia, a masacra. **2.** a distruge, a ruina.

scempiatàggine *s.f. v.* scempiaggine.

scempiàto I. *adj.* simplificat (redus la simplu din dublu). II. *s.m.* prost, nătîng, nerod.

scempiètà *s.f. v.* scempiaggine.

scémpio[1] *adj.* **1.** simplu (opus lui dublu); *filo/suono* ~ fir/sunet simplu; *segno grafico* ~ semn grafic simplu; *tessuto* ~ ţesătură cu lăţime (nu dublă). **2.** prost, nerod, imbecil.

scémpio[2] *s.m. (lit.)* **1.** măcel, masacru. **2.** *(fig.)* nimicire; distrugere, stricăciune; *far* ~ a face ravagii; *fare* ~ *di una cosa* a călca ceva în picioare.

scèna *s.f.* **1.** scenă; *salire sulla* ~ a urca pe scenă; *comparire/entrare in* ~ a apărea/a intra în scenă; *essere di* ~ a-i veni rîndul să intre în scenă; *direttore di* ~ director de scenă; *mettere in* ~ *una commedia* a pune în scenă/a monta o piesă; *messa in* ~ punere în scenă; *pittore di* ~ pictor scenograf; *andare in* ~ a reprezenta (în premieră). **2.** *(mai ales la pl.)* teatru; *darsi alle* ~-*e* a se dedica teatrului; *calcare le* ~-*e* a fi actor; *ritirarsi dalle* ~-*e* a se retrage din teatru *(fig.) colpo di* ~ lovitură de teatru. **3.** *(la pl.)* culise; *dietro le* ~-*e* în culise; *(fig.) agire dietro le* ~-*e* a lucra pe dedesubt; *un dietro/retro* ~ ceea ce se petrece în culise; *(sg.) cambiamento di* ~ schimbare de decor. **4.** scenă (dintr-un act); *la* ~ *finale del primo atto* scena finală din actul întîi; *la* ~ *madre* **a)** scena principală; **b)** *(fig.)* scenă culminantă. **5.** scenă, acţiune; *fare* ~ a cuceri publicul; *avere* ~ a avea siguranţă în joc; *non avere* ~ a fi stîngaci; a nu fi în rol; ~ *muta* scenă mută; *fare* ~ *muta* a tăcea chitic. **6.** *(fig.)* activitate (politică etc.); *essere di* ~ a avea/a juca un rol important; *scomparire/uscire ritirarsi dalla* ~ *politica/letteraria* a părăsi scena politică/literară; *scomparire/uscire dalla* ~ *del mondo* a muri. **7.** peisaj; panoramă; *una* ~ *incantevole di montagna* un peisaj încîntător de munte. **8.** *(la pl.)* scene; ~-*e di gelosia* scene de gelozie; *ti prego di non fare* ~-*e* te rog să nu faci scene; *qui non voglio* ~-*e* aici n-am chef de scene. **9.** *(înv.)* colibă de crengi.

scenàrio *s.m.* **1.** *(teatru)* decor; *allestire gli* ~-*i per un'opera lirica* a monta decorurile pentru o operă (lirică); ~ *naturale* decor natural. **2.** *(cinema)* scenarizare; scenaristică. **3.** panoramă; privelişte; *l'incomparabile* ~ *della costa ligure* încîntătoarea privelişte a coastei Liguriei. **4.** schemă/tramă de bază a unei piese din seria *Commedia dell'arte.* **5.** aspect; ~-*i parziali* aspecte parţiale.

scenarìsta *s.m. (cinema)* scenarist.

scenàta *s.f. (fam., fig.)* scenă, ceartă, scandal; *fare una* ~ *a qualcuno* a face o scenă cuiva; *assistere a una* ~ a asista la o scenă. *SIN. chiassata, piazzata.*

scéndere I. *vi. (e)* **1.** a coborî; ~ *dal colle/dal quarto piano* a coborî de pe deal/de la etajul patru; ~ *in cantina* a coborî în pivniţă. **2.** a coborî, a se da jos; ~ *dal treno/tram* a coborî din tren/tramvai; ~ *da cavallo/di sella* a descăleca; ~ *a terra* a coborî pe pămînt; ~ *alla prossima fermata* a coborî la prima oprire. **3.** a se deplasa/a înainta spre sud; a coborî din; *il Barbarossa scese in Italia nel 1154* Barbarossa a coborît în Italia în 1154. **4.** a coborî, a se opri, a descinde; ~ *a un albergo* a descinde la un hotel. **5.** a coborî, a se prezenta, a intra *(în expr.)* ~ *in campo/in lizza* a intra în/lua parte la întrecere; ~ *nell'agone/arena* a se înfrunta în întreceri; ~ *nell'arringa* a intra în competiţie; ~ *in piazza* a participa la o manifestaţie; ~ *in sciopero* a intra în grevă. **6.** a coborî, a fi în coborîre; *la strada scende verso destra* drumul coboară spre dreapta. **7.** *(fig.)* **a)** a se îndura, a se îndupleca, a accepta; ~-*a patti* a ajunge/a cădea la un compromis; ~ *a una transazione* a accepta o tranzacţie; ~ *al cuore* a merge/a unge la inimă; ~ *a pietà* a se îndupleca, a se milostivi; *(ironic) mi sento* ~ (simt că) mă topesc; **b)** a se coborî; ~ *a villanie* a se coborî pînă la mojicii; ~ *nella stima* a-şi pierde din stimă. **8.** a scădea (în intensitate/valoare etc.); *la voce è scesa di tono* vocea a coborît; *la temperatura scende sotto lo zero* temperatura coboară sub zero; *il livello delle acque continua a* ~ nivelul apelor continuă să scadă; ~ *il prezzo* a coborî/a scădea preţul. **9.** a coborî; *scende la notte* noaptea coboară. **10.** a atîrna; *dal soffitto scende un ricco lampadario* de tavan atîrnă un bogat candelabru; *i capelli le scedono sulle spalle* părul/pletele îi atîrnă pe spate. **11.** *(sport, în expr.)* ~ *a rete* a se lansa spre poartă. **12.** a-şi avea originea în, a se trage din. **13.** a trage în gazdă. II. *vt.* **1.** a coborî; ~ *le scale/i gradini* a coborî scara/treptele. **2.** a lăsa/a pune jos; ~ *un paniere* a pune jos un coş.

scendibàgno *s.m.* covoraş/grătar de baie.

scendilètto *s.m. invar.* **1.** covoraş de pat. **2.** halat de casă.
sceneggiaménto *s.m.* scenarizare.
sceneggiàre *vt.* **1.** a adapta pentru scenă/ecran/televiziune. **2.** a împărţi în scene.
sceneggiatóre, -trice *s.m.* şi *f. (cinema)* scenarist, autor de scenariu.
sceneggiatùra *s.f.* **1.** scenarizare. **2.** scenariu. **3.** împărţire în scene. **4.** scenaristică.
scenicaménte *adv. (teatru)* din punct de vedere scenic; *opera ben risolta* ~ o operă reuşită din punct de vedere scenic.
scènico, *scènici* **I.** *adj.* scenic. **II.** *s.m. (înv.)* actor.
scenografia *s.f.* **1.** scenografie. **2.** decor(uri).
scenograficaménte *adv.* din punct de vedere al decorurilor, al scenografiei.
scenogràfico, *-ici*, *adj.* **1.** scenografic; *studio* ~ atelier de scenografie. **2.** *(fig., depr.)* spectaculos, teatral; *matrimonio* ~ căsătorie spectaculoasă/măreaţă.
scenògrafo *s.m.* scenograf (pictor, arhitect).
scenotècnica *s.f.* **1.** arta punerii în scenă, a decorului. **2.** direcţie de scenă.
scenotècnico, *-ènici*, *s.m. (rar)* director de scenă.
scentràto *adj.* **1.** *(fig.)* dezechilibrat, sărit de pe fix. **2.** *(tehn.)* descentrat.
scentratùra *s.f. (tehn.)* descentrare; ~ *dei fori* neconcentricitatea găurilor.
scèpsi *s.f. invar. (fil.)* **1.** scepticism. **2.** îndoială, nesiguranţă.
scerbàre *vt.* a plivi.
scerbatùra *s.f.* plivit, plivire.
scerìffo *s.m.* şerif; *vice* ~/ ~*aggiunto* ajutor de şerif.
scérnere *vt.* **1.** *(lit.)* a zări/distinge; a vedea. **2.** *(lit.)* a înţelege. **3.** *(lit.)* a alege; ~ *i pochi per averli migliori* să-i alegi pe cei mai buni dintre cei buni.
scèrpa *s.m.* şerpaş.
scerpàre şi *(înv.)* **scèrpere** *vt. (lit.)* **1.** a rupe cu violenţă; a smulge. **2.** a strica.
scerpellàto, scerpellìno *adj. (despre ochi)* roşu; cu pleoapa întoarsă/inflamată.
scerpellóne *s.m. (augm.)* **1.** eroare/greşeală grosolană. **2.** boacănă.
scervellàre **I.** *vt.* **1.** *(fig.)* a face (pe cineva) să-şi bată capul. **2.** a zăpăci, a asurzi, a ameţi. **II.** *vr.* a-şi bate capul, a-şi stoarce creierii; ~*si su/intorno a un compito* a-şi bate capul la o temă.
scervellàto *adj.* descreierat.
scésa *s.f.* **1.** coborîre; *(fam. fig.)* ~ *di testa* capriciu, trăsnaie, aiureală; *(pop.)* *a* ~ *di testa* cu îndărătnicie/obstinaţie. **2.** coborîş, pantă. **3.** *(înv.)* guturai, răceală.
scéso **I.** *part. tr.* de la s c e n d e r e. **II.** *loc. prep. (dial.)* în fund, la capăt; ~ *la scala* la capătul scărilor.
scespiriàno *adj.* shakespearian.
scetticismo *s.m.* scepticism.
scèttico, *scèttici*, *adj.* şi *s.m.* sceptic.
scettràto *adj.* **1.** înarmat cu sceptru. **2.** cu puteri regale.
scèttro *s.m.* **1.** sceptru. **2.** putere absolută.
sceveraménto *s.m.* separare, despărţire (prin alegere); selecţionare.
sceveràre **I.** *vt. (lit.)* a separa/a despărţi alegînd; ~ *il bene dal male* a distinge binele de rău. **II.** *vr.* **1.** a se separa. **2.** a se risipi, a se împrăştia.
scévero *adj. v.* s c e v r o.
sceviòtte *s.m.* şeviot.
scevràre *vt. (înv.)* *v.* s c e v e r a r e.
scévro *adj.* **1.** lipsit de; ~ *di colpa* nevinovat. **2.** despărţit de, departe de.
scevrò *s.m.* şevro.
schèda *s.f.* **1.** fişă; ~ *perforata* fişă perforată; ~ *testamentaria* testament. **2.** fişă, formular; ~ *di biblioteca* fişă de bibliotecă; ~ *del casellario giudiziaro* foaie de cazier judiciar. **3.** buletin (de vot/pronosport); ~ *elettorale* buletin de vot; *(pol.)* ~ *bianca* buletin în alb, de anulat; ~ *nulla* buletin anulat; ~ *d'abbonamento* chitanţă de abonament.
schedàre *vt.* a fişa; ~ *un autore* a fişa un autor; *è schedato dalla polizia* are cazier.
schedàrio *s.m.* fişier; ~ *elettorale* fişier electoral. *SIN. lista elettorale.*
schedarista, *-isti* *s.m.* şi *f. v.* s c h e d a t o r e.
schedaristico, *-ici*, *adj.* relativ la fişe; *sistema* ~ sistemul de a lucra cu fişe.
schedàto **I.** *adj.* fişat. **II.** *s.m. (jur.)* persoană cu cazier.
schedatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care întocmeşte fişe.
schedatùra *s.f.* fişare.
schedina *s.f.* **1.** *(dim.)* fişă mică. **2.** buletin (pronosport).
schéggia, *schégge*, *s.f.* **1.** schijă. **2.** aşchie; ţandără. **3.** *(înv.)* stîncă, piatră.
scheggiàre **I.** *vt.* **1.** a aşchia. **2.** a face ţăndări; a sparge. **II.** *vr.* **1.** a se ciobi, a se ştirbi. **2.** a se face ţăndări.
schéggio *s.m. (înv.)* stîncă abruptă, ascuţită.
scheggiòso *adj.* friabil; *marmo* ~ marmură friabilă.
schelètrico, *-ètrici*, *adj.* **1.** scheletic; osos; *apparato* ~ schelet. **2.** scheletic, foarte slab. **3.** *(fig.)* sec; esenţial; *componimento* ~ compunere seacă.
scheletrire **I.** *vt.* a slăbi; a face să devină schelet. **II.** *vr.* a deveni ca un schelet.
schèletro *s.m.* **1.** schelet. **2.** *(mar.)* carcasă, osatură, schelet. **3.** *(fig.)* schemă; ~ *di un romanzo* schema unui roman.
schèltro *s.m. (înv.)* *v.* s c h e l e t r o.
schèma, *-èmi*, *s.m.* **1.** schemă; ~ *elettrico* schemă electrică. **2.** schiţă; proiect; ~ *di legge* proiect de lege.
schematicità *s.f.* schematism.
schemàtico, *-àtici* *adj.* **1.** schematic. *SIN. abbozzato, accennato, sommario.* **2.** *(pol.)* dogmatic; sectar.
schematismo *s.m.* schematism.
schematizzàre *vt.* a schematiza.
schèna *s.f. (înv.)* *v.* s c h i e n a.
schèpsi *s.f. (fil.)* *v.* s c e p s i.
scheràggio *s.m. (înv.)* şanţ de scurgere (a apei de ploaie).
scheràno *s.m.* ucigaş; bandit; tîlhar.
schérma *s.f.* **1.** scrimă; *tirare di* ~ a face scrimă; *mettersi in* ~ a se pune în gardă; *(înv.) perder la* ~ **a)** a se încurca; **b)** a se ruşina. **2.** *(fig.)* polemică. **3.** *(box)* tehnică de eschivare/eschivă.
schermàggio *s.m. (tehn.)* **1.** protejare printr-un ecran. **2.** ecran de protecţie.
schermàglia *s.f.* **1.** *(înv.)* încăierare, luptă (corp la corp). **2.** *(înv.)* duel. **3.** discuţie, polemică. *SIN. scaramuccia.* **4.** ansamblu de întăriturî/construcţii defensive.
schermàre *vt.* **1.** *(înv.)* a apăra, a feri. **2.** a prevedea cu un paravan; ~ *un riflettore* a pune o apărătoare unui reflector. **3.** *(tehn.)* a ecrana. **4.** *(înv.)* a lupta.
schermatùra *s.f.* **1.** ecran. **2.** paravan. **3.** apărare/protejare/mascare cu un ecran. **4.** *(tehn.)* ecranare.
schermidóre, -dóra *s.m.* şi *f.* scrimer.
schermire **I.** *vi. (a)* **1.** a lupta cu arme, a se duela. **2.** a para; a se apăra. **II.** *vt. (mai ales vr.)* **1.** a (se)

apăra, a (se) feri. 2. a para (la scrimă). 3. a evita, a eluda; ~ *da domande importanti* a eluda întrebări importante. 4. a apăra, a proteja. *SIN. riparare.*

schermista, -isti *s.m.* scrimer.

schermistico, -istici *adj. (sport)* referitor la scrimă.

scharmitóre, -trice *s.m.* şi *f.* scrimer.

schérmo *s.m.* (şi *fig.*) 1. apărare, adăpost, protejare. 2. paravan. 3. ecran; *l'arte dello* ~ cinematograful; ~ *televisivo* ecran de televizor. 4. *(foto)* filtru. 5. *(înv.)* încăierare, luptă; armă. 6. *(înv.)* obstacol.

schermografia *s.f.* radiofotografie.

schernévole *adj.* 1. ridicul. 2. batjocoritor.

schernire *vt.* 1. a-şi bate joc, a lua în rîs (cu dispreţ/răutate). 2. *(rar)* a înşela.

schernitóre, -trice *adj. s.m.* şi *f.* batjocoritor; *sguardo* ~ privire batjocoritoare.

schérno *s.m.* bătaie de joc; batjocură; *sogghigno di* ~ rînjet batjocoritor; *essere lo* ~ *di tutti* a fi bătaia de joc a tuturora.

schérpa *s.m. v.* sherpa.

scheruòlo *s.m.* veveriţă; *v.* şi scoiattolo.

scherzàndo *s.m. (muz.)* scherzando.

scherzàre I. *vi. (a)* 1. a se juca, a se hîrjoni; *il cagnolino scherza col gatto* căţelul se joacă cu pisica. 2. *(lit.)* a zburătăci, a zburda, a se juca; *il vento scherza fra i fiori* vîntul zburătăceşte printre flori. 3. a glumi; *c'è pocco da* ~ *!* nu-i de glumit!; ~ *sulla pelle altrui* a glumi pe seama altuia; ~ *con il fuoco* a se juca cu focul; ~ *con la morte* a se juca cu moartea; *(prov.) non* ~ *con l'orso se non vuoi essere morso* nu te juca cu focul. II. *vt. (dial.)* a batjocori; *i compagni lo scherzano sempre* colegii îşi bat joc de el mereu.

scherzatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* glumeţ.

scherzeggiàre *vi. (a)* a glumi uşor/mereu.

scherzévole *adj.* glumeţ.

schérzo *s.m.* 1. glumă, glumit; *prendere tutto in* ~ a lua totul în glumă; *senza* ~*-i* fără glumă; *non saper stare allo* ~ a nu şti de glumă. 2. glumă (gest/cuvînt); ~ *innocente* glumă nevinovată; ~ *riuscito* glumă bună/izbutită; ~ *di cattivo gusto* glumă de prost gust; *(vulg.)* ~ *da prete* glumă nesărată/de prost gust; ~ *comico* farsă; ~ *di bassa lega* glumă de prost gust. 3. *(la pl.)* jocuri; ~ *-i di luce* jocuri de lumină. 4. consecinţă neprevăzută, glumă; *la malattia gli ha fatto un brutto* ~ boala i-a făcut festa; ~ *del vino* consecinţele neprevăzute ale băuturii. 5. *(fig.)* acţiune/treabă uşoară, nimica-toată; *per lui risolvere l'equazione è stato uno* ~ pentru el e nimica-toată să rezolve ecuaţia. 6. *(în expr.) per* ~ în glumă; *neppure per i-*~ nici gînd, nicidecum. 7. *(muz.)* scherzo.

scherzosaménte *adv.* (în mod) glumeţ; glumind.

scherzóso *adj.* 1. glumeţ; *tono* ~ ton glumeţ. 2. făcut în glumă. 3. capricios; jucăuş.; *cagnolino* ~ căţel jucăuş.

schète *s.f.* talian/năvod (de prins peşte).

schettinàggio *s.m.* patinaj pe roţile.

schettinàre *vi. (a)* a patina cu patine pe rotile.

schettinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* patinator cu patine pe rotile.

schèttino *s.m.* patină pe rotile.

schiàccia, *schiàcce, s.f.* 1. strivire; *fare una* ~ a trînti mulţi candidaţi la examen. 2. piatră servind drept cursă de păsărele; *rimanere alla* ~ a) a fi prins în cursă; b) a fi strivit, ruinat. 3. fier de frizat. 4. *(la pl.)* presă pentru covrigi/pesmeţi etc.

schiacciabiàde *s.f. pl. (agr.)* concasor de cereale.

schiacciamàni *adj. (despre migdale etc.)* care are coaja subţire; care se sparge uşor.

schiacciaménto *s.m.* strivire; turtire.

schiacciaiòci *s.m. invar.* spărgător de nuci.

schiacciànte *adj. (fig.)* strivitor; zdrobitor; *una superiorità* ~ o superioritate zdrobitoare; *prova* ~ dovadă zdrobitoare.

schiacciàre I. *vt.* 1. a strivi, a zdrobi; ~ *le olive/le patate/le noci* a strivi măslinele/cartofii/nucile; *si schiacciò un dito* şi-a zdrobit un deget; *la folla mi schiaccia* mulţimea mă striveşte. 2. a sparge; ~ *le uova* a sparge ouăle. 3. a turti, a aplatiza; *si è seduto sul cappello e lo ha schiacciato* s-a aşezat pe pălărie şi a turtit-o; *una pettinatura che schiaccia* o coafură care turteşte. 4. a călca, a apăsa; ~ *un bottone* a apăsa pe un buton; ~ *il tasto del citofono* a apăsa pe butonul/claviatura interfonului; *(auto.)* ~ *(il piede) sull'acceleratore* a apăsa pe accelerator; ~ *a fondo l'acceleratore* a apăsa pînă la refuz acceleratorul; ~ *un piede a qualcuno* a călca pe picior pe cineva. 5. *(fig.)* a zdrobi, a nimici; ~ *l'avversario* a-l zdrobi pe adversar/inamic; ~ *uno con prove evidenti* a zdrobi pe cineva cu dovezi evidente. 6. *(dial.)* a trînti/a respinge la examen; ~ *un ragazzo all'esame* a trînti un copil la examen. 7. *(sport)* a trage puternic (la volei/tenis/ping-pong); ~ *la palla* a trage o bombă. 8. *(în expr.)* ~ *un pisolino/sonnellino* a-i trage un pui de somn; *(vulg.)* ~ *moccoli* a înjura; ~ *una questione* a rezolva/a aplana o dispută. II. *vr.* 1. a se turti/a se pleoşti; *la torta si è schiacciata* tortul s-a pleoştit. 2. a se strivi, a se zdrobi.

schiacciasàssi *s.m. invar.* compresor; tăvălug.

schiacciàta *s.f.* 1. strivire, zdrobire. 2. turtire. *SIN. ammaccatura.* 3. călcare/călcat rapid, trecere uşoară cu fierul de călcat. 4. *(dial.)* trîntire/respingere la examen. 5. lipie; plăcintă; *rubare il fumo alle* ~*-e* a şterpeli orişice. 6. *(sport)* lovitură de atac, bombă.

schiacciàto *adj.* 1. zdrobit, strivit; turtit; *naso* ~ nas turtit.

schiacciatùra *s.f.* strivire, zdrobire; turtire.

schiacciòla *s.f.* 1. cursă de prins păsărele. 2. *(la pl.)* fier de frizat. 3. fier de plisat.

schiaffàre I. *vt.* 1. a trînti; a arunca; ~ *dentro* a băga la închisoare. 2. *(rar)* a pălmui. II. *vr.* a se arunca, a se trînti; ~ *-si in poltrona* a se trînti în fotoliu; ~ *-si in letto* a se băga/a se vîrî în pat.

schiaffeggiàre *vt.* 1. a pălmui. 2. *(fig.)* a lovi puternic.

schiàffo *s.m.* 1. palmă (peste obraz); *muso da* ~*-i* mutră de luat la palme; *dare/prendere uno* ~ a da/a încasa o palmă; *avere una faccia da* ~*-i* a avea o mutră care cere palme. 2. bîză; *lo* ~ *del soldato* bîza; *giocare allo* ~ a juca bîza. 3. *(fig.)* umilire; ~ *morale* palmă morală. 4. *(în expr.) tiro di* ~ lovitură de biliard.

schiamazzàre *vi. (a)* 1. a cotcodăci. 2. *(fig.)* a face gălăgie.

schiamàzzo *s.m.* 1. zgomot; gălăgie; ~*-i notturni* gălăgie de noapte; *fare* ~ a face zgomot/gălăgie. 2. *(ornit.)* sturz (folosit ca momeală pentru alte păsări).

schiància *s.f. (bot.)* papură; *v.* şi sala.

schianciàna *s.f. (geom.)* 1. diagonală. 2. linie oblică.

schiantaménto *s.m.* spargere; rupere.

schiantàre I. *vt.* 1. a rupe/a sparge/a sfărîma cu putere/violenţă. 2. a smulge din rădăcini; ~ *un albero* a smulge un copac. 3. *(fig.)* a zdrobi; *l'urto ha schiantato la macchina* lovitura a zdrobit/sfărî-

mat maşina; ~ *il cuore* a zdrobi/i se rupe inima. **II.** *vi. (e)* **1.** a crăpa, a muri; ~ *dalla fatica* a cădea jos de oboseală; ~ *dal dolore* a muri/a se stinge de durere; *si è schiantato* s-a prăbuşit, a murit; *(fam.)* ~ *dalle risa* a muri/a crăpa de rîs. **2.** a exploda, a izbucni; ~ *dalla rabbia* a izbucni/a sări în sus de mînie. **3.** *(în expr.)* ~*-la grossa* a spune o minciună gogonată; ~ *-le a una persona* a trînti cuiva ceva în faţă. **III.** *vr.* **1.** a se prăbuşi; a se zdrobi, a se sfărîma; *l'aereo si è schiantato sulla montagna* avionul s-a zdrobit de munte; *la barca si schiantò contro lo scoglio* barca s-a sfărîmat de stîncă. **2.** a crăpa; *la gomma si è schiantata* cauciucul s-a crăpat. **3.** *(fig.)* a se rupe/a se sfîşia de durere; *mi si schianta il cuore* mi se rupe/frînge inima.

schiànto *s.m.* **1.** rupere; spargere; sfărîmare, zdrobire. **2.** plesnitură; bubuit, bufnitură; trăsnet; trosnet neaşteptat; ~ *della frusta* şfichiuit de bici; *lo* ~ *del tuono* trăsnetul; *lo* ~ *del legno non stagionato* scîrţîitul/trosnetul lemnului neuscat. **3.** durere mare, chin, suferinţă; *provare uno* ~ *al cuore* a simţi că i se sfîşie inima. **4.** *(fig., fam.)* persoană (agresiv de) frumoasă; *è uno* ~ *di ragazza* e un boboc de fată; *il tuo nuovo vestito è uno* ~ rochia ta cea nouă e trăsnet!; *(în expr.) di* ~ **a)** deodată, dintr-odată; **b)** pe neaşteptate.

schiànza *s.f. (înv.)* **1.** coajă/crustă pe o rană. **2.** pată mare.

schiàppa *s.f.* **1.** ţăndără mare. **2.** om nepriceput; *come impiegato è una* ~ ca funcţionar e un neisprăvit; *al poker è proprio una* ~ la pocher e o muhaia. *SIN. sbercia.*

schiappàre **I.** *vt. (înv.)* a face ţăndări; a crăpa/a sparge/a despica lemne. **II.** *vi. (a)* a (se, îşi) crăpa.

schiaràre *vt.* şi *vi. (e)* **1.** a (se) limpezi. **2.** a (se) lumina; ~ *i panni* a clăti rufele a doua oară.

schiaria *s.f.* luminiş.

schiariménto *s.m.* **1.** luminare; limpezire. **2.** deschidere (de culoare). **3.** *(fig.)* explicaţie; lămurire, desluşire; *chiedere uno* ~ a cere o lămurire.

schiarire **I.** *vt.* **1.** a deschide la culoare; a decolora; ~ *un colore* a deschide o culoare; ~*-si i capelli* a-şi decolora părul. **2.** a limpezi, a clarifica; ~*-si la voce* a-şi limpezi vocea. **3.** *(agron.)* a rări copacii; ~ *le ombre* a risipi umbra. **4.** *(înv.)* a desluşi, a explica, a lămuri. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se lumina, a se limpezi; a se lumina/a se face ziuă; *il cielo schiarisce* cerul se limpezeşte; *in estate schiarisce presto* vara se luminează/se face ziuă repede. **2.** a se deschide la culoare, a se decolora; *i capelli si sono schiariti* părul s-a decolorat; *questo è un colore che schiarisce facilmente* asta este o culoare ce se decolorează uşor.

schiarita *s.f.* **1.** înseninare. **2.** *(fig.)* destindere (în relaţii politice etc.); *è prevvista una* ~ *nei rapporti fra i due paesi* se prevede o destindere în relaţiile dintre cele două ţări.

schiaritùra *s.f.* decolorare (a părului); *(în expr.) dare una* ~ a decolora.

schiassàre *vi. (a)* a face zgomot/gălăgie.

schiassàta *s.f.* **1.** zgomot. **2.** scandal. **3.** scenă.

schiassolàre *vi. (e, a)* a o lua pe străzi dosnice, a ocoli.

schiàtta *s.f.* **1.** neam, familie, stirpe; descendenţă, urmaş; *persona di nobile* ~ persoană de neam mare. **2.** rasă; specie. **3.** soi (de fructe).

schiattàre *vi. (e)* a crăpa; a exploda; a plesni; a muri; ~ *dalla fatica* a cădea lat de oboseală; ~ *dall'invidia* a crăpa de invidie/ciudă; ~ *dalla bile/rabbia* a crăpa de ciudă, a plesni de furie; *c'è da* ~ să crăpi nu alta.

schiattìre *vi. (a)* *v.* squittire.

schiattóne *s.m. (înv.)* băiat voinic.

schiavacciàre **I.** *vt.* a trage zăvorul. **II.** *vt., vi. (a)* a zăngăni (cheile).

schiavardàre *vt.* a debulona, a scoate niturile.

schiavàre *vt.* **1.** a descuia cu cheia. **2.** *(înv.)* a scoate (cuiele); a scoate din cuie.

schiavésco, -éschi, *adj. (înv., depr.)* de sclav/rob.

schiavìna *s.f.* **1.** *(înv.)* haină lungă de postav gros. **2.** pled, pătură, cuvertură grea. **3.** *(înv.)* închisoare de sclavi; ocnă.

schiavìsmo *s.m.* **1.** sclavagism. **2.** *(pol.)* politică favorabilă sclaviei (în colonii).

schiavìsta, -isti, *s.m.* **1.** partizan al menţinerii sclaviei (în colonii). **2.** negustor de sclavi (negri).

schiavìstico, -istici, *adj.* sclavagist; *ordinamento* ~ orînduire sclavagistă; *economia* ~*-a* economie sclavagistă.

schiavitù *s.f.* sclavie; robie; *liberarsi dalla* ~ a se elibera din sclavie; *(fig.) la* ~ *della famiglia* robia familiei.

schiàvo[1] *adj., s.m.* **1.** sclav; rob; *commercio/tratta degli* ~*-i* comerţ cu sclavi; *essere trattato come uno* ~ a fi tratat ca un rob; ~ *meccanico* robot. **2.** *(fig.)* sclav, rob; *essere* ~ *delle apparenze* a fi sclavul aparenţelor; ~ *d'amore* rob al dragostei. **3.** *(dial.)* sluga (formă de salut); ~ *suo* sluga domniei voastre; *amici, vi sono* ~ prieteni, vă salut.

schiàvo[2] *adj., s.m.* sclav; *uva* ~*-a* struguri albi; *cavalli* ~*-i* cai de Dalmaţia; *(geogr.) mare* ~ marea Adriatică; *venti* ~*-i* vînturi care bat dinspre Dalmaţia.

schiavóne *s.m. (ist.)* **1.** slav din Peninsula Balcanică. **2.** *(la pl.)* soldaţi slavi în slujba republicii Venezia.

schicceàre *vt.* a ciuguli; a piguli.

schiccheraeàrte *s.m. invar.* mîzgălitor; poet mediocru.

schiccheràre[1] *vt. (fam.)* a mîzgăli; a scrie/a picta repede/prost.

schiccheràre[2] *vt.* **1.** a bea mult/cu plăcere. **2.** a raporta; a divulga; a trăncăni.

schiccheratùra *s.f. (fam.)* mîzgăleală.

schiccheróne *s.m.* mare băutor.

schiccolàre *vt.* a ciuguli boabele (de pe un ciorchine).

schidionàre *vt.* a înfige puiul în frigare.

schidionàta *s.f.* **1.** pui înfipţi în frigare. **2.** frigare de pui, frigăruie.

schidióne *s.m.* frigare, frigăruie.

schièna *s.f.* **1.** spinare, spate; *aver mal di* ~ a avea dureri de/în spate; *avere molti anni sulla* ~ a avea mulţi ani în spinare; *filo della* ~ coloana vertebrală; *lavoro di* ~ muncă istovitoare; *a forza di* ~ cu trudă; *avere buona* ~ a fi zdravăn/robust; *colpire alla* ~ a lovi pe la spate; *curvare la* ~ a se supune, a se umili; *rompersi la* ~ a-şi zdrobi spinarea muncind; *voltare la* ~ a o şterge, a o lua la sănătoasa; *(înv.) stare sulla* ~ a fi mîndru/ţanţos; *mettercisi di* ~ a lucra cu zel; *essere duro di* ~ a fi rău platnic. **2.** *(rar)* crupă; *giocare di* ~ a da/a zvîrli cu copitele; *trasportare qualcosa a* ~ *di mulo/di asino* a transporta ceva pe spinarea catîrului/măgarului; *ponte/strada a* ~ *di mulo/asino* pod/drum în unghi/arc ascuţit. **3.** *(geogr., rar)* movilă, crupă.

schienàle *s.m.* **1.** spătar, spetează. *SIN. spalliera.* **2.** *(ist., înv.)* armură (pe spate). **3.** spinare de animal sacrificat. **4.** *(la pl.)* măduva spinării *(la măcelărie).* **5.** *(buc.)* garnitură preparată din măduvă. **6.** *(înv.)* spinare.

DICTIONAR

schienàta *s.f.* **1.** lovitură cu spatele. **2.** *(sport, lupte)* tuş, umerii pe saltea.
schienùto *adj.* **1.** *(veter.)* spătos, lat în spate. **2.** cocoşat.
schièra *s.f.* **1.** rînd, şir; cortegiu; *prima/seconda ~* primul/al doilea rînd; *~-e folte/numerose* nenumărate şiruri; *~-e serrate* rînduri strînse; *raccogliere le ~-e* a strînge rîndurile. **2.** formaţie, grup; *~ di seminaristi/collegiali* grup de seminarişti/elevi. **3.** cîrd; *~ di gru* cîrd de cocori. **4.** ceată, bandă, trupă, ciurdă; *la ~ dei critici/giornalisti* ceata/trupa criticilor/ziariştilor; *a ~* **a)** în grup; **b)** în ceată; **c)** în cîrd; *a ~-e* **a)** în mare cantitate/cu grămada; **b)** în rînduri dese/multe.
schieraménto *s.m.* **1.** înşiruire; înşirare; aliniere; grupare ordonată; *~ serrato/diradato* aliniere/grupare strînsă/rărită; *~ a scacchiera* grupare în (formă de) şah; *~ offensivo/defensivo* grupare de atac/apărare; *~ per ala* aliniere laterală; *~ per linea* aliniere în profunzime. **2.** formaţie, front, dispozitiv; *(sport) lo ~ di una squadra* formaţia unei echipe. **3.** *(pol.)* bloc, coaliţie, alianţă, forţe, grupare; *lo ~ dei partiti di sinistra* alianţa/forţele partidelor de stînga; *lo ~ politico* coaliţia/gruparea politică.
schierare **I.** *vt.* **1.** a înşira, a linia, a dispune în formaţie; *~ l'esercito a battaglia* a dispune trupa în linie de bătaie; *~ in campo una squadra* a alinia pe teren o echipă. **2.** a rîndui, a pune la rînd; *~ i libri negli scaffali* a aşeza cărţile în rafturi. **II.** *vr.* **1.** a se înşirui, a se rîndui; a se alinia, a se grupa/dispune; *~-si in ordine di combattimento* a se grupa/a se dispune în linie de bătaie. **2.** *(fig.)* **a)** a fi/a trece de partea cuiva; **b)** a urma/a apăra pe cineva; *~-si con qualcuno/dalla parte di qualcuno* a trece de partea cuiva; *~ -si contro qualcuno* a lua poziţie împotriva cuiva.
schiericàre *vt., vr.* **1.** a (se) caterisi; a (se) răspopi. **2.** *~ il diamante* a reteza vîrful unui diamant.
schiettaménte *adv.* sincer, franc.
schiettézza *s.f.* **1.** sinceritate. **2.** candoare; puritate. **3.** puritate (a vinului/aurului). **4.** *(înv.)* îndemînare; subtilitate.
schiètto **I.** *adj.* **1.** curat, pur, neamestecat; *vino/colore/oro ~* vin/culoare/aur pur(ă); *linguaggio ~* limbaj neaoş/pur. **2.** neted, fără noduri/umflături; nevătămat; *frutta ~-a* fructe nevătămate; *sano e ~* întreg şi nevătămat; *vino ~* vin curat. **3.** simplu, fără podoabe exagerate; *vestire in modo ~* a se îmbrăca fără exagerări/simplu; *architettura ~-a* stil arhitectonic simplu. **4.** sprinţar, vioi; *magro e ~* slab şi vioi/sprinţar. **5.** *(fig.)* sincer; leal, loial; *parole ~-e* cuvinte sincere; *sentimento ~* sentiment sincer/leal; *amicizia ~-a* prietenie sinceră; *alla ~-a* în mod sincer; *a dirla/dirvela ~-a* **a)** ca să fim sinceri; **b)** ca s-o spun pe aia dreaptă/ca să vă spun drept. **II.** *adv.* sincer, franc, deschis; *parlare ~* a vorbi sincer/franc; *te lo dirò ~* am să ţi-o spun pe şleau.
schifaménte *adv.* cu dezgust/scîrbă.
schifanòla *s.m.* şi *f.* leneş, trîndav.
schifàre **I.** *vt.* **1.** a fi scîrbit de, a dispreţui; *~ un ambiente* a dispreţui o anumită ambianţă. **2.** a produce greaţă/scîrbă, a îngreţoşa; *vedere certi film mi schifa* mi-e greaţă să văd un anumit soi de filme. **3.** *(înv.)* a evita, a ocoli. **4.** *(înv.)* a refuza, a respinge. **II.** *vi. (e)* a se ţine departe de; a se feri, a evita, a ocoli cu dezgust/scîrbă. **III.** *vr.* a fi scîrbit, a se scîrbi; *si è schifato della carne* s-a îngreţoşat de carne, îi e lehamite de carne; *~-si di una cosa/persona* a-i fi lehamite de ceva/cineva; *mi sono schifato di questo ambiente* m-am scîrbit de mediul acesta.
schifàto *adj.* dezgustat; *con aria ~-a* cu un aer de dezgust.
schifería, schifézza *s.f.* **1.** josnicie dezgustătoare. **2.** murdărie; porcărie; lucru dezgustător; *questo libro è una ~* cartea asta e o porcărie. **3.** scîrbă; dezgust.
schifiltà *s.f.* **1.** scîrbă, repulsie. **2.** greaţă.
schifiltosaménte *adv.* cu mofturi, mofturos.
schifiltóso *adj., s.m.* (om) greu de mulţumit/mofturos. *SIN. schizzinoso, smorfioso, sofistico.*
schifo[1] **I.** *s.m.* **1.** scîrbă; greaţă; repulsie; dezgust, silă; *provare/sentire ~* a-i fi greaţă; *far ~* a-i fi greaţă/scîrbă/silă; *quel cibo mi fa ~* mîncarea aia îmi face greaţă. **2.** *(fig.) il tuo vestito fa ~* rochia ta, ţi-e silă să te uiţi la ea. **3.** *(fig.)* rezultate proaste, ruşine; porcărie; *è uno ~* e o ruşine; *questo film è uno ~* filmul ăsta e o ruşine; *la squadra ha fatto ~* echipa a jucat mizerabil/execrabil; *che ~!* ce tîmpenie/porcărie/oribil/ordinar!; *(lit.) avere a ~* a fi sătul, a-i fi lehamite/greaţă de ceva. *SIN. nausea, ribrezzo.* **II.** *adj.* **1.** *(dial.)* respingător, scîrbos; dezgustător. **2.** *(lit. rar)* mofturos, capricios; *tempo ~* timp capricios. **3.** *(înv.)* încăpăţînat, îndărătnic.
schifo[2] *s.m.* **1.** *(mar., poetic)* schif. **2.** găleată (pentru var.). **3.** *(arh.) volta a ~* boltă în formă de chilă.
schifosàggine *s.f.* **1.** urîţenie respingătoare, sluţenie. **2.** murdărie/porcărie; faptă scîrboasă.
schifosaménte *adv.* (în mod) dezgustător.
schifosità *s.f. v.* schifosaggine.
schifóso *adj.* **1.** murdar, scîrbos, dezgustător; *spettacolo ~* spectacol dezgustător. **2.** odios, respingător; *un vecchio ~* un bătrîn odios. **3.** *(pop.)* **a)** foarte rău, prost; *scrive in modo ~* scrie ca o cizmă; **b)** foarte mare, nemăsurat; *avere una fortuna ~-a* a avea o baftă/un noroc porcesc.
schimbetòn *s.m. (tehn.)* beton uşor termoizolant.
schìncio *adj. (înv.)* oblic; pieziş.
schinière *s.m. (mil.)* jambieră (armătură).
schioccàre *vt., vi. (a)* a pocni/a plesni din limbă/buze; *~ le mani* a plesni din palme; *~ con le dita* a pocni/a trosni cu degetele; *~ la frusta* a pocni din bici; *~ la lingua* a plescăi; *~ un bacio* a săruta cu zgomot, a ţuca, a ţocăi; *~-la a uno* a-i juca o farsă cuiva.
schioccàta *s.f.* pocnitură, plesnitură.
schiòcco, *-òcchi, s.m.* **1.** pocnitură de bici; plesnitură, pocnet **2.** zgomot de plesnitură/pocnitură/trosnitură.
schioccolàre *vi. (a) v.* chioccolare.
schiodàre *vt.* **1.** a scoate un cui. **2.** a scoate din cuie; *~ il coperchio di una cassa* a scoate cuiele de la capacul unei lăzi; *~ la bocca* a-şi descleşta gura.
schiodatùra *s.f.* scoatere a cuielor.
schiomàre *vt. (lit.)* a despleti.
schioppettàta *s.f.* împuşcătură; *fare alle ~-e* a trage cu puşcă; *a una ~ da qui* la o azvîrlitură de băţ de aici.
schioppettière *s.m.* puşcaş.
schioppétto *s.m. (ist.)* durdă; puşcă, flintă.
schiòppo *s.m.* **1.** puşcă de vînătoare. **2.** *(ist., înv.)* puşcă, piesă de artilerie; *a un tiro di ~* la o azvîrlitură de băţ.
schiribilla *s.f. (ornit.)* cresteluţ mijlociu; găinuşă-mică *(Porzana parva). SIN. gallinella palustre.*
schiribillóso *adj. (fam.)* **1.** bine dispus; vioi. **2.** sprinten, iute; uşurel.
schiribizzo *s.m. (pop.)* moft, toană, capriciu.
schisàre *vt.* **1.** a atinge; *~ la palla* a lovi bila pieziş (la biliard). **2.** *(mat.)* a reduce/a simplifica o fracţie.

schiso I. *(dial.)* pieziş, oblic; *a/di/per* ~ pieziş; *alla/per* ~*-a* pieziş. II. *s.m.* rest, rămăşiţă; *(fig.) non c'è* ~*-i* fără îndoială.
schisto *s.m. (geol.)* şist.
schistosità *s.f. (geol.)* şistozitate.
schistóso *adj. (geol.)* şistos.
schitarrare *vi. (a)* a zdrăngăni la chitară.
schitarràta *s.f.* zdrăngăneală la chitară.
schiùdere I. *vt.* 1. a întredeschide; ~ *le labbra* a întredeschide buzele. 2. a explica; a dezvălui, a desluşi un înţeles. 3. *(înv.)* a exclude. II. *vr.* 1. a se deschide. 2. *(fig.)* a se dezvălui.
schiudiménto *s.m.* deschidere (a florii), înflorire.
schiùma *s.f.* 1. spumă; *bagni di* ~ băi de frumuseţe, de cură de slăbire; *fare* ~ *dalla bocca, avere/venire la* ~ *alla bocca* a face spume la gură de mînie. 2. *(fig.)* drojdie; *la* ~ *della società* drojdia societăţii; ~ *di furfante* ticălos sadea. 3. *(miner.)* ~ *di mare* spumă de mare; *pipa di* ~ pipă de spumă de mare.
schiumaiòla *s.f.* spumieră.
schiumàre I. *vi.* a lua spuma, a spumui; ~ *il brodo* a spumui supa; *(fig.)* ~ *il mare* a fi pirat. II. *vi. (a; despre săpun)* a face clăbuc.
schiumatóio *s.m. v.* schiumaiola.
schiumògeno I. *adj.* producător de spumă, spumant. II. *s.m.* stingător/extinctor.
schiumóso *adj.* 1. spumos. 2. ca spuma.
schiùso *adj.* deschis; întredeschis.
schivafatiche *s.m. v.* scansafatiche.
schivàre *vt.* 1. (şi *fig.*) a evita, a ocoli, a se feri de; ~ *un colpo/una persona/un pericolo* a evita/a se feri de o lovitură/o persoană/un pericol; *bisogna* ~ *e attaccare immediatamente* trebuie să te fereşti şi să ataci imediat; ~ *una persona* a evita o persoană. ~*gli onori* a evita/fugi de onoruri. 2. *(înv.)* a) a apăra; b) a proteja. 3. *(rar, înv.)* a dispreţui. *SIN. scansare, eludere.*
schivàta *s.f.* 1. ocolire, evitare. 2. *(sport)* eschivă (la box); ~ *laterale/in dietro* eschivă laterală/înapoi.
schivo I. *adj.* 1. care evită, rezervat; ~ *di onori/di complimenti* rezervat în ce priveşte onorurile/complimentele; ~ *di mostrarsi in pubblico* rezervat în a se arăta în public. 2. rezervat; timid, sfios; puţin doritor de; *giovane* ~ tînăr rezervat/sfios. 3. (uşor) îndărătnic/dispreţuitor, pretenţios; *ragazza* ~*-a* fată pretenţioasă/dispreţuitoare. II. *s.m.* scîrbă, dezgust, silă, greaţă; *(în expr.) avere a* ~ a-i fi greaţă de; *prendere a* ~ a fi dezgustat.
schizo — element de compunere, în terminologia ştiinţifică, cu sensul de *sciziune, disociere.*
schizòfita *adj.* şi *s.m. f. (bot.)* schizofită.
schizofrenìa *s.f.* schizofrenie. *SIN. demenza precoce.*
schizzàre I. *vt.* 1. a curge, a se scurge; *il rubinetto schizza acqua* robinetul lasă să se scurgă apa; *la ferita schizza sangue* din rană se scurge sînge; *(fig.)* a) ~ *bile* a avea pică pe cineva; b) ~ *salute* a crăpa/a plesni de sănătate; c) ~ *veleno dagli occhi* a fi foc şi pară/furibund; d) ~ *fuoco dagli occhi* a arunca priviri ameninţătoare. 2. a stropi, a împroşca; *le macchine schizzavano i passanti* maşinile îi stropeau/împroşcau pe trecători; *hanno schizzato il pavimento di fango* au împroşcat podeaua cu noroi; *si è schizzato il vestito di vino* şi-a stropit rochia cu vin; *la seppia schizza il suo inchiostro* sepia îşi împroaşcă cerneala; *(fig.)* ~ *rabbia/veleno da tutti i pori* a tuna şi a fulgera. *SIN. spruzzare.* 3. *(pict.)* a schiţa; ~ *un ritratto/paesaggio* a schiţa un portret/peisaj. 4. a descrie, a schiţa; *mi ha schizzato un quadro della situazione* mi-a schiţat un tablou al situaţiei. II. *vi. (e), vr.* 1. a ţişni; ~ *in aria* a ţişni în aer; *l'acqua schizza dalla fontana* apa ţîşneşte din fîntînă; *il vino gli schizzò negli occhi* vinul i-a ţîşnit în ochi. 2. a sări, a ţîşni, a şiroi, a erupe; ~ *come un fulmine* a ţîşni ca un fulger; ~ *dal letto* a sări din pat; *(fig.) gli occhi schizzano dalla testa/dalle orbite* ochii îi ies din cap/orbite. 3. *(înv. despre smalţ/lac)* a) a sări; a se crăpa; b) a se păta, a se stropi, a se împroşca; ~*-si di vino/inchiostro* a se stropi/a se păta cu vin/cerneală.
schizzàta *s.f.* 1. ţîşnire, ţîşnitură. 2. stropitură, stropire; împroşcare; *una* ~ *di fango* (o) împroşcare cu noroi.
schizzatóia *s.f. (metal.)* tub cu flacără (la topirea metalelor).
schizzatóio *s.m.* 1. pompă de stropit. 2. pompă de apă. 3. seringă. 4. injector.
schizzettàre *vt.* 1. a stropi. 2. *(fam.)* a umezi prin stropeală, a stropi.
schizzettàta *s.f.* 1. stropitură, stropeală. 2. lichid conţinut într-o pompă/seringă.
schizzètto *s.m.* 1. stropitură; pată mică. 2. seringă. 3. pompă mică, pompiţă. 4. *(rar)* pompă de bicicletă. 5. *(glumeţ)* puşcă de calitate proastă.
schizzignóso *adj. (pop.) v.* schizzinoso.
schizzinosamènte *adv.* cu mofturi/mutre.
schizzinóso *adj.* năzuros; mofturos; îndărătnic; *fare lo* ~ a face mofturi/nazuri. *SIN. schifiltoso, smorfioso, sofistico.*
schizzo *s.m.* 1. stropitură; strop; ~ *d'acqua/di calce* strop de apă/var. *SIN. spruzzo.* 2. pată din stropitură; *(fam.) caffè con lo* ~ cafea cu puţin lichior. 3. *(pict.)* schiţă; ~*a matita* schiţă cu creion. 4. *(fam.)* om sprinten/vioi. 5. ciornă, plan, schiţă; *uno* ~ *dell'accaduto* un rezumat al celor întîmplate. 6. trăsătură; ~ *di penna* trăsătură de peniţă; *di primo* ~ dintr-o dată, dintr-un foc; *tirar di* ~ *alla lepre* a trage în iepure de cum a ieşit din vizuină. 7. injecţie. 8. *(fig., dial.)* sprinţar, vioi; *quel bambino è uno* ~ copilul ăla e un drăcuşor.
sci *s.m. invar. (sport)* 1. schi, schiuri; *un paio di* ~ o pereche de schiuri; ~ *di metallo* schiuri de metal; ~ *d'acqua/acquatici* schiuri pe apă. 2. schi *(sport)*; *gara di* ~ concurs de schi; *praticare lo* ~ a practica sportul cu schiurile; ~ *nautico/acquatico* sport de schi pe apă.
scia *s.f. (pl. scie)* 1. dîră, urmă, siaj; *navigare nella* ~ *di qualcuno* a) a călca pe urmele cuiva; b) a imita pe cineva. 2. dîră/urmă de fum; miros, parfum; dîră luminoasă; *(fig.) mettersi sulla* ~*/seguire la* ~ *di qualcuno* a) a merge pe urmele cuiva; b) a imita pe cineva.
scià *s.m.* şah; şahinşah.
sciabà *s.m.* 1. zi de sărbătoare. 2. bucurie.
sciabécco, -écchi, *s.m. (mar.)* 1. ambarcaţie cu trei catarge. 2. *(glumeţ)* navă dărăpănată.
sciàbica *s.f.* 1. un fel de năvod. 2. barcă de pescari. 3. *(ornit.)* cristel-de-baltă *(Rallus aquaticus).*
sciabicàre I. *vi. (a) (mar.)* a trage năvodul. II. *vt.* a curăţa fundul apei.
sciàbile *adj. (loc)* pe care se poate schia.
sciàbola *s.f.* sabie; *gambe a* ~ sau *a* ~*-e* picioare de cavalerist (strîmbe); *governo della* ~ guvern autoritar; *(sport)* scrimă cu sabia.
sciabolàre *vt.* a lovi cu sabia; a da lovituri de sabie; ~ *a destra e a manca* a lovi în dreapta şi-n stînga.
sciabolàta *s.f.* 1. lovitură de sabie. 2. vorbă nesocotită; judecată/gîndire nedreaptă.
sciabolatóre, -trice *s.m.* şi *f.* spadasin.

sciabordàre I. *vt.* 1. a clătina un lichid (în vas). 2. a clăti. 3. *(mar.)* a răsturna (o navă), a saborda. II. *vi. (a) (despre valuri)* a se lovi, a se izbi. III. *vr.* a se scufunda.
sciabordìo *s.m.* izbire continuă a valurilor de un obstacol; clipocit.
sciacàllo *s.m.* 1. *(zool.)* şacal *(Canis aureus)*. 2. *(fig.)* persoană hrăpăreaţă, josnică. 3. jefuitor.
sciacchitàno *adj., s.m.* (locuitor) din Sciacca.
sciaccò *s.m.* chipiu înalt (în secolul trecut).
sciacquabarilli *s.m. invar. (în expr.) andare a ~* a merge crăcănat.
sciaquabócca *s.m. (ist.)* vas pentru clătit gura (la masă).
sciacquabudèlla *s.m. invar.* 1. vin slab; *bere a ~* a bea pe stomacul gol. 2. supă/zeamă chioară.
sciacquadènti *s.m.* 1. *(glumeţ)* gustare. 2. *(fig.)* palmă, lovitură.
sciacquadìta *s.n. invar.* castronaş/cupă pentru spălatul degetelor (la sfîrşitul mesei).
sciacquàre *vt.* 1. a clăti; *~ i bicchieri/i panni* a clăti paharele/rufele; *~ la bocca* a-şi clăti gura; *~-si lo stomaco* a bea pe stomacul gol; *~-si la bocca sul conto di alcuno* a vorbi de rău pe cineva/a bîrfi. 2. *(despre valuri)* a se izbi uşor de mal, a clipoci.
sciacquàta *s.f.* clătire, spălare; *dare una ~* a clăti, a da o clăteală.
sciacquatóio *s.m.* scoc (de moară).
sciacquatùra *s.f.* 1. clătire; clătit. 2. apă în care s-a clătit ceva; *~ di bicchieri* vin prost, poşircă; *~ di piatti* a) zeamă chioară; b) carte slabă.
sciacquìo *s.m.* 1. clătire continuă. 2. clipocit (al mării).
sciàcquo *s.m.* 1. clătirea/clătitul gurii. 2. gargară; *fare gli ~-i* a face gargară.
sciacquóne *s.m.* instalaţie de closet (cu apă).
sciaguattaménto *s.m.* 1. clătinare, agitare. 2. amestecare (de lichide).
sciaguattàre I. *vt.* 1. a clătina; a agita. 2. a amesteca (lichide). 3. a clăti, a limpezi; *~i panni* a clăti rufele. II. *vi. (a)* 1. a înota într-un lichid. 2. *(despre o haină)* a fi prea larg, a înota într-o haină.
sciagùra *s.f.* nenorocire; năpastă; nefericire; *una ~ irreparabile* o nenorocire ireparabilă; *(prov.) al miser uomo non giova andar lontano, che la ~ sempre gli tien mano* la omul sărac nici boii nu trag.
sciaguratàggine *s.f.* 1. josnicie, ticăloşie. 2. faptă josnică; nemernicie.
sciaguratamènte *adv.* 1. din nenorocire; *~ si videro* din nenorocire se văzură. 2. cu nemernicie; cu nelegiuire; *comportarsi ~* a se purta nemernic.
sciaguràto I. *adj.* 1. nenorocit, nefericit, năpăstuit; *casa/famiglia ~-a* casă/familie nefericită/năpăstuită. 2. rău; nemernic, ticălos, mizerabil; *padre ~* tată nemernic. II. *s.m.* 1. nefericit, năpăstuit; *aiutare gli ~-i* a ajuta pe năpăstuiţi. *SIN. disgraziato.* 2. nemernic, abject, scelerat; *oh, quello ~!* oh, nemernicul ăla! *SIN. scellerato.*
scialacquamènto *s.m.* 1. risipire; irosire. 2. pierdere.
scialacquàre I. *vt. (depr.)* 1. a risipi, a cheltui fără socoteală. *SIN. sperperare, scialare.* 2. a irosi, a prăpădi. II. *vr.* a se împrăştia; *~ complimenti/saluti* a împrăştia complimente/saluturi.
scialacquatamènte *adv. (rar)* ca un risipitor; risipind.
scialacquatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* risipitor; cheltuitor. *SIN. dissipatore.*
scialacquìo, -acquìi, *s.m.* risipire, irosire continuă.
scialàcquo *s.m.* risipire, cheltuială; irosire; *a ~* cu risipă; *~ di parole* risipă de cuvinte.
scialacquóne *s m. (fam.)* risipitor, cheltuitor.
scialàppa *s.f. (bot.)* barba-împăratului *(Mirabilis Jalapa)*.
scialàre I. *vi. (a)* 1. a petrece. 2. a cheltui, a risipi; *~ un patrimonio* a mînca/a risipi o moştenire. *SIN. scialacquare, sperperare.* 3. a trăi pe picior mare; *(fig.) c'è poco da ~* nu ne putem permite risipa. 4. *(înv.)* a-şi spune necazul, a-şi manifesta durerea. II. *vt.* 1. a cheltui, a risipi; a irosi. 2. a risipi (un lichid). III. *vr.* 1. a se răcori; a se simţi bine. 2. a se odihni.
scialbàre I. *vt.* 1. *(rar)* a tencui. 2. a văruí; *~ una stanza* a spoi/a văruí o cameră. II. *vt. (fig.)* a se spoi; a-şi ascunde defectele; a se arăta într-o lumină favorabilă.
scialbatùra *s.f. (rar)* 1. tencuire, tencuială. 2. văruire, spoire. 3. *(fig.)* aparenţă.
scialbo I. *adj.* 1. tencuit. 2. văruit. 3. palid, fără culoare; *colore ~* culoare palidă/pală. *SIN. pallido.* 4. *(fig.)* şters, insignifiant; *la ragazza non è brutta ma scialba* fata nu-i urîtă dar e ştearsă/fără personalitate. II. *s.m.* tencuială; văruială.
scialitico *adj. (în expr.) lampada ~-a* lampă cu oglinzi pentru operaţii.
scialàto *adj. (în expr.) collo ~* guler şal.
scialle *s.m.* şal; *~ da viaggio* pled; *a ~* în formă de şal; *bavero a ~* guler şal.
scialìllo *s.m. (rar) v.* scialle.
scialo *s.m.* 1. risipă; irosire; cheltuire; *a ~* fără economie; *far ~ di qualcosa* a irosi ceva, a fi mînă spartă; *(fig.) fare ~ di sorrisi* a face risipă de zîmbete; *lo ~* risipa. 2. pompă; fast; *fare ~* a irosi.
scialóne *s.m.* risipitor, cheltuitor.
scialorrèa *s.f. (med.)* salivaţie abundentă.
scialùppa *s.f. (mar.)* şalupă.
scialannàre I. *vt.* 1. *(pop.)* a răvăşi; a răscoli. 2. a şifona; a mototoli. II. *vr.* a apărea dezordonat/neglijent.
scialamannàto *adj.* dezordonat; neglijent; *alla ~-a* simplu, fără eleganţă.
scialamànno *s.m. (ist.)* semn distinctiv (purtat de evrei).
scialamannóne, -óna *s.m.* şi *f.* om dezordonat/neglijent.
scialamàno *s.m.* şaman.
scialamàre I. *vi. (a, e; despre albine etc.)* 1. a roi. 2. a se muta (la ţară etc.); a ieşi, a umbla în masă; *il pubblico sciama dallo stadio* publicul iese în masă de la stadion. II. *vr. (fig.)* a-şi crea o familie (în afară de casa părintească, în altă ţară).
scialamatùra *s.f. (apic.)* roire, roişte, roit.
sciambràto *adj. (înv.)* neglijent, dezordonat în îmbrăcăminte.
sciàme *s.m.* 1. roi. 2. mulţime; *uno ~ di scolari* un grup/cîrd de şcolari; *a ~-i* o mulţime, foarte mult.
sciàmito *s.m. (lit.)* 1. ţesătură de mătase (roşie). 2. *(bot.)* creasta-cocoşului *(Celosia cristata)*.
sciàmma, -àmmi, *s.m.* mantie, togă (la etiopieni).
sciampàgna *s.m.* şampanie.
sciampagnìno *s.m.* carcalete.
sciampagnóne *s.m. (dial.)* chefliu.
sciampiàre *vt. (înv.)* 1. a mări, a întinde. 2. a lărgi, a dilata.
sciàmpio *s.m. (înv.)* întindere, lărgire; dilatare.
sciàmpo *s.m.* şampon.
sciancàre I. *vr.* 1. a se deşela. 2. a se schilodi; a deveni şchiop. II. *vt.* 1. a deşela. 2. a smuci.
sciancàto *adj.* 1. *(despre persoane, lucruri etc.)* deşelat; şchiop; *camminare ~* a şchiopăta; *tanto cam-*

mina lo zoppo che lo ~ cine se grăbeşte, se schilodeşte. **2.** prăpădit. **3.** *(înv.)* prăvălit, rîpos.

scianeràto *adj. (despre o haină)* marcat în talie; pe talie.

scianeratùra *s.f.* croială pe talie; linie a taliei.

sciangài *s.m.* joc (de) marocco.

sciànto *s.m. (pop., tosc.)* **1.** repaus, odihnă; *dar lo* ~ a da drumul, a lăsa liber la joacă. **2.** distracţie.

sciantósa *s.f.* şanteză.

sciàntung *s.m. invar.* şantung.

sciàpido *adj. v.* sciapito.

sciàpito *adj.* **1.** fad, insipid. **2.** prost, neghiob, tont. *SIN. insipido, sciocco, scipito.*

sciàpo *adj. (dial)* *v.* sciapito.

sciàra *s.f.* lavă vulcanică.

sciaràda *s.f.* şaradă.

sciàre[1] *vi. (a; mar.)* a vîsli de-a-ndăratelea.

sciàre[2] *vi. (a)* a schia.

sciàrpa *s.f.* **1.** eşarfă. **2.** fular.

sciàrra *s.f. (înv.)* ceartă, scandal; *fare* ~ a face scandal.

sciarràno *s.m. (iht.)* specie de biban-de-mare *(Serranus)*.

sciarràre **I.** *vt. (înv.)* **1.** a împrăştia, a răvăşi. **2.** a separa, a despărţi. **II.** *vr.* a se certa; a se încăiera.

sciarràta *s.f.* **1.** încăierare; scandal. **2.** fanfaronadă.

sciàta *s.f.* **1.** schiat, faptul de a schia **pe zăpadă/pe apă**; *fare una* ~ a schia, a face schi. **2.** distanţa pe care s-a schiat. **3.** vîslire de-a-ndăratelea, mers înapoi.

sciàtica *s.f. (med.)* sciatică.

sciatóre, -trice *s.m.* şi *f. (sport)* schior.

sciatório *adj.* care ţine de schi; *gare/competizioni* ~*-ie* concursuri de schi.

sciattàggine *s.f.* neglijenţă extremă.

sciattamènte *adv.* (în mod) neglijent; *vestire* ~ a se îmbrăca neglijent.

sciattàre *vt.* **1.** a strica (o jucărie, o carte); a mototoli/a şifona o haină. **2.** a dăuna, a face rău (sănătăţii).

sciatteria *s.f.* neglijenţă; neîngrijire, delăsare. *SIN. trascuratezza.*

sciàtto *adj.* **1.** neglijent; neîngrijit; dezordonat, şleampăt. **2.** *(fig.)* slab, lipsit de valoare, mediocru, prost.

sciattóne *s.m.* (om) dezordonat, neîngrijit, neglijent.

sciaurà to *adj. (vulg., poetic)* *v.* sciagurato **(I)**.

sciàvero *s.m.* **1.** rest de stofă/piele tăbăcită etc. **2.** bucată de lemn rămasă la confecţionatul scîndurilor.

scibile **I.** *adj.* care se poate şti. **II.** *s.m.* cognoscibilul, ceea ce omul poate cunoaşte; ştiinţă; *l'immensità dello* ~ imensitatea cunoştinţelor/ştiinţei; *lo* ~ *umano* cunoaşterea umană.

scicche *adj. invar.* şic, frumos, elegant, fin.

scicchería *s.f.* şic, eleganţă; lux; fineţe.

scicchóso *adj.* şic.

sciéna *s.f. (iht.)* specie de peşte marin *(Scioena)*.

sciènte *adj.* **1.** care ştie; cunoscător; *essere* ~ *in qualcosa* a fi cunoscător într-un domeniu; *a* ~ **a)** cu bună ştiinţă; **b)** dinadins. **2.** *(înv.)* înţelept.

scienteménte *adv.* cu bună-ştiinţă.

scientificaménte *adv. (în mod)* ştiinţific.

scientificàre *vi. (a; ironic)* a-şi da aere de savant.

scientificità *s.f.* caracter ştiinţific; ştiinţificitate.

scientìfico, -ìfici, -ìfica, -ìfiche *adj.* ştiinţific; *ricerca* ~*-a* cercetare ştiinţifică; *(înv.) uomo* ~ om de ştiinţă.

scientifismo *s.m.* scientism.

scientifizzazióne *s.f.* atitudine scientistă, ştiinţifizare.

scientismo *s.m. (fil.)* scientism.

scientista, -isti, -ista, -iste *s.m.* şi *f. (fil.)* scientist.

sciènzia *s.f. (înv.)* *v.* scienza.

sciènza *s.f.* **1.** ştiinţă; *di certa/di sicura* ~ din sursă sigură; ~ *di lettere* ştiinţă de carte; *prima* ~ metafizica; *un'arca/un pozzo di* ~ un om tobă de carte; *spezzare il pane della* ~ a preda, a fi profesor. **2.** *(la pl.)* discipline ştiinţifice (ştiinţe naturale, chimie, biologie); *insegnante di scienze* profesor de discipline ştiinţifice. **3.** ştiinţele naturii (ca disciplină universitară); *facoltà/studente di* ~*-e* facultate de/student la ştiinţele naturii.

scienziàto *adj., s.m.* om de ştiinţă, savant, erudit, doct; *congresso di* ~*-i* congres al oamenilor de ştiinţă.

scifo *s.m.* vas grecesc (cu toarte).

scifomedùse *s.f. pl. (zool.)* meduze mari, colorate.

scigrigna *s.f.* **1.** tăietură; despicătură. **2.** semn lăsat de lovitură. **3.** lovitură de bici etc.

sciismo *s.m. (sport)* schi.

sciista, -isti, -ista, -iste *s.m.* schior.

sciistico, -istici, -istica, -istiche *adj.* care ţine de schi; *gara* ~*-a* concurs de schi.

sciàcca *s.f. (rar)* **1.** lovitură dată cu latul spadei; lovitură de bici/curea. **2.** *(înv.)* spadă.

scilinguàgnolo *s.m.* **1.** frîu lingual, aţa limbii. **2.** *(fig.)* limbuţie; sporovăială; *sciogliere lo* ~ a-şi da drumul la limbă; *avere lo* ~ *sciolto* a vorbi ca o mitralieră/meliţă.

scilinguàre *vi. (a)* **(înv.)** a gîngăvi; a se bîlbîi.

scilinguàto *adj.* gîngav, bîlbîit.

scilinguatùra *s.f.* **1.** gîngăveală, bîlbîială. **2.** cuvînt bîlbîit.

sciliva *s.f. (înv.)* salivă.

scilivàto *adj., s.m.* **1.** *(despre pîine)* cleios. **2.** *(despre rufe prost limpezite)* cu miros de leşie.

scilla *s.f. (bot.)* ceapă-de-mare *(Scilla maritima)*.

scilòcco *s.m. (vulg.)* *v.* scirocco.

scilòma, -òmi, -òma, -òme *s.m. (lit., rar)* discurs/predică fără conţinut; vorbărie goală.

scilòppo *s.m. (rar)* *v.* sciroppo.

scimitàrra *s.f.* iatagan.

scimmia, -ie *(înv.)* **scimia** *s.f.* **1.** maimuţă; *farci il callo come le* ~*-e a qualcosa* a se obişnui cu ceva; *dire l'orazione/il paternostro della* ~ a bombăni. **2.** *(fig., reg.)* beţie, chef; *prendersi una* ~ a se pili.

scimmiàggine *s.f.* maimuţăreală.

scimmiàta *s.f.* maimuţăreală, maimuţărire.

scimmiésco, -éschi, -ésca, -ésche *adj.* care ţine de maimuţă, maimuţesc.

scimmiottàre *vt. (fam.)* a se maimuţări, a imita.

scimmiottàta *s.f.* maimuţăreală.

scimmiottatóre, -trice *s.m.* şi *f.* imitator, care maimuţăreşte.

scimmiottatùra *s.f.* maimuţăreală.

scimmiòtto *s.m.* **1.** maimuţică; maimuţoi; *fare lo* ~ a se maimuţări; *sembrare uno* ~ a fi urît ca o maimuţă. **2.** *(fig. fam.)* copil mic, mormoloc; *adesso il mio* ~ *va a nanna* acum mormolocul meu se duce să facă nani.

scimpanzè *s.m. (zool.)* cimpanzeu *(Troglodytes niger)*.

scimunità ggine *s.f.* prostie; neghiobie.

scimunìto *adj.* prost, neghiob; imbecil, tîmpit, cretin.

scinco, -chi, s.m. (zool.) scincidul-comun *(Scincus officinalis)*.

scindere **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a scinda; a tăia; a separa, a despărţi; *(fig.) hanno sciso il partito* au scindat partidul. **2.** *(înv.)* a sfîşia, a rupe. **3.** *(înv.)* a brăzda. **4.** *(chim.)* a descompune. **II.** *vr.* a se scinda.

scìngere **I.** *vt. (lit.)* **1.** a desface, a dezlega; a descinge. **2.** a descinge (sabia). **II.** *vr.* **1.** a-şi descheia hainele. **2.** a se dezbrăca. **3.** *(fig.)* a se elibera.

scintilla *s.f.* **1.** scînteie. **2.** *(fig.)* motiv, cauză, scînteie; *quella fu la ~ che fece scoppiare la lite* aia a fost scînteia care a aprins/iscat cearta.
scintillaménto *s.m.* scînteiere; sclipire.
scintillànte *adj.* scînteietor; sclipitor.
scintillàre *vi. (a)* a scînteia; a sclipi.
scintillatóre *s.m.* dispozitiv de producere a fenomenului de scintilaţie.
scintillazióne *s.f.* **1.** scînteiere; sclipire. **2.** *(fiz., astron.)* scintilaţie, scînteiere.
scintillìo *s.m.* scînteiere continuă.
scinto *part. tr.* de la s c i n g e r e.
scintoismo *s.m.* şintoism.
scintoìsta, *-isti, s.m.* şintoist.
sciò *interj.* uşi!
scio *s.m. (anat.)* ischion.
sciocchàggine *s.f. v.* s c i o c c h e z z a.
sciocchevaménte *adv.* prosteşte.
sciocchèare *vt.* a şoca. *SIN. shockare.*
sciocchegghiàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a face prostii. **2.** a face pe prostul; a se prosti.
sciocchería *s.f.* **1.** prostie; inepţie. **2.** nesocotinţă; uşurătate.
sciocchézza *s.f.* **1.** prostie, neghiobie; *fare/dire un sacco di ~-e* a face/a spune o groază de prostii. *SIN. scempiaggine, scemenza, balordaggine.* **2.** fleac, inepţie; *non ti preoccupare per questa ~* nu băga în seamă o asemenea inepţie; *costa una ~* costă o nimica toată.
sciocchezzàio *s.m. (fig., ironic)* colecţie de prostii/„perle".
sciòcco, *-òcchi* **I.** *adj.* **1.** *(dial.)* fad, insipid; *minestra ~-a* ciorba fadă. *SIN. insipido, scipito.* **2.** prostesc, idiot; fără minte; *espressione ~-a* expresie prostească; *riso/sorriso ~* rîs/surîs prostesc. **3.** *(lit., înv.)* inofensiv. **II.** *s.m.* prost, neghiob; netot; tîmpit; *non è uno ~* nu-i un tîmpit; *fare dello ~* a face prost pe cineva; *far lo ~ per non pagare il sale* a face pe prostul ca să iasă din încurcătură. **III.** *adv.* **1.** *(dial., rar)* insipid; *cucinare/mangiare ~* a găti/a mînca fără sare şi piper. **2.** prosteşte; *parlare ~* a vorbi prosteşte/fără rost.
scioglìbile *adj. (despre un contract, o convenţie)* care se poate desface/anula.
sciògliere **I.** *vt.* **1.** a desface; *~ un nodo/un pacco* a desface un nod/un pachet; *~ le chiome/i capelli* a desface pletele/părul; *(lit. mar.) ~ le vele* a desface/întinde pînzele, a ridica ancora; *(fig.) ~ il riserbo* a nu mai avea rezerve. **2.** a deschide, a descuia; *~ una serratura* a deschide o încuietoare. **3.** a dezlega, a da drumul; a slobozi; *~i prigionieri* a da drumul prizonierilor; *~ i buoi dal giogo* a dezjuga boii; *~ il cane dalla catena* a dezlega ciinele din lanţ; *~ un sacco* a dezlega un sac; *(fig.) ~ la lingua a uno* a dezlega limba cuiva; *far ~ la lingua a qualcuno* a trage de limbă pe cineva; *~ dai lacci* a elibera; *~ la borsa* **a)** a dezlega baierile pungii; **b)** a face daruri; *~ lo sciolinguaiolo* a-şi da drumul la limbă; *~ un inno* a înălţa un imn; *~ le riserve* a înlătura reticenţele; *~ le membra* a-şi dezmorţi membrele. **4.** a topi; *~ il ghiaccio/la neve* a topi gheaţa/zăpada. **5.** a dizolva; *~ lo zucchero* a dizolva zahărul. **6.** a desface, a rezilia, a dizolva/a anula, a desfiinţa; *~ un contratto* a desface/a rezilia un contract; *~ una società* a dizolva/a desfiinţa o societate; *~ il Parlamento* a dizolva Parlamentul. *SIN. annientare, annichilire, annullare.* **7.** a se ţine de, a-şi ţine, **a-şi** menţine, a-şi îndeplini; *~ un obbligo* a-şi îndeplini o obligaţie; *~ una promessa* a se ţine de făgăduială; *~ un voto* a se ţine de un legămînt. **8.** *(fig.)* a dezlega, a desface, a descătuşa, a libera; *~ da un voto* a dezlega de un legămînt; *~ da una promessa* a dezlega de făgăduială; *~ da un segreto* a dezlega de un secret. **9.** a ridica, a încheia; *~ una seduta* a ridica o şedinţă; *~ un'assemblea* a încheia o adunare. **10.** a împrăştia; *la polizia sciolse la manifestazione* poliţia a împrăştiat manifestaţia. **11.** a rezolva; a dezlega; *un problema/una sciarada* a rezolva o problemă/şaradă. **12.** a risipi, a spulbera; *~ un dubbio/sospetto* a risipi o îndoială/bănuială. **13.** a degaja, a face mai mobil; *~ i muscoli/le gambe* a degaja muşchii/picioarele; *(fam.) ~ il corpo* a face diaree. **II.** *vr.* **1.** a se dezlega, a se desface, a se descătuşa, a se elibera; *(fig.) ~-si dai lacci/dal guinzaglio/dalle catene* a se elibera, a se descătuşa; *~-si da un patto/obbligo* a se dezlega de un pact/o obligaţie. **2.** a se topi; a se desface, a se dizolva; *la neve si scioglie al sole* zăpada se topeşte la soare; *(fig.) ~-si in lacrime* a plînge în hohote.
sciogliìngua *s.m. invar.* joc de cuvinte.
sciogliménto *s.m.* **1.** dezlegare/desfacere a unui nod. **2.** dezlegare de promisiune. **3.** rezolvare, soluţie. **4.** deznodămînt; *uno ~ inatteso* un deznodămînt neaşteptat. **5.** dizolvare; *~ dello zucchero* dizolvarea zahărului; *~ di un'assemblea/del Parlamento* dizolvarea unei adunări/Parlamentului. **6.** topire; *~ dei ghiacci* topirea gheţii. **7.** *(med.)* diaree. **8.** desfiinţare.
sciolìna *s.f. (sport)* ceară pentru schiuri.
sciolinàre *vt.* a da schiurile cu ceară.
sciolinatùra *s.f.* ceruire a schiurilor.
sciolo *adj., s.m. (ironic)* învăţat, savant.
sciòlta *s.f.* **1.** *(med., pop.)* diaree. **2.** grevă.
sciolteménte *adv.* **1.** repede, sprinten. **2.** uşor, degajat; cu dezinvoltură.
sciooltézza *s.f.* **1.** îndeminare, sprinteneală; *~ di mano* iuţeală de mînă. *SIN. agilità, destrezza.* **2.** degajare; dezinvoltură; *~ di lingua* **a)** uşurinţă în vorbire; **b)** libertate în vorbire; *~ di modi* dezinvoltură în comportare. *SIN. disinvoltura.* **3.** simplitate; sinceritate.
sciòlto **I.** *part. tr.* de la s c i o g l i e r e. **II.** *adj.* **1.** desfăcut, dezlegat; *a briglia ~-e* în goana mare; *terra ~-a* teren fărîmiţat necompact; *note ~-e* note dezlegate între ele; *versi ~-i* versuri albe; *avere il corpo ~* a suferi de diaree. **2.** îndeminatic, ager, sprinten; *dita ~-e* degete agile; *avere la lingua ~-a* a avea limba ascuţită. **3.** dezinvolt, degajat, lejer; *fare ~* a fi dezinvolt; *abito ~* rochie lejeră. **4.** dizolvat; topit. **III.** *s.m. pl.* versuri albe.
sciòne *s.m. (mar.)* vîrtej de vînt; trombă.
scioperànte *s.m.* grevist.
scioperàre **I.** *vi. (a)* a face grevă. **II.** *vt.* a reţine de la lucru.
scioperatàggine *s.f.* lipsă de ocupaţie, trîndăvie, lenevie.
scioperatézza *s.f.* lipsă de ocupaţie, trîndăvie.
scioperàto *adj., s.m.* **1.** neocupat, (cel) care nu lucrează, nu face nimic. **2.** trîndav, leneş. *SIN. dissipato, scapestrato, sfacendato.*
scioperìo *s.m.* pierdere de timp; trîndăvie, lenevie.
sciòpero **I.** *s.m.* grevă; *diritto di ~* drept la grevă; *ricorrere allo ~* a recurge la grevă; *proclamare/indire lo ~* a declara grevă; *scendere/mettersi in ~* a declanşa/a începe greva; *appello allo ~* apel la grevă; *~ articolato* grevă pe sectoare; *~ generale/totale* grevă generală; *~ a oltranza/a tempo indeterminato* grevă nelimitată; *~ a catena* grevă

în lanţ (la intervale scurte); ~ *a scacchiera* grevă alternată (într-o întreprindere); ~ *a singhiozzo* grevă perlată; ~ *a sorpresa* grevă spontană; ~ *bianco/pignolo/dello zelo/a puntiglio* grevă de zel (ce respectă toate regulamentele); ~ *a settori* grevă pe sectoare; ~ *selvaggio* grevă de boicot la banda de montaj; ~ *a rovescio* grevă de protest manifestată prin muncă; ~ *di solidarietà* grevă de solidaritate; ~ *della fame* greva foamei; *(fig., glumeţ) giorno di* ~ zi de sărbătoare/neiucrătoare. **II.** *adj.* neocupat, leneş.

sciorâre *vi. (e) (înv., dial.)* **1.** a răsufla. **2.** *(despre apă)* a se scurge. **3.** a se răcori, a se odihni.

sciorinaménto *s.m.* uscare la vînt; zvîntat; întindere (a rufelor etc.) la aer, la soare.

sciorinâre I. *vt.* **1.** a întinde (la aer/soare); ~ *il bucato* a întinde rufele; *(fig.)* ~ *bugie* a înşira minciuni. **2.** *(fig.)* a expune, a etala, a prezenta; ~ *la propria merce* a-şi etala marfa; ~ *la propria cultura* a-şi etala propria cultură. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se da la o parte. **2.** a-şi descheia haina (spre a se răcori). **III.** *vi. (e; înv.)* a curge; a se scurge.

sciòrre *vt., vr. (poetic)* *v.* sciogliere.

sciovèrno *s.m. (mar.)* iernare (a corăbiilor).

sciovia *s.f. (sport)* teleschi.

sciovinismo *s.m.* şovinism.

sciovinista, -isti, *s.m.* şi *f.* şovin.

sciovinistico, -ici, *adj.* şovinist.

scipâre I. *vt. (înv.)* a strica, a prăpădi. **II.** *vi. (a)* a avorta.

scipido *adj. (rar)* **1.** fără gust, insipid. **2.** prost, tont, nătîng.

scipitàggine *s.f.* **1.** prostie, neghiobie. **2.** lipsă de gust.

scipitézza *s.f.* **1.** prostie, tîmpenie. **2.** ceea ce e insipid.

scipito *adj.* **1.** insipid, fără gust; *un brodo* ~ o supă insipidă. *SIN. insipido.* **2.** *(fig.)* prost, netot, nătîng; *umorismo* ~ humor stupid.

scippâre *vt. (dial.)* a fura, a şterpeli.

scippo *s.m. (dial.)* furt, jefuire, tîlhărie; *lo* ~ *di una borsetta* jefuirea de poşetă.

scirocchàle *adj.* care ţine de siroco.

scirocchàta *s.f.* suflare puternică a vîntului siroco.

sciròcco, -òcchi, *s.m.* siroco (vînt cald de sud-est).

sciroppâre *vt.* **1.** a face sirop. **2.** a fierbe în sirop. **3.** *(fig., ironic)* a consola; ~*-si qualcuno* a înghiţi/a suporta pe cineva.

sciroppàto I. *adj., s.m.* sirop(at). **II.** *s.m.* sirop.

sciròppo *s.m.* sirop; ~ *di cantina* vin; ~ *delle cinque radici* un fel de sirop aperitiv.

scirppóso *adj.* (şi *fig.*) siropos; *film* ~ film siropos.

scirpo *s.m. (rar, bot.)* pipirig *(Scirpus lacustris).*

scirro *s.m. (med.)* ganglion cancéros.

scisma *s.m. (bis.)* schismă.

scismàtico, -àtici, *adj., s.m.,* schismatic.

scissile *adj. (min.)* **1.** care se rupe uşor; fragil. **2.** care se scindează.

scissióne *s.f.* sciziune; scindare.

scissionismo *s.m. (pol.)* scizionism.

scissionista, -isti, *s.m. (pol.)* scizionist.

scissionistico, -ici, *adj.* scizionist.

scissiparità *s.f. (biol.)* sciziparitate.

scisso *part. tr.* de la scindere.

scissùra *s.f.* **1.** crăpătură. **2.** sciziune; neînţelegere, dezbinare; conflict; ~ *in famiglia* conflict în familie. **3.** *(anat.)* scizură; şanţ (în masa cerebrală).

scisto *s.m. v.* schisto.

scistosità *s.f. (geol.)* şistozitate.

scistóso *adj. (geol.)* şistos.

scitale *s.f.* **1.** *(ant.)* bici; curea. **2.** *(antic.)* scrisoare secretă (la spartani). **3.** şarpe din poveşti.

sciti *s.m. pl. (ist.)* sciţi.

scitico, -ici, *adj. (ist.)* scitic.

sciugâre *vt., vi. v.* asciugare.

sciugatóio *s.m.* **1.** prosop. **2.** loc de uscat (pieile).

sciuntâre *vt. (electr.)* a şunta.

sciupacchiâre *vt., vr. (pop.)* a (se) strica, a (se) prăpădi.

sciupâre I. *vt.* **1.** a strica, a distruge, a prăpădi; ~ *un indumento* a strica o haină. *SIN. logorare.* **2.** a irosi, a prăpădi, a risipi; *la carne costa, non la* ~*!* carnea costă, n-o irosi!; ~ *denaro* a cheltui/a prăpădi bani; ~ *un patrimonio* a risipi un patrimoniu/ o moştenire; ~ *il tempo* a irosi timpul. *SIN. sprecare.* **3.** a pierde, a prăpădi; ~ *tempo* a pierde timp; ~ *le proprie forze* a-şi irosi forţele; ~ *un'occasione* a pierde o ocazie. **II.** *vr.* **1.** a se/îşi strica, a se distruge, a-şi prăpădi; ~*-si la vista* a-şi strica/a-şi distruge vederea; ~*-si l'appetito* a-şi strica foamea. **2.** a se/a-şi ruina; ~*-si la salute* a-şi ruina sănătatea; *si è sciupato a studiare tanto* şi-a prăpădit sănătatea cu învăţatul. **3.** *(fam., ironic)* a se ruina, a sărăci, a cheltui mult; *si è sciupata a farci un regalo!* ca să ne facă un cadou şi-a mîncat toţi banii. **4.** *(înv.)* a avorta.

sciupàto *adj.* **1.** *(despre haine, bani, timp etc.)* uzat; stricat, prăpădit; irosit. **2.** *(despre sănătate)* şubrezit, epuizat.

sciupinio, sciupio *s.m.* **1.** uzare. **2.** irosire; prăpădire.

sciùpo *s.m.* risipă; prăpădire, irosire; *fare* ~ a irosi.

sciupóne, -óna *adj., s.m.* şi *f. (fam.)* risipitor, cheltuitor; care iroseşte/strică.

sciuscià *s.m.* lustragiu (copil).

scivola *s.f.* canal cu pantă de scurgere foarte mare.

scivolaménto *s.m.* alunecare.

scivolâre *vi. (a, e)* **1.** a aluneca; ~ *sul ghiaccio* a aluneca pe gheaţă; ~ *su un argomento* a trece uşor peste un subiect. **2.** a aluneca/a scăpa/a cădea din mînă; *i libri mi scivolano da sotto il braccio* cărţile îmi alunecă de sub braţ; *far* ~ *qualcosa in tasca a qualcuno* a strecura ceva în buzunarul cuiva; *(fig.)* ~ *via* a o şterge, a se topi. **3.** *(av.)* a cădea (pe o parte), a pierde din înălţime.

scivolarèlla *s.f.* alunecare *(joacă);* coborîrea scării (pe balustradă).

scivolàta *s.f.* **1.** alunecare (dintr-o dată). **2.** *(lit., înv.)* compoziţie poetică în versuri de şapte silabe.

scivolàto *adj.* **1.** alunecat; *(muz.) note* ~*-e* note alunecate pe clapele pianului. **2.** *(despre haină/rochie)* larg, lejer.

scivolo *s.m.* **1.** *(muz.)* tril. **2.** *(av.)* pistă specială pentru hidroavioane. **3.** *(tehn., constr.)* jgheab cu pantă mare. **4.** tobogan; alunecuş.

scivolóne *s.m.* **1.** alunecare; *fare uno* ~ a aluneca. **2.** cădere prin alunecare. **3.** *(fig.)* greşeală/păcat mare. **4.** *(fotbal)* înfrîngere neaşteptată.

scivolosità *s.f.* faptul de a fi alunecos; *la* ~ *del terreno* terenul alunecos.

scivolóso *adj.* **1.** alunecos. *SIN. sdrucciolevole.* **2.** *(fig.)* fals, care una spune şi alta gîndeşte, făţarnic; *persona* ~*-a* persoană făţarnică.

sclamâre *vt. (lit.)* *v.* esclamare.

sclarèa *s.f. (bot.)* iarba-sfîntului-Ioan *(Salvia sclarea).*

sclèra *s.f. (anat.)* sclerotică. *SIN. sclerotica.*

scleràle *adj.* referitor la sclerotică; *lente* ~ lentilă de contact.

sclerederma *s.m. (med.)* sclerodem.

sclerosâre *vt., vr. (med.)* a (se) scleroza.

sclerósi *s.f. invar. (med.)* scleroză; ~ *a placche* scleroză în plăci.

scleróso *adj. (bot.)* îngroşat, fibros.

scleròtica *s.f. (anat.)* sclerotică. *SIN. sclera.*
scleròtico, -òtici, *adj.* sclerotic.
scòcca *s.f.* **1.** *(auto.)* coca/carcasă. **2.** capră de trăsură.
scoccàre I. *vt.* **1.** a arunca/a trage cu forţă; ~ *una freccia* a arunca o săgeată, a trage cu o săgeată; ~ *un pugno* a repezi un pumn. **2.** *(despre ceas)* a suna, a bate; *l'orologio scoccò le sei* ceasul a bătut/sunat de/la şase. **3.** *(fig.)* **a)** a arunca, a azvîrli; ~ *occhiate d'intesa* a arunca ocheade; **b)** a fura; ~ *un bacio* a fura un pupic/sărut. **4.** a debita. **II.** *vi. (e)* **1.** *(despre lîna de pe fus)* a se desprinde, a cădea. **2.** *(despre resort)* a (se) destinde; *la trappola è scoccata* cursa s-a închis/s-a desclanşat. **3.** *(despre ceas)* a bate, a suna; *scoccano le sei* bate/sună de ora şase. **4.** a se slobozi; a fulgera; a aluneca, a cădea; *è scoccata una scintilla* a căzut o stea.
scoccétto *s.m. (în expr.) fare a* ~ a se juca de-a spart oul.
scocciaménto *s.m.* **1.** spargere (a unui ou/vas). **2.** *(fam.)* pisălogeală, sîcîială; plictiseală.
scocciànte *adj. (fam.)* foarte plicticos/agasant/enervant.
scocciàre I. *vt. (fam.)* **1.** a sparge (ouă/vase). **2.** a plictisi, a bate capul; a pisa, a pisălogi, a sîcîi; *lo sai che mi hai scocciato?* ştii că m-ai pisălogit destul?/că m-am săturat?; *non mi* ~ nu mă bate la cap. **II.** *vr. (despre peşte)* a scăpa din undiţă.
scocciatóre, -trice *s.m.* şi *f. (fam.)* pisălog.
scocciatùra *s.f. (fam.)* plictiseală, lucru plicticos, corvoadă.
scoccìna *s.f. v.* scoccetto.
scoccìno *s.m. v.* scoccetto.
scòcco, scòcchi, *s.m.* **1.** bătaie (de ceas etc.). **2.** ţocăit, sărutare zgomotoasă. **3.** azvîrlire; slobozire, destindere (a unui resort).
scoccolàre *vt.* a culege coconare/boabe (de pe arbuşti etc.).
scocuzzolàre *vt. (rar)* a dărîma vîrful/creştetul unui turn; a tăia moţul.
scodàre *vt.* a tăia coada unui animal.
scodàto *adj.* **1.** fără coadă. **2.** cu coada tăiată, berc (de coadă); *cane* ~ cîine berc.
scodèlla *s.f.* **1.** farfurie adîncă; strachină/blid. **2.** castron; castronaş. **3.** conţinutul unei farfurii/unui castron; *mangiare due ~-e di minestra* a mînca două farfurii/străchini de supă; ~ *di legno* strachină; ~ *di porcellana* farfurie; *fare le ~-e* a pune în farfurii. **4.** *(la pl.)* talere (la terezie/cîntar).
scodellàre *vt.* **1.** a pune supă în farfurii; ~ *figliuoli* a naşte mulţi copii. **2.** *(fig., pop., glumeţ)* a spune/a face/a da cu uşurinţă; ~ *bugie* a turna la minciuni/gogoşi. **3.** a răsturna; a vărsa.
scodellàta *s.f.* (cantitate care încape într-o) strachină/farfurie/castron.
scodellàto *adj.* **1.** turnat. **2.** răsturnat, vărsat; *voler la pappa ~-a* a voi posmagii muiaţi.
scodellìno *s.m.* **1.** taler (la terezie). **2.** *(ist., mil.)* focos (la puşcă).
scodinzolàre *vi. (a)* **1.** a dă din coadă; a se gudura. **2.** *(fig.)* a se legăna în mers.
scodinzolìo *s.m.* **1.** dare din coadă; gudurare insistentă. **2.** legănare în mers.
scofaceiàre *vt. (înv.)* a turti; a scofîlci.
scoffóne *s.m.* jambieră de lînă (purtată de unii călugări).
scòglia[1] *s.f.* piele care năpîrleşte; *cambiare la* ~ a năpîrli.
scóglia[2] *s.f. v.* scoglio.
scoglièra *s.f. (mar.)* şir de stînci marine; recif; barieră; *diga a* ~ dig.
scóglio[1] *s.m.* şi *f.* **1.** colţ, stîncă (în apă, pe ţărmul mării). **2.** stîncă ascuţită. **3.** *(fig.)* pericol; dificultate, greutate; obstacol, hop; *superare lo* ~ *degli esami* a trece peste hopul examenelor.
scóglio[2] *s.m. (înv.)* **1.** piele năpîrlită. **2.** scoarţă. **3.** refuz; primire rea.
scòglio[3] *s.m. (înv.) v.* scoglia[1].
scoglióso *adj.* **1.** stîncos, din stîncă; *riva* ~*-a* ţărm stîncos. **2.** plin cu stînci; *mare* ~ mare plină cu stînci.
scoiàre *vt.* a jupui de piele, a beli; ~ *un coniglio* a beli/a jupui un iepure.
scoiattolo *s.m. (zool.)* veveriţă *(Sciurus vulgaris)*; *essere agile/svelto come uno* ~ a fi iute/agil ca o veveriţă.
scolabròdo *s.m. v.* colabrodo.
scolafritto *s.m.* strecurătoare pentru grăsimea de la friptură.
scolamaccheróni *s.m. invar.* strecurătoare pentru macaroane.
scolaménto *s.m.* **1.** scurgere. **2.** strecurare.
scolapàsta *s.m. invar.* strecurătoare de paste făinoase.
scolapiàtti *s.m. invar.* suport pentru uscat farfuriile.
scolàra *s.f.* şcolăriţă.
scolàre[1] *vi. (e), vt., vr.* a (se) scurge; a (se) goli; ~ *la pasta/l'insalata* a scurge pastele/salata; *(fig.)* ~*-si un fiasco/una bottiglia* a goli/a suge o sticlă; ~*-si in lagrime* a plînge cu lăhote.
scolàre[2] **I.** *adj. (în expr.) età* ~ vîrstă şcolară. **II.** *s.m. (înv.) v.* scolaro.
scolarésca *s.f.* şcolărime.
scolarésco, -chi, *adj.* şcolăresc; *esposizione* ~*-a* expoziţie a elevilor.
scolarizzàre *vt.* a şcolariza; ~*i ragazzi di sei anni* a şcolariza pe copiii de şase ani.
scolarizzazióne *s.f.* şcolarizare; ~ *di massa* şcolarizare de masă; alfabetizare.
scolàro *s.m.* şcolar, elev. *SIN. allievo, alunno.*
scolàstica *s.f. (fil.)* scolastică.
scolasticaménte *adv.* **1.** şcolăreşte; din punct de vedere şcolar. **2.** scolastic, formal.
scolasticheria *s.f.* pedantism scolastic.
scolasticismo *s.m. (fil.)* **1.** metodă scolastică. **2.** scolastică.
scolasticità *s.f.* caracter şcolar/şcolăresc.
scolàstico, -àstici I. *adj.* **1.** şcolar, de şcoală; *ispettore* ~ inspector şcolar; *anno* ~ an şcolar; *libri* ~*-i* cărţi de şcoală, manuale; *aula* ~*-a* (sală de) clasă. **2.** *(fil.)* scolastic. **3.** *(fig., depr.)* scolastic nepersonal; *stile* ~ stil scolastic, lipsit de personalitate. **II.** *s.m.* **1.** *(fil.)* filozof scolastic. **2.** *(ant.)* orator; literat. **3.** profesor; învăţător. **4.** *(bis.)* teolog.
scolasticùme *s.m. (depr.)* scolastică.
scolatìo *adj.* **1.** care topeşte/dizolvă, dizolvant. **2.** care se risipeşte.
scolatóio, -òi, *s.m.* loc de scurgere; *lo* ~ *della lavanderia* scurgerea de la spălătorie.
scolatùra *s.f.* **1.** scursătură, scursură. **2.** scurgere.
scoliàsta *s.m. v.* scoliaste.
scoliàste *s.m.* scoliast; adnotator.
scòlice *s.m. (zool.)* tenie (partea anterioară capul).
scolìna *s.f.* şanţ de scurgere (pe cîmp).
scòlio *s.m.* **1.** scolie/notă critică/adnotare. **2.** cîntec de petrecere.
scolio *s.m.* scurgere prelungită/continuă.
scoliòsi *s.f. (med.)* scolioză.
scolìto *s.m. (entom.)* car-de-copac *(Scolytus scolytus).*
scollacciàrsi *vr.* a se decolta prea tare.

scollacciàto *adj.* **1.** decoltat. **2.** *(fig.)* imoral, licenţios, impudic, decoltat; *racconto* ~ povestire decoltată.
scollacciatúra *s.f.* **1.** decolteu. **2.** decoltare.
scollaménto *s.m.* dezlipire; desfacere în două.
scollàre[1] **I.** *vt.* a decolta; ~ *una camicia/un vestito* a decolta o cămaşă/o rochie; ~ *a punta* a decolta în *en coeur*; ~ *a tondo/a quadro* a decolta rotund/pătrat; *(dial.)* ~ *il fiasco* a sparge gîtul unei sticle. **II.** *vr.* a se decolta; *ti sei scollata troppo* te-ai decoltat prea mult.
scollàre[2] *vt., vr.* **1.** a (se) dezlipi; *l'etichetta si è scollata* eticheta s-a dezlipit. **2.** *(fig.)* a se descotorosi.
scollàto I. *adj.* **1.** decoltat; *scarpa* ~*-a* pantof decoltat. **2.** cu decolteu, (cu rochie) decoltată; *signore* ~*-e* doamne cu vestminte decoltate. **3.** dezlipit; *testa* ~ persoană trăsnită; zevzec; *orecchie* ~*-e* urechi clăpăuge. **II.** *s.m.* decolteu.
scollatúra *s.f.* **1.** decolteu. **2.** decoltare. **3.** dezlipire.
scollegaménto *s.m.* **1.** desfacere; despărţire, separare. **2.** lipsă de legătură.
scollegàre *vt.* **1.** a dezlega, a desface. **2.** a despărţi; a scinda.
scollettàre *vt. (agr.)* a decoleta.
scollettatrice *s.f. (agr.)* maşină de decoletat.
scollettatúra *s.f. (agr.)* decoletare.
scollinàre *vi. (a)* **1.** a urca/a trece un deal. **2.** *(înv.)* a umbla/a se plimba pe dealuri.
scollino *s.m.* **1.** eşarfă de gît. **2.** şal pe umeri şi piept.
scóllo *s.m.* decolteu.
scolmàre *vt.* a rade, a lua surplusul (la un sac prea plin etc.).
scolmatóre *adj., s.m. (idraul.)* (canal) de deviere (a unui curs de apă).
scólo *s.m.* **1.** scurgere; *fogna/canale di* ~ canal de scurgere. **2.** scursoare. **3.** şanţ de scurgere (în pantă). **4.** *(înv.)* dar (făcut cu sila). **5.** *(med.)* blenoragie.
scolopèndra *s.f. (zool.)* scolopendră *(Scolopendra cingulata)*.
scolopèndrio *s.m. (bot.)* năvalnic *(Scolopendrium vulgare)*.
scolópio *s.m.* preot din congregaţia Şcolilor pioase.
scoloraménto *s.m.* decolorare.
scoloràre I. *vt.* a decolora. **II.** *vi. (e), vr.* a păli; a pierde din strălucire; ~*-si in viso* a păli.
scoloriménto *s.m.* **1.** decolorare. **2.** pălire.
scolorina *s.f.* decolorant (pentru pete de cerneală etc.).
scolorire *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) decolora, a (se) spălăci; *il sole scolorisce le tinte* soarele decolorează culorile; *stoffa che non si scolorisce* stofă ce nu se decolorează. **2.** a păli; ~*-si in viso* a păli.
scolorito *adj.* **1.** decolorat, spălăcit. **2.** palid; stins.
scolpàre *vt., vr.* a (se) dezvinovăţi; a (se) disculpa; a (se) justifica.
scolpiménto *s.m. (rar)* sculptare.
scolpire *vt.* **1.** a sculpta. **2.** a rosti răspicat, a pronunţa clar. **3.** (şi *fig.*) a grava, a întipări; ~ *il nome su un tronco d'albero* a grava numele pe un trunchi de copac; ~ *un ricordo nella mente* a-şi întipări o amintire în minte. **4.** *(înv.)* a recunoaşte.
scolpitaménte *adv. (despre pronunţare)* distinct, clar, răspicat.
scolpitézza *s.f. (lit.)* efect sculptural.
scolpitúra *s.f. (rar)* **1.** sculptură. **2.** efigie, pecete.
scólta *s.f.* sentinelă; gardă; *essere di* ~ a fi de gardă/sentinelă; *fare la* ~ a fi de gardă.
scoltellàre *vt.* **1.** a curăţa (de buruieni/ramuri, cu cuţitul). **2.** *(depr.)* a răni cu cuţitul.
scoltellatóre, -trice I. *adj. (înv.)* care taie. **II.** *s.m. (înv.)* cuţitar.
scòlto *part. tr. (poetic)* de la scolpire.
scombaciàre I. *vt.* **1.** a desface, a despărţi. **2.** a dezlipi. **II.** *vi. (e)* a nu fi lipit; a nu coincide.
scombavàre *vt. (înv.)* a umple cu bale, a îmbăla.
scombiecheràre *vt. (pop., rar)* a mîzgăli. *SIN. schiccherare.*
scombinàre *vt.* **1.** a răscoli, a răvăşi; *hai scombinato tutti i fogli* ai răvăşit toate foile. **2.** a desface (o căsătorie etc.). **3.** a anula (o combinaţie); a face să cadă un aranjament.
scombinàto *adj., s.m.* **1.** uşuratic; zăpăcit; extravagant; *mente/testa* ~*-a* (cap) zănatec/zevzec. **2.** care nu termină, care nu rezolvă nimic.
scómbro *s.m. (iht.)* scrumbie albastră, scrumbie-de-mare *(Scomber scombrus)*.
scombùglio *s.m.* **1.** răsturnare. **2.** dezordine; haos; derută; zăpăceală.
scombulaménto *s.m. v.* scombuglio.
scombulàre *vt.* **1.** a răsturna. **2.** a răscoli, a răvăşi. **3.** a perturba.
scombussolaménto *s.m.* **1.** tulburare, răvăşire, răscolire. **2.** răscoleală, dezordine.
scombussolàre *vt.* **1.** a răsturna; a răscoli, a răvăşi. **2.** a întoarce pe dos, a da peste cap; *il suo arrivo scombussola i nostri progetti* sosirea lui ne dă planul peste cap; ~ *un piano* a da peste cap un plan. **3.** a tulbura, a zăpăci, a năuci; *la notizia mi ha scombussolato* vestea m-a tulburat/năucit. *SIN. sconvolgere, turbare.*
scombussolio *s.m.* agitaţie; perturbaţie; forfotă.
scommèssa *s.f.* **1.** pariu, rămăşag; *fare una* ~ a pune pariu/rămăşag; *vincere/perdere una* ~ a cîştiga/a pierde rămăşagul. **2.** obiectul unui pariu.
scommèsso I. *part. tr.* de la scommettere. **II.** *adj.* **1.** pariat. **2.** dezlipit, desfăcut; demontat.
scommessùra *s.f.* **1.** desfacere, dezagregare. **2.** demontare.
scommétterе[1] *vt.* **1.** a desface, a dezlipi; ~ *le ossa* a luxa oasele. **2.** *(fig., înv.)* a dezbina; ~ *il popolo* a produce discordie în popor. **3.** a demonta.
scommettére[2] *vt.* a paria/a pune rămăşag; ~ *uno contro cento* a paria unul contra o sută, a fi sigur de-a avea dreptate.
scommettitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) care produce discordie/dezbină. **2.** (persoană) care pariază; jucător (la un pariu).
scommettitùra *s.f.* **1.** desfacere; dezlipire; demontare. **2.** parte dezlipită; parte demontată.
scommiatàre *vt., vr (înv.)* v. accomiatare.
scommóssa *s.f.* agitaţie, mişcare; emoţie.
scommoviménto *s.m. (rar)* tulburare.
scommuòvere I. *vt. (rar)* **1.** a agita, a mişca. **2.** a zgudui puternic. **II.** *vr.* a se emoţiona.
scomodaménte *adv.* incomod, lipsit de comoditate.
scomodàre *vt., vr.* a (se) incomoda, a (se) deranja; *non* ~ *il medico* nu-l deranja pe medic; *non voglio che vi scomodiate per me* nu vreau să vă deranjaţi pentru mine; *non si scomodi!* nu vă deranjaţi!
scomodità *s.f.* lipsă de comoditate; situaţie incomodă; *viaggiare sempre è una* ~ a călători mereu e incomod; *la* ~ *di una posizione* poziţie incomodă.
scòmodo I. *adj.* incomod; supărător; *letto* ~ pat incomod; *vestito* ~ *da indossare* rochie greu de îmbrăcat; *località* ~*-a da raggiungere* localitate greu accesibilă. *SIN. disagevole, malagevole.* **II.** *s.m.* incomodare, deranj; supărare; *far* ~ a fi incomod, a deranja, a fi cu supărare; *se non ti è di* ~ *preferisco uscire* dacă nu-ţi e cu bănat aş vrea să ies.
scompaginaménto *s.m.* deranj; răsturnare.

scompaginàre I. *vt.* **1.** a strica ordinea/structura. **2.** a tulbura; a produce dezordine; ~ *l'unità nazionale* a desface/a distruge unitatea națională. *SIN. scompigliare, scomporre.* **3.** *(tipogr.)* a strica paginația. **II.** *vr.* a se tulbura; a fi descumpănit.

scompaginàto *adj.* **1.** cu paginile dezlipite (la carte/caiet). **2.** în dezordine, dezordonat. **3.** tulburat, descumpănit.

scompaginatùra *s.f.* **1.** stricare/răsturnare a originii/succesiunii. **2.** *(tipogr.)* încurcare a paginației.

scompaginazióne *s.f. v.* scompaginamento.

scompagnaménto *s.m.* **1.** despărțire/separare. **2.** desperechere.

scompagnàre *vt.* **1.** a despărți; a separa; a îndepărta. **2.** a desperechea; ~ *un servizio di piatti* a desperechea un serviciu de farfurii. *SIN. spaiare.*

scompagnàto *adj.* desperecheat, dezasortat. *SIN. spaiato.*

scompagnatùra *s.f.* desperechere.

scompàgno *adj.* desperecheat. *SIN. scompagnato, spaiato.*

scompannàre I. *vt. (pop. dial.)* a sări din așternut. **II.** *vr. (pop. dial.)* a se dezveli.

scomparìre *vi. (e)* **1.** a dispărea; ~ *dalla circolazione* a dispărea din circulație. **2.** *(fig.)* a nu face impresie bună; *di fronte a lui, io scomparisco* în fața lui, eu nu mai exist. **3.** *(despre un tablou etc.)* a pierde din frumusețe; a păli (în comparație); *in quell'angolo il quadro scomparisce* în colțul acela tabloul pierde din valoare.

scomparìto I. *part. tr.* de la scomparire. **II.** *adj.* care nu a făcut impresie bună.

scompàrsa *s.f.* **1.** dispariție. **2.** moarte; *la notizia della sua* ~ vestea morții sale.

scompàrso I. *part. tr.* de la scomparire. **II.** *s.m. și f.* mort; *il caro* ~ dragul dispărut.

scompartiménto *s.m.* **1.** împărțire (a unui teren etc.). **2.** despărțitură. **3.** compartiment (de tren). **4.** *(pict.)* parte/panou (de poliptic).

scompartìre *vt.* **1.** a împărți; a despărți în părți. **2.** a împărți (între mai mulți); a distribui. **3.** a despărți/a separa (doi adversari).

scompàrto *s.m.* **1.** despărțitură. **2.** compartiment.

scompensàre *vt.* **1.** a strica un echilibru, a dezechilibra. **2.** *(med., mec.)* a decompensa; a dezechilibra, a anula echilibrul.

scompensàto *adj. (mec., med.)* decompensat; dezechilibrat.

scompènso *s.m.* decompensație; decompensare; dezechilibru; ~ *cardiaco* insuficiență cardiacă.

scomplacènte *adj.* nepoliticos; neamabil.

scompiacènza *s.f.* nepoliteță; lipsă de amabilitate.

scompiacére *vi. (a)* **1.** a nu fi amabil; a nu fi binevoitor. **2.** a nemulțumi (prin lipsă de amabilitate); *non voglio* ~ *a nessuno* nu vreau să nemulțumesc pe nimenea; ~ *a qualcuno* a nemulțumi pe cineva.

scompigliaménto *s.m.* **1.** tulburare; zăpăceală. **2.** învălmășeală. **3.** dezordine, răvășeală.

scompigliàre *vt.* **1.** a tulbura; a agita; a perturba. **2.** a zăpăci; a învălmăși. **3.** a răvăși; ~ *la casa* a răscoli/a răvăși casa; ~ *i capelli* a răvăși/a ciufuli părul. *SIN. scompaginare.*

scompigliataménte *adv.* în dezordine; dezordonat; *ragionare* ~ a judeca fără ordine.

scompìglio *s.m.* **1.** răsturnare; zăpăceală. **2.** învălmășeală; răvășeală; ~ *di libri* răvășire a cărților. **3.** (și *fig.*) derută, haos; *qui regna lo* ~ aici domnește haosul. *SIN. confusione.* **4.** perturbare; dezordine. **5.** discordie; ceartă.

scompisciàre I. *vt.* a murdări urinând. **II.** *vr.* a face pipi pe el; ~*-si dalle risa* a crăpa de râs.

scompletàre *vt.* a descompleta.

scomplèto *adj.* **1.** descompletat. **2.** incomplet; *collezione* ~*-a* colecție incompletă.

scomponìbile *adj.* decompozabil.

scomponibilità *s.f.* calitate de a fi decompozabil, de a putea fi descompus.

scomponiménto *s.m. (înv.)* descompunere.

scompórre I. *vt.* **1.** a desface, a demonta; ~ *gli elementi di una libreria* a demonta elementele unei biblioteci. **2.** *(mat.)* a descompune; ~ *un numero in fattori* a descompune un număr în factori primi. **3.** a răvăși; ~ *i capelli* a răvăși/a ciufuli părul; ~ *i lineamenti* a se descompune la chip. *SIN. scompaginare, sconnettere.* **4.** *(tipogr.)* a desface un text cules și a pune literele în cutiuțele lor. **II.** *vr.* **1.** a se tulbura, a se schimba la față; *non* ~*-si* a rămîne netulburat, a nu-și pierde cumpătul; *senza* ~*-si* fără să-și piardă firea. **2.** a se descompune, a se desface.

scomposizióne *s.f.* **1.** despărțire. **2.** desfacere. **3.** *(mat.)* descompunere.

scompostaménte *adv.* în dezordine; dezordonat; fără ținută; *sedere* ~ a ședea urît.

scompostézza *s.f.* **1.** lipsă de ținută. **2.** atitudine neglijentă. **3.** necuviință; ~ *dei gesti* gesturi lipsite de bunăcuviință.

scompósto I. *part. tr.* de la scomporre. **II.** *adj. (fig.)* **1.** nepoliticos, necuviincios; *atteggiamento* ~ atitudine necuviincioasă; *star* ~ a fi/a sta necuviincios; *non stare* ~*!* stai cumsecade! **2.** cu o ținută urîtă, neglijent; dezordonat/necontrolat; *vesti* ~*-e* haine neglijente; *capigliatura* ~*-a* piептănătură dezordonată; *posizione* ~*-a* poziție/atitudine necontrolată. **3.** tulburat la față; cu trăsăturile descompuse. **4.** *(despre un razionament etc.)* fără legătură; haotic. **5.** *(despre stil)* dezordonat, haotic.

scomputàbile *adj. (mat.)* care trebuie/poate fi scăzut.

scomputàre *vt.* a scădea dintr-o socoteală; ~ *l'anticipo dello stipendio* a scădea avansul din salariu; ~ *un debito* a plăti o datorie; *(jur.)* ~ *il sofferto* a reduce timpul de detențiune (pînă la pronunțarea sentinței).

scòmputo *s.m.* **1.** scădere (dintr-o socoteală). **2.** reducere (a unei pedepse etc.).

scompuzzàre *vi. (a)* **1.** a împuți. **2.** a răsturna; a răvăși.

scomunàre *vt. (înv.)* a învrăjbi; a dezbina.

scomùnica *s.f. (bis.)* excomunicare; afurisire; anatemă; *(fam.) aver la* ~ *addosso* a fi ghinionist, a-i ieși totul pe dos.

scomunicàre *vt.* **1.** a excomunica; a afurisi; a anatemiza. **2.** *(fig.)* a exclude.

scomunicàto *adj., s.m.* **1.** excomunicat, afurisit; anatemizat; *parere uno* ~ a avea o figură sinistră. **2.** ticălos; nelegiuit.

scomùzzolo *s.m. (înv.)* fleac.

sconcacàre *vt.* **1.** a murdări cu excremente. **2.** *(fig.)* a dojeni. **3.** a dispreți.

sconcàre *vt.* a face o groapă la rădăcina unui pom.

sconcatenàre *vt.* **1.** a rupe o înlănțuire; a separa. **2.** a desface lucruri legate împreună.

sconcertaménto *s.m.* tulburare; descumpănire.

sconcertànte *adj.* care nedumerește/derutează/descumpănește; deconcertant.

sconcertàre I. *vt.* **1.** a deranja; a tulbura; a strica ordinea; ~ *lo stomaco* a deranja stomacul; ~ *i piani/i progetti* a da planurile/proiectele peste cap.

2. a descumpăni, a tulbura, a deconcerta; *è una notizia che sconcerta* e o veste care deconcertează pe toți. **II.** *vr.* a-și pierde cumpătul, a se descumpăni, a se tulbura.

sconcertàto *adj.* **1.** tulburat. **2.** perplex, derutat, nedumerit, descumpănit.

sconcèrto *s.m.* **1.** indigestie; deranjament de stomac; greață. **2.** tulburare; descumpănire, dezorientare.

sconcézza *s.f.* **1.** neruşinare; indecență. **2.** urîțenie, diformitate, hidoșenie. **3.** *(fig.)* obscenitate, grosolănie; scîrboșenie; *fare/dire ~-e* a fi grosolan; *è una vera ~* e o adevărată scîrboșenie.

sconciaménte *adv.* **1.** în mod indecent, obscen. **2.** *(fam.)* dezgustător, scîrbos.

sconciàre **I.** *vt.* **1.** a strica (bucuria/proiectele). **2.** a deranja; *(înv.) ~ una gamba* a-și luxa/a-și rupe un picior. **II.** *vr.* **1.** a avorta. **2.** a-și rupe (un picior). **3.** a se strica; a se deranja.

sconciatùra *s.f.* **1.** avorton; urîțenie, pocitanie. **2.** lucru nereuşit; lucru prost făcut.

scóncio **I.** *adj.* **1.** *(înv.)* dezordonat, șleampăt; *piuttosto ~* cam șleampăt. **2.** urît, diform, hidos; dezgustător; *corpo ~* trup diform. **3.** indecent; scîrbos; obscen; neruşinat; *parole ~-ce* cuvinte obscene; *azioni ~-e* gesturi/acțiuni indecente; *un libro ~* o carte grețoasă/indecentă. *SIN. sporco, vergognoso.* **4.** *(înv.)* desfrînat. **5.** *(înv.)* mutilat; rupt; luxat; *braccio ~* braț rupt. **II.** *s.m.* **1.** indecență; neruşinare; obscenitate. *SIN. indecenza.* **2.** lucru prost făcut, porcărie, tîmpenie; *questa traduzione è uno ~!* traducerea asta e o tîmpenie! **3.** *(înv.)* inconvenient. **4.** *(înv.)* pagubă, daună.

sconclùdere *vt. (fig.)* a desface, a rupe, a anula (contracte/căsătorii etc.)

sconclusionataménte *adv.* (în mod) dezlînat, incoerent, inconsecvent.

sconclusionatézza *s.f.* inconsecvență; incoerență.

sconclusionàto *adj.* **1.** inconcludent; dezlînat; incoerent; *discorso/racconto ~* discurs/povestire incoerentă. *SIN. inconcludente, incongruente, sconnesso.* **2.** *(despre o persoană)* inconsecvent. **3.** fără minte/judecată; *parole ~-e* cuvinte fără noimă.

sconcordànza *s.f.* **1.** neconcordanță. **2.** *(gram.)* lipsă de acord.

sconcordàre *vi. (a; rar)* a nu fi de acord; a nu se împăca; *due colori che sconcordano* două culori discordante.

sconcòrde *adj. (lit.)* discordant.

sconcòrdia *s.f. (lit.)* **1.** discordie; neînțelegere; vrajbă. **2.** *(bot.)* specie de orhidee *(Orchis latifolia)*.

scondìto *adj.* **1.** lipsit de/fără condiment. **2.** *(fig.)* prost; *carne ~-a* carne fără gust.

sconfacènte *adj. (lit.)* nepotrivit, deplasat.

sconfacévole *adj. (înv.)* nepotrivit.

sconfèrma *s.f.* dezmințire.

sconfessàre *vt.* a nega; a tăgădui; a retracta; *~ la propria fede politica* a-și renega propria credință politică. *SIN. ritrattare.*

sconfessióne *s.f.* **1.** negare, tăgăduire; dezmințire. **2.** desolidarizare; dezavuare.

sconfettàre *vt.* a umple cu confeti (pe cineva).

sconficcaménto *s.m.* scoatere (din cuie).

sconficcàre *vt.* **1.** a scoate (ceva care este înfipt); a desface ceva bătut în cuie; a smulge. *SIN. svellere.* **2.** *(fig.)* a dezrădăcina; a extirpa (o idee din mintea cuiva).

sconfidàre *vi. (a), vr.* **1.** a nu se mai încrede (în ceva/cineva). **2.** a nu mai spera.

sconfidànte *adj.* neîncrezător.

sconfidèzza *s.f. (înv.)* **1.** neîncredere crescîndă. **2.** deprimare, descurajare.

sconfiggere[1] *vt.* a smulge; a scoate (din cuie); *~i chiodi dal muro* a scoate cuiele din zid.

sconfiggere[2] *vt. (și fig.)* a înfrînge; a învinge, a bate; *~ il nemico* a învinge dușmanul; *~ il vizio* a combate viciul. *SIN. debellare, sgominare.*

sconfinaménto *s.m.* **1.** încălcare de teritoriu, trecere de frontieră. **2.** *(fig.)* trecere dincolo de limite; *lo ~ dell'atmosfera* pătrunderea în spațiul cosmic.

sconfinàre *vi. (a, e)* **1.** a invada; a încălca un teritoriu; *~ in* a intra în, a invada. **2.** *(fig.)* a depăși limitele; a trece de/peste; *non bisogna mai ~* nu trebuie niciodată să întindem coarda prea mult; *ha sconfinato dal tema fondamentale* a depășit limitele temei de bază.

sconfinàto *adj.* nelimitat; nesfîrșit; nemărginit. *SIN. immenso.*

sconfìtta *s.f.* **1.** înfrîngere (categorică); *dare/infliggere una ~* a da/a trage o bătaie bună, a înfrînge; *riportare/patire/subire una ~* a mînca bătaie, a fi învins/înfrînt. *SIN. rotta.* **2.** pierdere, insucces, înfrîngere; *~ elettorale* înfrîngere electorală; *~ nelle votazioni* înfrîngere electorală. *SIN. batosta, fallimento, smacco.* **3.** *(sport)* înfrîngere, pierdere, insucces; *la squadra ha subito una imprevidibile ~ sul proprio campo* echipa a mîncat o bătaie neașteptată pe propriul său teren. **4.** dezastru; ruinare; devastare.

sconfìtto *part. tr.* de la sconfiggere.

sconfóndere *vt.* **1.** *(înv.)* a tulbura. **2.** a rușina.

sconfortaménto *s.m.* deprimare, descurajare.

sconfortànte *adj.* deprimant; descurajant.

sconfortàre **I.** *vt.* **1.** *(lit.)* a descuraja; a deprima. **2.** *(înv.)* a sfătui pe cineva să nu acționeze. **II.** *vr.* **1.** a se speria. **2.** a se descuraja. **3.** a se mîhni. *SIN. scoraggiare, sconsolare.*

sconfortàto *adj.* descurajat, abătut, nemîngîiat; neconsolat. *SIN. desolato, sconsolato, disperato.*

sconfòrto *s.m.* **1.** descurajare; demoralizare; deprimare. **2.** mîhnire; durere. *SIN. desolazione, disperazione, scoraggiamento.*

scongegnàre *vt.* a demonta; a dezasambla.

scongelàre *vt.* a decongela.

scongiùngere *vt.* a desface; a separa.

scongiuraménto *s.m. (lit.)* **1.** conjurare; implorare. **2.** evitare, înlăturare, îndepărtare (de primejdie).

scongiuràre *vt.* **1.** *(fig.)* a conjura, a ruga fierbinte; *ti scongiuro!* te implor!, te conjur! **2.** *(fig.)* a îndepărta, a înlătura; *~ un pericolo/disastro* a înlătura un pericol/dezastru. **3.** *(lit.)* a scoate diavolii din cineva (prin descîntece vrăjitorești).

scongiurazióne *s.f. (rar) v.* scongiuro.

scongiùro *s.m.* **1.** invocare; conjurare, implorare; rugă fierbinte. **2.** jurămînt; invocare a ceva sacru. **3.** descîntec; *far gli ~-i* a descînta de deochi.

sconnessaménte *adv.* (în mod) nelegat, incoerent; fără legătură/conexiune.

sconnèsso **I.** *part. tr.* de la sconnettere. **II.** *adj.* **1.** *(despre idei/judecăți/cuvinte)* nelegat; dezlînat; *discorso ~* discurs dezlînat; *parole ~-e* cuvinte fără legătură. *SIN. incongruente, sconclusionato.* **2.** neîncleiat, neînchegat, scîlciat; *un tavolato ~* o podea scîlciată, un perete de scînduri prost închegate.

sconnessùra *s.f.* dislocație, desfacere; dezlipire; *le ~-e del pavimento* locurile în care podeaua e stricată/unde scîndurile sînt dezlipite.

sconnèttere **I.** *vt.* **1.** *(mec.)* a desface; a dezasambla. **2.** a rupe legătura/conexiunea (dintre idei etc.). **II.**

vi. (a) a vorbi aiurea; a aiura; *l'ubriaco sconnette* beţivul aiurează.

sconocchiàre I. *vt.* **1.** a scoate caierul din furcă. **2.** *(ironic)* a devora, a mînca cu lăcomie; *~-si un pollo* a mînca un pui cu oase cu tot. **3.** *(fig.)* a epuiza, a dărîma, a consuma; *la malattia lo ha sconocchiato* boala l-a dărîmat. **4.** a curăţa (porumbul). **II.** *vi. (a)* a sfîrşi caierul.

sconoscènte *adj.* **1.** ingrat; nerecunoscător. **2.** *(rar)* care nu cunoaşte.

sconoscènza *s.f.* **1.** nerecunoştinţă; ingratitudine. **2.** *(înv.)* ignoranţă.

sconóscere *vt., vi. (a)* **1.** a nu recunoaşte; *~ i meriti altrui* a nu recunoaşte meritele cuiva. **2.** a fi ingrat/nerecunoscător.

sconoscimènto *s.m.* **1.** nerecunoaştere. **2.** *(rar)* ingratitudine; nerecunoştinţă.

sconosciùto I. *part. tr.* de la sconoscere. **II.** *adj.* **1.** necunoscut; *paese ~* sat necunoscut; *terre ~-e* pămînturi necunoscute; *malattia ~-a* boală necunoscută; *sensazione ~-a* senzaţie nouă/necunoscută. **2.** obscur, fără faimă; *pittore/scrittore ~* pictor/scriitor obscur. **3.** *(lit.)* nerecunoscut, ignorat. **III.** *s.m.* necunoscut.

sconquassaménto *s.m.* **1.** zdruncinare; zguduire; distrugere. **2.** zdruncinătură; zguduitură.

sconquassàre *vt.* **1.** a strica; a sfărîma în bucăţi; a distruge. **2.** a zdruncina; a zgudui; a zgîlţîi. **3.** *(fig.)* a indispune, a face să se simtă rău, a dărîma; *quel giro in giostra mi ha sconquassato* datul în lanţuri mi-a făcut rău/m-a dărîmat.

sconquàsso *s.m.* **1.** zdruncinătură; zguduitură; zgîlţîitură. **2.** ruină; prăbuşire; *ha portato lo ~ in famiglia* a adus ruina în familie. **3.** dezordine, neorînduială; *mettere a ~* a face dezordine.

sconquassùme *s.m. (colectiv)* grămadă de ruine/de lucruri răsturnate.

sconsacràre *vt.* a profana, a pîngări.

sconsacraziône *s.f.* profanare; pîngărire.

sconsentìre *vt.* a nu consimţi; a interzice.

sconsideràre *vt.* a nesocoti. *SIN. ignorare.*

sconsideratamènte *adv.* în mod nesocotit/nechibzuit/necugetat.

sconsideratézza *s.f.* **1.** nesocotinţă, necugetare. **2.** imprudenţă; uşurinţă; grabă. *SIN. irriflessione, imprudenza, avventatezza.*

sconsideràto *adj., s.m.* **1.** nesocotit, necugetat. **2.** imprudent; uşuratic. *SIN. avventato, sbadato, sventato.*

sconsiderazióne *s.f. (rar) v.* sconsideratezza.

sconsigliàre *vt.* a sfătui să nu facă/spună.

sconsigliatézza *s.f.* imprudenţă necugetare; uşurinţă.

sconsigliàto *adj.* **1.** necugetat, nesocotit; uşuratic. *SIN. inavveduto, incauto, sconsiderato.* **2.** imprudent; neprevăzător. nesfătuit; neajutat.

sconsiglio *s.m.* îndepărtare de la o hotărîre; abatere de la un sfat.

sconsolànte *adj.* dezolant; întristător; descurajant; *una lettera ~* o scrisoare dezolantă.

sconsolànza *s.f. (înv.)* **1.** dezolare; deprimare. **2.** mîhnire; durere.

sconsolàre *vt.* **1.** *(lit.)* a dezola; a deprima. **2.** a mîhni; a îndurera. *SIN. sconfortare.*

sconsolataménte *adv.* cu desperare, în mod desperat; *piangeva ~* plîngea cu desperare.

sconsolatézza *s.f.* deprimare; mîhnire; tristeţe.

sconsolàto *adj.* **1.** deprimat; dezolat. *SIN. sconfortato, afflitto.* **2.** neconsolat; nemîngîiat. *SIN. inconsolabile.*

scontàbile *adj.* **1.** *(com.)* scontabil; care se poate sconta. **2.** care se poate achita.

scontaménto *s.m.* **1.** ispăşire a unei pedepse. **2.** *(rar, com.)* scont; scontare de poliţă.

scontànte *s.m. (fin.)* întreprindere/persoană care cumpără o poliţă.

scontàre *vt.* **1.** *(com.)* a sconta; *~ una cambiale* a sconta o poliţă. **2.** *(com.)* a plăti, a achita; *~ un debito* a achita o datorie (în rate). **3.** a ispăşi; *~ un peccato* a ispăşi un păcat; *spesso i figli scontano le colpe dei genitori* adesea copiii ispăşesc pentru părinţi. **4.** a expia, a ispăşi; *deve ~ due anni di carcere* trebuie să ispăşească doi ani de închisoare; *~ gli eccessi della gioventù* a-şi expia păcatele tinereţii; *(fam.) ~-la* a plăti cu vîrf şi îndesat. **5.** a prevedea un rău; a sconta; *il fallimento era scontato* falimentul era prevăzut/ca scontat. **6.** *(în critica literară/artistică)* a asimila în mod creator/original; *non tutti riescono a ~ la poetica dell'ermetismo* nu toţi reuşesc să asimileze şi să redea în mod creator poetica ermetismului. **7.** *(înv.)* a socoti prost.

scontatàrio *s.m. (com.)* persoană care vinde o poliţă.

scontàto *adj.* **1.** *(fin.)* scontat. **2.** ispăşit. **3.** *(fig.)* scontat, prevăzut; *un risultato ~* un rezultat scontat; *dare per ~* a da drept/ca sigur.

scontatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (com.)* scontator.

scontentàre *vt.* a nemulţumi; a nu satisface; *quella politica scontenta la classe operaia* acea politică nemulţumeşte clasa muncitoare.

scontentézza *s.f.* nemulţumire, insatisfacţie.

scontènto I. *adj.* nemulţumit · nesatisfăcut; dezamăgit; *essere ~ di qualcosa* a fi nemulţumit de ceva. **II.** *s.m.* **1.** sentiment de nemulţumire; *suscitare lo ~ generale* a suscita nemulţumirea generală; *essere preso dallo ~* a fi cuprins de dezamăgire. **2.** tulburare.

scontèssere *vt.* **1.** a deşira (o ţesătură). **2.** a descompune (o frază/un vers), a destrăma.

scontista *s.m.* şi *f.* **1.** *(com.)* scontator. **2.** cămătar.

scónto *s.m.* **1.** scont; scontare; *a/per ~* în contul; *invio questa somma a ~ del mio debito* trimit această sumă în contul datoriei mele. **2.** rabat; reducere; *al 25% di ~* 25% reducere; *mi fanno sempre lo ~* îmi fac întotdeauna rabat. **3.** *(fig.)* ispăşire; răscumpărare; *a ~ di* pentru iertarea (unei greşeli); *a/per ~* spre ispăşire.

scontórcere I. *vt.* **1.** a suci; a răsuci. **2.** a îndoi. **3.** a strîmba. **II.** *vr.* **1.** a se contorsiona. **2.** a se zvîrcoli; a se zbate.

scontorcimènto *s.m.* **1.** răsucire. **2.** strîmbătură. **3.** contorsiune. **4.** zvîrcolire.

scontorsióne *s.f. (rar) v.* scontorcimento.

scontòrto *part. tr.* de la scontorcere.

scontraffàre *vi. (pop.)* **1.** a contraface; a imita prost. **2.** a deforma.

scontràre I. *vt.* **1.** a întîlni; a da peste/de; *~ un conoscente* a întîlni un cunoscut; *~ per caso* a întîlni din întîmplare, a da de cineva din întîmplare. **2.** *(înv.)* a ataca, a începe o luptă. **3.** a întîmpina/a se lovi de greutăţi. **4.** a confrunta, a colaţiona. **II.** *vi. (a), vr.* **1.** *(rar)* a se întîlni din întîmplare, a da de/peste, a da nas în nas cu; *~-si in qualcuno* a da nas în nas cu cineva. **2.** *(despre vehicule)* a se ciocni, a se izbi, a se tampona; *l'automobile si scontrò con il tram* maşina s-a tamponat cu tramvaiul; *sull'autostrada/ad un incrocio si sono scontrate due automobili* pe autostradă/la o intersecţie s-au ciocnit două maşini. **3.** a se înfrunta; a se încăiera, a se lua la bătaie; *i due eserciti si scontrarono a pianura* cele două armate s-au înfruntat în cîmpie. **4.**

(fig.) a se ciocni în păreri, a avea păreri divergente/diferite; *i nostri pareri si scontrano* părerile noastre sînt cu totul opuse.

scontrìno *s.m.* **1.** tichet; bilet. **2.** contramarcă, bon. **3.** recipisă.

scóntro *s.m.* **1.** ciocnire, tamponare; *uno ~ stradale* un accident de circulaţie. *SIN. collisione, urto.* **2.** *(mil.)* ciocnire armată, luptă scurtă/improvizată, încăierare. *SIN. combattimento.* **3.** *(scrimă)* întîlnire; concurs; *direttore di ~* director de concurs/întreceri. **4.** *(mec.)* opritor/limitator de cursă. *SIN. puntalino.* **5.** *(fig.)* **a)** polemică; **b)** discuţie violentă, ceartă; *avere uno ~ con uno* a se certa cu unul; *~ verbale* dispută verbală. **6.** *(înv.)* întîmplare; *buono ~* persoană de bun augur. **7.** *(înv.)* obstacol; accident. **8.** *(înv.)* schimb; *in ~* în schimb. **9.** *(înv.)* confruntare, verificare.

scontrosàggine *s.f.* harţag, arţag; irascibilitate.

scontrosaménte *adv.* (în mod) arţăgos; iritat, cu iritaţie.

scontrosità *s.f.* **1.** arţag; gest/cuvînt arţăgos. **2.** ursuzenie; mohoreală. **3.** izolare, închistare. *SIN. ritrosia, ritrosità.*

scontróso I. *adj.* **1.** arţăgos; irascibil. **2.** ursuz; retras; rezervat. *SIN. ritroso.* **II.** *s.m.* şi *f.* om ursuz/rezervat/retras/nesociabil; *non fare lo ~!* hai nu mai fi ursuz!; *è una ~-a* este o ciufută. *SIN. insocievole, ombroso, ruvido, ispido.*

scontùrbare *vt.* a tulbura profund.

scontùrbo *s.m.* tulburare profundă.

sconvenévole *adj.* **1.** nepotrivit. **2.** nedemn. **3.** necuviincios; *parole ~-i* cuvinte necuviincioase.

sconvenevolézza *s.f.* **1.** nepotrivire. **2.** necuviinţă; mojicie.

sconvenevolménte *adv.* (în mod) nepotrivit/necuviincios, reprobabil.

sconvenìente *adj.* **1.** nedemn; nepotrivit; *discorso ~* discurs nedemn. *SIN. indecoroso.* **2.** necuviincios; mojic; *risposta ~* răspuns mojic. *SIN. disdicevole, indecente.* **3.** dezavantajos, neconvenabil; *prezzo ~* preţ dezavantajos.

sconvenientemènte *adv.* **1.** în mod dezavantajos. **2.** în mod nepotrivit/neconvenabil/necuviincios.

sconveniènza *s.f.* **1.** necuviinţă; faptă necuviincioasă. **2.** nepotrivire; inoportunitate. **3.** dezavantaj.

sconvenìre *vi. (e)* **1.** a nu se cădea; a nu se cuveni. **2.** a nu fi potrivit; a nu fi nimerit; *questo modo di parlare ti sconviene* acest fel de a vorbi nu ţi se potriveşte. **3.** a fi dezavantajos, a nu conveni.

sconvolgènte *adj.* tulburător, impresionant; *notizia ~* ştire impresionantă.

sconvólgere *vt.* **1.** a răsturna; a răvăşi; a răscoli; *il vento sconvolge le carte* vîntul răvăşeşte hîrtiile; *~ le idee/i piani* a da ideile/planurile peste cap; *~ lo stomaco* a-şi da stomacul peste cap. **2.** a tulbura; a îngrijora profund; a impresiona.

sconvolgiménto *s.m.* **1.** răsturnare; răvăşire; răscolire. **2.** tulburare; îngrijorare.

sconvòlto I. *part. tr.* de la s c o n v o l g e r e. **II.** *adj.* **1.** desfigurat (la faţă). **2.** tulburat profund; răscolit, răvăşit.

scooter *s.m. invar.* scuter; motoretă.

scópa *s.f.* **1.** *(bot.)* iarbă-neagră *(Calluna vulgaris).* **2.** mătură; *ci vuol la ~* trebuie măturat; *lavoratori della ~* măturători; *essere magro come una ~* a fi slab ca un ţîr/o scîndură; *(înv.) romper la ~* a duce o viaţă de desfrîu. **3.** *(la pl.)* păr aspru. **4.** joc de cărţi.

scopaìola *s.f.* **1.** *(ornit.)* cristei *(Erex pratensis).* **2.** *(bot.)* mătură *(Sorghum vulgare).*

scopàre *vt.* **1.** a mătura. **2.** *(ist.)* a lovi cu mătura *(tortură).* **3.** a ruşina. **4.** a străbate, a colinda, a cutreiera. **5.** *(vulg.)* a poseda o femeie.

scopàta *s.f.* **1.** lovitură de mătură. **2.** măturat; măturătură. **3.** *(vulg.)* coit.

scopatóre, -trìce I. *s.m.* şi *f.* măturător; *(bis.) ~-i segreti* oameni de serviciu (la locuinţa Papei). **II.** *s.m. (bis.)* congregaţie a flagelanţilor.

scopatùra *s.f.* **1.** măturătură; măturat; măturare. **2.** gunoi (în urma măturării). **3.** *(ist.)* tortură/biciuire cu mătura. **4.** *(înv.)* corecţie; ruşine publică.

scoperchiàre *vt.* **1.** a lua capacul; a descoperi. **2.** a dezveli (o casă); a lua acoperişul.

scoperchiatùra *s.f.* **1.** descoperire; dezvelire. **2.** fîşie de carne (pe coastele vitelor tăiate); carne de gătit (de calitate inferioară).

scopèrta *s.f.* **1.** descoperire; *la ~ dell'America* descoperirea Americii; *(ironic) che ~!* ce descoperire!; *che bella ~!* ce mai descoperire! *SIN. ritrovamento.* **2.** *(înv.)* recunoaştere; explorare. **3.** *(înv.)* esplanadă. **4.** *(mar., av.) segnale di ~* semnal de recunoaştere.

scopertaménte *adv.* în mod deschis/manifest.

scopèrto I. *part. tr.* de la s c o p r i r e. **II.** *adj.* **1.** descoperit; neacoperit; *automobile ~-a* automobil decapotabil; *terrazzo ~* terasă fără acoperiş; *fondo ~* albie de rîu, fără apă; *pali ~-i* pari ieşiţi din apă; *cielo ~* cer senin; *aria ~-a* aer liber; *dormire ~* a dormi dezvelit. **2.** gol; dezbrăcat; *spalle/braccia ~-e* spate gol/braţe goale; *a capo ~* în capul gol. **3.** *(fig.)* deschis, manifest; public; *a viso ~, a fronte ~-a* sincer; *(loc. adv.) alla ~-a* în mod deschis/cinstit; *procedere alla ~-a* a proceda deschis/sincer. **4.** *(mil.)* fără apărare; descoperit. **5.** vizibil; *giocare a carte ~-e* a juca cu cărţile pe masă/pe faţă. **6.** *(fig.)* cunoscut; ştiut. **7.** *(com.)* descoperit; fără acoperire; *rimanere ~* a nu avea acoperire; *assegno ~* cec fără acoperire. **III.** *s.m.* **1.** loc descoperit; loc deschis; *dormire allo ~* a dormi în aer liber; *mettere qualcosa allo ~* a dezvălui ceva în public. **2.** număr de puncte (marcat de ambele zaruri, la joc). **3.** *(com.)* descoperire; lipsă de acoperire; *credito allo ~* credit fără garanţie.

scopetàgnola *s.f. (ornit.) v.* s t e r p a z z o l a.

scopéto *s.m.* pădurice cu arbuşti de iarbă-neagră.

scopétta *s.f.* **1.** măturică. **2.** *(dial., fam.)* perie.

scopétto *s.m.* **1.** măturică. **2.** *(ist.)* carabină.

scopettóni *s.m. pl.* favoriţi pînă la bărbie.

scopiazzàre *vt. (depr.)* **1.** a copia prost. **2.** a plagia.

scopiazzàto *adj.* **1.** prost copiat. **2.** plagiat.

scopiazzatùra *s.f. (depr.)* copietură; plagiat.

scopìno *s.m.* măturător de stradă.

scopìsta, -isti, *s.m.* jucător al unui joc de cărţi; *v.* s c o p o n e **(2)**.

scòpo *s.m.* **1.** scop; ţel; *a tale ~* în acest scop; *a/con questo ~* cu acest scop; *con/allo ~ di* cu scopul de a; *senza ~* fără scop; *l'unico ~ della vita* unicul ţel al vieţii. **2.** *(înv.)* ţintă.

scòpola *s.f. (av.)* zguduitură provocată de goluri de aer.

scopóne *s.m.* **1.** *(bot.)* iarbă-neagră *(Calluna vulgaris).* **2.** joc de cărţi (de patru persoane).

scoppiaménto *s.m.* **1.** explodare, explozie. **2.** plesnire; crăpare.

scoppiàre[1] *vi. (e)* **1.** a exploda; *la caldaia è scoppiata* cazanul a explodat; *è scoppiata una bomba* a explodat o bombă; *far ~* a face/a pune să explodeze. **2.** *(despre o armă)* a se descărca. **3.** *(despre un bici)* a pocni. **4.** *(despre un vulcan)* a erupe. **5.** a plesni; a crăpa; *~ di salute* a pocni de sănătate; *~ dal caldo* a muri de cald; *~ dal ridere/dalle risa* a crăpa

de rîs; *mangiare fino a* ~ a mînca de crapă; *sentirsi* ~ *il cuore* a simţi că i se rupe/sfîşie inima. *SIN. prorompere.* **6.** *(fig.)* a izbucni; a se stîrni, a se isca cu violenţă; ~ *in pianto/lacrime* a izbucni în plîns/lacrimi; *è scoppiata una rivolta/rivoluzione* a izbucnit o revoltă/revoluţie; ~ *l'epidemia* a se isca/a izbucni epidemia. **7.** *(sport)* a ceda; ~ *in salita* a ceda la urcuş/urcare.

scoppiàre[2] *vt.* a desperechea.

scoppiàto *adj.* **1.** *(despre un atlet)* epuizat, care cedează. **2.** *(rar)* crăpat; *mani* ~*-e dal/per il freddo* mîini crăpate de ger.

scoppiatùra *s.f. (fam.)* crăpătură a pielii.

scoppiettànte *adj.* care pîrîie/trosneşte; *risata* ~ rîs din inimă/sincer.

scoppiettàre *vi. (a)* **1.** a pîrîi; a trosni. **2.** a pocni din degete. **3.** *(despre lampă)* a pîlpîi. **4.** a răsuna; *la stanza scoppiettò di risate* camera a răsunat de hohote de rîs.

scoppiettìo *s.m.* **1.** pîrîit; trosnet prelungit. **2.** pîlpîit. **3.** răsunet (repetat).

scopléttо *s.m.* **1.** *(înv., ist.)* puşcă mică, durdă. **2.** *(înv.)* foc de artificii. **3.** *(înv.)* praştie.

scòppio *s.m.* **1.** explozie, explodare; *lo* ~ *di una bomba* explozia unei bombe; *motore a* ~ motor cu explozie; a ~ *ritardato* cu explozie întîrziată. **2.** detunătură, explozie *(sunet)*. **3.** pocnitură; plesnitură; *lo* ~ *della frusta* plesnitură de bici. **4.** *(fig.)* izbucnire, dezlănţuire; iscare, stîrnire; *lo* ~ *della epidemia* izbucnirea/stîrnirea epidemiei; *lo* ~ *della guerra* izbucnirea războiului; *uno* ~ *di risa* o izbucnire în rîs; *uno* ~ *d'ira* o criză/izbucnire de mînie; *di* ~ pe neaşteptate; *arrivare/cadere/morire di* ~ a sosi/a cădea, a muri pe neaşteptate. *SIN. scatenamento.* **5.** erupţie de vulcan. **6.** *(înv.)* puşcă.

scòppola *s.f.* **1.** palmă peste ceafă; *prendere qualcuno a* ~*-e* a lua pe cineva la palme/bătaie; *entrare con la* ~ a intra fără plată; *passare con la* ~ a trece (un examen) ca prin minune. **2.** pierdere, pagubă. **3.** *(av.)* *v.* s c o p o l a. **4.** *(dial.)* şapcă.

scopriménto *s.m.* **1.** *(înv.)* descoperire; găsire; *lo* ~ *del Nuovo Mondo* descoperirea lumii noi. **2.** dezvelire; inaugurare; ~ *di una statua/un monumento* dezvelirea unei statui/unui monument. **3.** revelaţie.

scoprìre I. *vt.* **1.** a descoperi, a lua capacul/acoperişul; ~ *una pentola* a lua capacul de pe oală; ~ *una casa* a lua acoperişul unei case. **2.** a dezveli, a dezgoli, a descoperi; ~ *le gambe* a dezveli picioarele; ~ *il bambino* a dezveli, a deşcoperi copilul; ~ *-si il capo* a-şi scoate pălăria; *(fig.)* ~ *il suo animo* a-şi da în vileag intenţiile. **3.** a dezveli; a inaugura; ~ *una statua* a dezveli o statuie; ~ *un altare per ricoprirne un altro* a face o datorie pentru a plăti alta. **4.** a lăsa descoperit; a expune fără apărare; ~ *il petto* a-şi expune pieptul; ~ *il fianco* a se expune atacului adversarilor. **5.** a descoperi, a arăta, a face cunoscut; ~ *i denti nel sorridere* a-şi arăta dinţii cînd surîde; *(fig.)* ~ *le proprie intenzioni/i propri sentimenti* a-şi da în vileag intenţiile/sentimentele; ~ *le carte/il gioco* a da cărţile pe faţă. **6.** a dezvălui, a da în vileag; ~ *la verità* a da în vileag adevărul; ~ *la causa/la ragione* a arăta cauza/motivul; ~ *un segreto* a dezvălui un secret. **7.** a descoperi; a găsi, a afla; ~ *una nuova legge fisica* a descoperi o nouă lege fizică; ~ *il ladro* a găsi/a afla hoţul; ~ *un tesoro/un nascondiglio* a găsi o comoară/ascunzătoare; ~ *alla giustizia* a denunţa; ~ *altari/altarini* a da în vileag/pe faţă; *(prov.)* *uno scopre la lepre e un altro la piglia* nu-i pentru cine se pregăteşte, ci pentru cine se nimereşte. **8.** *(înv., mil.)* a explora; a merge în recunoaştere; ~ *un paese/un terreno* a explora un sat/un teren. **9.** *(rar, fig.)* a se interesa, a se informa. **10.** a descoperi, a lansa; ~ *un nuovo cantante* a descoperi/a lansa un nou cîntăreţ. **II.** *vr.* **1.** a se dezveli, a se dezgoli, a se descoperi; ~*-si troppo* a se dezveli prea mult. **2.** a se dezbrăca; *fa freddo ancora, non avere fretta a* ~*-ti* încă e frig, nu te grăbi să te dezbraci. **3.** *(fig.)* a-şi dezvălui intenţiile; *attento a non* ~*-ti* fii atent să nu te laşi descoperit; *teme di* ~*-si* îi e teamă să nu se descopere. **4.** *(mil.)* a se descoperi; *aspettate che il nemico si scopra* aşteptaţi ca duşmanul să se expună/descopere; *(înv.)* ~*-si contro qualcuno* a înfrunta pe cineva. **5.** *(box)* a se descoperi.

scoprìtóre, -óra, -trìce *s.m.* şi *f.* descoperitor; *lo* ~ *dell'America* descoperitorul Americii.

scopritùra *s.f.* **1.** *(pop.)* descoperire; dezvelire; dezgolire. **2.** descoperirea unui vas, ridicarea capacului.

scoraggiaménto *s.m.* descurajare.

scoraggiànte *adj.* descurajator, descurajant.

scoraggiàre I. *vt.* **1.** a descuraja; a lua curajul. **2.** a zdruncina (o hotărîre). **3.** a speria. *SIN. sconfortare.* **II.** *vr.* a se descuraja.

scoraggiàto *adj.* descurajat.

scoraggiménto *s.m. v.* s c o r a g g i a m e n t o.

scoraggìre *vt., vr. v.* s c o r a g g i a r e.

scoraggìto *adj. v.* s c o r a g g i a t o.

scoraménto *s.m.* **1.** descurajare; deprimare; mîhnire. **2.** teamă. **3.** consternare.

scoràre *vt.* **1.** a descuraja profund; a deprima; a mîhni. **2.** a speria; a înfricoşa.

scoràto *adj.* **1.** descurajat, deprimat. **2.** speriat; înfricoşat.

scorbacchiàre *vt.* **1.** a demasca defecte; a înfiera. **2.** a-şi bate joc de defectele cuiva; a acoperi de ruşine. *SIN. svergognare.*

scorbacchiàto *adj.* **1.** demascat. **2.** înfierat; făcut de ruşine. *SIN. svergognato.*

scorbacchiatùra *s.f.* **1.** derîdere. **2.** demascare; înfierare.

scorbellàto *adj.* **1.** cinic. **2.** prost crescut. **3.** bizar, ciudat.

scòrbio *s.m. v.* s g o r b i o.

scorbùtico, -ùtici, *adj.* **1.** scorbutic. **2.** *(fig.)* capricios; cu toane; trăsnit.

scòrbuto, scorbùto *s.m. (med.)* scorbut.

scorciaménto *s.m.* scurtare.

scorciàre I. *vt.* **1.** a scurta; ~ *un vestito/i capelli* a scurta o rochie/părul; ~ *la vita* a scurta viaţa. **2.** a tăia (un drum). **3.** *(pict.)* a picta, a reda în perspectivă *(mai scurt)*. **II.** *vr. (despre zi)* a se scurta. **III.** *vi. (e; pict.)* a apărea mai scurt (ca efect de perspectivă).

scorciatòia *s.f.* **1.** *(alpin.)* scurtătură, cărare; *cercare/prendere una* ~ a căuta/a o lua pe o scurtătură, **2.** *(fig.)* expedient; *lo ottenne con una* ~ l-a obţinut printr-un expedient.

scorciatùra *s.f. v.* s c o r c i a m e n t o.

scórcio[1] *s.m.* **1.** *(pict.)* racursiu, redare în perspectivă; *di* ~ în treacăt. **2.** poziţie ciudată/forţată. **3.** ultima parte; rămăşiţă, rest (de timp); *in questo* ~ *di tempo* în acest timp care a mai rămas; *il tempo è bellissimo in questo* ~ *d'estate* vremea e foarte frumoasă în acest sfîrşit de vară; *approfitto di questo* ~ *di tempo* profit de acest moment (liber). **4.** strîmbătură de gură, grimasă. **5.** *(dial.)* muc de luminare.

scórcio[1] *adj. (pop.)* scurtat; prescurtat.
scorciare *vt., vr., vi. (dial.) v.* scorciare.
scordaménto *s.m. (muz.)* dezacordare.
scordàre[1] *vt., vr.* a uita, a nu-şi aminti; ~ *un nome/un indirizzo* a uita un nume/o adresă; ~*-si di un appuntamento* a-şi uita de o întîlnire; *non me ne scorderò mai* n-am să uit niciodată (aceasta); *quanto alle vacanze, scordatene* cît despre vacanţă, ia-ţi adio de la ea; *(bot.) non ti ~ di me* miozotis, nu-mă-uita.
scordàre[2] **I.** *vt. (muz.)* a dezacorda (un instrument). **II.** *vi. (e)* a distona; a fi discordant/în dezacord.
scordato[1] *adj., s.m.* (persoană/lucru) uitat.
scordàto[1] *adj.* **1.** *(muz.)* dezacordat. **2.** *(pict.)* discordant; distonant; nearmonios; neproporţionat.
scordatùra *s.f. (muz.)* dezacordare.
scòrdeo *s.m. (rar) v.* scordio.
scordévole[1] *adj.* uituc; care uită; care nu ţine minte.
scordévole[2] *adj. (înv.)* discordant.
scòrdio *s.m. (bot.)* iarbă-usturoasă, usturoi-de-lac *(Teucrium scordium)*.
scordóne *adj., s.m. (pop., dial.)* uitucilă.
scoréggia *s.f. (vulg.)* vînt, băşină. *SIN. correggia.*
scòrfano *s.m.* **1.** *(iht.)* v. scorpena. **2.** *(fig.)* om urît/hidos.
scòrgere *vt.* **1.** a zări; a observa; a discerne; ~ *una luce* a zări o lumină; *(fig.) farsi ~* a atrage atenţia, a bate la ochi, a face impresie proastă. **2.** *(fig.)* a-şi da seama, a întrevedea; ~ *un pericolo* a simţi un pericol; ~ *il vero* a întrevedea/a presimţi adevărul. **3.** *(lit., rar)* a conduce; a călăuzi. **4.** *(înv.)* a îmblînzi.
scorgiménto *(înv.) s.m.* **1.** zărire; observare; discernere, deosebire. **2.** *(rar)* impresie proastă.
scorgitóre, -trice *s.m.* şi *f. (înv.)* călăuză.
scòria *s.f.* **1.** zgură; scorie; ~ *vulcanica* lavă răcită; ~*-e radioattive* deşeuri radioactive. **2.** *(fig.)* zgură, rămăşiţe; *liberarsi dalle ~-e di un'educazione sbagliata* a elimina rămăşiţele unei educaţii greşite.
scoriàceo *adj.* asemănător zgurii.
scorificàre *vt. (metal.)* a transforma în zgură/scorii.
scorificazióne *s.f. (metal.)* separarea zgurii de metal, scorificare.
scornacchiàre *vt.* a ruşina a-şi bate joc; a lua în derîdere.
scornàre **I.** *vt., vr.* **1.** a(-şi) rupe coarnele. **2.** a rămîne de ruşine; *finirai per ~-ti* vei sfîrşi printr-un eşec, o să te faci de rîs. **II.** *vt. (fig.)* a lua în derîdere; a-şi bate joc; a face de ruşine.
scornàto *adj.* **1.** cu coarnele rupte. **2.** batjocorit; ruşinat; luat în derîdere.
scornatùra *s.f.* **1.** batjocorire; luare în derîdere. **2.** rupere a coarnelor.
scorneggiàre *vi. (a)* **1.** a împunge cu coarnele. **2.** *(înv.)* a suna repetat din corn.
scornettàre *vt.* a suna mereu din trompetă.
scornielàre *vt.* **1.** *(arhit.)* a lucra/a aplica ciubuce. **2.** a scoate dintr-un cadru/dintr-o ramă/dintr-un tipar.
scornielatùra *s.f.* **1.** *(arhit.)* ornamentare cu ciubuce, lucrare de ciubuce. **2.** scoatere dintr-un cadru/dintr-un tipar.
scòrno *s.m.* ruşine; insultă; ofensă; jignire, ocară; *sentire uno ~* a se simţi jignit/ofensat; *fare ~* a insulta; a face de ocară; *avere a ~* a dispreţui; *a/con suo grande ~* spre marea sa ruşine; *avere ~ una cosa* a-i fi ruşine de un lucru.
scoronàre **I.** *vt.* **1.** a tăia/a scoate coroana unui dinte. **2.** a tăia coroana copacilor. **3.** *(glumeţ)* a detrona. **II.** *vr.* a-şi scoate coroana.
scoroncià re *vi. (a)* a spune rugăciuni (numărîndu-le după mătănii).
scorpacciàta *s.f.* (şi *fig.*) îmbuibare; ghiftuială; *fare/farsi una ~* a se ghiftui.
scorpèna *s.f. (iht.)* porc-de-mare *(Scorpaena scrofa)*. *SIN. scorfano.*
scòrpio *s.m. (înv.) v.* scorpione.
scorpióne *s.m.* **1.** *(zool.)* scorpion *(Scorpio europaeus)*. **2.** *(fig.)* scorpie. **3.** stîrpitură. **4.** *(ist.)* **a)** arbaletă; **b)** catapultă. **5.** băţ noduros (pentru tortură).
scorporàre **I.** *vt.* **1.** a scoate; a lua o parte (dintr-un capital/o moşie etc.). **2.** a expropria parţial. **II.** *vr. (înv.)* a se strădui; a se trudi.
scòrporo *s.m. (jur.)* **1.** parte/sumă luată (dintr-un capital/o moşie). **2.** cheltuială mare.
scorrazzaménto *s.m.* **1.** hoinăreală. **2.** incursiune; jaf.
scorrazzàre **I.** *vi. (a)* **1.** a hoinări, a colinda, a alerga. **2.** *(mil.)* a jefui; a prăda; a face incursiuni. **3.** *(fig.)* a-şi schimba des profesiunea/locul de muncă. ~ *da un lavoro all'altro* a trece de la o muncă la alta. **II.** *vt.* **1.** a străbate în lung şi-n lat, a cutreiera; *ha scorrazzato mezzo mondo* a cutreierat toată lumea. **2.** a devasta.
scorrazzàta *s.f.* hoinăreală, colindare; plimbare, excursie; *una ~ in macchina* o plimbare cu maşina.
scorrèggere *vt.* **1.** a corecta greşit. **2.** a îndruma greşit; a strica (moravurile).
scorrènte *adj.* curgător.
scorrènza *s.f. (înv.)* **1.** fluiditate. **2.** diaree.
scórrere **I.** *vi. (e)* **1.** a curge; ~*il fiume/il sangue/le lacrime* a curge fluviul/sîngele/lacrimile. **2.** *(înv.)* a inunda. **3.** a trece repede, a aluneca; *una penna che scorre* o peniţă care alunecă; *la fune scorre* frînghia alunecă. **4.** *(despre timp)* a se scurge, a trece; *il tempo scorre rapido* timpul zboară. **5.** *(fig., despre stil etc.)* a fi curgător. **6.** a trece repede (pe dinaintea ochilor/cu mîna). **7.** a alerga încolo şi încoace; a rătăci, a hoinări. **8.** a cădea/a aluneca din mînă. **9.** *(înv.)* a muri. **II.** *vt.* **1.** a parcurge repede; ~ *un giornale/un libro* a parcurge un ziar/o carte. **2.** *(fig.)* a revedea, a străbate în gînd; ~ *il passato* a-şi revedea trecutul. **3.** a jefui; a prăda; ~ *un territorio/le campagne* a străbate jefuind.
scorreria *s.f.* **1.** parcurgere; străbatere. **2.** prădare; jefuire; devastare.
scorrettaménte *adv.* necorect, incorect; *comportarsi ~* a se purta incorect.
scorrettézza *s.f.* **1.** incorectitudine morală; viaţă incorectă. **2.** greşeală; eroare; *pieno di ~-e* plin de greşeli.
scorrètto *adj.* **1.** necorect; greşit. *SIN. errato.* **2.** incorect; *comportamento/gesto ~* comportare gest incorect(ă); *giocatore ~* jucător incorect. **3.** licenţios, incorect. *SIN. disdicevole, sconveniente.*
scorrévole **I.** *adj.* **1.** lunecător; *nastro ~* bandă rulantă/de montaj. **2.** fluid, fluent; *inchiostro ~* cerneală fluentă. *SIN. fluente, fluido.* **3.** *(fig.)* curgător, fluent; *stile/discorso ~* stil/discurs curgător/fluent. **4.** *(mec.)* glisant, culisant; *porta ~* uşă glisantă/culisabilă. **5.** *(fig.)* trecător. **6.** *(înv.)* alunecos. **II.** *s.m.* **1.** *(mec.)* piesă mobilă; culisă. **2.** cursor; ~ *del regolo calcolatore* cursorul riglei de calcul.
scorrevolézza *s.f.* (şi *fig.*) fluiditate.
scorrevolménte *adv.* (în mod) curgător/fluent; *parlava ~ il francese* vorbea curgător franceza.
scorrezióne *s.f.* **1.** greşeală, eroare. **2.** incorectitudine.
scorribànda *s.f.* **1.** jaf; prădăciune; incursiune. **2.** *(fig.)* incursiune (într-un domeniu al ştiinţei etc.). **3.** scurtă excursie.

scorridóre, -óra *s.m.* **1.** soldat cercetaş. **2.** corabie. **3.** *(înv.)* vagabond.

scorriménto *s.m.* **1.** curgere; alunecare; fluenţă, scurgere; *lo ~ delle acque/del traffico* scurgerea apelor/traficului; *strada di ~* variantă de drum mai puţin circulată/mai fluentă. **2.** irigaţie prin scurgerea fină/subţire a apei. **3.** *(fiz., metal.)* fluaj. **4.** *(mec.)* glisare, culisare. **5.** izvorîre; ţîşnire. **6.** *(despre gheţuri, morene)* înaintare. **7.** diaree. **8.** *(înv.)* prădăciune; jaf.

scorrubbiàre *vr. (înv.)* a se mînia, a se înfuria.

scorrucciàre *vr.* a se mînia; a se înfuria.

scorrùccio *s.m.* mînie; furie.

scórsa *s.f.* **1.** parcurgere rapidă; *dare una ~ al giornale* a parcurge în grabă ziarul. **2.** (scurtă) călătorie rapidă, goană; *dare una ~ a Roma* a da o fugă pînă la Roma.

scórso I. *part. tr.* de la scorrere. **II.** *adj.* **1.** trecut; sfîrşit; *l'ultimo ~* anul trecut; *l'anno ~* anul trecut. **2.** *(înv.)* corupt; stricat. **III.** *s.m.* greşeală; scăpare; inadvertenţă; lapsus (în scriere/vorbire); *~ di lingua/di penna* greşeală de vorbire/scriere.

scorsóio *adj.* alunecător; *nodo ~* laţ.

scòrta I. *s.f.* **1.** escortare; escortă; *fare da ~* a fi escortă; *sotto/con la ~* cu ajutorul; *la ~ di un treno* escortarea unui tren; *~ navale/aerea/d'onore* escortă navală/aeriană/de onoare. **2.** călăuză (mai ales în armată). **3.** rezervă; provizie; *~ di denaro* rezervă de bani; *~ di medicinali* provizie de medicamente; *~ di viveri* provizii de alimente; *esaurire le ~-e* a termina proviziile; *di ~* de rezervă; *materiali di ~* material de rezervă; *ruota di ~* roată de rezervă. **4.** *(la pl.)* stoc (de materie primă); *~-e di magazzino* stoc de materii prime în magazii; *accumulo di ~* stocare de materii prime; *~ minima/massima* stocaj minim/maxim. **5.** *(la pl.)* capital agrar (al unei ferme/gospodării); *~-e vive* şeptel, totalitatea animalelor; *~-e morte* maşini şi unelte, totalitatea uneltelor/îngrăşămintelor/seminţelor etc. **6.** *(în expr.)* *sulla ~ di* pe urmele, pe calea, potrivit, pe baza. **II.** *adj. invar.* (de) escortă; *nave ~* navă de escortă.

scortàre[1] *vt.* **1.** a escorta; a întovărăşi; *~ un prigioniero* a escorta un prizonier. **2.** a conduce, a călăuzi.

scortàre[2] **I.** *vt.* **1.** a scurta. **2.** *(pict., sculpt.)* a reprezenta în perspectivă. **II.** *vi. (e; sculpt., pict.)* a apărea mai scurt (în perspectivă. **III.** *vr.* a se scurta; a intra (la spălat).

scortecciaménto *s.m.* **1.** cojire, jupuire (la copaci etc.). **2.** coşcovire (la ziduri).

scortecciàre I. *vt.* **1.** a coji; *~ il pane* a lua/a jupui/a rupe coaja de pîine. **2.** a da jos zugrăveala. **II.** *vr.* a se coşcovi.

scortecciatrice *s.f.* **1.** maşină de cojit. **2.** maşină de decorticat orez. *SIN. sbramino.*

scortecciatùra *s.f.* **1.** cojire; jupuire. **2.** coşcovire. **3.** loc cojit/coşcovit.

scortése *adj.* nepoliticos; mojic; bădăran. *SIN. maleducato, sgarbato, villano.*

scorteseménte *adv.* nepoliticos.

scortesìa *s.f.* nepoliteţe; mojicie; bădărănie, grosolănie; *dire/fare ~-e* a spune/a face grosolănii.

scorticagàtti *s.m. (fam.)* medic/chirurg nepriceput/cîrpaci.

scorticaménto *s.m.* **1.** jupuire. **2.** julire. **3.** cojire. **4.** *(glumeţ)* fard, sulemeneală.

scorticàre *vi. (a)* **1.** a jupui. **2.** a juli; *~ -si un braccio* a-şi juli un braţ. **3.** *(fig.)* a jumuli; a jupui, a jefui; *~ i clienti* a jefui pe clienţi; *~ il pidocchio* a-i lua şi pielea, a jumuli bine de bani; *tanto ne va a chi tiene quanto a chi scorta* este vinovat şi cel care face şi cel care-l ajută; *(glumeţ) non tengo né scortico* nu am nimic de-a face cu aceasta. **4.** a coji; a lua jos coaja de pe o rană. **5.** *(fig.)* a freca (la un examen); *all'esame ci hanno scorticati* ne-au frecat teribil la examen.

scorticària *s.f.* plasă de pescuit.

scorticatóio *s.m.* **1.** loc unde se jupoaie animalele. **2.** cuţit de jupuit pielea. **3.** sală de disecţie. **4.** *(ironic)* tejghea de zaraf.

scorticatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** jupuitor. **2.** cămătar.

scortleatùra *s.f.* **1.** jupuire; cojire. **2.** jupuitură; julitură.

scorticavillàni *s.m.* ciocoi.

scortichìno *s.m.* **1.** cuţit de jupuit animalele. **2.** cămătar. **3.** *(glumeţ)* student în medicină.

scortire *vt.* a scurta.

scòrto[1] **I.** *part. tr.* de la scorgere. **II.** *adj.* **1.** călăuzit, condus. **2.** *(înv.)* clar; deschis; evident. **3.** *(înv.)* îndemînatic; isteţ.

scòrto[2] *s.m. (înv., pict.)* racursiu.

scòrza *s.f.* **1.** scoarţă; *non valere una ~* a nu face nici cît o ceapă degerată. **2.** coajă; crustă; *~ del limone* coajă de lămîie. **3.** piele (la animale); *la ~ del serpente* pielea şarpelui. **4.** *(fig.)* piele (la om); *avere la ~ dura, essere di ~ dura* a ţine la tăvăleală. **5.** aspect exterior, înfăţişare; *sotto una ruvida ~ si nasconde un timido* sub o înfăţişare aspră se ascunde un timid. **6.** *(glumeţ)* uniformă militară. **7.** *(lit.)* trup/corp uman. **8.** *(rar)* nimic; *(în expr.)* *non valere una ~* a nu face doi bani; *non capire una ~* a nu înţelege absolut nimic.

scorzàre I. *vt.* **1.** a jupui. **2.** a coji. **II.** *vr.* a se jupui.

scorzatùra *s.f.* **1.** jupuitură; cojeală (pe un trunchi de copac). **2.** jupuire; cojire.

scorzóne *s.m. (înv., zool.)* **1.** un fel de şarpe. **2.** mojic, bădăran.

scorzonéra *s.f. (bot.)* ţîţa-caprei *(Tragopogon pratensis).*

scorzoneria *s.f.* grosolănie; bădărănie; mojicie.

scorzóso *adj.* **1.** scorţos. **2.** cu coajă groasă.

scoscéndere I. *vt.* a despica; a smulge; a rupe; *~ alberi/rami* a smulge/a rupe copaci/ramuri. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se despica; a se rupe; a se sparge. **2.** a se prăvăli; a se surpa; *(glumeţ) mi sento tutto ~* simt că o să cad.

scoscendiménto *s.m.* **1.** surpare; prăvălire; *(geogr.) ~ di terreno* surpare de teren. **2.** loc surpat; surpătură. *SIN. dirupo.*

scoscéso I. *part. tr.* de la scoscendere. **II.** *adj.* prăpăstios, în pantă abruptă, abrupt.

scosciànte *adj.* furtunos, în ropote; *applausi ~-i* aplauze furtunoase, ropote de aplauze.

scosciàre I. *vt.* **1.** *(emfatic)* a-şi rupe şalele, a se deşela (la urcuş etc.). **2.** *(fam.)* a rupe un hartan/copan de pasăre. **II.** *vr.* a se crăcăna, a desface mult picioarele.

scosciàta *s.f. (fam.)* **1.** crăcănare (la dans). **2.** *(fig.)* oboseală; istovire (la urcuş).

scòscio *s.m.* **1.** crăcănare la dans. *SIN. spaccata.* **2.** bazon. **3.** *(înv.)* rotire în zbor (la coborîre).

scòssa *s.f.* **1.** zguduitură, zgîlţîitură; zdruncinătură, scuturătură; *dare una ~* a zgudui, a scutura; *ricevere una ~* a fi scuturat; *una ~ di terremoto* o zdruncinătură/zgîlţîitură de cutremur; *~ di pioggia* ropot de ploaie; *~ elettrica* descărcare/zgîlţîitură/şoc electric(ă); *produrre ~-e* a produce

şocuri electrice; *prendere la ~* a se curenta; *a ~-e* în salturi, sacadat; *camminare/procedere a ~* a merge/a înainta în salturi/sacadat. **2.** *(med.)* şoc electric (în tratament). **3.** *(fig.)* durere; zdruncinare, tulburare; *la morte della moglie per lui è stata una ~* moartea soţiei a fost un adevărat şoc pentru el. **4.** *(fig.)* lovitură, nenorocire, şoc; *la notizia del fallimento gli provocò una forte ~* vestea falimentului l-a zdruncinat rău.

scossàle *s.m. (reg.)* şort.

scossàre *vt. (rar)* a scutura.

scòsso **I.** *part. tr.* de la s c u o t e r e. **II.** *adj.* **1.** *(fig.)* zguduit, tulburat, zdruncinat. **2.** păgubit (băneşte); *finanze ~-e* finanţe păgubite/în ruină. **3.** *(dial.)* lipsit de; *cavallo ~* cal fără călăreţ.

scossóne *s.m.* **1.** ropot (de ploaie). **2.** *(augm.)* zdruncinătură; scuturătură puternică, şoc; *fu uno ~* a fost un adevărat şoc; *dare uno ~* **a)** a se zgudui tare; **b)** a se lovi/a se ciocni tare.

scostaménto *s.m.* **1.** îndepărtare; despărţire de cineva. **2.** *(mar.)* derivă. **3.** *(tehn.)* abatere, eroare; *~ dalla quota* abatere de la cotă. **4.** *(mat., fiz.)* eroare; toleranţă.

scostànte *adj.* antipatic; distant; *un individuo ~* un tip distant; *modi ~-i* purtări antipatice.

scostàre **I.** *vt.* **1.** a îndepărta, a separa. **2.** a evita; *tutti lo scostano* toţi îl evită. *SIN. rimuovere.* **II.** *vr.* **1.** a se îndepărta; a se da la o parte. **2.** a se despărţi. **3.** *(fig.)* a devia; *~-si dalla retta via* a devia de la drumul cel bun. **III.** *vi. (e; rar)* **1.** a sta la o parte; a nu fi lipit; *la poltrona scosta dalla parete* fotoliul stă depărtat de perete. **2.** a nu se atinge (de ceva/cineva).

scostolàre **I.** *vt.* **1.** a netezi (o foaie de hîrtie). **2.** *(bot.)* a scoate nervurile/cotorul; *~ gli spinaci* a curăţa spanacul. **II.** *vr.* a-şi rupe coastele.

scostolatrìce *s.f.* **1.** muncitoare la o fabrică de tutun. **2.** maşină de netezit frunzele de tutun.

scostumataménte *adv.* (în mod) destrăbălat, deşănţat; depravat.

scostumatézza *s.f.* **1.** purtare rea. **2.** destrăbălare; libertinaj. *SIN. dissolutezza.*

scostumàto *adj.* **1.** depravat; destrăbălat; deşănţat. *SIN. dissoluto, licenzioso, sfrenato.* **2.** *(dial.)* bădăran; mojic. *SIN. impertinente.*

scòtano *s.m. (bot.)* scumpie *(Rhus colinus)*; *~ d'America* oţetar *(Rhus typhina)*.

scotennàre *vt.* **1.** a jupui de piele (porcul). **2.** a scalpa.

scotennatóio *s.m.* unealtă pentru jupuit.

scotennatùra *s.f.* jupuire.

scòtere *vt. v.* s c u o t e r e **(I)**.

scoticàre *vt.* a tunde gazonul.

scoticatóre *s.m. (agr.)* antebrăzdar, antetrupiţă (de dimensiuni mici).

scotiménto *s.m.* **1.** scuturătură. **2.** hurducătură. **3.** trepidaţie.

scotìo *s.m. (fam.)* scuturătură; zdruncinătură repetată/continuă.

scotismo *s.m.* filozofia lui Duns Scott.

scotista, *-isti, s.m.* adept al filozofiei lui Duns Scott.

scotitóio *s.m.* **1.** strecurătoare (de salată). **2.** vas pentru prepararea unui cocteil, shaker. **3.** *(mec.)* scuturător.

scòto *adj. (ist.)* **1.** relativ la vechea Scoţie. **2.** *(geogr., lit.)* scoţian.

scòtola *s.f.* meliţă.

scotolàre *vt.* a meliţa.

scotolatùra *s.f.* melităre.

scòtta[1] *s.f.* zer.

scótta[5] *s.f. (mar.)* scotă.

scottaménto *s.m.* **1.** opărire. **2.** arsură.

scottànte *adj.* **1.** arzător; fierbinte. **2.** *(fig.)* pasionant, arzător; *problema ~* problemă arzătoare. **3.** arzător, urgent. **4.** iritant; neliniştitor; primejdios.

scottàre **I.** *vt.* **1.** a arde, a produce arsură, a frige; *il brodo scotta la lingua/il palato* supa arde/frige limba/cerul gurii; *il sole scotta le spalle* soarele arde spinarea; *(fig.) ~ la terra sotto i piedi* a-i arde pământul sub picioare. **2.** a frige; a prăji; a călî uşor; *~ le uova* a prăji ouăle. **3.** a opări. **4.** *(fig.)* a jigni, a ofensa; *quel giudizio mi scotta* părerea aceea mă jigneşte. **II.** *vi. (a)* **1.** a frige, a arde; a fi fierbinte; *il sole scotta* soarele arde; *la fronte gli scotta* fruntea îi arde; *~ per la febbre* a avea febră, a fi fierbinte; *attenti, scotta!* fiţi atenţi că arde/frige!. **2.** *(fig.)* a preocupa mult, a da bătaie de cap; *la situazione politica scotta* situaţia politică este îngrijorătoare; *un problema che scotta* o problemă care dă bătaie de cap; *una merce che scotta* o marfă de provenienţă dubioasă. **3.** a jigni, a ofensa. **III.** *vr.* **1.** a se frige, a se arde; a se opări; *mi sono scottato il dito* m-am fript/opărit la deget; *si è scottato con il ferro da stiro* s-a fript cu fierul de călcat. **2.** *(fig.)* a se arde, a se păcăli; *con le donne si è scottato diverse volte* cu femeile s-a păcălit/ars de mai multe ori.

scottàta *s.f.* **1.** arsură; opărire. **2.** frigere/prăjire uşoară, perpelire; *dare una ~ al pollo* a perpeli puiul.

scottàto *adj.* **1.** ars; opărit. **2.** *(fig.)* decepţionat; ars, păcălit.

scottatùra *s.f.* **1.** arsură; *~ leggera/dolorosa* arsură uşoară/dureroasă. **2.** opăreală. **3.** *(rar)* infuzie uşoară. **4.** decepţie.

scòttico, *-ici, adj. (lit.)* scoţian, din Scoţia.

scòtto[1] *adj.* răsfiert.

scòtto[2] *adj.* scoţian, din Scoţia.

scòtto[3] *s.m. (lit.)* **1.** cont, socoteală, notă de plată; *(fig.) pagare lo ~* a-şi ispăşi păcatele. **2.** *(înv.)* masă; mîncare; *tenere a ~* a ţine în pensiune.

scovacclàre *vt. (înv.)* a scoate/a ieşi din bîrlog/vizuină.

scovaménto *s.m.* **1.** dibuire; găsire. **2.** scoatere din bîrlog/culcuş etc.

scovàre *vt.* **1.** a scoate din bîrlog/vizuină/culcuş. **2.** a descoperi; a găsi; a dibui; *ho scovato un negozio conveniente* am dibuit un magazin convenabil.

scòvolo *s.m.* perie pentru curăţit ţeava unui tun.

scòzia *s.f. (arh.)* bîrnă; brîu.

scozzàre **I.** *vt.* a amesteca/a face cărţile. **II.** *vi. (a)* a se lovi de latura mesei de biliard.

scozzàta *s.f.* facere/amestecare a cărţilor de joc.

scozzése **I.** *adj.* scoţian; *doccia ~* duş scoţian; *danza ~* dans scoţian; *stoffa ~* stofă ecosez; *passo ~* pas lent şi grav; *alla ~* în mod scoţian. **II.** *s.m.* scoţian; *lo ~* limba scoţiană, scoţiana.

scozzonàre *vt.* **1.** a domestici; a îmblînzi. **2.** a îndruma; a da primele cunoştinţe. **3.** *(fig.)* a educa; a ciopli; a forma (purtările).

scozzonatùra *s.f.* **1.** domesticire; îmblînzire. **2.** *(fig.)* cioplire; formare.

scozzóne *s.m.* dresor de cai.

scrànna *s.f.* **1.** scaun. **2.** jilţ; *sedere a ~* a se erija în predicator.

screanzataménte *adv.* fără respect/bună cuviinţă, în mod necuviincios/grosolan.

screanzàto **I.** *adj.* necioplit; needucat; prost crescut; *pretesa ~-a* pretenţie exagerată. **II.** *s.m.* mojic, bădăran. *SIN. insolente, maleducato, villano.*

screàto *adj.* **1.** pipernicit, plăpînd. **2.** *(fig.)* prostuţ; sărac cu duhul.

sereditàre *vt., vr.* a (se) discredita; *~-si agli occhi di tutti* a se discredita în faţa tuturor.
serédito *s.m.* discreditare; discredit; neîncredere.
seremàre *vt.* **1.** a smîntîni laptele. **2.** *(fig.)* a selecta, a selecţiona.
serematrìce *s.f.* separator de lapte.
serematùra *s.f.* smîntînire a laptelui.
serementìzio *adj.* provenit din excremente.
serepolàre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) crăpa/a (se) scoroji; *~-si le mani/le labbra* a-şi/a i se scoroji mîinile/buzele. **2.** a (se) coşcovi. **3.** *(despre un vas)* a (se) plesni.
serepolatùra *s.f.* **1.** crăpătură/scorojire a pielii/buzelor. **2.** plesnitură, crăpare. **3.** coşcoveală, scorojeală.
serèpolo *s.m.* crăpătură; plesnitură; coşcoveală.
seréscere *vi. (e) (înv.)* a descreşte.
sereziàre *vt. (rar)* a împestriţa; a bălţa.
sereziàto *adj.* pestriţ; bălţat.
sereziatùra *s.f.* bălţare; pestriţare.
serèzio *s.m.* neînţelegere; conflict; disensiune; diferend. *SIN. disaccordo, dissapore.*
seria *s.m.* puiul cel mai mic al unei păsărele (prîslea).
seriba, *scribi, s.m. (lit.)* **1.** *(depr.)* scrib. **2.** teolog (la vechii evrei).
seribacchiàre **I.** *vi. (a; fig.)* **1.** a mîzgăli; a scrie prost. **2.** a scrie fleacuri. **II.** *vt.* a scrie lucruri fără valoare; *~ romanzi/novelle* a mîzgăli/a scrie prost romane/nuvele.
seribacchìno *s.m. (ironic)* mîzgălitor de hîrtie; scrib, scriitoraş.
seribàccino *s.m. v.* scribacchino.
seribivéndolo *s.m.* ziarist/scriitor vîndut.
seriecchiàre *vi. (a) v.* scricchiolare.
seriecchio *s.m.* scîrţîit de ghete.
seriecchiolaménto *s.m.* **1.** scîrţîire; scîrţîit. **2.** trosnet; pocnet.
seriecchiolàre *vi. (a)* **1.** a scîrţîi. **2.** a trosni; a pocni; a pîrîi; *il pane scricchiola sotto i denti* pîinea pîrîie în dinţi.
seriecchiolàta *s.f.* scîrţîit; trosnet.
seriecchiolìo *s.m.* scîrţîit; pîrîit continuu.
serieciolo *s.m.* **1.** *(ornit.)* sfredeluş, pitulice *(Troglodytes troglodytes); sembra uno ~* pare un pitic/o pitulice; *mangia quanto uno ~* mănîncă cît o păsărică; *tirare a uno ~* a umbla după cîştiguri mărunte. **2.** *(fig.)* persoană plăpîndă.
serigno *s.m.* **1.** casetă. **2.** besactea. **3.** *(înv., glumeţ)* cocoaşă.
serignùto *adj. (glumeţ, depr.)* **1.** cocoşat. **2.** încovoiat; coroiat.
serima *s.f. (înv.)* scrimă; *perdere la ~* a-şi pierde firea.
serimàglia *s.f. v.* schermaglia.
seriminàle **I.** *adj.* despărţitor. **II.** *s.m.* cărare la păr.
seriminànte **I.** *adj.* discriminant, discriminatoriu. **II.** *(jur.)* justificativ.
seriminàre *vt. (rar)* **1.** *(jur.)* a dezvinovăţi; a achita; a absolvi de o incriminare. **2.** *(rar)* a discrimina; a deosebi; a distinge. **3.** a face cărare la păr.
seriminatùra *s.f.* cărare la păr; *porta la ~ di lato* se poartă cu cărarea într-o parte.
serimire *vi., vt. v.* schermire.
serimolo *s.m.* **1.** margine de povîrniş/prăpastie. **2.** cărare între două prăpăstii. **3.** margine de pat.
serinàre *vt.* **1.** a tăia părul (la cai). **2.** a(-şi) desface pieptănătura (înainte de culcare). **3.** a face cărare.
serìo *adj. (fam.)* **1.** pur; curat; *vino ~* vin curat; *(fig.) bugia ~-a* minciună sfruntată. **2.** neatins; natural; *monete ~-e* bani gheaţă.
seristianàre *vt.* **1.** a descreştina. **2.** a înfuria; a face să-şi piardă capul.
seristianizzàre *vt.* a descreştina.
seriteriàto *adj.* prost, gogoman, găgăuţă; tare de cap.
seritta *s.f.* **1.** inscripţie; scriere; *~ in greco* inscripţie în limba greacă; *~ indecifrabile* inscripţie/scriere indescifrabilă. **2.** anunţ, afiş. **3.** firmă; *firmare la ~* a semna contractul; *stracciare la ~* a rupe contractul. **4.** contract/pact scris; *~ di vendita* contract de vînzare. **5.** inscripţie/lozincă pe ziduri. **6.** *(înv.)* scriere; carte. **7.** *(înv.)* istorie; cronică.
scritto **I.** *part. tr.* de la scrivere. **II.** *adj.* **1.** scris; *ordine ~* ordin scris; *lingua ~-a* limbă literară; *(tipogr.) carattere ~* (caractere) cursive. **2.** *(fig.)* scris, dat, destinat; *era ~ che fosse così* aşa a fost dat să fie. **3.** *(fig.)* întipărit, scris; *il suo nome è ~ nel mio cuore* numele lui e întipărit în inima mea. **III.** *s.m.* **1.** scriere, scris; *~ a penna* manuscris; *questo ~ non si legge* scrisul ăsta nu se poate citi; *è uno ~ confuso* e o scriere haotică. **2.** scriere, operă scrisă; *~-i scelti* scrieri alese; *~ giovanile/postumo/inedito* operă de tinereţe/postumă/inedită; *uno ~ minore del Boccaccio* o operă minoră a lui Boccaccio; *(în expr.) per/in ~* în scris; *mettere in/per ~* a expune în scris; *rispondere per ~* a răspunde în scris. **3.** scrisoare; foaie scrisă. **4.** examen/probă scris(ă); *gli ~-i* probele scrise; *nello ~* la examenul scris.
scrittóio *s.m.* **1.** cameră de lucru, birou. **2.** *(fam.)* masă de lucru; birou. **3.** *(dial., înv.)* birou administrativ.
scrittóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** scriitor; autor; *~ di prima grandezza* scriitor de primă mînă; *lo ~ delle lettere* autorul scrisorilor. **2.** *(ist.)* scrib; *~ apostolico* funcţionar al Vaticanului.
scrittòrio *adj. (în expr.) materiale ~* articole de birou.
scrittùra *s.f.* **1.** scriere. **2.** scris; caligrafie; *~ a mano/a macchina* scris de mînă/maşină; *~ indecifrabile* caligrafie indescifrabilă. **3.** *(lit.)* operă literară. **4.** *(bis.)* biblie; scriptură; *santa ~* biblia. **5.** *(jur.)* act; document. **6.** contract cu un impresar. **7.** *(la pl.)* contabilitate; înregistrare într-un registru comercial. *SIN. libri commerciali, contabili.* **8.** *(înv.)* carte; ştiinţă de carte; *senza ~* analfabet.
scritturàbile *adj. (despre un actor/cîntăreţ)* care poate fi angajat (de un impresar).
scritturàle **I.** *adj. (lit.)* **1.** care ţine de scriere, privitor la scris. **2.** *(bis.)* al scripturii, din scriptură. **II.** *s.m.* **1.** scrib. **2.** jelbar. **3.** copist. **4.** secretar de notar; furier.
scritturàre *vt.* **1.** *(teatru)* a angaja/a încheia un contract cu un actor etc. **2.** *(com.)* a înregistra.
scritturazióne *s.f.* **1.** *(teatru)* încheiere de contract cu un actor etc., angajament. **2.** *(dăm.)* înregistrare (de acte).
scritturìsta, *-isti, s.m.* interpret/cercetător al bibliei.
scrivacchiàre *vi. (rar) v.* scribacchiare **(I)**.
scrivanìa *s.f.* **1.** masă de scris, birou. **2.** pupitru de birou. **3.** *(înv.)* funcţie de scrib/copist/jelbar.
scrivàno, *-a s.m.* şi *f.* **1.** jelbar. **2.** secretar de notar. **3.** copist. **4.** scrib. **5.** *(mar., înv.)* căpitan secund (pe nave de comerţ). **6.** *(entom., în expr.) ~ della vite* specie de coleopter (pe frunza de viţă-de-vie).
scrivénte *adj., s.m.* **1.** (persoană) care scrie. **2.** subsemnat; *lo ~ dichiara che* subsemnatul/subscrisul declară că. **3.** petiţionar.
scrìvere *vt.* **1.** a scrie/a pune/a aşterne pe hîrtie; *carta da ~* hîrtie de scris; *~ con la matita/il gesso* a scrie cu creionul/cu creta; *~ sulla lavagna/sul fo glio/sui muri* a scrie pe tablă/hîrtie/ziduri; *inse-*

gnare/imparare a ~ a învăţa (pe/de la cineva) să scrie; ~ *una lettera* a scrie o scrisoare; ~ *a mano/a macchina* a scrie de mînă/la maşină; *macchina per/da* ~ maşină de scris; ~ *sotto dettatura* a scrie după dictare; ~ *in maiuscolo/minuscolo/stampatello* a scrie cu literă mare/mică/cu litere de tipar; ~ *in romeno/francese* a scrie în română/franceză; ~ *rapidamente/chiaramente/in modo illeggibile* a scrie repede/clar/neciteţ. **2.** a scrie, a fixa, a trece; ~ *la nota della spesa* a trece lista cheltuielilor; ~ *la data* a scrie/a trece data. **3.** a scrie, a redacta (un act); ~ *una domanda/richiesta* a scrie o cerere; ~ *un certificato/il testamento* a redacta un certificat/ testamentul; *chi scrive* subsemnatul. **4.** a scrie/a compune/a alcătui o operă literară etc; ~ *un poema* a compune un poem; ~ *un articolo/romanzo* a scrie un articol/roman; ~ *una sinfonia* a compune o simfonie; ~ *in versi/prosa* a scrie în versuri/proză; ~ *su Dante* a scrie despre Dante; ~ *di grammatica* a scrie în domeniul gramaticii; ~ *per una rivista* a scrie pentru o revistă; ~ *con eleganza* a scrie cu eleganţă; ~ *di buon inchiostro* a scrie cu sinceritate; ~ *in lingua* a scrie în limba italiană (nu în dialect); ~ *in punta di penna* a scrie cu eleganţă uşor căutată; ~ *qualcosa di suo* a scrie ceva original; ~ *qualcosa di proprio pugno* a scrie ceva cu propria mînă; ~ *senza grammatica* a scrie incorect. **5.** a scrie, a colabora; ~ *in/su un giornale/una rivista* a colabora la un ziar/o revistă. **6.** a scrie, a produce; ~ *molto/poco* a scrie mult/puţin. **7.** a scrie; a face corespondenţă; ~ *lettere/cartoline* a scrie scrisori/vederi; ~ *spesso/raramente* a scrie des/rar; ~ *a nome proprio/a nome di altri* a scrie în numele propriu/în numele altuia; ~ *alla moglie/ai genitori* a scrie soţiei/ părinţilor; *è un anno che non scrive* n-a mai scris de un an. **8.** a scrie, a afirma; *come scrive Cicerone* ... după cum scrie Cicero; *Dante scrisse che* ... Dante a scris/afirmat că ... **9.** *(fig., lit.)* a înscrie, a întipări, a fixa; ~ *nella mente/nel cuore* a întipări în minte/inimă; ~ *una grande pagina nella storia* a înscrie o mare pagină în istorie. **10.** *(rar)* a înregistra, a însemna; ~ *un conto* a înregistra un cont; ~ *il dare e l'avere* a înregistra intrările şi ieşirile; ~ *a debito* a trece în cont. **11.** *(înv.)* a atribui, a înscrie; ~ *i beni al fisco* a înscrie bunurile la fisc; ~ *qualcosa a lode* a atribui ceva spre lauda; *te lo scrivo a lode* ţi-o atribui spre lauda ta. **12.** *(înv.)* a descrie; ~ *le gesta di qualcuno* a descrie faptele de eroism ale cuiva.

scrivibile *adj.* care se poate scrie.

scrivicchiàre *vt., vi. (a) (fam.)* a scrie puţin/cu greu fără chef.

scriviritto *s.m. invar.* pupitru de scris (în picioare).

scrivucchiàre *vt., vi. v.* scrivicchiare.

scrizióne *s.f. (înv.)* scriere; grafie.

scròba *s.f. (înv.)* groapă; gaură în pămînt.

scrobicolo *s.m. (anat.)* gropiţă (la epigastru).

scroccàre I. *vt.* **1.** a lua/a ciupi de la cineva; ~ *un pranzo* a se învirti de o masă; *campa scroccando qua e là* trăieşte cerşind ici şi colo/din expediente. **2.** a obţine prin escrocherie; a escroca; ~ *lo stipendio/l'impiego* a căpăta salariul/slujba prin înşelăciune/şarlatanie. **II.** *vi. (înv.)* **a)** a ţîşni; **b)** a se declanşa.

scroccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** escroc; ticălos. **2.** parazit; linge-blide. *SIN. parassita, scroccone.*

scroccheria *s.f.* escrocherie, şarlatanie.

scrocchiàre *vi. (a)* **1.** a scîrţîi. **2.** a trosni. **3.** a pocni.

scròcchio *s.m.* **1.** *(înv., dial.)* camătă. **2.** trosnet; *lo* ~ *della legna secca* trosnetul lemnelor uscate.

scròcco[1], *scròcchi, s.m.* **1.** un fel de camătă. **2.** înşelătorie; fraudă; escrocherie; *vivere a* ~ a trăi din expediente.

scròcco[2], *scròcchi, s.m.* **1.** scîrţîit; trosnet. **2.** pocnet/ zgomot produs la declanşare, declic; *coltello a* ~ briceag cu declic.

scroccóne, -óna *s.m.* şi *f.* escroc; ~ *di pranzi* persoană care se invită singură la masă; ~ *di denaro* persoană care tapează; *essere uno* ~ a fi un escroc. *SIN. parassita, scroccatore.*

scròfa *s.f.* **1.** *(zool.)* scroafă. **2.** femeie depravată. **3.** *(înv.)* scrofulă.

scròfano *s.m. (iht.) v.* scorpena.

scròfola *s.f. (med.)* scrofulă. *SIN. gangola, gavina.*

scrofolària *s.f. (bot.)* buberic *(Scrophularia nodosa).*

scrofolòsi *s.f. (med.)* scrofulă.

scrofolóso *adj.* scrofulos.

scrofulària *s.f. v.* scrofolaria.

scròi *s.m. pl. (rar)* saboţi, galenţi.

scrollaménto *s.m.* **1.** scuturătură (din/de umeri). **2.** clătinare (din cap).

scrollàre I. *vt.* **1.** a clătina/a da din cap; ~ *il capo* a da din cap. **2.** a scutura, a zgîlţîi; ~ *un ramo* a scutura o ramură; ~ *le spalle* a da/a ridica din umeri; ~*-si di dosso la paura* a-şi alunga teama. **II.** *vr.* **1.** a se scutura. **2.** *(fig.)* a se mişca; a se agita; a se trezi; *finalmente si è scrollato* în sfîrşit, şi-a venit în fire.

scrollàta *s.f.* **1.** clătinare; ridicare din. **2.** scuturătură; zgîlţîire; ~ *di spalle* ridicare din umeri.

scrollatùra *s.f.* scuturare; zgîlţîire.

scròllo *s.m.* **1.** scuturare; zgîlţîire. **2.** clătinare; ridicare.

scrosciànte *adj.* care răpăie; ropotitor; *pioggia* ~ ropote de ploaie; *risa* ~*-i* hohote de rîs, risete zgomotoase.

scrosciàre *vi. (e, a)* **1.** a cădea cu zgomot; *la cascata scroscia dal monte* cascada se revărsa asurzitor din munţi. **2.** a răpăi; *la pioggia scroscia* ploaia răpăie; *gli applausi scrosciarono* izbucniră ropote de aplauze. **3.** *(dial.)* a clocoti; *la pentola scroscia* oala clocoteşte. **4.** a foşni; a trosni. **5.** a scîrţîi; a scrîşni; *il pane fresco scroscia* pîinea proaspătă scîrţîie între dinţi; *le scarpe scrosciano* pantofii scîrţîie; *sotto i piedi scrosciano le foglie secche* foşnesc frunzele uscate sub picioare.

scròscio *s.m.* **1.** ropot (de ploaie/aplauze); *a* ~ în ropote; *piove a* ~ plouă cu găleata. **2.** zgomot/ ropot de cascadă/torent; *bollire a* ~ a clocoti. **3.** pîrîit (de oase rupte). **4.** hohot (de rîs/plîns).

scrostàre I. *vt.* **1.** a lua jos coaja; a descoji. **2.** a da jos tencuiala. **II.** *vr.* **1.** a-şi pierde tencuiala/crusta/ coaja. **2.** a se coji; a se coşcovi.

scrostàto *adj.* **1.** fără crustă/coajă, descojit. **2.** coşcovit.

scrostatùra *s.f.* **1.** cojire (de tencuială). **2.** coşcoveală.

scróto *s.m. (anat.)* scrot.

scrudìre *vt.* **1.** *(text.)* a muia firul de mătase. **2.** a încălzi puţin, a dezmorţi.

scrudolìre *vt. v.* scrudire.

scrunàre *vt.* a rupe urechea acului.

scrupoleggiàre *vi. (a)* **1.** a avea scrupule. **2.** *(depr.)* a şovăi; a fi fricos; a fi prea prudent.

scrupolìre I. *vt.* a provoca scrupule. **II.** *vi. (e), vr.* a avea scrupule.

scrùpolo *s.m.* **1.** scrupul; *essere pieno di* ~*-i* a fi plin de scrupule; *farsi/avere* ~ *di qualcosa* a-şi face/a avea scrupule; *lasciare da parte gli* ~*-i* a

da deoparte scrupulele; *non avere ~-i* a nu avea scrupule. **2.** scrupulozitate; *lavoro fatto con ~* treabă făcută cu scrupulozitate; *(în expr.) essere onesto fino allo ~* a fi extrem de cinstit. **3.** teamă; îndoială; şovăială. **4.** măsură de greutate (extrem de mică). **5.** durată scurtă de timp (trei minute).

scrupolosaménte *adv.* cu scrupulozitate, (în mod) scrupulos.

scrupolosità *s.f.* scrupulozitate.

scrupolóso *adj.* **1.** scrupulos. **2.** scrupulos, atent; exact, meticulos, minuţios. *SIN. meticoloso, minuzioso.*

serutaménto *s.m.* scrutare; cercetare amănunţită.

serutàre *vt.* **1.** a scruta; a cerceta cu atenţie; *~ l'orizzonte* a scruta orizontul; *~ le intenzioni di qualcunò* a cerceta intenţiile cuiva. **2.** a cerceta scrutinul.

serutatóre, -trìce *adj., s.m.* şi *f.* **1.** scrutător, cercetător. **2.** (persoană) care face scrutinul/numără voturile.

serutinàre *vt.* **1.** a scruta atent; a cerceta îndeaproape. **2.** *(rar)* a face scrutinul, a număra voturile. **3.** a încheia/a discuta mediile (la şcoală).

serutinatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* persoană care face scrutinul/numără voturile.

serutìnio *s.m.* **1.** scrutin, numărătoare de voturi. **2.** comisia profesorilor pentru fixarea mediei (la un examen); *gli ~-i del primo trimestre* rezultatele din trimestrul întîi. **3.** examen. **4.** sesiune de examene.

scucchiaiàre *vi. (a)* a face zgomot cu tacîmurile la masă.

scucìre *vt., vr.* **1.** *(despre o cusătură)* a (se) descoase; a (se) desface. **2.** *(pop.)* a scoate; *~ la grana* a scoate paralele din pungă, a desface băierile pungii.

scucìto I. *part. tr.* de la s c u c i r e. **II.** *adj.* **1.** descusut; cu cusăturile desfăcute. **2.** *(despre idei/expunere)* dezlînat, incoerent.

scucitùra *s.f.* loc descusut; *hai una ~ alla giacca* ţi s-a desfăcut haina/jacheta.

scudàio *s.m. (înv.)* fabricant/vînzător de scuturi.

scudàto *adj., s.m.* **1.** înarmat cu scut. **2.** purtător de scut, luptător cu scutul. **3.** (cel) apărat de scut.

scuderìa *s.f.* **1.** grajd. **2.** garaj de automobile de cursă; *la ~ Ferrari* garajul firmei Ferrari. **3.** depou (pentru tramvaie etc.). **4.** crescătorie de cai de curse. **5.** *(înv.)* locuinţă de scutier.

scudétto *s.m.* **1.** *(sport)* ecuson (tricolor italian, destinat învingătorilor unui campionat naţional); *puntare allo ~* a ţinti la victorie în campionatul naţional; *vincere lo ~* a cîştiga campionatul naţional; *squadra da ~* echipă cu şanse de a deveni campioană naţională; *essere in lizza per lo ~* a fi în luptă pentru titlul de campion naţional. **2.** clapă la broasca uşii (care acoperă gaura cheii). **3.** *(agr.)* ochi de altoi.

scudicciuòlo *s.m.* **1.** scut mic. **2.** parte dintr-un băţ. **3.** semn de doliu la femei (fîşie albă de pînză la piept).

scudièro I. *s.m.* **1.** *(ist.)* scutier. **2.** comis; *grande ~* marele comis. **3.** servitor. **II.** *adj.* înarmat/prevăzut cu scut; *stivali alla ~-a* cizme (cu manşeta de altă culoare); *calzoni alla ~-a* pantaloni de piele (pînă la genunchi); *guanti alla ~-a* mănuşi (cu manşeta de altă culoare).

scudisciàre *vt.* a lovi cu cravaşa.

scudisciàta *s.f.* lovitură cu cravaşa.

scudìscio *s.m.* cravaşă; *pare uno ~* parcă-i o trestie.

scùdo[1] *s.m.* **1.** scut; *~ di bronzo/di cuoio* scut de bronz/de piele; *(fig.) portare uno sugli ~-i* a ridica în slavă; *fare un'alzata/levata di ~-i* a se răzvrăti. **2.** *(tehn.)* scut; *~ termico* scut termic. **3.** *(fig.)* apărare, scut; *fare/farsi ~ di/con qualcosa* a se/a-şi face scut din/cu ceva. **4.** carapace (de broască-ţestoasă/crocodil). **5.** *(herald.)* partea structurală a unei steme, stemă.

scùdo[2] *s.m. (ist.)* scud *(monedă).*

scùffia *s.f.* **1.** *(rar)* scufie. **2.** caschetă de baie. **3.** cască fonică. **4.** *(ist.)* scufă (sub coif). **5.** *(fig., pop.)* dragoste; *prendersi/avere una ~ per qualcuno* a se amoreza, a-i cădea cineva cu tronc. **6.** beţie; *prendere una ~* a se îmbăta. **7.** *(mar.)* răsturnare a unei ambarcaţii cu vele.

scuffiàre *vi. (a), vt.* **1.** *(rar)* a sufla puternic/a scoate apa din nări. **2.** a hăpăi, a devora.

scuffìna *s.f.* răzuitoare; răzătoare.

scuffinàre *vt.* a răzui; a rade; a pili.

scugnizzo *s.m.* ştrengar.

sculacciàre *vt.* a bate/a da la popou; *~ un bambino* a da cîteva la spate unui copil; *farsi ~* a face să se vorbească rău despre el însuşi.

sculacciàta *s.f.* bătaie cu palma (la şezut).

sculacciòne *s.m.* **1.** bătaie bună (la şezut). **2.** cădere pe şezut.

sculdàscio *s.m. (ist., mil.)* comandant (la longobarzi).

sculettàre *vi. (a)* **1.** *(vulg.)* a merge legănînd şoldurile. **2.** *(fam., glumeţ)* a sări (din pat etc.).

scùlpere *vt. (înv.)* v. s c o l p i r e.

scùlto *adj. (lit., rar)* sculptat.

scultóre, -trìce *s.m.* şi *f.* sculptor.

scultóreo *adj.* v. s c u l t o r i o.

scultòrio *adj.* **1.** sculptura. **2.** *(fig.)* incisiv; viguros.

scultùra *s.f.* sculptură; statuie; chip cioplit.

sculturàle *adj. (lit.)* sculptural.

scuòcere *vi. (e) (buc.)* a coace/a fierbe prea mult.

scuòla I. *s.f.* **1.** şcoală, învăţămînt *(instituţia); ~ elementare/primaria* şcoală primară; *~ media/secondaria* şcoală medie/gimnazială; *~ superiore/universitaria* universitate; *~ dell'obbligo* învăţămînt obligatoriu; *~ materna* grădiniţă; *~ pubblica* şcoală de stat; *~ privata* şcoală particulară; *~ pareggiata* şcoală particulară echivalată cu cea de stat; *~ speciale* şcoală specială (pentru întîrziaţi mental); *~ serale* cursuri serale; *~ mista* şcoală mixtă; *~ d'arte* şcoală de meserii/profesională; *~ di taglio* şcoală de croitorie; *~ di danza* şcoală de dans; *~ guida* şcoală de conducători auto; *bastimento di ~* navă-şcoală; *apertura/chiusura delle ~-e* începerea/încheierea anului şcolar; *frequentare la ~* a frecventa cursurile; *andare a ~* a merge la şcoală; *compagno di ~* coleg de şcoală; *~ reggimentale* cursuri de alfabetizare în cazarmă. **2.** şcoală *(edificiu, sediu); accompagnare i bambini a ~* a-i însoţi pe copii la şcoală; *~ vecchia/nuova/moderna* şcoală veche/nouă/modernă; *uscire dalla ~* a ieşi de la şcoală. **3.** şcoală (profesori, elevi în ansamblu); *tutta la ~ è in festa* întreaga şcoală e în sărbătoare; *gita organizzata dalla ~* excursie organizată de şcoală. **4.** *(fig.)* şcoală; învăţătură; *questo ti serva di ~* asta să-ţi fie învăţătură de minte; *la riforma della ~* reforma învăţămîntului. **5.** şcoală poetică/literară etc.; curent al discipolilor; *i poeti della ~ siciliana* poeţii şcolii din Sicilia; *i medici della ~ salernitana* medicii şcolii din Salerno; *la ~ hegeliana* şcoala hegeliană; *un dipinto della ~ di Raffaello* o pictură a şcolii lui Rafael; *(depr.) si sente troppo la ~* se simte prea mult influenţa şcolii (într-o operă). **6.** *(hipism)* clasă; şcoală; *alta ~* clasă/şcoală înaltă. **7.** *(la pl.)* scolastică. **8.** *(înv.)* corporaţie, breaslă; *~ dei gladiatori* corporaţia gladiatorilor. **9.** congregaţie, ordin. **10.** sinagogă. **II.** *în funcţie de adj. invar. postpus,* şcoală; *nave ~*

navă şcoală; *aereo* ~ avion/navă şcoală (cu dublă comandă).

scuòtere I. *vt.* **1.** a zgudui,a zgîlţîi, a hîţîna; *il vento scuote gli alberi* vîntul zgîlţîie copacii; *il terremoto scuote la terra* cutremurul zguduie pămîntul. **2.** a clătina; a scutura; ~ *i panni* a scutura hainele de praf; ~ *il capo*//*la testa* a da din cap; ~ *il dito* a ameninţa/a reproşa cu degetul; ~ *le spalle* a da din umeri; ~ *la polvere di dosso* a bate, a chelfăni; ~ *le busse* a nu lua în seamă bătaia; ~ *qualcuno* a scutura pe cineva; ~ *dal sonno* a hîţîna/a scutura din somn. **3.** a lepăda, a arunca; a se elibera; ~*-si i pregiudizi di dosso* a se lepăda de prejudecăţi; ~ *il giogo*/*il freno* a scutura jugul. **4.** *(fig.)* a tulbura; a emoţiona; a zgudui; *il traffico scuote* traficul îţi distruge/macină nervii. II. *vr., vi. (a ; rar)* **1.** a se scutura, a se zgudui. **2.** *(fig.)* a fi zguduit; a se nelinişti. **3.** a se clătina; *il dente si scuote* dintele se clatină.

scuotiménto *s.m. v.* scotimento.

scuotipàglia *s.m. invar. (agr.)* parte din treierătoare (care aruncă paiele).

scùre *s.f.* **1.** secure; topor; bardă; *(fig.) darsi la* ~ *sui piedi* a-şi tăia craca de sub picioare, a-şi bate singur cuie în talpă; *condannato alla* ~ condamnat la decapitare. **2.** *(fig.)* sancţiune.

scurètto *s.m.* oblon interior (la fereastră).

scurézza *s.f.* **1.** obscuritate. **2.** situaţie obscură/modestă.

scurlàda *s.f. v.* scuriata.

scuriàta *s.f. (înv.)* **a)** bici de piele; cravaşă; **b)** lovitură/plesnitură/şfichi de bici/cravaşă.

scurlecio *adj. (despre culoare)* închis, întunecat.

scuriosàre *vi. (a)* a-şi vîrî/băga nasul; a încerca să afle tot.

scuriosìre *vt.* a satisface curiozitatea cuiva.

scurire I. *vt.* a întuneca. II. *vi. (e), vr.* **1.** *(despre culoare)* a se închide, a se face închis. **2.** a se înnsera; a se întuneca.

scurità *s.f.* obscuritate; întunecime.

scùro I. *adj.* **1.** *(despre culoare)* închis; *abito* ~ haină/rochie de culoare închisă; *occhi* ~*-i* ochi negri; *rosso* ~ roşu închis; *vestiti verde* ~ rochii verde-închis. **2.** întunecat (la faţă). **3.** întunecos; *stanza* ~*-a* cameră întunecoasă. **4.** necunoscut; obscur. **5.** neclar; obscur; *linguaggio* ~ limbaj obscur. **6.** *(fig.)* trist; mohorît; *tempi* ~*-i* timpuri grele. **7.** *(lingv.)* vocală închisă. II. *s.m.* **1.** culoare închisă; *preferire lo* ~ a prefera culorile închise; *lo* ~ *ti dona* culoarea închisă îţi vine bine. **2.** întuneric; *essere allo* ~ *di tutto* a nu şti absolut nimic, a nu avea habar; *allo* ~ la umbră. **3.** oblon interior (la fereastră).

scùrra *s.m. (înv.)* bufon.

scurrile *adj. (lit.)* vulgar, trivial; licenţios, obscen.

scurrilità *s.f.* vulgaritate, trivialitate, obscenitate.

scurrilménte *adv.* vulgar, trivial, obscen.

scùsa *s.f.* **1.** scuză, iertare; *chiedere*/*domandare* ~ a cere scuze; *presentare*/*fare le proprie* ~*-e* a-şi prezenta scuzele; *Le chiedo* ~ vă cer iertare, vă rog să mă iertaţi; ~ *valida* scuză valabilă; *parole*/*biglietto*/*lettera di* ~ cuvinte/bileţel/scrisoare de scuze; *non ammetto le tue* ~*-e* nu-ţi primesc scuzele; *non si accettano* ~*-e* nu se primesc scuze; ~ *non domandata, accusa manifesta* cine se scuză se acuză. *SIN. perdono.* **2.** pretext; *sono tutte* ~*-e* toate sînt pretexte; *ha sempre una* ~ *pronta* are întotdeauna pregătit un pretext.

scusàbile *adj.* scuzabil.

scusànte I. *adj.* care scuză. II. *s.f.* justificare, scuză; circumstanţă atenuantă; *avere* ~*-i* a avea circumstanţe atenuante.

scusàre I. *vt.* **1.** a scuza, a justifica, a apăra; ~ *i propri figli* a-şi apăra propriii copii. *SIN. scagionare, difendere.* **2.** a scuza, a ierta; ~ *la negligenza* a ierta/a scuza neglijenţa/deranjul; ~ *dell'accaduto* a ierta/a scuza de cele întîmplate; *scusi il ritardo* iertaţi-mi întîrzierea; *mi scusi il disturbo* iertaţi-mă că vă deranjez; *scusa, ma devo andare* iartă-mă, dar trebuie să plec; *scusi, che ore sono?* vă rog, cît e ceasul? *scusate per la seccatura* iertaţi-mă pentru bătaia de cap; *scusi tanto!* mii de scuze; **3.** *(înv.)* a cruţa. **4.** *(înv.)* a evita. **5.** *(înv.)* a scuti. **6.** *(înv.)* a refuza, a respinge. II. *vr.* a se scuza, a-şi cere scuze/iertare; ~ *-si con l'amico*/*la signora* a se scuza faţă de prieten/doamna; ~*-si presso il ministro* a se scuza faţă de ministru.

scùsso *adj.* **1.** lipsit de orice, simplu, gol; *pane* ~ pîine goală; *le pietre* ~*-e* pietre goale. **2.** curat, pur; *la verità* ~*-a* adevărul gol-goluţ; *parlare* ~ vorbă simplă/fără înfloriturî. **3.** *(înv.)* rîs foarte tare.

scutàti *s.m. pl. (înv.)* soldaţi înarmaţi cu scuturi.

scutellària *s.f. (bot.)* gura-lupului *(Scutellaria altissima).*

scuterista, *-isti, s.m.* şi *f.* conducător de scuter.

scùtica *s.f.* **1.** bici. **2.** cravaşă.

scutigera *s.f. (zool.)* specie de miriapod *(Germatia coleoptrata).*

scutrettolàre *vi. (a)* **1.** a da din coadă. **2.** a merge legănînd şoldurile. *SIN. sculettare.*

scudàio *s.m. (înv.)* fabricant/vînzător de scuturi.

scùtulo *s.m.* **1.** crustă pe pielea capului. **2.** tăbliţă indicatoare (pe casă etc.).

sdacinàre *vt.* a răspîndi/a semăna sîmburii de struguri.

sdamàre *vt. (a ; la jocul de dame)* a muta pionul spre adversar.

sdàre *vr. (fam.)* **1.** a se lenevi, a se lăsa pe tînjeală; ~*-si allo studio* a se lenevi la învăţătură. **2.** a se descuraja.

sdaziaménto *s.m.* plătire a taxei de vamă.

sdaziàre *vt.* **1.** a plăti taxa de vamă, a vămui. **2.** a scoate din vamă.

sdebitàre I. *vt.* **1.** a libera/a scăpa de datorii. **2.** a scoate din vamă. II. *vr.* **1.** a-şi plăti datoriile. **2.** a se achita de o obligaţie.

sdebitàto *adj.* **1.** fără datorii. **2.** fără obligaţie, chit.

sdegnaménto *s.m. (rar)* **1.** supărare; indignare. **2.** *(înv.)* greaţă; ~ *di stomaco* greaţă.

sdegnàre I. *vt.* **1.** a dispreţui, a desconsidera, a nu lua în seamă; a nu accepta, a refuza; ~ *le lodi*/*le lusinghe* a dispreţui laudele/linguşelile; ~ *gli amici interessati* a-i dispreţui/a-i desconsidera pe prietenii interesaţi; *non* ~ *di rispondere*/*di chiedere* a nu catadixi să răspundă/să ceară. *SIN. spregiare, sprezzare.* **2.** *(lit., dial.)* a irita, a supăra, a indigna; *la sua risposta mi ha sdegnato* răspunsul lui/ei m-a indignat. *SIN. indignare.* **3.** a irita (o rană). II. *vi. (e), vr.* **1.** a se supăra, a se mînia; a se înfuria; ~*-si con*/*contro* a se supăra pe; *si sdegnò con me* s-a supărat pe mine. *SIN. indignarsi, corrucciarsi.* **2.** *(dial., despre animale)* a refuza mîncarea/să alăpteze etc. **3.** *(despre păsări)* a-şi lăsa/părăsi ouăle/cuibul. **4.** *(dial.)* a avea greaţă; *lo stomaco mi si sdegna* stomacul mi se întoarce pe dos. **5.** *(înv.)* a se inflama, a se irita.

sdegnàto *adj.* **1.** supărat. **2.** indignat; *voce* ~*-a* voce indignată. **3.** iritat; mîniat; *essere* ~ *verso*/*contro* a fi mîniat împotriva. **4.** neiubit; urît.

sdégno *s.m.* **1.** indignare, revoltă, resentiment; *provare*/*prendere* ~ a se indigna, a se revolta; ~

giusto indignare justificată; *parole/gesto di* ~ cuvinte/gest de reprobare/indignare; *vino e* ~ *fan palese ogni disegno* la băutură şi la mînie spui ce ai pe suflet. *SIN. indignazione, corruccio.* **2.** supărare; iritare; mînie. *SIN. ira.* **3.** *(lit.)* dispreţ; *atteggiamento di* ~ atitudine de dispreţ; *avere/tenere/muovere a* ~ a dispreţui; *muovere qualcuno a* ~ a provoca dispreţul cuiva.

sdegnosàggine *s.f. v.* s d e g n o s i t à.

sdegnosaménte *adv.* **1.** (în mod) dispreţuitor. **2.** cu indignare.

sdegnosità *s.f.* dispreţ; mîndrie, aroganţă.

sdegnóso *adj.* **1.** dispreţuitor; mîndru; arogant; *sguardo* ~ privire dispreţuitoare. *SIN. sprezzante.* **2.** mînios; supărăcios. **3.** iritabil.

sdentàre I. *vt.* **1.** a rupe dinţii. **2.** a rupe dinţii (la pieptene etc.). **II.** *vr.* **1.** a-şi rupe dinţii. **2.** a pierde dinţii.

sdentàto I. *adj.* ştirb; fără dinţi. **II.** *s.m. pl. (zool.)* edentate.

sdiacciàre I. *vt. (fam., dial.)* a încălzi puţin, a dezmorţi; *l'acqua è* ~*-ta* apa e călîie. **II.** *vi. (e; despre aer)* a se încălzi puţin.

sdiacciatòia *s.f.* tub plin cu apă fierbinte (pentru a topi un lichid îngheţat).

sdiavolàre *vi. (a) (despre vînt)* a bate cu furie; a fi vreme de furtună.

sdigiunàre *vt., vr.* **1.** a întrerupe postul. **2.** a mînca. **3.** a lua micul dejun.

sdilinquiménto *s.m.* **1.** lîncezeală. **2.** leşin.

sdilinquìre I. *vi. (e), vr.* **1.** a lîncezi; a pierde puterea/vlaga. **2.** *(ironic)* a leşina. **II.** *vt.* a slăbi, a vlăgui; a face să lîncezească.

sdimenticàre *vt., vr. (pop.)* a uita, a nu-şi aduce aminte.

sdimezzàre *vt. (înv.)* a înjumătăţi.

sdipannàre *vt.* a depăna din nou; a desface un ghem.

sdiragnàre *vt. (rar)* a curăţa pînzele de păianjen.

sdire *vt. (înv.)* a dezminţi; a tăgădui.

sdirenàrsi *vr.* a se deşela.

sdiricciàre *vt.* a curăţa castanele de coajă.

sdocciàre *vt.* a da drumul la duş.

sdoganaménto *s.m.* scoatere din vamă, vămuire.

sdoganàre *vt.* a plăti vamă; a scoate din vamă.

sdoganatùra *s.f. v.* s d o g a n a m e n t o.

sdolcinatézza *s.f.* dulcegărie.

sdolcinàto *adj.* **1.** *(rar)* foarte/prea dulce; *crema* ~*-a* cremă prea dulce. **2.** *(fig.)* dulceag; languros; *versi* ~*-i* versuri languroase; *maniere* ~*-e* maniere languroase. *SIN. svenevole, smanceroso.*

sdolcinatùra *s.f.* dulcegărie.

sdolenzire *vt., vr.* a (se) dezmorţi.

sdondolàre I. *vt., vr.* a (se) clătina; a (se) legăna. **II.** *vi.* a umbla legănîndu-se.

sdondolàto *adj.* fără vlagă/poftă/chef.

sdonnìno *adj.* de culoare albăstruie.

sdonzellàre *vi. (e; în expr.) sdonzellarsela* **a)** a hoinări; **b)** a trăi fără griji.

sdoppiaménto *s.m.* **1.** desfacere în două; înjumătăţire; împărţire în două jumătăţi. **2.** dublare; dedublare; *(psih.)* ~ *della personalità* dedublare a personalităţii.

sdoppiàre I. *vt.* **1.** a desface; a despături. **2.** a împărţi în două/pe jumătate; a înjumătăţi. **3.** a reduce la simplu; a dezdoi ceea ce este dublu. **II.** *vr.* a se dedubla.

sdormentàre *vt. (înv.)* **1.** a trezi. **2.** a stimula, a incita.

sdoràre *vt.* a lua/a scoate un strat de aur; a despolei.

sdossàre *vt., vr.* **1.** a da jos din spinare. **2.** a se dezbrăca. **3.** *(mar.)* a se îndepărta de coastă.

sdótto *adj.* **1.** *(despre plante etc.)* pipernicit. **2.** neglijat. **3.** *(înv.)* simplu; curat.

sdottoraménto *s.m. (glumeţ)* paradă de ştiinţă.

sdottoràre I. *vt.* a lipsi pe cineva de demnitatea şi drepturile titlului de doctor. **II.** *vi. (a)* a face paradă de ştiinţă; a face pe savantul.

sdottoreggiàre *vi. (a)* a se face paradă de ştiinţă.

sdràia *s.f.* şezlong.

sdraiàre *vt., vr.* a (se) întinde pe spate; a (se) culca; ~ *un bambino sul letto* a culca un copil în pat; ~ *-si sull'erba* a se întinde pe iarbă.

sdraiàta *s.f.* tolănire/culcare pe spate; *fare una* ~ a se tolăni/întinde.

sdraiàto I. *part. tr.* de la s d r a i a r e. **II.** *adj.* **1.** întins (pe spate). **2.** tolănit. **3.** *(bot.)* tîrîtor; *fusto* ~ tulpină tîrîtoare.

sdràio *s.m.* tolănire; *mettersi/buttarsi a* ~ a se tolăni; *stare a* ~ a sta tolănit; *sedia a* ~ şezlong.

sdraióne, sdraióni *adv.* tolănit, întins; *buttarsi* ~ *sul letto* a se arunca cît e de lung în pat.

sdrammatizzàre *vt.* a reduce la adevăratele proporţii, a nu dramatiza.

sdrucciolaménto *s.m.* alunecare.

sdrucciolàre *vi. (e, a)* **1.** a aluneca; ~ *sul sapone/sulla cera* a aluneca pe săpun/ceară; ~ *giù per la china* a aluneca pe povîrniş; ~ *dalle scale* a aluneca pe scări, ~ *via* a fugi. **2.** a patina. **3.** *(fig., rar)* a aluneca, a trece peste; a eluda; ~*a parlare male di qualcuno* a evita să vorbească de rău pe cineva; ~ *nella colpa* a se face vinovat; ~ *su un argomento delicato* a trece peste o chestiune delicată.

sdrucciolévole *adj.* **1.** alunecos; *terreno/strada* ~ teren/drum alunecos. **2.** *(despre o convorbire etc.)* primejdios; *discorso* ~ discurs primejdios. *SIN. scivoloso.*

sdrucciolìo *s.m.* alunecare repetată.

sdrùcciolo I. *adj.* alunecos; *parola* ~*-a* cuvînt proparoxiton; *verso* ~ vers care se termină cu un cuvînt proparoxiton. **II.** *s.m.* **1.** alunecare. **2.** drum/uliţă în pantă; *a* ~ în pantă/povîrniş; *mettersi su uno* ~ a se apuca de o treabă primejdioasă.

sdrucciolóne *s.m.* (căderea prin) alunecare; *fare gli* ~*-i* a se da pe gheaţă.

sdrucciolóni *adv.* alunecînd; *scendere* ~ a coborî prin alunecare.

sdrucciolóso *adj.* alunecos.

sdrùccio *s.m.* **1.** descusătură; crăpătură; *farsi uno* ~ *nella camicia* a-şi rupe/crăpa cămaşa. **2.** rană, ruptură, tăietură; ~ *della borsa* cheltuială mare.

sdrucire *vt.* **1.** a descoase. **2.** a despica; a rupe, a sfîşia; ~ *un panno* a rupe o ţesătură. **3.** a juli; ~ *la pelle* a-şi juli pielea. **4.** a tăia.

sdrucìto I. *adj.* **1.** descusut; *occhi* ~*-i* ochi holbaţi; *nave* ~*-a* navă cu mai multe crăpături. **2.** despicat. **3.** rupt. **4.** tăiat. **II.** *s.m.* **1.** tăietură. **2.** despicătură; sfîşietură; gaură.

sdrucitùra *s.f.* **1.** descusătură. **2.** ruptură.

sdrumàre *vt. (av., glumeţ)* a da o lovitură avionului duşman.

sdruscire *vt. v.* s d r u c i r e.

sdurìre *vt.* a înmuia; a face să-şi piardă tăria.

sdùtto *adj. v.* s d o t t o.

se[1] **I.** *conj.* **1.** *(condiţional)* dacă, în cazul că, în eventualitatea că; *se tu lo desideri, lo faremo* dacă tu doreşti, o s-o facem; *resta pure,* ~ *preferisci* rămîi, dacă preferi; ~ *è possibile, fate meno rumore* dacă e posibil, faceţi mai puţină gălăgie; ~ *stesse in me, farei diversamente* dacă ar fi după mine, aş proceda altfel; ~ *per caso lo incontri, salutamelo*

dacă îl întîlneşti, salută-l din partea mea; ~ *mai/semmai* **a)** dacă cumva; **b)** măcar; **c)** cel mult; maximum; ~ *mai venisse, chiamami* dacă vine cumva, cheamă-mă; ~ *mai fatemi sapere qualcosa* măcar spune-ţi-mi cîte ceva; *siamo noi, semmai, che abbiamo bisogno di te* noi sîntem aceia, dacă chiar e vorba, care avem nevoie de tine; ~ *voi sapeste/vedeste* dacă aţi şti/vedea; *ma ~ tutti lo sanno!* păi dacă toţi o ştiu!; ~ *no, sennò* dacă nu; în caz contrar; în cazul că, dacă, însă; ~ *non altro* cel puţin; ~ *non* decît, în afară de; *non ho parlato ~ non con te* n-am vorbit decît cu tine. **2.** *(cauzal)* dacă, întrucît, deoarece, din moment ce; ~ *ti hanno detto così* dacă/din moment ce ţi-au zis aşa; ~ *non che* **a)** afară dacă; **b)** dar, totuşi. **3.** *(concesiv)* deşi, cu toate că, chiar dacă; ~ *ho taciuto, non è perché* chiar dacă am tăcut, asta nu înseamnă că; ~ *pure/anche* chiar dacă; ~ *anche lo volessi* chiar dacă aş vrea; *non lo prenderei neanche ~ se me lo regalasse* nu l-aş lua nici chiar dacă mi l-ar da pe gratis. **4.** *(comparativ, în loc. conj.)* *come ~* ca şi cum; *agisce come ~ fosse lui il padrone* acţionează ca şi cum el ar fi stăpînul; *fai come ~ niente fosse* procedezi ca şi cum n-ar fi fost nimic; *come ~ non lo conoscessimo bene* parcă/ca şi cum nu l-am cunoaşte bine. **5.** *(dubitativ)* dacă (nu cumva); *vedi ~ puoi aiutarmi* vezi dacă mă poţi ajuta. **6.** *(interogativ indirect)* dacă; *non so ~ potrò partire* nu ştiu dacă o să pot pleca; *non so ~ scrivere o telefonare* nu ştiu dacă să scriu sau să telefonez; *voglio sapere ~ abbia queste intenzioni* vreau să ştiu dacă are într-adevăr aceste intenţii; ~ *ha pazienza!* mai întrebi dacă are răbdare!; ~ *è ricco! altro che!* mai întrebi dacă e bogat! te cred şi eu! **7.** *(dubitativ)* cît; cum; *tu sai ~ mi è dispiaciuto farlo* tu ştii cît de rău mi-a părut că a trebuit s-o fac. **II.** *s.m.* **1.** condiţie, ce; *sono disposto ad esaudire la tua richiesta, ma c'è un ~* sînt dispus să-ţi satisfac cererea, dar cu o condiţie. **2.** şovăială, dubiu, nesiguranţă; *tu sei l'uomo dei ~ e dei ma* eşti omul şovăielilor şi al contrazicerii.

se[2] *adv. (înv.)* astfel.

se[3] *pron. refl. (forma atonă a lui* **sì***)* se; ~ *lo lasciò scappare* lăsă să-i scape; *andarsene* a pleca de undeva; ~ *la prese con me* s-a supărat pe mine; *non ~ l'è fatto dire due volte* n-a aşteptat să i se spună de două ori; ~ *lo prenda il diavolo!* să-l ia dracu; ~ *l'è vista brutta* a văzut pe dracu, cît pe ce s-o bage pe mînecă; *conviene darsela a gambe* trebuie s-o ştergem de-aici.

se[4] *pron. pers. (în expr.)* ~ *stesso, se medesimo* (sau *sé stesso, sé medesimo*) el însuşi.

sé[5] **I.** *pron. pers.* **1.** sine, se; *parlare di ~* a vorbi despre sine; *tirarlo a ~* a-l atrage spre sine; *allontanare da ~* a îndepărta de la sine; *ha l'ombrello con ~* are umbrela cu el/ea; *serbare per ~* a păstra pentru sine; *custodire in ~ un segreto* a păstra pentru sine un secret; *tutto per ~* totul pentru sine; *dentro di ~* în sinea lui/sine-şi; *dietro di ~* în urmă-i; *badare a ~* a-şi vedea de treabă; *pensare fra ~* a se gîndi în sinea lui; *pensare per ~* a se gîndi singur/cu propria-i minte; *star sopra di ~* a fi pe gînduri; *pieno di ~* plin de sine, îngîmfat; *tenere sotto di ~* a dispreţui; *Dio lo ha chiamato a ~* a murit; *tenere qualcosa per ~* a ţine ceva ascuns/pentru sine; *fra ~e ~* în sinea lui; *da per/di per ~* **a)** de la sine; singur; fără ajutor; **b)** prin sine însuşi; *parlare da ~* a vorbi de unul singur; *far parlare di ~* a da loc la bîrfă; *essere/non essere in ~* a fi/nu fi în toată firea/în toate minţile; *uscire/essere fuori di ~* a-şi ieşi din fire/minţi; *rientrare tornare in ~* a-şi veni în fire, a-şi reveni; *da ~* de la sine; *far da ~* a face singur *farsi giustizia da ~* a-şi face singur dreptate; *lo sa da ~* o ştie şi singur; *la cosa ormai procede da ~* lucrurile merg de la sine; *va da ~* e de la sine înţeles, se înţelege; *a ~* aparte, separat; *formano un gruppo a ~* formează un grup aparte; *fatemi un pacco a ~* faceţi-mi un pachet separat; *fare parte per ~ stesso* a nu se ralia nici unui grup/unei grupări; *stare in ~* a fi stăpîn pe sine. **2.** la/pe sine; *cerca di scusare ~ e incolpa gli altri* încearcă să se scuze pe sine şi-i învinovăţeşte pe ceilalţi; *cerca di migliorare ~ stesso* încearcă să devină mai bun; *se la prende con ~ stesso* se supără/mînie pe el însuşi. **II.** *s.m.* intimitate; sine; *si illudeva nel suo ~ di riuscire* îşi făcea iluzii, în intimitatea sa, că va reuşi.

se' *num. card. (pop.)* *v.* s e i **(I)**.

sebàceo *adj.* sebaceu; *ghiandola ~-a* glandă sebacee.

sebàste *s.m. (iht.)* numele mai multor specii de peşti de ocean *(Sebastes)*.

sebbène *conj. (concesiv)* deşi; cu toate că; ~ *indisposto lo ricevette* deşi era indispus, l-a primit; *lo farò ~ malvolentieri* am s-o fac, chiar dacă fără plăcere; ~ *fosse in ritardo* deşi întîrzia; ~ *non sia compito mio* deşi nu-i datoria mea.

sèbo *s.m.* sebum.

seborrèa *s.f. (med.)* seboree.

secànte *s.f. (geom.)* secantă.

secàre *vt.* **1.** a tăia, a despica. **2.** *(geom.)* a tăia cu o secantă. **3.** *(despre corăbii)* a aluneca; a pluti, a tăia valurile. **4.** *(despre păsări etc.)* a pluti; a zbura. **5.** *(fig.)* a pluti, a aluneca.

sécca, *sécche s.f.* **1.** lipsă de apă; uscăciune; secetă. **2.** fund de mare; *andare/dare in ~* a da de fund; *~ cieca* sub apă; *~ allo scoperto* la suprafaţa apei. **3.** vad. **4.** banc de nisip; *(înv.) dar/rimanere/trovarsi nelle ~-e* a se împotmoli; *(glumeţ) la ~* moartea. **5.** *(fig.)* dificultate, pericol; *lasciare uno sulle ~-e* a lăsa în dificultate; *essere/restare in ~* a fi/a rămîne în dificultate. **6.** femeie slabă/uscată.

seccàggine *s.f.* **1.** *(rar)* secetă; uscăciune. **2.** plictiseală. **3.** neplăcere; supărare.

seccaggióne *s.f. (agr.)* uscăciune; secetă.

seccàgno *adj. (despre pămînt etc.)* uscat; arid.

seccàia *s.f. (colectiv)* uscături; vreascuri.

seccaióne *s.m.* uscătură; ramură uscată.

seccaménte *adv.* scurt, sec; *rispose ~* răspunse scurt/sec.

seccamènto *s.m.* **1.** *(rar)* uscare; uscăciune. **2.** *(înv.)* veştejire.

seccànto *adj.* plicticos; supărător.

seccàre **I.** *vt.* **1.** a usca; *~ frutta/carne* a pune la uscat fructe/carne; *~ il fieno al sole* a usca finul la soare. **2.** a seca; a secătui; a goli; *~ una sorgente/un pozzo* a seca; a secătui; a goli; *~ una sorgente/un pozzo* a seca un izvor/puţ. **3.** *(fig.)* a secătui, a vlăgui; *la sventura lo ha seccato* nenorocirea l-a secătuit. **4.** a plictisi; a importuna; a bate capul. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se usca; *far ~ la verdura al sole* a pune verdeţurile la uscat. **2.** a se veşteji. **3.** *(despre o rană)* a se cicatriza, a se usca; *la ferita si secca* rana se cicatrizează. **4.** a se plictisi. **5.** a se irita, a se supăra; *mi sono seccato per quello che mi ha detto* m-a enervat ceea ce mi-a spus; *si secca quando arrivo in ritardo* se supără dacă vin tîrziu.

seccàta *s.f.* **1.** uscare. **2.** *(rar)* plictiseală.

seccatìccio **I.** *adj. (depr.)* **1.** pe jumătate uscat; *colore ~* culoare sicativă/care se usucă uşor. **2.** secat; *vitella ~-a* vacă fără lapte. **II.** *s.m.* **1.** uscăturî. **2.** om slab/uscat.

seccativo *adj.* sicativ.
seccàto *adj.* **1.** uscat; secat. **2.** asanat. **3.** plictisit; sătul; iritat; *tornai piuttosto ~* m-am întors cam supărat.
seccatóio *s.m.* uscătorie (de fructe etc.).
seccatóre, -trice, -tóra *s.m.* şi *f.* (om/lucru) plicticos/enervant; *sei un ~* eşti un pisălog. *SIN. importuno, scocciatore.*
seccatùra *s.f.* **1.** uscare. **2.** plictiseală; deranj. **3.** supărare; grijă; necaz; *che ~!* ce necaz!
seccheréccio I. *adj.* aproape uscat. **II.** *s.m.* **1.** secetă. **2.** uscături, vreascuri.
secchercèllo I. *adj. (despre o persoană)* uscat; sfrijit. **II.** *s.m.* colţ uscat, uscătură (de pîine).
secchézza *s.f.* **1.** uscăciune. **2.** *(fig.)* uscăciune; aridităţe; sărăcie; *la ~ dell'aria* uscăciunea aerului; *~ di stile* ariditate a stilului.
séechia *s.f.* **1.** găleată; *a ~-e* în cantitate mare, cu găleata; *fare come le ~-e* a merge în sus şi în jos, a reveni des; *(prov.) tante volte al pozzo va la ~ che'ella vi lascia il manico o l'orecchia* ulciorul nu merge de multe ori la apă. **2.** *(despre un elev)* tocilar. *SIN. secchione, sgobbone.*
secchiàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu găleata. **2.** conţinutul unei găleţi. **3.** *(fig., fam.)* toceală/tocit la carte; *fare una ~* a toci.
secchièllo *s.m. (dim.)* găleţică; *~ portaghiaccio* frapieră cu gheaţă; *borsa a ~* geantă/sacoşă în formă de găleată.
séechio *s.m.* **1.** hîrdău. **2.** găleată.
secchiòne *adj.* **1.** găleată pentru mortar. **2.** *(fam., depr.)* tocilar.
séccia, *sécce, s.f.* mirişte.
seccièio *s.m.* mirişte.
séeco, *sécchi* **I.** *adj.* **1.** uscat, arid, sec; *vento/clima ~* vînt/ciimă uscat(ă); *terra ~-a* pămînt arid. *SIN. asciutto, riarso.* **2.** sec, secat, gol; *pozzo ~* puţ sec; *botte ~-a* butoi gol. **3.** uscat; tare; *rami/fiori ~-i* ramuri/flori uscate; *pane ~* pîine uscată. **4.** slab, uscat, uscăţiv, costeliv; *lungo e ~ come uno stecco* lung şi slab ca o prăjină. *SIN. magro.* **5.** *(fig.)* sec; hotărît, decis, ferm, net; *tono ~* ton sec; *risposta ~-a* răspuns hotărît; *un no ~* un nu hotărît; *colpo ~* lovitură/izbitură seacă/netă; *stile ~* stil arid/sec; *accidente ~* accident mortal; *tiro ~* criză de apoplexie; *fare ~ qualcuno* a omorî pe neaşteptate; *restarci ~* a muri pe loc. *SIN. reciso.* **6.** *(despre vin/alcool)* sec, foarte tare şi nedulce. **7.** neaşteptat, rapid, brusc; *voltata a ~* **a)** cotitură/întoarcere bruscă; **b)** *(fig.)* schimbare neaşteptată de idei/poziţie. **8.** *(înv.)* plictisit. **II.** *s.m.* **1.** uscat; *tirare in/a ~ una barca* a trage barca pe uscat; *(fig., în expr.) lasciare in ~* a părăsi; *rimanere/restare a ~* a rămîne lefter. **2.** uscăciune; secetă; *tempo di gran ~* vreme de mare secetă. **3.** *(în locuţiuni) a ~* **a)** fără apă; **b)** *(fig.)* pe neaşteptate, deodată, brusc; *murare a ~* **a)** a zidi fără liant/mortar; **b)** a mînca fără să bea; *muro a ~* zidărie/zid fără liant/mortar; *lavatura a ~* spălat/spălare (pe cale) chimică; *pittura a ~* pictură pe tencuială uscată; *balenare a ~* a fulgera din senin; *cantare a ~* a fredona/a îngîna o melodie; *deviare a ~* a devia brusc. **4.** *(dial., rar)* uscătură, persoană foarte slabă. **5.** *(pop.) la Secca* moartea.
seccóre *s.m. (rar)* **1.** uscăciune. **2.** secetă.
seccùme *s.m.* **1.** *(depr.)* uscătură. **2.** uscăciune.
secentènne *adj.* de şase sute de ani.
secentésco, *-éschi, adj.* **1.** care aparţine secolului al XVII-lea. **2.** *(despre stil)* căutat, preţios.
secentèsimo *num. ord., adj.* al şasesutelea.
secentìsmo *s.m. (ist., lit., arte)* manierism, baroc.
secentista, *-isti, s.m.* scriitor/artist din secolul al XVII-lea.
secentistico, *-istici, adj. v.* secentesco.
secènto *s.m. (dial.) v.* seicento.
secèrnere *vt.* **1.** *(lit.)* a separa; a distinge. **2.** a secreta; *certi alberi secernono la resina* anumiţi arbori secretă răşină.
secessióne *s.f.* retragere; separare; secesiune; *la Guerra di ~* războiul de secesiune.
secessionismo *s.m.* separatism.
secessionista, *-isti, s.m.* separatist.
secèsso *s.m. (înv.)* **1.** ascunziş; loc de retragere. **2.** interiorul corpului. **3.** *(rar)* closet.
séco *pron. pers.* **1.** cu sine, cu el; cu ei; *~ medesimo, ~ stesso* în sinea sa. **2.** *(înv.) con ~* cu sine.
secolàre I. *adj.* **1.** secular, de secole; *tradizione ~* tradiţie de veacuri/seculară. **2.** secular, lumesc, laic, mirean; *scritture ~-i* scrieri profane; *beni ~-i* bunuri civile; *abito ~* haină civilă; *foro ~* instanţă laică/civilă. **II.** *s.m.* **1.** laic, mirean. **2.** *(înv.)* neştiutor de carte.
secolarésco, *-èschi, adj. (lit.)* lumesc, laic; *ambizioni ~-che* ambiţii lumeşti.
secolarizzàre I. *vt.* **1.** a răspopi. **2.** a seculariza. **3.** a laiciza; *~ la scuola* a laiciza şcoala. **II.** *vr.* a se răspopi; a se face mirean.
secolarizzazióne *s.f.* **1.** secularizare. **2.** laicizare.
sècolo *s.m.* **1.** secol; veac; *un ~ prima* acum un secol; *alla fine del ~* la sfîrşitul secolului; *il ~ di Pericle* secolul lui Pericle; *il ~ dei lumi* secolul luminilor/al XVIII-lea; *uomo del ~ scorso* retrograd; *roba dell'altro ~* lucru/chestie depăşit(ă); *(hiperbolic) è un ~ che ti aspetto* te aştept de-o groază de vreme; *per tutti i ~-i dei ~-i* în vecii vecilor. **2.** viaţa lumească/laică; *la vanità del ~* zădărnicia vieţii lumeşti; *abbandonare/lasciare il ~* a se călugări. **3.** *(în loc.) al ~* cu numele adevărat; *Alberto Moravia al ~ Alberto Picherle* Alberto Moravia cu numele adevărat Alberto Picherle.
secónda *s.f.* **1.** clasa a doua (la şcoală); *frequentare la ~ elementare* a frecventa clasa a doua primară; *fa la ~ liceo* urmează cursurile anului doi de liceu. **2.** *(auto)* viteza a doua; *mettere/innestare la ~* a băga în (viteza) a doua. **3.** *(muz.)* interval între două sunete. **4.** *(sport)* poziţia a doua (scrimă/gimnastică); *(fotbal) punizione di ~* lovitură indirectă. **5.** *(mar., înv.)* direcţia curentului; *alla ~* în voia curentului; *andare a ~* a naviga în direcţia curentului; *(fig.) andare/navigare a ~* a-i merge bine/după dorinţă; *tutto gli va a ~* totul îi merge după pofta inimii. **6.** *(anat., pop.)* placentă. **7.** *(com., în expr.) ~ di cambio* o a doua cambie. **8.** *(în loc.) a ~ che* cum, după cum; *a ~ di* conform, potrivit; *decisi a ~ delle circostanze* am hotărît în funcţie de împrejurări; *a ~ dei suoi desideri* conform dorinţelor sale.
secondàre I. *vt.* **1.** a ajuta; a favoriza. **2.** a sprijini; a secunda. **3.** *(înv., rar)* a urma; a veni după. **II.** *vi. (anat.)* a expulza placenta.
secondariaménte *adv.* în al doilea rînd; în subsidiar, pe deasupra.
secondarietà *s.f.* faptul de a fi secundar/ de a veni în al doilea rînd.
secondàrio *adj.* **1.** secundar; *insegnamento ~* învăţămînt secundar/mediu. **2.** secundar, colateral, accesoriu; *questione ~-a* chestiune secundară; *parte ~-a* parte secundară; *proposizione ~-a* propoziţie subordonată. **3.** *(geol.)* secundar, mezozoic.

secondino I. *s.m.* temnicer, gardian. II. *adj. (în expr.) dente* ~ dinte de dentiția definitivă.

secóndo[1] I. *adj., num. ord.* **1.** al doilea; secund; *il* ~ *volume* volumul al doilea; *il II secolo d.C.* secolul al II-lea e.n.; *classificarsi* ~ *in una gara* a se clasifica al doilea într-o întrecere sportivă; *ingranare la* ~*-a marcia* a băga în viteza a doua; *partire in* ~*-a* a porni în viteza a doua; *per* ~ al doilea; *ha parlato per* ~ a vorbit al doilea; ~ *-a colazione* masa de prînz; ~*-a portata,* ~ *piatto* felul doi; *olio* ~ ulei stors a doua oară; ~ *vino* vin tescuit a doua oară. *SIN. vinello; (gram.) il* ~ *caso* cazul genitiv; *in* ~ *luogo* în al doilea rînd; *in* ~ *luogo egli ha dei debiti con te* în al doilea rînd el are datorii față de tine; *figli di* ~ *letto* copii din a doua căsătorie; *passare a* ~*-e nozze* a se recăsători; *innalzare un numero alla* ~*-a* a ridica un număr la pătrat; *minuto* ~ secundă (de timp); *la* ~*-a metà del mese* a doua jumătate a lunii; *avere un* ~ *fine* a avea un scop nedeclarat. **2.** secundar; inferior; *albergo/pensione di* ~*-a categoria/di* ~ *ordine* hotel/pensiune de categoria a doua; *di* ~*-a qualità, di* ~ *ordine* de calitatea a doua, inferior; *non è* ~ *a nessuno* este neîntrecut/foarte bun; *fare le* ~*-e parti* a juca roluri secundare; *notizia/informazione di* ~*-a mano* știre/informație indirectă; *oggetti di* ~*-a mano* obiecte uzate care se vînd; *(mar.)* ~ *ufficiale* ofițer secund. **3.** *(lit.)* favorabil; propice; prosper; *vento* ~ vînt favorabil; *(loc. adv.) andare a* ~ *-a* **a)** a merge cu vîntul/pe firul/curentul apei; **b)** *(fig.)* a-i merge după cum îi e voia; *a* ~*-a di* potrivit/conform cu; *a* ~*-a del caso* după caz; ~ *lui/lei* potrivit lui/ei, după el/ea. II. *s.m.* **1.** secundar, al doilea; *è il* ~ *della classe* este al doilea din clasă; *il* ~ *della sinistra* al doilea de la stînga. **2.** felul al doilea; *cameriere, il* ~ *!* chelner, felul doi!; *come* ~ *vorrei* ... ca felul doi aș vrea ... **3.** secundă; *sono le cinque, due primi e quattro* ~*-i* este cinci, două minute și patru secunde; *la lancetta dei* ~*-i* secundar; *(fig.) in un* ~ într-o clipă; *sarò pronta in un* ~ sînt gata într-o clipă. **4.** *(fiz.)* secundă. **5.** secundant/martor la duel. **6.** *(box.)* secundant. **7.** *(mar.)* secund. III. *adv.* **1.** în al doilea rînd. **2.** favorabil; *il vento spirava* ~ vîntul sufla în direcție favorabilă.

secóndo[2] I. *prep.* **1.** în direcția, după; ~ *la linea tratteggiata* după linia trasată; ~ *la direzione* după direcție; ~ *la corrente* după curent, pe firul apei. **2.** *(fig.)* potrivit/conform cu; după; *comportarsi/agire* ~ *la legge/gli ordini ricevuti* a se comporta/a acționa potrivit ordinelor primite; *pettinarsi* ~ *la moda* a se coafa după modă; *regolarsi* ~ *le prescrizioni del medico* a se comporta potrivit prescripțiilor medicului; ~ *la mia opinione* după părerea mea; ~ *quanto è stato dichiarato* potrivit celor declarate; ~ *ciò che si afferma* potrivit celor ce se afirmă; ~ *alcuni* după unii; ~ *altri* după alții; ~ *la sentenza* potrivit sentinței; ~ *il governo romeno* după părerea guvernului român. **3.** în raport cu, după; *premiati* ~ *il proprio merito* premiați după merit; *punizioni* ~ *la gravità* pedepse potrivit gravității; ~ *il bisogno* după nevoie. **4.** *(eliptic)* în funcție de, după, potrivit; *agiremo* ~ *il caso* vom acționa după caz; *so comportarmi* ~ *le circostanze* știu să mă port potrivit împrejurărilor; *ti tratterai molto?* ~ *!* o să stai mult? depinde de timp; *vieni anche tu?* ~ *come starò* vii și tu? depinde de cum mă voi simți; *vieni o no?* ~ *!* vii sau nu? depinde!; *e voi cosa fareste?* ~ *!* dar voi ce ați face? depinde! **5.** *(înv.)* deși, cu toate că; ~ *donna* deși e/ești femeie. II. *conj.* **1.** după cum, (tot așa) cum; *parla* ~ *pensa* vorbește așa cum gîndește; *comportarsi* ~ *si conviene* a se comporta cum se cuvine; ~ *si dice* după cum se spune; ~ *che mi disse* după cele ce mi-a spus. **2.** *(rar)* în caz că; ~ *si voglia o no* dacă se vrea sau nu; ~ *che mi piace o no* după cum îmi place sau nu.

secondogènito *adj., s.m.* al doilea născut (dintre copii).

secondogenitùra *s.f.* calitatea de al doilea copil.

secretàre *vt.* a umezi pielea/fetrul (pentru prelucrare).

secréto[1] *s.m. v.* segreto.

secréto[2] I. *part. tr.* de la secernere. II. *s.m.* secreție glandulară.

secretóre, -trice *adj., s.m. (fiziol.)* (organ) secretor.

secretório *adj. (fiziol.)* care ține de secreție, secretoriu; *dotto* ~ canal secretor.

securìt, sècurit *s.m. (auto.)* securit.

secùro *adj. (poetic) v.* sicuro.

sèdano *s.m.* **1.** *(bot.)* țelină *(Apium graveolens);* ~ *rapa* gulie. **2.** leuștean *(Levisticum officinale);* ~ *selvatico* gălbenele *(Ranunculus bulbosus).*

sedànte *adj.* calmant; sedativ.

sedàre *vt.* a liniști; a calma, a potoli.

sedativo *adj.* sedativ, calmant. *SIN. calmante.*

sedatóre, -trice *adj., s.m. și f. (rar)* sedativ, calmant.

sedazióne *s.f.* calmare, liniștire.

sède *s.f.* **1.** sediu, reședință; domiciliu; *avere* ~ *in* a avea sediul la/în; *cambiare* ~ a schimba domiciliul; *(jur.)* ~ *legale* domiciliu legal; *la* ~ *del governo/partito* sediul guvernului/partidului; *ritornare alla propria* ~ a se întoarce la propria-i reședință; *la* ~ *centrale* sediul central; *la scuola sarà* ~ *di esami* școala va fi sediul examenelor; *(auto.)* ~ *stradale* (drum) carosabil. *SIN. carreggiata;* ~ *tramviaria* rețea de tramvaie; ~ *dell'accento* silabă accentuată. **2.** loc/organ de origine al unei boli. **3.** for, autoritate; ~ *competente* for competent; *(jur.) in separata* ~ în particular; *in* ~ *di* în timpul/momentul; *in* ~ *di esami/liquidazione* în examene/lichidare. **4.** cadru; *nella* ~ *adatta* în cadrul potrivit. **5.** *(tehn.)* locaș. **6.** *(înv.)* scaun, tron; sediu; *la* ~ *apostolica* tronul papal; *Santa* ~ sediul papal; ~ *episcopale/patriarcale/arcivescovile* sediu episcopal/patriarhal/arhiepiscopal; ~ *vacante* sediu papal vacant.

sedentarietà *s.f.* caracter sedentar; sedentarism.

sedentàrio *adj., s.m.* (om) sedentar; *vita* ~*-a* viață sedentară; *(mil.) servizio* ~ parte sedentară.

sedére[1] I. *vi. (e)* **1.** a ședea, a sta; a lua loc; ~ *su una sedia* a lua loc pe scaun; ~ *sul letto* a ședea pe pat; *(fig.)* ~ *su due poltrone* a avea două funcții bine retribuite; ~ *in grembo a qualcuno* a sta în poala cuiva; ~ *a tavola* a sta/a ședea la masă; ~ *al banco* a sta la tejghea; ~ *allo sportello* a sta la ghișeu; ~ *compostamente/scompostamente* a ședea cuviincios/necuviincios; *(fig.)* ~*a gambe larghe* a trăi pe picior mare; ~ *alla turca* a sta/a ședea turcește; ~ *in terra* a sta pe jos; *essere/stare/restare a* ~ a sta/a rămîne jos, stînd jos; *accomodarsi a* ~ a lua loc; *mettersi a* ~ a se așeza; *(fig.) tenere qualcuno a* ~ a ține pe cineva deoparte, fără situație/slujbă; *dare/porgere/offrire da* ~ a oferi loc; *alzarsi da* ~ a se scula/a se ridica în picioare; *trovare da* ~ a găsi un loc de șezut; *posti a* ~ locuri de stat jos; ~ *a cassetta* a sta pe capra trăsurii. **2.** a exercita funcția de, a fi; ~ *arbitro/giudice* a fi arbitru/judecător; ~ *in cattedra* învăța pe alții, a preda; ~ *in trono* a domni, a guverna; ~ *sulla cattedra di SanPietro* a fi papă.

3. a fi, a se afla, a avea sediul; ~ *in parlamento* a se afla în parlament; ~ *in tribunale/in consiglio* a fi la tribunal/în consiliu. **4.** *(lit.)* a sta, a fi, a se afla; a se întinde, a se afla situat. **II.** *vr.* a se aşeza, a lua loc; *mi siedo qui* mă aşez aici; *siediti!* aşează-te! ia loc!; *perché non vi sedete?* de ce nu luaţi loc?

sedére[2] *s.m.* **1.** şedere, stat, stare; *il ~ a tavola* statul la masă. **2.** şezut, popou, fund; *battere il ~ per terra* a da cu fundul de pământ; *(fig.) prendere uno a calci nel ~* a-i da cuiva un picior în fund. *SIN. culo, deretano, didietro, posteriore.* **3.** *(înv.)* scaun.

sederino *s.m.* **1.** fund, poponeţ. **2.** *(înv.)* scăunel; strapontină (la trăsuri).

sèdia *s.f.* **1.** scaun; jilţ; ~ *imbottita* scaun tapisat; ~ *impagliata* scaun de paie; ~ *a braccioli* scaun/jilţ cu braţe; ~ *a dondolo* balansoar; ~ *a sdraio* şezlong; ~ *di vimini* scaun de răchită; ~ *elettrica* scaun electric; ~ *gestatoria* tron pe care este purtat Papa; ~ *volante* lectică. **2.** *(înv.)* trăsură de poştă. **3.** *(înv.)* sediu, reşedinţă; ~ *apostolica* Sf. Scaun.

sediàrio *s.m. (bis.)* purtător al tronului papei.

sedicènne *adj., s.m.* şi *f.* de şaisprezece ani.

sedicènte *adj.* pretins; aşa-zis, autointitulat; *un ~ dottore* un aşa-zis doctor.

sedicèsimo **I.** *num. ord., adj.* al şaisprezecelea. *SIN. decimosesto.* **II.** *s.m.* o şaisprezecime; *(tipogr.) in ~* volum în format 16 (mic); *(depr.)* **a)** de dimensiuni reduse; **b)** de mică valoare; *pianista in ~* pianist de mîna a şaptea.

sèdici **I.** *num. card., adj.* şaisprezece. **II.** *s.m.* numărul şaisprezece; *vince il ~* câştigă numărul 16.

sedicina *s.f.* cam/aproximativ şaisprezece; *una ~ di alunni* aproximativ şaisprezece elevi.

sedigito *adj. (înv.)* care are şase degete.

sedile *s.m.* **1.** scaun; laviţă; bancă; fotoliu; *(auto.) i ~-i di vera pelle* fotolii din piele adevărată; ~ *a ribalta* scaun rabatabil; ~ *pieghevole* scaun pliant; *far ~ di botti* a sta degeaba. **2.** strapontină. **3.** *(la pl.)* podvale (pentru butoaie în pivniţă).

sedimentàre *vi. (a)* a se sedimenta.

sedimentàrio *adj.* sedimentar; *rocce ~-e* roci sedimentare.

sedimentazióne *s.f. (geol.)* sedimentare; depunere; *velocità di ~* viteză de sedimentare.

sediménto *s.m.* **1.** sediment; depozit. **2.** *(înv.)* aşezare. **3.** *(fig., lit.)* acumulare; *un ~ di esperienze passate* o acumulare de experienţe trecute.

sedimentóso *adj.* sedimentar.

sediòlo *s.m.* **1.** *(sport)* trăsurică cu un cal. *SIN. sulky.* **2.** scăunel, strapontină (de trăsură).

sediuòlo *s.m. v.* s e d i o l o.

sedizióne *s.f.* sedităiune; răscoală; răzvrătire, revoltă; ~ *militare a scopo politico* revoltă militară în scopuri politice.

sediziosaménte *adv.* în mod sediţios, răzvrătitor; *comportarsi ~* a se purta ca un răzvrătit.

sedizióso **I.** *adj. (lit.)* **1.** sediţios; de răzvrătire. **2.** rebel, răsculat. **II.** *s.m.* răsculat, răzvrătit. *SIN. ribelle, sovversivo.*

sedótto *part. tr.* de la s e d u r r e.

seducènte *adj.* seducător; atrăgător; amabil; simpatic.

seducibile *adj.* care poate fi/se lasă sedus.

seduciménto *s.m.* **1.** seducere. **2.** seducţie; atracţie.

sèdulo *adj. (înv.)* harnic; asiduu; zelos.

sedùrre *vt.* **1.** a seduce. **2.** a amăgi; a ispiti; a înşela. **3.** *(înv.)* a instiga (la revoltă, trădare); a corupe.

sedùta *s.f.* **1.** şedere (jos). **2.** şedinţă; ~ *stante* pus în practică imediat; *te ne andrai ~ stante* ai să pleci imediat/pe loc; *fu licenziato ~ stante* a fost concediat pe loc.

sedùto **I.** *part. tr.* de la s e d e r e. **II.** *adj.* şezînd, aşezat; *(tutti) ~-i!* şedeţi (jos)!

seduttóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* seducător.

seduzióne *s.f.* **1.** seducere; amăgire. **2.** seducţie; atracţie; fascinaţie.

seènne *adj.* de şase ani.

sefardita, -i, *adj., s.m.* şi *f.* sefard, evreu spaniol.

sèga *s.f.* **1.** ferăstrău; ~ *a mano/circolare* ferăstrău de mînă/circular; ~ *da carpentiere* joagăr; *coltello a ~* cuţit crestat pentru tăiat pîine; *(fig.) la ~ delle messi* secerişul. **2.** impozit. **3.** *(vulg.)* masturbare. **4.** *(în expr.) non valere una ~* a nu face doi bani; *non capire una ~* a nu înţelege nimic/o boabă. **5.** *fare ~ (a scuola)* a chiuli de la şcoală.

ségala, ségale *s.f. (bot.)* secară *(Secale cereale)*; ~ *cornuta* corn de secară *(Claviceps purpurea)*.

segaligno *adj.* **1.** desecară/asemănător cu secara. **2.** *(despre persoane)* uscăţiv. **3.** iritant. **4.** lacom, avid.

segalino *adj.* de secară; asemănător cu secara; *pane ~* pîine de secară.

segantino *s.m.* tăietor de lemne.

segàre *vt.* **1.** a tăia cu ferăstrăul/joagărul; ~ *il violino* a zdrăngăni la vioară; ~ *la scuola* a trage chiulul de la şcoală. **2.** a tăia; a despica; ~ *la gola/le vene* a tăia gîtul/venele. **3.** *(rar)* a secera; a cosi. **4.** *(fig.)* a strînge, a apăsa; *la cintura mi sega i fianchi* cordonul îmi strînge mijlocul.

segàta *s.f.* **1.** tăiere (cu ferăstrăul). **2.** tăiere rapidă. **3.** tăiere (o dată).

segatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** tăietor cu ferăstrăul. **2.** secerător; cosaş.

segatrice *s.f.* ferăstrău mecanic; ~ *a disco* ferăstrău circular; ~ *a nastro* ferăstrău panglică.

segatùra *s.f.* **1.** tăiere cu ferăstrăul. **2.** urmă/tăietură de ferăstrău. **3.** rumeguş. **4.** seceriş; cosit.

seggétta *s.f.* **1.** scaun/fotoliu (cu o oală de noapte). *SIN. comoda.* **2.** *(înv.)* lectică.

sèggio *s.m.* **1.** tron; jilţ; fotoliu; ~ *della presidenza* fotoliul de preşedinte; ~ *degli accademici* fotoliul de academician. **2.** funcţie publică; *balzare/togliere qualcuno di ~* a îndepărta pe cineva din funcţie. **3.** *(pol.)* loc (în parlament etc.). **4.** sediu; ~ *elettorale* sediu electoral; ~ *di votazione* centru de votare.

sèggiola *s.f.* **1.** scaun; ~ *pieghevole/a libriccino/a ics* scaun porativ/pliant. **2.** căprior.

seggiolàio *s.m.* **1.** fabricant de scaune. **2.** vînzător de scaune.

seggiolìna *s.f.* **1.** scaun de copil; ~ *pieghevole* scăunel pliant; ~ *ribaltabile* strapontină. **2.** scaun la spatele unei trăsuri (pentru lacheu). **3.** loc de pilot; ~ *eiettabile* scaun ejectabil; ~ *regolabile* scaun reglabil.

seggiolìno *s.m. v.* s e g g i o l i n a.

seggiolóne *s.m.* **1.** jilţ. **2.** scaun înalt (de copil).

seggiovia *s.f.* telescaun.

segheria *s.f.* ferăstrău; joagăr.

seghétta *s.f.* **1.** pilă de tăiat fiole. **2.** *(rar)* zăbală.

seghettàre *vt.* a dinţa; a zimţa.

seghettàto *adj.* zimţat.

seghétto *s.m.* **1.** ferăstrău mic/de mînă. **2.** *(tehn.)* bomfaier.

seghidiglia *s.f.* numele unui dans popular spaniol. seguidilla.

segmentàle *adj.* care ţine de segment.

segmentàre *vt.* **1.** a segmenta. **2.** a fracţiona, a fragmenta.

segmentazione *s.f.* segmentare.

segménto *s.m. (geom.)* segment.
segnacàrte *s.m.* semn de carte.
segnacàso *s.m. (înv., gram.)* prepoziţie (indicînd cazul unui substantiv etc.).
segnàcolo *s.m. (lit.)* **1.** semn; semn distinctiv. **2.** sigiliu. **3.** simbol.
segnalaménto *s.m.* semnalizare; ~ *stradale* semnalizare rutieră.
segnalàre **I.** *vt.* **1.** a semnaliza; ~ *un cambio di corsia* a semnaliza o schimbare de bandă. **2.** a semnala; ~ *una perturbazione* a semnala o perturbare. **II.** *vr.* a se distinge; a se remarca; ~*-si in guerra* a se remarca în război; ~*-si nell'arte* a se distinge în artă.
segnalataménte *adv.* în mod special/particular/deosebit.
segnalàto *adj.* **1.** deosebit; distins; remarcabil. **2.** mare, însemnat.
segnalatóre, -trice *s.m.* şi *f., adj.* **1.** semnalizator. **2.** semaforist. **3.** *apparecchio* ~ aparat semnalizator.
segnalazióne *s.f.* **1.** semnalizare; ~*-i ottiche/acustiche/luminose* semnalizare optică/acustică/luminoasă; *le* ~*-i stradali* semnalizarea rutieră. **2.** remarcare; semnalare; *la* ~ *di un giovane pittore* semnalarea unui tînăr pictor. **3.** recomandare; *fare/ricevere una* ~ a face/a primi o recomandare. **4.** *(dial.)* telegramă. **5.** semnalare; sesizare.
segnàle *s.m.* **1.** semnal; *dare/aspettare/ricevere il* ~ a da/a aştepta/a primi semnalul; ~ *orario* ora exactă; ~ *stradale* indicator; ~ *d'allarme/d'emergenza* semnal de alarmă (la tren). **2.** semn, indiciu; presimţire; *brutto* ~ semn rău. **3.** semn de carte.
segnalètica *s.f.* semnale; ~ *stradale* semne de circulaţie (indicatoare); ~ *orizzontale* semne de circulaţie pe şosea, marcaje, zebre etc.
segnalètico, -ètici, *adj.* care semnalează/indică/recunoaşte; *dati* ~*-i* semnalmente; *scheda* ~*-a* fişă (de cartotecă).
segnalibro, -libri, *s.m.* semn de carte.
segnalinee *s.m. invar. (sport)* arbitru de tuşe.
segnaprèzzo *s.m.* etichetă (de preţuri).
segnapùnti *s.m. invar. (sport)* **1.** arbitru de foaie. **2.** tabelă de scor.
segnàre **I.** *vt.* **1.** a însemna, a face semn (în scris); ~ *gli errori col lapis rosso* a însemna greşelile cu creionul roşu. **2.** a arăta, a indica, a marca; ~ *la pagina con un segnalibro* a indica pagina printr-un semn de carte; *una linea bianca segna il confine* o linie albă marchează graniţa; ~ *le pecore/i cavalli* a marca oile/caii; ~ *il passo* a bate pasul pe loc; ~ *la strada* a marca drumul; ~ *via libera* a da cale liberă. **3.** a nota, a scrie; ~ *un indirizzo/un appuntamento* a nota o adresă/întîlnire; ~ *la spesa* a scrie, a nota cheltuielile; ~ *a debito/credito* a trece în cont; ~ *il nome di uno in un elenco* a scrie, a trece numele cuiva într-o listă; ~ *il prezzo della merce* a scrie preţul mărfii. **4.** *(fig.)* a întipări; ~ *uno nella memoria* a i se întipări în minte figura cuiva. **5.** a indica, a arăta; *il barometro segna pioggia* barometrul indică ploaie; *l'orologio segna le cinque* ceasul arată ora cinci; ~ *a dito* a arăta cu degetul. **6.** *(fig.)* a însemna; a anunţa; *la campana segna il mezzogiorno* clopotul anunţă amiaza; *quel gesto segnò la fine dell'amicizia* gestul acela a marcat sfîrşitul prieteniei. **7.** a lăsa semn, a zgîria; *il diamante segna il vetro* diamantul zgîrie geamul; *lo schiaffo gli ha segnato la guancia* palma i-a lăsat urme pe obraz; *(fig.)* ~ *la sorte di uno* a hotărî soarta cuiva. **8.** *(rar)* a face semnul crucii. **9.** *(înv.)* a semna, a iscăli. **10.** a ochi. **11.** *(sport)* a marca; ~ *un gol* a marca un gol; ~ *un cesto* a marca un coş; ~ *al terzo minuto* a marca în minutul al treilea. **II.** *vr.* **1.** a-şi face semnul crucii. **2.** *(pop.)* a începe; ~*-si bene/male* a călca cu dreptul/stîngul; *non c'è tempo neanche di* ~*-si* n-ai timp nici să răsufli măcar. **3.** a-şi însemna/întipări în minte; *(fig.) sono cose da* ~*-si* sînt lucruri/fapte de groază.
segnataménte *adv.* **1.** în primul rînd; îndeosebi; în principal/special. **2.** *(înv.)* în mod expres; întocmai.
segnatàrio *s.m. (înv.)* semnatar.
segnatàsse *s.m. invar.* marcă poştală pe scrisori nefrancate (corect).
segnàto *adj.* **1.** însemnat; notat. **2.** marcat; *pecora* ~*-a* om suspect/supravegheat; ~ *da Dio* om însemnat/cu defecte fizice. **3.** hotărît prin destin; *la sua sorte è* ~*-a* soarta sa e pecetluită.
segnatóio *s.m. (tehn.)* trasor.
segnatùra *s.f.* **1.** însemnare; notare. **2.** *(sport)* scor. **3.** cotă (la bibliotecă). **4.** număr; numerotare/semn convenţional(ă) (la coala de tipar). **5.** *(înv.)* semnătură, iscălitură. **6.** *(bis., în expr.)* ~ *apostolica* tribunal suprem al Vaticanului; ~ *di giustizia* colegiu clerical (administrativ, judiciar).
segnavénto *s.m.* morişcă de vînt, giruetă.
segnavìa *s.f. invar. (alpinism)* marcaj.
sègnico *adj.* de/relativ la semn.
ségno *s.m.* **1.** semn; *buono/cattivo* ~ semn bun/rău; ~ *di disgrazia* semn de nenorocire; ~ *di pioggia* semn de ploaie; ~ *di riconoscimento* semn de recunoaştere; ~*-i caratteristici* semne caracteristice. **2.** semn, gest, cuvînt; *dare* ~*-i di gioia/impazienza* a da semne de bucurie/nerăbdare; *non dare* ~*-i di vita* a nu da nici un semn de viaţă; *in/come* ~ *di* în semn de; *in* ~ *di amicizia* în semn de prietenie; ~ *della croce* semnul crucii; *mi fece* ~ *di fermarmi* mi-a făcut semn să mă opresc; *un* ~ *di saluto* un gest de salut; *far* ~ *di tacere* a face semn să tacă; *parlare/capirsi a* ~*-i* a se înţelege prin semne. **3.** semn (grafic), simbol; ~*-i algebrici* simboluri algebrice; ~*-i di punteggiatura* semne de punctuaţie; ~ *dell'addizione* semnul plus; *la parola è il* ~ *dell'idea* cuvîntul este semnul ideii; ~ *della croce* semnul crucii (semnătură a analfabeţilor). *(tipogr.)* ~*-i speciali* caractere speciale (în texte de specialitate). **4.** *(mat.)* semn matematic. **5.** *(în expr.)* ~ *astronomico* simbol astronomic; ~ *dello zodiaco/zodiacale* semn (fiecare dintre cele douăsprezece constelaţii ale zodiacului). **6.** semn, indiciu, urmă; *il* ~ *dei passi/di un chiodo* semn de paşi/de cui; *(fig.) lasciare il* ~ a lăsa semn/urme; *lo schiaffo ha lasciato il* ~ *sul viso* palma a lăsat urme pe obraz. **7.** amprentă. **8.** semn mic, indiciu; *fare un* ~ *a pagina* a face un semn la pagină; *mettere il/un* ~ a pune un semn de carte. **9.** limită, măsură; *passare/oltrepassare il* ~ a trece/a depăşi limita/măsura. **10.** grad/punct; *è arrivato a questo* ~ *?* pînă aici/într-atît a ajuns?; *a un certo* ~ *non lo sopporto più* la un moment dat nu-l mai suport; *a* ~ la punct, la ţanc; *mettere la macchina a* ~ a pune maşina la punct; *mettere qualcuno a* ~ a pune pe cineva la punct; *(fig.) avere la testa a* ~ a avea cap bun/capul pe umeri; *a* ~ *che, a tale* ~ *che* într-atît încît; *per filo e per* ~ de-a fir a păr; *al massimo* ~ în gradul cel mai înalt; *all'ultimo* ~ la extrem, în ultimă instanţă. **11.** ţintă; *tirare a* ~ a ţinti; *tiro a* ~ **a)** ţintă; **b)** *(sport)* tir; *mettere a* ~ *un colpo* a nimeri ţinta; *(şi fig.) cogliere/colpire/dare nel* ~ a lovi drept la ţintă, a nimeri

fallire il ~ **a)** a nu nimeri la ţintă, a rata, a eşua; **b)** a nu-şi atinge scopul; *essere fatto* ~ *a/di* a fi/a deveni ţinta; *essere fatto* ~ *agli scherzi* a fi ţinta/obiectul glumelor. **12.** punct exact; *rimettere l'orologio a* ~ a potrivi ceasul; *stare a* ~ **a)** a nu depăşi limita/măsura; **b)** a-şi face propria datorie. **13.** *(lit.)* scop, ţintă; *tendere a un* ~ a avea un scop; *(înv.) condurre a* ~ a avea efect. **14.** simbol; *la colomba è* ~ *di pace* porumbelul este semn al păcii. **15.** *(rar, lit.)* stindard, drapel. **16.** *(înv.)* semnal. **17.** *(înv.)* sigiliu, stemă. **18.** pecete/sigiliu (pe o marfă etc.).

ségo, *séghi, s.m.* seu; *(înv.) farla* ~ a da greş.

ségolo *s.m.* cuţit, custură. *SIN. roncola.*

segóso *adj.* cu gust de seu; cu seu.

segòvia *s.f.* stofă fină (de Segovia); *(ironic) candele di* ~ lumînări de seu.

segregaménto *s.m.* izolare; segregare.

segregàre *vt., vr.* a (se) izola; a (se) separa; a (se) îndepărta de ceilalţi; a (se) segrega.

segregàto *adj.* izolat; separat; segregat.

segregazióne *s.f.* segregaţie; izolare; *(jur.)* ~ *cellulare* izolare/detenţiune celulară; ~ *razziale* segregaţie/discriminare rasială.

segregazionismo *s.m. (pol.)* segregaţionism, discriminare.

segregazionista, *-isti, s.m.* şi *f.* segregaţionist.

segregazionistico, *-ici, adj.* segregaţionist.

segrénna *s.f. (înv., fam.)* **1.** slăbătură. **2.** caţă; zgripţuroaică; gură rea.

segretaménte *adv.* în secret.

segretària *s.f.* secretară.

segretariàle *adj.* de secretar.

segretariàto *s.m.* funcţie de secretar; secretariat *(şi durata respectivă).*

segretariéseo, *-éschi, adj. (depr.)* birocratic; *stile* ~ birocratic.

segretàrio *s.m.* **1.** secretar; *(cinema)* ~ *di produzione* secretar de producţie; ~ *di redazione* secretar de redacţie; ~ *dell'ONU* secretar al ONU; ~ *di Stato* ministru de externe în S.U.A., ~ *galante* culegere de modele de scrisori de dragoste; *(ist.) il* ~ *fiorentino* Machiavelli; *(bis.) cardinale* ~ *di Stato* ministru de externe (al Vaticanului). **2.** *(înv.)* om de încredere (cu sarcini secrete).

segreteria *s.f.* secretariat; ~ *di Stato* secretariat de Stat, minister de externe în S.U.A./la Vatican; *lasciare la* ~ *del partito* a ieşi/a pleca de la sediul partidului.

segretézza *s.f.* discreţie; *con/in tutta* ~ cu toată discreţia.

segréto *(lit.)* **I.** *adj.* secret, tainic; *stanza* ~*-a* cameră izolată; *uomo* ~ om de încredere; *matrimonio* ~ căsătorie secretă; *agente* ~ agent secret; *pensiero* ~ gînd ascuns; *in* ~ în ascuns; *(bis.) cameriere* ~ titlu onorific (la Vatican). *SIN. clandestino.* **II.** *s.m.* **1.** secret, taină; *custodire/mantenere un* ~ a păzi/a păstra un secret; ~ *di Stato* secret de stat; ~ *professionale* secret profesional; *il* ~ *del successo* taina succesului; *(glumeţ)* ~ *di Pulcinella* secretul lui Polichinelle, secret cunoscut de toată lumea. **2.** broască secretă. **3.** *(fig.)* suflet; ascunziş; *nel mio* ~ în mine, în sufletul meu.

segretùme *s.m. (depr., colectiv)* lucruri secrete/tainice.

seguàce I. *adj. (rar, poetic)* care urmează. **II.** *s.m.* aderent, partizan, discipol; *i* ~*-i di Aristotele/del marxismo* discipolii lui Aristotel/marxismului.

seguènte *adj.* care urmează; următor.

seguènza *s.f. v.* sequenza.

segùgio *adj., s.m.* **1.** copoi, cîine de vînătoare. **2.** *(fig.)* poliţai; agent de poliţie.

seguidìglia *s.f.* dans popular spaniol, seguidilla.

seguimènto *s.m. (rar)* urmare.

seguìre I. *vt.* **1.** a urma, a merge în urma; ~ *una guida* a urma un ghid; *il cane segue il padrone* cîinele urmează pe stăpîn. **2.** a urmări, a fi pe urmele; ~ *il nemico* a fi pe urmele duşmanului; *uno sconosciuto lo seguiva* un necunoscut îl urmărea; *(lit.)* ~ *di tergo* a urmări din/pe la spate. **3.** a urma (o direcţie); ~ *la via giusta* a urma calea dreaptă; ~ *il retto sentiero* a merge pe drumul cel drept; ~ *le orme/i passi di qualcuno* a merge pe urmele cuiva; a imita; ~ *la corrente* a se lăsa dus de curent. **4.** *(fig.)* a urma, a accepta, a se conforma; ~ *l'aristotelismo* a se conforma aristotelismului; ~ *l'ultima corrente letteraria* a urma modelul ultimului curent literar; ~ *le prescrizioni dei medici* a urma prescripţiile medicilor; ~ *un consiglio* a urma un sfat; ~ *la moda* a urma moda, a se conforma modei; ~ *Marx* a fi discipol a lui Marx. **5.** a pune în practică; ~ *un sistema/una norma di vita* a pune în practică un sistem/o normă de viaţă. **6.** a imita, a urma; ~ *uno stile* a imita un stil; ~ *l'esempio dei grandi* a imita exemplul celor mari. **7.** *(fig.)* a urma, a urmări; ~ *uno con lo sguardo/con la coda dell'occhio* a urmări pe cineva cu privirea/cu coada ochiului; ~ *la lezione* a urmări lecţia; *mi segui?* mă urmăreşti?; ~ *le novità teatrali* a urmări noutăţile teatrale. **8.** a urmări, a frecventa; ~ *un corso di inglese* a frecventa un curs de engleză. **9.** *(înv.)* a executa. **II.** *vt., vi. (a, e)* **1.** a urma, a veni după; *il pianto segue il riso* plînsul vine după rîs; *al riso segue il pianto* rîsului îi urmează plînsul; *segue lettera* urmează scrisoare. **2.** *(rar, lit.)* a continua; ~ *il parlare* a continua să vorbească; ~ *a parlare/dire* a continua să vorbească/spună. **III.** *vi. (e)* **1.** a urma, a veni după; *mi disse ciò che segue* mi-a spus cele ce urmează; *ne seguì una disgrazia* a urmat o nenorocire. **2.** a urma, a se întîmpla; *sono cose che seguono!* sînt lucruri/fapte ce se întîmplă; *(fam.) segua che vuole/può* fie ce-o fi. **3.** a urma, a continua; *segue a pagina ...* urmează la pagina ...; *segue* **a)** urmează la pagina următoare. **b)** va urma.

seguitàbile *adj,* de urmărit.

seguitaménte *adv.* fără întrerupere, în mod continuu.

seguitàre I. *vt. (rar)* **1.** a urma; a veni după. **2.** a continua; ~ *un discorso/gli studi* a continua un discurs/studiile. **3.** a urmări, a adulmeca vînatul. **4.** *(înv.)* a persecuta. **5.** *(înv.)* a obţine (un rezultat). **II.** *vi. (a, e)* **1.** a continua; *la pioggia è seguitata fino a sera* ploaia a continuat pînă seara; ~ *a dire/piovere* a continua să spună/să plouă. **2.** a urma (ca o consecinţă). **3.** *(înv.)* a se întîmpla.

seguitatóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** imitator. **2.** adept; continuator. *SIN. seguace.*

seguìto I. *part. tr.* de la seguire. **II.** *adj.* **1.** urmat, care are adepţi. **2.** întîmplat. **3.** continuu; fără digresiuni/întreruperi.

séguito *s.m.* **1.** suită; cortegiu. **2.** *(colectiv)* discipoli; şcoli; urmaşi; *aver* ~ a întîmpina adeziunea celorlalţi. **3.** şir, succesiune; *un* ~ *di disgrazie* un şir de nenorociri. **4.** continuare, urmare; *il* ~ *della storia* urmarea întîmplării/istorisirii; *manca il* ~ lipseşte urmarea. **5.** consecinţă; rezultat; *la cosa ebbe un* ~ treaba a avut o consecinţă; *di* ~ neîncetat, fără întrerupere; *in* ~ *a, a* ~ *di* în urma, în consecinţă; ca urmare la; *(adm.) fare* ~ *a* a răspunde, a da curs. **6.** urmare; rest; *documento che fa* ~ *alla domanda* act care însoţeşte o cerere. **7.** urmărire; *cane da* ~ cîine de vînătoare.

sèi I. *num. card., adj.* şase ; *alle* ~ la ora şase ; *(tipogr.) corpo* ~ corp 6 ; *(geom.) un* ~ *facce* cub ; *tiro a* ~ trăsură cu şase cai. II. *s.m.* **1.** şase *(cifra, numărul).* **2.** carte de joc.

seicentismo *s.m. v.* secentismo.

seicènto *num. card., adj., s.m.* şase sute ; *(ist. lit., arte) il Seicento* secolul al XVII-lea.

seigiòrni *s.f. (ciclism)* cursă/cros de şase zile.

seigiornìsta, *-isti, s.m. (sport)* ciclist participant la cursa de şase zile.

seimila *num. card., adj.* şase mii.

seìno *s.m.* şase puncte (la ambele zaruri, la joc).

seìsmo *s.m.* seism.

sèiuga *s.f. (ant.)* trăsură cu şase cai.

selaginèlla *s.f. (bot.)* struţuşori *(Selaginella).*

sélce, *sélci, s.f.* **1.** *(poetic, dial.)* cremene ; silex. **2.** piatră de pavaj. **3.** *(înv.)* pavaj.

selciàio, *-ài s.m.* pavator.

selciàre *vt.* a pava cu piatră.

selciàto *s.m.* pavaj de stradă.

selciatóre *s.m.* pavator.

selciatùra *s.f.* **1.** pietruire ; pavare. **2.** pavaj.

selcìno *s.m. (pop.)* pavator.

selcióso *adj.* silicios.

seleniàto *s.m. (chim.)* seleniat.

selènico, *-ènici, adj.* **1.** lunar. **2.** *(chim.)* selenic ; *acido* ~ acid selenic.

selènio *s.m. (chim.)* seleniu.

selenìta, *-iti, s.m.* selenit, presupus locuitor din lună.

selenìte *s.f. (miner.)* selenit, ghips semitransparent.

selenìtico, *-ici, adj.* **1.** relativ la lună, lunar, selenic ; *suolo* ~ sol lunar. **2.** selenic.

selenizzàre *vi.* a aseleniza.

selenografìa *s.f.* selenografie.

selenògrafo *s.m.* cercetător al lunii.

selettivaménte *adv. (în* mod) selectiv.

selettività *s.f.* selectivitate.

selettivo *adj.* selectiv.

selètto *adj. (înv.)* select, ales ; deosebit, elegant ; *(ant.) dei* ~*-i* zeii cei mai înalţi.

selettóre, -trice I. *adj.* selectiv. II. *s.m.* selector.

selezionàre *vt.* a selecţiona ; a selecta ; a alege.

selezionatóre, -trice I. *adj.* selectiv. II. *s.m.* şi *f.* selecţionator.

selezionatrice *s.f.* maşină de sortat.

selezióne *s.f.* selecţie ; alegere ; ~ *artificiale* selecţie artificială.

selezionìstico, *-ici, adj.* selectiv.

sèlla *s.f.* **1.** şa ; *cavallo da* ~ cal de călărie ; *cavallo tra due* ~*-e* cal de mărime potrivită ; ~ *da buttero* şa cu oblîncul înalt ; ~ *all'inglese* şa fără oblînc ; *votare la* ~ a cădea de pe cal ; *andare a* ~ a călări ; *cavare/levare di* ~ *uno* **a)** a da jos de pe cal ; **b)** *(fig.)* a lua locul cuiva ; *rimettersi in* ~ a se reface ; *per non battere il cavallo si batte la* ~ a bate şaua ca să priceapă iapa ; *mal si giudica il cavallo dalla* ~ omul nu se judecă după haină. **2.** *(geogr.)* şa, depresiune între două culmi. **3.** *(anat., în expr.)* ~ *turcica* şa turcească. **4.** costiţă (de miel). **5.** *(înv.)* tron. **6.** *(înv.)* closet ; *andare a* ~ a avea diaree.

sellàio *s.m.* şelar.

sellàre *vt.* a înşăua, a pune şaua.

sellàto *adj.* înşeuat ; cu şaua pusă.

sellatùra *s.f.* înşeuare.

selleria *s.f.* **1.** şelărie *(meşteşug, prăvălie).* **2.** partea din grajd unde se ţin şeile/hamurile.

sèllero *s.m. (dial., pop.) v.* sedano.

sellino *s.m. (dim.)* **1.** şa de bicicletă/motocicletă. **2.** gîtar ; grebănar (la ham). **3.** turnură (la rochie).

sélva *s.f.* **1.** pădure, codru. *SIN. foresta.* **2.** *(rar, poetic)* copac ; lemn ; *versi a* ~ versuri în metru diferit. **3.** pădure de castani. **4.** *(fig.)* mulţime ; cantitate. **5.** *(lit.)* note ; însemnări. **6.** ciornă, primă redactare.

selvaggiaménte *adv.* cu sălbăticie.

selvaggina *s.f.* vînat ; ~ *di allevamento* vînat de crescătorie ; ~ *stanziale* vînat nemigrator.

selvàggio, *-àggi, adj.* **1.** sălbatic ; *animali* ~*-i* animale sălbatice, *vivere come i* ~*-i* a trăi ca sălbaticii. **2.** incult. **3.** crud ; fioros. **4.** *(înv.)* străin.

selvaggiùme *s.m. (rar)* sălbăticiune ; vînat.

selvaticaménte *adv.* (în mod) sălbatic.

selvatichézza *s.f.* **1.** sălbăticie. **2.** necivilizaţie ; incultură ; grosolănie. **3.** nesupunere ; încăpăţînare.

selvàtico, *-àtici* I. *adj.* **1.** din pădure ; pădureţ ; necultivat ; nedomesticit, sălbatic ; *erbe* ~*-che* ierburi de pădure ; *pino* ~ pin sălbatic, *gatto* ~ pisică sălbatică ; *fuoco* ~ erupţie pe piele ; *tetti* ~*-i* acoperişuri rustice. **2.** nesociabil ; *è un uomo* ~ *ma buono* este un om nesociabil dar bun ; *essere* ~ *ad alcuna cosa* a fi străin de ceva. **3.** *(înv.)* aspru ; inuman, crud. II. *s.m.* **1.** miros/gust de vînat ; *sapere/puzzare di* ~ a avea gust de/a mirosi a vînat. **2.** *(înv.)* teren cu copaci ; loc umbros ; pădurice.

selvaticùme *s.m. (depr.)* sălbăticie ; însuşiri sălbatice ; *avere del* ~ a fi sălbatic.

selvàto *adj. (despre un teren)* păduros ; împădurit.

selvicoltùra *s.f. v.* silvicoltura.

selvóso *adj.* **1.** păduros ; *montagne* ~*-e* munţi păduroşi ; *testa* ~*-a* cap cu părul vîlvoi. **2.** *(fig.)* păros ; *mento* ~ bărbie păroasă.

sélz *s.m. (în expr.) acqua di* ~ sifon ; ~ sifon ; *un tamarindo al* ~ un sirop de tamarin cu sifon.

semaforìsta, *-isti, s.m.* semaforist.

semàforo *s.m.* semafor.

semàio, *semài, s.m.* **1.** sericicultor. **2.** vînzător ambulant de seminţe de dovleac. **3.** vînzător de seminţe de plante.

semantèma *s.f. (lingv.)* semantem.

semàntica *s.f. (lingv.)* semantică.

semàntico, *-ici, adj. (lingv.)* semantic.

semasiologìa *s.f. (lingv.)* semantică, semasiologie.

semasiòlogo, *-òlogi, s.m. (lingv.)* semasiolog.

semàta *s.f.* **1.** sirop de făină de orz/migdale. **2.** extras/praf din migdale.

sembiànte I. *adj.* asemănător. II. *s.m. (poetic)* **1.** înfăţişare ; faţă, obraz ; *far* ~ a se preface ; *in* ~*-i* în aparenţă ; *d'un* ~ de aceeaşi formă ; *nel primo* ~ la prima vedere. **2.** asemănare.

sembiànza *s.f. (lit.)* **1.** înfăţişare ; figură ; aspect ; *aver* ~ *di galantuomo* a avea înfăţişare de persoană distinsă. **2.** imagine ; portret. **3.** *(la pl.)* trăsăturile feţei. **4.** aparenţă, asemănare cu. **5.** *(înv.)* adunare.

sembiàre *vi. (înv.)* a părea.

sembràglia *s.f. (înv.)* **1.** adunare de cavaleri. **2.** bătălie ; luptă.

sembràre I. *vt.* a părea ; *sembra argento* pare a fi de argint. II. *vi. (e)* **1.** a părea ; *i fiori sembrano finti* florile par a fi artificiale. **2.** *(impersonal)* a se părea ; a crede ; *mi sembra* cred, mi se pare ; *sembra sia così* se pare că este aşa ; *sembra che tutto vada bene* se pare că totul e în ordine/regulă

séme *s.m.* **1.** sămînţă ; *grano da* ~ grîu de sămînţă ; ~*-i di zucca* sămînţă de dovleac ; *olio di* ~*-i* ulei de sămînţă (dovleac/floarea-soarelui) ; *non rimaner il* ~ *di una cosa* a nu rămîne nici urmă din ceva ; ~ *santo* pelin *(Artemisia absinthium).* **2.** *(pop.)* sîmbure ; *ingoiare i* ~*-i delle ciliege* a înghiţi sîmburii de cireaşă. **3.** spermă. **4.** rasă ; neam,

descendenţă. **5.** *(la jocul de cărţi)* culoare; carte de culoare.
semeiòtica *s.f. (med., fil., lingv.)* semiotică, semiologie.
sèmel *s.m. invar.* chiflă.
semellàio, -ài, *s.m.* vînzător de chifle.
sèmelle *s.m. (pop., tosc.) v.* s e m e l.
seménta *s.f.* **1.** semănare, însămînţare. **2.** timp de însămînţare. **3.** grîu semănat, **4.** sămînţă (de semănat).
sementàre *vt.* a însămînţa.
sementativo *adj.* care poate fi însămînţat.
sementatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (înv.)* semănător.
seménte *s.f.* sămînţă; ~ *selezionata* sămînţă selecţionată.
sementìna *s.f. (bot.)* pelin *(Artemisia absinthium).*
sementìno *adj.* potrivit pentru semănătură; *aratro* ~ plug de însămînţare.
semènza *s.f.* **1.** sămînţă. **2.** sămînţă coaptă (de dovleac). **3.** *(fig., lit.)* seminţie, obîrşie, neam; *considerate la vostra* ~ preţuiţi-vă seminţia.
semenzàio *s.m.* **1.** răsadniţă. *SIN vivaio.* **2.** (şi *fig.)* pepinieră; *Firenze è il* ~ *della lingua italiana* Florenţa este leagănul limbii italiene. **3.** loc de păstrare a seminţelor; hambar. **4.** vînzător de seminţe.
semestràle *adj.* semestrial.
semestralità *s.f.* semestru.
semestralménte *adv.* semestrial.
semèstre *s.m.* semestru.
semi- *prefix* semi-, pe jumătate.
semiapèrto *adj.* întredeschis; *occhi* ~*-i* ochi întredeschişi.
semiàsse *s.m.* **1.** *(geom.)* semiaxă. **2.** *(mec.)* semiaxă. *SIN. semialbero.*
semiautomàtico, *-ici adj.* semiautomat.
semibrève *s.f. (muz.)* notă, pauză întreagă, patru pătrimi.
semicérchio *s.m. (geom.)* semicerc.
semichiùso *adj.* întredeschis.
semicircolàre *adj.* semicircular; *(anat.) canale* ~ canal semicircular.
semicìrcolo *s.m.* semicerc.
semiconferènza *s.f.* semiconferinţă.
semiconduttóre *s.m. (tehn.)* semiconductor.
semiconsonànte *s.f. (lingv.)* semiconsoană.
semiconvittóre *s.m.* (elev) semiintern.
semicopèrto *adj.* semiacoperit.
semicrudo *adj.* semicrud.
semicupìo *s.m.* semicadă, cadă mică.
semidèo, semidìo *s.m.* semizeu.
semidóppio I. *s.m. (bis.)* slujbă religioasă incompletă. **II.** *adj. (bot.)* floare cu petale duble.
semidòtto *adj.* semidoct.
semifinàle *adj., s.f. (sport)* semifinală.
semifinalista, -isti, *s.m.* şi *f. (sport)* semifinalist.
semifréddo *s.m.* un fel de cremă-îngheţată.
semigratùito *adj.* pe jumătate gratuit, semigratis.
semila *adj. v.* s e i m i l a.
semilavoràto *adj., s.m.* semiprelucrat, semipreparat.
semilunàre *adj.* semilunar, în formă de semilună.
semilùnio *s.m.* pătrar de lună.
semiminima *s.f. (muz.)* pătrime.
semimòrto *adj.* **1.** aproape mort, ca şi mort. **2.** pe jumătate stins. **3.** *(despre un cuvînt)* aproape ieşit din uz.
sémina *s.f.* **1.** însămînţare; semănătură. **2.** seminţe coapte de dovleac.
seminagióne *s.f. (rar)* **1.** semănare; însămînţare. **2.** timp/perioadă de însămînţare.
seminàle *adj.* **1.** seminal; *liquido* ~ lichid seminal. **2.** germinal.
seminaménto *s.m. (fig.)* semănare.
seminàre *vt.* **1.** a semăna; ~ *il grano* a semăna grîul; *(fig.)* ~ *sulla sabbia/nella rena* a căra apa cu ciurul; *chi non semina non miete* cine nu munceşte, nu mănîncă; *chi semina vento raccoglie tempesta* cine seamănă vînt, culege furtună; *raccogliere quello che si semina* a culege ceea ce ai semănat. **2.** *(fig.)* a semăna, a presăra, a risipi, ~*i vestiti per la stanza* a împrăştia hainele prin cameră. *SIN. disseminare.* **3.** *(fig.)* a semăna, a da naştere; ~ *zizzania* a semăna zîzanie. **4.** *(sport)* a semăna, a pierde pe drum.
seminàrio *s.m.* **1.** seminar (teologic). **2.** seminar (universitar). **3.** pepinieră.
seminarìsta, -isti, *s.m.* seminarist.
seminarìstico, *-ici, adj.* de seminar, seminarist; *(ironic) educazione* ~*-a* educaţie de seminarist.
seminàta *s.f.* **1.** semănare. **2.** împrăştiere; risipire; aruncare pe jos.
seminataménte *adv.* (în mod) împrăştiat.
seminatìvo *adj. (despre un teren)* bun de însămînţare.
seminàto I. *part. tr.* de la s e m i n a r e. **II.** *adj.* risipit, împrăştiat; *sentiero* ~ *di fiori* cărare presărată cu flori. **III.** *s.m.* semănătură; teren semănat; *(fig.) uscire dal* ~ a se îndepărta de subiect.
seminatóio, *-ói, s.m. (agr.)* semănătoare manuală.
seminatóre, -trice *s.m.* şi *f.* semănător.
seminatrice *s.f. (agr.)* semănătoare mecanică.
seminatùra *s.f.* **1.** semănătură. **2.** însămînţare.
seminfermità *s.f.* infirmitate parţială.
seminférmo *s.m.* infirm parţial, suferind de infirmitate parţială.
seminio, *seminii, s.m.* **1.** risipire împrăştiere, semănare dezordonată. **2.** risipă de bani, cheltuială mare.
semino *s.m.* **1.** *(dim.)* semincioară. **2.** *(la pl.)* paste făinoase în formă de seminţe.
seminterràto *s.m. (constr.)* demisol.
seminùdo *adj.* aproape gol, despuiat.
semiologìa *s.f. (lingv.)* semiologie.
semionciàle *adj. (despre scrierea medievală)* semiuncial, cu litere mari şi mici.
semiònda *s.f. (electr.)* semiperioadă.
semiòtica *s.f. (lingv.)* semiotică.
semiòtico *adj. (lingv.)* semiotic.
semiovàle *adj.* semioval.
semirètta *s.f. (geom.)* semidreaptă.
semirotòndo *adj.* rotund parţial, semirotund.
semisério *adj.* comic serios/hazliu parţial.
semisfèra *s.f.* emisferă.
semispènto *adj.* **1.** aproape stins; *fuoco* ~ foc pe sfîrşite. **2.** *(fig.)* stins; slab; sfîrşit.
sèmita *s.f. (înv.)* cărăruie.
semita, -iti *s.m.* şi *f.* semit.
semitico, *-ici, adj.* semitic.
semitista, *-isti, s.m.* semitolog.
semitòno *s.m. (muz.)* semiton.
semiufficiàle *adj.* semioficial.
semivestito *adj.* semiîmbrăcat.
semivìvo *adj.* între viaţă şi moarte.
semivocàle *s.f. (lingv.)* semivocală.
semmài *conj.* dacă cumva; dacă vreodată; fiindcă veni vorba; dacă chiar e vorba; *occorrerebbe,* ~, *cercare un accordo europeo per fare una politica comune* ar fi necesar, dacă chiar e vorba/eventual, să se creeze un acord european în vederea unei politici comune.
sémola *s.f.* **1.** tărîţe. **2.** pistrui. **3.** făină specială (pentru paste făinoase).
semolino *s.m.* **1.** gris. **2.** supă cu gris; *gnocchi di* ~ găluşte de gris.

semolóso *adj.* **1.** plin cu tărîţe. **2.** cu pistrui; pistruiat.
semovènte *adj.* autopropulsat; automat; *pontone* ~ ponton autopropulsat; *(jur.) beni* ~*-i* bunuri mobile; *cannone* ~ tun de tanc.
semovènza *s.f.* autopropulsare.
sempiternaménte *adv.* în veşnicie.
sempiternàre *vt.* a eterniza.
sempitèrno *adj.* veşnic, etern. *SIN. eterno, perpetuo.*
sémplice I. *adj.* **1.** simplu; *filo/nodo* ~ fir/nod simplu; *consonante* ~ consoană simplă; *tempi* ~*-i* timpuri simple; *caffè* ~ cafea pură/neamestecată; *argomenti* ~*-i* argumente simple. **2.** simplu, uşor; *non sarà* ~ n-o să fie uşor. **3.** simplu, neafectat; *stile* ~ stil simplu; *vita* ~ viaţă simplă; *alla* ~ (în mod) simplu. **4.** *(despre o persoană)* sincer, onest; *gente* ~ lume simplă/cumsecade. **5.** simplu, stupid, cretin; *quanto sei* ~*!* cît eşti de stupid! **6.** numai, doar; pur; *una* ~ *domanda* o simplă/numai o întrebare; *dimmi la pura e* ~ *verità* spune-mi purul adevăr. **7.** simplu, fără grad; *soldato* ~ soldat simplu; *regola del tre* ~ regula de trei simplă; *voti* ~*-i* angajamente nesolemne. **II.** *s.m. (pl.)* plante medicinale; *giardino dei* ~*-i* grădină botanică.
semplicemènte *adv.* **1.** simplu. **2.** doar; numai. **3.** pur şi simplu.
semplicétto *adj.* sincer; naiv.
sempliciàrio *s.m.* tratat despre plantele medicinale; carte de botanică.
semplicióne *s.m.* om simplu, naiv. *SIN sempliciotto.*
semplicioneria *s.f.* simplitate, credulitate.
sempliciòtto *s.m.* om simplu, naiv, prostuţ. *SIN. babbeo citrullo, grullo.*
semplicismo *s.m.* simplism.
semplicista, *-isti; s.m.* **1.** botanist (specialist la plante medicinale). **2.** carte de plante medicinale. **3.** spirit simplist.
semplicistico, *-ici, adj.* simplist.
semplicità *s.f.* simplitate, naivitate; sinceritate.
semplicizzàre *vt. (rar)* a simplifica.
semplificàre *vt.* a simplifica; ~*una frazione* a simplifica o fracţie.
semplificazióne *s.f.* simplificare.
sèmpre *adv.* **1.** *(în)*totdeauna, mereu; *è* ~ *stato così* întotdeauna a fost aşa; ~ *guai* numai necazuri; ~ *e poi* ~ întotdeauna; *da* ~ dintotdeauna; ~ *mai, mai* ~ întotdeauna. **2.** mereu, întruna; *tossisce* ~ tuşeşte mereu; *è* ~ *di malumore* mereu e indispus/ursuz: *sei* ~ *la solita* eşti mereu aceeaşi. **3.** mereu; tot; tot aşa; încă; *arrivo* ~ *alle tre* sosesc tot la ora trei; *ti ho telefonato, ma era* ~ *occupato* ţi-am telefonat, dar era mereu ocupat; *c'è* ~ *speranza* (tot) mai este speranţă; ~ *più* tot/din ce în ce mai mult; *cresce/cala* ~ tot creşte/coboară; *quasi* ~ aproape mereu/întotdeauna; ~ *peggio* din ce în ce mai rău. **4.** totuşi, oricum; *ha sbagliato ma è pur* ~ *tuo fratello* a greşit, totuşi este fratele tău; *era pur* ~ *qualche cosa* era oricum/totuşi ceva; ~ *che (construit cu conjunctivul)* cu condiţia ca, numai să; *accetto,* ~ *che lui lo voglia* accept, numai să vrea şi el.
semprevérde *adj., s.m. (bot.)* (plantă) cu frunzele mereu verzi.
semprevìvo *s.m.* **1.** *(bot.)* urechelniţă *(Sempervivum tectorum).* **2.** *(ist.)* monedă milaneză *(în sec. al XVI-lea).* **3.** lemn de India.
semprònio *s.m.* şi *f. (cu majusculă)* cutare, cutărică.
sèna[1] *s.f. (în expr.) far/aver* ~ a avea o dublă de şase (la zaruri).
sèna[2] *s.f. (bot.)* specie de siminichie *(Cassia angustifolia.*
senàle *s.m. (mar.)* nume de bastiment cu două catarguri.
sènapa *s.f. (bot.)* muştar *(Sinapis alba); (fig.) venire/far venire la* ~ *al naso* a-i sări muştarul.
senapàto *adj.* gătit cu muştar; *fomento* ~, *carta* ~*-a* hîrtie cu muştar (pentru compresă).
sènape *s.f. v.* senapa.
senapismo *s.m.* **1.** cataplasmă, compresă cu muştar. **2.** *(fig.)* supărare insuportabilă. **3.** persoană plictisitoare; *sei un* ~ eşti imposibil/nesuferit.
senàrio *adj., s.m. (metr.)* senar.
senàta *s.f.* (cît încape în) sîn; *una* ~ *di ciliege* o mînă/o poală de cireşe.
senàto *s.m.* **1.** senat; *il disegno di legge è stato approvato dal* ~ proiectul de lege a fost aprobat de către senat; ~ *accademico* senat universitar; *recarsi in* ~ a se duce la sediul senatului. **2.** *(rar, glumeţ)* întîlnire de persoane în etate. **3.** *(glumeţ)* sîn (abundent).
senatoconsùlto *s.m. (ant.)* decret emis de senatul roman.
senatoràto *s.m.* grad/funcţie de senator.
senatóre, *-trice s.m.* şi *f.* **1.** senator; ~ *della Chiesa* cardinal. **2.** *(ist.)* senator, conducător de guvern.
senatoréssa *s.f. (glumeţ)* soţie de senator.
senatoriàle *adj. (lit.)* senatorial.
senatòrio *adj.* senatorial; aparţinînd demnităţii de senator.
sène *s.m., adj. (înv.)* bătrîn.
senècio *s.m. (bot.)* cruciuliţă *(Senecio vulgaris).*
senegalése *adj., s.m.* şi *f. (geogr.)* senegalez.
senescènte *adj. (despre persoane)* care îmbătrîneşte.
senescènza *s.f. (lit.)* îmbătrînire; bătrîneţe.
senése *adj., s.m.* şi *f.* sienez, (locuitor) din Siena.
senètta *s.f. (înv.)* bătrîneţe.
senettù *s.f. (înv.) v.* senetta.
senile *adj.* bătrîn; de bătrîn; *asilo* ~ azil pentru bătrîni.
senilità *s.f.* bătrîneţe; senilitate.
senilmènte *adv.* bătrîneşte; cu senilitate.
sènio *s.m. (înv.)* senilitate, ramolisment.
senióre *adj.* **1.** mai bătrîn (decît alţii); senior. **2.** *(lit.)* bătrîn venerabil.
sènna *s.f. v.* sena[2].
sennàto *adj. (înv.) v.* assennato.
senneggiàre *vi.* a face pe înţeleptul.
sennino *s.m. (dim.)* copil cu înţelepciune de om matur.
sénno *s.m.* **1.** minte; judecată; înţelepciune; ~ *maturo* minte coaptă; *uomo di* ~ om cu scaun la cap/cu judecată; *agire con* ~ a acţiona cu chibzuinţă/înţelepciune; *(prov.) del* ~ *di poi sono piene le fosse* după războaie mulţi viteji se arată; ~ *naturale* bun simţ; *perdere il* ~, *uscir di* ~ a-şi ieşi din minţi; *tornar in* ~ a-şi reveni în minţi; *far* ~ a se cuminţi; *a/di mio* ~ cu voinţa mea; *da* ~ în mod serios; *(înv.) saper per lo* ~ *a mente* a şti bine/pe dinafară. **2.** *(înv.)* simţ. **3.** *(înv.)* sentiment. **4.** *(înv.)* părere; *a mio* ~ după părerea mea. **5.** *(înv.)* înţeles; semnificaţie.
sennò *conj. v.* se[1].
sennonchè *conj.* afară/numai că; numai/doar dacă; totuşi, dar; *lavoro* ~ *sono stanco* lucrez, dar sînt obosit.
séno[1] *s.m.* **1.** sîn; piept; *coprirsi il* ~ a-şi acoperi sînul; *allattamento al* ~ alăptare la sîn. **2.** *(eufemistic)* pîntec matern; *frutto del suo* ~ rod al pîntecelui său. **3.** cută; adînc; adîncitură ~ *della toga* cutele unei toge; *nel* ~ *della montagna* în adîncul muntelui. **4.** *(fig.)* inimă, suflet; *nutrire un sentimento in* ~ a nutri un sentiment în sufletul său. **5.** *(în*

expr.) *in ~ a* în sînul; *nel ~ di* în sînul; *tornare in ~ alla famiglia* a se întoarce în sînul familiei. **6.** golf mic; adîncitură de coastă. **7.** *(înv.)* capacitate; *aver poco ~* a fi neîncăpător.

séno² *s.m. (mat.)* sinus.

senofobia *s.f.* xenofobie.

senòfobo *adj., s.m.* xenofob.

senonché *conj. v.* s e n n o n c h é.

sensàle *s.m.* intermediar, mijlocitor, samsar, misit; *~ di matrimoni* peţitor.

sensataménte *adv.* **1.** chibzuit, cu înţelepciune. **2.** prin simţuri.

sensatézza *s.f.* bun-simţ; chibzuială; înţelepciune.

sensàto I. *adj.* **1.** cu bun simţ; chibzuit, cuminte; judicios; *discorso ~* discurs judicios; *risposta ~-a* răspuns chibzuit. **2.** *(înv.)* cu sensibilitate. **II.** *s.m. (rar)* lucru sensibil.

sensazionàle *adj.* senzaţional.

sensazióne *s.f.* senzaţie; *detto/fatto a ~* spus/făcut pentru a produce senzaţie; *a ~* de efect; *dramma a ~* dramă de efect.

senseria *s.f.* **1.** mijlocire; samsarlîc. **2.** comision, misitie.

sensibile I. *adj.* sensibil; simţitor. *SIN. sensitivo.* **II.** *s.m. (fil., mai ales la pl.)* totalitatea fenomenelor sensibile.

sensibilità *s.f.* sensibilitate.

sensibilizzàre *vt.* **1.** a sensibiliza; *~ un nervo* a sensibiliza un nerv. **2.** *(fig.)* a sensibiliza, a conştientiza; *~ politicamente i giovani* a conştientiza din punct de vedere politic pe tineri. **3.** *(foto)* a sensibiliza.

sensibilizzatóre *s.m. (foto)* sensibilizator.

sensibilizzazióne *s.f.* sensibilizare.

sensibilménte *adv.* simţitor; sensibil.

sensile I. *adj. (mar.)* simplu; obişnuit; *galera ~* galeră obişnuită. **II.** *s.m.* vîslă de gondolă. **III.** *s.f.* **1.** cablu/lanţ de ancoră. **2.** ancoră prinsă de cablu.

sensióne *s.f. (înv.)* simţire *(acţiunea)*.

sensismo *s.m. (fil.)* senzualism.

sensistico *adj. (fil.)* senzualist.

sensista, *-isti, s.m. (fil.)* senzualist.

sensitiva *s.f.* **1.** *(bot.)* mimoză-senzitivă *(Mimosa pudica)*. **2.** *(fig.)* persoană sensibilă/delicată/gingaşă.

sensitività *s.f.* sensibilitate.

sensitivo *adj.* senzitiv. *SIN. sensibile.*

sensività *s.f. (înv.)* sensibilitate.

sènso *s.m.* **1.** simţ; *i cinque ~-i* cele cinci simţuri; *il ~ della vista/dell'odorato* simţul vederii/mirosului; *sesto ~* al şaselea simţ; *far ~* a face impresie; *perdere i ~-i* a-şi pierde cunoştinţa; *tornare in ~* a-şi reveni în simţire; *essere fuori dei ~-i* a-şi fi ieşit din simţiri; *peccato dei ~-i* păcat al simţurilor; *buon ~* bun simţ. **2.** senzaţie difuză; *provare un ~ di tristezza* a încerca un sentiment de tristeţe; *sentire un ~ di vuoto* a avea o senzaţie de gol; *~ di disagio* stare de nemulţumire. **3.** *(mai ales la pl.)* lăcomie; luxură. **4.** sentiment; *un ~ intimo* o pornire/un glas tainic(ă). **5.** sens, semnificaţie; *doppio ~* dublu sens; *senza ~* fără sens; *in questo ~* în acest sens; *leggere a ~* a citi pentru a descoperi un înţeles; *sapere una cosa a ~* a înţelege un lucru, a nu-l repeta mecanic; *ai ~-i della legge* în spiritul legii, conform legii. **6.** sens, direcţie; *in ~ inverso* în sens invers; *~ vietato* sens interzis. **7.** *(adm., în expr.)* *a ~ di, ai ~-i di* potrivit conform; *a ~ del regolamento* potrivit regulamentului.

sensóre *s.m. (electr.)* sesizor.

sensoriàle *adj.* senzorial.

sensòrio I. *adj.* senzorial; *nervi ~-i* nervi sensorii. **II.** *s.m.* organ de simţ.

sensuàle *adj.* senzual.

sensualismo *s.m.* senzualism, hedonism.

sensualista, *-isti, s.m.* şi *f.* hedonist.

sensualità *s.f.* **1.** senzualitate; senzualism. **2.** gest/cuvînt senzual.

sensualménte *adv.* senzual, cu senzualitate.

sentàcchio *adj. (înv., despre animale)* cu miros fin/ascuţit.

sentàre *vi. (e), vr. (înv.)* a se aşeza.

sentènza *s.f.* **1.** părere; opinie; *tante teste, tante ~-e* cîte capete, atîtea păreri. **2.** sentinţă, maximă; *sputar ~-e* a face pe înţeleptul. **3.** *(jur.)* sentinţă; *~ di condanna* sentinţă de condamnare. **4.** *(înv.)* sens; semnificaţie.

sentenziàccia *s.f.* sentinţă nedreaptă.

sentenziàle *adj. (despre o carte)* care conţine sentinţe/maxime.

sentenziàre I. *vt., vi. (a)* **1.** a-şi da părerea; a considera. **2.** a rosti sentinţe/maxime, a emite judecăţi. **II.** *vt. (jur.)* a judeca; a hotărî; a condamna pe bază de sentinţă.

sentenzieggiàre *vi. (a)* a abunda în sentinţe; a fi sentenţios (în scris/vorbă); a vorbi în sentinţe.

sentenziévole *adj. (rar)* *v.* s e n t e n z i o s o.

sentenziosaménte *adv.* sentenţios, ton solemn.

sentenzióso *adj.* **1.** sentenţios, plin de sentinţe/maxime; *libro ~* carte sentenţioasă. **2.** bogat în maxime înţelepte.

sentière *s.m. v.* s e n t i e r o.

sentièro *s.m.* **1.** cărare; potecă; drum îngust; *(av.) ~ luminoso* pistă luminoasă. **2.** *(fig.)* cale; *sul ~ del vizio* pe calea viciului; *(glumeţ) essere sul ~ di guerra* a fi pe picior de război.

sentimentàle *adj., s.m.* sentimental. *SIN. romantico.*

sentimentalismo *s.m.* sentimentalism.

sentimentalista, *-isti, s.m.* şi *f.* sentimental.

sentimentalità *s.f.* sentimentalism.

sentimentalménte *adv.* (în mod) sentimental; *parlare ~* a vorbi sentimental.

sentiménto *s.m.* **1.** simţire; conştiinţă a propriei existenţe; *avere ~ di sé* a avea conştiinţa de sine; *perdere i ~-i* **a)** a-şi pierde cunoştinţa, a leşina; **b)** a intra în comă; *tornare in ~* a-şi reveni (din leşin); *con tutti i ~-i* pe deplin conştient. **2.** *(fig.)* demnitate, conştiinţă a propriei valori; *riprendere il ~ di sé* a-şi redobîndi conştiinţa de sine. **3.** sentiment, simţire, simţămînt; *~ di amicizia/odio/vendetta* sentiment de prietenie/ură/răzbunare; *lasciarsi guidare dai ~-i* a se lăsa condus de sentimente. **4.** părere, opinie. **5.** înclinaţie; pornire. **6.** sentiment; sensibilitate; *cantare con ~* a cînta cu simţire. **7.** minte, judecată; *con poco/molto ~* cu puţină/multă judecată. **8.** *(înv.)* simţ; *i cinque ~-i* cele cinci simţuri.

sentìna *s.f.* **1.** *(mar.)* santină. **2.** puţ întunecos. **3.** *(fig.)* cloacă.

sentinèlla *s.f.* santinelă; *fare la/stare/montare/essere di ~* a face/a fi de santinelă; *dare il cambio alla ~* a schimba santinela.

sentìre¹ I. *vt.* **1.** a auzi; a asculta; *~ un rumore* a auzi un zgomot; *non ~ nulla* a nu auzi nimic; *~-ci bene* a auzi bine; *~-ci poco* a nu auzi bine; *(fig.) non ~-ci da quell'orecchio* a nu auzi de urechea aia; *a ~ lui* după cîte spune el; *adesso mi sentirà* acum o să aibă ce auzi de la mine; *~ la lezione* a asculta lecţia; *sentiamo!* să auzim! te ascultăm!; *senti!* ascultă!; *senta!* auziţi dvs.!; *ma senti un po'* ia ascultă!; *senti il mio consiglio* ascultă de

sfatul meu; *stammi (bene) a ~!* ascultă-mă!; *non voler ~ ragioni* a nu asculta de nimeni. **2.** a auzi, a cunoaşte; *voglio ~ il tuo parere* vreau să-ţi aud părerea. **3.** a consulta; *voglio ~ il medico* vreau să aud ce zice medicul. **4.** a afla, a uzi, a (se) informa; *hai sentito la notizia?* ai aflat vestea?; *ho sentito dai giornali* am aflat din ziare; *vai a ~ se ha bisogno di qualcosa* du-te să vezi dacă are nevoie de ceva. **5.** a simţi, a mirosi; *~ un odore/profumo* a simţi un miros/parfum; *senti che puzzo?* simţi ce duhoare?; *~ uno all'odore* a simţi, a recunoaşte pe cineva după miros. **6.** a simţi la gust; a gusta; *~ un sapore* a simţi un gust; *~ se la minestra è cotta* a gusta (să vadă) dacă supa e fiartă. **7.** a simţi la pipăit; *~ la morbidezza di una stoffa* a simţi fineţea/moliciunea unei stofe; *~ se uno scotta* a simţi/a pipăi (să vadă) dacă cineva are febră. **8.** a simţi, a-i fi; *~ caldo/freddo* a-i fi cald/frig; *~ fame/sete* a-i fi foame/sete; *~ sonno* a-i fi somn; *~ stanchezza* a fi obosit; *~ male alla testa* a avea durere de cap; *~-si l'acquolina in bocca* a-i lăsa gura apă; *non ~/~-si le gambe* a nu(-şi) mai simţi picioarele de oboseală. **9.** a simţi/a încerca o stare; *~ dolore* a simţi durere; *~ nostalgia* a-i fi dor; *~-si la tremarella addosso* a-i fi frică; *~-si un nodo in gola* a simţi un nod în gît; *~ la fatica* a simţi oboseală. **10.** a simţi, a-şi da seama; a presimţi; *~ la presenza di uno* a simţi prezenţa cuiva; *sento che presto se ne andrà* simt eu că o să plece în curînd. **11.** a simţi/a încerca un sentiment; *~ stima/pietà per uno* a simţi stimă/milă faţă de cineva; *non ~ nulla* a fi insensibil/indiferent; *~degli obblighi* a se simţi obligat. **12.** a simţi, a trăi, a admira; *~ la musica* a trăi muzica; *~ bene qualcosa* a aproba ceva. **13.** *(înv.)* a consimţi; a aproba. **II.** *vi. (a)* **1.** a avea miros/gust; *~ di* a mirosi a, a avea gust de; *~ di muffa* a mirosi a mucegai; *la carne sa di rancido* carnea are gust de rînced. **2.** a aduce a/cu; *questa storia mi sa d'inganno* povestea asta aduce a înşelăciune **3.** *(fig.)* a se comporta ca; *~ del tiranno* a se purta ca un tiran. **4.** a crede; a judeca; *sente troppo di sé* se crede prea mult; *sente dirittamente* gîndeşte just. **III.** *vr.* a se simţi; *come ti senti?* cum te simţi?; *~-si bene/male* a se simţi bine/rău; *~-si in vena di* a se simţi în stare să; *~-si venir meno/mancare* a leşina; *~-si a proprio agio* a se simţi la largul său; *~-si a disagio* a fi stînjenit, a nu fi în largul său; *~-si offeso* a se simţi jignit; *~-si in colpa* a se simţi vinovat; *~-si dalla parte del torto* a fi conştient că nu are dreptate; *~-si in grado* a fi capabil să; *(fam.) ~-sela* a fi în stare/dispus; *non me la sento di dirgliela* nu am curajul să i-o spun; *~-si a posto con la coscienza* a avea conştiinţa împăcată; *~-si ribollire/rimescolare il sangue (nelle vene)* a simţi cum îi fierbe sîngele/îl cuprinde mînia.

sentire² *s.m.* simţire; sentiment.

sentita *s.f.* **1.** ascultare (în grabă); *dare una ~* a asculta în grabă; *per ~ dire* din auzite. **2.** gustare (de încercare); *dare una ~* a gusta; *camminare a ~* a merge dibuind; *andare a ~* a merge cu precauţie.

sentitaménte *adv.* sincer; simţit; *(expr.) la ringrazio ~* vă mulţumesc din toată inima.

sentito *adj.* **1.** sincer; simţit; viu; *voglia gradire i più ~-i auguri* vă rog să primiţi cele mai călduroase/sincere urări de bine. **2.** ascultat; influent, cu trecere. **3.** auzit; *per ~ dire* din auzite. **4.** resimţit.

sentóre *s.m.* **1.** indiciu; indicaţie; *aver ~ di* a auzi/a afla de; *(înv.) stare in ~* a sta atent; *non dar più ~* a nu mai da semn de viaţă. **2.** miros, parfum; *~ di rose* miros de trandafiri.

senussìta, -iti, *s.m.* musulman (aparţinînd unei anumite congregaţii).

sènza *prep.* **1.** fără; *senza bagagli* fără bagaje; *~ di te* fără tine; *~ un soldo* fără un ban; *~ piangere* fără să plîngă; *operazione ~ anestesia* operaţie fără anestezie; *si accomodi, prego, ~ complimenti!* vă rog să luaţi loc, nu vă jenaţi! *~ fallo, ~ forse* desigur, neapărat; *~'altro* **a)** imediat; **b)** sigur, fără îndoială; *non ~* cu; *~ meno* cu siguranţă; *far ~ d'una cosa* a se lipsi de ceva. **2.** *(loc. conj.) ~ che* fără ca; *sono partita ~ che lo sapessero* am plecat fără ca ei să ştie.

senzabràche *s.m.* revoluţionar (în 1792).

senzadio *s.m. invar.* nelegiuit.

senzapàtria *s.m. invar.* renegat.

senzatétto *s.m. invar.* sinistrat.

senziènte *adj.* **1.** sensibil, dotat cu sensibilitate. **2.** *(înv.)* care gîndeşte; care simte.

sepalòla *s.f. (ornit.)* codobatură.

sepaiuòla *s.f. v.* sepaiola.

sepaiuòlo *adj. (zool.)* care trăieşte în mărăcinişuri.

sèpalo *s.m. (bot.)* sepală.

separàbile *adj.* separabil.

separabilità *s.f.* faptul/calitatea de a fi separabil.

separaménto *s.m. (rar)* separare.

separàre I. *vt.* **1.** a separa; a despărţi; *(fig.) ~ la crusca dalla farina* a alege grîul din neghină. **2.** *(rar)* a secreta. **II.** *vr.* a se separa a se despărţi.

separataménte *adv.* separat, deosebit.

separatismo *s.m. (pol.)* separatism.

separatista, -isti, *adj., s.m. (pol.)* separatist.

separatistico *adj., s.m.* şi *f.* separatist.

separativo *adj.* care separă, separator.

separàto *adj.* **1.** separat; *parlare in ~-a sede* **a)** a vorbi între patru ochi; **b)** a discuta (o chestiune) făcînd abstracţie de altele. **2.** *(despre soţi)* despărţiţi.

separatóre, -trice I. *adj.* separator; despărţitor. **II.** *s.m.* separator; *~ di sementi* separator de sămînţă.

separazióne *s.f.* **1.** separare; despărţire; *~ di fatto* separare de fapt, divorţ fără sentinţă legală; *~ legale* divorţ. **2.** *(chim.)* analiză. **3.** *(fiziol.)* secreţie.

sepiolite *s.f. (miner.)* spumă-de-mare.

sepolcràle *adj.* sepulcral; funerar, de mormînt; *aria ~* aer închis/muced; *voce ~* glas cavernos; *poesia ~* poezie sepulcrală.

sepolcréto *s.m.* **1.** loc presărat cu morminte (antice). **2.** *(rar)* mausoleu; mormînt de nobil.

sepólcro *s.m.* **1.** mormînt; *le guardie del ~* paznici gură-cască; *(fig.) ~ imbiancato* ipocrit. **2.** *(la pl., art., bis.)* joia mare.

sepólto I. *part. tr.* de la seppellire. **II.** *adj.* **1.** înmormîntat; *(bis., scris cu majusculă) le ~-e vive* călugăriţe aparţinînd unui ordin foarte sever. **2.** *(fig.)* scufundat/adîncit în durere; *~ nel sonno/dolore* scufundat în somn/durere. **3.** *(fig.)* ascuns, tăinuit; *segreto ~ nel proprio cuore* secret ascuns în fundul sufletului.

sepoltuàrio *s.m.* carte cuprinzînd lista şi descrierea mormintelor aparţinînd familiilor ilustre.

sepoltùra *s.f.* **1.** înmormîntare; *dare ~* a înmormînta. **2.** mormînt; groapă; *uomo a cavallo, ~ aperta* călăreţul este mereu în primejdie de moarte; *oggi in figura, domani in ~* azi viu, mîine mort.

seppelliménto *s.m.* înmormîntare.

seppellire I. *vt.* **1.** a înmormînta; a îngropa; *~ la seme* a însămînţa; *~ uno* a supravieţui cuiva; *~ il Carnevale* a petrece în ultima zi de carnaval. **2.** a îngropa; *~ un tesoro* a îngropa o comoară.

3. *(fig.)* a îngropa, a da uitării. **II.** *vr. (fig.)* a se îngropa, a se izola, a se retrage.
seppelitóre *s.m.* gropar; cioclu.
séppia *s.f. (zool.)* sepie.
seppiàre *vt.* a lustrui (cu os de sepie); ~ *una cornice* a lustrui o ramă.
seppùre *conj.* chiar dacă.
sèpsi *s.f. invar. (med.)* infecție (cu supurație).
septicemìa *s.f. v.* s e t t i c e m i a.
sequèla *s.f.* **1.** șir, succesiune, serie; *una ~ di disgrazie* un șir de nenorociri. ! *SIN. catena, sfilza.* **2.** *(înv.)* urmă; urmare; consecință. **3.** *(înv.)* sectă; școală.
sequènza *s.f.* **1.** *(bis.)* imn solemn de liturghie; *far ~* a face semnul crucii pe buze. **2.** serie, șir; *una ~ di notizie* o serie de vești. **3.** *(tehn.)* serie; *~ di schede perforate* serie de fișe perforate; *~ di lavorazione* serie de prelucrare. **4.** *(mat.)* șir. **5.** *(pocher)* suită. chintă. *SIN. scala.* **6.** *(cinema)* secvență.
sequenziàle *adj., s.m. (bis.)* (carte) de imnuri liturgice.
sequestraménto *s.m. (rar)* sechestru.
sequestrànte *s.m. (jur.)* persoană care cere punerea sub sechestru.
sequestràre *vt.* a sechestra.
sequestratàrio *s.m. (jur.)* depozitar de lucruri sechestrate.
sequestraziόne *s.f. v.* s e q u e s t r a m e n t o.
sequèstro *s.m.* sechestru; sechestrare; *sotto ~* sub sechestru; *~ di persona* sechestrare de persoană.
sequòia *s.f. (bot.)* sequoia, conifer gigant *(Sequoia gigantea)*.
séra *s.f.* **1.** seară; *si fa ~* se face seară, se înserează; *verso/sul far della ~* spre seară; *giornale di ~* ziar de seară; *~ inoltrata* seara târziu; *uscir di ~* a ieși seara; *da ~* de seară; *abito da ~* haine/rochie de seară; *di ~* seara; *buona ~* bună seara; *l'altra ~* aseară; *gente che si fa/a cui fa notte innanzi ~* a) oameni lipsiți de lumina ochilor; b) *(fig.)* oameni meschini/mărginiți; *l'ultima ~* moartea; *compier la giornata innanzi ~* a muri înainte de bătrînețe; *ogni dì vien ~* totul are un sfîrșit. **2.** *(tosc.)* după-amiază.
seracciàta *s.f. (alpin.)* șir de crevase (într-un ghețar).
seràccio, -chi, *s.m. (alpin.)* crevasă.
seràfico, -àfici, *adj.* serafic; îngeresc; *il ~ di Assisi, il padre ~* Francesco din Assisi; *ordine ~* ordin franciscan.
serafino *s.m.* înger; serafim.
sèrafo *s.m. (înv.)* înger, serafim.
seralamànna *s.f. v.* a l a m a n n a.
seràle *adj.* de seară, seral; *scuole ~-i* școli serale.
seralmènte *adv.* seara; în toate serile.
seràta *s.f.* **1.** seară; durata serii; *~ invernale* seara de iarnă; *una bella ~* o seară frumoasă. **2.** serată, recepție; *una ~ a teatro* o seară la teatru; *~ danzante* seară dansantă; *~ di gala* seară de gală; *~ d'onore* spectacol în beneficiul unui actor; *~ di macche* spectacol cu multe bilete de favoare; *~ bianca* spectacol de varieteu decent.
seratànte *s.m.* actor în beneficiul căruia se dă un spectacol, actor sărbătorit.
serbàre I. *vt.* **1.** a păstra; a conserva; a pune deoparte; *~ una lettera* a păstra o scrisoare; *~ un segreto* a păstra un secret; *~ odio* a purta ură; *te la serbo!* bagă de seamă!, n-am să uit!; *~ ad altro tempo* a amîna; *ce n'è da dare e da ~* ai de unde da și altora. **2.** *(înv.)* a salva; *~ fuori* a excepta. **II.** *vr.* a se păstra, a se menține; *~-si giovane* a se menține tînăr.
serbatόio I. *s.m.* **1.** rezervor; cisternă; *il ~ della benzina* rezervorul de benzină; *~ dell'inchiostro* rezervor de stilou; *~ per la raccolta delle acque* castel de apă; *~ di uccellami* coteț; *stare in ~* a sta închis/păzit. **2.** *(ist. lit., la sg.) Serbatόio* loc de întîlnire al membrilor academiei „Arcadia"; *~ dell'Arcadia* arhiva academiei Arcadia. **II.** *adj.* care poate păstra; *carro ~* cisternă.
serbevolézza *s.f.* însușirea de a se păstra bine.
sèrbo[1] *s.m.* păstrare; *(în expr.) mettere/tenere in ~* a pune/a ține la păstrare.
sèrbo[2] **I.** *adj.* sîrbesc, sîrb. **II.** *s.m.* **1.** sîrb. **2.** limba sîrbă; *il serbocroato* limba sîrbocroată.
sère *s.m. (înv.)* **1.** domn; stăpîn. **2.** *(tosc.)* titlu onorific dat unui notar/unui preot.
serèna *s.f. (înv.)* sirenă.
seréna *s.f.* rouă abundentă.
serenaménte *adv.* senin, liniștit.
serenàre I. *vt. (poetic)* a lumina; a însenina. **II.** *vi. (a; lit.)* a dormi/a înnopta sub cerul liber.
serenàta *s.f.* **1.** serenadă. **2.** *(înv.)* senin.
serenèlla *s.f. (pop., bot.)* liliac.
serenissimo I. *adj.* **1.** *(ist.)* prea înalt; serenisim *(titlu dat unui doge).* **2.** *(glumeț)* foarte solemn. **II.** *s.f. sg.* republica Veneției.
serenità *s.f.* **1.** seninătate. **2.** *(titlu)* luminăție; alteță.
seréno I. *adj.* senin; clar; pur; *cielo ~* cer senin; *aria ~-a* atmosferă pură; *a ciel ~* sub cerul liber; *vita ~-a* viață senină; *aspetto ~* senin la chip; *giudizio ~* judecată imparțială; *(miner.) pietra ~-a* un fel de gresie; *a ciel ~* din senin; *un fulmine a ciel ~* un trăsnet din senin; *(înv.) macchia ~-a* pădurice, desiș; *donna e luna, oggi ~-a, domani bruna* femeia e schimbătoare. **II.** *s.m.* **1.** senin, seninătate; *il ~ della notte* seninul/clarul nopții; *è tornato il ~* s-a înseninat; *che bel ~!* ce zi senină! **2.** *(în expr.) al ~* sub cerul liber, în aer liber. **3.** *(fig., poetic)* strălucire a privirii.
sergènte *s.m.* **1.** sergent; *(mil.) ~ furiere* furier; *~ maggiore* sergent major. **2.** *(la pl.)* infanterist; pedestraș. **3.** *(înv.)* ministru; reprezentant. **4.** zbir; *è un vero ~* e un zbir. **5.** clește (de dogar/tîmplar).
sergentina *s.f. (înv.)* suliță mică.
sergozzóne *s.m.* **1.** lovitură/pumn în gură. **2.** *(arhit.)* proeminență; ieșitură într-un zid.
serial *s.m. invar.* (film) serial.
seriàle *adj.* serial, în serii.
seriaménte *adv.* **1.** serios; grav; *è ~ malato* e grav bolnav. **2.** cu seriozitate.
seriàre *vt.* a dispune în serie.
seriazióne *s.f.* distribuire în serie.
sericeo *adj. (poetic)* mătăsos.
sericina *s.f. (chim.)* sericină. *SIN. gomma della seta.*
sèrico, *sèrici, adj.* de mătase; mătăsos; *industria ~-a* industria mătăsii; *(fig.) capelli ~-i* păr mătăsos.
sericola *s.m. (lit.)* sericicultor.
sericoltóre *s.m.* sericicultor.
sericoltùra *s.f.* sericicultură.
sèrie *s.f. invar.* **1.** serie, succesiune; șir; *una ~ di colpi* o serie de lovituri; *in ~* în serie/șir; *lavorazione in ~* prelucrare în serie; *(electr.) in ~* în serie. **2.** serie de timbre. **3.** *(sport)* serie; *squadra di ~ A* echipa din seria A; *passare da una ~ inferiore a una superiore* a trece dintr-o serie inferioară în altă superioară. **4.** *(muz.)* seară. **5.** *(înv.)* descendență.
serietà *s.f.* seriozitate.
serimetro *s.m. (text.)* aparat care determină grosimea firului de mătase.
sèrio I. *adj.* **1.** serios; *impiegato ~* funcționar serios; *ditta ~-a* firmă serioasă. **2.** grav; sever; încruntat; *viso/sguardo ~* față/privire gravă; *affare*

~ afacere/chestiune serioasă/gravă; *condizioni ~-e* condiţii grave (de boală). **3.** *(muz.)* grav; lipsit de comic; *opera ~-a* operă cu subiect dramatic. **II.** *s.m.* aspect/fapt serios; parte serioasă; *prendere sul ~* a lua în serios; *sul ~* serios, într-adevăr, zău; *fare sul ~* a nu glumi.

seriogiocóso *adj.* pe jumătate serios.

seriola *s.f. (ihț.)* peşte marin comestibil.

serióre *adj.* posterior, ulterior.

serióso *adj. (ironic)* grav, sever.

serménto *s.m. v.* sarmento.

sèrmo *s.m. (înv.) v.* sermóne.

sermocinàre *vi. (înv.)* a propovădui; a vorbi cu solemnitate.

sermollìno *s.m. (bot.)* cimbrişor *(Thymus serpyllum.)*

sermonàre *vi. (a; rar, lit.)* **1.** a predica. **2.** a vorbi mult. **3.** a ţine discursuri.

sermoncìno *s.m.* un fel de colind de Crăciun.

sermóne *s.m. (lit.)* **1.** predică **2.** conversaţie; *cambiare ~* a schimba vorba. **3.** *(înv.)* grai; limbaj; limbă. **4.** dojană; morală; *fare un ~ a uno* a face morală cuiva; *(prov.) chi non teme il ~, non teme il bastone* cine nu se teme de dojană, nu se teme de nuia.

sermoneggiàre *vt. (a; rar)* a ţine predici; a ţine discursuri.

seròtino *adj. (lit.)* **1.** tardiv; tîrziu; *uva ~-a* struguri tîrzii; *parto ~* naştere tîrzie. **2.** care are loc spre seară, în amurg, tîrziu; *raggi ~-i* ultimele raze ale soarelui.

sèrpa *s.f. v.* serpe[2].

serpàio *s.m.* **1.** şerpărie. **2.** persoană care prinde/îmblînzeşte şerpi.

serpànte *s.m. (mar.)* curăţitor de latrine (pe bordul vaselor).

serpàro *s.m.* îmblînzitor de şerpi.

sèrpe[1] *s.m., (mai ales) s.f.* **1.** şarpe; *la ~ tra le anguille* vicleanul între naivi; *scaldare/allevare la ~ in seno* a încălzi vipera la sîn; *~ di mare* **a)** monstru legendar; **b)** ştire senzaţională (falsă); *a ~* în spirală; *(înv.) andar come una ~ all'incanto* **a)** a face un lucru fără poftă; **b)** *(fig.)* a merge ca la spînzurătoare. **2.** *(fig.)* ipocrit; perfid. **3.** *(rar)* foc de artificii, rachetă (în zigzag). **4.** *(înv.)* fluviu.

sèrpe[2] *s.f.* **1.** capră (la trăsură). **2.** bancă (în diligenţă). **3.** *(mar.)* loc pe punte.

serpeggiaménto *s.m.* şerpuire, unduire.

serpeggiànte *adj.* şerpuitor, şerpuind.

serpeggiàre *vi. (a)* **1.** a şerpui; a se tîrî. **2.** *(fig.)* a se strecura; a se infiltra.

serpentària *s.f. (bot.)* *~ minore* şerpuşor *(Lycopodium complanatum).*

serpentàrio[1] *s.m. (ornit.)* **1.** şerpar *(Circaetus gallicus).* **2.** pasăre răpitoare *(Gypogeranus* sau *Falco serpentarius).*

serpentàrio[2] *s.m.* crescătorie de şerpi (pentru cercetare ştiinţifică).

serpènte *s.m.* **1.** *(zool.)* şarpe. **2.** *(fig.)* om rău/viclean; *(fig.) ~ di mare* ştire senzaţională (în ziare).

serpentèllo *s.m.* **1.** *(zool.)* şarpe mic. **2.** *(mil.)* rachetă, fuzeu.

serpentifórme *adj.* în formă de şarpe.

serpentina *s.f.* **1.** *(înv., ist.)* tun mic (cu cap de şarpe). **2.** *(miner.)* serpentin. **3.** şosea în serpentină. **4.** *(bot.)* răculeţ *(Polygonum bistoria).* **5.** rotiţă (de ceas). **6.** serpentină (la alambic).

serpentìno **I.** *adj.* de şarpe; *lingua ~-a* limbă veninoasă; *(miner.) pietra ~-a* serpentin. **II.** *s.m.* **1.** serpentină (la alambic). **2.** *(miner.)* serpentin.

serpentóne *s.m. (înv.)* un fel de trombon.

serpentóso *adj.* **1.** plin de şerpi. **2.** *(înv.)* coleric; furios.

sèrpere *vi. (a)* a şerpui; a se tîrî.

serpìgine *s.f. (med.)* spuzeală; erupţie; impetigo.

serpìgno *adj. (înv.)* de şarpe.

serpillo *s.m. (bot.)* cimbrişor *(Thymus serpyllum).*

serpollìno *s.m. (bot.) v.* sermollino.

serpóne *s.m. (fam.)* bătrîn; om în vîrstă.

sèrpula *s.f. (zool.)* specie de vierme marin.

sérqua *s.f.* **1.** duzină; *~ d'uova* duzină de ouă. **2.** *(fig.)* număr mare; grămadă; *una ~ di pugni* o grămadă/groază de pumni.

sèrra[1] *s.f.* **1.** seră; *(fig.) essere allevato in una ~* a fi plăpînd. **2.** potecă îngustă; loc strîmt. **3.** defileu; chei (în munţi). **4.** zăgaz. **5.** sobă. **6.** înghesuială; îmbulzeală. **7.** cordon (la pantaloni).

sèrra[2] *s.f. (înv.)* lanţ de munţi; coamă.

serrabòzze *s.m. invar. (mar.)* bucată de lanţ (care fixează ancora).

serradàdi *s.m.* cheia franceză/universală.

serrafila *s.m.* şi *f.* **1.** *(mil.)* încheietor de pluton. **2.** *(mar.)* ultima corabie dintr-un convoi.

serrafilo *s.m. (electr.)* piesă care uneşte două fire electrice.

serràglia *s.f.* **1.** *(arhit.)* cheie de arc/de boltă. **2.** *(înv.)* baricadă.

serraglière *s.m.* paznic/proprietar de menajerie.

serràglio[1] *s.m.* **1.** serai. **2.** harem.

serràglio[2] *s.m.* **1.** menajerie. **2.** cheie; defileu (în munţi). **3.** *(înv.)* baricadă; palisadă. **4.** *(înv.)* broască, închizătoare; *fare il ~* a închide drum unei mirese, a-i ţine calea (pentru a primi un dar).

serramànico *s.m. (în expr.) coltello a ~* cuţit/briceag cu resort.

serràme *s.m.* **1.** broască; închizătoare. **2.** *(înv.)* dulap.

serraménto *s.m.* **1.** închidere; închizătură. **2.** *(la pl.)* broască, închizătoare.

serrànda *s.f.* **1.** oblon; jaluzea; stor. **2.** capac (la gura cuptorului).

serràre **I.** *vt.* **1.** a închide bine; a încuia; *~ con la chiave* a încuia cu cheia; *~ a doppia mandata* a încuia de două ori; *(fig.) ~ bottega* a închide prăvălia, a înceta o activitate; *un serra serra* o îmbulzeală, forfotă; *~ un dolore nel cuore* a ascunde o durere în suflet; *~ fuori* a da afară; *~ a fuoco* a suda; *~ la ferita* a închide o rană; *~ bottega* a lichida o prăvălie; *~ la strada* a închide/a bara drumul. **2.** a grăbi; *~ il passo* a grăbi pasul; *~ il ritmo di lavoro* a grăbi ritmul de muncă. **3.** a urmări; *~ il nemico* a urmări îndeaproape pe duşman. **4.** a asedia; a înconjura. **5.** a strînge tare; *~ i pugni* a strînge pumnii; *~i panni addosso* a strînge hainele pe sine; *~ da presso* a încolţi pe cineva; a urmări de aproape; *(fig.) ~ il cuore* a i se strînge inima; *~ la gola* a-i veni un nod în gît; *~ le file/la fila* a strînge rîndurile; *(mar.) ~ le vele* a strînge pînzele; *~ un calcio* a da un picior. **6.** a încheia (un contract); a contracta. **7.** *(înv.)* a întări, a face compactă (gheaţa/zăpada). **8.** *(rar)* a închide înăuntru; *~ dentro casa* a închide în casă; *~ il cavallo nella stalla* a închide calul în grajd. **II.** *vi. (e)* **1.** a se închide bine; a deveni etanş. **2.** a se strînge, a deveni dens/compact. **3.** a strînge; *questa manica serra nel gomito* mîneca aceasta strînge la cot. **III.** *vr.* a se strînge; *~-si intorno a qualcuno* a se strînge/a se înghesui în jurul cuiva.

serraschière *s.m. (ist.)* seraschier.

sèrra sèrra *s.m.* înghesuială, aglomeraţie, forfotă.

serràta *s.f.* **1.** închidere. **2.** oprire a lucrului (pentru împiedicarea grevelor). **3.** *(rar)* gard. **4.** *(rar)*

stăvilar; zăgaz; ecluză. **5.** *(ist.)* lege pentru limitarea numărului de membri în Marele Consiliu al republicii Veneţia.

serrataménte *adv.* strîns, concis.

serràto *adj.* **1.** *(fig.)* concis; strîns; eficace; *discorso* ~ discurs eficace. **2.** repede; continuu; vioi; *ritmo* ~ ritm vioi; *trotto* ~ tropăit continuu. **3.** compact, dens; *tessuto* ~ ţesătură densă/deasă.

serratùra *s.f.* **1.** închizătoare. **2.** încuietoare; broască; iale; ~ *di sicurezza* broască cu siguranţă.

serrétta[1] *s.f. (bot.)* gălbinare *(Serratula tinctoria)*.

serrétta[2] *s.f. (mar.)* scîndură a bordajului interior.

sèrto *s.m.* **1.** ghirlandă; coroană; *(fig.)* ~ *nuziale* **a)** parură/flori de lămîiţă pentru mireasă; **b)** culegere de versuri pentru nuntă; ~ *di alloro* coroniţă pentru premianţi; ~ *reale* coroană regală; *(fig.)* ~ *di gloria* aureolă; *(astron., poetic)* ~ *igneo* inelul lui Saturn.

sérva *s.f.* servitoare, slujnică, femeie de serviciu; ~ *di Pilato* femeie foarte urîtă. *SIN. cameriera, domestica, fantesca.*

servàggio *s.m. (lit.)* subjugare politică; servitute; sclavie.

servàlo *s.m. (zool.)* serval *(Felis serval)*.

servàre *vt. v.* s e r b a r e **(I)**.

servènte **I.** *adj.* care serveşte; *(ist.)* *cavaliere* ~ curtezan stabil. *SIN. cicisbeo.* **II.** *s.m.* **1.** *(mil.)* servant. **2.** *(rar)* servitor, servant. **3.** *(sport)* la serviciu, servant.

serventése *s.m. (ist. lit.)* poezie de inspiraţie populară, cu temă politică sau morală.

servétta *s.f. (dim.)* slujnicuţă.

servibile *adj.* utilizabil, care e de folos, care serveşte la ceva.

servidoràme *s.m. (lit.)* *v.* s e r v i t o r a m e.

servidóre *s.m.* şi *f. (rar, lit.)* *v.* s e r v i t o r e.

servigiàle *s.m.* şi *f. (înv.)* slugă; servitor.

servigio *s.m.* **1.** serviciu, folos; *rendere/fare un* ~ *a qualcuno* a face un serviciu cuiva. **2.** favoare. **3.** treabă; ocupaţie.

servile *adj.* servil, slugarnic; josnic; *(bis.)* *opera* ~ lucru manual (în zilele de sărbătoare); *imitazione* ~ imitaţie slugarnică; *maniere* ~*-i* maniere slugarnice; *verbi* ~*-i* verbe semiauxiliare.

servilismo *s.m. (depr.)* servilism, slugărnicie; josnicie.

servilità *s.f.* servilitate, slugărnicie.

servilménte *adv.* (în mod) servil, cu slugărnicie, slugarnic.

servire **I.** *vi. (a)*, *vt.* **1.** a fi subjugat/aservit. **2** a sluji, a servi; ~ *come cameriera* a sluji drept cameristă; ~ *la signora* a o servi pe doamna (în magazin); ~ *i convitati* a-i servi pe oaspeţi; ~ *a due padroni* a fi slugă la doi stăpîni; ~ *a tutti gli usi/a più usi* a fi bun la toate; ~ *da cavia* a servi drept cobai; ~ *da coperta/copertino* a servi drept paravan; ~ *da trampolino a qualcuno* a servi drept trambulină cuiva; ~ *di modello* a servi ca model. **3.** a servi, a fi necesar/trebuincios la ceva/cuiva; *in che posso* ~*-La?* cu ce vă pot fi de folos?; *per* ~*-la* la dispoziţia Dvs.; *la signora sarà servita* doamna va fi servită. **4.** *(lit.)* a face curte, a curta; ~ *una donna* a face curte unei femei. **5.** *(fotbal)* a servi, a pasa; ~ *un compagno* a servi un coechipier. **6.** *(înv.)* a merita. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a servi, a sluji, a fi util, a folosi; *le note servono alla chiarezza del testo* notele servesc pentru clarificarea textului; *a che è servito/servirebbe?* la ce a servit/ar servi?; *a chi* ~*?* cui îi este de folos? **2.** *(fam.)* a fi necesar, a avea nevoie; *ti serve qualcosa?* ai nevoie de ceva?; *non ci serve nulla* nu avem nevoie de nimic. **3.** *(tosc.)* a fi de ajuns/suficient, a ajunge; *non mi occorre nulla, mi serve ciò che ho* nu-mi trebuie nimic, mi-ajunge ceea ce am; *tanto serve!, serve così!* atît ajunge!, este deajuns!; *grazie, serve!* e suficient, mulţumesc! **4.** *(sport)* a servi, a fi la serviciu. **III.** *vr.* **1.** a se servi, a folosi; *posso* ~*-mi della tua macchina?* pot să folosesc maşina ta?; *si serva!* serviţi-vă!; ~*-si di un interprete* a se folosi de un interpret. **2.** a fi client obişnuit; *da molti anni mi servo in quel negozio* de mulţi ani mă folosesc de magazinul acela.

servita, *-iti, s.m.* călugăr din ordinul „Servi di Maria".

servito **I.** *adj.* servit; *il pranzo è* ~*!* masa e servită!; *il signore è* ~*!* domnul este servit!; *(poker)* *resti* ~ pas, sînt servit; *(glumeţ, ironic)* *son* ~ m-am ars. **II.** *s.m.* **1.** serviciu (de masă). **2.** fel de mîncare.

servitoràme *s.m. (colectiv)* **1.** slugărime, slujitorime. **2.** curtezani; linguşitori, slugarnici.

servitóre, -tóra, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** servitor; slujitor. slugă; *il suo fedele* ~ sluga sa credincioasă. *SIN. cameriere, domestico.* **2.** *(fig.)* slujitor fidel; ~ *della patria* slujitor al patriei. **3.** cuier mobil. **4.** *(înv.)* servantă, măsuţă pe rotile.

servitoréseo, -éschi, *adj. (depr.)* servil; slugarnic.

servitoràme *s.m. v.* s e r v i t o r a m e.

servitù *s.f.* **1.** servitute; aservire; subjugare; sclavie; *vivere in* ~ a trăi în sclavie; *liberarsi dalla* ~ a se elibera de servitute; ~ *della gleba* iobăgie; *animale nato in* ~ animal născut în captivitate. **2.** *(fig.)* sclavie, tiranie; *la* ~ *della famiglia* tirania familiei. **3.** devotament, respect. **4.** *(jur.)* servitute. **5.** *(colectiv)* servitori; slugărime.

servizìale **I.** *s.m.* **1.** clistir, irigator. **2.** *(în expr., pop., glumeţ)* *aver avuto/preso il* ~ a se păcăli, a lua plasă (la o cumpărătură). **II.** *adj. (glumeţ)* serviabil.

servizievóle *adj.* serviabil; amabil; săritor.

servizievolménte *adv.* (în mod) serviabil, cu serviabilitate.

servizio *s.m.* **1.** *(rar)* servit, slugărit, slugărire. **2.** serviciu, slujbă; activitate în cîmpul muncii; *prendere* ~ **a)** a lua serviciu; **b)** a(-şi) începe serviciul; *l'ambasciatore prende* ~ *il 3 agosto* ambasadorul îşi începe serviciul la 3 august; *entrare in* ~ a intra în cîmpul muncii/serviciu; *essere al* ~ *dello stato* a fi angajat la stat; *anzianità di* ~ vechime în cîmpul muncii; *andare in pensione dopo trenta anni di* ~ a se pensiona după 30 de ani de serviciu; ~ *militare* serviciu militar; *al* ~ *della patria* în slujba patriei; *sono al vostro* ~ sînt/stau la dispoziţia voastră; *fuori* ~ în orele libere, în afara serviciului; *essere in/di* ~ a fi de serviciu. **3.** *(ec., la pl.)* prestaţii; servicii publice şi sociale (în ansamblu); ~ *postale* serviciul poştal; ~ *telefonico* serviciul telefoanelor; ~ *tranviario/di autobus* serviciul transporturilor în comun; ~ *sociale* serviciu social; ~ *meteorologico* serviciu meteorologic; ~ *segreto* serviciu secret; *il settore dei servizi* sectorul de servicii publice şi sociale; *l'inventario dei beni e* ~*-i* lista activităţilor şi al funcţionării acestora; ~ *assicurativo* serviciul de asigurări. **4.** activitate de om de serviciu/servitor/slujnică/slugă; *mettere a* ~ a băga la stăpîn; *donna di* ~ femeie de serviciu; îngrijitoare; *persona di* ~ femeie/om de serviciu; *donna a mezzo* ~ femeie de serviciu cu jumătate de normă; *i servizi* personal de serviciu; *scala/porta di* ~ scară/uşă de serviciu. **5.** (activitate de) servicii; *il conto è di duemila lire compreso il* ~ nota/socoteala e de două mii de lire inclusiv

serviciul. **6.** articol, reportaj; *un ~ interessante sull'inquinamento* un reportaj (o serie de reportaje) despre poluare; *~ speciale del giornale radio* serviciu special al radio jurnalului; *e in ~ speciale* se află în calitate de trimis special. **7.** *(fig.)* serviciu, favoare; *ringraziare del ~ fatto* a mulţumi pentru favoarea/serviciul făcut. **8.** *(pop.)* treabă, afacere; *ho vari ~-i da fare* am de făcut diverse treburi; *fare un viaggio e due ~-i* a împuşca doi iepuri dintr-un foc. **9.** *(eufemistic)* necesităţi corporale; *vai a a fare quel ~* du-te să-ţi faci nevoile. **10.** serviciu, birou, secţie (la nivel inferior conducerii). **11.** serviciu; *~ da caffè* serviciu de cafea; *~ per dodici* serviciu pentru 12 persoane; *~ da tavola* serviciu de masă; *~ arlecchino* serviciu de ceşti/pahare diferit colorate. **12.** *(auto.)* activitate/mijloace de prestare servicii; *area/stazione di ~* complex de servicii pentru autovehicule. **13.** *(la pl.)* dependinţe; *due locali più i ~-i* două camere plus dependinţe; *doppi ~-i* două grupuri sanitare. **14.** *(sport)* serviciu.

sèrvo I. *adj.* supus, aservit, subjugat. II. *s.m.* **1.** (şi *fig.*) rob, sclav; supus; *~ delle passioni* sclav al pasiunilor; *~ della gleba* şerb, iobag. **2.** slugă, servitor; *(bis.) ~ dei ~-i di Dio* papa.

servocomàndo *s.m.* servocomandă.

servofréno *s.m. (tehn.)* servofrînă.

servomotóre *s.m. (tehn.)* servomotor.

servostèrzo *s.m. (auto.)* servodirecţie; *~ idraulico* servodirecţie hidraulică.

sèsamo *s.m. (bot.)* susan *(Sesamum indicum)*; *apriti ~!* Sesam deschide-te!

sesquipedàle *adj. (lit.)* enorm de lung; *parole ~-i* cuvinte kilometrice.

sesquiplàno *adj., s.m.* **1.** *(avion)* biplan. **2.** enorm; mare.

sessagenàrio *adj. (lit.)* sexagenar.

sessagèsima *s.f. (bis.)* a opta duminică înainte de Paşti.

sessagèsimo *num. ord., s.m. (lit.)* al şaizecilea.

sessànta *num. card., adj.* şaizeci; *gli anni ~* deceniul al şaselea; *essere sui ~* a avea cam 60 de ani.

sessantènne I. *adj. (lit.)* de şaizeci de ani; sexagenar. II. *s.m.* sexagenar.

sessantènnio *num. ord., adj.* al şaizecilea. *SIN. (lit.) sessagesimo.*

sessantìna *s.f.* **1.** vreo şaizeci. **2.** vîrstă de şaizeci de ani.

sessennàle *adj.* şesenal; *aumento ~* mărire/spor de leafă la fiecare şase ani; *contratto ~* contract şesenal.

sessènne *adj.* (în vîrstă) de şase ani.

sessènnio *s.m.* **1.** durată de şase ani. **2.** spor de salariu (la fiecare şase ani).

sèssile *adj. (bot.)* sesil.

sessionàrio *s.m. (tosc., înv.)* registru, condică.

sessióne *s.f.* **1.** sesiune; *~ di esami* sesiune de examene; *~ autunnale* sesiune de toamnă. **2.** consultaţie (dată de un avocat).

sessitùra *s.f.* cerculeţ de rezervă la o rochie.

sèsso *s.m.* **1.** sex; *il bel/il gentile ~* sexul frumos; *~ forte* sexul tare; *~ debole* sexul slab; *di ambo i ~-i* de ambele sexe. **2.** organe genitale, sex.

séssola *s.f. (mar.)* ispol.

sessuàle *adj.* sexual.

sessualità *s.f.* sexualitate.

sessuàto *adj.* sexuat.

sessuologìa *s.f.* sexologie.

sèsta *s.f. (mai ales la pl., rar, lit.)* **1.** compas; *l'arte della ~* arhitectura; *aver le ~-e negli occhi* a măsura cu precizie; *a ~* cu precizie; *parlare/procedere con le ~-e* a vorbi/a proceda cu măsură/cumpănind. **2.** *(fig., glumeţ)* picioare lungi. **3.** *(muz.)* sextă. **4.** *(bis.)* oră canonică; *è sonata la ~* a sunat de amiază.

sestàngolo *s.m.* hexagon.

sestànte *s.m.* **1.** sextant. **2.** monedă romană. **3.** greutate (a şasea parte din livră).

sestàre *vt., vr. (înv.)* *v.* assestare.

sestàrio *s.m. (ist.)* măsură de capacitate romană.

sestèrzio *s.m.* sesterţ.

sestétto *s.m. (muz.)* sextet.

sestière *s.m.* a şasea parte dintr-un oraş; cartier.

sestìga *s.f.* trăsură cu şase cai. *SIN. seiuga.*

sestile *s.m.* **1.** *(ant.)* luna august (la romani). **2.** o şesime de cerc; *(înv.) di ~* oblic.

sestìna *s.f.* **1.** *(ist. lit.)* sextină. **2.** hîrtie de scrisori (format mic).

sestino *s.m.* **1.** *(muz.)* un fel de clarinet. **2.** *(ist.)* monedă de aramă milaneză (în secolul al XVIII-lea). **3.** cărămidă (format mic).

sèsto[1] I. *num. ord., adj.* al şaselea; *il ~ senso* al şaselea simţ; *(muz.) intervallo di ~* sextă. II. *s.m.* **1.** şesime. **2.** *(gram.)* cazul ablativ. III. *s.f. (bis.)* a şasea oră a zilei.

sèsto[2] *s.m.* **1.** aşezare; ordine; orînduială; *essere/mettere/porre in/a ~* a fi/a pune în regulă/ordine; *non essere in ~* a nu fi în regulă; *mettere le cose in ~* a pune lucrurile în ordine; *essere fuori ~* a nu se simţi la largul său/bine; *rimettersi a ~* a se pune în regulă; *non avere il capo a ~* a nu avea mintea limpede. **2.** *(arhit.)* curbă a unui arc; *arco a tutto ~* arc semicircular/romanic; *arco a ~ acuto* arc ogival/gotic. **3.** format (de carte/pagină).

sestodècimo *num. ord., adj. (lit.)* al şaisprezecelea.

sestogradista, -isti, *s.m. (alpin.)* căţărător experimentat (pentru gradul şase).

sestùltimo *adj.* al şaselea de la sfîrşit.

sestuplicàre *vt.* a înşesi.

sestùplice *adj. (lit.)* din şase părţi/elemente.

sèstuplo *adj.* sextuplu.

set *s.m. invar.* **1.** *(tenis)* set. **2.** *(cinema)* platou; *abbandonare il ~* a părăsi platoul.

séta *s.f.* **1.** mătase; *~ pura* mătase naturală; *~ artificiale* mătase artificială; *camicia di ~* cămaşă de mătase; *vestirsi di ~* a se îmbrăca în mătase; *~ gloria* bumbac mercerizat (pentru umbrele); *camminare sopra un filo di ~* a proceda cu multă precauţie; *condurre alcuno con un filo di ~* a duce cu binişorul. **2.** *(fig.)* mătase; *capelli di ~* păr ca de mătase. **3.** *(înv.)* păr de porc.

setacciàre *vt.* (şi *fig.*) a cerne.

setàccio *s.m.* sită; ciur.

setàceo *adj.* mătăsos.

setaiólo *s.m.* **1.** mătăsar. **2.** negustor de mătăsuri. **3.** muncitor la o fabrică de mătase.

setaiuòlo *s.m. v.* setaiolo.

séte *s.f.* sete; *avere ~* a-i fi sete; *soffrire la sete* a suferi de sete; *morire di ~* a muri de sete; *(fig.) ~ di denaro/potere* sete de bani/putere; *(fig.) aver ~ di una cosa* a fi dornic de ceva; *(glumeţ, despre ghete) aver ~* a avea nevoie de reparaţii; *(pop.) la campagna ha ~* cîmpul este uscat/are nevoie de apă.

seteria *s.f.* **1.** mătăsărie. **2.** *(mai ales la pl.)* mătăsuri; mătăsărie.

setificio *s.m.* fabrică de mătase.

setìno *s.m.* **1.** fir de mătase. **2.** draperie de mătase (în biserică).

sétola[1] *s.f.* **1.** păr de cal/porc. **2.** *(glumeţ)* barbă/mustăţi aspre. **3.** *(tipogr.)* perie de curăţit literele.

sétola[2] *s.f.* **1.** crăpătură (a pielii). **2.** despicătură/crăpătură la copita calului.
setolàre *vt. (înv.)* **1.** a peria (hainele). **2.** *(tipogr.)* a trece cu peria (peste textul cules).
setolinàio, -ài, *s.m.* **1.** fabricant de perii. **2.** vînzător de perii.
setolinàre *vt.* a peria; ~ *un cappello* a peria o pălărie.
setolinàta *s.f.* periere rapidă/scurtă.
setolina *s.f.* periuţă.
setolino *s.m.* **1.** perie (de haine/păr). **2.** periuţă de dinţi.
setolóso *adj.* **1.** *(depr.)* aspru ca peria. **2.** cu pielea crăpată.
setolùto *adj. (rar)* *v.* setoloso.
setóne *s.m. (med.)* dren; fitil (la o rană).
setóso *adj. (înv.)* setos; însetat.
sètta *s.f.* sectă; ~ *eretica* sectă eretică; *una pecora infetta n'ammorba una* ~ mărul rău strică şi pe cele bune.
settàngolo *adj., s.m. (geom.)* heptagon(al).
settànta *num. card., adj.* şaptezeci; *gli anni* ~ anii şaptezeci, deceniul al optulea; *essere sui* ~ a avea vreo 70 de ani.
settantènne *adj., s.m.* de şaptezeci de ani, septuagenar.
settantènnio *s.m.* perioadă de şaptezeci de ani.
settantèsimo I. *num. ord., adj.* al şaptezecilea. *SIN. (lit.) settuagesimo.* **II.** *s.m.* a şaptezecea parte; şaptezecime.
settantina *s.f.* **1.** vîrstă de şaptezeci de ani; *essere sulla* ~ a avea în jur de 70 de ani. **2.** număr de aproximativ şaptezeci.
settàrio I. *adj.* sectar, de sectă. **II.** *s.m.* **1.** membru al unei secte. **2.** sectar, partizan al unei secte.
settarismo *s.m.* sectarism.
settatóre *s.m. (lit.)* **1.** discipol, partizan sectar. **2.** imitator.
sètte *num. card., adj., s.m.* **1.** şapte; *i* ~ *giorni della settimana* cele şapte zile ale săptămînii; *di* ~ *in* ~ din şapte în şapte; *a* ~ *a* ~ cîte şapte; *le* ~ *del pomeriggio* ora 19; *avere* ~ *fiati e* ~ *fiatini* a fi o persoană rezistentă/sănătoasă/robustă; *portare uno ai* ~ *cieli* a ridica pe cineva în slavă; *chiudere una cosa con* ~ *sigilli* a închide cu şapte lacăte; *un* ~ o ruptură, o agăţătură (la rochie etc.); *(fam.) non dar né in* ~ *né in sei* a nu rezolva nimic; *i tre* ~*-i* sau *tresetti* joc de cărţi; *v.* tressette. **2.** *(sport)* echipă de polo; *i* ~ *azzurri* echipa naţională de polo (a Italiei).
settebèllo *s.m.* **1.** *(la jocul de cărţi)* şapte de carou. **2.** *(ferov.)* tren electric de lux.
settecentésco, *-ischi, adj.* care ţine de/aparţine secolului(ui) al XVIII-lea.
settecentèsimo *num. ord., adj.* **1.** al şapte sutelea. **2.** a şaptesuta parte.
settecentista, *-isti, s.m.* din secolul al XVIII-lea; *scrittore* ~ scriitor din secolul al XVIII-lea.
settecentistico, *-ici, adj.* relativ la secolul al XVIII-lea.
settecènto I. *num. card., adj,* şapte sute. **II.** *s.m.* secolul al XVIII-lea.
setteggiàre *vi. (a)* **1.** a proceda/a se comporta sectar. **2.** a forma o sectă.
settèmbre *s.m.* septembrie.
settembrìno I. *adj.* de septembrie; *lana* ~*-a* lînă tunsă în septembrie; *fichi* ~*-i* smochine de septembrie. **II.** *s.m.* vin acrişor; *prendere il* ~ *(despre vin)* a prinde un gust acrişor.
settemila *num. card., adj.* şapte mii.
settèmplice *adj. (lit.)* **1.** format din şapte părţi. **2.** repetat de şapte ori.
settèna *s.f. (bis.)* ispăşire/pocăinţă de şapte zile.
settenàrio *adj., s.m.* **1.** septenar. **2.** vers septenar. **3.** septenal.
settennàle *adj., s.m.* septenal.
settennàto *s.m.* septenal.
settènne *adj.* de şapte ani; care are/durează şapte ani.
settènnio *s.m. (lit.)* septenal.
settentrionàle I. *adj.* septentrional, nordic, de miazănoapte. **II.** *s.m.* locuitor din nord.
settentrióne *s.m.* **1.** miazănoapte; nord, septentrion; *la bussola indica il* ~ busola arată nordul. **2.** *(astron.)* carul-mic.
settènviro *s.m. (ant.)* septemvir (la romani).
setticemìa *s.f. (med.)* septicemie.
setticèmico, *-èmici, adj. (med.)* privitor la septicemie.
settícida *adj. (bot., despre o capsulă)* dehiscent în şapte părţi.
setticlàvio *s.m. (muz.)* totalul celor şapte chei muzicale.
sèttico, *sèttici, adj.* septic; infectat.
sèttile *adj.* **1.** tăiat în lamele subţiri; *opera* ~ un fel de mozaic de marmoră. **2.** care se poate tăia; *la cera è* ~ ceara se poate tăia.
settilùstre *adj.* de treizeci şi cinci de ani.
sèttima *s.f.* **1.** *(muz.)* septimă. **2.** *(bis.)* parastas la şapte zile.
settimàna *s.f.* săptămînă; *lavorare a* ~ a lucra cu săptămîna; *essere di* ~ a fi de serviciu într-o săptămînă; *(fam.) essere di mattinore sei giorni della* ~ a fi mereu prost dispus.
settimanàle I. *adj.* săptămînal; hebdomadar. **II.** *s.m.* publicaţie săptămînală, hebdomadar.
settimanalista *s.m.* director/redactor/colaborator la o publicaţie săptămînală.
settimanalménte *adv.* săptămînal, în fiecare săptămînă.
settimèllo *s.m. (înv.)* copil născut la şapte luni.
settimèstre *adj. (înv., lit., despre o naştere)* la şapte luni.
settimino *s.m.* **1.** *(muz.)* compoziţie pentru şapte voci/instrumente. **2.** copil născut la şapte luni. **3.** ultimul din şapte copii.
sèttimo I. *num. ord., adj.* al şaptelea; *essere al* ~ *cielo* a fi în al nouălea cer. **II.** *s.m.* a şaptea parte; şeptime; *due* ~*-i* două şeptimi.
settina *s.f* cantitate de şapte (lucruri etc.).
sètto *s.m. (anat.)* sept; membrană; diafragmă; ~ *nasale* sept nazal.
settóre *s.m.* **1.** *(med.)* preparator; prosector de disecţie; *perito* ~ medic legist. **2.** *(mat.)* sector; ~ *circolare* sector de cerc. **3.** sector, zonă, spaţiu; *(mil.)* ~ *di attacco* sector de atac; ~ *di tiro* sector de tragere; *(sport)* teren de joc. **4.** *(ec.)* sector/ramură/domeniu de activitate; *il* ~ *della ricerca scientifica* domeniul cercetării ştiinţifice; ~ *pubblico/privato* sector public/particular; ~ *primario* sector agricol; ~ *secondario* sector industrial; ~ *terziario* sectorul de prestaţii, servicii publice şi sociale; ~ *di abbattimento* abataj.
settoriàle *adj.* de/referitor la sector; *interessi* ~*-i* interesele de sector.
settorìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* **1.** sectorist. **2.** *(com.)* funcţionar/inspector bancar.
settuagenàrio *adj., s.m. (lit.)* septuagenar.
settuaggèsimo *num. ord., adj. (lit.)* al şaptezecilea.
settuplàre *vt.* a înmulţi cu şapte.
settuplicàre *vt.* **1.** a înmulţi de şapte ori. **2.** a face de şapte ori mai mare.
sèttuplo *adj.* de şapte ori pe atît; *(substantivat) pagare il* ~ a plăti de şapte ori mai mult.

severaménte *adv.* cu severitate, sever.
severità *s.f.* **1.** severitate; asprime. **2.** rigiditate; austeritate. **3.** rigoare; profunzime.
sevèro *adj.* **1.** sever, exigent; aspru; *esaminatore* ~ examinator sever/exigent. **2.** auster; grav; sever; *aspetto* ~ aspect grav. **3.** profund, serios; *studi* ~*-i* studii serioase. **4.** *(despre stil)* sobru; *un palazzo* ~ un palat sobru.
sevìzia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** maltratare; cruzime; barbarie; *usar* ~*-e* a chinui, a tortura. **2.** *(hiperb., glumeţ)* persecuţie, terorizare; *subire* ~ *dal capufficio* a suporta persecuţia şefului.
sevizià re *vt.* **1.** a tortura; a chinui; ~ *un prigioniero* a tortura un prizonier. **2.** *(hiperb.)* a teroriza/a tortura psihic; *il marito la sevizia* soţul o terorizează. **3.** a viola (minori).
seviziatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** gîde, călău. **2.** cel care torturează; torţionar.
sèvo[1] *adj. (lit., rar, înv.)* crud, barbar, inuman.
sévo[2] *s.m. (rar)* seu.
sezionàle *adj.* de/relativ la secţie.
sezionaménto *s.m.* **1.** secţionare; secţiune. **2.** disecţie.
sezionàre *vt.* **1.** a secţiona; a tăia. **2.** a face disecţie/autopsie. **3.** *(fig.)* a secţiona, a împărţi, a distribui (în clase/categorii).
sezionatóre *s.m. (electr.)* separator.
sezióne *s.f.* **1.** *(med.)* secţiune, secţionare; ~ *cadaverica* disecţie. **2.** *(mat.)* secţiune; ~ *aurea* secţiune de aur. **3.** *(tehn.)* secţiune; ~ *trasversale* secţiune transversală. **4.** *(adm.)* secţie; sector; secţiune; *le* ~*-i di un partito* secţiile unui partid; *le* ~*-i civili e penali del tribunale* secţiile civile şi penale ale tribunalului; ~ *elettorale* centru de vot; *(mil.)* ~ *di commissariato* secţie a comisariatului. **5.** sucursală. **6.** capitol; *il manuale è diviso in dieci* ~*-i* manualul este împărţit în zece capitole.
sezzàio *adj. (înv.)* ultimul; cel care stă la urmă.
sèzzo *adj. (înv.)* ultim; *(loc. adv.) da* ~ la sfîrşit/coadă.
sfaccendàre *vi. (a)* **1.** a face treabă/menaj. **2.** a se agita; a-şi face de lucru.
sfaccendàto *adj.* leneş; trîntor; fără lucru/ocupaţie; pierdevară; *non lavora perché è uno* ~ nu munceşte pentru că e un trîntor. *SIN. fannullone, scioperato, sfaticato.*
sfaccettaménto *s.m.* distribuţie pe faţete.
sfaccettàre *vt.* **1.** a tăia în faţete (pietre preţioase); a şlefui. **2.** *(fig.)* a examina/a cerceta pe toate feţele; ~ *un argomento* a examina sub toate aspectele o chestiune.
sfaccettàto *adj.* **1.** cu faţete; *occhio* ~ ochi cu faţete (la insecte). **2.** *(fig.)* cu mai multe aspecte.
sfaccettatùra *s.f.* **1.** tăiere în faţete; şlefuire (a unei pietre preţioase). **2.** faţetă/parte şlefuită (a unei pietre preţioase). **3.** *(fig.)* aspect, punct de vedere.
sfacchinàre *vi. (a; fam.)* a munci din greu, a trudi ca un hamal; *per sistemare la casa ha sfacchinato un mese* ca să-şi pună casa la punct a muncit ca un rob timp de o lună
sfacchinàta *s.f.* muncă grea; hamalîc.
sfacciatàggine *s.m.* obrăznicie, neruşinare; impertinenţă. *SIN. sfrontatezza, impudenza.*
sfacciataménte *adv.* cu neruşinare.
sfacciatézza *s.f.* **1.** neobrăzare, neruşinare. **2.** aspect frapant (al culorilor).
sfacciàto *adj.* **1.** obraznic; neruşinat; impertinent. *SIN. impudente, sfrontato.* **2.** ţipător; *colore* ~ culoare ţipătoare; *luce* ~*-a* lumină prea puternică; *cavallo* ~ cal cu pată albă (pe frunte).
sfacciatóre *s.m. (tehn.)* dispozitiv de strunjire/degroşare.
sfacciatùra *s.f. (tehn.)* degroşare-faţă; strunjire frontală.
sfacèlo *s.m.* **1.** *(med.)* **a)** descompunere; **b)** cangrenă. **2.** *(fig.)* decădere; ruină; prăbuşire; dezastru; destrămare; *abitazione in* ~ locuinţă în ruină; *lo* ~ *di una famiglia* destrămarea unei familii.
sfacimén to *s.m.* desfacere; descompunere; destrămare.
sfàcelo *s.m.* destrămare.
sfagiolàre *vi. (e) (fam.)* a plăcea; *quella ragazza non mi sfagiola* fata aceea nu-mi place deloc.
sfagliàre[1] *vt., vi. (despre cărţi de joc)* a da/a pune jos o carte. *SIN. scartare.*
sfagliàre[2] *vi. (e), vr. (despre o rocă)* a se despica; a cliva, a crăpa.
sfàglio *s.m.* **1.** punere în joc a unei cărţi. **2.** săritură/cabrare neaşteptată (de cal).
sfàgno *s.m. (bot.)* coadă-mîţei-de-baltă *(Sphagnium).*
sfàlcio *s.m.* cosit; *primo/secondo* ~ prima/a doua coasă.
sfàlco, -àlchi, *s.m.* sperietoare (la prinsul păsărilor).
sfàlda *s.f. (geol.)* lamă clivabilă; falie.
sfaldàbile *adj. (geol., despre roci)* care se poate desface în foi/plăci/lame.
sfaldaménto *s.m.* **1.** *(geol.)* clivare; clivaj. **2.** *(fig., pol.)* descompunere; dezagregare; destrămare.
sfaldàre *vt., vr.* **1.** *(despre cristale)* a (se) cliva. **2.** *(despre valuri etc.)* a (se) despica (în lame/fîşii/falduri).
sfaldatùra *s.f. v.* sfaldamento.
sfaldellàre *vt.* **1.** a desface în fişii. **2.** a scămoşa.
sfalsaménto *s.m.* **1.** aşezare/orînduire asimetrică. **2.** deviere a unei ţinte. **3.** parare a unei lovituri.
sfalsàre *vt.* **1.** a para o lovitură (la scrimă). **2.** a devia; ~ *il tiro* a devia tragerea. **3.** a aşeza/a dispune/a orîndui asimetric.
sfamàre I. *vt.* a tăia/a potoli foamea; a sătura; **II.** *vr.* a-şi potoli foamea; a mînca pe săturate.
sfangàre I. *vi. (e)* **1.** a umbla prin noroi. **2.** a ieşi din noroi. **3.** *(fig.)* a ieşi din încurcătură. **II.** *vr.* a ieşi din noroi; ~*-sela* a o scoate la capăt. **III.** *vt.* **1.** a curăţa noroiul. **2.** *(metal.)* a separa minereul de noroi.
sfangatóio *s.m. (mineral)* maşină care separă minereul de noroi.
sfangatóre *s.m. (mineral)* muncitor care separă minereul de noroi.
sfàre I. *vt. (rar)* a desface; a descompune. **II.** *vr.* **1.** a se lichefia; a se topi; a se descompune. **2.** a deveni flasc/moale. **3.** a se debarasa. **4.** *(fig.)* a se descompune.
sfarfallaménto *s.m. (rar) v.* sfarfallatura.
sfarfallàre *vi. (a)* **1.** *(despre larva unui fluture)* a ieşi din pupă; a deveni fluture. **2.** *(despre viermele de mătase)* a ieşi din gogoaşă. **3.** a zbura (ca un fluture); a filfîi; a da din aripi. **4.** *(despre o floare)* a se veşteji. **5.** *(fig.)* a spune/a face greşeli grosolane/prostii/enormităţi. **6.** a pîlpîi, a lumina/a proiecta cu întreruperi.
sfarfallatùra *s.f.* **1.** ieşire din crisalidă/pupă. **2.** pîlpîit, întrerupere a continuităţii (de lumină/imagine).
sfarfallóne *s.m. (fam.)* greşeală grosolană, enormitate.
sfarinaménto *s.m.* pulverizare; fărîmiţare.
sfarinàre I. *vt.* a măcina, a preface în făină; ~ *il frumento* a măcina grîul. **II.** *vr.* **1.** a se măcina, a se pulveriza. **2.** a se muia; a se fărîmiţa (prin fierbere).
sfàrzo *s.m.* lux, fast izbitor/ostentativ; *uno* ~ *di luci* o risipă de lumini. *SIN. pompa; fasto.*
sfarzosità *s.f.* **1.** pompă, fast; lux ostentativ. **2.** ostentaţie.

sfarzosaménte *adv.* cu fast, luxos.
sfarzóso *adj.* pompos, luxos; **fastuos**, somptuos. *SIN. fastoso, pomposo.*
sfasaménto *s.m.* **1.** *(mec., electr.)* defazaj; defazare. **2.** *(fig.)* nepotrivire, dezacord; dezorientare; *un periodo di* ~ o perioadă de dezorientare.
sfasàre I. *vt.* **1.** *(fiz.)* a defaza. **2.** *(fig., fam.)* a dezorienta; a dezaxa. **II.** *vi. (e; mec., electr.)* a prezenta diferenţe de fază; a nu fi în aceeaşi fază.
sfasàto *adj.* **1.** *(mec., electr.)* defazat. **2.** *(fig.)* inoportun, ne la locul lui. **3.** *(fig., fam.)* deprimat; dezaxat. **4.** *(fig.; despre idei)* în dezacord cu timpul/epoca; ineficace; inoperant; neconcordant; anacronic; *essere/sentirsi/apparire* ~ a fi/a se simţi/a apărea anacronic.
sfasatùra *s.f.* **1.** *(fiz.)* defazaj. **2.** *(fam.)* deprimare; dezaxare. **3.** nepotrivire, dezacord.
sfasciaménto *s.m.* **1.** desfăşare. **2.** *(fig.)* decădere; descompunere, sfişiere.
sfasciàre[1] *vt. (a)* a dezlega; a desfăşa; a desface.
sfasciàre[2] *vt., vr.* **1.** a (se) strica, a se rupe; a (se) disloca. **2.** a (se) prăbuşi, a (se) dărîma. **3.** *(fig.)* a se lăbărţa; *dopo il parto si è sfasciata* după naştere s-a lăbărţat. **4.** *(fig.)* a (se) destrăma, a (se) descompune.
sfasciàto *adj.* **1.** desfăşat. **2.** nebandajat; fără bandaj. **3.** stricat; dislocat; prăbuşit. **4.** moleşit, pleoştit; lăbărţat. **5.** *(fig.)* destrămat, descompus.
sfasciatùra *s.f.* **1.** desfăşare. **2.** scoatere a unui bandaj. **3.** dislocare; stricare. **4.** prăbuşire; descompunere; destrămare.
sfàscio *s.m.* prăbuşire; prăvălire; distrugere; descompunere; destrămare; *cadere di* ~ a cădea/a se întinde lat.
sfasciùme *s.m.* **1.** grămadă de resturi/de ruine. **2.** *(fig.)* ruină; epavă; om distrus/descompus.
sfataménto *s.m.* discreditare; discredit.
sfatàre *vt.* **1.** a dezlega de vrăji/farmece. **2.** a discredita; a face să decadă (în faimă); ~ *una leggenda* a spulbera o legendă cu privire la cineva.
sfatàto *adj.* **1.** discreditat; demascat. **2.** ieşit din uz.
sfatìcato *adj.* **1.** *(tosc.)* trudit; obosit. **2.** *(reg.)* leneş; poltron; trîndav, trîntor. *SIN fannullone, sciocco, sfaccendato.*
sfatticcio *s.m.* mirişte veştejită/uscată.
sfàtto *adj.* **1.** desfăcut. *(prov.) casa fatta e terra* ~ *-a* pentru a-ţi face casa, vinzi pămîntul. **2.** descompus topit. **3.** răsfiert; răscopt. **4.** *(despre fructe)* prea copt. **5.** descompus; *un volto* ~ un chip descompus. **6.** desfăcut; nearanjat; *un letto* ~ un pat nefăcut.
sfavàre *vt., vi (a)* **1.** a scoate mierea din faguri. **2.** a scoate boabele din păstăi.
sfavàta *s.f. (înv.)* lăudăroşenie.
sfavillànte *adj.*, scînteietor, sclipitor; strălucitor.
sfavillàre *vi. (a, e)* a sclipi; a scînteia; a străluci.
sfavillìo *s.m.* sclipire; scînteiere; strălucire (continuă).
sfavóre *s.m. (rar)* defavoare.
sfavorévole *adj.* defavorabil; advers; potrivnic.
sfavorevolménte *adv.* (în mod) nefavorabil/neprielnic.
sfavorìre *vt. (rar)* a nu favoriza.
sfebbràre I. *vi. (e)* a scăpa de febră; *il malato sfebbra rapidamente* bolnavului îi scade febra (în mod) rapid; *durante la notte è sfebbrato* în timpul nopţii i-a scăzut febra. **II.** *vt.* a scăpa de febră.
sfebbràto *adj.* fără febră; *oggi è* ~ azi nu mai are febră.
sfederàre *vt.* a desfăţa pernele.
sfegatàrsi *vt. (fam.)* **1.** a striga ca un nebun: a urla; a-şi scuipa plămînii vorbind/ţipînd. **2.** a se istovi, a se extenua.
sfegatataménte *adv.* cu pasiune, cu patimă.
sfegatàto I. *adj.* zelos, pasionat, arzător, pătimaş; *amore* ~ dragoste pătimaşă; *un giocatore* ~ un jucător pătimaş. **II.** *s.m.* şi *f. (fam.)* smintit; zălud.
sfènda *s.f.* jabou (în Veneţia).
sfèndere I. *vt.* a despica (lemne etc.). **II.** *vr.* a se crăpa, a se despica.
sfenòide *s.m. (anat.)* (osul) sfenoid.
sfèra *s.f.* **1.** *(geom.)* sferă. **2.** sferă; bilă; ~ *di cristallo* bilă de cristal; ~ *di cuoio* minge de fotbal; *a* ~ sferic; *penna a* ~ pix; *a* ~*-e* cu rulment; ~ *celeste* cer, sferă cerească; ~ *terrestre* Terra. **3.** *(dial.)* limbă de ceas, arătător. **4.** *(fig.)* mediu, condiţie/stare socială; *essere nelle alte* ~*-e* a fi în înalta societate; *un personaggio d'alta* ~ o personalitate. **5.** *(fig.)* domeniu, sector, sferă; *nella* ~ *delle idee* în domeniul ideilor; ~ *di attività* sferă de activitate; *(psih.)* ~ *sessuale* sferă sexuală.
sfericaménte *adv.* sferic, cu sfericitate.
sfericità *s.f.* sfericitate; rotunjime.
sfèrico, *sfèrici*, *adj.* sferic.
sferire *vt. (mar.)* a scoate pînza de pe vergă.
sferistèrio *s.m.* loc de jucat cu mingea.
sferòide *s.m. (geom.)* sferoid.
sferómetro *s.m.* sferometru.
sfèrra *s.f.* **1.** potcoavă ruptă/veche. **2.** *(la pl.)* vechituri; haine vechi. **3.** om decăzut, om de nimic.
sferracavàllo *s.m. (bot.)* limba-cucului *(Botrychium lunaria)*.
sferragliàre *vi. (a)* a zăngăni, a face zgomot de fiare; *si udiva il treno* ~ se auzea zgomotul/huruitul trenului.
sferraiolàre *vt.* a lepăda/a scoate haina/mantaua.
sferràre I. *vt.* **1.** a despotcovi. **2.** a scoate din lanţuri/închisoare; ~*i prigionieri* a elibera prizonierii. **3.** *(fig.)* a provoca; a declanşa; a dezlănţui; ~ *un calcio* a da un picior; ~ *un attacco* a dezlănţui un atac. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a-şi pierde/a-i cădea potcoavele. **2.** *(mar.)* a porni în larg. **3.** a se năpusti, a tăbărî; ~*-si contro qualcuno* a se năpusti asupra cuiva. **4.** *(înv.)* a muri.
sferratùra *s.f.* despotcovire.
sferravecchiàre *vi. (a; fam.)* a scotoci între fiare/lucruri vechi.
sferrina *s.f.* suport (pentru fiare de călcat).
sferruzàre *vi. (a)* a împleti cu andrelele (repede).
sfervoràto *adj.* **1.** epuizat; descurajat. **2.** lipsit de fervoare; rece, indiferent.
sfèrza *s.f.* bici; *(fig.) la* ~ *del sole* bătaia puternică a soarelui; *la* ~ *del gelo* muşcătura gerului.
sferzànte *adj.* biciuitor.
sferzàre *vt.* **1.** a biciui. **2.** a izbi puternic, a biciui; *le onde sferzavano la riva* valurile izbeau ţărmul. **3.** *(fig.)* a biciui, a reproba, a certa aspru.
sferzàta *s.f.* **1.** biciuire; lovitură de bici, şfichiuit. **2.** *(fig.)* cuvînt muşcător; dojană aspră.
sferzìna *s.m. (mar.)* frînghie la parîmă.
sferzìno *s.m. v.* **sverzino**.
sfèsso *adj.* despicat; crăpat.
sfiaccolàggine *s.f.* **1.** *(rar, tosc.)* oboseală; epuizare; sleire. **2.** indolenţă.
sfiaccolàre *vi. (a)* a avea/a face flacără mare; a lumina puternic.
sfiaccolàto *adj.* prăpădit; istovit; sleit.
sfiammàre *vi. (a)* **1.** a arde cu flacără mare. **2.** a se dezumfla, a se dezinflama; *la ferita va sfiammandosi* inflamaţia i se retrage.
sfianeaménto *s.m.* **1.** slăbire; istovire. **2.** *(med.)* vasodilataţie (provocată de eforturi). **3.** prăbuşire (de zid etc.).

sfiancàre I. *vt.* **1.** a rupe; a sparge, a străpunge; *lo scoglio sfiancò la nave* stînca a găurit nava; ~ *gli argini* a face breșă în stăvilar. **2.** a istovi; a slei puterile; *la marcia ci ha sfiancati* marșul ne-a secătuit. **3.** a ajusta pe talie. *SIN. sciancrare.* **II.** *vi.* a ieși în afară (lateral). **III.** *vr.* **1.** a se frînge (din șale); a se deșela. **2.** *(despre un zid lateral/ stăvilar)* a se prăbuși. **3.** a se istovi, a se slei, a se secătui.

sfiancàto *adj.* **1.** rupt din șale; deșelat; *vena ~-a* vînă dilatată (din cauza efortului). **2.** istovit; sleit; fără puteri. **3.** *(despre cal)* deșelat; slab, prăpădit.

sfiataménto *s.m.* **1.** răsuflare grea; gîfîială. **2.** răsuflare; pierdere de gaze.

sfiatàre I. *vi. (a)* **1.** *(despre o țeavă etc.)* a fumega; *il fucile sfiata* iese fum din țeava puștii. **2.** *(despre un gaz)* a ieși; a se scurge; a răsufla; *il gas sfiata dalla tubazione* gazul răsuflă pe țeavă; ~ *da* a răsufla prin. **3.** a se evapora. **II.** *vr.* **1.** *(despre instrumente de suflat)* a răguși. **2.** *(fam)* a răguși; a-și pierde glasul; *mi sono sfiatato per cercare di convincerlo* am răgușit tot încercînd să-l conving. *SIN. sgolarsi, spolmonarsi.* **III.** *vt. (înv.)* a sufla, a răsufla.

sfiatàto *adj.* răgușit; *cantante* ~ cîntăreț răgușit.

sfiatatóio *s.m.* **1.** răsuflător. *SIN. sfiato.* **2.** orificiu de respirație (la cetacee).

sfiatatùra *s.f.* **1.** răsuflător; eșapament. **2.** pierdere a respirației; gîfîit.

sfiàto *s.m. (pop.)* răsuflător.

sfibbiàre *vt.* a dsface din cataramă; a descheia; a deschide.

sfibraménto *s.m.* **1.** slăbire a fibrelor (la lemn). **2.** *(fig.)* istovire; epuizare; vlăguire.

sfibràre *vt.* **1.** a desfibra; a slăbi fibrele; a separa fibrele (la lemn etc.). **2.** *(fig.)* a istovi, a epuiza, a vlăgui.

sfibràto *adj.* epuizat, vlăguit, stors/sleit de puteri.

sfibratrice *s.f.* desfibrator; mașină de preparat pasta (la fabricarea hîrtiei).

sfida *s.f.* sfidare; provocare; *(sport) accettare la* ~ a accepta provocarea; *lettera di* ~ scrisoare de provocare la întrecere; *(fig.) sguardo di* ~ privire provocatoare.

sfidànte *adj.* sfidător; provocator.

sfidàre I. *vt. (a)* **1.** a sfida; a provoca, a desfide. **2.** a înfrunta; ~ *il mare in tempesta* a înfrunta cu curaj/îndrăzneală; *ti sfido a presentarmi le prove* te invit/îți impun să-mi prezinți dovada; *(fam.)* ~*!* ~ *io!* te cred!, cred și eu!, bineînțeles că așa e! **3.***(înv.)*/ a priva de încredere; a descuraja. **II.** *vr.* **1.** a se provoca; a-și arunca o provocare; a se desfide; ~ *a duello* a se provoca la duel. **2.** *(înv.)* a nu se încrede.

sfidatézza *s.f.* neîncredere.

sfidàto *adj.* **1.** provocat, care a primit o provocare **2.** *(fam, dial.)* fără încredere, neîncrezător.

sfidùcia *s.f.* **1.** neîncredere, suspiciune; *(pol.) voto di* ~ vot de neîncredere. **2.** teamă, descurajare.

sfiduciàre I. *vt.* a dezamăgi; a descuraja; a face pe cineva să piardă încrederea. **II.** *vr.* a-și pierde încrederea/curajul.

sfiduciàto *adj.* **1.** descurajat; fără încredere; deprimat. **2.** dezamăgit; sceptic.

sfigmògrafo *s.m. (med.)* sfigmograf.

sfiguràre I. *vt.* a desfigura; a sluți; *gli sfigurò il viso* i-a desfigurat fața. **II.** *vi. (a)* a face impresie proastă, a distona; *tra quella gente sfigura* distonează printre oamenii aceia; *non fatemi* ~ nu mă faceți să la[8] impresie proastă.

sfigurìto *adj.* **1.** desfigurat; sluțit, pocit. **2.** deformat.

sfigurìto *adj. (pop., dial.) v.* sfigurato.

sfilàccia *s.f.* fire destrămate; destrămătură; ~ *di lino* scamă, destrămătură.

sfilacciàre *vt., vr.* a (se) destrăma; a (se) scămoșa.

sfilacciatóre, -trice *s.m.* și *f. (text.)* muncitor care scămoșează/destramă.

sfilacciatrice *s.f. (text.)* desfibrator, mașină de destrămat.

sfilacciatùra *s.f.* **1.** destrămare; scămoșare; deșirare **2.** *(la pl.)* fire scămoșate.

sfilacciàre *vt., vr. (pop.) v.* sfilacciare.

sfilacciatùra *s.f. v.* sfilacciatura.

sfilàccio *s.m. (înv.)* fir destrămat.

sfilaménto *s.m.* defilare.

sfilàre I. *vt.* **1.** a deșira, a scoate din șirag; ~ *le perle di una collana* a scoate mărgelele din șirag. **2.** a scoate; ~ *l'ago* a scoate ața din ac; ~ *l'arrosto* a scoate carnea de la frigare; *(alpinism)* ~ *la corda* a scoate coarda din carabinieră; *(fig.)* ~ *la corona* a trage o înjurătură după alta. **3.** a-și scoate, a da jos (de pe el); ~*-si le scarpe* a-și scoate pantofii; *si sfilò il vestito* și-a scos rochia; ~*-si l'anello dal dito* a-și scoate inelul din deget. **4.** a scoate fire de la o țesătură; ~ *l'orlo di un lenzuolo per ricamarlo* a scoate fire la marginile unui cearșaf spre a-l broda; *(pict.)* ~ *i capelli* a picta părul fir cu fir. **5.** *(fig.)* a înșira la vorbe; ~ *il rosario* a bîrfi/a vorbi de rău pe cineva. **II.** *vi. (a, e), vr.* **1.** a se deșira; *la collana si è sfilata* mărgelele s-au risipit/deșirat de pe șirag; ~*-si la calza* a se deșira/a scăpa un ochi de la ciorap. **2.** *(rar)* a (se) toci lama/tăișul; *(fig.)* ~ *una persona* a scărmăna/a cotonogi pe cineva. **3.** a defila; ~ *tra due ali di popolo* a defila între două rînduri ale poporului; ~ *in parata* a trece în revistă. **4.** *(fig.)* a se succeda rapid, a-i defila în minte; *nella mente gli sfilano mille pensieri* în minte i se succed mii de gînduri. **5.** a o șterge, a fugi, a o întinde. **6.** *(despre țesătură)* a se destrăma, a se rări. **7.** *(despre tăiș)* a se toci. **8.** a-i aluneca; *mi si è sfilata la fede dal dito* mi-a alunecat verigheta din deget. **9.** *(fig.)* a se istovi.

sfilàta *s.f.* **1.** șir; rînd; serie; *una* ~ *di alberi* un șir de copaci; *una* ~ *di stanze* o serie de camere. **2.** defilare; *la* ~ *dei soldati* defilarea soldaților; *una* ~ *di moda* o paradă a modei.

sfilatìno *s.m. (dial.)* franzelă subțire.

sfilàto I. *part. tr.* de la sfilare. **II.** *adj.* **1.** deșirat. **2.** înșirat; *alla* ~*-a* în șir, la rînd, unul cîte unul. **3.** tocit, cu tăișul stricat. **4.** *(pict.)* firuit, pictat fir cu fir. **5.** *(fig.)* obosit, spetit. **III.** *s.m.* ajur (lucru de mînă).

sfilatùra *s.f.* **1.** scoatere de pe ac. **2.** trasare în linie dreaptă/îndreptare a unei străzi etc. **3.** linie dreaptă (a unei străzi etc.). **4.** ochi deșirat (la un tricotaj); destrămare; *una* ~ *nella calza* o deșirare/un ochi/ fir scăpat la ciorap.

sfilosofàre *vi. (a; dispr.)* a face filozofie, a filozofa.

sfilza *s.f. (fam.)* șir, serie; *una* ~*di case/errori* un șir de case/greșeli. *SIN. catena, sequela.*

sfilzàre *vt., vr.* **1.** a deșira/a scoate de pe fir mărgele etc. **2.** a scoate din rînd, din șir; ~ *il nastro* a desface panglica.

sfinge *s.f.* **1.** sfinx. **2.** *(fig.)* presoană enigmatică, sfinx. **3.** *(entom.)* porumbac, fluture *(Sphinx euphorbiae).*

sfingeo *adj.* de sfinx.

sfiniménto *s.m.* **1.** sfîrşire, istovire; sleire; extenuare. **2.** leşin.

sfinìre I. *vi. (e), vr.* **1.** a se epuiza, a se istovi; a se extenua. **2.** a leşina. **II.** *vt.* **1.** a istovi; a epuiza. **2.** *(înv.)* a defini.

sfinitézza *s.f.* sfîrşeală; istovire; extenuare.

sfinìto I. *part. tr.* de la s f i n i r e. **II.** *adj.* istovit, epuizat; *mi sento* ~ nu mai pot, sînt istovit.

sfintère *s.m. (anat.)* sfincter.

sfioccàre *vt., vr.* a (se) face franjuri, a (se) zdrenţui; a (se) destrăma; *le nuvole si sfioccano* norii se destramă.

sfiòcco, -òcchi, *s.m.* margine destrămată.

sfiocinàre *vt.* **1.** a scoate pielita şi sîmburii (la bobul de strugure). **2.** *(mar.)* a arunca/a lovi cu cangea. **3.** *(fig., rar)* a spune verde în faţă.

sfiondàre *vt. (a; pop.)* **1.** a arunca cu praştia. **2.** *(fig.)* a arunca în faţă insulte/prostii.

sfiondatùra *s.f.* **1.** aruncare cu praştia. **2.** *(înv.)* minciună gogonată.

sfioràre *vt.* **1.** a atinge uşor/în treacăt; *l'auto lo sfiorò* maşina l-a atins/şters; ~ *un argomento* a atinge un subiect. **2.** a trece pe deasupra, a fi foarte aproape; ~ *il successo* a fi foarte aproape de succes. **3.** *(lit.)* a ajunge, a atinge. **4.** a lua caimacul, a smîntîni. **5.** *(dial.)* a alege/a cumpăra ce-i mai bun dintr-o marfă. **6.** *(rar)* a lipsi/a jefui de flori.

sfioratólo, sfioratóre *s.m. (hidr.)* **1.** deversor. **2.** preaplin.

sfiorettàre *vi. (a)* **1.** a înflori, a vorbi cu înfloriturî; a vorbi afectat. **2.** *(muz.)* a face triluri.

sfiorettatùra *s.f.* înfloriturî (în vorbe/cîntec).

sfiorìre *vi. (a)* **1.** a se veşteji, a se păli, a se ofili. **2.** *(fig.)* a se trece, a nu mai fi tînăr.

sfioritùra *s.f.* ofilire; veştejire.

sfiossàre *vt.* a face rama (la un pantof).

sfissàre *vt.* a contramanda; a decomanda.

sfittàre I. *vt.* a lăsa neînchiriat; a rezilia un contract (de închiriere). **II.** *vr. (despre o locuinţă)* a rămîne liber/fără chiriaşi.

sfitto *adj.* neînchiriat, liber.

sfizio *s.m. (dial.)* capriciu; poftă; *levarsi lo* ~ a-şi face o poftă; *per/di* ~ din capriciu.

sfocàre *vt. (foto.)* a defocaliza.

sfocàto *adj.* **1.** *(foto.)* neclar. **2.** *(fig.)* confuz, vag.

sfociaménto *s.m. (hidr.)* **1.** lărgire de gură (la un fluviu). **2.** vărsare (în alt fluviu etc.).

sfociàre I. *vt. (hidr.)* a lărgi gura unui fluviu. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a se vărsa în alt fluviu/în mare; *l'Olt sfocia nel Danubio* Oltul se varsă în Dunăre. **2.** *(fig.)* a ajunge la, a da în.

sfociatùra *s.f. (hidr.) v.* s f o c i a m e n t o.

sfócio *s.m.* **1.** vărsare, ieşire; *lo* ~ *di una conduttura* ieşirea apei din conductă. **2.** *(fig.)* soluţie, ieşire, rezultat; *trovare uno* ~ *nel lavoro* a găsi o soluţie în muncă; *situazione senza* ~ situaţie fără ieşire.

sfoconàre *vt.* **1.** a scormoni, a aţiţa (jeraticul). **2.** a curăţa puşca.

sfoderàre *vt.* **1.** a scoate/a trage sabia din teacă. **2.** a scoate căptuşeala (unei haine). **3.** a-şi etala/a-şi expune (ştiinţa etc.).

sfoderàto *adj.* **1.** fără căptuşeală; necăptuşit. **2.** scos din teacă.

sfogaménto *s.m.* uşurare de ceea ce ai pe suflet; faptul de a-ţi vărsa focul.

sfogàre I. *vt.* **1.** a da frîu liber, a manifesta; ~ *il dolore/l'ira* a da frîu liber durerii/mîniei; ~ *l'entusiasmo* a-şi manifesta entuziasmul. **2.** *(chir.)* a expulza. **II.** *vi. (e)* **1.** a ieşi; *il fumo sfoga dal camino* fumul iese pe horn; *il gas sfoga attraverso il tubo* gazul iese prin ţeavă; *la fogna sfoga bene* canalul de scurgere funcţionează bine. **2.** a izbucni, a exploda; *pianta che sfoga un fogliame* plantă care e plină de frunze (în dauna fructelor); *dolore che sfoga in pianto* durere ce se manifestă/izbucneşte în lacrimi; *il malcontento generale sfogò in rivolta* nemulţumirea generală a izbucnit prin revoltă. **3.** *(despre o rană)* **a)** a supura; **b)** a se degaja de/a ţîşni puroi(ul). **III.** *vr.* **1.** a-şi spune păsul, a-şi vărsa focul, a-şi deschide sufletul; ~*si con qualcuno* a-şi spune păsul cuiva; *si sfogò con me* mi-a spus tot oful; ~*si contro qualcuno* a izbucni/a exploda împotriva cuiva; ~*si su qualcuno* a-şi vărsa pe nedrept mînia asupra cuiva. **2.** a-şi satisface pofta, a-şi face cheful; a se sătura de; ~*si a bere* a se sătura de băut; ~*si a cantare/correre* a se sătura de cîntat/alergat.

sfogàto I. *part. tr.* de la s f o g a r e. **II.** *adj.* **1.** uşurat, care şi-a vărsat focul; liniştit, potolit. **2.** *(rar)* amplu; luminos, aerisit; *aria* ~*-a* aer curat; *stanza* ~*-a* odaie mare/luminoasă; *voce* ~*-a* glas sonor/amplu.

sfogatóio *s.m.* deschizătură; răsuflătoare.

sfoggiaménto *s.m. v.* s f o g g i o.

sfoggiàre I. *vt. (şi fig.)* a etala, a face caz; ~ *la nuova automobile* a etala maşina cea nouă; ~ *un abito nuovo* a etala o haină/rochie nouă; ~ *erudizione* a face caz de erudiţie. **II.** *vi. (a)* **1.** a arăta cu ostentaţie; a face lux; ~ *nel vestire* a se îmbrăca luxos; ~ *in gioielli* a-şi plimba/a-şi etala bijuteriile. **2.** a trăi în lux şi fast, a trăi pe picior mare; *quella famiglia sfoggia molto* familia aceea trăieşte pe picior mare; *hanno sempre sfoggiato* au făcut întotdeauna paradă de lux.

sfoggiatamènte *adv.* cu paradă, ostentativ.

sfoggiàto *adj.* **1.** încărcat cu ornamente. **2.** izbitor (de mare).

sfòggio *s.m.* **1.** etalare de lux; fudulire; paradă; *fare* ~ *di abiti* a-şi etala luxul; *grande* ~ *di argenteria* mare risipă de argintărie. **2.** *(fig.)* etalare a calităţilor; *fare* ~ *di cultura* a face paradă de propria-i cultură.

sfòglia *s.f.* **1.** foiţă, foaie; lamă subţire, folie; *ura* ~ *d'oro* o folie de aur. **2.** foaie subţire de aluat.; *pasta* ~ foitaj. **3.** *(iht.)* solă *(Solea vulgaris)*.

sfogliàre[1] *vt.* **1.** a răsfoi; a frunzări (o carte); *sfoglió tutto il volume per* a răsfoit întreg volumul ca să. **2.** *(rar)* a tăia paginile.

sfogliàre[2] **I.** *vt.* **1.** a desfrunzi; a rupe frunzele (de pe ramuri etc.); ~ *il granturco* a scoate pănuşele de pe porumb. **2.** a tăia în foiţe subţiri. **II.** *vr.* a-şi pierde frunzele; a se desfrunzi.

sfogliàta *s.f.* **1.** răsfoire. **2.** plăcintă de foi; foitaj; ~ *con crema e uva passa* plăcintă cu cremă şi stafide. **3.** desfrunzire.

sfogliatélla *s.f.* prăjitură de foi.

sfogliatóio *s.m.* maşină de desfrunzit.

sfogliatrice *s.f.* maşină de scos pănuşele de pe porumb.

sfogliatùra *s.f.* **1.** *(rar)* răsfoire. **2.** desfrunzire; ~ *del gelso* a despuia dudul; ~ *del granoturco* despănuşare. **3.** *(metal.)* aşchiere.

sfogliettàre *vt.* a răsfoi repede.

sfoglióso *adj.* care se desface în lamele/folii/foiţe; care se exfoliază.

sfognàre *vi. (e)* a se revărsa (într-un/dintr-un canal de scurgere).

sfógo, *sfóghi, s.m.* **1.** ieşire; deschizătură; orificiu; *dare/aprire uno* ~ a da o gaură; *senza* ~ închis, strîmt; *stanza senza* ~ cameră mică/meschină.

2. deschidere, ieşire; *un paeše senza ~ nel mare* o ţară fără ieşire la mare. **3.** erupţie (pe piele). **4.** *(arhit.)* înălţime maximă (de boltă etc.). **5.** *(fig.)* uşurare sufletească, deschidere a sufletului; *dare ~ al dolore* a-şi da drumul durerii; *cercare ~ nel pianto* a găsi uşurare în plîns; *aver bisogno di uno ~* a avea nevoie de o izbucnire; *dar ~* a se lăsa în voia. **6.** *(com.)* a da curs; *dar ~ a una lettera* a da curs unei scrisori.

sfolgoraménto *s.m.* strălucire; sclipire.

sfolgoránte *adj.* strălucitor; sclipitor.

sfolgoràre I. *vi. (a)* (şi *fig.*) a străluci; a lumina puternic; *il sole sfolgora nel cielo* soarele străluceşte pe cer; *lo sguardo gli sfolgorava dalla gioia* privirea îi strălucea de bucurie. **II.** *vt.* **1.** a risipi; a cheltui. **2.** *(rar)* a alunga.

sfolgoreggiaménto *s.m.* fulgerare; sclipire; strălucire.

sfolgoreggiàre *vi. (e, a; rar, lit.)* a străluci; a luci puternic.

sfolgorìo, *-ìi, s.m.* strălucire/lucire continuă.

sfollagènte *s.m. invar.* baston de cauciuc; vînă de bou.

sfollaménto *s.m.* **1.** împrăştiere a unei mulţimi, dispersare. **2.** evacuare; *lo ~ dalla scuola* evacuarea din şcoală. **3.** descongestionare.

sfollàre I. *vi. (e, a)* **1.** *(despre mulţime)* a se împrăştia; a se dispersa; *la gente cominciò a ~* lumea a început să se împrăştie. **2.** a se evacua; a se refugia; a se băjeni; *~ in campagna* a se evacua la ţară; *~ sulle montagne* a se refugia/a se retrage în munţi; *~ della città* a se evacua din oraş. **II.** *vt.* **1.** a descongestiona; a evacua; *sfollate la piazza!* eliberaţi/evacuaţi piaţa! **2.** a diminua/a micşora numărul de funcţionari.

sfollàto *s.m.* evacuat (de război); băjenit.

sfoltiménto *s.m.* **1.** rărire. **2.** luminiş.

sfoltire *vt.* a rări; *~ un bosco* a rări o pădure; *bisogna farti ~ i capelli* trebuie să pui să-ţi fileze părul.

sfoltita *s.f.* rărire, rărit; *(în expr.) dare una ~ ai cappelli* a fila părul; *dare una ~ alla siepe* a rări gardul viu.

sfondagiàco *s.m. (înv.)* pumnal de platoşă.

sfondaménto *s.m.* **1.** desfundare. **2.** spargere, găurire; *presentava lo ~ della volta cranica* prezenta spargerea bolţii craniene. **3.** doborîre, prăbuşire. **4.** *(mil.)* spargere/străpungere a frontului. **5.** *(înv.)* spintecare, străpungere; omorîre.

sfondàre I. *vt.* **1.** a găuri, desfunda; a scoate/a sparge partea de dedesubt (fundul); *~ una cassa di legno* a scoate fundul unei lăzi de lemn; *~ le scarpe* a găuri pantofii; *~ i calzoni* a rupe/a toci turul pantalonilor. **2.** a face/a contribui să se prăbuşească podeaua. **3.** a forţa, a sparge, a face o breşă; *~ una porta* a sparge/a forţa o uşă; *~ una parete* a dărîma un/a face o breşă în perete; *(fig.) ~ una porta aperta* a forţa o uşă deschisă. **4.** a face o spargere, a sparge, a jefui; *~ una bottega* a jefui un magazin. **5.** *(mil.)* a sparge/a străpunge frontul. **6.** *(despre o mîncare)* a cădea greu; *~ lo stomaco* a cădea greu la stomac. **II.** *vi. (a)* **1.** a se afirma, a o lua înaintea altora; *è riuscito a ~* a reuşit să se afirme; *ha sfondato nel cinema* s-a afirmat în cinematografie; *non è riuscito a ~ in quell'ambiente* nu a putut să reziste/să se afirme în mediul acela, n-a avut succes. **2.** a cădea; a se prăbuşi, a se dărîma; a se scufunda. **3.** *(fig.)* a ajunge la fund; a se termina cu. **4.** *(pict.)* a alcătui/a crea fondul; a apărea în depărtare/ perspectivă. **III.** *vr.* a ceda/a se rupe la fund; a se desfunda; *il baule sta per ~-si* cufărul e gata să cedeze; *la cesta si è sfondata* coşul a cedat la fund, s-a desfundat.

sfondastòmaco, *-òmachi, adj., s.m.* **1.** *(tosc.)* mîncare greu de digerat. **2.** *(fig.)* (om) plicticos/pretenţios/pedant.

sfondàto I. *adj.* **1.** desfundat. **2.** fără fund; *ricco ~* putred de bogat; *uno ~* un nesătul/sac fără fund. **II.** *s.m. (pict.)* fond.

sfondatùra *s.f.* **1.** desfundare. **2.** rupere; spargere.

sfòndo *s.m.* **1.** *(pict., fig.)* fond; *un castello sullo ~ del mare* un castel pe fondul mării. **2.** *(teatru)* fundal; *lo ~ della scena* fundalul scenei. **3.** privelişte, panoramă. **4.** perspectivă. **5.** *(fig.)* fond (istoric/social etc.); *il romanzo ha per ~ la guerra di secessione* romanul are ca fond războiul de secesiune; *opera/film a ~ sociale* operă/film pe fond de inspiraţie socială. **6.** *(în expr.) ~ piega* cută dublă. **7.** *(mec.)* scobitură (în care se angrenează o piesă).

sfondolàto *adj.* **1.** fără fund.; *ricco ~* putred de bogat. **2.** *(înv.)* găurit; deschis. **3.** *(înv.)* nesătul.

sfondóne *s.m. (dial.)* greşeală grosolană, enormitate.

sfontanàre I. *vt.* a azvîrli/a arunca apa; *~ denari* a arunca bani pe fereastră. **II.** *vi.* a ţişni (ca o fîntînă).

sforacchiàre *vt.* a găuri. *SIN. bucherellare.*

sforbiciàre *vt.* **1.** a tăia; a decupa; a forfeca. **2.** *(sport)* a face foarfeca.

sforbiciàta *s.f.* tăietură cu foarfeca.

sformàre I. *vt.* **1.** a deforma; a schimonosi; a desfigura. **2.** a scoate din calapod. **3.** a scoate din tavă/formă. **II.** *vr.* **1.** a se deforma. **2.** a se supăra; a-şi pierde răbdarea.

sformàto I. *part. tr.* de la s f o r m a r e. **II.** *adj.* **1.** deformat. **2.** schimonosit; desfigurat. **3.** scos din calapod/tavă/formă. **4.** *(înv.)* ciudat; excesiv; necumpătat. **III.** *s.m.* budincă.

sfornaciàre *vt.* a scoate din cuptor/de la copt.

sfornàre *vt.* **1.** a scoate din cuptor. **2.** *(fig.)* a scoate pe piaţă în cantităţi mari; *sfornava un romanzo all'anno* scotea un roman pe an.

sfornellàre *vi. (a) (fam.)* a găti, a face gospodărie.

sfornìre I. *vt.* **1.** a lipsi de ceva; a lua. **2.** *(mil.)* a lipsi de apărare. **II.** *vr.* a se lipsi de strictul necesar.

sfornìto *adj.* lipsit de; neaprovizionat cu; *~ di denari* fără/lipsit de bani; *negozio ~* magazin neaprovizionat/fără marfă. *SIN. sprovvisto.*

sfortùna *s.f.* **1.** nenorocire; nenoroc. *SIN disgrazia.* **2.** adversitate; potrivnicie; ghinion; *avere ~* a avea ghinion.

sfortunataménte *adv.* din nenorocire.

sfortunàto *adj.* **1.** nenorocit; nefericit; ghinionist; *essere ~ al gioco* a fi ghinionist la joc. **2.** funest, aducător de nenorocire; nefast; *fu per noi un anno ~* a fost pentru noi un an funest.

sfortùnio *s.m. (înv.)* nenorocire; accident.

sforzaménto *s.m.* **1.** efort; sforţare. **2.** constrîngere; silire.

sforzàre I. *vt.* **1.** a forţa; a constrînge; *~ il motore* a forţa motorul; *~ a parlare* a constrînge să vorbească. **2.** a sparge; a forţa; *~ una porta* a forţa o uşă; *~ una serratura* a sparge o ială. **3.** a viola; a violenta. **4.** *(mil.)* a ocupa; a învinge cu forţa. **5.** *(înv.)* a slăbi/a slei de forţe. **II.** *vr.* a se sforţa, a se trudi; a se sili; *~-si* a *stare tranquillo* a se strădui să stea potolit.

sforzataménte *adv.* **1.** (în mod) forţat/nefiresc; fără plăcere. **2.** (în mod) violent.

sforzàto I. *part. tr.* de la s f o r z a r e. **II.** *adj.* **1.** forţat; nenatural; *piante ~-e* plante de seră; *sorriso ~* zîmbet silit; *atteggiamento ~* atitudine forţată/nefirească; *spiegazione ~-a* explicaţie forţată/trasă de păr; *interpretazione ~-a* interpretare ten-

denţioasă. **2.** *(înv.)* sleit de putere; *corda ~-a* frînghie de care se trage prea mult.
sforzatùra *s.f.* **1.** efort; constrîngere. **2.** forţare/spargere a unei uşi. **3.** lucru/situaţie forţată; interpretare forţată.
sforzéseo, -éschi, *adj.* *(ist.)* relativ la familia/al familiei Sforza; *il Castello ~* castelul Sforza (din Milano).
sforzévole *adj.* *(înv.)* violent; care forţează.
sforzìno *s.m.* sfoară subţire (dar rezistentă).
sfòrzo *s.m.* **1.** efort; sforţare; trudă, opintire; *~ di volontà* efort de voinţă; *fare ogni ~* a face tot posibilul; *con ~* cu efort, cu trudă; *senza ~* cu uşurinţă; *che ~ !, bello ~ !* ce mai efort!; *~ di stomaco* vomă. **2.** *(mec.)* efort. **3.** *(mil., înv.)* armată; putere. **4.** mişcare de lovire (la scrimă).
sfossàre *vt.* *(pop.)* **1.** a scoate din groapă/a dezgropa cartofi, grîne. **2.** a săpa o groapă.
sfossatùra *s.f.* dezgropare a grînelor.
sfòttere *vt., vr.* *(pop.)* **1.** a (se) batjocori. **2.** a (se) strica; *~ il motore* a strica/a da gata motorul.
sfottimènto *s.m.,* **sfottitùra** *s.f.* *(pop.)* **1.** batjocorire, batjocură. **2.** persecuţie nejustificată.
sfottò *s.m.* *(pop., fam.)* batjocorire; bătaie de joc.
sfracassàre *vt.* *(pop.)* a sfărîma; a sparge; a face bucăţi.
sfracellàre I. *vt.* a zdrobi, a sfărîma; a strivi. **II.** *vr.* a se sparge, a se zdrobi; *l'aereo precipitò al suolo sufracellandosi* avionul se prăbuşi zdrobindu-se.
sfragellàre *vt., vr.* *(pop.)* *v.* sfracellare.
sfragìstica *s.f.* *(ist., ant.)* sfragistică, studiul peceţilor.
sfranàre *vi.* *(a)* a se surpa.
sfrancesàre I. *vi.* *(a; glumeţ)* a vorbi prost franţuzeşte; a se franţuzi. **II.** *vt.* a înlătura influenţele franceze (în vorbire/moravuri etc.).
sfranchire *vt.* **1.** a libera/a degaja/a face mai îndemînatic în mişcări. **2.** a da siguranţă/curaj.
sfrangiàre *vt.* a face franjuri.
sfrangiàto I. *part. tr.* de la sfrungiare. **II.** *adj.* în franjuri; destrămat; *bocca ~-a* gură cu buzele strîmbate (de plîns).
sfrangiatùra *s.f.* **1.** execuţie de franjuri. **2.** *(colectiv)* franjuri.
sfràppe *s.f. pl.* *(dial.)* un fel de minciunele.
sfrascàre I. *vt.* **1.** a desprinde gogoşile de mătase de pe crengi. **2.** a tăia crengile; *~ un albero* a tăia crengile unui copac. **II.** *vi.* *(a)* a foşni.
sfratàrsi *vr.* a ieşi din călugărie; a se descălugări.
sfratàto *adj.* descălugărit; ieşit din călugărie.
sfrattàre I. *vt.* **1.** a evacua (din casă). **2.** a expulza (un străin); *~ il paese* a părăsi în grabă ţara. **II.** *vi.* *(a, e)* **1.** a se evacua; *è stato costretto a ~* a fost obligat să se evacueze. **2.** a părăsi în grabă (un loc).
sfràtto *s.m.* **1.** evacuare; *decreto di ~* decret de evacuare. **2.** expulzare; *subire lo ~* a fi expulzat. **3.** *(sport) palla a ~* un fel de oină.
sfrecciàre *vi.* *(e)* a săgeta; *gli aerei sfrecciano nel cielo* avioanele săgetează cerul.
sfreddàre *vt.* a răci.
sfregacciàre *vt.* **1.** *(rar)* a freca tare/bine. **2.** a mîzgăli cu cerneală.
sfregacciolàre *vt.* *(rar)* *v.* sfregacciare.
sfregàre I. *vt.* **1.** a freca; *~ i mobili* a freca/a lustrui mobila. *SIN. strofinare.* **2.** a freca, a hîrşii, a zgîria; *~ il fiammifero* a freca chibritul. **II.** *vi.* *(a), vr.* a se freca, a se şterge; *~ contro il muro* a se şterge de zid; *mi hanno sfregato la macchina* mi-au zgîriat maşina; *~-si le mani* a-şi freca mîinile.
sfregàta *s.f.* frecare (o dată); frecuş.
sfregatóio, -tói, *s.m.* cîrpă; perie de frecat.
sfregatùra *s.f.* frecătură; frecare.
sfregiàre I. *vt.* **1.** a tăia/a cresta/a poci obrazul. **2.** a zgîria; *~ un quadro* a zgîria un tablou. **3.** *(fig.)* a dezonora. **II.** *vr.* a se zgîria; a se tăia.
sfregiàto *adj.* cu faţa însemnată de o cicatrice; *(substantivat) Carlo lo ~* Carol cel cu cicatrice pe obraz.
sfrègio *s.m.* **1.** tăietură/cicatrice pe faţă. **2.** afront; insultă; dezonoare. **3.** *scrivania piena di sfregi* birou plin de zgîrieturi.
sfrenàre I. *vt.* **1.** a scoate frîul. **2.** a da frîu liber, a nu se controla; *~ la fantasia* a da frîu liber fanteziei. **3.** *(auto.)* a da drumul la frînă. **4.** a arunca, a slobozi (săgeţi etc.). **II.** *vr.* a-şi da drumul, a nu se controla; *~-si nel bere* a bea fără măsură; *(fig.)* a se dezlănţui (în purtări).
sfrenataménte *adv.* neînfrînat; nestăpînit.
sfrenatézza *s.f.* **1.** nestăpînire, neînfrînare. **2.** desfrîu; faptă desfrînată.
sfrenàto *adj.* **1.** nestăpînit; neînfrînat. **2.** libertin; desfrînat.
sfrìdo *s.m.* *(com.)* perisabilitate
sfriggere *vi.* *(a)* a sfîrîi. *SIN. sfrigolare.*
sfriggolàre, sfrigolàre *vi.* *v.* sfriggere.
sfriggolìo, -ìi, *s.m.* sfîrîială, sfîrîit.
sfringuellàre *vi.* *(a)* **1.** *(despre cintezoi etc.)* a ciripi tare. **2.** *(glumeţ)* a vorbi fără competenţă, a trăncăni. **3.** *(glumeţ, depr.)* a cînta cu triluri. **4.** a spune/a divulga lucruri secrete, a ciripi.
sfrisàre *vt.* a atinge uşor; a zgîria.
sfrisatùra *s.f.* *(reg.)* zgîrietură (pe un obiect/o mobilă).
sfrìso *s.m.* **1.** atingere uşoară; *toccare di ~* a atinge uşor. **2.** zgîrietură (prin atingere). **3.** atingere dintr-o parte (la biliard).
sfrittellàre I. *vi.* *(a)* a face multe clătite. **II.** *vt., vr.* a (se) păta cu grăsime.
sfrollàto *adj.* *(depr.)* vlăguit; moale; sleit.
sfrombolàre *vt.* a trage cu praştia.
sfrombolàta *s.f.* lovitură de praştie.
sfrondaménto *s.m.* **1.** desfrunzire. **2.** debarasare (de ceea ce este de prisos).
sfrondàre *vi., vr.* **1.** a (se) desfrunzi. **2.** a (se) debarasa; a (se) uşura, a (se) libera (de amănunte de prisos/de înfloriturі etc.); a simplifica, a face mai concis.
sfrondatùra *s.f.* desfrunzire; curăţire.
sfrontàre *vt.* *(înv.)* a pierde ruşinea; a deveni impertinent.
sfrontatàggine *s.f.* *v.* sfrontatezza.
sfrontataménte *adv.* cu neruşinare, obraznic.
sfrontatézza *s.f.* obrăznicie; îndrăzneală; neruşinare. *SIN. sfacciataggine, impudenza.*
sfrontàto *adj., s.m.* neruşinat, obraznic, impertinent. *SIN. impudente, sfacciato.*
sfronzàre I. *vt.* **1.** *(lit., rar)* a desfrunzi. **2.** *(fig.)* a tăia colţurile (unei cărţi); a egala o margine. **II.** *vi.* *(e; agr.)* a creşte; a deveni stufos.
sfrottolàre *vi.* *(a; fam.)* a povesti/a spune basme/minciuni.
sfrueonàre *vt.* **1.** a scotoci; a scormoni (cu un băţ). **2.** a destupa (o ţeavă/un tub).
sfruconàta *s.f.* scotocire; scormonire.
sfrullàre *vt.* *(înv.)* a filfîi.
sfrusciàre *vi.* *(a)* a fîşîi, a foşni (prelung).
sfruscìo, -ìi, *s.m.* fîşîit; foşnet continuu.
sfruttàbile *adj.* bun de exploatat.
sfruttaménto *s.m.* exploatare; *lo ~ dell'uomo sullo uomo* exploatarea omului de către om.
sfruttàre *vt.* **1.** a exploata; *~ una miniera* a exploata o mină. **2.** *(fig.)* a exploata; *~ gli operai* a exploata muncitorii; *~ una donna* a exploata o femeie (în mod necinstit). **3.** a profita de, a exploata;

~ *la situazione* a profita de situaţie; ~ *l'ingenuità altrui* a exploata naivitatea cuiva.

sfruttatóre, -trice *s.m.* şi *f.* exploatator; ~ *di donne* proxenet.

sfucinàre *vt.* **1.** a scoate din cuptor (la fierărie). **2.** *(fig.)* a publica/a scoate versuri etc.

sfuggènte *adj.* ambiguu, echivoc; *fronte* ~ frunte teşită.

sfuggévole *adj.* **1.** fugitiv, trecător; labil. *SIN. fugace, fuggevole.* **2.** lunecos; neted. **3.** lunecos; care scapă uşor din mîini.

sfuggevolézza *s.f.* **1.** nepreciziune, nedefinire. **2.** fugacitate; vremelnicie.

sfuggevolménte *adv.* (în mod) fugitiv/vremelnic, în treacăt.

sfuggìre I. *vt.* a evita; a ocoli; a eluda; a fugi de; ~ *un pericolo* a evita/a ocoli un pericol; ~ *una discussione* a evita o discuţie; ~ *la pubblicità* a evita publicitatea. **II.** *vi. (e)* **1.** a scăpa; a se sustrage; ~ *agli inseguitori* a scăpa de urmăritori; ~ *alla polizia* a se scăpa de poliţie; ~ *al controllo* **a)** a se sustrage controlului; **b)** a scăpa de control; ~ *alla forca* a scăpa de spînzurătoare. **2.** a scăpa, a lăsa să cadă (pe negîndite); ~ *il piatto di mano* a scăpa farfuria din mînă. **3.** *(fig.)* a scăpa atenţiei; a se strecura pe neobservate, a trece neobservat; *nello scrivere mi è sfuggito un errore* mi-a scăpat/mi s-a strecurat o greşeală în scris; ~*-gli di bocca il nome del complice* a-i scăpa numele complicelui; *lasciarsi* ~ *l'occasione* a scăpa/a pierde ocazia. **4.** *(fig.)* a fi spus din greşeală, a-i scăpa; ~*-gli una osservazione inopportuna* a-i scăpa o observaţie nepotrivită. **5.** *(fig.)* a uita, a-i ieşi din minte, a-i scăpa; *mi è sfuggito che oggi è il tuo compleanno* am uitat că astăzi îţi este aniversarea; *mi sfugge il nome/il titolo* îmi scapă numele/titlul. **6.** *(înv., pict.)* a se pierde în racursiu.

sfuggita *s.f.* fugă repede; *(în expr.) fare una* ~ *a casa* a da o fugă pînă acasă; *di* ~ în fugă, în treacăt; *ci siamo salutati di* ~ ne-am salutat în fugă.

sfuggìto I. *part. tr.* de la s f u g g i r e. **II.** *adj.* **1.** scăpat (dintr-o primejdie). **2.** care se sustrage; *vestito* ~ rochie rămasă scurtă şi strîmtă. **3.** care a trecut neobservat; *(loc. adv.) di* ~*-a* în treacăt; *alla* ~*-a* în goană.

sfumàre I. *vi. (e)* **1.** a se preface în fum; a se evapora; *la nebbia sfuma* ceaţa se ridică. **2.** *(fig.)* a se risipi; a se împrăştia; a dispărea; *il nostro sogno è sfumato* visul nostru s-a dus. *SIN. svanire.* **3.** *(despre o culoare)* a se degrada/a se estompa; *un rosso che sfuma in rosa* un roşu care bate în roz. **4.** a se estompa; *il paesaggio andava sfumando* peisajul se estompa. **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a afuma. **2.** *(înv.)* a face să se evaporeze. **3.** a estompa; a nuanţa (o culoare/un sunet); ~ *un suono* a nuanţa un sunet; ~ *i capelli* a tăia părul în scară. **4.** *(despre un desen)* a nuanţa în clarobscur.

sfumatézza *s.f.* caracter/aspect nuanţat/estompat.

sfumàto I. *part. tr.* de la s f u m a r e. **II.** *adj. (despre culoare, un sunet)* estompat; nuanţat. **III.** *s.m.* nuanţare; nuanţă/estompare de sunet/culoare.

sfumatùra *s.f.* **1.** nuanţă/estompare/nuanţare de sunet/culoare. **2.** *(fig.)* nuanţă; deosebire imperceptibilă; ~ *di significato* nuanţă de sens; *una* ~ *di ironia* o nuanţă de ironie. **3.** tăiat al părului în scară; *fare la* ~ *alta* a se tunde scurt în scară.

sfumìno *s.m.* (desen) estompă.

sfùmo *s.m. (pict.)* estompare.

sfuriàre I. *vi. (a)* a răbufni. **II.** *vt. (rar)* a-şi revărsa furia/mînia; *lasciatelo* ~ lăsaţi-l să-şi verse focul/să se răcorească.

sfuriàta *s.f.* **1.** acces de furie; răbufnire; izbucnire; *una* ~ *di pioggia* aversă de ploaie; ~ *di vento* rafală de vînt. **2.** grabă; zăpăceală; *fare una* ~ *per gli esami* a da zor pentru examene.

sfùso *adj.* **1.** topit; *burro* ~ unt topit. **2.** *(despre o marfă alimentară)* vărsat, în vrac; cu bucata; *candele* ~*-e* lumînări care se vînd cu bucata.

sgabbiàre *vt.* a scoate din colivie.

sgabellàre I. *vt. (înv.)* **1.** a plăti (vama); a scoate din vamă; a vămui. **2.** a trimite pe lumea cealaltă. **II.** *vr. (fam.)* a se debarasa, a scăpa (de cineva plicticos); ~*-sela* a scăpa de o obligaţie/de o plictiseală.

sgabèllo *s.m.* **1.** taburet. **2.** scăunel de sprijinit picioarele.

sgabuzzìno *s.m.* **1.** cămăruţă, odăiţă; chichineaţă. **2.** cămară, debara.

sgagliardàre *vt. (înv.) v.* s g a g l i a r d i r e.

sgagliardìre *vt.* a vlăgui, a lua puterea/voinicia/vigoarea.

sgaldàre *vt.* **1.** a tăia în verif. **2.** a tăia/a croi prost o rochie.

sgallàre *vt., vi. (a)* a (se) băşica.

sgallettàre *vi. (a; glumeţ, depr.)* a face pe spiritualul/pe cocoşelul.

sgallettìo *s.m. (fam., ironic)* deşteptăciune; vioiciune.

sgallinàre *vi. (a)* a face găinării; a fura găini.

sgalluzzàre *vi. (a; fam.)* a petrece, a chefui.

sgambàre I. *vt.* **1.** a rupe tulpina (unei flori). **2.** a rupe picioarele; a obliga la mers repede. **II.** *vi. (e), vr.* a merge repede; a-şi rupe picioarele (mergînd); a se obosi; *per prendere il treno si è sgambato* ca să prindă trenul a alergat, nu glumă.

sgambàta *s.f.* **1.** alergătură; cursă lungă/obositoare; *farsi una* ~ a face o cursă. **2.** *(sport)* alergare de încălzire.

sgambàto I. *part. tr.* de la s g a m b a r e. **II.** *adj.* **1.** fără gambe; *cavallo* ~ cal cu picioare lungi şi subţiri; *calze* ~*-e* ciorapi foarte scurţi; *calzoni* ~*-i* şort. **2.** *(despre floare)* fără tulpină/codiţă. **3.** *(fig.)* trudit; cu sufletul scos.

sgambettàre I. *vi. (a)* **1.** a da din picioare; *il neonato sgambetta* plodul dă din picioruşe. **2.** *(despre un copil mic)* a face primii paşi. **3.** a merge repede/cu paşi mici. **II.** *vt.* a pune piedică; *il calciatore fu sgambettato in area di rigore* fotbalistului i s-a pus piedică în careu.

sgambettàta *s.f.* fugă; cursă, goană.

sgambétto *s.m.* **1.** ţopăială. **2.** piedică cu piciorul; *fare lo* ~ **a)** a pune piedică; **b)** *(fig.)* a lua locul altuia, a scoate pe cineva din slujbă, luîndu-i locul; *(haltere) fare lo* ~ a-şi mişca (potrivind) picioarele.

sganasciapòpoli *s.m. (glumeţ)* dentist.

sganasciàre I. *vt.* **1.** a rupe/a muta fălcile; ~ *con un pugno* a muta fălcile cu un pumn. **2.** a rupe; a desface, a strica. **II.** *vr.* a se rupe; a se disloca; ~*-si dalle risa* a se strîmba de rîs; ~*-si dagli sbadigli* a-şi rupe fălcile căscînd de somn. **III.** *vi. (a)* **1.** *(rar)* a mînca lacom, a devora. **2.** *(fig.)* a fura ca-n codru; *amministratore che sgannascia* administrator ce fură ca-n codru.

sganasciàta *s.f.* **1.** dislocare; rupere; strîmbare. **2.** hohot/rîs puternic.

sganasciòne *s.m.* lovitură peste gură/peste fălci; palmă.

sganciamènto *s.m.* **1.** scoatere din cîrlig; desprindere. decuplare, declanşare. **2.** lansare de bombe. **3.** *(mil.)* desprindere/scăpare (de duşman).

sganciàre I. *vt.* **1.** a scoate din copci/cîrlig, a decupla; ~ *un rimorchio/un vagone* a decupla o remorcă/un vagon. **2.** a lansa; ~ *bombe/siluri* a lansa bombe/torpile; *i bombardieri hanno rinunciato a* ~ bombardierele au renunţat să bombardeze. **3.** *(tehn.)* a declanşa; a desprinde; a decupla. **4.** *(fig., fam.)* a se scotoci în buzunare, a scoate/a da bani (fără plăcere); *avanti, sgancia i soldi!* hai, scoate odată banii! II. *vr.* **1.** a se decupla, a se desprinde. **2.** *(mil.)* a se replia. **3.** *(fig., fam.)* a se debarasa; ~*-si da un amico noioso* a se debarasa de un prieten plicticos; ~*-si da un seccatore* a se scăpa de un cicălitor.

sgàncio *s.m. (tehn.)* **1.** declanşare. **2.** decuplare.

sgangheraménto *s.m.* **1.** ieşire din ţiţîni. **2.** dislocare; rupere. **3.** scrîntire (de picior etc.). **4.** dezordine.

sgangheràre I. *vt.* **1.** a scoate din ţiţîni. *SIN. scardinare.* **2.** a se sparge; a rupe; ~ *un baule* a sparge un cufăr. **3.** a deschide, a căsca. **4.** a disloca un os; a scrînti *SIN. scardinare.* II. *vr.* a se disloca; ~*-si dalle risa* a se prăpădi de rîs.

sgangheratàggine *s.f.* **1.** grosolănie. **2.** vulgaritate.

sgangherataménte *adv.* cu grosolănie/vulgar; *ridere* ~ a rîde în mod vulgar.

sgangheràto I. *part. tr.* de la sgangherare. II. *adj.* **1.** scos din ţiţîni, din balamale; dislocat; *una sedia* ~*-a* un scaun descleiat/şubred; *risa* ~*-e* rîs vulgar/deşănţat. **2.** dezordonat; *casa* ~*-a* casă prost întreţinută. *SIN. scalcagnato.* **3.** nelegat; dezlînat; *stile* ~ stil dezlînat. **4.** deşelat; sleit de puteri.

sgannàre *vt. (înv.)* a trezi la realitate; a arăta adevărul; a scoate din eroare.

sgaràre *vt. (înv.)* **1.** a cîştiga o întrecere. **2.** a ţine piept; a înfrunta.

sgarbatàggine *s.f.* nepolitete; mojicie/bădărănie (în purtare).

sgarbataménte *adv.* (în mod) nepoliticos/cu mojicie.

sgarbatézza *s.f.* act/gest de nepolitete; mojicie, bădărănie.

sgarbàto *adj., s.m.* mojic, bădăran.

sgarbería *s.f.* mojicie, bădărănie.

sgàrbo *s.m.* act/gest de mojicie/de bădărănie; grosolănie; *ricevere uno* ~ a primi un afront.

sgarbugliàre *vt.* a descurca; ~ *una questione complicata* a descurca un lucru încurcat.

sgargarizzàre *vt., vi. (a)* a face gargară.

sgargiànte *adj.* **1.** frapant, izbitor, ţipător; *colori* ~*-i* culori ţipătoare/frapante. **2.** extravagant, excentric.

sgargiàre *vi. (a)* **1.** a fi extravagant/excentric. **2.** a face pe deşteptul/spiritualul.

sgarìre *vt. (înv.)* *v.* sgarare.

sgarràre *vi. (a)* **1.** *(despre un ceasornic etc.)* a nu fi precis, exact; a greşi; *orologio che non sgarra* ceas foarte precis. **2.** a se rătăci; a se abate; *è un impiegato che non sgarra mai* e un funcţionar fără nici o abatere/perfect.

sgàrro *s.m. (înv.)* eroare; greşeală.

sgàrza *s.f.* **1.** răzuitoare (pentru subţiat etc.). **2.** *(ornit.)* bîtlan *(Ardea cinerea).*

sgattaiolàre *vi. (e)* a ieşi în grabă; a se strecura; a se furişa; ~ *in casa* a se strecura/a se furişa în casă; *(fig.)* ~ *dall'aula* a o şterge din aulă.

sgavazzàre *vi. (a)* **1.** a huzuri. **2.** a trăi pentru plăceri; a benchetui.

sgelàre *vt., vr., vi.* *v.* disgelare.

sghémbo I. *adj.* oblic; strîmb; întortocheat; sucit; *(geom.) rette* ~*-e* linii oblice; *(loc. adv.) a* ~ pieziş; *muro* ~ zid înclinat; *tagliato a* ~ croit în verif. II. *adv.* pieziş; *camminare* ~ a umbla strîmb.

sghermìre *vt. (înv.)* a scoate din gheare; a elibera.

sgheronàto *adj.* **1.** *(despre o stofă)* tăiat în clini inegali; *sottana* ~*-a* fustă evazată. **2.** *(fig., înv.)* dizgraţios; fără şic; fără fason.

sghérro I. *s.m.* **1.** bandit; tîlhar. **2.** asasin plătit. **3.** zbir; poliţist; călău. **4.** nemernic. II. *adj.* banditesc; *cappello alla* ~*-a* pălărie pe o ureche.

sghiacciàre *vt., vi. (e), vr.* a (se) topi, a (se) dezgheţa; a face/a deveni mai puţin rece/îngheţat.

sghiaiàre *vt.* a curăţa de pietriş (albia unui rîu).

sghialatóre *s.m. (hidr.)* instalaţie de oprire a pietrişului într-un canal.

sghignàre *vi. (a)* a rînji.

sghignazzaménto *s.m.* rînjet.

sghignazzàre *vi. (a)* a rîde zgomotos şi batjocoritor; a rîde fără ruşine.

sghignazzàta *s.f.* rîs zgomotos/grosolan/batjocoritor.

sghilèmbo *adj. (fam., dial.)* **1.** strîmb. **2.** cu picioarele strîmbe.

sghimbèscio I. *adj.* strîmb; oblic; *camminare a* ~ a merge pieziş; *scrivere di* ~ a scrie strîmb/rînduri strîmbe; *(fig.) uomo* ~ tip original/straniu/trăsnit. II. *s.m.* linie oblică/pieziş; *(loc, adv.) a* ~ oblic; pieziş.

sghiribìzzo *s.m. (pop.)* trăsnaie, aiureală, păsărică. *SIN. ghiribizzo.*

sglorìare *vi. (a; înv.)* a aştepta gloria, a dori glorie.

sgnaccàre *vt. (mil., în expr.)* ~ *dentro,* ~ *in prigione* a băga/a trimite la închisoare/la carceră.

sgnaulìo *s.m.* *v.* gnaulio.

sgobbàre I. *vi. (a)* **1.** a trudi; a munci mult; a roboti. **2.** a se cocoşa (citind/lucrînd); a se extenua; ~ *otto giorni al giorno* a munci ca un rob, a se speti muncind. II. *vt. (rar)* a cocoşa.

sgòbbo *s.m.* muncă; trudă, oboseală.

sgobbóne *s.m. (fam.)* **1.** *(despre un şcolar etc.)* muncitor, harnic; tocilar. **2.** om truditor/care face toate corvezile/care munceşte mult.

sgocciolàre I. *vt.* a scurge ultimele picături; a goli pînă la fund; *(fig.)* ~*-si un fiasco/una bottiglia* a suge/a bea o sticlă; *(fig., înv.)* ~*-si il bariletto* a spune tot ce ştie. II. *vi. (e)* a picura.

sgocciolatóio *s.m.* **1.** uscător/scurgător de vase. **2.** *(arhit.)* ciubuc (pentru scurgerea apei). **3.** vas de strîns picăturile.

sgocciolatùra *s.f.* **1.** picurare. **2.** *(colectiv)* picături căzute/turnate. **3.** picături rămase; rest; fund.

sgocciolìo, *-ìi, s.m. (fam.)* picur/picurat continuu.

sgócciolo *s.m.* **1.** picurare. **2.** ultimele picături; scursură; *essere agli* ~*-i* a fi pe terminate/pe sfîrşite.

sgolàrsi *vr.* **1.** a răguşi vorbind/cîntînd. **2.** a zbiera, a striga (vorbind); a obosi vorbind; ~ *a far lezione* a răguşi la clasă/explicînd lecţiile.

sgomberàre *vt.* **1.** a goli, a elibera; ~ *la piazza* a elibera piaţa. **2.** *(mil.)* a evacua; a elibera; ~ *il villaggio* **a)** a elibera satul; **b)** a evacua satul. **3.** a se muta; *(glumeţ) sgombera!* cară-te!

sgomberatóre *s.m.* hamal încărcător (specializat în mutări).

sgomberatùra *s.f.* **1.** golire (de lucruri). **2.** mutat. **3.** cheltuială cu mutatul; dată obişnuită pentru mutat.

sgómbero *s.m.* **1.** mutat; mutare. *SIN. trasloco.* **2.** debarasare; golire; deşertare. **3.** *(mil.)* evacuare; ~ *dei feriti* evacuare a răniţilor.

sgombràre I. *vt.* **1.** *(şi fig.)* a elibera locul; a face loc; a goli; ~ *il mercato* a elibera piaţa; ~ *la strada/la stanza* a goli strada/camera. **2.** a evacua; ~ *l'aula* a evacua aula/clasa; *(mil.) l'esercito comincia a* ~ armata începe să evacueze; ~ *il paese* a evacua satul; ~ *una posizione* a părăsi o poziţie.

3. a se muta, a se evacua; a fi evacuaţi; *bisogna ~ il palazzo* trebuie evacuat blocul. **4.** *(şi fig.)* a duce cu sine; a curăţa locul; a mătura, a alunga; *~ la propria roba* a-şi duce lucrurile cu sine; *il vento sgombra le nuvole* vîntul goneşte/măturǎ norii; *(înv.) ~ qualcosa in un luogo* a pune un lucru/ceva la păstrare/în siguranţă. **5.** *(rar, lit.)* a alunga; *~ da sé* a alunga de la sine. **II.** *vr.* **1.** a se muta; a pleca. **2.** *(lit.)* a se limpezi, a se curăţa; a se goli, a se deşerta.

sgómbro[1] **I.** *s.m.* mutat, mutare. *SIN. trasloco.* **II.** *adj.* **1.** liber, golit, deşertat. **2.** *(fig.)* lipsit de; *~ di rimorso* lipsit de remuşcare.

sgómbro[2] *s.m. (iht.)* scrumbie *(Scomber scombrus)*.

sgomentàre I. *vt.* **1.** a speria; a înspăimînta. **2.** a consterna. **II.** *vr.* **1.** a se speria; a se înspăimînta; *non ~-si di nulla* a nu se înfricoşa de nimic. **2.** a fi/a rămîne consternat. *SIN. spaventare.*

sgoménto I. *adj.* **1.** înspăimîntat; speriat. **2.** consternat. **II.** *s.m.* **1.** spaimă. **2.** consternare; *riaversi dallo ~* a-şi regăsi sîngele rece, a-şi reveni din spaimă.

sgominàre *vt.* **1.** a pune pe fugă/a risipi duşmanii/mulţimea. **2.** a răvăşi, a pune de-a valma.

sgominìo *s.m.* învălmăşeală; tulburare; dezordine gravă, derută.

sgomitolàre I. *vt.* **1.** a desface/a depăna de pe ghem. **2.** *(fig.)* a vorbi cu uşurinţă; a vorbi mult şi curgător. **II.** *vr.* **1.** *(despre un ghem)* a se depăna. **2.** *(despre o amintire, o povestire)* a se depăna.

sgommàre *vt., vr. (despre un timbru etc.)* a-şi pierde cleiul/calitatea de a lipi; a se dezlipi.

sgommatóre *s.m.* hoţ de cauciucuri.

sgonfiaménto *s.m.* dezumflare.

sgonfiàre *vt., vi. (e), vr.* **1.** *(şi fig.)* a (se) dezumfla; *dopo l'insuccesso si è sgonfiato* după insucces s-a dezumflat. **2.** *(dial.)* a exagera. **3.** *(pop.)* a cicăli, a bate la cap, a plictisi. **4.** *(despre o haină)* a face o boşoalcă/o umflătură; *il vestito sgonfia sulle spalle* rochia are o boşoalcă la spate

sgonfiàto I. part. tr. de la sgonfiare. **II.** *adj.* dezumflat; *(fig.) pallone ~* persoană care şi-a pierdut autoritatea.

sgonfiatùra *s.f.* dezumflare.

sgónfio I. *adj.* dezumflat; neumflat. **II.** *s.m.* bufă; *manica con lo ~* mînecă bufantă.

sgonfiòtto *s.m.* **1.** *(culinar)* minciunică; gogoaşă umplută. **2.** bufă; creţ (la o rochie).

sgonnellàre I. *vi. (a; fam.)* **1.** a trebălui prin casă. **2.** a-şi da importanţă. **3.** *(fig.)* a se plimba mereu; a căuta admiratori. **II.** *vt.* a ridica, a sumete, a sufleca; *~ pagnotte* a mînca cu poftă.

sgonnellóna *s.f. (fam.)* **1.** cochetă. **2.** femeie uşoară.

sgoratùra *s.f.* **1.** pată de apă (pe stofă/zid). **2.** şanţ cu apă murdară; rigolă.

sgórbia *s.f.* **1.** daltă. **2.** lemnar/dăltiţă de scobit lemnul.

sgorbiàre I. *vt.* a păta; a mînji (cu cerneală/culori). *SIN. scarabocchiare.* **II.** *vi. (a; despre dulgher)* a lucra cu lemnarul; a scobi lemnul.

sgorbiatùra *s.f.* **1.** pătare; mînjire. **2.** scriere urîtă. **3.** lucru de dulgherie (făcut cu lemnarul).

sgòrbio *s.m.* **1.** pată cu cerneală. **2.** scris/scriere ilizibil(ă), mîzgăleală. *SIN. scarabocchio.* **3.** *(fig.)* pictură proastă. **4.** *(fig.)* pocitanie; om diform/pocit.

sgorgaménto *s.m.* **1.** ţîşnire; *~ del sangue* ţîşnire a sîngelui. **2.** revărsare.

sgorgàre *vi. (a)* **1.** a ţîşni. **2.** a se revărsa; a curge abundent; *~ nel mare* a se vărsa în mare. **3.** *(fig.)* a porni, a veni; a proveni; *~ dal cuore* a veni din inimă. **4.** a desfunda; *~ un lavandino* a desfunda o chiuvetă.

sgorgàta *s.f.* **1.** ţîşnitură (de apă/aer, dintr-o pompă). **2.** ţîşnire.

sgorgatóio, *-òi, s.m.* gură (prin care ţîşneşte ceva).

sgórgo, *sgórghi, s.m.* ţîşnire; revărsare; *a ~* din belşug.

sgovernàre *vt.* a guverna prost.

sgovèrno *s.m.* guvernare proastă.

sgozzàre *vt.* **1.** a tăia gîtul; a înjunghia; a măcelări. *SIN. scannare.* **2.** a jecmăni cu camăta. **3.** *(înv.)* a înghiţi; a îndura.

sgozzatùra *s.f. (fam.)* tăiere a gîtului; măcelărire; înjunghiere.

sgozzìno *s.m. (înv.)* cămătar.

sgradévole *adj.* neplăcut; ingrat; nedorit.

sgradevolménte *adv.* în mod neplăcut/dezagreabil.

sgradìre I. *vi. (e)* a displăcea; a nu fi plăcut. **II.** *vt.* a nu agrea; a nu primi (un dar etc.); *vi prego di non ~* vă rog să primiţi.

sgradito I. *part. tr.* de la sgradire. **II.** *adj.* nedorit; neplăcut; respingător; *una notizia ~-a* o ştire/veste neplăcută; *riuscir ~ a qualcuno* a fi antipatic cuiva.

sgràffa *s.f. (tipogr.)* semn de paragraf.

sgraffiàre *vt.* **1.** a zgîria; *~ la pelle* a zgîria pielea; *~ la portiera dell'auto* a zgîria portiera maşinii. **2.** a şterpeli. **3.** a lucra în sgrafit.

sgraffiatùra *s.f.* zgîrietură.

sgraffignàre *vt. (pop.)* **1.** a şterpeli cu dexteritate; a subtiliza. **2.** a zgîria uşor.

sgràffio *s.m.* **1.** zgîrietură. **2.** pictură în sgrafit (în alb şi negru/pe zid).

sgrammaticàre *vi. (a)* a face greşeli de gramatică.

sgrammaticato *adj.* cu greşeli de gramatică.

sgrammaticatùra *s.f.* greşeală de gramatică.

sgrammaticóne *s.m. (fam.)* ignorant.

sgranàre I. *vt.* **1.** a curăţa; a scoate din coajă/păstaie; a curăţa de coajă/de pe ştiulete; *~ il granoturco* a curăţa ştiuletele. **2.** *(fig., fam.)* a mînca; a muşca lacom; *~ gli occhi* a zgîi ochii; *~ il rosario* a înşira rugăciuni. **3.** a scoate din angrenaj. **4.** a ciuguli boabe (din ciorchine). **5.** *(înv.)* a face fărîme, a fărîmiţa. **II.** *vr.* **1.** a se fărîmiţa. **2.** *(mec.)* a se dezangrena.

sgranàto *adj.* **1.** *(despre boabe de fasole etc.)* scos din păstaie, curăţat. **2.** zgîit, cu ochii zgîiţi.

sgranatóio, *-òi, s.m. (agr.)* maşină de curăţat porumbul (manuală).

sgranatrice *s.f.* **1.** batoză de porumb. **2.** maşină de egrenat.

sgranatùra *s.f.* **1.** curăţire/curăţat din păstaie/ştiulete etc. **2.** culegere de boabe (de pe ciorchine).

sgranchiàre *vt. (rar)* *v.* sgranchire.

sgranchire *vr.* a se/a-şi dezmorţi; a se întinde.

sgranellàre I. *vt.* **1.** a egrena. **2.** a curăţa de pe ştiuleţi/ciorchini. **II.** *vr. (rar)* a se fărîmiţa; a se grăunţi.

sgranellatóio *s.m.* maşină de egrenat.

sgranellatùra *s.f.* egrenare; egrenat.

sgranocchiàre *vt.* **1.** a sparge în dinţi (un os/o sămînţă). **2.** a ronţăi/a ciuguli cu plăcere, a păpa.

sgrappolàre *vt.* a culege boabele de pe ciorchine.

sgrappolatóio *s.m.*, **sgrappolatrice** *s.f.* unealtă/maşină de separat boabele de pe ciorchine.

sgrassàre *vt.* **1.** a degresa; a scoate grăsimea. **2.** a scoate pete de grăsime. **3.** *(reg.)* a jefui de tot.

sgrassatóre *s.m.* **1.** degresor. **2.** *(text.)* muncitor care spală lîna.

sgrassatùra *s.f.* **1.** degresare. **2.** *(text.)* spălare a lînii

sgràto *adj. (lit.)* neplăcut; dezagreabil.
sgravàre I. *vt.* 1. a uşura; a despovăra; ~ *la bestia di* a despovăra animalul de. 2. a scuti de dări. 3. a degreva; ~ *da imposte* a degreva de impozite. II. *vi., vr.* 1. a naşte, a se uşura; *si è sgravata ieri* a născut ieri. 2. *(fig.)* a se uşura; ~*-si di un rimorso* a-şi uşura conştiinţa, a-şi alina o remuşcare.
sgràvio *s.m.* 1. descărcare; despovărare. 2. scutire de dări. 3. degrevare. 4. dezvinovăţire; *per ~ di coscienza* pentru a-mi face datoria; pentru a-mi uşura/a-mi împăca/a-mi linişti conştiinţa.
sgraziatàggine *s.f.* nedelicateţe; grosolănie.
sgraziataménte *adv.* 1. disgraţios. 2. în mod stîngaci. 3. *(înv.)* din nenorocire.
sgraziàto *adj.* 1. grosolan, neplăcut, greoi, disgraţios, stîngaci. 2. *(înv.)* nefericit.
sgretolaménto *s.m.* 1. zdrobire, strivire. 2. fărîmiţare, sfărîmare. 3. scrîşnire (din dinţi). 4. ronţăire.
sgretolàre I. *vt.* 1. a fărîmiţa (o rocă etc.). 2. a sparge/a ronţăi seminţe. 3. a zdrobi (un os în dinţi). II. *vi. (a)* a scrîşni/a scîrţîi din dinţi. III. *vr.* a se fărîmiţa; a se sparge.
sgretolàto *adj.* 1. zdrobit; strivit. 2. fărîmiţat; sfărîmat.
sgretolìo *s.m.* 1. ronţăit; scîrţîit continuu. 2. sfărîmare; fărîmiţare.
sgricciolo *s.m. v.* s c r i c c i o l o.
sgridacchiàre *vt.* a certa uşor/fără convingere.
sgridàre *vt.* 1. a certa cu glas tare/cu severitate; a dojeni. 2. *(înv.)* a vorbi tare.
sgridàta *s.f.* ceartă; observaţie severă; dojană aspră.
sgrigionàre *vi. (a) v.* s g r i g l i o l a r e.
sgrigliolàre *vi. (a; despre ghete etc.)* a scîrţîi.
sgrigliolo *s.m.* scîrţîit (de ghete etc.).
sgrignàre *vi. (a; înv.)* **a)** a rîde în batjocură; **b)** a se rînji.
sgrillettàre *vt., vi, (a)* 1. a sfîrîi (în tigaie). 2. *(glumeţ)* a trage (cu arma); a apăsa pe trăgaci.
sgrinfia *s.f.* 1. *(pop.)* gheară; *ha certa ~* ştie să fure. 2. *(fig.)* hoţ.
sgrommàre *vt.* a curăţa crusta/piatra (depusă în butoi etc.).
sgrommatùra *s.f.* curăţire de crustă/piatră (din butoi etc.).
sgrondare I. *vi. (a)* 1. a se scurge; a curge în şuvoaie; *mettere l'ombrello a ~* a pune umbrela să se scurgă. 2. a şiroi; *l'albero sgronda di acqua* copacul şiroieşte de apă. II. *vt.* 1. a scurge/a scutura de apă; ~ *un fiasco* a scurge o sticlă. 2. a usca, a zvînta.
sgrondatóio *s.m.* uscător; scurgător.
sgrondatùra *s.f.* 1. scurgere a apei. 2. uscare; zvîntare.
sgróndo *s.m.* 1. zvîntare; uscare; *tenere a ~* a pune la zvîntat; *tetto a ~* acoperiş în pantă. 2. apă/lichid care se scurge. 3. apă de ploaie (care se scurge pe jgheab.
sgroppàre[1] *vt.* a desface; a deznoda; a dezlega; ~ *la corda* a desface frînghia.
sgroppàre[2] I. *vt.* a deşela/a încărca/a împovăra un cal. II. *vi. (a; despre cal)* a sălta crupa; a zvîrli. III. *vr.* a se trudi.
sgroppàta *s.f.* salt, săritură a calului spre a azvîrli pe călăreţ din şa.
sgropponàre I. *vr.* a munci din greu, a trudi; a face corvezi, a căra poveri. II. *vi. (a) (despre cal)* a azvîrli.
sgropponàta *s.f.* muncă grea; corvoadă.
sgrossaménto *s.m.* 1. cioplire. 2. subţiere; şlefuire.
sgrossàre *vt.* 1. a ciopli. 2. a subţia; a şlefui. 3. a schiţa (în marmură etc.). 4. a educa, a şlefui (în purtări).
sgrossatùra *s.f.* 1. cioplire. 2. subţiere; şlefuire. 3. *(mec.)* degroşare, strunjire de degroşare; ~ *interna* strunjire interioară.
sgrottàre I. *vi. (e) (înv.)* a se prăvăli; a se surpa; a se fărîmiţa. II. *vt.* 1. a scobi; a săpa (o groapă). 2. *(despre ape)* a mînca/a roade/a surpa terenuri.
sgroviglìare, sgrovigliolàre *vt.* a descurca, a descîlci.
sgrugnàre *vt. (fam.)* 1. a rupe (botul, rîtul). 2. pocni pe cineva peste mutră/bot, a poci pe cineva.
sgrugnàta *s.f.* lovitură puternică peste gură.
sgrùgno *s.m. v.* s g r u g n a t a.
sgrullóne *s.m. (fam., augm.)* scuturătură (din umeri).
sgrumàre *vt. v.* s g r o m m a r e.
sgruppàre *vt.* 1. a desface/a împrăştia un grup. 2. a scoate din grup.
sgualatàggine *s.f.* mojicie; proastă creştere.
sgualataménte *adv.* mojiceşte, cu mojicie, cu neruşinare; *ridere ~* a rîde în mod vulgar/grosolan.
sgualàto *adj.* 1. needucat, prost crescut; mojic; obraznic. 2. vulgar; *gesto ~* gest vulgar; *risata ~-a* rîs deşănţat.
sguainàre *vi. (a)* 1. a trage din teacă. 2. a scoate din toc. *SIN. sfoderare.*
sgualcire *vt., vr.* a (se) mototoli, a (se) şifona. *SIN. sciupare.*
sgualcitùra *s.f.* mototolire, şifonare.
sgualdrina *s.f.* prostituată; tîrfă.
sgualdrinèlla *s.f. (dim.)* femeiuşcă/femeie de moravuri uşoare.
sguància *s.f.* căpeţea (la ham/căpăstru).
sguanciàre I. *vt.* 1. *(înv.)* a rupe (fălcile/maxilarele). 2. *(constr.)* a teşi zidul (în dreptul unei uşi/ferestre). II. *vi. (a)* a se izbi cu obrazul de ceva.
sguanciàta *s.f. (înv.)* izbitură cu obrazul.
sguàncio *s.m.* linie/conformaţie oblică; *a ~* pieziş.
sguardàre *(înv.) vt.* 1. a privi. 2. a cerceta. 3. a trata cu atenţie/cu respect.
sguardàta *s.f.* 1. privire. 2. ocheadă.
sguàrdia *s.f. (tipogr.)* foaie lipită în interior (la o carte legată.
sguàrdo *s.m.* 1. privire, uitătură; *dar uno ~ al giornale* a arunca o privire pe ziar; *dare/gettare uno ~* a da/a arunca o privire; *volgere/fissare lo ~* a întoarce/a fixa privirea; *accennare con lo ~* a încuviinţa din ochi; *alzare/sollevare lo ~* a ridica privirea; *abbassare lo ~* a pleca privirea; ~ *di fuggita* privire fugitivă; ~ *rapace* privire pofticioasă/plină de dorinţe; *al primo ~* la prima vedere. 2. priveliştе, panoramă; *uno splendido ~ sul mare* o superbă priveliştе la mării. 3. *(rar)* respect, consideraţie.
sguarniménto *s.m. (fig.)* dezgolire.
sguarnìre *vt.* 1. a scoate/a da jos o garnitură/o podoabă; a despodobi. 2. *(mil.)* a lăsa fără garnizoană/fără apărare.
sguàttero *s.m.* rîndaş (la bucătărie).
sguazzàre I. *vi. (a)* 1. a se bălăci; ~ *nella vasca* a se bălăci în cadă. 2. a se tăvăli; ~ *nel brago* a se tăvăli în mîl. 3. a se simţi bine, a suporta bine; *io nel freddo ci sguazzo* eu domnesc/mă simt bine în frig. 4. *(fig.)* a se lăfăi; ~ *nell'oro* a se lăfăi în aur; ~ *nella ricchezza* a se lăfăi în bogăţii. 5. *(fig.)* a înota, a fi prea larg/mare; ~ *in un vestito* a înota într-o haină. 6. *(despre lichide)* a se clătina (pe fundul vasului); *l'acqua sguazza nel secchio* apa se clatină în găleată. 7. *(înv.)* a se distra, a petrece. II. *vt.* a risipi; a vîntura; ~ *quattrini* a arunca cu banii; ~*-si un patrimonio* a-şi păpa averea.
sgùbbia *s.f. (pop.) v.* s g o r b i a.
sguercìare *vi. v.* s g u e r c i r e.

sguercire *vi. (e)* **1.** a-şi scoate ochii; **a chiorî** (lucrînd din greu la ceva). **2.** a-şi apropia ochii (pentru a vedea mai bine); a se zgîi, a se chiorî.
sguerguènza *s.f. (fam., dial.)* **1.** impolitеţe. **2.** mojicie; bădărănie. **3.** ştrengării.
sguernìre *vt. (rar) v.* sguarnire.
sgufàre **I.** *vt. (înv.)* a ironiza; a tachina; a glumi cu cineva. **II.** *vi. (e)* a luneca din mînă.
sguiggiàre *vt., vi. (înv.)* **1.** a scoate şireturile (de piele). **2.** *(fig.)* a fura.
sguinciàre *vt.* a tăia oblic.
sguinzagliàre *vt.* **1.** a dezlega; a da drumul din lesă/lanţ. **2.** *(fig.)* a aţîţa, a asmuţi, a pune pe urmele cuiva.
sguisciàre *(vulg.) vi. (e) v.* sgusciare[1].
sguizzàre *vi. (e; pop.)* **1.** a luneca/a scăpa din mînă. **2.** a sări, a ţîşni. **3.** a se agita, a nu avea astîmpăr.
sguizzo *s.m.* ţîşnire, ţîşnitură; alunecare (din mînă).
sgusciàre[1] *vi. (e)* **1.** a luneca; a scăpa din mînă. **2.** a aluneca; ~ *via* a se strecura afară; ~ *dall'uovo* a ieşi din ou.
sgusciàre[2] **I.** *vt.* **1.** a scoate din coajă; a dezghioca. **2.** a scoate din păstaie. **II.** *vi. (e; despre păsări, şerpi)* a ieşi din coajă/din ou; a se naşte.
sgusciatrice *s.f. (agr.)* maşină de scos boabele din păstăi.
sguseiatùra *s.f.* **1.** cojire; dezghiocare. **2.** alunecare.
sgùscio *s.m.* **1.** unealtă de profilat/fasonat (folosită de aurari etc.). **2.** scobitură ornamentală.
shérpa *s.m. (alpin.)* şerpaş.
shràpnel *s.m. invar.* şrapnel.
shuntàre *vt. v.* sciuntare.
sì[1] **I.** *adv.* da; *dire di* ~ a spune da; *pare di* ~ pare că aşa este; *fare di* ~ a aproba din cap; *e* ~ *che* şi este adevărat că, şi doar; *e* ~ *che di pazienza ne ha tanta* cît despre răbdare are multă, desigur. **II.** *s.m.* cuvîntul da; *la lingua del* ~ limba italiană; *pronunziare il* ~ a se căsători; *stare tra il* ~ *e il no* a sta la îndoială.
sì[2] *adv.* **1.** astfel; atît de; *(rar) fece* ~ *come volle* a făcut cum a vrut; ~ *bello* atît de frumos; ~ *bello come* tot atît de frumos precum; *era pieno* ~ *d'ignoranza,* ~ *di superbia* era plin şi de ignoranţă şi de trufie. **2.** *(în loc.)* ~ *ché,* ~ *da* aşa încît, astfel încît; *fece* ~ *da contentarlo* a făcut în aşa fel încît să-l mulţumească.
sì[1] *pron. refl. pers. a III-a m. f. sg. şi pl.* **1.** se; pe sine; îşi; *lodarsi* a se lăuda; ~ *lava* se spală; ~ *prende tutto* îşi ia totul; *noi* ~ *diceva* noi spuneam; (pleonastic) *non sa quel che* ~ *dica* nu ştie ce spune. **2.** *(urmat de un verb la pers. a III-a sg. are valoare impers.)* se; ~ *dice* se spune. **3.** *(proclitic) affittasi* de închiriat; *vendonsi appartamenti* de vînzare apartamente.
sì[2] *s.m. (muz.)* si.
sìa *conj. (cu valoare disjunctivă)* fie, sau; ~ *lui,* ~ *io* fie el, fie eu; ~ *di giorno,* ~ *di notte* fie ziua, fie noaptea; ~ *che lo voglia o no* fie că vrea sau nu.
sial *s.m. invar.* sial.
siamése *adj., s.m. şi f.* siamez, din Siam (Thailanda); *gatto* ~ pisică siameză.; *fratelli* ~*-i* **a)** fraţi siamezi, gemeni lipiţi; **b** *(fig.)* prieteni nedespărţiţi.
siàre *vi. v.* sciare.
sibarìta, *-iti, s.m.* sibarit.
sibarìtico, *-ici, adj.* sibarit; voluptuos.
sibbène *conj.* dar; ci.
siberiàno *adj., s.m. şi f. (geogr.)* siberian.
sibèrico, *-ici, adj. (despre frig, ger)* siberian, foarte mare.
sibilànte **I.** *adj. (fon.)* şuierător, siflant. **II.** *s.f. (fon.)* sibilantă.
sibilàre *vi. (a; lit.)* a şuiera; a fluiera.
sibilìo *s.m.* fluierătură, fluierat prelungit/continuu.
sibilla *s.f. (mit.)* sibilă; *(fig., glumeţ) fare la* ~ a prezice/a ghici viitorul.
sibillino *adj.* sibilinic; misterios; enigmatic. *SIN. enigmatico.*
sibilo *s.m. (lit.)* şuierat; fluierat.
sìca *s.f. (ant.)* pumnal (la traci).
sicàno *adj. (ist., lit.)* sicilian.
sicàrio *s.m.* ucigaş plătit; călău.
siccatività *s.f. (chim.)* faptul/calitatea de a fi sicativ.
siccativo *adj. (chim.)* sicativ.
sicché *conj. (cu valoare consecutivă)* astfel că; aşa încît; ~ *vieni o rimani?* aşadar vii sau rămîi?
sicciolo *s.m. (mai ales la pl.)* jumări (de porc).
siccità *s.f.* secetă; uscăciune.
siccóme **I.** *adv.* aşa precum; ca, ca şi; *bella* ~ *un angelo* frumoasă ca un înger. **II.** *conj.* întrucît; dat fiind că; deoarece; ~ *non c'era, me ne tornai a casa* întrucît nu era acolo, m-am întors acasă.
sicilìana *s.f.* siciliană *(dans şi melodie populară).*
sicilìano *adj., s.m. şi f.* sicilian; *scuola* ~*-a* şcoala siciliană (şcoală poetică la curtea împăratului Frederic al II-lea în 1200); *alla* ~*-a* sicilian, ca în Sicilia; *gelato* ~ îngheţată siciliană; *grano* ~ porumb.
sicìnni *s.f. (ant.)* dans de satiri.
sìcio *s.m. (ant.)* monedă (în Egipt, Asia Mică).
sicofànte *s.m.* sicofant; denunţător; delator.
sicomòro, sicòmoro *s.m.* **1.** *(bot.)* sicomor *(Ficus sycomorus).* **2.** paltin *(Acer pseudoplatanus).*
sìculo *adj.* **1.** *(ist.)* sicul, al siculilor. **2.** *(lit.)* sicilian.
sicumèra *s.f. (lit.)* **1.** îngîmfare; infatuare. **2.** *(înv.)* lux; fast, pompă.
sicùra *s.f.* **1.** siguranţă (la o armă). **2.** dispozitiv de siguranţă/antifurt/de blocare a unui mecanism; *la* ~ *alla portiera dell'auto* dispozitivul antifurt la maşină. **3.** piedică (la roată).
sicuraménte *adv.* sigur, desigur.
sicurànza *s.f. (înv.)* îndrăzneală; siguranţă de sine.
sicurèzza *s.f.* **1.** siguranţă; *garantire la* ~ *economica* a garanta siguranţa economică; *per maggior* ~ pentru mai multă siguranţă; *margine/limite di* ~ margine/limită de siguranţă; *uscita di* ~ ieşire în caz de incendiu, uşă de incendiu; *congegno/dispositivo di* ~ dispozitiv de siguranţă; *valvola di* ~ supapă de siguranţă; *lampada di* ~ lampă de miner; *vetro di* ~ geam securit; *misura di* ~ măsură de securitate; *agente di pubblica* ~ agent de poliţie, poliţist; ~ *sociale* asigurări sociale. **2.** securitate. **3.** siguranţă; încredere; *parlare con* ~ a vorbi cu siguranţă; *ispirare* ~ a inspira încredere.
sicùro **I.** *adj.* sigur; *un posto* ~ un loc sigur. **II.** *s.m.* siguranţă; loc sigur; *essere al* ~ a fi în siguranţă; *essere al* ~ *dalle offese* a fi la adăpostul insultelor; *andare sul* ~ a merge la sigur; *(glumeţ) messo al* ~ băgat la închisoare. **III.** *adv.* desigur; *vieni?* ~ *!* vii? desigur!; *alla* ~*-a, di* ~ desigur, cu siguranţă. *SIN. certo.*
sicurtà *s.f.* **1.** *(rar, înv.)* siguranţă; linişte. **2.** garanţie, cauţiune. **3.** *(înv.)* încredere, sinceritate; *fare a* ~ a face pe încredere.
sicutèra *(în expr.) essere/tornare al* ~ a fi/a reveni la starea dinainte; a fi la fel.
sidecarista, *-isti, s.m. şi f.* **1.** motociclist (pe o motocicletă cu ataş). **2.** pasager (pe ataşul motocicletei).
sideràle *adj.* **1.** sideral. **2.** foarte rece/geros; *temperatura* ~ temperatură scăzută.

siderazióne *s.f.* **1.** *(med.)* şoc nervos, încremenire. **2.** *(agr.)* îngropare; acoperire cu îngrăşăminte.
sidèreo *adj.* **1.** sideral. **2.** ceresc.
siderite *s.f.* **1.** *(miner.)* siderit. **2.** *(înv.)* magnet.
siderolite *s.m.* siderolit.
siderósi *s.m. invar. (med.)* sideroză.
siderurgìa *s.f.* siderurgie.
siderùrgico, *-ici* **I.** *adj.* siderurgic. **II.** *s.m.* siderurgist; metalurgist.
sìdro *s.m.* cidru.
sienite *s.f. (miner.)* sienit.
siepàglia *s.f. (depr.)* gard viu neîngrijit/în paragină; hăţiş.
siepàia *s.f.* hăţiş.
siepàio *adj.* de hăţiş, care se găseşte în hăţişuri.
sièpe *s.f.* **1.** gard viu; *le ~-i non hanno occhi ma hanno orecchi* pereţii au urechi. **2.** *(fig.)* obstacol; barieră; *ogni pruno fa ~* orice lucru are importanţă; *(înv.) tener uno a ~* a înfrîna, a opri pe cineva. **3.** *(rar)* mulţime care formează o barieră; *fare ~* a face zid. **4.** *(sport)* obstacol; *(hipism) corsa di ~-i* cursă cu obstacole; *(atletism) corsa di ~ -i* cursă cu obstacole.
sièrico, *-ici, adj.* seric, relativ la ser.
sièro *s.m.* **1.** *(med.)* zer. **2.** zer (din lapte).
sierósa *s.f. (anat.)* membrana seroasă.
sierosità *s.f.* serozitate.
sieróso *adj.* **1.** seros. **2.** zeros.
sieroterapìa *s.f.* seroterapie.
sièsta *s.f.* siestă.
siffattamènte *adv.* astfel; atît de.
siffàtto *adj. (rar)* astfel; de felul acesta; de soiul ăsta; *un ~ vestito* o asemenea rochie.
sifilicòmio *s.m.* spital de boli venerice.
sifilide *s.f.* sifilis.
sifilìtico, *-ici, adj., s.m.* sifilitic.
sifóne *s.m.* **1.** *(fiz.)* sifon/tub pentru golirea unor vase. **2.** *(zool.)* sifon *(organ)*. **3.** sifon; *~ da seltz*; sifon. **4.** *(rar)* trombă; vîrtej de vînt.
sigaràia *s.f.* muncitoare în industria tutunului.
sigaràio *s.m.* **1.** muncitor în industria tutunului. **2.** tutungiu ambulant. **3.** *(entom.)* specie de coleopter.
sigarétta *s.f.* **1.** ţigară. **2.** mosoraş de aţă, bobină, papiotă.
sigarettàio, *-ài, s.m.* vînzător de ţigări.
sigaro *s.m.* havană, trabuc, ţigară de foi; *fumare un ~* a trage din trabuc.
sigarièra *s.f.* cutie pentru ţigări de foi.
sigillàre I. *vt.* **1.** a sigila; a pecetlui. **2.** a închide ermetic. **II.** *vi. (a)* **1.** a se închide ermetic. **2.** *(despre o haină)* a cădea/a veni bine.
sigillària *s.f. (bot.)* arbore fosil, sigilaria (în straturile de cărbune).
sigillàrio, *-àri, s.m.* meşter în lucrarea sigiliilor.
sigillatùra *s.f.* sigilare.
sigillo *s.m.* sigiliu; pecete; *apporre il ~* a pune sigiliul; *rimozione del ~* scoaterea sigiliului; *violazione dei ~-i* violare/rupere a pecetei; *~ d'Ermete* sigiliu ermetic; *mettere il ~ alla bocca* a pune lacăt la gură; *mettere il ~ al pranzo con un bicchierino* a încheia masa cu un păhărel; *mettere una cosa sotto sette ~-i* a încuia un lucru cu şapte lacăte; *(fig.) avere il ~ alle labbra* a păstra secretul; *(bot.) ~ di Salomone* coada-cocoşului *(Polygonatum officinale)*.
sìgla *s.f.* **1.** iniţială (a unui cuvînt). **2.** siglă, prescurtare prin iniţială; *ACI è la ~ dell'Automobile Club Italiano* ACI este sigla Automobil Clubului Italian.
siglàre *vt.* a-şi pune semnătura cu iniţiale; *~ un accordo internazionale* a semna provizoriu un acord internaţional.
siglàrio *s.m.* culegere de sigle.
siglatùra *s.f.* semnare/iscălire cu iniţiale/provizoriu.
sìgma *s.f.* **1.** *(anat.)* ansa sigmoidă. **2.** sigma (literă din alfabetul grec).
signèra *s.f. (înv.; med.)* luare de sînge.
signìfero *s.m. (ist.)* portstindard; portdrapel.
significànte I. *adj.* **1.** expresiv. **2.** important; semnificativ. **II.** *s.m. (lingv.)* signifiant, semnificant.
significànza *s.f. (înv.)* **1.** sens, înţeles. **2.** explicaţie; demonstraţie. **3.** semn; indiciu.
significàre *vt.* **1.** a însemna; a avea semnificaţie/importanţă/valoare. **2.** a încunoştinţa, a informa; a anunţa; *gli significò il suo gradimento* îi exprimă mulţumirea sa. **3.** *(înv.)* a vesti; a semnaliza (cu trompeta).
significativaménte *adv.* în mod semnificativ.
significativo *adj.* **1.** semnificativ; *cifra ~-a* se spune despre o cifră (afară de zero). **2.** expresiv; *cenno ~* gest semnificativ/expresiv. *SIN. espressivo.*
significàto I. *part. tr.* de la s i g n i f i c a r e. **II.** *s.m.* **1.** semnificaţie, înţeles; sens. *SIN. senso.* **2.** *(lingv.)* semnificat.
significatóre, *-trice* **I.** *adj.* semnificativ, care înseamnă. **II.** *s.m.* indiciu; semnal; *~ del futuro* indiciu de viitor.
significazióne *s.f.* **1.** semn, indiciu; prevestire. **2.** anunţare; comunicare. **3.** semnificaţie; sens.
signóra *s.f.* **1.** doamnă; *Nostra ~* Maica Domnului. **2.** stăpînă. **3.** soţie; *(politicos, elegant) la mia ~* soţia mea.
signoràggio *s.m. (ec.)* supraevaluare monetară.
signoràn̄za *s.f. (ist., lit.)* autoritate a/prestigiu al iubitei faţă de iubit (în lirica provenţală).
signóre *s.m.* **1.** domn; *buongiorno ~!* bună ziua domnule! **2.** domn/om cu stare; *fare il ~* a face pe boierul, a cheltui mult; *gran ~* boier, om bogat; *casa da ~* casă boierească; *(în expr.) sissignore, signorsì* da (domnule); *nossignorne, signornò* nu (domnule). **3.** Dumnezeu; *Signore Iddio* Dumnezeu; *con l'aiuto del Signore* cu ajutorul lui Dumnezeu. **4.** stăpîn; *il ~ del castello* stăpînul castelului. **5.** domn, gentilom, gentleman; *è un vero ~* este un adevărat domn. *SIN. gentiluomo.* **6.** *(ist.)* senior; principe; *Camera dei ~-i* senatul Veneţiei.
signoreggiaménto *s.m. (rar)* stăpînire; dominare; domnie.
signoreggiàre I. *vt.* **1.** a domina; a stăpîni; *~ una città* a domina un oraş. **2.** *(fig.)* a înfrîna; a domina; *~ la passione* a-şi ţine în frîu pasiunea/patima. **3.** a domina (din înălţime); *la casa signoreggia tutto il paese* casa domină tot satul. **II.** *vi. (a)* a domni; a fi domnitor/stăpîn.
signoresceménte *adv.* cu distincţie, cu eleganţă.
signoréseo, *-eschi, adj,* **1.** *(depr., ironic)* boieresc. **2.** senioral; nobiliar. **3.** elegant, distins.
signorìa *s.f. (lit.)* **1.** putere; dominaţie; stăpînire; *~ di sé stesso* stăpînire de sine. **2.** *(ist.)* domnie, guvernare; *Vostra ~ (în titluri)* domnia voastră; *(birocratic) il sottoscritto fa domanda alla ~ Vostra* subsemnatul solicită domniei voastre. **3.** *(ist., scris cu majusculă)* formă de stat în Italia (în secolele al XIV—XV-lea) Seniorie. **4.** *(înv.)* putere; drept, libertate.
signorile *adj.* distins; elegant; binecrescut; *maniere/gesti ~-i* maniere/gesturi distinse. *SIN. distinto, raffinato.*
signorilità *s.f.* distincţie; eleganţă; bună-creştere.

signorilménte *adv.* (în mod) elegant/distins; boiereşte.
signorìna *s.f.* **1.** domnişoară. **2.** fată bătrînă. *SIN. zitella.*
signorìno *s.m.* domnişor; tinerel.
signornò *adv. (mil.)* nu, să trăiţi!
signoróne *s.m.* bogătan, bogătaş.
signorótto *s.m.* **1.** boiernaş de ţară; mic moşier. **2.** *(ist.)* feudal (cu o feudă mică).
signorsì *adv. (mil.)* da, să trăiţi!
silèma *s.m. (bot.)* ţesut de celule lemnoase. *SIN. adroma.*
silèno *s.m. (zool.)* silen, specie de macac.
silènte *adj. (poetic)* tăcut.
silenziàre *vt.* **1.** *(mec.)* a pune în funcţie un amortizor (de zgomote). **2.** a face să tacă.
silenziàrio *s.m. (ant., lit.)* **1.** sclav (la Roma) care menţinea tăcerea în casă. **2.** secretar de împărat (roman). **3.** călugăr trapist.
silenziatóre *s.m.* **1.** *(tehn.)* tobă de eşapament. **2.** amortizor (la o armă de foc). **3.** *(înv.)* secretar de stat.
silènzio *s.m.* **1.** tăcere, linişte; ~ *assoluto* linişte absolută; *far* ~ a face linişte; ~ *!* tăcere!; *rompere il* ~ a rupe tăcerea; *passare sotto* ~ a trece sub tăcere; *(mil.) suonare il* ~ a suna stingerea; *(prov.) il* ~ *è d'oro* tăcerea e de aur; *(bis.) dispensare dal* ~ a îngădui să se vorbească (în seminar/mănăstire). **2.** retragere, uitare; *vivere nel* ~ a trăi uitat/izolat.
silenziosaménte *adv.* în tăcere, tăcut, pe tăcute.
silenziosità *s.f.* tăcere, faptul de a fi tăcut.
silenziòso *adj.* tăcut, liniştit; silenţios; *motore* ~ motor silenţios.
silfide *s.f.* silfidă.
silfo *s.m. (lit.)* silf; spiriduş.
silicàto *s.m. (miner.)* silicat.
silice *s.f. (miner.)* silice; cremene.
siliceo *adj. (miner.)* silicos.
silicico, *-ìcici, adj. (miner., chim.)* silicic.
silìcio *s.m. (chim.)* siliciu.
silicizzàto *adj. (geol.)* transformat în silice.
silicòsi *s.f. invar. (med.)* silicoză.
sìlio *s.m. (bot.)* vonicer *(Evonymus europaea).*
siliqua *s.f. (bot.)* silicvă (fruct).
sillaba *s.f.* silabă; *non proferir* ~ a nu sufla o vorbă; *non sapere una* ~ *di una cosa* a nu şti o iotă din ceva.
sillabàre *vt.* a silabisi.
sillabàrio, *-àri, s.m.* abecedar.
sillabarista *s.m.* autor de abecedar.
sillabazióne *s.f.* silabisire.
sillàbico, *-àbici, adj. (lit.)* silabic.
sillabo *s.m. (rar)* index; catalog; ~ *universitario* index de profesori şi cursuri (pe un an şcolar).
sillèpsi *s.f. v.* sillessi.
sillèssi *s.f. (lit.)* silepsă.
silloge *s.f. (lit.)* culegere; colecţie.
sillogismo *s.m.* silogism.
sillogìstica *s.f. (fil.)* silogistică.
sillogìstico, *-ici, adj.* silogistic.
sillogizzàre **I.** *vi. (a)* a raţiona; a argumenta (prin silogisme); a formula silogisme. **II.** *vt.* a formula, a exprima în/prin silogisme.
silo, *sìli, s.m.* siloz.
siloétta *s.f. (rar) v.* silueta.
silòfago, *-ghi, s.m. (entom.)* specie de insectă xilofagă.
silofonista, *-ìsti, s.m.* cîntăreţ la xilofon.
silòfono *s.m. (muz.)* xilofon.
silografìa *s.f.* xilografie.
silògrafo *s.m.* xilograf.
silòide *adj.* xiloid.
silolite *s.m.* xilolit, lemn artificial.
silotèca *s.f.* colecţie de varietăţi de lemn, xilotecă.
siluétta *s.f. (rar)* siluetă.
silumìn *s.m. invar. (metal.)* aliaj de aluminiu şi siliciu, alpax.
siluraménto *s.m.* torpilare.
silurànte *adj., s.m. (mar.)* torpilor.
silurare *vt.* a torpila.
siluriàno *adj. (geol.)* silurian.
silurière *s.m. (mar.) v.* silurista.
silurifìcio *s.m.* fabrică de torpile.
siluripèdio *s.m. (mil.)* bazin de experimentare a torpilelor.
silurista *s.m. (mar.)* mînuitor/aruncător de torpile.
silùro *s.m.* **1.** *(iht.)* somn *(Silurus glanis).* **2.** *(mil.)* torpilă; *uomo* ~ om torpilă.
silurótto *s.m. (dim., mar.)* torpilă mică.
silvàno **I.** *adj.* de pădure, care trăieşte în pădure. **II.** *s.m. (mit.)* divinitate a pădurii; silvan; faun.
silvèstre *adj.* **1.** silvestru, de pădure, al pădurii. **2.** sălbatic.
silvestrèlla *s.f. (bot.)* cebarea *(Poterium sanguisorba).*
silvia *s.f.* **1.** *(bot.)* floarea-paştilor *(Anemona nemorosa).* **2.** *(ornit.)* pitulice.
silvicoltùra, silvicultùra, *(rar), s.f.* silvicultură.
simbiónte *s.m. (biol.)* simbiont.
simbiòsi *s.f. invar. (biol.)* simbioză.
simbiòtico, *-ici, adj.* relativ la simbioză.
simboleggiaménto *s.m. (lit.)* simbolizare.
simboleggiàre *vt.* a simboliza.
simboleggiatùra *s.f. (colectiv)* totalitate a simbolurilor (folosite într-un scop); *la* ~ *cartografica* simboluri folosite în cartografie.
simbólica *s.f.* simbolică, simbolistică. *SIN. simbologia.*
simbolicaménte *adv.* simbolic, ca simbol.
simbolicità *s.f.* caracter simbolic.
simbòlico, *-ici, adj.* simbolic.
simbolismo *s.m.* simbolism.
simbolista, *-ìsti, s.m. (ist. lit.)* simbolist.
simbolìstico, *-ici, adj. (ist. lit.)* simbolist; *movimento* ~ mişcare simbolistică.
simbolizzàre *vt. v.* simboleggiare.
simbolo *s.m.* simbol.
simbologìa *s.f. (lit.)* ştiinţă/tratat despre simboluri. *SIN. simbolica.*
sìmia *s.f. (înv.) v.* scimmia.
simìglia *s.f. (înv.)* asemănare.
simigliànte *adj. v.* somigliante.
simìglio *s.m. v.* simiglia.
similàre *adj.* similar, asemănător.
similarità *s.f.* asemănare; caracter similar.
sìmile **I.** *adj.* **1.** similar; asemănător; egal; conform; ~ *a* la fel/asemănător cu; *ritratto* ~ *all'originale* portret aidoma cu originalul. *SIN. analogo.* **2.** *(geom.)* asemenea; analog. **3.** asemenea, astfel de; de aşa fel; *con gente* ~ *non si può parlare* cu asemenea oameni nu se poate discuta. *SIN. siffatto.* **II.** *s.m.* **1.** aproape, semen; *amore per i propri* ~*-i* dragoste faţă de aproapele/semenul tău. **2.** acelaşi lucru; ceva asemănător; *il* ~ *si potrebbe dire di lui* acelaşi lucru s-ar putea spune despre el; *(partitiv) nulla di* ~ nimic asemănător.
similitùdine *s.f.* similitudine, asemănare.
similménte *adv.* în acelaşi fel, la fel.
similóro *s.m. (tehn.)* crisocol; aliaj de aramă şi zinc.
simità *s.f.* **1.** nas turtit. **2.** formă de nas turtit.
simmetrìa *s.f.* simetrie.
simmetricaménte *adv.* (în mod) simetric, cu simetrie.
simmètrico, *-ici, adj.* simetric.

simo *adj. (lit.)* cu nasul turtit. *SIN. camuso.*
simoneggiàre *vt. (a)* a face simonie.
simonìa *s.f.* simonie.
simoniaco, -ìaci, *adj., s.m.* simoniac.
simoniàle *adj. (înv.)* simoniac.
simpatètico, -ici, *adj.* simpatetic, în armonie cu propriile idei/sentimente.
simpatìa *s.f.* simpatie.
simpaticaménte *adv.* (în mod) simpatic, cu amabilitate, cu simpatie.
simpàtico, -ici I. *adj.* simpatic; *inchiostro ~* cerneală simpatică. **II.** *s.m. (anat.)* sistem nervos simpatic; *gran ~* marele simpatic.
simpatizzànte *s.m.* simpatizant.
simpatizzàre *vi. (a)* **1.** a simpatiza (cu). **2.** a fi simpatic.
simplex *s.m. invar. (despre un post telefonic)* singur, necuplat. *SIN. singolo.*
simposìaco, *-ìaci, adj. (lit., rar)* care ține de simpozion/de un banchet/de o agapă.
simpòsio *s.m. (lit.)* **1.** simpozion. **2.** *(ant.)* banchet. **3.** agapă/masă mare între prieteni.
simulàcro *s.m.* **1.** statuie, imagine. **2.** *(fig.)* simulacru; aparență falsă. **3.** *(rar)* spectru; umbră. **4.** *(înv.)* model. **5.** *(înv.)* priveliște; spectacol.
simulàre I. *vt., vi. (a)* a simula; a se preface. **II.** *vt.* a imita (ca formă, aparență).
simulataménte *adv.* simulat, cu prefăcătorie.
simulàto *adj.* **1.** fals; prefăcut; ipocrit. **2.** fictiv; *furto ~* furt fictiv/simulat.
simulatóre, -trice *s.m.* și *f.* simulant. *SIN. bugiardo, impostore, ipocrita.*
simulatório *adj.* simulat; fals.
simulazióne *s.f.* **1.** simulare. **2.** prefăcătorie.
simùlio *s.m. (entom.)* musca-columbacă *(Simulium columbaccnse).*
simultànea *s.f.* traducere simultană.
simultaneaménte *adv.* simultan, în același timp, concomitent.
simultaneità *s.f.* simultaneitate, concomitență.
simultaneizzàre *vt.* a traduce și a transmite simultan (cu rostirea textului în original).
simultàneo *adj.* simultan; concomitent; *avvenimento ~ a un altro* eveniment concomitent cu un altul; *traduzione ~-a* traducere simultană.
sin[1] *prep. v.* s i n o.
sin[2] *s.m. (mat.)* sinus.
sinagòga *s.f.* sinagogă.
sinagogàle *adj.* de/referitor la sinagogă; *libro ~* carte religioasă ebraică.
sinaìtico, *-ici, adj.* relativ la muntele Sinai.
sinalèfe *s.f. (lingv.)* sinalefă.
sinallàgma *s.m. (jur.)* contract sinalagmatic.
sinàntropo *s.m.* sinantrop.
sinàpsi *s.f. (med.)* sinapsă.
sinartròsi *s.f. (med.)* sinartroză.
sinàssi *s.f. (rel.)* sinaxă.
sinceraménte *adv.* cu sinceritate.
sincerare *vt., vr. (rar)* a (se) convinge (cu dovezi); a (se) asigura; *se non credi puoi ~-ti di persona* dacă nu crezi te poți convinge personal; *~-si di una cosa* a se convinge de ceva, a controla, a verifica.
sincerità *s.f.* sinceritate; *~ di codici/di documenti* autenticitate de manuscrise/acte.
sincèro *adj.* **1.** sincer; *(loc. adv.) alla ~-a* sincer. *SIN. schietto, franco, leale.* **2.** neamestecat, pur, curat. *SIN. spontaneo, naturale.*
sinché *conj. (rar)* pînă ce; *proverò ~ non sarò riuscito* am să încerc pînă o să reușesc.
sincìpite *s.m. (anat.)* sinciput, creștetul capului.
sincrinàle *adj. (geol.)* sinclinal.
sincopàre *vt.* **1.** *(lingv.)* a prescurta un cuvînt prin sincopă. **2.** *(muz.)* a folosi sincopa.
sincopàto *adj. (lingv., muz.)* sincopat.
sincopatùra *s.f. (lingv., muz.)* folosirea sincopei.
sincope *s.f. (med., gram., muz.)* sincopă.
sincràsi *s.f. (lingv.)* contractare.
sincrètico, *-ici, adj. (fil.)* sincretic.
sincretismo *s.m. (fil.)* sincretism.
sincretista, *-ìsti, s.m. (fil.)* adept al sincretismului.
sincretistico, *-ici, adj. (fil., lingv.)* sincretic.
sincrociclotróne *s.m. (fiz., atom.)* sincrociclotron.
sincronìa *s.f.* sincronie.
sincrónico, *-ici, adj.* sincronic.
sincronismo *s.m.* sincronism.
sincronìstico, *-ìstici, adj.* sincronistic.
sincronizzàre *vt.* a sincroniza.
sincronizzatóre *s.m.* sincronizator.
sincronizzazióne *s.f.* sincronizare.
sincrono *adj.* **1.** sincronic. **2.** contemporan.
sincrotróne *s.m. (fiz.)* sincrotron.
sindacàbile *adj.* controlabil, care se poate cerceta/revizui.
sindacàle *adj.* **1.** care ține de primar. **2.** sindical, *organizzazione/lotta ~* organizație/luptă sindicală.
sindacalismo *s.m. (pol.)* sindicalism.
sindacalista, *-ìsti, s.m. (pol.)* sindicalist.
sindacalistico, *-ici, adj.* sindical, sindicalist.
sindacaménto *s.m.* controlare; revizuire; control.
sindacàre *vt.* **1.** a controla; a verifica; a revizui (conturile unei administrații publice/particulare). **2.** a cerceta; a judeca; a critica; *~ la vita privata di uno* a judeca viața particulară a cuiva.
sindacàto *s.m.* **1.** sindicat; *~-i autonomi* sindicate autonome; *~ misto* sindicat al muncitorilor și al ofertanților acestora de loc de muncă. **2.** *(ind.)* cartel. *SIN. cartello, trust, pool.* **3.** *(fig.)* organizație de gangsteri; *il ~ del crimine* mafia. **4.** primariat *(funcție de primar/durata ei).* **5.** *(rar)* control; revîzie.
sindacatóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* **1.** controlor; verificator. **2.** *(ist., la pl. m.)* magistrat inspector (în republica Veneției).
sindachéssa *s.f.* primăreasă.
sìndaco, *sìndaci, s.m.* **1.** primar. **2.** *(com.)* jude sindic; revizor al conturilor (într-un consiliu de administrație). **3.** *(rar)* revizor. **4.** cenzor; critic.
sindattìlia *s.f. (med.)* faptul de a avea degetele unite.
sindàttilo *adj. (med.)* cu degetele unite.
sindèresi *s.f. invar. (fil.)* **1.** conștiință morală; *(glumeț) perder la ~* a-și pierde mințile. **2.** judecată morală; remușcare.
sindètico *adj. (lingv.)* de legătură.
sìndone *s.f.* **1.** țesătură fină. **2.** *(bis.)* lințoliu. **3.** *(chir.)* sindon, trepan.
sìndrome *s.f. (med.)* sindrom.
sinecùra *s.f.* sinecură.
sinèddoche *s.f.* sinecdocă.
sinèdrio *s.m.* **1.** sinedriu. **2.** *(glumeț, depr.)* adunare solemnă.
sinerèsi *s.f. invar. (lingv.)* sinereză.
sinèstesi *s.f. (psih.)* sinestezie.
sinestesìa *s.f. (poezie)* sinestezie.
sinfisi *s.f. (anat.)* simfiză.
sinfonìa *s.f.* **1.** simfonie. **2.** *(glumeț)* gălăgie; litanie; *tutti i giorni la stessa ~* în fiecare zi aceeași litanie; *(fig.)* muzică.
sinfònico, *-ici, adj.* simfonic.

sinfonìsmo *s.m.* **1.** caractere ale muzicii simfonice, simfonism. **2.** muzică simfonică; *il ~ tedesco dell' Ottocento* muzica simfonică germană a secolului al XIX-lea.

sinfonìsta, -isti, *s.m.* simfonist.

sinforósa *s.f.* **1.** pălărie de damă cu boruri largi (legată sub bărbie). **2.** *(glumeț)* **a)** logodnică prea îndrăgostită; **b)** fată sclifosită. **3.** *(fig.)* femeie bătrînă (care face pe tînăra).

singalése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) singhalez, (limbă) singaleză.

singènesi *s.f.* origine simultană.

singhiottìre *vt. v.* s i n g h i o z z a r e.

singhiozzàre *vi. (a; înv.)* **1.** a sughița. **2.** a hohoti în plîns; a plînge în hohote/cu sughițuri/suspine.

singhiòzzo *s.m.* **1.** sughiț. **2.** hohot/sughiț/suspin de plîns. **3.** *(fig.)* săritură; întrerupere frecventă; *a ~/a ~-i* cu întreruperi, intermitent; *sciopero a ~* grevă perlată.

singnàto *s.m. (iht.)* ac-de-mare *(Syngnathus).*

singolàre I. *adj.* **1.** *(gram.)* singular. **2.** *(fig.)* singular; unic; rar; *donna di ~ bellezza* femeie de o frumusețe deosebită; *un'opera ~* o operă unică. **3.** straniu, excentric; *spesso i poeti sono tipi ~-i* adesea poeții sînt niște inși trăsniți. **4.** *(înv.)* particular, privat. **5.** *(înv.)* fiecare (în parte). **II.** *s.m.* **1.** *(gram.)* singular. **2.** *(sport)* individual, simplu; *~ maschile/femminile* individual, simplu masculin/feminin; *~ ăi tennis* simplu la tenis.

singolareggiàre *vi. (a)* a se deosebi de ceilalți; a ieși din comun.

singolarìsta, -isti *s.m.* și *f. (sport)* specialist în partide de simplu la tenis.

singolarità *s.f.* **1.** singularitate; particularitate. **2.** ciudățenie.

singolarizzàre I. *vt. (gram.)* a pune la singular. **II.** *vr.* a se singulariza.

singolarménte *adv.* **1.** în mod deosebit; în mod singular/ciudat. **2.** în mod izolat, în mod particular; la fiecare în parte/aparte.

sìngolo I. *adj.* **1.** fiecare, fiecare în parte; *prendere in esame i ~-i articoli di una legge* a examina fiecare articol/unul cîte unul al unei legi; *di ogni ~ popolo* al fiecărui popor; *ogni ~ avvenimento della vita* fiecare eveniment al vieții. **2.** diferit; *prevedere i ~-i casi* a prevedea diferitele cazuri; *le ~-e prove* diferitele dovezi. **3.** unicat; *documento in ~-a copia* document/act în unicat. **4.** individual; *cabina ~-a* cabină de o persoană; *scompartimento ~* cușetă de o persoană; *collegamento ~* post telefonic necuplat. *SIN. simplex*; *contadino ~* țăran cu gospodărie individuală; *(sport) ~-composto* individual compus. **II.** *s.m.* **1.** individ; *l'interesse del ~* interesul individului; *il ~ e i molti* individul și masele. **2.** telefon necuplat. **3.** simplu; *(canotaj)* ambarcație cu un singur vîslaș/de simplu; *(tenis)* partidă de simplu. *SIN. singolare.*

singultìo *s.m. (lit.)* sughiț/hohot de plîns continuu.

singultìre *vi.* **1.** a sughița. **2.** a suspina, a plînge cu suspine.

singùlto *s.m. (lit.)* sughiț/suspin/hohot de plîns.

sinibbio *s.m.* viscol; zăpadă viscolită.

sinighèlla *s.f. v.* s i r i g h e l l a.

siniscalcàto *s.m. (ist.)* funcție/titlu de majordom/de demnitar al curții.

siniscàlco, -chi, *s.m. (ist.)* **1.** sufragiu; sufragiul cel mai în vîrstă. **2.** majordom *(demnitate).* **3.** demnitate de înalt ofițer/administrator (la curtea lui Carol cel Mare).

sinìstr *interj. (mil.)* stînga; *attenti a ~!* atenție la stîn-ga!; *~!* stîngul!, stînga!; *squadra a ~* la stînga!

sinìstra *s.f.* **1.** mîna stîngă; *scrivere con la ~* a scrie cu stînga. **2.** partea stîngă; *sulla/alla ~* la stînga; *a destra e a ~* peste tot; *tenere la ~* a ține stînga; *(pol., la sg. art.)* deputații de stînga (în parlament).

sinistraménte *adv.* **1.** crîncen, amenințător; *lo guardava ~* îl privea amenințător. **2.** (în mod) sinistru/lugubru.

sinistràre[1] *vt.* a produce, a provoca pagube, a distruge; *il terremoto ha sinistrato l'intera zona* cutremurul a distrus întreaga zonă.

sinistràre[2] **I.** *vi. (e)* **1.** *(înv.; despre cal)* a azvîrli; a merge într-o parte; a nu se supune. **2.** a tergiversa; a șicana; a amîna. **II.** *vr. (înv.)* a se deranja; a se incomoda.

sinistràto I. *part. tr.* de la s i n i s t r a r e. **II.** *adj., s.m.* sinistrat; *i ~-i di guerra* sinistrații de război.

sinistrìsmo *s.m.* **1.** folosirea (numai) a mîinii stîngi, faptul de a fi stîngaci. **2.** *(pol.)* stîngism.

sinìstro I. *adj* **1.** stîng. **2.** sinistru; *occhiata ~-a* privire piezișă/amenințătoare. *SIN. tristo, truce.* **II.** *s.m.* **1.** nenorocire; dezastru; sinistru. *SIN. infortunio.* **2.** picior/mînă/pumn stîng(ă); *giocare/colpire/tirare di ~* a juca/a lovi/a trage cu stîngul.

sinistrogìro *adj. (fiz.)* levogir.

sinistròrso *adj.* **1.** care se mișcă de la dreapta la stînga/în sens invers acelor ceasornicului. **2.** *(pol., fam.)* de stînga.

sinizèsi *s.f. invar. (lit.)* sinereză.

sìno *prep.* pînă; pînă la; *~ al centesimo* pînă la centimă.

sinodàle *adj.* **1.** sinodal; al sinodului. **2.** stabilit/hotărît de sinod; *età ~* vîrsta matură.

sinòdico, -ici, *adj.* **1.** sinodic; sinodal. **2.** *(astron., în expr.) rivoluzione ~-a* perioadă sinodică.

sìnodo *s.m.* **1.** sinod. **2.** conciliu. **3.** *(astron., înv.)* conjuncția a două astre.

sinòlogo, -ògi, *s.m.* sinolog.

sinonimìa *s.f.* sinonimie.

sinonìmico, -ici, *adj.* relativ la sinonim, sinonimic.

sinònimo *adj. s.m. (lingv.)* sinonim.

sinòpia *s.f.* ocru roșu; *(prov.) andare per il fil della ~* a merge pe calea cea bună.

sinòpsi *s.f. (cinema.)* schiță de scenariu.

sinóra *adv. v.* f i n o r a.

sinòssi *s.f. invar. (lit.)* **1.** tratat; expunere sinoptică. **2.** *v.* s i n o p s i.

sinòttico, -ici, *adj.* sinoptic; *quadro ~* tablou sinoptic.

sinòvia *s.f. (anat.)* sinovie.

sinoviàle *adj. (anat.)* sinovial.

sintàgma *s.f.* **1.** tratat; carte; operă. **2.** *(lingv.)* sintagmă.

sintagmàtico, -ici *adj. (lingv.)* sintagmatic.

sintàssi *s.f.* sintaxă.

sintatticaménte *adv.* din punct de vedere sintactic.

sintàttico, -ici, *adj. (lit.)* sintactic.

sinterizzàre *vt. (metal.)* a sinteriza.

sinterizzazióne *s.f. (metal.)* sinterizare.

sìntesi *s.f.* sinteză.

sinteticaménte *adv.* în sinteză, sintetic.

sinteticità *s.f.* caracter sintetic, concizie.

sintètico, -ici, *adj.* **1.** sintetic. **2.** concis.

sintetizzàre *vt.* a sintetiza. *SIN. riassumere*

sintoìsmo *s.m. v.* s c i n t o i s m o.

sintoma *s.m. v.* s i n t o m o.

sintomàtico, *-ici, adj.* simptomatic.
sintomatologìa *s.f.* simptomatologie.
sìntomo *s.m.* simptom.
sintonìa *s.f. (fiz.)* sintonie.
sintonizzàre *vt. (fiz.)* a sintoniza..
sintonizzatóre *s.m. (radio.)* dispozitiv de acord/sintonizare.
sintonizzazióne *s.f. (radio.)* sintonizare.
sinuosaménte *adv.* în mod sinuos, cu sinuozităţi, întortocheat.
sinuosità *s.f.* sinuozitate. *SIN. tortuosità.*
sinuóso *adj.* sinuos. *SIN. tortuoso, serpeggiante.*
sinusìte *s.f. (med.)* sinuzită.
sinusoidàle *adj.* sinusoidal.
sinusòide *s.f. (geom.)* sinusoidă; *(adjectival) curva ~* sinusoidă.
sionismo *s.m.* sionism.
sionista, *-isti, s.m.* sionist.
sionìstico, *-ici, adj.* sionist; *movimento ~* mişcare sionistă.
sipariètto *s.m. (teatru)* cortină subţire (între tablouri).
sipàrio *s.m.* cortină; *calare il ~ su un avvenimento* a da uitării/a nu mai vorbi despre o întîmplare; *cala il ~* cortina cade.
siracusàno *adj., s.m.* siracuzan, (locuitor) din Siracuza.
sire *s.m.* **1.** domn, domnitor, principe. **2.** *(înv.)* domn, senior.
sirèna *s.f.* **1.** *(mit.)* sirenă. **2.** sirenă (de fabrică), alarmă; *il fischio della ~* şuieratul sirenei.
siriaco *adj. (ist. ant.)* siriac, din Siria.
sirìano *adj., s.m.* şi *f.* sirian, (locuitor) din Siria.
sirighèlla *s.f.* deşeu de mătase.
sirima *s.f. v.* s i r m a.
siringa *s.f.* **1.** *(lit., muz.)* nai. **2.** *(med.)* sondă, cateter uretral. **3.** *(med.)* seringă. **4.** seringă pentru ornarea torturilor. **5.** *(bot.)* liliac *(Syringa vulgaris).*
siringàre *vt.* **1.** *(med.)* a introduce o sondă/un cateter; a sonda cu cateterul. **2.** *(fig.)* a păgubi pe cineva; a-i face un rău cuiva.
siringatùra *s.f. (med.)* cateterism, sondare cu cateterul.
sirìnge *s.f.* laringe inferior (la păsări).
sìrio *adj.* sirian, din Siria.
sìrma *s.f. (ist. lit.)* partea a doua din strofa cantonetei medievale.
sìro *adj., s.m. (înv.)* sirian, din Siria.
siróecchia *s.f. (înv.)* soră.
siròcco *s.m. (înv.)* siroco *(vînt).*
siròppo *s.m. v.* s c i r o p p o.
sirte *s.f.* **1.** nisip mişcător. **2.** *(fig.)* cursă; primejdie.
sirventése *s.m. v.* s e r v e n t e s e.
sìsma *s.m.* seism.
sismicità *s.f.* seismicitate.
sìsmico, *sismici, adj.* seismic; *la scossa ~-a* mişcarea seismică.
sìsmo *s.m.* seism; cutremur.
sismògrafo *s.m.* seismograf.
sismogràmma, *-àmmi, s.m.* seismogramă.
sismologìa *s.f.* seismologie.
sismòlogo, *-òlogi, s.m.* seismolog.
sissitùra *s.f. v.* s e s s i t u r a.
sistèma, *-èmi, s.m.* sistem; *(astron.) ~ solare* sistem solar; *(anat.) ~ nervoso/respiratorio* sistem nervos/respirator. *SIN. apparato; (tehn.) ~ di ingranaggi* sistem de angrenaje; *(geogr.) ~ idrografico/fluviale* reţea hidrografică/fluvială; *(ec.) ~ bancario* sistem bancar; *~ economico nazionale* sistem economic naţional; *(mat.) ~ di equazioni* sistem de ecuaţii; *~ metrico decimale* sistem metric zecimal; *(chim.) ~ periodico degli elementi* sistemul periodic al elementelor; *(pol.) ~ elettorale* sistem electoral; *~ di vita* mod de viaţă.
sistemàre *vt.* **1.** a pune în ordine; a aranja; *~ la casa* a aranja casa; *~ le carte* a-şi pune documentele la punct; *~ i libri* a aranja cărţile. **2.** *(fig.)* a rezolva; *~ una faccenda/una lite* a rezolva o treabă/o dispută. **3.** a sistematiza; a organiza în sistem; *~ l'amministrazione* a organiza administraţia. **4.** a găsi de lucru (pentru cineva); *~ il figlio in banca* a-l „băga" pe fecior (în slujbă) la bancă. **5.** *(fam.)* a pedepsi; *ti sistemo io!* îţi arăt eu ţie!; *lo ha sistemato per le feste* l-a cotonogit.
sistemàtica *s.f.* sistematizare, clasare conform unui sistem.
sistematicaménte *adv.* sistematic, urmînd (după) un sistem.
sistemàtico, *-ici, adj.* sistematic; *uomo ~* om metodic/organizat.
sistemazióne *s.f.* **1.** instalare; aranjare (într-o locuinţă/un post). **2.** rezolvare. **3.** sistematizare; ordonare.
sistere *vt., vi. (înv.)* a sista; a (se) opri.
sistula *s.f.* furtun.
sistole *s.f. (fiziol.)* sistolă.
sìstro *s.m.* sistru *(instrument muzical la vechii egipteni).*
sitàre *vi. (a)* a mirosi urît; a puţi; *~ di muffa* a mirosi a mucegai.
sitibóndo *adj. (lit., fig.)* **1.** însetat. **2.** doritor; avid.
sitìre *vi. (a) (înv.)* a fi însetat.
sito[1] **I.** *adj.* situat; aşezat. **II.** *s.m.* **1.** poziţie; loc. **2.** *(poetic)* ţinut. **3.** *(muz.)* clapă de atins; loc unde trebuie apăsată coarda.
sito[2] *s.m.* miros greu.
sitóso *adj. (despre cal)* sperios.
situàre *vt.* a situa.
situazióne *s.f.* situaţie; *la ~ politica del paese* situaţia politică a ţării; *la ~ finanziaria* situaţia financiară; *mettersi nella ~ di uno* a se pune în situaţia cuiva; *(fil.)* interacţiune/relaţii/raport între om/individ şi lume; *la ~ esistenziale* interacţiunea existenţială.
sivièra *s.f. (metal.)* oală de turnare.
sivigliàno *adj., s.m.* (locuitor) din Sevilla.
sizìgia *s.f. pl.* **1.** *(astron.)* conjuncţie şi opoziţie a unei planete cu soarele. **2.** *(la pl.)* lună plină; lună nouă.
sìzio *s.m.* supliciu, chin, muncă grea; *essere al ~* a fi la aman.
sizza *s.f.* crivăţ; vînt rece; vînt de nord.
slabbrare I. *vt.* **1.** a ştirbi, a ciobi (marginile, buza, gura unui vas). **2.** a lărgi (o rană, un tub). **3.** a tăia (buzele). **II.** *vi. (e)* a se revărsa; a ieşi din vas; a trece peste margini. **III.** *vr.* **1.** *(despre un vas)* a se ciobi, a se ştirbi. **2.** *(despre o rană)* a se deschide.
slabbràto I. *part. tr.* de la s l a b b r a r e. **II.** *adj.* **1.** *(despre un vas)* cu gura spartă, ştirb, ciobit. **2.** *(despre o rană)* deschis.
slabbratùra *s.f.* ştirbire (la gură de vas); ciocnitură.
slacciàre *vt., vr.* a (se) dezlega, a (se) desface (un şiret etc.).
sladinàre *vt. (mec., dial.)* a roda, a face rodajul.
sladinatùra *s.f.* rodaj.
slàlom *s.m. invar. (sport)* slalom; *~ gigante* slalom uriaş.
slalomista *s.m.* şi *f.* specialist în slalom.
slam *interj.* poc! bum! (uşă trîntită).
slamàre *vt., vi. (e)* a (se) surpa; a (se) prăvăli.
slanciaménto *s.m.* lansare; zvîrlire.
slanciàre I. *vt.* a lansa; a zvîrli. **II.** *vr.* **1.** a se repezi; a se azvîrli. **2.** a se avînta.

slanciàto I. part. tr. de la s l a n c i a r e. II. *adj.* 1. înalt; svelt; *ragazza ~-a* fată sveltă. 2. *(fig.)* avîntat, îndrăzneț (în gîndire).
slàncio *s.m.* 1. avînt; pornire; elan; *prendere lo ~* a-și lua avînt; *di ~* cu elan, zvîcnit; *gettarsi di ~* a se arunca dintr-un salt. *SIN. di scatto.* 2. salt. 3. *(fig.)* avînt; impuls; elan; *~ di affetto* pornire de afecțiune. *SIN. impeto, foga.*
slargaménto *s.m.* lărgire; lățire.
slargàre I. *vt.* a lărgi; a lăți; *~ una porta/una strada* a lărgi o ușă/un drum. II. *vr.* 1. a se lărgi; a se lăbărța. 2. a se da la o parte; a face loc. 3. a-și ieși din rezervă; a-și deschide sufletul.
slargatùra *s.f.* 1. lărgire; lățire. 2. *(tipogr.)* spațiu alb (dintre litere și dintre cuvinte).
slàrgo *s.m.* piațetă.
slatinàre *vi. (a; ironic)* a-și etala cunoștințele de latină.
slatinàta *s.f. (ironic)* pedanterie; savantlîc; folosire ostentativă de citate/cuvinte latinești.
slattaménto *s.m.* înțărcare a puncului.
slattàre *vt. (fam.)* a înțărca un punc.
slattatùra *s.f. v.* s l a t t a m e n t o.
slavàto *adj.* ieșit la spălat; spălăcit, decolorat.
slavatùra *s.f.* 1. spălăceală; decolorare. 2. lucru spălăcit/decolorat; bucată spălăcită/decolorată.
slavìna *s.f. v.* l a v i n a.
slavismo *s.m.* 1. slavism. 2. panslavism.
slavista *-isti, s.m.* slavist.
slavistica *s.f.* slavistică.
slavizzàre *vt., vr.* a (se) slaviza.
slavizzazióne *s.f.* slavizare.
slàvo *adj., s.m.* slav.
slavóne *adj., s.m.* slavon.
sleàle *adj.* necinstit; lipsit de lealitate.
slealménte *adv.* (în mod) neloial/necinstit.
slealtà *s.f.* nesinceritate, necinste; lipsă de lealitate.
sleànza *s.f. (înv.) v.* s l e a l t à.
slegaménto *s.m. (fig.)* lipsă de legătură/de conexiune (între idei etc.).
slegàre I. *vt.* a dezlega. II. *vr.* 1. a se dezlega. 2. a se elibera (de o obligație, o sarcină).
slegataménte *adv.* (în mod) incoerent/dezlînat/nelegat.
slegàto *adj.* 1. dezlegat. 2. *(despre o carte)* nelegat. 3. dezlînat; fără legătură; incoerent.
slegatùra *s.f.* 1. dezlegare; desfacere. 2. incoerență.
slembàre *vi. (e; despre un colț de haină)* a atîrna.
slentàre *vt.* 1. a da drumul, a slăbi (o legătură); *~ il busto* a da drumul la corset. 2. a libera din strînsoare.
slentatùra *s.f.* lărgire, slăbire; *~ della briglia* slăbire a hățurilor; întindere.
slesiàno *adj., s.m.* silezian, (locuitor) din Silezia.
slip *s.m. invar.* 1. slip. 2. chilot.
slitta *s.f.* 1. sanie. 2. afet de tun. 3. cursor.
slittaménto *s.m.* 1. lunecare (cu sania); patinare; *(fig.) ~ monetario* depreciere a monedei. 2. *(fig., pol.)* deviere; *~ di un partito politico* deviere a unui partid politic.
slittàre *vi. (e, a)* 1. a merge cu sania. 2. a aluneca (pe șine). 3. *(despre roți)* a patina.
slittovìa *s.f.* schilift.
slivoviz *s.m.* rachiu de prune, șliboviță.
slogaménto *s.m.* 1. dislocare; deplasare. 2. luxare; scrîntire.
slògan *s.m.* slogan; lozincă.
slogàre I. *vt.* a disloca, a muta din loc; *~ un braccio* a luxa un braț. II. *vr.* a se disloca; a-și luxa (un os etc.).
slogàto *adj.* scrîntit; luxat.
slogatùra *s.f.* luxație; scrîntitură.
sloggiàre I. *vt.* a scoate din casă, a evacua. II. *vi. (e)* 1. a se muta. 2. *(mil.)* a părăsi/a evacua un teritoriu ocupat. 3. *(fam.)* a se căra, a se cărăbăni.
slòggio *s.m.* scoatere din casă, evacuare.
slogleàre *vt.* a vorbi alandala.
slombàre *vt., vi. (e), vr.* 1. a (se) deșela; a(-și) frînge șalele. 2. a (se) speti.
slombàto *adj.* 1. deșelat; spetit. 2. *(fig.)* slab; fără vigoare.
slontanàre *vt. (pop.)* 1. a îndepărta. 2. a separa.
slovàcco, -àcchi, *adj., s.m.* slovac, (locuitor) din Slovacia; *lo ~* limba slovacă.
slovéno *adj., s.m.* sloven, (locuitor) din Slovenia; *lo ~* limba slovenă.
slumacàre *vt.* a lăsa o dîră (ca melcul).
slumacatùra *s.f.* 1. dîră (lăsată de melc). 2. dîră; semn.
slungàre I. *vt.* a lungi (o haină etc.). II. *vr.* 1. a se lungi. 2. a se îndepărta.
slungatùra *s.f.* 1. lungire. 2. îndepărtare.
smacceàre *vt. (înv.)* a înjosi; a face de rușine; a insulta.
smacceàto *adj.* 1. prea dulce. 2. *(fig.)* exagerat, excesiv, nesăbuit, deplasat; deșănțat; nerușinat, indecent.
smacchiàre[1] *vt.* a scoate petele; a curăța petele; *~ con della benzina* a scoate petele cu benzină.
smacchiàre[2] I. *vt. (rar)* a despăduri. II. *vi. (e)* a ieși din desiș; a o lua la fugă.
smacchiatóre, -trice *s.m.* și *f.* 1. meseriaș specialist (în scoaterea petelor). 2. soluție de scos pete.
smacchiatorìa *s.f.* curățătorie chimică.
smacchiatùra *s.f.* scoatere de pete.
smàcco, smàcchi, *s.m.* insultă; afront; ultraj.
smagàre *(înv.)* I. *vt. (lit.)* 1. a dezorienta (pe cineva). 2. a copleși. 3. a speria; a slăbi. II. *vi. (e)* a greși. III. *vr.* 1. a se rătăci; a se îndepărta. 2. a se pierde; a leșina.
smagàto *adj.* 1. rătăcit; descurajat, abătut; slăbit. 2. *(înv.)* îndepărtat.
smagliànte *adj.* orbitor; strălucitor; sclipitor.
smagliàre[1] I. *vt.* 1. a deșira; a destrăma; *~ la corazza* a rupe zalele; *(fig.) ~ il cuore* a speria, a descuraja. 2. a scoate dintr-o plasă; a scoate din năvod (pești). 3. a desface în bucăți (lanțul ancorei). II. *vr.* a se deșira.
smagliàre[2] *vi. (a)* a străluci (viu, puternic); a sclipi.
smagnetizzàre *vt.* a demagnetiza.
smagràre *vt., vr., vi. v.* s m a g r i r e.
smagrìre *vt., vr., vi. (e)* a slăbi.
smaliziàre I. *vt. (fig.)* a dezgheța; a deștepta (pe cineva); a face mai isteț/mai puțin naiv. II. *vr.* a deveni mai isteț; a se dezgheța.
smaliziàto *adj.* devenit isteț; care nu mai este naiv; dezghețat.
smalizzìre *vt. v.* s m a l i z z i a r e **(I)**.
smallàre *vt., vr.* a coji (nuci, castane).
smaltàre *vt.* 1. a smălțui; a emaila. 2. a da cu lac; *~ le unghie* a da cu ojă/lac pe unghii.
smaltatóre, -trice *s.m.* și *f.* smălțuitor; emailor.
smaltatrice *s.f. (foto.)* aparat de uscat (fotografii).
smaltatùra *s.f.* 1. smălțuire; emailare. 2. smalț aplicat; email. 3. *(foto.)* glanț; lustru.
smalterìa *s.f.* atelier de smălțuit/de emailat.
smaltiménto *s.m.* digerare; digestie.
smaltìre *vt.* 1. a digera, a mistui; *~ il pollo* a mistui puiul; *un cibo duro da ~* o mîncare greu de digerat; *(fig.) ~ la sbornia* a-și mistui beția. 2. *(fig.)* a înghiți, a îndura, a tolera; *~ la rabbia* a-și înghiți furia; *~ un dolore* a îndura o durere. 3.

(com.) a lichida; a desface (o marfă); ~ *tutte le confezioni* a lichida toate confecţiile. **4.** a da scurgere/ieşire (unei ape etc.) **5.** *(înv.)* a reuşi (la o probă); a cîştiga.

smaltista, *-isti, s.m.* smălţuitor; emailor.

smaltitóio, *-ói, s.m.* **1.** canal de scurgere; cloacă. **2.** vespasiană.

smàlto *s.m.* **1.** smalţ. **2.** email; lucrătură în email. **3.** glazură. **4.** lac de unghii. **5.** *(foto.)* glanţ, luciu. **6.** beton; *(fig.) cuore di* ~ inimă de piatră. **7.** *(fig., sport)* capacitate de luptă; randament; *perdere lo* ~ a-şi pierde vigoarea; *la squadra di calcio ha perso lo* ~ echipa de fotbal şi-a pierdut forţa/elanul.

smammàre *vr., vt. v.* smammolare.

smammolàre I. *vr. (fam.)* a se minuna; ~*-si dalle risa* a rîde din toată inima. **II.** *vt.* a înţărca.

smanacciàre *vi. (a; fam.)* **1.** a da din mîini, a gesticula. **2.** a aplauda zgomotos.

smanacciàta *s.f.* **1.** gesticulaţie. **2.** aplauze zgomotoase.

smanceria *s.f.* afectare; dulcegărie; fandoseală; mofturi. *SIN. affettazione, svenevolezza, moina.*

smanceróso *adj.* afectat, dulceag; fandosit. *SIN. affettato, lezioso, smorfioso.*

smaneggiàre *vt.* a învîrti un lucru în mîini (stricîndu-l).

smangiàre *vt. (despre rugină etc.)* a roade, a mînca, a coroda.

smangiàto *adj.* ros; consumat.

smàngio *s.m. (tipogr.)* albitură; bucată; colţ de pagină rămasă netipărită.

smangiucchiàre *vt., vi. (a)* v. mangiucchiare.

smània *s.f.* **1.** *(med.)* stare de agitaţie; nelinişte. **2.** frenezie; furie; nerăbdare. **3.** manie,; idee fixă. **4.** *(dial.)* fandoseală; mofturi. *SIN. ambizione, brama, struggimento.*

smaniàre I. *vi. (a)* **1.** *(med.)* a fi agitat. **2.** a fi nerăbdător; a dori mult. **II.** *vr.* **1.** a se consuma (de dorinţă, de nerăbdare). *SIN. struggersi.* **2.** *(tosc.)* a pleca. **III.** *vt. (înv.)* a da; a risipi; ~ *le figlie* a mărita fetele.

smaniatamènte *adv.* agitat; furios.

smanicàre I. *vt.* a rupe, a lăsa fără toartă/mîner. **II.** *vr.* **1.** a rămîne fără toartă/mîner. **2.** a-şi sufleca mînecile.

smanicàto *adj.* **1.** fără toartă/mîner. **2.** cu mînecile suflecate. **3.** *(despre un bărbat)* în cămaşă.

smaniciàto *adj.* nemanierat.

smaniglia *s.f.* **1.** *(înv.)* mîner. **2.** brăţară de aur.

smanigliàre *vt.* a desface un lanţ.

smanìglio *s.m.* brăţară de aur cu pietre preţioase.

smaniosamènte *adv.* (în mod) violent, cu furie; cu patimă.

smanióso *adj.* **1.** înnebunit după ceva; doritor; obsedat. *SIN. bramoso.* **2.** înnebunitor; *caldo* ~ căldură înnebunitoare. **3.** *(rar)* care produce anxietate/teamă; *un dubbio* ~ o îndoială chinuitoare.

smantàre *(înv.) vt.* **1.** a scoate mantia (sau altă îmbrăcăminte). **2.** a dezveli.

smantellaménto *s.m.* **1.** dărîmare a zidurilor unei fortăreţe. **2.** demontare (a unei fabrici). **3.** *(fig.)* desfiinţare; înlăturare; eradicare.

smantellàre *vt.* **1.** a scoate/a rupe o mantie. **2.** *(mil.)* a dărîma (o casă, zidurile unei cetăţi). **3.** a demonta, a scoate utilajele (dintr-o fabrică, de pe o navă). **4.** *(fig.)* a înlătura; a desfiinţa; a distruge, a eradica; ~ *una tesi* a desfiinţa o teză, a o critica aspru; ~ *le argomentazioni dell'avversario* a distruge/a face praf argumentele adversarului. *SIN. sradicare.*

smanzeróso *adj. v.* smanzieroso.

smanziére *s.m. (înv.)* doritor de dragoste; îndrăgostit.

smanzieróso *adj. (înv.)* afectat; mofturos.

smareàre I. *vt. (sport, fotbal)* a pasa (spre a scăpa un coechipier de adversar). **II.** *vr.* a se demarca.

smargiassàre *vt.* a se lăuda; a brava; a face pe fanfaronul.

smargiassàta *s.f.* fanfaronadă; lăudăroşenie; bravadă. *SIN. gradassata, millanteria, fanfaronata.*

smargiasseria *s.f.* fanfaronadă; lăudăroşenie.

smargiàsso *s.m.* fanfaron; lăudăros. *SIN. fanfarone, gradasso, spaccone.*

smarginàre *vt. (tipogr.)* a tăia marginile (unei cărţi etc.).

smarginàto *adj. (despre o carte)* cu margini inegale.

smargottàre *vt. (agr.)* a scoate marcotele (pentru a le transplanta).

smargottatùra *s.f.* marcotaj.

smarràre *vt. (rar)* **1.** a lucra cu tîrnăcopul. **2.** a curăţa buştenii (de crengi).

smarrimènto *s.m.* **1.** pierdere/rătăcire a unui lucru. **2.** rătăcire. **3.** *(fig.)* pierdere de sine; tulburare; leşin.

smarrìre I. *vt.* **1.** a rătăci; a pierde; ~ *il filo del discorso* a pierde şirul discuţiei; ~ *la ragione/il senno* a-şi pierde minţile, a înnebuni; *(înv.)* ~ *l'ora* a greşi ora. **2.** *(înv.)* a uita, a scăpa din vedere. **3.** *(înv.)* a tulbura; a nedumeri. **II.** *vi. (e)* a dispărea; a se pierde. **III.** *vr.* **1.** a se rătăci (pe străzi, în pădure). **2.** *(fig.)* a se tulbura; a se pierde cu firea. **3.** *(despre culori)* a se decolora.

smarrìto I. *part. tr.* de la smarrire. **II.** *adj.* **1.** pierdut, rătăcit; *una lettera* ~*-a* o scrisoare pierdută. **2.** speriat; dezorientat; *con l'occhio* ~ cu privirea rătăcită. *SIN. disorientato, sbigottito.* **3.** tulburat; îndurerat. **4.** *(înv.)* nelegiuit.

smartellàre *vi. (a; mai ales despre păsări)* **1.** a cînta punînd accentul pe acelaşi sunet. **2.** a ciocăni.

smascellàre *vt., vr.* a(-şi) rupe/a(-şi) strîmba fălcile; ~*-si dalle risa* a rîde cu gura pînă la urechi.

smascellataménte *adv. (despre felul de a rîde)* cu gura pînă la urechi.

smascheraménto *s.m.* demascare.

smascheràre *vt., vr.* a (se) demasca. *SIN. sbugiardare.*

smascheràto I. *part. tr.* de la smascherare. **II.** *adj.* **1.** nemascat; fără mască. **2.** demascare.

smascheratóre, -trice *s.m.* şi *f.* demascator.

smascolinàto *adj.* efeminat.

smassaiàre *vi. (a)* a gospodări; a face gospodărie.

smatassàre *vt.* **1.** a separa un scul de altul; a descurca (un scul). **2.** a depăna (o jurubiţă, un scul).

smaterializzàre I. *vt.* a face să devină imaterial, a desface de legăturile pămînteşti, a spiritualiza. **II.** *vr.* a-şi pierde materialitatea, a se spiritualiza.

smattanàre *vr. (înv.)* a-şi alunga plictisul.

smattiàre *vt.* a face şotii/năzbîtii/nebunii.

smattonàre *vt.* a scoate lespezile; a desface pavajul.

smelàre *vt. (apic.)* a scoate/a separa mierea din faguri.

smelatóre *s.m. (apic.)* separator pentru miere.

smelatrice *s.f. (apic.)* separator pentru miere.

smelatùra *s.f. (apic.)* separare a mierii din faguri.

smelensìto *adj.* prostit; ramolit, senil, zaharisit.

smembraménto *s.m.* dezmembrare.

smembràre *vt. (lit.)* **1.** a dezmembra; a descompune. **2.** *(înv.)* a ciopîrţi.

smembràto I. *part. tr.* de la smembrare. **II.** *adj.* vlăguit; frînt; sleit/stors de puteri.

smemoràggine *s.f. v.* smemorataggine.

smemoraménto *s.m. (rar)* pierdere a memoriei, amnezie.

smemoràre *vi. (e)* **1.** a-şi pierde memoria. **2.** a se prosti.

smemoratàggine *s.f.* **1.** lipsă de memorie. **2.** zăpăceală. **3.** nesocotinţă; neatenţie.
smemoràto I. *part. tr.* de la s m e m o r a r e. **II.** *adj.* **1.** uituc; lipsit de memorie; distrat la culme, zăpăcit. **2.** fără minte; smintit, dement. **3.** *(înv.)* uitat.
smemoriàto *adj. v.* s m e m o r a t o.
smencìre *vt., vi. (e; fam.)* a (se) fleşcăi.
smenomàre *vt. (rar)* **1.** a micşora. **2.** a leza; a atinge.
smenticàre *(înv.) vt.* a uita.
smentire I. *vt.* **1.** a dezminţi; *la notizia è stata smentita* ştirea a fost dezminţită; *riuscirò a ~ -lo pubblicamente* o să reuşesc să-l dau de minciună în mod public. *SIN. sbugiardare.* **2.** a retracta; *~ la deposizione* a-şi retracta depoziţia. *SIN. sconfessare.* **3.** a se dezice/a dezamăgi prin purtare; *~ il proprio buon nome* a se dezice de bunul renume avut; *~ a se stesso* a se dezice; a dezamăgi. **II.** *vr.* a se dezminţi; *non ti smentisci mai* nu te dezminţi niciodată.
smentita *s.f.* dezminţire; *~ ufficiale* dezminţire oficială.
smentitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care dezminte.
smeraldàre *vt.* a da aparenţa de smarald.
smeraldìno *adj.* verde smarald.
smeràldo *s.m.* smarald.
smeràre *vt. (înv.)* a curăţa; a instrui.
smeratézza *s.f. (înv.)* limpezime; claritate.
smerciàre *vt.* a vinde/a desface marfă.
smèrcio *s.m.* vindere; vînzare/desfacere de produse; comercializare; *lo ~ dei prodotti* desfacerea produselor.
smerdàre *vt.* **1.** a murdări cu excremente, a spurca. **2.** *(fig.)* a înjosi; a face de ruşine.
smèrgo, -èrghi *s.m. (ornit.)* bodîrlău, cufundar (*Mergus*).
smergolàre *vi.* a cînta monoton; a lălăi; a mormăi.
smerigliàre *vt.* a şlefui cu şmirghel.
smerigliàto I. *part. tr.* de la s m e r i g l i a r e. **II.** *adj.* **1.** şmirgheluit; *carta ~-a* şmirghel. **2.** devenit translucid; *vetro ~* geam translucid.
smerigliatrice *s.f. (tehn.)* polizor electric; *~ angolare* polizor electric unghiular; *~ diretta* polizor electric axial.
smerigliatùra *s.f.* polizare; *(despre sticlă)* scoatere a lustrului.
smerìglio[1] *s.m.* **1.** *(ornit.)* specie de şoim (mic) *(Falco lithofaco).* **2.** *(ist.)* piesă de artilerie.
smerìglio[2] *s.m.* şmirghel.
smerlàre *vt., vi.* **1.** a festona. **2.** a dantela; a tăia ceva în formă de dantelă (hîrtie/margini de cearşaf).
smerlàto *adj.* **1.** festonat. **2.** dantelat. **3.** *(arhit.)* crenelat.
smerlatùra *s.f.* festonare; feston.
smerlettàre *vt.* a festona mărunt.
smèrlo *s.m.* **1.** feston (broderie). **2.** *(ornit.)* v. b a r l e t t a.
smésso I. *part. tr.* de la s m e t t e r e. **II.** *adj.* **1.** uzat, vechi. **2.** aruncat, dat la o parte; lepădat; *(depr.) prete ~* preot răspopit; *scrivano ~* funcţionar scos din slujbă.
sméttere *vt., vi. (a)* **1.** a înceta/a întrerupe/a se lăsa de ceva; *~ il lavoro* a înceta lucrul; *~ gli studi* a întrerupe studiile, a se lăsa de carte; *~ una discussione* a întrerupe o discuţie; *smettila di raccontare storie* încetează de-a mai spune gogoşi; *(tosc.) ~ la casa* a-şi rearanja/remobila casa; *smetti di parlare* termină cu vorbitul; *è ora di ~* e timpul să ne oprim aici. *SIN. desistere.* **2.** *(despre haine)* a nu mai purta; *~ un cappello* a nu mai purta o pălărie.
smèttico, -ici *adj. (chim.)* smectic, care degresează.
smezzaménto *s.m.* înjumătăţire; împărţire în jumătate.
smezzàre *vt.* **1.** a înjumătăţi, a face în jumătate. **2.** a lua o jumătate; a lua o parte. **3.** a întrerupe la jumătate (o povestire etc.).
smidollàre I. *vt.* **1.** a scoate măduva; a scoate miezul. **2.** *(înv., fig.)* a extrage sensul adînc (dintr-o expunere etc.). **II.** *vr.* a se epuiza, a se slei; a se istovi.
smidollàto I. *adj.* sleit, vlăguit. **II.** *s.m.* ramolit.
smielàre *vt. (rar)* *v.* s m e l a r e.
smilàce *s.f. (bot.)* specie de salce *(Smilax aspera).*
smilitarizzàre *vt.* a demilitariza.
smilitarizzàto I. *part. tr.* de la s m i l i t a r i z z a r e. **II.** *adj.* demilitarizat; *zona ~-a* zonă demilitarizată.
smilitarizzazióne *s.f.* demilitarizare.
smillantàre *vt., vi. (a)* a se lăuda; a fi lăudăros/fanfaron.
smìlzo *adj.* **1.** slab; uscat. **2.** plăpînd; subţire; firav.
sminaménto *s.m.* deminare (a unui teren, a unei zone).
sminàre *vt.* a demina (un teren).
sminatóre *s.m.* culegător de mine neexplodate.
sminatùra *s.f. v.* s m i n a m e n t o.
sminchionàto *adj., s.m.* (om) isteţ/deştept.
sminchionatòrio *adj.* ironic; batjocoritor.
sminchionàre *vt., vi. (e)* a (se) deştepta, a (se) lumina la cap, a (se) dezgheţa.
sminchionìre *vt., vi. v.* s m i n c h i o n a r e.
sminuìre *vt.* a diminua; a micşora; a ştirbi.
sminuitìvo *adj.* depreciativ; *l'espressione non comporta alcun significato ~* expresia nu incumbă nici un sens depreciativ.
sminuìto *adj. (fig.)* frustrat; *sentirsi ~ nei propri diritti* a se simţi frustrat în drepturile sale proprii.
sminuzzaménto *s.m.* **1.** fărîmiţare; fărîmare **2.** *(fig.)* dezmembrare (în părţi foarte mici).
sminuzzàre *vt.* **1.** a fărîmiţa; a fărîma; a sfărîma; *~ i biscotti* a fărîmiţa biscuiţii. *SIN sbriciolare, tritare.* **2.** *(fig.)* a expune amănunţit; a detalia; *~ il resoconto* a prezenta în amănunt darea de seamă.
sminùzzatùra *s.f.* **1.** fărîmiţare. **2.** fărîmă.
sminuzzolaménto *s.m.* pulverizare, fărîmiţare.
sminuzzolàre *vt.* a pulveriza, a fărîmiţa complet.
smiracchiàre *vt.* **1.** a privi pe furiş/cu coada ochiului. **2.** a privi des (pe cineva, ceva).
smiracolàre *vi. (a; tosc.)* a se minuna (ca în faţa unui miracol).
smiracolàto *adj. (ironic)* mirat; uimit (de orice lucru).
smiràre I. *vt.* a privi. **II.** *vr.* a se oglindi; a se privi în oglindă.
smirnéo *adj. (geogr.)* de/din Smirna; *il cieco ~* Homer.
smirniòta *s.m.* locuitor din Smirna.
smistaménto *s.m.* triere; triaj; *lo ~ della corrispondenza* trierea corespondenţei; *(ferov.) stazione di ~* triaj.
smistàre *vt.* a tria, a face o triere.
smisuràre *vi. (e)* a întrece măsura.
smisuratamènte *adv.* nemăsurat, fără măsură.
smisuratézza *s.f.* mărime incomensurabilă/nesfîrşită.
smisuràto *adj.* nemăsurat, nesfîrşit, imens. *SIN. immenso.*
smitizzàre *vt.* a demitiza.
smitizzazióne *s.f.* demitizare.
smobilìare *vt.* a goli de mobile; *~ un appartamento* a goli un apartament.
smobilìato *adj.* **1.** cu puţină mobilă. **2.** golit de mobilă; nemobilat.
smobilitàre *vt.* **1.** a demobiliza. **2.** a scoate din circulaţie (un capital). **3.** *(fig.)* a reveni la normal.

smobilitazióne *s.f.* demobilizare.
smobilizzo *s.m. (com.)* mobilizare (de capitaluri).
smocciàre *vt. (fam.)* a şterge mucii.
smocciàre I. *vt.* a murdări cu muci. **II.** *vi. (a)* a-i curge mucii; a se sniorcăi.
smoccolàre *vt.* **1.** a mucări, a reteza mucul; ~ *una candela* a tăia mucul la lumînare; ~ *un lume a petrolio* a tăia feştila, a mucări fitilul de lampă. **2.** *(pop.)* a injura. **3.** *(glumeţ)* a fura, a şterpeli.
smoccolatóie *s.f. pl. v.* s m o c c o l a t o i o.
smoccolatóio *s.m.* forfecuţă pentru tăiat mucuri/feştile.
smoccolatùra *s.f.* muc ars de lumînare.
smodàre *vi. (a)* a întrece măsura; a fi nestăpînit/neînfrînat.
smodataménte *adv.* fără măsură; *bere* ~ a bea excesiv/fără măsură.
smodàto *adj.* excesiv; exagerat; fără măsură; *ambizione* ~*-a* ambiţie exacerbată.
smoderàre *vr., vi. (a)* a întrece măsura.
smoderataménte *adv.* în mod excesiv, peste măsură, exacerbat. *SIN. immoderato.*
smoderatézza *s.f.* exces; lipsă de măsură/de moderaţie, exacerbare.
smoderàto *adj. (rar)* nemăsurat; necumpătat; excesiv, exacerbat.
smogliàre *vi. (înv.)* a se separa de soţie.
smog *s.m. invar.* smog.
smollàre *vt.* a pune rufele la muiat.
smollicàre *vt.* a fărîma miezul de pîine; a face firimituri.
smonacàre *vt., vr.* a (se) descălugări.
smontàbile *adj.* demontabil; *casa* ~ casă demontabilă.
smontàggio *s.m. (mec.)* demontare.
smontaménto *s.m.* demontare.
smontàre I. *vt.* **1.** a coborî/a pune să coboare dintr-un mijloc de transport; *smontami in centro* lasă-mă în centru; *ci smontò all'uscio* ne-a adus pînă la poartă. **2.** a demonta; ~ *un orologio/una macchina* a demonta un ceas/o maşină; ~ *pietre preziose* a demonta pietre preţioase; ~ *una bocca da fuoco* a demonta o gură de foc. **3.** *(mil.)* a distruge, a face ineficient; ~ *coi propri tiri le artiglierie nemiche* a reduce la tăcere artileria duşmană. **4.** *(fig.)* a dezminţi, a zădărnici, a dezumfla; *la risposta lo fece* ~ răspunsul l-a dezumflat; ~ *una notizia* a dezminţi o ştire; ~ *una trama* a zădărnici o uneltire. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a se da jos, a coborî; ~ *dal treno* a coborî din tren; ~ *dalla scala/da una sedia* a coborî de pe scară/de pe scaun; ~ *di macchina* a se da jos din maşină. **2.** ~ *di guardia* a termina rondul; ~ *di servizio* **a)** a termina serviciul; **b)** a ieşi din schimb; *la sentinella smonta alle nove* santinela se schimbă la ora nouă. **3.** a se decolora. **4.** *(despre budinci, frişcă)* a se dezumfla. **5.** *(rar)* a scădea preţurile. **6.** *(înv.)* a descinde/a debarca în timpul unei călătorii. **7.** *(înv.)* a asfinţi. **III.** *vr.* a-şi pierde curajul, a se descuraja, a-şi pierde elanul; *è un tipo che non si smonta mai* este un ins care nu-şi pierde niciodată curajul/nu se lasă.
smontatóre *s.m.* muncitor la lucrări de demontare.
smontatùra *s.f.* demontare.
smontieazióne *s.f.* coborîre a turmelor în vale (toamna).
smorbàre *vt.* **1.** a dezinfecta, a purifica; ~ *l'aria* a purifica aerul. **2.** a asana. **3.** *(fig.)* a purifica.
smórfia *s.f.* strîmbătură; grimasă; mutră; ~ *di dolore* grimasă de durere; *non fare delle* ~*-e con la bocca!* nu (te) strîmba din gură!; *ragazza tutta* ~*-e* fată numai mutre/fasoane.
smorfiàta *s.f. (rar)* strîmbătură; grimasă.
smorfióso *adj.* mofturos, care face mutre/fasoane. *SIN. lezioso, svenevole.*
smorire *vi. (e; rar)* **1.** a păli. **2.** a se decolora.
smorsàre *vt. (înv.)* a scoate zăbala.
smorticcio *adj.* foarte palid; pămîntiu.
smortire *vi. (e)* a păli; a decolora.
smòrto *adj.* **1.** palid; fără viaţă; mort. **2.** *(despre metale)* fără luciu; patinat.
smorzaménto *s.m.* atenuare; potolire; temperare.
smorzàndo *s.m. (muz., dial.)* semn indicînd atenuarea treptată a tonului.
smorzàre I. *vt.* **1.** *(dial.)* a stinge; ~ *il fuoco/l'incendio* a stinge focul/incendiul; ~ *la calce viva* a stinge varul; ~ *una candela* a stinge o lumînare. **2.** a atenua; a potoli; a tempera; ~ *la sete* a potoli setea; ~ *la voce* a coborî glasul, a vorbi mai încet; ~ *l'acciaio* a căli oţelul; ~ *il minerale* a fărîmiţa o rocă; *(tenis)* ~ *la palla* a da o minge stopată/tăiată. **II.** *vr.* **1.** *(despre sunete)* a se atenua, a se stinge. **2.** *(fig.)* a se potoli, a se domoli.
smorzàta *s.f. (tenis)* minge tăiată.
smorzàto I. *part. tr.* de la s m o r z a r e. **II.** *adj. (despre lumină, culoare)* atenuat; stins.
smorzatóre *s.m.* amortizor; atenuator.
smorzatùra *s.f.* atenuare; potolire; temperare.
smòrzo *s.m.* **1.** atenuare; nuanţare. **2.** *(muz.)* surdină; ciocănel de pian cu pîslă.
smòsso I. *part. tr.* de la s m u o v e r e. **II.** *adj.* **1.** mişcat; *terreno* ~ pămînt arat de curînd; *denti* ~*-i* dinţi care se mişcă. **2.** emoţionat; agitat.
smostacciàta *s.f.* **1.** grimasă; strîmbătură (de dispreţ). **2.** răspuns obraznic. **3.** palmă pe obraz.
smòtta *s.f.* surpare, surpătură.
smottaménto *s.m. v.* s m o t t a t u r a.
smottàre *vi. (e)* a (se) surpa; a se nărui.
smottatùra *s.f.* surpare, năruire.
smòvere *vt., vr. (pop.)* v. s m u o v e r e.
smozzàre *vt.* **1.** a tăia (vîrful); a reteza, a ciunti; ~ *i rami di un albero* a tăia crengile unui copac. **2.** a trunchia; a scurta.
smozzicàre *vt.* **1.** a ciunti (o bucăţică); ~ *un dolce* a fărîmiţa o prăjitură; ~ *le parole* a stîlci cuvintele. **2.** a ciopîrţi, a îmbucătăţi. **3.** a scurta (ici şi colo un discurs etc.).
smozzicatùra *s.f.* **1.** ciuntire; stîlcire. **2.** ciopîrţire; îmbucătăţire. **3.** scurtare.
smucciàre *vi. (a; înv.)* a luneca.
smugghiàre *vi. (a)* v. m u g g h i a r e.
smùngere *vt.* **1.** a mulge; a stoarce pînă la ultima picătură. **2.** a slăbi, a vlăgui. **3.** *(fig.)* a mulge; a lua tot.
smùnto I. *part. tr.* de la s m u n g e r e. **II.** *adj.* **1.** slab; uscat, scofîlcit. **2.** stors, epuizat; extenuat.
smuóvere I. *vt.* **1.** a mişca/a muta din loc; ~ *l'armadio* a deplasa şifonierul. **2.** a zdruncina, a zgudui; ~ *la città* a agita/a răscula un oraş; ~ *il corpo/il ventre* a face purgaţie. **3.** a răscoli (la suprafaţă); ~ *il terreno* a ara, a săpa. **4.** *(fig.)* a îndupleca; a determina să se răzgîndească/să-şi schimbe părerea; ~ *dal suo proposito* a-şi schimba părerea; ~ *l'animo di qualcuno* a îndupleca pe cineva. **5.** *(fig.)* a mişca, a emoţiona; *quello, lo smuove solo il denaro!* ăla se lasă impresionat numai de parale! **II.** *vr.* **1.** a se mişca, a se deplasa. **2.** a-şi schimba hotărîrea; a se îndupleca; *non si è smosso* a fost de neînduplecat.
smurare *vt.* **1.** a scoate din zid; ~ *la cassaforte* a scoate casa de fier (zidită în perete). **2.** a dărîma un zid.

smusàre I. *vt.* a lovi peste bot. **II.** *vi. (a)* a se strîmba; a strîmba din nas.
smusàta *s.f.* strîmbătură; grimasă (de dispreţ).
smusicàre *vi. (a; muz.)* a cînta capricios/dezordonat.
smussaménto *s.m.* **1.** rotunjire. **2.** tocire (a unui cuţit etc.). **3.** îndulcire, atenuare.
smussàre *vt.* **1.** *(tehn.)* a tăia (colţurile); a rotunji; *~ gli spigoli vivi* a rotunji muchiile ascuţite. *SIN. rompere.* **2.** *(tehn.)* a toci, a teşi, a şanfrena. **3.** *(fig.)* a îndulci, a atenua, a toci; *~ le punte* a atenua virulenţa; *~ gli spigoli del proprio carattere* a-şi cizela/a-şi îmblînzi caracterul.
smussatrìce *s.f.* **1.** *(tehn.)* maşină de şanfrenat. **2.** *(tipogr.)* maşină de faţetat/de bizotat.
smussatùra *s.f.* **1.** *(tehn.)* rotunjire; tocire; şanfrenare. **2.** îndulcire; atenuare.
smùsso I. *part. tr.* de la s m u s s a r e. **II.** *adj.* **1.** ciuntit; tocit. **2.** trunchiat; retezat. **III.** *s.m.* **1.** *(tehn.)* tocire; rotunjire; teşire, şanfren. **2.** daltă (de tîmplar).
snamoràre *vr.* a nu mai fi îndrăgostit; a înceta de a mai iubi.
snasàre *vt.* **1.** *(glumeţ)* a tăia nasul. **2.** a mutila (prin tăierea nasului).
snaturaménto *s.m.* denaturare.
snaturàre I. *vt.* **1.** a denatura. **2.** *(fig.)* a corupe; a strica. **II.** *vi. (e)* a degenera.
snaturataménte *adv.* (în mod) inuman, crud.
snaturatézza *s.f. (fig.)* **1.** degenerare. **2.** ticăloşie.
snaturàto *adj.* **1.** denaturat; alterat; deformat. **2.** *(fig.)* degenerat; denaturat; ticălos. *SIN. degenere, disumano, inumano.*
snazionalizzàre *vt.* a deznaţionaliza.
snazionalizzazióne *s.f.* deznaţionalizare.
snebbiàre I. *vt.* **1.** a risipi ceaţa; a lumina; a limpezi. **2.** *(fig.)* a lămuri, a descifra; a se lumina; *~ il senso/il significato* a lămuri sensul; *~ la mente* a se lumina la cap, a i se limpezi mintea. **II.** *vr.* a se însenina; a se limpezi; a se lumina.
snegghittìre *vt. (rar)* a dezmorţi; a dezgheţa; a da vioiciune (cuiva).
snellèzza *s.f.* **1.** zvelteţe, supleţe. **2.** sprinteneală.
snelliménto *s.m.* efectuare rapidă; grăbire (a unui control etc.).
snellìre I. *vt.* a face sprinten/suplu/zvelt. **II.** *vr.* **1.** a deveni zvelt; a se îngusta. **2.** *(adm., despre lucrări de birou)* a deveni mai puţin greoi, a se rezolva mai repede. **3.** *(despre circulaţie)* a deveni mai rapid/mai fluid.
snèllo *adj.* **1.** zvelt; suplu. **2.** sprinten.
snerbàre *(înv.) vt.* **1.** a lovi cu vîna de bou. **2.** *(vulg.)* a enerva; a toca nervii.
snervaménto *s.m.* epuizare; slăbire a nervilor.
snervànte *adj.* enervant; obositor. *SIN. estenuante, spossante.*
snervàre I. *vt.* **1.** a slăbi nervii; a măcina puterile; a epuiza. **2.** *(rar)* a scoate/a tăia un nerv. **II.** *vr.* a se enerva.
snervatézza *s.f.* epuizare; slăbire/măcinare a nervilor.
snervàto *adj.* **1.** slăbit; epuizat; istovit; cu nervii slăbiţi. **2.** *(fig.)* lipsit de nerv; *prosa ~-a* proză fără nerv.
sniafiòcco, -òcchi *s.m. (text.)* viscoză (în fulgi/fibre scurte).
snidàre I. *vt.* a scoate din cuib/vizuină/culcuş. **II.** *vr.* a ieşi din cuib.
sninfia *s.f.* femeie urîtă, îmbrăcată pretenţios.
snob *adj., s.m.* şi *f.* snob.
snobbàre *vi.* a face pe snobul.
snobberìa *s.f.* snobism; gest/comportare de snob; *di una ~ incredibile* de un snobism incredibil.
snobbìsmo *s.m.* snobism.
snobistìco, -ici *adj.* snob.
snocciolàre *vt.* **1.** a scoate sîmburii; *~ le ciliege* a scoate sîmburi din cireşe. **2.** a scoate cu uşurinţă, ca din buzunar (versuri/discursuri/bani etc.). **3.** a spune; a povesti de-a fir a păr; *~ le sue storie* a-şi povesti viaţa de-a fir a păr. *SIN spiatellare.* **4.** a scoate bancnotele din buzunar una după alta. **5.** a explica.
snodaménto *s.m.* **1.** deznodare. **2.** dezmorţire; mlădiere.
snodàre I. *vt.* **1.** a deznoda; a dezlega; *~ la lingua* a-şi dezlega limba. a vorbi. **2.** a dezmorţi; a mlădia. **3.** *(fig.)* a îndulci; a îmblînzi. **II.** *vr.* **1.** a se desfăşura; a se derula. **2.** a şerpui; *il sentiero si snoda per la montagna* poteca şerpuieşte în munţi.
snodàto I. *part. tr.* de la s n o d a r e. **II.** *adj.* **1.** mobil; *giunture ~-e* articulaţii mobile. **2.** flexibil.
snodatùra *s.f.* **1.** deznodare. **2.** dezmorţire; mlădiere/mobilitate a articulaţiilor.
snodévole *adj.* flexibil; uşor de îndoit la articulaţii.
snòdo *s.m.* **1.** *(mec.)* rotulă/nucă/ax rotund(ă). **2.** articulaţie.
snodolàre I. *vt. (înv.)* a rupe încheietura gîtului. **II.** *vr.* a-şi rupe gîtul.
snominàre *vt.* a lua numele cuiva.
snudàre *vt.* **1.** a despuia; a dezbrăca. **2.** a scoate din teacă.
soàtto *s.m. v.* s o g a t t o.
soàve I. *adj.* suav; blînd. *SIN. dolce.* **II.** *s.m.* vin sec (din regiunile Veronei).
soaveménte *adv.* suav; cu blîndeţe, blînd.
soavità *s.f.* suavitate; blîndeţe.
soavizzàre *vt. (rar)* a îndulci (apa/suflarea etc.).
sobbalzàre *vi. (a)* **1.** a sări în sus; a zvîcni; a se sălta; a se hurduca; *la corriera sobbalzava* cursa se hurduca. **2.** a tresări; *~ di sorpresa/di paura* a tresări de surpriză/teamă.
sobbàlzo I. *s.m.* **1.** salt; săritură; zvîcnitură. **2.** tresărire. **II.** *(loc. adv.) di ~* dintr-o dată, brusc.
sobbarcàre I. *vr.* a se însărcina; a-şi asuma o răspundere; a se angaja (la ceva). **II.** *vt.* **1.** a lua asupra sa, a (se) înhăma; *~ qualcuno a un lavoro* a înhăma pe cineva la o treabă. **2.** a supune (la o obligaţie/sarcină).
sobbillàre *vt. v.* s o b i l l a r e.
sobbolliménto *s.m.* fierbere uşoară; clocot; ebuliţie.
sobbollìre *vi. (a)* **1.** a fierbe uşor; a face băşici; a clocoti la suprafaţă. **2.** *(despre piele)* a se spuzi. **3.** *(fig.)* a fierbe, a clocoti (de mînie).
sobbollìto *s.m. (rar)* blîndă, spuzeală (pe piele).
sobbórgo, -órghi *s.m.* suburbie.
sobborghigiàno *adj., s.m.* locuitor al unei suburbii.
sobbraciàre *vt.* a coace sub jeratic.
sobillaménto *s.m.* aţîţare/instigaţie la răscoală.
sobillàre *vt.* **1.** a aţîţa/a incita la răscoală. **2.** a aţita /a instiga/a provoca la rele.
sobillatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* aţîţător, instigator, provocator.
sobillazióne *s.f.* aţîţare, instigare, incitare, provocare.
sòbole *s.f. (înv.)* progenitură.
sobriaménte *adv.* cu sobrietate, sobru; cumpătat.
sobrietà *s.f.* sobrietate; cumpătare; austeritate. *SIN. moderazione.*
sòbrio *adj.* sobru; cumpătat; auster. *SIN. parco, moderato, misurato.*
socavàre *vt. (înv.)* a săpa la adîncime.
soccenerìccio *adj. (despre pîine)* copt în cenuşă.
socchiamàre *vt.* a chema în şoaptă.

socchiùdere *vt.* **1.** a întredeschide; a închide pe jumătate. **2.** *(înv.)* a închide.
socchiùso **I.** *part. tr.* de la s o c c h i u d e r e. **II.** *adj.* întredeschis.
sòccida *s.f.* **1.** contract de asociere pentru îngrijire a şeptelului (între posesorul de vite şi îngrijitorul acestora cu împărţirea profitului). **2.** arendare de unelte agricole.
soccidànte *s.m. (jur.)* posesor de vite/şeptel.
soccidàrio *s.m. (jur.)* îngrijitor (şi neposesor) de şeptel.
sòccio *s.m.* **1.** îngrijitor de şeptel. **2.** *(tosc.)* contract de asociere pentru îngrijirea şeptelului. **3.** *(tosc.)* şeptel (al unui contract de asociere).
sòccita *s.f. v.* s o c c i d a.
sòcco, *sócchi, s.m.* **1.** *(ant.)* coturn (de actor de comedie); *calzare il* ~ a scrie comedii. **2.** comedie.
soccombènte *adj., s.m. (jur.)* (persoană) care pierde; *la parte* ~ partea care pierde.
soccómbere *vi. (e)* **1.** a cădea/a ceda sub o povară. **2.** a fi doborît; ~ *al dolore* a fi doborît de durere. **3.** a sucomba, a muri. *SIN. perire.*
soccórrere **I.** *vt.* a ajuta, a ajutora; ~ *a qualcuno* a ajuta pe cineva; ~ *i poveri* a-i ajuta pe săraci. **II.** *vi. (e, a; lit.)* **1.** a veni în ajutor. **2.** *(fig.)* a veni/a reveni în minte; *il nome non mi soccorre* nu-mi vine în minte numele. **3.** *(înv.)* a alerga. **III.** *vr.* a se întrajutora; a se ajuta reciproc.
soccorrévole *adj. (lit.)* gata să sară în ajutor; generos; milos.
soccorribile *adj. (rar)* care poate fi ajutat/ajuta.
soccorriménto *s.m.* ajutorare.
soccorritóre, -trice **I.** *adj.* ajutător. **II.** *s.m. (electr.)* releu.
soccórso **I.** *part. tr.* de la s o c c o r r e r e. **II.** *s.m.* ajutor; *dare/prestare* ~ *a qualcuno* a da ajutor cuiva; *gridare al* ~ a striga după ajutor; *chiamare a/in* ~ a chema în ajutor; *omissione di* ~ (culpă de) neacordare a primului ajutor; *(glumeţ) il* ~ *di Pisa* ajutor venit prea tîrziu/inutil; *(med.) pronto* ~ serviciu de salvare; prim-ajutor; *(la pl.) mandare* ~*-i agli alluvionati* a trimite ajutoare sinistraţilor.
soccòscio *s.m.* bucată de coapsă (de vită).
soccréscere *vi. (despre plante)* a creşte, a creşte cîte puţin.
soccutàneo *adj. (med.)* subcutanat, subcutaneu.
sòcero, -a *s.m.* şi *f. v.* s u o c e r o, s u o c e r a.
sociàbile *adj.* sociabil.
sociabilità *s.f.* sociabilitate.
socialdemocràtico, *-ici, adj., s.m.* şi *f.* social-democrat.
socialdemocrazia *s.f.* social-democraţie.
sociàle *adj.* **1.** social; *assistenza* ~ asistenţă socială. **2.** *(com.)* social, al unei societăţi (comerciale etc.); *capitale* ~ capital social; *pranzo/gita* ~ masă/excursie a membrilor unei societăţi.
socialismo *s.m.* socialism; ~ *rivoluzionario* socialism revoluţionar.
socialista, *-isti, adj., s.m.* socialist; *partito* ~ partid socialist; *sistema* ~ sistem socialist; *società* ~ societate socialistă.
socialistico, *-ici, adj.* socialist.
socialistòide *s.m.* demagog; pseudo-socialist.
socialità *s.f.* **1.** sociabilitate; apropiere; afabilitate. **2.** prioritate dată intereselor sociale.
socializzàre *vt.* a socializa; a naţionaliza; a colectiviza.
socializzazióne *s.f.* socializare; naţionalizare; colectivizare; ~ *della politica* socializare a politicii.
socialiménte *adv.* în mod colectiv, socialmente.
socialproletàrio *adj., s.m.* (membru) al Partidului Socialist Italian de Unitate Proletară.
società *s.f.* **1.** societate; *la* ~ *medievale* societatea medievală; *vivere in* ~ a trăi în societate; *rifiuto della* ~ drojdie a societăţii; ~ *industriale* societate industrială; ~ *consumistica* societate de consum; ~ *ritardata* societate nedezvoltată; ~ *di transizione al socialismo* societate de trecere la socialism; ~ *socialista multisviluppata* societate socialistă multilateral dezvoltată; ~ *in via di sviluppo* societate în curs de dezvoltare. **2.** societate, asociaţie; ~ *sportiva* asociaţie sportivă; ~ *segreta* asociaţie secretă; ~ *per azioni* societate pe acţiuni. **3.** înaltă societate, societate mondenă; *debuttare in* ~ a debuta/a ieşi în societate; *abito da* ~ haină de seară; *giochi di* ~ jocuri de societate
società **I.** *adj.* social. **II.** *s.m.* societar.
sociévole *adj.* sociabil.
socievolézza *s.f.* sociabilitate.
socievolménte *adv.* cu amabilitate; în mod sociabil.
sòcio, *sòci, s.m.* **1.** membru (al unei societăţi/academii); ~ *del circolo sportivo* membru al cercului sportiv; ~ *fondatore* membru fondator; ~ *onorario* membru onorific. **2.** asociat (comercial).
sòcio- *prefix* socio-
sòcio-economico *adj.* social-economic.
sociogrùppo *s.m.* grup social.
sociolinguìstica *s.f. (lingv.)* sociolingvistică.
sociologia *s.f.* sociologie.
sociològico, *-ici, adj.* sociologic.
sociologismo *s.m.* sociologism.
sociòlogo, *-ògi, -òghi, s.m.* sociolog.
socràtico, *-ici* **I.** *adj. (fil.)* socratic; care ţine de gîndirea lui Socrate. **II.** *s.m.* filozof/discipol al lui Socrate.
sòda *s.f.* **1.** *(chim.)* sodă; carbonat de sodiu; ~ *caustica* sodă caustică. **2.** apă gazoasă, sifon; *un whisky con* ~ un whisky cu sifon.
sodàglia *s.f.* ţelină; pămînt înţelenit; paraginâ.
sodàle *s.m. (lit).* **1.** tovarăş de studii. **2.** tovarăş; prieten.
sodalìzio, *-izi, s.m.* asociaţie; societate; congregaţie; ~ *sportivo* asociaţie sportivă.
sodàre *vt.* **1.** a întări, a apreta (o ţesătură etc.). **2.** *(înv.)* a desţeleni. **3.** *(înv.)* a asigura; a promite solemn; a garanta.
sodatóre, -trice *s.m.* şi *f.* lucrător la apretarea stofelor.
sodatrice *s.f.* maşină de apretat. *SIN. follone.*
soddisfacènte *adj.* satisfăcător.
soddisfacenteménte *adv.* în mod satisfăcător.
soddisfaciménto *s.m.* satisfacere; îndeplinire (a unei dorinţe etc.); *a/in* ~ *di* ca/drept recompensă.
soddisfàre, sodisfàre **I.** *vt., vi. (a)* **1.** a satisface, a da curs; ~ *una/a una domanda* a da curs unei cereri; ~ *il/al pubblico* a satisface publicul; ~ *un/a un desiderio* a satisface o dorinţă. **2.** a îndeplini; a se achita; ~ *un/a un debito* a se achita de datorie; ~ *gli/agli obblighi di leva* a-şi satisface/a efectua stagiul militar; ~ *un/a un impegno* a îndeplini un angajament, a îndeplini o sarcină; ~ *in/al proprio dovere* a-şi face datoria. **3.** a da satisfacţie; a repara; ~ *un'offesa/a un'offesa con le armi* a da satisfacţie, a se bate în duel; ~ *un/a un danno* a repara un rău. **4.** a coincide; a fi în acord; *la teoria soddisfa certe/a certe premesse* teoria coincide cu unele dintre premise. **II.** *vr.* a fi mulţumit/satisfăcut; a se mulţumi.
soddisfàtto *part. tr.* de la s o d d i s f a r e. *SIN. pago.*
soddisfazióne, sodisfazióne *s.f.* satisfacţie.
sodézza *s.f.* tărie; soliditate; stabilitate.
sòdico, *-òdici, adj. (chim.)* de sodiu.

sòdio *s.m. (chim.)* sodiu; natriu.

sòdo **I.** *adj.* **1.** tare; solid; *darle ~-e* a da o **mamă** de bătaie; *prenderle ~-e* a mînca o bătaie zdravănă; *uova ~-e* ouă tari; *minestra ~-a* ciorbă deasă; *legno ~* lemn compact; *oro ~* aur masiv; *star ~* a nu ceda; *dormir ~* a dormi adînc; *(înv.) beni ~-i* bunuri imobile. **2.** înţelenit; nedesţelenit; *rimaner ~-a (despre o iapă, vacă)* a fi stearpă. **3.** *(fig.)* solid, serios; grav, ponderat; *parlare sul ~* a vorbi serios. **II.** *s.m.* **1.** *(înv.)* siguranţă; garanţie; soliditate; *stare sul ~* a vorbi concret, a nu divaga; *mettere in ~* **a)** a clarifica o chestiune; **b)** a pune în practică; **c)** a stabili adevărul; *c'è del ~* sînt bani aici, este bogăţie nu glumă. **2.** zid de sprijin; fundament. **III.** *adv.* solid; serios; *batter ~* a lucra cu îndîrjire.

sodomia *s.f.* sodomie.

sodomita *s.m.* sodomist.

sofà *s.m. invar.* sofà; canapea. *SIN. divano, canapè.*

sofferènte *adj.* suferind; *mal ~ di ogni disciplina* neacceptînd, care nu acceptă nici o disciplină.

sofferènza *s.f.* suferinţă; *(com.) cambiali in ~* polițe neplătite.

sofferére *vt., vi. v.* soffrire (**I, II**).

sofferire *vt. (lit., rar) v.* soffrire (**I**).

soffermàre *vt., vr.* a (se) opri pentru puţin timp/niţel; *mi soffermavo per riposarmi* mă opream un pic să mă odihnesc. *SIN. trattenere.*

soffermàta *s.f.* scurtă oprire; popas.

soffèrto **I.** *part. tr.* de la soffrire. **II.** *adj.* îndurat, suferit; *dolore ~* durere îndurată; *una letteratura ~-a* o literatură frămîntată (de probleme etc.). **III.** *s.m. (jur.)* prevenţie, arest preventiv.

soffiaménto *s.m.* suflare.

soffiànte *s.f. (tehn.)* suflantă.

soffiàre **I.** *vt.* **1.** a sufla; *~ il fumo della sigaretta* a sufla fumul ţigării; *~ via la polvere* a şterge/a sufla praful; *~-si il naso* a-şi sufla nasul; *~ il naso a un bambino* a ajuta unui copil să-şi sufle nasul; *(tosc.) ~ il naso ai fagiani* a(-şi) pierde vremea. **2.** a prelucra; *(în expr.) ~ il vetro* a prelucra sticla. **3.** a spiona; a denunţa un secret, a sufla; *~ un segreto nell'orecchio a qualcuno* a sufla un secret cuiva; *i due arrestati hanno soffiato* cei doi arestaţi au vorbit; *(teatru) ~ la battuta* a sufla replica. **4.** a fura de la cineva; a-i şterpeli, a-i sufla; *~ la ragazza a un amico* a-i sufla iubita unui prieten; *(fotbal) ~ la palla* a-i sufla mingea. **II.** *vi. (a)* **1.** a sufla; *~ sulla minestra bollente* a sufla în ciorba fierbinte; *~ sul/nel fuoco* **a)** a sufla în foc; **b)** *(fig.)* a pune gaz pe foc; *~ negli orecchi (fig.)* a instiga; *~ nella pappa* a face pe spionul; *~-si sulle dita* a-şi sufla în mîini. **2.** *(despre vînt)* a bate, a sufla; *vento che soffia da nord-est* vînt care suflă de la nord-est. **3.** a gîfîi, a răsufla; *~ di rabbia* a fremăta de furie; *~ come un mantice/una locomotiva* a gîfîi ca niște foale/ca o locomotivă.

soffiàta *s.f.* **1.** suflat; suflătură; *datti una ~ al naso* şterge-ţi nasul. **2.** delaţiune.

soffiàto **I.** *part. tr.* de la soffiare. **II.** *adj.* suflat; *vetro ~* sticlă prelucrată prin suflat. **III.** *s.m. (buc.)* sufleu.

soffiatóio, *-ói, s.m.* foale.

soffiatóre[1]**, -trice** *s.m.* şi *f.* **1.** sticlar, muncitor la suflarea sticlei. **2.** sufler (la teatru). **3.** delator.

soffiatóre[2] *s.m. (tehn.)* suflător; suflat.

soffiatrice *s.f.* maşină pentru curăţarea fetrului (de pălării).

soffiatùra *s.f.* **1.** suflătură; suflare îndelungată. **2.** *(metal.)* suflură, incluzie, por.

sòffice **I.** *adj.* **1.** moale; pufos. **2.** fraged, dulce, delicat. *SIN. morbido.* **II.** *s.m.* unealtă pentru găurit.

soffieria *s.f.* instalaţie de fabricare a sticlei; dispozitiv de suflători/de suflătoare.

soffiétto *s.m.* **1.** *(dim.)* suflu mic; suflare. **2.** foale de mînă. **3.** pulverizator. **4.** coş de trăsură. **5.** burduf (la aparate fotografice). **6.** *(depr.)* articol laudativ; recenzie favorabilă; reclamă (în ziar). **7.** spion; *fare il ~* a fi spion. **8.** sufler (la teatru).

soffino *s.m.* joc de copii (aruncare a monedei de pe dosul palmei prin suflare).

sóffio *s.m.* **1.** suflu; suflare; răsuflare; *d'un/in un ~* într-o clipă. **2.** suflu de inspiraţie; har. **3.** miorlăit de pisică. **4.** denunţ, delaţiune. **5.** *(med.)* şuier, suflu; *~ sistolico* suflu sistolic.

soffióne *s.m.* **1.** *(augm.)* suflu, suflare puternică. **2.** *(glumeţ)* delator; spion. **3.** *(pop.)* sufler (la teatru). **4.** îngîmfat; trufaş. **5.** foale (de încins focul). **6.** *(ist., mil.)* ţeavă cu care se dădea foc la tun. **7.** *(la pl.)* ţîşnitură de vapori fierbinţi (din sol). **8.** *(bot.)* păpădie *(Taraxacum officinale).*

soffitta *s.f.* **1.** pod. **2.** mansardă.

soffittàre *s.f.* **1.** a lucra/a construi tavanul. **2.** a construi o mansardă/un pod; a mansarda.

soffitto *s.m.* plafon, tavan; *~ di legno* plafon de lemn.

soffocaménto *s.m.* sufocare; înăbuşire.

soffocànte *adj.* sufocant; înăbuşitor; *gas ~* gaze sufocante.

soffocàre *vt., vr.* a (se) sufoca; a (se) înăbuşi; *questo caldo mi soffoca* căldura asta mă sufocă; *(mi)soffoco!* mă sufoc!; *qui si soffoca!* aici te sufoci!; *~ uno scandalo* a înăbuşi un scandal; *~ qualcosa nel sangue* a reprima în sînge.

soffocàto *adj.* **I.** *part. tr.* de la soffocare. **II.** sufocat; înăbuşit.

soffocazióne *s.f.* sufocaţie; înăbuşire.

sòffoco *s.m. (dial.)* zăduf.

soffogàre *vt., vr. (pop., rar) v.* soffocare.

soffólcere *vt., vr.* a (se) sprijini; a (se) susţine.

soffondàre *vt.* a scufunda.

soffóndere *vt. (înv.)* **1.** a stropi; a presăra cu: **2.** a împrăştia. **3.** a colora uşor.

sofforàre *vt.* a găuri pe dedesubt.

soffràngere *vt. (înv.)* a frînge; a slăbi.

soffreddàre *vt.* a răci uşor.

soffréddo *adj.* călduţ.

soffregàre **I.** *vt.* **1.** a freca uşor; a fricţiona. **2.** *(înv.)* a oferi cu umilinţă/cu plecăciune. **II.** *vr.* a se apropia umil/rugîndu-se.

soffribile *adj.* suportabiil.

soffriggere *vt.* **1.** a prăji uşor, a căli, a dinstălui. **2.** *(rar, fig.)* a bolborosi, a bombăni.

soffriménto *s.m. (rar)* suferinţă.

soffrire **I.** *vt.* **1.** a suferi, a îndura, a suporta; a îngădui; *~ la fame/la sete* a îndura foamea/setea; *~ il caldo/il mal d'auto* a suferi de căldură/de rău de maşină; *~ il mal di mare* a suferi de rău de mare. **2.** a îndura, a suporta; a îngădui, a tolera; *~ i rumori* a suporta zgomotele; *non poter ~ gli ipocriti* a nu-i înghiţi pe ipocriţi; *~ disagi* a îndura lipsuri/suferinţe/privaţiuni. **II.** *vi. (a)* **1.** a suferi, a îndura; *quella donna ha molto sofferto* femeia aceea a suferit mult. **2.** a suferi de, a fi bolnav de; *~ di cuore* a suferi de inimă; *~ agli occhi* a suferi de ochi; *(glumeţ) ~ di malattia alla tasca* a avea buzunarele în suferinţă/goale. **3.** a avea de suferit, a-i cauza; *i gerani hanno sofferto per il freddo* muşcatele au avut de suferit din pricina gerului. **III.** *vr. (înv.)* a se abţine, a înghiţi.

soffritto I. *part. tr.* de la s o f f r i g g e r e. II. *s.m.* ceapă călită/prăjită/dinstăluită; *zuppa di ~* ciorbă de măruntaie de porc cu bulion şi crutoane.
soffumicàre *vt.* 1. a afuma uşor. 2. a afuma o odaie (cu o esenţă mirositoare).
soffùso I. *part. tr.* de la s o f f o n d e r e. II. *adj. (poetic)* 1. presărat; acoperit uşor; învăluit; *col volto ~ di rossore* cu faţa numai bujori. 2. stropit, acoperit; *~ di sudore* acoperit de sudoare.
sofi, soffi *s.m. invar. (ist., înv.)* şah (al Persiei).
sofia *s.f. (lit.)* înţelepciune.
sofisma, -ìsmi, *s.m.* sofism.
sofismo *s.m. (înv.) v.* s o f i s m a.
sofista; -ìsti, *s.m.* sofist.
sofistica *s.f.* sofistică.
sofisticàggine *s.f. (depr.)* sofisticărie.
sofisticaménto *s.m.* sofisticare.
sofisticàre I. *vi. (a)* 1. a raţiona fals; a face sofisme. 2. a obiecta la orice. 3. a face subtilităţi. II. *vt.* 1. a contrafface; a falsifica; a altera; *~ il vino* a falsifica vinul. 2. *(fig.)* a corupe.
sofisticàto I. *part. tr.* de la s o f i s t i c a r e. II. *adj.* 1. *(depr.)* subtil; complicat; preţios, căutat. 2. prefăcut, contrafăcut, falsificat; *burro ~* unt amestecat/falsificat.
sofisticatóre, -trice *s.m.* şi *f.* falsificator (de produse alimentare).
sofisticazióne *s.f. (com.)* falsificare (de produse/alimente etc.).
sofisticheria *s.f.* 1. sofisticărie; raţionament fals. 2. *(depr.)* subtilitate.
sofistico, -ìstici, *adj. (lit.)* 1. sofistic. 2. subtil; dificil; pedant.
sòfo *s.m. (lit., glumeţ)* înţelept.
sofòra *s.f. (bot.)* specie de arbore exotic *(Sophora japonica)*.
sóga *s.f. (înv.)* 1. funie; frînghie; legătură. 2. curea.
sogàtto *s.m. (înv.)* curea groasă (de hamuri).
soggàtolo *s.m.* şiret de piele.
soggettaménte *adv. (rar)* cu supunere, plecat; *vivere ~ a qualcuno* a trăi în supunere faţă de cineva.
soggettaménto *s.m.* supunere; înrobire.
soggettista, -ìsti, *s.m.* autor de scenarii cinematografice.
soggettivaménte *adv. (în mod)* subiectiv.
soggettivàre *vt. (fil.)* 1. a reduce (realitatea) la subiect. 2. a considera în mod subiectiv, a subiectiva.
soggettivismo *s.m.* subiectivism.
soggettivista, -ìsti, *s.m.* subiectivist.
soggettivìstico, -ici, *adj. (fil.)* subiectivist.
soggettività *s.f.* subiectivitate.
soggettivo *adj.* subiectiv.
soggétto[1] *adj.* 1. supus; *popolo ~ agli stranieri* popor supus străinilor; *giovani ~-i alla leva* tineri obligaţi la satisfacerea stagiului militar. 2. *(fig.)* expus unor factori externi; *il paese è ~ a frane* satul este expus avalanşelor; *va ~-a a forti emicranie* este expusă unor puternice dureri de cap; *è molto ~ alle coliche* e expus colicilor.
soggètto[2] *s.m.* 1. subiect; temă; *il ~ di un film* subiectul unui film; *(teatru) battuta a ~* replică improvizată; *film a ~* film de naraţiune/nedocumentar. 2. *(muz.)* temă de bază. 3. *(cinema)* scenariu. 4. *(fil., gram.)* subiect. 5. *(med.)* subiect/individ/persoană pus(ă) sub observare; *~ isterico* tip isteric. 6. *(fam.)* persoană; *cattivo/tristo ~* individ/ins rău. 7. *(înv., pol.)* supus. 8. plantă supusă altoirii.
soggezióne *s.f. (lit.)* 1. supunere; subjugare; *~ alla legge* supunere/respectare a legii. 2. ascultare; obedienţă; *persona di ~* persoană cu prestigiu; *dare/ispirare ~* a inspira respect/teamă; *tenere/mettere in ~* a ţine la respect; *mettersi in ~* a fi înfricoşat, a-i fi frică; *non aver ~ di nessuno* a nu se teme de nimeni; *lavoro di ~* lucrare care cere multă atenţie şi grijă.
sogghignàre *vi. (a)* a zîmbi dispreţuitor/sardonic; a rînji uşor. *SIN. ghignare.*
sogghigno *s.m.* zîmbet dispreţuitor/sardonic; rînjet uşor; *~ di amarezza* surîs de amărăciune. *SIN. ghigno.*
soggiacènza *s.f. (geol.)* zăcămînt subteran.
soggiacére *vi. (a, e)* 1. a fi supus; a fi expus; *~ ai capricci della fortuna* a fi expus capriciilor soartei; *~ ai soprusi* a fi expus violenţelor. 2. a fi aşezat sub. 3. a pieri, a muri.
soggiaciménto *s.m.* 1. supunere. 2. dependenţă.
soggiaciùto *part. tr.* de la s o g g i a c e r e.
soggiogaménto *s.m.* subjugare; aservire.
soggiogàre *vt.* a subjuga; a domina. *SIN. sottomettere.*
soggiogatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* subjugător.
soggiogazióne *s.f.* subjugare; aservire.
soggiornàre I. *vi. (a)* a sta; a locui cîtva timp (într-un loc). II. *vt. (înv.)* 1. a găzdui; a primi. 2. a adăposti. 3. a îngriji; a păstra; *~ una stanza* a aerisi o odaie.
soggiórno *s.m.* 1. şedere într-un loc (la ţară, la munte); *far ~* a locui undeva (pentru un timp). 2. loc de şedere; reşedinţă; *stanza di ~* living, cameră de zi. 3. scurtă întîrziere; zăbavă. 4. vizită. 5. *(înv.)* restaurare; refacere. 6. *(mil.)* oprire, etapă.
soggiùngere *vt.* a adăuga.
soggiuntivo I. *adj.* care serveşte la adăugat. II. *adj., s.m. (gram.)* subjonctiv, conjunctiv.
soggiunzióne *s.f.* adăugare.
soggólo *s.m.* 1. văl de călugăriţă. 2. curea de coif/cască/căciuliţă (sub bărbie).
soggrottàre *vt.* a săpa un teren pentru a planta viţa.
sogguardàre *vt. (lit.)* a privi pe sub gene; a privi cu coada ochiului.
sòglia *s.f.* 1. prag. 2. intrare, uşă, prag; *fermarsi sulla ~* a se opri în prag/la intrare; *varcare la ~* a trece pragul. 3. *(rar)* pervaz, margine de fereastră; margine. 4. *(fig.)* prag, început; *alle ~-e del Novecento* la începutul secolului al XX-lea; *essere alla/sulla ~ della vecchiaia* a fi în pragul bătrîneţii; *alle ~-e della primavera* în pragul primăverii. 5. *(psih.)* prag; *la ~ della coscienza* pragul conştiinţei. 6. *(tehn.)* prag limită inferioară; *~ di udibilità* prag de audibilitate.
sogliàio *s.m. (înv.) v.* s o g l i a r e.
sogliàre *s.m. (înv.)* prag.
sòglio *s.m.* 1. tron; scaun regesc; *assistente al ~ pontificio* înalt demnitar al Vaticanului. 2. domnie. 3. măsură de capacitate (de 55 l). 4. *(înv.)* prag.
sòglìola *s.m. (iht.)* solă *(Solea vulgaris)*.
sognànte *adj.* visător.
sognàre I. *vt.* 1. a visa; *ho sognato mio padre* l-am visat pe tata. 2. *(fig.)* a visa, a dori cu ardoare; *~ una casa in campagna* a visa să aibă o casă la ţară; *~ a occhi aperti* a visa cu ochii deschişi. 3. *(fig.)* a visa, a-şi face iluzii, a-şi imagina; *non ~-ti di venire con me* nu-ţi face iluzii că ai să vii cu mine. II. *vi. (a)* a visa; *i bambini sognano molto* copiii visează mult; *che fai, sogni?* ce faci, visezi?; *ho sognato di mio padre, mi sono sognato di mio padre* l-am visat pe tata.
sognatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (fig.)* visător; *ragazzo ~* copil visător. *SIN. romantico, sentimentale.*

sógno *s.m.* **1.** vis; ~ *spaventoso* vis înfricoşător; *vedere/apparire in* ~ a vedea/a-i apărea în vis; *libro dei* ~*-i* cartea viselor; *nemmeno/neppure/neanche per* ~ nici gînd, nici prin vis; **2.** *(fig., despre o persoană/lucru)* foarte frumos; *quella ragazza è un* ~ copila/fata aceea e un vis; *è un* ~ *di ragazza* e un boboc de fată; *la loro casa è un* ~ casa lor e un vis.

sòia[1] *s.f. (înv.)* linguşeală, adulare; *dar la* ~ a linguşi.

sòia[2] *s.f. (bot.)* soia *(Soja hispida)*.

sol *s.m. (muz.)* sol.

solàccio *s.m. (înv.) v.* sollazzo.

solàio *s.m.* **1.** tavan. **2.** pod; odaie în pod. **3.** strat; sol. **3.** *(înv.)* etaj.

solaménte *adv.* numai; *dico* ~ *questo* spun numai aceasta; *(loc. conj.)* ~ *che* numai să/că.

solanàcee *s.f. pl. (bot.)* solanacee.

solàndra *s.f.* crăpătură în lat (la genunchiul unui cal).

solanina *s.f. (chim.)* solanină.

solàno *s.m. (bot.) v.* solatro.

solàre[1] *adj.* **1.** solar; *chiodo* ~ insolaţie; *lampada* ~ lampă de cuarţ. **2.** *(poetic)* magnific, glorios; divin. **3.** clar, evident.

solàre[2] *vt. v.* risolare.

solàrio *s.m.* solariu.

solàta *s.f.* **1.** insolaţie. **2.** expunere la soare (de scurtă durată). **3.** parte însorită a unui drum.

solatìo **I.** *adj.* însorit; expus la soare; *a* ~ spre miazăzi. *SIN. soleggiato, assolato.* **II.** *s.m.* loc însorit/orientat spre miazăzi.

solativo *adj. (rar) v.* solatio.

solàtro *s.m. (bot.)* zîrnă, umbra-nopţii *(Solanum nigrum)*.

solatùra *s.f.* **1.** tălpuire. **2.** tălpi; pingele.

solcàre *vt.* **1.** a brăzda; a ara; ~ *la terra* a ara/a brăzda pămîntul; *(mar.)* ~ *l'acqua* a brăzda marea, a naviga. **2.** *(fig.)* a brăzda (faţa/fruntea etc.); a zbîrci; *le rughe ti solcano la fronte* ridurile îţi brăzdează fruntea.

solcàta *s.f.* brăzdare.

solcatóre, -trice **I.** *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care brăzdează; *(în expr.)* ~ *di mari* navigator. **II.** *s.m.* brăzdar.

solcatùra *s.f.* brăzdare.

sólco, *sólchi, s.m.* **1.** brazdă; *seguir il* ~ *di uno* a merge pe urmele cuiva; *uscir dal* ~ **a)** a părăsi drumul drept; **b)** a devia de la subiect. **2.** dîră; urmă. **3.** rid/brazdă pe faţă, sbîrcitură. **4.** *(geol.)* crăpătură (în rocile calcaroase); şanţ. **5.** decalaj. *SIN. divario.*

solcòmetro *s.m. (mar.)* loch.

soldanàto *s.m. (înv.)* sultanat.

soldanèlla *s.f. (bot.)* degetăruţ *(Soldanella pusilla* şi *alpina)*.

soldàno *s.m. (înv.)* sultan.

soldàre *vt.* **1.** *(înv.)* a înrola, a lua în soldă; ~ *legni* a închiria corăbii. **2.** a solda (un cont). **3.** a aproba.

soldatàglia *s.f. (peior., depr.)* **1.** soldăţime. **2.** mercenari.

soldatésca *s.f. (depr.)* soldăţime, trupe de soldaţi.

soldatésco, *-éschi, adj.* soldăţesc, cazon; *linguaggio* ~ limbaj cazon.

soldatéssa *s.f.* **1.** femeie soldat. **2.** *(glumeţ)* femeie-jandarm/autoritară.

soldatìno **I.** *s.m.* **1.** *(dial., pop.)* soldat simplu; infanterist. **2.** soldat de plumb; *fare ai* ~*-i* a se juca de-a soldaţii. **II.** *adj. (înv.)* soldăţesc; de soldat.

soldàto *s.m.* **1.** soldat; ~ *di ventura* mercenar; *fare il* ~ a satisface serviciul militar. **2.** *(mil.)* ordonanţă. **3.** *(glumeţ)* ban.

sòldo *s.m.* **1.** ban; monedă. **2.** monedă de cinci centime; *a* ~ *a* ~ bănuţ cu bănuţ; *(depr.) quattro* ~*-i* doi bani, o nimica toată; *persona* (sau *cosa) da pochi* ~*-i* persoană/lucru de nimic; *non vale un* ~ nu merită o para chioară; *pagar cinque* ~*-i* a se îndepărta de subiect; *spendere il* ~ *per quattro quattrini, spendere la sua lira per venti* ~*-i* a-şi cheltui cu folos banii. **3.** *(la pl.)* bani *(în general); essere pieno di* ~*-i* a fi plin de bani; *avere un sacco di/molti* ~*-i* a avea bani cu nemiluita; *fare i* ~*-i* a face bani, a se îmbogăţi; *mettere da parte i* ~*-i* a pune bani deoparte, a economisi. **4.** soldă; *(înv.) uomo di* ~ soldat.

sòle *s.m.* **1.** soare; *eclissi di* ~ eclipsă de soare; *i raggi del* ~ razele soarelui; *uscita/levata/tramonto del* ~ apariţia/răsăritul/asfinţitul soarelui; *al levare/al calar del* ~ la răsăritul/apusul soarelui; *nulla di nuovo sotto il* ~ nimic nou sub soare; *sotto il* ~ pe Terra; *colpo di* ~ insolaţie; *fa* ~ e soare, bate soarele; *(mil.) dividere il* ~ a împărţi greutăţile/poziţia nefavorabilă (într-o luptă); *avere qualche cosa al* ~ a avea ceva pe lume (o avere etc.); *farsi bello al* ~ *d'agosto* a te lăuda cu ceva cu ce nu este meritul tău; *(glumeţ) andare a vedere il* ~ *a scacchi* a sta la închisoare. **2.** *(fig., poetic)* an. **3.** *(fig.)* zi. **4.** *(fig., la pl.)* **a)** ochi strălucitori; **b)** ochi iubiţi.

soléccHio *s.m. (lit.)* umbreluţă; *far* ~ a-şi face umbră la ochi (cu mîna).

solecìsmo *s.m. (gram.)* solecism.

solecizzàre *vi. (a; lit.)* a face solecisme/greşeli de sintaxă.

soleggiaménto *s.m.* **1.** expunere la soare. **2.** uscare la soare.

soleggiàre *vt.* **1.** a expune la soare. **2.** a usca la soare.

soleggiàto *adj.* însorit; expus la soare.

solènne *adj.* **1.** solemn; *parlare con tono* ~ a vorbi cu ton solemn. **2.** *(glumeţ)* faimos; ilustru; extraordinar. **3.** delicios; excelent.

solenneménte *adv.* solemn, cu solemnitate, cu fast, cu pompă.

solennità *s.f.* solemnitate; festivitate.

solennizzàre *vt.* a sărbători solemn.

solenòide *s.m. (electr.)* solenoid.

sòleo *s.m. (anat.)* muşchi plasat în partea din spate a piciorului.

solére *vt., vi. (e; defectiv)* a (se) obişnui; *come si suol dire/suol dirsi* cum obişnuim să spunem, după cum se spune.

solerétta *s.f.* parte a armurii (care apără laba piciorului).

solèrte *adj.* harnic; sîrguincios, muncitor; priceput.

solerteménte *adv.* cu hărnicie; cu pricepere.

solèrzia *s.f.* hărnicie; sîrguinţă; pricepere.

solétta *s.f.* **1.** căpută. **2.** branţ; talonetă; ~ *della scarpa* talpă de maşină; branţ cusut de talpă. **3.** *(arhit.)* parte din tavan (în beton armat).

solettàre *vt.* a pune branţuri.

solettatùra *s.f.* **1.** punere a branţurilor. **2.** branţuri.

solétto *adj.* singurel; singur-singurel.

sòlfa *s.f. (muz.)* notaţie muzicală; solfegiu; muzică solfegiată; *battere la* ~ **a)** a bate tactul; **b)** *(fig.)* a repeta mereu acelaşi lucru; **c)** a executa prost/şcolăreşte (o bucată muzicală).

solfanària *s.f. (înv.)* v. solfatara.

solfanèllo *s.m.* **1.** *(înv.)* chibrit cu sulf. **2.** chibrit cu fosfor.

solfàra *s.f.* mină de sulf.

solfàre *vt.* a stropi cu sulf (viţa-de-vie etc.).

solfàro *s.m. (inv.)* sulf.
solfatàra *s.f.* **1.** zăcământ superficial de sulf. **2.** *(la pl.)* solfatare.
solfatàro *s.m.* miner (într-o mină de sulf).
solfàto *s.m. (chim.)* sulfat.
solfatùra *s.f.* sulfurare, stropire cu sulf (a viței-de-vie).
solfeggiàre *vt., vi. (a; muz.)* a solfegia.
solféggio *s.m.* **1.** solfegiu. **2.** solfegiere.
solferìno *adj., s.m.* (de culoare) roșu-aprins.
solfìdrico, -ici, *adj. (chim.)* sulfhidric.
solfìno[1] *adj.* de culoarea sulfului.
solfìno[2] *s.m.* chibrit.
solfìfero *adj.* sulfurifer, bogat în sulf.
solfitàre *vt. (chim.)* a trata cu sulf/cu anhidridă sulfuroasă.
solfito *s.m. (chim.)* sulfit.
sólfo *s.m. (rar)* sulf. *v.* z o l f o.
solforàre *vt.* **1.** a sulfura; a stropi cu sulf. **2.** a expune la vapori de sulf.
solforatóio, -ói, *s.m.* loc/cameră în care se efectuează operația de sulfurare a mătăsii.
silforatrice *s.f.* vermorel, aparat de stropit cu sulf.
solforazióne *s.f.* sulfurare.
solfòrico, -ici, *adj.* sulfuric.
solforóso *adj.* sulfuros.
solfùro *s.m. (chim.)* sulfură.
solicàndola *s.f. (inv.)* loc expus la soare.
solicchio *s.m. v.* s o l e c c h i o.
solicèllo *s.m.* soare palid/pal.
soldàle *adj,* solidar; *essere/dichiararsi ~con* a fi/a se declara solidar cu.
solidalménte *adv.* (în mod) solidar, cu solidaritate.
solidaménte *adv.* (în mod) solid.
solidarietà *s.f.* solidaritate; *la ~ nazionale* solidaritatea națională; *fare appello alla ~ umana* a face apel la solidaritatea umană; *~ ai lavoratori* solidaritate cu muncitorii.
solidàrio *adj.* solidar.
solidarismo *s.m.* spirit/conștiință de solidaritate; solidarism.
solidarizzàre *vi. (a)* a se solidariza; *solidarizzavano tra loro* se solidarizau între ei.
solidézza *s.f.* soliditate.
solidificàre *vt., vr.* a (se) solidifica.
solidificazióne *s.f.* solidificare.
solidità *s.f.* soliditate.
sòlido I. *adj.* solid; *(geom.) figure ~-e* corpuri în spațiu; *(jur.) in ~* în solidar. **II.** *s.m.* **1.** corp solid. **2.** *(geom.)* corp în spațiu; volum.
solidùngo, -ùnghi, *adj., s.m. pl. (lit.)* copitat; (animale) unicopitate.
solifèrro *s.m.* suliță de fier.
solilòquio *s.m.* solilocviu.
solinàre *vt. (rar)* a expune la soare.
solingo, -ìnghi, *adj. (poetic)* singuratic, solitar.
solino *s.m.* **1.** guler de cămașă (separat); *~ inamidato* guler tare. **2.** guler alb (la sutana de preot). **3.** guler de marinar *4. (arhit.)* dungă de ciment (la colțurile unui zid).
solipede I. *adj. (despre cabaline)* soliped. **II.** *s.m. pl. (zool.)* cabaline.
solipsismo *s.m. (fil.)* solipsism.
solipsista, -ìsti, *s.m. (fil.)* solipsist.
solipsistico, -ici, *adj. (fil.)* solipsist.
solista, -ìsti, *s.m.* și *f. (muz.)* solist.
solistizio *s.m. v.* s o l s t i z i o.
solistico, -ici, *adj. (muz.)* solistic; *esecuzione ~-a* execuție de solist/de solo.
solitàrio I. *adj.* solitar; singuratic; *(zool.) verme ~* panglică, tenie. *SIN. deserto.* **II.** *s.m.* **1.** solitar *(piatră prețioasă),* diamant. **2.** cercel/inel cu un solitar. **3.** pasiență. **4.** *(poetic)* pustnic.
solitaménte *adv.* (în mod) solitar, singuratic.
sòlito I. *part. tr.* de la s o l e r e. **II.** *adj., adv.* **1.** obișnuit, de toate zilele; *prendere il ~ tram* a lua obișnuitul tramvai; *far la ~-a vita* a duce aceeași viață; *la ~-a gente* aceeași lume; *oltre al ~* mai mult decît atît; *è una delle sue ~-e* e iar vreo poznă de-a lui; *siamo alle ~-e* iar același lucru; *esser ~* a avea obiceiul, a obișnui; *sono ~-a (di) leggere prima di addormentarmi* obișnuiesc să citesc înainte de a adormi; *è accaduto il ~* s-a întîmplat același lucru. *SIN. abitudine, ordinario, usuale.* **2.** obicei; deprindere; *secondo il suo ~* după obiceiul său. **III.** *s.m.* lucru obișnuit; același lucru; *fa più caldo del ~* este mai cald ca de obicei; *mangiò meno del ~* a mîncat mai puțin decît de obicei; *come il/al ~* ca de obicei; *secondo il mio ~* ca de obicei; *al ~* ca întotdeauna; *di/per/per il ~* de obicei; *di ~ rientra alle sei* de obicei se întoarce la șase.
solitùdine *s.f.* solitudine; singurătate.
solivago, -ghi, *adj. (lit.)* solitar, singuratic; obișnuit a fi singur.
solivo *adj.* însorit, expus la soare.
sòlia *s.f.* băşică la talpă.
sollazzaménto *s.m.* recreare; distrare.
sollazzàre *vt., vr.* a (se) recrea; a (se) distra, a petrece. *SIN. svagarsi.*
sollazzévole *adj.* **1.** recreativ; distractiv; plăcut. **2.** doritor/iubitor de distracții plăcute.
sollazzevolménte *adv.* în mod plăcut, distractiv, recreativ; petrecînd.
sollàzzo *s.m.* **1.** *(lit., înv.)* mîngîiere, consolare. **2.** recreare; distracție; *essere il ~ della gente* a fi bătaia de joc/de rîsul lumii. *SIN. spasso, svago.*
sollecìola *s.f. (bot.)* cruciuliță *(Senecio vulgaris).*
sollecitaménte *adv.* **1.** cu insistență, stăruitor. **2.** cu grabă, grabnic.
sollecitaménto *s.m.* **1.** grăbire (a unui lucru etc.). **2.** stăruire; insistare.
sollecitàre I. *vt.* **1.** a grăbi; a face repede; *~ il passo* a grăbi pasul. **2.** a solicita; a cere; a stărui; *~ la promozione* a solicita avansarea. **3.** a stimula; a îndemna; a convinge. **4.** *(bis.)* a duce în ispită. **5.** a neliniști; a agita. **6.** *(mec.)* a supune efortului, a solicita. **II.** *vr., vi. (e; rar)* a se grăbi.
sollecitativo *adj.* care grăbește, care face să se rezolve repede; presant.
sollecitatóre, -trice *s.m.* și *f.* solicitator, solicitant.
sollecitatòria *s.f.* scrisoare de solicitare.
sollecitatòrio *adj. (despre o scrisoare)* prin care se cere/se solicită.
sollecitazióne *s.f.* **1.** solicitare; cerere; stăruință; insistență. **2.** ispită. **3.** grabă; grăbire. **4.** *(fiz.)* solicitare.
sollécito I. *adj.* **1.** operativ; harnic; rapid; *impiegato ~* funcționar harnic. **2.** grăbit; *un ~ ritorno* o (re)întoarcere grăbită/pripită. *SIN. solerte, zelante, premuroso.* **3.** prompt. *SIN. pronto.* **4.** matinal; *uomo ~ non fu mai povero* cine se scoală de dimineață departe ajunge. **5.** grijuliu; *~ dell'educazione dei figli* preocupat de educația copiilor săi. **II.** *s.m.* urgentare, grăbire; *fare un ~ telefonico* a face o comandă urgentă telefonică.
sollecitùdine *s.f.* **1.** solicitudine; grijă, atenție; *pieno di ~* plin de solicitudine. *SIN. premura.* **2.** grabă; promptitudine; *~ nel lavoro* rapiditate în muncă. *SIN. solerzia, zelo, alacrità.* **3.** preocupare, mîhnire.

sollenàre *vt. (înv.)* a alina, a uşura.
solleóne *s.m.* **1.** luna lui cuptor. **2.** canicula, arşiţă, vipie. *SIN. canicola.*
solleticaménto *s.m.* gîdilare.
solleticànte *adj.* excitant; apetisant; ispititor.
solleticàre *vt.* **1.** a gîdila; *~ la pianta dei piedi* a gîdila la talpă. *SIN. vellicare, titillare.* **2.** a excita; a stimula pofta de mîncare/ambiţia/curiozitatea; *~ l'amor proprio* a zgîndări amorul propriu. **3.** a tenta; a ispiti. *SIN. stuzzicare.*
sollético, -èticHi, *s.m.* **1.** gîdilat; *fare il ~* a gîdila; *sentire/soffrire il ~* a fi gîdilicios, a se gîdila; *viso di ~* mutră care stîrneşte rîsul. **2.** stimulent; apetit; *sentire il ~* a-i veni poftă.
sollevaménto *s.m.* **1.** ridicare; înălţare. **2.** ridicare; *(sport) ~ pesi* ridicarea halterelor. *SIN. pesistica.* **3.** ridicătură/înălţare de teren. **4.** *(rar)* ridicare în grad/demnitate. **5.** alinare, mîngîiere; uşurare. **6.** răscoală, răsculare. **7.** *(înv.)* luare de impozite.
sollevàre I. *vt.* **1.** a ridica, a înălţa; a stîrni; *~ una pietra da terra* a ridica o piatră; *~ la testa dal cuscino* a înălţa capul de pe pernă; *~ nuvole di polvere* a stîrni nori de praf; *(fig.) ~ una preghiera* a înălţa o rugă la cer. *SIN. alzare, innalzare, issare.* **2.** *(fig.)* a mîngîia, a alina, a uşura; *~ dal dolore* a alina durerea. **3.** *(fig.)* a agita/a instiga/a provoca la revoltă. **4.** a răscula; *~ il popolo contro il tiranno* a ridica poporul împotriva tiranului. **5.** *(fig.)* a isca, a produce; *~ una protesta* a isca proteste; *~ clamore* a face vîlvă. **II.** *vr.* **1.** a se ridica, a se înălţa, a se stîrni; *un turbine si sollevò* s-a stîrnit un vîrtej. **2.** *(fig.)* a se alina, a se uşura, a-şi reveni; *~-si da una malattia* a se ridica după boală; *~-si da uno spavento* a-şi reveni dintr-o spaimă. **3.** *(fig.)* a se ridica, a se răscula; *~-si in massa* a se ridica în masă; *si sollevano con sempre maggiore decisione* se ridică cu hotărîre sporită.
sollevàto I. *part. tr.* de la s o l l e v a r e. **II.** *adj.* **1.** ridicat, înălţat; iscat. **2.** *(fig.)* uşurat, alinat; refăcut; *animo ~* suflet uşurat; *essere/sentirsi ~* a fi/a se simţi uşurat/refăcut; *apparire più ~* a se simţi mai bine/alinat/ostoit.
sollevatóre, -trice I. *adj.* care ridică, ridicător. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** *(sport, în expr.) ~ di pesi* halterofil. *SIN. pesista.* **2.** *(tehn.)* ridicător, elevator; *(agr.) ~ idraulico* ridicător hidraulic; *~ manuale* vinci; *(mec.)* cric.
sollevazióne *s.f.* **1.** ridicare; înălţare; stîrnire; iscare. **2.** revoltă; răscoală; *reprimere una ~* a reprima o răscoală. **3.** *(înv.)* alinare; uşurare a durerii, mîngîiere.
sollièvo *s.m.* uşurare; alinare; mîngîiere. *SIN. ristoro, refrigerio.*
sollióne *s.m. v.* s o l l e o n e.
sóllo *adj. (înv.)* **1.** moale; suplu. **2.** docil; indulgent; paşnic.
sollucheràre I. *vt.* a încînta (de admiraţie, bucurie, plăcere). **II.** *vr.* a nu mai putea de plăcere; a se topi.
sollùchero, sollùcchero *s.m. (mai ales glumeţ)* bucurie/plăcere nespusă; extaz; *andare in ~* a se extazia, a nu mai putea de plăcere.
solmisazióne *s.f. (muz.)* solmizaţie.
sólo I. *adj.* **1.** singur; *~ soletto* singur, singurel; *fare da ~* a face singur/fără ajutor; *a ~ a ~, da ~ a ~, ~ con ~* între patru ochi; *parlare da sé ~* a vorbi el însuşi/el singur (fără ajutorul altuia); *essersi fatto da ~* a se ajunge singur, a-şi crea singur o poziţie/o situaţie. **2.** doar, numai, singur; *~ mio padre* numai tatăl meu; *vivere di ~ pane* a trăi numai cu pîine. **3.** *(la pl.)* numai, în exclusivitate; *ingresso riservato ai ~-i soci* intrare rezervată numai membrilor societăţii/asociaţiei; *giornale per ~-i uomini* ziar exclusiv pentru bărbaţi; *club per ~-e donne* club exclusiv pentru doamne. **4.** tot, întreg; *il suo corpo era una piaga ~-a* corpul lui era numai o rană. **II.** *s.m. (muz.)* solo, bucată executată solo. **III.** *adv.* numai; *(loc. conj.) ~ che* numai să/dacă; *~ adesso* doar acum; *sono arrivato ~ adesso* chiar acum am venit; *se ~ potessi incontrarlo* dacă aş putea cel puţin să-l întîlnesc; *~ che dica un'altra parola, ed io lo farò* să spună doar o vorbă şi eu voi face aceasta; *ci andrei subito ~ che avessi il tempo* m-aş duce îndată, numai să am timp.
sòlo *s.m. (poetic, pop.) v.* s u o l o.
solstiziàle *adj.* solstiţial.
solstìzio *s.m.* solstiţiu.
soltànto *adv.* numai.
sólto *adj. (înv.)* dizolvat; topit.
solùbile *adj.* **1.** *(chim.)* solubil. **2.** rezolvabil; posibil de rezolvat.
solubilità *s.f. (chim.)* solubilitate.
solubilizzàre *vt. (chim.)* a solubiliza.
solubilizzazióne *s.f. (chim.)* solubilizare.
solutivo I. *adj.* dizolvant; care poate dizolva/topi; *~ del ventre* purgativ. **II.** *s.m.* purgativ.
solùto I. *part. tr. (înv.)* de la s o l v e r e. **II.** *adj.* **1.** dizolvat; topit. **2.** *(despre un contract)* desfăcut, anulat. **3.** deştelenit. **4.** neconstipat. **5.** rezolvat; dezlegat. **III.** *s.m. (înv.)* **1.** soluţie. **2.** plată.
soluzióne *s.f.* **1.** topire; *(înv.) ~ di ventre* diaree. **2.** *(mat.)* soluţie, soluţionare, rezolvare; *~ di un problema* soluţionarea unei probleme; *~ di un indovinello* soluţia unei ghicitori; *~ giusta/sbagliata* rezolvare corectă/greşită. **3.** *(chim.)* dizolvare. **4.** *(chim.)* soluţie. **5.** întrerupere; *(chir.) ~ di continuo, ~ di continuità* leziune, rană; *~ di continuità* **a)** spărtură, crăpătură; **b)** *(fig.)* întrerupere; *(jur.) pagare in un'unica ~* a plăti totul o dată. **6.** *(fig.)* rezolvare, soluţie, soluţionare; *~ pacifica* rezolvare paşnică; *nella ~ dei problemi tra gli stati* în soluţionarea/rezolvarea problemelor între state.
solvènte I. *adj.* **1.** solvabil, bun de plată. **2.** *(chim.)* solvent, dizolvant; *(med.) virtù ~* calitate diuretică/purgativă. **II.** *s.m. (chim.)* **1.** dizolvant. **2.** purgativ.
solvènza *s.f. v.* s o l v e n t e z z a.
solventézza *s.f. (jur.)* solvabilitate, solvenţă.
sòlvere *vt. (înv., poetic)* **1.** a plăti. **2.** *(chim.)* a dizolva; a topi. **3.** a dezlega, a desface; *~ il cuore* a înduioşa. **4.** a libera (de teamă etc.). **5.** a rezolva; a lămuri. **6.** a satisface; a împlini (o dorinţă etc.). **7.** a rupe; a întrerupe; *~ il digiuno* a întrerupe postul.
solvìbile *adj.* **1.** solvabil, bun de plată. **2.** *(rar, despre o datorie)* care poate fi plătită, solvabil.
solvibilità *s.f.* solvabilitate.
sòma *s.f.* **1.** povară; *bestie da ~* **a)** animale de povară; **b)** *(fig.)* om care trudeşte/munceşte din greu; *la ~ mortale* corpul omenesc; *gettare la ~ su di un altro* a da vina pe altcineva; *pareggiare le ~-e* a echilibra/a cumpăni greutăţile; *raddrizzar la ~* a îndrepta lucrurile. **2.** măsură de capacitate/de greutate *(două butoiaşe, două traiste).* **3.** *(biol.)* soma.
sòmalo *adj. s.m.* (locuitor) din Somalia, somalez.
somaràggine *s.f.* prostie; idioţie; măgărie.

somàre *s.m.* 1. asin; măgar. *SIN. asino.* 2. *(fig.)* tîmpit; ignorant; ~ *bardato* parvenit/bogătaş incult şi prost crescut.
somàtico, -ici, *adj.* somatic; trupesc, corporal.
somatologìa *s.f.* somatologie.
somatòtropo *adj. (biol.)* somatotropie.
somazióne *s.f. (biol.)* variaţiune netransmisibilă prin ereditate.
someggiàre *vt.* a transporta pe spinarea animalelor.
somiére *s.m. (muz.)* placă de orgă/de pian.
somiéro *s.m. (lit.)* 1. animal de povară. 2. *(înv.)* asin, măgar.
somigliànte *adj.* asemănător; ~ *a* asemănător cu.
somiglianza *s.f.* asemănare.
somigliàre *vt., vi. (a, e), vr.* 1. a semăna; a se asemăna; ~/ ~*a* a semăna cu; ~ *suo padre,* ~ *a suo padre* seamănă cu tatăl său; *somiglia tutta sua madre* seamănă leit cu mama ei; *somiglia alla nonna* seamănă cu bunica; *i due fratelli si somigliano perfettamente* cei doi fraţi seamănă foarte bine între ei; *i due fratelli si somigliano* cei doi fraţi se asemănă; ~*-si come gemelli* a semăna ca două picături de apă; *(prov.) chi si somiglia si piglia* cine se aseamănă se adună. 2. a compara. 3. *(înv.)* a părea. 4. *(înv.)* a imita.
sómma *s.f.* 1. sumă; adunare (aritmetică); *fare/tirare la* ~ a face adunarea; *sbagliare la* ~ a greşi adunarea. *SIN. addizione.* 2. sumă; total; *la* ~ *ammonta a mille* suma se ridică la o mie; *(fig.) la* ~ *delle* ~*-e* suma sumelor, concluzia generală. 3. conţinut principal, substanţă; *la* ~ *delle cose* autoritatea supremă; *in* ~ *delle* ~*-e* la urma urmelor. 4. concluzie; *la* ~ *del discorso* concluzia expunerii; *tirare le* ~*-e* a trage concluziile. 5. compendiu; rezumat; tratat; *in* ~ în sfîrşit, pe scurt.
sommàcco, -àcchi, *s.m. (bot.)* specie de scumpie; specie de oţetar *(Rhus coriaria).*
sommaménte *adv.* în cel mai înalt grad.
sommàre I. *vt.* 1. a aduna; a însuma; a face suma. *SIN. addizionare.* 2. a calcula, a socoti. **II.** *vi. (a)* a însuma; *(despre o sumă de bani)* a fi de, a se ridica, a se urca la.
sommariaménte *adv.* în rezumat, în punctele principale, sumar.
sommarietà *s.f. (rar)* caracter sumar/concis/concentrat (al unei expuneri etc.).
sommàrio I. *adj.* 1. sumar; redus; *racconto* ~ povestire sumară. *SIN. schematico.* 2. *(jur.)* sumar, rapid; *istruzione* ~*-a* anchetă preliminară; *giustizia* ~*-a* judecare prin decret special. **II.** *s.m.* 1. breviar; compendiu; manual; sumar. 2. indice.
sommàto I. *part. tr.* de la s o m a r e. **II.** *adj.* adunat; însumat; *tutto* ~ în concluzie. **III.** *s.m.* sumă.
sommazióne *s.f. (mat.)* însumare; adunare.
sommèrgere *vt.* 1. a scufunda în apă. 2. *(fig.)* a cufunda; ~ *nei debiti* a îngloda în datorii. 3. *(fig.)* a învălui în uitare, a da uitării; ~ *in un mare di parole* a ameţi cu vorbăria, a bălmăji.
sommergibile I. *adj.* submersibil. **II.** *s.m.* submarin.
sommergibilista, -isti, *s.m. (mil.)* militar în echipajul unui submarin.
sommersióne *s.f.* 1. scufundare; submersiune. 2. inundaţie.
sommèrso I. *part. tr.* de la s o m m e r g e r e. **II.** *adj.* 1. scufundat; prăbuşit. 2. inundat; *soccorrere i* ~*-i* a ajuta pe sinistraţi. 3. *(fig.)* adîncit; cufundat.
sommessaménte *adv.* cu glas încet; *parlare* ~ a vorbi încet/în şoaptă.
sommessióne *s.f. (înv.)* v. s o m m i s s i o n e.
sommésso I. *part. tr.* de la s o m m e t t e r e. **II.** *adj.* 1. supus, docil, ascultător. 2. umil; modest. 3. şoptit; în şoaptă; *pianto* ~ plîns înăbuşit; *voce* ~*-a* voce/glas scăzut(ă)/şoptit(ă); *tono* ~ ton abia perceptibil.
somméttere *vt. (lit.)* v. s o t t o m e t t e r e **(I).**
somministràre *vt.* 1. a administra (un medicament). 2. a da, a furniza (bani, alimente etc.); *(glumeţ)* ~ *ceffoni!* a-i aplica/a-i da cîteva, a-l cîrpi!
somministrazióne *s.f.* 1. *(med.)* administrare/dare de medicamente etc. 2. *(colectiv)* lucruri *(provizii, bani)* furnizate/date.
sommissióne *s.f.* supunere; docilitate.
sommità *s.f.* 1. înălţime, vîrf, culme, culmiş; *la* ~ *della collina* culmea dealului. *SIN. vetta.* 2. *(fig.)* culme; *toccare la* ~ a atinge perfecţiunea. 3. *(pol.)* nivel înalt; *conferenza/incontro alla* ~ conferinţă/întîlnire la nivel înalt. 4. *(rar)* somitate.
sommitàle *adj. (rar)* de/din vîrf; *zona* ~ *del monte* zona de vîrf a muntelui; *la cupola* ~ vîrful cupolei; *sulla terrazza* ~ pe terasa din vîrful clădirii.
sómmo I. *adj.* 1. cel mai înalt; sus; ~ *pontefice* papă; *al* ~ *di* sus, în punctul cel mai înalt; *al* ~ în cel mai înalt grad. 2. cel mai mare; *per* ~*-i capi* în linii mari; *di* ~*-a importanza* de cea mai mare importanţă; *il* ~ *poeta* Dante. **II.** *s.m.* vîrf; înălţime; culme; *a* ~ *della scala* în capul scării; *a* ~ *il petto* în capul pieptului; *a* ~ *del monte* în culmea/culmişul muntelui; *venire a* ~ a ieşi la suprafaţă; *in* ~ *della bocca* în vîrful buzelor.
sómmolo *s.m. (înv.)* vîrf/extremitate de aripă.
sommómmolo *s.m.* 1. crochetă de orez. 2. lovitură de bărbie.
sommoscàpo *s.m. (arhit.)* parte superioară a coloanei (sub capiteliu).
sommosciàre *vi. (e)* a se fleşcăi.
sommòsso *s.f.* 1. răscoală. *SIN. insurrezione, ribellione, rivolta, tumulto.* 2. *(înv.)* instigaţie.
sommòsso I. *part. tr.* de la s o m m u o v e r e. **II.** *adj.* răscolit; agitat; excitat.
sommòvere *vt. v.* s o m m u o v e r e.
sommoviménto *s.m.* 1. agitaţie; excitaţie. 2. instigare; aţîţare; răscolire.
sommovitóre, -trice *s.m.* şi *f. adj.* agitator, instigator; aţîţător; răscolitor.
sommozzatóre *s.m.* 1. scufundător. 2. *(mil.)* scafandru. *SIN. uomo rana.*
sommuòvere *vt.* 1. *(lit.)* a zgudui, a zdruncina, a clătina; a agita; *l'esplosione ha sommosso il terreno* explozia a zguduit/clătinat pămîntul. 2. *(fig.)* a aţîţa/a instiga la răscoală. 3. a îndemna; a convinge; ~ *da* a îndepărta de la.
sonàbile *adj. (muz.)* cantabil, care poate fi cîntat (la un instrument).
sonacchiàre *vt., vi.* a zdrăngăni/a scîrţîi la un instrument.
sonagliàre *vi. (a; înv.)* a suna clopoţelul.
sonagliàta *s.f.* sunet de clopoţel.
sonaglièra *s.f.* 1. zgardă cu clopoţei. 2. talangă.
sonàglio *s.m.* 1. zurgălău; clopoţel; *serpente a* ~*-i* şarpe-cu-clopoţel; *appiccar* ~*-i* a vorbi de rău. 2. un fel de joc de-a baba oarba.
sonàglíolo *s.m. (pop.)* v. s o n a g l i o.
sonànte *adj.* răsunător; sonor; *denaro* ~ bani gheaţă/peşin; *moneta* ~ monedă metalică; *pagare in moneta* ~ a plăti cu bani gheaţă.
sònar *s.m. (mar., av.)* sonar.
sonàre I. *vt.* 1. a cînta (la un instrument); ~ *il pianoforte* a cînta la pian. 2. a executa (instrumental), a cînta; ~ *un valzer* a cînta un vals; ~ *la Tra-*

viata a executa Traviata. **3.** a exercita profesiunea de instrumentist; *suona alla Scala* este angajat/cîntă la Scala. **4.** a suna, a bate; *la tromba suona il silenzio* trompeta sună stingerea; *l'orologio della torre suona le due* ceasul din turn bate ora două; *(fig.)* ~ *la tromba* a trîmbiţa; *(şi fig.)* ~ *il tamburo* a bate toba; ~ *la sveglia* a suna ceasul/deşteptarea; ~ *le campane a disteso* a bate tare/într-una clopotele; ~ *le campane a stormo* a bate clopotele în caz de primejdie/alarmă. **5.** *(fig.)* a vorbi/a spune pe şleau/verde-n faţă; *la sonerò chiara a quel tipo* o să i-o spun verde-n faţă insului ăla; ~*-le chiare e tonde* a i-o trînti cuiva (în faţă); *gliela sonata!* i-a spus-o !, bine i-a făcut ! **6.** *(fam.)* a bate; *lo sonò ben bene* l-a ciomăgit bine; *guarda che te le suono!* bagă de seamă că te ating ! **7.** *(lit.)* a semnifica, a însemna; *le parole sonavano scherno* cuvintele lui aduceau a batjocură; *questa parola suona minaccia* cuvîntul acesta înseamnă ameninţare. **8.** *(fam.)* a păţi, a suferi; *anche tu sei rimasto sonato?* şi tu ai rămas sonat ? **II.** *vi. (e, a)* **1.** a suna, a scoate un sunet; *sta suonando il telefono* sună telefonul. **2.** *(despre un instrument)* a cînta; *il pianoforte si è scordato e non suona più* pianul s-a dezacordat şi nu mai cîntă. **3.** a bate, a suna; *sono già sonate le cinque* a bătut deja de cinci; *questa frase non suona bene* fraza asta nu sună bine; *mi suona male* **a)** nu sună bine, sună rău; **b)** nu-mi place; *(mil.)* ~ *a raccolta/a radunata* a suna adunarea; ~ *a martello (despre clopote)* a bate clopotele a alarmă. **4.** *(poetic)* a răsuna; ~ *di fischi* a răsuna de şuierături/fluierături.

sonàta *s.f.* **1.** sunat; sunet; cîntat (de instrumente); *una* ~ *di campanello* un sunet de sonerie. **2.** *(muz.)* sonată. **3.** *(pop., fig.)* vorbă neplăcută. **4.** *(pop., fig.)* notă de plată; preţuri piperate. **5.** păcăleală, tragere pe sfoară; *dare una* ~ *a qualcuno* a trage pe sfoară pe cineva.

sonàto I. *part. tr.* de la s o n a r e. **II.** *adj.* **1.** împlinit; *ha sessant'anni* ~*-i* are 60 de ani bătuţi pe muchie/împliniţi. **2.** trăsnit, ţicnit.

sonatóre, -trice *s.m.* şi *f.* instrumentist; *(glumeţ) buona notte* ~*-i* s-a terminat, s-a sfîrşit.

sônco *s.m. (bot.)* susai *(Sonchus oleraceus)*.

sónda *s.f.* **1.** *(med., chir.)* sondă. **2.** *(av., în expr.) pallone* ~ balon-sondă. **3.** *(mec.)* distanţier, adaos de reglare. **4.** sondă; ~ *petrolifera* sondă de petrol.

sondàggio *s.m.* sondaj.

sondàre *vt.* a sonda.

sondatóre *s.m. (tehn.)* **1.** sondor. **2.** muncitor care lucrează în operaţiuni de sondare.

sondatùra *s.f.* sondaj; sondare.

soneria *s.f.* sonerie *ricaricare la* ~ a pune ceasul deşteptător să sune.

sonettànte *s.m. (lit.)* autor de sonete mediocre.

sonettéssa *s.f. (lit.)* **1.** sonet cu coadă lungă; sonet căruia i se adaugă mai multe strofe de cîte trei versuri. *SIN. sonetto caudato.* **2.** sonet prost.

sonettista, -isti *s.m. (lit.)* sonetist, autor de sonete.

sonétto *s.m. (lit.)* sonet; ~ *caudato* sonet cu coadă. *SIN. sonettessa.*

sonicchiàre *vt., vi. (a; fam., muz.)* a scîrţii; a zdrăngăni; a cînta prost (la un instrument).

sònico, sònici, *adj.* sonic; *barriera* ~*-a* bară/zid sonic(ă); *muro/boato* ~ zid/zgomot sonic.

sonìo *s.m.* sunet prelung şi neplăcut.

sònito *s.m. (poetic)* sunet zgomotos; răsunet.

sonnacchiàre *vi. (a)* v. s o n n e c c h i a r e.

sonnacchiosaménte *adv.* cu un aer adormit.

sonnacchióso *adj.* **1.** somnoros; aţipit, semiadormit. **2.** somnolent; toropit; amorţit.

sonnàmbulismo *s.m. (med.)* somnambulism.

sonnàmbulo *s.m.* somnambul.

sonnecchiàre *vi. (a)* **1.** a dormita; a moţăi. **2.** *(fig.)* a fi toropit, a fi amorţit.

sonniferàre *vi. (a)* a moţăi; a dormita.

sonnífero I. *adj.* **1.** somnifer. *SIN. soporifero.* **2.** *(fig.)* plicticos, adormitor. **II.** *s.m.* somnifer.

sonnilòquio *s.m.* **1.** vorbire în somn. **2.** *(fig.)* vorbire fără rost.

sonnìloquo *s.m.* persoană care vorbeşte în somn.

sónno *s.m.* **1.** somn; ~ *agitato* somn agitat; ~ *leggero/pesante/duro* somn uşor/greu; *parlare/gridare nel* ~ a vorbi/a ţipa în somn; *prendere* ~ a adormi; *aver* ~ a-i fi somn; *(fam.) fare/schiacciare un bel* ~ a dormi bine; *essere impastato di* ~ a fi mereu somnoros; *riprendre* ~, *riattaccare il* ~ a dormi cu poftă; *ho fatto tutto un* ~ pe ce parte m-am culcat, pe acea parte m-am sculat; *(fig.) l'ultimo* ~, *il* ~ *eterno* somnul cel de veci. **2.** *(med., în expr.) malattia del* ~ boala somnului. **3.** *(fig.)* linişte; pace; *un paese immerso nel* ~ un sat cuprins de linişte. **4.** *(fig.)* vis.

sonnolènte *adj.* v. s o n n o l e n t o.

sonnolénto *adj.* somnolent; toropit.

sonnolènza *s.f.* somnolenţă; toropeală.

sonnolóso *adj. (înv.)* somnoros.

sonnovegliàre *vi. (a)* a fi între somn şi veghe.

sònо *s.m.* v. s u o n o.

sonòmetro *s.m.* sonometru.

sonorità *s.f.* sonoritate.

sonorizzàre *vt.* a sonoriza.

sonorizzazióne *s.f.* sonorizare.

sonòro *adj.* sonor.

sontuosaménte *adv.* (în mod) somptuos.

sontuosità *s.f.* somptuozitate. *SIN. fastosità, pompa.*

sontuóso *adj.* somptuos. *SIN. lussuoso, fastoso, ricco.*

soperchiàre *vi., vt.* v. s o v e r c h i a r e.

soperchería *s.f.* samavolnicie; abuz de putere; violenţă. *SIN. prepotenza.*

sopèrchio *s.m.* prisos; *(prov.) il* ~ *rompe il coperchio* ce-i mult, nu-i sănătos.

sopimènto *s.m.* aţipire.

sopire *vt.* **1.** a aţipi. **2.** a potoli, a calma. *SIN. placare.*

sopóre *vt.* **1.** toropeală, amorţeală. **2.** letargie.

soporífero *adj.* **1.** soporific; somnifer. *SIN. sonnifero.* **2.** *(fig.)* plicticos.

soporóso *adj. (rar)* amorţitor; adormitor.

soppàlco, -àlchi, *s.m.* tavan; culcuş sub acoperiş.

soppannàre *vt.* a căptuşi cu postav (o haină).

soppànno *s.m.* căptuşeală de lînă/de bumbac (la o haină, la o gheată).

soppassàre *vi. (e)* a se usca; a se sfriji.

soppassìre *vi.* v. s o p p a s s a r e.

soppàsso *adj. (înv.)* ofilit.

soppedàneo *s.m.* **1.** ştergătoare (la uşă). **2.** scăunel de picioare.

soppedièno *s.m. (înv.)* **1.** lădiţă (la picioarele patului). **2.** raclă.

soppélo *s.m.* bucată de carne de vită.

sopperire *vi. (a; lit.)* a face faţă unor nevoi; a satisface nevoile; ~ *alle spese necessarie* a face faţă cheltuielilor necesare.

soppesàre *vt.* a cîntări din ochi, a cîntări aproximativ.

soppéso *adj.* ţinut sus, ridicat; *alzare/prendere di* ~ a ridica/a lua de jos.

soppestàre *vt.* a pisa; a rîşni.

soppiantàre *vt.* **1.** a înlocui; a lua locul cuiva. **2.** a pune piedică (cuiva). **3.** a dobori/a trînti la pămînt. **4.** a dispreţui. **5.** a înşela. **6.** *(fig.)* a săpa pe cineva, a înlătura.

soppiattàre *vt. (înv.)* a ascunde; a vîrî; a pitula.

soppiatteria *s.f. (depr.)* **1.** comportare ascunsă. **2.** faptă ascunsă; vorbă în şoaptă.

soppiàtto I. *adj. (depr.)* ascuns. **II.** *loc. adv. di ~* într-ascuns, în taină, în secret.

soppiattóne *s.m.* făţarnic; viclean; prefăcut.

soppiattonerìa *s.f. v.* soppiatteria.

soppiattóni *(rar) adv.* pe ascuns/ascunselea.

soppórre *vt. v.* sottoporre **(I).**

sopportàbile *adj.* suportabil; tolerabil. *SIN. tollerabile.*

sopportabilménte *adv.* (în mod) suportabil.

sopportabilità *s.f.* faptul/calitatea de a fi suportabil.

sopportaménto *s.m.* suportare, îndurare.

sopportàre *vt.* **1.** a suporta o greutate; *~ la spesa* a) a suporta cheltuiala; **b)** *(înv.)* a merita cheltuiala. **2.** a îndura, a suferi, a răbda. *SIN. patire.* **3.** a tolera; a admite; a permite, a îngădui.

sopportazióne *s.f.* **1.** suportare; îndurare; răbdare. **2.** *(înv.)* permisiune, voie, îngăduinţă.

soppòrto *s.m.* **1.** suportare; îndurare. **2.** îngăduinţă, toleranţă. **3.** *(mec.)* suport. **4.** stativ.

soppottière *s.m. (înv.)* prezumţios; înfumurat; încrezut.

soppozzàre *vt., vr. (înv.)* a scufunda.

soppréssa *s.f.* presă; teasc.

soppressàre *vt.* a presa; a strînge la teasc.

soppressàta *s.f.* cîrnat de porc.

soppressatùra *s.f.* presare; strîngere la teasc/presă.

soppressióne *s.f.* **1.** suprimare, desfiinţare, abolire. **2.** suprimare, ucidere.

sopprésso I. *part. tr.* de la soprimare. **II.** *adj.* desfiinţat; suprimat.

sopprimere *vt.* **1.** a suprima; a desfiinţa; a aboli; *~ un giornale* a suprima un ziar. **2.** a suprima; a ucide. **3.** *(înv.)* a oprima; a asupri. **4.** *(înv.)* a călca în picioare. **5.** *(înv.)* a sufoca; a reprima.

soppùnto *s.m.* punct de cusătură la tiv.

sópra I. *prep.* **1.** pe; peste; *una maglia ~ l'abito* un jerseu peste rochie; *pietra ~ pietra* piatră peste piatră; *~ pensiero* gînditor; *star ~ di sè* a fi distrat; *essere ~ di uno* **a)** a ajunge din urmă; **b)** a se arunca asupra cuiva. **2.** deasupra; asupra; *~ la città* deasupra oraşului; *al di ~ di* deasupra; *vivono al di ~ delle loro spese* trăiesc peste puterile lor de cheltuială; *appartamento ~ un negozio* apartament deasupra unui magazin. **3.** mai sus de/dincolo de; *~ le nuvole* dincolo de nori; *volare ~ le nuvole* a zbura deasupra norilor. **4.** peste; mai mult decît; *~ cento* peste o sută; *meritevole ~ gli altri* mai merituos decît alţii. **5.** *(înv.)* înainte; în trecut; *uomini ~ noi stati* oameni care au existat înaintea noastră; *~ sera* spre seară; *la notte ~ il sabato* noaptea care precedă sîmbăta; *~ stomaco* împotriva voinţei. **6.** după (altceva); *vino da bere ~ il dolce* vin de băut după desert. **7.** ca, drept; *~ le mille lire* ca acont la cele o mie de lire; *prestito ~ pegno* împrumut garantat de un gaj. **8.** *(în corelaţie cu adv.* **ci)** asupra; *tornarci ~ col pensiero* a reveni cu gîndul asupra (unei chestiuni etc.); *beviamoci ~* să bem şi să uităm; *passarci ~* a trece peste un lucru; *dormirci ~* a amîna; *non dormirci ~* a nu pierde timpul. **9.** dincolo de, mai sus de; *gonna ~ il ginocchio* fustă deasupra genunchiului; *cinque gradi ~ lo zero* cinci grade peste zero; *(fig.) averne fin ~ i capelli* a fi sătul; *(loc. prep.) ~ di* deasupra, peste; *guarda ~ al tavolo* uită-te pe masă. **II.** *adv.* **1.** sus; deasupra; *più ~* mai sus; *appoggialo più ~* sprijină-l mai sus; *cerca qua ~* caută aici; *chi sta di ~ fa dispetto a chi sta di sotto* cine locuieşte la etajul de deasupra îi face în ciudă celui care locuieşte dedesubt; *andar ~* a merge sus; *la stanza di ~* odaia de sus (de la etajul de sus); *per di ~* pe deasupra; *come ~, quanto ~* după cum s-a arătat mai sus; *(fig.) passar ~* a trece peste, a lăsa la o parte; *esser ~* a domina; *gli furon ~* se aruncară asupra lui; *andar di ~* a întrece; a înfrînge; *vestito per ~* pardesiu; *~ più* ca adaos. **2.** *(repetat)* deasupra; peste alte lucruri. **III.** *s.m.* partea de deasupra; *il ~ è bianco* partea de deasupra e albă; *lava il ~ del tavolo* spală partea de deasupra a mesei; *il di ~ della scrivania* partea superioară a biroului.

soprabbondàre *vi.* şi *deriv. v.* sovrabbondare şi *deriv.*

sopràbito *s.m.* **1.** pardesiu. **2.** *(dial.)* redingotă.

sopraceàlza *s.f.* şosetă de lînă.

sopracecapellìni *s.m. pl.* paste făinoase pentru supă.

sopraceàpo *s.m.* **1.** *(sport)* lovitură cu mingea (ridicînd braţul mai sus de cap). **2.** bătaie de cap; grijă; preocupare. **3.** administrator; superior.

sopraccaricàre *vt., vi.* şi *deriv. v.* sovraccaricare şi *deriv.*

sopraccàrta *s.f.* **1.** plic. **2.** adresă scrisă pe plic.

sopraccàssa *s.f.* capac de ceas.

sopraccennàre *vt.* a aminti în prealabil; a se referi mai sus.

sopraccennàto *adj.* sus-arătat; sus-amintit; de mai sus.

sopracchièdere *vt.* a cere prea mult; a cere suprapreţ.

sopraccièlo *s.m.* **1.** baldachin; polog (de pat). **2.** coş de trăsură.

sopraccigliàre *adj.* care ţine de sprînceană.

sopracciglio *s.m.* **1.** sprînceană. **2.** privire încruntată. **3.** margine de rîpă. **4.** *(arhit.)* arhitravă; uscior, uşor.

sopraciliàre *adj. v.* sopraccigliare.

sopraccìo *s.m.* **1.** *(înv.)* administrator; intendent. **2.** *(depr.)* şef; stăpîn. **3.** om încrezut/îngîmfat.

sopraccitàre *vt. (lit.)* a cita; a aminti în prealabil/mai înainte.

sopraccóda *s.f.* moţ de pene (la coadă).

sopraccòllo *s.m.* **1.** supraîncărcare. **2.** supraîncărcătură.

sopraccolónnio *s.m. (arhit.)* arhitravă (între două coloane).

sopraccolóre *s.m.* supraculoare (pentru obţinerea unei gradaţii).

sopraccopèrta *s.f.* **1.** cuvertură (de pat). **2.** învelitoare de carte; supracopertă.

sopraccornice *s.f. (arhit.)* decoraţie deasupra cornişei.

sopraccórrere *vi. (e)* a interveni în ajutorul/în favoarea cuiva.

sopracosciènza *s.f.* mustrare; apăsare de conştiinţă.

sopraceréscere *vi. (e)* **1.** a creşte deasupra/peste altceva. **2.** a creşte tot mai mult.

sopràequeo *adj. (rar)* deasupra nivelului apei.

sopracùto *adj. (despre un sunet)* foarte acut; ascuţit; pătrunzător.

sopraddàzio *s.m.* taxă vamală suplimentară.

soppraddazlàre *vt.* a pune o suprataxă (la vamă).

sopraddènte *s.m.* dinte crescut peste un altul.

sopraddétto *adj.* sus-zis; mai sus-numit/sus-amintit.

sopraddire *vt. (înv.)* a spune în plus; a adăuga.

sopradditàre *vt. (lit.)* a indica/a cita mai sus.

sopraddòte *s.f.* **1.** supradotă (donaţie a soţului către soţie). **2.** dotă suplimentară.

sopraelevàre *vt.* *v.* s o p r e l e v a r e.
sopraeminènte *adv.* *(mai ales despre un lucru)* deasupra; peste; dominînd.
sopraespósto *adj.* expus/prezentat mai sus/mai înainte.
sopraffàre *vt.* **1.** a asupri. **2.** a copleşi. *SIN. soverchiare.* **3.** a întrece; a o lua înaintea cuiva. **4.** *(fig.)* a învinge, a înfrînge; ~ *l'avversario in battaglia* a înfrînge duşmanul în luptă. **5.** *(rar, înv.)* a face prea mult; a face ceea ce nu este îngăduit. **6.** *(înv., despre un loc)* a domina; a fi deasupra.
sopraffàscia *s.f.* faşă suplimentară.
sopraffàtto *adj.* **1.** copleşit. **2.** înfrînt, învins. **3.** *(despre un fruct)* prea copt.
sopraffazióne *s.f.* samavolnicie; jignire; vexaţiune.
sopraffilàre *vt.* a surfila.
sopraffilo *s.m.* surfilare, surfilat.
sopraffine *adj.* *v.* s o p r a f f i n o.
sopraffinèstra *s.f.* *(arhit.)* fereastră mai mică (deasupra unei uşi/a altei ferestre).
sopraffino *adj.* superfin; excelent; de lux.
sopraffóndo *s.m.* ramă de carton.
sopraffusióne *s.f.* *(fiz.)* suprafuziune. *SIN. sottoraffreddamento.*
sopraggittàre *vt.* a coase (două bucăţi de stofă etc.).
sopraggitto *s.m.* cusătură în urma acului, feston. *SIN. soprammano.*
sopraggiùngere **I.** *vi.* *(e)* **1.** a pica/a sosi fără veste/pe neaşteptate; *se non sopraggiungono complicazioni* dacă nu se ivesc complicaţii. **2.** a surveni; a interveni. **II.** *vt.* **1.** a ajunge din urmă.. **2.** *despre o boală etc.)* a da peste cineva; a lovi; a apuca. **3.** *(înv.)* a adăuga.
sopraggiùnta *s.f.* adaos; *di/per* ~ în plus; peste toate; pe deasupra.
sopraggiùnto *adj.* întîmplat după; intervenit.
sopraggravàre *vt.* a împovăra prea mult/şi mai mult.
sopraggràvio *s.m.* povară/sarcină în plus.
sopraimbótte *s.f.* *(arhit.)* extrados.
sopraindicàto *adj.* arătat mai înainte/mai sus.
soprainsègna *s.f.* *(ist., mil.)* semn distinctiv pe armură.
sopraintèndere *vi.* *(a)* *v.* s o p r i n t e n d e r e.
soprallodàre *vt.* a lăuda extrem de mult; a elogia.
soprallodàto *adj.* mai sus-amintit cu laudă; lăudat mai sus.
sopralluògo, -*òghi, s.m.* **1.** *(jur.)* cercetare/descindere/constatare la faţa locului; *disporre un* ~ a dispune o descindere la faţa locului. **2.** *(tehn.)* intervenţie tehnică.
sopràlzo *s.m.* *(constr.)* supraetajare, construcţie supraetajată.
soprammànica *s.f.* **1.** mînecuţă/mînecă de protecţie. **2.** supramînecă la rochii.
soprammàno **I.** *s.m.* **1.** cusătură în urma acului, feston. *SIN. sopraggitto.* **2.** lovitură (la scrimă). **II.** *adv.* **1.** excelent; *parlare* ~ **a)** a vorbi cu ton ridicat; **b)** a vorbi excelent. **2.** cu mîndrie/îngîmfare. **3.** de sus în jos; *ferire* ~ a răni cu o lovitură dată de sus în jos.
soprammattóne *s.m.* *(arhit.)* perete uşor (din cărămizi aşezate pe muchie).
soprammentovàto *adj.* mai sus-menţionat.
soprammenzionàto *adj.* *v.* s o p r a m m e n t o v a t o.
soprammercàto *s.m.* *(în expr.)* *per* ~ pe deasupra, în plus, colac peste pupăză.
soprammèttere *vt.* *(rar)* a suprapune; a pune pe deasupra.
soprammisùra *adv.* peste măsură, excesiv, nemăsurat.
soprammòbile *s.m.* **1.** bibelou. **2.** obiect ornamental ţinut pe mobilă.
soprammòdo *adv.* peste măsură, din cale afară.
soprammondàno *adj.* supranatural; din altă lume.
soprammontàre *vi.* *(a)* **1.** a abunda, a fi din belşug, a prisosi. **2.** a se urca/a sta peste.
sopràna *s.f.* **1.** *(bis.)* haină fără mîneci (purtată de seminarist). **2.** *(tipogr.)* cutie de litere (pentru culegător).
soprannaturàle *adj.* supranatural.
soprànno *adj.* *(despre un viţel)* care a trecut de un an.
soprannóme *s.m.* **1.** supranume; poreclă. **2.** *(înv.)* nume de familie.
soprannominàre *vt.* a supranumi; a porecli.
soprannominàto *adj.* **1.** numit, sus-amintit, amintit mai înainte. **2.** zis, poreclit.
soprannotàto *adj.* spus mai sus, sus-menţionat.
soprannumeràrio *adj.* supranumerar.
soprannùmero *adj.* supranumerar; *in* ~ în plus, peste număr.
sopràno **I.** *adj.* **1.** *(lit.)* care stă mai sus; care stă deasupra. **2.** *(înv.)* superior, mai mare. **3.** *(înv.)* mai preţios; mai puternic. **II.** *s.m.* *(muz.)* soprană.
soprappàga *s.f.* suprapreţ.
soprappagàre *vt., vi.* *(a)* a plăti peste preţ; a da suprapreţ.
soprappassàggio *s.m.* pod suspendat (peste şosea/cale ferată).
soprappàrto *adv.* *(despre o femeie gravidă)* aproape de naştere.
soprappensièro *adv.* absorbit, cufundat; *essere/andare* ~ a fi/a umbla dus pe gînduri; *stavo* ~ *perciò non ho sentito* eram absorbit, de aceea nu am auzit.
soprappéso *s.m.* **1.** supraîncărcare. **2.** *(ferov.)* suprageutate; *per* ~ în plus.
soprappètto *s.m.* **1.** *(ist.)* pieptar de armură. **2.** pieptar (de lînă, de blană).
soprappiù **I.** *s.m.* adaos; prisos, spor; *il* ~ sporul. **II.** *adv.* în plus, peste ce s-a convenit; *essere di* ~ a fi pe deasupra/în plus.
soprappórre *vt., vr.* *v.* s o v r a p p o r r e.
soprappòrta *s.m.* *(arhit.)* ornament peste un pervaz de uşă (în interior).
soprapprèzzo *s.m.* *(com.)* suprapreţ.
soprapprofitto, sopraprofitto *s.m.* *(com.)* supraprofit.
soprarazionàle *adj.* supraraţional.
sopràrco, *sopràrchi, s.m.* *(arhit.)* arcadă de întărire; arc dublu.
soprarrèddito *s.m.* *(ec.)* supravenit.
soprarriccio *s.m.* catifea cu fire de aur şi argint.
soprarriferito, soprariferito *adj.* mai sus-arătat.
soprarriscaldàto *adj.* supraîncălzit.
soprarrivàre *vi.* *(e)* **1.** a sosi pe neaşteptate. **2.** a surveni/a interveni pe neaşteptate.
soprascàrpa *s.f.* galoş; şoşon.
sopraschièna *s.f.* grebănar.
soprascritta *s.f.* **1.** aviz/anunţ la o prăvălie. **2.** inscripţie. **3.** adresă (de scrisoare).
soprascritto *adj.* mai sus-scris; mai sus-numit, mai sus-amintit.
soprasensibile, *(rar)* **soprassensibile** *adj.* **1.** supersensibil; hipersensibil. **2.** imperceptibil.
sopraspésa *s.f.* cheltuială suplimentară/neprevăzută.
soprassàlto *s.m.* asalt neaşteptat/brusc/repetat; *di* ~ dintr-o dată, brusc; *svegliarsi di* ~ a se trezi brusc/agitat.
soprassàta *s.f.* şuncă presată.
soprassaturazióne *s.f.* *(chim.)* suprasaturaţie.
soprassedére *vi.* *(a)* a amîna o hotărîre; a întîrzia, a tergiversa.

soprassegnàre *vt.* **1.** a semna mai sus; a semna înaintea altuia. **2.** a marca cu un semn (o literă, un semn algebric).
soprassèllo *s.m.* **1.** surplus, încărcătură suplimentară. **2.** *(fig.)* adaos; *per ~* pe deasupra, în plus, peste.
soprassòglio *s.m.* înălțare a unui dig/a unui rambleu (cu saci de nisip).
soprassòldo *s.m.* **1.** salariu suplimentar. **2.** plată peste salariu/peste soldă; premiu; primă.
soprassòma *s.f.* povară pusă peste cea obișnuită.
soprassuòlo *s.m.* **1.** supra-sol, suprafața pământului. **2.** vegetație (care acoperă solul).
soprastànte *s.m.* **1.** supraveghetor. **2.** contramaistru.
soprastàre *vi. (e)* **1.** a sta/a se afla deasupra; a domina (un loc etc.). **2.** a fi superior; a conduce; a supraveghea. **3.** a fi superior (prin merite); a fi deasupra celorlalți; a domina. **4.** a zăbovi/a medita asupra unei chestiuni.
soprastruttùra *s.f.* **1.** *(mar.)* suprastructură (la o navă). **2.** construcție pe o terasă. **3.** adaos, element adăugat. **4.** *(fil.)* suprastructură.
sopratestàta *s.f.* manșetă (la ziar).
soprattàcco, -chi, *s.m.* flec, blacheu.
soprattàssa *s.f.* supraxă.
soprattassàre *vt.* a pune o supraxă, a suprataxa.
soprattènda *s.f.* draperie (peste perdele).
soprattenére *vt.* **1.** *(înv.)* a amîna. **2.** *(jur.)* a reține, a ține închis (la dispoziția judecătorului). **3.** a reține (peste termenul cuvenit).
soprattèrra *loc. adv.* **1.** la suprafața solului (abia dezgropat). **2.** încă neîngropat.
soprattìtolo *s.m.* supratitlu (de ziar).
soprattùtto, sopratùtto *adv.* mai cu seamă; mai ales.
sopraumàno *adj. (lit.)* *v.* s o v r u m a n o.
sopravalóre, sopravvalóre *s.m. (ec.)* plusvaloare.
sopravanzàre *vt.* **1.** a întrece; a depăși. **2.** *(despre bani)* a rămîne; a prisosi. **3.** a ieși în afară.
sopravànzo *s.m.* **1.** surplus; excedent; *di ~* în plus. **2.** rest (rămas în plus).
sopravénto *adv.* **1.** *(mar.)* dincotro bate vîntul. **2.** *(fig.)* avantaj, prioritate, întîietate; *avere il ~ su* a avea avantaj asupra; *prendere il ~* a o lua înainte, a avea prioritate.
sopravvalutàre *vt. (lit.)* a supraevalua.
sopravvalutazióne *s.f.* supraevaluare.
sopravveniènte *adj., s.m.* (cel) care intervine/care vine pe neașteptate.
sopravveniènza *s.f.* întîmplare/lucru care intervine pe neașteptate.
sopravveniménto *s.m.* eveniment neașteptat/neprevăzut.
sopravvenìre *vi. (e)* a surveni; a interveni; a se întîmpla pe neașteptate.
sopravvènto I. *loc. adv.* **1.** *(mar.)* dincotro bate vîntul. **2.** *(fig.)* în poziție favorabilă; în avantaj; cu prioritate. **II.** *s.m.* avantaj; superioritate; *avere il ~* a fi în avantaj; *prendere il ~* a trece/a o lua înainte.
sopravvenùta *s.f.* **1.** intervenire/producere neașteptată (a unui fapt). **2.** asalt; atac neprevăzut.
sopravvèste, *(rar)* sopravvèste *s.f.* **1.** mantie deschisă în față. **2.** *(ist.)* mantie peste armură.
sopravvissùto I. *part. tr.* de la s o p r a v v i v e r e. **II.** *adj., s.m.* (cel) care supraviețuiește, supraviețuitor.
sopravvìtto *s.m.* supliment de mîncare (la cantină).
sopravvivènte *adj., s.m.* supraviețuitor.
sopravvivènza *s.f.* supraviețuire; *certificato/fede di ~* certificat atestînd că cineva este încă în viață.
sopravvìvere *vi. (e)* a supraviețui.
sopravvòlta *s.f. (arhit.)* supraboltă, boltă suprapusă unei alte bolți.
sopreccedénza *s.f.* surplus, excendent; *~ di manodopera* surplus de mînă de lucru.
sopreccèdere *vi. (a)* a depăși.
sopredificàre *vt.* a supraetaja; a construi deasupra unui edificiu.
soprelevàre *vt.* **1.** a supraetaja. **2.** a ridica, a construi peste/deasupra.
soprelevazióne *s.f.* supraetajare.
sopreminènte *adv. v.* s o p r a e m i n e n t e.
sopreminènza *s.f.* **1.** superioritate față de (altceva, altcineva). **2.** loc mai înalt, parte mai înaltă; înălțime.
sopressàta *s.f. (dial.)* *v.* s o p r a s s a t a.
soprinnalzàre *vt.* a înălța/a ridica un zid/nivelul unei ape.
soprintendènte *s.m.* **1.** inspector. **2.** administrator. **3.** director. **4.** custode.
soprintendènza *s.f.* **1.** supraveghere; grijă. **2.** conducere; administrație; direcție; *~ alle arti* direcția muzeelor/a galeriilor de artă etc.
soprintèndere *vi. (a)* a conduce; a supraveghea; a dirija; a răspunde de.
soprinvìto *s.m.* invitație repetată făcută la jocul de cărți celorlalți jucători, solicitare.
sopròsso *s.m.* **1.** *(med.)* exostoză, tumoare osoasă. **2.** *(pop.)* îngroșare/întărire în dreptul unui os. **3.** *(fig.)* surplus, adaos.
soprumerále *s.m. (ist., bis.)* sfită, mantie de preot (la evrei).
soprùso *s.m.* samavolnicie, vexațiune, abuz, violență, persecuție. *SIN. prepotenza, sopraffazione.*
soqquadràre *vt. (rar)* a răsturna, a răvăși, a arunca cu susul în jos.
soqquàdro *s.m. (în expr.)* *mettere a ~* a răvăși, a răscoli; a pune cu furca.
sor *s.m. (pop., ca apelativ)* coane! moșule!
sór *prep. (înv.)* *v.* s o p r a **(I)**.
sóra[1] *prep. v.* s o p r a **(I)**.
sóra[2] *s.f. (dial.)* doamnă; cucoană; *la ~ farmacista* coana farmacistă.
sórba *s.f.* **1.** scorușă; fruct de scoruș; fruct de sorb; *conoscere le ~-e dai fichi* a deosebi adevărul de minciună; *(ironic) ~-e!* nu mai spune!; *col tempo e con la paglia maturano le ~-e* încetul cu-ncetul se face oțetul. *SIN. sorbola.* **2.** *(fig.)* lovitură; bătaie; *~-e! che botte!* mamă! ce mai bătaie!
sorbàre *vt. (pop.)* a lovi, a da una; a bate.
sorbettàre I. *vt.* a face înghețată. **II.** *vr. (fam.)* a înghiți; a tolera; a suporta (ceva plicticos).
sorbettièra *s.f.* **1.** recipient de înghețată. **2.** *(glumeț)* cameră foarte friguroasă, ghețărie.
sorbettière *s.m.* fabricant de înghețată.
sorbétto *s.m.* înghețată (la pahar); *diventare un ~* a îngheța de frig; *non è un ~* nu este ceva plăcut; *gli paion ~-i* i se par lucruri neînsemnate.
sorbillàre *vt. (rar)* a bea încetișor, a sorbi.
sorbìre *vt.* **1.** a sorbi; a bea cu încetul, a savura; *~ un caffè* a sorbi/a savura o cafea. **2.** a suporta; a înghiți (ceva/pe cineva plicticos); *me lo sono dovuto ~ per due ore* a trebuit să-l suport două ore.
sòrbo *s.m. (bot.)* scoruș *(Sorbus domestica); ~ selvatico, degli uccellatori* scoruș-de-munte *(Sorbus aucuparia).*
sorbóne *adj., s.m.* (om) ursuz/egoist/preocupat de sine.
sorbottàre *vt.* a bate, a lovi.
soreìno I. *adj.* cenușiu, de culoarea șoarecelui. **II.** *s.m. (glumeț, fam.)* soldat.
sòrcio *s.m.* șoarece; *far vedere a qualcuno i ~-i* a spune/a povesti cuiva lucruri nemaipomenite.
sòrcolo *s.m. (înv.)* altoi; vlăstar de altoit.

soreòtto *s.m. (ist.)* pelerină scurtă de cavaler/soldat.
sordàggine *s.f.* surzenie.
sordaménte *adv.* surd, cu un zgomot surd; *agire ~a* lucra pe ascuns/în surdină.
sordàstro *adj.* tare de ureche, cam surd.
sòrde *s.f. (înv.)* **1.** murdărie; urîţenie. **2.** zgîrcenie.
sordellìna *s.f. (muz., înv.)* un fel de cimpoi.
sordézza *s.f. (rar)* *v.* sordità.
sordidaménte *adv.* **1.** în mod sordid/mizer. **2.** cu o zgîrcenie sordidă.
sordidézza *s.f.* **1.** murdărie. **2.** zgîrcenie.
sòrdido *adj.* **1.** murdar, soios. *SIN. sozzo.* **2.** *(fig.)* foarte zgîrcit; sordid; *~-a avarizia* zgîrcenie sordidă.
sordìna *s.f. (muz.)* surdină; *alla ~, in ~* pe furiş, pe ascuns; în surdină.
sordìno *s.m.* fluierat de chemat păsările (mai ales sturzii).
sordità *s.f.* surzenie.
sòrdo **I.** *adj.* **1.** surd; *~ dalla nascita* surd din naştere; *~ da un orecchio* surd de o ureche; *~ come una campana, ~ spaccato* surd de tot; *cantare ai ~-i* a predica în deşert; *non c'è peggior ~ di chi non vuol sentire* nu există surd mai rău decît cel ce nu vrea să audă. **2.** *(despre o sală)* fără rezonanţă; fără sonoritate. **3.** *(despre un sunet)* surd; adînc; prelung; jos; *lima ~* pilă care nu face zgomot. **4.** *(despre o culoare)* palid, şters. **5.** *(fig.)* surd, adînc; *dolore/rancore ~* durere/ranchiună surdă; *nutrire una ~-a invidia* a nutri o invidie surdă. **6.** *(lingv.)* surd. **II.** *s.m.* surd; *parlare ai ~-i* a vorbi surzilor; *fare il ~* a face pe surdul.
sordomutìsmo *s.m. (med.)* surdomutism.
sordomùto *adj., s.m.* surdo-mut.
sordóne *s.m. (ornit.)* cinteză-de-iarnă, oiţă *(Fringilla montifringilla)*.
sorèdio *s.m. (bot.)* soredie (organ de înmulţire la licheni).
sorèlla *s.f.* **1.** soră; *~ germana* soră bună; *~ consanguinea* soră bună de tată; *~ uterina* soră bună de mamă; *~ di latte* soră de lapte; *tutte le bocche sono ~-e* toţi trebuie să mănînce la fel; *(mit.) le tre ~-e* cele trei parce; *le nove ~-e* muzele; *la ~ di Febo* luna. **2.** călugăriţă.
sorellànza *s.f.* **1.** calitatea de soră. **2.** *(fig.)* înrudire; analogie; *la ~ delle lingue neolatine* înrudirea limbilor neolatine.
sorellàstra *s.f.* soră vitregă.
sorellévole *adj. (rar)* de soră; *affetto ~* dragoste de soră.
sorgènte *s.f.* **1.** izvor; *acqua di ~* apă de izvor; *le ~-i del Tevere* izvoarele Tibrului. *SIN. fonte.* **2.** *(fiz.)* izvor; *~ luminosa/di elettroni* izvor luminos/de electroni; *~ di energia* izvor de energie. **3.** *(fig.)* origine, cauză, izvor; *risalire alla ~* a ajunge la cauze. *SIN. fonte.*
sórgere *vi. (e)* **1.** a se afla; a se ridica, a se înălţa; *~ a parlare* a se ridica să vorbească; *~ dal letto* a se ridica din pat; *il castello sorge nella pianura* castelul se înalţă în cîmpie. **2.** a răsări; *è sorto un nuovo giorno* a răsărit/a apărut o zi nouă. **3.** a izvorî; *un ruscello sorge dal sasso* un izvor ţîşneşte din stîncă. **4.** a se scula în picioare. **5.** a se ivi; a se naşte; a apărea; *un nuovo mondo sta sorgendo* o nouă lume se iveşte; *mi è sorto un sospetto* mi-a apărut o bănuială. **6.** *(înv.)* a ancora; a acosta.
sorgiménto *s.m. (rar)* izvorîre; *~ della testa* ridicare a capului.
sorgitóre *s.m. (înv.)* port; loc de acostare; loc de aruncat ancora.
sorgìva *s.f.* izvor de apă.
sorgìvo *adj.* (care ţine) de izvor.
sòrgo, *sòrghi, s.m. (bot.)* sorg *(Sorghum vulgare)*.
sorgozzóne *s.m. v.* sergozzone.
sòri *s.m. (miner.)* calcopirită.
soriàno *adj., s.m. (înv.)* sirian; *gatto ~* pisică de Siria.
sormontàre **I.** *vt.* **1.** a trece peste/pe deasupra. *SIN. sorpassare.* **2.** *(fig.)* a birui; a învinge. **II.** *vi. (a) (înv., lit.)* **1.** a urca, a dobîndi faimă/putere; a domina; *conviene che egli sormonti* e bine/e potrivit ca el să devină mare. **2.** *(despre un guler etc.)* a se aşeza peste; *questo collo non sormonta bene* gulerul nu stă/nu se aşază bine.
sornacchiàre *vi. (a; înv.)* **1.** a sforăi; a horăi. **2.** a scuipa cu flegmă.
sornàcchio *s.m.* **1.** sforăit. **2.** scuipat; flegmă.
sornióne *adj., s.m.* ascuns; viclean; prefăcut.
sòro[1] *s.m. (bot.)* sor *(grup de sporangi)*.
sòro[2] *adj.* **1.** *(înv., despre cal)* roib, cu părul roşcat. **2.** *(fig.)* tînăr; naiv; nepriceput; prostuţ.
sororàle *adj. (lit.)* de soră; ca de soră; *affetto ~* dragoste de soră.
sororicida, -ìdi, *s.m.* ucigaş de soră.
sororicìdio *s.m.* asasinat de soră.
sorpassàre *vt.* **1.** a depăşi, a trece de/peste; a întrece; *la piena ha sorpassato il livello di guardia* viitura a trecut peste cota de atenţie; *la palla sorpassò la linea* mingea a trecut de linie; *(auto.) ~ un camion* a depăşi un camion; *è vietato ~ in curva* depăşirea interzisă la curbe. **2.** *(fig.)* a întrece; a trece; *~ ogni limite* a trece peste orice limită; *~ in altezza* a întrece în înălţime; *~ in intelligenza* a întrece în inteligenţă. *SIN. superare.*
sorpassàto *adj.* demodat.
sorpàsso *s.m.* depăşire (a unui vehicul); *divieto di ~* depăşirea interzisă.
sorprendènte *adj.* surprinzător; minunat. *SIN. stupefacente.*
sorprèndere **I.** *vt.* **1.** a surprinde, a prinde pe neaşteptate; *ci sorprese il temporale* ne-a prins furtuna; *la morte lo sorprese nel sonno* moartea l-a surprins în somn; *~ per strada* a surprinde pe stradă. **2.** a surprinde, a prinde; *~ sul fatto* a prinde asupra faptului; *~ in flagrante* a surprinde în flagrant delict. **3.** *(în expr.) ~ la buona fede di qualcuno* a abuza de buna credinţă a cuiva. **II.** *vr.* **1.** a se surprinde, a se trezi, a se pomeni; *la notizia ci ha sorpresi* ştirea/vestea ne-a surprins; *qualche volta mi sorprendo a parlare da solo* cîteodată mă pomenesc vorbind singur. **2.** a se mira; *non mi sorprende più nulla* nu mă mai miră nimic.
sorprésa *s.f.* **1.** surprindere; mirare; *è una ~ per noi* pentru noi e o surpriză, ne miră; *di ~* pe neaşteptate, dintr-o dată. **2.** surpriză; *che bella ~!* ce surpriză! *SIN. stupore, meraviglia.*
sorprèso *I. part. tr.* de la sorprendere. **II.** *adj.* surprins; mirat. *SIN. stupito.*
sórra *s.f.* **1.** conservă de ton. **2.** spată de viţă/porc.
sorràdere *vt.* a răzui.
sorrèggere **I.** *vt.* **1.** a susţine, a sprijini; *un pilastro sorregge il ponte* un pilastru susţine podul. **2.** *(fig.)* a ajuta, a susţine; *lo sorregge la speranza* îl susţine speranţa. **II.** *vr.* **1.** a se ţine drept/în picioare. **2.** *(înv.)* a se opri; a se reţine.
sorrètto **I.** *part. tr.* de la sorreggere. **II.** *adj.* sprijinit; susţinut.
sorridènte *adj.* surîzător, zîmbitor.
sorrìdere *vi. (a)* a surîde, a zîmbi
sorrìso *s.m.* surîs, zîmbet; *~ mesto* surîs trist.

sorsàre *vt. (rar)* a bea încet; a sorbi.
sorsàta *s.f.* sorbitură, *una ~ di vino* o gură de vin.
sorseggiàre *vt., vi. (a)* a sorbi; a savura; a degusta; *~ il caffè* a sorbi cafeaua.
sórso *s.m.* sorbitură; înghiţitură; *a ~-i* încetul cu încetul, savurînd.
sòrta *s.f.* **1.** *(înv.)* soartă, destin. **2.** *(înv.)* capital. **3.** fel; varietate, soi; *che ~ di cane è questo?* ce soi de ciine e ăsta?; *non c'è difficoltà di ~* nu există nici un fel de dificultate. **4.** sort; sortiment. **5.** soi, fel; *ogni ~ di gente* tot felul de oameni/lume.
sòrte *s.f.* **1.** soartă; destin; ursită; *in balìa della ~* în voia sorţii; *la ~ mi gira* mi se schimbă soarta/norocul. *SIN. caso, destino, fato.* **2.** noroc; *tentare la ~* a-şi încerca norocul. **3.** soartă, rezultat, urmare; *non si conosce ancora la ~ dei soldati presi* încă nu se ştie care este soarta soldaţilor prinşi. **4.** situaţie; soartă; *questa è la mia ~* asta e soarta mea. **5.** *(mai ales la pl.)* întîmplare; sorţi; *per ~* din întîmplare; *estrarre/tirare a ~* a trage la sorţi; *ho avuto la ~ di vederlo* mi s-a întîmplat să-l văd. **6.** *(rar, la pl.)* farmece; vrăji; oracol; prevestire; *gettare le ~-i* a face farmece. **7.** *(rar, la pl.)* poliţe. **8.** *(înv.)* capital. **9.** calitate, fel; speţă; sort, soi; *(com.) in ~* asortat; de diferite calităţi. **10.** *(înv.)* bogăţie. **11.** *(înv.)* descendenţă.
sorteggiàbile *adj.* care poate fi tras la sorţi; *i premi sono ~-i tra i telespettatori* premiile vor fi atribuite telespectatorilor prin tragere la sorţi.
sorteggiàre *vt.* a trage la sorţi.
sortéggio *s.m.* tragere la sorţi; *mediante ~* prin tragere la sorţi.
sorterìa *s.f. (înv.)* vrăji, farmece.
sortière *s.m. (înv.)* vrăjitor; ghicitor.
sortilègio *s.m.* farmece,; ghicit. *SIN. incantesimo.*
sortilego, *-ìleghi, s.m.* vrăjitor, ghicitor.
sortìre **I.** *vt. (lit.)* **1.** a avea; a obţine de la soartă; *l'esame non sortì buon esito* rezultatul examenului nu a fost bun. **2.** a stabili prin tragere la sorţi. **3.** a poseda de la natură. **4.** *(înv.)* a destina. **II.** *vi. (e)* **1.** a ieşi la sorţi. **2.** *(pop.)* a ieşi. **3.** *(mil.)* a îndeplini o misiune. **4.** *(rar)* a apărea, a se publica.
sortìta *s.f.* **1.** ieşire; *~ da ballo/da teatro* capă de seară. **2.** *(mai ales mil.)* ieşire (din cetate/adăposturi asediate). **3.** *(fig.)* vorbă de spirit; răspuns prompt. **4.** *(rar)* deschizătură; poartă (de cetăţuie). **5.** *(teatru)* intrare în scenă.
sortìto *adj.* sortit.
sórto **I.** *part. tr.* de la sorgere. **II.** *adj.* răsărit, ivit.
sorvegliànte *s.m.* supraveghetor; *~ ai lavori di restauro* supraveghetor al lucrărilor de restaurare.
sorvegliànza *s.f.* supraveghere. *SIN. vigilanza.*
sorvegliàre *vt.* **1.** a supraveghea. *SIN. vigilare.* **2.** a dirija, a urmări; *~ la casa* a dirija/a duce casa/gospodăria.
sorvolàre **I.** *vt.* **1.** a zbura peste, a survola; *~ il Mediterraneo* a survola Mediterana. **2.** *(fig.)* a trece repede/uşor (peste o dificultate etc.). **II.** *vt., vi. (a)* a trece peste, a lăsa deoparte, a omite; *~ particolari* a trece peste amănunte.
sorvólo *s.m. (av.)* survol/zbor peste o zonă.
soscrìvere *vt., vi. (rar)* v. sottoscrivere.
soscrizióne *s.f.* **1.** *(tipogr.)* casetă (la sfîrşitul volumului). **2.** *(înv.)* iscălitură.
sòsia *s.f. invar.* persoană care seamănă leit cu alta, sosie.
sospecciàre *vt., vi. (a; înv.)* a suspecta.
sospèndere *vt.* **1.** a agăţa, a atîrna. **2.** *(rar)* a spînzura. **3.** a suspenda, a întrerupe, a opri temporar; *la seduta è sospesa* şedinţa se suspendă; *~ le ostilità* a suspenda ostilităţile. **4.** a închide, a întrerupe; *~ l'audio* a închide sonorul. **5.** a suspenda (ca pedeapsă); *~ un funzionario* a suspenda un funcţionar. **6.** a elimina; *l'allievo sarà sospeso per un giorno* elevul va fi eliminat pentru o zi.
sospendìbile *adj.* care se poate suspenda.
sospendiménto *s.m.* suspendare.
sospensióne *s.f.* **1.** suspendare; întrerupere; încetare; oprire; *la ~ di una seduta* suspendarea unei şedinţe; *~ del processo* suspendarea procesului; *~ d'animo* nehotărîre. *SIN. interruzione.* **2.** atîrnare, suspensiune. **3.** suspendare din slujbă; *~ dall'impiego* suspendare din funcţie. **4.** *(auto.)* suspensie.
sospensìva *s.f. (jur.)* suspensie; suspendare; *~ della sentenza* suspendarea sentinţei; *tenere in ~* a ţine în suspensie.
sospensivaménte *adv. (fig.)* în suspensie; nehotărît, cu indoială.
sospensìvo *adj.* **1.** care ţine de suspensie/de întrerupere; *punti ~-i* puncte de suspensie. **2.** nehotărît, nesigur, îndoielnic, care lasă în suspensie.
sospensóre *s.m.* suspensor.
sospensòrio *adj., s.m.* suspensor.
sospéso **I.** *part. tr.* de la sospendere. **II.** *adj.* **1.** agăţat; atîrnat; suspendat; *~ nel vuoto* suspendat în gol; *la sua vita è ~-a a un filo* viaţa lui atîrnă de un fir; *conti in ~* conturi neplătite; *con la mente ~-a* absorbit, cufundat în gînduri; *col fiato ~* cu respiraţia tăiată. **2.** întrerupt; *passaggio ~* trecere întreruptă. **3.** suspendat; *treni ~-i* trenuri suspendate. **4.** nesigur; *in ~* în suspensie.
sospettàre **I.** *vt., vi. (a)* **1.** a suspecta; a bănui; *~ di qualcuno* a bănui pe cineva. **2.** *(fig.)* a crede, a presupune. *SIN. subodorare.* **II.** *s.m.* suspectare; bănuire.
sospètto **I.** *adj.* suspect, bănuit. **II.** *s.m.* **1.** suspiciune, bănuială; *entrare/venire/cadere in ~* a deveni suspect; *avere a ~, entrare in ~ contro* a suspecta; *(prov.) chi è in difetto è in ~* vinovatul îi socoteşte pe ceilalţi vinovaţi. **2.** *(înv.)* urmă; semn; indiciu.
sospettóso *adj.* **1.** bănuitor; fricos; neîncrezător. **2.** suspect, care dă de bănuit.
sospicàce *adj. (înv.)* bănuitor; fricos.
sospicciàre *vt., vi. v.* sospecciare.
sospìngere *vt.* **1.** a împinge (un cărucior etc.). **2.** *(fig.)* a îndemna, a instiga.
sospìnto *part. tr.* de la sospingere; *a ogni piè ~* la fiecare pas, în orice moment.
sospiránte *s.m.* curtezan; îndrăgostit.
sospiràre **I.** *vi. (a)* a suspina. **II.** *vt.* **1.** a dori mult; a aştepta cu nerăbdare; *farsi ~* a se lăsa aşteptat. **2.** a plînge (pe cineva); a jeli.
sospiràto *adj.* mult dorit, aşteptat.
sospirévole *adj. (lit.)* plin/înşoţit de suspine/cu suspine.
sospìro *s.m.* **1.** suspin; *rendere l'ultimo ~* a-şi da sufletul; *a ~-i* la intervale lungi. **2.** respiraţie; suflare. **3.** dorinţă; ideal. **4.** *(poetic)* suflare, suflu (de vînt). **5.** *(muz.)* pauză. **6.** prăjitură cu ciocolată. **7.** *(înv.)* gîfîit; respiraţie grea.
sospirosaménte *adv.* suspinînd; cu suspine.
sospiróso *adj.* suspinător; mereu trist.
sossannàre *vt.* a se strîmba la cineva; a-şi da în batjocură.
sossèllo *s.m. (arhit.)* treaptă înaltă (la o faţadă).
sossópra *adv. (în expr.) essere ~* a fi în dezordine; *mettere ~* a răvăşi, a răscoli; a pune cu furca.
sòsta *s.f.* **1.** oprire; haltă; popas; *diritto di ~* taxă de depozitare (într-o gară etc.); *(auto.) divieto di ~*

staţionare interzisă. *SIN. pausa, riposo, tregua.* **2.** pauză, interval; *lavorare senza ~* a lucra fără răgaz; *non dare ~ a qualcuno* a nu lăsa pe cineva nici să răsufle. **3.** armistiţiu.

sostantivaménte *adv.* ca substantiv, substantival; *usare ~ un aggettivo* a folosi un adjectiv substantivîndu-l.

sostantivàre *vt. (gram.)* a substantiva.

sostantivàto *adj.* substantivat.

sostantivizzàre *vt. (gram.)* a substantiva.

sostantivo *adj., s.m. (gram.)* substantiv; *nome ~* substantiv; *verbo ~* verbul „a fi".

sostànza *s.f.* **1.** substanţă; materie; *cibo di poca ~* aliment nesubstanţial; *in ~* în fond, în concluzie, în definitiv; *in pura ~* în realitate, de fapt; *~-e spirituali* îngeri. **2.** *(la pl.)* bunuri, avere; patrimoniu.

sostànzia *s.f. (înv.)* v. sostanza.

sostanziàle I. *adj.* **1.** substanţial. **2.** principal; *la parte ~ di un discorso* partea principală a unui discurs. II. *s.m.* substanţă; parte principală, esenţă; *il ~* aspectul esenţial. *SIN. essenziale.*

sostanzialità *s.f* substanţialitate.

sostanzialménte *adv.* **1.** substanţial; esenţial. **2.** în substanţă; din punct de vedere al conţinutului.

sostanziàre I. *vt. (lit.)* **1.** a transforma în substanţă. **2.** a face să devină substanţial. II. *vr.* **1.** a se transforma în substanţă. **2.** a deveni substanţial. **3.** a se hrăni. **4.** a se reduce la esenţă; *la cosa si sostanzia in questo principio* lucrul se reduce, în esenţă, la acest principiu.

sostanzióso *adj.* **1.** hrănitor. **2.** fertil. **3.** *(fig.)* cu miez; cu substanţă; substanţial; *un saggio breve e ~* un mic eseu substanţial.

sostàre I. *vi. (a), vr.* **1.** a se opri; a face popas; a poposi; *sostarono un'ora per riposarsi* au poposit o oră ca să se odihnească; *la macchina non può ~-ci* maşina nu se poate opri aici. *SIN. soffermarsi.* **2.** a se întrerupe (din muncă etc.); *~ dal lavoro* a întrerupe lucrul. *SIN. ristare.* II. *vt. (înv.)* a face să poposească.

sostégno *s.m.* **1.** susţinere; sprijin; reazem, proptea; *pilastro di ~* stîlp de susţinere; *addurre argomenti a ~ della propria tesi* a aduce argumente în sprijinul propriei teze. **2.** ajutor, sprijin (moral, material); *(fig.) il ~ della casa* stîlpul casei.

sostenére I. *vt.* **1.** a susţine, a ţine; a propti, a sprijini; *i pilastri sostengono il ponte* pilaştrii susţin podul; *~ il muro con dei puntelli* a sprijini zidul cu proptele. *SIN. reggere.* **2.** *(fig.)* a susţine, a întreţine; *~ le spese della famiglia* a întreţine cheltuielile familiei; *~ gli esami* a da examenele; *~ una parte* a juca un rol. *SIN. favorire, difendere.* **3.** *(fig.)* a menţine; *~ i prezzi* a menţine preţurile (ridicate). **4.** *(fig.)* a susţine; a ajuta; a proteja; *~ un amico* a susţine un prieten. **5.** a menţine; a întreţine, a susţine; *un cibo che sostiene le forze* o mîncare ce întreţine forţele. *SIN. sopportare.* **6.** *(fig.)* a susţine/a afirma cu hotărîre; *~ un'idea* a susţine o idee; *l'ho detto e lo sostengo* am spus-o şi o susţin. **7.** *(fig.)* a tolera; *~ il vino* a ţine la băutură. **8.** a înfrunta; *~ il mare* a înfrunta marea. **9.** a rezista; *~ l'impeto/l'urto/l'assalto del nemico* a rezista asaltului duşmanului. II. *vr.* **1.** a se sprijini; *~-si col bastone* a se sprijini în baston. **2.** a se menţine viguros; *beve molto caffè per ~-si* bea cafea multă ca să se ţină bine. **3.** a se susţine, a sta drept (fără sprijin); *lo scaffale si sostiene senza altri puntelli* dulapul stă în picioare fără proptele. **4.** *(fig.)* a rezista, a ţine; *un'idea che non si sostiene* o idee care nu ţine/nu rezistă.

sostenibile *adj.* care poate fi susţinut; de susţinut.

sostenibilità *s.f. (fig.)* faptul de a putea fi susţinut; *la ~ di questa tesi* faptul că această teză poate fi susţinută.

sostenimènto *s.m.* **1.** întreţinere; susţinere; hrană. **2.** susţinere; rezistenţă (în luptă).

sostenitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* susţinător, sprijinitor fervent, adept; *i ~-i della riforma* adepţii reformei. *SIN. fautore, difensore, propugnatore.*

sostentaménto *s.m.* **1.** întreţinere; susţinere, hrană. **2.** *(av.)* forţă aerodinamică de susţinere (la avion); sustentaţie.

sostentàre I. *vt.* **1.** *(rar)* a ţine; a susţine; a sprijini. **2.** a menţine, a întreţine. *SIN. mantenere.* **3.** a hrăni. **4.** *(înv.)* a susţine, a apăra. II. *vr.* **1.** a se întreţine; a se hrăni. **2.** a se feri, a se apăra. **3.** a se ţine (să nu cadă etc.).

sostentazióne *s.f.* **1.** întreţinere, hrană. **2.** *(av.)* sustentaţie.

sostenutézza *s.f.* rezervă; atitudine gravă şi rezervată; *tratta tutti con ~* îi tratează pe toţi cu rezervă.

sostenùto I. *part. tr.* de la sostenere. II. *adj.* **1.** grav, rezervat; distant, rece, sever; *atteggiamento ~* atitudine rezervată. *SIN. austero, contegnoso, riservato.* **2.** *(muz.)* solemn; grav. **3.** *(despre stil)* elevat, ales; *prosa ~-a* proză aleasă. **4.** *(sport)* intens şi de durată, susţinut; *ritmo di gara ~* ritm susţinut al întrecerii. **5.** *(despre preţ)* ridicat; *prezzo ~* preţ ridicat. III. *s.m.* om grav/rezervat/sever/mîndru; *stare sul ~* a afecta gravitate.

sostituibile *adj.* substituibil; înlocuibil.

sostituire *vt., vr.* **1.** a (se) substitui; a înlocui, a lua locul; *~ il tappeto* a înlocui covorul; *il figlio sostituisce il padre* feciorul ia locul tatălui. *SIN. rimpiazzare.* **2.** a suplini; *un supplente sostituisce il professore* un suplinitor îl înlocuieşte pe profesor. **3.** *(med., chim.)* a (se) substitui.

sostitutivo *adj., s.m.* (cel) care poate substitui; substitut; *essere ~ di* a înlocui, a substitui; *indennità ~-a del servizio della mensa* indemnizaţie care înlocuieşte dreptul la cantină.

sostitùto *s.m.* **1.** substitut; înlocuitor. **2.** adjunct, vice. **3.** *(lingv.)* substitut. **4.** *(muz.)* dirijor secund.

sostitutóre, -trice *adj., s.m.* substitut; (cel) care substituie, înlocuitor.

sostituzióne *s.f.* substituire; înlocuire; *in ~ di* în locul; *~ testamentaria* numirea unui alt moştenitor; *~ d'infante* substituire de prunc.

sòstra *s.f. (dial.)* depozit (de lemne/var).

sostràto *s.m.* **1.** substrat. **2.** *(fig.)* fond. **3.** *(lingv.)* substrat.

sostruzióne *s.f.* temelie; fundament (la clădire).

sòtnia *s.f.* sotnie.

sottàbito *s.m.* combinezon, furou.

sottacére *vt.* a păstra pentru sine; a trece sub tăcere a omite (intenţionat de a spune).

sottacéto, -acéti, *s.m. (mai ales la pl.)* murătură (în oţet).

sott'acqua, sottàcqua *loc. adv.* sub apă; *(fig.) lavorare ~* a lucra pe ascuns, a unelti.

sottàcqueo *adj. (rar)* v. subacqueo.

sottalimentazióne *s.f.* subnutriţie, subalimentare.

sottàna *s.f.* **1.** jupă; jupon; poale. **2.** fustă; *~ di lana* fustă de lînă; *(şi fig.) attaccato/cucito alla ~ della mamma* legat de fustele mamei. **3.** *(glumeţ, la pl.)* femei; *(fig.) gli piacciono le ~-e* îi plac fustele, fuge după fuste. **4.** sutană anteriu.

sottanière *s.m. (depr.)* afemeiat.

sottanìna *s.f.*, **sottanìno** *s.m.* **1.** jupon, poale. **2.** fustă de balerină.
sottàno *adj. (înv.)* **1.** care stă dedesubt. **2.** inferior; de jos.
sottàrco *s.m. (arhit.)* intrados.
sottécchi *loc. adv.* într-ascuns, pe furiș; *guardarsi (di)* ~ a se privi pe furiș; *(fig.) lavorare di* ~ a lucra/a manevra pe sub ascuns.
sottèndere *vt. (geom., despre o coardă de arc)* a subîntinde.
sottentraménto *s.m.* **1.** furișare, strecurare. **2.** înlocuire; substituire.
sottentràre *vi. (e), (rar) vt.* **1.** a lua locul, a veni în locul altuia; a înlocui. *SIN. subentrare, succedere.* **2.** *(rar)* a intra dedesubt; ~ *le mura* a pătrunde dincolo de ziduri.
sotterfùgio *s.m.* subterfugiu; expedient; tertip; *vivere di* ~*-i* a trăi din expediente; *di* ~ prin șiretlic, într-ascuns *SIN. scappatoia.*
sottèrra *adv.* sub pământ; *andar* ~ a muri; *nascondersi* ~ *per la vergogna* a se băga/a intra în pământ de rușine.
sotterraménto *s.m.* înmormîntare; îngropare.
sotterrànea *s.f.* metrou.
sotterràneo **I.** *adj.* subteran; *passaggio* ~ trecere subterană; *ferrovia* ~*-a* metrou. **II.** *s.m.* **1.** subterană. **2.** *(arhit).* subterână.
sotterràre *vt.* **1.** a îngropa; a băga/plasa/a ascunde în pămînt; ~ *i semi* a însămînța; ~ *un tesoro* a îngropa o comoară. **2.** a înmormînta; ~ *il carnevale* a sărbători lăsata secului; *può andare a farsi* ~ nu mai e bun de nimic.
sotterràto *adj.* îngropat; *morto e* ~ mort de-a binelea.
sottéso *part. tr.* de la s o t t e n d e r e.
sottésso *prep.* sub; dedesubtul.
sottigliézza *s.f.* **1.** subțirime. **2.** subțirime a corpului; svelțețe; talie subțire. **3.** subpresiune; densitate redusă (a aerului/la munte). **4.** subtilitate. **5.** șicană; pedanterie. **6.** ascuțime (a glasului/a vederii).
sottigliùme *s.m. (colectiv)* **1.** rămășițe; cupoane. **2.** mîncăruri fine dar nehrănitoare. **3.** *(fig.)* șicane; tertipuri; pretexte.
sottile **I.** *adj.* **1.** subțire; *parete* ~ perete subțire; *aria* ~ aer ușor/plăcut. **2.** subțire, slab, uscățiv; *mal* ~ tuberculoză; *vino* ~ vin ușor; *acqua* ~ apă fără săruri. **3.** *(despre auz)* ascuțit, fin. **4.** delicat, *fin*; *donna* ~ femeie fină. **5.** subtil; pătrunzător; ascuțit; *(loc. adv.) per il* ~ minuțios. **II.** *s.m.* **1.** situație grea, strîmtoare. **2.** subtilitate; *andare/guardare troppo per il* ~ a fi prea minuțios.
sottilità *s.f.* **1.** subțirime **2.** istețime; dibăcie. **3.** subtilitate, ascuțime; fineț,e, pătrundere.
sottilizzàre **I.** *vi. (a)* **1.** a folosi argumente subtile/subtilități. **2.** a găsi chițibușuri; a face șicane; ~ *su questioni poco importanti* a face șicane în chestiuni de mică importanță. **II.** *vt.* **1.** a privi/a pătrunde cu subtilitate. **2.** a privi în mod pedant.
sottilménte *adv.* subtil, cu subtilitate.
sottinsù **I.** *adv. (în expr.) di* ~ de jos în sus. **II.** *s.m. v.* s o t t o n s ù.
sottintendénte *s.m.* subintendent.
sottintèndere *vt.* a subînțelege; ~ *il verbo in una proposizione* a subînțelege verbul într-o propoziție.
sottintéso **I.** *part. tr.* de la s o t t i n t e n d e r e. **II.** *adj., s.m.* subînțeles; *parlare a/per* ~*-i* a vorbi cu subînțelesuri.
sótto **I.** *prep.* **1.** sub; dedesubtul; *sotto il libro* sub carte; *infilarsi* ~ *le coperte* a se băga sub cuverturi; *ridere* ~ *i baffi* a rîde pe sub mustăți; *finire* ~ *la macchina* a fi strivit/călcat de mașină; ~ *colore* sub pretextul. **2.** sub, în josul, la picioarele, la baza; *passeggiare* ~ *i portici* a se plimba sub colonade. **3.** aproape; ~ *Firenze* în apropiere de Florența; ~ *mano* la îndemînă. **4.** către, spre, pe la; aproape de; ~ *Natale* pe la/aproape de Crăciun; ~ *gli esami* în timpul examenelor; *(loc. prep.) al di* ~ *di* sub; *i bambini al di* ~ *dei tre anni* copiii sub trei ani. **5.** sub, în subordine; *avere molti operai* ~ *di sé* a avea în subordine mulți muncitori. **6.** sub, în timpul; ~ *Luigi XIV* sub Ludovic al XIV-lea. **7.** sub, în supraveghere; *chiudere* ~ *chiave* a închide, a ține sub cheie; *portare* ~ *scorta* a duce sub escortă. **8.** din, dintr-un; ~ *un certo punto di vista* dintr-un oarecare punct de vedere. **9.** sub, din cauza; ~ *l'effetto dell'alcool* sub efectul alcoolului. **10.** *(în loc. prep.)* ~ *il tavolo* sub masă; ~ *di noi* sub noi. **II.** *adv.* **1.** dedesubt, jos; *abita qui* ~ locuiește dedesubt; *più* ~ mai jos; *guarda più* ~ uită-te mai jos; *andare* ~ a se strecura în pat; *per di* ~ pe dedesubt; ~ ~ în fond; ~ ~ *ride dei nostri sforzi* în fond rîde de eforturile noastre; *qui c'è* ~ *qualcosa* aici ceva nu merge, e ceva dedesubt; *(despre un vehicul) mettere* ~ *qualcuno* a călca. **2.** a începe; *(în expr.) mettersi* ~ a se apuca de. **3.** de jos, pe sub; dedesubt; *venire da* ~ a veni de jos; *sbucò di* ~ a țîșnit de dedesubt; *al di* ~ *c'è un precipizio* jos/dedesubt este o prăpastie. **4.** dincolo, mai departe, mai jos; *dirò più* ~ o să spun mai încolo/mai departe/mai tîrziu; *vedi* ~ vezi nota/dedesubt. **5.** *(despre corp)* dedesubt; pe dedesubt; ~ *non porta la sottoveste* pe dedesubt nu poartă furou; *l'ha fatta* ~ a făcut (ceva) pe el. **III.** *adj., loc adj.* de jos, de dedesubt; *la riga* ~ rîndul de jos; *il cassetto di* ~ sertarul de dedesubt. **IV.** *s.m.* dosul reversul; fundul; *rifare il* ~ *della sedia* a reface fundul scaunului; *scucire il di* ~ *dell'orlo* a descoase tivul.
sótto- *prefix* sub.
sottoascèlla *s.f.* subrau.
sottobànco *loc. adv. (în expr.) vendere* ~ a vinde pe sub mînă.
sottobicchière *s.m.* disc/farfurioară/tăviță de pus sub pahar.
sottobòsco, *-òschi, s.m.* **1.** vegetație de pădure. **2.** *(fig.)* grup social interlop/marginalizat; *il* ~ *cinematografico* lumea mărginașă a cinematografului *il* ~ *della malavita* drojdia mafiotă.
sottobottìglia *s.m.* disc/tăviță sub sticla de vin.
sottobràcelo *loc. adv.* la braț; *camminare* ~ a merge la braț.
sottocàlza *s.f.* ciorap subțire de pus sub cel de deasupra.
sottocàpo *s.m.* subșef.
sottòcchio *adv.* sub ochi, în față; *ho il tuo manoscritto* ~ am în față manuscrisul tău; *tenere uno* ~ a supraveghea pe cineva.
sottocupàto *s.m.* șomer parțial.
sottocupazióne *s.f.* șomaj parțial.
sottochiàve *adv.* sub cheie, încuiat; *tenere/mettere* ~ a ține/a pune sub cheie.
sottocìpria *s.f. (cosmetică)* **1.** cremă de zi. **2.** fond de ten.
sottocóda *s.m. invar.* **1.** prôfil (la ham). **2.** pene de sub abdomen (la păsări).
sottocommissióne *s.f.* subcomisie/comisie restrînsă.
sottocopérta *s.f. (mar.)* coverta inferioară.
sottocòppa *s.f.* disc/tăviță sub pahar/pahare.
sottocóscio *s.m. v.* s o c c o s c i o.
sottocósto *loc. adv.* sub prețul de cost.
sottocuòco *s.m.* ajutor de bucătar.

sottocutàneo *adj. (anat.)* subcutanat, subcutaneu.
sottodialètto *s.m.* subdialect.
sottodiminutivo *adj., s.m.* diminutiv al unui diminutiv.
sottodividere *vt. v.* suddividere.
sottodivisióne *s.f. v.* suddivisione.
sottoespósto *adj. (foto.)* subexpus.
sottofàscia *s.m. invar.* imprimat expediat sub banderolă; *spedire* ~ a expedia sub banderolă (ziare etc.).
sottofóndo *s.m.* **1.** *(constr.)* substrat. **2.** *(cinema.)* fond sonor.
sottofrùtice *s.m. v.* suffrutice.
sottogàmba *adv.* peste picior; *fare/prendere una cosa* ~ a face/a lua ceva prea uşor; *prendere uno di* ~ a lua pe cineva peste picior.
sottogóla *s.m.* **1.** cureluşă de chipiu/de cască. **2.** cureluşă de sub gîtul calului.
sottogónna *s.f.* jupon.
sottogovérno *s.m. (pol., depr.)* organisme favorizate de un anumit guvern (pentru consolidarea poziţiei).
sottolineàre *vt.* **1.** a sublinia. **2.** a pronunţa apăsat, a accentua.
sottolineàto I. *part. tr.* de la sottolineare. **II.** *adj.* subliniat; accentuat.
sottolineatùra *s.f.* **1.** subliniere. **2.** text subliniat.
sottolinguàle *adj. (anat.)* de sub limbă.
sott'òlio, sottòlio *loc. adv.* (conservat) în ulei/în untdelemn; *(adjectival) tonno* ~ ton în ulei; *sardine* ~ sardele (în ulei).
sottolunàre *adj.* de sub lună.
sottomàno I. *s.m.* **1.** mapă (de birou). **2.** *(rar)* adaos la salariu; premiu; gratificaţie. **II.** *adv.* **1.** la îndemînă, alături; *tieni carta a penna* ~ să ai la îndemînă toc şi hîrtie. **2.** cu mîna mai jos de umăr; *(mil.) condurre un cavallo* ~ a duce un cal de căpăstru. **3.** în ascuns, pe sub mînă; într-ascuns; *passare un biglietto* ~ a pasa un bilet pe sub mînă.
sottomàre *s.m.* fund de mare.
sottomarìno I. *adj.* submarin. **II.** *s.m.* submarin.
sottomésso I. *part. tr.* de la sottomettere. **II.** *adj.* **1.** subjugat; supus. **2.** respectuos, cuviincios; docil; *avere aria* ~*-a* a avea un aer docil. *SIN. remissivo, ubbidiente.*
sottométtere I. *vt.* **1.** a înjuga; ~ *i buoi al giogo* a înjuga boii. **2.** a supune, a subjuga. **3.** *(fig.)* a subordona; a pune mai prejos. **4.** a supune aprecierii/a prezenta o lucrare etc. **II.** *vr.* a se supune.
sottomissióne *s.f.* **1.** supunere, cucerire, dominare. **2.** respect, supunere; docilitate.
sottomùltiplo *adj., s.m. (mat.)* submultiplu.
sottomurazióne *s.f. (constr.)* subzidire.
sottonotàto *adj.* mai jos menţionat, arătat mai jos.
sottonsù *s.m. (pop.)* pictură pe o boltă (cu racursiuri).
sottopància *s.m. invar.* chingă, taftur.
sottopassàggio *s.m.* **1.** subpasaj (pentru vehicule). **2.** pasaj subteran; ~ *pedonale* pasaj subteran pentru pietoni.
sottopiède *s.m.* curea petrecută pe sub gheată (care fixează pintenii, pantalonii).
sottopórre I. *vt.* **1.** *(rar)* a pune dedesubt. **2.** a subjuga, a supune. *SIN. sottomettere.* **3.** a constrînge; a supune; *(jur.)* ~ *alcuno* a pune sub interdicţie. **4.** *(fig.)* a prezenta; a supune dezbaterii; ~ *una proposta di legge* a prezenta un proiect de lege; ~ *le proprie opere alla critica* a-şi supune/prezenta criticii propria operă. **II.** *vr.* a se supune.
sottoposizióne *s.f.* supunere.
sottopósto I. *part. tr.* de la sottoporre. **II.** *adj.* **1.** supus. **2.** expus la; ~ *alla malattia* expus îmbolnăvirii. **III.** *s.m.* subaltern.
sottoprefètto *s.m.* subprefect.
sottoprefettùra *s.f.* subprefectură.
sottoprodòtto *s.m.* subprodus.
sottoproletariàto *s.m.* lumpenproletariat.
sottopùnto *s.m.* cusătură invizibilă.
sottoràzza *s.f.* rasă inferioară.
sottórdine *s.m.* **1.** subordine; *mettere/essere in* ~ a pune/a fi în subordine. **2.** *(biol.)* subordin.
sottoscàla *s.f. (arhit., în expr.)* spaţiu liber sub o scară.
sottoscàrpa *s.f. (constr., în expr.) muro di* ~ zid de susţinere.
sottoscritto I. *part. tr.* de la sottoscrivere. **II.** *adj., s.m.* **1.** subsemnat; *il* ~ *chiede* subsemnatul cer/vă rog; *(glumeţ) lasciate fare al* ~ *!* lăsaţi pe seama lui Mandea! **2.** *(despre un act)* vizat, avizat, semnat.
sottoscrittóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* semnatar.
sottoscrivere I. *vt.* a iscăli, a semna; ~ *una petizione* a face/a semna o cerere. **II.** *vt., vi. (a).* **1.** a (se) semna; a pune viza, a(-şi) da acordul; a aviza; ~ *una petizione* a aviza/a semna o cerere; *persona delegata a* ~ persoana delegată să semneze; ~ un *tale documento* a semna un astfel de document. **2.** a subscrie (cu o sumă de bani).
sottoscrizióne *s.f.* **1.** iscălitură; semnare. **2.** subscripţie (publică).
sottosegretariàto *s.m.* subsecretariat.
sottosegretàrio *s.m.* subsecretar de stat, ministru adjunct.
sottosópra I. *adv.* cu josu-n sus; alandala; *mettere* ~ *tutta la casa* a răvăşi casa, a da casa peste cap; *(fig.) esser* ~ a fi tulburat, a fi dat peste cap. **II.** *s.m.* zăpăceală; harababură.
sottospécie *s.f. (biol.)* subspecie.
sottosquàdra *loc. adv. (în expr., despre sculptură etc.) angolo* ~ unghi ascuţit.
sottosquàdro *s.m.* scobitură/adîncitură într-o sculptură; *a/in* ~ în adîncime.
sottostànte *adj.* **1.** dedesubt; aşezat mai jos. **2.** subaltern.
sottostàre *vi. (e)* **1.** *(rar)* a fi/a se afla dedesubt. **2.** a fi supus/a fi expus la; ~ *ai capricci dell'altro* a fi expus capriciilor altora. **3.** a se pleca, a se supune (la). *SIN. soggiacere.*
sottosuòlo *s.m.* subsol.
sottosviluppàto *adj. (ec.)* subdezvoltat.
sottosvilùppo *s.m. (ec.)* subdezvoltare.
sottotenènte *s.m.* sublocotenent.
sottotèrra I. *s.m. invar.* subteran. **II.** *adv.* sub pămînt; pe sub pămînt; *(fig.) andare* ~ a intra în pămînt (de ruşine); *stare* ~ a fi mort.
sottotétto *s.m.* **1.** mansardă. **2.** pod.
sottotitolo *s.m.* subtitlu.
sottovalutàre *vt.* a subestima; a subaprecia; *non ti devi* ~ nu trebuie să te subevaluezi.
sottovàso *s.m.* farfurie/tavă sub un vas/ghiveci.
sottovéla *adv. (mar., despre o navă)* cu pînzele întinse.
sottovènto *s.m. (mar.)* direcţie contra vîntului; *andare/essere* ~ **a)** a merge/a fi contra vîntului; **b)** a fi într-o situaţie nefavorabilă.
sottovèste *s.f.* furou, combinezon. *SIN. sottabito.*
sottovìa *s.f.* pod/trecere pe sub o şosea.
sottovìta *s.f.* pieptar; brasieră.
sottovóce *loc. adv.* în şoaptă, pe şoptite.
sottraèndo *s.m. (mat.)* scăzător.
sottràrre I. *vt.* **1.** a sustrage. **2.** a fura. **3.** *(mat.)* a scădea; a face o scădere. **4.** a sustrage; a salva; ~ *qualcuno da un pericolo* a salva pe cineva de la un pericol. **II.** *vr.* a se sustrage; ~*-si a un pericolo* a se sustrage unui pericol.

sottràtto I. *part. tr.* de la s o t t r a r r e . II. *s.m. (înv.)* amăgire ; ademenire.
sottrattóre, -trice I. *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care sustrage. II. *s.m. (mat., rar)* scăzător.
sottrazióne *s.f.* 1. sustragere. 2. *(mat.)* scădere.
sottufficiàle *s.m.* subofiţer.
sottuffiziàle *s.m. (înv.) v.* s o t t u f f i c i a l e.
sovàtto *s.m. v.* s o g a t t o.
sovènte I. *adv.* adesea ; de multe ori; deseori. II. *adj. (rar)* frecvent, des, repetat ; *~-i volte* în multe rînduri.
soventeménte *adv. (înv.)* adesea.
soverchiaménte *adv.* (în mod) excesiv.
soverchiaménto *(înv.) s.m.* 1. violenţă ; vexaţiune. 2. prisosire.
soverchiànte *adj.* mult superior ; mult mai puternic/copleşitor.
soverchiàre I. *vi. (a)* 1. a prisosi. 2. a ieşi în afară. II. *vt.* 1. a trece peste, a se revărsa. 2. a înfrînge ; a supune ; a asupri. *SIN. sopraffare.* 3. *(fig.)* a întrece ; a copleşi ; *gli applausi soverchiano la musica* aplauzele acoperă muzica.
soverchiatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* asupritor, (persoană) care comite abuzuri/samavolnicii.
soverchieria *s.f.* abuz de putere ; samavolnicie; violenţă. *SIN. prepotenza, sopraffazione.*
sovèrchio I. *adj.* excesiv. II. *s.m.* 1. prisos ; *averne di ~* a avea de prisos. 2. abuz, violenţă.
sóvero *s.m. (lit.) v.* s u g h e r o.
soveseiàre *vt., vi. (a; agr.)* a acoperi cu îngrăşămînt verde/natural.
sovèscio *s.m. (agr.)* îngrăşămînt verde/natural.
sovièt, *(rar)* **-ti**, *s.m.* soviet.
soviètico, -ici, *adj., s.m.* sovietic.
sovietizzàre *vt.* a sovietiza.
sovietizzazióne *s.f.* sovietizare.
sóvra *prep., adv. (poetic, dial.) v.* s o p r a **(I, II).**
ovrabbondànte *adj.* supraabundent ; excesiv ; *stile* stil emfatic.
sovrabbondànza *s.f.* supraabundenţă, belşug ; *in ~* din belşug. *SIN. ridondanza.*
sovrabbondàre *vi. (a, e)* a abunda ; a prisosi.
sovraccarieàre *vt., vi. (a)* a supraîncărca ; *~ l'auto* a supraîncărca maşina ; *~ di lavoro* a supraaglomera cu lucrări/lucru.
sovraccàrico I. *adj.* supraîncărcat ; *nave ~-a* navă supraîncărcată. II. *(s.m.* şi *fig.)* supraîncărcare ; greutate, povară; *il ~ del lavaro lo rende irascibile* supraaglomerarea de lucrări îl face să fie nervos/irascibil.
sovraespósto *adj.* 1. expus, prezentat mai înainte. 2. *(foto.)* supraexpus.
sovraffollàto *adj.* supraaglomerat.
sovrametàllo *s.m.* adaos (de grosime/prelucrare).
sovràna *s.f.* monedă englezească (de 20 şilingi) ; liră sterlină.
sovranaménte *adv.* cu suveranitate, ca suveran.
sovraneggiàre I. *vi. (a)* 1. *(lit.)* a domni ; a domina, a stăpîni. 2. a domina prin înălţime. II. *vt.* a domina (o ţară).
sovranità *s.f.* 1. suveranitate ; *la ~ nazionale* suveranitate naţională. 2. *(fig.)* superioritate.
sovrannaturàle *adj. v.* s o p r a n n a t u r a l e.
sovràno I. *adj.* 1. *(înv., despre un loc)* de deasupra· 2. înalt, superior ; *onore ~* onoare deosebită. 3. suprem ; suveran ; *diritto ~* drept suveran. II. *s.m.* 1. suveran, monarh. 2. stăpîn.
sovrappassàre, soprappassàre *vt.* a trece (pe) deasupra ; *l'autostrada sovrappassa il fiume* autostrada trece peste fluviu.
sovrapopolàto *adj.* suprapopulat.
sovrappiù *s.m.* surplus ; *~ di calorie* surplus de calorii.
sovrappórre *vt., vr.* a (se) pune deasupra ; a (se) suprapune.
sovrapposizióne *s.f.* suprapunere.
sovrarazionàle *adj. (fil.)* supraraţional.
sovrastampàre *vt.* a tipări/a imprima peste/deasupra.
sovrastànte *adj.* 1. aflat deasupra, de sus, de deasupra; *la camera ~* camera de deasupra. 2. iminent, ameninţător ; *un pericolo ~* un pericol iminent.
sovrastàre I. *vi. (a)* 1. a fi situat, a se afla ; *il castello sovrasta (al)la vallata* castelul se află deasupra văii. 2. a avea superioritate ; a domina. 3. *(despre un eveniment)* a fi iminent. *SIN. incombere.* II. *vt. (şi fig.)* a întrece, a depăşi.
sovrastruttùra *s.f.* suprastructură.
sovreminènte *adj.* 1. care se află sus/deasupra. 2. *(fig.)* excelent, excepţional, eminent.
sovreminènza *s.f.* 1. înălţime (peste altă înălţime). 2. superioritate, excelentă, eminenţă.
sovrésso *prep. (înv., poetic) v.* s o p r a.
sovrimpórre *vt.* 1. a impune din nou. 2. a fixa un supraimpozit ; a supraimpune.
sovrimpósta *s.f.* procent de sporire a unui impozit ; supraimpozit ; supraxă.
sovrimpressióne *s.f. (foto.)* supraexpunere.
sovrintelligìbile *adj.* supraraţional, care depăşeşte inteligenţa umană.
sovrintèndere *vi. v.* s o p r i n t e n d e r e.
sovrintendénte *s.m.* 1. custode. 2. administrator.
sovrumanità *s.f.* caracter supraomenesc.
sovrumàno *adj.* 1. supraomenesc. 2. foarte mare ; extraordinar ; *sforzo ~* efort supraomenesc.
sovvàgio *s.m.* 1. învelitoare (pentru obiecte fragile) ; husă. 2. umflătură la un buzunar plin/la mînecă.
sovvàllo *s.m. (rar)* prisos ; rezervă ; *di ~* în plus ; ca bacşiş ; *a ~* din belşug ; *andare a ~* a mînca pe socoteala altuia ; *mettere a ~ una somma di denaro* **a)** a păstra o sumă pentru petreceri ; **b)** a prevedea în buget pierderea unei sume de bani.
sovvenévole *adj. (despre o persoană)* săritor, gata să ajute/să dea ajutor.
sovvenìbile *adj.* 1. care poate fi amintit. 2. care poate fi ajutat.
sovveniménto *s.m. (lit., rar)* ajutor.
sovvenìre[1] I. *vt.* a ajuta ; a veni în ajutor. II. *vi. (a, e)* 1. a fi de ajutor, a aduce un ajutor/o alinare ; *~ ai bisogni di uno* a veni în ajutorul unuia. 2. a-şi aminti, a-şi aduce aminte ; *mi fa ~ di quella sera* îmi amintesc de seara aceea. III. *vr. (rar)* a-şi aminti.
sovvenìre[2] *s.m.* amintire.
sovvenitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (lit.)* ajutor ; (persoană) care ajută/dă ajutor/alină o suferinţă.
sovventóre *s.m. (lit., rar)* susţinător (cu bani) ; persoană care subvenţionează.
sovvenzionàre *vt.* a subvenţiona.
sovvenzióne *s.f.* subvenţie, ajutor. *SIN. finanziamento, sussidio.*
sovversióne *s.f.* 1. subversiune, răsturnare, subminare. 2. tulburare ; confuziune.
sovversivismo *s.m. (pol.)* tendinţe subversive ; poziţie/atitudine subversivă.
sovversivo *adj.* subversiv ; *partito ~* partid subversiv. *SIN. ribelle, sedizioso.*
sovvertiménto *s.m. (pol.)* răsturnare ; subversiune.
sovvertìre *vt. (pol.)* 1. a răsturna (ordinea publică etc.), a submina, a răscula ; *~ la città* a provoca răscoală în oraş. *SIN. rivoluzionare.* 2. *(fig.)* a perverti.

sovvertitóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (persoană) care subminează, subversiv, rebel.
sòzio *s.m.* **1.** *(înv.)* asociat, tovarăş. **2.** *(glumeţ)* complice.
sozzaménte *adv.* **1.** (în mod) murdar. **2.** (în mod) urît/josnic.
sozzùre *vt. (înv.)* a murdări, a pîngări.
sozzézza *s.f.* **1.** murdărie. **2.** josnicie; ruşine.
sózzo *adj.* **1.** murdar; *mani ~-e di unto* mîini murdare de grăsime; *~ di sangue* murdar/plin de sînge. *SIN. lercio, sordido, immondo.* **2.** *(fig.)* ruşinos, josnic, urît, murdar; *una ~-a storia* o poveste urîtă/**m** ırdară. **3.** *(fig.)* pîngărit; spurcat. **4.** *(înv.)* urît, diform. **5.** *(înv.)* grosolan; incult.
sozzùme *s.m.* murdărie; spurcăciune.
sozzùra *s.f.* **1.** murdărie. *SIN. sordidezza.* **2.** *(fig.)* hidoşenie, sluţenie. **3.** *(fig.)* josnicie; ruşine. **4.** *(înv.)* diformitate.
spaccalégna *s.m.* tăietor de lemne.
spaccaménto *s.m.* **1.** spargere. **2.** despicare.
spaccamontàgne *s.m. invar.* lăudăros, fanfaron.
spaccamónti *s.m. invar. v.* spaccamontagne.
spaccapiètre *s.m. invar.* spărgător de pietre, pietrar.
spaccàre[1] **I.** *vt.* **1.** a sparge; a crăpa; *~ legna* a tăia/a despica lemne. **2.** a despica; *(pop.) ~ la faccia/il muso* a zdrobi mutra; *~ la testa* a sparge/a crăpa capul; *~ il filo in quattro* a despica firul în patru; *(fig.) ~ il cuore* a i se sfîşia inima; *(fig.) ~ sentenze* a rosti sentinţe (cu îngîmfare); *(despre ceasornic) spacca il minuto* este foarte exact. *SIN. rompere, fendere.* **II.** *vr.* **1.** a se sparge. **2.** a se despica; *cadendo mi si è spaccata la giacca* în cădere mi s-a despicat sacoul/haina.
spaccàre[2] *vt.* a desface un pachet; a despacheta.
spaccàta *s.f.* **1.** *(scrimă)* fandare. **2.** *(gimnastică)* spagat; *fare la ~* a face spagatul. **3.** spargere; despicare (dintr-o lovitură); *dare una ~* a despica/a sparge lemne.
spaccataménte *adv.* net, hotărît; răspicat.
spaccàto I. *adj.* **1.** despicat; *disegno ~* secţiune verticală. **2.** *(fig.)* autentic, sadea; *bugiardo ~* mincinos sadea/de îngheaţă apele; *toscano ~* grai toscan neaoş/pronunţat foarte clar, accentuat. **3.** ostentativ; *~-a 'adulazione* linguşire evidentă. **II.** *s.m.* secţiune verticală (a unei construcţii etc.).
spaccatùra *s.f.* **1.** spărtură; crăpătură; despicătură. **2.** crăpătură (la buze/pe piele.) *SIN. fenditura, crepa.* **3.** *(pol.)* scindare.
spacchettàre *vt.* a despacheta.
spacchiàre *vi. (a), vr.* **1.** a mînca cu mare poftă. **2.** *(fig.)* a se bucura; a se delecta, a se desfăta.
spacchìno *s.m.* spărgător de piatră, pietrar.
spacciàbile *adj.* care se vinde uşor.
spacciaménto *s.m.* rezolvare (a unei afaceri etc.).
spacciàre I. *vt.* **1.** *(rar)* a rezolva; *~ le proprie faccende* a-şi rezolva treburile; *~ una questione* a rezolva o problemă. **2.** a desface marfă/a vinde în cantităţi mari; *~ tutta la merce* a-şi desface toată marfa. **3.** a desface/a vinde/a pune în circulaţie în mod ilegal; *~ valuta falsa/droga/notizie non vere* a pune în circulaţie valută falsă/droguri/ştiri false; *~ ottone per oro* a vinde alama drept aur. **4.** *(fam.)* a declara drept incurabil; *~ uno* **a)** a declara un bolnav incurabil; **b)** a trimite pe lumea cealaltă. **5.** *(înv.)* a trimite, a expedia; *~ corrieri* a expedia curieri. **6.** a difuza, a răspîndi; *~ una cosa per buona/bella* a face să se creadă că e vorba de un lucru bun/frumos; *~ frottole* a spune braşoave; *~ grandezza* a se lăuda, a face pe domnul. **7.** *(înv.)* a ucide. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a se grăbi. **2.** a se da drept; *~-si per* a se da drept; *arrestato un giovane che si spacciava per medico* a fost arestat un tînăr care s-a dat drept medic. **3.** a se descurca.
spacciativo *adj.* expeditiv; descurcăreţ.
spacciàto I. *part. tr.* de la spacciare. **II.** *adj.* **1.** vîndut; desfăcut. **2.** ruinat, pierdut, distrus. **3.** condamnat de medici, judecat incurabil/pe dric.
spacciatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care răspîndeşte monede/ştiri false; *~ di droghe* traficant de stupefiante.
spàccio *s.m.* **1.** desfacere; vînzare; *lo ~-merci* desfacere de mărfuri. **2.** prăvălie, băcănie; *~ di sale e tabacchi* tutungerie. **3.** distribuire de lucruri ilicite; *~ di droga* distribuire de stupefiante; *~ di monete false* distribuitor de bani falşi. **4.** *(înv.)* plecare; rămas bun. **5.** scrisoare de aviz; mesaj.
spàcco, *spácchi, s.m.* **1.** spintecătură; ruptură; despicătură; *innesto a ~* altoire prin despicătură. **2.** spărtură; crăpătură. **3.** şliţ (la rochie, haină); *gonna a ~* fustă cu şliţ.
spacconàta *s.f. (fam.)* lăudăroşenie; rodomontadă. *SIN. rodomontata, fanfaronata, millanteria.*
spaccóne *s.m. (fam.)* lăudăros; fanfaron. *SIN. fanfarone, gradasso, millantatore*
spàda *s.f.* **1.** spadă; sabie; *~ nuda* sabie scoasă din teacă; *~ di Damocle* sabia lui Damocles; *romanzi di cappa e ~* romane de capă şi spadă; *con la ~ alla gola* cu cuţitul la os; *morire con la ~ in pugno* a muri cu spada în mînă; *mettere/passare a fil di ~, mettere al taglio delle ~-e* a trece prin foc şi sabie; *lance e ~-e* armată; *a~ tratta* cu îndîrjire/elan; *dritto come una ~* drept şi sever; *(prov.) ne ammazza più la gola che la ~* mai mulţi pier din lăcomie decît din luptă. **2.** *(la pl.)* pică; *l'asso/il re di ~-e* asul/riga de pică. **3.** *(iht.) pesce ~* peşte-spadă *(Xiphias gladius).*
spadacciàre *vt. (înv.)* a lovi cu spada/cu sabia.
spadacciàta *s.f.* lovitură de sabie.
spadaccino *s.m.* **1.** spadasin. **2.** buclucaş; certăreţ. **3.** zbir.
spadacciòla *s.f. (bot.)* gladiolă *(Gladiolus gandavensis).*
spadacciuòla *s.f. v.* spadacciola.
spadàio *s.m.* **1.** fabricant de săbii/spade. **2.** *(ist.)* spătar.
spadàro *s.m. v.* spadaio.
spadèrna *s.f. (pesc.)* trei cîrlige legate la o undiţă.
spadèrno *s.m. v.* spaderna.
spàdice *s.m. (bot.)* inflorescenţă în spic (în pănuşe).
spadino *s.m.* **1.** săbiuţă. **2.** sabie de ceremonie.
spadista *s.m.* spadasin.
spadóne[1] **I.** *adj. (despre o varietate de pere)* zemos; gustos. **II.** *s.m. (augm., ist.)* spadă cu două tăişuri; *menar lo ~ a due gambe* a o lua la fugă.
spadóne[2] *s.m.* castrat, eunuc.
spadronàre *vi. (a; depr.)* a face pe stăpînul/pe şeful.
spadroneggiàre *vi. v.* spadronare.
spaesàto *adj. (fig.)* dezorientat; străin; rătăcit; *un sergente dall'aria ~-a* un sergent cu aerul rătăcit.
spaghettàta *s.f. (fam., în expr.) farsi una ~* a face/a oferi o masă cu spaghete.
spaghétto *s.m.* **1.** sforicică; sfoară subţire. **2.** *(la pl.)* spaghete; *~-i in bianco* spaghete cu unt şi brînză. **3.** *(fam.)* teamă.
spaghìte *s.f. (pop., glumeţ)* frică, teamă; *che ~ !* ce mai frică!
spaginàre *vt. (tipogr.)* a schimba paginaţia.
spaginatùra *s.f. (tipogr.)* schimbare de paginaţie.
spagliaménto *s.m.* **1.** înlăturare a paielor (de la scaun/ambalaj). **2.** dezambalare.

spagliàre[1] **I.** *vt.* a scoate dintr-un ambalaj. **II.** *vi. (a)* **1.** *(despre vite)* a risipi paiele (în grajd). **2.** a mînca paie. **3.** *(glumeț, depr.)* a trăi pe socoteala/seama altuia. **III.** *vr. (despre mobilă)* a se strica.

spagliàre[2] **I.** *vt.* a inunda. **II.** *vi. (a)* a se revărsa.

spagliatùra *s.f.* **1.** scoatere/cădere a paielor (dintr-o mobilă etc.). **2.** despachetare, scoatere din ambalaj.

spàglio *s.m.* **1.** revărsare a apelor; *gettare l'acqua a ~* a iriga stropind cu apă; *seminare a ~* a semăna prin împrăștiere. **2.** luncă; mlaștină, loc inundat. **3.** mișcare bruscă/de frică (a unui cal).

spagliucolàre *vi. (a)* a risipi/a împrăștia paie.

spagnóla *s.f.* gripă spaniolă.

spagnolàggine *s.f.* fanfaronadă.

spagnolàta *s.f.* lăudăroșenie, îngîmfare. *SIN. spacconata.*

spagnoleggiàre *vi. (a)* a face pe grozavul, a se grozăvi.

spagnolésco, -éschi, *adj.* spaniol; spaniolesc.

spagnolétta *s.f.* **1.** drug cu mîner (la fereastră); cremalieră. **2.** *(rar)* țigară. **3.** papiotă de ață/de mătase. **4.** *(fam.)* alună americană.

spagnolismo *s.m.* **1.** *(lit.)* construcție specific spaniolă, hispanism. **2.** *(ist.)* obicei/manieră spaniol(ă).

spagnólo I. *adj., s.m.* spaniol. **II.** *s.m.* limba spaniolă.

spagnuòlo *adj., s.m. v.* s p a g n o l o.

spàgo[1] *spàghi, s.m.* sfoară groasă; *legare un pacco con lo ~* a lega un pachet cu sfoară; *tirar lo ~* a fi cizmar; *dare ~ a uno* **a)** a lăsa frîu liber cuiva; **b)** a lăsa/a face pe cineva să vorbească; *tre fili fanno uno ~* unirea face puterea.

spàgo[2], *spàghi, s.m. (glumeț)* frică.

spàhi *s.m. invar.* spahiu.

spài *s.m. invar. (rar) v.* s p a h i.

spaiaménto *s.m.* desperechere.

spaiàre *vt.* a desperechea. *SIN. scompagnare.*

spaiàto *adj.* desperecheat; *scarpe ~-e* pantofi nepereche. *SIN. scompagnato.*

spàlace *s.m. (zool.)* specie de rozător *(Mus typhlus).*

spalancaménto *s.m.* deschidere (largă); căscare (de ușă etc.).

spalancàre I. *vt.* a deschide larg/de tot; *~ la porta* a deschide larg ușa, a da ușa de perete; *~ gli occhi* a holba/a zgîi ochii; *~ gli orecchi* a ciuli urechile, a asculta cu atenție. **II.** *vr.* a se deschide larg; a se căsca.

spalancàto *adj.* **1.** larg deschis; *una porta ~-a* o ușă larg deschisă. **2.** căscat; holbat; *restare a bocca ~-a* a rămîne cu gura căscată; *guardare con occhi ~-i* a se holba.

spalàre[1] *vt.* **1.** a înlătura/a curăța cu lopata; *~ la neve* **a)** a curăța zăpada; **b)** a deszăpezi; *~ il grano* a vîntura grîul cu lopata; *(mar.) ~i remi* a ține orizontal vîsla. **2.** *(ironic, în expr.) ~ i danari* a înota în bani.

spalàre[2] *vt.* a scoate parii/aracii.

spalàta *s.f.* **1.** curățatul/datul/aruncatul cu lopata. **2.** conținutul unei lopeți.

spalatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** curățitor de zăpadă. **2.** vînturător de grîne etc.

spalatùra *s.f.* **1.** curățatul zăpezii. **2.** vînturatul grîului (cu lopata).

spalcàre I. *vt.* **1.** a desface/a demonta schela/dușumeaua. **2.** a tăia crengile cele mai joase. **II.** *vi. (a)* a se distinge; a se remarca.

spalcàta *s.f.* **1.** desfacere, demontare. **2.** dojană, mustrare.

spàlco, *spàlchi, s.m. (în expr.) cantante/attore di ~* cîntăreț/actor de vază/cu faimă; *di ~* liber; degajat.

spàldo *s.m.* **1.** galerie acoperită; *(ist., mil.)* bastion; întăritură; fort. **2.** *(arhit.)* ieșind, ieșitură.

spàlla *s.f.* **1.** umăr; *(muz.) violino di ~* prim violonist; *fare ~* a sprijini,; *a ~/a ~-e* pe umeri, în spate; *stringersi nelle ~-e* a ridica din umeri; *lavorar di ~-e* a da din coate; *aver le ~-e grosse* a rezista, a suporta multe; *scuotere/accarezzare le ~-e* a bate, a mîngîia spinarea; *(fig.) mettere di ~ al muro* a încolți; *ormai ho messo questo problema dietro le ~-e* pentru mine problema e încheiată; *alzata di ~-e* ridicare din umeri; *alzare/stringersi nelle ~-e* a da/a ridica din umeri; *fare ~ a uno, essere la ~ di qualcuno* a fi brațul drept al cuiva. **2.** spate; *~-e dell'esercito* ariergardă; *alle sue ~-e* în spatele lui; *colpire alle ~-e* a lovi pe la spate; *(fig.) gettarsi una cosa dietro le ~-e* a nu se mai gîndi la ceva; *aver le ~-e guardate* a fi apărat; *(glumeț) gli pizzicano le ~-e a uno* îl mănîncă spinarea; *riportar sane le ~-e* a scăpa teafăr; *accarezzar/scuoter le ~-e a uno* a scărpina spinarea; *volgere le ~-e al nemico* a fugi din fața dușmanului. **3.** *(rar)* coastă/povîrniș de munte. **4.** dig; mal; taluz. **5.** spetează.

spallàccio, *-àcci, s.m. (înv.)* **1.** *(mil.)* epolet. **2.** platoșă; armătură; spinare. **3.** curea pe umăr/șale/în bandulieră. **4.** curea la raniță/rucsac.

spallaménto *s.m. (tehn.)* diametru interior, prag, treaptă.

spallàre I. *vt.* **1.** a deșela; a rupe umerii/spinarea/șalele. **2.** a speti; a frînge/a doborî/a istovi prin efort masiv. **II.** *vr.* **1.** a-și rupe spinarea (căzînd etc.). **2.** a se prăbuși.

spallàrm, spall'àrm *interj. (mil.)* arma la umăr! pe umăr arm'!

spallàrsi *vr. (sport)* a se descoperi (în fața adversarului).

spallàta *s.f.* **1.** lovitură cu umărul; brînci. **2.** ridicare din umeri.

spallàto *adj.* **1.** *(despre un animal)* spetit; deșelat. **2.** *(fig.)* ruinat; compromis. **3.** *(despre un argument etc.)* neîntemeiat; *causa ~-a* o cauză de la început pierdută.

spallazióne *s.f. (fiz.)* explozie a nucleului la bombardamentul corpuscular intens.

spallaggiaménto *s.m.* sprijin; susținere; apărare.

spalleggiàre *vt.* a (se) susține; a (se) apăra (reciproc).

spallétta *s.f.* **1.** dig; parapet. **2.** mal ridicat; povîrniș. **3.** tăietură oblică în zid (pentru oblon).

spallièra *s.f.* **1.** spetează, spătar. **2.** tăblie (la pat, leagăn). **3.** *(sport)* spalier. **4.** *(sport)* panou la baschet. **5.** *(mil., înv.)* cordon/șir de soldați.

spallìna *s.f.* **1.** epolet. **2.** *(mil.)* tresă; grad; *bagnare le ~-e* a sărbători/a bea în cinstea unei avansări în grad. **3.** pernuță la haină. **4.** bretea.

spallìno *s.m.* **1.** *(rar)* hamal. **2.** *(tosc.)* pernuță la haină.

spallóne *s.m.* **1.** spate dublat, umeri dublați (la jachetele tip sport). **2.** contrabandist.

spallùccia *-ùcce, s.f. (în expr.) fare ~-e* a da/a strînge din umeri.

spallucciàta *s.f.* ridicare din umeri.

spalmàre *vt.* **1.** a întinde, a unge; *~ il burro su una fetta di pane* a unge cu unt o felie de pîine. **2.** *(mar.)* a unge cu seu (carena).

spalmàta *s.f.* **1.** lovitură la palmă (cu nuiaua etc.). **2.** ungere (cu ceva).

spalmatrice *s.f. (text.)* mașină de cauciucat/de uns (pentru apretare).

spalmatùra *s.f.* **1.** ungere. **2.** unsoare.

spàlmo *s.m. v.* s p a l m a t u r a.

spàlto *s.m.* **1.** *(la pl., sport)* graden, trepte (la un stadion); *la folla sugli ~-i* mulțimea pe gradenuri

2. *(mil.)* glacis; povîrniş (la fortificaţie); bastion. **3.** pardoseală.
spampanaménto *s.m.* copilire.
spampanàre I. *vt.* a copili. II. *vi. (e), vr.* **1.** *(despre petale după înflorire)* a se deschide mult. **2.** *(fig.)* a se lăuda.
spampanàta *s.f.* **1.** copilire. **2.** *(fig.)* laudă; lăudăroşenie; fanfaronadă.
spampanàto I. *part. tr.* de la spampanare. II. *adj.* **1.** copilit. **2.** aproape veştejit. **3.** cu multe greşeli.
spampinàre *vt., vi., vr. v.* spampanare.
spanàre I. *vt.* **1.** *(agr.)* a curăţa rădăcina unui arbore (înainte de a-l sădi în altă parte). **2.** a uza/a strica filetul/ghiventul. II. *vr. (despre filetul şurubului)* a se uza; *questa vite si è spanata* şurubul acesta s-a uzat.
spanciàre I. *vt.* **1.** a spinteca (burta); a scoate maţele; *(vr. în expr.)* *~-si dal ridere* a se prăpădi de rîs. **2.** a ajusta pe talie. II. *vi. (a)* **1.** a face burtă, a se îngrăşa. **2.** *(av.)* a coborî (aproape perpendicular). III. *vr.* **1.** *(despre un zid/pîntece)* a se bomba, a se rotunji. **2.** *(fig.)* *~-si dalle risa* a crăpa de rîs.
spanciàta *s.f.* **1.** îndopare, ghiftuire; îmbuibare; *fare una ~* a se ghiftui. **2.** lovitură/bătaie pe burtă.
spàndere I. *vt.* **1.** a întinde, a aşterne; *~ il grano sull'aia* a întinde grîul în bătătură. **2.** *(lit.)* a vărsa; a revărsa; *~ vino sul tavolo* a vărsa vin pe masă; *~ lacrime* a vărsa lacrimi; *(eufemistic) ~ acqua* a urina. **3.** a răspîndi, a propaga; *~ una notizia* a răspîndi o ştire. **4.** a cheltui fără socoteală. II. *vr.* **1.** a se revărsa, a inunda. **2.** a se răspîndi.
spandicéra *s.m. invar.* unealtă de ceruit parchetul.
spandiconcime *s.m. invar. (agr.)* maşină de împrăştiat îngrăşămîntul.
spandifièno *s.m. invar.* maşină de uscat fînul (prin împrăştierea lui).
spandiménto *s.m.* împrăştiere, răspîndire.
spanditóio *s.m.* uscătorie (pentru uscat hîrtie etc., în industrie).
spandùto *part. tr.* de la spandere.
spaniàre I. *vt.* a libera o pasăre din capcană. II. *vr. (fig.)* a se libera dintr-o încurcătură/dintr-o capcană. III. *vi. (a)* a scoate/a lua capcanele.
spanieràre *vt.* a scoate din coş; a goli un coş.
spànna *s.f.* palmă; şchioapă *(măsură)*. *SIN. palmo.*
spannàre *vt.* a smîntîni (laptele).
spannatóia *s.f.* lingură de smîntînit, spatulă.
spannatùra *s.f.* smîntînire.
spannòcchia *s.f. v.* pannocchia.
spannocchiàre *vt.* a despănuşa.
spannòcchio *s.m.* specie de rac de mare *(Scyllarus latus şi arcius)*.
spantanàre *vt., vr.* **1.** *(rar)* a (se) scoate dintr-o băltoacă/mocirlă. **2.** *(fig.)* a scoate din încurcătură.
spànto I. *part. tr.* de la spandere. II. *adj.* **1.** împrăştiat, întins; *olive ~-e* măsline expuse la aer; *parole ~-e* vorbe îndrăzneţe. **2.** *(înv.)* pompos, măreţ.
spappagallàre *vi. (a)* a flecări, a trăncăni.
spappàto *adj. (despre o ţesătură)* fără lustru/apret.
spappolàre *vt., vr.* a (se) terciui; *~ in una cosa* a se bucura, a gusta peste măsură un lucru; *~-si dalle risa* a se prăpădi de rîs.
spappolàto I. *part. tr.* de la spappolare. II. *adj.* **1.** terciuit, muiat, fleşcăit. **2.** *(fig.)* *riso ~* rîs exagerat.
sparacchiàre *vt.* a trage intermitent cu arma.
sparachiòdi *s.m., adj.* pistol de fixat cuie (în beton).
sparadràppo *s.m. (farm.)* plasture, leucoplast.
sparagèlla *s.f. (bot.)* sparanghel sălbatic *(Asparagus tenuifolius)*.
sparaghèlla *s.f. v.* sparagella.
sparagiàia *s.f.* loc plantat cu sparanghel.
sparagiàio *s.m.* vînzător de sparanghel.
spàragio *s.m. (bot.)* **1.** sparanghel *(Asparagus officinalis)*. **2.** *(glumeţ)* om slab/aproape străveziu.
sparagnàre *vt.* a economisi.
spargno *s.m.* economie; bani puşi deoparte.
sparaguàgno *s.m. (vet.)* eparven.
sparaménto *s.m.* tragere cu arma.
sparapàne *s.m. invar.* **1.** mîncău. **2.** bun numai la mîncare.
sparàre[1] I. *vt.* a spinteca, a despica; *~ un maiale* a despica un porc. II. *vr. (fig.)* *~-si per alcuno* a se face luntre şi punte pentru cineva.
sparàre[2] *vt., vr.* **1.** a trage cu arma; *~ una raffica di mitra* a trage o rafală de mitralieră; *~ alla lepre* a trage după iepuri; *~ a zero* **a)** a trage de foarte aproape; **b)** *(fig.)* a spune/a scrie de rău; *~-si* a se împuşca, a-şi trage un glonte. **2.** a da, a lovi; *~ calci* a-i trage cu şutul; *~ pugni* a-i trage la pumni; *il centravanti spara in rete e segna* centrul atacant trage în plasă şi marchează. **3.** a spune/a cere ceva exagerat; *~ grosso* a cere un preţ exagerat; *~ bugie/~-le grosse* a spune (la) gogoşi; *è uno che le spara grosse!* e unul care minte de stinge.
sparàre[3] I. *vt.* a lua draperiile dintr-o biserică. II. *vr.* a-şi scoate odăjdiile.
sparàta *s.f.* **1.** foc de armă. **2.** lăudăroşenie. **3.** exagerare. **4.** scenă (făcută cuiva).
sparàto[1] *s.m.* plastron.
sparàto[2] I. *part. tr.* de la sparare. II. *adj. (fam.)* foarte grăbit; *uscì ~* a ieşit ca din puşcă; *(adverbial) mi rispose ~* îmi răspunse prompt.
sparatóre *s.m.* trăgător cu puşca; puşcaş.
sparatória *s.f.* împuşcături; rafală; schimb de focuri.
sparecchiaménto *s.m.* strîngere a mesei.
sparecchiàre *vt.* **1.** a strînge masa. **2.** a mînca cu poftă. **3.** *(rar)* a strînge sculele.
sparéggio *s.m.* **1.** diferenţă la socoteli; deficit; dezechilibru. **2.** *(sport)* meci de baraj.
sparentàre *vi. (e)* a muri.
sparére *vi. (e) v.* sparire.
spàrgere I. *vt.* **1.** a presăra, a împrăştia, a risipi; *~ fiori* a presăra flori; *~ zizzania* a băga zizanie; *~ i capelli* a-şi desface părul; *~ i soldati* a-i împrăştia pe soldaţi. **2.** a vărsa; *~ vino* a vărsa vin; *(fig.)* *~ lagrime* a plînge; *~ sangue* **a)** a răni; a ucide; **b)** a fi rănit/ucis; *(fig.)* *~ sudore* a trudi mult, a năduşi. *SIN. spandere.* **3.** a răspîndi, a emana; *~ calore* a emana căldură. **4.** a divulga, a răspîndi; *~ una notizia* a răspîndi o ştire. *SIN. propagare.* **5.** *(înv.)* a cheltui, a risipi. II. *vr.* a se împrăştia, a se răspîndi; *si è sparsa una voce sul tuo conto* s-a zvonit/s-au împrăştiat zvonuri pe seama ta. *SIN. sparpagliarsi.*
spargiménto *s.m.* vărsare, răspîndire, risipire; *~ di sangue* vărsare de sînge.
spargipépe *s.m. invar.* rişniţă de piper.
spargìrico *s.m. (înv.)* **1.** alchimist. **2.** şarlatan.
spàrgolo *adj. (despre un ciorchine)* cu boabe rare.
sparigliàre *vt.* a desface o pereche; *(la un joc de cărţi)* *~ i sette* a desperechea o carte de alta.
sparìglio *s.m.* desperechere.
spariménto *s.m.* dispariţie.
sparire *vi. (e)* **1.** a dispărea; *~ in fretta* a dispărea în grabă; *va sparendo* dispare cu încetul; *~ dalla terra/dalla faccia della terra* a dispărea de pe faţa pămîntului. *SIN. svanire, scomparire.* **2.** a dispă-

rea, a se resorbi, a se dizolva; *la macchia è sparita* pata a dispărut. **3.** a păli; ~ *al paragone* a păli în comparaţie cu; *il ricordo di quel tempo è sparito* amintirea acelor vremuri a pălit. **4.** a i se fura, a i se şterpeli, a-i dispărea; *far ~ la borsa* a i se fura poşeta. **5.** a se consuma rapid; *la torta è sparita in un'ora* tortul a dispărut într-o oră. **6.** a pieri, a nu mai exista; ~ *un'usanza* a dispărea un obicei. **7.** a omorî; *far ~ qualcuno* a omorî pe cineva.

sparizióne *s.f.* dispariţie.

sparlaménto *s.m.* bîrfeală.

sparlàre *vi. (a)* **1.** a bîrfi; a vorbi de rău; ~ *di qualcuno* a bîrfi pe cineva. **2.** a vorbi urît/vulgar; *non ~ in casa mia* să nu vorbeşti urît în casa mea.

sparnazzaménto *s.m.* **1.** risipire; împrăştiere. **2.** *(fig.)* risipă.

sparnazzàre *vt.* **1.** *(despre găini)* a scurma. **2.** *(fig.)* a risipi/a cheltui fără măsură. **3.** *(înv., pop)* a împrăştia, a risipi.

spàro[1] *s.m.* **1.** foc de armă; împuşcătură. **2.** zgomot de armă.

spàro[2] *s.m.* plastron.

sparpagliaménto *s.m.* risipire; răspîndire, împrăştiere.

sparpagliàre *vt., vr.* a (se) risipi; a (se) răspîndi, a (se) împrăştia.

sparpagliatamènte *adv.* ici şi colo, risipit, împrăştiat.

sparpagliàto **I.** *part. tr.* de la s p a r p a g l i a r e. **II.** *adj.* împrăştiat; risipit; *poche idee ~-e* cîteva idei risipite ici şi colo.

sparpàglio *s.m.* dezordine; împrăştiere.

sparpaglióne *s.m. (fam.)* **1.** cîrpaci. **2.** zăpăcit. **3.** dezordonat.

sparsaménte *adv.* răspîndit; împrăştiat, risipit pe ici-colo.

spàrso **I.** *part. tr.* de la s p a r g e r e. **II.** *adj.* **1.** risipit. **2.** răspîndit. **3.** desfăcut. **4.** presărat. **5.** vărsat pe jos; *capelli ~-i* păr despletit; ~ *di* presărat cu; *tomba ~ -a di fiori* mormînt presărat cu flori.

spartanaménte *adv.* ca spartanii, eroic, auster.

spartachista, -isti, *s.m.* şi *f. (pol.)* spartachist.

spartàno *adj., s.m. (ist. ant.)* spartan, din Sparta.

spartiàeque *s.m. (ist. ant.) (geogr.)* cumpăna apelor.

spartiàta *s.m. (ist., ant.)* nobil spartan (din clasa conducătoare).

spartibile *adj.* divizibil.

spartigióne *s.f. (înv., pop.) v.* s p a r t i z i o n e.

spartiménto *s.m.* **1.** repartiţie; împărţire, împărţeală. **2.** distribuţie.

spartinéve *s.m. invar.* plug de zăpadă.

spartìre *vt.* **1.** a împărţi; ~ *un'eredità* a împărţi o moştenire; ~ *a metà* a împărţi juma'juma'; *non aver nulla da ~ con nessuno* a nu avea nimic de împărţit cu nimeni. **2.** a despărţi; ~ *due litiganti* a despărţi pe doi (tipi) care se ceartă. **3.** a împărţi în pătrate/compartimente. **4.** *(muz.)* a alcătui partitura. **5.** a vorbi; a schimba o vorbă.

spartitaménte *adv.* împărţit; separat; despărţit.

spartìto *s.m. (muz.)* partitură.

spartitóio *s.m.* rezervor de apă.

spartitóre, -trice *s.m.* şi *f.* aurar, meşter care separă aurul din aliaj.

spartitràffico *s.m. (auto.)* fîşie separatoare (cu gard metalic sau verde) a celor două sensuri de circulaţie.

spartitùra *s.f.* **1.** *(pop.)* împărţire; repartiţie. **2.** cărare la păr; *la ~ dei capelli* cărarea din păr.

spartizióne *s.f.* **1.** împărţire; împărţeală; *la ~ del bottino* împărţeala prăzii. **2.** cărare (la pieptănătură).

spàrto[1] *part. tr. (înv.)* de la s p a r g e r e.

spàrto[2] *s.m. (bot.)* alfa *(Stipa tenacissima* şi *Lygeum spartum)*.

sparutézza *s.f.* înfăţişare de om slab/jigărit.

sparùto *adj.* slab, jigărit; sfrijit.

sparvieràto *adj. (înv., mar., despre o navă)* uşor, iute.

sparvieratóre *s.m. (înv.)* îngrijitor de şoimi de vînătoare.

sparvière, sparvièro *s.m.* **1.** şoim *(Falco nisus)*; *drizzare il becco allo ~* a încerca ceva cu neputinţă de realizat. **2.** *(înv.)* polog; baldachin. **3.** plasă de pescuit. **4.** mahala (unealtă pentru zidărie). **5.** sperietoare (folosită la vînătoare).

spàsa *s.f. (rar)* coş plat şi larg.

spasimànte *adj., s.m.* îndrăgostit, amorezat; amorez.

spasimàre **I.** *vi. (a)* **1.** a suferi; a (se) chinui, a suporta (dureri mari); ~ *per/dal dolore* a se tăvăli de durere. **2.** *(fig.)* a suferi, a suspina (din dragoste); a fi amorezat; ~ *per qualcuno* a fi îndrăgostit lulea. **3.** *(fig.)* a dori foarte mult ceva; ~ *di rivedere* a dori să revadă; ~ *di sposarsi* a dori să se căsătorească. **II.** *vt. (pop., dial.)* a cheltui; a risipi (bani, lucruri).

spàsimo *s.m.* **1.** durere puternică, suferinţă; chin; nerăbdare. **2.** spasm/contracţie musculară(ă).

spasimóso *adj. (rar)* **1.** plin de suferinţă; chinuit. **2.** chinuitor, dureros.

spàsmo *s.m. (med.)* spasm; contracţie.

spasmodicaménte *adv.* spasmodic; cu/prin spasme.

spasmòdico, -ici, *adj.* spasmodic.

spàso *adj. (înv., dial.)* **1.** întins; alungit; *orecchie ~-e* urechi ciulite. **2.** larg, deschis; amplu; vast.

spassàre *vt., vr.* a (se) distra; a (se) recrea; ~*-sela* a se distra. *SIN. svagarsi.*

spasseggiàre *vi. (a; pop.)* a se plimba.

spasséggio *s.m.* plimbare; *nuotare di ~* a înota votniceşte.

spassévole *adj.* distractiv, amuzant.

spassionàrsi *vr.* a-şi spune durerea/păsul; a-şi deschide inima.

spassionataménte *adv.* lipsit de pasiune, rece.

spassionatézza *s.f.* imparţialitate; obiectivitate.

spassionàto *adj.* obiectiv, imparţial, drept; fără patimă; *osservatore ~* observator imparţial. *SIN. equo, imparziale, obiettivo.*

spàsso *s.m.* **1.** plăcere; distracţie; *pigliarsi ~ di uno* a rîde de cineva. *SIN. svago, sollazzo.* **2.** plimbare; *andare a ~* a se plimba; *(fig.) menare a ~* a duce cu vorba; *mandare uno a ~* a trimite pe cineva la plimbare; *essere/trovarsi a ~* a fi fără ocupaţie/şomer.

spassóso *adj.* distractiv, amuzant. *SIN. divertente.*

spastàre *vt., vr.* a curăţa aluatul de pe linguri/vase; a se desface; a se dizolva; ~*-si le mani* a-şi curăţa mîinile de aluat.

spàstico *adj. (med.)* spastic.

spastolàre **I.** *vt.* **1.** a despiedica (un cal). **2.** *(fig.)* a libera; a scăpa de teamă etc. **II.** *vr.* a se descurca, a scăpa dintr-o încurcătură.

spàta *s.f.* **1.** *(bot.)* bractee (mare); înveliş de floare. **2.** *(înv.)* spadă.

spàtico, *spàtici, adj. (miner.)* care ţine de spat.

spàto *s.m. (miner.)* spat; ~ *fluore* fluorit.

spàtola *s.f.* **1.** spatulă. **2.** şpaclu. **3.** bastonaş (de Arlechin). **4.** *(schi)* partea curbată la vîrful schiului. **5.** *(ornit.)* lopătar *(Platalea leucorodia)*. **6.** specie de peşte *(Polyodon folium)*.

spatriaménto *s.m.* expatriere.

spatriàre **I.** *vt.* a exila. **II.** *vi. (e, a), vr.* a se expatria; a emigra.

spauracchiàre *vt. (rar)* a speria; a înfricoşa.

spauràcchio *s.m.* sperietoare de păsări (pe un cîmp cultivat).
spauràre *vt., vr. v.* spaurirre.
spaurimènto *s.m.* înfricoşare; frică.
spaurìre *vt., vr.* a (se) speria; a (se) înfricoşa, a (se) înspăimînta. *SIN. impaurire, spaventare.*
spaurìto I. *part. tr.* de la spaurire. **II.** *adj.* speriat; înfricoşat, înspăimîntat. *SIN. spaventato.*
spavalderìa *s.f.* **1.** semeţie; îndrăzneală. **2.** obrăznicie; aroganţă. *SIN. baldanza.*
spavàldo *adj.* **1.** semeţ; îndrăzneţ. **2.** obraznic; arogant. *SIN. baldo, baldanzoso.*
spavànio *s.m. (vet.)* umflătură la genunchiul calului.
spaventàcchio *s.m.* sperietoare.
spaventapàsseri *s.m invar.* **1.** sperietoare, momîie. **2.** *(fig.)* om urît, arătare.
spaventàre I. *vt.* a speria; a înfricoşa, a înspăimînta. **II.** *vr., vi. (a)* a se speria; a fi înfricoşat; a se teme; a-i fi frică; *si spaventa per un nonnulla* se sperie din nimic. *SIN. impaurire, spaurire, inorridire.*
spaventàto I. *part. tr.* de la spaventare. **II.** *adj.* **1.** foarte speriat; înspăimîntat. *SIN. spaurito, sbigottito.* **2.** *(înv.)* înfricoşător, fioros.
spaventévole *adj.* înfricoşător, înspăimîntător. *SIN. terrificante, orrendo.*
spaventevolménte *adv.* cu înfricoşare.
spavénto *s.m.* **1.** spaimă; *mettere/incutere* ~ a înspăimînta. **2.** *(vet.)* umflătură la genunchi (la cal). **3.** *(fam.)* persoană hîdă; *quella donna è uno* ~ femeia aia e o spaimă.
spaventosaménte *adv.* **1.** înfricoşător, înspăimîntător. **2.** *(fam.)* foarte înfricoşător.
spaventosità *s.f.* aspect/caracter înfricoşător.
spaventóso *adj.* **1.** groaznic; înspăimîntător; oribil; *incubo* ~ coşmar înfricoşător. **2.** înspăimîntat; fricos; *cavallo* ~ cal sperios; *occhi* ~*-i* ochi uimiţi. *SIN. pauroso, terribile.*
spaziàle *adj.* spaţial; *tuta* ~ costum de cosmonaut; *era* ~ eră spaţială.
spazialità *s.f.* spaţialitate.
spazializzàre *vt. (fil.)* a concepe (obiectul gîndirii) localizînd în spaţiu.
spaziaménto *s.m. (av.)* distanţare, spaţiere.
spaziàre I. *vt. (tipogr.)* a spaţia. **II.** *vi. (a)* **1.** *(despre o pasăre/un avion)* a pluti, a plana. **2.** *(despre privire)* a domina; a cuprinde; a străbate cu ochiul. **3.** *(fig.)* a străbate cu gîndul, a merge, a se întinde.
spaziatóre, -trice *adj. (tipogr.)* care spaţiază; *barra* ~*-trice* bară de distanţă.
spaziatrice *s.f.* bară de distanţă (la maşina de scris).
spaziatùra *s.f. v.* spazieggiatura.
spazieggiàre *vt.* **1.** a intercala spaţii. **2.** *(tipogr.)* a spaţia.
spazieggiatùra *s.f. (tipogr.)* spaţiere; dispunere a spaţiilor.
spazientìre I. *vt.* a face (pe cineva) să piardă răbdarea, a enerva. **II.** *vr.* a-şi pierde răbdarea, a da semne de nerăbdare.
spazientìto *adj.* nerăbdător; impacientat.
spàzio *s.m.* **1.** spaţiu, văzduh, infinit; nemărginire; *lo* ~ *cosmico* spaţiul cosmic; ~ *tridimensionale* spaţiu tridimensional; *volare nello* ~ a zbura în spaţiu; ~ *interstellare* spaţiu interstelar; *pioniere dello* ~ pionier al spaţiului. **2.** spaţiu, loc; *qui non c'è* ~ aici nu-i loc; *non ha* ~ *per muoversi* nu are loc să se mişte; *riempire lo* ~ *libero* a umple spaţiul liber; *(av.)* ~ *aereo* spaţiu aerian. **3.** spaţiu, interval; *lo* ~ *tra le file* spaţiul dintre rînduri; *(anat.)* ~ *intercostale* spaţiu intercostal. **4.** *(tipogr.)* spaţiu; ~ *mobile* spaţiu mobil. **5.** interval de timp, perioadă; *nello* ~ *di due ore* în interval de două ore; *mi occore un breve* ~ *di tempo* am nevoie de o scurtă perioadă de timp; *durò lo* ~ *di un secolo* a durat (timp de) un secol.
spaziosità *s.f.* lărgime, spaţiu; întindere spaţioasă.
spazióso *adj.* spaţios; vast, amplu. *SIN. ampio, vasto.*
spàzio-tempo *s.m. (fiz.)* spaţiu-timp.
spaziotemporàle *adj. (fiz.)* spaţiotemporal.
spazzacamino *-ini, s.m.* **1.** coşar, hornar. **2.** om murdar şi neîngrijit.
spazzacampàgne *s.m. invar. (înv., mil., ist.)* archebuză.
spazzafórno *s.m. invar.* pămătuf de curăţat cuptorul (de brutărie).
spazzaménto *s.m.* curăţire/măturare de străzi etc.
spazzamine *adj., s.m.* şi *f. invar. (mar.)* dragor, culegător de mine.
spazzanéve *s.m. invar.* **1.** plug de zăpadă. **2.** *(schi)* plug; *discesa a* ~ coborîre în plug.
spazzàre *vt.* (şi *fig.*) **1.** a mătura, a curăţa; ~ *le stanze* a mătura în camere; ~ *il fango/la neve* a curăţa de noroi/zăpadă; *(fig., pop.)* ~ *davanti a casa propria* a-şi vedea de ograda lui; *(glumeţ)* ~ *la casa a uno* a fura tot din casă, a goli casa cuiva. **2.** a mătura, a duce; *il vento spazza (via) le nuvole* vîntul mătură norii; ~ *via* **a)** a mătura totul din cale; **b)** a distruge. **3.** a mînca cu lăcomie, a hăpăi, a halui; *ha spazzato via il dolce* a hăpăit prăjitura. **4.** *(fig.)* a mătura, a curăţa, a se debarasa; ~ *la città dai ladri* a curăţa oraşul de hoţi. **5.** *(mil.)* a distruge/a nimici/a înlătura obstacolele.
spazzàta *s.f.* măturat (superficial/în grabă).
spazzatóio *s.m.* **1.** pămătuf (de curăţat cuptorul de brutărie). **2.** măturică; perie cu coadă lungă.
spazzatrice *s.f.* măturătoare-auto.
spazzatùra *s.f.* **1.** măturat. **2.** gunoi (adunat la măturat).
spazzaturàio *s.m.* gunoier.
spazzavìa *s.m. invar. (ferov.)* grătar.
spazzìno *s.m.* măturător de stradă.
spàzzo *s.m. (înv.)* **1.** teren; spaţiu; loc liber. **2.** pardoseală.
spàzzola *s.f.* **1.** perie; ~ *per abiti* perie de haine; ~ *per le scarpe* perie de pantofi; *baffi a* ~ mustăţi tăiate scurt şi egal; *capelli a* ~ păr scurt pieptănat în sus; ~ *in asta* perie cu coadă; ~ *di padule* perie de mobile. **2.** *(bot., la pl.)* sparanghel.
spazzolàre *vt., vr.* **1.** a (se) peria; a (se) şterge; ~ *-si le scarpe* a-şi peria pantofii. **2.** a (se) curăţa.
spazzolàta *s.f.* **1.** periat; periere; *dare una* ~ a peria la repezeală. **2.** (rar) lovitură cu peria.
spazzolatrice *s.f.* (mec.) perie mecanică.
spazzolificio *s.m.* fabrică de perii.
spazzolatùra *s.f.* periere.
spazzolìno *s.m.* periuţă (de dinţi/unghii etc.).
spazzolóne *s.m.* perie mare/grea; ~ *per lavare* perie de spălat; ~ *per lucidare* perie de lustruit (parchet/mozaic); *passare lo* ~ a spăla/a freca cu peria.
specchiàio *s.m.* fabricant/reparator de oglinzi.
specchiaménto *s.m.* **1.** *(glumeţ)* oglindire; privire lungă în oglindă. **2.** reflectare; oglindire.
specchiàre I. *vr.* **1.** a se uita în oglindă; *(prov.) donna specchiante poco filante* femeia care se uită prea mult în oglindă nu face treabă în casă. **2.** *(fig.)* a se reflecta, a se oglindi; ~*-si nelle vetrine/nell' acqua* a se oglindi în vitrine/apă; *(fig.) la luna si specchia nel lago* luna se oglindeşte în lac. **3.** a lua exemplu; *specchiatevi in lui* luaţi exemplu de la el. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a observa. **2.** *(înv.)* a fixa.
specchiàto I. *part. tr.* de la specchiare. **II.** *adj.* cinstit; integru; fără pată, perfect, exemplar.

specchièra *s.f.* **1.** toaletă. **2.** măsuţă cu oglindă. **3.** oglindă mare cu ramă.

specchiétto *s.m.* **1.** oglinjoară; ~ *per le allodole* **a)** sistem de oglinzi pentru ademenit ciocîrliile; **b)** *(fig.)* promisiuni, vorbe goale; *(auto.)* ~ *retrovisore* oglindăr etrovizoare. **2.** tablou sinoptic, situaţie generală (de încasări etc.). **3.** *(înv.)* cazier judiciar.

spècchio, *spècchi, s.m.* **1.** oglindă; ~ *concavo* oglindă concavă; ~ *retrovisivo* oglindă retrovizoare; ~ *da parete* oglindă de perete; ~ *a mano* oglindă de mînă; *armadio a* ~ dulap/şifonier cu oglindă. **2.** *(fig.)* casă/cameră extrem de curată; *la sua casa è uno* ~ casa lui e (ca o) oglindă. **3.** *(fig.)* exemplu, model; *uno* ~ *di onestà* un model de cinste; *farsi* ~ *di uno* a lua pe cineva drept/ca exemplu. **4.** suprafaţă/întindere de apă fără valuri; *oggi il mare è uno* ~ azi marea e oglindă. **5.** pe ţărm; *il paese è a* ~ *del mare* satul este situat pe ţărmul mării. **6.** tablou sinoptic. **7.** *(ist.)* registru cu datornici. **8.** *(baschet)* panou. *SIN. tabellone.* **9.** *(bot.)* ~ *di Venere* specie de campanulă.

speciàle *adj.* special; *attenzione* ~ atenţie specială; *inviato* ~ trimis special; *servizio* ~ *del giornale radio* serviciu special al radiojurnalului; *trattamento* ~ tratare privilegiată; *in modo* ~, *in* ~ *modo* mai ales, cu precădere, îndeosebi.

specialista, *-isti, s.m.* specialist.

specialistico, *-ici, adj.* de specialitate, de specialist; *visita medica* ~*-a* vizita unui medic specialist; *assistenza* ~*-a* asistenţă (medicală) de specialitate.

specialità *s.f.* specialitate.

specializzàre *vt., vr.* a (se) specializa.

specializzazióne *s.f.* specializare.

specialménte *adv.* în mod special, mai ales, mai cu seamă.

spècie I. *s.f. invar.* **1.** specie, speţă; *le* ~*-e animali/vegetali* speciile animale/vegetale; *la* ~ *umana* specia umană. **2.** specie, soi, fel; *tutte le* ~ *di merce* tot soiul de mărfuri; *ogni* ~ *di frutta* tot soiul de fructe; *che* ~ *di uomo sei?* cel fel de om eşti?; *gente di ogni* ~ lume de tot felul; *una* ~ *di* un fel/soi de; *una* ~ *di turbante* un fel de turban; *una* ~ *di minestra* un soi de ciorbă; *in* ~, *in i-*~ în special. **3.** aparenţă, formă, pretext; *sotto* ~ *di* sub formă de. **II.** *adv.* în mod special; *mi piace il teatro,* ~ *quello drammatico* îmi place teatrul îndeosebi cel dramatic; *fare* ~ a mira, a uimi; *mi fa* ~ *che egli parli così* mă miră că vorbeşte astfel.

specifica *s.f. (com.)* specificaţie/notă amănunţită.

specificaménte *adv.* în mod particular/special; *si riferiva a me* ~ se referea la mine în mod particular.

specificaménto *s.m.* specificare; indicaţie amănunţită.

specificàre *vt.* **1.** a specifica; a arăta amănunţit. **2.** a pronunţa distinct/răspicat. *SIN. determinare.*

specificatamènte *adv.* **1.** specificat; amănunţit. **2.** *(despre pronunţare)* distinct, răspicat.

specificativo *adj.* specificator.

specificàto I. *part. tr.* de la s p e c i f i c a r e. **II.** *adj.* specificat; arătat amănunţit.

specificazióne *s.f.* **1.** specificaţie, indicaţie amănunţită. **2.** specificare; *(gram.)* *complemento di* ~ atribut substantival (la genitiv).

specificità *s.f.* specificitate; calitate specifică.

specifico, -ici I. *adj.* **1.** specific; *peso* ~ greutate specifică. **2.** precis, sigur; *fare delle accuse* ~*-che* a aduce acuzaţii sigure. **II.** *s.m. (med.)* medicament special (prescris).

specillàre *vt. (chir.)* a cerceta/a explora cu sonda.

specillo *s.m. (chir.)* sondă.

spècimen *s.m. invar.* exemplar; mostră; specimen.

speciosaménte *adv.* în mod specios/fals/amăgitor/aparent.

speciosità *s.f. (lit.)* **1.** aparenţă de adevăr; adevăr aparent. **2.** *(înv.)* frumuseţe.

specióso *adj. (lit.)* **1.** specios; aparent; amăgitor; înşelător; *argomenti* ~*-i* argumente sofistice. **2.** *(înv.)* singular; particular. **3.** frumos; plăcut la vedere.

spèco, *spèchi, s.m. (lit.)* **1.** cavernă; peşteră; ~ *vertebrale* canalul măduvii spinării. **2.** prăpastie.

spècola *s.f.* observator astronomic.

specolàre *vt., vi v.* s p e c u l a r e[1].

spècolo *s.m. (chir.)* specul, speculum.

speculaménto *s.m. (rar, fil.)* speculaţie; considerare, meditare.

speculàre[1] I. *vt.* **1.** *(chir.)* a observa cu speculul. **2.** a cerceta, a explora. **3.** a pîndi, a spiona. **4.** *(fil.)* a medita; a considera. **II.** *vi. (a)* a specula în comerţ; a face speculă.

speculàre[2] *adj.* de oglindă.

speculativa *s.f.* gîndire speculativă; facultate de a specula/de a medita/de a scruta.

speculativo I. *adj.* **1.** *(fil.)* speculativ; *scienze* ~*-e* ştiinţe pure/teoretice/speculative. *SIN. teoretico.* **2.** *(com.)* care ţine de speculă. **II.** *s.m.* teoretician, doctrinar.

speculatóre, -trice I. *adj.* speculativ. **II.** *s.m.* şi *f.* **1.** filozof/gînditor/spirit speculativ. **2.** speculant. **3.** *(înv.)* observator.

speculatório *adj.* relativ la o speculaţie financiară; *manovre* ~*-e* manevre avînd drept scop o afacere de speculă.

speculazióne *s.f.* **1.** *(fil.)* speculaţie; meditaţie; consideraţie abstractă. **2.** *(com.)* speculă; *una* ~ *sbagliata* o speculaţie greşită. **3.** speculaţie; pretext; *una* ~ *politica* o speculaţie politică.

spèculo *s.m. (rar) v.* s p e c o l o.

spedàle *s.m. (dial.)* spital.

spedalière I. *adj.* care ţine de spital; spitalicesc. **II.** *s.m.* **1.** îngrijitor de spital. **2.** *(ist., bis.)* călugăr din ordinul Ospitalierilor. **3.** *(înv.)* şef de spital. **4.** *(înv.)* oaspete.

spedalingo, *-inghi, s.m. (înv.)* şef/director de spital.

spedalìno I. *adj. (despre o febră etc.)* contractat/căpătat la spital. **II.** *s.m.* student în medicină internă.

spedalità *s.f.* spitalizare.

spedalizzàre *vt.* a spitaliza.

spedantìre *vt.* a vindeca de pedantism.

spedàre I. *vt., vr.* a obosi/a-şi rupe picioarele mergînd/mărşăluind. **II.** *vi. (mar.)* a ridica ancora (de pe fundul apei).

spedàto *adj.* frînt de oboseală, cu picioarele zob.

spedicàre *vt.* **1.** a dezlega, a da drumul. **2.** a scoate din încurcătură. **3.** a îndepărta piedicile/obstacolele.

spedìre I. *vt.* **1.** a expedia, a trimite; ~ *una lettera/un pacco* a expedia o scrisoare/un pachet; ~ *per via aerea* a expedia par avion; ~ *fermo posta* a expedia la post-restant; ~ *qualcosa via terra/via mare* a expedia/a exporta ceva pe calea ferată/pe calea maritimă. **2.** a trimite; ~ *un messo* a trimite un curier; *(fig.)* ~ *qualcuno all'altro mondo* a trimite pe lumea cealaltă. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** *(înv.)* a fi convenabil, a conveni. **2.** *(înv.)* **a)** a se grăbi; **b)** a se descurca, a o scoate la capăt.

speditaménte *adv.* repede, cu promptitudine, prompt; *camminare* ~ a umbla repede; *parlare* ~ *una lingua* a vorbi curent o limbă.

speditézza *s.f.* promptitudine, iuţeală; uşurinţă.

speditivo *adv.* expeditiv.

spedito I. *part. tr.* de la s p e d i r e. **II.** *adj.* prompt, iute, repede, rapid; sprinten; *essere* ~ *nel fare*

a fi prompt în a face; *camminava con passo* ~ mergea cu pas sprinten; *pronunzia* ~*-a* pronunțare clară; *avere la lingua* ~*-a* a fi bun de gură; *(fam. despre un bolnav) è bell'e* ~ este condamnat. **III.** *adv.* repede, rapid, în grabă; *camminare/parlare* ~ a merge/a vorbi grăbit/repede.

speditóre, -trice *s.m.* și *f.* expeditor.

spedizióne *s.f.* **1.** expediție; *partecipare a una* ~ a participa la o expediție. **2.** expediere; ~ *di un pacco* expediere a unui pachet; *agenzia di* ~ agenție/serviciu de expedieri; *(jur.)* ~ *di una causa* judecarea unui proces. **3.** *(înv.)* vînzare; desfacere.

spedizionière *s.m.* expeditor (la un birou de expediție etc.).

spèglio *s.m. (poetic, înv.)* oglindă.

spegnàre I. *vt.* a scoate din gaj; a răscumpăra (un gaj/amanet). **II.** *vr.* a se libera de un angajament.

spègnere I. *vt.* **1.** a stinge; ~ *la luce* a stinge lumina; ~ *il fuoco/la sigaretta* a stinge focul/țigara; ~ *la calce* a stinge varul; ~ *la farina* a face un aluat. **2.** a opri, a închide; ~ *la radio/la tv.* a închide radioul/televizorul. **3.** a atenua, a potoli; *la neve spegne i rumori* neaua atenuează zgomotele; *il tempo spegne i rancori* timpul potolește animozitățile; ~ *l'erba* a smulge iarba; ~ *la vita* a omorî. **II.** *vr.* **1.** a se stinge. **2.** *(fig.)* a se stinge, a muri.

spegniménto *s.m.* stingere.

spegnitóio *s.m.* unealtă de stins flacăra; ~ *in asta* stingător de lumînări; *(glumeț) naso a* ~ nas mare și coroiat.

spegnitóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* (persoană) care stinge; ~*d'incendii* pompier.

spegnitùra *s.f.* stingere.

spelacchiàre I. *vt.* a jumuli. **II.** *vr. (despre blănuri etc.)* a-și pierde părul, a-i cădea părul.

spelacchiàto I. *part. tr.* de la spelacchiare. **II.** *adj.* **1.** jumulit. **2.** *(fig.)* cu puțini bani.

spelagàre *(înv.) vt., vi. (e) (fig.)* a scoate din greutăți/încurcătură; a scăpa/a ieși dintr-o boală/nenorocire etc.

spelàre I. *vt.* **1.** a jumuli. **2.** a depila. **3.** *(fig.)* ~ *uno* a stoarce bani cuiva. **II.** *vi. (e), vr.* a cheli; *cominci a* ~*-ti* începi să chelești; *una pelliccia che spela* o blană care își pierde părul.

spelàto I. *part. tr.* de la spelare. **II.** *adj.* **1.** chel. **2.** jumulit; *barba* ~*-a* barbă neîngrijită.

spelazzàre *vt.* **1.** a alege/a curăța lîna. **2.** a jumuli.

spelazzatùra *s.f.* alegere/curățare a lînii.

spèlda *s.f. v.* spelta.

spelèo *s.m. (lit.)* peșteră; cavernă; *orso* ~ urs de caverne *(Ursus spelaeus)*.

speleologìa *s.f.* speologie.

speleòlogo, *-òlogi, s.m.* speolog.

spellàre *vt., vr.* **1.** a (se) jupui, a (se) beli; ~ *un coniglio* a jupui un iepure. **2.** a (se) juli, a (se) coji; ~*-si le mani* a se juli la mîini. **3.** *(fig.)* a stoarce/a jumuli de bani; *in quel ristorante ci hanno spellato* în acel restaurant ne-au jecmănit. *SIN. pelare.* **4.** *(despre mobile)* a (se) coșcovi, a (se) scoroji. **5.** *(despre șerpi)* a (se) năpîrli; *i rettili si spellano* reptilele năpîrlesc.

spellatùra *s.f.* **1.** jupuire, belire. **2.** jupuială, jecmănire. **3.** julire.

spellicciàre *vt.* **1.** a beli, a jupui. **2.** *(fig.)* a bate, a cotonogi. **3.** a certa aspru. **4.** a chinui cu întrebări (la examen).

spellicciàta *s.f.* **1.** jupuire, belire. **2.** *(fig.)* ceartă aspră; chelfăneală.

spellicciatùra *s.f. v.* spellicciata.

spellìre *vt. (înv.)* a explica; a scrie; a expune.

spelónca *s.f.* **1.** cavernă, peșteră. *SIN. caverna, grotta.* **2.** *(fig.)* magherniță; șandrama. **3.** speluncă; local rău famat.

spèlta *s.f. (bot.)* alac *(Triticum spelta)*.

spème *s.f. (poetic)* speranță.

spendaccióne, -óna *s.m.* și *f.* cheltuitor, mînă spartă.

spèndere I. *vt.* **1.** a cheltui; ~ *molto* a cheltui mult; ~ *l'osso del collo/un patrimonio/un perù* a cheltui extrem de mult. **2.** *(fig.)* a cheltui, a irosi; ~ *i migliori anni* a-și prăpădi anii cei mai buni; ~ *una parola in favore di uno* a strica o vorbă în favoarea cuiva, a pune o vorbă bună. **3.** *(fig.)* a se folosi, a face uz; ~ *il nome di qualcuno* a se folosi de numele cuiva; *spendi pure il mio nome!* folosește-te de numele meu! **II.** *vr. (înv., în expr.)* ~*-si per/in qualcosa* a se consacra, a se dedica.

spenderéccio *adj.* cheltuitor, risipitor; *gente* ~*-a* oameni risipitori.

spendìbile *adj.* **1.** care se poate cheltui. **2.** *(despre o monedă)* care este în curs/curentă.

spendicchiàre *vt., vi. (a)* a cheltui puțin și cu greutate, a drămui.

spéndio *s.m. (înv.)* cheltuială mare.

spèndita *s.f.* cheltuială; *(jur.)* ~ *di monete false* răspîndire de monede false.

spenditóre, -trice, -tóra *s.m.* și *f.* **1.** cheltuitor, **2.** *(mar.)* achizitor de alimente proaspete pentru echipaj.

spendolàre *vi. (a)* a spînzura, a atîrna.

spenducchiàre *vt., vi. v.* spendicchiare.

spèngere *vt., vr. (dial.) v.* spegnere.

spène *s.f. (înv.) v.* speme.

spennacchiàre I. *vt.* **1.** a jumuli de pene. **2.** a stoarce de bani. **II.** *vr.* a-și pierde din pene.

spennacchiàto I. *part. tr.* de la spennacchiare. **II.** *adj.* **1.** jumulit, fără pene. **2.** *(glumeț)* chel.

spennàcchio *s.m.* panaș.

spennàre I. *vt.* **1.** a jumuli, a smulge penele și fulgii. **2.** a jecmăni de bani; ~ *uno al gioco* a pierde, a stoarce de bani. *SIN. pelare, spennacchiare.* **II.** *vi. (e), vr.* a-și pierde penele.

spennellàre *vt., vi. (a)* **1.** a da/a vopsi cu pensula. **2.** a badijona.

spennellàta *s.f.* pensulare (rapidă); bădijonare.

spennellatùra *s.f.* **1.** datul cu pensula. **2.** badijonare.

spensàre *vt. (înv.)* a cheltui.

spensarìa *s.f. (rar)* cheltuială.

spensieratàggine *s.f.* ușurătate, zăpăceală, nechibzuință.

spensieratamènte *adv.* în mod nechibzuit/ușuratec/superficial.

spensieràto *adj.* **1.** ușuratic, nepăsător; zăpăcit. **2.** fără griji; *essere lieto e*~ a fi vesel și nepăsător; *alla* ~*-a* în mod ușuratic/nepăsător.

spensierìto *adj.* scăpat/eliberat de o grijă; liniștit; senin.

spènto I. *part. tr.* de la spegnere. **II.** *adj.* **1.** atins; *voce* ~*-a* glas stins; *colore* ~ culoare pală; *televisore/motore* ~ televizor/motor stins. **2.** dispărut. **3.** *(fig.)* consumat; veștejit.

spenzolàre I. *vt.* a face să atîrne, a bălăbăni, a legăna; ~ *le gambe* a(-și) bălăbăni picioarele. **II.** *vi. (a)* a atîrna, a agăța; a se bălăbăni; *salami e prosciutti spenzolano dal soffitto* salamuri și șunci atîrnau de bagdadie. **III.** *vr.* **1.** a se apleca (mult) în afară. **2.** a atîrna (agățat); *si spenzolava dall'albero* atîrna/se hîțîna agățat de pom.

spenzolóne *adj. v.* spenzoloni.

spenzolóni *adv.* atîrnat; spînzurat; agățat; bălăbănit; *con le gambe* ~*-e* cu picioarele bălăbănindu-se.

spépa *s.f. (fam., dial.)* fată/copilă vioaie; ștrengăriță; puștancă.

spépera *s.f. v.* spepa.
spèra[1] *s.f. (lit.)* **1.** sferă; glob; *una ~ di sole* o rază de soare. **2.** oglindă ovală. **3.** oglinjoară; *far la ~* a orbi cu jocul de lumină. **4.** reflex de oglindă, imagine. **5.** *(la pl.)* diamante lucrate.
spèra[2] *s.f. (înv.)* speranţă.
speràbile *adj.* de sperat, de dorit; *é ~* e de dorit.
speràn̦za *s.f.* **1.** speranţă; *avere/nutrire ~* a avea/a nutri speranţă, a nădăjdui; *non c'è più ~* nu mai e speranţă; *l'ultima ~* cea de urmă speranţă. **2.** *(despre o persoană)* speranţă; *le ~-e del nostro cinema* speranţele cinematografiei noastre; *una ~ del calcio romeno* o speranţă a fotbalului românesc. **3.** *(despre culoare) il colore della ~* culoarea verde a speranţei.
speranzàre *vt. (rar)* a da speranţă, a face să spere.
speranzosaménte *adv.* cu multă speranţă.
speranzóso *adj.* plin de speranţă.
speràre[1] *vt., vi. (a)* **1.** a spera, a nădăjdui, a trage speranţă/nădejde; *spera di conseguire la promozione* speră să obţină promovarea/să fie promovat; *non c'è più nulla da ~* nu mai e nimic de sperat. **2.** a avea încredere, a crede în, a spera; *spero di guarire* sper să mă fac bine; *~ di sì/di no* a crede că da/nu; *voglio/vorrei ~* vreau/aş vrea să cred/să sper. **3.** *(înv.)* a crede, a considera. **4.** *(înv.)* a se aştepta la ceva; a se teme de.
speràre[2] **I.** *vt. (pop.)* a privi la/în lumină; *~ le uova* a controla ouăle în lumină; *~ un tessuto* a expune a ţesătură la lumină. **II.** *vi. (e; rar)* a fi transparent.
speràta *s.f.* rază; fişie de raze (într-o odaie).
speratùra *s.f.* expunere în lumină (a unui ou, a unei ţesături).
sperauóvo *s.m.* ovoscop.
spèrdere **I.** *vt. (rar)* **1.** a pierde; a desfiinţa; a şterge. **2.** a risipi; a împrăştia. **II.** *vr.* **1.** a se pierde; a dispărea; a se rătăci. **2.** a leşina; a-şi pierde cunoştinţa.
sperdiménto *s.m.* **1.** risipire; pierdere. **2.** rătăcire. **3.** avort.
sperdùto **I.** *part. tr.* de la sperdere. **II.** *adj.* **1.** pierdut; rătăcit; *uova ~-e* ochiuri ţărăneşti. **2.** izolat; *bosco ~* pădure sălbatică. **3.** *(fig.)* dezorientat; descumpănit; rătăcit.
spereggiàre *vi. (e)* a străluci; a luci.
sperequàto *adj.* **1.** disproporţionat, împărţit în mod inechitabil. **2.** inegal, neechitabil.
sperequazióne *s.f.* inegalitate; diferenţiere; disparitate; repartiţie inegală; *~ degli stipendi* disproporţie între salarii.
spérgere *vt. (poetic)* a împrăştia.
spergiuraménto *s.m. (rar)* sperjur; comitere a unui sperjur.
spergiuràre **I.** *vi. (a)* a jura fals; a fi sperjur; *giurare e ~* a-şi susţine cu tărie jurămîntul depus. **II.** *vt.* a minţi; *~ il vero* a minţi.
spergiuratóre, -trice *s.m.* şi *f.* sperjur.
spergiùro **I.** *adj.* sperjur. **II.** *s.m.* jurămînt fals; sperjur.
spèrgola *s.f. (bot.)* hrana-vacii *(Spergula arvensis). SIN. renaiola.*
sperìcolàrsi *vr.* **1.** a se speria; a se pierde; a se descumpăni. **2.** a se expune primejdiei; a fi cutezător/imprudent.
sperìcolàto **I.** *adj.* **1.** speriat; înspăimîntat. **2.** tulburat; impresionat. **II.** *s.m.* cutezător, fără frică; imprudent.
sperìcolo *s.m.* teamă; frică exagerată.
sperìcolóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** fricos; sperios. **2.** cutezător; imprudent.
speriènza *s.f. (pop.)* experienţă.
sperimentàle *adj.* experimental; bazat pe experienţă; *arma ~* armă în experimentare; *teatro/cinema ~* teatru/cinema experimental.
sperimentalménte *adv.* cu titlu de experienţă, experimental.
sperimentàre *vt.* **1.** a experimenta; *~ il funzionamento di un motore* a experimenta funcţionarea unui motor; *~ le proprie forze* a-şi încerca forţele. **2.** *(fig.)* a pune la încercare; *~ la sincerità* a pune la încercare sinceritatea. **3.** a încerca, a cunoaşte; *~ il dolore* a cunoaşte durerea.
sperimentàto **I.** *part. tr.* de la sperimentare. **II.** *adj.* **1.** experimentat; cu experienţă; priceput. **2.** dovedit; cunoscut; experimentat.
sperimentatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* experimentator.
sperimentazióne *s.f.* experimentare; *un prodotto in via di ~* un produs pe cale de experimentare.
speriménto *s.m. (lit., vulg.) v.* esperimento.
sperìno *s.m.* ferestruică (la spatele unui cupeu etc.).
sperlàno *s.m. (iht.)* merlan *(Osmesus eperlanus).*
spèrma *s.m.* spermă.
spermacèti *s.m. invar.* spermanţet.
spermàtico, -ici, *adj.* spermatic.
spermatozóo *s.m.* spermatozoid.
spèrmio *s.m.* **1.** *(biol.)* spermatozoid. **2.** *(bot.)* gamet.
spermòfilo *s.m. (zool.)* popîndău *(Citellus citellus).*
spèrnere *vt. (înv.)* a dispreţui; a repudia.
speronaménto *s.m. (mar.)* ciocnire între două nave.
speronàre *vt. (ist., mar., mil.)* a izbi o navă, a ciocni.
speronàta *s.f. (ist., mil.)* lovitură cu ciocul corăbiei.
speronàto *adj.* **1.** *(despre o corabie)* lovit, izbit. **2.** *(despre o clădire)* proptit cu contraforţi. **3.** *(despre o floare/un animal)* prevăzut cu pinten, pintenat.
speróne *s.m.* **1.** pinten. **2.** *(ist., mar., mil.)* vîrf/cioc de oţel. **3.** *(bot.) ~ di cavaliere* pintenoagă *(Carthamus lanatus).* **4.** *(ornit.) ~ del gallo* pintenul cocoşului. **5.** *(constr.)* contrafort. *SIN. contrafforte.*
speronèlla *s.f. (bot.)* pintenoagă *(Carthamus lanatus).*
sperperaménto *s.m.* **1.** risipă. **2.** *(înv.)* devastare; distrugere. **3.** *(înv.)* măcel; ucidere.
sperperàre *vt.* **1.** (şi *fig.*) a irosi, a risipi nechibzuit; *~ una eredità* a mînca o avere. *SIN. scialacquare.* **2.** a se (-şi) irosi; *~ il proprio ingegno* a-şi irosi talentul.
sperperìo *s.m.* risipă, irosire continuă.
spèrpero *s.m.* risipire; risipă; irosire; *fare ~ di denaro* a face risipă de bani. *SIN. scialo, spreco.*
sperpètua *s.f.* **1.** nenoroc, ghinion; *avere la ~ addosso* a fi ghinionist. **2.** jelanie; bocet plicticos.
spèrso **I.** *part. tr.* de la sperdere. **II.** *adj.* pierdut; rătăcit; dispărut. *SIN. sperduto.*
spersonalizzàre *vt., vr.* a (se) depersonaliza, a-şi pierde personalitatea.
spersonalizzazióne *s.f.* depersonalizare.
spertieàrsi *vr. (rar)* a exagera; a se întrece; *~ in promesse* a promite marea cu sarea; *~ in complimenti* a exagera cu complimentele.
spertieaménte *adv.* în mod excesiv/exagerat/disproporţionat.
sperticàto *adj.* **1.** excesiv de lung, disproporţionat. **2.** înalt; deşirat; lung cît o prăjină; lungan. **3.** exagerat; excesiv; *elogi ~-i* elogii exacerbate.
spèrto *adj. (pop.) v.* esperto.
spésa *s.f.* **1.** cheltuială; *~ modica* cheltuială moderată; *non badare a ~-e* a nu se uita la cheltuială; *roba di poca ~* lucru ieftin; *(fig.) esser di poca ~* a cheltui puţin; *~ viva* cheltuială cu bani lichizi; *a ~-e di* **a)** pe spezele; *studia a ~-e nostre* studiază pe spezele noastre; **b)** *(fig.)* pe seama; *l'ho imparato*

a mie ~*-e* am învățat-o pe socoteala mea; **c)** *(fig.)* în detrimentul; *a proprie* ~*-e* în dauna mea; *a* ~*-e della tranquillità* în detrimentul liniștii; *imparare a proprie* ~*-e* a învăța pe propria-i piele; *è più la* ~ *che l'impresa* mai mare daraua decît ocaua. **2.** tîrguială, cumpărătură; *andare a fare la* ~ a se duce după cumpărături/la piață; *fare la* ~ *ogni giorno* a face piața zilnic; *tornare a casa con la* ~ a se întoarce cu cumpărăturile; *borsa della* ~ sacoșă de piață. **3.** *(la pl.)* speze/cheltuieli de deplasare; *ha un salario oltre le* ~*-e* are un salariu plus cheltuielile de deplasare; *stare sulle* ~*-e* a se afla în deplasare pe propriile speze; *lavorare per le* ~*-e* a munci în schimbul întreținerii (fără salariu).

spesàre *vt.* a deconta; *in transferta la ditta lo spesa di tutto* în deplasare firma îi decontează toate cheltuielile.

spesàto *adj.* asigurat cu casă și masă; *è* ~ *dalla ditta* i se decontează de către firmă/întreprindere.

spèso *part. tr.* de la spendere.

spessàre *vt. (înv.)* a condensa; a îngroșa.

spesseggiaménto *s.m.* repetare frecventă.

spesseggiàre I. *vt.* a repeta des (același lucru). **II.** *vi. (e, a)* **1.** a fi frecvent; a se repeta des. **2.** *(înv.)* a se grăbi.

spessézza *s.f. (rar)* **1.** desime; grosime. **2.** densitate. **3.** frecvență.

spessìmetro *s.m. (mec.)* leră.

spessìre *vt., vi. (e)* a (se) îndesi; a (se) condensa; a (se) îngroșa.

spésso I. *adj.* **1.** dens, gros; *nebbia* ~*-a* ceață densă. **2.** des; *erba* ~*-a* iarbă deasă. **3.** gros; *tessuto* ~ țesătură groasă; *muro* ~ zid gros; *cartone* ~ *tre centimetri* carton gros de trei centimetri. **4.** frecvent; des; la scurt interval; *tocchi* ~*-i* lovituri dese. **II.** *adv.* adesea, deseori; des, frecvent; *andare* ~ *al cinema* a merge des la cinema; *di* ~ deseori; ~*-e volte* adesea, în repetate rînduri.

spessóre *s.m.* **1.** grosime; ~ *del muro* grosimea zidului. **2.** densitate, masă; *lo* ~ *della crosta terrestre* masa scoarței terestre. **3.** desime. **4.** *(mec.)* cală fixă de reglare.

spetezzàre *vi. (a) (vulg.)* a trage vînturi.

spetràre *vt. (poetic)* a înduioșa; a îndupleca; a face pe cineva să se îndure.

spettàbile *adj.* respectabil, onorabil, distins *(mai ales ca titulatură/în adrese către instituții)*.

spettabilità *s.f.* onorabilitate; calitatea de a fi respectabil.

spettacolàre *adj.* spectacular.

spettàcolo *s.m.* **1.** spectacol; ~ *di gala* spectacol de gală; *dare* ~ *di sé* a se da în spectacol. **2.** priveliște, vedere; ~ *della vallata* priveliștea văii.

spettacolosaménte *adv.* spectaculos, cu fast; măreț.

spettacolóso *adj.* **1.** spectaculos; măreț; grandios. **2.** *(glumeț)* enorm.

spettaménto *s.m. (înv.)* așteptare.

spettànte *adj.* **1.** care se cuvine/revine cuiva; *denaro* ~ *ad alcuno* bani care se cuvin cuiva. **2.** privitor/referitor la; *ragioni* ~*-i alla tesi* argumente privitoare la teză.

spettànza *s.f.* **1.** proprietate. **2.** competență; *è di mia* ~ **a)** este proprietatea mea; **b)** este de competența mea.

spettàre *vi. (e)* **1.** a reveni cuiva; a i se cuveni; *questo non spetta a me* aceasta nu-mi revine mie. **2.** a aparține de drept; *tale diritto spetta a lui* acest drept îi aparține (de drept).

spettatóre, -trice *s.m.* și *f* spectator: *la folla* ~*-trice* mulțimea spectatoare.

spettegolàre *vi. (a; depr.)* **1.** a flecări; a bîrfi. **2.** a critica.

spettinàre *vt., vr.* a (se) despleti; a (se) ciufuli. *SIN. scarmigliare.*

spettinàto *adj.* ciufulit, nepieptănat.

spettoràre I. *vr. (rar)* a se descheia; a-și dezgoli pieptul. **II.** *vt., vi. (a; med.)* a expectora.

spettràle *adj.* **1.** *(fiz.)* spectral. **2.** *(fig.)* fantomatic; spectral.

spèttro *s.m.* **1.** spectru; fantomă; vedenie; stafie. **2.** *(fiz.)* spectru.

spettròmetro *s.m. (fiz.)* spectrometru.

spettroscopìa *s.f. (fiz.)* spectroscopie.

spettroscòpio *s.m. (fiz.)* spectroscop.

speziàla *s.f.* **1.** spițereasă; farmacistă. **2.** soție de spițer.

speziàle[1] *s.m.* **1.** *(înv.)* vînzător de aromate și de coloniale. **2.** droghist. **3.** *(pop.)* farmacist; spițer; *conto da* ~ socoteală de spițer/încărcată; *cose che non vendono gli* ~*-i* lucruri care nu se găsesc de cumpărat *(ca cinstea etc.)*; *a lettere di* ~*-i* cu litere de format mare.

speziàle[2] *adj. (înv.)* special.

spèzie *s.f. invar. (la pl.)* **1.** aromate, condimente. **2.** *(înv.)* *v.* specie **(I)**.

spezieria *s.f.* **1.** magazin de (articole) coloniale. **2.** *(înv.)* spițerie; farmacie. **3.** *(colectiv)* aromate; condimente.

spezzaménto *s.m.* spargere (a unui pahar etc.).

spezzàre I. *vt.* **1.** a rupe/a face bucăți, a fărîma; ~ *il pane* a rupe pîinea; ~ *un bastone in due* a rupe un băț în două; ~ *un ramo* a rupe o creangă. **2.** a sparge; ~ *legna* a sparge lemne; ~ *il ghiaccio* a sparge/a rupe gheața. **3.** *(în expr.)* ~ *le catene/i ceppi/le manette* a-și rupe lanțurile, a se elibera; ~ *le ossa a uno* a muia oasele cuiva; ~ *una lancia in favore di uno* a se bate, a lua apărarea cuiva; ~ *il cuore* a frînge/a rupe inima; ~ *le monete* a schimba banii. **4.** a întrerupe; ~ *il viaggio* a întrerupe călătoria. **II.** *vr.* a se rupe, a se frînge.

spezzataménte *adv.* fragmentar; în bucăți; întrerupt; cu întreruperi.

spezzàti *s.m. pl.* bani mărunți, **mărunțiș**.

spezzatìno *s.m.* tocană (de cartofi); **gulaș**.

spezzàto I. *part. tr.* de la spezzare. **II.** *adj.* spart; rupt; fărîmat; *legna* ~*-e* lemne sparte; *riga* ~*-a* rînd incomplet; *raggio* ~ rază refractată; *moneta* ~*-a* mărunțiș; *essere la lancia* ~*-a di alcuno* a fi omul devotat/de încredere al cuiva; *lancia* ~*-a* soldat încercat/dintre cei mai buni; *(loc. adv.) alla* ~*-a* în bucăți; cîte puțin. **III.** *s.m.* **1.** tocană. **2.** *(la pl.)* mărunțiș; monedă divizionară.

spezzatóre, -trice *s.m.* și *f.* spărgător (de pietre etc.).

spezzatùra *s.f.* **1.** spargere; fărîmare; rupere; *la* ~ *della legna* spargerea/spartul lemnelor. **2.** bucată; frîntură. **3.** volum separat (dintr-o operă în mai multe volume).

spezzettaménto *s.m.* îmbucătățire; fărîmițare.

spezzettàre *vt.* a face bucățele; a îmbucătăți; a tăia mărunt.

spezzettatùra *s.f.* îmbucătățire; fărîmițare.

spezzìno *adj., s.m.* (locuitor) din La Spezia.

spezzonàre *vt.* a bombarda cu bombe mici.

spezzóne *s.m.* **1.** *(av.)* bombă de calibru mic. **2.** *(cinema)* fragment de peliculă.

spia *s.f.* **1.** spion; *fare la* ~ a denunța; *aver la* ~ a avea un indiciu; *essere* ~ *di qualcosa* a fi simptomul/indiciul unui lucru; ~ *delle botte* ferestruică la butoaie, indicator de nivel. **2.** ferestruică (în ușă/perete/ușiță unui cuptor). **3.** bec de semnalizare

(la boiler etc.). **4.** semn revelator; *il modo di parlare è una ~ del carattere* felul de a vorbi e revelator pentru caracter.

spiaccicaràgni *s.m.* **1.** persoană care umblă greu. **2.** zugrav prost. **3.** bidinea.

spiaccicàre I. *vt. (fam.)* a călca; a turti (un obiect moale). **II.** *vr.* a se turti (prin cădere).

spiaccichìo *s.m.* **1.** turtire (prin cădere); zdrobire, strivire. **2.** *(colectiv)* lucruri zdrobite/strivite.

spiacènte *adj.* **1.** neplăcut, care displace. **2.** care regretă, căruia îi pare rău; *essere ~* a regreta.

spiacènza *s.f. (înv.)* neplăcere.

spiacére I. *vi. (e)* a displăcea; *cose che spiacciono* lucruri care displac; *spiace constatare tanta indifferenza* e neplăcut să vezi atîta nepăsare; *mi spiace molto* îmi pare rău; regret. **II.** *vr.* a regreta, *a-i* părea rău; *mi sono spiaciuta della vostra assenza* am regretat absența voastră. *SIN. dispiacere.*

spiacévole *adj.* neplăcut; supărător. *SIN. increscioso, antipatico, brutto.*

spiacevolézza *s.f.* neplăcere; supărare.

spiacevolménte *adv.* (în mod) neplăcut, dezagreabil.

spiaciménto *s.m.* sentiment de neplăcere.

spiàggia, *-àgge, s.f.* plajă; *andare alla ~* a merge la plajă; *essere vestito da ~* a fi îmbrăcat de plajă; *a ~* în pantă ușoară.

spiaménto *s.m. (rar)* spionare.

spianaménto *s.m.* **1.** netezire. **2.** *(înv.)* explicație/interpretare a unui text.

spianàre I. *vt.* **1.** a netezi; a face plan; a întinde; *~ le cuciture* a netezi/a întinde cusăturile; *~ il terreno* a netezi terenul; *~ la fronte* a descreți fruntea. **2.** *(fig.)* a doborî, a dărîma; *~ al suolo* a doborî la pămînt; *~ ogni cosa* a mînca totul. **3.** *(fig.)* a ușura; *~ la strada* a netezi/a ușura drumul. **4.** *(înv.)* a explica/a interpreta un text. **5.** a întinde; *~ il fucile* a ținti, a ochi cu pușca; *(înv.) ~ in terra* a culca la pămînt. **6.** a dărîma, a demola; *~ una casa* a dărîma o casă. **II.** *vr.* a se întinde (la pămînt) *(înv.) ~-si in terra* a sărăci; a scăpăta. **III.** *vi. (a)* **1.** a fi neted; a deveni plan. **2.** a sta pe o suprafață netedă.

spianàta *s.f.* **1.** netezire (o singură dată); *fare una ~* a mătura, a da la o parte totul. **2.** esplanadă; loc/teren deschis.

spianàto I. *adj.* plan; neted; netezit. **II.** *s.m.* suprafață.

spianatóia *s.f.* planșetă (de bucătărie).

spianatóio *s.m.* **1.** vergea, sucitor. **2.** sul, cilindru.

spianatrice *s.f.* mașină de netezit terenul.

spianatùra *s.f.* netezire.

spiàno *s.m.* **1.** *(înv.)* netezire; *fare/dar lo ~* a consuma/a mînca tot; *(loc. adv.) a tutto ~* mult și neîntrerupt; *lavorare a tutto ~* a munci cu îndîrjire; *divertirsi a tutto ~* a petrece din plin, a face un chef de pomină. **2.** esplanadă.

spiantaménto *s.m.* **1.** dezrădăcinare. **2.** ruină, distrugere.

spiantàre I. *vt.* **1.** a dezrădăcina, a scoate din rădăcini; *~ un albero* a scoate un pom din rădăcini. **2.** a scoate din pămînt; *~ un palo* a scoate un stîlp/par din pămînt; *(mil.) ~ le tende* a demonta corturile. **3.** *(fig.)* a distruge; *~ una città* a distruge din temelii un oraș. **II.** *vr.* a se ruina.

spiantàto I. *part. tr.* de la spiantare. **II.** *adj.* căzut în mizerie; ruinat. **III.** *s.m.* dezrădăcinat; fără rost.

spiànto *s.m.* ruină; decădere; *dare lo ~* a nimici, a distruge.

spiàre *vt.* **1.** a spiona. **2.** a urmări cu atenție. **3.** a pîndi; *~ l'occasione* a pîndi momentul.

spiàta *s.f. (rar)* **1.** spionare; *fare una ~* a spiona; a face o urmărire. **2.** delațiune; *arrestare in seguito a una ~* a aresta în urma unei delațiuni.

splattellàre *vt. (fam.)* **1.** a relata exact; a spune verde-n față; a spune pe șleau; *~ in faccia la verità a qualcuno* a-i arunca unuia adevărul în față. *SIN. spifferare, snocciolare.* **2.** a dezvălui secrete; a turna; *~ tutto* a dezvălui totul; *è andato a ~ tutto* s-a dus să spună tot. *SIN. spifferare, snocciolare.* **3.** a pune sub ochi (documente etc.); *gli spiattellò la lettera davanti agli occhi* i-a vîrît scrisoarea în ochi.

spiattellàta *s.f. (în expr.) alla ~* deschis, pe față, fără înconjur, pe șleau.

spiattellataménte *adv.* deschis, fără înconjur.

spiazzàre I. *vi. (e; glumeț)* a cheli. **II.** *vt. (sport)* a face o fentă.

spiazzàta *s.f.* **1.** rariște; luminiș. **2.** *(glumeț)* chelie.

spiàzzo *s.m.* **1.** piață, esplanadă. **2.** rariște, luminiș.

spica *s.f. (înv., poetic)* spic.

spiccàce *adj. (despre un fruct)* care se desprinde ușor de pe sîmbure.

spiccaménto *s.m.* **1.** desprindere/desfacere de pe ceva. **2.** înălțare; ridicare (în zbor).

spiccàre I. *vt.* **1.** a desprinde; *~ un frutto dal ramo* a rupe un fruct de pe creangă; *(în expr.) ~ le parole* a pronunța distinct cuvintele; *~ a bollire* a începe să clocotească; *~ un muro* a începe construirea unui zid. **2.** *(jur.)* a emite; *~ un mandato di cattura* a emite un mandat de arestare. **3.** a efectua o mișcare bruscă/rapidă; *~ un salto/un balzo* a face o săritură; *~ il volo* a-și lua zborul. **4.** a reteza; *~ la testa dal busto* a reteza/a separa capul de trunchi. **II.** *vi. (a)* a se distinge, a se remarca; a frapa, a bate la ochi; *~ per bellezza* a se remarca prin frumusețe; *il bianco spicca sul nero* albul contrastează pe negru; *il tuo vestito spicca tra la folla* rochia ta se distinge prin mulțime; *questo colore spicca poco* culoarea asta frapează puțin; *fare ~* a bate la ochi. *SIN. risaltare.* **III.** *vr.* **1.** *(despre fruct)* a se desface/a se dezlipi ușor de pe sîmbure. **2.** *(lit.)* a o porni brusc, a se desprinde.

spiccataménte *adv.* **1.** deslușit; clar, evident. **2.** izbitor, frapant.

spiccàto I. *part. tr.* de la spiccare. **II.** *adj.* **1.** precis, clar, deslușit; *figura dai contorni ~-i* figură cu contururi precise. **2.** pronunțat; *parla con uno ~ accento meridionale* vorbește cu un pronunțat accent meridional. **3.** evident, limpede. **4.** distins; deosebit, ieșit din comun. **5.** izbitor, frapant.

spiccatóio *adj. v.* spiccace.

spicchiàre *vt.* a împărți în felii (un fruct).

spicchio *s.m.* **1.** felie; *uno ~ di mandarino* o felie de mandarină; *uno ~ d'aglio* un cățel de usturoi; *~ di noce* un miez de nucă; *(geom.) ~ di sfera* secțiune de sferă; *di ~, per ~* din flanc, dintr-o parte; *vedere per ~* a vedea pieziș. **2.** *(arhit.)* secțiune de boltă; *~ di petto* jumătate din pieptul unei vițe; *(herald.) ~ di croce* braț de cruce; *perdere uno ~ di croce* a se înjosi.

spiccialètti *s.m. invar. (fam.)* medic prost.

spicciàre I. *vi. (e)* **1.** a țîșni. **2.** *(rar)* a se destrăma. **3.** a se grăbi, a-i da zor. *SIN. sbrigarsi.* **II.** *vt.* **1.** a rezolva rapid/iute; *la spiccio subito* (o) rezolv pe loc/rapid; *~ gli ammalati* a trimite bolnavii pe lumea cealaltă; *~ gli avventori* a servi clienții. **2.** a desprinde. **3.** a schimba banii (în mărunțiș). **4.** a face ordine/loc; *~ una camera* a aranja o cameră. **III.** *vr.* a se grăbi, a se zori; *spicciati!* grăbește-te!

spicciativo *adj.* expeditiv, rapid; *colpo ~* lovitură de grație.

spiecicèare I. *vt.* a dezlipi, a desprinde; ~ *un francobollo* a dezlipi un timbru; ~ *le parole* a pronunţa distinct cuvintele; *non riuscire a* ~ *una sola parola* a nu reuşi să scoţi un uvînt. **II.** *vr.* **1.** a se desprinde, a se dezlipi. **2.** a se despărţi (de cineva).

spiccio I. *adj.* **1.** expeditiv; *andare per le spicce* a găsi soluţia cea mai rapidă/convenabilă. **2.** liber, neocupat, fără treburi. **3.** în ordine; *lasciare la cucina* ~*-a* a lăsa bucătăria în ordine. **4.** decis, hotărît. **5.** *(despre bani)* mărunt, în mărunţiş. **II.** *s.m.* **1.** ban mărunt. **2.** lucru făcut în grabă.

spicciolàme *s.m.* mărunţiş (de bani).

spicciolàre[1] *vt.* **1.** a culege boabe (de pe un ciorchine de strugure etc.). *SIN. sgranellare.* **2.** a rupe/a desprinde petalele unei flori.

spicciolàre[2] *vt.* a face mărunţiş; a schimba o bancnotă.

spicciolàto *adj.* **1.** *(despre bani)* mărunt. **2.** *(despre cuvinte etc.)* risipit; descusut; împrăştiat; *(loc. adv.) alla* ~*-a* cu ţîrîita; *arrivare alla* ~*-a* a sosi cîte puţini.

spicciolo I. *adj.* **1.** mărunt; fărîmiţat. **2.** *(despre o persoană)* obişnuit, neînsemnat, comun, oarecare. **II.** *s.m.* mărunţiş; bani mărunţi; *(fig.) avere pochi* ~*-i* a merge drept la ţintă/fără scrupule.

spicco[1]**,** *spicchi, s.m.* relief; evidenţă; *fare* ~ a ieşi în relief, a izbi, a şoca; *personallità di (grande)* ~ personalitate (foarte) marcantă/de (mare) anvergură.

spicco[2]**,** *spicchi, adj. (despre un fruct)* care se desprinde uşor de pe sîmbure.

spiccònare *vt., vi. (a)* a dărîma, a da jos cu tîrnăcopul.

spicilègio *s.m.* culegere literară; antologie, pagini alese.

spicinàre *vt.* **1.** *(fam.)* a face bucăţele, a fărîmiţa. **2.** a lua/a mînca tot, a stinge.

spicinìo, *-ìi, s.m.* **1.** fărîmiţare continuă. **2.** risipire; consumare, distrugere.

spicola *s.f. (zool.)* corpuscul (silicios) în structura buretelui.

spidocchiàre *vt., vr.* a (se) despăduchea; ~*-si la testa* a se căuta în cap de păduchi.

spiedàta *s.f.* frigăruie.

spiède *s.m. v.* spiedo.

spièdo *s.m.* **1.** un fel de suliţă. **2.** frigare; *arrosto allo* ~ carne la frigare; *far girar molto lo* ~ a mînca mult.

spiegàbile *adj.* explicabil; uşor de înţeles.

spiegacciàre *vt. v.* spiegazzare.

spiegaménto *s.m.* **1.** desfăşurare (de pînze etc.). **2.** *(mil.)* desfăşurare de forţe. **3.** *(înv.)* explicare; interpretare.

spiegàre I. *vt.* **1.** a desface, a întinde, a desfăşura; a etala; ~ *la tovaglia* a întinde faţa de masă; ~ *le ali* a-şi întinde aripile; ~ *il volo/le penne* **a)** a pluti în aer; **b)** a zbura; *(fig.)* ~ *la voce* a da drumul la glas; ~ *lo zelo* a depune/a-şi da toată silinţa. **2.** a explica, a lămuri, a deslui; a preda, a expune; ~ *il senso di una frase* a lămuri înţelesul unei fraze; *spiegami come si è svolto il fatto* explică-mi/fă-mă să înţeleg cum s-a desfăşurat faptul/ce s-a întîmplat. *SIN. descrivere, definire, dichiarare.* **3.** *(mil.)* a(-şi) desfăşura (trupele, forţele); **II.** *vt.* **1.** a se face înţeles, a fi explicit, *non mi sono spiegato* nu m-am făcut înţeles, nu am fost suficient de clar; *mi spiego?* e clar?, s-a înţeles?; *cerca di* ~*-ti meglio* încearcă să fii mai deslușit. **2.** a se explica, a avea o explicaţie; *ecco che il problema si spiega* iată că lucrurile se explică; *spieghiamoci!* **a)** să ne înţelegem, să vorbim pe şleau; **b)** e de la sine înţeles, să fie clar; *l'automobile, spieghiamoci, non gliel'ho regalata* maşina, să fie clar, nu i-am dăruit-o. **3.** *(despre o floare)* a se deschide, a se desface.

spiegataménte *adv.* pe larg; cu claritate.

spiegàto I. *part. tr.* de la spiegare. **II.** *adj.* deschis; desfăşurat; întins; *a voce* ~*-a* cu voce plină; *a vele* ~*-e* cu pînzele întinse; *alla* ~*-a* fără oprire.

spiègatùra *s.f.* **1.** desfăşurare, despăturire, desfacere, întindere. **2.** *(înv.)* expresie.

spiegazióne *s.f.* **1.** explicaţie, lămurire, deslușire; *la* ~ *di un testo* explicarea unui text; *chiedere una* ~ a cere o explicaţie. **2.** interpretare. **3.** traducere; versiune.

spiegazzàre *vt.* a mototoli, a şifona.

spiegazzàto I. *part. tr.* de la spiegazzare. **II.** *adj.* şifonat, mototolit.

spiegazzatùra *s.f.* şifonare; *pieno di* ~*-e* şifonat peste tot.

spieggiàre *vt., vi. (a)* a spiona; a pîndi.

spiaghévole *s.m.* pliant.

spietataménte *adv.* crud, neîndurător, fără cruţare.

spietatézza *s.f.* neomenie, cruzime, neîndurare.

spietàto *adj.* **1.** inuman, crud. **2.** *(glumeţ)* încăpăţînat, care nu cedează. *SIN. inesorabile.*

spifferàre I. *vi. (a)* **1.** *(despre vînt)* a trage, a sufla (printr-o deschizătură); *senti che aria spiffera da quella porta?* simţi ce curent trage pe uşa aia? **2.** a cînta din fluier; a cînta la tilincă. **II.** *vt.* **1.** a relata, a povesti, a flecări; a spune tot; *se gli dici qualcosa, va subito a spifferarlo in giro* dacă-i spui ceva se duce imediat şi-o spune în sat. **2.** a turna, a fi turnător; *è andato a* ~ *tutto al principale* s-a dus şi l-a turnat la şef. **3.** a spune verde-n faţă. *SIN. spiatellare, snocciolare.*

spifferàta *s.f.* **1.** cîntat din fluier, cîntat din tilincă. **2.** turnare, spionare.

spiffero *s.m. (fam., glumeţ)* curent de aer.

spifferóne *s.m.* gură spartă, flecar.

spìga *s.f.* **1.** *(bot.)* spic; *far la* ~ a da în spic; *(prov.) una* ~ *non fa manna* cu o floare nu se face primăvară; *tessuto a* ~ ţesătură în patru iţe (garnitură); *(bot.)* ~ *bianca* golomoz *(Dactylis glomerata).* **2.** *(astron.)* Spicul, stea în constelaţia Fecioarei.

spiganàrdo *s.m. (înv., bot.)* rădăcină mirositoare de nard *(Nardus indica).*

spigàre *vi. (e, a)* **1.** a da în spic; *il grano comincia a* ~ grîul începe să dea în spic. **2.** *(despre viţă)* a creşte prea mult. **3.** *(despre fasole etc.)* a face aţe.

spigàto *adj.* **1.** *(bot., despre grîu etc.)* care a dat în spic. **2.** *(despre o ţesătură)* (ţesut) în patru iţe.

spigatùra *s.f.* dare/dat în spic (şi perioada respectivă).

spighétta *s.f.* tresă, galon, şiret, panglică (cu ţesătură în formă de spic).

spighire *vi. (a) v.* spigare.

spigionaménto *s.m.* golire, liberare, rămînere fără chiriaşi (a unui apartament).

spigionàrsi *vr. (despre un apartament)* a se elibera; *l'appartamento si spigionerà alla fine di maggio* apartamentul va fi liber la sfîrşitul lui mai.

spigionàto *adj. (despre un apartament)* eliberat; neocupat; *(fig.) avere il cervello* ~*, avere l'ultimo piano* ~ a fi fără minte.

spigliataménte *adv. (în mod)* degajat, sprinten, cu vioiciune, dezinvolt.

spigliatézza *s.f.* dezinvoltură, sprinteneală. *SIN. disinvoltura.*

spigliàto *adj.* agil, sprinten; iute; degajat, dezinvolt.

spignattàre *vi. (glumeţ)* a trebălui la bucătărie, a găti.

spignere *vt., vr. (înv.) v.* spingere.

spignoraménto *s.m.* scoatere de sub sechestru.

spignoràre *vt.* a scoate de sub sechestru.

spìgo, *spìghi, s.m. (bot.)* levănţică *(Lavandula officinalis).*

spigola *s.f. (iht.)* lavrac, lup-de-mare *(Labrax lupus). SIN. pesce ragno, branzino.*
spigolàre *vt.* **1.** a culege (de) pe ici colo; a spicui. **2.** *(fig.)* ~ *notizie* a culege informații.
spigolatóre, -trice *s.m.* și *f.* spicuitor.
spigolatùra *s.f.* **1.** spicuit; spicuire. **2.** *(la pl., fig.)* știri incomplete; ecouri.
spigolistro *s.m.* bigot; fățarnic, ipocrit.
spigolo *s.m.* **1.** muchie; unghi. **2.** cant la schiuri; *lo ~ del tavolo* muchia mesei; ~ *vivo* cant, muchie ascuțită; *(fig.) smussare gli ~-i* a aplana asperitățile; a se apropia de cineva.
spigolóne *s.m.* colțar de țiglă (pentru muchiile de acoperiș).
spigolóso *adj.* **1.** colțuros; *viso* ~ față colțuroasă. **2.** colțos; *carattere* ~ caracter colțos, fire colțoasă.
spignàrdo *s.m. (bot.)* levănțică.
spigrire *vt.* a scoate din starea de lene.
spilla *s.f.* **1.** broșă; ~ *di brillanti* broșă de briliante; ~ *da cravatta* ac de cravată. **2.** ac (de gămălie, de siguranță).
spillaccheràre *vt.* a curăța de noroi.
spillàio *s.m.* negustor/vînzător de ace.
spillàncola *s.f. v.* spinarello.
spillàre I. *vt.* **1.** a da cep unui butoi cu vin. **2.** a extorca, a stoarce; ~ *denaro a uno* a stoarce de bani pe cineva; ~ *le carte* a fila cărțile (la joc). **II.** *vi. (e. a)* a curge; a picura, a pica; *la botte spilla* butoiul curge.
spillàtico, -ici *s.m. (jur.)* alocație, sumă dată soției.
spillatùra *s.f.* scoatere a vinului din butoi.
spillettóne *s.m. (bot., la pl.)* acul-Doamnei *(Scandix pecten Veneris).*
spillo *s.m.* **1.** ac cu gămălie; ~ *di sicurezza,* ~ *da balia* ac de siguranță; *tacchi a* ~ tocuri subțiri/cui; *colpo di* ~ răutate; malițiozitate; *uccidere a colpi di* ~ a chinui cu tot felul de răutăți. **2.** burghiu. **3.** găurică (în butoi). **4.** țișnitură. **5.** țeavă (la o fîntînă artificială).
spillóne *s.m. (augm.)* **1.** ac de cravată. **2.** ac de pălărie de damă. **3.** tăiței de supă.
spilluzzicaménto *s.m.* ciugulit (din mîncare).
spilluzzicàre *vt.* **1.** a ciuguli (dintr-o mîncare); ~ *un pollo* a ciuguli din pui. *SIN. piluccare, spizzicare.* **2.** a șterpeli. **3.** a ciupi (cîte un cîștig).
spilluzzichìno *s.m.* pofticios, care ciupește o bucățică.
spillùzzico *s.m.* ciupire; *a* ~ cîte puțin.
spiloreería *s.f.* zgîrcenie meschină; calicie. *SIN. avarizia, taccagneria, tirchieria.*
spiloreataménte *adj.* cu zgîrcenie/calicie.
spilòrcio *adj., s.m.* zgîrcit, calic. *SIN. tirchio, taccagno.*
spilucchàre I. *vt.* a ciupi; a ciuguli. **II.** *vr. (înv., despre pisici etc.)* a se spăla, a se linge.
spilùnca *s.f. (înv.)* speluncă.
spilungóne *s.m.* lungan, prăjină; lung, deșirat.
spìna *s.f.* **1.** spin; ghimpe; *stare sulle* ~-*e* a sta pe ghimpi; ~ *di pesce* os de pește; *a* ~ *di pesce* în os de pește; ~ *dorsale* șira spinării. **2.** *(fig.)* chin; *togliere una* ~ *dal cuore* a lua o piatră de pe inimă. **3.** gaură de cep; canea (la butoi); *birra alla* ~ bere la butoi. **4.** *(electr.)* ștecăr; *innestare la* ~ a băga (ștecherul) în priză. **5.** *(mec.)* știft.
spinàce *s.m. (rar) v.* spinacio.
spinàcio, -àci *s.m.* spanac *(Spinaccia oleracea); mangiare* ~ a face pe spionul.
spinacióne *s.m.* spanac-sălbatic.
spinàio *s.m. (rar) v.* spineto.
spinàle *adj. (anat.)* spinal; *midollo* ~ măduva spinării.
spinapésce *s.f. (în expr.) a* ~ în zigzag, în os de pește.
spinàre *vt.* a scoate oasele (la pește).
spinarèllo *s.m. (iht.)* șborș, pălămidă de baltă *(Gasterosteus platygaster* și *aculeatus).*
spinarólo *s.m. (iht.)* specie de rechin *(Acanthias vulgaris).*
spinàto *adj.* ghimpat, cu ghimpi; *filo* ~ sîrmă ghimpată; *stoffa* ~-*a* stofă în patru ițe/în coaste.
spinatùra *s.f. (tehn.)* montare a știfturilor.
spincionàre *vi. (a)* a fluiera ca pițigoiul.
spincióne *s.m. (ornit.) v.* fringuello.
spinèlla *s.f.* piatră prețioasă (asemănătoare rubinului).
spinèllo *s.m.* **1.** *(miner.)* spinel. **2.** *(iht.) v.* spinarello.
spinéto *s.m.* spiniș, spinărie; mărăciniș.
spinétta *s.f. (muz.)* spinetă.
spinettàio *s.m.* fabricant de spinete (de clavecine etc.).
spingàrda *s.f.* **1.** *(mil., ist.)* bombardă; mortieră. **2.** pușcă pe suport (la vînătoarea de rațe sălbatice).
spingàre *vi. (a; rar, înv.)* a împinge, a lovi, a da cu picioarele.
spingere I. *vt., vi. (a)* **1.** a împinge; ~ *verso la parete* a împinge la perete; *il fiume spinge contro gli argini* fluviul năvălește spre dig; ~ *la nave contro gli scogli* a împinge nava între stînci; ~ *avanti* a împinge înainte; ~ *dentro* a împinge înăuntru, a băga; ~ *fuori* a împinge afară; ~ *indietro* a împinge înapoi, a respinge. **2.** a îmbrînci; *smettete di* ~ nu mai împingeți; *non spingete* să nu împingeți. **3.** a apăsa; ~ *un pulsante* a apăsa pe un buton. **4.** *(fig.)* a arunca; ~ *lo sguardo* a privi pînă hăt departe. **5.** *(fig.)* a îndemna, a împinge; ~ *uno a far male* a îndemna pe cineva să facă rău; ~ *bastoni tra le ruote* a băga bețe în roate. **II.** *vr.* **1.** a-și face/a-și croi drum, a pătrunde, a înainta, a ajunge, a străbate; *si spinsero fino al Polo Nord* au străbătut calea pînă la Polul Nord. **2.** *(fig.)* a îndrăzni, a cuteza, a se împinge, a se întinde; *la sua prepotenza si è spinta fino a questo punto* aroganța lui a ajuns pînă aici; *se mi spingo a chiedere* dacă îndrăznesc să cer.
spingiménto *s.m.* împingere.
spinite *s.f. (med.)* tabes (dorsal).
spino[1] *s.m. (bot.)* spin; ghimpe; ~ *cervino* verigar *(Rhamnus cathartica);* ~ *di Giuda,* ~ *giudaico* plătică *(Gleditschia triacanthos);* ~ *bianco v.* biancospino.
spino[2] *adj. (în expr.)* **1.** *(zool.) porco* ~ arici; *v.* și porcospino. **2.** *(bot.) uva* ~-*a* agrișă; *pera* ~-*a* varietate de pară dulce.
spinóne *s.m.* brac (ciine).
spinosità *s.f.* greutate, lucru spinos.
spinóso I. *adj.* spinos, cu ghimpi; *pianta* ~-*a* plantă cu spini; *argomento* ~ subiect spinos. **II.** *s.m. (zool.)* arici.
spinòtto *s.m. (mec.)* **1.** știft de pană. **2.** bolț de piston.
spinta *s.f.* **1.** brînci, îmbrîncitură; *dare/ricevere una* ~ a da/a primi un brînci; *fare a* ~-*e* a se îmbrînci, a se hîrjoni; *darsi una* ~ *in avanti* a-și face vînt. **2.** *(fig.)* îndemn, impuls, stimulent; *ha bisogno di una* ~ are nevoie de un îndemn. **3.** *(fig.)* pilă; ajutor, împingere de la spate; *dare una* ~ *a qualcuno* a încuraja, a împinge de la spate pe cineva; *va avanti a forza di* ~-*e* se menține prin pile. **4.** *(fig., pol.)* presiune; tendință; *la* ~ *di destra* presiunea/tendința de dreapta; *le* ~-*e corporative* tendințele corporatiste; *le* ~-*e autonomistiche* tendințele autonomiste. *SIN. tendenza.* **5.** *(fiz., av., tehn.)* forță; forță ascensională; împingere; apăsare; presiune; efort; *la* ~

del vento forţa vîntului; ~ *assiale* presiune axială; ~ *compensata* efort compensat; ~ *d'Archimede* forţa lui Arhimede.

spintarélla *s.f.* **1.** *(fig., fam.)* pilă, intervenţie. **2.** *(sport)* împingere (la ciclism în pantă).

spinte *adv. (în expr., glumeţ)* ~ *o sponte* de voie de nevoie.

spinterògeno *s.m. (mec.)* delcou.

spinteròmetro *s.m. (electr.)* eclator.

spìnto **I.** *part. tr.* de la s p i n g e r e. **II.** *adj.* **1.** înclinat, aplecat, tinzînd; ~ *per la pittura* înclinat spre pictură. **2.** *(fig.)* îndrăzneţ, exagerat, liber în exprimare, deocheat; *fare una corte* ~*-a* a face o curte îndrăzneaţă; *idee troppo* ~*-e* idei extremiste/exagerate; *discorso* ~ discuţie fără perdea; *barzellette* ~*-e* bancuri deocheate.

spintonàre *vt. (fotbal)* a faulta.

spintóne *s.m. (augm.)* **1.** brînci; îmbrînceală; *(sport)* fault. **2.** *(fig.)* intervenţie, pilă; *far carriera con gli* ~*-i* a face carieră prin pile.

spiombàre **I.** *vt.* **1.** a scoate plumbul, a desplumbui. **2.** a scoate o plombă. **3.** a apleca; a face să cadă. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a cîntări greu. **2.** a se apleca (de greutate); a nu sta drept. **III.** *vr.* a pierde plomba; *mi si è spiombato un dente* am pierdut o plombă, mi-a căzut plomba de la un dinte.

spiombinàre *vt.* a desfunda (o ţeavă etc.).

spionàggio *s.m.* spionaj.

spionàre *vt. (rar)* a spiona.

spioncìno *s.m.* **1.** ferestruică de închisoare. **2.** ochi magic, vizetă, vizor.

spioncèllo *s.m. (ornit.)* pasăre de baltă *(Anthus acquaticus)*.

spióne *s.m.* spion.

spioneggiàre *vi. (a)* a spiona, a face spionaj.

spionìstico, *-ici, adj.* de spion, de spionaj.

spiovènte **I.** *adj. (despre mustăţi, păr, ramuri etc.)* căzut, lăsat în jos; pleoştit. **II.** *s.m.* **1.** *(arhit.)* povîrniş de acoperiş. **2.** povîrniş; versant.

spiòvere *vi. (e)* **1.** a înceta de a/a nu mai ploua, a se opri ploaia. **2.** *(despre ape)* a se scurge; *l'acqua spiove dal tetto* apa se scurge de pe acoperiş. **3.** *(fig.; despre păr, mustăţi)* a atîrna; *le chiome le spiovevano sulle spalle* pletele îi cădeau pe umeri. **4.** *(înv.)* a înceta.

spioviménto *s.m.* încetare/oprire a ploii.

spìpola, spìppola *s.f. (ornit.)* specie de pasăre de baltă *(Anthus pratensis)*.

spippolàre[1] *vt.* a ciuguli, a ciupi boabele de struguri/porumb.

spippolàre[2] *vt. (fam.)* a vorbi/a compune/a cînta cu uşurinţă; ~ *bugie/sonetti* a turna la minciuni/poezii.

spira *s.f.* **1.** spiră (la o spirală). **2.** spirală; ~ *della vite* filet de şurub; *a* ~ în spirală. **3.** sinuozitate, încolăcire (de şarpe). **4.** meandru.

spiràcolo *s.m.* **1.** ferestruică. **2.** lumină; lucire; licărire. **3.** respiraţie; simţire; viaţă. **4.** *(anat., zool.)* orificiu de evacuare.

spiràglio *s.m.* **1.** ferestruică; răsuflătoare de pivniţă, deschizătură. **2.** rază de lumină; *uno* ~ *di luce entrava dalla finestra* o rază de lumină intra pe fereastră. **3.** *(fig.)* indiciu; licărire; *aprire uno* ~ a da o licărire/fărîmă de speranţă. **4.** *(mar.)* spiral.

spiralàre *vi. (a; despre avion)* a coborî în spirală.

spiràle **I.** *adj.* spiral, în formă de spirală. **II.** *s.f.* **1.** spirală; ~ *dell'orologio* arc de ceasornic etc. **2.** *(sport)* figură de patinaj, spirală.

spiraleggiàre *vi.* a zbura în spirală.

spiraménto *s.m. (rar)* suflare.

spiránte *adj.* **1.** viu; în viaţă; *è vivo e* ~ *(despre un portret)* parcă trăieşte. **2.** care expiră, care se termină; *essere* ~ a fi pe moarte. **3.** *(fon.)* spirant; *consonanti* ~*-i* consoane spirante.

spiràre **I.** *vi. (a, e)* **1.** *(despre vînt)* a sufla; *non spirava un alito di vento* nu sufla nici o adiere de vînt. **2.** *(e)* a muri. **3.** *(e)* a se termina; a expira; a ajunge la scadenţă. **II.** *vt., vi. (a)* **1.** a emana, a exalta; *dal giardino spirava un forte profumo* din grădină se răspîndea un parfum puternic. **2.** a inspira. **3.** *(poetic)* a respira. **4.** *(înv.)* a exprima.

spirazióne *s.f. (înv.)* **1.** suflare (a vîntului). **2.** expirare (de termen). **3.** inspiraţie. **4.** aspiraţie.

spirèa *s.f. (bot.)* **1.** creţuşcă *(Spiraea ulmaria)*. **2.** barba-popii *(Spiraea aruncus)*. **3.** aglică *(Spiraea filipendula)*.

spirillo *s.m.* spiril.

spiritàle *adj. (înv., poetic)* spiritual.

spiritàre *vi. (e), vr.* **1.** a avea pe dracul în sine; a fi stăpînit de diavol. **2.** a-şi pierde firea, a-şi ieşi din cumpănă; a fi îngrozit; ~ *dalla paura* a muri de frică.

spiritatamènte *adv.* ca apucat, ca posedat de diavol.

spiritàto **I.** *part. tr.* de la s p i r i t a r e. **II.** *adj.* **1.** posedat de diavol. **2.** îngrozit, înspăimîntat; pierdut; cu privirea rătăcită; *(prov.) a prete pazzo, popolo* ~ cum e turcul şi pistolul. **3.** plin de viaţă/energie.

spiritéllo *s.m.* **1.** spiriduş. **2.** *(în superstiţii)* spirit, suflet *(după moarte)*. **3.** *(fig.)* facultate; spirit animator; *gli* ~*-i del viso* simţul văzului.

spiritico, *-ici, adj.* spiritist; *seduta* ~*-a* şedinţă de spiritism.

spiritìsmo *s.m.* spiritism.

spiritìsta, *-isti, s.m.* spiritist.

spiritìstico, *-ici, adj.* spiritist, de spiritism.

spìrito *s.m.* **1.** spirit, duh; *i valori dello* ~ valorile spirituale; *la poesia eleva lo* ~ poezia înalţă spiritul; *fare dello* ~ a face spirite; *(înv.) uomo di* ~ om sfînt/credincios; *persona di* ~ om de duh/spiritual; *rendere/esalare lo* ~ a-şi da duhul; *presenza di* ~ prezenţă de spirit; ~ *pratico* spirit practic; ~ *di sacrificio* spirit de sacrificiu; ~ *di solidarietà* spirit de solidaritate; ~ *dell'organizzatore* spirit de organizare; ~ *di parte* spirit partinic; *lo* ~ *di una letteratura* spiritul unei literaturi; *togliere gli* ~*-i* a umili; ~ *forte* om fără prejudecăţi. **2.** *(la pl.)* duhuri; umbre; spirite (de morţi). **3.** spirt; *lampada a* ~ lampă de spirt; ~ *canforato* spirt camforat; ~ *denaturato* spirt denaturat. **4.** *(înv.)* esenţă. **5.** *(înv.)* suflu; suflare; respiraţie; *raccogliere lo* ~ a se odihni, a-şi aduna puterile; *le donne hanno sette* ~*-i come i gatti* femeile au şapte suflete ca pisicile.

spiritosàggine *s.f. (depr.)* spirit, glumă, vorbă nesărată.

spiritosaménte *adv.* cu spirit/duh, spiritual, inteligent.

spiritosità *s.f. (uşor depr.)* **1.** spirit, glumă. **2.** tărie; concentraţie alcoolică.

spiritóso *adj.* **1.** spirtos; bogat în alcool; tare **2.** spiritual, cu spirit/har/duh.

spiritossànto *s.m. (bis.)* duhul sfînt.

spirituàle **I.** *adj.* **1.** spiritual, sufletesc; *amore* ~ dragoste spirituală; *valori* ~*-i* valori spirituale. **2.** *(rar)* pios, cucernic. **II.** *s.m. (bis.)* jurisdicţie religioasă/a bisericii.

spiritualìsmo *s.m. (fil.)* spiritualism.

spiritualìsta, *-isti, s.m. (fil.)* spiritualist.

spiritualità *s.f.* spiritualitate.

spiritualizzàre *vt.* a spiritualiza.

spiritualizzazióne *s.f.* spiritualizare.
spiritualménte *adv.* spiritualmente, din punct de vedere spiritual; *sentirsi ~ libero* a se simți liber spiritualmente.
spìro *s.m. (poetic)* **1.** suflare; suflu. **2.** suflet, spirit. **3.** spirit ceresc.
spirochèta, *-ète, s.f. (med.)* spirochet.
spirogìra *s.f. (bot.)* specie de algă verde.
spirómetro *s.m.* spirometru.
spirtàle *adj. (înv.) v.* spirituale (I).
spìrto *s.m. (poetic) v.* spirito.
spirù *s.m.* numele unui dans.
spisciolàre *vi. (e; înv.)* a se scurge încet; a picura; a se prelinge.
spìtamo *s.m. (rar)* palmă *(unitate de măsură).*
spitarèllo *s.m. v.* spinarello.
spittinàre *vi. (a; despre prigorie)* a cînta.
spittinìo, *-ìi, s.m.* cîntec/cîntat continuu de prigorii.
spiumacciàre *vt.* a bate/a scutura perne/saltele.
spiumacciàta *s.f.* scuturatul/baterea pernelor.
spiumàre I. *vt.* a jumuli. **II.** *vr., vi. (e)* a pierde fulgii.
spizzicàre *vt.* a ciupi/a ciuguli mîncarea.
spizzicatùra *s.f.* **1.** ciuguleală/ciugulit din mîncare. **2.** *(tipogr.)* tipar șters/neclar.
spìzzico, *spìzzichi, s.m.* deget, vîrf, dram, fărîmă *(cît se poate lua între două degete); (loc. adv.) a ~* cîte puțin, cu țîrîita.
splànenico, *-ici, adj. (anat.)* visceral.
splendènte *adj.* strălucitor/radios de lumină/bucurie etc. *SIN. radioso, luminoso.*
splèndere *vi. (e, a)* **1.** a străluci; *~ come l'oro* a străluci ca soarele; *nel cielo splendono le stelle* lucesc stelele pe cer; *~ di gioia* a străluci de bucurie. *SIN. brillare, risplendere, sfavillare.* **2.** a fi cunoscut/ilustru/celebru; *~ di gloria* a fi acoperit de glorie.
splendidaménte *adv.* (în mod) splendid; somptuos, fastuos.
splendidézza *s.f.* strălucire; splendoare; măreție.
splèndido *adj.* **1.** strălucitor; luminos; splendid; *una ~-a giornata* o zi superbă. *SIN. fulgido.* **2.** magnific; măreț; luxos; *far lo ~* a face pe generosul, a trăi pe picior mare. **3.** splendid; minunat; *una donna ~-a* o femeie minunată. *SIN. magnifico.*
splendiménto *s.m. (rar)* **1.** strălucire. **2.** scînteiere; fulgerare.
splendóre *s.m.* **1.** strălucire; lumină; *lo ~ del sole* lumina/strălucirea soarelui. *SIN. lucentezza, luminosità.* **2.** măreție; splendoare; frumusețe; *un cane che è uno ~!* o splendoare de cîine!
splène *s.m. (anat.)* splină.
splenètico, *-ici, adj., s.m.* (bolnav) de splină.
splènico, *-ici, adj. (med.)* splenic.
splènio *s.m. (med.)* mușchiul cefei.
spócchia *s.f.* vanitate; înfumurare; paradă; aere, ifose, îngîmfare; mîndrie, orgoliu.
spocchióne *s.m.* vanitos; înfumurat; mîndru.
spocchióso *adj.* vanitos; înfumurat; orgolios. *SIN. borioso.*
spoderàre I. *vt.* a scoate; a da afară (de pe o moșie). **II.** *vi. (a) (despre un țăran)* a schimba moșia (pe care lucrează).
spodére *vt. (înv.) v.* spodestare.
spodestaménto *s.m. (lit.)* deposedare.
spodestàre *vt.* **1.** a detrona. **2.** a deposeda.
spodite *s.f.* cenușă vulcanică.
spoetàre I. *vt.* a deposeda de titlul de poet. **II.** *vi. (a)* a se lăsa de poezie.
spoetizzàre *vt.* **1.** a lipsi de poezie. **2.** *(fig.)* a dezamăgi, a deziluziona.
spòglia[1] *s.f.* **1.** inveliș. **2.** *(poetic)* haină, îmbrăcăminte; *sotto mentite ~-e* **a)** sub înfățișare deosebită de cea obișnuită; **b)** sub nume fals. **3. piele jupuită** (la animale). **4.** frunze căzute. **5.** *(la pl.)* **pradă de război. 6.** cadavru; rămășițe pămînțești. **7.** *(tehn.)* suprafața de așezare/degajare a șpanului.
spóglia[2] *s.f.* foaie (de prăjitură, de ceapă).
spogliaménto *s.m.* **1.** dezvelire; dezbrăcare. **2.** despuiere; jaf.
spogliàre I. *vt.* **1.** a dezbrăca; a despuia. **2.** a devasta (o grădină, pomi). **3. a curăța** de pe os (carnea). **4.** a demonta (o mașină). **5.** a prăda, a jefui. **6.** a jecmăni, a spolia. **7.** a jupui. **8.** a despuia (un text, un vocabular). **9.** a tria; *~ la corrispondenza* a tria corespondența. **II.** *vr.* **1.** a se dezbrăca. **2.** a se dezbăra de (o prejudecată etc.). **3.** a-și schimba pielea; *la serpe comincia a ~-si dagli occhi* peștele de la cap se strică. **4.** *(despre lichide)* a se limpezi. **5.** a se lipsi de, a renunța.
spogliarellìsta, *-iste, s.f.* dansatoare specializată în *„streap-tease".*
spogliarélllo *s.m.* spectacol de *„streap-tease".*
spogliàrio *s.m. (ant.)* loc în care se dezbrăcau cadavrele gladiatorilor uciși.
spogliàto I. *part. tr.* de la spogliare. **II.** *adj.* **1.** dezbrăcat; gol; *fiasco ~* sticlă neîmbrăcată în paie. **2.** *(despre casă)* nearanjată, goală.
spogliatóio *s.m.* **1.** vestiar, garderobă. **2.** căsuță de țară; pavilion (pe lîngă o locuință).
spogliatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** jefuitor, hoț. **2.** garderobier la spital. **3.** cercetător de texte.
spogliatùra *s.f.* **1.** dezbrăcare. **2.** despuiere.
spogliazióne *s.f. v.* spoliazione.
spòglio I. *adj.* **1.** dezbrăcat; gol; despuiat; *casa ~-a del tutto* casă complet goală. **2.** lipsit; *prosa ~-a di ogni artificio retorico* proză lipsită de orice artificiu retoric. *SIN. nudo.* **II.** *s.m.* **1.** haină dezbrăcată. **2.** haină veche, vechitură. **3.** piele jupuită. **4.** numărătoare de voturi, scrutin. **5.** fișare; *fare lo ~ di un autore* a fișa opera unui autor. **6.** *(lit.)* jefuire, spoliere. **7.** *(înv.)* pradă.
spòla *s.f.* **1.** suveică; *far la ~* a face naveta. **2.** bărcuță; corăbioară. **3.** *(dial.)* franzelă; pîine lungă
spolatrice *s.f. (text.)* bobinatoare, mașină de bobinat.
spolatùra *s.f. (text.)* bobinare.
spoletìno *adj., s.m.* (locuitor) din Spoleto.
spolétta *s.f.* **1.** suveică mică, suveicuță. **2.** *(mil.)* focos; *~ a tempo* dispozitiv de explozie cu întîrziere.
spolettifìcio *s.m. (mil.)* fabrica de explozive.
spolétto *s.m. (text.)* sîrmă (la suveică).
spoliàrio *s.m. v.* spogliario.
spoliazióne *s.f.* jefuire, spoliere.
spolitícare *vi. (a; depr.)* a face politică de cafenea.
spoliticizzàre *vt.* a depolitiza.
spollaiàre I. *vt. (fam.)* a scoate pe cineva din culcuș/pat; a scula. **II.** *vr. (despre păsări).* **1.** a se da jos. **2.** a-și îndrepta/a-și înfoia penele.
spollinàre *vr. (despre găini etc.)* a se despăduchea; a se purica.
spollonàre *vt.* a tăia/a curăța vița-de-vie.
spolmonàrsi *vr.* a-și scuipa plămînii strigînd. *SIN. sfiatarsi, sgolarsi.*
spolmonàto *adj.* cu plămînii bolnavi.
spolpaménto *s.m.* curățare a cărnii de pe os.
spolpàre *vt.* **1.** a curăța de pe os (carnea). **2.** a vlăgui, a slăbi. **3.** a despuia; a jefui; a spolia; a ruina.
spolpàto I. *part. tr.* de la spolpare. **II.** *adj.* **1.** *(despre carne)* curățată de pe os. **2.** descărnat, slab, vlăguit, slăbit; *cavallo ~* cal jigărit/sfrijit. **3.** *(tosc.)* excesiv, în gradul cel mai înalt; *cotto ~* răsfiert.

spólpo *adj.* **1.** *(despre carne)* curăţat de pe os. **2.** excesiv; *innamorato* ~ îndrăgostit lulea; *tisico* ~ tuberculos în ultimul grad.
spoltrìre *vt., vr.* a (se) lecui de lene.
spoltroneggiàre *vi. (a)* a lenevi mereu/cu plăcere.
spoltronìre *vt., vr.* a (se) lecui de lene.
spoltronìto *adj.* dezgheţat, vioi.
spolveràre *vt.* **1.** a şterge/a scutura de praf; a peria; ~ *un vestito* a scutura o haină de praf; ~ *un mobile* a şterge praful de pe o mobilă. ~ *le spalle/il groppone a uno* a ciomăgi pe cineva, a-i scărmăna spinarea. **2.** a pudra cu zahăr; ~ *una torta di zucchero* a pudra o prăjitură cu zahăr. **3.** a umple cu praf, a prăfui; *ieri sull'autostrada li ho spolverati tutti* ieri, pe autostradă, i-am umplut/împroşcat pe toţi de praf. **4.** *(fig.)* a mînca mult/lacom, a hali; *ha spolverato la tavola* a hăpăit tot de pe masă; *si è spolverata tutta l'eredità* şi-a păpat întreaga avere. **5.** *(fig.)* a fura, a jefui; *i ladri gli hanno spolverato la casa* hoţii i-au golit casa.
spolveràta *s.f.* **1.** ştergere a prafului; scuturătură. **2.** pudrare (cu zahăr etc.).
spolveratóre, -trìce *adj.* care şterge praful, care scuturã; *macchina* ~*-trice* aspirator de praf.
spolveratrìce *s.f.* aspirator de praf.
spolveratùra *s.f.* **1.** ştergere de praf; scuturare a prafului; *la* ~ *dei tappeti* scuturatul covoarelor. **2.** *(fig.)* lustru, pospai, spoialã.
spolverìna *s.f.* **1.** haină de praf (de voiaj). **2.** halat de casă.
spolverìno *s.m.* **1.** nisip; pulbere (de uscat). **2.** perie de şters pereţii de praf. **3.** halat de voiaj.
spolverìo *s.m.* **1.** scuturat, curăţenie. **2.** chiolhan. **3.** pulbere/praf ridicat(ă) de vînt.
spolverizzàre *vt.* **1.** a pulveriza. **2.** a pudra; ~ *di zucchero* a pudra cu zahăr. **3.** a scoate/a copia/a reproduce conturul unui desen (cu cărbune pisat).
spolverizzàto *adj.* **I.** *part. tr.* de la spolverizzare. **II.** pulverizat.
spolverizzatóre *s.m.* pulverizator.
spolverìzzo *s.m.* **1.** pulverizare. **2.** săculeţ cu cărbune pisat (de scos conturul unui desen).
spólvero *s.m.* **1.** scuturatul/ştersul prafului; *cencio da* ~ cîrpă de praf. **2.** pulbere fină (care se depune). **3.** *(fig.)* lustru, spoialã, aparenţă. **4.** reproducere a unui desen (cu cărbune pisat). **5.** săculeţ cu cărbune pisat (de scos conturul unui desen).
spomiciàre *vt.* a şlefui (cu piatră ponce).
spónda *s.f.* **1.** mal, ţărm; coastă; *la* ~ *del mare* ţărmul mării. **2.** margine, extremitate; parapet; *la* ~ *del letto* marginea patului. **3.** afet (de tun). **4.** mandanea (la biliard). **5.** ghizd; *la* ~ *del pozzo* ghizdul puţului.
spondàico, -àici, *adj. (lit.)* spondaic.
spondaròla *s.f. v.* sponderuola.
spondèo *s.m. (lit.)* spondeu.
sponderòla, sponderuòla *s.f. (pop.)* rindea.
spondilìte *s.f. (med.)* spondilită.
spòndilo *s.m. (anat.)* vertebră.
spónga *s.f. (înv.)* burete.
spongàta *s.f.* prăjitură cu marţipan.
spongilla *s.f.* burete de apă dulce.
spongiosità *s.f.* spongiozitate.
spongióso *adj.* spongios, buretos.
spongiuòla *s.f. (bot.)* fir sugător (la rădăcină).
spònsa *s.f. (înv.)* mireasă.
sponsàglia *s.f.* căsătorie; nuntă.
sponsàle I. *adj. (poetic)* matrimonial; nupţial. **II.** *s.m. (la pl.)* căsătorie; *(rar)* nuntă.
spontaneaménte *adv.* în mod spontan, cu spontaneitate. *SIN. naturalezza.*
spontàneo *adj.* spontan; natural; neartificial; neforţat. *SIN. naturale, volontario.*
spontàno *adj. (rar, înv.)* spontan.
spónte *adv. v.* spinte.
spopolaménto *s.m.* de(s)populare.
spopolàre I. *vt.* **1.** a de(s)popula. **2.** a goli de lume; *il maltempo ha spopolato la spiaggia* vremea urîtă a golit plaja de lume. **II.** *vi. (a) (despre un actor, un cîntăreţ)* a avea succes, a atrage publicul. **III.** *vr.* a se de(s)popula, a se goli de lume, a rămîne pustiu.
spopolàto *adj.* nepopulat; pustiu. *SIN. disabitato, deserto.*
spoppaménto *s.m.* înţărcare.
spoppàre *vt.* a înţărca.
spoppatùra *s.f. (pop.) v.* spoppamento.
spòra *s.f. (bot., zool.)* spor.
sporadicaménte *adv.* sporadic.
sporadicità *s.f.* caracter sporadic.
sporàdico, -àdici, *adj.* sporadic.
sporàngio *s.m. (bot.)* sporange.
sporcacchiàre *vt. v.* sporcacciare.
sporcacciàre *vt. (pop.)* a mînji/a murdări foarte tare.
sporcaccióne, -óna *adj., s.m.* şi *f.* **1.** murdar; mozolit. **2.** *(fig.)* scîrbos, libidinos; *un vecchio* ~ un bătrîn scîrbos/libidinos. *SIN. sconcio, immondo.*
sporcaménte *adv.* murdar, scîrbos.
sporcàre I. *vt.* **1.** a murdări; a păta; ~ *il vestito* a murdări/a păta rochia; *attento a non* ~*-ti!* fii atent să nu te murdăreşti!; ~ *l'ancora* a minui greşit ancora; ~ *la fedina penale* a) a comite un delict; b) a avea cazier. *SIN. insudiciare, insozzare, lordare.* **2.** *(fig.)* a păta; a terfeli; a defăima; ~ *il proprio nome* a-şi păta numele. **II.** *vr.* a se murdări.
sporcherìa *s.f.* murdărie; lucruri murdare.
sporchévole *adj.* care se murdăreşte uşor; *colore* ~ culoare care se murdăreşte repede.
sporchìzia *s.f. (rar) v.* sporcizia.
sporchézza *s.f. (pop.) v.* sporcizia.
sporcìzia *s.f.* **1.** murdărie; lipsă de curăţenie. *SIN. sordidezza.* **2.** neruşinare; porcărie.
spòrco, *spòrchi, adj.* **1.** murdar; *viso* ~ faţă murdară; *mani* ~*-che* mîini/murdare/*(fig.)* pătate. *SIN. sudicio, lercio, lurido.* **2.** josnic; vulgar; infect; *farle* ~*-che* a face lucruri murdare; *l'ha fatta* ~*-a* a făcut-o lată/de oaie. *SIN. sconcio, immondo.*
sporgènte *adj.* proeminent, care iese din afară; *zigomi* ~*-i* pomeţi proeminenţi. *SIN. prominente.*
sporgènza *s.f.* proeminenţă, protuberanţă. *SIN. protuberanza, prominenza.*
spòrgere I. *vt.* a întinde înainte (mîna, gîtul etc.); *(jur.)* ~ *querela* a da în judecată, a face proces. **II.** *vr.* a se pleca, a se apleca în afară; *è pericoloso* ~*-si dal finestrino* este periculos să te apleci pe fereastră. **III.** *vi. (e)* a ieşi în afară; *chiodi che sporgono dalla tavola di legno* cuie nebătute bine în scîndură. *SIN. aggettare.*
sporgiménto *s.m.* **1.** ieşitură, ieşind. **2.** *(jur.)* chemare în judecată.
sporìdio *s.m. (bot.)* spor (de ciupercă).
sporofìllo *s.m. (bot.)* sporofil.
sporozòi *s.m. pl. (zool.)* sporozoare.
spòrt *s.m. invar.* sport; *fare dello/praticare lo* ~ a face/a practica sportul; *lo* ~ *a squadre* sport pe echipe; ~ *bianco* sportul alb/de iarnă; *fare qualcosa per* ~ a face ceva din plăcere.

spòrta *s.f.* **1.** coș; paporniță; sacoșă; *rubare sulla ~* a fura la tîrguială; *un sacco e una ~* belșug mare; *cappello a ~* pălărie cu boruri late. **2.** taşcă; geantă (pentru scule).

sportàre **I.** *vi. (a; rar)* a ieși în afară. **II.** *vt. (înv.)* a transporta.

sportellàto *adj.* **1.** cu ghișeuri. **2.** în formă de ghișeu.

sportellista, -isti, *s.m.* și *f.* funcționar la un ghișeu.

sportèllo *s.m.* **1.** ușă; *lo ~ di un armadio* ușă de șifonier. **2.** canat. **3.** oblon (de fereastră). **4.** ușă de coteț; ușiță de colivie. **5.** ușă de prăvălie; *(glumeț, fig.) stare a ~* a fi chior; *entrare a ~* a intra pe furiș. **6.** ușă de tren; portieră de automobil etc. **7.** ghișeu; *dormire cogli occhi a ~* a dormi cu ochii întredeschiși. **8.** cutie (de ceas). **9.** *(înv.)* șliț (la pantaloni).

sportivaménte *adv.* (în mod) sportiv, cu atitudine de sportiv.

sportività *s.f.* sportivitate.

sportivo *adj., s.m.* sportiv; *notizie ~-e* știri sportive/din sport.

spòrto **I.** *part. tr.* de la s p o r g e r e. **II.** *s.m.* **1.** *(arhit.)* proeminență, ieșind. *SIN. aggetto.* **2.** oblon de prăvălie. **3.** *(înv.)* zid ieșit în afară (pe care se expunea marfa).

spòrtula *s.f.* **1.** *(ant., colectiv)* daruri (ale patricienilor către clienți). **2.** *(ist.)* indemnizație; onorar plătit unui judecător. *SIN. propina.*

sporulazióne *s.f. (biol.)* sporulație, înmulțire prin spori.

spòsa *s.f.* **1.** mireasă; *farsi/andare ~* a se mărita; *promessa ~* logodnică; *la ~ di Dio* biserica catolică; *~ di Cristo* călugăriță. **2.** soție tînără.

sposalizio *s.m.* nuntă; ceremonie de căsătorie.

sposàre **I.** *vt.* **1.** a lua în căsătorie; *ha sposato un medico* s-a căsătorit cu un medic/doctor; *~ Gesù* a se călugări. **2.** a căsători; a celebra o ceremonie de nuntă. **3.** a da în căsătorie; *voleva sposarla a un medico* voia s-o dea după un doctor. **4.** *(înv.)* a promite în căsătorie. **5.** a împreuna, a îmbina; a uni. **6.** a îmbrățișa/a susține o cauză/o idee. **II.** *vr.* **1.** a se căsători; *(dial.) ~-si di uno, ~-si di una opinione* a urma în totul pe cineva, a urma o idee. **2.** *(fig.)* a fi unit.

sposàto **I.** *part. tr.* de la s p o s a r e. **II.** *adj.* **1.** căsătorit. **2.** îmbinat; unit.

sposeréccio *adj.* nupțial; matrimonial.

sposìna *s.f.* **1.** (tînără) mireasă. **2.** *(înv.)* novice (care se pregătește pentru călugărie).

spóso *s.m.* **1.** mire; *l'arrivo dello ~* sosirea mirelui; *(la pl.)* miri; *ecco/evviva gli ~!* iată/trăiască mirii!; *promesso ~* logodnic; *i promessi ~-i* logodnicii; *~ della Chiesa* Cristos. **2.** soț tînăr. **3.** *(la pl.)* soți tineri (abia căsătoriți).

spossaménto *s.m.* epuizare, extenuare. *SIN. debilitamento.*

spossànte *adj.* epuizant, extenuant, foarte obositor; *viaggio ~* călătorie epuizantă. *SIN. estenuante, snervante.*

spossàre **I.** *vt.* a obosi; a epuiza, a extenua; *la malattia lo ha spossato* boala l-a vlăguit; *attesa che spossa* așteptare obositoare; *~ la terra* a vlăgui pămîntul. *SIN. estenuare, fiaccare, sfinire.* **II.** *vr.* a se istovi, a se extenua.

spossatézza *s.f.* epuizare, extenuare. *SIN. prostrazione, debilitazione.*

spossàto *adj.* extenuat, vlăguit, sfîrșit.

spossessàre **I.** *vt.* a deposeda. **II.** *vr.* a renunța, a se lipsi; *si è dovuto ~ di tutto* a fost nevoit să se lipsească de tot ce avea.

spostaménto *s.m.* mutare; deplasare.

spostàre **I.** *vt.* **1.** a muta/a deplasa/a schimba din loc; *~ una poltrona* a muta un fotoliu din loc. *SIN. smuovere, rimuovere.* **2.** *(muz.)* a transpune (în alt ton). **3.** a ruina; a sărăci; *è una spesa che ci sposta* e o cheltuială care ne ruinează. **4.** *(chim.)* a substitui (un element). **II.** *vr.* **1.** a se deplasa; a se muta din loc. **2.** a se declasa, a decădea. **3.** a se ruina, a sărăci.

spostàta *s.f.* deplasare ușoară.

spostàto **I.** *part. tr.* de la s p o s t a r e. **II.** *adj.* **1.** mutat; schimbat; *ora ~-a* oră nepotrivită. **2.** deplasat. **III.** *s.m.* declasat, ratat.

spostatùra *s.f.* **1.** deplasare/mutare din loc. **2.** *(tosc.)* mojicie.

spotestàre *vt. v.* s p o d e s t a r e.

spràngа *s.f.* **1.** bară, drug; proptea la ușă; *~ in bocca!* nici o vorbă! **2.** braț de balanță. **3.** sîrmă cu care se repară vasele sparte. **4.** *(înv.)* beteală. **5.** *(înv.)* cataramă.

sprangàlo, -ài, *s.m.* tinichigiu ambulant (care drege vasele).

sprangàre *vt.* **1.** a baricada; *~ la porta* a baricada ușa. **2.** a repara vasele (cu sîrmă). **3.** a lovi/a bate cu parul.

sprangatùra *s.f.* **1.** baricadare; închidere cu drugi. **2.** reparare de vase sparte (cu sîrmă).

spranghétta *s.f.* **1.** bară mică. **2.** durere de cap.

spràtto *s.m. (iht.)* pește înrudit cu heringul *(Clupea sprattus).*

sprazzàre *vt., vi. (a)* a stropi.

spràzzo *s.m.* **1.** stropire, stropeală. **2.** scînteiere, fulgerare (de lumină); *uno ~ di sole/d'ingegno* o scînteiere a soarelui/de inteligență; *uno ~ di gioia* o izbucnire de bucurie; *a ~-i* din moment în moment.

sprecaménto *s.m.* risipă, irosire, consum inutil.

sprecàre **I.** *vt.* a cheltui; a risipi, a irosi; *~ denaro* a cheltui bani; *~ il tempo* a pierde timpul; *~ le forze* a-și irosi forțele; *~ il fiato* a vorbi la pereți. *SIN. sciupare.* **II.** *vr.* **1.** a-și cheltui/a-și irosi puterea; a-și irosi timpul; a se irosi. **2.** *(ironic)* a se ruina; *non ti sei sprecato con questo regalo* nu te-ai prea ruinat cu cadoul acesta; *non ti sei sprecato!* nu te-ai prăpădit cu firea!

sprecàto **I.** *part. tr.* de la s p r e c a r e. **II.** *adj.* irosit, prăpădit degeaba; *è fatica ~-a* e o încercare inutilă; *è tempo ~* e vreme pierdută. *SIN. sciupato.*

sprèco, *sprèchi,* *s.m.* risipă; cheltuială; irosire; *~ di energia* risipă de energie. *SIN. dispendio, sperpero, dissipazione.*

sprecóne, -óna *s.m.* și *f.* cheltuitor; risipitor. *SIN. sciupone.*

spregévole *adj.* demn de dispreț. *SIN. ignobile, indegno.*

spregevolménte *adv.* (în mod) demn de dispreț; (în mod) disprețuitor.

spregiàre *vt.* a disprețui; a nu prețui. *SIN. disprezzare.*

spregiativo **I.** *adj.* depreciativ. **II.** *s.m. (gram.)* peiorativ.

spregiatóre, -trice *adj., s.m.* și *f. (lit.)* disprețuitor.

sprègio *s.m. (lit.)* **1.** dispreț; *~ del pericolo* dispreț față de pericol; *avere in ~* a disprețui. **2.** gest de dispreț; *far degli ~-i* a se purta urît.

spregiudicàre **I.** *vt. (rar)* a elibera/a scăpa de prejudecăți. **II.** *vr.* a renunța la prejudecăți.

spregiudicataménte *adv.* fără prejudecăți, fără idei preconcepute.

spregiudicatézza *s.f.* lipsă de prejudecăți.

spregiudicàto I. *part. tr.* de la s p r e g i u d i c a r e. II. *adj.* 1. fără prejudecăţi. 2. fără idei preconcepute; imparţial. 3. cinic, fără scrupule.

sprèmere *vt.* 1. a stoarce; ~ *un'arancia* a stoarce o portocală; *(fig.)* ~ *le lacrime* a stoarce lacrimi; ~ *denaro da* a stoarce de bani; ~ *il popolo con le tasse* a stoarce poporul de impozite. 2. *(înv.)* a exprima.

spremiagrùmi *s.m.* storcător de citrice. *SIN. spremilimoni.*

spremifrùtta *s.m. (buc.)* storcător de fructe.

spremilimóni *s.m. invar.* storcător de lămîi. *SIN. spremiagrumi.*

spremitóio, *-ói, s.m.* presă/teasc de stors fructe etc.

spremitóre *s.m.* teasc (în industria hîrtiei).

spremitùra *s.f.* 1. stoarcere. 2. zeamă stoarsă, suc.

spremùta *s.f.* stoarcere; ~ *di limone* limonadă; ~ *d'arancio* oranjadă.

spremùto I. *part. tr.* de la s p r e m e r e. II. *adj.* stors; *essere un limone* ~ a fi stors ca o lămîie, a fi vlăguit.

spretàre I. *vr.* a se răspopi. II. *vt.* a scoate din preoţie.

spretàto *adj.* răspopit.

sprèto *s.m. (rar, mai ales jur.)* dispreţ; *in* ~ *al regolamento* împotriva regulamentului.

sprezzaménto *s.m.* dispreţuire.

sprezzànte *adj.* dispreţuitor; *atteggiamento/persona* ~ atitudine/persoană dispreţuitoare. *SIN. disdegnoso; sdegnoso.*

sprezzanteménte *adv.* cu dispreţ.

sprezzàre *vt., vr. (lit.)* a (se) dispreţui. *SIN. sdegnare.*

sprezzatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* dispreţuitor.

sprezzatùra *s.f.* 1. dispreţuire. 2. dezinvoltură; atitudine de nepăsare şi dispreţ faţă de forme/de convenţii etc. 3. neglijenţă.

sprézzo *s.m. (lit.)* dispreţ; trufie; aroganţă; *trattare con* ~ a trata cu dispreţ.

sprigionaménto *s.m.* 1. eliberare din închisoare. 2. descătuşare. 3. degajare puternică (de gaze, căldură etc.).

sprigionàre I. *vt. (rar)* 1. a elibera din închisoare. *SIN. scarcerare.* 2. a descătuşa. 3. a emana, a degaja; *la stufa sprigiona fumo* soba scoate fum. II. *vr.* a se degaja cu putere, a emana.

sprillàre *vi. (e)* a ţîşni.

sprìllo *s.m.* ţîşnitură subţire.

sprimacciàre *vt.* a scutura, a bate (o pernă); a umfla puful din perne.

springàre *vt. (lit.)* 1. a bălăbăni picioarele. 2. a da/a lovi cu piciorul.

sprint *s.m. (sport)* sprint. *SIN. scatto, spunto.*

sprizzàre I. *vt.* a stropi mărunt, a şpriţui. II. *vi. (e)* a ţîşni; *il sangue sprizzava dalla ferita* sîngele ţîşnea din rană. *SIN. scaturire, zampillare.*

sprìzzo *s.m.* (şi *fig.*) ţîşnitură; *uno* ~ *d'acqua* o ţîşnitură de apă; *uno* ~ *di gioia* un licăr de bucurie. *SIN. spruzzo, lampo.*

sprócco, *spròcchi, s.m.* vlăstar, mlădiţă.

sprofondaménto *s.m.* prăbuşire; cufundare.

sprofondàre I. *vt.* 1. a scufunda. 2.. a ruina. II. *vi. (e), vr.* 1. a se prăbuşi; a se scufunda; ~*-si in una poltrona* a se scufunda în fotoliu; ~*-si in riverenze* a face nenumărate plecăciuni. 2. a sărăci; a se ruina. 3. *(fig.)* a se adînci, a se cufunda; ~*-si nella lettura* a se adînci în lectură.

sprofondàto I. *part. tr.* de la s p r o f o n d a r e. II. *adj.* 1. scufundat; aşezat adînc. 2. fără fund; adînc; *ricco* ~ putred de bogat. 3. dens; adînc; nepătruns.

sproloquiàre *vi.* a vorbi fără a spune nimic, a face poliloghie.

sprolòquio *s.m.* 1. poliloghie, vorbă lungă. 2. logos.

sprolungàre *vt.* 1. a prelungi. 2. a alungi.

sprométtere *vt.* a-şi retrage promisiunea.

spronàia *s.f.* rană (făcută cu pintenul).

spronàio, *-ài, s.m.* 1. fierar/meşter care face pinteni. 2. curelar (care face hamuri etc.).

spronàre I. *vt.* 1. a da pinteni; ~ *le scarpe* a merge pe jos. 2. a sprijini (un zid). 3. a îmboldi; a stimula; ~ *uno a lavorare* a îmboldi pe cineva la treabă. 4. a incita, a aţîţa. II. *vi. (a)* a se grăbi.

spronàta *s.f.* 1. înţepătură/lovitură de pinten. 2. îmboldire; stimulare; aţîţare. 3. dojană.

spróne *s.m.* 1. pinten; *dare di* ~ *al cavallo* a da pinteni calului; *a* ~ *battuto* în mare viteză. 2. vîrf de fier (la o măciucă). 3. pinten de cocoş; *(bot.)* ~*di cavaliere* surguci *(Delphinum Ajacis).* 4. *(fig.)* stimulent; *il suo esempio ti farà da* ~ exemplul său îţi va servi ca stimulent. *SIN. stimolo.* 5. ac de albină. 6. labă (de cîine). 7. *(arhit.)* contrafort. 8. *(bot., agr.)* boală a cerealelor, produsă de cornul-secarei. 9. disc; rotiţă (de tăiat aluat etc.). 10. umăr de cămaşă (bărbătească).

spronèlla *s.f. v.* s p e r o n e l l a.

spropiàre *vt., vr. (vulg.) v.* s p r o p r i a r e.

sproporzionàle *adj.* disproporţionat.

sproporzionalità *s.f.* disproporţie.

sproporzionataménte *adv.* (în mod) disproporţionat, nerespectînd proporţiile; în mod excesiv, exagerat.

sproporzionàre *vt.* a face să devină disproporţionat; a anula o proporţie existentă.

sproporzionàto *adj.* 1. disproporţionat. 2. excesiv; *prezzo* ~ preţ exagerat. *SIN. spropositato.*

sproporzióne *s.f.* disproporţie.

spropositàre *vi. (a)* 1. face erori grosolane. 2. a spune prostii.

spropositataménte *adv.* în mod excesiv/exagerat; disproporţionat; enorm.

spropositàto I. *part. tr.* de la s p r o p o s i t a r e. II. *adj.* 1. greşit; discorso ~ discurs plin de greşeli. *SIN. madornale.* 2. inoportun, fără rost. 3. ciudat, bizar; extravagant. 4. *(glumeţ)* mare, excesiv; *ricco* ~ putred de bogat. 5. disproporţionat; *orecchie* ~*-e* urechi disproporţionate. *SIN. sproporzionate.*

spropósito *s.m.* 1. greşeală mare/grosolană; prostie; inepţie, enormitate; *ha fatto lo* ~ *di non accettare* a făcut prostia să nu primească; *dire degli* ~*-i* a spune inepţii; *uno* ~ *madornale* o greşeală grosolană; *dire/fare un sacco di* ~*-i* a spune/a face o groază de tîmpenii/prostii; *a* ~ în mod inoportun; *parlare a* ~ a vorbi/a spune ce nu trebuie, a da cu bîta-n baltă; *far dire uno* ~ a face să spună o vorbă urîtă/îndrăzneaţă. 2. cantitate enormă. 3. preţ exorbitant; *l'ho pagato uno* ~ am plătit/m-a costat cît nu face. 4. *(la pl.)* joc de copii (cu gajuri).

spropriàre *vt., vr.* a expropria.

spropriazióne *s.f.* expropriere; deposedare.

sprò'prio *s.m.* 1. expropriere; deposedare. 2. cheltuială excesivă.

sprosciugàre *vt. (pict.)* a muia cu terebentină (culorile prea uscate).

sprovincializzàre *vt., vr.* a (se) desprovincializa.

sprovvedére I. *vt. (rar)* 1. a dezarma; a lăsa fără apărare. 2. a despuia. II. *vr.* 1. a se lipsi de cele necesare. 2. a rămîne fără un mijloc de apărare.

sprovvedutaménte *adv.* 1. imprudent. 2. (în mod) neprevăzut, pe neaşteptate.

sprovvedutézza *s.f.* lipsă de pregătire în fața unei situații, lipsă de curaj.
sprovvedùto *adj.* **1.** neaprovizionat, lipsit de; *~ di denaro* lipsit de bani. **2.** lipsit de; nepregătit; *un lettore ~* un cititor nepregătit; *~ com'è* naiv cum este; *(substantivat); è uno ~ di fronte alla vita* e un om dezarmat în fața vieții. *SIN. impreparato.*
sprovvisto I. *part. tr.* de la sprovvedere. **II.** *adj.* **1.** nepregătit; *(loc. adv.) alla ~-a* pe neașteptate, pe nepregătite. **2.** neaprovizionat; lipsit de; *~ di legna* fără/lipsit de lemne; *alla ~-a* pe negîndite/neașteptate. *SIN. sfornito, privo.*
spruzzàglia *s.f.* **1.** stropeală. **2.** burniță, bureală.
spruzzàre *vt.* **1.** a stropi; *~ il bucato/le piante* a stropi rufele/plantele. **2.** a presăra cu; *~ di zucchero* a presăra cu zahăr. *SIN. schizzare.*
spruzzàta *s.f.* **1.** stropeală, stropit; *dare una ~ai panni* a stropi rufele. **2.** ploaie măruntă, burniță.
spruzzatóio *s.m.* spruzzatore.
spruzzatóre *s.m.* **1.** pulverizator. *SIN. polverizzatore, nebulizzatore.* **2.** *(auto.) ~ del carburatore* jiclor.
spruzzatùra *s.f.* **1.** stropire, stropeală. **2.** strop; stropitură.
spruzzètta *s.f. (chim.)* pisetă (instrument de laborator).
sprùzzo *s.m.* **1.** strop, picătură. **2.** stropitură ușoară. *SIN. schizzo.*
spruzzolàre I. *vi. (e, a)* a bura, a burnița. **II.** *vt.* a stropi.
spruzzolàta *s.f.* ploaie măruntă, burniță.
spruzzollo *s.m.* stropire, stropeală continuă.
sprùzzolo *s.m.* **1.** stropeală, ploaie scurtă. **2.** mic ajutor.
spubblicàre, spublicàre *vt.* **1.** a defăima public. **2.** a publica.
spudorataménte *adv.* fără rușine, cu nerușinare; fără pudoare.
spudoratézza *s.f.* nerușinare; lipsă de pudoare. *SIN. inverecondia.*
spudoràto *adj., s.m.* nerușinat; impertinent. *SIN. impudente, svergognato.*
spùgna *s.f.* **1.** *(zool.)* burete *(Spongia officinalis); divenire una ~* a fi îmbibat cu apă; *passar la ~* a șterge cu buretele; *dare un colpo di ~ su qualcosa* a trage cu buretele peste ceva, a șterge. **2.** *(arhit., la pl.)* travertin. **3.** *(text.)* țesătură eponjată.
spugnàre *vt.* a curăța cu buretele; *~ i vetri* a spăla geamurile.
spugnàta *s.f.* ștersătură de burete.
spugnatùra *s.f. (med.)* spălare/udare cu buretele rece.
spugnòlo *s.m. (bot.)* ciuciulete *(Morchella esculenta).*
spugnòne *s.m.* piatră albă de Volterra (din care se face ipsos).
spugnosità *s.f.* **1.** spongiozitate. **2.** *(la pl.)* substanțe spongioase.
spugnóso *adj.* spongios, buretos; *pietra ~-a* piatră spongioasă.
spùla *s.f.* scîndură (pe care se alege orezul).
spulàre *vt.* a vîntura/a curăța de pleavă.
spulatùra *s.f.* curățare de pleavă.
spulciàre *vt.* **1.** a purica. **2.** *(fig.)* a cerceta cu atenție, a compulsa; *~ un testo* a cerceta în amănunt un text.
spulciatùra *s.f.* **1.** despuricare, puricare. **2.** *(fig.)* compulsare, cercetare (de documente etc.).
spulezzàre *vi. (e)* **1.** *(pop.)* a alerga/a fugi nebunește, a goni. **2.** *(fig., glumeț)* a da din coadă.
spulézzo *s.m.* fugă, goană.
spulìre *vt. (rar)* **1.** a curăța perfect, a lustrui. **2.** a face să dispară luciul; a face opac.
spulizzìre *vt.* a curăța/a lustrui cu grijă; *~ un patrimonio* a plăti toate datoriile.
spùma *s.f.* spumă; *la ~ delle onde* spuma valurilor; *~ di carne* sufleu de carne; *(miner.) ~ di mare* spumă-de-mare, silicat de magneziu.
spumànte I. *adj.* spumos. **II.** *s.m.* vin spumos; *~ italiano* șampanie.
spumàre *vi. (a)* **1.** a face spumă; *questa birra non spuma troppo* berea asta nu prea face spumă. **2.** *(fig.)* a spumega; *~ dalla rabbia* a spumega de mînie.
spumeggiàre *vi. (a)* a spumega.
spùmeo *adj. (lit.)* spumegător, spumos.
spumóne *s.m.* **1.** prăjitură cu frișcă sau albuș de ou. **2.** înghețată din frișcă.
spumosità *s.f.* **1.** însușirea de a fi spumos; înfățișare spumoasă. **2.** părți spumoase.
spumóso *adj.* spumos.
spùnta *s.f. (ec.)* **1.** pontare; *fare la ~* a ponta. **2.** birou de pontare. **3.** pontaj.
spuntàre I. *vt.* **1.** a rupe vîrful; *~ il lapis* a rupe vîrful creionului. **2.** a tăia, a reteza; a scurta; a rotunji; *~ i capelli/i baffi* a scurta părul/mustățile; *~ i rami* a tăia crengile; *~ un sigaro* a tăia vîrful unui trabuc. **3.** a scoate, a desface, a desprinde; *~ un nastro* a desface o fundă; *~ un fermaglio* a scoate o agrafă/cataramă/broșă. **4.** a birui, a izbuti; *~ una difficoltà* a trece peste/a depăși o greutate/dificultate; *(rar) ~ qualcuno* a îndupleca pe cineva; *~-la* a izbuti, a reuși; *fino alla fine l'ha spuntata* pînă la urmă a scos-o la capăt. **5.** *(mil.)* a respinge inamicul; a-l obliga să-și părăsească pozițiile. **6.** a lăsa în urmă un loc, a trece de, a-l depăși. **7.** a micșora. **8.** a bifa; *~ un elenco/le fatture* a bifa o listă/facturile. **9.** *(mec.)* a porni, a demara; *la slitta ha spuntato* sania și-a dat drumul/a pornit-o. **II.** *vi. (e)* **1.** a ieși, a încolți, a apărea, a răsări; *nuove foglie stanno spuntando* frunze noi stau să iasă; *~ un dente* a ieși/apărea un dinte; *~ un sorriso* a se ivi un surîs; *~ il sole* a răsări soarele; *~ il grano* a încolți grîul; *cominciava a ~ una scienza dell'uomo e della natura* începea să apară/își făcea apariția o știință a omului și a naturii. **2.** a se ivi brusc, a țîșni, a apărea; *spuntò da un cespuglio* s-a ivit/a țîșnit dintr-un tufiș; *e tu da dove spunti?* iar tu de unde ai apărut? **3.** a răsări, a se ivi, a apărea; *una lacrima gli spuntò dagli occhi* o lacrimă i s-a ivit din ochi; *il sole spunta* soarele răsare; *spunta il giorno* se face ziuă. **III.** *vr.* **1.** a se rupe/a se toci vîrful; *nel cadere la matita si è spuntata* în cădere s-a rupt vîrful creionului. **2.** *(fig.)* a dispărea, a se toci, a fi dat uitării; *la sua rabbia si spuntò di colpo* mînia i-a trecut din senin; *la calunnia si spunta* calomnia își pierde efectul.
spuntàta *s.f.* **1.** tăiere (a vîrfului); rotunjire, tundere; *dare una ~ ai capelli* a-și scurta părul. **2.** *(ec.)* pontaj, pontare.
spuntàto I. *part tr.* de la spuntare. **II.** *adj.* **1.** fără vîrf; cu vîrful rupt/ciuntit. **2.** răsărit, apărut, ivit. **3.** *(muz.)* micșorat. **4.** *(despre vin)* oțetit, acrit.
spuntatùra *s.f.* **1.** tocire; rupere de vîrf. **2.** rotunjire, scurtare a părului. **3.** *(la pl.)* chiștoc, muc de țigară. **4.** rămășiță de carne (care se vinde). **5.** pontare.
spuntellàre *vt.* a lua proptelele (de la un zid etc.).
spuntèrbo *s.m.* vîrf din altă pieje (la o gheată).
spuntìno *s.m.* gustare între mese.
spùnto[1] *s.m.* **1.** acrire (a vinului); *prendere lo ~* a se oțeti. **2.** *(muz.)* prima măsură, măsură de început; *dare lo ~* a indica primele note. **3.** *(teatru)* pri-

mele/ultimele cuvinte (la o replică). **4.** punct de plecare, început (la un discurs/o scriere); *prendere lo* ~ a folosi prilejul, a pleca de la, a lua ca pretext, a porni de la (spre a începe o expunere). **5.** *(despre vin)* acreală; *questo vino ha un po' di* ~ vinul acesta e puțin oțetit. **6.** *(sport)* sprint; ~ *finale* sprint final. *SIN. scatto.* **7.** *(mec.)* pornire, demaraj; *macchina dotata di uno* ~ *brillante* mașină (dotată) cu un demaraj grozav.

spùnto² *adj. (înv.)* palid; slab.

spuntonàta *s.f.* lovitură de suliță.

spuntóne *s.m.* **1.** *(ist.)* suliță mică. **2.** vîrf mare (de fier). **3.** *(înv.)* ac de viespe.

spunzecchiàre *vt. (pop.)* a înțepa.

spunzonàre *vt.* **1.** a lovi/a împunge cu pumnul/cotul/genunchiul. **2.** a da bobîrnace. **3.** a împinge cu forța; a îmboldi.

spunzóne *s.m.* **1.** vîrf gros de fier (foarte ascuțit). **2.** lovitură (de pumn/coate). **3.** bobîrnac. **4.** ghimpe, spin.

spurgaménto *s.m.* **1.** curățire, desfundare (de canale etc.); vidanjare. **2.** expectorație.

spurgàre I. *vt.* **1.** a curăța, a desfunda; ~ *la fogna* a desfunda canalul. **2.** a curăța de nămol, a draga. **3.** a expectora. **II.** *vi. (a), vr* a expectora. **III.** *vr.* a se dezvinovăți.

spùrgo, *spùrghi, s.m. (mai ales la pl.)* **1.** expectorație, flegmă. **2.** curățare, desfundare, dragare; vidanjare.

spùrio *adj.* **1.** nelegitim, bastard. **2.** neautentic; *(anat.) costole* ~*-e* ultimele coaste. **3.** fals; nedovedit; apocrif.

sputacchiàre I. *vi. (a; depr.)* a scuipa des; a stropi, a scuipa (cînd vorbești). **II.** *vt.* a scuipa în față.

sputacchièra *s.f.* scuipătoare.

sputacchina *s.f.* greieraș *(Ptyelus spumarius).*

sputàcchio *s.m. (depr.)* scuipat gros.

sputapépe *s.m. (pop.)* persoană răutăcioasă/caustică/cu limba ascuțită, viespe.

sputàre *vt., vi. (a)* a scuipa; ~ *il nocciolo* a scuipa sîmburele; ~ *addosso/in faccia* a scuipa în față, a insulta; ~ *bile/fiele/veleno* a împroșca cu venin, a fi un otrăvit/acrit; ~ *tondo* a-și da aere; ~ *sentenze* a face pe deșteptul; ~ *dolce* a se preface calm; ~ *i polmoni* a tuși tare; ~ *umore/salsedine* a transpira.

sputasénno *s.m.* și *f.* om încrezut/sentențios; pedant.

sputasentènze *s.m.* și *f. invar.* om afectat/grav; pedant.

sputàto I. *part. tr.* de la s p u t a r e. **II.** *adj. (pop., fig.)* clar, evident; *essere nato e* ~ a semăna leit cu.

sputatóndo *s.m. invar. (depr.)* persoană care-și dă aere.

spùto *s.m.* scuipat; spută, salivă, ~ *nero* fiere: *stimare una cosa uno* ~ a nu da două parale pe cineva; *cosa fatta con lo* ~ lucru de mîntuială; *(fig.) essere appiccicato con lo* ~ a atîrna de un fir de păr.

sputtanàre I. *vt.* a bîrfi, a împroșca cu noroi. **II.** *vr.* **1.** a se prostitua. **2.** a-și pierde reputația.

sputtanàto *adj.* obscen. *SIN. scurillo.*

spùzza *s.f. (înv.)* miros urît.

squàcquera *s.f. (rar)* diaree.

squacqueràre I. *vi. (fam., depr.)* a avea diaree. **II.** *vt. (depr.)* a-și da drumul, a spune tot; a sporovăi, a trăncăni.

squacqueratamènte *adv.* **1.** *(*în mod) nepoliticos, necuviincios, fără frîu. **2.** în față; fără ocolișuri, de-a dreptul.

squacqueràto *adj.* **1.** moale; lipicios. **2.** nepoliticos; nerușinat; *risa* ~*-e* rîsete deșănțate.

squadernàre I. *vt.* **1.** a răsfoi. **2.** a deschide la o anumită pagină. **3.** a pune sub ochi, a arăta. **4.** a spune deschis; ~ *ogni cosa* a o spune pe șleau. **5.** a deschide larg/a căsca ochii etc. **6.** a descoase (cotorul la o carte). **II.** *vr.* a se etala.

squàdra *s.f.* **1.** echer; *a* ~ în unghi drept; *essere in* ~ a fi pe perpendiculară; *essere fuor di* ~, *uscir di* ~ a fi în neregulă/dezordine; *sopra* ~ (unghi) obtuz. **2.** dreptar (unealtă de tîmplar etc.). **3.** *(poetic, la pl.)* armată; *a* ~*-e* în rînduri ordonate **4.** *(mec.)* vinclu. **5.** *(mil.)* grupă; ~ *fucilieri/mitraglieri* grupa de pușcași/mitraliori; ~ *militare* grupă de militari. **6.** echipă; brigadă; *una* ~ *d'operai* o echipă de muncitori; *(în expr.)* ~ *mobile* brigadă mobilă a poliției judiciare; ~ *del buon costume* brigadă de moravuri. **7.** *(mar.)* escadră. **8.** *(av.)* escadrilă. **9.** *(sport)* echipă; ~ *di calcio/nazionale* echipă de fotbal/națională. **10.** *(pol.)* grupă teroristă fascistă; ~ *d'azione fascista* grupa de asalt fascistă.

squadràccia *s.f.* **1.** bandă de tîlhari/răufăcători/huligani. **2.** *(ist., depr., la pl.)* grupă de asalt fascistă/huligani/teroriști.

squadràra *s.f.* plasă de pescuit (fixă).

squadràre *vt.* **1.** a trasa/a delimita/a obține forme geometrice în unghiuri drepte; ~ *il foglio da disegno* a face chenarul unei foi de desen. **2.** a tăia, a fasona, a da formă pătrată; ~ *un pezzo di marmo* a fasona în pătrat o bucată de marmură. **3.** a împărți/a distribui în forme geometrice; ~ *il terreno* a parcela. **4.** *(fig.)* a măsura cu privirea/din ochi; ~ *da capo a piedi* a măsura din cap pînă în picioare. **5.** *(înv.)* a face bucăți, a sfîșia.

squadràto *adj.* tăiat în patru colțuri; pătrat.

squadratóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** pietrar, cioplitor în piatră. **2.** *(înv.)* observator; măsurător.

squadratùra *s.f.* ecarisare.

squadriglia *s.f.* **1.** echipă mică. **2.** *(av.)* escadrilă. **3.** *(mar.)* divizion.

squadriglière *s.m.* soldat dintr-o escadrilă.

squadrismo *s.m. (pol.)* **1.** organizație fascistă a grupelor de asalt. **2.** *(fig.)* huliganism; fascism.

squadrista, -isti, *s.m. (pol.)* **1.** membru al unui grup de asalt fascist. **2.** *(fig.)* huligan; fascist.

squadristico *adj.* terorist; huliganic; *violenza* ~*-a* violența grupărilor teroriste.

squàdro¹ *s.m. (tehn.)* **1.** ecarisare. **2.** *(rar)* escadră.

squàdro² *s.m.* specie de pește cartilaginos *(Squatina angelus). SIN. angelo di mare, pesce angelo.*

squadronàre *vt.* a grupa în escadroane.

squadróne *s.m.* **1.** *(mil.)* cavalerie, escadron. **2.** sabie de cavalerist.

squagliaménto *s.m.* **1.** topire; lichefiere. **2.** fugă, dispariție, eschivare.

squagliàre I. *vt.* a topi; a lichefia; ~ *il burro* a topi untul. **II.** *vr.* **1.** a se topi; *la neve/il gelato si squaglia* zăpada/înghețata se topește. **2.** *(fam., glumeț)* a o șterge, a se eschiva, a dispărea; ~*-sela* a o șterge englezește; *i ladri se la sono squagliata* hoții au întins-o/au șters-o

squalifica *s.f.* descalificare.

squalificàre I. *vt.* **1.** *(sport)* a descalifica. **2.** a dezonora, a discredita. **II.** *vr. (sport)* a se descalifica.

squalificazióne *s.f. v.* s q u a l i f i c a.

squallènte *adj. (lit., rar) v.* s q u a l l i d o.

squallidézza *s.f.* **1.** mizerie, sărăcie; tristețe. **2.** paloare.

squàllido *adj.* **1.** mizer, sărac; trist; posomorît. **2.** palid; descărnat. **3.** dezolat; dezolant.
squallòre *s.m.* **1.** tristeţe, dezolare; mizerie, sărăcie. **2.** paloare.
squàlo *s.m. (iht.)* specie de rechin *(Selachoidei)*.
squàma, *(dial.)* **squàmma** *s.f.* **1.** solz. **2.** frunză (în formă de solz). **3.** *(med.)* coajă (de piele); scamă.
squamàre, *(dial.)* **squammàre** **I.** *vt.* a curăţa de solzi. **II.** *vr.* **1.** a pierde solzii. **2.** *(despre piele)* a se coji, a se descuama.
squamigero *adj.* cu solzi.
squamóso *adj.* **1.** solzos. **2.** cu coji; cu cruste.
squàmula *s.f.* solzişor.
squarciacuòri *s.f. (glumeţ)* femeie frumoasă.
squarciagóla *s.f. (în loc. adv., despre glas)* *a ~* tare, cu glas puternic, cît poate, cît îl ţine gura; ca din gură de şarpe.
squarciaménto *s.m.* sfîşiere; rupere.
squarciàre **I.** *vt.* **1.** a rupe; a sfîşia. *SIN. sbranare, lacerare.* **2.** a deschide tare, a căsca (gura). **3.** *(înv.)* a smulge (păr, piele). **II.** *vr.* a se rupe, a se despica.
squarciasàcco *s.m. (în loc. adv.)* *guardare a ~* a se uita pieziş/cu duşmănie/urît.
squarciàto **I.** *part. tr.* de la squarciare. **II.** *adj.* **1.** sfîşiat; rupt. **2.** *(despre gută)* largă, căscată. **3.** *(despre voce)* ascuţită, aspră. **4.** exagerat, excesiv.
squarciatùra *s.f.* ruptură; despicătură.
squarciavènto *s.m. (înv.)* fanfaron.
squarcìna *s.f. (ist.)* cuţit, sabie (de bandit, de mercenar etc.).
squàrcio, -àrci, *s.m.* **1.** ruptură; tăietură, despicătură. **2.** rană adîncă. **3.** fîşie, bucată ruptă. **4.** pasaj, fragment. *SIN. stralcio, brano.*
squarcióne, -óna *s.m.* şi *f.* fanfaron.
squarquòio *adj.* **1.** bătrîn, decrepit, neputincios. **2.** murdar; respingător.
squarràto *adj. (rar)* care graseiază.
squarsaménto *s.m.* **1.** îmbucătăţire, tăiere în bucăţi (a unui animal). **2.** *(ist.)* rupere/spintecare în patru bucăţi (a unui osîndit la moarte).
squartanùgoli *s.m. (înv.)* fanfaron, lăudăros.
squartàre *vt.* **1.** a tăia/a spinteca în sferturi; a îmbucătăţi (animale); *~ un agnello* a tăia un miel. **2.** *(ist.)* a rupe/a spinteca în patru bucăţi (un osîndit la moarte).
squarticcio *s.m. (bot.)* înmulţire printr-o parte/un sfert de rădăcină.
squartatóio, -ói, *s.m.* cuţit de măcelărie.
squartatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** care împarte în patru; care îmbucătăţeşte; *Jack lo Squartatore* Jack spintecătorul. **2.** parlagiu.
squartatùra *s.f.* sfîşiere; tăiere în patru; ciopîrţire.
squàrto *s.m.* sfîşiere; tăiere în patru; ciopîrţire; *legna di ~* lemne despicate; *condannato allo ~* condamnat la osînda spintecării în patru.
squartóre *s.m.* aşchie groasă (de trunchi).
squartucciàre *vi. (a)* a vinde vinul cu sfertul/cu paharul.
squasìllo *s.m. (rar)* fason, moft, fiţă.
squasimodèo **I.** *s.m. (înv.)* **1.** om prost/nătîng/neghiob. **2.** *(la pl.)* mofturi, fiţe. **II.** *interj. (înv.)* Doamne Dumnezeule!
squassaménto *s.m.* zguduire, zgîlţîire; zguduitură.
squassapennàcchi *s.m. invar. (înv.)* soldat încrezut/fanfaron.
squassàre *vt.* a scutura, a zgîlţîi, a zgudui, a hîţîna.
squàsso *s.m.* zguduitură puternică, zgîlţîitură.
squataròla *s.f. (ornit.)* ploier argintiu *(Fringa squatarola)*.
squatìna *s.f. (zool.)* specie de rechin.
squatràre *vt. (înv.)* **1.** a ciopîrţi, a sfîşia; a îmbucătăţi. **2.** a scruta; a observa.
squattrinàre[1] **I.** *vt.* **1.** a număra ban cu ban. **2.** a fi/a lăsa lefter. **II.** *vi. (a)* **1.** a se scumpi (la cumpărarea unui lucru). **2.** a cheltui mult. **3.** a face paradă, a-şi etala bogăţia. **III.** *vr.* a rămîne fără bani.
squattrinàre[2] *vt. (fam., dial.)* a cerceta, a examina, a privi atent.
squattrinàto *adj., s.m.* şi *f.* **1.** lefter, fără bani. **2.** *(depr.)* sărăntoc; *ho sposato uno ~* m-am măritat cu un coate-goale.
squeraruòlo *s.m.* muncitor (care construieşte, repară bărci).
squèro *s.m. (dial.)* şantier de construit/reparat bărci.
squilibràre *vt., vr.* **1.** a (se) dezechilibra. *SIN. sbilanciare.* **2.** a sărăci.
squilibràto *adj., s.m.* dezechilibrat.
squilìbrio *s.m.* dezechilibru. *SIN. sbilancio.*
squilla[1] *s.f.* **1.** clopot mic de turn. **2.** clopoţel, zurgălău. **3.** *(poetic)* clopot *(în general)*. **4.** *(bis.)* clopot de vecernie. **5.** sunet/dangăt de clopot.
squilla[2] *s.f.* **1.** *(bot.)* ceapă-de-mare *(Squilla maritima)*. **2.** *(înv., zool.)* specie de rac *(Squilla mantis)*.
squillànte *adj.* **1.** răsunător. **2.** *(fig., despre o culoare)* ţipător, frapant.
squillàre **I.** *vi. (a)* **1.** a suna, a răsuna; *squilla il telefono* sună telefonul; *le trombe squillano* trompetele răsună. **2.** *(înv.)* a şuiera. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a scoate un sunet. **2.** a arunca.
squillo *s.m.* sunet, răsunet (de clopot/clopoţel/sonerie/trompetă).
squinanzìa *s.f. (înv.)* anghină.
squìnci *adv. (în loc. adv.)* *parlare/vestire in ~ e quindi* a vorbi/a se îmbrăca cu eleganţă afectată.
squìncio *adj.* cruciş; pieziş; oblic; *guardare di ~* a privi cruciş.
squinternàre *vt.* **1.** a desface în fascicule (o carte). **2.** *(fig.)* a năuci, a zăpăci; *la notizia mi ha squinternato* vestea m-a dat peste cap.
squinternàto **I.** *part. tr.* de la squinternare. **II.** *adj.* **1.** *(despre o carte, un caiet)* rupt, cu foile rupte/ferfeniţă. **2.** *(fig.)* detracat.
squisitaménte *adv.* în mod elegant, cu rafinament.
squisitézza *s.f.* **1.** gust excelent; *la ~ di un vino* gustul excelent al unui vin. **2.** delicateţe, fineţe; *~ d'animo* delicateţe sufletească. **3.** eleganţă, rafinament.
squisìto *adj.* **1.** ales; excelent. *SIN. prelibato.* **2.** elegant; rafinat; delicat. **3.** admirabil.
squittìnare *vt., vi. v.* scrutinare.
squittìnio *s.m.* **1.** scrutin. **2.** *(ist.)* adunare cetăţenească (care vota).
squittìre[1] *vi. (a)* a scoate ţipete ascuţite.
squittìre[2] *vi. (e)* **1.** a aluneca între degete. **2.** a nu avea astîmpăr.
sradicaménto *s.m.* dezrădăcinare.
sradicàre *vt.* **1.** a dezrădăcina; a scoate/a smulge din rădăcini. *SIN. divellere, svellere.* **2.** *(fig.)* a extirpa; a distruge; a eradica; *~ un vizio* a eradica un viciu. *SIN. estirpare.*
sradicatóre *s.m. (agr.)* maşină de recoltat cartofi.
sragionaménto *s.m.* judecată proastă; lipsă de judecată; nerozie; aiureală.
sragionàre *vi. (a)* a judeca pe dos; a bate cîmpii, a vorbi aiandala; *la rabbia lo fa ~* furia îl face să bată cîmpii. *SIN. vaneggiare.*
sragionévole *adj.* fără judecată, nesocotit.
sregolataménte *adv.* **1.** fără regulă. **2.** în mod neregulat.

sregolatézza *s.f.* **1.** lipsă de ordine, dezordine. **2.** neînfrînare; ~ *di vita* viaţă nedisciplinată.
sregolàto *adj.* dezordonat; nedisciplinat.
sretoricizzànte *adj.* care evită/respinge caracterul retoric.
srotolàre *vt.* a derula; ~ *una pergamena* a desface un pergament; ~ *un tappeto* a desface un covor.
srugginire *vt, (pop.)* a curăţa de rugină.
sta[1] *adj.* aceasta, asta; *(în comp.)* ~*-mane* azi dimineaţă; ~*-notte* *v.* s t a n o t t e; *(rar)* ~*-volta* de data aceasta.
sta[2] **I.** *s.f. (înv., dial.)* vară. **II.** *s.m. (înv.)* baniţă.
stabaccàre *vi. (a; glumeţ, depr.)* a trage tabac.
stabbiàre **I.** *vi. (a; despre vite)* **1.** a înnopta pe cîmp. **2.** a sta în grajd. **3.** a se bălega; a îngrăşa pămîntul. **II.** *vt.* a îngrăşa pămîntul (cu bălegar).
stabbiàto *adj. (despre un loc)* îngrăşat cu bălegar.
stabbiatùra *s.f. (agr.)* îngrăşare a pămîntului cu bălegar de oaie.
stàbbio *s.m.* **1.** ţarc de vite. **2.** bălegar.
stabbiòlo *s.m.* **1.** grajd mic. **2.** coteţ (mai ales de porci).
stabbiuòlo *s.m. v.* s t a b b i o l o.
stàbile **I.** *adj.* **1.** fix, nemişcat; stabil; *beni* ~*-i* bunuri imobiliare; *ponte* ~ pod fix. *SIN. saldo.* **2.** permanent; durabil; *dimora* ~ domiciliu stabil. *SIN. permanente.* **3.** constant; ferm; *teatro* ~ teatru permanent. *SIN. permanente.* **II.** *s.m.* **1.** clădire, bloc, imobil. **2.** casă de toleranţă.
stabiliménto *s.m.* **1.** consolidare; *lo* ~ *di una società* consolidarea unei societăţi; *lo* ~ *della pace* consolidarea păcii. **2.** înfiinţare, instituire; formare. **3.** edificiu public; ~ *industriale* întreprindere industrială; *(rar)* ~ *penale* închisoare. **4.** fabrică. uzină. **5.** complex, stabiliment; ~ *balneare* stabiliment/complex balnear. **6.** clădire, imobil. **7.** *(înv.)* constanţă; fermitate; stabilitate.
stabilire **I.** *vt.* a stabili; a fixa. *SIN. determinare.* **II.** *vr.* **1.** a se constitui. **2.** a se stabili.
stabilità *s.f.* stabilitate; imutabilitate; constanţă; fermitate.
stabilménte *adv.* în mod stabil/durabil.
stabilizzàre *vt.* a stabiliza; ~ *i prezzi* a stabiliza preţurile.
stabilizzatóre *s.m.* stabilizator *(aparat.)*
stabilizzazióne *s.f.* stabilizare (monetară).
stabilizzànte *s.m. (chim.)* stabilizant, stabilizator.
stabulàre **I.** *vi. (a; înv.)* a locui/a fi găzduit într-un han. **II.** *vt.* a pune în grajd.
stabulàrio *s.m.* **1.** hangiu. **2.** adăpost pentru cîini găsiţi. **3.** ocol pentru vite. **4.** *(înv.)* păstor.
stabulazióne *s.f.* stabulaţie; creştere a vitelor de grajd.
stàcca *s.f.* **1.** *(rar)* inel/suport în care se fixează un drapel. **2.** *(dial.)* iapă de trei ani; tretin.
staccàbile *adj.* **1.** detaşabil; *un tagliando* ~ un bon detaşabil. **2.** *(fig., adm.)* amovibil, care poate fi detaşat într-un alt post.
staccàre **I.** *vt.* **1.** a desprinde; a desface; a dezlipi; a separa; ~ *il francobollo dalla busta* a desprinde timbrul de pe plic; *(fig.)* ~ *le parole* a pronunţa cuvintele distinct, clar; ~ *un vestito* a cumpăra stofă de o rochie; ~ *una questione da un'altra* a separa o problemă de alta. **2.** a deshăma (caii). **3.** a începe. **II.** *vi. (a)* **1.** a ieşi în relief; a se detaşa; *il bianco stacca sul nero* albul iese în relief pe negru. **2.** *(fam.)* a înceta lucrul; *oggi stacco a mezzogiorno* azi ies la ora 12; *gli operai staccano alle cinque* muncitorii încetează lucrul la orele cinci. **3.** a se desprinde, a se dezlipi (de pe un fund de vas etc.). **III.** *vr.* **1.** a se despărţi, a se separa. **2.** a se desprinde; a se dezlipi. **3.** a se îndepărta; a părăsi, a abandona; ~*-si dai figli* a-şi părăsi copiii.
staccàto *adj., adv. (muz.)* stacato.
staccìaburàtta, staccìabburàta *s.f. (în expr.) fare a* ~*-e* a se legăna ţinîndu-se de mînă.
staccìàio *s.m.* fabricant/vînzător de site.
staccìàre *vr.* **1.** a cerne; ~ *la farina* a cerne făina. **2.** a examina; a medita.
staccìàta *s.f.* **1.** cernere, cernut. **2.** ceea ce se cerne o dată.
staccìatùra *s.f.* **1.** cernere. **2.** tărîţe groase.
stàccio, stàcci, *s.m.* sită; ciur; *farina a tutto* ~ făină trecută printr-o sită rară.
staccionàta *s.f.* **1.** barieră; gard de lemn. **2.** obstacol (la cursele de cai).
stàcco, stàcchi, *s.m.* **1.** desprindere; separare; ~ *d'abito* stofă tăiată pentru o haină; *(sport)* ~ *da terra* desprindere în săritură; ~ *del biglietto* detaşarea biletului; *fare* ~ a contrasta; a ieşi în relief. *SIN. spicco.* **2.** lipsă de legătură.
stadèra *s.f.* balanţă (cu braţe inegale); cîntar de precupeţ; ~ *a ponte* basculă; *ogni* ~ *ha il suo romano* orice naş îşi are naşul.
staderàio *s.m.* fabricant/negustor/verificator de cîntare.
stàdio *s.m.* **1.** *(sport.)* stadion. **2.** *(ist.)* stadiu *(măsură de lungime).* **3.** stadiu, fază; *gli stadi di una malattia* fazele unei boli.
stàffa *s.f.* **1.** scară (la şa); *perdere le* ~*-e (fig.)* a-şi pierde răbdarea; *vuotar le* ~*-e* a cădea de pe cal; *tenere il piede in due* ~*-e* a alerga după doi iepuri. **2.** treaptă/scară de trăsură. **3.** curea sub talpa cizmei. **4.** *(anat.)* scăriţă (la ureche). **5.** *(tehn.)* bridă/clamă de fixare; cadru. **6.** *(alpinism)* scară de frînghie.
staffàle *s.m.* îndoitură pe care se apasă cu piciorul (la cazma).
staffàre **I.** *vi. (a)* **1.** a scoate piciorul din scară (la şa). **2.** *(mec.)* a centra o piesă, a fixa. **II.** *vr.* a cădea (rămînînd cu un picior în scara de la şa).
staffeggiàre *vi., v.* s t a f f a r e.
staffétta *s.f.* **1.** *(dim.)* scăriţă (la şa). **2.** piron; scoabă. **3.** ştafetă/curier călare; *spedire una* ~ a expedia un curier/o ştafetă; *messaggio per la* ~ mesaj prin ştafetă; *a/di* ~ în grabă/goana mare. **4.** *(sport)* ştafetă; *corsa di* ~ cursă de ştafetă. **5.** instrument muzical.
staffettìsta, -ìsti, *s.m. (sport)* alergător la ştafetă.
stafflère *s.m.* **1.** rîndaş/îngrijitor de cai. **2.** lacheu; valet.
staffilàre *vt.* a cravaşa, a biciui. *SIN. scudisciare, frustare.*
staffilàta *s.f.* **1.** lovitură de cravaşă. *SIN. scudisciata, frustata.* **2.** *(fig.)* critică severă; vorbă muşcătoare.
staffilatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* biciuitor; (cel) care loveşte cu cravaşa.
staffile *s.m.* **1.** curea de scară; trăgătoare, şleau (la şa). **2.** cravaşă, biciuşcă.
stafilìno *adj. (anat.)* care se referă la omuşor.
stafilococcìa *s.f. (med.)* infecţie stafilococică.
stafilocócco *s.m.* stafilococ *(Staphylococcus pyogenes).*
stàggia *s.f. (rar) v.* s t a g g i o.
staggiàre *vt.* a propti pomii încărcaţi cu fructe.
staggiménto *s.m.* **1.** sechestrare, poprire. **2.** acaparare; prindere.
staggìna *s.f.* **1.** sechestru, poprire. **2.** amanet.
stàggio, -àggi, *s.m.* **1.** prăjii (de măsurat). **2.** mîner de plasă. **3.** braţ de sprijin la o scară. **4.** *(la pl.)*

stinghie de colivie. **5.** braţ la spetează. **6.** dispozitiv de lărgire la gherghef.

staggire *vt. (rar)* **1.** a sechestra, a popri. **2.** a acapara. **3.** a ţine la închisoare/răcoare.

stagionàle *adj.* sezonier.

stagionaménto *s.m.* **1.** maturizare. **2.** uscare (de lemne). **3.** coacere (de fructe). **4.** învechire (de vin).

stàgionàre *vt., vi. (e), vr.* **1.** a (se) maturiza. **2.** *(despre lemne)* a (se) usca. **3.** *(despre fructe)* a (se) coace. **4.** *(despre vin)* a (se) învechi.

stagionàto I. *part. tr.* de la s t a g i o n a r e. **II.** *adj.* **1.** *(despre lemne)* uscat. **2.** *(despre vin)* învechit, vechi. **3.** *(glumeţ, despre o persoană)* matur, copt. **4.** robust.

stagionatùra *s.f. v.* s t a g i o n a m e n t o.

stagióne *s.f.* **1.** anotimp; *le quattro ~-i* cele patru anotimpuri; *mezza ~* anotimp de tranziţie. **2.** sezon; timp; perioadă; *la ~ della semina* timpul însămînţării; *~ dei fiori* sezonul florilor, primăvara; *~ morta* sezon mort; *frutto di ~* fruct copt la timp; *frutto fuori ~* fruct copt înainte de/după perioada normală; *~ turistica* sezon turistic. **3.** *(poetic)* perioadă; timp; vîrstă. **4.** *(teatru)* stagiune. **5.** *(înv., în expr.) alla ~* după cum e timpul; *per ~* uneori; *tutta ~* mereu, întotdeauna.

stagirìta *adj., s.m.* (locuitor) din Stagira; *lo Stagirita* Aristotel.

stagliàre I. *vt.* **1.** a tăia (în lung/în fîşii/neregulat). **2.** a însemna; a ţine socoteală; a pune la răboj (crestînd lemnul). **II.** *vi. (e), vr.* a ieşi în relief, a se detaşa pe un fond.

stagliàto I. *part. tr.* de la s t a g l i a r e. **II.** *adj.* tăiat în lung; *roccia ~-a* stîncă abruptă.

stàglio *s.m.* **1.** socoteală aproximativă. **2.** preţ (cu bucata).

stàgna *s.f.* bidon.

stagnàio, -ài, *s.m.* **1.** tinichigiu. **2.** instalator.

stagnaménto *s.m.* **1.** formare de bălţi/mlaştini; înnămolire. **2.** *(fig.)* stagnare; *(med.) ~ del sangue* stază sangvină.

stagnànte *adj. (despre apă)* stătător; *aria ~* aer închis/stătut.

stagnàre[1] **I.** *vi. (a)* **1.** *(despre apă)* a forma bălţi/mlaştini; a bălti. **2.** *(despre sînge)* a se opri, a stagna; *~ il sangue di una ferita* a opri sîngeie de la o rană. **3.** *(fig.)* a înceta; a stagna. **II.** *vt.* a opri, a face să înceteze. **III.** *vr.* a nu mai curge, a se opri.

stagnàre[2] *vt.* **1.** a cositori. **2.** a galvaniza. **3.** a umfla cu apă (butoaie/putini).

stagnàro *s.m.* **1.** tinichigiu. **2.** instalator.

stagnàta *s.f.* **1.** cositorire, (făcută în grabă). **2.** bidon/cutie de tablă.

stagnatùra *s.f.* **1.** cositorire, spoire cu cositor. **2.** cositoreală, strat de cositor; spoială.

stagnìna *s.f.* bidon.

stagnìno *s.m.* **1.** spoitor; tinichigiu. **2.** foiţă de staniol. **3.** instalator.

stàgno[1] *s.m.* baltă, mlaştină; lac.

stàgno[2] *s.m.* cositor, staniu.

stàgno[3] *adj.* **1.** etanş. **2.** tare.

stagnòla *s.f.* **1.** foiţă de staniol. **2.** bidon/cutie de tablă.

stàia *s.f. pl. v.* s t a i o.

staiàta *s.f.* aproximativ o baniţă/o dublă.

stàio, stài, *s.m.* **stàia** *s.f. pl.* **1.** dublă, baniţă; felderă; *a ~-a* în mare cantitate; *cappello a ~* joben, cilindru. **2.** teren semănat cu o baniţă de grîu.

stàioro *s.m.* măsură agrară (egală cu suprafaţa unui teren semănat cu o baniţă de grîu)

stalagmìte *s.f.* stalagmită.

stalagmìtico, -ici, *adj.* stalagmitic.

stalagmòmetro *s.m. (fiz.)* stalagmometru.

stalammite *s.f. v.* s t a l a g m i t e.

stalàttico *s.m. (înv.)* stalactită.

stalattite *s.f.* stalactită.

stalattìtico *-ici, adj.* stalactitic.

staliniàno *adj., s.m.* stalinist; *periodo ~* perioadă stalinistă.

stalinismo *s.m.* stalinism.

stalinista, -isti, *adj., s.m.* şi *f.* stalinist.

stàlla *s.f.* staul; grajd; *serrare/chiudere la ~ quando sono fuggiti i buoi* după ce au furat caii, în zadar încui grajdul; *maestro di ~* şef grăjdar; *ragazzo di ~* grăjdar, argat la vite.

stallàggio *s.m.* **1.** grajd/staul închiriat. **2.** chirie pentru o vită (în staul).

stallàre I. *vi. (despre vite)* **1.** a sta în grajd. **2.** *(înv.)* a se bălega în grajd. **II.** *vr.* a zăbovi, a întîrzia.

stallàta *s.f. (colectiv)* vite care încap într-un grajd; staul de vite.

stallàtico, -ici I. *s.m.* **1.** staul/grajd de închiriat. **2.** chirie pentru o vită (în staul). **3.** gunoi; bălegar. **II.** *adj.* care ţine de staul: *concime ~* bălegar de grajd, îngrăşămînt.

stallàzzo *s.m. (dial.) v.* s t a l l a g g i o.

stalleréccio *adj.* care ţine de staul/de vită de staul.

stallétto *s.m.* coteţ/cocină de porci.

stallia *s.f. (mar.)* **1.** timp şi loc fixat pentru descărcarea unei corăbii. **2.** taxă de descărcat.

stallière *s.m.* grăjdar.

stallino I. *adj.* crescut în grajd. **II.** *s.m.* **1.** saivan de oi. **2.** ajutor de grăjdar.

stallìvo *adj. (despre cal)* **1.** închis în grajd. **2.** crescut în grajd.

stallìo *adj. v.* s t a l l i v o.

stàllo *s.m.* **1.** jilţ. *SIN. scanno.* **2.** scaun episcopal. **3.** stranã de cor. **4.** loc/fotoliu în camera deputaţilor. **5.** *(înv.)* zăbavă. **6.** şah (la rege). **7.** *(av.)* condiţie; limită de planare.

stallóggi *s.m. (bot.)* remf *(Aristolochia clematitis).*

stallóne *s.m.* armăsar.

stallùccio *s.m.* coteţ; cocină (de porci).

stamàne *adv. (lit.) v.* s t a m a n i.

stamàni *adv.* azi dimineaţă.

stamattìna *adv.* azi dimineaţă.

stambécco, -écchi, *s.m.* **1.** capră-alpină *(Capra ibex);* **2.** ţap-sălbatic *(Ibex alpimus).*

stambèrga *s.f.* cocioabă, bordei. *SIN. tugurio.*

stambùglio *s.m.* chichineaţă.

stamburaménto *s.m.* batere din tobă.

stamburàre I. *vi. (a; dopr.)* a bate toba mult. **II.** *vt. (fig.)* a lăuda; a face reclamă.

stamburàta *s.f.* **1.** batere/bătut din tobă. **2.** reclamă, publicitate; laudă.

stàme *s.m. (lit.)* **1.** lînă dărăcită. **2.** fir de lînă fin dar rezistent; *(fig.) lo ~ della vita* firul vieţii. **3.** mucegăpătîi de fitil. **4.** *(bot.)* stamină.

stamìgna *s.f.* **1.** etamină. **2.** pînză de sită. **3.** *(înv.)* haină de mort.

stamina *s.f. v.* s t a m i g n a.

staminàle *adj. (bot.)* referitor la stamine.

staminìfero *adj. (bot.)* staminifer, purtător de stamine.

stàmpa *s.f.* **1.** tipar; *a ~* tipărit; *sotto ~* în curs de tipărire, sub tipar; *dare alle ~-e* a da la tipar; a publica; *foglio di ~* coală de tipar. **2.** presă; ziare; periodice; *le agenzie ~* agenţiile de presă. **3.** imprimare (de stofe etc.). **4.** stampă. **5.** *(glumeţ)* figură, obraz. **6.** copie (de fotografie). **7.** sigiliu, pecete. **8.** tipar; matriţă. **9.** soi, fel; *sono tutti di una ~* sînt toţi de acelaşi soi; *se n'è persa la ~* li s-a pierdut sămînţa.

stampàbile *adj.* publicabil; care poate fi tipărit.
stampàggio *s.m.* **1.** reproducere (cu ajutorul matriței) pe piele/metal. **2.** *(text.)* imprimare (pe țesături). **3.** *(mec.)* matrițare, stanțare.
stampàre I. *vt.* **1.** a întipări; a lăsa urmă; ~ *con ferri* a găuri. **2.** a bate (monede). **3.** a tipări; a publica; ~ *un articolo* a tipări un articol; ~ *alla macchia* a tipări fără a indica data/autorul, sau dînd date false; *(foto.)* ~ *una negativa* a scoate o copie după clișeu; ~ *bugie* a inventa povești/minciuni; ~ *figliuoli* a avea mulți copii. **4.** a reproduce o gravură, a face o stampă. **5.** a imprima (stofă etc.). **6.** *(metal.)* a matrița. **II.** *vr.* a se imprima; a se întipări.
stampatèllo *s.m.* literă de tipar (scrisă de mînă); *scrivere in/a* ~ a scrie cu litere de tipar.
stampàto I. *part. tr.* de la stampare. **II.** *adj.* **1.** tipărit; ~ *alla macchia* tipărit clandestin; ~ *in bianca e volta* tipărit pe ambele fețe; *parlare come un libro* ~ a vorbi ca la carte. **2.** *(despre o țesătură)* imprimat, cu desene. **3.** perforat, găurit. **III.** *s.m.* **1.** publicație; tipăritură; periodic. **2.** formular (tipărit). **3.** imprimeu.
stampatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** tipograf. **2.** imprimator (de monede/țesături etc.). **3.** *(mec.)* matrițer, ștanțator.
stampatrice *s.f.* **1.** mașină de tipărit. **2.** *(cinema.)* mașină de copiat. **3.** *(mec.)* mașină de matrițat.
stampatùra *s.f.* **1.** tipărire. **2.** matrițare. **3.** publicare; tiraj. **4.** gaură (în potcoavă).
stampèlla *s.f.* **1.** cîrjă; *reggersi sulle* ~*-e* a se ține greu pe picioare. **2.** *(glumeț, la pl.)* picioare lungi și subțiri. **3.** umeraș.
stamperìa *s.f.* tipografie.
stampìglia *s.f.* **1.** ștampilă. **2.** formular. **3.** aviz tipărit. **4.** tablou/afiș care anunță numerele cîștigătoare (la loto).
stampigliàre *vt.* **1.** a ștampila. **2.** a ștanța.
stampigliatrice *s.f.* *(tehn.)* mașină de ștanțat.
stampigliatùra *s.f.* ștampilare; ștanțare.
stampìna *s.f.* corectură de tipar.
stampinàre *vt.* a reproduce un desen (după șablon).
stampinatùra *s.f.* imprimare, reproducere (după șablon).
stampìno *s.m.* **1.** ștampilă. **2.** tipar, model, șablon; *(fig.)* *fare le cose con lo* ~ a face lucrurile după șablon. **3.** burghiu; sfredel. **4.** *(tipogr.)* perie, corectură de tipar.
stampìta *s.f.* **1.** *(înv.)* cîntec (acompaniat de muzică). **2.** sporovăială; discuție lungă; gălăgie plicticoasă. **3.** predică, dojană, mustrare.
stàmpo *s.m.* **1.** matriță; tipar. **2.** burghiu. **3.** pasăre împăiată, momîie. **4.** formă; ~ *per torta/budino* formă de tort/budincă; *cose fatte con lo* ~ lucruri șablon/lipsite de originalitate. **5.** *(la pl.)* găuri (la potcoavă). **6.** *(fig.)* calitate; specie; soi, fel; teapă, factură, tip; *persona d'antico* ~ persoană extrem de onestă, om de altădată; *gente dello stesso* ~ oameni de aceeași teapă; *sono tutti d'uno* ~ sînt toți o apă și un pămînt.
stampóne *s.m.* **1.** *(tipogr.)* șpalt. **2.** reproducere pe hîrtie (a unei gravuri). **3.** tulpină de tutun.
stanàre *vt.* **1.** a scoate din vizuină. **2.** (și *fig.*) a dibui, a descoperi, a da de; ~ *una volpe* a da de o vulpe. *SIN. snidare.*
stànca *s.f.* *(mar.)* interval între flux și reflux.
stancaménte *adv.* cu greu, cu oboseală, cu efort.
stancaménto *s.m.* obosire.
stancàre I. *vt.* a obosi; a istovi, a vlăgui, a speti, a slei; ~ *i cavalli* a obosi caii; ~ *gli occhi* a-și obosi ochii; ~ *la terra* a exploata solul, a-l sărăci; *(prov.)* *chi semina sulla strada stanca i buoi e perde la semenza* cine seamănă pe drum, pierde vremea și nu cîștigă nimic. **II.** *vr.* a se obosi; *non* ~*-ti tanto* nu te mai istovi atît; *ho lavorato nel giardino e mi sono stancato* am lucrat în grădină și am obosit; *(fig.)* *mi sono stancato di lui* m-am săturat de el; *non si stanca di ascoltarlo* îl ascultă fără să obosească.
stancheggiàre *vt.* a obosi cu încetul, a istovi, a slei de puteri.
stanchézza *s.f.* **1.** oboseală. **2.** slăbiciune, sfîrșeală.
stànco, *stànchi, adj.* **1.** obosit, vlăguit; ~*morto* mort de oboseală. *SIN. stremato, stracco.* **2.** *(înv.)* *la mano* ~*-a* mîna stîngă. **3.** plictisit, sătul. **4.** *(despre cîmp)* sărăcit, obosit.
stand, *stands, s.m.* stand.
stàndard *s.m.* standard, nivel; *lo* ~ *di vita* nivelul de viață.
standardizzàre *vt.* a standardiza, a uniformiza.
standardizzàto *adj.* standardizat.
standardizzazióne *s.f.* standardizare.
standista, *-isti, s.m.* și *f.* **1.** vînzător la un stand. **2.** expozant la un stand.
stanfèrna *s.f.* *(pop., tosc.)* **1.** gaură. **2.** despicătură; ruptură.
stànga *s.f.* **1.** stinghie; bară, drug; *mettere la* ~ *all'uscio* a pune drugul la ușă; *(gimnastică)* bară. **2.** bariera. **3.** balustradă (de scară); **4.** *(la pl.)* hulubă; oiște. **5.** corn (la plug). **6.** pedală (de tocilă, de strung). **7.** pîrghie. **8.** *(fig., depr.)* lungan, prăjină; *(prov.)* *i panni rifanno le* ~*-ghe* haina face pe om. **9.** *(glumeț)* sărăcie, mizerie. **10.** *(fig.)* arbitru; *essere le* ~*-ghe di mezzo* a face pe arbitrul.
stangàre *vt.* **1.** a zăvorî, a pune drugul, a bara. **2.** a lovi cu un drug. **3.** *(fam.)* a trînti la examen. **4.** a pretinde prețuri/onorarii mari; *in questo ristorante, stangano* sînt prețuri mari în restaurantul acesta.
stangàta *s.f.* **1.** lovitură de bară/de drug; *prendere una* ~ *agli esami* a fi trîntit la examene; *il conto è stato una vera* ~ socoteala a fost sărată/piperată de tot. **2.** *(fotbal)* șut puternic.
stangàto *adj.* **1.** închis/întărit cu o bară; baricadat. **2.** *(pop., tosc.)* sărăcăcios. **3.** *(pop., tosc.)* lefter.
stanghétta *s.f.* **1.** clapă (la broasca ușii); *dar la mandata alla* ~ a încuia. **2.** *(muz.)* bară (la măsură). **3.** linie despărțitoare (la un text). **4.** braț de ochelari. **5.** *(fam.)* senzație de greutate pe cap; durere de cap. **6.** umeraș (de haine).
stangonàre *vt.* *(metal.)* a răscoli, a mișca (fierul/bronzul) în cuptor.
stangóne *ś.m.* **1.** bară mare; vătrai. **2.** om înalt și voinic; munte de om **3.** *(teatru)* șir vertical de lămpi (în culise).
stannàto *s.m.* *(chim.)* stanat.
stànnico *adj.* *(chim.)* stanic, de stanin.
stannìte *s.f.* *(miner.)* minereu de stanin, stanină.
stanòtte *adv.* **1.** azi noapte. **2.** la noapte.
stànte I. *adj.* **1.** (cel) care stă în picioare; *non molto* ~ nu mult după aceea; *il mese* ~ în luna curentă; *a sé* ~ independent; *un ufficio a sé* ~ un birou independent; *seduta* ~ pe loc; *mi rispose seduta* ~ mi-a răspuns pe loc; ~ *le numerose richieste pervenute* ținînd seama de numeroasele cereri înaintate. **2.** stătător, care stă; *acqua* ~ apa stătătoare; *bene* ~ înstărit, cu avere. **II.** *prep.* dat fiind, considerînd/din cauză că; ~ *il cattivo tempo* dată fiind vremea rea. **III.** *conj.* ~ *che* întrucît; fiindcă. **IV.** *s.m.* **1.** stîlp (de ușă); proptea. **2.** *(înv.)* clipă prezentă; *ad uno* ~ deodată.
stantìo *adj.* *(înv.)* **1.** stătut; rînced; stricat. **2.** *(fig.)* învechit, demodat, perimat.

stantùffo *s.m.* piston; ~ *immerso* pompă de puţ adînc.

stànza *s.f.* **1.** cameră; sală, odaie; ~ *da pranzo* sufragerie; ~ *da letto* dormitor; ~ *del direttore* biroul directorului. *SIN. camera.* **2.** sediu; reşedinţă; staţionare; *dì* ~ cu sediul; *le truppe straniere di* ~ *in Europa* trupele străine staţionate în Europa; *prendere* ~ a se stabili; *(mil., înv.) stare alle* ~*-e* a staţiona în tabără. **3.** club; cerc; *(fig.)* ~ *dei bottoni* clubul magnaţilor; cercul celor ce deţin puterea. **4.** strofă; stanţă; *le* ~*-e di Ariosto* stanţele lui Ariosto.

stanziàbile *adj.* care poate fi alocat; *fondo* ~ fond alocabil.

stanziàle *adj.* stabilit într-un loc; stabil; **permanent**; *reggimento* ~ regiment în garnizoană.

stanziaménto *s.m.* **1.** alocare/prevedere a unei sume în buget. **2.** alocaţie; sumă alocată/prevăzută în buget. **3.** *(înv.)* şedere.

stanziàre **I.** *vt.* **1.** a aloca; a înscrie/a prevedea în buget; ~ *una somma* a aloca o sumă. **2.** *(înv.)* a hotărî, a decreta. **II.** *vi. (a), vr.* a se stabili.

stanziatóre, -trice *s.m.* şi *f.* comanditar.

stanzìno *s.m.* **1.** odăiţă, cămăruţă. **2.** spălător *(odaie)*. **3.** closet.

stappàre *vt.* a destupa, a desfunda, a scoate dopul. *SIN. sturare.*

stappatùra *s.f.*, **stàppo,** *s.m.* destupare/scoatere a unui dop.

stàpula *s.f. (înv.)* tîrg, iarmaroc.

staràre *vt., vr. (tehn.)* a (se) deregla.

staràto *adj. (tehn.)* dereglat.

staratùra *s.f. (tehn.)* dereglare.

stàre[1] **I.** *vi. (e)* **A. 1.** a sta, a se opri, a rămîne pe loc; *vado fuori, ma ci starò poco* ies/plec de acasă, dar am să stau puţin; *venne da noi e ci stette tre giorni* a venit la noi şi a rămas timp de trei zile; ~ *a far quattro chiacchiere* a sta la taifas. **2.** a sta, a fi, a se afla; ~ *in casa* a sta în casă; ~ *con la porta chiusa* a sta cu uşa închisă; ~ *in fila* a sta în/la rînd; ~ *in compagnia* a fi în compania/tovărăşia; ~ *su uno sgabello* a sta pe un taburet; ~ *per terra* a sta pe pămînt/pe jos; ~ *a tavola/al balcone/alla finestra* a sta la masă/pe balcon/la fereastră; ~ *fermo* **a)** a sta locului/pe loc; **b)** a fi cuminte; ~ *sdraiato* a sta întins/tolănit; ~ *composto* a sta cuviincios/binişor; ~ *scomposto* a sta necuviincios; ~ *stretto* a sta înghesuit; ~ *bocconi* a sta pe brînci; ~ *in ginocchio* a sta în genunchi; ~ *a capo chino* a sta cu capul plecat; ~ *su* **a)** a sta drept, a nu sta gheboşat; **b)** a nu se culca; ~ *a bocca aperta* a sta cu gura căscată; ~ *buono* a fi/a sta cuminte; *sta calmo* stai binişor/potolit; ~ *attento* a fi atent; ~ *sicuro* a fi sigur; ~ *tranquillo* a fi liniştit; ~ *in ansia* a fi neliniştit; ~ *col cuore alla gola* a sta cu inima/sufletul la gît; ~ *con l'acqua alla gola* a fi cu juvăţul de gît; ~ *sulle sue* a sta în banca lui, a nu se băga; ~ *sulla difensiva* a fi gata de apărare; ~ *sulle difese* a sta în gardă. **3.** a se simţi, a(-i) fi, a face; *come stai?* ce mai faci?; *sto bene/male* fac bine/rău; ~ *bene/male* a se simţi/a-i fi bine/rău; *è stato male con la gola* a fost bolnav la gît; *chiedere come sta qualcuno, chiedere a qualcuno come sta* a întreba pe cineva „ce mai face", „cum se simte"; *è gente che sta bene* sînt oameni înstăriţi; ~ *bene/male a quattrini* a sta bine/rău cu banii; ~ *in pena* a fi mîhnit, a-i părea rău; *non può* ~ nu poate să fie aşa; *non ci sta nessuno* nu este nimeni; *state allegramente* rămîneţi cu bine, să fiţi sănătoşi; *statevene buoni* fiţi cuminţi. **4.** a fi, a sta, a se afla; ~ *a servizio/a servire* a fi/a se afla la serviciu/treabă/lucru; ~ *alla cassa* a sta la casă; ~ *a guardia di/a guardia a* a sta/a fi de gardă; ~ *accanto/a fianco* a sta alături; ~ *sotto/sopra* a se afla/a fi sub/pe; *(fig.)* ~ *addosso a qualcuno* a sta pe capul cuiva; *(fig.)* ~ *sopra di sé* **a)** a fi distrat; **b)** a sta pe gînduri; a se îndoi; ~ *a galla* a pluti; ~ *in equilibrio* a sta în echilibru; ~ *a cavalcioni* a şedea/a sta/a fi călare; ~ *a filo* a sta/a şedea drept; ~ *zitto* a tăcea; *state zitti voi due!* tăceţi din gură amîndoi! **5.** a locui, a sta; *sta in via Roma* stă/locuieşte pe strada Roma; *sta a Milano* stă/locuieşte la Milano; *stanno al terzo piano* locuiesc la etajul trei; ~ *a dozzina/a pensione* a sta în gazdă/pensiune; *sta con i genitori* stă cu părinţii; ~ *in campagna* a locui la ţară; ~ *sulle spese* a cheltui din propriul buzunar; ~ *come un re/un papa* a trăi ca un paşă. **6.** a se afla, a fi; *il libro sta nel cassetto* cartea e în sertar; *dove sta il mio cappotto?* unde-i paltonul meu?; *il paese sta a pochi chilometri dalla città* satul se află la cîţiva chilometri de oraş; *da parecchi giorni sta a letto* de mai multe zile e la pat; *la villa sta in collina* vila este pe deal; *non* ~ *né in cielo, né in terra* a nu fi nici cu viii nici cu morţii. **7.** a fi, a sta; *le cose stanno così* lucrurile stau astfel, asta e treaba; *adesso sto tranquillo* acum sînt liniştit; *il fatto sta così* asta-i situaţia; *il fatto sta così e così* situaţia e aşa şi aşa; *(il) fatto sta che, sta di fatto che* treaba e că, fapt este că; *puoi dire quel che vuoi, ma sta di fatto che la situazione peggiora* poţi spune ce vrei, dar fapt este că situaţia se înrăutăţeşte; *sta scritto* e scris; *stando ciò, stando così le cose* aceasta fiind situaţia, întrucît astfel stau lucrurile; *stando così le cose, vi lascio e me ne vado* întrucît aşa stau lucrurile, vă las/îmi iau pălăria şi plec; ~ *a cuore* a-i sta pe/la inimă/suflet; *la sua sorte mi sta a cuore* mi se frînge inima de el, îmi stă pe suflet soarta lui; ~ *a dieta* a ţine regim; ~ *sulle spine* a sta (ca) pe ghimpi. **8.** a depinde; *sta in me/in lui/in te* depinde de mine/de el/de tine; *sta in lui decidere, sta a lui a decidere* depinde de el hotărîrea; el hotărăşte; *sta in voi sapere come agire* depinde de voi cum o să acţionaţi; *non sta a noi* nu e treaba noastră; *sta al governo provvedere ai cittadini* e obligaţia/treaba guvernului să se îngrijească de populaţie. **9.** a consta, a fi; *in questo sta il suo merito* în asta stă/constă meritul lui; *qui sta il suo debole* aici e/în asta constă slăbiciunea lui; *(glumeţ) qui sta il busillis!* aici e aici!; aici e buba!; *tutto sta* esenţial(ul) este; *tutto sta nel convincerlo, che riesca a convincerlo* esenţialul este să-l convingi/să poţi/să reuşeşti să-l convingi. **10.** a încăpea, a intra; a costa; *tanto olio quanto ne sta in un cucchiaio* atîta ulei cît încape într-o lingură; *in quella bottiglia ci sta un litro* în sticla aia încape un litru; *nel nuovo stadio possono* ~ *centomila persone* în noul stadion pot să încapă o sută de mii de persoane; *(fig.) non* ~ *in sé dalla gioia* a nu-şi (mai) încăpea în piele de bucurie; *(mat.) 20 sta a 100* 20 încape în 100; *(rar) quanto sta il pesce?* cît costă peştele?; *la frutta sta a seicento lire il chilo* fructele costă şase sute de lire kilogramul; *il trasporto viene a* ~ *troppo* transportul costă prea mult. **B.** *(în construcţii gramaticale specifice)* **1.** *(~ + gerunziul → acţiune durativă); cosa stai facendo?* ce faci?; *sto leggendo* citesc; *stava mangiando* mînca; *stavo camminando quando ...* mergeam pe stradă cînd ...; *stavano parlando di te* vorbeau de tine; ~ *discorrendo/dicendo* a spune, a zice, a vorbi; *cosa sta dicendo?* ce zice?/spune?. **2.** *(~ + a + infinitiv → acţiune durativă şi continuată/intensivă); ~ a chiacchierare*

a sta la taifas; *cosa stai a raccontare?* ce tot spui?; *cosa stai a leggere?* ce (tot) citeşti?; *non ~-mi a dire che hai cambiato idea* să nu (cumva să)-mi spui că te-ai răzgîndit; *su, non ~-ci tanto a pensare* hai, nu te mai tot gîndi (atîta); *stammi a sentire!* ascultă-mă (cu atenţie)!, fii atent aici!; *(fig.) sta a vedere!* să vezi! uite-aici!; *~ a guardare* a se uita, a sta să vadă (urmarea). **3.** *(~ + per + infinitiv)* a fi pe punctul de, a fi gata să; *stavo per uscire* tocmai ieşeam/stam să ies/eram pe punctul de a ieşi; *stiamo per lasciarci* sîntem gata să ne despărţim; *sta per piovere* stă să plouă; *stavo quasi per picchiarlo* eram gata-gata să-l ating; *sta per morire* e gata să moară/în pragul morţii; *sto per dire* aş spune/zice. **4.** *(~ + a)* **a)** a se conforma; a respecta; *~ al fatto* a ţine seama de fapte; a rămîne la subiect; *~ alle regole* a se conforma; a respecta normele; *~ ai patti* a se conforma, a respecta înţelegerea; *~ al regolamento* a respecta regulamentul; *~ al testo* a respecta textul; **b)** a se conforma, a se supune, a se lua după; *~ al giudizio della commissione* a se supune dezbaterii comisiei; *~ alla decisione dei giudici* a se supune hotărîrii judecătorilor; *~ alle apparenze* a judeca după aparenţe; *~ alle parole di qualcuno* a se lua după spusele cuiva; *~ al segno* a nu depăşi limita; *~ allo scherzo* a şti de glumă; **c)** *(in loc.) stando a* după, potrivit cu; *stando alle apparenze* judecînd după aparenţe; *stando alle notizie* potrivit ştirilor; *stando quanto si dice* potrivit celor spuse. *SIN. secondo.* **5.** *(în loc.)* **a)** *~ bene* a fi sănătos; *il vestito ti sta molto bene* rochia îţi vine foarte bine; *non sta bene sbadigliare in pubblico* nu şade frumos să cşti în public; *ti sta bene!* aşa-ţi trebuie!, halal să-ţi fie!; *ben ti sta, così impari!* aşa îţi trebuie, să te înveţi minte!; *lo hanno imbrogliato e gli sta bene/e ben gli sta* l-au înşelat şi aşa îi trebuie/o merită; *sta bene* bine; prea bine; foarte bine; perfect; **b)** *~ male* a se simţi rău; a o duce prost; *quel cappello ti sta male/stai male con quel cappello* pălăria aia nu-ţi stă bine/îţi stă rău; *sto male ai soldi* stau prost/rău cu banii; **c)** *~ con* a locui/a coabita/a sta împreună cu; *andò a ~ col fratello* s-a dus să locuiască cu fratele; *sta con quell'uomo da molti anni* trăieşte cu omul acela de mulţi ani; *si sta/non si sta bene con loro* te simţi/nu te simţi bine în compania lor; *sto con voi* sînt de partea voastră, al vostru sînt; *stettero con il popolo* s-au dat de partea poporului; *tu con chi stai?* tu cu cine eşti/de partea cui eşti?; *io sto per questa idea* eu sînt/înclin pentru ideea asta; **d)** *~-ci* a fi de acord, a accepta; *ci state a fare una gita?* sînteţi de acord să facem o excursie?; *ho lanciato l'idea di un pranzo e tutti ci sono stati* am lansat ideea organizării unei mese comune şi toţi au acceptat; *vogliamo andare a vedere un film, ci stai? non ci sto!* să mergem să vedem un film, vrei? nu vreau! **e)** *lasciar ~* a da/a lăsa în pace, a nu se atinge de; *lasciate ~ i miei libri* lăsaţi-mi cărţile în pace, să nu vă atingeţi de cărţile mele; *i bambini devono lasciar ~ le medicine* copiii nu trebuie să se atingă de medicamente; *(fig.) quest'affare scotta, lascialo ~* treaba asta nu miroase-a bine, nu te băga/dă-i pace; *lasciate ~, pago io* lăsaţi că plătesc eu; *lascia ~ mio padre, ché qui non c'entra* să nu-l amesteci/lasă-l în pace pe tata că n-are nici un amestec; *lascia ~ il bambino* lasă copilul în pace; *per favore lasciami stare!* te rog dă-mi pace!; *lasciamo ~ che ...* pe lîngă faptul că ...; *non poter ~ senza qualcosa/qualcuno* a nu putea să stea fără ceva/cineva; *non poter ~ senza fare qualcosa* a nu putea să stea fără a face ceva; *non posso ~ senza di lui/lei* nu pot să stau fără el/ea; *non può ~ senza scrivere* nu poate să stea fără a scrie; *(fig.) ~ fresco* a o păţi. **II.** *vr.* **1.** *(pop.)* a sta, a fi; *se ne stava solo* stătea singur(el); *statevene zitti!* tăceţi! **2.** *(înv.)* a se reţine. **3.** *(înv.)* a rămîne.

stàre[2] *s.m.* stare; situaţie; *il bene ~* bunăstarea.

stàrna *s.f. (ornit.)* potîrnichie *(Perdix perdix).*

starnàre *vt.* a scoate mărunţaiele (la potîrnichi/păsări).

starnazzàre *vi. (e), vr.* **1.** *(despre păsări)* a da/a fîlfîi din aripi. **2.** *(înv.)* a risipi; a nimici.

starnòtto *s.m.* pui de prepeliţă.

starnutacògmi *s.m. (glumeţ)* om pedant/sentenţios.

starnutazióne *s.f.* strănut.

starnutàre *vi. v.* starnutire.

starnutetòrio **I.** *adj.* care provoacă strănut. **II.** *s.m.* praf de strănutat.

starnutiglia *s.f. (farm.)* praf de strănutat.

starnutire *vi. (a)* a strănuta.

starnùto *s.m.* strănut; *è come fare uno ~* este un lucru uşor de făcut.

staroceàre *vi. (a)* a lua atuurile adversarului (la jocul de cărţi).

stàrosta, -àrosti, *s.m.* staroste.

stàrter *s.m. (sport.)* starter.

stasàre *vt., vr.* a (se) destupa, a (se) desfunda; a (se) degaja; *~ il lavandino* a desfunda chiuveta; *~-si il naso* a-şi desfunda nasul.

staséra *adv.* astă seară; în seara aceasta.

stàsi *s.f. invar.* **1.** *(med.)* stază. **2.** stagnare; oprire.

stassanizzazióne *s.f. (tehn.)* procedeu de pasteurizare rapidă.

statàle **I.** *adj.* statal. **II.** *s.m.* funcţionar de stat.

statalìsmo *s.m. (ec. pol.)* etatism.

statalizzàre *vt.* a naţionaliza, a etatiza; *~ una fabbrica* a naţionaliza o fabrică. *SIN. nazionalizzare.*

statalizzazióne *s.f.* naţionalizare, etatizare. *SIN. nazionalizzazione, socializzazione.*

statàre *vi. (a; pop.)* **1.** a petrece vara (într-un loc). **2.** a odihni pămîntul (între două arături).

statàrio *adj.* **1.** *(jur., despre o judecată)* sumar; cu procedură sumară/rapidă; *processo ~* proces sumar. **2.** ferm; stabil; fix. **3.** static, fără mişcare.

stàte *s.f. (poetic)* vară.

statére *s.m. (ant.)* stater *(monedă grecească).*

stàtica *s.f. (fiz.)* statică.

staticità *s.f.* faptul/calitatea de a fi static.

stàtico[1]**, -ici,** *adj.* **1.** static. **2.** *(înv.)* nemişcat.

stàtico[2] *s.m. (înv.)* ostatic.

statina *s.f. (dial.)* vară.

statìno *adj.* de vară; văratic; *uccello ~* pasăre care poposeşte numai vara într-un loc.

statista, -isti, *s.m.* om/şef de stat.

statistica *s.f.* statistică.

statisticàre *vt. (rar)* a face statistica.

statìstico, -ici, *adj.* statistic.

stativo **I.** *adj. (despre o pasăre)* nemigratoare. **II.** *s.m.* stativ; trepied.

statizzàre *vt.* a etatiza; a naţionaliza; a expropria.

statizzazióne *s.f.* etatizare; naţionalizare; *~ dell'economia* etatizarea economiei.

stàto[1] *part. tr.* de la stare şi essere.

stàto[2] *s.m.* **1.** stare; situaţie; condiţie; *oggetto in buono/cattivo ~* obiect în stare bună/rea; *in ~ di* în stare de; *oggi non sono in ~ di studiare* azi nu sînt în stare să învăţ; *~ di emergenza* stare de alarmă; *~ d'assedio* stare de asediu; *~ di guerra* stare de război; *~ di natura* stare naturală; *~ di arresto* stare de arest; *~ di salute* stare a sănătăţii; *~ d'animo* stare sufletească; *~ di agitazione* stare

de agitaţie; ~ *di ubriachezza* stare de ebrietate; ~ *di gravidanza*, ~ *interessante* stare de graviditate; ~ *libero/celibe/nubile* necăsătorit; ~ *coniugale/maritale* căsătorit; ~ *vedovile* văduv; ~ *civile* stare civilă; ~ *di famiglia* situaţie de familie; ~ *di previsione* buget preventiv; *ufficiale di* ~ *civile* ofiţer al stării civile. **2.** situaţie socială; *farsi uno* ~ a-şi face o situaţie. **3.** *(ist.)* clasă socială; *il terzo* ~ starea a treia, burghezia; *il quarto* ~ starea a patra, proletariatul. **4.** *(chim.)* stare; ~ *di aggregazione* stare de agregare; ~ *solido/liquido gassoso* stare solidă/lichidă/gazoasă. **5.** *(jur.)* statut; ~ *giuridico* statut juridic. **6.** *(pol.)* stat; *capo dello* ~ şeful statului; ~ *federale/democratico/totalitario* stat federal/democratic/totalitar; ~ *guida* stat hegemon; *colpo di* ~ *militare* lovitură de stat militară; ~ *accentratore* stat centralizat; ~*-i a ordinamenti sociali diversi* state cu orînduiri sociale diferite; *affare di* ~ afacere de stat; *scuola di* ~ şcoală statală/de stat; *esame di* ~ bacalaureat; *invadere/occupare uno* ~ a invada/a ocupa un stat; *Stato Maggiore* stat major; *Stati Uniti d'America* Statele Unite ale Americii.

statocista, *-isti, s.m.*, **statocìste,** *-i, s.f. (anat.)* statocist.

statolàtra, *-àtri, s.m. (pol.)* susţinător al puterii statului.

statolatrìa *s.f. (pol.)* încredere totală în stat.

statólder *s.m. invar. (ist.)* guvernator (în Olanda).

statolderàto *s.m. (ist.)* funcţie de guvernator (în Olanda).

statóre I. *adj. (lit., în expr.) Giove* ~ Jupiter stator/care opreşte armatele. **II.** *s.m. (mec., electr.)* stator.

statoscòpio *s.m.* statoscop.

statùa *s.f.* statuie; figură sculptată; *una* ~ *di marmo* o statuie de marmură; *fare la* ~ a sta ca o statuie.

statuàle *adj., s.m. (înv.)* **1.** (cetăţean) care participă la conducerea statului. **2.** (persoană) care are o funcţie publică.

statuària *s.f.* **1.** sculptură de statui. **2.** sculptură.

statuàrio, -àri I. *s.m.* sculptor de statui. **II.** *adj.* **1.** statuar; de/pentru sculptură. **2.** statuar; ca o statuie.

statuire *vt., vi. (a; lit.)* **1.** a statua, a hotărî; a dispune, a decide; a stabili (cu anumită solemnitate). *SIN. sancire, sanzionare.* **2.** *(înv.)* a aşeza, a pune.

statunitènse *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Statele Unite ale Americii.

statùra *s.f.* **1.** statură; talie; *uomo di bassa* ~ om de talie joasă. **2.** superioritate morală. **3.** *(înv.)* stare, condiţie.

statutàle *adj. (rar)* al statutului/statutelor, statutar.

statutàrio I. *adj.* statutar. **II.** *s.m. (înv.)* autor de statui.

statùto *s.m.* **1.** statut. **2.** *(înv.)* lege; decret.

stavòlta *adv.* de data aceasta.

stazàre *vt. (înv.)* *v.* stazzare.

stazionaménto *s.m.* staţionare; *(auto.) freno di* ~ frînă de staţionare/de mînă.

stazionàre *vi. (a)* a staţiona; *le automobili stazionano nella piazza* maşinile staţionează în piaţă.

stazionarietà *s.f.* stabilitate; însuşirea de a fi staţionar.

stazionàrio I. *adj.* staţionar; *uccello* ~ pasăre nemigratoare. **II.** *s.m. (mar.)* navă de război (care staţionează într-un port străin).

stazióne *s.f.* **1.** staţiune; localitate; ~ *climatica/balneare/termale* staţiune climatică/balneară/termală. **2.** gară; ~ *di smistamento* staţie de triaj; ~ *navale* radă, port. **3.** *(mil.)* post. **4.** staţie/post de lucru/de observaţie; ~ *sanitaria* dispensar; policlinică; *(auto.)* ~ *di servizio* autoservice; ~ *trasmittente* staţie de transmisie; ~ *meteorologica* staţie meteorologică. **5.** oprire; staţionare; *la* ~ *di posta per il cambio dei cavalli* staţie de poştă pentru schimbarea cailor. **6.** cărută (de şah). **7.** *(înv.)* prăvălie; spiţerie. **8.** *(bis.)* biserică unde se împart indulgenţe. **9.** poziţie; ~ *verticale* poziţie verticală.

stàzza *s.f. (mar.)* tonaj, deplasament, capacitate; *dalla* ~ *di* cu un deplasament de.

stazzaménto *s.m. (mar.)* măsurare a tonajului.

stazzàre *vt. (mar.)* **a)** a măsura capacitatea/tonajul; **b)** a măsura/a avea capacitatea de.

stazzatóre *s.m. (mar.)* cotar, care măsoară capacitatea.

stazzatùra *s.f. v.* stazza.

stàzzo *s.m.* **1.** *(înv.)* cameră. **2.** loc de oprire, radă, staţie. **3.** ocol; ţarc; stînă; tîrlă. **4.** *(mar.)* capacitate, deplasament.

stazzonaménto *s.m.* **1.** pipăire. **2.** şifonare, mototolire.

stazzonàre *vt.* **1.** a pipăi, a palpa. **2.** a atinge. **3.** a mototoli.

stazzóne *s.m. (rar)* **1.** locuinţă. **2.** prăvălie. **3.** loc de oprire/odihnă.

stearàto *s.m. (chim.)* stearat.

steàrico, *-àrici, adj.* stearic, de stearină.

steatite *s.f. (miner.)* steatit.

steatósi *s.f. (med.)* steatoză; ~ *epatica* steatoză hepatică.

stécca *s.f.* **1.** stinghie; aşchie; baton, beţişor; *-che del ventaglio* lamele de evantai; ~*-che dell'ombrello* spiţe de umbrelă; ~ *-che di balena* balenă pentru guler; ~ *del biliardo* tac; *metro a* ~*-che* metru de tîmplar. **2.** crosă. **3.** daltă de sculptor. **4.** cartuş de ţigări. **5.** *(med.)* atelă. **6.** *(mil., înv.)* lustruitoare de nasturi. **7.** notă falsă; *fare una* ~ a lua nota fals; *(prov.) da un cattivo legno non si leva una buona* ~ din coadă de cîine nu se face sită de mătase.

steccàccia *s.f.* lovitură greşită (la biliard).

steccadènte *s.m. invar. (rar)* scobitoare.

steccàia *s.f.* **1.** baraj. **2.** ţarc (de vite).

steccàre I. *vr.* **1.** a îngrădi, a înconjura cu palisadă. **2.** *(med.)* a imobiliza cu atele. **3.** a împăna. **4.** a tăia foile (la cărţi). **II.** *vi. (a; glumeţ)* a cînta fals.

steccàta *s.f.* **1.** îngrăditură, ţarc, ocol, padoc. **2.** *(mil.)* baraj. **3.** lovitură dată cu o stinghie etc. **4.** lovitură cu tacul (la biliard).

steccàto I. *adj.* **1.** înconjurat cu o palisadă. **2.** *(med.)* imobilizat în atele. **3.** *(despre un corset etc.)* cu balene. **II.** *s.m.* **1.** îngrăditură, ţarc, padoc. *SIN. corda.* **2.** *(mil.)* adăpost din lemn. **3.** arenă (pentru turnire).

steccherìno *s.m. (bot.)* ciupercă comestibilă *(Hydnum umbricatum).*

steccheìtto *s.m.* scîndurică; aşchioară, beţişor; stinghioară; *stare a* ~ a trăi în mizerie; *tenere a* ~ **a)** a da de mîncare cu economie; **b)** a da bani cu ţîrîita.

steccheìra *s.f.* rastel (pentru tacuri de biliard).

steccheìno *s.m.* **1.** scîndurică; aşchioară, beţişor; stinghioară. **2.** scobitoare.

steccheìre I. *vi. (e), vr.* a slăbi, a se subţia, a ajunge ca o scobitoare. **II.** *vt.* **1.** a ucide pe loc. **2.** a face să slăbească.

steccheìto I. *part. tr.* de la stecchire. **II.** *adj.* **1.** slab; plăpînd; jigărit; *secco* ~ uscat de tot. **2.** mort; ucis pe loc. **3.** uluit, încremenit.

stécco, *stécchi, s.m.* **1.** ramură uscată; vreasc; *fuoco di* ~*-chi* foc de vreascuri. **2.** *(înv.)* spin, ghimpe. **3.** scobitoare. **4.** cui de lemn. **5.** *(la pl.)* gratii (la colivie). **6.** persoană slabă/uscată/ca o scobitoare;

ridursi uno ~ a ajunge cît o scobitoare. **7.** frigare (mică).

steccolùto *adj. v.* steccuto.

steconnàia *s.f.* îngrăditură, ţarc, ocol, padoc.

steeconàre *vt.* a împrejmui cu uluci.

steeconàta *s.f. v.* stecconaia.

stecconàto *s.m.* **1.** loc închis cu o palisadă; îngrăditură, ţarc, padoc. **2.** şir de pari.

steecóne *s.m.* **1.** par de gard, ulucă, stinghie. **2.** tac (de biliard). **3.** arac; parangă; prăjină.

steecùto *adj.* **1.** plin de vreascuri. **2.** ca un ghimpe; ca un cui; ca un vreasc.

stégola *s.f.* coarne de plug.

stégolo *s.m.* ax de transmisie (la moara de vînt).

stegosàuro *s.m. (zool.)* stegozaur.

stèla *s.f. (rar) v.* stele.

stèle *s.f. (lit., ant.)* stelă; ~ *funeraria* piatră funerară.

stèlla *s.f.* **1.** stea; *parere una* ~ a fi strălucitor ca o stea/frumos ca soarele; *fatto a* ~ în formă de stea; ~ *cometa* cometă; ~ *filante/cadente* stea căzătoare; *portare/levare alle* ~*-e* a ridica în slavă; *prezzo che va alle* ~*-e* preţ care urcă vertiginos; *vedere le* ~*-e* a vedea stele verzi. **2.** luceafăr; *(înv.) all'ora della* ~ în amurg, la răsăritul lunii. **3.** *(fig.)* vedetă, stea. **4.** *(tipogr.)* asterisc. **5.** steluţă (pastă făinoasă). **6.** rotiţă de pinten. **7.** *(la pl.)* ochiuri (la penele de păun). **8.** *(poetic, înv., la pl.)* ochi; ochi frumoşi.

stelladìa *s.f. (înv.)* nectar.

stellàggio *s.m.* operaţiune de bursă.

stellànte *adj. (poetic)* **1.** plin de stele. **2.** strălucitor ca stelele.

stellàre[1] *vt. (lit.)* a acoperi de stele; a înstela.

stellàre[2] *adj.* stelar, stelin; de stea; în formă de stea; *motore* ~ motor (cu cilindrii dispuşi) în formă de stea.

stellària *s.f. (bot.)* rocoină, răcovină *(Stellaria media)*.

stellàto **I.** *adj.* **1.** în formă de stea. **2.** înstelat, plin de stele. **3.** împestriţat (cu flori). **4.** *(despre punct de broderie)* încrucişat. **5.** *(despre extremităţile unei nave)* subţiat. **II.** *s.m. (colectiv)* stele care se văd (pe cerul senin). **III.** *part. tr.* de la stellare[1].

stelleggiàre **I.** *vt.* a înstela, a presăra cu stele (o broderie). **II.** *vi.* a străluci ca stelele.

stellétta *s.f.* **1.** steluţă. **2.** *(tipogr.)* asterisc. **3.** vîrf de oţel (la bici). **4.** *(mil.)* cruce/stea indicînd gradul; *rimetterci le* ~*-e* a pierde gradul, a fi degradat.

stellettàre *vt. (tipogr.)* a pune asteriscurile.

stellificàto *adj.* cu nimb de stea.

stellionàto *s.m. (jur.)* delict de vînzare a unui imobil străin.

stellìna *s.f.* **1.** steluţă. **2.** *(tipogr.)* asterisc. **3.** *(bot.)* ~ *odorata* vinăriţă *(Asperula odorata)*. **4.** actriţă/cîntăreaţă de varieteu (în vogă /de succes).

stellonclno *s.m.* **1.** notă de rubrică; articol de ziar scurt (între două asteriscuri). **2.** *(la pl.)* steluţă (pastă făinoasă); tăiţei.

stellóne *s.m.* **1.** *(augm.)* stea mare. **2.** căldură canculară.

stèlo *s.m.* **1.** tulpină. **2.** peduncul. **3.** trunchi (de copac). **4.** partea filiformă (a firului de păr). **5.** ax; pivot; tijă; *lampada a* ~ lampă de picior.

stèmma *s.m.* **1.** stemă. **2.** *(înv., lit.)* arbore genealogic.

stemmàto *adj.* împodobit cu o stemă.

stemperaménto *s.m.* **1.** diluare; dizolvare; topire. **2.** alterare. **3.** *(înv.)* intemperanţă; exces.

stemperàre **I.** *vt.* **1.** a dilua; a dizolva; a amesteca cu; ~ *i colori nell'olio* a dizolva/a amesteca culorile cu ulei. **2.** *(despre metale)* a face să piardă căleala. **3.** a rupe vîrful; ~ *il lapis* a rupe vîrful creionului. **4.** *(fig., rar)* a deprima. **5.** a altera. **6.** a corupe. **II.** *vr.* **1.** *(despre oţel)* a se muia. **2.** a-şi pierde vîrful, a se toci. **3.** a se strica; a se altera; ~ *-si in lagrime* a izbucni în plîns.

stemperataménte *adv.* fără stăpînire.

stemperàto **I.** *part. tr.* de la stemperare. **II.** *adj.* **1.** *(despre culori)* diluat. **2.** nestăpînit; neînfrînat. **3.** alterat, stricat; *aria* ~*-a* aer stricat. **4.** slăbit; relaxat. **5.** *(despre oţel)* muiat, care nu mai e călit. **6.** fără vîrf, tocit; *una matita* ~*-a* un creion tocit. **7.** excesiv, exagerat.

stemperatùra *s.f.* **1.** topire; diluare; amestecare cu. **2.** muiere; slăbire. **3.** *(înv.)* intemperie.

stempiàrsi *vr.* a pierde părul la tîmple.

stempiàto **I.** *part. tr.* de la stempiarsi. **II.** *adj* **1.** cu părul rărit pe tîmple. **2.** *(înv.)* mare; voinic; gras. **3.** *(fig.)* mare, enorm; *bugie* ~*-e* minciuni gogonate.

stempiatùra *s.f.* calviţie; chelire.

stendàle *s.m. (înv.)* stindard.

stendardière *s.m. (rar)* stegar.

stendàrdo *s.m.* **1.** steag; stindard, drapel. **2.** *(mar.)* pavilion. **3.** corp de soldaţi (sub acelaşi steag).

stendàre *vi.* a ridica tabăra/corturile.

stèndere **I.** *vt.* **1.** a întinde, a alungi, a prelungi; ~ *le braccia/le gambe* a întinde braţele/picioarele; ~ *la mano* **a)** a da mîna cu cineva; **b)** a întinde mîna spre a da/a lua; **c)** *(fig.)* a întinde mîna, a cerşi; ~ *le cuoia* a-şi întinde oasele. **2.** a întinde, a aşterne, a desfăşura; ~ *la pasta* a întinde foaia de aluat; ~ *i panni al sole* a întinde lucrurile la soare, a însori; ~ *la biancheria ad asciugare* a întinde lenjeria la uscat; ~ *un tappeto* a întinde un covor; ~ *la tovaglia* a întinde faţa de masă; ~ *le truppe/l'esercito* a desfăşura trupele. **3.** a întinde, a unge; ~ *il burro* a unge untul pe pîine. **4.** a destinde (un arc etc.). **5.** (şi *fig.*) a aşterne; ~ *un verbale/una lettera/un reclamo* a redacta/a aşterne pe hîrtie un proces verbal/o scrisoare/o reclamaţie; *(fig.)* ~ *un velo su qualcosa* a aşterne un văl peste ceva, a da uitării. **II.** *vr.* **1.** a se întinde, a se culca, a se tolăni; ~*-si sul letto* a se întinde pe pat; ~ *-si al sole* a se întinde la soare; ~*-si le gambe* a-şi întinde, a-şi dezmorţi picioarele. **2.** a se extinde; a se alungi; a se prelungi. **3.** a se destinde.

stendifili *s.m.* instalator de fire electrice.

stendiménto *s.m.* **1.** întindere. **2.** redactare, aşternere pe hîrtie.

stenditóio, -ói, *s.m.* loc de întins/uscat (măslinele etc.).

stenditrice *s.f. (text.)* depunător, maşină puitoare.

stenditùra *s.f.* întinsul rufelor la uscat.

stenebràre *vt.* a alunga întunericul; a lumina.

stènico, -ici, *adj.* stenic.

stenodàttilo *s.m.* şi *f.* stenodactilograf.

stenodattilografia *s.f.* stenodactilografie.

stenodattilògrafo, -ògrafa *s.m.* şi *f.* stenodactilograf.

stenògrafa *s.f.* stenografă.

stenografàre *vt.* a stenografia.

stenografia *s.f.* stenografie.

stenogràfico, -ici, *adj.* stenografic.

stenògrafo *s.m.* stenograf.

stenogràmma *s.m.* stenogramă.

stenosàggio *s.m. (text.)* tratamentul fibrelor de celuloză cu formol.

stenoscritto *s.m.* text stenografiat.

stenòsi *s.f. (med.)* stenoză; ~ *mitralica* stenoză mitrală.

stenotermìa *s.f.* starea de a fi stenobiont.

stentaecchiàre, *vi.* **1.** a o duce greu; a trăi prost. **2.** a lenevi; a decădea.

stentàre I. *vt., vi. (a)* a suferi lipsuri, a trăi în mizerie; *una famiglia che stenta* o familie care o duce greu; ~ *la vita* a trăi din greu; *far* ~ *una cosa* a lăsa un lucru să aştepte. **II.** *vi. (a)* **1.** a se forţa; a se obosi; a se strădui, a face eforturi; ~ *a leggere* a citi cu greutate/efort; ~ *a imparare una lingua straniera* a se strădui să înveţe o limbă străină. **2.** a-i fi greu/cu neputinţă; *stento a crederlo* nu pot crede; *stento a crederci* nu-mi vine să cred. **3.** a amîna; ~ *a pagare* a amîna mereu plata. **III.** *vr* a se trudi.

stentatamènte *adv.* **1.** cu greu, cu eforturi; *il lavoro procede* ~ munca merge greu/cere eforturi. **2.** în sărăcie, la restrişte; *vivere* ~ a trăi în nevoi/sărăcie, a fi strîmtorat.

stentatézza *s.f.* greutate; strîmtoare; lipsă; mizerie.

stentàto I. *part. tr.* de la s t e n t a r e. **II.** *adj.* făcut/crescut/trăit cu greutăţi, cu trudă; *un ragazzo* ~ un băiat slăbuţ; *una pianta* ~*-a* o plantă subţirică; *un sorriso* ~ un zîmbet forţat; *una vittoria* ~*-a* o victorie obţinută cu greu; *ottenere una promozione* ~*-a* a obţine o promovare meritată; *pane* ~ pîine cîştigată cu sudoarea frunţii; *vita* ~*-a* viaţă trudită; *parole* ~*-e* cuvinte spuse cu greu/tărăgănate. **III.** *s.m.* **1.** strîmtoare, greutate, dificultate. **2.** forţare, constrîngere; *nelle sue maniere si avverte lo* ~ în purtările lui se observă ceva forţat.

stenterellàta *s.f.* caraghioslîc; bufonerie.

stenterèllo *s.m.* **1.** *(teatru)* mască/personaj caraghios/prostuţ în „Commedia dell'Arte". **2.** *(fig.)* om ridicol/caraghios. **3.** persoană sfrijită/pricăjită.

stentìno *adj. (despre copii)* bolnăvicios, plăpînd.

stènto[1] *s.m.* **1.** privaţiuni; lipsă; mizerie, sărăcie; nevoie; *una vita di* ~*-i* o viaţă grea/de privaţiuni. **2.** efort; oboseală; greutate; *a* ~ cu greutate. **3.** jenă; neplăcere.

stènto[2] *adj.* **1.** *(despre copii)* bolnăvicios; plăpînd. **2.** *(despre plante)* crescut cu greu.

stentòreo *adj. (lit., despre glas)* de stentor; puternic; răsunător.

stentucchiàre *vt., vi. (a)* a suferi mereu lipsuri şi greutăţi.

stentùme *s.m. (pop.)* **1.** plantă crescută cu greu. **2.** lucru făcut cu greutate.

stenuàre *vt. (înv.)* a extenua.

stepidìre *vt.* v. s t i e p i d i r e.

stéppa *s.f.* stepă.

stéppico, *-ici, adj.* propriu stepei; *arbusti* ~*-i* arbuşti de stepă.

steppóso *adj.* de stepă; cu stepă; *regioni* ~*-e* regiuni de stepă.

steradiànte *s.m. (mat.)* steradian.

stèrco, *stèrchi, s.m.* excremente, balegă, spurcăciune.

stercoràceo *adj.* ceea ce ţine de excremente.

stercoràrio I. *adj.* ceea ce ţine de excremente; *(ist.) sedia* ~*-a* scaun papal în ziua încoronării. **II.** *s.m. (ornit.)* pasăre migratoare *(Stercus poma thorinus).*

stereochìmica *s.f.* stereochimie.

stereocinematografìa *s.f.* stereocinematografie.

stereocomparatóre *s.m.* stereocomparator.

stereofonìa *s.f.* stereofonie.

stereofònico *adj.* stereofonic; *effetto* ~ efect stereofonic.

stereofotografìa *s.f.* stereofotografie.

stereofotogrammetrìa *s.f.* stereofotogrammetrie.

stereografìa *s.f.* stereografie.

stereògrafo *s.m.* stereograf.

stereogràmma *s.f.* stereogramă.

stereoisomerìa *s.f.* stereoizomerie.

stereometrìa *s.f.* stereometrie.

stereoscopìa *s.f.* stereoscopie.

stereoscòpico, *-ici, adj.* stereoscopic.

stereoscòpio *s.m.* stereoscop.

stereotipàre *vt.* a stereotipa; a tipări în stereotipie.

stereotipàto *adj.* stereotipic, stereotip.

stereotipìa *s.f.* stereotipie.

stereotipìsta, *-isti, s.m.* stereotipist.

stereòtipo *adj.* **1.** stereotipat. **2.** *(fig.)* stereotip.

stergàlo *s.m.* şură (de nutreţ).

stèrile *adj.* **1.** steril, nefecund. **2.** *(med.)* sterilizat.

sterilìre I. *vi. (e), vr.* a deveni steril/nefecund. **II.** *vt. (despre pămînt)* a sărăci, a face să devină steril/neroditor.

sterilità *s.f.* sterilitate, nefertilitate.

sterilizzàre *vt.* **1.** a face să devină steril/neproductiv. **2.** *(med.)* a steriliza

sterilizzatóre, -trice I. *adj.* sterilizator; dezinfectant. **II.** *s.m.* sterilizator.

sterilizzazióne *s.f. (med.)* sterilizare.

sterilmènte *adv.* (şi *fig.)* (în mod) steril, inutil, fără efect.

sterlèto *s.m. (iht.)* cegă *(Acipenser ruthenus).*

sterlìna *s.f.* liră sterlină.

sterlineàre *vt. (tipogr.)* a şterge liniile dintre rînduri (puse la cules).

sterlìno *adj. (despre liră)* sterlină; *(înv.) soldo/da naio* ~ liră sterlină.

sterminaménto *s.m.* exterminare.

sterminàre *vt.* a extermina, a distruge.

sterminataménte *adv.* fără margini, nemăsurat, la infinit, nemărginit.

sterminatézza *s.f.* nemărginire.

sterminàto *adj.* nemăsurat; nesfîrşit; nemărginit; *campo* ~ cîmp nemărginit/imens.

sterminatóre, -trice *s.m.* şi *f.* exterminator.

sterminazióne *s.f.* exterminare, distrugere.

sterminìo *s.m.* **1.** exterminare, distrugere; măcel; *guerra di* ~ război de exterminare; *campi di* ~ lagăre de exterminare. *SIN. scempio, strage.* **2.** *(pop.)* cantitate nemăsurată/nemărginită; *c'era uno* ~ *di gente* era o mulţime enormă de oameni. **3.** *(înv.)* alungare.

stèrna *s.f. (ornit.)* martin, rîndunică-de-mare *(Sterna hirundo* sau *Sterna fluviatilis).*

sternàle *adj. (anat.)* sternal.

stèrnere *vt. (înv.)* **1.** a aşterne; a întinde (pe pămînt); a doborî. **2.** *(fig.)* a declara; a explica.

stèrno *s.m. (anat.)* stern.

stèro *s.m.* ster *(metru cub).*

sterpàcchio, *-àcchi, s.m. (depr.)* **1.** mărăciniş. **2.** *(fig.)* păr rar şi ţepos. **3.** păr ciufulit/nepieptănat.

sterpàglia *s.f.* mulţime de mărăcini.

sterpàia *s.f.* mărăciniş.

sterpàio *s.m.* v. s t e r p a i a.

sterpàme *s.m. (colectiv)* mărăcini, mărăciniş.

sterpàre *vt. (rar)* **1.** a curăţa de mărăcini. **2.** a extirpa; a stîrpi. **3.** *(fig.)* a smulge; a dezrădăcina.

sterparòla *s.f. (ornit.)* specie de pitulice *(Sylvia cinerea).*

sterpazzòla *s.f.* v. s t e r p a r o l a.

sterpéto *s.m.* mărăciniş.

sterpiccio *s.m.* v. s t e r p a m e.

sterpìgno *adj.* **1.** ca un mărăcine. **2.** plin de mărăcini.

stèrpo *s.m.* **1.** mărăcine. **2.** gătej. **3.** *(fig., despre oameni)* soi rău.

sterpóso *adj.* plin de mărăcini/găteje.

sterquilìnio *s.m. (lit.)* groapă cu gunoi/bălegar.

sterraménto *s.m.* **1.** nivelare. **2.** terasament (în vecerea unei construcţii).

sterràre *vt.* **1.** a nivela; ~ *una strada* a nivela/a face lăcaş unui drum. **2.** a face un terasament.
sterràto I. *part. tr.* de la s t e r r a r e. **II.** *adj. (espre o şosea)* nivelat, dar nepavat. **III.** *s.m.* **1.** groapă; gaură. **2.** pămînt scos şi îngrămădit pe margine; terasament. **3.** şosea/drum neasfaltat(ă).
sterratóre *s.m.* lucrător la terasament, terasier.
sterratrice *s.f.* maşină care lucrează la un terasament.
stèrro *s.m.* **1.** săparea şi scoaterea pămîntului. **2.** pămînt scos; terasament; *strada a* ~ stradă nepavată/neasfaltată.
stertóre *s.m.* horcăit.
stertoróso *adj. (despre respiraţie)* cu horcăit, însoţit de horcăituri.
sterzàre[1] *vt.* **1.** a împărţi în trei. **2.** a rări pădurile; ~ *una pineta* a rări o pădurice de pini. **3.** a împărţi simetric (un teren). **4.** a amesteca mai multe calităţi de tutun.
sterzàre[2] **I.** *vi.* **1.** *(auto.)* a schimba direcţia, a vira; ~ *a destra/a sinistra* a vira la dreapta/stînga. **2.** *(fig., fam.)* a-şi schimba brusc părerea, a o întoarce.
sterzàta *s.f.* **1.** pădure rărită. **2.** *(auto.)* virare, viraj; *fare una* ~ a face un viraj.
sterzatùra *s.f.* împărţire în trei.
stèrzo *s.m.* **1.** direcţie la o trăsură; *di sotto* ~ în mod ocolit. **2.** ghidon. **3.** *(auto.)* **a)** direcţie; **b)** volan.
stésa *s.f.* **1.** întindere; ungere; aşternere (în strat). **2.** etalare, etalaj (de mărfuri etc.).
stéso I. *part. tr.* de la s t e n d e r e. **II.** *adj.* **1.** întins; *i panni* ~*-i al sole* hainele întinse la soare; *la trovai* ~*-a sul letto* o găsii întinsă pe pat; *mi parlò con la mano* ~*-a* îmi vorbi cu mîna întinsă. **2.** redactat; aşternut pe hîrtie.
stèssere *vt.* a deşira, a desface (o ţesătură).
stésso I. *pron. dem., adj.* **1.** egal; identic; asemănător; *siamo sempre alle* ~*-e* povestea se repetă, mereu se întîmplă la fel. **2.** acelaşi; *nello* ~ *anno/tempo* în acelaşi an/timp; *è sempre la* ~*-a storia* e mereu aceeaşi poveste. **3.** însuşi; *l'ho portato io* ~ l-am dus eu însumi; *oggi* ~ chiar azi. *SIN. medesimo.* **II.** *s.m.* acelaşi lucru; *fa lo* ~ tot aia este; *tanto è lo* ~ rezultatul este tot acelaşi; *(adverbial) anche se piove, io vengo lo* ~ chiar dacă plouă, eu tot viu. *SIN. medesimo.*
stesùra *s.f.* **1.** redactare; aşternere pe hîrtie; *la* ~ *del verbale* redactarea procesului verbal. **2.** text redactat; versiune; *questa è la prima* ~ *dell'opera* aceasta e prima redactare/versiune a operei; *è solo la prima* ~ e doar prima redactare.
stetoscopia *s.f. (med.)* stetoscopie.
stetoscòpio *s.m. (med.)* stetoscop.
stìa *s.f.* **1.** cuşcă de păsări. **2.** *(pop., glumeţ)* închisoare. **3.** *(înv.)* cuşcă de fiare.
stiacciàre *vt. (pop., dial.)* v. s c h i a c c i a r e.
stiacciàto *s.m.* basorelief cu relieful foarte puţin pronunţat.
stiacciòne *s.m. v.* n o t o l o n e.
stiaffàre *vt. v.* s c h i a f f a r e.
stiància *s.f. (dial.)* v. s c h i a n c i a.
stianciàre *vt.* a îmbrăca în papură (sticle).
stiantàre *vt., vi. v.* s c h i a n t a r e.
stiàppa *s.f. (dial.)* v. s c h i a p p a.
stibiàto *adj. (chim.)* care conţine stibiu/antimoniu.
stibìna *s.m. (miner.)* sulfură de stibiu.
stìbio *s.m. (chim.)* stibiu, antimoniu.
sticomitia *s.f. (ist. lit.)* dialog cu replici scurte (într-un vers/în teatrul antic).
stiepidìre *vt.* a încropi, a încălzi uşor.
stiffèlius *s.m.* haină de ceremonie; redingotă.
stifèlius *s.m. v.* s t i f f e l i u s.
stigàre *vt. (înv.)* a instiga.
stìgio *adj. (lit.)* **1.** al Stixului; al infernului. **2.** *(fig.)* întunecat; negru.
stigliàre *vt.* a meliţa.
stigliatrice *s.f.* meliţă (mecanică).
stigliatùra *s.f.* meliţare; meliţat.
stìglio *s.m.* meliţă.
stigma[1]**,** *stìgmi, s.m. v.* s t i m m a.
stigma[2] *s.m.*, **stìgmate** *s.f. pl.* **1.** pecete; semn; stigmat. **2.** *(bis., la pl.)* stigmate.
stìgmate *s.f. pl. v.* s t i g m a[2].
stigmatìsmo *s.m. (fiz.)* stigmatism.
stigmatizzàre *vt.* **1.** a pecetlui/a marca animale. **2.** *(fig.)* a stigmatiza, a înfiera.
stigmatizzazióne *s.f.* stigmatizare, înfierare.
stilàre *vt.* **1.** *(jur.)* a redacta un act. **2.** *(rar)* a stiliza.
stilàta *s.f.* **1.** şir de stîlpi/pilaştri (care susţin un pod). **2.** colonadă.
stile[1] *s.m.* **1.** *(ant.)* stil/ac de scris pe tăbliţe. **2.** stilet; pumnal. **3.** *(chir.)* stilet (pentru răni). **4.** braţ de balanţă. **5.** coloană/cilindru de gazometru. **6.** gnomon. **7.** trunchi (tăiat) de copac; buştean. **8.** *(bot.)* stil.
stile[2] *s.m.* **1.** stil/mod de exprimare; ~ *piatto* stil plat; ~ *caricato* stil afectat/lipsit de spontaneitate; ~ *sbracato* stil dezordonat; ~ *convulso* stil violent/dur; ~ *dimesso* stil potolit/familiar; ~ *disadorno* stil sobru/simplu; ~ *ingenuo (modă)* stil tineresc/simplu; ~ *sciatto* stil neîngrijit; ~ *lisciato* stil excesiv de îngrijit; ~ *lapidario* stil lapidar/concis. **2.** stil/mod de comportare; *in grande* ~ în stil mare. **3.** *(sport, modă)* stil.
stilè *adj.* stilat; impecabil (în comportament, vestimentaţie).
stilèma *s.m.* **1.** *(lingv.)* stilem, unitate stilistică minimă. **2.** trăsătură stilistică.
stilettàre *vt.* a răni/a lovi cu stiletul.
stilettàta *s.f.* **1.** lovitură dată cu stiletul. **2.** rană produsă de stilet.
stillétto *s.m.* stilet.
stilìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* stilist.
stilìstica *s.f.* stilistică.
stilìstico, *-ici, adj.* stilistic.
stilìta I. *adj.* care stă/se află în vîrful unei coloane, stîlpnic. **II.** *s.m. (lit.)* schimnic; pustnic.
stilite *adj., s.m. v.* s t i l i t a.
stilizzàre *vt.* a stiliza.
stilizzàto *adj.* stilizat.
stilizzazióne *s.f.* stilizare.
stilla *s.f.* picătură, strop; *a* ~ *a* ~ picătură cu picătură, strop cu strop.
stillaménto *s.m.* picurare.
stillànte *adj.* care picură.
stillàre I. *vt. (rar)* **1.** a lăsa să picure. **2.** a infiltra, a sugera. **3.** a distila. **4.** a filtra. **5.** a inventa, a născoci; ~*-si il cervello* a-şi stoarce creierii. **6.** *(fam., tosc.)* a aştepta, a nu se decide; *non so cosa stilli* nu ştiu ce aşteaptă. **7.** *(înv.)* a da cu economie/cu ţîrîita. *SIN. colare, gocciolare.* **II.** *vi. (e, a)* **1.** a ploua mărunt. **2.** a picura, a se scurge picurînd; *dalla ferita stilla sangue* din rană picură sînge. **3.** *(fig.)* a face la combinaţii; a-şi frămînta creierii; *ha stillato tutto il giorno su questa faccenda* şi-a bătut capul toată ziua cu povestea asta.
stillàto I. *part. tr.* de la s t i l l a r e. **II.** *adj.* distilat; filtrat; picurat.
stillazióne *s.f. (rar)* **1.** distilare. **2.** scurgere în picături, picurare.
stillicìdio *s.m.* **1.** picurare; *(jur.) servitù di* ~ situaţie de servitute a unui teren (unde se scurge apa de

pe acoperiș). **2.** *(ant.)* bazin pentru apă de ploaie. **3.** *(med.)* duș.

stilnovista *s.m. (ist. lit.)* poet al „dulcelui stil nou".

stilnovistico *adj. (ist. lit.)* al „dulcelui stil nou".

stilnòvo *s.m. (ist. lit.)* dulcele stil nou.

stillo *s.m. (rar)* **1.** alambic; distilerie. **2.** mijloc; expedient; subtilitate. **3.** măsură ingenioasă. **4.** economie măruntă.

stilo *s.m. v.* stile[1]; *(în expr.) a ~* telescopic.

stilòbate *s.m. (arhit.)* stilobat.

stilòforo I. *adj. (despre un animal în sculptură care susține o coloană, un amvon etc.); due leoni ~-i* doi lei care susțin/sprijină (ceva). **II.** *s.m.* suport pentru stilou.

stilografica *s.f.* stilou.

stilogràfico, *-ici, adj.* de stilou; *penna ~-a* stilou; *inchiostro ~* cerneală de stilou.

stima *s.f.* **1.** evaluare; estimare, apreciere; *a larga ~* cu aproximație. **2.** preț. **3.** inventar agrar; *~-e vive* vite; *~-e morte* **a)** nutreț; **b)** unelte; **c)** îngrășăminte. **4.** *(fig.)* stimă; prețuire; *aver poca ~* a nu stima, a nu avea stimă; *successo di ~* succes de prestigiu; *fare ~* **a)** a ține cont de; **b)** *(rar)* a hotărî. *SIN. apprezzamento, credito, considerazione.*

stimàbile *adj.* demn de stimă; prețios. *SIN. degno.*

stimàre I. *vt.* **1.** a evalua; a estima. **2.** a stima; a prețui. **3.** a crede, a socoti, a considera. **II.** *vr.* a se stima, a se prețui; a se considera; a se crede; *si stima un superuomo* se crede un supraom. *SIN. valutare, giudicare, considerare.*

stimata *s.f. v.* stigma[2].

stimativo *adj.* estimativ.

stimàto *adj.* stimat; prețuit, apreciat.

stimatóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** expert; evaluator, estimator. **2.** admirator.

stimma, stimmi, *s.m.* **1.** *(bot.)* stigmat. **2.** *(zool.)* orificiu respiratoriu.

stimmate *s.f. pl. (bis.)* stigmate.

stimmatizzàre *vt. v.* stigmatizzare.

stimolànte *adj.* stimulant; *(med.)* excitant.

stimolàre *vt.* **1.** a împunge; a înțepa cu un vîrf de fier. **2.** a stimula; a îndemna, a ațița; *~ la curiosità* a ațița curiozitatea. *SIN. incitare, spronare, istigare.* **3.** *(med.)* a excita.

stimolativo *adj.* stimulator.

stimolatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* **1.** stimulant; excitant. **2.** ațițător, provocator.

stimolazióne *s.f.* **1.** stimulare. **2.** excitare.

stimolo *s.m.* **1.** *(lit.)* băț cu vîrf de metal. **2.** stimulent, imbold, incitare, îndemn; *sotto lo ~ dell'ira* sub impulsul mîniei. *SIN. sprone, spinta.* **3.** *(biol.)* stimul.

stinàre *vt.* a scoate vinul din tocitoare.

stinceàta *s.f.* lovitură în fluierul piciorului.

stincatùra *s.f.* scrîn/vînătaie la fluierul piciorului.

stinca *s.f. (înv.)* **1.** spinare de munte, creastă. **2.** *(la pl., ist.)* închisoare pe viață (la Florența și Pistoia).

stinco, *stìnchi, s.m. (anat.)* tibie; fluierul piciorului; *(fam.) allungare gli ~-i* a muri; *non è uno ~ di santo* nu este ușă de biserică; *rompere gli ~-i a uno* a plictisi pe cineva; *~ di morto* prăjitură de migdale.

stingere I. *vt.* **1.** a decolora, a spălăci. **2.** a întuneca; a stinge. **II.** *vi. (e), vr.* **1.** a se decolora, a se spălăci. **2.** *(poetic)* a se stinge.

stintignàre *vi. (a; fam.)* a șovăi; a se codi; a pierde vremea.

stinto *adj.* decolorat; spălăcit.

stiòppo *s.m. (tosc.) v.* schioppo.

stìpa[1] *s.f.* **1.** *(colectiv)* vreascuri; uscături; găteje; paie; coceni (pentru foc). **2.** legătură/fascină/sarcină de uscături (pentru garduri, adăposturi, tranșee). **3.** *(înv.)* gard viu. **4.** *(bot.) ~ delle fate* colilie *(Stipa pennata).*

stìpa[2] *s.f.* grămadă (de lucruri).

stipamàcchie *s.m. invar. v.* stipatore.

stipàre[1] *vt.* **1.** a curăța de uscături (o pădure). **2.** *(rar, înv.)* a umple cu vreascuri/uscături/găteje.

stipàre[2] **I.** *vt.* **1.** a îngrămădi; a înghesui; a vîrî; *~ le botti in cantina* a înghesui butoaiele în pivniță *i turisti si stiparono tutti nel pullman* turiștii s-au îngrămădit toți în autocar. **2.** *(dial.)* a păstra, a pune deoparte. **II.** *vr.* a se îngrămădi, a se acumuia. *SIN. stivare, gremire.*

stipàto I. *part. tr.* de la stipare[2]. **II. 1.** înghesuit; îngrămădit; vîrît; *il teatro era ~ di gente* teatrul gemea de lume; *vidi la gente ~-a in un piccolo locale* văzui lumea înghesuită într-o cameră mică. **2.** *(despre o pădure)* curățat de vreascuri/uscături.

stipatóre *s.m.* pădurar (care curăță pădurea de vreascuri).

stipatùra *s.f.* curățire de uscături/vreascuri.

stipendiare *vt.* a lua în serviciu/cu salariu, a stipendia.

stipendiàrio *adj.* **1.** *(ant.)* tributar; supus impozitului. **2.** *(lit., rar)* stipendiat; plătit; finanțat.

stipendiàto *adj., s.m. (depr.)* stipendiat.

stipèndio *s.m.* salariu, leafă, retribuție; soldă; *~ di base* salariu de bază; *~ lordo* salariu brut; *~ netto* salariu net; *ritirare lo ~* a lua salariul; *aumento di ~* creștere a salariului; *salari e ~-i* salariul muncitorilor și al funcționarilor; *tirare lo ~* a fi impiegat; *agli ~-i di* în serviciul cuiva.

stipéto *s.m.* teren plin de uscături.

stipettàio *s.m.* tîmplar de mobilă fină, ebenist.

stìpite *s.m.* **1.** stîlp; par/țulap înfipt în pămînt. **2.** braț vertical (la o cruce). **3.** trunchi (de arbore, de coloană). **4.** uscior, ușor de ușă/fereastră. **5.** neam; familie; descendență, origine, spiță; *provengono dallo stesso ~* provin din aceeași familie/spiță.

stipo *s.m.* **1.** dulăpior. **2.** scrin.

stipola *s.f. v.* stipula[1].

stipolàre *vt. v.* stipulare.

stìpsi *s.f. (med.)* constipație.

stìpula[1] *s.f. (bot.)* stipulă.

stipula[2] *s.f. v.* stipulazione.

stipulàre *vt.* a stipula/a fixa clauze în contract.

stipulazióne *s.f.* **1.** stipulare. **2.** stipulație; obligație prevăzută în contract.

stiracalzóni *s.m. invar.* suport pentru pantaloni.

stiracchiàbile *adj.* **1.** *(fig.)* care poate fi întins/extins. **2.** *(fig., despre o interpretare etc.)* forțat; silit; sofistic, subtil.

stiracchiaménto *s.m. (fig.)* forțare/complicare de sens; interpretare forțată.

stiracchiàre I. *vt. (fam.)* **1.** a trage; a întinde; *~ la vita* a o duce greu, a trage mîța de coadă. **2.** a tocmi/a discuta mult un preț. **3.** *(fig.)* a forța (o interpretare); a complica, a căuta subtilități. **4.** *(peior.)* a călca prost rufele. **II.** *vi.* a se tocmi, a se tîrgui; *non mi piace ~* nu-mi place să mă tocmesc. **III.** *vr.* a se întinde, a-și întinde membrele; *~ le gambe rattrapite* a-și dezmorți picioarele.

stiracchiataménte *adv.* (în mod) forțat, tras de păr.

stiracchiatézza *s.f.* subtilitate; sofism.

stiracchiàto *adj.* forțat, tras de păr; *sorriso ~* zîmbet forțat; *un'interpretazione ~-a* o interpretare trasă de păr.

stiracchiatùra *s.f.* **1.** tocmeală. **2.** interpretare forțată.

stiracchieria *s.f. (pop.) v.* stiracchiatura.
stiraménto *s.m.* dezmorţire (a braţelor, corpului).
stìrare I. *vt.* **1.** a călca cu fierul; *ferro da* ~ fier de călcat; ~ *la biancheria* a călca rufele. **2.** a lungi, a întinde. **II.** *vr.* a se dezmorţi, a se întinde; a-şi întinde braţele/picioarele.
stìrata *s.f.* călcat cu fierul; *dare una* ~ *a qualcosa* a călca ceva la repezeală.
stìrato I. *part. tr.* de la stirare. **II.** *adj.* călcat.
stiratóio *s.m.* **1.** pătură de călcat. **2.** planşetă de desen. **3.** calandru.
stiratóra *s.f. (dial.) v.* stiratrice.
stiratoria *s.f. (dial.) v.* stireria.
stiratrice *s.f.* **1.** călcătoreasă. **2.** *(text.)* calandru; ~ *automatica* calandru. **3.** planşetă de desen.
stiratùra *s.f.* **1.** călcatul rufelor. **2.** plata/preţul pentru călcatul rufelor. **3.** *(pop.)* crampe (la stomac).
stireria *s.f.* călcătorie.
stirizzìre *vt., vr.* a (se) dezmorţi.
stìro *s.m.* **1.** călcat; *ferro da* ~ fier de călcat; *pressa da* ~ presă de călcat. **2.** tragerea/alungirea unei funii.
stìrpe *s.f.* neam, viţă; descendenţă; rasă. *SIN. progenie, lignaggio, generazione, casata, famiglia.*
stiticàggine *s.f. (rar) v.* stiticheria.
stiticheria *s.f. (fam.)* **1.** plictiseală; sîcîială. **2.** supărare; acreală.
stitichèzza *s.f.* **1.** constipaţie. **2.** plictiseală; sîcîială.
stìtico, *-ici, adj.* **1.** constipat. **2.** supărat; plictisit, acru; sever. **3.** avar, zgîrcit, zgîrie brînză.
stìva[1] *s.f.* coarne (de plug).
stìva[2] *s.f. (mar.)* **1.** cală; magazie. **2.** stivă; încărcătură; *essere/mettere in* ~ a fi/a pune în echilibru. **3.** top de hîrtie.
stivàggio *s.m. (mar.)* **1.** încărcătură în cală. **2.** aşezare potrivită a încărcăturii; stivuire.
stivalàio *s.m.* confecţioner/vînzător de cizme.
stivalàre *vt., vr. (glumeţ)* a încălţa (cizmele).
stivalàta *s.f.* lovitură dată cu cizma.
stivalàto *adj. (glumeţ)* **1.** încălţat cu cizme. **2.** luat pe sus.
stivàle *s.m.* **1.** cizmă; *mezzi* ~*-i* cizmuliţe; *lustrare gli* ~*-i a qualcuno* a linguşi pe cineva; *rompere gli* ~*-i* a plictisi, a sîcîi; *dottore/avvocato dei miei* ~*-i* doctor/avocat cîrpaci. **2.** *(fig.)* prost, ignorant.
stivaleria *s.f.* **1.** fabrică de cizme. **2.** *(fig.)* prostie; tîmpenie.
stivalétto *s.m.* **1.** gheată înaltă (cu şiret); ~ *per il pattinaggio* gheată de patinaj. **2.** cizmuliţă. **3.** bandaj de piele la picior (pentru cai).
stivaménto *s.m.* **1.** *(mar.)* stivuire; aşezare potrivită a încărcăturii (într-o navă). **2.** *(fig.)* îngrămădire.
stivàre *vt.* **1.** *(mar.)* a stivui, a aşeza potrivit o încărcătură (într-o navă). **2.** a umple pînă sus. *SIN. stipare.*
stivatóre *s.m.* stivuitor, stivator.
stìzza *s.f.* **1.** *(pop.)* mînie; supărare; ţîfnă; ciudă; *mi rispose pieno di* ~ mi-a răspuns cu ţîfnă, ţîfnos; *montar la* ~ a-i sări mustarul; *cavar la* ~ a-i pieri cheful. *SIN. collera.* **2.** *(tosc.)* ţîfnă.
stizzàre *vt.* **1.** a aţiţa (focul). **2.** *(înv.)* a supăra, a înfuria.
stizzìre I. *vi. (e), vr.* a se înfuria; a se supăra; a-i sări mustarul/ţîfna, **II.** *vt. (rar)* a supăra; a irita, a înfuria. *SIN. inquietarsi, arrabbiarsi.*
stizzìto I. *part. tr.* de la stizzire. **II.** *adj.* supărat; iritat; cu ciudă/ţîfnă. *SIN. arrabbiato.*
stìzzo *s.m. (pop., înv.)* tăciune.
stizzosaménte *adv.* cu supărare, mînios, ţîfnos.
stizzóso *adj.* **1.** supărăcios, iritabil; ţîfnos; morocănos. **2.** supărat, iritat, ţîfnos. *SIN. bilioso, collerico.*
sto *adj. dem. (pop.)* acesta; *v.* questo.
stòa *s.f.* **1.** *(lit.)* portic. **2.** stoicism.
stoccafisso *s.m.* **1.** peşte sărat şi uscat. **2.** om uscăţiv; om foarte slab.
stoccàggio *s.m. (com.)* stocare.
stoccàta *s.f.* **1.** lovitură cu spada/cu vîrful săbiei (sau al altor arme). **2.** cuvînt muşcător/usturător; batjocură; zeflemea. **3.** *(fam.)* cerere de bani (prin surprindere). **4.** *(scrimă)* acţiune finalizată, tuşă. **5.** *(fotbal)* şut puternic la poartă.
stoccatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care cere bani cu împrumut (prin surprindere).
stoccheggiàre I. *vt.* a răni cu sabia/cu vîrful săbiei. **II.** *vi. (a)* a se apăra; a para cu sabia.
stòcco[1] *s.m.* **1.** spadă scurtă şi îngustă. *SIN. òroccio.* **2.** *(rar, tosc.)* reputaţie; *uomo di* ~ om hotărît/ferm; *avere* ~ a avea faimă/onoare/reputaţie.
stòcco[2]*, stòcchi, s.m.* **1.** tulpină de porumb, cocean. **2.** *(înv.)* neam, viţă.
stòffa *s.f.* stofă; *(fam., fig.) ha la* ~ *dell'oratore* are stofă de orator.
stogàrsi *vr.* a scoate toga, a renunţa la profesiune.
stògliere *vt., vr. (înv.) v.* distogliere.
stòia *s.f. v.* stuoia.
stoiàre *vt.* a acoperi cu rogojini.
stoiàta *s.f.* tavan din rogojini.
stoiàto *s.m.* împletitură de salcie; leasă; lojniţă; parmaclîc.
stoicaménte *adv.* stoic, cu stoicism.
stoicismo *s.m. (fil.)* stoicism.
stòico, *stòici, adj., s.m.* stoic.
stòino *s.m.* **1.** *(dim.)* rogojină mică. **2.** ştergător pentru picioare. **3.** transperant; perdea de trestie (la fereastră). **4.** fund de pălărie.
stòla *s.f. (aut., lit.)* **1.** haină lungă femeiască (la romani). **2.** *(bis.)* omofor, etolă; *incerti di* ~, *diritti di* ~ bani/daruri/pomeni pe care (îi) le primeşte preotul pentru slujbă; *aver la* ~ *sui piedi* a fi pe moarte. **3.** etolă de blană.
stolidàggine *s.f.* prostie, dobitocie.
stolidaménte *adv.* stupid, prosteşte.
stolidézza *s.f. v.* stolidaggine.
stolidità *s.f. v.* stolidaggine.
stòlido *adj.* prost, tîmpit, stupid.
stóllo *s.m.* **1.** prăjină (în mijlocul căpiţei de paie); *stare come uno* ~ a sta înfipt ca un par. **2.** *(fig.)* lungan, prăjină; *lungo come uno* ~ deşirat ca o prăjină.
stolóne *s.m.* **1.** *(bot.)* stolon. **2.** *(bis.)* broderie (pe o mantie preoţească).
stoltaménte *adv.* stupid, prosteşte.
stoltézza *s.f. (lit.)* prostie, tîmpenie; *non dire* ~*-e* să nu spui/nu mai spune prostii.
stoltilòquio *s.m. (lit.)* sporovăială, vorbărie prostească.
stoltìzia *s.f. (rar) v.* stoltezza.
stólto I. *adj., s.m.* **1.** prost, tîmpit; neghiob; nătărău. **2.** nebun, ţicnit. **II.** *part. tr.* de la stogliere.
stóma, *stòmi, s.m. (bot.)* stomată.
stomacàggine *s.f.* greaţă; dezgust.
stomacàle *adj.* stomacal; de stomac; *bevanda* ~ băutură ce face bine la stomac.
stomacànte *adj.* dezgustător; greţos.
stomacàre *vi. (a), vt.* **1.** a face greaţă; a face rău la stomac; *questo cibo mi stomaca* mîncarea asta îmi face greaţă. **2.** *(fig.)* a se dezgusta; a se scîrbi. *SIN. nauseare, disgustare.*
stomacàto *adj.* **1.** dezgustat, scîrbit. **2.** *(înv.)* prea sătul.
stomachévole *adj.* dezgustător; greţos; scîrbos; *bevanda* ~ băutură greţoasă; *romanzo* ~ roman dezgustător. *SIN. rivoltante, schifoso, ributtante.*

stomàchico, *-ici, adj.* **1.** *(farm.)* bun pentru stomac; *medicamento* ~ medicament pentru stomac. **2.** *(rar)* stomacal, al stomacului.

stomachìno *s.m.* stomac slab/debil; *aver gli* ~*-i* a face mofturi la mîncare.

stòmaco, *-chi, -ci, s.m.* stomac; ~ *debole/forte* stomac dificil/tare; *essere delicato di* ~ a avea stomac slab/delicat; *avere uno* ~ *di ferro/di struzzo* a avea un stomac de fier/struț; *avere qualcosa sullo* ~ a-i fi greu/a-i cădea greu la stomac; *avere qualcuno sullo* ~ a nu înghiți pe cineva; *portar sopra lo* ~ a urî; *(fig.) fare* ~ a face greață, a scîrbi; *dare allo* ~ a face greață; *dare di* ~ a voma; *(fam.) ci vuole un bello* ~ îți trebuie răbdare/nervi, nu glumă; *aver lo* ~ *di* a avea curajul de; *contro* ~ contra voinței.

stomacóso *adj.* dezgustător; grețos.

stomacùccio *s.m. (dim.)* **1.** stomac delicat/slab. **2.** persoană cu un stomac delicat; mofturos.

stomàtico, *-ici, adj.* **1.** bun pentru stomac; care întărește stomacul. **2.** stomatic.

stomatìte *s.f.* **1.** stomatită. **2.** *(vet.)* febră aftoasă (la rumegătoare).

stomatologìa *s.f. (med.)* stomatologie.

stomatòlogo, *-ològi, s.m.* stomatolog.

stonacàre *vt.* a scoate tencuiala de pe un zid.

stonaménto *s.m.* distonare.

stonàre I. *vt.* **1.** a cînta fals; a lua o notă falsă; ~ *il sol* a cînta/a lua fals nota sol; *un cantante che stona* un cîntăreț care cîntă fals. **2.** *(fig.)* a tulbura, a năuci; *la notizia mi ha stonato* vestea m-a dat peste cap. **II.** *vi. (a)* a distona; *il quadro stona con l'ambiente* tabloul nu se potrivește/armonizează cu ambianța.

stonàta *s.f.* **1.** sunet fals/distonant. **2.** distonare, nearmonizare.

stonàto I. *part. tr.* de la stonare. **II.** *adj.* **1.** fals. **2.** distonant. **3.** *(fig.)* distonant, nepotrivit, deplasat; *discorso* ~ vorbă/vorbire deplasată. **4.** *(fig.)* fals, forțat; *c'è qualcosa di* ~ *nella sua cortesia* e ceva forțat în politețea lui; *sentirsi* ~ **a)** a se simți în plus; **b)** a nu se simți în apele lui. **5.** *(fig.)* tulburat, năucit.

stonatùra *s.f.* **1.** distonanță, notă falsă. **2.** *(fig.)* lucru nepotrivit, distonanță, notă falsă; *questo nastro sul tuo vestito è una vera* ~ panglica aceasta distonează total cu rochia ta; *ci furono delle* ~*-e alla cerimonia* au fost cîteva lucruri nepotrivite la ceremonia aceasta.

stop I. *s.m.* **1.** stop; *intimare lo* ~ a ordona stop. *SIN. alt.* **2.** *(fotbal)* stop. **II.** *interj. mi intimò* ~*!* *e io mi fermai* m-a somat stop! și eu m-am oprit.

stóppa *s.f.* cîlți; stupă; *gambe/mani di* ~ picioare/mîini de cîrpă; *testa di* ~ cap de cîlți/lemn; *uomo di* ~ om de nimic; *essere un pulcino tra la* ~ a fi un om de paie; *far la barba di* ~ *a uno* a-i juca o festă cuiva; *spegnere il fuoco colla* ~ a turna gaz/a pune paie pe foc.

stoppàccio *s.m. (mil.)* fuituială, dop de cîlți (la o armă).

stoppaccióso *adj.* asemănător cu cîlții.

stoppàre *vt.* **1.** a astupa cu cîlți. **2.** a închide bine. **3.** *(sport)* a stopa, a bloca, a opri.

stoppàta *s.f. (sport)* stop, stopare, blocare.

stoppatóre *s.m. (mar.)* călăfătuitor.

stoppeggiàre *vt.* a lustrui (cu cîlți).

stóppia *s.f.* **1.** miriște; *campo di* ~ cîmp de miriște; *(inv.) mettere* ~ *in aia* a face un lucru inutil; *la grandine nella* ~ mult zgomot pentru nimic. **2.** curătură. **3.** *(la pl.)* lan semănat.

stoppinàre *vt.* **1.** a aprinde cu cîlți. **2.** a astupa bine; a închide (o ușă etc.).

stoppino *s.m.* **1.** fitil; feștilă. **2.** muc. **3.** *(agr.)* fitil cu pucioasă (pentru afumatul butoaielor de vin). **4.** *(mil.)* astupuș; fitil (la tun).

stoppóso *adj.* **1.** cîlțos, cu cîlți. **2.** asemănător cu cîlții; *carne* ~*-a* carne fibroasă/uscată.

storàce *s.m.* și *f. (bot.)* **1.** stirax *(Styrax benzoin).* **2.** storax.

stòrcere I. *vt.* **1.** a răsuci; ~ *la mano* a răsuci mîna. **2.** a strîmba; ~ *un chiodo* a strîmba un cui; *(fig.)* ~ *il naso/le labbra/la bocca* a strîmba din nas/gură; ~ *gli occhi* a da ochii peste cap; ~ *le parole* a răstălmăci cuvintele. **II.** *vr.* **1.** a luxa, a scrînti; ~*-si un piede/un braccio* a-și luxa un picior/un braț. **2.** a se strîmba, a se răsuci; ~*-si per il dolore* a se strîmba de durere; *la chiave si è storta* cheia s-a strîmbat. **3.** a se elibera, a se desface.

storcicòllo *s.m. (pop.)* **1.** înțepenire a gîtului. **2.** om ipocrit/fals religios.

storcilèggi *s.m. invar.* avocățel/avocat care face șicane; chițibușar.

storcimènto *s.m.* răsucire; strîmbare; contorsiune.

stordiménto *s.m.* **1.** ameteală. **2.** buimăceală, zăpăceală.

stordìre I. *vt.* **1.** a ameți; *il vino mi ha stordito* vinul m-a ametit; *lo stordì con un pugno* l-a ametit cu un pumn. **2.** a buimăci, a zăpăci. **3.** a tulbura; a uimi, a năuci. **II.** *vi. (e)* a rămîne uimit/înmărmurit; a se ului; *stordisco a sentire queste cose* mă uimește să aud aceste lucruri. *SIN. intontire.* **III.** *vr. (fig.)* a se ameți (spre a uita); *si stordisce col bere* vrea să uite bînd.

stordità̀ggine *s.f.* **1.** zăpăceală, buimăceală. **2.** nesocotință, nechibzuială. *SIN. balordaggine, sventatezza.*

stordìtamènte *adv.* fără chibzuială; zăpăcit.

stordità̀zza *s.f.* zăpăceală; nechibzuință.

stordìto I. *part. tr.* de la stordire. **II.** *adj.* **1.** ametit. **2.** zăpăcit. **3.** prost, fără minte. *SIN. balordo, sventato.*

stòria *s.f.* **1.** istorie; *la* ~ *antica* istoria antică; ~ *naturale* științele naturii. **2.** poveste; istorisire; *fammi la* ~ *della tua vita* spune-mi povestea vieții tale. **3.** *(la pl.)* povești, minciuni, invenții, anecdote; *un sacco di* ~*-e* o groază de minciuni. **4.** *(la pl.)* mofturi, fițe, fasoane, mutre; *non fare* ~ ia nu mai face atîtea mutre/fițe. **5.** scuză, pretext; *questa è una* ~ *per non venire* ăsta-i un pretext ca să nu vină.

storiàio *s.m.* cîntăreț ambulant.

storiàre *vt.* **1.** a împodobi (cu picturi istorice); a ilustra. **2.** a duce cu vorba; *fare* ~ *uno* a înnebuni pe cineva (cu amînări, scuze etc.). **3.** a bate cîmpii; a născoci.

storiàro *s.m. (pop.)* *v.* storiaio.

storicamènte *adv.* istoricește, din punct de vedere istoric.

storicismo *s.m. (fil.)* istorism.

storicista *s.m.* cercetător al culturii din punctul de vedere al istorismului.

storicìstico, *-ici, adj. (fil.)* istorist, conform istorismului.

storicità *s.f.* autenticitate istorică; adevăr/realitate istoric(ă).

storicizzàre *vt.* a interpreta în lumina istoriei/în contextul istoriei; ~ *la letteratura* a studia literatura în contextul istoriei.

stòrico, *stòrici* **I.** *adj.* istoric. **II.** *s.m.* istoric; istoriograf.

storièlla *s.f.* glumă, vorbă de duh; anecdotă, snoavă.
storiografia *s.f.* istoriografie; istorie.
storiògrafo *s.m.* istoriograf, istoric.
storióne *s.m. (iht.)* nisetru, sturion *(Acipenser sturio)*.
stormeggiàre *vi. (e)* **1.** a se aduna în ceată. **2.** a suna (alarma).
stormire *vi. (a)* a foşni; a fîşîi.
stórmo *s.m.* **1.** *(înv.)* ceată (de războinici); bandă; *suonare a ~* a trage clopotele de alarmă/de bucurie; *a ~* în ceată, cu toţii. **2.** haită de cîini. **3.** stol. **4.** ciurdă de vite. **5.** *(înv.)* încăierare; luptă; *durare lo ~* a rezista în luptă. **6.** *(mil.)* escadrilă militară aeriană.
stornàre **I.** *vt.* **1.** *(înv.)* a întoarce înapoi; a face să se retragă. **2.** a înlătura; a îndepărta (un pericol etc.). **3.** a da o altă întrebuinţare (unor fonduri, bani), a deturna. **4.** a expedia înapoi (o sumă); a returna. **5.** a anula (un contract etc.). **6.** a abate/a întoarce de la o hotărîre. **II.** *vi. (e; înv.)* **1.** a se înapoia; a se întoarce. **2.** *(mil., despre o piesă de artilerie)* a recula.
stornellàre *vi. (a)* a cînta cîntece populare, *v.* stornello[1].
stornellàta *s.f.* (cor de) cîntece populare.
stornèllo[1] *s.m.* cîntec popular scurt (care începe cu numele unei flori).
stornèllo[2] **I.** *s.m. (ornit.)* graur *(Sturnus vulgaris)*. **II.** *adj. (despre cal)* cu părul cenuşiu-gălbui.
stórno[1] **I.** *s.m. (ornit.)* graur *(Sturnus vulgaris)*; *~ nero* graur-negru *(Sturnus unicolor)*. **2.** păr cenuşiu/sur/cu pete albe (la cal). **II.** *adj.* **1.** *(despre cal)* bălţat; pag; breaz. **2.** *(glumeţ)* cărunt.
stórno[2] *s.m.* **1.** *(com.)* transfer; virament; trecere a unei partide dintr-un cont în altul. **2. bilet de loterie** (gata completat). **3.** loc liber/loc de întors pentru transportul unei mobile etc.
storpiaménto *s.m.* ciuntire; schilodire.
storpiàre **I.** *vt.* **1.** a schilodi, a estropia. **2.** *(fig.)* a stîlci, a poci; *~ le parole* a stîlci cuvintele; *~ i versi* a citi versuri greşind accentul/măsura; *~ un lavoro* a executa rău un lucru; *~ una ragazza* a mărita o fată cu un bărbat rău; *il troppo storpia/ stroppia* ce este prea mult, strică. **3.** a sărăci. **4.** *(înv.)* a face să eşueze; a pune piedici. **5.** *(înv.)* a viola, a forţa. **II.** *vr.* a se schilodi.
storpiataménte *adv.* în mod pocit/ciuntit.
storpiàto **I.** *part. tr.* de la storpiare. **II.** *adj.* **1.** schilodit. **2.** deformat; stricat, pocit, stîlcit. **III.** *s.m.* schilod, estropiat; infirm.
storpiatùra *s.f.* **1.** schilodire. **2.** deformare; pocire.
stórpio **I.** *adj.* **1.** schilod. **2.** diform; pocit. **II.** *s.m.* **1.** schilodire. **2.** schilod, estropiat; infirm. **3.** deformare; pocire. **4.** piedică; impediment. **5.** *(înv.)* întîrziere.
stòrta *s.f.* **1.** răsucire; suceală; torsiune; *~ al collo* înţepenire a gîtului; *prendere una ~* a-şi suci piciorul. **2.** cotitură, curbă (a unei ape, a unui drum). **3.** *(med.)* entorsă. **4.** *(înv.)* iatagan. **5.** *(înv., muz.)* trompetă. **6.** *(chim.)* retortă. **7.** ploscă (pentru uzul bolnavilor). **3.** vas de fontă (pentru distilarea cărbunelui fosil).
stortaménte *adv.* **1.** strîmb. **2.** anapoda, greşit.
stortàre *vt.* a suci; a strîmba.
stortézza *s.f.* **1.** răsucire; luxaţie. **2.** extravaganţă (în idei).
stòrto **I.** *part. tr.* de la storcere. **II.** *adj.* **1.** sucit; strîmb; îndoit; *gambe ~-e* picioare strîmbe; *riga ~-a* rînd strîmb; *faccia ~-a* faţă răvăşită. **2.** greşit; nejust; inexact; *idee ~-e* idei greşite. **3.** ciudat, curios, trăsnit. **4.** nedrept; necinstit; *(fig.) via ~-a* drum ocolit/necinstit. **III.** *adv.* strîmb; *camminare tutto ~* a umbla strîmb (de tot); *guardare ~* a privi strîmb/pieziş.
stortùra *s.f.* **1.** deformare; sucire. **2.** *(fig.)* curiozitate, ciudăţenie; absurditate; idee sucită, trăsnaie; *~ morale* deformare morală; perversitate.
stovaìna *s.f. (farm.)* stovaină.
stovigliàio *s.m.* olar; negustor de vase de bucătărie.
stovìglie *s.f. pl. (pop.)* **1.** vase de bucătărie; *lavare le ~* a spăla vasele; *dar nelle ~* a se înfuria. **2.** veselă de masă.
stovigliería *s.f. (rar)* **1.** olărie; văsărie. **2.** oale; vase.
stozzàccio *s.m.* zgură de fier.
stozzàre *vt. (metal.)* **1.** a galvaniza; a acoperi cu o foaie de metal. **2.** *(metal.)* a lucra în zarfuri; a morteza, a scobi.
stozzatrice *s.f. (metal., tehn.)* morteză, maşină de nutuit.
stozzatùra *s.f. (metal.)* lucrătură în concavităţi, mortezare.
stòzzo *s.m. (metal.)* ciocan/dăltiţă de lucrat metalul (în concavităţi).
stra- *prefix* **1.** *(indică exces, exagerare)* stră-, prea, extra, foarte. **2.** *(pop., înv.)* trans-.
strabalzàre *vi. (e; rar)* **1.** a sări foarte departe. **2.** a arunca; a face să sară. **3.** a se bălăbăni tare.
strabàlzo *s.m.* săritură mare.
strabalzóni *adv.* bălăbănit; clătinat; *camminare a ~* a umbla pe două cărări.
strabèllo *adj.* foarte frumos.
strabenedìre *vt. (pop.)* a binecuvînta din toată inima; *mandare a farsi ~* a trimite la dracu.
strabére *vi. (a)* a bea peste măsură.
stràbico, -àbici *adj., s.m. (med.)* strabic.
strabiliànte *adj.* uimitor; uluitor.
strabiliàre *vi. (a)* a înmărmuri, a înlemni; a încremeni; a fi uluit, a fi înmărmurit. *SIN. stupire, trasecolare.*
strabilire *vi. (înv.) v.* strabiliare.
strabismo *s.m.* strabism.
stràbo *adj. (înv.)* chior.
straboccàre *vi. (a, e)* **1.** *(despre un lichid)* a da pe afară, a se revărsa; a trece peste margini. **2.** a fi în cantitate mare. **3.** *(înv.)* a cădea; a se prăbuşi.
straboccataménte *adv.* **1.** excesiv. **2.** *(înv.)* în mare grabă.
straboccheévole *adj.* **1.** care se revarsă; revărsat. **2.** excesiv, care întrece măsura; foarte abundent. **3.** *(înv.)* năvalnic.
straboccheevolménte *adv.* în mod excesiv, peste măsură.
strabócco, -òcchi *s.m. (înv.)* revărsare; vărsare.
strabuzzàre *vt., vi. (a)* a da ochii peste cap. *SIN. stralunare.*
stracanàre *vr. (fam.)* a munci cîneşte/pe brînci, a se trudi din greu.
stracannàggio *s.m. v.* stracannatura.
stracannàre *vt. (text.)* a trece firul de pe un mosor pe altul; a depăna.
stracannatùra *s.f. (text.)* rebobinare, trecere a firului de pe un mosor pe altul.
stracàrico *adj.* supraîncărcat, încărcat peste măsură.
stracàro *adj.* extrem de scump.
stràccea *s.f. (rar)* **1.** oboseală; sfîrşeală, istovire; *prendere una ~* a fi foarte obosit; *(înv.) a/in ~* trudnic, obositor; *lavorare alla ~, batter la ~* a nu mai putea de oboseală. **2.** *(la pl.)* bretele (de pantaloni); curele (de ghiozdan).
straccabràccia *s.f. (în expr., pop.) a ~* trudnic, obositor, istovitor.

straceàggine *s.f.* oboseală; slăbiciune, lipsă de vlagă; enervare; plictiseală.
straccàle *s.m.* **1.** chingă (la cal, măgar). **2.** *(la pl.)* bretele (de pantaloni). **3.** *(depr.)* zdreanţă, cîrpă.
straccaménte *adv.* obosit; cu plictiseală.
straccaménto *s.m.* oboseală, sfîrşeală.
straccàre **I.** *vt.* **1.** a obosi; a slei de puteri, a istovi; *questa corsa mi ha straccato* cursa asta m-a secătuit. **2.** a plictisi; a supăra. **II.** *vr.* a se obosi; a se istovi.
straccatóia *s.f.* trudă, oboseală grea, istovire.
straccatóio *adj. (rar)* obositor, istovitor.
straccatùra *s.f. (mar.)* potolire a vîntului (în timpul furtunii).
straccería *s.f.* **1.** zdrenţărae; cîrpe. **2.** *(înv.)* vînzare de haine vechi.
stracchézza *s.f.* oboseală mare, istovire.
stracchino *s.m.* **1.** caş. **2.** brînză de vaci. **3.** îngheţată; casată.
straccioflòglio, -ògli, *s.m. (rar)* **1.** maculator; caiet de note/de însemnări. **2.** *(com.)* registru cu operaţii zilnice. **3.** călugăr (de grad inferior).
straccialàio *s.m. v.* straccivendolo.
straccialaiòlo *s.m.* **1.** pieptănător de cîlţi. **2.** strîngător/vînzător de zdrenţe.
straccialuòlo *s.m. v.* stracciaiolo.
stracciapàne *s.m.* poet mediocru.
stracciàre **I.** *vt.* **1.** a sfîşia, a rupe; ~ *una lettera* a rupe o scrisoare; ~ *un lenzuolo* a sfîşia un cearşaf; ~*-si il vestito* a-şi rupe/sfîşia hainele de pe el; *(rar)* ~*-si i capelli* a-şi smulge părul. *SIN. lacerare, strappare.* **2.** a trage borangicul de pe gogoşi. **3.** *(sport, pop.)* a bate tare, a învinge detaşat, a face praf; ~*agli avversari* a-l face praf pe adversar; *ha stracciato tutto* i-a bătut al naibii. **II.** *vr.* a se sfîşia, a se ferfeniţa, a se zdrenţui; *il foglio si/è tutto stracciato* foaia s-a zdrenţuit de tot. **III.** *vi. (înv.)* a pierde urma; a se abate din drum.
stracciasàcco *s.m. (în expr.) guardare a* ~ a privi chioriş.
stracciatèlla *s.f.* supă dreasă cu ou, griş şi parmezan.
stracciàto **I.** *part. tr.* de la stracciare. **II.** *adj.* **1.** sfîşiat, rupt; jumulit; *occhi* ~*-i* ochi ameninţători. *SIN. lacero.* **2.** zdrenţuit, cu hainele rupte.
stracciatùra *s.f.* **1.** sfîşiere, rupere. **2.** tragerea firului de borangic de pe gogoşi.
straccina *s.f.* maşinăitoare care rupe zdrenţele (într-o fabrică de hîrtie).
stràccio **I.** *adj.* rupt, sfîşiat; *carta* ~*-a* hîrtie (bună) de topit; *roba* ~*-a* lucruri de nimic/bune de aruncat. **II.** *s.m.* **1.** cîrpă; fişie; zdreanţă; ruptură; *lo* ~ *per il pavimento* cîrpă de spălat pe jos/podeaua; *passare lo* ~ *per terra* a şterge cu cîrpa pe jos; *sentirsi uno* ~ a se simţi stors ca o lămîie; *gli* ~*-i vanno sempre all'aria* la omul sărac nici boii nu trag; *non sapere* ~ *di una cosa* a nu avea habar despre un lucru; *(depr.) uno* ~ *di marito* un soţ oarecare; ~ *di cucina* otreapă, cîrpă de bucătărie; *carta da* ~ hîrtie bună de topit. **2.** borangic (tras din gogoşi). **3.** *(fam.)* persoană/lucru neînsemnat(ă); *non avere neppure uno* ~ *di vestito* a nu avea nici măcar o haină pe el; *uno* ~ *di casa/marito* o casă/un bărbat prăpădit(ă). **4.** *(la pl., fam.)* zdrenţe, haine, catrafuse; *prendi i tuoi* ~*-i e vattene* ia-ţi catrafusele şi cară-te. **5.** nimic; *(în expr.) non capirne/trovarne* ~ a nu avea habar de/a nu găsi nimic. **6.** *(înv.)* fragment de scriere.
stracciône *s.m.* zdrenţăros; nenorocit; sărac; mizer; cerşetor. *SIN. pezzente.*
straccivéndolo *s.m.* strîngător/vînzător de zdrenţe.
stràcco, stràcchi **1.** *adj.* **1.** istovit, sleit, foarte obosit; ~ *sfinito* sfîrşit de oboseală; *essere* ~ *morto* a fi mort/frînt de oboseală; *passo* ~ pas obosit; *racconto* ~ povestire searbădă; *alla* ~*-a* încet, rău, fără chef; *studiare alla* ~*-a* a învăţa fără chef. **2.** uzat prea mult; *terreno* ~ pămînt secătuit/sărăcit; *pesce* ~ peşte învechit; *carbone* ~ cărbune care dă puţină căldură; *macchina* ~*-a* maşină uzată; *sentimento* ~ sentiment slab/stins. **II.** *s.m.* **1.** oboseală. **2.** părăsire a vasului în voia valurilor.
straceurare *vt. (înv.) v.* trascurare.
stracollare *vi., vr.* a-şi disloca/a-şi scrînti (un os).
stracollatùra *s.f.* scrîntire; luxaţie.
straconsigliare *vt.* a da prea multe sfaturi.
straconténto *adj. (fam.)* arhimulţumit.
straeórrere *vi. (a, e)* a alerga foarte repede.
straeottare *vt.* a fierbe înnăbuşit.
straeòtto **I.** *part. tr.* de la straeuocere. **II.** *adj.* **1.** răsfiert, răscopt; *pasta/carne* ~*-a* pastă/carne răsfiartă. **2.** beat turtă. **3.** foarte îndrăgostit, îndrăgostit lulea. **III.** *s.m.* un fel de tocană înăbuşită.
straerédere *vt.* a crede orbeşte.
straeuòcere *vt.* a răsfierbe a răscoace.
stràda *s.f.* **1.** drum, cale; *costruire/fare/aprire una* ~ a construi/a face/a deschide un drum; *selciare/lastricare una* ~ a pava un drum; *la manutenzione della* ~ întreţinerea drumului; *quella* ~ *porta/conduce/va a Roma* drumul acela duce la Roma; ~ *asfaltata/lastricata/selciata* drum asfaltat/pavat/pietruit; ~ *battuta/frequentata* drum (foarte) frecventat; ~ *carrozzabile* drum carosabil; ~ *camionabile* drum pentru autocamioane; ~ *di uso pubblico* drum public; ~ *privata* drum/şosea particular(ă); ~ *ferrata* cale ferată; *tagliare la* ~ a tăia calea; *conoscere/sapere la* ~ a şti/a cunoaşte drumul; *mostrare/insegnare la* ~ a arăta calea/drumul; *sbagliare la* ~ a greşi drumul; *smarrire la* ~ a rătăci drumul; *tenere una* ~ a o ţine pe un drum; a continua drumul; *essere fuori* ~ a se afla pe o stradă/drum greşit(ă); *facciamo la* ~ *insieme?* mergem împreună?; *essere a metà* ~ a fi la calea jumătate; *c'è un'ora di* ~ este o oră de drum; *mettersi in* ~ a (o) porni la drum; *divorare la* ~ a devora drumul, a înghiţi kilometrii unul după altul; ~ *facendo* în/pe drum, în timpul călătoriei; *andare/finire fuori di* ~ a ieşi de pe carosabil; *mettere la* ~ *fra le gambe* a-şi lua picioarele la spinare, a (o) porni la drum; *fare* ~ **a)** a face cale/drum lung(ă); *con questa benzina l'automobile fa molta* ~ cu benzina asta, maşina o să parcurgă drum lung; **b)** *(fig.)* a răzbi, a progresa; *è un ragazzo che farà* ~ e un băiat care o să răzbească; *è un'idea che farà* ~ este o idee care-şi va croi drum; *uomo della* ~ om oarecare/neimportant. **2.** şosea, drum; ~ *ampia/larga* şosea lată; ~ *stretta* drum îngust; ~ *in salita/in discesa* drum în urcare/coborîre; ~ *ripida* drum/şosea în pantă; ~ *maestra/regia* drum principal; ~ *principale/secondaria* drum principal/secundar; ~ *statale* drum naţional; ~ *provinciale* drum provincial (judeţean); ~ *comunale* drum comunal; ~ *di circonvallazione* drum/şosea de centură; ~ *a tre corsie* şosea cu trei benzi; *codice della* ~ cod rutier; *circolazione/traffico su* ~ circulaţie/trafic în afara localităţilor. **3.** stradă; *il ciglio della* ~ marginea drumului, bordura străzii; *il marciapiede della* ~ trotuarul străzii; *all'angolo della* ~ la colţul străzii; *quella strada mette/sbocca in piazza* strada aia dă în piaţă; *uscio di* ~ uşă care dă direct în stradă; *dare sulla* ~ a da în stradă; *(despre uşi, ferestre) guardare sulla* ~

la ~ a da în stradă; *attraversare la* ~ a traversa strada. **4.** *(fig.)* cale, drum; *essere sulla buona* ~ a fi pe calea cea bună; *cambiar* ~ a-şi schimba drumul/cursul vieţii; *andare per la propria* ~ a-şi vedea de treabă; *essere fuori* ~ a merge pe căi greşite; *scegliere/trovare la propria* ~/*la* ~ *giusta* a-şi alege/a-şi găsi propria-i cale/calea cea bună. **5.** *(mil.)* drum strategic. **6.** *(fig., în expr.) mettere qualcuno sulla* ~ a arunca pe cineva pe drumuri; *mettere sulla buona* ~ **a)** a arăta drumul cuiva; **b)** a arăta calea cea dreaptă; *crescere per la* ~ a fi copil de stradă/vagabond; *darsi/mettersi/buttarsi alla* ~ a o lua/a o apuca pe calea nelegiuirii; *ragazzi di* ~ golani, vagabonzi; *parole da* ~ cuvinte vulgare/triviale. **7.** (şi *fig.*) trecere, cale, drum; *farsi* ~ *nei boschi* a-şi croi drum în pădure; *farsi* ~ *tra la folla* a-şi croi drum în mulţime; *farsi* ~ *da solo* a-şi croi drum singur; *fare/aprire la* ~ *a qualcuno* a netezi calea cuiva. **8.** *(fig.)* mijloc, cale, chip, mod; *la* ~ *da seguire* calea de urmat; *non c'è altra* ~ nu este altă cale/alt mijloc; *bisogna tentare ogni* ~ trebuie încercat orice mijloc. **9.** traiectorie, orbită; *la* ~ *dei pianeti* orbita planetară.

stradàle **I.** *adj.* rutier; *polizia* ~ serviciu de circulaţie; *cartello* ~ indicator rutier; *manutenzione* ~ întreţinere a drumurilor; *circolazione* ~ trafic rutier; *rete* ~ reţea de drumuri; *incidente* ~ accident de circulaţie; *fondo/piano* ~ şosea; *lavori* ~*-i* lucrări de construire/reparaţii a şoselelor. **II.** *s.m.* **1.** şosea mărginită de copaci. **2.** bulevard. **3.** stradă; drum. **III.** *s.f. la Stradale* echipă de control a serviciului de circulaţie.

stradaménto *s.m.* îndrumare/îndreptare pe un drum.

stradàre **I.** *vt.* **1.** a îndruma/a îndrepta pe drumul bun. **2.** *(fig.)* a îndrepta (către un studiu etc.). **II.** *vi. (a)* a umbla, a merge. **III.** *vr.* a se pune pe mers; a-şi lua picioarele la spinare; a se îndrepta către.

stradàrio *s.m.* călăuză/ghid a(l) străzilor unui oraş.

stradière *s.m. (înv.)* vameş.

stradìno *s.m.* **1.** potecă; ulicioară. **2.** muncitor de şosele/drumuri; pavator. **3.** bădăran, mitocan.

stradiòtto *s.m. (ist.)* mercenar grec sau albanez călare (în serviciul Republicii Veneţia).

stradista *s.m. (sport)* ciclist, participant la o cursă pe şosea.

stradivàrio *s.m.* vioară/violă/violoncel Stradivarius.

stradóne *s.m.* şosea lată flancată de arbori; şosea periferică.

stradóppio *adj.* mai mult decît dublu; *(bot.) fiore* ~ floare bătută/cu multe petale.

stradotàle *adj. (jur.)* extradotal.

strafalciàre *vi. (a; rar)* **1.** a lucra fără atenţie, a da peste cap. **2.** *(rar)* a minţi, a spune gogoşi; a trînti cîte una. **3.** a face gafe.

strafalcióne[1] *s.m.* greşeală grosolană/boacănă.

strafalcióne[2]**, -óna** *s.m.* şi *f.* zăpăcit; persoană care face boroboaţe/gafe.

strafàre *vi. (a)* a face prea mult; *fare e* ~ a face şi a răsface.

strafàtto *adj. (despre fructe)* prea copt, trecut.

strafelàre *vr. (fam.)* a se obosi, a se agita mult; a se înfierbînta.

strafelàto **I.** part. tr. de la **strafelare**. **II.** *adj.* înfierbîntat; istovit, prea obosit, mort de oboseală.

strafiguràto *adj.* cu faţa răvăşită, desfigurat.

strafigurire *vt.* a desfigura, a face de nerecunoscut.

strafilàggio *s.m. (mar.)* frînghie (cu care marinarii îşi înfăşoară hamacul).

strafilàre *vt. (mar.)* a uni marginile a două pînze (trecînd o sfoară prin găurile din marginea pînzei).

strafìne *adj.* extrafin, foarte fin.

strafoggiàto *adj.* enorm.

straforàre *vt.* a străpunge; a găuri, a perfora.

straféro *s.m.* **1.** perforaţie; *lavori di* ~ filigran; *di* ~ pe furiş; indirect; în fugă; *sottentrare di* ~ a ataca pe neaşteptate (la scrimă). **2.** *(rar)* tunel.

strafottènte *adj.* insolent, obraznic; *persona/risposta* ~ persoană/răspuns insolent(ă).

strafottènza *s.f. (vulg.)* obrăznicie, insolenţă.

strafóttersi *vr. (vulg.)* a nu-i păsa de ceva; *me ne strafotto* nu-mi pasă; *a* ~ în cantitate mare, din belşug.

stràge *s.f.* **1.** măcel, masacru; *(bis.) la* ~ *degli innocenti* uciderea pruncilor; *fare* ~ a face ravagii. *SIN. carneficina, sterminio, massacro.* **2.** *(înv.)* grămadă de cadavre. **3.** pagubă, stricăciune; ruină. **4.** *(înv.)* cantitate mare.

stragiudiciàle *adj. v.* **stragiudiziale**.

stragiudiziàle *adj. (jur.)* extrajudiciar/în afară de judecată; care nu aparţine judecăţii.

stràglio *s.m. (mar.)* strai, parîmă metalică.

stragodére *vi. (a; fam.)* a se bucura peste măsură; a triumfa.

stragónfio *adj. (fam.)* foarte/prea umflat.

stragrànde *adj.* foarte mare.

stragulàto *adj. (înv., despre o haină)* scump.

stralciàre *vt.* **1.** a tăia coardele de viţă. **2.** a tăia strugurii. **3.** e înlătura, a da la o parte; a tăia (dintr-un cont, registru etc.). **4.** a extrage, a scoate; ~ *un passo da un testo* a extrage/a scoate un pasaj dintr-un text. **5.** *(com.)* a lichida (un faliment); a face o tranzacţie. **6.** a rezolva (o controversă).

stralciatùra *s.f.* tăiere a coardelor de viţă.

stràlcio *s.m.* **1.** înlăturare, tăiere; pasaj/fragment înlăturat; *a* ~ provizorat prelungit. *SIN. brano.* **2.** *(com.)* înţelegere, aranjare, tranzacţie; *mettere in* ~ a lichida; *(înv.) tirare innanzi per lo* ~ a-şi duce viaţa greu/pînă la capăt; *ufficio* ~ birou de lichidare (a chestiunilor aparţinînd unei instituţii desfiinţate); *vendere a* ~ a vinde cu preţ de lichidare. **3.** lucru înlăturat; parte/porţiune extrasă; schiţă; *legge* ~ schiţă de lege; *lo* ~ *di riforma agraria* schiţa de reformă agrară.

stràle *s.m. (poetic)* **1.** săgeată. *SIN. saetta.* **2.** *(fig.)* lovitură; durere.

stralliciàre *vt.* a tăia pieziş.

stralliciatùra *s.f.* tăietură în pieziş, de-a curmezişul.

stràllo *s.m. (mar.) v.* **straglio**.

stralodàre *vt.* a lăuda exagerat.

stralunaménto *s.m.* **1.** darea ochilor peste cap. **2.** spaimă; frică.

stralunàre *vt.* a da ochii peste cap. *SIN. strabuzzare.*

stralunàto **I.** *part. tr.* de la **stralunare**. **II.** *adj.* înspăimîntat; îngrozit; *occhi* ~*-i* ochi ieşiţi din orbite; *era tutto* ~ era buimăcit.

stralùngo *adj.* foarte lung.

stramàglia *s.f. (colectiv)* fîn uscat.

stramaiòlo *s.m. (agr.)* strîngător de furaj.

stramaledétto *adj.* blestemat şi răsblestemat.

stramaledire *vi. (pop.)* a blestema rău; a blestema din tot sufletul.

stramangiàre *vi.* a mînca peste măsură.

stramàre *vt.* a da fîn la vite.

stramatùro *adj. (fam.)* răscopt, trecut.

stramazzàre **I.** *vi. (e)* a cădea/a se prăbuşi la pămînt. **II.** *vt. (rar)* a trînti cu putere la pămînt.

stramazzàta *s.f.* cădere la pămînt, prăbuşire.

stramàzzo[1] *s.m.* saltea de paie.

stramàzzo[2] *s.m.* **1.** cădere la pămînt, prăbuşire; *cadere/gettarsi a ~* a cădea/a se lungi la pămînt. **2.** cîştig parţial (la jocul de cărţi).
stramàzzo[3] *s.m. (hidr.)* deversor.
stramazzóne *s.m.* căzătură puternică; *dare uno ~* a se prăbuşi (la pămînt).
stràmba *s.f. (înv.)* funie de rogoz.
strambaménte *adv.* (în mod) ciudat, bizar.
strambasciàre *vi. v.* trambasciare.
strambellàre *vt.* **1.** a sfîşia, a face bucăţele. **2.** *(înv.)* a critica cu asprime.
strambèllo *s.m. (înv.)* fîşie; zdreanţă.
stramberìa *s.f.* ciudăţenie, curiozitate, bizarerie; trăsnaie. *SIN. stravaganza, bizzarria.*
stràmbo *adj.* **1.** *(rar)* îndoit; strîmb, sucit; răsucit. **2.** *(fig., pop.)* ciudat, curios, bizar; trăsnit, extravagant. *SIN. bislacco, stravagante.* **3.** *(despre ochi)* care priveşte strîmb/pieziş; saşiu; *(despre picioare)* strîmb.
strambòtto *s.m.* **1.** poezie populară (satirică sau de dragoste). **2.** poezie proastă. **3.** prostie, boroboaţă. **4.** *(înv.)* încheierea unui cîntec.
strambòttolo *s.m. (pop.) v.* strambotto.
stràme *s.m. (colectiv)* **1.** fîn/iarbă uscat(ă)) (pentru vite). **2.** uscături de lîngă copac. **3.** *(înv.)* hrană, alimente.
strameggiàre *vi. (a; despre vite)* a mînca fîn.
straménto *s.m. (înv.)* strat de fîn (în culcuş/pat).
stramoggiàre *vi. (e)* **1.** a fi din belşug. **2.** a satisface din plin.
stramònio *s.m. (bot.)* ciumăfaie *(Datura stramonium).*
stramortìre *vi. (e; pop.)* a cădea mort; a înţepeni.
strampalatàggine *s.f.* ciudăţenie, trăsnaie.
strampalataménte *adv.* în mod ciudat/trăsnit; cu extravaganţă.
strampalàto *adj. (fam.)* ciudat; sucit, trăsnit; absurd; caraghios; extravagant.
strampaleria *s.f.* ciudăţenie; trăsnaie; extravaganţă; absurditate.
stranaménte *adv.* în mod straniu/curios.
stranàre **I.** *vt. (înv.)* **1.** a îndepărta; a înstrăina. **2.** a maltrata. **II.** *vi. (e)* a se purta ciudat.
stranézza *s.f.* **1.** ciudăţenie, curiozitate; extravaganţă. *SIN. stravaganza.* **2.** *(înv.)* maltratare. **3.** *(înv.)* lucru străin.
strangolaménto *s.m.* strangulare; sufocare.
strangolàre **I.** *vt.* **1.** a strangula; a strînge de gît, a sugruma; *(mar.) ~ una vela* a înfăşura pînza cu o fringhie. *SIN. strozzare, soffocare.* **2.** *(înv.)* a tăia gîtul; a înjunghia. **II.** *vr.* **1.** *(înv.)* a striga tare. **2.** a se sufoca, a se strangula; a se sugruma.
strangolatóio *adj.* care strangulează; care sufocă; *laccio ~* laţ.
strangolatòrio *adj.* sufocant; care strangulează/sugrumă.
strangolatóre, -trice *s.m.* şi *f.* strangulator, asasin care îşi sugrumă victima.
strangolazióne *s.f.* strangulare; sugrumare, sufocare.
strangosciàre *vi. (e)* a se înspăimînta foarte tare.
stranguglióni *s.m. pl. (pop.)* **1.** amigdalită; *(fam.) avere/farsi venire gli ~* a sughiţa de prea multă mîncare. **2.** *(med.)* anginâ pectorală. **3.** *(vet.)* troahnă.
stranguria, strangùria *s.f. (med.)* greutate la urinare.
straniàre **I.** *vt.* a înstrăina; a îndepărta. **II.** *vr.* **1.** a se înstrăina. **2.** a deveni ciudat; a deveni nelinişti.
stranièro *adj., s.m.* **1.** străin (din altă ţară, din alt popor); *turisti ~-i* turişti străini; *~ da qualchecosa* străin de ceva. **2.** *(înv.)* straniu. **3.** *(înv.)* străin de ceva; *farsi ~ di una cosa* a se face că nu ştie un lucru.
stràn|o *adj. (poetic)* **1.** străin, al altuia. **2.** neobişnuit; ciudat, bizar.
stranìto *adj.* uluit, zăpăcit, buimac; bleg.
strànio *adj.* **1.** straniu, ciudat, bizar; neobişnuit; *uno ~ comportamento* o comportare ciudată. **2.** *(despre un drum, un ţinut)* singuratic, sălbatic. **3.** *(înv., poetic)* străin; neînrudit. **4.** înstrăinat, lipsit de prietenie.
stranòbile *adj.* (foarte) nobil.
stranutìre *vi. v.* starnutire.
straordinariaménte *adv.* (în mod) neobişnuit de, extraordinar de; *è ~ interessante* e extraordinar de interesant.
straordinariàto *s.m.* **1.** funcţie provizorie. **2.** situaţie de funcţionar provizoriu.
straordinarietà *s.f.* condiţie/stare/situaţie neobişnuită/extraordinară.
straordinàrio **I.** *adj.* neobişnuit, extraordinar; insolit; *professore/impiegato ~* profesor/funcţionar angajat provizoriu; *ore ~-e* ore suplimentare. *SIN. eccezionale, fenomenale.* **II.** *s.m.* **1.** lucru neobişnuit/extraordinar. **2.** ore suplimentare; *lo ~ è pagato a parte* orele suplimentare sînt plătite separat. **3.** plată pentru ore suplimentare.
straorzàre *vi. (mar.)* a devia brusc (în direcţia de unde suflă vîntul).
strapaesàno *adj.* popular; ţărănesc; rural.
strapagàre *vt.* a plăti mai mult decît trebuie; a plăti bine.
strapanàre *vt.* a jerpeli/a rupe/a purta prost hainele.
strapanàto *adj.* **1.** *(înv.)* sărac; nenorocit. **2.** *(despre haine)* rupt, jerpelit.
straparlàre *vi. (a)* **1.** a vorbi de rău. **2.** a vorbi prea mult; a pălăvrăgi. **3.** a delira, a aiura; a divaga.
strapazzaménto *s.m.* **1.** maltratare. **2.** surmenaj. **3.** uzare; uzaj.
strapazzàre **I.** *vt.* **1.** a chinui; a maltrata; *~ i dipendenti* a chinui pe subalterni. *SIN. maltrattare, malmenare.* **2.** a lucra de mîntuială; *~ un lavoro* a face un lucru de mîntuială; *~ un autore* a interpreta prost un autor; *~ una professione* a exercita prost o profesiune, a-şi bate joc de muncă. **3.** a folosi ceva fără atenţie/grijă; *~ le scarpe* a folosi pantofi fără cruţare. **II.** *vr.* a se obosi mult, a nu se cruţa; *~-si gli occhi* a nu-şi cruţa ochii; *si strapazza col troppo lavoro* se oboseşte prea mult cu treaba/lucrul.
strapazzàta *s.f. (fam.)* **1.** reproş; săpuneală. **2.** oboseală; *(loc. adv.) alla ~* prost făcut, făcut la întîmplare/fără grijă.
strapazzàto **I.** *part. tr.* de la strapazzare. **II.** *adj.* **1.** în stare rea; *il tuo cappello è tutto ~* pălăria ta arată urît de tot. **2.** obosit, trudit. **3.** maltratat; certat; *uova ~-e* ouă jumări.
strapàzzo[1] *s.m.* **1.** maltratare; chinuire. **2.** oboseală; surmenare. surmenaj; *per lo ~ si è ammalato* din cauza surmenajului s-a îmbolnăvit. **3.** *(în expr.) da ~* bun la toate; de purtat; fără valoare; *vestito da ~* haină de purtare; *scrittore da ~* scriitor fără valoare; *cose da ~* lucruri de nimic/de doi bani.
strapàzzo[2] *adj. (pop.)* nebun rău de tot.
strapazzóne *adj.* chinuitor; obositor; *vento ~* vînt violent.
strapazzóso *adj.* obositor, greu; chinuitor.
strappelàto *adj., s.m.* cerşetor; zdrenţăros.
strapèrdere *vi. (a; fam.)* a pierde mult.
straplacére *vi. (e)* a plăcea mult.

strapiantàre *vt. (vulg.)* *v.* trapiantare.
strapiéno *adj.* plin ochi.
strapiombàre *vi. (e, a)* **1.** *(despre un zid)* a ieşi în afară. **2.** *(despre un zid, un munte)* a sta/a fi suspendat într-o parte, a fi povîrnit; *la parete strapiomba* peretele este înclinat/stă într-o parte/şui. **3.** a fi abrupt. **4.** a atîrna foarte greu, a se pleca sub greutate.
strapiómbo *s.m.* **1.** ieşire în afară; poziţie piezişă. **2.** parte de zid ieşită în afară, ieşind; *roccia a ~* surplombă, stîncă abruptă/inaccesibilă/greu de escaladat.
strapiòvere *vi.* a ploua mult.
strapotènte *adj.* foarte puternic.
strapotènza *s.f.* putere foarte mare.
strapotére *s.m.* putere excesivă/foarte mare.
stràppa *s.f. (pop., în expr.) a ~ a ~* repede, în grabă.
strappacchiàre *vt. (pop.)* a rupe; a smulge; a sfîşia ici şi colo.
strappaménto *s.m.* smulgere; rupere; sfîşiere; *~ di viscere* emoţie/durere sfîşietoare.
strappàre **I.** *vt.* **1.** a smulge; *~ un fiore* a smulge o floare; *~ il coltello di mano* a smulge cuţitul din mînă; *~ una promessa* a smulge o promisiune; *~-si i capelli* a-şi smulge părul; *~ gli applausi* a smulge aplauze, a avea succes de public; *~ il pane/la vita* a-şi cîştiga greu existenţa. **2.** a rupe, a sfîşia; *~ le viscere* a sfîşia inima de durere; *chi trappo tira, la corda si strappa* să nu întinzi prea mult coarda că se rupe. *SIN. stracciare.* **II.** *vr.* **1.** a se smulge (de undeva); *~ dalla famiglia* a se despărţi de familie, a se smulge de lîngă propria familie. **2.** a se rupe; *la camicia si è strappata* cămaşa s-a rupt.
strappàta *s.f.* **1.** smucire, tragere din mînă etc. bruscă/cu putere; *diede una ~ alle redini e partì* smuci cu putere hăţurile şi plecă. **2.** *(ist.)* strîngere a frînghiei (la tortură).
strappàto **I.** *part. tr.* de la strappare. **II.** *adj.* **1.** rupt, sfîşiat. **2.** rupt, cu haine rupte, hărtănit. *SIN. sdrucito.*
strappatóre, -trice *s.m.* şi *f.* muncitor în industria cînepii.
strappatrice *s.f. (text.)* maşină folosită în prelucrarea cînepii.
strappatùra *s.f.* **1.** smulgere; rupere, sfîşiere. **2.** ruptură.
strappista, -isti, *s.m. (sport)* halterofil (specializat la ridicarea halterei prin smulgere).
stràppo *s.m.* **1.** tragere; smulgere; smucire; smucitură; *dare uno ~ alla fune* a smuci frînghia; *~ di un cane al guinzaglio* smucirea ciinelui din lesă. **2.** rupere, sfîşiere; *farsi uno ~ nel vestito* a-şi rupe/a-şi sfîşia rochia. **3.** ruptură; *~ di sereno* o fîşie de cer senin; *(loc. adv.) a ~-i* cînd şi cînd, cu întreruperi. **4.** *(glumeţ, fig.)* infracţiune, încălcare de lege, obligaţie; încălcare, violare. **5.** *(ciclism)* sprint; *(haltere)* smulgere a halterei.
strappóne *s.m. (fam.)* zdrenţăros, jerpelit.
strappucchiàre *vt.* a rupe/a smulge încetul cu încetul.
strapuntino[1] *s.m. (dim.)* salteluţă.
strapuntino[2] *s.m.* strapontină.
strapùnto *s.m.* **1.** saltea ieftină/lucrată grosolan. **2.** plapumă.
strarìeco *adj. (pop.)* foarte/putred de bogat.
straripaménto *s.m.* revărsare, inundaţie.
straripàre *vi. (a, e; despre un riu)* a se revărsa.
strasapére *vi.* a şti foarte multe.
strasburghése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Strasbourg.
strascicaménto *s.m.* tîrşîit, tîrşîire.
strascicàre **I.** *vt.* a tîrî; a tîrîi; a tîrşîi; *~ le gambe* a tîrşîi picioarele; *farsi ~* a se lăsa tîrît; *~ il lavoro* a lucra fără poftă/ca să treacă timpul; *~ un malanno* a duce o boală (fără a se îngriji); *~ la voce* a vorbi cîntat; *~ le sillabe* a pronunţa rar/stîlcit. *SIN. trascinare.* **II.** *vi. (a)* a merge cu greutate, a se tîrî; *una tenda che strascica* o perdea care atîrnă/atinge podeaua.
strascicàto **I.** *part. tr.* de la strascicare **II.** *adj.* tîrît, tîrşît; tăvălit; *cavolo ~* varză călită.
strascichìo *s.m.* tîrîit prelungit.
stràscico, stràscichi, *s.m.* **1.** tîrîre, tîrşire; *caccia alla volpe con lo ~* vînătoare de vulpi (prin atragerea animalului cu o bucată de carne tîrîtă pe drum). **2.** trenă, coadă (la rochie); *parlare con lo ~* a lungi/a cînta cuvintele. **3.** urmă; urmare; consecinţă. **4.** şir, suită (de neplăceri etc.). **5.** dîră, urmă (lăsată prin tîrîre); *rete a ~* năvod; *pesca a ~* pescuit cu năvodul tras de o luntre.
strascicóne *s.m.* **1.** bătrîn care abia-şi tîrăşte picioarele; *(loc. adv.) a ~-chi* tîrîş. **2.** haimana, vintură-lume, fluieră-vînt, teleleu.
strascinaménto *s.m.* tragere, tîrîre după sine.
strascinàre **I.** *vi.* a tîrî, a trage; *~ un sacco di cemento* a tîrî un sac de ciment; *il bambino si faceva ~* copilul era/se lăsa tîrît. **II.** *vr.* a se tîrî.
strascinìo *s.m. (fam.)* **1.** tîrîre; tîrşire; tragere după sine. **2.** zgomot de lucruri trase/tîrîte.
stràscino *s.m.* **1.** *(înv., dial.)* tîrîre, tragere. **2.** obiect tîrît/tras. **3.** plasă de peşte conică. **4.** medic/chirurg prost. **5.** sanie din nuiele. **6.** *(înv.)* persoană neglijent îmbrăcată.
strascìno *s.m.* măcelar ambulant.
strasecolàre *vi. (e, a; pop.)* a înmărmuri, a încremeni.
strass *s.m.* stras.
stratagèmma *s.m.* stratagemă. *SIN. astuzia.*
stratagliàre *vt.* **1.** a tăia foarte bine. **2.** a tăia lemnul de-a curmezişul.
stratèga, -èghi, *s.m. v.* stratego.
strategìa *s.f.* strategie.
strategìco, -ici, *adj.* strategic; *armamenti ~-i* arme strategice.
stratègo, -èghi, *s.m. (lit.)* strateg.
stratèmpo *s.m.* vreme rea/de furtună.
stratificàre *vt., vr.* a (se) stratifica, a (se) aşeza în straturi.
stratificàto *adj.* stratificat.
stratificazióne *s.f.* stratificare; stratificaţie.
stratifórme *adj.* în formă de strat.
stratigrafìa *s.f. (geol.)* stratigrafie.
stràto **I.** *s.m.* **1.** strat *~ di polvere* strat de praf; *uno ~ di burro* un strat de unt. **2.** *(meteor., la pl.)* stratus *(nori)*. **3.** *(înv.)* covor. **4.** *(rar)* covor de biserică. **II.** *adj. (înv.)* întins, aşezat.
stratopàusa *s.f. (meteor.)* zonă care desparte stratosfera de mezosferă.
stratosfèra *s.f.* stratosferă.
stratosfèrico, -ici, *adj.* stratosferic.
stràtta *s.f.* smucitură; *lavorare a ~-e* a lucra cu întreruperi/pe apucate.
strattagèmma *s.f. (pop.)* *v.* stratagemma.
strattézza *s.f. (înv.)* extravaganţă.
stratténe *s.m. (augm.)* smucitură puternică; *con uno ~ si liberò* cu o smucitură s-a eliberat.
stravacàto *adj. (tipogr.)* pagină îndoită/şifonată/nelegată bine.
stravaccàre *vr. (dial.)* a se întinde neeuviincios; a se tolăni.

stravaceàto *adj. (despre o persceană)* tolănit necuviincios.
stravagànte *adj.* extravagant; *stagione/tempo* ~ anotimp schimbător; *rime* ~*-i* poezii necuprinse în culegerea publicată de autor. *SIN. originale, strambo, eccentrico.*
stravaganteménte *adv.* în mod extravagant, cu extravaganţă; bizar, ciudat.
stravagànza *s.f.* extravaganţă; ciudăţenie.
stravasàre *vi. (e; med., despre sînge etc.)* a se revărsa, a se vărsa afară.
stravàso *s.m. (med.)* revărsare (dintr-un vas); vărsare (de sînge, bilă etc.).
stravècchio *adj.* (stră)vechi; *vino* ~ vin vechi.
stravedére *vi. (a), vt.* **1.** a vedea foarte bine; ~ *per uno* a favoriza pe cineva. **2.** a vedea greşit, a se înşela.
stravéro *adj.* foarte adevărat.
stravìncere *vi. (a; fam.)* **1.** a învinge; a cîştiga (peste aşteptări). **2.** a abuza de victorie.
stravisàre *vt., vr. (pop.)* *v.* t r a v i s a r e.
stravizziàre *vi. (a)* a abuza; a face excese la masă.
stravizio *s.m.* orgie; neînfrînare; abuz; exces de mîncare şi băutură.
stravizzo *s.m. (înv., ist.)* banchet (cu prilejul şedinţei festive anuale a Academiei „della Crusca").
stravolére *vi. (a), vt. (pop.)* a voi prea mult.
stravòlgere **I.** *vt.* **1.** a răsuci/a întoarce cu violenţă; ~ *le cose* a răscoli lucrurile; ~ *i massi* a rostogoli bolovanii. **2.** a răstălmăci/a schimba înţelesul; a denatura/a altera fapte, judecăţi; a judeca greşit; ~ *il senso di uno scritto* a răstălmăci/a judeca greşit sensul unei scrieri. **3.** a tulbura, a mişca; *le notizie lo hanno stravolto* veştile l-au tulburat. **II.** *vr.* **1.** a se da peste cap. **2.** a se răsuci. **3.** a se strica, a se altera.
stravolgiméntо *s.m.* **1.** răsucire. **2.** răsturnare. **3.** tulburare (de minte). **4.** alterare, răstălmăcire; ~*-i istituzionali* răstălmăciri ale principiilor de bază ale societăţii.
stravòlto **I.** *part. tr.* de la s t r a v o l g e r e. **II.** *adj.* **1.** răsucit; strîmbat. **2.** tulburat, răvăşit; *faccia* ~*-a* faţă răvăşită; *occhi* ~*-i* ochi rătăciţi. **III.** *s.m.* schilod.
strazziaméntо *s.m.* sfîşiere; chin.
strazziànte *adj.* **1.** sfîşietor; dureros; *dolore* ~ durere sfîşietoare. **2.** *(fig., glumeţ)* oribil; *un film* ~ un film oribil/de prost gust.
strazziàre *vt.* **1.** a maltrata, a chinui; *(înv.)* ~ *i capelli* a smulge părul; ~ *un lavoro* a lucra prost; ~ *la lingua* a face greşeli în vorbire. **2.** *(fig.)* a sfîşia de durere; a rupe inima; ~ *l'animo* a sfîşia inima. *SIN. dilaniare, tormentare.* **3.** a risipi/a prăpădi o avere. **4.** *(înv.)* a lua în rîs, a dispreţui.
strazziàto **I.** *part. tr.* de la s t r a z z i a r e. **II.** *adj.* **1.** *(fig.)* chinuit; ~ *dal rimorso* chinuit de remuşcări. **2.** chinuit, torturat, martirizat.
strazzio *s.m.* **1.** chin, sfîşiere, durere. *SIN. supplizio, tormento.* **2.** masacrare. **3.** risipă; risipire; *lo* ~ *di un patrimonio* risipirea unei averi. **4.** *(tipogr.)* hîrtie care se aruncă (atunci cînd dintr-un format mare se face unul mic).
strebbiàccio, *-àcci, s.m. (rar)* pîrloagă.
strebbiàre *vt. v.* s t r u b b i a r e.
strecciàre *vt.* **1.** a despleti. **2.** a împleti mereu/continuu.
strefolàre **I.** *vt. (mar.)* a desface/a despleti o frînghie. **II.** *vi. (e)* a fugi/a se feri de tovărăşia cuiva.
stréga *s.f.* **1.** vrăjitoare; *poppato dalle* ~*-ghe* sfrijit; *punto a* ~ cruciuliţă, punct de lucru de mînă. **2.** *(fig.)* zgripţuroaică; *(bot.) erba* ~ pedicuţă *(Lycopodium clavatum).* **3.** *(dial.)* fitil de aprins lumînări. **4.** (un fel de) lichior (de Benevento). **5.** important premiu literar.
stregaménto *s.m.* vrăjitorie.
stregàre *vt.* **1.** a vrăji, a face farmece/vrăji. **2.** *(fig.)* a fermeca, a seduce.
stregàto **I.** *part. tr.* de la s t r e g a r e. **II.** *adj.* **1.** vrăjit, fermecat. **2.** *(fig.)* sedus. **3.** slab, tras la faţă.
strégghia *s.f. (înv.)* *v.* s t r i g l i a.
stregherìa *s.f.* vrăjitorie.
strégo *s.m.* **1.** vrăjitor. **2.** zgîrcit, avar. **3.** om slab/sfrijit.
stregonàre *vt. (rar)* *v.* s t r e g a r e.
stregóne *s.m.* **1.** vrăjitor, mag. **2.** necromant.
stregonerìa *s.f.* vrăjitorie, farmece. *SIN. malefizio, magia.*
stregònia *s.f. (bot.)* pedicuţă *(Lycopodium clavatum).*
strégua *s.f. (fig.)* **1.** proporţie; criteriu; măsură; *alla stessa* ~ conform, pe baza; *alla tua* ~ după criteriul tău, după felul tău de a judeca un lucru; *non puoi giudicarlo alla* ~ *di tutti gli altri* nu poţi să-l judeci după aceleaşi criterii ca pe ceilalţi; *mettere alla* ~ *di* a măsura cu aceeaşi măsură. **2.** *(înv.)* condiţie, stare.
strelìzzo *s.m. (ist.)* strelit, soldat din garda ţarului.
stremàre **I.** *vt.* **1.** a micşora; a împuţina; a reduce. **2.** a epuiza, a istovi, a slei, a sfîrşi, a extenua. *SIN. sfiancare, sfinire.* **II.** *vr.* a sărăci, a ajunge la sapă de lemn.
stremàto **I.** *part. tr.* de la s t r e m a r e. **II.** *adj.* **1.** epuizat, istovit, sleit de puteri, extenuat. *SIN. esausto.* **2.** micşorat, restrîns.
strementìre *vt. (înv.)* a înspăimînta, a înfricoşa.
stremenzìre *vt., vr. v.* s t r i m i n z i r e.
stremézza *s.f.* **1.** epuizare, istovire. **2.** sărăcire.
stremìre *vt. (înv.)* a înfricoşa, a înspăimînta.
strèmo **I.** *adj. (vulg., poetic)* **1.** extrem; ultim. **2.** strîmb; subţire. **3.** *(bis.)* sărac, mizer. **II.** *s.m.* **1.** sfîrşit. **2.** extremitate. **3.** nevoie, necesitate.
strènna *s.f.* **1.** *(ant.)* dar de sărbători; *la* ~ *di Natale* darurile de Crăciun. **2.** bacşiş. **3.** culegere literară, almanah (publicat cu prilejul sărbătorilor de iarnă).
strennaménte *adv.* vitejeşte, cu vitejie.
strenuità *s.f. (lit.)* **1.** vitejie; curaj. **2.** hărnicie, zel, promptitudine.
strènuo *adj. (lit.)* **1.** viteaz; voinic. **2.** harnic, zelos; îndîrjit; *uno* ~ *lavoratore* un muncitor zelos/îndîrjit. *SIN. valoroso.*
strepènte *adj.* zgomotos.
strèpere *vi. (poetic)* a face zgomot; a fîşîi, a foşni.
strepitaménto *s.m.* gălăgie, zgomot mare, vacarm.
strepitàre *vi. (a)* **1.** a face zgomot, a face gălăgie; *smettila di* ~ *per nulla* termină cu vociferarea, încetează să mai faci gălăgie fără motiv. **2.** a vorbi tare, a vocifera; a-şi arăta supărarea/nemulţumirea. **3.** a ţîrîi; *le cicale strepitavano* greierii ţîrîiau.
strepiteggiàre *vi. (a)* a vorbi tare/zgomotos.
strepitìo *s.m.* gălăgie, vacarm.
strèpito *s.m.* **1.** zgomot; gălăgie, scandal, vacarm; *lo* ~ *della macchina/della folla* zgomotul făcut de maşină/mulţime. **2.** vîlvă, rumoare.
strepitosaménte *adv.* **1.** cu zgomot, zgomotos. **2.** în mod strălucit, provocînd vîlvă; *vincere* ~ a cîştiga o victorie strălucită/răsunătoare.
strepitóso *adj.* **1.** gălăgios, zgomotos. **2.** *(fig.)* uimitor, răsunător, care face vîlvă; *successo* ~ succes răsunător.
streptocòcco, *-chi, s.m. (med.)* streptococ.

streptomicína *s.f.* streptomicină.
stress *s.m. (med.)* stres.
strétta *s.f.* **1.** strîngere; strînsoare; *una ~ di mano* o strîngere de mînă. **2.** *(fig.)* frică; angoasă, apăsare; tensiune, presiune; *provare una ~ al cuore* a simţi o strîngere de inimă. **3.** înghesuială, îmbulzeală; *fare ~* a se înghesui; *uscire dalla ~ della folla* a ieşi din înghesuială; *venire alle ~-e* **a)** a se încăiera; **b)** a ajunge la o hotărîre/la o rezolvare. **4.** încheiere; *la ~ dei conti* încheierea socotelilor. **5.** agravare; criză; culminare; *la ~ della febbre* criza de febră; *il freddo è alla ~* frigul a ajuns la culme. **6.** *(muz.)* final vioi şi repede. **7.** trecătoare (în munţi); *la ~ delle Termopili* trecătoarea/strîmtoarea Termopile; *essere/mettere alle ~-e* a strînge cu uşa. **8.** situaţie grea, restrişte. **9.** cantitate de măsline în teasc. **10.** *(înv.)* închidere, încuiere.
strettaménte *adv.* **1.** strîns. **2.** strict. **3.** în sărăcie; *vivere ~* a trăi în sărăcie. **4.** aproape, alături. **5.** *(înv.)* cu căldură.
strettézza *s.f.* **1.** strîmtime; strîmtoare; îngustime; *la ~ delle scarpe* îngustimea pantofilor; *~ di petto* greutate în respiraţie; *~ d'ingegno* lipsă de inteligenţă. **2.** strîmtoare, sărăcie, lipsă; *~ di denaro* strîmtorare bănească/financiară. **3.** zgîrcenie. **4.** *(com.)* lipsă de bani pe piaţă. **5.** *(la pl.)* trecătoare.
strettire *vt. (pop.)* a strîmta.
strétto I. *part. tr.* de la s t r i n g e r e. **II.** *adj.* **1.** strîns; *nodo ~* nod strîns; *tenere ~ fra le mani* a ţine strîns în mînă; *pugni ~-i* pumni strînşi; *tenere ~ fra le braccia* a ţine strîns în braţe; *a denti ~-i* cu dinţii strînşi, cu îndîrjire; *combattere a denti ~-i* a lupta cu îndîrjire. **2.** aproape, apropiat, lipit de, strîns; *stare ~ a qualcuno* a sta strîns lipit de cineva; *tenersi ~ al muro* a sta/a se ţine lipit de zid; *(auto.) prendere una curva ~-a* a lua strîns un viraj. **3.** înrudit strîns/de aproape; *parenti ~-i* rude apropiate. **4.** intim, restrîns; secret; *legame ~* legături intime; *amicizia ~-a* prietenie intimă; *circolo ~* cerc restrîns. **5.** constrîns, împins, strîns cu uşa; *essere ~ dalla necessità* a fi împins de nevoi. **6.** strict, urgent, extrem; *oggetti di ~-a necessità* obiecte de strictă necesitate. **7.** zgîrcit; *avere dello ~* a fi econom; *essere di manica ~-a* a fi zgîrie-brînză. **8.** îngust; strîmt; *camera ~-a* cameră strîmtă; *strada ~-a* stradă îngustă; *scarpe ~-e* pantofi care strîng; *va ~* este strîmt, strînge; *il vestito mi va ~* rochia îmi este strîmtă; *stoffa ~-a* stofă îngustă; *angolo ~* unghi ascuţit; *interpretazione ~-a* interpretare literală/îngustă. **9.** gros, dens; *latte ~* lapte prins/bătut. **10.** strict, precis, riguros; *la ~-a osservanza delle regole* respectarea riguroasă a normelor; *lutto ~* doliu strict; *tenersi ~ a giudicare* a judeca riguros; *regola ~-a* regulă/normă strictă/severă; *digiuno ~* post sever; *attenersi allo ~ significato di un vocabolo* a păstra sensul exact al cuvîntului; *(despre dialect)* pur, curat, neaoş; *parlare il/un napoletano ~* a vorbi într-o napoletană neaoşă; *parlare lo ~ meneghino* a vorbi dialectul milanez pur. **11.** *(muz.) tempo ~* tempo/ritm vioi/accelerat. **12.** strict; *(în expr.) lo ~ necessario* strictul necesar. **13.** *(despre o vocală)* închisă. **III.** *s.m.* **1.** *(mar.)* strîmtoare; *lo ~ di Messina/di Gibilterra/dei Dardanelli* strîmtoarea Messina/Gibraltar/Dardanelelor. **2.** *(rar, despre munţi)* strîmtoare, cheie, trecătoare. **3.** strîmtare; *~ delle calze* scădere de ochiuri (la tricotaj). **IV.** *adv. (în loc.)* strîns, puternic; *abbracciare ~ ~* a îmbrăţişa tare; a strînge la piept; *parlare ~* a vorbi cu gura strînsă/închisă.
strettóla *s.f.* **1.** fîşie, legătură, bandaj de strîns. **2.** *(fig.)* situaţie dificilă, strîmtoare, restrişte. **3.** *(înv.)* teasc; presă.
strettóio, *-ói, s.m.* **1.** teasc; presă. **2.** strîmtoare, loc îngust. **3.** *(tipogr.)* unealtă cu tăişul pieziş.
strettùra *s.f.* **1.** îngustime, strîmtoare. **2.** strîngere, strîmtorare. **3.** apăsare, asuprire.
stria *s.f.* **1.** *(arhit.)* ciubuc. **2.** şanţ/canel de coloană. **3.** dungă; linie; striaţie.
striàre *vt.* **1.** a face dungi. **2.** *(arhit.)* a face caneluri.
striàto *adj.* **1.** striat, cu striaţii. **2.** dungat, cu dungi, în dungi.
striatùra *s.f.* striaţie; dungi trase pe ceva.
stribbiàre *vt., vr. v.* s t r u b b i a r e.
stricàre *vt., vr. v.* s t r i g a r e.
stricco *s.m. (mar.)* palan.
stricnìna *s.f.* stricnină.
strìda *s.f. pl. v.* s t r i d o.
stridènte *adj.* ţipător, strident; *voce ~* voce stridentă; *colore ~* culoare ţipătoare.
strìdere I. *vi.* **1.** a ţipa, a striga; *la donna piange e stride* femeia plînge şi strigă. **2.** a scîrţîi, a pîrîi, a trosni; a sfîrîi; *la porta stride* uşa scîrţîie; *l'olio bollente stride* uleiul încins sfîrîie. *SIN. cigolare, scricchiolare.* **3.** a fi strident; a contrasta; a nu se potrivi; *questi due colori stridono* culorile astea două nu se potrivesc; *il commento musicale stride col contenuto del film* fondul muzical contrastează cu conţinutul filmului; *(fam.) bisogna ~-ci* trebuie să accepţi/să te supui/să te resemnezi. **II.** *vt.* a scrîşni din dinţi.
stridìo *s.m.* **1.** scrîşnet (din dinţi); scîrţîit prelung; *lo ~ dei cardini* scîrţîitul ţîţînilor. **2.** şuierat, fluierat. **3.** ţîrîit (de insecte).
stridìre *vi., vt. (înv., poetic) v.* s t r i d e r e.
strìdo, *(rar) strìdi, s.m., strìda s.f. pl.* **1.** ţipăt; strigăt. **2.** ţîrîitură (de insectă); *(înv.) andare alle ~-a* a se lua după ce se spune.
stridóre *s.m.* **1.** scrîşnet; scîrţîit. **2.** trosnet, pîrîitură. **3.** *(fig.)* frig mare.
stridulàre *vt. (a)* a ţîrîi (ca greierul etc.).
stridulazióne *s.f.* ţîrîit.
strìdulo *adj.* strident, ascuţit, ţipător.
strigàre I. *vt.* a descurca, a desface; (şi *fig.*) *~ un nodo/una matassa* a descurca iţele; *~ una faccenda* a descurca iţele unei chestiuni; *a ~-la in due parole* pe scurt, în două cuvinte. *SIN. districare, sbrogliare.* **II.** *vr.* a ieşi din încurcătură; *~-sela fra loro* a se aranja între ei.
strìge *s.f.* **1.** *(ornit.)* strigă, bufniţă *(Strix flammea).* **2.** *(rar)* vrăjitoare.
strìgile *s.m. (ant.)* perie de baie.
strìgine *s.m. (înv.)* **1.** vrăjitoare. **2.** vreme rece şi uscată.
strìglia *s.f.* ţesală.
strigliàre I. *vt.* **1.** a ţesăla. **2.** a şterge de praf, a curăţa (pe cineva); a peria. **3.** a înfrumuseţa, a găti. **4.** *(fig.)* a critica cu asprime. **II.** *vr. (glumeţ, despre oameni)* a se curăţa; a se aranja, a se dichisi.
strigliàta *s.f.* **1.** ţesălare. **2.** dojană, ceartă.
strigliatùra *s.f.* **1.** ţesălare. **2.** praf, murdărie (scoasă cu ţesala). **3.** dojană, ceartă, săpuneală.
strìgnere *vt., vr. v.* s t r i n g e r e **(I, III).**
strigolo *s.m.* **1.** ţipăt, strigăt (mai ales la copii). **2.** *(anat.)* prapur. **3.** *(la pl.)* rămăşiţe/resturi de carne (de măcelărie). **4.** *(bot., la pl.)* garoafă sălbatică.

strigòpe *s.m. (ornit.)* specie de papagal *(Strigops habroptilus).*

strillànte *adj.* răsunător; ţipător; ascuţit, pătrunzător.

strillàre I. *vi. (a)* **1.** a ţipa, a striga. **2.** a se supăra; *far ~* a răscula, a face să protesteze. II. *vt.* **1.** a striga (ceva) cu glas tare; *gli strillò la notizia* ii strigă vestea. **2.** a certa pe cineva, a striga la cineva; *la mamma strilla i bambini* mama îi ceartă pe copii/strigă la copii; *la mamma mi strilla se arrivo tardi* mama mă ceartă dacă vin tîrziu.

strillàta *s.f.* **1.** strigăt, ţipăt. **2.** ceartă, certare; *fare una ~ a uno* a striga la cineva.

strillo *s.m.* **1.** strigăt/ţipăt ascuţit; *fece uno ~ e fuggì* a scos un ţipăt şi a fugit. **2.** strigăt de protest.

strillóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** gălăgios, om care vorbeşte cu voce tare. **2.** vînzător de ziare (ambulant).

strillòzzo *s.m. (ornit.)* specie de pasăre de baltă *(Miliaria europaea).*

striminzìre I. *vt.* a strînge; a strîmta; a reduce. II. *vr.* a-şi strînge corpul, a se încorseta (pentru a părea mai svelt).

striminzìto *adj.* **1.** strîmtat; strîns. **2.** zgribulit/îngheţat de frig. **3.** slab, slăbănog, costeliv.

strimpellaménto *s.m.* scîrţiit/zdrăngănit dintr-un instrument muzical.

strimpellàre *vt.* a scîrţîi/a zdrăngăni/a cînta prost la un instrument.

strimpellàta *s.f.* scîrţiială/zdrăngăneală din vioară.

strimpellatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* scripcar/muzicant prost.

strimpellatùra *s.f.* scîrţiială/zdrăngăneală la vioară/pian.

strimpellìo *s.m.* scîrţiială/zdrăngănit insistent la vioară/pian.

strimpèllo *s.m. (pop.)* **1.** scripcă. **2.** zdrăngăneală/scîrţiială la vioară/pian.

strìna *s.f. (înv.)* frig mare.

strinàre *vt.* **1.** a pîrli (păsări/animale tăiate). **2.** a flamba.

strinàto I. *part. tr.* de la strinare. II. *adj.* **1.** pîrlit. **2.** *(depr., glumeţ, despre om)* slab, uscat; *un uomo magro ~* un om uscat/uscăţiv. III. *s.m.* miros de pîrleală/a pîrlit.

stringa *s.f.* şiret, panglică, elastic (de ghete/corset etc.); *non valere una ~* a nu face nici cît o ceapă degerată.

stringàio, -ài *s.m.* vînzător de şireturi; negustor de mercerie/de mărunţişuri/de galanterie.

stringàre *vt.* **1.** a strînge tare (cu şiretul). **2.** *(fig.)* a scrie/a formula/a redacta concis/precis.

stringataménte *adv.* în mod concis, foarte strîns; *parlare ~* a vorbi concis.

stringatézza *s.f.* concizie, precizie, exactitate. *SIN. brevità, concisione.*

stringàto *adj.* **1.** *(despre haine)* strîns pe corp, mulat. **2.** *(fig.)* concis, scurt, esenţial. *SIN. breve, conciso.*

stringènte *adj.* **1.** stringent, urgent, presant; *necessità ~-i* nevoi urgente. **2.** concludent, convingător. **3.** astringent.

strìngere I. *vt.* **1.** a strînge; *~ una morsa* a strînge o menghină; *~ la mano* a da/a strînge mîna; *~ le labbra* a strînge din buze; *~ i denti* a strînge din dinţi; *~ l'occhio* a face cu ochiul; *~ fra le braccia* a strînge în braţe; *(fig.) ~ i panni addosso a uno* a strînge pe cineva cu uşa; *(fig.) ~ la cintura* a strînge cureaua; *(fig.) ~ il cuore* a i se strînge inima. **2.** a împresura, a înconjura; a strînge de jur împrejur; *~ una città* a asedia un oraş; *(fig.) ~ al muro, ~ tra l'uscio e il muro* a încolţi. **3.** *(rar)* a obliga, a constrînge; *il bisogno mi stringe* nevoia mă obligă/împinge. **4.** a încheia, a stipula; *~ un'alleanza* a încheia o alianţă; *~ un accordo* a ajunge la o înţelegere; *~ amicizia* a se împrieteni. **5.** a strînge, a fi prea mic; *queste scarpe stringono* aceşti pantofi mă strîng. **6.** *(rar)* a condensa; a coagula; a face dens; *~ il sangue* a opri sîngele; *~ il latte* a închega laptele, a-l pune la prins. **7.** a avea efect astringent, a face gura pungă; *il succo di limone stringe* zeama de lămîie îţi face gura pungă. **8.** a strînge, a lua la, a strîmta; *~ un vestito/una giacca* a strîmta o rochie/un sacou. **9.** a rezuma, a restrînge; *~ un discorso* a rezuma un discurs/o cuvîntare; *per ~ dirò che ...* ca să fiu scurt voi spune că ...; *stringi, stringi* în concluzie, la urma urmelor; *stringi!* mai (pe) scurt! **10.** *(fig.)* a grăbi, a intensifica; *~ il tempo* a accelera ritmul; *la scadenza del lavoro è vicina, bisogna ~ i tempi* scadenţa lucrării se apropie, trebuie să accelerăm ritmul; *(fig.) ~ le voglie* a-şi înfrîna poftele. **11.** *(muz.)* a accelera ritmul. II. *vi. (a)* **1.** a grăbi, a împinge, a presa, a constrînge; *il tempo stringe* timpul (ne) presează; *le necessità che più stringono* nevoile cele mai presante; *argomenti che stringono* argumente convingătoare. **2.** *(fotbal)* a împinge, a şuta; *~ a rete* a şuta la poartă. III. *vr.* **1.** a se alătura mult, a se lipi; *~-si ai panni* a sta mereu în preajmă; *si strinse alla mamma* s-a lipit de maică-sa; *~-si addosso a uno* a se năpusti asupra cuiva. **2.** a se strînge; *stringetevi un po' e fatemi posto* strîngeţi-vă puţin şi faceţi-mi loc. **3.** a se restrînge; *~-si nelle spese* a face economie; *~-si nelle spalle* a da din umeri.

stringibórdo *s.m. (mar.)* şurub (pe laturile navei).

stringiménto *s.m.* strîngere; strînsoare.

stringilàbbro *s.m.* zăbală.

stringinàso *s.m. invar.* ochelari fixaţi pe nas.

stringitùra *s.f. (pop.)* strîngere; presare.

strinta *s.f.* strînsoare.

strinto *part. tr. (vulg., pop.)* de la string ere

strippapèlle *s.f. (în expr.) mangiare a ~* a se ghiftui a se îmbuiba, a se îndopa.

strippàre *vi. (a)* a se ghiftui; a se îmbuiba, a se îndopa.

strippàta *s.f. (pop.)* ghiftuială, îmbuibare; haleală, crăpeln iţă.

strippóne *s.m.* om lacom/mîncău.

strìscia, *strìsce, s.f.* **1.** fişie; banderolă; *una ~ di terreno* o fişie de pămînt; *una ~ di carta/di tela/di cuoio* o fişie de hîrtie/pînză/piele. **2.** curea de ascuţit briciul. **3.** dungă; margine; fîşie; *vestito a strisce* rochie în dungi. **4.** dîră, urmă. **5.** *(la pl.)* tăiţei de supă. **6.** *(tipogr., la pl.)* şpalt. **7.** *(înv.)* spadă lungă. **8.** *(av.)* pistă. **9.** *(la pl.)* trecere pentru pietoni, zebră; *attraversare sulle strisce* a traversa pe zebră. *SIN. zebre.* **10.** bandă de circulaţie; *~ discontinua valicabile* bandă întreruptă peste care se poate trece; *~ continua invalicabile* bandă continuă insurmontabilă.

strisciaménto *s.m.* **1.** tîrîire; tîrîială, tîrît. **2.** *(fig.)* servilism; adulaţie.

strisciànte *adj.* **1.** tîrîtor; *animali ~-i* tîrîtoare, reptile. **2.** *(fig.)* servil; linguşitor.

striscià re I. *vt., vi. (a)* **1.** a (se) tîrî; *le serpi strisciano sul terreno* şerpii se tîrăsc pe pămînt; *~ carponi* a se tîrî de-a buşilea; *~ come un verme* a se tîrî ca un vierme, a se umili. **2.** *(fig.)* a (se) linguşi, a adula; *~ una riverenza* a se închina pînă la pămînt. **3.** a atinge uşor, a aluneca la suprafaţă; *la pallottola gli strisciò il braccio* glontele i-a atins braţul. **4.** a freca (o stofă etc.); a netezi. **5.** a cu-

lege fructe (atinginl ramurile). **II.** *vr.* **1.** a se dichisi, a se găti. **2.** a se freca; *il cavallo è strisciato contro l'albero* calul s-a frecat de pom. **3.** a adula, a se da pe lîngă cineva.

strisciàta *s.f.* **1.** tîrîire; tîrît. **2.** fîşie de teren. **3.** zgîrietură *(semnul)*. **4.** linguşire, adulaţie.

strisciàto I. *part. tr.* de la strisciare. **II.** *adj.* dungat; vărgat; *(mil.)* cu dungă/lampas/vipuşcă.

strisciatùra *s.f.* tîrîire, tîrît.

striscío *s.m.* **1.** tîrşîială; tîrîit de picioare; *a tutto* ~ continuu; *ballo con lo* ~ dans cu paşi alunecaţi; *ferita di* ~ rană superficială. **2.** tîrîire la suprafaţă; alunecare; *di* ~ alunecînd, la suprafaţă, tangenţial, indirect, lateral; *colpire di* ~ a atinge/a nu lovi în plin. **3.** lovitură la biliard. **4.** fîşie; *a tutto* ~ din belşug, fără rezervă. **5.** *(înv., la pl.)* schiuri (primitive).

striscióne *s.m.* **1.** bandă, fîşie, linie. **2.** *(la pl.)* inscripţii cu lozinci (la pavoazoare); *(sport)* ~ *d'arrivo* linie de sosire. **3.** *(fig.)* linguşitor, adulator, lingău.

striscióni *adv.* tîrîş; *camminare* ~*/a* ~ a umbla tîrîş.

strìso *part. tr. (înv.)* de la stridere.

stritolaménto *s.m.* strivire, zdrobire, fărîmiţare.

stritolàre *vt.* **1.** a strivi, a zdrobi, a fărîmiţa. **2.** *(fig.)* a distruge, a nimici, a zdrobi.

stritolatùra, stritolazióne *s.f. v.* stritolamento.

strizzalimóni *s.m. invar.* **1.** storcătoare de lămîi. **2.** *(fig.)* joc de copii (în care mai mulţi se îndeasă pe o bancă silindu-l pe ultimul să se scoale).

strizzàre *vt.* **1.** a strînge tare; ~ *l'occhio* a face cu ochiul. **2.** a stoarce; ~ *un limone* a stoarce o lămîie; *essere di* ~ a fi ud leoarcă; *(fam.) strizza strizza* în definitiv, în fond, în esenţă.

strizzàta *s.f.* stoarcere; ~ *d'occhio* semn făcut cu ochiul.

strizzatóio *s.m.* centrifugă.

strizzatùra *s.f.* **1.** strîngere; apăsare. **2.** stoarcere.

strizzóne *s.m.* **1.** stoarcere cu putere. **2.** durere, junghi; ~ *allo stomaco* durere acută de stomac. **3.** frig mare; ger.

stròbilo *s.m. (bot.)* con de pin.

stròfa *s.f. (pop.) v.* strofe.

strofantina *s.f. (farm.)* strofantină.

strofànto *s.m. (bot.)* strofant *(Strophanthus Konibe)*.

stròfe *s.f.* strofă.

stròfico, *stròfici, adj. (lit.)* **1.** strofic. **2.** format din strofe.

strofinàccio *s.m.* **1.** cîrpă de şters (praful, vasele, tabla); *tenere uno per* ~ a considera pe cineva drept un om de nimic; *servirsene come di* ~ a se purta urît cu cineva. **2.** femeie de moravuri uşoare.

strofinaménto *s.m.* ştergere, frecare cu o cîrpă.

strofinàre I. *vt.* **1.** a şterge, a freca cu cîrpa; ~ *i mobili* a şterge mobila de praf; ~ *il piatto* a şterge farfuria cu pîine. *SIN. sfregare.* **2.** a uza; a freca; a toci; ~ *le scarpe* a-şi toci pantofii. **II.** *vr.* a se freca de ceva; ~*-si contro il muro* a se freca de zid; ~*-si ad alcuno* a linguşi pe cineva.

strofinàta *s.f.* ştergere, frecare (o dată).

strofinìo *s.m.* frecat continuu.

strofinóni *adv. (pop.)* frecîndu-se de cineva; *starsi* ~ *in terra* a se freca de pămînt; *lasciar* ~ a lăsa să atîrne.

strogolàre *vi. (a)* **1.** *(despre porc)* a se bălăci cu rîtul în troc. **2.** *(fig.)* a clefăi, a plescăi.

stròlaga *s.f. (ornit.)* fumlac polar *(Colymbus glacialis)*.

strolagàre *vt., vi. (dial.) v.* strologare.

strologàre *vt., vi. (a; pop.)* **1.** a prezice viitorul (în stele); ~ *il tempo* a prevedea mersul vremii. **2.** a-şi frămînta creierii.

strologìa *s.f. v.* astrologia.

stròlogo *s.m. (pop.) v.* astrologo.

strombàre I. *vt. (rar, arhit.)* a lărgi din afară înăuntru (o uşă, o fereastră). **II.** *vi. (a; înv.)* a ţipa; a răsuna.

strombatùra *s.f.* **1.** lărgire treptată a unui tub (la extremitate). **2.** *(arhit.)* lărgire oblică în zid (pentru uşă, fereastră).

strombazzaménto *s.m.* **1.** vîlvă; *c'è stato un grande* ~ *di quella notizia* s-a făcut multă vîlvă în jurul acelei ştiri. **2.** zgomot, gălăgie, rumoare.

strombazzàre I. *vi. (a)* a suna din trîmbiţă. **II.** *vt. (fig.)* a trîmbiţa, a face cunoscut (o ştire etc.); ~ *i propri meriti* a-şi face reclamă.

strombazzàta *s.f.* **1.** sunet puternic de trîmbiţă; trîmbiţare puternică. **2.** *(fig.)* laudă exagerată; trîmbiţare; preamărire.

strombazzatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* lăudăros; reclamagiu.

strombettàre I. *vi.* a suna prost şi des din trîmbiţă/goarnă. **II.** *vt. (fig.)* a trîmbiţa, a face publicitate, a spune peste tot, a bate toba.

strombettàta *s.f.* **1.** sunet de trompetă, sunet de goarnă. **2.** gălăgie. **3.** lăudare a mîrfii, reclamă.

strombettìo *s.m.* sunet insistent de trompetă/goarnă.

strómbo[1] *s.m. (zool.)* specie de moluscă *(Strombus gigas)*.

strómbo[2] *s.m.* **1.** lărgire oblică a unui zid (pentru o uşă, fereastră). **2.** loc de înfundătură; loc de trecut.

stromboliótta *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Stromboli.

stroménto *s.m. (pop.) v.* strumento.

stroncaménto *s.m.* **1.** rupere. **2.** distrugere.

stroncàre I. *vt.* **1.** a rupe/a tăia/a reteza cu forţa; a trunchia; *il fulmine ha stroncato l'albero* fulgerul/trăsnetul a retezat pomul. **2.** *(fig.) (despre o greutate prea mare)* a rupe mîinile. **3.** *(fig.)* a distruge/a nimici prin critică, a critica aspru. **4.** *(fig.)* a înăbuşi; ~ *una rivolta* a înăbuşi o răscoală/revoltă. **II.** *vr.* a se rupe; a se frînge; ~*-si dalle risa* a se prăpădi de rîs.

stroncatóre, -trice *s.m.* şi *f.* critic nemilos/distrugător.

stroncatùra *s.f.* **1.** rupere, tăiere, retezare. **2.** *(fig.)* critică nemiloasă/distrugătoare.

stróneo, *strónchi, adj., s.m.* (om) schilodit/mutilat/schilod.

stroneóne *s.m.* bucată/crîmpei de.

stronfiàre *vi. (a; fam.)* a gîfîi/a sufla tare (de supărare/obezitate).

stronfióne *s.m.* **1.** om gras/care sufllă greu. **2.** *(fig.)* îngîmfat, vanitos, plin de sine.

stròngilo *s.m.* vierme parazit *(Strongylus longevaginatus)*.

stronzàre *vt. (înv.)* a micşora/a restrînge prea mult.

stròntzio *s.m. (chim.)* stronţiu.

stróntzo *s.m.* **1.** excrement (uscat). **2.** *(fig., vulg.)* rahat (cu ochi); *non voglio più sentir parlare di quello* ~ nu mai vreau să aud de rahatul ăla.

stróntzolo *s.m. v.* stronzo.

stropiecciaménto *s.m.* frecătură/frecare cu mîna.

stropiecciapànni *s.m.* scîndură de frecat (la spălat).

stropicciàre *vt., vr.* **1.** a freca tare; ~*-si le mani* a-şi freca mîinile; ~*-si gli occhi* a-şi freca ochii. *SIN. strofinare, sfregare.* **2.** a mototoli, şifona; ~*-si la gonna* a-şi şifona fusta; *(fig., pop.) me*

ne stropiccio di voi! mă doare-n cot de voi. 3. *(înv.)* a neliniști; a plictisi.

stropicciàta *s.f.* frecătură; frecare.

stropicciatóio *s.m. v.* stropicciapanni.

stropicciatùra *s.f.* 1. frecare. 2. *(glumeț)* urecheală; ceartă.

stropiccio *s.m.* 1. frecuș; frecare continuă și insistentă. 2. (zgomot de) tropăit. 3. ceartă, supărare; frecușuri (în raporturile cu altul).

stropicciône *s.m.* 1. lingușitor, cel care cere protecție. 2. *(înv.)* ipocrit; bigot.

stróppa *s.f. (înv.)* curmei.

stroppiàre *vt. (pop.) v.* storpiare (I).

stróppio *adj. (pop.) v.* storpio (I).

stròppo *s.m. (mar.)* frînghiuță care prinde vîsla de marginea bărcii.

stròscia *s.f.* dîră (de apă); băltoacă.

stroscière *vi. (a) v.* scrosciare.

stròscio *s.m. v.* scroscio.

stròzza *s.f. (rar)* beregată.

strozzalino *s.m. (bot.)* torțel *(Cuscula epithymum)*.

strozzamènto *s.m. (mai ales fig.)* strangulare; sugrumare.

strozzapréti *adj., s.m. invar.* 1. fruct sălbatic; prună pădureață; *sugo di* ~ vin acru. 2. *(fam.)* fișiu, bășmăluță. 3. *(dial.)* găluște mici.

strozzàre I. *vt.* 1. a sugruma, a strangula; a strînge de gît. *SIN. strangolare.* 2. a întrerupe, a opri la mijloc. 3. a da bani cu camătă. 4. *(fig.)* a sufoca; a gîtui. 5. *(înv.)* a răni la beregată. II. *vr.* 1. a se îneca; a se sufoca. 2. *(despre o vale etc.)* a se îngusta, a se strînge; *a un certo punto la valle si strozza* la un anumit moment valea se îngustează.

strozzàto I. *part. tr.* de la strozzare. II. *adj.* 1. sugrumat; strangulat; *ernia* ~*-a* hernie strangulată. 2. *(fig.)* gîtuit, strîns; *vaso* ~ vas cu gîtul strîmt. 3. *(despre îmbrăcăminte)* strîmt. 4. *(despre voce)* sufocată, întretăiată.

strozzatóio I. *adj.* care sugrumă, care strangulează; *susine* ~*-e* prune foarte acre. II. *s.m. (mar.)* stopă.

strozzatùra *s.f.* 1. gîtuire; sugrumare; strangulare. 2. îngustare de tub/de trecere etc. 3. *(fig.)* cămătărie; jupuială. 4. *(ec.)* recesiune; stagnare.

strozzière *s.m. (înv.)* îngrijitor de șoimi de vînătoare.

strozzinàggio *s.m.* cămătărie.

strozzinésco, -éschi, *adj.* cămătăresc.

strozzino *s.m.* 1. cămătar. *SIN. usuraio.* 2. speculant.

stròzzo *s.m.* bacșiș/mită pentru a închide gura cuiva/a-l face să tacă.

strubbiàre *vt. (rar)* a uza/a prăpădi o haină.

strùbbio *s.m.* 1. risipă. 2. stricare/uzare a hainelor.

strubbióne, -óna *s.m.* și *f.* stricător, care prăpădește repede o haină.

strucciàre *vt., vr.* 1. a (se) demachia. 2. a (se) boți, a (se) mototoli, a (se) șifona.

strucinàre *vt.* a strica/a terfeli/a purta prost îmbrăcămintea.

strucinio, -ìi, *s.m.* prăpădire, uzare.

struciolàre *vt.* a tăia în feliuțe subțiri.

strùdel *s.m. invar.* ștrudel.

strufàzzolo *s.m.* bucată de carne (de mîncat).

strùffo *s.m.* 1. *(înv.)* șomoiog de paie (cu care sculptorii curățâ marmura). 2. *(dial.)* prăjitură cu miere.

strùffolo *s.m. v.* struffo.

strufonàre *vt.* a șterge cu un ghemotoc de cîrpe.

strufóne *s.m. (înv.)* șomoiog de cîrpe/paie.

strùggente *adj.* chinuitor, dureros, mistuitor.

strùggere I. *vt.* 1. a topi; a lichefia; ~ *la cera* a topi ceara. 2. a roși, a consuma, a risipi (bani etc.). 3. a îndurera; a face să sufere, a consuma, a măcina; *ha un pensiero che la strugge* are ea un gînd care o macină. 4. a plictisi, a cere insistent; a insista. 5. *(poetic)* a distruge, a sfîșia, a nimici. II. *vr.* 1. a se topi; *(fig.)* ~*-si come una candela* a se topi ca o lumînare. 2. a se chinui; a suferi; a se măcina; a se mistui; *mi strugge il cor* mă mistui de dor, mi se rupe inima.

struggibròccoli *adj.* (om) de nimic.

struggibùco *s.m.* lucru plictisitor; *fare a* ~ a se consuma degeaba.

struggicuòre *s.m.* strîngere de inimă; durere; chin.

struggimènto *s.m.* 1. topire; lichefiere; *(înv.)* ~ *di corpo* diaree. 2. neliniște; dor; măcinare; dorință. 3. suferință, durere, chin. 4. *(înv.)* ruinare, dărîmare.

struggistòmaco *s.m. (pop.)* pisălog, om plicticos/care bate capul/se plînge mereu.

struggitóre, -trice I. *adj.* care topește. II. *s.m.* lichefiant.

strulleria *s.f. (tosc.)* prostie, tîmpenie.

strùllo *s.m. (tosc.)* prost, tîmpit.

strùma *s.f. (înv., med.)* 1. gușă. 2. scrofule.

strumentàle *adj.* 1. instrumental; *musica* ~ muzică instrumentală. 2. *(fig.)* funcțional, servind drept instrument/mijloc; *concezione* ~ *della lingua* concepție funcțională a limbii; *(gram.) caso* ~ caz instrumental; *(ec.) beni* ~*-i* utilaje; *(jur.) testimonio* ~ martor care asistă la întocmirea actelor juridice.

strumentalismo *s.m. (fil.)* instrumentalism; *(pol.)* ~ *dalla linea internazionale* abatere oportunistă de la linia internațională.

strumentalità *s.f.* 1. funcționalitate, faptul de a fi un mijloc/un instrument. 2. *(muz.)* orchestrație, instrumentație.

strumentalizzàre *vt.* 1. *(muz.)* a orchestra. 2. *(fig.)* a face un mijloc; a transforma în mijloc; a se folosi de o anumită situație pentru profituri personale; ~ *l'amicizia* a face din prietenie un mijloc pentru alte scopuri.

strumentalizzazióne *s.f.* instrumentalizare, faptul de a fi unealtă; *i rischi di* ~ riscurile de a fi unealtă.

strumentàre *vt.* 1. *(muz.)* a instrumenta, a orchestra. 2. *(jur.)* a face/a redacta un contract.

strumentàrio *s.m.* instrumentar, instrumente; utilaj.

strumentatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* 1. (persoană) care compune muzică pentru instrumente. 2. (persoană) care face un contract.

strumentazióne *s.f.* 1. *(muz.)* instrumentație; orchestrație. 2. *(mar.)* instrumente de bord. 3. *(auto.)* aparatură. 4. instrumentar. 5. organizare.

strumentini *s.m. pl. (muz.)* instrumente de suflat (de lemn).

strumentista, -isti, *s.m. (muz.)* instrumentist.

struménto *s.m.* 1. unealtă, sculă; *gli* ~*-i del muratore* sculele zidarului. 2. *(la pl.)* instrumente; instrumentar; ~*-i chirurgici* instrumentar chirurgical; *(mar.)* ~*-i di bordo* instrumente de bord; ~*-i elettrici di misura* instrumente de măsurat electrice. 3. *(muz.)* instrument muzical; ~*-i a fiato* instrumente de suflat; ~*-i a corda* instrumente cu coarde; ~*-i di precisione* instrumente de precizie. 4. *(fig.)* instrument, unealtă; *fare del suo genio uno* ~ *di lotta* a face din geniul său un instrument de luptă; *non vorrei essere* ~ *dell'ambizione altrui* nu aș vrea să fiu unealta ambiției altora; *fui lo* ~ *della sua vendetta* am fost unealta răzbunării sale. 5. *(pol.)* organism. 6.

(med.) organ. **7.** *(jur.)* act; document legal. **8.** *(tosc., fig., glumeț)* persoană sîcîitoare; *sai che sei un bello ~?* știi că ești un pisălog sadea?

strumóso *adj. (med.)* scrofulos.

strùpo *s.m. (înv.)* **1.** cîrd, ceată. **2.** violare; violență.

strusciàre I. *vt.* **1.** a uza; a distruge. **2.** a risipi; a prăpădi. **3.** *(despre haine)* a tîrî pe jos. **4.** a freca; *~ il pavimento* a freca podeaua. **5.** *(fig.)* a linguși. II. *vr.* **1.** a se freca. **2.** *(fig.)* a se linguși.

strusciàta *s.f.* **1.** frecare; *dare una ~ al muro* a se freca de (un) zid. **2.** *(fig.)* lingușire.

struscio *s.m.* frecare continuă.

struscióne, -óna *adj., s.m.* și *f.* **1.** (persoană) care strică mult (hainele etc.), dezordonat. **2.** adulator, lingușitor.

strùtto I. *part. tr.* de la s t r u g g e r e. II. *adj.* consumat; *~ come una candela* topit ca o luminare. III. *s.m.* untură; grăsime (topită).

struttùra *s.f.* **1.** osatură/structură de bază; *la ~ della nave è in metallo* osatura/structura navei este din metal; *~ portante* osatură/structură de bază. **2.** *(auto.)* structură; *abitacolo a ~ indeformabile* habitaclu cu structură nedeformabilă; *sedile a ~ anatomica* scaun cu structură anatomică. **3.** structură; *la ~ sociale di uno Stato* structura socială a unui stat; *la ~ del corpo umano* structura corpului omenesc; *la ~ di una lingua/di un romanzo* structura unei limbi/unui roman. **4.** *(chim.)* structură; *la ~ dell'atomo* structura atomului. **5.** *(geol.)* structură; *la ~ di una roccia* structura unei roci.

strutturàle *adj.* structural; *linguistica ~* lingvistica structurală.

strutturalismo *s.m.* structuralism.

strutturalista *s.m.* structuralist; *forme ~-e* forme structuraliste.

strutturalistico, -ici, *adj.* structuralist.

strutturalménte *adv.* structural, privind structura.

strutturàre *vt.* a structura.

strutturazióne *s.f.* structurare, organizare.

strùzzo *s.m. (zool.)* struț *(Struthio camelus)*; *stomaco di ~* a) stomac de struț/rezistent; b) *(fig.)* om fără scrupule.

strùzzolo *s.m. (pop.)* v. s t r u z z o.

stùcca *s.f.* pilă (folosită de aurari).

stuccaménto *s.m. (rar)* astupare cu stuc.

stuccàre I. *vt.* **1.** a chitui; a astupa cu stuc; *~ un buco* a astupa o gaură; *~ un vetro* a chitui un geam. **2.** a tencui. **3.** a mînca pînă la îngrețoșare; *troppi dolci stuccano* prea multe dulciuri îngrețoșează. *SIN. nauseare.* **4.** a plictisi, a sîcîi. II. *vr.* **1.** a se farda. **2.** a se plictisi, a se sătura; a se sastisi; *si stucca di ogni cosa* se plictisește din orice.

stuccatóre *s.m.* **1.** stucator. **2.** *(glumeț)* om plicticos/pisălog/cicălitor.

stuccatùra *s.f.* stucatură; ornament în stuc.

stucchévole *adj.* **1.** grețos; sățios; *cibo ~* mîncare sățioasă/grețoasă. *SIN. sazievole.* **2.** plictisitor; obositor.

stucchevolézza *s.f.* **1.** dezgust, plictiseală. **2.** însușirea de a fi plictisitor/obositor.

stucchevolménte *adv.* în mod plicticos/agasant/obositor.

stucchinàio *s.m.* lucrător/vînzător de figurine din ghips.

stucchino *s.m.* **1.** figurină de ghips. **2.** *(fig., fam.)* cap de păpușă.

stùcco, *stùcchi,* I. *s.m.* **1.** stuc; mortar de ipsos. **2.** stucatură; *(fig.) essere di ~* a fi apatic/insensibil/indiferent; *rimaner di ~* a rămîne cu gura căscată. II. *adj.* **1.** sătul; plictisit; fără poftă; *essere ~ e ristucco* a fi sătul pînă peste cap. *SIN. stufo.* **2.** plicticos; grețos; insuportabil.

stuccóso *adj.* **1.** plicticos, insuportabil, enervant. **2.** ca stucul, cu proprietățile stucului.

studènte, *-entéssa, s.m.* și *f.* student; studentă; *~ di legge* student în drept; *~ di liceo/liceale* elev de liceu.

studentésca *s.f.* **1.** studențime. **2.** școlărime.

studentésco, *-éschi,* *adj. (uneori glumeț, depr.)* studențesc.

studiàbile *adj.* care poate fi studiat.

studiacchiàre *vt., vi. (a)* a studia superficial/fără poftă.

studiàre I. *vt.* **1.** a studia, a învăța; *~ elettronica* a studia electronica; *~ il violino* a studia/a învăța vioara; *~ Dante* a studia opera din Dante; *~ da sé* a învăța singur; *~ a memoria* a învăța pe de rost; *~ di sera* a învăța seara; *~ la parte* a învăța rolul; *(fig.) ~ a lume di candela* a studia în amănunt; *~ con diligenza* a studia cu stăruință. **2.** a învăța, a merge la școală; *non ha mezzi per ~* nu are mijloace pentru a învăța; *il padre non l'ha fatto ~* taică-său nu l-a dat la școală. **3.** a studia, a cerceta; *~ un progetto* a studia un proiect; *~ le cause* a studia/a cerceta cauzele; *~ il mezzo per riuscire in qualcosa* a cerceta mijlocul în vederea reușitei. **4.** a-și controla, a-și măsura, a-și pondera; *~ le parole* a-și măsura cuvintele; *~ i gesti* a-și controla gesturile. **5.** *(rar)* a grăbi; *~ il passo/il cammino* a grăbi pasul. II. *vi. (a), vr.* **1.** a se strădui; *~ a essere buono* a se strădui să fie bun; *~ a suscitare discordia* a căuta provocare de zizanie. **2.** a se observa, a se studia, a se privi; *~-si allo specchio* a se privi în oglindă. **3.** *(rar)* a se grăbi.

studiatamènte *adv.* **1.** cu tot dinadinsul; gîndit, premeditat. **2.** în mod afectat/studiat.

studiàto I. *part. tr.* de la s t u d i a r e. II. *adj.* **1.** studiat, afectat; căutat; *un comportamento ~* o comportare studiată; *sentire dello ~* a fi afectat. **2.** *(înv.)* dorit; cultivat. **3.** *(înv.)* grăbit.

studiatóre, -trice I. *adj., s.m.* și *f.* **1.** (persoană) care studiază/scrutează (gesturile/înfățișarea cuiva). **2.** (persoană) care caută/procură ceva. II. *s.m.* cercetător.

studicchiàre *vi. (a), vt.* v. s t u d i a c c h i a r e.

stùdio *s.m.* **1.** studiu, studiere, învățare, cercetare; *~ della filosofia* studierea filozofiei; *lo ~ del latino* studierea limbii latine; *uomo di ~* cercetător; *borsa di ~* bursă de studii/de învățătură. **2.** studiu, lucrare, cercetare; monografie; *fare studi sulla storia antica* a face cercetări asupra istoriei antice; *~ critico* studiu critic. **3.** proiect; *~ per la costruzione di un ponte* proiect pentru construcția unui pod; *(despre un proiect) essere allo ~* a fi în studiu. **4.** *(la pl.)* studii; *finire/interrompere gli studi* a termina/a întrerupe studiile. **5.** *(lit.)* grijă, atenție, conștiinciozitate; aplicație; *(fig.) mettere tutto lo ~ nel fare qualcosa* a se strădui din toate puterile să facă ceva; *a tutto/a sommo/a bello ~* intenționat. **6.** birou; atelier; cabinet; *passare molte ore nello ~* a petrece multe ore la birou; *~ di notaio* birou de notar; *~ fotografico* atelier fotografic; *il medico ha lo ~ in via ...* medicul are cabinetul în strada ...; *~ di pittore/di scultore* atelier de pictor/sculptor; studio. **7.** *(ist.)* universitate; *lo ~ di Pisa* Universitatea din Pisa; *il glorioso ~ di Bologna* gloriosa Uni-

versitate din Bologna. **8.** *(înv.)* an universitar. **9.** *(înv.)* colecţie de antichităţi/raritǎţi. **10.** *(agr.)* presă de ulei (de măsline). **11.** *(înv.)* dorinţă, plăcere. **12.** studio (de cinema, televiziune).

studiólo *s.m.* birou, cameră de lucru (mică).

studiosaménte *adv.* **1.** în mod studios, harnic. **2.** *(înv.)* cu intenţie, cu premeditare.

studióso **I.** *adj.* **1.** studios; care studiază. **2.** *(lit.)* preocupat de, cu grijă de. **3.** *(înv.)* harnic, zelos. **4.** *(înv.)* diletant, amator. **5.** *(înv.)* viclean, şiret. **II.** *s.m.* cercetător; învăţat.

stuellàre *vt. (chir.)* a drena, a face un drenaj.

stuèllo *s.m. (chir.)* fitil, dren.

stùfa *s.f.* **1.** sobă; *~ a legna* sobă cu lemne; *~ a gas* sobă cu gaze; *~ elettrica* sobă/radiator electric(ă). **2.** seră. **3.** *(înv.)* cameră caldă (pentru uscat lemne); *carne cotta in ~* carne prăjită înăbuşit. **4.** baie caldă. **5.** afumare (a unei odăi etc.); dezinfectare; *far la ~ a una botte* a opări un butoi.

stufàio *s.m.* sobar.

stufaiòla *s.f.* cratiţă cu capac.

stufaiòlo *s.m.* servitor (care îngrijeşte de sobe).

stufàre **I.** *vt.* **1.** a prăji/a fierbe înăbuşit; *~ i bozzoli* a opări gogoşile de mătase. **2.** *(fig., înv.)* a încălzi; a usca în sobă. **3.** *(fig., fam.)* a plictisi; *mi avete stufato!* m-aţi plictisit! **II.** *vr.* **1.** a se încălzi la sobă. **2.** *(fig.)* a se plictisi, a se sătura de, a fi sătul; *mi sono stufato delle tue spiegazioni* m-am săturat de explicaţiile tale.

stufàto *s.m.* stufat; mîncare scăzută cu carne.

stufatùra *s.f.* **1.** fierbere înăbuşită. **2.** opărire; opărit (al butoaielor, al gogoşilor de mătase).

stùfo *adj. (fam.)* plictisit, sătul de ceva; *essere ~ di una cosa* a fi sătul de ceva.

stultilòquio *s.m. (lit.)* vorbărie prostească; sporovăială.

stùmmia *s.f. (fam., dial.)* spumă (la clocotit).

stuòia *s.f.* **1.** rogojină; *punto ~* punct de cusătură (bătut în cruce). **2.** împletitură de trestie (pentru tavan). **3.** *(fig.)* sărăcie lucie, mizerie.

stuoiàre *vt.* a acoperi cu rogojini.

stuòlo *s.m.* **1.** trupă/ceată/bandă armată. **2.** mulţime, gloată. **3.** roi. **4.** stol, cîrd. **5.** *(înv.)* armată; flotă. *SIN. schiera, torma.*

stupefacènte **I.** *adj.* uimitor, uluitor. **II.** *s.m. (med.)* stupefiant; narcotic.

stupefàre **I.** *vt.* **1.** a ului, a mira foarte tare. **2.** a amorţi. **II.** *vi. (e; rar)* a înmărmuri.

stupefàtto **I.** *part. tr.* de la stupefare. **II.** *adj.* uluit, încremenit, stupefiat. *SIN. meravigliato, stupito.*

stupefazióne *s.f.* uluire, încremenire, stupefacţie. *SIN. stupore.*

stupendaménte *adv.* în mod minunat, admirabil, extraordinar.

stupèndo *adj.* **1.** minunat, uimitor. **2.** admirabil, splendid. *SIN. meraviglioso.*

stupidàggine *s.f.* prostie, tîmpenie; imbecilitate.

stupidaménte *adv.* în mod stupid, prosteşte.

stupidézza *s.f. (rar)* prostie, idioţie.

stupidìre **I.** *vt.* **1.** a prosti, a tîmpi; a năuci. **2.** a amorţi. **II.** *vi. (e)* **1.** a se prosti, a se tîmpi. **2.** a se mira; a fi uimit.

stupidità *s.f.* **1.** stupiditate, absurditate. **2.** prostie, tîmpenie.

stùpido *adj.* **1.** prost, tîmpit, imbecil. *SIN. sciocco, melenso, imbecille.* **2.** stupid. **3.** *(înv.)* uimit, mirat.

stupìre **I.** *vi. (e), vr.* **1.** a fi uluit, a fi uimit, a fi înmărmurit. **2.** a amorţi. **II.** *vt.* **1.** a surprinde; a mira; a uimi; *la sua abilità ci stupì* abilitatea sa ne-a surprins. *SIN. meravigliare, sbalordire, stupefare.* **2.** *(înv.)* a privi cu uimire.

stupóre *s.m.* **1.** stupoare, uluire, uimire; *essere colto da ~* a fi cuprins de uimire; *è uno ~* este o minune (de frumuseţe); *fare ~* a uimi, a minuna; *(loc. adv.) a ~* în mod uimitor/miraculos. **2.** *(med.)* stupoare. **3.** *(înv.)* amorţeală. **4.** *(înv.)* stupiditate, prostie; absurditate.

stupràre *vt.* a viola, a silui.

stupratóre *s.m.* violator, siluitor.

stùpro *s.m.* **1.** viol, violenţă carnală. **2.** *(înv.)* adulter. **3.** *(înv., bis.)* profanare.

stùra *s.f.* destupare; *(fig., în expr.) prendere/dare la ~* **a)** a-şi da drumul, a spune tot ce ştie, a nu mai termina (de scris, vorbit); **b)** a face glume.

sturabottìglie *s.m. invar. (rar)* tirbuşon.

sturalavandìni *s.m. invar.* pompă de desfundat chiuveta.

sturaménto *s.m.* destupare, desfundare.

sturàre *vt.* **1.** a destupa, a scoate dopul; *~ una bottiglia* a destupa o sticlă; *(fig.) ~ gli orecchi a uno* a deschide ochii cuiva, a spune în faţă, a face pe cineva să înţeleagă bine. *SIN. stappare.* **2.** a desfunda o ţeavă etc.

sturbaménto *s.m. (rar)* tulburare; deranjament.

sturbàre *vt. (pop.)* **1.** a tulbura (sufletul). **2.** a deranja, a produce tulburări organice. **3.** a deranja; a întrerupe. **4.** a leşina.

stùrbo *s.m. (pop.)* **1.** *(med.)* tulburare; deranj. **2.** atac de apoplexie.

stuzzicadènti *s.m. invar.* **1.** scobitoare. **2.** *(fig.)* delicatesă, lucru bun.

stuzzicaménto *s.m.* **1.** aţiţare, zgîndărire. **2.** scormonire. **3.** iritare.

stuzzicànte *adj.* **1.** aţiţător; iritant. **2.** scormonitor. **3.** pişcător, înţepător. **4.** apetisant. **5.** interesant, pasionant.

stuzzicaorécchi *s.m. invar.* beţişor de curăţat urechile.

stuzzicàre **I.** *vt.* **1.** a aţiţa; a zgîndări; *(înv.) ~ i ferruzzi* a se folosi de toate mijloacele. **2.** a scormoni; a scobi. **3.** a irita; a provoca. **4.** a atinge mereu, a pune mîna. *SIN. solleticare.* **II.** *vi. (e; înv.)* a fi pe punctul de.

stuzzichìno *s.m. (fam.)* **1.** om cicălitor/sîcîitor. **2.** aperitiv.

stuzzicorécchi *s.m. invar. v.* stuzzicaorecchi.

su **I.** *prep. (împreună cu art. def.* **il, lo, la** *etc. devine* **sul, sullo, sulla, sui, sugli, sulle)* **1.** pe, peste, deasupra; *sull'erba* pe iarbă; *sulla tavola* pe masă; *sul campo di battaglia* pe cîmpul de luptă; *sulla gonna indossava* peste fustă purta ...; *mi baso su parole tue* mă bazez pe cuvintele tale; *a duemila metri sul livello del mare* la două mii de metri peste/deasupra nivelul(ui) mării; *pietra ~ pietra* piatră peste piatră; *il sospetto è caduto ~ di me* bănuiala a căzut pe mine; *in ~* deasupra, pe; *in sul terrazzo* pe terasă; *essere sulla bocca di tutti* a fi pe buzele tuturor; *contare sulle dita* a număra pe degete; *pungere/toccare sul vivo* a pune degetul pe rană; *dormire ~ un affare* a se culca pe-o ureche. **2.** contra; asupra; *gettarsi sulla preda* a se năpusti asupra prăzii; *la marcia ~ Roma* marşul asupra/contra Romei; *sparare sui manifestanti* a trage asupra manifestanţilor. **3.** către, în, spre, pe la; *le finestre guardano sul giardino* ferestrele dau în/spre grădină; *sul far della sera* pe înserat; *sul far del mattino* în zori; *~ calar del sole* pe la asfinţit; *nascere sullo scorcio del secolo* a se naşte pe la sfîrşitul secolului; *la notte sulla domenica* noaptea de sîmbătă spre duminică;

sul momento, sull'istante, su due piedi pe loc, la iuțeală, îndată, în doi timpi și trei mișcări; *essere/stare sul punto di* a fi pe punctul de; *andare/montare ~ tutte le furie* a-și ieși din sărite, a se înfuria. **4.** cam, circa, în jur de; *ho lavorato sulle tre ore* am lucrat în jur de trei ore; *starò assente sui due mesi* o să lipsesc în jur de două luni; *un ragazzo sui dieci anni* un băiat cam de zece ani; *gli costa sulle diecimila lire* îl costă cam zece mii de lire; *pesa sui sessanta chili* cîntărește în jur de șaizeci de kilograme. **5.** după, pe, la; *fatto ~ modello* făcut după model; *lavorare ~ ordinazione* a lucra la cerere/la comandă; *confezionare ~ commissione* a lucra la comandă; *spedire ~ richiesta* a expedia la cerere; *vestiti/scarpe ~ misura* haine/pantofi la comandă; *~ invito* la invitație; *credere sulla parola* a crede pe cuvînt; *parlare sul serio* a vorbi serios; *dipinto ~ tela* pictură pe pînză; *ricamo ~ seta* broderie pe mătase. **6.** în; *sull'orlo di una guerra civile* în pragul unui război civil. **II.** *adv.* **1.** sus, în sus, deasupra; *guarda ~ e lo vedrai* uită-te în sus și ai să-l vezi; *vieni ~* vino sus; *è ~ dalla nonna* este sus la bunica; *abitare più ~* **a)** a locui mai sus/la etajele superioare; **b)** a locui mai încolo/mai înainte (pe stradă); *andare ~ e giù* a se fîțîi; *un ~ e giù* un du-te vino; *i prezzi continuano ad andare ~* prețurile continuă să crească; *venire ~ bene* a crește/a se dezvolta bine; *(fig.) venire ~ dal nulla* a se ajunge/a-și forma o situație din nimic; *tirare ~ i figli* a-și crește copiii; *tirarsi ~* **a)** a-și reveni cu sănătatea; **b)** a se redresa economic; *(pleonastic, intensiv) levatevi ~* sculați-vă sus; *mettiti qualcosa sulle spalle* pune-ți ceva pe spate; *non andare ~ di sopra* să nu te duci sus; *(fig.) saltare ~* a sări/a începe să vorbească; *saltò ~ a dire che* a sărit să spună că; *(fig.) mettere ~ famiglia* a se căsători; *mettere ~ una lottega/uno studio/una fabbrica* a deschide o prăvălie/un cabinet/o fabrică; *poco ~ poco giù, ~ per giù* aproximativ. **2.** pe, asupra; *son cose da pensarci ~* sînt lucruri asupra cărora trebuie gîndit; *bisogna metterci ~ l'indirizzo* trebuie pusă adresa pe plic. **3.** încolo, înainte, în sus (în timp); *da domani in ~* de mîine încolo; *da vent'anni in ~* de la vîrsta de douăzeci de ani (în sus). **4.** *(în exclam.) alzatevi, ~!* ridicați-vă, hai!; *~ ragazzi!* haideți copii!; *~ racconta!* hai, povestește!; *~ ~ che è già tardi!* haideți odată că-i tîrziu!; *~ fatti animo!* ei haide! curaj! **5.** *(în loc. adv.) in ~* în sus, sus; *guarda in ~* privește în sus; *pianta il quadro più in ~* fixează tabloul mai sus; *da Roma in ~* de la Roma în sus, la nord de Roma; *da/di ~* de sus, de deasupra; *il rumore viene da ~* zgomotul vine de sus; *ci hanno visti di ~* ne-au văzut de sus; *~ per* **a)** de-a lungul; *salgono ~ per le scale* urcă pe scări; **b)** printre; *gli uccelli ~ per i rami* păsările printre ramuri

sùa, *sùe, pron. pos., adj. pos. v.* suo.

suaccennàto *adj.* mai sus-amintit.

suàcia *s.f. (ihț.)* specie de pește *(Arnoglosus pleuronectes).*

suadènte *adj. (lit.)* convingător.

suadére *vt. (înv.)* a convinge.

suàrino *adj. (înv.)* porcin; *mercato ~* tîrg de porci.

suasióne *s.f. (înv.)* **1.** îndemn; convingere. **2.** persuasiune.

suasivo *adj. (lit.)* **1.** convingător. **2.** persuasiv.

suàso *adj. (înv.)* **1.** îndemnat. **2.** convins.

suasòria *s.f. (ist. lit. ant.)* elocință morală/de îndemnuri (la romani).

suasòrio *adj. (lit.)* **1.** persuasiv. **2.** convingător.

suàsso, suàzzo *s.m. v.* tuffetto.

sub- *prefix* sub-; *subalpino* subalpin.

subaccollàre *vt.* **1.** a ceda o întreprindere din a doua mînă. **2.** a adjudeca/a ceda un lucru (adjudecat mai înainte).

subàcido *adj. (chim.)* acrișor, ușor acid.

subàcqueo *adj.* submarin; subacvatic; *lavori ~i* lucrări subacvatice; *pesca ~a* pescuit subacvatic; *tuta ~a* costum/salopetă subacvatic(ă).

subacùto *adj. (med.)* subacut.

subaffittàre *vt.* a subînchiria.

subaffitto *s.m.* subînchiriere.

subaffittuàrio *s.m.* **1.** subchiriaș. **2.** subarendaș.

subàlbido *adj.* alburiu, albicios.

subalpìno I. *adj.* **1.** subalpin. **2.** piemontez, din Piemont. **II.** *s.m. pl.* piemontezii.

subaltèrno *adj.* subaltern.

subappaltàre *vt.* a da altuia în antrepriză propria antrepriză.

subappennìno *adj., s.m. (geogr.)* (ținut) subapenin/de la poalele Apeninilor.

subàsta *s.f. (rar)* vindere la licitație.

subastàre *vt.* a vinde la licitație.

sùbbia *s.f.* **1.** daltă (mare) cu vîrf pătrat. **2.** *(dial.)* sulă; potricală. **3.** *(înv.)* picior de ped.

subbiàre *vt.* **1.** a lucra cu dalta, a dăltui. **2.** *(fam.)* a izbi, a lovi tare.

subbiétto *adj., s.m. (lit.) v.* soggetto[1,2].

subbillàre *vt. (înv.) v.* sobillare.

sùbbio *s.m.* **1.** sul; *~ del tessuto* tambur. **2.** cilindru de lemn (pe care se dă forma rotundă plăcilor metalice). **3.** arbore (la mașini hidraulice).

subbissàre *vt., vi. v.* subissare.

subbollire *vi. v.* sobbollire.

subbùglio *s.m.* învălmășeală, zarvă; *mettere in ~* a produce zăpăceală. *SIN. trambusto, fermento, tumulto.*

subcarpàtico *adj. (geogr.)* subcarpatic.

subcomméssa *s.f.* subcomandă.

subcòscio *adj.* subconștient.

subcontìnuo *adj. v.* succontinuo.

subcontràrio *adj. (fil.)* subcontrariu.

subcosciènte *adj., s.m.* subconștient.

subcosciènza *s.f.* stare subconștientă; subconștient.

subdelegàre *vt.* a subdelega.

subdolamènte *adv.* cu viclenie, cu prefăcătorie, cu perfidie.

sùbdolo *adj.* **1.** viclean, ascuns; prefăcut, perfid, fals. **2.** înșelător, fraudulos.

subdótto *adj. (înv.)* sedus.

subeconomo *s.m.* ajutor de econom.

subenfitèusi *s.f. invar. (jur.)* subarendare.

subentrànte *adj.* înlocuitor, care vine în locul altuia; *febbre ~* acces de friguri care începe înainte de terminarea celui precedent.

subentràre *vi. (e)* **1.** a înlocui; a urma (într-o succesiune); *~ ad alcuno* a lua locul cuiva; *~ al padre* a-i urma tatălui; *all'entusiasmo è subentrata la noia* entuziasmului i-a urmat plictiseala. **2.** a interveni; *sono subentrate delle complicazioni* au intervenit complicații.

subèntro *s.m. (adm.)* intrare în funcție (urmînd altuia/luîndu-i locul).

subèrico, -ici, *adj. (chim., despre un acid)* extras din lemnul de plută.

sùbero *s.m. (înv., bot.)* plută *(Cupulus pyramidalis).*

subiettivàre *vt.* **1.** *(fil.)* a reduce realitatea la subiect. **2.** a considera în mod subiectiv, a subiectiva.
subiettivismo *s.m. (rar, lit.)* subiectivism.
subiettività *s.f. (rar, lit.)* subiectivitate.
subiettivo *adj. (rar, lit.)* subiectiv.
subiètto *adj. (înv., poetic) v.* soggetto[1].
subingrèsso *s.m. (jur.)* succesiune (în drepturile altcuiva).
subinquilino *s.m.* subchiriaş.
subire *vt.* **1.** a suferi, a suporta; a îngliţi; ~ *un affronto/un'offesa* a suporta o insultă/jignire; ~ *un grave smacco* a suferi o mare înfrîngere; ~ *una batosta* a suferi o pierdere/înfrîngere/pagubă; ~ *una sconfitta* a suferi o înfrîngere; ~ *uno scacco* a suferi un eşec; ~ *uno sfratto* a fi evacuat. **2.** a te supune; a trebui să treci (o probă etc.); a suporta; ~ *le conseguenze* a suporta consecinţele.
subissàre I. *vt.* **1.** a prăvăli; a scufunda. **2.** a copleşi cu; ~ *un cantante di applausi* a acoperi cu aplauze vocea unui cîntăreţ. **II.** *vi. (e)* a cădea în ruină, **a se părăgini.**
subìsso *s.m.* **1.** prăvălire; scufundare; *mandare in* ~ a ruina, a nimici. **2.** mulţime, grămadă; cantitate, **număr** mare; *un* ~ *di applausi* aplauze frenetice, o ploaie de aplauze.
subitaménte *adv.* dintr-o dată, pe neaşteptate.
subitaneaménte *adv.* în mod subit/neaşteptat.
subitaneità *s.f.* caracter neaşteptat/neprevăzut (al unui fapt etc.)
subitàneo *adj.* **1.** subit; neaşteptat; grabnic. **2.** instinctiv, involuntar. **3.** *(fig.)* impulsiv, necontrolat, nestăpînit. **4.** *(înv.)* improvizat, nepregătit; *discorso* ~ cuvîntare improvizată. *SIN. improvviso, repentino.*
subitàno *adj. (înv., poetic) v.* subitaneo.
subitézza *s.f.* rapiditate; iuţeală; promptitudine; însuşirea de a fi neaşteptat/subit; *la* ~ *di una decisione* promptitudinea unei hotărîri.
sùbito[1] *adj.* **1.** subit, neaşteptat; grabnic. **2.** *(înv.)* impulsiv, nestăpînit.
sùbito[2] I. *adv.* **1.** imediat, de îndată, într-o clipită, neîntîrziat; *rispondi* ~ *al telefono* răspunde imediat la telefon; *glielo dico* ~ i-o spun deîndată; *vado* ~ *da lui* mă duc neîntîrziat la el; *vieni qui* ~ *!* vino aici imediat!; ~ *prima* cu puţin mai înainte; ~ *dopo* imediat după aceea; *vengo* ~ viu imediat/într-o clipă. **2.** *(lit.)* pe neaşteptate, subit. **II.** *(loc. conj.)* ~ *che/come* deîndată/îndata ce; ~ *che scrive* deîndată/imediat ce scrie; ~ *come torna, mandalo da me* imediat ce se întoarce, trimite-l la mine. **III.** *s.m. (în expr.) in un* ~ într-o clipită/clipă.
subito *part. tr.* de la subire.
subiugàre *vt. (înv.) v.* soggiogare.
sublimàre I. *vt.* **1.** *(chim.)* a obţine o sublimare; a supune sublimării. **2.** *(înv.)* a rafina (prin distilare). **3.** *(fig., lit., rar)* a preamări; a ridica în slavă. **4.** *(fig., lit.)* a înălţa. **II.** *vr.* a se înălţa; a deveni sublim.
sublimàto *s.m. (chim.)* sublimat.
sublimatòrio *s.m. (chim.)* aparat/vas pentru sublimat.
sublimazióne *s.f. (chim., fig.)* sublimare.
sùblime I. *adj., adv.* **1.** sublim, măreţ, nobil; *donna* ~ femeie sublimă. **2.** înalt; *vette* ~*-i* piscuri foarte înalte. **II.** *s.m.* sublim.
sublimeménte *adv.* în mod sublim/înălţător.
subliminàle *adj. (psih.)* subliminal, la limita conştiinţei.
sublimità *s.f.* sublimitate; desăvîrşire; perfecţiune.
sublinguàle *adj. (anat.)* sublingual.
sublocàre *vt.* a subînchiria.
sublocatóre, -trice *s.m.* şi *f.* persoană care subînchiriază.
sublocazióne *s.f.* subînchiriere.
sublunàre *adj.* sublunar; *mondo* ~ pămîntul, lumea.
submùltiplo *adj., s.m. v.* sottomultiplo.
subnoleggiàre *vt. (mar.)* a sub-afreta, a sub-navlosi.
subnormàle *adj., s.m.* şi *f. (psih.)* subnormal, înapoiat, arierat.
suboceànico *adj.* suboceanic.
subodoràre *vt.* **1.** a mirosi de departe; a adulmeca. **2.** *(fig.)* a presimţi, a ghici, a intui. *SIN. sospettare.*
subordinaménto *s.m.* subordonare; dependenţă.
subordinàre *vt.* a subordona.
subordinàta *s.f. (gram.)* subordonată.
subordinataménte *adv.* în mod subordonat, dependent de; *deciderò* ~ *alle condizioni del tempo* voi hotărî în funcţie de condiţiile atmosferice.
subordinatìvo *adj.* subordonator; *(gram.) congiunzione* ~*-a* conjuncţie subordonatoare.
subordinàto I. *part. tr.* de la subordinare. **II.** *adj.* **1.** subordonat; dependent; *in via* ~*-a* în mod secundar; *(gram.) proposizione* ~*-a* propoziţie subordonată. **2.** ascultător, supus. **III.** *s.m.* supus; inferior, subaltern.
subordinazióne *s.f.* **1.** subordonare; atîrnare, dependenţă. **2.** supunere, ascultare. **3.** *(gram.)* subordonare.
subòrdine *s.m. (în expr.) essere/trovarsi in* ~ a fi/a se afla în subordine.
subornàre *vt.* **1.** a ademeni. **2.** a corupe; a mitui.
subornatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** ademenitor. **2.** corupător; mituitor.
subornazióne *s.f.* **1.** ademenire. **2.** corupere; mituire.
subsannàre *vi. (a; lit., rar)* a rînji; a-şi bate joc.
subsidènza *s.f. (geol.)* subsidenţă, lăsare/aluneca re de teren.
subsònico, *-ci, adj.* subsonic.
substràto *s.m.* substrat.
subtropicàle *adj.* subtropical.
subùcula *s.f. (ant.)* cămaşă preoţească.
subulàto *adj. (bot., zool.)* ascuţit la vîrf.
sùbulo *s.m. (zool.)* cerb american cu coarne ascuţite *(Cervus campestris).*
subungulàti *s.m. pl.* rozătoare cu unghii late (cum sînt cobaii).
suburbàno *adj.* suburban, de suburbie; *quartiere* ~ cartier suburban.
suburbicàrio *adj. (bis., despre o reşedinţă episcopală/o biserică)* situat în afara Romei; situat în apropiere de Roma.
subùrbio *s.m.* suburbie. *SIN. periferia.*
subùrra *s.f.* cartier rău famat/suspect.
subventàneo *adj. (despre ou)* care nu este bun de clocit, nefecund.
succedaneità *s.f.* caracter de succedaneu; *(despre o substanţă)* faptul de a putea înlocui o altă substanţă.
succedàneo I. *adj. (lit.)* care poate înlocui, înlocuitor substituent. **II.** *s.m.* **1.** *(farm.)* succedaneu. **2.** surogat.
succèdere[1] I. *vi. (e)* **1.** a succeda; a urma/a veni după; ~ *da* a veni de la, a proveni. **2.** a se întîmpla, a se produce; *cosa succede?* ce se întîmplă?; *ciò è successo due anni fa* asta s-a întîmplat acum doi ani. **3.** a reuşi, a avea succes. **4.** a fi succesor/moştenitor; a moşteni. **II.** *vt. (înv.)* a moşteni, a primi în moştenire. **III.** *vr.* a se succeda, a se urma.

succèdere[2] *s.m.* succesiune; serie; şir.
succeditóre, -trice *s.m.* şi *f. (rar)* succesor.
succeditrice *s.f.* succesoare, urmaşă.
succenericcio *adj. (despre pîine)* copt sub cenuşă.
succenerino *adj. v.* succenericcio.
successibile *adj., s.m. (jur.)* (persoană) cu drept de moştenire/care poate moşteni.
successibilità *s.f. (jur.)* drept de moştenire.
successióne *s.f.* **1.** succesiune, urmare. **2.** succesiune, moştenire. **3.** succesiune, şir, serie. **4.** *(înv.)* succes.
successivaménte *adv.* **1.** după aceea; în urmă, ulterior; *per ora mi bastano questi libri, ~ comprerò altri* deocamdată îmi ajung aceste cărţi, ulterior o să cumpăr altele. **2.** în mod succesiv, unul după altul; *entrarono ~* au intrat unul după altul.
successivo *adj.* **1.** succesiv; următor; *tornò il giorno ~* s-a întors ziua următoare. *SIN. susseguente.* **2.** *(rar)* succesoral.
successo[1] *part. tr.* de la succedere[1].
successo[2] *s.m.* **1.** urmare, consecinţă; *(înv.) in ~ di tempo* în urmă, mai tîrziu, ulterior. **2.** succes, izbîndă. **3.** întîmplare, fapt; *(înv.) in ogni ~* oricum, în orice caz.
successóre, -óra, succeditrice *s.m.* şi *f.* succesor, urmaş.
successòrio *adj. (jur.)* succesoral.
succhiaménto *s.m.* supt; sugere.
succhiàre *vt.* **1.** a suge. **2.** a sorbi încet; *~-si il dito* a-şi suge degetul; *~-si un bicchierino di vino* a bea încet (savurînd) un păhărel de vin; *(fig.) ~-sela in santa pace* a suporta cu resemnare. **3.** a absorbi, a suge umiditatea etc.
succhiaruòte *s.m. invar. (ciclism)* ciclist care aleargă imediat în spatele antemergătorului/urmăritor la roată.
succhiàta *s.f.* sugere (o singură repriză).
succhiatóio *s.m. (entom.)* trompă (de supt).
succhiatóre, -trice *adj.* care suge, sugător.
succhiellaménto *s.m.* sfredelire/găurire cu burghiul/sfredelul.
succhiellàre *vt.* **1.** a sfredeli/a găuri cu burghiul. **2.** a fila cărţile de joc; *(fig.) ~ una bella carta* a fi pe punctul de a avea un mare noroc/o bucurie.
succhiellinàio *s.m.* fabricant/vînzător de burghiuri.
succhiellinàre *vt.* a sfredeli/a găuri cîte puţin cu burghiul.
succhièllo *s.m.* **1.** burghiu; sfredel. **2.** persoană supărătoare/care pune mereu întrebări; cicălitor.
succhiètto *s.m. v.* succhiotto.
sùcchio *s.m.* **1.** *(bot.)* sevă; *essere in ~* **a)** *(despre plante)* a avea sevă; **b)** *(despre persoane)* a dori mult ceva; *mettere in ~* a face mare poftă cuiva. **2.** suc (extras din fructe/plante); *~ della vite* vin. **3.** burghiu. **4.** vîrtej de apă.
succhióne *s.m. (bot.)* **1.** ramură/vlăstar nefolositor. **2.** *(fig.)* parazit/lipitoare care trăieşte pe spinarea altuia.
succhiótto *s.m.* suzetă, tetină.
succiacàpre *s.m. invar. (ornit.)* păpăludă, mulgătorul caprelor *(Caprimulgos europaeus).*
succiafiòri *s.m. (ornit.)* familie de păsări-muscă.
succiaméle *s.m. (bot.)* verigel *(Orobanche caryophyllacea).*
succiaménto *s.m.* **1.** sugere. **2.** absorbire, absorbţie.
succianèspole *s.m. invar. (pop.)* **1.** nătăfleţ. **2.** *(ist. lit.)* tip de servitor prostănac (în comediile lui Goldoni).
succiàre **I.** *vt. (pop.)* **1.** a suge; *~ le dita* a-şi linge degetele. **2.** a absorbi. **II.** *vr.* **1.** a suge. **2.** *(fig.)* a suporta/a te preface că suporţi ceva plicticos.
succiasàngue *s.m.* şi *f. invar.* cămătar, speculant; lipitoare.
succiàta *s.f.* supt scurt; sorbitură.
succidere **I.** *vt. (lit., rar)* a reteza/a tăia o plantă/o ramură (la baza ei). **II.** *vr. (despre piele)* a se tăia, a se crăpa.
succingere *vt., vr. (lit.)* **1.** a(-şi) sumete hainele. **2.** a(-şi) strînge hainele pe corp. **3.** *(înv.)* a (se) îmbrăca.
succinico *adj. (chim., despre acizi)* care se găseşte în chihlimbar.
succinite *s.f.* chihlimbar galben.
sùccino *s.m. (lit.)* chihlimbar galben.
succintaménte *adv.* în mod succint, pe scurt.
succintézza *s.f.* conciziune; însuşirea de a fi succint.
succinto **I.** *part. tr.* de la succingere. **II.** *adj.* **1.** suflecat, sumes, ridicat. **2.** scurt; *un vestito ~* o rochie scurtă; *una signora piuttosto ~-a* o doamnă cam dezbrăcată/golaşă. **3.** *(fig.)* succint, concis; *introduzione ~-a* introducere succintă/scurtă; *in ~* pe scurt. **III.** *s.m.* **1.** compendiu; rezumat; expunere prescurtată. **2.** *(înv.)* brîu; cordon.
succintòrio *s.m. (bis.)* ornament (la veşmîntul papei).
sùccio *s.m.* **1.** *(rar, înv.)* supt; sorbitură. **2.** urmă/vînătaie pe piele.
sùcciola *s.f.* castană fiartă (în coajă); *brodo di ~-e* zeamă chioară/lungă; *uomo da ~-e* om de nimic; *andare in brodo di ~-e* a nu-şi mai încăpea în piele, a nu mai putea de bucurie, a exulta. *SIN. ballotta.*
succisióne *s.f. (agr.)* **1.** curăţare a copacilor la bază. **2.** curăţare a viţei-de-vie.
succiso *part. tr.* de la succidere.
succitato *adj.* (mai) sus-citat.
succlàvio *adj. (anat.)* subclavicular.
sùcco, *sùcchi, s.m.* **1.** suc; *~ di pomodoro/d'arancia* suc de roşii/portocale. *SIN. sugo.* **2.** *(anat.)* suc; *~ gastrico* suc gastric. **3.** *(fig.)* miez, esenţă, substanţă; conţinut adînc; *questo è il ~ del discorso* ăsta e miezul cuvîntării.
succontinuo *adj. (med.)* intermitent.
succosaménte *adv. (fig.)* cu mult conţinut/miez.
succosità *s.f.* **1.** suculenţă. **2.** *(fig.)* conţinut substanţial.
succóso *adj.* **1.** zemos, suculent; *frutto ~* fruct suculent. *SIN. succulento, sugoso.* **2.** *(fig.)* substanţial; plin de miez; *scritto ~* scriere substanţială.
succréscere *vi.* a creşte de dedesubt.
sùccube *s.m. v.* succubo.
sùccubo *s.m. (lit.)* **1.** iazmă; demon (femeie). **2.** *(fig.)* om supus voinţei altuia; *è ~ della moglie* e sub papucul nevestei.
succulènto *adj.* suculent.
succulènza *s.f.* **1.** suculenţă, savoare, gust. **2.** *(bot.)* calitatea de a avea ţesuturi pline de sevă.
succursàle **I.** *adj. (bis.)* (parohie) dependentă de o parohie mai mare. **II.** *s.m. (com.)* sucursală. *SIN. filiale.*
succutàneo *adj. (med.)* subcutaneu, de sub piele.
sùcido *adj.* murdar; *lana ~-a* lînă nespălată.
sucidùme *s.m. v.* sudiciume.
sucitàre *vt., vi. (înv.) v.* suscitare.
sud *s.m. (geogr.)* **1.** sud, miază-zi; *(adjectival); l'ala ~ di un edificio* aripa de sud a unei clădiri. **2.** zonă meridională; *il ~ della Francia* sudul Franţei; *gente del ~* oameni/locuitori din sud.
sudacchiàre *vi. (a)* a asuda/a năduşi puţin.
sudacchiàta *s.f.* transpiraţie, asudare, năduşire uşoară.

sudafricàno *adj., s.m.* sudafrican, (locuitor) din Africa de sud.
sudamericàno *adj., s.m.* sudamerican.
sudàmina *s.f. (med.)* spuzeală; brobonele de sudoare.
sudàmini *s.m. pl. v.* sudamina.
sudanése *adj., s.m.* şi *f. (geogr.)* sudanez.
sudànte *adj.* asudat, transpirat.
sudàre I. *vi. (a)* **1.** a asuda, a transpira, a năduşi; ~ *molto* a transpira mult; ~ *per il caldo/la fatica* a asuda de cald/trudă; ~ *freddo* **a)** a se acoperi de o sudoare rece; **b)** a-l trece toate apele/sudorile; a îngheţa de spaimă. **2.** *(fig.)* a se trudi; ~ *sui libri* a studia mult; ~ *per guadagnarsi da vivere* a trudi ca să-şi cîştige pîinea. II. *vt.* a se trudi, a munci din greu; ~ *sangue, ~ quattro/sette camice* a trudi/a munci din greu; ~*-si una cosa* a obţine ceva cu multă osteneală.
sudàrio *s.m.* **1.** pînză de şters sudoarea. **2.** *(ant. ist.)* linţoliu (pentru faţă). **3.** *(bis)* vălul Veronicăi.
sudàta *s.f.* **1.** transpiraţie, asudare; *fare/prendere una* ~ a transpira mult (o dată). **2.** trudă.
sudataménte *adv.* cu sudoare, cu trudă.
sudaticcio I. *adj.* ud; umed de transpiraţie, asudat. II. *s.m.* umezeală (din transpiraţie); sudoare; *c'è puzzo di* ~ e miros de transpiraţie.
sudàto I. *part. tr.* de la sudare. II. *adj.* **1.** năduşit, asudat, transpirat; ud de sudoare; *pane/denaro* ~ pîine/bani muncită/munciţi din greu/cîştigată/cîştigaţi cu sudoarea frunţii. **2.** muncit/lucrat cu sîrguinţă.
sudatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) care transpiră/asudă mult. **2.** *(fig.)* încurcă-lume.
sudatòrio I. *adj. (rar)* sudorifer. II. *s.m. (ant.)* cameră de sudaţie; baie de aburi.
suddecàno *s.m. (bis.)* subdecan.
suddelegàre *vt.* a delega la rîndul său.
suddétto *adj.* sus-zis, sus-numit, mai sus amintit.
suddiàcono *s.m. (bis.)* subdiacon.
suddistinguere *vt.* a subîmpărţi; a clasifica mai departe.
suddistinzióne *s.f.* subîmpărţire, subdiviziune.
sudditànza *s.f.* supuşenie.
sùddito *adj., s.m.* supus.
suddividere *vt.* **1.** a subîmpărţi, a subdiviza. **2.** a împărţi; ~ *un libro in capitoli* a împărţi o carte în capitole.
suddivisibile *adj.* subdivizibil.
suddivisióne *s.f.* subdiviziune, subîmpărţire.
sudiceria *s.f.* **1.** murdărie; *togli questa* ~ *dal tavolo* ia de pe masă mizeria asta. **2.** faptă murdară, cuvînt murdar, porcărie; *è una vera* ~ e o adevărată porcărie.
sudicíamente *adv.* **1.** (în mod) murdar, cu murdărie, murdărind. **2.** *(fig.)* în mod necinstit.
sudicíccio *adj. (rar)* puţin/oarecum murdar.
sùdicio I. *adj.* **1.** murdar; murdărit; nespălat; *aver la camicia* ~*-a* a fi cu musca pe căciulă; *copia* ~*-a* ciornă, bruion; ~ *nel gioco* incorect/necinstit la joc; *avaro* ~ zgîrcit, calic; meschin. **2.** ruşinos, murdar. *SIN. lurido, lercio, sordido.* **3.** necinstit. II. *s.m.* **1.** murdărie. **2.** indecenţă, obscenitate. **3.** faptă necinstită, porcărie; *in questa storia c'è del* ~ în povestea asta ceva nu-i în ordine. *SIN. sporco.*
sudicióne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** om murdar. **2.** ticălos; derbedeu, om imoral. *SIN. sporcaccione.*
sudicíume *s.m.* **1.** murdărie. **2.** lucruri murdare; porcării. **3.** *(fig.)* necinste, imoralitate. **4.** lucru prost executat; carte/lucrare proastă.
sudista, -isti I. *adj.* **1.** care trăieşte în sud. **2.** *(ist., pol.)* care aderă la guvernul/la armata sudist(ă). II. *s.m.* şi *f.* **1.** *(ist.)* sudist (în războiul de Secesiune). **2.** *(pol.)* luptător de partea guvernului din Coreea de Sud, din Vietnamul de Sud, sudist.
sudorazióne *s.f.* transpirare.
sudóre *s.m.* (şi *fig.*) sudoare, năduşeală, transpiraţie; *andare in* ~ a transpira; *sciogliersi dal* ~ a-l trece năduşelile; *essere bagnato/madido/molle di* ~ a fi lac de sudoare; ~ *freddo* sudoare rece; *costar molto* ~ a costa multă muncă/sudoare a frunţii; *grondar* ~ a transpira mult; *onesto* ~ sudoare a frunţii/a muncii; *venire i* ~*-i della morte* a trece prin chinurile morţii.
sudorífero *adj.* sudorifer.
sudorífico, -ici, *adj.* sudorific, pentru asudat.
sudoríparo *adj. (anat.)* sudoripar.
sud-òvest *s.m.* sud-vest.
suespósto *adj.* mai sus-arătat/expus.
sufèti, suffèti *s.m. pl. (ist. ant.)* înalţi magistraţi la Cartagina.
suffètto *adj. (înv., jur.)* înlocuit, substituit.
sufficènte *adj. (pop.) v.* sufficiente (I).
sufficènza *s.f. (pop.) v.* sufficienza.
sufficiènte I. *adj.* **1.** suficient; *più che* ~ mai mult decît suficient. **2.** *(rar)* potrivit/bun pentru, adecvat; *stanza* ~ cameră încăpătoare. **3.** care are tot ce-i trebuie. **4.** instruit, învăţat. **5.** *(despre o ţesătură etc.)* rezistent, solid. **6.** *(despre o notă, un calificativ)* suficient. II. *s.m.* **1.** înfumurat, îngîmfat; *fare il* ~ a face pe grozavul. **2.** strictul necesar; *ha il* ~ *per vivere* are tot ce-i trebuie ca să trăiască.
sufficientemènte *adv.* îndeajuns, suficient, destul.
sufficiènza *s.f.* **1.** suficienţă; îndestulare; *a* ~ de ajuns; *mangiare a* ~ a mînca destul/suficient, a se sătura. **2.** potrivire, adecvare; *secondo la* ~ după posibilitate. **3.** îngîmfare, înfumurare.
suffisso *s.m. (gram.)* sufix.
suffissòide *s.m. (lingv.)* fals sufix, sufix savant.
sufflè *s.m.* sufleu.
suffólto *adj. (lit.)* susţinut, sprijinit.
suffragàneo *adj., s.m. (bis.)* **1.** *(despre un episcop etc.)* care depinde de un mitropolit. **2.** ajutor de episcop. **3.** votant cu drept de veto.
suffragàre *vt.* **1.** a susţine/a aproba prin vot. **2.** a susţine; a favoriza; a sprijini, a ajuta. **3.** *(bis.)* a ajuta (prin rugăciuni şi binefaceri).
suffragatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* sprijinitor, susţinător, ajutător.
suffragétta *s.f. (pop., glumeţ)* sufragetă.
suffràgio *s.m.* **1.** sufragiu; vot; ~ *universale* vot universal. **2.** sprijin, ajutor. **3.** aprobare, consimţămînt; *dare il proprio* ~ a-şi da consimţămîntul. **4.** *(bis.)* pomenire, parastas; *messa di* ~ slujbă de pomenire.
suffragista I. *s.m.* partizan al sufragetelor. II. *s.f. (pol.)* sufragetă.
suffrùtice *s.m. (bot.)* subarbust.
suffumicaménto *s.f. (rar)* afumare.
suffumicàre *vt.* **1.** a afuma; a expune la fum/vapori/aburi. **2.** a dezinfecta (cu vapori de substanţe chimice).
suffumicazióne *s.f.* **1.** fumigaţie; afumare. **2.** dezinfectare.
suffumígio, -igi, *s.m.* fumigaţie, expunere la aburi pentru dezinfecţie; dezinfectare.
suffusióne *s.f.* **1.** împrăştiere, răspîndire. **2.** *(med.)* cataractă. **3.** *(med.)* împrăştiere de sînge/de lichid (sub piele).

suffùso *adj. v.* soffuso **(II)**.
sufolàre *vi., vt. (inv.) v.* zufolare.
sùga *adj. (pop., in expr.) carta* ~ hîrtie sugativă.
sugàia *s.f. (pop.)* groapă cu gunoi/bălegar (pentru îngrăşat pămîntul).
sugàmi *s.m. pl.* îngrăşăminte.
sugànte *adj.* sugativ; absorbant; *carta* ~ hîrtie sugativă.
sugàre *vt.* **1.** a absorbi; a suge. **2.** *(inv., dial.)* a suge; a usca. **3.** *(pop.)* a îngrăşa pămîntul.
sugàtto *s.m. (rar) v.* sogatto.
suggellaménto *s.m.* sigilare, pecetluire.
suggellàre I. *vt.* **1.** a sigila, a pecetlui; ~ *una lettera* a pecetlui/a sigila o scrisoare. **2.** a confirma, a întări; ~ *un patto* a semna un acord. **II.** *vi.* a astupa bine, a închide.
suggèllo *s.m.* **1.** sigiliu; pecete. **2.** confirmare, întărire; mărturie.
sùggere *vt., vr. (poetic) v.* succhiare şi succiare.
suggeriménto *s.m.* **1.** sugerare. **2.** sfat; sugestie; *per* ~ la sfatul; *seguire un* ~ a urma un sfat. **3.** suflat la şcoală.
suggerìre *vt.* **1.** a sugera, a da o idee; *ciò mi suggerisce un triste pensiero* asta îmi sugerează un gînd trist. **2.** a sfătui. **3.** a sufla la lecţie; *il maestro proibisce di* ~ învăţătorul interzice să se sufle.
suggeritóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** sufler (la teatru). **2.** *(glumeţ, depr.)* sfătuitor.
suggestionàbile *adj.* care poate fi sugestionat.
suggestionabilità *s.f.* **1.** impresionabilitate, faptul de a putea fi sugestionat. **2.** nehotărîre, şovăire.
suggestionàre I. *vt.* **1.** a sugestiona. **2.** *(fig.)* a instiga; a îndemna. **II.** *vr.* a se sugestiona.
suggestióne *s.f.* **1.** *(med.)* sugestie, sugestionare; hipnotizare. **2.** *(fig.)* insinuare; instigare.
suggestivaménte *adv.* în mod sugestiv; *descrivere* ~ *un luogo* a descrie sugestiv un loc.
suggestìvo *adj.* **1.** instigator; insinuator, insinuant. **2.** *(fig.)* sugestiv; impresionant; *immagine* ~*-a* imagine sugestivă.
suggèsto *s.m.* **1.** *(ant.)* tribună de orator/de magistrat. **2.** tribună; amvon.
suggezióne *s.f. v.* soggezione.
suggiugàre *vt. (inv.)* a subjuga.
sùghera *s.f. (pop.) v.* sughero.
sugheràre *vt.* a freca pieile cu tanin.
sugheràto *adj.* prevăzut cu plută; *scarpe* ~*-e* pantofi cu talpă de plută.
sugheréta *s.f. v.* sughereto.
sugheréto *s.m.* plantaţie de stejari de plută.
sugherificio *s.m.* fabrică pentru industria plutei.
sùghero *s.m.* **1.** *(bot.)* stejar de plută *(Quercus suber)*; *testa di* ~ cap sec. **2.** strat de plută. **3.** dop de plută. **4.** obiect din plută.
sugheróso *adj.* **1.** asemănător cu pluta. **2.** format din plută; *strato* ~ strat de plută.
sùgli *prep. art., m. pl. v.* su **(I)**.
sugliàrdo *adj. (inv.)* soios, murdar, scîrbos.
sùgna *s.f.* **1.** osînză. **2.** unsoare (de maşini etc.).
sugnóso *adj.* **1.** care conţine osînză. **2.** unsuros; gras.
sùgo, sùghi *s.m.* **1.** suc; ~ *di limone* zeamă/suc de lămîie; ~ *di pomodori* suc de roşii. *SIN. succo.* **2.** sos; *il* ~ *dell'arrosto* sosul de la friptură; *fare il* ~ *per la pasta asciutta* a face sosul pentru pastele făinoase; ~ *finto* sos fără carne/fals. **3.** *(fig.)* conţinut, esenţă, substanţă; miez; *il* ~ *del discorso* miezul cuvîntării; *(glumeţ)* ~ *della pentola* supă, zeamă; ~ *di bosco* băţ, ciomag; bătaie; ~ *di lenzuolo* pat; ~ *dell'uva* vin; *non c'è* ~ nu serveşte la nimic, nu are valoare, nu are sens. **4.** *(dial.)* bălegar, îngrăşămînt (aproape lichid).
sugosaménte *adv.* **1.** suculent. **2.** substanţial.
sugosità *s.f.* **1.** suculenţă. **2.** conţinut viguros/substanţial.
sugóso *adj.* **1.** zemos, cu suc, suculent. *SIN. succoso.* **2.** cu conţinut substanţial; *discorso* ~ cuvîntare cu un conţinut de idei substanţial.
sùi *prep. art., m. pl. v.* su **(I)**.
suicida, -idi *s.m.* şi *f.* sinucigaş.
suicidàrsi *vr.* a se sinucide.
suicìdio *s.m.* sinucidere.
suindicàto *adj.* mai sus-arătat, sus-arătat.
suinicolo *adj.* relativ la creşterea porcilor.
suinicoltóre *s.m.* crescător de porci.
suinicoltùra *s.f.* creştere a porcilor.
suìno I. *adj.* de porc; *carne* ~*-a* carne de porc. **II.** *s.m.* **1.** porc; *carne di* ~ carne de porc. **2.** *(la pl.)* porcine.
suismo *s.m. (inv.)* egoism.
suite *s.f. invar. (muz.)* suită.
sul, sùlla *prep. art. m.* şi *f. sg. v.* su **(I)**.
sùla *s.f. (ornit.)* specie de palmiped marin *(Sula alba)*.
sulfamìdico, -ici *adj., s.m.* (de) sulfamidă; *prescrivere un* ~ a prescrie o sulfamidă.
sùlfure *s.m.* sulf.
sulfùreo *adj.* sulfuros; *temperamento* ~ fire impulsivă/irascibilă/care se aprinde uşor.
sulky *s.m. invar. (sport)* sulky, trăsurică la cursele de trap. *SIN. sediolo.*
sùlla[1] *s.f. (bot.)* specie de dulcişor *(Hedysarum coronarium)*.
sùlla[2] *prep. art. f. sg. v.* su **(I)**.
sùlle *prep. art. f. pl. v.* su **(I)**.
sullevàre *vt., vr. (inv.) v.* sollevare.
sullodàto *adj. (despre o persoană)* mai sus-amintit (cu laude).
sullogàre *vt. (rar) v.* sublocare.
sulmontìno *adj., s.m.* (locuitor) din Sulmona.
sultàna *s.f.* **1.** sultană. **2.** divan rotund. *SIN. divano alla turca.* **3.** *(ist.)* corabie turcească.
sultanàto *s.m.* sultanat.
sultaniàle *adj. (lit.)* de sultan.
sultanìna *s.f.* **1.** mobilă joasă (de şezut). **2.** *(bot.)* struguri de Corint/fără sîmburi/pentru stafide *(Vitis apirena)*. **3.** monedă turcească.
sultanìno I. *adj. (în expr.) uva* ~*-a* stafide; *un etto di uva* ~*-a/di* ~*-a* o sută de grame de stafide. **II.** *s.m.* monedă turcească.
sultàno I. *s.m.* sultan. **II.** *adj. (despre o culoare)* roşu închis.
sùmere *vt. (bis., despre preot)* a primi împărtăşania.
sumérico, -ici *adj. (ist. ant.)* sumerian, sumeric, al Sumerilor.
suméro *adj., s.m. (ist. ant.)* sumerian, (locuitor) al Sumeriei.
sùmma *s.f.* **1.** *(ist. lit.)* tratat, expunere completă. **2.** *(fig.)* expunere completă; *la sua opera è una* ~ *della critica contemporanea* opera sa e o expunere completă a criticii actuale. **3.** culegere sistematică · compendiu.
summentovàto *adj.* mai sus-pomenit.
summenzionàto *adj.* mai sus-menţionat.
summùltiplo *s.m. v.* sottomultiplo.
sunnominàto *adj.* sus-numit, sus-zis.
sunteggiàre *vt.* a rezuma, a expune pe scurt.
sùnto *s.m.* rezumat, sumar, compendiu; *fare un* ~ a face un rezumat/compendiu. *SIN. riassunto, compendio, sommario.*

suntuàrio *adj.* somptuar, privitor la cheltuieli/la lux; *(ant.) legge* ~*-a* lege somptuară/de înfrînare a luxului (la romani).
suntuóso *adj.* şi *deriv. v.* sontuoso şi *deriv.*
sunzióne *s.f. (bis.)* cuminecătură (luată de preot).
sùo, *suòi,* **sùa,** *sùe* **I.** *adj. pos.* **1.** său; *la sua stanza* odaia sa; *fare a suo modo* a face cum îl taie capul; *a* ~ *tempo* la timpul potrivit; *per amor* ~ de dragul lui (ei); (în titluri) *Sua Eccellenza* Excelenţa Sa; *(pleonastic) prende il* ~ *caffè* îşi ia cafeaua; *(fam.) oramai ha i suoi sessant' anni* are deja şaizeci de ani. **2.** respectiv (al său); *una scatola col* ~ *coperchio* o cutie cu capacul respectiv. **II.** *pron. pos.* al său; *ecco la sua* uite pe-a sa, a lui; *ha fatto una delle sue* a făcut o năzdrăvănie/una de ale lui; *ha un santo dalla sua* are pe cineva care-l protejează; *spendere del* ~ a cheltui din banii proprii; *non vuole rimetterci del* ~ nu vrea să dea de la el/să piardă; *ha avuto la sua* şi-a primit pedeapsa, a avut ce i se cuvenea; *ognuno ha le sue* fiecare cu ale lui (suferinţe); *stare sulle sue* a fi în gardă, a fi prudent; *i suoi* ai săi (rudele apropiate); *il* ~ averea sa.
suòcera *s.f.* **1.** soacră. **2.** caţă, femeie arţăgoasă; *non fare la* ~ *!* nu fii caţă !; *mal della* ~ lovitură dureroasă în cot.
suòcero *s.m.* socru.
suòla *s.f.* **1.** talpă; pingea; *la* ~ *degli sci* talpa schiurilor; ~ *di cuoio* talpă de piele/talpă; *mezze* ~*-e* pingele. **2.** *(înv.)* papuc de casă. **3.** porţiune cornoasă deasupra copitei. **4.** *(mar.)* doc de lansare la apă. **5.** vatră a cuptorului.
suòlo *s.m.* **1.** sol, pămînt. **2.** podea. **3.** teren de construcţie. **4.** strat; *disporre a* ~ *a* ~ a aşeza straturi-straturi. **5.** talpa piciorului. **6.** copită (la animale). **7.** *(înv.)* etaj.
suonàre *vi. (a), vt. v.* sonare.
suonatóre *s.m.* şi *f. v.* sonatore.
suòno *s.m.* **1.** sunet; *il* ~ *del campanello* sunetul clopoţelului; *mandare un* ~ a scoate un sunet. **2.** *(la pl.)* instrumente muzicale. **3.** *(înv.)* arie, cîntec, melodie. **4.** *(poetic)* faimă. **5.** sunet; cuvînt. **6.** huruit, şuierat (în urechi).
suòra *s.f.* **1.** călugăriţă *(titlu).* **2.** *(înv., poetic)* soră.
super- *prefix* super-, supra-.
superàbile *adj.* **1.** peste care se poate trece. **2.** uşor de învins.
superabilità *s.f. (despre o normă etc.)* calitatea de a putea fi depăşit.
superaffollaménto *s.m.* supraaglomerare; *il* ~ *delle aule scolastiche* supraaglomerarea sălilor de clasă.
superaffollàto *adj.* supraaglomerat.
superaménto *s.m.* **1.** depăşire, trecere peste; *è proibito il* ~ *di un veicolo in curva* depăşirea în curbă interzisă; *il* ~ *di una concezione arretrata* depăşirea unei concepţii înapoiate. **2.** întrecere a cuiva. **3.** înfrîngere. **4.** trecere a unui examen.
superàre *vt.* **1.** a întrece/a depăşi în înălţime/mărime; ~ *qualcuno di statura* a depăşi în înălţime/ca statură. **2.** a depăşi, a trece peste/dincolo de; *il fiume ha superato il livello di guardia* fluviul a depăşit cota de inundaţie; ~ *il traguardo* a trece (peste) linia de sosire; ~ *il confine* a trece graniţa; ~ *un veicolo* a depăşi un vehicul; ~ *un avversario in corsa* a-şi depăşi adversarul în cursă; ~ *un muro* a trece peste un zid. **3.** *(fig.)* a întrece (în deşteptăciune), a (i-)o lua înainte; ~ *uno per cultura/ingegno* a întrece pe cineva în cultură/inteligenţă; ~ *in astuzia* a întrece, a o lua înainte în şiretenie/isteţime. **4.** *(fig.)* a ieşi cu bine, a o scoate la capăt, a scăpa; ~ *una difficoltà* a ieşi cu bine dintr-o situaţie grea; ~ *un pericolo* a scăpa dintr-un pericol; ~ *un esame* a trece la/a lua un examen. **5.** *(fig.)* a învinge; ~ *l'ostacolo* a învinge obstacolul.
superàto I. *part. tr.* de la superare. **II.** *adj.* **1.** depăşit; întrecut. **2.** învechit, perimat.
superatòmico, *-ici,* *adj.* **1.** superatomic. **2.** *(fig.)* extraordinar; *una donna* ~*-a* o femeie extraordinar de frumoasă.
superbaménte *adv.* **1.** cu aroganţă/dispreţ. **2.** cu mîndrie. **3.** (în mod) superb.
supèrbia *s.f.* **1.** înfumurare, îngîmfare, trufie; *montare/salire/levarsi in* ~ a se înfumura, a deveni trufaş. **2.** mîndrie, orgoliu.
superbiosaménte *adv.* cu îngîmfare/trufie, trufaş.
superbióso *adj.* îngîmfat, încrezut, orgolios, trufaş.
superbire *vt., vi. (e; înv., poetic)* *v.* insuperbire.
supèrbo *adj.* **1.** îngîmfat, înfumurat, încrezut, trufaş, arogant; *uomo* ~ om trufaş/înfumurat; *donna* ~*-a* femeie arogantă. *SIN. altero, arrogante.* **2.** mîndru, fălos, orgolios; *andar* ~ a se făli, a se mîndri. **3.** *(rar)* arogant, tiranic. **4.** superb, minunat, splendid; *un* ~ *palazzo di marmo* un superb palat din marmură. **5.** *(înv., poetic)* foarte înalt, abrupt; ridicat.
superbómba *s.f.* bombă cu hidrogen.
supercarburànte *s.m.* benzină cu înaltă cifră octanică.
supercemènto *s.m.* beton cu priză rapidă.
supèrchio *adj.* şi *deriv. (înv.)* *v.* soverchio **(I)** şi *deriv.*
supercilióso *adj. (înv.)* încruntat, sever.
supercolósso *s.m. (cinema.)* superproducţie.
superconduttività *s.f. (fiz.)* superconductibilitate.
superconduttóre *s.m. (fiz.)* superconductor.
supercongelàto *adj., s.m.* supracongelat.
superdecoràto *adj., s.m.* (cel) care a fost decorat de mai multe ori.
superdònna *s.f. (ironic)* femeie superioară.
superdotàto *adj.* extrem de înzestrat; supradotat.
supererogatòrio *adj.* care trece peste ceea ce impune datoria; suplimentar.
supererogazióne *s.f.* acţiune/binefacere suplimentară (dincolo de obligaţie, peste limita datoriei).
supereterodina *s.f. (radio)* superheterodină.
superfetazióne *s.f.* **1.** lucru de prisos. **2.** pleonasm; repetare inutilă. **3.** fecundare repetată.
superficiàle *adj.* superficial; de suprafaţă; *uomo, esame* ~ om/examen superficial.
superficialità *s.f.* superficialitate.
superficialménte *adv.* în mod superficial, cu superficialitate.
superfici *s.f. pl. v.* superficie.
superficie, *superfici* şi *superficie, s.f.* **1.** suprafaţă; ~ *piana* suprafaţă plană; *(tehn.) superfici passanti* suprafeţe cilindrice; *fermarsi alla* ~ a se opri la suprafaţă. **2.** *(fig.)* aparenţă.
superfinitùra *s.f. (mec.)* superfinisare.
superfluaménte *adv.* de prisos, inutil.
superfluità *s.f.* superfluitate; prisos; lucru inutil.
supèrfluo *adj.* superfluu; de prisos, inutil; *raccomandazioni* ~*-e* recomandări inutile.
superióra *s.f. (bis.)* stareţă, superioară.
superioràto *s.m. (rar)* stăreţie.
superióre I. *adj.* **1.** superior; *il piano* ~ etajul superior; *il labbro* ~ buza superioară; *corso* ~ *di un fiume* cursul superior al unui fluviu; *Italia* ~ Italia de nord; *padre* ~ stareţ. **2.** mai mare; *statura* ~ *alla media* statură ce depăşeşte media;

prezzo ~ *all'altro* preţ mai mare decît celălalt. **3.** superior (în calitate), mai bun; ~ *a qualcuno per intelligenza* superior faţă de cineva în privinţa inteligenţei; *opera* ~ *ad ogni critica* operă deasupra oricărei critici. **4.** anterior, precedent. **5.** *(înv.)* sus-zis. **II.** *s.m.* **1.** superior, şef. **2.** stareţ. **3.** *(înv.)* om mai în vîrstă; vîrstnic.

superiorità *s.f.* superioritate; *darsi arie di* ~ a-şi da aere de superioritate.

superiorménte *adv.* **1.** în partea superioară. **2.** înainte, anterior.

superlativaménte *adv.* în mod superlativ.

superlativo I. *adj.* perfect, excelent; suprem. **II.** *s.m. (gram.)* superlativ.

superlavòro *s.m.* exces de muncă, surmenare.

superlazióne *s.f.* **1.** perfecţiune; faptul de a fi superlativ. **2.** hiperbolă.

supermercàto *s.m.* supermagazin.

supernàle *adj. (înv.)* superior, de sus; ceresc; *la città* ~ raiul.

supernaménte *adv.* sublim, divin, ceresc.

supernazionàle *adj.* supranaţional.

supèrno *adj. (poetic)* **1.** cel mai de sus, suprem. **2.** ceresc, dumnezeiesc; *le ruote* ~*-e* cerurile.

supernutrire *vt.* a supraalimenta.

supernutrizióne *s.f.* supraalimentare.

sùpero[1] **I.** *adj. (lit.)* superior; de sus; *(înv.) mare* ~ marea Adriatică; *gli dei* ~*-i* zeii cerului. **II.** *s.m. pl. (mit.)* zeii cerului.

sùpero[2] *s.m. (com., adm.)* excedent, plus, surplus.

superpotènza *s.f. (pol.)* supraputere.

superproduzióne *s.f. (cinema.)* superproducţie.

supersónico, -ici *adj. (fiz.)* supersonic.

supèrstite *adj., s.m.* supravieţuitor; *le rovine* ~*-i del tempo* ruinele care au supravieţuit timpului.

superstizióne *s.f.* superstiţie.

superstiziosaménte *adv.* (în mod) superstiţios, cu superstiţie.

superstiziosità *s.f.* superstiţie; calitatea de a fi superstiţios.

superstizióso *adj.* superstiţios.

superstràto *s.m. (lingv.)* superstrat.

superumanazióne *s.f. (rar)* **1.** calitatea de a fi supraom. **2.** gîndire/acţiune de supraom.

supernumeràle *s.m.* **1.** *(ist., bis.)* veşmînt de mare preot. **2.** *(bis.)* un fel de tunică (peste haina de călugăr).

superuòmo *s.m. (fil.)* supraom.

supervacàneo *adj. (rar)* superfluu; de prisos.

supervalutàre *vt.* a supraevalua; a supraestima.

supervisióne *s.f. (cinema.)* direcţia de producţie; supervizionare.

supervisóre *s.m. (cinema.)* director de producţie.

supinaménte *adv.* supus, servil; pasiv.

supinàre I. *vr. (înv.)* a se întinde, a se culca pe spate. **II.** *vt.* a răsturna cu faţa în sus.

supinazióne *s.f. (med.)* mişcare a antebraţului în sus, cu palma înainte.

supino I. *adj.* **1.** întins, culcat pe spate; *dormire* ~ a dormi cu faţa-n sus; *stare* ~ a sta întins şi cu ochii la stele; *con le mani* ~*-e* cu palmele în sus. **2.** *(fig.)* supus, servil; *obbedienza* ~*-a* supunere/ascultare oarbă; *ignoranza* ~*-a* ignoranţă crasă. **3.** *(înv.)* delăsător, leneş; inactiv. **II.** *s.m. (gram.)* (modul) supin.

sùpparo *s.m.* **1.** *(ant.)* văl. **2.** *(mar.)* pînză înaltă (la navele mari).

suppedàneo *s.m. (rar) v.* soppedaneo.

suppellèttile *s.f.* **1.** mobilier; ~ *scolastica* mobilier şi material didactic şcolar. **2.** *(ant.)* obiecte găsite la săpăturile arheologice. **3.** *(fig.)* comoară/tezaur de cunoştinţe.

suppergiù *adv.* cam, aproape; mai mult sau mai puţin; cam la fel; ~ *hanno la stessa età* au cam aceeaşi vîrstă.

supplantàre *vt. (înv.) v.* soppiantare.

supplementàre *adj.* **1.** *(geom.)* suplimentar. **2.** suplimentar; ca supliment.

suppleménto *s.m.* **1.** supliment, adaos. **2.** *(geom.)* unghi suplimentar.

supplentàto *s.m. v.* supplenza.

supplènte I. *adj.* suplinitor, înlocuitor, locţiitor; *professore* ~ profesor suplinitor. **II.** *s.m.* şi *f.* locţiitor, suplinitor; supleant.

supplènza *s.f.* suplinire, înlocuire.

suppletivo *adj.* **1.** supletiv, care completează/întregeşte; suplimentar. **2.** înlocuitor, care suplineşte.

suppletòrio *adj. (rar)* înlocuitor; *(jur.) giuramento* ~ jurămînt care înlocuieşte dovezile de fapt.

supplì *s.m. (dial.)* crochetă de orez.

sùpplica *s.f.* **1.** rugăminte fierbinte, implorare. **2.** suplică, cerere, plîngere, jalbă. *SIN. implorazione, istanza, preghiera.*

supplicànte I. *adj.* rugător, implorant. **II.** *s.m.* persoană care roagă/imploră.

supplicàre *vt.* a ruga respectuos/cu umilinţă, a implora; a suplica.

supplicatòrio, -òri *adj. (lit., rar)* implorator; de rugăminte.

supplicazióne *s.f.* **1.** rugare, implorare fierbinte. **2.** memoriu, cerere de graţiere; suplică. **3.** *(ant.)* rugăciune publică adresată zeilor.

sùpplice *adj., s.m.* şi *f. (lit.)* rugător, implorator.

supplichévole *adj.* rugător, implorator.

supplichevolménte *adv.* implorînd, cu ton de implorare.

supplicio *s.m. (rar, înv.) v.* supplizio.

suppliménto *s.m.* **1.** *(rar)* suplinire, înlocuire. **2.** *(lit., rar, vulg.)* supliment.

supplire I. *vi. (a)* a înlocui, a completa ceea ce lipseşte; ~ *a tutto* a avea grijă, a procura tot ce lipseşte; *(înv.)* ~ *a un'obbligazione* a îndeplini/a satisface o obligaţie. **II.** *vt. (rar)* a suplini/a înlocui într-o muncă.

suppliziàre *vt.* **1.** a chinui, a supune la caznă/supliciu. **2.** a executa (un condamnat la moarte).

supplizio *s.m.* **1.** supliciu, chin, caznă; *l'estremo* ~ pedeapsa cu moartea. **2.** *(fig.)* supliciu, chin, suferinţă morală; îndurerare.

supponibile *adj.* de presupus; de prevăzut.

suppórre *vt.* **1.** a presupune, a considera, a socoti; *suppongo che sia vero* presupun că e adevărat. **2.** *(jur., înv.)* a substitui; a schimba. **3.** *(înv.)* a pune dedesubt; ~ *le fiamme* a aţiţa focul la rug.

supporter *s.m. (sport)* suporter.

suppórto *s.m.* **1.** suport; sprijin. **2.** *(mec.)* lagăr. **3.** *(constr.)* consolă.

suppositivo *adj.* ipotetic, prin conjectură/supoziţie/presupunere.

supposititzio *adj. (rar)* **1.** presupus, dat ca adevărat, ca legitim. **2.** fals; apocrif. *SIN. putativo.*

suppòsito I. *part. tr. (înv.)* de la supporre. **II.** *s.m. (înv.)* persoană substituită alteia, substituit.

suppositòrio *s.m. (farm.) v.* supposta.

supposizióne *s.f.* **1.** presupunere; supoziţie; conjectură. **2.** *(jur.)* substituire; înlocuire; ~ *di parto* substituire de copil.

suppòsta *s.f. (farm.)* supozitor.

suppósto I. *part. tr.* de la supporre. **II.** *adj.* **1.** presupus, admis; *(loc. conj.)* ~ *che* presupunînd/

admiţînd că. 2. substituit. III. *s.m.* presupunere; lucru presupus.
suppuraménto *s.m. (rar)* supuraţie.
suppuràre *vi. (a)* a supura.
suppurativo *adj.* 1. care grăbeşte supuraţia. 2. care ţine de supuraţie.
suppurazióne *s.f.* supuraţie.
supputàre *vt. (înv.)* a socoti; a calcula.
supputazióne *s.f. (înv.)* socoteală; calcul.
supréma *s.f. (buc.)* măruntaie de pui cu sos.
supremaménte *adv.* în gradul cel mai înalt.
supremazìa *s.f.* supremaţie; întîietate; hegemonie.
suprèmo *adj.* 1. suprem; *la ~-a ragione di vita* raţiunea supremă a vieţii; *corte ~-a* curte supremă; *tribunale ~* tribunal suprem. 2. *(fig.)* ultim, suprem; *l'ora ~-a* ceasul morţii.
sur *prep. (înv., înaintea cuvintelor care încep cu u)* *v.* s u (I).
sùra[1] *s.f. (înv.)* 1. pulpă (la picior). 2. peroneu (os la picior).
sùra[2], **sùrah** *s.m. (text.)* mătase vegetală „sura".
suràle *adj. (înv.)* care ţine de peroneu/de pulpa piciorului.
surdimensionàto *adj.* supradimensionat.
sùrgere *vi. (înv., poetic)* *v.* ş o r g e r e.
surirèlla *s.f. (bot.)* specie de diatomee marină *(Surirela gemma)*.
surplus *s.m. invar. (ec.)* surplus.
surreàle *adj.* suprareal.
surrealismo *s.m.* suprarealism.
surrealista, -isti, *s.m.* suprarealist.
surrealìstico, -ici, *adj.* suprarealist; *corrente/opera ~-a* curent/operă suprarealist(ă).
surrenàle *adj. (med.)* suprarenal.
surrège *s.m. (anat.)* glandă suprarenală.
surretìzio *adj. (jur.)* fals, făcut/obţinut pe cale frauduloasă.
surrezióne *s.f. (jur.)* folosire de mijloace ilicite.
surricordàto *adj.* sus-amintit.
surriferìto *adj.* mai sus-menţionat.
surriscaldàre I. *vt. (fiz.)* a supraîncălzi. II. *vi. (a), vr. (despre un motor cu explozie)* a se supraîncălzi.
surriscaldatóre *s.m. (ferov.)* supraîncălzitor de locomotivă.
sùrroga *s.f. (jur.)* subrogaţie, substituire de persoană.
surrogàbile *adj.* care poate fi înlocuit, înlocuibil, substituibil.
surrogàre *vt.* 1. a pune în locul altuia. 2. a substitui, a înlocui; *~ il direttore* a ţine locul directorului.
surrogàto *s.m.* 1. surogat, înlocuitor, succedaneu. 2. substitut, înlocuitor.
surrogatòrio *adj.* referitor la subrogare, de subrogare.
surrogazióne *s.f.* 1. înlocuire, substituire. 2. *(jur.)* subrogaţie.
survoltàre *vt. (electr.)* a supravolta.
survoltóre *s.m. (electr.)* supravoltor.
suscettìbile *adj.* 1. susceptibil/capabil/apt de; *situazione ~ di miglioramento* situaţie susceptibilă de îmbunătăţire. 2. sensibil; supărăcios; susceptibil. *SIN. permaloso.*
suscettibilità *s.f.* susceptibilitate.
suscettività *s.f.* susceptibilitate.
suscettivo *adj. (rar)* susceptibil.
suscitaménto *s.m. (lit.)* suscitare; stîrnire, provocare.
suscitàre I. *vt.* 1. a suscita; a face să se nască/să apară; a genera. 2. *(fig.)* a trezi, a stîrni, a provoca, a cauza; *~ il riso/uno scandalo* a stîrni rîsul/un scandal. II. *vi. (înv.)* a învia.
susìna *s.f.* prună; *~ acerba* nenorocire; *tutte le ~-e diventano bozzacchi* un necaz/o nenorocire nu vine niciodată singură.
susìno *s.m. (bot.)* prun *(Prunus domestica)*; *~ di macchia* porumbar *(Prunus spinosa)*.
sùso *adv. (înv.)* sus; deasupra.
susorniàre *vi. (înv.)* a murmura.
susórno *s.m. (înv.)* 1. fumigaţie; afumare. 2. lovitură în cap.
suspicióne *s.f. (jur.)* suspiciune, bănuială.
susseeutìvo *adj. (lit.)* următor, care urmează.
susseguènte *adj.* următor, care vine după; subsecvent; *nel giorno ~ alla mia partenza* în ziua care a urmat plecării mele. *SIN. successivo.*
susseguenteménte *adv.* 1. ca urmare; (în mod) subsecvent. 2. (în mod) succesiv.
susseguènza *s.f.* ordine succesivă; succesiune; *(înv.) per ~* prin urmare, în consecinţă.
susseguìre *vt., vi. (e), vr.* a (se) urma; a veni după; *(substantivat) un ~-si di avvenimenti* o succesiune de întîmplări.
sùssi *s.m. invar. (tosc.)* joc de copii (care constă din lovirea unei monede puse pe o piatră); *essere il ~* a fi ţinta tuturor ironiilor, a fi luat în ris de toată lumea.
sussidènza *s.f. (înv.)* acumulare, depunere.
sussidiàre *vt.* a subvenţiona, a da un subsidiu; a ajuta (mai ales cu bani).
sussidiariaménte *adv.* în al doilea rînd; în subsidiar.
sussidiàrio I. *adj.* subsidiar; ajutător; auxiliar; *(agr.) azienda ~-a* gospodărie anexă. II. *s.m.* manual de completare (la o şcoală elementară).
sussìdio *s.m.* 1. subsidiu; ajutor în bani/obiecte; *il ~ per disoccupazione* ajutor de şomaj. 2. subvenţie; bursă; *presentare domanda di ~* a prezenta o cerere de subvenţie. 3. venit, rentă. 4. *(mil.)* corp de rezervă, trupă auxiliară. 5. *(fig.)* ajutor sprijin.
sussiègo, -èghi, *s.m.* poză/aer de superioritate; *mettersi in ~* a-şi da aere; *stare in ~* a sta în rezervă/ înţepat.
sussiegóso *adj.* înţepat, cu nasul pe sus.
sussistènte *adj.* 1. care există, existent. 2. valabil, care rezistă discuţiei; *ragioni ~-i* argumente/motive valabile.
sussistènza *s.f. (fil.)* 1. subzistenţă; existenţă. 2. *(mil., la pl.)* aprovizionare, subzistenţă; *magazzini di ~* magazii de subzistenţă.
sussistere *vi. (e, a)* 1. a subzista. 2. a sta; a se ţine în picioare. 3. *(fil., despre un argument)* a fi valabil, a fi întemeiat. 4. *(înv.)* a rezista, a lupta contra. 5. a exista.
sussolàno *s.m. (înv., mar.)* vînt de răsărit, siroco.
sussultàre *vi. (a)* a sări în sus/ca ars; a tresări; *~ di spavento* a tresări de spaimă; *~ per la gioia* a sări în sus de bucurie.
sussùlto *s.m.* tresărire bruscă; zvîcnitură; *nell'udire la notizia ebbe un ~* la auzul veştii a avut o tresărire; *~ del suolo* cutremur; cutremurare; *dare un ~* a tresări.
sussultòrio, -òri, *adj.* 1. *(despre un cutremur)* vertical. 2. care face să tresară/să zvicnească.
sussurràre, *(lit., poetic)* sussurràre *vi. (a), vt.* 1. a şopti a murmura, a susura; *~ due parole all'orecchio* a şopti cîteva cuvinte la ureche. *SIN. bisbigliare, mormorare.* 2. a şopti, a vorbi de rău. 3. *(înv.)* a trăncăni; a face gălăgie.
sussurrazióne *s.f. (lit.)* 1. susurare, murmurare, şoptire. 2. şoapte; bîrfeală.
sussurrìno *s.m.* copil neastîmpărat.

sussurrio *s.m.* susurat, murmur; şoptit, şopteală; freamăt (continuu).
sussùrro *s.m.* susur, murmur; şoaptă; freamăt. *SIN. mormorio.*
sùsta *s.f.* **1.** resort. **2.** *(la pl.)* braţe de ochelari. **3.** sfoară. **4.** *(mar.)* parîmă; *(despre cineva care se mişcă greu) ci voglion le ~-e* greu de urnit. **5.** *(fig.)* agitaţie, mişcare.
sustantìfico, *-ici, adj. (înv.)* substanţial.
sustànza *s.f. (înv.) v.* sostanza.
sustànzia *s.f. (înv.) v.* sostanza.
sùstra *s.f.* funie; frînghie.
sùto *part. tr. (înv.)* de la essere.
sùtura *s.f. (anat., chir.)* sutură.
suturàre *vt. (chir.)* a coase o rană, a sutura.
suvvia *interj.* hai; *~, affrettati!* hai, grăbeşte-te!
suzióne *s.f. (zool.)* supt, faptul de a suge.
suzzàcchera *s.f.* **1.** băutură din amestec de oţet cu zahăr. **2.** plictiseală, pacoste; *è toccata a lui la ~ di correggere le bozze* i-a căzut lui pacostea asta de-a corecta şpalturile.
suzzàre *vt. (fam.)* **1.** a absorbi, a suge. **2.** a usca.
svaccàre *vr.* a se trînti, a se întinde jos.
svagaménto *s.m.* distracţie, destindere.
svagàre I. *vt.* **1.** a distra, a distrage (de la lucru etc.). **2.** a recrea, a distra. *SIN. divertire.* **3.** a mulţumi, a satisface. **II.** *vr.* **1.** a se distra, a se recrea. *SIN. sollazzarsi, spassarsi.* **2.** a coti, a se abate din drum. **III.** *vi.* a plăcea (cuiva); a fi simpatic.
svagatàggine *s.f. (depr.)* înclinaţie spre distracţii.
svagatézza *s.f.* distracţie, neatenţie.
svagativo *adj. (rar)* distractiv.
svagàto *adj.* distrat, neatent, împrăştiat.
svàgo, *svàghi, s.m.* distracţie; recreare, recreaţie. *SIN. divertimento, passatempo.*
svagolàre *vr.* a se recrea, a se distra puţin cu lucruri mici.
svaliàre *vt., vi. (înv.) v.* svariare.
svaligiaménto *s.m.* jefuire, prădare; devalizare.
svaligiàre I. *vt.* **1.** *(rar, glumeţ)* a scoate din geamantan; *~ un figliuolo* a naşte un copil. **2.** a jefui, a prăda; a devaliza. **II.** *vi. (înv.)* a se duce, a pleca.
svaligiatóre, *-trice s.m.* şi *f.* hoţ, jefuitor.
svalorire *vi. (e; înv.)* a se devaloriza; a-şi pierde valoarea.
svalutàre *vt.* a devaloriza; a deprecia; *~ la moneta* a devaloriza moneda; *~i meriti di qualcuno* a diminua meritele cuiva.
svalutazióne *s.f.* devalorizare; depreciere.
svàmpa *s.f. (cinema.)* femeie fatală.
svampàre I. *vi. (e, a)* **1.** a arde, a lua foc; a scoate flăcări. **2.** a se sfîrşi, a se epuiza; a se stinge. **3.** *(fig.)* a se calma, a se potoli. **II.** *vr.* a-şi vărsa focul.
svaniménto *s.m. (lit.)* dispariţie, pieire.
svanire I. *vi. (e)* **1.** a se evapora. **2.** a se pierde, a dispărea, a pieri; *l'automobile svanì nel buio della notte* maşina s-a pierdut în beznă nopţii. *SIN. scomparire.* **3.** a slăbi, a scădea. **4.** *(înv.)* a deveni vanitos. **II.** *vt.* **1.** a face să dispară. **2.** *(înv.)* a înjosi; a anihila.
svaniticcio *adj.* care se pierde; care se evaporă uşor.
svanito I. *part. tr.* de la svanire. **II.** *adj.* **1.** evaporat; *vino ~* vin care şi-a pierdut tăria. **2.** pierdut, pierit, dispărut. **3.** slăbit, îmbătrînit; cu mintea scăzută; *~ di mente* ramolit.
svàno *s.m.* loc gol (în grosimea zidului).
svantaggiàto *adj.* dezavantajat, handicapat.
svantàggio, *-àggi, s.m.* dezavantaj; pagubă; *(sport) ~ di tre punti* dezavantaj de trei puncte.
svantaggiosaménte *adv.* în dezavantaj, în mod dezavantajos, în pagubă.
svantaggióso *adj.* dezavantajos; păgubitor.
svànzica *s.f.* sfanţ *(monedă austriacă).*
svaporaménto *s.m.* **1.** evaporare. **2.** exalare.
svaporàre I. *vi. (e)* **1.** a se evapora, a se volatiliza. *SIN. evaporare.* **2.** a scădea, a slăbi. **3.** a pieri, a dispărea. **II.** *vt.* **1.** a degaja, a exala. **2.** a face să se evapore ceva.
svaporazióne *s.f.* evaporare, volatilizare.
svariaménto *s.m.* **1.** variaţie; variere. **2.** diversitate, varietate. **3.** *(înv.)* aiureală.
svariàre I. *vt.* **1.** a varia, a introduce varietate. **2.** a distra (pe cineva). **II.** *vi. (a)* **1.** a rătăci cu mintea, a divaga. **2.** a varia/a-şi schimba aspectul, culoarea.
svariataménte *adv.* în mod variat, diferit, divers; *erano ~ colorati* erau colorăţi în mod variat.
svariatèzza *s.f.* varietate.
svariàto I. *part. tr.* de la svariare. **II.** *adj.* **1.** felurit, variat, divers. *SIN. vario, molteplice.* **2.** devenit/făcut mai variat; *spettacolo ~* un spectacol care a devenit mai variat.
svàrio *s.m. (rar, înv.)* **1.** diferenţă/distanţă între două lucruri. **2.** greşeală, eroare. **3.** distracţie.
svarióne *s.m.* greşeală gravă (de scris sau vorbit). *SIN. sfarfallone, spropósito.*
svasaménto *s.m.* **1.** *(despre o plantă)* mutare în alt ghiveci. **2.** lărgire/dilatare a unui tub etc.
svasàre *vt.* **1.** a muta dintr-un ghiveci în altul (o plantă); *~ un albero* a da unui pom formă de ghiveci/de trunchi de con. **2.** a evaza; *~ una gonna* a evaza o fustă. **3.** *(mec.)* a teşi.
svasatóre *s.m. (mec.)* teşitor.
svasatùra *s.f.* **1.** deşertare/mutare în alt vas. **2.** cavitate/deschizătură în formă conică. **3.** evazare.
svàsso *s.m. (ornit.)* boîtrlan, fundac mare *(Colymbus cristatus).*
svàstica *s.f.* svastică.
svecchiaménto *s.m.* **1.** întinerire. **2.** înnoire; modernizare.
svecchiàre *vt.* **1.** a întineri. **2.** a reînnoi; a moderniza.
svecchiatùra *s.f.* întinerire (mai ales a unei păduri etc.).
svecciatóio *s.m.* **1.** sită. **2.** *(agr.)* trior.
svedése I. *adj., s.m.* şi *f.* suedez. **II.** *s.m.* limba suedeză.
svéglia *s.f.* **1.** deşteptare, trezire; *la ~ è alle sei* deşteptarea e la ora şase; *sveglia!* trezeşte-te!; *~ pigrone che sono le nove!* scoală-te leneşule că e ora nouă! **2.** ceas deşteptător; *la ~ suona alle tre* ceasul sună la ora trei. **3.** *(mil.)* semnal de deşteptare; *il trombettiere ha suonato la ~* goarnistul a dat deşteptarea. **4.** *(fig., glumeţ)* ceartă, dojană aspră; bătaie, lovituri. **5.** *(înv.)* instrument de tortură (care împiedică somnul).
svegliaménto *s.m. (rar)* deşteptare trezire.
svegliàre I. *vt.* **1.** a deştepta, a trezi din somn; *non ~ il can che dorme* nu zgîndări pe cel care-ţi poate face rău. **2.** a excita, a stimula. **3.** *(fig.)* a trezi, a dezmorţi. **II.** *vr.* **1.** a se trezi. **2.** *(fig.)* a se dezgheţa, a deveni mai isteţ/mai dezgheţat; *con l'età si è svegliato* cu vîrsta s-a (mai) dezgheţat. **3.** a se isca, a se porni; a-i veni; *gli si è svegliato l'appetito* i-a venit poftă/cheful; *si svegliò un forte vento* s-a iscat un vînt puternic.
svegliarino *s.m.* **1.** sonerie (care trezeşte); sonerie de ceas deşteptător. **2.** semn/mijloc pentru a-şi

aminti ceva. 3. *(fam.)* mustrare, avertisment (în acelaşi scop).

svegliàta *s.f. (fam.)* trezire, deşteptare.

svegliatézza *s.f.* vioiciune, isteţime de minte; deşteptăciune.

svegliàto I. *part. tr.* de la s v e g l i a r e. II. *adj.* 1. treaz, trezit, în stare de veghe. 2. *(fig.)* vioi; isteţ, dezgheţat.

svéglio *adj.* 1. treaz, în stare de veghe; *sono stato ~ tutta la notte* am stat treaz/n-am dormit toată noaptea. 2. *(fig.)* vioi, ager, isteţ; *un ragazzo ~* un băietan dezgheţat. 3. vigilent.

svelaménto *s.m.* dezvăluire, destăinuire.

svelàre I. *vt.* 1. *(rar)* a scoate vălul. 2. a dezvălui, a destăinui, a da pe faţă; *~ un segreto* a dezvălui un secret; *~ i retroscena* a dezvălui manevrele/culisele. II. *vr.* a se dezvălui, a se manifesta, a se dovedi.

svelataménte *adv.* făţiş.

svelenàre *vt., vr. v.* s v e l e n i r e.

svelenìre I. *vt.* a scoate otrava din ceva. II. *vr.* a-şi vărsa veninul, a-şi vărsa focul, a se uşura de o supărare.

svèllere *vt. (lit.)* 1. a smulge/a scoate din rădăcini. 2. *(fig.)* a extirpa, a înlătura, a smulge din rădăcini (răul etc.).

svelocipedàre *vt.* a merge cu bicicleta; a pedala.

sveltaménte *adv.* repede, iute.

sveltézza *s.f.* 1. sprinteneală, zvelteţe, agilitate, îndemînare. 2. vioiciune; promptitudine; *~ di mente* isteţime.

sveltiménto *s.m.* accelerare; *lo ~ del traffico* accelerarea circulaţiei.

svelt̀re I. *vt.* 1. a da agilitate/îndemînare. 2. *(fig.)* a dezgheţa, a face mai degajat. 3. a mlădia, a da o formă graţioasă (unei sculpturi etc.). II. *vr.* a se dezgheţa; a deveni degajat.

svèlto[1] *part. tr.* de la s v e l l e r e.

svélto[2] *adj.* 1. agil, sprinten, iute; *~ di mano* iute de mînă (la furat/bătaie); *~ di lingua* rău de gură; *camminava con passo ~* mergea cu pas vioi; *(loc. adv.) alla ~-a* repede cu iuţeală; *~-i!* haideţi!, repede! *SIN. lesto.* 2. graţios, subţire, zvelt. 3. isteţ, ager (la minte).

svenaménto *s.m.* deschidere/tăiere a venelor; ucidere.

svenàre I. *vt.* 1. a tăia venele; a ucide. 2. a lua mult sînge; *(înv.) ~ alberi* a tăia copacii. 3. *(fig., glumeţ)* a lua toţi banii cuiva; *mi vuol ~!* vrea să mă sărăcească/să mă aducă la sapă de lemn! 4. a face să fie grăunţos (un metal). II. *vr.* 1. a se sinucide (tăindu-şi venele); a-şi tăia venele. 2. a pierde mult sînge. 3. *(fig.)* a da altora tot ce posedă; *si è svenato per dare la dote alla figlia* a rămas sărac pentru a-i face zestre fetei lui.

svenatùra *s.f.* 1. aşchiere uşoară (la tăişul unui cuţit etc.). 2. *(glumeţ)* tăiere de vene; luare de sînge.

svéndere *vt.* a vinde sub preţ/în pierdere.

svéndita *s.f.* vînzare sub preţ/în pierdere; *~ di fine stagione* vînzare cu preţ redus, lichidare la sfîrşit de sezon.

svenevolàggine *s.f.* afectare exagerată; drăgălăşenii, mofturi, marafeturi.

svenévole *adj.* 1. răsfăţat, alintat, afectat în gesturi, dulceag. *SIN. sdolcinato, lezioso.* 2. *(înv.)* mojic, necioplit, trivial.

svenevolézza *s.f.* răsfăţ, alintare; afectare exagerată. *SIN. smanceria, sdilinquimento.*

svenevolménte *adv.* afectat, cu afectare.

svénia *s.f. (fam., mai ales la pl.)* alintare, răsfăţ; mofturi, mutre.

svenimènto *s.m.* leşin.

svenìre *vi. (e), (dial.) vr.* a leşina.

sventagliàre I. *vt. (fam.)* 1. a face vînt cu evantaiul. 2. *(fig.)* a risipi, a împrăştia. II. *vr.* a-şi face vînt cu evantaiul.

sventagliàta *s.f.* 1. adiere, vînt uşor făcut cu evantaiul. 2. lovitură dată cu evantaiul. 3. rafală de mitralieră.

sventàre I. *vt.* 1. a face vînt; a da drumul la aer/la un gaz (din tub etc.). 2. a descărca (o armă); *~ una mina* a demonta o mină. 3. a preîntîmpina (o primejdie); a zădărnici, a dejuca; *~ una trama* a dejuca o uneltire. 4. *(mar.)* a înclina velele. 5. *(înv.)* a vîntura (cerealele). II. *vi. (e)* 1. *(despre aer, gaz comprimat)* a ieşi, a se scurge. 2. a rîgîi. III. *vr.* a-şi face vînt, a se răcori.

sventatàggine *s.f. (depr.)* nesocotinţă; uşurătate.

sventataménte *adv.* fără socoteală, (în mod) nechibzuit, zăpăcit.

sventatézza *s.f.* nechibzuinţă, nesocotinţă; distrat̀ie, zăpăceală. *SIN. avventatezza, storditaggine.*

sventàto I. *part. tr.* de la s v e n t a r e. II. *adj., s.m.* nesocotit, nechibzuit, nesăbuit; uşuratic, zăpăcit. *SIN. sbadato, avventato, sconsiderato, stordito.*

svèntola *s.f. (pop.)* 1. foale; burduf de suflat/de făcut vînt/de aţiţat focul. 2. *(înv.)* vînturătoare, unealtă pentru vînturat cerealele. 3. *(fig., glumeţ)* palmă *(lovitură)*. 4. *(box)* sving.

sventolaménto *s.m.* fluturare.

sventolàre I. *vt.* 1. a flutura. 2. a aerisi (scuturînd). 3. a vîntura (grîu, cereale). 4. a muta măslinele (pentru a le aerisi). II. *vi.* 1. a face vînt. 2. a se mişca în vînt; a flutura. 3. a rîgîi. III. *vr.* a-şi face vînt.

sventolàta *s.f. (fam.)* fluturare.

sventolìo *s.m.* fluturare; fluturare continuă.

sventraménto *s.m.* 1. rănire, spintecare (la pîntece). 2. demolare (a cartierelor vechi/insalubre).

sventràre I. *vt.* 1. a spinteca pîntecele. 2. a scoate intestinele. 3. a dărîma (un cartier vechi/insalubru). II. *vi. (a)* a mînca mult, a se ghiftui. III. *vr.* a-şi tăia pîntecele; a se sinucide.

sventràta *s.f.* 1. spintecătură. 2. *(fam.)* ghiftuire, îmbuibare.

sventràto I. *part. tr.* de la s v e n t r a r e. II. *adj.* 1. cu pîntecele tăiat/spintecat. 2. lacom, nesătul.

sventùra *s.f.* 1. nenoroc, ghinion; *sono perseguitato dalla ~* sînt urmărit de ghinion. 2. nenorocire. *SIN. disgrazia, avversità, sciagura.*

sventuraménte *adv.* din nenorocire.

sventuràto *adj., s.m.* nenorocit; nefericit. *SIN. disgraziato, sfortunato, infelice.*

svenùto *part. tr.* de la s v e n i r e.

sverdìre *vi. (a)* a se ofili; a-şi pierde culoarea.

svergàre *vt.* a preface în vergi (un metal).

sverginaménto *s.m.* deflorare.

sverginàre *vt.* 1. a deflora, a viola. 2. a începe să foloseşti (un obiect, o haină). 3. a începe o vînzare.

svergognaménto *s.m.* dezonorare, înjosire; demascare.

svergognàre I. *vt.* 1. a face de ruşine; a demasca. 2. a umili. 3. *(înv.)* a ruşina. II. *vi., vr.* a se ruşina; a-i fi ruşine.

svergognataménte *adv.* cu neruşinare, fără ruşine, (în mod) neruşinat.

svergognatézza *s.f.* neruşinare, sfruntare, obrăznicie.

svergognàto I. *part. tr.* de la s v e r g o g n a r e. II. *adj.* 1. neruşinat, sfruntat, obraznic. 2. făcut de ruşine, umilit. III. *s.m.* neruşinat. *SIN. impudente, spudorato.*

svergoleménto *s.m.* 1. deformare a unei suprafeţe, curbare, arcuire. 2. coşcovire; scorojire. 3. *(av.)* manevră de înclinare sau de redresare laterală a unui avion.
svergolàre I. *vt.* a deforma o suprafaţă; a strîmba. II. *vr.* a se scoroji; a se coşcovi; a se îndoi; a se arcui. III. *vi. (e; av.)* a executa manevra de înclinare sau de redresare laterală (la un avion).
sverlàre *vi. (a; despre păsări)* a ciripi; a cînta.
svernaménto *s.m.* iernare; ieşire din iarnă.
svernàre I. *vi. (a)* 1. a ierna; a petrece iarna. 2. a ieşi din iarnă. 3. *(despre iarnă)* a se termina; a se împrimăvăra. 4. *(despre păsări)* a cînta (primăvara). II. *vt. (mil.)* a încartirui trupele (pentru iarnă).
sversatàggine *s.f.* stîngăcie; grosolănie.
sversàto *adj. (fam.)* stîngaci; grosolan.
svertàre *vt. (înv.)* a deşerta plasa (de peşti).
svèrza *s.f.* 1. aşchie de lemn. 2. aşchie (de fier etc.). 3. varietate de varză.
sverzàre *vt.* 1. a face aşchii, a aşchia. 2. a astupa (o crăpătură etc.) cu aşchii.
sverzìno[1] *s.m.* şfichi; sfîrc de bici.
sverzìno[2] *s.m. v.* verzino.
svesciàre *vt., vr. (fam.)* a-şi da drumul la gură, a spune totul.
svesciàre *vt., vr.* a (se) băşica.
svesciatùra *s.f.* băşicare.
svescióne *s.m. (fam.)* flecar, om care spune totul, toba mahalalei.
svestìre *vt., vr.* a (se) dezbrăca. *SIN. spogliare.*
svestìto I. *part. tr.* de la svestire. II. *adj.* dezbrăcat.
svettaménto *s.m. (rar) v.* svettatura.
svettàre I. *vt.* a reteza/a tăia vîrfurile (la o plantă). II. *vi. (a; despre un copac)* a-şi clătina vîrful (la bătaia vîntului).
svettatóio *s.m.* foarfece de tăiat vîrful crengilor/de tuns o plantă.
svettatùra *s.f.* retezare/tăiere a vîrfurilor (la un copac).
svévo *adj., s.m.* suab, (locuitor) din Suabia; *(ist.) gli Svevi* împăraţii germani din dinastia de Hohenstaufen.
svezzaménto *s.m.* 1. dezvăţ. 2. înţărcare.
svezzàre *vt.* 1. a dezvăţa; a dezobişnui. 2. a înţărca.
sviaménto *s.m.* 1. abatere din drum, deviere. 2. corupere; rătăcire morală. 3. deraiere (de tren).
sviàre I. *vt.* 1. a devia, a abate din/de la; ~ *un colpo* a devia o lovitură; ~ *un giovane dagli studi* a abate un tînăr de la învăţătură. 2. a îndepărta clienţii (unui magazin etc.). 3. *(fig.)* a corupe, a abate din drumul drept; *quella ragazza lo ha sviato* fata aia l-a corupt. II. *vi. (a)* 1. a devia; a se abate. 2. a greşi drumul. III. *vr.* 1. a se rătăci; a nu se mai întoarce. 2. *(înv.)* a nu lucra; a se distra.
sviàto I. *part. tr.* de la sviare. II. *adj.* rătăcit/abătut de la calea cea dreaptă.
svicolàre *vi. (e, a; fam.)* 1. a coti/a o lua repede pe o ulicioară. 2. a o lua la fugă, a o şterge.
svignàre *vi. (e), (mai ales) vr. (fam.)* a pleca repede, a o şterge; *se posso, me la svigno* dacă pot, o şterg; *se la svignò* o şterse englezeşte.
svigoriménto *s.m.* slăbire/pierdere a puterii, vlăguire.
svigorìre I. *vt.* a slăbi, a istovi, a vlăgui; ~ *l'autorità* a slăbi autoritatea. *SIN. infiacchire, sfibrare.* II. *vi. (e), vr.* a-şi pierde vigoarea/puterea.
svilimènto *s.m.* 1. coborîre/reducere de preţ. 2. *(fig.)* înjosire, decădere.
svilìre *vt.* 1. a reduce, a micşora; ~ *i prezzi* a micşora preţurile. 2. *(ec.)* a devaloriza; a deprecia (o marfă etc.). 3. *(fig.)* a degrada (un sentiment). 4. *(fig.)* a înjosi, a decădea.
svilaneggiaménto *s.m.* ocărîre; insultare.
svilaneggiàre *vt., vr.* a (se) ocărî; a (se) insulta.
sviluppaménto *s.m. (rar)* dezvoltare.
sviluppàre I. *vt.* 1. *(lit.)* a desface, a desfăşura; ~ *un gomitolo* a desface un ghem. 2. a deschide, a desface; ~ *un involto* a desface un pachet. 3. a expune, a trata; ~ *un argomento* a expune un subiect; ~ *una questione* a trata o chestiune/problemă. 4. a dezvolta; ~ *l'industria/il turismo* a dezvolta industria/turismul. 5. a declanşa, a da naştere; *la scintilla ha sviluppato un'esplosione* scînteia a declanşat o explozie. 6. a degaja, a emana; *questo terreno sviluppa gas* terenul acesta degajă gaze. 7. *(foto.)* a developa. 8. *(mat.)* a desfăşura; a rezolva. II. *vi. (a, e) vr.* a se dezvolta, a creşte; *l'insetto si è sviluppato completamente* insecta s-a dezvoltat complet; *la bambina ha sviluppato tardi* fetiţa s-a dezvoltat tîrziu. III. *vr.* 1. a se elibera, a se descurca, a se desface din; ~*-si da una stretta* a se elibera dintr-o strînsoare. 2. a se dezvolta; *in questi anni l'agricoltura si è notevolmente sviluppata* în aceşti ani agricultura s-a dezvoltat în mod deosebit/cu precădere. 3. a lua amploare; *si sta sviluppando l'epidemia* epidemia ia amploare. 4. a se degaja, a emana; *dal terreno si sviluppano gas* din teren emană/se degajă gaze.
sviluppàto I. *part. tr.* de la sviluppare. II. *adj.* dezvoltat; *un ragazzo ben* ~ un băiat bine dezvoltat; *(pol.)* ~ *armonicamente* multilateral dezvoltat.
sviluppatóre *s.m. (foto.)* revelator, developator.
sviluppo *s.m.* 1. dezvoltare; creştere; ~ *economico* dezvoltare economică; ~ *multilaterale della società* dezvoltare multilaterală a societăţii; ~ *distorto* dezvoltare inegală/nearmonioasă/neraţională; *essere in pieno* ~ a fi în plină creştere/dezvoltare. 2. desfăşurare; dezvoltare, relatare; tratare; expunere; *lo* ~ *di un racconto* expunere a unei povestiri; *bisogna dare* ~ *alla parte narrativa* trebuie dezvoltată partea narativă. 3. *(biol.)* dezvoltare; ~ *embrionale* dezvoltare embrionară; *lo* ~ *fisico e psichico* dezvoltarea fizică şi psihică; *l'età dello* ~ pubertatea. 4. *(foto.)* developare. 5. *(mat.)* desfăşurare. 6. *(muz.)* dezvoltare (a unei teme).
svimero *s.m.* trăsură (cu patru roţi).
svinàre *vi. (a)* a trage vinul.
svinatùra *s.f.* tragere a vinului.
svincolaménto *s.m.* 1. eliberare, desfacere, desprindere. 2. plata taxei vamale; scoatere din vamă.
svincolàre I. *vt.* 1. a desface, a elibera, a desprinde. 2. a elibera/a degaja de o promisiune/ipotecă/obligaţie; ~ *un terreno da un'ipoteca* a elibera un teren de o ipotecă. 3. a plăti taxa vamală; a scoate de la vamă. II. *vr.* a se elibera, a se desprinde, a se desface; *si svincolò dalla stretta e fuggì* s-a desprins din strînsoare şi a luat-o la goană.
svincolo *s.m.* 1. scoatere de la vamă; *procedere allo* ~ *delle merci* a întocmi formele de scoatere din vamă a mărfii. 2. *(despre o şosea)* racord; ~ *autostradale* racord de autostradă.
svìo *s.m. v.* sviamento.
sviolinàre *vt. (fam., glumeţ)* a linguşi; a măgulì.
sviolinàta *s.f.* linguşeală, linguşire.
sviolinatùra *s.f.* linguşire; măgulire.
svirare *vt. (mar.)* a întoarce forţat nava.

svìrgola *s.f. (pop.)* **1.** lovitură puternică. **2.** *(sport)* şut puternic.
svirgolàre *vt.* a izbi/a lovi cu violenţă putere; *(fotbal)* a atinge mîngea, a nu lovi în plin, a şterge mingea.
svisaménto *s.m.* **1.** *(glumeţ)* desfigurare, rănire a feţii. **2.** *(fig.)* alterare; denaturare.
svisàre *vt.* **1.** *(glumeţ)* a desfigura, a răni faţa; a poci. **2.** *(fig.)* a altera, a denatura.
svisceraménto *s.m.* **1.** spintecare; sfîşiere. **2.** dragoste profundă. **3.** pătrundere, analiză profundă.
svisceràre I. *vt.* **1.** a spinteca, a scoate măruntaiele. **2.** *(fig.)* a examina în amănunt, a pureca; ~ *un autore* a studia/a analiza în amănunţime un autor; ~ *una questione* a analiza în mod serios o chestiune. **II.** *vr.* a suferi pentru cineva, a iubi mult; ~*-si per qualcuno* a-şi da şi sufletul pentru cineva.
svisceratamènte *adv.* profund; cu o iubire profundă.
svisceratézza *s.f.* iubire profundă/extremă.
svisceràto I. *part. tr.* de la s v i s c e r a r e. **II.** *adj.* **1.** *(despre o dragoste, °o prietenie)* pasionat, profund, nesfîrşit; *amore* ~ dragoste profundă. **2.** nesincer; exagerat; *lodi* ~*-e* ridicare în slavă, laude exagerate.
svisceratóre, -trice *s.m.* şi *f. (lit.)* cercetător minuţios/în profunzime (al unui autor).
svista *s.f.* scăpare din vedere, nebăgare de seamă; inadvertenţă. *SIN. sbaglio.*
svitàbile *adj.* care se poate deşuruba.
svitaménto *s.m.* **1.** deşurubare. **2.** *(glumeţ)* retragere a unei invitaţii.
svitàre *vt.* **1.** a deşuruba. **2.** a retrage (o invitaţie).
svitàto I. *part. tr.* de la s v i t a r e. **II.** *adj.* **1.** deşurubat. **2.** *(glumeţ)* scrîntit, trăsnit, nebun, zănatic, zăpăcit; *è uno* ~ ! e un trăsnit!
svitatùra *s.f.* deşurubare.
sviticchiàre I. *vt.* a descurca; a degaja. **II.** *vr.* a se elibera/a se debarasa de ceva/cineva.
svivagnàre *vt.* a destrăma/a scoate marginea de la o ţesătură.
svivagnàto *adj.* destrămat, cu marginea scoasă; *(fig.) bocca* ~*-a* gură mare. **2.** *(înv.)* prost.
svizzàre I. *vt.* a dezvăţa de un viciu/de un năravi. **II.** *vr.* a-şi pierde viciul/năravul.
svizzero *adj., s.m.* **1.** elveţian. **2.** *(ist.)* soldat mercenar. **3.** *(bis.)* soldat în serviciul papei. **4.** portar galonat.
svocìato *adj.* fără glas; cu glas slab.
svociferàre *vi. (a)* a vocifera; a face gălăgie mare.
svogliaménto *s.m.* **1.** dezgustare. **2.** dezgust, aversiune; indiferenţă
svogliàre I. *vt.* a dezgusta; a face să piardă pofta. **II.** *vr.* a pierde pofta; a se dezgusta; ~*-si di tutto* a nu avea chef de nimic.
svogliatàggine *s.f.* dezgustare; blazare/apatie generală.
svogliataménte *adv.* **1.** fără poftă/chef, în silă; *mangiare* ~ a mînca în silă/fără poftă; *lavorare* ~ a lucra fără chef. **2.** cu nonşalanţă/nepăsare, leneş.
svogliatézza *s.f.* dezgust; apatie, indiferenţă; indolenţă; lipsă de chef.
svogliàto I. *part. tr.* de la s v o g l i a r e. **II.** *adj.* **1.** dezgust; fără poftă de mîncare. **2.** apatic, nepăsător, indiferent.
svogliatùra *s.f.* **1.** dezgust. **2.** mîncare/lucru care dezgustă/face silă.
svolacchiàre *vi. (a)* a zbura ici şi colo, a zbura puţin.
svolàre *vi. (a)* a zbura de undeva, a pleca în zbor.
svolazzaménto *s.m.* fluturare, fîlfîire.
svolazzànte *adj.* **1.** care zboară încet/planînd/fîlfîind. **2.** fluturînd, fîlfîind.
svolazzàre *vi. (a)* **1.** a zbura încet, ici şi colo, dînd din aripi. **2.** a flutura, a fîlfîi.
svolazzìo *s.m. (fam.)* zbor, fîlfîit continuu.
svolàzzo *s.m.* **1.** zbor de colo-colo. **2.** parafă (la iscălitură). **3.** *(la pl.)* volane/podoabe de prisos; *(fig.)* floricele de stil.
svolére *vt. (rar)* a nu voi, a respinge.
svòlgere I. *vt.* **1.** a întinde, a desface, a desfăşura; a deschide; ~ *una pezza di stoffa* a întinde o bucată de stofă; ~ *un involto/un pacco* a desface un pachet; ~ *un gomitolo* a desfăşura un ghem; *(rar)* ~ *un libro* a răsfoi o carte. **2.** a desfăşura, a îndeplini; ~ *un'attività/un lavoro* a desfăşura o activitate/ o muncă; ~ *un programma* a desfăşura un program; ~ *un piano di lavoro* a îndeplini un plan de lucru. **3.** *(fig.)* a dezvolta, a trata, a expune pe larg/în amănunt; ~ *un tema* a dezvolta o temă. **4.** a face să renunţe/să se răzgîndească; ~ *qualcuno da una decisione* a face pe cineva să renunţe la o hotărîre. **II** *vt.* **1.** a se elibera, a ieşi; ~*-si da un impaccio* a ieşi dintr-o încurcătură. **2.** a se desface, a se desfăşura; *il filo si svolge dal rocchetto* aţa se desfăşoară de pe mosorel; *una splendida vista si svolge sotto di noi* o splendidă panoramă se aşterne la picioarele noastre. **3.** a se desfăşura, a avea loc, se întîmpla; *l'azione si svolge a Londra* acţiunea se petrece la Londra; *il traffico si svolge con regolarità* traficul se desfăşoară normal; *come si sono svolti i fatti?* cum s-au desfăşurat lucrurile?
svolgiménto *s.m.* **1.** desfăşurare. **2.** dezvoltare, tratare.
svòlta *s.f.* **1.** cotitură/curbă la o şosea; ~ *a destra* curbă la dreapta. **2.** *(fig.)* întorsătură, cotitură; moment crucial; *una* ~ *nella storia della scienza* o cotitură în istoria ştiinţei; *essere a una* ~ *nella propria vita* a fi la un moment crucial al vieţii sale.
svoltaménto *s.m. (rar)* cotire.
svoltàre I. *vt.* a desface, a desfăşura (ceea ce este înfăşurat) ~ *l'involto* a desface pachetul; ~ *un rotolo di panno* a desfăşura un sul de postav. **II.** *vi. (a)* a da colţul, a coti, a vira.
svoltàta *s.f.* **1.** cotire, viraj. **2.** cotitură.
svoltatùra *s.f.* desfacere, desfăşurare; despachetat.
svòlto I. *part. tr.* de la s v o l g e r e. **II.** *adj.* tratat, dezvoltat; *un tema* ~ **a)** o temă tratată; **b)** o compunere (gata redactată) asupra unei teme. **III.** *s.m.* cotitură, curbă.
svoltolaménto *s.m.* **1.** învîrtire; rostogolire. **2.** desfacere a unui pachet/a unei legături.
svoltolàre I. *vt.* **1.** a rostogoli; a învîrti; a răsuci. **2.** a desface (un pachet etc.). **II.** *vr.* **1.** a se rostogoli; a se tăvăli. **2.** a se da de-a berbeleacul, a se da peste cap.
svoltolóne *s.m. (pop.)* dare/dat peste cap/de-a berbeleacul; rostogolire.
svòlvere *vt., vr. (lit., poetic)* v. s v o l g e r e.
svotàre *vt. v.* s v u o t a r e.
svuotaménto *s.m.* golire.
svuotàre *vt.* **1.** a goli pînă la fund; *ha svuotato il bicchiere tutto d'un fiato* a golit paharul dintr-o înghiţitură; ~ *le tasche a qualcuno* a goli buzunarul cuiva. **2.** *(fig.)* a fi gol, a goli (de conţinut); ~ *una frase di sentimento* a goli o frază de sentiment.
symposium *s.m. invar.* simpozion.

T

t, *(ti) s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* t.
ta' *pron., adj. (înv.) v.* t a l e.
tabaccàio, -àia *s.m.* şi *f.* tutungiu; *carta da vendere al* ~ hîrtie fără valoare.
tabaccàre *vi. (a)* **1.** a priza/a trage des tabac. **2.** a avea halucinaţii; a confunda.
tabaccàto *adj.* de culoarea tabacului.
tabaccheria *s.f.* tutungerie, debit de tutun.
tabacchicoltóre *s.m.* cultivator de tutun.
tabacchicoltùra *s.f.* cultura tutunului.
tabacchièra *s.f.* tabacheră.
tabacchificio *s.m.* fabrică de tutun.
tabacchino *s.m.* **1.** muncitor la o fabrică de ţigări. **2.** *(dial.)* tutungiu.
tabàcco, -àcchi, *s.m., adj. (bot.)* tutun *(Nicotiana tabacum)*; *~da naso* tabac de prizat; *~da pipa* tutun de pipă; *color* ~ culoarea tutunului.
tabaccóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care prizează mult. **2.** *(rar)* fumător.
tabaccóso *adj.* **1.** murdar de tutun. **2.** care miroase a tutun.
tabacchìsmo *s.f. invar. (med.)* tabagism, intoxicaţie tabagică.
tabagismo *s.m. (med.)* tabagism.
tabàno *adj. (înv.)* răutăcios; *lingua ~-a* limbă ascuţită.
tabàrro *s.m.* **1.** manta, palton bărbătesc (rustic). **2.** pelerină.
tàbe *s.f.* **1.** *(med.)* tabes; *~spinale* tabes la şira spinării. **2.** *(rar)* putreziciune; putregai.
tabèlla *s.f.* **1.** placă, plăcuţă, tăbliţă; *la ~ col nome della via* tăbliţă cu numele străzii. **2.** tabel, tablou, listă, tabelă; *la ~ dei prezzi* lista preţurilor; *la ~ oraria* orar. **3.** huruitoare; *(fig.) suonare le ~-e dietro qualcuno* a rîde de cineva pe la spate. **4.** *(fig.)* bîrfitor; limbă ascuţită. **5.** *(bis., înv.)* placă/tăbliţă votivă (pictată). **6.** *(tehn.)* tablou indicator.
tabellàrio *s.m.* **1.** *(ant.)* curier, purtător de scrisori. **2.** *(tehn.)* tablou grafic.
tabellionàto *s.m. (jur.)* **1.** profesiune/birou de notar; notariat. **2.** viză pe un act de notariat (cu iniţiala notarului).
tabellióne *s.m.* **1.** *(glumeţ)* notar. **2.** *(ant.)* notar (la romani).
tabellóne *s.m.* **1.** afişier, avizier. **2.** *(baschet)* panou.
tabernàcolo *s.m.* **1.** *(bis.)* tabernacol. **2.** *(bis.)* artofor. **3.** *(bis.)* baldachin (peste altarul principal). **4.** sanctuar. **5.** chilie, lăcaş; *~ dell'anima* corp uman. **6.** *(înv.)* cort; pavilion; perdea; *festa dei ~-i* sărbătoarea cuştilor (la evrei); *il ~della convenenza* cortul adunării *(biblic)*.
tabèscere *vi. (e; înv.)* a slăbi; a fi bolnav.
tabètico, -ici, *adj., s.m. (med.)* tabetic.
tabì *s.m. invar. (înv.)* ţesătură în unde, moar.
tàbico, tàbici, *adj. (med.)* tabetic; *crisi~-a* criză de tabes.
tàbido *adj. (lit.)* **1.** bolnav de tabes. **2.** şubred, bolnav, ruinat.
tablìno *s.m. (ant.)* odaie de primire/de studiu (la romani).
tablòide *s.m.* tabletă, comprimat, pastilă.
tabù, tàbu *s.m.* tabu; *argomento* ~ subiect tabu.
tabulatóre *s.m. (tehn.)* tabulator (la maşina de scris).
tabulatrice *s.f. (tehn.)* tabulatoare.
tàcca, tàcche *s.f.* **1.** crestătură; tăietură; zimţ la o roată; *su questo coltello ci sono due ~-che* la cuţitul ăsta sînt două crestături; *~ della freccia* crestătură în care se potriveşte coarda arcului; *~-che della stradera* crestături pe braţul balanţei; *~ ~* **a)** cum se poate, cum dă Dumnezeu; **b)** pas cu pas; *SIN. intaglio.* **2.** răboj; *~-che di contrassegno* crestături pe răboj. **3.** statură; *della stessa* ~ de aceeaşi statură. **4.** *(fig.)* calitate, valoare; *sono tutti della medesima* ~ sînt toţi de-o teapă. **5.** pătură socială, stare. **6.** *(înv.)* pată pe piele. **7.** *(fig.)* defect, tară, viciu.
taccagnerìa *s.f.* calicie, zgîrcenie meschină. *SIN. avarizia.*
taccàgno *adj.* calic, avar, zgîrcit; meschin. *SIN. avaro, spilorcio, tirchio.*
taccàre *vt. (înv.)* **1.** a cresta, a face crestături. **2.** a însemna cu crestături; **a trece** pe răboj.
taccàta *s.f. (mar.)* tacadă, tacar.
taccheggiàre I. *vt. (tipogr.)* a înălţa cu o bucăţică de hîrtie suprafaţa foii care îmbracă cilindrul maşinii de tras (acolo unde tiparul iese slab). **II.** *vi. (a)* **1.** a bocăni (cu tocurile). **2. a fura** de la tarabe.
taccheggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* hoţ de la tarabe.
tacchèggio *s.m.* furt de mărfuri la tarabe.
tàcchete *interj.* poc! buf!
tacchettàre *vi. (a)* a bocăni cu tocurile.
tacchettìo *s.m.* pîrîit (de mitraliere, de puşti).
tacchétto *s.m.* **1.** *(dim.)* toculeţ. **2.** *(text.)* dispozitiv la războiul mecanic (care transmite mişcarea suveicii). **3.** *(fotbal)* crampon. **4.** *(auto.)* tachet.
tacchina *s.f.* curcă; *(fig.)* **cervello di** ~ minte de găină, creier de gîscă.
tacchino *s.m.* curcan *(Meleagris gallopavo)*.
tacchinòtto *s.m.* curcan tînăr, curcănel.
tàccia, *tàcce, s.f.* **1.** imputare; mustrare, reproş. **2.** faimă, reputaţie; *~ di bugiardo* faimă de mincinos. **3.** acuzaţie; *~ di furto* acuzaţie de furt.
taccialòlo *s.m.* lucrător angajat cu bucata.
tacciàre *vt.* a acuza, a învinovăţi; *~ di negligenza* a acuza de neglijenţă; *~ di bugiardo* a taxa/a socoti/a trece drept mincinos.
tàccio *s.m. (înv., tosc., în expr.) fare/dare un* ~ **a)** a se înţelege la o socoteală totală; **b)** a face o tranzacţie/o învoială.
tàcco, tàcchi, *s.m.* **1.** toc de pantof; *~ alto* toc înalt; *~ a spillo* toc cui; *alzare/battere il ~* a o lua la goană/la sănătoasa; *stare al ~ di uno* a fi pe urmele cuiva, a urmări. **2.** pană/bucăţică de lemn (sub piciorul mesei/la roata maşinii etc.). **3.** *(mar., la pl.) ~-chi di chiglia* tacadă de chilă. **4.** *(tipogr.)* bucăţică de hîrtie subţire cu care se înalţă suprafaţa foii care îmbracă cilindrul maşinii de tras (acolo unde tiparul iese slab). **5.** *(înv.)* curcan
tàccola[1] *s.f. (ornit.)* ciocă *(Corvus monedula)*.
tàccola[2] *s.f.* **1.** fleac, flecuşteţ. **2.** defect, viciu mic. **3.** pată mică. **4.** *(înv.)* joc; petrecere.
taccolàre *vi. (a)* **a** trăncăni, a flecări.

taccolàta *s.f.* **1.** fleac. **2.** vorbărie, trăncăneală.
tàccolo *s.m. (fam.)* **1.** datorie mică. **2.** *(la pl.)* şicană; încurcătură.
tacconàre *vt.* **1.** a pune/a aplica petece, a petici. *SIN. rattoppare.* **2.** a coase rama la talpă.
taccóne *s.m.* **1.** *(augm.)* toc mare de pantofi. **2.** petec la talpa pantofului. **3.** *(fig.)* umplutură (în vers).
taccuino *s.m.* **1.** blocnotes, carneţel; *non è del mio* ~ nu-mi place. **2.** *(înv.)* almanah.
tacére[1] **I.** *vi. (a), vr.* **1.** a tăcea, a nu vorbi; ~ *per vergogna/timore* a tăcea de ruşine/teamă; ~ *di qualcosa* a nu vorbi despre ceva. **2.** a tăcea, a nu relata, a nu spune nimic; *sull'incidente, il giornale tace* despre incident, ziarul nu suflă un cuvînt; *su questo punto la legge tace* asupra acestui punct legea nu menţionează nimic. **3.** a înceta de a mai vorbi, a tăcea; *detto ciò, tacque* spunînd acestea, a tăcut; *fatelo* ~ făceţi-l/spuneţi-i să tacă; *taci!, tacete!* taci!, tăceţi! **4.** a tăcea, a suporta pe tăcute, a nu reacţiona; *abbiamo taciuto troppo* am tăcut prea mult; *mettere a* ~ *uno scandalo* a înăbuşi un scandal; *mettere a* ~ *uno* a obliga pe cineva să tacă. **5.** a nu mai face zgomot; a înceta funcţionarea; *far* ~ *l'artiglieria nemica* a reduce la tăcere artileria duşmanului; *i cannoni tacciono* tunurile tac. **6.** a fi scufundat în tăcere; *la notte tace* noaptea este numai tăcere. **II.** *vt.* **1.** a trece sub tăcere, a omite, a nu menţiona, a ascunde; ~ *la verità* a trece adevărul sub tăcere; ~ *una colpa* a ascunde o vinovăţie; *lui tace di Angelica* el omite să vorbească de Angelica; ~ *una parola/una frase* a omite un cuvînt/o frază. *SIN. nascondere.* **2.** a subînţelege; *il soggetto è taciuto* subiectul este subînţeles.
tacére[2] *s.m.* tăcere; linişte; *il* ~ *lo ha salvato* faptul că a tăcut l-a salvat; *mettere in* ~ a face să nu se mai vorbească despre ceva, a muşamaliza; *(prov.) un bel* ~ *non fu mai scritto* tăcerea e de aur.
tacheògrafo *s.m.* tahigraf.
tacheometrìa *s.f.* taheometrie, tahimetrie.
tacheòmetro *s.m (geol.)* taheometru, tahimetru.
tachicardìa *s.f.* tahicardie.
tachigrafìa *s.f.* stenografie, tahigrafie.
tachìmetro *s.m.* tahometru, vitezometru, indicator de viteză. *SIN. contagiri, contachilometri.*
tacitaménte *adv.* **1.** tăcut, în tăcere. **2.** în mod tacit.
tacitaménto *s.m.* reducere la tăcere.
tacitàre *vt.* a reduce la tăcere, a închide gura; ~ *i creditori* a închide gura creditorilor (plătindu-le parţial).
tacitazióne *s.f.* **1.** achitare parţială a unei datorii; aranjament/tranzacţie cu un creditor. **2.** *(tehn.)* încetare/reducere la tăcere a unei alarme.
taciteggiàre *vi. (a)* a fi concis/laconic; a imita stilul lui Tacit.
tacitiàno *adj. (lit.)* laconic, concis (ca stilul lui Tacit).
tàcito *adj.* **1.** tăcut; liniştit; *passo* ~ pas tăcut. **2.** tacit, ascuns, subînţeles; *un* ~ *rimprovero* un reproş subînţeles.
taciturnaménte *adv.* în mod taciturn/tăcut.
taciturnità *s.f.* **1.** tăcere; însuşirea de a fi tăcut/taciturn. **2.** *(înv.)* muţenie. **3.** *(muz., înv.)* pauză.
tacitùrno *adj.* taciturn, tăcut. *SIN. silenzioso.*
taddèo *s.m.* prostănac, nătîng, nărod.
tafanàre I. *vt.* **1.** a înţepa (ca tăunii). **2.** *(fig.)* a împunge cu vorba. **II.** *vi. (a)* a scotoci, a cotrobăi peste tot.
tafanàrio, -àri, *s.m. (pop.)* şezut, dos.
tafàno *s.m.* **1.** *(entom.)* tăun *(Tabanus bovinus); all'alba dei* ~*-i/l'ora dei* ~*-i* tîrziu pe la amiază. **2.** om supărător.
tàffe *interj. v.* taffete.
tafferia *s.f.* **1.** taler/fund de lemn pentru mămăligă. **2.** tavă.
tafferùglio *s.m.* **1.** încăierare, învălmăşeală. *SIN. baruffa, tumulto.* **2.** *(înv.)* petrecere, chef.
tàffete *interj.* pleosc!, dintr-o dată!
taffettà *s.m.* **1.** tafta; *aver lo stomaco di* ~ a avea stomac delicat. **2.** *(med.)* plasture.
taffettàno *s.m. (rar, înv.) v.* taffettà.
taffiàre *vt. (înv.)* a mînca bine.
tafóne *s.m.* cavernă, peşteră, grotă.
tàglia *s.f.* **1.** *(înv.)* tăiere, tăiat; ucidere. **2.** răboj, crestătură; ~ *di contrassegno* crestătură de răboj. **3.** *(înv.) a* ~ pe credit. **4.** talie, statură; *di mezza* ~ de talie mijlocie; *un cappotto di* ~ *46* un palton talia/numărul 46. **5.** *(înv.)* uniformă. **6.** preţ de răscumpărare. **7.** premiu, recompensă (pe capul cuiva); *mettere una* ~ *su qualcuno* a pune recompensă pe capul cuiva. **8.** *(mec.)* muflă, palan. *SIN. paranco.*
tagliàbile *adj.* **1.** care poate fi tăiat. **2.** *(ist.)* care poate fi impus (la impozite, biruri).
tagliabórse *s.m. invar.* pungaş de buzunare.
tagliabòschi *s.m. invar.* pădurar.
tagliascantóni *s.m. invar. (înv.)* **1.** soldăţoi. **2.** fanfaron.
tagliacàrte *s.m. invar.* cuţit de tăiat pagini, coup papier.
tagliàcqua *s.m. (constr.)* avambec.
tagliafèrro *s.m.* daltă/dăltiţă de oţel (pentru tăiat fierul).
tagliafuòco *s.m.* dispozitiv de apărare contra incendiilor.
taglialégno *s.m. invar.* tăietor de lemne.
taglialégne *s.m. invar. v.* taglialegna.
tagliamàre *s.m. invar. (mar.)* etravă.
tagliaménto *s.m.* **1.** tăiere. **2.** *(înv.)*, măcel; ucidere.
tagliàndo, -àndi, *s.m.* **1.** bon. **2.** cupon.
tagliapésce *s.m.* cuţit de tăiat peşte.
tagliapiètre *s.m. invar.* cioplitor în piatră; lucrător în marmură.
tagliàre I. *vt.* **1.** a tăia; ~ *qualcosa con il coltello* a tăia ceva cu cuţitul; ~ *la carne* a tăia carnea; ~ *un panno con le forbici* a tăia o stofă/pînză cu foarfecele; *(fig.) una nebbia da* ~ *col coltello* o ceaţă s-o tai cu cuţitul. **2.** a tăia, a fi ascuţit; *una lama che taglia* o lamă care taie; ~ *come un rasoio* a tăia ca briciul. **3.** a tăia dintr-un întreg; *mi tagli una fetta di dolce?* îmi tai o felie de prăjitură?; ~ *un bosco* a tăia o pădure; ~ *un vino* a tăia un vin, a-l amesteca (pentru buchet); ~ *le carte* a tăia cărţile (de joc); *(fig.)* ~ *fuori* a izola. **4.** a tăia, a scurta; ~*-si le unghie* a-şi tăia unghiile; *farsi* ~ *i capelli dal parrucchiere* a-şi tăia părul la coafor; ~ *un ramo* a tăia o creangă; ~ *l'erba con la falce* a cosi iarba; ~ *una gamba* a tăia/a amputa un picior; *(fig.)* ~ *le gambe a qualcuno* a face inofensiv pe cineva; *(fig.)* ~ *i panni addosso a uno* a forfeca pe cineva, a-l bîrfi pe la spate; ~ *la testa al toro* a prinde taurul de coarne. **5.** *(rar, fig.)* a trunchia, a reteza; ~ *a mezzo il discorso* a întrerupe discuţia la jumătate; ~ *di netto* a tăia/a reteza vorba, a i-o tăia scurt; *(înv.)* ~ *una sentenza* a respinge o sentinţă; *(fig.)* ~ *corto* a reteza/a-i lua vorba; *taglia!* termină! *SIN. finiscila, smettila,* **6.** a separa, a tăia; ~ *in due* a tăia în două; ~ *in diagonale* a tăia în verif/pieziş; ~ *in drittofilo* a tăia pe fir; ~ *in tralice* a tăia cu pisc/strîmb ~ *per il lungo* a tăia pe lung; ~ *per il largo* a tăia pe lat; ~ *a pezzi* a tăia în bucăţele/bucăţi; ~ *la carta a strisce/a quadretti/a stelline* a tăia hîrtia în fîşii/pătrăţele/steluţe; *(fig.)* ~ *la corda* a o

şterge; *(fig.)* *~i ponti* a rupe orice relaţie; *~ il traguardo* **a)** *(sport)* a ajunge primul la linia de sosire; **b)** *(fig.)* a izbîndi, a reuşi. **7.** a construi, a face; *~ una finestra/una porta* a face o fereastră/o uşă; *~ la montagna* a tăia muntele; *(sport)* *~ la palla* a tăia mingea. **8.** a se tăia; *~-si al dito* a se tăia la deget; *~-si la gola con il rasoio* a se tăia cu briciul la gît; *(fig.)* *~-si la gola* a-şi tăia gîtul, a se sinucide; *(fig.)* *un freddo che taglia la faccia* un ger de-ţi taie faţa; *(fig.)* *una lingua che taglia* o limbă tăioasă foc/ascuţită rău; *vino che taglia le gambe* vin ce-ţi taie picioarele/foarte tare. **9.** a scurta, a condensa, a tăia, a reduce; *~ un articolo/uno scritto* a tăia/a reduce dintr-un articol/scriere; *~ la scena di una commedia* a tăia scena unei piese; *~ una sequenza cinematografica* a tăia o secvenţă a unui film. **10.** a împiedica, a tăia, a bara; *~ le comunicazioni/la ritirata* a tăia comunicaţiile/retragerea; *~ l'acqua* a tăia/a-i fi oprită apa. **11.** a traversa, a se intersecta; *una strada che taglia un'altra* un drum care se încrucişează cu altul; (şi *fig.*) *~ la strada a qualcuno* a tăia/a bara calea cuiva, a pune piedici; *~ il ritorno* a împiedica întoarcerea. **12.** a tăia/a scurta drumul; *~ il paese per le scorciatoie* a tăia pe scurtături drumul spre sat; *(auto.)* *~ la curva* a lua strîns virajul. **13.** a croi, a tăia; *~ un vestito* a tăia/a croi o haină; *taglia come cuce* taie/lucrează prost; *(fig.)* *taglia e cuce* bîrfeşte/foarfecă pe cineva. **II.** *vi.* *(a)* a tăia drumul, a-l scurta; *tagliamo per i campi* s-o tăiem peste cîmp; *~ diritto* a o lua drept/direct. **III.** *vr.* a se rupe, a se tăia; *il vestito si è tagliato in più punti* rochia s-a tăiat în mai multe locuri; *è una stoffa che si taglia difficilmente* e o stofă care nu se taie aşa uşor.

tagliaréte *s.m. invar. (mar.)* ferăstrău fixat la prora submarinului.

tagliarieòtte *s.m. (depr.)* lăudăros, fanfaron.

tagliasìgari *s.m.* foarfece de tăiat vîrful ţigărilor.

tagliàta *s.f.* **1.** tăiere; tăietură; tăiat; *farsi dare una ~ ai capelli* a-şi potrivi/a-şi tăia părul. **2.** seceriş. **3.** cosit. **4.** cules de vii. **5.** *(mil.)* tăiere de copaci. **6.** săpare de gropi. **7.** fanfaronadă, lăudăroşenie; bravadă. **8.** *(înv.)* ucidere. **9.** *(înv.)* adăpost/obstacol din ramuri. **10.** mişcare (la scrimă).

tagliatèlle *s.f. pl.* tăiţei.

tagliatèlli *s.m. pl. v.* tagliatelle.

tagliatìni *s.m. v.* taglierini.

tagliàto I. *part. tr.* de la tagliare. **II.** *adj.* **1.** tăiat, croit; *vestito ~ a suo dosso* haină bine făcută/cu turnată; *roccia ~-a a picco* stîncă dreptă şi ascuţită; *(fig.)* *~ fuori* izolat; *(fig.)* *si vede che c'era ~* se vede că era potrivit pentru aceasta. **2.** prescurtat, tăiat, eliminat; *edizione molto ~-a* ediţie (foarte) prescurtată; *quante sono le scene ~-e?* cîte scene sînt scoase/tăiate? **3.** făcut, format; *ben ~* bine făcut; *uomo ~ all'antica* om/persoană de modă veche; *~ alla buona* simplu, fără pretenţii; *~ con l'accetta* făcut din topor/grosolan; *essere ~ per qualchecosa* a fi făcut pentru ceva. **4.** *(herald.)* (scut tăiat) în diagonală. **5.** *(înv.)* castrat.

tagliatóre, -trice, -tóra *s.m.* şi *f.* **1.** tăietor, persoană care taie. **2.** croitor, specialist în croit. **3.** măcelar, parlagiu. **4.** *(rar)* prosector, persoană care face disecţii. **5.** cel care taie cărţile (la joc).

tagliatrice *s.f. (mec.)* **1.** maşină de debitat/de retezat. **2.** naveză. *SIN. troncatrice.*

tagliatùra *s.f.* **1.** tăiere. **2.** tăietură. **3.** intersecţie. **4.** timpul în care se face secerişul/se taie pădurile etc.; seceriş. **5.** *(la pl.)* cupon (de stofă); sold.

tagliavènto *s.m. invar. (mil.)* ogivă.

taglieggiàre *vt.* **1.** a pune biruri (într-o ţară cucerită); a impune. **2.** a cere preţ de răscumpărare (pentru prizonieri).

taglieggiatóre *s.m.* persoană care pretinde un preţ de răscumpărare.

tagliènte I. *adj.* tăios; *(fig.)* *lingua ~* limbă ascuţită. **II.** *s.m.* **1.** tăiş. **2.** *(mine)* floare de sfredel.

taglière *s.m.* **1.** tocător; fund de tăiat/de tocat (carnea). **2.** *(înv.)* taler/farfurie de lemn; *stare a ~ con alcuno* a mînca din aceeaşi farfurie/din acelaşi blid. **3.** *(arhit.)* abac (la coloană).

taglierìa *s.f.* atelier pentru tăierea/şlefuirea diamantelor.

taglierìna *s.f.* **1.** *(mec.)* maşină de tăiat metal. *SIN. trancia.* **2.** polizor de şi[illegible] lentile. **3.** dispozitiv de tăiat fotografiile. **4.** n[illegible] de tăiat hîrtie.

taglierìni *s.m. pl.* tăiţei; *(fig.,* *i fatti in casa* lucruri făcute/aranjate în familie.

tagliètto *s.m. (tipogr.)* unealtă/cuţitaş de tăiat margini etc.

tàglio *s.m.* **1.** tăiere, tăiat, tăietură (acţiunea); *il ~ di un metallo/dei boschi* tăierea unui metal/pădurilor; *~ dei capelli* tăierea/tunderea părului; *~ di un arto* amputarea unui membru; *~ della testa* decapitare; *~ dell'erba/del fieno* cositul ierbii/fînului; *~ dei vini* tăiatul/amestecarea vinurilor, cupaj; *strumenti da ~* instrumente de tăiat/tăioase. **2.** deschidere/tăiere/construire a unui drum/canal etc.; *il ~ dell'Istmo di Suez* tăierea Canalului de Suez; *il ~ della strada carrozzabile* construirea drumului carosabil. **3.** *(fig.)* tăiere, cenzurare; *un ~ ingiustificato della censura* o tăiere nejustificată a cenzurei; *(fig.)* *dare un ~* a întrerupe brusc (o cuvîntare, relaţiile etc.) **4.** tăietură, despicătură; *nella giacca c'è un ~ rettangolare* în sacou este o tăietură dreptunghiulară; *farsi un ~ al dito* a se tăia la deget. **5.** tăietură (ca aspect, semn); *un ~ irregolare/netto* o tăietură neregulată/dreaptă; *banco pieno di ~-i* tejghea plină de tăieturi. **6.** croi, croială, linie; *scuola di ~* şcoală de croitorie; *vestito di ~ sportivo* haină în croială/linie sportivă; *~ elegante* croială elegantă; *dello stesso ~* de aceeaşi talie; *(fig.)* *gente di quel ~* lume de soiul ăla. **7.** stil; *un tavolo di ~ classico* o masă în stil clasic. **8.** bucată tăiată; *un bel ~ di carne* o frumoasă bucată de carne; *un ~ da brodo* o bucată de carne pentru supă; *un ~ di seta* o bucată de mătase; *un ~ di 3 metri* (o bucată de) 3 metri de stofă; *~ d'abito* stofă pentru un costum de haine. **9.** tăiş; *coltello a ~ vivo/acuto* cuţit bine ascuţit; *perdere il ~* a se toci; *rifare il ~* a ascuţi; *a doppio ~* cu două tăişuri. **10.** margine, muchie; *il ~ della tavola* muchia mesei; *per ~* vertical. **11.** format, dimensiune, măsură; *marmi dello stesso ~* marmură de aceeaşi formă; *banconota di piccolo ~* bancnotă de valoare mică. **12.** *(med.)* incizie; *~ cesareo* cezariană. **13.** *(fig.)* ocazie, prilej; *venire/cadere a ~* a veni/a pica la ţanc. **14.** *(înv.)* măcel, ucidere. **15.** *(înv.)* felie de fruct. **16.** *(mec.)* tăiere, decupare; danturare; *~ dolce* dinţare fină (la pilă); *~ in aria* curse în gol, avans în aer; *velocità di ~* viteză de aşchiere.

tagliòla *s.f.* **1.** cursă/capcană de şoareci/vînat. **2.** *(fig.)* cursă; (şi *fig.*) *cadere nella ~* a cădea în cursă.

tagliòlo *s.m.* **1.** felie/bucăţică de carne. **2.** daltă (pentru metale).

taglióne *s.m.* talion; pedeapsă; *legge del ~* legea talionului.

tagliuòla *s.f. v.* t a g l i o l a.
tagliuòlo *s.m. v.* t a g l i o l o.
tagliuzzaménto *s.m.* **1.** tocare. **2.** tăiere mărunţă. **3.** ciopîrţire.
tagliuzzàre *vt.* **1.** a toca. **2.** a tăia mărunt; ~ *un foglio di carta* a tăia în bucăţele o foaie de hîrtie. **3.** a ciopîrţi.
taguàn *s.m. invar. (zool.)* taguan, veveriţă-zburătoare *(Petaurista petaurista)*.
tahitiàno *adj., s.m. v.* t a i t i a n o.
tàide *s.f. (înv.)* femeiuşcă.
talèr *s.m.* taior.
tàiga *s.f.* taigă.
tailandése *adj., s.m.* tailandez, (locuitor) din Tailanda.
tailleur *s.m.* taior.
taitiàno *adj., s.m.* (locuitor) din Tahiti.
tal *adj. v.* t a l e **(I)**.
talabalàcco *s.m. (înv., ist.)* tamburină, un fel de tobă arabă.
talacimànno *s.m. (înv.)* muezin.
tal'altro, talaltro, *pron. nehot.* un (oarecare) altul; *taluno vuole questo,* ~ *quello* unul vrea una, altul alta; *talvolta mi avvisa,* ~*-a no* uneori mă înştiinţează, alteori nu.
tàlamo *s.m.* **1.** pat nupţial; pat conjugal. **2.** cameră nupţială. **3.** *(înv.)* tron. **4.** *(bot.)* receptacul. **5.** *(dial.)* catafalc.
talàre *adj. (despre o haină)* lung pînă la pămînt; *veste* ~ haină preoţească.
talassòcrate *s.m.* domn/stăpîn al mării.
talassocrazìa *s.f.* putere maritimă.
talassoterapìa *s.f.* talazoterapie.
talché *conj.* aşa încît; încît.
tàlco, *tàlchi, s.m.* talc; *(bot.)* ~ *celeste* nu-mă-uita *(Myosotis)*.
talcóso *adj.* de natura talcului.
tàle I. *adj.* **1.** astfel, asemenea; *approfittare di* ~ *situazione* a profita de o astfel de situaţie; ~*-i discorsi* asemenea vorbe; ~*-i erano i tempi* astfel erau vremurile; ~*-i cose* asemenea lucruri; ~ *da* în stare să/de a, capabil; *a* ~ *punto* în aşa măsură; *siamo giunti a* ~ *che* am ajuns acolo încît; ~ *e quale* aidoma, exact aşa. **2.** atît (de mare); *il freddo era* ~ *che si gelava* frigul era atît de mare încît îngheţai; *un* ~ *spavento che ancora tremo* o asemenea spaimă încît mai tremur şi acum; *fu una* ~ *confusione* a fost un asemenea balamuc/o atît de mare hărmălaie. **3.** aşa, astfel; *con* ~ *precedente,* ~*-i scuse* cu astfel de precedente, astfel de scuze; *(în expr.)* ~ *abate,* ~*-i monaci;* ~*il padre,* ~ *il figlio* cum e turcul şi pistolul. **4.** acesta, acela; *con* ~*-i parole mi ha congedato* cu aceste cuvinte m-a lăsat să plec; *quando avvenne* ~ *fatto, io ero ragazzo* cînd s-a întîmplat acel eveniment, eu eram copil. **5.** cutare, oarecare; *la* ~ *signora* cutare doamnă; *la* ~ *cosa* cutare lucru; *un* ~ *personaggio influente* un oarecare personaj influent; *(fam.) un tal quale* un oarecare; *ho una tal quale pigrizia addosso* mi-e oarecum lene; *vieni il giorno* ~ *all'ora* ~ vino în ziua cutare la ora cutare; *c'è quella tal persona* este persoana aceea; *voglio definire questa tal questione* vreau să rezolv chestiunea asta. **II.** *pron. nehot. s.m.* acela, ăla; *io sono il* ~*, gli dissi* eu sînt persoana aceea/ăla, i-am spus eu; *è tornato quel* ~ *di ieri* s-a întors persoana aceea/acela de ieri; *quella* ~ *continua a telefonare* (cucoana) aia continuă să telefoneze; *il tal dei* ~*-i, la tal dei* ~*-i* cutare, cutărică; *l'ho saputo dal tal dei* ~*-i* am aflat-o de la cutare. **III.** *adv. (în expr.)* ~ *sia di voi/lui* cu atît mai rău pentru voi/pentru e.
tàlea, talèa *s.f.* butaş.
talèd *s.m. (bis.)* şal alb (la rugăciune).
taléggio *s.m.* specialitate de brînză.
talentàre *vi. (e)* a-i fi pe plac cuiva, a-i plăcea; *fai quel che ti talenta* fă ce-ţi place.
talènto *s.m.* **1.** *(ant.)* talant *(unitate de măsură)*. **2.** *(ant.)* talant (monedă). **3.** dorinţă, poftă; *a tuo* ~ cum vrei; *di suo* ~ cu voia lui; *mal* ~ ură, ranchiună; *di mal* ~ cu supărare; fără plăcere. **4.** talent; *un ragazzo di* ~ un copil talentat; *pieno di* ~ plin de talent; *avere* ~ *musicale* a avea talent muzical. *SIN. genio.*
talentóso *adj.* **1.** *(înv.)* doritor, pofticios. **2.** talentat, cu talent.
taliàno *adj. (înv.)* italian.
talismànico, *-ici, adj.* de natura talismanului, cu puteri magice.
talismàno *s.m.* talisman; amuletă. *SIN. amuleto.*
tàlitro *s.m. (zool.)* specie de rac-de-mare *(Talitrum rocca)*.
tàlla[1] *s.f.* ramură (pe un trunchi tăiat); vlăstar.
tàlla[2] *s.f. (rar)* varietate de bere aromată.
tàllero *s.m.* taler *(monedă)*.
tàllio *s.m. (chim.)* taliu.
tallire *vi. (e, a)* **1.** a încolţi, a răsări. **2.** a da vlăstari.
tallitùra *s.f. (bot.)* înfrăţire.
tàllo *s.m.* **1.** *(bot.)* tal. **2.** vlăstar, mlădiţă; *rimettere il* ~ a redeveni puternic/viguros.
tallòfite *s.f. pl. (bot.)* talofite.
tallonàggio *s.m. (rugbi)* talonare.
tallonaménto *s.m.* **1.** urmărire, spionare. **2.** *(sport)* talonare (la rugbi).
tallonàre I. *vt.* **1.** a urmări, a spiona. **2.** *(sport)* a talona (la rugbi). **II.** *vi. (mar.)* a atinge uşor fundul.
tallonàta *s.f.* lovitură cu călcîiul.
talloncino *s.m.* **1.** bon, chitanţă; talon. **2.** scurt anunţ teatral în presă.
tallóne *s.m.* **1.** călcîi, talon; *il* ~ *d'Achille* călcîiul lui Ahile, punctul vulnerabil; *girar sui* ~*-i* a face stînga-mprejur. **2.** talon la ciorap. **3.** ieşitură în afară, margine, capăt; *il* ~ *della lama del coltello* capătul lamei de cuţit înfipt în mîner.
talménte *adv.* atît de; aşa de; *è* ~ *buono!* e atît de bun!; *il libro mi è* ~ *piaciuto che l'ho riletto due volte* cartea mi-a plăcut atît de mult încît am recitit-o de două ori; *era* ~ *bravo da superarli tutti* era atît de capabil încît îi întrecea pe toţi.
talmùd *s.m.* talmud.
talmùdde *s.m. (rar) v.* t a l m u d.
talmùdica *s.f.* talmudism, studiul talmudului.
talmùdico, *-ici, adj.* talmudic.
talmudìsta, *-isti, s.m.* talmudist.
tàlo *s.m.* povîrniş, înclinaţie.
talóra *adv.* cîteodată, uneori; *come è* ~*accaduto* cum s-a întîmplat cîteodată.
talòtta *adv. (înv.) v.* t a l o r a.
tàlpa *s.f.* **1.** cîrtiţă, sobol *(Talpa europaea)*. **2.** *(dial.)* şobolan, **3.** neghiob, prost; om cu mintea îngustă; om mărginit. **4.** *(mec.)* haveză.
talpàia *s.f.* muşuroi de cîrtiţă.
talùno *adj., pron. nehot.* cineva, careva, vreunul; unul; ~*-i lo affermano* unii o afirmă/o spun.
talvòlta *adv.* cîteodată, uneori.
tamànto *adj. (înv., dial.)* atît de mare.
tamarìgia *s.f. v.* t a m e r i c e.
tamarìgi *s.f. v.* t a m e r i c e.
tamarìndo *s.m. (bot.)* tamarin *(Tamarindus indica)*.
tamarisco, *-ischi, s.m. v.* t a m e r i c e.
tàmaro *s.m. (bot.)* fluierătoare, viţă-neagră *(Tamus communis)*. *SIN. cerasiola.*

tambascià *s.m. (înv.)* veselie; petrecere.
tambellòne *s.m.* cărămidă mare (de cuptor).
tambène *adv. (înv.)* **1.** ca; atît de bine ca. **2.** adică.
tambùcio *s.m. (mar.)* tambuchi.
tamburaglóne *s.f. (înv.)* denunțare.
tamburàio *s.m.* persoană care lucrează/vinde tobe.
tamburàre I. *vt.* **1.** a denunța (punînd denunțul într-o casetă). **2.** *(glumeț)* a bate cu bățul: **II.** *vi. (a), vt.* a bate toba. **III.** *vr.* a se lovi.
tamburàta *s.f.* **1.** batere la tobă. **2.** bătaie (cu bățul).
tambureggiaménto *s.m.* **1.** bătaie de tobă (lungă, prelungită). **2.** *(mil.)* tragere continuă (de artilerie).
tambureggiàre *vi. (a)* **1.** a bate toba (lung și continuu). **2.** *(mil., despre artilerie)* a trage continuu.
tamburellàre *vi. (a)* **1.** a bate darabana; *~-si la pancia con le dita* a bate darabana pe burtă. **2.** a răpăi; *la pioggia tamburellava sui tetti* ploaia răpăia pe acoperiș.
tamburèllo *s.m.* **1.** tobă mică, darabană. **2.** un fel de rachetă (pentru jocul cu mingea). **3.** joc de minge (cu racheta).
tamburière *s.m. (înv.)* persoană care lucrează/vinde tobe.
tamburinàre *vt., vi. (a)* a bate toba.
tamburino *s.m.* **1.** tambur, toboșar. **2.** *(înv.)* tobă mică; tamburină. **3.** dans francez cu tamburine. **4.** *(înv.)* parlamentar. **5.** *(înv.)* om ascuns; om cu două fețe.
tamburlàno *s.m.* **1.** alambic de metal. **2.** uscător de rufe. **3.** mașină de prăjit cafea. **4.** *(bot., la pl.)* tremurătoare *(Briza media)*.
tambùro *s.m.* **1.** tobă; *battere il ~* a bate toba; *sul ~, a ~ battente* fără întîrziere; pe loc. **2.** tambur, toboșar. **3.** *(arhit.)* tambur. **4.** cilindru de ceas. **5.** *(tehn.)* tambur, tobă, valț, cilindru; *~ per catena* tobă de lanț. **6.** gherghef. **7.** *(mil.)* fortificație. **8.** tambur; *pistola a ~* revolver cu tambur. **9.** specie de pește *(Pogonias chromis)*. **10.** *(ist.)* casetă (în care se puneau denunțurile anonime).
tambussàre *vt. (înv.)* a lovi; a bate.
tamerice *s.f. (bot.)* tamarix, tamariscă *(Tamariscus)*. *SIN. tamarisco.*
tàmia *s.f. (zool.)* specie de veveriță *(Tamias striata/striatus)*.
tamiglo *s.m.* sită, ciur.
tamilico *adj. (geogr.)* tamil; *lingua ~-a* limba tamilă (vorbită în India de sud-est).
tampàgno *s.m. (înv.)* scripete.
tampòco *adv. (rar, pedant, glumeț)* nici măcar; nici chiar.
tamponaménto *s.m.* **1.** tamponare a unei răni. **2.** *(auto.)* tamponare, ciocnire; *~-a catena* tamponare în lanț.
tamponàre *vt.* **1.** *(med.)* a tampona (o rană). **2.** *(ferov., auto)* a tampona; *l'autobus tamponò un autocarro* autobuzul a tamponat un autocamion.
tamponatùra *s.f.* tamponare a unei răni.
tampóne *s.m.* **1.** tampon de vată. **2.** *(ferov.)* tampon. **3.** tampon (cu hîrtie sugativă).
tamtàm, tam-tam *s.m. invar.* gong; tamtam.
tan-tàn *s.m. v.* t a m t a m.
tàna *s.f.* **1.** vizuină, gaură, bîrlog. **2.** ruptură/gaură la o rochie. **3.** locuință proastă.
tanacèto *s.m. (bot.)* calomfir *(Tanacetum balsamita)*.
tanàglia *s.f. (mai ales la pl.)* **1.** clește; *a ~* în formă de clește; *ci vogliono le ~-e* este nevoie de clește. **2.** *(ist.)* clește de tortură. **3.** *(mil.)* fortificație exterioară (în formă de clește).
tanagliàre *vt.* **1.** a strînge în clește. **2.** *(mil.)* a întări cu o fortificație (în formă de clește).
tanàgra *s.f.* tanagra *(statuetă)*.
tananài *s.m. (pop.)* gălăgie, zgomot de voci, vacarm zarvă.
tanatofobìa *s.f.* tanatofobie.
tanatologìa *s.f.* tanatologie.
tànca *s.f.* **1.** ocol/țarc de vite (din zid). **2.** *(mar.)* tanc/rezervor pentru lichide.
tàndem 1. *s.m.* **1.** tandem *(bicicletă)*. **2.** *(mec.)* tandem. **II.** *adv. (folosit glumeț, exclamativ)* în sfîrșit.
tandemìsta, -isti, *s.m.* biciclist (pe tandem).
tandìsta, -isti, *s.m. v.* t a n d e m i s t a.
tàndo *adv. (înv.)* atunci, în acel timp.
tanè *s.m.* castaniu.
tanécca *s.f. (mar., lit.)* barcă.
tanfanàre *vt. (înv.)* a maltrata.
tanfàta *s.f.* val de miros greu.
tànfo *s.m.* **1.** miros greu/de stătut/de aer închis. **2.** miros de mucegai. **3.** *(fig.)* obicei/cuvînt învechit.
tangènte I. *adj. (geom.)* tangent; *~ in* tangent cu. **II.** *s.f.* **1.** *(geom.)* tangentă; *(fig.) filare per la ~* a o șterge englezește. **2.** parte, porțiune; cotă, rată, cotă-parte. *SIN. quota, rata.*
tangènza *s.f. (geom.)* tangență.
tàngere *vt. (lit., rar)* a atinge.
tanghéggio *s.m. (mar.)* tangaj.
tànghero *s.m.* bădăran, mitocan, mojic.
tangìbile *adj.* **1.** tangibil; palpabil. **2.** concret, evident
tangibilità *s.f.* însușirea de a fi tangibil/concret.
tangibilménte *adv.* în mod evident; tangibil.
tàngo, *tànghi, s.m.* tangou.
tangòccio *adj. (înv.)* stîngaci, neîndemînatic.
tangóne *s.m. (mar.)* tangon.
tanguìno *s.m.* arbore din Madagascar *(Cerbera venenifera)*.
tànica *s.f.* bidon, canistră.
tank *s.m.* tanc. *SIN. carro armato.*
tannàto *s.m. (chim.)* tanat.
tànico, *tànnici, adj. (chim.)* tanic.
tannìno *s.m. (chim.)* tanin.
tànno *s.m.* praf de tanin (folosit la argăseala pieilor).
tantafèra *s.f. (pop.)* trăncăneală, sporovăială.
tantaferàta *s.f. v.* t a n t a f e r a.
tantàlico, *-ici, adj. (chim.)* care ține de tantal.
tantàlio *s.m. (chim.)* tantal (metal).
tàntalo *s.m. (ornit.)* țigănuș *(Tantalus ibis)*.
tantinino *pron. nehot.* atîtica; *un ~ di pane* o bucățică/o fărîmă de pîine.
tantino *pron. nehot.* atîtica; *bevi un ~ di latte* bea puțin lapte; *(loc. adv.) un ~* nițeluș, puțintel *riposati un ~* odihnește-te un pic; *è un ~ orgoglioso* e nițel cam mîndru.
tànto I. *adj.* **1.** atît, așa de mult; *~ -a bontà* atîta bunătate; *c'era ~-a gente!* era așa de multă/atîta lume; *l'ho aspettato per ~-i anni* l-am așteptat atîția ani de zile; *dopo ~ studiare* după atîta învățătură, *ho ~ sonno da morire* mi-e un somn de pic. **2.** atît de mare/important; *un ~ uomo* un om atît de important. **3.** tot așa/atît; egal; *suderà molto, ma è ~-a salute* o fi transpirînd mult, dar asta înseamnă tot atîta sănătate; *~-e teste, ~-i cervelli* cîte capete, atîtea păreri. **4.** mult, mare, atîta; *~-e grazie* mii de mulțumiri; *~-e parole/sciocchezze* atîtea cuvinte/prostii; *dirne ~-e a uno* **a)** a certa pe cineva; **b)** a insulta pe cineva; *darne ~-e a uno* a bate/a bumbăci bine pe cineva; *~-e belle cose* toate cele bune. **5.** fiecare; *ogni ~-i giorni* la fiecare atîtea zile; *ogni ~* cîteodată, uneori; *di ~ in ~* din cînd în cînd; *fino a ~ che* pînă ce. **II.** *pron.* **1.** atît, atîți; *~-i lo trovano antipatico* atîția/mulți îl găsesc/consideră antipatic; *non faccio*

come ~-*i* nu fac ca atîţia alţii; *ne spende* ~ cheltuieşte atît de mult; *ne ho* ~ *quanto basta* am atîta cît îmi trebuie; *né* ~ *né quanto* deloc, nici atîtica; *non mi piace né* ~ *né quanto* nu-mi place nici cît negrul sub unghie; *siamo arrivati a* ~ pînă acolo am ajuns; *ha fatto dir* ~ *di sé* a făcut să se vorbească atîta de el; *(fig.) se* ~ *mi dà* dacă aşa stau lucrurile; ~ *è, tant'è* tot aia e, n-are importanţă; *se non puoi uscire tant'è che me ne vado a casa* dacă nu poţi să vii cu mine n-are importanţă/tot aia e dacă mă duc acasă sau nu; ~*vale*/~ *fa*/ ~ *varrebbe* **a)** tot aia e; **b)** ar fi mai bine; ~ *vale che ce ne andiamo a casa* ar fi mai bine să mergem acasă; ~ *fa che ti aiuti, così farai presto* ar fi mai bine să te ajut, ca să termini mai repede; *con* ~ *di* cu ditamai; *con* ~ *di baffi* cu ditamai mustăţile; *il cameriere con* ~ *di guanti bianchi* chelnerul cu ditamai mănuşile albe; *(fig.) ascoltare con* ~ *d'orecchie* a asculta cu urechile ciulite; *(fig.) guardare con* ~ *d'occhi* a privi cu ochii căscaţi; *rimanere con* ~*di naso* a rămîne mofluz. **2.** atît de mult, atîta; *non posso aspettare* ~ nu pot aştepta atîta. **III.** *s.m.* atîta (cantitate, număr); *ai* ~-*i del mese* în ziua cutare a lunii; *con quei* ~-*i!* cu banii aceia puţini!; *pagare un* ~ a plăti o anumită sumă; *un* ~ *fisso* o sumă fixă; *non più che* ~ nu prea mult; *due volte il* ~ de două ori pe atît; *devi prendere in considerazione sia il* ~, *sia il poco!* trebuie să iei în consideraţie atît multul cît şi puţinul. **IV.** *adv.* **1.** atît, atîta; *perché ridete* ~*?* de ce rîdeţi atîta? *è* ~ *giovane* e atît de tînăr. **2.** tot atît; *è* ~ *bella quanto modesta* e tot atît de frumoasă pe cît e de modestă; *non studia* ~ *quanto potrebbe* nu învaţă atîta cît ar putea. **3.** (foarte) mult; *ti ringrazio* ~ îţi mulţumesc (atît de) mult; *scusate* ~ ! cer mii de scuze!; ~ *peggio per voi!* cu atît mai rău pentru voi!; ~ *meglio!* cu atît mai bine!; *ciò non mi riguarda né* ~ *né poco* asta nu mă priveşte cîtuşi de puţin. **4.** numai, doar măcar, aşa; *per una volta* ~ *potresti venire anche tu* măcar odată ai putea să vii şi tu; *dammene due dita,* ~ *per gradire* toarnă-mi (de-)un deget, aşa ca să nu te refuz; *parla* ~ *per parlare* vorbeşte aşa ca să se afle în treabă; ~ *non lo fa* oricum n-o face; ~ *non gliene importa molto* oricum nu-l interesează; ~ *a me non importa* oricum, pe mine nu mă interesează; ~ *più che* cu atît mai mult cu cît; ~ *fa!* totuna este! tot aia e!

tantòsto *adv. (înv.)* imediat; îndată; îndată ce.

taoìsmo *s.m. (rel.)* taoism.

taoìsta, *-isti, adj., s.m.* şi *f. (rel.)* taoist, adept al taoismului.

taoìstico, *-ici, adj. (rel.)* relativ la taoism, taoist.

taorminése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Taormina.

tapinaménte *adv,* în mizerie/nenorocire.

tapinàre I. *vi. (a; lit.)* a trăi prost/în mizerie; a se chinui. **II.** *vr.* **1.** a se întrista, a se mîhni. **2.** a se chinui, a se necăji.

tapìno I. *adj.* **1.** nenorocit; mizer, sărac. **2.** *(fig.)* nefericit, trist. **II.** *s.m.* biet om.

tapióca *s.f. (bot.)* tapioca *(Manihot utilissima).*

tapìro *s.m. (zool.)* tapir *(Tapirus americanus).*

tàppa *s.f.* **1.** etapă; *(fig.) bruciare le* ~-*e* **a)** a progresa/a înainta rapid (într-o activitate); **b)** a sări peste etape/peste stagii/peste grade; **c)** a avansa repede/vertiginos (în carieră), a avea o carieră rapidă. **2.** popas; | *di* ~ *in* ~ încet, cu multe popasuri.

tappabùchi *s.m. (fam.)* umplutură *(persoană).*

tappàre I. *vt.* **1.** a astupa, a închide, a acoperi; ~ *una bottiglia* a astupa/a pune dopul la o sticlă; *tappati le orecchie!* astupă-ţi urechile! **2.** a închide ermetic; ~ *uno in un luogo* a închide pe cineva undeva. **II.** *vr.* a se închide; a se încuia; ~-*si nel mantello* a se înfăşura bine; a se încheia strîns la palton.

tapparélla *s.f. (dial.)* rulou/stor la fereastră.

tapparellista, *-isti, s.m.* reparator de rulouri (la ferestre).

tappàto *adj.* **1.** bine închis (cu un dop). **2.** închis (în casă), izolat.

tappetàre *vt. (rar)* a acoperi cu covoare.

tàppete *interj.* iacă!, deodată!, pac!

tappéto *s.m.* **1.** covor; ~ *persiano* covor persan; *battere i* ~-*i* a bate covoarele; *mettere sul* ~ a pune pe tapet/în discuţie; *mettere i* ~-*i* a se înroşi; ~ *verde* **a)** masă de joc, masă verde; **b)** tripou; *pagare sul* ~ a plăti pe loc; *(av.) bombardamento a* ~ bombardament în covor. **2.** *(box)* ring; *mandare al* ~ a trimite la podea. **3.** *(gimnastică)* sol; *il* ~ exerciţii la sol. **4.** *(tehn.)* bandă; ~ *incamerato* bandă articulată; ~ *rotolante* bandă transportoare. *SIN. nastro trasportatore.*

tappezzàre *vt.* **1.** a tapisa, a acoperi cu tapiserie. **2.** a tapeta pereţii (cu afişe etc.).

tappezzerìa *s.f.* **1.** tapiserie. **2.** tapet de hîrtie; *fare* ~ a aştepta o invitaţie la dans. **3.** mobilă îmbrăcată în tapiserie; lucru de tapiserie. **4.** tapiţerie (meserie/atelier).

tappezzière *s.m.* tapiţer.

tàppo *s.m.* **1.** dop; cep; ~ *a vite* dop cu şurub; ~ *in bocca!* gura!, tăcere!; *(fig., glumeţ)* ~ *da botte* om mic şi grăsuţ. **2.** *(metal.)* buşon/pastilă de turnătorie.

tàra *s.f.* **1.** tară, dara. **2.** reducere, scădere, rabat. **3.** rezervă; *notizie da non prendersi senza* ~ informaţii care nu trebuie luate fără rezervă; *fare la* ~ *a un racconto* a primi/a asculta cu rezervă o povestire/o relatare. **4.** *(med.)* tară. **5.** *(fig.)* viciu; defect.

tarabaràlla *adv., interj.* **1.** circa, aproximativ; *avrà* ~ *trent'anni* să tot fi avînd treizeci de ani. **2.** în vreun fel oarecare, cum dă Dumnezeu.

tarabùgio *s.m. v.* t a r a b u s o.

tarabùso *s.m. (ornit.)* bou-de-baltă, bîtlan-de-stuf *(Botaurus stellaris).*

taradóre *s.m. (înv.)* vierme al viţei-de-vie.

taràllo *s.m.* pişcot/biscuit în formă de covrig.

tarantèlla *s.f.* **1.** *(zool., rar)* tarantulă. **2.** tarantelă *(dans).*

tarantèllo *s.m.* **1.** burtă de ton (sărată). **2.** *(înv.)* carne de calitate proastă. **3.** *(glumeţ)* adaos la cîntar.

tarantìno *adj., s.m.* (locuitor) din Taranto.

taràntola *s.f.* **1.** *(zool.)* tarantulă *(Lycosa tarentula).* **2.** specie de şopîrlă *(Platydactylus muralis).*

tarantolàto *adj.* muşcat de tarantulă.

tarantolìsmo *s.m. (med.)* coree.

taràre *vt.* **1.** a lua/a scădea daraua/tara. **2.** a face rabat. **3.** *(mec.)* a examina/a controla/a verifica un aparat; a etalona (un instrument); a calibra (un tub); a grada (un termometru).

tarasconése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Tarascon, tarasconez.

taràssaco, *-chi,* **taràssico,** *-ici, s.m. (bot.)* păpădie *(Taraxacum officinale).*

taràto *adj.* **1.** din care s-a scăzut tara/daraua; din care s-a scăzut rabatul; *peso* ~ greutate netă. **2.** *(despre un lucru, o persoană)* cu o tară, cu un defect, cu un viciu; *brillanti* ~-*i* briliante cu un

defect. **3.** controlat, verificat; etalonat; calibrat; gradat.
taratóre *s.m.* verificator.
taratùra *s.f.* **1.** luarea dąralei/tarei. **2.** reducere; rabat. **3.** verificare; etalonare; calibrare; gradare (a unor instrumente).
tarbòfide *s.m.* şarpe mic din Dalmaţia şi Istria *(Tarbophis vivax)*.
tarcagnòtto *adj. (despre oameni)* mic şi îndesat.
tàrchia *s.f. (mar.)* pînză de corabie.
tarchiàno *adj.* bondoc, îndesat; greoi.
tarchiàto *adj.* **1.** voinic, spătos, robust, masiv. *SIN. massiccio.* **2.** îndesat.; bondoc; vînjos, vînos.
tardaménte *adv.* încet, cu încetineală, cu întîrziere, cu zăbavă.
tardàre I. *vi. (a)* **1.** a întîrzia; a zăbovi; ~ *a* a întîrzia să/de a. **2.** a se face tîrziu. **II.** *vt.* a face să întîrzie; a împiedica.
tardézza *s.f. (rar) v.* tardità.
tardi *adv.* tîrziu; *mangiare* ~ a mînca tîrziu; *lavorare fino a* ~ a munci/a roboti pînă tîrziu; *siete arrivati* ~ aţi ajuns tîrziu; *sul* ~ spre seară; *far* ~ a întîrzia, a sta tîrziu; a zăbovi; *camminare* ~ a merge lent/încet; *(prov.) il bene non fu mai* ~ să faci bine nu e niciodată prea tîrziu.
tardìgrado I. *adj.* lent, încet în mişcări. **II.** *s.m. pl.* animale tardigrade.
tardità *s.f. (lit.)* **1.** întîrziere. **2.** încetineală.
tardivaménte *adv.* tardiv, cu întîrziere.
tardìvo *adj.* tardiv, întîrziat; *bambino* ~ copil întîrziat.
tardìzia *s.f.* fruct care se coace tîrziu.
tàrdo I. *adj.* **1.** lent, încet; leneş. **2.** obtuz la minte; **cu mintea** neformată; *di mente/d'ingegno* întîrziat mintal. **3.** întîrziat, venit prea tîrziu; *ore* ~*-e* ore tîrzii/mici; *a* ~*-a sera* seara tîrziu; *nel* ~ *pomeriggio* către seară. **4.** grav, sever. **5.** tîrziu, ultim, extrem; *il* ~ *Umanesimo* Umanismul tîrziu; *il* ~ *Medioevo* Evul mediu tîrziu; *il* ~ *latino* latina tîrzie. **6.** tardiv; inoportun; *consiglio* ~ sfat inoportun. *SIN. inopportuno, intempestivo.* **II.** *adv. (înv.)* cu întîrziere; tîrziu.
tardóna *adj., s.f. (dial.)* femeie în vîrstă (care face pe tinerica).
tàrga *s.f.* **1.** placă, plăcuţă; *ha una* ~ *di ottone sulla porta* are o plăcuţă de alamă la uşă. **2.** *(auto.)* (placă cu) număr de înmatriculare; ~ *di circolazione* **număr** de înmatriculare; ~ *provvisoria* număr provizoriu (de înmatriculare); *prendere la* ~ a lua numărul unei maşini. **3.** placă; *la* ~ *stradale* placă indicînd numele străzii. **4.** plachetă. **5.** *(ist.)* scut mare militar. **6.** plăcuţă indicînd caracteristicile unei maşini/unui motor; *dati di* ~ datele indicate pe plăcuţă.
targàre *vt.* a pune placa cu numărul (la un automobil).
targàto *adj. (despre un vehicul)* prevăzut cu placă purtînd numărul vehiculului; *un'automobile* ~*-a Roma* o maşină cu număr de Roma.
targatùra *s.f.* marcarea cu un număr (a unui vehicul).
targóne *s.m. (ist.)* scut mare.
tarì *s.m. invar. (ist.)* monedă siciliană.
tariffa *s.f.* tarif.
tariffàle *adj.* care ţine de tarif.
tariffàre *vt.* a tarifa, a fixa un tarif/o taxă.
tariffàrio I. *adj.* tarifar; *revisione* ~*-a* reaşezare a preţurilor. **II.** *s.m.* listă a preţurilor, mercurial.
tarifficazióne *s.f.* stabilire a preţurilor.
tarlàre I. *vi. (e), vr.* **1.** a se umple de molii. **2.** *(despre lemn)* a fi ros de cari. **II.** *vt. (despre molii/cari)* a roade stofa/lemnul.
tarlatàna *s.f.* un fel de muselin (pentru rochii de seară).
tarlàto *adj.* **1.** viermănos; *dente* ~ dinte cariat; *viso* ~ faţă ciupită de vărsat. **2.** plin/ros de molii/de cari. **3.** *(fig.)* bătrîn.
tarlatùra *s.f.* lemn mîncat/fărîmiţat/ros de cari.
tàrlo *s.m.* **1.** *(entom.)* car *(Bostrychus typographus)*. **2.** *(entom.)* molie *(Tinea pellionella)*. **3.** praf lăsat de cari. **4.** *(fig.)* sentiment/patimă care macină; *il* ~ *del dubbio* obsesia îndoielii; *il* ~ *dell'invidia* cuiul invidiei; *avere il* ~ *con uno* a avea ciudă pe cineva.
tàrma *s.f.* molie. *SIN. tignola.*
tarmàre *vi. (e), vr.* a fi ros de molii.
tarmàto *adj.* **1.** ros de molii. **2.** *(fig.)* ciupit de vărsat.
tàrmica *s.f. (bot.)* rotoţele-albe *(Achilea ptarmica)*.
tarmicìda *s.m.* preparat/praf contra moliilor; insecticid.
taroccàre *vi. (a)* **1.** a mormăi; a bombăni. **2.** a răspunde cu o anumită carte (folosită la jocul de taroc).
tarocchìsta, -isti, *s.m.* jucător de taroc.
taròcco, -òcchi, *s.m.* taroc, joc de cărţi (cu figuri diferite); *essere come il matto fra i* ~*-occhi* a intra cu totul.
tarpàno[1] *adj.* bădăran, mitocan, necioplit; *gente* ~*-a* oameni necioplţi.
tarpàno[2] *s.m. (zool.)* tarpan.
tarpàre *vt.* **1.** a tăia vîrful aripilor (la păsări); *(fig.)* ~ *le ali ad uno* a-i tăia/a-i reteza cuiva aripile, a-l împiedica să-şi dezvolte aptitudinile/capacităţile etc. **2.** a scoate/a tăia dintr-o socoteală/scriere.
tarpatùra *s.f.* **1.** tăiere a vîrfurilor (la aripile păsărilor). **2.** descurajare. **3.** mutilare/reducere a unui text.
tarpigna *s.f. (bot.)* torţel, iniţă *(Cuscuta epithynum)*.
tarpina *s.f. v.* tarpigna.
tarsia *s.f.* marchetărie.
tarsàle *adj. (anat.)* tarsian.
tarsiàre *vt. (înv.) v.* intarsiare.
tàrso *s.m.* **1.** *(anat.)* tars. **2.** *(miner.)* calitate de marmură (tare şi foarte albă).
tartagliaménto *s.m.* gîngăveală, bîlbîială.
tartagliàre *vi. (a)* **1.** a gîngăvi; a bîlbîi. **2.** *(fig., depr.)* a se încurca, a vorbi prost şi cu greutate (o limbă străină).
tartaglióne, *-óna s.m.* şi *f.* gîngav; bîlbîit.
tartàna *s.f.* **1.** *(mar.)* tartană, luntre de pescuit. **2.** plasă de pescuit. **3.** *(fig., depr.)* femeie grasă/diformă; grăsană.
tartanóne *s.m.* **1.** plasă de pescuit (folosită pe tartane). **2.** *(mar.)* tartană.
tàrtara *s.f. (înv.)* un fel de torţă.
tartaràto *s.m. (chim., înv.) v.* tartrato.
tartàreo *adj. (mit.)* din tartar; infernal.
tartaréseo, *-éschi, adj. (lit.)* tătărăsc.
tartàrico[1]**,** *-ici adj. v.* tartaresco.
tartàrico[2]**,** *-ici, adj. (chim.)* tartric.
tàrtaro[1] **I.** *adj. (geogr.)* tătărăsc, tătar. **II.** *s.m.* **tătar.**
tàrtaro[2] *s.m. (chim.)* tartru.
tàrtaro[3] *s.m. (mit.)* tartar.
tartarùga *s.f.* **1.** *(zool.)* broască ţestoasă. **2.** baga, carapace de broască ţestoasă.
tartassàre *vt.* **1.** a maltrata, a chinui; ~ *un candidato agli esami* a freca un candidat la examen. **2.** *(fig., muz.)* a executa prost.
tartìna *s.f.* tartină.
tartràto *s.m. (chim.)* tartrat.
tartufàia *s.f.* loc plantat cu trufe.
tartufàio *s.m.* vînzător de trufe.
tartufàre *vt.* a găti cu o garnitură de trufe.
tartuferia *s.f.* ipocrizie (religioasă) fals bigotism.
tartuficoltùra *s.f.* cultura trufelor

tartùfo *s.m.* **1.** *(bot.)* trufă *(Tuber melanosporum).* **2.** *(fig.)* ipocrit.
tarùllo *adj. (înv.)* prost, nerod, nătîng.
tarvéllo *s.m. (dial.)* fund de mămăligă, cîrpător. *SIN. tagliere.*
tàsca, *tàsche, s.f.* **1.** buzunar; *le ~-che dei calzoni* buzunarele de la pantaloni; *~ a toppa* buzunar aplicat; *~ ladra/in petto* buzunar interior; *(fig.) starsene con le mani in ~* a sta cu mîinile în buzunar/sîn; *vuotarsi/ripulirsi le ~-che* a-şi goli buzunarele; *(fig.) riempirsi le ~-che* a se îmbogăţi; *(fig.) avere le ~-che asciutte/vuote* a avea buzunarele goale; *conoscere come le proprie ~-che* a cunoaşte ca pe propriile buzunare; *averne le ~-che piene* a fi sătul pînă peste cap; *(vulg.) rompere le ~-che* a pisa/a cicăli pe cineva; *avere in ~ qualcuno* a nu suferi pe cineva; *entrare in ~ a qualcuno* a importuna/a deranja pe cineva, a se băga pe gîtul cuiva; *attenzione alle ~-che!* păziţi buzunarele! **2.** despărţitură, buzunar; *valigia a due ~-che* valiză cu două despărţituri/compartimente. **3.** geantă, taşcă. **4.** desagă, traistă. **5.** *(înv.)* săculeţ; *~ per la biancheria* săculeţ pentru lenjerie.
tascàbile *adj.* **1.** de buzunar; care încape într-un buzunar; *libro/edizione ~* carte/ediţie de buzunar. **2.** foarte mic; *teatro ~* teatru mic/de buzunar.
tascapàne *s.m. invar. (mil.)* sac de merinde.
tascàta *s.f.* **1.** conţinutul unui buzunar. **2.** buzunar plin; *una ~ di monete* un buzunar plin de mărunţiş.
taschìno *s.m.* **1.** buzunar de vestă; *(dial.) entrare nel ~* a deveni plicticos. **2.** portmoneu. **3.** despărţitură/buzunar la valiză/etui etc.
tàso *s.m.* crustă, sediment, tartru.
tàssa *s.f.* **1.** taxă. **2.** impozit.
tassàbile *adj.* taxabil; impozabil.
tassabilità *s.f.* caracter impozabil (al unui bun/venit).
tassàmetro *s.m.* aparat de taxat, contor.
tassàre I. *vt.* **1.** a taxa; a impune. **2.** a fixa un preţ. **3.** a stabili un tarif, a tarifa. **4.** *(înv.)* a fixa, a stabili. **5.** *(rar)* a acuza; a învinui. **II.** *vr.* a se angaja/a contribui cu o anumită sumă; *ciascuno deve ~-si* fiecare trebuie să contribuie cu o cotă.
tassativaménte *adv.* precis şi specificat; *era ~ prescritto* era prescris (în mod precis); *è ~ proibito* e interzis în mod absolut/categoric.
tassativo *adj.* precis, explicit; expres; *ordini ~-i* ordine precise; *pagare entro un termine ~* a plăti pînă la o dată fixată.
tassàto *adj.* **1.** taxat; impus. **2.** determinat, stabilit. **3.** *(înv.)* învinuit.
tassatóre, -trice *s.m.* şi *f.* taxator; persoană care face impuneri, agent fiscal, perceptor.
tassazióne *s.f.* **1.** taxare, impunere. **2. măsură** determinată/precis stabilită.
tassellàre *vt.* **1.** a pune un diblu. **2.** a face dop (la pepene/caş) pentru a gusta. **3.** *(fin.)* a aplica (pe o marfă monopol al statului) bonul/chitanţa de plată a taxei respective.
tassellàto *s.m.* pardoseu din mozaic/marmură (la romani).
tasselatùra *s.f.* **1.** cîrpire, peticire. **2.** astupare cu un tampon/dop/diblu. **3.** încercare a pepenilor (desprinzînd o bucăţică, un dop).
tassèllo *s.m.* **1.** diblu. **2.** dop (la pepene); *fare un ~ a un cocomero* a face un dop la pepene verde. **3.** dăltiţă (pentru gravură). **4.** *(înv.)* bucată de postav/platcă liberă (peste haină). **5.** *(croitorie)* altiţă/petec la subraţ. **6.** bazon la pantaloni/chiloţi.
tasséseo, *-éschi adj. (ist., lit.)* referitor la opera lui Torquato Tasso.
tassétto *s.m.* nicovală mică (de bijutier).
tassì *s.m. invar.* taxi, taximetru.
tassìdea *s.m. (zool.)* specie de viezure din America de Sud *(Meles meles).*
tassodermìa *s.f.* împăiere a animalelor.
tassidermìsta *s.m.* specialist în împăierea animalelor.
tassìsta, *-isti, s.m.* şofer de taximetru.
tàsso[1] *s.m. (bot.)* tisă *(Taxus buccata); ~ barbasso* lumînare *(Verbascum thapsus).*
tàsso[2] *s.m. (zool.)* bursuc viezure *(Meles meles).*
tàsso[3] *s.m.* nicovală mică (portativă).
tàsso[4] *s.m.* procent, rată; *~ d'interesse* rată a dobînzii; *il ~ di accrescimento* procent de creştere; *il basso ~ di inflazione* rata scăzută/redusă a inflaţiei; *~ d'incremento* rată a creşterii; *~ annuo/annuale* rată anuală; *il ~ di natalità/di mortalità* procent de natalitate/mortalitate.
tassobarbàsso *s.m. (bot.)* lumînare, lumînărică *(Verbascum phlomoides* şi *thapsus).*
tassonomìa *s.f.* taxonomie, clasificare.
tàsta *s.f.* **1.** *(chir.)* dren, fitil (la rană). **2.** *(agr.)* ţăruş, par (de încercat grîul semănat). **3.** *(înv.)* supărare, neplăcere, necaz.
tastaménto *s.m.* pipăire.
tastàre *vt.* **1.** a pipăi; a tatona; *~ il polso* a lua pulsul; *~ il terreno* a tatona terenul. **2.** a atinge clapele (la pian). **3.** *(chir.)* a pune un dren/o meşă /un fitil.
tastàta *s.f.* pipăire; tatonare; *dare una ~* a sonda terenul; a tatona.
tastatóre, -trice *s.m.* şi *f. (tehn.)* tastor.
tastatùra *s.f.* **1.** *(muz.)* ordinea clapelor (la o claviatură). **2.** *(înv.)* claviatură.
tasteggiàre *vt.* **1.** a pipăi uşor. **2.** a trece uşor cu degetele (peste clapele unui instrument).
tastièra *s.f.* claviatură (la un instrument muzical/ la o maşină de scris etc.).
tàsto *s.m.* **1.** pipăire, pipăit; *riconoscere al ~* a recunoaşte după pipăit; *al ~* la pipăit; *andàre a ~* a dibui, a merge orbeşte; *dare un ~* a da o indicaţie. **2.** dop; *fare un ~ al cocomero/al formaggio* a face un dop la pepene/la brînză; *fare un ~* a face o deschizătură/o tăietură (pentru a cunoaşte un teren). **3.** *(muz.)* clapă; *toccare un brutto ~* a atinge o chestiune neplăcută; *battere sul medesimo ~* a reveni/a insista asupra aceluiaşi lucru. **4. buton**/clapă la maşina de scris/calculat. **5.** *(zool.)* pipăire a unui animal spre a-i aprecia grăsimea/greutatea. *SIN. maneggiamento.*
tastóne *adv.* pe dibuite/orbeşte.
tastóni *adv.* pe pipăite/pe dibuite; *procedere a ~* a înainta orbeşte/pe pipăite.
tàta *s.m. (dial.)* tată.
tatanài *s.m. v.* tananai.
tàtaro *s.m. v.* tartaro[3].
tattamèlla *s.m. (înv.)* flecar, palavragiu.
tattamellàre *vi. (a; înv.)* a flecări.
tattamèo *s.m.* om lenevos/moale.
tàttica *s.f.* tactică; *cambiar ~* a schimba tactica.
tàttico, *tàttici, adj.* tactic.
tattichìne *s.m. (fam.)* şmecher.
tàttile *adj.* tactil.
tattilità *s.f.* pipăit; facultatea de a pipăi.
tattìsmo *s.m. (biol.)* tropism.
tàtto *s.m.* **1.** pipăit; *ruvido al ~* aspru la pipăit. **2.** *(fig.)* tact; *una persona piena di ~* o persoană plină de tact.
tatuàggio *s.m.* tatuaj.

tatuàre *vt.* a tatua.
taumatùrgo, -ùrghi, *s.m.* taumaturg.
taumatùrgico, -ici, *adj.* de taumaturg.
taurìno *adj.* de taur, taurin.
tàuro *s.m. (înv., poetic) v.* toro.
tauróbolo *s.m. (ant.)* taurobol.
tauromachìa *s.f.* luptă de tauri.
tautologìa *s.f.* tautologie.
tautològico, -ici, *adj.* tautologic.
tavèlla *s.f. (înv.)* cărămidă; olan/ţiglă de acoperiş.
tavellóne *s.m.* **1.** olan. **2.** pavea (de pardoseală).
tavèrna *s.f.* **1.** tavernă; cîrciumă; birt; *in chiesa coi santi e in ~ coi ghiottoni* trebuie să ne comportăm potrivit locului în care ne aflăm. **2.** restaurant (în stil) rustic. **3.** prăvălie. **4.** odaie întunecoasă/joasă.
tavernàio *s.m.* cîrciumar, birtaş.
tavernàre *vi. (a; înv.)* a chefui prin cîrciumi.
tavernière *s.m.* **1.** cîrciumar birtaş. **2.** chefliu beţivan.
tàvola *s.f.* **1.** blat/blană de scîndură, scîndură; *pavimento di ~-e* podea de scînduri; *~-e di quercia* scînduri de stejar. *SIN. asse.* **2.** *(la pl.)* scenă, estradă; *calcare le ~-e (del palcoscenico)* a fi actor; a se dedica teatrului. **3.** masă; *~ ovale* masă ovală; *~ di noce* masă de nuc; *sedersi a ~* a se aşeza la masă; *apparecchiare/sparecchiare la ~* a pune/a strînge masa; *servizio da ~* serviciu de masă; *è pronto in/è in ~* masa e servită; *portare in ~* a aduce (mîncarea) la masă; *~ calda* bufet expres; *alla fine dell'a ~* la sfîrşitul mesei; *(ist., lit.) ~ rotonda* masa rotundă (a regelui Artur); *(fig.) mettere le carte in ~* a da cărţile pe faţă, a spune ceva pe şleau. **4.** banc de lucru; *la ~ del falegname* banc de tîmplărie; *~ da stiro* scîndură de călcat. **5.** placă/lespede cu inscripţie; *(rel.) le ~-e della legge* tablele legii, cele zece porunci, decalog; *~-e di fondazione* statut. **6.** pictură pe lemn; *una ~ a olio* pictură pe lemn în ulei; *(înv.)* tablou, portret. **7.** planşă; ilustraţie; *una ~ a colori* o planşă în culori; *~-e geografiche* hărţi. **8.** tabel, grafic, tablou, tablă; *~ sinottica* tablou sinoptic; *(mat.) la ~ pitagorica* tabla înmulţirii; *~-e logaritmiche/trigonometriche* tabel logaritmic, tablă de logaritmi; *~ genealogica* arbore genealogic. **9.** *(rar)* index; indice. **10.** *(înv.)* tejghea, casă, bancă; *le ~-e dei cambiatori* băncile bancherilor; tejghelile zarafilor. **11.** masă de şah; *giocare a ~* a juca şah; *~ reale* joc de dame. *SIN. tric-trac.* **12.** *(înv.)* măsură agrară de suprafaţă. **13.** *(înv.)* document; registru. **14.** planşetă; *~ da disegno* planşetă de desen (fixă).
tavolaccìno *s.m. (ist.)* uşier.
tavolàccio *s.m.* **1.** pat de lemn. **2.** pat de cazarmă. **3.** pat de închisoare. **4.** *(înv.)* banchet, masă mare.
tavolàme *s.m. (colectiv)* scînduri, lemnărie, cherestea.
tavolàre *vt.* a pardosi cu scînduri.
tavolàta *s.f.* **1.** *(fam.)* toate persoanele de la o masă. **2.** lovitură dată cu o masă.
tavolàto *s.m.* **1.** perete de scînduri. **2.** podea de scînduri. **3.** *(geogr.)* platou.
tavoleggiànte *s.m.* ospătar, chelner.
tavoleggiàre *vi. (a; înv.)* **1.** a servi la masă. **2.** a sta la masă (după ce ai mîncat).
tavolétta *s.f.* **1.** scîndurică. **2.** tabletă; *~ di cioccolato* pachet de ciocolată; *una ~ di brodo* o tabletă de supă. **3.** tăbliţă; *~ di cera* tăbliţă de ceară (pe care se scria cu stilul). **4.** planşetă mică *(mobilă).*
tavolière *s.m.* **1.** masă de joc; *mettere sul ~* a risca. **2.** masă/tablă de şah. **3.** cîmpie joasă. **4.** plai/podiş neted. **5.** *(înv.)* zaraf.
tavolìno *s.m.* **1.** *(dim.)* măsuţă. **2.** masă de scris; birou; *uomo di ~* om studios/savant/cercetător; *al ~* în teorie, în abstract; *lavoro di ~* muncă de rutină; *~ da notte* noptieră. **3.** masă de joc. **4.** masă de cafenea.
tàvolo *s.m.* **1.** birou/masă de scris; *il ~ delle trattative* masa tratativelor; *~ da disegno* planşetă de desen; *~ operatorio* masă de operaţie. **2.** masă de sufragerie.
tavolóne *s.m.* **1.** masă mare. **2.** scîndură groasă; blană. **3.** podină.
tavolòzza *s.f.* **1.** paletă (de pictor). **2.** *(depr.)* obraz fardat, faţă fardată.
tàxi *s.m. invar.* taxi.
tàzza *s.f.* **1.** ceaşcă; *una ~ di latte* o ceaşcă de lapte. **2.** *(poetic)* pahar. **3.** bazin (la o fîntînă arteziană). **4.** scaun de closet (din porţelan).
tazzétta *s.f. (bot.)* narcisă *(Narcissus); ~ acquatica* buricul-apei *(Hydrocotyle vulgaris).*
tazzìna *s.f.* ceşcuţă; *una ~ di caffè* o ceşcuţă de cafea.
te *pron. pers. sg. m.* şi *f.* **1.** *(ac., forma tonică)* pe tine; *egli loda ~, non un altro* el te laudă pe tine nu pe un altul. **2.** *(cu prep.)* tine; *parla di ~* vorbeşte de tine. **3.** *(dat., forma atonă)* ţie, ţi-; *non posso dartelo* nu pot să ţi-l dau; *~ lo dico* ţi-o spun; *~ lo dico io* ţi-o spun eu; *~ ne ha già parlato* ţi-a vorbit deja despre aceasta; *~ la vendo come l'ho comprata* cum a cumpărat-o aşa ţi-o vînd; *~ ne dirò delle belle* o să-ţi spun una tare; *(fam.) ~ ne ho passate tante, ma questa non ~ la perdono* ţi-am iertat atîtea, dar pe asta nu ţi-o mai iert; ţi-am trecut atîtea cu vederea, dar pe asta nu! **4.** *(exclamativ) beato ~* ferice de tine.
tè *s.m. invar.* ceai; *servizio da ~* serviciu de ceai; *~ senza zucchero* ceai fără zahăr; *~ danzante* ceai dansant; *invitare a un ~* a invita la ceai.
tèa *adj. (în expr.) rosa ~* trandafir galben-deschis.
teatìno *adj., s.m.* teatin (cleric din congregaţia fondată de Gaetano de Thiene şi Pietro Caraffa, în secolul al XVI-lea).
teatràbile *adj. (despre un subiect)* potrivit pentru scenă.
teatràle *adj.* **1.** care ţine de teatru, teatral. **2.** *(depr.)* teatral, artificial.
teatralità *s.f. (depr.)* caracter/aspect teatral; exagerare; emfază.
teatralménte *adv.* în mod teatral/emfatic/exagerat.
teatrànte *s.m.* şi *f.* **1.** actor de teatru. **2.** *(depr.)* declamator, persoană cu atitudini teatrale.
teàtro *s.m.* **1.** teatru; *~ aperto* teatru în aer liber; *~ di prosa* teatru de dramă şi comedie; *~ di musica/~ lirico* operă; *~ di posa* studio cinematografic, platou; **2.** *(înv.)* amfiteatru universitar; *~ anatomico* sală de disecţie.
tebàide *s.f.* loc singuratic, deşert.
tebaìna *s.f. (chim.)* tebaină.
tebàno *adj., s.m.* teban, locuitor al Tebei.
tèca *s.f.* **1.** casetă, cutiuţă (pentru relicve); *(anat.) ~ cranica* cutie craniană. **2.** teacă, toc, etui. **3.** *(bot.)* receptacul.
técca *s.f.* **1.** pată. **2.** defect.
téccola[1] *s.f.* **1.** pată mică. **2.** *(fig.)* mic defect, tară; *donna senza ~* femeie fără pată.
téccola[2] *s.f. (ornit.)* specie de corlă.
technicòlor *adj., s.m. invar. (cinema.)* (film) tehnicolor.
tècnica *s.f.* tehnică.
tecnicaménte *adv.* tehniceşte, din punct de vedere tehnic.
tecnicismo *s.m.* tehnicism.

tecnicista *s.m.* tehnicist, expert (în tehnica industrială/comercială).
tecnicità *s.f.* tehnicitate.
tecnicizzare *vt.* a tehniciza.
tècnico, *tècnici* **I.** *adj.* tehnic. **II.** *s.m.* tehnician; specialist.
tecnitrònica *s.f. (electr.)* tehnică bazată pe electronică.
tecnòcrate *s.m.* tehnocrat.
tecnocrazia *s.f.* tehnocrație.
tecnologia *s.f.* tehnologie.
tecnològico, *-ici*, *adj.* tehnologic.
téco *pron. pers.* cu tine; *~ stesso/~ medesimo* în tine însuți.
tectònica *s.f. v.* tettonica.
tèda *s.f.* **1.** *(lit.)* torță; *(fig., poetic) la ~ nuziale* nuntă. **2.** arbore rășinos.
tedescaménte *adv.* nemțește, ca nemții.
tedescànte *adj. (înv.)* filogerman; filoaustriac (în perioada Risorgimentului).
tedescheggiàre *vi. (a)* a imita/a susține pe germani, a fi germanofil.
tedescherìa *s.f.* **1.** *(depr.)* nemțime; mulți nemți laolaltă. **2.** *(scris cu majusculă)* Germania.
tedésco, *-éschi* **I.** *adj.* nemțesc; german. **II.** *s.m.* **1.** neamț, german. **2.** limba germană.
tedescòfilo *adj., s.m.* filogerman.
tedescùme *s.m. (depr., colectiv)* mulți nemți (la un loc), nemțime.
tedèum *s.m.* tedeum; *(fam., exclamativ)* în fine!
tediàre *vt.* a plictisi; *per non ~-vi sarò breve* ca să nu vă plictisesc, am să fiu scurt. *SIN. annoiare, infastidire.*
tèdio *s.m.* plictiseală; *venire a ~* a deveni plicticos. *SIN. uggia, noia.*
tediosità, *s.f.* caracter plicticos, plictisitor; faptul de a fi plicticos.
tediosaménte *adv.* în mod plicticos.
tedióso *adj.* plictisitor; *giorno/libro ~* zi/carte plicticoasă. *SIN. fastidioso, noioso, uggioso.*
tedòforo *s.m.* purtător de torță.
téga *s.f. (bot.)* teacă, păstaie.
tegamàta *s.f.* **1.** (cantitate care intră într-o) tigaie; tigaie de (cartofi etc.). **2.** lovitură dată cu o tigaie.
tegàme *s.m.* **1.** tigaie. **2.** femeie grasă; femeie îmbătrînită.
tegamìno *s.m.* tigăiță, *uova nel/al ~* ouă ochiuri.
tégila *s.f.* **1.** formă de tortă. **2.** tavă de copt. **3.** cratiță, crăticioară,; *una ~ di spezzatino* o cratiță de tocană. **4.** *(fig., pop.)* pălărie cu boruri late/mari.
tegnènte *adj. (înv.)* **1.** lipicios, care stă lipit. **2.** tare. **3.** *(fig.)* zgîrcit.
tégola *s.f. v.* tegolo.
tegolàta *s.f.* lovitură dată cu o țiglă.
tegolàto *s.m.* **1.** acoperiș de țigle. **2.** rînd de țigle.
tégolo *s.m.* țiglă; *un ~ sulla testa* o neplăcere neașteptată, o cărămidă în cap; *scoprire qualche ~* a descoperi ceva ascuns; *cotto come un ~* beat; *cappello a ~* pălărie preoțească cu boruri mari (în Spania).
tegumentàle, tegumentàrio *adj.* tegumentar.
teguménto *s.m.* tegument.
teìera *s.f.* ceainic.
teìna *s.m. (chim.)* teină.
teismo *s.m.* teism.
teìsta, *-ìsti*, *s.m.* teist.
teìstico, *-ici*, *adj.* teist.
téla *s.f.* **1.** pînză; *~ incerata* muşama; *far ~* a o șterge. **2.** pictură, tablou; pînză. **3.** cortină; *calare la ~* a coborî cortina; *(fig.) cala la ~* povestea s-a terminat. **4.** *(fig.)* intrigă, uneltire; *ordire una ~* a unelti. **5.** subiect/intrigă de operă literară.
telàggio *s.m.* **1.** țesătură a unei pînze. **2.** calitate a unei pînze.
telàio *s.m.* **1.** război de țesut; *~ per tessitura* război de țesut. **2.** ramă, cadru; *~ da ricamo* gherghef; *~ di finestra* cercevea, pervaz de fereastră; *~ di porta* cadru de uşă; *~ del quadro* șevalet; *mettere sul ~* a începe (un lucru, o operă). *SIN. incaseilatura, cornice, ossatura, armatura.* **3.** *(auto.)* șasiu. **4.** *(foto.)* ramă (pentru plăci fotografice).
telamóne *s.m. (arhit.)* cariatidă *(bărbat)*.
telàre *vi. (e)* a o șterge, a pleca pe furiș.
telàto *adj.* pînzat.
telautògrafo *s.m.* teleautograf.
teleabbonàto *s.m.* şi *f.* abonat la televizor.
teleàrmi *s.f. pl.* rachete/arme teleghidate.
telecàmera *s.f.* cameră de luat vederi (pentru televiziune).
telecomandàre *vt.* a telecomanda, a teleghida. *SIN. teleguidare.*
telecomàndo *s.m.* telecomandă, teleghidaj.
telecomunicazióni *s.f. pl.* serviciul de telecomunicație.
telecrònaca *s.f.* telecronică, telereportaj.
telecronista *s.m.* şi *f.* telereporter.
teleférica *s.f.* teleferic, funicular.
teleferista, *-ìsti*, *s.m.* mecanic de teleferic/funicular.
telefilm *s.m.* film transmis la televiziune, film televizat.
telefonàre *vt.* a telefona.
telefonàta *s.f.* convorbire telefonică, telefon; *fare una ~* a da cuiva un telefon.
telefonìa *s.f.* telefonie.
telefonicaménte *adv.* prin/la telefon, telefonic.
telefònico, *-ici* **I.** *adj.* telefonic; *chiamata ~-a* apel/ chemare la telefon; *centralino ~* centrală internă; *elenco ~* carte de telefon. **II.** *s.m.* salariat al unei centrale telefonice.
telefonista, *-ìsti*, *s.m.* şi *f.* telefonist.
telèfono *s.m.* telefon; *colpo di ~* chemare la telefon, telefonare.
telegénico, *-ici*, *adj.* telegenic.
telegiornàle *s.m.* telejurnal.
telegrafàre *vt.* a telegrafia.
telegrafìa *s.f.* telegrafie.
telegraficaménte *adv.* telegrafic, prin telegramă.
telegràfico, *-ici*, *adj.* telegrafic.
telegrafista, *-ìsti*, *s.m.* şi *f.* telegrafist.
telègrafo *s.m.* telegraf; *~ aereo* telegraf (comun); *~ sottomarino/subacqueo* cablu telegrafic submarin; *~ ottico* semafor.
telegràmma, *-àmmi*, *s.m.* telegramă.
teleguìda *s.f.* teleghidaj, telecomandă. *SIN. telecomando.*
teleguidàre *vt.* a teleghida, a telecomanda. *SIN. telecomandare.*
teleconvertitóre *s.m. (tehn.)* teleinversor.
telemetrìa *s.f.* telemetrie.
telemetrista *s.m.* telemetrist.
telèmetro *s.m.* telemetru.
telencèfalo *s.m. (anat.)* telencefal.
telecobiettivo *s.m.* teleobiectiv.
teleologìa *s.f. (fil.)* teleologie.
teleològico, *-ici*, *adj. (fil.)* teleologic.
telepatìa *s.f.* telepatie.
telepàtico, *-ici*, *adj.* telepatic.
telepiròmetro *s.m.* termometru pentru temperaturi înalte.
telequìz *s.m.* concurs („cine ştie cîştigă") televizat.
teleria *s.f.* pînzărie.

telericevénte 1. *adj.* de telerecepţie. II. *s.f.* staţie/post de (tele)recepţie.
telericevitóre *s.m.* televizor.
teleriprésa *s.f.* luare de vederi (la televiziune).
teleromànzo *s.m.* film serial la televizor.
teleruttóre *s.m.* teleîntrerupător.
teleschèrmo *s.m.* ecran de televizor.
telescòpico, -ici, *adj.* telescopic.
telescòpio *s.m.* telescop.
telescrivènte *s.f.* telex.
telescriventista, -isti, *s.m.* şi *f.* persoană care recepţionează/transmite prin telex.
telescuòla *s.f.* televiziune şcolară, lecţii televizate.
teleselettivo *adj.* (telefon) automat.
teleselezióne *s.f.* serviciu telefonic interurban automat, telefon cu prefix.
telespettàcolo *s.m.* spectacol televizat.
telespettatóre, -trice *s.m.* şi *f.* telespectator.
teletrasmèttere *vt.* a transmite la distanţă (mai ales prin televiziune).
teletrasmittènte I. *adj.* de/relativ la o emisie prin televiziune. II. *s.f.* post de telerecepţie.
telétta *s.f. v.* t o l e t t a.
televisionàre *vt.* a transmite prin televiziune.
televisióne *s.f.* televiziune.
televisivo *adj.* care ţine de televiziune; ***programmi ~-i*** programe pentru/de televiziune.
televisóre *s.m.* televizor.
tellina *s.f.* scoică comestibilă; ***far ridere le ~-e*** a face să rîdă şi curcile.
tellùre *s.m. (înv.)* **glob terestru.**
tellùrico, -ici, *adj.* **telu**ric.
tellùrio *s.m. (chim.)* telur.
tellurùro *s.m. (chim.)* telurură.
télo[1] *s.m.* 1. bucată de pînză; faţă/lungime necesară pentru o fustă/un cearşaf. 2. fîşie de cort.
télo[2] *s.m.* 1. săgeată. 2. armă de aruncat/lansat săgeţi.
telóne *s.m.* cortină de teatru
telónio *s.m.* 1. *(înv.)* tejghea de zaraf. 2. *(rar, glumeţ)* masă de lucru, birou.
téma[1] *s.f. (lit.)* teamă, frică.
tema[2], *tèmi, s.m.* 1. temă; problemă, chestiune, subiect; *il ~ dell'eroismo/della morte* tema eroismului/morţii; *il ~ dell'esame* tema/problema de la examen; *copiare il ~* a copia tema; *consegnare i ~-i all'insegnante* a preda temele profesorului; *un ~ difficile* o temă grea; *il ~ conduttore* tema de bază. 2. *(muz.)* motiv. 3. *(lingv.)* temă.
temàtica *s.f.* tematică.
temàtico, -ici, *adj.* tematic.
temènza *s.f.* 1. teamă respectuoasă. 2. *(poetic)* teamă, frică.
temerariaménte *adv.* (în mod) temerar, cutezător.
temerarietà *s.f.* temeritate, îndrăzneală, cutezanţă; curaj.
temeràrio *adj.* temerar, cutezător, curajos; avîntat.
temére I. *vt.* 1. a avea teamă/a-i fi frică/a se teme de; *~ il castigo* a-i fi frică de pedeapsă; *temo di scivolare* mi-e teamă să nu alunec; *temiamo di sbagliare* ne e teamă să nu greşim; *temo che venga* tare mi-e teamă că vine, aş vrea să nu vină; *temo che non venga* mă tem că nu vine, aş vrea să vină; *non avere nulla da ~* a nu avea teamă de nimic, a fi cu conştiinţa împăcată; *~ qualcuno* a-i fi frică de cineva; *non ~ i pericoli* a nu se teme de primejdii; *non ~ le chiacchiere* a nu avea teamă de bîrfe. 2. *(fam.)* a crede, a socoti, a se teme; *con questo chiasso temo che impazziremo* zgomotul ăsta mă tem că o să ne înnebunească. 3. a nu suporta, a se teme; *sono piante che temono la luce* sînt plante care nu suportă lumina; *i vecchi temono il freddo* bătrînii nu suferă frigul. II. *vi. (a)* 1. a se teme, a fi îngrijorat; *~ per qualcuno* a se teme pentru cineva. 2. a nu avea încredere; a nu fi sigur; a se îndoi; a se teme; *sarete ricompensati, non temete* o să fiţi recompensaţi, nu vă îngrijoraţi/temeţi; *~ di qualcuno* a se teme de cineva; *~ di sé* a se teme de el însuşi. III. *vr. (înv.)* a se înfricoşa.
temerità *s.f.* 1. cutezanţă, temeritate; curaj. 2. *(înv.)* întîmplare.
temibile *adj.* de temut.
tèmo *s.m. (mar,. înv., poetic)* cîrmă, timonă.
tèmolo *s.m. (iht.)* lipan *(Thymallus thymallus).*
tempàccio *s.m.* vreme rea, vreme mizerabilă.
tempaiòlo, tempaiuòlo *adj., s.m.* (purceluş) de lapte.
tempellàre *vi. (a)* 1. a bate/a ciocăni continuu. 2. *(fig.)* a şovăi; a oscila.
tempèllo *s.m. (lit.)* 1. bătaie continuă de clopote. 2. nehotărîre, şovăială.
tèmpera *s.f.* 1. *(metal.)* călire. 2. *(fig.)* robusteţe, vigoare; *non conosco un altro della stessa ~* nu cunosc pe altul de aceeaşi vigoare morală. 3. *(pict.)* tempera. 4. *(muz.)* **calitate de sunet (a unui instrument, a unei voci).** 5. caracterul, maniera. 6. *(înv.)* **temperatură.**
temperalàpis *s.m. invar.* ascuţitoare de creion. *SIN. appuntalapis.*
temperaménto *s.m.* 1. temperare, potolire, îmblînzire. 2. amestec. 3. compromis, mijloc de conciliere. 4. temperament, fire; *~ sanguigno/collerico* temperament sangvin/coleric. *SIN. indole.* 5. *(înv.)* modestie. 6. mod de a conduce/de a călăuzi.
temperànte *adj., s.m.* (om) temperat/cumpătat/moderat/sobru.
temperànza *s.f.* temperatură, cumpătare, moderaţie, sobrietate.
temperàre I. *vt.* 1. a tempera, a modera; a potoli; *~ l'ira* a potoli mînia; *~ la severità* a modera severitatea. 2. a dilua; *~ il vino/(înv.) i colori* a dilua vinul/culorile. 3. a ascuţi; *~ il lapis/la matita* a ascuţi creionul. 4. a acorda un instrument muzical. 5. *(metal.)* a căli. 6. *(fig.)* a face robust/puternic/rezistent; a căli. II. *vr.* a se stăpîni, a se tempera, a se potoli.
temperataménte *adv.* cu moderaţie, temperat.
temperativo *adj.* temperator, moderator.
temperàto *adj.* 1. călit. 2. *(despre climă)* temperat. 3. *(fig.)* cumpătat, măsurat. *SIN. controllato, sobrio.*
temperatùra *s.f.* 1. temperatură; *misurare la ~* a lua/a măsura temperatura; *la ~ del mare* temperatura mării; *~ alta* temperatură ridicată; *~ bassa* temperatură scăzută; *sbalzi di ~* oscilaţii de temperatură. 2. călire.
tempèrie *s.f. invar. (lit.)* 1. (şi *fig.*) climat, atmosferă. *SIN. clima.* 2. *(înv.)* amestec proporţionat (de lichide etc.).
temperinàta *s.f.* lovitură cu briceagul.
temperìno *s.m.* briceag.
tempèsta *s.f.* 1. furtună; *chi semina vento raccoglie ~* cine seamănă vînt, culege furtună. 2. *(înv.)* timp. 3. *(fig.)* vehemenţă. 4. *(fig.)* tulburare, agitaţie interioară. 5. harababură, ravagii; *quel bambino porta in casa la ~* copilul ăla face ravagii/îi zăpăceşte pe toţi în casă; *una ~ in un bicchiere d'acqua* furtună într-un pahar cu apă.
tempestàre I. *vt.* 1. *(înv.)* a da furtuna peste. 2. *(înv.)* a nelinişti, a agita; a zăpăci. 3. a lovi/a bate cu lovituri dese, rapide şi violente; *~ la porta di colpi* a asalta uşa cu lovituri. 4. *(fig.)*

a importuna, a bombarda; ~ *di* a bombarda cu; ~ *di rimproveri/di domande* a asalta/a bombarda pe cineva cu întrebări. **5.** a orna/a împodobi mult/excesiv; ~ *un diadema di brillanti* a încărca o diademă cu briliante. **II.** *vi. (a)* **1.** *(despre ape, mări)* a fi agitat/furtunos/furios, a se înfuria; *piove e tempesta* plouă şi e furtună. **2.** *(fig.)* a se înfuria, a fi furios; a face ravagii, a da, a bate, a face scandal; *tempestò a lungo con pugni e calci* a lovit îndelung cu pumnii şi picioarele. **3.** *(înv.)* a fi tulburat/agitat.

tempestàto **I.** *part. tr.* de la tempestare. **II.** *adj.* **1.** tulburat, agitat. **2.** brodat, presărat cu nestemate etc.

tempestìo *s.m. (fam., tosc.)* furtună mare.

tempestivaménte *adv.* la timp, în mod oportun, în timp util, cînd trebuie.

tempestività *s.f.* **1.** oportunitate; *la ~ di un intervento* oportunitatea unei intervenţii. **2.** *(relativ la o persoană)* calitatea de a şti să prinzi momentul oportun; *la sua ~ è sorprendente* e surprinzător cît de bine ştie să prindă momentul potrivit.

tempestìvo *adj.* oportun, potrivit, la timp; *è sempre ~ nei suoi interventi* e întotdeauna oportun în intervenţiile sale.

tempestosaménte *adv.* (în mod) furtunos, agitat.

tempestóso *adj.* **1.** furtunos. **2.** impetuos; tulburat, agitat. **3.** *(înv.)* schimbător, instabil.

tèmpia *s.f. (anat.)* tîmplă.

tempiàle *s.m.* **1.** tindea (la războiul de ţesut). **2.** *(înv.)* tîmplă. **3.** ramă de ochelari.

tempièro *s.m. (ist., la pl.)* templier.

tempiètto *s.m.* **1.** templu mic. **2.** rotondă, pavilion (într-un parc).

tèmpio *s.m.* templu.

tempióne *s.m.* **1.** lovitură în tîmplă. **2.** *(înv.)* prostănac.

tempissimo *adj. (superlativ; în loc. adv.) per ~* foarte devreme, dis-de-dimineaţă.

tempìsta, *-isti, s.m.* **1.** *(muz.)* executant precis (care observă riguros măsura). **2.** persoană care ştie să prindă momentul propice/nimerit/favorabil.

templàre **I.** *adj. (în expr., ist) cavaliere ~* templier, cavaler din ordinul templierilor. **II.** *s.m.* templier.

tèmplo *s.m. (înv.)* v. tempio.

tèmpo *s.m.* **1.** timp, vreme; *il ~ corre/fugge/vola* timpul zboară; *come passa il ~!* cum trece timpul! *perdere la nozione del ~* a pierde noţiunea timpului; *bisogna dar ~ al ~* (trebuie) să dăm timp timpului; *(lit.) in progresso/processo di ~* cu timpul, cu scurgerea vremii; *senza ~* veşnic; *per molto/lungo ~* timp îndelungat, multă vreme; *per poco/breve ~* pentru puţină vreme; *dopo poco ~, poco ~ dopo* (la puţin timp) după aceea; *per qualche ~* pentru cîtăva vreme. **2.** timp, durată; *~ di cottura* timp de fierbere/coacere; *~ di lavorazione* timp de prelucrare; *~ supplementare* timp suplimentar; *non c'è neppure il ~ materiale per ...* n-ai nici măcar timpul material pentru ...; *~ un mese* pînă într-o lună; *non c'è ~ da perdere* nu-i timp de pierdut; *acquistare/guadagnare ~* a cîştiga timp; *a/in ~* la timp/ţanc; *essere a ~* a fi la timp; *fare in ~* a face la timp; *al ~ stesso, allo stesso ~* în acelaşi timp; *per ~* repede; devreme; *da ~* de multă vreme. **3.** timp, durată (a zilei, anului), perioadă; *non riesco mai a trovare il ~ per leggere* nu găsesc niciodată timp ca să citesc; *e chi me lo dà il ~?* şi de unde timp, cine-mi dă timpul ca să ...?; *riguadagnare il ~ perduto* a cîştiga timpul pierdut; *passare/ingannare/ammazzare il ~* a-şi trece/înşela/omorî timpul; *retribuzione a ~* retribuţie cu ora; *~ di vacanza* (perioadă de) vacanţă; *~ della mietitura* timpul secerişului; *a ~ debito* la timpul potrivit; *a suo ~* la timpul său; *~ di guerra* perioadă de război; *in ~ di pace* în timp de pace; *al mio ~* pe vremea mea; *al ~ di Napoleone* în timpul lui Napoleon; *(glumeţ) al ~ del re Peppino, al ~ che Berta filava, al ~ dei ~-i* odinioară, pe vremuri; *in quel ~* pe vremea aceea, atunci; *dei ~* din epoca respectivă; *testi del ~* texte din epoca respectivă; *~ fa/addietro* odinioară, odată; *un ~* într-o vreme; *in ogni ~* oricînd; mereu, întotdeauna; *(la pl.) nei ~-i antichi* în vremurile de demult; *~-i* difficili vremuri grele; *quelli erano ~-i* alea da/erau timpuri; *che ~-i!* ce timpuri!; *coi ~-i che corrono* cu vremurile astea (grele). **4.** vreme, starea vremii; *~ variabile/umido* timp variabil, vreme umedă; *~ asciutto* timp uscat; *~ bazzotto* timp schimbător; *il ~ cambia* se schimbă vremea; *~ stravagante* vreme capricioasă; *il ~ si guasta/migliora* vremea se strică/se ameliorează; *che ~ fa?* cum e vremea?; *il ~ va rimettendosi* vremea se îmbunătăţeşte; *~ da cani/da lupi* vreme cîinească/să nu scoţi un cîine afară; *previsione del ~* cum va fi vremea. **5.** vîrstă, etate; *quanto ~ ha il bambino?* ce vîrstă are copilul?; *di mezzo ~* de vîrstă/etate mijlocie; *è del mio ~* este cam de vîrsta mea/de-o seamă cu mine. **6.** *(muz.)* timp, ritm, tempo; *segnare/battere il ~* a bate măsura; *~ di valzer* ritm de vals. **7.** *(gram.)* timp; *~ presente* timpul prezent; *avverbi/complementi di ~* adverbe/complemente de timp. **8.** *(teatru, cinema)* act; parte; *è cominciato il secondo ~* a început partea a doua; *dramma in due ~-i e quattro quadri* dramă în două părţi şi patru tablouri. **9.** *(sport)* **a)** repriză; *gol realizzato nel secondo ~* gol realizat în repriza a doua; *~-i supplementari* reprize suplimentare; **b)** timp; *ottonere un buon ~* a obţine un timp bun; *~ massimo* barem; *fuori ~ massimo* barem depăşit; *al ~!* repetăm! repet! repetaţi! **10.** *(mec.)* timp; *motore a due/quattro ~-i* motor în doi/patru timpi; *~-i morti* timpi morţi. **11.** *(în expr.) darsi bel ~* a petrece; *il ~ è moneta* timpul e bani; *a lungo ~* de durată.

tèmpora *s.f. pl. (în expr.) le quattro ~* cele trei zile de post de la începutul fiecărui anotimp.

temporàle[1] *adj. (anat.)* temporal, al tîmplei.

temporàle[2] **I.** *adj.* **1.** temporal, de timp; *un lungo intervallo ~* un lung interval de timp. **2.** temporar, trecător, vremelnic, lumesc. **II.** *s.m.* putere temporară (a Bisericii).

temporàle[3] *s.m.* **1.** furtună. **2.** *(fig.)* scandal, ceartă; violenţă; *scoppiò il ~ in famiglia* a izbucnit scandalul în familie.

temporaléseo, *-éschi, adj.* furtunos, de furtună.

temporalista, *-isti, s.m. (pol., bis.)* partizan al puterii temporale a Bisericii.

temporalità *s.f.* **1.** *(bis.)* venit (al unei biserici). **2.** vremelnicie, caracter lumesc.

temporalménte *adv.* în timp (nu în eternitate).

temporaneaménte *adv.* (în mod) temporar, pe un timp dat; pentru moment; *è ~ assente* e absent pentru moment.

temporaneità *s.f.* caracter trecător; caracter temporar/provizoriu.

temporàneo *adj.* **1.** provizoriu, temporar; *frutto ~* fruct precoce. **2.** *(înv.)* oportun, care vine la timp potrivit.

temporàrio *adj. v.* t e m p o r a n e o.
temporeggiaménto *s.m.* temporizare; zăbovire; amînare, tărăgănare.
temporeggiàre *vi. (a)* a temporiza, a amîna; a zăbovi, a întîrzia. *SIN. indugiare, tergiversare.*
temporeggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* cel care amînă; *(ist. ant.) Fabio Massimo il Temporeggiatore* Fabius Maximus Cunctator.
temporizzàre *vt. (tehn.)* a temporiza.
temporizzazióne *s.f. (tehn.)* temporizare.
temporizzatóre *s.m. (tehn.)* temporizator, releu de temporizare.
tèmpra *s.f. v.* t e m p e r a.
tempràre I. *vt.* **1.** a căli. **2.** *(fig.)* a căli, a întări. **II.** *vr. (fig.)* a se căli; *si è temprato nelle difficoltà* greutăţile l-au călit.
tempràto *adj.* călit.
temùto *adj.* temut.
tenàce *adj.* **1.** tenace, ferm. **2.** rezistent. **3.** tare, puternic.
tenaceménte *adv.* cu tenacitate, (în mod) tenace.
tenàcia *s.f.* tenacitate, stăruinţă, perseverenţă. *SIN. perseveranza.*
tenacità *s.f.* **1.** rezistenţă; coeziune; *la ~ della lana/di una corda/dell'acciaio* rezistenţa lînii/frînghiei/oţelului. **2.** *(fil.)* zgîrcenie, avariţie. **3.** *(fig.)* tenacitate.
tenàglia *s.f.* **1.** cleşte; *a ~* în formă de cleşte; *(fig.) levare con le ~-e* a scoate cu cleştele. **2.** *(mil.)* încleştare; *manovra a ~* manevră de încleştare din ambele flancuri.
tènare *s.m. (anat.)* partea cărnoasă a podului palmei.
tenàrio *adj. (lit., rar)* subteran; infernal.
tenzionàre *vi. v.* t e n z o n a r e.
tenzióne *s.f. v.* t e n z o n e.
tènda *s.f.* **1.** perdea. **2.** cortină de teatru; *alzare/calare la ~* a ridica/a lăsa cortina. **3.** cort; *~ da sei uomini* cort de şase persoane; *~ a ossigeno* pat-cort cu oxigen (la spital); *piantare le ~-e* a aşeza corturile, a se stabili într-un loc; *levar le ~-e* a părăsi un loc; *ritirarsi sotto la ~* a se izola, a se retrage.
tendàggio *s.m. (colectiv)* draperie; perdele.
tendàle *s.m.* perdea mare; cort (contra ploii/a soarelui).
tendàme *s.m. (mai ales la pl.)* perdele (inclusiv accesoriile necesare punerii lor).
tendènte *adj.* **1.** care înclină/care tinde spre. **2.** *(despre o culoare)* care bate în.
tendènza *s.f.* **1.** tendinţă, înclinaţie; *~ a fraintendere* tendinţă în a răstălmăci. **2.** tendinţă, orientare; *~ verso sinistra* tendinţă spre stînga; *~ della moda* tendinţa modei.
tendenziàle *adj.* care are o tendinţă/o înclinaţie spre; potenţial; *è un delinquente ~* e un viitor criminal.
tendenzialménte *adv.* prin tendinţă; *è un ragazzo ~ cattivo* e un băiat fundamental rău.
tendenziosaménte *adv.* (în mod) tendenţios.
tendenziosità *s.f.* tendenţiozitate.
tendenzióso *adj.* tendenţios; *discorso ~* cuvîntare tendenţioasă.
tènder *s.m. (ferov.)* tender.
tèndere I. *vt.* **1.** a întinde, a desface, a trage; *~ la biancheria ad asciugare* a întinde rufele la uscat; *~ la corda* a întinde frînghia; *~ le reti* a arunca plasele/năvoadele; *(fig.) ~ l'amo/la ragna, ~ un agguato/un trabochetto/un tranello/una trappola a qualcuno* a întinde o cursă cuiva. **2.** a întinde, a da; *~ le braccia* a întinde braţele; *~ la mano per chiedere l'elemosina* a întinde mîna, a cerşi; *~ la mano sorridendo* a da mîna surîzînd; *(fig.) ~ una mano a qualcuno* a întinde/a da o mînă de ajutor cuiva. **3.** a-şi îndrepta; *~ lo sguardo* a-şi îndrepta privirea; *(fig.) ~ la mente* a se concentra, a-şi frămînta creierii; *(fig.) ~ l'orecchio* a ciuli urechile, a asculta cu atenţie; *(fig.) ~ le palme* a implora. **II.** *vi. (a)* **1.** a ţinti, a urmări, a aspira; *~ alla cattedra universitaria* a aspira la catedra universitară; *~ a una meta* a urmări un scop; *ora capisco a cosa tendevi* acum înţeleg la ce ţinteai/ce urmăreai. *SIN. aspirare, mirare.* **2.** a se îndrepta; *l'acqua tende al basso* apa se îndreaptă spre şes. **3.** *(fig.)* a tinde/a fi înclinat către/spre; *temperamento che tende alla malinconia* temperament înclinat către melancolie; *~ al male* a fi înclinat spre răutăţi. *SIN. propendere.* **4.** *(pol.)* a înclina, a tinde; *~ a sinistra/a destra* a înclina/a tinde spre stînga/dreapta. *SIN. propendere.* **5.** a se îndrepta către, a tinde; *un materiale che tende a deteriorarsi* un material care tinde să se deterioreze; *il tempo tende al bello* timpul înclină să devină frumos. **6.** a bate în, a da în; *i suoi capelli tendono al rosso* părul său bate în roşu; *il cielo tende al grigio* cerul se înnourează/se face cenuşiu; *sapore che tende al dolce* gust care tinde spre dulce; *vino che tende all'acido* vin care dă în acru. **7.** *(înv.)* a sta în cort; a fi/a se afla în tabără.
tendicaténa *s.m. invar.* întinzător de lanţ.
tendicinghia *s.m. invar.* întinzător de curea.
tendicóllo *s.m.* balenă (la gulerul de cămaşă).
tendifilo *s.m. invar. (tehn.)* întinzător de cablu.
tendina *s.f.* perdeluţă.
tèndine *s.m. (anat.)* tendon.
tendìneo *adj. (anat.)* cu tendoane.
tendìtolo *s.m.* **1.** tensor. **2.** loc de întins (rufe etc.); uscătorie.
tendóne *s.m.* **1.** *(augm.)* perdea mare. **2.** coviltir. **3.** nori groşi; ceaţă.
tendòpoli *s.m.* **1.** *(sport)* tabără de corturi. **2.** cortină mare
tènebre *s.f. pl.* **1.** tenebre; întuneric; întunecime; *(bis.) ufficio delle ~* slujbă de seară (în săptămîna paştilor). **2.** *(la sg., poetic)* întuneric.
tenebrìa *s.f.* **1.** *(lit.)* întuneric, abis. **2.** ignoranţă. **3.** spaţiu cosmic.
tenebrióne *s.m. (entom.)* gîndacul-morar, molet *(Tenebrio molitor).*
tenebróne *s.m. (pop.)* **1.** pesimist, persoană care vede totul în negru; morocănos. **2.** obscurantist; reacţionar. **3.** om cu mintea neclară/confuză.
tenebróre *s.m. (poetic)* întuneric.
tenebrosaménte *adv.* misterios, ocult; pe întuneric; ascuns.
tenebrosità *s.f.* **1.** întunecime. **2.** întunecare a vederii. **3.** *(înv.)* ceaţă; negură.
tenebróso *adj.* **1.** întunecat; *occhio ~* privire slabă, ochi ce nu vede bine. **2.** *(fig.)* tainic; tenebros, misterios.
tenènte *s.m.* locotenent; *~ colonello* locotenent colonel; *~ generale* general locotenent; *~ di vascello* ofiţer de rangul doi.
tenènza *s.f.* **1.** funcţie de locotenent. **2.** circumscripţie de jandarmerie. **3.** circumscripţie fiscală.
teneraménte *adv.* duios, cu duioşie, cu afecţiune.
tenére I. *vt.* **1.** a ţine/a strînge cu mîna; *~ in mano* a ţine în mînă; *~ l'ombrello* a ţine umbrela; *~ un bambino per mano* a ţine un copil de mînă; *tieni!* ţine!, ia!; *è pazzo, tenetelo!* este nebun, ţineţi-l!; *~ fra le braccia* a îmbrăţişa; *(box) ~ l'avvesario* a ţine/a obstrucţiona adversarul. **2.**

a ţine, a susţine; ~ *in collo* a ţine în braţe; ~ *un bambino in braccio* a ţine un copil în braţe; *per piacere, tienimi la scala* te rog, ţine-mi scara; ~ *il peso sulle spalle* a ţine o greutate în spinare; *(fig.)* ~ *il sacco/la mano/il bordone a qualcuno* a fi complice cu cineva; *(fig.)* ~ *l'anima coi denti* a fi pe ducă; *(mar., despre o navă)* ~ *il mare* a rezista bine la furtună. **3.** a ţine, a menţine, a păstra, a sta; ~ *le mani in tasca* a sta cu mîinile în buzunar; ~ *la giacca sbottonata* a sta cu haina descheiată; ~ *il cappello in testa* a sta cu pălăria în cap; ~ *la testa alta* a ţine capul sus; ~ *gli occhi bassi* a sta cu/a ţine ochii plecaţi; ~ *la finestra aperta/la porta chiusa* a sta cu fereastra deschisă/cu uşa încuiată; ~ *in serbo* a păstra; ~ *sott'olio/sott'aceto/sotto spirito* a conserva în ulei /oţet/spirt; ~ *al fresco/all'aperto/all'ombra/al sole* a ţine la rece/la aer/la umbră/la soare; ~ *alti i prezzi* a menţine preţurile mari; ~ *un malato a dieta* a ţine un bolnav la regim; ~ *in deposito* a ţine spre păstrare; ~ *in gabbia* a ţine în colivie; ~ *in ostaggio* a ţine ca ostatec; *(fig.)* ~ *in ansia* a ţine (ca) pe jar; ~ *sospeso qualcuno* a ţine în suspensie/nesiguranţă pe cineva; ~ *qualcosa da conto* a păzi/a păstra cu grijă; ~ *a mente/a memoria* a ţine minte, a-şi aminti; *(fig.)* ~ *il piede* a sta cu fundul în două luntri; ~ *le mani a posto* a-şi ţine mîinile acasă/la locul lor; ~ *la lingua a posto* a-şi ţine gura; ~ *la testa a partito* a lucra/a acţiona cu cap/judecată, a avea capul pe umeri; ~ *qualcuno in pugno* a avea pe cineva la mînă; ~ *a bada qualcuno* a ţine din scurt pe cineva, a-l supraveghea; ~*-si buono qualcuno* a fi bine/a se avea bine cu cineva/în relaţii bune (de teamă/din calcul); ~*bene/male* a trata bine/rău; ~ *qualcuno come un cane* a trata pe cineva ca pe un cîine; ~ *le distanze* a păstra/a menţine distanţa; ~ *a battesimo* a boteza, a fi naş la botez. **4.** a ţine, a păstra, a reţine; *tenga pure il resto* păstrează restul; *tienlo/ tienilo per mio ricordo* păstrează-l în amintirea mea; *tieni!, (fam.) te', tenete!* ia!, na!, luaţi!, ţineţi! **5.** *(dial.)* a avea; ~ *moglie e figli* a avea nevastă şi copii; *tengo solo mille lire* am numai o mie de lire. **6.** *(muz.)* a ţine, a prelungi; ~ *una nota* a prelungi/ a ţine mult o notă. **7.** a-şi ţine/a-şi menţine/a păstra; ~ *fede alla parola data* a se ţine de cuvîntul dat; ~ *la parola/la promessa* a-şi ţine/a se ţine de cuvînt/ de promisiune; ~ *un segreto* a ţine/a păstra un secret. **8.** a opri, a reţine; ~ *qualcuno a pranzo/a cena* a opri pe cineva la masă/la cină; *(înv.)* ~ *in parole* a duce cu vorba, a o ţine în discursuri. **9.** a-şi înfrîna, a-şi stăpîni; ~ *il riso/le risa/il pianto* a-şi ţine/a-l umfla rîsul, a-şi reţine plînsul. **10.** *(poetic)* a obţine; ~ *un premio* a obţine un premiu. **11.** a ocupa, a reţine, a umple (un spaţiu/un loc); *l'arazzo tiene tutta la parete* tapiseria ocupă tot peretele; *l'autocarro teneva tutta la strada* camionul ocupa tot drumul; *tienimi il posto* ocupă-mi/ţine-mi locul; ~ *un appartamento al primo piano* a ocupa un apartament la etajul întîi. **12.** *(în expr.)* ~ *stretto* a strînge; ~ *d'occhio qualcuno* a nu scăpa din ochi pe cineva; ~ *conto di qualcosa* a ţine cont/seama de ceva; *tengo presente* am în vedere. *SIN. mi riferisco; tenendo presente tutto ciò* **a)** avînd în vedere/în consideraţie; **b)** pornind de la aceasta; *(înv.)* ~ *mente* a fi atent; ~ *copia di qualcosa* a păstra copia unui document/act etc.; ~ *caldo* a ţine cald; ~ *compagnia* a ţine de urît; *(fig.)* ~ *banco* a fi în centrul unei discuţii; ~ *bottega* a avea/a ţine o prăvălie; ~ *una carica* a ocupa o funcţie; ~ *consiglio/un'assemblea/una riunione* a ţine un consiliu/o adunare/o şedinţă; ~ *un discorso/una lezione* a ţine o cuvîntare/o lecţie; ~ *udienza* a acorda o audienţă. **13.** a conţine, a avea, a cuprinde; *la bottiglia tiene un litro scarso* sticla conţine/are mai puţin de un litru; *il nuovo stadio potrà tenere circa ottantamila spettatori* noul stadion va avea capacitatea de optzeci de mii de locuri. *SIN. contenere.* **14.** (şi *fig.*) a (o) ţine, a urma; ~ *sempre la medesima strada* a-şi urma/a o ţine pe drumul apucat; ~ *la destra/la sinistra* a ţine dreapta/stînga; *(auto.)* ~ *la strada* a merge pe carosabil, a nu ieşi de pe carosabil; ~ *la mano* a respecta normele de circulaţie; *(mar.)* ~ *la rotta* a ţine ruta; *(fig.)* ~ *la parte/le parti di qualcuno* a fi de partea cuiva, a ţine cu cineva; ~ *il filo del discorso* a nu divaga; ~ *una regola* a respecta o regulă/o normă; ~ *vita dissoluta* a duce o viaţă dezordonată. **15.** a considera, a preţui, a judeca, a socoti; ~ *per amico sincero* a considera drept prieten sincer; ~ *in conto* a preţui; ~ *in gran conto/prezzo* a ţine la mare preţ, a preţui mult; ~ *in poco/in nessun conto* a nu da doi bani pe, a nu avea consideraţie pentru; ~ *per fermo/ certo* a considera (ca) sigur. **16.** *(alpin.)* a asigura, a ţine în coardă, a opri din căderea (coechipierul). **II.** *vi. (a)* **1.** a rezista, a ţine, a fi valabil; *questo reparto di soldati non potrà ~ a lungo* detaşamentul acesta de soldaţi nu va putea rezista la infinit/ îndelung; *(sport)* ~ *alla distanza* a rezista pînă la sfîrşit, a se ţine bine; ~ *duro* a nu ceda, a se ţine tare; *(fig.) non c'è scusa che tenga* nu este o scuză care să reziste; *sono ragioni che non tengono* sînt motive/argumente care nu ţin/rezistă; *i ganci/i chiodi non tengono* cîrligele/cuiele nu ţin; *la colla non tiene* cleiul/lipiciul nu ţine. **2.** a înainta, a merge; ~ *a destra/a sinistra* a o ţine la dreapta/ stînga; ~ *dietro a qualcuno* a urma pe cineva, a ţine pasul cu cineva. **3.** a fi de partea cuiva; a ţine cu; ~ *per uno dei due litiganti* a ţine cu unul dintre cei doi în litigiu; ~ *per una squadra* a ţine cu o echipă; ~ *da* a semăna; *tiene dalla madre* seamănă cu mama sa. **4.** a da/a acorda importanţă; *è uno che tiene alla forma/alle apparenze* este un ins care dă importanţă formei/aparenţelor; *tengo a* mă interesează să, ţin să; *tengo a dichiarare che* ţin să declar că. **5.** a se ţine; ~*-si sulle difese* a sta/a fi în gardă/pregătit; ~*-si pronto* a fi/a sta gata să; ~*-si saldo* a se ţine bine; ~*-si stretto a qualcosa* a se ţine bine/strîns de ceva. **6.** a se considera, a fi; ~*-si pago* a se considera/a fi satisfăcut; ~*-si ad onore* a se considera/a fi onorat; ~*-si ai fatti* a lua în consideraţie numai faptele, a ţine seama de fapte; ~*-si alto* a se ţine mîndru/ fălos. **III.** *vr., vi. (a)* **1.** a se ţine, a se susţine, a se sprijini; ~*-si alla ringhiera* a se ţine de balustradă. **2.** a fi, a rămîne, a se ţine; ~*-si in piedi* a sta/a fi în picioare; ~*-si in ginocchio* a sta/a rămîne în genunchi; ~*-si vicino* a fi (pe-) aproape; ~*-si a distanza/in disparte* a se păstra/a se ţine la distanţă; ~*-si a disposizione dell'autorità* a se pune/ţine la dispoziţia autorităţii; ~*-si pronto* a fi pregătit/gata; ~*-si al corrente* a se ţine la curent; ~*-si aggiornato* a se ţine la zi; ~*-si a galla* a pluti; ~*-si sulle sue* a o ţine pe-a lui, a sta deoparte, a nu avea de-a face cu nimeni; ~*-si sulla difensiva* a se ţine/a sta în apărare. **3.** a urma/a continua drumul; ~*-si a destra/a sinistra* a o ţine pe dreapta/stînga; ~*-si al largo* **a)** *(mar.)* a naviga în larg; **b)** *(fig.)* a sta/a se ţine deoparte.

4. a urma riguros; *~-si alle prescrizioni del medico* a urma cu stricteţe indicaţiile medicului; *~-si al regolamento* a respecta/a se ţine de regulament(ul); *~-si a un metodo* a urma integral o metodă. 5. a se reţine, a se abţine; *~-si a stento dal ridere/dal piangere* a se abţine cu greu să (nu) rîdă/să (nu) plîngă.

tenerézza *s.f.* 1. duioşie; *fare ~* a înduioşa. 2. afecţiune; tandreţe.

tènero I. *adj.* 1. fraged; moale; *pasta ~-a* cocă/aluat fraged(ă). 2. plăpînd, gingaş. 3. tînăr. 4. duios, tandru, afectuos. 5. *(înv.)* sensibil, susceptibil, supărăcios. II. *s.m.* 1. parte moale, miez; *mangiare il ~ di un frutto* a mînca miezul unui fruct. 2. afecţiune, dragoste.

tenerùme *s.m.* *(colectiv)* 1. cartilagiu; părţi moi (de carne). 2. *(depr.)* dulcegărie.

tènia *s.f.* 1. *(zool.)* tenie. 2. *(arhit.)* bandă, fîşie.

tenìbile *adj.* care se poate ţine.

tenière *s.m.* *(ist.)* 1. mînerul/corpul arbaletei. 2. pat de puşcă. 3. lăditâ pentru archebuze.

teniménto *s.m.* 1. *(lit.)* proprietate; moşie. 2. teritoriu; circumscripţie. 3. *(înv.)* obligaţie.

tenitóre, -trice *s.m.* şi *f.* 1. patron (de pensiune, tripou). 2. *(înv.)* deţinător.

tenitòrio *s.m.* *(înv.)* jurisdicţie; teritoriu.

tenitóro *s.m.* *v.* t e n i t o r i o.

tènnis *s.m.* tenis.

tennista, -isti, *s.m.* jucător de tenis, tenisman.

tennìstico, -ici, *adj.* de tenis.

tenonatrice *s.f.* maşină de cepuit.

tenóne *s.m.* cep.

tenóre *s.m.* 1. mod de comportare/de exprimare; *il ~ di una lettera* tonul unei scrisori. 2. mod, nivel; *~ di vita* nivel de viaţă; *(pol.) ~ materiale e culturale* nivel material şi cultural. 3. mod de exprimare; ton; *a ~ di legge* potrivit legii. 4. *(muz.)* tenor. 5. procent (al unei substanţe într-o soluţie); *bevanda a basso ~ alcoolico* băutură cu alcool puţin.

tenoreggiàre *vi.* *(a)* 1. *(despre un bariton)* a tinde spre vocea de tenor. 2. *(glumeţ)* a cînta ca un tenor.

tenorile *adj.* de tenor.

tensiòmetro *s.m.* tensiometru.

tensióne *s.f.* 1. întindere, încordare. 2. tensiune; *(auto.) riduzione della ~ di guida* reducerea încordării/tensiunii în conducere.

tensóre *s.m.* *(anat.)* muşchi tensor.

tènta *s.g.* 1. *(chir.)* sondă. 2. *(înv.)* tentativă.

tentàbile *adj.* de încercat, care se poate încerca.

tentacolàre *adj.* tentacular.

tentàcolo *s.m.* tentacul.

tentaménto *s.m.* *(rar)* încercare, tentativă; strădanie.

tentànte *adj.* ispititor, tentant.

tentàre *vt.* 1. *(lit.)* a atinge, a ciupi; *~le corde di uno strumento* a atinge corzile unui instrument muzical. 2. a tatona, a pipăi, a încerca; *~ il terreno con un bastone* a tatona terenul cu un băţ; *~ il fondo del fiume* a încerca fundul fluviului. 3. *(fig.)* a încerca, a se strădui; a tatona; *~ di dirgli* a încerca să-i spună; *tento di capire* încerc/mă străduiesc să înţeleg; *~ l'impossibile* a încerca imposibilul; *~ la fortuna* a-şi încerca norocul; *~ la fuga* a încerca să fugă; *~ il guado* a încerca să intuieşti ce este în sufletul cuiva; *(fig.) ~ il terreno* a tatona terenul; *~ ogni strada/via* a încerca orice mijloc/toate modalităţile. 4. *(fig.)* a atrage, a ispiti, a pune la încercare; *~ l'innocenza altrui* a pune la încercare nevinovăţia/a încerca corupereа cuiva; *~ la fedeltà di qualcuno* a pune la încercare fidelitatea cuiva; *è una vacanza che mi tenta* este o vacanţă care mă ispiteşte. 5. a experimenta, a încerca, a se sforţa; *~ di uscire* a încerca să iasă; *~ di persuadere* a încerca să convingă; *~ ogni mezzo* a încerca/a folosi orice mijloc; *(fig.) ~ la sorte/la fortuna* a forţa soarta/destinul. *SIN. arrischiare, azzardare; (prov.) il ~ non nuoce* să încerci nu strică.

tentativo *s.m.* tentativă, încercare.

tentàto I. *part. tr.* de la t e n t a r e. II. *adj.* 1. încercat, supus la încercare. 2. experimentat. 3. ispitit, tentat. 4. instigat.

tentatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* ispititor; ademenitor.

tentazióne *s.f.* ispită, tentaţie; *le ~-i della ricchezza* ispita bogăţiei.

tenténna *s.m.* *(glumeţ)* persoană nehotărîtă/şovăitoare.

tentennaménto *s.m.* 1. oscilare, clătinare. 2. ezitare, şovăire.

tentennàre I. *vi.* *(a)* 1. a se clătina; *muro che tentenna* zid care se clatină; *il tavolo/il dente tentenna* masa/dintele se clatină. *SIN. traballare, ciondolare.* 2. *(fig.)* a oscila, a fi nehotărît, a şovăi, a ezita; *ancora tentenna fra le due soluzioni* mai şovăie şi acum între cele două soluţii. *SIN. esitare, titubare.* II. *vt.* a clătina, a legăna; *~ la culla* a legăna, a mişca leagănul; *~ il capo* a da din cap (în semn de negare, dezaprobare). *SIN. dondolare.*

tentennàta *s.f.* 1. clătinare. 2. scuturătură.

tentennino *s.m.* 1. persoană nehotărîtă. 2. laş. 3. diavol ispititor; ispită.

tentennìo *s.m.* 1. clătinare continuă, oscilare. 2. şovăială.

tentennóni *adv.* clătinat; nesigur; *camminare ~* a umbla clătinîndu-se.

tentóne *adv.* pe dibuite, bîjbîind, pipăind; pe pipăite.

tentóni *adv.* *v.* t e n t o n e.

tentrèdine *s.f.* *(entom.)* specie de himenopter *(Cophyrus pini).*

tènue *adj.* 1. subţire; *intestino ~* intestin subţire. 2. slab, uşor, mic; *stile ~* stil simplu/mediocru; *pronuncia ~* pronunţare dulce; *una ~ speranza* o palidă speranţă. *SIN. lieve.*

tenuemènte *adv.* (în mod) uşor, slab.

tenuiròstri *s.m. pl.* păsări cînţătoare (cu cioc subţire).

tenuità *s.f.* 1. subţirime. 2. micime; *~ della luce* intensitate redusă a luminii. 3. stare/condiţie umilă.

tenùta *s.f.* 1. ţinere; *(com.) ~ dei libri* ţinere a registrelor. 2. *(muz.)* ţinută, ţinere prelungită a unei note. 3. etanşeitate; etanşare; *~ stagna* etanşare perfectă; *fatto a ~* etanş. 4. capacitate (de vas). 5. moşie; proprietate. 6. ţinută, haină; uniformă; *~ d'ordinanza* uniformă/ţinută reglementară; *~ fuori ordinanza* ţinută nereglementară; *~ di gala* ţinută de gală. 7. *(sport)* rezistenţă fizică; *ha un buono scatto ma non ha ~* are un sprint bun dar nu are rezistenţă.

tenutàrio *adj., s.m.* 1. *(jur.)* deţinător, posesor. 2. patron de tripou.

tenùto I. *part. tr.* de la t e n e r e. II. *adj.* 1. ţinut (într-un anumit fel); *campo ~ a prato* cîmp întreţinut/cultivat pentru fîneaţă. 2. obligat; *essere ~ a* a fi obligat de a. 3. *(muz., despre o notă)* ţinut, prelungit.

tènza *s.f.* *(înv.)* ceartă; neînţelegere.

tenzonàre *vi.* *(a)* 1. a discuta în contradictoriu. 2. *(poetic)* a se lupta.

tenzóne *s.f. (poetic)* **1.** dispută; ceartă; *la ~ fra Dante e Forese Donati* disputa poetică între Dante şi Forese Donati. **2.** *(poetic)* luptă; *singolar ~* duel. **3.** *(ist. lit.)* tenţonă, compoziţie poetică.
teobróma *s.m.* **1.** *(lit.)* plantă de cacao. **2.** cacao. **3.** ciocolată.
teobromìna *s.f. (farm.)* teobromină.
teocratocaménte *adv.* teocratic.
teocràtico, -ici, *adj.* teocratic.
teocrazìa *s.f.* teocraţie.
teodìa *s.f.* cîntec religios.
teodicèa *s.f.* teodicee.
teodolìte *s.m.* teodolit.
teodolito *s.m. v.* teodolite.
teogonìa *s.f.* teogonie.
teogònico, -ici, *adj.* teogonic.
teologàle *adj.* teologal.
teologalménte *adv. (rar)* conform teologiei, după teologie.
teologànte *s.m. (depr.)* teolog.
teologàre *vi. (a; mai ales depr.)* a se ocupa de teologie.
teologàstro *s.m. (depr.)* teolog.
teologhéssa *s.f. (glumeţ)* femeie care se ocupă cu teologia.
teologìa *s.f.* teologie.
teologicaménte *adv.* teologic, după teologie.
teològico, -ici, *adj.* teologic.
teologizzàre *vi. (a)* **1.** a face teologie. **2.** a trata/a discuta conform teologiei.
teòlogo, -òlogi, *s.m.* teolog.
teomanìa *s.f.* manie religioasă.
teorèma, -èmi, *s.m. (mat.)* teoremă.
teoremàtico *adj. (rar)* care ţine de teoremă.
teorètica *s.f.* filozofie teoretică.
teorètico, -ici, *adj.* **1.** *(fil.)* teoretic, bazat pe o teorie. **2.** privitor la teorie; speculativ. *SIN. conoscitivo, speculativo.*
teoria[1] *s.f.* teorie, sistem.
teoria[2] *s.f. (lit.)* cortegiu, procesiune; defilare; şir.
teòrica *s.f.* **1.** teorie *(în opoziţie cu practica).* **2.** teorie; sistem.
teoricaménte *adv.* (în mod) teoretic.
teoricità *s.f.* caracter teoretic.
teòrico, -ici, **I.** *adj.* teoretic; speculativ; *manuale ~* manual teoretic. **II.** *s.m.* teoretician.
teorizzàre *vt., vi.* a teoretiza; a face teorii, a specula.
teorizzatóre, -trice *s.m.* şi *f.* teoretician.
teosofìa *s.f.* teozofie.
teòsofo *s.m.* teozof.
tepefàre *vt. (înv.)* a încălzi uşor, a încropi, a face călduţ/călîu.
tepènte *adj. (lit., poetic)* călduţ, încropit, călîu.
tèpere *vi. (înv.)* a fi călduţ.
tepidàrio *s.m.* **1.** *(ant.)* tepidariu, loc pentru băi călduţe. **2.** seră puţin călduţă.
tepidézza *s.f. v.* tiepidezza.
tepidismo *s.m. (pol.)* atitudine aproape indiferentă/pasivă.
tèpido *adj. v.* tiepido.
tepóre *s.m.* căldură uşoară şi plăcută; *i ~-i della primavera* aerul călduţ de primăvară.
téppa, teppèglia *s.f. (dial.)* lume interlopă; mediu de apaşi/hoţi/escroci/gangsteri; drojdia societăţii; *la ~ della società* drojdia societăţii.
teppìsmo *s.m. (dial.)* huliganism.
teppìsta, -isti, *s.m.* gangster; apaş; hoţ; huligan.
terapèuta, -èuti, *s.m. (med.)* terapeut.
terapèutica *s.f. (med.)* terapeutică.
terapèutico, -ici, *adj.* terapeutic.
terapìa *s.f. (med.)* terapie.
terapìsta *s.m. (med.)* terapeut.
teratologìa *s.f.* teratologie.
tèrbio *s.m. (chim.)* terbiu.
tèrchio *adj. (înv.)* grosolan, mojic, mitocan.
terebèlla *s.f. (zool.)* specie de vierme marin *(Terebella).*
terebentìna *s.f.* terebentină.
terebìnto *s.m. (bot.)* terebint *(Pistacia terebinthus).*
terebrànte *adj. (despre o durere)* sfredelitor, pătrunzător, care înjunghie.
terebrazióne *s.f. (tehn.)* perforare, sfredelire.
terèdine *s.f. (zool.)* specie de moluscă *(Teredo navalis).*
teresiàno *adj.* **1.** *(bis.)* carmelitan din ordinul carmelitanilor. **2.** *(ist.)* care ţine de domnia Mariei-Tereza (secolul al XVIII-lea).
tergàle *s.m. (rar)* spătar mare/decorativ/lucrat artistic.
tergèmino *adj.* triplu; trigemen.
tèrgere *vt. (lit.)* a curăţa (uscînd); a şterge, a usca.
tergestìno *adj., s.m. (lit.) v.* triestino.
tergicristàllo *s.m. invar.* ştergător de parbriz; *~ a pantografo* ştergător cu pantograf.
tergi-lavafàri *s.m. (auto.)* ştergător/spălător de faruri.
tergi-lavavétro posterióre *s.m. (auto.)* ştergător-spălător al geamului posterior.
tergiversàre *vi. (a)* **1.** a tergiversa, a amîna. *SIN. nicchiare, temporeggiare.* **2.** *(înv.)* a fugi, a întoarce spatele.
tergiversazióne *s.f.* tergiversare.
tèrgo, *-ghi, s.m.* şi **tèrga** *s.f. pl.* **1.** *(lit.)* spinare, spate; *dare il ~* a fugi. **2.** dos/verso de pagină; *scrivere a ~* a scrie pe dosul paginii.
teriàca *s.f. v.* triaca.
teristro *s.m. (înv.)* văl/veşmînt uşor.
tèrital *s.m. invar.* tergal.
termàle *adj.* termal.
tèrme *s.f. pl.* **1.** *(ist. ant.)* terme, băi calde. **2.** staţiune termală.
tèrmico, tèrmici, *adj.* termic.
termidoriàno *s.m. (ist.)* adversar al lui Robespierre.
termidorìsta *s.m. v.* termidoriano.
termidòro *s.m. (ist.)* termidor *(lună în calendarul republican francez, 19 iulie — 17 august).*
terminàbile *adj.* care se termină, care are un sfîrşit; *vita ~* viaţă muritoare.
terminabilità *s.f.* caracter finit/limitat.
terminàle *adj.* terminal; *pietre ~-i* borne de graniţă. *SIN. finale.*
terminànte *adj.* care se termină/care se sfîrşeşte în; *~ in punta* care se termină cu vîrf.
terminàre **I.** *vt.* **1.** a termina, a sfîrşi; *~ la lettera/un lavoro* a termina scrisoarea/o treabă; *ha terminato l'università* a terminat facultatea. *SIN. finire.* **2.** a mărgini, a limita; a delimita. **3.** *(înv.)* a defini, a determina. **II.** *vi. (e)* a termina, a sfîrşi; *il bastone termina a punta* băţul/bastonul se termină ca un vîrf ascuţit; *la strada termina in campagna* drumul se termină în cîmp.
terminativo *adj.* care mărgineşte/delimitează/constituie o margine.
terminàto *adj.* **1.** terminat, sfîrşit. **2.** mărginit de. **3.** care se termină în. **4.** determinat, precis.
terminazióne *s.f.* **1.** *(gram.)* terminaţie, desinenţă. **2.** sfîrşit, terminare.
tèrmine *s.m.* **1.** margine; hotar; *uscire dai ~-i* a întrece măsura. **2.** piatră/stîlp care marchează o graniţă. **3.** *(înv., ant.)* stîlp sculptat, terminat cu o figură (un bust). **4.** capăt, extremitate; punct

final; *al ~ del sentiero troverai un laghetto* la capătul potecii ai să dai de un lac mic; *essere a buon ~* a fi avansat (într-o lucrare). **5.** sfîrşit; *volgere al ~* a fi pe sfîrşite/aproape gata. **6.** scop, ţintă; *(gram.) complemento di ~* complement indirect. **7.** grad; condiţie; stare; *essere in ~* a fi în stare. **8.** cuvînt; termen; *in altri ~-i* cu alte cuvinte; *in rigor di ~* în sensul strict al cuvîntului; *a ~, a ~-i di legge* conform legii. **9.** *(înv.)* mod de a trata.

terminologìa *s.f.* terminologie.

terminológico, *-ici, adj.* terminologic, relativ la terminologie.

termistóre *s.m. (electr.)* termistor.

termitàio *s.m.* cuib de termite.

tèrmite *s.f. (entom.)* termită *(Reticulitermes lucifugus).*

termite *s.f. (metal.)* termit.

termoavviatóre *s.m. (tehn.)* termoinjector.

termocautèrio *s.m. (med.)* termocauter

termochìmica *s.f. (chim.)* termochimie.

termochìmico, *-ici, adj. (chim.)* termochimic.

termocóppia *s.f. (tehn.)* termocuplă.

termodinàmica *s.f. (fiz.)* termodinamică.

termodinàmico, *-ici, adj. (fiz.)* termodinamic.

termoelemènto *s.m. (tehn.)* termocuplă.

termòforo *s.m. (med.)* termofor.

termògeno *adj. (med.)* termogen.

termomètrico, *-ici, adj.* termometric.

termòmetro *s.m. (tehn.)* termometru.

termonucleàre *adj.* termonuclear.

termoreattóre *s.m. (av.)* termoreactor.

termoregolatóre *s.m. (tehn.)* termostat. *SIN. termostato.*

termorivelatóre *s.m. (tehn.)* termodetector.

tèrmos *s.m. invar.* termos.

termosifóne *s.m.* calorifer.

termòstato *s.m.* termostat. *SIN. termoregolatore.*

termotropìsmo *s.m. (biol.)* termotropism.

tèrna *s.f.* **1.** treime; număr de trei persoane (propuse pentru o distincţie, funcţie); *entrare nella ~* a face parte dintre primii trei reuşiţi (la un concurs etc.). **2.** *(electr.)* triplu-ştecher.

ternàno *adj., s.m.* (locuitor) din Terni.

ternàre *vt.* a indica; a include între primii trei candidaţi (la un post).

ternàrio I. *adj.* ternar. **II.** *s.m.* **1.** vers ternar. **2.** *(bis.)* trinitate, treime. **3.** *(înv.)* terţină. **4.** monedă română.

tèrno I. *adj.* **1.** *(lit.)* de trei; triplu. **2.** *(la pl.)* cîte trei. **II.** *s.m.* **1.** dublă de trei (la jocul de zaruri). **2.** trei numere cîştigătoare (la tombolă, loterie). **3.** *(fig.)* noroc, şansă rară; *vincere un ~ al lotto* a avea un mare noroc/o baftă chioară.

tèrra *s.f.* **1.** pămînt; *~ natale* pămînt natal; *per ~* pe jos; *~ promessa* pămîntul făgăduinţei; *(fam.) andare per ~* a cădea jos; *il bicchiere gli cade in ~* paharul îi cade (pe) jos; *dormire sulla nuda ~* a dormi pe jos/pe pămînt(ul gol); *a fior di ~/raso ~* la nivelul solului, la sol, la suprafaţă; *pomo di ~* cartof; *~ ferma* uscat, pămînt; *v.* terraferma; *non aver ~ ferma* a rătăci; *~ ballerina* sudul Italiei (bîntuit de cutremure); *mettere in ~* a debarca ceva; *pigliar/prender ~* a coborî pe uscat; *gli mancò/gli s'aprì la ~ sotto i piedi* i-a fugit pămîntul de sub picioare; *andar ~* a naviga de-a lungul ţărmului; *essere in ~, rimanere in ~* a cădea/a nu reuşi la un examen etc.; *(loc. adv.) ~ ~* la suprafaţa solului; *(fig.) essere ~ ~* a fi lipsit de strălucire, a fi mediocru. **2.** *(mai ales la pl.)* moşie, proprietate. **3.** *(rar)* tîrg, orăşel. **4.** pămînt argilos; *~ da porcellana* caolin; *~ bianca* pămînt refractar; *~ cotta* pămînt ars; *v.* terracotta; *~ da formare* argilă plastică; *~ di Siena* colorant roşiatic-cafeniu.

tèrra-ària *loc. adj. invar. (av.)* sol-aer; *missili ~* rachete sol-aer.

terracòtta *s.f.* pămînt ars; ceramică; teracotă.

terràequeo *adj. v.* terraqueo.

terracrèpolo, *-èpoli, s.m. (bot.)* susai *(Sonchus oleraceus).*

terrafèrma *s.f.* uscat, pămînt.

terràglia *s.f. (mai ales la pl.)* olărie; vase de pămînt.

terràglio *s.m. (înv.)* **1.** terasă. **2.** *(mil.)* ridicătură, val de pămînt, margine de şanţ (pentru apărare).

terràgno *adj. (înv.)* **1.** (făcut) din pămînt. **2.** (aşezat) pe pămînt; *piante ~-e* plante tîrîtoare; *tombe ~-e* morminte săpate în pardoseala unei biserici.

terràgnolo *adj. (despre plante, animale)* tîrîtor; subteran.

terralòlo *adj., s.m. (ornit.)* (pasăre) care nu poate zbura foarte sus.

terramàra, *terramàre, s.f.* **1.** locuinţă lacustră. **2.** ridicătură de pămînt, loc al unei foste aşezări omeneşti (în preistorie).

terramaricolo, *-ìcoli, s.m.* om preistoric; locuitor de locuinţă lacustră.

terramicina *s.f. (farm.)* teramicină.

terrapienàre *vt. (mil., rar)* a întări cu ridicături/cu valuri de pămînt.

terrapièno *s.m. (mil.)* margine de şanţ, val de pămînt, fortificaţie.

terràqueo *adj.* alcătuit din pămînt şi apă; *il globo ~* globul pămîntesc, Terra.

terraticànte *s.m.* arendaş *(ţăran).*

terràtico, *-ici, s.m.* arendă.

terràzza *s.f.* terasă.

terrazzaménto *s.m. (geol., agr.)* aşezare în terase.

terrazzàno *s.m.* **1.** *(lit.)* sătean; locuitor al unui sat/cătun. **2.** ţăran.

terrazzàre *vt.* **1.** *(înv.)* a îmbunătăţi un teren cu pămînt nou. **2.** a transforma în terase (un teren în pantă).

terrazzière *s.m.* lucrător la terasamente; săpător (de şanţuri/drumuri etc.).

terrazzìno *s.m.* balcon.

terràzzo *s.m.* **1.** terasă. **2.** balcon. **3.** pardosea cu mozaic de marmură. **4.** *(alpin.)* terasă (pe un perete de stîncă).

terremotàto I. *adj.* bîntuit de cutremur. **II.** *s.m.* sinistrat, victimă a unui cutremur.

terremóto *s.m.* **1.** cutremur. **2.** copil foarte vioi, drac de copil.

terrenità *s.f. (lit.)* **1.** caracter lumesc. **2.** caracter prozaic.

terréno I. *adj.* **1.** pămîntesc, pămîntean; *beni ~-i* bunuri pămînteşti; *vita ~-a* viaţă pămînteană. **2.** lumesc, profan; *desideri ~-i* dorinţe lumeşti. **3.** *(înv.)* terestru; *superficie ~-a* suprafaţa terestră. **4.** la nivelul străzii/solului, parter; *camera/stanza ~-a* cameră la parter; *a piano ~* la parter. **II.** *s.m.* **1.** teren; bucată de pămînt; teren cultivat; *~ paludoso* teren mlăştinos; *~ mosso* teren arat de curînd; *~ irriguo* teren irigat; *(mine.) ~ di scarico* haldă; *~ fabbricabile* teren de construcţie; *(sport) ~ di gioco* teren de joc; *giocare sul ~ avversario* a juca pe terenul adversarului; (şi *fig.) preparare il ~* a pregăti terenul; *(fig.) tastare il ~* a pipăi terenul; *sentirsi mancare il ~ sotto i piedi* a-i fugi pămîntul de sub picioare; *~ fermo* bază

sigură; *su questo ~ non posso seguirti* pe calea asta nu te pot urma. **2.** cîmp de bătaie, luptă; teritoriu; zonă; *scendere sul ~* a se lupta, a se duela; *perlustrare il ~* a cerceta zona; *(fig.) studiare il ~* a studia/a cerceta terenul; *(fig.) guadagnare/acquistare ~* a cîştiga teren; *restare sul ~* a muri în luptă. **3.** parter. **4.** *(înv.)* ţărm, mal.

tèrreo *adj.* **1.** pămîntesc; care ţine de pămînt. **2.** *(mai ales fig., despre culoare)* pămîntiu.

terrèstre *adj.* **1.** terestru, pămîntesc; *la superficie ~* suprafaţa terestră. **2.** *(bot.) edera ~* silnică *(Glechoma hederacea)*.

terrestreità *s.f. v.* terrestrità.

terrestrità *s.f. (înv.)* caracter lumesc, natură lumească şi trecătoare.

terribile *adj.* **1.** înspăimîntător, groaznic. **2.** teribil, extraordinar.

terribilità *s.f.* grozăvie; caracter/aspect înfricoşător.

terribilménte *adv.* **1.** (în mod) înfricoşător, înspăimîntător. **2.** extraordinar de; *è ~ monotono* e extrem de monoton.

terriciàto *s.m. (agr.)* îngrăşămînt (gunoi cu pămînt).

terriccio *s.m.* **1.** pămînt (amestecat cu substanţe animale şi vegetale). **2.** pămînt de flori.

terricolo *adj. (despre galinacee)* care nu zboară.

terrière *s.m. (înv.)* ţăran, sătean. *SIN. terrazzano.*

terrièro *adj.* **1.** care ţine de pămînt. **2.** funciar; *proprietario ~* moşier, proprietar funciar.

terrificànte *adj.* terifiant, îngrozitor, înspăimîntător. *SIN. spaventevole.*

terrificàre *vt.* a îngrozi, a înspăimînta.

terrifico, -ici, *adj. (lit., rar)* terifiant, îngrozitor; oribil; înspăimîntător.

terrigeno *adj.* terigen.

terrigno *adj.* **1.** amestecat cu pămînt; cu gust de pămînt. **2.** subpămîntean. **3.** *(despre culoare)* pămîntiu.

terrina *s.f.* castron de supă.

territoriàle *adj.* teritorial; *acque ~-i* ape teritoriale; *difesa ~/aerea ~* apărare teritorială, apărare aeriană teritorială.

territorialità *s.f.* apartenenţă la un teritoriu; *(jur.) della legge* teritorialitatea unor legi.

território *s.m.* teritoriu; *~ nazionale* teritoriu naţional.

terróne *adj., s.m. (depr., glumeţ)* locuitor din sudul Italiei/din zona cutremurelor.

terróre *s.m.* **1.** teroare. **2.** spaimă; groază; *mettere/incutere ~* a insufla groază. *SIN. spavento, orrore.* **3.** lucru/persoană care insuflă groază; *l'esame è il suo ~* examenul este teroarea lui.

terrorismo *s.m.* terorism.

terrorista, -isti, *s.m.* terorist.

terroristico, -ici, *adj.* terorist.

terrorizzàre *vt.* a teroriza.

terróso *adj.* pămîntos; care conţine pămînt; care este ca pămîntul, *mani ~-e* mîini pămîntii.

terrùcola *s.f.* **1.** pămînt sărac/nefertil. **2.** sat. **3.** casă de ţară.

tersaménte *adv.* (în mod) clar, pur; cristalin.

tersézza *s.f. (lit.)* curăţenie; strălucire, luciu, lustru.

tersità *s.f.* eleganţă.

tèrso I. *part. tr.* de la tergere. **II.** *adj.* curat; lucios; cristalin; *stile ~* stil elegant şi sobru.

terùncio *s.m. (ant.)* monedă/ban de argint (de valoare mică).

tèrza *s.f.* **1.** (clasa) a treia; *viaggiare in ~* a călători la clasa a treia; *frequentare la ~ liceale* a fi în clasa a treia de liceu. **2.** *(auto.)* viteza a treia; *innestare la ~* a băga în (viteza) a treia. **3.** *(muz.)* terţă. **4.** *(bis.)* ora nouă dimineaţa; a treia oră canonică/rugăciune din zi. **5.** *(bis.)* sunet de clopote (pentru rugăciunea a treia din zi).

terzaforzista, -isti, *s.m. (pol.)* partizan al unei politici de compromis; *tentazione ~* tentativa unei politici de compromis.

terzàna *adj., s.f.* **1.** *(med.)* malarie, friguri. **2.** *(fig.)* pacoste, nenorocire.

terzaròlo *s.m. v.* terzerolo.

terzàvolo, -àvola *s.m.* şi *f.* stră-străbunic.

terzeròlo, terzeruòlo *s.m. (mar.)* terţarolă; *(înv.)* archebuză.

terzétta *s.f. (înv.)* pistol mare.

terzétto *s.m.* **1.** *(muz.)* terţet. **2.** *(lit.)* terţină. **3.** grup de trei (persoane, lucruri).

terziàrio *adj., s.m.* **1.** *(geol.)* terţiar. **2.** *(bis.)* călugăr terţiar (care aparţine celei de-a treia trepte/discipline dintr-un ordin monastic). **3.** *(ec.)* referitor la sectorul/activitatea de serviciu a populaţiei, servicii publice şi sociale

terziglio *s.m.* joc de cărţi.

terzina *s.f. (lit., muz.)* terţină.

terzinàre *vt. (muz.)* a aranja o muzică de dans pe ritm de terţă.

terzino *s.m.* **1.** sticluţă de vin (a treia parte dintr-un litru). **2.** *(muz.)* un fel de clarinet. **3.** *(sport)* fundaş.

terzinternazionalista, -isti, *s.m.* partizan al Internaţionalei a III-a.

tèrzo I. *num. ord., adj.* al treilea; *decimo ~* al treisprezecelea; *~-a pagina* pagina literară (a unui ziar); *~-a Italia* Italia de după Unitate, monarhia italiană, statul italian naţional; *~-a rima* terţină; *in ~* în trei. **II.** *adv.* în al treilea rînd. **III.** *s.m.* **1.** treime. **2.** al treilea; *fra due litiganti il ~ gode* cînd doi se ceartă, al treilea cîştigă. **3.** terţă persoană; terţ; *~ incomodo* persoană nepoftită/nechemată/în plus. **4.** *(înv.)* regiment de infanterie.

terzodècimo *num. ord., adj., s.m.* al treisprezecelea.

terzogènito *adj., s.m.* al treilea născut.

terzòlo *adj. (pop.) v.* terzuolo[1].

terzóne *s.m.* **1.** *(com.)* pînză de balot. **2.** *(mar.)* butoi cu/de apă potabilă.

terzùltimo *adj., s.m.* antepenultim.

terzuòlo[1] *adj. (în expr.) fieno ~* fin din a treia recoltă.

terzuòlo[2] *s.m. (ornit.)* specie de şoim.

tèsa *s.f.* **1.** întindere/aşezare de laţuri (pentru păsări). **2.** loc de întins laţuri. **3.** încordare/întindere a arcului. **4.** *(înv.)* aşteptare. **5.** bor de pălărie. *SIN. falda.* **6.** cot *(măsură de lungime)*.

tesàre *vt. (mar.)* a întinde pînzele (cu ajutorul funiilor).

tesàta *s.f.* **1.** lungimea firului de telegraf (între doi stîlpi). **2.** *(mec.)* lungimea unei curele de transmisie.

tesaurizzàre *vi. (a; lit.)* **1.** a tezauriza. **2.** a acumula.

tesaurizzazióne *s.f.* **1.** tezaurizare. **2.** acumulare.

tesàuro *s.m. (înv., poetic)* tezaur; comoară.

tèschio *s.m.* ţeastă, craniu; *il ~ dello scheletro* craniul scheletului.

tèsi *s.f. invar.* **1.** teză; *~ di laurea* teză de licenţă; *romanzo a ~* roman cu teză/tezist. **2.** *(mat.)* concluzie.

tesìna *s.f.* lucrare ştiinţifică (prezentată de un student), lucrare de an.

tesmofòrie *s.f. pl. (ist. ant.)* sărbători de toamnă (în cinstea zeiţei Demetra).

tèso I. *part. tr.* de la tendere. **II.** *adj.* **1.** întins, încordat; *una corda ~-a* o frînghie întinsă; *con la mano ~-a* cu mîna întinsă; *arco ~* arc întins;

orecchie ~*-e* urechi ciulite; *occhi* ~*-i* privire atentă; *avere i nervi* ~*-i* a fi crispat/încordat. **2.** *(fig.)* încordat; *rapporti* ~*-i* relaţii încordate.

tesoreggiàre *vi. (a), vt.* a tezauriza; a acumula.

tesorerìa *s.f.* trezorerie.

tesorière, -èra *s.m.* şi *f.* **1.** trezorier. **2.** *(ist.)* vistiernic.

tesorizzàre *vi. (a)* a tezauriza.

tesòro *s.m.* **1.** comoară; tezaur; *far* ~ *di* a păstra ca un lucru preţios. **2.** tezaur public; *ministero del* ~ ministerul finanţelor. **3.** *(fig.)* comoară, lucru de preţ; persoană îndrăgită; *una galleria piena di* ~*-i* o galerie plină de adevărate comori; *i* ~*-i della scienza* comorile ştiinţei; *quella donna è un* ~ femeia aceea e o comoară.

tessàlico, -ici, *adj.* tesalic, din Tesalia.

tèssalo I. *adj.* tesalic, din Tesalia. **II.** *s.m.* locuitor din Tesalia.

tessalinicése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Tesalonic (Salonic).

tèssera *s.f.* **1.** carnet; legitimaţie; ~ *del partito* carnet de membru de partid; ~ *d'ingresso* legitimaţie de intrare; *presentare/mostrare la* ~ a arăta legitimaţia; ~ *di riconoscimento* act de identitate; ~ *annonaria* cartelă de alimente; ~ *d'immatricolazione* carnet de student. **2.** *(la pl.)* piatră de mozaic.

tesseraménto *s.m.* **1.** raţionare, raţionalizare; *il* ~ *del tabacco in tempo di guerra* raţionalizarea tutunului în timp de război. **2.** *(pol.)* preschimbare a carnetului (de partid/sindicat). **3.** *(pol.)* înscriere într-un partid/sindicat.

tesserándolo *s.m. (înv.)* ţesător.

tesseràre *vt.* **1.** a raţiona, a raţionaliza, a cartela; ~ *lo zucchero/il latte* a cartela zahărul/laptele. **2.** *(pol.)* a preschimba carnetul de partid/de sindicat. **3.** *(pol.)* a înscrie într-un partid/un sindicat.

tesseràto I. *part. tr.* de la t e s s e r a r e. **II.** *adj.* **1.** raţionalizat; pe cartelă. **2.** înscris (într-un partid/un sindicat). **III.** *s.m.* membru (într-un partid/un sindicat etc.); *convocare i vecchi* ~*-i* a convoca pe vechii membri.

tèssere *vt.* **1.** a ţese. **2.** a compune (un discurs); ~ *le lodi di alcuno* a elogia pe cineva cu pricepere; ~ *congiure* a pune la cale conspiraţii. **3.** *(fig.)* a urzi, a unelti; ~ *tradimenti* a urzi trădarea. *SIN. tramare.*

tèssile I. *adj.* textil. **II.** *s.m.* **1.** textilist. **2.** articol textil; textile; *la mostra del* ~ expoziţia produselor textile.

tessilsàcco, -àcchi, *s.m.* sac de păstrat hainele.

tessitóre, -tóra, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** ţesător; textilist. **2.** *(fig.)* uneltitor.

tessitoria *s.f.* **1.** ţesătorie. **2.** atelier de ţesătorie.

tessitùra *s.f.* **1.** ţesere; ţesut. **2.** ţesătură. **3.** ţesătorie. **4.** *(fig.)* urzeală, intrigă, tramă a unei opere literare; *la* ~ *di una commedia* trama unei piese. *SIN. intreccio, trama.*

tessùto I. *part. tr.* de la t e s s e r e. **II.** *s.m.* **1.** ţesătură. **2.** *(fig.)* urzeală, maşinaţie. **3.** *(anat.)* ţesut.

test *s.m. invar.* test; ~ *psicologico* test psihologic.

tèsta *s.f.* **1.** cap; *far la* ~ a decapita; *dar di* ~ a se lovi cu capul; *colpo di* ~ faptă nesăbuită; ~ *di turco* **a)** ţintă (la tir); **b)** ţintă a ironiilor; *dare/andare alla* ~ *(depre alcooluri)* a se urca la cap; *aver gli occhi in* ~ a şti să vezi; *giocare/scommettere a* ~ a paria pe ce ai mai scump; *fare/tener* ~ a ţine piept; *(fam.) lavar la* ~ *a uno, dargli una lavata di* ~ a dojeni aspru pe cineva; *lavar la* ~ *all'asino* a strica orzul pe gîşte; *fasciarsi la* ~ *avanti che sia rotta* a te lega la cap cînd nu te doare; ~ *d'aglio* căpăţînă de usturoi; ~ *della vite* piuliţă. *SIN. capo.* **2.** *(fig.)* cap, minte, judecată; *uomo di* ~ om deştept; *(ironic) anche lui è una* ~ *!* e şi ăsta un tip/o figură; ~ *quadra* **a)** *(glumeţ)* om cu judecată; **b)** *(depr.)* cap pătrat, om greu de cap; ~ *forte* cap bun; ~ *calda* cap înfierbîntat, om impulsiv; ~ *di rapa/di cavolo/di legno (vulg.)* imbecil, prost, cap de lemn; ~ *di gesso* om de paie; *romper la* ~ a plictisi, a bate capul, a pisălogi; *non aver più la* ~ *a segno* a-şi pierde capul; *far di* ~ *propria* a face cum te taie capul; *far le cose con la* ~ *nel sacco* a umbla cu capul în nori; *perder la* ~ a-şi pierde capul; *passar per la* ~ a-i trece prin minte/cap; *levatelo di* ~ *!* să-ţi iasă din cap ! **3.** cap, individ, persoană; ~ ~ între patru ochi; *a* ~ de cap, de om; *pagammo mille lire a* ~ am dat/plătit o mie de lire de om. **4.** vas de lut; hîrb, ciob. **5.** măsură; *muro di due/tre* ~*-e* zid de grosimea a două/trei cărămizi; *(sport)* lungimea unui cap de cal (la alergări). **6.** vîrf, capăt, extremitate; ~ *del letto* căpătîiul patului; ~*-e di papavero* fructe de mac; ~ *di ponte* cap de pod. **7.** frunte; *essere alla* ~ a fi în fruntea; *in* ~ în frunte; *alla* ~ *di un'organizzazione* în fruntea unei organizaţii; *(entom.)* ~ *di morto* strigă, cap-de-mort *(Acherontia atropos).* **8.** *(înv.)* coajă de nucă. **9.** *(mec.)* cap/mecanism de prindere (la maşini unelte); ~ *a forare* cap de găurire; ~ *a fusi multipli,* ~ *multipla* cap multiax. **10.** *(geogr.)* cap. **11.** *(prov.) chi non ha* ~ *abbia gambe* unde nu e cap e vai de picioare.

testàbile *adj. (jur.)* care poate fi lăsat prin testament.

testacèlla *s.f. (zool.)* specie de moluscă *(Testacella).*

testàceo *adj. (despre o moluscă)* testaceu, cu cochilie.

testàgnolo *s.m.* cerc de butoi (care ţine fundul).

testàio *s.m.* măcelar, vînzător de măruntaie (capete/picioare).

testamentàre *vi. (a) v.* t e s t a r e.

testamentàrio *adj.* testamentar.

testaménto *s.m.* **1.** testament. **2.** joc de gajuri. **3.** *(bis., înv.)* pact; *arca del* ~ chivotul sfînt (la evrei). **4.** *(fam., glumeţ)* cap.

testànte *adj., s.m.* testator.

testardàggine *s.f.* încăpăţînare. *SIN. caparbietà, ostinazione, cocciutaggine.*

testardaménte *adv.* cu încăpăţînare.

testàrdo *adj.* încăpăţînat, căpăţînos; ~ *come un mulo* încăpăţînat ca un catîr. *SIN. caparbio, cocciuto, ostinato.*

testàre *vi. (a; jur).* a testa, a face testament.

testàta *s.f.* **1.** capăt, extremitate; margine; ~ *del letto* tăblie, spătar de pat; ~ *del canapè* sul de divan; *(geogr.)* ~ *d'una valle* marginea văii care coboară spre şes. **2.** antet. **3.** lovitură dată cu capul. **4.** *(av.)* capăt de pistă. **5.** *(mec.)* chiulasă, carterul superior.

testàtico, *-ici, s.m.* capitaţie *(impozit)*

testatóre, -trice *s.m.* şi *f.* testator.

tèste *s.m. (jur.)* martor; *escussione dei* ~*-i* audiere a martorilor. *SIN. testimone.*

testé *adv.* **1.** adineauri; *il problema di cui ha* ~ *parlato* problema despre care a vorbit adineauri. **2.** acum, acuma, acuşi, acuşica, îndată. **3.** *(înv.)* acum.

testeréccio *adj.* **1.** încăpăţînat. **2.** îndîrjit.

testéso *adv. (înv.) v.* t e s t è.

testicolo *s.m. (anat.)* testicul.

testiéra *s.f.* **1.** *(ist., mil.)* armura capului (la cal). **2.** căpăstru. **3.** căpătîi la pat, tăblie. **4.** spătar la fotoliu. **5.** cap de lemn/ghips (la o modistă). **6.**

(mar.) cap de pînză. **7.** *(ist., mil.)* maşină de război (asemănătoare berbecului). **8.** *(înv.)* ghirlandă; diademă. **9.** *(înv.)* şanţ cu stăvilar.

testificàre *vt.* a atesta, a întări; a depune mărturie.

testificazióne *s.f.* atestare; mărturie.

tèstile *adj. (înv., rar)* textil.

testimòne *s.m.* martor; ~ *d'accusa/a carico* martorul acuzării; ~ *in difesa/a discarico* martorul apărării; ~ *(di veduta) oculare* martor ocular; ~ *auricolare* martor care a auzit; *il tempo è buon* ~ timpul este martor bun; *val più un* ~ *di vista che mille di udito* preţuieşte mai mult un martor care a văzut decît o mie care au auzit. *SIN. teste.*

testimoniàle I. *adj.* testimonial; *prova* ~ dovadă cu martori. **II.** *s.m.* totalitatea martorilor (într-un proces).

testimoniànza *s.f.* **1.** *(jur.)* mărturie/depoziţie a unui martor. **2.** *(fig.)* atestare; dovadă, mărturie.

testimoniàre *vt.* a mărturisi; a depune mărturie, a atesta.

testimònio *s.m.* **1.** martor. **2.** dovadă, mărturie. **3.** *(sport)* ştafetă (bastonaş).

testina *s.f. (dim.)* **1.** căpşor. **2.** persoană capricioasă. **3.** cap de viţel fiert.

testìno *s.m. (tipogr.)* literă de corp mic (între colonet şi petit), corp 8.

tèsto[1] *s.m.* **1.** ghiveci/vas de plante. **2.** formă/tavă de copt plăcinte/torturi etc. **3.** capac de oală. **4.** ţest.

tèsto[2] **I.** *s.m.* **1.** text; *i* ~*-i classici* textele clasice; ~ *di lingua* text de limbă; *far* ~ a servi ca model, a fi o autoritate indiscutabilă; *libro di* ~ carte de citire pentru şcolari. **2.** *(tipogr.)* literă „mittel", corp 16. **II.** *adj. (înv.)* ţesut.

testolìna *s.f. (dim.)* **1.** căpşor. **2.** *(fig.)* persoană uşuratică şi capricioasă.

testóne *s.m.* **1.** *(augm.)* încăpăţînat. **2.** *(ist.)* monedă de argint (în Toscana şi în Statul Papal).

testosteróne *s.m. (biochimie)* testosteron.

testuàle *adj.* textual.

testualménte *adv.* în mod exact, textual, conform textului; *te lo riferisco* ~ ţi-o relatez exact/textual.

testùggine *s.f.* **1.** *(zool.)* broască-ţestoasă *(Testudo graeca).* **2.** *(muz.)* instrument cu coarde. **3.** *(muz.)* corp de rezonanţă convex. **4.** *(ist., mil.)* ordine de bătaie (cu scuturile acoperind capetele). **5.** maşină de război, berbec. **6.** *(arhit.)* boltă.

testùnia *s.f. (înv.)* boltă, cupolă.

testùra *s.f. (rar)* **1.** ţesătură. **2.** textură; îmbinare/împletire a părţilor (într-o compoziţie muzicală etc.).

tetànico, *-ici, adj. (med.)* tetanic.

tètano *s.m. (med.)* tetanos.

tetèrrimo *adj. (superlativ de la* tetro). **1.** foarte întunecos. **2.** oribil; foarte trist.

tetracòrdo *s.m. (muz.)* **1.** tetracord. **2.** interval de cvartă.

tetraèdrico, *-ici, adj. (geom.)* tetraedric.

tetraèdro *s.m. (geom.)* tetraedru.

tetràggine *s.f.* **1.** *(rar)* întunecime. **2.** *(fig.)* posomorîre întunecare, tristeţe.

tetragonàle *adj.* tetragonal.

tetràgono *adj.* **1.** *(geom., rar)* patrulater; tetragon. **2.** *(fig.)* solid, rezistent. **3.** *(fig.)* ferm; constant; care nu cedează.

tetralogìa *s.f. (teatru)* tetralogie.

tetranéntе *adv.* (în mod) posomorît.

tetràmero *adj.* împărţit în patru părţi.

tetràmetro *s.m. (metr.)* tetrametru.

tetràone *s.m. (ornit.)* cocoş-de-munte, cocoş-sălbatic *(Tetrao urogallus).*

tetràrca, *-àrchi, s.m. (ist.)* tetrarh.

tetrarchìa *s.f.* tetrarhie.

tetràstico, *-ici, adj., s.m.* catren.

tetràstilo *adj. (arhit.)* cu patru coloane (la faţadă).

tetravalènte *adj. (chim.)* tetravalent.

tetravalènza *s.f.* tetravalenţă.

tètro *adj.* **1.** întunecos; întunecat. **2.** mizer, urît, sărăcăcios. **3.** posomorît, întunecat; sever; *sguardo* ~ privire posomorîtă; *umor* ~ posomoreală.

tetròssido *s.m. (chim.)* tetraoxid.

tétta *s.f. (fam.)* ţîţă, sîn, mamelă.

tettaiòlo *adj. (despre şobolani, şoareci)* care trăieşte în hambare/păduri; *(fig.) topo* ~ om singuratic.

tettàre *s.f. (înv., vulg., dial.)* a suge la ţîţă.

tettarèlla *s.f.* biberon; suzetă. *SIN. succhiotto.*

tètte, tettè *s.m.* cuţu *(în limbajul copiilor).*

tettièra *s.f. (rar)* ceainic.

tettìno *s.m.* **1.** coş de trăsură (pentru vizitiu). **2.** capac de stropitoare. **3.** mic acoperiş (care apără un tablou, o icoană).

tètto *s.m.* **1.** acoperiş; *a* ~ chiar sub acoperiş; ~ *morto* acoperiş care devine pardosea de terasă; *i senza* ~ sinistraţi, oamenii fără locuinţă; *predicare sui* ~*-i* a face cunoscut tuturor; *cose dal* ~ *in giù* lucruri obişnuite/de fiecare zi; *cose dal* ~ *in su* lucruri din altă lume/greu de înţeles; *quattrin sotto il* ~, *quattrin benedetto* bani cîştigaţi cu o muncă cinstită sînt bani binecuvîntaţi; *(înv.) aver messo il* ~ a nu mai creşte. **2.** casă; *il* ~ *natio* casa natală; *restare senza* ~ a rămîne fără acoperiş/casă. **3.** *(auto.)* capotă. **4.** *(ec.)* plafon; *il* ~ *rigido alle retribuzioni* plafon fix al retribuţiilor.

tettóia *s.f.* **1.** acoperiş (de peron, galerie, hală). **2.** *(rar)* streaşină, jgheab. **3.** şopron.

téttola *s.f.* barbă/bărbie la capră.

tettònica *s.f. (geol.)* tectonică.

tettònico, *-ici, adj. (geol.)* care ţine de tectonică.

tettrice *adj. f. (despre pană)* tectrice.

tettùccio *s.m.* **1.** *(dim.)* acoperiş. **2.** *(auto.)* capotă; ~ *rigido* capotă fixă.

teùcrio *s.m. (bot.)* dumbeţ *(Teucrium chamaedrys).*

tèuero *adj., s.m. (lit.)* troian.

teùrgo, *teùrgi, s.m.* mag, vrăjitor.

tèutone *s.m.* teuton.

teutònico, *-ici, adj.* teutonic.

thailandése *adj., s.m.* şi *f. v.* tailandese.

thè *s.m. v.* tè.

ti *pron. pers. II sg. (forma atonă)* **1.** *(dat.)* ţie, îţi, ţi-; ~ *do un libro* îţi dau o carte; *non* ~ *ci provare* nu încerca; *non mi* ~ *avvicinare* nu mi te apropia, nu te apropia de mine; ~ *racconterò tutto* o să-ţi povestesc tot; ~ *sei mangiato tutto!* ţi-ai mîncat porţia! **2.** *(ac.)* te; ~ *vedo* te văd; *non* ~ *ho visto ieri* nu te-am văzut ieri; ~ *hanno avvisato?* te-au anunţat?; *non* ~ *sei offeso?* nu te-ai supărat?; *perché vederti piangere?* de ce să te văd plîngînd?

tiàra *s.f. (bis.)* tiară.

tiàso *s.m. (ant.)* daus/orgie bahic(ă).

tiberìno *adj.* privitor la Tibru; care aparţine Tibrului.

tibet *s.m. invar.* stofă de lînă, tibet.

tibetàno *adj. s.m. (geogr.)* tibetan.

tìbia *s.f.* **1.** *(ant., muz.)* flaut. **2.** *(anat.)* tibie.

tibiàle I. *adj. (anat.)* tibial, al tibiei. **II.** *s.m. (lit.)* pulpar, tibială.

tibicìne *s.m. (anat.)* flautist.

tibicìstico, *-ici, adj.* care ţine de tuberculoză.

tibùrio *s.m. (arhit.)* cupolă octogonală (la biserici).

tiburtìno I. *adj. (lit.)* tiburtin, din/privitor la oraşul Tivoli. **II.** *s.m. (miner.)* travertin, tuf calcaros.

tic *s.m.* **1.** tic-tac (lovitură uşoară); *il ~-tac* tic-tacul. **2.** tic; gest. **3.** nevralgie (a feţei).
ticche *s.m. (pop.) v.* tic.
ticchettàre *vt.* **1.** a face tic-tac. **2.** *(despre obiecte metalice)* a suna, a zornăi. **3.** *(despre maşina de scris)* a ţăcăni. **4.** a pîrîi, a trosni.
ticchettìo *s.m.* **1.** ţăcănit, păcănit; *il ~ della macchina da scrivere* ţăcănitul maşinii de scris. **2.** tic-tac; *il ~ dell'orologio* tic-tacul ceasului.
ticchio[1] *s.m.* **1.** *(med.)* tic. **2.** capriciu, toană, chef; *saltare il ~* a-i veni cheful/pofta/toana, a i se năzări; *se gli salta il ~* dacă i se năzare. **3.** *(vet.)* mişcare anormală.
ticchio[2] *s.m.* pată mică (pe marmură, fruct).
ticchiolàto *adj.* pătat; cu picăţele; împestriţat.
ticchiolatùra *s.f.* boală a pomilor fructiferi.
ticinése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Ticino.
tictàc *s.m. v.* tic.
tientamménte *s.m.* lovitură, pumn (pe care îl ţii minte).
tientibène *s.m. pl. (mar.)* cordon de sprijin şi susţinere (la coborîtul unei scări).
tiepidaménte *adv.* (în mod) călduţ; *lo accolse ~* îl primi fără prea mult entuziasm.
tiepidézza *s.f.* **1.** stare călduţă. **2.** lipsă de pasiune; indiferenţă, nepăsare.
tiepidità *s.f. (rar) v.* tiepidezza.
tièpido *adj.* **1.** călduţ; încropit. **2.** *(fig.)* cam leneş/lînced; fără energie/vioiciune.
tifa *s.f. (bot.)* papură *(Typha latifolia)*.
tifàre *vi. (a) (sport)* a susţine o anumită echipă, a fi suporterul ei.
tifico, *-ici, adj. (med.)* tific, care se referă la tifos.
tiflìte *s.f.* inflamare a intestinului gros.
tifo *s.m.* **1.** *(med.)* tifos. **2.** *(sport)* pasiune pentru sport, microbism; *fare il ~ per una squadra* a susţine o echipă; *fare il ~ per un cantante* a avea multă admiraţie pentru un cîntăreţ.
tifòide I. *adj. (med.)* tifoidă. **II.** *s.f.* febră tifoidă.
tofoidèa *adj., s.f. v.* tifoide.
tifóne *s.m.* taifun.
tifóso *adj., s.m.* **1.** tific, bolnav de tifos. **2.** pasionat de sport; microbist.
tigliàcee *s.f. pl. (bot.)* tiliacee.
tigliàta *s.f. (mai ales la pl.)* castană fiartă.
tiglio *s.m. (bot.)* **1.** tei *(Tilia platyphylia)*. **2.** curmei (de tei etc.). **3.** pieliţă sub coajă (la castană).
tiglióso *adj. (despre lemn, carne etc.)* fibros, aţos.
tigna *s.f.* **1.** *(med.)* chelbe. **2.** bătaie de cap; *grattar la ~* a bate, a lovi. **3.** ghinion (la joc). **4.** om avar/zgîrcit; calic. **5.** încăpăţînare. **6.** om încăpăţînat.
tignàmica *s.f. (bot.)* siminoc *(Helichrysum* sau *Gnaphalium arenarium)*.
tignàre *vi. (a), vr. (rar, înv.) v.* intignare.
tignàto *adj.* mîncat de molii.
tignòla *s.f.* **1.** molie. *SIN. tarma.* **2.** bîrfitor, intrigant.
tignósa *s.f. (bot.)* specie de ciupercă *(Agaricus caesareus)*.
tignóso *adj.* **1.** chelbos. **2.** *(dial.)* calic, avar. **3.** încăpăţînat; supărat. **4.** plicticos, supărător.
tignuòla *s.f. (pedant) v.* tignola.
tigràto *adj.* tigrat, ca pielea tigrului.
tigre *s.f. (zool.)* tigru.
tigrésco, *-éschi, adj.* de tigru.
tigridia *s.f. (bot.)* specie de plantă exotică *(Tigridia)*.
tigròtto *s.m.* pui de tigru.
tigurino *adj., s.m.* (locuitor) din Zürich (Elveţia).
tilde *s.m.* tildă.
timbàllo *s.m.* **1.** *(muz.)* timpan. **2.** formă de budincă. **3.** budincă.
timbràre *vt.* a ştampila.
timbratùra *s.f. (mec.)* ştampilare (a mărcilor poştale).
timbrico, *-ici, adj. (muz.)* relativ la timbrul vocal.
timbrificio *s.m.* fabrică de ştampile
timbro *s.m.* **1.** ştampilă; *~ numeratore* ştampilă indicînd cifre; *~ a secco* timbru sec. **2.** *(muz.)* timbru vocal. **3.** *(fig.)* ton, cadenţă a unei opere literare. **4.** *(lingv.)* timbru.
tìmele *s.f.,* **timèle** *(ant.)* altar (în teatrul grecesc).
timiàma *s.f. (înv.)* parfum (din mai multe arome).
timidaménte *adv.* cu timiditate, timid, cu sfială.
timidézza *s.f. (rar)* timiditate, sfială.
timidità *s.f. (rar) v.* timidezza.
tìmido *adj.* timid, sfios; fricos; *~ come un coniglio/una lepre* fricos ca un iepure; *fortuna i forti aiuta e i~-i rifiuta* norocul îi ajută pe cei curajoşi, iar pe cei timizi îi respinge.
timo[1] *s.m. (bot.)* cimbrişor *(Thymus serpillum)*.
timo[2] *s.m. (anat.)* timus.
timòlo *s.m. (chim.)* timol.
timóne *s.m.* **1.** *(mar.)* cîrmă, timonă; *~ di rispetto* cîrmă de rezervă. **2.** oişte. **3.** *(auto.)* protap. **4.** *(av.)* eleron; *~ di direzione* eleron de direcţie; *~ di profondità* profundor. **5.** *(poetic)* car. **6.** *(fig.)* cîrmă, guvernare; *il ~ dello Stato* cîrma statului; *al ~ della famiglia* la cîrma familiei.
timoneggiàre *vt. (rar)* **1.** a cîrmi, a conduce cu cîrma. **2.** *(fig.)* a cîrmui.
timonèlla *s.f.* trăsurică; brişcă (cu un cal).
timonièra *s.f. (mar.)* timonerie.
timonière *s.m. (mar.)* cîrmaci, timonier.
timonièro *adj.* care ţine de cîrmă; de la cîrmă; *penne ~-e* pene de la coadă (la păsări).
timoràto *adj.* **1.** cinstit, onest; scrupulos. **2.** cucernic.
timóre *s.m.* teamă, grijă, frică.
timorosaménte *adv.* (în mod) fricos, cu teamă.
timoróso *adj.* **1.** fricos, plin de teamă, înfricoşat. **2.** pios, cucernic. **3.** *(înv.)* înfricoşător, înspăimîntător.
timpaneggiàre *vi. (a; rar, muz.)* a cînta din timpan.
timpànica *s.f. (anat.)* membrană a timpanului.
timpànico, *-ici, adj. (anat.)* care ţine de timpan.
timpanìsta, *-isti, s.m.* timpanist.
tìmpano *s.m.* **1.** *(muz.)* timpan. **2.** *(anat.)* timpan; *(fig.) rompere i ~-i* a sparge timpanele; *essere duro di ~-i* a fi tare de urechi. **3.** *(arhit.)* timpan. **4.** roată hidraulică (de scos apă).
tìna *s.f.* butoi, bute; *(mar.) ~ da catrame* butoi pentru catran.
tinàia *s.f.* pivniţă de butoaie.
tìnca *s.f. (iht.)* lin *(Tinca vulgaris)*; *parere una ~* a fi/a avea aspect sănătos; *(prov.) dare in ~-che e ceci* a face numai prostii.
tincóne *s.m.* **1.** *(med.)* abces inguinal. **2.** *(fig.)* om cicălitor/plictisitor.
tinèllo *s.m. (dim.)* **1.** hîrdău mic; butoiaş. *SIN. bigonciolo* **2.** sufragerie a servitorilor. **3.** sufragerie; *(înv.) avere il ~* a avea masă gratuită; *a tutto ~* aprovizionat cu de toate; *dare/fare ~* a împărţi hrană slugilor. **4.** *(înv.)* masă, prînz.
tìngere I. *vt.* **1.** a vopsi; a colora; *~ di verde* a vopsi în verde; *~ un vestito di nero* a vopsi o rochie/haină în negru; *~-si i capelli* a-şi vopsi părul; *~ le scarpe* a da cu cremă pe ghete. **2.** a păta, a murdări; *o tingono o scottano* ori aşa, ori aşa tot rău e. **II.** *vr.* **1.** a se farda, a se vopsi. *SIN. dipingersi.* **2.** a se colora; *~ di rossore* a se roşi, a se înroşi. *SIN. colorarsi.* **3.** *(pop.)* a se păta, a se murdări (de cu-

loare); *tessuto che tinge* țesătură care păteazâ/care lasă pete.
tingitrice *s.f. v.* tintora.
tingitùra *s.f.* vopsire; colorare.
tingolo *s.m.* joc de-a v-aţi ascunselea.
tinniènte *adj.* care sună, răsunător (ca un clinchet).
tinnire *vi.* (*a; lit, rar*) a suna, a răsuna (ca un clinchet); a zăngăni.
tinnìto *s.m.* sunet, clinchet.
tino *s.m.* **1.** zăcătoare (pentru must); ~ *a muro* vas/bazin de piatră (pentru fermentaţie); *vendere al* ~ a vinde mustul din zăcătoare. **2.** vas pentru catran/seu/vopsea. **3.** bute de vin.
tinòzza *s.f.* **1.** hîrdău mic. **2.** cadă (de scăldat).
tinta *s.f.* **1.** culoare; colorit; nuanţă, tentă; ~ *forte* nuanţă tare; *mezze* ~*-e* culori între nuanţe luminoase şi întunecate; *(fig.)* ~*-e suggestive* culori sugestive; *calcare/attenuare le* ~*-e* a exagera/a atenua importanţa/gravitatea unui fapt; *a fosche* ~*-e* în mod pesimist, în culori întunecate. **2.** vopsea; ~ *per le scarpe* vopsea pentru pantofi. *SIN. colore*; *avere una* ~ *di una scienza* a avea o spoială de ştiinţă; *dramma a forti* ~*-e* dramă patetică/tare; *(pop.) e di che* ~*!* şi încă cum! **3.** *(înv.)* vopsitorie. **4.** *(înv.)* cerneală.
tintarèlla *s.f.* culoare bronzată (a pielii); bronzare; *prendere la* ~ a se bronza.
tinteggiàre *vt.* **1.** a colora; a vopsi (ici şi colo, cu culori diferite). **2.** a zugrăvi; a spoi.
tinteggiatùra *s.f.* **1.** vopsire; colorare (ici şi colo). **2.** zugrăveală, zugrăvit, spoială.
tintinnàbolo *s.m.* *(lit., înv.)* clopoţel.
tintinnaménto *s.m.* sunet, sunat (din clopoţel, din monede).
tintinnàre *vi.* *(e, a; lit.)* a suna lung (clopoţelul, soneria).
tintinnìo *s.m.* clinchet prelungit.
tintinnire *vi. v.* tintinnare.
tintinno *s.m.* *(lit., rar)* **1.** sunet, răsunet (de clopoţel, de coarde). **2.** zgomot. **3.** zumzăit, vîjîit, şuierat (în urechi).
tìnto I. *part. tr.* de la tingere. II. *adj.* **1.** vopsit; *capelli* ~*-i* păr vopsit. **2.** pătat; ~ *d'inchiostro* pătat cu cerneală; *mani* ~*-e di sangue* mîini pătate de sînge.
tintóra *s.f.* **1.** vopsitoare. **2.** soţie de vopsitor.
tintóre *s.m.* vopsitor.
tintoria *s.f.* vopsitorie/boiangerie şi curăţătorie.
tintòrio *adj.* care ţine de vopsitorie/de boiangerie.
tintùra *s.f.* **1.** vopsire. **2.** culoare; tentă, nuanţă; *aver qualche* ~ *di* a avea o spoială/o cunoaştere superficială de; *una* ~ *di storia* o cunoaştere superficială a istoriei. **3.** *(farm.)* tinctură (de iod). **4.** vopsea; ~ *per le scarpe/per i capelli* vopsea pentru pantofi/de păr.
tiòrba *s.f.* *(muz., ist.)* teorbă.
tiorbìsta, *-isti, s.m.* cîntăreţ din teorbă.
tipàccio, *-acci, s.m.* *(depr.)* tip, individ.
tipétto *s.m.* *(în expr., despre o fată tînără)* *è un* ~*!* e un tip!
tipicaménte *adv.* după tip/tipic; ca simbol.
tipicità *s.f.* caracter tipic; tipicitate.
tìpico, *tìpici, adj.* **1.** tipic, caracteristic; *caso* ~ caz tipic. *SIN. caratteristico.* **2.** specific; *costume* ~ costum specific; *cucina* ~*-a* bucătărie specifică. **3.** simbolic; figurat.
tipificàre *vt.* **1.** a uniformiza, a standardiza; a fabrica în serie. **2.** a tipiza.
tipizzàre *vt.* *(tehn.)* a standardiza.
tipizzazióne *s.f.* **1.** tipizare. **2.** fabricare în serie; standardizare, tipizare, uniformizare.
tìpo *s.m.* **1.** imprimare, batere de monede. **2.** caracter de tipar; *è uscito per i* ~*-i della casa editrice Mondadori* (cartea) s-a tipărit în editura Mondadori. **3.** prototip, model; *un nuovo* ~ *di automobile* un nou model de maşină; *del* ~ *di, sul* ~ *di* asemănător cu. **4.** tip; exemplar; simbol. **5.** *(fam.)* tip, persoană originală/nostimă; *che* ~*!* ce tip!; *una bella* ~*-a!* o tipă nostimă!; *essere un* ~ a fi nostim; ~ *da spiaggia* persoană excentrică/extravagantă. **6.** soi, fel; *gente di quel* ~ oameni de soiul ăsta.
tipografìa *s.f.* tipografie.
tipografìcaménte *adv.* din punct de vedere tipografic, ca tipografie.
tipogràfico, *-ici, adj.* tipografic.
tipògrafo *s.m.* tipograf.
tipologìa *s.f.* tipologie.
tipológico, *-ici, adj.* tipologic.
tipòmetro *s.m.* *(tehn.)* tipometru.
tiptologìa *s.f.* **1.** limbaj convenţional de internat, închisoare (prin ciocănituri în masă/perete etc.). **2.** interpretarea bătăilor în masă (la spiritism).
tìpula *s.f.* specie de ţînţar negru.
tira *s.f.* *(înv.)* **1.** *(în expr.) fare a* ~ a se tocmi. **2.** tocmeală, discuţie. **3.** legătură de dragoste; iubită.
tirabàci *s.m. invar.* **1.** cîrlionţ, moţ pe frunte. **2.** *(la pl.)* zulufi.
tirabòzze *s.m. invar.* maşină tipografică de mînă pentru corecturi.
tirabràce *s.m. invar.* lopată de tras jeraticul (din cuptor).
tirabusciò *s.m.* *(pop.)* tirbuşon. *SIN. cavatappi.*
tiracampanèlle *s.m.* cordon (elegant) pentru clopoţel.
tiracaténa *s.m. invar.* întinzător de lanţ la bicicletă.
tiraf òrme *s.m. invar.* cîrlig (cu care tragi calapodul afară).
tiràggio *s.m.* **1.** tiraj, curent de aer (în sobă); ~ *naturale* tiraj natural; ~ *forzato/meccanico* tiraj mecanic/cu ventilator, ventilaţie. **2.** *(rar)* tiraj (de cărţi).
tiragliatóri *s.m.pl.* *(mil.)* trăgător, tiralior.
tiralàtte *s.m. invar.* pompiţă de muls (sînul).
tiralìcci *s.m. invar.* *(text.)* trăgător de iţe *(pîrghie)*
tiralinee *s.m. invar.* trăgător în tuş.
tiralòro, *-òri, s.m.* muncitor care trage aurul în fire.
tiramàutici *s.m. invar.* **1.** *(muz.)* suflător la orgă. **2.** meşter faur (care mînuieşte foalele).
tiraménto *s.m.* tragere.
tiramòlla *s.m. v.* tiremmolla.
tiranàzi *s.m.* *(înv.)* **1.** ofiţer de avangardă; ghid, călăuză. **2.** *(vulg.)* codoş, intermediar.
tiranneggiaménto *s.m.* tiranizare.
tiranneggiàre *vt., vi.* *(a)* a tiraniza; ~ *gli inferiori/la moglie* a tiraniza subalternii/nevasta.
tirannésco, *-eschi, adj.* tiranic.
tirannìa *s.f.* tiranie, despotism; *ribellarsi alla* ~ a se răzvrăti împotriva tiraniei; *questa è una vera* ~*!* asta-i curată tiranie!
tirannicaménte *adv.* în mod tiranic, cu tiranie, despotic.
tirannicìda *adj., s.m.* omorîtor de tiran.
tirannicìdio *s.m.* omorîre a unui tiran.
tiràννico, *-ici, adj.* tiranic.
tiràννide *s.f.* tiranie.
tiràννo I. *s.m.* **1.** *(ist.)* tiran. **2.** despot, tiran; *con i sottoposti è un* ~ cu subalternii este un tiran. *SIN. despota.* II. *adj* tiranic.
tirannosàuro *s.m.* *(paleontologie)* tiranozaur.
tirànte *s.m.* **1.** ureche (de tras cizma, gheata). **2.** mîner, toartă. **3.** tiraj, curent de aer (într-o sobă). **4.** grindă; căprior.

tirapèlle *(în expr.) mangiare a ~* a mînca mult, a se ghiftui.

tirapièdi *s.m. invar.* **1.** *(ist.)* ajutor al călăului (la spînzurătoare). **2.** *(depr.)* slugă josnică; slugoi, trepăduş; *far da ~* a fi trepăduşul cuiva.

tirapùgni *s.m. invar.* box (armă albă).

tirâre[1] **I.** *vt.* **1.** a trage, a întinde; *~ una corda/le redini* a trage o frînghie/hăţurile; *~ il carretto* a trage căruţul; *~ i capelli/la giacca* a întinde/a netezi părul/haina; *~ le lenzuola prima di stirare* a trage de/a întinde cearceafuri(le) înainte de călcat; *~ gli orecchi a qualcuno* **a)** a trage de urechi; **b)** a dojeni/a certa pe cineva; *~ un metallo* a alungi/a subţia un metal; *(fig.) ~ in lungo/per le lunghe* a prelungi, a amîna; a tergiversa; *~ più in là* a trage mai încolo. **2.** a trage în afară/spre; *~ un cassetto* a trage (de) un sertar; *~ la porta* a trage/a închide uşa; *~ qualcuno per la giacca/la manica* a trage pe cineva de haină/mînecă; *~ il gatto per la coda* a trage pisica de coadă; *~ le reti* a scoate/a trage năvoadele/plasele; *~ in secco un'imbarcazione* a trage o ambarcaţiune pe uscat. **3.** *(fig.)* a atrage; *~ qualcuno dalla propria parte* a atrage pe cineva de partea sa; *~ l'acqua al proprio mulino* a aduce apa la moara sa, a trage spuza pe turta lui; *~-si addosso qualcosa* a atrage asupra sa, a-şi pricinui; *~-si addosso un guaio* a se vîrî într-o belea. **4.** a trage cu/după sine; *~ una slitta* a trage o sanie; *la locomotiva tira le carrozze* locomotiva trage vagoanele; *(fig.) ~ la carretta* a trage targa pe uscat, a o duce greu; *~-si dietro* **a)** a se face urmat, a duce cu sine; **b)** *(fig.)* a duce/a tîrî cu sine (pe cineva); *~ un amico ad uno spettacolo* a duce/a atrage cu sine un prieten la un spectacol; *una parola tira l'altra* o vorbă trage alta şi cearta-i gata; *(fig.) una conclusione tirata per i capelli* o concluzie trasă de păr; *~ la tenda* a trage perdeaua; *(fig.) ~ in ballo/a mano* a tîrî, a atrage; a aduce în discuţie/pe tapet; *non tiriamo in ballo/a mano quella vecchia storia* nu aducem în discuţie povestea cea veche; *hanno tirato in ballo anche lui per questo lavoro* l-au tîrît şi pe el în treaba asta. *SIN. trascinare, trarre.* **5.** a trage, a muta; *~ più in là/più avanti/più a destra* a trage/a muta mai încolo/mai înainte/mai la dreapta; *~ qualcuno da parte* a trage pe cineva deoparte. **6.** a extrage, a scoate; *~ su* a ridica; *~ su l'acqua dal pozzo* a scoate apa din puţ; *~-si su i capelli* a-şi trage/a-şi aranja părul pe creştet; *~ su i numeri* a extrage/a trage numerele la loto. **7.** *(şi fig.)* a ridica; *~ su qualcuno* a ridica de jos pe cineva; *le tue parole mi hanno tirato su* cuvintele tale mi-au ridicat moralul; *~ su un bambino* a creşte/a educa un copil; *(fam.) ~ su col naso* a aspira/a trage zgomotos aer pe nări; *(fam.) ~ su* **a)** a voma; **b)** a se însănătoşi; **c)** a ridica; *~ giù* **a)** a coborî/a da jos ceva; **b)** *(fam.)* a înghiţi; *~ giù un bicchiere* a da de dușcă un pahar; *~ giù pugni/colpi/legnate* a da/a căra la pumni/lovituri/ciomege, a bate măr; *~ giù a campane doppie* a vorbi de rău, a ponegri, a bîrfi, a forfeca; *~ avanti/innanzi* a continua, a urma; *~ avanti la famiglia/il negozio* a răspunde în continuare de familie/de magazin; *~ via* a îndepărta, a da la o parte; *~ via un lavoro* a face un lucru în grabă, a da rasol; *~ fuori* a scoate, a extrage; *tira fuori le mani di tasca* scoate mîinile afară din buzunar; *~ fuori il coltello/la pistola* a scoate cuţitul/pistolul; *(fig.) ~ fuori scuse/pretesti* a căuta scuze, a pretexta; *~ a sorte* a trage la sorţi. **8.** a trasa, a trage; *~ una linea* a trage o linie; *~ un frego su una parola* a trage o linie peste/a şterge un cuvînt. **9.** a întinde; *~ un cordone di polizia* a face un cordon de poliţie. **10.** a suge, a absorbi; a trage aer; *~ il latte* a suge la sîn; *~ l'acqua (despre pămînt arid/uscat)* a suge apa; *questa stufa non tira* soba asta nu trage; *~ il processo di sviluppo economico* a avea un rol pozitiv în dezvoltarea economică. **11.** *(ciclism)* a trage; *~ il gruppo* a trage grupul după sine. **12.** a arunca; *~ un sasso* a arunca cu o piatră; *~ la palla* a arunca mingea; *~ una freccia* a arunca o săgeată; *~ fiori/confetti* a arunca flori/confeti; *~ i dadi* a arunca zarurile; *(fig., vulg.) ~ moccoli/bestemmie/imprecazioni* a trage (la) înjurături; *~ calci/pugni* a da/a lovi cu picioarele/pumnii; *~ una fucilata* a împuşca, a trage cu puşca; *(sport) ~ in porta/a rete* a trage în poartă/plasă; *~ di scherma* a practica scrima; *~ di boxe* a practica boxul. *SIN. buttare, lanciare.* **13.** a scoate, a trage; *~ più copie* a scoate mai multe copii; *~ partito di qualchecosa* a scoate/a trage profit din ceva; *~ le somme/i conti* a face adunarea; *al ~ dei conti* în concluzie; *~ la pensione* a căpăta banii pentru găzduire; *~ la paga* a căpăta salariul. **14.** a tipări, a trage la tipar; *~ da un disegno* a reproduce după un desen. **15.** *(depr.)* a scrie; *~ giù due righe* a scrie în grabă două rînduri. **16.** *(în expr.) ~ baci* a trimite bezele; *~ sospiri* a scoate suspine; *~ a fine* a duce la capăt; *~ il collo* a suci gîtul; *~ la cinghia* a strînge cureaua, a face foame; *~ le cuoia/i calzini/l'arato* a muri; *~ per mattino* a pierde noaptea, a se culca la ore mici; *~ i remi in barca* **a)** a renunţa la o activitate, a ieşi din joc; **b)** a o lăsa mai moale; *~ qualcuno per i capelli* a constrînge, a sili, a forţa pe cineva; *~ qualcosa coi denti* a ţine cu dinţii de ceva; *~ l'anima coi denti* a se ţine cu greu/abia pe picioare; *~ diritto/per la propria strada* a merge pe drumul său, a nu se sinchisi de ce zice lumea; *~ per i fili* a duce de nas; *~ sul prezzo* a se tocmi la/asupra preţ(ului); *~ un'aria pericolosa/una brutta aria* a nu mirosi a bine, a nu fi în ordine. **II.** *vi. (a)* **1.** a o duce, a trage, a o ţine tot aşa; *~ avanti* a continua; *tira avanti con quel lavoro!* continuă, mergi mai departe cu lucrul!; *con quel che guadagna tira avanti a stento* cu ceea ce cîştigă, cu greu o scoate la capăt; *come va? si tira avanti!* cum merge treaba? merge greu; *~ di lungo* a nu se opri din/de la drum/ţintă; *~ in lungo* a tărăgăna, a o lungi; *(fig.) ~ via* a-i da înainte, a nu se lăsa; *tira via!* dă-i înainte! **2.** a ţinti, a urmări; *~ ai soldi* a trage la bani; *~ alla lode* a urmări laude; *~ al male/al vizio* a fi înclinat spre rău/viciu; *~ a imbrogliare/d'ingannare* a tinde să/a înclina să păcălească/să înşele; *~ a campare* a trăi, a o duce fără să-şi bată capul. **3.** *(despre culoare)* a bate în; *un grigio che tira all'azzurro* un gri care bate în albastru. **4.** *(fam.)* a trage, a fi pe punctul de a/gata-gata; *tira a piovere* e gata-gata/stă să plouă; *(auto.) lo sterzo di questa macchina tira a destra* direcţia acestei maşini trage spre dreapta. **5.** a sufla, a bate; *tira il vento* bate vîntul; *(fig., fam.) col vento/con l'aria che tira* cu vremurile de azi. **6.** *(despre haine)* a strînge; *la giacca tira sotto le ascelle* haina strînge la subsuori. **7.** *(fig.)* a reduce cheltuielile; *~ sul prezzo* a se tocmi la preţ; *~ sulle spese* a face economii. **8.** a trage cu arma; *~ col fucile/con l'arco* a trage cu puşca/arcul; *imparare a ~* a învăţa să tragă; *saper ~* a şti să tragă; *~ bene/male* a trage/a ţinti bine/rău; *~ alle gambe* a trage în/la picioare; *~ all'alzata* a trage în ţintă mobilă; *fucile che tira a grande distanza* puşcă ce

trage la mare distanţă. **III.** *vr.* **1.** a se trage, a se da; *~-si da parte* a se da la o parte; *~-si in là* a se da mai încolo, a face loc; *~si su* a se ridica; *(fig.) ~-si indietro* a da înapoi, a se răzgîndi; *all'ultimo momento si sono tirati tutti indietro* în ultimul moment au dat toţi bir cu fugiţii; *(fig.) ~-si su* a se instrui, a se forma. **2.** *(înv.)* a merge, a se duce.

tiràre[2] *s.m.* frînghie.

tirasségno *s.m. (sport)* tir.

tirastivàli *s.m. invar.* trăgător de cizme.

tiràta *s.f.* **1.** tragere; tras; *~ d'orecchi* tragere de urechi; *una ~ di fumo* un fum tras din ţigară; *fare una cosa in una ~ sola* a face un lucru dintr-o dată/fără întrerupere; *fare una cosa in due ~-e/in più ~-e* a face un lucru în două/mai multe reprize. **2.** tiradă, discurs. **3.** invectivă. **4.** urmare, continuare. **5.** *(fam.)* băutură. **6.** *(muz.)* ţinută, variaţie (într-un interval).

tiratàppi *s.m. invar.* tirbuşon.

tiratézza *s.f. (muz.)* întindere (a unei coarde etc.); tensiune.

tiratino *adj.* strîns, econom, zgîrcit.

tiràto **I.** *part. tr.* de la tirare. **II.** *adj.* **1.** tras; întins; *~ a quattro spilli* spilcuit, dichisit, îmbrăcat la patru ace; *nervi ~-i* nervi sensibili/iritabili; *carni ~-e* carne tare; *stare sul ~* a nu ceda. **2.** zgîrcit; *essere ~* a fi strîns la pungă. *SIN. avaro.*

tiratóio *s.m.* **1.** *(text.)* cameră aerisită (în care se usucă stofele de lînă). **2.** unealtă de modelat aurul sau argintul. **3.** mîner (de sertar).

tiratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** trăgător (cu arma); *franchi ~-i* fracţirori, partizani. **2.** *(text.)* muncitor care întinde stofele la uscat. **3.** muncitor la teascul tipografiei.

tiratùra *s.f.* **1.** tiraj. **2.** tragere la tipar. **3.** tragere; *~ del ferro* fabricarea tablei/lamei de fier; *~ dei panni* întinderea stofelor pentru uscare.

tiravolismo *s.m. (sport)* exerciţii de tragere la/în porumbel.

tirchieria *s.f.* zgîrcenie, avariţie; *la sua ~è indicibile* zgîrcenia lui e proverbială. *SIN. taccagneria, avarizia, pitoccheria.*

tirchio *adj., s.m.* zgîrcit, avar. *SIN. taccagno, pitocco.*

tirélla *s.f.* şleau (la hamuri).

tiremmòlla *s.m. invar.* **1.** şovăială, tergiversare, amînare. **2.** om nesigur/nedecis/şovăitor.

tirétto *s.m. (dim.)* sertar. *SIN. cassetto.*

tirillóne *s.m. (tosc.)* **1.** matahală. **2.** om leneş.

tirinnànzi *s.m.* codoş.

tiritèra *s.f.* litanie, pomelnic, discurs.

tirlindàna *s.f.* undiţă (lăsată să atîrne în urma bărcii).

tiro[1] *s.m.* **1.** tragere, tras; *il ~ di una rete* tragerea unui năvod; *~ alla fune* tragerea de frînghie. **2.** *atelaj,* tracţiune; *bestia da ~* animal de povară/tracţiune; **3.** tragere; tir; *~coll'arco* tragere cu arcul; *il ~ del cannone* tragerea cu tunul; *~ antiaereo* tragere antiaeriană; *~di sbarramento* tir de baraj; *~ a segno* tragere la ţintă/tir; *~a volo* tragere în ţintă mobilă; *~ al piatello* tir/tragere la talere; *a un ~ di sasso* la o azvîrlitură de băţ; *essere a ~* **a)** a fi/a se afla la distanţa potrivită. **b)** a fi la îndemînă; *aprire il ~* a deschide focul; *(fig. fam.) venire/capitare a~* a se nimeri bine, a pica la ţanc; *~ corto/sbagliato* lovitură/împuşcătură scurtă/greşită; *~-i d'imbocco* tragere la gura ţevii; *~ teso/ diretto* tragere directă; *~ curvo* tragere indirectă. **4.** aruncare; *~ di dadi* aruncare cu zarurile; *il ~ del giavellotto* aruncarea suliţei. **5.** *(fotbal)* lovitură; tragere, tras; pas; deschidere; *~ di piede* lovitură cu piciorul; *~ di testa* lovitură de cap/cu capul; *~ lungo* deschidere lungă; *~ corto* pasă scurtă; *~ radente* şut/lovitură razant(ă); *un ~ forte* o lovitură puternică; *~ in porta* lovitură/şut la poartă; *~ di punizione/di rigore* lovitură de pedeapsă, penalti; *~ angolato* lovitură de colţ, corner. **6.** *(sport)* aruncare; *~ a canestro* aruncare la coş; *~ di palla* aruncare a mingii; *(mine) ~ di mine* extracţie prin puşcătură. **7.** împuşcătură; *fare ottimi ~-i* a vîna mult. **8.** *(fig.)* lovitură; *è un ~ riuscito* e o lovitură reuşită; *un ~ mancino/birbone* acţiune vicleană/necinstită; figură urîtă; *giocare un brutto ~ a qualcuno* a face cuiva o figură urîtă; *(pop.) un ~ secco* o moarte neaşteptată. **9.** *(fig., pop.)* aspirare, inhalare; *dar due ~-i a una sigaretta* a trage două fumuri din ţigară; *avere il ~* a se sufoca.

tiro[2] *s.m.* **1.** *(înv.)* viperă. **2.** *(ant.)* purpură de Tir.

tiroeinànte **I.** *adj.* care-şi face ucenicia/pregătirea (într-o artă/profesiune). **II.** *s.m.* normalist, învăţător stagiar.

tiroeinio *s.m.* ucenicie, pregătire, stagiu (într-o artă/profesiune); *~ didattico* practică pedagogică (la şcolile normale).

tiròide *s.f. (anat.)* (glandă) tiroidă.

tiroidéo *adj. (anat.)* tiroidian.

tirolése *adj., s.m.* şi *f. (geogr.)* tirolez.

tiróne *s.m.* **1.** soldat recrutat de curînd. **2.** novice.

tirrènico, -ci *adj. (geogr.)* tirenian; *le coste~-che* coastele Mării Tireniene.

tirrèno *adj. (ist. ant.)* relativ la tirenieni; etrusc; *SIN. etrusco.*

tirso *s.m.* **1.** tirs; **2.** *(bot.)* tirs.

tirucchiàre *vt. (depr.)* a trage (fără putere).

tisàna *s.f.* tizană.

tisi *s.f. invar.* ftizie, tuberculoză.

tisichézza *s.f.* **1.** starea bolnavului de ftizie; faptul de a fi tuberculos. **2.** sănătate plăpîndă; şubrezenie.

tisico, *tisici*, **I.** *adj.* **1.** *(med.)* tuberculos, ftizic. **2.** firav, plăpînd, debil. **II.** *s.m.* ftizie; *dare in ~* a da în/a se îmbolnăvi de ftizie.

tisicùme *s.m. (colectiv)* **1.** ftizici, ofticoşi. **2.** oameni plăpînzi. **3.** plante firave. **4.** ftizie. **5.** debilitate.

tisiologìa *s.f. (med.)* ftiziologie.

tisiòlogo, -òlogi *s.m.* ftiziolog.

titànico, -ànici *adj.* **1.** titanic; gigantic, uriaş. **2.** *(chim.)* care ţine de compuşii titanului.

titànio **I.** *adj. (poetic)* titanic. **II.** s.m. *(chim.)* titan.

titanismo *s.m.* spirit de revoltă/de rebeliune.

titàno *s.m.* titan, uriaş.

titillaménto *s.m.* gîdilare; gîdilat.

titillàre *vt.* a gîdila, a pişca uşor. *SIN. vellicare.*

titillazióne *s.f. v.* titillamento.

titimàglio *s.m. v.* titimalo.

titimàlo *s.m. (bot.)* laptele-cucului *(Euphorbia agraria).*

titino *s.m., adj. (pol.)* titoist; *truppe ~-e* trupe titoiste.

titoismo *s.m. (pol.)* titoism.

titolàre[1] *adj., s.m.* **1.** titular; *professore ~* profesor titular; *il~ della cattedra di matematica* profesorul titular al catedrei de matematici. **2.** proprietar; *il~ di un negozio* proprietarul unui magazin; **3.** *(sport)* jucător din teren; *squadra dei~-i* echipa jucătorilor care intră pe teren.

titolàre[2] *vt.* **1.** *(înv.)* a intitula, a numi. **2.** a da un nume injurios, a porecli; *(glumeţ) ~ qualcuno di sciocco* a face pe cineva prost.

titolàto *adj., s.m.* nobil, cu titlu nobiliar.

titolazióne *s.f. (chim.)* titrare.
titolista, -isti, *s.m.* şi *f.* redactor (care dă titlul la articolele din ziar).
titolo *s.m.* **1.** titlu; *il ~ di un racconto* titlul unei povestiri; *un ~ su tre colonne* un titlu pe trei coloane; *(cinema) ~-i di testa* genericul filmului; *~-i di coda* generic la sfîrşitul filmului. **2.** *(jur.)* titlu; *~ del diritto di proprietà* titlu de drept de proprietate; *~ di credito* titlu de credit. **3.** titlu, demnitate, funcţie; *avere il ~ di professore/di magistrato* a avea titlul/profesia de profesor/magistrat; *conferire il ~ di conte/cardinale* a conferi titlul de conte/cardinal; *(fig.) merita il ~ di difensore della patria* merită titlul de apărător al patriei; *a ~ di* sub formă de. **4.** *(chim.)* titlu de aliaj; *~ dell'oro* titlu/procentul aurului în aliaj. **5.** lemă, titlu. **6.** *(înv.)* indicaţie, inscripţie. **7.** *(bis.)* patron, hram de biserică. **8.** *(înv.)* titlu, nume de familie.
titolografia *s.f. (depr.)* publicare de lucrări ştiinţifice (multe şi fără valoare) în vederea unui concurs.
titubànte *adj.* nesigur; şovăielnic. *SIN. irresoluto, dubbioso, perplesso.*
titubànza *s.f.* nesiguranţă, ezitare, şovăire. *SIN. dubbio, incertezza, perplessità.*
titubàre *vi. (a)* a şovăi, a sta la îndoială, a ezita. *SIN. esitare, dubitare.*
titubazióne *s.f.* **1.** *(med.)* clătinare, împleticire. **2.** *(fig.)* şovăire, ezitare.
tivolése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Tivoli.
tizianéseo, -ésehi, *adj. (pict.)* în stilul lui Tizian; *biondo ~* blond-roşcat/arămiu.
tìzio *s.m. (fig., depr.; scris cu majusculă)* tip, ins, oarecare; *Caio e ~* cutare şi cutare; *è venuto un ~ a cercarti* te-a căutat un tip; *è un ~ qualsiasi* e un tip oarecare.
tìzzo *s.m.* tăciune.
tizzóne *s.m.* **1.** *(augm.)* tăciune. **2.** *(fig.)* ticălos, nemernic.
tmèsi *s.f. invar. (gram.)* tmeză.
to' *interj.* **1.** ţine!, ia!, na! **2.** *(fam., indicînd surpriză)* oh!, ehei, oho!; *~' guarda chi si vede!* ee! ia te uită cine a venit/pe cine văd!
tobóga *s.m.* şi *f. invar.* **1.** tobogan. **2.** sanie.
tòcca[1] *s.f. (dial.)* crăpătură (în caldarîmul străzii).
tòcca[2] *s.f. (înv.)* **1.** brocart cu fir de aur. **2.** bucată de aur (în aliaj).
toccàbile *adj.* care se poate atinge, palpabil; tangibil.
toccafèrro *s.m.* **1.** *(joc)* de-a prinselea. **2.** *(în expr.) toccaferro!* să bat/bate în lemn; *se ti capitasse, ~! un incidente ...* dacă o să păţeşti, să batem în lemn, vreun necaz ...
tòccai *s.m. invar.* vin de Tokai.
toccalàpis *s.m. invar.* portcreion.
toccamàno, -àni, *s.m.* **1.** strîngere de mînă. **2.** bacşiş (dat discret).
toccaménto *s.m.* atingere; pipăire repetată.
toccànte *adj.* **1.** care atinge, care priveşte, care se referă la. **2.** mişcător, emoţionant; *un discorso ~* o cuvîntare emoţionantă.
toccàre **I.** *vt.* **1.** a atinge; *~ con la mano* a atinge cu mîna; *~ col gomito* a da cu cotul; *~ la porta verniciata di fresco* a atinge uşa proaspăt vopsită; *cose che si possono ~* lucruri evidente/concrete/ce se pot vedea; *(fig.) ~ con mano* a se convinge personal; *~ il polso a qualcuno* a) a lua pulsul cuiva; b) *(fig.)* a tatona terenul; c) a atinge, a pipăi, cu ceva/cu un instrument; *~ il muro con un bastone* a atinge zidul cu un baston; *~ le bestie col pungolo* a atinge/a împunge animalele cu codiriştea; *~ i bicchieri* a ciocni paharele; *~ le corde* a atinge coardele; *~ un tasto* a apăsa pe o claviatură. **2.** a atinge, a fi foarte aproape; *la tenda tocca la finestra* perdeaua atinge fereastra; *essere a tocca e non tocca* a fi lîngă cineva; *l'onda tocca lo scoglio* apa/valul atinge/izbeşte uşor stînca; *~ fondo* a atinge fundul apei cu picioarele. **3.** a se atinge de; a mişca din loc; *perché avete toccato i miei libri?* de ce aţi umblat la cărţile mele?; *non vuole che gli si tocchi la sua roba* nu vrea ca cineva să se atingă de lucrurile lui; *guardate senza ~ nulla* priviţi/uitaţi-vă dar să nu vă atingeţi de nimic; *non ~ libro* a) a nu învăţa; b) a nu pune mîna pe o carte; *non ~ cibo/letto* a nu se atinge de mîncare/de pat. **4.** a revedea, a retuşa; *~ un discorso prima di pronunciarlo* a revedea o cuvîntare înainte de a fi expusă. **5.** a ajunge (pînă) la, a atinge; *con la testa tocca addirittura il lampadario* ajunge cu capul tocmai pînă la lustră; *~ la meta* a atinge scopul/ţinta; *~ la maturità* a fi pe pragul maturităţii; *~ la sessantina* a avea aproape şaizeci de ani; (şi *fig.*) *~ il segno* a nimeri la ţintă; *(fig.) non ~ terra dalla gioia/~ il cielo con un dito* a fi în al nouălea cer, a fi în culmea bucuriei/fericirii; *~ il soffito* a fi în culmea bucuriei. **6.** *(mar, av.)* a debarca, a ateriza; *~ un porto* a debarca, a ajunge la un port; *~ una città* a ateriza, a face escală (într-un oraş) la. **7.** a interesa, a privi, a se referi; *sono cose che ci toccano direttamente* sînt fapte ce ne privesc pe toţi; *è una accusa che tocca tutti voi* e o acuzare ce se referă la voi toţi; *ciò non tocca me* asta nu mă priveşte pe mine, *SIN. interessare, riferirsi.* **8.** *(fig.)* a înduioşa, a mişca, a impresiona; a atinge; *con poche parole lo hai toccato* cu puţine cuvinte ai reuşit să-l înduioşezi; *guai a ~-gli la famiglia* e jale dacă te atingi de familia lui; *nessuno lo può ~* nimeni nu-l poate atinge; *~ il cuore/l'anima/la corda del cuore* a înduioşa/a mişca/a înmuia inima cuiva; *~ una corda* a atinge o coardă sensibilă; *~ sul vivo* a atinge/a jigni pe cineva. **9.** a primi, a căpăta, a afla (lucruri neplăcute); *~ una sgridata* a căpăta o ceartă/săpuneală; *~ uno dove gli prude* a atinge pe cineva unde-l doare; *~ busse/pugni* a căpăta/a primi bătaie; *(fam.) ~-le, ~-ne* a primi ce i se cuvine. **10.** *(fig.)* a atinge, a vorbi aluziv/în treacăt; *~ un argomento spinoso* a atinge un subiect spinos; *~ un tasto falso* a atinge un subiect inoportun; *~ ai sfugita una questione importante* a face aluzie, a vorbi în treacăt despre o problemă importantă. **II.** *vi. (e)* **1.** a i se întîmpla, a i se nimeri; *è toccato a lui* i s-a întîmplat lui; *gli è toccata una fortuna insperata* i-a picat din senin o avere la care nici nu visa; *a chi tocca, tocca* aşa trebuie/a trebuit să fie; fiecare cu destinul lui; *tutti i castighi toccano a lui* toate belelele vin/cad numai pe capul lui. **2.** a trebui, a fi absolut necesar, a fi nevoit; *mi tocca cedere* sînt nevoit să cedez; *gli toccò pagare i debiti senza protestare* a fost nevoit să plătească fără să protesteze. **3.** a se cuveni, a reveni; a-i veni/a-i fi rîndul; *a ciascuno tocca una piccola parte di eredità* fiecăruia îi revine o mică parte din moştenire; *tocca a voi difenderci* e rîndul vostru să ne apăraţi; *tocca a me di parlare* e rîndul meu să vorbesc; *ora tocca a te* acum e rîndul tău; *a chi tocca?* al cui e rîndul?; *(înv.) ~ a ..* a se referi la. **III.** *vr.* a se atinge reciproc; *si toccano con i gomiti* se ating cu coatele; *gli estremi si toccano* extremele se ating; *(prov.) fin ch'uno ha denti*

in bocca, non sa quel che gli tocca cît trăieşte, omul trece prin de toate.

toccarèllo *s.m. (agr.)* omul care face să alerge caii pe snopi.

toccasàna *s.m. invar.* **1.** leac, remediu sigur, balsam. **2.** *(fig.)* minune; *la sua amicizia è per lui un ~* prietenia acestuia este un balsam pentru el. *SIN. balsamo, panacea.*

toccàta *s.f.* **1.** atingere (o singură dată). **2.** aluzie, referire. **3.** *(muz.)* tocată.

toccatina *s.f.* aluzie (în scopul de a afla ceva); tragere de limbă.

toccàto I. *part. tr.* de la t o c c a r e. **II.** *adj.* **1.** atins; pipăit. **2.** primit, căpătat; *eredità ~-a* moştenire care a revenit cuiva (prin testament etc.). **3.** *(fam.)* ţicnit, trăsnit. **4.** mai sus-amintit; mai sus expus/discutat. **5.** *(scrimă)* atins, care a primit o tuşă.

toccatóre, -trice *adj., s.m. şi f.* (persoană) care atinge/pipăie; (persoană) care gustă; *~ di zampogna* cîntăreţ din cimpoi.

toccatùtto *s.m. invar. (glumeţ)* persoană care pune mîna pe/atinge orice.

tòccio *s.m.* **1.** sos; zeamă. **2.** ţesătură de calitate proastă.

tócco, tócchi I. *adj.* atins; lovit; *~ nel cervello* ţicnit, trăsnit, sărit. **II.** *s.m.* **1.** atingere, retuş; *un ~ di rossetto* trecere cu rujul pe buze; *gli ultimi tócchi* ultimele retuşuri. **2.** *(muz.)* tuşeu; *dal ~ raffinato* cu tuşeul rafinat. **3.** *(pict.)* tuşă; *~ in penna* desen în peniţă. **4.** ciocănit. **5.** bătaie (de clopot etc.); *il ~* ora unu. **6.** lovitură; *un forte ~ di martello* o lovitură puternică de ciocan. **7.** *(rar)* pipăit; *una stoffa dal ~ gradevole* o stofă plăcută la pipăit. **8.** *(fam.)* atac de apoplexie. **9.** *(fig.)* aluzie, semn.

tòcco[1] *s.m.* **1.** tocă (de magistrat). **2.** tocă *(pălărie).*

tòcco[2] *s.m.* **1.** parte; bucată; felie, tranşă; *un ~ di manzo* o bucată de carne de vită; *un ~ di pane* un codru de pîine; *un ~ d'uomo* om voinic/robust; *(ironic) ~ d'asino* ignorant. **2.** sos (pentru paste, orez).

toccóne *s.m.* curios; maniac; om care pune mîna pe toate.

todino *adj., s.m.* (locuitor) din Todi.

toelétta *s.f. v.* t o l e t t a.

tofàna *adj. (în expr.) acqua ~* otravă cu arsenic.

tòfo *s.m. (med.)* tofus.

tòga *s.f.* togă.

togàto *adj.* îmbrăcat în togă; *stile ~* stil solemn/pretenţios; *(ant.) Gallia ~-a* Galia Cisalpină.

tògliere I. *vt.* **1.** a lua, a da jos, a scoate, a îndepărta; *~ la tovaglia dal tavolo* a lua faţa de masă de pe masă; *~ un quadro* a da jos un tablou; *~ dal fornello* a scoate din cuptor; *~ uno specchio dalla parete* a da jos o oglindă de pe perete; *bisogna ~ tutte le virgole* trebuie îndepărtate/scoase toate virgulele; *~-si i guanti* a-şi scoate mănuşile; *~-si il cappello davanti a qualcuno* a-şi scoate pălăria în faţa cuiva; *~-si il cappotto* a-şi scoate paltonul; *(fig.) ~-si un'idea dalla testa* a-şi scoate o idee din cap; *~ un ostacolo/un impedimento* a îndepărta un obstacol/o piedică; *~-si un dente* a-şi scoate un dinte; *(fig.) ~-si il pane di bocca* a-şi lua pîinea de la gură; *(fig.) ~ la parola a qualcuno* a lua cuvîntul cuiva, a nu lăsa pe cineva să vorbească; *~ le castagne dal fuoco con lo zampino del gatto* a scoate castanele din foc cu mîna altuia; *~-si un peso di dosso* a i se lua o greutate de pe suflet/inimă; *~-si una spina dal cuore* a i se lua o piatră de pe inimă; *~-si la maschera* a-şi da arama pe faţă; *~-si qualcuno dai piedi* a se debarasa/a scăpa de cineva; *~ qualcuno dal mondo* a omorî pe cineva; *~ qualcuno di mezzo* **a)** a îndepărta/a alunga pe cineva; **b)** a omorî pe cineva; *~ qualcosa di mezzo* a da la o parte, a înlătura; *~ da un bell'impiccio* a scoate dintr-o mare încurcătură. *SIN. levare.* **2.** a(-şi) satisface; *~-si una voglia* a-şi (satis)face un chef/o poftă; *~-si un capriccio* a-şi (satis)face un capriciu; *~-si la fame* a-şi potoli foamea. **3.** a muta; a transfera; a destitui; *~ dal posto* a fi destituit, a fi dat afară; *da un mese l'hanno tolto dall'ufficio* de o lună l-au dat afară din birou; *~ da un incarico* a destitui dintr-o funcţie. **4.** a elibera; a distrage; *~ da un pensiero* a distrage de la gînduri; *~ da un timore* a scăpa de o teamă. **5.** a lua înapoi; a lua de la cineva; a smulge; a lipsi de; *~ quel che si era dato* a lua înapoi ceea ce a dat; *mi ha tolto il piacere di rivederlo* m-a lipsit de plăcerea de a-l revedea; *quell'avvenimento gli tolse l'uso della ragione* evenimentul acela i-a luat uzul raţiunii; *~ il saluto* a nu mai saluta; *~ l'onore* a dezonora; *~ il rispetto* a nu mai respecta; *~ la reputazione/la fede* a discredita; *~ il fidanzato all' amica* a lua logodnicul prietenei sale; *~ il figlio alla madre* a lua/a smulge copilul de la mamă; *~ la vita* a omorî, a lua viaţa cuiva; *~-si la vita* a-şi lua viaţa, a se sinucide; *~ la parola di bocca a qualcuno* a lua cuvîntul din gura cuiva. **6.** a lua o parte; a scădea; *da dieci devi ~ quattro* din zece trebuie să scazi patru; *~ un po'di vino dalla botte* a scoate niţel vin din butoi. *SIN. levare, detrarre.* **7.** a scăpa, a salva, a scoate; *~ qualcuno da una situazione imbarazzante* a salva pe cineva dintr-o situaţie delicată. **8.** *(lit.)* a împiedica; a opri, a însemna; *(în expr.) chi mi toglie?* cine mă opreşte?; *ciò non toglie che* asta nu împiedică/înseamnă că; *è stato scortese, ma ciò non toglie che io lo aiuti* a fost nepoliticos, dar asta nu mă împiedică să-l ajut; *ha lavorato male, ma ciò non toglie che debba essere pagato lo stesso* a muncit prost, dar asta nu înseamnă că nu trebuie să fie totuşi plătit; *ciò non toglie che sia un brav'uomo* aceasta nu înseamnă că nu este un om cumsecade; *tolga Iddio!* ferească Dumnezeu! **9.** a scoate, a extrage dintr-o operă; *~ alcuni brani/una citazione* a extrage cîteva/unele fragmente/un citat. **10.** *(în expr.) to', togli!* ia! na!; *(pop., dial.)* **a)** *~ a prestito* a lua cu împrumut; **b)** *~ commiato da* a-şi lua rămas bun de la; *(pop.) ~ un pollo al mercato* a cumpăra/a lua un pui de la piaţă. **II.** *vr.* a pleca, a se îndepărta; a ieşi; *~-si da una posizione scomoda* a ieşi dintr-o situaţie/poziţie incomodă; *~-si da un luogo/dai piedi/di mezzo* a pleca, a se căra, a-şi lua tălpăşiţa; *~-si da un posto* a pleca dintr-un loc, a lăsa locul liber; *(înv.) ~-si giù, ~-si da fare* a renunţa de a mai face ceva; *(lit.) ~-si dalla vista di qualcuno* a evita de a da ochii cu cineva.

toglitensióne *s.f. (tehn.)* detensionare.

tògo I. *adj.* **1.** potrivit, bun. **2.** măreţ. **II.** *s.m.* togă.

tòla *s.f.* tinichea; *faccia di ~* obraz fără ruşine.

tòlda *s.f. (mar.)* punte superioară.

toledàno *s.m.* locuitor din Toledo.

tolemàico, -àici *adj.* care ţine de sistemul lui Ptolemeu.

toléttа *s.f.* toaletă *(mobilă, rochie).*

tolleràbile *adj.* tolerabil, suportabil.

tollerabilità *s.f. (farm.)* toleranţă.

tolleràntе *adj.* tolerant, indulgent.
tolleràn̦za *s.f.* **1.** suportare; *aver ~ per una medicina/un clima* a suporta un medicament/o climă. *SIN. sopportazione.* **2.** toleranţă; *~ politica/religiosa* toleranţă politică/religioasă; *casa di ~* casă de toleranţă. **3.** îngăduinţă, înţelegere; *manifestare ~ per i difetti altrui* a manifesta îngăduinţă pentru defectele altora. **4.** toleranţă/întîrziere îngăduită; *~ di dieci minuti* toleranţă de zece minute. **5.** toleranţă; reducere; *una ~ del cinque per cento* o toleranţă de cinci la sută. **6.** *(ec.)* toleranţă, aproximare; limită de variabilitate.
tollerà̀re *vt.* **1.** a tolera. **2.** a suporta. **3.** a admite. **4.** a ierta, a fi îngăduitor. **5.** a permite (întîrzieri, reduceri etc.).
tollerazió̀ne *s.f.* **1.** tolerare. **2.** suportare.
tòllere *vt., vr. (înv.) v.* t o g l i e r e.
tollétta *s.f. (înv.)* furt, jaf, hoţie.
tollétto *s.m. (înv., numai în loc.) il mal ~* prada, hoţia.
tòlo *s.m. (ant.)* cupolă mică.
tolosà̀no *adj., s.m.* (locuitor) din Toulouse.
tòlta *s.f. (înv.)* **1.** luare. **2.** furt. **3.** cucerire. **4.** impozit (asupra unui teritoriu cucerit). **5.** cumpărătură. **6.** soţie. **7.** ciştig.
tòlto *part. tr.* de la t o g l i e r e.
toluè̀ne *s.m. (chim.)* toluen.
tòma *s.f. (în expr.) promettere Roma e ~* a promite marea cu sarea.
tomà̀ia *s.f. v.* t o m à i o.
tomà̀io, *-i s.m.* faţă de încălţăminte, căpută.
tomà̀re *vi. (e; înv.)* **1.** a cădea în cap/cu capul în jos. **2.** a se răsturna.
tómba *s.f.* **1.** mormînt; *dalla culla alla ~* din leagăn pînă în mormînt; *avere un piede nella ~* a fi cu un picior în groapă. **2.** boltă subterană. **3.** *(înv.)* ogradă. **4.** gaură săpată în pămînt (pentru grîu etc.).
tombà̀cco *s.m. (metal.)* tombac.
tombà̀le *adj.* de mormînt, funerar; *pietra/lastra ~* piatră de mormînt/funerară.
tombarèllo *s.m.* tomberon.
tombì̀no *s.m.* **1.** *(dim.)* punte; podeţ. **2.** gură a unui canal de scurgere.
tòmbola *s.f.* **1.** tombolă; *far ~* a cîştiga numărul cel mai mare. **2.** cădere; *(glumeţ) far ~* a cădea de-a dura.
tombolà̀re *vi. (e)* a cădea, a se rostogoli; a se da peste cap; a face o tumbă.
tombolà̀ta *s.f.* **1.** partidă/joc de tombolă. **2.** tumbă.
tombolétto *s.m.* grăsun.
tombolino *s.m.* copil rotofei.
tómbolo[1] *s.m.* **1.** tumbă; cădere de-a dura/de-a berbeleacul. **2.** *(fig.)* cădere; crah.
tómbolo[2] *s.m.* **1.** dună (de-a lungul coastei). **2.** sul, rulou (la marginea unei canapele). *SIN. rullo.* **3.** gherghef de lucrat dantelă. **4.** grăsun.
tombolóne *s.m.* **1.** *(augm.)* tumbă, cădere de-a rostogolul. **2.** carton cu numere de tombolă.
tombolòtto, -òtta *s.m.* şi *f.* grăsun.
toménto *s.m.* **1.** *(bot.)* puf, păr, perişori. **2.** cîlţi.
tomentóso *adj. (bot.)* pufos.
tomì̀no *s.m.* brînză de capră (cu piper).
tomì̀smo *s.m. (fil.)* tomism, filozofia tomistă (a lui Toma din Aquino).
tomì̀sta, *-ì̀sti, adj., s.m.* şi *f. (fil.)* tomist; *la dottrina ~* doctrina Sf. Toma din Aquino.
tomì̀stico, *-ici, adj. (fil.)* tomist; *un indirizzo ~* o orientare tomistă.
tómo *s.m. (înv.)* cădere de-a dura; tumbă.
tòmo *s.m.* **1.** tom; volum. **2.** *(fig.)* om ciudat, bizar; *è ~ da* este în stare să; *sei un bel ~* ciudat mai eşti.
tómolo *s.m.* măsură de capacitate (aproximativ 45 litri).
tónaca *s.f.* **1.** rasă călugărească; *gettar la ~, gettar la ~ alle ortiche* a ieşi din călugărie; *color ~ di frate* culoare cafeniu-închis. **2.** *(rar)* haină preoţească. **3.** *(anat.)* membrană; tunică. **4.** *(dial.)* flanea; pieptar.
tonà̀le *adj. (muz.)* care ţine de ton/de tonalitate.
tonalità̀ *s.f.* **1.** nuanţă; *un abito in tutte le ~ dell'azzurro* o rochie în toate nuanţele de albastru. **2.** *(muz.)* tonalitate.
tomà̀nte *adj.* tunător; răsunător.
tonà̀re *vi. (a), impers. (e)* **1.** a tuna; *(glumeţ) tanto tonò che piove!* în sfîrşit! **2.** a bubui. **3.** *(fig.)* a tuna şi a fulgera (împotriva cuiva).
tonchià̀re *vi. (e)* a fi ros/mîncat de gărgăriţe.
tónchio *s.m.* **1.** *(entom.)* gărgăriţă. **2.** băieţel plăpînd.
tonchióso *adj.* mîncat de gărgăriţe.
tondà̀re[1] *vt. (înv.)* **1.** a tăia foile de carte (la legat). **2.** a tăia ramurile (pînă la trunchi).
tondà̀re[2] *vt.* **1.** a rotunji. **2.** a tunde.
tondatù̀ra *s.f.* **1.** rotunjire. **2.** tăiere a foilor de carte (la legat).
tondeggiaménto *s.m.* rotunjire.
tondeggià̀nte *adj.* rotund; rotunjit.
tondeggià̀re **I.** *vi. (e)* a fi rotund. **II.** *vt. (rar)* a rotunji.
tondèllo *s.m.* **1.** rondea, rondelă. **2.** osul genunchiului (la bou). **3.** bucată din coapsă (la vacă). **4.** brichetă.
tóndere *vt. (înv.)* **1.** a tunde. **2.** a curăţa un pom (de crengi).
tondézza *s.f. (rar)* rotunjime.
tondì̀no *s.m.* **1.** farfurioară (de pus sub pahar etc.). **2.** rondea, rondelă. *SIN. fusarolo.* **3.** *(arhit.)* astragal.
tóndo[1] *adj.* **1.** rotund, circular, sferic; *un vaso ~* un vas rotund; *cappello ~* pălărie rotundă; *(rar) luna ~-a* lună plină; *parlar chiaro e ~* a vorbi clar şi răspicat; *(fig.) essere ~ come una palla* a fi durduliu/grăsan; *giro ~, ballo ~* horă; *tutte le palle non riescon ~-e* orice regulă are o excepţie; *(loc. adv.) in/a ~, ~ ~, alla ~-a* circular, rotund; în cerc, în horă. **2.** *(fig.)* plin, sonor; *voce ~-a* voce/glas sonor(ă). **3.** *(fig.)* precis, exact, fix; *cinque minuti ~-i* cinci minute fix; *numero ~, cifra ~-a* număr întreg; *fare il conto ~* a face socoteală rotundă, a rotunji socoteala. **4.** *(fig.)* simplu; grosolan; obtuz; *un uomo ~ e sciocco* un om grosolan şi prost; *(fig.) essere come l'O di Giotto* a fi obtuz/tont. **5.** *(tipogr.) carattere ~* literă rotundă; *parentesi ~-a* paranteză (rotundă).
tóndo[2] *s.m.* **1.** cerc; disc; sferă; circumferinţă; *mezzo ~* semicerc. **2.** taler; farfurie rotundă; *~ di cartone per le torte* (tavă de) carton pentru torturi. **3.** pictură, tablou (de formă rotundă, ovală). **4.** măsuţă rotundă.
tondù̀to **I.** *part. tr.* de la t o n d e r e. **II.** *adj.* sărac, sărăcit, nenorocit.
toneggià̀re *vi. (a; înv.)* a tuna des.
tónfano *s.m.* **1.** bulboană, vîltoare. **2.** vas mare de băut.
tonfà̀re **I.** *vi. (e · rar)* a bufni cărînd (în apă etc.). **II.** *vt. (dial.)* a bate; a da (o) bătaie.
tónfete *interj.* buf!
tónfo *s.m.* **1.** bufnitură (în cădere). **2.** bondoc, grăsun, durduliu.
tòni *s.m.* de clovn, de circ.
tònica[1] *s.f. (înv., dial.) v.* t o n a c a.
tònica[2] *s.f. (muz.)* **1.** tonică. **2.** coardă principală (a unui instrument).
tonicità̀ *s.f.* tonicitate.

tónico, *tònici, adj., s.m.* tonic; *accento ~* accent tonic; *prendere un ~* a lua un tonic; *un ~ per la pelle* un tonic pentru piele.
tonificànte *adj., s.m. (med., farm.)* tonifiant.
tonificàre *vt.* a tonifica; a fortifica.
tonitruànte *adj. (rar)* **1.** zgomotos. **2.** *(despre glas)* tunător.
tonnàra *s.f. (pesc.)* sistem de plase (pentru ton).
tonnaròtto *s.m. (pesc.)* pescar de ton.
tonnàto *adj. (în expr.) vitello ~* viţel cu sos de ton.
tonneggiàre I. *vt. (mar.)* a trage la edec. **II.** *vi. (e; despre o navă)* a înainta; a fi tras cu odgonul.
tonnéggio *s.m. (mar.)* **1.** tragere la edec. **2.** odgon (de tras la edec).
tonnellàggio *s.m. (mar.)* tonaj.
tonnellàta *s.f.* tonă.
tonnétto *s.m. (iht.)* ton din Mediterana *(Thynnus thunnina).*
tonnìna *s.f.* **1.** ton sărat; sărătură de ton; *(fig., glumeţ) far ~ di uno* a face harcea parcea din cineva. **2.** specie de ton *(Thynnus tunnica* şi *Scomber alliteratus).*
tónno *s.m. (iht.)* ton *(Thynnus thynnus).*
tòno[1] *s.m.* **1.** ton (de voce etc.); *~ carameloso* ton mieros; *~ faceto* ton glumeţ; *~ sostenuto* ton sever/auster; *~ suadente* ton convingător; *dare il ~* a da tonul; *alzare/abbassare il ~* a ridica/a coborî tonul; *esser fuori di ~* **a)** a distona; **b)** *(fig.)* a fi ameţit/zăpăcit; *darsi ~ di* a-şi da aere; *tenere in ~* a ţine în frîu; *venire in ~* a se potrivi, a fi oportun; *rispondere a ~* a răspunde la subiect; *stare in ~* a fi rezervat, a păstra măsura; *levar di ~* a încurca ideile. **2.** *(înv.)* ordine, regulă.
tòno[2] *s.m. (pop.) v.* t u o n o
tonsilla *s.f. (med.)* amigdală.
tonsillàre *adj. (med.)* care ţine de amigdale.
tonsillite *s.f. (med.)* amigdalită. *SIN. angina.*
tonsùra *s.f. (bis.)* tonsură; *ricevere la ~* a deveni cleric, a se preoţi. *SIN. chierica.*
tonsuràre *vt. (bis.)* a da tonsura; a da consacrarea de cleric.
tonsuràto *adj., s.m. (bis.)* cleric hirotonisit (care a primit tonsura).
tontìna *s.f.* **1.** societate de asigurare pe viaţă. **2.** rentă viageră.
tónto *adj.* tont, tîmpit. *SIN. stupido.*
topàia *s.f.* **1.** cuib de şoareci. **2.** casă veche/dărăpănată. **3.** odaie mică, chichineaţă, cocioabă.
topàto *adj. (despre un cal)* cu pielea sură, de culoarea şoarecelui.
topàzio *s.m.* topaz; *~ bruciato* topaz galben-roşiatic.
topéseo, -èschi *adj. (glumeţ)* de şoarece, şoricesc; *(în expr.) arte/furberia ~-a* meşteşug/viclenie de şoarece.
topiària *s.f.* arta grădinăritului/de aranjare a florilor etc.
tòpica *s.f.* **1.** *(lingv.)* topică. **2.** *(fam.)* gafă; gest greşit; *fare una ~* a călca în strachini, a face o gafă.
topicìdo I. *adj.* care ucide şoareci. **II.** *s.m.* şoricioaică, rodenticid.
tòpico, *tòpici, adj.* **1.** topic. **2.** *(med., despre un medicament)* local; aplicat extern. **3.** *(fig., rar)* singuratic. **4.** *(glumeţ)* foarte mare; enorm. **5.** *(lit.)* fundamental; hotărîtor.
topinàia *s.f.* **1.** gaură/cuib de şoareci. **2.** vizuină de cîrtiţe. **3.** cocioabă.
topinambùr *s.m. invar. (bot.)* napi porceşti *(Helianthus tuberosus).*
topìno I. *adj.* de culoare sură, de culoarea şoarecelui. **II.** *s.m.* **1.** şoricel. **2.** copilaş sprinten. **3.** perişoară de cartofi. **4.** specie de rîndunică. **5.** specie de măslin.
tòpo *s.m.* şoarece; *~ campagnolo* şoarece de cîmp *(Microtus arvalis); ~ d'acqua* nutrie; *~ delle case* şoarece de casă. *SIN. topolino; ~ d'albergo/di treno/d'auto* hoţ de hoteluri/de tren/de maşină; *(fig.) ~ di biblioteca* şoarece de bibliotecă; *i figlioli dei gatti pigliano i ~-i, chi nasce gatta piglia i ~-i al buio* ce naşte din pisică şoareci mănîncă; *denti di ~* dinţi (ca) de şoarece; *fare la fine del ~* a cădea în cursă; *bagnato come un ~* cu părul ud de ploaie; ud leorcă.
topografìa *s.f.* topografie.
topograficamènte *adv.* după topografie, topografic.
topogràfico, *-àfici adj.* topografic.
topògrafo *s.m.* topograf.
topolìno *s.f.* **1.** şoricel. **2.** *(fig.)* copil vioi. **3.** *(cu majusculă)* Mikey Mouse. **4.** automobil Fiat 500.
topologìa *s.f.* topologie.
toponimìa *s.f. (rar)* toponimie.
toponìmico, *-ici adj.* toponimic; relativ la toponimie.
topònimo *s.m.* nume de loc, toponim.
toponomàstica *s.f. (lingv.)* toponimie.
toponomàstico, *-àstici, adj. (lingv.)* toponimic.
toporàgno *s.m.* şoarece cu bot ascuţit *(Sorex araneus).*
tóppa *s.f.* **1.** petic; *mettere una ~* a cîrpi, a pune petec. *SIN. rappezzatura, rattoppo; tasca a ~* buzunar aplicat; *(fig.) mettere una ~* a remedia provizoriu; *(fam.) ne fa ~-e da scarpe* face ce vrea. **2.** *(fig.)* umplutură (în vers, în proză). **3.** broască de uşă. **4.** joc de noroc (cu trei cărţi). **5.** pată (în părul unui cal). **6.** *(pict.)* retuşare; retuş.
toppàre *vt. (rar)* a cîrpi.
toppàto *adj.* **1.** cîrpit. **2.** pestriţ, bălţat.
toppè *s.m.* **1.** conci, coc din păr fals. **2.** tupeu, obrăznicie.
tòppete *interj. (onomatopee)* buf!
tòppo *s.m.* **1.** butuc; buştean; ciot. **2.** butuc/suport de lemn al nicovalei. **3.** *(mec.)* extremitate/capăt de strung.
toppóne *s.m.* **1.** ştaif. **2.** bazon de piele. **3.** scutec.
toràce *s.m. (anat.)* torace.
toracentési *s.f. (chir.)* toracenteză.
toràcico, *-àcici, adj. (anat.)* toracic.
tórba *s.f.* turbă.
torbìccio *adj.* cam tulbure.
torbidaménte *adv.* (în mod) tulbure/confuz/încurcat.
torbidàre *vt. (înv.)* a tulbura, a face să devină tulbure.
torbidézza *s.f.* tulbureală.
torbidìccio *adj.* cam tulbure.
torbidità *s.f.* aspect tulbure; *(chim.) ~ di una soluzione* aspectul tulbure al unei soluţii.
tórbido I. *adj.* tulbure; *uomo ~* om ascuns. **II.** *s.m.* **1.** întunecime (de nori), vreme tulbure; *c'é del ~* este ceva neclar/suspect aici. **2.** *(la pl.)* mişcări de masă, tulburare, agitaţie.
torbidùme *s.m. (colectiv)* lucruri tulburi.
torbièra *s.f.* turbărie.
tórbo *adj. (dial.)* tulbure.
torbóso *adj.* plin de/bogat în turbă.
tòrcere I. *vt.* **1.** a suci, a răsuci; *~ una corda* a răsuci o frînghie; *~ la mano a uno* a răsuci mîna cuiva; *~ la biancheria lavata* a stoarce rufele; *~ il collo* a suci gîtul; *non ~ un capello* a nu face nici cel mai mic rău, a nu se atinge de cineva; *(fig.) dar del filo da ~* a da de furcă. **2.** a îndoi mult, a curba; *~ un fil di ferro* a îndoi o sîrmă. **3.** a strîmba; *~ la bocca in segno di disgusto* a se strîmba de dezgust; *~ il naso/il muso* a strîmba din nas. **4.** *(lit., fig.)* a îndepărta, a devia; *~ qualcuno dalla retta vi)*

a tadepărta pe cineva de pe drumul drept; ~ *le parole* a răstălmăci cuvintele; ~ *il significato di un discorso* a răstălmăci sensul unui discurs. **5.** a toarce; ~ *la lana* a toarce lîna. **6.** a stoarce în teasc, a tescui. **II.** *vi. (e)* a coti, a-şi schimba direcţia; *la strada torce a sinistra* drumul coteşte la stînga. **III.** *vr.* **1.** a se strîmba; ~*-si dalle risa* a se strîmba de rîs. **2.** a se zvîrcoli; ~*-si dal dolore* a se zvîrcoli de durere. **3.** a se întoarce, a se răsuci spre/către. **4.** a se îndoi; *è una lama che si torce facilmente* este o lamă care se îndoaie uşor.

toreétto *s.m.* **1.** torţă mică. **2.** patru lumînări lungi (unite laolaltă).

torchiàre *vt.* **1.** a tescui, a stoarce cu teascul; a presa. **2.** *(fig. fam.)* a stoarce declaraţii, a chinui; *la polizia ha torchiato gli arrestati* poliţia i-a supus pe arestaţi unui chinuitor interogatoriu.

torchiatóre, -trice, *s.m.* şi *f.* lucrător la teasc, tescuitor.

torchiatùra *s.f.* tescuire, stoarcere.

torchiètto *s.m. (foto.)* presă mică.

tòrchio *s.m.* **1.** teasc, presă de stors; *(fig.) tenere uno sotto il* ~ a chinui, a tortura pe cineva (supunîndu-l unui lung interogatoriu). **2.** *(tipogr.)* teasc, presă; *essere sotto i* ~*-i* a fi sub tipar; *far gemere i* ~*-i* a tipări multe lucrări. **3.** *(înv.)* lumînare; torţă mică.

tòrcia, *tòrce, s.f.* **1.** torţă; ~ *a vento* torţă (ce rezistă la vînt); ~ *elettrica* lanternă. **2.** lumînare groasă; mănunchi de lumînări (unite între ele). **3.** femeie de stradă, prostituată. **4.** *(tosc.)* colac; pîine împletită.

torciàre *vt. (înv.)* **1.** a încărca o valiză, a duce o valiză. **2.** a răsuci.

torcibudéllo *s.m. invar. (înv.)* **1.** încurcătură de maţe, ocluzie intestinală. **2.** băutură rea.

torcicòllo *s.m.* **1.** *(ornit.)* capîntortură *(Junx torquilla).* **2.** *(med.)* înţepenire a gîtului. **3.** om făţarnic/perfid/ipocrit.

torciéra *s.f.* **1.** sfeşnicar. **2.** sfeşnic.

torciére *s.m.* **1.** sfeşnicar; sfeşnic. **2.** purtător de torţă.

torcimànno *s.m. v.* turcimanno.

torcimènto *s.m.* răsucire, sucire (mai ales a corpului).

torcinàso *s.m. (vet.)* iavaşă. *SIN. stringilabbro, stringinaso.*

torcióne *s.m.* cîrpă de bucătărie.

torcitóio *s.m.* **1.** răsuc, răsucitoare. **2.** maşină de răsucit. **3.** torcătoare *(unealtă).*

torcitóre, -trice **I.** *adj.* care răsuceşte, care suceşte; *macchina* ~*-trice* maşină de răsucit. **II.** *s.m.* răsucitor.

torcitrice *s.f. (text.)* maşină de răsucit.

torcitùra *s.f.* **1.** răsucire. **2.** toarcere. **3.** tescuire. **4.** contorsiune.

torcolière *s.m. (tipogr.)* lucrător la presă.

tòrcolo *s.m.* **1.** teasc; presă. **2.** *(înv.)* plăcintă.

tordàio *s.m.* **1.** crescătorie de sturzi. **2.** vînător de sturzi.

tordèla, tordèlla *s.f. (ornit.)* sturz mare *(Turdus pilaris).*

tòrdo *s.m.* **1.** *(ornit.)* sturz *(Turdus arboreus); (iht.)* ~ *marino* specie de labrus *(Labrus turdus); essere grasso come un* ~ a fi foarte gras; *quando a* ~*-i quando a grilli* cînd bine/în belşug, cînd rău/în sărăcie. **2.** simplut; gogoman.

toreadóre *s.m.* toreador.

toreàre *vi. (a)* a practica meseria de toreador.

torèo *s.m.* luptă cu tauri.

torèro *s.m.* toreador.

torèutica *s.f.* gravură (în basorelief)

toriecia *s.f. (înv.)* **1.** vacă stearpă. **2.** capră.

torinése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Torino, torinez.

tòrio *s.m. (chim.)* toriu.

torite *s.m. (miner.)* torit.

tòrlo *s.m.* gălbenuş de ou.

tórma *s.f.* **1.** *(mil., ant.)* formaţie de călăreţi (la romani). **2.** turmă. **3.** ceată, mulţime.

tormalina *s.f. (miner.)* turmalină.

torménta *s.f.* viscol; vifor.

tormentàre **I.** *vt.* **1.** a chinui; a tortura; ~ *i soldati catturati* a tortura pe soldaţii capturaţi; *lo tormenta una malattia* îl chinuie o boală; *SIN. torturare, straziare, martoriare.* **2.** *(fig.)* a chinui, a supăra, a necăji; *lo tormenta il desiderio di rivedere la famiglia* îl chinuie dorul de familie. *SIN. affliggere, travagliare, perseguitare.* **3.** *(agr.)* a dăuna, a bîntui. **II.** *vr.* a se chinui; *si tormenta pensando al futuro* se chinuie cu gîndul la viitor. *SIN. crucciarsi, struggersi.*

tormentatóre, *-trice adj.* chinuitor.

tormentilla *s.f.* sclipeţi *(Potentilla silvestris).*

torménto *s.m.* **1.** instrument de tortură; *il* ~ *della ruota* torturarea/tragerea pe roată. **2.** tortură, chin, supliciu; *il* ~ *della fame* chinul foamei; *il* ~ *dei mal di denti* supliciul durerilor de dinţi. *SIN. tortura; supplizio.* **3.** *(fig.)* tortură, chin moral; *il* ~ *della gelosia* chinul/boala geloziei. *SIN. strazio, pena, angoscia, patimento.* **4.** persoană care necăjeşte, pacoste; *smettila di fare domande: sei un* ~ *!* termină cu întrebările: eşti o pacoste! **5.** *(ist., mil.)* bombardă.

tormentóne *s.m.* larvă de cărăbuş; vierme alb.

tormentosaménte *adv.* (în mod) chinuitor.

tormentóso *adj.* chinuitor. *SIN. penoso, angoscioso.*

tornabòna *s.f. (înv.)* tutun.

tornacónto *s.m.* avantaj, folos. *SIN. vantaggio, utilità.*

tornàdo *s.m.* tornadă, trombă terestră.

tornagùsto *s.m.* mîncare/băutură gustoasă.

tornàio *s.m. (înv.)* strungar.

tornalètto *s.m.* draperie (la picioarele patului/de jur împrejur).

tornaménto *s.m.* **1.** întoarcere. **2.** rînd; venire la rînd; schimb.

tornànte *s.m.* serpentină; curbă strînsă în pantă; *(fotbal.) ala* ~ aripă/extremă retrasă.

tornàre **I.** *vi. (e)* **1.** a se întoarce de la; a se înapoia; a reveni; ~ *a casa* a se întoarce acasă; *torneremo in città fra dieci giorni* o să revenim în oraş peste zece zile; *torno da Roma* mă întorc de la Roma; *siamo tornati da teatro* ne-am întors de la teatru; ~ *daccapo/al punto di partenza* a o lua de la început; ~ *a bomba/a noi* a reveni la subiect; ~ *a coscienza* **a)** a-şi reveni; **b)** a se căi; ~ *in sé* **a)** a-şi veni în fire, a-şi reveni; **b)** *(fig.)* a se căi, a-şi recunoaşte greşeala; ~ *a galla* a redeveni actual; ~ *alla ribalta* a reveni la ordinea zilei; ~*al mondo/in vita* a se înzdrăveni; ~*a gola (despre mîncare)* a-i sta în gît; ~ *da soldato* a reveni din armată; ~ *con le pive nel sacco* a se întoarce cu buzele umflate; *vado e torno* mă duc şi mă întorc (repede). **2.** a se întoarce la; a se duce din nou; *dovrà* ~ *all' ospedale* va trebui să se întoarcă la spital; *devo* ~ *in biblioteca* trebuie să mă întorc la bibliotecă; *è tornata l'estate* s-a întors/a revenit vara; ~ *su un argomento* a pune din nou pe tapet o problemă; ~ *col pensiero* a se duce cu gîndul; a reevoca lucruri trecute. **3.** *(fig.)* a redeveni, a reveni; ~ *povero/ricco* a sărăcit/s-a îmbogăţit iar; ~ *la febbre* a-i reveni febra; ~ *nuovo* a fi ca nou; *l'eredità torna al nipote* moştenirea îi revine nepotului; *è tornato un uomo onesto* a redevenit un om cinstit. **4.** *(lit., rar)* a se transforma, a se preface; *la paura*

torna in gioia frica se preface în bucurie. **5.** a fi; *non mi torna utile* nu-mi este necesar, nu-mi trebuie; *(înv.)* **a)** *tornerà in capo a te* o să-ţi cadă ţie pe cap; **b)** ~ *tutt'uno* a fi tot una; ~ *bene* a fi/a reuşi bine; ~ *a onore* a fi spre onoarea cuiva. **6.** a ieşi bine/exact; *il peso torna benissimo* greutatea este foarte exactă; *vestito che torna bene* haină care vine ca turnată/cade bine; *il conto torna* socoteala e corectă/exactă; *ragionamento che torna* raţionament corect/just; *il discorso non torna* argumentul nu e convingător/nu e logic; *non mi torna* **a)** nu sînt convins **b)** nu-mi convine; *tutto torna secondo le previsioni* totul este conform celor prevăzute. **7.** *(tosc.)* a se muta; ~ *di casa* a se muta; *è tornato di casa al paese* s-a mutat cu locuinţa/casa la ţară. **8.** *(tosc.)* a-şi schimba profesiunea/meseria; ~ *per cuoco* a intra ca bucătar; *è tornato come cameriere* a intrat ca ospătar/chelner. **9.** ~ + *a* + *inf.* a repeta; a relua; a reface; *torno a dire* şi iarăşi zic/zic din nou/repet; *tornò a fare il compito* s-a apucat să facă din nou tema. **II.** *vt.* **1.** *(lit.)* a roti; a întoarce; ~ *il viso* a întoarce capul; ~ *lo sguardo* a-şi roti privirea. **2.** *(şi fig.)* a readuce, a reface; ~ *qualcosa in buono stato* a readuce ceva în stare bună, a repara ceva; ~ *i costumi all'antica semplicità* a-şi relua vechile obiceiuri simple. **3.** *(înv.)* a transforma, a schimba. **4.** a restitui. **5.** *(înv.)* a cauza.

tornasòle *s.m.* **1.** *(chim.)* turnesol. **2.** *(înv.)* floarea-soarelui.

tornàta *s.f.* **1.** întoarcere. **2.** *(rar)* sesiune (academică, parlamentară, etc.). **3.** ultima strofă a unei cançone (de rămas bun).

tornàto I. *part. tr.* de la t o r n a r e. **II.** *adj.* **1.** întors, reîntors; revenit; *siate il ben* ~ bine-aţi venit!; *dare il ben* ~ a saluta (la sosire/la întoarcere). **2.** *(înv.)* schimbat, transformat.

tornatùra *s.f.* măsură agricolă (a cărei valoare variază după regiuni).

torneaménto *s.m. (înv.)* **1.** *(ist.)* turnir; *ferir* ~*-i* a lupta în turnire. **2.** circumferinţă; ocol.

torneàre I. *vi. (a)* **1.** *(ist.)* a lua parte la un turnir. **2.** *(înv.)* a se învîrti; a se roti. **II.** *vt. (înv.)* a înconjura.

torneàto *adj.* înconjurat.

torneatóre *s.m. (rar)* cavaler participant la un turnir.

tornèlla *s.f.*, **tornèllo** *s.m.* urzitor, unealtă de urzit.

tornèo *s.m.* **1.** *(ist.)* turnir. **2.** *(sport)* turneu; ~ *di tennis/di calcio/di scacchi* turneu de tenis/fotbal/şah. **3.** *(înv.)* ocol, înconjur.

tornése *s.m. (ist.)* monedă de două centime (în Regatul celor două Sicilii).

torniàio *s.m. (rar)* *v.* t o r n i t o r e.

torniàre *vt. (înv.)* **1.** a înconjura. **2.** a măsura de jur împrejur. **3.** a strunji.

torniménto *s.m. (rar)* *v.* t o r n i t u r a.

tornichètto *s.m.* uşă turnantă.

tórnio *s.m.* strung; ~ *a copiare* strung de copiat; ~ *a giostra* strung carusel; ~ *a revolver* strung revolver; ~ *a spogliare* strung de degroşare/de cojire; ~ *da/del vasaio* roata olarului.

tornìre *vt.* **1.** a strunji; a lucra la strung. **2.** *(fig.)* a şlefui, a perfecţiona.

tornìto I. *part. tr.* de la t o r n i r e. **II.** *adj.* **1.** dat la strung. **2.** şlefuit; perfect rotund; *braccia ben* ~*-e* braţe frumoase/rotunde/armonioase. **3.** *(despre stil etc.)* cizelat; elegant.

tornitóre, -trìce, *s.m.* şi *f.* strungar.

tornitrìce *s.f.* strung mecanic.

tornitùra *s.f.* **1.** strungărit; strunjire. **2.** şlefuială. **3.** şpan.

tórno I. *s.m.* **1.** răstimp; *in quel* ~ *di tempo* în acel răstimp. **2.** *(înv.)* strung; ~ *da vasai* roată de olar. **3.** *(înv.)* teasc. **4.** *(înv.)* întoarcere. **II.** *(loc. adv.)* *a* ~ împrejur; *a* ~ *a*~ de jur împrejur; *di* ~ de alături, de lîngă, din jur; *levarsi qualcuno di* ~ a se debarasa de cineva; *levati di* ~ *!* pleacă de aici!; ~ ~ de jur împrejur.

tòro[1] *s.m.* taur; *tagliare la testa al* ~ a lua o hotărîre, a se decide; *prendere il* ~ *per le corna* a lua taurul de coarne.

tòro[2] *s.m.* **1.** pat nupţial. **2.** *(fig.)* căsătorie; *(jur.)* *separazione di* ~ divorţ; *separazione di* ~ *e mensa* divorţ cu separare a bunurilor. **3.** *(arhit.)* tor (la baza unei coloane). **4.** *(geom.)* tor/corp geometric.

toróso *adj. (rar)* de taur; musculos, robust.

torpedinàre *vt.* a torpila.

torpèdine *s.f.* **1.** *(iht.)* torpilă *(Torpedo marmorata)*; vatos *(Raja clavata)*. **2.** *(mil.)* mină marină; ~ *magnetica/acustica* mină magnetică/acustică.

torpedinièra *s.f. (mar.)* torpilor.

torpedinière *s.m.* marinar pe un torpilor.

torpèdo *s.f. invar. (auto.)* caroserie aerodinamică.

torpedóne *s.m.* autocar.

tòrpere *vi. (rar)* a fi toropit, a fi amorţit.

torpidaménte *adv.* cu încetineală; amorţit; leneş.

torpidézza *s.f.* **1.** toropeală, amorţeală; *la* ~ *della mente* toropeala minţii. **2.** apatie, inerţie.

torpidità *s.f. (rar)* *v.* t o r p i d e z z a.

tórpido *adj.* **1.** amorţit. **2.** toropit.

torpóre *s.m.* **1.** amorţeală; înţepenire. **2.** torpoare, toropeală; ~ *di spirito* lene spirituală, lipsă de vitalitate, toropeală. **3.** *(fig.)* obtuzitate; prostie.

torr *s.m. (fiz.)* torr.

torrachióne *s.m.* turn vechi şi ruinat.

torraiólo *adj. (despre porumbei)* care-şi face cuibul în turnuri părăsite.

torraiuòlo *adj. v.* t o r r a i o l o.

torràzzo *s.m.* **1.** clădire cu turn. **2.** turn ruinat.

tòrre *vt., vr. (lit.)* *v.* t o g l i e r e.

tórre *s.f.* **1.** turn; ~ *pendente* turn înclinat; ~ *campanaria* clopotniţă; *famiglia di* ~ familie nobilă/cu blazon; ~ *mobile* turn de lemn pe roate (folosit ca maşină de războaie); *forni a* ~ cuptoare înalte; ~ *di trivellazione/petrolifera* sondă de petrol; ~ *per missili* turn de montare a rachetelor; *(fig.)* *chiudersi in una* ~ *d'avorio* a se închide în turnul de fildeş; *la Torre pendente di Pisa* turnul înclinat din Pisa; *(fig.)* *Torre di Babele* turnul Babel, haos, harabaură. **2.** turn *(la şah)*.

torrefàre *vt.* a prăji (cafea etc.)

torrefazióne *s.f.* prăjit/prăjire de cafea etc.

torrefattóre, -trìce, *s.m.* muncitor (la operaţia de prăjire a cafelei).

torreggiàre *vi. (a)* a se ridica, a se înălţa, a domina (ca un turn).

torrènte I. *s.m.* torent; *un* ~ *di lacrime/di ingiurie* un torent de lacrimi/injurii; *a* ~ *-i* torenţial. **II.** *adj. (înv.)* repede; impetuos.

torrentìzio *adj.* care ţine de torent; propriu unui torent.

torrenziàle *adj.* torenţial; *pioggia* ~ ploaie torenţială.

torrétta *s.f.* **1.** turnuleţ. **2.** turelă (la tanc/avion militar). **3.** *(mec.)* turelă, cap de aprindere a sculei.

torriàre *vt. (înv.)* a înconjura cu turnuri, a fortifica.

tòrrido *adj.* torid.

torrière *s.m. (înv.)* locuitor şi paznic de turn.

torriglàno *s.m. (înv.)* paznic, santinelă de turn.

torrióne *s.m.* turn gros; bastion.

torrìto *adj. (rar) v.* t u r r i t o.
torróne *s.m.* nuga.
torsèllo *s.m.* **1.** perniţă de înfipt ace. **2.** matriţă pentru bătut monede. *SIN. conio.* **3.** balot, sul de postav. **4.** oblanic.
torsionàle *adj.* relativ la torsiune.
torsióne *s.f.* torsiune; răsucire.
tórso *s.m.* **1.** tors; *lavarsi il* ~ a-şi spăla bustul. **2.** cotor, cocean; ciocan, ciocălău; *un* ~*di mela* un cotor de măr; *una bracciata di* ~*-i di granturco* un braţ de ciocălăi de porumb. **3.** *(fig., fam.)* om de nimic.
torsòlata *s.f.* lovitură dată cu un cotor (de măr, de varză).
tórsolo *s.m.* **1.** *(bot.)* cotor/cocean de măr, de varză; *(depr.) non vale un* ~ nu face nici cît o ceapă degerată. **2.** prostănac; prost.
torsùto *adj. (bot., în expr.) cavolo* ~ napi.
tórta *s.f.* **1.** tort. **2.** prăjitură, plăcintă; *mangiare la* ~ *in capo a uno* a fi superior cuiva (în înălţime/ca valoare).
tòrta *s.f.* **1.** răsucire. **2.** stoarcere.
tortàio *s.m.* simigiu; plăcintar; cofetar.
tortellìni *s.m. pl.* un fel de colţunaşi mici (în supă).
tortèllo *s.m.* pateu (uneori în supă)
tortézza *s.f.* răsuceală; întortochere.
tortìccio *s.m.* **1.** *(mar.)* odgon. **2.** lumînare răsucită.
tortièra *s.m.* formă de tort.
tortiglióne *s.m.* **1.** linie răsucită/în spirală; *(loc. adv.) a* ~ în spirală, răsucit; *colonna a* ~ coloană torsadă. **2.** ţeavă de puşcă. **3.** *(vţt.)* iavaşă. **4.** un fel de pană de struţ. **5.** dans ţărănesc. **6.** paste făinoase. **7.** pieptănătură (cu părul ca o coroană în jurul capului).
tortiglióso *adj.* răsucit; înfăşurat.
tòrtile *adj. (lit.)* **1.** răsucit; *colonna* ~ coloană torsadată. **2.** care se poate răsuci.
tortìno *s.m.* budincă.
tortìre *vi. (e; înv.)* a coti; a merge pe străzi întortocheate.
tòrto I. *part. tr.* de la t o r c e r e **II.** *adj.* **1.** răsucit; *panni* ~*-i* rufe stoarse. **2.** *(şi fig.)* strîmb; nedrept; greşit; *strada* ~*-a* drum greşit; *parola* ~*-a* cuvînt nepoliticos; *occhi* ~*-i* ochi răi, privire rea; *gambe* ~*-e* picioare strîmbe. **3.** *(înv.)* chinuit; necăjit. **III.** *s.m.* **1.** nedreptate; ultragiu; jignire; vină; greşeală; *ricevere un* ~ a fi nedreptăţit; *confessare i propri* ~*-i* a-şi mărturisi greşelile; *fare un* ~ a face o nedreptate; *avere dei* ~*-i verso qualcuno* a se face vinovat faţă de cineva; *ti fa* ~ nu e demn de tine. *SIN. colpa, oltraggio, offesa.* **2.** lipsă de dreptate, nedreptate; incorectitudine; *avere* ~ a nu avea dreptate, a greşi; *avere* ~ *verso uno* a fi/a se comporta incorect faţă de cineva; *non ha[tutti i* ~*-i* are dreptate în parte; *avere* ~ *a fare qualcosa* a greşi dacă face ceva; *essere/passare dalla parte del* ~ a se comporta incorect; *a* ~ pe nedrept; *a* ~ *o a ragione* pe drept sau pe nedrept; *(rar) radrizzare il* ~ *ad alcuno* a face dreptate, a repara o injustiţie/nedreptate.
tortóio *s.m.* băţ de răsucit o frînghie.
tórtola *s.f. v.* t o r t o r a.
tórtora *s.f. (ornit.)* turturea *(Columba turtur).*
tortoràta *s.f.* lovitură dată cu bîta.
tortóre *s.m.* **1.** *(ist.)* călău; persoană care aplică tortura. **2.** băţ (de răsucit o frînghie). **3.** retevei; bîtă.
tortoreggiaménto *s.m. (mai ales glumeţ)* gîngureală, gîngurit.
tortoreggiàre *vi. (a)* a gînguri (ca turturelele). *SIN. tubare.*
tortorèlla *s.f.* **1.** *(ornit.)* turturică domestică. **2.** *(fig.)* fată tînără şi naivă.
tortrice *s.f. (entom.)* molia verde a stejarului *(Tortrix viridana).*
tortuosaménte *adv.* **1.** (în mod) sinuos; întortocheat. **2.** *(fig.)* pe ocolite, în mod ambiguu.
tortuosità *s.f.* **1.** întortochere. **2.** curbă; îndoitură; şerpuire.
tortuóso *adj.* **1.** întortocheat. **2.** răsucit; sinuos; cu multe curbe. *SIN. serpeggiante.* **3.** *(fig.)* **a)** perfid; **b)** ambiguu; *discorso* ~ discurs ambiguu; *ragionamento* ~ raţionament perfid.
tortùra *s.f.* **1.** sucire; răsucire. **2.** tortură, chin. *SIN. martirio.*
torturàre *vt., vr.* a (se) tortura, a (se) chinui.
torvaménte *adv.* pieziş, cu o privire piezişă.
tórvo *adj.* întunecat; rău; ameninţător; *occhio* ~ privire rea/piezişă; *(adverbial) lo guardò* ~ îl privi pieziş. *SIN. losco.*
torzóne *s.m.* **1.** călugăr necioplit/ignorant. **2.** persoană necioplită, bădăran.
tósa *s.f. (dial.)* fată; copilă.
tosaménto *s.m.* tundere a lînii.
tosacàni *s.m.* **1.** cel care tunde cîinii, frizer de cîini. **2.** bărbier nepriceput.
tosàre *vt.* **1.** a tunde (un gard viu/lîna); ~ *libri* a rotunji marginile foilor (la legat). **2.** a tunde părul chilug. *SIN. rapare.* **3.** *(fig.)* a lua pielea de pe cineva, a jupui de bani. *SIN. pelare.*
tosàto I. *part. tr.* de la t o s a r e. **II.** *adj.* **1.** tuns. **2.** *(despre o carte)* cu marginile îndreptate/tăiate egal. **3.** *(despre o monedă)* ştirbit.
tosatóre, -trice, *adj., s.m.* şi *f.* persoană care tunde; ~ *di cani* persoană care tunde cîinii, frizer de cîini.
tosatrìce *s.f.* **1.** maşină de tuns **2.** maşină de îndreptat marginile (la stofă/cărţi). **3.** maşină de tuns iarba. *SIN. tosaerba.*
tosatùra *s.f.* **1.** tundere; tunsoare. **2.** lînă tunsă. **3.** *(glumeţ)* tunderea scurtă a părului.
toscanaménte *adv.* în felul toscanilor.
toscaneggiànte *adj., s.m.* şi *f.* (cel) care imită dialectul toscan/pe vorbitorii de toscană.
toscaneggiàre *vi. (a)* a vorbi în dialectul toscan (în mod ostentativ).
toscanéllo *s.m.* ţigară toscană.
toscanerìa *s.f. v.* t o s c a n e s i m o.
toscanésimo *s.m.* toscanism, idiotism toscan, expresie caracteristic toscană.
toscànico, -ànici *adj.* etrusc, vechi toscan.
toscanìsmo *s.m. v.* t o s c a n e s i m o.
toscanità *s.f.* toscanitate; caracter toscan.
toscanizzàre I. *vt.* a toscaniza, a da forma toscană. **II.** *vi. (a)* a pronunţa potrivit dialectului toscan.
toscàno I. *adj.* toscan. **II.** *s.m.* **1.** toscan, locuitor al Toscanei. **2.** grai toscan. **3.** ţigară (fermentată).
tósco, *tóschi,* **I.** *adj. (mai ales poetic)* toscan. **II.** *s.m.* calitate de vin.
tòsco, *tòschi, s.m. (poetic)* toxic; otravă.
tóso I. *adj. (înv., dial.)* tuns; *(fig.) moneta* ~*-a* om fals, taler cu două feţe. **II.** *s.m.* **1.** *(dial.)* băiat; copil. **2.** *(înv.)* bărbat tuns.
tosóne *s.m.* **1.** piele de oaie (cu lînă cu tot); *(ist.) il Toson d'oro* ordinul cavaleresc al Lînii de aur. **2.** *(înv.)* persoană cu părul tuns chilug.
tossàccia *s.f.* tuse prelungită.
tósse *s.f.* tuse; *colpo di* ~ acces de tuse, tuşit; ~ *asinina/cavallina/canina* tuse convulsivă/măgărească.
tossicària *s.f. (bot.)* veninariţă *(Gratiola officinalis)*
tossicchiàre *vi. (a)* a tuşi slab şi întruna.

tossicità *s.f.* toxicitate.
tóssico, *tòssici, adj., s.m.* toxic.
tossicologia *s.f.* toxicologie.
tossicòlogo, *-òlogi, s.m.* toxicolog.
tossicolóso *adj. (med.)* care tuşeşte întruna.
tossicòmane *s.m.* şi *f.* toxicoman.
tossicóne *s.m. (augm.)* tuse puternică.
tossilàggine *s.f. (bot.)* podbeal *(Tussilago farfara).*
tossìna *s.f.* toxină.
tossìre *vi. (a)* a tuşi.
tòsta *s.f. (înv.)* grabă; repeziciune.
tostacaffè *s.m. invar.* prăjitor de cafea.
tostàno *adj. (înv.).* **1.** repede, iute; prompt, grăbit. **2.** neaşteptat, brusc.
tostapàne *s.m.* prăjitor de pîine (electric).
tostàre *vt.* a prăji (cafea, orz, migdale, pîine).
tostatùra *s.f.* prăjire (a cafelei, orzului, migdalelor, pîinii).
tostìno *s.m.* **1.** *(fam.)* maşină de prăjit cafea. **2.** prăjitor de pîine (electric).
tòsto[1] *adj.* tare, dur; *(fig.) star* ~ a nu ceda, a nu se pleca; *faccia~-a* obraznic, neruşinat; *ci vuole una bella faccia~-a per* trebuie să ai tupeu ca să.
tòsto[2] **I.** *adj. (înv.)* repede; iute. **II.** *adv. (lit.)* repede, iute; *(loc. conj.)* ~ *che* de îndată ce.
tòsto[3] *s.m.* **1.** felie de pîine prăjită. **2.** sandviş cu pîine prăjită. *SIN. toast.*
tòta *s.f. (dial.)* fată; copilă.
totàle *adj., s.m.* total.
totalità *s.f.* totalitate.
totalitàrio *adj. (pol.)* totalitar.
totalitarismo *s.m. (pol.)* totalitarism.
totalitarìstico, *-ici, adj.* totalitarist.
totalizzàre *vt.* a totaliza.
totalizzatóre *s.m.* **1.** totalizator; maşină de calculat (pentru adunări). **2.** *(sport)* birou unde se împarte totalul cotelor celor ce au pariat (la curse de cai/ciini).
totalizzazióne *s.f.* totalizare.
totalménte *adv.* cu totul/în totalitate.
tòtano *s.m.* **1.** *(ornit.)* fluierar *(Totanus fuscus);* *(zool.)* calmar *(Sepia loligo).* **2.** *(fig.)* prost, tîmpit.
tòtem, totém *s.m.* totem.
totémico, *-ici adj.* totemic.
totemìsmo *s.m.* totemism.
totocàlcio *s.m. (sport)* pronosport.
tottavilla *s.m. (ornit.)* ciocîrlie de cîmp.
tovàglia *s.f.* **1.** faţă de masă; *stendere la* ~ a pune masa; *levare la* ~ a strînge masa. **2.** şervet brodat (pe un altar).
tovagliòlo *s.m.* şervet de masă (de pînză); *anello di* ~ inel de şervet; *spiegare il* ~ a se aşeza la masă. *SIN. salvietta.*
tovagliuòlo *s.m. v.* tovagliolo.
tòzzo[1] *adj.* durduliu; bondoc, masiv; *una ragazza piccola e ~-a* o fetişcană mică şi durdulie. *SIN. massiccio, pesante.*
tòzzo[2] *s.m.* codru/bucată de pîine; *guadagnare un* ~ *di pane* a cîştiga un codru de pîine; *per un* ~ *di pane* pe un preţ de nimic.
tozzòtto *adj.* cam bondoc.
tra[1] *prep* **1.** între, printre, prin, în; ~ *due città/due punti* între două oraşe/puncte; *è scomparso* ~ *la folla* a dispărut în mulţime; *si è trovato* ~ *gente sconosciuta* s-a găsit/aflat printre necunoscuţi; *tengo la tua fotografia ~i ricordi di famiglia* îţi ţin/păstrez fotografia printre amintirile de familie; *mi sta sempre ~i piedi* mă încurcă întruna, dă mereu peste mine; *trovarsi* ~ *l'incudine e il martello* a fi între ciocan şi nicovală; *trovarsi* ~ *due fuochi* a se afla între două focuri; ~ *quattro mura* între patru pereţi; ~ *le pareti domestiche* în sînul familiei; *essere* ~ *la vita e la morte* a fi între viaţă şi moarte; ~ *due mali scegliere il minore* între două rele îl alegi pe cel mai puţin rău; *scomparire* ~ *gli alberi* a dispărea printre copaci; *di* ~ *le nuovole* dintre nori; *sbucò fuori di ~i cespugli* a ţîşnit dintre tufişuri. **2.** *(spaţial, temporal)* peste, în; ~ *venti chilometri ci deve essere un'area di servizio* peste douăzeci de kilometri trebuie să fie un complex de servicii auto; *vengo* ~ *due giorni* vin peste două zile; ~ *breve/poco* peste puţin timp; *torno* ~ *poco* mă întorc peste puţină vreme/în curînd; *sarò da te* ~ *una settimana* voi fi la tine peste/într-o săptămînă; ~ *il lusco e il brusco* în amurg, la îngînarea zilei cu noaptea. **3.** *(reciproc)* între, printre, dintre, în; *auspichiamo la pace* ~ *tutti i popoli* dorim pacea între toate popoarele; *si assomigliano* ~ *loro* seamănă între ei; *sia detto* ~ *noi* între noi fie spus; *pensare/dire* ~ *sé e sé* a se gîndi/a-şi spune în sinea lui; ~ *il sì e il no* între da şi nu; ~ *l'uno e l'altro* între unul şi celălalt; *colore* ~ *il verde e il giallo* culoare între verde şi galben; ~ *gli esperti* printre experţi. **4.** *(partitiv)* ; dintre; *il migliore* ~ *gli amici* cel mai bun dintre prieteni; ~ *tutti* dintre toţi; *il più dannoso* ~ *tutti* cel mai dăunător dintre toţi. **5.** tot, cu, din cauza, pentru că; ~ *tanto lavoro non trovo mai tempo per uscire* cu atîta treabă pe cap nu găsesc niciodată timp să ies; ~ *un discorso e l'altro siamo giunti a casa mia* pentru că am tot vorbit/tot discutînd am ajuns acasă la mine; ~ *una chiacchiera e l'altra ci si è fatto tardi* tot sporovăind/cu sporovăiala noastră s-a făcut tîrziu; *(pop.)* ~ *per* din cauza; ~ *per i miei malanni sono sempre in casa* din cauza necazurilor mele, sînt mereu acasă; ~ *per la paura* de frică; ~ *per la debolezza* din slăbiciune. **6.** *(modal)* printre; *sorrise* ~ *le lacrime* a surîs printre lacrimi; *borbottò qualcosa* ~ *i denti* a îngînat ceva printre dinţi. **7.** cu toţii, cu totul; ~ *tutti siamo cento iscritti* cu totul sîntem o sută de înscrişi; ~ *tutti non saranno più di cinquanta* nu sînt cu toţii mai mult de cincizeci. **8.** cam, vreo, între; *avrà* ~ *i dieci e i quindizi anni* să tot aibă vreo zece, cincisprezece ani; *ci vorranno* ~ *le due e le tre ore per terminare* e nevoie de vreo două, trei ore ca să termin/terminăm. **9.** *(în expr.)* ~ *poco* peste puţin timp; ~ *breve* în curînd; ~ *non molto* nu peste mult timp; ~ *l'altro* în plus; ~ *tutto* în total; cu totul.
tra-[2] *prefix* peste, dincolo de.
trabàcca *s.f. (lit.)* baracă; cort; adăpost.
trabàccolo *s.m. (mar.)* mic vas de pescuit/transport (cu două catarge).
trabaldàre *vt. (înv.)* a jefui; a comite abuzuri/violenţe.
trabalderìa *s.f. (înv.)* jaf; abuz.
traballaménto *s.m.* **1.** clătinat, clătinare. **2.** hurducare, scuturare (de vehicul).
traballànte *adj.* **1.** care se clatină. **2.** şubred, nesigur.
traballàre *vi. (a)* **1.** a se clătina, a se mişca; *il tavolo traballa* masa se mişcă. **2.** a se hurduca, a se zdruncina. **3.** *(fig.)* a fi gata să cadă/pe punctul de a cădea; *il ministero traballa* ministerul se clatină. *SIN. vacillare.*
traballìo *s.m.* clătinat continuu, hurducătură.
traballóne *s.m.* cădere; zdruncinătură; *dare il* ~ a da ortul popii.
trabaltàre *vi. (e, a; despre un vehicul; înv.)* a se răsturna.

trabalzàre I. *vt.* 1. a arunca (dintr-o parte în alta). 2. a bălăbăni; a zdruncina. II. *vi. (e)* a sări, a sălta; a se hurduca, a se zdruncina.
trabàlzo *s.m.* 1. salt; săritură; *dare un* ~ a tresări. 2. *(înv.)* cămătărie, câştig ilicit.
trabalzóne *s.m.* hurducătură, zdruncinătură.
trabànte *s.m.* 1. *(ist.)* trabant, halebardier (în garda unui suveran). 2. zbir; tâlhar. 3. ordonanţă *(soldat)*. 4. servitor, slugă.
tràbea *s.f. (ant.)* togă de ceremonie (la romani).
trabeàto *adj.* îmbrăcat în togă de ceremonie (la romani).
trabeazióne *s.f. (ant.)* arhitravă, friză şi cornişă (luate împreună).
trabiecolàio *s.m.* 1. meşter/vînzător de dispozitive pentru uscatul rufelor şi încălzitul patului. 2. loc abrupt.
trabiécolo *s.m.* 1. uscător de rufe. 2. încălzitor de pat. 3. mobilă şubredă. 4. *(glumeţ)* vehicul vechi, hodoroagă.
traboccaménto *s.m.* 1. revărsare; inundaţie. 2. înclinare a balanţei. 3. exces. 4. cădere, prăvălire.
traboccànte *adj.* care se revarsă; care se varsă; care este prea plin. *SIN. rigurgitante, riboccante.*
traboccàre I. *vi. (a)* 1. a se revărsa; a da pe dinafară; a se vărsa; *l'acqua trabocca dalla caldaia* apa se revarsă/dă pe dinafară din cazan; *(fig.) il dolore trabocca* durerea îl copleşeşte; *la goccia che fa* ~ *il vaso* picătura care umple paharul. 2. *(lit.)* a cădea, a se prăvăli. 3. *(despre balanţă)* a se înclina. 4. *(rar)* a inunda, a provoca inundaţii. 5. *(mar., rar)* a se răsturna. II. *vt.* a zvîrli, a arunca; a doborî cu putere.
trabocchétto *s.m.* 1. trapă. 2. *(fig.)* cursă, înşelătorie; *domanda* ~ întrebare vicleană.
trabocchévole *adj. (lit.)* excesiv/nemăsurat de mare. *SIN. strabocchevole.*
trabócco, *-òcchi, s.m.* 1. revărsare; ~ *di sangue* vomitare cu sînge. 2. cădere, prăvălire. 3. *(ist., mil.)* balistă, maşină de război. 4. balanţă pentru monede. 5. *(tehn.)* deversor.
trabùcco *s.m. (înv.)* 1. *(ist. mil.)* balistă, maşină de război. 2. unealtă de pescuit. 3. măsură agrară (variabilă).
trabùco, *-ùchi, s.m. (reg.)* prăpastie (în care cad apele curgătoare).
trac *s.m.* trac.
tracagnòtto *adj. v.* traccagnotto.
tracannàre *vt.* a bea dintr-o sorbitură; a înghiţi lacom. *SIN. ingurgitare.*
traccagnótto *adj. (pop., glumeţ, depr.)* bondoc.
traccapéllo *s.m. (bot.) v.* cuscuta.
traccheggiàre I. *vi. (a)* a tărăgăna, a temporiza, a amîna. *SIN. temporeggiare.* II. *vt.* 1. a ţine în suspensie. 2. *(mil.)* a hărţui.
traccheggio[1] *s.m. (scrimă)* şurub.
traccheggio[2] *s.m. (fam.)* tărăgănare/temporizare repetată.
tràccia, *tràcce, s.f.* 1. urmă; dîră; *la* ~ *di un bastone trascinato* urma unui băţ tîrît; ~ *delle ruote* urma roţilor; ~ *di polvere* dîră de praf; *essere in/sulla* ~ a fi pe urmele/pe urma; *far sparire ogni* ~ a face să dispară orice urmă; *seguire le* ~*-e di qualcuno* a merge pe urmele cuiva; *essere/andar in* ~ *di alcuno* a merge în căutarea cuiva; *far la* ~ a deschide un drum. *SIN. scia.* 2. *(fig.)* schemă; plan; punctaj (de discurs etc.). 3. *(înv.)* şir de oameni.
traccìamento *s.m.* trasare; schiţare a unui traseu.
traccìare *vt.* 1. a trasa; ~ *una strada* a trasa/a croi un drum. 2. a schiţa; ~ *il percorso di una gara* a schiţa traseul unui concurs/al unei întreceri. 3. a merge pe urmele (cuiva). 4. *(înv.)* a unelti.
traccìato I. *part. tr.* de la tracciare. II. *adj.* trasat. III. *s.m.* traseu.
traccìatòio *s.m.* 1. unealtă care trasează linia dintre răzoare. 2. *(tehn.)* trasor.
traccìatóre *s.m. (tehn.)* trasor.
traccìatùra *s.f.* desen de broderie (copiat pe o pînză etc.).
tràce I. *adj. (geogr., ist. ant.)* trac din Tracia. II. *s.m.* trac.
trachèa *s.f. (anat.)* trahee.
tracheàle *adj. (anat.)* traheal.
trachìte *s.f. (miner.)* trahit, rocă porfirică.
tràcico, *-ici, adj. (ist. ant.)* tracic, trac.
tracimàre *vi. (a)* a se revărsa, a deborda.
tracimazióne *s.f.* revărsare (a unei ape).
tràcio I. *adj. (geogr., ist. ant.)* trac, tracic. II. *s.m.* trac.
tracòlla *s.f. (mil.)* curea în bandulieră; *a*~ în bandulieră; pe umăr.
tracollàre *vt. (e)* 1. a-şi pierde echilibrul, a se răsturna. 2. a atîrna, se lăsa într-o parte, a se înclina.
tracòllo *s.m.* pierdere a echilibrului; cădere; înclinare; dezechilibrare; prăbuşire; *(fig.) avere un* ~ *finanziario* a suferi o prăbuşire financiară; *un* ~ *di salute* o ruinare a sănătăţii; *dare il* ~ a) a împinge pe cineva să cadă; b) *(fig.)* a da lovitura de graţie.
tracòma, *-òmi, s.m. (med.)* trahom.
tracomatóso I. *adj. (med.)* de/relativ la trahom; *aspetto* ~ înfăţişare de trahom. II. *s.m.* cel atins de trahom.
traconfortàre *vt. (înv.)* a mîngîia mult.
tracòrrere I. *vi. (e)* 1. a alerga mult şi repede. 2. a se ruina. II. *vt.* a locui/a petrece (un timp) undeva.
tracotànte *adj.* 1. arogant, obraznic, insolent. *SIN. millatantore, arrogante.* 2. samavolnic.
tracotànza *s.f.* 1. aroganţă, insolenţă. *SIN. insolenza, arroganza, millanteria.* 2. samavolnicie.
traeuràggine *s.f. (înv.) v.* trascuraggine.
tràdere *vt. (înv.)* 1. a trăda. 2. a spune; a informa.
tradescànzia, tradescanzìa *s.f. (bot.)* specie de plantă erbacee *(Tradescantia viridis).*
tradiménto *s.m.* trădare; *alto* ~ înaltă trădare; *a*~ pe la spate; pe neaşteptate; *colto a* ~ luat prin surprindere; *mangiare il pane a* ~ a mînca pîinea de pomană/pe spinarea altuia.
tradìre I. *vt.* 1. a trăda; ~ *un ideale* a trăda un ideal; *se la memoria non mi tradisce* dacă nu mă trădează memoria; ~ *a morte* a da pe mîna ucigaşilor. 2. *(înv.)* a preda prin trădare (o cetate etc.). II. *vr.* a se trăda.
traditóre, -trice, -tóra, *s.m.* şi *f.* trădător; *vino* ~ vin care îmbată; *alla* ~*-tora* în chip trădător, prin înşelăciune.
traditoréseo, *-éschi, adj. (rar) (de)* trădător.
traditoriaménte *adv.* în mod trădător, prin trădare.
tradizionàle *adj.* tradiţional. *SIN. usuale.*
tradizionalìsmo *s.m.* tradiţionalism.
tradizionalìsta, *-ìsti, s.m.* tradiţionalist.
tradizionalìstico, *-ìstici, adj.* tradiţionalist.
tradizionalménte *adv.* conform tradiţiei, tradiţional.
tradizióne *s.f.* 1. tradiţie, obicei; *per* ~ prin tradiţie; *attenersi alle* ~*-i* a se ţine de/a respecta obiceiurile vechi. 2. *(rar)* transmitere, predare (a unui lucru). 3. *(înv.)* trădare. 4. *(jur., în expr.)* ~ *di beni* transmitere de bunuri.
tradótta *s.f.* tren/convoi militar (în timp de război).
tradótto I. *part. tr.* de la tradurre. II. *adj.* tradus.

traducìbile *adj.* traductibil, care se poate traduce.
tradùrre I. *vt.* **1.** a traduce, a tălmăci; ~ *alla lettera* a traduce literal; ~ *parola per parola* a traduce cuvînt cu cuvînt; ~ *a senso/ liberamente* a traduce liber; ~ *ad apertura di libro* a traduce la prima vedere; *(fig.)* ~ *in parole povere/in parole chiare* a explica scurt şi cuprinzător. **2.** a transpune, a realiza; ~ *in atto* a traduce în fapt, a realiza; ~ *in vita* a transpune în fapt, a traduce în viaţă. **3.** *(lit.)* a transporta; ~ *l'esercito di là dal fiume* a transporta armata dincolo de fluviu. **4.** *(jur.)* a aduce, a traduce; ~ *di fronte al Tribunale* a traduce în faţa tribunalului; ~ *l'imputato in tribunale* a aduce acuzatul la tribunal. **II.** *vr.* a se traduce, a se manifesta; *la sua gioia si traduceva in risate* bucuria lui se manifesta prin rîs.
traduttóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** traducător; *nota del* ~ *(n.d.t.)* nota traducătorului. **2.** juxtă.
traduzióne *s.f.* **1.** traducere. **2.** mutare/transferare a unor deţinuţi.
traènte I. *adj.* care trage; *fune* ~ frînghie care trage/ trăgătoare. **II.** *s.m. (com.)* trăgător (persoană care trage o poliţă asupra altuia). **III.** *s.f.* cablu/funie metalic(ă) (la funicular).
tràere *vt., vi., vr. (înv.)* *v.* t r a r r e.
trafelaménto *s.m. (rar)* gîfîială.
trafelàre *vi. (a)* a gîfîi, a fi cu sufletul la gură.
trafelàto *adj.* gîfîind cu sufletul la gură.
trafèrro *s.m. (electr.)* întrefier.
traffieànte *s.m.* traficant.
traffieàre *vt., vi.* **1.** a face negoţ; ~ *il grano* a face negoţ cu grîu. **2.** *(depr.)* a trafica. **3.** a trebălui, a roboti; a meşteri; a-şi face de lucru; ~ *tutto il giorno per casa* a-şi face de lucru toată ziua prin casă.
traffiehìno *s.m.* traficant.
tràffico, tràffici, *(înv.)* traffichi, *s.m.* **1.** trafic; negoţ ilicit; *il* ~ *degli stupefacenti* traficul stupefiantelor; *(depr.) far* ~ *di una cosa* a trafica cu ceva. **2.** trafic, circulaţie; *il* ~ *caotico delle ore di punta* traficul/circulaţia haotic(ă) în orele de vîrf; ~ *pedonale* trafic de pietoni, circulaţia pietonilor. **3.** *(înv.)* piaţă; loc de desfacere; depozit. **4.** schimb de mesaje (cu o navă/un avion); *lanciare il* ~ a semnaliza.
trafière *s.m. (ist.)* pumnal foarte ascuţit.
trafiggere *vt.* **1.** a străpunge; a răni. **2.** *(fig.)* a întrista, a răni sufletul. **3.** a împunge, a înţepa cu vorbe.
trafiggiménto *s.m.* străpungere.
trafila *s.f.* **1.** *(mec.)* filieră. **2.** *(mec.)* maşină de trefilat. **3.** filieră; *(fig.) passare per una* ~ a trece printr-o filieră.
trafilaménto *s.m.* **1.** *(metal.)* trefilare. **2.** *(hidr.)* pierdere volumetrică, scurgerea agentului hidraulic.
trafilàre *vt.* **1.** *(mec.)* a trefila. **2.** a trage sîrma. **3.** a trece prin filieră.
trafilàto *s.m. (metal.)* **1.** produs obţinut prin trefilare. **2.** trasul/obţinerea sîrmei; *i* ~ *-i* industria sîrmei.
trafilatóre, -trice, *s.m.* şi *f. (metal.)* trefilor.
trafilatrice *s.f. (metal.)* maşină de trefilat.
trafilatùra *s.f. (metal.)* **1.** trefilare; tragere. **2.** obţinerea/tragerea sîrmei.
trafileria *s.f. (metal.)* **1.** atelier de trefilare. **2.** fabrică de sîrmă.
trafilètto *s.m. (ziar.)* ştire/notă scurtă; anunţ scurt.
trafitta *s.f.* **1.** rană. **2.** durere; junghi, împunsătură. **3.** cuvînt muşcător. **4.** *(înv.)* înfrîngere.
trafitto I. *part. tr.* de la t r a f i g g e r e. **II.** *adj.* străpuns.
trafittùra *s.f. (rar)* **1.** împunsătură. **2.** rană.
traforaménto *s.m.* perforare, străpungere; găurire.
traforàre *vt.* **1.** a sfredeli, a găuri; a străpunge. **2.** *(despre broderie)* a decupa. **3.** a ajura.
traforàto I. *part. tr.* de la t r a f o r a r e. **II.** *adj.* **1.** sfredelit; găurit, perforat. **2.** *(despre broderie)* decupat. **3.** ajurat, cu ajur.
traforatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* perforator.
traforatrice *s.f.* maşină de perforat, perforator.
traforazióne *s.f.* perforaţie.
traforèllo *s.m. (înv.)* *v.* t r a f u r e l l o.
trafóro *s.m.* **1.** străpungere; perforare. **2.** gaură; perforaţie; *ricamo* ~ *a* broderie decupată. **3.** tunel. **4.** traforaj; *lavorare di* ~ a lucra la traforaj.
trafugaménto *s.m.* furt; sustragere.
trafugàre I. *vt.* a sustrage; a fura; a jefui; a prăda. *SIN. rubare, rapire, involare.* **II.** *vr.* a fugi, a pleca într-ascuns.
trafugàto I. *part. tr.* de la t r a f u g a r e. **II.** *adj.* sustras; furat.
trafùgo *s.m. (în loc. adv.)* *di* ~ într-ascuns, pe furiş.
trafurare *vt. (înv.)* a fura.
trafurelleria *s.f. (înv.)* înşelătorie, cursă, capcană.
trafurèllo *s.m. (înv.)* puşlama, escroc, hoţoman.
trafùsola *s.f.* jurubiţă; scul de mătase.
trafùsolo *s.m. (anat.)* tibie.
tragèdia *s.f.* tragedie; *è successa una* ~ s-a întîmplat o tragedie.
tragediàbile *adj.* care poate fi folosit ca subiect de tragedie.
tragediànte *s.m. (rar)* **1.** autor de tragedii. **2.** tragedian. **3.** *(fig.)* persoană care se zbuciumă pentru lucruri mărunte.
tragediògrafo *s.m. (lit.)* autor de tragedii.
tragèdo *s.m. (lit., rar, înv.)* **1.** autor de tragedii. **2.** tragedian.
tragettàre *vt. (înv.)* *v.* t r a g i t t a r e.
tragétto *s.m. (dial.)* loc de trecere; potecă abruptă; loc prăpăstios.
tràggere *vt., vr., vi. (înv.)* *v.* t r a r r e.
traghettàre *vt. (rar)* a trece, a transporta cu barca/ bacul.
traghettatóre *s.m.* luntraş-podar.
traghettio *s.m.* zgomot/gălăgie confuz(ă) de îmbulzeală/învălmăşeală/de du-te-vino.
traghétto *s.m.* **1.** trecere cu barca de pe un mal pe altul; *barca di* ~ bac, pod plutitor. **2.** locul unde se face trecerea. **3.** ambarcaţiune, vapor. *SIN. ferry-boat.* **4.** *(fig.)* cursă, înşelăciune. **5.** *(înv.)* drum de-a curmezişul; cărare; scurtătură.
tragicamènte *adv.* (în mod) tragic.
tràgico, -àgici I. *adj.* **1.** tragic; de tragedie. **2.** *(fig.)* tragic; nefast, nenorocit. **II.** *s.m.* autor de tragedii.
tragicòmico, -òmici, *adj.* tragicomic.
tragicommèdia *s.f.* tragicomedie.
tragittàre *vt.* **1.** a trece, a transporta (cu barca) de pe un mal pe celălalt; ~ *un fiume* a traversa un fluviu. **2.** *(înv.)* a traversa munţii. **3.** *(înv.)* a arunca încolo şi încoace. **4.** *(înv.)* a sustrage, a fura.
tragìtto *s.m.* **1.** drum; traseu; traiect (de parcurs); *durante il* ~ pe drum, în timpul drumului. **2.** parcurgere. **3.** *(înv.)* scurtătură. **4.** *(înv.)* pasaj (dintr-o scriere).
tràglia *s.f. (mar.)* cablu suspendat (pentru transportul obiectelor).
tragrànde *adj. (rar)* extrem de mare.
traguardàre *vt.* **1.** a viza, a măsura (cu alidada). **2.** a privi foarte departe. **3.** *(fig.)* a scruta viitorul; a prevedea. **4.** a privi pe furiş/cu coada ochiului.
traguàrdo *s.m.* **1.** *(constr.)* nivel, alidadă. **2.** *(constr.)* privire, vizare prin nivel, alidadă. **3.** *(sport)* linie,

potou de sosire (la o cursă); *tagliare il ~* a cîştiga o cursă. **4.** *(fig.)* ţintă; etapă ultimă; punct de sosire; scop final; *la laurea è il suo ~* teza de licenţă este ultima lui ţintă/ultimul lui hop.

traiettàre *vt. (înv.)* v. t r a g i t t a r e.

traiettòria *s.f.* traiectorie.

tràina *s.f.* **1.** trap uşor; mers neregulat al calului. **2.** *(mar.)* tragere; remorcare; *trascinare alla ~* a remorca. **3.** frînghie lăsată în apă (pentru a salva pe cel care eventual cade în apă).

trainàre *vt.* **1.** a tîrî; a trage. **2.** a remorca; *farsi ~* a circula în trăsură. **3.** a transporta lemne (cu carul fără roţi). *SIN. trascinare.*

trainer *s.m. (sport)* antrenor de cai de curse.

tràino *s.m.* **1.** tragere; tîrîre. **2.** remorcare. **3.** remorcă. **4.** sanie, car fără roţi (de transportat lemne). **5.** povară, greutate (trasă de animale). **6.** trap bătut. **7.** *(mil.)* convoi; bagaje. **8.** partea de jos a unui car etc. (roţi, şasiu). **9.** escortă (în călătorie). **10.** *(ferov.)* tren, vagoane (trase de locomotivă).

traire *vt. (înv.)* a trăda.

tralasciaménto *s.m.* **1.** *(rar)* întrerupere (a unui lucru); părăsire/încetare a unei acţiuni începute. **2.** omitere.

tralasciàre *vt.* **1.** a neglija; *~ la cura* a neglija cura; *non ~ lo studio* să nu neglijezi învăţătura. **2.** a lăsa/a părăsi un lucru la mijloc; a renunţa de a mai face (ceva); *~ i rimproveri* a renunţa de a mai face reproşuri. **3.** a omite; *avete tralasciato il brano più importante* aţi omis fragmentul cel mai important.

tralatàre *vt. (înv.)* a transporta; a transfera.

tràlcio *s.m.* **1.** coardă de viţă/de iederă/de plante tîrîtoare. **2.** rest de cordon ombilical (la nou-născuţi).

tralìccio *s.m.* **1.** pînză groasă (de saltele/de perne etc.). **2.** reţea de sîrmă; împletitură de nuiele; grilaj.

tralìce *s.m. (în loc. adv.) in ~* oblic, pieziş; *tagliare/guardare in ~* a tăia/a privi pieziş; *di ~* de-a curmezişul; *tagliare la stoffa di ~* a tăia stofa de-a curmezişul.

tralignaménto *s.m.* **1.** deviere. **2.** degenerare. *SIN. degenerazione.*

tralignàre *vi. (e, a)* **1.** a devia; a se îndepărta. **2.** a degenera. *SIN. degenerare.*

tralucènte *adj.* **1.** transparent, străveziu. **2.** foarte lucitor; strălucitor.

tralùcere *vi. (defectiv, rar)* **1.** a luci; a lumina uşor/slab. **2.** a fi transparent. **3.** *(fig.)* a străluci.

tram *s.m. invar.* tramvai; *prendere il ~* a lua tramvaiul; *salire sul ~* a se urca în tramvai; *scendere dal ~* a coborî din tramvai.

tràma *s.f.* **1.** *(text.)* bătează, bătătură, bătaie. **2.** uneltire, complot, maşinaţie. **3.** *(lit.)* subiect; intrigă, acţiune (într-o operă literară etc.). *SIN. intreccio.*

tramàglio *s.m.* năvod.

tramagnino *s.m. (teatru)* **1.** mim. **2.** figurant.

tramandaménto *s.m.* transmitere.

tramandàre *vt.* a transmite (urmaşilor/posterităţii).

tramàre *vt.* **1.** *(text.)* a bate cu spata (firele din bătează). **2.** *(fig.)* a urzi, a unelti, a complota; *~ inganni* a unelti înşelăciuni/intrigi; *~ nell'ombra* a complota în umbră. *SIN. ordire.*

tramatóre, -trice *s.m.* şi *f. (text.)* muncitor care pregăteşte bătează.

trambasciàre *vi. (e; rar)* a fi cuprins de teamă/nelinişte/îngrijorare.

trambasciàto *adj. (emfatic, glumeţ)* neliniştit, îngrijorat; înspăimîntat.

trambustàre I. *vt.* a răscoli, a tulbura. II. *vr.* a se agita; a se trudi.

trambustìo *s.m.* agitaţie, zarvă continuă/insistenţă.

trambùsto *s.m.* **1.** zarvă; zăpăceală. **2.** agitaţie, mişcare. **3.** dezordine, tumult. *SIN. subbuglio, parapiglia.*

tramenàre I. *vt. (fam., dial.)* a mişca încolo şi încoace; a răvăşi; a muta în alt loc. II. *vi. (a)* a se agita; a fi aferat.

tramendúe *pron. (înv.)* amîndoi; amîndouă.

tramenìo, -ìi, *s.m.* agitaţie, mişcare, învîrtire de colo pînă colo.

tramescolàre *vt.* a amesteca; a răvăşi.

tramésso *s.m. (înv.)* fel de mîncare suplimentar (adus la masă între alte feluri).

tramestàre I. *vt.* a răscoli, a răvăşi. II. *vi. (a)* a face dezordine; a se agita.

tramestìo *s.m.* **1.** răscolire, răvăşeală. **2.** agitaţie; dezordine.

traméttere I. *vt. (rar)* a interpune; a intercala. II. *vr.* a se interpune, a interveni; a se amesteca (în treburile cuiva).

tramézza *s.f.* branţ.

tramezzaménto *s.m.* **1.** separare; întrerupere. **2.** intercalare; interpunere.

tramezzàre I. *vt.* **1.** a despărţi; *~ una stanza con un muro* a despărţi o cameră printr-un zid. **2.** a separa (trecînd prin mijloc). **3.** a interpune, a intercala; *~ strati di carne a fette di prosciutto* a intercala straturi de carne printre feliile de şuncă; *~ una pausa in un discorso* a intercala o pauză într-o cuvîntare. **4.** a întrerupe la intervale. II. *vi. (a)* a face pe mediatorul, a se interpune (între două persoane).

tramezzìno *s.m.* **1.** *(dim.)* perete despărţitor subţire. **2.** om-sandviş. **3.** sandviş.

tramèzzo I. *s.m.* **1.** perete despărţitor; paravan de scînduri. **2.** despărţitură; lucru despărţitor (în general). **3.** *(înv.)* interval de timp; întrerupere; *in quel ~* în acel răstimp. **4.** fîşie de dantelă (la rochie etc.). **5.** *(teatru)* pauză (între acte). II. *prep.* între. III. *adv.* în mijlocul; la mijloc.

tramischiàre *vt., vr. v.* f r a m m i s c h i a r e.

tràmite *s.m. (poetic)* **1.** cărare. **2.** cale; loc de trecere; *(chir.) ~ della ferita* linie de pătrundere a bisturiului. **3.** intermediar; *~ nostro* prin intermediul nostru; *fare da ~ a qualcuno* a face pe intermediarul pentru cineva; *la notizia si difuse ~ la radio* ştirea se răspîndi prin radio; *per il ~ di* prin intermediul, cu ajutorul.

tràmme *s.m. v.* t r a m.

tramòggia *s.f.* **1.** coş de moară/batoză etc.; *finestra a ~* fereastră de închisoare/de chilie. **2.** *(în expr.) carro ~* car cu fundul demontabil (pentru descărcare).

tramoggiàio *s.m.* persoană care introduce grînele în coş (la moară).

tramontàna *s.f.* **1.** vînt de nord, crivăţ. **2.** nord; *(înv.) stella ~* stea polară; *perder la ~* a-şi pierde cumpătul, a se pierde cu firea; *tenere per sua ~* a lua drept călăuză.

tramontanàta *s.f.* bătaia crivăţului/vîntului de nord.

tramontàno I. *adj. (înv.)* de peste munţi, de dincolo de munţi. II. *s.m. (rar)* vînt de nord, crivăţ.

tramontàre *vi. (e)* a apune; *(substantivat) al ~ del sole* la apusul soarelui, la asfinţit.

tramónto *s.m.* apus, asfinţit.

tramortiménto *s.m.* leşin; pierdere a cunoştinţei.

tramortìre I. *vi. (e)* a leşina; a-şi pierde cunoştinţa. II. *vt.* a lovi, a doborî la pămînt; a face să leşine/să-şi piardă cunoştinţa.

tramortìto *adj.* leşinat; doborît, ca mort.

tràmpalo *s.m. v.* trampolo.
trampalàno *s.m. v.* trampolo.
trampolàre *vi. (a; rar)* a umbla cu catalige/pe picioroange.
trampolìeri *s.m. pl.* păsări din ordinul picioroangelor.
trampolìno *s.m.* trambulină.
tràmpolo *s.m. pl.* **1.** picioroange, catalige. **2.** *(fig.) reggersi sui ~-i* a nu fi bine consolidat, a fi nestabil; *ragionamento che sta sui ~-i* raţionament şubred. **3.** picioare foarte lungi; *con quei ~ puoi correre forte* cu picioroangele tale poţi alerga tare/bine.
tramùta *s.f. (pop.)* strămutare.
tramutaménto *s.m.* **1.** strămutare; mutare. **2.** transplantare. **3.** pritocire.
tramutàre I. *vt.* **1.** a pritoci. **2.** a transplanta. **3.** a muta; a strămuta. **4.** *(înv.)* a transforma. **II.** *vr.* a se transforma; *Giove si tramutò in toro* Zeus s-a transformat în taur.
tramutazióne *s.f. v.* tramutamento.
tramvài *s.m. v.* tramvia.
tramvìa *s.f. (rar)* tramvai.
tranàre *vt. (înv.)* **1.** a tîrî; a remorca. **2.** a îndemna, a împinge.
trànce *s.f. invar. (psih.)* transă.
trància *s.f.* **1.** maşină de tăiat (suluri de hîrtie/bucăţi de lemn etc.). **2.** daltă de tăiat fierul. **3.** tranşă/felie de salam etc.
tranciàre *vt. (tehn.)* a tranşa, a tăia.
tranciatrìce *s.f. (tehn.)* maşină de tranşat.
tranciatùra *s.f. (tehn.)* forfecare, tăiere.
tranéllo I. *s.m.* cursă, capcană; uneltire; *tendere un ~* a întinde o cursă; *attirare/cadere in un ~* a atrage/a cădea într-o capcană. *SIN. trappola.* **II.** *adj. (înv.)* trădător; viclean.
tranghiottìre *vt.* a înghiţi cu nesaţ/lăcomie.
trangosciàre *vi. (e)* a suferi foarte tare.
trangoscióso *adj.* plin de teamă/anxietate.
trangugiaménto *s.m. (rar)* înghiţire.
trangugiàre *vt.* **1.** a înghiţi cu lăcomie/dintr-o dată, a da pe gît; *~ una medicina* a da pe gît o doctorie. **2.** *(fig.)* a înghiţi; *~ bocconi amari* a avea neplăceri; *~ la bile* a-şi înghiţi supărarea/amarul.
tránne *prep.* în afară de, cu excepţia; *tutti promossi ~ due* toţi promovaţi în afară de doi; *riceve tutti i giorni feriali ~ il sabato* primeşte în toate zilele lucrătoare în afară de sîmbătă.
tranquillaménte *adv.* liniştit, paşnic, în pace.
tranquillaménto *s.m. (rar)* liniştire, potolire.
tranquillànte I. *adj.* liniştitor, potolitor. **II.** *s.m. (farm.)* tranchilizant.
tranquillàre I. *vt. (lit.)* a linişti, a potoli. **II.** *vi. (a) (înv.)* a se odihni, a fi liniştit, a se bucura de linişte.
tranquillità *s.f.* linişte; stare paşnică; pace.
tranquillizzàre *vt., vr.* a (se) linişti, a (se) calma; *la presenza del medico tranquillizzò il malato* prezenţa medicului l-a calmat pe bolnav. *SIN. rassicurare.*
tranquillo *adj.* **1.** liniştit; netulburat. **2.** potolit, paşnic, calm. *SIN. calmo, quieto, sereno.*
transalpìno *adj.* transalpin, de dincolo de Alpi.
transàre *vt.* a încheia o tranzacţie.
transatlàntico, *-àntici, adj., s.m.* transatlantic.
transàtto I. *part. tr.* de la transigere. **II.** *adj. (jur.)* stabilit printr-o tranzacţie; tranşat, aranjat; *(înv.) lasciare in ~* a renunţa/a ceda în toate; *lite ~-a* conflict închis prin tranzacţie.
transazióne *s.f.* **1.** tranzacţie, învoială. **2.** *(fig.)* împăcare, compromis.
transdanubiàno *adj. (geogr.)* transdanubian.
transcèndere *vt., vi. v.* trascendere.
transégna *s.f. (înv.)* haină pe deasupra.
transènna *s.f. (arhit.)* grilaj/balustradă ajurat(ă); perete despărţitor (din marmură sculptată).
transessuàle *s.m.* persoană care îşi schimbă sexul.
transètto *s.m. (arhit.)* transept.
transeùnte *adj. (fil.)* trecător, vremelnic; tranzitoriu.
tràns fert *s.m. (psih.)* transfer.
tràns fuga, *tràns fughi, s.m. (înv.)* **1.** dezertor, fugar. **2.** *(pol.)* transfug.
transgiordàno *adj.* transiordanian, din Transiordania.
transiberiàno *adj.* transsiberian.
transigènte *adj.* tolerant, indulgent; împăciuitor.
transigere *vt., vi. (a)* **1.** *(jur.)* a ajunge la o tranzacţie, a cădea la învoială. **2.** a fi îngăduitor/indulgent; *in fatto d'onestà, non transige* în materie de cinste, nu face concesii .
transilvànico, -ici, *adj. (geogr.)* transilvănean, transilvan.
transilvàno *adj., s.m. (geogr.)* transilvănean.
transìre *vt. (înv.)* **1.** a trece. **2.** a muri.
transistor, transistóre *s.m. (fiz.)* tranzistor; *radio a ~* radio cu tranzistori.
transistorizzàre *vt. (fiz.)* a tranzistoriza.
transistorizzazióne *s.f.* tranzistorizare.
transitàbile *adj. (rutier)* pe care se poate trece.
transitabilità *s.f. (rutier)* calitatea unui drum/unui loc de a putea fi trecut/străbătut.
transitàre *vi. (a)* a trece prin/peste; a traversa, a străbate.
transitivaménte *adv. (gram.)* în mod tranzitiv, ca şi cum ar fi tranzitiv; *un verbo usato ~* un verb folosit ca şi cum ar fi tranzitiv.
transitività *s.f. (gram.)* faptul/calitatea de a fi tranzitiv.
transitivo *adj. (gram.)* tranzitiv.
tràns ito *s.m.* **1.** tranzit; traversare; *divieto di ~* trecerea interzisă. **2.** *(com.)* tranzit. **3.** *(bis.)* moarte.
transitoriaménte *adv.* în mod tranzitoriu/trecător.
transitorietà *s.f.* **1.** precarietate; vremelnicie. **2.** caracter tranzitoriu.
transitòrio *adj.* **1.** trecător, vremelnic. **2.** tranzitoriu; provizoriu.
transizióne *s.f.* **1.** tranziţie, trecere de la o stare la alta; *epoca di ~* epocă de tranziţie. **2.** *(jur.)* trecere a unei proprietăţi în mîinile altuia.
translitterazióne *s.f. v.* traslitterazione.
translùcido *adj. v.* traslucido.
transpadàno *adj. v.* traspadano.
transtiberino *adj.* dincolo de Tibru.
transumanàre *vi. v.* trasumanare.
transumànte *adj.* transhumant.
transumànza *s.f.* transhumanţă.
transùmere *vt. (înv.)* a lua din altă parte; a permuta.
transùnto *s.m. (lit., rar)* rezumat; extras.
transustanzióne *s.f. (bis.)* transsubstanţiere.
tran tran *s.m. (fam.)* rutină, aceeaşi viaţă uniformă; *si ricominciæ il solito ~* o iei de la început/de la capăt. *SIN. routine.*
tranvài *s.m. invar. (rar) v.* tranvia.
tranvìa *s.f.* tramvai.
tranviàrio *adj.* care ţine de tramvai.
tranvière *s.m.* vatman, conductor de tramvai.
trapanaménto *s.m.* **1.** *(chir.)* trepanare; perforare. **2.** *(fig.)* preocupare; grijă.
trapanàre *vt.* **1.** *(chir.)* a trepana; a perfora. **2.** *(mec.)* a găuri, a da găuri cu bormaşina. *SIN. forare al trapano.* **3.** *(fig.)* a preocupa; a îngrijora; a obseda.
trapanatóre *s.m.* găuritor, muncitor care lucrează cu bormaşina.

trapanatrice *s.f. v.* trapano (1).
trapanatùra *s.f. (chir.)* trepanare.
trapanazióne *s.f. (chir.)* trepanaţie.
tràpano *s.m.* **1.** *(mec.)* burghiu, sfredel; *punta del ~* vîrful burghiului.; *~ a corda* coarbă. **2.** bormaşină, maşină de găurit; *~ a colonna* bormaşină cu coloană; *~ elletrico* bormaşină electrică manuală; *~ da petto* bormaşină de piept. **3.** *(chir.)* trepan. **4.** *(stomatologie)* freză.
trapassaménto *s.m.* **1.** *(rar)* trecere (a timpului etc.). **2.** trecere peste, trecere uşoară peste ceva; neobservare, neluare în seamă (a unui ordin). **3.** exces. **4.** moarte.
trapassàre I. *vt.* **1.** a străpunge; *~ il petto con la spada* a străpunge pieptul cu spada; *(fig.) ~ il cuore* a sfîşia inima. **2.** a perfora, a străpunge; *~ uno strato di rocce* a străpunge un strat de roci. **3.** *(lit.)* a trece, a traversa, a trece peste (un fluviu etc.). **4.** *(lit.)* a trece, a petrece timpul. **5.** *(lit.)* a depăşi; *trapassa i limiti* depăşeşte limitele. **6.** *(lit., rar)* a nesocoti, a omite, a trece peste. **7.** *(lit., rar)* a nu da ascultare/a contraveni unui ordin. **II.** *vi. (e)* **1.** *(lit.)* a trece mai departe. **2.** *(fig.)* a pătrunde cu mintea, a înţelege. **3.** *(lit.)* a se duce în altă parte/alt loc. **4.** *(lit., despre timp)* a se scurge. **5.** *(lit.)* a trece la un alt subiect. **6.** *(rar)* a trece, a (se) transfera (o moştenire) în mîinile altuia. **7.** *(rar)* a trece prin; a străbate. **8.** *(rar)* a înceta, a trece, a sfîrşi; *tutto trapassa* totul trece. **9.** a-şi da duhul, a muri; *è trapassato all'alba* s-a sfîrşit în zori.
trapassàto I. *part. tr.* de la trapassare. **II.** *adj.* **1.** străpuns. **2.** *(despre o suferinţă etc.)* trecut, sfîrşit. **III.** *s.m.* **1.** decedat, defunct. **2.** *(gram.)* mai mult ca perfectul.
trapàsso *s.m.* **1.** trecere; *fare ~* a muri. **2.** loc de trecere. **3.** *(lit.)* moarte. **4.** *(jur.)* transfer; transfer de proprietate. **5.** trap defectuos (al calului). **6.** *(înv.)* digresiune.
trapelàre[1] **I.** *vi. (e)* **1.** *(despre lichide)* a se scurge, a picura, a transpira; *l'acqua trapela dalle pareti del vaso* apa transpiră prin pereţii vasului/oalei. **2.** *(fig., despre un lucru ascuns)* a se observa, a se întrezări; a reieşi, a transpira; a răsufla; *hanno fatto sì che nulla è trapelato* au făcut în aşa fel că n-a răsuflat nimic. **II.** *vt. (rar)* a descoperi/a ghici/a mirosi/a simţi că se pregăteşte ceva pe ascuns.
trapelàre[2] *vi.* a servi drept ajutor; *v.* şi trapelo.
trapélo *s.m.* animal de tracţiune (înhămat ca ajutor în locuri mai grele); *(fig.) far da ~* a servi drept ajutor.
trapestìo *s.m. (pop.) v.* trepestio.
trapéto *s.m. (dial.)* teasc de ulei (de măsline).
trapèzio *s.m. (geom.)* trapez.
trapezista, -isti *s.m.* acrobat la trapez.
trapezoidàle *adj. (geom.)* trapezoidal.
trapiantaménto *s.m.* transplantare; răsădire.
trapiantàre I. *vt.* **1.** a transplanta; a răsădi; *~ cavoli/pomodori* a răsădi varza/roşiile. **2.** *(fig.)* a transporta, a duce cu sine, a introduce; *~ una usanza* a duce cu sine un obicei; *~ una moda* a introduce o modă. **3.** *(chir.)* a transplanta. **II.** *vr.* a se muta, a se transfera.
trapiantóio *s.m.* săpăligă.
trapiantatrice *s.f.* maşină pentru răsădit.
trapiantazióne *s.f.* transplantaţie.
trapiànto *s.m.* **1.** *(agr.)* transplantare. **2.** *(chir.)* transplant; grefă; *~ osseo* grefă osoasă; *~ corneale* transplant de cornee. **3.** introducere de modă/obiceiuri etc. *SIN. innesto.*
trapórre *vt., vr. (înv.)* **1.** a interpune. **2.** *v.* trasporre.
traportàre *vt., vr. (înv.) v.* trasportare.
tràppa *s.f. (bis.)* mănăstire a călugărilor trapişti.
trappista, -isti *s.m.* **1.** *(bis.)* trapist. **2.** *(fig.)* persoană singuratică şi austeră.
tràppola *s.f.* **1.** capcană; cursă; *~ per topi* cursă de şoareci; *tendere/cadere nella ~* a întinde o/a cădea în cursă. **2.** *(fig.)* minciună, braşoavă, gogoaşă; *credere alle~-e* a crede în gogoşi/minciuni gogonate.
trappolàre I. *vt. (rar)* **1.** a prinde în capcană/în cursă. **2.** *(fig.)* a înşela; a atrage în cursă. **3.** *(înv.)* a fura. **II.** *vr. (înv.)* a cădea în cursă.
trappolatóre, -trice, -tóra *s.m.* şi *f.* escroc.
trappolerìa *s.f.* **1.** fraudă; înşelătorie. **2.** *(fig.)* cursă/capcană întinsă cuiva.
trappolino *s.m. (rar)* trambulină.
trappolóne *s.m.* **1.** om viclean/obişnuit să întindă curse celorlalţi. **2.** *(pop.)* mare mincinos.
trapùngere *vt. (lit., aproape poetic)* a străpunge cu acul; a broda.
trapùnta *s.f.* **1.** plapumă. *SIN. imbottita.* **2.** *(ist., mil.)* haină matlasată sub platoşă.
trapuntàre *vt.* **1.** a coase în tighel; a matlasa. **2.** a broda.
trapùnto I. *part. tr.* de la trapungere. **II.** *adj (fig.)* tras la faţă, slăbit. **III.** *s.m.* **1.** broderie albă. **2.** împunsătură.
traripàre *vi. (e, a; rar)* **1.** a se revărsa. **2.** *(înv.)* a trece de pe un mal pe altul.
trarómpere *vt. (rar)* a întrerupe.
tràrre I. *vt.* **1.** a trage, a lua; *~ a riva le reti* a trage năvoadele la mal; *~ di mano qualcosa* a lua ceva din mînă; *(şi fig.) ~ su/via* a creşte, a educa; *~ a sé* a trage către/spre sine; *~ la lana* a toarce; *~ la seta* a depăna firul de mătase; *(fig.)* **a)** a amîna, a prelungi; **b)** a continua, a o duce tot aşa. **2.** *(com.)* a emite; *~ una cambiale* a emite/a trage o cambie. **3.** a tîrî, a trage; *~ via* a trage/a lua/a duce cu sila. **4.** a extrage, a scoate; *~ vino da una botte* a scoate vinul dintr-un butoi; *~ la spada* a scoate spada; *(rar) ~ un dente* a scoate un dinte; *(fig.) ~ una idea dalla testa* a scoate din cap o idee; *(fig.) ~ qualcuno di senno* a scoate din minţi; *~ a sorte* a trage la sorţi; *(fig.) ~ guai* a se văita, a se văicări; *(fig.) ~ sospiri* a suspina; *~ esempio* a lua exemplu; *~ partito/giovamento da* a trage folos din; *~ origine* a avea originea, a-şi trage obîrşia. **5.** a scoate, a elibera; *~/~-si d'impaccio* a scoate/a ieşi din încurcătură; *~ da un pericolo* a salva/a scoate dintr-un pericol; *~ dalla servitù* a scoate din servitute; *~ la fame* a-şi potoli foamea; *~ il fiato* a respira. **6.** *(lit., rar)* a exclude, a excepta. **7.** a duce, a conduce, a induce; *~ in salvo* a salva; *~ in inganno* a înşela; *~ a compimento* a îndeplini; *~ a salvamento* a salva; *~ a effetto* a îndeplini, a duce la capăt. **8.** *(şi fig.)* a obţine, a scoate, a trage; *~ guadagno/beneficio* a obţine (un) cîştig/beneficiu; *~ una informazione utile* a obţine o informaţie preţioasă; *traete voi le conseguenze* voi trageţi consecinţele; *dal romanzo è stato tratto un film* s-a făcut/scos un film după romanul acesta. **9.** a deduce, a trage, a lua; *~ la conclusione* a trage concluzia; *~ un senso/significato* a deduce, a scoate un înţeles/sens; *~ un esempio* a scoate/a lua un exemplu. **10.** *(lit.)* a arunca; *~ i dadi* a arunca zarurile; *~ calci* **a)** a lovi cu picioarele; **b)** *(despre cal)* a zvîrli; *lontano un trar di pietra* la o zvîrlitură de băţ. **11.** a fi atras; *è tratto dalla passione per il teatro* este atras de pa-

siunea/este pasionat pentru teatru; ~ *l'anima per qualcosa* a-l trage inima spre ceva; ~ *umido* a atrage/a absorbi umezeala. **12.** *(înv.)* a seduce. **13.** *(înv.)* a distrage. **14.** *(înv.)* a traduce. **II.** *vi. (a)* **1.** *(lit.)* a alerga, a se duce; ~ *a un luogo* a se duce/a alerga într-un loc; ~ *addosso a uno* a se arunca asupra cuiva, a ataca pe cineva. **2.** *(despre vînt)* a bate, a sufla. **3.** a tinde, a bate înspre; ~ *a un colore* a bate într-o (anumită) culoare; ~ *da uno* a se asemăna cu cineva; ~ *dall'ombra* a face cunoscut, a pune în lumină. **4.** *(înv. despre edificii/ziduri)* a se întinde, a se extinde. **5.** *(com.)* a emite un ordin de plată, a emite o cambie. **III.** *vr.* **1.** a se trage, a se da mai (aproape), a sta; ~*si vicino a qualcuno* a se da mai aproape de cineva, a se apropia; *traggiti vicino!* vino-ncoa!, fă-te aproape!; ~*-si verso* a se trage spre; ~*-si indietro* a se da înapoi; ~*-si in disparte* **a)** a se da la o parte; **b)** a sta deoparte. **2.** a ieşi cu bine, a scăpa; ~*-si da un imbroglio/pasticcio* a ieşi dintr-o dandana; ~*-si di mezzo* **a)** se căra, a o întinde; **b)** a se da la o parte. **3.** *(lit.)* a se îndrepta către/spre.

trasaliménto *s.m.* tresărire.

trasalìre *vi. (a, e)* **1.** a tresări; ~ *per uno spavento* a tresări de spaimă. **2.** *(înv.)* a sări, a merge săltînd.

trasaltàre *vi. (a; rar)* a sări, a face salturi dezordonate.

trasandaménto *s.m.* neglijare.

trasandàre I. *vt.* a neglija; a ţine neîngrijit/neglijent; ~ *i vestiti* a nu-şi păstra hainele îngrijite; ~ *la casa* a nu îngriji casa, a nu face curăţenie; ~ *il lavoro* a neglija munca. **II.** *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a trece dincolo de; a întrece măsura. **2.** a fi dat uitării.

trasandàto I. *part. tr.* de la trasandare. **II.** *adj.* **1.** neîngrijit; *uomo* ~ om neîngrijit. **2.** neglijent; *vestito* ~ haină neglijentă/şleampătă; *(fig.) stile* ~ stil neglijent/neîngrijit.

trasbordàre *vt., vi. (a)* a transborda.

trasbordatóre *s.m.* transbordor *(navă, vehicul)*.

trasbórdo *s.m.* transbordare; *(mar.) clausola di* ~ clauză de transbordare (a unei mărfi).

trasecégliere *vt.* a selecţiona; a alege; a alege cu grijă. *SIN. selezionare.*

trasceglimén to *s.m.* selecţionare; alegere cu grijă.

trascendentàle *adj. (fil.)* transcedental.

trascendènte *adj. (fil.)* transcendent.

trascendentìsmo *s.m. (fil.)* transcendentism.

trascendènza *s.f. (fil.)* transcendenţă.

trascèndere I. *vt.* a depăşi, a trece peste/dincolo de, a transcende. **II.** *vi. (a, e)* **1.** a întrece măsura; a nu se stăpîni; ~ *nel bere* a întrece măsura la băutură. **2.** *(înv.)* a urca; a trece spre.

trascendiménto *s.m.* exces; săvîrşire a unui exces.

trascérre *vt. (înv.) v.* trascegliere.

trascésso *part. tr.* de la trascendere.

trascicàre *vt., vi. v.* trascicare.

trascinaménto *s.m.* **1.** tîrîre; tîrîire. **2.** *(mec.)* antrenare; *tubo di* ~ conductă de evacuare.

trascinàre I. *vt.* **1.** a tîrî; a tîrîi; a trage după sine; a trage cu greu; ~ *dietro* a trage după el; ~ *la vita* a o duce de azi pe mîine, a trăi din greu. **2.** *(mec.)* a antrena; a evacua. **II.** *vr.* **1.** a se tîrî cu greu. **2.** a dura de multă vreme; *la sua malattia si trascina da un anno* boala lui durează de un an. *SIN. protrarsi.*

trascinatóre, -trìce, I. *adj.* care antrenează, care atrage după sine. **II.** *s.m.* şi *f.* conducător (în fruntea mulţimii).

trascinìo, -ìi, 1. *s.m.* tîrîit; tîrîre (continuă/frecventă). **2.** hîrşîit; zgomot de lucruri tîrîte.

trascoloraménto *s.m.* **1.** schimbare a culorii. **2.** pălire; îngălbenire.

trascolorìre I. *vi. (e), vr. (lit.)* a-şi schimba culoarea. **II.** *vt. (rar)* a schimba/a face să schimbe culoarea.

trascórrere I. *vt.* **1.** a străbate; a parcurge; ~ *un libro* a citi repede/a parcurge o carte. **2.** a petrece; ~ *il tempo* a petrece timpul. **3.** a trece (peste); a depăşi; ~ *il confine* a trece graniţa; ~ *i limiti* a depăşi limita/marginea. **4.** a trata; a vorbi despre; ~ *un fatto* a menţiona, a atinge un fapt. **5.** *(înv.)* a omite. **II.** *vi. (e, a)* **1.** a trece, a se scurge; *gli anni trascorrono* anii trec. **2.** a trece peste/dincolo; ~ *su certe cose* a trece peste anumite lucruri; ~ *di là dai monti* a trece peste munţi. **3.** a întrece o măsură; ~ *nelle spese* a cheltui peste măsură. **4.** a trece mai departe; ~ *per la città* a trece prin oraş.

trascorrévole *adj. (rar)* care trece uşor/repede.

trascorrimén to *s.m. (rar)* trecere, scurgere; *(loc. adv.) per* ~ repede, în fugă.

trascórso I. *part. tr.* de la trascorrere. **II.** *adj.* scurs, trecut; *l'età* ~*-a* vîrsta care a trecut. **III.** *s.m.* eroare, greşeală uşoară, scăpare din vedere.

trascritto *part. tr.* de la trascrivere.

trascrittóre, -trice, *s.m.* şi *f.* copist, persoană care transcrie.

trascrìvere *vt.* **1.** a transcrie, a copia. **2.** *(jur.)* a transcrie.

trascrizióne *s.f.* **1.** transcriere, copiere; *per errore di* ~ din greşeală de transcriere. **2.** *(jur.)* transcriere.

trascuràbile *adj.* neglijabil.

trascuràggine *s.f.* neglijenţă; neîngrijire; **nepăsare.**

trascurànza *s.f. (lit.)* v. trascuraggine.

trascuràre *vt.* **1.** a neglija; ~ *lo studio* a neglija învăţătura; ~ *il proprio dovere* a nu-şi face datoria. **2.** a nu lua în seamă, a nu pune la socoteală; *non si può* ~ *questo fatto* nu se poate neglija/omite faptul acesta.

trascuratàggine *s.f. (depr.)* act de neglijenţă; uitare.

trascurataménte *adv.* în mod neglijent, cu neglijenţă.

trascuratézza *s.f.* neglijenţă; nepăsare.

trascuràto I. *part. tr.* de la trascurare. **II.** adj. **1.** neglijent. **2.** neîngrijit, murdar, jerpelit. **3.** trecut cu vederea, neglijat. **4.** neatent (în raporturile cu ceilalţi).

trascutàggine *s.f. (înv.)* neglijenţă, uşurinţă, indiferenţă.

trasdùrre *vt. (mec.)* a transforma o energie în alta.

trasduttóre *s.m. (fiz., mec.)* traductor.

trasecolaménto *s.m.* înmărmurire, încremenire.

trasecolàre *vi. (e, a)* a înmărmuri, a încremeni. *SIN. strabiliare.*

trasentìre *vt., vi. (a)* **1.** a afla, a auzi vag/în treacăt. **2.** a înţelege greşit; a înţelege invers.

trasferìbile *adj.* transferabil.

trasferiménto *s.m.* transferare; strămutare.

trasferìre I. *vt.* **1.** a transfera; a muta; ~ *un impiegato* a transfera un funcţionar; ~ *un ufficio* a muta un birou. **2.** *(jur.)* a transfera drepturile altei persoane. **3.** *(înv.)* a prelua (comanda/puterea). **4.** *(înv.)* a traduce, a face o traducere. **II.** *vr.* **1.** a-şi schimba reşedinţa; a se stabili. **2.** a-şi schimba adresa, a se muta.

trasfèrte *s.f.* **1.** deplasare; *essere in* ~ a fi în deplasare. **2.** cheltuieli de deplasare, diurnă. **3.** *(sport)* deplasare; *eravamo in* ~ *quando* ... ne aflam în deplasare cînd ...; *partita in* ~ meci în deplasare. **4.** *(tehn.)* maşină cu transfer.

trasfiguraménto *s.m.* transfigurare.

trasfigurare I. *vt.* **1.** a transfigura; a schimba la față. **2.** a transforma; a altera. **II.** *vr.* **1.** a se deghiza; a-și schimba înfățișarea. **2.** a se schimba la față.
trasfigurato *adj.* transfigurat; schimbat.
trasfigurire *vt.* a schimba/a altera înfățișarea.
trasfondere *vt.* **1.** a transvaza un lichid; ~ *il sangue* a face o transfuzie de sînge. **2.** *(fig.)* a inspira, a insufla; a comunica (un sentiment). **3.** a transmite (idei, cunoștințe).
trasfondibile *adj.* care se poate transforma/transfera.
trasformabile *adj.* transformabil; convertibil.
trasformare *vt., vr.* a (se) transforma; a (se) preface; a (se) converti. *SIN. cambiare.*
trasformativo *adj.* transformator; înnoitor; *criterio* ~ criteriu înnoitor.
trasformato *adj.* transformat, prefăcut.
trasformatore *s.m. (electr.)* transformator.
trasformazionale *adj. (lingv.)* transformațional; *grammatica* ~ gramatică transformațională.
trasformazionalista *s.m.* și *f. (lingv.)* transformaționalist.
trasformazione *s.f.* transformare; prefacere. *SIN. cambiamento.*
trasformismo *s.m.* **1.** *(biol.)* transformism, evoluționism. *SIN. evoluzionismo.* **2.** *(pol.)* oportunism.
trasformista, -isti, *s.m.* **1.** evoluționist. **2.** *(teatru)* actor (care se travestește de mai multe ori în cursul aceluiași spectacol). **3.** *(pol.)* oportunist.
trasformistico, -istici, *adj.* transformist.
trasfusionale *adj.* de transfuzie; cauzat de transfuzie; *reazione* ~ reacție la o transfuzie; *centro* ~ centru de transfuzie (a sîngelui).
trasfusione *s.f.* **1.** transfuzie (de sînge). **2.** transmitere/insuflare de sentimente etc.
trasfuso *part. tr.* de la trasfondere.
trasgrediménto *s.m.* **1.** nerespectare (a unei norme). **2.** călcare/violare a unei legi.
trasgredire *vt., vi. (a)* a nu respecta (o normă); a contraveni, a încălca; ~ *gli/agli ordini di qualcuno* a contraveni ordinelor; ~ *la/alla legge* a încălca legea. *SIN. contravvenire, violare.*
trasgreditore, -trice *s.m.* și *f.* contravenient.
trasgressione *s.f.* **1.** act de nesupunere. **2.** contravenție; *la* ~ *di un ordine, la* ~ *alla legge* încălcarea unui ordin/a legii. *SIN. contravvenzione, violazione, infrazione.* **3.** *(înv.)* digresiune. **4.** *(geol.)* transgresiune.
trasgressore *s.m.* contravenient. *SIN. contravventore.*
traslare *vt. (rar)* a transfera.
traslatamente *adv.* metaforic.
traslatare *vt. (lit.)* **1.** a transporta dintr-un loc într-altul. **2.** a traduce. **3.** *(înv.)* a duce la închisoare.
traslatazione *s.f. (înv.)* traducere.
traslativo *adj.* care ține de translație de transfer; *(jur.) atto* ~ *di proprietà* act de trecere a unui bun în proprietatea altcuiva.
traslato I. *adj.* **1.** transportat. **2.** transferat. **II.** *s.m. (lit.)* metaforă; trop; *per* ~ în sens figurat/metaforic. *SIN. metafora, tropo.*
traslatore, -trice *s.m.* și *f.* **1.** *(lit.)* traducător, translator. **2.** *(electr.)* transformator de linie (la telefoane).
traslatorio *adj.* de translație; *moto* ~ mișcare de translație.
traslazione *s.f.* **1.** transferare. **2.** *(geom.)* translație *(mișcare).* **3.** *(bis.)* transportare a unor moaște (dintr-un mormînt în altul). **4.** *(bis.)* amînare/mutare a datei unei sărbători. **5.** *(rar, înv.)* traducere. **6.** *(psih.)* transfer(t). **7.** *(înv.)* metaforă.
traslitterare *vt.* a transcrie un text folosind un alt alfabet decît cel al originalului.
traslitterazione *s.f.* transliterație.
trasloca mento *s.m.* **1.** transferare (mai ales a unui funcționar). **2.** mutare; mutat.
traslocare I. *vt.* a muta, a transfera (un funcționar). **II.** *vi. (a), vr.* a se muta (din casă).
trasloco, -chi, *s.m.* **1.** transferare. **2.** mutare, schimbare de locuință.
trasluciditá *s.f. (fiz.)* transluciditate.
traslucido *adj.* translucid. *SIN. semitrasparente.*
trasmare *adv. (înv.)* dincolo de mare.
trasmarino *adj. (înv.)* transmarin.
trasmesso *part. tr.* de la trasmettere.
trasmettere *vt., vr.* a (se) transmite; a (se) comunica.
trasmettitore, -trice, *s.m.* și *f.* transmițător; emițător.
trasmigraménto *s.m. (rar)* v. trasmigrazione.
trasmigrare *vi. (e, a)* **1.** *(despre popoare, păsări)* a emigra. **2.** *(fig.)* a trece la urmași; *le virtù paterne trasmigrano in lui* însușirile tatălui se regăsesc la el. **3.** *(fil., bis.)* a se reîncarna.
trasmigrazione *s.f.* **1.** migrațiune. **2.** transmigrație.
trasmissibile *adj.* transmisibil.
trasmissibilità *s.f.* transmisibilitate.
trasmissione *s.f.* **1.** transmitere. **2.** *(mec.)* transmisie.
trasmissivo *adj.* transmițător.
trasmissore, -mettitrice *s.m.* și *f.* transmițător.
trasmittente I. *adj.* transmițător, emițător; *stazione* ~ stație de emisie. **II.** *s.f.* stație de transmisie.
trasmodaménto *s.m. (lit.)* exagerare; exces, depășire a măsurii.
trasmodanza *s.f. v.* trasmodamento.
trasmodare *vi. (a; lit.)* a întrece măsura, a merge prea departe, a exagera; a comite excese.
trasmodatamente *adv.* peste măsură, excesiv.
trasmodato *adj.* care depășește măsura, exagerat, nestăpînit.
trasmutabile *adj.* transformabil, care poate fi prefăcut/schimbat.
trasmutanza *s.f. (înv.)* schimbare; transformare; prefacere.
trasmutare I. *vt.* **1.** a transforma; a preface, a schimba. **2.** a pritoci. **3.** *(înv.)* a traduce. **II.** *vi. (e)* a se transforma. **III.** *vr.* **1.** a se muta. **2.** a-și schimba culoarea; a se preface, a se transforma.
trasmutazione *s.f.* **1.** transformare; prefacere. **2.** transmutație. **3.** *(înv.)* traducere.
trasmutevole *adj.* supus transformării/schimbării.
trasnaturare *vi. (a), vr. (înv.)* a se denatura; a-și schimba natura.
trasognaménto *s.m. (lit.)* visare cu ochii deschiși; stare de visare.
trasognare *vi. (a)* **1.** a visa cu ochii deschiși. **2.** a aiura, a delira. **3.** a rămîne, a fi uluit/năucit buimăcit.
trasognato I. *part. tr.* de la trasognare. **II.** *adj.* **1.** buimăcit, aiurit, năuc, uluit. **2.** cu capul în nori, zăpăcit, năuc.
traspadano *adj. (geogr.)* de dincolo de Pad (de obicei în raport cu Roma).
trasparente *adj.* transparent, străveziu; *allusione* ~ aluzie transparentă; *prosa* ~ proză îngrijită/curgătoare.
trasparenza *s.f.* transparență.
trasparire *vi. (e)* **1.** a străluci; a luci. **2.** a transpărea; a se străvedea. **3.** a fi transparent/străveziu. **4.** *(fig.)* a se vedea, a apărea; ~ *dal viso* a se vedea pe față; *non lascia* ~ *nulla delle sue intenzioni* nu lasă să se vadă nimic din intențiile sale.
traspirare I. *vi. (a)* a transpira, a năduși, a asuda. **II**

vi. (e) (fig., despre o ştire etc.) a transpira, a se simţi, a se afla, a se vădi; *tutto in quella casa traspira ricchezza* totul în casa aceea vădeşte bogăţie; *della sua disonestà non era mai traspirato nulla* despre necinstea lui nu s-a aflat niciodată nimic.

traspiràto *adj.* transpirat, asudat, năduşit.

traspirazióne *s.f.* transpiraţie.

trasponiménto *s.m.* transpunere.

traspórre I. *vt.* **1.** a muta în alt loc. **2.** a inversa ordinea; a muta în altă ordine/în altă succesiune. **3.** *(muz.)* a transpune (în alt ton). **II.** *vr.* a se transpune.

trasportàbile *adj.* transportabil.

trasportaménto *s.m. (rar)* transport.

trasportàre I. *vt.* **1.** a transporta, a duce; ~ *una merce* a transporta o marfă; ~ *un morto al cimitero* a duce un mort la cimitir; *(fig.)* ~ *una colpa su un altro* a atribui vina cuiva, a da vina pe altcineva. **2.** a schimba, a muta; ~ *una data* a schimba o dată; ~ *il giorno dell'udienza* a schimba ziua audienţei. **3.** *(fig.)* a transporta, a duce cu gîndul/fantezia; *un libro che ci trasporta al Medio Evo* o carte care ne transportă în evul mediu; *uno spettacolo che trasporta* un spectacol care ne transportă/ne duce pe aripile fanteziei. **4.** a duce cu efort/forţa, a transporta, a căra, a tîrî; ~ *un pesante baule* a căra un cufăr; *il vento transportò la barca verso la costa* vîntul a împins barca spre coastă; *il ladro fu trasportato di peso in questura* hoţul a fost dus cu forţa/tîrît la chestură; *lasciarsi* ~ a se lăsa dus/împins, a fi îndemnat; *non devi lasciarti* ~ *dall'ira* nu trebuie să te laşi dominat de mînie; *si lascia* ~ nu se domină/stăpîneşte. **5.** a reproduce, a copia, a transpune; ~ *un disegno su stoffa* a transpune un desen pe stofă; ~ *in piccolo* a reduce, a reda în mic. **6.** *(muz.)* a transpune (în alt ton). **7.** *(în tehnica restaurărilor)* a transfera, a trece; ~ *un affresco su tela* a trece o frescă pe pînză. **8.** *(înv.)* a traduce în altă limbă. **9.** *(înv.)* a transcrie (un manuscris etc.). **10.** *(înv.)* a ceda/a transmite un drept. **II.** *vr. (rar)* a se duce, a se deplasa; *(fig.)* ~*-si col pensiero al passato* a se duce cu gîndul la trecut; ~*-si a Napoli* a se deplasa/a se duce la Napoli.

trasportàto I. *part. tr.* de la t r a s p o r t a r e. **II.** *adj. (fig.)* împins/cuprins/stăpînit de o pasiune etc.

trasportatóre, -trìce I. *adj.* care transportă; transportor; *(mec.) nastro* ~ bandă transportoare. **II.** *s.m.* **1.** *(tehn.)* transportor; ~ *a coclea* transportor melcat/cu şurub melc. **2.** dispozitiv la maşina de cusut (care împinge ţesătura sub ac). **3.** *(cinema)* bobină.

trasportazióne *s.f. (rar)* transport.

traspòrto *s.m.* **1.** transportare; transport; ~ *di merci* transport de marfă; ~ *marittimo/terrestre/aereo* transport maritim/terestru/aerian; *mezzi di* ~ mijloace de transport; ~ *funebre* funeralii; *(jur.)* ~ *di beni* cedare de bunuri. **2.** *(rar)* mutare; transferare; *il* ~ *di una capitale* mutarea unei capitale. **3.** *(fig.)* impuls; pornire; *con* ~ cu elan, cu entuziasm; *un* ~ *d'ira/di gioia* un impuls de mînie/de bucurie; *studiare con* ~ a studia cu elan.

traspositóre, -trìce *s.m.* şi *f. (muz.)* cel care transpune/transcrie o compoziţie într-un alt ton.

trasposizióne *s.f.* **1.** transpunere; transpoziţie; mutare. **2.** schimbarea ordinii cuvintelor (în frază). **3.** *(muz.)* transpunere, transpoziţie.

traspósto I. *part. tr.* de la t r a s p o r r e. **II.** *adj.* mutat; transplantat.

trassàto *s.m. (com.)* debitor asupra cărnia creditorul emite o poliţă.

trassinàre *(înv.) vt.* **1.** a trata rău pe cineva; a jigni; a maltrata. **2.** a mînui prost; ~ *l'usura* a face cămătărie.

trasteverìno I. *adj. (geogr.)* de dincolo de Tibru. **II.** *adj., s.m.* (locuitor) din cartierul Trastevere (la Roma).

tràstola *s.f. (dial.)* înşelăciune; înşelătorie.

trastùlla *adj. (în expr. glumeaţă) pascere uno di erba* ~, *dare erba* ~ a duce cu vorba pe cineva.

trastullaménto *s.m. (rar)* amuzament, joacă.

trastullàre I. *vt.* **1.** a distra, a amuza; a da de joacă; ~ *un bambino* a da de joacă unui copil. *SIN. baloccare.* **2.** a linguşi; a flata; ~ *qualcuno con vane parole* a flata pe cineva cu vorbe găunoase. **II.** *vr.* **1.** a se distra; a se juca; a se distrage; *i bambini si trastullano facilmente* copiii se distrag/distrează cu uşurinţă. **2.** a pierde timpul; *invece di studiare si trastulla tutto il giorno* în loc să înveţe, îşi pierde vremea. *SIN. baloccarsi, gingillarsi.* **3.** *(înv.)* a se recrea.

trastullévole *adj. (lit.)* amuzant. distractiv.

trastullìno *s.m.* **1.** jucărie. **2.** copil jucăuş/zburdalnic/ştrengar. **3.** *(pop. dial., la pl.)* seminţe de dovleac, prăjite.

trastùllo *s.m.* **1.** joc, distracţie (de copil). **2.** jucărie. **3.** *(rar)* distragere/abatere a gîndului în altă parte. **4.** *(înv.)* desfătare, plăcere.

trastullóne *adj., s.m. (augm.)* **1.** pierde-vară. **2.** persoană adultă (care se joacă la rînd cu copiii). *SIN. zuzzurellone.*

trasudaménto *s.m.* **1.** asudare, transpirare. **2.** picurare/prelingere a unui lichid prin pori etc.; transsudaţie. **3.** (rar) sudoare; picături prelinse.

trasudàre I. *vi. (a, e)* **1.** a asuda, a năduşi. **2.** *(despre lichide)* a picura, a se prelinge, a trece prin pori. **II.** *vt.* a da în afară, a lăsa să se prelingă (picături de sudoare etc.); *il muro trasuda umidità* din zid se prelinge umezeală.

trasudàto I. *part. tr.* de la t r a s u d a r e. **II.** *adj.* prelins, picurat prin pori.

trasudazióne *s.f. v.* t r a s u d a m e n t o.

trasumanàre *vi. (e; lit., fig.)* a se spiritualiza, a se înălţa deasupra naturii omeneşti.

trasumanazióne *s.f.* spiritualizare.

trasversàle I. *adj.* transversal; oblic. **II.** *s.f.* linie transversală, drum transversal/care se întretaie/care merge de-a curmezişul. **III.** *s.m. pl.* rude care nu sînt de descendenţă directă.

trasversalménte *adv.* transversal, oblic, de-a curmezişul, întretăiat.

trasvèrso I. *adj. (lit.)* transversal. **II.** *s.m. (constr.)* grindă transversală/secundară (care uneşte pe cele principale).

trasviàre *vt., vi., vr. (rar) v.* t r a v i a r e.

trasvolàre I. *vt.* a traversa în zbor, a survola; ~ *il Pacifico* a survola Pacificul. **II.** *vi. (a)* **1.** a zbura peste; a zbura departe/încolo. **2.** a trece fără a se opri; ~ *sull'argomento* a trece repede asupra subiectului.

trasvolàta *s.f.* călătorie în zbor, zbor, survol; *la* ~ *dell'Atlantico* zborul deasupra Atlanticului.

trasvolatóre, -trìce, *s.m.* şi *f.* aviator; *è il primo* ~ *dell'Atlantico* este primul aviator care a traversat (în zbor) Atlanticul.

tràttia *s.f.* **1.** tragere; ~ *d'un sospiro* suspinare. **2.** smucitură; zguduitură; *dare una* ~ a smulge ceva. **3.** *(com.)* trată; cambie. **4.** plasă de pescuit; *fare la* ~ a pescui trăgînd plasa pe fundul apei. **5.**

interval de timp. **6.** *(ferov.)* distanţă; traseu. **7.** *(lit., poetic)* şir, succesiune; mulţime; *far ~* a se îmbulzi. **8.** tragere la sorţi. **9.** *(ist.)* comerţ de sclavi (negri). **10.** *(înv.)* drept de export.

trattàbile *adj.* *(despre o persoană)* **1.** accesibil, afabil; îngăduitor. **2.** tratabil, care poate fi tratat; *un argomento ~* un subiect care poate fi tratat/dezvoltat; *prezzo ~* preţ care mai poate fi discutat.

trattabilità *s.f.* *(rar)* blîndeţe, caracter blînd, cordialitate, afabilitate.

trattaménto *s.m.* **1.** tratare. **2.** *(med.)* tratament; *~ della persona* curăţenia/îngrijirea corpului. **3.** mod de tratare (a unui oaspete); *tutto ~* întreţinere completă. **4.** prînz, masă; trataţie; *tutto ~* casă şi masă. **5.** *(rar)* salariu; *(adm.) ~ di quiescenza* pensionare; pensie. **6.** *(înv.)* tratare, expunere. **7.** *(înv.)* tratative; tratat. **8.** *(înv.)* uneltire; **9.** *(ind.)* tratare; *~ acque di scarico* neutralizarea apelor reziduale.

trattàre I. *vt.* **1.** a trata, a expune; *~ questioni attuali* a trata chestiuni actuale; *~ la pace* a trata pacea. **2.** a trata, a se purta, a se comporta; *~ male un dipendente* a trata rău/prost un subaltern; *~ con affabilità* a trata cu afabilitate; *~ dall' alto in basso* a trata cu aroganţă; *~ coi guanti* a trata cu mănuşi; *~ bene i turisti* a-i trata bine pe turişti; *~ con confidenza* a trata cu familiaritate; *~ con sprezzo* a trata cu dispreţ; *~ da pari a pari/su un piede di parità* a trata de la egal la egal; *~ in malo modo* a trata rău/nepoliticos/grosolan; *~ qualcuno con le buone/con riguardo* a trata pe cineva cu binişorul/cu respect; *come mi tratti?* cum te porţi cu mine? **3.** a trata, a încheia; a discuta; a expune; *~ un affare* a trata/a încheia o afacere; *(rar) ~ un negozio* a se tîrgui, a trata; *~ profusamente un argomento* a trata pe larg un subiect. **4.** a trata, a îngriji; *~ una ferita* a trata/a îngriji o rană. **5.** a frecventa, a se întreţine; *~ ogni genere di persone* a frecventa tot soiul de oameni. **6.** a practica o meserie/o profesiune, a fi; *~ le armi* a fi militar; *~ l'aria* a fi aviator; *~ il terreno* a lucra terenul, a fi agricultor, a se ocupa de agricultură; *~ il marmo/il pennello* a fi sculptor/pictor; *~ cause* a fi avocat; *~ un ufficio* a îndeplini o funcţie. **7.** a trata; a prelucra; *~ la lana* a prelucra lîna; *~ con coloranti chimici* a trata cu coloranţi chimici. **8.** *(lit.)* a pipăi; a mîngîia. **9.** *(înv.)* *~ strumenti musicali* a cînta la instrumente muzicale. **II.** *vi.* *(a)* **1.** a trata, a discuta; a expune; *non ~ solo ciò che ti preme* nu trata/discuta numai ce te interesează; *~ della decadenza di Roma* a vorbi despre decadenţa Romei; *di che cosa si tratta?* despre ce este vorba? ce s-a întîmplat? **2.** a avea de-a face cu, a întreţine relaţii; *~ con gente fidata* a avea de-a face doar cu oameni de încredere; *con lui non si può ~* nu-i nimic de făcut cu el, este inabordabil. **3.** *(înv.)* a încerca; *~ di partire* a încerca să plece. **III.** *vr.* a se trata, a trăi, a se îngriji (bine/rău); *~-si bene nel mangiare/nel vestire* a se îngriji mult/cu atenţie în ale mîncării/în a se îmbrăca; *si trattano benissimo/da principi* o duc foarte bine/ca-n rai, nu le lipseşte nimic.

trattàrio *adj., s.m.* *(com.)* debitor. *SIN. trassato.*

trattatìsta, -isti, *s.m.* autor de tratate.

trattatìva *s.f.* *(mai ales la pl.)* tratativă.

trattàto *s.m.* tratat; *firmare/ratificare un ~* a semna/a ratifica un tratat; *~ di letteratura* tratat de literatură.

trattatóre, -trìce, *s.m.* şi *f.* **1.** contractant. **2.** vorbitor/autor care tratează/expune un subiect.

trattazióne *s.f.* **1.** tratare. **2.** *(înv.)* tratativă.

tratteggiaménto *s.m.* **1.** trăsătură de peniţă; semn. **2.** trasare, schiţare.

tratteggiàre *vt.* **1.** a zugrăvi, a descrie, a prezenta. **2.** a schiţa, a trasa. **3.** a trage linii întrerupte; a haşura. **4.** *(înv.)* a împunge, a lua în rîs, a ironiza.

tratteggiàta *s.f.* linii întrerupte; haşurare.

tratteggiàto I. *part. tr.* de la tratteggiare. **II.** *adj.* **1.** haşurat. **2.** schiţat.

tratteggiatùra *s.f.* **1.** trasare, schiţare (de desen). **2.** linii trase; schiţă, desen. **3.** zgîrietură (la o gravură).

tratténgio *s.m.* **1.** haşurare; haşură. **2.** *(rar)* linie marcată prin linii întrerupte.

trattenére I. *vt.* **1.** a reţine, a opri; *~ qualcuno a pranzo* a opri pe cineva la masă; *~ con chiacchiere inutili* m-a ţinut/reţinut cu bîrfelile/palavrele sale inutile. **2.** a întreţine, a distra, a crea bună dispoziţie; *~ con un po' di musica* a întreţine cu puţină muzică. **3.** a ţine, a reţine, a păstra; *trattienimi le lettere durante la mia assenza* reţine-mi scrisorile în absenţa mea; *~ la palla* a reţine mingea; *~ lo stipendio* a reţine salariul. **4.** a reţine (dintr-un întreg); *~ il cinque per cento d'interesse* a reţine cinci la sută (ca) dobîndă. **5.** a împiedica, a opri, a interzice; *ci trattennero dal protestare* ne-a interzis să protestăm. *SIN. tenere.* **6.** a-şi reţine; *~ il pianto/le lacrime* a-şi reţine/înghiţi plînsul/lacrimile; *~ l'impeto* a-şi reţine/a-şi înfrîna zelul. *SIN. frenare.* **7.** *(rar)* a ţine în slujbă/serviciu; *~ donna* a avea o femeie în casă/slujbă. **II.** *vr.* **1.** a se stăpîni, a se abţine; *a stento mi trattenni dal piangere* cu greu mi-am abţinut plînsul. **2.** a rămîne, a se opri, a zăbovi; *si tratterrà due giorni in campagna* o să rămînă două zile la ţară. *SIN. restare, soffermarsi.*

trattenimènto *s.m.* **1.** zăbovire, întîrziere. **2.** petrecere, serată; *~ musicale* serată muzicală; *~ danzante* ceai dansant. **3.** *(înv.)* salariu; întreţinere.

trattenitóre, -trìce, *s.m.* şi *f.* însoţitor, persoană care însoţeşte un oaspete.

trattenùta *s.f.* reţinere din salariu.

trattenùto *part. tr.* de la trattenere.

trattìno *s.m.* liniuţă.

tràtto[1] **I.** part. tr. de la trarre. **II.** *adj.* tras; *~ a morte* dus la moarte; *~-ne uno solo* afară de unul singur; *cambiale ~ -a* tratată, poliţă trasă.

tràtto[2] *s.m.* **1.** trăsătură, mişcare; *un ~ di penna* o trăsătură de condei; *~-i essenziali* trăsături esenţiale; *gli ultimi ~-i* ultimele mişcări (ale unui muribund); *dare il ~ alla bilancia* a determina luarea unei hotărîri. **2.** *(înv.)* festă; farsă; *~ di spirito* vorbă de duh; *~ finissimo* idee inteligentă. **3.** trăsătură (de peniţă etc.); *~ d'unione* trăsură de unire; *~-i del volto* trăsături ale feţei. **4.** dîră, urmă; *(pict.)* tuşă. **5.** distanţă; *percorrere un ~ di strada* a străbate o bucată de drum. **6.** bucată; *un ~ di tubo* o bucată de ţeavă. **7.** durată, bucată de timp; *per un lungo ~* pentru o bună bucată de vreme; *un ~* puţin timp; *(loc. adv.) innanzi ~* înainte de toate; *d'un ~* deodată, dintr-o dată; *a un ~* în acelaşi timp; *di primo ~* în primul moment; *a ~-i/di ~ in ~* din cînd în cînd. **8.** fragment, bucată, pasaj. **9.** comportare, purtare în lume. **10.** gest, pornire, impuls; *un ~ di buon cuore* un gest de bunătate. **11.** *(înv.)* ocazie, prilej. **12.** lovitură; *~ d'arco* tragere/tras cu arcul.

trattóre[1]**, -tóra** *s.m.* şi *f.* **1.** trăgător (cu arcul etc.). **2.** mătăsar, cel care trage mătasea de pe gogoşi. **3.** proprietar de filatură.

trattóre[2] *s.m.* *(agr.)* tractor; *~ cingolato* tractor pe şenile; *~ gommato* tractor pe roţi/pneuri.

trattóre[3], **-trice, -tóra** *s.m.* şi *f.* birtaş, patron de restaurant.
trattoria *s.f.* **1.** birt; mic restaurant. **2.** filatură (de mătase).
trattorìsta, -isti, *s.m.* tractorist.
trattrice *s.f.* tractor; ~ *stradale* tractor pentru/cu remorcă.
trattùra *s.f.* **1.** tragere a borangicului din gogoşi. **2.** filatură (de mătase).
trattùro *s.m.* drum cu iarbă (pentru turme).
trauccidere *vr.* a se ucide unii pe alţii.
traudìre *vt., vi. (a; lit.)* a auzi incomplet; a înţelege altceva.
tràuma, *tràumi, s.m. (med.)* traumatism. **traumă.**
traumàtico, -àtici, *adj. (med.)* traumatic.
traumatìsmo *s.m. (med.)* traumatism.
traumatizzàre *vt. (şi fig.)* a traumatiza, a provoca un traumatism.
traumatizzàto I. *part. tr.* de la t r a u m a t i z z a r e. **II.** *adj.* traumatizat. **III.** *s.m.* cel care a suferit un traumatism.
traumatólogo, *-gi, s.m. (med.)* specialist în traumatologie.
travagàre *vi. (despre cai)* a merge urît (nici la trap, nici în buiestru).
travagliaménto *s.m.* suferinţă, pătimire; frămîntare.
travagliàre I. *vt.* **1.** *(înv.)* a trudi, a obosi, a munci; ~ *la terra* a cultiva pămîntul. **2.** a frămînta, a (se) chinui, a tulbura; *la sciatica lo travaglia* sciatica îl chinuie; *lo travagliano i rimorsi* îl chinuie remuşcările; *ha travagliato molto* s-a chinuit **mult. II.** *vi. (a), vr.* **1.** a se trudi; *si è travagliato tutta la vita per i figli* a muncit toată viaţa **pentru copii.** *SIN. lavorare.* **2.** a se frămînta, a se chinui. **3.** a se amesteca (în treburile cuiva etc.). **4.** *(înv.)* a se schimba; a se altera.
travagliataménte *adv.* **1.** trudnic, cu efort, cu greu. **2.** în mod dureros, cu frămîntări.
travagliàto I. *part. tr.* de la t r a v a g l i a r e. **II.** *adj.* **1.** chinuit; muncit; frămîntat; *chi ha la moglie cattiva allato, sta sempre* ~ femeia nebună casa îşi dărîmă, am gîndit că iau pe Stana şi-am fost luat de Satana. **2.** obosit, trudit. **3.** suferind bolnav.
travagliatóre, -trice *s.m.* şi *f. (înv.)* prestidigitator, scamator.
travàglio *s.m.* **1.** chin, frămîntare, suferinţă; *il ~ della fame* chinul foamei. **2.** durere/chin fizic(ă); ~ *di stomaco* durere de stomac; ~ *di parto* munci, travaliu, dureri de naştere. **3.** *(lit.)* muncă grea, trudă, oboseală; muncă, lucru. **4.** dispozitiv cu care potcovarul imobilizează calul pentru a-l potcovi.
travaglióso *adj.* chinuitor, dureros; *viaggio* ~ călătorie chinuitoare
travalicaménto *s.m.* **1.** trecere peste, dincolo. **2.** încălcare/violare (de ordine/de legi).
travàlca *s.f. (hipism)* mers, umblet defectuos.
travalicàre I. *vt. (lit.)* **1.** a trece peste; a traversa; a depăşi; ~ *monti/valli* a trece peste munţi/văi; *questioni che travalicano la sfera dei bisogni immediati* chestiuni/probleme care depăşesc nevoile imediate. **2.** *(înv.)* a călca, a viola; ~ *un commando* a încălca un ordin. **II.** *vi. (a)* **1.** a trece, a sări; ~ *da un idea all' altra* a sări de la una la alta. **2.** *(fig.)* a exagera; *badiamo a non* ~ să fim atenţi să nu exagerăm; *qui si sta travalicando* aici se exagerează.
travaménto *s.m. (rar)* şir de grinzi, osatură, schelet (din lemn, din grinzi).
travasaménto *s.f.* **1.** transvazare. **2.** pritocire.
travasàre I. *vt.* **1.** a transvaza. **2.** a pritoci. **3.** *(fig.)* a transporta; a muta. **II.** *vr.* **1.** *(despre lichide)* a se răspîndi, a se vărsa. **2.** *(fig., lit.)* a se muta (din loc).
travasatrice *s.f.* pompă de mînă (folosită la transvazare).
travàso *s.m.* **1.** transvazare; *(med.)* ~ *di bile* revărsarea fierii. **2.** pritocire. **3.** *(fig.)* răspîndire, difuzare (a ideilor etc.); *il* ~ *delle idee* răspîndirea ideilor prin presă. **4.** *(şi fig.)* vărsare; *il* ~ *di un liquido* vărsarea unui lichid.
travàta *s.f.* **1.** şarpantă; armătură din grinzi; traverse de fier (la un pod etc.). **2.** plută; pod **plutitor.**
travàto *adj.* **1.** sprijinit/susţinut cu grinzi. **2.** *(despre cal)* pintenog la ambele picioare (de pe o latură).
travatùra *s.f.* schelărie; şarpantă din grinzi.
tràve *s.f.* **1.** *s.m.* grindă; bîrnă; ~ *di ferro* traversă; *fare d'ogni fuscello una* ~ a face din ţînţar armăsar; *fare d'una* ~ *un nottolino* a minimaliza. **2.** *(sport)* bîrnă; *esercizi alla* ~ exerciţii la bîrnă.
travedére I. *vi. (a)* **1.** a lua un lucru drept altul; a vedea prost. **2.** *(fig.)* a se înşela. **3.** a fi orbit de dragoste, a iubi nebuneşte. **II.** *vt. (rar)* a întrevedea.
travéggole *s.f. pl. (în expr.) aver le* ~ a avea orbul găinilor.
travedimènto *s.m.* greşeală; eroare.
travenàre *vi. (e; despre apă)* a se infiltra; a ieşi în picături; a se prelinge.
travèrsa *s.f.* **1.** traversă; grindă transversală. **2.** stinghie, bară de fereastră. **3.** drum, stradă care taie o alta, stradă transversală. **4.** scurtătură. **5.** *(fotbal)* bară; *colpire la* ~ a da/a şuta în bară. **6.** scîndură de pat (sub saltea). **7.** *(înv.)* traversare. **8.** *(înv.)* obstacol, greutate. **9.** *(înv.)* lovitură cu dosul mîinii.
traversàle *(înv.)* v. t r a s v e r s a l e.
traversàre *vt.* **1.** a traversa; a trece de-a curmezişul; a străbate; ~ *la strada* a traversa strada; ~ *un bosco/una regione* a străbate o pădure/o regiune; ~ *un fiume a nuoto* a traversa o apă înot; ~ *la via a uno* a tăia calea cuiva. *SIN. passare.* **2.** a străpunge, a trece prin. **3.** a pune/a întinde de-a curmezişul.
traversària *s.f. (înv.)* năvod (care se pune de-a curmezişul apelor).
traversàta *s.f.* **1.** traversare; *la* ~ *di una città* traversarea unui oraş. **2.** navigaţie peste mări; călătorie pe apă/în aer; *con i moderni aerei la* ~ *da Parigi a New York dura poche ore* cu avioanele moderne traseul de la Paris la New York durează cîteva ore; *abbiamo avuto un'ottima* ~ am făcut o traversare minunată.
traversìa *s.f.* **1.** *(mar.)* vînt puternic; vijelie. **2.** *(mar.)* curent care loveşte un vas. **3.** nenorocire; necaz, greutate, adversitate; încercare; *le* ~*-e della vita* greutăţile/încercările vieţii. *SIN. avversità.*
traversiéra *s.f. (mar.)* traversieră, cablu de pescuit.
traversìna *s.f. (ferov.)* traversă de cale ferată.
traversìno *s.m.* **1.** *(mar.)* funie; strai; galiotă. **2.** *(dial.)* pernă de căpătîi.
travérso I. *adj.* **1.** lateral; *via* ~*-a* **a)** stradă laterală; **b)** scurtătură; **c)** *(fig.) agire/procedere per vie* ~*-e* a acţiona/a proceda pe căi lăturalnice. **2.** oblic, pieziş; *colpo* ~ lovitură dată cu dosul palmei, dos de palmă; *spese* ~*-e* cheltuieli accesorii; *parola* ~ *-a* cuvînt neplăcut, înţeles greşit; *rispondere a* ~ **a)** a răspunde pe dos; **b)** a răspunde nepoliticos. **3.** pus de-a latul/de-a curmezişul. **4.** puternic, robust, spătos. **5.** contrar, potrivnic. **II.** *s.m.* **1.** lărgime; lăţime; *sul* ~ lateral; *per il* ~ în lărgime; *a* ~ de-a curmezişul; *mettersi di* ~ a se pune de-a curmezişul; *guardare a* ~*/di* ~ a privi pieziş/cu răutate; *pigliare una parola a* ~ a înţelege un lucru pe dos, a răstălmăci; *per* ~ necinstit. **2.**

lovitură dată cu dosul palmei. 3. *(mar.)* coastă (la o navă).

traversóne I. *s.m.* 1. bară de lemn transversală (la un car). 2. traversă, grindă mare. 3. *(scrimă)* lovitură oblică în piept, de sus în jos. 4. *(fotbal)* aruncare de la margine. 5. *(box)* croşeu. *SIN. cross.* 6. vînt de nord-vest; vînt de răsărit. II. *adv.* de-a curmezişul; pieziş.

travertìno *s.m. (miner.)* travertin, tuf calcaros.

travestiménto *s.m.* travestire, deghizare.

travestìre I. *vt.* 1. a travesti, a deghiza. 2. *(fig.)* a transforma; ~ *un poema* a parodia un poem. II. *vr.* a se travesti, a se deghiza; ~*-si da* a se travesti/a se deghiza în.

travestìto I. *part. tr.* de la t r a v e s t i r e. II. *adj.* 1. travestit, mascat. 2. transformat. 3. *(psih.)* homosexual.

travestitùra *s.f. (pop.)* 1. travestire. 2. costum care serveşte la travestire.

travettàre *vt.* a trece/a traversa peste un vîrf/un loc înalt.

travétto *s.m.* 1. *(dim.)* grindă mică. 2. *(glumeţ)* biet slujbaş impiegat umil.

traviaménto *s.m.* 1. *(fig.)* rătăcire. 2. *(înv.)* digresiune; episod. 3. *(pol.)* abatere, deviere. 4. *(fig.)* corupere; pervertire. *SIN. pervertimento, aberrazione.*

traviàre I. *vt.* 1. *(fig.)* a rătăci, a abate de la drumul bun. 2. *(fig.)* a perverti, a corupe; ~ *i giovani* a corupe/a perverti pe tineri. II. *vi. (a)* 1. a devia. 2. a apuca un drum greşit. III. *vr.* a se corupe, a se abate de la drumul drept.

traviàta *s.f.* femeie pierdută, rătăcită

traviàto I. *part. tr.* de la t r a v i a r e. II. *adj.* rătăcit; pervertit.

traviatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* corupător; pervertitor.

travicèllo *s.m.* bîrnă; grindă mică; *(fam.) stare a letto a contare i* ~*-i* a lenevi în pat; *fare il* ~ a nu face nimic, a îngădui totul.

travisaménto *s.m.* falsificare; deformare; alterare.

travisàre I. *vt.* 1. a schimba înfăţişarea; a face să-şi schimbe aspectul. 2. a falsifica; a deforma; a răstălmăci; ~ *i fatti/la storia* a deforma faptele/istoria. *SIN. distorcere. falsare, svisare.* II. *vr.* a se travesti; a se masca.

travolgènte *adj.* năvalnic, impetuos, care ia cu sine totul; *eloquenza* ~ elocinţă năvalnică; *bellezza* ~ frumuseţe tulburătoare.

travòlgere I. *vt.* 1. a răsturna, a doborî; ~ *il senso* a răstălmăci; ~ *gli occhi* a da ochii peste cap. 2. a tîrî, a lua, a duce; a înghiţi; *il fiume/la valanga travolse alberi e case* apa/avalanşa a dus/a tîrît pomi şi case. 3. *(fig.)* a antrena la ruinare; *la crisi economica ha travolto molte nazioni* criza economică a antrenat multe naţiuni. 4. *(fig.)* a fi cuprins; a copleşi; *l'attacco nemico travolse le ultime resistenze* atacul duşman a năruit şi ultimele rezistenţe; *lasciarsi* ~ *dalla passione/dall'ira* a fi cuprins de pasiune/mînie. II. *vr.* a se zvîrcoli.

travolgiménto *s.m.* 1. răsturnare, doborîre. 2. tîrîre. 3. dezordine, confuzie, tulburare; ~*-i sociali* tulburări sociale.

travoltàre *vt. (înv.)* 1. a răsturna, a rostogoli. 2. a tîrî.

travòlto I. *part. tr.* de la t r a v o l g e r e. II. *adj.* tîrît; *alberi* ~*-i dal torrente* copaci tîrîţi de curenţi.

trazióne *s.f.* tracţiune; tragere.

trazzèra *s.f. (dial.)* potecă/drum peste cîmp pentru turmele de oi.

tre *num. card., adj., s.m. invar.* 1. trei; *sono le* ~ este ora trei. 2. *(fig.)* cîţiva, puţini; *fare* ~ *passi* a face cîţiva paşi; *(ascunzînd cauza unui lucru) perché due non fanno* ~ pentru că aşa este; *(cu valoare de interj., arătînd nerăbdare) e* ~ *!* destul! 3. ~ *volte buono* bun ca pîinea caldă.

treàlberi *s.m. invar.* corabie cu trei catarge.

trealósio *s.m. (chim.)* zahăr extras din ciuperci.

trébbia *s.f.* 1. treieriş. 2. *(agr.)* îmblăciu. 3. batoză. 4. *(înv.)* instrument de tortură (cu vîrfuri de fier).

trebbiàna *s.f.* struguri albi.

trebbiàno *s.m.* 1. viţă cu struguri albi. 2. vin alb.

trebbiàre *vt.* 1. a treiera. 2. a strivi; a toca. 3. *(rar)* a chinui; a tortura; a bate.

trebbiatólo *s.m.* (orice) unealtă de treierat.

trebbiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* treierător.

trebbiatrice *s.f.* batoză, treierătoare.

trebbiatùra *s.f.* treieriş, treierat.

trébbio *s.m.* 1. răspîntie; încrucişare de străzi; *stare* ~ a sta de vorbă, a trăncăni. 2. capăt de stradă. 3. *(fig.)* distracţie, petrecere.

Trebisónda *s.f. (geogr., în expr., fig.) perdere la* ~ a pierde busola.

trécca *s.f. (dial.)* precupeaţă.

treccàre *vi. (a; înv.)* 1. a fi precupeţ. 2. a înşela.

treccherìa *s.f.* 1. meserie de precupeţ. 2. înşelătorie; escrocherie.

tréccia, *trécce, s.f.* 1. coadă împletită; cosită; *portare le trecce* a purta cozi; *farsi la* ~ a-şi împleti/a-şi face coada; *sciogliere le trecce* a-şi desface cozile. 2. împletitură. 3. sfoară împletită în trei.

trecciàia *s.f. (rar) v.* t r e c c i a i o l a.

trecciaiòla *s.f.* (femeie) împletitoare de paie (pentru pălării)

trecciéra *s.f. (înv.)* podoabă pentru cozi.

treccóne, -óna *s.m.* şi *f.* 1. zarzavagiu; precupeţ. 2. negustor necinstit.

trecentésco, -éschi, *adj, (ist. lit.)* din secolul al XIV-lea, propriu secolului al XIV-lea.

trecentèsimo I. *num. ord., adj.* al treisutelea. II. *s.m.* a trei suta parte.

trecentìsta, -isti, *s.m.* 1. artist/scriitor din secolul al XIV-lea. 2. cercetător al Trecento-ului.

trecentìstico, -istici, *adj.* din secolul al XIV-lea, care aparţine culturii din secolul al XIV-lea.

trecènto I. *num. card., adj. invar.* trei sute. II. *s.m. (scris cu majusculă)* secolul al XIV-lea, Trecento.

tredicénne *adj.* (în vîrstă) de treisprezece ani.

tredicèsimo I. *num. ord., adj.* al treisprezecelea. II. *s.m.* a treisprezecea parte.

trédici *num. card., adj., s.m.* treisprezece.

tredicìmila *num. card., adj., s.m.* treisprezece mii.

tredicìna *s.f.* grup/număr de treisprezece persoane/lucruri; *una* ~ *di giorni* vreo treisprezece zile.

tréfolo *s.m.* 1. fir răsucit (dintr-o frînghie, dintr-un cablu). 2. aţă încîlcită. 3. *(înv.)* capăt de frînghie. 4. *(fig., tosc.)* copil neastîmpărat, zvîrlugă.

tregènda *s.f.* 1. mulţime de diavoli/de vrăjitoare (adunaţi noaptea). 2. tărăboi, tămbălău; pandemoniu. 3. mulţime de oameni; zăpăceală, amestec.

treggèa *s.f. (înv.)* bomboană, drajeu.

tréggia *s.f.* 1. car pe tălpoaie, un fel de sanie. 2. *(glumeţ)* trăsură.

treggiàta *s.f.* (fîn etc. cît încape o dată într-un) car.

treggiatóre *(rar) s.m.* căruţaş.

trégua *s.f.* 1. armistiţiu; ~ *politica* armistiţiu politic; ~ *salariale* angajare din partea muncitorilor de a nu mai cere mărire de salariu pe o anumită perioadă; *(jur., ist.)* ~ *di Dio* armistiţiu impus de biserică în Evul mediu, în postul Crăciunului şi al Paştelui; *con traditori né pace, né* ~ cu trădătorii să nu faci

nici pace, nici armistiţiu. **2.** răgaz; odihnă, repaus; *lavorare senza ~* a lucra întins/fără răgaz.

tremacóre *s.m. (fam.) v.* tremacuore.

tremacuóre *s.m.* palpitaţie; bătaie de inimă (din teamă).

tremànte *adj.* tremurător, tremurînd; *~ dî paura/per il freddo* tremurînd de frică/frig.

tremàre *vi.* **1.** a tremura; *~di freddo/di paura* a tremura de frig/de frică; *~ da capo a piedi* a tremura din cap pînă în picioare; *~ come una foglia* a tremura ca o frunză; *~ verga a verga/come una verga/canna* a tremura ca o vargă; *(fam.) in quanto a salute, non trema* cît priveşte sănătatea, are, slavă Domnului. **2.** a se cutremura; a clătina; *la terra trema* pămîntul se cutremură; *non fate ~ il tavolo* nu clătinaţi masa. **3.** *(fig.)* a tremura; a avea emoţii; a fremăta; *~ per il destino di qualcuno* a tremura pentru soarta cuiva; *la voce gli tremava* îi tremura glasul. **4.** *(despre lumină)* a fi intermitentă, a pîlpîi. **5.** a se teme; *tremo se penso a quello che può succedere* mă cutremur la gîndul că se poate întîmpla ceva.

tremarèlla *s.f. (fam.)* frică, spaimă; *avere la ~* a-i ţîţîi inima/fundul.

trematòdi *s.m. pl. (zool.)* trematode.

tremebóndo *adj. (lit.)* tremurător.

tremefàtto *adj. (înv.)* înspăimîntat; îngrozit.

tremélla *s.f. (bot.)* tremurici *(Tremellodon gelatinosum)*.

tremendaménte *adv.* înspăimîntător de; îngrozitor de; teribil de; *è ~ caro* e îngrozitor de scump; *è ~ carina* e extrem/grozav de drăguţă; *~ noioso* îngrozitor de plictisitor.

tremèndo *adj.* teribil; înspăimîntător, cumplit; *guerra ~-a* război înspăimîntător; *sentire un freddo ~* a-i fi cumplit de frig; *avere una fame/sete ~-a* a-i fi teribil de foame/sete; *un critico ~* un critic teribil; *bambino ~* copil îngrozitor.

trementìna *s.f.* răşină de pin/brad.

tremerèlla *s.f. (rar) v.* tremarella.

tremèsta *s.m. (înv.)* cereală (care se coace în trei luni).

tremila *num. card., adj. invar.* trei mii.

tremillèsimo **I.** *num. ord., adj.* al treimiilea. **II.** *s.m.* a treimia parte.

tremitìo *s.m.* tremurare continuă; tremurici.

trèmito *s.m.* **1.** tremur; tremurici. **2.** fior (de frig).

trèmo *s.m. (înv.)* tremur (de frică).

trèmola *s.f. (iht.) v.* torpedine.

tremolaménto *s.m.* tremurat uşor.

tremolànte **I.** *adj.* tremurător. **II.** *s.m. pl. (rel.)* quakeri.

tremolàre *vi. (a)* **1.** a tremura uşor; a fremăta; *le foglie tremolano* frunzele freamătă. **2.** a pîlpîi; *in cielo tremolano le ultime stelle* pe cer pîlpîie ultimele stele. **3.** *(muz.)* a cînta cu tremolo.

tremolìno *s.m. (bot.)* v. tremula.

tremolìo *s.m.* tremurat uşor (al glasului); pîlpîit (al flăcării etc.).

trèmolo **I.** *adj.* tremurător. **II.** *s.m.* **1.** *(muz.)* tremolo. **2.** *(bot.)* plop tremurător *(Populus tremula)*.

tremóre *s.m.* tremur (de frică); frică, teamă.

tremotìo *s.m.* vuiet (ca de cutremur).

tremóto *s.m. (pop.)* **1.** cutremur. **2.** copil neastîmpărat, zvîrlugă. **3.** cal neastîmpărat. **4.** *(fig.)* persoană care se agită/care se crede necesară.

trèmula *s.f. (bot.)* plop-tremurător *(Populus tremula)*.

trèmulo *adj. (lit.)* tremurător. *SIN. tremulo, tremolino, tremula.*

tremuòto *s.m. (înv.) v.* tremoto.

trenàggio *s.m.* antrenament.

trenàre *vt.* a antrena.

trenino *s.m.* **1.** *(dim.)* trenuleţ; *giocare col ~* a se juca cu trenuleţul. **2.** tren local.

trèno[1] *s.m.* **1.** tren; *~ merci* tren de marfă; *~ viaggiatori* tren de călători; *~ rapido* tren rapid; *~ espresso* tren expres; *~ direttissimo* tren accelerat; *~ diretto* tren personal (care nu opreşte în toate staţiile); *~ locale/accelerato* tren personal; *~ supplementare* tren suplimentar; *viaggiare in/col ~* a călători cu trenul; *prendere/perdere il ~* a lua/a pierde trenul; *il ~ è in partenza dal binario tre* trenul pleacă de la linia trei; *~ blindato* tren blindat. **2.** mijloc de transport cu scopuri speciale; *~ navetta* tren pentru transportul automobilelor; *~ stradale* autotren. **3.** (mil.) convoi; *~ d'artiglieria* tren regimentar de artilerie. **4.** *(înv.)* suită; alai; cortegiu; *mettersi in ~* a trăi în puf/lux; *dar ~* a da importanţă. **5.** *(fig.)* mod, nivel; *~ di vita* nivel de viaţă; *avere un ~ di vita modesto* a avea un modest nivel de trai. **6.** *(fig.)* serie, succesiune; *~ di gomme* seria de cauciucuri la un automobil; *~ di ingranaggi* serie/complex de angrenaje. *SIN. ruotismo.* **7.** *(în loc.)* *~ anteriore/posterioare* parte anterioară/posterioară (la cal/maşină/animal). **8.** *(mil.)* afet de tun.

trèno[2] *s.m. (lit.)* bocet (în vechea poezie greacă).

trenodìa *s.f.* bocet, vaiet, tînguire, lamentaţie.

trénta *adj., num. card. invar., s.m.* treizeci; *il dieci nel ~ sta tre volte* zece intră/încape în treizeci de trei ori; *chi ha fatto ~ può far trentuno* unde a mers mia, meargă şi suta.

trentadùe *num. card., adj., s.m. invar.* treizeci şi doi.

trentaduèsimo **I.** *num. ord., adj.* al treizecişidoilea. **II.** *s.m. (tipogr.)* format de carte (coala de 32 pagini).

trentamìla *num. card., adj. invar., s.m.* treizeci de mii.

trentennàle *adj.* **1.** care durează treizeci de ani. **2.** care se repetă la fiecare treizeci de ani.

trentènne *adj., s.m.* şi *f.* (în vîrstă) de treizeci de ani.

trentènnio *s.m.* durată/interval de treizeci de ani.

trentèsimo **I.** *num. ord., adj.* al treizecilea. **II.** *s.m.* a treizecea parte. *SIN. (lit.) trigesimo.*

trentina *s.f.* **1.** circa/aproximativ treizeci; *una ~ di chilometri* vreo treizeci de kilometri. **2.** în vîrstă de (aproximativ) treizeci de ani; *si avvicina alla ~* se apropie de treizeci de ani; *ha già passato da un pezzo la ~* a trecut cam de multişor de treizeci de ani.

trentino *adj., s.m.* (locuitor) din oraşul Trento.

trentunésimo *adj., num. ord.* al treizecişiunulea.

trentùno *num. card., adj. invar.* treizeci şi unu; *far ~* a termina un lucru; *dare nel ~* a fi în primejdie; *far ~ per forza* a fi constrîns să faci ceva.

trèpang *s.m. invar. (zool.)* trepang, specie de echinoderm comestibilă (în Extremul Orient).

trepestìo *s.m. (pop.)* zgomot/tropăit confuz de paşi.

trepidaménte *adv.* agitat, trepidînd de nelinişte/grijă.

trepidànte *adj.* trepidant; agitat; neliniştit; îngrijorat.

trepidànza *s.f. (lit.)* nelinişte, îngrijorare; trepidaţie.

trepidàre *vi. (a; lit.)* **1.** a se agita; a trepida. **2.** a tremura de frică, a fi neliniştit, a fi îngrijorat. **3.** a palpita; a se speria. *SIN. tremare.*

trepidazlóne *s.f.* nelinişte; îngrijorare; trepidaţie; *star in ~ per qualcuno* a fi neliniştit de soarta cuiva. *SIN. ansia, tremore.*

trepidézza *s.f.* nelinişte, îngrijorare; trepidaţie. *SIN. tremante, trepidante.*

trepidità *s.f.* teamă, îngrijorare.

trèpido *adj., (lit.)* **1.** *(rar)* tremurător, care tremură; care pare că tremură. **2.** îngrijorat, înfricoşat, tremurînd de frică; *attendere con cuore ~* a aştepta cu inima tremurîndă. *SIN. tremante, trepidante.*

3. tremurînd de dragoste, agitat, nerăbdător. *SIN. trepidante.*

treppiàre *vi. (înv.)* a umbla, a călca.

treppiède *s.m.* **1.** trepied. **2.** pirostrii; crăcane; *mettere una pentola sul ~* a pune o oală pe pirostrii.

treppiédi *s.m. invar. v.* t r e p p i e d e .

treppónti *s.m. invar. (mar., mil.)* corabie cu trei punți/cu trei rînduri de tunuri.

trequàrti *s.m. invar.* **1.** *(chir.)* trocar. **2.** *(vet.)* trocar. **3.** haină trei sferturi, troacar. **4.** *(rugby)* linie de trei sferturi.

trésca *s.f.* **1.** vechi dans țărănesc foarte vioi. **2.** *(fig.)* mișcare continuă și rapidă. **3.** *(fig.)* intrigă, mașinație, manevră; uneltire; complot; *ordire/scoprire/smascherare una ~* a urzi/a descoperi/ a demasca o mașinație/o intrigă; *le ~-che di uomini politici disonesti* mașinațiile politicienilor necinstiți. **4.** *(fig.)* relație/legătură de dragoste nepermisă; *avere una ~* a avea o legătură amoroasă. **5.** *(înv.)* gașcă.

trescàre *vi. (a)* **1.** *(înv.)* a dansa în ritm vioi. **2.** a merge/a se mișca aproape dansînd. **3.** *(fig.)* a unelti, a mașina, a complota; a trage sfori; *~ alle spalle di qualcuno* a trage sforile/a mașina/a unelti împotriva cuiva; *~ ai danni di qualcuno* a unelti pe seama cuiva. **4.** *(fig.)* a avea aventuri amoroase; *~ con qualcuno* a fi în relații/a avea legături cu cineva. **5.** *(înv.)* a face parte dintr-o gașcă. **6.** *(înv.)* a trăi/a o duce în desfrîu.

trescóne *s.m.* dans țărănesc foarte vioi *(un fel de tarantelă)*; *(glumeț) far ballare il ~* a snopi în bătăi.

tresètte *s.m. v.* t r e s s e t t e .

trèspolo *s.m.* **1.** suport, schelet (de pat/masă); capră; șevalet; trepied; măsuță; *~ per vasi da fiori* suport pentru ghivece de flori. **2.** lectică. **3.** trăsură hodorogită. **4.** mobilă șubredă.

tressètte, *tressètti, s.m.* joc de cărți (în patru); *a ~-i scoperti* cu cărțile pe față, deschis.

trettiéare *vi. (a; rar)* a se clătina, a umbla clătinîndu-se.

trevàno *adj., s.m.* (locuitor) din Trevi (Lazio).

treviàte *adj., s.m.* (locuitor) din Trevi (Umbria).

trevière *s.m. (mar.)* pînzar.

trèvo *s.m. (mar.)* pînză pătrată.

trézza *s.f. (înv.) v.* t r e c c i a .

triàca *s.f.* **1.** *(farm.)* teriac (leac împotriva mușcăturilor veninoase). **2.** leac pentru orice boală.

triàcido *adj. (chim.)* triacid.

triade *s.f. (lit.)* **1.** triadă; *~ dialettica (în filozofia hegeliană)* triadă: teză, antiteză, sinteză. **2.** *(bis.)* trinitate; treime. **3.** *(muz.)* acord dintre trei note.

triàdico, *-ci, adj.* care formează o triadă; al unei triade, triadic.

triangolàre *adj. (geom.)* triunghiular; *(pol.) incontro ~* întîlnire între reprezentanții guvernului, ai muncitorilor și ai patronatului.

triangolarità *s.f.* proprietatea de a fi triunghiular; formă triunghiulară.

triangolazióne *s.f.* triangulație.

triàngolo *s.m.* **1.** triunghi (oarecare); *~ regolare/irregolare* triunghi regulat/neregulat; *~ equilatero/isoscele/scaleno* triunghi echilateral/isoscel/scalen; *~ acutangolo/rettangolo/ottusangolo* triunghi ascuțitunghic/dreptunghic/obtuzunghic. **2.** trepied. **3.** stilet (cu lamă triunghiulară). **4.** pilă triunghiulară. **5.** instrument muzical de percuție, trianglu.

triàre *vt. (înv.)* **1.** a tria, a alege. **2.** a măcina; a fărîmița, a strivi.

triàrio *s.m. (ant.)* soldat în al treilea și ultimul rînd al unei legiuni romane.

trìas *s.m. (geol.)* triasic.

triàssico, *-àssici, adj. (geol.)* triasic.

tribade *s.f. (med.)* lesbiană.

tribàle *adj.* tribal, de trib.

tribbia *s.f.* treierîș.

tribbiare *vt.* **1.** *(pop.)* a treiera. **2.** a strivi: a fărîma; a zobi. **3.** a strica (un lucru). **4.** *(pop.)* a bate; a lovi; a maltrata.

tribbio *s.m.* **1.** *(înv.)* unealtă de treierat; îmblăciu. **2.** *(agr.)* tăvălug dințat (pentru fărîmițat pămîntul).

tribo *s.m. (înv.)* **1.** neam. **2.** trib.

tribolaménto *s.m.* tribulație; necaz; neplăcere; amărăciune.

tribolàre I. *vt.* a chinui; a amărî, a necăji; *ha una malattia che lo tribola da molto* are o boală care îl chinuie de mult. *SIN. affliggere, angustiare.* **II.** *vi. (a)* **1.** a suferi; a se chinui; *ha tribolato durante tutta la sua vita* s-a chinuit toată viața; *ha finito di ~* a terminat cu suferința, a murit. *SIN. penare.* **2.** a se văita, a se boci.

tribolataménte *adv.* (în mod) chinuit, cu suferințe/ necazuri.

tribolàto *adj., s.m.* (om) chinuit, necăjit, amărît; (om) sărac. *SIN. infelice, misero.*

tribolazióne *s.f.* **1.** tribulație; chin; suferință. *SIN. patimento, pena, tormento.* **2.** neplăcere, necaz, năpastă, neajuns; *le ~-i del mondo* belele lumești. *SIN. pena.* **3.** plictiseală, sîcîială, supărare, pacoste.

tribolo *s.m.* **1.** *(bot.)* colțul-babei *(Tribulus terrestrias).* **2.** *(bot.)* sulfină *(Melilotus officinalis).* **3.** *(bot.)* mărăcine, spin (în general). **4.** *(înv., la pl.)* vîrfuri de fier (pentru a răni caii dușmani). *SIN. triangolo.* **5.** *(fig.)* chin, amărăciune, suferință. **6.** văicăreală, tînguială; bocet.

tribórdo *s.m. (mar., înv.)* tribord.

tribù *s.f. invar.* **1.** trib. **2.** *(fam.)* neam.

tribuire *vt. (înv.)* a atribui, a aloca; a dărui.

tribùna *s.f.* **1.** tribună; *parlare dalla ~* a vorbi de la tribună; *la ~ diplomatica* tribuna diplomaților; *la ~ per la stampa* tribuna presei; *(sport) acquistare un biglietto per la ~* a cumpăra un bilet pentru tribună. **2.** *(arhit., bis.)* absidă. **3.** *(arhit.)* cupolă.

tribunàle *s.m.* **1.** tribunal; *presidente del ~* președinte al tribunalului; *~ militare* tribunal militar; *~ del Sant'Ufficio* tribunalul Inchiziției; *sedere in ~* a fi judecător; *~ di penitenza* **a)** spovedanie; **b)** confesional. **2.** *(înv.)* tribună.

tribunaléseo, *-éschi, adj. (depr.)* care ține de tribunal.

tribunàto *s.m. (ant.)* tribunat.

tribunésco, *-éschi, adj. (depr.)* care ține de tribun.

tribunìzio *adj.* privitor la tribun și tribunat.

tribùno *s.m.* **1.** *(ant.)* tribun. **2.** *(fig.)* politician demagog.

tributàre *vt.* **1.** *(rar)* a plăti tribut; *fiumi che tributano le loro acque al Po* fluvii care se varsă în Pad. **2.** *(fig.)* a aduce, a da (laude/onoruri etc.).

tributàrio *adj.* **1.** tributar. **2.** *(despre ape)* afluent. **3.** fiscal; privitor la impozite; *(polizia) ~-a* poliție fiscală (împotriva violării/ evaziunii fiscale); *controlli eseguiti dalla ~-a* controale efectuate de poliția fiscală.

tribùto *s.m.* **1.** *(ist.)* tribut. **2.** impozit; taxă; *nuovi ~-i* noi/alte impozite; *esentare da un ~* a scuti de o taxă/impunere; *~ speciale* contribuție. **3.** *(fig.)* tribut; *~ di lacrime/vite umane* tribut de lacrimi/vieți omenești.

tricche, trácche I. *interj. (indică încetineala) ~ ~ e non conclude mai nulla* tîrîș-grăpiș și niciodată nu termină nimic. **II.** *s.m.* **1.** *(dial.)* huruitoare. **2.** joc de dame. **3.** bocănit (în doi timpi).

trichèco, *-èchi, s.m. (zool.)* morsă *(Trichechus rosmarus).*
trichiàsi *s.f. invar. (med.)* **1.** trichiază. **2.** trichinoză.
trichina *s.f. (zool.)* trichină *(Trichinus spiralis).*
trichinòsi *s.f. (med.)* trichinoză.
triciclo *s.m.* tricicletă.
tricìpite *adj.* **1.** tricefal. **2.** *(anat., despre un mușchi)* triceps.
triclinio *s.m. (ant.)* **1.** tricliniu. **2.** sufragerie.
triclino *adj. (miner.)* triclinic.
tricolòma *s.m. (bot.)* nicorete, burete-de-spîn *(Tricholoma Georgii* și *Agaricus Georgii).*
tricolóre I. *adj.* tricolor; *bandiera ~* steag tricolor. **II.** *s.m.* **1.** tricolor; *il ~ di Francia* tricolorul Franței. **2.** tricolorul/steagul italian.
tricòrde, tricòrdo *adj. (muz., despre un instrument)* cu trei coarde.
tricòrne *adj.* cu trei coarne.
tricòrno *s.m.* tricorn (pălărie).
tricòsi *s.f. invar. (med.)* tricoză.
tric trăc *s.m. invar.* **1.** joc de dame. **2.** zgomot de ciocan/saboți.
tricuspidàle *adj. (anat.)* care se termină în trei vîrfuri; *valvola ~ v.* tricuspide.
tricúspide *adj.* cu trei vîrfuri; *(anat.) valvola ~* valvulă tricuspidică.
tridace *s.f. (bot.)* lăptucă-sălbatică *(Lactuca scariola).*
tridentàto *adj.* **1.** *(mil.)* înarmat cu trident. **2.** *(înv.)* cu trei dinți/vîrfuri.
tridènte *s.m.* **1.** *(mil.)* trident. **2.** furcă cu trei dinți.
tridentino *adj. (geogr., rar)* tridentin, din Trento.
tridimensionalità *s.f.* caracter tridimensional, faptul de a avea trei dimensiuni.
triduàno *adj. (rar)* de trei zile.
trìduo *s.m.* **1.** interval de trei zile. **2.** slujbă religioasă, rugăciuni (care se repetă timp de trei zile).
trièdro *adj., s.m. (geom.)* triedru.
triennàle I. *adj.* **1.** trienal. **2.** care durează trei ani. **II.** *s.f.* expoziție trienală.
trienalménte *adv.* la fiecare trei ani.
triènne *adj. (lit.)* tretin, în vîrstă de trei ani.
triènnio *s.m.* interval de trei ani.
trièra *s.f. (ist., mar.)* triremă.
trieràrca *s.m. (ist.)* căpitan de triremă.
triestìno *adj., s.m.* (locuitor) din Trieste.
triéva *s.f. (înv.) v.* tregua.
trifàlco, *-àlchi, s.m. (ist.)* tun folosit în sec. al XVI-lea.
trifàse *adj. (electr.)* trifazat, trifazic.
trifàsico, *-àsici, adj.* trifazic.
trifàuce *adj. (lit.)* cu trei guri.
trìfido *adj.* care se rupe/se împarte în trei.
trifogliàio *s.m.* cîmp cu trifoi.
trifogliàto *adj.* **1.** în formă de frunză de trifoi. **2.** (nutreț) amestecat cu trifoi.
trifòglio *s.m. (bot.)* trifoi-roșu *(Trifolium pratense);* *~ selvatico* trifoi mărunt *(Medicago lupuina);* *~ ladino bianco, ~ d'Olanda* trifoi alb *(Trifolium repens);* *~ d'acqua/fibrino* trifoiște *(Menyantes trifoliata);* *~ epatico* popîlnic-iepuresc *(Anemone epatica).*
trifola *s.f. (dial., bot.)* trufă.
trifolàto *adj.* (gătit) cu garnitură de trufe.
trifora *adj., s.f. (arhit.; despre o fereastră)* împărțită în trei părți (prin colonete).
triforcàre *vr. (rar)* a se împărți în trei.
triforcàto *adj. (rar) v.* triforcuto.
triforcùto *adj.* trifurcat.
trifòrio *s.m. (arhit.)* triforiu.
trifórme *adj.* care are trei forme; *dea ~* luna; *regno ~* infernul, purgatoriul, paradisul.
trìga *s.f. (înv.)* trăsură cu trei cai.
trigamìa *s.f.* **1.** trigamie. **2.** *(rar)* situație de a fi căsătorit a treia oară.
trìgamo *adj.* **1.** trigam, care are trei soții. **2.** *(rar)* care este căsătorit a treia oară.
trigemellàre *adj. v.* trigemino **(1).**
trigèmino *adj.* **1.** *(despre copii)* trigemeni, născuți trei odată; *parto ~* naștere de trei gemeni. **2.** *(anat.)* trigemen.
trigèsima *s.f.* parastas de 30 de zile.
trigèsimo I. *adj., num. ord.* al treizecilea. **II.** *s.m.* parastas la o lună.
trìglia *s.f. (iht.)* barbun *(Mullus barbatus ponticus);* *far l'occhio ~* a privi languros, a face ochi dulci.
trìglifo *s.m. (arhit.)* triglifă.
trìgono, trigòno I. *adj.* triunghiular. **II.** *s.m.* harpă triunghiulară.
trigonometrìa *s.f.* trigonometrie.
trigonomètrico, *-ètrici, adj.* trigonometric.
trigràmma *s.m. (lingv.)* grup de trei litere.
trilateràle *adj. (rar)* trilateral, cu trei laturi.
trilàtero I. *adj. v.* trilaterale. **II.** *s.m.* triunghi.
trilineàre *adj.* (format) din trei linii.
trilingàggio *s.m. (mar.)* strîngerea puternică a funiilor.
trilìngue *adj.* **1.** trilingv, scris în trei limbi. **2.** (țară etc.) unde se vorbesc trei limbi.
trilióne *s.m.* trilion.
trilitteràle, trilìttero *adj. (lingv.)* compus din trei consoane.
trillàre I. *vi.* **1.** *(rar)* a vibra. **2.** a scoate triluri, a trilui. **II.** a scutura; a face să vibreze.
trillàto *adj.* înfrumusețat cu triluri.
trilleggiàre *vt., vi. (a)* a trilui; a scoate triluri dese.
trìllo *s.m.* **1.** vibrație. **2.** *(muz.)* tril. **3.** clinchet; *il ~ di un campanello/della sveglia* clinchetul unui clopoțel/al deșteptătorului.
trilobàto *adj.* trilobat, cu trei lobi.
trilobite, *-iti, s.m. (geol.)* trilobit.
trilòbo *adj., s.m. (arhit.)* arcadă/arc trilobat(ă).
trilogìa *s.f.* trilogie.
trilùstre *adj.* în vîrstă/cu durata de cincisprezece ani.
trimèmbre *adj.* (format) din trei membri.
trimestràle *adj.* trimestrial.
trimestralménte *adv.* trimestrial.
trimèstre *s.m.* trimestru.
trìmetro *s.m.* vers trimetru.
trimotóre *adj., s.m. (avion)* trimotor.
trimpellàre *vi. (a)* **1.** a se clătina, a se împletici, a umbla clătinîndu-se; *seggiola che trimpella* scaun ce se clatină. **2.** a întîrzia, a zăbovi; *~ nel manico* a șovăi. **3.** *(înv.)* a scîrții/a zdrăngăni la chitară etc.
trimpellìno *s.m. (glumeț)* **1.** lăutar care scîrțîie la vioară. **2.** persoană care întîrzie.
trimpellìo *s.m.* zdrăngănit continuu.
trìna *s.f.* **1.** dantelă. **2.** (mar.) trincă (velă).
trinàcrio *adj. (poetic)* din Trinacria, sicilian.
trinàia *s.f.* lucrătoare/vînzătoare de dantelă.
trinàme *s.m.* dantelărie.
trinaménte *adv.* întreit.
trinàre *vt.* a împodobi cu dantelă.
trinàto *adj.* împodobit cu dantelă.
trìnca *s.f.* **1.** *(mar.)* (vela) trincă; *nuovo di ~* nou nouț. **2.** *(înv.)* bețivan.
trincàre[1] *vt. (mar.)* a fixa cu vela trincă.
trincàre[2] *vt.* a bea mult/cu lăcomie.
trincàta[1] *s.f. (mar.)* vergă solidă.
trincàta[2] *s.f.* beție; băutură.
trincàto *adj. (mar.)* fixat cu vela trincă; *(fig.) furbo ~* foarte viclean, pișicher.

trincatóre, -trice *s.m.* şi *f.* mare băutor; beţivan. *SIN. bcone.*
trincatùra *s.f. (mar.)* fixare solidă cu lanţ/odgon.
trincèa *s.f.* **1.** *(mil.)* tranşee; adăpost; ~ *d'approccio* tranşeea cea mai aproape de inamic. **2.** *(ferov.)* tunel.
trincèra *s.f. (înv.) v.* trincea.
trinceraménto *s.m.* **1.** retranşare; apărare, adăpostire (în tranşee). **2.** retranşament; meterez; şanţ; poziţie de apărare.
trinceràre I. *vt.* a se apăra cu/a săpa tranşee; ~ *il campo* a împînzi cîmpul (de luptă) cu tranşee. **II.** *vr. (fig.)* a se apăra cu, a se ascunde după; a se baricada, a-şi face un scut din; ~*-si dietro il segreto professionale* a-şi face pavăză din secretul profesional.
trinceràto I. *part. tr.* de la trincerare. **II.** *adj.* prevăzut cu tranşee; retranşat. **III.** *s.m. (înv.)* loc apărat cu tranşee.
trincerìsta, -isti, *s.m.* soldat care luptă/a luptat în tranşee, infanterist.
trinceróne *s.m. (augm.)* tranşee mare (cu parapet).
trincetàta *s.f.* lovitură dată cu un cuţit de cizmărie.
trincétto *s.m.* cuţit de cizmărie.
trinchettina *s.f. (mar.)* flocul mic *(pînză).*
trinchétto *s.m. (mar.)* trinchet *(catargul şi pînza respectivă).*
trinciafòglia *s.m. invar.* unealtă/maşină simplă de tăiat nutreţul.
trinciaforàggi *s.m. v.* trinciafoglia.
trinciànte I. *s.m.* **1.** cuţit de bucătărie. **2.** *(ist.)* slujbaş care tranşa fripturile la un ospăţ. **3.** *(înv.)* lăudăros, fanfaron. **II.** *adj.* care taie; ascuţit.
trinciapàglia *s.m. invar.* v. trinciafoglia.
trinciapòllo *s.m. (buc.)* cuţit de tăiat pui.
trinciàre I. *vt.* **1.** a tăia mărunt; a ciopîrţi; a fărîmiţa. **2.** a tăia; *acido che trincia la stoffa* acid care taie stofa; ~ *l'aria* a despica aerul; ~ *i panni addosso a uno* a forfeca pe cineva; a cleveti; ~ *giudizi* a judeca cu uşurinţă/îngîmfare; ~ *capriole* a sări sprinten/repede. **3.** *(despre cai)* a smuci hăţurile. **4.** *(glumeţ)* a mînca mult. **II.** *vr. (despre stofă)* a se tăia, a se rupe.
trinciàta *s.f.* **1.** tăietură. **2.** smucitură de hăţuri (la cai).
trinciàto I. *part. tr.* de la trinciare. **II.** *adj.* **1.** *(despre nutreţ)* fărîmiţat, tocat, tăiat mărunt. **2.** deschis; despicat. **3.** tăiat; împărţit (prin tăieturi, prin semne). **III.** *s.m.* tutun tăiat; ~ *per pipa/per sigarette* tutun de pipă/de ţigări.
trinciatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care taie. **2.** *(ist.)* bucătar care tranşa fripturile la un banchet. **3.** calomniator, gură rea, clevetitor.
trinciatrice *s.f.* maşină de tăiat nutreţul.
trinciatùra *s.f.* **1.** tăiere mărunţă, tocare; fărîmiţare. **2.** bucată tăiată mărunt; bucăţică.
trìncio, trìnci, *s.m.* tăietură (în stofă etc.).
trincòne, -óna *s.m.* şi *f. (glumeţ, pop.)* mare băutor, beţivan.
trinèlla *s.f. (mar.)* sfoară de cînepă (împletită în trei).
trinellatóre *s.m.* dispozitiv de aplicat garnituri/dantele la maşina de cusut.
trinérvio *adj. (bot.)* cu trei nervuri.
trinipóte *s.m.* strănepot.
trinità *s.f. (bis.)* trinitate, treime.
trinitàrio *adj., s.m.* (persoană) care aparţine ordinului religios al Trinităţii (instituit în secolul al XII-lea).
trìno I. *adj.* triplu; întreit. **II.** *s.m. (înv.)* triadă.
trinòmio *s.m. (mat.)* trinom.
trinùzia *s.f. (înv.)* femeie căsătorită a treia oară.
trìo *s.m. (muz.)* trio.
triodo *s.m. (radio)* triodă.
trionfàle *adj.* triumfal, de triumf.
trionfalménte *adv.* (în mod) triumfător; triumfal.
trionfànte I. *adj.* **1.** triumfător. **2.** vesel; mîndru şi fericit. **II.** *s.m. (bis.)* prea fericit.
trionfàre I. *vi. (a)* **1.** a triumfa; a învinge; a fi învingător. **2.** *(fig.)* a triumfa, a se mîndri, a se bucura; a se lăuda. **3.** a petrece (la o masă). **4.** *(despre culori)* a ieşi în evidenţă. **5.** *(despre plante)* a prospera. **6.** *(despre preţuri)* a se ridica. **II.** *vt.* **1.** a stăpîni, a domina. **2.** a învinge. **3.** *(înv.)* a cinsti pentru un triumf.
trionfàto I. *part. tr.* de la trionfare. **II.** *adj. (lit.)* învins, (cel) asupra căruia ai triumfat.
trionfatóre, -trice *s.m.* şi *f.* triumfător.
triónfo *s.m.* **1.** *(ist.)* triumf (în antica Romă). **2.** triumf, victorie; *il ~ di una squadra* victoria unei echipe; *passare di ~ in ~* a trece din triumf în triumf. **3.** *(fig.)* glorie cerească, glorificare; *il ~ dei santi* glorificarea sfinţilor. **4.** ornament în mijlocul mesei; fructieră înaltă, vază (din argint/cristal). **5.** *(la pl).* cortegiu, car alegoric (în Renaştere). **6.** triumf, baladă cu conţinut amoros (cîntată). **7.** joc de cărţi, taroc. *SIN. tarocco.* **8.** atu la jocul de cărţi.
trióni *s.m. (astron.)* Ursa-mare şi Ursa-mică.
triònice *s.f. (zool.)* specie de broască-ţestoasă *(Trionyx ferox).*
triòssido *s.m.* trioxid.
triòtto *s.m. (iht.)* babuşcă; ochiană *(Leuciscus rutilus).*
tripàla *adj. (despre elice)* cu trei pale.
tripanosòma *s.m. (zool., med.)* tripanosoma (parazit).
tripartìre *vt.* a împărţi în trei.
tripartìtico, -ici, *adj.* **1.** tripartit, format din trei părţi. **2.** *(pol.)* privind trei partide; *un patto ~* un pact tripartit.
tripartitismo *s.m. (pol.)* guvern tripartit (la care participă trei partide).
tripartìto I. *part. tr.* de la tripartire. **II.** *adj.* **1.** împărţit în trei. **2.** tripartit.
tripartizióne *s.f.* tripartiţie, împărţire în trei.
tripide *s.m. (entom.)* trips *(Thrips physaphus).*
tripla *s.f. (înv., muz.)* măsură în trei timpi.
triplàno *s.m.* avion triplan.
triplétta *s.f.* **1.** tripletă, bicicletă cu trei locuri. **2.** puşcă cu trei ţevi. **3.** *(sport)* trei puncte/goluri/reuşite etc.; tripletă; *una ~ di goal* o tripletă de goluri.
triplicàre *vt.* **1.** a întrei, a tripla. **2.** a mări; a repeta; a înmulţi. *SIN. aumentare.*
triplicàto I. *part. tr.* de la triplicare. **II.** *adj.* întreit, triplicat.
triplicazióne *s.f.* întreiere, triplare.
trìplice *adj.* triplu; *domanda in ~ copia* cerere în trei exemplare; *(ist.) la Triplice* Tripla Alianţă.
triplicìsta, -isti, *s.m. (ist., pol.)* partizan al Triplei Alianţe.
triplicità *s.f.* faptul de a fi triplu/întreit.
trìplo *adj., s.m.* triplu, întreit.
tripode *s.m.* **1.** *(ant.)* tripod; *sentenziare dal ~* a vorbi răspicat, a rosti sentinţe. **2.** măsuţă cu trei picioare.
tripoli *s.m. (miner.)* tripoli.
tripolìno *adj., s.m.* tripolitan, (locuitor) din Tripoli.
tripolitàno *adj., s.m. v.* tripolino.
trìpolo *s.m. (pop.) v.* tripoli.
tripósto *adj. (av.)* cu trei locuri.
trippa *s.f.* **1.** *(fam. glumeţ)* burtă, pîntece; *metter su ~* a face burtă; *empire la ~* a-şi umple burduhanul. **2.** burtă de vită (în fîşii); ~ *in brodo* ciorbă de burtă.

trippàio *s.m.* vînzător de burtă (de vită).
trippaiòlo *s.m. v.* trippaio.
trippàto *adj. (rar)* preparat/gătit asemănător tuslamalei.
tripperìa *s.f.* măcelărie în care se vînd măruntaie.
trippétta *s.f.* **1.** burtică. **2.** măruntaie preparate/gătite. **3.** burtos (persoană).
trippìno *s.m.* copil cu burtă.
trippóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** grăsan, burtos. **2.** mîncău, nesătul. **3.** burtoi, burtă mare, burduhănos;
tripsìna *s.f. (biol.)* tripsină.
tripudiaménto *s.m. (rar)* bucurie.
tripudiàre *vi. (a)* a se bucura; a exulta.
tripùdio, -ùdi, *s.m.* **1.** *(ant.)* dans sacru. **2.** bucurie mare, jubilare.
trirégno *s.m. (bis.)* tiara papală.
trirème *s.f. (ant., mar.)* trireme (*galeră*).
tris *s.m. (la jocul de cărţi)* combinaţie de trei cărţi (de aceeaşi valoare), brelan.
trisàgio *s.m. (bis.)* **1.** de trei ori sfînt. **2.** imn (în care cuvîntul se repetă de trei ori).
trisàvolo *s.m.* tatăl străbunicului; strămoş.
trisaveàvolo *s.m.* străbun îndepărtat.
trisettimanàle *adj.* care are loc de trei ori pe săptămînă.
trìsma *s.m. (med.)* trismus.
trisillàbico, -àbici, *adj.*, trisilabic; *parola* **~-a** cuvînt trisilabic.
trisillabo *adj., s.m.* (cuvînt) trisilabic.
trissàgine *s.f. (bot.)* dumbeţ (*Teucrium chamaedrys*).
tristàccio *s.m.* derbedeu.
tristaménte *adv.* cu răutate.
tristanzuòlo *adj.* **1.** răutăcios, maliţios; meschin. **2.** *(înv.)* puţintel, plăpînd, slăbuţ; nesănătos.
triste *adj.* trist, melancolic; îndurerat.
tristeménte *adv.* cu tristeţe, cu durere; îndurerat, trist.
tristézza *s.f.* **1.** tristeţe, melancolie; durere. *SIN. dolore, infelicità.* **2.** *(rar)* răutate.
tristìzia *s.f.* **1.** *(lit.)* răutate; ticăloşie. **2.** *(rar, înv.)* tristeţe, melancolie.
trìsto I. *adj.* **1.** rău; răutăcios, maliţios. *SIN. infame, malvagio.* **2.** viclean, şiret. *SIN. losco, infido.* **3.** mic, plăpînd, slab. **4.** urît; neplăcut. **5.** sărac, strîmtorat, nenorocit, sărman, mizer. **6.** *(înv.)* trist, melancolic. **II.** *interj.* vai de! ; **~** *a quelle case dove gallina canta e gallo tace* vai de casa în care cîntă găina şi cocoşul tace. **III.** *s.m. (rar)* **1.** răutate; ticăloşie, ciinoşenie; *darsi al* **~** a se ticăloşi. **2.** *(înv.)* ticălos; brută; tîlhar.
trisùlco, -ùlchi, *adj.* care are trei vîrfuri/trei adînciturl/trei brazde; *lingua* **~-a** **a)** limbă de şarpe; **b)** *(fig.)* bîrfitor.
trìta *s.f.* **1.** *(dial.)* treieratul cu caii. **2.** *(înv.)* cantitate de grîne de treierat. **3.** *(înv.)* strivirea/tocarea nutreţului.
tritàbile *adj.* care se poate toca.
tritacàrne *s.m. invar.* maşină de tocat carne.
tritaghiàccio *s.m.* aparat de fărîmiţat gheaţa.
tritagonìsta, -ìsti, *s.m. (teatru, ist. ant.)* al treilea actor.
tritàme *s.m.* **1.** tocătură. **2.** exces de amănunte (în operele de artă).
tritàre I. *vt.* **1.** a toca; a fărîmiţa; a măcina; a pisa; **~** *'la verdura/la carne* a toca zarzavatul/carnea; **~** *il pepe nel mortaio* a măcina piperul în piuliţă. **2.** a bate (grîul). **3.** a călca (un drum). **4.** *(înv.)* a explica amănunţit. **5.** *(înv., fig.)* a jigni, a lovi. **II.** *vr.* **1.** a se pierde în amănunte. **2.** a se fărîmiţa, a se face bucăţele.
tritatartùfo *s.m. invar.* cuţit de tăiat trufe (felii).
tritàto *adj.* tocat.
tritatùra *s.f.* **1.** tocare; tocat. **2.** *(înv.)* treierat.
tritatùtto *s.m. invar.* maşină de tocat carne/zarzavat/ orice.
tritaverdùre *s.m. invar.* cuţit de tăiat legume.
triteìsmo *s.m. (bis.)* triteism (erezie).
tritèllo *s.m.* tărîţe; făină din al patrulea măcinat. *SIN. cruschello.*
tritìco *s.m. (înv.)* grîu.
trìtio *s.m. (chim.)* tritium.
trìto I. *part. tr.* de la tritare. **II.** *adj.* **1.** tocat, strivit, măcinat, fărîmiţat; *carne* **~-a** carne tocată; *cipolla* **~-a** ceapă tăiată mărunt; *(pict.) maniera* **~-a** pictură prea atentă la amănunte. **2.** *(despre haine etc.)* ros, uzat; rupt. **3.** *(despre drum)* bătut. **4.** foarte mic şi mărunt. **5.** *(fig.)* des folosit, cunoscut; banal; învechit, spus şi răspus; *via* **~-a** drum bătut; *argomento* **~** subiect banal; *scuse* **~-e** *e ritrite* scuze extrem de banale. *SIN. banale, ovvio, frusto.* **II.** *s.m. (gastr.)* ruladă cu legume şi şuncă (tocate). *SIN. battuto.*
tritolàre *vt.* a fărîmiţa; a fărîma; a tritura.
trìtolo *s.m. (fam.)* fărîmă; fărîmiţă; bucăţică.
tritólo *s.m. (chim.)* trinitrotoluen, trotil.
tritóne *s.m.* **1.** *(mit.)* triton. **2.** *(zool.)* specie de moluscă (*Tritonium nodiferum*). **3.** *(zool.)* triton; **~** *crestato* salamandră cu creastă neagră, cu pete verzi şi galbene (*Triton cristatus*). **4.** *(fiz.)* tritiu.
trìttico, trìttici, *s.m.* **1.** *(pict.)* triptic. **2.** operă/lucrare în trei părţi, triptic. **3.** adeverinţă (privind călătoriile turistice cu automobilul în străinătate). **4.** o pereche (de mănuşi etc.) plus o rezervă (o mănuşă în plus).
trittòngo, -tònghi, *s.m. (lingv.)* triftong.
tritùme *s.m.* **1.** tocător. **2.** lucruri tocate/strivite/măcinate; fărîmituri, resturi. **3.** *(depr.)* mărunţiş, lucru mic. **4.** *(pict.)* exces de amănunte.
tritùra *s.f. (înv., dial.)* **1.** tocare. **2.** tocătură. **3.** treierişş. **4.** *(înv.)* durere; mîhnire.
trituraménto *s.m.* fărîmare; fărîmiţare; tocare.
triturare *vt.* **1.** a tritura; a fărîma; a fărîmiţa; a toca mărunt. **2.** a mesteca bine (dintre dinţi).
triturazióne *s.f.* **1.** fărîmare; fărîmiţare; tocare; triturare. **2.** fărîmă, fărîmiţă; bucăţică.
triumvirale *adj. (lit.)* care ţine de triumvir.
triumvirato *s.m. (lit.)* triumvirat.
triùmviro *s.m. (lit.)* triumvir.
triùnfo *s.m. (înv.)* v. trionfo.
triunvirato *s.m.* triumvirat.
triùnviro *s.m.* triumvir.
trivalènte *adj. (chim.)* trivalent.
trivalénza *s.f. (chim.)* trivalenţă.
trivèlla *s.f.* **1.** burghiu; sfredel. **2.** sondă de foraj.
trivellaménto *s.m.* **1.** străpungere, sfredelire. **2.** forare.
trivellare I. *vt.* **1.** a fora o sondă. **2.** a străpunge; a sfredeli. **3.** *(fig.)* a roade, a preocupa intens, a obseda. **II.** *vi. (e; despre ape)* a se învolbura.
trivellatóre *s.m.* **1.** perforator, burghiu. **2.** sondă de foraj. **3.** sondor.
trivellatrice *s.f.* instalaţie/sondă de foraj.
trivellatùra *s.f.* **1.** forare; foraj. **2.** *(colectiv)* bucăţi/aşchii desprinse din materialul forat.
trivellazióne *s.f.* forare, foraj; *torre di* **~** sondă. *SIN. derrick*; **~** *petrolifera* foraj petrolifer.
trivéllo *s.m.* burghiu, sfredel (mare); *a* **~** răsucit; întortocheat.
trivéneto *adj.* referitor la provincia celor Trei Veneţii; *campionati sportivi* **~-i** campionatele sportive din cele Trei Veneţii.

trìvia *s.f. (lit., poetic)* Luna *(zeitate)*.
triviàle *adj.* trivial, vulgar, obscen.
trivialità *s.f.* trivialitate, obscenitate. *SIN. volgarità.*
trivialménte *adv.* cu trivialitate, (în mod) trivial, vulgar, obscen.
trivialóne, -óna *s.m.* şi *f.* persoană foarte vulgară.
trìvio *s.m.* **1.** răspîntie, răscruce; *parole/maniere da* ~ cuvinte/purtări vulgare; *donna da* ~ femeie de stradă. **2.** *(ist.)* trivium.
trobadòrico, -òrici, *adj.* de trubadur.
troeàico, -àici, *adj.* trohaic.
troeantère *s.m. (anat.)* trocanter, proeminenţă a femurului.
troehéo *s.m. (lit.)* troheu.
trociseo, *trocìsci*, *s.m. (ist., farm.)* pastilă.
tròclea *s.f.* **1.** parte proeminentă a umărului (care se articulează pe osul antebraţului). **2.** scripete, macara.
trofèo *s.m.* **1.** trofeu. **2.** *(ist., ant.)* columnă, arc, tribună (împodobită cu armele luate de la inamic). **3.** insignă/însemn al armei pe chipiu/bereta militară.
tròfico, -òfici, *adj. (anat.)* trofic.
trogliàre *vi.* **1.** a bîlbîi. **2.** a ciripi.
tròglio *adj. (înv.)* bîlbîit.
troglodìta, -iti *s.m.* **1.** troglodit. **2.** *(ornit.)* pitulice *(Troglodytes troglodytes)*. **3.** *(zool.)* gorilă; cimpanzeu.
troglodìtico, -itici, *adj.* de troglodit.
trògolo *s.m. (pop.)* **1.** albie; troacă; copaie; ~ *d'incubazione* aparat pentru incubarea icrelor (fecundate artificial); *(geol.)* ~ *glaciale* vale de gheţar. *SIN. valle glaciale.* **2.** troacă (pentru vite). **3.** troacă adăpătoare jgheab (pentru adăpătoare), jgheab (pentru adăpat). **4.** groapă de stins varul. **5.** cutie pentru pilitură (la tocilă).
trogolóne, -óna *s.m.* copil/om murdar/mînjit.
tròia *s.f. (zool.)* scroafă. *SIN. scrofa.*
troiàio *s.m.* **1.** cocină. **2.** grămadă de murdărie/de gunoi. **3.** bordel.
troiàno *adj., s.m. (ant.)* troian, din Troia; *(fam.) al tempo dei* ~*-i* în vremuri îndepărtate.
troiàta *s.f.* **1.** *(vulg.)* scîrboşenie, murdărie, porcărie. **2.** lucru prost executat, porcărie. *SIN. porcheria.* **3.** *(înv.)* gaşcă de afemeiaţi.
tròica *s.f.* troică.
troiùme *s.m. (rar, fig.)* murdărie, scîrboşenie, porcărie.
trolley *s.m.* troleu.
trómba[1] *s.f.* **1.** trîmbiţă; trompetă; goarnă; *gli squilli della* ~ sunetul goarnei; *(fig.) suonare la* ~ a anunţa pe cineva; *(fig. fam.) partire in* ~ a începe/a se apuca de ceva cu frenezie; *(înv.) andarsene con le* ~*-e nel sacco* a pleca cu coada între picioare. **2.** trompetist; trompet; trîmbiţaş; *(mil.)* gornist; *le* ~*-e delle bande* trompeţii orchestrelor militare. **3.** *(fig., înv.)* licitaţie publică; *vendere alla* ~ a vinde la licitaţie. **4.** *(fig., depr.)* persoană bîrfitoare/clevetitoare, gura-mahalalei; *è la* ~ *del quartiere* e gura-spartă a cartierului. **5.** *(fiz.)* pîlnie cutie acustică; *grammofono a* ~ gramofon cu pîlnie; ~ *elettrica* megafon. **6.** *(hidr.)* pompă; tulumbă; ~ *aspirante* pompă aspiratoare; *(înv.)* ~ *acustica* cornet acustic; *(mar.)* ~ *d'aria* mînecă de vînt. **7.** *(zool.)* trompă. *SIN. spiritrompa; (pop.) la* ~ *dell'elefante* trompa elefantului. **8.** *(meteor.)* vîrtej, trîmbă, trombă; ~*terrestre/marina* vîrtej, trîmbă/trombă terestr(ă)/marin(ă). **9.** pîlnie; ~ *da vino* pîlnie pentru vin. **10.** carîmb; ~ *dello stivale* carîmb de cizmă. **11.** *(arhit.)* deschidere; ~ *delle scale* golul/casa scării. **12.** scoică. **13.** *(anat.)* trompă; ~ *uterina/di Falloppio* trompă uterină; ~ *di Eustachio* trompa lui Eustache.
trómba[2] *s.m. invar. (înv.)* trompet; trompetist; trîmbiţaş; gornist.
trombàio *s.m.* **1.** fabricant/vînzător de trîmbiţe. **2.** fabricant de pompe/de conducte etc. **3.** instalator de apă.
ţrombàre I. *vt.* **1.** *(fig., glumeţ)* a cădea la examen/la alegeri. **2.** *(înv.)* a vinde la licitaţie. **3.** *(înv.)* a pompa; ~ *vino* a trage vinul. **4.** *(fig., vulg.)* a poseda o femeie. **II.** *vi. (a)* a suna din trîmbiţă, a trîmbiţa.
trombàta *s.f.* **1.** sunet de trîmbiţă. **2.** trombă, cantitatea de apă care formează o trombă. **3.** *(fig.)* cădere, faliment.
trombàto *adj.* (candidat) căzut la examen.
trombatóre *s.m. (înv.)* **1.** trîmbiţaş. **2.** impostor, şarlatan.
trombatùra *s.f.* **1.** tragere a vinului, mutare a vinului în alt vas. **2.** nereuşită; nepromovare, insucces.
trombeggiàre *vi. (a; rar)* a răsuna (ca o trîmbiţă).
trombétta I. *s.f.* trompetă (pentru copii). **II.** *s.m.* **1.** specie de peşte *(Centriscus scolopax)*. **2.** *(invar.)* trompetist. **3.** *(la pl.)* paste făinoase (pentru supă).
trombettàta *s.f.* trîmbiţare.
trombettière *s.m.* soldat trîmbiţaş; trompet.
trombettista *s.m.* şi *f.* trompetist în orchestră de jazz.
trombètto *s.m. (înv.)* trompet; trompetist.
trombìno *s.m. (mar.)* tub de eşapament (la o navă cu aburi).
trómbo *s.m. (med.)* trombus, cheag de sînge (într-un vas sanguin).
trombonàta *s.f.* **1.** împuşcătură. **2.** sunet puternic de trombon. **3.** lovitură dată cu un trombon. **4.** fanfaronadă.
tromboeìno *s.m.* **1.** *(dim.)* trombon mic. **2.** tub; dispozitiv.
trombóne *s.m.* **1.** *(muz.)* trombon. **2.** trombonist, cîntăreţ din trombon. **3.** *(bot.)* specie de amarilidacee *(Aiax pseudonarcissus)*. **4.** *(înv.)* durdă, puşcă scurtă cu ţeavă largă. **5.** *(la pl.)* cizme mari (de pescar, poştaş etc.). **6.** *(dial.)* fanfaron.
trombonìsta, -isti, *s.m.* trombonist în orchestră de jazz.
trombòsi *s.f. invar. (med.)* tromboză.
tronàre *vi. (înv.)* a tuna.
tronàta *s.f. (pop.)* **1.** bubuit de armă. **2.** *(fig.)* răspuns impresionant; faptă zguduitoare. **3.** *(glumeţ)* fanfaronadă. **4.** preţ exagerat.
troncaménto *s.m.* **1.** tăiere, retezare, trunchiere; mutilare. **2.** *(gram.)* apocopă, căderea a silabei finale.
troncàre I. *vt.* **1.** a reteza; a tăia; ~ *un ramo* a tăia o creangă; ~ *con la cesoia* a reteza cu foarfecele; ~ *la fune* a reteza frînghia; ~ *il capo* a decapita. *SIN. mozzare, spezzare.* **2.** a mutila, a tăia, a trunchia; ~ *la pianta della cima* a trunchia vîrful unei plante; ~ *un brano/un passo d'autore* a trunchia un fragment dintr-un autor. *SIN. mutilare.* **3.** *(fig., înv.)* a ucide. **4.** *(lingv.)* a apocopa, a suprima o vocală/silabă finală; ~ *una parola* a trunchia un cuvînt. **5.** *(fig.)* a tăia, a lipsi/a priva de putere; ~ *le braccia* a lipsi de posibilitatea de a acţiona; *una salita che tronca le gambe* un urcuş care-ţi taie picioarele; ~ *le gambe a qualcuno* a descuraja pe cineva, a-i pune bete în roate; *la delusione gli ha troncato ogni energia* dezamăgirea i-a tăiat/i-a luat energia ~ *una speranza* a nărui o speranţă.

6. *(fig.)* a reteza, a întrerupe, a curma; ~ *i rapporti con qualcuno* a înceta brusc/a curma relațiile cu cineva; ~ *un'amicizia* a rupe cu o prietenie; ~ *una relazione sentimentale* a curma o legătură sentimentală; ~ *il fidanzamento* a rupe logodna; ~ *una discussione* a curma/a întrerupe o discuție; ~ *la parola in bocca a qualcuno* a întrerupe brusc pe cineva din vorbă, a-i reteza vorba; ~ *l'esistenza* a curma viața. **7.** *(tehn.)* a debita. *SIN. interrompere.* **II.** *vr. (lit., poet.)* a se sfîșia, a se căsăpi.

troncativo *adj. (rar)* care poate să reteze/să mutileze/să întrerupă.

troncàto **I.** *part. tr.* de la troncare. **II.** *adj.* **1.** trunchiat, retezat. **2.** mutilat, amputat. **3.** imperfect, neterminat.

troncatóio *s.m.* unealtă de găurit tabla.

troncatrice *s.f. (mec.)* mașină de debitat.

troncatùra *s.f.* trunchiere, retezare.

tronchése *s.m.* clește pentru mecanic/de tăiat sîrma.

tronchesina *s.f.* clește de tăiat unghiile (la picioare).

tronchesino *s.m. (tehn.)* clește de tăiat sîrmă.

tronchétto *s.m.* cizmă joasă.

tróneo[1], *tronchi, adj.* **1.** trunchiat, retezat; *colonna ~-a* coloană retezată; *piramide ~-a* piramidă retezată. **2.** *(lingv., în sintagme) parola ~-a* **a)** cuvînt accentuat pe ultima silabă; **b)** cuvînt supus apocopării/trunchiat; *verso ~* vers avînd ultimul cuvînt în silabă finală accentuată. **3.** *(fig.)* întrerupt; fragmentat; neterminat; *notizie ~-che* știri fragmentare; *lasciare in ~* a lăsa lucrul baltă, a întrerupe lucrul; *romper di ~* a reteza net/dintr-o dată. **4.** *(fig., rar)* frînt de oboseală; *avere/sentirsi le gambe ~-che* a-și simți picioarele frînte; *restare in ~* a fi întrerupt brusc/brutal; *essere licenziato in ~* a fi concediat fără preaviz.

tróneo[2] *s.m.* **1.** trunchi/tulpină de copac; ~ *dei pini/pioppi* trunchiul pinilor/plopilor; *(arhit.) il ~ di una colonna* trunchiul unei coloane; ~ *del piedistallo* partea cea mai înaltă a piedestalului. **2.** *(fig.)* neam, stirpe, familie; *dal ~ latino* din trunchiul latin. **3.** trunchi al corpului omenesc. **4.** *(geom.) ~ di cono/di piramide* trunchi de con/piramidă. **5.** tronson; *l'ultimo ~ di autostrada* ultimul tronson de autostradă; ~ *ferroviario* tronson feroviar. **6.** *(mar.)* catarg (partea inferioară). **7.** *(fig., rar, tosc.)* om necioplit și prost. **8.** *(la pl.)* cizme joase. **9.** cotor de chitanțier.

troncóne *s.m. (augm.)* **1.** trunchi mare. **2.** bucată (dintr-un corp tăiat); ciot; crîmpei; bucată; parte componentă. **3.** *(zool.)* partea de sus a cozii.

troneggiàre *vi. (a)* **1.** a trona. **2.** a avea aer de om mare. **3.** *(rar)* a domina.

tronfiàre *vi. (a)* **1.** *(despre păsări)* a se îngîmfa, a se umfla în pene. **2.** a pufăi; a gîfîi.

tronfiézza *s.f.* îngîmfare.

trónfio *adj.* **1.** îngîmfat; umflat în pene; *galli/piccioni ~i* cocoși/porumbei grași. **2.** *(despre stil)* pretențios.

tronfióne, -óna *s.m.* și *f. (depr.)* persoană îngîmfată.

tronièra *s.f. (rar, ist., mil.)* gaură în meterez (pentru țeava tunului).

trònito *s.m. (înv.)* **1.** tunet. **2.** bubuit prelungit al tunetului.

tròno[1] *s.m. (înv.) v.* tuono.

tròno[2] *s.m.* **1.** tron; domnie. **2.** *(la pl.)* ordin îngeresc (după arhangheli).

tropèa *s.f. (dial., mar.)* furtună scurtă (pe mare).

tropèolo *s.m. (bot.)* călțunaș, condurul Doamnei *(Tropaeolum majus).*

tropicàle *adj.* tropical; *clima ~* climă tropicală.

tròpico, *tròpici, s.m.* tropic.

tropismo *s.m.* tropism.

tròpo *s.m. (lit.)* trop. *SIN. traslato.*

tropologìa *s.f.* vorbire figurată/în tropi.

tropològico, *-ògici, adj.* alegoric; figurat.

tropopàusa *s.f. (meteor.)* tropopauză.

troposfèra *s.f. (meteor.)* troposferă.

tròppo **I.** *adj. nehot.* **1.** prea mult; *c'è ~-a gente* e prea multă lume; *fai ~-i errori* faci prea multe greșeli; *questa frutta è ~-a per me* mi-ai dat prea multe fructe; *fa ~ caldo* e prea cald; *non vorrei recarvi ~ disturbo* nu aș vrea să vă deranjez prea mult; *~-a grazia!* **a)** ce-i prea mult strică; **b)** e prea mult. **2.** prea mare; ~ *è il mistero* e prea mare/profund misterul. **II.** *pron. nehot.* **1.** cantitate prea mare; prea mult, exagerat de mult; *io ho preso poca roba, ma tu ne hai presa forse ~-a* eu am luat puține lucruri, pe cîtă vreme tu ai luat cam prea multe; *dammi un po' di vino, ma che non sia ~* dă-mi niște vin, dar nu prea mult; *ho ~ da fare* am prea mult de lucru; *hai detto anche ~* ai spus/vorbit deja prea mult. **2.** prea mulți/numeroși; *~-i credono in lui* prea mulți cred în el; *~-i la pensano così* prea mulți gîndesc așa; *siamo in ~-i qui* sîntem prea mulți aici. **III.** *adv.* **1.** prea, prea mult; *tu spendi ~* tu cheltuiești prea mult; *mangia e beve ~* mănîncă și bea prea mult; *non fidardi ~ di lui* nu te încrede prea mult în el; *~ facilmente* prea ușor; *~ poco* prea puțin; *~ tardi* prea tîrziu; *~ bello/buono* prea frumos/bun; *~ gentile!* foarte/prea amabil; *lo conosco anche ~* îl cunosc prea bine; *a dire la verità è fin ~ sveglio!* ca să fiu drept, este chiar prea isteț!; *ho aspettato anche fin ~* am așteptat chiar prea mult; *(prov.) chi ~ vuole nulla stringe* cine aleargă după doi iepuri nu prinde nici unul; *di ~* în plus; de prisos; *essere di ~* a fi de prisos/în plus; *sono forse di ~ qui?* sînt cumva în plus aici?; *ho detto forse qualche parola ~ di più* poate că am vorbit prea mult/am cam exagerat cu vorba; *ha bevuto un bicchiere di ~* a băut un pahar în plus; *ce ne sono due di ~* sînt doi în plus. **2.** foarte, prea; foarte mult; puțin; *lo sai ~ bene che ho ragione* știi foarte/prea bine că am dreptate; *vuoi andartene? ~ giusto!* vrei să pleci? prea bine!; *non ~* puțin, prea puțin; *non ne sarei ~ sicuro* nu sînt prea sigur; *lo faccio ma non ~ volentieri* eu fac ce zici, dar foarte puțin bucuros/cu foarte puțină plăcere; *non mi sento ~ bene* nu mă simt deloc bine; *(în expr.) pur ~* din păcate. **IV.** *s.m.* **1.** prea multul, ce-i prea mult, prisos; *(prov.) ogni ~ è ~, il ~ stroppia, l'assai basta e il ~ guasta* ce-i prea mult nu-i sănătos; *il ~ e il vano* prisosul și zadarnicul. **2.** preț prea ridicat.

tròscia, *tròsce, s.f.* **1.** groapă pentru tăbăcit pieile. **2.** *(înv., rar)* băltoacă.

tròta *s.f. (iht.)* păstrăv (*Salmo* sau *Trutta fario*); *~ salmonata, ~ sermonata* lostriță *(Salmo hucho* și *Hucho hucho).*

trotìno *adj. (despre părul calului)* cenușiu cu pete mici roșii.

trottàbile *adj. (despre un drum)* pe care se poate merge la trap.

trottapiàno *s.m. (glumeț)* lenevos, încet (la mers, la lucru); tîrîie-brîu.

trottàre **I.** *vi. (a, e)* **1.** a merge la trap. **2.** a merge săltînd; a merge cu pași iuți/repezi; *(fig., glumeț)* a galopa; *il piccolo trottava dietro sua madre* puștiul își urma cu pași repezi mama; *è da stamattina che trotto da un ufficio all'altro* de azi dimineață alerg

ca un cal de curse de la un birou la altul. **II.** *vt. (înv.)* a pune să meargă la trap.

trottàta *s.f.* trap (cursă la trap).

trottatóia *s.f.* porţiune rezervată circulaţiei vehiculelor (pe o stradă pietruită).

trottatóio *s.m.* pistă de trap.

trottatóre, -trice, -tóra *adj., s.m.* (cal) trăpaş.

trotterellàre *vi. (a)* a merge cu paşi mici şi repezi.

tròtto *s.m.* **1.** trap; *corse al ~* curse de trap; *mettere il cavallo al ~* a pune calul în trap; *~ dell'asino* trap scurt, care se termină repede; *(fig.) di ~ o di rimbalzo* ori laie, ori bălaie. **2.** tropăit, paşi mici şi repezi (de om).

tròttola *s.f.* sfîrlează, titirez; *(fam.) gira come una ~* se învîrteşte ca o sfîrlează/ca un titirez.

trotolàre *vi. (a)* a se învîrti ca un titirez.

trottolino, -ina *s.m.* şi *f.* **1.** copil neastîmpărat/poznaş/zburdalnic. **2.** om sprinten, sfîrlează.

trovàbile *adj.* care poate fi găsit.

trovadóre *s.m. (înv., poetic)* *v.* trovatore.

trovadòrico, -órici, *adj.* de trubadur.

trovaménto *s.m.* **1.** *(rar)* găsire. **2.** *(înv.)* invenţie.

trovànte *s.m. (geol.)* bloc eratic.

trovàre **I.** *vt.* **1.** a găsi, a afla, a da de; *~ un amico* a găsi un prieten; *~ i guanti* a găsi mănuşile; *~ casa/marito* a găsi o locuinţă/un soţ; *~ lavoro* a găsi de lucru; *~ qualcosa per terra* a găsi ceva pe jos; *~ qualcuno al bar/a casa* a da de cineva la bar/acasă *l'ho trovato che dormiva* l-am găsit dormind; *cosa trovi da ridere?* ce găseşti de rîs?; *~ ricovero* a găsi adăpost; *~ collocamento* a găsi o situaţie/un post; *~ un impiego* a găsi o slujbă; *~ una buona sistemazione* a găsi un serviciu bun. **2.** *(fig.)* a găsi; *~ un po' di pace* a găsi puţină linişte; *~ la gretola* a găsi o portiţă de ieşire; *~ sempre da ridire* a găsi mereu ceva de spus/de comentat; *~ buona pastura* a găsi o vacă bună de muls; *~ grazia presso qualcuno* a găsi bunăvoinţă pe lîngă cineva; *~ il bandolo di un problema/una questione* a găsi soluţia/a-i da de capăt; *~ il filo* a găsi firul, a da de capătul firului; *~ il pollo* a găsi prostul de tras pe sfoară; *~ il terreno morbido* a găsi terenul propice; *~ la porta aperta* a găsi uşile deschise, a obţine ceva cu uşurinţă; *~ la propria strada* a-şi găsi propriul drum; *~ una scappatoia* a găsi un subterfugiu/o cale de ieşire; *~ pane per i propri denti* a-şi găsi naşul; *~ la morte sul campo/in battaglia* a-şi afla moartea pe cîmpul de luptă. **3.** *(mat.)* a afla; *~ l'area del triangolo/il volume della sfera* a afla suprafaţa triunghiului/volumul sferei. **4.** a căuta; a găsi; *andare a ~ qualcuno* **a)** a face o vizită cuiva; **b)** a se duce la cineva; a căuta pe cineva; *devo proprio andare a ~ la sarta* trebuie neapărat să mă duc la croitoreasă; *~ ospitalità* **a)** a fi primit; **b)** a găsi locuinţă/gazdă. **5.** a-şi cuceri; *~ la fama/la gloria/il successo* a-şi cuceri faima/gloria/succesul. **6.** a avea; *quanto ti trovi in tasca* cît ai în buzunar; *~-si addosso poche lire/qualche spicciolo* a găsi ceva mărunţiş în buzunare/cîteva lire. **7.** a fi primit/întîmpinat; *~ una buona accoglienza* a fi bine primit. **8.** a descoperi, a găsi; *hanno trovato il ladro/il colpevole* au găsit hoţul/vinovatul. **9.** a inventa, a plăsmui, a găsi; *non riesco a trovare una soluzione* nu sînt în stare să găsesc/inventez o soluţie; *devi ~ qualcosa di nuovo* trebuie să găseşti ceva nou. *SIN. escogitare, scoprire.* **10.** a surprinde/a prinde asupra faptului; *~ qualcuno sul fatto/in fallo/in colpa* a surprinde/a găsi pe cineva asupra faptului; *lo trovo che/mentre rubava* l-am surprins cînd tocmai fura; *se lo trovano in flagrante lo arrestano subito* dacă îl găsesc în flagrant delict, îl arestează numaidecît; *~ qualcuno con le mani nel sacco* a prinde cu mîna în sac, a găsi pe cineva în flagrant delict. **11.** a da (întîmplător) de/peste cineva, a nimeri; *~ per caso un vecchio amico* a da întîmplător peste un vechi prieten; *entro e ti trovo un pieno di soldati* intru şi dau peste o mulţime de soldaţi; *~ uno sconosciuto in casa propria* a da de un necunoscut în propria-i casă; *arrivo e chi ti trovo?* ajung şi ghici peste cine dau? **12.** a considera, a aprecia, a găsi, a descoperi; *il medico lo trova deperito* medicul îl găseşte/consideră slăbit; *gli hanno trovato la polmonite* au descoperit că are pneumonie; *ti trovo un po' giù* mi se pare că eşti cam dărîmat; *come mi trovi?* cum mă găseşti?; *~ il cibo saporito* a găsi/a aprecia că mîncarea este gustoasă; *~ lo spettacolo brutto/noioso/avvincente* a socoti/a considera că spectacolul este prost/plicticos/fermecător; *trovo che hai fatto bene/male* socot/cred că ai făcut bine/rău; *(fam.) trovi?* crezi?; (nu) ţi se pare? **13.** a observa, a i se părea; *trovo che qui sta andando tutto in malora* observ că aici se cam duce totul de rîpă. **14.** *(înv.)* a lovi; *~ qualcuno con un bastone* a lovi pe cineva cu un băţ/ciomag; *~ la palla dell' avversario* a lovi mingea adversarului. **15.** *(înv.)* a compune versuri. **16.** *(înv.)* a înfiinţa. **II.** *vr.* **1.** a se întîlni (cu cineva), a se vedea; a se găsi; *quando ci troviamo?* cînd ne vedem?; *di solito si trovano in piazza,* de obicei se întîlnesc în piaţă; *allora d'accordo, ci troviamo domani alle tre, a casa tua* atunci s-a hotărît, mîine la trei ne întîlnim acasă la tine; *~-si a tu per tu* a se găsi faţă în faţă. *SIN. vedersi.* **2.** a fi, a se simţi; *~-si bene/male/in pericolo* a se simţi bine/rău/în pericol; *~-si solo* a fi singur; *dovrebbe ~-si all'estero* ar trebui/trebuie să fie în străinătate; *si può sapere dove mi trovo?* se poate şti unde mă aflu?; *~-si a disagio* a nu fi la largul său, a nu se simţi în apele sale; *(fam.) ~-si a tiro* a fi la îndemînă; *~-si a corto di quattrini/in angustia* a fi strîmtorat băneşte; *~si al dunque* a fi în momentul hotărîtor; *~-si comodo di fare una cosa* a fi dispus/gata să facă ceva; *~-si d'accordo* a fi de acord; *~-si tra l'incudine e il martello* a fi între ciocan şi nicovală; *~-si nel proprio elemento* a fi în elementul său; *~-si nelle secche* a se afla în jenă financiară, a avea încurcături financiare; *~-si in cattive acque* **a)** a fi la ananghie; **b)** a nu fi în toate apele; a nu se simţi bine. **3.** a ajunge, a sosi (întîmplător); *ci trovammo improvvisamente su un colle* am ajuns dintr-o dată pe un deal; *ci siamo trovati a Napoli quasi senza accorgercene* am ajuns la Napoli aproape fără să ne dăm seama. **4.** a se găsi, a se afla, a fi situat; *il villaggio si trova al di là del fiume* satul se află dincolo de rîu; *la Gioconda si trova al Louvre* Gioconda se găseşte la Luvru; *i quartieri residenziali si trovano nella parte nord della città* cartierele rezidenţiale sînt situate/se află în nordul oraşului.

trovaròbe *s.m. invar. (teatru)* costumier.

trovàta *s.f.* **1.** descoperire, idee fericită, găselniţă; *una ~ poco felice* o idee nefericită; *questa sì che è una ~!* asta da găselniţă! *SIN. pensata.* **2.** ieşire, scăpare, expedient; replică; *~ poco fèlice* expedient prea puţin fericit; *~ degna d'un gran comico* replică demnă de un mare comic. **3.** *(înv.)* descoperire a unei crime. **4.** gag.

trovatèllo *s.m.* copil părăsit; copil găsit.

trovàto **I.** *part. tr.* de la trovare. **II.** *adj.,* găsit; *(fig.) è tutto ~* e un lucru obţinut printr-o întîm-

plare fericită; ~ *per terra* picat din cer; *ben ~!* bine te-am găsit!; *gli venne ~* dădu peste, se întîlni cu. **III.** *s.m. (rar, înv.)* **1.** născocire, invenţie, pretext. **2.** găsire, ceea ce a fost găsit. **3.** înşelare; prefăcătorie.

trovatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* **1.** care găseşte, născocitor. **2.** *(ist., lit.)* trubadur.

trovèro *s.m. v.* t r o v i e r o.

trovièro *s.m. (ist. lit.)* truver *(poet liric din nordul Franţei)*.

tròvo *part. tr. (dial.)* de la t r o v a r e.

tròzza *s.f. (mar.)* troţe.

truccàre I. *vt.* **1.** a travesti. **2.** a înşela. **3.** a truca; ~ *una partita di calcio* a truca un meci de fotbal; ~ *le carte/i dadi* a măslui cărţile/zarurile; ~*i risultati di una statistica/di un'inchiesta* a contrafface/a falsifica rezultatele unei statistici/anchete. **II.** *vr.* **1.** a se machia. **2.** a se travesti; ~*-si da antico romano* a se travesti în roman din antichitate. **3.** a se camufla. **III.** *vi. (a)* a fi protos (la un joc); a lovi mingea sau bila adversarului cu a sa proprie.

truccatóre, -trice *s.m.* şi *f. (teatru)* machior.

truccatùra *s.f.* **1.** travestire. **2.** machiaj. **3.** cosmetice pentru machiaj. **4.** înşelătorie.

trucciàrsi *vr. (înv.)* a se supăra puţin.

trùcco, *trùcchi, s.m.* **1.** un fel de biliard; *un buon ~* o lovitură, un cîştig frumos. **2.** crichet. **3.** machiaj, fard; *valigetta per il ~* valijoară pentru machiaj. *SIN. maquillage.* **4.** truc, artificiu; ~ *fotografico* truc fotografic. **5.** înşelătorie. *SIN. imbroglio.*

truccóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** pungaş; negustor afacerist. **2.** *(pop.)* peţitor.

trùce *adj.* încruntat; ameninţător; crud. *SIN. sinistro.*

truceménte *adv.* în mod crunt/feroce.

trùcia *s.f.* înfăţişare mizeră, sărăcie, haină jerpelită.

truciànte *adj.* zdrenţăros, jerpelit.

trucidàre *vt.* a masacra, a ucide în mod barbar. *SIN. massacrare.*

trucidatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f. (rar)* masacrator; ucigaş.

trùcio *adj.* sărăcăcios, ponosit, jerpelit.

truciolàre *vt.* a transforma în talaş.

trùciolo *s.m.* **1.** talaş. **2.** şpan; ~ *di plastica/di sapone* şpan/fişii de plastic/de săpun. **3.** curmei (de împletit coşuri, pălării).

truculènto *adj. (rar) v.* t r u c u l e n t o.

truculènto *adj.* **1.** crud; ameninţător; cu privirea întunecată. **2.** violent, de groază; *film ~* film de groază (neconvingător/rizibil). **3.** *(despre mare)* furtunos.

trùffa *s.f.* **1.** *(jur.)* înşelătorie, escrocherie, fraudă. *SIN. frode, imbroglio.* **2.** *(înv.)* fleac, nimic. **3.** *(înv.)* vorbărie.

truffaldìno I. *s.m. (depr., glumeţ)* escroc. **II.** *adj.* care ţine de escroc/de escrocherie; *un'impresa ~-a* o escrocherie.

truffàre I. *vt.* a escroca, a înşela. *SIN. imbrogliare, ingannare, raggirare.* **II.** *vr. (înv.)* a-şi bate joc de cineva.

truffatóre, -trice *s.m.* şi *f.* escroc; pungaş.

truffería *s.m.* **1.** escrocherie; fraudă. **2.** înşelătorie.

trufolàre I. *vi. (a; rar)* a scotoci; a scormoni; ~ *in un cassetto* a scotoci într-un sertar. **II.** *vr.* a se bălăci; ~*-si nella mota* a se bălăci în mocirlă.

trùglio I. *adj. (înv.)* viclean. **II.** *(ist., jur.)* judecată sumară şi îngăduitoare.

truìsmo *s.m.* truism.

trùlla *s.f.* **1.** *(ant.)* ceaşcă; pocal. **2.** mistrie.

trullàggine *s.f.* prostie; nerozie.

trùllo[1] *adj.* prost, idiot, nărod.

trùllo[2] *s.m. (înv.)* pîrţ, băşină, vînt.

trùllo[3] *s.m.* **1.** cupolă. **2.** locuinţă (cu acoperişul conic, în Puglia).

truògo *s.m. v.* t r o g o l o.

trùppa *s.f.* **1.** grămadă, droaie; *una ~ di figli!* o droaie de copii. **2.** *(mil.)* trupă; *il grosso della ~* grosul trupei. **3.** haită; *in/a ~* în haită, în turmă, în grup.

trupèllo *s.m. (înv.)* pluton, detaşament.

truschìno *s.m. (tehn.)* trasator; ~ *universale* aparat de trasat universal. *SIN. graffietto.*

trust *s.m. invar. (ec.)* trust.

trùtina *s.f. (înv.)* axă de balanţă.

tse-tse *s.f. invar. (entom.)* muscă-ţeţe. *(Glossina palpalis).*

tu *pron. pers. II sg.* tu; *mettersi a ~ per ~ con uno* a discuta/a se certa cu cineva; *stare a ~ per ~* a nu ceda într-o discuţie; *darsi del ~* a se tutui; *amico di ~* prieten intim; *da ~ a ~* singur; *nel ~ per ~* în intimitate, între patru ochi; *essere/stare/trovarsi a ~ per ~ con qualcuno* a sta între patru ochi cu cineva.

tua, tue, *pron. pos., adj. pos. v.* t u o.

tùba[1] *s.f.* **1.** *(lit., poetic)* trîmbiţă, tubă. **2.** *(glumeţ)* suflatul zgomotos al nasului.

tùba[2] *s.f.* **1.** joben, cilindru. **2.** *(mil., arg.)* recrut. **3.** *(anat.)* trompă; ~ *uterina* trompă uterină.

tubàre *vi. (a) (despre porumbei)* a gînguri; *tubi tubi! viti viti!* chemare pentru porumbei. *SIN. tortoreggiare.*

tubàrico, *-ici, adj. (anat.)* referitor la o trompă (ovariană etc.).

tubatùra *s.f.* **1.** ţevărie. **2.** conductă.

tubazióne *s.f. v.* t u b a t u r a.

tubercolàre *adj.* **1.** *(bot.)* care ţine de tubercul. **2.** ftizic, tuberculos. **3.** care ţine de tuberculoză.

tubercolina *s.f. (med.)* tuberculină.

tubercolinazióne, tubercolinizzazióne *s.f. (med.)* injectare de tuberculină.

tubercolinizzàre, tubercolizzàre *vt. (med.)* a injecta tuberculină.

tubèrcolo *s.m.* **1.** *(med.)* tumoare mică; nodul. **2.** *(bot.)* tubercul; nodul.

tubercolosàrio *s.m.* sanatoriu pentru tuberculoşi. *SIN. sanatorio.*

tubercolòsi *s.f. invar.* tuberculoză.

tubercolóso *adj.* tuberculos.

tubercolòtico, *-òtici, adj.* tuberculos.

tubercolùto *adj. (bot.)* plin cu tuberculi.

tùbero *s.m. (bot.)* tubercul; rizom.

tuberósa *s.f. (bot.)* chiparoasă, tuberoză *(Polyanthes tuberosa).*

tuberosità *s.f. (bot.)* formaţiune semănînd cu un tubercul.

tuberóso *adj. (bot.)* **1.** tuberculat, cu tuberculi. **2.** asemănător cu un tubercul.

tubétto *s.m.* tubuleţ; flacon; *un ~ di aspirina* un tub cu aspirină; *un ~ di dentifricio* un tub de pastă de dinţi.

tubièra *s.f.* ţevărie; tubulatură (la un cazan).

tubìno *s.m. (dim.)* **1.** pălărie tare, gambetă. *SIN. bombetta, mezza tuba.* **2.** rochie dreaptă şi strîmtă/sac; ~ *in lamé* o rochie sac din lamé. **3.** furou.

tubìsta, *-ìsti, s.m.* instalator.

tùbo *s.m.* **1.** tub; ţeavă; conductă; ~ *di scappamento* ţeavă de eşapament; *i ~-i dell'acqua* conductele de apă; ~ *fluorescente* tub fluorescent; ~ *di lancio* dispozitiv de lansare a torpilei; ~ *anima* ţeavă interioară (la tun). **2.** furtun. **3.** *(anat.)* tub; ~

digerente tub digestiv. **4.** burlan; ~ *della stufa* burlan de sobă.

tubolàre I. *adj.* tubular. **II.** *s.m.* cauciuc de bicicletă (fără cameră).

tubolàto *adj.* tubular, format din/prevăzut cu tuburi.

tubulàto *adj. v.* t u b o l a t o.

tubulatùra *s.f.* **1.** tubulatură; ţevărie de instalaţie. **2.** *(chim.)* vas prevăzut cu un tub.

tùbulo *s.m.* **1.** *(anat.)* canal. **2.** *(chim.)* racord; loc de racordare a unei ţevi (la un vas).

tucàno *s.m.* **1.** *(ornit.)* tucan. **2.** *(astron.)* constelaţie (în emisfera australă).

tucididéo *adj. (ist. lit.)* relativ la Tucidide, propriu lui Tucidide.

tucùl *s.m.* colibă de pământ (în Africa).

tùdero *s.m. (dial., depr.)* neamţ.

tueggiàre *vt.* a tutui.

tuèllo *s.m.* rădăcina unghiei (la cal).

tufàceo *adj. (geol.)* ca tuful.

tufàre *(înv.)* **I.** *vi. (e)* a fi cald; a fi plin cu vapori. **II.** *vr.* a se ghemui, a se vîrî la căldură.

tuff! *interj.* buf!, puf!

tuffaménto *s.m. (rar)* cufundare.

tuffàre I. *vt.* **1.** a se cufunda/a se scufunda; ~ *il capo nell'acqua* a-şi băga capul în apă; ~ *la penna nell'inchiostro* a băga tocul în cerneală; *(poet.)* ~ *nel sonno* a se cufunda în somn; ~ *nell'oblio* a da uitării. **2.** a înmuia (în apă). **II.** *vr.* **1.** a plonja; ~*-si in mare/dal trampolino* a plonja în mare/de la trambulină. **2.** a se arunca; ~*-si nel vuoto* a se arunca în gol; *dai tetti le rondini si tuffano verso terra* de pe acoperişuri rîndunelele se lansează spre pământ. **3.** *(despre avioane)* a coborî vertiginos/în picaj. **4.** *(fig.)* a se cufunda, a dispărea; a se lăsa furat/captivat de; ~*-si nel fumo* a se pierde/a dispărea prin fum; ~*-si nello studio* a se cufunda în studiu; ~ *nei piaceri* a se lăsa furat de plăceri. **5.** a apune; *il sole si tuffa dietro l'orizzonte* soarele dispare la orizont.

tuffàta *s.f.* **1.** cufundare, dare la fund, plonjon. **2.** capriciu trecător.

tuffàto *adj.* scufundat; înmuiat; *(muz.) note* ~*-e* note cu sonoritate voalată.

tuffatóre, -trice *s.m.* **1.** *(şi f. sport)* scufundător; plonjor. **2.** *(ornit.)* cufundar, bodîrlău. **3.** *(mar.)* scafandru. **4.** *(av.)* aviator în picaj. **5.** *(av.)* avion (pentru zborul în picaj). **6.** muncitor în industria hîrtiei.

tuffatùra *s.f.* scufundare; înmuiere.

tùffe tàffe *interj. (imită un zgomot de motor)* tuf, tuf; puf, puf.

tuffétto *s.m. (ornit.)* cufundar, bodîrlău *(Colymbus arcticus)*.

tuffista, -isti, *s.m.* şi *f. (sport)* plonjor.

tùffo *s.m.* **1.** scufundare; *un* ~ *nell'acqua* o scufundare în apă; *(fam.) fare un* ~ a face o baie scurtă, a se arunca odată în apă. **2.** *(sport)* săritură, plonjon; ~*-i dal trampolino/dalla piattaforma* sărituri de la trambulină/platformă; ~ *in avanti/indietro* săritură înainte/înapoi; ~ *carpiato* săritură în echer; ~ *avvitato* săritură în şurub. **3.** cădere/săritură în gol; *un* ~ *nel vuoto* o cădere în gol; *il* ~ *di un paracadutista* lansarea/căderea unui paraşutist; *(despre păsări) venir giù a* ~ a coborî în picaj. **4.** *(av.)* picaj. **5.** *(fig.)* salt, săritură; *con un* ~ *si precipitò su di noi* cu un salt s-a aruncat asupra noastră; *a* ~ cu elan; cu lăcomie; *buttarsi/gettarsi a* ~ *sulla minestra* a se arunca asupra supei cu lăcomie; *gettarsi a* ~ *su una occasione* a nu lăsa să-i scape ocazia. **6.** *(fotbal)* plonjon, plonjare; *parare in* ~ a para prin plonjare. **7.** *(fig.)* fiasco, nereuşită, faliment; *fare un gran* ~ a nu izbuti, a da chix. **8.** *(în expr.)* ~ *d'acqua* ploaie torenţială; ~ *di sangue* emoţie puternică/violentă; *(înv.) dare/fare un* ~ a greşi, a se păcăli, a se înşela; *battere il* ~ a pierde creditul; *(înv.) dare un* ~ *nello scimunito* a face o prostie.

tùffolo *s.m. (ornit.)* v. t u f f e t t o.

tùfo *s.m. (miner.)* tuf (vulcanic).

tufóso *adj. (miner)* ca tuful, care conţine tuf.

tùga *s.m. (mar.)* teugă.

tugùrio *s.m.* bordei, cocioabă, magherniţă, şandrama; *dormire in un* ~ a dormi într-o şandrama. *SIN. stamberga.*

tùia *s.f. (bot.)* tuia, arborele-vieţii *(Thya occidentalis)*.

tùlio *s.m. (chim.)* tuliu.

tulipàno *s.m.* **1.** *(bot.)* lalea, tulipă *(Tulipa gesneriana)*. **2.** glob de lampă (în formă de lalea). **3.** tînăr galant. **4.** *(mil., înv.)* partea anterioară la ţeava tunului.

tùlle *s.m.* tul.

tulliàno *adj. (ist. lit.)* ciceronian.

tulliàta *s.f. (glumeţ)* discurs lung.

tumefàre *vt., vr.* a (se) umfla, a (se) tumefia.

tumefàtto I. *part. tr.* de la t u m e f a r e. **II.** *adj.* umflat, tumefiat.

tumefazióne *s.f.* umflătură, inflamaţie, tumefacţie. *SIN. enfiagione.*

tumescènte *adj. (lit.)* umflat; care se tumefiază.

tumescénza *s.f. (med.)* inflamaţie, tumefacţie.

tumidézza *s.f.* umflătură; stare de umflare.

tumidità *s.f. v.* t u m i d e z z a.

tùmido *adj. (lit.)* **1.** umflat; gros; *ventre* ~ pintec umflat; *labbra* ~*-e* buze groase. *SIN. turgido.* **2.** mîndru. **3.** *(despre stil)* emfatic, pretenţios, umflat.

tummistùfi *s.m.* şi *f. (glumeţ)* pisălog, plicticos.

tumoléto *s.m.* teren nisipos/de stepă/cu dune (pe coasta mării).

tùmolo *s.m. v.* t u m u l o.

tumóre *s.m.* **1.** *(med.)* tumoare; ~ *benigno* tumoare benignă; ~ *maligno* tumoare malignă. *SIN. blastoma, neoplasia, neoplasma.* **2.** *(rar)* umflătură. **3.** *(fig.)* mîndrie, trufie.

tumorosità *s.f. (înv.)* umflare; îngroşare; excrescenţă.

tumoróso *adj. (înv.)* **1.** care are o tumoare. **2.** umflat; gros.

tumulàre[1] *adj.* tumular, de mormînt; sepulcral; *pietra* ~ piatră funerară.

tumulàre[2] *vt.* a înmormînta; ~ *nella tomba della famiglia* a înmormînta în mormîntul familiei.

tumulazióne *s.f.* îngropare; înmormîntare.

tùmolo *s.m.* **1.** tumul. **2.** măgură; grămadă de pămînt sau de pietre. **3.** mormînt.

tumùlto *s.m.* **1.** tumult; agitaţie, mişcare; *il* ~ *della folla* tumultul mulţimii. **2.** revoltă, răscoală. *SIN. ribellione, sollevazione.* **3.** suferinţă, frămîntare morală.

tumultuànte I. *adj.* tumultuos, zgomotos; în dezordine. **II.** *s.m.* răsculat, rebel. *SIN. rivoltoso.*

tumultuàre *vi. (a)* **1.** a face zgomot; a se agita. **2.** a se răscula; a manifesta.

tumultuàrio *adj. (lit.)* **1.** grăbit, furtunos. **2.** dezordonat, confuz.

tumultuosaménte *adv.* în mod tumultuos, cu zgomot, agitat.

tumultuóso *adj.* tumultuos; zgomotos, agitat; *fiume* ~ fluviu tumultuos/impetuos; *popolo* ~ popor agitat; *scolaresca* ~*-a* şcolărimea tumultuoasă. *SIN. agitato, inquieto.*

tùndra *s.f. (geogr.)* tundră.
tùnfete *interj. v.* tonfete.
tungstèno *s.m. (chim.)* tungsten. *SIN. wolframio.*
tùnica *s.f.* **1.** *(ant.)* tunică/cămaşă albă de in/lînă (la romani). **2.** *(bis.)* cămaşa lui Cristos. **3.** tunică. **4.** *(anat., bot)* tunică, membrană.
tunicàto *adj. (lit.)* **1.** îmbrăcat în tunică. **2.** *(bot., despre bulb)* cu mai multe membrane.
tunicèlla *s.f. (dim., înv.).* **1.** tunică mică. **2.** sutană, haină preoţească. *SIN. tonacella, dalmatica minore.*
tunisìno *adj., s.m. (geogr.)* tunisian.
tùnnel *s.m.* tunel; *passare sotto un* ~ a trece printr-un tunel; *(auto.)* ~ *di lavaggio* instalaţie de spălat maşinile.
tùo, *tuói,* **tùa,** *tùe* **I.** *adj. pos.* **1.** (al) tău; *la* ~*-a casa* casa ta; *il* ~ *vestito* rochia ta; *questa non è casa* ~*-a* aceasta nu e casa ta; *sono figli* ~*-i l* sînt copiii tăi!; *riprenditi i libri* ~*-i l* ia-ţi cărţile!; *parlami del* ~ *lavoro* vorbeşte-mi de munca ta; *con simpatia, i* ~*-i amici* cu simpatie, prietenii tăi. **2.** *(cu numele de rudenie, în unele cazuri, nu primeşte articol la singular)* al tău; ~ *padre/figlio* tatăl/feciorul tău; ~*-a madre/figlia* mama/fiica ta; *la* ~*-a mamma* mămica ta; ~ *nipote* nepotul tău; *la* ~*-a zietta* mătuşica ta; *il* ~ *buon zio* bunul tău unchi; *il* ~ *padre spirituale* tatăl tău spiritual. **3.** obişnuitul tău; *ora ti prendi il* ~ *caffè e vai a lavorare* acum îţi iei obişnuita cafea şi pleci la treabă; *non hai fatto la* ~*-a solita passeggiata* nu ţi-ai făcut obişnuita plimbare. **II.** *pron. pos.* al tău; *il suo disegno è migliore del* ~ desenul lui e mai bun decît al tău; *le mie scarpe sono come le* ~*-e* pantofii mei sînt ca ai tăi. **III.** *s.m.* **1.** averea ta, bunurile tale, partea ta; *non vorrai rimetterci del* ~ doar n-oi fi vrînd să pui/dai de la tine; *eccoti il* ~ iată-ţi partea ta; *accontentati del* ~ mulţumeşte-te cu ce-i al tău; *prendi il* ~ ia ce-i al tău; *è giusto che tu dica la* ~*-a* e normal ca şi tu să ţi-o spui pe a ta (părere); *sta/tiene dalla* ~*-a* este cu tine/de partea ta; *hai passato anche tu le* ~*-e* ai avut şi tu pe-ale tale (probleme/necazuri); *ne hai combinato una delle* ~*-e* iar ai făcut una de-ale tale/o boacănă; *l'ultima* ~*-a* ultima ta scrisoare. **2.** *(la pl.)* ai tăi, familia ta, rudele tale; *abiti con i* ~*-i?* locuieşti cu ai tăi?; *quel ragazzo è dei* ~*-oi?* băiatul acela e rudă de-a ta?
tuonàre *vi. (a)* a tuna.
tuòno *s.m.* **1.** tunet; *il lampo e il* ~ fulgerul şi tunetul; *avere una voce di* ~ a avea o voce tunătoare; *gridare coi* ~*-i* a face un lucru zadarnic. **2.** *(fig.)* bubuitură. *SIN. frastuono, rombo, rimbombo.*
tuórlo *s.m.* gălbenuş de ou. *SIN. rosso d'uovo, vitello, deutoplasma.*
tuppè *s.m.* **1.** moţ (pieptănătură femeiască). **2.** *(fig.)* tupeu, neobrăzare, îndrăzneală, aroganţă.
tùppete! *interj. (indică zgomotul unei ciocănituri)* toc! cioc-cioc!
tùra *s.f.* **1.** stăvilar, zăgaz, ecluză; ~ *in terra* stăvilar de pămînt; ~ *metallica* ecluză metalică. **2.** *(constr.)* batardou. **3.** *(mar.)* maşină pentru reparat fundul corăbiilor (fără a le trage pe uscat).
turabùchi *s.m. invar.* **1.** *(fam.)* înlocuitor, persoană de rezervă care în mod obişnuit este folosită spre a înlocui pe alţii (într-o întreprindere). **2.** astupătoare.
turàccio *s.m. (înv., dial.) v.* turacciolo.
turàcciolo *s.m.* dop.
turafàlle *s.m. invar. (mar.)* dispozitiv de astupat eventuale găuri etc.
turaménto *s.m.* astupare.
turàre I. *vt.* a astupa; ~ *la bottiglia* a astupa sticla; ~ *un buco/una fessura* a astupa o gaură/o crăpătură; *(fig.)* a plăti o datorie, a astupa o gaură; ~ *la bocca a uno* a astupa gura cuiva, a nu-i permite să vorbească; *(înv.)* ~ *il viso* a se ascunde, a-şi acoperi faţa; ~*-si in casa* a se închide în casă; ~*-si gli occhi/la bocca/il naso/le orecchie* a-şi astupa ochii/gura/nasul/urechile. *SIN. tappare.* **II.** *vr.* a se astupa; *si è turato il tubo di scarico* s-a astupat conducta de evacuare.
turàta *s.f.* astupare (o dată).
turàto I. *part. tr.* de la turare. **II.** *adj.* **1.** astupat. **2.** *(înv.)* precaut; rezervat.
tùrba *s.f.* **1.** *(depr.)* mulţime, gloată. **2.** *(la pl.)* oameni: mulţime; *le* ~*-e lo amano* mulţimea/oamenii îi iubesc. **3.** *(med.)* tulburare; ~*-e nervose* tulburări nervoase.
turbaménto *s.m.* **1.** perturbare; ~ *della pace/dell'ordine pubblico* perturbarea liniştii/a ordinii publice. *SIN. rivolgiamento, sovvertimento.* **2.** tulburare, angoasă; *provare/sentire* ~ a se tulbura. *SIN. agitazione, ansia, inquietudine.*
turbànte *s.m.* turban.
turbànza *s.f. (înv.)* tulburare.
turbàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a tulbura; a deranja; ~ *il mare* a (se) agita marea; ~ *le acque* a (se) tulbura apele; ~ *i capelli* a deranja părul. **2.** a strica, a zădărnici; ~ *una impresa* a zădărnici o acţiune; ~ *i piani* a strica/zădărnici planurile; ~ *la riuscita di qualcosa* a pune beţe în roate, a zădărnici o reuşită. **3.** a deranja, a perturba, a tulbura; ~ *il sonno* a deranja din somn; ~ *una cerimonia* a perturba o ceremonie; ~ *l'ordine pubblico/la quiete cittadina* a tulbura/a perturba ordinea publică/liniştea cetăţenilor; ~ *la pace familiare* a tulbura pacea din familie; ~ *i rapporti* a strica relaţiile. *SIN. scombussolare, sconvolgere.* **4.** *(med.)* a deranja, a strica; ~ *lo stomaco* a-şi deranja stomacul. **5.** *(fig.)* a tulbura, a deconcerta, a da peste cap; ~*l'animo* a tulbura sufletul, a da peste cap; a deconcerta; *lo sguardo mi turbò profondamente* privirea m-a tulburat profund; *quest'incertezza mi turba* nesiguranţa asta mă dă peste cap. *SIN. sconcertare.* **II.** *vr.* **1.** *(lit.) (despre vreme)* a se strica; *(înv., despre mare)* a începe să se agite. **2.** *(fig.)* a se tulbura, a se agita; ~*-si per la parola di uno* a se tulbura din pricina unor cuvinte (ale cuiva); ~*-si in volto* a se schimba la faţă, a se tulbura. *SIN. agitarsi.* **3.** *(lit.)* a fi uluit/buimac, a rămîne încremenit, a încremeni, a înmărmuri. **4.** *(înv.)* a se nelinişti, a se supăra.
turbativa *s.f. (jur.)* act de atingere a unui drept.
turbativo *adj.* în stare să tulbure, tulburător; ~ *della proprietà* document/act de atingere/nerespectare a proprietăţii.
turbàto I. *part. tr.* de la turbare. **II.** *adj.* tulburat, neliniştit, frămîntat.
turbatóre, -trice I. *adj. (jur.)* perturbator. **II.** *s.m.* şi *f.* cel care tulbură (conştiinţa cuiva etc.).
turbazióne *s.f. (rar)* tulburare, nelinişte, agitaţie.
turbìna *s.f. (mec.)* turbină.
turbinàre *vi. (a)* a se învîrti, a se învîrteji, a se învolbura, a spulbera.
turbinàto *s.m. (anat.)* os în cavitatea nazală. *SIN. cornetto.*
tùrbine *s.m. (şi fig.)* vîrtej; vijelie; turbion; *il* ~ *della danza* vîrtejul dansului; *un* ~ *di pensieri* o avalanşă de gînduri.
turbinìo *s.m.* vîrtej: învîrtire continuă.
turbinosaménte *adv.* (în mod) vijelios, ca o vijelie.

turbinóso *adj.* volburos, vijelios; agitat de vîrtej.
tùrbo[1] *s.m.* **1.** *(poetic, rar)* vîrtej. **2.** *(mec.)* turbină. **3.** specie de scoică marină *(Turbo pagodus)*.
tùrbo[2] **I.** *adj.* tulbure. **II.** *s.m.* tulburare.
turbocistérna *s.f.* navă cisternă.
turbocompressóre *s.m. (mec.)* turbocompresor.
turboélica *s.m. (av.)* turbopropulsor.
turbogétto *s.m. (av.)* turboreactor.
turbolenteménte *adv.* (în mod) turbulent.
turbolènto *adj. (rar)* **1.** cam tulbure; puțin tulbure; tulburat. **2.** turbulent; *anni ~-i* ani agitați. *SIN. burrascoso.*
turbolènza *s.f.* **1.** tulburare; agitare; perturbare; *la ~ dell'aria* tulburarea aerului. **2.** tulburări, dezordine, agitație; *la ~ dei tempi* anii tulburi. **3.** *(fiz.)* turbion. **4.** *(meteor.)* variație (în intensitate). **5.** *(fig.)* neastîmpăr.
turbomotóre *s.m. (mec.)* turbină, motor cu turbină.
turbomotrice *s.f. v.* turbomotore.
turbonàve *s.f. (mar.)* vapor cu turbine.
turbopropulsóre *s.m. (av.)* turbopropulsor.
turboreattóre *s.m.* turboreactor.
tùrca *s.f. (înv.)* haină de femeie (după moda turcească).
turcàsso *s.m.* tolbă de săgeți. *SIN. faretra.*
turcheggiàre *vi. (a)* **1.** a imita obiceiurile turcilor, a se turci. **2.** a fi favorabil turcilor.
turcheseaménte *adv.* turcește, ca turcii.
turchésco, *-eschi, adj. (glumeț, depr.)* turcesc.
turchése I. *s.f.* turcoază, peruzea. **II.** *adj., s.m.* culoarea peruzelei, albastru turcoaz.
turchésia *s.f. v.* turchese **(I)**.
turchétto *s.m.* **1.** specie de porumbel *(Columba turcica)*. **2.** *(dial., la Roma)* biscuit/pișcot de înmuiat în vin.
turchìna *s.f. v.* turchese **(I)**.
turchineggiàre *vi. (a)* a bate în albastru.
turchinétto I. *adj.* **1.** albăstriu. **2.** albastru-deschis. **II.** *s.m.* sineală, scrobeală albastră.
turchiniccio, *-icci, adj.* albăstriu. *SIN. azzurrognolo.*
turchino *adj.* **1.** albastru-închis; *pietra ~-a* carbonat de cupru. **2.** turcesc; *farne della ~-e* a face rele; *dirne delle ~-e* a înjura.
tùrcico *adj. (med., în sintagma) sella ~-a* șa turcească.
turcimànno *s.m.* **1.** *(ist.)* dragoman. **2.** *(glumeț)* interpret. **3.** mediator.
tùrco, *tùrchi* **I.** *adj.* turcesc; *bagno ~* baie turcească/cu aburi; *alla ~-a* turcește; *sedere alla ~-a* a sta turcește; *caffè alla ~-a* cafea turcească; *ferri alla ~-a* potcoave în formă de semilună; *il ~/il gran ~* sultanul. **II.** *s.m.* **1.** turc; *fumare come un ~* a fuma ca un turc. **2.** limba turcă.
turcomànno *adj., s.m.* (locuitor) din Turchestan.
turf *s.m. invar.* turf.
tùrfa *s.f. (înv.)* teren mlăștinos.
tùrgere *vi. (înv.)* a se umfla; a fi umflat.
turgescènte *adj. (bot., med.)* turgescent.
turgidézza *s.f.* umflare.
turgidità *s.f. v.* turgidezza.
tùrgido *adj. (lit.)* **1.** plin; umflat; tare; *occhi ~ -i di lacrime* ochi umflați de plîns. **2.** *(fig.)* retoric, pompos, umflat; *stile ~* stil pompos.
turgóre *s.m.* **1.** *(lit.)* tumefiere, umflare. **2.** *(med.)* turgor.
turìbolo *s.m.* cădelniță.
turiferàrio *s.m.* **1.** paracliser (care umblă cu cădelnița). **2.** *(glumeț)* lingușitor, lingău.
turificazióne *s.f. (lit.)* tămîiere.
turióne *s.m. (bot.)* mugur (care iese din tulpina subterană).
turismo *s.m.* turism.
turìsta, *-isti, s.m.* turist.
turìstico, *-istici, adj.* turistic; *ufficio ~* oficiu de turism; *zona ~-a* zonă turistică; *classe turistica* clasă de turism (pe avion); *assegno ~* cec turistic. *SIN. travellers' cheque.*
turkméno *adj.* turcmen; *(substantivat) il ~* limba turcmenă.
turlupinàre *vt.* **1.** a duce cu vorba; a provoca încurcături. **2.** a lua în zeflemea.
turlupinatóre, **-trice** *adj., s.m.* și *f. (înv.)* **1.** glumeț de prost gust; farsor, om neserios. **2.** pungaș.
turlupinatùra *s.f. (înv.)* glumă proastă; neseriozitate.
turnìsta, *-isti, s.m.* și *f.* muncitor în tură; *~-i di notte* echipă de noapte.
tùrno *s.m.* **1.** tură, schimb; *lavorare a ~* a lucra în ture; *~ di giorno/di notte* tură de zi/de noapte; *~ di lavoro* schimb de lucru; *fare i ~-i* a fi în(tr-un) schimb; *fanno ~-i di otto ore* fiecare schimb lucrează opt ore; *fare a ~* a face cu schimbul. **2.** serviciu; *essere di turno* a fi de serviciu; *medico di ~* medic de serviciu. **3.** rînd; *è il mio ~* e rîndul meu; *a ~* pe rînd, prin rotație. **4.** *(sport)* tur; *~ eliminatorio* tur eliminator.
tùro *s.m. (tosc.)* dop, astupuș.
tùrpe *adj.* **1.** necinstit; mîrșav; rău. **2.** urît, diform. **3.** obscen, rușinos; trivial; infam; *parole ~-i* cuvinte triviale; *un ~ individuo* un individ infam. *SIN. infame, ignobile, laido.*
turpeménte *adv.* (într-un mod) abject, mîrșav, urît.
turpilòquio *s.m.* **1.** obscenitate, expresie directă. **2.** discuție despre lucruri obscene/triviale.
turpitùdine *s.f.* turpitudine, necinste, mîrșăvie.
turribolo *s.m. v.* turibolo.
turrìto *adj. (lit.)* prevăzut/înconjurat cu turnuri; plin de turnuri.
tùta *s.f.* salopetă; *(mil.) ~ mimetica* combinezon servind drept mijloc de camuflaj; *~ spaziale/antigravitazionale* costum de cosmonaut; *~ da lavoro* salopetă de lucru; *~ sportiva* trening; *~ in tela* salopetă de pînză; *~ subacquea* costum de scafandru.
tutània *s.f.* alpaca *(aliaj)*.
tutèla *s.f. (jur.)* **1.** tutelă; *essere sotto la ~ di qualcuno* a fi sub tutela cuiva. **2.** *(fig.)* protecție, apărare; *(rar) incolpata ~* legitimă apărare.
tutelàre[1] *adj.* tutelar, protector.
tutelàre[2] **I.** *vt.* **1.** a tutela; *~ i propri interessi* a tutela propriile interese. **2.** *(fig.)* a apăra. **II.** *vr.* a se apăra.
tuteria *s.f. (înv.) v.* tutela.
tùto *adj. (înv.)* apărat; sigur, în siguranță.
tùtolo *s.m.* **1.** cocean de porumb, ciocan, ciucălău. **2.** știulete.
tutóre, **-trice**, **-tóra** *s.m.* și *f.* **1.** tutore; *~ legittimo* tutore legal. **2.** apărător, protector; *farsi ~ di qualcuno* a se face tutorele cuiva; *i ~-i dell'ordine pubblico* agenții de poliție.
tutòrio *adj.* tutelar; *autorità ~-ie* autorități tutelare.
tuttaflàta *adv. (înv.) v.* tuttavia.
tutt'al più *loc. adv.* cel mult, maximum; în cel mai rău caz; *~ sarò un po' in ritardo* cel mult am să întîrzii puțin/nițel; *~ potrà costare mille lire* o să coste cel mult o mie de lire; *~ dovremo ricominciare da capo* în cel mai rău caz va trebui s-o luăm de la capăt.
tuttavìa I. *adv. (înv., lit.; arată continuarea unei acțiuni)* încă mereu; tot; mai departe; *oggi è ~* azi și întotdeauna, mereu. **II.** *conj. (cu valoare concesivă)* totuși, cu toate acestea; deși, cu toate că; *ha un brutto carattere, ~è un ragazzo intelligente* are un caracter urît, totuși e un băiat inteligent;

pur ~ totuşi, cu toate acestea; *non ero sicuro, pur* ~ *azzardai una risposta* nu eram sigur, cu toate acestea m-am hazardat să dau un răspuns.

tuttavòlta *adv. (înv.) v.* t u t t a v i a .

tuttesàlle *s.m. (glumeţ)* ştie tot.

tùtto I. *adj. nehot.* **1.** tot, întreg; ~ *l'universo* întreg universul; ~ *il mondo* toată lumea; *ho* ~*-a la casa in disordine* am toată casa deranjată; ~ *l'anno* tot anul; *studio* ~ *il giorno* învăţ toată ziua; *conosce alla perfezione* ~ *Virgilio* cunoaşte la perfecţie toată opera lui Virgiliu; ~*-a Parigi* tot Parisul; *conosce* ~*-Europa* cunoaşte întreaga Europă; ~ *questo è vero* toate acestea sînt adevărate; ~ *ciò che dice* tot ce zice; *(intensiv) con* ~ *l'affetto* cu tot dragul; *era* ~*-a commossa* era tare/foarte emoţionată; *con* ~*-e le forze* cu toate forţele; *a* ~*-a birra/velocità* cu toată viteza; *a* ~*-a corsa* în goana mare; *a* ~ *gas* în goana mare, cu viteză maximă; *a* ~ *vapore* cu toată viteza; *corre a* ~ *spiano* fuge de-i sfîrîie călcîiele; *devi dire* ~*-a quanta la verità* trebuie să spui absolut tot adevărul; *non puoi fare* ~ ~ *da solo* nu poţi face chiar totul de unul singur; *con* ~*-a la mia buona volontà* cu toată bunăvoinţa mea; *essere/fare* ~ *'uno* a fi tot una, a nu fi nici o diferenţă; *per me venire o non venire è* ~*'uno* din punctul meu de vedere, dacă vii sau dacă nu vii, tot aia e. **2.** inclusiv; *studiare a memoria a* ~ *il verso 64* a învăţa pe dinafară pînă la inclusiv versul 64; *leggete a*~*il capitolo III* citiţi pînă la inclusiv capitolul III; *siamo pronti a* ~*il 30 maggio* sîntem gata pînă la inclusiv 30 mai; ~*'oggi, a* ~ *domani/ieri* inclusiv azi/mîine/ieri. **3.** pe neaşteptate, dintr-o dată, deodată; *a un* ~ deodată; ~ *a un tratto* pe neaşteptate; ~ *a un tratto è sparito* dintr-o dată a dispărut. **4.** *(emfatic)* (absolut) totul; ~*-i quanti i presenti* (absolut) toţi cei prezenţi; ~ *quanto,* ~ *'intero* absolut totul; ~*-i e singoli* absolut toţi; *gli è costato* ~ *(quanto) lo stipendio* l-a costat cît leafa întreagă. **5.** (pe) toţi; *c'erano*~*-i e due* erau amîndoi; *li ho conosciuti* ~*-i e cinque* i-am cunoscut pe toţi cinci; *una volta per* ~*-e* odată pentru totdeauna; *in* ~ *e per* ~ în totul, în întregime; *a* ~*'uomo* cu toată puterea; *pensarle/trovarle* ~*-e* la toate se gîndeşte/găseşte soluţii; *le inventa* ~*-e per non studiare* inventează orice numai ca să nu înveţe; *per* ~, *da per* ~ pretutindeni; *con* ~ *questo/ciò* cu toate acestea, totuşi; *con* ~ *che* deşi. **6.** orice, oricare; *telefona a* ~*-e le ore* să telefonezi la orice oră; *lo voglio vedere a*~*-i i costi* vreau să-l văd cu orice preţ; *film adatto a* ~*-e le età* film bun/potrivit pentru orice vîrstă; *di* ~ *punto* perfect, impecabil; *vestito di* ~ *punto* îmbrăcat impecabil; *in* ~*-i i modi* în orice mod/fel/chip; oricum; *devo riuscire in* ~*-i i modi* trebuie să reuşesc/izbutesc în orice chip/oricum. **7.** *(peste)* tot, oriunde; cu totul; *tremava* ~ *come una foglia* tremura tot ca o frunză; *la casa è* ~*-a mia* casa e a mea cu totul; *si ritirò* ~ *in disparte* s-a dat cu totul/retras deoparte. **8.** numai; exclusiv; *è* ~*-a una menzogna* e totul numai minciună/minciună sfruntată. **9.** foarte, tot; *era* ~*allegro* era foarte vesel; *il vestito è* ~ *bianco* rochia este în întregime albă; *la trovai*~*-a sconvolta* am găsit-o foarte răscolită; *ora sei* ~ *pulito* acum eşti foarte curat/curat din cap pînă în picioare. **10.** *(în expr.) essere* ~ *di un pezzo* a fi dintr-o bucată; *una donna*~*-a d'un pezzo* o femeie dintr-o bucată; *essere* ~ *naso/bocca/occhi* a fi numai nas/gură/ochi; *(fig.) essere* ~ *lingua* a fi limbut; *essere/stare tutt'occhi/orecchi* a fi/a privi foarte atent; *essere* ~ *casa* a fi om de casă; *essere* ~ *famiglia* a se dedica întru totul familiei. **II.** *pron. nehot.* **1.** orice; totul; ~*è in ordine* totul e în ordine; *raccontami* ~ povesteşte-mi totul; *ha confessato* ~ a mărturisit totul; ~ *è andato per il meglio* totul a mers cum nu se poate mai bine; ~ *bene?* totul e în regulă?; *questo è* ~ asta e tot; *ecco* ~ nu mai am nimic de spus; *essere capace di* ~ a fi capabil de orice; *mangiare di* ~ a mînca orice; ~ *sta nel/a/se/che* totul depinde de; important/esenţial este faptul că; ~ *sta a cominciare* esenţial este să începă; ~ *sta se lui accetta* important este dacă el acceptă; ~ *sta nell'intendersi* important este faptul că se înţeleg; *prima di* ~, *innanzi* ~ în primul rînd; *prima di* ~ *dimmi come ti chiami?* mai înainte de orice spune-mi cum te cheamă; *e non è* ~ şi asta nu e tot; *in* ~ cu totul, în întregime; *in* ~ *fa ottomila lire* cu totul fac opt mii de lire; *saranno duemila in* ~ să tot fi fost două mii cu totul; *in* ~ *e per* ~ complet, cu totul, fără rezerve; *dipende in* ~ *e per* ~ *dal padre* depinde cu totul şi cu totul de tată; *sono in* ~ *d'accordo con te* sînt întru totul de acord cu tine. **2.** oricine; fiecare; cu toţi(i); *erano* ~*-i presenti* erau cu toţii prezenţi; ~*-i desiderano la pace* cu toţii doresc pacea; *contento lui, contenti* ~*-i* dacă el e mulţumit, toţi sînt mulţumiţi. **III.** *adv.* tot; în întregime; complet; *è* ~ *l'opposto di quello che tu pensi* este exact opusul celor pe care le gîndeşti tu; *è*~ *il contrario* este tocmai opusul/contrariul; ~*'intorno,* ~*'in giro* de jur împrejur; cît vezi cu ochii; ~ *il/al contrario* exact invers/pe dos; *fa*~*il contrario di quello che gli dico* face exact invers/pe dos faţă de cele ce îi spun; *del* ~*/al* ~ complet, cu totul; *ora è finito del* ~ (de-)acum s-a sfîrşit cu totul; *viver* ~ *solo* a trăi singur cuc; ~ *'altro* dimpotrivă; *è* ~ *dire* asta e totul; ~ *quanto* tot; ~ *in un colpo* dintr-o dată; ~ *in una volta* totdeodată; ~ *sommato* în concluzie. **IV.** *s.m.* totul, totalitatea; *il* ~ *costa seimila lire* totul costă şase mii de lire; *vi spedirò il* ~ *fra breve* am să vă expediez totul în curînd; *confondere il* ~ a confunda toate/totul; *fare di* ~ a face orice/toate treburile.

tuttochè I. *conj.* cu toate că, deşi. **II.** *adv.* aproape.

tuttodì *adv. (lit.)* mereu, încontinuu, întruna.

tuttofàre I. *adj.* bun la toate; *domestica* ~femeie (de serviciu) la toate; *uomo* ~ om bun la toate; ~ *referenziata cercasi* se caută femeie de serviciu bună la toate, cu referinţe; *è il* ~ *del magazzino* este factotumul magazinului.

tuttóra *adv.* încă, şi acum; *la casa esiste* ~ casa există şi acum.

tuttotòndo *s.m. invar.* în relief; în spaţiu; *scultura a* ~ sculptură (liberă) în spaţiu.

tutù *s.m. invar.* fustă scurtă (de balerină) tutu.

tuzìa *s.f. (chim.)* cadmiu, oxid de zinc. *SIN. cadmio.*

tweed *s.m. invar.* tweed.

twist *s.m. invar.* twist.

tze-tzè *s.m. v.* t s e — t s e.

tzigàno *adj., s.m. v.* z i g a n o.

U

u *s.m.* şi *f. (sunetul şi litera)* u
u' *adv. (înv.)* unde; ~' *che* oriunde.
uàdi *s.m. invar. (geogr.)* (albie de) rîu care se umple numai după ploaie.
ubbìa *s.f.* **1.** prejudecată; superstiţie. **2.** închipuire, teamă nejustificată; *avere la testa piena di* ~*-e* a avea capul plin de închipuiri.
ubbidiènte *adj.* ascultător, supus, docil; *scolaro* ~ elev ascultător; *cavallo* ~ cal docil. *SIN. disciplinato, sottomesso.*
ubbidiènza *s.f.* **1.** ascultare, obedienţă; ***lo fa per*** ~ *non per convizione* o face din obedienţă, nu din convingere ~ *proverbiale* supuşenie proverbială; ***ridurre all'*** ~ a obliga la supunere; *in* ~ *alle regole* conform regulilor. **2.** *(rar)* poruncă, lucru poruncit; *far* ~ a îndeplini o poruncă, a da ascultare.
ubbidìre I. *vi. (a), vt.* a asculta de/pe; a se supune; ~ *alle leggi* a se supune legilor; ~ *ai genitori* a asculta de părinţi; ~ *la/alla voce della coscienza* a asculta de glasul conştiinţei; ~ *la mamma* a o asculta pe mama; *per* ~*-la!* la ordinele dumneavoastră! **II.** *vi. (a)* **1.** a da ascultare, a fi docil; *il cavallo ubbidisce alla voce del bambino* calul ascultă de vocea copilului. **2.** *(despre motoare)* a reacţiona, a răspunde; *un motore che (non) ubbidisce ai comandi* un motor care (nu) răspunde la comenzi. **3.** *(fig., lit.)* a fi supus; *i popoli che ubbidivano all'Austria* popoarele care erau supuse de Austria.
ubbióso *adj. (rar)* superstiţios; temător, bănuitor.
ubbligàre *vt. (înv.)* a obliga.
ubbriacàre *vt., vr.* şi *deriv. v.* u b r i a c a r e
ubbrigàre *vt. (înv.) v.* u b b l i g a r e.
ùbere *adj. (poetic)* îmbelşugat; fecund, fertil; abundent.
ùbero[1] *s.m. (lit.)* uger.
ùbero[2] *adj. (despre cal)* bălan: şarg.
ubertà *s.f.* **1.** fertilitate, fecunditate. **2.** *(fig., înv.)* abundenţă, belşug.
ubertosità *s.f. (lit.)* **1.** fertilitate, fecunditate. **2.** îmbelşugare, abundenţă.
ubertóso *adj.* **1.** *(lit.)* fertil, mănos, rodnic, roditor; *campagne* ~*-e* pămînturi mănoase/fertile. **2.** *(înv.)* bogat, abundent, îmbelşugat.
ubicàre *vt. (adm.)* a situa, a amplasa, a aşeza; ~ *un edificio* a amplasa o clădire/un edificiu; *la vigna è ubicata a mezzogiorno* via este situată/amplasată la miazăzi.
ubicàto I. *part. tr.* de la u b i c a r e. **II.** *adj. (adm.)* situat, aşezat, amplasat.
ubicazióne *s.f.* **1.** *(adm.)* aşezare, situare. **2.** *(arhit.)* amplasare. **3.** poziţie.
ubidire *vi.* şi *deriv. v.* u b b i d i r e.
ubìno *s.m. (înv.)* **1.** căluţ (irlandez) iute. **2.** *(glumeţ)* gloabă.
ubiquista, -isti *adj. s.m.* **1.** (animal/plantă) răspîndit(ă) pe toată suprafaţa pămîntului. **2.** (eretic) luteran.
ubiquità *s.f.* **1.** ubicuitate, însuşire (a divinităţii) de a se afla pretutindeni/în mai multe locuri în acelaşi timp; *(fig., glumeţ) non ho il dono dell'* ~ nu am harul ubicuităţii, nu pot fi în acelaşi timp în mai multe locuri. *SIN. onnipresenza.* **2.** *(bis.)* erezie luterană.
ubiquo *adj. (rar)* prezent în mai multe locuri.
ubriacaménto *s.m.* îmbătare; beţie.
ubriacàre I. *vt.* **1.** a îmbăta; ~ *qualcuno col vino* a îmbăta pe cineva cu vin; *le bevande alcoliche ubriacano* băuturile alcoolice îmbată. **2.** *(fig.)* a ameţi; a îmbăta; *il movimento dell'automobile lo ubriaca* mişcarea automobilului îl ameţeşte; ~ *qualcuno di chiacchiere/promesse* a ameţi pe cineva cu palavre/promisiuni; *la passione/la gelosia lo ubriaca* patima/gelozia îl îmbată. **II.** *vr.* **1.** a se îmbăta; *ha il vizio di* ~*-si* are viciul băuturii. *SIN. suborniarsi.* **2.** *(fig.)* a se ameţi; a se îmbăta; *si ubricava con la sua propria parola* se îmbată cu propriile cuvinte.
ubricatùra *s.f.* **1.** îmbătare, beţie; *prendersi una solenne* ~ a se îmbăta criţă. *SIN. sbornia.* **2.** *(fig.)* infatuare; exaltare; ameţeală; *il suo amore era solo un'* ~ *passeggera* dragostea lui era doar o exaltare de moment.
ubriachézza *s.f.* beţie; ameţeală; *l'* ~ *è una grave piaga sociale* beţia este o gravă plagă socială.
ubriàco, -àchi, I. *adj.* **1.** beat; *essere* ~ a fi beat; ~ *duro/marcio/fradicio* beat criţă/turtă/mort. *SIN. ebbro.* **2.** *(fig.)* îmbătat ameţit; *essere* ~ *d'amore/odio* a fi ameţit de dragoste/ură; ~ *di rumore* ameţit de zgomot; *essere* ~ *di sonno/stanchezza* a fi ameţit de somn/de oboseală. **II.** *s.m.* beţiv, beţivan, mare băutor. *SIN. beone.*
ucàse *s.m.* ucaz.
uccellagióne *s.f. (rar)* **1.** vînătoare de păsări. *SIN. aucupio.* **2.** păsări vînate, vînat. **3.** sezon de vînătoare (pentru păsări).
uccellàia *s.f.* **1.** *(depr.)* păsăret, păsări multe. **2.** loc unde se pun curse, laţuri (pentru păsări), **3.** *(înv.)* intrigă; încurcătură. **4.** *(înv.)* înşelătorie; plasă, manevră; *mandare all'* ~ a lua în rîs.
uccellàio *s.m.* vînzător de păsări, păsărar.
uccellàme *s.m.* **1.** mulţime de păsări, păsăret. **2.** păsări vînate, vînat.
uccellaménto *s.m. (lit.)* **1.** vînătoare de păsări. **2.** păcăleală; luare în rîs; batjocură.
uccellànda *s.f.* loc de prins păsări.
uccellàre[1] **I.** *vi. (a)* **1.** a vîna, a prinde păsări; ~ *a tordi* a vîna sturzi; ~ *col falcone* a vîna cu şoimul; ~ *a pispole* a umbla după potcoave de cai morţi; *(fig.)* ~ *a una cosa* a căuta să obţii ceva în mod necinstit. **2.** a face dragoste. **II.** *vt. (lit.)* a păcăli, a înşela, a amăgi; a batjocori, a lua în rîs.
uccellàre[2] *s.m.* loc unde se prind păsări în laţ/în plase/în reţele.
uccellàto *s.m. (înv.)* ţesătură de in (în desene cu păsări).
uccellatóio *s.m.* loc amenajat cu laţuri (pentru prins păsări); *mandare all'* ~ a trage pe sfoară, a păcăli.
uccellatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** vînător de păsări; *sparviere* ~ şoim de vînătoare. **2.** persoană care caută să cîştige în mod necinstit; pungaş, escroc.
uccellatùra *s.f. (rar)* **1.** vînătoare de păsări. **2.** *(fig.)* păcăleală; înşelăciune.
uccellièra *s.f.* **1.** colivie; cuşcă de păsări. *SIN. voliera.* **2.** loc unde se prind păsări.
uccèllo *s.m.* **1.** pasăre; ~ *acquatico* pasăre acvatică; ~ *di transito* pasăre călătoare; *il volo degli* ~*-i*

zborul păsărilor; *~-i di grossa penna* păsări mari; *~-i migranti/di passo* păsări migratoare; *~ mosca* colibri; *~ di Venere* porumbel; *~ Santa Maria, ~ della Madonna* pescăruș; *(glumeț) ~ di San Luca* bou; *~ divino* înger; *~ di Giove* vultur; *~ di Giunone* păun; *essere/stare come l' ~ sulla frasca* a fi mereu îngrijorat/gata de fugă; *veduta a volo d' ~* vedere de sus, vedere generală; *(fig.) uccel di bosco* fugar; *essere/diventare ~ di bosco* a fi fugar; *~ di/del malaugurio* **a)** cucuvea; **b)** *(fig.)* cobe; *(prov.) ogni ~ fa il suo verso* orice pasăre pe limba ei piere. **2.** *(înv.)* om prost; om luat în râs. **3.** *(pop., vulg.)* sex/membru bărbătesc.

uccHièllo *s.m. (înv.) v.* o c c h i e l l o.

uccidere **I.** *vt.* **1.** a ucide, a asasina, a omorî; *~ con una pugnalata/con il veleno/con un colpo d'arma* a omorî cu o lovitură de pumnal/cu otravă/cu un glonț/o împușcătură; *~ maiali* a tăia porci. *SIN. ammazzare.* **2.** a produce moartea, a ucide; *il cancro ne uccide molti* cancerul produce multe victime; *un morbo che uccide* un morb care ucide. **3.** *(hiperbolic)* a omorî, a ucide; *questo.calore mi uccide* căldura asta mă omoară. **4.** *(fig.)* a distruge; a elimina; a face să dispară, *dittatura ferrea che uccide ogni libertà* dictatură de fier ce distruge orice fel de libertate. **II.** *vr.* **1.** a se omorî, a se sinucide; *ha tentato di ~-si* a încercat să se omoare. *SIN. suicidarsi.* **2.** a se ucide (reciproc); *~-si in guerra/in battaglia* a se omorî în război/bătălie. **3.** a-și pierde viața; a muri; *si è ucciso in un incidente stradale* a murit într-un accident de circulație. *SIN. morire.*

ucciditmènto *s.m. (rar)* ucidere, omor.

ucciditóre, -trice *s.m.* și *f. (rar)* ucigaș.

uccisióne *s.f.* ucidere; măcel; *(înv.) mettere a ~* a ucide cu spada.

uccìso **I.** *part. tr.* de la u c c i d e r e. **II.** *adj., s.m.* (om) ucis; mort.

uccisóre, -óra, uccidìtrice *s.m.* și *f.* ucigaș, asasin.

ucràino, ucraìno *adj., s.m.* și *f.* ucrainean, (locuitor) din Ucraina.

udènte *adj.* care aude, înzestrat cu auz.

udìbile *adj.* care poate fi auzit.

udibilità *s.f.* audibilitate; *soglia di ~* prag de audibilitate.

udiènte *adj. v.* u d e n t e.

udiènza *s.f.* **1.** ascultare; *dare/prestare ~* a da ascultare, a asculta; *trovare ~ presso qualcuno* a găsi ascultare la cineva. **2.** audiență; *chiedere un' ~* a cere o audiență; *accordare/concedere un' ~* a acorda o audiență; *fissare la data della ~* a fixa data audienței; *~ di routine* audiență de rutină; *le ~-e sono state sospese* audiențele s-au suspendat; *~ di tabella/papale* audiențe acordate de papă **3.** *(fig).* audiere, ședință de judecată, instrucție; *~ civile/penale* audiere civilă/penală; *~ d'istruzione* audiere de instrucție; *~ pubblica* audiere publică; *~ a porte chiuse* audiere cu ușile închise. **4.** auditoriu; *licenziare l' ~* a da afară publicul/auditoriul. **5.** *(înv.)* **a)** activitate jurisdicțională; **b)** magistratură; tribunal. **6.** *(înv.)* aflare, auzit; *per ~* din auzite; *in ~* în prezența cuiva care ascultă.

udinése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din Udine.

udìre[1] **I.** *vt.* **1.** a auzi; *~ una melodia/un grido/un colpo,* a auzi o melodie/un strigăt/o lovitură; *non odo nulla* nu aud nimic; *~ bene/male* a auzi bine/rău. *SIN. avvertire, sentire.* **2.** a auzi, a-i ajunge la ureche, a afla; *avete udito la notizia/la novità?* ați auzit vestea/noutatea?; *chissà se è vero quel che abbiamo udito* cine știe dacă-i adevărat ce-am auzit noi. **3.** *(lit., jur.)* a asculta, a audia; *~ i piagnistei di uno* a asculta văicărelile cuiva; *~ le parti/i testimoni/l'imputato* a audia părțile/martorii/acuzatul; *odi / ascultă!*; *(rar) non ne voler ~* a nu voi/dori să audă nimic; *(înv.) ~ uno/da uno* a audia cursurile unui (anumit) profesor. **4.** a da ascultare, a asculta de. **5.** a da curs, a urma, a asculta, a ține seama de; *~ il consiglio di uno* a ține seama de sfatul cuiva; *~ il parere di qualcuno* a asculta de părerea cuiva. **6.** a înțelege; *se ho ben udito* dacă am înțeles bine. **II.** *vt., vi. (înv.)* a audia lecțiile (ca școlar).

udìre[2] *s.m.* auz; ureche.

udìta *s.f.* **1.** auzire, auz; faptul de a auzi; *testimonio d' ~* martor care a auzit; *per ~* din auzite. **2.** *(înv.)* simțul auzului.

uditìvo *adj.* auditiv, al auzului; *organo ~* organ al auzului.

udìto **I.** *part. tr.* de la u d i r e. **II.** *s.m.* **1.** auzit; ascultat. **2.** auz, simțul auzului; *disturbi dell' ~* tulburări ale auzului; *~ fine/ acuto* auz fin/ascuțit; *perdere l' ~* a-și pierde auzul.

uditófono *s.m.* cornet acustic.

uditoràto *s.m. (bis.)* grad/funcție de magistrat supleant/provizoriu.

uditóre, -trice *s.m.* și *f.* **1.** ascultător, auditor. **2.** *(înv.)* discipol, școlar. **3.** student neînscris la cursuri. **4.** judecător supleant; ajutor de judecător; primul grad în magistratură; *~ giudiziario* judecător suplent/provizoriu.

uditòrio **I.** *s.m.* auditoriu; *~ attento/scelto/non qualificato* auditoriu atent/ales/necalificat. **II.** *adj. (rar)* auditiv.

udizióne *s.f. (rar)* audiție.

udòmetro *s.m. (fiz.)* udometru, pluviometru.

uffà *interj.* uf! *~ ! che caldo!* of! ce cald!

ufficiàle **I.** *adj.* oficial; *bolletino ~* buletin oficial; *discorso ~* cuvîntare/discurs oficial(ă); *invito/ricevimento ~* invitație/recepție oficială; *riunione/cerimonia ~* întrunire/ceremonie oficială; *visita ~ di un capo di Stato* vizită oficială a unui șef de Stat; *ingresso ~* intrare oficială; *fidanzamento ~* logodnă oficială; *notizia ~* știre oficială; *carattere ~* caracter oficial. **II.** *s.m.* **1.** funcționar public; agent; ofițer, oficial; *~ sanitario* agent sanitar; *~ postale* funcționar de/la poștă; *~ giudiziario* grefier; *(sport) ~ di gara* oficial de întreceri; *~ di stato civile* ofițer al stării civile. **2.** *(mil.)* ofițer; *~ in servizio permanente* ofițer activ; *~ di complemento* ofițer de rezervă; *~ a riposo* ofițer la pensie; *~-i inferiori/superiori* ofițeri inferiori/superiori; *~-i di collegamento* ofițeri de legătură; *(mar., av.) ~ di rotta* ofițer navigator. *SIN. navigatore; mensa degli ~-i* popota ofițerilor; *~-i generali del più alto rango* (ofițeri) generali cu rangul cel mai înalt. **3.** *(herald.)* ofițer/cavaler de grad superior.

ufficialéssa *s.f. (glumeț)* **1.** ofițereasă, soție de ofițer. **2.** ofițer activ (femeie). **3.** dirigintă; *~ postale* dirigintă la un oficiu poștal.

ufficialità *s.f.* **1.** oficialitate, caracter oficial. **2.** *(colectiv)* ofițerime.

ufficialménte *adv.* (în mod) oficial.

ufficiàre *vt., vi. (a)* **1.** *(bis.)* a celebra/a oficia o slujbă. **2.** a cere; a ruga, a solicita.

ufficiàto *adj.* **1.** rugat, solicitat. **2.** (loc) unde se oficiază (o slujbă religioasă); *chiesa ~-a* biserică în care se slujește.

ufficiatùra *s.f. (bis.)* oficiere, serviciu divin, slujbă.

ufficio *s.m.* **1.** funcție, sarcină, datorie, obligație; *mancare al proprio ~* a nu-și face datoria; *a lui spetta l' ~ di curare* lui îi revine sarcina de a îngriji;

~ *di madre/d'insegnante/di tutore* datoria de mamă/de dascăl/de tutore. *SIN. dovere, obbligo.* **2.** *(rar)* favoare; serviciu. **3.** intervenţie; recomandare; solicitare; *ciò che abbiamo ottenuto lo dobbiamo ai vostri buoni* ~*-i* ceea ce am obţinut este datorită recomandărilor voastre; *(jur.) buoni* ~*-i* mijlocire, mediaţie; *richiedere i buoni* ~*-i di un paese neutrale* a solicita bunele medieri ale unei ţări neutre. **4.** treabă, ocupaţie; oficiu; *rifiutare un* ~ a refuza un oficiu/o treabă; ~ *spinoso/delicato* treabă spinoasă/delicată; ~ *di padrino/arbitro/paciere* oficiul de naş/arbitru/mediator de pace. **5.** *(jur.)* funcţie; dregătorie; serviciu; oficiu; *doveri e oneri dell'* ~ datorii şi obligaţii ale dregătoriei/funcţiei; *d'*~ din oficiu; *dimissioni d'*~ demisie din oficiu; *atto d'*~ act/document oficial; *difensore d'*~ apărător din oficiu; *trascurare l'*~ a-şi neglija serviciul; *un* ~ *pieno di responsabilità* o funcţie de (mare) răspundere. **6.** birou; instituţie; oficiu (ca loc de muncă); *recarsi in* ~ a se duce la serviciu/birou; *andare/essere in* ~ a se duce/a fi la birou. **7.** *(jur.)* birou, organ, oficiu; ~ *di collocamento/di informazioni* birou de plasare/de informaţii; ~ *di conciliazione* birou/oficiu de conciliere; ~*di collegamento* birou/oficiu de legătură; ~ *del registro* notariat; *(com.)* ~ *vendite/spedizioni* biroul de vînzări/de expediţii; ~ *personale* serviciul (de) personal; ~*-i amministrativi* birourile administrative; *recarsi all'* ~ *postale* a se duce la oficiul poştal. **8.** sediu; ~ *elettorale* sediu electoral. **9.** rugăciune; ceremonie religioasă, liturghie; ~ *funebre* ceremonie funebră. **10.** carte de rugăciuni. **11.** salut respectuos adresat/transmis cuiva.

ufficiosaménte *adv.* **1.** (în mod) oficios/semioficial. **2.** cu politeţe.

ufficiosità *s.f.* **1.** politeţe. **2.** calitatea de a fi oficios.

ufficióso *adj.* **1.** oficios; *notizia* ~*-a* ştire oficioasă/semioficială. **2.** politicos, binevoitor; *uomo* ~ om politicos; *bugia* ~*-a* o minciună spusă cu intenţii bune. **3.** *(înv.)* ocupat.

uffiziàle *adj.* şi *deriv.* v. u f f i c i a l e **(I)** şi *deriv.*

uffizio *s.m. (bis.)* slujbă; ~ *funebre* slujbă de înmormîntare; *il Santo Uffizio* Inchiziţia.

uffiziuòlo *s.m.* carte de rugăciuni.

ùfo *s.m. (fam., glumeţ, în loc. adv., expr.) a* ~ gratis; *mangiare a* ~ a mînca pe cheltuiala altuia; *vivere a*~ a trăi pe spinarea altuia.

U F O, ùfo *s.m.* O.Z.N.; farfurie zburătoare *(prescurtare din engleză* U(nidentified) F(lying) O(bjects), obiecte zburătoare neidentificate. *SIN. disco volante.*

ufologìa *s.f.* studiul/studierea fenomenului O.Z.N.-urilor.

ugandése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Uganda.

ugèllo *s.m.* **1.** *(metal.)* gură de cuptor (la turnătorie); gură de vînt; gură de ventilaţie. **2.** *(mine)* conductă de aeraj. **3.** *(tehn.)* racord de ţeavă; duză; ajutaj. **4.** *(mec.)* jiclor; ~ *del carburatore* jiclorul carburatorului.

ùggia *s.f.* **1.** umbră; *lo zafferano cresce anche all'* ~ şofranul creşte şi la umbră. **2.** *(fig.)* plictiseală; plictis; *che* ~*!* ce plictiseală! *prendere in* ~ *uno* a nu mai suporta pe cineva; a deveni antipatic; *avere qualcuno in* ~ a-i fi cineva antipatic. *SIN. noia, tedio.*

uggiàre *vt. (înv.)* **1.** a umbri; a vătăma prin umbrire. **2.** a asupri.

uggiolaménto *s.m.* chelălăială.

uggiolàre *vi. (a)* a chelălăi.

uggiolìo *s.f.* chelălăit continuu; urlet.

uggiosaménte *adv.* cu plictiseală; plicticos, neplăcut.

uggiosità *s.f.* plictiseală, neplăcere; antipatie.

uggióso *adj.* **1.** umbros, care face umbră. **2.** *(fig.)* urîcios,: plicticos, neplăcut. *SIN. fastidioso, tedioso, noioso, molesto.* **3.** neliniştit, nemulţumit, plicticos.

uggire *vt.* **1.** a umbri (cu efect vătămător); **2.** *(fig.)* a plictisi.

uggito *adj.* plictisit, sătul.

ùgioli *s.m. (în expr.) tre* ~ *e barugioli* **a)** în total, făcînd socoteala; **b)** la urma urmelor.

ùgna *s.f. (pop., lit.) v.* u n g h i a .

ugnàre *vt.* **1.** *(înv.)* a tăia piezişi/în curmeziş. **2.** a apuca cu unghiile.

ugnàta *s.f. v.* u n g h i a t a .

ugnatùra *s.f.* tăiere; tăietură piezişă.

ugnèlla *s.f.* **1.** dăltiţă de aurar. **2.** *v.* u n g h i e l l a .

ugnèllo *s.m. (dim.)* gheruţă, gheară mică (de pisică etc.).

ùgnere *vt., vr. (înv.) v.* u n g e r e .

ugnétto *s.m.* **1.** dăltiţă (pentru scobit caneluri). **2.** *(mec.)* bac, pieptene de filetat.

ugnòlo *s.m.* gheară de pasăre.

ugnuòlo *s.m. v.* u g n o l o .

ùgola *s.f. (anat.)* omuşor; epiglotă; *perder l'*~ a-şi pierde răsuflarea/a-şi scuipa plămînii răcnind/vorbind; *rinfrescare l'*~ a bea; *far venir l'acqua all'* ~ a-i lăsa gura apă; *(fig.) che* ~*!* ce voce!; ~ *d'oro* voce de aur.

ugonottismo *s.m. (ist., bis.)* sectă/doctrină a hughenoţilor.

ugonòtto *s.m. (ist. bis.)* hughenot.

ùgrico, -ici, *adj. (lingv.)* ugric, ugrian.

ùgro-finnico *adj.* ugro-finic.

uguagliaménto *s.m.* egalizare.

uguaglianza *s.f.* **1.** egalitate, identitate; ~ *totale* egalitate totală; ~ *di forme* egalitate de forme; *la perfetta/completa* ~ *di vedute* perfecta/completa egalitate de vederi. *SIN. identità.* **2.** egalitate, echilibru; ~ *di forze/di valori* echilibru de forţe/de valori; *segno d'*~ semnul de egalitate; ~ *sociale* egalitate socială.

uguagliàre I. *vt.* **1.** a face egal, a face să coincidă, a potrivi, a egala; ~ *il peso* a face ca greutatea să fie egală; ~ *gli uomini di fronte alla legge* a face ca oamenii să fie egali în faţa legii. **2.** a uniformiza, a face omogen, a egaliza; ~ *la siepe* a uniformiza gardul viu; ~ *il colore/la vernice* a omogeniza culoarea/vopseaua. **3.** *(fig.)* a fi egal, a egala; ~ *qualcuno in potenza* a fi egal în putere cu cineva; ~ *in potenza* a fi egal în putere; *in lui la bontà uguaglia l'intelligenza* în el bunătatea este pe acelaşi plan cu inteligenţa. **4.** *(sport)* a egala; ~ *un record/un primato* a egala un record. **5.** a compara; *non puoi uguagliarlo al suo maestro* nu-l poţi compara cu maestrul său; *non è possibile* ~ *le due città* nu-i posibil să compari cele două oraşe. **II.** *vi. (înv.)* a fi/se afla în perfectă egalitate. **III.** *vr.* **1.** a se compara; ~*-si a/con qualcuno* a se compara cu cineva. **2.** a fi/a deveni egal, a se egaliza; *in questo caso i vari criteri si uguagliano* în acest caz diferitele criterii devin egale.

uguagliatóre, -trice *adj.* egalizator.

uguàle *adj., s.m.* **1.** egal; *colori*~*-i* culori egale; *idee* ~*-i* idei egale; *essere* ~ *di/per età* a fi egali în vîrstă; ~*-i diritti e* ~*-i doveri* drepturi şi datorii egale; *quasi* ~ aproape egal; *la legge è* ~ *per tutti* legea este egală pentru toţi; *(mat.) due più due è* ~ *a quattro* doi plus doi este egal cu patru. **2.** egal; neted; echilibrat; omogen; *superficie* ~ suprafaţă egală; *tono/voce* ~ ton/voce egal(ă); *tra* ~*-i*

între egali; *una associazione di ~-i* o asociaţie de egali; *non avere l'~, non trovare ~* a nu avea egal.

ugualità *s.f. (rar)* egalitate.

ugualitàrio I. *adj. (pol.)* egalitar. **II.** *s.m. (pol.)* partizan al egalitarismului.

ugualitarìsmo *s.m.* egalitarism.

ugualménte *adv.* **1.** (în mod) egal, la fel; *sono due cose ~ belle* sînt două lucruri la fel de frumoase. **2.** în acelaşi fel; *li tratto tutti ~* îi tratez pe toţi la fel. **3.** oricum, în orice caz; *verrò ~* voi veni oricum; *te ne sono ~ grato* oricum îţi sînt recunoscător.

uguànno *adv. (înv.)* v. unguanno.

uh *interj. (exprimînd durere, groază, uimire)* ah!, vai!, aoleu!

uhi *interj.* v. uh.

uhm *interj. (îndoială)* cine ştie!; hm!

ukàse *s.m. invar.* **1.** *(ist.)* ucaz. **2.** *(fig.)* hotărîre, ordin (impus, indiscutabil).

ulàno *s.m. (mil.)* ulan.

ùlcera, ùlcere, ùlcero, *s.f.* **1.** buboi; ulceraţie. **2.** *(med.)* ulcer; *~ gastrica/duodenale* ulcer gastric/duodenal; *soffrire di ~* a suferi de ulcer.

ulceraménto *s.m.* ulcerare; ulceraţie.

ulceràre I. *vt.* **1.** a ulcera. **2.** *(fig.)* a îndurera profund, a mîhni, a răni. **II.** *vi. (e), vr.* a căpăta/a avea o ulceraţie; *pelle che si ulcera* piele ce se ulcerează.

ulcerativo *adj.* **1.** care provoacă o ulceraţie. **2.** ulceros.

ulcerazióne *s.f.* **1.** ulceraţie; ulcerare. **2.** ulcer.

ùlcere *s.f.* v. ulcera.

ulceróso *adj., s.m.* ulceros; *malato ~* bolnav de ulcer; *un ~ cronico* un ulceros cronic.

ùlema *s.m.* teolog şi jurisconsult musulman, ulema.

uligàno *s.m.* huligan.

uligine *s.f. (lit., rar)* umiditate/umezeală naturală (a pămîntului).

uliginóso *adj.* **1.** *(despre sol)* uşor umed, jilav; *terreno ~* teren jilav. **2.** *(despre plante)* care trăiesc în zone umede/mlăştinoase.

uliménto *s.m. (înv.)* miros.

ulimìre *vi. (a; înv.)* a avea miros; a mirosi frumos.

ulimóso *adj. (înv.)* mirositor, parfumat.

ulire *vi. (înv.)* a mirosi frumos.

uliva *s.f.* şi *deriv.* v. oliva şi *deriv.*

ùllo *adj. (înv.)* vreun.

ulmàcee *s.f. pl. (bot.)* plante din familia ulmului, ulmacee.

ùlna *s.f. (anat.)* cubitus.

ulterióre *adj.* **1.** dincolo de; mai departe de; *Gallia ~* Gallia de dincolo/de sus. **2.** ulterior; *se avete bisogno di ~-i spiegazioni...* dacă aveţi nevoie de explicaţii ulterioare ... **3.** succesiv.

ulteriorménte *adv.* ulterior, după aceea.

ultimaménte *adv.* **1.** recent, în ultimul timp. **2.** la sfîrşit.

ultimàre *vt.* **1.** a termina, a sfîrşi. **2.** a definitiva, a pune la punct (o lucrare).

ultimativo *adj.* ultimativ, cu caracter de ultimatum.

ultimàto *adj.* **1.** sfîrşit, terminat. **2.** definitivat, pus la punct. **3.** v. ultimatum.

ultimàtum *s.m. invar.* ultimatum; *mandare un ~* a trimite un ultimatum.

ultimazióne *s.f. (rar)* **1.** terminare, încheiere. **2.** definitivare, punere la punct.

ultimissima *s.f.* **1.** *(ziar)* ultima ediţie. **2.** *(la pl.)* ultimele ştiri.

ultimìssimo *adj.* **1.** *superlativ de la* ultimo. **2.** modest, umil; care este ultimul la rînd. **3.** foarte recent; *~-a edizione* ultima ediţie (abia apărută); *~-e notizie/~-e* cele mai noi/proaspete ştiri; *~-e dall'Italia* ultimele ştiri din Italia. **4.** modest, umil; care este ultimul la rînd.

ùltimo I. *adj.* **1.** ultim, cel din urmă; *~-a parola di un dizionario* ultimul cuvînt dintr-un dicţionar; *l'~ giorno del mese* ultima zi din lună; *prendere/perdere l' ~ treno* a prinde/a pierde ultimul tren; *offrire l' ~-a possibilità* a oferi ultima posibilitate; *riservare due posti nell'ultima fila di poltrone* a rezerva două locuri în ultimul rînd de fotolii; *l' ~ nato* ultimul născut; *(fig.) l' ~-a parola* ultimul cuvînt; *avere/dire sempre l' ~-a parola* a avea/a-şi spune întotdeauna ultimul cuvînt; *essere/arrivare ~* a fi/a sosi cel din urmă/ultimul; *classificarsi per ~* a se clasifica ultimul; *all' ~ momento* în ultimul moment; *essere l' ~-a ruota del carro* a fi a cincea roată la căruţă. **2.** *(precedat de art. nehot.)* ultim; hotărîtor; *dare un '~-a occhiata* a arunca o ultimă privire; *fare un ~sforzo* a face un ultim efort; *ci resta un' ~-a speranza* ne rămîne o ultimă speranţă. **3.** ultim, apropiat, de curînd; *l' ~-a guerra* ultimul război; *gli ~-i tempi* ultimele timpuri; *l' ~-a ora* ultima oră; *le ~-e notizie* ultimele ştiri; *hai saputo l' ~-a novità?* ai aflat ultima noutate?; *all' ~-a moda* foarte modern; *dell' ~-a ora* foarte recent; *l' ~-grido della moda* ultimul strigăt al modei; *(adm.) ~ scorso* trecut; *sabato ~ scorso* sîmbăta trecută; *il 15 aprilie ~ scorso* 15 aprilie (trecut); *nel maggio ~ scorso* în luna mai trecută. **4.** ultim, terminal, final (spaţiu); *l' ~ limbo della spiaggia* ultima fîşie de plajă; *l' ~ limbo di terra* ultima bucată de pămînt. **5.** *(fig.)* ultim în importanţă/merit/valoare etc.; *è l' ~ scrittore che leggerei* e ultimul scriitor pe care l-aş citi; *l' ~ film che desidero vedere* ultimul film pe care vreau să-l văd; *la ricchezza è l' ~-a mia preoccupazione* bogăţia este ultima mea preocupare; *(fig.) l' ~ arrivato* ultimul chemat; *non credo di essere l' ~ arrivato* nu cred că sînt ultimul chemat; *non ~* nu şi ultimul; *di ~-a qualità* de cea mai proastă calitate. **6.** *(fig.)* maxim, cel mai înalt, ultim; *l'~ piacere* cea mai mare plăcere; *le ~-e vette dell'ingegno* cele mai înalte culmi ale geniului; *all' ~ grado* în cel mai înalt grad; *portare qualcosa alla sua ~-a conseguenza* a duce ceva pînă la ultima sa consecinţă; *l' ~-a ratio* argumentul suprem. **7.** *(în expr.) dare l' ~-a mano a un lavoro* a definitiva/a pune la punct o lucrare; *in ~-a analisi* în cele din urmă, în ultimă analiză; *l' ~-a fine* principalul scop. **II.** *s.m.* **1.** ultim, cel din urmă, codaş; *l' ~ della serie/classifica* ultimul din serie/clasificare; *l' ~ di fra noi* ultimul dintre noi; *essere uno degli ~-i* a fi unul dintre cei din urmă/de la coadă/dintre codaşi; *l' ~ della classe* ultimul din clasă; *l'~ degli ultimi* codaşul codaşilor. **2.** ultimul; *l' ~ (giorno) del mese/dell'anno* ultima zi din lună/din an; *l'~-a (donna) della famiglia* ultima (femeie) din familie; *questa è l'~-a (birichinata) che mi fai* asta-i ultima (prostie, ştrengărie) pe care mi-o faci; *quest' ~-a* ultima (persoană) numită. **3.** *(fig.)* ultim moment, ultimă clipă; *all' ~* în ultimul moment, la sfîrşit; *arrivare all' ~* a sosi în ultima clipă; *all' ~ ho deciso di restare* în ultima clipă am hotărît să rămîn; *essere all' ~/agli ~-i* a fi în ultimele clipe ale vieţii; *da ~* pînă la urmă; *da ~ si seppe che le cose stavano diversamente* pînă la urmă s-a aflat că lucrurile stăteau cu totul altfel; *in ~* la sfîrşit, la urmă; *in ~ (fam.)* la urmă, la coadă; *in ~ vedremo il da farsi* la urmă vom vedea ce este de făcut; *essere/rimanere in ~* a fi/a rămîne la coadă/ultimul;

fino all' ~ pînă la sfîrşit/pînă la urmă; *resistere/lottare fino all' ~* a rezista/a lupta pînă la ultimul/ultima suflare.

ultimogènito *adj., s.m.* ultim născut.

ùlto *adj. (poetic)* răzbunat; pedepsit.

ultóre, ultrice *adj., s.m.* şi *f. (poetic)* răzbunător; care pedepseşte; *Giove ~* Zeus răzbunător.

ùltra- *prefix* ultra-, infra-, super-.

ùltra, *ultras.s.m.* ultra reacţionar, extremist de dreapta.

ultracentenàrio *adj., s.m.* mai mult decît (un) centenar.

ultracentrifuga *s.f.* ultra centrifugă.

ultracórto *adj.* ultrascurt *onde ~-e* unde ultrascurte.

ultrafiltro *s.m.* ultrafiltru.

ultramarino *v.* oltremarino.

ultramicrofotografia *s.f.* ultramicrofotografie.

ultramicroscòpio *s.m.* ultramicroscop.

ultramodérno *adj.* ultramodern; *techniche ~-moderne* tehnici ultramoderne.

ultramondàno *v.* oltremondano.

ultramontàno *adj., s.m.* locuitor/ţinut de dincolo de munţi.

ultrapotènte *adj.* foarte/extrem de puternic, ultraputernic.

ultraràpido *adj.* ultrarapid.

ultrarósso *adj., s.m.* infraroşu.

ultrasensìbile *adj.* ultrasensibil.

ultrasònico, *-ònici, adj. (fiz.)* ultrasonic, supersonic; *velocità ~-a* viteză supersonică.

ultrasonòro *adj.* ultrasonor; *velocità ~-a* viteză supersonică.

ultrasuòno *s.m. (fiz.)* ultrasunet.

ultrasuonoterapia *s.f. (med.)* ultrasonoterapie.

ultraterréno *adj.* ultrateren.

ultraviolétto *adj. (fiz.)* ultraviolet.

ultravìrus *s.m. (med.)* ultravirus.

ultravólo *s.m.* zbor interplanetar.

ultrònneo *adj. (lit., rar)* spontan, voluntar.

ululànte *adj.* urlător.

ululàre *vi. (a; despre lup, cîine)* a urla; *un cane ululava alla luna* un cîine urla la lună.

ululàto *s.m.* urlet prelungit de lup/cîine/vînt.

ùlulo *s.m.* urlet de lup/cîine/vînt.

ululóne *s.m.* specie de broască rîioasă *(Bombinator* sau *Bufo igneus).*

ùlva *s.f. (bot.)* specie de algă *(Ulva lactuca).*

ulzióne *s.f. (înv.)* răzbunare.

umanaménte *adv.* 1. omeneşte; *ha fatto quanto era ~ possibile* a făcut tot ce era omeneşte posibil. 2. cu omenie; *trattare la gente ~* a-i trata pe oameni cu omenie.

umanàre I. *vr. (bis.)* a se întrupa; a lua înfăţişare de om. II. *vt. (rar)* a face uman/bun/milos, a umaniza.

umanazióne *s.f. (bis.)* întrupare.

umanésimo *s.m.* 1. umanism (mişcare culturală din secolul XV). 2. umanism (concepţie de viaţă).

umanìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* umanist.

umanìstico, *-istici, adj.* umanistic.

umanità *s.f.* 1. omenire; umanitate. 2. *(fig.)* umanitate, omenire. 3. *(lit.)* studii literare; *(înv.) scuola di ~* gimnaziu şi liceu clasic.

umanitàrio *adj., s.m.* şi *f.* umanitar, omenos; *ideali ~-i* idealuri umanitare; *società di ~-i* societate a omenoşilor/filantropilor. *SIN. filantropico, filantropo.*

umanitarìsmo *s.m.* 1. umanitarism. 2. *(rar)* cosmopolitism.

umanizzàre *vt., vr.* a (se) umaniza, a (se) civiliza; *~ il latte di vacca* a da laptelui de vacă elementele laptelui de mamă.

umanizzazióne *s.f.* umanizare, civilizare.

umàno I. *adj.* 1. uman, omenesc; *corpo ~* corp omenesc; *l'anima ~-a* sufletul omenesc; *specie ~-a* speţă umană; *anatomia/fiziologia ~-a* anatomia/fiziologia umană; *(înv.) ~-e lettere* literatură. 2. omenesc; *errare è ~* a greşi e omenesc; *è ~/è molto ~* este (foarte) omenesc. 3. *(fig.; despre animale)* uman; blînd, omenesc; *il cane mi guardava con sguardo ~ e triste* cîinele mă privea cu ochi blînzi şi trişti; *cavallo ~* cal blînd. 4. civilizat. II. *s.m.* 1. uman; *l'~ e il divino* umanul şi divinul. 2. *(poetic)* om; *il pianto degli ~-i* plînsul oamenilor.

umàto *adj.* înhumat, îngropat.

umazióne *s.f.* înhumare, îngropare.

umbellàto *adj. (bot.)* în formă de umbrelă.

umbellìfero *adj. (bot.)* umbelifer.

umbilicàle *adj. (anat.)* ombilical.

umbilicàto *adj.* în formă de ombilic.

umbìlico, *-ìchi, s.m.* 1. *(anat.)* ombilic, buric. 2. centru, mijloc.

umbonàto *adj. (despre un scut)* cu vîrf (servind ca armă de lovire).

umbóne *s.m.* vîrf proeminent (în mijlocul unui scut).

umbràtile *adj. (lit.)* 1. umbros; umbrit; în umbră. 2. *(fig.)* întunecat, obscur; *moti ~-i dell'animo* unduiri obscure ale sufletului. 3. *(fig.)* solitar, rezervat; închis; *uomo/carattere ~* om/caracter introvertit. *SIN. introverso, timido.*

ùmbro *adj., s.m. (ist.)* umbric, umbrian, (locuitor) din Umbria.

umeràle I. *adj.* umeral, al umărului. II. *s.m. (bis.)* patrafir (la catolici).

umettàbile *adj.* umectabil.

umettaménto *s.m.* umectare; umezire uşoară; udare.

umettàre *vt.* a umecta, a umezi uşor, a uda, a muia.

umettativo *adj.* care poate umezi.

umettazióne *s.f.* umectare, umezire uşoară.

ùmico *adj.* referitor la/de humus.

umidézza *s.f.* umezeală.

umidìccio, *-icci, adj.* jilav; umezit.

umidificàre *vt.* a umidifica, a face să devină umed.

umidìre *vt. (rar)* a umezi, a înmuia.

umidità *s.f.* umezeală; umiditate; *l'~ di un terreno* umiditatea unui teren; *~ atmosferica* umiditatea atmosferică; *grado di ~* grad de umiditate; *proteggere un prodotto dall' ~* a proteja/apăra de umezeală un produs.

ùmido I. *adj.* 1. ud; umed; înmuiat; *terreno ~* pămînt umed; *erba ~-a di pioggia* iarbă udă de ploaie; *clima ~* climă umedă. 2. *(fig.)* scăldat/udat de lacrimi etc.; *occhi ~-i di lacrime* ochi umezi/scăldaţi în lacrimi. 3. *(poetic)* apos; lichid. II. *s.m.* umezeală; umiditate; *cuocere/fare in ~* a prepara o mîncare în zeama ei proprie; *carne in ~* carne înăbuşită/fiartă în suc propriu.

umidóre *s.m. (lit.)* umiditate; umezeală.

umifero *adj. (despre pămînt)* roditor, fertil, gras.

ùmile I. *adj.* 1. *(rar, lit.)* puţin înălţat/ridicat de la pămînt; scund; jos, pipernicit; *pianta ~* plantă pipernicită; *capanna ~* colibă/bordei scund(ă). 2. umil, modest (social); *~ condizione* condiţie socială modestă; *famiglia ~ ma onesta* familie modestă dar cinstită; *(despre stil)* umil, sărăcăcios. 2. sărăcăcios; modest; *un' ~ casetta* o căsuţă modestă. 3. mizer, meschin; *compiere ~-i servizi* a îndeplini/a face munci mizere. 4. umil, modest;

smerit; *essere ~ coi superiori* a fi **smerit/umil** cu superiorii; *essere ~ con tutti* a fi **smerit cu toţi**; *una persona ~* o persoană umilă; *tono/voce ~* ton/voce smerit(ă); *sguardo ~* privire **umilă**; *cerca di diventare un po' più ~* încearcă **să fii ceva mai** modest. *SIN. modesto.* **5.** *(înv.)* blînd, liniştit. **II.** *s.m.* **1.** *(rar)* umil, sărac. **2.** *(fig.)* smerit.

umiliaménto *s.m. (rar)* umilire; înjosire.

umiliànte *adj.* umilitor; înjositor.

umiliàre I. *vt.* **1.** *(lit.)* a lăsa în jos, a pleca; *~ la fronte* a pleca fruntea; *(înv.) ~ la bandiera* a înclina steagul. **2.** a supune, a reprima, a înfrîna, a înfrînge; *~ la superbia* a înfrînge îngîmfarea; *~ il proprio orgoglio* a-şi reprima propriul orgoliu. **3.** a umili, a înjosi; *~ in pubblico* a umili în public; *la povertà mi umilia* sărăcia mă umileşte; *dover chiedere ci umilia* a fi nevoit să ceri, umileşte/înjoseşte. **4.** a cere **umil/cu umilinţă**; *~ una supplica* a prezenta umil o cerere, a face o jalbă. **5.** *(înv.)* a îmblînzi pe cineva. **II.** *vr.* **1.** a se umili, a se smeri; a se înjosi; *non ~-ti così* nu te înjosi astfel; *non dovevo ~-mi a chiedergli scusa* n-ar fi trebuit să mă înjosesc pînă într-atît încît să-i cer scuze. **2.** *(înv.)* a se potoli.

umiliativo *adj.* umilitor, înjositor.

umiliàto I. *part. tr. de* la u m i l i a r e. **II.** *adj.* umilit, înjosit. **III.** *s.m. (ist., bis.)* membru al unui ordin religios (fondat în secolul al XII-lea).

umiliazióne *s.f.* **1.** umilire, înjosire; *subire/accettare una bruciante ~* a înghiţi/a accepta o dureroasă umilire. **2.** *(rar)* supunere; *fare atto di ~* a face act de slugărnicie.

umillimo *adj.* **1.** *superlativ de la* u m i l e. **2.** *(poetic)* foarte **umil**, prea supus.

umilménte *adv.* (în mod) umil, cu umilinţă.

umiltà *s.f.* **1.** modestie; sărăcie, condiţie modestă; *l' ~ dello stile/dell'abito* modestia stilului/a hainelor; *casa di grande ~* casă de condiţie foarte modestă. **2.** umilinţă, smerenie; *confessare con ~ i propri peccati* a mărturisi cu smerenie propriile păcate. **3.** supunere; înjosire; slugărnicie; *atteggiamento di profonda ~* atitudine de profundă slugărnicie. **4.** *(lit.)* modestie, umilinţă; smerenie.

ùmo *s.m. (rar)* humus.

umoràle *adj. (biol.)* referitor la umori.

umóre *s.m.* **1.** umezeală; materie lichidă; *~ delle piante* seva plantelor. **2.** umoare; *~ vitreo* umoare sticloasă (în ochi). **3.** temperament, fire; înclinaţie; *essere di ~ gaio/bizzarro* a avea un temperament vesel/bizar; *di buon ~* bine dispus; *(lit.) dar nell' ~ a uno* a fi pe placul cuiva. **4.** umor. **5.** poftă, capriciu. **6.** *(la pl.)* discordie, neînţelegere.

umorismo *s.m.* **1.** caracter/conţinut umoristic. **2.** umor; *avere/non avere il senso dell' ~* a avea/a nu avea simţul umorului; *mancare di ~* a fi lipsit de umor. *SIN. arguzia, spirito.* **3.** *(înv., med.)* sistem bazat pe teoria umorilor.

umorista, *-isti, s.m.* umorist, scriitor umoristic.

umoristico, *-istici, adj.* umoristic.

umorosità *s.f. (înv.)* umiditate.

umoróso *adj.* **1.** *(înv.)* bolnăvicios. **2.** *(înv.)* **a)** umed; **b)** gras.

un *art. nehot. v.* u n o **(IV)**; *(în expr.) ~ atto villano* o grosolănie; *~ barba d'uomo* o persoană autoritară; *~ bel niente* absolut nimic; *(iron.) ~ bel pezzo d'uomo* un ditamai omul; *~ brutto ceffo* un individ suspect/ dubios; *~ capo ameno* un tip ciudat; *~ certo che* ceva; *~ pozzo di scienza* un om tobă de carte; *~ problema che scotta* o problemă arzătoare; *~ raccomandato di ferro* un ins cu pile; *~ tristo figuro* un netrebnic; *~ uomo vissuto* un om cu experienţă.

ùna[1] *art. nehot. v.* u n o **(IV).**

ùna[2] *adv. (înv., în loc)* *~ con* împreună/în înţelegere cu; *~ con il popolo* una cu poporul.

unànime *adj.* unanim.

unanimeménte *adv.* unanim, cu unanimitate.

unanimità *s.f.* unanimitate; *all' ~* în unanimitate.

unanimitàrio *adj.* obţinut prin unanimitate; *consenso ~* asentiment dat în unanimitate.

uncìale *adj. v.* o u c i a l e.

ùncico, *-chi, s.m. (înv.).* **1.** cîrlig. **2.** gheară; *dar d' ~* a strînge în gheare.

uncinàre I. *vt.* **1.** a încîrliga, a încovoia (ca un cîrlig). **2.** a apuca cu cîrligul/cangea. **3.** *(fig.)* a fura, a şterpeli. **4.** *(fotbal)* a bloca, a stopa; *~ il pallone* a stopa mingea. **II.** *vr.* **1.** a se încîrliga. **2.** a se agăţa (**unul** de altul).

uncinàto I. *part. tr.* de la u n c i n a r e. **II.** *adj.* **1.** prevăzut cu cîrlige. **2.** încîrligat; *croce ~-a* cruce încîrligată, zvastică; *(fig.) mani ~-e* mîini hrăpăreţe/răpace.

uncinèllo *s.m.* copcă; buton; agrafă.

uncinétto *s.m.* croşetă, igliţă; *lavorare all' ~* a croşeta; *gonna fatta all' ~* fustă lucrată cu croşeta.

uncìno *s.m.* **1.** cîrlig; *pertica terminante con un ~* prăjină terminată printr-un cîrlig; cange; *(fig.) mani a ~* mîini hrăpăreţe; *attacar l' ~* a găsi un pretext; *attaccarsi a tutti gli ~-i* a căuta nod în papură. *SIN. gancio, rampino.* **2.** cange, harpon. **3.** *(fig., la pl.)* scris indescifrabil. **4.** *(box)* croşeu. **5.** *(anat.)* apofiză.

uncinùto *adj. (rar)* **1.** încîrligat. **2.** *(fig.)* hrăpăreţ, rapace.

undànte *adj. (înv.)* ondulat, cu ondulaţii.

ùnde *adv. (înv.) v.* o n d e **(I).**

undèci *num. (înv.)* unsprezece.

undècimo *num. ord., adj. (rar)* al unsprezecelea.

undicèsimo I. *num. ord., adj.* al unsprezecelea. **II.** *s.m.* o unsprezecime. *SIN. (lit.) decimoprimo.*

ùndici *num. card., adj. invar.* unsprezece; *sono le ~* este (ora) unsprezece.

undicimila *num. card., adj. invar.* unsprezece **mii.**

undicimillèsimo *num. ord., adj.* al unsprezecemiilea.

undùnque *adv. (înv.)* oriunde.

ungàrico, *-àrici, adj.* unguresc.

ùngaro I. *adj. (rar)* unguresc, maghiar. **II.** *s.m.* **1.** ungur (în evul mediu). **2.** *(ist.)* monedă de aur (ungurească).

ùngere I. *vt.* **1.** a unge; *~ il tegame di burro* a unge tigaia cu unt; *~ il pane di burro* a unge/a întinde untul pe pîine; *(fig.) aver che ~* a avea mult de lucru/treabă pînă peste cap. **2.** a se păta cu grăsime; *~-si il vestito* a-şi păta rochia. **3.** a da cu unsoare/lubrifianţi; a unge; *~ una ruota/un ingranaggio* a unge o roată/un angrenaj; *(fig.) ~ il dente* a mînca (pe seama altuia); *(înv. fig.) non aver che ~* a nu avea nimic de mîncat. **4.** *(fig.)* a adula, a linguşi; a mitui; *ungi, ungi, ma non riuscirai a comprarmi/convincermi* dă-i înainte cu linguşeala, dar n-ai să reuşeşti să mă cumperi/să mă convingi; *~ le ruote/le carruccole a qualcuno* a unge/a mitui pe cineva. **5.** *(bis.)* a mirui. **6.** a unge, a consacra ca rege etc. **7.** *(rar, lit.)* a obloji; *~ le ferite* a obloji rănile. **II.** *vr.* **1.** a se unge; *~ -si con la crema abbronzante* a se unge cu cremă care bronzează **2.** a se murdări/a se păta cu grăsime; *~-si*

mangiando a se unge/a se murdări mîncînd, a se mînji; *guarda come ti sei unto!* uită-te cum te-ai pătat/mînjit!

ungherése I. *adj.* unguresc, maghiar. II. *s.m.* şi *f.* ungur. III. *s.m.* limba ungară/maghiară.

ungherìno *s.m. (înv.)* tăbăcar.

ùnghero I. *adj.* vechi ungar, vechi maghiar. II. *s.m.* 1. cal unguresc. 2. monedă maghiară de aur. 3. punct de lucrătură (de tapiserie).

ùnghia *s.f.* 1. unghie; *tagliarsi le ~-e* a-şi tăia unghiile; *mordicchiarsi le ~-e* a-şi roade unghiile; *~-e lunghe/corte* unghii lungi/scurte; *(fig.) avere le ~-e lunghe* a fura, a avea mîna lungă; *(fig.) l' ~ del leone* pecetea/semnul unei inteligenţe superioare; *metter fuori le ~-e* a-şi arăta colţii; *aver uno sotto le ~-e* a avea pe cineva la mînă; *essere con uno carne e ~* a fi prieten la cataramă; *grande come un' ~* mic cît o unghie. 2. gheară; *cadere tra le ~-e di uno strozzino* a încăpea pe mîinile unui speculant/cămătar; *uscire di sotto le ~-e a qualcuno* a scăpa din ghearele cuiva; *se mi vieni sotto le ~-e ti aggiusto io!* dacă-mi cazi în gheare, ţi-arăt eu ţie! 3. copită. 4. *(mec.)* limbă (la broască etc.). 5. *(despre vin) fare ~* a deveni tulbure.

unghiàta *s.f.* 1. lovitură de copită. 2. zgîrietură făcută cu unghia. *SIN. graffio.* 3. şănţuleţ (în lama unui briceag).

unghiàto *adj.* cu unghii mari; cu gheare.

unghiatùra *s.f.* 1. margine de copertă (la o carte legată). 2. buton la pudrieră.

unghièlla *s.f. (vet.)* excrescenţă cărnoasă (la piciorul calului).

unghièllo *s.m. (dim.)* 1. unghiuţă. 2. gheruţă.

unghióne *s.m.* 1. gheară (de păsăre). 2. copită (de cal/bou). 3. cîrlig; fier îndoit (de apucat).

unghiùto *adj. v.* unghiato.

ungiménto *s.m. (rar, glumeţ)* ungere.

ungitóre, -trice *s.m.* şi *f.* ungător, cel care unge.

ungitùra *s.f.* ungere.

unguànno *adv. (înv.)* anul acesta, anul în curs.

unguentàio *s.m. (înv.)* fabricant/vînzător de unguente/alifii mirositoare.

unguentàre *vt. vr. (rar)* a unge, a da cu alifie/cremă.

unguentàrio I. *adj.* care ţine de unguente. II. *s.m.* fabricant/vînzător de unguente; farmacist, cosmetician.

unguentière *s.m. v.* unguentaio.

unguentìfero *adj.* care produce unguent.

unguènto *s.m.* 1. unguent, alifie; *dar dell' ~* a linguşi; *(înv.) ~ di zecca* bani; *~ da cancheri* mijloc de a scoate bani de la cineva. 2. cremă, produs cosmetic. *SIN. balsamo.*

ùngula *s.f. (zool.)* unghie; copită; *SIN. zoccolo.*

ungulàti *s.m. pl. (zool.)* copitate.

uniàte *adj., s.m. (bis.)* greco-catolic, unit, uniat.

unibile *adj. (rar)* care se poate uni.

unicaméntе *adv.* numai, doar.

unicamerale *adj. (pol.)* unicameral.

unicellulàre *(biol.)* unicelular.

unicità *s.f.* unicitate.

ùnico, ùnici I. *adj.* unic, fără egal/pereche; *volume/figlio ~* volum/fiu unic; *pezzo ~* piesă unică; *regime politico a partito ~* regim politic cu partid unic; *l' ~ abito che ho* unica haină pe care o am; *atto ~* act unic; *poeta ~* poet unic; *prodotto ~* produs unic; *(ferov.) binario ~* linie simplă; *è l' ~-a* este singurul lucru de făcut; *(com.) rappresentante ~* reprezentant exclusiv/unic. *SIN. inarrivabile, incomparabile, ineguagliabile.* II. *s.m.* unic; *sei l' ~ a crederlo* eşti unicul/singurul care-l crezi; *questo cucciolo è l' ~ di colore nero* căţeluşul ăsta e unicul de culoare neagră.

unicòrno I. *adj.* unicorn, cu un singur corn. II. *s.m.* licorn, inorog, unicorn.

unidirezionàle *adj. (electr.)* unidirecţional.

unifamiliàre *adj.* unifamilial; *villetta ~* vilişoară unifamilială/pentru o singură familie.

unificàre I. *vt.* 1. a uni, a unifica; *~ le forze* a uni forţele. 2. *(tehn.)* a standardiza, a norma, a normaliza. II. *vr.* a se întovărăşi; a se uni; *partiti politici che devono ~-si* partide politice care trebuie să se unească.

unificativo *adj.* unificator.

unificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* unificator.

unificazióne *s.f.* 1. unificare; unire. 2. *(tehn.)* standardizare, normare.

uniformàre I. *vt.* 1. a uniformiza. *SIN. unificare.* 2. a standardiza (producţia). 3. *(mil.)* a îmbrăca în uniformă. 4. a face conform cu, a pune de acord cu. II. *vr.* 1. a se conforma, a se supune. 2. *(despre vînt etc.)* a deveni constant.

uniformazióne *s.f. (rar)* 1. uniformizare. 2. standardizare. 3. conformare, potrivire, punere de acord.

unifórme I. *adj.* uniform; egal; II. *s.f.* uniformă; ţinută; *~ militare* uniformă militară; *~ di fatica/da campagna/da combattimento* uniformă de lucru/de campanie/de luptă; *alta ~* uniformă de înaltă ţinută; *(fig.) indossare l' ~* a) a satisface serviciul militar; b) a fi militar de carieră; *l' ~ dei ferrovieri/dei tranvieri* uniforma feroviarilor/conductorilor de tramvai. *SIN. divisa, tenuta.*

uniformemènte *adv.* (în mod) uniform, cu uniformitate

uniformità *s.f.* uniformitate.

unigàmbo *adj. (înv.)* care are un singur picior.

unigèneo *adj. (înv.)* de aceeaşi natură.

unigènito *adj.* (fiu) unic; *(bis) figlio ~* Iisus Cristos.

unigeno *adj. (înv.) v.* unigenito.

unilaterale *adj.* unilateral.

unilateralità *s.f.* unilateralitate.

unilateralmènte *adv.* (în mod) unilateral, dintr-un singur punct de vedere.

uniménto *s.m. (lit., rar)* unire.

uninominale *adj.* uninominal.

unióne *s.f.* 1. unire; uniune; *(prov.) l' ~ ja la forza* unirea face puterea. 2. acord; înţelegere.

unionismo *s.m. (pol.)* unionism.

unionista, -isti, *s.m.* şi *f. (pol.)* unionist.

unìparo *adj. (zool.)* unipar.

unipètalo *adj. (bot.)* unipetal.

unipolàre *adj. (fiz., anat.)* unipolar.

unire I. *vt.* 1. a uni, a lega unind, a pune împreună; *~ due assi con i chiodi* a uni două scînduri cu cuie; *~ i due banchi* a uni cele două bănci; *~ i pari ingredienti in una teglia* a pune laolaltă diversele ingrediente într-o tigaie. 2. a uni, a pune împreună; *~ le forze* a uni forţele; *~ l'utile al dilettevole* a uni utilul cu plăcutul. 3. a uni, a avea ceva în comun; *l'intelligenza li unisce* inteligenţa îi uneşte; *idee/principi che uniscono* idei/principii care unesc. 4. a uni prin legămînt (moral, juridic); a întovărăşi; *~ in matrimonio* a uni prin căsătorie; *spesso il dolore e la sofferenza uniscono gli uomini* adesea durerea şi suferinţele unesc oamenii; *~ con un accordo* a uni printr-un acord. 5. a lega, a pune în legătură/comunicare, a uni; *~ paesi/villaggi/centri abitati con strade/ferrovie/telegrafo/telefono* a uni/a lega sate/comune/centre locuite prin drumuri/căi ferate/telegraf/telefon. II. *vr.* 1. a se uni; a se alătura; a se întovărăşi; *~-si in matrimonio* a se uni prin căsătorie; *si unirono al gruppo* s-au

alăturat grupului; *in questo viaggio mi unisco a voi* în călătoria asta mă alătur vouă. **2.** a uni, a se reuni, a face/a avea o cauză/un interes comun(ă); *le grandi imprese si unirono per conquistare nuovi mercati* marile instituții s-au unit spre a cuceri piețe noi; *queste potenze si unirono allora nella triplice alleanza* atunci, aceste puteri s-au reunit în tripla alianță; *~-si contro l'invasore* a se uni împotriva invadatorului; *proletari di tutto il mondo, unitevi!* proletari din toate țările, uniți-vă! **3.** (și *fig.*) a se uni, a se însoți, a se armoniza, a se potrivi; *suoni/colori/idee che si uniscono perfettamente* sunete/culori/idei ce se armonizează perfect; *in lui l'astuzia si unisce all'intelligenza* în el șiretenia, șmecheria se însoțește cu inteligența.

unisessuàle, unisessuàto *adj.* unisexuat.

unisillabo *adj. s.m.* monosilab.

unisonànza *s.f.* unisonanță.

unisono I. *adj. (muz.)* în/la unison; *all' ~* în unison. II. *s.m.* **1.** *(muz.)* unison. **2.** *(fig.)* egal, identic, în concordanță. **3.** *(lingv.)* omofon.

unità *s.f. invar.* **1.** unitate; indivizibilitate; *~ e pluralità* unitate și pluralitate; *~ di tempo, di luogo e di azione* unitate de timp, de loc și de acțiune. **2.** unitate, unire, uniune; *l' ~ della famiglia/di una lingua* unitatea familiei/a limbii; *spezzare l' ~ nazionale* a distruge/a fărîmița unitatea națională; *~ politica e ideale* unitate politică și ideologică. **3.** unitate; convergență; concordie; identitate; *lavorare con ~ di metodi* a munci cu unitate/identitate de metode; *~ di vedute* unitate de vederi. **4.** unitate, organicitate, continuitate (de inspirație/creare a unei opere); *l' ~ di stile di un romanzo* unitatea de stil a unui roman; *l' ~ di composizione dei poemi omerici* unitatea de compoziție a poemelor lui Homer. **5.** unitate; întreg; ansamblu; individ; instituție; *la frase è un' ~ sintattica* fraza este o unitate sintactică; *il gene è un' ~ ereditaria* gena este o unitate ereditară; *~ lavoratrice* capacitatea de lucru a unui individ/a unei familii în agricultură; *(pol.) le ~* membrii (unui partid). **6.** *(mat.)* numărul unu, unitate; *le ~ di un numero* unitățile unui număr (cifrele de la unu la nouă); *~ di misura* unitate de măsură; *~ monetaria* unitate monetară (a unei țări); *la lira è l' ~ monetaria italiana* lira este unitatea monetară italiană; *(med.) ~ di penicillina* unitate de penicilină. **7.** *(mil., mar., av.)* unitate; navă; avion; *formazione composta di numerose ~* formație alcătuită din numeroase unități. **8.** *(tele.)* perioadă de trei minute (minimum pentru taxarea unei convorbiri interurbane). **9.** *(tehn.)* unitate; instalație; dispozitiv; mașină, utilaj; unitate de prelucrare.

unitaménte *adv.* **1.** cu toții; în unanimitate; *protestare ~* a protesta împreună cu alții. **2.** împreună, o dată cu, în același timp cu; *ti spedisco il libro ~ al catalogo* îți expediez cartea o dată cu catalogul.

unitàrio, -àri I. *adj.* unitar; *prezzo/costo ~* preț/cost unitar; *concezione ~-a* concepție unitară; *(fiz.) velocità/accelerazione ~-a* viteză/accelerație unitară. II. *s.m. (bis.)* unitarism.

unitézza *s.f.* **1.** unitate. **2.** uniformitate; omogenitate. **3.** desime (la o țesătură).

unitivo *adj.* **1.** care unește. **2.** *(gram.)* copulativ.

unìto I., *part. tr.* de la u n i r e. II. *adj.* **1.** unit. **2.** *(despre o țesătură)* des; strîns. **3.** *(despre o culoare)* uni; uniform. **4.** *(despre stil)* armonios.

univàlve *adj. (rar)* univalv.

universàle I. *adj.* **1.** universal; *attrazione/gravitazione ~* gravitație universală; *suffragio ~* sufragiu/vot universal. *SIN. generale, totale; (bis.) giudizio ~* judecata de apoi. **2.** *(med.)* universal; *donatore ~* donator de sînge universal, *recettore ~* primitor de sînge universal; *gruppo sanguigno ~* grupă sanguină universală; *paralisi ~* paralizie generală. II. *s.m.* **1.** totalitate (a omenirii etc.). **2.** *(fil.)* idee generală; noțiune, concept; atribut universal.

universaleggiàre *vt. (lit., rar)* a universaliza.

universalismo *s.m. (fil.)* considerare din punctul de vedere al întregii omeniri.

universalista *s.m.* și *f.* susținător/adept al universalismului.

universalìstico *adj.* universalistic.

universalità *s.f.* **1.** universalitate. **2.** totalitate.

universalizzàre *vt.* a universaliza.

universalizzazióne *s.f.* universalizare, generalizare universală.

universalménte *adj.* (din punct de vedere) universal.

universìade *s.f. (sport)* universiadă.

università *s.f.* **1.** universitate; *studiare all' ~* a studia la universitate; *~ popolare* universitate populară. **2.** *(rar)* breaslă; asociație generală; comunitate. **3.** *(înv.)* totalitate (a oamenilor etc.); omenire. **4.** *(înv.)* univers.

universitàrio, -àri I. *adj.* universitar; *studente ~* student. II. *s.m.* **1.** profesor universitar; *concorso per ~-i* concurs pentru universitari. **2.** *(rar)* student. **3.** *(rar)* titrat.

universo I. *adj.* absolut tot; *l' ~ mondo* lumea întreagă. II. *s.m.* univers; *pare che venga giù l' ~* plouă cu găleata; *(fig.) l' ~ dell'infanzia* universul copilăriei.

univocaménte *adv.* în mod univoc, fără echivoc.

univocazióne *s.f. (rar)* denumire cu un singur cuvînt.

univocità *s.f.* însușirea de a fi univoc.

univoco, -ivoci, *adj.* **1.** univoc; omonim. **2.** care are un singur înțeles; *causa ~-a* cauză universală; *concetto/discorso ~* concept/discurs univoc. **3.** *(mat.)* univoc, cu o singură valoare.

ùnni *s.m. pl. (ist.)* hunii.

ùnnico *adj. (ist.)* hunic, al hunilor.

ùno, un, una, un' I. *adj., num. card.* **1.** unu; *ha ~ zaino rosso* are un ghiozdan roșu; *~ scoppio d'ira/di collera* o izbucnire de mînie, o criză de furie; *la raccolta di novelle „Le mille e ~-a notte"* culegerea de povestiri „O mie și una de nopți"; *verrò con ~-a ragazza o due* am să vin cu o fată sau două; *sono le otto e ~ minuto primo* este ora opt și un minut; *(emfatic, plasat după subst., în enumerări); pasta, chilogrammi ~* paste, kilograme unul; *zucchero, chilogrammi ~ e mezzo* zahăr, kilograme unul și jumătate; *biscotti, pacchetti ~* biscuiți, pachete unul; *caramelle, scatole ~-a* bomboane, cutii una; *in/fra ~ minuto* într-un minut; *in ~ attimo sono pronto* într-o clipă sînt gata; *non ho che ~ desiderio* nu am decît o dorință; *non possiede che ~ vestito* nu are decît o rochie; *il giorno ~* ziua întîi/prima zi a lunii; *ci vediamo all' ~-a* ne vedem la ora unu; *a ~-a voce* într-un singur glas; *a ~ modo* în același fel/mod; *~-a volta tanto* o (singură) dată; *a ~ tempo* în același timp; *fare/essere un tutt' ~* a fi nedespărțit; *quei due ragazzi fanno un tutt' ~* cei doi băieți sînt nedespărțiți. **2.** *(lit.)* unit; unitar; strîns unit; *nazione ~-a, libera e indipendente* națiune strîns unită, liberă și independentă; *siamo ~-i di lingua* sîntem unitari ca limbă; *in ~* împreună; *essere tutt' ~* a fi foarte buni prieteni. **3.** unic, unul; *oggi è il giorno ~* azi e zi-ntîi; *un medico ~mero ~* un medic numărul unu; *un*

farabutto numero ~ un ticălos patentat; *essere un numero* ~ a fi cineva/o personalitate; *nemico pubblico numero* ~ inamic public numărul unu. **II.** *s.m.* unu, numărul unu; *solo l'* ~ *per cento della popolazione* doar unu la sută din populație; ~ *più* ~ *fa due* unu plus unu fac doi; ~ *per* ~, ~ unu ori unu fac unu; *dividere per* ~ a împărți la unu; *scrivo l'* ~ *e riporto il tre* scriu pe unu și țin pe trei; *centoundici si scrive con tre* ~*-i* o sută unsprezece se scrie cu trei de unu; *oggi ne abbiamo* ~ azi sîntem la (zi) întîi; *oggi è l'* ~ *maggio* azi e întîi mai; ~ *alla volta, per carità!* cîte unul, pe rînd, vă rog; *marciare in fila per* ~ a merge în șir indian; ~ *per tutti e tutti per* ~ unul pentru toți și toți pentru unul; *stare per* ~ a lipsi un singur punct pentru a cîștiga; *io ci sono per* ~ eu sînt unul/contez ca unul (dintr-un grup). **III.** *pron. nehot.* **1.** unul, una; oarecare, cineva; ~ *di noi* unul dintre noi; *incontrerai* ~ *che ti aiuterà* o să dai de cineva care să te ajute; *è* ~ *che la sa lunga* este unul/cineva care știe mult, (mai) multe; *c'era* ~*-a al telefono* era una la telefon; ~ *dei presenti ha fatto la proposta* cineva dintre cei prezenți a făcut propunerea; *dir bene di* ~ a vorbi bine de cineva. **2.** *(impersonal)* cineva, cine; *se* ~ *vuole può entrare* dacă cineva vrea, poate intra; *se* ~ *ha soldi può permettersi tutto* cine are bani își poate permite orice. **3.** *(în corelație cu altro)* unul; *l'* ~ *o l'altro* unul ori altul; *l'* ~ *dopo l'altro* unul după altul; *ho fatto tacere gli* ~*-i e gli altri* le-am închis gura și ăstora și ălora. **4.** unul (oricare/oarecare), unul (dintre); *ci sono dei giornali sul tavolo, passamene* ~ sînt niște ziare pe masă, dă-mi te rog unul; *questo prodotto è* ~ *dei più recenti* acest produs este unul dintre cele mai recente; ~ *di questi giorni* într-una din zilele acestea; ~ *per* ~, *a* ~ *a* ~ unul cîte unul. **IV.** *art. nehot.* **1.** un; o; *leggere* ~ *libro* a citi o carte; *ha* ~ *sorriso* are un (anumit) surîs; ~ *sgorbio/sbaglio* o pată, o greșeală; *sei* ~*-a bugiarda* ești o mincinoasă. **2.** (ca) un; *quel ragazzo è un Ercole* băiatul acela este (ca) un Hercule; *una casa che è* ~*-a stalla* o casă ca un grajd; *ma questo è* ~ *porcile!* dar asta-i o cocină! **3.** *(pleonastic)* cam; circa; *costerà* ~ *cinquemila lire* păi să coste cam cinci mii de lire; *starò fuori* ~ *dieci minuti* o să lipsesc cam zece minute.

ànqua *adv. (poetic)* **1.** niciodată. **2.** oriunde, peste tot.

unquànche *adv. (înv.)* niciodată pînă acum.

unquànco *adv. (înv.) v.* unquanche.

ànque *adv. v.* unqua.

unquemài *adv.* niciodată.

untàre *vt. (pop.)* a unge; ~ *gli stivali* a linguși, a adula; ~ *la mano* a mitui.

untàta *s.f.* ungere (rapidă, o singură dată); *dare un'* ~ a unge puțin.

untatùra *s.f.* ungere cu unsoare

untìccio, -ìcci, I. *adj.* uns puțin și prost. **II.** *s.m.* **1.** untură; unsoare. **2.** murdărie.

ùnto I. *part. tr.* de la ungere. **II.** *adj.* **1.** uns; *(prov.) bocca* ~*-a non disse mai male* omul cumpărat/mituit nu spune niciodată nu/nu te vorbește de rău. **2.** unsuros; murdar, soios; *abito* ~ *e bisunto* haină foarte soioasă. **3.** *(bis.)* uns; consacrat. **III.** *s.m.* **1.** grăsime, untură. **2.** unsoare. **3.** *(glumeț)* adulație, lingușire.

untóre, ungitrice *s.m.* și *f.* **1.** ungător, care unge (roțile etc.). **2.** *(ist.)* om acuzat de a răspîndi boli contagioase/ciuma (ungînd ziduri etc. cu materii infectate).

untuàrio I. *adj. (rar, despre un unguent etc.)* care servește la uns. **II.** *s.m. (ant.)* încăpere pentru parfumarea corpului (în terme).

untùme *s.m.* grăsime; unsoare.

untuosaménte *adv.* (în mod) onctuos; afectat; solemn.

untuosità *s.f.* **1.** faptul de a fi unsuros. **2.** *(fig., depr.)* afectare, onctuozitate.

untuóso *adj.* **1.** unsuros; (prea) gras. **2.** *(fig.)* afectat; onctuos, ipocrit. *SIN. infido, subdolo.*

unzióne *s.f.* **1.** ungere. **2.** *(farm.)* unsoare, unguent; *(bis.) sacra* ~ miruire; *estrema* ~ maslu. **3.** *(fig.)* onctuozitate, ipocrizie, fariseism.

uòmo, uòmini *s.m.* **1.** om; *l'* ~ *moderno* omul modern; *l'* ~ *di Neandertal* omul de Neanderthal; *l'* ~ *delle caverne* omul cavernelor/preistoric; *la coscienza dell'* ~ conștiința omului; *(fig.) a memoria d'* ~ din timpuri (stră)vechi; de foarte mult timp; *l'* ~ *del rinascimento* omul renascentist; *la dichiarazione dei diritti dell'* ~ declarația drepturilor omului; *gli uomini* omenirea (toată). **2.** bărbat; ~*-i e donne* bărbați și femei; *voce da* ~ voce de bărbat; *agire/comportarsi da* ~ a acționa/a se comporta ca un bărbat. **3.** om, bărbat; ~ *d'una certa età* om oarecum în vîrstă; ~ *di cuore* om de inimă/generos; ~ *di parole* om de cuvînt; ~ *tutto spigoli* om dificil; ~ *di poche parole* om scump la vorbă/taciturn; ~ *d'onore* om de onoare; ~ *di punta* om remarcabil/deosebit; ~ *di fiducia* om de încredere; ~ *cavia* om cobai; ~ *di spirito* om spiritual; ~ *di classe* om elegant/cult/rafinat; ~ *di poca fede* **a)** om în care nu te poți încrede; **b)** om neîncrezător/sceptic; ~ *di buona fede* om de bună credință; ~ *fognato* om foarte prefăcut; ~ *di cartapesta* om fără caracter; ~ *di fegato* om curajos; ~ *di giudizio* om înțelept/cu scaun la cap; ~ *di giustizia* om drept/imparțial; ~ *di garbo* om leal/onest; ~ *di grande portata* persoană marcantă/foarte importantă; *(ist.) uomini da bene* oameni de vază; ~ *di paglia* om de paie; ~ *per bene* persoană respectabilă/cumsecade; *un* ~ *comune/qualunque* un om comun/oarecare; ~ *di corte* curtezan, om de curte; *l'* ~ *del giorno/del momento* omul zilei/momentului; *ecco il nostro* ~*!* iată, ăsta-i omul nostru; *il mio* ~ bărbatul meu; *che cima d'uomo!* ce bărbat deosebit!; ~ *bravo* om cumsecade; ~ *bislacco* om ciudat/trăsnit; ~ *casalingo* om de casă/gospodar; ~ *di neve* om de zăpadă; *SIN. pupazzo di neve.* **4.** muncitor, lucrător; *l'* ~ *delle pulizie* omul de serviciu; *l'* ~ *del gas/della luce/del telefono* cititorul/reparatorul de gaze/de lumină/de telefon. **5.** *(înv.)* vasal, supus. **6.** *(sport)* sportiv, component; *gli uomini della nazionale di calcio* membrii componenți ai echipei naționale de fotbal; *(baschet)* ~ *di posto* pivot. *SIN. pivot; marcatura a* ~ marcare la om; *(fotbal)* ~ *gol,* ~ *partita* omul golului/meciului **7.** *(mil.)* soldat (de trupă); ~ *di guerra* om veteran în război. **8.** *(mar.)* marinar; ~ *di mare* marinar încercat/bun navigator; ~ *a/in mare!* om la apă! **9.** *(în expr.) ogni* ~ fiecare; *ogni* ~ *prese la bisaccia e partì* fiecare și-a luat traista și-a plecat; ~ *rana* om broască/scufundător; ~ *sandwich* om sandviș; ~ *morto* **a)** cuier pom; **b)** cuier mobil/pe rotile. *SIN. servo muto; (ferov.) dispositivo di* ~ *morto* dispozitiv pentru oprirea automată a locomotivei; *(la jocul de cărți)* ~ *nero* valet de pică.

uòpo *s.m. (lit.)* nevoie, necesitate; *atto al* ~ bun la treabă; *all'* ~ la nevoie; *è* ~, *è d'* ~ este necesar.

uòsa *s.f.* **1.** ghetră. **2.** *(ist.)* cizmă. **3.** *(ist., mil.)* gheată de fier (prinsă de pulpar).
uòva *s.f. pl. v.* **uovo.**
uòvo, *uòvi*, *s.m.*, uòva *s.f. pl.* ou; *il bianco/la chiara d' ~* albuşul; *il rosso d' ~* gălbenuşul; *~-a bazzotte* ouă fierte, la pahar; *~-a nel tagame* ouă ochiuri; *~-a affogate, ~-a camicia* ochiuri în apă/ţărăneşti; *~-a impazzate/strapazzate* ouă jumări; *~-a di neve* albuş de ou (la lapte de pasăre); *~-a da cova* ouă bune pentru clocit/reproducere; *cercetare il pelo nell' ~* a căuta nod în papură; *volere l' ~ mondo* a voi să obţii ceva fără trudă; *essere come bere un ~* a fi uşor de făcut; *guastare/rompere le ~-a nel paniere a uno* a strica planurile cuiva; *accomodar le ~-a nel panierino* a trage spuza pe turta sa; *Pasqua d' ~* Paşti; *(înv.) fare ~-a* a înşela; *(prov.) meglio un ~ oggi che una gallina domani* ce-i în mînă nu-i minciună.
uòvolo *s.m. v.* **ovolo.**
upiglio *s.m.* *(înv., bot.)* arpagic *(Allium schaenoprasum)*.
ùpupa *s.f.* pupăză *(Upupa epops)*.
uragàno *s.m.* uragan.
uraganóso *adj.* de uragan; *nuvolaglia ~-a* nor de uragan.
urâlico, *-ici*, *(geogr.)* uralic, al Uralilor.
ùralo-altàico, *-ici*, *adj. (lingv.)* uralo-altaic.
uranàto *s.m. (chim.)* uranat.
uràngo *s.m. v.* **orangutan.**
urània *s.f. (entom.)* specie de fluture *(Urania ripheus)*.
uraniàno *adj. (astron.)* relativ la Uranus.
urànico, *-ici*, *adj. (chim.)* uranic.
uranifero *adj.* uranifer.
urànio *s.m. (chim.)* uraniu.
uranismo *s.m.* homosexualitate.
uranite *s.f. (miner.)* fosfat hidratat de uraniu.
uranografia *s.f. (astron.)* uranografie, descriere a poziţiei constelaţiilor.
uranògrafo *s.m.* uranograf.
uràto *s.m. (chim.)* urat, sare de acid uric.
urbanaménte *adv.* (în mod) urban, cu politeţe, civilizat.
urbanésimo *s.m.* urbanizare (a populaţiei de la sate).
urbanismo *s.m. (lingv.)* urbanism.
urbanista, *-isti*, *s.m.* urbanist.
urbanistica *s.f.* urbanistică.
urbanìstico, *-istici*, *adj.* urbanistic.
urbanità *s.f.* urbanitate, politeţe, comportare civilizată; *pieno di ~* foarte amabil.
urbanizzàre *vt.* **1.** a orăşeniza, a urbaniza. **2.** a civiliza.
urbanizzazióne *s.f.* **1.** urbanizare. **2.** concentrare (a populaţiei) în oraşe.
urbàno *adj.* **1.** urban; *nettezza ~-a* (serviciul de) salubritate a oraşului; *il ciclo ~* circulaţie urbană. **2.** politicos, civilizat.
ùrbe *s.f. (lit.)* **1.** oraş. **2.** *(scris cu majusculă)* Roma.
urbinàte *adj., s.m.* (locuitor) din Urbino.
urèa, ùrea *s.f. (chim.)* uree.
urèdine *s.f. (bot.)* rugina-grîului *(Urdo linearis)*.
urèico, *-èici*, *adj. (chim.)* ureic, de uree; *resine ~-che* răşini (folosite la fabricarea materiilor plastice).
uremìa *s.f. (med.)* uremie.
urèmico, *-èmici*, *adj. (med.)* bolnav de uremie.
urènte *adj. (lit.)* arzător, fierbinte.
uretère *s.m. (anat.)* ureter.
ùretra, urétra *s.f. (anat.)* uretră.
uretràle *adj. (anat.)* uretral.
uretrìte *s.f. (med.)* uretrită.
urgènte *adj.* urgent.
urgenteménte *adv.* cu urgenţă, urgent.
urgènza *s.f.* urgenţă; *è stato ricoverato d' ~ all' ospedale* a fost internat de urgenţă la spital.
urgenzàre *vi. (a; com.)* a urgenta (primirea unui răspuns de afaceri etc.).
ùrgere I. *vt.* **1.** a împinge, a grăbi de la spate, a zori. **2.** a accelera, a urgenta. **II.** *vi. (fig., defectiv, nu are timpurile compuse)* a fi urgent, a presa; *urgevano aiuti* ajutoarele erau urgente; *urge!* este foarte urgent!
ùri, urì *s.f. invar.* hurie.
ùria *s.f. (ornit.)* garia *(Uria alle)*.
uricemìa *s.f. (med.)* uricemie.
ùrico, *ùrici*, *adj. (chim.)* uric; *acido ~* acid uric.
urìna *s.f. (pop.)* urină.
urinàre *vi. (a)* a urina.
urinàrio *adj.* urinar.
urlànte *adj.* urlător.
urlàre *vi. (a)*, *vt.* **1.** *(despre animale)* a urla. *SIN. ululare.* **2.** *(despre om)* a urla; *~ di dolore* a urla de durere; *~ a squarciagola/a perdifiato* a urla cît îl ţine gura.
urlàta *s.f.* **1.** *(colectiv)* urlete. **2.** huiduială.
urlatóre, -trice I. *adj.* urlător. **II.** *s.m.* **1.** cel care strigă/urlă. **2.** cîntăreţ de muzică uşoară, urlător.
urlìo *s.m.* urlet prelungit.
ùrlo *s.m.* urlet; *gli ~-i delle belve* urletele animalelor sălbatice; *gli ~-i/le urla* urlete omeneşti.
urlóne, -óna *s.m.* şi *f.* **1.** persoană care vorbeşte răstit. **2.** maimuţă urlătoare.
ùrna *s.f.* urnă.
ùro *s.m. (zool.)* bour; zimbru.
urocèntro *s.m. (zool.)* specie de şopîrlă *(Urocentrum azureum)*.
urogàllo *s.m. (ornit.)* cocoş/fazan de munte *(Tetrao urogallus)*.
urolìto *s.m. (med.)* calcul urinar.
urologìa *s.f.* urologie.
ùrologo, *-ologi*, *s.m.* urolog.
ùrometro *s.m.* urometru.
uroniàno *adj. (geol.)* huronian.
uroscopìa *s.f. (med.)* uroscopie.
urotropìna *s.f.* urotropină.
urrà *interj.* ura!
ùrasidi *s.m. pl. (zool.)* ursidee.
ursóne *s.m.* rozător, porc spinos *(Erethuzon dorsatum)*. *SIN. porcospino americano.*
urtànte I. *adj.* şocant. **II.** *s.m. (mar.)* chilă de ruliu.
ùrta *s.f. (pop., în expr.) prendere/avere in ~ alcuno* a avea pică pe cineva.
urtaménto *s.m.* izbire; lovire.
urtàre I. *vt.* **1.** a izbi; a lovi; *~ qualquno leggermente* a lovi uşor pe cineva; *~ i passanti* a lovi/a izbi pe trecători. **2.** *(fig.)* a irita; *~ i nervi* a irita, a enerva. **II.** *vi. (a)* **1.** se ciocni, a se izbi; *~ in un ostacolo* a se izbi de un obstacol; *~ contro* a se ciocni/a se izbi de; *~ contro il muro* a se izbi de zid. **2.** *(fig.)* a se izbi, a da de; *~ contro difficoltà insormontabili* a se lovi de greutăţi insurmontabile. **II.** *vr.* **1.** a se ciocni (reciproc); a se lovi; *i due automezzi si sono urtati frontalmente* cele două autovehicule s-au ciocnit frontal. **2.** *(fig.)* a se irita; *~-si con* a avea un diferend cu cineva.
urtàta *s.f.* izbitură; brînci.
urtàto I. *part. tr.* de la **urtare. II.** *adj. (fig.)* iritat.
urtatùra *s.f.* **1.** izbire; izbitură. **2.** *(fig.)* iritare.
urticàcee *s.f. pl. (bot.)* urticacee.
urticànte *adj.* urticant.
urticchiàre *vt.* a izbi uşor.
ùrto *s.m.* **1.** ciocnire; izbire; *forza d' ~* forţă de şoc *assorbimento d' ~* absorbire de şoc. *SIN. cozzo.* **2.** ciocnitură; izbitură; *essere in ~ con uno* a nuse

înțelege cu cineva; a avea diferende cu cineva; ~ *di nervi* iritație. **3.** *(mil.)* asalt. **4.** *(mar.)* abordaj.

urtoterapìa *s.m. (med.)* terapie prin șoc.

urubù *s.m. invar. (zool.)* specie de vultur negru *(Coragyps atratus)*.

uruguaiàno *adj., s.m.* uruguaian, (locuitor) din Uruguay.

usànza *s.f.* **1.** obicei; *un' antica ~ meridionale* un vechi obicei meridional; *l' ~ dell'albero di Natale* obiceiul pomului de Crăciun. *SIN. consuetudine.* **2.** uzanță, tradiție; *seguiamo le ~-e del paese* urmăm tradițiile din sat; *all' ~ di* după obiceiul; *(prov.) paese che vai; ~ che trovi* cîte bordeie, atîtea obiceie. *SIN. costume.* **3.** modă, vogă; *l' ~ della gonna corta/dei tacchi a spillo* voga fustei scurte/a tocurilor cui. **4.** *(înv.)* relație; prietenie.

usàre **I.** *vt.* **1.** a folosi; a se servi (de); a întrebuința; *~ il martello* a folosi ciocanul; *~ la bicicletta* a se servi de bicicletă; *~ un'arma per difendersi* a se folosi de o armă spre a se apăra; *~ l'elettricità per il riscaldemento* a folosi electricitatea pentru încălzire; *saper ~ la propria intelligenza* a ști să se folosească de propria-i inteligență; *~ il sistema forte* a folosi mijloace drastice; *~ un modo gentile di parlare* a folosi un mod amabil de a vorbi; *~ tutti i mezzi* a folosi toate posibilitățile; *(fig.) ~ la testa* a judeca; *~ gli occhi* a privi cu atenție; *~ le orecchie* a asculta cu atenție; *~ le mani* a pălmui; a bate, a ciomăgi; *~ termini tecnici/letterari* a folosi/a întrebuința termeni tehnici/literari; *~ scorrettamente un verbo* a folosi incorect un verb; *~ cavilli* a folosi sofisme/artificii; *(înv.) ~ un ufficio/un'arte/una professione* a exercita o funcție/ o meserie/o profesiune; *(înv.) ~ pace* a se bucura de pace. **2.** a aplica; a fi; a avea; *~ astuzia* a avea iscusință; *~ la cortesia di* a avea amabilitatea de a; *~ giudizio* a fi atent/prudent; *~ molte gentilezze* a fi foarte amabil; *~ violenza a qualcuno* a fi violent față de cineva; *~ due pesi e due misure* a fi parțial/subiectiv; *mi raccomando usate molta attenzione* vă rog să fiți foarte atenți; *(în expr. de politeție) usatemi la carità di lasciarmi solo* aveți milă, și lăsați-mă singur; *usami questo favore se mi sei amico* fă-mi această favoare/plăcere dacă-mi ești prieten; *(înv.) ~ peccati* a păcătui; *(înv.) ~ suo diletto* a face doar ce-i convine. **3.** a purta; *d'inverno uso la pelliccia* iarna port haină de blană; *non è il caso di ~ gli abiti pesanti* nu-i cazul să porți hainele groase. **4.** a mînui; *saper ~ il coltello/il fucile* a ști să mînuiască cuțitul/pușca. **5.** *(~ + inf.)* a obișnui, a avea obiceiul; *usa cantare la sera* obișnuiește să cînte seara; *noi usiamo passeggiare a piedi* obișnuim să ne plimbăm pe jos. **II.** *vi. (a)* **1.** a se servi, a se folosi; *~ dei propri diritti* a se prevala de propriile drepturi; *non sa ~ della propria capacità* nu știe să se folosească de propria-i capacitate; *vorrei ~ dei tuoi appunti, se me lo consenti* aș vrea să mă folosesc de notițele tale, dacă-mi permiți. *SIN. usufruire.* **2.** a se purta, a fi la modă; *attualmente i tacchi usano meno alti e meno sottili* în momentul de față sînt la modă tocurile mai joase și mai groase; *sono abitudini che non usano più* sînt obiceiuri care nu mai sînt la modă. **3.** *(rar, lit.)* a frecventa; *~ in una famiglia* a frecventa o familie, a fi în relații de prietenie; *~ nei caffè* a frecventa cafenelele; *~ a scuola* a merge la școală; *~ con qualcuno* a se întîlni/a se vedea adesea cu cineva; *(înv.) ~ con una donna* a avea relații intime cu o femeie. **4.** a se obișnui; a fi obișnuit; a fi în uz/în obicei; *in questi luoghi usa così* prin aceste locuri așa se obișnuiește. **5.** a se întîmpla mereu. **III.** *vr.* **1.** a se obișnui cu; *~-si a qualcosa* a se obișnui cu ceva. **2.** a fi obiceiul, a se obișnui; *(prov.) quel che s'usa, non fa scusa* ceea ce se obișnuiește nu are nevoie de scuze/explicații.

usàto **I.** *part. tr.* de la u s a r e. **II.** *adj.* **1.** obișnuit/ deprins cu ceva; *~ al lavoro* obișnuit cu munca; *~alle fatiche* obișnuit cu truda. **2.** obișnuit, uzual. **3.** uzat; stricat; *un'auto ~-a* o mașină uzată/veche.

usàtto *s.m. (i iv.)* **1.** cizmă înaltă (de pescar). **2.** *(înv.)* tașcă de piele. **3.** *(înv.)* încălțăminte; cizmă.

usbèco, -èchi, *adj., s.m.* uzbec, (locuitor) din Uzbechistan.

usbèrgo, -èrghi, *s.m.* **1.** platoșă/armătură. **2.** apărare; protecție; *sotto l' ~ della legge* sub protecția legii.

uscènte *adj.* **1.** care se termină; *parole ~-i in vocale* cuvinte care se termină în vocală; *settimana ~* săptămînă pe sfîrșite. **2.** *(despre un demnitar/funcționar etc.)* a cărui funcție a încetat/care și-a încheiat misiunea.

usciàle *s.m.* **1.** ușă cu geamuri. **2.** gură de cuptor.

usciàta *s.f.* ușă trîntită; *dare un' ~ in faccia a uno* a trînti ușa în fața/în nasul cuiva.

uscière *s.m.* **1.** ușier. **2.** *(rar)* portar; paznic (la ușă).

useiménto *s.m.* ieșire.

ùscio *s.m.* ușă; *l' ~ di casa* ușa casei; *l' ~ della cucina/ della stanza da letto/della cantina/del solaio* ușa de la bucătărie/de la dormitor/ de la pivniță/ de la pod; *la soglia/il saliscendi dell' ~* pragul/ clanța de la ușă; *~ al muro* ușă în perete; *prender l' ~* a pleca (grăbit/supărat); *esser a ~ e bottega con qualcunc* a fi vecin cu cineva; *stringere/mettere uno tra l' ~ e il muro* a strînge pe cineva cu ușa; *è come dire all' ~* e ca și cum ai vorbi la pereți; *non si trovano a ogni ~* nu se găsesc pe toate drumurile; *spazzare il suo ~* **a)** a curăța/a mătura în fața casei; **b)** *(fig.)* a-și vedea de treabă; *avere il male/il malanno e l' ~ addosso* a fi și nenorocit și batjocorit; *(prov.) il peggior passo è quello dell' ~* începutul este greu.

usciolàre *vi. (a)* a asculta la ușă.

useìre **I.** *vi. (e)* **1.** a ieși; *~ da casa* a ieși din casă; *~ dal cinema/dalla scuola* a ieși de la cinema/școală; *~ dal bagno* a ieși din baie; *~ dalla città* a ieși /a pleca din oraș; *~ dalla porta principale* a ieși pe ușa principală; *~ per la porta/per la finestra* a ieși pe ușă/pe fereastră; *~ sul terrazzo* a ieși pe terasă; *(mar.) ~ al largo* a ieși în larg; *~ dalla nave* a debarca; *~ dall'auto/dal treno* a ieși/a coborî din mașină/din tren; *~ al mondo* a se naște; *~ in pubblico* a se arăta în public; *~ addosso a qualcuno* a sări asupra cuiva, a ataca pe cineva. *SIN. sortire.* **2.** a ieși/a pleca de undeva; *~ in fretta* a ieși în grabă; *~ a piedi* a pleca pe jos; *~ in auto/ in bicicletta* a pleca cu mașina/cu bicicleta; *~ con qualcuno* a ieși cu cineva; *esco a/per comperare le sigarette* mă duc să cumpăr țigări; *usciamo a fare due passi?* ieșim să ne plimbăm puțin?; *gli intimarono di ~ a mani alzate* l-au somat să iasă cu mîinile ridicate; *uscì tra due ali di folla* a ieșit printre două șiruri de mulțime; *è uscito da poco/da una mezzora* acum a ieșit, a ieșit de o jumătate de oră; *~ alle sei/alle sette* a termina treaba/lucrul/ studiul la ora șase/șapte; *~ fuori* a ieși afară; *esci fuori se ne hai il coraggio!* ieși afară dacă ai curaj!; *~ discretamente/in silenzio* a pleca/a ieși discret/în liniște. **3.** a se îndepărta/a ieși/a se desprinde de un grup; *~ dalle file/dalle schiere* a ieși din rînd; *~ dal gruppo* a ieși din grup; *uscì di tra la folla* a ieșit din mulțime; *(ciclism) ~ dal*

plotone a se desprinde de pluton. **4.** a ieşi; a se strecura; *da questa catena di montaggio escono cinquecento macchine al giorno* de pe această bandă de montaj ies cinci sute de maşini pe zi; *un getto d'acqua esce dal rubinetto* un jet de apă iese din robinet; *il gas usciva dal tubo* gazul ieşea din ţeavă; *da questa pentola esce un profumo delizioso* din oala asta se strecoară/iese un miros îmbătător; *(fig.)* ~ *dalla bocca* a scoate/a-i ieşi din gură, a zice; *dalla sua bocca uscivano parole irripetibili* din gură îi ieşeau cuvinte imposibil de repetat. **5.** a apărea brusc, a ţîşni, a ieşi; a răsări; ~ *dall'ombra* a răsări /a apărea brusc din umbră; *da dove ti escono certe idee io proprio non lo so* de unde îţi răsar anumite idei, chiar că nu am habar; *(şi fig.)* ~ *sulla scena* a intra/a apărea în scenă; *un nuovo stato esce sulla scena politica mondiale* un nou stat îşi face apariţia pe scena politică mondială; *i primi germogli escono dalla terra* primele vlăstare/mlădiţe răsar din pămînt. **6.** *(fig.)* a ieşi învingător/în relief; ~ *dal numero dei più* a fi deasupra majorităţii, a se distinge printre alţii; *(sport)* ~ *nel finale di una gara* a se remarca/a-şi arăta valoarea în întrecerile finale. **7.** *(fig.)* a izbucni/a interveni brusc; a exclama; ~ *a dire* a interveni să spună, a izbucni; ~ *in imprecazioni/insulti* a izbucni în înjurături/ în insulte; *se ne uscì con una battuta inimitabile* a intervenit cu o replică imposibil de redat. **8.** a ieşi din făgaş; a se revărsa; a deraia; a devia; *l'olio esce dalla bottiglia* uleiul iese/se revarsă din sticlă; *l'acqua esce dalla vasca* apa iese/se varsă din cadă; *il fiume è uscito dal suo letto* rîul a ieşit din matca lui; *il treno è uscito dai binari* trenul a deraiat; *l'auto uscì di strada a una curva* maşina a ieşit din carosabil la o curbă; *(fig., în expr.)* ~ *dai binari* a se abate de la drumul cel bun; ~ *di strada/di carreggiata/dalle rotaie* **a)** a ieşi din făgaş, a devia; **b)** a se abate de la drumul drept, a nu-şi face datoria; **c)** a divaga, a bate cîmpii; ~ *dal seminato* a bate cîmpii, a se îndepărta de la subiect; ~ *dai gangheri* a-şi ieşi din sărite/din pepeni/din ţîţîni; ~ *di bocca* a-l lua gura pe dinainte; ~ *di mano* **a)** a cădea din mînă; **b)** a scăpa de sub control; *la situazione gli è uscita di mano* situaţia i-a scăpat de sub control; *di qui non s'esce* de aici nu mai e scăpare/nu mai e nici o cale de ieşire; ~ *dalla vista* a se îndepărta/ a ieşi din raza vizuală; ~ *dalla memoria/di mente/ di testa* a uita, a-i ieşi din cap; ~ *di moda* a nu mai fi la modă; *(lit.)* ~ *dalla vita/dal mondo* a muri; *entrare da un orecchio e* ~ *dall' altro* a-i intra pe o ureche şi a-i ieşi pe alta; ~ *di sé/di senno* a-şi ieşi din minţi, a-şi pierde minţile; ~ *di sentimento* **a)** a înnebuni; **b)** a leşina. **9.** a ieşi în relief; *il chiodo esce di qualche centimetro dal muro* cuiul iese din zid cu cîţiva centimetri; *gli scogli escono aguzzi dal mare* stîncile ascuţite ies din mare; *il bianco esce bene su questo sfondo* albul se detaşează pe acest fond. **10.** a ieşi/a fi tras la sorţi; *il tuo nome è uscito per primo* numele tău a ieşit primul. **11.** *(fig.)* a ieşi (de undeva); a scăpa; a deveni; ~ *dall'infanzia* a ieşi din copilărie; ~ *dall' incertezza/dal timore* a scăpa de dubii/de teamă; ~ *dalla primavera* a ieşi din primăvară, ~ *dai guai/ dai pasticci* a scăpa de necazuri/încurcături; ~ *dal riserbo/dalla mentalità/dalla guerra* a ieşi din rezervă/din neutralitate/din război; ~ *dall'ospedale* a ieşi din spital; ~ *dal carcere* a ieşi din puşcărie; ~ *di carica* a înceta o activitate; ~ *indenne/illeso/ sano e salvo da qualcosa* a scăpa viu şi nevătămat; ~*-ne* a ieşi, a scăpa, a o scoate la capăt; ~*-ne con poca spesa* a scăpa cu cheltuială mică/ieftin; *se n'esce con poco* costă puţin; ~ *-ne per il rotto della cuffia* a scăpa ca prin urechile acului; ~ *dalle mani/ dalle grinfie di qualcuno* a scăpa din mîinile, ghearele cuiva. **12.** *(fig.)* a depăşi; ~ *dalla legalità* a ieşi din legalitate; *ciò esce dalla mia competenza* asta depăşeşte competenţa mea; ~ *dall' ordinario* a ieşi din comun, a se remarca, a se distinge. **13.** *(fig.)* a se trage, a ieşi din, a-şi avea originea în; ~ *da una famiglia umile* a se trage dintr-o familie modestă; ~ *dalla borghesia/dall'aristocrazia/ dal popolo* a se trage din burghezie/din aristocraţie/ din popor; ~ *dal cuore* a ieşi din inimă; *parole che escono dal cuore* cuvinte ce ies din inimă. **14.** a ieşi, a rezulta; *cosa uscirà da questo imbroglio?* ce va ieşi din această încurcătură?; ~ *bene/male* a ieşi/a se sfîrşi cu bine, a se sfîrşi rău; ~ *vincitore* a ieşi victorios/învingător. **15.** a se produce, a fi produs, a fi făcut, a ieşi; *tutti questi prodotti escono dalla nostra industria* toate aceste produse sînt făcute de industria noastră; *modelli che escono dalle mani di un sarto* modele ce ies din mîinile unui croitor; ~ *di mano/dalle mani* a fi făcut de/ a ieşi din mîinile cuiva. **16.** a ieşi pe piaţă/în comerţ; a fi publicat, a apărea; *un nuovo prodotto appena uscito* un produs nou de abia ieşit pe piaţă; *il mio nuovo libro uscirà domani* noua mea carte va apărea mîine; *il terzo volume sta per* ~ volumul al treilea este pe punctul de a ieşi. **17.** *(rar)* a termina, a sfîrşi. **18.** *(despre un cuvînt)* a se termina; ~ *in vocale/in consonante* a se termina în vocală/ în consoană. **19.** ~ + *da* abia/tocmai a terminat/ a sfîrşit; ~ *da cantare* abia a terminat de cîntat. **20.** *(despre o stradă, un fluviu, un drum)* a da în; ~ *in* a da în, a se vărsa în. **21.** *(în expr.) ne esca che vuole!* fie ce-o fi!; *dov' esce?* unde vrea să ajungă? unde bate? **II.** *vr.* a ieşi din; a scăpa; a se descurca; ~*-sene con poca spesa* a o scoate la capăt cu puţină cheltuială. **III.** *vt. (înv.)* a face să iasă; a scoate.

uscita *s.f.* **1.** ieşire; *l'*~ *degli studenti dalla facoltà* ieşirea studenţilor de la facultate; *all'* ~ la ieşire; *è l'unica via d'* ~ este singura cale de ieşire; *buon'* ~ filodormă; ~ *del sole* răsărit de soare; *di prima* ~ de la început, imediat; *(înv.) commercio di* ~ export. **2.** *(teatru)* intrare în scenă. **3.** *(com.)* cheltuială; pasiv. **4.** *(gram.)* terminaţie; desinenţă. **5.** ieşire, izbucnire. **6.** *(înv.)* rezultat; succes. **7.** *(muz.)* modulaţie; tranziţie. **8.** *(fig.)* soluţie, ieşire; *mi hanno chiuso tutte le* ~*-e* mi-au închis toate posibilităţile. **9.** replică; *la sua* ~ *destò ilarità* replica lui a stîrnit rîsul. *SIN. battuta.*

uscito *s.m. (rar)* exilat.

usignòlo *s.m. (ornit.)* privighetoare *(Luscinia megarhynchos); (ironic)* ~ *di maggio* măgar.

usignuòlo *s.m. (înv.) v.* usignolo.

usitataménte *adv.* obişnuit.

usitàto **I.** *adj.* **1.** uzitat, folosit în mod obişnuit/frecvent; *vocaboli* ~*-i* cuvinte folosite curent; *via* ~*-a* drum frecventat. **2.** obişnuit; *vizio* ~ viciu des întîlnit. **II.** *s.m.* uz continuu, obişnuinţă.

ùso **I.** *adj.* obişnuit (de a face ceva etc.), deprins; ~ *alle fatiche* deprins cu truda. **II.** *s.m.* **1.** uz; obicei; ~ *corrente* uz curent; *all'* ~ după obicei; după modă. **2.** uzufruct; *(înv.) tornare in* ~ a fi avantajos. **3.** uzare, întrebuinţare, folosire; *l'* ~ *di uno strumento* folosirea unui instrument; *l'* ~ *della ragione* uzul raţiunii; *servire a più* ~*-i* a avea mai multe întrebuinţări; *fuori* ~ ieşit din uz; *cadere dall'* ~ a ieşi din uz; *frase dell'* ~ expresie uzuală.

4. deprendere, exercitiu; *coll'* ~ **prin** exercitiu; *farci l'* ~ a se obisnui cu ceva; *a* ~ *d'arte* după regulile artei. **5.** obicei, uzanță; *avere per* ~ a obișnui. **6.** frecventare; raporturi/prietenie cu cineva. **7.** *(înv.)* cămătărie.

usofrùtto *s.m. v.* usufrutto.

usolàre *vi. (a)* a asculta la ușă.

usolière *s.m. (înv.)* **1.** bretea. **2.** *(glumeț)* funie de spînzurat.

ùssaro *s.m.* husar.

ùssero *s.m. (pop.) v.* ussaro.

ùssita *s.m.* husit.

ùssoricìda *s.m. v.* uxoricida.

ùsta *s.f.* adulmecare (a vînatului).

ùstionàre I. *vt.* a arde; a produce arsuri (pe piele). **II.** a se arde, a-și provoca arsuri.

ustionàto *adj. (med., despre un accidentat)* cu arsuri pe corp etc.

ustióne *s.f. (med.)* arsură.

ùsto[1] *adj. (lit.)* ars; *magnesia* ~ *-a* magnezie calcinată.

ùsto[2] *s.m. (mar.)* odgon; lanț de ancoră.

ustolàre *vi. (a)* **1.** a scheuna. **2.** a privi cu lăcomie/cu poftă.

ustòrio *adj. (despre o oglindă)* concav; convergent.

ustrina *s.f. (ant.)* crematoriu.

usuàle *adj.* **1.** uzual, obișnuit; *espressione* ~ expresie uzuală; *mezzo di trasporto* ~ mijloc de transport obișnuit; *con l'* ~ *abilità* cu obișnuita îndemînare. *SIN. solito.* **2.** ordinar; de proastă calitate.

usualità *s.f.* **1.** întrebuințare uzuală. **2.** ușurință de întrebuințare.

usualménte *adv.* în mod uzual/obișnuit.

usuàrio *s.m. (jur.)* beneficiar, uzufructuar.

usucaplóne *s.f. (jur.)* usucapiune, obținere a unei proprietăți (pe baza folosinței ei îndelungate).

usucapìre *vt. (jur.)* a obține o proprietate (pe baza folosinței ei îndelungate).

usufruire *vi. (a)* **1.** *(jur.)* a beneficia de ceva. *SIN. godere.* **2.** a avea uzufructul.

usufruttàre *vt. (înv.)* **1.** a folosi, a avea în uzufruct. **2.** a exploata.

usufrùtto *s.m. (jur.)* uzufruct.

usufruttuàre *vt. v.* usufruttare.

usufrutuàrio *adj., s.m.* uzufructuar.

usùra[1] *s.f.* cămătă, uzură; *(fig.) restituire con* ~*/ad* ~ a restitui cu vîrf și îndesat; *arricchirsi con l'* ~ a se îmbogăți prin practicarea cametei.

usùra[2] *s.f.* uzură; *guerra d'* ~ război de uzură.

usuràio[1] *adj.* cămătăresc.

usuràio[2] *s.m.* cămătar. *SIN. strozzino.*

usuràrio *adj. v.* usuraio[1].

usureggiàre *vi. (a)* a da cu camătă; a fi cămătar.

usuriére *s.m. (înv., poetic) v.* usuraio[2].

usurpaménto *s.m.* uzurpare.

usurpàre *vt.* a uzurpa; ~ *un diritto* a uzurpa un drept.

usurpativo *adj.* (cu scop) uzurpator; *pretese* ~*-e* pretenții tinzînd la uzurparea unui drept.

usurpatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* uzurpator.

usurpazióne *s.f.* uzurpare.

ut *s.m. (muz.)* do. *SIN. do.*

utèllo *s.m. (înv.)* vas smălțuit (pentru untdelemn).

utelóso *adj. (înv.)* avantajos.

utensile, utènsile *s.m.* ustensilă; unealtă; sculă; *macchina* ~ mașină-unealtă; ~ *convenzionale* sculă obișnuită; ~ *da taglio* sculă aschietoare.

utensileria *s.f.* **1.** utilaj; totalitatea uneltelor. **2.** magazin de fierărie/de scule.

utensilista, -isti, *s.m.* și *f.* **1.** fabricant de utilaj. **2.** muncitor/mecanic specialist în utilaje.

utènte I. *adj.* care folosește ceva (prin contract/concesionare). **II.** *s.m.* abonat (la curentul electric/la rețeaua de gaze/la radio etc.).

uténza *s.f.* **1.** folosire legitimă; drept de folosire. **2.** totalitatea abonaților (la gaz, electricitate etc.).

uterìno *adj.* uterin; *fratelli* ~*-i* frați uterini/de mamă.

ùtero *s.m. (anat.)* uter.

uticénse *adj., s.m.* (locuitor) din Utica; *(ist.) Catone l'* ~*/l'* ~ Caton din Utica.

ùtile I. *adj.* util, folositor; ~ *a/per/in* util la/pentru/în; ~ *alla società* folositor societății; ~ *a tutti* folositor tuturor; ~ *per il naso* folositor pentru nas; ~ *nella vita* folositor în viață. *SIN. giovevole.* **II.** *s.m.* **1.** utilitate. avantaj. **2.** profit; cîștig; ~ *lordo* profit brut; *mettere a* ~ **a)** a face să fructifice (banii); **b)** a exploata (pămîntul). **3.** dobîndă; *prestare denaro con un* ~ *del 5%* a da bani cu împrumut cu o dobîndă de 5%.

utilità *s.f.* **1.** utilitate; folos. **2.** *(înv.)* dobîndă. *SIN. tornaconto.*

utilitàre *vi. (rar)* a profita.

utilitàrio *s.f.* autoturism ieftin/practic.

utilitàrio I. *adj.* utilitar; *vettura* ~*-a* autoturism (ieftin și rentabil). **II.** *s.m.* interesat, utilitarist.

utilitarismo *s.m. (fil.)* utilitarism.

utilitarista, -isti, *s.m. (fil.)* utilitarist.

utilitaristico, -istici, *adj.* utilitarist.

utilizzàre *vt.* a utiliza, a folosi; ~ *gli avanzi* a folosi resturile.

utilizzazióne *s.f.* utilizare, folosire.

utilizzo *s.m. (adm.)* folosire, valorificare (a unui bun etc.).

utilménte *adv.* cu folos, util.

utónno *s.m. (înv.)* toamnă.

utopìa *s.f.* utopie; *ciò che dici è un'* ~ ceea ce spui este o utopie.

utopìsta, -isti, *s.m.* utopist; vizionar.

utopìstico, -istici, *adj.* utopic.

ùva *s.f. (bot.)* strugure; ~ *da tavola* struguri de masă; ~ *da vino* struguri pentru vinificare; ~ *secca/passa* stafide; ~ *sultanina* strugure alb de masă (fără sîmburi); *cogliere/mangiare l'* ~ a culege/a mînca struguri; ~ *spina,* ~ *dei frati* agrișe *(Ribes grossularia);* ~ *tamina* fluierătoare *(Tamus communis);* ~ *turca* cîrmîz *(Phytolacca decandra);* ~ *orsina* strugurii-ursului *(Arctostaphylos uva ursi);* ~ *di volpe* dalac *(Paris quadrifolia).*

uvàceo *adj.* asemănător strugurelui.

ùvea *s.f. (înv., anat.)* membrană coroidă.

ùveo *adj.* care ține de strugure.

uvètta *s.f.* stafidă.

uvìfero *adj.* care produce struguri.

ùvola *s.f. (înv.) v.* ugola.

uvulàre *adj. (fon.)* uvular.

uxoricìda, *-idi, s.m. (jur.)* ucigaș de soție.

uxoricìdio *s.m. (jur.)* ucidere/asasinare (a soției), uxoricid.

ùzza *s.f.* briză; adiere.

ùzzo *s.m.* pîntecele butoiului.

ùzzolo *s.m. (fam.)* toană, capriciu; chef, poftă; *mi è l'* ~ *di partire, e partirò* mi-a venit pe chelie să plec, și o să plec; *levar l'* ~ a face să-i treacă pofta/cheful.

V

v *[vu, vi, (înv., ve)]* *s.m.* şi *f.* *(sunetul şi litera)* v.
va', vah *interj.* ia te uită!
vacàbile *adj.* care poate sta vacant; *(bis., ist.)* *uffizi ~-i* funcţii de beneficiu fix sau fluctuant (pe care le vindea guvernul pontifical).
vacànte *adj.* vacant; *posto ~* post vacant; *cattedra ~* catedră vacantă.
vacànza *s.f.* **1.** vacanţă; *essere/andare in ~* a fi/a merge în vacanţă; *aver bisogno di una vacanza* a avea nevoie de o vacanţă; *(fig.)* *avere/mandare il cervello in ~* a nu-şi bate capul, a nu-şi pune mintea la contribuţie; *giorno di ~* zi de sărbătoare; *far ~* a nu lucra. **2.** *(la pl.)* vacanţă şcolară; *le ~-e estive* vacanţă de vară. **3.** concediu de odihnă. **4.** faptul de a fi vacant/neocupat.
vacanzière *s.m.* şi *f.* vilegiaturist.
vacàre *vi.* *(e)* **1.** a fi vacant; *~ del titolare* a fi vacant postul titularului; *vaca la cattedra di filosofia/il posto di segretario* este vacantă catedra de filozofie/ postul de secretar; *~ da* a se odihni, a nu mai lucra; *~ a/in* a se ocupa cu, a face ceva; *~ agli studi* a se ocupa cu studiul. **2.** *(înv.)* a lipsi.
vacazióne *s.f.* **1.** timp de muncă (după care se calculează retribuţia pentru o lucrare). **2.** *(înv.)* lipsă. **3.** *(înv.)* odihnă; vacanţă. **4.** *(înv.)* ocupaţie.
vàcca, *vàcche*, *s.f.* **1.** vacă; *~ da latte* vacă de lapte; *latte di ~* lapte de vacă; *le sette ~-che grasse e le sette ~-che magre* cele şapte vaci grase şi cele şapte vaci slabe. *SIN. mucca, vaccina; far la ~* a lucra prost; *lingua di ~* nicovală (de argintar); *~ marina* focă. **2.** *(la pl.)* vînătăi, pete pe coapse. **3.** viermi de mătase (care nu-şi fac gogoaşă) *SIN. frati.*
vaccàio *s.m.* văcar. *SIN. bovaro.*
vaccàro *s.m.* *v.* v a c c a i o.
vaccherèlla *s.f.* *(dim.)* văcuţă, juncă.
vaccheria *s.f.* **1.** staul de vaci. **2.** crescătorie de vaci.
vacchétta *s.f.* **1.** *(dim.)* văcuţă. **2.** toval, tovălaş *(piele)*. **3.** *(mar., com.)* registru de socoteli.
vaccìna *s.f.* **1.** vacă. **2.** vită, bovină. **3.** carne de vacă. **4.** bălegar de vită. **5.** *(vet.)* boală contagioasă a vacilor.
vaccinàre *vt.* a vaccina.
vaccinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* vaccinator.
vaccinazióne *s.f.* vaccinare; *~ antivaiolosa* vaccinare antivariolică.
vaccìnico, -ìnici, *adj.* care ţine de vaccin.
vaccìno[1] *adj.* de vacă; *latte ~* lapte de vacă; *bestiame ~* vaci, bovine; *(vet.)* *pus ~* puroi cu microbi de vărsat (la o vită bolnavă).
vaccìno[2] *s.m.* *(med.)* vaccin.
vaccinògeno *adj.* vaccinogen.
vacillaménto *s.m.* clătinare; clătinat.
vacillànte *adj.* **1.** nesigur, puţin solid. **2.** oscilant; şovăitor, inconstant.
vacillàre *vi.* *(a)* **1.** a se clătina; *~ per la stanchezza* a se clătina de oboseală; *~ per l'ubriachezza* a merge pe două cărări; *il dente vacilla* dintele se clatină. *SIN. barcollare, pencolare, traballare.* **2.** *(fig.)* a şovăi, a ezita; a oscila. *SIN. tentennare.*
vacillazióne *s.f.* **1.** clătinare; clătinat. **2.** şovăială.
vacultà *s.f.* vacuitate; vid.
vàcuo **I.** *adj.* **1.** gol, fără conţinut. **2.** *(fig.)* neîntemeiat, iluzoriu. **II.** *s.m.* vid; vacuitate.
vacuolàre *adj.* *(biol.)* vacuolar.
vacuòlo *s.m.* *(biol.)* vacuolă.
vacuòmetro *s.m.* *(fiz.)* vacuummetru. *SIN. vuotometro.*
vademècum *s.m.* **1.** *invar.* vademecum, îndreptar. *SIN. prontuario.* **2.** *assegno ~* CEC cu acoperire garantată.
vadimònio *s.m.* *(înv.)* făgăduială.
vàdo *s.m.* *(înv.)* **1.** vad. **2.** ajutor.
vadóso *adj.* *(geol.)* de infiltraţie; *acque ~-e* ape de infiltraţie.
va e vièni *(loc. substantivată)* *s.m.* *invar.* du-te-vino.
vagabondàggine *s.f.* **1.** plăcere de a vagabonda. **2.** vagabondare; vagabondaj.
vagabondàggio, *-àggi*, *s.m.* vagabondaj; *~ degli esuli* vagabondarea exilaţilor. *SIN. peregrinazione.*
vagabondàre *vi.* *(a)* **1.** a vagabonda. **2.** a rătăci.
vagabóndo *adj.*, *s.m.* **1.** vagabond. **2.** rătăcitor, pribeag. *SIN. girovago, randagio, ramingo.*
vagabùndo *adj.*, *s.m.* *v.* v a g a b o n d o.
vagaménte *adv.* **1.** cu graţie, frumos. **2.** (în mod) vag, nedeterminat.
vagànte *adj.* **1.** rătăcitor. **2.** *(med., despre o durere etc.)* confuz, nedeterminat, vag; nelocalizabil; *dolore ~* reumatism.
vagàre **I.** *vi.* *(a)* a rătăci; a colinda, a hoinări; *~ senza meta* a rătăci fără ţintă; *~ con la mente* a străbate cu mintea. *SIN. divagare, girovagare.* **II.** *vt.* *(înv.)* a străbate rătăcind/hoinărind.
vagellàio *s.m.* *(înv.)* vopsitor.
vagellaménto *s.m.* delir; aiureală (de bolnav). *SIN. vaneggiamento.*
vagellàre *vi.* *(a)* a delira; a aiura. *SIN. vaneggiare.*
vagèllo *s.m.* **1.** căldare. **2.** culoare albastră. **3.** *(înv.)* vas; recipient.
vagheggiaménto *s.m.* **1.** contemplaţie admirativă. **2.** dorinţă puternică; dragoste, iubire.
vagheggiàre **I.** *vt.* **1.** a contempla cu plăcere/cu dragoste. **2.** a dori fierbinte. **3.** a contempla cu mintea; a închipui; *~ un avvenire di pace* a dori un viitor de pace. *SIN. contemplare, sognare.* **II.** *vr.* a se contempla; a se admira.
vagheggìno *s.m.* *(glumeţ, depr.)* tînăr galant, curtezan. *SIN. damerino, zerbinotto; bellimbusto.*
vaghézza *s.f.* **1.** farmec, frumuseţe. **2.** imprecizie, vag; *parlare con ~ di qualcosa* a vorbi vag, confuz (despre ceva). **3.** dorinţă; plăcere, desfătare; *gli venne ~* a avut plăcerea.
vagìna *s.f.* **1.** *(lit.)* teacă. **2.** *(anat.)* vagin.
vaginàle *adj.* *(anat.)* vaginal.
vagìre *vi.* *(a; despre un nou-născut/sugaci)* a scînci, a plînge *SIN. frignare.*
vagìto *s.m.* **1.** scîncet/plîns de copil mic. **2.** *(fig.)* semn, indiciu slab (marcînd un început); *i primi ~-i di una nuova civiltà* primele începuturi ale unei civilizaţii.

vàglia[1] *s.f. (înv.)* **1.** vitejie, bravură. **2.** valoare, preţ; *poeta di ~* poet de valoare.
vàglia[2] *s.m. invar. (com.)* titlu de credit; mandat; *~ postale* mandat poştal; *spedire/ricevere/incassare un ~* a expedia/a primi/a încasa un mandat poştal; *~ cambiario* bilet la ordin; *a mezzo ~* prin mandat.
vagliàio *s.m.* fabricant/vînzător de ciururi, ciurar.
vagliàre I. *vt.* **1.** a da prin ciur, a cerne, a trece prin sită; *~ il grano* a da grîul prin ciur. *SIN. cernere, mondare.* **2.** *(fig.)* a discuta, a analiza amănunţit, a cîntări bine.. a cerne; *bisogna ~ il problema, prima di decidere* trebuie cîntărite bine lucrurile înainte de a hotărî. *SIN. sceverare.* **3.** *(înv.)* a alege; a refuza. **II.** *vr. (înv.)* a se scutura; a se zbate.
vagliàta *s.f.* dare la ciur; cernere; cernut rapid/odată.
vagliatóre *s.m. (agr.)* muncitor la ciuruitorul mecanic.
vagliatrice *s.f. (agr.)* ciuruitor *(aparat)*.
vagliatùra *s.f.* **1.** dare la ciur; cernere. **2.** ciuruială, resturi/tărîţe de la ciuruit.
vàglio *s.m.* **1.** ciur, sită; *~ meccanico* ciuruitor mecanic; *portar l'acqua col ~* a căra apă cu ciurul. *SIN. crivello; ~ ventilatore* ventilator de curăţat sămînţa. *SIN. tarara.* **2.** stofă ciuruită. **3.** examinare, analiză, apreciere minuţioasă; *passare/sottoporre al vaglio ogni parola* a trece prin ciur fiecare cuvînt.
vàgo, vàghi. I. *adj.* **1.** graţios; gingaş; frumos. **2.** *(lit.)* doritor; înclinat spre. **3.** vag, neprecis, nedesluşit. **4.** rătăcitor; nestabil. **II.** *s.m.* **1.** frumuseţe, farmec; graţie. **2.** iubit, îndrăgostit, bărbat preferat. **3.** vag; lipsă de precizie. **4.** *(anat.)* nervul vag.
vagolàre *vi. (a)* a rătăci; a colinda, a hoinări.
vagoncìno *s.m. (dim.)* vagonet.
vagóne *s.m. (ferov.)* vagon; *~ merci* vagon de marfă; *~ letto* vagon de dormit; *~ ristorante* vagon restaurant; *~ bestiame* vagon de vite.
vagonière *s.m. (ferov.)* frînar.
vagonista *s.m. (mine.)* muncitor la vagoneţi.
vaiàio *s.m. (înv.)* tăbăcar; vînzător de blănuri de jder/de singeapuri.
vaiàre *vi. (e, a; despre struguri negri)* a se coace.
vainìglia *s.f. (bot.)* vanilie *(Vanilla planifolia)*.
vàio, vài I. *adj.* **1.** tărcat; cenuşiu-închis. **2.** *(despre struguri, măsline)* care se înnegreşte/se coace. **II.** *s.m.* **1.** singeap; blană de jder; blană de veveriţă; *(prov.) non i ~-i fanno l'uomo onorare* nu haina face pe om; *allacciarsi il ~* a-şi da aere de demnitar. **2.** culoare singipie/cenuşie.
vaiolàre *vi. (e; rar, înv.) v.* invaiolare.
vaiolàto *adj. (despre o piatră etc.)* pătat; pestriţ.
vaiolìte *s.f. (med.)* formă uşoară de variolă.
vaiòlo *s.m.* **1.** *(med.)* variolă, vărsat. **2.** *(bot.)* ciupercă pe frunzele de piersic *(Exoaseus deformans)*.
vaiolòide *s.f. (med.) v.* vaiolite.
vaiolóso *adj., s.m.* bolnav de variolă.
vairóne *s.m. (iht.)* boiştean, verdete, crăieţ *(Phoxinus phoxinus)*.
vaiuòlo *s.m. v.* vaiolo.
vaivòda *s.m. v.* voivoda.
valàcco *adj., s.m.* valah.
valànga *s.f.* avalanşă; *travolto dalla ~* prăvălit de avalanşă; *una ~ di lettere/di critiche* o avalanşă de scrisori/de critici.
valchìria *s.f. (mit.)* walkirie, amazoană (în mitologia scandinavă).
valdése *adj., s.m. (rel.)* valdez, din secta lui Pierre Valdès (secolul al XII-lea).
valdesìsmo *s.m. (rel.)* doctrina valdezilor/lui Pierre Valdès (secolul al XII-lea).
valdostàno *adj., s.m. (locuitor)* din Val d'Aosta.
vàle *s.m. invar. (lit.)* rămas bun; *(mai ales în expr.) dar l'ultimo/l'estremo ~* a muri.
valènte *adj.* **1.** valoros; merituos; capabil; *medico /agricoltore/ operaio ~* medic (agricultor) muncitor capabil. *SIN. eccellente, provetto.* **2.** viteaz; *un ~ capitano* un căpitan viteaz.
valenteménte *adv.* **1.** cu pricepere. **2.** cu vitejie, viteşeşte.
valentìa *s.f.* **1.** capacitate, valoare, merit; pricepere. **2.** vitejie. *SIN. bravura, valore.*
valentuòmo *s.m.* om de valoare, om capabil, om de merit.
valènza *s.f.* **1.** *(chim.)* valenţă; *~ di un acido/di una base* valenţa unui acid/a unei baze. *SIN. legame chimico.* **2.** *(înv.)* vitejie. **3.** *(înv.)* valoare, merit. **4.** *(înv.)* preţ.
valére I. *vi. (e)* **1.** a conta; a susţine; a impune; a fi valabil/important; *titolo/carica che vale* funcţie ce este valabilă; *una sua parola può ~ molto* un cuvînt al său poate conta mult; *far ~ le proprie ragioni* a-şi impune punctul de vedere; *far ~ un giudizio/un diritto* a-şi susţine/a cere un drept prin judecată; *farsi ~* a se impune/a se face ascultat. **2.** a fi de valoare/valoros/bun; *un letterato che vale molto* un literat foarte valoros; *un uomo che vale poco* un om fără valoare; *come poeta non vale niente* ca poet nu face doi bani; *in matematica vale parecchio* este foarte bun la matematică; *(fam.) ~ per tre/per dieci* a face cît trei/cît zece; *farsi ~ sul lavoro in breve tempo* a şti să se distingă în muncă foarte repede. **3.** a valora, a preţui, a avea valoare; a conta; *dipinto/poesia che vale* pictură/poezie valoroasă; *roba che vale* lucruri de preţ/de valoare; *~ di più/di meno* a valora/a conta mai mult/mai puţin; *in questo gioco le carte che valgono di più sono l'asso e il tre* la jocul ăsta cărţile care contează cel mai mult sînt asul şi treiul. *SIN. contare.* **4.** a fi valabil; *questa legge non vale più* legea asta nu mai este valabilă; *ragionamenti che non valgono* motivări care nu sînt valabile; *la dichiarazione non vale se è fatta in ritardo* declaraţia nu e valabilă dacă este făcută cu întîrziere. **5.** a fi valabil/adevărat; *questo vale anche per noi* asta-i valabil şi pentru noi; *non vale!* nu-i bine, nu-i drept/just!, nu sînt de acord!; *vale!* punem pariu!, da, punem pariu!. **6.** a servi; a fi util/valabil; a ajuta; *rimedi che non valgono* remedii care nu servesc la nimic/nu ajută; *credo che valga meglio tacere* cred că e mai bine să tac; *a che vale piangere?* la ce bun să plîngi?; *non valsero i consigli* sfaturile nu i-au fost de folos; *che vale?* la ce bun?, ce importanţă are?; *a che ti vale tanta ricchezza?* la ce bun atîta bogăţie? *che gli valse?* la ce i-a ajutat?; *tanto vale!* tot una/aia e!; *val meglio* ar fi preferabil; *e valga il vero* şi în adevăr; *vale a dire* adică. **II.** *vt., vi (e)* **1.** a valora (ca preţ), a costa; a avea valoare, a preţui; *questa casa vale diversi milioni* casa asta face mai multe milioane; *tessuto che vale il suo prezzo* ţesătură care îşi merită preţul; *non vale certamente quel che l'hai pagato* nu face — asta-i sigur — atîta cît ai plătit; *roba che vale molto/poco* marfă care costă/face mult/puţin; *~ un occhio/un occhio della testa/un mondo/un tesoro/un Perù/un mucchio di soldi* **a)** a fi foarte valoros; **b)** a costa o groază de bani; *non ~ un fico/un fico secco/un cavalo/un accidente/una cicca* a nu face doi bani/nici cît o ceapă degerată; *vale tanto quanto pesa* este foarte valoros; *(fig.; despre copii, ştiri) te lo do per quel che vale* ţi-o vînd cum am cumpărat-o;

varrà quel che varrà o fi, n-o fi adevărat. **2.** a fi comparabil/analog/egal; *in questo lavoro nessuno ti vale* în treaba/munca asta nu te întrece nimeni; *un uomo vale l'altro* toţi sînt la fel/o apă şi-un pămînt; *vale la pena/la spesa/la fatica* merită osteneala; *non vale la pena/la spesa/la posta/la fatica* nu merită (osteneala); *una parola che vale un insulto* un cuvînt care valorează cît o insultă. **3.** a însemna, a fi egal cu; cu alte cuvinte, adică; *Ellade vale Grecia* Elada adică/cu alte cuvinte Grecia; *a seconda dell'interpretazione, questa frase può valere un rimprovero, una critica o un complimento* în funcţie de interpretare, această frază poate să însemne un reproş, o critică sau un compliment; *vale a dire* asta înseamnă (că); *partiremo domani, vale a dire che domani sera non saremo qui* vom pleca mîine, asta înseamnă că mîine seară n-o să fim aici. **4.** a fi rentabil, a renta; *podere che può ~ centomila lire mensili* moşie care poate aduce un venit de o sută de mii de lire pe lună; *(fig.) valga!* fie!; *valga il servizio reso in guerra* fie (să fie inclus) şi serviciul adus în timpul războiului; *(fig.) valga quel che può* fie ce-o fi; *abbiamo presentato una protesta, e valga quel che può* am prezentat un protest şi fie ce-o fi/urma alege. **5.** a procura, a aduce, a atrage; *la distrazione mi valse duri rimproveri* distracţia m-a costat o ceartă zdravănă; *l'eccesso di fatica gli ha valso un grave esaurimento* efortul excesiv i-a procurat o gravă astenie. **6.** *(înv.)* a merita. **III.** *vr.* a profita, a se servi; *~ -si di una occasione* a profita de o ocazie; *non sa ~-si delle sue capacità* nu ştie să profite de capacitatea lui; *(prov.) di carnevale, ogni scherzo vale* la carnaval orice glumă este permisă. *SIN. servirsi.*

valeriàna *s.f.* **1.** *(bot.)* odolean *(Valeriana officinalis).* **2.** *(med.)* valeriană.

valerianèlla *s.f. (bot.)* fetică *(Valerianella olitoria).*

valetudinàrio, -àri, *adj. (lit.)* bolnăvicios, şubred. *SIN. infermiccio, malaticcio.*

valetùdine *s.f. (lit., rar)* constituţie; sănătate; stare a sănătăţii.

valévole *adj.* **1.** valabil; util; eficace; *biglietto ~ per il ritorno* bilet valabil pentru întoarcere; *~ a qualcosa* valabil/suficient pentru ceva. **2.** *(înv.)* viguros, puternic.

valevolménte *adj.* valabil; cu folos.

vàlgo, vàlghi, *adj. (med.)* cu picioarele strîmbe.

valicàre[1] *vt.* **1.** a trece peste; a traversa (un fluviu, un munte etc.). *SIN. attraversare.* **2.** *(înv.)* a străbate; a trece mai departe. **3.** *(înv.)* a întrece; *~ qualcuno in valore* a întrece pe cineva în valoare/în merite.

valicàre[2] *vt.* a răsuci/a toarce mătasea.

valicatóio *s.m.* punte; podeţ.

vàlico[1]**, vàlichi,** *s.m.* **1.** pas, trecătoare. *SIN. passaggio.* **2.** (loc de) trecere; *il ~ di un fiume* trecerea unui rîu. *SIN. passaggio.* **3.** lungime de pas.

vàlico[2]**, vàlichi,** *s.m.* vîrtelniţă, depănătoare (pentru firul de mătase).

validaménte *adv.* **1.** (în mod) valabil; cu putere, cu forţă; *sostenere ~ le proprie idee* a-şi susţine ideile cu argumente valabile; *difendere ~ la città* a apăra bine/cu eficacitate oraşul. **2.** *(jur.)* valabil, cu valabilitate juridică; *un documento redatto ~* un act redactat în aşa fel încît să aibă valabilitate juridică.

validità *s.f.* **1.** putere, vigoare, rezistenţă; *la ~ delle membra* vigoarea membrelor. **2.** *(fig.)* validitate, valabilitate; *la ~ di una tessera* valabilitatea unei legitimaţii; *~ trimestrale* valabilitate trimestrială. **3.** valoare; *la ~ di un romanzo* valoarea unui roman.

vàlido *adj.* **1.** valid; sănătos, zdravăn; *corpo ~* organism zdravăn/sănătos; *intelligenza ~-a nonostante l'età* inteligenţă validă în ciuda vîrstei. **2.** solid, tare, trainic. **3.** valabil; *~ a tutti gli effetti* valabil pentru orice scop; *votazione ~-a* votare valabilă; *(sport) colpo ~* lovitură/şut valabil(ă); *~ a* apt/capabil/în stare să. **4.** eficace; *dare un ~ aiuto* a da un ajutor eficace. **5.** valoros; *opera ~-a* operă valoroasă. **6.** pozitiv, favorabil; *giudizio ~* judecată/părere favorabilă; *critica ~-a* critică favorabilă.

valigeria *s.f.* marochinărie; magazin de articole de voiaj.

valìgia, -ìgie, *s.f.* **1.** valiză, geamantan; *fare/disfare la ~* a face/a desface valiza; *~ diplomatica* valiză diplomatică. **2.** *(ist.)* poştă, curier; *~ delle Indie* **a)** tren de lux pentru India; **b)** sacii cu corespondenţă pentru Iudia **3.** *(înv.)* traistă; *(glumeţ) aver le ~-e* a fi cocoşat/încovoiat; *cacciare/mettere qualcuno in ~* **a)** a face o farsă cuiva, a păcăli pe cineva, a-l lua în rîs; **b)** a pune în încurcătură pe cineva. **4.** *(rar)* cocoaşă. **5.** burtă.

valigiàio, -ài, *s.m.* fabricant/negustor de valize.

valiménto *s.m. (înv.)* **1.** valoare. **2.** preţ. **3.** ajutor.

vallàre[1] I. *vt. (mil.)* a înconjura cu un val. **II.** *vr.* a se întări, a se fortifica (pentru apărare).

vallàre[2] *adj. (ant.)* referitor la un val/la un zid de apărare; *corona ~* cunună care se dădea celui care pătrundea cel dintîi dincolo de linia de apărare a duşmanului.

vallàta *s.f.* vale (largă).

vàlle *s.f.* **1.** vale; *per monti e per ~-i* peste/prin munţi şi peste văi; *(fig.) ~ di lacrime* vale a plîngerii; *(glumeţ) ~ di Giosafat/Giosafatte* **a)** locul judecăţii din urmă; **b)** babilonie; *(glumeţ) ci rivedremo nella ~ di Giosafat* nu o să ne mai întîlnim niciodată; *(loc. adv.) a ~* **a)** la vale, în jos; **b)** mai jos de; *il Tevere a ~ di Roma* Tibrul, mai jos de Roma (după ce a trecut de Roma); *(bot.) giglio delle ~-i* lăcrămioară *(Convallaria majalis).* **2.** lagună. **3.** *(înv.)* bazin.

vallèa *s.f. (poetic)* vale.

vallétto *s.m.* **1.** valet. **2.** paj; *~ d'arme* scutier. **3.** *(lit., rar)* coşuleţ.

vallicoltùra *s.f.* piscicultură.

valligiàno *adj., s.m.* vălean, (locuitor) al unei văi.

vallisnèria *s.f. (bot.)* orzoaică-de-baltă *(Vallisneria spiralis).*

vallìvo *adj. (despre un teren)* mlăştinos; purtat de ape; instabil; în fundul unei văi; *fauna ~-a* faună de baltă; *pesca ~-a* pescuit în baltă.

vàllo *s.m.* **1.** *(ant., mil.)* val, întăritură. **2.** *(lit., rar, mit.)* coşuleţ cu ofrande (pentru Bachus). **3.** coş. **4.** *(mar.)* gol (între două valuri). **5.** *(anat.)* şanţ.

vallonàta *s.f.* vale; cuprinsul unei văi largi.

vallóne[1] *s.m.* vale adîncă/largă.

vallóne[2] *adj., s.m.* şi *f.* wallon, (locuitor) din Wallonia.

vallonèa *s.f. (bot.)* **1.** specie de stejar *(Quercus oegilops* sau *macedonica).* **2.** ghindă de stejar (din speciile *Quercus oegilops* şi *Quercus macedonica).*

valóre *s.m.* **1.** valoare; *medico/giornalista di ~* medic/ziarist de valoare; *un uomo di ~* un om valoros; *è un ~/un vero ~* este o (adevărată) valoare; *i ~-i umani* valorile umane; *scala dei ~-i* scară a valorilor. **2.** vitejie, bravură; *medaglia al valor militare* medalie pentru virtutea militară; *atti di ~* acte de vitejie. **3.** merit; *medaglia al valor ci-*

ale medalie, decorație pentru merite cetățenești. 4. curaj; îndrăzneală; eroism; *difendersi con* ~ a se apăra cu curaj. **5. preț**, cost, valoare; *il* ~ *di un terreno/della merce* valoarea/costul unui teren/mărfii. **6.** *(ec.)* valoare; ~ *d'uso* valoare de întrebuințare; ~ *di scambio* valoare de schimb; ~ *commerciale* valoare comercială/de circulație; ~ *nominale* valoare nominală; ~ *intrinseco* valoare intrinsecă. **7.** importanță; eficacitate; *scoperta di* ~ *immenso* descoperire de o importanță imensă. **8.** *(mat.)* valoare. **9.** sens, semnificație; *il* ~ *di una locuzione* sensul unei expresii. **10.** *(muz.)* valoare.

valorizzàre *vt.* a valorifica, a pune în valoare.

valorizzazióne *s.f.* valorificare.

valorosaménte *adv.* viteje**ș**te.

valorosità *s.f.* *(înv.)* vitejie, bravură.

valoróso *adj.* **1.** *(despre o persoană)* valoros, de valoare. **2.** viteaz, brav, curajos. **3.** *(înv.)* eficace. **4.** priceput, capabil. **5.** *(înv.)* costisitor, de preț.

valpolicèlla *s.m.* vin roșu (din provincia Verona).

valsènte *s.m.* *(com.)* **1.** valoare comercială; preț. **2.** sumă; capital.

vàlso *part. tr.* de la v a l e r e.

valsùto *part. tr.* *(vulg.)* de la v a l e r e.

valtellinése *adj., s.m.* și *f.* (locuitor) din regiunea Valtellina.

valùta *s.f.* **1.** *(rar)* valoare comercială; ~ *d'una cambiale* sumă de plată (scrisă pe poliță). **2.** valoare monetară. **3.** monedă; bancnotă; valută; ~ *nazionale* monedă națională; ~ *convertibile* valută convertibilă; *cambio 'della* ~ schimbarea valutei. **4.** *(rar)* preț de cost.

valutàbile *adj.* care poate fi evaluat/calculat.

valutàre *vt.* **1.** a evalua, a prețui, a calcula. *SIN. stimare.* **2.** a aprecia, a prețui, a stima. *SIN. apprezzare.* **3.** a socoti cu aproximație.

valutàrio *adj.* valutar. *SIN. monetario.*

valutazióne *s.f.* **1.** evaluare, prețuire, estimare; *la* ~ *del capitale* estimarea/evaluarea capitalului. **2.** apreciere, prețuire; calcul; *stando alle prime* ~*-i* după primele calcule. *SIN. perizia, stima.*

valùto I. *part. tr.* de la v a l e r e. **II.** *adj.* evaluat, apreciat (la prețul de). **III.** *s.m.* *(înv.)* valută; valoare.

vàlva *s.f.* **1.** *(zool.)* valvă. **2.** scoică; ghioc. **3.** *(bot., la pl.)* valve (la păstaie). **4.** *(la pl.)* ușă.

valvassìno *s.m.* *(ist.)* vasal al unui vasal (la rîndul lui subordonat altui vasal).

valvassóre *s.m.* *v.* v a l v a s s i n o.

valvàto *adj.* *(bot.)* prevăzut cu valve.

vàlvola *s.f.* **1.** *(mec.)* supapă, ventil; valvă; ~ *a farfalla* supapă/ventil-fluture; ~ *a selettore* supapă selectoare; ~ *di massima pressione* supapă de siguranță; ~ *regolatrice-flusso* drosel. **2.** *(electr.)* siguranță. **3.** *(radio)* lampă (de radio, televizor). **4.** *(anat.)* valvulă.

valvolàre *adj.* *(anat.)* valvular.

vàlvula *s.f.* *(înv.)* *v.* v a l v o l a.

vàlzer *s.m.* *invar.* vals.

vamp *s.f.* *invar.* vampă.

vàmpa *s.f.* **1.** flacără; văpaie; vîlvătaie. **2.** val de căldură. **3.** roșeață în obraz, îmbujorare. **4.** *(farm., glumeț, tosc.)* mizerie, sărăcie.

vampàta *s.f.* **1.** flacără înaltă; văpaie; vîlvătaie; *una* ~ *di gelosia* o criză de gelozie. **2.** val de aer fierbinte.

vampeggiàre *vi.* *(a)* a arunca flăcări; a arde cu flacără.

vampìro *s.m.* **1.** *(zool.)* specie de liliac, vampir *(Phyllostoma* sau *Vampyrus spectrum)*. **2.** *(fig.)* vampir; cămătar.

vàmpo *s.m.* **1.** flăcăruie, flacără repede. **2.** văpaie; *menar* ~ **a)** a se înfuria; **b)** a se îngîmfa.

vanàdio *s.m.* *(chim.)* vanadiu.

vanaglòria *s.f.* mîndrie deșartă, vanitate. *SIN. albagia, megalomania.*

vanagloriàre *vi., vr.* a se făli; a fi vanitos de ceva.

vanaglorióso *adj.* vanitos, încrezut. *SIN. megalomane, presuntuoso.*

vanaménte *adv.* **1.** zadarnic, inutil, de prisos. **2.** cu vanitate, vanitos.

vandalicaménte *adv.* ca vandalii, în mod vandalic/barbar.

vandàlico, *-àlici, adj.* **1.** *(ist.)* de vandal. **2.** distrugător.

vandalismo *s.m.* vandalism, distrugere.

vàndalo *adj., s.m.* **1.** *(ist.)* vandal. **2.** barbar; distrugător.

vandeàno *adj., s.m.* **1.** vandean, (locuitor) din Vendée (Franța). **2.** *(ist., pol.)* contrarevoluționar; reacționar îndîrjit.

vaneggiaménto *s.m.* aiureală; visare deșartă; himeră. *SIN. vaniloquio.*

vaneggiàre I. *vi.* *(a)* **1.** a aiura, a delira. *SIN. delirare, farneticare.* **2.** a visa cu ochii deschiși, a colinda în imaginație. **3.** *(înv.)* a fi/a se dovedi zadarnic/inutil. **4.** *(înv., despre o fîntînă etc.)* a se deschide, a se căsca. **II.** *vr.* *(înv.)* a se făli, a se mîndri, a se împăuna.

vanèllo *s.m.* *(ornit.)* nagîț *(Vanellus vanellus* și *cristatus).*

vanerèllo *adj.* vanitos.

vanescènte *adj.* *(lit.)* care dispare, care se pierde treptat.

vanesiàta *s.f.* prostie, faptă de om încrezut/înfumurat.

vanèsio, *-èsi, adj.* frivol, înfumurat, infatuat. *SIN. frivolo, spocchioso.*

vanèssa *s.f.* *(entom.)* **1.** ochiul păunului de zi, fluture *(Vanessa io).* **2.** amiral, urzicar *(Vanessa urticae).*

vanézza *s.f.* *(rar)* vanitate.

vànga *s.f.* cazma, sapă; *seminare sulla* ~ a semăna pămîntul abia săpat/abia zgîriat cu plugul; *andare a* ~ **a)** a găsi pămîntul moale/ușor de lucrat; **b)** *(fig.)* a reuși cu ușurință; a izbuti repede.

vangaiòla *s.f.* *(pesc.)* plasă de pescuit.

vangàre *vt.* a săpa; ~ *acqua* a se strădui zadarnic.

vangàta *s.f.* **1.** lovitură de cazma. **2.** săpătură superficială. **3.** *(tosc.)* întrecere la săpat; *far la* ~ a se lua la întrecere la săpat. **4.** pămînt, teren săpat (cu cazmaua). **5.** lovitură dată cu cazmaua/cu sapa.

vangàto *s.m.* teren săpat.

vangatóre, -trice, -tóra *s.m.* și *f.* săpător.

vangatùra *s.f.* săpat; săpătură *(durată și cost).*

vangèlo *s.m.* **1.** evanghelie. **2.** evangheliar. **3.** *(fig.)* concepția fundamentală (a unui partid/a unei mișcări etc.) *il* ~ *rivoluzionario* baza/convingerea revoluționară. **4.** *(fig.)* adevăr incontestabil; literă/cuvînt de evanghelie; *quello che dirà lui, per me è* ~ ceea ce va spune el pentru mine e sfînt; *quel libro è il suo* ~ cartea aceea este pentru el cartea de căpătîi.

vanghéggia *s.f.* *(tosc.)* **1.** săpăligă. **2.** brăzdar (la plug).

vanghéggiola *s.f.* *v.* v a n g h e g g i a.

vanghettàre *vt.* a săpa superficial (pămîntul), a da cu săpăliga.

vanghétto *s.m.* săpăligă.

vangilo *s.m.* lamă orizontală la hîrleț (pe care se apără cu piciorul).

vaniàre *vi.* *(înv.)* *v.* v a n e g g i a r e **(I).**

vanificàre *vt.* a zădărnici. *SIN. frustrare.*

vanìglia *s.f.* **1.** vanilie *(Vanilla planifolia). SIN. vainiglia.* **2.** vanilie; esenţă de vanilie.
vanigliàto *adj.* vanilat.
vaniglióne *s.m. (bot.)* varietate inferioară de vanilie.
vanillìna *s.f.* vanilină.
vanilòquio, *-òqui, s.m. (lit.)* **1.** vorbărie, flecăreală. **2.** aiurare.
vanìre *vi. (e; înv., poetic)* a dispărea; a se pierde, a se şterge în depărtare.
vanità *s.f.* **1.** vanitate. *SIN. fatuità.* **2.** deşertăciune, zădărnicie. **3.** caducitate. **4.** inconsistenţă. *SIN. incorporeità.*
vanitosaménte *adv.* cu vanitate.
vanitóso *adj.* vanitos, încrezut.
vànni *s.m. pl. (poetic)* **1.** pene lungi la aripi. **2.** aripi.
vannìno *s.m.* mînz tînăr.
vàno I. *adj.* **1.** gol (de conţinut); *città ~-a* oraş golit/fără locuitori; *nome ~* nume fără obiect; *pelo ~* tulei (la barbă). **2.** deşert, van, zadarnic; trecător; *libri ~-i* cărţi trecătoare. *SIN. inane*; *in ~* în zadar. **3.** fals, mincinos. **4.** uşuratic, vanitos. **II.** *s.m.* **1.** gol; deschizătură; *il ~ del pozzo* hăul puţului; *(auto) il ~ bagagli/~ portabagagli* portbagaj. **2.** încăpere, odaie, cameră; *appartamento di due vani* apartament de două camere. **3.** *(fig.)* lucru de prisos.
vantaggiàre I. *vt. (rar)* **1.** a depăşi, a întrece. **2.** a face pe cineva să economisească ceva. **II.** *vi., vr.* **1.** a dobîndi superioritate asupra cuiva. **2.** a avea, a obţine un avantaj. **3.** a prospera; a progresa.
vantaggino *s.m.* **1.** *(pop.)* cîntărire bună; plus la cîntar. **2.** petec (la ghete). **3.** măsură plină (pînă sus).
vantàggio, *-àggi, s.m.* **1.** avantaj; folos; profit; *a ~ di chi?* în folosul cui?; *trarre ~ di qualcosa* a trage foloase din ceva; *a ~* în folosul. *SIN. guadagno, profitto, tornaconto.* **2.** plus, surplus; *dare un ~ sul peso* a da avantaj la cîntar; *di ~* în plus, peste. **3.** superioritate; privilegiu; prerogativă. **4.** *(sport)* avans, avantaj; *due minuti di ~* două minute avans; *(fotbal) regola del ~* regula avantajului; *(tenis) ~ alla battuta* avantaj serviciu; *~ alla rimessa* avantaj primire; *~ pari* avantaj egal. **5.** *(rar)* favoare; laudă; *parlare di qualcosa con ~* a vorbi cu fervoare despre ceva. **6.** petic (la ghete). **7.** *(tipogr.)* galion.
vantaggiosaménte *adv.* în mod avantajos.
vantaggióso *adj.* **1.** avantajos. **2.** *(înv.)* interesat, care caută peste tot un profit.
vantaméntо *s.m. (rar)* laudă de sine; lăudăroşenie.
vantàre I. *vt.* **1.** a lăuda; a exalta (meritul); *~ il merito di uno* a exalta meritul cuiva. *SIN. esaltare, magnificare.* **2.** a se lăuda cu, a avea meritul de a poseda; *città che vanta molti monumenti* oraş care posedă şi se mîndreşte cu multe monumente. **II.** *vr.* a se lăuda, a-şi face un merit (din ceva); *si vanta di saper fare tutto* se laudă că ştie să facă de toate.
vantazióne *s.f. (rar)* laudă de sine.
vanteria *s.f.* lăudăroşenie.
vànto *s.m.* **1.** laudă de sine; *darsi ~ di una cosa* a se lăuda cu ceva. **2.** merit personal, calitate; *il ~ della pazienza* calitatea de a fi răbdător; *a suo ~* spre meritul lui. **3.** glorie, faimă; prestigiu; mîndrie; *è il ~ di suo padre* este mîndria tatălui său. **4.** *(înv.)* întrecere de luptă. **5.** *(înv.)* avantaj.
vanùme *s.m.* **1.** *(agron.)* bob/grăunte gol/sec/nedezvoltat. **2.** deşertăciune; lucruri deşarte.
vànvera *(în loc. adv.) a ~* la întîmplare, la nimereală.
vàpiti *s.m. (zool.)* specie de cerb din America şi Asia.
vapofórno *s.m.* **1.** cuptor cu aburi. **2.** spălătorie cu aburi.
vàpolo *adj. (înv.)* violent, agresiv. *SIN. manesco.*
vaporànte *adj.* **1.** care degajă vapori. **2.** care provoacă vaporizarea; *sole ~* soare, căldură care provoacă vaporizarea.
vaporàre I. *vi. (a, e).* **1.** a se vaporiza; a se evapora. **2.** *(fig.)* a dispărea. **II.** *vt. (înv.)* **1.** a umple cu vapori; a afuma (cu tămîie etc.). **2.** a distila; a face să se evaporeze.
vapóre *s.m.* **1.** vapori; abur; *il ~ del brodo* aburii supei; *manzo a ~* friptură de viţel la tavă; *bagni a ~* băi cu aburi; *cavallo ~* cal-putere; *a ~* cu aburi; *locomotiva a ~* locomotivă cu aburi; *a tutto ~* cu toată viteza, în viteză. **2.** *(mar.)* vapor/navă cu aburi. **3.** *(la pl.)* fum. **4.** *(la pl.)* exalaţie, emanaţie; *~-i d'incenso* emanaţie de tămîie. *SIN. effluvio*; *(fig.) i ~-i del vino* efectele băuturii/beţiei. **5.** *(înv.)* văl subţire, voal.
vaporétto *s.m. (dim., mar.)* vaporaş; vapor de cursă (pe un lac/canal).
vaporièra *s.f. (înv.)* locomotivă.
vaporizzàre I. *vi. (e), vr.* a se evapora; a se volatiliza. **II.** *vt.* **1.** a pulveriza (un lichid). **2.** a supune acţiunii vaporilor; a dezinfecta (cu vapori).
vaporizzatóre *s.m.* **1.** vaporizator. **2.** pulverizator.
vaporizzatùra *s.f. (text.)* aburire, vaporizare.
vaporizzazióne *s.f.* **1.** vaporizare; evaporare. **2.** pulverizare. **3.** aburire.
vaporosaménte *adv.* ca vaporii; în mod vaporos, uşor, diafan.
vaporosità *s.f.* **1.** însuşirea de a fi vaporos/diafan. **2.** graţie, gingăşie.
vaporóso *adj.* **1.** plin de vapori/de aburi. **2.** vaporos, diafan, **3.** vag, nedeterminat, difuz.
vàppa *s.f. (înv.)* **1.** prostie, lucru stupid/fără sens. **2.** vin trezit.
vapulazióne *s.f. (înv.)* pedepsire, bătaie.
vaquàtto *s.m. (înv.)* ipocrit.
varaménto *s.m.* **1.** *(rar., mar.)* lansare a unei nave. **2.** (manevră de) plasare în lăcaş a elementelor de prefabricate.
varàre *vt. (mar.)* **1.** a lansa o navă la apă. **2.** a publica, a prezenta publicului (o piesă/o operă etc.); *~ una legge* a aproba o lege. **3.** *(sport)* a alege/a numi pe componenţii unei echipe; *la formazione nazionale sarà varata domani* formaţia echipei naţionale va fi aleasă/numită mîine. **4.** *(mar.)* a se împotmoli, a eşua; *~-si in costa* a eşua pe coastă.
vareàre I. *vt.* **1.** a trece peste; a traversa; *~ il mare* a traversa marea. **2.** a depăşi; a trece dincolo de; a trece peste; *~ la soglia* a trece pragul; *~ il limite* a întrece măsura. **II.** *vi. (e) (despre timp)* a trece.
vàrco, *vàrchi, s.m.* **1.** trecătoare; defileu; *aspettare uno al ~* a sta la pîndă, a pîndi; a aştepta pe cineva (la strîmtoare); *cogliere al ~* a lua prin surprindere; a profita de ocazie. **2.** loc de trecere. **3.** *(mil.)* spărtură de front/de linii.
varècchi *s.m. pl. (bot.)* varec.
varechìna *s.f.* leşie (care se extrage din varec).
variàbile I. *adj.* **1.** variabil; schimbător. **2.** inconstant, instabil. **II.** *s.f. (mat.)* variabilă; *~ vincolata* variabilă inclusă.
variabilità *s.f.* **1.** variabilitate; *indice di ~* indice de variabilitate. **2.** instabilitate, inconstanţă.
variabilménte *adv.* (în mod) variabil.
variaménto *adv.* (în mod) diferit/variat.
variaménto *s.m.* variaţie, schimbare.
variànte *s.f. (lit.)* **1.** variantă; *~-i di traduzione* variantă de traducere. **2.** diferenţă; variaţie.

variànza *s.f.* **1.** *(înv.)* diversitate. **2.** indice de variabilitate. *SIN. indice di variabilità.*
variàre *vt., vr.* a varia, a (se) schimba; *~ in cose diverse* a se distra; *~ di idee* a schimba ideile; *~ di forma* a varia ca formă; *~ di camera* a schimba camera.
variàto **I.** *part. tr.* de la v a r i a r e. **II.** *adj.* variat, divers.
variatóre *s.m.* variator; *~ di fase* variator de fază; *~ di tensione* variator de tensiune.
variazióne *s.f.* **1.** variaţie, schimbare. **2.** *(înv.).* varietate.
varice *s.f. (med.)* varice.
varicèlla *s.f. (med.)* varicelă, vărsat-de-vînt.
varicóso *adj. (med.)* varicos, cu varice.
variegàto *adj.* **1.** vărgat. **2.** tărcat; împestriţat; pestriţ. *SIN. screziato.*
variegatùra *s.f.* aspect de culori diferite (mai ales vărgat).
varieggiàre *vi. (a)* a varia (des şi cîte puţin).
varietà **I.** *s.f.* **1.** varietate, diversitate; *teatro di ~* varieteu. **2.** *(înv.)* schimbare. **II.** *s.m.* varieteu; *spettacolo di ~* spectacol de varietăţi. *SIN. rivista.*
varietìsta, *-ìsti, s.m.* actor de varieteu.
variförme *adj. (înv.)* cu forme variate.
vàrio, *vàri, adj.* **1.** variat, divers, diferit; *oggetti di ~ genere* obiecte diferite/de toate felurile. **2.** inconstant, instabil; *tempo ~* timp variabil; *musica ~-a* muzică uşoară. **3.** *(la pl.)* mai mulţi; numeros; *da vari anni* de mai mulţi ani; *~-e volte* de mai multe ori; *per ~-e ragioni* din mai multe motive. **4.** *(înv.)* diferit; *opinioni ~-ie da tutte le altre* opinii/păreri diferite de toate celelalte. **5.** *(înv.)* multicolor. **6.** *(ca adj. nehot.)* diverşi; cîţiva; *vari autori ne parlano* diverşi autori vorbesc despre aceasta.
variolàto *adj.* **1.** pestriţ. **2.** ciupit de vărsat.
variopìnto *adj.* pestriţ; multicolor.
vàro[1] *adj. (despre picioare)* strîmb, îndoit.
vàro[2] *s.m.* **1.** *(mar.)* lansare a unei nave la apă. **2.** *(fig.)* inaugurare; *il ~ di una commedia* premieră a unei piese; *il ~ di una legge* intrare în vigoare a unei legi; *il ~ di un libro* publicare a unei cărţi. **3.** *(sport)* formaţie (nouă) a unei echipe şi prima ei înfruntare.
varsavièno *adj., s.m.* varşovian, (locuitor) din Varşovia.
varvassóre *s.m. (înv.)* *v.* v a l v a s s i n o
vas *s.m. (mar.)* vedetă antisubmarină.
vasàio, *-ài, s.m.* olar; *ruota del ~* roata olarului.
vasàle *adj. (anat.)* vascular, format din vase, privitor la vase.
vasàme *s.m. (rar)* olărie.
vàsca *s.f.* **1.** bazin; cadă; *~ da bagno* cadă de baie; *~ dei pesci* acvariu; *~ navale* bazin de încercare (a modelelor de nave). **2.** troacă. **3.** bazin de fîntînă. **4.** bazin de înot; *fare dieci ~-che per allenamento* a face/a înota zece bazine ca antrenament.
vascèllo *s.m.* **1.** *(mar.)* navă; corabie. **2.** persoană grasă. **3.** *(dial.)* bute; butoi.
vascolàre *adj. (anat.)* vascular.
vascolarizzàto *adj. (anat.)* vascularizat.
vascolarizzazióne *s.f. (anat.)* vascularizaţie.
vàscolo *s.m.* cutie de tablă (pentru strîns plantele de ierbar.)
vàse *s.m. (înv.)* *v.* v a s o.
vaselìna, vasellìna *s.f.* vaselină.
vasellàio *s.m. (înv.)* olar.
vasellàme *s.m.* veselă (de preţ).
vasèllo *s.m.* **1.** *(dim.)* vas mic (de masă etc.). **2.** *(înv.)* corabie. **3.** *(fig.)* persoană plină de virtuţi/de vicii.
vaseria *s.f. (colectiv)* vaze, ghivece pentru flori.
vasétto *s.m.* vas mic de porţelan (pentru cremă de faţă etc.).
vasistàs *s.m.* oberliht.
vàso *s.m.* **1.** vas; oală; recipient; vază; *un ~ di ceramica* o oală/vază de pămînt/de ceramică; *~-i di cantina* butoaie etc.; *~ da fiori* **a)** vază de flori; **b)** ghiveci de flori; *a ~* în formă de vas; *portar ~-i a Samò* a face un lucru inutil; *(chim.) ~ di Tantalo* vas de laborator. **2.** borcan; *un ~ di marmellata* un borcan cu dulceaţă. **3.** *(anat.)* vas (de sînge). **4.** *(arhit.)* încăpere; capacitate, volum al unei încăperi.
vasocostrizióne *s.f. (med.)* vazoconstricţie.
vasodilatatóre *adj., s.m. (med.)* vazodilatator.
vasodilatazióne *s.m.* vazodilataţie.
vasomotóre *adj. (anat., în expr.) nervo/centro ~* nerv centru vazomotor.
vasomotòrio *adj.* care ţine de un nerv/de centru vazomotor.
vassalìàggio, *-àggi, s.m.* vasalitate. *SIN. sudditanza.*
vassallàtico, *-àtici, adj.* care ţine de vasalitate.
vassallésco, *-éschi, adj. (rar)* care ţine de vasal.
vassàllo *adj., s.m.* **1.** *(ist.)* vasal. **2.** *(înv.)* subaltern; supus. **3.** *(dial., glumeţ)* strengar.
vassoiàre *vt. (agron.)* a curăţa (de impurităţi) cu vînturătoarea, a vîntura.
vassoiàta *s.f.* **1.** cantitate (de vase etc.) care încape pe o tavă. **2.** lovitură dată cu o tavă.
vassóio, *-ói, s.m.* **1.** tavă, tabla. **2.** albie; covată; căpistere. *SIN. capisteo.* **3.** targă (pentru cărat mortarul/materialul pentru văruit).
vassoiétto, vassoìno *s.m.* tăviţă.
vastàre *vt. (înv.)* a devasta.
vastézza *s.f. (rar)* vastitate.
vastità *s.f.* vastitate; întindere vastă. *SIN. ampiezza.*
vàsto *adj.* **1.** vast, întins; *su ~-a scala* pe scară întinsă; *di ~-a cultura* de vastă cultură; *di ~-e proporzioni* de proporţii vaste. *SIN. ampio, spazioso, esteso.* **2.** amplu, profund, adînc; *~ buio* întuneric profund.
vàte *s.m.* **1.** profet. **2.** poet inspirat.
vaticàno *adj.* care ţine de Vatican.
vaticinàre *vt.* a prevesti, a profetiza, a proroci, a vaticina.
vaticinatóre, -trice *s.m.* şi *f.* prevestitor, profet, proroc, vaticinator.
vaticinazióne *s.f.* prezicere, profeţie. *SIN. profezia, predizione.*
vaticìnio *s.m.* prevestire, profeţie, prorocire, vaticiniu. *SIN. divinazione.*
vaticìno *s.m. (înv.)* proroc.
vattelappésca *interj.* cine ştie? ghiceşte!; *~ dov'è!* Dumnezeu ştie unde-o fi!; *il signor ~* domul nu ştiu cine, domnul cutare.
vauchèria *s.f. (bot.)* algă de apă dulce.
ve **I.** *pron. pers. (formă atonă)* **1.** *(dativ)* vouă, vi; *~ lo dico* v-o spun; *volevo dirvelo* voiam să v-o spun; *~ ne ho parlato* v-am vorbit de asta. **2.** *(reflexiv) ~ ne pentite* vă căiţi de aceasta; *~ ne andate?* plecaţi? **II.** *adv.* acolo; *~ ne sono molti* sînt mulţi (acolo); *non ~ li trovai* nu-i găsii acolo.
ve' *interj.* ia seama, bagă de seamă! *attento ~, che cadi!* ia/bagă de seamă să nu cazi!
've *adv. (poetic, rar)* *v.* o v e.
vècchia *s.f.* bătrînă, babă; *~ carampana* hoaşcă bătrînă.

vecchiàla *s.f.* **1.** bătrîneţe. **2.** mulţime de bătrîni; bătrînime.
vecchiàrdo *s.m.* **1.** *(lit., depr.)* moşneag. **2.** *(înv.)* bătrîn.
vecchiàta *s.f.* **1.** *(uşor depr.)* ispravă de om bătrîn. **2.** vechitură.
vecchiccio *adj.* cam bătrîn, bătrînel, bătrîior.
vecchierèllo *s.m.* moş; moşulică.
vecchiètto *s.m. (dim.)* bătrînel.
vecchiézza *s.f.* **1.** bătrîneţe. **2.** *(rar, colectiv)* vechituri. **3.** vechime; ~ *di idee* vechime a ideilor.
vecchiniccio *adj.* bătrînicios.
vecchino *s.m.* bătrînel.
vècchio, *vècchi,* **I.** *adj.* **1.** bătrîn; moş; *essere* ~ a fi bătrîn; *essere più/meno* ~ *di qualcuno* a fi mai/mai puţin în etate decît cineva; *più* ~ *di me* mai bătrîn/mai mare ca mine; ~ *come l'alleluia* foarte bătrîn, bătrîn de cînd moşii; *essere più* ~ *di Noè* a fi mai bătrîn ca tata Noe; ~ *marino* focă; *luna* ~*-a* ultima fază a lunii; *(substantivizat, în sintagmele) Plinio il* ~ Pliniu cel bătrîn; *(sport) il* ~ bătrînul (sportiv care mai concurează chiar dacă a depăşit limita de vîrstă). *SIN. anziano.* **2.** vechi; antic; *la città* ~*-a* oraşul vechi; *una* ~*-a amicizia* o veche prietenie; *le* ~*-e mura* zidurile străvechi/antice; *vino* ~ vin vechi; *grano* ~ grîu din recolta trecută. **3.** uzat; învechit; *camicia/scarpa* ~*-a* cămaşă/pantof uzat. *SIN. frusto, logoro.* **4.** *(fig.)* expert, cunoscător; *essere* ~ *del mestiere* a fi expert în meserie; ~*-a volpe* vulpe bătrînă. **5.** *(înv.)* mare; *una* ~*-a paura* o frică grozavă. **II.** *s.m.* **1.** bătrîn; *i vecchi e i giovani* tinerii şi bătrînii; *i miei vecchi* părinţii (bunicii) mei; *ospizio dei* ~*-i* azil de bătrîni. **2.** *(la pl.)* anticii, cei din antichitate; cei vechi; *i nostri vecchi avevano ragione* străbunii noştri aveau dreptate. **3.** vechi, ceea ce este învechit/uzat; *abolire il* ~ a aboli ceea ce este învechit; *il contrasto tra il* ~ *e il nuovo* contradicţia dintre vechi şi nou; *dare il* ~ *al vino* a da unui vin gustul de vin vechi.
vecchióne *s.m.* **1.** moşneag/bătrîn venerabil. **2.** *(la pl.)* castane uscate (fierte în vin).
vecchiùme *s.m. (colectiv)* **1.** vechituri. *SIN. ciarpame.* **2.** *(fig., depr.)* idei/principii răsuflate/vechi.
vècecia, *vècce, s.f. (bot.)* măzăriche *(Vicia dumetorum).*
vecciarìni *s.m. pl. (bot.)* coroniţe *(Cornilla varia). SIN. erba ginestrina.*
vecciàto **I.** *adj. (despre grîu)* amestecat cu măzăriche. **II.** *s.m.* teren plantat cu măzăriche.
vecciòla *s.f. (bot.)* măzăriche, măzărică, borceag *(Vicia silvatica).*
veccióne *s.m.* **1.** *(bot.)* bobuşor *(Vicia lathyroides).* **2.** *(la pl.)* cartuşe; gloanţe; alice mari de vînătoare.
veccióso *adj. (despre grîu)* amestecat cu multă măzăriche.
vecciùle *s.m.* tulpină de măzăriche.
vèce *s.f.* **1.** *(mai ales la pl.)* funcţie; însărcinare; *far le* ~*-i dî sindaco* a ţine loc de primar. **2.** *(poetic)* schimbare; întîmplare; vicisitudine; *l'alterna* ~ *delle umane sorti* schimbările soartei omeneşti; *in* ~ *di* **a)** în loc de; *in* ~ *tua* în locul tău; **b)** *(înv.)* în formă de, cu înfăţişare de; *in* ~ *di ortolano* cu înfăţişare de grădinar.
vèda *s.m. pl. invar.* Veda, cărţile sacre (în vechea cultură indiană).
vedére[1] **I.** *vt.* **1.** a vedea, a privi; ~ *chiaramente/in modo confuso* a vedea clar/confuz; *vedi che razza di amici hai?* vezi ce soi de prieteni ai?; ~ *la luce* a vedea lumina zilei; *(fig.) non* ~ *il giorno/l'ora/il momento* abia a aştepta; a fi nerăbdător; *non vedo l'ora di finire* abia aştept să termin; *(fig.) non* ~*-ci per la fame* a muri de foame; ~*ci da un (solo) occhio* a vedea cu un (singur) ochi; ~*-ci doppio* a vedea dublu; *voglio vedere, per credere* vreau să văd ca să cred; *(fig.) quattro occhi vedono meglio di due* patru ochi văd mai bine decît doi; *farsi* ~ a se arăta; *(fig.) staremo a* ~ (v)om trăi şi (v)om vedea; *vedremo!* (o) să vedem!; *la vedremo!* o să vedem noi!; *vorrei* ~ *te al posto mio* aş vrea să te văd în locul meu; *far* ~ a arăta; *fammi* ~ *quelle foto!* arată-mi fotografiile alea! *te lo farò/te lo faccio* ~ *io!* (şi *glumeţ*) am să-ţi/îţi arăt eu ţie; *(fig.)* ~ *qualcuno di buon occhio* a vedea pe cineva cu ochi buni; ~ *qualcuno di malocchio* a vedea pe cineva cu ochi răi; ~ *di che panni veste qualcuno* a vedea ce-i poate pielea. **2.** a vedea, a examina; a citi; *vorrei* ~ *un testo di specialità* aş vrea să văd un text de specialitate; ~ *i conti* a controla nota de plată; *vedi (prescurtat v.)* vezi. **3.** a vedea, a fi prezent/de faţă; a vizita; *andare a* ~ *un film* a merge spre a vedea un film; ~ *un museo* a vizita un muzeu; ~ *una partita di calcio* a vedea un meci de fotbal. **4.** a vedea, a întîlni; *lo sai chi ho visto oggi?* ştii pe cine am întîlnit azi?; *guarda chi si vede!* o, ce surpriză!, pe cine văd! *fatevi* ~, *si faccia* ~ *presto* vizitaţi-ne, vă aşteptăm cît mai curînd la noi; *ha detto che sarebbe venuto ma non si è più fatto* ~ a spus că o să vină dar nu l-am mai văzut/n-a mai apărut; *(fig.) non poter* ~*. qualcuno* a nu putea să sufere/să vadă pe cineva; *farsi* ~ *dal medico* a se arăta/a se duce la medic; *andare a* ~ *l'avvocato* a consulta avocatul. **5.** *(fig.)* a visa; a vedea cu ochii minţii; a prevedea; ~ *i (bei) tempi della fanciullezza* a revedea anii (frumoşi) ai copilăriei; ~ *lontano* a prevedea; ~ *rosa* a vedea în roz, a fi optimist; ~ *nero* a vedea în negru, a fi pesimist. **6.** *(fig.)* a auzi; *vedrai cosa ti risponderà* a-i să vezi ce-o să-ţi răspundă. **7.** a observa, a vedea; *non vedi come soffre?* nu vezi cum suferă/se chinuie?; *gli si vede la gioia negli occhi* i se citeşte bucuria în privire; *vedo che è tardi* văd că-i tîrziu. **8.** a înţelege, a vedea; a-şi da seama; ~ *il vero* a vedea (care este) adevărul; *solo ora vedo che mi son sbagliato* numai acum îmi dau seama că am greşit/m-am înşelat/m-am păcălit; *vedo!* înţeleg! *veda!* (să) vedeţi; *si vede che non lo sapeva* este evident că n-o ştia, nu avea habar; *dare a* ~ a face să (se) înţeleagă; *non dare a* ~ a nu lăsa să se vadă, a ascunde; ~ *addentro* a se cunoaşte profund, ~*/*~*-ci bene* a înţelege prea bine. **9.** *(fig.)* a vedea, a judeca, a aprecia; *nei pericoli si vede l'uomo* la pericol se vede ce poate omul; *voglio proprio* ~ *se ne sei capace* chiar vreau să văd dacă eşti în stare; *vedrò/vedremo* o să văd, o să vedem; *a mio modo di* ~ după mine. **10.** a încerca; *vediamo un po' se funziona* (hai) să vedem dacă funcţionează/dacă merge; *vedremo di accontentarvi* o să încercăm să vă satisfacem dorinţa; ~ *il modo/la maniera/la via* a încerca să găsească/a căuta felul/modul/calea. **11.** a fi în relaţie/în legătură; *(în expr.) avere a che* ~ a avea de-a face; *non ha niente a che* ~ *con gli altri* nu are nimic de-a face cu ceilalţi. **II.** *vr.* **1.** a se privi, a se vedea; a se uita; ~*-si nello specchio* a se uita în oglindă. **2.** *(fig.)* a se simţi; a se vedea; a fi; *si vide costretto a reagire* a fost nevoit să reacţioneze; ~*-si salvo/perduto* a fi salvat/pierdut; ~*-sela brutta* a fi la ananghie. **3.** *(fig.)* a se recunoaşte; *in lui mi vedo bambino* în el mă văd copil. **4.** a

se întîlni; ~*-si per strada* a se întîlni pe stradă; *ci vediamo domani* ne vedem mîine; *(în expr.) chi si è visto s'è visto!* asta e!; *ho detto che partirò, e chi s'è visto s'è visto* am spus că o să plec şi aşa rămîne.

vedére[2] *s.m.* **1.** vedere, văz; *al* ~ văzînd; *al* ~ *un simile spettacolo rimase di stucco* văzînd o astfel de scenă a încremenit; *(rar) perdere il* ~ a-şi pierde vederea. **2.** privelişte; *bel* ~ belvedere, privelişte frumoasă. **3.** *(în loc.) fare un bel/brutto* ~ a face o impresie bună/rea, a fi/a arăta bine/rău; *a mio* ~ după părerea mea.

vedétta *s.f.* **1.** observator; post de observaţie; *essere/stare di* ~/*alla* ~ a fi/a sta de veghe/de gardă; a păndi; *(sport)* ~ *della classifica* echipă în fruntea clasamentului. **2.** santinelă, străjer. **3.** *(mar.)* vedetă. **4.** vizor (la cuptorul de ars vasele de lut). **5.** *(teatru, cinema.)* vedetă.

vedettàre *vt.* a observa; a sta de pază/de veghe.

vedìbile *adj. (rar)* vizibil.

vèdico, *vèdici, adj. (lit.)* care ţine de cărţile Veda, vedic.

védova *s.f.* **1.** văduvă; *(ironic) figlio unico di madre* ~ singur la părinţi; *(bot.) fior della* ~ muşcatul-dracului, sipică *(Knautia arvensis).* **2.** *(în arg.)* ghilotină.

vedovàggio *s.m. (înv.) v.* vedovanza.

vedovànza *s.f.* văduvie.

vedovàre *vt.* **1.** a văduvi. **2.** a lipsi, a priva.

vedovèzza *s.f. (rar)* văduvie.

vedovile I. *adj.* de văduv(ă), văduvesc. **II.** *s.m.* **1.** alocaţie, pensie de văduvă. **2.** doliu de văduvă.

védovo I. *adj.* **1.** văduv. **2.** *(poetic)* lipsit de, văduvit; *pianta* ~*-a* plantă desfrunzită. **II.** *s.m.* văduv.

vedrétta *s.f.* gheţar mic (de munte).

vedùta *s.f.* **1.** *(lit.)* vedere, văz; *conoscere di* ~ a cunoaşte din vedere; *testimone di* ~ martor ocular; *a prima* ~ la prima vedere. **2.** *(rar)* aparenţă; evidenţă; *far bella* ~ a face figură bună; a se prezenta bine; *mettere in* ~ a pune în evidenţă; *far* ~ *di* a se preface că. **3.** privelişte, vedere, panoramă; *una bella* ~ *sul mare* o frumoasă privelişte spre mare. **4.** perspectivă; *distanza per l'apertura di* ~*-e* distanţă necesară pentru perspectivă. *SIN. prospetto.* **5.** imagine; vedere în desen/fotografie; ~*-e colorate* ilustrate colorate. **6.** *(la pl., fig.)* înţelegere; vederi; *persona di larghe* ~*-e* persoană cu vederi largi; *di* ~*-e ristrette* cu vederi înguste. *SIN. opinioni.* **7.** *(la pl., fig., rar)* intenţie, scop; *avere delle* ~*-e* a avea intenţii; *avere in* ~ a avea în vedere; *essere d'aiuto alle* ~*-e di uno* a fi de ajutor scopurilor cuiva.

vedùto I. *part. tr.* de la vedere. **II.** *adj.* văzut; *ben* ~ bine văzut/apreciat; *mal* ~ rău văzut; *far* ~ a arăta; *a ragion* ~*-a* după ce s-a cîntărit bine situaţia. **III.** *s.m. (înv.)* vedere; *di* ~ din vedere.

veemènte *adj. (lit.)* vehement, violent; intens; impetuos; *febbre* ~ febră violentă. *SIN. impetuoso, violento, ardente.*

veementeménte *adv.* cu vehemenţă, cu violenţă.

veemènza *s.f.* vehemenţă, violenţă; *la* ~ *del vento/del fuoco* vehemenţa/violenţa vîntului/focului. *SIN. impeto, impetuosità.*

vegetàbile I. *adj. (bot.)* care poate vegeta/trăi. **II.** *s.m. pl. (înv.)* vegetale.

vegetabilità *s.f. (bot.)* dezvoltare, creştere, vegetare.

vegetàle *adj., s.m.* vegetal; *regno* ~ regn vegetal; *carbone* ~ mangal; *brodo* ~ supă de zarzavat.

vegetàre *vi. (a)* **1.** *(bot.)* a vegeta, a creşte; a trăi. **2.** *(fig.)* a vegeta, a lîncezi; *qui si vegeta* aici se lîncezeşte.

vegetarianìsmo *s.m.* vegetarianism.

vegetariàno *adj., s.m.* vegetarian.

vegetatìvo *adj.* vegetativ.

vegetazióne *s.f.* **1.** vegetare. **2.** vegetaţie. **3.** *(med.)* vegetaţie; ~ *adenoida* vegetaţie adenoidă; polipi.

vègeto *adj.* **1.** robust; sănătos; viguros; *è vivo e* ~ e bine sănătos. *SIN. prospero.* **2.** *(în prescurtări)* vegetal.

veggènte I. *adj.* care vede; clarvăzător. **II.** *s.m.* **1.** profet, proroc. **2.** prezicător, ghicitor. **3.** văzător (în contrast cu un nevăzător/orb). **III.** *s.f.* somnambulă.

veggènza *s.f. (lit., rar)* clarviziune; vedere pătrunzătoare.

végghia *(înv., vulg.) s.f. v.* veglia.

veghhiàre *vi., vt. v.* vegliare.

véggia *s.f. (înv.)* butoi.

véggio *s.m.* vas cu jeratic (pentru încălzit mîinile/picioarele). *SIN. caldanino, scaldino.*

véglia *s.f.* **1.** veghe; *fare la* ~ *a un malato* a sta de veghe lîngă un bolnav; *fare la* ~ *a un morto* a sta de priveghi; *essere tra la* ~ *e il sonno* a fi pe jumătate adormit. **2.** serată; ~ *danzante* serată dansantă; ~ *formata* serată în toată regula; ~ *bandita* serată publică. **3.** şezătoare; clacă; *cose da raccontarsi a* ~ poveşti/vorbe de clacă. **4.** *(înv.)* lucru plictisitor. **5.** *(mar.)* primul cart de noapte.

vegliàrdo *s.m. (lit.)* bătrîn respectabil.

vegliànte *adj. (înv., despre o lege etc.)* în vigoare.

vegliàre I. *vi. (a)* **1.** a veghea, a sta de veghe; ~ *su di qualcuno* a veghea asupra cuiva. **2.** *(înv., despre legi, hotărîri)* a fi în vigoare. **II.** *vt.* a veghea (un bolnav); a sta de priveghi.

vegliatóre, trìce *adj., s.m.* şi *f.* **1.** (persoană) care veghează, care stă de veghe. **2.** (persoană) care frecventează şezători/serate.

vèglio[1]**,** *vègli, adj., s.m. (poetic)* bătrîn.

vèglio[2] *s.m. (înv.)* lînă tunsă (de la animal).

veglióne *s.m.* bal (mai ales mascat); ~ *di fine d'anno* revelion.

vegnènte *adj. (lit.)* **1.** următor. **2.** prosper, viguros, puternic.

vegnènza *s.f. (înv.)* **1.** venire. **2.** nevoie, necesitate.

veh! *interj. v.* ve'.

veicolàre *adj.* care ţine de vehicul; *traffico* ~ circulaţie de vehicule.

veìcolo *s.m.* **1.** vehicul; ~ *a cuscino d'aria* vehicul pe pernă de aer; ~ *spaziale* navă spaţială; *(fig.)* ~ *dell'elettricità* conductor electric; bun conducător de electricitate. **2.** *(chim.)* solvent, dizolvant.

véla *s.f.* **1.** *(mar.)* velă, pînză; ~ *latina* velă latină; *nave a* ~ corabie cu pînze; *far* ~, *(lit.) dar le* ~*-e al vento* a întinde pînzele, a începe navigaţia; *il vento è alla* ~ vîntul e favorabil; *mettere alla* ~ a se pregăti de plecare; *la nave è alla* ~ corabia e gata de plecare; *velo a* ~ zbor cu planorul; *sport della* ~ regată, sport cu ambarcaţiuni; *(fig.) raccoglier le* ~*-e* a înceta de a spune/de a face ceva; *a* ~*-e gonfie* în mod favorabil; *calar le* ~*-e* a renunţa la orgoliu/la pretenţii/la o viaţă bună; *far forza di* ~*-e e di remi* a folosi toate mijloacele; *(arhit.) volta a* ~ boltă rotundă/în formă de calotă. **2.** *(înv.)* cortină. **3.** *(la pl.)* aripi întinse.

velàbile *adj.* care se poate învălui/acoperi.

velaccèro *s.m. (mar.)* corabie cu trei catarge verticale şi bompres.

velaccìno *s.m. (mar.)* rîndunică *(pînză).*

velàccio *s.m. (mar.)* zburător *(pînză).*

velàda *s.f.* **1.** redingotă; jachetă. **2.** haină (bărbătească) de ceremonie. *SIN. dorsay, tight.*
velàio *s.m. (mar.)* fabricant/reparator de vele.
velàme *s.m.* **1.** *(mai ales fig.)* văl; *sotto il ~* în alegorie. **2.** pretext, scuză. **3.** *(mar.)* velatură.
velaménto *s.m. (lit.)* **1.** învăluire, acoperire. **2.** văl monahal.
velàre[1] **I.** *vt.* **1.** a înveli, a învălui, a acoperi. **2.** a umezi (ochii); *~ gli occhi* **a-i fi puţin** somn. **3.** a atenua vocea. **4.** *(fig.)* a **ascunde**; *~ la verità* a ascunde adevărul. **5.** *(înv.)* a **împodobi**. **6.** *(mar.)* a echipa o navă cu pînze/vele. **II.** *vr.* **1.** a se călugări. *SIN. monacarsi.* **2.** a se întuneca, **a se voala**. **3.** a se acoperi cu un strat subţire; a se împăienjeni; *gli occhi si velarono di lacrime* ochii s-au împăienjenit de lacrimi. **4.** a se ascunde.
velàre[2] *adj.* **1.** *(mar.)* care ţine de vele. **2.** asemănător cu un văl. **3.** *(lingv.)* velar; *consonanti ~-i* consoane velare/guturale. *SIN. gutturale.*
velàrio, -àri, *s.m.* **1.** *(ant.)* pînză/perdea de amfiteatru, velarium. **2.** cortină (care se trage în două părţi).
velarizzazióne *s.f. (fon.)* velarizare.
velataménte *adv.* voalat; pe ascuns.
velàto *adj.* **1.** învăluit; acoperit. **2.** voalat. **3.** ascuns, secret; *linguaggio ~* limbaj ascuns. **4.** (foarte) transparent; *calze ~-e* ciorapi de mătase.
velatùra *s.f.* **1.** învăluire, acoperire; presărare; strat; *una ~ di cipria/di zucchero vanigliato* un strat de pudră/de zahăr vanilat. **2.** valoare. **3.** văl uşor. **4.** *(mar., colectiv)* velatură.
veleggiaménto *s.m.* **1.** navigaţie cu vele. **2.** *(av.)* zbor planat.
veleggiàre **I.** *vi.(a)* **1.** a naviga cu pînze. **2.** a zbura (cu aripile larg desfăcute). **3.** *(av.)* a plana, a pluti. **II.** *vt.* **1.** *(poetic)* a parcurge navigînd. **2.** a echipa cu vele.
veleggiàta *s.f.* **1.** navigaţie, cursă de plăcere. **2.** plimbare cu o barcă cu pînze.
veleggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(mar.)* navigator (pe un vas cu pînze). **2.** planor, avion fără motor. **3.** planorist.
veléggio *s.m.* **1.** navigare cu pînze. **2.** zbor planat (al păsărilor).
velenífero *adj. (lit.)* veninos.
veléno *s.m.* **1.** otravă; venin; *amaro come il ~* amar ca fierea; *~ della rabbia* bale de cîine turbat. *SIN. tossico.* **2.** *(fig.)* otravă, substanţă nocivă; *l' alcool e il fumo sono veleni per lui* alcoolul şi ţigara sînt otravă pentru el. **3.** *(fig.)* gust rău/scîrbos, otravă; *questo non è caffè ma ~* asta nu-i cafea, e otravă. **4.** *(fig., rar)* miasmă; *il ~ delle paludi* miasmele din mlaştini. *SIN. miasma.* **5.** ură; pizmă; pică; *aver del ~ contro alcuno* a avea pică pe cineva; *il miele sulla bocca e il ~nel cuore* pe buze miere şi în inimă fiere; *(fig.) masticare/mangiare ~* a mînca chibrituri, a clocoti în sine; *schizzare ~ da tutti i pori* a împroşca (peste tot) otravă/venin. **6.** *(fig.)* aluzie răutăcioasă/veninoasă; *il ~ di un epigramma* veninul unei epigrame.
velenosaménte *adv. (fig.)* cu venin, cu ură, cu ranchiună.
velenosità *s.f.* **1.** otravă. *SIN. tossicità.* **2.** *(fig.)* răutate; perfidie; ură.
velenóso *adj.* **1.** otrăvitor; veninos. *SIN. tossico.* **2.** *(fig.)* ranchiunos; plin de ură; perfid. **3.** *(fig.)* **dăunător**; *idee ~-e* idei dăunătoare.
velerìa *s.f.* **1.** *(rar)* atelier pentru fabricarea şi repararea velelor. **2.** *(colectiv)* văluri (folosite ca podoabe). **3.** *(colectiv)* vele, velatură.
velétta *s.f.* **1.** *(mar.)* velă (în vîrf de catarg); *stare alle ~-e* a sta de pază. **2.** voaletă.
veletiàre *vt. (înv.)* a sta de pază; a observa, a cerceta cu privirea.
vèlia *s.f. (ornit.)* sfrînciocul-roşu, şofran *(Lanius collurio).*
vèlico, vèlici, *adj. (mar.)* de pînze; cu pînze; *superficie ~-a* suprafaţa pînzelor; *periodo ~* epocă în care se cunoştea doar navigaţia cu pînze.
velièro **I.** *s.m. (mar.)* velier, navă cu pînze. **II.** *adj.* cu vele; *barca ~-a* barcă cu pînze.
velìna *s.f.* **1.** *(în loc.) carta ~* hîrtie velină. **2.** hîrtie velină; *un pacco di ~-e* un top de hîrtie velină. **3.** copie dactilografică. **4.** *(fig., pol.)* circulară oficială publicată în presă.
velìno *adj. (despre hîrtie)* velin.
velìsmo *s.m.* sport cu ambarcaţiuni.
vèlite *s.m.* **1.** *(ant.)* soldat roman înarmat cu scut. **2.** *(ist.)* soldat italian (în perioada regatului Italiei sub Napoleon I).
velìvolo **I.** *adj. (poetic)* **1.** *(despre o corabie cu pînze)* care pluteşte repede. **2.** *(despre mare)* străbătută de corăbii cu pînze. **II.** *s.m.* **1.** hidroavion. **2.** avion. **3.** planor.
vèlle *s.m. (înv., rar)* voinţă.
velleità *s.f.* veleitate, ambiţie deşartă. **2.** ambiţie.
velleitàrio **I.** *adj.* cu veleităţi/cu pretenţii ambiţioase, veleitar. **II.** *s.m.* ratat.
vèllere *vt. (înv.)* a dezrădăcina; a smulge cu rădăcină.
velletràno *adj., s.m.* (locuitor) din Velletri.
vellicaménto *s.m.* **1.** gîdilat. **2.** mîncărime. **3.** înţepătură.
vellicàre *vt.* **1.** a gîdila. *SIN. titillare.* **2.** a pişca; a înţepa. **3.** a stimula; *~ la fantasia* a stimula imaginaţia.
vellicazióne *s.f.* **1.** pişcătură; mîncărime. **2.** gîdilat. *SIN. titillamento.*
vèllo *s.m.* **1.** lînă tunsă (a unui animal). **2.** piele jupuită (împreună cu lîna); *(mit.) il ~ d'oro* lîna de aur. **3.** blană, păr (de animal). **4.** *(la pl.)* lînă; smoc/floc de lînă.
vellóso *adj. (despre un animal)* cu lînă bogată, lînos; păros, cu păr des; *orso ~* urs cu blană deasă.
vellutàto *adj.* **1.** catifelat; *pelle ~-a* piele catifelată. **2.** *(fig.)* catifelat; *voce ~-a* voce catifelată. *SIN. flautato.*
vellutatùra *s.f.* **1.** catifelare. **2.** păr moale (ca de catifea).
vellutìna *s.f.* un fel de pudră (de obraz).
vellutìno *s.m.* **1.** *(dim.)* catifea subţire. **2.** panglică de catifea. **3.** *(bot.)* remf *(Aristolochia clemantitis).*
velluto[1] *s.m.* **1.** catifea, velur; *giocare sul ~* a juca cu banii cîştigaţi la un joc precedent; *bracciolino di ~* un fel de perie de netezit pălăria de fetru. *(fig.) andare/camminare sul ~* a merge cu paşi iuţi şi silenţioşi; *avere/nascondere un pugno di ferro nel guanto di ~* a avea/a ascunde un pumn de fier îmbrăcat în mănuşă. **2.** haină/rochie de catifea; *(fig.) il ~ delle guance* obraji de catifea.
velluto[2] *adj. (despre animale)* lînos; cu păr des şi moale.
vèlma *s.f.* margine de canal/teren mlăştinos (în laguna Veneţiei).
vélo *s.m.* **1.** văl; *prendere il ~ (despre o femeie)* a se călugări; *il mortal ~* trupul omenesc; *(anat.) ~ palatino, ~ pendulo* văl palatin; *(bot.) ~ di cipolla* cămaşa/membrana bulbului de ceapă; *far ~* a ascunde; *stendere un ~* a aşterne uitarea peste ceva/a da uitării. **2.** *(fig.)* strat (subţire) *il ~ dell' ignoranza* vălul ignoranţei. **3.** pînză, văl (de

apă/lacrimi); *dare un* ~ a pune un strat subțire de culoare. **4.** tifon (ce servește ca apărătoare de muște). **5.** sită (de strecurătoare). **6.** perdea (care separă un altar de restul bisericii). **7.** *(înv.)* velă, pînză. **8.** *(sport)* **a)** *(volei)* paravan; **b)** *(baschet)* paravan, blocaj.

velóce *adj.* iute, repede; ~ *come il lampo* foarte iute, fulgerător. *SIN. celere, ratto.*

velocemènte *adv.* cu iuțeală, iute.

velocifero *s.m. (înv.)* diligență.

velocipedàstro *s.m.* biciclist fără experiență.

velocipede I. *adj. (înv.)* iute de picior, care are picioare iuți; *guerriero* ~ războinic iute. **II.** *s.m.* **1.** velociped. **2.** *(glumeț)* bicicletă.

velocipedista, *-isti, s.m. (rar)* ciclist.

velocipedistico, *-istici, adj.* ciclist.

velocista *s.m. (sport)* **1.** sprinter. **2.** ciclist sprinter. **3.** *(av.)* aviator pe avioane de mare viteză.

velocità *s.f.* **1.** viteză, iuțeală; ~ *accelerata* viteză accelerată; *corse di* ~ curse de viteză, sprint; *(fiz.) la* ~ *del suono* viteza sunetului; ~ *iniziale* viteză inițială; ~ *istantanea* viteză instantanee; ~ *di marcia* viteză de marș; *(auto.) ingranare la prima* ~ a băga în viteza întîi; *cambio di* ~ schimbarea vitezei; *aumentare/diminuire la* ~ a crește/a scădea viteza. **2.** *(tehn.)* viteză; turație. **3.** *(med.)* viteză; ~ *di sedimentazione* viteză de sedimentare.

velocitàre I. *vt. (rar)* a accelera, a mări viteza. **II.** *vr.* a căpăta viteză; a deveni iute/repede.

velocitazióne *s.f. (hidraul.)* accelerare de viteză (la un curent de apă).

velocréspo *s.m.* voal de mătase, crep.

velódromo *s.m.* velodrom.

vèltra *s.f.* ogar *(femelă).*

vèltro *s.m.* ogar.

vemènte *adj. v.* veemente.

vemènza *s.f. v.* veemenza.

véna[1] *s.f. (înv.)* ovăz.

véna[2] *s.f. (anat.)* vînă; vas de sînge; *essere in* ~ a fi bine dispus; *far qualcosa di* ~ a face un lucru cu plăcere; *non aver sangue nelle ~-e* a fi lipsit de vlagă; *sentirsi bollire il sangue nelle ~-e* a simți cum fierbe de mînie; *non gli rimase sangue nelle ~-e* i-a pierit sîngele din vine (de groază etc.). **2.** vînă; *una* ~ *d'acqua* o vînă de apă; *acqua di* ~ apă de izvor; *(fig.) trovar la* ~ a găsi punctul sensibil; ~ *d'oro* vînă de aur; ~ *poetica* talent poetic. **3.** vînă, dungă (în piatră etc.). **4.** *(fig.)* venă, undă; ~ *di malinconia* undă de melancolie/de dor.

venagióne *s.f. (înv.)* vînătoare.

venàle *adj.* **1.** care se vinde; *prezzo* ~ preț de vînzare. **2.** *(depr.)* venal.

venalità *s.f.* venalitate.

venalmènte *adv.* în (mod) venal.

venardì *s.m. (înv., vulg.) v.* venerdì.

venàre *vt.* a acoperi cu dungi/cu vine; *(fig.)* ~ *di sé* a-și lăsa amprenta pe/asupra.

venàto *adj.* **1.** dungat, cu vine; *marmo* ~ marmură cu vinișoare. **2.** *(fig.)* pătruns; *poesia ~-a di dolore* poezie pătrunsă de durere. *SIN. pervaso.*

venatòrio, *-òri, adj.* vînătoresc, cinegetic.

venatùra *s.f.* **1.** vînă, dungă (în lemn/în piatră etc.). **2.** ramificație de dungi/de vine (pe suprafața unei pietre etc.). **3.** *(fig.)* undă, semn; *una* ~ *di nostalgia* o undă de dor.

vendémmia *s.f.* **1.** culesul viei; *fare la* ~ a culege via. **2.** *(înv.)* recoltă. **3.** cîștig. **4.** prădăciune.

vendemmiàbile *adj. (despre strugure)* bun de cules.

vendemmiàio, *-ài, s.m. (ist.)* vendemiar (lună în calendarul francez republican).

vendemmiàle *adj. (rar)* care ține de culesul viilor.

vendemmiàre *vt.* **1.** a culege via; a culege (fructe etc.); *(prov.) il vecchio pianta la vigna e il giovane la vendemmia* bătrînul sădește via și tînărul îi culege roadele. **2.** *(fig.)* a fura, a prăda. **3.** *(înv.)* a culege mierea (din faguri).

vendemmiàto *adj. (despre un cîmp, o vie)* cules, de unde s-au cules roadele.

vendemmiatóre, *-trice s.m.* și *f.* culegător de struguri.

véndere I. *vt.* **1.** a vinde; ~ *a buon mercato* a vinde ieftin; ~ *all'asta* a vinde la licitație/la mezat; ~ *a credito* a vinde pe credit; ~ *per contanti* a vinde cu bani gheață; ~ *a rate* a vinde în rate; ~ *all'ingrosso* a vinde angro/cu toptanul/cu ridicata; ~ *alla pari* a vinde cu același preț cu care ai cumpărat; ~ *al dettaglio/al ritaglio/al minuto* a vinde cu de-amănuntul; ~ *sotto banco* a vinde pe sub mînă; *saper* ~ *la sua merce* a ști să-și pună în valoare calitățile; *(fig.)* ~ *anche la camicia* a-și vinde și cămașa; *te la vendo come l'ho comprata* ți-o vînd așa cum am cumpărat-o; ~ *all'incanto* a vinde la licitație inversă. **2.** *(și fig.)* a vinde, a înstrăina; ~ *cara la pelle/la vita* a-și vinde scump pielea; *averne da vendere* a avea prea mult din ceva; *avere salute da* ~ a avea sănătate chiar să și vîndă; ~ *l'anima al diavolo* a-și vinde sufletul diavolului; ~ *la patria* a-și trăda patria; ~ *il proprio corpo* a se prostitua. *SIN. alienare.* **3.** *(fotbal)* a vinde un jucător; *hanno venduto il centro mediano* au vîndut mijlocașul. **4.** *(fig.)* a vinde; a răspîndi; ~ *frottole/lucciole/ciance* a vorbi ca să se afle în treabă; a spune vorbe în vînt; ~ *fumo* a vinde gogoși; a povesti multe și de toate; ~ *lana per capecchio* a trage pe sfoară, a înșela; *questa non me la vendi* cu asta nu mă (mai) păcălești. **II.** *vr.* **1.** a se vinde; a se prostitua; ~*-si al nemico* a se vinde dușmanului; *si vende, vendesi* de vînzare. **2.** *(fig.)* a se da drept; *si vende per quel che non è* se dă drept ceea ce nu este; *(prov.) non* ~ *la pelle dell'orso, prima d'averlo ucciso* să nu vinzi pielea ursului din pădure.

venderéccio, *-ècci, adj.* **1.** destinat vînzării, de vînzare; *pane* ~ pîine pentru vînzare/care se vinde ușor. **2.** care poate fi mituit/cumpărat.

venderìa *s.f. (înv.)* comerț, tîrg.

vendétta *s.f.* **1.** răzbunare; *prender* ~ a se răzbuna; *gridar* ~ a cere răzbunarea. *SIN. rivalsa.* **2.** pedeapsă; *(bis.) giorno della* ~ ziua judecății.

vendévole *adj. (înv.) v.* vendibile.

vendìbile *adj.* **1.** care se vinde ușor. **2.** care poate fi mituit/cumpărat; venal.

vendicàbile *adj.* care poate fi răzbunat.

vendicàre I. *vt.* **1.** a răzbuna; *promise di vendicarlo* a promis să-l răzbune; ~ *un' offessa* a răzbuna o ofensă/o jignire. **2.** *(înv.)* a ispăși o pedeapsă. **II.** *vr.* **1.** a se răzbuna; *giuro che mi vendicherò* jur că am să mă răzbun; ~*-si su* a se răzbuna pe; ~*-si di/per* a se răzbuna pentru. **2.** *(înv.)* a-și răscumpăra; a-și revendica; a-și recăpăta; *(lit.)* ~*-si in libertà* a-și redobîndi libertatea.

vendicativo *adj.* vindicativ, răzbunător.

vendicatóre, *-trice adj., s.m.* și *f.* răzbunător.

vendicchiàre *vt.* **1.** a vinde (cîte puțin) cu greu. **2.** a cîștiga puțin; a face afaceri slabe.

vendifròttole *s.m. invar.* mincinos; lăudăros, fanfaron.

vendifùmo *s.m.* palavragiu; lăudăros.

vendipanòle *s.m. invar.* flecar, palavragiu.

véndita *s.f.* **1.** vînzare; înstrăinare; *mettere in* ~ a scoate la vînzare; *(jur.)* ~ *giudiziale con/senza incanto* vînzare în urma unei hotărîri judiciare cu/fără licitaţie. *SIN. alienzione, compravendita.* **2.** prăvălie; magazin; băcănie. *SIN. spaccio.* **3.** desfacere a mărfii, vînzare. **4.** *(fotbal)* vînzare/cedare a unui jucător. **5.** *(ist.)* grup/cerc de carbonari; loc de adunare; sediu al carbonarilor.

venditóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** vînzător; ~ *ambulante* vînzător ambulant. **2.** băcan; prăvăliaş; ~ *di fumo/di bubbole* palavragiu.

venditòrio *s.m. invar.* măcelărie.

vendùto I. *part. tr.* de la v e n d e r e. **II.** *adj.* **1.** vîndut; *(prov.) dono molto aspettato è* ~ *e non donato* darul mult prea aşteptat e vîndut şi nu e dat. **2.** *(fig.)* vîndut, mituit.

venefício *s.m. (jur.)* crimă prin otrăvire premeditată.

venèfico, -èfici, I. *adj.* **1.** otrăvitor. **2.** nesănătos, insalubru. *SIN. insalubre.* **3.** *(despre o doctrină etc.)* periculos, dăunător. **II.** *s.m. (înv.)* vrăjitor; omorîtor cu otravă.

venéno *s.m. (înv., poetic)* *v.* v e l e n o.

veneràbile *adj.* **1.** venerabil. **2.** *(bis.)* prea sfînt, venerat.

venerabilità *s.f.* prestigiu, demnitate; faptul de a fi venerabil.

veneràndo *adj.* demn de veneraţie.

veneràre *vt.* a venera; a cinsti; a onora.

veneraziόne *s.f.* **1.** veneraţie. **2.** *(bis.)* cult.

venerdì *s.m. invar.* vineri; ~ *santo* vinerea mare; *non aver tutti i suoi* ~ a fi cam trăsnit/ţicnit; *gli manca un* ~ îi lipseşte o doagă.

vènere *s.f.* **1.** *(mil., scris cu majusculă)* Venus; *(astron.) stella di* ~ luceafărul, planeta Venus. **2.** femeie foarte frumoasă, o frumuseţe; *credersi una* ~ a se crede o frumuseţe. **3.** *(fig.)* senzualitate; dragoste senzuală; ~ *di marciapiede* prostituată. **4.** *(fig., mai ales la pl.)* eleganţă, graţie, frumuseţe. **5.** *(dial.)* vineri. **6.** aramă (pentru alchimişti). **7.** *(zool.)* scoică comestibilă *(Venus verrucosa). SIN. vongola.*

venèreo *adj.* **1.** lasciv, senzual. **2.** *(med.)* veneric; *morbo* ~ sifilis.

venerina *s.f.* statuetă a zeiţei Venus.

vèneto *adj.* venet, din provincia Veneţiei.

veneziàna *s.f.* **1.** un fel de brioşă. **2.** jaluzea. **3.** *(dial.)* cafea cu ciocolată.

veneziàno *adj., s.m.* **1.** veneţian, (locuitor) din Veneţia; *vogare alla* ~ *-a* a pluti cu barca stînd în picioare. **2.** *(broderie)* care imită dantela.

venezòlano, venezuelàno *adj., s.m.* venezuelan, (locuitor) din Venezuela.

vengiàre *vt. (înv.)* a răzbuna.

vènia *s.f. (lit.)* **1.** iertare; *vi chiedo* ~ vă cer iertare. **2.** *(înv.)* implorare.

veniàle *adj. (bis., despre un păcat)* uşor, lipsit de gravitate, care merită indulgenţă/iertare.

venialità *s.f.* **1.** iertare. **2.** *(bis.)* păcat uşor, păcat venial/care poate fi iertat.

venialménte *adv. (despre faptul de a păcătui)* uşor, meritînd iertare.

veniènte *adj. (lit.)* **1.** care vine/soseşte. **2.** viitor, proxim, următor.

venificio *s.m. v.* v e n e f i c i o.

venìre I. *vi. (e)* **1.** a veni; *da dove vieni?* de unde vii?; ~ *in aereo/in treno/in macchina* a veni cu avionul/cu trenul/cu maşina; ~ *a piedi* a veni pe jos; ~ *di corsa* a veni în goană; ~ *vicino/accanto* a se apropia, a se da mai aproape; ~ *dentro* a intra; ~ *fuori* **a)** a ieşi (afară); **b)** *(despre o publicaţie)* a apărea; **c)** a ieşi la iveală; a se afla; ~ *fuori con* a spune ceva neaşteptat/ciudat; *ma che mi vieni a raccontare?* ce tot spui? ~ *incontro* a veni în întîmpinare. **2.** a sosi, a veni, a ajunge; *(fig.)* a deveni, a ajunge; *non è ancora venuto* încă n-a venit; *eccolo che viene!* iată-l că vine; *m'è venuto agli orecchi* am aflat, mi-a ajuns la urechi; ~ *a pennello/a proposito* a veni la timp, a pica la ţanc; ~ *la Pasqua in domenica* a veni/a se nimeri la ţanc; *(fig.)* ~ *a patti* a ajunge la o înţelegere; ~ *a un accomodamento* a ajunge la un compromis; ~ *a un accordo* a ajunge la o înţelegere, a cădea de acord; ~ *a questione* a ajunge la conflict; ~ *a un alterco* a ajunge la ceartă/la injurii; ~ *ai coltelli* a ajunge la bătaie cu cuţitele; ~ *ai ferri corti* a ajunge la un conflict deschis, a fi la cuţite; ~ *alle mani/alle prese* a ajunge la bătaie; ~ *a morte* a muri; ~ *a capo di qualcosa* a da de capăt unui lucru, a o scoate la capăt, a-i da de căpătîi, a reuşi; ~ *a sapere qualcosa/a conoscenza di qualcosa* a afla/a fi informat de (despre) ceva; ~ *in chiaro di qualcosa* a se lămuri în privinţa unui lucru; ~ *al dunque/al nocciolo/al fatto* a ajunge la miezul problemei; ~ *alla conclusione/alle strette* a ajunge la, a trage concluziile; ~ *in possesso di qualcosa* a ajunge în posesia unui lucru; *(fig.)* ~ *in possesso/in potestà di qualcuno* a-i cădea cuiva în mînă; ~ *in fama* a deveni renumit, a ajunge faimos; ~ *in odio/antipatia* a deveni odios/antipatic; ~ *a noia* a deveni insuportabil/obositor/plicticos. **3.** *(şi fig.)* a proveni/a veni din/de (la); *viene da Firenze* vine de la Florenţa; *le rondini vengono dai paesi caldi* rîndunelele vin din ţările calde; *viene un buon profumo dalla cucina* din bucătărie vine un miros ademenitor; *farsi* ~ *qualcosa* a-şi comanda; *s' è fatto* ~ *un vestito da Parigi* şi-a comandat o rochie la Paris; *far* ~ *qualcuno* a chema pe cineva; *ho fatto* ~ *il tecnico per riparare il televisore* l-am chemat pe tehnician ca să repare televizorul; *viene da un' ottima famiglia* provine dintr-o excelentă familie; ~ *dalla gavetta* **a)** a fi ofiţer provenit din soldat; **b)** a fi cineva/o personalitate provenind de (foarte de) jos; ~ *dal niente* a se îmbogăţi provenind de jos. **4.** a veni, a se prezenta; a se manifesta, a se întîmpla; *venne il temporale* a venit furtuna; *i guai vengono quando meno se li aspetta* nenorocirile vin cînd te aştepţi mai puţin; *gli è venuta la febbre* a căpătat/a făcut febră; *ti venga un accidente!* veni-ţi-ar rău!; *(fam.) non mi viene* îmi scapă, nu-mi vine în minte; *le fragole mi hanno fatto venire l'orticaria* căpşunile mi-au provocat urticarie. **5.** ~ + *da* + *inf.* a-i veni să; *mi viene da ridere/da piangere* îmi vine să rîd/să plîng; *vien quasi da pensare che* aproape ai zice că. **6.** a se naşte; *(în loc.)* ~ *al mondo* a veni pe lume: *è venuto al mondo un bel vitellino* s-a născut un frumos viţeluş; ~ *su* a se dezvolta, a creşte; *questo regazzo è venuto su molto robusto* acest băiat a devenit/s-a făcut foarte robust. **7.** a ieşi/a scoate la suprafaţă; *(arheol.)* ~ *alla luce* a scoate la lumină, a dezgropa. **8.** a reuşi; a ieşi, a fi; *come è venuta la fotografia?* cum a ieşit/cum a reuşit fotografia?; ~ *bene/male* a-i veni bine/rău; ~ *lungo/corto/largo/stretto* a-i fi lung/scurt/larg/strîmt; ~ *fatto* **a)** a reuşi; *se mi vien fatto di trovarlo* dacă izbutesc să-l găsesc; **b)** a se nimeri, a se întîmpla, a se produce din întîmplare; *mi venne fatto d' incontrarlo* s-a întîmplat să-l întîlnesc; ~ *a frutto* a fi avantajos; *come vien viene* cum o fi să fie. **9.** a obţine ca rezultat, a rezulta; *quanto ti viene come somma totale?* cît îţi dă/îţi rezultă suma totală? **10.** a costa, a face; *quanto*

viene? cît costă? *viene cinquencento lire il fiasco* costă cinci sute de lire sticla. **11.** *(despre un număr la loterie)* a fi/a ieşi cîştigător; *è venuto il 23* a ieşit cîştigător numărul 23. **12.** *(despre timp)* a veni, a sosi; a cădea; *è venuto il momento di agire* a sosit momentul să acţionăm; *quest' anno la festa/il Natale viene di giovedì* anul acesta sărbătoarea/Crăciunul cade joi; ~ *prima* a preceda; ~ *dopo* a veni/a cădea după; *che viene* viitor, care urmează; *la settimana che viene* săptămîna viitoare; *a* ~ viitor; *nei secoli a* ~ în secolele următoare; *di là da* ~ foarte departe în timp; *cose di là da* ~ lucruri îndepărtate în viitor; *le generazioni a* ~ generaţiile viitoare. **13.** *(fam.)* a-i reveni, a i se cuveni; *ti vengono ancora mille lire* ţi se mai cuvin încă o mie de lire. **14.** *(ca grad de rudenie; fam.)* a-i veni, a-i fi; *lui viene a essere suo cognato* el îi este cumnat. **15.** a ceda, a se desface, a se desprinde, a se deschide; *questo chiodo non viene/non viene via* cuiul ăsta nu iese/nu vrea să iasă; ~ *giù* a cădea; *veniva giù una pioggerellina sottile* cădea o burniţă; ~ *meno* a leşina; *gli vennero meno le forze* i-a lipsit, n-a avut putere/forţă; ~ *meno a una promissione* a nu-şi ţine promisiunea; ~ *meno ai doveri* a nu-şi face datoria; ~ *meno ai propri obblighi* a nu-şi respecta propriile obligaţii; ~ *a meno all' aspettazione* a nu corespunde aşteptărilor; ~ *meno alla parola/alla parola data* a nu se ţine de vorbă/de cuvînt; ~ *meno alla fede* a trăda. **16.** *(poetic)* a se întîmpla; *se vien che un giorno* dacă se întîmplă ca într-o zi; *gli è venuta una bella fortuna* i-a căzut/i-a venit un mare noroc/ o pleaşcă. **17.** *(despre o lucrare)* a ieşi (bine/rău); *musica suonata come viene* muzică executată la întîmplare. **18.** a deveni; a ajunge; a trece; ~ *a* a trece la; *veniamo al punto* să trecem la fapte; ~ *a dire* a ajunge să spună; ~ *in palese* a deveni cunoscut tuturor, a se afla; ~ *in chiaro* a se lămuri; ~ *in basso stato* a decădea; ~ *con le buone* a lua pe cineva cu binişorul; *movimento di va e vieni* un du-te-vino; *viene a dire* va să zică, înseamnă; *tutto il male non viene per nuocere* orice rău spre bine. **19.** a aduce cu, a semăna; *(fig.)* ~ *di* a mirosi ceva. **20.** *(în loc.) far* ~ a provoca; *questo film mi fa* ~ *la nausea* filmul ăsta îmi provoacă greaţă; ~ *sulla lingua* a-i sta pe limbă. **21.** *(ca auxiliar, înlocuieşte verbul essere la pasiv) viene lodato da tutti* este lăudat de toţi; *verrà sacrificato* va fi sacrificat. **22.** *(~ + gerunziu indică o acţiune în curs de desfăşurare); veniva raccontando* povestea; ~ *dicendo* a spune; *viene trattando agromenti sempre più difficili* tratează subiecte tot mai/din ce în ce mai dificile. **II.** *vr.* **1.** a reveni, a se cuveni; *quel che si viene a lui* ceea ce îi revine lui. **2.** *(fam.)* a veni, a se duce; *invece di venirsene a Roma* în loc să vină la Roma. **3.** *(fam.)* a veni (cu un argument/o idee); *guarda con che se ne viene* uite cu ce idei vine. **III.** *s.m. (în loc.) andare e* ~ mişcare continuă; forfotă; *l' andare e* ~ *del pendolo* mişcarea pendulului; *un andare e* ~ *di folla* forfotă a mulţimii.

venosìno *adj.* din Venosa, oraş din Lucania; *il poeta* ~ Horaţiu.

venosità *s.f. (rar)* venozitate.

venóso *adj.* **1.** cu multe vine, vinos; *marmo* ~ marmură cu vine. **2.** venos, care aparţine venei.

ventàggine *s.f.* vîrtej de vînt.

ventàglia *s.f. (ist.)* parte inferioară a vizierei (în dreptul gurii).

ventagliàio *s.m.* fabricant/vînzător de evantaie.

ventagliàre *vr.* a-şi face vînt cu evantaiul.

ventagliàro *s.m. v.* ventagliaio.

ventaglìna *s.f. (bot.)* creţişoară *(Alchemilla vulgaris).*

ventàglio, *-àgli, s.m.* **1.** evantai; *a* ~ în evantai. **2.** *(ec.)* ~ *dei prezzi* evantai, creştere periodică a preţurilor. **3.** *(înv.)* întăritură de apărare în vîrful turnurilor.

ventàme *s.m.* **1.** *(mar.)* grandee. **2.** margine de flacără. **3.** margine de drapel.

ventàre I. *vi. (a)* **1.** *(înv., despre vînt)* a bate, a sufla. **2.** *(poetic)* a face vînt. **II.** *vt. (despre vînt)* a lovi, a izbi.

ventaròla *s.f.* **1.** *(pop.)* steguleţ; flamură. **2.** roza vînturilor. **3.** sfîrlează. **4.** vînturătoare. *SIN. rosta, ventola.* **5.** persoană uşuratică.

ventaruòla *s.f. v.* ventarola.

ventàta *s.f.* pală/curent/suflu de vînt.

ventàvolo *s.m. (înv.)* vînt de miază-noapte.

ventazióne *s.f.* suflare de vînt.

ventennàle I. *adj.* **1.** care durează de douăzeci de ani. **2.** care se reînnoieşte la fiecare douăzeci de ani. **II.** *s.m.* aniversare a douăzeci de ani.

ventènne *adj. (lit.)* **1.** în vîrstă de douăzeci de ani. **2.** cu durată de douăzeci de ani.

ventènnio, *-ènni, s.m.* perioadă de douăzeci de ani, venteniu; *il* ~ *fascista* venteniul fascist. *SIN. (lit.) vicennio.*

ventèsimo *num. ord., adj.* al douăzecilea; *nel* ~ *secolo* în secolul douăzeci. *SIN. (lit.) vigesimo.*

vénti *num. card., adj., s.m. invar.* **1.** douăzeci; *un* ~ aproximativ douăzeci; *il* ~ ziua de douăzeci a lunii; *le* ~ orele douăzeci; *(înv.) dare il* ~ *a* a da foc la ceva; *(înv.) reggere il* ~ a se amesteca într-o intrigă amoroasă. **2.** *(fam.)* mulţi; ~ *volte* de multe ori. **3.** *(fam.)* cîţiva; *disse* ~ *parole e se ne andò* spuse cîteva vorbe şi plecă.

venticìnque *num. card., adj., s.m.* **1.** douăzeci şi cinci. **2.** puţini, cîţiva; o mînă de.

venticinquennàle *adj.* **1.** care durează douăzeci şi cinci de ani. **2.** care se repetă la douăzeci şi cinci de ani.

venticinquènne *adj.* **1.** în vîrstă de douăzeci şi cinci de ani. **2.** care durează douăzeci şi cinci de ani.

venticinquènnio *s.m.* **1.** perioadă de douăzeci şi cinci de ani. **2.** aniversare de un sfert de veac.

venticinquésimo *adj., num. ord.* al douăzeci şi cincilea.

venticinquìna *s.f. (fam.)* cantitate, număr de aproximativ douăzeci şi cinci (de lucruri, persoane etc.).

ventiduènne *adj.* **1.** în vîrstă de douăzeci şi doi de ani. **2.** care durează douăzeci şi doi de ani.

ventièra *s.f.* **1.** *(înv.)* ventilator; deschizătură pentru ventilaţie. **2.** coş (de ventilaţie). **3.** *(ist., mil.)* apărătoare (între două creneluri).

ventilàbro *s.m.* **1.** *(agr.)* vînturătoare. *SIN. palone.* **2.** *(muz.)* supapă (la tuburile orgii).

ventilàre I. *vt.* **1.** a aerisi; a ventila. **2.** *(agr.)* a vîntura (grîuele). **3.** a desfăşura în vînt; a flutura; ~ *le ali* a zbura. **4.** *(fig.)* a examina, a cerceta (o propunere etc.). **5.** *(fig.)* a agita, a pune în circulaţie, a ventila (o idee/o propunere). **II.** *vi. (e)* a filfîi; a se mişca în vînt.

ventilàto I. *part. tr.* de la ventilare. **II.** *adj.* **1.** ventilat. **2.** vînturat. **3.** bătut de vînt; cu mult aer. **4.** analizat; examinat. **5.** *(înv.)* luat de vînt.

ventilatóre *s.m.* **1.** deschizătură pentru ventilaţie. **2.** ventilator; *(mar.)* ~ *a sacco* pînză între catargele mari; ~ *a canale* ventilator în minele de fier; ~ *a bucarola* ventilator în galerii subterane; ~ *elettrico* ventilator electric.

ventilazióne *s.f.* **1.** ventilaţie. **2.** vînt; *giornata senza ombra di* ~ zi fără umbră de vînt. *SIN. aerazione.*

ventimila *s.f.* douăzeci de mii; ~ *leghe sotto i mari* douăzeci de mii de leghe sub mări.
ventìna *s.f.* vreo/cam douăzeci.
ventìno *s.m.* bănuț de douăzeci de centime.
ventipiòvolo *s.m. (înv.)* **1.** vînt care aduce ploaie. **2.** potop, ploaie torențială (cu vînt puternic).
ventiquàttro **I.** *sm. card., adj., s.m. invar.* (numărul) douăzeci și patru. **II.** *s.f.* **1.** *(la pl.)* miezul nopții, orele 24. **2.** *(bis., înv.)* rugăciune de seară; *(glumeț) son sonate le* ~ s-a sfîrșit.
ventiquattr'óre, ventiquattróre *s.f.* **1.** valiză mică de voiaj. **2.** *(auto.)* concurs automobilistic de 24 de ore; *la* ~ *di Le Mans* cursa de 24 de ore de la Le Mans.
ventiseènne *adj., s.m.* și *f.* (persoană) în vîrstă de douăzeci și șase de ani.
ventitré *num. card., adj., s.m., invar.* (numărul) douăzeci și trei; *(s.f. în expr.) portare il cappello sulle* ~ a purta pălăria pe o ureche; *essere alle* ~ *ore* a fi la capătul vieții.
vènto *s.m.* **1.** vînt; *tira* ~ bate vîntul; *raffiche di* ~ rafale de vînt; *rosa dei* ~*-i* roza vînturilor; *mulino a* ~ moară de vînt; *(fig.) parlare come un mulino a* ~ a vorbi ca o moară stricată; *(av.) manica a* ~ con/mînecă de pînză indicînd direcția vîntului; *(expr.) parlare al* ~ a vorbi în vînt; ~ *d' acqua* vînt care aduce ploaie; *nodo di* ~ vîrtej de vînt; *piuma al* ~ om nestatornic/ușuratic, fulg în vînt; *regolarsi secondo il* ~ *che tira, esser bandiera da ogni* ~, *voltarsi a tutti i* ~*-i* a fi oportunist; *giacca a* ~ hanorac, haină de vînt; *pallone a* ~ balon umflat cu aer; *gonfio/pieno di* ~ îngîmfat; *a* ~ în zadar; *restare con le mani piene di* ~ a rămîne cu buzele umflate/cu mîinile goale; *tirar calci al* ~ a fi spînzurat; *spargere ai quattro* ~*-i* a spune în dreapta și în stînga; *(mar.) essere sotto* ~ a avea vîntul împotrivă; *avere il* ~ *in poppa* a avea noroc, a fi favorizat de soartă. **2.** *(fiziol.)* gaze, vînt, bășină. *SIN. peto.* **3.** *(la pl.)* frînghie întinsă oblic (care susține un cort etc.). *SIN. strallo.*
vèntola *s.f.* **1.** foale de aținat focul; vînturătoare; *orecchie a* ~ urechi mari; *muro a* ~ zid despărțitor. **2.** evantai. **3.** apărătoare a fetei/a ochilor (de căldură/lumină prea vie). **4.** abajur. **5.** sfeșnic sferic (atîrnat de perete). **6.** *(mec.)* ventilator; ~ *di raffreddamento* ventilator de răcire.
ventolàcchio *s.m.* pleavă (după vînturarea castanelor).
ventolàio *s.m. (înv.)* vînturătoare.
ventolàna *s.f. (bot.)* specie de graminee *(Bromus arvensis).*
ventolàre *vt.* **1.** a vîntura; a scutura. **2.** a ventila. **3.** a flutura; a agita.
ventolatùra *s.f.* vînturare.
ventolazióne *s.f.* ventilație.
ventósa *s.f.* **1.** *(med.)* ventuză. **2.** *(zool.)* ventuză.
ventosàre *vt. (înv.)* a pune ventuze.
ventosità *s.f.* **1.** balonare, gaze adunate în stomac. *SIN. flatulenza.* **2.** vanitate. **3.** *(înv.)* vînt.
ventóso **I.** *adj.* **1.** vîntos, bătut de vînt; expus la vînt. **2.** *(despre un aliment)* care produce gaze. **3.** *(fig.)* vanitos; găunos; *discorsi* ~*-i* discursuri găunoase. **4.** *(înv.)* iute ca vîntul. **II.** *s.m.* vîntosul (lună în calendarul primei republici franceze).
ventottèsimo **I.** *num. ord., adj.* al douăzeci și optulea. **II.** *s.m.* a douăzeci și opta parte.
ventòtto *num. card., adj., s.m. invar.* douăzeci și opt.
ventràccio *s.m.* **1.** *(depr.)* burtă. **2.** mîncău.
ventràia *s.f.* **1.** *(depr.)* burtă. **2.** intestine de vită tăiată, mațe. **3.** *(anat., zool.)* ierbar (la stomacul rumegătoarelor).
ventraiòla *s.f. (înv.)* femeie care spală și vinde intestine de vită.
ventràle *adj. (anat.)* ventral.
ventralménte *adv.* **1.** în partea ventrală. **2.** în partea inferioară, jos.
ventràta *s.f. (rar)* **1.** lovitură/izbitură în pîntece. **2.** mîncare multă; masă bună. **3.** *(înv.)* graviditate.
vèntre *s.m.* **1.** pîntece, burtă; vintre; *squarciare il* ~ a spinteca burta/pintecul; *basso* ~ vintre; *non pensare che al* ~ a se gîndi numai la mîncare; ~ *digiuno non ode nessuno* sătulul nu crede celui flămînd; ~ *a terra* în goană; *scorrimento di* ~ dizenterie; *(înv.)* ~ *medio* pieptul; *(jur.) curatore del* ~ *pregnante* protector de văduvă rămasă gravidă la moartea soțului. *SIN. pancia.* **2.** *(fig.)* punct de vibrație (la o coardă sonoră). **3.** *(lit.)* uter; măruntaie; *nel* ~ *della montagna* în măruntaiele muntelui. **4.** umflătură, parte umflată; *il* ~ *della nave* corpul navei. **5.** *(av.)* parte/structură inferioară, intrados; *atterrare sul* ~ a ateriza pe burtă *SIN. intradosso.*
ventrésca *s.f.* **1.** *(buc.)* tobă (de porc). **2.** burtă de ton în ulei. **3.** pîntece, vintre.
ventricolàre *(anat.)* ventricular.
ventrìcolo *s.m. (anat.)* **1.** stomac. **2.** ventricul (al inimii).
ventrieóso *adj. (înv.)* **1.** concav la mijloc. **2.** pîntecos.
ventrièra *s.f.* **1.** pungă; șerpar; chimir. **2.** buzunar de piele (în față, pentru scule). **3.** *(ist., mil.)* platoșă (de pîntece). **4.** burtieră.
ventrìglio, -gli *s.m.* **1.** pipotă; *avere l'asso nel* ~ a fi un jucător (de cărți) pasionat. **2.** *(anat., înv.)* ventricul (la inimă).
ventrilòquio, -òqui, *s.m.* vorbire de ventriloc.
ventrìloquo *adj., s.m. (înv.)* (care este) ventriloc.
ventróso *adj. (înv.)* pîntecos.
ventunènne **I.** *adj.* în vîrstă de douăzeci și unu de ani. **II.** *s.m.* și *f.* tînăr(ă) de douăzeci și unu de ani.
ventunèsimo **I.** *num. ord., adj.* al douăzeci și unulea. **II.** *s.m.* a douăzeci și una parte.
ventùno *num. card., adj., s.m. invar.* douăzeci și unu.
ventùra *s.f.* **1.** soartă; *predire la* ~ *(pop.) dare/fare la* ~ a prevesti/a ghici viitorul; *alla* ~ la întîmplare; *mettersi alla* ~ a risca; *alla* ~ *di Dio* în voia Domnului; *(rar) medico di* ~ medic cu cabinet particular; *(ist.) compagnia di* ~ trupă de mercenari; *soldato di* ~ mecenar; *la buona cura scaccia la mala* ~ paza bună trece primejdia rea. **2.** noroc. **3.** hazard, întîmplare; *per* ~ din întîmplare.
venturière *s.f.* **1.** mercenar. **2.** aventurier.
venturièro **I.** *adj., s.m.* (angajat) zilier. **II.** *s.m.* **1.** aventurier. **2.** profesionist, meseriaș nesalariat.
venturìna *s.f. (geol., pop.)* aventurin.
ventùro *adj.* **1.** care va veni; care va să vină. **2.** viitor, proxim; *ci vedremo la settimana* ~*-a* ne vom vedea săptămîna viitoare.
venturóne *s.m.(ornit.)* florinte *(Fringilla citrinella).*
venturóso *adj.* fericit; norocos.
venusiàno **I.** *adj. (astron.)* referitor la Venus. **II.** *s.m.* ipotetic locuitor al planetei Venus.
venustà *s.f.* grație, frumusețe; splendoare. *SIN. grazia.*
venùsto *adj. (lit.)* grațios; frumos; splendid; *forme* ~*-e* forme grațioase; *stile* ~ stil elegant și plin de demnitate.
venùto **I.** *part. tr.* de la v e n i r e. **II.** *adj., s.m.* **1.** (cel) venit, (cel) sosit; *ben* ~ bine ai venit! bun

sosit!; *dare il ben* ~ a ura bun venit. **2.** ieşit, provenit din, rezultat din.
vepràio *s.m. (lit.)* loc mărăcinos/plin cu spini, mărăciniş.
vèpre *s.m. (lit., rar)* mărăcine, spin *(nume generic)*.
vèpro *s.m. v.* vepre.
vèr *prep. (înv., poetic)* spre, către.
vér *adj. (poetic) v.* vero **(I)**.
vèra *s.f.* **1.** ghizd, doagă (la puţ). *SIN. ghiera, puteale.* **2.** verighetă. *SIN. fede.*
veràce *adj.* **1.** *(lit.)* adevărat; *figlio* ~ fiu legitim. **2.** care spune adevărul, sincer. **3.** real, care corespunde adevărului.
veraceménte *adv.* cu veracitate, în mod veridic/adevărat.
veracità *s.f.* veracitate, adevăr.
veraménte *adv.* **1.** într-adevăr. **2.** sincer, cu sinceritate. **3.** *(indicînd o dezaprobare etc.)* dar, însă, totuşi.
veràn da *s.f.* **1.** verandă. **2.** geamlîc.
veràtro *s.m. (bot.)* steregoaie *(Veratrum album* şi *nigrum)*.
verbàle I. *adj.* verbal; *esame* ~ examen oral. **II.** *s.m.* proces-verbal; *il* ~ *di una seduta* procesul verbal al unei şedinţe; *redigere/stendere/firmare il* ~ a redacta/a scrie/a semna procesul-verbal.
verbalismo *s.m.* beţie de cuvinte, verbalism.
verbalizzàre *vt.* a redacta, a încheia procesul-verbal (al unei şedinţe etc.).
verbalizzazióne *s.f.* încheiere a unui proces-verbal.
verbalménte *adv.* în mod verbal/oral.
verbàsco, *-àschi, s.m. (bot.)* **1.** lumînare *(Verbascum phlomoides)*. **2.** luminărică *(Verbascum thapsus)*.
verbèna *s.f. (bot.)* sporiş, verbină *(Verbena officinalis) SIN. crocina.*
verberàre *vt. (lit., rar)* a lovi, a bate.
verbigràzia *loc. latină (pedant)* de exemplu.
vèrbo *s.m.* **1.** cuvînt; *a* ~ *a* ~ cuvînt cu cuvînt; *non dire* ~ a nu spune nici un cuvînt. **2.** *(gram.)* verb. **3.** *(fig., art.)* esenţialul, principalul, esenţa; *il* ~ *dell'arte sta nel bello* esenţialul artei stă în frumos.
verbosaménte *adv.* cu vorbărie multă.
verbosità *s.f. (lit.)* vorbărie, limbuţie, locvacitate, verbozitate. *SIN. loquacità.*
verbóso *adj. (lit.)* vorbăreţ, limbut. *SIN. facondo.*
verdàcchia *s.f.* varietate de prune şi pere (verzui).
verdàcchio, *-àcchi* **I.** *adj.* verde-palid. **II.** *s.m.* varietate de prun (cu prune verzi).
verdàccio I. *adj. (peior.)* verde urît; verde murdar. **II.** *s.m.* pămînt verde şi negru (folosit la pictura în frescă).
verdàstro *adj.* verzui; care bate în verde; *giallo* ~ galben-verzui.
vérde I. *adj.* **1.** verde; ~ *bandiera* verde aprins; ~ *come un aglio/come un ramarro* verde-intens/aprins. **2.** *(fig.)* tînăr, robust; *vivo e* ~ sănătos, zdravăn; *(înv.) star sempre* ~ a fi mereu încăpăţînat. **3.** livid; *diventare* ~ *per la rabbia* a se face negru/verde de furie. **4.** necopt, crud; *frutta* ~ fructe crude/verzi. **5.** proaspăt; *legumi* ~*-i* legume proaspete; *fieno* ~ fîn proaspăt cosit. **II.** *s.m.* **1.** culoare verde; ~ *oliva* verde măsliniu/oliv; ~ *pisello* verde crud. **2.** parte verde; *il* ~ *del cocomero* partea verde a pepenului; *si mangia solo il* ~ se mănîncă numai partea verde; *aver del* ~ a fi viguros; *tenere le bestie al* ~ a ţine vitele la păscut; *siepi di* ~ gard viu de merişor; *gioco del* ~ un joc (obişnuit în timpul postului mare); *essere al* ~ a nu avea un ban; ~ *antico* calitate de marmură. **3.** *(fig.) (despre o persoană)* **a)** livid, verde; **b)** invidios; **c)** furios; ~ *di paura* verde de frică; *ridere* ~ a rîde galben.
verdèa *s.f.* **1.** varietate de strugure alb. **2.** viţă-de-vie (care produce o varietate de strugure alb). **3.** vin obţinut dintr-o varietate de strugure alb.
verdècchia *s.f. (înv.)* varietate de strugure (cu boabe verzi şi mici).
verdecchiàro I. *adj.* verde-deschis. vernil. **II.** *s.m.* varietate de smochină (de culoare verde-deschis).
verdecùpo *adj.* verde-închis.
verdegàio *adj., s.m. (înv.)* culoare verde-deschis şi curat.
verdeggiaménto *s.m.* înverzire.
verdeggiànte *adj. (despre un cîmp etc.)* verde cu vegetaţie bogată; plin de verdeaţă.
verdeggiàre *vi. (a)* **1.** a înverzi. **2.** a bate în verde. **3.** *(fig.)* a fi viguros.
verdegiglio *adj., s.m.* verde-viu (obţinut din frunze de crin.)
verdèllo *s.m.* **1.** *(ornit.)* scatiu *(Fringilla carduelis spinus)*. **2.** *(bot.)* lămîie de vară.
verdemàre *adj., s.m.* verde-marin.
verdemèzzo *adj. (înv.)* **1.** *(despre carne)* pe jumătate friptă, pe jumătate crudă. **2.** *(despre un fruct)* necopt
verdepòrro *adj., s.m.* verde de smarald.
verderàggine *s.f.* **1.** verdeaţă. **2.** *(fig.)* prospeţime.
verderàme *s.m.* **1.** cocleală. **2.** *(chim.)* sulfat de cupru.
verderóngolo *adj. v.* verdognolo.
verdésca *s.f. (iht.)* specie de rechin *(Prionodon* sau *Carcharias glaucus)*.
verdetèrra *s.m. (pict.)* verde-murdar.
verdétto[1] *adj.* **1.** *(dim.)* verde. **2)** *(înv.)* calitate de vin alb.
verdétto *s.m.* **1.** verdict; *attendere il* ~ *della storia* a aştepta verdictul istoriei. **2.** *(sport)* hotărîre/decizie de arbitru.
verdézza *s.f. (rar)* **1.** verdeaţă. **2.** prospeţime.
verdicàre *vi. (înv.)* a înverzi.
verdicchio *s.m.* viţă-de-vie (cu struguri verzi).
verdìccio, *-icci, adj.* verzui, care bate în verde.
verdìgno *adj. v.* verdognolo.
verdino I. *adj. (dim.)* bătînd în verde. **II.** *s.m.* varietate de smochină (de culoare verde-închis).
verdógnolo *adj.* **1.** *(uneori depr.)* verzui; *azzuro* ~ albastru verzui. **2.** livid, palid; *viso* ~ faţă lividă.
verdolìno I. *adj.* verde pal/crud. **II.** *s.m.* **1.** culoare verde-pal. **2.** *(ornit.)* canar *(Serinus canaria)*.
verdóne I. *adj. (augm.)* verde-tare. **II.** *s.m. (ornit.)* specie de florinte *(Chloris viridis)*.
verdóre *s.m. (înv.)* verdeaţă.
verdùco *s.m. (ist.)* spadă cu lama subţire (în patru muchii).
verdugàle *s.m. (înv.)* crinolină.
verdùme *s.m.* **1.** *(bot., colectiv)* verdeaţă; părţi verzi (ale plantei). **2.** muguri. **3.** *(depr.)* excesiv de verde.
verdùra *s.f.* **1.** verdeaţă. **2.** zarzavat, verdeţuri; legume; *frutta e* ~ fructe şi legume. *SIN. ortaggio.*
vère *s.m. (înv.)* primăvara.
verecondaménte *adv.* cu modestie; cu pudoare.
verecóndia *s.f. (lit.)* **1.** pudoare, ruşine. *SIN. pudore.* **2.** modestie.
verecóndo *adj. (lit.)* **1.** ruşinos, pudic; *gesto* ~ gest ruşinos. *SIN. pudico.* **2.** modest.
veredàrio *s.m.* curier (al unei ţări/al unui guvern).
vérga *s.f.* **1.** rămurea. **2.** vargă, nuia; *(fig.) tremare come una* ~ a tremura ca varga; *gemere sotto le verghe del tiranno* a geme sub dominaţia tiranului. **3.** sceptru; *(bis.)* ~ *pastorale* cîrjă episcopală. **4.**

baghetă; ~ *magica* baghetă magică. **5.** vergea; drug; bară; ~ *d' oro* specie de fluture *(Polyommatus virgaurea)*. **6.** pendul de ceasornic de perete. **7.** penis. **3.** *(mar.)* vergă. **9.** *(înv.)* suliță (de vînătoare).

vergàio *s.m.* păstor, cioban șef.

vergàre I. *vt.* **1.** a bate cu nuiaua. **2.** a vărga, a dunga; a trage linii; ~*di propria mano* a scrie cu propria mînă. **II.** *vr. (despre unele fructe)* a căpăta dungi (cînd se coc).

vergàro *s.m.* **1.** păstor/cioban șef. **2.** cap de familie (de țărani). *SIN. capoccia, reggitore.*

vergàta *s.f.* lovitură de nuia/de vargă.

vergàto I. *adj.* vărgat; *pelle* ~*-a* piele vărgată (de tigru etc.); ~ *di proprio pugno* scris cu mîna proprie. **II.** *s.m.* pînză în dungi.

vergèlla *s.f.* **1.** *(dim.)* vărguță; baghetă; bastonaș; *carta* ~ hîrtie liniată. **2.** *(metal.)* vergea de fier (cu care se amestecă fierul topit în forme).

vergèllo *s.m.* vargă cu ciei (pentru vînat păsări).

vergènza *s.f.* tendință, înclinare, aplecare.

vèrgere *vi. (lit., rar)*. **1.** a se întoarce, a se îndrepta spre. **2.** *(fig.)* a tinde, a converge.

vergheggiàre *vt.* **1.** a lovi cu nuiaua, a bate. **2.** a bate lîna (din saltele).

vergheggiatóre, -trice *s.m.* și *f.* lucrător de saltele.

verghettàto *adj. (despre un scut)* brăzdar cu linii; vărgat.

verginàle *adj.* virginal; feciorelnic, cast; *bende* ~*-i* văl monahal.

vérgine I. *s.f.* **1.** fecioară. **2.** *(la pl.)* vestale; *sacre* ~*-i* călugărițe. **3.** *(astron.)* constelația Fecioarei. **II.** *adj.* **1.** virginal, pur, cast, feciorelnic; *olio* ~ ulei fabricat la rece; *vino* ~ vin nefermentat; *(fig) caso* ~ situație nouă/nemaiîntîlnită; *sentir qualcuno a caso* ~ a asculta pe cineva care vorbește despre o chestiune în mod superficial. **2.** *(fig.)* necontaminat, nepătat; neatins; *cera* ~ ceară pură; *lana* ~ lînă pură.

verginélla *s.f.* fată tînără.

vergineo *adj. v.* v i r g i n e o.

verginìna *s.f. (bis.)* mic tabernacol (dedicat Fecioarei).

verginità *s.f.* **1.** virginitate, feciorie. **2.** pudoare, castitate, nevinovăție.

vergógna *s.f.* **1.** rușine; *arrossire di* ~ a se face roșu de rușine; *aver* ~ *di qualcosa* a se rușina de ceva; *che* ~*!* ce rușine!; *non avere/sentire* ~ a fi un nerușinat. **2.** dezonoare; *coprirsi di* ~ a se dezonora; *tornare a* ~ *di* a fi spre dezonoarea cuiva; *(înv.) dire* ~ a spune cuvinte insultătoare. **2.** *(la pl.)* organe genitale. **3.** timiditate, modestie.

vergognàre I. *vr.* **1.** a se rușina; a se jena; *mi vergogno di ripetere simili menzogne* mi-e rușine să repet astfel de minciuni; *vergognati!* să-ți fie rușine! **2.** *(despre cireși)* a se coace. **II.** *vt.* **1.** *(înv.)* a rușina, a face de rușine, a vești. **2.** *(rar)* a roși de rușine.

vergognosaménte *adv.* (în mod) rușinos, cu rușine; dezonorat.

vergognóso *adj.* **1.** rușinos, dezonorant. **2.** rușinos, care se rușinează (de a face ceva); timid; *un* ~ *silenzio* a tăcere rușinoasă; *(la pl.) parti* ~*-e* organe genitale.

vérgola *s.f.* **1.** fir de mătase răsucit (pentru butoniere). **2.** *(înv.)* dungă subțire de mătase/aur etc. (țesută în stofă). **3.** *(înv., dial.)* vergulă.

vergolàre *vt. (înv.)* **1.** a linia. **2.** a sublinia. **3.** a pune virgula. **4.** a împodobi cu fir (în țesătură). **5.** *(înv.)* a bate cu nuiaua.

vergolàto *adj.* **1.** vărgat; dungat; mărginit cu fir; *agata* ~*-a* agată dungată. **2.** bătut (cu varga).

vergóne *s.m.* **1.** *(augm.)* vargă groasă. **2.** vargă cu clei (pentru vînat păsări). *SIN. panione.*

vericellista, *-isti, s.m.* planorist.

vericéllo *s.m. (av.)* planor.

veridicaménte *adv. (în mod)* veridic.

veridicità *s.f.* veridicitate.

verìdico, *-idici, adj.* veridic, adevărat; sincer.

verifica *s.f.* verificare. *SIN. controllo.*

verificàre **1.** *vt.* **1.** a verifica; ~ *la stabilità di un edificio* a verifica stabilitatea unui edificiu. *SIN. provare.* **2.** a confirma (o ipoteză). **II.** *vr.* **1.** a se verifica; *oggi si verifica questa ipotesi* astăzi se confirmă această ipoteză. **2.** a se întîmpla, a se produce (cu adevărat); *se si verificassero nuovi incidenti, avertitemi* dacă mai au loc alte incidente să mă anunțați.

verificatóre, -trice *adj., s.m.* și *f.* verificator; *ingegnere* ~ inginer care verifică lucrările executate.

verificazióne *s.f.* **1.** verificare. **2.** *(lit., rar)* adeverire; producere, realizare.

verisimigliànte *adj. (lit.)* verosimil.

verisimiglianza *s.f. (înv.) v.* v e r o s i m i g l i a n z a.

verisimile *adj., s.m. v.* v e r o s i m i l e.

verìsmo *s.m. (ist. lit.)* verism, realism.

verìsta, *-isti, s.m., adj. (ist., lit.)* verist, realist.

veristico, *-istici, adj. (ist., lit.)* verist, realist.

verità *s.f.* **1.** adevăr; *la* ~ *è madre dell'odio* adevărul supără (pe om); *scoprire la* ~ a descoperi adevărul; *(fig.) bocca della* ~ persoană care nu minte; *a/per dire la* ~ ca să fim sinceri; *in/per/per la* ~ într-adevăr. **2.** sinceritate; *parlare con accento di* ~ a vorbi cu accent de sinceritate.

veritièro *adj.* **1.** adevărat, veridic, conform adevărului; *orologio* ~ ceas care merge exact/bine. **2.** sincer, care spune adevărul.

vèria *s.f. (ornit.) v.* a v e r l a, v e l i a.

vèrme **1.** *(zool.)* vierme; ~ *della seta* vierme de mătase; ~ *solitario* tenie; *(poetic) il* ~ *reo* Lucifer; *il gran* ~ Cerberul; *(med.) mal del* ~ boală de piele. **2.** *(pop., la pl.)* limbrici. **3.** *(fig.)* pasiune (care frămîntă); ~ *della gelosia/dell' invidia* viermele geloziei/invidiei; ~ *della coscienza* remușcare; *avere il* ~ a fi îndrăgostit. **4.** *(fiz.)* persoană abjectă, vierme; *sei un* ~ ești un vierme.

vermèna *s.f. (lit.)* rămurea (subțire și tînără).

vermentino *s.m.* soi de struguri albi.

vermicàio, *-ai, s.m.* loc plin de viermi, viermărie.

vermicèllo *s.m.* **1.** *(dim.)* viermișor. **2.** *(la pl.)* **a)** tăieței subțiri; **b)** *(dial.)* spaghete.

vermicolàre *adj.* vermicular, ca un vierme; *polso* ~ puls iute și neregulat.

vermifórme *adj.* vermicular, vermiform.

vermifugo, *-ifughi, adj. s.m. (farm.)* vermifug.

vermiglia *s.f.* un fel de piatră prețioasă (de culoare roșie-rumenie).

vermìglio, *-igli* **I.** *adj.* roșu-aprins. **II.** *s.m.* culoare roșu-aprins; carmin.

vermiglióne *s.m.* varietate de cinabru.

verminàre *vi. (înv.)* a face viermi.

verminazióne *s.f. (med.)* vermină.

vèrmine *s.m. (înv.)* **1.** vierme intestinal; *(prov.) acqua cheta,* ~*-i mena* apa liniștită ascunde primejdii. **2.** vierme de mătase. **3.** vierme.

verminóso *adj.* viermănos.

vèrmo *s.m. v.* v e r m e.

vermocàne *s.m. (vet., înv.)* boală a cailor; *che ti venga il!* lua-te-ar boala!

vèrmut *s.m. invar.* vermut; *dare un* ~ *d'onore* a da o recepție.

vermùtte *s.m. (pop.) v.* v e r m u t.

vernàccia, *-àcce s.f.* **1.** varietate de struguri albi. **2.** must nou. **3.** vin alb. **4.** vin roşu (de Perugia).

vernàcolo I. *adj.* **1.** dialectal; *poesia ~-a* poezie dialectală. **2.** local, din sat. *SIN. nativo, paesano.* **II.** *s.m. (lit.)* dialect. *SIN. dialetto.*

vernaiòlo *adj. (despre ţăran)* care iernează acasă (şi nu se duce cu vitele la iernat).

vernàle[1] *adj. (rar)* de iarnă, hibernal.

vernàle[2] *adj. (înv.)* de primăvară, primăvăratic, *punto ~* echinocţiu de primăvară.

vernalizzàre *vt. (agr.)* a iaroviza, a vernaliza.

vernalizzazióne *s.f. (agr.)* iarovizare. *SIN. jarovizzazione.*

vernàre *vi. (a) (înv.)* **1.** a ierna, **2.** a suferi de frig; a sta în frig. **3.** a fi iarnă; a începe iarna.

vernàta *s.f. (înv., pop.)* iarnă *(durata ei).*

verneréccio, -ècci, *adj.* **1.** care ţine de iarnă. **2.** bun pentru iarnă. **3.** ploios, cu furtună.

vernìce *s.f.* **1.** vopsea; lac; *~ a smalto* email; *(glumeţ) levar la ~* a linge farfuria. **2.** *(glumeţ)* fard. **3.** *(fig.)* spoială. **4.** vernisaj.

verniciàre *vt.* **1.** a lăcui. **2.** *(glumeţ)* a se farda, a se boi.

verniciàta *s.f.* strat de lac/de culoare.

verniciatóre, -trìce *s.m.* şi *f.* lăcuitor.

verniciatùra *s.f.* **1.** lac; lăcuire; vopsire; lustru. **2.** *(fig.)* spoială; *una ~di civiltà* o spoială de civilizaţie.

vernièro *s.m.* riglă gradată, vernier.

vernìno *adj.* **1.** *(despre plante)* de iarnă, care creşte iarna. **2.** *(despre fructe)* care se păstrează pentru iarnă.

vernissage *s.m.* vernisaj.

vèrno[1] *s.m. (poetic. pop.)* iarnă; frig de iarnă; *il ~ degli anni* bătrîneţea; *il ~ della fortuna* mizeria.

vèrno[2] *adj.* de primăvară.

vèro I. *adj.* **1.** adevărat; veritabil; *il ~ colpevole sono io* adevăratul vinovat sînt eu. **2.** adevărat, real; efectiv; *il motivo ~ di qualcosa* motivul real al unui fapt; *la ~-a causa della guerra* cauza reală/efectivă a războiului. **3.** exact, adevărat; *(fig.) chiamare le cose col loro ~ nome* a spune lucrurilor pe nume. **4.** adevărat, conform realităţii; aşa; *un fatto ~* un fapt real; *è ~?* este adevărat?, nu-i aşa?, aşa este, nu?; *non è ~?* nu-i aşa?; *~?* aşa-i sau nu?; *fosse ~!* măcar de-ar fi aşa!; *tant' è ~ che* e adevărat că; *n' è ~, nevvero?* nu-i aşa?; *~ com'è il sole/com' è vera la luce è la verità* foarte adevărat. **5.** autentic, adevărat; *~ oro* aur autentic. **6.** *(fig.)* adevărat, profund şi sincer; *~-a amicizia* prietenie adevărată; *di ~ cuore* **a)** din toată inima; **b)** cu toată sinceritatea. **7.** *(fig., emfatic) è stata una ~-a e propria infamia* a fost o adevărată mîrşăvie; *un ~ e proprio egoista* este un mare egoist. **II.** *s.m.* **1.** adevăr; *dire il ~* a spune adevărul; *se la memoria mi dice il ~* dacă memoria nu mă înşeală; *le gambe non mi dicono più il ~* nu mă mai ţin picioarele; *salvo il ~* dacă nu mă înşel; *a dire/a voler dire il ~/a ~ dire* la drept vorbind; *in ~* într-adevăr; *e valga il ~!* fie!, treacă de la mine! **2.** realitate; *ritratto preso/copiato dal ~* portret (făcut) după natură.

veròla *s.f. (înv.)* **1.** vîrcolac; pricolici. **2.** vrăjitoare.

veronàl *s.m. (med.)* veronal.

verône *s.m.* **1.** *(înv.)* terasă descoperită. **2.** pridvor; verandă (la o casă de ţară).

veronése *adj., s.m.* şi *f.* (locuitor) din Verona.

verònica *s.f.* **1.** *(bot.)* ventrilică *(Veronica officinalis);* bobornic *(Veronica beccabunga).* **2.** *(rel.)* imaginea lui Cristos pe năframă.

verosimigliànte *adj.* verosimil.

verosimiglianza *s.f.* verosimilitate.

verosìmile *adj., s.m.* verosimil.

verosimilménte *adv.* (în mod) verosimil.

vèrre *s.m. v.* **verro.**

verrétta *s.f. (ant.)* un fel de lance.

verrettóne *s.m. (ant.)* lance mare.

verricèllo *s.m.* **1.** *(mec.)* troliu. **2.** cric, vinci.

verrìna *s.f.* burghiu, sfredel.

verrinàre *vt.* a sfredeli.

verrìno *s.m. (bot.)* pitarcă *(Boletus luridus).*

vèrro *s.m.* vier.

verrócchio *s.m.* **1.** teasc pentru măsline. **2.** un fel de scripete.

verrùca *s.f. (lit.)* neg. *SIN. porro.*

verrucària *s.f. (bot.)* lichen.

verrucóso *adj.* plin de negi.

versàccio *s.m.* **1.** vers prost. **2.** *(la pl.)* strîmbătură, gest de dispreţ.

versaiólo *adj., s.m. (depr.)* versificator nepriceput.

versaménto *s.m.* **1.** vărsare. **2.** *(med.)* trecere şi concentrare de lichid într-o cavitate; *~ pleurico* apă la plămîni. **3.** *(fin.)* vărsămînt/depunere de bani; *lettera di ~* scrisoare de virament.

versànte *s.m. (geogr.)* versant; povîrniş.

versàre I. *vt.* **1.** a pune, a turna; *~ il vino dalla bottiglia* a turna vin din sticlă; *~ l'acqua nei bicchieri* a turna apă în pahare; *versami per favore un po' di brodo* pune-mi te rog puţină supă. *SIN. mescere.* **2.** *(despre zahăr, făină)* a pune, a turna; *~ la farina sul tagliere* a pune făina pe planşetă; *la botte versa* se scurge lichidul din butoi. **3.** *(fig.)* a încredinţa; *~ un segreto* a încredinţa un secret; *(rar) ~ come un vaglio* a nu şti să ţină un secret; *~ i propri dolori* a-şi încredinţa cuiva propriile dureri; *~ amarezze in seno a qualcuno* a-şi spune cuiva amarul. **4.** a vărsa; *~ lacrime per la morte di qualcuno* a plînge/a vărsa lacrimi pentru moartea cuiva; *~ il proprio sangue per la patria* a-şi vărsa sîngele pentru patrie; *~ acqua sul fuoco* **a)** a stinge focul; **b)** *(fig.)* a atenua conflictele. **5.** a răsturna, a vărsa; *~ il brodo per terra/il sale sulla tovaglia* a vărsa supa pe jos/sarea pe faţa de masă; *(fig.) ~ la colpa su un altro* a arunca/a da vina pe altul; *~ fuoco e fiamma* a tuna şi a fulgera. **6.** a(-şi) vărsa; *il Po versa le proprie acque nell' Adriatico* Padul îşi varsă apele în Adriatica. **7.** a vărsa/a depune o sumă în bancă; a plăti; *~ una rata* a achita o rată. **8.** *(înv.)* a scrie versuri; *~ fiumi d'inchiostro* a scrie foarte mult. **II.** *vr.* **1.** a se vărsa; a se revărsa; *il vino si versava nella cantina* vinul se vărsa în pivniţă; *si è versato un po' di vino sulla tovaglia* s-a vărsat puţin vin pe faţa de masă; *una folla immensa si versò nella piazza* o mulţime imensă s-a revărsat în piaţă. **2.** a se vărsa în; *i fiumi che si versano nel Po* rîurile care se varsă în Pad. **3.** a se consacra; a se încredinţa; *~-si in alcuno* a se încredinţa cuiva. **III.** *vi (a)* **1.** a fi, a se afla, a se găsi; *~ in pericolo di vita* a se afla în pericol de moarte; *in cui versano* în care se găsesc/sînt/se află. **2.** a trata, a discuta; a privi; a se referi; *la discussione versava sull' educazione dei figli* conversaţia/discuţia se ducea pe tema educaţiei copiilor. **3.** *(despre un recipient)* a curge.

versàtile *adj.* **1.** *(rar., lit.)* care se învîrteşte. *SIN. girevole.* **2.** *(fig.)* versatil, schimbător, nestatornic. **3.** apt pentru diverse ocupaţii; universal, multilateral; *un uomo/impiegato ~* un om/funcţionar multilateral. *SIN. eclettico.*

versatilità *s.f. (lit.)* **1.** instabilitate. **2.** capacitate/

aptitudine multiplă/universală/multilaterală. *SIN. eclètticità.*

versàto I. *part. tr.* de la v e r s a r e. **II.** *adj.* **1.** versat, priceput, cunoscător. **2.** vărsat; *(fig.) è inutile piangere sul latte* ~ e inutil/la ce bun să dezgropi morţii.

verseggiàbile *adj.* versificabil.

verseggiàre I. *vi. (a)* a compune versuri. **II.** *vt.* a compune versuri, a versifica, a transpune în versuri. *SIN. rimare.*

verseggiatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** versificator. *SIN. rimatore.* **2.** *(depr.)* poet mediocru.

verseggiatùra *s.f.* versificare.

versétto *s.m.* verset; *un* ~ *della Bibbia/del Corano* un verset din Biblie/din Coran.

versicolo *s.m. (înv.)* **1.** vers scurt. **2.** versat; terţină.

versicolóre *adj.* **1.** de culoare schimbătoare. **2.** multicolor.

versièra *s.f.* **1.** diavoliţă; *fare il diavolo e la* ~ a da totul peste cap, a răvăşi; *non aver paura né diavoli né di* ~ *-e* a nu-i fi frică de nimeni şi de nimic. **2.** spirit infernal. **3.** femeie rea şi urîtă; scorpie. *SIN. strega.*

versificàre *vt.* a versifica.

versificatóre, -trice *s.m.* şi *f.* versificator. *SIN. rimatore.*

versificatòrio *adj. (lit.)* care ţine de versificare; *arte* ~*-a* arta versificării.

versificazióne *s.f.* versificaţie; versificare.

versiliberista, -isti. *s.m.* poet care scrie versuri libere.

versióne *s.f.* **1.** traducere, tălmăcire; ~ *in latino/francese* traducere în latină/în franceză; ~ *libera/letterale* tălmăcire liberă/literală. **2.** versiune; *questa* ~ *differisce alquanto dalla precedente* versiunea aceasta diferă oarecum de cea precedentă; *(cinema) la* ~ *italiana di „Via col vento"* versiunea italiană a filmului „Pe aripile vîntului". **3.** *(astron., înv.)* revoluţie. **4.** *(înv., lit.)* schimbare, răsturnare.

versipèlle *adj., s.m. (lit.)* **1.** prefăcut, ascuns, şiret. **2.** *(fig.)* oportunist, cameleon.

versiscioltàio *s.m. (depr.)* autor de versuri libere/albe.

vèrso[1] *s.m.* **1.** *(rar)* rînd (scris). **2.** vers; ~*-i barbari* versuri italiene reproducînd versul latin (fără a ţine seama de cantitatea silabei) ~*-i sciolti/liberi* versuri albe. **3.** *(lit.)* poezie; *leggere alcuni* ~*-i di Montale* a citi unele poezii ale lui Montale. **4.** verset. **5.** viers, sunet, modulaţie; glas, strigăt de animal; ~ *di allarme/di richiamo* viers/cîntec de alarmă/de chemare; *rispondere a* ~*/per il* ~ a răspunde pe acelaşi ton; *mutare* ~ a se purta altfel faţă de cineva. **6.** cadenţă, sunet particular; strigăt; *il* ~ *del pescivendolo* strigătul vînzătorului de peşte; *un* ~ *di dolore* un strigăt de durere; *imitare il* ~ *di qualcuno* a imita vorbele cuiva; *rifare il* ~ *di uno* a imita vorbele cuiva. **7.** gest/mişcare specific(ă). **8.** direcţie, sens; *da ogni* ~ din toate părţile; *cose senza* ~ lucruri fără sens; *in questi* ~*-i* în aceste împrejurări; *negozio che va per il suo* ~ afacere care merge bine; *prendere uno per il suo* ~ a-i vorbi cuiva pe limba lui; *intendere le parole per il loro* ~ a înţelege vorbele fără a le deforma sensul; *bisogna saper prendere la cosa per il suo* ~ trebuie să ştii să faci faţă lucrurilor; *averci il* ~ *a far qualcosa* a fi obişnuit să faci ceva; *andare ai* ~*-i d'uno/a uno* a intra în voia cuiva, a-i fi pe plac. **9.** mijloc; posibilitate; manieră; *non c' è* ~ nu e cu putinţă, nu-i chip; *non c' è* ~ *di farlo parlare* nu-i chip să-l fac să vorbească; *a* ~ bine, aşa cum trebuie; *una ragazza a* ~ o fată aşa cum trebuie să fie; *per un* ~ într-o privinţă; dintr-un punct de vedere; *per molti* ~*-i* în multe privinţe; *ora per un* ~*, ora per un altro* ba pentru una, ba pentru alta; *chi per un* ~*, chi per un altro* unul dintr-o cauză, altul din alta; *per ogni* ~ din toate motivele. **10.** *(înv.)* epitaf.

vèrso[4] *s.m.* verso, dos de pagină; revers de medalie.

vèrso[3] **I.** *prep.* **1.** *(indicînd spaţiul)* spre, către; dinspre; înspre; ~ *casa* către casă; ~ *Roma* spre Roma; *si volse* ~ *destra* s-a întors spre dreapta; *marciare* ~ *il nemico* a se îndrepta înspre inamic; *correvo* ~ *di lui* fugeam înspre el; *è originaro di* ~ *Roma* e originar de prin părţile Romei. **2.** *(indicînd timpul)* pe la, cam pe la, către, spre; ~ *l' alba* înspre zori; ~ *tramonto* înspre asfinţit; *la guerra scoppiò* ~ *la fine dell'anno* războiul a izbucnit spre sfîrşitul anului. **3.** *(indicînd vîrsta)* aproape, cam de; *è* ~ *i sessant'anni* se apropie de şaizeci de ani. **4.** faţă de; ~ *i genitori* faţă de părinţi; *non devi nutrire odio* ~ *nessuno* nu trebuie să nutreşti ură faţă de nimeni; ~ *di* faţă de; *ti sei comportato male* ~ *di lei* te-ai comportat rău faţă de ea; *il mio affetto* ~ *di lui* afecţiunea mea faţă de el. **5.** *(lit.)* în comparaţie cu; *mi sento un uomo da poco* ~ *di lui* faţă de el, mă simt un om de nimic; *non è niente ora* ~ *quello che è stato* acum nu-i nimic faţă de ce a fost. **6.** *(fin.)* contra sumei/plăţii/a rambursării; *spedizione* ~ *corrispettivo pagamento* expediere contra rambursării respective; *consegna* ~ *pagamento immediato* predare (a mărfii) contra plată pe loc. **7.** *(înv., în loc.)* ~ *di sé* în felul său. **II.** *adj. (rar, lit.)* întors; *pollice* ~ degetul mare (întors) în jos (în semn de condamnare).

versóio *s.m.* cormană la plug, răsturnătoare. *SIN. orecchio.*

vèrsta *s.f.* verstă.

versùcolo *s.m. (depr.)* vers.

versùto *adj. (înv.)* şiret; rafinat.

vèrta *s.f.* **1.** fundul plasei de peşti. **2.** traistă.

vertà *s.f. (înv.) v.* v e r i t à.

vertàde *s.f. (înv.) v.* v e r i t à.

vèrtebra *s.f.* vertebră.

vertebràle *adj.* vertebral; *arteria* ~ arteră vertebrală.

vertebràto *adj., s.m.* vertebrat.

vertèmpo *s.m. (înv.)* primăvară.

vertènte *adj. (jur., despre un proces)* pendinte, în curs de judecare; *(înv.) l'anno* ~ anul curent.

vertènza *s.f.* controversă; chestiune în discuţie; cauză de conflict, diferend.

vèrtere *vi. (unipers., defectiv, lipsesc timpurile compuse) (lit.)* **1.** a trata, a fi vorba despre; a se discuta; *le indagini vertono su* cercetările se îndreaptă spre. **2.** a consta în; *il dubbio verte sull'esattezza dei fatti riferiti* îndoiala priveşte exactitatea faptelor relatate. **3.** a fi în curs, a fi pendinte; *la causa verte fra il proprietario e l'inquilino* procesul are loc/se judecă între proprietar şi chiriaş; *verte una lite tra i parenti* între rude este o dispută. **4.** *(rar)* a importa, a prezenta importanţă; *che verte se?* ce contează dacă?

verticàle I. *adj.* **1.** vertical; *posizione/volo* ~ poziţie/zbor vertical(ă); *(astron.) circolo* ~ cerc vertical (al sferei cereşti); *primo* ~ primul vertical. **2.** *(rar)* ce trece prin vîrf. **II.** *s.f.* **1.** verticală. **2.** exerciţiu gimnastic (cu capul în jos), verticală. **3.** cuvînt scris pe verticală (la cuvinte încrucişate); *le* ~*-i e le orizzontali* (cuvinte) verticale şi orizontale.

verticalismo *s.m. (arhit.)* predominare a liniilor/a structurilor verticale.

verticalità *s.f.* verticalitate.

verticalménte *adv.* vertical, în sens vertical.

vèrtice *s.m.* **1.** vîrf, culme; *il* ~ *di una montagna*

vîrful unui munte; *il ~ del corpo umano* corpul omenesc; *dal ~ alle piante* din cap pînă în picioare. **2.** (şi *fig.*) punctul cel mai înalt, culme; *essere/trovarsi al ~ della scala sociale* a fi/a se afla în culmea/vîrful treptelor sociale; *raggiungere il ~ della fama* a ajunge în culmea faimei. **3.** *(pol.)* vîrf, cel mai înalt nivel; *al ~* la vîrf, la (cel mai) înalt nivel; *riunione/incontro al ~* întîlnire la nivel înalt; *a ridosso del ~* în ajutorul întîlnirii la vîrf; *piccolo ~* întîlnire premergătoare celei la nivel înalt. *SIN. cima, culmine (1, 2, 3).* **4.** *(geom.)* vîrf; *~ d'un angolo* vîrful unui unghi, *~ d'un cono* vîrf de con.

verticillàto *adj. (bot.)* aşezat în verticil.

verticillo *s.m. (bot.)* verticil.

vertigine *s.f.* **1.** ameţeală; *avere le ~-i* a avea ameţeli; *cifra/ricchezza da far venire le ~-i* cifră/bogăţie imensă/ameţitoare/de te apucă ameţeala. **2.** *(lit.)* rotire; rotaţie.

vertiginosaménte *adv.* **1.** vertiginos, foarte rapid. **2.** ameţitor.

vertiginóso *adj.* **1.** ameţitor. **2.** vertiginos, foarte rapid. **3.** *(rar, despre o persoană)* care ameţeşte uşor. **4.** cauzat de ameţeală.

vertóso *adj. (înv.)* veridic, adevărat.

vertudióso *adj. (înv.)* virtuos.

verùcolo *s.m. (pict.)* condei metalic.

verùno *adj. (lit.)* **1.** nici un, nimeni; *non c'è difficoltà ~-a* nu există nici o dificultate. **2.** *(în prop. afirmative)* vreun; ceva; *~-a cosa* vreun lucru, ceva.

vèrza *s.f.* **1.** *(lit.)* varză creaţă *(Brassica sabauda).* **2.** surcică, ţandără. **3.** *(înv.)* bici.

verzèlla *s.f.* **1.** vergea; beţişor. **2.** hîrtie de scris (liniată). **3.** *(la pl.)* fire de alamă subţiri, paralele (folosite la fabricarea hîrtiei).

verzellìno *s.m. (ornit.)* canar *(Serinus canarius serinus).*

verzicànte *adj. (poetic)* care înverzeşte.

verzicàre *vi. (a)* a înverzi; a înfrunzi.

verzicola *s.f. (la jocul de cărţi)* succesiune de cel puţin trei cărţi egale (ca valoare).

verzière *s.m. (lit.)* **1.** livadă, pomet. **2.** grădină de flori/de zarzavat. **3.** piaţă de zarzavaturi (la Milano).

verzìno *s.m. (bot.)* băcan, lemn roşu *(Haematoxylon campechianum).*

verzòtto *adj. (în expr.) cavolo ~* varză creaţă *(Brassica sabauda).*

verzùra *s.f.* **1.** *(lit.)* vegetaţie; verdeaţă; plante verzi. *SIN. vegetazione.* **2.** zarzavat. **3.** culoare verde. **4.** *(înv.)* voinicie, vînjoşenie; vitalitate.

vesània *s.f. (lit.)* nebunie.

véschio *s.m. v.* v i s c h i o.

véscia, *vésce, s.f.* **1.** *(bot.)* băşica porcului, gogoaşă *(Lycoperdon bovista); ~ dura* buretele-cerbilor *(Scleroderma vulgare).* **2.** *(rar., înv.)* palavră, minciună.

vescìca *s.f.* **1.** *(anat.)* vezică. **2.** băşică. **3.** *(fig.)* fanfaron, farfara; *~ piena di vento/gonfiata* om trufaş, balon umflat; *vendere ~-che* a vinde gogoşi, a fi fanfaron. *SIN. fanfarone.*

vescicàle *adj. (anat., med.)* vezical.

vescicànte *s.m.* **1.** *(med.)* cataplasmă. **2.** *(fig.)* plicticos. *SIN. impiastro, piaga, pittima.*

vescicària *s.f. (bot.)* băşicoasă *(Colutea arborescens). SIN. fisalide.*

vescicatòrio, -óri. I. *adj.* vezicant, care face băşici. **II.** *s.m.* cataplasmă.

vescicazióne *s.f.* băşicare, vezicaţie.

vescichétta *s.f.* **1.** *(dim.)* băşicuţă. **2.** *(anat.)* veziculă.

vescicola *s.f.* **1.** *(anat.)* vezicule. **2.** *(med.)* băşicuţă.

vescicolàre *adj.* **1.** vezicular, asemănător cu o băşică. **2.** vezicat, plin de băşici. **3.** *(anat.)* vezical.

vescicóne *s.m. (vet.)* tumoare a genunchiului, vezigon.

vescicóso *adj.* cu băşici, băşicat.

vésco *s.m. v.* v i s c h i o.

vescovàdo *s.m.* **1.** episcopat. **2.** episcopie (teritoriu/edificiu). *SIN. episcopio.*

vescovàto *s.m.* episcopat *(funcţie/teritoriu).*

vescovile, *(înv.)* **vescovàle** *adj.* episcopal, care ţine de episcop.

véscovo *s.m.* **1.** episcop; *~ castrense* capelan-şef al armatei; *rosso ~* roşu-violet. **2.** *(înv.)* preot. **3.** *(înv.)* supraveghetor; păzitor.

véspa[1] *s.f. (entom.)* viespe *(Vespa vulgaris); vita di ~* mijloc/talie de viespe; *noioso come una ~* plictisitor de moarte; *(fig.) pungere come una ~* a înţepa ca o viespe.

vèspa[2] *s.f.* tip de motoretă.

vespàio, *-ài, s.m.* **1.** viespar; *(fig.) stuzzicare il ~* a stîrni o mare de proteste. **2.** *(med.)* antrax. **3.** *(arhit.)* spaţiu gol (sub podea).

vespasiàno *s.m.* vespasiană.

vesperàle *adj. (lit.)* de seară, al serii, vesperal.

vesperàre *vi. (e; înv.)* a se înserа.

vèspero *s.m. (poetic).* **1.** înserare. **2.** Venus, luceafărul de seară.

vesperóni *s.m. pl. (bis.)* vecernii (solemne).

vespertìlio, vespertìllo *s.m. (rar, zool.)* liliac.

vespertilióne *s.m. (zool.)* liliac cu nas neted *(Vespertilio).*

vespertìno *adj.* de seară, de vecernie.

vespéto *s.m. (înv.)* viespar.

vespière *s.m. (ornit.)* albinărel *(Merops apiaster).*

vespìgno *adj. (lit.)* înţepător ca o viespe, usturător.

vespista, *-isti, s.m.* motociclist (pe o motoretă).

vespistrèllo *s.m. (zool., înv.)* liliac.

vespritèllo *s.m. v.* v e s p i s t r e l l o.

vèspro *s.m.* **1.** *(poetic)* amurg; înserare; asfinţit. **2.** *(mai ales la pl.)* vecernie; *(ist.) ~-i siciliani* răscoala împotriva stăpînirii franceze din Sicilia (1282); *far cantare il ~ siciliano* a ucide; *primi ~-i* vecernie care precedă o zi de sărbătoare; *secondi ~-i* vecernie în zi de sărbătoare; *cantare il ~ a uno* **a)** a vorbi deschis cuiva; **b)** a dojeni în mod solemn (pe cineva).

vessàre *vt.* **1.** a asupri. **2.** a maltrata; a chinui; *~ i sudditi* a chinui pe supuşi. *SIN. angariare, perseguitare, tartassare.*

vessatòrio *adj.* asupritor; samavolnic; rigid; dur; *governo poliziesco e ~* guvernare poliţienească şi samavolnică. *SIN. fiscale.*

vessazióne *s.f.* **1.** asuprire; samavolnicie. **2.** maltratare, chinuire. *SIN. angheria, fiscalità.*

vessìca *s.f. (înv., vulg.) v.* v e s c i c a.

vessillàrio, *-àri, s.m. (ant.)* **1.** stegar (în armatele romane). **2.** *(la pl.)* soldaţi din formaţiile de atac (în timpul lui Augustus).

vessillìfero *s.m.* **1.** stegar. **2.** *(fig.)* purtător.

vessìllo *s.m.* steag, drapel, stindard.

vésta *s.f.* **1.** *(bot.)* membrană/coajă (la bobul de grîu etc.). **2.** *(înv.) v.* v e s t e.

vestàglia *s.f.* **1.** capot. *SIN. veste da camera.* **2.** halat.

vestàle *s.f.* vestală.

véste *s.f.* **1.** îmbrăcăminte; haină; veşmînt în general; *con le ~-i in disordine* cu hainele în dezordine; *strapparsi le ~-i di dosso* a-şi smulge hainele de pe el; *far la ~ secondo il panno* a se întinde cît îi este plapuma; *la ~ non fa il dottore* haina nu

face pe om. **2.** rochie; ~ *lunga/corta* rochie lungă/scurtă; ~ *da sposa* rochie de mireasă; ~ *da lutto/da sera* haină de doliu/de seară; ~ *da camera* **a)** capot; **b)** halat de casă. **3.** îmbrăcătură; *la* ~ *in paglia di un fiasco* îmbrăcătura în paie a unei sticle; ~ *editoriale/tipografica* aspect editorial. **4.** *(poetic)* corpul omenesc. **5.** *(fig.)* aparenţă, aspect exterior; *una* ~ *di pudicizia* un aspect de pudoare; *in* ~ *di* în chip de, sub aspectul; *si è presentato in* ~ *di pellegrino* s-a prezentat în chip de pelegrin. **6.** haină preoţească; haină regească. **7.** *(fig.)* calitate, autoritate; *con la* ~ *di sindaco/ispettore* în calitate de primar/de inspector; *non ho* ~ *di entrare in queste faccende* nu am calitatea/căderea de a mă amesteca în aceste chestiuni; *presentarsi in* ~ *d'amico* a se prezenta în calitate de prieten. **8.** *(fig.)* formă de expresie; *il discorso è la* ~ *del pensiero* cuvîntul este forma de expresie a gîndirii; *cercare una* ~ *poetica per le proprie idee* a căuta o formă poetică pentru propriile-i idei.

vestiàrio, *-àri, s.m.* **1.** garderobă, îmbrăcăminte, haine (ale cuiva); *capo di* ~ fiecare haină etc. din garderoba cuiva. **2.** costume de actori; *basso* ~ ciorapi, mănuşi; accesorii. **3.** confecţii/haine de gata. **4.** *(dial.)* haină, rochie. **5.** *(înv.)* dulap de haine, garderob. **6.** *(înv.)* vestiar, garderobă (la biserici).

vestiarista, *-isti, s.m.* **1.** croitor de costume de teatru. **2.** persoană care închiriază costume de teatru/de baie etc.

vestibolàre *adj. (anat.)* vestibular.

vestìbolo *s.m.* vestibul.

vestìgia *s.f. pl. v.* v e s t i g i o.

vestìgio, *vestìgi, s.m.* **1.** urmă/amprentă de picior; picior; *vestigia umane* urme de picior omenesc. **2.** urmă, indiciu, semn; *non lasciar alcun* ~ *di sé* a nu lăsa nici o urmă. **3.** vestigiu, urmă, rămăşiţă. **4.** *(înv.)* haină.

vestiménta *s.f. pl. (rar) v.* v e s t i m e n t o.

vestiménto, *-énti, s.m.* veşmînt, haină; îmbrăcăminte; ~ *di lino* lenjerie.

vestìre I. *vt.* **1.** a îmbrăca; a înveşmînta; ~ *un bambino* a îmbrăca un copil; ~ *gli ignudi* a-i îmbrăca pe cei goi; *vesti un ciocco, pare un fiocco, vesti una colonna pare una bella donna* haina face pe om; ~ *il velo* a se călugări. **2.** *(despre un croitor, o casă de mode)* a lucra pentru cineva anume; *sarto/boutique che veste le signore più eleganti* croitor/casă de mode care îmbracă pe cele mai elegante doamne. **3.** a îmbrăca, a-şi pune; ~ *un mantello* a-şi pune o pelerină; ~ *il saio* a se călugări; ~ *l'abito* a se preoţi, a se face preot; ~ *la divisa* a presta serviciul militar; ~ *la toga* a intra în magistratură; ~ *alla Carlona* a se îmbrăca cum dă Dumnezeu/cum se nimereşte. **4.** *(despre o haină)* a veni, a cădea, a-i sta; *quel cappotto ti veste perfettamente* paltonul acela îţi vine perfect. **5.** *(fig.)* a îmbrăca, a înveli; ~ *la damigiana* a îmbrăca damigeana; ~ *una stanza* a tapeta o cameră. **6.** *(fig.)* a îmbrăca, a acoperi; *la primavera ha vestito di verde la campagna* primăvara a acoperit/a îmbrăcat cîmpia în verdeaţă. **7.** *(fig.)* a împodobi; ~ *la colonna con drappi rossi* a împodobi coloana cu postav roşu. **8.** *(fig.)* a da o formă/un aspect. **9.** *(rar)* a asuma. **10.** *(lit.)* a purta, a fi îmbrăcat cu. **II.** *vi. (a)* a purta, a se îmbrăca; ~ *di blu/grigio* a se îmbrăca în albastru/gri; ~ *di gala* a se îmbrăca de gală; ~ *di corto/di lungo* a purta haine scurte/lungi; ~ *alla moda/a lutto* a se îmbrăca după modă/în doliu; *essere vestito da casa/da lavoro* a fi îmbrăcat de casă/de lucru; *mi vestirò in maschera de Arlecchino* am să mă maschez în Arlechin; *saper* ~ a se îmbrăca cu gust; *(fig.) saper di che panni veste qualcuno* a şti în ce ape se scaldă/ce hram poartă. **III.** *vr.* **1.** a se îmbrăca, a-şi pune hainele; ~*-si per uscire* a se îmbrăca spre a ieşi; ~ *-si in cappamagna* a se îmbrăca luxos/elegant; *sa* ~*-si* ştie să se îmbrace; ~*-si della divisa* a purta haina militară, a fi militar. **2.** *(fig.)* a se împodobi, a se îmbrăca. **IV.** *s.m.* îmbrăcăminte, garderobă; *pensare al* ~ a se gîndi la garderobă; *un* ~ *elegante* o îmbrăcăminte elegantă.

vestìto I. *part. tr.* de la v e s t i r e. **II.** *adj.* îmbrăcat; *va ben* ~ este bine îmbrăcat; ~ *in borghese* îmbrăcat civil; ~ *su misura* îmbrăcat cu haine de comandă; *essere nato calzato e* ~ a avea noroc în toate; *asino calzato e* ~ vită încălţată; *riso* ~*/greggio* orez nedecorticat. **III.** *s.m.* îmbrăcăminte; ~ *da donna* rochie; ~ *da uomo* costum bărbătesc; *offrono una cifra mensile per vitto e* ~ se dă o anumită sumă pe lună pentru mîncare şi îmbrăcăminte.

vestitóne *s.m. (augm.)* haină largă/bogată.

vestitóre *s.m. (rar)* persoană care îmbracă ceva; ~ *di fiaschi* meseriaş care face împletituri de îmbrăcat sticlele.

vestitùra *s.f.* **1.** îmbrăcare; îmbrăcat. **2.** îmbrăcare a sticlelor (în împletituri de pai).

vestizióne *s.f.* **1.** îmbrăcare; îmbrăcat. **2.** *(ist.)* investitură (de cavaler). **3.** hirotonisire; călugărire.

vesuviàna, vesuvianite *s.f. (miner.)* silicat de aluminiu şi calciu de culoare verde murdar.

veteràno *adj., s.m.* veteran, expert; ~ *dello sport* veteran al sportului; *(ciclism)* alergător între 40 şi 49 de ani.

veterinària *s.f.* medicină veterinară.

veterinàrio, *-àri, s.m.* veterinar.

veterìno *adj. (rar, despre un animal)* de povară.

vèto *s.m.* veto.

vetràio, *-ài, s.m.* **1.** sticlar/lucrător la fabrica de sticlă. **2.** vînzător de sticlă; vînzător de sticlărie. **3.** geamgiu.

vetraiòlo *s.m. v.* v e t r a i o.

vetràme *s.m. (colectiv)* **1.** sticlărie. **2.** geamuri.

vetràrio, *-àri, adj.* care ţine de sticlă; *arte* ~*-a* arta sticlăritului; *commercio* ~ comerţ cu sticlărie; *pittura* ~*-a* pictură pe sticlă.

vetràta *s.f.* **1.** fereastră mare cu geamuri; ~ *dipinta* **a)** vitraliu; **b)** *(glumeţ, la pl.)* ochelari. **2.** uşă cu geamuri.

vetràto I. *adj.* **1.** cu sticlă; *carta* ~*-a* glaspapir, şmirghel. **2.** de sticlă; de geam; *porta* ~*-a* uşă de sticlă. **II.** *s.m.* **1.** gheţar lunecător. **2.** polei, pojghiţă de gheaţă.

vetrerìa *s.f.* **1.** fabrică de sticlă. **2.** *(la pl.)* sticlărie, obiecte de sticlă. **3.** magazin de sticlărie.

vetriàta *s.f. v.* i n v e t r i a t a.

vetriàto I. *adj.* **1.** cu geamuri. **2.** emailat. **II.** *s.m.* fereastră mare cu geamuri.

vétrice *s.f., (rar) s.m. (bot.)* mlajă *(Salix viminalis)*; ~ *bianca* salcă *(Salix alba)*; ~ *rossa* răchită roşie *(Salix purpurea)*.

vetriciàla *s.f. v.* v e t r i c i a i o.

vetriciàlo *s.m.* desiş de răchite, răchitiş.

vetrièra *s.f.* **1.** *(rar)* fereastră/uşă cu geamuri (mai ales colorate). **2.** *(dial.)* vitrină cu cristaluri.

vetrificàbile *adj.* **1.** care poate fi vitrificat. **2.** la care se pot pune geamuri.

vetrificàre *vt., vi. (e)* a (se) vitrifica, a (se) transforma în sticlă.

vetrificazióne *s.f.* vitrificare.

vetrigno *adj.* sticlos, vitros.
vetrìna *s.f.* **1.** email. **2.** vitrină (de magazin); *(fig.)* ***mettersi in ~*** a-şi arăta ostentativ meritele. **3.** vitrină (mobilă).
vetrinìsta, -isti, *s.m.* decorator de vitrine, vitrinier.
vetrìno I. *adj.* vitros, sticlos, ca de sticlă; care se sparge ca sticla; *unghie ~-e* unghii care se rup uşor; *occhio ~* ochi înconjurat de un cerc alburiu; *penna ~-a* pană de gîscă; *barba ~-a* barbă uşor de ras. **II.** *s.m.* **1.** bucăţică de sticlă. **2.** lamelă (pentru microscop).
vetriòla *s.f. (bot.)* paracherniţă *(Parietaria officinalis* sau *erecta).*
vetrioleggiàre *vt.* a vitriola.
vetriòlico, -ici, *adj. (chim.)* vitriolic, de vitriol.
vetriòlo I. *s.m.* vitriol; *~ azzurro* sulfat de cupru; *~ bianco* sulfat de zinc. *~ verde* sulfat de fier; *olio di ~* acid sulfuric. **II.** *adj.* **1.** sticlos, vitros; *ferro ~* fier care se rupe uşor. **2.** *(ornit.)* pescar.
vetriuóla *s.f. v.* vetriola.
vetriuólo *s.m., adj. v.* vetriolo.
vétro *s.m.* **1.** sticlă; *~ di Boemia* sticlă de Boemia; *~ di Jena* sticlă de Jena; *~ di sicurezza* sticlă/geam securit; *~ temperato* sticlă incasabilă. *SIN. vetro infragibile; ~ opaco/smerigliato/ondato* sticlă opacă; *(fig.) essere di ~* a fi foarte delicat/fragil; *avere la schiena di ~* a-i fi lene să muncească. **2.** geam; *rompere un ~* a sparge un geam. **3.** pahar; *dar nel ~* a bea mult. **4.** *(la pl.)* cioburi de sticlă; *tagliarsi con un ~* a se tăia cu un ciob. **5.** *(la pl.)* obiecte de sticlă; sticlărie. **6.** lentilă; *i ~-i degli occhiali* lentilele ochelarilor.
vetroceménto *s.m. (constr.)* beton armat cu plăci de sticlă.
vetroeromìa *s.f.* pictură pe sticlă.
vetrofanìa *s.f.* desene (care se lipesc pe geamuri).
vetróne *s.m. (mil.)* sticlă dură şi compactă pentru fabricarea grenadelor de mînă.
vetróso *adj.* **1.** vitros, sticlos; lucios. *SIN. vitreo.* **2.** care conţine sticlă.
vétta *s.f.* **1.** vîrf (de arbore/de **munte/de turn etc.**); *la ~ del campanile/di* ***un monte*** **vîrful** clopotniţei/al unui munte; ***in ~*** în vîrf; ***di ~ a*** de la înălţimea, din înaltul; ***di ~ a uno scoglio*** din înaltul unei stînci; *(fig.)* ***raggiungere la ~*** a ajunge în vîrful piramidei sociale; *cercare dei fichi in ~* a se expune unui pericol, a risca. **2.** rămurică. **3.** barcă pentru lucrări hidraulice. **4.** *(agr.)* îmblăciu. *SIN. calocchia.*
vettaiòlo *adj.* **1.** *(despre un fruct)* care creşte în vîrful plantei. **2.** *(despre un poet)* fără vlagă.
vettaiuólo *adj. v.* vettaiolo.
vettigàle I. *adj. (înv.)* tributar. **II.** *s.m. (înv.)* tribut; impozit; dare.
vettìna *s.f. (înv.)* urcior de vin/de untdelemn.
vettóne *s.m. (augm.)* ramură.
vettóre I. *adj.* vector; *raggio ~* rază vectoare; *razzo/missile ~* rachetă purtătoare; *frequenza vettrice* frecvenţă vectoare. **II.** *s.m.* **1.** *(geom.)* vector; *~ applicato* vector aplicat; *~ libero* vector liber. **2.** *(jur.)* persoană care are antrepriza transporturilor (de mărfuri/pasageri). **3.** însoţitor de convoi de emigranţi.
vettoriàle *adj.* **1.** *(geom.)* vectorial. **2.** *(jur.)* privitor la transporturi.
vettovàglia *s.f. (mai ales la pl.)* alimente, hrană, merinde, provizii. *SIN. provvigioni.*
vettovagliaménto *s.m.* aprovizionare cu alimente, alimentare.
vettovagliàre *vt.* a aproviziona cu alimente, a alimenta.
vettùra *s.f.* **1.** cărăuşie, transport cu animale de tracţiune; *fare una ~* a face un transport; *bestie da ~* animale de tracţiune; *dare a ~* a închiria un animal de tracţiune; *lettera di ~* adeverinţă pentru un contract de transporturi. **2.** animal de tracţiune. **3.** vagon (de tren etc.); *~ tramviaria/ferroviaria* vagon de tramvai/feroviar; *in ~!* poftiţi în vagoane! **4.** trăsură. **5.** automobil.
vetturàle *s.m.* cărăuş; vizitiu.
vetturalésco, -eschi, *adj. (depr.)* care ţine de cărăuş.
vettureggiàre *vt., vi. (a)* a transporta cu trăsura a cărăuşi (mărfuri).
vetturétta *s.f. (dim.)* automobil mic (de două/patru locuri).
vetturìno I. *adj.* **1.** care ţine de trăsură/de vagon. **2.** care ţine de cărăuşie; *(bot.) erba ~-a* sulfină *(Melilotus officinalis).* **II.** *s.m.* **1.** *(uşor depr.)* veturin, birjar; *bestemmiare come un ~* a înjura ca un birjar. **2.** persoană care închiriază animale pentru cărăuşie.
vetustà *s.f.* **1.** *(lit.)* vechime. **2.** *(lit., rar)* bătrîneţe.
vetùsto *adj.* **1.** *(lit.)* vetust, învechit. **2.** vechi, antic. **3.** *(lit., rar)* foarte bătrîn.
vezzeggiaménto *s.m.* alintare; alint, răsfăţ.
vezzeggiàre I. *vt.* a alinta, a răsfăţa. **2.** *(rar)* a adula, a copleşi cu atenţii. *SIN. blandire.* **II.** *vt. (a)* a cocheta, a se alinta. **III.** *vr.* **1.** a se alinta. **2.** a se menaja.
vezzeggiativo I. *adj.* alintător, de alint, dezmierdător. **II.** *s.m. (gram.)* diminutiv de alintare/hipocoristic.
vézzo *s.m.* **1.** năravi, obicei urît. **2.** alintare, mîngîiere, răsfăţ; giugiuleală. **3.** *(la pl.)* mofturi, graţii. **4.** graţie, farmec, gingăşie, atracţie. **5.** şir de mărgele/de perle; colier. *SIN. collana.* **6.** *(înv.)* horă.
vezzosaménte *adv.* **(în mod)** gingaş/graţios.
vezzóso *adj.* **1.** graţios, gingaş; drăguţ. *SIN. grazioso, leggiadro.* **2.** alintat, răsfăţat. **3.** *(înv.)* învăţat cu năravi, nărăvit.
vi I. *pron. pers. (formă atonă, pentru pers. II care înainte de pron. lo, la etc. devine ve).* **1.** *(dat.)* vă, vouă; *~ offro* vă ofer; *~ do* vă dau; *~ la do* v-o dau. **2.** *(ac.)* vă, pe voi; *~ vedo* vă văd; *~ sento benissimo* vă aud prea bine; *non voglio disturbarvi* nu vreau să vă deranjez. **II.** *adv.* acolo; *~ ci stanno bene* se simt bine acolo; *non v'è nessuno* nu este nimeni acolo; *esservi* a fi; *~ sono molti* sînt mulţi (acolo); *~ passo ogni giorno* trec zilnic pe acolo. **III.** *(cu valoare de) pron. dem.* la acel (lucru); *~ ho già rinunciato* am şi renunţat (la lucrul acela); *non ~ capisco nulla* nu înţeleg nimic (din chestiunea aceea).
vìa[1] *s.f.* **1.** drum, şosea; *~ comunale/provinciale/nazionale* drum comunal/provincial (judeţean)/naţional; *~ asfaltata/lastricata* şosea asfaltată/pietruită; *~ diritta/tortuosa* drum drept/întortocheat; *~ piana/erta* drum în şes/în pantă; *scegliere la ~ più breve* a alege drumul cel mai scurt. **2.** cale, drum; acces; *~ battuta* drum cu trafic susţinut; *~ traversa* variantă de drum; *trovarsi/incontrarsi per ~* a se afla/a se întîlni pe drum/pe stradă; *(fig.) mettersi la ~ fra i piedi/fra le gambe* a-şi lua picioarele la spinare; *a mezza ~* la calea jumătate. **3.** stradă; *~ cieca/mozza/senza uscita* stradă înfundată/fără ieşire; *abitiamo in via Verdi* locuim pe strada Verdi; *~ privata* stradă particulară; *(mil.) per ~ ordinaria* transport efectuat

pe şosele. **4.** cale; drum; cărare; pistă; *una ~ tra i campi* o cărare peste cîmp; *aprirsi una ~ nella foresta/tra la folla* a-şi deschide/a-şi tăia drum în pădure/în mulţime; *~ libera* cale/trecere liberă; *dare ~ libera* **a)** a da cale liberă; **b)** *(fig.)* a nu se opune; a nu pune beţe-n roate; **c)** a da drumul, a pune în libertate; *(mar.) ~ d'acqua* spărtură pe unde intră apa în navă; *~ d' aria* calea aerului; *da questa ~* pe aici; *in ~ di* pe cale să; *per ~ gerarchica* pe cale ierarhică. **5.** *(în loc.)* cu ajutorul, prin (intermediul); *per ~ aerea* pe calea aerului, par avion; *viaggiare ~ terra/~ mare* a călători pe pămînt/pe mare; *trasmettere ~ radio* a transmite prin radio; *collegamento ~ satellite* legătură prin satelit; *prendere il rapido Milano-Roma, ~ Bologna* a lua rapidul Milano-Roma via/prin Bologna; *per via di* prin intermediul. **6.** *(astron.) ~ lattea* Calea Lactee. **7.** *(anat.)* canal, cale de trecere; *~ respiratoria* cale respiratorie; *~ locale/orale* cale locală/bucală. **8.** drum, cale, itinerariu, rută; *seguire la solita ~* a merge pe, a urma drumul obişnuit; *tracciare una ~ sulla carta* a trasa un itinerariu pe hartă; *insegnare a qualcuno la ~* a-i arăta cuiva drumul; *(mar.) fare ~ per le Antille* a merge pe ruta Antilelor; *(mar.) alla ~!* continuă drumul! *(comandă pentru timonier).* **9.** drum, călătorie; *mettersi in ~* a porni la drum/în călătorie; *tra ~* în/pe drumuri; *in/per ~* pe drum, în timpul călătoriei; *(fig.) in ~ di* pe cale de, în faza de; *il malato è in ~ di guarigione* bolnavul este pe cale de vindecare. **10.** *(fig.)* carieră, profesiune; *la ~ degli affari* calea/cariera în afaceri; *(fig.) infiorare la ~ a qualcuno* a înlesni drumul cuiva spre o carieră. **11.** dinspre; din partea, din ramura; *sono parenti per ~ di madre* sînt rude dinspre/din partea mamei; *da questa ~* pe aici. **12.** *(fig.)* mijloc, cale; posibilitate; *l'unica ~ d'uscita* unica posibilitate de scăpare, unica soluţie; *non avere altra ~* a nu avea altă cale de salvare; *(com.) ~ brevi* cale rapidă de comunicare (telefon/telegraf). **13.** *(fig.)* cale, drum (moral/politic); *scegliere una brutta ~* a alege un drum greşit; *tornare sulla retta ~* a se întoarce pe calea cea bună; *~-e oblique* căi necinstite; *le ~-e (nazionali) al socialismo* căile (naţionale) spre socialism; *~ di mezzo* cale de mijloc, compromis, soluţie intermediară; *scegliere la ~ di mezzo* a alege calea de mijloc; *~-e traverse* căi ocolite/necinstite; *in ~ privata/confidenziale* între patru ochi, confidenţial. **14** *(fil.)* argument; raţionament; *siamo arrivati a conclusioni identiche seguendo vie diverse* am ajuns la aceleaşi concluzii deşi am avut argumente/raţionamente diferite. **15.** *(fam.)* cauză; *(în loc.) per ~ che* deoarece; *per ~ di* din cauza/pricina; *per ~ di Elena non ho scritto* din cauza Elenei n-am scris; *per ~ sua* din cauza lui. **16.** procedeu; mijloc; cale; *le ~-e legali* căile legale; *per ~ diplomatica* pe cale diplomatică; *in ~ provvisoria* în mod provizoriu; *passare a ~-e di fatto* a trece la violenţă fizică.

via[2] **I.** *adv.* **1.** *(însoţit cu unele verbe de mişcare indică depărtare)* departe, încolo; *andar ~* a pleca; *è andato ~ proprio adesso* a plecat/a dispărut tocmai acum; *è scappato ~ di casa* a fugit de acasă; *lo ha cacciato ~* l-a gonit/alungat; *vattene via!* pleacă!, dispari!; cară-te!; *va ~, non voglio più vederti* pleacă, nu vreau să te mai văd; *la febbre è andata ~* febra a dispărut; *un prodotto che va ~ bene* un produs ce se vinde bine/are căutare; *buttare/gettare ~ denaro* a arunca/a prăpădi bani de pomană/degeaba; *portar ~ qualcosa* **a)** a fura ceva; **b)** a lua/a duce cu sine; *s'è portato ~ tutta la sua roba* şi-a luat toate lucrurile cu el/tot calabalîcul; *i ladri hanno portato ~ i gioielli* hoţii au furat bijuteriile; *è un lavoro tirato ~* e o treabă de mîntuială; *(fam.) essere ~* a nu fi acasă, a fi plecat; *il dottore è ~ per le visite* doctorul e plecat la vizită; *mandar ~* a alunga, a goni; *~ di qui!* fugi/pleacă de aici; *va' ~!* du-te-ncolo!, nu te cred!; *dar ~* a dărui, a da; *ho dato ~ tutti i mobili che avevo* am dat/dăruit toată mobila pe care o aveam; *(pop.) essere di fuori ~* **a)** a nu fi de prin părţile locului; **b)** a fi străin/din altă ţară; *viene da fuori ~* vine de pe alte meleaguri/de prin alte părţi. **2.** *(exprimă iuţeală, rapiditate)* iute, rapid; *si alzò di scatto e ~ di corsa!* s-a ridicat brusc şi a luat-o la goană! *~ di là/di qui!* pleacă/fugi/cară-te de aici, de acolo! **3.** şi aşa mai departe, etcaetera! *abbiamo parlato di arte, di letteratura e così ~* am vorbit de artă, de literatură ş.a.m.d.; *e ~ dicendo/discorrendo* şi aşa mai departe; *e ~ di questo passo* etc. **4.** *(iterativ) ~ ~* **a)** pe măsură ce, treptat; *ti passerò le notizie ~ ~ che mi arrivano* am să-ţi transmit veştile pe măsură ce îmi vor sosi; *~ ~ che il tempo passa* pe măsură ce trece timpul; **b)** *(înv.)* încet încet; **c)** imediat, într-o clipă; *verranno ~ ~* vor veni îndată. **5.** *(înv.; la o înmulţire)* ori; *quattro ~ quattro fa sedici* (de) patru ori patru fac şaisprezece; *(fig.) zero ~ zero fa zero* cu nimic nu se face absolut nimic. **II.** *interj.* **1.** *(cu sensul de a goni, a alunga)* pleacă!, întinde-o!, şterge-o!, cară-te!; ieşi!; afară!; *~ l' ~! voglio starmene in pace!* afară! afară! vreau să stau liniştit; *~! ~! ho detto!* afară, ieşiţi afară am zis!; *(teatru) ~ i servizi!* stingeţi lămpile de serviciu! (înainte de ridicarea cortinei). **2.** *(ca semnal de plecare)* porniţi! *pronti ... ~!* gata ... porniţi!; *uno, due, tre, ~!* unu, doi, trei, porniţi! **3.** *(exprimă încurajare, incitare)* hai! haide! *animo, ~* ei hai, curaj!; *~ ~ non prendertela così!* ei hai, nu mai pune atîta la inimă! *~, non parliamone più* ei haide, să nu mai vorbim; *~ asciugati le lacrime!* ei, haide, şterge-ţi lacrimile; *e ~!* şi gata! **4.** *(exprimă neîncredere, dezaprobare, nerăbdare)* hai!; gata!; *~, smettila!* ei hai, termină! *oh ~! finitela!* gata! terminaţi odată; *se volesse farlo, ~!* dacă ar vrea s-o facă, treacă-meargă. **III.** *s.m. invar. (ca semnal de pornire, de plecare) (sport) dare il ~* a da semnalul de pornire/startul; *al ~, i concorrenti scattarono* la semnalul de plecare, concurenţii ţîşniră dintr-o dată; *(fig.) dare il ~ a una discussione* a deschide o discuţie; *dare il ~ agli applausi* a dezlănţui aplauzele.

viabilistico, *-ici, adj,* referitor la viabilitate.

viabilità *s.f.* **1.** posibilitate de tranzit/de trecere (pe o stradă/un drum). **2.** reţea de străzi/de drumuri. **3.** străzi; drumuri.

viadótto *s.m.* viaduct.

viaggiante *adj.* voiajor/călător; *personale ~* personal de tren (în interes de serviciu); *redattore ~* redactor corespondent al unui ziar.

viaggiàre[1] *vi. (a)* **1.** a călători, a voiaja; *ha viaggiato tutta l'Europa* a străbătut întreaga Europă; *~ in* a călători cu; *~ in aereo* a călători cu avionul; *~ per* **a)** a călători pe; *~ per terra* a călători pe pămînt; **b)** a călători în; *~ per aria* a călători pe calea aerului; **c)** a călători pentru; *~ per affari* pentru afaceri; *~ da corriere* a călători fără a vedea pe unde mergi; *(fig.) ~ in buone acque* a avea noroc/baftă, a fi norocos/băftos. **2.** a fi voiajor comercial/agent de comerţ; *~ in pellami* a plasa

mărfuri de pielărie. **3.** *(despre tren, automobil)* a circula; a merge; ~ *a grande velocità* a circula cu viteză mare. **4.** *(despre o marfă)* a fi transportată.

viaggiare[2] *s.m.* călătorie.

viaggiatóre, -trice I. *adj.* călător; *colombo* ~ porumbel călător; *commesso* ~ voiajor comercial, comis voiajor. II. *s.m.* şi *f.* **1.** voiajor, călător. **2.** voiajor comercial.

viàggio, *-àggi, s.m.* **1.** voiaj, călătorie; *mettersi in* ~ a porni la drum; ~ *di andata e ritorno* călătorie dus-întors; *borsa da* ~ geantă de voiaj; *cestino da* ~ coşuleţ cu mîncare (în gări); *buon/felice* ~ drum bun; *(fig., fam.) e se poi le cose andranno male, buon* ~ şi dacă lucrurile o să meargă prost, nu face nimic/n-are importanţă; *fare un* ~ *e due servizi* a prinde doi iepuri dintr-o dată. **2.** călătorie (îndelungată); ~ *di studio* călătorie de studii; ~ *turistico* călătorie turistică; *viaggi spaziali* călătorii spaţiale. **3.** pelerinaj. **4.** transport cu căruţa. **5.** *(înv.)* drum, cale.

viàle *s.m.* bulevard.

viànda *s.f. (înv.)* hrană; mîncare.

viandànte *s.m.* călător, drumeţ; *uccelli* ~*-i* păsări migratoare. *SIN. pellegrino.*

viària *s.f.* indemnizaţie de deplasare.

viàrio *adj.* rutier; *rete* ~*-a* reţea de drumuri. *SIN. stradale.*

viàtico, *-àtici, s.m.* **1.** provizie de drum; merinde. **2.** *(bis.)* împărtăşanie (înainte de moarte). **3.** *(fig.)* consolare, mîngîiere. **4.** *(înv.)* călătorie, drum.

viatóre, -trice *s.m.* şi *f. (poetic)* drumeţ, călător; *(adj., în expr.) stella* ~*-trice* planetă.

viatòrio, *-òri, adj. (rar)* **1.** care ţine de călătorie. privitor la călătorie; *tessera* ~*-a* bilet de călătorie. **2.** *(înv.)* trecător.

viavài *s.m. invar.* mişcare neîntreruptă, du-te-vino. *SIN. andirivieni.*

viavièni *s.m.* drum în sus şi în jos/cînd sus, cînd jos.

vibice *s.m.* vînătaie.

vibrafonìsta *s.m.* şi *f.* vibrafonist.

vibràfono *s.m. (muz.)* vibrafon.

vibraménto *s.m.* **1.** lovire. **2.** vibrare.

vibrànte *adj.* vibrant.

vibràre I. *vt.* **1.** a agita, a mişca, a mînui (o sabie etc.). **2.** a zvîrli, a da drumul; ~ *l' asta* a arunca prăjina. **3.** a arunca (raze etc.). **4.** a lovi cu putere; a da o lovitură puternică; a aplica; ~ *un pugno/uno schiaffo* a da un pumn/o palmă; ~ *un colpo di lancia* a da o lovitură puternică cu suliţa, cu lancea. *SIN. appioppare.* II. *vi. (a)* a vibra. III. *vr.* a se scutura; a se zgudui; ~*-si nella corazza* a-şi potrivi platoşa pe corp.

vibratézza *s.f.* energie, putere.

vibratile *adj.* vibratil.

vibràto I. *part. tr.* de la v i b r a r e. II. *adj.* **1.** energic, puternic; *(sport.) gioco della palla* ~ un fel de oină. **2.** concis. **3.** călduros, fierbinte, sincer.

vibratóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** *(sport.)* aruncător; ~ *di lancia* aruncător cu suliţa/lancea. **2.** *(tehn., electr.)* vibrator; *cuscinetto* ~ dispozitiv pentru vibromasaj.

vibratòrio, *-òri, adj.* vibrator.

vibrazióne *s.f.* vibraţie.

vibrióne *s.m.* vibrion. *SIN. bacillo virgola.*

vibrisse *s.f. pl. (zool.)* peri tactili (la carnivore şi rozătoare).

vibùrno *s.m. (lit., bot.)* călin *(Viburnum opulus).*

vicarìa *s.f.* **1.** vicariat; *(ist., la sg. şi în expr.) Corte della* ~ tribunal suprem (în Regatul Neapolului). **2.** nevastă de vicar. **3.** călugăriţă locţiitoare de stareţă.

vicariàle *adj. (rar)* care ţine de vicar.

vicariàto *s.m.* vicariat.

vicàrio, *-àri* I. *adj. (bis.)* locţiitor; ~ *del parroco* locţiitor al preotului paroh; *verbo* ~ verb care înlocuieşte un altul; *madre* ~*-a* locţiitoare de stareţă. II. *s.m.* **1.** locţiitor; *(ist.)* ~ *imperiale* guvernator al imperiului german în Italia. **2.** *(înv.)* funcţionar delegat dintr-o provincie. **3.** *(bis.)* vicar; ~ *di Dio/di Gesù/di Pietro Papa; cardinale* ~ cardinal episcop al Romei, vicar al papei; ~ *generale* ajutor de episcop; ~ *apostolico* episcop titular.

vice I. *s.f. (rar)* întîmplare; *(înv.) per* ~ ca reprezentant al. II. *prefix* **1.** vice. **2.** adjunct.

viceammiràglio *s.m.* viceamiral.

vicebibliotecàrio *s.m.* bibliotecar adjunct.

viceeàpo *s.m.* subşef; *vicecapoufficio* subşef de birou; ~ *redattore* redactor-sef adjunct.

vicecomitàle *adj.* care ţine de viconte.

vicecónsole *s.m.* viceconsul.

vicecónte *s.m. (înv.) v.* v i s c o n t e.

vicedirettóre, -trice *s.m.* şi *f.* director adjunct.

vicedòmino *s.m. (ist.)* **1.** înlocuitor al unui senior. **2.** înlocuitor de episcop (care era senior feudal).

vicegovernatóre *s.m.* viceguvernator.

vicemàdre *s.f.* persoană care ţine loc de mamă; *la zia gli era* ~ mătuşa îi ţinea loc de mamă.

vicènda *s.f.* **1.** succesiune; alternanţă; *la* ~ *degli anni* scurgerea anilor. **2.** întîmplare; eveniment; schimbare; ispravă; *narrare le proprie* ~*-e* a-şi povesti propriile întîmplări din viaţă. **3.** *(agron.)* asolament. **4.** treabă; ocupaţie. **5.** rînd/tură într-un schimb; *venne la* ~ veni rîndul; *a* ~ pe rînd. **6.** *(înv.)* recompensă. **7.** *(com., înv.)* schimb; relaţie de schimb.

vicendévole *adj.* **1.** pe rînd, alternativ. **2.** reciproc, mutual. **3.** schimbător.

vicendevolézza *s.f. (lit., rar)* **1.** reciprocitate. **2.** alternanţă.

vicendevolménte *adv.* în mod reciproc; alternativ; *aiutarsi* ~ a se ajuta reciproc/rînd pe rînd.

vicennàle *adj. (lit., rar) v.* v e n t e n n a l e (I).

vicènnio *s.m. v.* v e n t e n n i o.

vicentìno *adj., s.m.* (locuitor) din Vicenza.

vicepàdre *s.m.* tutore (în lipsa tatălui).

vicepréside *s.m.* **1.** prodecan. **2.** director ajunct (de şcoală).

vicepresidènte *s.m.* vicepreşedinte; ~ *del consiglio dei ministri* vicepreşedinte al consiliului de miniştri.

vicerè *s.m.* vicerege.

vicereàme *s.m.* teritoriu guvernat de un vicerege.

vicerettóre *s.m.* prorector.

vicesegretàrio *s.m.* secretar adjunct.

vicesìndaco *s.m.* ajutor de primar.

viceversa *adj.* viceversa.

vichianésimo *s.m. (fil.)* vichianism, doctrină a filozofului G.B. Vico.

vichiàno *adj.* vichian, referitor la opera/concepţia lui G.B. Vico.

vichìngo, *-ghi, s.m.* **1.** *(ist.)* viking. **2.** *(glumeţ)* scandinav; *una bella* ~*-a* o frumoasă nordică/scandinavă.

vicinàle *adj.* vicinal; *tranvie* ~*-i* tramvaie în afara oraşului.

vicinàme *s.m. (colectiv, depr.)* vecinătate, tot vecinii; *la malignità del* ~ răutatea vecinilor.

vicinànte I. *adj. (lit., rar)* vecin, învecinat. II. *s.m.* vecin.

vicinànza *s.f.* **1.** vecinătate, apropiere; *le* ~*-e* împrejurimile; *nelle* ~*-e* în împrejurimi. *SIN. adiacenza,*

prossimità. **2.** *(colectiv)* vecinii. **3.** *(fig.)* afinitate, asemănare; ~ *di opinioni* afinitate de păreri.

vicinàre *vi. (a; înv.)* a se învecina, a se mărgini.

vicinàto *s.m.* **1.** vecinătate; situaţie de vecinătate. **2.** *(colectiv)* vecinii.

vicìnia *s.f.* **1.** *(în evul mediu)* comunităţi (rurale şi urbane) vecine. **2.** *(agr.)* cooperativă/administraţie în comun a proprietăţii private.

vicinióre *adj. (jur.)* cel mai apropiat.

vicinità *s.f.* vecinătate.

vicìno I. *adj.* **1.** vecin; apropiat *(în spaţiu)*; ~ *a me* lîngă mine; *il* ~ *oriente* orientul apropiat; *stati/nazioni* ~*-e* state/naţiuni vecine. *SIN. attiguo, adiacente.* **2.** proxim, apropiat (în timp); *esser* ~ *a fare una cosa* a fi pe punctul de a face ceva. **3.** similar, asemănător; care aduce cu; *colore* ~ *al rosso* culoare care aduce cu roşul. **II.** *s.m.* **1.** vecin. **2.** *(înv.)* cetăţean; concetăţean. **III.** *adv.* aproape; colea; *sta* ~ stă colea; *farsi* ~ a se da aproape, a se face-ncoa/încoace; *da* ~ de aproape; *(loc. prep.)* ~ *a me* lîngă mine; ~ *di tre mesi* aproximativ trei luni.

vicissitùdine *s.f.* vicisitudine. *SIN. traversia.*

vicitàre *vt. (înv.)* *v.* visitare.

vìco, *vìchi, s.m. (lit.)* **1.** străduţă, ulicioară. **2.** tîrg. **3.** *(înv.)* cartier, suburbie.

vìcolo *s.m.* **1.** străduţă, ulicioară; ~ *cieco* fundătură. **2.** *(fig.)* impas.

vìdeo *s.m. invar.* **1.** *(tele.)* ecran de televizor; mic ecran. **2.** tot ceea ce se referă la imagine.

videocassetta *s.f. (tele.)* casetă video.

videofrequènza *s.f. (tele.)* videofrecvenţă.

videonàstro *s.m. (tele.)* bandă video.

vidimàre *vt.* **1.** a autentifica prin semnătură. **2.** a viza.

vidimazióne *s.f.* **1.** autentificare. **2.** vizare; viză.

vìe *adv. (înv.)* mai mult, cu mult mai mult; ~ *meglio* cu mult mai bine; *(pedant)* ~ *più; vieppiù* cu mult mai mult; *un* ~ *là/*~ *loro* un om nehotărît/care nu duce nimic pînă la capăt.

viélla *s.f. (muz.)* vielă.

viennàrio *s.m. (înv., ist.)* monedă franceză.

viennése *adj., s.m.* şi *f.* vienez; *valzer* ~ vals vienez.

viepiù, vieppiù *adv. (lit.)* tot mai mult; mult mai mult.

vièra *s.f. (înv.)* săgeată.

vietàbile *adj.* care poate fi interzis.

vietaménto *s.m.* interzicere, interdicţie.

vietàre *vt.* **1.** a interzice, a opri; ~ *di parlare* a interzice să vorbească. **2.** *(înv.)* a refuza. *SIN. impedire.*

vietatìvo *adj.* care interzice, prohibitiv.

vietàto I. *part. tr.* de la vietare. **II.** *adj.* interzis, prohibit; *il pomo* ~ fructul oprit; *film* ~*ai minori* film interzis minorilor; ~*l'ingresso* intrarea oprită/interzisă.

vietatóre, -trice, *adj.* care interzice, prohibitiv.

vietcong *adj., s.m.* şi *f. (invar.)* Vietcong.

vietnamìta *adj., s.m.* şi *f.* vietnamez, (locuitor) din Vietnam.

vièto *adj. (lit.)* **1.** stătut; rînced; *sapere di* ~ a avea gust de rînced; *faccia* ~*-a* faţă palidă/obosită. **2.** *(fig.)* învechit, demodat; ieşit din uz. *SIN. inattuale, trito.*

vietùme *s.m.* vechitură; lucruri răsuflate.

vigènte *adj.* în vigoare; *leggi* ~*-i* legi în vigoare.

vigere *vi. (defectiv)* a fi în vigoare; a dăinui; *la legge vige tuttora* legea este şi acum în vigoare.

vigesimàle *adj. (mat.)* care are ca bază numărul 20.

vigesimanóna *s.f. (muz.)* registru de orgă.

vigèsimo I. *num. ord., adj. (lit.)* al douăzecilea. **II.** *s.m.* a douăzecea parte, o douăzecime.

vigliànte I. *adj.* vigilent; atent; *cura* ~ grijă atentă. **II.** *s.m.* şi *f.* supraveghetor *SIN. sorvegliante.*

vigilànza *s.f.* **1.** vigilenţă; atenţie. *SIN. controllo, custodia.* **2.** pază. **3.** supraveghere. *SIN. sorveglianza.*

vigilàre I. *vt.* **1.** a supraveghea, a străjui. *SIN. sorvegliare, controllare.* **2.** a supraveghea (un copil). **II.** *vi. (a)* a fi atent; a fi vigilent; a veghea la; ~ *al buon ordine* a veghea asupra ordinei.

vigilàto I. *part. tr.* de la vigilare. **II.** *adj.* supravegheat; *(jur.)* ~ *speciale* persoană aflată sub supravegherea poliţiei. **III.** *s.m.* persoană supravegheată/aflată în atenţia poliţiei.

vigilatrice *s.f. (în expr.)* ~ *scolastica* pedagogă; ~ *d'infanzia* educatoare; ~ *sanitaria* asistentă medicală în şcoli.

vigilazióne *s.f. (rar)* *v.* vigilanza.

vigile I. *adj.* vigilent; atent; treaz. *SIN. attento, desto.* **II.** *s.m.* gardian; paznic; ~ *urbano* **a)** agent de circulaţie; **b)** poliţist; ~ *del fuoco* pompier. *SIN. pompiere.*

vigìlia *s.f.* **1.** *(lit.)* veghe; ~ *morbosa* insomnie; *(ist.)* ~ *d'armi* veghe în rugăciune (înaintea investiturii de cavaler). **2.** ajun; *la* ~ *dell'esame* ajunul examenului; *la* ~ *della guerra* ajunul războiului; *alla* ~ în ajunul; ~*-e di cattive feste* semne rele; *(glumeţ) la* ~ *di domani* astăzi. **3.** post (în ajun de sărbătoare); *far* ~ a posti; ~ *non comandata* post de nevoie; nemîncare. **4.** *(mil.)* santinelă; rond de noapte.

viglia *s.f. (bot.)* mături, mături-de-grădină *(Chenopodium scoparium).*

vigliaccaménte *adv. (în mod)* laş, cu laşitate.

vigliaccherìa *s.f.* laşitate. *SIN. codardia, pussillanimità.*

vigliàccio *s.m.* spic; parte din spic (care scapă la treierat).

vigliàcco, -àcchi, *adj.* laş. *SIN. codardo, pusillanime.*

vigliàre *vt. (rar)* a alege grîul de neghină.

vigliatùra *s.f.* alegere/separare a grîului de neghină.

vigliétto *s.m.* *v.* bigletto.

vigliòlo *s.m. (înv., dial.)* *v.* vigliaccio.

vigliuòlo *s.m.* *v.* vigliaccio.

vìgna *s.f.* **1.** vie. **2.** viţă-de-vie; *(fig.) non esser terreno da piantar* ~ **a)** a nu fi un lucru pe care se poate conta; **b)** a nu fi om pe care să-l poţi înşela; *questa* ~ *non fa uva* omul acesta nu aduce nici un folos; *(bis.) la* ~ *del Signore* biserica; *la* ~ *di Cristo* **a)** sursă de cîştig; **b)** belşug, bogăţie. **3.** *(ist., mil.)* maşină de război (la romani).

vignàio *s.m.* *v.* vignaiolo.

vignaiòlo *s.m. (înv.)* lucrător în vie, vier.

viganiuòlo *s.m. (înv.)* *v.* vignaiolo.

vignàre *vt. (rar)* **1.** a cultiva cu viţă-de-vie. **2.** *(înv.)* a lua în rîs.

vignàto *adj.* cultivat cu viţă-de-vie.

vignéto *s.m.* vie (mai întinsă).

vignétta *s.f.* **1.** gravură/ilustraţie de carte. **2.** desen (de ziar). **3.** vinietă.

vignettàre *vt.* a ilustra (cu viniete).

vignettìsta, *-ìsti, s.m.* şi *f. (poligr.)* ilustrator (de carte); desenator (de ziar); desenator de viniete.

vignuòla *s.f.* **1.** viişoară, petec de vie. **2.** *(înv.)* distracţie; *essere/diventare* ~ *d'alcuno* a fi exploatat de cineva.

vigógna *s.f.* **1.** *(zool.)* lama *(Lama vicugna).* **2.** postav din lînă de lamă.

vigoràre *vt. (înv.)* a da vigoare, a întări.

vigóre *s.m.* **1.** vigoare; *pianta piena di* ~ plantă plină de vigoare. *SIN. gagliardia.* **2.** vioiciune, vigoare, energie; *il* ~ *dello stile* vigoarea stilului. *SIN. foga.*

vigoreggiàre *vi. (a; lit.)* a se întări, a prinde puteri; a avea vigoare.
vigorìa *s.f. (mai ales fig.)* vigoare, energie.
vigorìre *vt. (înv.)* v. vigorare.
vigorosaménte *adv.* (în mod) viguros, cu forţă; *difendere ~ le proprie ragioni* a-şi apăra cu energie motivele.
vigorosità *s.f.* faptul de a fi viguros, vigoare.
vigoróso *adj.* viguros. *SIN. energico, gagliardo, robusto, forte.*
vilàiet *s.m. (ist.)* provincie (în imperiul otoman).
vile *adj.* **1.** ieftin, de proastă calitate; *prezzo ~* preţ scăzut; *(glumeţ) il ~ metallo* aurul; *avere/reputare a ~* a nu preţui, a dispreţui. **2.** de origine/de condiţie modestă; *di vile stirpe* de jos, de origine umilă, din popor; de neam prost. *SIN. umile.* **3.** fricos; laş. *SIN. codardo.* **4.** josnic, mîrşav; *~ marrano!* trădătorule! **5.** deprimat, trist. **6.** *(rar)* timid.
vilificàre *vt. (lit.)* a înjosi, a umili; a dispreţui.
vìlio *adj.* **1.** ieftin. **2.** umil. **3.** laş.
vilipèndere *vt.* **1.** a privi cu dispreţ; a dispreţui, a desconsidera. *SIN. conculcare. ingiuriare.* **2.** a defăima.
vilipèndio *s.m.* **1.** desconsiderare. **2.** defăimare; *(jur.) ~ alla/della bandiera* insultă adusă drapelului patriei; *~ delle tombe* profanare a mormintelor.
vilipensióne *s.f. v.* vilipendio.
vilipensóre *adj., s.m. (înv.)* (cel) care dispreţuieşte.
vilipéso I. *part. tr.* de la vilipendere. II. *adj.* **1.** dispreţuit; înjosit. **2.** defăimat.
vìlla *s.f.* **1.** vilă; conac; *trascorrere i mesi caldi in ~* a petrece lunile de vară la conac/la vilă. **2.** *(rar)* parc, grădină publică; *Villa Borghese* Parcul/Grădina Borghese. **3.** *(lit.)* sat; moşie; comună; ţinut; *in villa* la ţară; *(înv.) uomo della ~* sătean, ţăran. **4.** *(poetic)* tîrg; orăşel. **5.** *(înv.)* oraş; *(fig.) andare in ~ colla brigata* a înnebuni.
villàggio *s.m.* **1.** sat; comună; *~ di campagna* sat de cîmpie; *~ alpino* sat de munte. *SIN. borgo.* **2.** complex edilitar; *~ popolare* complex/cartier popular; *~ residenziale* complex rezidenţial; *~ satellite* cartier satelit; *(sport) ~ olimpico* sat olimpic; *~ universitario* orăşel universitar; *~ dei giornalisti* complexul ziariştilor.
villanàccio *s.m. (depr.)* ţopîrlan, mojic, bădăran.
villannaménte *adv.* (în mod) grosolan, cu grosolănie, cu mojicie.
villanàta *s.f.* mojicie, grosolănie.
villaneggiàre I. *vi. (a)* **1.** a arăta ca un om grosolan. **2.** a se purta urît, a face mojicii. II. *vt. (înv.)* a insulta, a ocări; a face de ruşine pe cineva.
villanèlla *s.f. (lit.)* **1.** *(dim.)* ţărăncuţă. **2.** ţărancă sărmană/săracă. **3.** *(muz.)* veche arie şi dans ţărănesc. **4.** *(ist., lit.)* cantonetă (în vechea poezie italiană).
villanésco, *-éschi, adj.* **1.** mojic, grosolan. **2.** *(rar)* rustic, ţărănesc. **3.** brutal, violent.
villanìa *s.f.* **1.** grosolănie, mojicie. **2.** insultă, grosolănie. *SIN. sgarbo.*
villàno I. *adj.* necioplit, mojic, grosolan. II. *s.m.* **1.** *(rar)* ţăran; sătean; *~ rifatto/rivestito/rincivilito/riunto* ciocoi, parvenit, ţoapă. **2.** mojic; *sei un vero ~* eşti mojic din cap pînă-n picioare; *ti stai comportando da ~ nato e calzato* te comporţi ca un mojic sută-n sută. *SIN. buzzurro, zotico.*
villanoviàno *adj. (paleontologie)* de tipul Villanova.
villanzóne *s.m. (augm.)* mitocan, bădăran.
villàta *(înv.) s.f.* **1.** sat. **2.** *(colectiv)* săteni. **3.** ţinut.
villeggiànte *s.m.* vilegiaturist.
villeggiàre *vi. (a)* **1.** a sta la ţară (în vilegiatură). **2.** a fi în vilegiatură; *~ al mare* a fi în vilegiatură la mare.
villeggiatùra *s.f.* vilegiatură.
villeréccio, *-écci, adj.* rustic, ţărănesc, cîmpenesc. *SIN. rurale.*
villerésco *adj. (înv.) v.* villesco.
villésco, *-éschi, adj. (înv.)* rustic, cîmpenesc.
villétta *s.f.* **1.** *(dim.)* vilişoară. **2.** vilă, cabană (elegantă) în munţi.
villìco, *villici, s.m. (lit.)* **1.** ţăran, sătean. *SIN. contadino.* **2.** vătaf.
villìno *s.m.* vilă (în oraş, la ţară).
villo *s.m.* **1.** *(anat.)* vilozitate. **2.** *(bot.)* firişor de păr.
villosità *s.f. (bot., anat.)* vilozitate.
villóso *adj. (bot., anat.)* vilos.
villòtta *s.f. (muz.)* veche arie şi dans ţărănesc.
vilméntе *adv.* josnic, laş.
viltà *s.f.* **1.** laşitate; josnicie, mîrşăvie. *SIN. codardia, pusillanimità.* **2.** *(înv.)* micime (a preţului). **3.** *(înv.)* origine modestă.
vilùcchio, *-ùcchi, s.m. (bot.)* volbură, rochiţa rîndunelei, adormiţele *(Convolvulus arvensis).*
viluccliòne *s.m. (bot.)* cupa-vacii *(Calystegia sepium). SIN. viluccliio delle siepi.*
vilùme *s.m.* **1.** *(depr.)* lume amestecată. **2.** *(colectiv)* boarfe. **3.** *(înv.)* volum.
vilùppo *s.m.* **1.** ghemotoc. *SIN. groviglio.* **2.** amestec confuz. **3.** învălmăşeală.
viluppóso *adj. (rar)* amestecat; încurcat; complicat.
vime *s.m. (înv.) v.* vimine.
viminàre *vt. (înv.)* a lega; a uni.
viminàta *s.f.* împletitură de nuiele.
vimine *s.m.* nuia/ramură de răchită; *sedia di ~-i* scaun de răchită.
vimìneo *adj. (lit., rar)* făcut din nuiele/din răchită.
vinàccia, -àcce, *s.f. (mai ales la pl.)* borhot; drojdie de struguri; *(prov.) la ~ va al fondo* nu e vreme de pierdut.
vinacciòlo *s.m.* sîmbure de struguri. *SIN. fiocine.*
vinacciuòlo *s.m. v.* vinacciolo.
vinàgro *s.m. (înv.)* oţet.
vinàio, *-ài, s.m.* **1.** negustor de vinuri. **2.** cîrciumar. **3.** *(rar)* haugiu.
vinarèllo *s.m.* vinişor.
vinàrio *adj.* de vin; *industria ~-a* industria vinului; *cella ~-a* pivniţă de vinuri; cramă.
vinàto *adj. (de culoare)* roşu-sîngeriu.
vinattière *s.m. (înv., depr.)* **1.** cîrciumar. **2.** haugiu.
vinavil *s.m.* aracet.
vìnca *s.f. v.* pervinca.
vincàia *s.f.* loc sădit cu răchită, răchitiş.
vincapervìnca *s.f. v.* pervinca.
vincàstro *s.m.* **1.** nuia; bici. **2.** *(poetic)* bîtă.
vincènte *adj., s.m.* **1.** cîştigător; *numero ~* număr cîştigător. **2.** învingător.
vincere I. *vt.* **1.** a învinge, a birui; a înfrînge; *~ qualcuno in battaglia* a înfrînge pe cineva în luptă; *~ gli oppositori* a-i învinge pe opozanţi. **2.** a cîştiga, a bate; *~ una battaglia* a cîştiga o bătălie; *~ le elezioni* a cîştiga alegerile; *~ una gara/una corsa* a cîştiga o întrecere/o cursă; *~ una partita a carte* a cîştiga o partidă de cărţi; *~ a scacchi* a cîştiga la şah; *~ un incontro/il campionato di calcio* a cîştiga un meci/campionatul de fotbal; *~ per fuori combattimento* a învinge prin knocaut; *~ la guerra* a cîştiga războiul; *(fig.) ~ un terno al lotto* a da norocul peste cineva. **3.** a obţine; a cîştiga; a reuşi; *~ un concorso* a reuşi la un concurs; *~*

un posto/una cattedra a obține un post/o catedră; ~ *il premio Nobel* a căpăta/a obține premiul Nobel; ~ *una causa in tribunale* a avea câștig de cauză la tribunal; ~ *una forte somma al poker/alla roulette* a câștiga o sumă mare la poker/ruletă; *(fam.)* ~*-la* a izbuti/a reuși într-o acțiune; *chi la dura la vince* cine persistă, învinge. **4.** *(fig.)* a îmblînzi, a domoli; a înfrînge voința; a subjuga; ~ *l' opposizione/l'ostinazione di qualcuno* a înfrînge opoziția/încăpățînarea cuiva; ~ *la violenza dell'infezione* a potoli violența/cerbicia infecției; *lasciarsi* ~ *dall' ira* a se lăsa cuprins de mînie; ~ *se stesso* a se domina. **5.** *(fig.)* a convinge; *la sua eloquenza ci ha vinto* elocința lui ne-a convins. **6.** *(fig.)* a întrece; ~ *qualcuno in bellezza/abilità* a întrece pe cineva în frumusețe/dibăcie. **II.** *vi. (a)* **1.** a învinge, a ieși victorios; a câștiga; *lui vince sempre* el câștigă întotdeauna; *(fig.)* ~ *sulla carta* a prevedea că va câștiga. **2.** a câștiga, a obține majoritatea; *la maggioranza vince* majoritatea câștigă. **III.** *vr.* a-și (se) domina; *devi imparare a vincerti* trebuie să înveți să te domini/să te controlezi. *SIN. dominarsi.*

vinchèto *s.m.* răchitiș.

vinci *s.m. (mar.)* vinci, cric.

vinciàno *adj. (pict.)* relativ la arta/opera lui Leonardo da Vinci.

vincibile *adj.* de învins, vincibil. *SIN. battibile.*

vincibòsco *s.m. v.* caprifoglio.

vincìdo *adj. (lit., rar)* **1.** flexibil, ulădios. **2.** moale; muiat; cleios.

vinciglio, -igli, *s.m.* **1.** mănunchi de nuiele. **2.** nuia (de legat). **3.** *(lit.)* laț; legătură strînsă.

vincipèrdi *s.m. invar. (în expr.) fare/giocare a* ~ a juca un joc în care cîștigă acela care face punctele cele mai puține.

vincire *(înv.) vt.* **1.** a împrejmui. **2.** a strînge; a înlănțui.

vincita *s.f.* **1.** cîștig (la joc etc.); *festeggiare la* ~ a sărbători faptul că a cîștigat. **2.** bani sau lucru cîștigat. **3.** *(înv.)* victorie de război.

vincitóre, -trice, *adj., s.m.* și *f.* **1.** învingător, biruitor. **2.** cîștigător; *il* ~ *di un concorso* cîștigătorul unui concurs.

vìneo, *vìnchi* **I.** *s.m.* răchită. *SIN. vimine, vermena.* **II.** *adj.* moale; flasc; cleios; *legno* ~ lemn ud/verde.

vincolànte *adj.* care obligă, care angajează; *quella promessa è* ~ *per me* promisiunea pe care am făcut-o mă angajează.

vincolàre *vt.* **1.** a strînge; a lega. **2.** *(fig.)* a angaja, a lega; a obliga. **3.** *(jur.)* a supune unei obligații legale.

vincolatività *s.f.* faptul/calitatea de a obliga/de a reprezenta o obligație/un angajament.

vincolativo *adj.* care obligă/care angajează pe cineva.

vincolàto **I.** *part. tr.* de la vincolare. **II.** *adj.* **1.** angajat, obligat; *sentirisi* ~ *da una promessa* a se simți angajat/legat printr-o promisiune. **2.** *(com.)* cu scadență, cu termen fix; *deposito bancario* ~ bani depuși (la bancă) cu condiția ridicării lor numai după un anumit termen. **3.** *(mat.)* inclus; *variabile* ~*-a* variabilă inclusă.

vincolìstico, -ici, *adj. (jur.)* restrictiv; *regime* ~ *degli affitti* regim restrictiv al chiriilor (pentru proprietari).

vìncolo *s.m.* **1.** legătură; ~*-i di sangue* legături de sînge; ~ *d'amore* legămînt de dragoste. *SIN. legame.* **2.** obligație, angajament, legămînt. **3.** *(la pl.)* legături, lanțuri; *(ec. pol.)* ~*-i particolaristici* legături specifice; *(ec.)* ~ *della bilancia dei pagamenti* dificultate a balanței de plăți.

vindice *adj. (lit.)* răzbunător.

vìnea *s.f. (ist., mil.)* mașină de război (la romani).

vinèllo *s.m.* **1.** vin prost, poșircă. **2.** vin ușor. *SIN. acquerello, vino secondo.*

vinètto *s.m. (dim.)* vinișor; vinuleț; vin slab însă plăcut la gust.

vinìcolo *adj.* vinicol.

vivìfero *adj. (lit.)* vinifer, producător de vin.

vinificàre *vi.* a vinifica.

vinificazióne *s.f.* vinificație.

vinilite *s.f.* rășină sintetică (folosită în industrie).

vinilpèlle *s.f.* vinilin.

vìno *s.m.* **1.** vin; ~ *rosso/rosé* vin roșu/rosé ~ *da pasto* vin de masă; ~ *da dessert* vin de desert; ~ *nuovo* vin nou; *(glumeț)* ~ *battezzato* vin botezat; ~ *vergine* vin nefermentat; ~ *santo* vin dulce; ~ *che ha girato* vin oțetit; ~ *maturo,* ~ *ben tirato* vin vechi; ~ *strinto/restrinto* tescovină; ~ *liquoroso* vin de Marsala; ~ *di mele* cidru; *dir pane al pane e* ~ *al* ~ a spune lucrurilor pe nume; *un giorno dice pane e un altro* ~ spune ba una, ba alta. **2.** *(înv.)* strugure.

vinolènto *adj.* **1.** *(lit.)* bețiv; băutor. **2.** care miroase a vin.

vinolènza *s.f. (lit.)* stare de ebrietate, beție.

vinóne *s.m. (augm.)* vin tare.

vinóso *adj.* **1.** care ține de vin; care este ca vinul. **2.** bețivan; băutor; înclinat spre băutură. **3.** care conține vin.

vinsànto *s.m.* vin dulce din stafide.

vìnto **I.** *part. tr.* de la vincere. **II.** *adj.* învins, doborît; *il nemico* ~ dușmanul învins; *(fig.)* ~ *dal sonno* doborît de somn; *(expr.) l'ho* ~*-a!* am izbutit!, am reușit!; *volerla* ~*a* a voi să i se facă pe plac; *darle tutte* ~*-e* a consimți, a ceda mereu; *darla* ~*-a a uno* a ceda, a accepta, a fi de acord cu; *darsi* ~*/per* ~ a se da bătut. **III.** *s.m.* învins; *guai ai* ~*-i!* vai celor învinși.

vinzàglio *s.m. (înv.) v.* guinzaglio.

vioformìo *s.m. (farm.)* preparat antiseptic.

viòla[1] *s.f.* **1.** *(bot.)* viorea, violetă; violă, toporaș; ~ *mammola* toporaș *(Viola odorata);* ~ *del pensiero* pansea, trei-frați-pătați *(Viola hortensis);* ~ *senza odore* viorea sălbatică *(Viola canina);* ~ *matronale* nopticoasă *(Hesperis matronalis).* **2.** *(rar, lit.)* garoafă; ~ *a mazzetti* garofiță-de-grădină *(Dianthus barbatus).* **3.** *(la pl.)* născociri, minciuni. **4.** culoare violetă, vioriu; *abito* ~ rochie de culoarea viorelei; *vestirsi di* ~ a se îmbrăca în violet.

viòla[2] *s.f.* **1.** *(muz.)* violă. **2.** violă, cîntăreț din violă.

violacciòcca *s.f. (bot.)* micșunele-ruginite *(Cheiranthus cheiri);* ~ *bianca* micsandră *(Matthiola incana).*

violàceo *adj.* vioriu; violet; *azzurro* ~ albastru-violet; *(bis.) abito* ~ veșmînt violet (de episcop).

violàio *s.m.* răzor cu viorele.

violàre *vt.* **1.** a viola, a încălca, a nu respecta; ~ *la legge* a încălca legea; ~ *un patto* a viola un pact; ~ *una promessa* a nu-și respecta promisiunea; ~ *il domicilio* a viola domiciliul; ~ *un sepolcro/una chiesa* a profana un mormînt/o biserică; ~ *l'onore* a ultragia; ~ *una donna* a viola o femeie. **2.** *(fig.)* a constrînge; *(sport)* ~ *il campo avversario* a pătrunde pe terenul advers; ~ *la rete avversaria* a marca gol în poarta adversarului.

violàto **I.** *part. tr.* de la violare. **II.** *adj.* **1.** violat, nerespectat; încălcat; profanat. *SIN. non osservato.* **2.** parfumat. **3.** violet.

violatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** violator, profanator. **2.** cîntăreţ la violă.
violazióne *s.f.* violare, forţare, încălcare; ~ *dei confini di uno stato* violarea graniţelor unui stat; ~ *della legge* încălcarea unei legi; ~ *di domicilio* violare de domiciliu; ~ *di corrispondenza* violare a corespondenţei.
violentaménto *s.m.* violentare, constrîngere, forţare.
violentàre *vt.* a violenta, a constrînge, a forţa, a sili; a silui.
violentatóre, -trice *s.m.* şi *f.* violator; profanator; siluitor.
violentazióne *s.f.* violentare; act de violenţă.
violènte *adj. (rar) v.* violento.
violenteménte *adv.* cu violenţă, (în mod) violent.
violènto I. *adj.* **1.** violent; impulsiv; brutal; *uomo* ~ om violent. *SIN. aggressivo, brutale.* **2.** *(temperament)* brutal, violent; *indole/natura* ~*-a* temperament/fire violent(ă); *morte* ~*-a* moarte violentă. *SIN. brutale, aggressivo.* **3.** violent, distrugător; furios; *incendio/uragano* ~ incendiu/uragan violent; *febbre* ~*-a* febră violentă; *rimedio* ~ remediu drastic. **4.** violent, dur, agresiv, puternic; *tono/articolo* ~ ton/articol drastic; *urto/impatto* ~ şoc/ciocnire/impact puternic(ă); *rumore* ~ zgomot mare; *colore* ~ culoare violentă/puternică. **II.** *s.m.* şi *f.* violent, impulsiv; *sei un* ~ eşti un impulsiv/violent.
violènza *s.f.* **1.** violenţă; brutalitate; *la* ~ *di una persona/di un discorso* violenţa/brutalitatea unei persoane/a unei cuvîntări; *resistere alla* ~ *dell'urto* a rezista violenţei şocului. *SIN. brutalità.* **2.** acţiune violentă, violenţă; samavolnicie; *faruso della* ~ a face uz de violenţă; *far* ~ a forţa. **3.** violare; siluire; ~ *carnale* siluire, viol; *usare* ~ *a una donna* a silui o femeie; *fare dolce* ~ *a qualcuno* a obliga cu duhul blîndeţii pe cineva să execute/să facă ceva.
violétta *s.f.* **1.** *(bot.)* violetă; micşunea; ~ *di Parma* violetă de Parma. **2.** *(muz.)* violă (cu trei/patru coarde). **3.** vioară (în sec. XVI).
violétto I. *adj.* violet. **II.** *s.m.* culoare vineţie/violetă.
violinàio *s.m.* fabricant/reparator de viori. *SIN. liutaio.*
violinàta *s.f.* cîntare din vioară.
violinista, -isti, *s.m.* şi *f.* violonist.
violinistico, -istici, *adj.* violonistic.
violino *s.m.* **1.** vioară; *suonare il* ~ a cînta la vioară; *composizione per* ~ *e orchestra* compoziţie pentru vioară şi orchestră; *chiave di* ~ cheia sol; *a* ~ în formă de vioară. **2.** violonist; *primo* ~ prim-violonist; *secondo* ~ al doilea violonist; ~ *di spalla* **a)** prim-violonist; vioara întîi; **b)** violonistul al doilea; **c)** *(fig.)* colaborator apropiat/de încredere; ~ *di fila* violonist într-o formaţie. **3.** *(fig., la pl.; despre elevi)* tocilarii din primele rînduri/bănci. **4.** *(fig., fam.)* şuncă.
violista *s.m.* şi *f.* violă, cîntăreţ din violă.
viòlo *s.m. (bot.)* **1.** micşunea. **2.** garoafă.
violoncellista, -isti, *s.m.* violoncelist.
violloncèllo *s.m.* **1.** violoncel. **2.** violoncelist (în orchestră); ~ *primo* prim-violoncelist.
violóne *s.m.* contrabas (mai mic).
viòttola *s.f.* cărare; drum îngust (pe cîmp).
viòttolo *s.m.* cărare, potecă ierboasă, făgaş (pe cîmp, prin pădure); *(fig.) essere fuori del* ~ a fi alăturea cu drumul.
vìpera *s.f.* **1.** viperă, năpîrcă; ~ *dagli occhiali* şarpe cu ochelari. *SIN. naia*; *(prov.) la* ~ *morde il ciarlatano* cine sapă groapa altuia, cade singur în ea. **2.** barcă lungă şi subţire (în Laguna Veneţiei). **3.** *(fig.)* viperă; năpîrcă; *avere/essere una lingua di* ~ a avea/a fi o limbă ascuţită/de viperă.
viperàio *s.m.* **1.** cuib de vipere. **2.** vînător de vipere.
viperàto *adj. (înv.)* **1.** *(despre o doctorie, un leac)* preparat cu carne de viperă. **2.** hrănit cu carne de viperă.
vipèreo *adj. (lit.)* de viperă.
viperina *s.f. (bot.)* iarba şarpelui *(Echium vulgare).*
viperìno I. *adj.* **1.** viperin. **2.** *(fig.)* rău; *lingua* ~*-a* limbă rea/ascuţită; *individuo* ~ individ rău. **II.** *s.m.* pui de viperă.
vipistrèllo *s.m. (înv., zool.)* liliac.
vìpla *s.f. (chim.)* viplă.
viradóre *s.m.* **1.** *(mar.)* cablu de vinci. **2.** *(mec.)* volant, roată de mînă.
viràggio, -àggi. *s.m.* **1.** viraj (de automobil etc.). **2.** *(foto.)* viraj, virare.
viràgine *s.f. (lit.)* **1.** femeie cu aspect şi atitudini de bărbat. **2.** *(depr.)* femeie urîtă.
viràgo *-àgini, s.f. v.* virag ine.
virale *adj. (med.)* virotic; *epatite* ~ hepatită virotică.
viraménto *s.m.* **1.** rotire de vinci. **2.** virare, schimbare a direcţiei. **3.** *(înot)* întoarcere. **4.** *(chim., foto.)* virare, viraj.
vìrare *vt.* **1.** *(mar.)* a vira; a scoate/a ridica ancora; ~ *l' argano* a învîrti la vinci; ~ *di bordo* a schimba direcţia. **2.** *(av.)* a vira, a schimba direcţia. **3.** *(foto)* a vira. **4.** *(înot)* a întoarce.
vìrata *s.f.* **1.** *(mar., av.)* viraj; întoarcere. **2.** rotire de scripete/vinci. **3.** *(înot)* întoarcere.
viratóre *s.m. (mec.)* disc (pe arborele unei maşini).
virènte *adj. (înv.)* înverzit, care înverzeşte.
virescènza *s.f. (bot.)* transformarea petalelor în frunze, înverzire.
virgiliàno *adj. (ist., lit.)* vergilian, relativ la Vergilius.
virginàle *adj. (poetic) v.* verginale.
virgìneo *adj. (lit.)* virginal, feciorelnic.
virgìnia *s.m.* **1.** tutun american. **2.** ţigară de foi. **3.** ţigări cu tutun american.
virginità *s.f. v.* verginità.
vìrgola *s.f.* virgulă; *punto e* ~ punct şi virgulă; *fare una cosa a punto e* ~ a face un lucru aşa cum trebuie/conştiincios; *stare a punto e* ~ a se conforma întocmai; *(fam.) va', ma, punto e* ~, *ritorna!* du-te, dar să fim înţeleşi, întoarce-te! *doppie* ~*-e* ghilimele; *(med.) bacillo* ~ vibrion.
virgolàre *vt.* **1.** a pune virgulă. **2.** a închide între ghilimele.
virgolàto *s.m.* pasaj/cuvinte între ghilimele.
virgolatùra *s.f.* **1.** punere a virgulei. **2.** pasaj/cuvinte între ghilimele.
virgoleggiàre *vt. (rar)* **1.** a pune virgule. **2.** a pune între ghilimele.
virgolétta *s.f.* **1.** *(dim.)* virguliţă. **2.** *(la pl.)* ghilimele; *tra* ~*-e* între ghilimele.
virgolettàre *vt.* a pune între ghilimele; ~ *il discorso diretto* a pune/a marca între ghilimele vorbirea directă.
virgolettatùra *s.f.* punere între ghilimele.
virgùlto *s.m.* **1.** mlădiţă, vlăstar; *i primi* ~*-i della primavera* primele vlăstare ale primăverii. **2.** copăcel, arbust. **3.** *(fig., lit.)* tînăr, urmaş descendent; vlăstar.
viridàrio, -àri, *s.m. (ant., poetic)* grădină.
virìde *adj. (înv.)* verde, înverzit.
virile *adj.* **1.** viril, bărbătesc; *bellezza* ~ frumuseţe virilă; *membro* ~ penis. **2.** matur; *età* ~ vîrstă matură; *saggezza* ~ înţelepciune matură. **3.** *(fig.)* energic, viril; *stile* ~ stil energic. *SIN. energico.*

virilità *s.f.* virilitate.
virilménte *adv.* (în mod) viril, bărbăteşte, cu bărbăţie.
virilizzàre *vt., vr.* a (se) viriliza.
viriòne *s.m. (înv., ornit.)* cuc.
viro *s.m.* **1.** *(lit.)* bărbat. **2.** *(înv.)* personalitate.
virofissàggio *s.m. (foto.)* fixaj.
virologia *s.f. (biol.)* virusologie.
virológico, -ci *adj.* care ţine de virusologie.
viròlogo, -gi, *s.m.* şi *f.* virusolog.
virósi *s.f. (med.)* viroză.
virtù *s.f.* **1.** virtute; *fiore di* ~ exemplu de virtute; *far di necessità* ~ a se adapta condiţiilor; *(bis.) le* ~ *cardinali* cele patru virtuţi cardinale (prudenţă, dreptate, putere, cumpătare); *le* ~ *teologali* cele trei virtuţi teologale (credinţă, speranţă, caritate). **2.** calitate, însuşire; *è la sua unica* ~ asta-i singura lui calitate. **3.** *(lit.)* abilitate; virtuozitate; măiestrie; dibăcie; ~ *di artefice/di scrittore* măiestrie de meşteşugar/de scriitor. **4.** *(la pl., lit.)* arte frumoase. **5.** putere sufletească; eficacitate; acţiune; hotărîre curajoasă. **6.** capacitate; putere; facultate; virtute; ~ *visiva* capacitate vizuală; *la* ~ *del libero arbitrio* facultatea/puterea liberului arbitru; *le* ~ *medicinali di una pianta* virtuţile/calităţile unei plante; *in/per* ~ *di* în virtutea; graţie; *in* ~ *della legge* în virtutea legii; *per* ~ *delle sue preghiere* graţie/în virtutea rugăciunilor sale; *(înv.) in* ~ potenţial; *(înv.) far* ~ a face minuni. **7.** *(înv.)* armată; forţe militare; *morire di* ~ a muri ca un erou. **8.** *(poetic)* vitejie. **9.** *(la pl.)* categorie de îngeri (în gîndirea medievală).
virtuàle *adj.* **1.** virtual, potenţial. **2.** ireal, nereal, fictiv. **3.** *(mat.)* posibil, potenţial. *SIN. possibile, potenziale.*
virtualità *s.f.* virtualitate, potenţialitate.
virtualménte *adv.* (în mod) virtual, potenţial.
virtuosaménte *adv.* (în mod) virtuos, cu virtute.
virtuosismo *s.m.* virtuozitate.
virtuosità *s.f.* virtuozitate, măiestrie, dexteritate.
virtuóso I. *adj.* **1.** virtuos. **2.** *(înv.)* viteaz. **3.** *(înv.)* eficace. **4.** *(înv.)* miraculos. **II.** *s.m.* **1.** virtuos, plin de virtuţi. **2.** virtuos; *un* ~ *del violino/della penna/del volante* un virtuos al viorii/al condeiului/al volanului.
virulénto *adj. (med.)* virulent.
virulènza *s.f.* virulenţă; asprime.
virus *s.m. (med.)* virus.
visàggio *s.m.* faţă, obraz.
visaggista, -isti *s.m.* şi *f. (chir.)* specialist în estetică facială.
viscàccia *s.f. (zool.)* animal rozător, iepure de pampas *(Dipus maximus).*
visceràle *adj.* **1.** *(anat.)* visceral; intestinal. **2.** *(fig.)* profund; *amore* ~ dragoste profundă.
visceràre *vt. (înv.)* a scoate viscerele; ~ *la terra* a scormoni/a cerceta măruntaiele pămîntului.
viscere, *visceri, s.m. viscere s.f. pl. (ant.)* **1.** viscere, măruntaie. **2.** uter; *(emfatic)* ~ *mio!* fiul meu! **3.** *(fig.)* dragoste din adîncul inimii. **4.** *(fig.)* măruntaie, interior; *le* ~*-e della terra* măruntaiele pămîntului; *(la pl., fig.)* nod; miez; sîmbure; *le* ~ *della questione* miezul chestiunii.
vischio *s.m.* **1.** *(bot.)* vîsc *(Viscum album);* ~ *quercino* vîsc-de-stejar *(Loranthus europaeus).* **2.** lipici, clei. *SIN. pania.* **3.** *(fig.)* înşelăciune, viclenie, momeală. **4.** *(fig., lit.)* atracţie (amoroasă), lipici.
vischiosità *s.f. (chim.)* **1.** vîscozitate. **2.** rezistenţă, rigiditate.
vischióso *adj. (pop.) v.* viscoso.
viscidità *s.f.* vîscozitate.
viscido *adj.* **1.** vîscos, lipicios, cleios. *SIN. mucillaginoso.* **2.** *(fig.)* respingător, antipatic.
viscidùme *s.m. (depr.)* materii/lucruri vîscoase/cleioase.
visciola *s.f.* vişină *SIN. agriotta, amarena, marasco.*
visciolàta *s.f.* băutură din vişine fierte.
visciolàto *s.m.* vişinată.
visciolo *s.m. (bot.)* vişin *(Prunus cerasus).*
visco *s.m. v.* vischio.
vis comica *loc. f.* comic/comicărie eficient(ă).
viscontàdo *s.m. (ist.)* titlu şi grad de viconte.
viscónte, -éssa *s.m.* şi *f.* viconte; vicontesă.
viscontèa *s.f.* teritoriu aparţinînd unui viconte.
viscontèo *adj.* **1.** *(ist.)* aparţinînd familiei Visconti; *stemma* ~ stema familiei Visconti. **2.** referitor la/aparţinînd unui viconte.
viscontino *s.m.* fiu de viconte.
viscósa *s.f. (chim.)* viscoză.
viscosimetro *s.m. (chim.)* viscozimetru.
viscosità *s.f.* viscozitate.
viscóso *adj.* viscos, cleios, lipicios.
visdòmine *s.m.* vicedomino.
visdominàto *s.m. (ist.)* demnitate de substitut al unui senior/al unui episcop.
visibile I. *adj.* **1.** vizibil; ~ *a occhio nudo* vizibil (chiar şi) cu ochiul liber. **2.** clar, învederat, evident; *era in preda a una* ~ *angoscia* era în prada unei angoase/nelinişti vizibile. **3.** deschis publicului; *il museo è* ~ *domani* muzeul poate fi vizitat/este deschis publicului mîine. **4.** în posibilitate de a fi văzut/întîlnit; *fino a domani il direttore non è* ~ *per nessuno* pînă mîine directorul nu poate fi văzut de nimeni. **II.** *s.m.* ceea ce este vizibil.
visibilio, -ili, *s.m.* **1.** mulţime nesfîrşită. **2.** *(fam., în expr.) andare in* ~ a se extazia, a cădea în admiraţie.
visibilità *s.f.* vizibilitate.
visibilménte *adv.* (în mod) vizibil, clar; făţiş.
visièra *s.f.* **1.** *(ist., mil.)* vizieră (la coif); *a* ~ *alzata* curajos, în mod deschis; *(înv.) mandar giù/abbassar la* ~ a lepăda orice teamă/rezervă. **2.** glugă de călugăr. **3.** *(sport)* mască de scrimă. **4.** cozoroc.
visigòti *s.m. pl. (ist.)* vizigoţi.
visigòtico, -ici, *adj.* vizigot.
visigòto *adj., s.m.* vizigot.
visionàre *vt. (cinema.)* **1.** a prezenta un film (pentru un public restrîns). **2.** a viziona/a vedea un film (cu ochi de critic).
visionàrio *adj., s.m.* vizionar, visător. *SIN. utopista.*
visióne *s.f.* **1.** vedere; *prendere* ~ *di qualcosa* a lua cunoştinţă despre ceva; *dare/porgere* ~ *di qualcosa* a arăta ceva/cuiva (spre examinare). **2.** *(cinema.)* vizionare; prezentare; *in seconda* ~ film în reluare; *pellicola in prima* ~ film în premieră. **3.** vedere de ansamblu, tablou; *avere una* ~ *esatta della realtà* a avea un tablou de ansamblu asupra realităţii; *farsi una chiara* ~ *degli avvenimenti* a-şi face o idee clară asupra evenimentelor. **4.** scenă; viziune; *una* ~ *orribile* o scenă oribilă; *una* ~ *commovente* o scenă emoţionantă. **5.** *(bis.)* viziune, vedenie; apariţie. **6.** *(lit.)* viziune; *la* ~ *dantesca* viziunea dantescă. **7.** halucinaţie; fantezie; vedenie; *avere delle* ~*-i* a avea halucinaţii; ~*-i notturne* halucinaţii nocturne. **8.** iluzie; idee nerealizabilă; *sarebbe bello, ma è solo una* ~ ar fi frumos dar este numai o iluzie.
visir *s.m.* vizir; *gran* ~ prim-ministru.
visire *s.m. (rar) v.* visir.
visirato *s.m.* vizirat.
visita *s.f.* **1.** vizită, vizitare; ~ *breve/piacevole* vizită scurtă/plăcută; ~ *di dovere/ringraziamento* vizită

de obligaţie/de mulţumire; *fare una* ~ a face o vizită; *andare in* ~ *da qualcuno* a merge/a se duce în vizită la cineva; *(fig.)* ~ *del Signore* suferinţă; nenorocire; ~ *di santa Elisabetta* vizită armenească/ foarte lungă; *abito da* ~ haină elegantă de după amiază/de vizită; *biglietto da/di* ~ carte de vizită. **2.** *(med.)* vizită, consult, examen; ~ *medica* vizită medicală; ~ *ambulatoriale* consult ambulatoriu; ~ *domiciliare* consult la domiciliu; ~ *di controllo* vizită medicală de control; *passare la* ~ a se supune unui control/unui examen medical. **2.** control; inspecţie; ~ *doganale* control vamal; ~ *delle navi mercantili* inspecţie/percheziţie pe navele comerciale.

visitàre *vt.* **1.** a vizita. **2.** *(med.)* a examina; a consulta; *devi farti* ~ *da un oculista* trebuie să te duci la consult la un oculist. **3.** a inspecta; a controla; ~ *una caserma/una scuola* a inspecta o cazarmă/ o şcoală; ~ *un baule* a controla un cufăr. **4.** *(bis.)* a mîngîia, a consola.

visitatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** vizitator. **2.** inspector; ~ *apostolico* inspector trimis de papă.

visitazióne *s.f.* **1.** vizitare; vizită. **2.** *(bis.)* sărbătoare catolică. **3.** *(bis.)* congregaţie feminină constituită în Franţa, secolul XVII.

visivo *adj.* **1.** vizual, care ţine de vedere; *acuità* ~*-a* acuitate vizuală; *campo* ~ cîmp vizibil; *organo* ~ organ de văzut. **2.** *(înv.)* vizibil.

viso[1] **I.** *part. tr. (înv.)* de la v e d e r e; *essere* ~ a părea. **II.** *s.m.* aviz, părere.

viso[2] *s.m.* **1.** faţă; obraz; chip; ~ *bello/delicato* faţă frumoasă/delicată; ~ *pallido* chip palid; *pulirsi/ lavarsi/asciugarsi il* ~ a-şi curăţa/a-şi spăla/a-şi şterge faţa/obrazul; *coprirsi il* ~ *con le mani* a-şi acoperi faţa cu mîinile; *diventare rosso in* ~ *per la vergogna* a se înroşi de ruşine; *avere il* ~ *bagnato di lacrime* a avea faţa brăzdată de lacrimi; ~ *pallido* faţă palidă/albă; *guardarsi in* ~ a se privi în faţă; ~ *a* ~, *a* ~*a*~ faţă în faţă; *(fig.) poter mostrare il* ~ a putea privi (senin) în faţă, a fi cu conştiinţa curată; *non guardare in* ~ *a nessuno* a nu ţine seama de nimic; *a* ~ *aperto* cu curaj, deschis, franc; *gettare qualcosa sul* ~ *(a qualcuno)* a arunca ceva în faţă (cuiva), a reproşa; *dire a uno una cosa sul* ~ a spune verde-n faţă cuiva, a i-o spune pe şleau; *non aver mai visto qualcuno in* ~ a nu cunoaşte pe cineva; *mutar* ~ a întoarce capul. **2.** faţă, chip; mutră; expresie; ~ *allegro/imbronciato* faţă/mutră veselă/îmbufnată; *gli si legge in* ~ *il dolore* i se citeşte durerea pe faţă; *(înv.) con* ~ *fermo* cu expresie impasibilă; *(fig.) fare il* ~ *duro* a avea o figură/o expresie severă; *fare buon* ~ *a qualcuno* a primi/a agrea/a accepta cu plăcere pe cineva; *(fig.) fare buon* ~ *a cattiva sorte/a cattivo gioco* a accepta cu seninătate şi momentele de restrişte; *avere* ~ *di* a avea curajul/neobrăzarea de; *un piatto di buon* ~ **a)** o primire frumoasă a unui oaspete; **b)** o mîncare specială pentru un oaspete; *per il suo* ~ *!* pentru ochii săi frumoşi !. **3.** aspect, fizionomie; figură; *è un* ~ *noto a tutta la polizia d'Europa* este o mutră cunoscută de toate poliţiile din Europa. **4.** *(înv.)* ochi, privire, vedere. **5.** *(înv., fig.)* intelect.

visóne *s.m.* **1.** *(zool.)* vizon *(Mustela vison)*. **2.** nurcă *(Lutreola lutreola)*. **3.** blană de vizon/de nurcă.

visonétto *s.m.* imitaţie de (blană de) vizon.

visóre *s.m. (foto.)* aparat de privit diapozitive/negativul de filme, microfilme; vizor.

visòrio, -òri, *adj. (rar)* vizual; *(anat.) nervi* ~*-i* nervi optici.

vispézza *s.f.* **1.** vioiciune, agilitate, sprinteneală. **2.** isteţime.

vispo *adj.* **1.** vioi, sprinten. **2.** isteţ, iscusit.

vìsso I. *part. tr. (lit., rar)* de la v i v e r e. **II.** *adj.* adevărat, văzut.

vissùto I. *part. tr.* de la v i v e r e. **II.** *adj.* adevărat, trăit.

vista *s.f.* **1.** vedere; văz; *organi della* ~ organe ale vederii; *la* ~ *è uno dei cinque sensi* văzul este unul din cele cinci simţuri; *occhiali da* ~ ochelari de vedere; *testimone di* ~ martor ocular; (şi *fig.*) *avere la* ~ *corta* a avea vederea scurtă; (şi *fig.*) *avere la* ~ *lunga* **a)** a vedea bine pînă departe; **b)** a prevedea; *perdere la* ~ a-şi pierde vederea, a orbi; *buona* ~ vedere bună; *sottrarsi alla* ~ *di qualcuno* a se ascunde/a se sustrage privirilor cuiva; *essere fuori di* ~ a fi în afara cîmpului vizual; *a prima* ~ la prima vedere; *tradurre a prima* ~ a traduce la prima vedere; *(fig.) a prima* ~ superficial; pripit; *giudicare a prima* ~ a judeca pripit/ la prima vedere; *di* ~ din vedere; superficial; *conoscere qualcuno di* ~ a cunoaşte pe cineva din vedere; *avere in* ~ a avea în vedere; *essere in* ~ *di un luogo* a fi aproape de/a putea vedea un loc; *dal punto di* ~ *di Sirio* dintr-un punct de vedere superior/deasupra oricăror interese; *(despre un fapt) essere in* ~*/alle* ~*-e* a fi iminent; *essere in* ~ **a)** a fi la vedere; **b)** *(fig.)* a fi foarte cunoscut; **c)** *(fig.)* a fi aproape/vizibil; **d)** a fi iminent; *la città è ormai in* ~ oraşul se vede deja; *sono in* ~ *gravi scioperi* se anunţă greve serioase; *(mar.) terra in* ~ *!* pămînt !; *in* ~ *di* **a)** aproape, în împrejurimi; **b)** *(fig.)* în vederea; *in* ~ *della città* în împrejurimile oraşului; *in* ~ *di ciò, rimandiamo ogni decisione* în vederea acestor fapte, amînăm orice hotărîre; *mettere in buona/cattiva* ~ a pune în lumină bună/proastă; *guardare a* ~ a supraveghea mereu; *sparare a* ~ a trage fără a soma; *(fig.) avere in* ~ *qualcuno* a avea pe cineva în vedere; *uscir di* ~ a pierde din vedere, a fi dat uitării; *stare alle* ~*-e* a fi atent, a veghea; *far* ~*/la* ~*/le* ~*-e* a se preface; *a* ~ *di* în prezenţa; *pagabile a* ~ plătibil/cu plata pe loc; *di prima* ~ la prima vedere. **2.** aspect, aparenţă; *far bella* ~ a fi de/a face efect; *per varie* ~*-e* în multe privinţe; *(lit.) in* ~ aparent, după aspect; *(rar. lit.) dar* ~ a avea/ a lăsa impresia; *far* ~ *di/le* ~*-e* a se preface; *far* ~ *di piangere* a se face că plînge; *(rar) fare gran* ~ *di sé* a se arăta cu ostentaţie. **3.** *(la pl.)* scop, ţintă, intenţie. **4.** privelişte, panoramă; spectacol; *una* ~ *bella* o privelişte frumoasă. **5.** *(lit.)* chip/înfăţişare uman(ă). **6.** frumuseţe. **7.** mostră. **8.** *(înv.)* o parte din viziera de la coif. **9.** orificiu, deschizătură. **10.** *(tehn.)* vedere; ~ *di fianco* vedere laterală; ~ *in pianta* vedere în plan.

vistàre *vt.* a viza, a pune viza; ~ *una domanda* a pune viza pe o cerere; ~ *il passaporto* a viza paşaportul. *SIN. vidimare.*

vistézza *s.f. (înv.)* îndemînare; sprinteneală, vioiciune.

visto[1] *adj.* sprinten, iute, agil.

visto[2] **I.** *part. tr.* de la v e d e r e. **II.** *adj.* văzut; *ben* ~ bine văzut; *mal* ~ rău văzut, cu faimă rea; *(tipogr.)* ~ *si stampi* bun de imprimat; ~ *l'articolo* potrivit articolului, dat fiind articolul; ~ *che* dat fiind că, avînd în vedere că. **III.** *s.m.* **1.** viză; *apporre il* ~ a pune/a aplica viza. *SIN. vidimazione.* **2.** avizare, viză, semnătură; *il* ~ *del direttore* avizul/semnătura directorului. **3.** viză (diplomatică); ~ *consolare* viză din partea

consulatului; ~ *d'entrata/d'uscita* viză de intrare/de ieşire.

vistosaménte *adv.* bătător la ochi, ţipător.

vistosità *s.f.* **1.** aspect frapant/bătător la ochi. **2.** etalare, pompă.

vistóso *adj.* **1.** frapant, bătător la ochi; arătos, frumos la vedere. *SIN. appariscente, chiassoso, sgargiante.* **2.** mare, considerabil, important; *somma ~-a* sumă (de bani) considerabilă.

visuàle I. *adj.* vizual. **II.** *s.f.* **1.** vedere, privelişte, perspectivă. **2.** punct de vedere; *da una certa ~* dintr-un anumit punct de vedere. **3.** rază vizuală. **4.** *(glumeţ)* aspect, înfăţişare (a unei persoane); *che bella ~ /* ce chip frumos!

visualizzàre *vt.* **1.** a face vizibil; a reprezenta/a exprima prin imagini vizuale; ~ *per mezzi grafici i risultati dell'inchiesta* a reprezenta grafic rezultatele anchetei. **2.** a afişa (pe un ecran).

visualizzatóre *s.m. (tehn.)* aparat pentru afişarea cotelor.

visualizzazióne *s.f.* **1.** reprezentare grafică/vizuală. **2.** *(tehn.)* afişare, afişaj; ~ *su schermo catodico* afişare pe ecran catodic.

visualménte *adv.* în mod vizual, prin mijloace vizuale.

visùra *s.f. (jur.)* cercetare/inspecţie a unui imobil ipotecat (spre a-i stabili valoarea).

vita[1] *s.f.* **1.** *(biol.)* viaţă; existenţă; ~ *animale/vegetale* viaţă/existenţă animală/vegetală; *essere in ~* a fi în viaţă, a trăi; *cerchio della ~* ciclu al vieţii. **2.** condiţie de existenţă, viaţă; *dare segno di ~* a da semne de viaţă; *aver ~* a exista; *venire alla ~* a veni pe lume, a se naşte; *dare la ~ a qualcuno* a da viaţă, a procrea; ~ *natural durante* toată viaţa; *rendere/restituire alla ~* a reda vieţii, a readuce la viaţă; *essere in fin di ~* a fi pe moarte; *privar della ~* a omorî, a ucide; *togliersi la ~* a-şi lua viaţa, a se sinucide; *uniti per la ~ e per la morte* uniţi în veci/pe viaţă şi pe moarte; *questione di ~ o di morte* chestiune de viaţă şi de moarte/de importanţă capitală; *(fig.) passare da morte a ~* a învia din morţi, a-şi îmbunătăţi condiţiile; *ne va della ~* este viaţa în joc; *pena la ~* cu riscul/cu preţul vieţii; *vender cara la ~* a-şi vinde scump pielea; *dover la ~ a qualcuno* a datora viaţa cuiva; *(fig.) render la ~ difficile a qualcuno* a face viaţa imposibilă cuiva. **2.** viaţă *(ca durată); il corso della ~* cursul vieţii; *a ~* pe viaţă, pe toată durata vieţii; *senatore a ~* senator pe viaţă; *in ~ mia* în viaţa mea; *l'altra ~* viaţa veşnică; *passare a miglior ~* a-şi da duhul, a se duce pe lumea cealaltă. **3.** (mod de) viaţă/de trai; ~ *sana/solitaria* viaţă sănătoasă/singuratică; ~ *onesta/tranquilla* viaţă onestă/liniştită; *fare/menare una ~ travagliata* a avea/a duce o viaţă chinuită; *la ~ del minatore/dello studioso* viaţa minerului/a omului de studiu; ~ *pubblica/privata* viaţa publică/privată; *fare una bella ~* a o duce în petreceri/în distracţii; *(eufemistic) fare la ~* a se prostitua; *ragazza di ~* prostituată; *ragazzo di ~* huligan; vagabond; destrăbălat; *la dolce ~* viaţă de huzur; *cambiar ~* a schimba (în bine) modul de viaţă. **4.** viaţă; parte a unei activităţi, activitate; ~ *spirituale/culturale* viaţă/activitate spirituală/culturală; *la ~ di un partito* viaţa unui partid; *(pol.) dar ~* a transpune în viaţă. **5.** *(fig.)* durată, viaţă; *questa moda avrà ~ breve* această modă n-o să trăiască mult; *la ~ di una macchina* viaţa/durata unei maşini. **6.** vigoare, vitalitate, viaţă; *è un giovane pieno di ~* este un tînăr plin de viaţă. **7.** *(fig.)* animaţie; forfotă; mişcare; *strada piena di ~* stradă plină de animaţie; *città che non ha ~ notturna* oraş fără viaţă nocturnă; *descrizione piena di ~* descriere vivace; *statua/quadro senza ~* statuie/tablou lipsit(ă) de viaţă. **8.** fiinţă; persoană; *giovane ~ spenta dalla violenza* viaţa tînără distrusă de violenţă; *non c'è traccia di ~* nu-i (nici) urmă de viaţă. **9.** hrană, viaţă; *lavorare sodo per guadagnarsi la ~* a trudi/a munci din greu spre a-şi cîştiga viaţa; *la ~ diventa sempre più cara* viaţa devine tot mai scumpă; *il costo della ~* cheltuiala zilnică. **10.** faimă, renume; *aver ~ fra i posteri* a trăi în posteritate. **11.** biografie, viaţă; *ha scritto una ~ di Dante* a scris o biografie a lui Dante; *la ~ romanzata di...* viaţa romanţată a...

vita[2] *s.f.* **1.** talie, mijloc; *avere una ~ sottile/di vespa* a avea un mijlocel subţire/de viespe; *giacca stretta di ~* haină strîmtă în talie; *marcato in ~* luat/marcat în talie; *andare in (bella) ~* a merge în talie; *porto in ~* port în talie. **2.** bust; *esser lungo/corto di ~* a avea bust înalt/scurt; *su colla ~ /* **a)** stai drept!, ţine bustul drept!; **b)** *(fig.)* a ţine fruntea sus. *SIN. busto.*

vitàccia *s.f. (peior.)* **1.** viaţă grea. **2.** viaţă desfrînată.

vitaiòlo *s.m.* om de viaţă.

vitaiuòlo *s.m. v.* vitaiolo.

vitàlba *s.f. (bot.)* viţă-albă *(Clematis vitalba).*

vitàle I. *adj.* **1.** vital; *forza ~* forţă vitală; *necessità ~-i* necesităţi vitale; *(pol.) spazio ~* spaţiu vital; *(med.) vivo e ~* sănătos; care poate trăi. **2.** *(fig.)* esenţial, fundamental; vital; bazilar; *principio ~* principiu fundamental; *di ~ importanza* de importanţă vitală. **II.** *s.m. (înv.)* vigoare, vitalitate, putere de viaţă.

vitalìsmo *s.m. (biol., fil.)* vitalism.

vitalìstico, *-ici, adj. (biol., fil.)* vitalist.

vitalità *s.f.* vitalitate.

vitalìzio, *-ìzi,* **I.** *adj.* pe viaţă; *Camera ~ -a* Senat (format din membri numiţi pe viaţă); *debito ~* reţinere din salariu în vederea pensiei plătite de stat; *rendita ~-a* rentă viageră. *SIN. contratto vitalizio.* **II.** *s.m.* contract pentru constituirea unei rente viagere.

vitàme *s.m. (rar, colectiv)* mănunchi/asortiment de viţe/de coarde de viţă (de calităţi diferite).

vitamìna *s.f.* vitamină.

vitamìnico, *-ìnici, adj.* care ţine de/care conţine vitamine.

vitaminizzàre *vt.* a întări cu vitamine, a vitaminiza.

vitaminizzazióne *s.f.* vitaminizare.

vitàndo *adj.* **1.** de evitat, de care trebuie să fugi; *scomunicato ~* excomunicat (pe care trebuie să-l eviţi). **2.** plicticos, pisălog.

vitàto *adj. (despre un loc)* plantat cu viţă; *terreno ~* loc/teren plantat cu viţă.

vite[1] *s.f. (bot.)* viţă-de-vie *(Vitis vinifera); ~ vergine* viţă de Canada *(Parthenocissus quinquefolia); ~ bianca* mutătoare *(Bryonia dioica); ~ d'orso* merişor *(Vaccinium vitis idaea); SIN. mirtillo rosso; ~ nera* fluierătoare *(Tamus communis). SIN. tamaro.*

vite[2] *s.f.* **1.** şurub; ~ *a legno* holşurub, şurub pentru lemn; ~ *madre* şurub conducător, şurub mamă; ~ *femmina* piuliţă; ~ *maschia* tarod, burghiu de filet; ~ *perpetua, ~ d'Archimede, ~ senza fine* şurub melcat/fără sfîrşit/şnec; ~ *autofilettante* şurub autofiletant; ~ *micrometrica* şurub micrometric; *cadere a ~ (despre avion)* a cădea în spirală/în şurub; *a ~* închis cu şurubul; *giro di ~* strîngere de şurub. **2.** *(la pl.)* sfeşnice lungi (purtate în procesiuni).

vitélla *s.f.* juncă, viţea.
vitellàio *s.m.* **1.** tăbăcar (de piei de viţel). **2.** negustor de vite/de viţei.
vitellàme *s.m. (colectiv)* viţei.
vitèllo *s.m.* **1.** viţel; *(rel.)* ~ *d'oro* viţelul de aur; *(fig.) adorare il* ~ *d'oro* a fi sclavul banului. **2.** carne de viţel; *cotoletta di* ~ cotlet de viţel. **3.** piele de viţel; *scarpa/valigia di* ~ pantof/valiză din piele de viţel. **4.** *(zool.)* ~ *marino* focă. **5.** gălbenuş de ou. *SIN. tuorlo.*
vitellóne *s.m.* **1.** viţel de un an. **2.** tînăr fără ocupaţie; fiu de bani-gata.
viterbése *adj., s.m.* (locuitor) din Viterbo.
vitiechio *s.m. (bot.) v.* vilucchio.
vitiecio *s.m.* **1.** *(bot.)* cîrcel de plantă agăţătoare. *SIN. cirro.* **2.** *(arhit.)* motiv ornamental. **3.** *(tosc.)* braţ de fier fixat în zid pentru lumînări; sfeşnicar.
viticolo *adj.* viticol.
viticoltóre *s.m.* viticultor.
viticoltùra *s.f.* viticultură.
viticultóre *s.m. v.* viticoltore.
viticultùra *s.f. v.* viticoltura.
vitifero *adj. (lit.) (despre un teren)* producător/bun pentru cultura viţei-de-vie; *industria* ~*-a* industria viticulturii.
vitigno *s.m.* varietate de viţă-de-vie.
vitina *s.f.* **1.** talie subţire. **2.** brasieră; pieptar.
vitino *s.m. v.* vitina.
vitreo *adj.* sticlos, de sticlă; ca sticla; *(anat.) corpo* ~ *umore* ~ umoare sticloasă; *occhi* ~*-i* ochi ficşi/care privesc în gol.
vitriolo *s.m. v.* vetriolo.
vitta *s.f. (antic.)* faşă, bandă.
vittima **1.** *(rel.)* animal/om sacrificat prin ucidere; *condurre la* ~ *all'altare* a conduce victima la altar. *SIN. olocausto.* **2.** *(înv.)* sacrificiu. **3.** *(fig.)* victimă; *le* ~*-e del terremoto/della guerra* victimele cutremurului/războiului; *essere* ~ *del lavoro* a fi victima muncii; ~ *di un'epidemia* victimă a unei epidemii; ~ *delle persecuzioni razziali* victimă a persecuţiilor rasiale; ~ *dell'ambizione/dell'egoismo* victimă a ambiţiei/a egoismului. *SIN. cireneo.*
vittimàre *vt., vi (înv.)* a oferi jertfe.
vittimàrio, *-àri, s.m. (ant.)* **1.** preot care sacrifica victima. **2.** negustor de vite destinate jertfelor.
vittimismo *s.m.* atitudine de victimă.
vittimista, *-isti, s.m.* şi *f.* persoană care se consideră victimă.
vittimistico, *-ici, adj.* de victimă; *atteggiamento* ~ atitudine de victimă.
vitto[1] *s.m.* nutriţie, hrană; ~ *e alloggio* casă şi masă; *mezzo* ~ dietă de boală. *SIN. cibo, nutrimento.*
vitto[2] *part. tr. (înv.)* de la vincere.
vittóre, -trice *s.m.* şi *(mai ales) f.* învingător.
vittorhughiàno **I.** *adj. (ist., lit.)* relativ la opera lui Victor Hugo. **II.** *s.m.* admirator al lui Victor Hugo.
vittòria *s.f.* victorie, izbîndă, biruinţă; *riportare* ~ *su qualcuno* a repurta victorie asupra cuiva; *la corona della* ~ cununa victoriei. *SIN. successo, vincita.*
vittoriàle *adj. (lit., rar)* care ţine de victorie, al victoriei.
vittoriàno *adj. (ist.)* victorian, din epoca domniei reginei Victoria a Angliei; *l'età* ~*-a* domnia reginei Victoria.
vittoriosaménte *adv.* (în mod) victorios, cu biruinţă; *(sport) tagliare* ~ *il traguardo* a cîştiga victorios o cursă/o întrecere.
vittoriòso *adj.* victorios, biruitor, triumfător; *grida* ~*-e* strigăte de biruinţă; *bandiera* ~*-a* steag al biruinţei/biruitor. *SIN. trionfante.*
vittorughiàno *adj. v.* vittorhughiano **(I).**
vittrice *adj., s.f. (poetic)* (persoană) victorioasă.
vittuàglia *s.f. (înv.) v.* vettovaglia.
vituperàndo *adj. (lit.)* **1.** care trebuie dezonorat/înfierat. **2.** care trebuie blamat.
vituperàre *vt.* **1.** a dezonora; a arunca infamia asupra cuiva; ~ *la patria/la famiglia* a dezonora patria/familia. *SIN. disonorare.* **2.** a blama. **3.** a ocărî; a dojeni. **4.** *(înv.)* a înfiera. **5.** *(înv.)* a murdări; a mînji.
vituperativo *adj.* dezonorant; infamant.
vituperazióne *s.f.* **1.** dezonorare. **2.** dezonoare; ruşine; dispreţ.
vituperévole *adj.* dezonorant, ruşinos; abject.
vitupèrio *s.m.* **1.** *(lit.)* ruşine, dezonoare, infamie; *esser causa di* ~ a fi cauza ruşinii; *(ist.) sonare a* ~ a chema populaţia să-l vadă pe cel pus la stîlpul infamiei; *(înv.) levarsi di* ~ a se răzbuna pentru ruşinea suportată. **2.** injurie; insultă gravă; *sostenere* ~ a fi grav insultat; *coprire qualcuno di vituperi* a acoperi pe cineva cu insulte. *SIN. ingiuria.* **3.** cauza dezonoarei; *è il* ~ *della famiglia* este ruşinea familiei; *le vostre azioni sono il* ~ *del paese* acţiunile voastre constituie ruşinea ţării.
vitupèro *s.m. (lit., rar) v.* vituperio.
vituperóso *adj.* **1.** dezonorat. **2.** dezonorant; infam; ruşinos; *mestiere* ~ meserie ruşinoasă/dezonorantă. **3.** injurios; *epiteti* ~*-i* epitete injurioase. *SIN. ingiurioso.*
vivàce *adj.* **1.** *(lit.)* plin de viaţă/de vitalitate. **2.** *(lit.)* dătător de viaţă; *aere* ~ aer dătător de viaţă; *(înv.) terra* ~ pămînt fertil. **3.** *(bot.)* vivace, peren. *SIN. perenne.* **4.** exuberant, plin de vitalitate/de viţă; *bambino* ~ copil vioi/plin de vitalitate. *SIN. esuberante.* **5.** vioi, vivace; ager, sprinten, isteţ, deştept; *mente* ~ minte ageră; *con occhio* ~ cu ochi ageri. **6.** strălucitor; spumos, vivace, plin de vervă; *conversazione* ~*-a* conversaţie spumoasă *pagine vivaci* pagini pline de vervă/vioaie. **7.** *(muz.)* vivace; *allegro* ~ allegro vivace. **8.** *(fig.)* animat, aprins; nervos, excesiv; *gesto* ~ gest nervos; *risposta* ~ răspuns exagerat; *discussione* ~ discuţie aprinsă. **9.** *(fig.)* intens, viu, aprins; *colore* ~ culoare vie/aprinsă; *luce* ~ lumină puternică. **10.** *(înv.)* viu, în viaţă.
vivaceménte *adv.* cu vioiciune/cu vivacitate, sprinten.
vivacità *s.f.* vivacitate, vioiciune; agerime; sprinteneală; ~ *di mente* agerime a minţii; *colori di eccessiva* ~ culori prea aprinse. *SIN. brio, vitalità.*
vivàgno *s.m.* **1.** *(text.)* chenar. **2.** *(fig.)* ţărm, mal. **3.** *(lit.)* poale, tiv. *SIN. cimosa.*
vivàio, *-ài, s.m.* **1.** eleşteu, (lac de) crescătorie, *trota di* ~ păstrăv de crescătorie. **2.** pepinieră. **3.** *(fig.)* pepinieră, cuib; *un* ~ *di ribaldi* un cuib de rebeli.
vivaista, *-isti, s.m.* şi *f.* **1.** îngrijitor al unui eleşteu/al unei crescătorii. **2.** muncitor la o pepinieră.
vivaménte *adv.* (în mod) călduros, viu; *ringraziare* ~ a mulţumi călduros.
vivànda *s.f.* **1.** fel de bucate; mîncare; *(bis.) la mistica* ~ ostie. *SIN. alimento.* **2.** *(înv.)* merinde.
vivandère, *-èra* **I.** *s.m.* vînzător de alimente la soldaţi. **II.** *s.f.* vivandieră.
viveizzàre *vt.* a însufleţi, a înviora.
vivènte I. *adj.* viu; în viaţă; *non vedere/incontrare anima* ~ a nu vedea/a nu întîlni absolut pe nimeni. **II.** *s.m.* fiinţă; suflet; om; *tutti i* ~*-i* toţi cei ce trăiesc. *SIN. animale.*
vivènza *s.f. (adm.)* existenţă, subzistenţă; ~ *a carico* situaţie a celui care este întreţinut de altcineva (din familie).

vivere I. *vi. (e,* rar *a)* **1.** a trăi, a vieţui, a fi în viaţă; *una pianta che vive nell'acqua* o plantă ce trăieşte în apă; *(despre animale)* ~ *allo stato brado* a trăi în libertate; *mangiare per* ~, *non* ~ *per mangiare* a mînca pentru a trăi, nu a trăi pentru a mînca; *cessare di* ~ a muri. **2.** a trăi; ~ *a lungo* a trăi mult; *visse dal... al...* a trăit din anul... pînă în anul...; ~ *in città/in campagna* a trăi la oraş/la ţară; ~ *all'estero/in esilio/in carcere* a trăi/ a-şi duce viaţa în străinătate/în exil/în puşcărie; ~ *senza pensieri/con timore* a trăi fără griji/cu frica-n sîn; ~ *da parassita* a trăi ca un parazit; ~ *di caccia/di pesca* a trăi din vînat/din pescuit; ~ *di/con poco* a trăi cu puţin; ~ *di rendita/del proprio lavoro/di espedienti/d'accatto* a trăi din rente/din munca proprie (sudoarea frunţii)/din expediente/din cerşitorit; ~ *alla mercede di uno* a fi la discreţia cuiva; ~ *alle spalle di qualcuno* a trăi pe spinarea cuiva; ~ *a scrocco* a trăi pe seama/pe cheltuiala altora; ~ *alla giornata* **a)** a trăi de pe o zi pe alta; **b)** a trăi clipa prezentă (fără preocupări de ziua de mîine); ~ *beato e contento* a trăi ca în sînul lui Avram; ~ *come un papa/un pascià/un principe* a trăi ca un paşă; ~ *in povertà* a trăi în sărăcie; ~ *nella dissipazione* a trăi în huzur; ~ *nelle nuvole* a trăi cu capul în nori; *(fig.)* ~ *d'arte/d'odio/d'amore/di speranza* a trăi pentru artă/în ură/pentru dragoste/ cu speranţa; ~ *per qualcuno/qualcosa* a trăi pentru cineva/ceva. **3.** a trăi, a se comporta; *è una persona che non sa* ~ este o persoană care ştie a se comporta/a trăi; *imparare a* ~ a învăţa să trăiască. **4.** *(fig.)* a dura, a ţine, a trăi; *una tradizione che vive ancora* o tradiţie care fiinţează/există şi azi; ~ *nel ricordo/nella memoria* a trăi în amintirea/ în memoria, a nu fi dat uitării. **5.** *(tipogr.) vive!* rămîne! *(indicaţie cerînd să nu se facă o corectură marcată din greşeală); lasciar* ~ a lăsa în plata Domnului/în pace; ~ *giorno per giorno* a o duce de azi pe mîine. **II.** *vt.* **1.** a o duce, a trăi, a avea o existenţă; ~ *una vita tranquilla* a duce o viaţă liniştită; ~ *la propria vita* a-şi trăi viaţa cum îl taie capul/în mod independent. **2.** a trece prin; a avea, a trăi; *ha vissuto un brutto momento* a trecut printr-un moment greu; ~ *un dramma* a trăi o dramă. **3.** a încerca, a trece prin, a trăi; ~ *attimi di felicità* a trăi (frumoase) momente de fericire. **4.** a simţi; a trăi; ~ *le pene/le gioie di qualcuno* a simţi din plin chinurile/bucuriile cuiva; *(teatru)* ~ *la propria parte* a-şi trăi rolul. **III.** *s.m.* **A.** *(numai la sg.)* **1.** viaţă, trai, mod de viaţă/de existenţă; *il* ~ *degli antichi/dei moderni* viaţa lumii antice/lumii moderne; *il* ~ *in città logora i nervi* traiul în oraş macină nervii. **2.** întreţinere, trai, viaţă; *il* ~ *costa sempre più caro* viaţa costă tot mai mult. **B.** *(numai la pl.)* alimente, merinde, hrană; ~*i di prima necessità* alimente de primă necesitate; ~*di riserva* alimente/hrană de rezervă; *razionamento/tesseramento dei* ~*i* raţionare/cartelare a alimentelor; *tagliare i* ~*i a una città assediata* a lipsi un oraş asediat de mijloacele de existenţă; ~*i a secco* hrană fără băutură; ~*i in natura* hrană în produse/în natură (nu în bani). *SIN. vettovaglie.*

vivèrra *s.f. (zool.)* zibetă *(Viverra zibetha).*

vivèzza *s.f.* vivacitate, vioiciune. *SIN. vivacità.*

vivido *adj. (lit.)* **1.** viu; luminos; *colore* ~ culoare luminoasă. **2.** viguros, care dă viaţă.

vivificaménto *s.m.* însufleţire; înviorare.

vivificàre *vt.* **1.** a da viaţă; *il sole vivifica le piante* soarele dă viaţă plantelor. *SIN. animare, ravvivare.* **2.** a înviora, a însufleţi; *la pioggia vivifica la pianta* ploaia înviorează planta. *SIN. rinvigorire.*

vivificativo *adj.* înviorător; însufleţitor.

vivificazióne *s.f.* înviorare; însufleţire.

vivifico, -ífici, *adj. (lit).* înviorător, însufletitor.

vivinatalità *s.f.* numărul celor născuţi vii.

viviparità *s.f. (zool).* viviparitate.

vivìparo *adj. (zool.)* vivipar.

vivisezionàre *vt.* **1.** a supune vivisecţiei. **2.** *(fig.)* a diseca, a examina atent/lucid.

vivisezióne *s.f.* **1.** vivisecţie. **2.** *(fig.)* disecţie, analiză lucidă.

vivo I. *adj.* **1.** viu; viguros; plin de viaţă; ~ *o morto* viu sau mort; ~ *e vegeto* **a)** *(despre un bătrîn)* ca bradul, zdravăn şi sănătos; **b)** *(despre un bolnav)* sănătos; ~ *e verde* viu şi sănătos; *(fig.) mangiarsi uno* ~ a mînca de viu pe cineva; *farsi* ~ **a)** a da semne de viaţă; **b)** a apărea, a se arăta; *fatti* ~*!* mai dă semne de viaţă!; *essere più morto che* ~ a fi mai mult mort decît viu; *non c' è anima* ~*-a* nu-i absolut nimeni, nu-i ţipenie de om; *siepe* ~*-a* gard viu; *a* ~*-a voce* prin viu grai. **2.** viu, în uz; *uso* ~ *della lingua* uzul limbii vii; *un fatto* ~ *nella memoria* un fapt viu în memorie. **3.** viu, vioi, vivace; *occhi* ~*-i* ochi vii; *discussione* ~*-a* discuţie animată; *(fig.)) le forze* ~*-e della nazione* forţele active ale naţiunii. **4.** intens, viu; *colore* ~ culoare vie; *cuocere a fiamma* ~*-a* a fierbe/a coace la foc viu; ~*-a emozione* emoţie puternică; *con* ~ *interesse* cu viu interes; ~*-i ringraziamenti* mulţumiri din suflet; *di/con* ~ *cuore* din toată inima. **5.** *(fig.)* viu; pur; *aria* ~*-a* aer pur/proaspăt; *acqua* ~*-a* apă curgătoare; *fonte* ~*-a* apă de izvor; *argento* ~ argint viu, mercur; *avere l'argento* ~ *addosso* a fi ca argintul viu, a nu avea astîmpăr; *calce* ~*-a* var nestins; *(fiz.) forza* ~*-a* forţă, sistem de forţe; energie cinetică; *a* ~*-a forza* cu forţa, cu de-a sila; *nel* ~ *di* în toiul; *nel* ~ *delle grandi lotte* în toiul marilor bătălii. **6.** ascuţit, repede; *angolo/spigolo* ~ unghi/muchie ascuţit(ă); *taglio* ~ tăiş ascuţit; *canto* ~ colţ/cant ascuţit; *erta* ~ povîrniş/pantă mult înclinat(ă); *roccia* ~*-a* stîncă goală/stearpă. **II.** *s.m.* **1.** *(mai ales la pl.)* om viu/ în viaţă; *non essere più tra i* ~*-i* a nu mai fi printre cei vii. **2.** carne vie; *la punta del ferro penetrò nel* ~ *della carne* vîrful fierului a pătruns în carne vie; *(fig.) toccare/pungere/ferire/colpire nel/sul* ~ **a)** a atinge punctul cel mai sensibil; **b)** a lovi/a tăia în carne vie; *(fig.) nel* ~ *del cuore* în adîncul inimii. **3.** *(fig.)* miez, esenţă; *entrare nel* ~ *della questione/dell'argomento* a intra în miezul chestiunii/ al problemei. **4.** *(în loc.) descrivere al* ~ a descrie fapte reale; *(tele.) dal* ~ (emisiune) în direct. **5.** *(pict., sculpt.)* mărime naturală (a unui model).

vivòla *s.f. (înv.) v.* viola[2].

vivole *s.f. pl. (rar, înv., vet.)* inflamaţia glandelor parotide (la cal).

vivucchiàre *vi. (a)* a trăi greu, a o duce greu.

vivuòla *s.f. (înv.) v.* viola[2].

vivùto *part. tr., adj. v.* vissuto.

viziàre I. *vt.* **1.** a răsfăţa; *lo hanno viziato sin da piccolo* l-au răsfăţat (încă) de mic. *SIN. diseducare.* **2.** *(jur.)* a vicia, a invalida, a anula. **3.** a diminua valoarea; a vicia. **4.** a strica; a vicia; ~ *un ambiente/ un giovane* a vicia o atmosferă/un tînăr. **5.** a corupe; a păta; ~ *il candore* a altera candoarea. **6.** *(înv.)* deflorare. **II.** *vr.* **1.** a se strica, a se corupe. **2.** a se îmbolnăvi. **3.** a căpăta un defect, a se strica.

viziàto[1] **I.** *part. tr.* de la v i z i a r e . **II.** *adj.* **1.** viciat. **2.** stricat, alterat; poluat; *acqua ~-a* apă poluată; *aria ~-a* aer stricat/poluat. **3.** *(jur.)* invalidat, anulat.

viziàto[2] *s.m.* coardă (la viță-de-vie).

viziatùra *s.f. (rar)* **1.** stricare, deteriorare. **2.** *(jur.)* invalidare, viciere. **3.** defect, infirmitate.

viziosaménte *adv.* (în mod) vicios.

viziosità *s.f.* (și *fig.)* faptul de a fi vicios; *la ~ di una persona* caracterul vicios al/viciile unei persoane; *la ~ di un'argomentazione* viciile/defectele unei argumentări.

vìzio, *vizi, s.m.* **1.** viciu; *il ~ della lussuria* viciul luxuriei; *il ~ di mentire* viciul de a minți; *essere carico di vizi* a fi plin de vicii; *il ~ del fumo/della droga* viciul fumatului/al drogurilor; *il ~ del gioco* viciul jocurilor de noroc. **2.** năravș; *il ~ di parlare troppo* năravul de a vorbi mult; *bisogna togliere al bambino il ~ di succhiarsi il pollice* trebuie să-l dezvățăm pe copil să-și sugă police; *(prov.) il lupo perde il pelo, ma non il vizio* lupul își schimbă părul dar năravul ba; *~ di natura sino alla morte dura* năravul din fire n-are lecuire. *SIN. magagna.* **3.** *(med.)* infirmitate parțială; *~ di cuore/cardiaco* boală/defect cardiac(ă). **4.** *(zoot.)* infirmitate; năravș; *avere un ~ a una gamba* a avea un picior vătămat; *un cavallo che ha il ~ di mordere* un cal ce are năravul de a mușca. **5.** *(jur., adm.)* defect; viciu; *~ di forma* viciu de formă; *~ di procedura* viciu de procedură; *~ redibitorio* viciu redibitoriu, defect ascuns cumpărătorului; *~ di fabbricazione* viciu/defect de fabricație; *~ di lavorazione* viciu de prelucrare; *un orologio che ha il ~ di correre troppo* un ceas care are defectul de a o lua înainte; *(jur.) ~ di mente* boală mintală (în urma căreia un acuzat poate fi absolvit de pedeapsă). **6.** greșeală, lipsă de corectitudine; *~ di ortografia* greșeală de ortografie. **7.** aspect/element negativ; păcat; *un ~ dello stile* un aspect negativ al stilului.

vizióso I. *adj.* **1.** vicios; corupt, stricat; *uomo ~* om **vicios**; *vita ~-a* viță plină de viciu. *SIN. dissoluto.* **2.** imperfect; defectuos; prost făcut; *posizione ~-a* poziție vicioasă/defectuoasă; *circolo ~* cerc **vicios. II.** *s.m.* persoană vicioasă; corupt, depravat.

vizzàto *s.m. (înv.)* coardă de viță-de-vie.

vìzzo *adj.* veștejit, fără prospețime; *guance ~-e* obraji veștejiți. *SIN. flaccido, mencio.*

vladika *s.m. (invar.)* episcop (în biserica ortodoxă).

vocabolàrio, *-àri, s.m.* **1.** vocabular; dicționar; *~ bilingue* dicționar bilingv; *tradurre con/senza ~* a traduce cu/fără dicționar. *SIN. dizionario.* **2.** vocabular (al unui autor/al unui grup/al unei epoci etc.); *un ~ ricco/povero* un vocabular bogat/sărac; *il ~ leopardiano* vocabularul poetului G. Leopardini. *SIN. lessico.*

vocabolarista, *-isti, s.m.* lexicograf.

vocabolista *s.m.* **1.** *(înv.)* dicționar. **2.** *(înv.)* lexicograf. **3.** *(glumeț)* cercetător de vocabulare.

vocàbolo *s.m.* **1.** cuvînt. **2.** denumire; nume propriu; *il ~ di una località* numele unei localități. **3.** teren; bucată de pămînt.

vocàle I. *adj.* **1.** vocal; *concerto ~e strumentale* concert vocal și instrumental. **2.** sonor, armonios. **II.** *s.f.* vocală.

vocàlico, *-àlici, adj.* vocalic.

vocalismo *s.m. (lingv.)* vocalism.

vocalità *s.f. (muz.)* caracter vocal al unei compoziții.

vocalizzàre I. *vt. (rar)* a vocaliza, a transforma în vocală. **II.** *vi. (a; muz.)* a vocaliza, a face vocalize.

vocalizzazióne *s.f.* **1.** vocalizare. **2.** *(muz.)* vocaliză.

vocalizzo *s.m. (muz.)* vocaliză.

vocàre I. *vt. (înv.)* **1.** a chema, a numi. **2.** a invoca. **II.** *vr.* a se numi.

vocativo I. *adj.* care cheamă, care servește la chemat. **II.** *s.m. (gram.)* vocativ.

vocazióne *s.f.* vocație; înclinație, aptitudine. *SIN. attitudine.*

vóce *s.f.* **1.** glas, voce (umană); *~ sommessa* voce blîndă; *alzare/abbassare la ~* a ridica/a coborî glasul; *ad alta/bassa ~* cu glas tare/scăzut; *(înv.) muovere la ~* a începe să vorbească; *fare la ~ grossa* a-și îngroșa glasul/vocea; *sotto ~* încet, în șoaptă, șoptit; *mutar ~* a i se (a-și) schimba vocea (la pubertate); *a ~, a viva ~* oral (nu scris); *a ~ distesa* (cu voce) tare; *a gran ~* strigînd, vociferînd; *a una ~* într-un glas, toți împreună; *un fil di ~* un glas/voce mic(ă); *~ !* mai tare!; *rifar la ~ a qualcuno* a imita vocea cuiva; *dar sulla ~ a qualcuno* **a)** a contrazice pe cineva; **b)** a face pe cineva să tacă; *dar una ~ a uno* a chema pe cineva; *dar ~ a un sentimento* a exprima un sentiment; *(fig.) parlare con libera ~* a vorbi franc, a-și spune sincer părerea. **2.** voce/sunet de animale; *la ~ del cane* vocea/glasul cînelui. **3.** *(muz.)* sunetul unui instrument; **a)** *~ finta* falset; **b)** sunet (de instrument muzical); *pianoforte che ha bella ~* pian ce are sunet frumos; **c)** *(înv.)* ton; *mezza ~* semiton. **4.** parolă; *una ~* o parolă; *darsi la ~* a da parola. **5.** *(fig.)* glas; voce; *la ~ della coscienza* glasul conștiinței; *la ~ del sangue* vocea sîngelui. **6.** *(înv.)* vot, drept la vot; *(fig.) aver ~ in capitolo* a avea dreptul de a vorbi într-o chestiune; *~ attiva* dreptul de a alege; *~ passiva* drept de a fi ales. **7.** reputație, opinie, faimă; *la ~ pubblica lo accusa* opinia publică îl acuză; *essere in cattiva ~* a avea reputație proastă; *di gran ~* cu faimă renumit. **8.** zvon; *corre la ~ che* se zvonește că; *fu alzata una ~* a început să se spună; *si tratta di ~-i non controllate* este vorba de știri neverificate/de zvonuri; *(pol.) ~-i di corridoio* bîrfe din culise; *spargere la ~* a se răspîndi zvonul; *dar buona/cattiva ~* a lăuda/a înjura. **9.** *(gram.)* diateză, formă; *~ attiva/passiva* diateză activă/pasivă; *dare le ~-i principali* a da timpurile principale ale unui verb. **10.** cuvînt, termen, vorbă; literă; *~ antiquata* cuvînt învechit; *~ dell'uso* cuvînt în uz; *~ dialettale* cuvînt dialectal; *~ nuova* neologism; *vedi alla ~ y* vezi la litera y. **11.** rubrică; element într-o listă; tarif etc.; *le varie ~-i del catalogo* diferitele rubrici ale catalogului; *la ~ delle spese* rubrica de cheltuieli. **12.** *(muz.)* voce *(ca intensitate, armonie); ~ di soprano/mezzosoprano/baritono* voce de soprană/de mezzosoprană/de bariton; *~ stonata* voce falsă; *essere in ~* a fi în voce; *perdere la ~* a-și pierde vocea; *~ bianca* **a)** voce de copil; **b)** voce de scapet. **13.** *(muz.)* cîntăreț; *concorso per ~-i nuove* concurs pentru noi cîntăreți. **14.** *(muz.)* ton; *crescere/abbassare di una ~* a urca/a coborî cu un ton. **15.** zgomot (de vînt etc.).

vócero *s.m.* bocet, cîntec funebru (plătit).

vocianésimo *s.m. (ist. lit.)* mișcare de idei în jurul revistei ,,La Voce" (1908—1916).

vociàno I. *adj. (ist., lit.)* relativ la revista ,,La Voce" (1908—1916). **II.** *s.m.* colaborator al revistei ,,La Voce".

vociàre I. *vi. (a)* **1.** a vorbi, a striga cu voce tare. *SIN. sbraitare.* **2.** a vorbi mult, a trăncăni, a flecări. **II.** *s.m.* **1.** zgomot de voci; *il ~ della folla* zgomotul de voci al mulțimii. **2.** bîrfeală, flecăreală;

il maligno ~ del vicinato răutăcioasa bîrfeală a vecinilor.

vociferànte *adj.* care vociferează.

vociferàre **I.** *vi. (a)* **1.** a vocifera, a vorbi tare. **2.** *(despre păsări)* a cînta; a croncăni; a cotcodăci. **3.** a merge vorba, a se zvoni; *si cominciava à ~ di guerra* începea să se vorbească despre război. **II.** *vr.* a se zvoni.

vociferatóre, -trice *s.m.* şi *f.* **1.** vociferant, cel care vociferează. **2.** răspînditor de zvonuri, zvonist.

vocifera**zióne** *s.f.* **1.** vociferare; zgomot de voci. **2.** *(colectiv)* zvon, vorbe.

vocìo, -ìi, *s.m.* zgomot de voci; *questo ~ mi disturba* zgomotul ăsta de voci mă deranjează. *SIN parlottio.*

vocióne *s.m.* **1.** *(augm.)* voce amplă/plină. **2.** persoană care vorbeşte tare/care ţipă.

vòdka *s.f.* vodcă.

vóga[1] *s.f.* **1.** vîslire; vîslit; *mettere in ~ i remi* a începe să vîsleşti; *a ~* vîslind. *SIN. remata.* **2.** *(colectiv)* vîslaşi; *(sport) capo ~, prima ~* cîrmaci; *~ alla veneziana* a vîsli în picioare. **3.** *(fig.)* zel, elan, avînt; *studiare con ~* a studia cu zel; *essere in ~ di* a avea intenţia/pofta de.

vóga[2] *s.f.* modă, vogă; *la ~ delle gonne corte* moda fustelor scurte; *essere in ~* a fi la modă; *persona in ~* om cu reputaţie; *in ~ di fare* dispus de a face.

vogàre **I.** *vi (a)* **1.** a vîsli; *~ con energia* a vîsli în forţă; *farsi ~* a traversa (un rîu etc.) cu barca. *SIN. remare.* **2.** *(despre palmipede)* a lopăta cu picioarele. **3.** *(fig.)* a lucra cu sîrg. **II.** *vt. (rar)* a face să înainteze barca vîslind.

vogàta *s.f.* vîslire, vîslit; *fare una ~* **a)** a vîsli; **b)** a face o plimbare cu barca.

vogatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.***1.** vîslaş. *SIN. rematore.* **2.** *(sport)* canotor, canotier. **3.** aparat de gimnastică (impunînd mişcările vîslitului).

vogatùra *s.f.* vîslit; felul de a vîsli.

vogavànti *s.m. invar. (ist., ant.)* primul vîslaş din rînd (la galere).

vòglia *s.f.* **1.** poftă; chef; dorinţă; *avere ~ di studiare* a avea chef de învăţat; *non ha ~ di far niente* n-are chef de nimic; *cavarsi/levarsi una ~* a-şi face o poftă; *mi vien ~ di prenderti a schiaffi* îmi vine să te iau la palme; *di buona ~* bucuros, cu plăcere. *SIN. brama.* **2.** dorinţă/poftă sexuală. *SIN. brama.* **3.** capriciu, chef; *una ~ nuova* un nou capriciu. **4.** voinţă; voie; *di ~, di buona ~* de bună voie; *star di buona ~* a fi bine dispus; *darsi buona ~* a se distra; *contro ~, di mala ~* contrar/împotriva voinţei; fără plăcere; *a mia ~* după placul/pofta mea. **5.** *(fig.)* o înghiţitură, un picuţ; *una ~ di cacio* o bucăţică mică de caş. **6.** pată (pe piele); *una ~ di fragola* o pată ca de fragă.

vogliétta *s.f. (dim.)* capriciu.

vogliolóso *adj. (pop., mai ales despre copii)* capricios.

vogliosaménte *adv.* cu poftă; cu plăcere; cu entuziasm.

vogliosità *s.f.* faptul/însuşirea de a fi pofticios/lacom.

voglióso *adj.* **1.** pofticios; capricios; *è sempre ~ di tutto* întotdeauna este lacom. *SIN. ingordo.* **2.** *(fig., lit.)* pofticios, doritor; *sguardo ~* privire pofticioasă.

vói **I.** *pron. pers. a II-a pl.* **1.** voi; pe voi; *~ non volete ascoltarmi* voi nu vreţi să mă ascultaţi; *beati ~ !* ferice de voi!; *poveri ~ !* bieţii de voi!; *ho chiamato proprio ~* v-am chemat pe voi (nu pe alţii); *da ~* la voi, în ţara voastră; în familia voastră; *sarò da ~ domani* am să fiu mîine la voi. **2.** *(impersonal) quando ~ pensate che* cînd te gîndeşti că. **3.** *(la sg.)* dumneavoastră, dumneata, mata. **II.** *s.m.* dumneata, dumneavoastră; *passare dal ~ al tu* a se împrieteni cu cineva.

voiàltri *pron. pers., pers. a II-a pl.m. (întăreşte sensul)* voi (nu alţii); *~ medici* voi, medicii; *~ pensateci bene* gîndiţi-vă bine (la aceasta).

voivòda *s.m.* voievod.

voivodàto *s.m.* voievodat.

volà *s.m. invar.* volan (la rochie).

volànda *s.f.* **1.** pulbere de făină (care zboară la măcinat). **2.** roată cu măsele (la moară).

volàndola *s.f. v.* volanda.

volàno *s.m.* **1.** minge de badminton. **2.** *(mec.)* volant, roată de mînă.

volant *s.m (francez)* volan.

volànte **I.** *adj.* **1.** zburător; *cervo ~* zmeu; *disco ~* OZN. *SIN. ufo.* **2.** volant; *foglio ~* foaie volantă; *pesce ~* peşte zburător. **3.** *(fig.)* (extrem de) rapid; *colonna ~* coloană de maşini rapidă; *squadra ~ della polizia* echipa mobilă a poliţiei. **II.** *s.m.* **1.** *(la pl.)* păsări zburătoare. **2.** *(mec.)* volan (de automobil); *mettersi al ~* a se aşeza la volan; *stare al ~* a conduce un autovehicul; *sport del ~* automobilism. **3.** volan (la rochie).

volantìno *s.m.* **1.** *(mec.)* volant, roată de mînă. **2.** *(pol.)* manifest. **3.** afiş cu reclame (care se împarte pe străzi) **4.** *(rar)* porumbel domestic (care-i atrage pe cei sălbatici).

volapùk *s.m.* limbă artificială volapuc.

volàre **I.** *vi. (e, a)* **1.** *(despre păsări)* a zbura, a-şi lua zborul; *~ rasoterra* a zbura razant cu pămîntul; *~ via* a se îndepărta, a fugi în zbor; *volere o ~* vrînd-nevrînd, de voie de nevoie. **2.** *(despre avion, vehicul spaţial)* a zbura; *~ dalla terra alla luna* a zbura de la pămînt la lună. **3.** a fi proiectat/aruncat în aer, a zbura; *il pallone è volato fuori campo* mingea a zburat în afara terenului; *~ in pezzi* a se sparge, a se face bucăţele-bucăţele; *gli schiaffi volano* palmele se succed cu repeziciune. **4.** a pluti în aer, a zbura; *le piume volano* penele zboară; *cominciano a ~ i primi fiocchi di neve* încep să cadă primii fulgi de nea; *~ giù* a cădea de la înălţime; *(fig.) ~ in cielo/in Paradiso* a muri, a se înălţa la ceruri. **5.** a goni/a merge în/cu viteză mare; *l'auto volava sull'autostrada* maşina zbura pe autostradă; *andare/venire volando* a se duce/a veni zburînd/într-o clipită. **6.** *(fig.)* a se răspîndi, a se duce rapid, a zbura; *la fama vola* zboară faima; *(despre un zvon) ~ per tutte le bocche* a fi pe toate buzele. **7.** *(fig.)* a zbura; a fi departe; *il pensiero volava alla casa paterna* gîndul îi zbura la casa părintească. **8.** *(fig.)* a trece în zbor; *le vacanze sono letteralmente volate* vacanţa a zburat literalmente; *sono volati via i giorni felici* au zburat zilele fericite; *il tempo vola* timpul zboară. **II.** *vt. (sport)* a arunca; *~ il pallone* a arunca mingea; *~ un richiamo* a lansa un strigăt (la vînătoare).

volàstro *adj. (dial., despre păsări)* zburător; apt pentru zbor.

volàta *s.f.* **1.** zbor; *di ~* în zbor; *pariglie di ~* cai înaintaşi; pereche de cai (la un atelaj) care nu sînt prinşi de oişte. **2.** cursă ameţitoare. **3.** *(fig.)* salt (în carieră). **4.** parte anterioară (la tun). **5.** stol (de păsări). **6.** *(ciclism)* sprint.

volàtica *s.f., s.m.* erupţie/blîndă (de bubuliţe cu puroi) pe piele.

volàtile **I.** *adj.* **1.** zburător, care zboară. **2.** nestatornic; inconstant. **3.** *(fig.)* volatil. **II.** *s.m. pl.* păsări zburătoare.

volatilità *s.f. (fig.)* volatilitate.

volatilizzàre *vt., vr., vi. (e; fig.)* a (se) volatiliza, a (se) evapora.
volatilizzazióne *s.f. (fig.)* volatilizare.
volativo *adj.* **1.** *(av., despre vreme)* bun de zbor. **2.** *(înv.)* zburător; care se evaporă.
volatizzàre *vt., vi., v.* volàtilizzare.
volatóre, -trice **I.** *adj.* zburător, care zboară. **II.** *s.m. și f.* **1.** pasăre. **2.** aviator. **3.** *(înv.)* infanterist.
volàzzo *s.m.* fîlfîire; fluturare.
volènte *adj.* **1.** care vrea; *~-i i genitori* întrucît părinții vor; *~ o nolente* vrînd-nevrînd. **2.** înzestrat cu voință.
volenteróso *adj., v.* volonteroso.
volentièri *adv.* **1.** de bună voie; bucuros; cu plăcere; *spesso e ~* foarte adeseori. **2.** *(cu privire la lucruri)* ușor, cu ușurință. **3.** inimos, binevoitor, săritor. *SIN. alacre.*
volère **I.** *vt.* **1.** a vrea, a voi; *quel ragazzo vuole essere indipendente* băiatul ăla vrea să fie independent; *voglio cambiar vita* vreau să-mi schimb viața; *senza ~, non volendo* fără vrere; *a volere che (+ conj.)* pentru a, ca să; *a ~ che la medicina faccia effetto bisogna ...* pentru ca doctoria să-și facă efectul trebuie ...; *~ o no, ~ o volare* vrînd-nevrînd. **2.** a vrea, a cere, a pretinde; *voglio sapere la verità* vreau să cunosc adevărul; *voglio fatti, non chiacchiere!* vreau fapte, nu vorbe!; *~ che (+ conj.)* a vrea/a cere/a dori să; *voglio che facciate silenzio* vreau să faceți liniște; *il direttore vuole che tutti siano puntuali* directorul vrea ca toți să fie punctuali; *non voglio che vi comportiate così* nu vreau să vă comportați astfel; *vorrei che tu capisca* aș vrea să pricepi. **3.** a dori (mult), a vrea, a indica, a căuta; *se vuoi restar solo, me ne vado* dacă vrei să rămîi singur, eu plec; *vuoi uscire?* vrei să pleci de acasă?; *suo padre lo vuole medico* tatăl lui ține să fie doctor; *la buona educazione vuole così* buna creștere impune asta/astfel; *vuole altro?* mai doriți ceva?; *~ piuttosto* a prefera; *~ una persona* a dori să vadă/să vorbească cu o persoană; *ti vuole tuo padre* taică-tu te caută/vrea să te vadă; *se non ti dispiace vorrei restar solo* dacă nu te supără, aș vrea să rămîn singur; *non vorrei sbagliarmi ma ...* n-aș vrea să greșesc dar ...; *vorrei morire piuttosto!* mai bine mor decît să!; *~ la pelle di uno* a cere/a pretinde și pielea de pe el; *~ la pappa fatta/la pesca monda* a vrea posmagii muieți/totul de-a gata. **4.** a voi, a dispune; a hotărî; *volle che il suo patrimonio fosse devoluto in opere di beneficenza* a vrut ca patrimoniul să-i fie destinat unor opere de binefacere; *l'ha voluto lui!* el a vrut-o! **5.** a permite, a aproba; a invita; *mio padre non vuole che frequenti certi ambienti* taică-meu nu mă lasă să frecventez anumite cercuri; *vuole accomodarsi?* vreți să luați loc?; *Dio voglia!*; *Dio volesse; volesse il cielo* să dea Dumnezeu! dar-ar Dumnezeu; *Dio non voglia* (să) ferească Dumnezeu; *se Dio vuole* dacă dă Dumnezeu. **6.** a voi, a cere, a pretinde; *insomma, cosa volete ancora da me?* și mă rog, ce mai vreți de la mine?; *che vuoi/vuole?* ce vrei?/vrea?; *quanto vuole di/per questa borsa?* cît cereți pe geantă/pe poșeta asta?; *per ripararmi l'orologio ha voluto mille lire* ca să-mi repare cesul mi-a pretins o mie de lire. **7.** *(cu subiect indefinit)* a crede, a consi era; a spune; a-și exprima o părere; *vogliono che stia per verificarsi una nuova crisi di governo* se consideră că e în curs de apariție o nouă criză de guvern; *si vuole che anche lui sia coinvolto nello scandalo* se crede că și el ar fi implicat în scandal; *ognuno la vuole a suo modo*; *chi la vuol cruda e chi la vuol, cotta; chi la vuol, lesso e chi arrosto* unuia îi place popa, altuia preoteasa; *vuole un'antichissima tradizione che ...*, se spune, potrivit unui străvechi obicei, că ...; *come vuole un'antica leggenda* potrivit unei vechi legende. **8.** *(în fraze negative)* a nu se hotărî, a nu voi; *il cane non voleva tacere* cîinele nu voia să tacă; *oggi il motore non vuol funzionare* astăzi motorul nu se hotărăște/nu vrea să meargă. **9.** a trebui, a fi necesar/indispensabil; *~ -ci/~ -cene*; *non ~-ci, non ~-cene* a fi (imperios) necesar, a trebui; a nu fi necesar, a nu trebui; *ci vuole un bel coraggio* trebuie curaj nu glumă; *mi ci vorrebbe proprio una bella vacanza* mi-ar trebui o vacanță bună; *non c'è voluto molto denaro per comprarlo* nu au trebuit mulți bani ca să-l cumpăr; *ce ne vorrebbe di tempo!* ar trebui (mult) timp!; *ci vorrà molto per finire?* mai durează mult pînă la sfîrșit?; *non ci vuol molto a capire* nu-ți trebuie prea mult ca să înțelegi; *quello che (quando) ci vuole, ci vuole* dacă trebuie, trebuie!; *mettici tanto sale quanto ce ne vuole* pune-i atîta sare cîtă trebuie; *ci vuol forza* (aici) e nevoie de putere. **10.** *(gram.)* a cere, a impune; a introduce; *verbi che vogliono il dativo* verbe care cer dativul; *questo costrutto vuole il congiuntivo imperfetto* construcția aceasta introduce imperfectul subjonctiv/conjunctiv. **11.** a fi iminent, a fi probabil/posibil; *vuol piovere* vrea/stă să plouă; *si direbbe che il tempo voglia rimettersi* s-ar zice că vremea ține să se îndrepte. **12.** *(în loc.)* *~ bene* a iubi, a-i fi drag, a îndrăgi; a ține la; *~ bene a un amico* a ține la un prieten, a-l îndrăgi; *~ molto bene/un gran bene/un bene dell'anima* a iubi din suflet; *~ un bene matto* a iubi nebunește; *(fam.)* *~ un sacco di bene a qualcuno* a ține mult la cineva; *~ male* a urî; a nu putea suferi; *qui c'è qualcuno che mi vuol male* aici este cineva care nu mă înghite; *~-ne a qualcuno* a purta cuiva pică; a păstra ranchiună; *non volermene, non è stata colpa mia* să nu-mi porți pică, n-a fost vina mea!; *~ meglio* a prefera; *~-la vinta* a voi să aibă cîștig de cauză/dreptate; *~ dire* **a)** a voi să/a avea intenția să spună; *vuoi dire che non c'è più speranza* vrei să spui că nu mai e speranță?; *(fam.) ti volevo dire che ...* voiam să-ți spun că ...; *voglio dire/volevo dire* vreau/voiam să zic, adică; *quel bambino, voglio dire quel ragazzo, è molto intelligente* copilul acela, adică băiatul acela, este foarte inteligent; *la situazione è disastrosa, voglio dire che non c'è più nulla da fare* situația este dezastruoasă, vreau să spun că nu mai e nimic de făcut; **b)** a însemna; a avea sens/semnificație; *che vuol dire questo vocabolo?* ce înseamnă cuvîntul acesta?; *che vuol dire questo silenzio?* ce-i cu tăcerea asta?; de ce atîta liniște?; *~ dire molto/poco* a conta mult/puțin; *non vuol dire* nu înseamnă nimic, n-are a face; *non mi aiuti? non vuol dire, farò da solo* nu mă ajuți? nu-i nimic, o să mă descurc și singur. **13.** *(lit., impers.)* e nevoie, e necesar, trebuie; *a questo punto, si vuol procedere con molta cautela* în situația aceasta trebuie acționat/să se acționeze cu multă prudență. **14.** *(în loc. conj.)* *vuoi ... vuoi* fie ... fie. **II.** *vr. (în loc.)* *~-si bene* a se iubi (reciproc); *~-si molto bene* a se iubi mult; *non ~-si bene/non ~-si più bene* a nu se iubi, a nu se mai iubi; *(rar)* *~-si male* a se urî. **III.** *s.m.* **1.** voință; *ha seguito il ~ dei suoi* a urmat voința alor săi; *a mio/tuo ~* după placul meu/tău; *di mio /di tuo ~* din voința mea/ta, pentru că așa vreau eu/vrei tu; *il buon ~* bunăvoință; *di buon ~* bucuros; *con tutto il buon ~* cu toată bunăvoința

2. *(la pl., rar)* intenţii, faptul de a voi; *(prov.) chi troppo vuole nulla stringe* cine vrea prea multe nu capătă nimic.

volfràmio *s.m. (chim.)* wolfram.

volgàre I. *adj.* **1.** popular; comun; *nome* ~ numire/nume popular(ă); *conosco solo il nome* ~ *di questo fiore* cunosc doar denumirea populară a acestei flori; *sermone* ~, *lingua* ~ limbă vorbită de popor, limba italiană (în opoziţie cu latina); *poesia* ~ poezie scrisă în limba italiană. **2.** vulgar; trivial, grosolan; *bellezza* ~ frumuseţe vulgară. *SIN. triviale.* **II.** *s.m.* **1.** limba italiană (în opoziţie cu limba latină) în primele secole ale afirmării/formării sale; *tradurre in* ~ a traduce în italieneşte; *per dirlo in buon* ~ ca să vorbesc limpede. **2.** *(înv.)* faimă; zvon. **3.** *(înv.)* proverb. **4.** *(înv., la pl.)* oameni din popor. **5.** *(înv.)* text italian de tradus în latină. **III.** *vt. (înv.)* a divulga, a răspîndi.

volgarìsmo *s.m. (lingv.)* vulgarism.

volgarità *s.f.* vulgaritate. *SIN. trivialità.*

volgarizzaménto *s.m.* **1.** traducere din greacă/latină în limba italiană. **2.** operă tradusă în limba italiană. **3.** popularizare.

volgarizzàre *vt.* **1.** a traduce în italiană (din greacă/latină). **2.** a populariza, a expune pe înţelesul tuturor.

volgarizzatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* **1.** traducător în italiană (din greacă/latină) **2.** popularizator.

volgarizzazióne *s.f.* **1.** popularizare, răspîndire; *la* ~ *dei principi della fisica quantistica* popularizarea principiilor fizicii quantice. *SIN. divulgazione.* **2.** traducere în italiană (din greacă/latină).

volgarménte *adv.* **1.** în limba comună/vorbită. **2.** în dialect. **3.** în proverb; *come* ~ *si dice* cum spune proverbul.

volgàta *s.f.* vulgata (versiune latină a bibliei).

volgàto *adj. (înv.)* **1.** popularizat; răspîndit. **2.** cunoscut, comun.

volgènte *adj.* **1.** *(despre o culoare)* care bate în; ~ *al bruno* care bate în brun. **2.** *(fig.)* care merge spre; *situazione* ~ *al peggio* situaţie care se agravează. **3.** care este în curs; *l'anno* ~ anul curent.

vòlgere I. *vt.* **1.** *(şi fig.)* a îndrepta/a întoarce spre; ~ *gli occhi/lo sguardo verso* a îndrepta/a întoarce ochii/privirea spre; ~ *i passi verso un luogo* a-şi îndrepta paşii către un anumit loc; ~ *le armi contro qualcuno* a îndrepta armele împotriva cuiva; ~ *le spalle* **a)** a fugi; ~ *in fuga il nemico* a pune inamicul pe goană; **b)** *(fig.)* a întoarce spatele, a ignora; ~ *le spalle alla fortuna* a da norocului cu piciorul. **2.** *(fig.)* a schimba tonul /sensul/ condiţia etc.; ~ *le cose in burla* a nu lua lucrurile în serios, a o lua în glumă; ~ *il pianto in riso* a schimba plînsul în rîs; ~ *una frase in mal senso* a răstălmăci o frază (în sens rău); ~ *in dubbio* a pune la îndoială; ~ *bandiera* a-şi schimba ideile. **3.** *(lit.)* a răsuci, a suci; ~ *la chiave nella toppa* a răsuci cheia în broască; ~ *nella mente* a medita îndelung. **4.** *(înv.)* a înconjura, a împrejmui. **5.** a învîrti, a roti; ~*si attorno* a-şi roti privirea; ~ *sotto sopra* a răvăşi; a răscoli; a răsturna; ~ *da* a abate de la. **6.** *(arhit.)* a bolti, a construi în boltă. **7.** *(înv.)* a exprima, a expune, a explica. **II.** *vi. (a, e), vr.* **1.** a coti, a o lua (spre/către); *la strada volge a destra/sinistra* strada o coteşte la dreapta/la stînga; ~ *in fuga* a începe să/a se pune pe fugă. **2.** a se apropia, a se îndrepta spre; *la gara volge al termine* concursul se apropie de sfîrşit; *il tempo(si) volge al brutto* vremea începe să se strice; *la situazione volge al peggio* situaţia se înrăutăţeşte/se agravează. **3.** *(despre culoare)* a bate în, a tinde spre; *un rosso che volge al viola* un roşu care bate în violet. **4.** *(lit., despre timp)* a se scurge, a trece; *col* ~ *degli anni* cu trecerea anilor; *volge l'undicesimo anno* se împlineşte al unsprezecelea an. **III.** *vr.* **1.** a se întoarce, a se îndrepta; *si volse indietro/verso di lui* s-a întors înapoi/către el; *il girasole si volge sempre ai raggi del sole* floarea soarelui se întoarce mereu după soare; ~ *da una parte* a se întoarce într-o parte. **2.** *(fig.)* a se dedica, a se îndrepta; ~*si agli studi filosofici* a se dedica studiilor filozofice; ~*si ad opere filantropiche* a se dedica operelor filantropice. **3.** a se revărsa; *la sua ira si volse verso di noi* mînia lui s-a (re)vărsat asupra noastră. **4.** a se învîrti.

volgìbile *adj.* **1.** care se poate schimba. **2.** care se poate adapta la. **3.** care se poate îndrepta spre.

volgiménto *s.m. (lit.)* cotitură/schimbare a soartei etc.

vólgo, *vólghi. s.m.* **1.** mulţime (de oameni); *(depr.) il* ~ *dei letterati* masa scriitorilor. **2.** vulg, plebe.

vòlgolo *s.m. (rar)* pachet; rulou; *un* ~ *di carta* un rulou de hîrtie; *un* ~ *di capelli* un rulou de păr.

volicchiàre *vt. (a)* **1.** a zbura încet/pe distanţe scurte. **2.** a filfîi.

volièra *s.f.* colivie (de păsări), volieră.

volitàre *vi. (a; despre lilieci, fluturi)* a filfîi.

volitivo *adj., s.m. (fil.)* (om) volitiv; voliţional.

volizióne *s.f. (fil.)* act de voinţă, voliţiune.

vólo *s.m.* **1.** *(zool.)* zbor, zburare, zburătură, zburat; *il* ~ *del passero* zborul vrăbiei; *pigliare/spiccare il* ~ a-şi lua zborul; *levarsi/alzarsi a/in* ~ a se ridica în zbor; ~ *planato* zbor planat; ~ *a freccia* zbor în picaj; *in* ~ în zbor; *a* ~ **a)** din zbor; **b)** repede; în zbor; *di* ~ în fugă; *in un* ~ într-o clipă; *tiro a/al* ~ tir la ţintă mobilă; *prendere il* ~ **a)** a fugi; **b)** a evada; *l'imputato ha preso il* ~ acuzatul a evadat; *(şi fig.) dare il* ~ a da drumul, a elibera. **2.** *(av.)* zbor; ~ *ad alta/a bassa quota* zbor la cotă înaltă/joasă; ~ *orizzontale/ verticale* zbor orizontal/vertical; ~ *a motore/propulso* zbor (al avioanelor) cu motor/propulsat; ~ *a vela/ veleggiato* zbor fără motor/al planoarelor; ~ *a vista* zbor în condiţii de vizibilitate; ~ *cieco/strumentale* zbor orb/fără vizibilitate/instrumental; ~ *spaziale* zbor spaţial. **3.** *(despre păsări)* cîrd; stol; *un* ~ *d'uccelli* un cîrd de păsări; *un* ~ *di aerei* escadrilă de avioane. **4.** *(despre vînător)* chemare/strigăt de hăituire; *lanciare un*~ a lansa o chemare. **5.** zbor, traiectorie; *il* ~ *di un proiettile* traiectoria unui proiectil; *acchiappare qualcosa al* ~ a înşfăca ceva din zbor; *(fam) far fare un* ~ *a qualcosa* a arunca ceva; *(fig., fam.) far fare un* ~ *a qualcuno* a goni pe cineva/ a alunga; *(sport) colpire/respingere al* ~ *la palla* a lovi/a respinge mingea în zbor; *(rugby) calcio al* ~ lovitură de picior căzută. **6.** plonjon; salt; cădere; *fare un* ~ *dalla finestra/dal tetto* a face un salt de la fereastră/de pe acoperiş; *dopo un pauroso* ~ *si rialzò incolume* după un plonjon/ salt înfricoşător s-a ridicat nevătămat; *in un* ~ într-o clipă, imediat; *(fig.) andare a*~ a se vinde bine; *dare/fare un* ~ a da o fugă. **7.** *(fig., lit.)* expansiune; răspîndire. **8.** furt.

volontà *s.f.* **1.** voinţă; *forza di* ~ putere de voinţă; *privo di* ~ lipsit de voinţă; *a mia* ~ după placul meu; *buona* ~ bunăvoinţă; *a* ~ cît/cum vrei; *pane a* ~ pîine la discreţie. **2.** poftă, chef; ~ *di scherzare* chef de glumit; ~ *di mangiare* poftă de a mînca, apetit. **3.** *(jur.)* ~ *colpevole* vină, vinovăţie. **4.** *(înv.)* sectă; facţiune.

volontariaménte *adv.* de bună voie, din proprie voinţă.
volontariàto *s.m. (mit.)* voluntariat.
volontarietà *s.f.* faptul de a fi voluntar; *la ~ di una scelta* faptul că o alegere a fost făcută cu voinţă/în mod voluntar.
volontàrio, *-àri* **I.** *adj.* voluntar, de bună voie, din proprie voinţă; *esilio ~* exil voluntar; *omicidio ~* omor intenţionat; *morte ~-a* sinucidere; *~ del sangue* donator de sînge; *soldato ~* soldat voluntar. **II.** *s.m.* voluntar.
volontarismo *s.m.* **1.** *(mil.)* curent care susţine voluntariatul. **2.** *(mil., colectiv)* voluntari. **3.** *(fil.)* voluntarism.
volontaristico, *-ici, adj. (fil.)* voluntarist.
volonterosaménte *adv.* bucuros, cu plăcere; *prestarsi ~ ad un lavoro* a se preta bucuros la o muncă, a o accepta bucuros.
volonteróso *adj.* plin de bunăvoinţă, inimos.
volontièri *adv. v.* volentieri.
volovelismo *s.m.* planorism.
volovelista, *-isti, s.m.* planorist.
volpacchiòtto *s.m.* **1.** pui de vulpe. **2.** *(fig.)* persoană vicleană.
volpàccia, *-àcce, s.f. (fig., peior.)* vulpoi.
volpàia *s.f.* **1.** vizuină de vulpi. **2.** *(fig.)* locuinţă mizeră, vizuină; loc sălbatic/sălbăticit.
volpàra *s.f.* **1.** umplutură la zăgazuri (diguri). **2.** *(înv.)* zăgaz; dig.
volpàre *vi. (a) (despre grîu)* a fi atins de tăciune, a se înnegri.
volpàto *adj. (despre grîu)* înnegrit, stricat de tăciune.
vólpe *s.f.* **1.** vulpe *(Vulpes vulpes)*; *far come la ~ all' uva* a păţi ca vulpea cu strugurii; *quando la ~ predica, guardatevi, galline* cînd predică vulpea, găinile să se păzească. **2.** om viclean. **3.** *(med.)* boală care provoacă căderea părului. **4.** *(bot.)* tăciune *(Ustilago carbo)*.
volpeggiàre *vi. (a)* a fi şiret ca o vulpe; a folosi viclenii.
volpicìno *s.m.* pui de vulpe.
volpigno *adj. (rar)* v. volpino **(I)**.
volpinite *s.f.* piatră calcaroasă (din Volpino - Bergamo).
volpìno 1. *adj.* **1.** vulpesc, de vulpe; *coda ~-a* coadă de vulpe; *(fig.) astuzia ~-a* şiretenie mare/de vulpoi; *legno ~* lemn castaniu (de culoarea vulpii). **2.** viclean, şiret. **II.** *s.m.* cîine fox.
volpòca *s.f. (ornit.)* specie de raţă sălbatică *(Tadorna tadorna)*.
volpóne *s.m.* vulpoi.
Vòlsci *s.m. pl. (ist.)* Volsci (popor italic).
vòlsco *adj. (ist.)* relativ la volsci.
volsùto *part. tr. (vulg.)* de la volere.
volt *s.m. invar. (electr.)* volt.
vòlta *s.f.* **1.** întoarcere, învîrtire; *rispondere a ~ di corriere* a răspunde pe loc/imediat/prin acelaşi curier, cu poşta următoare; *far le ~-e di un leone* a se învîrti ca un leu în cuşcă; *mettere/mettersi in ~* **a)** a o lua la goană/la sănătoasa; **b)** a pune pe fugă; *essere in ~* a fugi. **2.** ocol; tur; *andare/girare in ~* **a)** a umbla, a colinda; **b)** a face un tur, a da o raită; *fare la ~ tonda* a face un ocol complet; *(lit.) dar ~* **a)** *(despre un astru)* a apune; **b)** *(despre lună)* a descreşte; *(despre vin) dar la ~* a se acri; *dar ~/dar la ~/dar di ~ il cervello* a înnebuni. **3.** cotitură; *la strada fa una ~* drumul coteşte; *la strada dà ~ in quel punto* drumul coteşte în acel loc; *~-e del cielo* orbite ale planetelor. **4.** răsucire; voltă; *le ~-e della chiave* răsucirea cheii (în broască); *dar ~, dar di ~* a întoarce calul înapoi. **5.** *(mar.)* răsucire/încolăcire a unui odgon; *togliere le ~-e a un cavo* a întinde un odgon; *dar ~* a fixa un odgon. **6.** *(av.)* voltă; *gran ~* luping. *SIN. cerchio della morte, looping.* **7.** *(sport.)* voltă; *gran ~* roata/volta mare. **8.** contrapagină. **9.** *(înv.)* aruncare de zaruri. **10.** dans vioi (în perechi). **11.** *(ist., lit.)* diviziune a cantonei/a baladei. **12.** direcţie; *(în loc.) alla ~ di* către, spre; *partimmo alla ~ di Firenze* am plecat spre Florenza; *i due venivano alla nostra ~* cei doi veneau/se indreptau spre noi. **13.** *(fig.)* rînd; *si alzò e parlò a sua ~* s-a ridicat şi a vorbit la rîndul său; *a mia ~* la rîndul meu; *viene la ~ di mio fratello* vine/este rîndul fratelui meu; *ogni cosa a sua ~* fiecare lucru la momentul potrivit/la timpul său; *a ~ a ~* la/pe rînd; *di ~ in ~* rînd pe rînd; *è la ~ che non si scherza* de data asta nu-i de glumă/de glumit. **14.** dată; *una ~* o dată; *una ~ al mese* o dată pe lună; *~ per ~* de fiecare dată; *per questa ~* de data asta; *la prossima ~* data viitoare; *ancora una ~* încă o dată; *una ~, una buona ~* odată; *smettila una buona ~!* termină odată!; *una ~ tanto* uneori; (cîte)odată; *una ~ per tutte* odată pentru totdeauna, definitiv; *un'altra ~* altă dată; *una ~ o l'altra* mai curînd sau mai tîrziu, odată şi odată; *una ~* **a)** odinioară **b)** cîteodată; *c'era una ~* a fost odată; *tutto in una ~* dintr-odată, deodată; *un po' alla ~* cîte puţin, treptat; *una ~ che* deoarece, întrucît; *quella ~ che* atunci cînd. **15.** *(distributiv)* cîte; *per/alla ~* cîte; *venite due, tre, per/alla ~ non tutti insieme* veniţi cîte doi, trei, nu toţi odată/nu cu toţii; *uno, due per/alla ~* cîte unul, cîte doi. **16.** *(numeral + ~)* ori, oară; *tre ~-e tre fa nove* trei ori trei fac nouă; *è già la quarta ~* este a patra oară; *te l'ho detto cento ~-e* ţi-am spus-o de o sută de ori; *due ~-e più grande/piccolo* de două ori mai mare/mai mic; *molte/tante ~-e* de nenumărate ori, adeseori; *poche/rare ~-e* arareori; *certe ~-e, delle ~-e, alle ~-e, a ~-e* uneori.
vòlta² *s.m. (electr.)* volt.
vòlta³ *s.f.* **1.** *(arhit.)* boltă; *~ a cupola* boltă în cupolă; *~ a crociera* boltă în cruce; *l'intradosso/l'estradosso della ~* intradosul/extradosul boltei; *~ a sesto acuto* boltă în ogivă; *chiave di ~* cheie de boltă; *a ~* boltit. **2.** *(anat.)* boltă; *la ~ del palato* bolta palatină; *~ cranica* boltă craniană; *(astron.) la ~ celeste* boltă cerească. **3.** *(înv.)* pivniţă.
voltàbile *adj.* **1.** care poate fi întors. **2.** nestatornic; inconstant.
voltafàccia *s.m. invar.* **1.** întoarcere rapidă; răsucire. **2.** *(fig.)* oportunism. *SIN. tradimento.*
voltafièno *s.m. invar.* maşină de întors şi împrăştiat fînul.
voltagabbàna *s.m. şi f. (pol.)* oportunist. *SIN. banderuola, girella.*
voltàggio, *-àggi, s.m. (electr.)* voltaj.
voltàico, *-àici, adj. (electr.)* voltaic; *corrente ~-a* curent voltaic. *SIN. galvanico.*
voltaménto *s.m. (rar.)* **1.** întoarcere. **2.** schimbare (mai ales de părere).
voltàmetro *s.m. (electr.)* **1.** voltametru. **2.** voltmetru.
voltampère *s.m. invar. (electr.)* voltamper.
voltamperòmetro *s.m. (electr.)* voltampermetru.
voltapiètre *s.m. (ornit.)* scormonitorul-de-prundiş *(Arenaria interpres)*.
voltàre I. *vt.* **1.** a întoarce; *~ gli occhi/il viso* a întoarce ochii/faţa; *~ le spalle* a întoarce spatele *~ le spalle al nemico* a fugi de duşman; *(fig.)*

~ *le spalle alla fortuna* a da norocului cu piciorul; ~ *la schiena* **a)** a întoarce spatele; **b)** a-şi lua picioarele la spinare; a da bir cu fugiţii; *(glumeţ)* ~ *le calcagne* a-şi lua picioarele la spinare, a o rupe la fugă. **2.** a îndrepta, a întoarce; ~ *a destra/a mano destra* a întoarce la dreapta; ~ *la prua verso la riva* a îndrepta prora spre ţărm; ~ *le armi contro qualcuno* a întoarce armele împotriva cuiva; ~ *sottosopra* a răscoli, a răvăşi. **3.** a întoarce pe cealaltă faţă; a schimba; ~ *una medaglia* a întoarce o medalie; ~ *le fritelle nella padella* a întoarce clătita în tigaie; ~ *le pagine di un libro* a întoarce paginile unei cărţi; *(fam.)* ~ *pagina* a schimba vorba; *volta pagina!* schimbă placa!/vorba/discuţia; *(fig.)* ~ *casacca/gabbana/mantello/faccia* a-şi schimba părerile (politice), a fi oportunist. **4.** *(rar)* a preface, a răstălmăci, a schimba; ~ *una frase in cattivo senso* a interpreta în rău o frază, a o răstălmăci. **5.** a traduce; ~ *un testo in latino* a traduce un text în latină. **6.** a ocoli; a da ocol/roată/colţul; a coti; *appena voltato l'angolo, troverai la fermata dell'autobus* imediat după colţ/după ce-ai cotit, o să dai de staţia de autobuz. **7.** a învîrti; a roti; a îndrepta spre. **8.** a rostogoli. **9.** *(com.)* a trece în cont; ~ *un debito* a trece o datorie în contul altcuiva. **II.** *vi. (a)* **1.** a schimba direcţia, a o lua; a coti, a se îndrepta; *all'incrocio volti a destra poi subito a sinistra* la intersecţie o iei la dreapta apoi imediat la stînga. **2.** *(despre vin)* a se oţeti, a se acri. **III.** *vr.* **1.** a se întoarce; a se răsuci; *appena lo chiamai, si voltò* deîndată ce l-am strigat, s-a întors; ~*-si in qua/in là* a se învîrti ici şi colo; ~*-si nel letto* a se suci în pat; ~*-si contro qualcuno* a se răscula/a se răzvrăti împotriva cuiva; *non sapeva dove* ~*-si/da che parte* ~*-si* a nu mai şti de unde s-o apuci; ~*-si a tutti i venti* a se da după cum bate vîntul, a fi oportunist/inconstant; *fare una cosa senza* ~*-si né in qua né in là* a face ceva fără a ţine seama de nimeni şi de nimic. **2.** *(despre vreme)* a se schimba; *il tempo si volta al bello* vremea se îndreaptă, se face frumos.

voltariso *s.m. invar.* unealtă de întors orezul pe arie (în timpul uscării).

voltastòmaco *s.m. invar.* **1.** greaţă; vomă; *avere il* ~ a-i fi greaţă; *una sporcizia tale da dare il* ~ o murdărie de-ţi vine greaţă. **2.** *(fig.)* lucru dezgustător; *che* ~ *questa brodaglia!* ce greţoasă e zeama asta chioară! **3.** *(fig.)* dezgust; repulsie organică; *una scena che dava il* ~ o scenă dezgustătoare.

voltàta *s.f.* **1.** întoarcere; răsucire; *fare una* ~ *di spalle* a întoarce spatele; *dare una* ~ *alla bistecca* a întoarce biftecul în tigaie; *in/a una* ~ *d'occhi* într-o clipită; cît ai clipi din ochi. *SIN. girata.* **2.** curbă; cotitură; viraj; colţ de stradă. **3.** *(rar., înv.)* apostrofă.

voltàtile *adj.* care poate fi întors.

voltàto *adj.* **1.** întors; răsucit. **2.** *(arhit.)* arcuit; boltit.

volteggiaménto *s.m.* răsucire; ~ *di coste* sinuozitate; fluturare; zbor uşor.

volteggiàre **I.** *vt. (a)* **1.** a se răsuci; a se roti; *il falco volteggia sulla preda* şoimul se roteşte deasupra prăzii; ~ *attorno a qualcuno* a da roată cuiva. **2.** *(despre cai)* a merge în sus şi-n jos/în dreapta şi în stînga. **3.** *(despre călăreţ)* a încăleca şi a descăleca în timpul mersului, a face voltije. **4.** *(mar.)* a face voltije, a schimba mereu direcţia. **5.** a flutura; a filfîi. **6.** *(despre păsări)* a se roti în zbor. **7.** *(fig.)* a tergiversa. **II.** *vt.* **1.** *(mar.)* a ocoli, a naviga în jur; ~ *l'Africa* a face ocolul Africii. **2.** ~ *il cavallo* a plimba calul (pentru exerciţii de galop etc.).

volteggiatóre *s.m.* **1.** rotitor. **2.** *(mil.)* voltijor *(soldat)*.

voltéggio, *-éggi, s.m.* voltijă *(exerciţiu de călărie)*; *scuola di* ~ şcoală de călărie.

volterràna *s.f. (arhit.)* boltă de cărămizi (orizontale).

volterràno *adj., s.m.* (locuitor) din Volterra.

volterrianésimo *s.m. (ist., lit.)* voltairianism, idei/concepţii ale lui Voltaire; ironie, scepticism (voltairian).

volterriàno *adj.* **1.** voltairian, în felul lui Voltaire. **2.** sceptic. **3.** ironic.

voltiàno *adj.* voltian, în felul lui A. Volta; *museo* ~ muzeu voltian.

voltieciuòla *s.f. (dim., arhit.)* boltă mică.

voltìmetro, vòltmetro *s.m.* voltmetru.

vòlto *s.m.* **1.** *(lit.)* chip, faţă, obraz; ~ *inondato di lacrime* faţă scăldată de lacrimi; *cambiare in* ~ a se schimba la faţă; *(fig.) avere la maschera al/sul* ~ a fi un ipocrit/un prefăcut; *a* ~ *aperto* în mod deschis; *(pop.)* ~ *cruscoso* faţă pistruiată; *non aver* ~ *da comparire* a nu îndrăzni să se arate. **2.** caracter; esenţă; natură.

vòlto **I.** *part. tr.* de la v o l g e r e. **II.** *adj.* **1.** întors; îndreptat; ~*a* îndreptat/orientat către/spre. **2.** *(despre vin)* stricat, oţetit. **III.** *s.m. (arhit.)* **1.** boltă, zid arcuit. **2.** arcadă (peste o stradă).

voltólo *s.m.* capetele de zăbală (la cal).

voltolaménto *s.m. (rar)* rostogolire.

voltolàre *vt., vr.* a (se) învîrti; a (se) rostogoli; ~*-si nel fango* a se tăvăli în noroi. *SIN. rivoltare.*

voltolìno *s.m. (ornit.)* cresteluţ pestriţ *(Porzana porzana)*. *SIN. porzana.*

voltolóne *adv.* de-a rostogolul, de-a dura.

voltolóni *adv. v.* v o l t o l o n e.

voltòmetro *s.m. v.* v o l t i m e t r o.

voltóne *s.m. (arhit.)* boltă mare.

voltùra *s.f. (jur.)* transfer, trecere pe numele unei alte persoane (a unei datorii, a unui credit); *fare la* ~ *del telefono/della luce* a face telefonul/lumina pe un alt nume.

volturàre *vt.* **1.** *(jur.)* a transfera, a opera un transfer pe numele altcuiva. **2.** *(com.)* a face un viament, a vira.

volùbile **I.** *adj.* **1.** *(poetic)* care se învîrteşte, rotitor; *ruota* ~ roată ce se învîrteşte. **2.** *(bot.)* agăţător, care se răsuceşte; *pianta* ~ plantă agăţătoare. **3.** *(despre vorbire)* volubil, abundent. **4.** *(fig.)* nestatornic; inconstant; instabil; variabil, schimbător. **II.** *s.m.* tulpină de plantă agăţătoare.

volubilità *s.f.* **1.** volubilitate. **2.** nestatornicie, inconstanţă.

volubilménte *adv.* (în mod) inconstant, nestatornic.

volucélla *s.f. (entom.)* specie de bondar, bărzăun *(Volucella bombylans)*.

volùme *s.m.* **1.** volum (unitate de măsură); *il* ~ *di un cubo* volumul unui cub; *il* ~ *di un solido/di un liquido* volumul unui corp solid/lichid; *(fiz.)* ~ *specifico* volum specific; ~ *atomico* volum atomic; *la paglia fa molto* ~ paiele ocupă volum mare. **2.** volum/cantitate global(ă); *il* ~ *degli affari* volumul de afaceri; *il* ~ *della produzione* volumul producţiei; *il* ~ *degli scambi con l'estero* volumul schimburilor cu străinătatea. **3.** volum/intensitate

a(l) sunetului; *ridurre il ~ della radio* a da mai încet radioul; *~ della voce* volum al vocii. **4.** *(înv.)* cer (care se roteşte); orbită; revoluţie a unui astru. **5.** *(înv.)* încurcătură. **6.** *(ant.)* sul de papirus. **7.** volum, carte; *un ~ in brossura/rilegato* un volum broşat/legat; *un'opera in 12 ~-i* o operă în 12 volume. **8.** operă; text; *ha scritto molti ~-i* a scris multe opere. **9.** element/dosar de arhivă (alcătuit din documente).

volumètrico, *-ici, adj.* volumetric.

volùmetro *s.m. (chim.)* densimetru.

voluminosità *s.f.* mărime; amploare; faptul de a fi voluminos.

voluminóso *adj.* voluminos; *indumento ~e pesante* haină voluminoasă şi grea. *SIN. ingombrante.*

voluntàde *s.f. (înv.)* voinţă.

volùta *s.f.* **1.** *(arhit.)* volută. **2.** răsucire; rotire. **3.** spirală, motiv decorativ. *SIN. riccio.* **4.** *(zool.)* moluscă cu cochilia în spirală *(Voluta modulata).*

volutàbro *s.m.* noroi, mocirlă (în care se tăvălesc porcii).

volutaménte *adv.* în mod voit/intenţionat/expres.

volùto **I.** *part. tr.* de la v o l e r e. **II.** *adj.* voit; căutat, preţios; *tono ~* ton artificial. **III.** *s.m. (înv.)* volută.

voluttà *s.f.* **1.** voluptate; *gustare con ~ una musica* a gusta cu voluptate o muzică. *SIN. ebbrezza.* **2.** voluptate/plăcere sexuală.

voluttuàrio, *-àri, adj.* **1.** voluptuos. **2.** care ţine de lux; care este pentru plăcere; *spese ~-ie* cheltuieli de lux.

voluttuosaménte *adv.* voluptuos, cu voluptate.

voluttuóso *adj.* voluptuos; *labbra ~-e* buze senzuale. *SIN. sensuale.*

vòlva *s.f. (bot.)* pungă/membrană protectoare.

volvària *s.f. (zool.)* moluscă.

volvènte *adj. (fiz.) attrito ~* frecare la rostogolire.

vòlvere *vt. (înv., poetic) v.* v o l g e r e **(I).**

vòlvolo *s.m. (med.)* ocluzie intestinală; încurcătură de maţe.

vombàto *s.m. (zool.)* mamifer marsupial *(Phascolomys fossor).*

vomeràla *s.f.* parte anterioară a plugului. *SIN. dentale.*

vomeràle *s.m. (înv.) v.* v o m e r a i a.

vòmere[1] *s.m.* **1.** brăzdar (de plug). **2.** *(anat.)* vomer (os al nasului). **3.** plug (la locomotivă).

vòmere[2] *vt. (rar) v.* v o m i t a r e.

vomerìno *adj. (anat.)* relativ la vomer (os al nasului).

vòmero *s.m. (lit., rar) v.* v o m e r e[1].

vòmica *s.f. (med.)* expectoraţie cu puroi.

vomicàre *vt. (înv.) v.* v o m i t a r e.

vòmico, *vòmici, adj.* vomitiv; *(bot.) noce ~-a* nucă vomică *(Strychnos nux vomica).*

vomìre *(poetic) vt. v.* v o m i t a r e.

vomitaménto *s.m. (mai ales fig.)* **1.** vomitare. **2.** vărsături.

vomitàre *vt.* **1.** a vomita, a voma, a vărsa; *solo a sentirlo, mi vien da ~* numai cînd îl aud îmi vine să vărs. **2.** *(despre un vulcan etc.)* a arunca afară. **3.** a înjura, a blestema (cu furie). **4.** *(despre mare)* a arunca la mal (epave etc.).

vomitativo *(rar) adj.* vomitiv.

vomitatóre, **-trice** *adj.* care vomită; *(fig.) bocca ~-trice di insulti* gură din care ies numai insulte, persoană care insultă pe toţi.

vomitatòrio *adj. v.* v o m i t a t i v o.

vomitivo *adj., s.m.* vomitiv.

vómito *s.m.* **1.** vomitare. **2.** vărsătură; *far ~* a provoca vărsături.

vomitòrio[1] *adj. v.* v o m i t a t i v o.

vomitòrio[2] *s.m. (ant.)* vomitoriu, intrare/poartă de amfiteatru.

vóngola *s.f. (zool.)* scoică *(Venus gallina); zuppa di ~-e* supă de scoici; *spaghetti con/alle ~-e* spaghete cu scoici.

voràce *adj.* **1.** vorace; *belva ~* animal sălbatic vorace. *SIN. edace.* **2.** vorace, lacom, nesătul; nesăţios; *bambino ~* copil lacom. **3.** *(fig.)* vorace, lacom. *SIN. ingordo.*

voraceménte *adv.* cu voracitate, cu lăcomie, lacom; *mangiare ~* a mînca lacom.

voracità *s.f.* (şi *fig.*) voracitate, lăcomie, aviditate. *SIN. insaziabilità, ingordigia.*

voràgine *s.f.* **1.** prăpastie; abis, hău. *SIN. abisso, baratro.* **2.** peşteră. **3.** *(fig. rar)* hău; sac fără fund.

voraginóso *adj. (lit.)* prăpăstios.

voràgo *s.f. (poetic) v.* v o r a g i n e.

voratóre, **-trice,** *adj.* **1.** devorator. **2.** *(fig.)* distrugător, năruitor.

vorticàle **I.** *adj.* care se mişcă în sensul unui vîrtej. **II.** *(fiz.)* linie/undă de vîrtej.

vorticàre *vi. (a), vt.* a (se) învîrteji, a (se) învolbura.

vòrtice *s.m.* **1.** vîrtej; turbion; vîltoare; învolburare; *~ di polvere* vîrtej/trîmbă de praf. **2.** *(fiz.)* vîrtej, turbion. **3.** *(fig.)* vîrtej; buimăceală; ameţeală; vîltoare; *il ~ della danza* vîrtejul dansului; *il ~ della vita moderna* vîltoarea vieţii moderne. **4.** *(zool.)* infuzor.

vorticèlla *s.f. (zool.)* specie de infuzor *(Vorticella nebulifera).*

vorticosaménte *adv.* vertiginos, repede; *girare ~* a se învîrti repede.

vorticóso *adj.* **1.** învîrtejit; volburos; învolburat; *fiume ~* rîu învolburat. **2.** care se învîrteşte în jurul său cu iuţeală. **3.** *(despre dans)* vertiginos, frenetic; ameţitor.

voscènza *s.f. (fam., apelativ)* boierule, conaşule (în Sicilia).

vòsco *pron. (lit., înv.)* cu voi.

vossignorìa *s.f.* domnia voastră.

vòstro, vòstra **I.** *adj. pos.* **1.** vostru; *la ~-a classe* clasa voastră; *i ~-i vestiti* rochiile voastre. **2.** (al) dumitale; *qui non siete in casa ~-a* aici nu eşti în casa dumitale; *ammiro il ~ coraggio* admir curajul dumitale; *~ nipote* nepotul dumitale. **3.** *(însoţind un titlu) Vostra Eccellenza* Excelenţa Voastră; *la Maestà Vostra* Majestatea Voastră. **II.** *pron. pos.* al vostru; a voastră; *nostro figlio è più vivace del ~* copilul nostru este mai vioi decît al vostru; *il libro è ~ ?* cartea e a voastră?; *tutto ~* al dumitale (formulă de încheiere a unei scrisori). **III.** *s.m.* **1.** avere; bun; *guardate il ~* păstraţi ce-i al vostru; *non vorrete rimetterci del ~* doar nu vreţi să daţi/să puneţi de la voi; *eccovi il ~* iată ce vi se cuvine; *accontentatevi del ~* mulţumiţi-vă cu ce-i al vostru. **2.** *(la pl.)* ai voştri (rude, prieteni); *i ~-i* ai voştri; *questi ragazzi sono dei ~-i ?* băieţii ăştia sînt dintre ai voştri? **3.** *(în expr.) dite pure la ~-a* spuneţi-vă părerea voastră; *tiene/sta dalla ~-a* este de partea voastră; *avete passato anche voi le ~-e* aţi trecut şi voi prin necazurile/problemele voastre; le-aţi avut şi voi pe ale voastre; *ne avete fatta una delle ~-e* aţi făcut una din boacănele voastre; *l'ultima ~-a* ultima dumneavoastră scrisoare; *in riferi-*

mento alla ~-a del... referitor la scrisoarea dumneavoastră din...

votabórse *adj., s.m. invar. (glumeț, înv.)* **1.** care golește buzunarele; *impresa ~* întreprindere costisitoare. **2.** cheltuitor, mînă-spartă.

voltacànteri *s.m. invar.* servitor (la treburile grele).

votacassétte *s.m. invar.* slujbaș care golește cutiile poștale.

votacèssi *s.m. invar.* vidanjor.

votamàdia *s.m. invar.* mîncău, haplea.

votàme *s.m.* **1.** *(colectiv)* lucruri goale (cutii, lăzi etc.). **2.** gol, vid; *pieno di ~* gol de tot.

votànte *adj., s.m.* **1.** votant, care votează; *la percentuale dei ~-i* procentul votanților. **2.** *(bis.)* persoane care fac un legămînt.

votapéntole *s.m. invar. (glumeț)* mîncău, haplea.

votapollài *s.m.* și *f. (rar, glumeț)* hoț de găini, găinar.

votàre[1] *vt., vr.* și *deriv. v.* vuotare și *deriv.*

votàre[2] **I.** *vt.* **1.** *(bis.)* a oferi, a dărui, a consacra; *~ alla morte* a expune unei morți sigure; *esser votato alla morte* a fi destinat morții. **2.** a vota. **II.** *vr.* a se lega să; a se dedica, a se consacra; *~-si alla scienza* a se consacra științei; *non sa a che santo ~-si* nu știe ce să facă/cum să o scoată la capăt.

votascodélle *s.m. invar.* mîncău.

votatèsta *s.m. invar. (fam.)* lucru frivol și obositor.

votatóre, -trice *s.m.* și *f.* votant.

votazióne *s.f.* **1.** votare. **2.** situație școlară; *ottenere una ~ buona* a obține rezultate bune la școală; *~ finale* situație școlară finală.

votàzza *s.f.* **1.** scafă, căuș; găvan. **2.** *(mar.)* ispol; castrulă.

votivo *adj.* **1.** votiv, exprimînd o făgăduială/un jurămînt; *formula ~-a* formulă de jurămînt sacru. **2.** *(despre un monument etc.)* înălțat/executat pentru a împlini un legămînt; *altare ~* altar ridicat pentru a îndeplini un legămînt.

vóto *s.m.* **1.** *(bis.)* legămînt; jurămînt; juruință; făgăduință; *fare un ~* a face un legămînt, a se lega să; *mancare a un ~* a nu-și ține legămîntul; *sciogliere qualcuno da un ~* a dezlega pe cineva de un jurămînt; *sciogliere il ~* a împlini o făgăduință; *far ~ di* a promite solemn; *dar ~ di povertà* a se lega să trăiască în sărăcie; *~-i semplici* legămînt temporar; *~- solenni* jurămînt/legămînt irevocabil/permanent; *pronunziare i ~-i* a se călugări; *(glumeț) ~ di marinai* promisiune neserioasă. **2.** *(bis.)* obiect/dar oferit prin legămînt; *cappella piena di ~-i* capelă plină de ofrande. *SIN. ex voto.* **3.** *(la pl., fig., lit.)* dorință fierbinte; urare; *far ~-i per il successo di qualcosa* a face urări pentru succesul unui eveniment. **4.** *(pol.)* vot, sufragiu; *~ di fiducia* vot de încredere; *~ consultativo* vot consultativ; *~ segreto* vot secret; *~ deliberativo* vot deliberativ; *~ favorevole* vot favorabil; *deporre il proprio ~ nell'urna* a-și depune votul în urnă. **5.** notă (la școală); *~-i alti* note mari; *~-i bassi* note mici; *una pagella zeppa di brutti ~-i* un carnet plin cu note proaste; *il professore è stretto nei ~-i* profesorul e zgîrcit la note; *essere promosso a pieni ~-i* a promova cu note maxime. **6.** *(rar, jur.)* memoriu privind un proces și felul în care a fost judecat.

vòto *adj., s.m. (lit., pop.)* *v.* vuoto.

vùi *pron. (înv.)* *v.* voi.

vulcanàle **I.** *adj. (lit., rar)* vulcanic. **II.** *s.m. (ant.)* sărbătoare în onoarea zeului Vulcan.

vulcanicità *s.f. v.* vulcanismo.

vulcànico, -ànici, *adj.* **1.** vulcanic; *roccia ~-a* rocă vulcanică. **2.** *(fig.)* arzător, aprins, plin de imaginație; *cervello ~* minte plină de imaginație; *amore ~* dragoste năbădăioasă/fierbinte; *testa ~-a* cap/minte înflăcărat(ă).

vulcànio *adj. (mil.)* al zeului Vulcan.

vulcanismo *s.m. (geol.)* vulcanism.

vulcanite *s.f. (geol.)* vulcanit.

vulcanizzàre *vt.* a vulcaniza; *~ le gomme di automobile* a vulcaniza cauciucurile de la mașină.

vulcanizzatóre *s.m.* **1.** vulcanizator *(muncitor).* **2.** aparat de vulcanizare.

vulcanizzazióne *s.f.* vulcanizare.

vulcàno *s.m.* vulcan; *l'eruzione di un ~* erupția unui vulcan; *(fig.) essere un ~* a fi un înflăcărat.

vulcanologia *s.f.* vulcanologie.

vulcanòlogo, -òlogi, *s.m.* vulcanolog.

vulgàre *adj. (înv., poetic)* *v.* volgare.

vulgàta *s.f.* vulgată.

vùlgo[1] *s.m. (înv., lit.)* *v.* volgo.

vùlgo[2] *adv. (despre modul de a vorbi)* comun, cu vorbe simple; *l'addome, ~ pancia* abdomenul sau, popular, burta.

vulneràbile *adj.* vulnerabil; *punto ~* punct vulnerabil.

vulnerabilità *s.f.* faptul de a fi vulnerabil.

vulnerare *vt.* **1.** a răni. **2.** *(fig.)* a atinge; a jigni; a leza; *~ un principio* a leza un principiu.

vulnerària *s.f. (bot.)* vătămătoare *(Anthyllis vulneraria).*

vulnerànio, -àri, *adj. (med.)* cicatrizant.

vùlture *s.m. (lit.)* vultur.

vùlva *s.f. (anat.)* vulvă.

vulvària *s.f. (bot.)* lobodă-puturoasă *(Chenopodium vulvaria).*

vuotabórse *adj., s.m. v.* votabórse.

vuotacèssi *s.m.* vidanjor. *SIN. bottinaio.*

vuotàggine *s.f.* **1.** *(rar)* lipsă de conținut; vid; vacuitate. *SIN. vacuità.* **2.** superficialitate.

vuotaméle *s.m. invar.* dispozitiv de scos coceanul de măr.

vuotaménto *s.m.* golire, vidare.

vuotàre **I.** *vt.* **1.** a goli, a lăsa gol; *~ un cassetto/un baule/la valigia* a goli un sertar/un cufăr/valiza; *~ il bicchiere/la bottiglia* a goli paharul/sticla. **2.** a cheltui tot; *~ le tasche/la borsa/il portafogli* a goli buzunarele/punga cuiva, a-l face să cheltuiască tot ce are. **3.** a fura, a devaliza; *~ la casa* a fura tot din casă/a o goli. **4.** a trînti; a răsturna; *~ qualcosa in/per terra* a răsturna ceva la pămînt; *(înv.) ~ la sella/l'arcione* a cădea de pe cal. **5.** *(fig.)* a goli; *~ la sala* a părăsi/a goli (în bloc) sala; *~ il sacco* a goli sacul, a spune tot ce ai de spus. **II.** *vr.* a se goli; *la città si è ormai vuotata* orașul s-a golit deja; *(fig.) ~-si il capo* a-și simți capul golit; a nu mai putea judeca/gîndi.

vuotaseodèlle *s.m.* și *f. invar.* linge-blide; mîncău.

vuotàta *s.f.* golire (în grabă/incomplet).

vuotatùra *s.f.* golire.

vuotazucchìne *s.m. (buc.)* cuțit de scobit dovleceii.

vuotézza *s.f.* gol, interior; vid, vacuitate.

vuòto **I.** *adj.* **1.** gol, fără conținut; *un bicchiere/un fiasco ~* un pahar gol, o sticlă goală; *bestia ~-a* animal fără povară; *carro ~* car gol, căruță goală; *rimanere con le tasche ~-e* a rămîne cu buzunarele goale; *scompartimento ~* compartiment gol; *sedia*

~-*a* scaun liber; *a stomaco/a corpo* ~ pe stomacul gol, pe nemîncate; *a mani* ~-*e* cu mîinile goale; *venire a mani* ~-*e* a se întoarce/a veni cu mîinile goale; *(fig.) mi sento un gran* ~ *in testa* simt un mare gol în cap; *testa* ~-*a* cap sec, zevzec; *avere il cuore* ~ a deveni insensibil. **2.** lipsit; ~ *di* lipsit/gol de; *parole* ~-*e di senso* cuvinte lipsite de sens; *stile* ~ stil răsunător dar inexpresiv; *discorso* ~ cuvîntare fără miez; *giornata* ~-*a* zi fără importanţă, zi oarecare. **3.** *(mat.)* nul, vid; *insieme* ~ mulţime vidă. **II.** *s.m.* **1.** vid, vacuum; *confezione sotto* ~ preparare în vid; *sotto* ~ *spinto (despre produse preparate, ambalate)* în vid. **2.** *(av.)* gol; ~ *d'aria* gol de aer. **3.** loc/spaţiu gol; *cadere/precipitare nel* ~ a cădea în gol; *(fig.) cadere nel* ~ a cădea în gol, a nu avea efect; *(fig.) fare il* ~ *intorno a sé* a face gol în preajmă (prin comportament). **4.** gol, gaură; *un* ~ *nel muro* o gaură în zid. **5.** vas/recipient/ambalaj gol; *la restituzione dei* ~-*i al bottegaio dà diritto al rimborso del deposito* restituirea ambalajelor goale la/către negustor, dă dreptul la recuperarea banilor cheltuiţi pe ele. **6.** *(fig.)* lipsă, carenţă, gol; *ha lasciato un gran* ~ a lăsat un mare gol; *(pol.)* ~ *di potere* (stat) fără direcţie politică; ~ *di cassa* lipsă/furt de la casa de bani. **7.** inutil, van, zadarnic; *(în expr.)* *a* ~ degeaba, fără efect, în gol; *girare a* ~ a se învîrti în gol; *scrivere a* ~ a scrie degeaba, a nu căpăta răspuns; *(despre un vehicul) viaggiare a* ~ a merge/a călători fără încărcătură/gol; *(despre o maşină) funzionamento a* ~ funcţionare în gol; *assegno a* ~ CEC fără acoperire. **8.** loc gol (la teatru). **9.** *(fiz.)* vid, vacuum.

vuotòmetro *s.m. (fiz.)* vacuummetru. *SIN. vacuometro.*

W

w *[doppio/doppia vu] s.m.* şi *f. (literă care nu aparţine alfabetului italian)* w.

wàfer *s.m. invar. (buc.)* prăjitură/biscuiţi cu cremă de ciocolată.

wagneriàno *adj., s.m.* wagnerian.

wagon-lit *s.m. invar.* vagon de dormit.

wagon-restaurant *s.m. invar.* vagon-restaurant.

walchìria *s.f. (mitol.)* walkirie.

walhall *s.m. invar. (mitol.)* walhalla.

walkie-talkie *s.m. invar.* aparat de mînă, emiţător-receptor.

walkìria *v.* w a l c h i r i a.

wàlzer *s.m.* vals.

wàpiti *s.m. (zool.)* specie de cerb mare *(Cervo canadensis).*

warrant *s.m. invar. (com.)* warant.

wàter, water closet *s.m.* WC, closet.

waterloo *s.f. invar.* înfrîngere, eşec total; dezastru; *le ultime elezioni sono state la sua* ~ ultimele alegeri au fost pentru el un eşec total.

waterpolista *s.m. (sport)* poloist. *SIN. pallanuotista.*

waterpolo *s.m. invar. (sport)* polo. *SIN. pallanuoto.*

wattòmetro, wàttmetro *s.m.* watmetru.

watt-óra, wattóra *s.m. invar.* wattoră.

wattoràmetro *s.m. (electr.)* contor, wattometru. *SIN. contatore di energia.*

wattsecondo *s.m. (fiz.)* watt-secundă.

weber *s.m. invar. (fiz.)* weber.

week-end *s.m. invar.* week-end.

wertherismo *s.m.* sensibilitate/sentimentalism romantic(ă), wertherism.

wesleyàno, -a *s.m.* şi *f. (rel.)* metodist.

western *adj., s.m.* (film) western.

whig *s.m. invar.* whig.

whisky *s.m. invar.* whisky.

whist *s.m. invar.* whist.

widia *s.m. invar.* widia.

willemite *s.f. (mine.)* willemit.

winchester *s.m. invar.* carabină cu repetiţie.

wolfràmio *s.m. (chim.)* wolfram.

wolfràmite *s.m. (miner.)* wolframit.

würstel *s.m. invar.* cremvurşt.

X

x *[ics, iccase, icchese] s.m. şi f. (literă care nu aparţine alfabetului italian)* x; *il giorno/l'ora* ~ ziua/ora x; *il signor* ~ domnul X.
xantofilla *s.f. (chim., biol.)* xantofilă.
xantòma *s.m. (med.)* xantom.
xantomatóso *adj. (med.)* xantomatos.
xenìa *s.f. (bot.)* hibridizare.
xèno[1] *s.m. (chim.)* xenon.
xèno-[2] *element de compunere* xeno-.
xenodòchio *s.m. (lit.)* adăpost/han pentru străini (în evul mediu).
xenòfilo *adj., s.m.* xenofil.
xenofobìa *s.f.* xenofobie.
xenòfobo *s.m.* xenofob.
xères *s.m.* vin de Xeres.
xèro- *element de compunere* **xero-**.
xerocòpia *s.f.* copie (trasă) la **xerox**.
xerocopiàre *vt.* a face copii la **xerox**.
xerodèrmia *s.f. (med.)* xerodermie.
xerofite *s.f. pl. (bot.)* xerofite.
xeroftalmia *s.f. (med.)* xeroftalmie.
xerografìa *s.f. (tipogr.)* xerografie.
xifòide *s.f. (anat.)* xifoid.
xilèma *s.m. (bot.)* ţesut de celule lemnoase *SIN adroma*.
xilène *s.m.* xilen.
xilo- *prefix* xilo-, (de) lemn.
xilòfago *adj.* xilofag.
xilofonìsta, *-isti, s.m.* şi *f.* cîntăreţ la xilofon.
xilòfono *s.m.* xilofon.
xilografìa *s.f.* xilografie.
xilografico, *-àfici adj.* xilografic.
xilògrafo *s.m.* xilograf.
xilòide *adj.* xiloid.
xilolite *s.f.* lemn artificial (făcut din rumeguş etc.), xilolit.
xilòlo *s.m. (chim.)* xilen brut.
xilologìa *s.f.* studiul lemnului (botanic/tehnologic).
xilotéca *s.f.* colecţie de mostre de lemn, **xilotecă**.
xoanon *s.m.* statuetă de lemn reprezentînd o divinitate.

Y

y *[ipsilon, ipsilònne, i greca] s.m.* şi *f. (literă care nu aparţine alfabetului italian)* y, i grec.
yacht *s.m.* iaht.
yachting *s.m. invar. (sport)* yachting, sport cu vele.
yak *s.m. invar.* iac *(Bos gruniensis)*.
yankee *adj., s.m. invar.* yancheu.
yard *s.m.* yard.
yatagàn *s.m.* iatagan.
yemenìta *adj., s.m.* şi *f.* iemenit, yemenit, locuitor din Yemen.
yen *s.m. invar.* yen.
yèti om al zăpezilor, yeti. *SIN. (abominevole) uomo delle nevi*.
yiddìsh *adj.* idiş.
yòga I. *adj. (fil.)* relativ la yogism. II. *s.f. (fil.)* yoga, yogism.
yògin *s.m. invar.* yoghist.
yogùrt, yòghurt *s.m.* iaurt.
yòle *s.f.* iolă.
yò-yò *s.m.* numele unei jucării/unui joc (cu sforicică).
yprite *s.m.* iperită.
ypsilon *s.m.* y, ipsilon, i grec.
yüan, yuan *s.m.* monedă în R.P. Chineză.
yùcca *s.f. (bot.)* yuca, specie de liliacee *(Yucca gloriosa). SIN. iùcca*.
yùrta *s.f.* cort la nomazii din Mongolia, iurtă.
yuyù *s.m. invar.* mică barcă (în China).

Z

z *zèta* *s.m.* şi *f.* *(sunetul şi litera)* z.
za ! *interj.* poc, trosc ! pleosc !
zàba *s.f.* *(înv., mil.)* armură de zale.
zabaióne *s.m.* **1.** cremă din gălbenuş cu zahăr şi vin. **2.** *(fig., rar)* amestecătură de idei, talmeş-balmeş.
zàbro *s.m.* specie de coleopter/gîndac *(Zabrus tenebroides)*.
zac ! *interj.* buf ! poc ! trosc ! *tutt'a un tratto ~ gli lasciò andare un ceffone* dintr-o dată poc ! i-a trîntit o scatoalcă.
zàcchera *s.f.* **1.** stropitură cu noroi, împroşcătură. **2.** *(rar, depr.)* fleac, bagatelă, lucru de nimic.
zaccheróne, -óna, *s.m.* şi *f.* **1.** om stropit cu noroi. **2.** persoană murdară.
zaccheróso *adj.* împroşcat/stropit cu noroi.
zàcchete *interj.* buf ! poc ! trosc !
zaf *interj.* *v.* z a f f.
zafardàta *s.f.* lovitură dată cu ceva murdar/cu noroi etc.
zaff *interj.* harşt !, hîc !; *e ~ gli tagliò la testa* şi harşt ! i-a tăiat capul.
zàffara *s.m.* *(înv.)* *v.* z a f f e r a.
zaffàre *vt.* **1.** a astupa cu un cep. **2.** *(mar.)* a astupa o crăpătură. **3.** a tampona, a da cu un tampon; *~ una ferita* a tampona o rană. **4.** *(înv.)* a reţine cu violenţă; a aresta.
zaffàta *s.f.* **1.** iz/val de miros urît. **2.** *(rar)* împroşcătură de apă; răbufneală (de fum etc.). *SIN. spruzzo.*
zaffatùra *s.f.* astupare cu un cep.
zàffe *interj.* *v.* z a f f.
zàffera *s.m.* *(înv.)* vopsea pentru sticlă; oxid de cobalt; *~ di Venezia* vopsea violetă.
zafferanàto *adj.* *(rar)* **1.** de culoarea şofranului. **2.** care conţine şofran.
zafferàno *s.m.* **1.** şofran *(Crocus sativus)*; *risotto allo ~* orez cu şofran; *giallo come lo ~* galben ca şofranul; *~ bastardo* şofrănaş *(Charthamus tinctorius.)* **2.** *(ornit.)* martin negricios *(Larus fuscus)*.
zafferanóne *s.m.* *(bot.)* şofranaş *(Charthamus tinctorius)*.
zàffete *interj.* *v.* z a f f.
zaffirìno *adj.* **1.** de safir. **2.** ca safirul.
zaffiro *s.m.* safir; *cielo di ~* cer de safir; *~ occidentale/falso* cuarţ albastru; *~ d'acqua* silicat de aluminiu şi magneziu; *~ dei ghiacciai* specie de plantă primulacee.
zàffo[1] *s.m.* **1.** cep/dop la butoi; *(glumeţ) ~ da botte* persoană scundă, dop. **2.** meşă/tampon pentru răni. *SIN. stuello, tampone.* **3.** *(mec.)* dop de fier.
zàffo[2] *s.m.* *(înv.)* zbir.
zagàglia *s.f.* *(ist.)* **1.** lance scurtă şi uşoară. **2.** suliţă dinţată.
zagagliàta *s.f.* lovitură de lance/suliţă.
zaganàto *adj.* *(despre blana de jder)* înspicat cu peri albi sau argintii.
zaganèlla *s.f.* **1.** *(înv.)* frînghie, funie. **2.** *(înv.)* tiv mărginit cu fire de aur/argint. **3.** bătaie de joc; *àttacare le ~-e* a lua în rîs.
zàgara *s.f.* *(bot.)* floare albă de portocal.
zagarèlla *s.f.* **1.** dungă întunecată de-a lungul spinării (la măgar, cal etc.). **2.** *(înv.)* şiret; panglică.
zàina *s.f.* *(înv.)* leagăn.
zàino[1] *s.m.* **1.** *(mil.)* raniţă. **2.** rucsac. **3.** ghiozdan; *cartella a ~* ghiozdan. **4.** desagă de piele (la păstori).
zàino[2] *adj.* *(despre cai)* castaniu închis, murg.
zairiàno, zairése *adj.* *s.m.* şi *f.* (locuitor) din Zair (Congo), zairez.
zàma *s.m.* *invar.* aliaj de zinc (cu aramă, aluminiu şi magneziu).
zamberlùcco, -ùcchi, *s.m.* giubea.
zàmbra *s.f.* **1.** *(înv.)* cameră; cămăruţă. **2.** closet.
zambràcca *s.f.* **1.** *(înv.)* slugă murdară/neglijentă. **2.** *(lit., depr.)* prostituată, tîrfă.
zàmpa *s.f.* **1.** labă; copită; *~ di un elefante* laba unui elefant; *~ di un cavallo* copita unui cal; *(fig.) ~-e di gallina* **a)** ridurile de la colţurile ochilor; **b)** scriere ininteligibilă, scris de laba găştii; *leccare le ~-e* a linguşi; *(ornit.) ~-e gialle* rîndunică de mare; *(prov.) cavar la castagna dal fuoco con lo ~ del gatto* a scoate castanele din foc cu mîinile altuia. **2.** *(la pl., depr.)* picior (la om); *un bel paio di ~-e* o frumoasă pereche de picioare; *a quattro ~-e* în patru labe. **3.** *(glumeţ)* mînă (la om); *qua la ~ !* dă-mi laba ! *giù le ~-e !* jos labele ! **4.** picior (de mobilă); *le ~-e del tavolo/della sedia* picioarele mesei/scaunului.
zampàre *vi.* *(a; despre cal)* **1.** a bate cu copita în pămînt. *SIN. scalpitare.* **2.** a lovi (cu copita).
zampàta *s.f.* **1.** lovitură (cu laba/cu copita). **2.** *(fig.)* grosolănie. **3.** urmă de labă/de copită.
zampeggiàre *vi.* *(a)* a lovi/a da cu copita. *SIN. scalpitare.*
zampettàre *vi.* *(a)* **1.** a da din picioare. **2.** a ţopăi.
zampétto *s.m.* *(dim.)* **1.** ciolan de porc/de viţel (pentru gătit); *~ di lepre* labă de iepure (pentru şters praful). **2.** locuitor de munte (în Italia centrală şi meridională).
zampicàre *vi.* *(a)* a se împiedica.
zampillànte *adj.* ţîşnitor, care ţîşneşte.
zampillàre **I.** *vi.* *(e, a)* a ţîşni. *SIN. sprizzare.* **II.** *vt.* a face să ţîşnească.
zampillìo *s.m.* **1.** ţîşnitură. **2.** ţîşnire continuă; ţîşnire scurtă şi repetată.
zampìllo *s.m.* ţîşnitură.
zampìno *s.m.* *(dim.)* **1.** lăbuţă; picioruş; gheară; *mettere lo ~ in una faccenda* a se amesteca în ceva; *il diavolo vuol metterci lo ~* dracul vrea să-şi vîre coada aici; *(prov.) tanto va la gatta al lardo che ci lascia lo ~* urciorul nu merge de multe ori la apă. **2.** *(bot.)* molid *(Abies excelsa* sau *Picea excelsa)*.
zampiróne *s.m.* **1.** substanţă fumigenă (contra ţînţarilor). **2.** *(glumeţ)* ţigară (de calitate inferioară).
zampógna *s.f.* cimpoi; fluier cîmpenesc. *SIN. fistola, siringa.*

zampognàre *vi. (a; rar)* a cînta din cimpoi.
zampognàro *s.m.* cimpoier.
zampóne *s.m. (augm.)* **1.** lăboi, labă mare. **2.** (un fel de) tobă (învelită în şorici de picioare de porc).
zàna *s.f.* **1.** coşuleţ de paie (pentru fructe, pîine). **2.** leagăn rustic (din răchită). **3.** *(arhit.)* nişă. **4.** adîncitură, groapă. **5.** *(înv.)* înşelăciune; *appiccar ~-e* a înşela. **6.** *(înv.)* targă. **7.** *(înv.)* năsălie.
zanàio *s.m.* meseriaş care confecţionează leagăne.
zanaiòlo *s.m. (înv.)* **1.** hamal de piaţă, care duce coşniţa. **2.** bucătar.
zanàta *s.f.* conţinutul unui coş.
zànca *s.f. (înv., dial.)* **1.** picior. **2.** *(înv., la pl.)* picioroange, catalige. **3.** *(agron.) innesto a ~* altoi în ochi. **4.** *(tehn.)* scoabă.
zanèlla *s.f.* **1.** şanţ (de-a lungul unui drum), canal. **2.** serj; atlas (căptuşeală la haine).
zanfóne *s.m.* cadă pentru prepararea alaunului.
zanfrìno *s.m. (ist., mil.)* armură din oţel (pentru cal.)
zàngola *s.f.* **1.** putinei. **2.** separator de unt. **3.** ciubăr (de pus batogul la saramură).
zangolatóre, -trice, *s.m.* şi *f.* muncitor în industria untului.
zànna *s.f.* **1.** colţ, dinte (de animal); *dar di ~* a muşca/a strînge cu dinţii; *affondare le ~-e* a-şi înfige dinţii; *(fig.) mostrare le ~-e a qualcuno* a-şi arăta colţii, a ameninţa pe cineva; *(fig.) levare le ~-e a qualcuno* a tăia macaroana cuiva, a-l face inofensiv. **2.** jucărie (de ţinut în gură cînd ies dinţii). *SIN. dentaruolo.* **3.** unealtă pentru şlefuit/netezit. **4.** dinte mai mare (la roţi dinţate).
zannàre *vt. (rar)* **1.** a şlefui, a lustrui (aurul, argintul etc.). **2.** a lustrui pergamentul. **3.** *(înv.)* a înşfăca/a apuca cu colţii.
zannàta[1] *s.f.* **1.** muşcătură, apucare cu colţii. **2.** urme de colţi.
zannàta[2] *s.f.* vorbă caraghioasă.
zannésco, *-éschi, adj.* caraghios, comic.
zànni *s.m. invar.* **1.** personajul de slugă naivă şi stîngace (în comedia „dell'arte"). **2.** neghiob, netot. *SIN. pagliaccio, buffone.*
zanichèlla *s.f. (bot.)* mătriţă *(Zannichellia palustris).*
zannùto *adj.* **1.** *(zol.)* cu colţi, colţat. **2.** *(depr.)* cu dinţi mari.
zanzàra *s.f.* ţînţar *(Culex pipiens); mettere una ~ nella testa* a vîrî (cuiva) o idee în cap.
zanzarièra *s.f.* apărătoare/reţea contra ţînţarilor.
zanzarière *s.m. (rar) v.* zanzariera.
zanzeràre *vi. (a; înv.)* **1.** *(despre ţînţar)* a bîzîi, a zîzîi. **2.** a recita cu glas încet, a mormăi.
zànzero *s.m. (înv.)* tovarăş de petreceri.
zanzibarìno *adj., s.m.* (locuitor) din Zanzibar.
zapìno *s.m. (înv., bot.)* molid.
zàppa *s.f.* **1.** sapă; *~ rettangolare* sapă dreptunghiulară; *~ quadra* sapă pătrată; *~ a lama larga e corta* sapă cu lama lată şi scurtă; *~ a dente appuntato* tîrnăcop; *~ a tre denti* furcă, trident; *~ meccanica* prăşitoare mecanică; *(fig.) darsi la ~ sui piedi* a-şi tăia craca de sub picioare, a-şi bate cuie-n talpă. **2.** groapă, săpătură; *~ coperta* groapă subterană; *lavori di ~* săpături de fortificaţii. **3.** plasă de pescuit. **4.** *(rar, pop.)* cifra 7 (în formă de sapă); *(înv.) essere alle due ~-e* a fi în vîrstă de 77 de ani. **5.** *(mil.)* tranşee îngustă (aproape de linia inamică).
zappacavàllo *s.f. (agr.)* prăşitoare mecanică.
zappaménto *s.m.* săpat; săpătură.
zappàre *vt.* **1.** a săpa; *~ la vigna/l'orto* a săpa via/grădina; *mettersi a ~* a se apuca de săpat; *(fig.) star coi frati e ~ l'orto* a se face că nu ştie nimic; *(depr.) ~ l'organo/il piano* a cînta prost la orgă/la pian; *~ i denari/i quattrini* a cîştiga bani cu lopata; *(rar) ~ nella rena/nell'acqua* a bate apa în piuă; *(prov.) chi vuol aver del mosto, zappi le viti d'agosto* adună la tinereţe, ca să ai la bătrîneţe. **2.** a săpa, a face săpături. **3.** *(înv., despre cai)* a zvîrli, a lovi cu copita.
zappàta[1] *s.f.* **1.** lovitură de sapă. **2.** săpat uşor/repede; *dare una ~ all'orto* a face o săpătură rapidă în grădina de zarzavat.
zappàta[2] *s.m. (scris cu majusculă, în expr.) padre ~* om care predică virtutea şi practică viciul; *(fig.)* persoană care se contrazice/care una spune şi alta face.
zappatèrra *s.m. (înv.)* **1.** săpător; ţăran. **2.** *(depr.)* om necioplit, ţărănoi.
zappatóre *s.m.* **1.** săpător. **2.** *(mil.)* soldat din trupele de geniu.
zappatrìce *s.f.* prăşitoare mecanică. *SIN. sarchiatrice.*
zappatùra *s.f.* **1.** săpătură; săpat. **2.** pămînt săpat.
zappétta *s.f.* săpăligă.
zappettàre *vt.* a săpa, a da cu săpăliga.
zappettatùra *s.f.* săpat (cu săpăliga).
zappétto *s.m.* săpăligă. *SIN. sarchio, sarchiello.*
zapponàre *vt.* a săpa (cu tîrnăcopul).
zapponatùra *s.f.* săpat (cu tîrnăcopul).
zappóne *s.m. (augm.)* săpoi; tîrnăcop.
zaptiè *s.m.* poliţist indigen (în Libia).
zar *s.m.* ţar.
zàra *s.f.* **1.** *(înv.)* joc cu trei zaruri. **2.** puncte puţine (la jocul de zaruri); *~ a chi tocca* cine pierde, suportă consecinţele. **3.** risc; *mettersi a ~* a risca.
zaratìno *adj., s.m.* (locuitor) din Zara.
zarèvic *s.m.* ţarevici.
zarìna *s.f.* ţarină.
zarìsmo *s.m.* ţarism.
zarìsta, *-isti adj., s.m.* şi *f.* ţarist.
zaróso *adj. (înv.)* riscant.
zarzuèla *s.f.* operetă (spaniolă).
zàtta[1] *s.f.* pepene galben *(Cucumis melo).*
zàtta[2] *s.f. (înv.) v.* zattera.
zàttera *s.f. (mar.)* bac, plută; *~ di salvataggio* barcă-plută de salvare; *~ autogonfiabile di salvataggio* barcă de cauciuc de salvare.
zatterière *s.m.* conducător de bac, plutaş.
zavòrra *s.f.* **1.** *(mar.)* savură, lest; *(despre o navă) andare/essere in ~* a nu transporta nici o încărcătură. **2.** *(av.)* lest. **3.** *(fig.)* lucruri/persoane nefolositoare, balast; *nella sua compagnia c'è molta ~* în tovărăşia lui sînt multe lepădături.
zavorraménto *s.m. (mar., av.)* încărcare cu lest.
zavorràre *vt.* a încărca cu savură/cu lest (o navă, un balon).
zazzeàre *vi. (înv.)* a umbla fără rost.
zàzzera *s.f.* **1.** chică; plete; *tagliati codesta ~!* taie-ţi chica asta!; *cosa colla ~* lucru vechi/demodat. **2.** coamă de leu. **3.** *(înv., fig.)* om înapoiat/retrograd. **4.** fire/neregularităţi la marginea unei coli de hîrtie. *SIN. barba, riccio.*
zazzeróne *s.m. (augm.)* **1.** chică mare. **2.** pletos, om cu chică. **3.** om demodat.
zazzerùto *adj.* care poartă chică, pletos.
zèba *s.f. (înv.)* capră.
zebedéi *s.m. pl. (pop., eufemistic)* testicule; *(în expr.) rompere gli ~* a bate la cap, a pisa.
zebellàre *vi. (înv.)* a sălta.
zèbra *s.f.* **1.** zebră *(Equus zebra).* **2.** *(pop.)* marcaj, zebră, trecere pentru pietoni; *è stato investito sulle ~-e* a fost accidentat pe marcaj.

zebràto *adj.* zebrat, dungat.
zebratùra *s.f.* desen zebrat, dungi ca la zebră; *~-e stradali* marcaj indicînd trecerea pentru pietoni.
zebù *s.m. invar. (zool.)* zebu, bou cu cocoaşă *(Bos indicus)*.
zéccа[1] *s.f. (entom.)* căpuşă *(Ixodes ricinus)*.
zéccа[2] *s.f.* monetărie; *nuovo di ~* monedă nouă; *(fig.)* lucru nou/original; *(glumeţ) unguento di ~* bani.
zeccàre *vt. (înv.)* a bate monedă; *(fig.) ~ oro* a cîştiga mult.
zecchière *s.m.* 1. director de monetărie. 2. lucrător la monetărie.
zecchièro *s.m. (înv.) v.* zecchiere.
zecchinétta *s.f.* joc de cărţi (de noroc).
zecchìno *s.m.* ţechin; *~ gigliato* ţechin florentin; *oro di ~* aur curat; *t'annoia il tuo vicino? prestagli uno ~* te supără vecinul? dă-i un ban şi tace.
zéccola *s.f.* 1. scaiete (care se agaţă de lîna oilor). 2. *(fig.)* bagatelă, lucru de nimic.
zéccolo *s.m.* smoc de lînă prost dărăcit.
zedìglia *s.f. v.* cediglia.
zèffiro *s.m. v.* zefiro.
zefìr *s.m. invar.* (pînză) zefir.
zèfiro *s.m.* 1. zefir, adiere; *(fig.) prospero ~* vînt favorabil, ceas bun. *SIN. brezza.* 2. *(rar, ironic)* curent puternic de aer.
zelandése *adj., s.m.* şi *f.* zeelandez, (locuitor) din Zeelanda.
zelànte *adj.* zelos, plin de zel; *un impiegato ~* un funcţionar zelos.
zelanteménte *adv.* cu zel, zelos, cu sîrg, sîrguitor.
zelanterìa *s.f.* exces de zel.
zelantóne *adj., s.m. (augum., depr.)* (cel) care face pe zelosul.
zelàre I. *vi. (a)* a fi zelos, a lucra cu zel. II. *vt.* a susţine/a apăra cu zel.
zelatóre, -trice *s.m.* şi *f.* susţinător/apărător zelos (al unei doctrine etc.). *SIN. protettore, sostenitore.*
zèlo *s.m.* 1. zel, sîrguinţă; *con ~* cu zel. 2. pasiune, iubire; fervoare.
zelóso *adj. (înv.)* zelos; harnic.
zendàdo *s.m. (înv., dial.)* ţesătură fină (de in/de mătase).
zendàle *s.m. (înv.) v.* zendado.
zèndo *s.m. (rar., lingv.)* limba zendă (a vechilor perşi).
zènit, zenìt *s.m.* zenit.
zenitàle *adj.* zenital; *distanza ~* distanţă zenitală.
zènzero *s.m. (bot.)* ghimbir *(Zingiber officinale)*.
zenzeveràta *s.f. (înv.)* 1. amestec de leacuri de plante medicinale cu ghimbir. 2. amestecătură.
zenzèvero *s.m. (înv.) v.* zenzero.
zéppa *s.f.* 1. pană, aşchie; bucăţică de lemn; *mettere una ~ alla gamba di un tavolo traballante* a pune o pană la piciorul unei mese şchioape; *innestatura ~* altoi în pană; *mettere delle ~-e* a face intrigi, a băga fitiluri. 2. cîrpitură; petec. 3. umplutură (de stil); *una ~ per la rima* cuvînt (inutil) adăugat pentru a obţine rima. 4. scuză. 5. joc enigmistic.
zeppàre I. *vt.* 1. a astupa, a pune pene. 2. a umple pînă sus; a îndesa pînă la fund. II. *vr.* a se îndopa cu mîncare.
zèppelin *s.m. invar. (av.)* zepelin, dirijabil.
zéppo I. *adj. (fam.)* îndesat; înţesat; *pieno ~* plin ochi; *compito ~ di errori* temă plină de greşeli; *(fig.) teatro ~ di spettatori* teatru înţesat de lume. II. *s.m.* rămurică; beţigaş.
zéppola *s.f.* 1. aşchie, pană. 2. *(mai ales la pl.)* un fel de gogoşi.
zerbinerìa *s.f. (rar)* 1. scliviseală, eleganţă de domnişor; dandism. 2. tinerime elegantă şi sclivisită.
zerbinésco, -éschi *adj.* de domnişor, de dandi.
zerbìno *s.m.* 1. *(rar)* coconaş sclivisit, domnişor; dandi. 2. ştergător (la uşă).
zerbinòtto *s.m. (dim.)* domnişor, dandi, coconaş. *SIN. damerino, vagheggino.*
zerène *s.f.* specie de fluture *(Abraxas grossulariata)*.
zeriba *s.f.* 1. gard viu; împrejmuire pentru ciclişti. 2. gard/ocol din mărăcini (în Africa de nord).
zèrla *s.f. (înv.)* măsură de vin.
zèro *s.m., adj.* 1. zero; *ho fatto ~ punti* am făcut zero puncte, n-am făcut nici un punct; *il numero ~* numărul zero; *grado ~* gradul zero; *l'ora ~* a) miezul nopţii, ora zero; b) ora h.; *il termometro segna due gradi sopra/sotto ~* termometrul arată două grade peste/sub zero; *sette volte ~ fa ~* de şapte ori zero fac zero; *(fig.) spaccare lo ~* a face socotelile cu exactitate; *tagliarsi i capelli a ~* a se tunde la zero/chilug; *(fiz.) ~ assoluto* zero absolut. 2. nul, nimic, zero; *non contare uno ~* a nu face două parale; *essere uno ~* a fi o nulitate; *~ via ~* absolut nul, fără valoare; *ridursi a ~* a se ruina, a nu mai avea nimic; *siamo ridotti a ~* am rămas fără un sfanţ. 3. semnul zero; *~ spaccato* zero barat (spre a nu putea fi transformat/corectat). 4. peşte marin, un fel de sardea.
zerovòltmetro *s.m.* voltmetru de maşini sincrone.
zèta *s.m.* şi *f. invar.* ze *(denumirea literei z)*; *dall'a alla ~* de la început pînă la sfîrşit; *gambe a ~* picioare strîmbe; *pare una ~* e strîmb ca un Z.
zetàno *s.m. (înv.)* ţesătură de mătase.
zetàrio *s.m. (ist.)* servitor de palat imperial.
zetètico, -ètici *adj. (fil.; despre o metodă etc.)* de cercetare/de investigare; investigator.
zèugma, zèugmi *s.m. (lit., gram.)* zeugmă.
zèuma *s.m. v.* zeugma.
zevedéra *s.f. (înv., mar.)* pînză de corabie.
zezzìo *s.m.* 1. zgomot/şuierat de vînt. 2. dojană, mustrare aspră, ceartă.
zìa *s.f.* 1. mătuşă; *~ paterna/materna* mătuşă dinspre tată/dinspre mamă; *gioco delle ~-e* joc de-a mătuşile (la copii); *~ cugina* vara tatălui sau a mamei; *~ grande* sora bunicului sau a bunicii. 2. mamă vitregă. 3. bătătură la genunchi.
zibaldóne *s.m.* 1. caiet de însemnări; maculator. 2. operă nesistematizată (memorii, aforisme etc.). 3. amestec, grămadă; *alla festa c'era uno ~ di invitati* la sărbătorire se afla o groază de lume amestecată; *abbiamo raccolto su di lui uno ~ di commenti* am adunat pe seama lui o groază de date. 4. *(înv.)* mîncare (cu multe ingrediente).
zibelìno *s.m.* 1. *(zool.)* zibelină, samur *(Mustella zibellina)*. 2. haină de zibelină/de samur.
zibettàto *adj.* parfumat cu parfum de zibetă.
zibétto, zibéto *s.m.* 1. *(zool.)* zibetă *(Viverra zibetha)*. 2. secreţie mirositoare a zibetei, mosc.
zibìbbo *s.m.* 1. varietate de struguri şi stafide (cu boabe mari). 2. stafidă dintr-o anumită varietate de struguri (cu boabe mari).
ziésco, -éschi *adj. (glumeţ)* care se referă la unchi/la mătuşi.
zifera *s.f. (înv.)* cifră.
ziffe *interj.* pleosc!, trosc!.
ziffete *interj. v.* ziffe.
zifra *s.f. (înv.) v.* cifra.

zigàno I. *s.m.* lăutar ţigan. II. *adj.* lăutăresc, de ţigani lăutari.
zigàre *vi.* 1. *(despre iepure)* a scheuna, a schelălăi. 2. *(despre persoană)* a plînge, a urla.
zigèna *s.f.* 1. peşte-ciocan. 2. specie de fluture *(Zygoena filipendula)*.
ziggurat *s.m.* sau *f. invar.* zigurat.
zìghe-zàghe *s.m. (dial.) v.* z i g z a g.
zigodàttili *s.m. pl.* păsări cătărătoare (asemenea cucului).
zìgolo *s.m. (ornit.)* presură *(Embreiza)*; *~ giallo* grangur; *~ capinero* florinte *(Passerina melanocephala)*.
zigoma, zigòma *s.m. (lit.)* pomet, zigomă; arcadă zigomatică.
zigomàtico, -àtici, *adj. (anat.)* zigomatic; *osso/muscolo ~* os/muşchi zigomatic.
zìgomo *s.m. v.* z i g o m a.
zigóte *s.m. (biol.)* zigot.
zigrinàre *vt.* 1. a şagrina. 2. a zimţui, a zimţa; a stria; a moleta. 3. a întipări liniuţe paralele (pe o hîrtie etc.).
zigrinàto I. *part. tr.* de la z i g r i n a r e. II. *adj.* 1. şagrinat. 2. zimţuit, zimţat, striat; *contorno ~* margine zimţată.
zigrinatùra *s.f.* zimţuire (la monede).
zìgrino *s.m.* 1. piele de rechin/de măgar/de cămilă (tăbăcită într-un anumit fel). 2. unealtă de şagrinat, şagrin.
zigzàg *s.m. (fam.)* zigzag; *a ~* în zigzag.
zigzagàre *vi. (a)* a merge în zigzag.
zillàre *vi. (a; rar; despre insecte)* a zîzîi.
zimàrra *s.f.* 1. anteriu. 2. *(înv.)* mantie.
zìmbalon *s.m. (muz.)* ţambal.
zimbellàre *vt.* a momi, a ademeni (păsări etc.); *(prov.) chi semina fave, zimbella grano* cînd semeni grîu după ce ai semănat bob, culegi mult rod.
zimbellàta *s.f.* semnal (făcut) cu ţiuitoarea (pentru momit păsările).
zimbellatóre, -trice, -tóra *s.m.* şi *f.* 1. momeală, mijloc de a momi. 2. persoană care ademeneşte.
zimbellatùra *s.f.* momeală/ademenire de păsări.
zimbellièra *s.f.* beţişor de care este legată pasărea (care ademeneşte pe celelalte).
zimbèllo *s.m.* 1. pasăre (de momeală). 2. momeală; *per ~* de momeală. 3. obiect de batjocură/de glumă; batjocură; *essere lo ~ di tutti* a fi batjocura tuturor. 4. *(înv.)* luptă.
zimino *s.m. (înv.)* 1. peşte cu sos. 2. sos (la mîncăruri de post).
zimmòca *s.f.* specie de burete *(Hippospongia equina)*.
zimologìa *s.f.* zimologie.
zinàlo *s.m.* şorţ (cu pieptar).
zincàre *vt.* 1. a galvaniza, a zinca. 2. a lucra zincul.
zincàto I. *part. tr.* de la z i n c a r e. II. *adj.* zincat, galvanizat.
zincatùra *s.f.* 1. galvanizare, zincuire. 2. strat de zinc.
zìnco, *zìnchi*, *s.m.* zinc.
zincografìa *s.f.* zincografie. *SIN. zincotipia.*
zincogràfico, -àfici, *adj.* zincografic.
zincògrafo *s.m.* gravor în zinc.
zincóne *s.m.* 1. mlădiţă, vlăstar. 2. ciot de ramură tăiată (rămasă pe trunchi).
zìngano *s.m. v.* z i n g a r o.
zingarésca *s.f.* 1. ţigănească (cîntec). 2. poezie lirică populară.
zingarésco, -éschi, *adj.* ţigănesc.
zìngaro *s.m.* 1. ţigan; *vita da ~* viaţă de nomad. 2. *(fig., depr.)* persoană neglijentă şi murdară. 3. brunet la chip.
zìnghero *s.m. v.* z i n g a r o.
zìngo *s.m. v.* z i n c o.
zingóne *s.m. v.* z i n c o n e.
zìnna *s.f. (dial.)* mamelă, ţiţă.
zinnàre *vi. (înv.)* a suge (la ţiţă).
zìnnia *s.f. (bot.)* cîrciumăreasă *(Zinnia elegans)*.
zinzània *s.f. v. (înv.)* z i z z a n i a.
zìnzibo *s.m. (înv.) v.* z e n z e r o.
zinzilulàre *vi.* a imita ciripitul rîndunicii.
zinzinàre *vt. (înv.)* a sorbi.
zinzino *s.m.* cantitate mică, bucăţică, sorbitură, o gură de.
zìo, zìi *s.m.* 1. unchi; *~ materno* unchi dinspre mamă; *(glumeţ) ~ Sam* unchiul Sam; *~ cugino* văr al tatălui; *(înv.) ~ grande* fratele bunicului/al bunicii. 2. *(fam.)* moş; nea/nene; *zi' Giuseppe* nenea/nea Iosif; *(pop.) Zi' Beppe* şezut, popou; *(pop.) Zi' Peppe* oală de noapte; *(glumeţ) per ~!* Dumnezeule!.
zip *s.m.* fermoar.
zipolàre *vt. (rar, glumeţ)* a astupa cu cepul.
zìpolo *s.m.* cep; dop, astupuş; *(prov.) fare di una lancia uno ~* a face dintr-un copac o scobitoare.
zìrbo *s.m. (rar, înv.)* 1. *(anat.)* prapur, peritoneu. 2. burtă, pîntece.
zircóne *s.m. (miner.)* silicat de zirconiu.
zircónio *s.m. (chim.)* zirconiu.
zirconìte *s.f. (chim., miner.)* varietate de zircon, zirconită.
zirlàre *vi. (a; ornit., despre sturz)* a şuiera; a cînta.
zirlatóre, -trice *adj., s.m.* şi *f.* (pasăre) care şuieră, care cîntă, cîntător.
zìrlo *s.m.* strigăt/şuier al sturzului.
zìro *s.m.* 1. ulcior. 2. chiup.
zita *la pl.* macaroane (groase); *un piatto di ~-e al sugo* o farfurie de macaroane cu sos.
zitèlla *s.f.* 1. *(înv.)* fecioară, virgină. 2. fată nemăritată. 3. fată bătrînă.
zitellìsmo *s.m. (glumeţ, depr.)* mentalitate de fată bătrînă.
zitèllo *s.m.* 1. *(înv.)* copil. 2. *(rar)* celibatar.
zitellóna *s.f. (augm., glumeţ)* fată bătrînă.
zìto[1] *s.m. (rar, înv.)* 1. băiat, copil. 2. celibatar. 3. logodnic.
zìto[2] *s.m.* macaroane.
zittèlla *s.f. v.* z i t e l l a.
zìttio *s.m.* şoptit, şoaptă.
zittire I. *vi. (a)* 1. a şopti, a scoate un sunet slab; *non ~* a nu sufla o vorbă. 2. a spune cuiva să tacă, a face „sst". 3. a fluiera (exprimînd nemulţumire). II. *vt.* a fluiera (un actor). III. *vr.* a tăcea; a se linişti.
zìtto I. *adj.* tăcut; *stare ~e quieto* a sta tăcut şi potolit; *~ come l'olio* tăcut ca peştele; *star ~* a tăcea; *zitti, ragazzi!* linişte/tăcere copii!; *stai ~!* taci din gură!; *alla ~-a* pe tăcute; *~ / ~-i* linişte!, tăcere!, tăceţi!; *~ ~ se ne andò* o şterse tiptil; *far stare ~* a reduce la tăcere. II. *s.m.* şoptit, şoaptă; *(înv.) non far ~* a nu scoate o vorbă, a tăcea mîlc.
zìvolo *s.m. v.* z i g o l o.
zìzza *s.f. (reg.)* mamelă, ţiţă.
zizzània *s.f.* 1. *(bot.)* sălbăţie *(Lolium temulentum)*. 2. zîzanie; discordie; vrajbă; *seminare/spargere/mettere ~* a vîrî zîzanie; *ha portato la ~ nella sua famiglia* a adus vrajbă în sînul familiei.

zìzzola *s.f.* **1.** fructul unei plante ecuatoriale, jujubă. **2.** *(glumeț)* lovitură; *una ~!* ei drăcie!
zìzzolo *s.m. (bot.)* specie de plantă ecuatorială, jujub *(Zizyphus sativa, vulgaris)*.
zoànto *s.m. (zool.)* polip.
zoecolàio *s.m.* lucrător/vînzător de saboți/de galenți.
zoecolànte *adj., s.m.* (călugăr franciscan) care poartă saboți/galenți.
zoecolàre *vi. (a)* a bocăni (cu saboții).
zoecolàta *s.f.* lovitură cu un sabot/cu un galent.
zòecolo* *s.m.* **1.** galent; sabot; *portare gli ~-i* a purta saboți/galenți; *frittata con gli ~-i* omletă cu bucățele de șuncă; **2.** *(fig., depr.)* grosolan, bădăran; prostănac, nătîng; *(rar) non valere uno ~* a nu face nici doi bani; *(pop., înv.) ~-i!* a(l) dracului! **3.** copită. **4.** bulgăre de pămînt; brazdă de iarbă. **5.** noroi (lipit pe talpa ghetei). **6.** strat de zăpadă pe schiuri/pe ghete. **7.** *(arhit.)* plintă, soclu, postament; *uno ~ di legno* un soclu de lemn; *lo ~ di un monumento* postamentul unui monument; *~ d'una stanza* plintă (la baza pereților unei camere). **8.** baza unui zid (la vechile fortificații). **9.** *(geogr.)* taluz, povîrniș; *~ sottomarino* partea scufundată a unei porțiuni continentale.
zoecolóne, -a *s.m.* și *f.* **1.** galent/sabot mare. **2.** *(fig., depr.)* bădăran, necioplit. *SIN. zoticone.*
zodiacàle *adj.* zodiacal.
zodìaco, -ìachi *s.m.* zodiac.
zòilo *s.m. (lit.)* critic sever/caustic, zoil.
zòla *s.f. (înv., mar.)* navă mică.
zòlfa *s.f. v.* solfa.
zolfanèllo *s.m.* **1.** chibrit cu sulf/fosfor; *(fig.) accendersi come uno ~* a se aprinde repede, a fi irascibil. **2.** cîrpă (impregnată) pentru afumarea butoaielor. **3.** *(despre picioare)* subțire; *le gambe di quel ragazzo sono due ~-i* picioarele copilului acela sînt ca două fuse.
zolfàra *s.f. v.* solfara.
zolfatàra *s.f. v.* solfatara.
zolfàre *vt. v.* solfare.
zolfàta *s.f.* tratare cu sulf.
zolfatóre, -trice, *s.m.* și *f.* persoană care mînuiește vermorelul (la stropitul viei).
zolfatrice *s.f.* vermorel (pentru stropit via).
zolfatùra *s.f. v.* solfatura.
zolfigno *adj.* **1.** de culoarea sulfului. **2.** cu aspect de sulf.
zolfino **I.** *s.m.* chibrit. **II.** *adj.* ca sulful, de sulf.
zólfo *s.m.* sulf, pucioasă; *essere acceso ~ tra varie persone* a exista o neînțelegere între mai multe persoane.
zoliàno *adj. (ist., lit.)* relativ la opera lui Emile Zola.
zòlla *s.m.* **1.** brazdă; bulgăre de pămînt; *rivoltare le ~e* a întoarce brazdele. **2.** pășune; *aver delle ~-e* a poseda terenuri. **3.** bucată; *~ di zucchero* cub de zahăr; *~ di pane* bucată de pîine.
zollàta *s.f.* lovitură/aruncătură cu un bulgăre de pămînt.
zollétta *s.f.* bucățică, cub; *zucchero in ~-e* zahăr bucăți/cubic.
zollóso *adj.* plin cu bulgări de pămînt.
zombàre *vt., vi. (a)* a lovi cu putere; a bate bine, a burdusi, a cotonogi.
zombàta *s.m.* bătaie zdravănă, snopeală, cotonogeală, bușeală.
zompàre *vi. (a; dial.)* a sări, a țopăi.
zómpo *s.m. (dial.)* salt, săritură; țopăit, țopăială.
zóna *s.f.* **1.** fîșie; *nella stanza c'è una ~ d'ombra* în cameră este o fîșie de umbră. **2.** zonă; *hanno diviso la città in cinque ~-e* au împărțit orașul în cinci zone. **3.** *(geogr., geol.)* zonă; *~ collinosa/montagnosa* zonă deluroasă/muntoasă; *~ nevale* zona zăpezilor eterne; *~ verde* zona verde; *~ agraria* zonă agricolă; *~ industriale* zonă industrială; *~ sismica* zonă seismică; *~ del silenzio* zonă în care sînt interzise semnale acustice; *~ blu* zonă a centrului istoric al unui oraș (interzisă autovehiculelor particulare); *~ temperata/polare/torrida* zona temperată/polară/toridă; *~ denuclearizzata* zonă denuclearizată; *(mil.) ~ di guerra/d'operazioni* zonă de război/de operații; *(auto.) ~ disco* zonă de parcare pe timp limitat (expunînd un disc la parbriz); *~ zebrata* trecere de pietoni; *(av.) ~ di ricovero e manutenzione* zona hambarelor de adăpostire și întreținere. **4.** bandă de telegraf. **5.** brîu; cordon; centură; *(bis.) ~ paonazza* brîu violet purtat de episcop; *(înv.) dare di ~* a face ceva cu elan/cu entuziasm.
zonàle *adj.* de zonă, zonal.
zonàre *vt. (înv.)* a înfășura, a încinge.
zonàto *adj.* **1.** zonat, împărțit/despărțit în fîșii. **2.** cu straturi de mai multe culori, marmorat.
zonatùra *s.f.* zonare, împărțire în zone; *(miner.) ~ di un minerale* alternare de fîșii (de culoare/compoziție diferită).
zonùride *s.m. (zool.)* specie de șopîrlă.
zònzo *s.m. (fam., în expr.) andare a ~* **a)** a se fîțîi; **b)** a hoinări; *(înv.) mandare il cervello a ~* a înnebuni.
zonzonàre *vt., vr.* a lua în batjocură.
zòo *s.m. (fam.)* grădină zoologică.
zoofilìa *s.f.* dragoste de animale.
zoòfilo *adj.* protector/iubitor de animale.
zoòfito *s.m. (bot.)* zoofit.
zoofobìa *s.f.* zoofobie.
zoogènico, -ci *adj., s.m.* zoogenic.
zoogeografìa *s.f.* zoogeografie.
zooiàtra *s.m.* veterinar.
zooiatrìa *s.f.* medicină veterinară.
zooiàtrico, -àtrici *adj.* veterinar; *dizionario ~* dicționar veterinar.
zooiàtro *s.m.* medic veterinar.
zoolito *s.m.* zoolit, animal fosil.
zoologìa *s.f.* zoologie.
zoològico, -ògici, *adj.* zoologic; *museo ~* muzeu zoologic.
zoòlogo, -ògi, *s.m.* zoolog.
zoometrìa *s.f.* zoometrie.
zoomorfismo *s.m.* zoomorfism.
zoonòsi *s.f.* zoonoză.
zooplàncton *s.m.* zooplancton.
zoospòro *s.f. (bot., zool.)* zoospor.
zootècnica *s.f. (zool.)* zootehnie.
zootècnico, -ècnici **I.** *adj.* zootehnic; *patrimonio ~* șeptel. **II.** *s.m.* zootehnician.
zootomìa *s.f.* anatomie zoologică.
zopàggine *s.f.* șchiopătare, șchiopătat; infirmitate de om șchiop.
zoppàre **I.** *vt. (rar)* a șchilodi; a faced să evină șchiop. **II.** *vi. (e)* a șchiopăta.
zoppeggiàre *vi. (e)* a șchiopăta ușor.
zoppìa *s.f.* șchiopătare, șchiopătat.
zoppicaménto *s.m.* șchiopătare, șchiopătat.
zoppicànte *adj.* șchiop, care șchioapătă; *(fil.) ~ in latino* care șchioapătă la latină.
zoppicàre *vi. (a)* **1.** a șchiopăta; *come mai zoppichi?* cum de șchiopătezi?; *~ con il piede destro* a șchiopăta de piciorul drept. *SIN. claudicare.* **2.** a se clătina, a șchiopăta; *il tavolo zoppica, ci*

vuole la zeppa masa şchioapătă/se clatină, e nevoie de o pană. **3.** *(fig., despre un argument etc.)* a nu rezista, a nu fi sigur, a şchiopăta; *il ragazzo zoppica in aritmetica* băiatul şchioapătă la matematică; *~ da quel piede* a avea părţi slabe/a şchiopăta într-un anumit domeniu; *questo argomento zoppica* argumentul ăsta nu prea ţine/nu rezistă.

zoppicatùra *s.f.* şchiopătare, şchiopătat.

zoppicóne, zoppicóni *adv.* şchiopătînd; *camminare/andare ~* a merge şchiopătînd.

zoppina *s.f. (vet.)* boală la copitele bovinelor, aftă epizootică.

zòppo I. *adj.* **1.** şchiop; olog; *è ~ da una gamba* e şchiop de un picior; *~ dal piede sinistro* şchiop de piciorul stîng; *andare a piè ~* a merge într-un picior; *(fig.) tornare a piè ~* a se întoarce cu mîinile goale/cu buzele umflate; *(fig., rar) vincere a piè ~* a cîştiga/a învinge cu uşurinţă. **2.** (şi *fig.*) defectuos; nesigur, care se clatină, care şchioapătă; *sedia ~-a* scaun şchiop; *rima ~-a* rimă şchioapă; *somma ~-a* sumă/total greşit(ă). **II.** *s.m.* şchiop, olog; *uno ~ dalla nascita* un olog din naştere; *(prov.) chi pratica lo ~ impara a zoppicare* mărul putred le strică şi pe cele bune.

zorilla *s.m. (zool.)* specie de dihor, sconcs *(Zorolla variegata)*.

zoroastriàno *s.m.* şi *f. (rel.)* discipol al zoroastrismului. *SIN. mazdeo.*

zoroastrismo *s.m. (rel.)* zoroastrism. *SIN. mazdeismo.*

zòster *s.m. (med.)* zoster; herpes.

zostèra, zòstera *s.f. (bot.)* iarbă de mare *(Zostera marina)*.

zoticàccio *s.m.* bădăran.

zoticàggine *s.f.* mojicie, grosolănie, mitocănie.

zoticamènte *adv.* cu bădărănie, (în mod) grosolan.

zotichézza *s.f.* grosolănie, bădărănie. *SIN. villania.*

zòtico, *zòtici,* **I.** *adj.* **1.** grosolan, bădăran, mitocan; *maniere ~-che* maniere grosolane. *SIN. villano, screanzato.* **2.** *(despre o ţesătură)* gros, aspru; *tela ~ -a* pînză grosolană. **II.** *s.m.* bădăran. *SIN. rozzo.*

zoticóne *s.m.* bădăran, necioplit. *SIN. zoccolone.*

zovilla *s.f. v.* zorilla.

zózza *s.f.* **1.** *(pop.)* amestec de băuturi alcoolice (de proastă calitate). **2.** *(fig.)* adunătură de oameni dubioşi; pleavă. *SIN. gentaglia.* **3.** admonestare; ceartă ameninţătoare.

zozzàio *s.m.* vînzător/băutor de rachiuri proaste.

zuàva *s.f.* jachetă de damă.

zuàvo *s.m. (mil.)* zuav; *giacchetto alla ~-a* jachetă de damă.

zùcca *s.f.* **1.** *(bot.)* dovleac, bostan *(Cucurbita pepo)*; *semi di ~* seminţe de dovleac; *~ da pellegrino/da fiasco* tigvă *(Lagenaria vulgaris)*; *(glumeţ) zucche, zucche fritte!* e o nebunie! **2.** *(fig.)* cap de om; *avere sale in ~* a fi deştept/isteţ la minte; *(glumeţ) in ~* cu capul descoperit; *non aver sale in ~* a fi prost; *che ~ !* ce imbecil! **3.** cap *(manechin)* folosit de coafori (în vitrine). **4.** *(despre pepene)* fără gust, dovleac; *è una ~* pepenele ăsta e dovleac.

zuccàia *s.f.*, **zuccàio** *s.m.* bostănărie, teren cultivat cu dovleci.

zuccaiòla *s.f. v.* grillotalpa.

zuccaiòlo *adj. (în expr.) fico ~* varietate de smochine timpurii.

zùccaro *s.m. (înv.) v.* zucchero.

zuccàta *s.f. (glumeţ)* lovitură dată cu capul: *battere una ~ contro il muro* a se lovi cu capul/dovleacul de zid; *(pop., dial.) prendere una ~* a lua plasă, a fi păcălit.

zuccheràggio *s.m.* adăugire de zahăr (la un must nu prea dulce).

zuccheràre *vt.* a îndulci, a pune zahăr.

zuccheràto I. *part. tr.* de la zuccherare. **II.** *adj.* **1.** îndulcit cu zahăr. **2.** *(fig., depr., despre vorbă)* mieros, dulceag.

zuccherièra *s.f.* zaharniţă.

zuccherière *s.m.* **1.** fabricant de zahăr. **2.** muncitor în industria zahărului.

zuccherièro *adj.* referitor la zahăr; *industria ~-a* industria zahărului.

zuccherìfero *adj.* **1.** care conţine zahăr. **2.** care produce zahăr.

zuccherifìcio *s.m.* fabrică de zahăr.

zuccherìno I. *adj.* zaharos, care conţine zahăr. **II.** *s.m.* **1.** bomboană de zahăr. **2.** *(fig.)* mîngîiere, consolare.

zùcchero *s.m.* **1.** zahăr; *~ da/di barbabietola* zahăr din sfeclă; *~ di canna* zahăr din trestie; *~ bruciato* zahăr ars, caramel; *zolle/quadretti di ~* zahăr cubic; *~ polvere* zahăr tos; *~ a velo* zahăr pudră; *~ vanigliato* zahăr vanilat; *pane di ~* căpăţînă de zahăr. **2.** *(fig.)* om bun ca pîinea caldă, băiat de zahăr; *quel ragazzo è uno ~* ăla e un băiat de zahăr; *è tutto ~ e miele* e numai lapte şi miere.

zuccheróso *adj.* **1.** zaharos. **2.** zaharat, zaharisit. **3.** *(fig.)* dulceag; *una commedia ~-a* o piesă dulceagă.

zucchétta *s.f. (dim.)* **1.** dovleac mic. **2.** varietate de dovlecel. **2.** *(ist., mil.)* armură pentru cap.

zucchétto *s.m.* **1.** *(dim., rar)* dovlecel. **2.** tichie preoţească. *SIN. papalina, calotta.*

zucchetóne *s.m.* copil îndărătnic.

zucchìna *s.f.* dovlecel. *SIN. zucchetta, zucchetto.*

zùcco *s.m.* vin de Palermo.

zucconàggine *s.f.* prostie, încăpăţînare obtuză. *SIN. caparbietà, testardaggine.*

zucconàre *vt.* a tunde la piele.

zuccóne *s.m.* **1.** dovleac sec. **2.** cap chel. **3.** cap mare. **4.** *(fig.)* om greu de cap, cap sec, prostănac. **5.** obtuz, încăpăţînat, îndărătnic.

zuccòtto *s.m.* **1.** tichie preoţească. **2.** calotă, fesuleţ, beretă în vîrful capului (de pescar etc.). **3.** *(înv.)* armură a capului. **4.** *(înv.)* un fel de perucă. **5.** un fel de şarlotă cu ciocolată.

zùffa *s.f.* **1.** încăierare; păruială. **2.** polemică; ceartă (violentă).

zùffolo *s.m. (înv.) v.* zufolo.

zufolaménto *s.m.* **1.** fluierat; şuierat; ţiuit. **2.** *(înv.)* murmur.

zufolàre I. *vi. (a)* **1.** a cînta din fluier. **2.** a fluiera, a şuiera, a ţiui. *SIN. fischiare.* **3.** *(despre urechi)* a zbîrnîi, a vîjîi. **II.** *vt.* **1.** a fredona; a fluiera, a şuiera încet/în surdină; *~ un'aria* a fredona o arie. **2.** *(fig.)* a sufla/a şopti, ceva la ureche cuiva; a insinua; *~ negli orecchi a qualcuno* a instiga.

zufolàta *s.f.* fluierat; şuierat; ţiuit.

zùfolo *s.m.* **1.** fluierat/şuierat continuu. **2.** ţiuit, vîjîit (în urechi).

zùfolo *s.m.* **1.** fluier; şuierătoare. **2.** flaut cu şase găuri, flajeolet. **3.** *(rar)* prost, nătîng. **4.** *(înv.)* delator, spion. **5.** *(înv.)* fluierat.

zùgo, zùghi *s.m. (înv.)* **1.** clătită. **2.** *(fig., rar)* prost, om simplu.

zulù *s.m. invar.* **1.** populaţia din Africa de sud, zuluşi. **2.** om necioplit/primitiv.

zum *interj.* zum; ~ ~ *tarà* ~ zum zum tara zum.
zumàre *vt., vi. (cinema., tele.)* a transfoca.
zumàta *s.f. (cinema., tele.)* luare de imagini cu obiectivul transfocator; *fare una* ~ *sull'attrice portandola in primo piano* a îndrepta transfocatorul asupra unei actriţe aducînd-o în prim plan.
zùppa *s.f.* **1.** supă; ~ *di fagioli/di verdura* supă de fasole/de zarzavat; ~ *inglese* un fel de prăjitură; *è tutt'una* ~ e acelaşi lucru; *se non è* ~ *è pan bagnato* dacă nu e una e alta. **2.** *(fig.)* amestecătură, confuzie; harababură; *chi ci capisce niente in questa* ~ *?* cine mai înţelege ceva din harababura asta?; *questa conferenza è una* ~ conferinţa asta e o zeamă lungă; *far la* ~ *nel vino* a înmuia pîine/biscuiţi în vin; *(prov.) chi vuol far l'altrui mestiere fa la* ~ *nel paniere* cine încearcă prea multe, nu realizează nimic.
zuppàre *vt.* **1.** a face supă. **2.** a înmuia; ~ *i piedi nell'acqua* a înmuia picioarele în apă.
zuppàta *s.f.* înmuierea/înmuiatul pîinii în supă (puţin/o dată).
zuppièra *s.f.* supieră.
zùppo *adj.* ud, muiat, înmuiat; *essere* ~ *d'acqua* a fi ud/plin de apă; *sei fradicio* ~ eşti ud leoarcă.
zurlàre *vi.* a se zbengui, a se hîrjoni.
zùrlo *s.m. v.* zurro.
zùrro *s.m.* **1.** veselie, zbenguială, zburdare. **2.** capriciu, fantezie.
zuzzerellóne, zuzzurellóne, -óna *s.m.* şi *f. v.* zuzzurullone.
zuzzurullóne, -óna *s.m.* şi *f. (fam., depr., glumeţ)* băiat/fată care se poartă ca un copil; persoană neserioasă, care ia totul în joacă.
zzz *interj.* **1.** bzzz. **2.** sfrrr. **3.** hîr-hîr.

NUMIRI GEOGRAFICE

A

Abbazìa *f.* Opatija
Abissìnia *f.* Abisinia
Abrùzzi *m. pl.* **Abrùzzo** *m. sg.* Abruzzi
Àccra *f. v.* A k k r a
Àdige *m.* Adige
Adrianòpoli *f.* Adrianopole (Edirne)
Adriàtico (mare) *m.* Marea Adriatică
Afghànistan *m.* Afganistan
Africa *f.* Africa
Agrigènto *m.* Agrigento
Àia (l) *f.* Haga
Àkkra *f.* Accra
Alàska *f.* Alaska
Albanìa *f.* Albania
Alèppo *f.* Alep, Haleb
Alessàndria *f.* Alexandria
Algèri *m.* Alger
Algería *f.* Algeria
Àlpi *f.* Alpi
Alsàzia *f.* Alsacia
Altài *m. pl.* Altai
Alúta *s.f.v.* Olt
Alvèrnia *f.* Auvergne
Amàzzoni *f. pl.* Fluviul Amazoanelor
Ambùrgo *m.* Hamburg
Amèrica *f.* America
Amùr *m.* Amur
Andalusìa *f.* Andaluzia
Ànde *f. pl.* Anzi
Annòver *f. pl.* Hannover
Antàrtide *f.* Antartica
Antìbo *m.* Antibes
Antìle *f. pl.* Antile
Antiòchia *f.* Antiohia
Anvèrsa *f.* Anvers
Aosta (Val d') *f.* Valea Aostei
Appennìni *m. pl.* Apenini
Aquisgràna *f.* Aachen
Aràbia *f.* Arabia
Arcàngelo *m.* Arhangelsk
Ardènne *f. pl.* Ardeni
Argentìna *f.* Argentina
Àrgo *m.* Argos
Argòlide *f.* Argolida
Armènia *f.* Armenia
Àrno *m.* Arno
Àrtide *f.* Arctica
Asfàltide (lago) *m.* Marea Moartă
Àsia *f.* Asia
Àssia *f.* Hessen
Assíria *f.* Asiria
Assìsi *f.* Assisi
Astrakhàn *f.* Astrahan
Atène *f.* Atena
Atlànte *m.* Atlas
Atlàntico *m.* Atlantic
Àttica *f.* Atica
Augùsta *f.* Augsburg
Austràlia *f.* Australia
Àustria *f.* Austria
Avàna (l') *f.* Havana
Abèrnica *f.* Auvergne
Aventìno *f.* Aventin
Avignòne *m.* Avignon
Azóv (Mar d') *m.* Marea de Azov
Azzórre *f. pl.* Azore

B

Babilònia *f.* Babilonia
Bacù *f.* Bacu
Bagdàd *f.* Bagdad
Baiòna *f.* Bayonne
Balcàni *m. pl.* Balcani
Baleàri *f. pl.* Baleare
Bàltico (mare) *m.* Baltica
Baltìmora *f.* Baltimore
Banàto *m.* Banat
Barcellòna *f.* Barcelona
Basilèa *f.* Basel
Battriàna *f.* Bactriana
Bavièra *f.* Bavaria
Bèlgio *m.* Belgia
Belgràdo *m.* Beograd, Belgrad
Bengàla şi **Bèngala** *m.* Bengal
Beòzia *f.* Beoţia
Berlìno *m.* Berlin
Bèrna *f.* Berna
Besanzòne *m.* Besançon
Betlèmme *m.* Betleem
Birmània *f.* Birmania
Bisànzio *m.* Bizanţ
Biscàglia *f.* Biscaia
Bisèrta *f.* Bizerta
Boèmia *f.* Boemia
Bolìvia *f.* Bolivia
Bona *f.* Bonn
Borbonèse *m.* Bourbonnais
Bordò *m. (rar)* Bordeaux
Borgògna *f.* Bourgogne, Burgundia
Bòrneo *m.* Borneo
Bòsforo *m.* Bosfor
Bòtnia *f.* (golful) Botnic
Bramapùtra *m.* (fluviu) Brahmaputra
Brandebùrgo *m.* Brandenburg
Brasìle *m.* Brazilia
Bratislàva *f.* Bratislava
Brènnero *m.* (pasul) Brenner (Alpi)
Breslàvia *f.* Wroclaw
Bretàgna *f.* (peninsula) Bretagne
Briazóne *m.* Briaçon
Brussèlle *m.* Bruxelles
Bùdapest *f.* Budapesta
Bùcarest *m.* Bucureşti
Bulgaría f. Bulgaria

C

Cabùl *m.* Kabul
Càdice *f.* Cadiz
Caiènna *f.* Cayenne
Càiro *m.* Cairo
Càlcio *f.* (peninsula) Calcidică
Caldèa *f.* Caldeea
Cambògia *f.* şi **Cambòge** *m.* Cambogia
Cànada *m.* Canada
Canàrie *f. pl.* (insulele) Canare
Carcassòna *f.* Carcassonne
Carìddi *f.* Caribde
Carpàzi *m. pl.* Carpaţi
Càrso *m.* (podişul) Karst
Cartagèna *f.* Cartagena
Cartàgine *f.* Cartagina
Casèrta *f.* Caserta
Càspio (mare) *m.* (Marea) Caspică
Castìglia *f.* Castilia
Catalógna *f.* Catalonia
Càttaro *m.* Kotor
Caucàsia *f.* Caucazia
Càucaso *m.* Caucaz
Cecènia *f.* Cecenia
Cecoslovacchía *f.* Cehoslovacia
Cesarèa *f.* Cezareea
Cevènne *f. pl.* Cevennes
Chersonèso *m.* Chersones
Chilì *m. v.* C i l e
China *f.v.* C i n a
Chìo *m.* Chios
Cìcladi *f. pl.* Ciclade
Cíle *m.* Chile
Cína *m.* China
Cípro *m.* Cipru
Cirenáica *f.* Cirenaica
Cisgiordània *f.* Cisiordania
Coblènza *f.* Koblenz
Còlchide *f.* Coldida
Colònia *f.* Köln, Colonia
Còngo *m.* Congo
Copenàghen şi **Copenàga** *f.* Copenhaga
Cordiglière *f. pl.* (munţii) Cordilieri
Còrdova *f.* Cordoba
Corèa *f.* Coreea
Corfù *f.* Corfu
Corìnto *m.* Corint
Cornovàglia *f.* Cornwall
Còrsica *f.* Corsica
Costantinòpoli *f.* Constantinopol
Costànza *f.* Constanţa
Cracòvia *f.* Cracovia
Cremlìno *m.* Cremlin
Crèta *f.* Creta
Crimèa *f.* Crimeea
Croàzia f. Croaţia
Cùba *f.* Cuba
Cùrzola *f.* (insula) Korcula

D

Dàcia *f.* Dacia
Dalmàzia *f.* Dalmaţia
Danimàrca *f.* Danemarca
Danùbio *m.* Dunăre
Dànzica *f.* Gdansk
Dardanèlli *m. pl.* Dardanele
Debrecèn *m.* Debreţin
Delfinàto *m.* Dauphiné
Dèlfo *m.* (insula) Delos
Digiòne *m.* Dijon
Dnièper, Dnèpr, Dnjèpr *m.* Nipru
Dnièster, Dnèstr, Dnjèstr *m.* Nistru
Dobrùgia *f.* Dobrogea
Dodecanèso *m.* Dodecanez
Dolomìti *f. pl.* (munţii) Dolomiţi
Don *m.* Don
Donèz *m.* Doneţ
Dublìno *m.* Dublin
Dvìna *f.* Dvina, Daugava

E

Èbridi *f. pl.* Hebride
Èbro *m.* Ebru
Edimbùrgo *m.* Edinburgh
Èfeso *m.* Efes
Ègadi *f. pl.* (insulele) Egade

Egèo (mare) *m.* (Marea) Egee
Egìtto *m.* Egipt
Eidelbèrga *f. (inv.)* Heidelberg
Èlba *f.* Elba
Èllade *f.* Elada
Ellespònto *m.* Helespont
Epìro *m.* Epir
Esquilino (monte) *m.* Esquilin
Estònia *f.* Estonia
Etiòpia *f.* Etiopia
Euròpa *f.* Europa
Eufràte şi **Èufrate** *m.* Eufrat

F

Fiàndra *f.* Flandra
Finistèrre *m.* Finisterre
Finlàndia *f.* Finlanda
Firènze *f.* Florenţa
Fòcide *f.* Focida
Fránca-Contèa *f.* Franche-Comtè
Frància *f.* Franţa
Francofòrte *m.* Frankfurt
Fribùrgo *m.* Fribourg
Frìuli şi **Friùli** *m.* Friul

G

Gànge *m.* Gange
Garònna *f.* Garonne
Gènova *f.* Genova
Geòrgia *f.* Georgia
Gèrico *m.* Jerihon
Germània *f.* Germania
Gerusalèmme şi **(poetic) Gerosòlima** *f.* Ierusalim
Giàffa *f.* Jaffa
Giamàica *f.* Jamaica
Giappòne *f.* Japonia
Giàva *f.* Java
Gibiltèrra *f.* Gibraltar
Gibùti *m.* Djibouti
Ginèvra *f.* Geneva
Giordània *f.* Iordania
Giordàno *m.* Iordan
Gironda *f.* Gironde
Giudèa *f.* Iudeea
Giùra *m.* Jura
Gottàrdo (San) *m.* (muntele) Sankt-Gotthard
Gran Bretàgna *f.* Marea Britanie
Granàta *f.* Grenada
Grècia *f.* Grecia; **Màgna Grècia** *f.* Grecia Mare (Italia meridională)
Grigiòni *m.* pl. Graubünden (Grisons)
Groenlàndia *f.* Groenlanda
Guascògna *f.* Gascogne
Guatemàla *m.* Guatemala
Guaiàna, Guiàna sau **Guayàna** *f.* Guyana
Guiènna *f.* Guyenne
Guinèa *f.* Guineea

H,I,J,K

Haìti *m.* Haiti
Iàssi, Jassi *m.* Iaşi
Illìria *f.* Iliria
Imàlaia *f.* Himalaya
Ìndia *f.* India
Indonèsia *f.* Indonezia
Inghiltèrra *f.* Anglia
Iònio (mare) *m.* (Marea) Ionică
Iràn *m.* Iran
Iràq *m.* Irak
Irlànda *f.* Irlanda
Islànda *f.* Islanda
Ìsola di Frància *f.* Ile de France
Israèle *m.* Instambul
Ìtaca *f.* Itaka
Itàlia *f.* Italia

Jàffa *f. v.* G i a f f a
Jugoslàvia *f.* Iugoslavia

Kharkòv *m.* Harkov
Kashmìr *m.* Caşmir
Kazakistàn *m.* Kazahstan
Kièv *m.* Kiev
Kirghisistàn *m.* sau **Chirghìsia** *f.* Kirghistan

L

Làos *m.* Laos
Latìna *f.* Latina
Làzio *m.* Latium, Laţiu
Lèida *f.* Leyden, Leyda.
Lemàno (lago) *m.* (lacul) Léman
Lèmno *m.* (insula) Lemnos
Leningràdo *m.* Leningrad
Lèpanto *m.* Lepant, Nàupaktos
Lèsbo *m.* Lesbos
Lettònia *f.* Letonia
Lìbano *m.* Liban
Libèria *f.* Liberia
Lìbia *f.* Libia
Liègi *f.* Liège
Lìlla *f.* Lille
Limosìno *m.* Limousin
Linguadòca *f.* Languedoc
Liòne *m.* Lyon
Lìpari *f.* pl. (insulele) Lipare
Lìpsia *f.* Leipzig
Lisbòna *f.* Lisabona
Lituània *f.* Lituania
Livòrno *f.* Livorno
Lòira *f.* Loire
Lombardìa *f.* Lombardia
Lòndra *f.* Londra
Lorèna *f.* Lorraine (Lorena)
Losànna *f.* Lausanne
Lovànio *m.* Louvain
Lubècca *f.* Lübeck
Lubiàna *f.* Ljubljana, Lubliana
Lucèrna *f.* Lucerna, Luzern
Lussembùrgo *m.* Luxemburg

M

Macedònia *f.* Macedonia
Madàgascar *m.* Madagascar
Madrìd *m.* Madrid
Magdebùrgo *m.* Magdeburg
Magònza *f.* Mainz
Maiòrca *f.* Mallorca
Malabàr *m.* Malabar
Màlaga *f.* Malaga
Màlta *f.* Malta
Manciùria *f.* Manciuria
Mànica (La) *f.* Marea Mânecii
Maratòna *f.* Maraton
Marìzza *f.* Mariţa
Màrmara (mare) *m.* (Marea) Marmara
Marócco *m.* Maroc
Marsìglia *f.* Marsilia
Mècca *f.* Meca
Mediterràneo (mare) *m.* (Marea) Mediterană
Mègara *f.* Megara
Mènfi *f.* Memphis
Mèno *m.* Main
Mentóne *m.* Menton
Mèsia *f.* Moesia
Mèssico *m.* Mexic
Micéne *f.* Micena
Milàno *f.* Milano
Mièto *m.* Milet
Minórca *f.* Minorca
Mississìpi *m.* Mississipi
Moldàva *f.* Vltava
Molgàvia *f.* Moldova
Molùcche *f.* pl. Moluce
Mónaco *m.* (principato) Monaco
Mònaco di Baviera *m.* München
Moncenísio *m.* Mont-Cenis
Mongòlia *f.* Mongolia
Mòsa *f.* Meuse
Mòsca *f.* Moscova
Mosélla *f.* Moselle
Mozambìco *m.* Mozambic

N

Nancìno *m.* Nankin
Nàpoli *f.* Napoli, Neapole
Narbòna *f.* Narbonne
Nàsso *f.* Naxos
Nàzaret *m.* Nazaret
Nepàl *m.* Nepal
Nèro (mar) *m.* marea Neagră
Nèva *f.* Neva
Nìlo *m.* Niger
Nimèga *f.* Nymegen
Nìnive *f.* Ninive
Nìpro *m.* v. D n i e p r
Nìstro *m.* v. D n i e s t r
Nìzza *f.* Nisa, Nice
Nord *(mare del)* *m.* Marea Nordului
Norimbèrga *f.* Nürnberg
Normandìa *f.* Normadia
Norvègia *f.* Norvegia
Nuòva York *f.* New York
Nuòva şi **Nova Zelànda** *f.* Noua Zeelandă

O

Oceània *f.* Oceania
Òder *m.* Oder, Odra
Odèssa *f.* Odessa
Olànda *f.* Olanda
Olìmpo *m.* Olimp
Oltènia *f.* Oltenia; *v.* şi V a l a c c h i a
Oràno *m.* Oran
Òrcadi *f.* pl. (insulele) Orcade
Orenòco *m.* Orinoco

Òslo *m.* Oslo
Ostènda *f.* Ostende
Òstia *f.* Ostia
Òtranto *m.* Otranto

P

Pacìfico *m.* Pacific
Pàdova *f.* Padova
Paèsi Bassi *m.* pl. Ţările de Jos
Pàfo *f.* (insula) Pafos
Pàkistan *m.* Pakistan
Palatinàto *m.* Palatinat (Pfalz)
Pamplòna *f.* Pamplona
Pànama *m.* Panama
Pannònia *f.* Panonia
Paraguài *m.* Paraguay
Parìgi *f.* Paris
Pàro *m.* (insula) Paros
Pàtmo *f.* (insula) Patmos
Patràsso *m.* Patras
Pavìa *f.* Pavia
Pechìno *m.* Pekin/Beijin
Peloponnèso *m.* Peloponez
Pentèlico *m.* Pentelic
Pèrgamo *m.* Pergam
Perpignàno *m.* Perpignan
Pèrsia *f.* Persia
Perù *m.* Peru
Piccardìa *f.* Picardie
Piccola Valàcchia *f.* Oltenia
Pietrobùrgo *m.* Petesburg
Pìndo *m.* Pind
Pirenèi *m. pl.* Pirinei
Pirèo *m.* Pireu
Pò *m.* Pad
Polònia *f.* Polonia
Pompèi *f.* Pompei
Portorìco *m.* Porto-Rico
Porto Saìd *m.* Port Said
Pràga *f.* Praga, Praha
Provènza *f.* Provenţa (Provance)
Prùssia *f.* Prusia
Prut şi **Pruth** *m.* Prut
Pùglia *f.* Apulia

R

Ragùsa *f.* Dubrovnik
Ratisbòna *f.* Regensburg
Renània *f.* Renania
Rèno *m.* Rin
Rocèlla *f.* La Rochelle
Ròdano *m.* Rhône
Ròdi *f.* Rodos
Ròdopi *m. pl.* Rodope
Ròma *f.* Roma
Romanìa *f.* România
Roncisvàlle *m.* Roncesvalles, Roncevaux
Rossigliòne *m.* Roussillon
Rùsia *f.* Rusia

S

Sàhara şi **Sahara** *m.* Sahara
Salisbùrgo *m.* Salzburg
Salonìcco *m.* Salonic
Samarcànda *f.* Samarkand
Sàmo *f.* (insula) Samos
Samòsata *f.* Samosate
Samotràcia *f.* Samothraki
Sànnio *m.* Samniu(m)
Saragòzza *f.* Sargosa, Zaragoza, Saragosa
Sardègna *f.* Sardinia
Sassònia *f.* Saxonia
Scandinàvia *f.* Scandinavia
Sciaffùsa *f.* Schaffhausen
Scilla *f.* Scila
Scìo *f.* Chio
Scìzia *f.* Sciţia
Scòzia *f.* Scoţia
Sebastòpoli *m.* Sevastopol
Sempiòne *m.* Simplon
Sènegal *m.* Senegal
Sènna *f.* Seine, Sena
Serèth *m.* Siret
Siàm *m.* Siam
Sìbari *f.* Sibaris
Sibèria *f.* Siberia
Siène *f.* Asuan
Sìnai *m.* Sinai
Singapòre *f.* Singapore
Sivìglia *f.* Sevilla
Slèsia *f.* Silezia
Slovacchìa şi **Slovàcchia** *f.* Slovacia
Smìrne *f.* Izmir, Smirna
Sòdoma *f.* Sodoma
Sòlima *f.* (poetic) Ierusalim
Spàgna *f.* Spania
Spìra *f.* Speyer, Spira
Spòradi *f. pl.* (insulele) Sporade
Stati Uniti d'America *m. pl.* Statele Unite ale Americii
Stettìno *m.* Szceczcin
Stoccàrda *f.* Stuttgart
Stoccòlma *f.* Stockholm
Strasbùrgo *m.* Strasbourg
Sudàn *m.* Sudan
Sudèti *m. pl.* Sudeţi
Sùez *m.* Suez
Svèvia *f.* Suabia
Svìzzera *f.* Elveţia

T

Taìti sau **Tàhiti** *f.* Tahiti
Tamìgi *f.* Tamiza
Tangèri *m.* Tanger
Tàranto *m.* Tarent
Tarascòna *f.* Tarascon
Tàuride *f.* Taurida (Crimeea)
Tàuro *m.* (munţii) Taurus
Tèbe *f.* Teba
Tèheran *m.* Teheran
Termòpili *f. pl.* Termopile
Tessàglia *f.* Tesalia
Tessalònica *f.* Salonic
Tèvere *m.* Tibru
Thaelànd *m.* şi **Thailàndia** *f.* Thailanda
Tìbet *m.* Tibet
Tiberìade *f.* Tiberiade
Tibìsco *m.* Tisa
Ticìno *m.* Ticin, Tessin
Tigri *m.* Tigru
Tìro *m.* Tir
Tiròlo *m.* Tirol
Tirrèno (mare) *m.* (marea) Tireniană
Tolóne *m.* Toulon
Tolósa *f.* Toulouse
Tonchìno *m.* Tonkin
Torìno *m.* Torino, Turin
Toscàna *f.* Toscana
Tràcia *f.* Tracia
Transilvània *f.* Transilvania
Trasimèno *m.* (lacul) Trasimen
Trèviri *f.* Trier
Triéste *f.* Triest
Trinàcria *f.* Trinacria (Sicilia)
Trìpoli *m.* Tripoli
Tubìnga *f.* Tübingen
Tùnisi *f.* Tunis
Tunìsia *f.* Tunisia
Turchestàn şi **Turkèstan** *m.* Turkestan
Turchìa *f.* Turcia
Turenna *f.* Touraine
Turìngia *f.* Turingia
Tùscia *f.* (înv.) Etruria

U

Ucràina şi **Ukràina** *f.* Ucraina
Ùlma *f.* Ulm
Ungherìa *f.* Ungaria
Uniòne Sovièticа *f.* Uniunea Sovietică
Uràli *m. pl.* Urali
Uruguày *m.* Uruguay

V

Valàcchia *f.* Muntenia; **Piccola Valacchia** Oltenia
Valchiùsa *f.* Vaucluse
Vallèse *m.* Valois
Valòna *f.* Vlonë
Vandèa *f.* Vendée
Varsàvia *f.* Varşovia
Vèneto *m.* provincia Veneţiei
Venèzia *f.* Veneţia
Venezuèla *m.* Venezuela

Versàglia *f.* Versailles
Vesùvio şi (poetic) **Vesèvo** *m.* Vezuviu
Viènna *f.* Viena
Vietnàm *m.* Vietnam
Vìstola *f.* Vistula
Vòlga *m.* Volga
Vòsgi *m. pl.* Vosgi
Vurtembèrg *m.* Würtemberg
Vurzbùrgo *m.* Würzburg

Y,Z

Yèmen *m.* Yemen

Zacìnto, Zante *m.* Zakynthos
Zagàbria *f.* Zagreb
Zambèse *m.* Zambezi
Zàra *f.* Zadar
Zurìgo *m.* Zürich

NUME PROPRII

1. Mitologie; religie; cultură antică

A

Achèronte *m.* Acheronul
Achìle *m.* Ahile
Acròpoli *f.* Acropola
Àde *m.* Hades, Infern
Àdige *m.* Adige
Adòne *m.* Adonis
Afrodìte *f.* Afrodita
Agamènnone şi **Agamennóne** *m.* Agamemnon
Aiàce *m.* Aiax
Alcèste *m.* Alcest
Alcíde *m.* Alcid (Hercule)
Alcínoo *m.* Alcinou
Alcìone *f.* Alciona
Allàh *m.* Allah
Alcmèna *f.* Alcmena
Amarìlli *f.* Amarilis (nimfă)
Anàbasi *f.* Anabazis
Anacàrsi *m.* Anacharsis
Anchìse *m.* Anchise
Andròcle *m.* Androcle
Andròmaca *f.* Andromaca
Andròmeda *f.* Andromeda
Anfiòne *m.* Amfion
Anfitriòne *m.* Amfitrion
Anfitrìte *f.* Amfitrite
Antènore *m.* Antenor
Antèo *m.* Anteu
Antìgone *f.* Antigona
Antìnoo *m.* Antinou
Apòllo *m.* Apolo
Àrgo *m.* Argo (nava)
Àrgo *m.* Argus (zeul)
Argonàuti *m. pl.* Argonauţi
Arianna *f.* Ariadna
Arpìe *f. pl.* Harpii
Artèmide *f.* Artemis
Ascànio *m.* Ascaniu
Assalónne *m.* Absalom
Astrianàtte *m.* Astrianax
Asvéro *m.* Ahasver
Àtropo *f.* Atropos
Atteóne *m.* Acteon
Aulìde *f.* Aulida
Ausónia *f.* Ausonia (Italia)
Aventìno *m.* Aventin
Avérno *m.* Avern

B, C

Babèle *f.* Babel
Bàcco *m.* Bachus
Batracomiomachìa *f.* Batrahomiomahia
Bellerofònte *m.* Belerofon
Belzebù şi **Belzebùb** *m.* Belzebut
Betsabèa *f.* Betsabe
Briarèo *m.* Briareu
Bucèfalo *m.* Bucefal

Càco *m.* Cacus
Càdmo *m.* Cadmos
Càifas *m.* Caifa
Caìno *m.* Cain
Calìpso *f.* Calipso
Calliope *f.* Caliope
Camène (le) *f. pl.* Muzele
Campidòglio *m.* Capitoliu
Cànaan *m.* Canaan
Carìddi *m.* Caribda
Càriti *f. pl.* Graţiile
Carónte *m.* Caron
Cassàndra *f.* Casandra
Cassiopèa *f.* Casiopeea
Cèfeo şi **Cefèo** *m.* Cefeu
Cèrbero *m.* Cerber
Cèrere *f.* Ceres
Chimèra *f.* Himera
Cibèle *f.* Cibele
Cìnzia *f.* Cintia
Circe *f.* Circe
Clitennèstra *f.* Clitemnestra
Clòri *f.* Chloris
Cnìdo *m.* Cnid
Cocìto *m.* Cocit
Colossèo *m.* Colosseum
Crèso *m.* Cresus
Crìsto *m.* Cristos
Cròno *m.* Cronos
Cupìdo *m.* Cupidon
Curiazi *m. pl.* Curiaţii

D

Dàfne *f.* Dafnis
Dàfni *m.* Dafnis
Dànae *f.* Danae
Danàidi *f. pl.* Danaide
Dèdalo *m.* Dedal
Deianìra *f.* Deianira
Demètra *f.* Demeter, Demetra
Diàna *f.* Diana
Didòne *f.* Didona
Diògene *m.* Diogene
Diomède *m.* Diomede
Dionìsio *m.* Dionizos, Bachus
Dòride *f.* Dorida

E

Èbe *f.* Hebes
Ecùba *f.* Hecuba
Edìpo *m.* Edip
Elèttra *f.* Electra
Elicòna *f.* (muntele) Helicon
Elèusi *f.* Eleuzis (oraşul)
Èlide *f.* Elida
Elìsso şi **Elìso** *m.* Elizeu
Endimióne *m.* Endimion
Enèide *f.* Eneida
Èolo *m.* Eol
Èracle şi **Èrcole** *m.* Hercule
Èrebo *m.* Ereb
Erìnni *f.* Erinii
Ermète *m.* Hermes
Èro *m.* Hero
Èros *m.* Eros
Esculàpio *m.* Esculap
Espèride *f.* Esperidă
Esquilìno *m.* Esquilin
Etèocle *m.* Eteocle
Èttore şi **Ettòrre** *m.* Hector
Eurìalo *m.* Eurial
Euridìce *f.* Euridice
Evàndro *m.* Evandru
Ezechèllo *m.* Ezechiel

F

Fèbo *m.* Febus
Fèdra *f.* Fedra
Fenìce *f.* Fenix (pasărea)
Fetònte *m.* Faeton
Filèmone *m.* Filemon
Fìllide *f.* Fillis, Phillis
Flegetònte *m.* Flegeton

G

Galatèa *f.* Galateea
Ganimède *m.* Ganimede
Geòva *m.* Iehova
Gesù *m.* Isus
Gianìcolo *m.* Ianicul
Giàno *m.* Ianus
Giapèto *m.* Iapet
Giasòne *m.* Iason
Giòbbe *m.* Iov
Giocàsta *f.* Iocasta
Giòsafat şi **Giosafàtte** *m.* Iozafat
Giòve *m.* Jupiter
Giùda *m.* Iuda
Giudìtta *f.* Iudita
Giunóne *f.* Iunona, Iuno
Golìa *m.* Goliat
Gorgóne şi **Gòrgone** *f.* Gorgona
Gràcchi *m. pl.* (fraţii) Grahi

I, J

Ìcaro *m.* Icar
Ièova *m.* Iehova
Ifigenìa *f.* Ifigenia
Ilìade *f.* Iliada
Ìlio *m.* Ilion
Imètto *m.* (muntele) Himet
Iperióne *m.* Hiperion
Ìride *f.* Iris
Ìside *f.* Isis

Jèova *m.* Iehova

L

Laocóonte *m.* Laocoon
Laodicéa *f.* Laodiceea
Làpiti şi **Lapìti** *m. pl.* Lapiţi
Làzzaro *m.* Lazăr
Letè *m.* Lete
Làri *m. pl.* Lari
Lìcia *f.* Licia
Lincèo *m.* Linceu

M

Macóne *m.* Mahomed
Maomèto *m.* Mohamed
Marsìa *m.* Marsias
Matusalémme *m.* Matusalem
Màusolo *m.* Mausol
Medéa *f.* Medeea
Mefistòfele *m.* Mefistofel

Megèra *f.* Megera (Furie)
Melchisedèc *m.* Melhisedec
Meleàgro *m.* Meleagru
Melpòmene *f.* Melpomena
Mèmnone *m.* Memnon
Menelào *m.* Menelau
Mèntore *m.* Mentor
Meònidi *f. pl.* (poetic) Muzele
Mercùrio *m.* Mercur
Mèrope *f.* Meropa
Mìda *m.* Mida, Midas
Minèrva *f.* Minerva
Minósse *m.* Minos
Minotàuro m. Minotaur
Mnemòsine *f.* (muza) Mnemozina
Molóc şi **Molóch** *m.* Moloh
Morféo *m.* Morfeu
Mosé *m.* Moise

N

Narcìso m. Narcis
Nàusicaa *f.* Nausicaa
Nembrótte *m.* Nemrod
Nèmesi *f.* Nemezis
Neottolémo *m.* Neoptolem
Nerèide *f.* Nereidă
Nèreo *m.* Nereu
Nèsso *m.* Nesus
Niso *m.* Nisus
Nettùno *m.* Neptun
Níobe *f.* Nioba
Noè *m.* Noe
Noica *f.* Noica
Numidia *f.* Numidia

O

Òberon *m.* Oberon
Odìno *m.* Odin
Odisseo *m.* Odiseu, Ulise
Olofférne *m.* Holofern
Òmfale *f.* Omfal
Orèste *m.* Oreste
Orfèo *m.* Orfeu
Osìride *m.* Osiris

P

Palatìno *m.* Palatin
Pàllade *f.* (zeiţa) Pallas; *Pallade Atena* Pallas Atena
Pàne *m.* Pan
Pànteon *m.* Panteon
Pàrche *f. pl.* Parcele
Pàride *m.* Paris
Parnàso *m.* Parnas
Partenóne *m.* Partenon
Partènope *f.* (lit.) Partenope (Neapole)
Pàtroclo *m.* Patroclu
Pègaso *m.* Pegas
Peloponnèso *m.* Peloponez
Penèlope *f.* Penelopa
Persèfone *f.* Persefona
Pèrseo *m.* Perseu
Pigmalióne *m* Pigmalion
Pìramo *m.* Piram
Pitóne *m.* Pithor
Pìzia *f* Pitia
Plutóne *m.* Pluton
Polifémo *m.* Polifem
Polìnnia *f.* Polimnia
Polisséna *f.* Polixena
Pòlluce *m.* Polux
Pònto Eusìno *m.* Pontul Euxin
Posidóne *m.* Poseidon
Prìamo *m.* Priam
Prìapo şi **Priàpo** *m.* Priap
Pròcuste *m.* Procust
Promèteo *m.* Prometeu
Propìlei *m. pl.* Propilee
Prosèrpina *m. pl.* Proserpina
Pròteo *m.* Proteu
Psìche *f.* Psihe

Q,R,S

Quirinàle *m.* Quirinal

Rèmo *m.* Remus
Ròmolo *m.* Romulus
Rùtuli *m. pl.* Rutuli

Samolse *m.* Zamolxis
Sansóne *m.* Samson
Santìppe *f.* Xantipa
Satùrno *m.* Saturn
Scìlla *f.* Scila
Sibìlla *f.* Sibilă
Sichèo *m.* Sicheu
Sìsifo *m.* Sisif
Stìge *m.* Stix

T

Taígéto *m.* Taiget
Tàntalo *m.* Tantal
Tàrtaro *m.* Tartar, Infern
Telèmaco *m.* Telemah
Tèmi şi **Tèmide** *f.* Temis
Tersicóre *f.* Terpsihora
Teséo şi **Tèseo** *m.* Teseu
Tèti *f.* Tetis
Tìndaro *m.* Tindar
Tìsbe *f.* Tisbe
Tìtiro *m.* Titir
Titóne *m.* Titon
Tobìa *m.* Tobia
Troia *f.* Troia

U, V, Z

Ulìsse *m.* Odiseu, Ulise
Uràno *m.* Uranus

Valàlla *f.* Walhalla
Valpùrga *f.* Walpurgis
Vènere *f.* Venus, Venera
Viminàle *m.* Viminal
Visnù *m.* Vişnu
Vulcàno *m.* Vulcan

Zeffìro *m.* Zefir
Zèus sau **Zèusi** *m.* (*poetic*) Jupiter

NUME PROPRII

2. Istorie; istorie a culturii

A

Abbàssidi ***m. pl.*** Abasizii
Abelàrdo *m.* Abelard
Absbùrgo şi **Asbùrgo** *m.* Habsburg
Agàtocle *m.* Agatocle
Agesilào *m.* Agesilau
Alarìco *m.* Alaric
Alboìno *m.* Alboin
Alcibìade *m.* Alcibiade
Amìlcare *m.* Hamilcar
Anacreónte *m.* Anacreon
Anassàgora *m.* Anaxagora
Anassimàndro *m.* Anaximandru
Anassimène *m.* Anaximene
Angiò *m.* Anjou
Annìbale *m.* Hanibal
Antìoco *m.* Antioh
Antìstene *m.* Antistene
Archìloco *m.* Arhiloh
Archiméde *m.* Arhimede
Aristàrco *m.* Aristarh
Aristòfane *m.* Aristofan
Aristòtile *m.* Aristotel
Armòdio *m.* Harmodiu
Artasèrse *m.* Artaxerxe
Asdrùbale *m.* Hasdrubal
Àttila *m.* Atila
Augùsto *m.* August
Averròe şi **Averroè** *m.* Averroes, Ibn-Roşd

B

Bacòne *m.* Bacon
Baiàrdo *m.* Bayard
Bastìglia *f.* Bastilia
Belisàrio *m.* Belisarie
Borbòne *m.* Bourbon
Brùtto *m.* Brutus
Bùdda *m.* Buddha, Buda

C

Calìgola *m.* Caligula
Callìmaco *m.* Calimah
Calvìno *m.* Calvin
Cambìse *m.* Cambise
Capèti *m.* pl. Capeţieni
Carlomàgno *m.* Carol cel Mare
Carnèade *m.* Carneade
Cartèsio *m.* Descartes
Catóne *m.* Cato
Catùllo *m.* Catul
Cèsare *m.* Cezar
Chèope *m.* Keops
Chisciòtte (Don) *m.* Don Quijotte
Ciceróne *m.* Cicero
Cìro *m.* Cirus
Confùcio *m.* Confucius
Copèrnico *m.* Copernic
Càsso *m.* Crassus

D, E

Dàrio *m.* Darius
Demòcrito *m.* Democrit
Demòstene *m.* Demostene
Eleàti şi **Eleàtici** *m.* pl. (filozofii) Eleaţi, din Elea
Eliogàbalo *m.* Heliogabal, Elagabal
Elvèzio *m.* Helvétius
Empèdocle *m.* Empedocle
Ènnio *m.* Ennius
Epicùro *m.* Epicur
Epìtteto *m.* Epictet
Eràclito *m.* Heraclid
Eràsmo *m.* Erasm
Eratòstene *m.* Eratostene
Èrode *m.* Irod
Eròdoto *m.* Herodot
Èschilo *m.* Eschil
Esìodo *m.* Hesiod
Euclìde *m.* Euclide
Eurìpide *m.* Euripide

F, G, I, K

Fèdro *m.* Fedru
Fìdia *m.* Fidias
Filóne *m.* Filon

Giansénio *m.* Jansénius
Giovenàle *m.* Iuvenal
Giugùrta *m.* Iugurta
Giustiniàno *m.* Iustinian
Gràcchi *m.* pl. (fraţii) Grahi
Gròzio *m.* Grotius

Ippòcrate *m.* Hipocrate

Keplèro *m.* Kepler

L

Lattànzio *m.* Lactanţiu
Licùrgo *m.* Licurg
Linnèo *m.* (Carl von) Linné
Lìpsio, Giùsto *m.* Yoost Lips
Lìsia *m.* Lisias
Lisìppo *m.* Lisip
Longìno *m.* Longin
Lucrèzio *m.* Lucreţiu
Lutèro *m.* Luther

M

Macóne şi **Macomètto** *m.* v. Maometto
Magellàno *m. Magelan*
Maomètto *m.* Mahomet
Marcantónio *m.* Marcus-Antonius
Marcaurèlio *m.* Marcus-Aurelius
Marziàle *m.* Marţial
Mazzarìno *m.* Mazarin
Mecenàte *m.* Mecena
Melantòne *m.* Melanchton
Menàndro *m.* Menandru
Merovèo *m.* Meroveu
Merovìngi *m.* Merovingienii
Milzìade *m.* Miltiade

N, O, P

Nabucodònosor şi **Nabùcco** *m.* Nabucodonosor
Narsète *m.* Narses
Neròne *m.* Neron
Odoàcre *m.* Odoacru
Omèro *m.* Homer
Oràzio *m.* Horaţiu
Paracélso *m.* Paracelsiu
Parmènide *m.* Parmenide
Pelòpida *m.* Pelopida
Pèricle *m.* Pericle
Pilàto *m.* Pilat
Píndaro *m.* Pindar
Pírro *m.* Pirus (rege)
Pirròne *m.* Piron (filozof)
Pisìstrato *m.* Pisistrat
Pitàgora *m.* Pitagora
Plantagenéti *m.* pl. Plantagenêts, Plantageneţii (dinastia)
Platóne *m.* Platon
Plàuto *m.* Plaut
Plìnio *m.* Pliniu
Plotìno *m.* Plotin
Plutàrco *m.* Plutarh
Polìbio *m.* Polybiu
Portoreàle *m.* (mănăstirea) Port-Royal
Prassitèle *m.* Praxitel
Protàgora *m.* Protagora

R, S

Ramsète *m.* Ramses
Règolo *m.* Regulus
Sabàudo *m.* (din dinastia de) Savoia
Sàffo *f.* Safo
Sallústio *m.* Salustio
Scipióne *m.* Scipio
Semiràmide *f.* Semiramida
Sèneca . Seneca
Senofónte *m.* Xenofon
Sèrse *m.* Xerxe
Sìlla *m.* Sylla
Sòcrate *m.* Socrate
Sòfocle *m.* Sofocle
Solóne *m.* Solon
Spàrtaco *m.* Spartac
Stargirìta (lo) *m.* (Aristotel) Stagiritul
Stàzio *m.* Staţiu
Strabóne *m.* Strabon
Stuàrdi *m.* pl. Stuarzii
Svetònio *m.* Suetoniu

T, V, Z

Tàcito *m.* Tacit
Taléte *m.* Tales
Tamerlàno *m.* Tamerlan
Temìstocle *m.* Temistocle
Teòcrito *m.* teocrit
Terènzio *m.* Terenţiu
Tibúllo *m.* Tibul
Tìto-Lìvio *m.* Tit Liviu
Tolomèo *m.* Ptolomeu
Tucìdide *m.* Tucidide

Varróne *m.* Varo
Vercingetòrige *m.* Vercingetorix
Virgìlio *m.* Vergiliu
Vitichindo *m.* Witukind
Vitrùvio *m.* Vitruviu

Zaratùstra *m.* Zoroastru
Zenóne *m.* Zenon
Zèusi *m.* Zeuxis (pictor)
Zoroàstro *m. v.* Zaratustra
Zuìnglio *m.* Zwingli (Ulrich)

NUME DE PERSOANE

A

Abèle *m.* Abel
Abràmo *m.* Avram, Abraham
Adàmo *m.* Adam
Adelaìde *f.* Adelaida
Adèle *f.* Adela
Adólfo *m.* Adolf
Adriàno, -a *m.* şi Adrian, -a
Àgata *f.* Agata
Àglae şi **Aglaè** *f.* Aglaia
Agnèse *f.* Agneza
Agostìno *m.* Augustin
Albèrto *m.* Albert
Alessàndro, -a *m.* şi *f.* Alexandru, -a
Alèssio *m.* Alex
Alfònso *m.* Alfons
Alfrèdo *m.* Alfred
Amadìgi *m.* Amadis
Ambròġio *m.* Ambrozie
Amedéo *m.* Amedeu
Amèlia *f.* Amelia
Amlèto *m.* Hamlet
Andrèa *m.* Andrei
Andrònico *m.* Andronic
Àngela *f.* Angela
Angèlica *f.* Angelica
Àngelo *m.* Anghel
Anna *f.* Ana
Antònia *f.* Antonia
Antoniètta *f.* Antoaneta
António *m.* Anton
Aristìde *m.* Aristide
Aróldo *m.* Harold
Arónne *m.* Aron
Arpagóne *m.* Harpagon
Arrìgo *m.* Enric
Artù *m.* Artur
Artùro m. Artur
Atanàsia *m.* Anastasie
Aurèlia *f.* Aurelia
Aurèlio *m.* Aurel

B

Baldassàre *m.* Baltazar
Bàrbara *f.* Barbara
Barlaàmo *m.* Varlaam
Bartoloméo *m.* Bartolomeu
Basìlio *m.* Bazil, Vasile
Benedètto *m.* Benedict
Beniamìno *m.* Veniamin
Bernàrdo *m.* Bernard
Bessarióne *m.* Visarion
Biàgio *m.* Blaise

Bonifàcio *m.* Bonifaciu
Brunìlde *f.* Brunhilda

C

Camìllo, *m.* Camil
Càndido *m.* Candid
Càrlo *m.* Carol
Casimìro *m.* Cazimir
Caterìna *f.* Ecaterina
Cecìlia *f.* Cecilia
Cesàrio *m.* Cezar
Chiàra *f.* Clara
Cirìllo *m.* Chiril
Clàudio, -a *m.* şi *f.* Claudiu, -a
Cleménte *m.* Clement
Cleòpatra *f.* Cleopatra
Corìnna *f.* Corina
Cornèlia *f.* Cornelia
Cornèlio *m.* Cornel, Corneliu
Corràdo *m.* Conrad
Còsimo *m.* Cosma
Costantìno *m.* Constantin
Costànza *f.* Constanţa
Cristiàno *m.* Cristian
Cristòforo *m.* Cristofor

D

Danièle *m.* Daniel
Dàvide *m.* David
Demètrio *m.* Dumitru
Desdèmona *m.* Desdemona
Dionìgi *m.* Dionisie
Domènico *m.* Dominic

E

Edìtta *f.* Edith
Edmòndo *m.* Edmund
Edoàrdo *m.* Eduard
Edvìge *f.* Hedviga
Èlena *f.* Elena
Eleonóra *f.* Eleonora
Elìa *m.* Ilie
Elisabètta *f.* Elisabeta
Eloìsa *f.* Eloiza
Emanuèle *m.* Emanuel
Emìlio, -a *m.* şi *f.* Emil, -ia
Enrìca, Enrichètta *f.* Henrietta
Enrìco *m.* Enric, Henric
Ermànno *m.* Herman
Èster *f.* Estera
Eudòssio *m.* Eudoxiu
Eugènio, -a *m.* şi *f.* Eugen, -ia
Eustàchio *m.* Eustaţiu
Eva *f.* Eva

F

Fabrìzio *m.* Fabriţiu
Fàusto *m.* Faust
Federìco *m.* Frederic
Felìcia, Felìcita *f.* Felicia
Ferdinàndo, Fernàndo *m.* Ferdinand
Filìppo *m.* Filip
Francèsco *m.* Francisc
Fràncо *m.* Franco, Francisc

G

Gabrièle *m.* Gabriel
Gabrièlla *f.* Gabriela
Gàspare *m.* Gaspar
Gastóne *m.* Gaston
Geltrùde, Gertrùde *f.* Gertrude
Genovèffa *f.* Genoveva
Geremìa *m.* Ieremia
Gerònimo *m.* Hieronim
Giacòbbe *m.* Iacob
Giàcomo *m.* Iacob, Jacques
Giànni *m.* Ionel
Giannìna *m.* Jana
Gioacchìno *m.* Ioachim
Giorgìna *f.* Georgeta
Giòrgio *m.* George
Giovànni, -a *m.* şi *f.* Ion, Ioana
Giròlamo *m.* Girolam
Giùlio, -a şi *f.* Iuliu, -a
Giuliàno, -a *m.* şi *f.* Iulian, -na
Giulièttа *f.* Julieta
Giusèppa, Giuseppìna *f.* Iosefina
Giusèppe *m.* Iosif
Gregòrio *m.* Grigore
Grisòstomo *m.* Crisostom
Guglièlmo *m.* Wilhelm
Gustàvo *m.* Gustav

I, J

Ignàzio *m.* Ignat
Ippòlito *m.* Hipolit
Irène *f.* Irina
Isabèlla *f.* Isabella
Isàcco *m.* Isac
Ivàno *m.* Ivan

Jàcopo *m.* Iacob

L

Ladislào *m.* Ladislau
Lancilòtto *m.* Lancelot
Làura *f.* Laura
Làuro *m.* Laurian
Làzzaro *m.* Lazăr
Leóne *m.* Leon
Leónida *m.* Leonida
Leopòldo *m.* Leopold
Letìzia *f.* Letiţia
Lìvio Lìvia *m.* şi *f.* Liviu, Livia
Lodovìco şi **Ludovìco** *m.* Ludovic
Lorènzo *m.* Laurenţiu
Lùca *m.* Luca
Lucìa *f.* Lucia
Lucìano, -a *m.* şi *f.* Lucian, -a
Lucrèzio, -a *m.* şi *f.* Lucreţiu, -a
Luìgi *m.* Ludovic
Luìgia şi **Luìsa** *f.* Luiza

M

Maddalèna *f.* Magdalena
Manuèle *m.* Manole
Marcèllo *m.* Marcel
Màrco *m.* Marc
Margherìta *f.* Margareta
Marìa *f.* Maria
Marìno *m.* Marin
Màrio *m.* Marius
Marìsa *f.* (fam.) Maria-Luiza
Màrta *f.* Marta
Martìno *m.* Martin
Massimiliàno *m.* Maximilian
Màssimo *m.* Maxim
Matìlde *f.* Matilda
Mattèo *m.* Matei
Mattìa *m.* Matias
Maurìzio *m.* Mauriciu
Melània *f.* Melania
Melchiòrre *m.* Melchior
Michèle *m.* Mihai
Mìriam *f.* Miriam, Maria
Modèsto *m.* Modest
Mònica *f.* Monica

N

Napoleòne *m.* Napoleon
Natalìa *f.* Natalia
Nazàrio şi **Nazzàrio** *m.* Nazarie
Nèstore *m.* Nestor
Nicèforo *m.* Nichifor
Nicòdemo *m.* Nicodim
Nicòla, Niccolò *m.* Niculae
Nìno *m.* Ionică
Noèmi *f.* Noemia

O

Ofèlia *f.* Ofelia
Òlga *f.* Olga
Olìvia *f.* Olivia
Onòrio *m.* Honorius
Orlàndo *m.* Orlando, Roland
Òrsola *f.* Ursula
Ortènsia *f.* Ortansa
Otèllo *m.* Otelo
Ottaviàno *m.* Octavian
Ottàvio *m.* Octav
Ottóne *m.* Otto
Ovìdio *m.* Ovidiu

P

Pacòmio *m.* Pahomie
Pànfilo *m.* Pamfil
Pantagruèllo *m.* Pantagruel
Panùrgo *m.* Panurge
Pàolo -a *m.* şi *f.* Paul, -a
Pasquàle *m.* Pascal
Peòpida *m.* Pelopida
Pièro, Piètro *m.* Petru
Pìo *m.* Pius
Polissèna *f.* Polixenia

R

Raffaèllo *m.* Rafael
Raimòndo *m.* Raymond, Raimund
Renàto, -a *m.* şi *f.* René, -e
Riccàrdo *m.* Rihard
Robèrto *m.* Robert
Rodòlfo *m.* Rudolf
Rodrìgo *m.* Rodrig
Rolàndo *m.* Roland

Rossàna *f.* Roxana
Ruggèro *m.* Roger

S

Sàbba *m.* Sava
Salomè *f.* Salomea
Salomòne *m.* Salomon
Samuèle *m.* Samuel
Sàul, Saùlle *m.* Saul
Sebastiàna *f.* Sevastia
Sebastiàno *m.* Sebastian
Serafino *m.* Serafim
Sigismóndo *m.* Sigismund
Sìlvio *m.* Silviu
Simóne *m.* Simion
Sìsto *m.* Sixt
Spiridóne *m.* Spiridon
Stanislào *m.* Stanislas
Stefània *f.* Ştefania
Stèfano *m.* Ştefan
Susànna *f.* Suzana

T

Taddéo *m.* Tadeus
Tàide *f.* Tais
Tancrèdi *m.* Tancred
Tartùfo *m.* Tartuffe
Teodóro, -a *m.* şi *f.* Teodor, -a
Teodòsio, -a *m.* şi *f.* Teodosie, -a
Teòfilo *m.* Teofil
Terèsa *f.* Tereza
Tibèrio *m.* Tiberiu
Timòteo *m.* Timotei
Tìto *m.* Titus
Tomàso şi **Tommàso** *m.* Toma
Traiàno *m.* Traian
Tristàno *m.* Tristan
Tùllio, -a *m.* şi *f.* Tuliu, -a

U

Ubèrto *m.* Hubert
Ùgo *m.* Hugo
Ulrìco *m.* Ulric
Umbèrto *m.* Umberto

V, Z

Valentìno, -a *m.* şi *f.* Valentin, -a
Valèrio, -a şi *f.* Valeriu, -a
Venceslào *m.* Venceslav
Veròn ica *f.* Veronica
Vetùria *f.* Venturia
Vincènzo *m.* Vicenţiu
Virgìlio *m.* Virgil
Virgìnia *f.* Virginia
Vittóre, -ia *m.* şi *f.* Victor, -ia
Vittòrio *m.* Victor
Vladimìro *m.* Vladimir
Vladislào *m.* Vladislav

Zaccarìa *m.* Zaharia
Zenòbio, -a *m.* şi *f.* Zenovie, *-a*